Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

δυνησόμεθα ἀναπνεῦσαι; καὶ γὰρ εἴ τις τὸν μέλοντα καταπίπτειν ἀνῶσθαι ἔλκοι (ὅπερ ὄντως ἡ ἐλεημοσύνη) ἕτερος ὑπ' κάτωθεν βιάζοιτο, οὐδὲν ἔσται αὐτῷ πλέον ἀπὸ τῆς τοιαύτης πάλης, ἢ ὁ ἀμφισβητῶν τοῦ ἀνθρώπου. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο πάθωμεν, μηδὲ, βαρούσης τῆς πλεονεξίας κάτωθεν, ἡ ἐλεημοσύνη καταλιποῦσα ἡμᾶς ἀπέλθῃ, κουφίσωμεν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναπετάσωμεν, ἵνα ἀφ' ὑψηλοῦ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν καὶ ἀφ' ὑψηλοῦ τῆς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες, ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ETONÆ,
Excusum in Collegio Regali.
M. DC. X.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

λειν ὅπως οὐκ ἀν ἐνδεεστέρως. τὸ γὰρ χρειζόμενον τοῦ σωματίου ἔδει ποιῆσαι, καὶ μὴ ἐπιτείνεσθαι
ἀπορρύεσθαι, καὶ λαμπρὸν καὶ περιφανῆ. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ πολλῆς πληροφορίας ἔγραψεν 1ο. ἀποκρύπτεσθαι.
ἅπερ ἔγραψεν, ἀναίτησε τὸν ἑαυτῆς μάρτυρα ἐν μέσῳ φέρων, περικαλυόμενος καθ'
ἕκαστον ἁπτόμενος καὶ βασανίζειν τὰ γεγονότα. ἔθος γὰρ ἡμῖν, ὅταν σφόδρα ἀληθεύειν
δοκῶμεν, μὴ τὸν ἑαυτῶν μάρτυρα ἀρνεῖσθαι. εἰ δὲ ἡμεῖς τοῦτο ποιοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον
Πρᾶξ. β. λέ. ἁγίους ὁ πνεύματι χρώμενος ὅπερ οὖν καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι κηρύττοντες ἔλεγον· Ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες, φησίν, ὧν λέγομεν, καὶ τὸ πνεῦμα ὃ ἔδωκε τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. καὶ
πᾶσι δὲ πρῶτον, καὶ οὐδὲ φαινομένου ἀπελιμπάνετο, καὶ τὸν μετὰ ἀκριβείας εἰδέναι πάντα. εἰ δὲ τοσαῦτα ἔφησε γεγονέναι καὶ σημεῖα, μὴ θαυμάσῃς· ἀλλ' ἐνόησας τὸν ἄφατον τοῦ 10
ποιοῦντος δύναμιν, δέξαι μετὰ πίστεως ὃ εἰρημένον. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν εὔκολον
φθέγγεσθαι· ὕδωρ ἐκεῖνο, μᾶλλον δὲ πολλῷ ῥᾷον, ποιῆσαι ἅπερ ἤθελεν. ἦρκει γὰρ θελῆσαι
μόνον, καὶ πάντα εἵπετο.

ΘΕΩΡΙΑ. Περισχώμεν τοίνυν ἀκριβῶς τοῖς εἰρημένοις, καὶ μὴ ῥᾳθυμήσωμεν ἀναπύοντες
αὐτὰ καὶ διερευνώμενοι. ἀπὸ γὰρ τῆς συνεχοῦς ἐντεύξεως ἐστὶ τὰ πλέον ἡμῖν. ὕτω 15
τὸν βίον τὸν ἑαυτῶν σκληθαράν δυνησόμεθα, ὕτω τὰς ἀκηδίας ἐκτεμεῖν. τοιοῦτον
γὰρ ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ βιωτικὴ φροντὶς, ἄκαρπον καὶ ὀδυνηρόν. καὶ καθάπερ ἡ ἀ-
κηδία, ὅταν δὲ κατέχῃ, κεντᾷ τὸν κατέχοντα· οὕτω δὲ καὶ βιωτικὴ, ὅταν δὲ κατασχῇς, λυ-
πεῖ τὸν περισφίγοντα αὐτὰ καὶ θαλπουσα. ἀλλ' οὐ τὰ πνευματικὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ μαργα-
ρίτης ἐστὶ περιστοιχεῖ· ὅταν αὐ περιερέψῃς, τέρπει σὸν ὀφθαλμοῖς. διὰ τί λέγω· ἐποίησε μὲν 20
ἐλεημοσύνην· οὐ μόνον τῇ ἐλπίδι τὸ μέλλοντος τρέφει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνταῦθα ἀγαθοῖς
γάνυται, θαῤῥῶν πάντα ἔχοντα καὶ μὴ πολλῆς πάντα ποιῶν τῆς παῤῥησίας. περιεγένετο πο-
νηρᾶς ἐπιθυμίας· καὶ τῆς βασιλείας ἐντεῦθεν ἤδη τὸν καρπὸν ἔλαβεν, ἐπαινούμενος,
θαυμαζόμενος παρὰ πάντων ἐπὶ τοῦ οἰκείου πλουσίου. καὶ ἕκαστον δὲ τῶν
ἀγαθῶν ἔργων τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσπερ οὖν τὰ ποτήρια καὶ παρὰ τῆς γεέννης ἐνταῦθα κηλίζει 25
τὸν πλούσιον. κἂν τὰ μέλλοντα ἐννοήσῃς ἀμαρτῶν, περιδεὴς καὶ ἔντρομος καὶ μηδενὸς κηλί-
ζοντος γένοιο· κἂν τὰ παρόντα, πολλοὺς ἔχεις ἐλέους καὶ μὴ ἐπιφθονίας ζῆς, καὶ οὐδὲ
αὐτοβούλευσαι δυνήσῃ τοῖς ἠδικηκόσι λοιπόν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς μὴ ἠδικηκόσιν. οὐ γὰρ το-
σαύτην ἐπ' αὐτῶν καρπούμεθα τὴν ἡδονὴν, ὅσην τὴν ἀλυπίαν, τοῦ πλουσίου κα-
ταποθέντος, τῶν ἐξωθεν δὲ θεσπίων καταγινωσκόντων, τοῦ Θεοῦ προξενοῦντος, τῆς γεέννης 30
ὠδινούσης ἡμᾶς λαβεῖν, τῶν λογισμῶν οὐχ ἡσυχαζόντων. βαρὺ γὰρ, βαρὺ καὶ φορτικὸν
ἡ ἀμαρτία, καὶ μολίβδου παντὸς χαλεπώτερον. ὀγδοῶ αἰσθόμενος αὐτὸς, οὐδὲ μικρὸν
ἀναβολὴν δυνήσεται, κἂν σφόδρα ἀναίσθητος ᾖ. ὕτω γοῦν καὶ ὁ Ἀχαάβ, καίτοι σφό-
δρα ἀσεβὴς ὤν, ὅτε γὰρ ταύτης ἥψατο, κἂν τῷ κύπτειν ἐβάδιζε, συντετριμμένος, καὶ πε-
γ. Βασ. κα. λαφιπωρημένος. διὰ τοῦτο καὶ σάκκον περιεβάλετο καὶ πηγὰς ἠφίει δακρύων. ἂν 35
τοῦτο ποιῶμεν ἡμεῖς, καὶ πενθῶμεν ὡς σκῆνος, ἀποδυσόμεθα τὰ ἐγκλήματα, ὡς
Ζακχαῖος, καὶ ἡμεῖς τυχόμεθα ἴσως συγχώρησης. καθάπερ γὰρ ὑπὸ τῶν ψ οἰδημά- χ. ἐπιπολάσης
των καὶ τῶν συρίγγων, ἂν μὴ πρότερον φησὶν ὡς ϖ χυμὸν ϖ ὑπερρέοντα καὶ ὃ
νεῦμα ὑπιτέλλοντα, ὅσα δὲ ὑπιτήκοντα φάρμακα, τῆς πηγῆς τὸ κακὸν μὴ κατα-
χρήσῃς, εἶκῇ πάντα ποιεῖ· ὕτω καὶ ἡμεῖς, ἂν μὴ τὸν χεῖρα φησόμεθα τῆς πλεονεξί- 40
ας, καὶ τὸν πονηρὸν ταύτην ὑπερροὴν ἀνασείλωμεν, καὶ ἐλεημοσύνῃ δῶμεν, εἶ-
κῇ πάντα ποιοῦμεν. ὃ γὰρ θεραπεῦσαι δεῖ αὐτῆς, ἐπελθοῦσα ἡ πλεονεξία ψ κατέ- χ. κατέλυσε
κλυσε καὶ ἐλυμήνατο, καὶ χαλεπώτερον τὸ πρότερον εἰργάσατο. παυσώμεθα
τοίνυν ἁρπάζοντες, καὶ ὕπως ἐλεήσωμεν. εἰ δὲ εἰς χρημάτων ἐπιθυμίας φέρωμεν, πῶς

δυνησόμεθα

θητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ὅτι ὁ ζῆλος αὐτοῦ,

21 Καὶ λέγει· Κύριε, οὗτος δὲ τί; Τίνος ἕνεκεν ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῆς αἰσχλίσεως ἐκείνης; οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ δείκνυς ὅσον ὁ Πέτρος τὴν παῤῥησίαν ἔσχε μετὰ τὴν ἄρνησιν. ὁ γὰρ πάντα μὴ τολμῶν ἐρωτῆσαι, ἀλλ' ἑτέρῳ ταῦτα ὑποτρέπων, οὗτος καὶ τὴν παῤῥησίαν ἐπεδείκνυτο τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἀνώτερον ἑτέρου παρασκευάζων τὸν διδάσκαλον πυθέσθαι λοιπόν· ἡ Ἰωάννης μὲν σιγᾷ, ἐκεῖνος δὲ Πέτρος). δείκνυσι δὲ καὶ ἐν τούτοις τὴν ἀγάπην ἣν πρὸς αὐτὸν εἶχε. καὶ γὰρ σφόδρα ἐφίλει τὸν Ἰωάννην ὁ Πέτρος, ἡ τοῦτο ἡ οὐκ ἦν μικρὰ ταῦτα δῆλον· ἡ δι' ἀγγέλου ἢ πρώτου δείκνυ) τοῦτον ὁ Χριστός, καὶ ἐν ταῖς παρούσαις. ἐπεὶ οὖν μεγάλα αὐτῷ παρέσχε, καὶ τὴν οἰκουμένην ἐπεκείνησε, καὶ τὸ μαρτύριον παρασκευῆσαι, καὶ ἀγάπην ἐμαρτύρησε πλείονα τῶν ἄλλων, βουλόμενος καὶ τοῦτον λαβεῖν κοινωνόν, φησίν· οὗτος δὲ τί; ἀντὶ τίνων ἡμῖν ὁδὸν ἥξει; καὶ καθάπερ τότε αὐτὸς μὴ δυνάμενος ἐρωτῆσαι, τοῦτον παρεκάλεσε)· οὕτω καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτῷ τὴν ἀμοιβὴν, καὶ νομίσας αὐτὸν βούλεσθαι ἐρωτᾶν τὰ καὶ αὐτόν, εἶτα μὴ θαῤῥοῦν, αὐτὸς ἀνεδέξατο τὴν ἐρώτησιν. Τί οὖν ὁ Χριστός;

22 Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Ἐπειδὴ σφόδρα κηδόμενος ἔλεγε, καὶ μὴ βουλόμενος αὐτὸν ἀφανισθῆναι, δείκνυς ὁ Χριστὸς ὅτι ὅσοι ἂν ἀγαπήσῃ τὸν ἀγάπην τὴν αὐτοῦ οὐ φθάνει, φησίν· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, τί πρὸς σέ; διὰ τούτων παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἀχαλίνως, μηδὲ πολυπραγμονεῖν, μηδὲ περὶ τῶν δοκούντων αὐτῷ. ὅπερ γὰρ ἀεὶ ὁ Πέτρος εἰς τοιαύτας ἐρωτήσεις θερμὸς ὢν, καὶ παρεπίπτων, ἐκκόπτων αὐτοῦ πάλιν τὴν θερμότητα, καὶ παιδεύων περαιτέρω μὴ προερχάζεσθαι, τοῦτό φησιν.

23 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς [ἥκουσαν οὗτοι μαθηταὶ] ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. Οὐκ εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ', ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, εἰνὶ ἔφτω με τὰ καθ' ὑμᾶς διοικεῖν. ὅτου δὲ ἐποίει τῆς ἀκαίρου συμπαθείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀπάγων αὐτοὺς. ὅπερ γὰρ ἔμελλον τῆς οἰκουμένης τὸ ὅπερ ἔπειτα ἀναδέξασθαι, οὐκ ἔδει συμπεπλέχθαι λοιπὸν ἀλλήλοις. ἦν γὰρ δὴ μεγάλη τοῦτο τῇ οἰκουμένῃ γέγονε ζημία. διόπερ αὐτῷ φησιν· ἔργον ἐπεχείρησας, αὐτὸ σκόπει, σὺ δοῦναι δὲ ἄθλει ἡ ἀγωνίζου. τί γὰρ εἰ δὲ βούλομαι αὐτὸν μένειν ἐν τούτοις; σὺ τὰ σεαυτοῦ σκόπει καὶ μελέτα. σὺ δέ μοι καὶ ταῦτα ὃ ἄτυφον ἐπίστησον τὸ διακελευσμόν. εἰπὼν γὰρ τὴν δόξαν τῶν μαθητῶν, διέρρηξεν αὐτὴν, ὡς διὰ τούτων αὐτῶν ὅπερ εἶπεν. ἐν γὰρ εἶπε, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται, ἀλλ', ὅτι ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν.

24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς, ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Τί δήποτε τῶν ἄλλων οὐδενὸς τοῦτο ποιοῦντος, οὗτος μόνος ταῦτα φησι, καὶ δεύτερον τὸν ποιᾷ μαρτυρῶν ἑαυτῷ; δοκεῖ γὰρ παρεσπάσθαι τοῖς ἀκροωμένοις. τί οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον; λέγε) ὕστερος παρὸ τὸ γράφειν ἐληλυθὼς, τοῦ Χριστοῦ κτίσαντος αὐτὸν ὅπερ τοῦτον καὶ διελέγξαντος, καὶ διὰ τούτου δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ἀγάπην Συνεχῶς, ἀριθμούμενος τὴν ἀγάπην, ἀφ' ἧς ἐπὶ τὸ γράφειν ὥρμησε. διὰ τοῦτο καὶ Συνεχῶς μέμνηται), ἀξιόπιστον ποιῶν τὸν λόγον, καὶ δηλῶν ὅτι κατηξιώθη ἐκεῖθεν ἦλθεν ὅπερ τοῦτο. καὶ οἶδά, φησὶν, ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἃ λέγω. Εἰ δὲ μὴ πιστεύοιεν οἱ πολλοὶ, ἔξεστιν αὐτοῖς ἀπὸ τούτου πιστεῦσαι. ποίου; τοῦ ἑξῆς εἰρημένου.

25 Εἰσὶ γὰρ, φησὶ, καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφῃ) καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Οὐκ ἐκεῖνο δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἂν ἐχωρεισάμεθα. οὐδὲ τοσούτων ὄντων οὐδὲ τοσαῦτα εἰπὼν ὅσα οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ τούτων μὲν τὰ πλείονα παρέλιπον, ὡς ὑπερβολὰς ὡς Ἰουδαϊκὰς, ὡς καταλύσεις, ὡς μῖσος, ὡς ὕβρεις, ὡς λοιδορίας εἰς μέσον παρελθεῖς, καὶ δηλώσας πῶς καὶ δαιμονῶντα δὲ πλήθοι ἐκάλεσε, εὐδη-

λον

χ. Θεοῦ

* αὐτῆς

χ. ἐπιστεύσωσιν

σίαν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν. καὶ τίνι μὲν ἀρνησιν οὐ προσφέρει, σαφῶς ὁρίζει ὁ γεγονὼς· λέγει γάρ, ὅτι Εἰ φιλεῖς με, προσίστασο τῶν ἀδελφῶν, καὶ τίνι θερμῶν ἀγάπων, ὧν δηλονότι πρότερον ἐπεδείκνυσο καὶ ἐφ' ᾗ ἠγαλλιάσω, τούτων δηλονότι, καὶ τίνι ψυχῇ, ὧν ἔλεγες θήσειν ὑπὲρ ἐμοῦ, ταύτην ὑπὲρ τῶν προβάτων ὑπόδος τῶν ἐμῶν. ἐπεὶ οὖν ἅπαξ ἐρωτηθεὶς καὶ δεύτερον, αὐτὸν ⟨Ν⟩ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς καρδίας εἰδότα μάρτυρα ἐκάλεσεν, εἶτα γ' ἠρωτήθη καὶ τρίτον, ζωνεζαφήθη, πάλιν δεδοικὼς τὰ πρότερα (καὶ γὰρ τότε διϊσχυριζόμενος ἠλέγχετο μὴ ταῦτα) διὰ τοῦτο πάλιν ἐπ' αὐτὸν καταφεύγει. τὸ γὰρ Εἶπεν, χ. ἐπιρρατ.

17 Σὺ οἶδας πάντα, Τοῦτο ἐστὶ, τὰ προόντα καὶ τὰ μέλλοντα. ὁρᾷς πῶς ἐλήφθη βλέπων καὶ σωφρονέστερος, οὐκ αὐθαδιζόμενος λοιπὸν καὶ ἀντιλέγων; διὰ γὰρ τοῦτο ἐταράχθη, μή ποτε ἐγὼ μὴ νομίζω φιλεῖν, ὃ φιλῶ δέ· ὥσπερ καὶ πρότερον πολλὰ νομίζων καὶ διϊσχυριζόμενος ἠλεγχόμην ὕστερον. τρίτον γ' οὖν αὐτὸν ἐρωτᾷ καὶ τρίτον ὑπομιμνήσκει τὰ αὐτά, δεικνὺς ὅσην τιμᾶται τὸν προστασίαν τῶν οἰκείων προβάτων, καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης σημεῖον. Εἰπὼν δὲ αὐτῷ πρὸς τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, προαναρρεύει αὐτῷ καὶ τὸ μαρτύριον ὅπερ ἔμελλεν ὑπομένειν, ἐμφαίνων ὅτι οὐκ ἀπίστων αὐτῷ ἔλεγλε ἃ ἔλεγλε, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πιστεύων, τῆς δὲ εἰς αὐτὸν ἀγάπης τὸ δεῖγμα δοῦναι βουλόμενος καὶ παιδεῦσαι ἡμᾶς, ποίῳ σῆλῳ θέλετε μάλιστα αὐτὸν ἀγαπᾶν. διὸ φησιν· χ. ἐκτενοῦς τὰς χεῖρας σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ ἄξουσιν, ὅπου χ. οὐδεὶς

18 Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἄλλοι σε ζώσουσι καὶ οἴσουσιν, ὅπου οὐ θέλεις. Καὶ μάλα τοῦτο ἤθελε καὶ ἐπεθύμει· διὸ καὶ δῆλον αὐτῷ τοῦτο πεποίηκεν. ὅπερ γὰρ μόνῳ σοὶ καὶ πάλαι ἔλεγε, τίνι ψυχῇ μου γὰρ σοὶ θήσω, καὶ, κἂν δέῃ με ζῶν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι," ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ὑπεθυμίαν. Τί οὖν ἐστὶ τὸ ὅπου οὐ θέλεις; τὸ φύσεως λέγει τὸ συμπαθὲς καὶ τὸ ἔρκος τὸ ἀνάγκης, καὶ ὅτι ἄκουσα ἀπορρήγνυται τοῦ σώματος ἡ ψυχή. ὥστε εἰ καὶ τὰς προαιρέσεως ἔρρωτο, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἡ φύσις ἠλέγχετο. σαφὲς γὰρ ἀπαθὲς τὸ σῶμα ἀποτίθεται, τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ὅπερ καὶ ἐμπροσθεν ἔφην, συμφερόντως οἰκονομήσαντος, ὥστε μὴ πολλοὺς γίνεσθαι τοὺς βιαίους θανάτους. εἰ γὰρ τούτων ὄντων ἴσχυσεν ὁ διάβολος τοσοῦτον ἐργάσασθαι, καὶ μυρίους ἂν ἐπὶ χρήμασι ἤγαγε καὶ βόθρους· εἰ μὴ τοσαύτη ἦν ἡ ὑπεθυμία τῇ ψυχῇ τοῦ σώματος, καὶ ἂν ἀπὸ τυχούσης ἀφορμίας ταχέως ἂν οἱ πολλοὶ τοῦτο ὥρμησαν. ὃ δὲ, ὅπου οὐ θέλεις, τὴν φυσικὴν δηλοῦντός ἐστι συμπάθειαν. πῶς γ' εἰπὼν, ὅτε ἦς νεώτερος, πάλιν λέγει, ὅταν δὲ γηράσῃς; οὐ γὰρ δεκαετοῦς ἐστὶ νῦν οὐτα τότε νέον. οὐδὲ γὰρ ἦν ἀλλ' οὐδὲ γεγηρακώς, ἀλλ' ἀνὴρ τέλειος. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀνέμνησεν αὐτὸν τοῦ προτέρου βίου; δηλῶν, ὅτι τοιαῦτα τὰ αὐτά. τὸ μὲ γὰρ τοῖς βιωτικοῖς, ὁ μὲ νέος χρήσιμος, ὁ δὲ γεγηρακὼς ἄχρηστος· τὸ δὲ τοῖς ἐμοῖς, φησὶν, οὐχ οὕτως, ἀλλ', ὅταν ἐπέλθῃ τὸ γῆρας, τότε ἡ ἀρετὴ λαμπροτέρα, ὅτε ἡ ἀνδραγαθία προφανεστέρα, οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἡλικίας κωλυομένη. Ταῦτα γ' ἔλεγλε, ἵνα καταπλήττωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ διεγείρων. ἤδει γὰρ αὐτοῦ τὸ πάθος, καὶ ὅτι τοῦτο πάλαι ὠδίνε τὸ κακόν. ὁμοῦ γ' καὶ τὸν τρόπον δηλοῖ τοῦ θανάτου. ὅπερ γὰρ ὁ Πέτρος διὰ πάντος ἐβούλετο εἶναι τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ κινδύνοις, θαῤῥεῖ, φησὶν. ὅταν γὰρ ἐμπλήσω σε τῆς ὑπεθυμίας, ὥστε ἅπερ οὐκ ἔπαθες νέος ὤν, ταῦτά σε δεῖ παθεῖν γεγηρακότα. Εἶτα ἐγείρων τὴν ἀκροατὴν ὁ διδάσκαλος, ἐπήγαγε·

19 Τοῦτο γ' ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν. Οὐκ εἶπεν, ἀποθανῇ· ἀλλὰ, δοξάσει τὸν Θεὸν, ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ παθεῖν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, δόξα τοῦ πάσχοντος καὶ ἡμῖν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φησὶ, λέγει· ἀκολούθει μοι. Εντεῦθεν πάλιν ὁ κηδεμονικὸν ἀρίπτει γ') καὶ τὸ σφόδρα προσεῖναι αὐτὸν οἰκείως διακεῖσθαι. Εἰ γ' λέγοι τις, πῶς οὖν ὁ Ἰάκωβος ⟨Ν⟩ θᾶττον ἔλαβε τὸν Ἰερουσαλήμων; ἐκεῖνο δὴ εἰ ποιμι, ὅτι τοῦτον [οὐ τοῦ θείου, ἀλλὰ] τῆς οἰκουμένης ἐχειροτόνησε διδάσκαλον. 20 Στραφεὶς οὖν ὁ Πέτρος, βλέπει τὸν μαθητὴν,

σὶν ἐχθροὶ καὶ μισῦσι. καὶ τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους; ὅταν γὰρ καὶ τὸν Θεὸν ἐκπεπολεμωμένον ἔχῃ τις, τίς αὐτῷ λοιπὸν ἐλπὶς ἔσται; ποία σωτηρία; τίς σωφρονισμός;" ὁ χρημάτων ἐρᾷν, ἀ χρῆσθαι αὐτοῖς δυνήσεταί ποτε, ἀλλὰ δοῦλος ἔσται καὶ φύλαξ, ἀ διακονητής. πλείονα γὰρ ἀεὶ ποιεῖν κατασκάζων, ἀδαμοῦ ἀναλίσκειν ἐθελήσει, συγκόπτῃ ἑαυτὸν, καὶ πάντων πενήτων πενέστερον ἀφήκεται, [ὡς] ἀδαμοῦ τῆς ἐπιθυμίας ἰσάμενος. καίτοιγε χρήματα, ἀχ ἵνα φυλάξωμεν, ἀλλ' ἵνα χορτάσωμεν, γενήσεται. Εἰ δὲ μέλλοιμεν αὐτὰ κατορύττειν ἑτέρωσε, τί ἄμεινον ἂν ἡμῖν ἀφελιώτερον, οἱ τοσούτους ἔχοντες καὶ πάντων συλλαβεῖν κατασκάζοντες, ἵνα ἀποκλείσωμεν ἔνδον, καὶ τίνα κτίσιν ἐκκόψωμεν χρῆσιν; ἔστι καὶ ἑτέρα νόσος ταύτης ἀχ ἧττον. Οἱ μὲν γὰρ εἰς τὸν γῆν κατορύττουσιν, οἱ δὲ εἰς τὸν γαστέρα καὶ ἡδονὴν καὶ μέθην, μᾶλλον τὰ ἀδικίας καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἀσελγείας τοσοῦτον ἑαυτοῖς κόλασιν. καὶ οἱ μὲν πολυτίμοις καὶ κόλαζιν· οἱ δὲ κύβοις καὶ πότοις· οἱ δὲ ἑτέραις τοιαύταις λειτουργοῦσι δαπάναις, μυρίας τέμνοντες ἑαυτοῖς εἰς γέενναν φερούσας ὁδούς, τὸν ὁρθὸν καὶ νενομισμένον ἀφέντες, τὸν τοῦ ἀφανοῦς φέρουσαν. καίτοιγε οὐχὶ κέρδος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδονὴν μείζονα τῶν εἰρημένων ἔχει. ὁ μὲν γὰρ πόρνας διδοὺς, καταπέλαγος ἔσται καὶ αἰσχρὸς, καὶ πολλοὺς ἔξει πολεμίους καὶ βεβαχχᾶν τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ἢ σωτηρίαν. ὅσα γὰρ ἂν δῷ ταῖς ἑταιριζομέναις γυναιξὶν, ἀδεμίαν χάριν αὐτῷ εἰσονται. Πίθος γὰρ τετρημένος ἐστὶν οἶκος ἀνθρώπειος. καὶ ἄλλως ἢ, ἱ- Παρ. κγ. κζ.
ταμὸν ὁ γῆλος ἐκεῖνο, καὶ ὃ ἂν δῷ τοσοῦτον ἀπολωλεκὼς, καὶ τότε ἴσα ταῖς μόναις, ὅταν πάντων γυμνωθέντα ἴδῃ καὶ ἐρασθῇ μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἴσα), ἀλλὰ καὶ διπλασιολογίαν μείζονος, καὶ ἐπεμβαίνει κειμένῳ, καὶ πολιὸν κατ' αὐτοῦ κινδυνεύοντα, καὶ ἕτερα τοιαῦτα αὐτὸν ἐργάζεται κακὰ, ὅσα οὐδὲ ἐπελθὼν λέγω δυνατόν. ἀλλ' οὐχ ἡ ἡδονὴ τῶν σωζομένων τοιαύτη. ὅτε γὰρ ἐλεημοσύνην ἔχῃ τις ἐν ταύτῃ, ἀλλὰ πάντες χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται, οἵ τε δι' αὐτὸν πάσχοντες, οἵ τε ὁρῶντες. οὐθυμὸς, οὐκ ἀθυμία, οὐκ ἀηδία καὶ οἰκειότης τοῦ τοιούτου πολιορκεῖ ψυχήν· ἀλλὰ πολλὴ μὲν εὐφροσύνη δ' συνειδότος, πολλὴ δὲ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπὶς· λαμπρὰ ἡ δόξα καὶ πολλὴ ἡ εὐφημία, καὶ πλείων πάντων ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ εὔνοια καὶ ἀσφάλεια, καὶ χρημάτων οὐδὲ εἷς, οὐδὲ ὑπόνοια· ἀλλὰ λιμὸς ἀκύμαντος καὶ γαλήνη. Ταῦτα οὖν πάντα ἐννοοῦντες, καὶ ἡδονὴν ἡδονῇ παραβάλλοντες, ἐλώμεθα τὴν βελτίω, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πη. 15 ΟΤΕ ΟΥΝ ΗΡΙΣΤΗΣΑΝ, ΛΕΓΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΩ Σίμωνι Πέτρῳ, Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.

Ολλὰ μὴν ὅτι καὶ ἕτερα τὰ δωρεάμενα δοθῆναι προσῆκεν ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δείξαι λαμπρὰς καὶ εὐδοκίμους· ὃ δὴ μάλιστα πάντων παρέσχεν ἡμῖν τὴν ἄνωθεν εὔνοιαν ἡ πρὸς τοὺς πλησίον ὁσία καὶ φιλανθρωπία· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἀπαιτεῖ παρὰ Πέτρου. ὅθεν γὰρ τὰς ἐν αὐτοῖς τὰ τῆς ἐδωδῆς, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· Βόσκε τὰ πρόβατά μου. Καὶ τί δήποτε, τοῦ ἄλλους παραδραμὼν, τούτῳ πρὸς τοῦτον διαλέγεται; ἐκκριτος ἦν τῶν ἀποστόλων, καὶ στόμα τῶν μαθητῶν, καὶ κορυφὴ τοῦ χοροῦ. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἀνέβη ποτὲ αὐτὸν ἱστορῆσαι παρὰ τοὺς ἄλλους· ἅμα δὲ καὶ δείκνυσι αὐτῷ, ὅτι χρὴ θαρρεῖν λοιπὸν, ὡς τῆς ἀρνήσεως ἐξαλειφθείσης, ἐγχειρίζεται τὸν ποιμα-

ἐχωμὴν. εἰ γὰρ ὑπομένομὴν, καὶ συμβασιλεύσομεν. τί ὅστιν, ὑπομένομὴν; εἰ γὰρ θλίψεις φέρομὴν, εἰ σὺν διωγμοὺς, εἰ τ̄ ζειλὴν βαστάζομὴν ὁδόν. ἡ γὰρ ζειὴ, τῇ φύσει μὴν ὅστιν ὀπτιμαχὸς τῇ
β. Κορ. δ. ιζ. ταραιρέσει ὁ τῇ ἡμετέρᾳ χυφῇ ϗζ, τῇ τ̄ϗ μὴν ὁπὸν ἐλπίδι. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. μεταχήσομεν τοίνυν σὺν ὀφθαλμοῖς εἰς ⓦ ὑρατὰ, ⓒ ϗαφῆ φαντάζωμὴν, καὶ βλέπωμὴν. ⁂ γὰρ ὸ ὁρατὰ πρόσκαιρα, τὰ δὲ ὁρατὰ αἰώνια. καὶ ϗαφῶς ὁρῶμὴν, ⁂ τὰ ἡδέα τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν πεισόμεθά τι, ⁂ τὰ λυπηρὰ βαρέως οἴσομὴν. ἀλλὰ ⓒ τότε ⓒ τῶν ὁμοίων καταγελασόμεθα, καὶ σοὶ ἡμᾶς ὅτι δουλώσας, οὔτε ἐπάραι δυνήσεται, μόνον ⁂ ⓦ πόδον" ὁκεῖ πέμψωμὴν, ⁂ τὰ εἰς τὸν ἀγάπην ὁκεῖνον βλέπωμὴν. καὶ τί λέγω, σὺκ ἀληθόσομὴν τοῖς πρόσθεν; ὅτι γὰρ ὁρᾶν δόξομὴν αὐτὰ λοιπόν. τοιοῦτον γὰρ ὅστιν ὁ ἔρως. σὺν θεῷ μὴ συμπαρόντας ἡμῖν, ἀλλ' ἀπόντας, πολυμηθεῖς ὦ, καθ' ἑκάστην φαντάζομὴν τὸν ἡμέραν. μεγάλη γὰρ τῆς ἀγάπης ἡ τυραννίς. πάντων ἀφίστησι, καὶ τὰ ⁂ πολυμηθῆ τὸν ψυχὸν. αἰ ὅπου ⓦ Χριστὸν ἀγαπήσωμὴν, πάντα τὰ ὑπὸ θεῶν σκιὰ, πάντα εἰκὼν φαντάσματα καὶ ὄναρ. ἐρρύσθω καὶ ἡμεῖς· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τ̄ ἀγάπης ⁂ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία; σὺκ εἶπε, χρήματα, Ρωμ. η. λε. ἢ πλοῦτος, ἢ κίνδυνος (ταῦτα γὰρ σφόδρα εὐπαλῆ καὶ καταγέλαστα) ἀλλὰ τὰ δεινότατα τῶν βαρέα τίθησι, λιμοὺς, διωγμοὺς, θανάτους. Εἶτα σκῶψις μὲν ὡς σοὶ εἶπα καὶ ταῦτα διέσωσεν· ἡμεῖς δὲ διὰ χρήματα χωρίζόμεθα τῆς ζωῆς τ̄ ἡμετέρας, καὶ τ̄ ⁂ φωτὸς ἀπορριζόμεθα. ⓒ Παῦλος μὲν ⁂ δαίμονας, σοὶ ζωὴν, σοὶ σίεσιν, ⁂ μέλοντα, ⁂ κτίσιν ἑτέραν πρόσπεμμα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης· ἡμεῖς δὲ χρήσιον ὀλίγην αἰ ἴδωμὴν, σκηνόμεθα, καὶ σὺν αὐτῷ πατοῦμὴν ὁμοίως. Εἰ δὲ σὺκ αἰσχρὰ ταῦτα λεγόμενα, πολλῷ μᾶλλον ὑπόμενα. Τὸ γὰρ δεινὸν ⁂ τὸ ἔστι, ὅτι ἀκουόντες μὲν φεύγομὴν, πράττοντες δὲ ⁂ φεύγομὴν· ἀλλὰ καὶ ὁμνύμὴν ῥᾳδίως, καὶ ὁπορκοῦμὴν, καὶ ἁρπάζομὴν, καὶ τόκους ἀπαιτοῦμὴν, καὶ σωφρονοῦντες ἀμῳδόμὴν, καὶ ἐυχὰς ἀκριβεστάτας ἀφιεῖκαμὴν, καὶ τὰ πλείονα πλανώμεθα τῶν ὁπιταγμῶν, καὶ χρημ̄ ἕνεκεν τ̄ϗ μὴν ὧν τ̄ϗ ἡμετέρων σοὶδεὶς ποιοῦμὴν λόγον. ὁ γὰρ χρημ̄ ἐρῶν, μειλία ⓦ πλησίον ὀφθήσει. κακὰ, καὶ ἑαυτὸν μετ' ἐκείνου. καὶ γὰρ ὀργίζεται ῥᾳδίως, ⓒ λοιδορήσεται, ⓒ μωρὸν καλέσει, καὶ ὀμεῖται, καὶ ὁπορκήσει, καὶ σοὶδὲ τὸ παλαιοῦ τὰ μέτρα" ὀφείλει νόμου. ⁂ γὰρ ἀγαπήσει τ̄ πλησίον ὁ ⁂ χρήσιον ἀγαπῶν. καίτοιγε καὶ ἡμῖς καὶ σὺν ἐχθροὺς κελευόμεθα ὀφεῖλειν τ̄ϗ μὴν βασιλείαν φιλῆν. Εἰ γὰρ τὰ παλαιὰ ὁπλίσματα πλησιῶται, ⁂ δυνησόμεθα ἐπιβῆναι τῆς βασιλείας τ̄ ⁂ σωτῆρος, ἐὰν μὴ πρειστεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλέον ἐκείνων· οἱ δὲ ἐκεῖνα πλανώμενοι, τίνος τεύξόμεθα ἀπολογίας; ὁ χρημ̄ ἐρῶν, ⁂ μόνον ἐχθροὺς σὺκ ἀγαπήσει, ἀλλὰ καὶ φίλους ὡς ἐχθροῖς χρήσεται. καὶ τί λέγω φίλους; καὶ γὰρ αὐτ̄ πολλάκις τὸν φύσιν ἠγνόησαν ⓐ χρημ̄ ἐρῶντες. ὁ τοιοῦτος ⁂ συγγένειαν οἶδεν, ⁂ ζωπηθείας μέμνηται, σὺχ ἡλίκιόν αἰδῶται, ⁂ φίλον ἔχει ὠνά, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀπλῶς ὁμοίως ἔχει), καὶ πρὸς τ̄ϗ ἄλλων πάντων, πρὸς ἑαυτὸν· ⁂ μόνον τ̄ ἀπολλυέναι τὸν ψυχὸν τὸν ἑαυτ̄, ἀλλὰ καὶ ⓒ μειλίας ἑαυτὸν καταπίπτειν φρυκτοῖς καὶ μόρθοις καὶ λύπαις. καὶ γὰρ ἀποδημίας καὶ ἀπειθείας καὶ κινδύνους καὶ ὁπιβουλὰς, καὶ πᾶν ὁποιονοῦν ὑποστήσεται, μόνον ἵνα τὸν ῥίζαν τ̄ϗ κακ̄ ἔχῃ πρὸς ἑαυτῷ, καὶ πολὺ χρήσιον ἀριθμῇ. τί τοίνυν γλοιτ' ἂν τῆς νόσου ταύτης χαλεπώτερον; καὶ γὰρ ἡ τυφὼς καὶ ἡδονὴ ἀπάσης ἐστὶν ἐχθρὴ), δι' ὧν πολλὰ ἀνῴρθωσαν δόγματα, καὶ δόξης καὶ ὠμῆς. ὁ γὰρ χρημάτων ἐρῶν, καὶ ὑποστόλους μειλίας, καὶ κατηφείας ἔχει πολλοὺς, καὶ σὺν βασκαίνοντας, καὶ σὺν ὀφθαλλοῦντας, καὶ σὺν ὁπιβουλεύοντας. ⓐ μὲν γὰρ ἀδικούμενοι μισοῦσι, ἅτε κακῶς πάσχοντες· ⓐ δὲ μηδέπω πάσχοντες, διαδοχὴν μὴ πάθωσι, καὶ ζωαληθεῖς τοῖς πεπονθόσιν, ὁπλίζονται) πόλεμον ⓦ αὐτόν· ⓐ δὲ μείζως καὶ δυνατώτερον, διαχόμενοι καὶ ἀγωνιστοῦντες ὑπὲρ τ̄ϗ παπποτέρων, ἔτι δὲ καὶ βασκαίνοντες, ὁμοίως εἰ-

σὶ

θαναὴλ ὁ ἀπὸ τῆς Φιλίππου κληθείς, καὶ ⓘ υἱοὶ Ζεβεδαίου, ⁊ ἄλλοι δύο. Οὐδὲν οὖν ἔχοντες προφάσιον, ὅτι τῷ ἀλείπτῃ ἕπεσαι, καὶ σὺν ἰυκτὶ τοῦτο αὐτὸ ἐποίουν ὀφθὲν τοῦ προδήλου ἕνεκα). Ὅτο καὶ ὁ Λουκᾶς φησιν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο σκοπὸς, ἀλλ' ἕτερον τοῦτο. ⓘ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ εἰ ποτὲ ὀφθὲν ἐκωλύθησαν λοιπὸν ἀλλήλοις, καὶ ἅμα βουλόμενοι πάσαις τὴν ἀλείπτην καὶ τὴν προλῆψιν θεῖ-
χ. διδάσκ. 5 ναι. κάμνουσι τοίνυν, ⁊ ταλαιπωρούμενοι ἐφίστανται ὁ Ἰησοῦς, καὶ σκληρῶς ἑαυτὸν δείκνυσιν, ὥστε καὶ εἰς ἀθυμίαν ἐλθεῖν. λέγει οὖν αὐτοῖς·

5 Μήτι προσφάγιον ἔχετε; Τέως αἰσθητικώτερον ὀφθαλμὸν, ὡς μέλλων τι ὠνεῖσθαι παρ' αὐτῶν. ὡς δὲ ἀπείθησαν μηδὲν ἔχειν, σκέλλουσι βαλὼν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ βαλόντες ἐπέτυχον τῆς ἄγρας. ὡς δὲ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, πάλιν τὰ ἰδιώματα τὰ οἰκεῖα ἐπιδείκνυνται
10 ζήπων ⓘ μαθηταὶ, Πέτρος καὶ Ἰωάννης. ὁ μὲν γὰρ θερμότερος, ὁ δὲ ὑπολήπτερος ἦν· καὶ ὁ μὲν ὀξύτερος ἦν, ὁ δὲ βραδυπορώτερος. ὀφθὲ τοῦτο ὁ μὲν Ἰωάννης προέτρεχε τὸν Ἰησοῦν, ὁ δὲ Πέτρος προέτρεχε ἦλθε πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ οὐ τὰ τυχόντα ἡμῶν ἐστὶ σημεῖα. τίνα δὲ ἦν τὰ γινόμενα; προέτρεχε μὲν ὁ πολλὰς συλληφθῆναι σὺν ἰχθύας· ἔπειτα, ὁ μὴ σχοινίων ὁ δίκτυον· εἶτα, τὸ, πρὶν ὀπτεῦσαι, εὑρεθῆναι τὰς ἀνθρακιὰς, καὶ ἰχθὺν ὀπτώμενον καὶ ἄρτον.
15 Οὐκέτι γὰρ ὀξεῖαν ὕλης κατασκευὴν ἐποίει, ὥσπερ ὀφθὲ τινα οἰκονομίαν ἐποίει πρὸ τοῦ σταυροῦ. ὡς οὖν ἐπέγνω αὐτὸν, πάντα ἔῤῥιψε, καὶ σὺν ἰχθῦς καὶ τὰ δίκτυα, καὶ διεζώσατο ὁ Πέτρος. ὁρᾷς καὶ τῷ αἰδῶ ⓦ πόθου; καίτοι ἀπὸ σκληροτέρων πηγῶν ἦσαν· ἀλλ' ὅμως ὅτως ἐκαρτέρησε τῷ πλοίῳ προσεῖναι αὐτοῖς ἐλθεῖν, ἀλλὰ νηχόμενος προῆλθετο. Τί οὖν ὁ Ἰησοῦς;

12 Δεῦτε, φησιν, ἀριστήσατε. καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐρωτῆσαι αὐτόν.
20 Οὐκέτι γὰρ τῷ αὐτῷ πῤῥησίαν εἶχεν, οὐδὲ ὁμοίως ἐθαῤῥοῦν, οὐδὲ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν μετὰ λόγου λοιπὸν, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς καὶ δέους πολλοῦ καὶ αἰδοῦς ἐκαθέζοντο προσέχοντες πρὸς αὐτόν.

Ἤδεισαν μὲν γὰρ ὅτι ὁ Κύριός ἐστι· Καὶ μετὰ τῶν οὐκ ἠρώτων, εἰς εἰ. τῷ δὲ μορφῇ ἀλλοιοτέραν ὁρῶντες, καὶ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμουσι, σφόδρα ἦσαν καταπεπληγ-
25 μένοι, ⁊ ἐβούλοντο μὲν ἐρωτᾶν· ἀλλὰ ὁ δέος, καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἕτερός τις ἦν, ἀλλ' αὐτὸς, ἐπεῖχον τῷ ἐρώτησιν, καὶ μέντοι πάθος, ἅπερ αὖθις ἐδημιούργησε μετὰ πλείονος ἐξουσίας. ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι ἀναβλέπει εἰς ⓦ ὑφαντὴν, οὐδὲ τὰ δυσθεώρητα ἐκφαίνοντα ποιῇ, δεικνὺς ὅτι καὶ κάκεῖνα συγκαταβάσεως ἕνεκεν ἐγίνετο. ὅτι δὲ οὐδὲ συνεχῶς ἐπεχωρίαζεν, οὐδὲ ὁμοίως, λέγει,

30 14 Ὅτι τρίτον τοῦτο ἐφάνη αὐτοῖς, ὅτε ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. Καὶ πελθὼν ἐκ τῆς ὀφθείσης ἐνέκλιν, δεικνὺς ὅτι ὃ ὁρώμενον οὐκ ἦν φάντασμα. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ὁ λέγει, ὅτι ἔφατε μετ' αὐτῆς· ὁ δὲ Λουκᾶς ἀλλαχοῦ αὐτὸν φησιν, ὅτι ξυναλιζόμενος αὐτοῖς ἦν. τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἡμέτερον εἰπεῖν· ἔστω γὰρ ἡμῖν πρὸς δοξοτέρω ταῦτα ἐγίνετο· οὐκ ὡς τῆς φύ- ἰσ. σὺν αὐτῷ
σεως δεομένης βρωμάτων λοιπὸν, ἀλλὰ συγκαταβάσεως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως
35 γινομένης.

Τάχα ταῦτα ἀκούοντες διεθρυλήθητε, καὶ τὰς ξυνάξεις αὐτῷ τότε ἐμακαρίσατε, καὶ τὰς ΗΘΙΚΟΝ
μέλλοντας ξυνίσεσθαι καὶ τὴν ἡμέραν τῆς κοινῆς ἀναστάσεως. Σκοπῶμεν ἅπαντα προσέχω-
μεν, ὥστε δὲ προσώπου σκοπὸν τὸ θαυμαστὸν ἰδεῖν. Εἰ γὰρ νῦν ἀκούοντες ὅτι σκηνώσομεν, καὶ ἐπιθυμοῦμεν κατ' ἐκείνας γενέσθαι τὰς ἡμέρας, αἳ ὀπὶ τῆς γῆς διέτεινε, ⁊ φωνῆς ἀ-
40 κουσαι, καὶ ὄψιν ἰδοῦσι, καὶ προσπελθεῖν, καὶ ἅψασθαι, καὶ συναναστῆναι· σκόπει πηλίκην αὐτοὶ ὄψονται ἰδοῦ οὐκέτι ἐν θνητοῖς σώμασι, οὐδὲ δυσθεώρητα ποιοῦντα, ἀλλ' ὑπὸ ἀγγέλων δορυφορούμενον, ἐν ἁρπαγῇ καὶ αὐτοὺς ὄντας, καὶ σκῆνος βλέποντας, καὶ τῆς ἄλλης εὐημερίας ἀπολαύοντας τῆς πάντα τιμώσης λόγου. δέῃ δή, διδάσκαλε, πάντα προσέχωμεν, ὥστε μὴ τῆς τοσαύτης σκέπτειν δόξης. οὐδὲν γὰρ δύσκολον, ἐὰν θέλωμεν· οὐδὲν φορτικὸν, ἐὰν προσ-

28 Ο Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου· Λέγει, 29 Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας. μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. Τοῦτο γὰρ ὅτι πίστεως, οὐ τὰ μὴ ὁ- Ecclus. 2.
ρώμενα δέχεσθαι. Ἔστι γὰρ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις πραγμάτων, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐνταῦθα δὲ οὐ μαθητὰς μακαρίζει μόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους πιστεύσοντας. καίτοι, φησίν, οἱ μαθηταὶ εἶδον, καὶ ὅτι πίστευσαν. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτοι ἐζήτησαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς συνδρομῆς εὐθέως τοῦ περὶ ἀναστάσεως ἐξέχυτο λόγου, καὶ πρὶν ἢ τὸ σῶμα θεάσασθαι, τῇ πίστει ἐπεδίδοτο πᾶσαι. ὅταν οὖν λέγῃ ἡμῖν, ἐβουλόμην κἀγὼ τοῦ χειρὸς ἐκείνης ἅψ, ἢ ὁρᾷς τὸ Χριστὸν θαυματουργοῦντα, ἐνόησε, ὅτι μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. ἄξιον δὲ ἐξεπέρασαν πᾶς σῶμα ἄφθαρτον τύπους ἐδείκνυτο τῆς ὕλης, καὶ ἀπαθὲς ὡς θεότητι χωρεῖ. ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε. συγκαταβάσεως γὰρ ἦν ὁ λιμόμενον. οὐ γὰρ ὅτε λεπτοὶ καὶ κοῦφοι, ὡς κεκλεισμένων εἰσελθεῖν τὴν θύραν, παχύτητος πάσης ἀπήλλακτο· ἀλλ' ὥστε πιστευθῆναι τῶν ἀναστάσιν, τοῦτο δείκνυται, καὶ ὥστε μαθεῖν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ σταυρωθείς, καὶ οὐκ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ ἀνέστη. Διὰ τοῦτο" ἀνέστη ἔχων τὰ σημεῖα τοῦ σταυροῦ, καὶ τρώγει διὰ τοῦτο. κ. αἴσθησιν.
καὶ γοῦν ἀπίστησι τοῦτο δῶν καὶ κατὰ σημεῖον ἐποιοῦτο τῆς ἀναστάσεως, λέγοντες· οἵτινες συνεφάγομεν αὐτῷ καὶ συνεπόμεθα. ὥσπερ οὖν ὅτε τῶν χειρῶν θεώμενοι τοῦ σταυροῦ, καὶ τρώγει διὰ τοῦτο. κ. αἴσθ.
τὸν τύπους ἐκείνους ἐθεώμεθα

Εἰς πε διδουίμα ωδὰ τῦ Θεοῦ· ἀλλὰ πατὴρ καὶ γὸς ζ ἅγιον πνεῦμα πάντα οἰκονομᾷ· ὁ γ ἱερεὺς τὼ ἑαυ῀ δεμείζει γλῶτ῀δω, ζ τὼ ἑαυ῀ πῦ ἔχει χξσα. ϗ γὰρ οὐδὲ δίκημοι ἰω῀ δ῀ὰ τὼ ἑτέρου κακίδν εἰς ζ᾽ σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῦ πίστ῀ ωεφοιώζας παραβλάπτεσθαι. ζαῦζα οὖν ἅπαντα εἰδότες, ϗ Ⓦ Θεὸι φοβώμεθα, ϗ τῦ ἱερέας αὐτ῀ 5 εὐλίμως ἔχωμεν, πᾶσαι αὐλῆς ἀποτέμοντες πυλὼ· ἵνα ϗ ζ᾽ωρ῀ τῆ῀ οἰκείαι κατορθωμᾷ᾽, ϗ ζ᾽ωρ῀ τῆς εἰς ἐκείνους θεραπείας πολλὼ λάβωμεν ωδὰ τῦ Θεοῦ τὼ ἀμοιβὼ, χάειτι ϗ Φιλαν῀θρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν῀ Ἰησῦ Χριτῦ, μ῀ᾳ᾽ ὧ πᾶ πατρὶ, ἅμα τᾷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, ἰμὴ, νῦ καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τῦ᾽ αἰῶνας τῶ῀ αἰώνων. Ἀμὴν.

10 Ομιλ. πζ. 24 ΘΩΜΑΣ ΔΕ ΕΙΣ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ, ΛΕΓΟΜΕνος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ᾽ αὐτῶ῀ ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησῦς. 25 Ἐλεγον οὖν αὐτᾷ Ⓘ ἄλλοι μαθηταὶ· ἑωρά᾽καμεν Ⓦ Κύριον. ὁ δ῀ εἶπεν, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν τοῖς χερσὶν αὐτῦ, ϗ μὴ πιστεύσω.

15 Ὅτερ ὁ ἁπλῶς ϗ ὡς ἔτυχε πιστεύει, εὐκολίας ἐ῀στιν· ὅτω δὲ πέρα τῦ μέτρ῀υ ωδιεροάζεσθαι ϗ πολυωραγμονῆ῀, παχυπάτης ζ᾽ηνοίας. δ῀ὰ τῦτο ϗ ὁ Θωμᾶς ἐγκαλῆ᾽ται. τοῖς γὰρ ἀποτόλοις εἰρηκόσιν, ὅτι ἑωρά᾽καμεν Ⓦ Κύριον, οὐκ ἐπίστευσεν· ϗ ποῖόν ἐστιν ἐκείνοις ἀπιστῶν, ὅσον ὁ ωεραγμα ϗ᾽ηγούμενος ἀδύνατον εἶ῀; τοῦτ῀ο, τὼ οὐκ ἐκφανῶ ἀνάγκασιν. ϗ γὰρ εἶπεν, ὅτι ϗ πιστεύω ὑμῖν· ἀλλ᾽, ἐὰν μὴ βάλω τὼ χῆρά μ῀υ, ϗ πιστεύω. πῶς οὖν, πάντων ζιωγημένων, οὗτ῀ος ἀπελιμπάνετο μόνος; εἰκὸς ἦν ἀπὸ τῆς ζ᾽ηφασωρᾶς τῆς ἤδη ϗ᾽ημούσης μηδέπω καὶ τότε αὐτὸν ἐπιμελῆσῆ῀. σὺ δ῀ ὅταν ἴδῃς ἀπιτοῦ῀τα Ⓦ μαθητὼ, σύνοισον τῦ διαστῶτ῀ο τὼ φιλαν῀θρωπίαν, πῶς ϗ ζ᾽ωρ῀ μιᾶς ψυχῆς δείκνυσι ἑαυτὸν πάσματα ἔχοντα, καὶ ωδαγίνε῀ται ἵνα ζ᾽ηλώσωσι ϗ τὸν ἕτερα, καίτοι τῶ῀ ἄλλων παχύτερον ὄντα. δ῀ὰ τὼ ζ᾽ὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς παχυτάτης ἐζ῀ητεῖ πίστ῀ιν, καὶ οὐδὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπίστευεν. ϗ γὰρ εἶπεν, ἂν μὴ ἴδω· ἀλλ᾽, ἐὰν μὴ ψηλαφήσω, φησὶ, μή πως φαντασία τὸ ὁρώμενον ᾖ. ϗ μὲν Ⓘ μαθηταὶ ταῦτα ἀπαγγέλοντες ἀξιόπιστοι τότε ἦσαν, καὶ αὐτὸς ἰσοϊσχύμενος· ἀλλ᾽ ὅμως, ὅπ῀ῃ πλέον ἐζ῀ήτησεν, οὐδὲ τότων αὐτὸν ἀπεστέρησεν ὁ Χριτός. καὶ ἵνος ἔτεκεν οὐκ εὐθέως αὐτῷ῀ φαίνεται, ἀλλὰ μ῀ᾳ ἡμέρας ἑκτῶ; ὥτε μεταξὺ κατηχούμενον αὐτὸν ἰσοῦ τῶ῀ μαθητῶ῀ καὶ ὃ αὐτὸ ἀκούοντα, ϗ εἰς πλείονα ἐκκαλῶν πόθον, καὶ πιστότερον ωρὸς ὃ μέλλον ἥξεσθαι. πόθεν ἦ῀ν ἴδειν ὁπ῀ ϗ ἡ πλευρὰ ἠνέῳ᾽χθη ωδὲ τῶ῀ μαθητῶ῀ ἀκούσας. πῶς οὖν ὃ μὲν ἐπίστευσε, ὃ δὲ οὐκ ἐπίστευσεν; ὅτι τοῦτο πολυ ωδάδοξον καὶ ϑαυμαστὸν ἦν. σκόπει δέ μοι ὃ φιλάληθες τῶν ἀποστόλων, πῶς ζ᾽ὰ ἐλαττώματα ἐκρύπτειτο, ὅτε ζ᾽ὰ ἑαυτῶν, ὅτε ζ᾽ὰ ἑτέρων, ἀλλὰ μ῀ᾳ πολλῆς αὐτὰ ἀναγράφοντες τῆς ἀληθείας. ἐφίσατο δὲ πάλιν ὁ Ἰησῦς, καὶ ϗ ωδιαμένει ωρ῀ὸς ἐκείνου ἀξιω῀θῆναι, οὐδὲ ἀκοῦσαί τι τοιοῦτον, ἀλλὰ, μηδὲν εἰπόντος, αὐτὸς ωροσλαβὼν, ἅπερ ἐπεθύμει, πληροῖ, δεικνὺς ὅτι καὶ, ἵνα ζαῦτα ἐφθέγξετο ωρὸς τῦ᾽ μαθητάς, ωρ῀ὸς ὧ. καὶ γὰ τοῖς ῥήμασιν ἐχρήσατο τοῖς αὐτοῖς, καὶ σφόδρα ὑπομητικῶς ϗ εἰς τὸ ἑξῆς παιδευτικῶς. Εἰπὼν γὰρ,

40 27 Φέρε Ⓦ δάκτυλόν σου, ϗ ἴδε ζὰ χεῖράς μου, ϗ βάλε [τὼ χεῖρά σου] εἰς τὼ πλευράν μου· Επήγαγε, Καὶ μὴ γίνου ἄπιτος, ἀλλὰ πιτός. Ορᾷς ὅτι ἀπιτίας ἦν ἡ ἀμφιβολία; ἀλλὰ ωρὶν ἢ ὃ πάθημα λαβῆν· μ῀ᾳ᾽ ζαῦτα οὐκέτι, ἀλλ᾽ ἀπηρτισμένοι λοιπὸν ἦσαν. ὅ ζαύτη᾽ ἦν ὁ μόνος ἐπιπλήσσων, ἀλλὰ ϗ δ῀ὰ τῶ῀ ἑξῆς. ὅπ῀ῃ γὰρ σκῆνος ἀνέπαυσε πλησφορηθεὶς, ϗ ἀνέβασεν,

28 Ο

χ. ἀνοίγω

ΗΘΙΚΟΝ Πάντα πάντων προτιθώμεθα ὥστε δικαιοῦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχειν πρὸς ἑαυτούς, καὶ τοῦτο ἐγκεχειρισμένους τὴν ἐνέργειαν μετὰ πολλῆς θεραπεύοντας τῆς ψυχῆς. μεγάλη γὰρ ἡ τῶν ἱερέων
Εβρ. 13. 7. ἀξία. ὧν δὲ ἀφῆτε, φησίν, ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς· καὶ ἡμεῖς δὲ τοῦτο ποιοῦμεν. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε, καὶ ὑποφέρετε αὐτούς· ἐν ἡμῖν. σὺ μὲν γὰρ τὰ σαυτοῦ μελήσει σοι· καὶ ταῦτα διδάξῃ καλῶς, οὐδεὶς σοι τῶν ἄλλων ἔσται λόγος· ὁ δὲ ἱερεὺς, καὶ χ. δεῖ
ⓦ οἰκεῖον καλῶς οἰκονομήσῃ βίον, τοῦ δοῦναι, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν τῶν ἐκεῖ αὐτὸν μὴ μετὰ ἀκριβείας ἐπιμεληθέντα, μετὰ τῶν πονηρῶν εἰς τὴν γέενναν ἄπεισι· καὶ πολλάκις ἀπὸ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ἀπόλλυται, διὰ μὴ πάντα τὰ εἰς αὐτὸν ἥκοντα ἀκριβῶς καλῶς. Εἰδότες οὖν τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος, πολλὴν ἀποτίθεμεθα ἀμέλειαν ἐννοοῦμεν· ὁ
Εβρ. 13. 17. δὲ Παῦλος ἠπείλησε λέγων, Ὅπως ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς λόγον ἀποδώσοντες. διὰ τῆς πολλῆς διαφθορᾶς ἀμέλειαν ἀπολαύει. ἐὰν δὲ ἐπιμελώμεθα μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, καὶ τοῦτο τὰ ὑμέτερα καλῶς διακείσεται. ἕως μὲν γὰρ ἐν εὐθυμίᾳ διάγει ὁ κυβερνήτης, ἐν ἀσφαλείᾳ ἔσται καὶ τὰ τῶν ἐπιβατῶν· ἂν δέ, λιποθυμούντων ἐκείνων καὶ ἀπειρίᾳ ἐχόντων πρὸς αὐτὸν ἀλαλάξωσιν, οὐδὲ ἀγρυπνῆσαι δύναται, οὔτε τῇ τέχνῃ διασώζειν, καὶ ἄκων μείζοις αὐτὸν περιβάλλει κακοῖς. Οὕτω καὶ ἱερεύς, ἂν μὲν ἀπολαύῃ τῆς παρ' ὑμῶν ἡμῶν, καὶ τὰ ὑμέτερα διοικήσει καλῶς δυνήσεται· χ. κἂν μὴ χ. διεκπίας,
ἂν δὲ ἀθυμίᾳ αὐτὸν περιβάλητε, τὰ χείρονα συλλύσαντες, οὐχὶ ὑμῶν αὐτῶν πολεμήσετε τοῖς κύμασι, καὶ σφόδρα ἡμιταφοι ὦσιν. σκόπει τί περὶ τῶν Ἰουδαίων φησὶν ὁ Χριστός; ὅτι τῆς Μωϋσέως καθέδρας συκάθισαν ⓐ γραμματεῖς καὶ ⓐ Φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε. νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι τῆς Μωϋσέως καθέδρας συκάθισαν ⓐ ἱερεῖς· ἀλλ' ὅτι τῆς τοῦ Χριστοῦ. τὴν γὰρ ἐκείνου διεδέξαντο διδασκαλίαν. διὸ καὶ
2 Κορ. 2. 17. Παῦλός φησιν· Οὐ γὰρ Χριστοῦ πωλοῦμεν, ὡς τοῦ Θεοῦ κατὰ καπηλείαν τοῦτο ποιοῦντες. οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τῶν ἔξωθεν ἀρχόντων ἅπαντας ὑποκύπτοντας, καὶ ἡμᾶς βελτίους ὄντας πολλάκις καὶ βίῳ καὶ ζωῇ τῶν δικαζόντων αὐτούς; ἀλλ' ὅμως διὰ ⓦ διδασκάλου τούτων ἐννοοῦσιν, ἀλλ' αἰδοῦνται τὴν φωνὴν τοῦ βασιλεύοντος, κἂν ὁσιοῦν ὁ λαὸς ἡ τὴν ἀρχήν. Εἶτα χ. βασιλέως,
ἂν μὴ ἄνθρωπος χρηστὸς ᾖ, τοσοῦτος φόβος τοῦ Θεοῦ χειροτονῆσαι, καὶ ὑποφαίνομεν τὸ χειροτονούμενον καὶ λοιδορούμενοι καὶ μυρίοις ὀνείδεσι πλυνόμενοι, καὶ τοῦ ἀδελφοὺς ἡμᾶς καλεῖν- χ. λοιδορούμεθα
τος χάριν, καὶ τῶν ἱερέων τὴν γλῶτταν ἀκούομεν; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια, ὅταν τὸ μὲν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῷ ἑαυτοῦ δοκὸν μὴ βλέπωμεν, τὸ δὲ κάρφος τοῦ ἑτέρου πικρῶς ἐξεργαζώμεθα; οὐκ οἶδα ὅπως καὶ χαλεπώτερον σαυτὸν ποιεῖς ὁ δικαστήριον ὧν δικάζων; καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἀποδεχόμενος τοῦ ἀναξίως τὴν ἱερωσύνην διοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐλεῶν καὶ δακρύων. ὑμῖν δὲ διὰ τοῦτο φημι δίκαιον εἶναι τῶν ἀρχομένων κρίνεσθαι, [καὶ μάλιστα τῶν πόλεως ἀφελεστέρων.] καὶ ὁ βίος αὐτῶν σφόδρα διαβεβλημένος ᾖ, σὺ δὲ, αὐ- χ. ὑμῖν
τὸν ἑαυτῷ προσέχῃς, οὐδὲν παραβλαβήσῃ εἰς τὰ ἐγκεχειρισμένα αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ ὄνου φωνὴν ἀφθεγξάμενον ἐποίησε, καὶ διὰ μαντείας βλαστίας πνευματικὰς ἐχαρίσατο, οὐ ἀληθῶς σώματι καὶ οὐκ ἀκαθάρτῳ γλώττῃ τὸν Βαλαὰμ ἐνεργήσας διὰ τοῦ προσκεκρουκότας Ἰουδαίους· πολλῷ μᾶλλον διὰ ὑμᾶς τοὺς ἀγνώμονας, καὶ εἰ σφόδρα φαῦλοί εἰσιν ⓐ χ. ἀγνώμονας,
ἱερεῖς, τὰ αὐτῶν πάντα ἐργάσεται, καὶ πέμψει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οὐδὲ γὰρ ἐκ καθαρᾶς ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτηδεύσεως αὐτὸ καθαρότητος, ἀλλὰ χάρις ἐστὶν ἡ τὸ πνεῦμα ἐργαζομένη. πάντα γάρ, φησὶ, δι' ὑμᾶς, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλώς, εἴτε Κηφᾶς. ἃ γὰρ ἐγκεχείρισται οἱ ἱερεῖς, Θεοῦ μόνου ἐστὶ δωρεῖσθαι· καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φθάσῃ φιλοσοφίας, ἐλάττων τις χάρις ἐκείνης φανῇ. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥᾳθύμως τις ἑαυτοῦ βίον οἰκονομῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ ῥᾳθυμοτέρων πιστῶν τῶν προεστώτων ὑμᾶς ⓐ ἀρχόμενοι ἑαυτοῖς πολλάκις ἐπισωρεύσωμεν κακά. καὶ τί λέγω τοὺς ἱερεῖς; ἄν τε ἄγγελος ἄν τε ἀρχάγγελος ἐργάσασθαί τι δυνᾶται)

Εἰς

ἐπέδειξε τὴν πλευρὰν καὶ τὰς χεῖρας. ἅμα δὲ καὶ τῇ φωνῇ κατεσόρεσε κυμαίνοντα τ̃ λογισμὸν, εἰπών·

19 Εἰρήνη ὑμῖν, Τυτέστι, μὴ θορυβεῖσθε, καὶ ῥήματος ἀναμίνησας, ὃ πρὸ τ̃ σταυροῦ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν· καὶ πάλιν, ἣν ἐμοὶ Εἰρήνην ἔχετε, ἣν ὁ κόσμος θλῖψιν ἔχει.

20 Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τ̃ Κύριον. Ὁρᾶς ὅπως τ̃ ἔργων σου τὸν λόγους ἐκβαίνεις; ὃ γὰρ ἔλεγε πρὸς τοῦ σταυροῦ, ὅτι πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν, τοῦτο τῶν ἔργων ἐπλήρωσεν. ἅπαντα δὲ ταῦτα σύνηθες αὐτοὺς εἰς πίστιν ἀκριβεστάτην. ὅπερ γὰρ πολεμίων ἀσπασθέντων εἰρήνη πρὸς Ιουδαίους, συνεχῶς ὑπολείπεται ὃ, Εἰρήνη ὑμῖν, ἀντίρροπον δίδους τὸ πολέμιον τὴν ἀδαμυθίαν. τοῦτο γοῦν ὡς ἔθος τοῖς μὴ τὴν διάστασιν εἶπε τὸ ῥῆμα (διὸ καὶ Παῦλος παντα- χοῦ φησι, χάρις ὑμῖν καὶ Εἰρήνη) ταῖς γυναιξὶ χαρὰν διαγελίζεται, διὰ τι οὐ λύπας ὁ Ματθ. κα. θ. θεὸς ἐκρίνατο, ἀλλὰ χαράν. καταλλήλως μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσι διὰ πόλεμον, Εἰρήνην, ταῖς γυναιξὶ, διὰ τὴν λύπην, εὐαγγελίζεται χαράν. πάντα γὰρ καταλύσας τὰ λυπηρὰ, ἐπιλέγει τὰ κατορθώματα τ̃ σταυροῦ. ταῦτα γοῦν ἐνόησε καὶ Εἰρήνη. ἐπεὶ οὖν ἅπαντα ἀνήρπαγε τὰ κωλύματα, φησὶ, καὶ τὴν τάξιν κατέστησα λαμπρὰν καὶ κατόρθωτα, εἶτα λοιπὸν φησὶ·

21 Καθὼς ἀπέσταλέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. Οὐδεμίαν ἔχετε δυσχολίαν ἀπὸ τ̃ ἡδονῆς μεγαλυνθῆναι, ἀπό τε τ̃ ἀξίας ἐμοῦ τ̃ πέμποντος. [διὰ φησιν] ὁ σταυρὸς ἐπαίρει αὐτὴν τὴν ψυχήν, καὶ δείκνυσι πολὺ τὸ ἀξιόπιστον, εἴγε μέλλοιεν αὐτὸ τὸ ἔργον ἀναδέχεσθαι. καὶ οὐκέτι προσκλήσεως πρὸς τὸν πατέρα δεῖται, ἀλλ' αὐθεντίαν δίδωσι αὐτοῖς τὴν δύναμιν. 22 Ενεφύσησε γὰρ, καὶ εἶπε· λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

23 Ων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται, καὶ ὧν κρατῆτε, κεκράτηνται.

Καθάπερ γὰρ τὶς βασιλεὺς ἀρχόντων ἀποστέλλων, ἐξουσίαν εἰς δεσμωτήριον καὶ ἐμβαλεῖν καὶ ἀφιέναι δίδωσιν· ὅταν δὲ τούτους ἐκπέμπων, ταύτην προβάλλει τὴν δύναμιν. πῶς οὖν φησιν, ἐὰν μὴ ἀπέλθω, ἐκεῖνος οὐ μὴ ἔλθῃ, καὶ δὴ τὸ πνεῦμα δίδωσι; πρὸς μὲν φασιν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπιτηδείως αὐτὸν πρὸς τὴν ἀποδοχὴν δι' ἐμφυσήματος κατέστησεν. Εἰ γὰρ ἀπέλθοι ἰδοὺ ὁ Δημιουργὸς ἐκεῖνος, τί τὴν ἀπόῤῥητον χάριν ἐκείνου δεχόμενοι οὐκ ἂν ἔπαθον, εἰ μὴ μαθηταὶ αὐτοὶ πρότερον κατεσκεύασε; διὰ τοῦτο οὐκ εἰπέ, φησιν, ἐλάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἀλλὰ, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. οὐκ ἂν δέ τις ἁμάρτῃ καὶ τότε εἰλικρινεῖας αὐτοὺς λέγων ἐκείνου ἁπλοῦ καὶ πνευματικῆς καὶ χάριτος· ἀλλ' ὥστε νεκροὺς ἐγείρειν καὶ δυνάμεις ποιεῖν, ἀλλ' ὥστε ἀφέσεις ἁμαρτήματα. διαφέρει γὰρ τὰ χαρίσματα τ̃ πνεύματος. διὰ ἐπήγαγεν, ὧν ἂν ἀφῆτε, ἀφέωνται, δεικνὺς ποίαν ἐξουσίαν δίδωσιν. οὐχ ἵνα μὴ παραχρῆμα τὰς ἁμαρτίας ἐλάβωσιν ἐνέργειαν. διὸ φησι· λάβετε δύναμιν ἐπελθόντος δὲ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ιερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ιουδαίᾳ· μάρτυρες γὰρ διὰ τὰ σημεῖα ἐγίνοντο. ἐκ γὰρ πατὸς ἡ τ̃ πνεύματος χάρις, καὶ πολυειδὴς ἡ δωρεά. τοῦτο γοῦν γίνεται, ἵνα μάθῃς, ὅτι παρὰ τοῦ καὶ τοῦ πνεύματος ἁγίου μία ἡ δωρεὰ καὶ ἐξουσία. ἃ γὰρ δεκὴ ἰδιάζοντα εἰς τὸ παρὰ, ταῦτα καὶ τὸ τοῦ εἰς φαίνεται καὶ τὸ ἁγίου πνεύματος. πῶς οὖν οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τ̃ υἱόν, φησὶ, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν; ἀλλὰ τοῦτο δείκνυται τὸ ἰδιάζον τοῦ υἱοῦ. ἐγὼ γάρ εἰμι, φησὶν, ἡ ὁδός· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ὅρα δὴ αὖ καὶ τὸ πνεύματος ἴδιον. οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ιησοῦν Χριστὸν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ πάλιν, οὐδὲ ἀποστέλλεις ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ παρὰ, ποτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, ποτὲ δὲ ὑπὸ τ̃ ἁγίου πνεύματος διδόναι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὡς δημιουργὸς τ̃ θελήσεως τοῦ παρὰ καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ὁρωμένους οὔσας.

Πάντα

γ. πίστων
ις. ϐ

χ. κατεπαύσασιν.

ἰσ. πεντήκοντα

Μαρία, τότε αὐτὸν ἐπίγνω. οὕτως οὐκ ὄψεως ἰῶ, ἀλλὰ φωνῆς ἠ ὑπήγνωσις. Εἰ δὲ λέγοιεν, πόθεν δῆλον ὅτι ⟨Ⓦ⟩ ἀδελφὸς ὄξεται λάγναν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπισφάφη ἡ γνώμη; καὶ οἰκοῦσι ἐρεῦσι, πόθεν δῆλον ὅτι ἥψατο αὐτοῦ, καὶ προσέπεσεν; ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, μὴ μου ἅπτου· οὕτω κἀκεῖνο ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἐσφάφη. Ἵνος δὲ ἕνεκεν εἶπε,

17 Μή μου ἅπτε; Τινὲς φασιν, ὅτι γλαφυρῶς αὐτὸς πνευματικῶς, ἀκούσασα μὴ 5
Ιωαν. 16. 16. τοῦ μαθητοῦ λέγοντος· Εὐθὺς πορεύθητι πρὸς ⟨Ⓦ⟩ πατέρα, ἐρωτήσω αὐτόν, καὶ δώσει ὑμῖν ἄλλον παράκλητον. καὶ πῶς ἡ μὴ πρεύσα μετὰ τοῦ μαθητοῦ ταῦτα ἤκουσεν; ἄλλως δέ, καὶ πόρρωθεν τῆς Ζωοποιίας ταύτης ἡ τοιαύτη φιλοτιμία. πῶς δὲ αὐτός, οὐδέπω πρὸς ⟨Ⓦ⟩ πατέρα ἀνελήλυθεν; τί οὖν; δοκεῖ μοι βεβούλεσθαι αὐτοῦ ἐπὶ ζωοποιίᾳ αὐτοῦ, ὥσπερ τότε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς μηδὲν οἰκονομῆσαι μέγα, εἰ καὶ πολλῷ βελτίων ἐγηγένει μετὰ σάρκα. ζωὴν γὰρ ἀ- 10
πάντων αὐτοῦ τῆς οἰκοίας, καὶ τὸ μετὰ πολλῆς αὐτοῦ διειλίας Ζωοποιεῖσθαι (οὐδὲ γὰρ τοῖς μαθηταῖς φαίνεται) λοιπὸν ἐπιχωριάζων ὁμοίως) ἀναγκάζει αὐτὸν τὸ δέχεσθαι, ὥστε αἰσθησιωτέρᾳ αὐτοῦ προσέχειν. τὸ μὴ οὖν εἰπεῖν, μή μοι προσθῇ, καθάπερ καὶ πρότερον (οὐ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦν καιρίσμασι, οὐδὲ ὁμοίως μέλλων ζωοῦσθαι λοιπὸν ὑμῖν) προσάπτεσθαι ἐμοῦ καὶ κόμπον ἔχει· ὃ δὲ εἶπεῖν, ὕπω ἀναβέβηκα πρὸς ⟨Ⓦ⟩ πατέρα, εἰ καὶ ἀνέπαφός, ὃ αὖθις δη- 15
λοῦντος ἐμοῦ. Εἰ πὼν γὰρ ὅτι ὕπω ἀναβέβηκα, ἐμφαίνει ὅτι ἐκεῖ ἀπεύδει καὶ ἐπείγεται ⟨Ⓦ⟩ ἡ ἐκεῖ μέλλοντα ἀπίστως, καὶ μηκέτι μὴ αἰσθέσθαι θρέφεσθαι, οὐκ ἔδει μὴ τῆς αὐτῆς ὁρᾶν Ζωοποιοῦς, ἧς καὶ πρότερον. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστι, δηλοῖ ὃ ἑξῆς.

Πορεύου, καὶ εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ 20
Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν. Κατὰ οὐκ ἔμιμνεν οὕτως ὅτε ποιεῖ, ἀλλὰ μὴ παραδέχηται ἀ-
μέσως. πῶς οὖν τὸ φησιν; ἀναζῆσαι βουλόμενος αὐτὸν τὸ δέχεσθαι καὶ πεῖσαι, ὅτι εἰς τοῦτο συ-
ενοικεῖ ἀπ' ἀρχῆς). Ὃ δὲ, πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν, τῆς οἰκο-
νομίας ἕνεκεν, ἐπεὶ καὶ ὃ ἀναβῆναι τῆς σαρκὸς ἦν. πρὸς γὰρ τὸν οὐδὲν μέγα φανταζομέ- 25
νων ταῦτα φθέγγεται). ἕτερος ἦν αὐτοῦ πατὴρ, καὶ ἕτερος ἡμῶν; πάνυ μὲν οὖν. εἰ γὰρ τῷ δικαί-
ῳ ἕτερος Θεός, καὶ τῷ ἄλλῳ ἀνθρώπῳ πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἡμῶν καὶ ἡμῶν. ὅπερ γὰρ εἶπε, Εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα μὲ ἀπὸ τότε ἴσωσι τὰ φαντάσθωσι, δείκνυσι ὃ συνελαμμένον. αὐτὸς
μὲν γὰρ ἐμένε καθήσθαι ὅπου τοῦ θεοῦ ἐστὶ πατρικοῦ, ὅτου ἦλθεν. ὥστε εἰ καὶ τὴν 30
οὐσίαν τὴν σαρκὶ ἀδελφὸς ἡμῶν ἐγένετο, ἀλλὰ τῇ ἰδιᾳ πολὺ διεστηκε, καὶ οὐδέ ἐστιν εἰπεῖν ὅσον.

18 Αὐτὴ μὲν οὖν ἀπῆλθε) ταῦτα ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς. Τοσοῦτοι ὄντες
προπετεῖς καὶ καρπεῖα καλεῖ. ἐκεῖνοι δὲ πῶς λοιποὶ οὐκ ἤλεγξαν μέλλοντος ἀπίστου, οὐδὲ ἐφθέγξατο οἷα καὶ πρότερον; τότε μὲν οὖν ὡς τεθηκόμενος, τὸ ἔπαθον· νῦν δὲ ἀναστάντος, ἵνος ἕνεκεν ἔμελλεν ἀλγεῖν; ἀπήλαυε δὲ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ῥημάτων, ἅπερ ἐκεῖνα ἐν αὐτοῖς προεμυθήσατο. ὅπερ οὖν εἰκὸς ἦν τοὺς μαθητὰς ταῦτα ἀκούοντας, ἢ ὀλιγοπιστεῖν τὴν γυναῖκα, ἢ πιστεύσαντας ἀλγεῖν, ὅτι αὐτοὺς ὁ κατηξιωσε τοῦ ὀφθῆναι, κρύπτοντες ἐπαγγε- 35
λάμενος ὅτι τὴν Γαλιλαίαν αὐτοῖς φανεῖται· ἵν' οὖν μὴ ταῦτα τρέφοντες ἀλύωσιν, οὐδὲ ἡμέραν μίαν ἀφῆκε διελθεῖν, ἀλλ' εὐθὺς ἐπιζητοῦσιν αὐτοὺς ἀγαλλιῶντα τι πεῖν εἰδέναι ἐγκύρσαι αὐτοῖς, ἔν τε τοῖς δόμοις ἦν γυναικὶ ἀκοῦσαι, διὰ τῶν αὐτοῖς ἰδεῖν καὶ προσφώνησιν αὐτοῖς (ὃ καὶ αὐτὸ μάλιστα τοῦ πόθου ἐστὶ πλεῖστα) ὅτι οὐδεμίας ἡμελημένης ἐφίσατο, καὶ μὴ πολλοῦ τοῦ χαύματος. καὶ τί δή- χ. ἐφίσατο,
ποτε ἐπαύσας ἔφατο; ὅτι ὅτε μάλιστα εἰκὸς ἦν αὐτοὺς εἰδέναι προσδοκᾶν, ἄλλα ὃ θαυμαστόν, 40 χ. ὅτι
πῶς φαντασία αὐτοῖς οὐκ ὀφθησαν. καὶ γὰρ κεκλεισμένων εἰσῆλθε τῶν θυρῶν καὶ ἀθρόον. μάλιστα μὲ ἓν ἡ γνώμη προλαβοῦσα πολλῷ τῷ πίστει ἐθεράπευσε· ἄλλως δέ, καὶ τεθνηκὼς καὶ ἡμέραν τὴν ὅλην αὐτοῖς ἐπιδείξειν. ἡμέρας δὲ οὐκ ἐπέσχε νῦν, ὡς συλλεγῶναι ἀπόντας ὁμοῦ. πολλὴ γὰρ ἡ ἐκπληξις. οὐδὲ γὰρ τὴν θύραν ἐπαταξεν, ἀλλ' ἀθρόον ἔστη μέσος, καὶ

ἐπεδιξε

λως ἦ, ἐπὶ σὺ ἀκμαζούσῃ ἦσαν ἐκπλήξει. ὅτοι μὲν οὖν ἀπῆλθον· ἐκείνη δὲ εἰσῆκει πρὸς τὸν τύπον. μέγα γάρ, ὅπερ ἔφην, πρὸς πρόδηλον ἡ μνήμη φαντάσματος. ὁρᾷς γοῦν αὐτὴν, ὥστε πλέον ἀναπαύεσθαι, καὶ προσκύπτουσαν καὶ βουλομένην τόπον ἰδεῖν ἔνθα τὸ σῶμα ἔκειτο; Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τῆς πολλῆς ταύτης σπουδῆς μισθὸν ἔλαβεν ὁ μακάριος. ὁ γὰρ οὐκ εἶδον μαθηταί, τοῦτο εἶδεν ἡ γυνὴ πρώτη, καὶ θηλείους ἀπέλυεις, μὴ πρὸς ποδῶν, μὴ δὲ πρὸς κεφαλῆς ἐν λευκοῖς· καὶ τὸ σχῆμα φαντάσεως πολλῆς γέμον καὶ χάριτος. ὅθεν γὰρ οὐκ ἐν ὑψηλῇ τῆς γυναικὸς ἡ Διάνοια, ὡς ἀπὸ τῶν σπουδαίων πρόδηλον εἶναι τὴν ἀνάστασιν, γίνεται τι πλέον, καὶ ἀγγέλους θεωρεῖ καθημένους ἐν φαντάσματι, ὥστε αὐτὴν ἀναστῆσαι τέως τὸ πάθος ἐπτοημένην καὶ πρόδηλον ποιῆσαι. ἀλλ' ὑδὲ αὐτῇ πρὸς ἀνάστασιν λέγουσιν· ἀλλ' ῥῆμα προσβιβάζει τῷ δόγματι τότε. εἶδον ὄψεις φαντασίας ἢ μᾶλλον ἢ τῇ γυναικὶ· ἤδη σχῆμα λαμπρόν· ἤκουσε συμπαθοῦς φωνῆς.

13 Τί γάρ, φησι, γύναι, τί κλαίεις; Διὰ δὲ τούτων ἀπόντων, ὥσπερ θύρας ἀνοιγομένης καὶ μικροῦ εἰς πρόδηλον ἀναστάσεως ἦγετο λόγον. ἡ δὲ τόπος δὲ τῆς καθέδρας αὐτῶν, εἰς ἐρώτησιν αὐτὴν ἦγε. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν ὅτι ἤδεισαν τὸ γεγονός. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ὁμοῦ κάθηνται, ἀλλὰ διεσκότες ἀλλήλων. ὅθεν γὰρ οὐκ εἰκὸς αὐτὴν τολμῆσαι ἁπλῶς πυθέσθαι, καὶ τῇ ἐρωτήσει καὶ τῷ τόπῳ τῆς καθέδρας ἄγουσιν αὐτὴν ὅτι Διάλεξιν. τί οὖν αὕτη; θερμὴ ἅμα καὶ φιλόστοργος· Ἦραι κύριέ μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ τεθείκασιν αὐτόν. Τί φῂς; οὐδέπω οὐδὲν πρὸς ἀνάστασιν οἶδας, ἀλλ' ἔλυε φησὶν φαντάζῃ; ὁρᾷς πῶς οὐδέπω ὑψηλὸν κατεδέξατο δόγμα;

14 Καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Καὶ ποία αὕτη ἀκηλιδία, πρὸς ἐκείνους διαλεγομένου, καὶ μηδέπω μηδὲν ἀκούσασαν πρὸς αὐτῶν, στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω; ἐμοὶ δοκεῖ ταῦτα λεγούσης αὐτῆς ἄφνω φανεὶς ὁ Χριστὸς ὅπαθεν αὐτὴ ἐκπλῆξαι σὺν ἀγγέλοις· κἀκείνους θαυμασιωτέρους τῇ διαστάσει καὶ τῷ σχήματι καὶ τῷ βλέμματι καὶ τῷ κτήματι ὑπὸ θάμβους ἐμφῦναι, ὅτι τὸν Κύριον εἶδον· καὶ τοῦτο τὴν γυναῖκα ἐπιστρέψαι καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στραφῆναι ἐποίησεν. ἐκείνους μὲν οὖν ὅτως ἐφόβησε τῇ γυναικὶ δ' οὐχ ὅτως, ὥστε αὐτὴν μὴ ἐκ προθέσεως ἐκπλῆξαι τῆς ὄψεως, ἀλλ' ἐπ' αὐτελεστέρῳ καὶ κοπῷ τῷ σήματι. καὶ δῆλον ἐξ ὧν καὶ κηπουρὸν αὐτὸν εἰ ὠόμιζε. τὸν δὲ ὅτω τάφον οὐκ ἔδει ἀθρόον ὅπου τὸ ὑψηλὸν ἀγαπᾶν, ἀλλ' ῥῆμα. πάλιν οὖν αὐτὴν ἐρωτᾷ·

15 Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; Τοῦτο ἐπέφηνεν εἰδέναι αὐτὸν ὃν βούλεται ἐρωτῆσαι, καὶ εἰς ἀπόκρισιν ἦγαγε. ὅτο οὖν καὶ ἡ γυνὴ σωισθεῖσα, οὐκ ἔτι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ λέγει, ἀλλ' ὡς εἰδότος τὸν ἐρωτῶντος περὶ οὗ πασχάζεται, φησίν· Εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. Πάλιν θέσιν καὶ αἴρσιν, καὶ τὸ βαστάσαι, ὡς περὶ νεκροῦ διαλεγομένη, φησίν. ὃ δὲ ἐμφαίνει, ὅτο ἐστίν· εἰ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων ἥρπασε αὐτὸν σὺ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τοῦτό μοι, κἀγὼ λήψομαι αὐτόν. πολλὴ ἡ θρῆσκα καὶ φιλοστοργία τῆς γυναικός· Ὑψηλὸν ὑδέπω παρ αὐτῆς. ὑψηλὸν οὐδὲν οὐδέπω περὶ αὐτῆς. διὰ τοῦτο λοιπὸν προσφθέγγεται αὐτὴ τοῦτο, ὑ δι' ὄψεως, ἀλλὰ διὰ φωνῆς. ὥσπερ γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις πρὸ μὲν ἐνωρείζετο, ποτὲ δὲ ἄδηλος ἦν καὶ πρόσω· οὕτω καὶ Μαγδαληνῇ, μόνον ἐβούλετο, τότε γνώριμον ἑαυτὸν ἐποίει. καὶ γὰρ ὅτε τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγεν, Τίνα ζητεῖτε; ὑ τὸν ὄψιν, οὐ τὸν φωνὴν ἐπέγνωσαν, ἕως ἠθέλησεν. ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐνέβη. καὶ ὃ ὄνομα αὐτῆς μόνον ἐκάλεσεν, ἀναδίζων καὶ καταπλόμενος, ὅτι ταῦτα πρὸς τοῦ ζῶντος ἐφαντάζετο. πῶς δὲ 16 Στραφεῖσα λέγει, Εἶτα πρὸς αὐτὸν διελέγετο; ἐμοὶ δοκεῖ εἰπεῖσαν αὐτὸν ὃ, ποῦ τεθείκατε αὐτόν, " γραφεῖσαν πρὸς τοὺς ἀγγέλους, ὡς ἐρωτῶσαν, τί ἐξεπλάγησαν· εἶτα τὸν Χριστὸν καλέσασα αὐτὸν ὀπισρέψαι πρὸς ἑαυτὸν ἀπὸ ἐκείνων, καὶ ἀφὸ τῆς φωνῆς δῆλον ἑαυτὸν ποιῆσαι. ὅτε γὰρ ἐκάλεσεν αὐτὸν, Μαρία, Διάλεξιν. θερμὴ ἅμα καὶ φιλόστοργος· πρὸς τὰ ὀπίσω· ἐμοὶ δοκεῖ· ἐκπλῆξαι· ἐκπλήξει· ἐκπλῆξαι· ἐκπλήξει· ἐκπλῆξαι· ἐκπλήξει

δυώαμει, ϗ ἐργδσι· βαδαί, πόσῃ ἡ τῦ σαρωθέντος ἰσχύς; ἔπεισε σῦν ἀπολυμθήσους ϗ φθερυμθήσεις, ὅτι σὰκ ἔστι θάνατος ὁ θάνατος. ϗ τοίνυν ϗ τῶν ἀπολυμθήσων ποιῦσιν, ἀλλ' ϗ τῶν ϖεπεμπόντων εἰς ἀποδημίαν ἀμείνω. ἔπεισεν αὐτοὺς, ὅτι τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸν τῦτο ϗ γήινον, ἱμάτιον ὑδύσει τῶν σπειχῶν ϗ χρυσοπάστων πολὺ λαμπρότερον, τὴν ἀφθαρσίαν. διὸπερ σὸν πολλῶ ϖρὸ τ παφῶ ποιοῦνται σπουδήν, ἀλλ' ὑπὲρ φιον ἡγοῦνται θαυμαστὴν, βίον ὑαρέπον. ταῦτα, δ' φιλοσοφοῦντας ἴδοσι, ἐργδσι· δ' ὧν καταγελῶσι, γυναικιζομένους, χρείας ϖρὸς ἐσθῆτας ἀφιεμένους γυναικῶν, γελῶσι ϗ κωμῳδήσουσι, ϗ μυρία κατηγορήσουσι, ὡς σύεργον τὴν εἰκῆ δαπάνην, τὴν μεταμοσύνην. ϗ γὰρ ταῦτα ἀκούομεν κατηγορούντων πάντων· ϗ μάλα εἰκότως. ποίαν γὰρ ἔξομεν ἀπολογίαν, ὅταν τὸ μὲν σῶμα εἰς ἰχῦας ϗ σκώληκας δαπανώμενοι καλλωπίζωμεν, τ δ' Χριστὸν ϖερορώμεν διψῶντα, γυμνὸν ϖερίοντα; ξένον. παυσώμεθα τοίνυν τ ματαίας ταύτης σπουδῆς· κηδεύσωμεν σῦν ἀπηλθότας, ὡς ϗ ἡμῖν ϗ ἐκείνοις συμφέρει ϖρὸς δόξαν Θεοῦ· πολλὴν γὰρ αὐτῷ ὑπιτελέσωμεν ἐλεημοσύνην· συμπέμψωμεν αὐτοῖς ἐφόδια κάλλιστα. εἰ γὰρ μνήμη θαυμαστῶν ἀνδρῶν τετελευτηκότων ϖροέστη τ ζώντων (Υφαντὸν γὰρ, φησι, τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ ϗ ἅγ. Δαβὶδ ὧν παῖδά μου) πολλῷ μᾶλλον ἐλεημοσύνη τ ἐργαζομένη αὐτὴ γὰρ, αὕτη ϗ τεκόσι λύσησι, ἰῶϊκα" ϖροέστηκε αἱ χῆραι ὑπὲρ διανύμφαι ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν ὅσα ἡ Δορκάς. ὅταν δῶν ὡς μέλλῃ τελευτᾶν, ὁ οἰκεῖος ὧ τελευτῶντι κατασκευαζέτω τὰ σπάφια, ϗ πιθέτω ὧν ἀπόντα τοῖς δεομένοις ἢ καταλιμπανέτω. μᾶλ ὑ τούτων ἀποπεμπέτω τῶν ἱματίων, κληρονόμον ἀφιέναι τὸν Χριστόν. εἰ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐκλεάφοντας κληρονόμους, τοῖς οἰκείοις μοίραις καταλιμπανόμενοι" ἀσφαλείας· ὁ τ Χριστὸν ἀφιεὶς μᾶλ τῶν παίδων, σύνοισθ' ὅσῳ ὑπερασπάσε) δύσει ϗ ἑαυτῷ ϗ τοῖς αὐτοῦ πᾶσι; ταῦτα ὅτι τὰ σπάφια καλά, ταῦτα σήπει ϗ σὸν μύσος ϗ σὸν ἀπερχόμενοι. αἱ ὕτως σπαφιαδῶμεν, λαμπρὸν ϗ τ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα ϗ ἡμεῖς. δ' ὧν τὸ σῶμα θεραπεύοντες τῆς ψυχῆς ἀμελῶμεν, πολλὰ σὐχ ᾗ πεισόμεθα σῆναι, ϗ πολὺν ὀφλήσομεν γέλωτα. σὸν δὲ ϗ τυχοῦσα ἀημοσύνη, γυμνὸν τῆς ἀρετῆς ἀπελθεῖν· ὑ δ' ὕτω τὸ σῶμα ἄταφον ἐῤῥιμμένον ϗ ταφῆναι) ὡς ψυχὴ τότε γυμνὴ τῆς ἀρετῆς φαινομένη. ταύτην ἀμφιάσωμεν, ταύτην ϖερικείλωμεν, μάλιστα μὲν ϖρὸ πάντα τὸν χρόνον· εἰ ὑ σπανίζομεν ἡμῶν, κὰν τελευτῶντες ἡμῶν, ϗ τοῖς οἰκείοις ἐπισκήψωμεν συμπέμψαι ἀπελθοῦσι δι' ἐλεημοσύνης ἡμῶν. ὕτω σὺν ἀλλήλων βοηθούμενοι ϖαῤῥησίας πολλῆς" ἐπιτύχωμεν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησῦ Χριστοῦ, μεθ' ὧν τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς σὸν ἀπαύστους τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. πϛ. 10 ΑΠΗΛΘΟΝ ΟΥΝ ΠΑΛΙΝ ΠΡΟΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ⓐ μαθηταί· 11 Μαρία ὑ εἱστήκει ϖρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω.

Εικαθές πως τὸ γυναικεῖον ἦθος, ϗ ϖρὸς οἶκτον ἐπιῤῥεπέστερον. τοῦτο ὑ εἶπον, ἵνα μὴ θαυμάσῃς τί δήποτε Μαρία μὲν πικρῶς ἐνδρίωτο τῷ τάφῳ· πέπονθε ὑ σὸν τοιοῦτον ἔπαθεν. ⓐ μὲν γὰρ μαθηταί, φησιν, ἀπῆλθον ϖρὸς ἑαυτούς· ἡ ὑ εἱστήκει δακρύουσα. ϗ γὰρ ἡ φύσις θέμιτος, ϗ ὧν ϖρὸς ἀναστάσεως σὸν ἦν σαφῶς ἤδει λόγον· καθάπερ ἐκεῖνοι τὰ ἀθόμια θεασάμενοι ϗ πιστεύσαντες, ἀπῆλθον ϖρὸς ἑαυτοὺς σκυπλημένοι. ϗ μένος ἔνεχεν σὰκ εὐθέως ἦλθον εἰς τὸν Γαλιλαῖον, καθάπερ αὐτοῖς ζωτικώτερον ϖρὸς τὸ πάθος; αἰσθόμενοι σὸν λοιπὸν ἴσως· ϗ ἄλλως

χ. παρέσκευ.

χ. ἀσφάλιαν.

χ. ὑπ' ἀλ

ρίφθαι ⸂ἐπιμόνως⸃ ταφέντα. ἀλλ' ὦ τῆς κενοδοξίας. πόσῳ γὰρ ⸂ὦ⸃ πείθῃ τὴν τυραννίδα ἐπιδείκνυ⸃; πόσῳ τ' ἀμείνων; πολλοὶ γεγόνασιν, ἵνα μὴ ὅλον λέγω⸃, ⸂καὶ⸃ λεπτὰς ἐκείνας οἰήσεις ⸂ἀφανεμόντες⸃, ⸂καὶ⸃ πολλῶν τ' ἀρχόντων ⸂ἐμπλήσαντες⸃, ὥστε διπλῆν γεγένθαι τοῖς ἐπηρεάζουσιν ἄληψιν, ὅτω τὴν γῆν ⸂ἐδαφεδώκασι⸃. ταῦτ' οὖν ὁ μαθητὴς ; ταῦτ' ὁ ⸂διδάσκαλος⸃ φιλονεικίαν ἐπιδείκνυσθαι, ⸂καὶ⸃ πάλιν αὖτ' ἀφανίζειν ; καί, φησιν, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἐνδεὴς ⸂ἐκεῖνος⸃ ἐκφύγῃ, ταῦτα πάντα μηχανώμεθα. τί οὖν, αἱ ⸂καὶ⸃ τυμβωρύχοι μὴ λάβωσιν, ⸂καὶ⸃ σῆτες δ' λήψονται ⸂καὶ⸃ σκώληκες; τί δ' αὖ ⸂καὶ⸃ σῆτες ⸂καὶ⸃ σκώληκες μὴ λάβωσιν, ὁ χρόνος δὲ καὶ ὁ ἰχὼρ σὲ οὐκ ἀπολῇ ; θάλπου μὴ τυμβωρύχεις, μὴ σήτας, μὴ σκώληκας, μὴ χρόνον, μὴ ἄλλο μηδὲν δαπάνημα τὰ κείμενα· ἀλλὰ δὲ σῶμα ἀήττητον ⸂ἔσται⸃ μέχρι τῆς ἀναστάσεως, δὲ αὐτὰ δὴ ταῦτα καινὰ ⸂καὶ⸃ νεοπαγῆ καὶ λεπτὰ τηρεῖσθαι. Εἰ πλέον σπουδὴν τοῖς ἀπελθοῦσι ⸂ἔχεις⸃, ὅταν γυμνοὶ ⸂ὦσι⸃ ὁ σῶμα ἐγείρῃ⸃, ταῦτα ⸂ἐπιδεῖξαι⸃ μᾶλλον καὶ εὐθείας ἐκείνας ; ἵνος οὖν ἕνεκεν, φησιν, ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ γέγονε ; μάλιστα μὲν μὴ ⸂ἐπιδάλλε⸃ ταῦτα τοῖς ἀνθρωπίνοις· ἐπεὶ καὶ μύρον δέχεται ἡ πόρνη ὑπὲρ ⸂τοῦ⸃ ἁγίους πόδας ἐκείνου. εἰ δ' ἦν καὶ ὠφέλει τούτων εἵνεκεν, ⸂ἐποίει⸃ μὲν ὁ ⸂Θεὸς⸃ ἐκείνους τῶν ἀπελθόντων ἕνεκα γενέσθαι· ὅτου γοῦν μὲν ὁ σῶμα ἐγείρει⸃, ταῦτα δ' ἐκεῖνα μάτην καὶ μηδὲν ἡμᾶς ὠφελῆ ⸂πρὸς⸃ ταύτης

ἦπερ ὁμολογηθῆναι τοῦτο ἐπαύδαχεν ὁ Χριστός. διὰ τοῦτο καὶ μαθηταὶ πολλοὶ τότε τότε ποιοῦνται ἀπουδήν, ὥστε δεῖξαι ὅτι ἐτελεύτησε. τὴν μὲν γὰρ ἀνάστασιν ὁ μὴ θεωρῶν ἅπας ἐμελλε βεβαιοῦν χρόνος· ἐκεῖνα δὲ εἰ τότε ζωηρὸς ἐθαυμάσθη, καὶ μὴ σφόδρα καταδηλος γέγονεν, ἐμελλε λυμαίνεσθαι τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ. διὰ τοῦτο δὲ μόνοι ἐνέχει τὸ ἐγεῖραι τεθνῶτα γέγονεν, ἀλλ' ὥστε καὶ ψυχὴν δεικνύναι καὶ τοῦ τῆς κλοπῆς λόγου.

κβ΄ κ. 1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων (ταυτέστι, τῇ κυριακῇ) Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωΐ σκοτίας ἔτι οὔσης, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

Ἀνέῳξε μὲν γὰρ, καὶ τοῦ λίθου καὶ τῶν σημάτων ὑπεκειμένων. ὅπως δὲ ἐκρέμα καὶ σὺν ἄλλοις πλησφορηθῆναι, δοίημι) τὸ μνημεῖον μὴ τῷ ἀνάστασιν, καὶ οὕτω πιστεύειν τὸ γεγενός. τοῦτο γοῦν καὶ τῇ Μαρίᾳ ἐκήρυττε. πάνυ γὰρ πρὸς τὸν διδάσκαλον φιλοστοργως ἔχουσα, ὅπως τὸ σάββατον πρῆλθεν, οὐκ ἠνείχετο ἡσυχάζειν, ἀλλ' ἦλθεν ἠρμένον, καὶ τοῦ τόπου θαμβηθεῖσα ἵνα εὑρεῖν βουληθῇ. ἰδοῦσα τὸν τόπον, καὶ τὸν λίθον ἠρμένον, οὐκ εἰσῆλθεν, οὐδὲ διεκύψεν, ἀλλ' ὅτι σὺν μαθηταῖς ἐδραμὼν ἐπὶ πολλοῦ τοῦ πάθους ἐκεῖνα αὐτῇ τὸ ἀπουδαζόμενον, μὴ πολλοῦ τοῦ χάριν μαθεῖν ἦλθε πρὸ τοῦ σώματος. καὶ γὰρ ὁ δρόμος τοῦτο ἐβούλετο, καὶ τὰ ῥήματα τοῦτο ἐμφαίνει. χ. καὶ τὸν λίθον ἠρμ.

2 Ἠραν γὰρ, φησι, τὸν Κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ τεθείκασιν αὐτόν.

Ὁρᾷς πῶς οὐδέπω περὶ ἀναστάσεως ἤδει πιστεύειν, ἀλλ' ᾤετο μετάθεσιν γεγονέναι τοῦ σώματος, καὶ ἁπλάστως πάντα ἀπαγγέλλει τοῖς μαθηταῖς; οὐ θυαγγελιστὴς οὐκ ἀπεσέσκοπε τὴν γυναῖκα ἐγκωμίου τηλικούτου, οὐδὲ αἰσχύνην ὑπώμοσε ὃ πρὸ αὐτῆς αὐτοὺς μαθεῖν πρεσβεύειν ταῦτα διὰ πεντηκοστῆς. οὕτω πάντα τοῦ φιλαλήθους αὐτοῦ διδάσκαλου τὴν ὄψιν. ἐπεὶ οὖν ἦλθε, καὶ ταῦτα εἶπεν, ἀκούσαντες ἐκεῖνοι μὴ πολλῆς τῆς ἀπουδῆς ἔφυσαν) πρὸς μνημεῖα, καὶ γνωρίσουσι τὰ ὀθόνια κείμενα, ὅπερ ἦν ἀναστάσεως σημεῖον. ἅτε γὰρ εἰ μετατεθειμένου τοῦτο ἂν ἐπείκασαν ὃ σῶμα γυμνώσαντες· ἅτε εἰ ἐκλέψαν, τοῦτο ἂν ἐφείλοντο, ὥστε ἆραι τὸ σουδάριον, καὶ εἰτυλίξαι, καὶ θεῖναι εἰς ἕνα τόπον· ἀλλὰ πῶς; ὡς εἶχεν ἔλαβον ἂν ὃ σῶμα. διὰ γὰρ τοῦτο πρελαβὼν ὁ Ἰωάννης φησὶν· ὅτι σμύρνης καὶ ξυλοάφης πολλῆς, ἡ μολύβδου ἂν ἦσαν συγκολλᾶ τῷ σώματι τὰ ὀθόνια· ἵνα ὅταν ἀκούσῃς ὅτι τὰ σουδάρια ἔκειτο ἰδία, μὴ διάσχῃ τὴν λεγόντων ὅτι ἐκλάπη. καὶ γὰρ οὕτως ἀνόητος ἦν ὁ κλέπτων, ὡς πρὸς πρᾶγμα πρὸς τοσαύτην αἰσχίστην ἀπουδήν. πῶς γὰρ ἔνεχεν τὰ σουδάρια ἡφίει; πῶς δ' ἂν ἔλαβε τοῦτο ποιῶν; καὶ μὴν πολὺ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἀναλῶσαι χρόνον, καὶ καταφορτίζεσθαι μέλλοντα καὶ βαδιοῦντα. ἵνα δήποτε δὲ χωρεῖς τὰ ὀθόνια κεῖται, καὶ ὁ σουδάριον χωρεῖς εἰτετυλιγμένον; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἦν ἀπουδοῦντων οὐδὲ σπουδάζων ὁ πρᾶγμα, ἐχώρεις μὲν ἐκεῖνα, χωρεῖς δὲ τὰ σῶμα εἰθεῖναι καὶ εἰτυλίξαι. ἀπὸ τούτου τῆς ἀναστάσεως ἐπίστευσαν. διὰ τοῦτο μὴ ταῦτα αὐτοῖς φαίνεται ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆς ὄψεως πιστωθῆσαι. ὅρα γοῦν καὶ εἰσελθὼν ὁ ἀπόστολος τὸ θυαγγελιστοῦ, πῶς τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐρμηνείας τῷ Πέτρῳ μάρτυρος. πρεσφθάσας γὰρ αὐτὸν καὶ ἰδὼν τὰ ὀθόνια κείμενα, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονεῖ, ἀλλ' ἀφίσταται· εἰκότως δ' ὁ θερμὸς εἰσδοτέρω ἡγούμενος, ἀπάντα κατανοῆσαι ἀκριβῶς, καὶ τὰ πλέον εἶδε, καὶ τότε οὕτ' ὀπὶ τῇ θέᾳ πρεσελήφθη. μὴ γὰρ εἰκὸς ἦν εἰσιόντα, τὰ εἰτάφια εἶδε κείμενα καὶ διηρημένα. ὃ γὰρ διελθὼν, καὶ χωρεῖς μὲν ἕτερο, χωρεῖς δὲ εἰκόνα θεῖναι ἐλίζαντα, ἵνας ἂν μετ' ὀπιμελείας πλειόνως, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε θορυβουμένων.

ΗΘΙΚΟΝ Σὺ δ' ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι γυμνὸς ὁ δεσπότης ἀνέστη, παῦσαι τῆς πρὸς τὴν κηδεμονίαν. τί γὰρ βούλει) ἡ πεσεῖν αὖτη δαπάνη καὶ ἀνόητος, πολλοὺς μὲν φέρουσα τοῖς κηδεύουσι ζημίαν, ὠφελοῦντι κέρδος οὐδέν, ἀλλ', εἰ χρὴ καὶ εἰπεῖν, καὶ βλάβην· ἡ γὰρ πολυτέλεια τῆς ταφῆς τυμβωρυχίας αἰτία γέγονε πολλάκις, καὶ γυμνοῦ καὶ ἀτάφου ἐποίησεν ἐρ-

ῥίφθαι

ζωοῤῥηκε. καὶ ἴσασιν Ⓐ μυσταγωγοῦλθμοι, δι' ὕδατος μὲν διαλυτούμενοι, δι' αἵματος δὲ καὶ ζωῆς πεφόμενοι. ἐντεῦθεν ἄρχου λαμβάνει τὰ μυστήρια, ἵν', ὅταν πεσοῖης ὦ φιλτάτη ποτηρίῳ, ὡς ἀπ' αὐτῆς πίνωι τῆς πλευρᾶς, οὕτω πεσοῖης.

35 Καὶ τοῦτο ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ· Τοῦτέστιν, ὃ πρὸ ἑτέρων ἤκουσα, ἀλλ' αὐτὸς πρῶτον εἶδον, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία· εἰκότως. οὔτοι γὰρ γεγεμμένου ὄζηγεῖται, ὃ μέγα τι καὶ θαυμαστὸν ὄζηγεῖται, ἵνα ἐκπλήξῃς Ⓦ λέγων· ἀλλ' αὐτὸς τὰ τῶν αἱρετικῶν ἀσφαλιζόμενος τόματα, καὶ τὰ μέλλοντα πεθμαίνειν μυστήρια, καὶ τὰ ἐναποκείμενα αὐτοῖς κατοπτεύων θησαυρὸν, ἀκριβολογεῖται περὶ ὧν συμβούτος.

36 Πληρωθῇ γὰρ καὶ ἡ γραφὴ ἡ πεφητεία, Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται.

10 Εἰ γὰρ καὶ περὶ τοῦ πρὸς Ἰουδαίους ἀμνοῦ τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ σφόδρα τοῦ ἀληθοῦς ὁ τύπος πεφέρεται, καὶ ἐπὶ τούτου μᾶλλον ὀφείλει. σφόδρα τοῦτο καὶ Ⓦ πεφήτου εἰς μέσον ἤγαγεν. ὅπερ γὰρ ἄνω καὶ κάτω ἑαυτὸν εἰς μέσον φέρων οὐκ εὐδοκεῖ ἀξιόπιστος εἶναι, τοῦτό φησι Ⓦ Μωϋσέα λέγων, ὅτι ἁπλῶς οὐδὲ τοῦτο εἴρηται, ἀλλ' ἵνα γραφὴ πληρωθῇ. καὶ τοῦτο ἔστιν ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον, ὅτι οὕτω αὐτοῦ οὐ συντριβήσεται. Ⓒ πάλιν τῷ πεφήτῃ πρὸς ἑαυτὸν φησὶ πίστιν πρέχει. ταῦτα δὲ εἶπον, φησιν, ἵνα μάθητε ὅτι πολλὴ ἡ συγγένεια τοῦ τύπου πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ὁρᾶς πόσῳ ποιεῖται σπουδὴν ὥστε πιστωθῆναι ὃ δοκεῖ ἐπονείδιστον εἶναι καὶ αἰσχύνης φέρον; τὸ γὰρ καὶ εἰς νεκρὸν ὑβρίσαι σῶμα Ⓦ γραπτόν, τοῦ σταυρωθῆναι πολλῷ χείρονι. ἀλλ' ἵνα μὴ ταῦτά, φησιν, εἶπον, καὶ μὴ πολλῆς σπουδῆς εἶπον, ἵνα πιστεύσητε. μηδεὶς τοίνυν ἀπιστείτω, μηδὲ αἰσχυνόμενος βλασφημείτω τὰ ἡμέτερα. τὰ γὰρ μάλιστα ἐπονείδιστα δοκοῦντα εἶναι, ταῦτά ἐστι τὰ σεμνολογήματα τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν. 38 Μετὰ ταῦτα ἐλθὼν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, μαθητὴς ὤν·

Οὐ τῶν δώδεκα, ἀλλὰ τῶν ἑβδομήκοντα ἴσως. λοιπὸν γὰρ νομίσαντες ἐσβέσθαι τοῦ ὀργοῦ τοῦ σταυροῦ, μετ' ἀδείας πεφοσῆσαν, Ⓒ τῆς κηδείας ἐπεμελοῦντο. πεφοστελθὼν τοίνυν, φησὶ τοῦ Πιλάτου τοῦ χάριν αἰτεῖ, καὶ δίδωσιν ἐκεῖνος. τί γὰρ οὐκ ἔμελλε; Ζωοποιαμβάνει) αὐτὸν καὶ Νικόδημος, καὶ πολυτελῆ ποιεῖ τοῦ ταφήν. ἔπι γὰρ ὡς πρὸς αἰθέσθαι διέκειτο φιλοδ. καὶ τὰ φέρουσιν ἀρώματα, ἃ μάλιστα τὸ σῶμα πέφυκεν ὑπὸ πολὺ διαπρεῖν, καὶ μὴ συγχωρεῖν ταχέως εἰσδύναι τῇ φθορᾷ· ὅπερ οὐδὲν μέγα πρὸς αὐτοῦ φαιταζομένων ἐστί· πλεῖστα ἀλλὰ πολλοῦ φιλοτεχνίαν ἐπεδείκνυτο. πῶς δὲ οὐδεὶς τῶν δώδεκα πεφοσῆλθεν, οὐκ Ἰωάννης, οὐ Πέτρος, οὐκ ἄλλος τις τῶν ἐπισήμων; καὶ ὅτε τοῦτο κρύπτει ὁ μαθητής. Εἰ γὰρ τὸν φόβον λέγει τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτι ὡς αὐτῷ κατεῖχοντο φόβῳ. καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἦν, φησι, κεκρυμμένος διὰ Ⓦ φόβον τῶν Ἰουδαίων. καὶ οὐκ ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι ὦ σφόδρα αὐτὸν καταφρονεῖν τοῦτο ἐποίησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διδοικὼς ὅμως πεφοσῆλθεν. ὁ δὲ Ἰωσὴφ καὶ πρὶν καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀποψύξαντα, οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησε. τί οὖν ἐστι; ἐμοὶ δοκεῖ τὸν σφόδρα ὑπισήμων εἶναι (καὶ ἀπὸ τῶν συναφίων δῆλον) καὶ τῷ Πιλάτῳ δῆλος ὦ ἦν· ὅθεν καὶ τοῦ τοῦ σώματος ἐλάβετο. καὶ ἐπειδὴ ἐλάβετο, οὐχ ὡς καταδίκην, ἀλλ' ὡς ἔξω τοῖς Ἰουδαίοις πολυτελῶς, ὡς μέγαν τινὰ καὶ θαυμαστόν. ὅπερ δὲ καὶ τοῦτο καιρὸν ἐζήτουν (σκότους γὰρ ὥρας ἠμοιβῆς τῆς πλάνης, εἶτα μεταξὺ τοῦ Πιλάτου πεφοσίσαν, καὶ καθαιρούντων τὸ σῶμα, εἰκὸς ἦν ἐπέχειν καταλαβεῖν, εἰ μὴ θεὸς οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι) πέμπουσιν αὐτὸν εἰς τὸ πλησίον μνημεῖον. οἰκονομεῖται δὲ εἰς καιρὸν αὐτὸν ταφῆναι μνημεῖον, εἶτα μηδεὶς ἐτέρου ὕστερον τολμᾶσθαι τοῦ διὰ σταυροῦ γεγενῆσθαι τοῦ μετ' αὐτοῦ κειμένου· καὶ ὥστε τοῦ μαθητοῦ δυνηθῆναι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀναστῆναι, καὶ θεατὰς τῶν συμβάντων γενέσθαι πλησίον ὄντος τοῦ τόπου· καὶ τῆς ταφῆς δὲ μάρτυρας εἶναι οὐκ ἀνδρὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐχθρῶν. τὸ γὰρ σήμαντρα ὑπάρξαι τῷ τάφῳ, καὶ φύλακας ἐκεῖ παραγενέσθαι στρατιώτας, μάρτυρα τῶν ἐστὶ τῇ ταφῇ. τῆς γὰρ ἀναστάσεως οὐχ ἧττον

ῷ Θεῷ ϛ ροχοιώτων αἰαδύεσθαι καὶ ὀκνεῖν, ἀλλὰ θαῤῥῶντας ἀποδύεσθαι, τὴν μέλλουσαν τῆς πρώτης ζωῆς ἀπολαμβάνειν. 25 Αἱ γυναῖκες πρόσκεινται ὡς σωρῷ,

Καὶ τὸ ἀθυμότερον γένος ἀνδρικώτερον ἐφαίνετο. ὅτω πάντα μετὰ σκυθρωπάζετο λοιπόν. αὐτὸς ὁ τὴν μητέρα ἀποδημῶν, φησίν·

26 Ἰδὲ ὁ υἱός σου. Βαβαὶ τῆς τιμῆς· ὅση Ⓦ μαθητὴν ἐτίμησε τιμήν; ὅπου γὰρ αὐτὸς ἀπῆλθε λοιπόν, τῷ μαθητῇ παρέδωκε τηρῆσοντα. ὅπου δὲ εἰκὸς ἦν, ἄπιτε μητέρα ἔσαν, ἀλγεῖν, ἢ τὴν παρεσκευὴν ζητεῖν, εἰκότως αὐτὴν ἐγχειρίζει τῷ παρθενῶνι.

27 Τοῦτον φησὶν, ἰδὲ ἡ μήτηρ σου. Ταῦτα ὁ ἔλεγε, ζωοπαθῶν αὐτοὺς εἰς ἀγάπην· ὅπερ οὖν καὶ ὁ μαθητὴς ζωοῖς, εἰς τὰ ἴδια αὐτὴν ἔλαβε. διὰ τί γὰρ μηδεμιᾶς ἄλλης ἐμνημόνευσε γυναικὸς, καίτοι γε ἑτέρα εἰσῆκει; διδάσκων ἡμᾶς πλέον τι νέμειν ταῖς μητράσιν. ὥσπερ γὰρ σιαπυρώμοις τοῖς γένυσι πρὸς τὰ πονηρικὰ, οὕτω εὐδίναι χρὴ, ὅπως ὅταν μηδὲν ἐμποδίζωσιν, ἃ πάντα ὀφείλομεν αὐτοῖς δεῖν, ἢ πρὸς τ' ἄλλοις αὐτοὺς πτέναι, αἷς ὧν ἔτεκεν, διὰ ὧν ἐθρέψαν, διὰ ὧν μυρία ὑπέσχοσαν δεινά. ὅτω καὶ Μαρκίωνος ἐπισκοπίζει τ' ἀναγνωσθέν. εἰ γὰρ μὴ ἐλπὶς ἦν σαρκὸς, μηδὲ μητέρα ἔχε, φησὶν ἔνεκεν τοσαύτων πρὸς αὐτὸν μόνον ποιεῖται πρόνοιαν; 28 Μετὰ ταῦτα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα τετέλεσται· Τετέλεσται, ὅτι οὐδὲν λείπει τῇ οἰκονομίᾳ. πάντα γὰρ ἐπεπλήρωκε καὶ δεῖξαι Ⓦ θέλοντος τοῦτο ὅτα, εἶγε ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τὸ τελευτῆσαι ὃ πᾶν ἔκειτο, καὶ ἀπέστησεν ἐπὶ τῷ σώματι ἡ τελευτὴ, ἵνα ὅτε αὐτὸς ἐβούλετο· ἐβούλετο δὲ μετὰ τὸ πάντα Ιω.ι.ιη. πληρῶσαι. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Εἰδὼς οὖν πάντα πεπληρωμένα λέγει· διὰ τοῦτο, πάλιν ἐν ζωῇ τὰ τῆς Γραφῆς πληρῶν. οὐδὲ μικρὸν μέρος τῶν προφητῶν ἐνόησεν. καὶ γὰρ μυρίας ἔχωμεν ἕδρας, καὶ δώδεκα πεποιῆται ὧνθρ, ὁρᾶτε ἀνδρικὰς διαγωνίους καταχαμοῦ ὁμοῦ· ὅτι οὐδὲ ὅτως ἐαυτὸν ἐπαίσατο πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ τοῖς ἑρωμένοις γένεσιν ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐξεθηλυνῶτο μᾶλλον, καὶ τὴν εἰρωνείαν ἐπέτεινον· ἐπὶ ἀσπίδα προσεγγίσαντες ὀξύς, ὅτως αὐτὸν ἐποπτίζον, ὡς ἐκ καταδίκης αὐτὸ προσφέρεσθαι· ἐπὶ ἐκ ἔστι τοῦτο διὰ τοῦτο προσκεῖσθαι). 29 Λαβὼν οὖν φησι, τετέλεσται. Εἶδες ἀκριβῶς καὶ μετ' ἐξουσίας πάντα προσπίπτοντα; ἐκ τὸ ἑξῆς ἐκ τοῦτο δηλοῖ. ὅπου γὰρ πάντα ἀπηρτήθη, κλίνας τὴν κεφαλὴν (οὐδὲ γὰρ αὐτὴ προσῆλτο) τὸ πνεῦμα ἀφῆκε, τοῦτέστιν ἀπεψύξε. καίτοι δ' ἐκ κλίναι τ' κεφαλὴν ἐκ ἐκπνεύσαι εἰκὸς ἐκ ἦν. οὐδὲ γὰρ ὅπου ἐξέπνευσεν, ἔκλινε τ' κεφαλήν, οὐδὲ ἐφ' ἡμῶν γίνεται, ἀλλ', ὅπου ἔκλινε τ' κεφαλήν, ὅτε ἐξέπνευσε· εἰ ἂν πάντων ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ἐ πάντος κύριος αὐτὸς ἦν. ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ἐκ τ' καιρὸν κατανοοῦντες, καὶ Ⓦ κώπα διϋλίζοντες, τηλικοῦτοι ἐργασάμενοι κόλμημα, περὶ τὰς ἡμέρας ἀκριβολογοῦνται). 31 Ἐπεὶ γὰρ παρεσκευὴ ἦν λοιπὸν, ἵνα μὴ μείνῃ ὅτε τὰ σώματα, ἠρώτησαν Ⓦ Πιλάτον, ἵνα καταγάσι αὐτῶν τὰ σκέλη. Ὁρᾶς πῶς ὅτων ἰσχὺν ἡ ἀλήθεια; διὰ ὧν ἐκ ἔδει συνεδάζοντο, διὰ τούτων ἡ προφητεία πληροῦται. ἀπὸ γὰρ τούτου ἑτέρα αὐτοῖς αὕτη προφανὴς λαμβάνει τέλος. ἐλθόντες γὰρ Ⓦ στρατιῶται, τῷ μὲν ἄλλῳ κατέαξαν τὰ σκέλη· τὸν δὲ Χριστὸν ὡς ἐπὶ. ἀλλ' ὅμως ὅτοι χαριζόμενοι τοῖς Ἰουδαίοις ἔτυχαν αὐτοῦ τῇ πλευρᾷ τῇ λόγχῃ, καὶ νεκροῦ τὸ σῶμα λοιπὸν εὐσεβίζον. ὦ τῆς μιαρᾶς προαιρέσεως καὶ σκαιᾶς. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς μηδὲ καταφήσῃς, ἀγαπητέ. ἃ γὰρ ἀπὸ ποικρᾶς ἔπασχον γνώμης ἐκεῖνοι, ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ ζωηγάζετο. προφητεία γὰρ ἦν καὶ στῦλον λέγουσα· Οἱ δὲ), εἰς οὓς ἐξεκέντησαν. καὶ ὅτοι μέντοι, ἀμφὶ Ζαχ.ιβ.ι. τοῖς μέλλουσιν ἀπιστεῖν ἐγίνετο πίστεως ἀπόδειξις τὸ πολυπλανὲς, οἷς ὧν Θωμᾶς καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνον. μυρίᾳ γὰρ τότε καὶ μυσηρὰ ἀπέρρητον ἐτέλουν. ἐξῆλθε γὰρ ὕδωρ ἐξ αἵματος· οὐχ ἁπλῶς δὲ, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, αὐτοῦ ἐξῆλθον αἱ πηγαί· ἀλλ', ὅπου ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἡ ἐκκλησία

ζωοῦται.

21 Εἰπέ, ὅπ αὐτὸς εἶπε. Νεω μὲν γὰρ ἀπόφασίς ἐστι ἡ χηπὴ ψῆφος· δὺ δ' προσπεθῆ, ὅλα ἐκεῖνος εἶπε, τῆς αὐτῦ προπετείας ἡ ἀλαζονείας δείκτυ· ὃ ἔγκλημα ἦν. ἀλλ' ὐχ ὁ Πιλάτος πρέτερα ἀπῆ, ἀλλ' ὅπι τῆς προπέτειας ἔπη γνώμης. οὐ μικρὰ δ' ἡ ἀπειλὴ εἰκονιμεῖται, ἀλλὰ ὃ πάν. ὅπῳ γὰρ κατεχάθη τῦ ξαυτοῦ ὃ ξύλον, ὡς ῥᾳδίως αὐτὸν ἀνελεῖθαι απυδάζοντος, τὰ δ' φόβον ὑπιέχθαι, ἡ προς ἕτερα κατεπείγοντα τὸν πιστεύοθαι απιέναι, ἔμιγε δ' χρόνοις ὕστερον ὑπιζητεῖθαι· εἰκὸς δ' τὸν πεῖς ὁμῦ κεῖθαι ξαυτοῦ· ἵνα μὴ ἀγνοῆται ὁ τῦ διαπίτου, προῆτον μὲν ἀπὸ τῦ μέσου αὐτὸν κεῖθαι, ἔπειτα δ' ἡ ἀπὸ τῦ πλευ δῆλος πᾶσιν ἐγίνετο. ⓐ γὰρ τὸν λῃστῶν πλοις ὐκ εἶχεν. ⓐ δὲ γραπῶται διενείμαντο τὰ ἱμάτια, ⓦ δ' χιτῶνα ὐκ ἔπ. ὅρα πόθεν αχοῦ δι' ὧν ἐπονηρεύοντο τὰ προφητείας πληρωθῆναι. ἐ γὰρ ἐ τοῦτο μόνον προεῖπτο. καίτοιγε τοῖς ἦσαν ξαυτοῦ μοι· ἀλλὰ τὰ τὸν προφητείαν ἐπ' αὐτῦ ἐπληρῶτο. ὅρα δὲ τί γὰρ μὴ ὅπι τὸν ἄλλων τῦτο ἐποίησαν, ἀλλ' ὅπι τύτε μόνου; σὺ δέ μοι σκόπει προφητείας ἀκρίβειαν. οὐ γὰρ ὅτι ἐμερίσαντο μόνον, ἀλλ' ὅτι ἡ ὐκ ἐμερίσαντο, εἶπεν ὁ προφήτης. τὰ μὲν οὖν διενείμαντο, ⓦ δ' χιτῶνα ὐ διενείμαντο, ἀλλὰ κλήρῳ ὃ προῆγμα ἐπέτρεψαν. τὸ δ',

χ. τὸ δ' προεφητεύθη ἐκ αὐτῦ ἐπληρῶτο.

23 Εκ τὸν ἀνώθεν ὑφαντός. Οὐχ ἁπλῶς προέκειται· ἀλλ' ⓐ μὲν φασιν ἀλληγορίαν δι' αὐτῦ δηλοῦθαι, ὅτι ὐχ ἁπλοῦς αἱρετικὸς ἦν ὁ ξαυτοῦμενος, ἀλλὰ ἡ ἄνωθεν τὴν θεότητα εἶχε. ἕνες δ' αὐτὸ τὸ εἶδος τῦ χιτωνίσκυ φασί· τ' εὐαγγελιστὴν ἰσορῶ. ὅπῳ γὰρ ὁ Παλαιστίνη δύο ῥάκη συμβάλλοντες ἄνωθεν ὑφαίνουσι τὰ ἱμάτια, δηλοῦ ὁ Ιωάννης ὅτι ταὐτὸς ἦν ὁ χιτωνίσκης, φησὶν ὐκ τὸν ἀνώθεν ὑφαντός. τῦτο δ' ἐμοὶ δοκεῖ λέγειν ἀμφιβόλως ὃ εὐαγγελιστὴς τὸν ἱματίων, ἡ ὅτι καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἄτω ἡ ἐν τῇ σταλῇ ὃ λεπτὸν ἐδείκνυε σῶμα. 24 Καὶ ⓐ μὲν γραπῶται ταῦτα ἐποίησαν, Αὐτὸς δ' ἡ ξαυτοῦμενος προσδοκᾶται τὸν μητέρα αὐτῦ ὡς μαθητὴν, παιδοῦων ἡμᾶς μέχρις ἐσχάτης δυνατοῦς πᾶσαν ποιεῖθαι ἐπιμέλειαν τῶν γεγηκότων. ὅτε μὲν οὖν ἀκαίρως ἐνόχλησε, λέγει· τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; ἡ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; ἐνταῦθα δ' πολλὴν τὴν φιλοστοργίαν ἐπιδείκνυται, ἡ προσδοκᾶται αὐτὸν ὡς μαθητὴν ὃν ἠγάπα. πάλιν ἑαυτὸν κρύπτει ὁ Ιωάννης μετεωρίζων. εἰ γὰρ ἡ ἐβούλετο κομπάζειν, ἡ τὸν αἰτίαν δι' ὃν ἐφάνη δι' ὃν ἠγάπατο. ἡ γὰρ εἰκὸς ἐν μεγάλων ἦναί τινι δ, ἡ χαρισμάτων. ἕνος δ' ἕνεκεν ὧδέν ἕτερον ὡς Ιωάννης ἐζήλωτο δ, ὧδε προσμοθῆται αὐτὸν κατηφοῦντα; ὅτι καιρὸς ὐκ ἐν τῆς τὸν ῥημάτων προσκλήσεως· καὶ ἄλλως δέ, ὁ μικρὸν ἐν ὃ τιμηθεὶν αὐτὸν τιμῇ τοιαύτῃ, ἡ τῆς προμονῆς λαβεῖν ⓦ μᾶθον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ἡ ἐσαυρωμένος ἄσπορα ἀπεφαίνετο ἑαυτοῦ, ὡς μαθητὴν ἐζηλοτύπως πρὸς τῆς μητρός, προφητείας πληρῶν, ὡς ληξῃ χρησὰς ἀποτείνων ἐλπίδας. κατοικεῖ χωρὶν ἡ ξαυρωθεῖναι, φαίη δ' ἰδρὼν, ἀϊδιωτὸν, ἀδοκήτως. τί οὖν τοῦτο ἐστιν; ὁ δὲν ἄπορον, ὁ δὲν ἀσαφές. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ τῆς φύσεως ἀδυνατία ἐδίδαξεν· ἐνταῦθα δ' ἡ τ δυνάμεως περισσὸν ἐδείκνυτο. ἄλλως δ', ἡ ἡμᾶς δι' ἀμφοτέρων παιδοῦει τύτων, καὶν προς τὸν δεινὰν θορυβώμεθα, μὴ δεῖ τοῦτο ἀφίσαθαι τ δεινῶν· ἐπειδὴ δ' εἰς ⓦ ἀγῶνα ἐμβεβλήμεθα, πόνα ῥᾴστα ἡ εὐκολα ἡγεῖθαι. μὴ τοίνυν τρέμωμεν θάνατον. ἔχει γὰρ ἡ ψυχὴ τὴν φύσιν δ φιλόζωον· ἀλλ' ἐν ἡμῖν κεῖται λοιπὸν ἡ λῦσαι ταύτης τὰ δεσμὰ, ἐ τὸν ὑπιθυμίαν αὐτὴν ποιῆσαι, ἡ δῆσαι ἡ τυραννικωτέραν ἐργάσασθαι. ὥσπερ γὰρ ἐχρῆν τὸν ὑπιθυμίαν τῆς τὸν σωμάτων μίξεως, ὅτε δ' φιλοσοφοῦμεν, ἀσθενῆ ποιεῖν τὸν τυραννίδα· ὕτω ἐ ὑπὲρ τῆς ζωῆς συμβαίνει. καθάπερ γὰρ τὸν ὑπιθυμίαν τὸν σωμάτων ἐσέθηκε παῖς παιδοποιίας, συγκεκαμμένων ἡμῶν τὰ μεθόδοις ὁ Θεός, ἡ κωλύων τὸν ἀνωτέρω τῆς ἐγκρατείας ὁδεύειν ὁδόν· ὕτω ἡ ⓦ πόθον τῆς ζωῆς ἐσέσπειρε, κωλύων ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν, ὐκ ἐμποδίζων δ' ἡμῖν πρὸς τὸ τῆς πρώτης ζωῆς ὑπερορᾶν. ἐ χρὴ τοίνυν εἰδότας τὰ μέτρα διατηρεῖν, ἡ μήτε ἀθυμάτως ὅτι ⓦ θάνατον ἐέναι ποτὲ, καὶν μυρία δὺ ἔχῃ δεινὰ· μήτε ἐλκυρθέντες ὑπὲρ τῶν

ΑΠΟΥΣΑΣ ἀγίας τῆς ὑπερτέρας δυνάμεως καὶ λαβαλῆ τὴν παῤῥησίαν. ὅτε τοῖς Ἰουδαίοις πᾶσι τὸν ἔρχεσθαι ἀπολλύουσι τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς, καὶ νόμου τῆς τῶν ἐθνῶν βασιλείας ἐπιζήτουν, καὶ ὁ ἐρήμων μὴ ὁ μάτην χρεμετῶν ἐμέμνητο. καὶ αὐτὸν δὴ ἔσπευδον καὶ σταυροῦν, τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ παῤῥησιαζόμενοι, τὸν τοῦ Καίσαρος ἐπ' αὐτοῦ κάλλιον. τοιγαροῦν δέχεται τὴν ἐπίκρισιν ἀνδρὶς βασιλέα καὶ τὸν αὐτῶν ἀπόστολον. ἐπεὶ οὖν ταῦτα ἤκουσεν ὁ Πιλάτος, παῤῥέδωκεν αὐτοὺς ἵνα σταυρωθῇ· σφόδρα ἀλόγως. δίκην γὰρ ἐρωτήσας, ἔτυχε τοιαύτης ἀποθανεῖν τυραννίδι, ἀπὸ τοῦ φόβου μόνου τὴν ἀπόφασιν ποιησάμενος. καίτοι ἵνα μὴ τοῦτο παθῇ, παρελαβὼν ὁ Χριστὸς φησι, ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. ἀλλὰ τοῖς πρόσθεν ἑαυτὸν ὅλην δοὺς, ἀδίκημα φιλοσοφήσας ἤλπισε· καίτοι ὃ τῆς γυναικὸς ὄναρ ἐκίνησεν ἐπ' αὐτὸν καταπλῆξαι. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐλόμενος βέλτιον, οὐδὲ πρὸς τὸν ἀρχοντα εἶδεν, ἀλλὰ παῤῥέδωκεν αὐτόν. καὶ ὑπέστημεν αὖθις τὸν σταυρὸν ὡς καταδίκην λιπεῖν. καὶ γὰρ ὃ ξύλον οἰωνίζοντο, καὶ οὐδὲν ἧττον ἰώμεθα. ὅτε καὶ ὁ Ἰσαὰκ τὰ ξύλα ἐβάστασεν. ἀλλὰ τότε μὲν μέσος τῆς γνώμης τοῦ πατρὸς ἔστη ὁ παραγόμενος (τύπος γὰρ ἦν) νῦν δὲ καὶ ὅτι τῶν ἔργων ὑπῆλθεν. ἀλλ' ἦλθε γὰρ εἰς. καὶ ἦλθεν εἰς τὸν κρανίου τόπον. ἔνιοι φασιν ἐκεῖ τὸν Ἀδὰμ τετελευτηκέναι καὶ κεῖσθαι· καὶ τῷ Ἰησοῦ ὡς τύπῳ, εἶτα ὁ ζωατὸς ἐβασίλευσεν, ἐκεῖ καὶ ὁ ζωοποιὸς ἔπασχε. καὶ γὰρ ἔσταυρον ὄζῃ βαστάζων τὸν σταυρὸν καὶ τῆς τοῦ θανάτου τυραννίδος. καὶ καθάπερ νικητὴν, οὕτω καὶ αὐτὸς ὅτι τῶν ὤμων ἔφερε τὸ τῆς νίκης σύμβολον. τί γάρ, εἰ καὶ ἑτέρα γνώμη ἐσταυροῦτο ζωὴ Ἰουδαίοις; σταυροῦσι γὰρ καὶ μὴ λησταῖς, ἀκοντες καὶ οὐ τούτῳ τῶν προφητείαν πληροῦντες. ἃ γὰρ ὑβρίζοντες ἐποίουν οὗτοι, ζωὴν τὴν ἀληθείαν ζωοτελεῖ· ἵνα μάθῃς ὅση αὐτῆς ἡ δύναμις. καὶ γὰρ καὶ τὸν δῶρον προφήτου ὁ προφήτης, Ὅτι μὴ δώσομεν ἐλογίσθη. ἐβούλετο τοιγαροῦν συσκιάσαι ὃ γινόμενον ὁ δαίμων· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσεν. ἐσταυρώθησαν μὲν γὰρ οἱ τρεῖς, ἐλάμπε γὰρ μόνος ὁ Ἰησοῦς· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ δύναμις αὐτοῦ ὁ πᾶν ἐνεργάσατο. καίτοι, τὴν τρισὶ ὅτι τὸ σταυρὸν προσλωμώμην, τὰ σώματα ἄντως ἐλήμετο· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς οὐδὲν τὴν χρομμύων ἐπέτρεψεν οὐδεὶ οἰκείων, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ Ἰησοῦ. ἄντως ἑώλες ἦ τὸ βλασφόλυσον ὅτι βουλὴ γέγονε, καὶ εἰς τὸν αὐτοῦ ὁ πᾶν ἀπειπεῖν κεφάλαιον. καὶ γὰρ οὐκ ἦν δύο τούτων διεσωθῆ εἷς. ἃ μόνον τοῦτο οὐκ ἐπηρέασε τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ ζωοτελεστὴν οὐ μικρόν. τὸ γὰρ κλοιῆσαι τὰς πέτρας οὐκ ἔλαττον ἦν τὸ λῆσαι τὸν καὶ σταυρῷ μεταβαλεῖν, καὶ εἰς παῤῥησίαν εἰσαγαγεῖν.

19 Ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος· Ὁμοῦ μὲν τοῦ Ἰουδαίους ἀμυνόμενος, ὁμοῦ δὲ ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. ὅτε γὰρ ὡς φαῦλον ἐξέδωκεν, καὶ τῷ ψήφῳ τούτῳ τῇ κοινωνίᾳ τὴν λῃστῶν βεβαιώσας ἐπιχείρησιν, ἵνα μηδενὶ λοιπὸν ἐξῇ ποινικὸς ὅτι φέρειν αἰτίας καὶ κατηγορεῖν, ὡς φαύλου ὄντος καὶ ποινικοῦ, ἐμφερεῖ τὸν τῶν τὰ σώματα καὶ πρὸ τῶν τὴν κατηγορεῖν βουλομένων, καὶ δεικνὺς ὅτι τῷ οἰκείῳ βασιλεῖ ἐπεμένησαν, ὥσπερ ὅτι ζωοποιὸς ὄντος, ἔτω τὰ γράμματα ἔθηκε, λαμπρὰ καὶ ἀφιέντα φωνὴν, καὶ τὸν νικῆσαι δηλοῦντα, καὶ τὸν βασιλεύσαι αἰσχυνόμενα, εἰ καὶ μὴ ὁλόκληρον· καὶ τοῦτο δὲ μιᾷ γλώττῃ, ἀλλὰ τρισὶ φωναῖς δῆλον ἐποίησεν. ὅτε γὰρ πολλοὶ εἰσὶν εἰκὸς μιγάδας ὄντας τοῖς Ἰουδαίοις ἐπὶ τὸν ἑορτὸν, ὥστε μηδένα ἀγνοῆσαι τὸν ἀπολογίαν, ταῖς φωναῖς ἁπάσαις τῶν Ἰουδαίων τὸν μεμψιμοιρίαν ἐσκέδασεν. καὶ γὰρ καὶ ἐσταυρώθη ἐβασίλευσαν. καίτοι τί τοῦτο ὑμᾶς ἔλαφρον; ἀδεν. Εἰ γὰρ ἦν τοῦτο ὡς ἀδεὲς καὶ σβέσιμον ἔμελλε, τί δεδίοικας τὰ γράμματα λέγοντα, ὅτι βασιλεὺς ἐστὶ τῶν Ἰουδαίων; καὶ τί φασιν;

21 Εἶπε,

* καὶ

χ. ἐπίπαθον

Ησ. νγ. θ.

χ. ἀνῃρέθη ὁ ἰχθύς ὁ σάμων.

χ. σταυρωμάτια.

λοι· ὃ γὰρ ὄφελον ἡ πίστις ἐχθὴ εἰς τ̃ βασιλείαν εἰσαγαγεῖν· ἀλλὰ καὶ ταύτην μάλιστα καὶ ἀκριβῆ τὸν βίον φαῦλον ἐπιδεικνυμένους ἔχει. Ὁ γὰρ εἶδώς τὸ θέλημα τ̃ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς. καὶ πάλιν, Εἰ μὴ ἦλθον, φησί, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν. ποίαν οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν, οἱ τὰς τ̃ βασιλείων γινόμενοι, καὶ εἰς τὰ ἄδυτα Luc. ιϛ. μη. Ioan. ιε. κγ.

5 βλασφημίαν καταξιωθέντες, καὶ κοπανοὶ καταστάντες μυστηρίων ἁπάντων ὄντων, καὶ τ̃ θείων τούτων μεθεκτῶν ἐλλιπεῖς· ἦ οὐδὲν χαίρεις; εἰ γὰρ ἐκεῖνοι δι' ἀδόξου κενοδοξίαν τοσαύτην ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δι' τὸ τ̃ Θεῷ δοκεῖν χρὴ πᾶσαν ἀρετ̃ ὑπερέχειν. νῦν δὲ οὐδὲ χρημάτ̃ καταφρονοῦμεν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν καὶ τ̃ ἑαυτ̃ πολλάκις ὑπερῆδον ψυχῆς, καὶ παῖδας ἐπέδωκαν εἰς πολέμους τῇ τ̃ δαιμόνων μανίᾳ, καὶ τῆς φύσεως κα-

10 τεφρόνησαν διὰ τὸν δαίμονας· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ἀργυρίου διὰ τ̃ Χριστὸν, οὐδὲ ὀργῆς διὰ τὸ δοκεῖν τ̃ Θεῷ, ἀλλὰ φλεγμαίνομεν, καὶ πυρεττόντων οὐδὲν ἀμείνους διακείμεθα. καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι τ̃ κακῷ κατεχόμενοι δεσπότ̃ εἰσὶ· ὕτω καὶ ἡμεῖς, ὥσπερ ἀπὸ πυρετοῦ τινος ἀγχόμενοι, ὑδαμοῦ τῆς ἐπιθυμίας στῆναι δυνάμεθα, καὶ ὀργὴν καὶ φιλοχρηματίαν αὖξοντες διὰ

15 ταῦτα ἀγωνιῶμεν καὶ ἐκπλήττομαι, πῶς διὰ μὲν ἕλκη βλέπων χρημάτ̃ καταφρονῶ τας, πῶς δὲ ἡμῖν μαργαρίτους ἀπόντας. εἰ γὰρ καὶ τούτων ὑπερτιμῶ τὰ τας καταφρονοῦμεν, ἐτέρας ἀλόγους, θυμῷ καὶ βασκανίᾳ· καὶ τοῦτο δύσκολον καθεστὼς φιλοσοφίᾳ νόσῳ. Ὃ γ' αἴτιον, οὐ σπουδάζομεν τὰ φάρμακα λαβεῖν παρὰ τ̃ γραφῶν, οὐδὲ μετὰ τ̃ κατανύξεως αὐτὰς παρασχόμεθα, καὶ ὀδυνῶν καὶ στεναγμοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς, εἴ ποτε σχολὴ ἀγαλόμεθα. διὰ ὅτο, ἐπειδὴ πολὺς φορυτὸς ἔλθῃ βιωτικῶν παραμένει, ὑπακούει πάντα, καὶ εἴ τι ἑῴοτε κέρδος, ἀπόλ-

20 λυσιν. οὐδὲ γὰρ, εἴ τις τραῦμα ἴσχοι, εἶτα φάρμακον ὑπιδεῖν, μὴ μετ̃ ἀκριβείας ὑπιδήσειεν, ἀλλ' ἐάσειεν ἐκπεσεῖν, καὶ ὕδατι, ἢ κόνει, ἢ αὐχμῷ, καὶ μυελοῖς ἑτέροις τοῖς δυναμένοις ὑπιπεῖναι τὸ ἕλκος ἑαυτ̃ ἐκδοῦναι, γλυκάναι τι πλέον αὐτῷ· ἀλλὰ δι' τὸν τῶν φαρμάκων ἀδιάκειστον, ἀλλὰ διὰ τ̃ οἰκείαν ῥᾳθυμίαν. Ὅτο καὶ ἡμῖν συμβαίνει ἐνθάδε, ὅταν τοῖς μὲ χείοις λογίοις μακρὰν παρεκτρεχωμεν, τοῖς δὲ βιωτικοῖς ἀ, θέσον ἑαυτοὺς ἐκδώμεν καὶ διωκεχᾶς. X. ἐνν

25 ὅπου γὰρ ὁ αὐχμὸς ἀπορρίπτει πᾶς, καὶ πάντα ἄκαρπα ἦν. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, μικρὰν διαβλέψωμεν, ἀναβλέψωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ κατανύσωμεν εἰς τὰ μυήματα καὶ ἐκ σορεῖς τ̃ ἀπελθόντων. καὶ ἡμᾶς γὰρ τὸ αὐτὸ μένει τέλος, ἐκ αὐτὴ τῆς ἀποδημίας ἀνάγκη πολλάκις παρὰ τῆς ἑαυτέρας ἡμῶν ὑπεισήσεται. παραπλησιάζομεν τοίνυν πρὸς τὴν ἔξοδον ἐκείνων. καὶ γὰρ πολλοὶ ἡμῖν δοκ τ̃ ἐφοδίων· ἐπεὶ καὶ πολὺ ὁ κάματος ἐκεῖ, πο-

30 λεμὸς ὁ αὐχμὸς, πολλὴ ἡ ἐρημία. οὐκ ἔστιν εἰς πανδοχεῖον καταλῦσαι λοιπὸν, οὐκ ἔστιν ἀναψῦξαι τι μὴ πάντα ὑπερτύθην λαβόντα. ἄκουσον γοῦν τί λέγουσιν αἱ προφῆται, ὑπαγάγετε παρὰ τὸν πανδοκεῖον· ἀλλ' οὐκ εὑρήσεις ἀπερῆδυσαν. ἄκουσον τί φησιν ὁ Ἀβραάμ· ὅπ χάσμα μεταξὺ ἡμῶν ἐκ ὑμῶν. ἄκουσον πῶς φησιν ὁ Ἰεζεκιὴλ παρὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ὅτι Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ οὐδὲ οἱ υἱοὶ αὐτῶν τ̃ μὴ ῥύσονται. ἀλλ' ἡμᾶς μὴ γένοιτο τότων ἀκοῦσαι τῶν

35 ῥημάτ̃, ἀλλ' ἐρχομένους τῆς αἰωνίου ζωῆς λαβόντας ἀπαύστους τὰ ἐφόδια, μετ̃ παῤῥησίας ἰδεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, μεθ' οὗ τ̃ πατρὶ, ἅμα τ̃ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πι'. 16 ΤΟΤΕ ΟΥΝ ΠΑΡΕΔΩΚΕΝ ΑΥΤΟΝ ΑΥ-
40 τοῖς ὁ Πιλάτος ἵνα σταυρωθῇ. παραλαβόντες δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἤγαγον [αὐτὸν,] 17 Καὶ βαστάζων τ̃ σταυρὸν ἑαυτῷ ἐξῆλθεν εἰς τ̃ λεγόμενον κρανίου τόπον, ἑβραϊστὶ δὲ Γολγοθᾶ, 18 Οπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν.

12 Εαν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τοῦ νόμου προφασίζονται ἐγκλήματα οὐδὲν ὄντα, κακουργοῦσι δηλονότι τοῦ ἔξω τρέποντες νόμους, λέγοντες· Πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. Καὶ πῶς οὗτος τυραννικὸς ἐφάνη; πόθεν γὰρ ἔσχεν ὁρίζειν τοῦτο; ἀπὸ τῆς ἀλουργίδος; ἀπὸ τοῦ διαδήματος; ἀπὸ τοῦ ῥήματος; ἀπὸ τῶν γραπτῶν; ἀλλ' οὐχὶ μόνος ἀεὶ μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν ἐβάδισε, πολλάκις εὐτελῶς μετιών, καὶ φορῶν, καὶ τολμῶν, καὶ οἴκησιν; ἀλλ' ὧν τῆς ἀνανδρίας καὶ τῆς ἀκαμψίας καὶ μαλακίας. ὁ γὰρ Πιλάτος, νομίσας κεκωλυθῆναι λοιπόν, εἰ παιδιὰ ἦν ταῦτα, ἄφηκε μὲν ὡς ἐξετάσων τὸ πρᾶγμα (τοῦτο γὰρ καλέσας τοῦτο ἐδήλωσε) δειλίᾳ δὲ πονηρᾷ πολλοὺς ἐξέπεσεν, παραδιδοὺς αὐτὸν, νομίζων δυσωπήσειν αὐτούς. ὅπερ γὰρ ἦν καὶ ἐποίει, ἀκούσεσθαι τί φησιν· χ. ὀκνηρίας· χ. ἀνανδρίας· χ. πονηρᾷ δειλίᾳ·

14 Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς ὑμῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἶπον [οἱ Ἑβραῖοι,] σταύρωσον, πάλιν ἐπιτρέπει λέγων· 15 Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; οἱ δὲ ἔκραζον, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. Ἐκόντες ἑαυτοὺς ἐκβάλλουσι τῆς κολάσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς παρέδωκεν, ὅτι καὶ αὐτοὶ παρητοῦντο τῆς παιδοποιίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπισχνήσεως ἑαυτοῦ δεξάμενον. καὶ ὅλως ὁμοφώνως πρὸς ἅπαντα τὸν βασιλέα, εἶπαν αὐτοὺς ταῖς ἑαυτῶν ψήφοις παραπεσεῖν. καίτοι γε λεγόμενα ἐκεῖνα πάντα τῆς ὀργῆς ἄξια λοιπόν. ἀλλ' ἐδιδάσκειτο, μὴ πάλιν ἀφεθεὶς ὀχλαγωγήσῃ, καὶ πάντα· ἐκεῖνο γὰρ τότε ἔπραττεν. δεινὸν γὰρ ἡ φιλαρχία, δεινὸν, καὶ ψυχὴν ἐκάστου ἀπολέσαι. Διὰ τοῦτο οὐδέποτε αὐτὸν ἠκούσαν· ἀλλ' ὁ μὲν Πιλάτος ἀπὸ φιλανθρωπίας ἐβούλετο ἀφεῖναι· ὅτοι γὰρ ἔγκλημα λέγοντες, σταύρωσον. καὶ τί δήποτε ὥκνησε λυθεὶς αὐτοὺς ἐπιχειρεῖν; ἐπονειδίστως οὕτως ὁ θάνατος ἦν. δεδοικότες οὖν μὴ πως αὐτὸν μὲν σῶσαι ἠθέλησαν μηνῖσαι, ἀσυνδάτως καὶ ὅτι ὑμωμοσίας ἀγαγεῖν τὸν ἐπάρατον, οὐκ εἰδότες, ὅτι διὰ τοῦτο κωλυθῆναι ἄρεται ἡ ἀλήθεια. ὅπερ γὰρ τοῦτο ἐποίησαν, ἀκούσονται· φασιν· ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ὅτι πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγερθήσομαι. Διὰ τοῦτο πάντα ἐκύκων, αὖθις ἀνακάμπτοντες, ὥστε τὰ μὴ σῶσαι λυμαίνασθαι· καὶ σωτικῶς ἐπεβόων, σταύρωσον, δῆμος ἄσκοπος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων διεφθαρμένος. χ. φασὶν·

ΗΘΙΚΟΝ Ἡμεῖς μὴ μόνον διανιπτόμεθα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς Διαθήκης φέρομεν αὐτά, τὸ τεφθῆναι τὸ ἀκάθαρτον, τὸ ἱμάτιον, τὸ κάλαμον, τὰ ῥαπίσματα, τὰ ὅτι κόρης πλησμονὰς, τὰ ἐμπτύσματα, τὸν εἰρωνείαν. ἰχνεύματα γὰρ τοῦτα ζωικῶς τρεφόμενα ἅπασαν ὀργὴν καθαρῶν. καὶ χλευάζωμεν, καὶ ἀδίκως τι πάσχωμεν, ζωικῶς λέγομεν· οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ· καὶ τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων λεγόμενα φερόμεθα εἰς μίσος, ἀφ' ἑτέρου ἐξάγοντο λυπηρῶς καὶ λέγοντες, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις, καὶ Σαμαρίτης εἶ σύ, καὶ ὅτι σὺ Βελζεβοὺλ ἐκβάλλεις τὰ δαιμόνια. δεῖ γὰρ τοῦτο τοῦτα πάντα ὑπομένειν, ἵνα αὐτοῦ καὶ ἴχνος βαίνωμεν ἡμεῖς, καὶ σκώμματα φέρωμεν ἁμάλιστα τοῦ λοιδορεῖν ἀξίως. ἀλλ' ὅμως αὐτὸς μόνον ἔφερε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πάντα ἔπραξεν, ὥστε σῶσαι καὶ ἀπαλλάξαι σὺν ταῦτα ποιοῦντας τῆς ἀποκειμένης κολάσεως. ἐξ οὗ καὶ ἀποστέλλει ἐπὶ τὴν τούτων ἐπιμέλειαν σωτηρίαν. ἀκούεις γοῦν αὐτῶν λεγόντων, ὅτι οἴδαμεν ὅτι κεκράξατε, ἐξ ὧν τούτων εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς ἐλκόντων. ταῦτα καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. οὐδεὶς γὰρ οὕτω Θεοῦ ἴλεως ποιεῖ, ὡς ὁ ἀγαπᾶν σὺν ἔρωτι, καὶ ἓν ποιεῖν σὺν ἐπιμελείᾳ. ὅταν τις ἐπηρεάζηται, μὴ πρὸς αὐτὸν ἴδῃς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κινοῦντας δαίμονας, καὶ τὸν ὀργὴν ἅπασαν κατ' ἐκείνου κίνησον· αὐτὸν γὰρ ἐλεᾷ τὸ ὑπ' ἐκείνου κινούμενον. εἰ γὰρ ὁ Ἰούδας ἀπὸ τῆς διαβολῆς, καὶ ὁ ὀργίζεσθαι εἶχε πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνον. ὅταν κωμῳδοῦντα ἴδῃς, σύνισθι ὅτι ὁ διαβολὸς ὄπισθεν αὐτὸν οἰκεῖ. καὶ γὰρ γελοιάσαι τὰ σκώμματα. ὁ γὰρ κεκλεισμένος πεινᾷ, καὶ ἀκούων, καὶ γελᾷ· εἶτα ὀνειδίζων καὶ σκώπτων δι' ἁρπαγὴν ὡς διαπορθῆσαι πρὸς ἡμᾶς, ἀνὰ θρησκὸς ἄξιος, ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ἐταράχθη τῇ Ἰούδου σύνοισις. ταῦτα οὖν ἅπαντα μιμεῖσθαι ὅτι τὸ ἔργον. διὰ γὰρ ταῦτα μὴ καταργώσωμεν, ἵνα καὶ μετὰ τοῦ εἰς τὸν κόσμον ἐλθεῖν· μᾶλ-

λον

μάτων, ϗ πάντα φέροντα σιγῆ, μιμοῦ δηλ. τῶν ἔργων αὐτοῦ. ὅπου γὰρ εἶπεν ὁ Πιλάτος, τὸν βασιλέα τῶν Ιουδαίων, καὶ ῥῆμα αὐτῷ χλευασίας λοιπὸν προσῆψαν.

4 Εἶτα ἐξαγαγὼν αὐτόν, φησιν· Θέλεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω κατ' αὐτοῦ. Ἐξῆλθεν κζ ιθ· οὖν ἔχων τὸ στέφανον, ϗ οὐδὲ ὕπως ἐσοβήθη ἡ ὀργή, ἀλλ' ἐθέων φαύρωσι, φαύρωσον αὐτόν. ἰδοὺ 5 πάλιν ὁ Πιλάτος εἰκῇ πάντα γινόμενα, φησιν·

6 Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ φαυρώσατε. Οἶδεν δῆλον ὅτι καὶ τὰ πρότερα δηλ. τῶν ἐκείνων ζωοχάρτων μανίδων. Ἐγὼ γάρ, φησιν, θέλεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω κατ' αὐτοῦ.

Ορα δηλ. πόσων ὁ δικαστὴς ἀπολιτεύεται, ζωοχῶς αὐτὸν ἀπαγαίτων ἐγκλημάτων· ἀλλὰ *ὡς ἐδὲ κωφὰς ἤδει τὰς ἐνέτρεφε. ϗ γὰρ ὅ, λάβετε ϗ φαυρώσατε, * ἀφοσιούμενός ὅτι, ϗ 10 ἐπὶ πρόφασιν οὐ συγχεχωρημένον αὐτοῖς ὡρωμένος. αὐτοὶ μὲν οὖν ἤναγον αὐτόν, ἵνα μὴ τῆς τοῦ ἀρχιερέως χρίστεως τοῦτο γένηται· ζωοῖον γὰρ τὸ ἀνδρεῖον, ἀπὸ τῆς χρίστεως τοῦ ἀρχιερέως αὐτὸν ἀπολύεσθαι μᾶλλον. Εἶτα, ὅπου κατηγορήθησαν,

7 Ημεῖς νόμον ἔχομεν, φησι, ϗ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτόν. Πῶς οὖν, εἰ πάντος τοῦ δικαστοῦ, λάβετε αὐτόν, ϗ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν 15 κρίνατε, ἐλέγετε, οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι οὐδένα· σταυροῦτε γὰρ ἐπὶ τὸν νόμον καταφεύγετε; ϗ σκόπει τὴν κατηγορίαν. υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτόν. τοῦτο ἔγκλημα, εἰπέ μοι, ὃ τὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ προφέροντα λέγειν αὐτὸν εἰ) υἱὸν τοῦ Θεοῦ; πῶς οὖν ὁ Χριστός; ϗ ζωῶντα φῶς ἀλλήλοις δηλαδὴ ὡμολογημένων αὐτῶν ἐστιν, πληρῶν ὃ προφητικὸν ῥῆμα, ὅτι οὐκ ἀποίκησε τὸ σῶμα αὐτοῦ· ἐν τῇ ζαπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. Εἶτα Πιλάτος μὴ φοβῆται, πρὸ αὐ- 20 τῶν ἀκηκόασας, ὅτι υἱὸν Θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησε, ϗ δέδοικε μήποτε ἡ ἀληθὲς ὃ λεγόμενον, ϗ δόξῃ προδιδόμειν· αὐδὶ γὰρ δηλαδὴ προαγμῶν ϗ ῥημῶν τοῦτο μαθόντες δὲ πεφεύγασιν, ἀλλ' αἰαγεῦσιν αὐτόν, ὑπὲρ ὧν ἐγρίων προσοκνῶν. Δηλαδὴ τοῦτο οὐκέτι αὐτὸν ἐρωτᾷ, τί ἐποίησας; ἀλλ' ἀνώγειν πάλιν ὑπὸ τὸ φόβου καταστιόμενος πιστῆται τὴν ἔξετασιν, λέγων· Εἶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνατο. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι εἰς τοῦτο γεγέννημαι ϗ εἰς τοῦτο ἦλ- 25 θον, ϗ ὅτι ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν, ϗ ὀφείλων αἰτῆς ὧναι ϗ ἔξελέσθαι, τοῦτο μὴν οὐκ ἐποίησεν, ἠχθυσθησε γὰρ τῇ Ιουδαϊκῇ ὁρμῇ. Εἶτα ἐκφοβοι πάντοθεν ἐπισομιζόμενοι, ἐπὶ δημόσιον ἔγκλημα τὸν λόγον ἔξάγουσι, λέγοντες· Ο ποιῶν ἑαυτὸν βασιλέα, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. Εχρῆν οὖν τοῦτο ἔξετάσαι μετ' ἀκριβείας, εἴτε τυραννίδι ἐπῆλθε- το, ϗ τὸ Καίσαρα τὸ βασιλείας ἐκβαλεῖν ἐπεχείρησεν. Ἀλλ' ὁ πιστῆται τὴν ἔξέτασιν μετ' ἀκρι- *ἱστ. ἱρῶν. 30 βείας. δηλαδὴ τοῦτο οὐδὲν αὐτῷ ἀπεκρίνατο, ὅπου ἤδει εἰκῇ πάντα "ἐρωτῶν. ϗ ἄλλως γε, τὸ ἔργον μαρτυρούντων αὐτῷ, οὐκ ἐβούλετο διὰ λόγου νικᾶν ϗ ἀπολογίαν ζωιτῆται, δεικνὺς ὅτι ἐκὼν ὑπὸ τοῦτο ἔρχεται. ἐπεὶ δὲ ἐσίγησε, 10 Φησὶν ὁ Πιλάτος· Οὐκ οἶδας ὅτι ἔξου- σίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; Ορᾷς πῶς ἑαυτὸν προκατέκρινεν; εἰ γὰρ σὺ σοὶ ὃ πρῶτον κρίνει, ζίνος* ἕνεκεν δέδεμίαν αἰτίαν εὑρὼν οὐκ ἀπολύεις; ἐπεὶ δὲ ϗ καθ' ἑαυτὸν τὴν ἀπόφασιν ἔξήνεγκε, ζότε λέγει· 35 11 Μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς μέ σοι, Δεικνὺς ὅτι ϗ αὐτὸς ἐνόθευσε ἁμαρτία ἐστίν. Εἶτα καταισῶν αὐτοῦ τὸ φρόνημα ϗ τὸν τύφον, φησιν· Οὐκ *χ. ἄλλων εἶχες ἔξουσίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον, Δηλαδὴ ὑπὲρ ἁπλῶς ϗ κατὰ τὴν τῶν "πολ- λῶν ἀκολουθίαν τοῦτο γινόμενον, ἀλλὰ μυστικῶς ὑπὸ τελούμενον. ἵνα μὴ ἀκούσας, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον, νομίσῃ τὸ πάντος ἀπηλλάχθαι ἐγκλήματος, δηλαδὴ τοῦτο εἶπε· μείζονα ἁ- 40 μαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς μέ σοι. ϗ μὴν εἰ δεδομένον ἦν, ὅτε ἔστ', ὅτε ἐκφοι νενόθευ- ται ἐγκλημα. Εἰκῇ ζωῦτα λέγεις. ὃ γὰρ δεδομένον ἐνζωῦθα ὃ συγχεχωρημένον ὅστιν· ὡσανεὶ ἔλεγεν, εἶασε ζαῦτα γενέσθαι· ὁ μὴν δηλαδὴ τὸν τῆς ποιμείας ἐκτὸς ὑμῖν. κατε- πλῆξεν αὐτὸν δηλ. τῷ ῥήματι, ϗ σαφῆ πρόσχετο τὴν ἀπολογίαν. ὅθεν ϗ ἐζήτει αὐτὸν ἀ- πολῦσαι ἐκφιος. Ἀλλ' αὐδὶ πάλιν ἐκραζον·

12 Εἰ

Ἡ μακροθυμία, ἡ ὥσπερ ἐν δίδῳ λιθῷ καθίσησι τὸν θυμόν, κυμάτων ἀπαλλάττουσα καὶ πνευμάτων πονηρῶν. ἡ τοίνυν πολυταχοῦ μὲν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἐπαίδευσεν· μάλιστα δὲ ἐνταῦθα χρησόμενος καὶ παιδαγωγούμενος. καὶ γὰρ πρὸς τὸν Ἄνναν ἀπενεχθείς, μὴ πολλὴν ἀποκρίνατο τῆς ἐπιτεχνείας, καὶ πρὸς Ⓦ ῥαπίσαντα ὑπήρεγκεν εἰπεῖν· εἰ πονηρὸν ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; πρὸς δὲ τὸν Καϊάφαν, εἶτα πρὸς τὸν Πιλάτον ἐλθών, καὶ ὁλόκληρον δαπανήσας νύκτα ἐν τούτοις, πολλὰ πάντων τῶν αὐτὸν παροῦντα ἐπιδεικνύντων· καὶ λεγόντων, ὅτι κακοποιός ἐστι, καὶ ἐλέγχου μὴ δεομένων, εἰσῆκε σιγῶν· ὅτε καὶ κρατηθεὶς πρὸς τῆς βασιλείας, πρότερον ἐξήτασε πρὸς τὸν Πιλάτον, παραδοὺς αὐτὸν καὶ Ἰουδαίων πρὸς ὑψηλότερα. ἀλλὰ ις. αἰδέσιον
τί δήποτε ὁ Πιλάτος οὐκ εὐθὺς αὐτὸν ἐποίησατο τὸν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἰδίᾳ εἰς ὃ παραπέπεικεν εἰσελθών; μεγάλου πρᾶγμα εἶχεν ὑποπτεύειν περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐβούλετο μὴ θορυβούμενον Ἰουδαίων πρῶτα ἀκριβῶς μαθεῖν. εἶτα ὅπερ εἶπε, τί ἐποίησας; περὶ μὲν τούτου οὐδὲν ἀπεκρίνατο· περὶ δὲ μάλιστα ὁ Πιλάτος ἀκούσας ἐπύθετο, τῆς βασιλείας τῆς αὐτοῦ, περὶ ταύτης ἀποκρίσεως λέγων· ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· τουτέστι, βασιλεὺς μού ἐστι, ἀλλ' οὐ τοιοῦτος, οἷος ὑποπτεύεις, ἀλλὰ πολλῷ λαμπρότερος, καὶ ἀφ' ὑμῶν χ. ὑπεροφαί.
καὶ ἀφ' ὑμῶν ἐξῆς, ὅτι οὐδεὶς ἐνόχλησαι αὐτῷ δεινόν, ἀπεφαίνω. ὁ δὲ εἰπών, εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ, δείκνυσι οὐδὲν ἐνοχλησόμενον αὐτῷ δεινόν. εἶτα εἰπών, πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς, ὑπισχνεῖται ἀφ' ὑμῶν καὶ πείθειν ἀναγκάσαι τὴν λεγομένων ἀκροατήν. εἴ τις γὰρ ὄντως, φησὶν, ἀληθὴς, καὶ ἄκουσα ποιεῖ, πάντως ἀκούσεταί μου. ὅτω γοῦν καὶ αὐτὸς εἶπε τοῖς βεβαίοις ῥήμασιν, ὡς εἰπεῖν·

38 Τί ἐστιν ἀλήθεια; Ἀλλὰ πῶς πρὸς ὃ κατεπείγουσα; ζωῆς γάρ, ὅτι τοῦτο μὲν ἐδεῖτο καιροῦ ὃ ἐρώτημα· θέλει γὰρ αὐτοῦ ἁρπάσαι τὰς ὁρμὰς τῶν Ἰουδαίων. διὰ δὲ ἄκλητε, καὶ τί φησιν; Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. Καὶ σκόπει πῶς ζωοπεῖ. ὁ γὰρ εἶπεν, ὅτι, ὅπερ ἤμυνε καὶ ἄξιός ἐστι θανάτου, χαρίσασθε αὐτὸν τῇ ἑορτῇ· ἀλλὰ πρότερον αὐτὸν ἀπαλλάξας αἰτίας ἁπάσης, τότε ἐκ περιουσίας ἄξιοι, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο ὡς ἀθῷον ἀφεῖναι, καὶ ὡς ὠφέλιμον ὃ καιρῷ χαρίσασθαι. διὰ δὲ ἐπήγαγε·

39 Ἐστὶ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· Εἶτα συντεθειμένως, Βούλεσθε οὖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; ἐκραύγασαν οὖν πάντες· 40 Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ Ⓦ Βαραββᾶν. Ὢ τῆς μιαρᾶς γνώμης· οὐκ ἐμισοπόνησαν αὐτόν, καὶ οὐκ ἐκόλασαν θυμούμενοι ἀφιᾶσι· Ⓦ ὁ δὲ ἀθῷος καὶ φίλος ἐθεραπεύετο τὸ διαστρέφειν ὑπὲρ τούτου. ἐμάστιξεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, ἵνα ἐκλύσας βουλόμενος καὶ θαυμασθῆναι Ⓦ Ἰουδαικὸν ζῆλον. ὅπερ γὰρ τοῖς προπάτορσι οὐκ ἴσχυσεν αὐτὸν δεῖλαιοι, αὐτοὶ δὲ μέχρι τότε ὁ δεινὸν ἔπασχον, καὶ ἐμάστιζε, καὶ ἠθέλησε τὰ ἡμίσεια ζωσχόνησε, τὴν χλαμύδα καὶ Ⓦ στέφανον περιτιθέναι, ὡς αὐτῶν χαλάσαι τὴν ὀργήν. διὰ τοῦτο καὶ ἐσταυρωμένον ἐξήγαγε πρὸς αὐτούς, ἵνα τὴν ὕβριν εἰς αὐτὸν μεγαλυνθῆναι ἰδόντες, μικρὸν ἀναπνεύσωσι τὸ πάθος καὶ ἐμέσωσι τὸν ἰόν. καὶ πῶς Ⓐ γραπτὰ ταῦτα ποιοῦσι, εἰ μὴ ὅπερ ἔγραμμα ὁ ἄρχοντος ἦν; εἰς χάριν τῶν Ἰουδαικῶν. ἐπεὶ οὐδὲ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐκείνου κελευσθέντες εἰσῆλθον ἰυκλοῦς, ἀνὰ τοῖς Ἰουδαίοις χαριζόμενοι, χρημάτων ἕνεκεν παίζα ἐτόλμων. ἀνὴρ ὅμως τοσούτων καὶ τηλικούτων ἁμαρτιῶν αὐτοὺς εἰσῆκει σιγῶν, ὅπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῆς δεσποτείας ἐποίησε, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. σὺ δὲ μὴ μόνον ἄκουε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς ζωῆς ἔχε διηνεκῶς, καὶ τὴν βασιλείαν τῆς οἰκουμένης καὶ τῶν ἀγγέλων πάντων ὁρῶν χλευαζόμενον ἐπὶ τραπεζῶν, ἀφ' ἡμῶν, ἀφ' ἁρπαγμάτων,

γδ εἰ πέπτωκα εἰς τὰ πλοῖα τῶν ψαρευτῶν τινες, οὐδὲν πρὸς σὲ τὸν ἱερεμίου ὁ ἔπαινος, ἀλλὰ χλιαστὰ μᾶλλον τὸ ἐλκώμιον ὅπως δὴ ὑβρίζωσι τὰ μὴ ὄντα εἰπὼν, οὐδὲν πρὸς σὲ πάλιν ὁ ὀνείδους. εἰ γὰρ ἐπιλαμβάνεται ὁ Χριστὸς τῶν ἱερεμίου, μὴ ἀληθῆ εἰπόντος τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ διῤῥωσόντος τοῖς πράγμασι. καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν ἀληθῶς ὑψηλῶν. ἐπεὶ δὴ πειρᾶται ἐνταῦθα καὶ δυσχερείᾳ, καταπέλασον πάλιν. ὁ γὰρ ὀνείδος ταῦτα τῷ ἀκουόντος, ἀλλ' ὁ λέγοντος, ἅτε οὐκ εἰδὼς φιλοσοφεῖν. ἀλλ' ὅταν ὅτι πολλαὶ ταῦτα λέγηται, φησὶν, ἀγνοοῦντων τὴν ἀλήθειαν, ἀφ' ὧν ἔπαθον ἔλεγχος. τοῦτο μὲν μάλιστα ὅτι φορητὸν, ὅταν τις θέλῃ παρὰ μαρτύρων ἐπαινεῖσθαι, ἀποδεχομένων, σκωπτόντων ἐκεῖνον, κωμῳδουμένων. ὁ γὰρ ὁ μωκώμενος, ἂν μηδὲν εἰπών, οὕτως θαυμαστὸς παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσιν. ἂν δὲ μηδεὶς ἢ νοῦν ἔχων τῶν πρέπόντων, ταύτῃ μάλιστα αὐτὸν καταπέλασον, καὶ σιτεύφησον τῷ θεάτρῳ τὸν θεατοῦ. οὐκ ἐν γὰρ σε πρώτης ἐπαινέσονται καὶ χροτήσουσι καὶ ἀποδέξονται. ἔρχεται γὰρ εἰς ἄγγελος αὐτὴ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καὶ τί λέγω σὺ ἀγγέλους, ὁπόταν αὐτὸς ὁ δεσπότης ἀναπηρύξῃ; τούτοις τοῖς λογισμοῖς γυμνάζωμεν ἑαυτούς. ὁ γὰρ ὄντως ἐλάττωμα ὑβρισθέντα σιγῆσαι, ἀλλὰ τὸ ἀνάπαλιν ὑβρισθέντα ἀμύνασθαι. εἰ γὰρ ἐλάττωμα ἦν ὃ φέρει σιγὴ τὰ λεγόμενα, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ Χριστός· Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. δὸ μὴ οὖν τὰ μὴ ὄντα λέγῃ, καὶ ὄφλῃ τοῦτο αὐτὸν ἐλεεῖσθαι, ὅτι τὴν τῶν κατηγορούντων ὑπερβάλλεται κόλασιν καὶ τιμωρίαν, οὐδὲ γραφὰς ἀναγινώσκειν μόνον ἄξιος. Τῷ γὰρ ἀμύητον λόγῳ φησὶν ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ σὺ ἐκδίκησῃ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν ἰδίαν μου δόξαν σώματος σου καθήμενος καὶ τὸν ἀδελφόν σου καταλαλεῖς. ἂν δὲ τὰ ὄντα εἴπῃ, καὶ ὅτι ἐλεεινός. ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος τὰ ὄντα ἔλεγεν· ἀλλὰ καὶ ζῆτει, τὸν μὲ ἀκούοντα ἐβλαψεν οὐδέν, ἀλλὰ καὶ ὠφέλησεν· ἑαυτὸν γὰρ ἀπεστέρησε μισθὸν ἀγαθὸν, καὶ ἀναίσιον ἀπὸ τῆς κατηγορίας ἐποιήσατο ταύτης. ὥστε ἀμφοτέρωθεν ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀδικούμενος, ὁ σύ. σὺ γὰρ, ἀντὶ φῆς, διπλᾶ κερδαίνεις· τό τε ἐξιλεοῦσθαι τὸν Θεὸν τῇ σιγῇ, καὶ τὸ μετείληφέναι μείζονος, καὶ ἀφορμὴν λαμβάνειν ἐκ τῶν ἱερεμίου διορθώσασθαι τὰ πεπλημμελημένα, καὶ τὸ τῆς δόξης τῆς ἀνθρωπίνης ὑπεροράσαι. καὶ γὰρ εἰ πεῦδεν ἡμῖν τὸ ἄλγος ἐγίνετο, ὅτι πολλοὶ πρὸς τὸν τῶν ἀνθρωπίνων ὑπνοῦσθαι κεχήνασιν. ὅταν ἐπιλησώμεθα φιλοσοφεῖν, εἰσόμεθα καλῶς ὅτι οὐδὲν τὰ ἀνθρώπινα. μάθωμεν τοίνυν, καὶ τὰ ἐλαττώματα ἑαυτῶν ἀναλογιζόμενοι, διορύσωμεν τὴν χρείαν τὴν τούτων διορθώσει, καὶ τὴν μὲν πρόσκαιρον μισοῦντες τοῦτο, τὴν δὲ ὑπερκειμένην τὸ ἕτερον, καὶ τὴν μετ' ἐκείνου ἄλλο πάλιν ὀρεξόμεθα ἑαυτοῦ κατορθοῦν. καὶ ὅτω, καθάπερ βαθμοῖς τισιν ἀναβαίνοντες, φθάσωμεν πρὸς τὸν ἐραστὴν διὰ τῆς κλίμακος τοῦ Ἰακώβ. καὶ γὰρ ἡ κλίμαξ ἐκείνη καὶ τοῦτό μοι διὰ τῆς ὄψεως ἐκείνης ἀπίθεσθαι δοκεῖ, τὴν καθ' ἁρπαγὴν ἀναβᾶσιν, δι' ἧς ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν ἐραστὴν ἀναβῶναί ἐστι, βαθμοῖς αἰθησίοις χρωμένοις; ἀλλ' ὑπιδόσει ζῆπων καὶ διορθώσει. ὑπολαβώμεθα τοίνυν τῆς ἀποδημίας ταύτης καὶ τῆς ἀναβάσεως, ἵνα ὑπιτυχόντες τῷ ἐραστῇ, ἐν τῷ ἐκ πόνων ἀπολαυσώμεθα ἀγαθῶν, χάειτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἴσ. αἰαχηρύξει;

ἰσ. κακγ.

Ματθ. ε. λθ.

Ψαλμ. μθ. κ.

Ομιλ. πδ'. 37 ΕΓΩ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΓΕΓΕΝΝΗΜΑΙ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΕΛΗΛΥΘΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ, ΙΝΑ ΜΑΡΤΥΡΗΣΩ ΤΗ ΑΛΗΘΕΙΑ. ΠΑΣ Ο ΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ, ΑΚΟΥΕΙ ΜΟΥ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ.

χ. χρωμένους,

Θαυμαστὸν

τοῦ Ιουδαίους βουλόμενος, φησιν, ἄλλοι σοι εἶπαν; ὅπερ οὖν ἐμφαίνων ὁ Πιλάτος ἔλεγε,

35 Μήτι ἐγὼ Ιουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; Ἐμοῦ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι. εἶτα ὀξέως εἶπε, σὺ εἶ ὁ βασιλεύς; ἐλέγχων αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, φησὶ τοῦτο γὰρ ἤκουσας παρὰ τῶν Ιουδαίων. ἵνα εἰ ἔχει οὐκ ἀκριβῶς ποιῇ τὴν ἐξέτασιν· εἶπον, ὅτι χαμαιτοίς εἰμι· ἐρώτησον, τί κακὸν ἐποίησα. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ ποιεῖς, ἁπλῶς δὲ αἰτίας ζωπυρεῖς. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπὸ σαυτοῦ τοῦτο λέγεις, ἢ ἕτεροί σοι εἶπαν περὶ ἐμοῦ; Εἶτα σκῶφος, ὅτι μὴ ἤκουσε, παρρησίαν οὐκ ἔχει λέγειν; ἁπλῶς δὲ ἔπεται τῷ δήμῳ, παρέδωκέ σε ἐμοί, λέγων· δεῖ οὖν σε ἐρωτῆσαι τί ἐποίησας. τί οὖν ὁ Χρυσός;

36 Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἀναγκαῖα Πιλάτου σφόδρα εἰς τὰ ποιηθέντα, οὐδὲ κατ' ἐκείνους, ἃ βούλεται δείξαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρωπος ψιλός, ἀλλὰ Θεός, καὶ Θεοῦ υἱός. Τί φησιν; Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, ἵνα ὑπηρέται ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ιουδαίοις. Οπερ ἐδιδοίκει πάλαι ὁ Πιλάτος, διέλυσε, τὴν τῆς τυραννίδος ὑποψίαν. Εἶτα οὐκ ἔστιν ἡ τοῦ κόσμου τούτου ἡ βασιλεία αὐτοῦ; πάνυ μὲν οὖν. πῶς οὖν φησιν, οὐκ ἔστιν; οὐχ ὅτι οὐ κεκτῆται ταῦτα, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄνωθεν ἔχει τὴν ἀρχήν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινη, ἀλλὰ πολλῷ μείζων ταύτης καὶ λαμπροτέρα. Εἰ οὖν μείζων, πῶς ὑπὸ ταύτης ἁλώσεται; εἰκότως, ἡ ἑαυτὸν παραδοὺς. ἀλλ' οὐκ ἀποκαλύπτει πάλιν τοῦτο, ἀλλὰ τί φησιν; Εἰ οὐκ ἦν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἡμῖν, ἡ ὑπηρέται ἡ ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ. δείκνυσιν ἐνταῦθα τῆς βασιλείας τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀθλητής, ὅτι ἐν τοῖς ὑπηρέταις ἔχει τὴν ἰσχύν· ἡ ἄνω, αὐτάρκης ὑπάρχει ἑαυτῇ, μηδενὸς δεομένη. ἐνταῦθα ἡ αἱρετικὴ λαβόντες ἀφορμὰς, ἀλλότριον αὐτὸν εἶναι φασὶ δημιουργόν. τί οὖν, ὅταν λέγῃ, Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε; τί δ', ὅταν λέγῃ, οὐκ ἐστὶν οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου; ἆρα καὶ τὴν βασιλείαν ἐκ φασιν εἶναι, ἐκ τοῦ κόσμου ἀποστεροῦντες αὐτὸν τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ δεικνύς, ὅπερ ἔφην, οὐκ ὄντα ἀνθρώπινα οὐδὲ ὑπήκοα. τί οὖν ὁ Πιλάτος; 37 Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· σὺ λέγεις ὅτι ἐγὼ βασιλεύς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι. Εἰ τοίνυν βασιλεὺς γεγέννηται, καὶ τὰ ἄλλα πάντα γεγέννηται, καὶ οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχει. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι καθὼς ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν, μηδεὶς ἄλλο, ἢ τὴν γέννησιν νόμιζε· καὶ ὅπου τῶν ἄλλων ἐμοίως. Καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· Τουτέστιν, ἵνα τοῦτο αὐτοῦ εἶπω καὶ διδάξω καὶ πείσω πάντας.

ΗΘΙΚΟΝ Σὺ δὲ ταῦτα ἀκούων, μὴ θεσπέσιε καὶ ὁρῶν διαπαντὸς σε περιεστῶτα καὶ περιεχόμενον, μηδὲν εἶναι τὰ πρόσωπα νόμιζε. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ ὁ μὲν Χριστὸς τοσαῦτα ὑπὲρ ἐμοῦ ἔπαθε δι' ἐμέ· σὺ δὲ οὐδὲ ῥήματα πολλάκις φέρειν; ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐμπτύει, σὺ δὲ καλλωπίζῃ ἱματίοις καὶ δακτυλίοις; κἂν μή τῆς παρὰ πάντων εὐφημίας τύχῃς, ἀβίωτον εἶναι νομίζεις βίον. καὶ ὅστις μὲν ὑβρίζεται, σκώμματα φέρει, πληγὰς καταπλήττεις καὶ τῆς σιαγόνος· σὺ δὲ παρακαλεῖσθαι βούλει, καὶ ὑβρεις ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ; οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ; ὅταν οὖν σε ὡς κωμῳδήσῃ, μὴ ὑπόπτευε σεαυτόν, ὡς μετὰ χλεύης αὐτοῦ παρεστηκότα, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ παγίδων αὐτὸν διέσυρεν, καὶ εἰρωνείαν πολλὴν ἐπεδείκνυτο· αὐτὸς γὰρ οὐ μόνον οὐκ ἠμύνατο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐναντίοις ἠμείψατο, θεραπείᾳ καὶ ὠφελείᾳ. τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. ὅταν γὰρ δυνησόμεθα καὶ ὕβρεως ἀπαλλαγῆναι πάσης. οὐ γὰρ ὁ ὑβρίζων, ἀλλ' ὁ μακροψυχῶν καὶ ἀνεχόμενος τῆς ὕβρεως, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ κατασκευάζων ταύτην ὕβρις καὶ δάκνειν ποιῶν. ἂν γὰρ μὴ ἀνάσχῃ, οὐκ ὑβρίσθη. οὐ γὰρ παρὰ σοῦ πεποίηται, ἀλλὰ παρὰ σοῦ πάσχει. καὶ ὃ τὰ δεινὰ πάσχει. τί γὰρ ὅλως ἀλγεῖς; εἰ μὲν ἀδίκως ὑβρίσθη, ταύτῃ μάλιστα ἀγωνιᾶν οὐ χρή, ἀλλ' ἐκεῖνον ἐλεεῖν· εἰ δὲ δικαίως, πολλῷ μᾶλλον ἡσυχάζειν χρή. ὥσπερ γὰρ

ἀλέκτορα φωνῆσαι, πρὸς Καϊάφαν ἀγε). πρὸ πρὸς Πιλάτον· δι' ὧν δείκνυ) ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς νυκτὸς ἀπῆν· ὅτε Καϊάφα ἐρωτώμενος, οὐδὲν ἐξηλέγχετο· διὸ δὲ πρὸ ἔπεμψεν αὐτὸν ἐπὶ Πιλάτῳ. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐᾶς ἄλλοις ἀφεὶς διηγήσασθαι, αὐτὸς δὲ ἑξῆς λέγει. καὶ σπεύδει τὴν Ιουδαίων τὸ καταπέλασον. Ⓦ ἀθῷον συλλαβόντες, καὶ ὅπλα βα-
5 σάσαντες, εἰς τὸ πραιτώριον οὐκ εἰσέρχον), ἵνα μὴ μιανθῶσι. καίτοι ποῖος μολυσμὸς, εἰπέ μοι, ὑπὲρ ἔνιαν δικαστηρίῳ, ἔνθα δίκαι Ⓐ ἀδικουμένων δίδασιν; Ⓐ ἀποδεκατοῦντες τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, φονεύειν δὲ ἀδίκως οὐκ ἐνόμιζον μιαίνεσθαι· δικαστείῳ δὲ καὶ ὑπὲρ βαίνοντες μιαίνειν ἑαυτοὺς ἠθέλον. ἐπὶ τίνος εἶχεν αὐτὸν οὐκ αἰσθάνη, ἀλλ' ὑπὸ Ⓦ Πιλάτου
χ. ἀπὸ τὴν. ἤγαγον; μάλιστα μὲν ὁ πολὺς τῆς ἀρχῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἐξουσίας· ἐπὶ ἐπὶ τὴν λοιπὸν, ἐπὶ τοὺ
χ. δόσιν 10 Ρωμαίοις τὴν προαγμένην χειμάρρων. καὶ ἄλλως ἦ, ἐδιδοίκεισαν μὴ δίκαιον ὕστερον· δόσιν κατηγορηθῆναι πρὸς αὐτόν. τί δέ ἐστιν, ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα; καὶ μιὰ τοῦτο παραπικρὸν τῇ μιᾷ τῶν ἀζύμων. ἤτοι οὖν τὸ πάσχα τὴν ἑορτὴν πᾶσαν λέγει· ἢ ὅτι τότε ἐποίουν τὸ πάσχα, αὐτὸς ἢ πρὸ μιᾶς αὐτὸ παρέδωκε, τηρῶν τὰ ἑαυτοῦ σφαγὴν τῇ παρασκευῇ, ὅτε καὶ τὸ παλαιὸν ἐγίνετο τὸ πάσχα. αὐτοὶ ἦ ὅπλα βαστάσαντες, ὅπερ οὐκ ἐξῆν, καὶ αἷμα ἐχέοντες, ἐπὶ τοῦ
15 τόπου ἀκαθαρσίαν ὠνῶνται, καὶ ἐξάγουσι πρὸς ἑαυτοὺς Ⓦ Πιλάτον.

29 Καὶ ἐξελθὼν, φησὶ· ἵνα κατηγορίαν ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

ἴσ. αὐτῷ Ὁρᾷς ἀπολλαγνύοντα τὴν φιλαρχίαν· αὐτὸν δὲ βασκανίας; ἰδοὺ γὰρ αὐτὸν δεδεμένον καὶ ἐπὶ τοσούτων ἀγόμενον, οὐκ ἐκέμισεν ἔλεγχον ἔχειν αἱματοφιλοῦντων κατηγορίας· ἀλλ' ἐρωτᾷ, ἀπορῶν τί) λέγων τὴν κρίσιν αὐτοὺς ἀρπάσαι, τὴν ἣν κόλασιν χωρὶς κρίσεως ἐπι-
20 τρέψαι ἑαυτοῖς. τί οὖν ἔφησαν;

30 Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Ω τῆς ἀνοίας. Εἰ γὰρ ἔλεγετε τὴν κακοποιΐαν, ἀλλὰ συνεκρίζετε· εἰ οὐκ ἐλέγχετε τὸ κακόν; ὁρᾷς πάντα χαῦ παρανόμους τὴν ἐξ ὑβρεως κατηγορίαν, καὶ οὐδὲν δυναμένους εἰπεῖν; Αννας" ἔκφυσι ἠ-

ἴσ. ἐκεῖνον ρώτησε περὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἀκούσας ἔπεμψε πρὸς Καϊάφαν· ἐκ αὐτὸς ἐρωτήσας
25 πάλιν, ἐκ μηδὲν εὑρὼν, ἀπέστειλεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. ὁ Πιλάτος λέγει, ἵνα κατηγορίαν φέρετε κατ' αὐτοῦ; καὶ οὐδὲ σιγᾶσθαι ἔχουσι πεῖσαι, ἀλλὰ σχασμοῖς τισι χεῖρας πάλιν. σιτοῦνται αὐτὸς ἀπορήσας φησί· 31 Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ Ⓦ τὸν ὑμῶν κρίνατε [αὐτὸν.] εἶπον οὖν ἔκφυσι· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

32 Τοῦτο ἦ ἔλεγεν, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ
30 ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. Καὶ πῶς τοῦτο ἐδήλου, οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα; ἢ τοῦτό φησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ἐν τῷ αὐτῶν μένον, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν ἐθνῶν ἤμελλεν αἱρήσειν· ἢ ὅτι σταυρώσαι αὐτὸν οὐκ ἔξεστιν. Εἰ ἦ λέγουσιν, οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν οὐδένα, καὶ Ⓦ κρεμᾶσθαι ἔκφυσι φασιν· ἐπεὶ ὅτι γε ἀνῄρουν, καὶ ἄλλῳ δῆπου δῆλον, δείκνυσιν ὁ Στέφανος λιθαζόμενος· ἀλλὰ σταυρῶσαι αὐτὸν ἐπεθύμουν, ἵνα καὶ Ⓦ δι' ὅπου τῆς πληγῆς ἐκπνεύσωσιν. ὁ ἦ
35 Πιλάτος ἀπαλλαγῶναι ἐπιθυμίας βουλόμενος, Εἰς κεῖσιν μὴν οὐκ ἀφίησι μακράν·

33 Εἰσελθὼν δὲ ἐρωτᾷ τὸν Ιησοῦν, καὶ φησι, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων;

34 Ο δὲ Ἰησοῦς ἀπὸ σαυτοῦ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοί τοῦτο εἶπον; Τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἐρωτᾷ ὁ Χριστός; τὴν πονηρὰν τῶν Ιουδαίων ἐκκαλύψαι γνώμην θέλων. ἠκηκόει μὲν οὖν παρὰ πολλῶν τοῦτο ὁ Πιλάτος. ὅπως ἦ μὴ δόξειν ἔχειν ἐπεῖν ἔκφυσι, καὶ μὴ πολλὴν γί-
40 νεσθαι τὴν ἔξετασιν, ὅπερ ἀεὶ παρεφέρετο, τοῦτο εἰς μέσον ἀγαγεῖν βάλεται. ὅπως δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνετε αὐτὸν, δείξαι βουλόμενος ὅτι οὐκ ἔστιν Ιουδαϊκὸν τὸ ἁμάρτημα, λέγουσιν· ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν. ὁ γὰρ δὴ κατὰ Ⓦ νόμον Ⓦ ἡμέτερον ἦν ἄρτιον, ἀλλὰ κοινόν ἐστι τὸ ἔγκλημα. τοῦτο οὖν ζωιδὼν ὁ Πιλάτος, ὡς μᾶλλον κινδυνεύειν, λέγει· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων; ὁ πάππων ἀγροῶν ὁ Χριστὸς ἐρωτᾷ, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ κατηγορηθῆναι

19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας. Ὥ τῆς πονηρίας. Συνεχῶς ἀκούων ἐν τῷ ἱερῷ δημοσιεύοντος τοῦ παῤῥησίᾳ διδάσκοντος, νῦν βούλεται μαθεῖν. ὅπερ γὰρ ἔγκλημα οὐδὲν εἶχον περὶ τοῦτον ἐπιτηρεῖν, περὶ τῶν μαθητῶν ἠρώτων· ἴσως, ποῦ εἰσι, καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς συνέλεξε, καὶ τί βουλόμενος, καὶ ὁποῖοί τίνες. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὡσανεὶ τὰ πάντα τοῦτον καὶ νεωτεροποιὸν ἐλέγχειν θέλων, ὡς οὐδενὸς ἑτέρου περὶ ἐκείνου, ἀλλ' ἢ μόνων ἐκείνων, ὡς ἐργαστηρίου τινὸς ὄντος πονηροῦ. Τί οὖν ὁ Χριστός; τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιτηρεῖται, φησίν·

20 Ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ, Οὐχὶ τοῖς μαθηταῖς ἰδίᾳ· Ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐδίδαξα ἐν τῷ ἱερῷ. Τί οὖν; οὐδὲν ἐλάλησεν ἐν τῇ κρυφῇ; ἐλάλησε μέν, ἀλλ' οὐχ, ὡς ὅτοι νόμιζον, δεδοικὼς καὶ συσκιάζων ποιούμενος, ἀλλ' εἴπου τῶν πολλῶν ἀκροάσεως αἰσθητήρια τὰ λεγόμενα ἦν. 21 Τί με ἐπερωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοότας. Οὐκ αὐτοδιδάζομαι ὅτι τὰ ῥήματα, ἀλλὰ παῤῥησίας τῆς τῶν Ἑβραίων ἀληθείας. ὅπερ οὖν αὐτόμολος ἔλεγεν· ἐμὲ γὰρ μάρτυρα οὐκ ἔμοιγε, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας δυναμένης ἀποδεῖξαι, ὅταν τοὺς ἑαυτῶν λέγει καὶ λίαν μάρτυρας. Τί οὖν ὁ ἀρχιερεύς; δέον οὕτω ποιήσασθαι τὴν ἐξέτασιν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖνος.

22 Εἷς δὲ τῶν παρεστηκότων ὑπηρετῶν ἔδωκεν αὐτῷ ῥάπισμα, λέγων τάδε εἰπόντι.

Τί οὕτω γενναῖοι καὶ ἰταμώτεροι; φρίξοι ἂν ἐκεῖνε, ἐκπλαγείη τῇ τοῦ διαπύρου μακροθυμίᾳ καὶ τῇ τῶν ἀγγέλων ἀγωνοθεσίᾳ. καίτοι τί ποτε ἐν τῷ εἰπεῖν ἔλεγε, τί με ἐρωτᾷς; ἀλλὰ πᾶσαι ἐκκλησίαι βουλόμενος ἀγωνοθετεῖσθαι λέγει. ἐκ τούτου ῥαπιεῖς, πτύσατε αὐτὸν καὶ ἀφανίσατε καὶ μετακινήσατε διωκόμενος, τούτων μὲν οὐδέν ποιεῖ· φλέγεται γὰρ ῥήματα πᾶσιν ἀνωκόδομα ἀκλόνητα. 23 Καὶ φησιν, Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· Τουτέστιν, εἰ μὴ ἔχεις ὑπολαβεῖν τὰ ἀῤῥητότερα, ἀπόδειξον· Εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, τί με τύπτεις; ὁρᾷς ὁ δικαστήριον ἀκριβὲς γέμον καὶ παῤῥησίας καὶ θυμοῦ καὶ συγχύσεως; πρώτησεν ὁ ἀρχιερεὺς εὐσταλῶς καὶ ἀδιαστρόφως· ἀπεκρίνατο ὁ Χριστὸς ἐξ αὐθεσίας, καὶ ὡς ἐχρῆν. Τί τοίνυν ὁ ἀκόλουθον ἦν; διελέγξαι, ἢ ἀποδέξασθαι τὸ ἀῤῥητότερον. Ἀλλ' οὐδέτερον· ἀλλ' ὁ δοῦλος αὐτὸν ῥαπίζει. ὅτου οὐχὶ δικαστήριον, ἀλλὰ σύσσημα καὶ τυμπανίτις καὶ χειρόμβα. Εἶπα μηδὲ ὅτου εὑρίσκοιτό τι πλέον,

24 Πέμπουσιν αὐτὸν δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν. 25 Ἦν δὲ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. Βαβαί, πόσῳ καιρῷ κατέσχεν ὁ θερμὸς καὶ μεμηνὼς ἀπαγόμενον τὸν Ἰησοῦν; οὐ μὴν τοσαῦτα ὁ Πέτρος κινήσας λοιπόν, ἀλλ' ἐπὶ θερμαίνεται), ἵνα μάθῃς ὅσον τῆς φύσεως ἡ ἀδυνατία, ὅταν Θεὸς ἐγκαταλίπῃ· καὶ ἐρωτηθεὶς πάλιν ἀρνεῖται,

26 Εἶπε λέγει ὁ συγγενὴς τοῦ δούλου οὗ ἀπέκοψεν ὁ Πέτρος τὸ ὠτίον, Ἀλγῶν ὑπὸ τῶν γεγυμνωμένων· Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ; Καὶ οὐδὲ ὁ κῆπος αὐτὸν εἰς μνήμην τῶν γεγυμνωμένων ἤγαγεν, οὐδὲ ἡ πολλὴ φιλοτιμία, ὡς ἐκεῖ δῆλα τῇ ῥομφαίᾳ ἐπεδείξατο ἐκείνου, ἀλλὰ πάντα τοῦτα ἐκ τῆς ἀγωνίας ἐξέβαλε. Εἰ δὲ ποτε δὲ καὶ εὐαγγελιστὰς ὁμοφώνους περὶ αὐτοῦ συνέγραψεν· ἀλλ' οὐ μαθητὰς κατηχοῦντες, ἀλλ' ἡμᾶς παιδεύοντες βουλόμενοι, πόσον κακὸν ὁ μὴ Θεῷ τὰ πάντα ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἑαυτῷ θαῤῥεῖν. σὺ δὲ θαύμασον τὴν διδασκαλίαν τὴν ἐνδεμονίαν, ὅπως κατορθοῦται καὶ διδάσκεται τὰ πλείω ἐποίησε μαθητὰς θεοειδεῖς, ἐξ ὧν τὸ βλέμματος αὐτοῦ κείνου αἴσιας, καὶ εἰς δάκρυα καθέλκων. ἀγόμενον οὖν αὐτὸν πρὸς Πιλάτον ἀπὸ τοῦ Καϊάφα. ἐκείνου δὲ τοῦτο, ἵνα τὴν δικαστῶν τὸ πλῆθος καὶ ἀκούσιον αὐτὴν ὑπὸ δείξῃ τὸ βεβασανισμένον τῆς ἀληθείας. ἐκεῖ δὲ πρεσβεία. πρὶν ἢ μὲ

ἀλέκτορα

λιςής, ὥςε τοῖς τότε δυναπιώσχοισιν ἐξῆσαι ζητῆσαι ϗ ἐπιεργάσασθαι, εἰ ἦν ἐντος γέγονε τὰ γεγραμμένα. οὐχ ἁπλῶς ὃ ϗ ὁ δεξιὸν ὠτίον λέγει· ἀλλ', ἐμοὶ δοκῶ, τὴν ὁρμὴν εἰπεῖν τοῦ ἀποστόλου θέλων, ὅτι σφόδρα ἐσπ αὐτὸν ὥρμησε τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἀπειλῆ μόνον αὐτὸν κατέχει, ἀλλὰ ϗ ἑτέρως παραμυθεῖται, λέγων·

ἑτέρως

11 Τὸ ποτήριον, ὃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό; Δείκνυς ὅτι οὐ τῆς ἰδίας δυνάμεως ὃ γινόμενον, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως· ϗ δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεός τις, ἀλλ' ὑποπίπτει μέχρι θανάτου τῷ πατρί. 12 Τότε λοιπὸν συλλαμβάνεται ὁ Ἰησοῦς· ϗ ἔδησε αὐτὸν, 13 Καὶ ἀπήγαγον πρὸς Ἄνναν. Διὰ τί πρὸς Ἄννα; ὑποτρέχουσι τῇ ἡδονῇ ἐπιπέμπουσι τοῖς μιαιφόνοις, ὡς δὴ θέαμα τιμωρίας. Ἦν γὰρ οὗτος πενθερὸς τοῦ Καϊάφα· 14 Ὁ δὲ Καϊάφας οὗτος ἦν ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν. Τί πάλιν ὑπέμνησεν ἡμᾶς τῆς προφητείας ὁ εὐαγγελιστής; δηλοῖ ὅλη ὑπὲρ σωτηρίας ταῦτα ἐγίνετο. ϗ τοσαύτη τῆς ἀληθείας ἡ ὑπερβολὴ, ὡς ϗ τοὺς ἐχθροὺς αὐτὰ προφαίνειν. ἵνα γὰρ μὴ δεσμοὶ ἀκούσας ὁ ἀκροατὴς θορυβῆται, ἀναμιμνήσκει τῆς προφητείας ἐκείνης, ὅτι ἡ σωτηρία τῇ οἰκουμένῃ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἦν.

15 Ἠκολούθησε δὲ Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Τίς ὅστις ὁ ἄλλος μαθητής; αὐτὸς ὁ ταῦτα γράψας. ϗ πῶς ἔσχεν ἑαυτὸν οὐ λέγει; ὅτε μὲν γὰρ ὅτι ὃ ξῆλος ἀνέπεσε τῷ Ἰησοῦ, εἰκότως ἑαυτὸν κρύπτει· νῦν δὲ πῶς ἔσχεν τοῦτο ποιῆς; τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας. Ὃ γὰ ϗ ἐνταῦθα μέγα κατόρθωμα δείκνυται, ὅτι πρώτων ἀπεπηδησάντων αὐτὸς ἐπηκολούθει. ἀλλὰ τοῦτο κρύπτει ἑαυτὸν, ϗ προσποιῆται ἑαυτῷ τὸ Πέτρου. ϗ ἑαυτῷ ἦν ἀναγκαῖον ὑπομιμνῆσκειν τοῦτο, ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀκριβέστερον εἶχε τὰ ἄλλων τῷ κύριῳ, ἅτε ἔνδον ὤν. ϗ ἔρα πῶς ἐποτίμησε; ὃ ἴδιον ἐγκώμιον. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, πῶς, πρώτων ἀναχωρησάντων, οὗτος ϗ εἰσῆλθε; λέγει, ὅτι ϗ τοῦ ἀρχιερέως γνώριμος ἦν· ὡς μηδένα θαυμάζειν ὅλη ἠκολούθησε, μηδὲ ὅτι ἀνδρείας αὐτὸν ἀναπλήσει. Ὃ δὲ θαῦμα ἐκεῖνο ἐμοὶ ὃ τοῦ Πέτρου, ὅτι ὕστερον εἰσῆλθε, τῶν ἄλλων ἀναχωρησάντων. τὸ μὲν οὖν ἐλθεῖν ἐκεῖ, πόθου· ὃ δὲ μὴ εἰσελθεῖν ἔνδον, ἀγωνίας ϗ φόβου. διὰ τοῦτο γὰρ ϗ ταῦτα ἀνέγραψεν ὁ εὐαγγελιστὴς, τὴν ἀπολογίαν τῆς ἀρνήσεως. ὁ γὰρ ὡς μέγα τι φησὶν αὐτοῦ πίπτειν, ὅτι γνώριμος ἐμοὶ ὃ ἀρχιερεῖ· ἀλλ' ὅπερ εἶπεν, ὅτι συνεισῆλθε ὁ Ἰησοῦ μόνος, ἵνα μὴ τοῦτο ποιήσῃς ὅτι ὑψηλὸς γνώμης ἐμοὶ ὃ τοιοῦτον, τοῦτό φησι ϗ τὸν αὐτὸν. ὅτι δὲ ϗ ὁ Πέτρος εἰσῆλθεν ἀν, εἴπερ ἐπεισάκτη, διὰ τῆς ἐξῆς ἐδήλωσεν. ὅπου γοῦν ἐξῆλθε, ϗ τὴν θυρωρὸν ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, ἕως εἰσῆλθεν ὁ Πέτρος. διὰ τί ἦ αὐτὸς αὐτὸν οὐκ εἰσήγαγε; τοῦ Χριστοῦ εἵνεκεν, ϗ ἐπηκολούθει. Διὰ τοῦτο τὴν γυναῖκα ἐκέλευσεν εἰσαγαγεῖν αὐτόν. τί οὖν ἡ γυνή;

17 Μὴ ϗ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ὁ δὲ φησιν, οὐκ εἰμί.

Τί λέγεις, ὦ Πέτρε; ϗ κατώκνεις εἰπεῖν, ὅτι, ἀν δέῃ με ϗ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ σοῦ θεῖναι, θήσω; τί τοίνυν γέγονεν, ὅτι οὐδὲ θυρωροῦ φέρεις ἐρώτησιν; μὴ γὰρ ἀπιστότερος ἐμοὶ ὁ ἐρωτῶν; μὴ γὰρ τῶν καταχθόντων ἦς; θυρωρὸς ἐμοὶ εὐτελὴς ϗ ἀπερίμμεκτος, ϗ οὐδὲ ἡ ἐρώτησις φαντασία. ὁ γὰρ εἶπε, τοῦ πλούσου ϗ τοῦ λυμεῶνος μαθητὴς εἶ, ἀλλὰ, τοῦ ἀνθρώπου τούτου· ὅπερ ἐλεούσης μᾶλλον ϗ καταχαριπομένης ἐμοί. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐμέγνει ὁ Πέτρος. τὸ δὲ, μὴ ϗ σύ, ἀλλὰ τοῦτο εἴρηται, ὅπερ ὁ Ἰωάννης ἔνδον ἐμοί. ὥστε παρόσον ἀνεμὴ· ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ἥψατο, οὐδὲ εἰς ϖ τοσοῦτον ἔλαθεν, οὐδὲ ὅτε τὸ πρῶτον, οὐδὲ ὅτε τὸ δεύτερον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τρίτον, ἀλλ' ἐμοὶ κα ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Ὃ οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν εἰς ἔννοιαν ἤγαγεν, ἕως ὅτε ἔβλεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς πικρόν. ϗ αὐτὸς μὲν εἰστήκει θερμαινόμενος μετὰ τῶν ἀρχιερέως δούλων· ὁ δὲ Χριστὸς ἔνδον κατεῖχετο δεδεμένος. ταῦτα ἦ λέγομεν, οὐ τοῦ Πέτρου κατηγοροῦντες, ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰρημένων τὴν ἀλήθειαν ἐπιδεικνύμενοι.

4 Ιησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξῆλθε, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε;
Τουτέστιν, οὐκ ἀπὸ τῆς προφητείας ἐκείνων παρειλήφει αὐτὰ μαθεῖν, ἀλλ' ἀφράστως ὡς πάντα εἰδὼς τὰ ὄντα, οὕτω καὶ ἔλεγε καὶ ἐποίει. διὰ τί οὖν μὴ ὅπλων ἐπερχομένων μέλλοντες συλλαμβάνειν; ἐδεδοίκεσαν τὸν ἐπιόμενον· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀεὶ τὴν νυκτὶν ἐπέσκηπτον. καὶ ὄχλος λέγει αὐτῷ· Τίνα ζητεῖτε; 5 Οἱ δὲ λέγουσιν, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. 5

Εἶδες δυνάμει ἅμαχον, πῶς ἐν μέσῳ ὢν ἐπήρωσεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς; ὅτι γὰρ ὁ σκότος αἴτιος ἦν, ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, εἰπών, ὅτι καὶ λαμπάδας εἶχον. εἰ δὲ μὴ λαμπάδες ἦσαν, ἀπὸ τῆς φωνῆς χρὴ ἔδει γνῶναι. εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἠγνόουν, πῶς ὁ Ἰούδας ἠγνόησεν, ὁ ζώων αὐτῷ διὰ παντός; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἰστήκει μετ' αὐτῶν, καὶ τοῦδε ἦδει πλέον, ἀλλὰ καὶ ἕπεσε μετ' αὐτῶν ὕπνος. ἐποίησε δὲ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, δηλαδὴ ὅτι οὐ μόνον συλ- 10
λαβεῖν αὐτὸν ἠδυνάμην, ἀλλ' οὐδὲ ἰδεῖν ἐν μέσῳ ὄντα, εἰ μὴ αὐτὸς ἐβούλη.

7 Πάλιν λέγει αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; Ὡς τῆς ἀμοίας. Τὸ ῥῆμα αὐτὸν ἔβαλεν αὐτοῦ ὑπνος, καὶ τοῦδε οὕτως ἐπέτρεψαν τοσαύτην μαθόντες δύναμιν, ἀλλὰ πάλιν ἐπιτίθενται τοῖς αὐτοῖς. ἐπεὶ οὖν ἅπαντα ἐπλήρωσε, τότε λοιπὸν ἑαυτὸν παραδίδωσι.

8 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. Εἰσήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐ- 15
τόν. Ὅρα δὲ ἀκριβῆ τὸν εὐαγγελιστὴν, πῶς οὐχ ὑφείλετο τὸν προδότην, ἀλλὰ διηγεῖται μὲν γεγονὸς, ἓν μόνον δεῖξαι σπουδάζων, ὅτι δὲ πᾶν τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως γέγονεν. εἶτα ἵνα μή τις λίγῃ, ὅτι αὐτὸς αὐτὸν εἰς τοῦτο ἤγαγε, ἑαυτὸν ἐγχειρίσας καὶ δῆλον καταστήσας αὐτοῖς, ὅτι δειλιάσαντες ἅπαντα ἂν περιέχαντα ἐῶ αὐτοὺς μαίνεσθαι, ὅπερ ἐπέμενον τῇ κακίᾳ καὶ τοῦδε μίαν εἶχον ἀπολογίαν, τότε ἑαυτὸν ἐπιχείρισε λέγων· Εἰ οὖν ἐμὲ ζη- 20
τεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν, μέχρι τῆς ἑκάστης ὥρας τὴν εἰς αὐτοὺς φιλανθρωπίαν ἐπιδεικνύμενος. Εἰ γὰρ ἐμοῦ δεῖσθε, φησὶ, μηδὲν ὑμῖν ἔστω πρὸς τούτους κοινόν. ἰδοὺ γὰρ ἐμαυτὸν παραδίδωμι.

9 Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι Οὓς ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.
Ἀπώλειαν δὲ ἐνταῦθα οὐ τὴν τοῦτον φησὶ τὴν τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἐκείνην τὴν αἰώνιον. ὁ δὲ 25
εὐαγγελιστὴς ἐξ ἑτοίμου τοῦ παρόντος αὐτὸν προέλαβε. θαυμάσειε δ' ἄν τις, πῶς καὶ αὐτοὺς δι' ὧν εἰς τὴν δουλὴν ἐποίησε. τίς οὖν αὐτοὺς κατέσχεν; ἄλλος μὲν οὐδείς, ἡ δι' ῥίψασα αὐτοὺς δυνάμις ὑπνώσασα. ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δηλοῖ, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνων γνώμης ἐῶ, ἀλλὰ τῆς δι' ἐμοῦ συλληφθέντος δυνάμεώς τε καὶ ἀποφάσεως, ἐπήγαγε· Ἵνα ὁ λόγος πληρωθῇ ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς 30
δέδικέ μοι αὐτῶν ἀπώλετο. ὁ γοῦν Πέτρος θαρσήσας ταύτῃ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ἤδη γεγυμνασμένοις, ὁπλίζεται κατὰ τῶν ἐπελθόντων. Ἐκ τίνος, φησὶν, ὁ κεκλυθὼς μὴ πήραν ἔχειν, μὴ δύο χιτῶνας, μάχαιραν ἔχει; ἐμοὶ δοκεῖ τοῦτο αὐτῷ δεδικαίωται προεκθυμεῖσθαι πάλαι. Εἰ δὲ λέγεις, πῶς ὁ κεκλυθὼς μὴ ῥαπίζειν, ἀνδροφόνος γέγονε; μάλιστα μὲν μὴ ἀμύνεσθαι παρεσκεύαζε· ἐνταῦθα δὲ οὐχ ἑαυτῷ ἤμυνεν, ἀλλὰ τῷ διδασκάλῳ. ἔπειτα δὲ οὐδὲ τέλειοί πως 35
ἦσαν ἀπηρτισμένοι ὄντες. σὺ δέ, εἰ βούλει Πέτρου φιλοσοφοῦντα ἰδεῖν, ὄψει μὲν ταῦτα πεπαυμένον ὁμοῦ καὶ τραῦμα φέροντα, καὶ μυεῖα πάσχοντα δεινὰ, καὶ οὐ προκωμῳδοῦντα. ὁ δὲ Ἰησοῦς καὶ ἐνταῦθα θαυματουργεῖ, ὁμοῦ τι παιδεύων ὅτι δεῖ πειρωμένους κακῶς θύεσθαι χερὶ, καὶ τὴν δύναμιν σῴζειν λύσεων τὴν ἑαυτοῦ. τοῦτο μὲν οὖν τὸ ὠτίον ἀπέδωκε, Πέτρῳ δὲ φησιν, ὅτι πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται· ὥσπερ καὶ ὅτε τὸν νυμφίον ἐποίησε, διὰ πτελέας τοῦτον ἀναλέσας· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Τὸ δὲ ὁμοῦ τοῦ δούλου παρεστάθησαν οἱ εὐαγγελισταὶ, ὅπερ πολὺ μέγα τὸ γενόμενον ἐῶ, οὐχ ὅτι ἐθεράπευσε μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐλθόντα, καὶ μικρὸν ὕστερον μέλλοντα ῥαπίζειν αὐτὸν, καὶ ὅτι τὸν ἐκπυθόμενον μέλλοντα ἀναρριπίζειν πόλεμον καὶ τὴν μαθητὴν ἐπέχει. διὰ τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα τέθεικεν ὁ εὐαγγε-

λιστὴς,

προθυμίας αὐτῆς ὁμοίως διέφθαρ). ὅθεν δῆλον, ὅτι ϗ γνώμης ὀξὺ ἁπάντων διῆκεν. Ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν λέγω, ϗ λέγων ϗ παύσομαι. αἱ μὲν γὰρ πίτες ἀκούσωσι, κέρδος· αἱ δὲ μηδεὶς ὁ προσέχων ᾖ, τότε ἀκούσεσθε ταῦτα, ὅτε κέρδος οὐδὲν ὑμῖν, ϗ μέμψεσθε ἑαυτοῖς, ϗ τῆς αἰτίας ἡμᾶς καθαρεῖ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ταύτην μόνον ἡμᾶς τὴν ἀπώλειαν ἔχειν, ἀλλὰ ϗ καύχημα ὑμᾶς γενέσθαι ἡμῶν τῷ Δεσπότῃ τῷ Χριστοῦ, ἵνα κοινὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. πγ. 1 ΤΑΥΤΑ ΕΙΠΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΞΗΛΘΕ ΣΥΝ κζ΄ m.
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς ϗ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

ΟΡαδίως ὁ θάνατος τὸ φόβου γέμων πολλοῦ· ἀλλ' οὐ πᾶσι τοῖς τῆς δόξης φιλοσοφίαν εἰδόσιν. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν πρὸ τῆς μελλούσης σαφῶς ἐπιστάμενος, ἀλλὰ διὰ λύπης ἦν ϗ πλούτου ζωὴν ὃ πρᾶγμα νομίζων, εἰκότως φείδεται καὶ δίδοικεν, ὡς εἰς ὃ μὴ εἰ χωρᾶν. ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὰ ἀόρατα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ μαθόντες, καὶ ἀποδημίαν ὃ πρᾶγμα εἶναι νομίζοντες, οὐκ ἂν εἴημεν δίκαιοι τρέμειν, ἀλλὰ ϗ χαίρειν ϗ εὐθυμεῖσθαι, ὅτι τὸν ἐπίκηρον τοῦτον βίον ἀφέντες, ἐφ' ἕτερον ἐρχόμεθα ἀμείνω πολλῷ ϗ λαμπρότερον ϗ τέλος οὐκ ἔχοντα. ἅπερ οὖν ϗ ὁ Χριστὸς διδάσκων ἔλεγε τῷ ἔργῳ, ϗ βίᾳ ϗ ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἑκὼν ὅτι ὁ παθὼν ἔρχεται. Ταῦτα, φησὶν, ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπῆλθε πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς ϗ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Ἤδει δὲ ϗ ὁ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Μέσων νυκτῶν ὁδοιπορῆσαι, καὶ πεπαυμένοι διαβαίνει, ϗ ἐπιτηδεῖον τοῖς τὰ τοιαῦτα πονηρεύεσθαι τόπον ἐλθεῖν, ἐκκόπτων τοῖς ἐπιβουλεύουσι τὸν πόνον, ϗ ἀπαλλάττων τὴν ἀλογιστείας αὐτοῦ ἀπάσης, ϗ δεικνὺς τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑκὼν ὅτι ὁ πρᾶγμα ἔρχεται· ὅπερ ἐκείνου μᾶλλον πρᾶγμα ἐθέλοντος αὐτοὺς συναγωνίσασθαι ἦν. ϗ γὰρ καθίστησιν ἑαυτὸν, ὡσπερ ἐν ἐσχατιᾷ, ἐν τῷ κήπῳ. Ταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς. τί λέγεις; ἐμοὶ τῷ πατρὶ διελέγετο, ἐμοὶ ἤκουεν. διὰ τί οὖν μὴ λέγεις, ὅτι παυσάμενος τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐκεῖ; ὅτι οὐκ ὁδοῦ ἦν, ἀλλὰ λαλιᾶ διὰ τοὺς μαθητὰς γινομένη. ϗ εἰσῆλθεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ εἰς τὸν κῆπον. οὕτως αὐτοῖς τὸ δεῖσαι ἀπήλλαξεν, ὡς μὴ ἀνάπτειαν λιπεῖν, ἀλλὰ ϗ εἰς τὸν κῆπον εἰσελθεῖν. πῶς δὲ ὁ Ἰούδας ἐκεῖ ἦρχετο; ἢ πόθεν μαθὼν ἐκεῖ ἦλθεν; εἰκότως δῆλον, ὅτι πολλὰ ἔξω διειληλύθει. ὁ γὰρ ἂν, εἶπε οἴκοι δῆλον, ὅτι τὸν ἔρημον Ἰούδας ἦλθεν, ἀλλ' ὅτι τὸν οἰκεῖον, ἐκεῖ προσδεχθῆναι αὐτὸν εὑρήσειν καθεύδοντα. ἵνα δὲ μὴ ἀκούσας, κῆπον, χρύπτεσθαι νομίσῃς, ἐπήγαγε, ὅπερ ἦδει ὁ Ἰούδας τὸν τόπον· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι ϗ πολλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ϗ γὰρ πολλάκις αὐτοῖς συνεγίνετο ἰδίᾳ, διὰ ἀναγκαίων διαλεγόμενος, ἐπεὶ οὐ θέμις ἑτέροις ἀκοῦσαι. ποιᾷ δὲ τοῦτο ϗ ἐν ὄρεσι ϗ ἐν κήποις μάλιστα, καθαρὸν θορύβων ζητῶν ἀεὶ χωρίον, ὥστε μὴ τῶν βλέποντας ἐκκρούεσθαι τῆς ἀκροάσεως.

3 Ὁ δὲ Ἰούδας παραλαβὼν τὴν σπεῖραν, ϗ ἐκ τῶν ἀρχιερέων ϗ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ. Καὶ ὅτι πολλάκις ϗ ἄλλοτε ἔπεμψαν συλλαβεῖν αὐτὸν· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν. ὅθεν δῆλον, ὅτι ϗ τότε ἑκὼν ἑαυτὸν ἐξέδωκε. καὶ πῶς τὴν σπεῖραν ἔπεισαν; ἀνδρες ἦσαν στρατιῶται, χρημάτων ποιεῖν πάντα μεμελετηκότες.

πρὸς ἡμᾶς προσοίκους γεγραπται, ἵνα ἔσται σοι λοιπὸν ἀπολογία, τὸ Θεοῦ βλασφημουμένου καὶ ὑβριζομένου δι' σέ; σκόπει γὰρ πόσας ἐδωκεν ἡμῖν ἀφορμὰς εὐπετείας ὁ Θεός. ⓦ μὴ ὡς συγγνώμῃ, ⓦ ἢ ὡς φίλοι, τὸ ἢ ὡς γείτονα, τὸ ἢ ὡς πολίτῃ, τὸ ἢ ὡς δούλῳ δεσπότου ἐλέει, φησίν. δοῦ ἢ μηδέν σε τούτων κατέχῃ, ἀλλὰ πάντα διαῤῥήξας καὶ δεσμὰ, ἀκούσῃ Παύλου, ὅτι ἀπίστου εἶ χείρων· ὅτι ὁ κύριος μὴ οὐδὲν προσελεημοσύνης ἀκούσας, οὐδὲ τὸ ὀνάριον, ηὐχαριστήσε σε τῇ φιλανθρωπίᾳ· σὺ ἢ αὐτοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾷς καὶ κελεύεις, τοὺς οἰκείους, ὡς ἐχθρούς, ὁρᾷς, καὶ χρημάτων φείδῃ μᾶλλον ἢ σωτηρίας. καίτοι τὰ μὲν ἀναλισκόμενα οὐδὲν πέσει δεινόν· οὗτος ἢ προσορώμενος, οἰκήσει. ἵνα οὖν ἡ μανία χρημάτων φείδεσθαι, καὶ ἀφειδεῖν συγγνώμης; πόθεν ἔστι ὁ πόνος εἰσηκόμασε; πόθεν ἡ ἀπάνθρωπία αὕτη καὶ ἡ ὠμότης; εἴ γάρ τις, ὥσπερ ὑπὸ θεάτρου κορυφῆς καθίσας, ⓦ κόσμον κατοπτεύσειε πάντα, μᾶλλον ἢ, εἰ βούλεσθε, μίαν τὴν μετὰ χειμῶνα πόλιν. εἶτα τοίνυν ἐφ' ὑψηλοῦ καθίσας πάντα καταδεῖν δυνηθείη καὶ δυσθέατα, ὁπόσον ὅσον κατηφώσεται ἀλγήδονα; ὅσα δάκρυα οἴσει; ὅσον γελάσεται γέλωτα; ὅσον μισήσει μῖσος; τοιαῦτα γὰρ προσάπτομεν ὡς τὸ γέλωτος καὶ ἀνοίας καὶ δακρύων καὶ μίσους τὸ ἢ ἄξια. ὁ δεῖνα πτέφει κώας, ἵνα θηρία ἄγρια σαγηνεύσῃ, αὐτὸς εἰς θηριοδίδυμον ἐκπίπτων· ἕτερος ὄνους καὶ βοῦς, ἵνα μετακομίζῃ λίτρας· δυθρώπους ἢ πτερορᾶ λιμῷ τηκομένους. καὶ χρήσιμον μὲν ἀπειρηται δαπάνας, ἵνα λιθίνους δυσθέατα ἐργάσηται· οὐδὲ ἢ οἴκους δυσθέατους λιθίνους ἡμουμένους ἀπὸ τῆς κακουχίας, προφορᾶ. ἕτερος ψηφῖδας χρυσᾶς συλλέγων ἐκ πολλῆς βαλαντιοτομίας περιβάλλει οὐ τοίχους· βαὶ ἢ γαστέρας τῶν πενήτων γυμνὰς ὁρῶν, οὐκ ἐπικάμπτεται. ⓒ ⓐ μὴ τοῖς ἱματίοις αὐτῶν ἱμάτια πάλιν ὑπεννοῶν· ἕτερος ἢ οὐδὲ αὐτὸ τὸ σῶμα γυμνοῦσθαι περιβάλλειν ἔχει. ὁ δικαστήριος ἢ πάλιν ἄλλος ἄλλοι καταπίνει· ἄλλος εἰς πόρνας ἀπάλωτε ⓒ εἰς ὑβρίσεις· ἕτερος εἰς μίμους καὶ ὀρχήστρας· εἰς οἰκοδομὰς ἕτερος λαμπρὰς, εἰς ἀλογίστους ἀγρῶν καὶ οἰκιῶν. πάλιν ὁ μὲν τόκοις ἀναθεμένῳ, ὁ ἢ τόκος τόκων, ὁ ἢ γραμματεὺς ζωντίθηκε πολλῶν γέμοντα φόνων, καὶ ὑδὲ τὸ ἀπὸ τ' ὠκεανοῦ δύναται καρποῦται, ὅπου τοῖς ἑτέρων κακοῖς ἀγρυπνῶν. ἡμέρας ἢ γλυκαίνης, ὁ μὲν ὅπου κέρδος ἄδικον, ὁ ἢ ὅπου δαπάνῃ ἀσελγῆ, ⓐ ἢ ὅπου κλοπιμῷ δεδημοσιευμένῳ τρέχει. καὶ τὴν μὲν ὠφελῶν ⓒ κεκωλυμένων πολλὴ ἡ ἀσυδία· τὴν ἢ ἀναγκαίων οὐδεὶς ὁ λόγος. ⓐ ἢ κείοντες, ὃ μὲν ὄνομα δικαίων ἔχουσι· ὃ ἢ ἔργον ληστῶν καὶ ἀνδροφόνων. κἂν γὰρ δίκης ὑπεξέλθῃ, κἂν γὰρ διαφύγῃς, μυρία πάλιν εὑρήσει καὶ σὺ τοιαῦτα κακὰ, δοῦλος, κλοπὰς, ὑπόνοιας· καὶ ὥσπερ τοῦτα ἅπασα ἡ ὁρμὴ, τὴν ἢ πνευματικὴν λύπης οὐδεὶς· ἀλλὰ τὸν σκληρὸν ἀνθρωπον τὸν μόνον ἰδεῖν εὐσχήμονα ἅπαντες· ὃ ἢ ζητοῦμεν δὲ τοῦτο ἐστιν· ἀλλ' ἔργων δεῖ ἡμῖν καὶ διαιρέσεως καθαρσίου. οὐ ἢ τὸν πᾶσαν ἡμέραν δυαλώσῃς εἰς πλεονεξίαν, εἶτα μικρὰ ῥήματα εἰσιὼν εἴπῃς, δέομαι σου Θεόν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπον μειζόνως. εἰ γὰρ βούλει καταλλάξαι σε τ' δεσπότῃ, ἔργα ὑπόδειξαι, μάθε ⓦ φορτοῦ τὴν συμφοράν, βλέπε τοὺς γυμνοὺς, τοὺς πεινῶντας, τοὺς ἀδικουμένους. μυρίας ἔστι φιλανθρωπίας ἕτεραι ὁδοί. μὴ τοίνυν ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς, εἰκῇ καὶ μάτην ζῶντες· μηδὲ, ὅτι νῦν ὑγιαίνομεν, κατα φρονήσωμεν· ἀλλ' ἐννοήσαντες ὅτι πολλάκις εἰς νόσον καταπεσόντες καὶ εἰς ἕξαπνα ἀῤῥωστίας ἐλθόντες, ἀπειθήσομεν ταῖς δεήσεσι καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν μελλόντων, προσδοκήσωμεν πάλιν εἰς τὰ αὐτὰ κατα πεσεῖσθαι, ⓒ ⓦ αὐτοὶ κτησώμεθα φόβον, καὶ γλυκάνθωμεν βελτίους· ὡς γὰρ νῦν μυρίας κατηγορίας ἄξια. ⓐ μὲν γὰρ ἐν τοῖς δικαστηρίοις λέουσιν ἐοίκασι καὶ χοίνιξι, ⓐ ἢ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἀλώπηξιν, ⓐ ἢ ⓦ ἀπροαίρετοι ζῶντες βίοι, οὐδὲ ὅτοι εἰς δέον τῇ ἀπροαιρεσίᾳ χέχρηνται), τὴν ὁλὴν ἅπασαν εἰς ταὐτὸν καὶ γὰρ ἐκβάλλει κακὰ δυαλίσκοντες. καὶ ὁ μὲν ἐπιτιμῶν τοῖς γινομένοις, οὐδεὶς· ⓐ δὲ ζηλωτὴς τῶν καὶ διακόπτων, ὅτι μὴ ἴσα αὐτοῖς προαίρεσιν, πολλοί· ὥστε καὶ τούτους πάλιν κολάζεσθαι, ⓒ μὴ πιστοῦσθαι τὰ ποιηρά. Ου γὰρ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ζωθυσχοῦσι τοῖς προαίρεσιν. καὶ γὰρ τὰ τῆς προθυμίας

Ρω. α. λς.

χ. ἐμπίπλαν.

χ. πίπλασι

χ. ὠφε

χωρῆς· ἢ τεκμήριον τῆς ἀγάπης ὃ ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῶν δοὺς αι. ὑπὲρ τούτου, ὅτι ἔσονται σὺν ἀσφαλείᾳ, ὅτι ἀπειπαπήσουσι), ὅτι ἔσονται) ἅγιοι, ὅτι πολλοὶ τῆς θύρας δι' αὐτῶν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύσουσι) δόξης, ὅτι οὐκ αὐτὸς αὐτοὺς ἠγάπησε μόνος, ἀλλὰ ἢ ὁ πατήρ, λείπει λειπὸν ἐστ. ὑπὲρ τοῦτον ἐπὶ τῶν μὴ τὸν· ὑπὲρ οὗ θα ἀποδημίαν, ἐπὶ τῶν βεβαίων ἢ τῶν φθόνων τῶν ἀπειλημμένων αὐτῆς. 24 Πάτερ γάρ, φησιν, ὃς ἔδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἢ αὐτοὶ ὦσιν.

Ὅπερ οὖν ἐζήτουν ἀεὶ λέγοντες, τοῦ χάριτος; τί λέγεις; τοῦτο σὺ αἰτήσει λαμβάνεις, ἢ οὐδέπω ἔχεις; πῶς οὖν αὐτῆς ἔλεγες, καθίστατε ὅπι δώδεκα θρόνους; πῶς ἕτερα ἐπηγγείλω πλείονα ἢ μείζω; ὁρᾷς ὅτι πάντα συγκαταβάσεως ἕνεκεν" λέγει; ἐπεὶ, πῶς ἔλεγεν, ἀκαλυθήσεις ὃ οὔτε εἶ; ἀλλ' ὑπὲρ πλείονος πληροφορίας ἢ ἐνδείξεως ἀγάπης" τοῦτό φησιν. χ. λέγεται; χ. πάντα

Ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι. Πάλιν οὗτος ὁ τρόπος τὸν πατέρα ὁμοτροφὸν σημαίνει, ὑψηλότερον μὲν τῶν πατέρων (τοῦτο καταδολῆς γάρ κόσμου, φησίν) ἔχει δὲ ἴσα ἢ αὐτὸ συγκαπάζασιν. ἔδωκας γάρ μοι, λέγει. Εἰ μὴ οὗτος ἐστιν, ἡδέως ἂν ἐρωτήσαιμι τοῦτ' αὐτὸ λέγοντας· ὁ δίδους, ὑφεστῶτί τινι δίδωσιν. ἆρ' οὖν τοῦτον αὐτὸν ἡμᾶς, ὥστε ἐστὶ τὴν δόξαν ἔδωκε, τοιοῦτόν ἐστιν ἄδοξον; ἢ πῶς αἰτεῖ τοῦτο λέγει; ὁρᾷς ὅτι τὸ, ἔδωκεν, ἐλλιπτικόν ἐστι; ἀλλὰ τί μὴ εἶπεν, ἵνα μετέχωσι τῆς δόξης· ἀλλ' ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν; ἐνταῦθα αἰνίττεται), ὅτι ἡ πᾶσα διάπαυσις αὕτη ἐστίν, ὃ θεωρεῖν εἰς ὢν ἡδὺ τοῦ Θεοῦ. τοῦτο, φησὶν ἢ δοξάζεσθαι ποιεῖ· ὁ δὲ Παῦλός φησιν, Ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι. ὥσπερ γὰρ οἱ πρὸς ἀκτῖνας θεωρίωντες ἢ αἴρεσις ἀπολαύοντες λεπτοτάτου, ἀπὸ τῆς ὄψεως ἕλκουσι τὸ ἀπόλαυσιν· οὕτω ἢ τότε, ἢ πολλῷ" πλοῦτον τοῦτο ἡμῖν ἐργάσεται) τὴν ἡδονήν. ἅμα ὃ καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ τοῦτο ἐστὶ τὸ ὁρώμενον, ἀλλά φευκτή τις οὐσία. χ. κυρ. γινόμ. χ. πλείστα χ. ὕπα.

Πάτερ δίκαιε, ἢ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω. Τί βούλεται) τοῦτο; πόθεν ἔχει τὴν ἀκολουθίαν; δείκνυσιν ἐνταῦθα μηδένα εἰδότα Θεόν, ἀλλ' ἢ μόνους τοὺς ἐπιγνώσεως. ὃ δὴ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ἐβουλόμην ἀπαθῶς τοῦτο εἶναι), ἀλλ' οὐκ ἔγνωσάν σε, καίτοι σοῦ ὄντες ἔχοντες ἐγκαλεῖν. τοῦτο γάρ ἐστι, πάτερ δίκαιε. ἐνταῦθά μοι δοκεῖ ἢ δυσχεραίνων ταῦτα λέγειν, ὅτι ὡς ἀγαθὸν ἢ δίκαιον οὐκ ἠθέλησαν ὑπολαβεῖν. ὅθεν γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον τὸ Θεὸν εἰδέναι, αὐτοὶ δὲ μὴ εἰδέναι, πρὸς τοῦτο ἀπαντᾷ) λέγων, Ὃν ἠγάπησάς με πρὸ καταδολῆς κόσμου, Ἀπολογίαν ποιούμενος πρὸς τὰς κατηγορίας τῶν Ἰουδαϊκάς. ὁ γὰρ δόξαν λαβών, ὁ ἀγαπηθεὶς πρὸ καταδολῆς κόσμου, ὁ μάρτυρας βουλόμενος ἔχειν αὐτοὺς τῆς δόξης ἐκείνης, πῶς οὐκ ἦν τῷ πατρί; ἢ τοίνυν τοῦτο ἐστὶν ὅπερ φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι αὐτοὶ μόνοι σε γινώσκουσιν, ἐγὼ δὲ ἄγνωστος· ἀλλὰ τοιοῦτόν ἐστιν, ἐγὼ μόνος σε οἶδα, αὐτοὶ δὲ σε οὐκ ἔγνωσαν. Καὶ ὅτι ἔγνωσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. χ. τοῦτο

Ὁρᾷς ὅτι αὐτοὺς αἰτίᾳ) τοῦ λέγειν μὴ εἶναι) αὐτὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρὸς τοῦτον τὸ λόγοι δυσχεραίνουσαν πάντα;

26 Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, ἢ γνωρίσω. Καὶ μόνον ὅ πνεύματος φησὶ τὸ πλείονα γνῶσιν· ἀλλὰ τοῦτ' ἔστι πνεύματος ἐμά ἐστιν. Ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς μείνῃ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς. Εἶδε γὰρ μαθεῖν, πῶς σὺ, τότε εἶσον) ὅτι οὐκ ἀπεχωρισμένος ἐγώ, ἀγαλλόμενον σφόδρα ἠγαπημένων, ἢ γνήσιος υἱὸς ἢ ζωηρὸς. τοῦτο γὰρ πειθέντες ὡς χρή, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς ἐμὲ ἢ τὴν ἀγάπην ἀβλαβῆ τηρήσουσιν ἀκριβῶς. ἀγαπῶντων γὰρ αὐτῶν ὡς χρή, ἐγὼ μένω ἐν αὐτοῖς. ὁρᾷς πῶς εἰς καλὸν τέλος" ἀπήρτησεν, εἰς ἀγάπην, τὴν πάντων μητέρα τῶν" ἀγαθῶν, ἀπήρτησας ὢν λόγου; ἐστ. ἀπῆρτησαν, χ καλῶς

Πιστεύωμεν τοίνυν, ἢ ἀγαπῶμεν ὢν Θεὸν, ἵνα μὴ ἢ πρὸς ἡμᾶς λέγηται, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δ' ἔργοις ἀρνούμενοι· ἢ πάλιν, Τὸν πίστιν ἤρηται, ἢ ἔστιν ἀπίστου χείρων. ὅταν γὰρ ἐκφύγῃς μὲν ἢ οἰκέτας ἢ συγγενεῖσι ἢ ἀλλοτρίοις ὑπεύθυνος· σὺ δὲ μηδὲ τοῦ πρὸς ΗΘΙΚΟΝ Τιτ. α. ις. α. Τιμ. κ.

καὶ κυρίως ἅγια, τὰ τῷ Θεῷ ἀνακείμενα. ὅπερ γὰρ τὸ παλαιὸν ἐν τύπῳ ὁ ἁγιασμὸς ἦν ἐν τῷ ποιμνίῳ· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τύπῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ· διὸ φησιν· ἵνα ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὺς ἁγιάσω, φησὶ, καὶ ποιμὴν ποιμένων· ἤτοι διὰ τὸ τὴν κεφαλὴν εἶναι τὸ γίνεσθαι φησιν, ἢ διὰ τὸ καὶ αὐτὸς θύεσθαι. Παρασκήσατε γὰρ, φησὶ, καὶ μέλι καὶ μῆλα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν· καὶ, Ἐλογίσθη μοι ὡς πρόβατα σφαγῆς. καὶ χωρὶς θανάτου, θυσίαν αὐτὸν ἐργάζεται καὶ προσφοράν. ὅτι γὰρ τῷ θυσίᾳ ἡνίξατο τὸν αὐτὸν, ἐπῶν ἁγιάζω, δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς.

20 Οὐ περὶ τούτων ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων.

Ἐπειδὴ γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, εἶπε, φησὶν, ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτόν· ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων τοῦτο μόνον ἐποίει, ἐπήγαγε· οὐ περὶ τούτων ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τὸν λόγον αὐτῶν εἰς ἐμέ. ὑποδηλοῖ πάλιν διέκρισιν αὐτῶν τῶν ψυχῶν, διίξας ἐσομένους πολλοὺς μαθητάς. ὅπερ γὰρ, ὅπερ εἶχον ἀξιάρετοι, τοῦτο ἐποίησε, πάλιν αὐτοὺς προαμυθεῖται, δηλαδὴ καὶ τὴν τῶν ἄλλων σωτηρίας γινομένους αὐτῶν αἰτίους. εἰπὼν δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ἁγιασθῆναι τῇ πίστει καὶ τῇ θυσίᾳ, λέγει λοιπὸν περὶ ὁμονοίας, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν καταλείπει τὸν λόγον, ὑποδηλοῖ ἐρχόμενος, καὶ εἰς αὐτοὺς καταλύσας. καὶ γὰρ ἐρχόμενος φησιν, ὑποτολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν. καὶ ὑποδώσω,

21 Ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ, καὶ ἐγὼ ἐν σοί. Πάλιν τὸ, καθὼς, οὐκ ἀκριβοῦς ἐξισώσεως ἐστὶ αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν αὐτοὺς ἓν τοσοῦτον, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους δυνατόν· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. τί δέ ἐστιν,

Ἐν ἡμῖν; Ἐν τῇ πίστει τῇ εἰς ἡμᾶς, ὅπερ γὰρ οὐδὲν ἄτοπον σκανδαλίζει ἀπόντας, ὡς ὃ διεσπάσθαι, τοῦτο κατασκευάζει ὥστε γνώσεσθαι ἐξ. τί οὖν; ἰδοὺ αὐτὸ, φησι; ἡ σφοδρὰ ἕνωσιν. ἀπόντες γὰρ διὰ τὴν ἀποστόλων πίστιν σωθέντες, ἐν ἐσομένοις, ἐὰν καὶ τινες ἐξ αὐτῶν διεσπάσθησαν. οὐδὲ γὰρ ὅτι αὐτοὺς προέλεγεν, ἀλλὰ ἡ αὐτὸ προσφορὰ, ἡ ἐδείκνυτο τὴν ἀνθρώπων ῥᾳθυμίας ὄν. Ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Οπερ οὖν ἡ ἐρχόμενος ἔλεγεν, ὅτι σὺ τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ ἐστε μαθηταὶ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἡ πῶς οὐκ ἀνθρώπους πίστιν ἔλυσεν; ὅτι τῆς εἰρήνης εἰ Θεὸς, φησιν. διὸ τοίνυν, ἅπερ ἐξ ὧν ἔμαθεν, διατηρήσουσιν, ὥσονται τὸ διδάσκαλον ἀπὸ τῶν μαθητῶν ἀκούοντες· ἐὰν δὲ μάχωνται, οὐκ ἐροῦσιν εἰρηνικοῦ Θεοῦ εἶναι μαθητάς· μὴ ὅτα δὲ με εἰρηνικὸν, ἡ οὐ ὁμολογήσουσιν ἀπεσταλθαι παρὰ σοῦ. ὁρᾶς πῶς μᾶλλον τέλειος τοῦτο κατασκευάζει ὁ περὶ πατέρα ὁμονοητικός;

22 Κἀγὼ τὴν δόξαν, ἣν ἔδωκάς μοι, ἔδωκα αὐτοῖς· Τὴν διὰ τῶν σημείων, τὴν διὰ τῆς δογμάτων, ἵνα ὁμόψυχοι ὦσιν. αὕτη γὰρ δόξα, ἵνα ὦσιν ἓν, ἐν τοῖς σημείοις μείζων. ὥσπερ γὰρ ὁ Θεὸν θαυμάζουσιν, ὅτι οὐκ ἔστι σάρξ, οὐδὲ μάχη παρὰ τὴν φύσιν ἐκείνη, ἡ μεγίστη αὕτη δόξα· ὅτου ἡ ὅτου, φησιν, οὐ τοῦτο ἡνίκευσαν λαμπρόν. ἡ πῶς ὁ πατὴρ, φησιν, αἰτεῖ τοῦτο δοῦναι αὐτοῖς, αὐτὸς αὐτὸ λέγων διδόναι; εἴτε γὰρ διὰ σημείων, εἴτε διὰ ὁμοιότητος, εἴτε διὰ εἰρήνης ὁ λόγος αὐτοῦ. φαίνεται αὐτὸς αὐτοῖς ζητῶν προσηκόντως. ὅθεν σήμαινε τοῦτο, ὅτι προθυμίας ἔνεκεν τῆς αὐτῶν ἡ αἴτησις γέγονε.

23 Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί. Πῶς ἔδωκε τὴν δόξαν; ἐν αὐτοῖς γινόμενος, ὁ ὁ πατὴρ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, "ὥστε αὐτὸν" συγκροτῆσαι. ἀλλαχοῦ δὲ, οὐχ ὅτι φησὶν· ὁ γὰρ δι' αὐτοῦ τὸν πατέρα προσγίνεσθαι, ἢ μᾶλλον πρὸς αὐτὸν ποιεῖν, οὐχ ἵνα "ὁ τοῦ Σαβελλίου, ἐστὶν ἢ Ἀρείου τὸν" ὑποτείνοιμι διαιρῶν.

Ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ὃ ἕν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Σωζεῖ αὐτὸ λέγει, δείκνυς σημεῖα μᾶλλον τὴν εἰρηνικὴν δυναμένην ὑπάρχειν. ὥσπερ γὰρ "ἔρις ἀσέλγειαν, ὅτως ἡ συμφωνία συγκροτητικόν. Καὶ ἠγάπησα αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάλιν ἐν ὃ, καθὼς, ὡς" ἄνθρωποι ἀγαπηθῆναι ἐξ-

χωρεῖ.

ἐκεῖτο

Ps. lxv. 2. Ezech. xx. 41.

γίνεται

ἀπόστολον

ἐστὶν

ἀλλὰ

ἐστὶν

ἐστὶν

ἐστὶν

ἵνα μεπίσῃς, ἢ πρώτα προσάπτουσιν ὑμῖν τὸ καταισχύνειν τὸν βίον ἐκείνων. Ἀλλὰ μὴ ἀληθῶμεν. τοῦτο γὰρ ἀρετῆς σημεῖον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς φησιν· Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. διὰ τοῦτο καὶ σὺν τοῖς δαίμοσι φησὶ· λάβετε σὺ δίδωκα αὐτοῖς, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς. πάλιν λέγει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἄξιοί εἰσι πολλῆς τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιμελείας τυχεῖν. διὰ γάρ σε ἐμισήθησαν, φησί, καὶ τὸν λόγον τὸν σὸν· ὥστε δίκαιοι πάσης ἂν εἶεν ἀπολαύσαι προνοίας. 15 Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Πάλιν σαφηνίζει λέγων, πάλιν τῆς αὐστηροτέρας ἐφάπτεται· ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δειλιᾶν καὶ ὑποπτεύειν, ἢ ὅπερ πολλοὶ αὐτῶν ποιοῦσι νῦν ἡδεμονίαν, ὡς μὴ ἀκριβείας ποιεῖσθαι τὴν ὑπὲρ αὐτῶν πρόνοιαν. καὶ μάλιστα αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι πρώτα ποιήσει ὁ πατήρ, ὅσα δι' αἰτήσωσι. πῶς οὖν σώζωμεν αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν προνοούμενος; οὐδὲν ἄλλο, ὅπερ ἔφην, ἢ τὴν ἀγάπην ἐνδεικνύμενος.

16 Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. Πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησιν, Οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, εἰσὶ ταῦτα; ἐκεῖ μὲν τὴν φύσιν λέγων, ἐνταῦθα δὲ τὴν προαίρεσιν πονηρῶν. καὶ μαχροὶ αὐτοὶ γενήσονται ἐν κόσμῳ πρόφασιν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου εἶτα, ὅτι αὐτοὺς τοῦτο ἔδωκεν, καὶ ὅτι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐτήρησαν, καὶ ὅτι διὰ ταῦτα μισοῦνται. εἰ δὲ λέγει, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου, μὴ ταραχθῇς. τὸ γὰρ, καθὼς, οὐ πάντῃ ἐστὶν ἀπαράλλακτα ἀκριβείας. ὥσπερ γὰρ, ὅταν εἴπῃ αὐτὸς καὶ τὸν παῖδα λέγῃ τὸ καθὼς, πολλὴ ἡ ἰσότης διὰ τὴν φύσεως συγκατάβασιν· ὅτως ὅταν ἐφ' ἡμῶν καὶ αὐτὸς λέγηται, πολὺ τὸ μέσον διὰ τὸ πολὺ εἶναι τὸ μέσον καὶ ἄπειρον ἑκατέρας τῆς φύσεως. εἰ γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν αὐτός, οὐδὲ δόλος ἦν εὑρεθὴν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, πῶς δυνατὸν ἂν ἐξίστασθαι πρὸς ἰσοῦσθαι αὐτῷ; τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν, ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί; πρὸς ἕτερον ὁρῶσιν, οὐδὲν κοινοὶ πρὸς τὸν γλυκὺ ἐστιν αὐτοῖς, ἀλλὰ τοῖς ἐναντίοις γεγόνασι πολῖται. ὃ ἐκ τούτων ἦν τὸν ἀγαπῶν αὐτὸν δείκνυσιν, ὅταν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοὺς ἐγκωμιάζῃ, ἢ προσαπτόμενος τοῦ γεγηνικότος. εἰπὼν ἦν, τέτηρεν αὐτοὺς, οὐ πρὸς τὰς τῶν χειρόνων ἀπαλλαγὰς φησι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἐν πίστει προκοπάς. διὸ καὶ ἐπήγαγεν,

17 Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· Ἁγίους ποίησον διὰ τῆς τοῦ πνεύματος δόσεως καὶ τῆς ὑπὸ σοῦ λογισμῆς. ὥσπερ ὅταν λέγῃ, καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ φησι· παίδευσον αὐτοὺς, δίδαξον τὴν ἀλήθειαν. καὶ μόνον τοῦτο λέγει τὸ πνεῦμα πίστιν. πῶς οὖν αὐτὸς διὰ τὸν παῖδα αἰτεῖται νῦν; ἵνα μάθῃς πάλιν τὴν ἰσοτιμίαν. τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, ἁγιάζει τὴν ψυχήν. ὅταν οὖν λέγω φησὶν ἁγιάζεσθαι, μὴ θαυμάσῃς. καὶ ὅπερ τοῦ λογισμῆς φησιν, ἐπήγαγεν· Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

Τερπνὸν, ὡδὲν ψῦχος ἐν αὐτῷ, πόσους ὃ ἐκβάλλειν δεῖ πόρους ἐμφράσαι, καὶ ὅτι οὐδὲν τυπικὸν δηλοῖ πάλιν, οὐδὲ σωματικόν. καθὼς καὶ Παῦλός φησι περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἡγίασται αὐτὴν τῷ ῥήματι. οἶδε γὰρ καὶ ῥῆμα Θεοῦ καθαίρον. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἕτερον δηλοῦν τὸ, ἁγίασον αὐτούς, οἱονεὶ τὸ ἀφόρισον αὐτοὺς τῷ λόγῳ καὶ τῷ κηρύγματι. καὶ τοῦτο πάλιν ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον.

18 Καθὼς γάρ ἐμέ, φησιν, ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτούς· Ὁ λέγει καὶ Παῦλος, Θέλημος ἐν ἡμῖν τὸ λέγειν τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ οὗ γὰρ ὁ Χριστὸς ἀφῖκται, ὑπὲρ τούτου καὶ ὅτι τὸν οἰκεῖον ἀπέλαβον. τὸ δὲ, καθὼς, πάλιν οὐ πάντῃ ὁμοιώσεως ἐπὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων κεῖται. πῶς γὰρ ἄλλως ἂν ἐγχωρήσειεν αἱ θεῖαι ἀποστολαὶ; ἕως δὲ αἰτεῖ καὶ τὸ μέλλον ὡς γενόμενον λέγει.

19 Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

Τί ἐστιν, ἁγιάζω ἐμαυτὸν; προσφέρω καὶ θυσίαν. αἱ γὰρ θυσίαι πᾶσαι ἁγίαι λέγονται·

καὶ

ὑπερορῶντα τῆς παρόντων ἀπολαύσεως. Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν τῆς μακρᾶς ταύτης, ἀγρύπνου τε καὶ πόνων καὶ τῆς ἄλλης φαντασίας ἀμείνων] καταγελάσας, ἀν μὴ τῆς μείζονος τιμῆς πόθον ἔχῃ, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοῦ μολυβδίνου νομίσματος, ἂν μὴ χρυσᾶ νομίσματα κεκτημένος ᾖ. καὶ σὺ ποίησον ὅταν ἴδῃς ἀνθρώπους πλουτοῦντας, μηδαμόθεν ἀλλόθεν νομίζειν τοῦτο ποιεῖν, ἢ ἀπὸ τοῦ τὰς μείζονας βλέπειν κόσμους. οὕτω καὶ γεωργὸς τὴν ὀλίγην πυρὰν καταφρονεῖ, ὅταν μείζονας προσδοκήσῃ τιμῆς ἀμπελῶνας. Εἰ δὲ ἀνάλυσιν τῆς ἐλπίδος ἔσεσθαι, τὴν ὅλην καταφρονοῦμεν· πολλῷ μᾶλλον ὅταν τῆς βεβαίας προσδοκίας τοῦτο δέῃ ποιεῖν. διὸ δὴ δίομαι καὶ παρακαλῶ, μὴ ζημιοῦσθαι ἑαυτοὺς, μηδὲ βορβόρου κατέχεσθαι ἀπεστερῆσθαι ἑαυτοὺς τῶν ἄνω θησαυρῶν, μὴ κάλαμος καὶ ἄχυρα ὁ πλοῦτος εἰς τὸν λιμένας ἀγόντας. ὁ βουλόμενος ἡμῶν, δυνήσεται τοὺς τῆς ζωῆς τῆς παρούσης πλούτους καταφρονεῖν· φλυάρους καλεῖσθαι, προσχαρεῖς, ἀποδεῖς· οὐκ ἀποκνήσομεν ζωῆς ἕνεκεν ταῦτα πάσχειν· ἐπειδὴ γὰρ αὐτὴν παρόντες, ζωῆς ἕνεκεν τὰ τοιαῦτα ἀκούομεν ὑμῶν· Τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων, καὶ ἄφαλμα αὐτὰς ὅπως ζήσεται ταχέως· μὴ σήμερον μὲ ποιήσῃς, αὔριον δὲ ἀποκτενεῖς. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοῦτο καὶ θησαυροῦ δεῖται τοιούτου· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐκείνη. κἂν μὴ καταβάλῃ, ἀθυμεῖ ἐρᾷ δὲ καὶ αἰχμαλωτίσαι. μὴ δὴ περιίδωμεν ἀπολλυμένην, ἀγωνιῶμεν. πολλὰ λαμβάνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν τραύματα, ὀπτομένη, ῥαγομένη, λοιδορουμένη, ἁρπαζομένη, βασκαίνουσα. ὥστε ποίησον αὐτὴν καὶ φάρμακα κατασκευάζειν. ἐὰν μαθῇς δὲ τὸ τῆς ἐλεημοσύνης φάρμακον, πᾶσι τοῖς τραύμασιν ὀπτὴ θεραπεύεται δυνάμενον. Δότε γὰρ ἐλεημοσύνην, φησὶ, καὶ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρά· ἐλεημοσύνην, μὴ πλεονεξίαν. τὰ γὰρ ἐκ πλεονεξίας συνῳδεῖ, κἂν τοῖς δεσμώταις δοθῇς. ἐλεημοσύνη γὰρ, ἡ πάσης ἀπαλλαττομένη ἀδικίας ἐστὶν· αὕτη πάντα ποιεῖ καθαρά. ἔστω καὶ νηστείας βέλτιον καὶ χαμευνίας. κρείττων ἐκείνα μοχθηρότερα καὶ ὀπτικώτερα, ἀλλ' αὕτη κερδαλεώτερα. φωτίζει ψυχήν, λιπαίνει, καλλύνει καὶ ὡραίαν ποιεῖ. ἔχ ἔστω τὸν τῆς ἐλπίδος καρπὸς αἰσχρὰ, ὡς τὸν ἀγωνίσασθαι τὴν εὐσέβειαν τυπτὸν ὄφελον αἰσχύνεσθαι. ἀλείφωμεν τοίνυν ταύτην χεῖρας, ἵνα τοὺς πτωχοὺς πάλαιον ὑπάρωμεν καλῶς. ὁ μισητὸς ἐλεῆσαι καὶ τὸν πλεονέκτην ἀποτίσει· ἐμπλησθεὶς ἐν ᾧ διδόναι πέπαυται, ταχέως καὶ ὀργῆς ἀποτίσεται, καὶ τὸν μέγα φρονοῦντα πολὺ. καθάπερ γὰρ τοὺς τετραυματισμένους ζωῆς θεραπεύουσιν ἰατροὶ, συστέλλει ῥᾳδίως, ἐν ταῖς ἑτέραις συμφοραῖς τὴν ἀνθρωπίνην καθορῶν φύσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐμὴ * ταῖς τῶν πενήτων ζωοστελθῆναι ἐπικουρίαις, φιλοσοφήσωμεν εὐκόλως, καὶ θαυμασόμεθα πλοῦτον, τοῦτο μέγα εἶναι τὰ πρόσκαιρα ἡγησόμεθα, ἀλλὰ καταφρονήσωμεν πάντων, καὶ μεταρσιούμενοι τοὺς ἀέρας, εὐκόλως ἐπιτευξόμεθα τῆς αἰωνίου ἀγαθῆς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πϛ. 14 ΕΓΩ ΔΕΔΩΚΑ ΑΥΤΟΙΣ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ταῖς ἀρεταῖς ἡμιλλώμεθα πρὸς τὴν πατρῴαν, καὶ τῆς ἀρετῆς ἐφιέμενοι χλιαζώμεθα περὶ ἐκείνων, μὴ ἀλύωμεν, μηδὲ δυσχεραίνωμεν. τοιαύτην γὰρ ὁ πρᾶγμα τῆς φύσεως ἔχει, καὶ πάντα τοῦ πονηροῦ μᾶσος εἴωθε πάσχειν ἡ ἀρετὴ πρὸς τοὺς πονηρούς. φθονοῦσιν γὰρ τοῖς ὀπτικῶς βιοῦσι βαλόμενοι, καὶ οἰόμενοι κατασκευάζειν ἑαυτοῖς ἀπολογίαν, ἐὰν τῶν ἑτέρων δόξαν καταβάλωσι, μισοῦσί τε ὡς καὶ ἐναι-

πίαν

γεις; ἵνα ἔχωσι πλὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην· τοῦτέστιν, ἵνα μὴ θορυβῶνται ἀπολέσειν ὅτις. ταῦτα δὲ εἶπεν, ἐδήλωσεν ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν καὶ τὴν ἐκείνων ἀναπαυσιν καὶ τὴν χαρὰν πάντα
χ. εἰδέναι. πάντα ἄντως ἔλεγεν· ἐπεὶ δοκεῖ σκάνδαλος ὁ λόγος εἶναι). πῶς δὲ οὐκ εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί. τοῦτο γὰρ ἐπωφύβιον ἐκείνοις. τέως οὖν αὐτοῖς συγκαταβαίνει. εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ τηρῶ αὐτούς, οὐκ ἂν οὕτως ὑπέστευσαν. διὸ περ φησί·

11 Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· Τουτέστι, διὰ τῆς σῆς βοηθείας.

12 Ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ αὐτοὺς ἐτήρουν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Πάλιν ὡς αἰδέσιμος δικαιολογεῖται καὶ ὡς ποιμὴν φαίνεται θαρρεῖν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πεποιηκώς. Οὓς ἔδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Καὶ ἀλλαχοῦ φησι· πάντων οὓς ἔδωκάς μοι, οὐ μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτῶν. καίτοι οὐκ ἐκεῖνος ἀπώλετο μόνος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ὕστερον. πῶς οὖν φησιν, οὐ μὴ ἀπολέσω; τὸ ἐμὸν μέρος, οὐ μὴ ἀπολέσω· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον δηλῶν ἔλεγεν, οὐ μὴ ἐκβάλω αὐτοὺς ἔξω· οὐ γὰρ ἐξ ἐμαυτοῦ αἰτίαν, οὐδὲ ἐμοῦ ὠθοῦντος, οὐδὲ ἐγκαταλιμπάνοντος. Εἰ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἀποπηδῶσι, τοὺς ἀναγκάζω οὐχ ἕλκων,

13 Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Ὁρᾷς αὐθεντικώτερον συγχειμάζει τὴν διάλεξιν; ὥστε εἴ τις βούλοιτο ἐλαττοῦν ἐμὲ ἀπὸ τούτων, ἐλαττώσει καὶ τὸν πατέρα. ὅρα
χ. μὲ γὰρ "γραφὴν δὲ ἔρχεις, πῶς δὲ μὲ ὡς διδάσκων φησὶ καὶ σαφηνίζων αὐτῷ, δὲ δὲ ὡς ἀπαγγέλλων. ἐγὼ μὲν ὡς διδάσκων, ὡς ὅταν λέγῃ· καὶ πρὸ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ· ἐγὼ δὲ ὡς ἀπαγγέλλων· ἐγὼ ἐτήρησα αὐτοὺς ἕως ἄρτι, καὶ οὐδεὶς ἀπώλετο· καὶ σὺ πάλιν τήρησον αὐτούς, φησι. καὶ πάλιν· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας· καὶ, ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐτήρουν αὐτούς. ἀλλὰ πάντων ἡ λύσις, τὸ πρὸς τὴν ἀθέτησιν αὐτῶν εἰρῆσθαι τὰ εἰρημένα. εἰπὼν δέ, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἐπήγαγεν, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. ποίαν γραφὴν φησι; τὴν πολλὰ περὶ αὐτοῦ προειρηκυῖαν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτο ἀπώλετο, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. καὶ πρὸ τούτου πολλὰ καὶ ἔμπροσθεν διελέξημεν, ὅτι ἰδιάζων ἐστὶν ὁ ἔκφυτος, ὡς ἀπολογίαν παντελῆ μὴ ἔχειν τῆς ἐκβάσεως συμβαίνοντα. καὶ δεῖ πάντα μετ' ἀκριβείας ἐξετάζειν, καὶ ὃ φησὶν τὸ λεγόμενον, ἐπὶ τὴν ἔννοιαν, καὶ τοῦ νόμου τοῦ τῆς γραφῆς, εἰ γε μὴ μέλλοιμεν παραλογίζεσθαι. ἀδελφοὶ γάρ, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσί.

Τότε δὲ οὐχ ὑπὲρ τῆς τοῦ γραφοῦ κατορθώσεως ἀναγκαῖον ἔχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ΗΘΙΚΟΝ
ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν βίον εὐτονίας. καὶ γὰρ ὁ παῖδες μικροί, τὸν μὲν μεγάλων οὐκ ἐφίενται, τὰ δὲ μηδενὸς ἄξια θαυμάζειν εἰώθασι. καὶ γὰρ ὀχήματα, καὶ ἵππους, καὶ τὸν ὁρεωκόμον, καὶ τοῦ ἔγχους, πάντα ὀξύτερον πεποιημένα, χαίρουσι βλέπειν τε· καὶ βασιλέα καθήμενον ἐπ' ὀχήματος ἴδωσι χρυσοῦ καὶ ἡμιόνων ζεύγος λευκῶν καὶ πολιὸν τὸν κόσμον, οὐδὲ ὑπισχνοῦνται. καὶ ἰνύμφας πάλιν ἀπὸ μόνης τῆς αὐτῆς ὕλης λαβόντες πεποιημένας, καλλωπίζουσι· καὶ ὅτως ἀληθῆς καὶ λαμπούσας, οὐδὲ ἴσασι. καὶ ὅτι πολλῶν ἑτέρων ὁ αὐτὸς πάρεστι. τοῦτο πολλοὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑποπτεύουσιν. καὶ μὲν γὰρ τὴν εὐσεβειαν ἀκηδοῦντες, οὐδὲ προσέχουσι· πρὸς δὲ τὰ πλάνα πάντα ὁμοίως τοῖς παισὶν εἰσιν ἐπιτήδειοι, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς πλοῦτον τεθήπασι, καὶ δόξαν δὲ πυροῦ ἐν τῷ πρόσω βίῳ λιμῶσι· καίτοι αὐτὰ μόνα ὄντα παιδικὰ ὥσπερ ὀχήνα· ὀχήνα δὲ ζωῆς καὶ δόξης δὲ ἀνέσεως ἄμπα. ἀλλ' ὥσπερ παῖδες, τούτων μὲν ἀποστρεφόμενοι κλαίουσιν, ἐκείνων δὲ οὐδὲ ἡμέλησαν ἐν ὑπομονῇ ἴσασιν· οὕτω δὴ καὶ τῶν ἀνδρῶν εἰ δοκούντων πολλοί. Διὰ τοῦτό φησι· Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσί. χρημάτων ἐρᾷς, εἰπέ μοι· καὶ οὐκ ἐρᾷς πλούτου τοῦ μόνου; ἀλλὰ ἀξιόρμητα παιδικὰ ἐστί; εἶτα, διὰ μόνα ἃ ἴδῃς θαυμάζοντα μολύνεσθαι νόμισμα καὶ κατακύπτοντα ὥστε αἰσχύνεσθαι, καὶ καταγνῶναι πολλοῦ αὐτοῦ τοῦ πτύου. σὺ δὲ τούτων ὑπερέχεις ζωμάγων, ἐν τοῖς πλουτοῦσι σαυτὸν ἀριθμεῖς; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λόγου; πλούσιον γὰρ ἐκεῖνον εἶναι φήσομεν, ὃν
χ. αὐτὸν ὑπερορῶντα

εἶεν ἐμοὶ πιστά" σύ. Ὃ γὰρ ἰδίοις, ὡς ἐπ' ἀλλοτρίοις τὰ πολλὰ πίπτειν. ἔγνωσαν ὅτι πάν- ις. ον.
τα, ὅσα ἀν' διδάξω, σά ἐστι καὶ διδάγματα καὶ δόγματα. καὶ πόθεν ἔμαθον; ἀπὸ τῆς ῥιζης τῆς ἐμῆς. οὕτω γὰρ καὶ ἐδίδασκεν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ σὲ ἐξῆλθον. τοῦτο γὰρ σημεῖόν ἐστι πάντως ἐσταυρῶσθαι καὶ πεπαυσθαι ἐναγελίας.

9 Ἐγὼ σοὶ αὐτὴν ἐρωτῶ. Τί λέγεις; ὡς ἀγνοοῦντα τὴν πατέρα διδάσκεις; ὡς 5
τοιοῦτός ἀν, ἔφησαν, οὐκ εἰδότα ἀληθείαν; τί οὖν βούλεται αὕτη ἡ ἀναίρεσις; ὁρᾷς ὅτι δι' ὑπόνοιαν ἑτέραν ἡ εἰκὼν γέγονε, ἀλλ' ἵνα μαθωσι τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει εἰς αὐτούς; ὁ γὰρ μὴ μόνον χ. τὸ
ἐκ πρὸς αὐτὸν σοφὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων ἐπὶ τούτῳ σοφὸν ποιῆσαι τὸν πόθον. τί οὖν ὅστις, σοὶ τούτων ἐρωτῶ; Οὐχ ὑμῶν πάντων κόσμου, φησὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἔδωκάς μοι. Σωιεχῶς λέγησι δ', ἔδωκας, ἵνα μάθωσιν, ὅτι τῷ πατρὶ τοῦτο δοκεῖ. Εἶτα 10
ὅπως συνεχῶς εἶπε, σοὶ εἰσι, καὶ σύ μοι αὐτοὺς ἔδωκας, ἀναιρῶν τὴν ποινὴν τοῦτο ψήφιζον, ἵνα μή τις νομίσῃ τοιοῦτόν αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ τῶν ἀθλίων εἰληφέναι, φησί;

10 Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Εἶδες ἰσοτιμίαν; 15
ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούων ὅτι ἔδωκάς μοι, νομίσῃς αὐτοὺς ἀλλοτρίαν τινὰ κτῆσιν καὶ ξένης ἐξουσίας, ἣν τοῦ τοῦτο τὸ ἐγώ, ἀμφότερα ἀνῆλεν, εἰπὼν ἅπερ εἶπεν· ὡσαύτως ἔλεγε, μήτε ἀκούων ὅτι ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, νομίσῃς αὐτοὺς ἀλλοτρίους εἶναι τοῦ πατρός (τὰ γὰρ ἐμὰ αὐτά ἐστι) μήτε ἀκού- τὰ γὰρ
ων ὅτι σοὶ ἦσαν, νομίσῃς ἀλλοτρίους αὐτοὺς εἶναι ἐμοῦ. τὰ γὰρ αὐτά ἐμά ἐστιν. ὥστε ὃ, ἔδωκας, συν- καταβάσεως μοῦσα ἐνταῦθα εἴρηκε). ἅπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει, ταῦτα ὁ υἱός ἐστι· καὶ ἅπερ ὁ υἱὸς ἔχει, ταῦτα τοῦ πατρός. ὅτι δὲ οὐδὲ ὅτι μᾶλλον αὐτῶν ἦσαν ἔλεγεν, ἀλλ' ὅτι μείζονι εἰσιν ἰσοτιμίας. τὸ μὲν 20
γὰρ τοῦ ἐλάττονος, ὅτι τὸ μείζονός ἐστι πάντη που δῆλον· ὃ δὲ ἔμπαλιν, οὐκέτι. διὸ καὶ τοῦτο
Ιωαν. 15. 16. λέγει ἀντιστρέφει, καὶ δι' ἀντιστροφῆς τὴν ἰσότητα" δηλοῖ. τοῦτο δὲ ἄλλοθεν δῆλον ἔλεγε· Πάντα χ. διόνυσ.
τὰ τοῦ πατρός ἐμά ἐστι, διὸ γνωσθήσομαι. Ὃ δ', ἔδωκάς μοι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχ ὡς ἀλλότριος ἐλθὼν αὐτοὺς ἐπεσπάσατο, ἀλλὰ τοὺς ἰδίους ἔλαβεν. Εἶτα δὲ 25
τὴν αἰτίαν τίθησι καὶ ἀποδείκνυσι, λέγων· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς· τουτέστιν, ἡ ὅτι ἀξιοῦσαν αὐτὴν ἔχω, ἢ ὅτι δοξάσουσιν ἐμέ, σοὶ πιστεύοντες καὶ ἐμοί, καὶ δοξάσουσιν ὁμοίως. Εἰ δὲ οὐχ ὁμοίως δεδόξασαι ἐν αὐτοῖς, οὐκέτι αὐτὸ ὅστι τὰ ἐκείνου. οὐδεὶς γὰρ ἐν οἷς οὐκ ἔχει ἀξιοῦσαν δοξάζεται. πῶς δὲ δεδόξασαι ἐμοίως; ἅπαντες ὁμοίως ἀποθηκοῦσιν γὰρ αὐτά, ὡς καὶ γὰρ ὁ πατὴρ, καὶ κηρύξουσιν, ὥσπερ κἀγὼ τὸν πατέρα· καὶ ὥσπερ ἐν ᾧ ὀνόματι αὐτὰ λέξουσι πάν- τα γίνεσθαι, οὕτω καὶ ἐν ᾧ ὀνόματι τὰ ἐμά. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ δὲ τοι ἐν 30
τῷ κόσμῳ εἰσί· Τουτέστι, καὶ μὴ φαίνομαι καὶ σάρκα, ἀλλὰ τούτων δοξάζομαι. τί δήποτε γὰρ συνεχῶς λέγει, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ εἰμί· ἐγὼ δὲ ὅτι, ὅπως ἀφήμι αὐτοὺς, ἵνα αὐτοὺς πεπαιδεύμαι καὶ, ὅτε ἦμεν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ τετήρηκα αὐτούς· εἰ γὰρ ταῦτα ἁπλῶς οὐκ ἀληθῆ τις, πολλὰ ἔνεστι καὶ ἄτοπα. πῶς γὰρ δύναιτο ἔχειν λόγον· Ὃ μὴ εἰμὶ αὐτὸν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ δὲ ὅτι ἅπεισιν, ἕτερον αὐτοῖς πεπαιδεῦσθαι; ταῦτα γὰρ ὡς δυσφόρου φίλου χωλιζομένου αὐτῶν χ. χωλιζόμενα 35
διλωσεκῶς ἐῴρηματα. ὁρᾷς ὅτι δυσφόρως καὶ πλέα δάκρυος); ἐγὼ τοὺς τὴν αὐτὴν δόξαν ἔχοντας αὐτῷ; δῆλον ὅτι πλείονα ἵνα εἶχον ἀσφάλειαν ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν δόξης· διὸ φησι, ὅτι ἐγὼ ἥμην, ἐτήρουν αὐτούς. ἢ μᾶλλον λέγει, ὅτι ἔρχομαι πρὸς υἱούς, καὶ οὐ μένω ἐν ἐμοὶ ἕως τῆς συντελείας. πῶς οὖν ὡς χωλίζεσθαι μέλλων ταῦτα λέγει; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, πρὸς τὴν ἐκείνων ὑποψίαν, ἵνα μικρὸν ἀναπνεύσωσιν, ἀκούοντες αὐτὰ ταῦτα λύσητε καὶ 40
πεπαιδαγωγημένοι ὦσι πατρί. ὅπως γὰρ πολλὰς περὶ αὐτοῦ παιδαγωγίσεις ἀκούοντες οὐκ ἐπείσθησαν, λοιπὸν ὦ πατρὶ δόξαν τὴν εἰς αὐτοὺς στοργὴν ἐπιδεικνύμενος· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅπως πρὸς ἑαυτὸν με συγκαλῇς, καθίστησιν αὐτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ. ἐγὼ γὰρ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Τί λέγεις; ἢ ὃ δύναται πατὴρ αὐτὸς; ναὶ, δύναται. Τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέ-

γει;

ρύπωμεν. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι κτήσασθαι, ἀλλὰ κτηθῆναι. Εἰ γὰρ τοῦτο μέλλομεν σκοπεῖν, ὅπως αὐτὰ πολλὰ ποιήσαιμεν, οὐχ ἵνα ἀπολαύσωμεν εἰς δέον, αἰτέσραπται ἡ ζάξις, καὶ ἐκεῖνα ἡμᾶς κέκτηται, οὐχ ἡμεῖς ἐκεῖνα. ἀπαλλαγῶμεν τοίνυν τῆς χαλεπῆς ταύτης δουλείας, καὶ ῥωσώμεθά ποτε ἐλεύθεροι. τί μυρίους ἑαυτοῖς ἐπιτροσθώμεθα καὶ ποικίλους δεσμούς; οὐκ ἔχει σοι τῆς φύσεως ὁ δεσμός, καὶ ἡ ζωῆς ἡ ἀνάγκη, καὶ ὁ τῶν μυρίων τοσαγμὸς ὄχλος· ἀλλὰ σὺ ἕτερα σεαυτῷ πλέκεις δίκτυα, καὶ τοῖς ποσὶ τοσαύτας; καὶ πότε ἐπιλήψῃ τοῦ θεσπεσίου, καὶ τοσοῦτος ὁ ὕμνος τῶν ἀγίων ἐκεῖνος διωκήσῃ; ἀγαπητοὶ γάρ, ἀγαπητοὶ πάντα ταῦτα σφακίψαντα τὰ χρήματα ἐπιλαθέσθαι τῆς ἄνω πόλεως· τοσαῦτα ἕτερα ὄντα κωλύματα· ἄπερ ἵνα νικήσωμεν ἅπαντα, τῆς τελειότητος ἐχώμεθα. ὅτω γὰρ ἐπιλήλοιθα καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. καὶ τῶν αἰῶνα

Ομιλ. πα. 6 ΕΦΑΝΕΡΩΣΑ ΣΟΥ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΙΣ ἀνθρώποις, οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ κόσμου. 7 Σοὶ ἦσαν, κἀμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος λέγεται ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τῶν τε ἄλλων ἕνεκεν ὧν ἐδίδαξε, καὶ ὅτι πρὸς τὸν πατέρα εἰς ἀνθρώπους κατήγαγε· ὅπερ δὴ καὶ νῦν φησι, ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις. Εἶπον γάρ, ὅτι ἐτελείωσά σου τὸ ἔργον, ἐπέζητεῖτο πάλιν αὖθις, λέγων· πεῖον ἔργον. ἐμοὶ δῆλον ἦν τὸ ὄνομα. καὶ γὰρ ὁ Ησαΐας φησίν· Ομεῖται τῷ Θεῷ καὶ ἀληθινόν. ἀλλ' ὁ πολλαχοῦ εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν λέγω, ὅτι εἰ καὶ δῆλον ἦν, ἀλλ' Ιουδαίοις, καὶ οὐδὲ πολλοῖς πᾶσι νυνὶ γε πρὸς τοῦτο ἐλήλυθε φησι. καὶ δὲ τοῦτο μόνον δηλοῖ, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα αὐτοὺς ἔγνωσαν. οὐκ ἔστι γὰρ ὅμοιον μαθεῖν, ὅτι δημιουργός ἐστι, καὶ ὅτι γονεύς ἐστι. ἐφανέρωσε γὰρ αὐτοῦ τὸ ὄνομα, καὶ διὰ λόγων, καὶ διὰ πραγμάτων. οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. ὥσπερ αἰωτέρω φησὶν, οὐδεὶς ἔρχεται πρός με, ἐὰν μὴ ἡ δεδομένοι αὐτῷ· καὶ, ἐὰν μὴ ἑλκύσῃ αὐτὸν ὁ πατήρ μου· ὅτω καὶ σπαρῆναι, οὓς ἔδωκάς μοι. καὶ μὲν αὐτὸς φησιν ὅτι ἦλθεν ἑαυτόν. ὅτεν δῆλον, ὅτι δύο σπαρῆναι κατασκευάζει διὰ τῆ εἰρημένων, ὅτι τε θεμιτὸς τῷ πατρὶ, καὶ ὅτι βούλημα αὐτοῦ τὸ πιστεύσαι αὐτοῖς ὃν ἐγὼ σοὶ ἦσι, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας. σὺ γὰρ διδάξαι σφόδρα ἀγαπῶμεν τὰ δὲ παθήματα. ἐπεὶ ὅτι τι οὐκ ἐδεήθη λαβεῖν αὐτοὺς, δῆλον ἐκ τοῦ ἐλθεῖν αὐτοὺς, καὶ ἐπίστευσεν, αὐτὸς αὐτῷ τοσοῦτον διῆνεκῶς· πῶς οὖν αὐτοὺς ἔλαβεν; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, τοῦτο δηλοῖ τὸ τοῖς ἀνθρώποις ὁμοίοις. Εἰ δὲ αἰθερίνως ἡμᾶς βούλεται αὐτὸ ἐξετάζῃ, καὶ ὅτως ὡς εἴρηται, ἐκεῖθεν ἔσονται τοῦ πατρός. Εἰ γὰρ ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοὺς εἶχεν; οὐκ εἶχεν αὐτοὺς ὁ υἱός, εὐδηλον ὅτι καὶ ὅτε ἔδωκεν αὐτοὺς τῷ υἱῷ, αὐτὸς ἀπέκτησε τῆς διαστάσεως· καὶ τὸ ἀποπώπτεσι πάλιν. εὑρεθήσονται γὰρ ἰδίκα μὴ ἦσαν τοῦτο τῷ πατρὶ ἀτελεῖς ὄντες· ὅτε δὲ τοῖς υἱὸν ἦλθον, τότε γενόμενοι τέλειοι. ἀλλὰ τέλεως ταῦτα καὶ εἰπεῖν. Ἵνα οὖν δι' τοῦτο δηλοῖ; ὅτι καὶ αὐτῷ δέδεκται τὸ πιστεύειν αὐτοὺς τῷ υἱῷ. καὶ τετηρήκασι, καὶ διὰ τέλους

Καὶ νῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα ἃ ἔδωκάς μοι, παρὰ σοῦ εἰσιν.

Πῶς τετηρήκασι τὸν λόγον σου; τῷ ἐμοὶ πιστεῦσαι, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς Ιουδαίοις. ὁ γὰρ πιστεύων αὐτῷ, φησὶν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστι. τινὲς μὲν γὰρ λέγουσι, ὅτι νῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν. πῶς γὰρ ἔμελλεν ἀγνοεῖν ὁ υἱὸς τὰ τοῦ πατρός; ἀλλὰ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἴρηται. ὃς δὲ γὰρ αὐτὰ εἶπεν, φησὶν, ἔμαθον ὅτι πάντα ὅσα ἔδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν· οὐδὲν ἀλλότριον, οὐδὲν ἰ-

χ. καὶ διὰ τέλους

χ. ταῦτα

νοούμεν, ὥσπερ ὕστερον ἐπιτιμήσομεν· ὃ καταφρονοῦμεν χρημάτων, τοῦτο μείζοσι πάθεσιν ἁλίσκονται καὶ οἱ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζοντες, τοῦτο καὶ οἱ τὰ ἑαυτῶν ἀπολλύντες· τὰ γὰρ οὐχ ἡμῶν δίκαια νομίζουσιν, καὶ πατρῷα ἔχουσιν. ὅταν οὖν μέσον ἀνέλθωσι, καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος, καὶ ἄσβεστον πῦρ, καὶ βρυγμοὶ ὀδόντων, πῶς οἴσομεν ταῦτα, εἰπέ μοι; μείζονα τούτων ἕτερα ὑπομένομεν; ἀλλ' εἰς μάχας καθημερινὰς καὶ φιλονεικίας καὶ λόγους ἀτόπους τὸ πᾶν δαπανῶμεν, τῷ γλώττῃ τρέφοντες, τὸ σῶμα παίοντες, καὶ τῆς ψυχῆς ἀμελοῦντες· τοῦτο μὲν ἀναγκαίων ὀφείλοντα ποιούμενοι λόγους, τοῦτο δὲ περιττῶν καὶ ἀτόπων πολλῷ τῷ φρενῖτιδι· καὶ λαμπρούς μὲν οἰκοδομοῦμεν τάφους, καὶ ὠκοδόμηται πολυτελῆς οἰκίας, καὶ παντοδαπῶν οἰκετῶν ἀπλῆς περιούσιοι, καὶ οἰκονόμους διαφόρους ἐπινοοῦμεν, ἀγρῶν, οἰκιῶν, χρημάτων ἄρχοντας, καὶ ἄρχοντας ἀργύρου καθηγητάς· τῆς δὲ ψυχῆς ἠρημωμένης οὐδεὶς ἡμῖν λόγος. καὶ τί τούτων ἔσται τὸ ὄφελος; οὐχὶ μίαν ῥᾳστώνην πληρώσομεν; οὐχὶ ἓν σῶμα περιβαλόμεθα; πῖς ὁ πολὺς τοῦ χρυσίου θόρυβος; τί δήποτε, καὶ δι' ἃ πολλοὺς μίαν ψυχὴν, ὦ ἐλεεινοὶ, καὶ ἀκόπους, ἵνα ῥᾳστάσωμεν εἰς τὸν αἰῶνα τῶν πονηρῶν λειτουργήσωμεν, καλέπτωμεν ἑαυτοῖς ἐπιτιμίας ὀργῆς; ὁ δὲ πολλῶν δεόμενος, πολλοῖς ἀνδρώδης ἐστὶ, καὶ ἀνάγκη κρατεῖν τούτων. ἐπεὶ καὶ τῶν οἰκετῶν ἀνδρώδης ἐστὶν ὁ δεσπότης, καὶ θεραπείας ἕτερον εἶδος φέρει· ἐὰν μείζονα καὶ ἄλλως ᾖ ἀνδρώδης, χωρεῖ ἐκείνων οὐκ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλεῖν πολλῶν, οὐκ εἰς βαλανεῖον, οὐκ εἰς ἀγρόν· ὅταν δὲ πολλάκις χωρεῖ ἐκείνου πανταχοῦ περιῶσιν. ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος τοῦ κύριος, ἂν μὴ πρόσωσι τὰ ἀνδρώδη, τὸ τιμᾶν περιελεῖ οἰκοθεν, ἀλλὰ καὶ περικόψῃ τῆς οἰκίας μέρος, καταγέλαστον ἑαυτὸν εἶναι νομίζων. τάχα τινὲς γελῶσι ἡμᾶς ταῦτα λέγοντας· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον δακρύειν ἄξιοι ἂν εἶεν. ὅτι γὰρ δουλεία τοῦτο, πόθεν ἂν σε ἐρέσθαι· ἐβούλου δεῖσθαι τῶν ψωμῶν τῶν τοῦ πτωχοῦ σου περιστέντος, ἢ τῷ κύλικα τοῖς χείλεσι προσάγοντος; οὐχὶ δακρύων ἐνόμιζες ἀξίαν εἶναι τῆς ἁμαρτίας ταύτης; τί δ', εἰ βασανίζοντα ἰδὼν ἕνα τῶν σῶν δούλων διὰ παντὸς, οὐκ ἂν σε καὶ ἐλεῆσαι καὶ ἀθλιώτερον ταύτης πάντων ἐνόμισας; οὐκοῦν καὶ νῦν ὅταν ἴδῃς ἀδελφὸν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύοντα, οὐκ ἂν σε καὶ ἐλεῆσαι δέοι. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, εἰπεῖν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, εἰπεῖν δὲ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὰ αὐτὰ ταῦτα τὴν πάθην. τί δ', εἰπέ μοι· ὄχι καὶ ταῦτα διεσήκασιν ἡμᾶς οἱ ἄγγελοι, ὅτι οὐ δέονται ὅσων ἡμεῖς; οὐκοῦν ὅσῳ μὲν ἐλαττόνων δεόμεθα, τοσούτῳ τοῦς ἐκείνοις ἐσόμεθα· ὅσῳ δὲ πλειόνων, τοσούτῳ τοῦς ἐκείνων ὑπάρχειν τῶν καταπίπτομεν βίου. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ταῦτα ὄντως ἐστὶ, ἐρώτησον τοὺς γεγηρακότας, τίνων μακαρίζουσι βίων, τῶν ὅτε ἰσχυρὰν μάτην, ἢ τὸ ὅτε αὐτὴν κατέσπευδον; διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἐκείνοις ἐκάλεσα μόνον, ὅτι οἱ ἐν νεότητι μέλλοντες οὐδὲν ἴσασι τῆς δουλείας ταύτης. τί δ' οἱ πυρέττοντες· ὅταν πολλὰ διψῶντες πολλὰ πίνωσι καὶ πολλῶν δέωνται, ἢ ὅταν ὑγιαίνοντες ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐπιθυμίας, ἑαυτοῖς μακαρίζουσιν; ὁρᾷς, ὅτι σφοδρὸν τὸ πολλῶν δεῖσθαι ἐλεγχόν, καὶ πόρρω φιλοσοφίας, καὶ δουλείας καὶ ἐπιθυμίας ἐπίπασις; τί τοίνυν ἐκείνοις ἐπιτείνομεν ἑαυτοῖς τὴν ἀθλιότητα; εἰπέ γάρ μοι· εἶτε ἐῶ χωρεῖς τείχη καὶ πύργων μηδὲν βλαπτόμενον οἰκεῖν, οὐκ ἂν εἶλου τοῦτο μᾶλλον; τίνος οὖν ἕνεκεν τὰ σύμβολα τῆς ἀθυμίας ἐπιτείνεις; καὶ διὰ τοῦτο τὸν Ἀδὰμ μακαρίζομεν, ὅτι οὐδὲν ὧν εἶδεν, οὐκ εἰκῆ, οὐκ εἰς δυμῆ; ναί, φησιν· ἀλλὰ νῦν ἐν χρείᾳ καθεστήκαμεν. διὰ τοίνυν τὴν χρείαν αὐξόμεθα; εἰ γὰρ πολλοὶ καὶ τῆς χρείας πολλὰ εἰκότως οἰκτίσειαν (σκύλους λέγω καὶ οἰκήματα καὶ χρυσίον) τίνα ἂν ἔχοιμεν ἀπολογίαν, τὴν χρείαν ἐπαφαιρούμενοι; ὅσῳ δὲ πλείονα περιβαλλόμεθα, τοσούτῳ δηλικωτέρους γίνομεν. ὅσῳ γὰρ ἂν πλειόνων δεηθῶμεν, τοσούτῳ τῷ ἐλευθερίᾳ ἐπεστήμεν· ἡ μὲν γὰρ ἀκρίβεια ἐλευθερία, τὸ μηδενὸς ὅλως δεῖσθαι· ἡ δὲ μετ' ἐκείνην, τὸ ἐλάττων δεῖσθαι, ὡς ἀγγέλοις μάλιστα ἔοικεν, οἱ τούτων μιμηταί. ὃ δὴ καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ σώματα μόνον ἔχουσα καὶ παρθένα τοῦτο, εἰκότως ἡλίκων ἔχει τὸ ἔπαινον. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε Κορινθίοις γράφων· Ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι· καὶ, ἵνα μὴ θλίψω τὴν σαρκὶ ἔξωσιν οἱ πιστοί. διὰ τοῦτο ῥήματα λέγεται, ἵνα χρώμεθα εἰς βίον, οὐχ ἵνα φυλάττωμεν καὶ κατορύττωμεν.

μείζοσι
ἐλάττονος
χ. τούτων
χ. καὶ ἡμέρα
χ. τὸ ἀκίνητον ἐκαλ.
χ. ἐμπυρίττοντες
χ. ὑπομέν.
χ. πάλιν
α. Κορ. ζ. κη.

δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· καὶ, ὅτι ζωὴ ἦν, καὶ ὅτι φῶς ἦν, καὶ ὅτι εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν· οὐχ ὅτι οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἔλαβεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑτέρους ἔδωκεν δόξαι σθαι τέκνα Θεοῦ. καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως ἴσον αὐτὸν λέγει τῷ Θεῷ. αὐτὰς γὰρ ἀνθρωπίνως Φιλιπ. c. 2.
ωτερον αἰτεῖ ὕστερον λέγων· ἵνα πάντες ὁ δέδωκας αὐτῷ, δῶ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε (ΝΒ) μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν οὐκ ὄντων θεῶν φησι. καὶ γὰρ εἰς τὰ ἔθνη αὐτοὺς πέμπειν ἔμελλεν. εἰ γὰρ οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ δηλονότι τὸ μόνον ἐκβάλλουσι τὸ εἰ) ἀληθινὸν Θεὸν τὸν υἱόν, ἵνα πρεσβύτερος καὶ τὸ Θεὸν εἰ) ἐκβάλλουσι. καὶ γὰρ φησι, Τὸν δόξαν τὸν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε. πῶς οὖν; οὐκ ἔσται Θεὸς ὁ υἱός; εἰ γὰρ Θεὸς ὁ Ιωαν. ε. μδ'.
υἱός, καὶ μόνου τοῦ παῖς λεγομένου, ἴσθι ὅτι καὶ ἀληθινὸς, καὶ μόνου ἀληθινοῦ καλουμέ- α. Κορ. θ. ε.
νου. τί δέ; ὅταν λέγῃ Παῦλος· Η μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας, ἆρα ἐκβάλλει τὸν Βαρνάβαν; οὐδαμῶς. τὸ γὰρ, μόνος, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἑτέρων κεῖται). εἰ γὰρ οὐκ ἀληθινὸς Θεὸς, πῶς ἀληθῆ; ὅπου πολὺ γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ ἡ ἀλήθεια διαφέρει. τὸν μὴ ἀληθινὸν ἄνθρωπον εἰ) θέλουσιν, εἰ τύχοι μοι; καὶ οὐδὲ ἄνθρωπον; ὥστε, εἰ ἀληθινὸς Θεὸς οὐκ ἔστιν ὁ υἱός, πῶς ἔστι Θεός; πῶς δὲ ἡμᾶς θεοὺς πιστὰ καὶ υἱοὺς, μὴ ὢν ἀληθής; ἀλλ' ὑπὲρ τούτων ἀκριβέστερον ἡμῖν ἐν ἑτέροις εἴρηται). διὰ τὴν ἕξης ἐλεύσεται.

4 Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς. Καλῶς εἶπε, ἐπὶ τῆς γῆς. ἐν γὰρ τῷ οὐρανῷ δεδόξασται, ἐν τε τῇ φύσει τὸν δόξαν ἔχων, καὶ παρὰ τῶν ἀγγέλων προσκυνούμενος. διὰ τοῦτο περὶ ἐκείνης τῆς δόξης φησὶ τῆς τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ συγκεκληρωμένης (ἐκείνῳ γὰρ τὸν δόξαν, καὶ μηδεὶς αὐτὸν δοξάσῃ, μᾶλλον πεπληρωμένῳ ἔχων) ἀλλὰ τοιαύτην φησὶ τὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων λατρείας γινομένην. οὐκοῦν καὶ τὸ, δόξασόν με, τοιοῦτόν ἐστι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τὸν τόπον τῆς δόξης φησὶ, ἀκούσον τῶν ἔργων. Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω αὐτό. Καίτοι [γε] ἀρχὴν ἔτι τὸ πρᾶγμα εἶχε, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀρχήν. πῶς οὖν λέγει, ἐτελείωσα; ἢ ὅτι ὃ ἐμαυτῷ πάντα ἐποίησα· ἢ ὅτι τὸ εἰσόμενον, ὡς ἤδη γεγενημένον λέγει· ἢ ὃ μάλιστα πάντων ὄντων εἰπεῖν, ὅτι τὸ παντελῶς ἤδη γεγενημένον τῷ τὴν ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν καταβεβληκέναι, ἢ πάντως ἐξ ἀνάγκης ἔμελλον ἐφεξῆς οἱ καρποὶ, καὶ τῷ τοῖς μέλλουσι μὴ ὄντα γίνεσθαι, αὐτὸν παρεῖναι καὶ ὑποφαίνεσθαι δηλονότι πάλιν συγκαταβατικῶς φησι, ὃ ἔδωκάς μοι. εἰ γὰρ δεῖ μικρὸν ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν, πολὺ ὄντα τὸν δόξης αὐτοῦ ἀποδίοντα δῆλον εἶναι. ὅτι γὰρ ἐξ οἰκείας ὕλης τοῦτο γνώμης ἦλθε, πολλαχόθεν δῆλον· ὡς ὅταν λέγῃ Φιλιπ. c. ξ.
Παῦλος, Οτι οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὥστε παραδοῦναι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ, Εαυτὸν ἐ- Ιωαν. ιε. θ.
κένωσε μορφὴν δούλου λαβών· καὶ πάλιν, καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑ- χ. ὕτως
μᾶς. 5 Δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ἣν εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶ), πα- χ. ἣν
ρὰ σοί. Καὶ πόθεν ἡ δόξα ἐκείνη; ἔστω μὴ γὰρ παρὰ ἀνθρώπου εἰκότως ἄδοξος ὢν ἐγὼ δόξαν χ. ζητεῖς;
ἐκείνην ἔνδυμα· πῶς καὶ παρὰ Θεοῦ δοξασθῆναι ζητεῖ; τί οὖν ἐκεῖθά φησι; πρὸς τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος· ἐπεὶ ὅπου δεδόξασο τῆς σαρκὸς ἡ φύσις, οὐδὲ ἀφθαρσίας ἀπολαύουσα, ὅτε τῷ θείου κοινωνήσασα τῷ βασιλικοῦ. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι τῆς γῆς· ἀλλὰ παρὰ σοί.

Ταύτης καὶ ἡμεῖς ἀπολαυσόμεθα τῆς δόξης κἂν ὀλίγοι μέσῳ, ἐὰν ἀφωμεν. διὰ ΗΘΙΚΟΝ
τοῦτο δὲ Παῦλός φησιν· Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. μικρὸν ἄρα ἄξιοι Ρω. η. ζ.
ἀκμύειν (Α), τοσαύτης παρελθούσης δόξης, διὰ νωθείαν καὶ ὕπνον ὑπερβαλλόντως ἑαυτοῖς. καὶ εἰ γέεννα μὴ ἦν, ἀθλιώτεροι πάντων, οἷς βασιλεῦσαι μὲν καὶ συνδοξασθῆναι τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον ἑαυτοὺς ἀποστερῶντες ἀγαθῶν. εἰ γὰρ καταπτῶναι ἔδει, εἰ γὰρ μικρὸν ἀποθέσθαι θυμάτιον, εἰ μικρὸν ὑπιδιῶναι ψυχὰς καὶ τοσαῦτα σώματα καθ' ἑκάστην ἡμέραν· οὐκ ἔδει τοσαῦτα ὑποστῆναι ὑπὲρ τοσαύτης δόξης· νῦν δὲ οὐδὲ χεῖρα κατενεγκεῖν χ. πάντα
καφε-

Ιωαν.ια.μς. να κατακαυθώμεν, ποτὲ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ θεῖον αἴσθηται πυρὸς, μὴ θορυβηθῇς. Διὰ γὰρ τοῦτο παιδεύομαι ὃ σὺ κτείνεις ὃ σὺ ταῖς δήσεσι, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς ἀναβλέψωμεν, μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς σαρκὸς μόνοις, ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας· καὶ ἵνα κἀμοῦ καθαρώτερα τὰ γόνατα, τὴν ἑαυτῆς καρδίαν ζωτιβόωντες. ἦλθε γὰρ ὁ Χριστὸς, οὐχ ἑαυτοῦ δεῖξαι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν παιδεύσων ἄφατον. τὴν γὰρ παιδεύοντα, οὐ διὰ ῥημάτων μόνοις, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων παιδεύει χρή. ἀκούσωμεν τούνυν τί φησι τῷ πατρί. πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. πάλιν δείκνυσιν ἡμῖν ὅτι οὐκ ἄκων ὑπὲρ τῶν σταυρὸν ἔρχεται. πῶς γὰρ οὐκ εὐχόμενος τοῦτο γένεσθαι, καὶ δόξαν τὸ πρᾶγμα καλῶν, οὐκ αὐτὸ μόνον τὸ σταυρωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ πάθος; ἐπεὶ καὶ ἦν οὕτως ἐγίνετο. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ ἐδοξάσθη. πρὸ
Ησ.α γ. μὲν γὰρ τοῦ σταυροῦ τοῦτό Ιουδαῖοι αὐτὸν ἤθελον Ισραὴλ γὰρ μοῦ, φησι, σὺ εἶ σύ· μετὰ δὲ τὸν σταυρὸν καὶ ἡ οἰκουμένη ἅπασα πρόσκειται. Εἶτα λέγει καὶ τὸν τρόπον τῆς δόξης, καὶ πῶς αὐτὸν δοξάσει.

2 Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ μὴ ἀπόληται.

Τὸ γὰρ ἐνεργητικὸν ἀεί, ὦ Θεῷ δόξα. τί δέ ἐστι· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς; τίνας δείκνυσιν, ὅτι οὐκ εἰς Ιουδαίους μόνους τὰ τοῦ κηρύγματός ἐστι ζωτεσταλμένα, ἀλλ' εἰς τὸν οἰκουμένην ἐκτείνεται πᾶσαν, καὶ προκαταβάλλεται προοίμια τῶν ἐθνῶν. ὅπερ γὰρ εἶπεν, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε· μέλλει δὲ μετὰ ταῦτα λέγειν, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, δείκνυσι καὶ τὴν πατέρα τοῦτο βουλόμενον. σφόδρα γὰρ τοῦτο ἐσκανδάλιζε Ιουδαίους, ὡς τοῦ μαθητὰς δὲ. οὐδὲ γὰρ μετὰ ταῦτα εὐκόλως ὑπεῖχοντο τῷ ἐθνῶν ἀπτεσθαι, ἕως τὸν τοῦ πνεύματος ἔλαβον διδασκαλίαν. καὶ γὰρ ὁ μικροὶ σκάνδαλον Ιουδαίοις ἐγίνετο. μετὰ δὲ [τὴν] τοσαύτην τοῦ πνεύματος ἐπίδειξιν, εἰς τὰ Ιεροσόλυμα προσκαλούμενος ὁ Πέτρος, μολις ἰσχυσε τὰ ἐγκλήματα διαφυγεῖν, εἰπὼν τὰ κατὰ τὴν σινδόνα. τί δέ ἐστιν, ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός; πότε ἄρα τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔλαβεν, ἐρώτημα τοῖς αἱρετικοῖς; πρὸ τοῦ πλάσαι αὐτούς, ἢ μετὰ τὸ πλάσαι; αὐτὸς μὲν γὰρ φησι μετὰ τὸ σταυρωθῆναι καὶ ἀναστῆναι. τότε γοῦν λέγει, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία· ποσοῦτοι μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. τί οὖν; οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐποίησε μὲν αὐτούς, ἐξουσίαν δ' αὐτῶν οὐκ εἶχε μὴ τὸ ποιῆσαι; καὶ μιλῶ φαίνεται πάντα αὐτὸς ποιῶν καὶ ἐν τοῖς ἄνω χοροῖς, καὶ τοὺς μὴ κολάζων ὡς ἀμαρτάνοντας (οὐ μὴ κρύψω γάρ, φησι, ἀπὸ τοῦ παιδός μου Ἀβραάμ, ὁ ἐγὼ μέλλω ποιῆν) τοὺς δὲ καὶ μᾶλλον ὡς κατορθοῦντας. Εἶτα τότε μὲν εἶχε, νῦν δὲ ἀπώλεσε, καὶ πάλιν ἔλαβε; καὶ ποῖος δὴν ταῦτα δαίμων ἐφθέγξατο; Εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ἐξουσία καὶ τότε καὶ νῦν (ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει, φησὶ, τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ) τί ἐστι τὸ εἰρημένον, ἔμεινεν αὐτοὺς πέμπειν εἰς τὰ ἔθνη· ἵν' οὖν μὴ νομίσωσι κηποτοιίαν εἶ) λέγε τὸ λεγόμενον, οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, δείκνυσι καὶ τῷ πατρὶ τοῦτο λογιζόμενον. Εἰ δὲ μὴ πολλῆς αὐτῷ τῆς εὐτελείας φθεγξεται, θαυμασὸν οὐδέν. ὅταν γὰρ καὶ ἐκείνοις ἀκυδόμει τότε, καὶ οὐκ ἦν μὴ τὰ τοῦ κόσμου· καὶ ὅπερ εἶπον, ἀεὶ τῇ τῆς εὐτελείας ὑπερβολῇ σφόδρα ἐπιτίθει ὅπως συγκαταβάσεως ἰῶται λεγόμενα. τί δέ ἐστι, πάσης σαρκός; ἐπὶ γὰρ δὴ πάντες ἐπίστευσαν. καὶ μιλῶ, τὸ αὐτὸ μέρος, πάντες ἐπίστευσαν· εἰ δὲ μὴ προστίθει τις τοὺς λεγομένους, ἢ τὸ διδάσκοντος τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ τὴν μὴ διαβολήν.

Ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃς ζωὴν αἰώνιον. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἀνθρωπικώτερον φθέγγεται, μὴ θαυμάσῃς. τὴν τε γὰρ Εἰρηνίων αἵρεσιν ἔσχεν ἔτι τὸ ποιῆ, καὶ φυλαττόμενος ἀεὶ ὃ αὐτὸς πρὸ ἐαυτοῦ λέγει μέγα, ὅπερ τοῦτο προσίστατο τοῖς ἀκροωμένοις, διὰ δὲ μηδὲν μέγα περὶ αὐτὸν φλυαρίζεσθαι τέως. ὁ γοῦν Ιωάννης, ὅταν ὀξὺ οἰκείου φθέγξηται προσώπου, οὐχ οὕτω ποιῆ, ἀλλ' ὅπερ ὑψηλότερον ἀναγκαῖον λέγειν, οὕτω λέγων· πάντα

δι'

εαυτὸν ἐν τῇ ἐκ βασιλείαν, ἐν τῇ λαμπρότητα τῆς ἁγίων, ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἀπολύτωσι; ἀλλὰ ταῦτα ἐν παρρησίας, φησὶν, ἐκφανῶ ὑμῖν ἐν παροιμίαις. ποίαν παροιμίαν; βούλει ἐν ταύτην τὰ ἐν παροιμίαν εἶπω; εἰπόντι πόσης ἐλευθερείας ἀπολαύεις, ἢ πῶς σαυτὸν δέδωκας σαυτὸν πέμεις ἀρετῇ συζῶν, σὺν ἐμοὶ, σὺν ὑπὲρ οὐλον, ἢ συνθαπτόμενος, ἢ τῷ πνεύματι δοκιμαζόμενος, σὺν δυσπραγῶν, ἢ πενίαν, ἢ τόπον, σὺν ἄλλο τῆς αἰσθητῶν σαυτοῦ· ἐκφανῶ ὑμῖν, καὶ μυρία κτῆ γνώμιον ἡμῖν), ἢ ὥσπερ ἐκ πηγῶν ὁ πλοῦτος ὑπερρέῃ, ὁ τῶν δυτεραγῶν πόλεμος, ἢ αἱ ὑπερβολαὶ, ἐν ἁπλῶς παντὸς ἀθλιώτερον ποιήσει τὸν μετ' ἐκείνων πλημμελοῦντος βίον. τῆς γὰρ καταπύστου ἀφροσύνης ἐκείνης ἡ τυφώσης, ἀνάγκη πόλεμον αἴρεσθαι ἐν τῇ ἐκείνης ἀρέσκειαν. τοῦτο δὴ μυρίων ἀνατρεπτότερον καὶ πάσης ἀφορμῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν. ἀλλ' ἐκ ἐν ταῦτα τοιοῦτον ἐστίν.

Ὁ δὲ καρπὸς, φησὶ, τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη. ὑδαμοῦ πόλεμος, ἐστὶ χρημάτων ἀχρείας δαπάνη, ἐστὶ οἰκείων μετὰ δαπάνης. καὶν ὀβολὸν σῇ, καὶ ἄρτον, καὶν ποτήριον ψυχροῦ, πολλοῦ σοι τὸν μισθὸν ἔσεται, ἐν ἐστὶν ὅπου· τὸ σε δακεῖν ἢ λυπῆσαι ποιῇ, δηλαδὴ πάντα ὥστε ποιῆσαί σε ἔνδοξον, ἢ πάσης ἀπαλλάξαι αἰσχύνης. τίνα οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν, ποίαν συγνώμην, ταῦτα μὲν ἀφέντες, τοῖς μὲν ἀδυτοῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, ἢ εἰς τὸ τῶν πυρὸς κάμινον τὸ χρημάτων ἐκόντες ἑαυτοὺς ἐκβάλλοντες; διὸ παρακαλῶ τοὺς τὰ τοιαῦτα νοσεῖν ἀναισθήσαντας ἑαυτοὺς, ἢ πρὸς τὸ ὑγιὲς ἐπανάγειν, μηδὲ ἀφίεναι εἰς ἀπώλειαν ἐμπεσεῖν. ἐπεὶ ἢ ὁ υἱὸς ἐκεῖνος πολλῷ χαλεπώτερα τούτων ἔπαθεν· ἀλλ' ὅμως πρὸς οἶκον ἐπανῆλθε τὸν πατρῷον, ἢ ὑπὲρ τῆς πρώτης ἐγένετο ἁμαρτίας, ἢ τὸ δεύτερον εὐδοκιμήσαντος ἐφάνη λαμπρότερος. τοῦτον ἢ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ἢ πρὸς τὸν πατέρα ἐπανελθόντες ὀψὲ ποτε, τῆς αἰσχρολωσίας ἀποσώμεν ἐκείνης, ἢ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἑαυτοὺς μεταγάγωμεν, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῆς ἀρρήτου ἀπολαύσωμεν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γεν. ε.κθ.

ἴσ. πθ

Ομιλ. πα. ΤΑΥΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΠΗΡΕ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ [ΑΥΤΟΥ] ΕΙΣ ΤΟΥΡΑΝΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΠΕ· ΠΑΤΕΡ, ΕΛΗΛΥΘΕΝ Η ΩΡΑ, ΔΟΞΑΣΟΝ ΣΟΥ ΤΟΝ ΥΙΟΝ, ΙΝΑ Ο ΥΙΟΣ ΣΟΥ ΔΟΞΑΣΗ ΣΕ. κζ ζ.

Ποιήσας δὲ διδάξας, φησὶν, ἔστε μείζονας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἢ μάλα εἰκότως. ὃ μὲν γὰρ διὰ ῥημάτων φιλοσοφῶν, θύκολον· ἢ ὃ διὰ τῶν ἔργων ὑποδείξας, γοναίου πλείονος ἢ μεγάλου. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ὡδὶ ἀνεξικακίας ὑφηγούμενος μέσον ἑαυτὸν ἔστησεν, κελεύων ἐκάστην λαμβάνειν τὰ ἐπιτάγματα. διὰ τοῦτο ἢ μὴ τοῖς μαθηταῖσιν ταῦτα ὑπὲρ ὑμῶν τέκνα), παιδεύων ἡμᾶς ἐν τοῖς πειρασμοῖς πάντα ἀφιέναι ὑπὲρ τῶν Θεὸν καταφεύγειν. ὅπου γὰρ εἶπεν, ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ἢ καταστήσει αὐτῶν τὰς ψυχὰς, διὰ τῆς θύρας δείκνυσι πάλιν. ὡς γὰρ ἀνθρώπων ἔστιν· ἢ δι' ἐκείνους ταῦτα ποιῇ, ὥσπερ οὖν ἢ ὑπὲρ Λαζάρου, καὶ λέγει τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ναί, φησὶν· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν Ἰουδαίων εἰκότως ταῦτα ἐγίνετο· ὑπὲρ ἢ τῶν μαθητῶν τίνος ἕνεκεν; ἢ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν εἰκότως. εἰ γὰρ μὴ τοσαῦτα λέγοντες, νῦν οἴδαμεν, ὅτι πάντα οἶδας, μᾶλλον πάντων βεβαιωθῆναι ἐσπεύδομεν. ἄλλως ἢ, ἐστὶ δύσκολος ὁ εὐαγγελιστὴς· ὃ παράλογον καλῶ· ἀλλὰ τί φησιν; ἦρε σου τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, ἢ διαλέγεται αὐτῷ ποτὲ μὲν ὡς τῷ πατρὶ μᾶλλον εἰ) φησιν. Εἰ ἢ ἀλλαχοῦ λέγει εὐχόμενος, ἐν δείκνυσιν αὐτὸν ποτὲ μὲν ὡς τῷ πα-

Ιωαν. ια. μβ.

ἥμερον ἴδωσιν, πάντα αὐτοῖς ἐν εὐπαρασκευῇ καὶ πάντα οἰκεῖα τὰ πρόσωπα, καὶ πάντα ἄξενα φέρε), καὶ πενία, καὶ νόσος, καὶ ὁπόσων τοιούτων ἕτερον. ὁ γὰρ βίον ἑαυτῷ πλάσας ἀληθινόν τε καὶ μακάριον, ὡς δῶ τῷ ἐρωμένῳ ἔχοντι πρὸς αὐτὸν ἀφθονίαν. καὶ ὁ δόξαν ἴσασιν δυσφημίαν, οὐκ ἀπειλεῖ· ἀλλά, κἂν ὑβρίζῃ τις, ἐκ τοῦ πολλῆς ἡδονῆς καὶ τῆς πρὸς ἐκείνης εὐνοίας, ἀπαθῶς φέρουσι ῥᾳδίως· ἐκείνη γὰρ καὶ λοιδορήσασα, καὶ εἰς τὸ πρόσωπον πτύσασα, ῥόδοις βάλλεσθαι νομίζουσι ταῦτα πάσχοντες. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ καὶ αὐτῷ οὕτω διέκειτο; καὶ γὰρ τὴν οἰκίαν [τὴν] ἐκείνης πασῶν ἡδίστην ἡγεμονεύειν νομίζουσι, καὶ πλείστη ἡ, καὶ καταπίπτουσα. εἰ δὲ λέγω τοὺς τοίχους; καὶ γὰρ τοὺς τόπους αὐτοὺς, ἐν οἷς διατρίβουσιν ἐκείνην ὁρῶντες διαφέρειν). ἐγὼ δέ μοι δόκω τὸν ἀποστολικὸν εἰπεῖν. καθάπερ ἐκεῖνός φησιν, ὥσπερ παρεσκεύασε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, ὅτε δεδουλεύκατε τὰ μέλη ὑμῶν τῇ δικαιοσύνῃ· οὕτω δὴ καὶ ἐγὼ λέγω, ὡς ἠγαπήσαμεν ἀλλήλους, ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ οὐδὲν δεινὸν πεισόμεθα πρὸς ἐκείνου. καὶ τί λέγω ἀλλήλους; οὕτως ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν. ἐφείσατο ἀκουσάντων ὅτι τοσοῦτον ἀπαιτῶ μέτρον ἀγάπης ὅσην Θεοῦ, ὅσην καὶ τὴν πορνὴν ἐπεδείξαμεν; ἀλλ' ἐγὼ φείδομαι, ὅπως οὐδὲ τοσοῦτον ὑπερβαίνωμεν. καὶ, εἰ βούλεσθε, ἐπιξελθωμεν τῷ λόγῳ, εἰ καὶ σφόδρα φορτικὸν δοκεῖ τὸ λεγόμενον. ἡ ἐρωμένη τοῖς ἐρῶσιν οὐδὲν ἀντιφιλεῖ ἀχάριστον, ἀλλ' ἀμείβεται καὶ αἰσχύνῃ καὶ ὕβρει. τοῦτο γὰρ εἰς ποιᾶς τὸ παροξυνθεῖσαν πορνὴ γυναικὶ, καταγέλαστον, αἰσχρόν, ἄπιμεν. ὁ δὲ Θεὸς ὑβριστὰς καὶ τοὺς ἐν οὐρανοῖς ἐπαγγέλλεται ἀγαθὰ, καὶ γονεῖς ἡμᾶς ἐποίησε, καὶ ἀδελφοὺς τοὺς μονογενοῦς, καὶ ζωὴν ἣν μυρία πρόσεχε, καὶ τιμίων παῤῥησίαν, καὶ τοσαῦτα ἐπαγγέλλεται δῶρα ἀγαθὰ, ἅπερ μηδὲ ὀνόματος δυνατόν, καὶ ἡμῖν ὄντας ἀχαρίστους καὶ ἀνοήτους ἡμᾶς ποιεῖ. καὶ πάλιν, ἐκεῖνα δαπανᾶν ἀναγκάζει πάντα τὰ αὐτῷ εἰς βάραθρον καὶ ἀπώλειαν· ὁ δὲ Θεὸς ἀπείρων κελεύει ἀγαθῶν, καὶ ἑκατονταπλασίονα δίδωσι, καὶ ζωὴν αἰώνιον. πάλιν, ἐκεῖνα ὡς ἀνδράποδόν χρήσασθαι τῷ φιλεῖν, τυράννου πάντως χαλεπώτερον ἐπιτάττουσα· ὁ δὲ Θεὸς φησὶν, οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους. εἶδες τὸν ἀνθρωπίνου καὶ τὸ σύνηθες κακόν, καὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ ἐκεῖθεν; τί οὖν τὰ μὴ τοιαῦτα, τοιαύτης μὲν ἔχειν καὶ ἀγρυπνοῦσι πολλοὶ, καθ' ἅπερ ἀν ἐπιτάξῃ μὴ παρεμπίπτουσαν ἀνασχύουσι, καὶ οἰκίαν καὶ φίλους καὶ πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ φίλους, καὶ χρήματα, καὶ παρρησίαν, καὶ πάντα ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἐρημίᾳ τὰ αὐτῷ· τὸν δὲ Θεοῦ πολλαχοῦ ἔχειν, μᾶλλον δὲ ἡμῶν αὐτὸν ἔνεκεν, οὐδὲ τρίτον μοῖραν ἀναλῶσαι ἀριθμοῦμεν τῶν ἔντων, ἀλλὰ πεπωκότα ὁρῶσιν ἕτερον, καὶ παῤῥησίαν ἔχομεν γυμνοί, καὶ οὐδὲ λόγου μεταδίδομεν. ἐκείνης δὲ καὶ δεσποινίδα ἴδωσιν ἐφασταὶ καὶ βαρβάροις, ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἑστῶτες, ὥσπερ ἐγκαλλωπιζόμενοι καὶ ἀναλλόμενοι ἁμαλέσιν, μακρῶν λόγων ἀνελίττοντες διαύλους· καὶ οὐδὲν εἰ τὸν βίον πάντα νομίζουσι δι' αὐτὴν, οὐκ ἀρχοῦσι, καὶ βασιλείαν (καὶ ἴσασιν ὅσοι καὶ νοσήματος ἐλεηθῆναι πεῖραν) καὶ χάριν ἔχουσι πλείονα ἐπιζητοῦσι, ἢ σηκαθίοισιν ἕτεροι. ἆρ' οὐκ εἰκότως γέγονα; ἆρ' οὐκ εἰκότως μυρίας κολάσεις; ἀναπέφωμεν τοίνυν, καὶ παῤῥησιασώμεθα τῇ τοῦ Θεοῦ δεσποτείᾳ καὶ θαῤῥοῦντες, καὶ τὸ ἥμισυ μέρος, ἢ τῇ πορνῇ προσέχουσιν ἕτεροι, καὶ τὸ τέταρτον. πάλιν φείδεσθε πάλιν· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς. ἀλλ' οὐκ ἐξουλόμην ὅπως τῶν λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅπως τῶν πραγμάτων φείδησθε ὑμᾶς. νῦν δὲ θαῤῥοῦντα μὲν ἡμῶν ἡ καρδία συγκέλλεται, δεδιότας δὲ πάντα ῥίπτομεν. τί οὖν ὁ κέρδος; δοῦλοι γὰρ ὄντες οὐδὲν χρήματα ἀπολέσουσιν, οὐδὲ πενίαν ὀδύρεται, ἀλλὰ καὶ δημοσιωθέντος ἔδωκε πολλάκις ἀλοῦς· θαῤῥοῦντα δέ, ἐὰν ἐλεημοσύνης μεταδῶμεν, παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκίαν καὶ πρόσοδον, καὶ μυρίας πρόφασιν ἡμῖν προβάλλονται. ἀλλ' ἡδονὴ πολλή, φησὶν, ἐκεῖ· τοῦτο γὰρ ὄντι ὁ θρίαμβος καὶ ὁ δῆμος. τί οὖν, ἐὰν δείξω μείζονα θαῤῥοῦντα τὴν ἡδονήν; ἐκεῖ μὲν γὰρ μακρὸν ἀποτέμνεται τῆς ἡδονῆς ἡ αἰσχύνη καὶ ἡ ὕβρις καὶ ἡ δαπάνη, δεύτερον ὁ πόλεμος καὶ ἡ ἀπειθεία· θαῤῥοῦντα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον. τί γὰρ τῆς ἡδονῆς ταύτης ἴσον, εἰ πέ μοι, καθ' ἅπαξ προσδεχθῆναι τὸν ἄνδρα

ἐκεῖνον

μωμθ, ἀκολουθήσωμθ τῷ βασιλῖ, ἡσυχῆμθ χὲ αὐτῷ ζῆσαι. καταφρονήσωμθ αὐτῶν τῶν ἡδονῶν. χὴ γ δεῖ πόνων. μεταθῶμθ τὴν ψυχήν· ὡς ἐκ εὑρανεῖ, χὴ ναίκηται ὁ κόσμος ἅπας. δὺ μὴ ἐπιζυμώσης αὐτῷ, νενίκηται· ἂν καταγελάσης αὐτοῦ, πέπτωκε. ξένοι ἐσμὲν χὴ παρεπίδημοι· μηδενὶ τοίνυν τῶν λυπηρῶν ἀλγῶμθ. οὐδὲ γὰρ, εἰ παιδίον ἡμῶν λάμ-
5 ψας χὴ ἐπιγνοὺς ἀφανῶν εἰς μακρὰν τινα χῶραν ἀπῆλθες, μηδενὶ γνώριμος ὤν, μηδὲ παῖδας ἔχων, μηδὲ πλοῦτον, εἶτά τις ὕβρισεν, ἤλγησας δὺ, ὡς οἶκοι ζῶν τὰ παθών. ὃ γὰρ εἰδέναι σαφῶς, ὅτι σὺ ξένη χὴ ἀλλοτρία εἶ, πάντα φέρειν εὐκόλως ἔπεισε, χὴ ὃ καταφρονῆσθαι χὴ ὃ πεινῆν δὲ διψῆν χὴ ὃ ὅπουοὖν παθεῖν. τοῦτο λογίσαι χὴ σύ, ὅτι ξένος εἶ καὶ παρεπίδημος, χὴ μηδέν σε τῶν ἐν τῇ ξένῃ ταύτῃ θορυβείτω. χὴ γὰρ πόλιν ἔχεις, ἧς τεχίτης
10 χὴ δημιουργὸς ὁ Θεός. ἀλλ' οἰκήσεις αὖτη πρὸς βραχὺ μόνον χὴ ὀλίγον· ἐὰν θορυβῆται τις, ὑβριζέτω, λοιδορείτω· ἐν ξένῃ ἐσμὲν χὴ εὐπειθῶς ζῶμθ. τὸ γὰρ δεινὸν, ὅτι τῆς πατρίδος τοῦτο παθεῖν, ὅτι τῶν πολιτῶν· τοῦτο μεγίστη ἀγημοσύνη χὴ ζημία. ἐὰν γὰρ μὴ τῆς ἔξω μηδέν ἐστιν ἡμῖν ἀγαθὸν ὑφίστα· μὴ γὰρ ὕβρεις ἀπὸ τῆς γνώμης τὸ ὑβριζόμενον χαλεπώτερον μόνον, ἐὰν τις εἰδὼς τὸ ὑπάρχον ὕβρισῃ, τότε καὶ ὕβρις πικρά· ἐὰν δὲ ἰδιώτην νομίσας ὑβρίσῃ, οὐδὲ ἅψασθαι δοκεῖται τοῦ παροιμιώδους τράγου. ὅτω δὲ ἡμῖς λογισώμεθα. οὐδὲ γὰρ ἴσασιν ὅπερ ἐσμὲν οἱ ὑβρισταὶ, οἵ ὅτι πολίται τῶν ἀρχαίων χὴ εἰς τὸν ἄνω
χ. ἀπ. ἀφημῶν ἀποικεσαμένοι πατρίδα, χὴ τῶν χρυσῶν ἐσμὲν συγχορευταί. μὴ τοίνυν ἀλγῶμθ, μηδὲ ὑβρει ἡγώμεθα τὸν ὑβρει. εἰ ἐγνώκεσαν, οὐκ ἂν ὑβρισαν. ἀλλὰ πῶς οἱ ἀτελεῖς νομίζουσι; μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμῖς ταύτῶν ὕβριν νομίζωμθ. εἰ πού γὰρ μοι, εἴ τις ὁδοιπόρων, παῖδας σὺν αὐτῷ φθάσας, ὀλίγον διάστημα ὑπὸ πομποχείῳ οὐκ ἀνεχώρησε καὶ λοιδορῆσαί· ἆρα γ γελάσεται τὸν ἀγνοοῦντα οὐκεῖον; γ τιμήσαιτο μᾶλλον αὐτὸν ἡ πλάνη; οὐκ ἐπτύφησεν, ὡς ἄλλῳ τινὶ ὑβριζομένου; ὅτω χὴ ἡμῖς περὶ τοῦτων. ἐν γὰρ τῷ πομποχείῳ κἀνθάδε πάντες σὺν ἡμέραις, σὺν ὁδοῦσι τὴν ὁδὸν ταύτην. ὅταν οὖν μεθ' ἡμῶν τινες ἀνθρώπων ἐν ὁδῷ ὄντες σὺν ἀλλήλοις ὑβρίζωσιν, τί ἡμῖν μέλει; ἀλλ' ἐὰν ἐν πομποχείῳ ἐσμὲν, ἐὰν ἐν ὁδῷ, ἐὰν ἐν πανδοκείῳ, ἐὰν ἐν ἀγορᾷ, ἐὰν ἐν πλοίῳ, ἐὰν ἐν ἐρήμῳ, ἐὰν ἐν πόλει, ἐὰν ἐν ἀγρῷ, ἐὰν ἐν ὄρει, ἐὰν ἐν κοιλάδι, ἐὰν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐὰν ἐν ἀγορᾷ, ἐὰν ἐν οἴκῳ

τέρχ. Επειδὴ γὰρ ὁ τῆς ἀναστάσεως λόγος οὐχ ὡς ἔτυχεν αὐτοῖς προεμνήσθη, καὶ μὴ τόπον ὃ ἀκούειν ὅτι παρὰ Θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐκεῖ πάλιν ἄγω, ζωοποιῶ αὐτὰ παρισφέρει. ὃ μάθωμεν ἀπηλλάττοντο, ὅτι ὀρθῶς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν· τὸ δέ, ὅτι μέλλουσι σὺν ἀσφαλείᾳ ἔξειν. ὅτι μὲν οὖν ἔλεγε, μικρόν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, εἰκότως ἠγνόουν· πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον ἐρωτήσειν; οὐκ ἐρεῖτε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, καὶ ποῦ ὑπάγεις, ὅτι πᾶσαν εἴσεσθε τὴν γνῶσιν, ἐὰν δέχεσθε τοὺς ὑμᾶς ὁ πατὴρ, ὥσπερ κἀγὼ. ὅτο μάλιστα αὐτοῦ ἐφαπτεύσας ἐποίησε τὸ μαθεῖν ὅτι ἓν πατρί ἐσμεν· φίλοι. εἶτα λέγουσι

30 Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα. Ορᾷς ὅτι τοὺς τὸ ὑφορμοῦν τῆς ἀγνοίας ἀπεκόψατο; Καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· Τοῦτο, φησὶν ἡ ἀκούσαι οἶδας τὰ σκανδαλίζοντα ὑμᾶς, καὶ διέπαυσας, ὥστε εἶπες ὁ πατὴρ ὑμᾶς φιλεῖ, ὅτι ἐμὲ πεφιλήκατε. μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα, τότε λέγουσι, νῦν οἴδαμεν. ὁρᾷς πῶς ἀπλῶς εἶχον; εἶπα ὥστε ὥσπερ ἦκε χρὴν αὐτῷ προέχοντες λέγουσι, νῦν οἴδαμεν, λέγει, πολλῶν δεῖσθε ἑτέρων, ὡς τὸ τέλειον ἐλθεῖν. ὥσθ' ὥσθ' πω ὑμῖν καταρθῶ). νῦν οὖν πιστεύετέ με τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοσοῦτος ὑμῶν κρατήσει φόβος, ὡς μηδὲ μετ' ἀλλήλων διωμολογῆσαι δύαχωρῆσαι. ἀλλ' ὁρᾶτε ἀπὸ τούτων πόσον μέρος δεινοῦ. ὁρᾷς πῶς πάλιν συγκαταβαίνει ὁ λόγος; ὃ τοῦ γὰρ αὐτοῖς καὶ εἴκαλε, ὅτι συγκαταβάσεως δέον) διηνεκῶς. ὥστε γὰρ ἔλεγον, ἴδε νῦν προῤῥησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις, καὶ ἀφ' τοῦτο πιστεύομέν σοι, δείκνυσιν ὅτι νῦν, ὅτε πιστεύουσιν, ὅπω πιστεύσουσι, καὶ δὲ ἀσθενοῦσι αὐτοῖς τὰ ῥήματα. ταῦτα λέγει, ὡς ἕτερον αὐτοῦ παραπέμπων χαιρεῖ. τοῦ, 32 Ο πατὴρ μεθ' ἐμοῦ ἐστι, Δι' αὐτοῦ πάλιν τίθησι. ὅτο γὰρ αὖθις καὶ κατ' ἐβούλοντο μαθεῖν. εἶτα δείκνυσι, ὅτι καὶ τελείαν γνῶσιν παραδίδου αὐτοῖς ταῦτα λέγων, ἀλλ' ὡς τὰ λογισμὸν αὐτοῖς μὴ ταράξῃ (εἰκὸς γὰρ αὐτοῦ λογίζεσθαι δύθρώπινά τινα, καὶ ὅτι καὶ δὲ μᾶς ἀπολαύσουσι πρὸς αὐτὸ βοηθείας) φησί· 33 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε· Τοῦτο, ἵνα μὴ σκανδαλητέ με τὰ ἀσθενοῖας ὑμῶν, ἀνὰ παραδέξησθε. μὴ εἴπω εἰς δόγμα ὃς ἐλκέτω τὰ λεγόμενα. Εἰς γὰρ ἡμετέραν εἰρήνην παρακληθῆναι καὶ ἀγαπᾶσθαι. ὥστε γὰρ μέχρι τούτου, φησί, τοιαῦτα πάσχουσι, " φησὶ ὑμῖν τὰ τῶν δεινῶν· ἀλλ' ἵνα ἀν ἦτε ἐν τῷ κόσμῳ, θλῖψιν ἕξετε, ἐν νῦν ὅτε παραδιδόμεθα, ἀλλὰ καὶ μὴ ταῦτα. ἀλλὰ ἀσφαλίσηται τὴν λογισμῷ. ὥστε γὰρ πείσεσθε δεινόν. τὸ δὲ διδασκάλου παραμυθούμενον τὴν ἑαυτοῦ, καὶ χρὴ ὥστε μαθητὰς ἀλύειν. ὥ πῶς νενίκηκας, εἶπέ μοι, τὸν κόσμον; εἶπον μέν πω, ὅτι τὸν ἀρχηγὸν αὐτὸν κατέβαλον κάτω· εἰσιόντι δὲ ὕστερον, πολλῶν εἰκότων ὑμῖν καὶ παραχωρεῖσθαι.

ΗΘΙΚΟΝ Εξεστι δὲ καὶ ἡμῖν τοιαῦτα, ἐὰν βουλώμεθα, εἰς Θν δέχεσθαι τῆς πίστεως ἡμῶν ἀφορμὰς, καὶ ταύτην βαδίζοντας τὴν ὁδὸν, ἣν αὐτὸς ἡμῖν ἔτεμεν. ὅπως οὖν θανάτου ἡμῶν φείσεται. τί οὖν; οὐ " τηθήξομεν, φησι; ἀπὸ γὰρ τούτου δῆλον, ὅτι οὐ φείσεται. καὶ μέντοι ὁ ἀντιμαχησάμενος ἔσται λαμπρότερος, οὐχ ὅταν μὴ συμπλακῇ τῇ ἐχθρᾷ, ἀλλ' ὅταν συμπλακεὶς μὴ κατισχύσῃ. οὐ τοίνυν ἀφ' τοῦ συμπλοκῆ θνητοὶ, ἀλλὰ ἀφ' τοῦ νίκης ἀθάνατοι. τότε γὰρ ἂν ἡμῶν θνητοὶ, εἰ ἐμένομεν πρὸς αὐτὸ διηνεκῶς. ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν εἴποιμι τὰ μακροβιώτατα τῶν ζώων ἀθάνατα, καίτοιγε πολὺν ὑμοῦντα χρόνον ἔχω θανάτου· ὅτως οὐδὲ θνητὸν, ἀφ' ὃ λύεσθαι θανάτου, Θν μέλλοντα μὴ Θν θάνατον αἴσχεσθαι. εἶπε γάρ μοι, εἴ" ἵς τοὺς ὀλίγον ἐρυθριάσειε, τοῦτον ὅτω καλέσωμεν διηνεκῶς ἐρυθρόν * ; οὐδαμῶς. ὁ γὰρ ὅτι τὸ τοιοῦτον ἕξις. εἴ" ἵς ὠχρὸς ἡμοῦτο, τοῦτον ἱκτιερώπατο τοσοῦτον; οὐδαμῶς. τοσοῦτον γὰρ ὁ πάθος. οὐκοῦν οὐδὲ θνητὸν καλέσῃς Θν ὀλίγον χρόνῳ ἡμούμενον τοῦ θανάτου· ἐπεὶ δὲ οὐ καθυδόντας ὅτως ἐρεῖμεν. τεθνήκασι γάρ, ὡς εἶπεῖν, καὶ εἰσιν ἀνεγείροντοι. ἀλλὰ φθείρει τὰ σώματα· καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ ἵνα τὰ φθορᾶς μείνῃ, ἀλλ' ἵνα βελτίω ἡμῆται. νικήσωμεν τοίνυν Θν κόσμον, τοὺς ἀθανασίαν δραμοῦμεν,

Google

τε· ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται). Εἶπα δείκνυσι, ὅτι μὴ τὸν λύπων χαρὰν ἔχει, καὶ ὅλη ἡ λύπη ἔκτισε τὸν χαρὰν, καὶ ὅτι αὕτη μὲν βραχεῖα, ἡ δὲ ἡδονὴ ἀπέραντος, ὅπερ ὑπόδειγμα ἦλθε κοσμικόν· καὶ τί φησιν;

21 Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει. Καὶ κέκραγεν) ὑπερβολὴν ἢ καὶ Ⓦ πρόφασιν, συνεχῶς τὴν ὑπερβολὴν τῶν ὠδίνων ταῖς ἀγωνίαις ὑπερβάλλοντες. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὠδῖνες λήψονται ὑμᾶς· ἀλλ' ἡ ὠδὶς τὸ τέκνον χαρᾶς αἰτία· ἅμα καὶ Ⓦ πρὸς ἀναστάσεως πιστούμενος λόγον, καὶ δείκνυσιν ὅτι ὃ ἐπεθύμει ἀπελθεῖν, ὅμοιόν ἐστι τῷ ἀπὸ μήτρας ἀπελθεῖν εἰς λαμπρὸν φῶς· ὡσαύτως ἔλεγε, μὴ θαυμάσητε ὅτι διὰ λύπης τοιαύτης ὅτι τὰ συμφέροντα ὑμᾶς ἄγω· ἐπεὶ καὶ ἡ μήτηρ ὅτι ὃ ἠθέλησε μήτηρ οὕτως ἔρχεται διὰ λύπης. ἀφίησιν) ἢ ἐν ταύτῃ καὶ οἱ μυστικοί· ὅτι ἐλύσαν αὐτὸς τὸν θανάτου τὰς ὠδῖνας, καὶ νέον ἀνθρώπου ἀπεκύησε θεότητα πεποίηκε. Καὶ οὐκ εἶπεν ὅλη προελεύσεται ἡ θλῖψις μόνον, ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται αὐτῆς (τοσαύτη ἡ διαδεχομένη χαρά) ὅτω καὶ τοῖς ἁγίοις ἔσται. καὶ μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο χαίρει ἡ γυνὴ, ὅτι ἦλθεν ἄνθρωπος εἰς Ⓦ κόσμον, ἀλλ' ὅτι αὐτῇ παιδίον ἐτέχθη ἐπεὶ, εἰ διὰ τοῦτο ἔχαιρεν, οὐδὲν ἐκώλυε δὲ ἐφ' ἑτέρᾳ γυναικὶ πεπτώσῃ τὰς μὴ πλήσας χαίρειν. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔφησεν; ὅτι εἰς τοῦτο μόνον προελήλυθε τὸ ὑπόδειγμα, εἰς ὃ δεῖξαι προέκαιρεν μὲν τὸν λύπων, διὰ μακρὴν δὲ τὸν χαρὰν· καὶ εἰς ὃ μεταβάσαν εἰς) πρὸς ζωὴν, καὶ εἰς τὸ μέγα τῆς ὠδῖνος τὸ κέρδος. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐτέχθη παιδίον, ἀλλ', ὅτι ἄνθρωπος. ὑπὲρ ταῦτα γάρ μοι τὸν ἀνάστασιν ἀρίτηται τὸν αὐτὸν, καὶ ὅλη οὐκ ἐκείνῳ ὃ ὠδῖναι θανάτου, ἀλλὰ τῇ βασιλείᾳ ἵκανεσθαι ἔμελλε διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἐγεννήθη αὐτῇ παιδίον, ἀλλ', ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς Ⓦ κόσμον.

22 Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λυπηθήσεσθε· πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Εἶπα, ὅτι οὐκ ἔτι ἀποθανεῖται δηλαδὴ, φησί·

Καὶ οὐδεὶς αὐτὸν αἴρει ἀφ' ὑμῶν. 23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν.

Πάλιν οὐδὲν ἄλλο κατασκευάζει διὰ τούτων, ἢ ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐστι. τότε γὰρ εἴσεσθε πάντα λοιπόν. Τί δέ ἐστι, ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε; οὐ δεήσεσθε μεσίτου, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ ὄνομα μόνον εἰπόντας πάντα λαβεῖν. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου. Δείκνυσι τοῦ ὀνόματος τὴν δύναμιν, εἴτε μὴ ὁρώμενος, μηδὲ παρακαλούμενος, ἀλλ' ὀνομαζόμενος μόνον, καὶ πάντα τῷ πατρὶ ποιῇ θαυμαστά. πῶς δὴ τοῦτο λέγεται; εἴθα λέγουσιν, Ἐπίδε ὅτι ταῖς ἀπειλαῖς αὐτὸν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας λαλεῖν Ⓦ λόγου σου, καὶ ποιῶν ἐν τῷ ὀνόματί σου σημεῖα. καὶ ἐστείλατο ὁ Θεὸς εἴθα ἦσαν. Πραξ. δ κδ.

24 Ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν. Εἶτα δείκνυσιν, ὅτι συμφέρῃ πάλιν αὐτὸν ἀπελθεῖν, εἶγε ἕως τότε οὐδὲν ἠτήσαν, καὶ τότε [δὲ] λήψονται) πάντα ὅσα ἂν αἰτήσωσι. μὴ γάρ, ὅπερ λοιπὸν δώσομαι ὑμῖν, νομίσητε εἰκαλαλήφθαι· τὸ ὄνομά μου μείζονα ὑμῖν δώσει παῤῥησίαν. ἐπεὶ οὖν συνεσκιασμένα ἐῶν τὰ εἰρημένα, φησί·

25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν, καὶ ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν. Ἐσαι χαρὰ, ὅτε πάντες εἴσεσθε σαφῶς. λέγει δὲ Ⓦ τὴν ἀναστάσεως χρόνον. τότε παῤῥησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν (καὶ γὰρ ὅτι πάντα ἐκεῖνα ἡμέρας συνῶν δὲ διελέχθη αὐτοῖς, συναλιζόμενος καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ) νῦν μὲν γὰρ ἐν σώμασιν ὄντες, καὶ προσέχετε τοῖς λεγομένοις· τότε δὲ ἀναστάντα ἰδόντες δὲ συνόντες δυνήσεσθε παῤῥησίᾳ πάντα μανθάνειν, ὅτι αὐτὸς ὁ πατὴρ ὑμᾶς φιλήσει, τῆς εἰς ἐμὲ πίστεως βεβαίας γενομένης.

26 Καὶ οὐκ ἐρωτήσω Ⓦ πατέρα. Ἀρκεῖ ἡ εἰς ἐμὲ ἀγάπη προσῳκείωται ὑμῶν.

27 Ὁ πατὴρ ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. 28 Ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν κόσμον. πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

ου, ἀνέχηται. ὅπῃ γὰρ ἡ τῶν ἀσχημόνων φιλονεικία πολλὰς ποιεῖ τὰς ἐλπίδας, διὰ τοῦτο ἐκ μέσου γίνονται τοῦ ἀγάπου γεωργοῦσι μὴ ἀκριβείας πολλῆς. τί οὖν, εἰ τις μόνος εἴη, φησί, καὶ ἄκριτος μισθὸν ἔχοι φίλους; ἐγὼ μὲν γὰρ βούλομαι, εἰ δυνατόν, καὶ ζωδιατρείσειν ἀλλήλοις εἰδέναι· τέως ἡ μνήμη τὰ τῆς φιλίας ἀκόπα. ὁ γὰρ ὄπος ποιεῖ τοὺς φίλους. πολλοὺς γοῦν ἔχεσι τοὺν ἡμαίζοντας· οὐκ ἂν ἡ ἐταίμασαν, εἰ μὴ ἐφίλουν. καὶ αὖθις πάλιν ὑπὲρ ἁπάσης ἔχοι τις οἰκουμένης, ὅπερ μέγιστον φιλίας ὅρος τυγχάνει. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους, ἵνα ᾖ πολλοὶ ἡνωμένοι ἦ· καὶ ὅτι τῶν ἀμυήτων χείρας πιεύμεθα τὰς εὐχάς, λιτανεύοντες ὑπὲρ νοσούντων, καὶ τῶν καρπῶν τῆς οἰκουμένης, καὶ γῆς καὶ θαλάττης. ὁρᾷς πᾶσαν τὴν ἀγάπην τῶν δώρων; ἐν ταῖς εὐχαῖς; ἐν τοῖς μυστηρίοις; ἐν ταῖς προσφοραῖσι; τοῦτο πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν. διὰ ταύτης ἐχόμεθα μὴ ἀκριβείας, καὶ τὰ πρόσοπα καλῶς οἰκονομήσομεν, καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτυχόμεθα· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.οθ. 16 ΜΙΚΡΟΝ, καὶ οὐ θεωρεῖτε με· καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. 17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει, μικρόν; οὐ οἴδαμεν τί λαλεῖ. χ. ἐκάπ

Ἠν ὀδυνωμένον ψυχὴν καὶ ἐπὶ ἀγωνίας κατεχομένον πολλῆς, ὀδὲν οὕτως ἐοικὸς καταβάλλειν, ὡς τὰ τῶν λυπούντων ῥήματα τρεφόμενα ζωοχόα. τί δήποτε οὖν ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι λαλήσω μεθ' ὑμῶν, ζωοχόα τὰ αὐτὰ τρέφει, λέγων· μικρόν, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, καὶ, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με; ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῦ αἰσθόμενος ἔλεγεν ὁ μακάριος λέγων, ὅτε πάλιν αὐτῶν καταβάλλει τὰ φρονήματα. διὰ τοῦτο ἔτεκεν τοῦτο ποιεῖ, βασανίζων τὸ ἀγένειον καὶ δοκιμώτερον ἐργάζεται, καὶ ζωοπλίζει καλῶς αὐτοὺς ἐν τῇ τῶν λυπηρῶν ἀκροάσει γυναῖος εἰεγκεῖν αὐτὸν τὸν χωρισμόν. διὰ γὰρ τοῦτο μαθητεύσαντες, ἔμελλον καὶ ἐν τοῖς παράδοξα αὐτὸ ῥᾳδίως οἴσειν λοιπόν. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ αὐτὸ τοῦτο παραμυθία ἐστί, τὸ εἰπεῖν ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ἀπέρχομαι. τοῦτο γὰρ δηλοῦντος ἐστίν, ὅτι οὐκ ἀπολλύμαι, ἀλλὰ μετάσασις εἰς ὅσον αὐτὸν ἡ τελευτή. καὶ ἑτέραν παραμυθίαν αὐτοῖς ἐνέβηκεν. ὁ γὰρ εἶπε, μικρόν, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, μόνον, ἀλλὰ καὶ προσέστηκε· μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, δηλῶν ὅτι καὶ ἐπάνειμι, καὶ προσολίγον ἔσομαι ἐν χωρισμοῖς, καὶ διὰ ἐκεῖνα ἡ μία αὐτῶν συνουσία. τοῦτο μάθωμεν οὖν ζωοδόν. ὅταν καὶ ἐνίοτε αἴ τις ἔλπιδας ἐκπίπτουσιν, πολλάκις ζῶντα ἀκούοντες, ὡς μηδὲν ἀνήκεστον, ὅπως ἀμφιβάλλουσι πῶς οὖν ὁ ζωὸς ἔσται; ἢ διὰ τὴν λύπην, ὡς ἔγωγε οἶμαι (αὐτὸς γὰρ ὀξέβαλλε τὰς διανοίας αὐτῶν τὰ λεγόμενα) ἢ διὰ τὴν ἀσάφειαν τῶν λεγομένων. διὸ καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς δύο σκάνδαλα πάσχειν· οὐκ ἦν τὰ σκάνδαλα. Εἰ γὰρ ὀψόμεθά σε, φησι, πρὸς ὑπάγεις; Εἰ δὲ ὑπάγεις, πῶς ὀψόμεθά σε; διὰ τοῦτο λέγουσιν, οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. ὅπερ μὲν γὰρ ἀπέναι ἤμελλεν, ἤδεσαν· ἠγνόουν δὲ ὅτι μικρὸν ἤξει πρὸς αὐτούς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὑπόμνησιν αὐτοῖς, ὅτι οὐ ζωοδοτεῖ τὸ λεγόμενον. βουλόμενος γὰρ αὐτοῖς ἐμπῆξαι τὸ περὶ τοῦ θανάτου δόγμα, τί φησι;

20 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς·

Ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. Ἐπειδὴ γὰρ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι, τὰ χείρω ἐπίστευον τῷ πιστεύειν, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται, εἶτα ἀκούσαντες ὅτι ἀποθανεῖται, ἀμφιβάλλουσι οὐκ εἰδότες τί ποτέ ἐστι τὸ μικρόν, φησι· κλαύσετε καὶ θρηνήσετε

π·

μὴ νομίσωσι τοῦ ἀκούειν ἐκείνῳ πειθόμενοι, μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ἐκείνου διδασκαλία, φησίν, ὅστις ἐξ ὧν ἔμαθεν ἐγὼ διδάσκει, οὐκ ἴδιά τινα καὶ αὐτὸς ἐρεῖ. μὴ δὴ νομίσητε ἕτερα εἶναι τὰ ἐκείνου. ἡ γὰρ καὶ ἡ σκῆψις ἐμὰ ὅστι καὶ τὸ ἐμὸν συγκροτεῖ δόξαν. εἰ γὰρ θέλημα πάσης ἡμῶν καὶ ψυχῆς καὶ ἀγίου πνεύματος. ὕτω καὶ ἡμᾶς εἶναι βούλεται λέγων, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ ἓν ἐσμεν.

Οὐδὲν γὰρ ὁμοιότης, ἴσοι δὲ συμφωνίας. ὁ γὰρ εἷς, πολλοστός ἐστιν ὅπως. αἱ γὰρ ΗΘΙΚΟΝ
ὁμόψυχοι ὦσι δύο ἢ δέκα, οὐκ ἔστι εἷς ὅστις ὁ εἷς, ἀλλὰ δεκαπλασίων ἕκαστος αὐτῶν γίνεται, καὶ εὑρήσεις ἐν τοῖς δέκα τὸ ἕνα, καὶ ἐν τῷ ἑνὶ τὸν δέκα. κἂν ἕνδρον ἔχωσι, ὁ τῷ ἑνὶ παρόντα λῶν, ὡς τοῖς δέκα παρόντα λῶν, ὅπως ἀλίσκεται. οὐ γὰρ ὑφ' ἑνὸς βάλλεται μόνου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν δέκα σημῶν. ἢ πόρισον ὁ εἷς; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ἀπορίᾳ. ᾧ γὰρ μείζονι μέρει, τούτοις, τοῖς ἑνὶ, εὐπορεῖ, καὶ τὸ ἀπορούμενον συσκιάζει μέρος, τὸ ἔλαττον, ὑπὸ τοῦ πλείονος τοῦ ὑποπεσόντος. ἕκαστος τούτων εἴκοσι χεῖρας ἔχει καὶ εἴκοσιν ὀφθαλμούς, καὶ πόδας τοσούτους. ἃ γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ μόνοις ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων, ἃ τοῖς ἑαυτοῦ βαδίζει ποσὶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων· οὐ ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἐργάζεται, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐκείνων. ψυχὰς ἔχει δέκα. ἃ γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ μεμιμήσονται. εἰ δὲ καὶ ἑκατὸν γένοντο, τὸ αὐτὸ ἔσται πάλιν, καὶ ἐκταθήσεται τὰ τῆς δυνάμεως. εἶδες ἀγάπης ὑπερβολήν, πῶς ἀκαταγώνιστον ποιεῖ ἕνα καὶ πολλαπλασίω; πῶς ὁ εἷς καὶ πολλαχοῦ δυνάμενος εἷς; ὁ αὐτὸς καὶ ἐν Περσίδι καὶ ἐν Ῥώμῃ· καὶ ὅπερ φύσις ἃ δυνάμενος, ἡ ἀγάπη δύναται. τὸ μὲν γὰρ αὐτὸ ἐν πολλοῖς ἔσται· τὸ δὲ ἐκεῖ· μᾶλλον δὲ ὁλόκληρος ἐν πολλοῖς, καὶ ὁλόκληρος ἐκεῖ. ἔσται δὲ χιλίους ἔχῃ φίλους, ἢ δισχιλίους, οὐκ ἔστιν ποῦ πάλιν ὑπερβήσεται τὸ τῆς δυνάμεως. ὁρᾷς πῶς αὐξητικὸν ἡ ἀγάπη; τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ χιλίους ποιῆσαι τὸ ἕνα. ὅπως οὖν ἔσχεν ἃ χιώμεθα τὴν δύναμιν ταύτην, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καθησώμεθα ἑαυτούς; τοῦτο δυναστείας καὶ πλούτου καὶ χρῆσιν πάντες, τοῦτο ὑγείας, τοῦτο αὐτοῦ τοῦ φωτὸς πλέον, τοῦτο εὐθυμίας ὑπόθεσις. μέχρι τίνος εἷς ἕνα καὶ δύο παρεξιόντες τὴν ἀγάπην; μάθε καὶ ἐξ ἐναντίας τὸ παράγγελμα. ἔστω τις μηδένα φίλον ἔχων, ὥσπερ δυοῖν ὄντοιν ἑκάτερος (μωρὸς γὰρ ἐρεῖ, οὐχ ὑπάρχει μοι φίλος) ὁ πλούτος ποίαν ζήσεται ζωήν; κἂν γὰρ μυριάκις ᾖ πλούσιος, κἂν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ, κἂν μυρία ἀγαθὰ κεκτημένος, πάντων ἔρημος καὶ γυμνὸς καθίσεται. ὅπερ οὖν τῶν φίλων οὐχ ὕτως, ἀλλὰ κἂν πέντε ὦσι, τὴν πλησίον εὐπορώτερον τυγχάνουσι· ἃ ἅπερ αὐτὸς ὑπὲρ αὐτοῦ οὐκ εἶπεν ὅτι χεὶρ, ταῦτα ὁ φίλος ἐρεῖ· καὶ ὅτα ἃ δυνάσεται ἑαυτῷ χαρίσασθαι, δι' ἑτέρου δυνήσεται καὶ πολλῷ πλείονα, καὶ πάσης ἡμῖν ἔσται ἀπολαύσεως καὶ ἀσφαλείας ὑπόθεσις. ἃ γὰρ ὅστι παθεῖν κακῶς ὑπὸ τοσούτοις δορυφόρεσις φυλαττόμενον. ἃ γὰρ τοιοῦτοι τοῦ βασιλέως ἃ σωματοφύλακες ἀκριβῶς, ὡς ὅτι. ἃ μὲν γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ φόβῳ τὸν φυλακὴν ἐπιδείκνυσθαι· ἃ δὲ οἰκεία καὶ ἀγάπη· πολλῷ δὲ φόβου τυραννικώτερα αὕτη. κἀκεῖνος μὲν τοὺς φύλακας αὐτοῦ δέδοικεν, οὗτος δὲ τούτοις μᾶλλον, ἢ ἑαυτῷ θαρρεῖ, καὶ διὰ τούτους οὐδένα τῶν ἐπιβουλευόντων δέδοικεν. ἐμπορευσώμεθα τοίνυν τὴν ἐμπορείαν ταύτην· ὁ πένης, ἵνα τῆς πενίας ἔχῃ τὸ ἀμύθητον· ὁ πλούσιος, ἵνα ἃ πλοῦτον ἐν ἀσφαλείᾳ κεκτημένος ᾖ· ὁ ἄρχων, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἀσφαλείᾳ ἄρχῃ· ὁ ἀρχόμενος, ἵνα εὐμοιρίας ἔχῃ τοὺς ἄρχοντας. τοῦτο ἡμερότητος ἀφορμὴ, τοῦτο παραίτητος ὑπόθεσις. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς θηρίοις ὀφίνα μάλιστα ὅστι χαλεπὰ καὶ ἀπήμαστα, τὰ μὴ ζωοπλεκόμενα. διὰ τοῦτο πόλεις οἰκοῦμεν, καὶ ἀγορὰς ἔχομεν, ἵνα ἀλλήλοις συμπλώμεθα. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· Μὴ ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν. Εβρ. κ. 25.
οὐδὲν γὰρ ὕτως ὡς μόνωσις κακόν, καὶ ὃ ἀσυνδον καὶ ἀσύστατον. τί οὖν ἃ μοιχοί, φησι, καὶ οἱ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καταπλησσόντες; οὐδὲ ὀκνηροὶ φίλων εἰσὶ χωρεῖς, ἀλλὰ σὺν μὲν ἐπὶ τῆς ἀλοργίας ἐφυγον θορύβους, πολλοὺς δὲ ἔχουσιν ὁμοψύχους καὶ ἀκριβῶς ἀλλήλοις συνδεδεμένους. καὶ ἵνα τοῦτο κατορθώσω-

σιν

σκυλίσω ὑμᾶς πρὸς τ' ἀποδοχήν. πῶς γὰρ ὃ πάσχειν οὐ πέμπεται; ἄλλως τε, καὶ τὴν ὑποτύπωσιν ὃ λέγω φησὶ δείκνυσι. λέγει δύο ἅ ἔδει τοῦτον ποιῆσαι, καὶ ὅπως ἔτι δυνατώτερος ᾖ, πεῖσαι τὰ πνεύματος ἐλθεῖν, καὶ ἵνα αὐτὸ θεραπεύσωσι. πάντα μὲν γὰρ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἐργάζεσθαι· ἀλλὰ δέομαι τῶν ἐκείνῳ συγχωρεῖν παραπονεῖται, ἵνα μάθωσιν αὐτὸν τὴν ἀξίαν. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ πάντα ἔπραττε διδάσκειν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτὸ ποιεῖ, ἵνα μάθωμεν αὐτὸν τὴν δύναμιν, ὅτι καὶ τοῦτο. λέγει τοῦτο δὲ αὐτὸς ἐσαρκώθη, ὡς πνεύματι τηρεῖν τὴν ἀκρίβειαν, καὶ μὴ φορτίζειν τὰ σώματα τῇ τῆς ὑποψίας τῆς ἀφάτου φλογί, ἀφορμὰς ἀσεβείας λαμβανόντων. ὅταν γὰρ λέγωσιν, ὅτι διὰ τοῦτο ἐσαρκώθη ὁ υἱός, ἵνα καταδέσῃ ἐκεῖνον, πῶς οὖν, φησὶν, ἐξελθὼν πρὸς αὐτὸν, οὐ δεῖται τοῦ πνεύματος; ὁ γὰρ ἔλαβε σάρκα, καὶ ὁ δηπου λέγει τοῦτο μεῖζον τοῦ υἱοῦ αὐτὸ ἐρεῖτε, οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καταδέσεσθαι. λέγει τοῦτο δὲ ὅτι τὸ βαπτίσματος ἡ τελεία συλλαμβάνεται. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ ὃ πάντα ἐργάσεται, δύναται, δι' υἱοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄκουσον τοῦτο σαφῶς. τοῖς γὰρ Ἰουδαίοις ἔλεγεν ἵνα γὰρ εἰδῆτε ὅτι οὐδὲν ἔχει ὁ υἱὸς ὃ μὴ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ τῆς ἀφθαρσίας ἀμοιβάς· καὶ πάλιν, ἵνα μὴ φωτὸς λάβητε· καὶ, Ἐγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς. εἶπα μὴ τοῦτο, ἵνα ζωὴν, φησὶν, ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν. ἰδοὺ δίδωμι καὶ τὸ πνεῦμα τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦν. ποῦ δέ ἐστιν ἰδεῖν; Ἑκάστου ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος, φησὶ, δίδοται πρὸς τὸ συμφέρον. οὐκοῦν τοιοῦτον πρὸς ἔχων, καὶ ἀμοιβὴν πολλῷ μᾶλλον ἀφίησι. καὶ πάλιν· Τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ ζωοποιοῦν, Τὸ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστιν. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνος τοιοῦτος αὐτοῦ πνεύματος οὐκ ἐδεῖτο· καὶ, Τὸ πνεῦμα ζωοποιεῖ· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· καὶ πάλιν, Εἰ τὸ πνεῦμα ἀγαθὸν, οὐκ ἐστὶ τοῦτο ἰδεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ἔλαβεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἔλαβεν πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ τότε τὸ πρῶτα ἅπερ ἐποίουν, πάλιν ἐπιδείκνυται τὴν τοῦ πνεύματος ἐπιμέτρησιν. καὶ Κορινθίοις δὲ γράφων ἔλεγε Παῦλος· Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν τοῦ παιδὸς πολλοὶ ἤκουσαν, καὶ τὸν λόγον εἶδον πολλοὶ ἐργασάμενον, τοῦτο δὲ τὸ πνεύματος ἐκεῖνο σαφῶς ἤδεσαν, θαυματουργοῦν, καὶ τὴν τελείαν εἰσαγωγὴν γινόμενον. ἀλλ' ἵνα μὴ μεῖζον εἰσενέγκῃ τὸ ἀνθρώπινον (ὅπερ ἔφθην εἰπών) διὰ τοῦτό φησιν· ὅσα δὲ ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. ἐπεὶ, Εἰ μὴ τοῦτο ἐστὶ, πῶς οὐκ ἄτοπον, Εἰ τότε ἦλθεν ἀκούειν, καὶ διὰ τοὺς μαθητευομένους; οὐδὲ γὰρ τότε ἦλθε καθ' ὑμᾶς εἰδέναι, Εἰ μὴ διὰ τοὺς ἀκουσομένους. καὶ τί τοῦτο προσέθηκε τοῖς ῥήμασιν; ἄλλως δὲ τί καὶ ἦλθεν ἀκούσεσθαι; ἃ ταῦτα πάντα εἶπε διὰ τὴν προφητῶν; εἶπε γὰρ ὡς τῆς τοῦ νόμου λύσεως ἦλθε διδάσκειν, εἶπεν· εἶτα ὡς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ ταῦτα εἶπεν. τί γὰρ καὶ πεμφθεὶς ἦλθε μὴ ταῦτα ἐρῶν; καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. τοῦτο μάλιστα δείκνυσιν αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα, ὅτι Θεοῦ τοῦτο μάλιστα ἴδιον, τὸ λέγειν τὰ μέλλοντα. καὶ καὶ αὐτὸς μεμαθήκει παρ' ἑτέρου, οὐδὲν πλέον ἔχει τοῦ προφήτου· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τὴν ἀπορρωγὴν ποιεῖ πρὸς τὸν Θεόν· γνῶσιν δηλοῖ, ὅτι ἀδύνατον ἄλλο τι φθέγξασθαι αὐτό. τὸ δὲ, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, ἤτοι ἐκ τοῦ χρίσματος τοῦ εἰς τὴν σάρκα τὴν ἐμὴν ἐλθόντος, ἢ [ὅτι] ἀπὸ τῆς γνώσεως, ἣν καὶ ἐγὼ ἔχω, οὐχ ὡς δούλους, οὐδὲ ὡς παρ' ἑτέρου μαθών, ἀλλ' ὡς μιᾶς οὔσης καὶ τῆς αὐτῆς. καὶ διὰ τί ὅτως εἶπε, καὶ μὴ ἑτέρως; ἵνα οὐδέπω τὸ πνεύματος ἤδεσαν λέγῃ. διὸ περ ἐν κατασκευάζει μόνον, ὥστε πιστευθῆναι αὐτὸ καὶ δι' ἑαυτῶν, καὶ μὴ σκανδαλισθῆναι. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, εἰς ὅτι ὑμῶν ὁ διδάσκαλος ὁ Χριστός, ἵνα μὴ

χ. δίδωμι.

χ. βίωματα.

Μαρκ. ς. ι. Ιωαν. ιϛ. λς. Ιωαν. ι. κβ.

α. Κορ. ιϛ. ζ. Ιωαν. ϛ. ξγ. Ρωμ. η. ιε. Ρωμ. η. ι. Ρωμ. η. ιθ.

α. Κορ. ϛ. ια.

χ. παρέσται

11 Περὶ ἧς κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Πάλιν ἐνταῦθα τὴν δικαιοσύνης ἀνάκρισιν λέγει, ὅτι καὶ ἐπάλαισε τῷ διαβόλῳ. οὐκ ἀν ἦν ἁμαρτωλὸς ὢν κατεπάλαισεν· ὅπερ οὐδεὶς δίκαιός τις ἀνθρώπων ποιῆσαι ἴσχυσεν. ὅτι γὰρ κατακέκριται δι' ἐμέ, ἴσασιν οἱ καταπαλαίσαντες αὐτὸν ὕστεροι, καὶ τὴν ἀνάστασίν μου σαφῶς εἰδότες, ὅπερ καὶ ἐκείνοις αὐτοῖς ἦν. οὐδὲν γὰρ ἴσχυσέ με κατασχεῖν· ἐπεὶ δὲ ἔλεγον, ὅτι δαιμόνιον ἔχω, καὶ ὅτι πλάνος εἰμί, καὶ Τοῦτα μὴ Τούτων δεισθήσεται ἕως λάβῃ ὕπνα. ὁ γὰρ αὐτοὺς ἔλυσεν, εἴγε ἁμαρτία ὑπεύθυνος ἦμεν· νυνὶ δὲ κατακέκριται καὶ ἐκβέβληται. 12 Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. Οὐχηὼ συμφέρει ἐμὲ ἀπελθεῖν, εἴγε πότε μέλλετε βαστάζειν, ὅταν ἀπέλθω. καὶ τί γέγονε; μείζων σου ὁ πνεῦμά ἐστιν, ὅτι νεῶ μὲν οὐ βαστάζομαι, ἐκεῖνο δὲ ἡμᾶς βαστάζειν ἐδιδασκεύασεν; μείζων ἡ ἐκείνου ἐστὶ ἔργα καὶ πλειότερα; οὐ γὰρ ἐκεῖνος τὰ ἐμὰ ἐρεῖ. ἀλλὰ τοῦτό φησιν· 13 Ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει οὐδέν, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. 14 Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει καὶ ἀναμνήσει, καὶ ὅτι παρὰ τοῦ ἐμοῦ λήψεται ὑμᾶς διδαχθήσεται, ὅταν αὐτὸς οὐκ ἐποίησε, καὶ ὅτι συμφέρει ἐμὲ ἀπελθεῖν, καὶ ἐκεῖνον ἐλθεῖν, καὶ νεῶ μὲν οὐ δύνασθε βαστάζειν, ὅτε δὲ δυνήσεσθε, καὶ ὅτι ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· ἵνα μὴ τοῦτα ἀκούοντες μείζονα τὸ πνεῦμα νομίσωσι, καὶ εἰς ἀσεβείας τοσαύτην ἐμπέσωσι, δέδοικε τοῦτό φησιν, οὐκ ἐμοῦ λήψεται· τοῦτο γάρ, ἃ ἂν εἴπω ἐγώ, τοῦτα κἀκεῖνος ἐρεῖ. ὅταν δὲ εἴπῃ, οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει, οὐδὲν ἐναντίον, οὐδὲν ἴδιον τοῦδέ τι ἐμά φησιν. ὥσπερ οὖν τοῦτο ἐμοῦ λέγει, ἀπ' ἐμοῦ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐδὲν ἐκτὸς τοῦ τοῦ πατρός, οὐδὲν ἴδιον ἢ πρὸς ἐκεῖνον καὶ ἀλλότριον, οὕτω καὶ ὅτι τοῦ πνεύματος. τοῦτο οὐκ ἐμοῦ, ὃ ἐγὼ οἶδα, οὐκ ἐμῆς γνώσεως. μία γὰρ ἐμοῦ καὶ τοῦ πνεύματος γνῶσις. καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐπῆρεν αὐτὴν τῷ Δεσπότῃ. ὡς εἰς οὐδὲν γὰρ ὅπου λίχνον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς πρὸς τὸ μανθάνειν τὰ μέλλοντα. τοῦτο γοῦν συνεχῶς πρώτων αὐτόν, ποῦ ὑπάγεις, εἶς ἐστιν ἡ ὁδός; καὶ τούτης οὖν ἀπαλλάττων αὐτοὺς τῆς φροντίδος, λέγει· ὅτι πέμπα ὑμῖν πρέσβυν, ὥστε μὴ ἐμπεσεῖν ἀφυλάκτους. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. πῶς; ὅτι τοῦ ἐμοῦ ἅπτεται ὃ ἐμὸν δώσει καὶ διερμηνεύσει. ὅπερ γὰρ μείζονα ἔπαθον ποιεῖ σημεῖα πρὸς δοκιμὴν τοῦ πνεύματος, δέδοικε τοῦτο πάλιν τὴν ἰσοτιμίαν εἰσάγωσι, φησί· ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. ποίαν λέγει πᾶσαν ἀλήθειαν; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο αὐτοῦ μάρτυς, ὅτι ἡμᾶς ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. αὐτὸς μὲν γὰρ δέδοικε τὸ σαρκικὸν πρόσεχε θαι, καὶ δέδοικε τὸ μὴ δόξαι πρὸς ἑαυτὸν λέγειν, καὶ δέδοικε τὸ μηδέπω αὐτοὺς τὴν αἴσθησιν εἰδέναι σαφῶς, καὶ ἀτελεστέρους εἶναι, καὶ δέδοικε τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα μὴ ὡς πρὸς ἀνθρωπίνοις δόξῃσι κολάζειν, οὐδὲν μέγα ἐφθέγξατο συνεχῶς, ὅτε πνεῦμα σαφῶς ἀπέστησεν. ὅπερ γὰρ αὐτὸν ἀπεκάθησαν οἱ μαθηταί, καὶ ἔξω λειπόντων ἐκεῖνοι, καὶ πολλοὶ πιστεύειν ἔμελλον καὶ τὴν ἁμαρτημάτων ἄφεσθαι, καὶ ἄλλοι ἦσαν ἃ πρὸς αὐτὸν λέγειν ἔδει, οὐκ ἔλιπεν αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν μεγάλα εἰκότως ἐφθέγξατο. ὥστε τὴν τῆς ἀγνοίας τῆς ἐμῆς, φησί, τὸ μὴ εἰπεῖν ἄρτι εἰπεῖν ἐγκλῆμα, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἀκούειν ἀδυναμίαν. δέδοικε τοῦτο εἰπών, ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἐπήλασεν· ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἐρεῖ. ὅλη γὰρ οὐ διδασκαλίας τὸ πνεῦμα δεῖται, ἀλλ' ἀκούσεται τοῦ Παύλου λέγοντος· Οὕτω δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ὥσπερ οὖν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου οὐ μανθάνει πρὸς ἕτερον οἶδεν· οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου οὐκ ἐμοῦ λήψεται, φησί, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐπεὶ οὖν ἐμά ἐστιν ἐκεῖνα, ἐκεῖνος οὐκ ἐμὰ ἐρεῖ, οὐκ ἐμῶν ἐρεῖ. ἀλλὰ τί οὐκ ἦρχετο πρὶν ἢ αὐτὸν ἀπελθεῖν; ὅτι οὔπω τὰ καλάμους ἐδήλωσε, οὔπω τὰ ἁμαρτίας λυθείσης, ἀλλ' ἔτι πνεύματα ὑπεύθυνα ὄντα τῇ πλάνῃ, οὐκ ἂν προσῆλθεν. δεῖ οὖν, φησί, τὴν ἔχθραν λυθῆναι, καὶ καταλλαγῆναι ἡμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ τότε δέξασθαι τὸ δῶρον ἐκεῖνο. ἀλλὰ τί δὲ φησι, πέμψω αὐτὸν τοῦτο, φησί, παρὰ τοῦ ἐκπορεύεται

Matth. xiii. Ἐπὶ πλεῖόνας ϗ βασιλεῖς ὀρθήσεσθε, ϗ μαθητεύσουσιν ὑμᾶς ὁ τ̃ ζωαγωγαῖς; πῶς οὖν φησιν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς οὐκ εἶπον; ὅτι μάστιγας ϗ ἀπαγωγὰς οὐκ ἀπεφαίνοντο, ἀλλ' ὅτι ὅτω δίκαιος ὁ θάνατος αὐτῶν εἰ) οὐδὲ ἀπὸ δάς, ὡς ϗ λατρείαν ὃ πρᾶγμα νομίζεσθαι. τοῦτο γὰρ πολλοὶ μᾶλλον ἐκβαλεῖν αὐτοὺς καταπλῆξαι, εἶπε μηδὲν οὕτως ἀσεβεῖς ϗ λυμεῶνες χριστοῦ εἶναι. πρὸς τοῦτο οὖν ἀκριβῶς ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἐντῶν ἐμοῦ λόγων πάρεστιν εἶπεν· ἐνταῦθα γὰρ ἐς τὰ Ἰουδαϊκὰ πρόσεσθηκε μᾶ πλείονος τῆς ἐπιβολῆς, ἐς ὅτι ἐπὶ ξύλου ἔστιν ἐδίδαξε. νῦν δὲ ἔρχομαι πρὸς τὸν πέμψαντά με, ϗ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν λέγει, ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ' ἐγὼ ϗ αὖθις πειράσομαι τὸ μαθεῖν αὐτοὺς, ὅτι ἡδεῖ τῆς ἀθυμίας τὸν ἐπιβολέα. ὑπὸ γὰρ τῆς ἀγωνίας τῆς ψυχῆς τὸν ἑρμηνέα τῶν ἀντῶν ϗ τὰ μέλοντα οὐκ δέχεσθαι αὐτοὺς δεπά (οὐδὲ γὰρ ἤδεσαν, εἰ δυνήσονται) ἀνδρείως διενεγκεῖν) ἐξέστησαν. Ἵνα οὖν ἔτι ἔχειν ἀ μᾶ ταῦτα εἶπεν ἀῦθις, ὅτε τὸ πνεύματος κατεξιώθησαν; ἵνα μάθῃς ὅτι σφόδρα ἦσαν διαφεροι. εἰ γὰρ μηδέπω πνεύματος καταξιωθέντες, οὐκ ἀπεπήδησαν τῇ λύπῃ καταχωσθέντες, ἐνόησον τίνες ἔσονται ἔσεσθαι τῆς χάριτος ἀπολαύσαντες. Εἰ γὰρ τότε ἀκούσαντες ἔφυγον, ὦ πνεύματι αὖ τὸ πρᾶγμα λογισάμενα· νῦν δὲ ὁλόκληρος τῆς ἀγωνίας αὐτῶν ὄντος ὁ καρπὸς, ϗ σαφὴς τὸ πόθου τὸ πρὸς τ̃ Χριστὸν ἀπόδειξις, γυμνοῦ ἐπὶ τὸν δρόμον βαστάζοντος.

7 Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λέγω. Οὐκ πῶς πρόσεσθηται αὖθις πάλιν. ἀ γὰρ πρὸς χάριν λέγω, φησὶν, ἀλλὰ, καὶ μικρὰς λυπῆσθε, ὃ συμφέρει ἀκούσαι δεῖ. ὑμῖν μὲν γὰρ κρεῖττόν ἐστιν ἐμὲ πρᾶξαι· τὸ δὲ συμφέρει ἕτερον. χρὴ μέντοι οὐδὲ τοῦτο, τὸ μὴ ὅπῃ πῖς συμφέρειν τὴν γνώμην φεύγειν, ϗ ἀπαγὴν τὸν λυσιτελοῦντος αὐτοῖς.

Ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, φησὶν, ὁ παράκλητος ἀ μὴ ἔλθῃ. Τί λέγουσιν οὖν ταῦτα ἡμῖν τὸν πρόσκαιρον ἦν τὸ πνεύματος οὐκ ἔχοντες δόξαν; συμφέρει διαπαντὸς ἀπελθεῖν, ἐς δοῦλοι πράγματα ἔχειν; ὁρᾷς πῶς πολλὴ τὸ πνεύματος ἡ ἀξία;

Ἐὰν δὲ ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ τί ὄ κέρδος;

8 Ἐκεῖνος ἐλθὼν, ἐλέγξει ἡμᾶς κόσμον. Τουτέστι, οὐκ ἀπιμορητὶ ταῦτα πρᾶξοντιν, οὐ σκῶς ἔλθῃ. ἰσχυρὰ μὲν γὰρ ϗ τὰ ἤδη γεγνημένα ὑπισχνούμενα αὐτοῖς· ὅταν δὲ ϗ διὰ ἐκείνου ταῦτα γένῃ), ϗ διδάγματα πολὺ πλείονα ϗ σημεῖα μείζονα, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἀκριθήσονται, ὁρῶντες τοσαῦτα ἐν τῷ ὀνόματί μου γινόμενα· ὅπερ σαφέστερον πίστις τῆς ἀναστάσεως τὴν ἀπόδειξιν. πρὸς μὲ γὰρ οὐδὲν) λέγειν, ὅτι ὁ τὸν τέκνους ὑός, ϗ ἡμᾶς οἶδαμεν ἡμᾶς πατέρα ϗ τὴν μητέρα· ὅταν δὲ ἴδωσι θάνατον λυόμενον, ϗ κλίνην ἐκβαλλομένην, ϗ χολέρα φύσεως διαφθειρομένην, ϗ δαίμονας ἐλαυνομένους, πνεύματος χρηστὸν ἅπαντα, ϗ τοῦτα πάντα ἐμοῦ καλουμένου γίνεσθαι, τί ἐροῦσιν; ἐμὲ τύπτουσι γὰρ ὧδε ἐμοῦ ϗ ὁ πατήρ· μαρτυρήσει δὲ ϗ τὸ πνεῦμα. καίτοι ϗ τοῦτο ἐμὲ τὴν ἐλεγχὼ ἐμὲ τύπτουσιν· ἀλλὰ ϗ τοῦτο ποιήσουσι. ὃ δὲ, ἐλέγξει 9 Περὶ ἁμαρτίας, Τουτέστι, πᾶσαι ἀπολογίαν αὐτῶν ἐκκόψει, ϗ δείξει πεπλημμεληκότας ἀσυγγνώστα.

10 Καὶ περὶ δικαιοσύνης, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, ϗ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· Τουτέστι, ὅτι "ἄληπτον πρεσβεύομεν βίον. καὶ τοῦτο τεκμήριον, ὃ πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι. ὅπερ γὰρ αὐτῷ ἀεὶ τοῦτο διεκάλουν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ϗ δι' τοῦτο ἀμαρτωλὸν αὐτὸν ἔλεγον καὶ πολλάκις, φησὶν· ὅτι ϗ ταύτην ἀναιρήσει τὴν πρόφασιν. Εἰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι ἐμὲ μὴ εἰ) ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦτο πολλάκις δείκνυσιν· ὅταν δείξῃ τὸ πνεῦμα ἐκεῖ με ἀπελθόντα, ϗ ὐ πρὸς ὥραν, ἀλλὰ μένοντα ἐκεῖ (τὸ γὰρ, οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, τοῦτο ἔστι δηλοῦντος) τί ἐροῦσι λοιπὸν; ὅρα δι' δύο τούτων ἀναιρούμενην τὴν πονηρὰν ὑπόνοιαν. ὅτε μὲν τὰ σημεῖα ποιῶ, ἁμαρτωλὸν (οὐ γὰρ δυνατὸν) ἁμαρτωλὸς σημεῖα ποιῶ) ὅτε τὸ πρὸς Θεὸν εἰ) δι' πορευτὸς, ἁμαρτωλὸν. ὥστε οὐκ ἔστι" δυνατὸν λέγειν, ὅτι ἐκ ἁμαρτωλός ἐστιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ.

11 Περὶ

Matth. xiii. — ὀρθήσεσθε] ὀρθήσεσθαι Ed. Par. — ἐκβαλεῖν] ἐκβαλλειν Ed. Par. — ἐκκόψει] ἐκκόψῃ Ed. Par.

τῆς εἰς ἐκείνους ἐλεημοσύνης ἀποδύεσθαι τὰ ἁμαρτήματα. σὺ δὲ καὶ ἐν τούτῳ ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος γέγονας. ὅθεν δῆλον ὅτι εἰ καὶ ἐν τοῖς μείζοσι ταύτην ἔλαβες τὴν δόξαν, μείζοσι δὲ εἰργάσω φόβοις, καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν ἀπέκλεισας. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, ἀνάγκη τὸν ἐν ἐκείνοις ἀπλησίαν διέκοψιν. εἰ δὲ ἀληθῆτε ταῦτα ἀκούοντες, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ ταῦτα γινόμενα ὁρῶ. μέχρι ποτὲ σὺ πλούσιος, καὶ ἐκεῖνος πένης; μέχρι τῆς ἐσθῆτος, πραγτέρω δὲ οὐκ ἔτι. ὅταν γὰρ βεβαχὺς ὁ βίος, καὶ πάντα ἐν ἐφάπαξ, καὶ πάντα ὑπὲρ γῆς ἔσηκε λοιπόν, ὡς ὥρα βεβαχείαν τὸν πάντα εἰσιόμενος. τί σοι δεῖ τὰ μείζονα ἐργαζομένῳ, καὶ πλήθους οἰκέτου καὶ οἰκονόμου; ἀφ' οὗ μὴ μείζονος ἔτυχες κήρυκος τῆς ἐλεημοσύνης; ὃ μὲν γὰρ τὰ μέσα νῦν δεμίδιν ἀφίπτ φωτίον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ὑπεστάσατο λησάς· τὰ δὲ τῶν πενήτων ταμιεῖα τοῖς αὐτὸν διαβάσεται (ὦ) Θεὸν, καὶ πάντα (ὦ) παρέσται ἐργάσεται) βίον, καὶ πάντα λύσει τὰ ἁμαρτήματα, καὶ δόξαν τοῦτο Θεῷ, καὶ ἡμῖν τοῦτο δι' ἐλεημοσύνης οἴσει. τί τοίνυν φθονεῖς σεαυτῷ τοσούτων ἀγαθῶν; ὁ γὰρ ἐκείνοις, ἀλλὰ σαυτὸν τῷ ποιήσεις μείζονας, ἐκείνοις θεραπεύων. τῆς μὲν γὰρ τὰ πρόσκαιρα ἐπιμορφώσεις, σαυτὸν δὲ τῶν μέλλοντι δόξαν καὶ παρησίαν πολλὴν ἀποθήσῃ· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ον. 4 ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΕΞ ΑΡΧΗΣ ΟΥΚ ΕΙΠΟΝ ΥΜΙΝ, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. 5 Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με ποῦ ὑπάγεις· 6 Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

Μεγάλη τῆς ἀγνωμίας ἡ τυραννὶς, καὶ πολλῆς ἡμῖν τῆς ἀσθρείας δηλῶ, ὥστε ἔχειν πρὸς τοῦτο τὸ πάθος ἡμᾶς ὠμῶς, καὶ τὸ χρήσιμον ἀπ' αὐτοῦ καρπωμένους, τοὐναντίον ἔχειν. ἔχει γάρ τι καὶ χρήσιμον. ὅταν μὲν γὰρ ἁμαρτάνωμεν ἡμεῖς ἢ ἕτεροι, τότε μάλιστα λυπεῖσθαι καλόν· ὅταν δὲ ἀνθρωπίνας πίστεις ἐμπίσωμεν, ἄχρηστος λοιπὸν τῆς ἀγνωμίας ἡ χρῆσις. ἐπεὶ οὖν καὶ τοῦ μαθεῖν οὐδέπω τελείως ἐσμὲν αὐτῆς κατηπάλησεν, ὁρᾶτε πῶς αὐτοῦ διορθούμεθα διὰ τῆς ὑπομνήσεως. τί γὰρ μείζονα τούτου αὐτὴν ἐρωτῶντες (ἔφη γὰρ ὁ Πέτρος ἔλεγε, ποῦ ὑπάγεις; καὶ ὁ Θωμᾶς ἦν, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; καὶ ὁ Φίλιππος· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου) ὅτοι τοῦ ἀκούσαντες ὅτι ἀποσωματώσεις ποιήσουσι, καὶ ὅτι μισήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ὅτι ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξαν λατρεύειν προσφέρῃ τῷ Θεῷ, ὕστερον πίπτουσιν, ὡς ἀφασία καταχεθῆναι λοιπὸν, καὶ μηδὲν αὐτοῦ ἀφελεῖσθαι. ὅπερ οὖν αὐτοῖς ἐπιδίζων ἔλεγε· ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις· ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. δεινὴ γὰρ ἡ ταύτης ἀμετρία, δεινὴ καὶ θανάτου κατασκευαστική. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, φησι. τίνος δὲ ἕνεκεν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπεν; ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι ἀπὸ τῶν πολλάκις συμβαίντων τοιαζόμενος ἔλεγε. ἐπεὶ δήποτε πρᾶγμα ἐπιχειρῆ τοιαύτην ἔχοντι δυσχολίαν; ἤδειν μὲν, φησιν, αὐτὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ διὰ τοῦτο μὴ εἰδέναι οὐκ ἔλεγον, ἀλλ' ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. καὶ τοῦτο αἰνιττόμενος πάλιν· ὡσανεὶ ἔλεγε, ὅτι οὐκ ἀσφαλείας ἦτε, καὶ ὀξέως ἐμὲ ἐρωτᾶν ὅτε ἐβούλεσθε, ἐπ' ἐμὲ ὁ πόλεμος ἅπας ἐφέρετο, καὶ πρόσκαιρον ἐμὲ εἶπεν ταῦτα ἐξ ἀρχῆς. ἆρ' οὖν τοῦτο τότε οὐκ εἶπεν; καὶ οὐ δώδεκα καλέσας ἔλεγε·

δῆλα τῶ ἀμῳ ὁδυ παειὸ των ἀκουόντας ὀλοφυρομένων, μηδὲ ὑπιστρέφειν πρὸς τὼ ὀλολυγμὼ, ἀλλ' ἀ ἡ δυσχεραίνειν ἢ ἀπαιδία καλῆι; τί λέγις, ὦ ἄθεστε; δι' ἀρτον ἕνα τὶς ἀπάτὼ πλ.έχει; ναί φησιν. ὀκοιῶ ταί τῃ μάλιστα ἐλεειὸν ταί τῃ μάλιστα τῆς αἰάγχης ἀπαλλατῆεσθω. εἰ δὲ μὴ βούλῃ δοῶναι, μηδὲ ὑβρίσῃς· εἰ δὲ μὴ βάλῃ λύσαι ὃ ἀοάριον, μὴ ὦσῃς εἰς βάρα. φησι. σύνοισον γὰρ ὅταν προσελθόντα ἀπαίσῃ (ϖ) πέντε, ὡς ἔσῃ Matth.7.c. (ϖ) θεὸ παιδαγωγός. Ω γὰρ μέτρῳ μετρῆτε, φησιν, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. σύνοισον πῶς ζωστέον εἰς ὀκλησιν ἀκρίβειαν, κἀπὸ χειρῶν, εὐσεβούμενος, μὴ τ' πενίας καὶ τ' ἀπὸ τ' ὕβρεως πλησμὼ λαβών. εἰ γὰρ ὃ ἐπαιτεῖν καπάρασθαι ὑμᾶς πλάτε, ὃ ἀπρωῶτα μὴ λαβῆν, καὶ ὑβρισθέντα ἀπελθεῖν, σκόπει πόσον χειμῶνα ἐργάζεται. μικρὸν τίνος τοῖς θνητοῖς ἐοίκαμεν, ἢ τὼ φύσει τὼ τὼ δῆλα τ' πλεονεξίαν ἀγκοῦμεν; πολλοὶ γινάζεσθαι ὑπὲ τούτου· ἀλλ' ὁ βούλημα τῶν, ἀλλὰ δῆλα τοῦτο τὸν ἔχειν (ϖ) ἔλεος. σύνεσον μοι τὼ ἡμέραν ἐκείνω, ὅτὸν προσεχῶμεν ὃ βῆμα τῦ Χριστοῦ, ὅτὸν προσκαλῶμεν ἐλεηθῆναι, ἢ εἰς μέσον ἀῦτοὺς ἀγαγὼν ὁ Χριστὸς λέγῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι δι' ἀρτον ἕνα ἢ ὀβολὸν ἕνα, τοσῦτον τὰς ψυχὰς ταί τοιαῦτας ἐκεργάσασθε κλυδώνιον, τί ἐροῦμεν; τί ἢ ἀπολογησόμεθα; ὅτι γὰρ ἢ εἰς μέσον αὐτοὺς ἄξει, ἀκούσονται πάντων ἐφ' ὅσον ὀκ ἐπίστασθε εἰ τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐπίστασθε. οὐδὲ γὰρ ὀκεῖνοι λειποὶ ἐσμὲν τῶν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἡμῶν καθάπτεται. ἐπεὶ ἢ Luc.16. (ϖ) Λάζαρον ὁ πλούσιος εἶδε· καὶ ὁ Λάζαρος οὐδὲν πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ὁ ἢ Ἀβραὰμ τ' ὑπὲρ ὀκείνῳ λόγον ἐποήσατο οὔτω ἢ ἐπὶ τ' πεινῆν ἔσαι, τῶν τῶν πρὸ ἡμῶν καταφρονουμένων. οὐ γὰρ ἐκ τῆς αὐτοῦ πρόνοιαν ὀφλόμενα ἐλεεινῷ ῥήματι, ἀλλ' ὑπὸ ἀναπαύσει ὄντας· ἡμεῖς ἢ ὃ ὀκεῖνον λυπῶμεθα ῥήμασι ἢ εἴ τε ὃ ῥῆμα μόνον, ἢ μὴ ὃ πολλῷ χαλεπώτερον, πονείαν. οὐδὲ γὰρ ὁ πλοῦτος ψυχὴν ἐποθύμει χρηταθῆναι ὀκῦ· ἀλλ' ἀπεπηγανίζετο ἐκχολάζειν χαλεπῶς, ἢ ἤκουσε, Οὐκ ἀπόλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, ἢ Λάζαρος τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε οὐ τοῦτον νομίζωμεν. οὐδὲ γὰρ φόβοι ἡμῖν ἔσαι κολάσεως, ἐὰν μὴ προσέχωμεν· ὥσπερ οὖν ἐὰν προσέχωμεν, ἢ ἡ πενία προσάπτει ἡμῖν ἢ τ' ψυχῆς ἢ αἰωνίου στεφάνου ἡμῶν. ἐὰν δὲ ἀμπτήματα ἀποτίθεμεθα, διὰ εὐχαριστίας ταί τὴν φέρωμεν, ἐὰν πολλὼ πρὸ τῷ Θεῷ κτώμεθα τὼ παρρησίαν. μὴ τοίνυν ἀεὶ τ' ἀόριστον ζητῶμεν, ἵνα ἀδείας ἀπολαύσωμεν ὀκῦ· ἀλλὰ τοῦ γὰρ ἀρετὴν δοξώμεθα ποιεῖν, ἐὰν τὰ ἀναγκαῖα προσκτώμεθα, ἢ μηδὲν πλέον ὑπὲρ ζητῶμεν, ἀλλ' εἰς τοῦτον διορίσωμεν τὰ ὅρια τὰ πρῶτα ἀναλίσκωμεν. ἵνα γὰρ ἔξομεν ἀπολογίαν, ὅταν αὐτὸς μὲν ἡμῖν (ϖ) ὑφαίνει ἐπαγγέλληται, ἡμεῖς ἢ μηδὲ αὐτὸν αὐτῷ πρόσχωμεν; ὅταν αὐτὸς μοῦ σοι τὸν ἥλιον ἀναστέλλῃ, ἢ πᾶσαν τῆς κτίσεως πρόσχῃ τῷ δημιουργῷ· σὺ ἢ οὐδὲ ἱμάτιον αὐτῷ δίδως, οὐδὲ σίτης χειμῶνος ποιεῖς; ἢ τί λέγω ἥλιον ἢ κτίσιν; ὃ σῶμά σοι πρόσεθηκε, τὸ αἷμα τὸ ἴδιον ἔδωκε· σὺ ἢ ὐδὲ ποτηρίῳ μεταδίδως. ἀλλ' ἔδωκας ἅπαξ; ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἔλεος. ἕως γὰρ ἀνέχει μὴ ἐπὶ κῆς, οὐδέπω ὃ πρῶτον ἐπλήρωσας. ἐπεὶ ἢ αἱ παρθένοι ταί λαμπάδας ἔχουσαι, εἶχον ἔλαιον, ἀλλ' οὐ δαψιλές. ἐχέτω μὲν οὖν. εἰ ἢ ἀπὸ τῶν σαυτῦ τὰ παρέχεις, μηδὲ οὕτως εἶ φειδωλός· τῶν ἢ τὰ ὑ δεσποτῶν δίδοις, ἵνος ἔσεχει μικρολογῆ; εἶπω βούλεσθε τῷ αἰτίαν ταύτης τῆς ἀπονοσφισίας; ἀπὸ πλεονεξίας ζωάγρησον τὰ ὄντα, ἢ τοῖς τῶν ἐλεημοσυνῶν εἶσιν ὀκονομοῦντες. ὁ γὰρ ὕτω μαθὼν κερδαίνειν, ἀναλίσκειν ὀκ οἶδε. πῶς γὰρ ἂν τις παρεσκευασμένος εἰς ἁρπαγὼ, τοῖς τὸ ἐναντίον ἑαυτὸν ῥυθμίσειεν; ὁ γὰρ τὰ πρὸ ἑτέρων λαμβάνων, πῶς δυνήσεται τὰ ἑαυτῦ προέσθαι ἑτέρῳ; ἢ γὰρ κύων μὴ γεύσασα σαρκὸς ἀπολαύεσθαι, φυλάττειν ὀκ οἶδε δυνάμενον τῶν ἀγέλων. δῆλα τοῦτο τοὺς τοιούτους ἢ δυναρπάσαι (ϖ) ποιμένας. ὅταρ ἵνα μὴ ἢ ἡμεῖς πάσχωμεν, ἀποκλώμεθα τ' τοιαύτης ζοίνης. ἐὰν γὰρ ἢ ὅτι σαρκὸς ἀπολαύσῃ), (ϖ) τ' δῆλα λιμὸν ἄθατον ἐπεισαγόντες. ὀχ ὁρᾶς πῶς πάντα κοινὰ ἡμῖν ὑπάρχει ὁ Θεός; εἰ γὰρ ὁ χρήμασι εἶασε πένεσθαι, ἢ αὐτὸ τῆς τῶν πλουσίων ἕνεκα φιλανθρωπίας· ἵνα ἔχωσι δι' ὧν

τῆς

πρὸς χάειν εἰρήν), ὅπι μάρτυρεῖ ὁ πνεῦμα τοῖς λεγομένοις. 1 Ταῦτα λελάληκα κζ ις.
ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε· Τυπτουσιν, ὅταν ἴδητε πολλοὺς ἀπειθοῦντας καὶ διπὰ
πάντας ὑμᾶς. 2 Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς. Ἤδη γὰρ ζωνέβαινε, ἐ-
δὼ μὴς ὁμολογήσῃ Ⓦ Χριστόν, ἵνα ἀποσυνάγωγος γένηται). Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς
ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ.
χ. δέξουσι Οὕτω τὸν ὑμέτερον διώξουσι φόνον, ὡς πρᾶγμα εὐσεβὲς καὶ τῷ Θεῷ ἀρέσκον. εἶτα τὴν ἀνδρα-
γαθίαν ἐπαγει πάλιν·

3 Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν Ⓦ πατέρα, οὐδὲ ἐμέ.

Ἀρκεῖ ὑμῖν εἰς παράκλησιν, ὃ διὰ ἐμὲ ὁ Ⓦ πατὴρ ταῦτα πάσχει. εἰ γὰρ δυνάμε-
10 νος πάλιν αὖθις μανιασμοῦ, οὐκ ἀνεχόμενος ἔλεγε· Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς Ματθ. ε. ια.
καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ
ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

4 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν.

Ὥστε ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς ἡσυχάζετε. οὐ γὰρ ἔχετε εἰπεῖν, ὅτι κολάζων ἡμᾶς τὰ
15 πρὸς χάριν ἔλεγον μόνον· οὐχ ὅτι ἀπάτης ἕνεκα τὰ εἰρημένα. οὐ γὰρ δὴ ὁ μέλλων ἀπατᾶν, καὶ
ταῦτα προεῖπεν ὑμῖν τὰ ἀποτρόπαια. διὰ τοῦτο οὖν προεῖπον, ἵνα μὴ ἀπροσδόκητα
προσπεσόντα ὑμᾶς διαπτοήσῃ· καὶ διὰ ἑτέραν δὲ αἰτίαν, ἵνα μὴ λέγητε, ὅτι οὐ προηδειν ἐσόμε-
να ταῦτα. μνημονεύετε οὖν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. καὶ γὰρ ἀεὶ προεῖπεν ἅπτεσθαι ἡῆμα τῇ διώξει αὐτῶν
ποιεῖν, ὡς λυμεῶνας ἐλαφρύνοντες· ἀλλ' οὐκ ἐπορύνει σὺν μαθητὰς τοῦτο, προσαχύσαν-
20 τας δὲ εἰδότας ὡσπερ ὧν ἔπαθον. ἰσχυρὰ γὰρ ἡ αἰτία τῆς γνώμης δυάσπασαι. διὰ
τοῦτο αὐτοῖς πάντα προεῖρηκε λέγων· οὐκ ἔγνωσάν με, καὶ ὅτι διὰ ἐμὲ ποιήσουσι καὶ διὰ
τὸ ὄνομά μου καὶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὅτι ἐγὼ προῆλθον ἔπαθον, καὶ ὅτι οὐκ ἀπὸ δικαίας αἰτίας
ταῦτα πάσχουσι.

Ταῦτα δὲ ἡμεῖς ἐν τοῖς θεάτροις τρέφωμεν, ὅταν πάντα πονηρὸν τι πάσχωμεν ἀνθρώ- ΗΘΙΚΟΝ
25 πων, εἰς τὸν δεσπότην ἡμῶν ὁρῶντες καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως, δι' ὃν πάντα φαύλων ἀνθρώ-
πων, καὶ ὅτι διὰ ἀρετὴν, καὶ ὅτι διὰ αὐτόν. ἀν γὰρ ταῦτα ἐννοῶμεν, ἀπρόσπτωτα ἔσται καὶ θορυβώδη. εἰ γὰρ
ὑπὲρ ἀγάπης τις πάσχων δι' εὐσέβειαν) δεῖ τὸν Θεὸν ἐάν τις πάθῃ τι, ποίαν λήψεται) ἄθησιν
τὸν δεσπότην γὰρ αὐτὸς πρᾶγμα ἐποιεῖτο τὸ σωθῆναι, δόξαν ἐκάλει δι' ἡμᾶς· πολλῷ μᾶλλον
ἡμᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ δεῖ παθεῖν χρή. Εἰ γὰρ παθὼν ὑπὲρ ἀλλοτρίων καταφρονεῖν, πολλῷ μᾶλλον χρὴ
30 μὴ διὰ πλεονεξίας. δεῖ τοίνυν, ὅταν τι μέλλωμεν πάσχειν ἀνδρὸς, μὴ τοὺς πόνους, ἀλλὰ τὸ τοὺς
σεφθῆναι σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ Ⓐ ἔμποροι, οὐ τὰ πεπόνημένα, ἀλλὰ τὰ κέρδη λογίζον-
ται· οὕτω καὶ ἡμᾶς, Ⓦ δεσπότου, καὶ τιμὴν τοὺς Ⓦ Θεὸν. προῤῥηκται δυαλογίζεσθαι χρή. κἂν
κόπον φαίνῃ τὸ πλεονεκτεῖν, σκόπησον ὅτι ὁ Χριστὸς οὐ βούλεται, καὶ ἀνδρὸς οὐδὲν ὄφελος. πάλιν
δὲ ἐπαῖδες ἢ ὃ πένησι δίδοναι, μὴ μίσει τῆς δαπάνης χάριν Ⓦ λογισμόν· ἀλλ' οὐδὲ
35 ὡς μετάγαγε τὸν λόγον ἐπὶ τὸν ἀμπελῶνα ἀπὸ τοῦ σώματος. καὶ ὅταν φορτικὸν ἢ ὃ κατα-
φρονεῖν ἔρωτος γυναικὸς ἀλλοτρίας, λογίζου Ⓦ ἀπὸ τοῦ πόσου σεφθῆναι, καὶ ῥᾳδίως οἴσεις
τὸν πόνον. Εἰ γὰρ δι' ἡδονὴν φόβος ἀποτρέπει τὴν ἀτοπίαν τοσούτων, πολλῷ μᾶλ-
λον ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος. σκληρὰ ἡ ἀρετή· ἀλλὰ τρέψωμεν αὐτὴν τῇ ὄψει τῆς τῶν μελλόν-
των ἐπαγγελίας ὃ μέγεθος. Ⓐ μὴν γὰρ σκάπτει, καὶ χωρεῖς τούτων αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν ὠφελί-
40 αν ὁρᾷς, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν μετέρχου)· καὶ διὰ τὸ τῷ Θεῷ δικοῦν, οὐκ ὀπὶ μισθῷ ἐργά-
ζου)· καὶ μέγα ἡγοῦνται ὃ σωφρονεῖν, καὶ διὰ τὸ μὴ κολάζεσθαι, ἀλλ' ὅπως ὁ Θεὸς ἐπέταξεν.
Εἰ δὲ τις ἀσθενέστερος, καὶ τὰ βραδύτερα σκόπει. οὕτω καὶ ὅπι τῆς ἐλεημοσύνης ποιοῦμεν,
καὶ ἐλεοῦμεν τοὺς ὁμοφύλους, μὴ δὴ προσορῶμεν· ἀπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομένους. πῶς γὰρ
οὐκ ἄτοπον, αὐλοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς τραπέζης καθίζεσθαι γελῶντας καὶ τρυφῶντας· ἑτέρων δὲ

ψυχῶ λέγων· ὅτι ὅτο μᾶλιςα χαρᾶς ἔργον ὄςι, ὃ μισεῖσθαι πρὸς αὐτῶν. ὅτω γὰρ μοι κειται ποιῆσαι τὴν παρῶν. ὅ οἶσθα ὑμᾶς θορυβᾶσθαι χρή. ὁ γὰρ ὑμεῖς ἐμοῦ χρείτονες, ὥσπερ οὖν καὶ πρὸς λαβεῖν εἶπον, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἶτα καὶ πέμπτη παραμυθία, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ὑβρίζε) μετ' αὐτῶν.

21 Ταῦτα γὰρ ἅπαντα ποιήσουσι, φησι, διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με· Τοῦτο, καὶ φοβοῦ ὑβρίζουσι. πρὸς τούτοις συγχώμης αὐτοῖς ἀπειρίαν, καὶ πολλοὶ καὶ ἐπέρασαν παραμυθίαν, φησίν· χ. ἔχει

22 Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον, Δεικνὺς ὅτι ἀδίκως καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ εἰς ἐκείνους ἐργάσονται). Τί οὖν ὅτι τοσαῦτα ἡμᾶς ἤγαγες κακά; ὀχὶ πρόφασις τοῦ πολέμου; ὃ μῖσος; ἀλλὰ τοῦτο πάλιν φησίν· χ. ἔχομεν

23 Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ, Οὐ μικρὰν καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῖς παραφωνὰν κέλαδον. ὅταν γὰρ δύο καὶ τρία παραφασίζωντο, ὅτι διὰ τὸ πατέρα αὐτὸν ἐδίωκεν, ἁμαρτίαν αὐτὸ τοῦ ἀπολογίαν ζωῦτα εἶρηκεν. οὐ γὰρ ἔχουσι παρέφασιν· τοῦ ἀπὸ τῶν λόγων διδασκαλίαν προφέρειν, τοῦ ἀπὸ τῶν ἔργων παρεσκεύασται τῷ Μωϋσέως νόμῳ· ὃς τοῦ τὰ τοιαῦτα ποιοῦντα καὶ λέγοντα πιέζεσθαι ἀπήλασε, ὅταν καὶ παρὰ βούλευμα ἄλλη, καὶ θαύματα πρὸ ἔχῃ μέγιστα. οὐχ ἁπλῶς δὲ εἶπε σημεῖα, ἀλλὰ ἃ μηδεὶς ἄλλος ἐποίησε. Ὧν τῶν αὐτοὶ μάρτυρες οὕτω λέγοντες· Οὐδέποτε οὕτως ἐφάνη ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ, Οὐκ ἠκούσθη ἐκ τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου· καὶ ὃ κατ' ἐξοχὴν Λάζαρον τοιοῦτον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιοῦτα, καὶ ὁ τῆς θαυματουργίας τρόπος καινός, καὶ παράδοξα ἅπαντα. τίνος οὖν ἕνεκεν, φησὶ, καὶ σὲ καὶ ἡμᾶς διώκουσιν; ὅτι ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. παραμυθούμενος τοὺς μαθητὰς αὐτούς, ὧν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἶπε τοὺς ἑαυτοῦ· ἀλλ' οὐκ ἂν ἠπιώτερον, ἵνα μὴ πλήξῃ· οὐτωσὶ δὲ ὁ πανταχοῦ τὸ πᾶν ἀπεκάλυψε. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι ἀπὸ τούτου μισοῦνται; ἀπὸ τῶν εἰς ἐμὲ ὁμοιώσεων. τίνος γὰρ, εἰπέ μοι, τῶν λεχθέντων ἢ τῶν παραδόξων ὑπολαβεῖν ἔχοντες οὐκ ἐδέξαντό με; εἶτα ἐπειδὴ τὸ παράδοξον ἔκπληκτον ἐστιν ἡμῖν, εἶπε καὶ τοῦτο· τετάρτη τοιαύτη παραμυθία τοῦ αὐτοῦ. καὶ σοὶ οὐδὲν ἴσα) · ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης ἐπάγε), δεικνὺς αὐτοὺς διὰ τοῦτο παραφωνοῦντας καὶ λέγοντας,

Ψαλμ. ξη ε. 25 Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν· Οὐκ ἀπὸ Παύλου πεῖσ. πολλοὶ γὰρ θαυμάζοντων τὸν Ἰουδαῖον οὐκ ὄντες, παρεφήρμοσε λέγει παρὰ λέγειν διὰ τοῦτο καὶ τοῦ αἰτίαν δηλοῦσθαι, ὅτι ἡ ποιητὴ αὐτῶν καὶ ἡ ἀπιστία τῆς ἀπιστίας αἰτία. τί οὖν; εἰ τὸν λόγον σου οὐκ ἐτήρησαν, σοῦ τὸν ἡμέτερον τηρήσουσιν· Εἰ σὲ ἐδίωξαν, καὶ ἡμᾶς διώξουσι· Εἰ σημεῖα εἶδον, οἷα σοῦ εἷς ἄλλος πεποίηκεν, εἰ ῥημάτων ἤκουσαν, οἵων σοῦ εἷς, καὶ σοῦ ἐνώτισαν· εἰ τὸν πατέρα σου μισοῦσι, καὶ σὲ μετ' ἐκείνου· τίνος οὖν ἕνεκεν ἡμᾶς ἀσφαλεῖς; πῶς ἡμεῖς ἀξιόπιστοι λοιπὸν ἐσόμεθα; τίς ἂν παρέσχε τῷ ὁμοφύλῳ ἡμῶν; ἵν' οὖν μὴ ταῦτα ἐννοοῦντες θορυβῶσι), ὅρα οἷόν ἐπάγει παράκλησιν. χ. ῥήματα

26 Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύε), ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

27 Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε. Ἐκεῖνος ἀξιόπιστος ἔσται· πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὄντι. διὰ τοῦτο οὐ πνεῦμα ἅγιον, ἀλλ' ἀληθείας αὐτὸ ἐκάλεσε. Ὃ δὲ, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύε), δηλοῖ ὅτι πάντα εἴσει ἀφ' ἑαυτοῦ, καθάπερ καὶ αὐτὸς φησι περὶ ἑαυτοῦ ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι, καὶ πού ὑπάγω, καὶ ἐκεῖ ἀληθείας ἀληθόμυθος. οὐκ ἐγὼ πέμψω. ἰδοὺ οὖν ἔτι ὁ πατὴρ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς ὄντι ὁ πέμπων. καὶ ὑμεῖς δὲ ἔχετε, φησὶ, τὸ ἀξιόπιστον ἐν ἐμοὶ γινόμενοι, ἐν μὴ πρὸ ἑτέρων ἀκηκόατε. Οἱ δὲ ἀποστολοὶ οὐτωσὶ διεμυθίζον), λέγοντες· Οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τις σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. χ. ἐν Πραξ. ι. μα

ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἄρτι πιστεύετε; ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστιν. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε· ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε, καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. καὶ νῦν δόξασόν με σὺ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν κἀμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσιν· ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ τῶν δεδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι· καὶ ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα ὦσι καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ· ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἓν ἐσμεν· ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, ὃ δέδωκάς μοι θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας· καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ᾖ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ Κεδρὼν, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἤδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἰούδας οὖν λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν ἐξῆλθε καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσαν χαμαί. πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐτούς· Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν· ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν ὅτι Οὓς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψε τὸ δεξιὸν ὠτάριον· ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην· τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ οὐ μὴ πίω αὐτό;

Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτὸν καὶ ἀπήγαγον πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὁ γνωστὸς τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον. λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος· Οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο· ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τοῦ διδαχῆς αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· Ἐγὼ παρρησίᾳ λελάληκα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ὅπου πάντες οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. τί με ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασι ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἷς παρεστηκὼς τῶν ὑπηρετῶν ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ λέγων· Οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; ἀπέστειλε οὖν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπε· Οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον· Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; πάλιν οὖν ἠρνήσατο Πέτρος· καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

Ἄγουσι οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον· ἦν δὲ πρωΐα· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον ἵνα μὴ μιανθῶσιν ἀλλὰ φάγωσι τὸ πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν Πιλᾶτος πρὸς αὐτοὺς ἔξω καὶ φησὶν· Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα· ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλε ἀποθνήσκειν.

Εἰσῆλθε οὖν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλᾶτος καὶ ἐφώνησε τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀπὸ σεαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι εἶπόν σοι περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη Πιλᾶτος· Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἂν ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος· Οὐκοῦν βασιλεύς εἶ σύ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ Πιλᾶτος· Τί ἐστιν ἀλήθεια;

Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδεμίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν ἵνα ἕνα ἀπολύσω ὑμῖν ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; ἐκραύγασαν οὖν πάλιν λέγοντες· Μὴ τοῦτον ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς λῃστής.

Τότε οὖν ἔλαβε τὸν Ἰησοῦν ὁ Πιλᾶτος καὶ ἐμαστίγωσε· καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν· καὶ ἔλεγον· Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα. ἐξῆλθε πάλιν ἔξω ὁ Πιλᾶτος καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι οὐδεμίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος· Ἴδε ὁ ἄνθρωπος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασαν λέγοντες· Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησε. ὅτε οὖν ἤκουσε τοῦτον τὸν λόγον ὁ Πιλᾶτος μᾶλλον ἐφοβήθη· καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· Πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλᾶτος· Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

Ἐκ τούτου ὁ Πιλᾶτος ἐζήτει ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες· Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. ὁ οὖν Πιλᾶτος ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους ἤγαγε ἔξω τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη· καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. οἱ δὲ ἐκραύγασαν· Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος· Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.

Παρέλαβον οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον· καὶ βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλᾶτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον· Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί, Ῥωμαϊστί, Ἑλληνιστί. ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων· Μὴ γράφε· ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν· Βασιλεύς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. ἀπεκρίθη Πιλᾶτος· Ὃ γέγραφα γέγραφα.

Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα· ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους· Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα· Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ οἱ μὲν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα λέγει τῇ μητρί· Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἴδε ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ λέγει· Διψῶ. σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· σπόγγον οὖν μεστὸν τοῦ ὄξους ὑσσῷ περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς εἶπε· Τετέλεσται· καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα τῷ σαββάτῳ, ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν Πιλᾶτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσι. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξε τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶδον ἤδη αὐτὸν τεθνηκότα οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε καὶ ἐξῆλθεν εὐθὺς αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία· κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει·

λαὰ ἀωτίρω μθῶ, ϗ ἄειτον ⸗τοηχράφων πειυθία· ἐνταῦθα ὃ, ὲν τῳ ϖδαιφὴν αὐ⸗τὸν ϗ δειχύναι τῆς ἀγάπης τὸ μέιτθος, ϗ ἑαυτὸν ὅσις ὅστ. ἶνος ὃ ἔιεχει πόμπαχοῦ τὶω ἀγαπῶω ἐπαίρει; ὅτι τῦτο ἔϛι τὸ δεῖγμα τῶν μαθητῶν, τῦτο τὸ συγχροπεῖω τὶω ἀρετῶν. δ⸗ὶ. τῦτο ϗ ὁ Παῦλος ποσαῦπα ϖρὲ αὐτῆς φησιν, ἅτε μαθητὴς ὢν γνήσιος τῦ Χειτοῦ, ϗ πῖραι αὐτῆς λαβεῖν.

14 Υμῆς φίλσι μῦ ἐϛε. Οὐκ ἔτι ὑμᾶς λέγω δούλους.

15 Ο γὰρ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιῆ ὁ κύριος αὐτοῦ· ὑμῆς φίλσι μῦ ἐϛε. πάντα γὰρ ὅσα ἤκυσα ϖαρὰ τοῦ πατρός μυ, ἐγνώρισα ὑμῖν. Πῶς οὖν λέγῃ, πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δυνάσθε βαϛάζειν ἄρτι; οὐδὲν ἄλλο δ⸗ὶ τοῦτο ἢ, πάντα ἢ, ϗ ἀκούσας κατασκυάζει, ἢ ὅτι οὐδὲν ἀλλότριον φθέγγεται, ἀλλ' ἢ ταὐτὰ ἢ πατρός. ὅπῳ ὃ τῦτο μάλιϛα δικῆ φιλίας ἐϛὶ τὸ τὰ ἀπόῤῥητα λέγειν, ϗ ταύτης ἀξιῶσθαι τὸν, φησὶ, τῆς κοινωνίας. πάντα ὃ ὅταν εἴπῃ, ὅσα αὐτοῦ ἀκούσας ἐγὼ ἔλεγον, λέγει. Εἶτα ϗ ἄλλο τεκμήριον τὸ τυχὸν φιλίας πῆσι. ποῖον δὴ τῦτο;

16 Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθέ, φησιν, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς· Τουτέϛιν, ἐγὼ τῇ φιλίᾳ ἐπέδραμον τῇ ὑμετέρᾳ. ϗ οὐδὲ ἐν ταύτῃ ἔϛη· Αλλά ϗ ἔθηκά, φησὶν, ὑμᾶς, Τουτέϛιν, ἐφύτευσα, Ινα ϗ ὑμῆς ὑπάγητε. Επὶ τῇ μεταφορᾷ χέχρηται τῆς ἀμπέλου· τῦτέϛιν, ἵνα ὦϛε καθῆτε, Καὶ καρπὸν φέρητε, ϗ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ. Εἰ ὃ ὁ καρπὸς μένει, πολλῷ μᾶλλον ὑμῆς. ὃ γὰρ ἐφίλησα μόνον ὑμᾶς, φησὶν, ἀλλὰ ϗ τὰ μέγιϛα ἐνεργήϛησα, πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ἐϛὶν ὑμῶν τὰ κλήματα. ὁρᾷς δ' ὅσων δείκνυσι τὶω ἀγάπην; ᾧ τὰ ἀπόῤῥητα εἶπεν, ᾧ ϖροφήτας ὑπεδράμην τῇ φιλίᾳ, τῳ μεγάλα αὐτοῖς ὠφελῆσαι τὰ ἀγαθὰ, ᾧ παρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπειρέπαχε τότε. ἀπὸ ὃ τύτου δείκνυσι, ὅτι ϗ ϖλέον αὐτοῖς μέλλουσι διδόναι καρπόν. αἰάϛχη γὰρ τῆς πρὸς αὐτοῦ βοηθείας ἀπολαύοντας, ὅτω δὲ καρποφορῆσαι. Ινα ὅ ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῳ ὀνόματί μυ, δῷ ὑμῖν. Καίτοι ϗ αἰτυμθύου ἐϛὶ τὸ ποιῆσαι. εἰ ὃ ὁ πατὴρ αἰτῆται, πῶς ὁ υἱὸς ποιῆ; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐλάττων ὁ υἱός. ἰσ. 58

17 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· Τουτέϛιν, οὐκ ὀνειδίζων ταῦτα λέγω, ὅτι τὴν ψυχήν μυ τέθημι, ὅτι ϖροφῆτας ὑμῖν ἐπέδραμον, ἀλλ' εἰς φιλίαν ὑμᾶς εἰσάγων. Εἶτα ὅπῳ τὸ διώκεσθαι ϖαρὰ τῶν πολλῶν ϗ ὀνειδίζεσθαι χαλεπὸν ἰῶν ϗ ἀπειλῶν, ϗ ἰχθρῶν ϗ τὴν ὑφηλὴν ταπεινώσαν ψυχήν, δ⸗ὰ τῦτο μεῖζα ϖροσεπῶν, τότε εἰς τῦτο καθῆκεν ὁ Χειτός. ϖροσλεύων γὰρ αὐτῶν τὴν ψυχὴν, ὕντως ὅτι ταῦτα ἔρχεται, ϗ αὐτὰ ὦϛε ϖροιόμενος ἔλεγεν αὐτῶν ὄντα, ὥσπερ ϗ τὰ ἄλλα ἀπέδειξε. καθάπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι ϗ μᾶλλον οὐκ ἀλγεῖν, ἀλλὰ ϗ χαίρειν δ⸗ί, ὅτι ἀπέρχομαι ϖρὸς ϗ πατέρα (ϗ γὰρ ἐγκαταλιμπάνων αὐτοὺς, ἀλλὰ ϗ σφόδρα φιλῶν τῦτο ποιῶ) ὕτω ϗ ὦϛε ταῦτα δείκνυσιν, ὅτι χαίρειν, οὐκ ἀλγεῖν δεῖ. ὅρα πῶς αὐτὸ κατασκυάζει. ϗ γὰρ εἶπεν, οἶδα λυπηρὸν ὂν τὸ ϖρᾶγμα, ἀλλὰ δι' ἐμὲ φέρετε, ὅπῳ ϗ δι' ἐμὲ πάσχετε. οὐδέπω γὰρ αὕτη ἡ ϖρόφασις ἰσχυρὰ ἰῶν ϖροβαμυθῆσαθαι. δ⸗όπερ αὐτὸ ἀφεὶς, ἑτέραν ϖροτίθησι. ποίαν δὴ ταύτην; ὅτι τῆς ϖροτέρας ἀρετῆς τοῦτο τεκμήριον. ϗ τοιαυτοῖν ἀλγεῖν ἐχρῆν, ϗ οὐχ ὅτι μισεῖσθε ὑπ' ἐμῶν, ἀλλ' εἰ ἐμέλλετε φιλήσθαι. τοῦτο γὰρ αἰτίαται ἐκ τῦ λέγειν.

19 Εἰ ἐκ τῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. Ωϛε εἰ ἐφιλήσθε, δῆλον ὅτι ϖονηρίας ἀφέρετε δεῖγμα. Εἶτα, ὅπῳ τῦτο ϖροσεπῶν οὐκ ἐξεργάσατο αὐτὸ, ἐπιξέρχεται πάλιν ᾧ λέγω·

20 Οὐκ ἔϛι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, ϗ ὑμᾶς διώξουσιν. Εδυξε ζηλωϛὰς αὐτοὺς κῦ τῦτο μάλιϛα γενομένους. ἕως μὲν γὰρ ἰῶν ἐν ταφαὶ ὁ Χειτὸς, ϖρὸς ἐκείνους ᾧ πόλεμον εἶχον· ὅπῳ ὃ μετῆκεν, ϖρὸς αὐτοὺς πάλιν ἦλθεν ἡ μάχη. Εἶτα ὅπῳ ὀλίγοι ὄντες ἐθορυβοῦντο δήμυ τοσῦτο μέλλοντες πόλεμον καταδέχεσθαι, φύσησιν αὐτῶν τῷ

ψυχῷ

πενία ἐπηρέι, καὶ οὐχὶ δούλης μόνον ἰῶ, ἀλλὰ καὶ δεσμώτης· καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὴν θαυμάζομεν. καὶ οὐχ ὅτως ἐπαινοῦμεν, ὅτε ⓦ σῖτοι διένειμεν, ὡς ὅτε ὁ δεσμωτήριον ᾤκει· οὐχ ὅτε τὸ διάδημα περιέκειτο, ἀλλ' ὅτε τὴν ἄλυσιν· οὐχ ὅτε ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκαθέζετο, ἀλλ' ὅτε ἐπεβουλεύετο καὶ ἐπολεμεῖτο. Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀ- χ. ἐπολεῖτο.
γώνων τούτων πλεχομένους στεφάνους, μὴ πλούτου καὶ τρυφῆς καὶ ἀτιμίας· χ. τυφῆς
ἀλλὰ πενίαν, καὶ ἄλυσιν, καὶ δεσμά, καὶ καρτερείαν τὴν περὶ ἀρετῆς θαυμάζωμεν. τὸ μὲν γὰρ τέλος ἐκείνων, δυρύβων γέμει καὶ ταραχῆς, καὶ τοῦ πολλοῖς συγκεκλήρωται βίῳ· ὁ δὲ τούτων καρπὸς, εὐφροσύνη, καὶ τὰ ἐν τοῖς εὐφροσύνοις ἀγαθὰ, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. οζ. 11 ΤΑΥΤΑ ΛΕΛΑΛΗΚΑ ΥΜΙΝ, ΙΝΑ Η ΧΑΡΑ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. 12 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

Ανται τὰ ἀγαθὰ πότε ἔχει ⓦ μισθὸν, ὅταν εἰς τέλος ἔλθῃ ὁ προσηκον· ἐνταῦθα γὰρ ἐκκεῖται μεταξὺ, καὶ ἀγῶνες καὶ καὶ καθάπερ ὁ πλοῖον ὁ μεγάλα φορτία, ἐὰν μὴ θάσσῃ κατὰ πόδας τοὺς λιμένας, ἀλλ' ἐν μέσῳ βαπτισθῇ τοῦ πελάγους, οὐδὲν ἀπώνατο τοῦ πολλοῦ πλοῦ, ἀλλὰ καὶ μείζονα εἰργάσατο τὴν συμφορὰν, ὅσῳ καὶ πλείονας ἐπῆγε πόνους· οὕτω καὶ αἱ πρὸς τὸ τέλος τῶν πόνων ἀναπεσοῦσαι ψυχαὶ καὶ ἐν μέσοις ἐκλυόμεναι τοῖς ἀγῶσι διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εἰρήνην ἔλεγε κεῖσθαι τοῖς καθ' ὑπομονὴν ἔργων ἀγαθῶν πέρασιν· ὅθεν οὖν καὶ ὅτι τῶν μαθητῶν ὁ Χριστὸς κατασκευάζει νῦν. ὅπερ γὰρ ἀπεδέξατο αὐτοὺς, ἐξ ἔλαυνε ἐπ' αὐτοῖς· εἶτα τὸ πάθος πρὸ ἐμφανοῦν καὶ τὰ σκυθρωπὰ ῥήματα δείκνυσιν ἔμελε τὴν ἡδονὴν, μᾶλλον δὲ τὸ ἀγαλλίασιν ἐκκαὶ ἐποίησε αὐτοὺς, φησὶ· ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ· τουτέστιν, ἵνα μὴ ἀποκοπῆτε μου, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε ⓦ δρόμου. ἔχαιρετε ἐν ἐμοὶ καὶ σφόδρα ἐχαίρετε, ἀλλ' εἰς πεῖσεν ἀθυμία. Ταύτην οὖν δέομαι, ἵνα πρὸς τὸ τέλος ἔλθῃ ἡ χαρὰ, δείκνυς, ὅτι ἡ λύπης ἄξια τὰ παρόντα, ἀλλ' ἡδονῆς. Εἶδες ὑμᾶς σκανδαλισθέντας· ἃ κατέφθησα, οὐκ εἶπον, διὰ τί γὰρ μὴ μένετε γενναῖοι; ἀλλ' ἐλάλησα ὑμῖν τὰ προσήκοντα φέροντα. οὕτω βούλομαι ὑμᾶς ἀμεταπτώτους ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀγάπης τηρεῖν. ἀκούσατε πρὸς βασιλείας· ἐγγράφητε. ἵν' οὖν πληρωθῇ ἡ χαρὰ ὑμῶν, τοῦτο εἶπεν ὑμῖν. αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. ὁρᾷς τὸ Θεοῦ τὴν ἀγάπην συμπεπλεγμένην τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ ὥσπερ σειράν τινα ἑνωμένην; διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν δύο φησὶ τὰς ἐντολὰς, ποτὲ δὲ μίαν. οὐ γὰρ ἔστι τῆς πρώτης λαβόμενον, μὴ τὴν ἄλλην ἔχειν. ποτὲ μὲν γὰρ φησι, Ἐν τούτῳ ὁ νόμος καὶ ⓐ πρόφηται κρέμανται· ποτὲ δέ, Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν ⓐ ἄνθρωποι, τὰ αὐτὰ καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ ⓐ προφῆται. καὶ, Πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη· οὐ καταλύει λέγει. Εἰ γὰρ τὸ μείζονα, πολὺ τῆς ἀγάπης δέον· ἡ δὲ ἀγάπη, ἀπὸ τῆς τῶν ἐντολῶν τηρήσεως· ἡ δὲ ἐντολὴ ἐστὶν, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· τὸ μείζονα ἐν τῷ Θεῷ, ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης δέον. καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀγαπᾶν φησὶν, ἀλλὰ καὶ ⓦ τρόπον δηλοῖ· καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. πάλιν δείκνυσιν, ὅτι οὐχὶ ἴσους ἐστὶν αὕτη ἡ ἀναχώρησις, ἀλλὰ ἀγάπης· ὥστε μᾶλλον ἐχρῆν θαυμάζεσθαι ὑμᾶς τότε. ἐπεὶ γὰρ ὑμῶν τὴν ψυχὴν μου ἔθημι· φησὶν οὐδαμοῦ οὕτω φησὶν αὐτὸ· ἀλλ'

Ρω. ϛζ.

Ματθ. κϛ. μ.
Ματθ. ζ. ιβ.
Ρω. ιγ. ι.

τῦ παῖδος δείκνυσιν ἀγάπην εἰς αὐτούς. Οὐκ ἄρα τὰ Ἰουδαίων δίδα, ἀλλὰ ταῦτα ἀ ἐμάθομεν λαμβάνειν. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὀξεπέσομεν τῆς παιδιᾶς, ἐγκατελείφθημεν, γυμνοὶ καὶ ἔρημοι πάντων ἐγκόμβωμα, εἰς ἐμέ, φησι, βλέπετε. ἠγάπημαι μὲν ἀλλὰ τῦ παιδός, ἀλλ' ὅμως πάσχω ταῦτα τὰ προσηκόντα. οὐ τοίνυν οὐδὲ ὑμᾶς δεῖ τὸ μὴ ἀγαπᾶσθαι ἐγκαταλιμπάνειν. Εἰ γὰρ ἐγὼ δυσαρεστοῦμαι, καὶ οὐ πιστεύομαι τῦτο τεκμήριον τῦ μὴ ἀγαπᾶσθαι τῦ παιδός, οὐδὲ ὑμᾶς θορυβεῖσθαι χρή. αἰ γὰρ ὅτι τῆς ἀγάπης μόνης τῆς ἐμῆς, ὑβρίζει ὑμᾶς ταῦτα πάσχειν ἔδωκεν, οὐδὲν βλαφθήσεται δυνήσεται εἰς τὸν τῆς ἀγάπης λόγον.

χ. ἐγκατελιμπάνω

Ἐπὶ δὲ μέγα ἐστὶν ἀναταγώνιστον ἡ ἀγάπη, ἣ οὐκ ἔστι ῥῆμα φιλόν, ὅπερ διεξώμεθα δείκνυσιν τῶν ἔργων αὐτεπάγγελτον. αὐτὸς ἐχθροὺς ὄντας καταλλάττει, ἡμᾶς φίλους θέλοντας μείναι μᾶλλον· αὐτὸς ἤρξατο, ἡμεῖς καὶ ἀκολουθήσωμεν· αὐτὸς οὐκ εἰς οἰκεῖον κέρδος ἀγαπᾷ (ἀπροσδεὴς γὰρ ὅλως) ἡμεῖς καὶ εἰς τὸ συμφέρον ἡμῖν· αὐτὸς ἐχθροὺς ὄντας ἐφίλησεν, ἡμᾶς καὶ φίλους ὄντας ἀγαπήσωμεν· ὡς νῦν γε τὰ ἐναντία ποιοῦμεν. καθ' ἑκάστην γὰρ ἡμέραν βλασφημεῖται δι' ἡμᾶς ὁ Θεός, διὰ τὰς ἁρπαγάς, διὰ τὰς πλεονεξίας. ἡ τάχα τις ὑμῶν ἴσως ἐρεῖ· καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰς πλεονεξίας πῶς ἀλέγει. Εἶθε καθ' ἑκάστην νύκτα σιλῶν τοῦτο εἶπεῖν· εἶθε ἡ ἐν ἀγορᾷ τὰς διακονίας ὠνουμένη, καὶ ὅπου τῆς πραπέζης· εἶθε ἡ γυναῖκες, καὶ φίλους, καὶ παῖδας, καὶ οἰκέτας, καὶ γεωργούς, καὶ γείτονας, καὶ αὐτὸ δὴ ἔδαφος, καὶ σὺν τοίχους ἤδη δυναμένη ταῦτα ἀεὶ ῥηγνῦσα τὸν φωνόν, ἵνα κἂν μικροὶ ὦμεν ἐπεδώκαμεν. τὸν γὰρ οἰκουμενικὸν κατέλαβεν, ἅπασαν τὴν ὑπήκοον, καὶ τὰς πόλεις κατέχει ψυχάς, καὶ πολλὴν τὴν μαμμωνᾶ ἡ τυραννίς. ἀνατὶ Χριστοῦ ἐλυτρώθημεν, καὶ τῷ χρυσίῳ δουλεύομεν. ἑτέρου τὸν δεσποτεῖον ἀναχθέντες ῥύπον, καὶ ἑτέρῳ πειθόμενα· καὶ ὅσαπερ αἱ ὑπαὶ ἄξη, μὴ προθυμίας ἀναχθέντες, καὶ ἦθος, καὶ φιλίαν, καὶ φύσιν, καὶ ἕμεσις, καὶ πάντα ἠγνοήσαμεν δι' ἐκεῖνον. σὺν δὲ τοῖς ἀναλωθέντες εἰς τὸν ὄφιν· σὺν δὲ τοῖς ἐσομένοις τὰ μέλλοντα. ἀλλ' ἔσται χαρᾶς, ὅτι σὺν τῷ λόγῳ τῦτον ἔσται κέρδος.

χ. ἕμεσις.

Ἐν γὰρ τῇ ἀδῇ, φησί, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; πολλὴν ὁ χρυσὸς, καὶ πολλὴν πρόσεχει τὸν νυμ. ς. τυφλὸν ἡμῖν, καὶ ἡμῖν ἐν ποιεῖ· ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ὁ ὄφις. τὸν γὰρ πλοῦτον τὰ ἀπορρέοντα πολλοὶ καὶ μισοῦσι· ὁ δὲ ἀρετὴ ζηλωτὰ αἰεὶ ὄντα καὶ τιμῶσιν. ἀλλὰ καὶ ἀγελάται ὁ πίνης, κἂν ἀπάρετος ᾖ, φησὶ. ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν. διόπερ οὐδὲ ὅπως πρέφεσθαι χρή. οὐδὲ γὰρ, εἰ κατεμυκῶντο μὲν ὦτοι, καὶ κατέκραγον κόλποις, ὁ δὲ ὄφις πάντες ἐπίστευον· ἀφέντες τῦτο δὲ θαῤῥεῖν, πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας κραυγὰς εἶδομεν δύ. καὶ γὰρ ὅμοιοι κόλποις, καὶ ὅταν χίλιοι ὁ πρόντα θαυμάζοντες. Εἶτα δὲ μὴ βασιλεὺς ὅπλοις θαυμάζῃ, οὐδέπω τῆς πολλῶν ποιεῖ λόγου, καὶ πάντες καταγελῶσιν· δὲ δὲ ὁ τῆς ὅλων δεσπότης σε ἐπαινῇ, χθαμαλὸν καὶ κωνώπων εὐφημίας ἐπιζητεῖς; τῦτο γὰρ οὗτοι πρὸς ὁ Θεόν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τῦτο, ἀλλ' εἰ μὴ τούτων εὐτελέστερον. μέχρι τίνος ἐν βορβόρῳ τρεφόμεθα; μέχρι τίνος βλάκες καὶ γαστριμάργοις καθήμεθα ἡμῶν θεαταί; ἐχθροὶ οὐδὲ κυβεύοντας δυνάμενοι δοκιμάζειν καλῶς, οὐδὲ μεθύοντας, οὐδὲ τῇ γαστρὶ ζῶντας· ἀρετῆς δὲ καὶ κακίας οὐδὲ ὁπωστιοῦν φθονεῖσθαι δυνάμενοι. εἶτα ἐάν μού τις σε σκώπτῃ, ὅτι οὐδὲ ὀλίγους τῶν ἀνδρῶν οὐκ ἐπίστασαι ἔλκειν, οὐδὲν ἡγήσῃ δεινόν, ἀλλὰ καὶ καταπλήσῃ τὸ τῶν ἀπιστούντων τοιούτων προσβαλλομένου· ἀρετὴν δὲ ἀσκεῖν βουλόμενος, οὐδὲν οὕτως εἰδότας, δοκιμασάς τινας καθίζεις; διὰ τῦτο οὐδέποτε φθάνομεν εἰς τὸν πόνον ἐκεῖνον. ὃ γὰρ τοῖς ἐμπείροις, ἀλλὰ τοῖς ἀμαθέσιν ὑπερπέπομεν τὰ ἡμέτερα. ἐχθροὶ δὲ οὐ χρὴ τὸν τῆς πόνης λόγον, ἀλλὰ χρὴ τὸν οἰκείαν ἀμαθίαν δοκιμάζοντας. διόπερ, παρακαλῶ, καταφρονῶμεν τῶν πολλῶν· μᾶλλον δὲ μηδὲ ἐπαίνων ὀρεγώμεθα, μὴ χρημάτων, μὴ πλούτου, μηδὲ κακόν τι νομίζωμεν πενίαν. ἡ γὰρ φρονήσεως καὶ καρτερίας καὶ πάσης φιλοσοφίας διδάσκαλος ἡμῖν ἡ πενία. ἐπεὶ καὶ ὁ Λάζαρος πενίᾳ ζωνύμενος, καὶ ἐστενόμενος· καὶ ὁ Ἰακὼβ ἄρτου μόνου ὀρεγόμενος, καὶ ὁ Ἰωσὴφ σὺν ἐλάτῃ

ΗΘΙΚΟΝ

πενίᾳ

ἀποκριθῶσι, χαυνωθεῖσαν αὐτῶν τῷ φόβῳ τὴν ψυχὴν ὀπισφίγξει καὶ ἑαυτῷ συγκολλᾷ καὶ χρηστὰς ἐποιήσει λοιπὸν ἐλπίδας. ἡ μὲν γὰρ ῥίζα μένει· ὃ δὲ αἴρεσθαι καὶ ἀφίεσθαι, τῶν κλημάτων ἐστίν. Εἶτα, ἑκατέρωθεν προρμήσας, καὶ ἀπὸ τῶν χρηστῶν, καὶ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν, τὰ παρ' ἡμῶν ἅπαντα ποιεῖται.

5 Ὁ ὢν ἐμοὶ μένων, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Ὁρᾷς καὶ ὧν μὲν οὐκ ἔλαττον συμπλεκόμενα τῶν παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐπιμέλειαν; ὁ μὲν γὰρ πατὴρ καθαίρει, αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ κατέχει. Ὃ δὲ ἐν τῇ ῥίζῃ μένειν, τοῦτο πίστις καρποφορεῖ τὰ κλήματα. τὸ μὲν γὰρ μὴ καθαιρόμενον, μένον δὲ ἐν τῇ ῥίζῃ, φέρει καρπόν, εἰ καὶ μὴ ὅσον ἠθέλησε· ὃ δὲ μὴ μένει, οὐδ' ὅλως. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὃ καθαίρει, τοῦ μένειν ἐστὶν ἕνεκεν, καὶ τὸ μένειν ἐν τῇ ῥίζῃ, τοῦ παρὰ τοῦ ῥίζαν γεγενῆσθαι. Εἶδες πῶς κἀκεῖ πάντα, καὶ τὸ καθαίρεσι, καὶ τὸ τῆς δυνάμεως τὴν ἀπὸ τῆς ῥίζης ἀπολαύειν; μεγάλην οὖν ἔχομεν καὶ τὸ μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν, πλεῖον δὲ μέρος τούτου ἵστησι τὸν λόγον, ἀλλὰ πειρώμεθα πρὸς ἀκρίβειαν αὐτὸν λέγειν. 6 Ἐβλήθη γάρ, φησὶν, ἔξω, Οὐκ ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἀπολαύουσι χρείας· Καὶ ξηραίνεται, Τουτέστιν, Εἴ τι εἶχε τῆς ῥίζης, ἀποπίπτει), Εἴ τινα χλόην, συμπνίγεται ταύτης, καὶ ἐρημοῦται τῆς ἐκεῖθεν βοηθείας καὶ ζωῆς. καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλει). Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ὁ μένων πρὸς αὐτόν. Εἶτα δείκνυσι τί ἐστὶ τὸ μένειν, καὶ φησιν· 7 Ἐὰν τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ. Ὁρᾷς ὅτι καὶ τοῦτο εἰκότως ἔλεγον, ὅτι τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν ζητεῖ; Εἰπὼν γὰρ, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσητε ποιήσω, ἐπήγαγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε· καὶ ἐνταῦθα, ἐὰν μένητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θελήσητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται) ὑμῖν. Ταῦτα γὰρ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι οἱ μὴ ὀπισθουλθοῦντες αὐτῷ, καταχρήσονται· αὐτοὶ γὰρ οἱ καρποὶ οἴσουσι. τὸν φόβον τοίνυν ἐξ αὐτῶν εἰς ἐκείνους μεταθεὶς, καὶ δείξας ὅλη αὐτοὶ ἀκαλαγήτους ἔσονται, φησὶν· 8 Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα ὑμεῖς ἐμοὶ γένησθε μαθηταὶ, καὶ καρπὸν πολὺν φέρητε. Ἐπιτυθὲν τὸν λόγον ἀξιόπιστον πίστις. Εἰ γὰρ εἰς δόξαν τοῦ πατρὸς φύσις τὸ καρποφορεῖν, οὐκ ἀμελήσει τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ. καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. ὁρᾷς πῶς ὁ τὸν καρπὸν φέρων, ἐκεῖνός ἐστι μαθητής; Τί γὰρ ἐστιν, ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ; τουτέστι, χαίρῃ, ὅταν ἐν ἐμοὶ μένητε, ὅταν καρπὸν φέρητε.

9 Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Ἐνταῦθα λοιπὸν δυθεφπινώτερον διαλέγεται. τὸ γὰρ, ὡς πρὸς δυθεφπους εἰρηκὸς, τὸ οἰκεῖον ἔχει ἰσχύν. ὁ γὰρ καὶ ἀποθανεῖν ἑλόμενος, καὶ δούλους ὄντας καὶ ἐχθροὺς καὶ πολεμίους τοσαύτης καὶ ἀξιώσας τιμῆς, καὶ εἰς οὐρανοὺς δυναγαγὼν, πόσην ἐπεδείξατο μέζω ἀγάπης; Εἰ τοίνυν ἀγαπῶ ὑμᾶς, θαρρεῖτε· εἰ τοῦ παρόντος ἐστὶ δόξα τὸ καρποφορεῖν, μηδὲν ἐκπλήττεσθε πεινῶν. Εἶτα ἵνα μὴ ὑπλίους ἐργάσηται, ὅρα πῶς ὀπισφίγξει πάλιν. Μείνατε οὖν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Τοῦτο γὰρ ὑμεῖς κύριοι. πῶς γὰρ τοῦτο ἔσται; 10 Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρῆτε, φησὶ, καθὼς ἐγὼ τοῦ πατρὸς τὰς ἐντολὰς τετήρηκα. Πάλιν δυθεφπίνως ὁ λόγος προέρχεται. οὐ γὰρ δήπου ὁμοδούλους ἐκέλευε τὰς ἐντολὰς ἔμβλεπειν. ὁρᾷς ὅτι ὅπερ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δείκνυται διὰ τὴν τῶν ἀκροωμένων ἀδυναμίαν; πρὸς γὰρ τοὺς ἐκπλαγησομένους αὐτὸν πολλὰ λέγει, καὶ ὅσα πάντων δείκνυσιν ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντας, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἀπολλυμένους, καὶ ὅλη πάλιν, ὅπερ ἔχουσιν, ἀπὸ δὲ οὐκ ἔχουσι, καὶ ὅτι βίον αἰώνιον ὑπισχνοῦνται καταρθοῦν, σοφὸς ὢν αὐτῶν προϊέσθαι ποτὲ σκέπει) αὐτοὺς αὐθενλιχώτερον αὐτοῖς διαλεγόμενον. ὁ γὰρ εἶπε, μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ δὲ παρ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐμῇ εἶπεν ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτε πᾶσιν ἡμᾶς ἐξεπολέμωσας, τότε ἡμᾶς ἀφῆκας καὶ διαχωρεῖς, δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἀφῆκαν, ἀλλ' οὗτος αὐτοῖς κεκόλλη), ἐὰν θέλωσιν, ὡς τὸ κλῆμα [ἐν] τῇ ἀμπέλῳ. καὶ πάλιν, ἵνα μὴ θαρρήσαντες ὕπλιοι γένωνται, ὃ φησιν ἀκίνητον εἶ) τὸ καλὸν, ἐὰν ῥᾳθυμῶσιν. Εἶτα ἵνα μὴ εἰς ἑαυτὸν τρέψῃσι τὸ πρᾶγμα, καὶ πιστεῖν προσκαλέσῃ μᾶλλον, φησὶ· ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ. πάντα γὰρ τὰ ἐαυτοῦ καὶ τὰ

τῶν

ψηφίζομαι, τῇ προαιρέσει τὸ πρῶ ἀναλίσκεις. ἐπεὶ δὲ οἱ μαθηταὶ σφόδρα ἦσαν δειλοὶ, καὶ μὴ μαθεῖν ἅπερ ἐχρῆν, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἀξιωθῆναι δωρεᾶς· ὕστερον μέντοι, λεόντων ἐμφύντο θρασυτέρων. Ἐκ Πέτρου, χρεμισίου οὐκ ἐνεγκὼν ἀπειλὴν, καὶ κεφαλῆς ἐκρέματο ἡ ἐμασιγοῦτο, καὶ μυρία κινδυνεύων οὐκ εἶπα· ἀλλ' ὥσπερ ἕναρ πάσχων ἃ ἔπασχεν, οὕτως ἐπαρρησιάζετο. ἀλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· ἐπίστευε, ἀγωνᾷ οὐ πεύθει. Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; οὐκ ἦδη τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἔμελλεν ὑπισχνεῖσθαι ὁ Ἰούδας; ἀλλ' ἐδεδοίκει μὴ ἐκεῖ ἐλθὼν καταισχύνῃ αὐτὸν, καὶ, φρὶν ἢ πληρῶσαι τὴν ἀρίστην διδασκαλίαν, ὑπισχνῶνται οἱ ἐπιβουλεύοντες; ἄπαγε· πόρρω ταῦτα αὐτοῦ τῆς ἀξίας. Εἰ τοίνυν μὴ ἐδεδοίκει, ἵνα δηλοτε ἀπωμόσηται αὐτὸν, καὶ μὴ τὸ πληρῶσαι, τότε εἰς Ⓦ κηπον ἄγει τὸν Ἰούδαν γνώριμον; Εἰ δὲ καὶ προεῖλετο ὁ Ἰούδας, οὐκ ἠδυνάτο αὐτὴν προδοσαι ταύτην; ὃ μὴ προεῖπε; Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀφίσταται; μυρίαι αἰτιαπεύσαι δίδωσι τοῖς μαθηταῖς. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸν, ἅτε οὐ καταδήλῳ χωρίῳ ὄντας, τρέμειν καὶ διδοικέναι, ἀπό τε τοῦ χρόνου, ἀπό τε τοῦ τόπου (καὶ γὰρ νὺξ ἦν βαθυτάτη) καὶ μηδὲ προσέχειν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀεὶ προσφέρεσθαι καὶ φαντάζεσθαι τὸν ὑπισχνούμενον. καὶ μάλιστα ὅπου καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ διδασκάλου προσδοκᾶν ἐποίει τὰ δεινά. ἔτι γὰρ μικρὸν, φησι, καὶ οὐκ εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, καὶ ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀκούοντες ἐταράττοντο, ὡς αὐτίκα μάλα ἀλωσόμενοι, ἅτε εἰς τόπον ἀοίκητον ἐλθόντες, ἵνα νομίσαντες ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, μὴ ἀδείας λοιπὸν ἀκούσωσι. καὶ γὰρ ἔμελλον μεγάλων ἀκούσεσθαι δογμάτων. ὅθεν τοῦτό φησιν, ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Εἶτα ἐπαγαγών, φησιν· ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. τί βούλεται ὅθεν τῆς παραβολῆς ἀφίστασθαι; ὅτι Ⓦ μὴ προσέχοντα τοῖς λεγομένοις ζημιοῖ οὐκ ἔστι, καὶ οὐδὲ τὰ μέλλοντα σημεῖα ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως. ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. τί οὖν; ἐνεργείας δεῖται ὁ γεώργος; ἄπαγε. Τὸ δὲ ὑπόδειγμα τοῦτο οὐ τοῦτο δηλοῖ. ὅρα γοῦν μὴ ὅσης ἀκριβείας ἐπέρχεται τῷ παραβολίῳ. ἡ μὲν γὰρ ῥίζα ἀπολαύει τῆς ἐπιμελείας τοῦ γεωργοῦ, ἀλλὰ τὰ κλήματα φησιν. ἡ ῥίζα οὐ δι' ἑαυτὴν πεῖραν ἔλαβε ταῦτα, ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως χωρὶς οὐδὲν ἐργάζεσθαι δύνανται, καὶ ὅτι ὅτως αὐτοὺς ἰσχύειν διὰ τὴν πίστιν, ὡς τὸ κλῆμα τὴν ἀμπέλου.

2 Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτὸ ὁ πατήρ. Εἰ ταῦτα Ⓦ βίον αἱρεῖται, δεικτέον, ὅτι χωρὶς ἔργων οὐκ ἔστιν εἶναι ἐν αὐτῷ. Καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό. Τουτέστι, πολλῆς ἐπιμελείας ἀπολαύει πίστις. καίτοι ἡ ῥίζα δεῖται ἐπιμελείας πρὸ τῶν κλημάτων, περισκαπτομένη, γυμνουμένη· ἀλλ' οὐδὲν ἐν ταῦτα περὶ ταύτης φησὶν, ἀλλὰ περὶ τῶν κλημάτων· δεικνὺς, ὅτι αὐτὸς μὲν ἑαυτῷ ἀρκεῖ, οἱ δὲ μαθηταὶ δέονται πολλῆς παρὰ τοῦ γεωργοῦ βοηθείας, κἂν σφόδρα ἐπαρέτοι ὦσι. διὰ τοῦτό φησι, τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό. τὸ μὲν γὰρ, ὅπερ ἄκαρπόν ἐστιν, οὐδὲ ἐν τῇ ἀμπέλῳ εἶναι δύναται· τὸ δὲ, ὅπερ καρπὸν φέρει, χρημάτων αὐτὸ ἐργάζεται. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐστιν εἰρῆσθαι λέγει τότε ἐπαγόμενος εἰπεῖν ἡμᾶς ἀγαθούς. τὸ γὰρ, καθαίρει αὐτὸ, πρεπόντως ἐστὶν, ὅπερ χρημάτεσι πρὸς τὸ κλῆμα. ὅτι δείκνυται ὅτι Ⓦ πειρασμοὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἰσχυροτέρους ἐργάζονται. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πρὸς τίνων ταῦτα λέγει, καὶ πάλιν εἰς φαντασίαν αὐτὸν ἐμβάλῃ, φησίν· 3 Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν.

Ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν εἰσάγει ὑπομιμνήσκων τῶν κλημάτων; ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἐκαθήρα, φησὶ. καίτοι πολὺ πρότερον δείκνυσι Ⓦ πατέρα τοῦτο ποιοῦντα. ἀλλ' οὐδὲν μέσον παρεὶς καὶ ὑμοῦ. διὰ τοῦτο ἐν ἀρχαῖς λοιπὸν τὰ πρὸς ὑμᾶς. εἶτα, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχὶ τῆς αὐτῶν διδάσκαλος ἀφελείας τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα προκόψωσιν, ἐπάγει· 4 Καθὼς τὸ κλῆμα τὸ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ φέρειν καρπὸν, ὅτως οὐδὲ οἱ ἐν ἐμοὶ μὴ μένωσιν. Ἵνα δὲ μὴ ἀπὸ τῆς δουλείας ἀποκλείσῃ,

χ. καὶ παρῆσαν ἐπί.

χ. συνέχειν

χ. ἀπαγαγών,

χ. διδασκαλίας

ινσαι, δαπέμα, καὶ διιλίδυ, ἐκβάλλει, ἢ οὐκ ἀφίησι λοιπὸν αὖθις πιεῖν εἰ μὴ μεταλάβοι αὐτό, ἀλλ' ὥσπερ εἰς αὐτὸν μεταλάβοι μὴ ουρανίου, πάντα τὰ ἐκεῖ φαντάζεσθαι τῷ ἐκ-
Πραξ. δ.λς. σκυλάζει. διὰ τοῦτο οὐδεὶς πώποτε τῶν ἀρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι· ἀλλὰ τοιοῦτον χ. ἀυτῶ
καρπὸν ἔχουσιν ταῖς εὐχαῖς ἡ ἀγαλλίασις καὶ ἀφελότης καρδίας. τοῦτο γὰρ μάλιστα δεῖται
Γαλ. ε.κς. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, χαρὰ, εἰρήνη, πίστις, παράκλησις. ἢ μὴν 5
καὶ ἀληθῶς πολλαχοῦ μὲν πνευματικοί, φησι. ἀλλ' ἡ λύπη χαρᾶς ἐστιν ἰδίων. ἐπεὶ δὲ ὁ
Καὶν ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν τοῦ κόσμου λύπην· καὶ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν κατὰ Θεόν.
πολλῷ γὰρ ὅπερ αὖ ἡ πνευματικὴ, κέρδος ἔχει μέγιστον· ὥσπερ καὶ ὁ κοσμικὸς ἅπαν, ζημίαν
ἑκάτερον. ἵνα οὖν σώσωμεν τοίνυν τὴν ἄμπελον τοῦ πνεύματος βοήθειαν, καὶ ἐντολὰς τη-
ρῶντες, καὶ θεοῦ τὴν ἀγάπην ἐσόμεθα ἐλάττους. ὅτε γὰρ ἐκεῖνοι, ὅπου ἀσώματοί εἰσι, 10
ἐκεῖσε εἰσὶν (εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐδεὶς ἂν τοῦ ἀσωμάτου ἐγίνετο πονηρός) ἀλλ' ἡ προαίρεσις
πάντα γὰρ πάντων αἰτία. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἀσωμάτοις, ἀνθρώπων χείρους καὶ ἀλόγων εὑ-
ρέθησαν· καὶ ἐν τοῖς σώμασι ἔχουσι, ἀσωμάτων κρείττους. πάντες γοῦν τῷ δικαίῳ τῷ γλίσχρῳ οἰ-
κοῦντες, τὰ σώματα ἔχοντες, κατάρθωσαν ἅπερ κατάρθωσαν. ὡς γὰρ ἐπίδημοι ὄντες καὶ 15
ξένοι, τῷ γλίσχρῳ ᾤκησαν· οὐρανίου, ὡς πολῖται. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ λέγε, σάρκα περι-
κεῖμαι· ἀδυνάμει περιγενέσθαι," οὐδὲ τὴν ἀκραν ἀρετὴν ἱδρῶτος λαβεῖν. μὴ κατηγο- χ. τὴν ἀκρ. ἀ-
ρήσῃς τοῦ δημιουργοῦ. εἰ γὰρ τὸ σάρκα φορεῖν ἀδύνατον ποιεῖ τὸν ἀρετὴν, οὐκ ἂν ἦν τὸ ρετῆς ἱδρώ-
ἐγκλημα. ὅπου γὰρ οὐ ποιεῖ ἀδύνατον, ἐάσει ὁ θεὸς ἀγῶνα χορεῦσαι. οὐκοῦν Παῦλον οὐκ ἐ- των. μὴ κατηγ.
κώλυσε τῆς σαρκὸς ἡ φύσις γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος ἐγένετο· οὐδὲ Πέτρον λαβοῦσα καὶ κλεῖσα τὴν
οὐρανίαν. εἰ δὲ ὁ Ἐνὼχ τὴν σάρκα φορέσας, μετετέθη, εἰ οὐκ εὐείσκετο. οὕτω καὶ ὁ Ἠλίας ἁρπά- 20
γη μετὰ τῆς σαρκός· καὶ ὁ Ἀβραὰμ μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ ἐγκοίτου σάρκα ἔχοντες ἔλαμψαν· καὶ ὁ
Ἰωσὴφ μετὰ ταύτης ἐπάλαισε τοῖς τὸ ἀκόλαστον ἐκβιασαμένοις. καὶ τί λέγω σάρκα; καὶ γὰρ
C.Tim.C.θ. ἄλυσιν τὴν σαρκὶ περιῆλθε, οὐδὲν ἐβλάβη. Εἰ γὰρ καὶ ἐγὼ δέδεμαι, φησὶν ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ λό-
γος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. καὶ τί λέγω δεσμά καὶ ἄλυσιν; περιῆλθε δ' δεσμωτήριον καὶ κλεῖθρα, χ. δεσμωτη-
καὶ οὐδὲν ἦττον κώλυμα ἦν ταῦτα τῇ ἀρετῇ. οὕτω γοῦν ἐμπαγώγησεν ὁ Παῦλος. δισ- ριον 25
μοὶ γὰρ ψυχῆς, οὐσίδηρος, ἀλλὰ δειλία καὶ χρημάτων ἐπιθυμία, καὶ τὰ μυρία πάθη. ταῦτα
δισμοί, καὶ λελυμένον ἢ τὸ σῶμα. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σώματος ταῦτα πίπτεται, φησι. σκῆψις
ταῦτα καὶ προφάσεις ψευδεῖς. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος ἐπίπτετο, πάντες ἂν αὐτὰ ἐνέ-
μοντο. ὥσπερ γὰρ κόπτει τὸ ὕπνον καὶ τὸ πεινῆν καὶ διψῆν οὐκ ἔστι διαφυγεῖν, ὅπου φύσεώς ἐ- 30
στιν· οὕτω καὶ ταῦτα, εἰ τοιαῦτα ἦν, οὐδένα ἂν ἀφῆκαν ἔξω τοῦ αὐτοῦ εἶναι τυραννίδος. εἰ γὰρ πολλοὶ διὰ
φεύγουσιν, ἔνδηλον ὅτι ῥᾳθυμίας ὄντα ψυχῆς τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα. ταύτην τοίνυν ἐγ-
κόψωμεν, καὶ μὴ κατηγορήσωμεν σώματος, ἀλλ' ἐπιστήσωμεν αὐτὸ τῇ ψυχῇ· ἵνα εὐσώμων
ἔχοντες, τὴν αἰωνίων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χξ ιε. Ομιλ. οϛ. 31 ΕΓΕΙΡΕΣΘΕ, ΑΓΩΜΕΝ ΕΝΤΕΥΘΕΝ. 1 ΕΓΩ 35
ΕΙΜΙ Η ΑΜΠΕΛΟΣ Η ΑΛΗΘΗΝΗ· ΥΜΕΙΣ ΤΑ ΚΛΗΜΑΤΑ, ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΜΟΥ Ο ΓΕΩΡΓΟΣ ΕΣΤΙ.

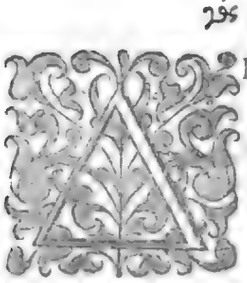

Εἰλικρινῆ καὶ ἀνδρώδη τὴν ψυχὴν ἡ ἁμαρτία ποιεῖ· ὥσπερ οὖν μεγάλην καὶ ὑψηλήν, ἡ τῶν ἀρετῶν δουλεία παιδαγωγεῖ. οὐδεμιᾶς γὰρ ἀπο- 40
λαύουσα ὑπομελείας, δειλή τίς ἐστιν· οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν. ὅταν γὰρ ἴδω τινὰ ἀνδρεῖον μὲν πάντα, ἐπὶ δὲ δειλὸν, οὐκέτι φύ-
σεως εἶναι φημι τὸ πάθος. τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀμετάθετα. πάλιν, ὅταν ἴδω τοῦτον τὸν δειλὸν ἀθρόον τολμηρὸν καὶ παρρησιαστὴν, τὸ αὖθις πάλιν

φοβούμενον,

ψηφίζομαι, τῇ προσωρέσει τὸ πρῶ ἀναλίσκεις. ἐπεὶ δὲ ⓘ μαθηταὶ σφόδρα ἦσαν δειλοὶ, πρὶν ἢ μαθεῖν ἅπερ ἐχρῆν, καὶ τῆς τῶ πνεύματος ἀξιωθῆναι δωρεᾶς· ὕστερον μέντοι, λεόντων ἐθέμιστο θρασύτεροι. δὲ Πέτρος, καρασίου οὐκ ἀνέγκαν ἀπειλάν, καὶ κεφαλῆς ἀκρέματος ἀναστρεφόμενος, καὶ μυρία κινδυνεύων οὐκ ἐσίγα· ἀλλ' ὥσπερ ὅταν πάχνη ἄνεμος ἐπάγῃ, οὕτως ἐπαύρησιάζετο. ἀλλ' ὁ πρὸ τῶ σταυροῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· ἐπίρεαστε, ἀγωμεν ἐντεῦθεν. Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; οὐκ ἦδει τίνι ὥρᾳ, καθ' ἣν ἔμελλεν ὑπισπεῖσθαι ὁ Ἰούδας; ἀλλ' ἐδεδοίκει μὴ ἀκρᾶς ἐλθὼν καταστρέψῃ αὐτοῦ, καὶ πρὶν ἢ πληρῶσαι τὴν ἀναίσχυντον διδασκαλίαν, ὀπίσω ⓘ ἐπιβουλεύοντες; ἄπαγε· πόρρω τοιοῦτα αὐτοῦ τῆς ἀξίας. Εἰ πίνειν μὴ ἐδεδοίκει, ἵνα δι' ὅτε ἀπαμύξησιν αὐτοῦ, καὶ μὴ τὸ πληρῶσαι, τότε εἰς ⓦ κῆπον ἄγει· τί τῶ Ἰούδα γνώριμον; Εἰ δὲ καὶ προεῖλετο ὁ Ἰούδας, οὐκ ἠδύνατο αὐτὴν πληρῶσαι ταύτην; ὃ δὲ καὶ μὴ προέτο ἐποίησε; Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀφίσταται; μικρὸν ἀναπεύσας δίδωσι τοῖς μαθηταῖς. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοῦ, ἅτε ἐν καταδήλῳ χωρίῳ ὄντας, τρέμειν καὶ δεδοικέναι, ἀπό τε τῆς χώρας, ἀπό τε τοῦ τόπου (καὶ γὰρ νὺξ ἦν βαθυτάτη) καὶ μηδὲ προσέχειν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀεὶ προσφρέφεσθαι καὶ φαντάζεσθαι τὸν ὀπισθοσμένον. δὲ μάλιστα ἐπότε καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ διδασκάλου προσδοκᾶν ἐποίει τὰ δεινά. ἔτι γὰρ μικρόν, φησι, καὶ οὐκ εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, καὶ ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀκούοντες ἐθορυβοῦντο, ὡς αὐτίκα μάλα ἁλωσόμενοι, ἅτε εἰς τόπον αὐλῆς ἔρημον, ἵνα νομίσαντες ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, μετ' ἀδείας λοιπὸν ἀκούσωσι. καὶ γὰρ ἔμελλον μεγάλων ἀκούσεσθαι δογμάτων. διὰ τοῦτό φησιν, ἐγείρεσθε, ἀγωμεν ἐντεῦθεν. Εἶτα ἐπαγαγών, φησιν· ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. τί βούλεται διὰ τῆς παραβολῆς αἰνίττεσθαι; ὅτι ⓦ μὴ προσέχοντα τοῖς λεγομένοις ζῆν οὐκ ἔνι, καὶ ὅλα τὰ μέλλοντα σημεῖα ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ μετὰ δυνάμεως. ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πῶς οὖν; συνεργίας δεῖται ὁ γεώς; ἄπαγε. Τὸ δὲ ὑποδείγμα τοῦτο οὐ τοῦτο δηλοῖ. ὅρα γὰρ μὴ ὅσης ἀκριβείας ἐπέρχεται τῇ παραβολῇ. ἡ γὰρ τῆς ἀμπελουργοῦ, ἀλλὰ τὰ κλήματά φησιν. ἡ ῥίζα ἡ δι' ὃσου προειλημμένα ἐστὶ ταῦτα, ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως χωρὶς οὐδὲν ἐργάζεσθαι δύνανται, καὶ ὅτι οὕτως αὐτοὺς ἰσχυροὺς δεῖ τῇ πίστει, ὡς τὸ κλῆμα τῇ ἀμπέλῳ.

2 Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτὸ ὁ πατήρ. Εἰ ταῦτα ⓦ βίον αἰτήσῃ, δείκνυς, ὅτι χωρὶς ἔργων οὐκ ἔστιν εἰς ἐν αὐτῷ. Καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό· Τουτέστι, πολλῆς ὑπομονῆς ἀπολαύειν ποιεῖ. καίτοι ἡ ῥίζα δεῖται ὑπομονῆς πρὸ τοῦ κλήματος, προσκαπτομένη, γυμνουμένη· ἀλλ' οὐδὲν ἐν ταῦτα προσέταττον φησιν, ἀλλὰ τὸ πᾶν προσέταττον κλήματος· δείκνυς, ὅτι αὐτὸς μὲν ἑαυτῷ ἀρκεῖ, οἱ δὲ μαθηταὶ δέονται πολλῆς πρὸς τοῦ γεωργοῦ βοηθείας, κἂν σφόδρα ἐναρέτοι ὦσι. διὰ τοῦτό φησι, τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό. τὸ μὲν γὰρ, ὃπου ἄκαρπόν ἐστιν, οὐδὲν ἐν τῇ ἀμπέλῳ δύναται· τὸ δὲ, ὃπου καρπὸν φέρει, χρειμώτερον αὐτὸ ἐργάζεται. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς ταῦτα θλίψεις αὐτῶν εἰρῆσθαι ταῦτα τότε ἐπαγόμενος εἶπεν ἵνα μὴ. τὸ γὰρ, καθαίρει αὐτὸ, πρόσκοπόν ἐστιν, ὅπερ χειμώτερον ποιεῖ τὸ κλῆμα. ὅθεν δείκνυται ὅτι ⓘ πειρασμοὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἰσχυροτέρους ἐργάζονται. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πρὸς τίνων ταῦτα λέγει, καὶ πάλιν εἰς Φαρισαίους αὐτοὺς ἐμβάλῃ, φησίν· 3 Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν.

Ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν εἰσάγει ὑπομιμνήσκων τῶν κλημάτων; ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἐκάθηρα, φησι. καίτοι δυνατώτερον δείκνυσι ⓦ πατέρα τοῦτο ποιοῦντα. ἀλλ' οὐδὲν μέσον παρεῖς καὶ ὑμοῦ. διὰ τοῦτο ἀρχὰς λοιπὸν τὰς πρὸς ὑμᾶς. εἶτα, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχὶ τῆς αὐτῶν δεόμενος διδασκαλίας τοῦτο ἐποίησε, ἀλλ' ἵνα προκόψωσιν, ἐπάγει· 4 Καθὼς τὸ κλῆμα δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ φέρειν καρπὸν, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. Ἵνα γὰρ μὴ ἀπὸ τῆς διανοίας ἀποκλαδῶσι,

χε. καὶ παῦσαι ἐποί.

χε. διδασκαλίας

ιησαν, δαπάνᾳ, καὶ δειλίᾳ, σκυβάλλει, καὶ οὐκ ἀφίησι λοιπὸν αὖθις ἐπὶ μεταβάσεις αὐτῆς, ἀλλ' ὥσπερ εἰς αὐτὸν μεταβάντα οὐρανὸν, πάντα τὰ ἐκεῖ φαντάζεσθαι τῷ διανοίᾳ. Πραξ. δ. κ. σκυβάλλει. διὰ τοῦτο οὐδεὶς πω τῶν ἀπόντων" αὐτῷ ἐλεήμων ἴδιον εἶπε· ἀλλὰ πάντες εὐτρεπίσωσι καρπίσωσι ταῖς εὐχαῖς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας. τοῦτο γὰρ μάλιστα δεῖται Γαλ. ε. κε. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, χαρὰ, εἰρήνη, πίστις, μακροθυμία. καὶ μὴν καὶ ἀληθῶς πολλαχοῦ πνευματικοί, φησιν. ἀλλ' ἡ λύπη χαρᾶς ἐστιν ἡδίων. ἐπεὶ δὲ ὁ Καὶν ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν τοῦ κόσμου λύπην· καὶ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη, ἀλλὰ κατὰ Θεόν. πῶς γὰρ ὅπερ αἱ τῆς πνευματικοὶ, κέρδος ἔχει μέγιστον· ὥσπερ καὶ ὁ κοσμικὸς ἄπαν, ζημίαν ἐλάττων. ἐπιμασώμεθα τοίνυν τὴν ἄμαχον τοῦ πνεύματος βοήθειαν, καὶ σπουδῆς τηρεῖν τὰς, καὶ σὺν τῷ ἀγγέλων ἑστάμενα ἐλάπτους. ὅτε γὰρ σκῆνος, ὅπερ ἀσώματοί ἐσμεν, τοιοῦτοί ἐσμεν (εἰ γὰρ τοῦτο λέγω, σοὶ δὲ τὴν ἀσωμίαν ἐγκρίνετο ποιητής) ἀλλ' ἡ προαίρεσις πάντα γὰρ πάντων αἰτία. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἀσωμάτοις, καὶ θεοῦ τῶν χείρους καὶ ἀλόγων εὑρέθησαν· καὶ ἐν τοῖς σώματα ἔχουσι, ἀσωμάτους χρείττους. πάντες γοῦν δίκαιοι τῷ γλίσχρῳ οἰκοῦντες, καὶ σώματα ἔχοντες, κατώρθωσαν ἅπερ κατώρθωσαν. ὡς γὰρ πρεπόδημοι ὄντες καὶ ξένοι, τῷ γλίσχρῳ ὤκησαν· οὐρανοί, ὡς πολῖται. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ λέγε, σάρκα περικείμενος· ἀδυνάμην προσελθεῖν," σοὶ δὲ τὴν τοῦ ἀρετῆς ἱδρῶτα λαβεῖν. μὴ κατηγορήσῃς τοῦ δημιουργοῦ. Εἰ γὰρ τὸ σάρκα φορεῖν ἀδύνατον ποιεῖ τῷ ἀρετῷ, οὐκ ἂν ἦν τὸ ἐγκλημα. ὅτι δὲ οὐ ποιεῖ ἀδύνατον, ἔδειξεν ὁ τῶν ἁγίων χορός. οὐ γοῦν Παύλῳ σὰρξ ἐκώλυσε τῆς ἁρπαγῆς ἡ φύσις γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος ἐγένετο· σοὶ δὲ Πέτρῳ λαβεῖν καὶ κλεῖσαι τὴν οὐρανὸν. ὁ Ἐνὼχ σάρκα φορέσας, μετετέθη, οὐχ εὑρίσκετο. οὕτω καὶ ὁ Ἠλίας ἁρπάζη μετὰ τῆς σαρκός· καὶ ὁ Ἀβραὰμ μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ ἑξῆς σάρκα ἔχοντες ἔλαμψαν· καὶ ὁ Ἰωσὴφ μετὰ ταύτης ἐπάλαισε πρὸς τὸ ἀκόλαστον σκίρτημα. καὶ τί λέγω σάρκα; καὶ γὰρ Ἰ. Τιμ. ε. θ. ἄλυσιν τὴν σαρκὶ περιῆλθε, σοὶ δὲ ἐβλάβη. Εἰ γὰρ καὶ ἐγὼ δέδεμαι, φησὶν ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. καὶ τί λέγω δεσμὰ καὶ ἄλυσιν; πρόθυμος καὶ δεσμωτήριον καὶ κλοιὸν θρᾷ, καὶ σοὶ οὕτω κώλυμα γίνεται ταῦτα τῇ ἀρετῇ. οὕτω γοῦν ἐμπαγώνισεν ὁ Παῦλος. δεσμὸς γὰρ ψυχῆς, οὐ σίδηρος, ἀλλὰ δειλία καὶ χρημάτων ἐπιθυμία, καὶ τὰ μυρία πάθη. ταῦτα δεσμὸς, καὶ λελυμένον ἢ τὸ σῶμα. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σώματος ταῦτα πίπτεται, φησι. σκῆψις ταῦτα καὶ προφάσεις κενάς. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος ἐπίπτετο, πάντες ἂν αὐτὰ ἐπέμενον. ὥσπερ γὰρ κόπτει καὶ ὕπνον καὶ τὸ πεινῆν καὶ διψῆν σοὶ ἔστι διαφυγεῖν, ὅπερ φύσεώς ἐστιν· οὕτω καὶ ταῦτα, εἰ τοιαῦτα ἦν, σοὶ ἂν ἀφῆκαν ἔξω τοῦ τυραννίδος. οἱ πολλοὶ διαφεύγουσιν, ἐνδηλον ὅτι ῥᾳθυμοῦσι ὅτι ψυχῆς τὰ πιαῦτα ἐλαττώματα. ταύτην τοίνυν ἐγκόψωμεν, καὶ μὴ κατηγορῶμεν τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐπιστάξωμεν αὐτὸ τῇ ψυχῇ· ἵνα εὐσώμοι ἔχοντες, τῶν αἰωνίων ὑπὸ τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κζ ις. Ομιλ. οϛ. 31 ΕΓΕΙΡΕΣΘΕ, ΑΓΩΜΕΝ ΕΝΤΕΥΘΕΝ. 1 ΕΓΩ ΕΙΜΙ Η ΑΜΠΕΛΟΣ Η ΑΛΗΘΙΝΗ· ΥΜΕΙΣ ΤΑ ΚΛΗΜΑΤΑ, ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΜΟΥ Ο ΓΕΩΡΓΟΣ ΕΣΤΙ.

Δειλίᾳ καὶ ἀνάνδρου τῆς ψυχῆς ἡ ἁμαρτία πᾶσι· ὥσπερ οὖν μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ, ἡ τῶν ἀρετῶν δογμάτων παίδευσις. διὰ μὲν γὰρ ἀπολαύουσα ὑπομελείας, δειλὴ πᾶς ἐστιν· ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως. ὅταν γὰρ ἴδω τινὰ ἀνδρεῖον μάλα ποτε, πάλιν ὄντα δειλὸν, σοὶ ἐπὶ φύσεως εἶπε τὸ πάθος. τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀμετάθετα. πάλιν, ὅταν ἴδω τοὺς πάνυ δειλοὺς ἀθρόον τολμηροὺς γινομένους, τὸ αὖθις πάλιν φιλοσοφοῦμαι,

γώ εἰμι· Ωσαι εἴλεγε, μὴ ἤδιτε, εἰ μὴ ἐγὼ εἶπον. οὐκ ἀν᾽ ἦ εἶπον, εἰ μὴ ἐβάρρουν. Εἶδες συγκαταβάσεως λόγον ὅτα; ἐ γὰρ ὅτε λέγη· Δοκεῖτε ὅτι ὑ δύνα- Matth xe.ry.
μαι παρακαλέσαι πατέρα. καὶ παραστήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγέλων, τοὺς πολὺ κρείττονας τῶν ἀκουόντων φθέγξεται. οὐδὲ γὰρ ἀν᾽ οἰκεῖο εἴποι τις ἀν, καὶ σφόδρα ἦ μεμηνώς,
5 ὅτι οὐκ ἐδύνατο ἑαυτῷ βοηθῆσαι, ἀλλ᾽ ἀγέλων ἐδεῖτο· ἀλλ᾽ ὅτῳ πρὸς αὐτὸ, ὡς ἀν δεσπότου, δεῖξαι ἔδει ἴχνος, διὰ τοῦτό φησι δώδεκα λεγεῶνας ἀγέλων. καίτοιγε ἁπλῶς αὐτοὺς ἠρώτησε, καὶ ἔρριψεν εἰς τὰ ἐπίσω. Εἰ ἦ λέγοι τις μείζονα εἶ πατέρα καθ᾽ ὁ ἄμπος τῆς ἡ- κ.ἦ ὧν.
σου, οὐδὲ τοῦτο ἀνέχομαι. ἀλλ᾽ ὑ μόνον τοῦτο ἕτερος εἶ ἡγοῦ οὐσίας ποιᾷ. ὁ ἦ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ἕως μὲν αἰσθάνομαι ὢν, εἰκὸς νομίζειν ὑμᾶς ὅτι κινδυνεύομεν· ἐὰν ἦ οἰκεῖ ἀπέλθω,
10 χαίρετε ὅτι ἐν ἀσφαλείᾳ ἐσμέν. οἰκείου γὰρ οὐδεὶς φείδεσθαι δυνήσεται. Ταῦτα κ. μὴ ἅπ.
ἦ πρὸς τοὺς ἀδύνατον τὴν μαθητῶν ἐλέγετο. καὶ αὐτὸς μὲν γὰρ θαρρῶ καὶ ὑ φεισ- πίζω τοῦ θανάτου. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, ταῦτα εἴρηκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. ὅτῳ δέ, φησιν, ὑ- μεῖς οὐδέπω δύνασθε φέρειν τὸν λόγον, καὶ ἀπὸ τῶν παθῶν, ὧν ὑπομένετε μέ-
15 γαν εἶ, εἰσάγω τοὺς παρακλήτους. παρακαλεσάμενος τοίνυν αὐτοὺς, πάλιν λέγει τὰ λυσιτελῆ·

30 Οὐκέτι λαλήσω μετ᾽ ὑμῶν. διὰ τί; ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ ἐχεῖ οὐδέν. Κόσμου ἦ ἄρχοντα, τὸν διάβολόν φησι, καὶ οὐ ποιητὴν αἰσθόμενος ὅτω καλῶν. ὑ γὰρ ὑρατοῦ ἄρχει καὶ γῆς· ἐπεὶ δύο εἰσὶ πράγματα καὶ κατέβαλεν· ἄρχει ἦ τῶν ἑαυτοῦ παραδιδόντων αὐτῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου καλεῖ, σχε-
20 τος ἐν ἐμοὶ πάλιν τὰς ποιητὰς παραίτεις καλῶν. τί οὖν; ὁ διάβολός σε ἁρπάσῃ; ὑδαμῶς. ὑ γὰρ ἔχει ἐν ἐμοὶ οὐδέν. πῶς οὖν σε αἱρήσουσιν; ὅτῳ βούλομαι, καὶ ἵνα γνῷ ὁ κόσμος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα. ἐν γὰρ τούτῳ πείθομαι, φησὶν, οὐδενὶ ὀφείλων αὐτῷ, διὰ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς τὸν πατέρα πολιτεύομαι. τοῦτο δέ φησιν, ἵνα πάλιν αὐτὴν ἁπλώσῃ τὴν ψυχήν, καὶ μάθωσιν ὅτι οὐκ ἄκων, ἀλλ᾽ ἑκὼν ὑπὲρ τούτου ἔρχεται, καὶ ὅτι καταφρονῶ τοῦ διά-
25 βόλου. ὑ γὰρ ἤρκει τὸ εἰπεῖν, ὅτι μαρὼν χρόνον μετ᾽ ὑμῶν εἰμι, ἀλλὰ συνεχῶς αὐτὸ τοῦτο φρέφει τὸ λυπηρόν, εἰκότως, ἕως ἂν αὐτὸ πρὸς αὐτοῖς διαπαραδέξηται ποιήσῃ πρὸς φάσιν αὐτῶν τὰ χρηστά. διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν λέγει, πορεύομαι καὶ ἔρχομαι, καὶ ὅτι ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ἵνα καὶ ὑμεῖς ἦτε· καὶ, ὑ δύνασθε μεθ᾽ ἡμῶν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσετε ἦ ὕστερον, καὶ πρὸς τὸν πατέρα πο-
30 ρεύομαι· καὶ, ὁ πατὴρ μείζων μού ἐστι· καὶ, ταῦτα εἴρηκα ὑμῖν· ἵ, ὅτι οὐκ ἀπὸ ἀνάγ- κης ταῦτα πάσχω, ἀλλὰ δι᾽ ἀγάπην τὴν παρὸς· ὥστε σιωπῶσαι αὐτοὺς ὅτι οὐκ ὀλέθριον τὸ πρᾶγμα οὐδὲ βλαβερὸν ἔσται, εἶπε ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἀγαπῶν, καὶ ὁ ἀγαπώμενος πρὸς αὐτοῦ ὅτῳ βούλεται. διὰ δὴ τοῦτο τὰ χρηστὰ ταῦτα ἀναμίγνυσι, συνεχῶς ἔλεει καὶ τὰ λυ- πηρὰ, ἐπιμυθάζων αὐτὴν τὴν διάνοιαν. καὶ γὰρ τὸ, πρὸς ὑμᾶς μένει, καὶ ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἡ κ. αὐτῶν, πῖ.
ἀναχώρησις, πρὸς παραμυθουμένου ἐστίν. διὰ γάρ τοι τοῦτο πρελαβὼν μικρὰ εἶπε πρὸς τοὺς πνεύματος, τὸ, ἐν ὑμῖν ὄντι, καὶ, ὃ ὁ κόσμος ὑ δύναται λαβεῖν, καὶ, αὐτὸς ἀναμένει πάντα· καὶ, πνεῦμα ἀληθείας, καὶ πνεῦμα ἅγιον, καὶ παράκλητον, καὶ, ὅτι συμφέρει ὑμῖν, ἵνα μὴ ἀθυ- μῶσιν ὡς οὐδενὸς ὄντος τοῦ προσομιλοῦντος καὶ βοηθήσοντος. συμφέρει ἦ λέγει, δηλονότι ὅτι πνευ- ματικὰς αὐτοὺς ἐργάσεται.

Τοῦτο γοῦν καὶ ὁρᾶτε μοι γεγυμνωμένον. ἃ γὰρ πέμποντες καὶ δεδοικότες, μὴ τὸ λαβεῖν τὸ ΗΘΙΚΟΝ
πνεῦμα εἰς μέσους ἔλλοντο τοὺς κινδύνους, καὶ πρὸς σίδηρον καὶ πῦρ καὶ θηρία καὶ πε- λάγη, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀπεδύσαντο τιμωρίαν. καὶ ἃ γράμματοι καὶ ἰδιῶται μὴ τοσαύ- της διελέγοντο πρότερον σοφίας, ὡς ἐκπλήττειν τοὺς ἀκροωμένους. ἀπὸ γὰρ πλοίων σιδηρεῖς αὐ- τοὺς ἐποίησε τὸ πνεῦμα, καὶ πολίους εἰργάσατο, καὶ πρὸς τοὺς τὸν δεσπότην καταπε- σεῖν ἀφῆκε. τοιαύτη γὰρ ἡ χάρις ἐκεῖνο. καὶ ἂν ἀγνώμονα εὕρῃ, δέδεται, κἂν ὑπερήμερον πο-

μη ὕτως, ὡς εἶπον, νομίσωσιν αὐδῆς φαίνεσθαι, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν· διὰ δὲ τὰς ἐντολάς μου τηρῆ, λέγει ὅτι καὶ ὁ πνεῦμα ὕτω μέλλει φαίνεσθαι. Εἰ γὰρ τοσοῦτον αὐτῷ συνῆμμένοι χρόνον, ὅπου φέρουσιν ἐκείνῳ τὴν οὐσίαν, μᾶλλον γε σοὶ νοοῦσιν αὐτήν· ἢ οὐκ ἔπαθον, εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν ὕτως αὐδῆς ἐφάνη; Διὰ τοῦτο δὲ ζωνεσθεῖσι, ἵνα μὴ φάντασμα ὁ παράκλητος νομισθῇ. Εἰ γὰρ ὅτι τὴν ὑδατων ἰδόντες τοῦτο ὑπόμεναν, καίτοι τῆς αὐτῆς ὄψεως φαινομένης καὶ ὁ παρὰ πολλοῦ διαφέροντος, πῶς οὐκ ἀπώλοντο, εἴγε εἶδον αὐτὸν οὐδέπω ἁμαρτάνοντα, οἱ εἶδον καὶ τηλικούτοις καὶ ἐπαπορημένοις; διὰ τοῦτο ζωνεχῶς αὐδῆς λέγει, ὅτι φαντάσματι, καὶ διὰ τί φανεῖται, καὶ πῶς, ἵνα μὴ φάντασμα νομίσωσιν.

24 Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. Καὶ ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. Ὥστε οὐκ ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ τοὺς τὸν πατέρα ἀγαπᾶ ὁ μὴ τούτων ἀκούων τὴν λόγων. Εἰ γὰρ τὸ τεκμήριον ἀγάπης, τὸ ἀκούειν τῆς ἐντολῆς, αὕτη ἡ τῶν παθῶν εἶπεν, ὁ ἀκούων οὐχὶ ἐμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατέρα ἠγάπησε. πῶς δὲ σός καὶ οὐ σός; τοιοῦτον, ὅτι οὐδεὶς ἔχω τὰ παθῶν φθέγξομαι, οὐδὲ ἴδιόν τι ἄλλο τοῦτο τὸ δοκεῖν αὐτῷ. χ. ἐκείνου.

25 Ταῦτα ἐλάλησα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ἐπειδὴ ταῦτα ἀσαφῆ ἐῶν, καὶ ταῦτα οὐκέτι συνίεσαν, τὰ δὲ πλείονα τὸ ἀμφέβαλλον, ἵνα μὴ θορυβῶνται πάλιν, μηδὲ λέγωσι, ποίας ἐντολάς, ἀπαλλάξει αὐτοὺς τῆς ἀγωνίας ἅπασης, εἶπεν·

26 Ὁ δὲ παράκλητος, ὃν πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει.

Ταῦτα ἀσαφῆ καὶ εἰρημένα ἐῶν ὑμῖν, ἀλλ' ἔστι τούτων σαφῆς διδάσκαλος ἐκεῖνος. Ὃ δὲ, παρ' ὑμῖν μένει, ἀπιστούμενός ὅτι, ὅτι αὐτὸς ἄπειμι. Εἶτα, ἵνα μὴ λυπῶνται, φησιν· ὅτι ἐῶ σε παρ' αὐτοῖς αὐτὸς μένω, καὶ ὁ πνεῦμα μὴ ἔρχεται, οὐδὲν μέγα οὐδὲ ὑψηλὸν διωνήσονται ζωιδεῖν. Ταῦτα δὲ λέγει, παραμυθούμενος αὐτοὺς ἡμερωτέρως ἐλέγχειν αὐτὸν τὴν ἀναχώρησιν, ὡς μεγάλων αἰτίαν ἐσομένην αὐδῆς ἀγαθῶν. Ζωνεχῶς δὲ παράκλητον καλεῖ, διὰ τοῦτο ζωνεχούσας αὐτοὺς τότε θλίψεις. ἐπεὶ οὖν καὶ ταῦτα ἀκούοντες ἐπαρρήσιαστο σπουδαιοτέρας ἐπαρθείας, τὸν πολέμους, τὴν ἀναχώρησιν τὴν αὐτὸν, ὅσα πάλιν καταστέλλει πάλιν λέγων·

27 Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, Μονονουχὶ λέγων, τί βλαφθεῖσθε ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ταραχῆς, ἕως ἂν εἰρήνην ἔχητε πρὸς μέ; οὐ γὰρ ζητοῦσι παρ' ἐμοῦ εἰρήνην. καὶ μὴ γὰρ ἔξωθεν, καὶ ἐκ κακῶν πολλάκις καὶ ἀόριστος, καὶ τοῦτ' ἔχοντας οὐδὲν ὠφέλησιν· ἐγὼ δὲ δίδωμι τοιαύτην, ὥστε μετ' ἀλλήλων εἰρηνεύειν, ὑπερφυῶς ἰσχυροτέρους ποιεῖ. ἀλλ' ὅπερ πάλιν εἶπεν, ἀφίημι, ὑπερ ἐῶ διαχωρισθῆτος, καὶ ἰσχυρὰν ἐῶ αὐδῆς συγχεῖν, διὰ τοῦτο πάλιν φησί·

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω. Ὁρᾷς ὅτι τὰ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὰ δὲ ἐκ τοῦ δειλίας ἔπεσον; χ. ἐαυτῶν

28 Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατὴρ μείζων μού ἐστι. Καὶ πόθεν τοῦτο αὐδῆς χαρὰν φέρειν ἔμελλε; πόθεν ζωμυθίαν; τί οὖν ἐστὶ Εἰρηνεύων; οὐδέπω ἤδεισαν περὶ τῆς ἀναστάσεως, οὐδὲ οἵαν ἐγείρω περὶ αὐτὸν δόξαν εἶχον· πῶς γὰρ, ἃ μηδὲ ὅτι ἀναστήσεται εἰδότες; τὸν δὲ πατέρα μείζονα εἰκότως ἐνόμιζον. λέγει οὖν, ὅτι εἰ ἐμοῦ ἐδεδίκατε, ὡς οὐκ ἀρκοῦντος ἐμαυτὸν πρὸς σωτηρίαν, οὐδὲ θαρρεῖτε ὅτι καὶ φανερὸν πάλιν ὑμᾶς ἕξομαι· ἀλλὰ ἀκούσαντες ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ἀπέρχομαι, ἔδει χαίρειν λοιπόν, ὅτι πρὸς τὸν μείζονα ἄπειμι καὶ δυνατὸν πάντα λύσαι τὰ δεινά. ὑμεῖς ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. διὰ τί τοῦτο τεθλίκεν; ὅτι ὅτω σφόδρα θαρρῶ, φησι, τοῖς μαθηταῖς, ὡς καὶ πρεσβεύειν· ὕτως καὶ δέδοικα.

29 Τοῦτο γέγραφα καὶ μὴ ταῦτα εἶπον ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵν', ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ

ποκρύπτει μόνον ζωλώ δέ μοι δοκεῖ οὐχὶ τὸ πρᾶξαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλησαι λέγειν.

20 Ει ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

Επὶ μὲν οὖν τῷ παρόντι, ὑσίας ἐστὶν ὅτι ἓν αὐτὸ, ὁμονοίας καὶ βοηθείας τὸ πρᾶγμα τοῦ Θεοῦ τὸ εἰρημένον. καὶ πῶς ἔχει λέγειν, εἰπέ μοί, φησι; πῶς μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ἔχει λέγειν; πολὺ γὰρ τὸ μέσον καὶ σφόδρα ἀπειρον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν. Εἰ δὲ τὰ αὐτὰ κεῖται ῥήματα, μὴ θαυμάσῃς. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ πολλάκις τοῖς αὐτοῖς ῥήμασιν ὅτε Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κειμένοις οὐχ ὁμοίως κεχρῆσθαι· ἐπεὶ καὶ θεοὶ λεγόμεθα, καὶ γοῦν Θεοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ ἰσχὺν ἔχει τὸ ῥῆμα ἐφ' ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ κείμενον. καὶ Εἰκὼν εἰμὶ λέγεται καὶ δόξα, καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον. καὶ πάλιν, ὑμεῖς ἐστε Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ· οὐχ ὁμοίως δὲ Θεοῦ ὁ Χριστὸς, καὶ ἡμεῖς τοῦ Χριστοῦ. τί δέ ἐστιν ὃ λέγει; ὅταν δύνασθε, φησι, γνῶσθε ὅτι οὐκ ἀπέχομαι τοῦ πατρός, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔχω δύνασθαι, καὶ ὅτι μοῦ ὑμῶν εἰμι διηνεκῶς, τὴν προαιρετικὴν δύναμιν τὸ μὴ ὑμᾶς βοᾶσθαι πρὸς ἐμοῦ γινομένου, τὴν ἐμῶν καταλαμβάνων, ὑμῶν πρόρρησιν ζομένων, τὴν δεινὰν οὐκ μέσως γινομένων, τοῦ κηρύγματος καθ' ἑαυτὸν δύνασθαι τὴν ἡμέραν, πάντων εἰκότων καὶ προσηκόντων τῷ λόγῳ τῆς ὑποσχέσεως καθὼς ἀπέστειλέ με, κἀγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς. ἑρᾷς ὅπου δεῖ σκοπεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἴσχειν τὴν λέξιν ἔχει; εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἐκδέξαιμεθα, οὐδὲν ἔσται διάφορον ἡ ἀπόστασις τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τί δέ φησι, τότε γνώσεσθε; ὅτε πότε εἶδον αὐτοὶ σημεῖα καὶ ζωοποιοὺς παῖδας· ὅτε τὴν ἀκριβῆ πίστιν ἔμαθον. μεγάλη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις ἐστὶν, ἡ πάντα αὐτὸν πεισθεῖσαν δυσωποῦσα. 21 Ο ἔχων μου τὰς ἐντολὰς καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με.

Ου γὰρ ἀρκεῖ τὸ ἔχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ φυλακῆς ἡμῖν δεῖ ἀκριβοῦς. διὰ τί γὰρ οὐ τοῖς αὐτοῖς τὸ αὐτὸ λέγει; εἰ, ἐάν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε· καὶ, ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς· καὶ, ἐάν τις μου ἀκούσῃ τοῦ λόγου καὶ τηρήσῃ αὐτὸν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ μὴ ἀκούων τοῦ λόγους μου οὐκ ἀγαπᾷ με. οἷμαι αὐτὸν ἀνίπτεσθαι τὸν ἀθυμίαν αὐτῶν. ὅπερ γὰρ πολλὰ πρὸς θάνατον αὐτοῖς ἐφιλοσόφησε λέγων· ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν· καὶ, ἐάν μή τις λάβῃ τὸ σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· μέλλει δὲ καὶ ἕτερα πλείονα λέγειν, ὀνειδίζων αὐτούς φησι· νομίζετε ὑμεῖς ἐξ ἀγάπης πάσχειν ὁ λυπεῖσθε; οὐ μὴ λυπεῖσθε μὴ οὖν ἀγάπης ἴσον. ὅπερ δὲ ἔστω δι' ὅλου κατασκευάσας βάλλει, εἰς αὐτὸ πρόσωπον τὸν λόγον ἀνέκεφαλαίωσεν. εἰ γὰρ ἠγαπᾶτέ με, φησι, ἐχάρητε ἂν ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. πῶς γὰρ οὐκ ἔστω διελίας τὸ πάσχειν. ὃ δὲ ἔστω ἀφεῖσθαι πρὸς θάνατον, οὐκ ἔστι τῶν ἐμῶν ἐντολῶν μεμνημένοις πίστις. ἐγείρω γὰρ ὑμᾶς σπουδάσαι, εἴγε οὕτως ἠγαπᾶτέ με. καὶ γὰρ ὁ ἐμὸς λόγος πάντως μὴ φοβεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα. οὐ τοιούτους καὶ ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, καὶ ἐγώ,

22 Καὶ ἐμφανίσω αὐτοῖς ἐμαυτόν. Εἶτα ὁ Ιούδας· καὶ τί, φησιν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν; Ορᾷς ἀπὸ διελίας πεπληρωμένου αὐτὸν τὸν ψυχήν; ζωοχόθη γὰρ καὶ ἐταράχθη, καὶ ἐνόμισεν, ὥσπερ οὖν νεκρούς ὁρᾶσθαι ὅταν, ὅτω καὶ αὐτὸν μέλλειν ὁρᾶσθαι. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο ἔστω συμβούσαν, ἄκουσον τί φησι·

23 Εγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα πρὸς αὐτὸν, καὶ μονὴν πρὸς αὐτὸν ποιησόμεθα.

Μοναχὴ λέγων, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐμφανίζει ἑαυτὸν, ὅτω καὶ ἐγώ. ὃ τοῦτο ἦν μέσον, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰπεῖν, ὅτι μονὴν πρὸς αὐτὸν ποιησόμεθα, αἴνιγμα τὸν ἔστω φίλου, ὅπερ ἀνεφάνη οὐκ ἔστι. σὺ δέ μοι ἄκουε μαθητὰ καὶ θορυβούμενον καὶ ὀλιγόψυχα σαφῶς εἰπεῖν, ὅπερ εἰπεῖν ἐπεθύμει. ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἡμῖν ὅτι ἀποθνήσκεις, καὶ ὡς τεταλαιπωρότες, μέλλεις ἡμῖν ἐφίσασθαι· ἀλλ' οὐκ εἶπεν ὅτως, ἀλλὰ, τί ἐστιν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; λέγει οὖν, ὅτι ὑμᾶς ἀποδέχομαι, ὅτι ὑμεῖς τὸν ἐντολὸν μου τηρεῖτε. ἵνα γὰρ μὴ μὴ τοῦτο ὁρῶντες αὐτὸν, φάντασμα νομίσωσι, διὰ τοῦτο προλέγει. καὶ ἵνα

ρχ᾽ τ᾽ παῤῥησίᾳ πέμπεται, αὐτὸ ἀφ᾽ ἑαυτῆ ἐφίπαται; πῶς ὃ πρ᾽ ἑτέρου πέμπεται ὃ πέμπα-
Πράξ. γ. c. χος παρῇ, ἢ δῆμεσιῶν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται, & λέγει μῆ αὐθεντίας, Ἀφορίσατε
δή μοι Παῦλον καὶ τ᾽ Βαρνάβαν; καίτοι τῷ Θεῷ ἐλειτούργουν λειτουργοῦντες, ἀλλ᾽
ὅμως μῆ αὐθεντίας εἰς ὃ ἴδιον ἔργον ἐκάλεσεν· ἢ οὐχ ὅτι ἐπ᾽ ἄλλο ἔργον ἐκάλει, ἀλλ᾽ ἵνα
τὴν ἐξουσίαν δείξῃ. τί οὖν, φησίν, ἐρωτήσω πατέρα; δείκνυς τῆς πράξεως καιρόν.
ὅτε γὰρ αὐλοὶ ἐκάθαρε δῆτα τῆς θυσίας, τότε ἐπέπλη ὃ πνεῦμα ὃ ἅγιον. ἢ ἵν᾽ δή ποτε
ὅτος μετ᾽ αὐτῶν οὐκ ἐπῆρχετο; ὅτι οὐδέπω ἰῶ ἡ θυσία ἀϊδιωεγμένη. ὅπῳ ὃ λοιπὸν & ἡ
ἁμαρτία ἐλύθη, ἢ αὐλοὶ τοῖς κινδύνοις ἐτέμποντο, & τοῖς οὖν ἀγῶσιν ἀπεδύοντο, ἔ-
δει ἀλείφοντα ἑλῆν. διὸς δὲ ἔσεκεν οὐκ εὐθέως μῆ τὴν ἀνάσασιν ὃ πνεῦμα ἔρχεται;
ἵνα σὺ πολλῆ αὐτῆ καταστάντες ὀπιθυμίᾳ, μῆ πολλῆς αὐτὸ δέξωνται χάριτος. ἕως μὲν γὰρ
ἰῶ μετ᾽ αὐτῶν ὁ Χριστός, οὐκ ἦσαν οἱ θλίψῃ· ὅπῳ δ᾽ ἀπῆλθε, γυμνωθέντες & οἱ φόβῳ
πολλῷ καταστάντες μῆ πολλῆς ἔμθησαν αὐτὸ τ᾽ παῤῥησίας δέχεσθαι. Μεθ᾽ ὑμῶν μένω.

Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι οὐδὲ μῆ τηλικοῦτ᾽ ἀφίσαται. ἵνα δὲ μὴ παῤῥάκλητον ἀκούσαντες, πάλιν σε-
σαρκωσιν ἑτέραν ὑποπτεύσωσι ἢ ὀφθαλμοῖς παῤῥησιάσωσιν αὐτὸ θεωρῆν, διὰ τοῦτο φησίν·

Ο κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό. Οὐ γὰρ οὕτως ὑμῖν χωνεύσαι, ὥ-
σπερ ἐγώ· ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς οἰκήσει τ᾽ ὑμετέραις ψυχαῖς. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ σὺν ὑμῖν ἔσται. πνεῦ- κεφ. ιδ'.
μα δὲ ἀληθείας αὐτὸ καλεῖ, διὰ τούτου σὺν τύποις σὺν τῇ παλαιᾷ δηλῶν. ἵνα μὴ
ὑμῶν ᾖ. τί ἐστι, μὴ ὑμῶν ᾖ; ὃ φησιν αὐτὸς, ὅτι ἐγὼ μὴ ὑμῶν εἰμι. ἄλλως ἢ, ἢ ἕτερόν τι
αἰνίττεται, ὅτι οὐ πείσεται ταῦτα ἅπερ ἐγώ, ὥστε ἀποφοιτήσει. Ο κόσμος οὐ δύνα-
ται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τῶν ἄλλων θεωρητόν; οὐδέν. ἀλλ᾽ ἐκ-
ταῦθα τὴν γνῶσιν φησιν. ἐπήγαγε γοῦν· Οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Οἶδε γὰρ ἢ
ὅπῳ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως θεωρίαν λέγει. ὅπῳ γὰρ τῶν αἱρετικῶν τερατεύεται ὅστις
ἡ ὕλη, διὰ ταύτης ἀεὶ τὴν ἀκρίβειαν παρίεσθαι γνῶσιν. κόσμον ἢ ἐκταῦθα, οὐδ᾽ ποιητὰς
φησι, ἢ ταύτῃ παῤῥαμυθούμενος αὐτοὺς ὡς δοῦναι αὐτοῖς δῶρον ἐξαίρετον. ὅρα πίστεως ἐπῆρε τ᾽
παῤῥὰ αὐτῶ λόγον. εἶπεν, ὅτι ἄλλος ὡς ἐγὼ ὄστι· εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀφίσιν ὑμᾶς· εἶπεν, ὅτι παῤῥὰς
ὑμᾶς μόνους ἔρχε), ὥσπερ οὖν ἢ ἐγώ· εἶπεν, ὅτι σὺν ὑμῖν μένει· ἀλλ᾽ οὐδὲ ὅτω τὴν ἀγω-
μίαν αὐτῶ ἐζέβαλεν. αὐτὸν γὰρ ἐζήτουν ἐπὶ, ἢ τὴν ζωοποίαν τὴν αὐτοῦ. τοῦτο γοῦν θε-
σπεσίων, φησίν·

18 Οὐδὲ ἐγὼ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι παῤῥὰς ὑμᾶς. Μὴ δείσητέ, φησιν·
οὐ δῆτ᾽ τοῦτο εἶπεν ἄλλον παῤῥάκλητον πέμπειν, ὡς αὐτὸς ὑμῶν εἰς τέλος ἀπομισάμενος· οὐ
δῆτα τοῦτο εἶπεν, ὅτι πρῶ ὑμῶν μένω, ὡς οὐκέτι ὀφανοὺς ὑμᾶς. & γὰρ & αὐτὸς ἔρχομαι
παῤῥὰς ὑμᾶς. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. ὅπῳ γὰρ ἐρχόμενος ἔλεγε, τικτία, δῆτα τοῦτο ἢ
ἐκταῦθά φησιν· οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. παῤῥὰ μὲν οὖν τὴν ἔρχομαι ἔλεγεν, ὅτι ἤξετε
ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, & ὅτι σὺν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· ἐκταῦθα ἢ, ὅπῳ
μακρὸς ὁ χρόνος ἐκεῖνος ἦν, δίδωσι τὸ πνεῦμα. ἀλλ᾽ ὅπῳ μὴ εἰδότες, ὅ, τι ποτὲ ἦν ὃ λεγόμενον,
οὐκ εἶχον ἐκφωνῆσαι παῤῥάκλησιν, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανοὺς λέγει. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐζή-
τουν· ἀλλ᾽ ὅπῳ [ὃ,] ἔρχομαι παῤῥὰς ὑμᾶς δηλοῦντος ἰῶ πρῶτον, ἵνα μὴ πάλιν τὴν αὐτὴν
ὀπιζήτησιν πρῶτον οἶδα & ἑτέραν, ὅρα πῶς ἀεὶ σαφῶς μᾶλλον οὐκ εἶπεν, ἠίξατο δέ. εἰ-
πὼν γὰρ,

19 Ἔτι μικρὸν, ἢ ὁ κόσμος οὐ θεωρεῖ με, Ἐπήγαγε, Ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με·
Ὡπαξεί ἔλεγε, ἔρχομαι μὲν παῤῥὰς ὑμᾶς, ἀ μέλλω ὁμοίως, ὡς πρότερον, καθ᾽ ἑκάστην ὑμῖν ἀεὶ
συνηπόλουθος τὴν ἡμέραν. ἢ ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν Ἰουδαίοις εἶπας, ἀπῆλθε οὐκ ὄψεσθέ με;
λύει τ᾽ ἀπορίαν εἰπὼν, παῤῥὰς ὑμᾶς μόνους· ἐπεὶ ἢ ὃ πνεῦμα τοιοῦτόν ὄστι.
Οτι ἐγὼ ζῶ, ἢ ὑμεῖς ζήσεσθε. Οὐ γὰρ δὴ ὁ σωτὴρ ἀπίστων ἡμᾶς εἰς τέλος, ἀλλ᾽ ἢ ῥοπὴν μικρὰν ἀ-

ποκρύπτει

τῶ πᾶσι τοῖς ἐπ' αὐτὸν ἀρχουσι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ μὲν γὰρ ἰωβὴλ ὤκνησεν, προῆκεν· ὁ δὲ ἐπαφρόδειτος τοὺς πολλοὺς, ὑπερέπεσε τῇ προθυμίᾳ. τί τοίνυν πάσης ἀποστερῶμεν ἑαυτοὺς ἀπολογίας; ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶ τυραννικωτέρω πάθους ἀλογίᾳ τοῦ πλείονα δώσει δίκην· ὁ δὲ ἐπὶ τῶ ἀσθενοῦς χειροήθεις, πάσης ἀπεξέρηται ἀπολογίας. τί γὰρ ἐροῦμεν, ὅταν λέγῃ· πεπαύκατέ με ἐλεῆσαι, ἢ οὐκ ἐλεήσατε; ποίαν ἔξομεν ἀπολογίαν; τίνων πείσομεν προβαλούμεθα πάντως. ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν τῆς χάριτος ἐκείνης πλείονες, ἧς δύο ὀβολοὺς βαλοῦσα, πάντας ὑπερέκυψεν. ὁ γὰρ ποσὸς τοῦτο εἰσφορᾶς ἀπαιτῶ ὁ Θεὸς, ἀλλὰ μέτρα γνώμης· καὶ τοῦτο δὲ τὸ αὐτὸ κηδεμονίας. ἡγεμάσαντες τοίνυν αὐτὸ τὴν φιλανθρωπίαν, τὰ δυνατὰ συνεισενέγκωμεν· ἵνα ἐν τοῖς ἁγίοις βίοι καὶ τοῖς τοῦ μέλλοντος πολλῆς τυγχάνοντες τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, δωρεαθῶμεν ἀπολαῦσαι τῆς ἐπηγγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. σοφῶς

Ομιλ. οε

15 ΕΑΝ ΑΓΑΠΑΤΕ ΜΕ, ΤΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΑΣ ΕΜΑΣ ΤΗΡΗΣΑΤΕ· 16 Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν ἵνα μεθ' ὑμῶν εἰς αἰῶνα, 17 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, 17 Ο ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτό·

15 ...

Ρρωνται ἡμῖν αἱ τῆς προσῳδίας πάντοτε χορηγοῦσαι τὰ τῆς ὄψεως ῥήματα ὑπαδείξεως. εἰ πᾶν γὰρ καὶ τοῦτο ἐφάδιον· τὸ προσῳδᾶν δὲ οὐκ ἔστιν ὁμοίως εὔκολον. τί δήποτε δὲ ἐγὼ τὰ εἰωθότα πολλοὶ πρὸ ἐμοῦ λέγουσιν φοβοῦμαι τὸν Θεὸν καὶ ἀγαπῶ, τοῖς δὲ ἔργοις τὰ ἐναντία ὑποδείκνυσθαι· ὁ δὲ Θεὸς τὴν ἀγάπην ἐν τοῖς ἔργοις ἀπαιτεῖ. διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἔλεγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὁ ἐὰν αἰτήσητε, ἐγὼ ποιήσω, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἁπλῶς τὴν αἴτησιν ἰσχύειν, ἐπήγαγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, φησὶ, τότε, φησὶ, ποιήσω. ὅπερ δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ ἀκούσαντας, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, θορυβεῖσθαι, φησὶν· ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐστὶν ὃ ἀγαπᾶν ὀφείλουσιν θορυβεῖσθαι νῦν, ἀλλὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις. ἔδωκα ὑμῖν ἐντολήν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· ἵνα ὅτων ποιῆτε ἀλλήλοις, καθὼς καὶ ἐγὼ ὑμῖν ἐποίησα. τοῦτο ἐστὶν ἀγάπη, τὸ πείθεσθαι τούτοις, καὶ ἐνέχειν τῇ προθυμίᾳ. καὶ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν. συνακολούθως πάλιν ὁ λόγος. ὅπερ γὰρ οὐδέπω αὐτὸν ἐγνωκόσιν εἰκὸς ἦν σφόδρα ὑποπτεῦσαι τὴν συνουσίαν ἐκείνην, τὰ ῥήματα, τὴν σάρκα αὐτοῦ προεῖπεν, καὶ μηδεμίαν δύνασθαι παραμυθίαν ἀπόντος, φησίν; ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, τοιοῦτον, ἄλλον ὡς ἐμέ. ἀορίστως εἶπεν καὶ τὰ Σαβελλίου νοσοῦντες, καὶ τῷ πνεύματος τὴν προσηγορίαν ἁρμόσαι δόξαν ἔχοντες. καὶ γὰρ τὸ ῥῆμα τοῦ λόγου τοῦτο ἐστὶν, ὅτι οὐκ ἐξαμείβου ἑτέρας αἱρέσεως μιᾶς πληγὴ κατέτεμεν. τοῦ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ἄλλον, δείκνυσιν αὐτὸν τῆς ὑποστάσεως τὴν διαφοράν· τοῦ δὲ εἰπεῖν, παράκλητον, τῆς θεότητος τὴν συμφυΐαν. ἆρά γε δέ φησιν, ἐρωτήσω τὸν πατέρα; ὅτι εἰ ἐγὼ πέμψω, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐπέσβυσαι· νῦν δὲ τὸ ἀπουδαζόμενον τοῦτο ἐστὶν, ὡς τιμηθῇ αὐτόν. ὑστερον γὰρ αὐτὸς φησιν αὐτὸν πέμπειν, λέγων· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἐνταῦθα δέ φησιν ἐρωτᾶν τὸν πατέρα, ὡς ἀξιόπιστον ποιῆσαι αὐτοῖς τὸν λόγον. ἐπὰν δὲ ὁ Ἰωάννης φησὶ περὶ αὐτοῦ, Οπ οὐκ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. ὃ δὲ ἦν ἔλεγε, πῶς περὶ ἑτέρου λαμβάνει; καὶ πάλιν, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. τί δὲ τοῖς ἀποστόλοις πλέον ἔσχεν, εἰ τὸν πατέρα ἀξιοῦν ἔμελλεν, ὥστε δοθῆναι ἑτέρους, ὁπότε σκῆψιν πολλάκις καὶ χωρεῖς εὐχῆς φαίνοιτο τοῦτο ποιοῦντες; πῶς δ', εἰ χρὴ ἀξιοῦν πα-

Ioan. a. 16.

ἀλλ' ἢ ἕτερα πολλῷ τούτων μείζονα, μᾶλλον ὑπερβολὴν αὐτὰ σημαίνων. ὑγιῶς λέγω, ὅτι καὶ μείζονα τούτων δυνάμεως ποιήσας· ἀλλ' ὁ πολλῷ θαυμαστότερον ἐκείνων, ἢ ἕτερος δυνάμεως δῆλον, φησί, καὶ μείζονα ποιήσας τούτων.

12 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι· Τουτέστιν, ὑμῶν ἔξεστι λοιπὸν τὰ θαυματουργεῖν, ἐγὼ γὰρ ἀπέρχομαι. Εἶπε, δηλῶν ἐκείνοις ὅπερ ὁ λόγος ἐβούλετο, φησίν·

13 Ὅτι ὃ ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου [λήψεσθε, καὶ ἐγὼ] τοῦτο ποιήσω, ἵνα ἐν ἐμοὶ δοξασθῇ ὁ πατήρ. Ὁρᾷς πῶς πάλιν αὐτὸς ποιεῖ τοῦτο; ποιήσω γάρ, φησιν, ἐγώ. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀξιῶ τὸν πατέρα, ἀλλ' ἵνα δοξασθῇ ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ. καὶ μέλλων ἀλλαχοῦ ἐλέγχειν· ὁ Θεὸς δέξασθαι αὐτοὺς ἐν ἑαυτῷ· ἐνταῦθα δὲ αὐτὸς δόξασει τὸν πατέρα. ὅταν γὰρ ὁ υἱὸς φαίνηται μεγάλα δυνάμενος, δοξασθήσεται ὁ γεγεννηκώς. τί δέ ἐστιν, ἐν τῷ ὀνόματί μου; ὅταν ἀπόστολοι ἔλεγον, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔλεγεν καὶ ἐθεράπευε. πρῶτα γὰρ τὰ σημεῖα, ἔπειτα ἐποίησαν, αὐτὸς ἐνεργεῖ, καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν.

14 Ἐγὼ ποιήσω, φησίν. Ὁρᾷς αὖθις πάλιν; τὰ δι' ἄλλων αὐτὸς ποιεῖ· τὰ δὲ δι' αὑτοῦ οὐκ ἰσχύει, ἀλλ' ἐκεῖνα τῶν παρόντων ἐνεργούμενος; καὶ τίς αὐτῶν ἦν; ποῖος δὲ ἔνεκεν δεύτερον αὖθις ἐπήγαγεν βεβαιῶν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ δεικνὺς ὅτι τὰ πρότερα συγκαταβάσεως ἦν. τὸ δέ, πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, τοῦτό ἐστι· οὐκ ἀπολλύμαι, ἀλλ' ὅτι τῆς οἰκείας ἀξίας μένω, καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἰμι. πάντα δὲ ταῦτα πρὸς μυδρίζοντας αὖθις ἔλεγεν. ὅπως γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μηδέπω τοὺς περὶ τῆς ἀναστάσεως εἰδότας λόγους συνοῦσι θεωρεῖν, ἑτέρωθι ἐπαγγέλλεται τοιαῦτα δώσειν αὐτοῖς, πρωταρχὴν θεραπειῶν αὐτοῖς, καὶ δεικνὺς ὅτι μένει διὰ παντός, καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ μείζονα ὑπισχνεῖται δυνάμεις.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκηλυθήσωμεν τοίνυν αὐτῷ καὶ λάβωμεν τὸ σωτήριον. Εἰ γὰρ ἡ μὴ πρέσεις διαμένει, ἀλλ' ἑτέρα πρέσεις θανάτου χωρεῖ. Νεκρώσατε γάρ, φησι, τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Κολ. γ. ι. σέσωμεν οὖν ὑπερθυμίαν, ἀποκλείσωμεν ὀργήν, ἀνέλωμεν φθόνον. τοῦτο ἔστι θυσία ζῶσα. οὐκ εἰς τέφραν αὕτη ἡ θυσία τελευτᾷ, οὐδὲ εἰς καπνὸν διαχεῖται, οὐδὲ ξύλων δεῖται καὶ πυρὸς καὶ μαχαίρας. ἔχει γὰρ πῦρ καὶ μάχαιραν, τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον. ταύτῃ χρησάμενος τῇ μαχαίρᾳ τὸν ἐπιθυμητὴν τῆς καρδίας τὸν πονηρὸν καὶ ἀλλότριον· δύσιζον τὸ μέμυκος τῆς ἀκοῆς. τὰ γὰρ νοσήματα καὶ αἱ ποικίλαι ὑπερθυμίαι ἐμφράττουσιν εἰώθασι τὸν λόγου τὴν εἴσοδον. καὶ γὰρ χρημάτων ὑπερθυμία πρὸς τελεῖσα, οὐκ ἀφίησιν ἀκοῦσαι τὸν περὶ ἐλεημοσύνης λόγον, καὶ βασκανία παραλυομένη δέχεται τὸν περὶ τῆς ἀγάπης διδασκαλίαν, ἕτερον νόσημα ἐμπεσὸν πάλιν τὸν θεμένου κατασκευάζει πρὸς πάντα. ἀνέλωμεν τοίνυν τὰς ποικίλας ὑπερθυμίας. ἓν γὰρ ἀρκεῖ θεραπεῦσαι. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ἴσωμεν, ὅτι τυραννικὸν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, ἀλλ' ὅτι τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας ἡ τυραννίς. πολλοὶ γοῦν ἤδη ὅ, τι ἔστιν ἀργύριον ἐκείνου λέγουσιν. οὐ γὰρ ἔστι φυσικὴ ἡ ὑπερθυμία αὕτη. αἱ γὰρ φυσικαὶ δωρεαὶ καὶ ὅσαι ἀρχῆς κατέλιπησαν χρυσὸς ἢ ἄργυρος καὶ μέχρι πολλοῦ χρόνου ἤδη, ὅ, τι ποτέ ἐστι, γνώριμον ἦν. πόθεν οὖν ἡ ὑπερθυμία αὕτη; ἀπὸ κενοδοξίας καὶ ῥᾳθυμίας ἐφάτης. τῶν γὰρ ὑπερθυμιῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαί, αἱ δὲ οὐδέτερον τούτων. οἷόν τι λέγω· ὅσαι μὴ πληρώματα φθείρουσι τοῦ ζῴου, οἷον φυσικαὶ καὶ ἀναγκαίαι τυγχάνουσιν, οἷόν ἡ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ ἡ τοῦ καθεύδειν ὑπερθυμία· ὁ δὲ τῶν σωμάτων ἔρως, φυσικὸς μέν ἐστιν, οὐκ ἀναγκαῖος δέ. πολλοὶ γὰρ αὐτοῦ ἐφιέμενοι ἐγένοντο, καὶ οὐκ ἀπώλοντο. ἡ δὲ τῶν χρημάτων ὑπερθυμία, ὅτε φυσικὴ, ὅτε ἀναγκαία, ἀλλὰ πρὸς ἡδονήν. καὶ βουλοίμεθα, ἂν δυνηθῶμεν Matth. 18. 18. αὐτῆς τὸν ἀρχηγὸν ἀμῆναι. ὁ Χριστὸς πρὸς πρᾶξιν ἀναλεγόμενος, φησίν· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω· πρὸς δὲ χρήματα, οὐχ ὅτως, ἀλλὰ τί; ἐὰν μή τις ἀποτάξηται αὐτῷ

πῶν τιῶ· σὺ δέ μοι λέγῃς, οὐκ ἔγνωκάς με; ποίαν δὲ ἀκολουθίαν ἔχῃ τοῦτο; πολλοῦ μὲ δεῖν. ὅπερ γὰρ τοῦτο ἐστιν, ὅταν ὅστις ὁ πατὴρ, μόνου υἱός, εἰκότως ἐν αὐτῷ δείκνυσι τὸν γεγωνικότα. εἶτα ἀφαιρῶν φησὶ· καὶ οὐκ ἐστήκεισαν, φησὶν· ὁ ἑωρακώς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι αὐτὸς πατὴρ, αὐτὸς υἱός. εἰ γὰρ αὐτὸς ἦν ὁ πατὴρ, οὐκ ἂν εἶπεν, ὁ ἑωρακώς ἐμέ, οὐκ ἔνον ἑώρακε. πῶς γὰρ οὐκ εἶπεν αὐτῷ, ἀδύνατα αἰτεῖς, καὶ ἃ οὐ δεῖ εἶπεν; ἐμοὶ γὰρ μόνῳ τοῦτο δυνατόν. ὅπερ εἶπεν, δέχῃ ἡμᾶς, ὡς αὐτὸν εἰδώς, δείκνυσι ὅτι οὐδὲ αὐτὸν ἑώρακεν. οὐ γὰρ δὴ κἀκεῖνον εἶδεν, εἰ καὶ αὐτὸν ἠδυνήθη. διὸ περ ἔλεγεν· ὁ ἑωρακώς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα. εἷς ἐμὲ εἶδε, καὶ ἕνα ἴσασιν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι οὔτε ἐμέ, οὔτε ἄνθρωπον δυνατόν ἐστιν ἰδεῖν. ὁ γὰρ Φίλιππος τοῦ δι' ὄψεως ἐζήτει γνῶσιν. καὶ ὅπερ αὐτὸν μὲν ἑωρακέναι ὑπώμοζεν, ἐζούλετο δὲ καὶ τὸν πατέρα οὕτως ἰδεῖν, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αὐτὸν εἶδεν. Εἰ δὲ λέγοι τις ἐμοὶ ἐν ζάλῃ τοῦ γνῶσιν, οὐδὲ τοῦτο δυπλέγω· ὁ γὰρ ἐμὲ γνούς, φησὶν, ἔγνω τὸν πατέρα. ἀλλ' οὐκ εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ ὃ ὁμοούσιον ἐβούλησαν βουλόμενος εἶπεν, ὁ τοῦ ἐμοῦ οὐσίαν εἰδώς, οἶδε καὶ τοῦ πατρός. καὶ πῶς τοῦτο φησι; καὶ γὰρ ὁ τοῦ κτίσιν εἰδώς, οἶδε καὶ τὸν Θεόν. κἂν πάντες ἴσασι τὸ κτίσιν καὶ ἑωράκασι· τὸν δὲ Θεὸν οὐκ ἴσασι πάντες. ἀλλως δέ, ἰδωμὲν τί ὁ Φίλιππος ζητεῖ ἰδεῖν. ἆρα τοῦ σοφίαν τοῦ πατρός; ἆρα τοῦ ἀγαθότητα; ἀλλὰ ταῦτα αὐτῷ ὃ τί ποτέ ἐστιν ὁ Θεὸς, αὐτὸ τὸ οὐσίαν. πρὸς τοῦτο οὖν ἀποκρίνεται ὁ Χριστὸς, ὁ ἑωρακώς ἐμέ. ὁ δὲ τοῦ κτίσιν ἰδών, οὐκ ἂν τὸν Θεὸν τοῦ οὐσίαν εἶδεν. εἴ τις εἶδεν ἐμέ, τὸν πατέρα μου εἶδε, φησὶν· εἰ δὲ ἑτέρας οὐσίας ἦν, οὐκ ἂν τοῦτο εἶπεν. ἵνα δὲ καὶ παχυτέρου ἄνωμαν λόγου, οὐδὲ εἷς χρυσὸν ἀγοράν, ἐν ἀργύρῳ τὸ χρυσίου τοῦ οὐσίαν ἰδεῖν δυνάται. οὐ γὰρ ἄλλη δι' ἄλλης φαίνεται φύσις. ὅθεν τοῦτο καλῶς ἐπετίμησεν Εἰρηναῖος, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμὶ· τοσαύτης ἀπέλαυσας διδασκαλίας, εἶδες σημεῖα καὶ ἀγαθοποιίας, καὶ πάντα ἅπερ θεότητος ἦν ἴδια, ἃ ὁ πατὴρ μόνος ἐργάζεται, ἀμέριστα ῥήματα λυόμενα, ἀτέρμονα εἰς μέσον ἀγόμενα, θάνατον ἀναχωροῦντα, δημιουργίαν ἀπὸ γῆς γιγνομένην, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; ὅπερ γὰρ σάρκα ἐδείκνυτο, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἔγνωκάς με. εἶδες πατέρα· μὴ ζήτει πλέον ἰδεῖν. ἐν ἐκείνῳ γὰρ με ἑώρακας. Εἰ εἶδές με, μηδὲν ἐνεργάζου. ἐγὼ γὰρ ἐν ἐμοὶ ἐκεῖνον ἔγνως.

10 Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί; Τουτέστιν, ἐν ἐκείνῃ τῇ θεότητι φαίνομαι.

Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. εἶδες ἐνότητος ὑπερβολήν, καὶ μιᾶς οὐσίας ὑπόδειγμα; ὁ δὲ πατὴρ, ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πῶς ἀπὸ ῥημάτων ἀξιόλογος ἐπὶ τὰ ἔργα ἦλθε; ὃ γὰρ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, αὐτὸς λαλεῖ τὰ ῥήματα· ἀλλὰ δύο φθέγγεται ἐνταῦθα, τὴν διδασκαλίας καὶ σημείων· ἢ ὅπερ καὶ τὰ ῥήματα ἔργα ἦν. πῶς οὖν αὐτὸς ποιεῖ; καὶ μένων ἀλλαχοῦ φησιν· εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. πῶς οὖν ἐνταῦθα πατέρα φησὶ ποιεῖν; ὃ αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, ὅτι οὐδὲν μέσον παρεῖς καὶ ἐμοῦ. ὃ δὲ λέγει τοῦτο ἐστιν· οὐκ ἀπ' ἄλλου ἐποίησεν ὁ πατὴρ, καὶ ἄλλως ἐγώ. καὶ μένων ἀλλαχοῦ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐργάζεται, λέγων· Ο πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· οὐκ ἀπ' ἄλλου τὴν ἔργων, ἐνταῦθα δὲ ὃ ταὐτὸν ἐνδεικνύμενος. εἰ δὲ καὶ ἡ πρόσχρησις τῆς λέξεως ἐμφάσεις τὰ πεποίηται ἐμφανεῖ, μὴ θαυμάσῃς. πρότερον γὰρ εἰπὼν, ὁ πιστεύων, πίστιν τοῦτο ἐφθέγξατο, δεικνύς, ὅτι καὶ τοῦ εἰς πίστιν αὐτὴν ἀγαγεῖν ὅτως ἐφιμάτισε τὰ ῥήματα. τὰ γὰρ καρδίας αὐτὴν ἐνεβάτευε.

40 11 Πιστεύετε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί; Εδει μὲν ὑμᾶς ἀκούοντας πατέρα καὶ υἱόν, μηδὲν ἕτερον ζητεῖν εἰς πρόφασιν τῆς κατὰ τὸ οὐσίαν συνηθείας. εἰ δὲ ὑμῖν οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς ὃ δεῖξαι ὃ ὁμότιμον καὶ ὁμοούσιον, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων μάθετε. καὶ ὃ, ὁ ἑωρακώς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα μου, εἰ πρὸς ἔργων ἐλέγετο, οὐκ ἂν ὕστερον εἶπεν·

Εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετέ μοι. Εἶτα δείκνυσι, ὅτι ὃ ταὐτὸν δυνάται μόνον, ἀλλὰ

δχμώσαν γνῶσιν. σὺ μὲν γὰρ ὁρωμένοις δεινὰ μέτα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀγνοεῖ· σὺν ὁ γινωσκομένοις δ' δεινὰ μᾶλλα γινώσκειν ἡ ἀγνοεῖ. δχὶ ὅτι φησι, ἡ ἐωρακέναι τε αὐτὸν ἃ πεπ φησι, καὶ ἡ γνῶσις ἀπέλεσι. καίτοιτε ὐκ αὐτὴ ἡ ὐσία ὥφθη· ἀνῆ ὅμως φησι ὥφθαι ἀκλαδῆ, ὡς ἐκείνοις ἰδεῖν δυνατόν. ὅτω ὁ εἶπε), ἵνα μάθης ὅτι ὁ αὐτὸν ἐω μέχω, ὡ γεγυμνωκότα οἶδεν. ἐτέ σαι- χε. δεικτὸς ὅτι ὁ αὐτὸν
5 το ὁ αὐτὸν ὐ γυμνῆ τῇ ὐσίᾳ, ἀλλὰ σάρκα πεφιεβλημένον. οἱδε ὁ ἀλλαμὲ καὶ τὶν ὄψιν γνῶσιν λέγειν· ὡς ὅτῳ λέγῃ, Μακάριοι ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ ⓦ Θεὸν ὄψον- Ματθ. ε. ν.
ται. καθαροὶς ὁ, ὐχὶ σὺν πορισίας ἀπηλλαγμένους, ἀλλὰ τοὺς πόντων ἁμαρτήματα, φησί. πᾶσα γὰρ ἁμαρτία ῥύπον ἐπέθηκε τῇ ψυχῇ.

Πάντα τοίνυν περαίνωμεν, ὥστε ἀποσμῆξαι τὸν ῥυπαρίαν. ἀποσμήχει ὁ περέτων ὃ ΗΘΙΚΟΝ
10 λόγος· ὕτερον ὁ ἕτεραι ὁδοὶ πολλαὶ ἡ πάντοθαπαί. φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ Θεός, ἓν μὴ ταῦτα ἔδωκεν ἡμῖν ὁδοὺς ποικίλας ἀπαλλαγῆς· ὧν περάτη πασῶν ἐστιν ἡ ἀφὰ τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐλεημοσιώσας γὰρ, φησι, ἡ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. ἐλεημοσυνῶν ὁ Σειρ. γ. λ.
ἡ τὸν ὃς ἀδικίας λέγω. τοῦτο γὰρ οὐκ ἐλεημοσυνῶν, ἀλλ' ἀμάτης ἓ ἀπάνθρωπία. τί γὰρ ὄφελος εἰκδῦσαι ἕτερον, ἡ ἐνδῦσαι ἕτερον; ἀπὸ γὰρ οἰκείου τὸ περάγματος ἀφίχεσθαι
15 δεῖ. τοῦτο ὁ ἀπάνθρωπία. καὶ γὰρ πάντα ταῦτα πρὸς ἕτερον δῶμεν, οὐδὲν κέρδος ἡμῖν. καὶ Λουκ. ιθ. ιι.
διὰ τοῦτο ὁ Ζακχαῖος, ὃς τότε ἔφησεν ἀξιλεοῦμαι ⓦ Θεῷ, διὰ τοῦτ' ἀφαιρεῖται τετραπλασιασία. ἡμεῖς ὁ μυεῖα ἁρπάζοντες, ἡ ὀλίγα διδόντες, τομίζομεν ἱλεῶν ποιεῖν ⓦ Θεόν, "Οὐκ εἰδότες ὅτι μᾶλλον αὐτὸν προξύνομεν. Εἰπέ γὰρ μοι· εἶγε ὅσοι τεκρὸν ἡ στεφάνια ἀπὸ χε. καίτοιγε μᾶλλον εἰδ'
τῆς τειόδου καὶ τὸν ἀμφόδων ἐλκύσας ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἔφερες, ἆρα οὐκ ἂν ἀπέμπτες σε
χε. μισεῖν; 20 καπέλθυσαν, ὡς ἀναγὴν ἡ μυσαρεῖσι πὶ σῶν, ἐαὶ ἐλέγξω ὅτι ἡ θυσία ἡ δὲ ἁρπαγῆς μυσαρωτέρα τότου, ποίας τευξόμεθα ἀπολογίας; θαῦμ. γὰρ πῖ κειμήλιον γεγένηται δὲ ἁρπαγῆς· ἀλλ' ὅσου τεθνηκότος μᾶλλον ὄδωδε; βούλει μαθεῖν πίσην τῆς ἀμαρτίας ἡ σκπεδῶν ὅστι; ἄκουσον ἓ προφήτου λέγοντος· Περσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν ⓐ μέλωπες μυ. σὺ ὁ δῆλ. μὲν Ψαλμ. λζ. ε.
ρον ὅτι ⓦ Θεοῦ ἀξιοῖς ὀπλαβέσθαι ὧν ποιεῖς κακῶν· αὐτὸς ὁ δι' ὧν ποιεῖς ἁρπάζων καὶ
25 πλεονεκτῶν, ἡ παιδασκύλεις μεμπᾶσθαι διὰνεκῶς, ἐπιπλεῖς σε τὸν ἁμαρτίαν ὅπῃ ὃ ζυπαρώτεροι. νῦν ὁ τοῦτο μέσοι ὅστι τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ ἡ τὸ τότου χαλεπώτερον, ὅτι ταῖς ἁγίαις μολύνει ψυχαῖς. τοῦτο μὲν γὰρ λίγος ὅστι ἡ ἁγιάζεται· ἐκεῖναι ὁ δῆλ. πάντος αὐτοῦ. φέρεσι ⓦ Χριστὸν ἡ τολμᾶς ἐκεῖ πέμπειν ἀπὸ τοιαύτης ἀκαθαρσίας; ὐχί, φησιν· Cεκ αὐτὰ ταῦτα, ἀλλ' ἕτερα. γέλως ταῦτα ἡ λῆρος. Cεκ οἶδας, ὅτι καὶ εἰς
30 πολὺ πλῆθος χημάτων τῆς ἀδικίας ἐμπέσῃ ῥαιὶς, πάντα μολυνέται; καθάπερ οὖν εἰς πηλὸν καθαρὸν κόσεσι τις ἐμβαλὼν, πᾶσαν αὐτὸν ἀκαθαρσίαν ἐνεργάσατο· ὅτων ἡ ὁ πλούτου πλεονεξία τις εἰσελθοῦσα, πάντα ἀποπνῇ ποιᾷ τῆς ἐκεῖθεν δυσωδίας. εἶπα χεῖρας μὲν ἁπλώσᾳ εἰς ἐκκλησίαν εἰσίστες· τὸν ὁ καρδίᾳ Cὐκέτι. μὴ γὰρ αἱ χεῖρες χ. σεσοφέσθω φανοῦσι ἀφίσουσι; ἡ ψυχὴ" περσφέρει τὰ ῥήματα· εἰς ἐκείνου ὁ Θεὸς καθαρά. Cοῦτε δὲ φ
35 τῆς τῶ σώματος καθαρότητος, ἐκείνης μεμολυσμένης. τί γὰρ ὄφελος, ἐν τὰ ἐξάγῃ τὸν χεῖρας ἀποσμῆξις, τὰ ὁ εἶδεν ἀκαθάρτους ἔχῃς; τὸ γὰρ δεινὸν ἡ πάντα διατέτηκεν. τοῦτο ἐστιν, ὅτι τὰ μικρὰ δεδεικότες, τὸν μεγάλων καταφρονοῦμεν. τὸ γὰρ οὖν μίσπους χεροὶ χ. διὰ τῶτο καὶ
δύξασθαι, ἀλλὰ φοβεῖσθαι· τὸ δὲ δύσπνουν δῆλον ὅτι, τοῦτο ἔστι τὸ πάντων ἔσχατον τῶν κακῶν." ἀκούσον ἡ Ἰουδαίοις τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκαθαρσίας ἠρεθισμένοις τί εἶρηται; Λιπόπλωται Ησ. δ. ιδ.
40 ἀπὸ κακίας τὸν καρδίᾳ σου· ἕως πότε ἔσονταί σοι διαλογισμοὶ πόνων σου; ἀποπλύνωμεν χ. πόνων μὴ
" ἡμᾶς, μὴ βορβόρῳ, ἀλλ' ὕδατι καθαρῷ, ἐλεημοσύνῃ, ἡ μὴ πλεονεξίᾳ. περῶτον ἀπολλαγῆναι τῶ ἁρπάζειν, ἓ τότε ἐπίδυσαι τὸν ἐλεημοσύνην. Ἐκκλίνωμεν ἀπὸ κακοῦ, ἡ ποίησωμεν ἀγαθόν. ζήτων ταῦτα χεῖρας ἀπὸ πλεονεξίας, ἡ ὅπως αὐτὰς ὅτι τὸν ἐλεημοσύνην ἀ- Ψαλμ. λς. κζ.
π. δῶ ὁ ταῖς αἱ ταῖς ἄλλας ἀποδύωμεν, εἰ ἡ μὴ τοῖς ὀξ ἐκείνων" ἀφοπεμένοις ἐνδύωμεν.

Cοῦτε

αὐτό. Διὰ τοῦτο τοῖς φησὶ· καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. ὥσπερ γὰρ εἶπεν, ἀπόκρινόν με, μηδενὸς μηδὲν προφθεγξαμένου, ἀλλὰ τῇ καρδίᾳ ἐρευνῶν, ἔλεγε· μὴ ταράττεσθε· ὅπου καὶ σταθῆναι εἶπών, ὅπου οἴδατε, τὴν ὑπόμνησιν ἐδήλωσε τὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς αὖθις δίδωσι προφάσεις τοῦ ἐρωτῆσαι. Ὃ γὰρ, πῶς δύναται, Πέτρος μὲν ἀπὸ φιλοσοφίας πολλῆς, Θωμᾶς δὲ ἀπὸ δειλίας λέγει. χ. ἐπεὶ

5 Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις. Τὸν τόπον οὐκ ἴσμεν, φησὶ, καὶ πῶς ἔχει φέρουσαν ὁδὸν πῶς εἰδέναι δυνάμεθα; καὶ ὅρα μετὰ ἴσης ὑποστολῆς. Ὁ γὰρ εἶπεν, εἰπὲ ἡμῖν τὸν τόπον· ἀλλ', οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις. τοῦτο γὰρ πάλαι πάντες μαθεῖν ἔδιψων. Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι διηπόρουν ἀκούοντες, καίτοι ἀπαλλαγῆναι αὐτοῦ βουλόμενοι, πολλῷ μᾶλλον μηδέποτε αὐτοῦ χωρισθῆναι βουλόμενοι μαθεῖν ἤθελον. ἐδεδοίκεισαν μὲν οὖν αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ἐρωτῶσι δὲ ὅμως ἀπό τε τοῦ πολλοῦ πόθου καὶ τῆς ἀγωνίας. Διὸ οὖν ὁ Χριστός, χ. ὑπὲρ τοῦ χ. Κύριε;

6 Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Τί οὖν οὐκ ἀθρόως ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ Πέτρου, ποῦ ὑπάγεις, εἶπεν, ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, ὑμεῖς δὲ οὐ δύνασθε ἐλθεῖν νῦν· ἀλλὰ πρότερον ἐπέβαλε λόγων παρέοδον, ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις ζωπηθείς; Ἰουδαίοις μὲν γὰρ εἰκότως τοῦτο οὐκ ἔλεγε· πότε; ἢ δηλαδή; Εἴ πε μὴν καὶ τούτοις καὶ Ἰουδαίοις, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει καὶ νῦν ἢ αὖθις λέγει σαφέστερον ἢ πρότερον. ἄλλως δέ, καὶ Ἰουδαίοις μὲν σαφῶς οὕτως οὐκ εἶπεν. εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι δύνασθε πρὸς τὸν πατέρα ἐλθεῖν, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ, λύθεως αἱ τύφοι ὃ πρᾶγμα ἐνόμισαν· τῶν δὲ ἀποκρύψας, εἰς ἀγωνίαν αὖθις ἐνέβαλε. καὶ τοῖς μαθηταῖς δέ τινος ἕνεκεν οὕτως εἶπε, φησὶ, καὶ τοῦ Πέτρου; ἤδει αὐτοῦ τὸν πολλὸν πρόθυμον, καὶ ὅτι μᾶλλον ἐντεῦθεν ὑπτιάσει σκοχλῶν. ὥστε οὖν αὐτὸν ἀπαγαγεῖν, κρύπτει. καὶ παρθρώσας δὲ ὅσαπερ ἐβούλετο διὰ τῆς ἀσαφείας καὶ τὸ χρύφιον τοῦ λόγου, πάλιν αὖθις ἐκκαλύπτει. Εἶπεν γὰρ, ὅπου ὅπερ εἰμὶ, οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν, ἐπήγαγε, σὺν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαί εἰσι· καὶ πάλιν, οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. τοῦτο οὖν οὐκ ἐβούλετο αὖθις πρὸ τοῦ ἀρχὴν εἰπεῖν, ὥστε μὴ εἰς πλείονα ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν· ὅπερ ὃ αὐτὸν καταπραΰνει, τότε λέγει. ἀπὸ γὰρ τῆς ὑπερμήκους τοῦ Πέτρου τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας ἐξέβαλεν, εἰς φόβον τε ἐμπεσόντες μήποτε τὰ αὐτὰ ἀκούσωσι, καταπελλόντο μᾶλλον. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός. τοῦτο ἀποδειξις τοῦ, οὐδεὶς ἔρχεται, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ· ὃ δέ, καὶ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ τοῦ, ὅπου πάντως ταῦτα ἔσαι. οὐδὲν τοίνυν πρὸς ἐμοῦ ψεῦδος, εἰ ἀλήθεια· εἰ δὲ καὶ ζωή, ὅτε αὐτὸς ὁ θάνατος ὑμᾶς κωλύσαι δύναιτο ἐλθεῖν. ἄλλως δέ, εἰ ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός, οὐ δεῖ στε τοῦ χειραγωγοῦντος· εἰ δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια, οὐ ψεῦδος τὰ λεγόμενα· εἰ δὲ καὶ ζωή, κἂν ἀποθάνητε, τεύξεσθε τῶν ἐπηρμένων. Ὃ μὲν οὖν τῆς ὁδοῦ καὶ ζωὴν καὶ ὡμολόγησαν· τὰ δὲ λοιπὰ ἠγνόουν. οὐ μὴν ἐπόλμων εἰπεῖν ἄφρ' ἠγνόουν· ἀλλ' ὅμως πολλὴν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ θαμβηθῆναι ἔλαβον. Εἶτ' ποίαν ἐγὼ κύριός εἰμί, φησι, τοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀγαγεῖν, πάντως ἥξετε ἐκεῖ. οὐδὲ γὰρ ὅστιν ἑτέραν ἐλθεῖν ὁδόν. εἰπὼν δὲ ἐμπροσθεν, οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ πάλιν, ἐὰν ἐγὼ ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν· καὶ νῦν πάλιν, οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ, δείκνυσιν ἴσον ἑαυτὸν τῷ γεγωνικότι. πῶς δὲ εἰπών, ὅποι ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε, ἐπήγαγε· 7 Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπάρτι γινώσεσθε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν; Οὐχὶ ἐνηυπολογᾶν. ᾔδεσαν μὲν γὰρ αὐτόν, οὐχ οὕτω δέ, ὡς ἐχρῆν. Θεὸν μὲν γὰρ ᾔδεσαν, πατέρα δὲ οὐδέπω. ὕστερον γὰρ τὸ πνεῦμα ἐπελθὸν πᾶσαν ἐν αὐτοῖς κατεσκεύασε τὴν γνῶσιν. Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ ᾔδειτε τὴν ἐμὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἀξίαν, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ᾔδειτε. καὶ ἀπάρτι γινώσεσθε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐτὸν (τὸ μὲν μέλλοντος, τὸ δὲ πρότερος) τουτέστιν, δι' ἐμοῦ. ἵνα δὲ λέγει, τὴν κτ

δξαν οὐσίαν

πάντων ζαπεινοφροσυνίαν αὐτὸν διδάσκων, ἢ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλέγχων φύσιν ὁποία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἔστιν. ὅπερ γὰρ ἡ πολλὴ ἀγάπη ἀνυπόκριτον αὐτὸν ἐποίησε, σωφρονίζει λοιπὸν αὐτὸν, ἵνα μὴ καὶ ἐν τοῖς μετὰ ζαῦτα τοῦτο πάθῃ, ὅταν τῆς οἰκουμένης τὴν οἰκουμένην ἀναδέξηται· ἀλλ' ἵνα ἀναμιμνησκόμενος ὧν ἔπαθεν, ἐπιγνώσκῃ ἑαυτόν. καὶ ὅρα σφοδρότητα ζαπεινώματος. ἢ γὰρ ἄπαξ ἢ δὶς τοῦτο ἔπαθεν, ἀλλ' ὅτως ἔξεπε, ὡς ἐν βαρεῖ καιρῷ τοιοῦτον εἰπεῖν τὸ ῥῆμα τὸ τῆς ἀρνήσεως· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ οὕτως ἠγάπησεν, ὡς ἠγαπήθη. ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα πεσόντα πάλιν λέγομεν· ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; ὅτως οὐκ ἀπὸ ψύξεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ γυμνωθῆναι τῆς δωρεᾶς βοηθείας τοῦτο ἔπαθε. τὴν μὲν οὖν ἀγάπην ἀπὸ δείγματος ἔδειξε Πέτρος, τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς ἀκολουθοῦσαν ἀνυπόκριτον ἀφεικότα. εἰ γὰρ ἀγαπᾷς, ὀφείλεις ζαὶ ἠγαπημένῳ πείθεσθαι. εἶπε καὶ σοὶ τοῖς μετ' οὐ, ἃ δυνάσασθε; οὐκ οἶδας, τί ποτέ ἐστιν ἀπαγόρευσις Θεοῦ; ὅπερ ἐν τούτῳ μαθεῖν οὐ θέλεις, ὅτι οὐκ οἷόν τε μὴ γνῆναί σε, ὃ λέγω, ἐν τῇ ἀρνήσει αὐτοῦ· μαθὲ καὶ σύ. καίτοι πολύ σοι τοῦτο τότε ἀπέτρεψεν εἰπεῖν ἐφάνερον. πολὺ μὲν γὰρ οὐδὲ ἤδεις· ἐκείνου δὲ τὴν γνῶσιν αὐτὸς εἶχες ἐν τῇ ψυχῇ. ἀλλ' ὅμως ἐγένετο τὸ· μηδὲ προσδέχηται. τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ὅπερ γὰρ ἔκρυσεν, ὅλη μείζονα ζαύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἐπειδήπερ ὑπὲρ φίλων αὐτὴν ἔθηκε, ἀχρεῖος ὢν καὶ τῶν ἀκόντων ἐφικέσθαι βουλόμενος. ἀλλ' ὁ Χριστὸς, δεικνὺς ὅλη αὐτοῦ μόνη ὅση ζαύτα μετ' αὐθεντίας ἐπαγγέλλεσθαι, φησί·

Ioan. 11. 19.

39 Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι· Τυτέσι, πρωΐ. οὐδὲ γὰρ ἦν πολὺ τὸ διάστημα. ἀεὶ γὰρ τὴν νυκτὸς διελίσσων, τὸ προσέτι καὶ δυσὶ τέρασι λίαν φυλακὴν διελθοῦσα.

κζ ιδ.

20 1 Μὴ ζαρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. Τοῦτο λέγει, ὅπερ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἀκηκυσανζα ζαρασσθῆναι. εἰ γὰρ ὁ χρυσοφαὴς καὶ ὕτω δεσπότης παρὼν φωνῆς ἀλέκτορος τοὺς ἀπειλήσαντας ἤκουσε, μεγάλην τινὰ προσδοκᾶν αὐτοὺς ἔδει σωτηρίαν εἰκὸς ἦν, ἀναλύειν καὶ ἀδαμαντίνους ἔδει πεφύναι ψυχάς. ἐπὶ οὖν ζαῦτα λεγομένοις εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ σκηψιν, ὅσα πῶς αὐτοὶ θαμβηθεῖεν, μὴ ζαρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, λέγων· τούτῳ προέτω τὴν βεβαιότητος αὐτοῦ τὴν δυνάμιν ἐνδεικνύμενος, ὅτι ἃ κατὰ ψυχὴν εἶχον, ζαῦτα οἶδε καὶ εἰς μέσον ἄγει.

Πιστεύετε εἰς Θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε· Τυτέσι, πρώτα προελθόσεται τὰ δεινά. ἢ γὰρ εἰς ἐμὲ πίστις καὶ Θεὸν γεγνωσκότα, δυνατωτέρα τῶν ἐπιόντων ὄντι, καὶ οὐδὲν ἐάσει κρατῆσαι τῶν δυσχερῶν. εἶτα ἐπάγει·

2 Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. Ὥστερ Θεὸν πείθομαι ἀλύοντα θαμβεῖσθαι λέγων, ἀκηλυθήσεις δ' ὕστερον· ὕτω καὶ τούτοις ζαὐτὸν ἐλπίδα ἐπιφαίνει. ἵνα γὰρ μὴ τομίσωσιν ἐκείνῳ μόνῳ τὴν ἐπαγγελίαν διδόσθαι, φησί· ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. Εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν·

πορεύομαι

Τυτέστιν, ὅπερ ἐν ὑμᾶς ἐκβήσεις ὁ χῶρος δέξεται ὁ καὶ Θεὸν Πέτρον. ἀφροσύνα γὰρ ἐκβὰς πολλὴ καταγωγίων, καὶ οὐκ εἰς ἐλπεῖν ὅπερ ἑτοιμασίας δεῖται. ὅπερ γὰρ εἶπεν, οὐ δυνάσθε μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἵνα μὴ τομίσωσιν εἰς πέλος ἐκκεκόφθαι, ἐπήγαγεν·

οὐκ εἶπε, ἐπήγαγεν

3 Ἵνα, ὅπου ἐγώ εἰμι, καὶ ὑμεῖς ἦτε. Τοσαύτῳ ὑπὲρ τὸ προάγματος τούτου πεποίημαι τὸν ἀπόστολον, ὅτι πάλαι δὴ τούτου ἐφρόμην, εἰ μὴ πάλαι ὑμῖν προεσκεύαστο, δεῖξαι ὅτι σφόδρα αὐτοὺς χρὴ θαρρεῖν καὶ πεποιθέναι. εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ, ὥσπερ ψυχαγωγῶν αὐτοῦ, λέγειν, ἀλλὰ πιστεύσωσιν ὅτι· ὅτως ὅσιν, ἐπάγει·

ἐντεῦθεν δείκνυσιν

τοῦτο

4 Καὶ ὅπου ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Ὁρᾷς πῶς δίδωσιν αὐτοῖς ἐπιδεῖξαι τὸν μὴ ἁπλῶς ζαῦτα εἰρῆσθαι; τοῦτο δὲ λέγει, ὅπερ ζωγράφει καὶ τὸν τὴν ψυχὴν τοῦτο λοιπὸν ζητοῦσαν μαθεῖν. ὁ μὲν γὰρ Πέτρος, οὐκ ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν, ἀλλ' ὥστε ἀκολουθῆσαι, ἔλεγεν ὅπερ ἔλεγε. ὅπερ δὲ ἐπεμήνθη ἐκεῖνος, καὶ ὁ τέως ἀδύνατον ἐδόκει εἶναι, δυνατὸν αὐτοὺς ἀπεφήνατο, ἀδύνατοι δὲ φανεὶς εἰς ἐπιθυμίαν αὐτὸν ἦγαγε τοῦ γνῶναι μετ' ἀκριβείας

ἐκεῖνο δὲ εἶπεν, ἐπὶ ζωῆς

ἔδειξεν,

αὐτό.

πρὸ ἡμῶν οἰκοδέσποσαν. ἀλλ' οὐδαμοῦ πίστις θύρσοι, ἀλλὰ δοῦ τῶν ζώντας ὑπιζητοῦσιν. δεῖξον γάρ μοί, φησι, τὴν πίστιν ἐξ ἔργων σε. ἀλλ' οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ μᾶλλον ὀρώντες ἐν ἡρίῳ ἀσαφεῖ ὄντας ἡμᾶς δοῦ πλησίον, λυμαίνονται ἡμᾶς καλοῦσι τῆς οἰκειότητος. ταῦτα ἐλλίπως κατέχει, ἡ οὐκ ἀφίσι πρὸς ἡμᾶς μεταβαίνειν. ὥστε ἡμεῖς ἐκ τούτων δίκην δώσομεν· οὐχ ὑπὲρ ὧν κακῶς πεποιήκαμεν μόνον, ἀλλὰ ἡ ὑπὲρ ὧν βλασφημοῦμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. μέλει γὰρ τοῖς ἔξω πᾶσι, καὶ τυφῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἁπλῶς πρὸς διεδεδομένοις πάθεσιν, ἀπεκδύεσθαι τὸν τοιοῦτον λιμόν. ἀκούσατε τί φησι ὁ προφήτης περὶ τῶν μὴ ὄντων· Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. ὅπερ ἡ τῶν προφητῶν σοφία τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν. ὅτω πολλοὶ τὰ τῶν ἀπόντων περιβάλλονται. ὅτω καὶ αὐτοῖς ὀνειδίζων ἔλεγε ὁ προφήτης· Μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; διὰ καὶ δέδοικα μή τι γένηται χαλεπόν, καὶ πολλοὶ ὅπισω ἀσωθῶμεν τῆς τοῦ Θεοῦ προμελείας. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, τῆς ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα πάσης, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ησ.κβ ιγ. Ησ.ε. κ. χ. διαλεύμενοι

Ομιλ.ογ. 37 ΛΕΓΕΙ ΣΙΜΩΝ ΠΕΤΡΟΣ, ΚΥΡΙΕ· ΠΟΥ ΥΠΑΓΕΙΣ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπου ὑπάγω ἐγώ, οὐ δυνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι· ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

ΜΕγα ἀγάπης καὶ πυρὸς αὐτὸ σφοδρότερον, καὶ πρὸς αὐτὸν ἄνεσιν τὸ οὐρανοῦ· ἐκ τούτου δῆλον κάλυμμα, ὅπερ αὐτῆς τὴν ῥαγδαίαν ὁρμὴν ὑπέσχεν δωνήσατο. ὁ γοῦν θερμότατος Πέτρος, ἀκούσας ὅπου ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δυνασθε ἐλθεῖν, τί λέγει; Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ὅτω δὲ εἶπεν, οὐχ ὅτω μαθεῖν βουλόμενος, ὡς ἀκολουθήσων ἐπεθύμει. φανερῶς μὲν οὖν εἶπεῖν, ὅτι ἔρχομαι, οὐκ ἐτόλμησε πως· φησὶ δὲ ποῦ ὑπάγεις; ὁ Χριστὸς δὲ οὐ πρὸς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν ἀπεκρίνατο. ὅτι γὰρ τοῦτο ἤθελε, δι' ὧν ὁ Χριστὸς εἶπε, δῆλον. εἰ γὰρ φησι· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι· ὁρᾷς ὅτι δὲ ἀκολουθήσαι ἐπεπόθει, καὶ διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ; ἀκούσας δέ, ὅτι ἀκολουθήσεις ὕστερον, οὐδὲ ὅτω ἐπείσθη ὡς εἶπεῖν, χ. καὶ ὑπὲρ ὧν ἐκ τούτων δίκην δώσομεν. χ. ὑπὲρ ὧν κακῶς πεποιήκαμεν, οὐκ ἐπὶ τῶν ἀπόντων. χ. ὑπὲρ ὧν βλασφημοῦμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

38 Διὰ τί δυνάμαί σοι νῦν ἀκολουθῆσαι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπεστέρησεν ἡ φόβος τῆς παρούσης, καὶ τὴν γνησίαν ἐφιλίαν καὶ αὐτὸς ὤν, μὴ πέρπειας δι' ἑαυτὸν λοιπὸν ἐρωτᾷ, τὴν ἄλλων σιγώπων. τί λέγεις, Πέτρε; εἶπεν, ὅτι δύνασαι, καὶ σὺ λέγεις, * δύναμαι; σκοπῶ εἶσω ἐξ τῆς πείρας αὐτῆς, ὅτι σὸν ἐστὶν ἡ ἀγάπη, μὴ τῆς εἰωθυίας προύσης ῥοπῆς. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ πάθος ἑκούσιον. αὐτὸν κηδόμενος, ἵνα μὴ ἐκνευρώσηται. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς τῶν ἀρετῶν παιδεῦσαι· ὅθεν ἐπέμενε τῇ σφοδρότητι, καὶ τὸς μὲν σὺν ἐπέδεχεν αὐτὸν, ὅτε ὥσεν ὅτι τὸν ἀρίστου, ἐπασε δὲ ἔρημον, ὥστε μαθεῖν τὸν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν. εἶπεν, ὅτι δεῖ παθεῖν με, καὶ λίαν ἱλεώς σοι, δ μὴ ἔσαι σοι τοῦτο. ἐπεὶ μὴ ἔπαθεν, οὐκ ἐπαθλεῖν· ἀλλὰ πάλιν, βουλόμενος τὸ Χριστὸν νίψαι αὐτοῦ τὰς πόδας, φησίν· " δ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀκούσας πάλιν, ὅτι οὐ δυνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, λέγει· καὶν πάντες σκανδαλισθῶσιν, ἐγὼ οὐκ σκανδαλισθήσομαι. ἐπεὶ οὖν εἶχος ἦν αὐτὸν ἐξ εἰς ἀπόστολον σκανδαλισθῆναι μαθητῶν δύπλέγειν αὐτῷ, παιδεύει λοιπὸν αὐτὸν μὴ αὐτοπάθειν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Λουκᾶς αἰτιᾶται λέγων· Καὶ ἐγὼ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου· τοιγοῦν, ἵνα μὴ εἰς πάλιν ἀπέλῃ, ἀφ' ἑαυτῶν * ὅτι Ματθ.κς.κ β. Λκ.κβ.λβ.

παροξυσμὸς καὶ πόλεμος ἀνάρσιος, καὶ τῆς πόλεως αὐτῆς ἁλώσεως, καὶ τῆς ἀνηλέστου
κ. ἔλεγεν πτώσεως κατ' αὐτῶν φερομένης ὀργῆς. ἐκείνοις μὲν οὖν τότε ἔλεγε διὰ τὴν ἀπιστίαν, ὑμῖν δὲ νῦν διὰ τὸ μὴ ἀπροσδόκητα ἐπελθεῖν τὰ δεινά.

34 Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς βαρυτέραν αὐτοὺς ἐμπεσεῖν εἰκὸς ἦν
5 τοῦτο ἀκούοντας, ὡς ἐρήμους μέλλοντας ἔσεσθαι, καὶ ἀφαιρεῖται αὐτοὺς, τὴν πρόνοιαν τὴν ἀ-
γαθὴν ῥίζαν καὶ ἀσφάλειαν βεβαλλομένους αὐτοῖς, τὴν ἀγάπην· διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλ' εἴπερ ἀ-
κ. ἀλλ' πίστους ἐμοῦ; ἀλλ', ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, ἔσεσθε ἰσχυρότεροι. πῶς οὖν τοῦτο εἶπεν; ὅτι
οὐ τοῦτο μᾶλλον ὤκνησεν αὐτοὺς, εἶπεν· 35 Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε.
κ. Καὶ διὰ τί τὸ Διὰ γὰρ τοῦτο μάλιστα ἐδήλωσεν, ὅτι μάλιστα σωθήσεται ὁ χορὸς, ὅπερ καὶ γνώρισμα αὐτοῖς ἔδωκε.
10 τοῦτο γὰρ εἶπεν, ὅτε ὁ προδότης αὐτῶν ἀπεχώρει. πῶς γὰρ αὐτὸν ἐπαλαιὸν λέγει καινὸν, τί καὶ ἐν
τῇ παλαιᾷ κειμένων; αὐτὸς αὐτὸν ἐποίησε καινὸν ὡς ἔφην. ἐπήγαγε γοῦν· Καθὼς
ἠγάπησα ὑμᾶς. Οὐ γὰρ προϋπηργμένων ὑμῶν κατορθωμάτων ὄφλημα ὑμῖν ἀπέδωκα,
ἀλλ' αὐτὸς κατῆρξα, φησιν. ὥστε καὶ ὑμᾶς δίκαιον τοῖς φιλτάτοις καὶ μὴ ὀφείλουσιν
αὐτοῖς. καὶ ἀφεὶς εἰπεῖν τὰ θαύματα, ἃ ἔμελλον ποιεῖν, ἀπὸ τῆς ἀγάπης αὐτοὺς βραχίονα ἐ-
15 ζει. τί δήποτε; ὅτι τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ δεικνύον ἀνυποκρίτους ἀγάπας. πάσης γὰρ ἐστὶν ἀρετῆς
κτητικὸν, δίκαιον τοῦτο μάλιστα καὶ σωζόμενα πάντες. τοῦτο γάρ ἐστιν εἰρήνη, φησὶ, μαθητῶν·
κ. ἅπαντες ὥστε ὑμᾶς ἅπαντες ἐπανέσονται, ὅταν ἴδωσιν ὑμᾶς μεμιμημένους τὴν ἐμὴν ἀγάπην.
Τί οὖν; καὶ πολλῷ μᾶλλον τὰ θαύματα δείκνυσι τοῦτο; καὶ δῆλα μέν. πολλοὶ γὰρ ἐφθόνησαν. Κύ-
ριε, οὐκ ἐν τῷ ὀνόματί σου δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ πάλιν χαίρουσιν αὐτῷ ὅτι τὰ δαιμόνια
20 αὐτοῖς ὑπακούει, φησί· Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει· ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα Λυκ. ι. κ.
ὑμῶν ἐγγεγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ μὴν τοῦτο τὴν οἰκειοτάτην ἐπηγάγετο, ὅτις ἐκφύγοι
τοῦτο. εἰ γὰρ μὴ ἐκφύγοι, οὐδὲ τὸ πρόσωπον ἔβλεπε. ζοῦτο γοῦν αὐτοὺς ἐποίησε καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, ὃ τῆ καρδίαν πόνων καὶ τὴν ψυχὴν εἶχε μέγα. Εἰ γὰρ διέστησαν ἀπ' ἀλ-
λήλων, ἅπαντα ἂν ἀπολώλει.

κ. μόνον, 25 Οὐκ ἐκείνοις γὰρ ταῦτα διελέγετο μόνοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς μέλλουσι πιστεύειν εἰς αὐ- ΗΘΙΚΟΝ
τόν. ἐπεὶ καὶ νῦν ἔστιν ἄλλο ὅστις ὃ σκανδαλίζον ἔλλειψις, ἢ ὃ μὴ ἀγάπην ἐστίν. ἀλλὰ καὶ
τὸ σημεῖα μὴ γίνεσθαι ἐγκαλεῖσθαι, φησιν. ἀλλ' οὐχ οὕτω. πῶς γὰρ τὴν ἀγάπην ἐπεδείξαντο
οἱ ἀπόστολοι; ὁρᾷς Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἀδιακρίτως ἔχοντας ἀλλήλων, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου
ἀναβαίνοντας; ὁρᾷς Παῦλον ὅτε τοὺς ἀδελφοὺς διαχειρίζων, καὶ ἁπτόμενος; Εἰ γὰρ τἆλλα
30 ἐκέκλωπτο, πολλῷ μᾶλλον εἶχεν τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν. ἀπὸ γὰρ ψυχῆς ἀγαπᾶτε ὅτο τὸ τοιοῦτον βλαστάνει· εἶτα ἡ πονηρία, τοῦτο ξηραίνεται τὸ φυτόν. ὅταν γάρ, φησι, Πλη- Ματθ. κδ. ιϛ.
θυνθῇ ἡ ἀνομία, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. καὶ ἐλλείπουσα ἡ ἀγάπη σημεῖα, ὡς βίος· βίου δὲ οὐδὲν ὅτως ἐστὶ πιθανὸν, ὡς ἀγάπη. ἐκεῖνα μὲν γὰρ οὐ ποιοῦσιν πολλάκις καὶ πλάνης ἐκάλεσαν· βίου δὲ ἐπιλαβέσθαι οὐκ ἂν ἔχοιεν καθαροῦ· ὅταν μὴν οὖν ὅπως τὸ
35 κήρυγμα διαδοθῇ, εἰκότως τὰ σημεῖα ἐθαυμάζετο· νῦν δὲ ἀπὸ βίου χρὴ θαυμάζεσθαι. οὐδὲν γὰρ ὅτως ἀνατρέπει ἐλλείψεως, ὡς ἀρετή· οὐδὲν σκανδαλίζει, ὡς κακία· καὶ εἰκότως. ὅταν γὰρ ἴδῃ πλεονεκτοῦντα, ἁρπάζοντα, καὶ σαίτια κελεύοντα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις, ὡς θη-
ρίοις, χειροήθεσι ὄντα κελευόμενα καὶ ἐχθροῖς ἀγαπᾶν, λέγειν ἑρᾷ καὶ εἰρηνεύειν. ὅταν ἴδῃ τε-
40 μοντα θαλατταν, πῶς δέξεται τοῦ τοιοῦ ἀθανασίας λόγους; ὅταν ἴδῃ φιλαρχοῦντας καὶ τοῖς
ἄλλοις δουλεύοντας πάθεσιν, ἀκριβέστερον ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἴδοι δόγμασιν, οὐδὲν μέγα τοῦτ' ἡ-
μῶν φαντάζεσθαι. ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν αἴτιοι, ἡμεῖς τοῦ μὴ φύειν αὐτοὺς ὑπὸ τῆς πλάνης. τὰ μὲν
γὰρ δογμάτων τῶν πρὸ ἑαυτοῖς πάλαι κατεγνωσαι, καὶ τὰ ἡμέτερα ὁμοίως θαυμάζουσιν· ὁ δὲ
τοῦ βίου ἡμῶν κωλύονται. τὸ μὲν γὰρ δι' ἀλόγων φιλοσοφῆσαι, εὔκολον (πολλοὶ γὰρ καὶ
πρὸ αὐτοῖς τοῦτο ἐποίησαν) ἐπιζητοῦσι καὶ τὰ διὰ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν. διὰ τοῦτο παλαιοὺς

Ιωαν. ιβ. λγ. Ιωαν. β. ιθ. Λευκ. ιφ. κθ. τοῦτο ἐστὶν ὃ πρὸ ἐμοῦ ἐλεγεν, Ὅταν ὑψωθῶ, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ πάλιν, Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον· καὶ πάλιν, Σημεῖον δὸς ἡμῖν, εἰ μὴ ὃ σημεῖον Ἰωνᾶ. πῶς γὰρ ἡ δόξα μεγάλη, ὃ μὴ θαυμαστὸν ἰσχύσαι τοῦ θανάτου μεῖζονα; ἵνα γὰρ πίστις δοθῇ ἡ ἀνάστασις, μείζονα εἰργάσατο μαθηταί. εἰ δὲ μὴ ἔζη, θεὸς ἦν, πῶς ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τοσαῦτα εἰργάσαντο θαύματα;

32 Καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτόν. Τί ἐστι, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ; τουτέστι, δι' ἑαυτοῦ, καὶ δι' ἑτέρου. Καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν. Τουτέστιν, ἅμα τῷ σταυρῷ. Οὐδὲ γὰρ ἔδει χρόνου πολλοῦ φησι, οὐδὲ μακρᾶς τῆς ἀναστάσεως αἰτίαν ἔχειν· διὸ καὶ τότε δείκνυται λαμπρὸν, ἀλλ' εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ τὰ λαμπρὰ ἔδειξε. ὁ γοῦν ἥλιος ἔκλιπεν, αἱ πέτραι ἐρράγησαν, ὃ καὶ παράδοξον ἐφάνη, πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, ὁ ναὸς σχίσματος ἔσχε, καὶ φυλακὴν πᾶσαν ἐκλεῖσαι· καὶ ἐπικειμένης πάσης τοῦ λίθου, ἀνέστη ὃ σῶμα. πάντα σάκκον ἡμιέσαι ποιεῖ, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος ἥλιξ χορηγία, καὶ πολλοὺς αὐτὸν εὐθέως ἀνεκήρυττον. τοῦτο ἔστι, δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν· καὶ δι' ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, οὐδὲ δι' ἄλλης τινὸς δυνάμεως, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ. πῶς γὰρ ἐδόξασε δι' ἑαυτοῦ; πρώτα μὲν ἔλυσε τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου· καίτοι πάντα ὁμοῦ ἐποίησεν. ὁρᾷς ὅτι τὰ αὐτὰ αὐτοῦ γνώρισμα τῷ πατρὶ αἰτᾶται;

χ. ἀπῆρεν.

χ. αὐτῷ.

33 Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με, καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς δύνασθε ἐλθεῖν· καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

Ἀρχεται λοιπὸν τὴν λυπηρὰν μὴ δεικνύειν. ὅτε γὰρ Ἰούδας ἐξῆλθεν, οὐκ ἔτι ἐσπέρα ἦν, ἀλλὰ νύξ. ὅπερ γὰρ ἔθνεσι μακρὰ ὕστερον ἐπιστήσεσθαι, ἔοικε πάντα τοῦτον καταβάλλειν ἀνώμαλον· μᾶλλον γὰρ ὃ πνεῦμα πάντα αὐτοῦ διέμενεν. πολλὰ γὰρ εἰκὸς, ἅτε τοῦτον τότε ἀκούοντας, καὶ τοιούτους μέλλοντας πειρασμοὺς ὑποδύεσθαι, ἀποβάλλειν αὐτούς. γὰρ καὶ τοὺς ὕπνον καταφερομένους (καθὼς καί τις ἕτερος φησιν διαγελιστὴς) ἐξυμνία ζωοποιοῦμεν (καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγει· Ἀλλ' ὅπως τοῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν) πῶς δὲ τοῦτα πάντα κατόρθωσε; Ἵνα δείποτε ὧν ἐλέγετο· καὶ μικρὸν αὐτοῖς ἐγένετο κέρδος εἰς τὴν Χριστοῦ δόξαν, ὃ σαφῶς εἰδέναι μὴ τοῦτα ὑπομιμνήσκομένους, ὅτι τοῦτα πάλαι ἀκηκόεσαν παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἵνα δὲ ἔνεκεν παρεκάλεσεν αὐτὴν τὴν ψυχὴν, λέγων· Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι; τοῖς μὲν γὰρ Ἰουδαίοις ἐκάστως ἐλέγετο· ἡμᾶς δὲ τίνος εἵνεκεν ἔπεισεν εἰς τὴν αὐτὴν ταῦτα ἀγῆς ἐκείνοις τοῖς ἀγνώμοσιν; ἀδιαφῶς. καὶ τίνος ἕνεκεν ἔλεγε, καθὰς εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις; διέμενεν ὅτι ἀχρεῖον ἀπὸ τῆς τοῦ δεινοῦ προαιρέσεως τοῦτα παρελθεῖν· ἀλλ' ἀδύνατον αὐτὰ παρελθεῖν, καὶ μάρτυρες αὐτοὶ ἀκούσαντες, ὅτι καὶ τοῖς Ἰουδαίοις τοῦτα ἔλεγε. διὸ καὶ παρέσχε δὲ, τεκνία· ἵνα ἀκούσαντες, καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, μὴ καὶ τοὺς αὐτοὺς ὁμοίως εἰρῆσθαι δὲ εἰρημένον νομίσωσιν. καταβάλλων τοίνυν αὐτοὺς, ἀλλὰ παραμυθούμενος τοῦτά φησιν· ἵνα μὴ ἀπροσδόκητα ἐπιόντα αὐτοῖς τὰ δεινὰ σκληρὰν ἔχωσιν. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς δύνασθε ἐλθεῖν. δείκνυσιν, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ μεταστάσεως ἐστι, καὶ μετάγεως, ἀμείνονα εἰς τόπον σώματα δεξόμενοι φθαρτά. τοῦτο δὲ λέγει, ὡς εἰς αὐτὸν διεγείρων πόθον καὶ θερμότερον ποιῶν. ἴσε γὰρ ὅτι, ἐπειδὴν ἴδωμεν τὴν φιλτάτην ἡμῖν ἀναχωρήσαντα, μᾶλλον ἀναθερμαινόμεθα, καὶ μᾶλλον, ὅταν ἴδωμεν εἰς τόπον ἀπιόντα, εἰς ὃν οὐδὲ δυνατὸν ἦμιν ἀπελθεῖν. ἐκείνους μὲν οὖν φοβεῖ τοῦτα ἔλεγε, τὸ πῖς ἢ τὸ πόθεν ἀξιώσων. τοιοῦτός φησιν, ἔστιν ὁ τόπος, ὥστε μὴ μόνοι ἐκείνους, ἀλλὰ μηδὲ ὑμᾶς τοὺς φιλτάτους δυνάσθαι παραμένειν. ἐν τοῦτο δὲ ἀξίωμα τὸ ἑαυτοῦ δείκνυσι καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. δηλονότι ἀφανῆ; ἕτερος ἐκείνοις, καὶ ἕτερος ὑμῖν· τοιοῦτος, καὶ μετ' ἐκείνων. πῶς δὲ αὐτοὶ ἐζήτησαν; Ἰουδαῖοι, πόθεν δὲ μαθηταί; μαθηταὶ μέν, ὅτε ἔφυγον· Ἰουδαῖοι δὲ, ὅτε τὰ δεινὰ ἔπαθον

27 Λέγ ἀυτῷ ὁ Ιησῦς· ἐταῖρε, ὃ ποιῇς, ποίησον τάχιον. 28 Καὶ τοῦτο εἶπον ὑμῖν ἀναχειμένων. Βαβαὶ, πόση ἡ ἀναθησία; πῶς οὐκ ἐμαλάχθη τοῦτ' ἠκουσθη· ἀλλὰ δυσχερέστερος γινόμενος, λέγει· ὃ, ποίησον τάχιον, ὁ προσπαίοντός ἐστιν τοῦτ' συμβαλόντος, ἀλλ' ὀνειδίζοντος καὶ δεικνύοντος, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐβούλετο ἐξοργῶσαθαι· ὅθεν ὁ ἀδιορθώτως εἶχεν, ἀφίησιν αὐτόν. καὶ τοῦτο τοῦτ', φησιν, ἐγνω τῶν ἀναχειμένων. πολλαχοῦ ἂν τις εὑροι ταῦτα λεγόμενα ἔνεστι, εἰ ἐρωτήσαι τῶν μαθητῶν τίς ὅστι, λέγ' ὃ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω, καὶ τοῦτ' ὅτω ζωγραφῶν· πλὴν εἰ μὴ λαθραῖα εἴρηκεν, ὥστε μηδένα ἀκοῦσαι. καὶ γὰρ ὁ Ιωάννης, ὅθεν τοῦτο προῆκται τὸ ζήτημα ἀναπεσών, ἐρωτᾷ μετὰ χεῖρας τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε μὴ ῥᾳδίως φανερὸν ποιῆσαι· καὶ ὁ Χριστὸς ὅτως ἀπεκρίνατο, ὃ τοῦτ' ἔστιν αὐτὸν ἐποίησε φανερόν. καὶ ὁ μὲν καιρῶν ἐμφανιστικῶς εἶπεν, ἐταῖρε, ὃ ποιῇς, ποίησον τάχιον," ἡ δὲ τοῦτ' ὅτω ζωγράφησαν. τοῦτο δ' ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι ἀληθῆ τὰ περὶς τοῦ Ἰησοῦ λόγους εἰρημένα ἐν αὐτῷ πρὸς ὃ θανάτου. ἐγὼ δὲ περὶς ἐκείνης εἴρηκε τὸ, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν, καὶ οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ. ἕως γοῦν κατεῖχεν, οὐδεὶς ἥψατο· ὅτε δ' ἀφῆκε λοιπὸν, ἠκολούθησε τὸ πρᾶγμα δῆλον. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα αἰνιττόμενος εἶπεν, ὁ ποιεῖς, ποίησον τάχιον· καὶ οὐδεὶς ἔστε" αὐτῷ δῆλον ἐποίησε. Τάχα γὰρ δὲ αὐτὸν καὶ διέσπασαν, τάχα δ' ὁ Πέτρος καὶ ἀφῆλεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀναχειμένων. ἆρα οὐδὲ ὁ Ιωάννης; οὐδὲ οὗτος· οὐ γὰρ δὲ προσεδόκησεν ὅπ μαθητὴς ὅτι τοσοῦτον χωρήσει θαυμασίας. ὅθεν γὰρ πόρρω τῆς τοιαύτης ὑποψίας ἦσαν, οὐδὲ περὶ ἑτέρων τοιαῦτα ὑπενόουν εἶχον. ὥσπερ οὖν ἔμπροσθεν αὐτοῖς εἶπεν, ὅτι οὐ περὶ πάντων λέγω, καὶ ἀδαμοῦ ἐξεκάλυψεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὑπόμισαν περὶ ἑτέρου λέγεσθαι.

30 Ηὐ δὲ ὅτι ἐξῆλθε, φησι. Διὰ τί μοι τὴν χαρὰν λέγεις; ἵνα μάθῃς τὴν ἰταμότητα, ὅτι οὐδὲ ὁ χαρὰς αὐτὸν ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν κατέδηλον ἐποίησε. "καὶ γὰρ φόβῳ κατεχόμενοι καὶ ἀγωνίᾳ πολλῇ τότε ἐθορυβοῦντο· καὶ τῷ μὲν ἀληθῆ τῶν εἰρημένων αἰτίαν οὐκ ἠδέσαν," ὥσπερ ὕστερον ἦν, ὅτι, τοῖς πέμπουσιν ἵνα ᾖ σῴῃ, ταῦτα ἔλεγε. πολλῷ γὰρ ἐποίστο τὸ πρόχειρον τῷ ὑπομένειν, διδάσκων καὶ ἡμᾶς πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ποιῆσθαι σπουδῇ.

29 Εδόκουν γὰρ οὐκ ἄπλως, ἀλλ' ὅτι ὃ γλωσσόκομον εἶχε· Καίτοιγε οὐδεὶς φαίνεται προσενεγκὼν αὐτῷ χρήματα, ἀλλ' ὅτι μὲν ἔπεφον αὐτὸν ἐκ τῶν ἀναγκαίων αἱ μαθήτειαι, εἶπε· τοῦτο γὰρ ἀδαμοῦ ἠνίξατο. πῶς γὰρ, μὴ πέρδικα, μὴ χελιδόνα, μὴ ῥάβδον χελιδόνος ἐπιφέρεσθαι, γλωσσόκομον ἐπεφέρετο πρὸς τὴν τῶν πεινώντων παραίνεσιν; ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ σφόδρα ἀκτήμονα καὶ ἐσταυρωμένον, τοῦτο δεῖ τοὺς μέλλοντας πολλῷ ποιεῖσθαι τὸν προθυμίαν. πολλὰ γὰρ πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰκονομῶν διδασκαλίαν ἔπραττε. τοῦτο οὖν καὶ λείπει ὑπόμισαν τοὺς μαθητὰς, ἵνα τοῖς πέμπουσι μᾶλλον, καὶ οὐδὲ ὅτω σιέτρεψε ὃ μέλλοντας ἑκάστης ἡμέρας μὴ θελῆσαι αὐτὸν πραδειγματίσαι. τοῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ ποιεῖν, καὶ μὴ ἐκπομπεύειν τὰ τῶν ζωστῶν ἁμαρτήματα, καὶ αἰσίως ἔχωσι· καὶ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα ἐλπίσι προδιῶσι φίλημα ἔδωκε, καὶ κατεδέξατο πρᾶγμα τοσοῦτον, καὶ ὅπ ὃ πολλῷ "τολμηρότερον προῆλθε, καὶ φανερὸν" αὐτὸν, καὶ θανάτου τὸν ἐπιτείδειον· καὶ πάλιν ἐκεῖ τὸν αὐτὸν φιλανθρωπίαν ἐπεδείκνυτο, καὶ δίδου ἐνταῦθα ὃ πρᾶγμα καλῶν, διδάσκων ἡμᾶς, ὅπ οὐδὲν ὅτως αἰσχρὸν καὶ ἐπιτείδιστον, ὃ μὴ λαμπρότερον ποιεῖ τὸ μετάνοια, ὅταν μετὰ Θεοῦ γένῃ. μετὰ γοῦν ὃ δέδηθε τὸν Ἰούδαν ὅτι" ὃ προδώσων, λέγει·

31 Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, Ταύτην περιποιούμενος τοῦ λογισμοῦ τῶν μαθητῶν αἰτίαν, καὶ πείθων μὴ μάτην μὴ κατηφεῖν, ἀλλὰ καὶ χαίρειν. δέδοται τοῦτο ὁ Πέτρος ἐξ ἀρχῆς ἐπετήμησε. ὃ γὰρ ἐν θανάτῳ νομίζουσι περιγίνεσθαι θανάτου, δόξα μεγάλη· καὶ ὅτω

κ. ἀλλ' ὁ μὲν ζωμιώτερον ἐλεγχθεὶς πρὸς ὃ κ. ἐκεῖνος ὃ ὅτω.

Ioan. 1. 18.

κ. αὐτῆς ἴσ. αὐτῆς ἐκεῖνον

κ. ἐξῆν

κ. ἐκεῖνοι ἴσως

κ. ἐκεῖνος δὲ φησιν, ὅτι

κ. καλεπώτερον κ. αὐτῷ,

ἴσ. πῦ

22 Οἱ δ' ἀπορούμενοι, Καίτοι ἑαυτοῖς μηδὲν ξυνειδότες πονηρόν. τῷ οἰκείῳ γὰρ λογισμῷ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χριστοῦ πιστέραν ἡγοῦντο· διὸ καὶ ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους. Ὥμ μὴ οὖν εἰς ἕνα τραπήσας ὁ πρῶ, ὑπονοήσῃ τὸν φόβον· Ὥ δὲ τροσθεῖναι, εἰς ἑαυτούς· χ. τὸ ἑαυτ. χ. τὸ μὴ.
ἐξ ὑμῶν, ξυνεπάρασαν ἀπορίας. Τί οὖν; ⓐ μὴ ἄλλοι βλέπουσιν εἰς ἀλλήλους, ὁ δὲ πρῶτος καὶ θερμὸς Πέτρος

24 Τῷ Ἰωάννῃ νεύει. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ τροτέρων ἐπεπαύθη, καὶ βουλομένῳ νίψαι ἐκώλυσε, καὶ πρωταρχὴ θυείσκεται ἀπὸ πόδων μὴ ὁρμῶν, ἐγκαλούμενος δέ, τοῦτο χαίρειν δεδοικώς, ὅτε ἠσύχασεν, ὅτε ἐφείξατο· ἀλλὰ διὰ μέσου τὸν Ἰωάννην βάλλει μαθεῖν. ἐκεῖνος δὲ ἄξιον διαπορῆσαι, τί δήποτε, πρώτων ἀναιρούντων, τρεμίζων, καὶ χρυφαίαν δεδοικώς, ὁ Ἰωάννης ὥσπερ ἐστηφώς, ἀνάκειται εἰς ⓦ κόλπον τοῦ Ἰησοῦ· καὶ οὐκ ἀνάκειται) μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ φήσει ἐπιπίπτει; καὶ τοῦτο μόνον ἄξιον ζητήσεως, ἀλλὰ καὶ ὃ ἑξῆς. τί δὴ τοῦτο ἐστιν; ὁ τρὸς ἑαυτὸν λέγει, οὐ ῥᾳδίως ὁ Ἰησοῦς. διὰ τί δὲ μηδεὶς ἕτερος τοῦτο εἶπε τρὸς αὐτόν; καίτοι καὶ ⓐ ἄλλοι ῥᾳδιώτατο· ἀλλ' οὗτοι πλέον τῶν ἄλλων. εἰ δὲ μηδεὶς ἄλλος τοῦτο τρὸς αὐτὸν εἶπεν, ἀλλ' αὐτὸς τρὸς ἑαυτόν, θαυμαστὸν οὐδέν. ποῖος δὲ αὖ καὶ Παῦλος, καίτοι καὶ καλούμενος, ὅτω λέγων·
β. Κορ. ιβ. β. Οἶδα ἄνθρωπον τρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων. καίτοιγε μικρὰ αὐτὸν διῆλθεν ἐγκώμια ἕτερα. ἢ μικρὸν εἰ σοι δοκεῖ τὸ ἀκούσασθαι, ἀκηλάτητόν μοι, εὐθέως ἀφέντα τὰ δίκτυα καὶ ⓦ πατέρα, ἀκολουθῆσαι, καὶ ὃ μὴ Πέτρου μεῖζον αὐτὸν λαβεῖν εἰς ὄρος, καὶ ἄλλα πάλιν εἰς οἰκίαν εἰσελθόντα; αὐτὸς δὲ ἡλίκην ἐγκώμιον ὃ Πέτρου διῆλθε, καὶ οὐκ ἀπεκρύψατο, εἰρηκέναι ⓦ Χριστὸν λέγων· Πέτρε, φίλεις με πλέον τούτων; καὶ πρωταρχὸν δὲ δείκνυσιν αὐτὸν θερμὸν καὶ γνησίως ἔχοντα τρὸς αὐτόν. ὅτε γοῦν ἔλεγεν, οὗτος δέ; τί; οὐκ πολλῷ πόθου ὕστερον ἔλεγε. τί οὖν ἄλλος οὐδεὶς εἶπε τρὸς αὐτόν; "ὅτι οὐδὲ αὗται εἶπεν ἂν, εἰ μὴ εἰς τοῦτο συνέπεσε τὸ χωρίον. εἰ γὰρ εἶπων, ὅτι Πέτρος ἔνθουν Ἰωάννην ἐρωτήσας, καὶ μηδὲν ἄλλο τροσέθηκε, πολλὴν ἔπεισε τὴν ἀπορίαν, καὶ ζητεῖν ἠνάγκαζε ἡμᾶς τὴν αἰτίαν. διὰ τοῦτο λύων αὐτὸς τοῦτον, ἀνέκειτο, φησὶν, εἰς ⓦ κόλπον τοῦ Ἰησοῦ. ἢ μικρὰν οἴει μεμαθηκέναι, ἀκούσας ὅτι ἀνέκειτο· καὶ τοσαύτης" αὐτοῖς ὁ διδάσκαλος μετεδίδου πρῥησίας; εἰ δὲ καὶ τοῦτο τὴν αἰτίαν ἰσ. αὐτῷ
μὴ ζητεῖς μαθεῖν, ἀγάπης τὸ τροτέρημα ἦν. διὰ τοῦτό φησιν, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς. ἐγὼ δὲ αὐτὸν καὶ δι' ἄλλο οἶμαι τοῦτο ποιῆσαι, βουλόμενον δεῖξαι ἀλλότριον" ἑαυτὸν τοῦ ἐγκλήματος. διὰ τοῦ- χ. αὐτὸν
το πρῥησιάζεται καὶ θαῤῥεῖ. ἐπεὶ διὰ τί μὴ ἐν ἄλλῳ χωρίῳ τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ὅτε ὁ χρυφαῖος ἐνθουσιᾷ; ἵνα μὴ τομίσῃς, ὅτι ὡς μείζονι ὅτε ἐνθουσιᾷ, λέγει ὅτι διὰ τοῦτο πολλῷ ἀγαπᾶτο τοῦτο ἐγίνετο. τί δὲ ὑπὸ τοῦ φήσει; οὐδὲν οὐδέπω τρὸς αὐτὸν μέγα ἐπανῴκηται· ἄλ- λως δὲ, διὰ τὴν ἀθυμίαν κατεπράϋνεν. εἰκὸς γὰρ διὰ τὴν ὄψιν αὐτῶν εἰ κατηφῆ τότε. εἰ γὰρ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐταράχθησαν, πολλῷ μᾶλλον ταῖς ὄψεσι. μειλισσόμενος τοίνυν αὐτοὺς καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ ἐρωτήσει, τροσοδοποιεῖ καὶ συγχωρεῖ ἀναπαῦσαι ὀλίγον τὸ φῆμα. σκόπει δὲ αὐτὸν καὶ τὸ ἀκόμπαστον. οὐ γὰρ εἶπε τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅτι οἱ ἀγάπα· "καθάπερ καὶ Παῦλος, χ. τῷ ὁ Π. ἐλεγ.
ὅτε ἔλεγεν, οἶδα ἄνθρωπον τρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων. τότε δὲ τροῦτον ἐλέγχει ὁ Ἰη- σοῦς, καὶ οὐδὲ τότε ὀνομαστί· ἀλλὰ πῶς;

26 Ὡ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ὀπαδώσω. Καὶ ὁ Τύπος ἐστιχειρικός. οὐδὲ γὰρ τὴν τράπεζαν ἠδέσθη, τὸν αὐτὸν ἄρτον κοινωνήσας. ἔστω, ἡ κοινωνία τῷ ἀλωτῇ οὐκ ἐστέρξε· τὸ καὶ τῷ αὐτὸ δέξασθαι τὸ ψωμίον, ἵνα οὐκ αὖ ἐπεσπάσατο; ἀλλ' οὐκ ἐκφίον.

27 Διὸ καὶ ὁ Σατανᾶς τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν, Γελάσας αὐτὸν τῆς δυσκολω- τίας. ἕως γὰρ ἐν τῷ χορῷ, οὐκ ἔβλαπτε ὑπεισδύσας, ἀλλ' ἔξωθεν" τροσέβαλλεν. ὅπερ χ. τροσίε.
ἂν δῆλον αὐτὸν ἐπαίσε καὶ ἀφώρισεν, ἐπεσπάσατο λοιπὸν μετ' ἀδείας. οὐδὲ γὰρ ἔδει τοῦτον ὅπα καὶ ἀδιόρθωτον ὅπου πολὺ μόνον κατέχειν ἔνδον. διὰ τοῦτο καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν λοιπὸν, καὶ ἀποτμήσασθαι λαμβάνει τότε ἐκφίος, καὶ καταλιπὼν αὐτὸν ἐξῆλθε" νυκτός. χ. ἐκτός.

27 Λέγει

ἐκβαλῇ ἐπεχείρουν. καὶ ὅτι μὲν πάντων, τὴν τῶν ἀδελφῶν ἀθετούντων καὶ λάκκῳ γυμνοὶ ἐρριμμένων. τί γὰρ τῆς τῆς θηριώδους ἥμερον; πόσων ἀνδροφόνων οὐκ ἦσαν χείρους; καὶ μὴν ταῦτα καὶ αὐτοὶ ἀνελκύσαντες, μυρίοις θανάτοις παρέδωκαν, καὶ θεοῖς βαρβάροις καὶ ἀλλοίοις αὐτοὶ ἀποδόμενοι τοῖς βαρβάροις μέλλουσιν ἀπιέναι. ἀλλ' αὐτὸς ἡμῶν ὁ βασιλεύς, οὐ μόνον τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ἀφῆκεν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοὺς τότε, τότε εἰς αὐτὸν ἦκον, ἀπήλλαξεν, οἰκονομίαν Θεοῦ τὰ γεγενημένα καλῶν, καὶ ποιητὴν ἐκείνων· καὶ ἅπερ ἂν ἐποίησεν εἰς αὐτούς, καὶ μνησικακῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἀδελφοῦ ταῦτα πάντα ἐπετρέπετο. μὴ γοῦν ταῦτα, ὅπου εἶδεν αὐτοὺς ἀντιγραφέας καὶ Φαρισαίους αὐτῷ, ἐρρύη δὲ τοσοῦτον θυμοῦ, καὶ ὠλόλυξε δὲ τοσοῦτον ὡς τὰ μέγιστα ἐργασάμενος, ὁ πάλαι πρὸς αὐτὸν ἀμνησικακῶν, καὶ πάντας αὐτοὺς εἰς Αἴγυπτον κατήγαγε, καὶ μυρίαις ἐργασίαις ἠμείψατο. πῶς οὖν ἔξεστιν ἀπολογεῖσθαι, μὴ νόμον καὶ χάριν καὶ ποσότητα φιλοσοφίας ἐπίδοσιν μηδὲ τὸ τοσοῦτον καὶ τὸν νόμον ζηλώσαντας; ποίας ἡμᾶς ἐξαιρήσει τῆς κολάσεως; καὶ γὰρ ὅστις, οὐκ ἔστι μνησικακίας χαλεπώτερον. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ τὰ μύρια τάλαντα ὀφείλων· εἶτα οὐκ ἀπαιτηθεὶς, καὶ πάλιν ἀπαιτηθεὶς· οὐκ ἀπαιτηθεὶς μὲν διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· ἀπαιτηθεὶς δὲ διὰ τὴν οἰκείαν πονηρίαν, καὶ τὸ μνησικακῆσαι τῷ συνδούλῳ. ἅπερ πάντα μαθόντες, ἀφῶμεν τοῖς πλησίον τὰ ἁμαρτήματα, ἵνα τοῖς ἐνταῦθα αὐτοῖς ἀμείβωμεθα, ἵνα καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τύχωμεν φιλανθρωπίας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οβ. ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, Ο ΛΑΜΒΑΝΩΝ, ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· καὶ ὁ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

χρεωστάσεις,

ΜΕγάλην τῆς περὶ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ θεραπείας ἡ ἀνταπόδοσις, καὶ τοῖς καρποῖς σύντεθεν ἡμῖν ἀποδίδωσιν. ὁ δεχόμενος γάρ, φησιν, ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· ὁ λαμβάνων ἐμέ, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. τοῦ τὸν Χριστὸν δέχασθαι καὶ τοῦτο πατέρα, πῶς ἡγοῦντ' ἂν εἶναι; καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία τοῖς τὰ ἐμπροσθεν εἰρημένα; τί ὃ χρὴ λέγει πρὸς ὃ εἶπεν, ἐὰν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε, ὃ ἐπαγαγεῖν, ὁ δεχόμενος ὑμᾶς; μεγάλη καὶ σφόδρα συναφὴ δύσα. καὶ σκέπει πῶς. ὅπου γὰρ ἔμελλον ὕβρεις καὶ πολλὰ πάσχειν δεινὰ, δύο ζητοῖς αὐτοὺς παραμυθεῖται· εἰ μὲν, τῷ περὶ ἑαυτοῦ· ἑτέρῳ δὲ, τῷ περὶ ἑτέρων. ἐὰν γὰρ φιλοσοφῆτε, φησὶ, ἐμὲ ὀφθῆτε πάντος ἔχοντες ἐν μνήμῃ, καὶ ἅπερ ἔπαθον, καὶ ἅπερ ἐποίησα, εὐφερέστερον ἀπάντα, ῥᾳδίως οἴσετε τὰ δεινά. καὶ τούτου δὲ μόνῳ τῷ ζήτῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ παρὰ πάντων πολλῆς ἀπολαύειν θεραπείας. καὶ ὃ μὲν πρότερον ἐδήλωσεν, εἰπών· ἐὰν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε· ὃ δὲ ἕτερον, ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, λέγων. τὰ γὰρ πάντων ἀνέῳξεν αὐτοῖς οἰκίας, ὥστε καὶ ἐκ τῆς τῶν ξένων φιλοσοφίας, καὶ ἐκ τῆς τῶν θεραπόντων προθυμίας διπλοῦν ἔχειν παράκλησιν. εἶτα, ὅπου ταῦτα αὐτοῖς διετάξατο ὡς μέλλοισι τὴν οἰκουμένην διατρέχειν ἅπασαν, σποδὸν ὅλιγον ἑκατέρων τούτων ὁ προφήτης ἀπεφήνατο, καὶ οὐδενὸς αὐτῶν ἀποστερήσεται, ὅτε τῆς ἐν τοῖς πόνοις ἀναπαύσεως, ὅτε τῆς τῶν ὑποδεχομένων θεραπείας, ἐλαφρᾶς πάλιν. ὅπερ καὶ ὁ Βαπτιστὴς ὑπισχνούμενος καὶ δηλῶν, ὅλη δὲ ἐκφέρων ταραχὴν, ἐπῆγεν·

21 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν· εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Πάλιν εἰς πάντας βλέπει φόβου μὴ ὀνομασί εἰπεῖν·

ἀλλὰ δὲ σφόδρα εἰδώς· ὃ δὲ αὐτὸ μάλιστα πάντων ἐκβιάζεται αὐτὸν καθαρεῖν. καὶ οὐκ εἶπε, θεραπεύσω ἐμέ· ἀλλ', ἤρεμεῖτε ἐμὲ περισμοί, τὸ ὀδυνηρὸν καὶ ὕπουλον καὶ λαθραῖον τῆς ἐπιβουλῆς θεραπεύσας βουλόμενος.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα γέγραπται, ἵνα μὴ μισήσωμεν τοὺς ἀδικοῦντας· ἀλλ' ἐλέγχωμεν αὐτοὺς καὶ θρηνῶμεν. θρηνῶν γὰρ ἄξιοι, οὐχ ὑπάρχοντες, ἀλλ' οἱ ποιοῦντες καὶ κακὸν ἑαυτοὺς μᾶλλον ἢ ἐκείνους ἀδικοῦσι· ὅ τε πλεονέκτης, ὅ τε συκοφάντης, ὅ τε ἕτερόν τι κακὸν ἐργαζόμενος· ἡμᾶς δὲ ὠφελοῦσι τὰ μέγιστα, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικῶμεν. οἷόν τι λέγω· ἥρπασεν ὁ δεῖνα ἡμῶν χρήματα· ἀλλὰ τὴν ἀδικίαν σὺ, καὶ ἐδίξασας τὸν Θεόν· μυρίους δῆλα τὴν δυσφορίαν ἐκείνης ἐκαρπώσω μισθούς· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος ἑαυτῷ πῦρ ἐμηχανᾶτο, οὕτω καὶ οὗτος· τί γάρ, εἰ μὴ ἠδύνατο ἡμᾶς ἀδικῆσαι; ἀδικήσαντα ἀθανέστερον ὤν; ἐκεῖνο αὖ εἴποιμι, ὅτι ἠδύνατο μὲν ἁρπάσαι τὰ δυσφορήσαι, τὸ ἀποδυσωπῆσαι. ταῦτα γὰρ τὰ ὀξύτερα ἡμῶν, τὰ κατιδεῖν τὸ λεπτότερον, τὰ κατανοῆσαι αὐτῶν μυρία, τὰ πάντας δηλῶσαι. ὁ τοίνυν ταῦτα μὴ ποιήσας, καὶ τοῦ μὴ ἀμύνασθαι μαθὼν λήψεται. δῆλον δὲ ὅτι ἐκείνου κύριος ὤν, οὐκ ἂν ἐπείσθη. ὁ δὲ ἠδικημένος, ταῖς θεραπευτικαῖς κέχρηται ὅπλοις, ὅταν μακροθυμῶν, καὶ παρρησίᾳ, καὶ ἐπιβουλῆς ἀμύνεται τὴν ἀδικίαν. ταῦτα τοίνυν σὺ μὴ ποιήσῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ θύραν κλείσῃ αὐτῷ. ἐὰν γὰρ αὖ ταῦτα μὴ ποιήσῃς, ἀλλὰ καὶ θύραν ἀνοίξῃς αὐτῷ, ταῖς Θεοῦ χάρισιν ὅμοιος. Εὐχεσθε γάρ, φησιν, ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁρᾷς πῶς μέγιστα κερδαίνομεν ἀπὸ τῆς τῶν ἐτέρων ἐπηρείας; οὐδὲν ὅταν Θεὸν διαφαίνει, ὡς ὃ μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. καὶ τί λέγω, μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ; τὸν ὠμότατα μὲν οὖν ἀποδιδόναι ἐπετάγημεν, ὑβρίσαντα, ἐπηρεάσαντα. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μέλλοντα αὐτὸν παραδιδόναι, τοῖς ἐσθίουσι πᾶσιν ἠμείψατο· οἷς, φησὶν, ὁδὰς ἔνιψεν, ἤλεγχε λέγων, Φερδόμενος ἐπλήσθη, ἐθεραπεύθη, τραπέζης καὶ φιλήματος μετεδίδου· καὶ οὐδὲν τούτοις ἐγλύπτο βελτίων· ἀλλ' [ὅμως] πρὸς ἐμέμνητο αὐτοὺς τὰ ἑαυτοῦ πιεῖν. ἀλλά, φέρε, ἀπὸ τῶν δούλων σε παιδεύσωμεν, καὶ οὐκ ἀναισθησίας, ἀλλὰ τῆς παλαιᾶς, ἵνα εἰδῆς οὐδεμίαν ἔχοντας ἡμᾶς ἀπολογίαν ἀφορμὴν, ὅταν μισήσωμεν. βλέπεις οὖν ἔνιπτε Μωϋσέα, ἢ ἔπι τῷ λόγῳ αἰωτέρω ἀγάγωμεν; ὅσῳ γὰρ ἀνεχαλότερα διεθήκη τὰ θεραπεύματα, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμᾶς νικῶμεθα. ἆρ' οὖν ποτε δὲ; ὅτι τότε δυσκολώτερα ἦν τὰ θεραπεύματα. ἀλλὰ γυμνὴν καθ' ἑαυτὴν ἡ φύσις ἠγωνίζετο, καὶ ἀνερμάτιστος πάντα ὁδὸν ἤχετο καὶ ἠγωνίζετο. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νῶε ἐπαινεῖται, οὐχ ἁπλῶς τέλειος καλούμενος, ἀλλὰ τοσοῦτον, ὡς τῇ ὑλεᾷ αὐτοῦ, τουτέστιν, ὡς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ὅτι πολλὰ τὰ κωλύματα ἦν. ἐπεὶ μετ' αὐτὸν ἔλαμψαν ἕτεροι, καὶ ὅμως οὐδὲν ἔλαττον αὐτῶν ἔξει. ὡς γὰρ τοῖς χρόνοις αὐτοῦ τέλειος ἦν. τίς οὖν ὁ Μωϋσέως μακροθυμος; ὁ μακάριος δὲ Ἰωσήφ· ὃς τῇ σωφροσύνῃ λαμπρύνας, οὐκ ἔλαττον ἔλαμψε τῇ μακροθυμίᾳ. ἐπεφάνη γὰρ οὐδὲν ἀδικηκώς, ἀλλὰ θεραπεύων, δουλεύων, τὰ οἰκεῖα πάντα ἐπιδεικνύμενος. κατεύεγκεν γοῦν αὐτῷ ψήφον πονηρόν, καὶ οὐκ ἠμύναντο, καίτοι τὰ πατέρα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ· δηλαδὴ καὶ ἀπήλθε κομιζόμενος αὐτοῖς εἰς τὴν ἔρημον ἐκφυλῶν· καὶ οὐχ εὑρὼν αὐτοὺς, ἃ κατεκέκρυπτο, οὐδὲν ἐπέστρεψε (καίτοι γε εἶχε πεφάσιν, εἴπερ ἐβούλετο) ἀλλὰ πρὸς τὰ θεῖα καὶ τοὺς ὁμοίους ἐκείνοις ἤλθεν ἀδιφθόν γνησίου φυλάττων πρόαιρεσιν. πάλιν τὸ δεσμωτήριον οἰκήσας, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτηθείς, οὐδὲν εἶπε πρὸς αὐτὸν πονηρόν· ἀλλ' ὅτι οὐδὲν ἐποίησα, καὶ κλοπὴν ἐκλάπτειν οὐκ ἦς Ἑβραίων. καὶ μὴν ταῦτα πάλιν ἠθύμησε κύριος, καὶ ἔθρεψε καὶ ἀπήλλαξε μυρίων δεινῶν. αἰ γὰρ ἡφωμεν, οὐκ ἰσχύει τὸ πλησίον ἡ κακία τῆς ἀρετῆς ἡμᾶς ἐκβαλεῖν τῆς ἑαυτῆς. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι τοιοῦτοι· ἀλλὰ καὶ ἀπέδυσαν, καὶ ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν, καὶ ὀνειδίζοισι δὲ οὐδὲν, καίτοι καὶ θρῆνον πρὸς αὐτὸν κεκμισάμενοι, καὶ ζωῆς καὶ ἐλευθερίας αὐτὸν ἐκβαλεῖν

Matth. c. μδ'.

χ. αὐτὰ ταῦτα

χ. τοῦτο

χ. παρὰ δέξασθαι,

Digitized by

τί δήποτε ὁ αὐτὸς νῦν πεποίηκεν; ἔμθροι λοιπὸν τιμῆς ἀπολαύεσθαι ⓐ μὴ πλείονος, ⓐ ὁ ἐλάττονος. ἵν' οὖν μὴ κατ' ἀλλήλων ἐπαίρωνται, καὶ ταῦτα λέγωσι ἃ καὶ πρὸ τούτου, τίς ὅστι μείζων; μηδὲ ἀγανακτῶσι πρὸς ἀλλήλους, πάντων αὐτῶν καθαιρῶ τὰ φρονήματα, λέγων· ὅτι καὶ σφόδρα ἦς μέγας, ὀφείλεις ὅτι τοῦ ἀδελφοῦ μηδὲν μέγα φρονεῖν. καὶ οὐκ εἶπε δὲ μείζον, ὅτι ἐγὼ τοῦ προδότου τοὺς πόδας ἔνιψα, τί μέγα, αἱ ὑμεῖς τοὺς ἀλλήλων; ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ δηλώσας, ἐδίασεν ἐν τῇ χρίσει τῶν ἀναμφίων λοιπόν. διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται. τοῦτο γάρ ὅστι τὸ διδάξαι, τὸ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ ποιῆν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν τοῦτο τύφου καθέλοι; ποίαν οὐκ ἂν κατώστειεν ἀπόνοιαν καὶ ἀλαζονείαν; ὁ καθημένος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ, τοὺς πόδας ἔνιψε τοῦ προδότου· σὺ δ' ἂν θερμὸς γῆ καὶ σποδὸς ὢν καὶ πέφυκα καὶ κόνις, ἐπαίρεις σεαυτὸν, καὶ μέγα φρονεῖς; καὶ πόσης οὐκ ἂν εἴης ἄξιος γέενης; εἶτ' οὖν εἶπως ἐπιθυμεῖς μεγάλου φρονήματος, δεῦρο ἐγώ σοι δείξω ὁδόν. οὐδὲ γὰρ οἶδας τί ποτέ ὅστιν. ὁ τοίνυν τοῖς πλουσίοις ὡς μεγάλοις προσέχων, οὗτος ψυχῆς ὅστιν ἀτελοῦς. ὥστε οὐδὲ ταπεινοφροσύνη φαίνοιτ' ἄν, εἰ μὴ μετὰ μεγαλοψυχίας· οὐδὲ φύσημα, εἰ μὴ ἀπὸ μικροψυχίας. καθάπερ γὰρ ⓐ παῖδες ⓐ μικροὶ πρὸς τὰ ἀτελῆ τῶν προγυμνασμάτων ἐπείσωται, πρὸς σφαίρας καὶ τροχοὺς καὶ ἁρπαγάλους κεχηνότες, τῶν μεγάλων οὐδὲ ἔννοιαν λαβεῖν δύνανται· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, ὁ μὲν φιλόσοφος οὐδὲν ἡγήσεται τὰ πρόσκαιρα (σχολῇ γὰρ αὐτὸς αἰρήσεται καταφρονεῖν, οὐδὲ πρὸς ἕτερον αὐτὰ λαβεῖν) ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος ἑαυτὸν πείσεται, πρὸς ἀράχνας καὶ σκιὰς καὶ ὀνείρατα καὶ τὰ τούτων ἀθρωέστερα πράγματα ἐπτοημένος.

16 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

17 Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 18 Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω, ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὅτι ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ Ⓦ ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ [τὴν] πτέρναν αὐτοῦ. 19 Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύσητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγώ εἰμι. 20 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

21 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 22 Ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. 23 Ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. 24 Νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. 25 Ἀναπεσὼν οὖν ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ· Κύριε, τίς ἐστιν; 26 Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς· Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον δώσω. Καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτου. 27 Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον. 28 Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. 29 Τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν· ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ. 30 Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθέως· ἦν δὲ νύξ.

31 Ὅτε οὖν ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. 32 Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. 33 Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. 34 Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. 35 Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

36 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ὅπου ὑπάγω οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. 37 Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. 38 Ἀποκρίνεται Ἰησοῦς· Τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀρνήσῃ με τρίς.

14 1 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. 2 Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν ὅτι πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν; 3 Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω τόπον ὑμῖν, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ἦτε. 4 Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδόν. 5 Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; 6 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. 7 Εἰ ἐγνώκατέ με καὶ τὸν πατέρα μου γνώσεσθε· καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἑωράκατε αὐτόν. 8 Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. 9 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα· πῶς σὺ λέγεις· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; 10 Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτοῦ. 11 Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε. 12 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι. 13 Καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. 14 Ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου ἐγὼ ποιήσω.

15 Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε. 16 Κἀγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, 17 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει· ὑμεῖς γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. 18 Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. 19 Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ· ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσετε. 20 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὑμεῖς γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. 21 Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. 22 Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης· Κύριε, τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; 23 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐάν τις ἀγαπᾷ με τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. 24 Ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. 25 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· 26 ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν ἐγώ. 27 Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. 28 Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον· Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστιν. 29 Καὶ νῦν εἶπον ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. 30 Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν· 31 ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ οὕτως ποιῶ. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

15 1 Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστιν. 2 Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό, ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ. 3 Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. 4 Μείνατε ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. 5 Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. 6 Ἐάν τις μὴ μένῃ ἐν ἐμοὶ ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς πῦρ βάλλουσιν καὶ καίεται. 7 Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε καὶ γενήσεται ὑμῖν. 8 Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. 9 Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατὴρ κἀγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. 10 Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τοῦ πατρός μου τὰς ἐντολὰς τετήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. 11 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν ᾖ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. 12 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. 13 Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. 14 Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε ἐὰν ποιῆτε ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. 15 Οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. 16 Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δῷ ὑμῖν. 17 Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

18 Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. 19 Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. 20 Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. 21 Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν εἰς ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασιν τὸν πέμψαντά με. 22 Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. 23 Ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. 24 Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. 25 Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμμένος ὅτι Ἐμίσησάν με δωρεάν. 26 Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· 27 καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

16 1 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. 2 Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. 3 Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. 4 Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα μνημονεύητε αὐτῶν ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην· 5 νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; 6 Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. 7 Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. 8 Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως· 9 περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· 10 περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· 11 περὶ κρίσεως δέ, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. 12 Ἔτι πολλὰ ἔχω ὑμῖν λέγειν ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. 13 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάσῃ· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ ἀλλ' ὅσα ἀκούσει λαλήσει καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 14 Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστιν· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 16 Μικρὸν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι. 17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, καὶ ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα; 18 Ἔλεγον οὖν· Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. 19 Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον· Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; 20 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς λυπηθήσεσθε ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. 21 Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. 22 Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. 23 Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν. 24 Ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε καὶ λήμψεσθε ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. 25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν. 26 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν· 27 αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον. 28 Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. 29 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. 30 Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. 31 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἄρτι πιστεύετε; 32 Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια κἀμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστιν. 33 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε· ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

17 1 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σέ, 2 καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. 3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. 4 Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· 5 καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. 6 Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν κἀμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασιν. 7 Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσιν· 8 ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. 9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι ὅτι σοί εἰσιν· 10 καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστιν καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. 11 Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶν καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. 12 Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι καὶ ἐφύλαξα καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. 13 Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς. 14 Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. 15 Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. 16 Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. 17 Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. 18 Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον· 19 καὶ

Ομιλ. οα. 12 ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ ΤΑ ΙΜΑΤΙΑ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ ΑΝΑΠΕΣΩΝ, ΠΑΛΙΝ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΟΙΣ· ΓΙΝΩΣΚΕΤΕ Τ΄ ΠΕΠΟΙΗΚΑ ΥΜΙΝ; ΚΑΙ ΛΕΓΕΙΣ.

ΑΛΕΠΟΝ, ἀγαπητοί, χαλεπὸν εἰς βάθος κακῶν ἐλθεῖν. λοιπὸν γὰρ δυσδιόρθωτος ἡ ψυχὴ γίνεται. διὰ τοῦτο χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε μὴ ἁλῶναι τῷ ἔρχει. οὐκολώτερον γὰρ μὴ ἁμαρτεῖν, ἢ ἁμαρτόντα αἰσχύνασθαι ἑαυτόν. ὅρα γοῦν, ὅπως ἐπέβαλεν ἑαυτὸν ὁ Ἰούδας, πόσης ἀπολαύει βοηθείας, καὶ οὐδὲ οὕτω διανίσταται. εἶπε τοῖς αὐτοῖς, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν· εἶπεν, ὅτι ὁ πάντας πίστις βύθιον· εἶπεν, ὅτι ὁ τοῦ πάντων λέγω· καὶ, ὅτι οἶδα ἐγὼ οὓς ἐξελεξάμην, ἵνα οὐδενὸς τούτων ἀποδέωνται. ὡς δὲ ἔνιψε τοὺς πόδας, καὶ ἀνέλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ κατεκλίθη, φησί· γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; οὐκέτι τοῖς Πέρσαις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπανταχοῦ διαλέγεται).

13 Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος· καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. χ. Χριστὸς

Ὑμεῖς φωνεῖτέ με· τὴν κρίσιν αὐτῶν προσλαμβάνει. εἶπα ἵνα μὴ τῆς ἐκείνων χαρίτος εἰς δόξαν καὶ ῥήματα, ἐπαίρηται· εἰμὶ γάρ. ὧν μὲν οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν λύσιν εἰσαγαγεῖν, θύρας ἀνεπτάσθη ποιεῖ· ὧν δὲ πρὸς ἐκείνων εἰσαγθέντα βεβαιῶσαι πρὸς ἑαυτόν, δύσποπτον. εἰμὶ γάρ, φησιν. ὁρᾷς ὅταν τοῖς μαθηταῖς διαλέγηται, πῶς ἐκκαλύπτων καὶ καθ' ἑαυτὸν φθέγγεται μᾶλλον; ὥσπερ οὖν λέγει, μὴ καλέσητε διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητής· οὕτω λέγει, καὶ μὴ καλέσητε πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς. ὃ δὲ εἷς καὶ εἷς, οὐ τοῦτο παρεῖς εἰρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο αὐτό. εἰ γὰρ ἑαυτὸν ἐκβάλλων ἔλεγε, πῶς φησιν, ἵνα μοι φωτὸς γένησθε; καὶ πάλιν, εἰ διδάσκαλον μόνον ἔλεγε τὸν πατέρα, πῶς λέγει, εἰμὶ γάρ· καὶ πάλιν, εἷς ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός;

14 Εἰ οὖν ἐγώ, φησιν, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, καὶ ὑμεῖς ἀλλήλων ὀφείλετε νίπτειν. χ. Χριστὸς

15 Τοῦτο γὰρ ὑπόδειγμα ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

Καὶ μοῦ οὐκ ἔστι τὸ αὐθάδες. αὐτὸς μὲν γὰρ διδάσκαλος καὶ κύριος, ὑμεῖς δὲ ἀλλήλων ὁμοδούλοι. τί οὖν ἐστι τὸ, οὕτω; μετὰ τῆς αὐτῆς εὐσυνεσίας. διὰ γὰρ τοῦτο ἀπὸ τῶν μειζόνων παραδείγματα λαμβάνει καὶ παραδείγματα, ἵνα καὶ τὸ ἔλαττον ἐργασώμεθα. καὶ γὰρ διδάσκαλοι τοῖς παισὶ καὶ γράμματα μετὰ πολλοῦ τοῦ κάλλους γράφουσιν, ἵνα καὶ πρὸς τὸ καταδέστερον ἔλθωσι τῆς μιμήσεως. ποῦ νῦν διαπύοντες τοὺς ὁμοδούλους; ποῦ νῦν τὰς ἡμετέρας ἀπαιτοῦντες; τί παρόντα τοῖς ποσὶ ὁ Χριστὸς ἔνιψε, τί ἱερούλια καὶ κλέπτου, καὶ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς παραδόσεως, καὶ διάπυος ἔχοντα πραπέζης κοινωνὸν ἐπέπνευ, καὶ σὺ μεγαφρονεῖς καὶ τὰ ὀφρῦς ἀναστρέφεις; τοὺς πόδας οὖν ἀλλήλων νίπτωμεν, φησιν· οὐκοῦν καὶ τὴν οἰκετῶν. καὶ τί μέγα, εἰ καὶ τῶν οἰκετῶν; οὐ τοῦτο μὲν γὰρ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος, ὁμοίως ὅτι διαφορὰ οὐκ ἦν, παρεγγυᾷ ἀληθῆ. φύσει γὰρ αὐτὸς κύριος ἦν, καὶ ἡμεῖς δοῦλοι, καὶ οὐδὲ τοῦτο προῆτησατο νῦν [πιεῖν.] νυνὶ δὲ ἀγαπητόν, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθέροις ὡς δούλοις ἡμᾶς χρησαίμεθα, ὡς αὐθραπόδοις ἀργυρωνήτοις. καὶ τί ἐρεοῦμεν τότε, τοσαύτης μὲν ἀνεξικακίας ὑποδείγματα λαβόντες, αὐτοὶ δὲ οὐδὲ μικρὰν μιμούμενοι, ἀλλ' ὄζους σκωπτίας ἐσθίοντες καὶ πρὸς ὀργὴν ἐκπαιζόμενοι καὶ τῶν ὀφλημάτων οὐκ ἀποδιδόντες; ὀφειλέτας γὰρ ἡμᾶς ἀλλήλων καθίστησιν ὁ Θεὸς, αὐτὸς καταρξάμενος τούτου, καὶ ὀφειλέτας ἐλαττόνων μοίρας. αὐτὸς μὲν γὰρ κύριος ὢν ἡμῶν ἦν πρὸς τοὺς συνδούλους τοῦτο ποιῶμεν, ἐὰν ποιήσωμεν. ὁ δὴ καὶ αὐτὸς ἠνίξατο διὰ τοῦ εἰπεῖν· εἰ οὖν ἐγὼ, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, οὕτω καὶ ὑμεῖς. τὸ μὲν γὰρ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς δοῦλοι· ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτὸ ὡς συνδόντων ἀκροωμένων.

χ. ἐκπιεῖν,

χ. καταρξάμενος καὶ

χ. ἐπιδίων

ὅπ καὶ τὴν ψυχὴν δῶσω ὑπὲρ σῦ. Εἰ γὰρ ἀκούσας, ὅπ οὐκ οἶδας ὃ ποιῶ ἐγὼ, γνῶσῃ δὲ μ᾽ ζῶντα, οὐδὲ ὅπως ἀπέκτη, πολλῷ μᾶλλον, εἰ ἔμαθε. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, γνώσῃ δὲ μ᾽ ζῶντα, εἰδώς, ὅτι ἐὰν τῶν μαθῃ, ἀνπκείσεται ἐλπ. καὶ οὐκ εἶπε, δίδαξον σῶν με, ἵνα ἀφῶ· ἀλλ᾽ ὁ πολλῷ σφοδρότερον ἰῶ, οὐδὲ μαθεῖν ἰώιχετο, ἀλλ᾽ οὐίσαται λέγων· ὁ μὴ νίψης μου τοὺς πόδας. ὅπῳ δὲ ἠπείλησεν, εὐτέως ἐχάλασε ⓦ τόιον. Τί δέ ὅστι, γνώσῃ μ᾽ ζῶντα; μ᾽ ζῶντα· ποτε; ὅταν τῷ ἐμῷ ὀνόματι δαιμόνια ὀχεβάλης, φησίν· ὅταν ἴδῃς εἰς τοὺς ὑραίους ἀναλαμβανομένους· ὅταν ὦ ἐκ τῶν παθῶν μείζης, ὅτι ὀκ ἀξίαν" κάθη"), τότε εἴση ὃ νῦν γινόμενον. Τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπῳ εἶπεν ὁ Πέτρος, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν,

ἴσ. κάθημαι,

10 Ο λελουμένος, φησὶν, ὑ χρείαν ἔχῃ, εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι μόνον, ἀλλ᾽ ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί" ἐστε, ἀλλ᾽ ὀχὶ πάντες.

χ. ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. ἀλλ᾽ ὀχὶ π. ἤ. γ. τ. π. αὐ. εἰ πέτρω κεφ. εἰσι, τ. χ. καὶ πε

11 Ἤδει γὰρ ⓦ τὸν παραδιδόντα αὐτόν. Καὶ εἰ καθαροί εἰσι, τίνος ἕνεκεν νίπτει τοὺς πόδας; ὥστε ἡμᾶς μετειάζειν μαθεῖν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐφ᾽ ἑτέρων μέρος ἦλθεν, ἀλλ᾽ ὅπῳ ἄλλων ἁπάντων ἦν εἷς δικῆ. τί δέ ἐστιν, ὁ λελουμένος; αἱ τὰ, ὁ καθαρός. ἆρ᾽ οὖν αὐτοὶ καθαροὶ ἦσαν" οἵγε οὐδὲ πω τῶν ἁμαρτημάτων ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, οὐδὲ πνεύματος ἡγεμονικοῖ, ἅτε τῆς ἁμαρτίας ἐπικρατούσης, τῆς καρδίας τὰ χείροσι φθονούσης, τὰ ἱερείου οὐδέπω προσενεχθέντος; πῶς οὖν αὐτοὶ καθαροὶ εἶναι λέγῃ; "ἀλλ᾽ ἵνα μὴ διὰ ζῶντα νομίσῃς αὐτοὺς καθαρὰς ὡς ἁμαρτημάτων ἀπηλλαγμένους, ἐπάγῃ· ἴδε, ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ ⓦ λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν· τουτέστι, ζαύτῃ τέως ἐστὲ καθαροί· ἤδη δὲ φαίνεσθε ἔξω τῆς πλάνης ἀπηλλάγητε τῆς Ἰουδαϊκῆς. καὶ γὰρ ὁ προφήτης φησί· Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε ζαὶ πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ὥστε ὁ τοιοῦτος λέλουται καὶ καθαρός ὅστιν. ἐπεὶ οὖν πᾶσαν πονηρίαν ἔρριψαι ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκεῖνοι, καὶ μ᾽ εἰλαρινῶς διακεῖσαι οἵας ζητοῦσαν αὐτὸν, διὰ τοῦτό φησι κ᾽ ⓦ προφητικὸν λόγον, ὁ λελουμένος ἤδη καθαρός ὅστι. καὶ γὰρ ἐκεῖ λούζειν, ὑ ὃ δι᾽ ὕδατος λέγῃ ὃ Ἰουδαϊκόν, ἀλλὰ τὸν τῆς" ζωοδόσεως καθαρμόν.

Hσ. α. ισ.

χ. δημιουργίας

ΗΘΙΚΟΝ Hσ. α. κγ.

Γενώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς καθαροί· μάθωμεν καλὸν ποιεῖν. τί δέ ὅστι ὃ καλόν; Κρίνετε ὀρφανῷ καὶ δικαιώσατε χήραν· καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. πολὺς ὁ λόγος ὁ τῆς γραφῆς τῶν χρεῶν καὶ [τῶν] ὀρφανῶν· ἀλλ᾽ ἡμῖν ὀδεὶς τούτου λόγος. καὶ πίνε σινόπιον πλίχον ὃ ἔπαθλον. Ἐὰν ὦσί, φησιν, αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν ᾖ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκάνω. καὶ γὰρ ἀπροσπάθητον ἡ χάρις· διὰ τοῦτο πολλοὶ ὑπὸρ αὐτῆς ποιῆται κοπιῶσι. καὶ γὰρ πρὸ δεκαετίας ὁμιλοῦσαι γάμοις, διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον τὰ ἀπὸ τῆς χαρᾶς ὑποφέρουσι δεινά. ὁρέγωμεν τοίνυν αὐτῆς χεῖρα ἀπόντες καὶ αἰδῆρες καὶ γεωργοῦντες, ἵνα μήποτε ὑποσκῶμεν ζὰ τῆς χαρᾶς δεινά. "κἂν ὑποσκώμεθ᾽, πολλῷ ἀποθώμεθα φιλανθρωπίας" κύριε ἀφορμῶν. ὁ μικρὰ δωρίαμενος τῶν δακρύων τῆς χήρας ὅστιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν διὰ γοῦ δώσαται. μὴ τοίνυν αὐτῆς ἐπεμβαίνωμεν, μηδὲ χείρονα ποιῶμεν τὴν συμφορὰν; ἀλλὰ πάντῃ ζῆπω βοηθῶμεν." αἱ ὅτω ποιῶμεν, πολλῶν ἑαυτοῖς περιβαλούμεθα ἀσφάλειαν καὶ τῶν παρόντα καὶ τῶν μέλλοντα αἰῶνα. ὁ γὰρ ὑπὲρ ζῶντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολὺ παρρησίαν, τὰ πλείονα τῶν ἁμαρτημῶν ἡμῶν διὰ τῆς εἰς αὐτὰς θερμασίας ὑποτεμνόμενα, καὶ μ᾽ παρρησίας ποιοῦσαν πρὸς ἰῶνα τὰ βήματι τοῦ Χριστοῦ· "ὅ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάντων τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐχόμεθα ὑ, αὖ χ. ἑαυτοῖς

χ. πολλὰ ἑαυτοῖς περιβάλλοντες ἀσφάλειαν χ. ἧς

Ομιλ.

αὐτοὺς ἐρωτῆσαι ἀπίθανον, ὅπως ἂν οἰκείαν ἐπιμέλειαν λοιπὸν, διδάσκων αὐτοὺς τὸν μετέρχε-
σθαι ἀεὶ τὸν ἀπεσταλμένον αὐτῷ παρ' ἐκείνου, ὃν καὶ ἔρχεται τέλος ἔφησεν εἶναι τῆς ἀρετῆς. οὐχ χ. πίστεως.
ἁπλῶς δὲ παρῄνεσεν, ἀλλὰ θεραπεύσας αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ. ἀλλ' ἵνα μάθῃς χ. τιμίαν
μὴ ὅτι ἄξια ἐποίει ἃ εἶχεν ἐλάμβανεν ὁ ἀπόστολος, ἅπαντα καταπατῶν τύφον. ἄξια ἐπ.

4 Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια. Ὅρα πῶς ὁ τῆς ὕβρεως μόνον, 5
ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ὁ ζηλωτὴς οὐδεὶς ἀνέχεται ἀκούειν, οὐδὲ ἀκροᾶται καταγελωμένου, ἀλλὰ κἂν
ὑπὲρ ἀνθρωπίνην ἀνάγκην ᾖ, τότε μένει. ἔπειτα οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ ἅπαντα ἀποτελεῖται. καὶ
οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστη, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐβαρύνατο. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἠρκέσθη· ἀλλὰ καὶ αὐ- χ. στέγει
τοὺς ἐπέστησε τῷ ἔργῳ. πλησίον ἐκέλευσε. ἀλλὰ πάντα αὐτὸς ἐργάζεται, ἵνα
πάντων δείκνυσι ὅτι οὐκ ἀφοσιούμενος ἐμπαίζει τοῖς, ἀλλὰ διὰ παιδίων, ἀλλὰ μὴ πά- 10 χ. ἐμπαίζει
σης παῤῥησίας. ἐμοὶ δοκεῖ τὸ παρόντα καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ ποδὰς, ἢ τὸ εἰπεῖν,

5 Εἶτα βάλλει εἰς τὸν νιπτῆρα. Καὶ ἤρξατο νίπτειν.

6 Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας;
Τίς, χριστιανὸς, φησὶν, ἀκούσας ταῦτα, καὶ ὀφθαλμοὺς ἀνοίξας, καὶ ἀκοὰς καθήρας, καὶ νεκρὸς ἀ-
ναστὰς, καὶ ἀπολουσάμενος τὸ ὕδωρ ἐγεύσατο, ἐξαίφνης τότε ἐκείνου, αὐτῷ τῷ πλέον εἰπεῖν, ἢ τοῦ 15
σοῦ, ἐπιχειρεῖ; πῶς ἐκεῖνον ἐκώλυσα; ζητήσεις δ' ἴσως πῶς οὐ-
δεὶς τῶν ἄλλων ἐκάλυσεν, ἀλλὰ Πέτρος μόνος, ὑπὲρ οὗ μικροῦ φίλτρου καὶ ἀγάπης ἦν.
τῆς οὖν ἐκείνου παῤῥησίας ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπολαῦσαι. εἶτα πρὸς τὸν Πέτρον ἐλέ-
γχει, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐκείνου παύει λοιδορίαν. ὅπου μὲν οὖν ἄλλον ἰδιώτην πρὸς αὐτὸν ἐ- χ. ὦ
νίψε, δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ἵνα μὴ ἔχῃς μέρος Πέτρον· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ σφοδρᾶς κατηγορίας ὁ δι- 20
δάσκαλος. τοῦτο δὲ ἔπραξε, πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέπων (οἶδε γὰρ ὁ Πέτρος πρὸς τὸν ἀναπλάττων
εἰκὸς τοῦ προδότου ἅπτεσθαι ποδῶν καὶ ἀναπλάττων ὡς ἐλεήμων ἐπιτρέπει, ὃ
ἐπαινεῖ αὐτὸν δείκνυσι), ὅταν βάπτῃ μὴ ὁ δοῦλος, ὅταν ἐλεήμων μὴ κατάκριτον·
ἀλλ' ὁμοῦ Πέτρος ἅπτεται μηδεὶς ἐντεῦθεν ἀφορμὴν λαβέτω ἀμελείας τὰ ὁ-
μοῖα ἐπαινεῖν, ἐπὶ ζωῆς ἀλλ, ὡς ἐν ἀγῶνι ἐν ᾧ τέλειον ἐπὶ δικαιώσει πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντα· 25
δεῖ δὲ ζωῆς ἐλεεῖν μόνον οὐκ ἀρκτέον.

6 Ὀπίσω ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς
πόδας;

7 Λέγει αὐτῷ· ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἀρτι· γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

Τοῦτο, ὃ κωλύει ὅτι ὃ ἐκ τούτου, τὸν ὠφέλειαν τῆς διδασκαλίας, καὶ πῶς ἰσα- 30
νὸν εἰς πάντας ἀγαγεῖν ἐπιφέρει λύσας. τί οὖν ὁ Πέτρος; ἐπακολουθεῖ, καὶ λέγει·

8 Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Τί παίζεις, ὦ Πέτρε; ὁ μεμνησαι τὸν
προτέραν μανίαν; οἶδε γὰρ ἅπαντας, ἐλεεῖ σε, καὶ ἀνέχεται, ὅπως σε σώσῃ μὴ Σατανᾶν ἢ δόξῃ
ὅτι σοφίζεται, ἀλλ' ἐπιστρέφει καὶ φοβεῖται πολὺ δὲ ἡμῖν καὶ ἐκπλήξεως γέ-
μον. ἔπειτα οὖν ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτὸ χειρω- 35
Matth. xv. κ. γ. τὰ πάλιν ὁ Χριστὸς, ὥσπερ [οὖν] ἐκεῖ σφοδρὰς ἐπιτιμήσας ἔφη, Σατανᾶ μοι εἶ,
οὐ τῶν ἀνθρωπίνων φρονεῖς, οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγων, Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. Τί
οὖν ὁ ζηλωτὴς καὶ ἀκόλαστος,

9 Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. Καὶ ἐν τῇ
παῤῥησίᾳ τοσοῦτος, καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τοσοῦτος [illegible] 40
δὸν εἶπε. [illegible]
[illegible]
Isaiah. 15. 1. το γὰρ τὰ μὴ τὰ ἀναιτίου τόπο πεισθαι, [illegible] Ὃ
μὴ φοβηθῶσι αὐτὸ. αὐτὸς γὰρ ὁ ζωοποιὸς ἐρωτᾷ, [illegible]

ὅτι

πῶ με δέρεις; ἀλλ' ἐκεῖνα ὦ τοὺς τοὺς ἐμοὺς καὶ τοὺς ὑπεναντίους μου. ἴδωμεν δὲ ἡ τοὺς τοὺς μαθητὰς τί ποιεῖ τῶν· μᾶλλον δὲ καὶ ἀ τῶν ὑπεδείκνυται τοὺς τὸ ὑπεναντίον. ὁ γὰρ μάλιστα πάντων ἐχρῆν μίσεῖν, ὅτι μαθητὴς ὢν, καὶ τραπέζης καὶ ἄλλων κοινωνήσας, καὶ θαύματα ἰδὼν, καὶ τοσούτων ἀξιωθείς, πάντων ἐποίησε χαλεπώτερα, λίθοις μὲ οὐ βάλλων, οὐδὲ ὑβρίσας, ἀλλὰ τοῦ προδότης αὐτοῦ καὶ μαθητὴς, τοῦτον ὅρα πῶς φιλοσοφίας δέχεται, νίπτων αὐτῶν τοὺς πόδας. καὶ γὰρ ἐβούλετο τῆς ποιμένος ἐκείνης. καίτοιγε οὐκ ἦν, εἰ περ ἦλθε, καὶ ξηρᾶναι αὐτὸν ὡς τὸν συκῆν, καὶ διαπεμεῖν ὥσπερ γὰρ πέτρας ἔρρηξε, καὶ διαφάγεσαι ὥσπερ ὃ καταπέπαυμα· ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο δυνάμει, ἀνέχεται τοῦ προαιρέσει τῆς ἐπιβουλῆς αὐτοῦ ἀπαγαγεῖν. δρᾷ τοῦτο καὶ νίπτει τοὺς πόδας· καὶ δεῦτε τοῦτο πάθετε ὁ ζηλωτὴς ἐκεῖνος καὶ ἀθλιος. τοῦ δὲ ἑορτῆς τοῦ πάσχα, φησὶν, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα. ὁ τότε εἰδὼς· ἀλλ' ὅτι ἐποίησεν, ὅπερ ἐποίησεν, εἰδὼς πάλαι. ἵνα μεταξῦ. μεγαλοφρόνως ὁ εὐαγγελιστὴς μεταβαίνει αὐτοῦ καὶ δαίμονι καλῶ. ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. εἶδες πῶς μέλλων ἐγκαταλιμπάνειν αὐτοὺς σφοδροτέραν τὴν ἀγάπην ἐπιδείκνυται; ὃ γὰρ, ἀγαπήσας, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς, τοῦτο δηλονότι ἐπέλιπεν ὧν τὸν σφόδρα ἀγαπῶντα εἰκὸς ἦν ποιῆσαι. τί δήποτε δὲ οὐκ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἐποίησε; τὰ μείζονα ὕστερον ἐργάζεται, ὥστε αὐτὴν ἐπιτείνειν τὴν οἰκείωσιν, καὶ πολλὴν αὐτοῖς τοῦ ἀποδεῖξαι τοῦ μάλιστα ἐπίτασιν δυνάμει. ἴδιους δὲ αὐτοὺς λέγει καὶ τῆς οἰκειώσεως λόγον· ἐπεὶ καὶ ἄλλως ἰδίους λέγει καὶ τῆς δημιουργίας, ὡς ἔστιν ὅτε λέγει· Οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. τί δέ ἐστι, τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ὄντας; ὅτε ἦσαν αὐτοῦ ἴδιοι καὶ τελευτηκότες, τοῦ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ κατ' ἐκείνους· ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ κόσμῳ ὄντας ἐκείνους. ὁρᾷς ὅτι παλαιὰς καὶ καινὰς αὐτὰς ὑστὶ ὁ Θεός; τί δέ ἐστιν, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς; ἐλώμεν ἀγαπῶν διὰ παντὸς, καὶ πικμήριον τῆς πολλῆς ἀγάπης τοῦτο λάβωμεν. καίτοιγε ἄλλα δ' ἔστιν εἰπεῖν, ὃ, τὸν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ· ἀλλ' ὧν τοῦ ἐνδεὲς ἐγκρύπτει. ἵνα δὲ ἔχεκεν τοῦτο [νῦν] ἐποίησεν, ὅτι πολλὰ ἦν ἰσοδυναμοῦντα, ὅτε φανερώτερος τοῖς πᾶσιν ἐφάνη· καὶ τοῦ ἐνυβρίσθη δὲ ἡ μακροθυμία καταλύεται τὰ ὅλα καὶ ἀνατρέπεται· ἐπειδὴ γὰρ ἔνθμεν ὁλοσχερῶς σφοδρῶς, ἀνέρρωσεν αὖθις ἀφ' ἑαυτῶν τοῦ ἐκλησίαν ἐπιστήσαι.

2 Καὶ δεῖπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα παραδῷ αὐτόν. Τοῦτο ἐκπληκτικόν ἐστιν εἰπεῖν ὁ εὐαγγελιστὴς δηλοῖ, ὅτι τὴν, τὸν ἤδη τοῦ διάνοιαν ἐλεμένην αὐτοῦ, εἶτα. δείκνυσι δὲ αὐτοῦ πολλῷ τῷ ποιεῖν, ὅτι δεῦτε ἦν ἀλλοῖος καὶ κατέρχεται, ὁ μάλιστα οἶδεν ἐπέχειν ποιεῖν, καὶ τὸ μέχρι τῆς ἑκάστης ἡμέρας παραμεῖναι τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ καὶ ἀφασκάζοντα.

3 Εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα αὐτῷ δέδωκεν εἰς χεῖρας· δέδωκεν ὁ πατὴρ, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ τοῦ τὸν Θεὸν ὑπάγει. Ἐνταῦθα καὶ θαυμάζειν λέγει, ὅτι ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ παρὰ Θεοῦ ἐλθὼν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπιών, ὁ πάντων κρατῶν, τοῦτο εἰδὼς, καὶ οὐδὲν ὅπως ἀπολέσωσι καταδέξασθαι τοσοῦτον πόσον. παρὰ δὲ τοῦ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν τῶν πιστῶν σωτηρίαν ἐνταῦθα καλῶ. ὁ γὰρ ὅτι μου λέγει, Πάντα μοι παρέδοθη παρὰ τοῦ πατρός μου, ταυτὸν λέγει τῷ παρὰ τοῦ· ὡς δὲ ἀλλαχοῦ φησι, Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας· καὶ πάλιν, Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ, Οὐ τὴν ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἢ τοῦτο οὖν φησι, ἵνα ὅτι δεῦτε ἐλαττῶσθαι ἐνδείκνυται ἀπὸ τούτου, ἀπὸ Θεοῦ ἐξελθὼν καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγων καὶ πάντα ἔχων. ὅταν δὲ ἀκούσῃς παρὰ δόσεως, μηδὲν ἀνθρώπινον ὑπολάβῃς. τὸν γὰρ Υἱὸν τὸν πατέρα ἐδείκνυτο τιμῶν καὶ ὁμοτιμῶν. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτῷ παραδίδωσιν, ἵνα καὶ αὐτὸς τῷ πατρὶ καὶ δηλονότι Παῦλος λέγων, Ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί. ἀνθρωπίνως δὲ αὖθις ἐνταῦθα εἶπε, τὸν πολλὸν τοῦ αὖθις ἐπιμένειν· δεικνύμενος καὶ τὸν ἄφατον τοῦ αὖθις

αὖθις

χ. ποιεῖ

χα. μεγαλοφρόνως

χβ. ἐπιδείκνυται

χγ. παρενέβαλεν ὁ εὐαγγ.

χδ. ὑπεναντίωσιν

χε. Ἡ τοῦτο φησιν, ὅτι

χς. ὡδύσφησε

χζ. ἐνδ.

Ματθ. ια. κζ. Ἰωαν. ιζ. ε. Ἰωαν. ε. μδ. Ἰωαν. γ. κζ.

α. Κορ. ιε. κδ.

by Google

ποιησε πλείονα ἔδει· ἀλλ' ὅμως, ἀγαπητοί, καὶ τὴν ἴσην αὐτῇ πρόσοχὴν ἔδει ποιεῖσθαι. εἰ- χ. ἀγαπητοί,
πέ γάρ μοι· Εἴ τις σε ἤρετο, τί βούλει, τὸ σῶμά σου εἰς λαμπρὸν καὶ ὠραῖον καὶ ἱμάτια φορεῖν βύσσινα καὶ χρυσοφορεῖν καὶ καλλωπίζεσθαι, ἢ τοῦτον ἔχειν τὸν ἀμορφότατον, ἢ τῇ ταπεινοτέρᾳ τροφῇ χρῆσθαι; εἶτα ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος τούτου αἱρήσῃ, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς τἀ- 5
ναντία; καὶ αἰσχρὰ αὐτὴν ἔχουσα καὶ δυσειδῆ καὶ μολυσμοῦ, οἴει ποτὲ χαρήσεσθαι ἀπὸ τῶν χρυσίων; καὶ πόσης ζημίας; τρεφόντων τὸν κόσμον τοῦτον ὕδατι, καὶ ταῦτα τοιαῦτα τῇ ψυχῇ παρέχῃς. τὰ μὲν γὰρ σώματα τὰ ἀνελεύθερα, ὅταν εἰς ὑγίειαν, ὅταν εἰς δύσμορφίαν αὐτὸ ὅταν εἰπήσιν (οὔτε γὰρ τὸ μέλι λευκὸν ἐργάσεται, οὔτε τὸ αἰσχρὸν καλὸν ἢ εὐειδές) τῇ δὲ ψυχῇ 10
Πρ. α. ιε. Λευ. ιε. μέλ. ἀνελευθέρως, ταχέως αὐτὴν αἰσχρὰν μελαίνης λευκὸν ἐργάσηται αἰσχρᾶς καὶ δυσειδοῦς καλὸν εὐειδῆ. ἡ δὲ ἐμὴ ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Κυρίου ὅτω λέγοντος· Ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἢ, Ὅταν ἐλεημοσύνην ἢ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρά. οὐ σαυτὴν ὁ μισῶν, ἀλλὰ τὴν ἀδελφὴν ὅταν ζημιοῦσαν καλὸν ποιήσεις. διὰ γὰρ 15
τοῦτο τὸν κόσμον τοῦτον ἀπολαμβάνεις, ἵνα πολλὴν ἐξεις δαπάνης αἰτίαν· οὐκ ἔχοντες ὁ πλουτεῖν ὁ πᾶσης, ἢ εἰς ἐλεημοσύνην ἔσονται εὐχερέστερον, ἢ ὑμᾶς ὁ αὐχῶν δυνήσεται μὴ πορνείας συμβουλεύειν τὰ δεινά. νῦν μὲν γὰρ πᾶσαν πόρνην ἀπωθεῖσθε τὴν τοιαύτην ἐξοικίσαι. πῶς γὰρ σώματι αὐτῇ προσελεύσεσθε; ποίοις ὀφθαλμοῖς ἀντιβλέψετε ἐλεημοσύνην ἀπαιτοῦσαν τὸν ἄνδρα, ὅταν τὰ πλείονα εἰς τὴν τοῦ σώματος περιβολὴν ἀναλίσκητε; τότε δυνήσῃ μὴ πόρνην ἀπελέγξαι τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐλεημοσύνης, ὅταν τὸν κόσμον τὸν χρυσοῦν ἀπῇς. καὶ μὴν ἐκεῖνος, ὃ σαυτὸν ἐπλήρωσας ἀπὸν· μᾶλλον 20
α. Κορ. ζ. ιε. ὁ ἀμύχανον μὴ ἢ ἐκεῖνον κερδᾶναι, ἐμοῦ τὸν περασμάτων αὐτὸν ἀπελευθέρου. Τίνα γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις, ὥσπερ οἶμαι καὶ ἢ σαυτῆς ἢ ἐκεῖνον δαπάνης τὸν λόγον, ἵνα, ἐὰν τὸν φιλοτιμίαν ἢ τὴν ἀπολαύσῃ πᾶσαν, διπλοῦν τὸ σέφανον ἕξεις, μὴ τὸν ἀνδρὸς περιφανοφορεῖσα ἢ πομπεύουσα καὶ τοῦ ἀκηράτου αἰῶνος ἐκείνης, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύουσα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλαν- 25
θρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. αὐτῷ

χξ ιγ. Ομιλ. ο. 1 ΠΡΟ ΔΕ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ, ΕΙ-

δὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτῷ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπη- 30
σεν αὐτούς.

α. Κορ. ια. α. Ρωμ. η. γ. Ματθ. ια. κθ. Μιμηταί μου γίνεσθε, φησὶν ὁ Παῦλος, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σάρκα ἐκ τοῦ φυράματος ἔλαβε τοῦ ἡμετέρου, ἵνα δι' αὐτῆς ἡμᾶς παιδεύσῃ τὸν ἀγεννῆ. Ἐνταῦθα ὁμοιώματι σαρκός, φησίν, ἁ- 35
μαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. Ἐν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς φησι· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ ταῦτα οὐ βήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς πρᾶξεως ἐδίδασκε. καὶ γὰρ καὶ Σαμαρείτιδι καὶ δαιμονιῶντι αὐτὸν ἐκάλεσε, καὶ πλανωμένοις, καὶ λί- 40
χ. ἀναλαβὼν, χνεσι ἡφίεσαν κατ' αὐτοῦ· καίτοι μὴ ἐκπρεπὲς ἀπεστέλλοι ⟨ἢ⟩ φανεισαῖεν, ὡς τε αὐτὸν συλ-
χ. ἀλλ' λαβεῖν, καὶ ὁ ἄλλος καὶ πέσαι ὑπὸ τοὺς λύκους· καὶ αὖθις πολλάκις ὑβριζόντων διεπλεύσω, καὶ ταῦτα διδάσκοντες ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐυεργετοῦμενοι διώκειν· καὶ ἐμοὶ μὲν πάντα τὰ ὄντα ἀφίσασιν αὐτοῖς ἐν πόνοις καὶ διὰ ῥημάτων καὶ διὰ πραγμάτων. καὶ οἰκέτην δέ τινος ῥα-
πίσαντος αὐτὸν, φησὶν· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς,

πῶ

χ. σεμνάται; τῆς ἀυτῆς τιμῆς; ἀλλ' ὁ μὲν Παῦλος φησι καὶ ἐνύστας ἐβάστασε καὶ τὸν μαθητὴν Βασιλίδην, τὸ δὲ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὁ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον ὑπέρ γε τοῦτο ἐποίησατο ἕως ἐντολῆς ἔλαβε· καὶ πῶς δυνήσεσθε τοῦτο; ὁρᾶς ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐντολὴν λαβεῖν τὴν ἀπονοίαν τὴν λεγομένην ἀφῆκε, καὶ κείνους ἐπαύσατο, ἐξὸν μὴ ποιῆσαι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐποίησε, διὰ τοῦτο τὸν αὐθέντην ἐβεβαίωσε φήσας ἐμὲ ποιῆσαι, ἵνα καὶ ὅταν φύσω, καὶ σὺ φυσᾷς ὁ ἐντολὴν τὴν λεγομένην, γνωρίζωσιν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀκοῆς ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀκουόντων ἀσθενείας.

50 Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ, καθὼς εἶπέν μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ. Ὁρᾷς ὅτι οὐκ ἔστιν τὴν ἐξουσίαν, ὁ γὰρ ἐντολὰς λαβὼν, οὐκ ἔστιν ἑαυτῷ κύριος. καίτοιγε αὐτὸς φησιν· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. εἶτα ἐγείραι μὲν ὃς θέλει ἐξουσίαν ἔχει ἐντολὴν λαβεῖν· ὁ δὲ βούλεται οὐκ ἐλέγχει, ὁ δὲν θέλει ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τὸν οὐρανὸν, τοῦτ' ἔστιν· ὅπερ οὐκ ἔχω φησὶν ὃ τι χρήσωμαι ἑτέρῳ τῷ ἐξουσίαν λέγειν, ἐπειδὴ ἐμὲ φιλεῖσθαι. ἐγὼ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολή μου ζωὴ αἰώνιός ἐστι. τοῦτο ἐκείνους ἐδύνατο πλουσίους αὐτοὺς λέγοντας, καὶ ὅτι λυμῆναι τοῦ ἔργου ἐγένετο τοῦτο εἶπεν. ὅταν γὰρ λέγῃ, ἐγὼ δύναμαι, μὴ εἰς τὴν ἀπωλείαν τὴν τῶν ἐναντίων ἀναπέσῃ αὐτόν. ἔμελλε γὰρ τὰ τῶν μονογενοῦς καὶ μόνου πατρὸς ἐπιδείκνυσθαι, ὅτι οὐδὲν ἐγὼ ὡς ἴδιον φέρομαι διελέγχων τοῦτο, ἀλλὰ πάντα ὡς τοῦ πατρός. καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν ἐπὶ τὰ ἐντάφια ἐκάλεσε τὸν Λάζαρον, ἵνα εἴπῃ, ὅτι ἵνα τέλειον ἐμαυτὸν ἀποδείξω ὑγιέστερόν σε ἀφῆκα φαίνεσθαι· ποιεῖ δὲ τοῦτο, καὶ ὅταν ἐπιτιμήσῃ τῷ ἀνέμῳ τοῦ ἐπιτιμῆσαι τὴν ὠμότητα. καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων τὰ ἔργα ποιεῖ. Οὐδὲν οἰκονομῶν τοιοῦτον λέγω, ὥστε ἐν ἐμοὶ πεπαῦσθαι τὸν λόγον. καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων τὰ ἔργα ποιεῖ, ἵνα μὴ ἐμοῦ δόξῃ, καὶ οὐκ ἀφῆκε με μόνον ὁ πατήρ. ὁρᾷς πῶς πάντα ἐστὶ ζωμημένον ἑαυτῷ τῷ πέμψαντι, ἐν οὐδὲν μέσον ἐστί; καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, οὐ τῶν οὐσίαν ἀφαιρούμενος λέγει, ἀλλὰ δι' ἀλλότριον καὶ ὑφειμένον ἀνατίθησι. Εἰ δὲ ἀνθρωποι κύριοι ἑαυτῶν, πολλῷ μᾶλλον ὁ μονογενὴς ὑιός. καὶ ὅπου ἔστι ἀληθείας, ἐκεῖ καὶ ἐγὼ παρεῖναι φησὶν ὁ Παῦλος, ὅπου ἐκείνους ἐπαύσατο φιλονεικοῦντας, καὶ ἐνταῦθα ἐκείνους ἐλέγχει τοὺς φιλονεικοῦντας ἐκεῖ, ἵνα ὑπὲρ ἀληθείας ἐκλείπῃ.

Φεύγωμεν τοίνυν τὸ ἄθεμιτον καὶ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖν. ποικίλον γάρ ἐστι τὸ πάθος τοῦτο, καὶ πολυτρόπως ἐπιβουλεύει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν δόξῃ, καὶ ἐν πλούτῳ, καὶ ἐν ἄλλοις τισί. ἀφ' ἑαυτοῦ τοίνυν λαλεῖ ὁ τὸν ἔπαινον τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀγαπῶν, ὁ τὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων δόξαν διώκων, ὁ τὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἡδονὴν ἐπιζητῶν, ὁ τὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὠφέλειαν ἀναζητῶν. ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ καὶ ὁ τὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυμῶν ἐξουσίαν καὶ ἀρχή

σα, πάντας αὐτοὺς ἀδάμαντος ἐποίησε στερροτέρους. ἐπεὶ οὖν ὅτου ἰδοὺ ὁ κωλύει αὐτὸν πιστεῦσαι τότε, ἄκουσον τί φησιν.

44 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς Ⓦ πέμψαντά με.

Ὡσανεὶ ἔλεγε, τί διεδίκασε πιστεῦσαι εἰς ἐμέ; εἰς Ⓦ Θεὸν ἡ πίστις διαβαίνει δι' ἐμοῦ, ὥστερ οὖν καὶ ἡ ἀπιστία. ὅρα πῶς διαβὰς πάντων τὸ ἀνωμαλώτατον δείκνυσι τῆς οὐσίας. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων ἐμοί, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι τῷ ῥήματι ἔνεκεν ἔλεγεν, ὃ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων δυνατὸν ἰδεῖν εἰπεῖν. ὁ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις πιστεύων, οὐκ αὐτοῖς πιστεύει, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ὥσπερ τῆς εἰς τὴν οὐσίαν πίστεως αὐτὸ φησιν, οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων μοι τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ. καὶ διαβαμοῦ, φησι, εἶπεν αὐτηρότερον· ὁ πιστεύων εἰς Ⓦ πατέρα, οὐκ εἰς Ⓦ πατέρα πιστεύει, ἀλλ' εἰς ἐμέ; ὅτι εἶπεν ἄν, ἰδοὺ ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς Ⓦ πατέρα, καὶ εἰς σὲ οὐ πιστεύομεν. καὶ γὰρ ἀσθενέστερον ἔπι διέκειτο. τοῖς γοῦν μαθηταῖς διαλεγόμενος οὕτως εἶπε· Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. τούτους δὲ ἀσθενεστέρους ὁρῶν τοιαῦτα ἀκούσαι ῥήματα, ἄλλως διαλέγεται, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστι πιστεύσαι τῷ πατρὶ, μὴ πιστεύσαντας εἰς αὐτόν. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὡς ἐπ' ἀνθρώπου εἴρηται, ἐπάγει· Ioan. ιδ. α.

45 Ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Τί οὖν; σῶμά ἐστιν ὁ Θεός; οὐδαμῶς. θεωρείαν γὰρ, τὴν τοῦ νοῦ φησιν ἐνταῦθα, καὶ σύνεσιν τὴν ἀκριβεστάτην δηλοῖ. καὶ τί ἐστιν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ; ὡς ἂν εἴποι τις· ὁ τὸ τοῦ ποταμοῦ διαιροῦμενον ὕδωρ, καὶ ὃ τὸ ποταμὸν, ἀλλὰ τὸ τὴν πηγὴν λαμβάνει. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴν ἐπ' ἀνθρώπου ἐνέγκασα εἰκὼν ὡρος τὸ προσκείμενον. Εβρ. α. γ.

46 Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ πατὴρ τὸ πάντα καλεῖται πάντα χοῦ τὸ τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ καινῇ, καὶ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὀνόματι. ὅρα τοῦτο καὶ Παῦλος ἀπαύγασμα αὐτὸ καλεῖ, σύνεσιν μαθών. καὶ πολλαχοῦ δείκνυσιν ἐνταῦθα τὸ πρὸς τὸν πατέρα συγγένειαν τὸ σοφὸν καὶ μέσον, εἴγε τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, μὴ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον διαβαίνειν φησί. φῶς δ' ἑαυτὸν καλεῖ, διὰ τὸ τῆς πλάνης ἀπαλλαττειν, καὶ τὸ νοητὸν λύειν σκότος. 47 Καί τίς μου μὴ ἀκούσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω Ⓦ κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω Ⓦ κόσμον. Ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ὅτι διὰ ἀσθένειαν τοῦτο καταφρονοῦντας πρόσταγμα, διὰ τοῦτο εἶπε τό, οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω Ⓦ κόσμον. Εἶτα, ἵνα μὴ ῥᾳθυμότερον περὶ ταύτην ἔχωσι, μαθόντες ὅτι ὁ πιστεύων σώζεται, ὁ δὲ ἀπιστῶν κολάζεται, ὅρα πῶς αὐτοῖς καὶ φοβερὸν ἐπέστησε διαιτητήριον, ἐπάγων τὸ λέγειν· 48 Ὁ ἐμὲ ἀθετῶν, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. Εἰ ὁ πατὴρ οὐδένα κρίνει, καὶ σὺ οὐκ ἦλθες ἵνα κρίνῃς τὸν κόσμον, τίς αὐτὸν κρίνει; Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦτό φησιν, ὅτι οὐ τότε δυνήσονται ταῦτα λέγειν, ἀλλὰ τὰ ῥήματα, ἃ ἐλάλησα νῦν, ἐν ταῖς χερσὶ κατηγόρου, ἐλέγχοντα αὐτοὺς καὶ πᾶσαν ἀκατάσχετον ἀπολογίαν. καὶ ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα. ποῖος λόγος;

49 Ὅτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα· ὅτι ὁ πέμψας με πατὴρ, ἐκεῖνός μοι ἔδωκεν ἐντολὴν, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω, Καὶ ὅσα τοιαῦτα ἑτέρωθι. ἆρα ταῦτα διὰ αὐτοὺς ὅτως ἔλεγεν, ἵνα μηδεμίαν ἔχωσιν ἀπολογίας πρόφασιν. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τί Ησαΐας πλέον εἶχε; καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὃ αὐτὸ τοῦτό φησι· Κύριος δίδωσί μοι γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γνῶναι καιρὸν ἐν εἰπεῖν λόγῳ. τί δὲ Ἰερεμίου; καὶ γὰρ ἐκεῖνος, ὅτε ἐπέμπετο, ἐνεπέφυε. τί δὲ Ησ. ν. δ. Ιεζεκιήλ; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὴν κεφαλίδα καταφαγών, ὅτως ἐφθέγγετο. ἄλλως δέ, ὑπερβησονται μέλλοντες ἀκούειν ὅσπερ ἔλεγον, αἴτιοι τῆς γνώσεως ὕστερα αὐτοῖς. εἰ γὰρ ὅτε ἐπέμπετο, ἐνετείλατο τότε ἔλεγε, τί εἴπῃ, λοιπὸν ἔρρει ὅτι ἐν καιρῷ ἡ πεμφθεῖσα οὐκ ἤδει. καὶ εἰ τούτων ἀσεβέστερον τὸ ῥήμα, εἰ ὅτως αὐτὰ λέγοιτο, ἐν μὴ καταμαθοῦσι τῆς ἀπιστότητος Ιζ. γ. α.

τος

ϗ ἐπὶ τῶν φιλονεικούντων πρὸς τὸ Θεοῦ λόγους ϗ. ἰδίωμα γ' ϗ τοῦτο τῆς γραφῆς· ὡς ἐπὶ τοῦ, Παρέδωκεν εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ἐπὶ ὃ, ἀπίναι με τοῖς ἔθνεσι· τοῦτ' ἔστι, Συνεχώρησεν, ἀφῆκεν. οὐχὶ γὰρ ἐνεργεῖται αὐτὰ ὑπ' αὐτοῦ Εἰσάγλ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑτέρων πονηρίας τοῦτα γινόμενα δείκνυσιν. ὅταν γὰρ ἐγκαταλειφθῶμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, παραδιδόμεθα τῷ ἰδίῳ ἑαυτῶν θελήματι· τῇ γὰρ βολῇ τῇ παραδοθείσῃ, μυρία παέρχεται δεινά. Φοβοῦ τοίνυν ⓦ ἀκροατὴ φησὶ, ἐσκλήρυνε ϗ πρέδωκεν. ὅτι γὰρ αὐτὸς οὐ μόνον οὐ παραδίδωσι, ἀλλ' οὐδὲ ἐγκαταλιμπάνει, ἐὰν μὴ βιασθῶμεν, ἄκουσον τί φησιν· Οὐχὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διιστῶσι δυὰ μέσον ἐμοῦ ϗ ὑμῶν; ϗ πάλιν, Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπόλουνται, ἀπολοῦνται. ὁ δὲ Ὡσηέ φησιν· Ἐπιλάβηται νόμου Θεοῦ σου, ὅπως ἐπιλήσωμαί σου κἀγώ. καὶ αὖ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· Ποσάκις ἠθέλησα ὅπως συναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, ϗ οὐκ ἠθελήσατε; ϗ ὁ Ησαΐας ὁ πάλιν, Ηλθον, ϗ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα, ϗ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούσομαι. Ταῦτα δὲ λέγω, δεικνὺς ἡμᾶς ἀρχομένους τῆς ἐγκαταλείψεως, ϗ αἰτίους γινομένους τῆς ἀπωλείας. ὁ γὰρ Θεὸς οὐ μόνον οὐ καταλιπεῖν θέλει κολάσαι βουλόμενος, ἀλλ' ϗ ὅταν κολάζει, μὴ θέλων αὐτὸ ποιεῖ. Οὐ βούλομαι γάρ, φησι, ⓦ θανάτον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ὑπερβάλλον ϗ ζῆν αὐτόν. ὁ δὲ Χριστὸς ϗ ἐπὶ τῆς καταφορᾶς Ἱερουσαλὴμ δακρύει, οὐ μόνον ὅτι φίλων ποιοῦμαι.

Ησ. ιθ. β. Ψαλ. κζ. Ωσ. δ. ε. Λουκ. ιγ. λδ. Ησ. ν. β. Ιεζεκ. ιη. λβ.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, πάντα παρατρέπωμεν ὥστε μὴ ἀφεῖναι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐχώμεθα τῆς ϗ ψυχικῆς ὑπερβολῆς ϗ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, καὶ μηδὲν παρατρέπωμεν ἡμῶν τὰ μέλη (τοῦτο γὰρ μανιωδῶν καὶ ὀξυηκότων ἐστὶν) ἀλλ' ὅσῳ αἱ κακῶς ἐξακουσθεῖσαι ἐδωρήν, θεραπεύσωμεν μᾶλλον. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς σώμασι πολλοὺς πολλάκις ὁρῶμεν δυσπαθοῦντας καὶ ἐξηρεθισμένους καὶ αἰσθανομένους, καὶ δ' παυόμενα ὅπως πρὸς τοὺς φάρμακα. τί γὰρ ποδαλγίας χεῖρες; ἢ τί χειρὸς πόδες; ἀρ' οὖν ἀποκόπτωμεν τὰ κῶλα; ἀδαμῶς· ἀλλὰ πάντα ποιοῦμεν ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ κακοῦ δυσαλύτου. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν ποιῶμεν· καὶ, ἂν ἀνίατα νοσῶσι, μυρίως θεραπεύοντες, καὶ βαστάζωμεν ἀλλήλων τὰ βάρη. ὅταν γὰρ πληρώσωμεν ⓦ νόμον τὸν Χριστοῦ, καὶ τυχόμεθα τῆς ἐπαγγελίας ἀγαθῶν, χαίρει ϗ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Χ. ἀπολλυμένων ἢ Ιερουσαλὴμ χρυσοῦν, ὁ ϗ Χ. ὅσῳ μᾶν.

Χ. πολλά

Ομιλ. ξθ. 42 ΟΜΩΣ ΜΕΝΤΟΙ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝ-

των πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. 43 Ηγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Χ. τῶν τοῦ Θεοῦ.

Αντα μὲν φεύγει ὁμοίως πάντων ἀναγκαίως ϗ τὴν ψυχικὴν διαφθείρει· τὰ πάντα· πολλῷ γ' πλέον ἐκεῖνα ϗ πολλὰ καὶ δι' ἑαυτὴν πείθοντα ἁμαρτήματα· ἵνα δὲ λέγω, ἡ φιλαργυρία. ἔστι μὲν οὖν καθ' ἑαυτὸ δεινὸν τὸ κακόν· πολλῷ γ' ϗ χαλεπώτερον, ὅτι ῥίζα καὶ μήτηρ ὅτι πάντων τῶν κακῶν. διοῦτον καὶ ἡ κενοδοξία. ἰδοὺ γοῦν καὶ ὅταν τῆς πίστεως διὰ ⓦ τῆς δόξης ἀπήρασαν ἔρωτα. πολλοὶ γάρ, φησι, καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· διὰ γ' τοὺς Ιουδαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἐμῶζεν ἐλέγχων, Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, ϗ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; οὐκ ἀρα ἄρχοντες ἦσαν, ἀλλὰ δῆλοι δηλεῖαν τὴν ἐκάστου πλοῦν· διὰ καὶ οὗτος ὑστέρησεν ἐλυθη ὁ φόβος. οὐδαμοῦ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ὁρῶμεν τοῦτο κατεχόμενος ὦ παῦ. καὶ γὰρ ἄρχοντες ἐπ' ἐκείνων ἐπίστευσαν καὶ ἱερεῖς. ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος χάρις ἐλεύθε-

Ρομ. α. κη.

λιν βπίσας, ὃ αὖθ' τοῦτο πεῖσ. ϗ διλωεχῶς ἴδοι τις ἀῦ ὕτω ποικίλοντα τὴν διδασκαλίαν, πρυσία, ἀποισία, ζαπεποῖς, ὑψηλοὶς λόγοις· ὃ ϗ ἐν ζαῦθα πεποίηκε. τοσαῦτα ϗ αὐτ' σημεῖα πεποιηχότος, οὐκ βπίστευον εἰς αὐτόν, φησιν,

38 Ινα πληρωθῇ ὁ λόγος Ησαΐου, ὃν εἶπε· Κύριε, τίς βπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ϗ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; Καὶ πάλιν 39 Οὐκ ἠδύναντο, φησι, πιστεύειν, ὅτι εἶπεν Ησαΐας· 40 τετύφλωκε αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ϗ πεπώρωκε αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, ϗ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, ϗ ἐπιστρέψωσι, ϗ ἰάσομαι αὐτούς. 41 Ταῦτα ϗ εἶπεν, ὅτι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ ϗ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. Ἰδοὺ πάλιν ὃ, ὅπερ, ϗ εἶπεν, οὐχὶ αἰτιολογίας, ἀλλ' ἐκβάσεως. Οὐδὲ ϗ ὅτι εἶπεν Ησαΐας, οὐκ βπίστευον· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔμελλον πιστεύειν, διὰ τοῦτο εἶπεν Ησαΐας. τί οὖν οὐχ οὕτως ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ἀλλὰ τὴν ἀπιστίαν ἀπὸ τῆς προφητείας, ὡς τὴν προφητείαν ἀπὸ τῆς ἀπιστίας εἰ) φησι· ϗ πρεσβύτερον, σφοδρότερον τοῦτο αὐτὸ τίθησι, οὕτω λέγων, διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι εἶπεν Ησαΐας· οὐτωσὶ προδηλῶσαι διὰ πολλῶν βούλε) τὸ τῆς γραφῆς ἀψευδές· ἐπὶ ὅσαν προεφήτευσεν, οὐχ ἕτερος ἀξίωσε, ἀλλ' ὡς εἶπεν. ἵνα γὰρ μὴ τις λέγῃ, ϗ τίνος ἕνεκεν ἦλθεν ὁ Χριστός; οὐκ ἤδει ὅτι οὐκ ἔμελλον αὐτῷ πιστεύειν; ϗ σὺ προφήτας εἰσάγει τοῦτο εἰδότας. ἦλθε ϗ, ἵνα προφασιν μὴ ἔχωσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἃ γὰρ προεφήτευσεν ὁ προφήτης, ὡς πάντως ἐσόμενα προεφήτευσεν. εἰ γὰρ μὴ πάντως ἔμελλεν ἔσεσθαι, οὐκ ἂν προεῖπε· πάντως ϗ ἔμελλεν ἔσεσθαι, ὅπερ αἰνίττεται

ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη λέγων, ᾗ πάλιν ἑξῆς ἅπτωται· ᾗ ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ, καὶ ἄλλαχοῦ πολλαχοῦ σωπᾷ περὶ ταῦτα ἀμφότερα. ᾗ ὁ πατριάρχης ᾗ εἰπών, ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων, ἐπήγαγε· Καὶ ὡς σκύμνος λέοντος, τίς ἐγερεῖ αὐτόν; ἐμοὶ γὰρ ὁ πάππος ᾗ τ' ἀνέβαινε, καὶ ἀναπεσὼν ἐκοιμᾶτο. Gen. μθ. θ. Num. κδ. θ.

ἀνάγκη δὲ ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐπιθεῖναι τοῖς λεγομένοις. Τί οὖν ὁ Χριστὸς; Ἐπισημαίνων αὐτοῖς δεικνὺς, ὅτι ὁ πάντος τοῦ κόσμου κύριος ἐν τῷ αἰῶνα μένει. Τὰ δὲ ὅσα πῶς κακουργοῦσι, οὐ γὰρ εἶπον, ὅτι ἡμᾶς ἠκούσαμεν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐδὲν παθεῖται, οὐδὲ σωθήσεται, ἀλλ' ὅτι μένει εἰς τὸν αἰῶνα. κἂν τοῦτο δὲ εἰρημένον ἐπαπορήσειέ τις. τῇ γὰρ ἀθανασίᾳ τὸ πάντος οὐκ ἐναντίον κώλυμα. ἐπειδήπερ ἐστὶν ἰδεῖν, ὅτι πολλὰ τῶν ἀμφιβόλων ζωΐσεται, καὶ ἑκόντες ἐκακούργησαν. ὥσπερ γὰρ ἐφθη τοῖς θαύμασι θεραπεύσας ἀνθρώπους, ἀκούσαντες τὸ ὑψωθῆναι ἐπαύσατο, τοιοῦτον καὶ ἐνταῦθα, τοῦτο ἀκούσαντες σωθήσονται. Εἶτα λύσεις· Τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; τὸ τοῦτο κακουργοῦσι. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι περὶ σοῦ τοῦτο λέγεται, καὶ εἴπῃς ὅτι δι' ἀπάθειαν ἐπαπορούμεθα. ἴσθι γὰρ οὐκ οἶδα μὲν περὶ τίνος λέγεις, καὶ ὅμως ἀποφαινόμεθα. Τί οὖν ὁ Χριστός; Ἐπισημαίνων αὐτοῖς τὸ δεικνὺς, ὅτι τὸ πάντος οὐδὲν κώλυμα τοῦτο τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα,

35 Ἔτι, φησὶ, μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστί. Δηλονότι, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ μεσιτεύσας ἐστί. καὶ γὰρ τὸ φῶς τὸ ἡλιακὸν οὐκ ἀναιρεῖται, ἀλλὰ μικρὸν ὑποχωρήσαν πάλιν φαίνεται. Περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε. Ποῖον ἐπαύδα λέγει καιρόν; ἆρα τὸν πρόσθεν ζωὴν ἅπασαν, ἢ τὸν περὶ τὸ σταυροῦ χρόνον; ἔγωγε οἶμαι ἀμφοτέρους. διὰ γὰρ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, πολλοὶ μὲν τὸν σταυρὸν ὑπέστειναν. λέγει δὴ ταῦτα κατανεύων αὐτοῦ εἰς τὴν πίστιν, ὅπερ καὶ δυνατώτερον πεποίηκεν, ὅτω λέγων, Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ioan. ζ. λγ.

Ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

Πόσα χρὴ τοὺς Ἰουδαίους νῦν παρατηρεῖσθαι, καὶ οὐκ ἴσασι τί παρατηροῦσι, ἀλλ' ὡς ἐν σκότει, ὅτω βαδίζοντες; δικαιοῦσι μὲν τὴν ὁρθὴν ὁδεύειν ὁδὸν, τὴν δ' ἐναντίαν βαδίζουσι, σαββατον κατηχοῦντες, καὶ νόμου φυλάττοντες, καὶ βρωμάτων παρατηροῦσι, καὶ οὐκ ἴσασι ποῦ περιπατοῦσι. Διὰ τοῦτο ἔλεγε· ἴσ. περιῶσι,

36 Περιπατεῖτε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε, Τουτέστιν, ἐμοὶ υἱοί. καίτοι οὐ παρεσομένοις φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς, Ὅτι οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν, τουτέστι, τοῦ πάντος· ἐνταῦθα δὲ αὐτοὺς λέγεται τούτοις γεννᾶν, ἵνα μάθῃς, ὅτι μία ἐνέργεια πάντος καὶ υἱοῦ. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἀπ' αὐτῶν, ἐκρύβη. Νῶν τί κρύπτεται; οὐδὲ γὰρ λίθους ἦραν κατ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐβλασφήμησάν τι τοιοῦτον, οἷς ἐμπροσθεν. ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐκρύβη; ἵνα καρδίας ἐμβαπύνων ἤδη τὸν θυμὸν αὐτοῖς ἀγειάρωνται, εἰ καὶ μηδὲν ἐφθέγγοντο· ἠδὴ ζέοντα δὲ φονῶντα, καὶ οὐ μεμένηκεν ὥστε εἰς ἔργον ἐξελθεῖν, ἀλλὰ κρύπτεται, παραμυθούμενος αὐτῶν τὸν φόβον. ὅρα γοῦν πῶς αὐτὸν ἠνίξατο ὁ εὐαγγελιστής. διὰτοῦτο γὰρ ἐπήγαγε· Ioan. ι. λ. Ioan. ι. κα. Ioan. ιι. ν. Ioan. ς. κζ. χ. ἐλλ'

37 Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Ποῖα τοσαῦτα; ὅσα παρέλιπεν ὁ εὐαγγελιστής. Τὰ δὲ οὐκ ἐν τῷ μὴ ταῦτα δὲ τοῦτο δῆλον. ᾗ γὰρ ἀναχωρήσας ᾗ ἐνδυσάμενος, ᾗ ἐπορεύθη πάλιν ὑφειμένως αὐτοῖς διαλέγεται, ὅτω λέγων· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ᾗ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με. ὅρα γὰρ τί ποιεῖ. ἄρχεται ἀπὸ ταπεινῶν καὶ ζωοποιεῖν λύειν, καὶ καταφθάνει εἰς τὸν πατέρα· εἶτα πάλιν ἐνάγει τὸν λόγον. καὶ ὅταν ἴδῃ οὐκ ἀπειλουμένους ἀναχωρεῖ, καὶ πάλιν ἐφίσταται, καὶ ἀπὸ ταπεινῶν παρεισμιαίνεται πάλιν. καὶ ποῦ τοῦτο ἐποίησε; ποῦ γὰρ οὐκ ἐποίησεν; ὅρα γοῦν τὴν ἀρχὴν ἣν φησὶ Καθὼς ἀκούω, κρίνω. εἶτα ὑψηλότερον· Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, ὅτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. πάλιν, Ἐγὼ δὲ κρίνω ὑμᾶς, ἄλλος ἐστὶν ὁ κρίνων. εἶτα διαχωρεῖ πάλιν. εἶτα ἐπιστὰς τῇ Γαλιλαίᾳ, Ἐρωτᾷ, φησὶ, μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην. καὶ εἰπὼν τοῦτο αὐτὸ μεγάλα, οὐκ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκεν, οὗτι ζωὴν αἰώνιον δίδωσι, πάλιν διαχωρεῖ. καὶ τῇ σκηνοπηγίᾳ πάλιν

32 Καὶ ἐγὼ ἐὰν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Τυπίοι, ἢ τοὺς ἐξ ἑαυτῶν. Ἵνα μὴ ὡς εἶπεν, πῶς βλασφήσεται οὗτος, εἰ μὴ σταυρωθήσεται; λέγει, οὐ σταυρωθήσεται· πῶς γὰρ, τοῦ μὴ ζῶντος ἄλλους ἕλκοντος; ἢ οὐ λέγει τὸν ἀνάστασιν, ἀλλ' ὁ τῆς ὑψώσεως πλέον ὄντι, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀναστήσομαι, οὔπω ἦλθεν ὅπ ἢ πίστωσις· τῷ δὲ εἰπεῖν, ὅτι πίστευσουσιν, ἀμφότερα ζωαποδείκνυται, ὅτι καὶ ἀναστήσεται. Εἰ γὰρ νεκρὸς ἔμενε, καὶ ψιλὸς ἀνθρωπος ἦν, οὐδεὶς ἂν ἐπίστευσε. πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. πῶς δῶν φησιν, ὅτι ὁ πατὴρ ἕλκει; ὅτι, μοῦ ἕλκοντος, πατὴρ ἕλκει. ἑλκύσω δέ, φησιν, ἀπὸ τυράννου καταχθονίους, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν μόνων οὐ δυναμένους πρόσελθεῖν καὶ τὰς ἐκείνου χεῖρας διαφυγεῖν, ἅτε δυτικοῦντος. ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτο ἁρπαγὴν καλεῖ. Οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσῃ. Ταῦτα ἦ ὃ βίαιον αὐτοῦ πρᾶγμα ἔλεγεν. ὅπερ δῶν ἐκεῖ ἁρπαγὴν, ἐνταῦθα ἕλξιν ἐκάλεσε. Matth. ιβ. κθ.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες, διεγειρώμεθα, δοξάσωμεν τὸν Θεὸν, μὴ διὰ πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βίου· ἐπεὶ ἐκεῖ αἱ εἶπε δόξα, ἀλλὰ βλασφημία. ὁ γὰρ οὕτω βλασφημούμενος Θεὸς, ἕλλιπος ὅπως μαθοῦ, ὡς χριστιανοῦ διεφθαρμένου. διὸ δὴ δίομεν πάντα ποιῶν, ὥστε δοξάζεσθαι τὸν Θεόν. ἵνα γὰρ, φησι, τοῦ δούλου ἐκείνου, δι' ὃ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται (ὅταν ἦ ἁμαρτία, πᾶσα θλῖψις κόλασις καὶ τιμωρία ἕπεται) μακάριος ἦ, δι' ὃ τὸ ὄνομα δοξάζεται. μὴ τοίνυν ὡς ἐν τοῦ σκότους ὦμεν· ἀλλὰ πάντα φεύγωμεν τὰ ἀμύρτήματα, μάλιστα ἦ τὰ εἰς κενοδοξίαν διαβαίνοντα βλάβην, ὅθεν μάλιστα ἐν τούτοις ὁ Θεὸς βλασφημεῖται. τίνα γὰρ ἔχομεν συνήγορον, ὅταν ἑτέροις δῶναι πρόσκομεν, τὰ ἑτέρων ἁρπάζωμεν; τίς ἡμῖν ἔσται ἐλπὶς σωτηρίας; ἐὰν μὴ πεπαύκαμεν ἐφεδιάζοντες, καλέσῃ εἰ δὲ ἢ ἀπέδυσας ἐνδεδυμένον, ποίας τεύξῃ συγγνώμης; ταῦτα ζωηρὰς λέγοντες ὑ παυσόμεθα. ἴσως γὰρ ⓐ τήμερον μὴ ἀκούσαντες, αὔριον ἀκούσονται· ⓐ ἦ τῶν αὔριον μὴ παρόντες, τῶν μετ' ἐκείνων πεισθήσονται. Εἰ δὲ ἅπαντες καὶ ἀπιθῶς εἶεν διακείμενοι, ἀλλ' ἡμῖν αἰεύθυνον ἔσται τὸ δικαστήριον. Τὸ γὰρ ἡμῶν ἐπληρώσαμεν. ἤμοιτο ἦ μήτε ἡμᾶς αἰσχυνθῆναι ὅτι τοῖς λεγομένοις, μήτε ὑμᾶς ἐγκαλύψασθαι· ἀλλὰ πρόθυμος δυνηθῆναι μὴ παρρησίας ζημίαν ὅτι τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἢ αὐτοὶ δυνηθῶμεν καυχήσασθαι ἐφ' ὑμῖν, καὶ τὴν ἡμετέραν κακίαν ἀφαμυθήσῃ ἵνα λαβοῦσι, τὴν ὑμετέραν εὐδοκίμησιν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τοῦ ἁγίου πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ξη. 34 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΑΥΤΩ Ο ΟΧΛΟΣ, ΗΜΕΙΣ ΗΚΟΥσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς ⓦ αἰῶνα· καὶ πῶς λέγεις σὺ, ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι ⓦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

ΕΥφόρατον ἡ πλάνη καὶ ἀθεῖς, καὶ μυρίοις ἔξωθεν ἀλείφη) χρώμασι. καθάπερ ⓐ τὰ σαθρὰ τῶν τοίχων κονιῶντες, ἐκ ἰσχύουσι διὰ τῆς ἀληθοῦς ἐξορθοῦν· οὕτω καὶ ⓐ ψευδόμενοι ῥᾳδίως ἐλέγχονται· ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεπόνθασιν [ⓐ] Ιουδαῖοι. τὰ γὰρ Χριστοῦ πρὸς αὐτοὺς εἰρήκοτος· ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν· ἡμεῖς ἠκούσαμεν, φασιν, ἀπὸ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς ⓦ αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ὑψωθῆναι δεῖ ⓦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; ἄρα ἠδέσαν καλῶς ὅτι ὁ Χριστὸς ἀθάνατος ὃς ἐστι, καὶ ζωὴν ἔχει πέρας οὐκ ἔχουσαν. οὐκοῦν καλῶς ἠδέσαν ὅπερ ἔλεγε. καὶ γὰρ πολλαχοῦ τὴν γραφὴν ὁμοῦ καὶ τὸν παῦσιν καὶ ἀνάστασιν λέγει. καὶ γὰρ Ησαΐας ἅμα ταύτα πάθειν, Ως πρόβατον ὅτι Ησ. νγ. ζ.

ἐπ' οὐκ ἔγκλημα, οὐδὲ τὸ ψεύδεσθαι ὅτως ὠδὲ ὃ τῆς πρὸς ζωὴς ἐφίεται. ὁ γὰρ Χριστὸς σῶμα καθαρὸν ἀμαρτημάτων εἶχεν, οὐχὶ φυσικῶς ἀναγκῶν ἀπηλλαγμένον ἐπεὶ οὐδ' αὖ σῶμα ἦν. Διὰ δὴ τοῦτων ἡ ἕτερόν τι ἐπαίδευσε. ποῖον δὲ τοῦτο; ἵνα, εἴ ποτε ὀργῶν καταστέλλωμεν τὰ διάλια, μηδὲ ἅπαξ ἀποπηδῶμεν τῶν προσκειμένων. ταῦτα γὰρ εἶπεν, πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα, δείκνυσιν, ὅτι ὑπὲρ ἀληθείας ἀποθνήσκει, δόξαν εἰς Θεὸν ὁ Θεὸν ὁ προφήτης καλῶν· ἡ τοῦτο ζητοῦσα μὴ Θεὸν φανερόν. ἐλθὼν ἐπιτρέφειν ἡ οἰκουμένην. ἡ γνωρίζειν ὁ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἡ διαπράττειν αὐτόν· κρίνει δ' ἐν τοῦτο τοῦ τοῦ πατρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ· ἀλλ' ὅμως τοῦτο σιγᾷ. Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἡ ἐδόξασα, ἡ πάλιν δοξάσω. Ποῦ ἐδόξασεν; ἐν τοῖς προφήταις ἡμῶν. ἡ πάλιν δοξάσω μὴ Θεὸν φανερόν. τί οὖν ὁ Χριστός;

30 Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Ἐκεῖνοι γὰρ βροντὴν ἐνόμιζον εἶναι, ἢ ἄγγελον αὐτῷ λελαληκέναι. ἡ πόθεν τοῦτο ὑπώπτευσαν; μὴ γὰρ οὐχὶ τοιαύτη ἡ βέβαιος ἦν ἡ φωνή; ἀλλὰ βαρέως αὐτῶν ἀπεῖπεν, ἅτε παχυτέρων ὄντων ἡ σαρκικῶν ἡ ῥαθύμων. καὶ ὁ μὲν Θεὸς ἦχον κατέχειν μόνον· ὁ γὰρ, ὅτι μὲν ἐγένετο ἦν ἡ φωνὴ, ἤδεσαν· τί γὰρ ἐσήμαινεν, οὐκ ἔπ. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Διὰ τί τοῦτο εἶπε; πρὸς ἐκεῖνο· εἰσταμένους ὁ ἔλεγεν ἀεί, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ὢν τοῦ Θεοῦ δοξάζομεν, πῶς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐ τὸ ὄνομα δι' αὐτὸν δοξάζει; Διὰ γὰρ τοῦτο ἡ φωνὴ ἐγένετο. οὐ δι' αὐτὸς φησι, οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς· οὐκ ἵνα ἐγὼ μάθω τι ἀγνοῶν πρὸ αὐτῆς (πόθεν γὰρ οἶδα τὰ τοῦ πατρός) ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. ὅπερ γὰρ ἔλεγον, ὅτι ἄγγελος ἐλάλησεν αὐτῷ, ἢ βεβροντὴ γέγονε, ἡ οὐ προσεῖχον, φησι· ὅτι δι' ὑμᾶς ἐλέγετο, ἵνα καὶ ὅτως ἀναγκασθῶσι τοῦ ἐρωτῆσαι τί τὸ λεχθέν. ὁ ἐνθουμούμενοι, οὐδὲ οὕτως ἐπύθοντο ἀκούσαντες, ὅτι αὐτοῖς οὐκεῖ τὸ προσῆκον. ταῦτα γὰρ οὐκ εἰδότι προσῆκε ὁ ἐλέγετο, εἰκότως οὐκ ἐδόκει βέβαιος εἶναι ἡ φωνή. δι' ὑμᾶς ἡ φωνὴ γέγονεν. ὁρᾷς ὅτι καὶ παιδεία δι' αὐτοὺς ἦν, οὐχ ὡς τοῦ ἰδίου βοηθείας;

31 Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κάτω βληθήσεται. Τοῦτο ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς ὃ, ἐδόξασα καὶ δοξάσω; πολλὴν δὲ σφόδρα ζητεῖν ἔδοσαν. ὅπερ γὰρ εἶπε, δόξασόν, δείκνυσι καὶ Θεὸν ἔφησε τοῦ δόξης. Τίς ὁ ἔφησε ἐστί; σκῆνος βληθήσεται κάτω, φησί. τί δέ ἐστι, κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου; ὡσανεὶ ἔλεγε, δικαστήριον ἐστὶ καὶ ἐκδίκησις. πῶς καὶ νῦν ἔφησε; αἴφνης Θεὸν τοῦ ἀμαρτίαν, ὑπεύθυνον λαβὼν τῇ ἁμαρτίᾳ (διὰ γὰρ τῆς ἁμαρτίας εἰσῆλθεν ὁ θάνατος) εἰς ἐμοὶ τοῦτο οὐχ εὕρε. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπεπόθησε, καὶ θανάτου τοῦ ἔδωκε; τίνος ἕνεκεν εἰς τὸν Ἰούδα ψυχὴν εἰσέβαλεν ὥστε με προδοῦναι; μὴ γὰρ μοι εἶπης νῦν, ὅτι ὁ Θεὸς ὠργισμένοις (τοῦτο γὰρ οὐ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ σοφίας) τέως ἐκείνου ἡ γνώμη δέχεται ἐνδοῦναι τοῦ πονηροῦ. πῶς οὖν κρίνει ὁ κόσμος εἰ ἐμοὶ ὡσανεὶ δικαστηρίου καθεζομένῳ, λέγοντος) τοῖς αὐτὸν, ἔστω, πρόδωκας αἴφνης Διὰ τί ἁμαρτίας εἰσπηδήσας ὑπεύθυνος ὑρεῖν· Χριστὸν δέ· τί αἴφνης; οὐκ ἐνδηλον, ὅτι ἀδίκως; οὐκοῦν δι' αὐτοῦ ἐκδικηθήσεται ὁ κόσμος ἅπας. ἵνα ἡ καὶ σαφέστερον ἡ, ἡ ὅτι παραδείγματος αὐτὸ ποιῶν φανερόν. ἔστω τις βίαιος τύραννος, πάντας τοὺς ἐμπίπτοντας μυρίοις προβάλλων κακοῖς. οὗτος ἐάν συμβαλὼν βασιλεῖ, ἢ ὑφ' βασιλέως, ἀνέλη αὐτὸν ἀδίκως, ὁ ἐκείνου θάνατος ἡ τοῦ ἄλλης ἐκδικήσας δικαίως. ἔστω ὃς ὀφειλέτας ἁπαντῶν, καὶ τυπτέτω, ἡ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλλέτω· εἶτα ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπονοίας ἡ τὸν τοῦ αὐτοῦ ἐκπέμπει ἀφέτω. τοῦτ' ἡ ὧν εἰς τοὺς ἄλλους ἐποίησε δώσει δίκας. αἰσθήσεται γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος. οὕτω ἡ ἐπὶ τοῦ γέγονεν. ὧν γὰρ εἰς ἡμᾶς ἐποίησεν ὁ διάβολος, δι' ὧν εἰς Χριστὸν ἐτόλμησεν, ἀπαιτηθήσεται δίκας. ἡ ὅπερ τοῦτο αἰνίττεται, ἀκουσον τί φησι· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου βληθήσεται κάτω Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμοῦ·

32 Καὶ

εἶπεν, ὁ μὴ ἔθικεν αὐτῇ, ἀλλ' ὁ μισῶν αὐτόν. καθάπερ γὰρ τὴν μισουμένην σοὶ φωνὴν ἀκούσας ἀνέχῃ, οὕτω κἀμοὶ τὴν ἐμὴν ἡδέως· ὅταν καὶ τὸν ψυχρὸν, ὅταν σὺ μὴ τὰ ὀφειλόμενα τῷ Θεῷ δοκοῦντα, οὐ σφοδρότητος ἀποτρέφεσθαι χρή. ὅπου γὰρ καὶ θανάτου μέλλει λοιπὸν αὐξὶς ἀναλέγεσθαι, θανάτου τὰ ἐναντία, ἡ τοιαῦτα καταφρονήσεις καὶ καταπτήσεις, καταφρόνησιν ἐπαίσατο λέγων, τί λέγω, ἐὰν μὴ καὶ ἐμοὶ θανάτου ἡμαίως ἀνείκητε; ἀν γὰρ ὑμεῖς αὐξηθῆτε μὴ ἀποθάνητε, ὑμῖν ἔσται κέρδος ὀφθῆναι. ἡ ὅτε πῶς καὶ ταῦτα μυθεύεται καὶ λέγει. σφόδρα μὲν ζητητέον ἡ ἐπιτιμᾶς τὸ ἀκούσαι ὅτι δεῖ ἀποθανεῖν φιλοψυχοῦντα ἀνθρώπου. ἡ τί λέγω τὸ παράδοξον; ὅτι καὶ πολλοὶ ἀρίστου βίου ἡδέως πρὸ τοῦ θανάτου ἀναθήσονται, γὰρ τὸν τοῦ ὅτε καρπώσασθαι βίου, καὶ ταῦτα καὶ τῆς μελλόντων πεπιστευμένοι· οἱ, ἐπεὶ δὲ ἴδασιν οἰκοδομήματα ἡ κτήματα καὶ μεγέθη, δακρύουσιν ἐπιλέγοντες· πόσα ἀνθρώπου μεγέθη, καὶ ἡ κόνις, ὅταν πλήσῃ τῆς οὔσης ζωῆς ἡ ἐπιθυμία. ταῦτα τοίνυν ἀναλύων ὁ λέγει δισμά, φησὶν, ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ὅπου γὰρ ἐκείνοις ἐπαίνους ἔλεγε, καὶ τὸ φόβον αὐτῶν ἀνεκλύων, ἄκουσον τί φησὶν· ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ ὅπου θανάτου λέγων, καὶ πάντων ἀπάντων. δεῖ γὰρ πάντας τὸν διακονοῦντα τῷ διδασκαλίᾳ ἑπεσθαι καὶ σκηπτὸς πόσους αὐτοὺς ταῦτα διήλεγξε; ὀχ ὅτε ἐδιάκενσε, ἀλλ' ὅτε ἐθάρρησαν, ὅτε ἐνόμισαν ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι διὰ τὸν τῶν πολλῶν φιλίαν καὶ θεραπείαν. ὅτε καὶ διδασκάλους ἐνόμιζαν ἀκούσαι· καὶ ἀράτω τὸν φανερὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι τυτέστιν, ἀεὶ ἐν τῷ τέτραγμένος ἔσω, φησὶ, τοῖς κινδύνοις, τοῖς θανάτοις, τοῖς ἀποδημίαις τῶν ἐντεῦθεν. εἶπα, ὅπου τὰ φορτικὰ εἶπε, καὶ ὃ ἔπαθεν λέγει. ποῖον γὰρ τοῦτο ἐστὶν; ὃ αὐτὸς ἀκολουθεῖν, καὶ εἶναι ὅτι· ἀσαφὲς ὅπου διάστασις καὶ θάνατον διδάσκει). Ὅπου γάρ εἰμί, φησὶν, ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. Ποῦ ὁ Χριστός; ἐν οὐρανοῖς. καὶ τοῦ τῆς ἀναστάσεως τοίνυν ἐκεῖ μεταστήσωμεν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν. Ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, ἀγαπήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. Διὰ τί σοι εἶπεν, ἐγὼ; ὅπου οὐδέποτε τιμῶν τοῦτο ἐποίησαν τοῦ αὐτὸν δόξαν εἶχον, ἀλλὰ μείζονα τοῦ τὰ παῤῥησίας. ἡ γὰρ μηδὲ ὅπου ἀνάγκην αὐτὸν ἐχρῆν εἰδότες, πῶς μεγάλα τοῦ αὐτὸν ἐφαντάζοντο; διὸ δὲ τοῖς ἰδίοις Ζεβεδαίου φησὶν, Οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται τοῦτο τὰ παῤῥησίας μου· κείνοις αὐτὸς ὅστις ὁ κρίνων. ἐνταῦθα δὲ ἡ ὃ χρήσιμον πρόκειται. ὡς γὰρ χρήσιμον παύσεως διάκονος, ὅτως ὁ πατὴρ ἀποδέξεται.

27 Νῦν ἡ ψυχή μου τεταραγκεν. ἡ τί εἴπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Καὶ μὴν τοῦτο ἕνεκεν τοῦ παρεσκευάσθαι ὅτι θάνατον ἐλθεῖν. μᾶλλον δὲ οὐ παρεπορεύθη. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι αὐτὸς ἔζω τὴν ἀθλιαν ὠνῆτο αἰθεσίαν, δύκολος τοῦ θανάτου φιλόσοφος, ἡ πῶν δὲ ἀκαδώμου παῤῥησίας, δείκνυσιν ὅτι καίτοι ἀγωνιῶν αὐτὸν, ὅμως δι' ὃ ἦλθεν ὑπομένει. ταῦτα γὰρ τῆς οἰκονομίας ἐστὶν, ὑ τῆς θείστητος. διὰ τοῦτό φησι· νῦν ἡ ψυχή μου τεταραγκεν (ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει ὃ λεχθὲν, ἡ ὃ εἶπεν, πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης; ἡ ὅτε τεταραγκεν, ὡς δὲ ἀπαλλαγὴν ζητεῖ, εἶτα εὐθὺς διαφεύγει. ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ ἀσθενήματα. ἀλλ' οὐκ ἔχω τί εἴπω, φησὶν, ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ μόνος. Διὰ γὰρ τοῦτο ἦλθεν εἰς τὴν ὥραν ταύτην. Ὡσανεὶ ἔλεγε, καὶ δεησώμεθα, καὶ παρακαλῶμεν, μὴ φύγωμεν θάνατον· ἐπεὶ καὶ γὰρ νῦν παρακέκλημαι, ὡς λέγω ὥστε φυγεῖν. διὰ τί δὲ φέρω τὸ ὄνομα; ἀπαλλαγὴν μου ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλα τί;

28 Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Καίτοι τῆς παραχῆς τοῦτο διαγναζόσης λέγειν, τὸ σὸν ποιήσω, δόξασόν σου τὸ ὄνομα, τυτέστιν· ἀγαπᾷ λοιπὸν ὅπου φανερὸν· ὁ πολὺ δὲ ἀνθρώπινον ἐπιδείκνυται, ἡ τὴν φύσιν μὴ βουλομένην ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τῆς οὔσης ἀντιποιουμένην ζωῆς· διὸ καὶ ἔζω τὴν αἰθεσίαν παρῶν ἐμοῦ. ὥσπερ γὰρ τὸ πει-

νῶν

βοηθείας ἠρημωμένων. Εἰ δὲ τῇ ἔξωθεν χέρσῳ) σοφία, θαυμάζειν ἡ χρή, ἀλλὰ καταγελᾶν, ὅπου τοῖς μωροῖς χέρσῳ) διδασκάλοις. ὅτε γὰρ θεοῦ, ὅτε θείας πίστεως πύλαις εὐρυθμὸν ἠδυνήθησαν ἀνοῖξαι· ἀλλ' ἅπερ ἡ πρὸ ἡμῶν χρεὰ ἐπέστα, ταῦτα Πυθαγόρας ὠδύνατο ἤδει, ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι θαῦμας * καὶ ἰχθὺς καὶ κύων ψυχή. τούτοις δή, εἰπέ μοι, προσέχειν σῇ; καὶ πῶς; ἀλλ' ἔχει λόγον; μεγάλοι εἰσὶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνοι, καλοὺς βοτρύχους τρέφουσι, καὶ τελέως ἀναβεβόλλωνται· μέχρι τούτων αὐλῆς ἡ φιλοσοφία. ἀλλ' ἃ ἐνδοτέρω ἰδεῖν, τίφρα καὶ κόπις καὶ ὑγιὲς ὠδέν, ἀλλὰ ταῦρος ἀνεψυγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, πάντα ἀκαθαρσίας ἔχων γέμοντα καὶ ἰχῶρας, καὶ τὰ δόγματα πάντα σκωλήκων. ὁ γοῦν ποτὸς αὐτῶν ὃ ὕδωρ ἔφησεν εἶ) Θεὸν, καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον ὃ πῦρ, ἄλλος πὴν ἀέρα, καὶ εἰς τὰ σώματα κατιὼν ἐζήτησαν. τούτους οὖν, εἰπέ μοι, θαυμάζειν χρή, τοὺς ὧδε ἔννοιαν ἀσωμάτου λαβόντας Θεοῦ; Εἰ δέποτε καὶ ὕστερον ἔλαβον, ἀλλ' τὸ συγγενέσθαι ἐν Αἰγύπτῳ τοῖς ἡμετέροις. ἀλλ' ἵνα μὴ πολλὰ ὑμῖν ἐπάγωμεν δάκρυσι, σπεύδωμεν τὸν λόγον καταλύσωμεν. ἀν γὰρ ἀρξώμεθα τὰ ἐκείνων προφήτου δόγματα, καὶ ἃ μὲν θεοῦ, τί δὲ θεοῦ ὕλης, τί δὲ θεοῦ ψυχῆς, τί δὲ θεοῦ σωμάτων εἶπον, πολὺς ἔψεται γέλως· καὶ ὧδε τῆς πρὸ ἡμῶν κατηγορίας δείσονται. αὐτοὶ γὰρ ἀλλήλοις ἔβαλον. ὁ γοῦν καθ' ἡμᾶς γράψας τὸν θεὸν τῆς ὕλης λόγον, ἑαυτὸν ἀνῄρε. διόπερ ἵνα μὴ ματαίως ὑμᾶς ἀποχολήσωμεν, καὶ λαβύρινθον λόγων ἀνελίξωμεν, ταῦτα ἀφέντες, ἐκεῖσε ἐρεύξωμεν, τῆς ἀκροάσεως τὸν θεῖον ἔχειν ζητοῦντες, καὶ μή μοι λογομαχεῖν εἰς ὧδε δέον· ὁ γὰρ Παῦλος ὧδε φησὶ Τιμοθέῳ, καίτοιγε πολλῆς σοφίας ἐμπεπλησμένῳ, ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν σημείων ἔχοντι δυνάμεων. πειθώμεθα τοίνυν ἐκείνῳ, καὶ ταῖς φυλαρίας ἀφέντες, τὸν ἔργον ἐχώμεθα, φιλαδελφίας λέγω καὶ φιλοξενίας· καὶ πολὺ ποιησώμεθα τῆς ἐλεημοσύνης λόγον, ἵνα τῶν ἐπηγγελμένων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

κε. μθ' ἐκ τοῦ πατρὸς ἡ δ. ἄμα τῷ ἁγ. πνεύματι καὶ εἰς τοὺς αἰ. τῶν αἰ. Ἀμήν.

Ομιλ. ξζ. 25 Ο ΦΙΛΩΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΑΥΤΟΥ, ΑΠΟΛΕΣΕΙ ΑΥΤΗΝ· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. 26 Ἐὰν ἐμοί τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθείτω·

Λυκοῦ ὁ πρῶτος βίος, καὶ πολλῆς γέμων ἡδονῆς· ἀλλ' οὐχ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς προσπλωθεῖσιν αὐτῷ. Εἰ δέ τις εἰς τὸν θεῖον διαβλέψειε, καὶ τὰ ἐκεῖ ἴδοι καλὰ, ταχέως αὐτὸν καταφρονήσει, καὶ οὐδὲν ποιήσεται λόγον. ἐπεὶ καὶ κάλλος σωμάτων, ἕως μὲν ἕτερον μὴ φαίνηται λαμπρότερον, θαυμάζεται· ἐπειδὰν δὲ φανῇ τὸ κρεῖττον, καταφρονεῖται τὸ προτέρου. διὸ τοίνυν σπουδάσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ κάλλος ἰδεῖν, καὶ τὴν διαπρέπειαν τὴν ἐκεῖ βασιλείας κατοπτεύσαι, ταχέως ἂν οὖν τῶν δεσμῶν ἀπολυσόμεθα τῶν πρόσκαιρων. δεσμὸς γάρ τίς ἐστιν ἡ τροφὴ τὰ πρόσκαιρα συμπάσχα. καὶ εἰς τοῦτο ἡμᾶς ἐνάγων ὁ Χριστὸς, ἄκουσον τί φησιν· ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. αἰνίγματι ἐοικέναι δοκεῖ τὰ λεγόμενα. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πολλῆς ἐμπέπλησαι σοφίας. καὶ πῶς ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν; ὁ δὲ ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποιῶν καὶ ἀπόπους, ὁ χαριζόμενος αὐτῇ σῴζει ὃ δέον. διὸ ἔστω πρᾶγμά τις λέγων, Μὴ πορεύου ἐν τῇ ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς σου. αὕτη γὰρ αὐτὸν ἀπολεῖ (τὴν γὰρ ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἀγούσης ἀπάγει) ὥσπερ οὖν ὁ ἐναντίον ὁ μισῶν αὐτὸν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, σώσει αὐτήν. τί δέεσθαι, ὁ μισῶν αὐτήν; ὁ μὴ εἴκων αὐτῇ τὰ βλαπτόμενα κελευούσῃ. καὶ οὐκ

Σημ. ιθ. λ.

εἶπεν,

πο᾽ τῆς τῶ πραγμᾶ πίστεως αὐτὸ μεθοδεύει λέγων, ἐπεὶ καὶ σὺ τῷ σίτῳ τοῦτο γίνεται· μᾶλλον φέρει καρπὸν, ὅταν ἀποθάνῃ. Εἰ γὰρ σὺ τοῖς σπέρμασι τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ἐν ἐμοί. Ἀλλ᾽ οὐκ ἤδεσαν οἱ μαθηταὶ τὰ λεγόμενα. διὰ ζωοχῶς αὐτὸ πάθοι ὁ θαυμάσιος, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῆς μὴ ταῦτα φυγῆς. τοῦτον γὰρ τρόπον τῆς ἀναστάσεως διαλεγόμενος ὁ Παῦλος φησὶν λέγων ἐκεῖνος. 5

ΗΘΙΚΟΝ. Ποίαν οὖν ἔχουσιν ἀπολογίαν οἱ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντες, ἐν τοῖς σπέρμασι τοῦ σώματος καθ᾽ ἑκάστην μυλαινομένου τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν φυτοῖς, καὶ ὅπου τῆς ἡμέρας τῆς ἡμετέρας; πρότερον γὰρ διὰ φθαρτῶν τὸ σπέρμα, καὶ τότε ἀφθαρσίαν ἔφυσεν. ὅλως γὰρ, ὅταν ὁ Θεὸς ἢ ποιῇ, λογισμῶν οὐκ ἔστι χρεία. πῶς γὰρ δὲ οὐκ ὄντων ἡμᾶς ἐποίησε; ταῦτα πρὸς Χριστιανοὺς λέγω, οὐ λέγοντας πιθανὰ χρὴ φαίνεσθαι. ἐγὼ γὰρ καὶ ἑτέρων ἐρῶ ἀπὸ λογισμῶν ἀνθρωπίνων. τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν ἐν κακίᾳ διάγουσιν, οἱ δὲ ἐν ἀρετῇ. ἀλλὰ τῶν ἐν κακίᾳ διατελούντων πολλοὶ εἰς ἔσχατον γῆρας ἦλθον ὑπαθρώπους· τῶν δὲ ἐν ἀρετῇ, τὰ σώματα ὑποτεμνόμενοι. πότε οὖν τὰ κατ᾽ ἀξίαν ἀπολήψεται ἕκαστος; ἐν ποίῳ χωρίῳ; ναί, φησὶ· ἀλλὰ σωμάτων οὐκ ἔστιν ἀνάστασις. οὐκ ἀκούουσι τῶν Παύλου λεγόντων, ὅτι ὃ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν; ἀλλ᾽ ἐπεὶ ψυχῆς (οὐδὲ γὰρ φθείρεται ἡ ψυχὴ) ἡ ἀνάστασις ἀλλὰ τοῦ πεπτωκότος λίθου· ἔπεσε δὲ τὸ σῶμα. διὰ τί δὲ βούλει ἀνάστασιν εἶναι σώματος; πότερον οὐ δύναται ὁ Θεός; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἑκάστης ἀνοίας λέγειν. ἀλλ᾽ οὐ πρέπει; διὰ τί δὲ πρέπει τὸ φθαρτὸν ἐν τῇ ἀθανασίᾳ κοινωνῆσαι, κοινωνῆσαι δὲ τῷ θεοφιλεῖ; εἰ γὰρ μὴ ἔπρεπεν, οὐδ᾽ ἂν τῷδε τῷ δεσπότῃ ἐλθεῖν, οὐκ ἂν σάρκα αὐτὸς ἀνέλαβεν. ὅπερ δὲ ἀνέλαβε, καὶ αὐτῷ ἀνέστησεν, ἀκούουσι τί φησι· Βάλε τὸν δάκτυλόν σου, καὶ ἴδε, ὅτι πνεῦμα ὀστᾶ καὶ νεῦρα οὐκ ἔχει. διὰ τί δὲ τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν, εἰ βέλτιον ἦν χωρὶς σώματος ἀναστῆναι; τί δὲ πάλιν σημείου καὶ ἐνεργείας ἀλλ᾽ ποιᾷ, τί δὲ ὅλως ἔδωκε ζωήν; μὴ τοίνυν ἀπατᾶσθε τῷδε τῷ αἱρετικῷ, ἀγαπητοί. καὶ γὰρ ἀνάστασίς ἐστι, καὶ κρίσις ἔσται. ταῦτα δὲ ἀναιρῶσιν, ὅσοι μὴ βούλονται δοῦναι λόγον τῷ πεπιστευκόσι. καὶ γὰρ διὰ τὴν ἀνάστασιν τοιαύτην ἐστί), οἵα γέγονεν ἡ τοῦ Χριστοῦ. ἀπαρχὴ γὰρ ἐκεῖνος, καὶ πρωτοτόκος ἀπὸ τῶν νεκρῶν. Εἰ δὲ ἀνάστασις τοῦτο ἐστί, ψυχῆς καὶ θαρμοῦ καὶ ἀμυρτιῶν ἀπαλλαγή, ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἤμυρτε, πῶς ἀνέστη; πῶς ἡμᾶς τῆς κατάρας ἀπηλλάγηκεν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸς ἤμυρτε; πῶς δὲ λέγει, Ὅτι ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν; ταῦτα γὰρ ὁ ἀναμύρτητον δηλοῖ τὸν ὄντα. οὐκοῦν κατ᾽ αὐτοὺς ἢ οὐκ ἀνέστη, ἢ ἵνα ἀναστῇ, ἤμυρτε περὶ τῆς ἀναστάσεως. ἀλλὰ καὶ ἀνέστη, καὶ ἀμυρτίας οὐκ ἐποίησεν. οὐκοῦν ἀνέστη σῶμα πνευματικὸν καὶ ταῦτα τὰ παθήματα οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἢ κενοδοξίας ἔκγονα. φεύγωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ νόσημα. φθείρουσι γάρ, φησὶν, ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. οὐκ ἔστι ταῦτα ἀποστόλων διδάγματα. Μαρκίων ἐστὶν καὶ Οὐαλεντῖνος ὁ ταῦτα καινοτομήσας. φεύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί. οὐδὲν γὰρ ὄφελος βίου καθαροῦ, δογμάτων διεφθαρμένων· ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοὐναντίον, δόγματος ὑγιοῦς, ἐὰν βίος ᾖ διεφθαρμένος. ταῦτα ἕλληνες ἔτεκον, ταῦτα σκεῦος ἐξέχεαν, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων λαβόντες, καὶ τὴν ὕλην ἀγήρατον λέγοντες, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ὥσπερ οὖν εἶπον, οὐκ ἐν δημιουργὸς, μὴ ὑποχειρίου ὕλης ἀγήρατος· ὅπου καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠθέτησαν. ἀλλὰ μὴ παρέλθωμεν, εἰδότες Θεοῦ δύναμιν πάμφορον καὶ μὴ παρέλθωμεν. ὑμῖν λέγω ταῦτα. ἡμεῖς γὰρ τὴν ὥραν αὐτοὺς ἀφεθήσομεθα μάχλους. ἀλλ᾽ ὁ ἄοπλος καὶ γυμνὸς, καὶ εἰς ἀθενεῖς ἐμπίπτων, κἂν ἰσχυρότερος ᾖ, ῥᾳδίως ἁλώσεται. Εἰ μὲν γὰρ χαφὰς παρεστήκετε, καὶ μὴ ἕκαστον ἑαυτὸν ἡκονᾶτε τὴν ἡμέραν, οὐκ ἂν πρὸς ἦνεσαν τὴν ὥραν ἐκείνους φθεῖραι μάχλους, ἅμα καὶ συμπλέκεσθαι συνεβάλοντας ἀν. ἐγὼ ἰσχυρὰ καὶ ἀληθῆ. ὅπῃ δὲ χρὴ αὐτὸν οὐκ ἴστε, δέδοικα τὸν συμπλοκὸν, μὴ λαβόντες ὑμᾶς ἀόπλους καταβάλωσιν. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἀθανέστερον ἐκείνων τῶν τῆς τοῦ πνεύματος

βοηθείας

τά· ᾗ ἄλλος ᾖ εὐαγγελιστὴς λέγε, ὅτι ἐν ὑμῖν κεκρυμμένος ὁ λόγος ἀπ' αὐτῶν, ᾗ οὐκ ᾔδεσαν ὅτι
ὀφ' αὐτὸν ἀναφέρεται οὐκ ἐν τοῖς νεκροῖς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰκότως ἐκρύπτετο (διὰ γὰρ ἄλλος λέ- Ματθ.ις κγ.
γε εὐαγγελιστὴς, ὅτι καὶ ἔκαγον ἀκούοντες ἤλγουν δὲ ἦσαν ὑπὸ κατηφείας· τοῦτο δ', οὐκ ἐκ τοῦ μὴ
εἰδέναι (Ⓦ) τοῦ τῆς ἀναστάσεως λόγου· ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰκότως ἐκρύπτετο, ἅτε μείζονι ἢ
κατ' αὐτοὺς ὂ νοήσει τῆς ὅλου σοφίᾳ τοῦ πνεύματος οὐκ ἀπεκαλύφθη· ὅτι γὰρ μέγα ἦν. ἔρα
ᾧ φιλοσοφίαν εὐαγγελιστὴς, πῶς οὐκ ἐπαισχύνεται τῷ τοιούτῳ αὐτὸν ἀγνοίᾳ ἐκπομπεύειν. ὅτι μὲν οὖν γέγραπται, ᾔδεσαν· ὅτι δ' ἐπ' αὐτῷ γέγραπται, οὐκ ᾔδεσαν. καὶ γὰρ
καὶ ἐσκανδάλιστο αὐτῷ, ἐν γεθσεμανῆ· ὧν τοιαῦτα μέλλοι παθεῖν ὅτως ἐκδίδοσθαι. ἐν
ἄλλοις δ', οὐκ ἐν εὐθέως ἐχώρησαν τὴν γνῶσιν τῆς βασιλείας, ὧν ἔλεγε. ἐν γὰρ ἄλλος εὐ-
αγγελιστὴς φησιν, Ὅτι περὶ βασιλείας ἐδόκουν ταῦτα λέγεσθαι. Ματθ.κ κε·

17 Ἐμαρτύρει δὲ ὁ ὄχλος, ὅτι αἰείσατο (Ⓦ) Λάζαρον. Οὐ γὰρ δὴ τοσοῦτοι με-
τέγοντο δόξαφῆς, φησὶν, εἰ μὴ ὅτις ἴδοιεν ἓν σημεῖον.

19 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς αὐτούς· Θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε, ὁ κό-
σμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθε· δοκεῖ δέ μοι τοῦτο εἶναι τῶν ὑγιαινόντων μᾶλλον, οὐ τολμῶντων δὲ προ-
σελθεῖν σαθρὸν ὄντα· εἶτα ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως κατεχόντων αὐτοὺς ὡς δυνατὰ ὀπτικῶς. κόσμον δὲ ἐνταῦθα πάλιν, τὸν ὄχλον φασίν. οἵδε γὰρ ἡ γραφὴ κόσμον ἐν τοῖς κλίσιν λέγειν, ἐν
οὐδὲν ὑπερβολὴ ζωῆς. καὶ ὁ μὲν φησιν, ὅταν λέγῃ, Ὁ ἐκφέρων τὸν ἀριθμὸν τῶν κόσμον Ησ μ.κε.
αὐτοῦ· τὸ δὲ, ὅταν λέγῃ, Ὁ κόσμος ὑμᾶς οὐ μισεῖ, ἐμὲ δὲ μισεῖ. ἐν γὰρ ἐνταῦθα ἀκριβῶς εἰ- Ιωαν. ζ.ζ.
δέναι, ἵνα μὴ τοῦδε τοῦ σημασίαν τοῦ ὀνόματος λαβεῖν προέχωμεν τοῖς αἱρετικοῖς.

20 20 Ἦσαν δὲ Ἕλληνες τῶν ἐλθόντων ἀναβαίνειν προσκυνῆσαι ἐν τῇ ἑορτῇ.
Ἕλληνες ὄντες λοιπὸν τὸ προσήλυτοι γίνεσθαι, ἦσαν ἐν τῇ ἑορτῇ. τῆς φήμης δὲ ἐξε- Ἰσ. ἔφησε
δοξεισης, λέγεται· 21 Θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ὁ δὲ Φίλιππος τοῦδε ἔχεται
τῷ Ἀνδρέᾳ, ἅτε προ αὐτοῦ ὄντι, ᾗ ὃ προ ἄγμα αὐτοῦ κοσοῦσθαι. Ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι ἁπλῶς
αὐ ἔντει. ἤκουσε γὰρ· Ὅτι ἐν ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε. ἐξὸν τοῦτο μὲν τῶν μαθητοῦ κοι- Ματθ. ι. ε.
νωνεῖν μύου, τῷ διδασκάλῳ ἀναφέρει· ἀμφότεροι γὰρ εἶποι αὐτῷ. ὁ δὲ τί φησιν;

23 Ἦλθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 Ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει.
Τί ἐστιν, ἦλθεν ἡ ὥρα; ἔλεγεν, Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, πᾶσαν ἐγκόσμιον ἀγω-
μοσιωνῆς προσφασιν ἀπὸ Ἰουδαίων, καὶ κατεῖχεν αὐτούς. ἐπεὶ οὖν ἐπέμψαν ὅτοι ἀπειθοῦν-
τες οὐκ ἤθελον δὲ ἐξουλοῦντο προσελθεῖν, καιρὸς λοιπὸν, φησὶν, ὅπου τὸ πάθος ἐλθεῖν πᾶσιν πε-
πληρωμένων. Εἰ γὰρ μέλλοιμεν τούτοις μὲν [ᾗ] ἀπειθοῦσι προσστρεύειν, ἐκείνοις δὲ τοῖς βου-
λομένοις μὴ προσέρεσθαι, ἀναξία τῆς ἡμετέρας ἔσαι ζωῆς κηδεμονίας. ἐπεὶ οὖν ἐμέλλει
ἀφῆσειν τοὺς μαθητὰς ὅπου τὰ ἔθνη λοιπὸν ἴεναι μὴ τῶν φανερῶν, ὁρᾷ δὲ αὐτοὺς προπηδῶντας,
φησὶ· καιρὸς ὅπου τῶν φανερῶν ἐλθεῖν. ὁ πρότερον γὰρ αὐτοῖς ἔασεν, ἵνα ᾖ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
ἕως γὰρ ἐξὸν τὸ ἔργων αὐτὸν διεκρύπτοντο, ἕως αὐτὸ ἐφαύρωσαν, οὐκ εἶπε, Πορευθέντες μα- Ματθ.κη. ιθ.
θητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· ἀλλ', Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε· ᾗ, Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ Ματθ.ι.ε.
εἰς τὰ προβατα ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ· ᾗ, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέ- Ματθ.ιε.κδ.
κνων, ᾗ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. ὅτῳ ἐμίσησαν αὐτὸν, ᾗ οὕτως ἐμίσησαν ὡς ἀνελεῖν, προεί- Ματθ.ιε.κε.
πὸν ὦ προσδρύειν ἐξαφρουομένων ἐκείνων. ᾗ γὰρ πρῆτησαντο αὐτὸν λέγοντες· Οὐκ ἔχο- Ιωαν.ιθ.ιε.
μὲν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. τότε δὴ λοιπὸν ὠσὸν ἀφῆκεν, ὅτῳ αὐτοὶ ἀφῆκαν. ἐξὸν τοῦτο Ματθ.κγ.λζ.
λέγε· Ποσάκις ἠθέλησα τὰ ὑπόσω αγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, ᾗ οὐκ ἠθελήσατε; ὃ ἐστιν, ὁ κόκ-
κος τοῦ σίτου ἐὰν μὴ πεσὼν ἀποθάνῃ; ὡς τοῦ φανεροῦ λέγει, ἵνα γὰρ μὴ γογγύζωσιν ἐπιού-
σιοι ὅτι, ὅτε ᾗ ἔλλειψις προσῆλθον, τότε ἀνῃρέθη, λέγει, αὐτῷ μὲν ὅτῳ τοῦτο μάλιστα αὐτὸν ποιῇ
προσελθεῖν, καὶ αὐξήσει ὁ κήρυγμα ὃ ἐμόν. Εἶτα, ὅτῳ ἀπὸ λόγων ὄντας ἔπεισεν, ἀ-

πὸ

ετοι. καὶ σὺν τοῦτῳ δὲ τὸ θαῦμα διασάφησον, ὅτι ὄχλος ἦν πολλοί· ἀρχοντες οὐκ ἦρχωντο μόνον τοῖς οἰκείοις κακοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Λάζαρον ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν. ἔστω, τὸν Χριστὸν, ὅτι τὸ σάββατον ἔλυεν, ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ πατρὶ, καὶ διὰ τοῦτο Ρωμαίους ἤγε φατε· τῷ Λαζάρῳ τί ἔχοντες ἐγκαλεῖν ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀναιρεῖν; μὴ ἄρα τὸ καλῶς παθεῖν ἔγκλημα; ὁρᾶς πῶς αὐτῶν φοινικὴ ἡ προαίρεσις; καίτοι πολλὰ σημεῖα εἰργάσατο· ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ὠφελῆσαι, οὐχ ὁ τυφλὸς ἀναβλεψας, οὐχὶ ὁ τυφλός. τοῦτο γὰρ ἐν τῇ φύσει θαυμαστότερον ἦν, ἐν μυρία ἐγεῖραι, καὶ ἓν ἀναβλέψαι τυφλὸν ἀπὸ γενετῆς τεταγμένον ἰδεῖν προπετῶς καὶ φλεγμαίνοντα. καλά γε τῆς ἑορτῆς τὰ κατορθώματα, φόνοις ἀναμιγνύναι τὴν πανήγυριν. ἄλλως γε, ἐκεῖ μὲν ἐδύνατο ἐγκαλεῖν τὸ σάββατον, καὶ ταύτῃ ἀπάγειν σὺν ὄχλῳ· ἐνταῦθα γε, ὅπου μηδὲν εἶχον μεμφασθαι, καὶ τὸν θεραπευομένου πιστοῦται τὴν ὑπόκρισιν. ἐνταῦθα γὰρ, οὐδ' ὅπου ἐκεῖνο πούσαι τὸ πατρὶ εἶχον εἰπεῖν. ἢ γὰρ οὐχὶ αὐτὸν ἐπεσπάσατο. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ ἀεὶ ἐγκαλεῖν δυνήσεται, καὶ τὸ σημεῖον λαμπρὸν ἦν, ὅπου τὸν φόνον ἁρμόσουσιν. ὥστε καὶ ὅπου τὸν τυφλὸν τοῦτο ἀπεποίησαν, εἰ μὴ εἶχον ἐγκαλεῖν τὸ σάββατον. ἄλλως γε, ἐκεῖνος μὲν ἄσημος ἦν, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ· οὗτος γε ὁπόσημος· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ πολλοὺς ἐλθεῖν εἰς τὴν μνήμην τὴν ἀδελφῶν· καὶ πάντων ὁρώντων τὸ θαῦμα ἐγένετο, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς παῤῥησίας. διὰ τοῦτο πάντες ἔτρεχον ὀφθῆναι. τοῦτο οὖν αὐτοὺς ἔδακνε, τὸ τῆς ἑορτῆς ἐκείνης πάντας ἀφέντας ὅπου τὴν Βηθανίαν ἔρχεσθαι. ἐπεχείρησαι οὖν αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ οὐδὲν ἐδύκουν τολμᾶν· ὅπως ἦσαν φοβικοί. καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἐρχόμενος ὁ ὅμως, ἀπὸ τούτου ἄρχεται· ὁ φοβούμενος καὶ ὁ προφήτης τοῦτο ἐγκαλεῖ· Αἱ χεῖρες αὐτῶν αἵματος πλήρεις. πῶς οὖν παῤῥησία μὴ προπατῆ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, εἰς τὴν ἔρημον ἀναχωρῶν, πάλιν εἰσέρχεται παῤῥησίας; σβέσας τὸ θυμὸν τῇ ἀναχωρήσει, πεπαυμένος αὐτοῖς ἐφίσταται· ἄλλως γε, τὸ πλῆθος τὸ προάγον καὶ τὸ ἑπόμενον ἐθυμοῦτο ἐπ' αὐτὸν εἰς ἀγωνίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπισπάσατο αὐτοὺς σημεῖον, ὡς τὸν Λαζάρου. καὶ ἄλλος γε θαυμαζέτω φησὶν, Οὐκ ἱερεῖς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ βάλλουσι τὰ ἱμάτια, καὶ ὅτι πᾶσα ἡ πόλις ἐσείσθη μετὰ τοσαύτης εἰσῆλθε θυμηδίας ἐποίει γε τοῦτο, προφητείαν τὴν μὲν τυπῶν, τὴν δὲ πληρῶν καὶ αὖθις τὰ μὲν ἐγίνετο ἀρχαῖα, τὰ δὲ τέλος. τὰ μὲν γὰρ, Χαῖρε ὅπου ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται σοι πρᾶος, προφητεύων πληρῶντος ἦν· τὰ δὲ ἕτερα ὅσον καθίσας, μᾶλλον προάγων προσδέχεται πάντος, ὅπου τὸ ἀκάθαρτον τῶν ἑπτὰ χοίρων ἐμβῆναι τοσχοίρεον ἔχει. πῶς δὲ οἱ ἄλλοι φασὶν, ὅτι μαθηταῖς ἐπέμψε καὶ εἶπε· Λύσατε τὸν ὄνον καὶ τὸν πῶλον· οὗτοι δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν φησι, ἀλλ' ὅτι σκέλεον θύρων σκάλησι; ὅτι ἀμφότερα γλωσσαῖς εἰκὸς ἦν, καὶ μετὰ τὸ λυθῆναι τὸν ὄνον ἀγόντων τῶν μαθητῶν, θύρᾳ τινὶ αὐτὸν ἐπικαθίσαι. τὰ δὲ βαΐα τῶν φοινίκων καὶ τῶν ἐλαιῶν ἔλαβον, καὶ τὰ ἱμάτια ἐστόρεσαν, δεικνύντες ὅτι λοιπὸν μείζονα, ἢ περὶ προφήτου δόξαν εἶχον περὶ αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον·

13 Ὡσαννὰ εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Ὁρᾶς ὅπου τοῦτο μάλιστα αὐξῆσαι ἀπέπνιγε, τὸ πιστεῦσαι πάντας ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρωπος; καὶ τοῦτο μάλιστα διήρει τὸν δῆμον, τὸ λέγειν αὐτὸν προφήτου πάσχειν ἦκειν; τί δέ ἐστι,

15 Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών; Επειδὴ πάντες αὐτὸν ἐβασίλευσαν ὡς ὅπου τὸ πολὺ ἀδικοί τινες ἦσαν καὶ πλεονέκται, καὶ παρέδωκαν αὐτοὺς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τὸ πλῆθος διέστρεφον, καὶ ἀνθυπούργους ἐποίουν τοῖς πολεμίοις, ἁρπαγεῖ, φησὶν· οὐκ ἔστι τοιοῦτος, ἀλλὰ πρᾶος καὶ ἐπιεικής· καὶ δείκνυται ἀπὸ τῆς ὄνου. οὐ γὰρ ἐπαποστεῖλαι ὑπισυρόμενος εἰσῆλθεν, ἀλλ' ὄνον ἔχων μόνον.

16 Τοῦτο μὲν οὐκ ἠδέσαν, φησὶν, ἐμαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐστ' αὐτῷ γεγραμμένον.

Ὁρᾶς ὅπου τὰ πλείονα ἠγνόουν, ὅθεν αὐτὸς οὐκ ἀνεκάλυπτεν αὐτοῖς; καὶ γὰρ ὅτι εἶπε, λύσατε τὸν ὄνον τοῦτον, καὶ ἐν τελευταίαις ἡμέραις ἐγείρω αὐτὸν, οὐδὲ τότε ἤδεσαν οἱ μαθηταί.

τω διδοίκασι. καίτοιτε πάντων ἡ ὀπτηυμία αὐτη ἀδιεκτέρα. ὑ γὰρ ἔμφυτος οὐδὲ φυσικὴ (ἦ γὰρ ἂν ἅπασι τὴν ἀρχὴν ὑπετέθη) ἦν ἦ χρεῖσιν οὐκ ἐν δύνατον, οὐδὲ ἔρα ἦς χρείας. ἀλλ', Εἰ βούλεσθε, λέγω πόθεν εἰσῆλθε ὁ κακὸν. ἕκαστος Ⓦ τοῦ αὐτὸν ζηλωτὴς ἐπιτέτηκεν ὁ νόσημα, ἢ Ⓦ ὁ βουλόμενος ὁ τοῦ λαοῦ ἐρεθίζει. ὅταν γὰρ ἴδωσιν οἰκίας λαμπρὰς, ἢ πλῆθος ἀργυρᾶν, ἢ ἀνδράποδων ἀπλῆς, ἢ ἀργυρᾶ σκεύη, ἢ πολυτελῆ ἱματίων φορυτὸν, πάντα τοῦτα ἀπίνυσι, ὥστε ἀφροσύνης. ὥστε οἱ τοῦτον τὸν δυστέρων αἴτιοι γίνονται), καὶ κρίσιν τὴν μετ' αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἐβούλετο σωφρονίσαι, οὐκ ἂν τοῖς ἄλλοις ἐγίνετο διδάσκαλοι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τιμωρίας ἐστὶν ἀπολογία. Εἰσὶ γὰρ ἕτεροι μεμιγμένοι καταφρονοῦντες. καὶ πῶς, φησι, καταφρονῶ; ὃ γὰρ δέδοικα, ὅπως μὴ τοσοῦτο πλῆθος κακίας εἰς ἀδυνάτου δόξει τοῦτο ἐλθεῖν, καὶ οὐδὲ πιστεύεταί τις κατορθοῦν. Εἶπον τοίνυν πολλοὺς οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι, οὐκ ἐν τοῖς ὄρεσι; καὶ τί ὄφελος; οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τούτων ἔστιν βελτίους. ἄλλως δ', ἃ καὶ τούτου ἡμῖν ὁ λόγος ἦν, ὥστε κεκωλῦσαι τὰ οἴκοι· ἐβουλόμην δὲ πλὴν ἀλλ' ὅπως μείζονι μέτρῳ ὁ φορτίον, κ. ὲ κατασ. οὐκ ἀναγκάζω· ἀλλ' ὥστε μὴ τὴν ἀλλοτρίαν ἐφίεσθαι κακίαν, ὥστε οὐκ ἂν ὀκνῶ μεταδιδόναι. πολλοὺς δ' τοιούτους εὑρήσομεν τοῖς οἰκείοις ἀρκουμένους, τὴν ἑαυτῶν ἐπιμελουμένους, ἢ ἀπὸ δικαίων ζῶντας πόνων. διὰ τί μὴ τούτους ζηλοῦμεν καὶ μιμούμεθα; οἰκοδομοῦμεν οὖν ὡς ἡμῖν· ἀλλὰ καὶ κλήματα αὐτῆς ἔσπευσε μόνον τὰ ὀνόματα αὐτῆς σῴζοντα; τοῦ δικαίου ὁ βαλανεύς, ἢ τὸ δικαίου ὁ περάτιον, ἢ ὁ κατάλυμα; ἀλλὰ βύβλου θεασάμενοι φέρομεν, οἰνοσκοῦντες πόσοι πόνοι κατέμειναν, πόσας ἁρπαγὰς ἥρπασε, καὶ ὕδατος φαίνεται; διὰ τί οὐ ζητοῦμεν ἕτερα τοῖς οἰκείοις, ὃς οὐδὲ προσεδόκησε, τάχα δ' ἂν ἐμποροί, οἰκείου τοῦ ἑκάστου διδόντος δίκαιον. ταῦτα καὶ ἡμᾶς μαθεῖν. πάντως γὰρ ἀποθανούμεθα, πάντως δ' αὖθις πλοῦς ἀναστησόμεθα. πόσων ὀργῶν, εἰπέ μοι, πόσων δαπάνων, πόσας ἀπραξίας ἀνέτισαν; καὶ τί δ' κέρδος; κόλασις ἀθάνατος, καὶ τὸ μηδενὸς τυχεῖν τοσαύτης. ὃ τὸ μὴ ζῶντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπελθόντας κατηφορῆσαι τοσοὺς πάντων. τί δέ; τὴν πολλοὺς οἰκίας ὅταν ἴδωμεν διακειμένας οἰκίας, καὶ μᾶλλον θρηνοῦμεν; ἀληθῶς καλῶς εἶπεν ὁ τοῦ Φίλιππος· Πλὴν μάτην ἀφέασται πᾶς δύθρωπος ζῶν. ἄφρων γὰρ οὕτως ἦν περὶ τοσαῦτα σπουδή· ἄφρων καὶ γέρυσος τοῦτο. ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς μονὰς ταῖς αἰωνίοις τοῦτο ἔστιν, οὐδὲ ἐν ταῖς σκηναῖς ἐκείναις. ἐν ταύταις μὲν γὰρ ἕτερος ἐμόχθησε, καὶ ἕτερος ἀπολαύει· ἐκεῖ δὲ τὴν ἑαυτῷ μόχθων ἕκαστος ἕξει κύριος, καὶ πολυπλασίονα λήψεται τὴν ἀμοιβήν. πρὸς ἐκείνην τοίνυν ἐπειγώμεθα τὴν κλῆσιν, ἐκεῖ κατασκευάζωμεν ἑαυτοῖς οἰκίας, ἵνα ἀναπαυσώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ξϛ'. 9 ΕΓΝΩ ΟΥΝΟΧΛΟΣ ΠΟΛΥΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΟΥ-

δαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον, ἃ διὰ Ⓦ Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ Ⓦ Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Ὥσπερ ὁ πλοῦτος τοὺς μὲν προσέχοντας ἐκπαιδεύειν εἴωθεν, ὅπου καὶ ἡ ἀρχή. ἐκεῖνος μὲν γὰρ εἰς πλεονεξίαν, αὕτη δ' εἰς ἀπίνοιαν ἄγει. ὅρα γοῦν τὸ ἀγεγραμμένον πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ὑγιαῖνον, οὐδὲ ἓν ἀρχόντων διεφθαρμένων. ὅτι γὰρ ὅτοι αὐτῷ ἐπίστευον, λέγουσι μὲν συνεχῶς Ⓓ διαπελήσαι, ὅτι πολλοὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν αὐτῷ, ἐκ δὲ τῶν ἀρχόντων ἠπίστουν. καὶ αὖθις λέγουσιν, καὶ ὁ ὄχλος, Μὴ τις τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν; ἀλλὰ τί, φησι; τὸ πλῆθος, Ⓓ μὴ εἰδότες Ⓦ Θεόν, ἐπικαταρατοί εἰσι. τοὺς πιστεύοντας ἐπικαταράτους ἔλεγον, ἑαυτοὺς δὲ διαιρούμενοι συν- Ιωαν. ζ. μδ.

οἰκειομεῖν ἐπείνοις φιλαργυρεῖν ὄντα, ἐκεῖνος δὲ εἶπεν ἵνα, ὅτι τοῦτο μὲν ἀπόρρητον λόγον ὁ Θεὸς οἶδεν· εἰ δὲ μηδὲν ἡμᾶς ταραττομένους εἶπεν, ἵνα πᾶσαι ἐκκόψῃ πρόφασιν. ἐγὼ γὰρ εἶχον εἰπεῖν, ὅτι διὰ χρημάτων ἔρωτα τοῦτο ἐποίησε (καίτοι οὐκ ἔδει γλωσσοκόμον ἐπιθυμίας τοῦ προδότου) ἀλλὰ διὰ πονηρίαν πολλήν, ἣν ἐβούλετο κατέχειν ὁ Χριστός, πολλὴν συγκαταβάσει πρὸς αὐτὸν κεχρημένος. διὰ τοῦτο ἐκκαλεῖται αὐτὸν κλέπτοντα, καίτοι γε εἰδώς, ἐμφράττων τοῦ πονηροῦ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ πᾶσαν ἀφαιρῶν ἀπολογίαν. ἄφετε αὐτόν, φησιν· εἰς γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τοῦτο ἐποίησε. πάλιν Ⓦ προδότου μνείαν, ἐνταφιασμοῦ εἰπών. ἀλλ' οὐ καθικνεῖται αὐτοῦ ὁ ἔλεγχος, οὐδὲ μαλάττει τὸ ῥῆμα, καίτοι ἐγκρούει αὐτὸν εἰς οἶκτον ἐμβαλεῖν· ὥσπερ εἶλεγεν, ἐπαρθής εἰμι καὶ φορτικός; ἀλλὰ δύναμαι μακρὸν καὶ ἀπελθοῦσαν. καὶ γὰρ τοῦτο κατισχύαζεν αὐτοῦ λέγων· χ. κολάσει

8 Ἐμὲ γὰρ οὐ πάντοτε ἔχετε. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων Ⓦ θαυμάσιον καὶ μεγάλομον ἐπίκαμψε. καίτοι γε καὶ τούτων πολλῷ πλείονα καὶ εἶπε καὶ ἐποίησε, καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνιψε καὶ αὐτὸν τὸν νίκτα, καὶ τραπέζης αὐτῷ μετέδωκε καὶ ἄλλων· ὃ καὶ τοὺς ληστρικοὺς οἶδε κατέχειν ψυχάς (καὶ ῥήματα ἕτερα ἐφθέγξατο, ἰκμὰς καὶ λίθους μαλάξαι) καὶ τοῦτα, οὐ πρὸς πολλὸν τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἵνα μηδὲ ὁ χρόνος εἰς λήθην ἐμβάλῃ. ἀλλὰ πρὸς ἄπονα ἔρχη.

ΗΘΙΚΟΝ Δεινὸν γὰρ ἡ φιλαργυρία, δεινόν· καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα πηροῖ, καὶ θηρίου χαλεπωτέρους ποιεῖ, καὶ ζωφόδους, καὶ φιλίαν, καὶ κηδεμονίαν, καὶ τὴν τῆς οἰκείας ψυχῆς σωτηρίαν ἐννοῆσαι συγχωρεῖσθαι, ἀλλὰ καθάπαξ πάντων ἀποκόψασα, δούλους ἀνθρώπους ποιεῖ τοῦ ἀργυρίου, καθάπερ ὑπὸ τυράννοις χαλεπῇ. καὶ ὅ δεινὸν τῆς ὕλης πενίας δουλείας, ὅτι δὲ χρήμασιν αὐτοῖς ἔχει δυναστείαν· καὶ ὅσῳπερ ἂν αὐτῇ μᾶλλον δουλεύσωσι, τοσούτῳ καὶ τῆς ἡδονῆς αὔξεται· καὶ ταύτῃ μάλιστα ἀνίατον τὸ νόσημα ἔχει, ταύτῃ δυσάλωτον τὸ θηρίον. τοῦτο Ⓦ Γιεζῆ λεπρὸν ἐποίησε μαθητὴν δὲ προφήτου πεποίηκε· τοῦτο τὸν Ἀνανίαν ἀπώλεσε· τοῦτο Ⓦ Ἰούδαν προδότην ἀργάσατο· τοῦτο τὸν Ἰουδαίων ἄρχοντας διέφθειρε, λαμβάνοντας δῶρα καὶ κηπωροὺς κλεπτῶν τιθεμένους. τοῦτο μυρίους πολέμους εἰσήγαγεν, αἰχμαλώτους μὲν τοὺς ὁδοὺς, θρηνῶν δὲ καὶ οἰμωγάς τὰς πόλεις πληρῶσαν. τοῦτο καὶ δεῖπνα ἐποίησε θρέασθαι ἀκαθάρτα καὶ τραπέζας σκαγείς, καὶ ἐδέσματα δαιμονίας ἐπέπλησε. διὰ τοῦτο αὖθις εἰδωλολατρείαν ἐκάλεσεν ὁ Παῦλος. ἀλλ' οὐδὲ ὕστερος ἐφόβησε. διὰ τί δὲ εἰδωλολατρείαν φησίν; ἔσχον πολλοὶ χρήματα, καὶ χρήσασθαι αὐτοῖς οὐ τολμῶσιν, ἅμα ἀφιερῶσι, εἰς ἐσθῆτας [καὶ ὄζους ἐσθῆτων] δαπανῶντες ἀσέβεια, καθάπερ ἴσως ἁμαρτάνοντα οὐ τολμῶντες ἅψασθαι. ἐὰν δὲ πτωχὸν καὶ αἰσχρὸν καθῶσι, ὥσπερ ἀγάλματί τι προσέχοντες, ὕστερον ἐρχόμενα. καὶ ἄλλως δὲ, ὥσπερ ὁ ζόφος προείπεν ὁ ἔλλιψ· ὕστερον σὺ δὲ χρισίου ἔνεσις μὴ σῆς καὶ μοχλοῖς, ἀλλὰ καὶ δὸς κεκωφωμένον καταστάζοντα καὶ σκαπτόμενος σκάψεις ἀργυρίς. ἀλλ' οὐ προσκυνεῖς, καθάπερ ἐκεῖνος ὁ ζόφος; ἅμα δὲ πᾶσαν ὑπεδείκνυσαν πρὸς αὐτὸν θεραπείαν. πάλιν ἐκεῖνος ἡδέως ἂν τοῦ ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν πρόοιτο, ἢ τὸ ξόανον. τοῦτο καὶ Ⓐ ὁ χρισίου φιλοῦντες. ἀλλ' οὐ προσκυνῶ τὸ χρισίον, φησίν. οὐδὲ ἐκεῖνος τὸ εἰδωλον, φησι, προσκυνῶ, ἀλλὰ Ⓦ ἐνοικοῦντα δαίμονα· ὕστερον καὶ σὺ, καὶ μὴ τὸ χρισίον προσκυνῇς, ἅμα Ⓦ ἀπὸ τῆς ἕψεως τοῦ χρισίου καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπιπηδῶντά σε τῇ ψυχῇ δαίμονα. δαίμονες γὰρ χαλεπώτερον τῆς φιλαργυρείας ἡ ἐπιθυμία, καὶ ταύτῃ πολλοὶ μᾶλλον πείθονται, ἢ ἕτεροι τοῖς εἰδώλοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πολλὰ προσκούουσιν· ἐνταῦθα δὲ πάντα εἰκοῖσι, καὶ ὅταν αὐ εἴπῃ πιεῖν, πίονται. Οὐ λέγεις; πολέμιος ἐστι, φησὶ, ἐχθρὸς ἀπόντων, ἀγνοεῖ τὴν φύσιν, καταφεύγει Θεοῦ, καταδύσει μοι σαυτόν· καὶ πάντα πείθονται. καὶ τοῖς μὲν ξοανοῖς βοῦς καὶ πρόβατα θύουσι· ἡ δὲ φιλαργυρία λέγει, θῦσόν μοι τὸν σαυτοῦ ψυχὴν, καὶ πείθει. ὁρᾷς οἵους ἔχθρωμεν; οἵα δέχεται θύματα; βασιλείαν Θεοῦ καὶ κληρονομήσουσι Ⓐ πλεονέκται· καὶ οὐδὲ ὕστερον

53 Απ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο ⓐ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Καὶ μὴν καθ' ἑτέραν ἐζήτουν. λέγει γάρ· Διὰ τοῦτο ἐζήτουν ⓐ Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἀπο- Ιωαν. ε ιη.
κτεῖναι· ἤ, Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀλλὰ τότε μὲν ἐζήτουν, νῦν δὲ καὶ ἐκύρωσαν τὸν γνώ- Ιωαν. ζ. 19.
μιον, καὶ ὡς ἔργῳ τῷ πράγματι χεῖρα ἐπιβάλλοντα.

5 54 Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Πάλιν αἰνιττόμενος
κ. παῦται ἑαυτὴν σώζει, καὶ ζωογονῶν τοῦτο ποιεῖ· τὸν δὲ ἀριθμὸν εἶπον, διὰ τὸ πολλάκις ἀπῆλθε καὶ
ἀνεχώρησε. καὶ τὴν ἔρημον διατρίβει ἡ Ἐφραθά, καὶ ὀκεῖ ἔμεινε μετὰ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ. πῶς οἴει θορυβεῖσθαι τοὺς μαθητάς, ὁρῶντας αὐτὸν αἰνιττόμενον σωζόμενον; τοιγαροῦν
λοιπὸν ἠγωνίασε. τῆς γὰρ ἑορτῆς οὔσης ἐγγὺς, πάντες ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα ἔτρεχον· αὐτὸς γὰρ,
10 ὅτε πάντες ἔρχεσθαι ἐμήνυζον, τότε κρύπτεται, τότε ἐν κινδύνοις εἶσιν· ἀλλ' ὅμως
παρῆν. ἐν γὰρ τῇ Γαλιλαίᾳ, τὸ πάσχα ὄντος ἐγγὺς τῆς σκηνοπηγίας, ἐκρύπτετο· καὶ πάλιν
μετὰ τὰ τῆς ἑορτῆς οὔσης, ὡς φεύγει καὶ ὡς κρύπτεσθαι μόνοι τῶν ἄλλων μετὰ παῤῥησίας,
τὸν ἴδιον ὑποδεικνύμενοι. οὐκοῦν φησὶν ὁ Λουκᾶς αὐτὸν εἰρηκέναι, ἐγὼ παρέμεινα ὑμῖν
ἐν τοῖς πειρασμοῖς. Ταῦτα γοῦν ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι καὶ τῆς αὐτοῦ ῥοπῆς ἐνδυναμοῦται.

15 55 Πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς χώρας ἀνέβησαν ἀγνίσαι ἑαυτούς. 57 Καὶ ἔδωκαν
καὶ ἐντολὰς ⓐ ἀρχιερεῖς καὶ ⓐ Φαρισαῖοι, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. Θαυμαστὸς ἁγνισμὸς
μετὰ μιαιφόνου προαιρέσεως, μετὰ δυσῤῥοφίου διανοίας, μετὰ ἠμαγμένων χειρῶν.

56 Καὶ ἔλεγον· δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Διὰ τοῦ πάσχα ἐπεβούλευον,
καὶ ⓦ καιρὸν τῆς ἑορτῆς ἐποιοῦντο τοῦ μετὰ σφαγῆς στῆσαι, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ ἐμπεσεῖν δεῖ, τὸ
20 καιροῦ καλοῦντος αὐτούς. ὥστε τῆς ἀσεβείας· ὅτε πλείονος ἔδει τῆς εὐλαβείας, καὶ τοῦτ' ὅτι τοῖς
ἑκάστοις εἰλημμένοις ἀφίενται, τότε ⓦ τοῦδε ἠδικηκότα θηρεύσαι ἐπιχειροῦσι. καὶτοι καὶ
πάλαι τὸν ποιήσαντα οὐ μόνον τοῦδε ὤκνησαν, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστοι γεγόνασι. Διὰ τοῦτο
Ζωοποιοῦντος ἐμπαίζων διαφεύγει, καὶ βουλομένους αὐτὸν αἰνιγμὸν κατέχει καὶ ἀπορῆν ποιεῖ, τῇ τῆς δυ- βουλομένους
ναμέως ἀποδείξεσι καταμύξαι βουλόμενος· ἵνα, ὅταν λάβωσιν αὐτὸν, μαθῶσιν ὅτι οὐ τῆς οἰ-
25 κείας ἰσχύος ἐστὶν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου συγχωρήσεως ὃ γινόμενον. τοιγαροῦν τότε ἴσχυσαν αὐτὸν
συλλαβεῖν, καὶ Ζωῆς πλησίον ὄντος τῆς Βηθανίας. Ἐπεὶ ὅτε ὁ Ζωοποιὸς, ἐγρήγορεν αὐτοῦ ἀναίσθητος.

1 Πρὸ ἓξ οὖν ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, 2 Καὶ κζ΄ ις.
ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν ἐκ τῶν
συνανακειμένων αὐτῷ. Τοῦτο δὲ τῆς ἐπὶ τοῖς νεκροῖς ἀναστάσεως σημεῖον ἦν, ὃ μὴ ἡμέρας πολλὰς ἐν ζωῇ ἦν καὶ ἐσθίων.
30 ὁ δὲ Μάρθα διηκόνει. ὅτι δῆλον, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς ὁ ἀρίστων ἦν· ἅτε γὰρ φίλοι καὶ φιλούμενοι δέχονται ⓦ Ἰη-
σοῦν. τινὲς δέ φασιν, ὅτι ἐν ἀλλοτρίᾳ οἰκίᾳ τοῦτο ἐγένετο. ἡ δὲ Μαρία οὐ διηκόνει· μαθητρια γὰρ ἦν. πάλιν ἐν ταύτῃ αὖτη πνευματικώτερον. οὐ διηκόνει γάρ, ὡς κεκλημένη, οὐδὲ χει-
ρουργοῦ ποιεῖται τὴν ὑπηρεσίαν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν μόνον ἀπεῖχεν τὴν διανοιαν, καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώ-
που πρόσωπον, ἀλλ' ὡς Θεοῦ. ὃ γὰρ μύρον ἔχρισε τοῦτο ἔδειξε, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς ἀ-
35 πέμαξεν, ἅπερ οὐκ ἂν ἐπέτρεπεν ἐκείνου κωλύοντος ἐκεῖ αὐτὸ ποιεῖν τοιαῦτα, οἷα ⓐ πολλοί. ἀλλ' ἐπλημμέλησεν ὁ Ἰούδας, περὶ ἡμαρτε δηλονότι φιλαργυρίας. τί οὖν ὁ Χριστός;

7 Ἔργον καλὸν ἐποίησεν εἰς ⓦ ἐνταφιασμόν μου. Τί δήποτε ὁ οὐκ ἤλεγξε ⓐ
μαθητὴν ὅτι τῆς γυναικὸς, οὐδὲ εἶπε τοῦτο ὅπερ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν, ὅτι Διὰ τὸν εἰκεί-
ου κλοπέα ἐπέπληττε τῇ γυναικί; τῇ πολλῇ μακροθυμίᾳ ἐνέτρεφεν αὐτὸν ἐβούλετο. ὅπερ δὲ
40 εἶδεν ὅτι περιόντος ἦν, σῴζων αὐτὸν ἤλεγξε πολλάκις εἰπών· οὐ πάντες πιστεύουσι· καὶ, εἷς
ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν. ἐδήλωσε μὲν οὖν, ὅτι εἶδεν αὐτὸν περιόντα, οὐκ ἤλεγξε δὲ φανε-
ρῶς, ἀλλὰ ζωογόρησεν, ἀναχαλέσασθαι αὐτὸν θέλων. πῶς οὖν ἄλλος φησὶν, ὅτι πάν-
τες ⓐ μαθηταὶ τὸν ἐφώνεξαν; καὶ πάντες, καίτοι· ἀλλ' ⓐ λοιποὶ οὐ τῇ αὐτῇ προαι-
ρέσει. Εἰ δέ τις ἀξιοπίστους, τί δήποτε κλέπτην ὄντα ἐνεχείρισε τὸν πάντων, καὶ

Ομιλ. ξε. 49 ΕΙΣ ΔΕ ΤΙΣ ΕΞ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙΑΦΑΣ ΑΡ-
χιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν,
50 οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται· καὶ τοῦτο οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ. 5

Τόμ. 8. κε. ΕΠεπάγκαι ἔθνη ἐν τῇ Διαθήκῃ ἐποίησαν· ἐπὶ παιδὶ ταύτῃ, ἢ ἔκρυ-
ψαν, ζωπυρήθη ὁ πόνος αὐτῶν. τοῦτο ὅτι Ἰουδαίων γέγονεν. ἀλλοι
μὲν γὰρ ἔλεγον ἀνελεῖν (Μ) Ἰησοῦν, ἵνα μὴ ἔλθωσιν (Α) Ρωμαῖοι, καὶ ἄρ-
ωσιν αὐτῶν τὸ τοῦ ἔθνος τὸ τῶν πόλιν. ὅπερ ὁ Διάβολος, ταῦτα ἐπάθον· 10
τὸ ἄπερ ὡς διαφθειρόμενοι ἐποίησαν, ταῦτα ὅπερ ἐποίησαν, ἐδιέ-
φυγον. ἀλλ' ὁ μὲν ἀναιρεθεὶς ἔσται ὁ πρῶτος· (Α) ὁ δὲ ἀνελθὼν, τῶν τέ-
σσαρων κληρονομήσει. καίτοι ἐταῦτα ἐσκέψαντο· ἀλλὰ τί; ἐβούλοντο, φησὶν, ἀνελεῖν αὐτὸν
ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Εἶπεν γὰρ, ὅτι ἐλεύσονται (Α) Ρωμαῖοι, καὶ ἕξουσιν ἡμῶν τὸ ἔθνος.
Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν, ἀναισχυντότερος ὢν 15
τῶν λοιπῶν· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν. ἄκαρ ἐκεῖνοι ἀμφέβαλον, καὶ ἐβούλοντο ἀνελεῖν αὐτὸν
(ἔλεγον γὰρ· τί ποιοῦμεν;) τοῦτο οὗτος ἀναισχύντως καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ μετὰ ἰτα-
μότητος ἀνέβοησε. τί γὰρ φησιν; ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμ-
φέρει, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

51 Τοῦτο δὲ οὐκ εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προεφήτευσεν ἀρχιερεὺς ὢν. 20

Ορᾶς πόση τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξιοπρεπείας ἡ δύναμις; ὅπερ γὰρ ὅλως ἐξίωσε τῆς ἀρ-
χιερωσύνης, καίτοι ἀνάξιος ὢν τοῦ προφήματος, προεφήτευσεν, οὐκ εἰδὼς ἅπερ ἔλε-
γε· καὶ τῷ σώματι μόνον ἐκίχρητο ἡ χάρις, τῆς δὲ διανοίας καρδίας οὐχ ἥψατο. πολλοὶ γοῦν καὶ ἄλλοι τὰ μέλλοντα εἶπον, ἀνάξιοι ὄντες, ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὁ Φαραώ,
ὁ Βαλαάμ· καὶ πρότερον ἡ αἰτία δῆλη. ὃ γὰρ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ὑμεῖς ἔτι καθεύδετε, ἔτι ὀκνη- 25
ρεύετε τῷ προφήματι προσέχετε, καὶ οὐκ ἴστε ἑνὸς ἀνδρὸς σωτηρίας ὑπὲρ τοῦ κόσμου κα-
ταφερούσης. ὅρα πόση τοῦ πνεύματος ἡ δύναμις· ἀπὸ βραχείας ποιμενὸς ἅγιος ῥήματα
προεφερεῖν προσέφητείας ἤρξατο θαυμαστῆς. τέκνα ἦν Θεοῦ καὶ ἔθνη καλῆς ὁ εὐαγγελιστής,
Ιωαν. ι. ιε. ἀπὸ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι· ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς φησι, Καὶ ἄλλα προβάτα ἔχω, καὶ αὐτὰς
ἀπὸ τοῦ μέλλοντος αὐτὰ καλῶν. Ἵνα δέ ἐστι, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου; μετὰ τῶν 30
ἄλλων (Σ) τοῦτο διέφθαρτο. σὺκέτι γὰρ (Μ) χρόνοι ἅπαντα τῆς ζωῆς ἱεράτευον, ἀλλ' ἐνιαυτοὶ, ἐξ ὧν γεγένασιν ὠφεληταὶ αἱ ἀρχαί. πλεῖον ἀλλὰ καὶ ὅτε πλεῖον ἦν τὸ πνεῦμα. ὅπερ ὁ
Σὰς χεῖρας ἦσαν τῷ Χριστοῦ, τὸ πλεονεκτοῦν αὐτοῦ ἐγκατέλιπε, (Σ) μετέλθοι ὅπερ τοῦ
ἀποστόλου. καὶ τοῦτο τὸ καταπέτασμα ἐδήλου σχιζόμενον, καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ φωνὴ ἡ λέγουσα·
Ματθ. κζ. λα. Ἰδού, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ Ἰώσηπος ὁ μετὰ βραχεῖ ἡμόλυνος χρόνοι, ἔφη ὡσὰς 35
ἀγέλας τοῦ ἔλαφοθήρου, εἰ μὴ βουληθεῖεν ἐκφοι μεταξῦ, καταλιπεῖν αὐτούς.
ἕως μὲν γὰρ ὁ ἀμπελὼν εἰσήκει, πόῤῥωθεν ἐγίνετο· ὅπερ ὁ (Μ) κληρονόμοι ἀπέκτειναν, οὐκ ἔλα-
βον, ἀλλ' ἀπώλοντο· καὶ καθάπερ ἱμάτιον λαμπρὸν ἀπὸ παιδὸς ἀχρήστου τῆς Ἰουδαίων λα-
οῦ ὁ Θεὸς, τοῖς βυγνώμοσι δούλοις ἔδωκε τοῖς ἐξ ἐθνῶν, ἐκείνους ἐρήμους ἀφεὶς καὶ γυμνούς.
ὁ μικρὸν ἦν τοῦτο ἰῶ, τὸ καὶ τὸν ἐμφύτως προεφητεύσαντα ταῦτα. τοῦτο καὶ σὺν ἄλλοις ὑπεισαπέσα- 40
σθαι ἠδύνατο. κἂν μὲν γὰρ τῶν αὐτῶν προαίρεσιν, σαφέστερος ἔδειξεν. ὅπερ γὰρ ἀπέθανε, Χ. Νί
διὰ τοῦτο τῆς μιαρούσης κολάσεως ἀπηλλάγησαν (Α) πιστοί. τί ἐστιν, ἵνα ζωαγωγὴν σὺν
ἐχθροῖς καὶ τοῖς μαχηταῖς; ἓν σῶμα ἐποίησεν. ὁ δὲ Ρώμη καθηλωμένος, τοῖς Ἰουδαίοις μέλος ἐν νο-
μίζει ἑαυτῷ. τί ταύτης τῆς ζωαγωγῆς ἴσον; καὶ πανταχοῦ ὁ Χριστός.

53 Απ'

ων ἐπλησε χακῶν· ἀπὸ τοῦ νοσήματος τούτου τὰ δικαιώματα [κριτηρίων] πεπλήρωται· ἀπὸ τούτου δόξης καὶ χρημάτων ἔρως· ἀπὸ τούτου φιλαργυρία καὶ ἀσωτία· ἀπεδήμει δὲ ὁδοὶ λημῶσαι μιαροῖς, καὶ ἀλαλητὰ πιεραὶ ἐχῆ ἀπιῦσιν ἡ καὶ τῷ οἰκουμένῳ φόνοι ἀπεδήμει τὸ ἦμος ἡμῶν διέσασαι. ὅπερ αὖ ἴδῃς κακοὶ, ἀπὸ ταύτης ἐν ὄψῃ. ὅτε καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας εἰσεχώρησε τὸ δύωδεν τὰ μυεῖα εἰργάσατο δεινά· ὅτε τὸ φιλαργυρεῖν ἔτεκεν. αὕτη ἡ ἰὸς τὰ δύω κάτω ἐποίησε, καὶ τὸ δίκαιον διέφθειρε. Δῶρα γάρ, φησιν, ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ὡς φίμος στόμα, ἀποστρέφει ἐλέγχους. ὅτο δοῦλος αὐτ' ἐλευθέρων ποιεῖ· ὅτε τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀγαλεγόμεθα τὸν ἡμέτερον, ὃς πλέον ἀπεῖ ἢ ἐγγύς. Πλείονα γινόμεθα χήρες· ὀρφανοὺς ἁρπάζομεν, χήρας γυμνοῦμεν, πένητας ἀδικοῦμεν, οὐαὶ ὅτι οὐαὶ ζωαπόλουμεν. οἴμοι, ὅτι ἀπόλωλε βύλασις ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἡμῶν ὅστι ὃ θρηνῆσαι λοιπόν· μᾶλλον ἢ τοῦτο δὴ καθ' ἑκάστην λέγειν τὸν ἡμέραν. ὀδὲν ἐν βυζαῖς ἀνύομεν, ὀδὲν ἐν συμβύλαις καὶ ἀδικίαις λείπεται ἁρπαγὴ ὃ δακρύειν. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε· πολλὰ τοῖς ἐν Ιερουσαλὴμ ἁμαρτήσασι, ὡς ὀδὲν ἐκέρδησεν ἐκεῖνοι, ἐδάκρυσεν αὐτῶν τὴν πώρωσιν. τοῦτο καὶ οἱ προφῆται ποιοῦσι· τοῦτο καὶ ἡμᾶς προσήκειν ἡμῶν. θρήνου λοιπὸν ὁ καιρός, ὃ δακρύων καὶ οἰμωγῆς. βύσσεσιν εἰσῆλθε καὶ ἡμᾶς νῦν, Κλαύσατε τὰς θρηνούσας, καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἀποστείλατε, καὶ φθογγὰ ὠδωσαν. τάχα ὅτω δυνησόμεθα ἐκβαλεῖν ὃ τόσον τῶν τὰς οἰκίας οἰκοδομούντων τὰς λαμπρὰς, τῶν ἀγρὸς προσθημένων ἐξ ἁρπαγῆς. θρήνου βύσσεσιν· ἀλλὰ συλλάβεσθέ μοι καὶ ὑμᾶς τῶν θρήνων, οἱ συμπονοῦντες τε καὶ ἠδικημένοι τοῖς ὑμῶν. θρήνοις καταπάγετε μου τὰ δάκρυα. ἀλλὰ θρηνοῦντες, μὴ ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἐκείνους θρηνήσωμεν· οὐχ ὑμᾶς ἠδίκησαν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀπώλεσαν. ὑμᾶς μὲν γὰρ ἔχετε τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν ἀντὶ τῆς ἀδικίας· ἐκεῖνοι δὲ τὸν γέενναν ἀντὶ κέρδους. ἆρα τοῦτο βέλτιον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. θρηνήσωμεν αὐτοὺς θρῆνον, μὴ ὠὴν δυσθέρητον, ἀλλὰ ὠὴν ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν, ἵνα καὶ προφῆται ἐθρήνησαν. θρηνήσωμεν μετὰ Ησαΐου παροῖ, καὶ Ἐίπωμεν· Οὐαὶ ζωαπόλοιτες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; οἰκίαι μεγάλαι καὶ καλαὶ, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐταῖς. θρηνήσωμεν μετὰ τοῦ Ναούμ, καὶ Ἐίπωμεν μετ' ἐκείνου· ὅτι ὁ οἰκοδομῶν εἰς ὕψος τὸν οἶκόν αὐτοῦ· μᾶλλον ἢ θρηνήσωμεν αὐτοὺς, καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς τότε, λέγων· Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. ὅτω, παράκαλω, θρηνοῦντες καὶ ἡμᾶς μὴ παυσώμεθα. Εἰ δὲ μὴ ἄχημαι, καὶ κοπτώμεθα ἐπὶ τῆς τῶν ἀδελφῶν ῥᾳδυμίας· μὴ κλαίωμεν τὴν ἡδονὴν πεπωκότα, ἀλλὰ κλαίωμεν ἁρπαγὰ, τὸ πλεονέκτειν, τὸν φιλάργυρον, τὸν ἄπληστον. ἀλλὰ τί νεκροὺς θρηνοῦμεν, ἐφ' ὧν ὀδέν ὅστιν ἀνύσαι λοιπόν; θρηνήσωμεν τούτους, ἐφ' ὧν ὅστι καὶ μεταβολή. ἀλλ', ἡμῶν θρηνούντων, τάχα αὖθις ζήσουσιν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο θρήνου ἄξιον, ὅτι ζήσουσιν ἐφ' οἷς ἔδει πενθεῖν. Εἰ μὲν γὰρ ἐπαγάγει τι ἀπὸ τῆς ὀδυρμῶν τῶν ἡμετέρων, ἐγγὺς ἂν παύσασθαι ὀδυρομένους ὡς μέλλοντας διορθοῦσθαι· ὅπου δ' ἀναπαύσεως ἀφάκειται, μάτην ἡμᾶς κλαίοντες, μὴ τοὺς πλουτοῦντας ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς φιλαργύρους, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἁρπαγας. ὦ κακὸν ὁ πλοῦτος (ἔστι γὰρ αὐτῷ καὶ εἰς δέον χρήσασθαι, ὅταν εἰς τοὺς δεομένους ἀναλίσκωμεν)· ἀλλὰ κακὴν ἡ πλεονεξία, τὰς ἀθανάτους προξενοῦσα κολάσεις. θρηνήσωμεν πάντες. ἴσως γὰρ τις ἐξ αὐτῶν διορθώσεις· ἢ κἂν μὴ ἐμπεσόντες μὴ ἀπαναγώμεν, ἵνα μὴ ἐπιπεσῶσιν τῷ δεινῷ, ἀλλὰ φυλάξωνται. γένοιτο καὶ ἐκείνους ἐλευθερωθῆναι τοῦ νοσήματος, καὶ ἡμῶν μηδένα προσπεσεῖν ποτε, ἵνα χαρῇ πάντες τῶν ἐπηγγελμένων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

χ. κενοδοξία· χ. -δοὶ πολιορκοῦσι καὶ δα. χ. τὸ νόσημα πανταχοῦ καὶ ἀεὶ καὶ κάτω ποιοῦσι, καὶ τὸ δίκαιον διαφθείρουσιν. Δῶρα Σειρ. κ. κθ. Ψαλμ. ιβ. α. χ. καὶ τάχα δεῖ καθ' ἑκ. Ιερ. θ. ιγ. χ. συμφορᾶς. χ. κοινὸν, χ. ὅτω λέγοντες· καὶ οἱ Ησ. ε. π. Λουκ. ς. κδ. χ. ποτε χ. ἀλλ' ὅπου δεῖ.

πῦ; ἢ οὐκ εἶπε, πορεύομαι ἵνα δείξω μοι τῷ πατρὶ ἵνα ἐξυπνίσῃ αὐτὸν) ὥσπερ οὖν τοῦτο οὐκ ἀθετείας, ἀλλ' ὁμολογουμοσύνης· ὅτω καὶ ὅ, πολλοτέ μου ἀκούεις. ἢ τοῦτο οὖν ἐστιν εἰπεῖν, ἢ ὅτι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην τὴν ἐκείνων ἐλπίδα. Εἰ δὲ ὅτι ἡγιάσει, ὅτε ἠθέτει, δῆλον ὅτι διὰ τοῦτο τὰ βαρύτερα φθέγγε) ῥήματα, ἵνα κἂν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης πειθοῦς ἀναγκαθῆς ὁμολογήσαι, ὅτι οὐ τῆς ἀξίας αὐτός ἐστιν, ἀλλὰ τῆς συγκαταβάσεως. τί οὖν ⓐ τὴν ἀληθείας ἐξῄρει; ὡς πρὸς τὴν ἀθέειαν τῶν ἀκουόντων ἐλήλυθε, φησι, διὰ τοῦτο ἤκουσάς μου, διὰ ταῦτα ἵνα δείξῃ τὴν ἀνθρωπίνην. καὶ μὴν τοῦτο οὐκ ἦν δεῖξαι τὴν ἀνθρωπίνην, διὰ σφόδρα βαπτισθεὶς ἑαυτὸν, καὶ ἀποφῆναι οὐδὲν δι' ὑθεφτου πλέον ἔχοντα. ὃ γὰρ ἤκουσθαι, ὡς τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ τοῦ ζωῆθεγτου. ὁρᾷς ὅτι ὑδαμόθεν ἑτέρωθεν ὅτι τοῦτο ἦλθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπιστίαν ἐκείνων; ὅθεν μοῦ [καὶ] ὃ ἔργον μαρτυρῶν αὐτῷ τῶν αὐθεντίαν. Ἐκβάλλει, καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθηκὼς ζωοειλημμένος. Εἶπε, ἵνα μὴ δόξῃ φαντασία εἶ) ὃ πεπραγμα (τὸ γὰρ αἰσχρὸν ἡγοῦμαι ὃ ἐξελθεῖν δεδεμένον οὐκ ἔλαττον ἐδόκει εἶ) πεδόδοξον) ἐκέλευσεν αὐτοὺς λῦσαι, ἵνα καὶ ἀψάμενοι καὶ πλησίον γενόμενοι, ἴδωσιν ὅτι ὄντως ἐκεῖνός ἐστι. καὶ φησιν

44 Ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν. Εἶδες τὸ ἀκόμπαστον; οὐκ ἐπάγει) αὐτὸν, οὐδὲ κελεύει μετ' αὐτοῦ πεῖναι, ὥστε μὴ δόξαι ἴσην ἐπιδείκνυσθαι. οὕτως ἦδει μετριάζειν. ἡμῶν ἡμῶν ἓν σημεῖον, ⓐ μὲ ἐθαύμαζον· ⓐ δὲ πεπιστεύκοτες ἀπήγγελλον τοῖς Φαρισαίοις. τί οὖν ἐκεῖνοι; δεῖν ἐκπλήττεσθαι καὶ θαυμάζειν, " βουλεύονται) αὐτὸν ἀνελεῖν, τὸ δυνάσῃσαν τὸν νεκρὸν. ὦ τῆς ἀνοίας· τὸ ἐν τοῖς ἄλλων σώμασι θανάτου μαρτυρόμενον θανάτῳ πραδώσειν ἐνόμιζον.

47 Καὶ λέγουσι· τί ποιοῦμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; Ἄνθρωπον αὐτὸν ἔτι καλοῦσι, ⓐ τοσαύτην λαβόντες ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ θεότητος. Τί ποιοῦμεν; πιστεύσας ἔδει καὶ θεραπεῦσαι καὶ προσκυνῆσαι, καὶ μηκέτι νομίζειν ἄνθρωπον.

48 Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, " ἔρχονται ⓐ Ρωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν. Τί ἐστιν " ὁ βουλεύονται ποιεῖν; τὸν λαὸν ὑπεισέρχεσθαι βούλονται λοιπόν, ὡς μέλλοντες κινδυνεύειν ὑπὲρ τυραννίδος. ἐὰν γὰρ ὀκλαγωγήσωσι, φησι, " μάθωσιν αὐτὸν ⓐ Ρωμαῖοι, ἀναπείσουσιν ἡμᾶς, " καὶ ἐλεύσονται καὶ καθελοῦσιν ἡμῶν τὴν πόλιν. Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; μὴ γὰρ ἀποστασίαν ἐδίδασκεν; οὐκ ἐπέτρεψε φόρου δοῦναι Καίσαρι; ἢ βασιλέα αὐτὸν ποιῆσαι ἠθέλησατε, ἢ ἔφυγε; ἢ τὸ τελῶν ἢ ἀκόμπαστον μετεδίωκε βίον, μήτε οἰκίαν ἔχων, μήτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν; ταῦτα μὲν οὖν ἔλεγον, ὡς προσδεχόμενοι, ἀλλὰ βασκαίνοντες. δέξεσθαι ἢ καὶ μὴ προσδοκώντων αὐτῶν, ἢ ὃ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν ἔλαβον, ὅπου δύσῃ αὐτόν. καὶ γὰρ πόρρω πάσης ὑποψίας ἦν τὰ ῥηθέντα. ὁ γὰρ ἰώμενος νοσοῦντας, καὶ ἄνεσιν διδάσκων βίου, καὶ ἀρχουσι πείθεσθαι ὑπατικοῖς, ἀκὶ τυραννίδα ζωίσῃ, δηλαδὴ κατέλυεν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν προτέρων σκοπῶμεν, φησιν. ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀποστασίαν ἐδίδασκον· οὗτος ἦ τοὐναντίον. ὁρᾷς ὅτι ὑποκρίσεως ἦν τὰ λεγόμενα; τί γὰρ ἐπεδείκατο τοιοῦτον; δορυφόρους " σωσαμένους ἐπῆγετο; ὁπλα ἐπεσύρετο; ἀκὶ τὰς ἐρημίας ἐδίωκεν; διὰ ἵνα μὴ δόξωσι " τὸ πάθος τὸ ἑαυτῶν λέγειν, τὴν πόλιν φασὶ κινδυνεύειν πᾶσαν, καὶ τὸ κεῖσθαι ὑποβουλεύεσθαι, καὶ ποῦ τῶν ἐχάτων αὐτοῖς εἶ) ⓦ" φόβον. οὐ ταῦτα τῆς αἰχμαλωσίας ὑμῖν αἴτια γέγονεν, ἀλλὰ τὰ σκάμτια, καὶ ταύτης, καὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τῆς ὑπὸ Ἀντιόχου τῆς μυ ταῦτα· ἢ τὸ εἶ) πρὸς ὑμῶν θεραπεύοντας, ἀλλὰ τὸ εἶ) σὺ ὑμῖν ἀδικουμένους καὶ ⓦ Θεὸν προορίζοντας, τοῦτο ὑμᾶς σκάντας ἐποίησεν. ἀλλὰ τοιοῦτοι ὁ φθόνος· οὐδὲν τῶν δεόντων ὁρᾶν ἀφεὶς, ἅπαξ πρώσας τὴν ψυχὴν. ἀκὶ φαύλους ἐδίδασκεν εἶ); ἀκὶ ῥαπιζομένους τὴν δεξιὰν στρέφειν καὶ τὴν ἑτέραν; ἢ φέρειν ἀδικουμένους; ἢ μείζονα ἐπιδείκνυσθαι προθυμίαν πρὸς τὸ κακῶς πάσχειν, ἢ ἕτεροι ἔχοισι πρὸς τὸ κακῶς ποιῆσαι; ταῦτ' ἦν, εἰπέ μοι, τυραννίδα ζωίζοντος, ἢ ἢ τυραννίδα καθαιρουμένου;

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ', ὅπερ ἔφην, δεινὸν ἡ βασκανία καὶ ὑποκρίσεως γέμον· τοῦτο τὴν οἰκουμένην μυρί-

ων

σῶ σοι, ὅλι ἤκουσάς μου· τίς τοίνυν ὕπως ἠύξατό ποτε; φρὶν ἢ [γὰρ] λι εἶπεῖν, εὐχαριστῶ σοι
λέγει, δεικνὺς ὅλι οὐ δεῖται εὐχῆς. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅλι πάντοτέ μου ἀκούεις. τοῦτο εἶπεν, οὐχ
ὡς αὐτὸ ἀδυναζωῶτος, ἀλλ' ὡς μιᾶς γνώμης οὔσης. τίνος δὲ ἕνεκεν ἡ εὐχὴς ῥῆμα ἀνέλαβε,
χ. ἀκούσης, ἀλλ' αὐτῶ ἀκούσει λέγοντος μὴ ἐμοῦ, Ἀλλ' αὐτὸ ἀκούσει λέγοντος Ἵνα τοὺ παρεστῶτα ὄχλου, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με
ἀπέστειλας. οὐκ εἶπεν, ἵνα πίστωσιν ὅλι ἐλάτηων εἰμί· ὅτι χρείαν ἔχω ῥοπῆς τῆς ἀνω-
θεν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι· ἀλλ' ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ταῦτα γὰρ πάντα ἡ
εὐχὴ δηλοῖ, διὰ ἁπλῶς αὐτὸν ἐκλάβωμεν. οὐκ εἶπεν, ἀπέστειλάς με ὡς ἀδύνατον, τὸν
τῆ δουλείαν ἐπεγνωκότα, τῆ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο ποιοῦντα· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφεὶς, ἵνα μηδὲν
τούτων ὑποπτεύσῃς, πᾶσι τῆ ἀληθῆ τῆς εὐχῆς αἰτίαν, ἵνα μὴ διὰ τοῦτό με νομίσωσιν ἵνα μὴ λέ-
γωσιν, ὅτι ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἵνα δείξῃ καὶ γνώμην ἑνὸς τὸ ἔργον ὑποῤῥοῦν· μονονοὺ λέγων, ὅτι
εἰ ἤμην αἴτιος, οὐκ ἂν προσεχώρησε τὸ γινόμενον. τὸ γὰρ, ἤκουσάς μου, ἐκ τοῦ πρὸς φίλον λέγε-
ται καὶ ὁμοτίμων. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, τουτέστι, προῒς τὸ ἡμέτερον μου τὸ θέλημα οὐ
δέομαι εὐχῆς, ἀλλ' ὥστε πεῖσαι ὅτι σοὶ καὶ ἐμοὶ μία βούλησις. τί οὖν εὔχῃ; ὑπὲρ σοῦ· ἀσθε-
χ. οὐ πλησί- νείας καὶ παχυτέρους. 43 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. Διὰ τί
γὰρ οὐκ εἶπεν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ παιδός μου δοῦλός ἐστιν; ὑπὲρ τί μὴ εἶπεν, αἰσχυνόμενος αὐτὸν,
πατέρ· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφεὶς, καὶ εὐγενείου ῥῆμα ἀναλαβών, ὑπὲρ τῶν πραγμάτων
τοῦτο αὐξοντίδην ἐνδείκνυται; ὅτι ἐκ τοῦ τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὑπὲρ μὲν ῥημάτων συγκαταβάσεως,
ὑπὲρ δὲ τῶν ἔργων ἐξουσίαν ἐπιδείκνυται. ὅπου γὰρ οὐδὲν ἄλλο εἶχον ἐγκαλεῖν αὐτῷ, ἀλλ'
ἢ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω σοῦ πολλοὺς ἠπάτων, τοῦτο ἔνεκεν μὲν εὐσεβοῦς δείκ-
νυσι τοῦτο αὐτὸ δι' ὧν φησι, ἐκ καθ' ἑαυτοῦ ἔρχομαι ἡ αὐθένεια ἐκείνων ἀπῄτει. οὐκοῦν μὲ γὰρ καὶ ἄλλως
δεῖξαι τοῦ συμφωνοῦντα μετὰ τῆς οἰκείας αὐξίας· ἀλλ' οὐκ ἐδύνατο ἀναβαίνειν ποσῶτοι ὁ ὄχλος.
καὶ φησι· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. Τί ἐστιν Ἐλεγεν· Ἐρχεται ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς Ιωαν. ε. κη.
τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσουσι. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς, ὅτι πρὸ ἑτέρου ἔλαβε τὸ ἐνέργημα,
διὰ τοῦτο ἐδίδαξε, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔργου ἐπέδειξε. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀνάστηθι· ἀλλά, δεῦρο ἔξω, ὡς
ζῶντι ὑπελεγόμενος πρὸ τετελευτηκότι. Τί ταύτης τῆς ἐξουσίας γένοιτ' ἂν ἴσον; εἰ μὴ ἰδίᾳ Πραξ. γ.
δυνάμει τοῦτο ποιῇ, τί πλέον ἔχει τῶν ἀποστόλων τῶν λεγομένων· Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνά-
μει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦτο περιπατοῦντι αὐτόν; Εἰ γὰρ οὐ ποιοῦν ἰδίᾳ δυνάμει, οὐ προσε-
λήφθη τοῦτο, ὅπερ ὁ ἀπόστολος περὶ ἑαυτοῦ ἔλεγεν, ἔσονταί πως ἐκεῖνοι μᾶλλον φιλοσοφοῦν-
χ. πάλιν, τί προσέχετε ἡμῖν ὡς ἰδίᾳ δυνάμει; ἀμεμπτ. χ. ἀλλὰ καὶ τὸ ἀναπόν φησι, διὰ τοῦ ἀπειλοῦντας ὄχλους ἵνα πιστεύ. ὥστε ἐγὼ ἐπίστευον.
τες, τῇ δοκούσῃ τιμῇ δοξάζω. Ἀλλ' ἀναχωρεῖτε, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπα-
θεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι. Εἶπα ὁ μὲν ἀπόστολος, ὅπερ ἰδίᾳ οἰκεῖον ἔπραττον, ταῦτα
ἔλεγεν ὥστε πεῖσαι τοῦτο· αὐτὸς γὰρ διαυτίμως περὶ ἑαυτοῦ δόξαν ἔχων, οὐκ ἂν τιμῆ τοιοῦτόν
τι ἔλεγεν, Εἶτε μὴ οἰκείᾳ αὐξεντίᾳ ἐποίει; καὶ τίς αὐ τοῦτο εἴποι; Καὶ μείζω τούτων ποιεῖ
ὁ Χριστὸς λέγων· διὰ τοῦτο προσέχετε ὄχλοι εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν. ὥστε εἰ ἀπίστως ἔχω, οὐκ
ἐμοῦ χρεία τῆς δυνάμεως. Εἰ δὲ μὴ ἐμοῦ ἀναξίου αὐτοῦ τοῦ θαύματος, διὰ τί ἐκείνοις τιμῆ λε-
γίζεται; διὰ τί δὲ μὴ εἶπεν, ὅτι ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι οὐκ εἰμί σοῦ ἴσος; ἐχρῆν γὰρ διὰ τοῦτο
τοιοῦτον ποιεῖν τοῦτο ἐλθεῖν. Ἀλλ' ὅτε μὲ ὑπερωθοῦτο λύειν νόμον, τοῦ λέξαι αὐ-
τοῦ τέθεικε, μηδὲ εἰρηκότων ἐκείνων, Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον λῦσαι νόμον· ἐκ τούτου δῆλον Ματθ. ε. ιζ.
ἦν ἴσησι τοῦτο ὑποῤῥοῦν. ὅλως δὲ, τί ἔδει τοσαύτης καὶ αἰνιγμάτων; ἐρρέθη γὰρ εἰ-
πεῖν, οὐκ εἰμὶ ἴσος, καὶ ἀπαλλαγῆναι. Τί οὖν; οὐκ εἶπέ, φησι, ὅτι τί ποιῶ τὸ θέλημα τὸ
ἐμόν; ἀλλὰ καὶ τῶν ζωοποιήσεως, καὶ τοῦ ἐκείνων ἀθετεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰ-
χ. ἔφερε τὸ παν- τίας ἀφ' ἧς καὶ ἡ θυγάτηρ γέγονε. Τί δέ ἐστι, ὅτι ἤκουσάς μου; τουτέστιν, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον ἐμοῦ
τὸς μου ἀκού- ειν τῶ θελοῖ, ἀλλὰ ἐναντίον ἐμοὶ ποιεῖς εἰ. ὥσπερ οὖν ὅ, ὅτι ἤκουσάς μου, τοῦτο ἐστὶ δηλωτικὸν, ὅτι αὐτὸς οὐκ ἴσχυεν (εἰ
γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἀδυναμία μόνον ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἄγνοια, εἶτε τοῦ τὸ ἐξαυθαι οὐκ ἤδει
ὅτι μέλλει ὑπεύθυνον ὁ Θεός· εἰ δὲ οὐκ ἤδει, πῶς ἔλεγεν, ὅτι πορεύομαι ἵνα ὀξυπνίσω αὐ-

τόν;

ζα τῦ πέμψαντός με, μὴ πιστεύετέ μοι. κὴ ὃ λέγω δέ, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, κὴ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, τὴν ἰσότητα ἡμῖν αἰνίττεται. ἐχρῆν δὲ μετὰ πολλῆς αὐτὸ σφοδρότητος καθελεῖν, εἴγε κατάδεές τι ἦν, κὴ μηδαμοῦ ὅλως εἰπεῖν, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, κὴ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, ἢ ὅτι ἓν ἐσμεν, ἢ ὅτι ὁ ἑωρακώς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ γὰρ πρὸς δωδεκάμεως ὅτε λόγος ἦν, κὴ ἐλάλει, κ. ὁ λόγ. ἦν, κὴ ἐλ.

Ιωαν. ι. λ. ναν. ε. κα. ἦν, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν· κὴ πρὸς ἀρχοντας· ὅτι λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, παλιν ἔλεγεν, Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς κὴ ζωοποιεῖ, οὕτω κὴ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· ὅπερ οὐ δυνατὸν ἦν ἑτέρας οὐσίας ποιεῖν. εἰ δὲ κὴ δυνατὸν ἦν, ἀλλ' οὐκ ἐχρῆν τοῦτο εἰπεῖν, ἵνα μὴ ἀσεβήσωσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν εἰσάγοντες. εἰ γὰρ ἵνα μὴ ἀσεβήσωσιν ὅτι δυνατός ἐστι, κὴ ζωὴν μὴ παρεσκευασμένα αὐτῷ φθείρει πολλάκις, πολλῷ μᾶλλον ἔδει τότε. νῦν δὲ τὸ λέγειν, ἵνα μιμῶνται τὸν υἱόν, καθὼς μιμοῦνται τὸν πατέρα· ἐστὶ δὲ τὸ λέγειν, τὰ ἔργα ἃ ἐκεῖνος ἐργάζεται καγὼ ὁμοίως ποιῶ· κὴ τὸ λέγειν ἑαυτὸν δικάσαι εἰσάγει ἐστὶ δὲ ζωὴν ἐστὶ φῶς τοῦ κόσμου, ἀξιοπίστους ὄντας τοὺς γεγυμνωκότι ἑαυτόν, κὴ τὴν ὑποψίαν ἰσχύοντος, ἵνα εἶχον ἐκεῖνοι. Εἶδες πῶς ὅτι μὲν τὸν νόμον λύει, τοσαῦτα λέγει κὴ ἀπολογεῖται· τὴν δὲ δόξαν τῆς ἰσότητος τῆς πρὸς τὸν πατέρα οὐ μόνον οὐ καθαιρεῖ, ἀλλὰ κὴ ἵστησιν; [οὕτω] κὴ εἰπόντων, ὅτι βλασφημεῖς ὅτι πιστεύσας εἰς Θεὸν, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἰσότητος αὐτὸ ἔστησε. κὴ τί λέγω, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦτο ἐποίησεν, ὅπου γε κὴ ὁ πατὴρ, ὁ μὴ σάρκα λαβών, οὐ διὰ τοῦτο ποιεῖ; κὴ γὰρ καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ αὐτὸ παπεινὰ λεγόμενα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκουόντων. πρὸ γὰρ, Ἀδὰμ ποῦ εἶ; κὴ τό, Ἵνα γνῶ, εἰ ἀρὰ κεχωρίκασιν αὐτῶν ζωπληθῶσι· κὴ τό, Νῦν ἔγνων ὅτι φοβῇ τὸν Θεὸν σύ· καὶ τό, Εἰ ἀρὰ ἀκούσωσι· κὴ [τὸ,] Εἰ ἀρὰ ζωῶσι· κὴ, Τίς δώσει τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ τούτου οὕτως εἶναι; κὴ τὸ λέγεσθαι, Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ εἴ τις ἐκλέξει, ἀνάξια τῆς τοῦ Θεοῦ ἀξίας εὑρήσει. ἐστὶ δὲ ὅπου τὸν Ἀχαὰβ εἶπεν· Τίς ἀπατήσει μοι τὸν Ἀχαάβ; ἐστὶ τὸ ἀεὶ τῶν ἑλληνικῶν θεῶν κὴ σύγκρισιν ἑαυτοῖς ποιεῖσθαι, πολλὰ ἀνάξια τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἕτερος ἀξία ἐστίν, ὅλῳ ὅτῳ φιλάνθρωπός ἐστιν, ὡς διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐστὶ τῶν τῇ ἀξίᾳ αὐτοῦ πρεπόντων ῥητῶς ἀφορίσαι. κὴ γὰρ κὴ αὐτὸς, ὁ ἀνθρωπος γενέσθαι, ἀνάξιον, κὴ τὸ δοῦλον μορφὴν λαβεῖν, κὴ παπεινὰ φθέγγεσθαι ῥήματα, κὴ παπεινὰ πρεσβεύσασθαι, ἀνάξιον μὲν, εἰ τις πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐκείνην ἴδοι· ἄξιον δὲ, εἰ τις τὸν ἄφατον τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας πλοῦτον λογίσαιτο. ἔστι δὲ κὴ ἑτέρα τῆς ταπεινότητος τῶν ῥημάτων αἰτία· ποία αὕτη; ὅτι τὸν μὲν πατέρα κὴ ἠδέσαν κὴ ὡμολόγουν, αὐτὸν δὲ οὐκ ἠδέσαν. διὰ τοῦτο ζωηρῶς ἐπ' αὐτὸν καθαφλύγει ὡς ὡμολογημένον, ἅτε αὐτὸς οὐκ ὢν οὐδέπω ἀξιόπιστος· οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν αὐτάρκειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄνοιαν τῶν ἀκουόντων ἐστὶ τὴν ἀσθένειαν. διὰ τοῦτο ἐστὶ βοᾷται ἐστὶ λέγει· πάτερ, βούλομαι σοι ὅτι ἤκουσάς μου. Εἰ γὰρ οἷς θέλει ζωοποιεῖ, κὴ καθὼς ὁ πατὴρ, οὕτω ζωοποιεῖ, τίνος ἕνεκεν πρὸς χάριν λέγει; ἀλλ' ὥρα λοιπὸν ἄνωθεν ἀρχέλθειν τὸ χωρίον. ἦρκει οὖν τὸν λίθον οὗ ἐκεῖνος ὁ πανσοφὸς κείμενος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, κὴ εἶπε· πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐρωτήσωμεν οὖν ἡμεῖς αἱρετικόν· ἀπὸ τῆς βύβλου ρόπτων ἐλάβε, κὴ τὸν νεκρὸν λύεσαι; πῶς οὖν τὰ ἄλλα χωλὸς εὐχῆς ἐποίει, λέγων· Σοὶ λέγω τὸ δαιμόνιον, ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· κὴ, Θέλω, καθαρίσθητι· κὴ, Ἔγερθείς ἆρον τὸν κράβαττόν σου· κὴ, Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· κὴ τῇ γαλάσῃ, Σιώπα, πεφίμωσο; πῶς δὲ ὅλως ἔχει τῶν ἀποστόλων πλέον, εἴγε κὴ αὐτὸς ἀπὸ εὐχῆς ποιεῖ; μᾶλλον δὲ ὅτε ἰσχύοι μετ' εὐχῆς πολλάκις τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ καλοῦντες. εἰ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοσοῦτον ἔχει ἰσχύν, πῶς αἱ αὐτὸς εὐχῆς ἐδεήθη; Εἰ δὲ εὐχῆς ἐδεῖτο, σὺκ ἂν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἴσχυσεν. ὅτε δὲ ὅλως ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, ποίας εὐχῆς ἐδεήθη; αὐχὶ ὁμοιμία σὺκ ἦν πολλή; ποιήσωμεν γὰρ, φησὶν, ἄνθρωπον. πῶς δὲ ἀνθενέστερον, εἰ εὐχῆς ἐδεῖτο; ἴδωμεν δὲ κὴ τίς ἡ εὐχή. πάτερ, εὐχαριστῶ

Ιωαν. ι. λ. ναν. ε. κα.

Μαρκ. θ. κε. Μαρκ. α. μα. Ιωαν. ε. θ. Ιωαν. α. μα. Ματθ θ. β. Μαρκ. δ. λθ.

Πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐχ ὕστερον τοὺς τὴν ἀξίαν ὁρᾷ τὴν ἑαυτοῦ, ὡς τοὺς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν· οὐδ' ὅπως τι μέγα φθέγξηται, ἀλλ' ὅπως δυνάμωσιν ἡμᾶς ὑπομεῖναι. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ὀλίγα, καὶ αὐτὰ ἐγκεκρυμμένα· τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ, πολλὰ καὶ διειρρηκὼς τοῖς αὐτοῦ λόγοις. Ἐπὶ γὰρ τούτοις σπήγοντο μᾶλλον, τούτοις καὶ σκάπτεσθαι, καὶ ὅτε αὐτὰ δηλοῦν φθέγγεται, ὥστε μὴ δεῖν μετὰ ταῦτα βλασφημεῖν, ὅτε αὐτὰ ἀποσιωπᾷ, ὥστε μὴ δεῖν τότε σκανδαλίζεσθαι. Ἀλλὰ γὰρ τῆς ταπεινότητος τοὺς πολλοὺς ὀξέλεγχος, καὶ οὐδεὶς ὑψηλοῦ δόγματος ἐπῆν διώκοντας καταδεῖν· ἀεὶ ταπεινοί ὄντες, εἰ μὴ πολλάκις ταῦτα ἔκρυπτεν, ὅλως ἂν ἐσιώπων. ἀμύει γοῦν σφόδρα μετρίοισιν, ἀλλὰ καὶ λιθάζουσι καὶ διώκουσι, καὶ αἴρειν ἐπιχειροῦσι, καὶ βλάσφημον ἀποκαλοῦσι. καὶ ὅταν μὲν ἴσον ἑαυτὸν ποιῇ τῷ Θεῷ, οὕτω λέγουσι, δεῦτε βλασφημῶμεν· ὅταν δὲ εἴπῃ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι σου, ἔτι καὶ δαιμονᾷ τὰ καλοῦσιν· ὥσπερ καὶ ὅταν θανάτου χρείττοια ἀκούσωσιν αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν, ἢ καὶ ὅταν λέγῃ, ἐγὼ καὶ τῷ πατρὶ ἓν ἐσμεν, ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτὸν καὶ σκανδαλίζονται πάλιν, ὅταν λέγῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι. Εἰ γοῦν ταῦτα οὐκ ἔφερεν ἀσθενείας λεγόμενα, σχολῇ γ' ἂν εἰ ἅπαντων ὑψηλὸς ὢν ὁ λόγος καὶ ὕπατος ὑφαίνετο, προσέτι δ' αὐτός. ὅταν γοῦν λέγῃ, καθὼς συνετέλατό μοι ὁ πατὴρ ὅτι λαλῶ καὶ, ὃ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, τότε πιστεύουσι. καὶ ὅτι τότε, δῆλον ἀπὸ τοῦ τὸν εὐαγγελιστὴν οὕτω τοῦτο ἐπισημήνασθαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Εἰ πάντα ὃ μὲν ταπεινὰ φθέγγεσθαι πρὸς πίστιν ἔφθασε, τὰ δὲ ὑψηλὰ ἀπέκρυπτε, πῶς οὐκ ἐκάστης ἡμέρας μὴ συμφορᾷ λογίζεσθαι τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ, ὅτι διὰ τοῦτο ἀκοσμίας εἴρηται. ἐπεὶ καὶ ἄλλως μέγα τι εἰπεῖν βουληθεὶς ἐσίγησε, τὴν αἰτίαν ταύτην προσθεὶς εἰπών· ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν ἀδίκως, βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ὃ δὴ ποιῆ καὶ σύ ἐστιν. μὴ γὰρ ὃ εἰπεῖν· ἐγὼ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἐπήγαγε· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τοῦτο ἔλεγον, ἵνα πιστεύσωσι. μὴ ἡμέτερα ταῦτα ῥήματα; μὴ σοφισμὸς δυσθεώρητος; ὅταν οὖν τις ἀπὸ τῶν γεγραμμένων μὴ δύνηται πείθεσθαι, ὅτι ἐσκανδαλίζοντο ὅτι τοῖς ὑψηλοῖς, ἀκούων τοῦ Χριστοῦ λέγοντος διὰ τοῦτο ταπεινὰ φθέγγεσθαι, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι, πῶς λοιπὸν τῆς Φύσεως εἶναι ταῦτα εὐτελῆ νομοθετούσης ῥήματα, ἀνὰ μὴ συγκαταβάσεως; ὅτε καὶ ἀνάγκης, φωνῆς ἐκβοηθείσης ἀνώθεν, ἔλεγε· Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. καίτοι ὦ μὴ ὑψηλὰ ἔζεσι πολλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει ταπεινά· ὧν δὲ ταπεινῶν ἕνεκεν μέγα τι καὶ ὑψηλὸν φθέγξασθαι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπὸ συγκαταβάσεως ἦν, καὶ τὸν διδασκομένων ἀδύνειαν αἰτίαν ἔχει, μᾶλλον δὲ ὁ ἀνάγκη εἰς ταπεινοφροσύνην, καὶ ὁ σάρκα περικεῖσθαι, καὶ ὁ παιδεύειν οὐκ ἀκόντας μηδὲν περὶ ἑαυτῶν μέγα λαλεῖν, καὶ ὁ *νομίζεσθαι δι' ἡμᾶς, καὶ ὁ ἀπιστεῖσθαι ἔχειν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁ νομοπλεύεσθαι λύειν τὸν νόμον, καὶ ὁ βασκαίνειν οὐκ ἀκόντας, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπεχθῶς διακεῖσθαι, δῆτα ἔλεγεν ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ· ὁ δὲ ταπεινοῖ ὄντα τινὰ ὑψηλόν τι περὶ ἑαυτοῦ λέγειν, οὐδεμίαν ἔχει αἰτίαν ὅτε εὐλογεῖ, ὅτε ἀλογεῖ· διὰ τί δὲ ἀπόστολος δι' εὐημερίαν καὶ δυσφημίαν καὶ τόλμα ἀσύστατος. Ὅτος δὲν ἔτερον ταπεινὰ φθέγγεται, τῆς ἀπορρήτου καὶ μεγάλης οὐσίας ἐκείνης ὤν; τὴν τε εἰρηνικὴν ἔνεκεν, καὶ ὥστε μὴ νομισθῆναι ἀλήτης. καὶ γὰρ Παῦλος τοιοῦτόν τι φαίνεται φοβηθείς· διὸ καὶ ἔλεγε, Χωλεῖς τὸν ἰσοπαλοῦντος αὐτοῦ τὰ πάντα. ἀσθενὲς γὰρ τοῦτο ἡγήσασθαι. Εἰ γὰρ ἐλάττων τῆς μεγίστης ὢν ἐτέρας οὐσίας, ἴσος ἐνομίζετο, οὐκ ἂν πάντα ἐποίησεν, ὥστε μὴ νομισθῆναι τοῦτο· πῶς ἂν αὐτὸς τοιαῦτα ποιῆσ, λέγων· εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔρ-

γα

χ. κεκρύμμ.

χ. τότε χ. ἐκκεπόδησαν.

Μαρ. β. ζ. Ιω. ι. λγ. Ιω. ι. ρβ.

χ. λαλῶ ἀλλ',

χ. πίστιν ἐπίσω, πῖ ἢ χ. πᾶσαν διὰ τοῦ ἐκφοβῆσ ει, ἵνα δι.

χ. ὅτι διὰ

*μὴ

χ. ὅλως τοῦτο ἀφέσπασαν

χ. λογισθῆναι.

Ιωαν. ιβ. ιγ.

α. Κορ. ιβ. κζ.

ἔχει συνιώμιλον ὁ μὴ γυναῖκα ἐξ ἀρχῆς μιᾶδι τοσαύτῃ ἀξυβείζων ἐις ἑτέραν. τοῦτο γὰρ ἀκρασίας λοιπόν. Εἰ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς ἀπέχονται οἱ πολλοὶ ὅταν ὑπερβῇ τὰς ἡλικίας χρόνος ἱκανός, ὅταν τὸ σῶμα συνέχῃς· ὁ μηδὲ ἑαυτῷ ἐρχόμενος, ἀλλὰ καὶ ἑτέρᾳ μιγνύμενος, πόσου τοὺς σωφρονεῖν ἑαυτοὺς; Εἰ δὲ ἀπολύσαντα τὴν ἑαυτοῦ καὶ βαλόντα ἑτέραν μίγνυσθαι οὐκ ἔνι (μοιχεία γὰρ τοῦτο ἐστι) ὁ ἔνδον αὐτῆς οὔσης ἑτέραν ἐπεισάγων, πόσου ἐργάζεται κακόν; μηδεὶς τοίνυν τοῦτο τὸ νόσημα συγχωρείτω κρύπτειν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ προφρίζον διαπατάτω. οὐκ οὖν ἄλλος ἀδικεῖ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑαυτόν. οὕτω γὰρ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο χαλεπὸν καὶ ἀσύγγνωστον, ὅτι, αὐτὴ εἰδωλολατροῦσα χωλαθῇ μὴ βαλομένου σκέπου, χωλαίζει τὴν γυναῖκα ὁ Θεός· πόρνους γὰρ ἐκεῖ χωλαθῆ, οὐκέτι. ὁρᾷς ὅσον ὄφλει τοῦτο κακόν; Ἐὰν γάρ τις, φησι, πιστὴ ἀδελφὰ ἔχῃ ἄπιστον, καὶ αὐτὸς βούλοιτο οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. ὥσπερ γὰρ πόρνης οὐχ οὕτως τοῦ ἀνδρὸς ἄπτεται, ὡς ἡ ἄπιστος τῆς πόρνης· οὐχ οὕτως· ἀλλὰ πῶς; Ἐὰν τις ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι. Εἰ γὰρ ἡ συνουσία σῶμα ἓν ποιεῖ, τὸ συνενόμενον πόρνῃ ἀνάγκη ἓν σῶμα γίνεσθαι. πῶς οὖν δίκαιον ἡ κοσμία τούτου χεῖρον μόνος ὅσα; ἢ πῶς ἑαυτῇ συναφῇ τὸ μέλος τῆς πόρνης; καὶ ὄρα, πῶς ἀσφαλίζει. ἢ μᾶλλον τῷ ἀπίστῳ συνοικοῦσα, οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος (ἡγιάσται γάρ, φησι, ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί) ἐπὶ δὲ τῆς πόρνης οὐχ οὕτως· ἀλλὰ πῶς; ἆρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω μέλη πόρνης; ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ ἁγιασμὸς μόνῳ κἀκείνου συνοικοῦντος, καὶ οὐκ ἀξίως)· ἐνταῦθα δὲ ἀναχωρῇ. δεινὸν γὰρ ἡ πορνεία, δεινόν, καὶ ἀθάνατον ἔσεσθαι κόλασιν. καὶ οὐ ταῦτα δὲ μόνα ἐπισπᾶται κακά. βίον γὰρ παλαίπωρον καὶ μοχθηρὸν ἀναγκάζεται ζῆν ὁ πιστὸς, καὶ τὴν κολαζούσων οὐδὲν ἄμεινον ἄγει). Εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ὑπεισιὼν μὴ δέοις καὶ ἐγκύμονα πολλοῦ, καὶ πόλεως ὅλης ὑποπίπτων καὶ οἰκείας καὶ ἐλευθέρας. δεῖ γὰρ καλῶς ἀπηλλάχθαι τοῦ νοσήματος τούτου. εἰ δὲ μή, πείθεσθε, τὸ σεσηθυρωμένον μὴ ὀπτεύσητε τὸ ἱερόν. καὶ τὰ φῶς ἐμπεπλησμένα σεσῆσθαι, καὶ νόσου γέμοντα, δεῖ μὴ τὸ ὑγιαῖνον αἰτιάζεσθαι, ἀλλ' ἀπελαύνειν τὸ πάσχον, ἕως δὲ τὸ νόσον ἀπεθῶσιν. μὴν Χριστοῦ γενώμεθα μὴ δὴ μὴν πόρνης γνώμεθα. οὐκ ἔστι τὰ σώματα πορνῶν, ἀλλ' ἐκκλησία· καὶ ὁ μὴν τὸ πόρνης μὴ ἔχῃς, μὴ ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ ἀξυβείσῃς τὸ πρέπον. εἰ γὰρ μὴ γένοιτο, εἰ γὰρ μὴ κόλασις ἦν, μὴ ταῖς ζωφόροις ἐκείναις καὶ γαμηλίοις λαμπάσι, μὴ τῷ εὐνῶνι τῶν δικαίων, μὴ τῷ παιδοποιΐᾳ, μὴ τῷ κοσμοποιΐᾳ, πῶς ἂν ἔχῃ ἑτέρα; πῶς οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς; οὐκ οἶδας, ὅτι καὶ μὴ τῷ τελευτῷ τῆς ἑαυτῆς ἑτέραν ἐπεισαγόμενοι, πολλὰ καταγινώσκονται, καίτοι γε κόλασιν ἔχει τὸ πρᾶγμα; σὺ δὲ καὶ ζώσης ἑτέραν ἐπεισάγῃς. καὶ πόσης ταύτης λαγνείας; μάθε τί ποιεῖ τὴν πιστὴν ἄρτι)· ὁ σκώληξ, φησὶν, αὐτῆς οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται). φείξον τὸν ἀπειλοῦντα, φοβήθητι τὸν κόλασιν. οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τοσαύτη ἡ ἡδονὴ, ὅση ἐκεῖ λυπηρία. ἀλλὰ μὴ ἤκουσε ἅπαξ τοῦ εὐθέως ἤκειν τῆς κολάσεως ἐκείνης· ἀλλὰ τὸν ἀγωνοθέτην ἀσκήσωμεν ἐνταῦθα Χριστὸν, καὶ τὴν ἐπηγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν, [ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι] χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐλαιὰν

ε Κορ. ζ. ιε.

Ματθ. ε. λε.

χ. ἐκπορνεύσῃ

χ. ἐλευτὸν ἀπεάρων μὴ

χ. πάντα χρὴ εἶναι.

χ. βέλεσθαι, τὸ ἀδύνατον μὲ

χ. σεσῆσθαι

Ομιλ. ξθ'. 41 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΗΡΕ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ

ἄνω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. 42 Ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ο πολλάκις

ων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει. πῶς φησι μείζονα; ἃ ⓐ μαθηταὶ φαίνων᾽) μὴ ταῦτα ποιοῦντες. καὶ γὰρ ὁ σκιὰ Πέτρου νεκροὺς ἤγειρεν. ὅπως ἐκπυστοτέτο καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον δύναμις. ⓒ γὰρ οὐχ οὕτως ἐῶ θαυμαστὸν ζῶντα αὐτὸν θαυμαζόρτειν, ὡς θανόντος αὐτοῦ ἑτέρους ἐν ᾧ ὀνόματι ἐκεῖνα μείζονα αὐτοῦ δυνηθῆναι. ἀναμφισοήτητος γὰρ ἐῶ ὅτι τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξις· οὐκ ἂν οὐδὲ, εἰ πᾶσιν ὤφθη, οὕτως ὅπιστεύθη. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἶχον ἂν καὶ εἰπεῖν, ὅτι φάντασμα ἐῶ ὁ ὁρῶν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μόνον πολλῷ μείζονα γινόμενα σημεῖα, ἢ ὅτε αὐτὸς ζωὴν ἐσχε μετ᾽ αὐθρώπων, οὐκ ἂν ἠπίστησεν, εἰ μὴ σφόδρα ἀναίσθητος ἐῶ. μέγα τοίνυν ἀγαθὸν πίστις, ὅταν ἀπὸ θερμῆς γένη᾽) διαθέσεως, ἀπὸ φίλτρου πολλοῦ ⓒ ζέσεως ψυχῆς. αὕτη φιλοσόφους ἡμᾶς δείκνυσι, αὕτη τὴν ὑπὲρ αἰσθρώπίνων ἀποκρύπτει, καὶ τοὺς λογισμοὺς ἀφίησι κάτω, ὡς τὸν οὐρανοῖς φιλοσοφοῦντας μᾶλλον᾽, ὅπερ ἡ τῶν αὐθρώπων σοφία θύραθεν ὠνόμασεν᾽), * οὐκ ἀθεότητος τοῦτο αὐτὴ καταλαμβάνει ⓒ κατορθοῖ. ἐχώμεθα τοίνυν ταύτης, καὶ μὴ λογισμοῖς "ταῖς καθ᾽ ἑαυτοὺς ὑπείκωμεν. ἀλλὰ τί γὰρ ἔλλιμες, εἰπέ μοι, οὐδὲν θύραθεν ἠδυνήθησαν; οὐχὶ σοφίαν πᾶσαν τὴν ἔξωθεν ἔγνωσαν; πόθεν οὖν ἁλιέων καὶ σκηνοποιῶν καὶ τῶν ἀσημοτάτων ἀνεφάνησαν; ἆρ᾽ οὐχ ὅτι σκῆψιν μὲν λογισμοῖς, ὅτοι γε πίστει ἀπέτεμον; ἀλλὰ τοῦτο Πλάτωνος καὶ Πυθαγόρου καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν πλουτησάντων ὅτοι ἀνεφάνησαν, καὶ οὐκ ἀστρολογίαν καὶ μαθηματικὴν καὶ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικὴν "κατασείσασα, ⓒ πᾶσαν παίδευσιν "ἐκμαθοῦσα ἐπανέδωσαν, καὶ τοσοῦτοι ἐγένοντο βελτίονες, "ὅσον ⓐ ἀληθῶς φιλόσοφοι καὶ ὄντως τῇ φύσει μωροὶ καὶ ἀπαίδευτοι. ὅσα γὰρ ἀθάνατον εἶπον τὴν ψυχὴν ὅτοι· μᾶλλον δὲ οὐκ εἶπόν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν. ἐκεῖνοι δὲ ἀνέστρεφον μὲν οὐδὲ ἤδεσαν ὅ, τί ποτέ ἐστι ψυχή· ὅθεν δὲ ἔρχεται, καὶ διέτεμνον ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτὴν, πάλιν δὲ αὖ ἔπαιζον, ⓐ μὴν ἀσώματον εἶπόντες εἶ) αὐτὴν, ⓐ δὲ σῶμα, καὶ αὖ σώματι ζωοφορεῖσθαι. πῶς δὲ οὐρανοῦ πάλιν ⓐ μὴν εἶπον, ὅτι ἔρμψυχος καὶ Θεός· ⓐ δὲ ἁλιεῖς, ὅτι ἔργον Θεοῦ ⓒ "τέχνημα, ⓒ ἐδίδαξαν καὶ ἔπεισαν. ἀλλὰ δὲ μὴν ἕλλιμας λογισμοῖς κεχρῆσθαι θαυμαστὸν οὐδέν· δὲ τοὺς δοκοῦντας εἶ) πιστοὺς, τούτους βούλεσθαι ψυχικοὺς, τοῦτο ἐστὶ τὸ "θρήνων ἄξιον. διὰ τοῦτο καὶ οὗτοι ἐπλανήθησαν, ⓐ μὴν λέγοντες ὅτως εἰδέναι Θεόν, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδεν, ὅπερ οὐδεὶς οὐδὲ ἐκείνων ἐτόλμησεν εἰπεῖν· ⓐ δὲ λέγοντες μὴ δύνασθαι ⓦ Θεὸν ἀπαθῶς γνῶναι, μηδὲ συγχωροῦντες αὐτῷ πλέον τι τῶν "αἰσθητῶν ἔχειν· ⓐ δὲ λέγοντες, ὅτι ὅτε δὲ βίος ὀρθὸς οὐδὲν ὠφελεῖ, ὅτε πολιτεία "ἀκριβής. ἀλλ᾽ ἡμεῖς ταῦτα ἐλέγχειν νῦν. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ὠφελεῖ πίστις ὀρθὴ, βίου ὄντος διεφθαρμένου, καὶ ὁ Χριστὸς, καὶ ὁ Παῦλος δηλόσι, δὲ πλοῦτον τούτου τοῦ μέρους φροντίσαντες· ὁ μὲν Χριστὸς "ὅταν διδάσκῃ· Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ⓒ πάλιν, Πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; "καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ᾽ ἐμοῦ ⓐ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν (ⓐ γὰρ μὴ προσέχοντες ἑαυτοῖς, εὐκόλως εἰς ποινὴν "ἐξολισθαίνουσι, καὶ πίστιν ἔχουσιν ὀρθὴν) ὁ δὲ Παῦλος, ὅταν Ἑβραίοις ὁπιστέλλων ὅτω λέγῃ ⓒ προθαίνῃ, εἰρήνην μὴ πάντων διώκετε καὶ ⓦ ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται ⓦ Κύριον, ἁγιασμὸν καλῶν τὴν σωφροσύνην, ὥστε ἕκαστον ἔχεσθαι τῆς ἰδίας γυναικὸς χρῆ, καὶ μὴ "προπίπτειν ἑτέρᾳ. τὸ γὰρ μὴ ἔρχεσθαι, ἁμήχανον σωθῆναι· ἀλλ᾽ ἀνάγκη πάντως ἀπολέσθαι, καὶ μυρία ἔχει καταρτώματα. μὴ γὰρ πορνείας ἀδυνάτου εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. μᾶλλον δὲ οὐ πορνεία τοῦτο λοιπὸν, ἀλλὰ μοιχεία. ὥσπερ γὰρ ἡ δεδεμένη ἀνδρὶ, ἀνδρὶ ἑτέρῳ "ζωνέλθῃ, λοιπὸν μεμοίχευται· οὕτως ὁ δεδεμένος γυναικὶ, ἀνδρὶ ἑτέραν ἔχῃ, ἐμοίχευσεν. ὁ δὲ τοιοῦτος οὐ κληρονομήσει βασιλείαν, ἀλλ᾽ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται." ἀκουσον καὶ τούτων τί φησιν ὁ Χριστός· Ο σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. οὐδεμίαν γὰρ

ἔχει

χ. καὶ χ. αὐτὸ χ. ψιλῶ

* ἀλλὰ ἐξολισθαίνει, χ. ἑαυτὸν σεσιρωμ. διὰ

χ. συγγενομένους, χ. συλλέξαντας, ὡς κόνιν ἐρρίψαν, καὶ τοσ. χ. ὡς τότε μὲ φανῆναι φιλοσόφους ἀληθῶς ἐντεῦθεν, ἐκείνους δὲ μᾶλλον ἀπαιδεύτους καὶ ἀβελτέρους. χ. τεχνίτημα, χ. καταγέλαστον. χ. πολλῶν χ. ἐρθὴ. χ. τὰ πλείονα διελέγετο σοὶ τοῦτο καὶ φησὶν· Οὐ πᾶς χ. καὶ ἐρῶ αὐτοῖς, ἐκ οἶδα ὑμᾶς· καὶ πάλιν, μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει (εἰ δὲ χ. πολλάκις ἐκπέπτωκε, χ. σφαλῆναι χ. συγκαταχλαδῆ, μεμοίχ. χ. σοὶ δὲ τοιούτων φησὶν ὁ Θεός· ὁ σκώλ.

Ματθ. ζ. κα. Λουκ. ι. ζ.

περάγματος ὁ πλοῦς. Εἰδὶς πῶς διεφθαρμένη αὐτῶν ἡ κρίσις ἰῶν, ἔρχεται τοίνυν εἰς τὸ μνῆμα, καὶ πάλιν ὑβριπμᾶ τῶν πάθει. τί δήποτε ὁ εὐαγγελιστὴς δύω καὶ κάτω φησὶν, ὅπι ἐδάκρυσι, καὶ ὅπι ἐνεβρίμησιν; ἵνα μάθης, ὅπι ἀληθῶς τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν περιεβάλετο. ὅπερ γὰρ μεγάλα περὶ αὐτοῦ δηλοῖ ὅτι λέγων τῶν ἄλλων μᾶλλον ὑπτος, καὶ σὰ τοῖς σωματικοῖς πολὺ πλέον σεαυτὸν φιλοσόφει. σοῦ γοῦν περὶ τοῦ θανάτου τοιοῦτον εἶπεν, οὗ ὁ Λάζαρε, ὅτι περίλυπος γέγονεν, ὅπι σαγώνιος· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ὅπι ἐπιθυμίαν ἔρριψε. ὃ γοῦν ἐλλειφθὲν ἐκεῖ ἀνεπλήρωσεν ἐνταῦθα ἀφ' ἑαυτοῦ πάθους. περὶ γὰρ τοῦ θανάτου ἀφανερώμενος, λέγει· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου· καὶ πάλιν· οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο ἐκεῖ φιλοσοφεῖται, ἐνταῦθα ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ πάθος ἐπιδείκνυται. ἐνταῦθα δὲ ἐναντίως ἔχει· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ θανάτου ἐστὶν ἡ φιλοσοφία, ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τοῦ πάθους.

ὁ τι δέξῃ καταπαίων, ἐντεῦθεν ἤδη λαμβάνει ⟨Ψ⟩ μισθόν, δοῦλος ὢν, ἀλλ' ὅτι ἔντως ἐλευθερίαν ἐλεύθερος· ὁ τὴν ἀρχαίαν ἐπιζυμῶν, ἐντεῦθεν λαμβάνει τὴν ἀνάδοσιν, δοὺς τὰ πρόκατα εἰς νομίζων πρόχματα, ἢ λύπης ἀπάσης κρατῶν ῥᾳδίως. ἰδοὺ γυνὴ καὶ ἡ γυνὴ αὕτη φιλοσοφοῦσα ⟨Ψ⟩ μαθὼν ἐντεῦθεν ἀπέλαβε. καὶ γὰρ, πάντων προσκαθημένων πενθούσῃ καὶ κοπτομένῃ, καὶ προσέρχεται ἐλθεῖν πρὸς αὐτὴν τὸ διδάσκαλον, ὅτε τὴν ἀξίαν ἐτίμησεν, ὅτε καὶ τοῦ πένθους κατέχυσε (καὶ γὰρ μετὰ τῆς ἄλλης ταλαιπωρίας αἱ πενθοῦσαι καὶ τοῦτο τὸ νόσημα ἔχουσι, φιλοτιμεῖσθαι ὑπὲρ τῶν προόντων βουλόμεναι) ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον αὕτη ἐπαθεν, ἀλλ', ἅμα ἤκουσε, καὶ ἔρχεται ταχὺ πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ὅπως ἐλήλυθεν εἰς τὸ κώμιον. σφοδρότερον γὰρ ἐβάδιζεν, ἵνα μὴ δόξῃ ὑπερρίπτειν ἑαυτὸν τὰ σημεῖα, ἀλλ' ἀξιοῦσθαι πρὸ ἐκείνων. ἢ τοῦτο χρὴ βουλόμενος ἀπίξασθαι ὁ εὐαγγελιστὴς ὅ, ἐχείρετο ταχὺ, εἶπεν· ἢ δείκνυσιν, ὅτι ὅπως ἔδραμεν, ὡς προφθάσαι αὐτὸν ἐρχόμενον. ἔρχεται δὲ οὐ μόνη, ἀλλὰ καὶ σὺν τῇ οἰκίᾳ ὑπισχνουμένη Ἰουδαίους· σφόδρα ζωοτόκος ἡ τοῦτο καὶ λάθρα ἐφώνησεν αὐτὴ ἡ ἀδελφή, ὥστε μὴ ἀναβαλέσθαι τοὺς ζωοκλόπους, καὶ σὺν τῇ αἰτήσει εἶπεν. ἢ γὰρ αἱ πολλοὶ καὶ αἰσχρῶσαν. νῦν δὲ ὡς κλαύσασα ἀναχωρήσῃ πάντες ἠκολούθουν· καὶ διὰ τοῦτο πάλιν, ὅτι πιστεύσαι Λάζαρος, πιστεύσαι.

χ. πενθοῦσαι

χ. ἀναστᾶσα δ' εἶδεν ἀπήντησεν.

χ. ἢ τοῦτον

χ. ἀξιούμενος

χ. εἶπε σοὶς αὐτῷ.

χ. ὀλοφυρομένη

32 Καὶ ἔπεσεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Θερμοτέρα αὕτη τῆς ἀδελφῆς. ὅτε ὀχλοι ἠδέσθη, ὅτε ἐκωλύθη ἰὼν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν (ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ τῶν ἐβραίων, οἵτε καὶ ἔλεγον· οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;) ἀλλὰ πάντα δέδεκται παθεῖν, προόντος τοῦ διδασκάλου, ἕως ἐνὸς ἐλθεῖν μόνου, τῆς εἰς ⟨Ψ⟩ διδάσκαλον πιστῆς. καὶ τί φησι; Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου. Τί δὲ ὁ Χριστός; οὐδὲν αὐτῇ διαλέγεται πρὸς, οὐδὲ λέγει ταῦτα, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς (ὄχλος γὰρ πρὸ αὐτοῦ πολὺς, καὶ οὐκ ἦν τοῦ ῥηθῆναι καιρὸς ἐκείνων) ἀλλὰ μόνον μετεωρίζει τε καὶ συγκαταβαίνει, καὶ τὸν ἀδελφὸν φύσιν πιστούμενος διακρύει ῥῆμα, καὶ ὃ σημεῖον πρὸς ὃ πάσῃ ἀναβάλλεται. ὅπερ γὰρ ὃ θαῦμα μέγα ἦν, καὶ τοσοῦτον, οἷς ὀλιγάκις ἐποίησε, καὶ ἔμελλον" πολλοὶ πιστεύειν δι' αὐτοῦ, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ αὐτῶν ποιῆσαι πρὸς τῆς ὄχλοις, καὶ μηδὲν κερδαίνωσιν ὑπὸ τῶν μετέπειτας, πολλοὺς ὑπισχνουμένους) μάρτυρας" τῇ συγκαταβάσει, ἵνα μὴ τὸν θάνατον ἀπολέσῃ, καὶ" δείκνυσιν ὅσον ἦν ἀναστάσεως φύσεως. διακρύει γὰρ καὶ συγχεῖται. οἶδε γὰρ παθῶν ἀναρριπίζειν πάθος. εἶτα ὀρθυμήσας ὡς πάλιν (τοῦτο δὲ, ἐνεβριμήσατο ὡς πνεύματι, τοῦτο ἔστιν, ἐπέσχε τὸν σύγχυσιν) οὕτως ἐρωτᾷ, 34 Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; Ὥστε μὴ μετ' ὀλοφυρμοῦ ἀμέλει τὸν ἐρώτησιν. τί δήποτε ἠ ἐρωτᾷ; οὐ βουλόμενος ἑαυτὸν ὑπερρίπτειν, ἀλλὰ πάντα πρὸ ἐκείνων μανθάνειν ἢ ⟨Ψ⟩ διδασκαλόμενος πιεῖν, ὥστε πάσης ὑποψίας ἀπαλλάξαι τὸ σημεῖον. Λέγουσι αὐτῷ· ἔρχου καὶ ἴδε. 35 Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. Ὁρᾷς ὅπου οὐδὲν οὔπω ἀναστάσεως σημεῖον ἐπεδείδικτο, οὐδὲ οὕτως ἄπεισιν ὡς ἀναστήσων, ἀλλ' ὡς δακρύσων; ὅτι γὰρ οὕτως ἀπίεναι ἐδόκει, ὡς θρηνήσων, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀναστήσων," δηλοῦσιν Ἰουδαῖοι, οἱ δὴ καὶ ἔλεγον· 36 Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. ἴσως ἢ ἐξ αὐτῶν εἶπον·

χ. πιστεύσαι

χ. ἐπὶ συγκαταβάσει.

χ. τὸ πῶς τ' ἀνθρωπίνην φύσιν.

χ. μεγάλα κερδαίνειν δι' αὐ.

χ. σημεῖον, ἀκούσον τί φησιν, εἰ μὴ ἔλεγον, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν, ἐκ ἑαυτοῦ ἢ ἔλεγον, ἐκ ἑαυτοῦ.

37 Οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ποιήσας ἀνοῖξαι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Οὐδὲ ἐν ταῖς συμφοραῖς τῆς πομπείας καθυφίεσαν· καίτοι ὁ μέλλει ποιεῖν, πολὺ θαυμαστότερον. τοῦ γὰρ ἔσεσθαι ⟨Ψ⟩ θαυμαστοῦ ὑπόντα, ὃ προσδοκώμενον ἢ κεφτήσαντα ἀπελάσαι, πολλῷ μείζονος ἦσιν. ὅθεν ὧν οὖν ἔδει θαυμάζειν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἐκ τούτων αὐτὸν βλασφημοῦσι· πῶς ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀνέῳξε τοῦ τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς· καὶ δεινὸν ἐκείνου θαυμάζειν, ἃ ἀπὸ τούτου καὶ ἐκείνο βλασφημοῦσιν, ὡς οὐδὲ γεγονός. οὐκ ἀντεῖδεν ἢ μόνον δείκνυσιν πάντες διεφθαρμένοι· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μήπω ἐλθόντος, μηδὲ ὑπεδεξαμένου, προλαμβάνει αὐτοὺς ταῖς κατηγορίαις, οὐκ ἀναμένοντας τὸ

ἀπογινώσκοντες. οὕτω γὰρ σὺ δάκρυσον, ὡς ἀπολημβάνοντα προσπέμπων. Ταῦτα δὲ νομοθετῶν λέγω, ἀλλὰ συγκατάβασιν. Εἰ μὲν γὰρ ἁμάρτωλός ὁ πεθνηκώς, καὶ πολλὰ τοῦ Θεοῦ προσκεκρουκώς, δεῖ δακρύειν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ δακρύειν μόνον (τοῦτο γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἐκείνῳ) ἀλλὰ ποίησι τὰ δυνάμενά τινα παραμυθίαν αὐτῷ προσποιῆσαι, ἐλεημοσύνας καὶ προσφορᾶς. δεῖ δὲ καὶ ὅτι τούτῳ χαίρει, ὅτι ἐκόπη τὰ τῆς κακίας αὐτοῦ. Εἰ δὲ δίκαιος, ἀγάλλεσθαι· πάλιν, ὅτι ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ ἐκείνου κεῖται, καὶ ἀπήλλακται τῶν μελλόντων ἀδηλίας· δὺ μὲν νέος, ὅτι ταχέως ἀπηλλάγη τῶν ἐν τοῦ μέσῳ κακῶν· εἰ δὲ πρεσβύτης, ὅτι ὀδυνεῖ πολλοὺς εἰδώς, τοῦτο μὴ κέρδει λαβὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ ταῦτα ἀφεὶς λογίζεσθαι, τὰ περὶ παιδὸς κακοπαθεῖν προαιρουμένου, ὡς δῆθεν πεμφθέντα ἀπελθόντα, ὅσαπερ ἑκάστης ὥρας ἀπιόντα. ἡ γὰρ πρὸ τοῦ τετελευτηκότος, εὐθρῆνοι καὶ οἰμωγαί· ἀλλ' ὕμνοι καὶ ψαλμῳδία, καὶ βίος ἄρτιος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπελθών, μετ' ἀγγέλων ἀπελθόντα, καὶ μηδεὶς αὐτὸν λοιδορείτω· ὁ δὲ διεφθαρμένος, καὶ τὴν πόλιν ἔχει προσπέμψασαν, οὐδὲν καρπούμενα. Βούλει πέμψασαν ἀπελθόντα; ἑτέρως πέμψον, ἐλεημοσύνας ποιῶν, [θυσίας, λειτουργίας.] τί δὲ ὄφελος ἀπὸ τῶν πολλῶν ὀδυρμῶν; ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον ἤκουσα χαλεπώτερον· ὅτι δὴ πολλαὶ καὶ ἑορτὰς ὑπισχνοῦνται ἀπὸ τῶν θρήνων, τῇ θερμότητι τῆς κοπετοῦ φιλοδοξίας δόξαν ἑαυταῖς κατασκευάζουσαι. ὦ διαβολικῆς ὑποκρίσεως· ὦ σατανικῆς ἐφευρέσεως. μέχρι πότε γῆ καὶ σποδὸς ἡμεῖς; μέχρι πότε αἷμα καὶ σάρκες; ἀναβλέψωμεν εἰς τὸν οὐρανούς, λάβωμεν ἔννοιαν τῶν πνευματικῶν. πῶς ἔλλησιν ἐπιπέμψαι δυνησόμεθα; πῶς προσαγαγέσθαι τοιαῦτα ποιοῦντες; πῶς αὐλῆς τῆς ἐπὶ ἀναστάσεως ἀξιωθησόμεθα; πῶς τῆς ἄλλης φιλοσοφίας; πῶς αὐλὴ βιωσόμεθα μετ' ἀδείας; οὐκ οἶδας, ὅτι ἀπὸ λύπης σκυθρωπὸν θάνατος; σκυθρώσασα γὰρ ὁ διάνοια τῆς ψυχῆς, οὐ μόνον τοῦτον ἀφίησιν ἰδεῖν τῶν δεόντων, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ βλάβος ἐργάζεται. ἐκείνως μὲν οὖν καὶ τῷ Θεῷ προσχρώμεθα, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν, οὔτε τὸν ἀπελθόντα ὠφελοῦμεν· ὅταν δὲ καὶ τῷ Θεῷ βαρεσθῶμεν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις εὐδιακρίτους ἑαυτοὺς παρασκευάσωμεν. ἐὰν γὰρ μὴ καταπέσωμεν καὶ αὐλὴ, ταχέως ἀναρρεῖ τὸ λείψανον τῆς ἀθυμίας· ἐὰν δὲ ἀγανακτῶμεν, ἀφίσιν ἡμᾶς ἐκδότους τῇ λύπῃ γενέσθαι. ἐὰν εὐχαριστῶμεν, οὐκ ἀθυμήσομεν. καὶ πῶς δυνατόν, φησι, μὴ λυπεῖσθαι, ὁ υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ γυναῖκα ἀποβαλών; οὐ λέγω, μὴ λυπεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ ἀμέτρως τοῦτο ποιεῖν. ἐὰν γὰρ ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀφείλετο, ὅτι δῆπου ἔδομεν ἄνδρα καὶ υἱόν, ταχέως ληψόμεθα παραμυθίαν. τὸ γὰρ ἀγανακτεῖν, μεῖζόν τι τῆς φύσεως ὁπτιζομένου τούτων ὅτιν. ἄνθρωπος ἐγενήθης, καὶ θνητός· τί οὖν ἀλγεῖς, ὅτι ὃ τῇ φύσει ἐβούλετο; μὴ ἀλγεῖς ὅτι ἐαθίων πέφυ; μὴ ζητεῖς χωρεῖν τοῦτο ζῆν; οὕτω ποιεῖ καὶ τὸ θανάτου, καὶ μὴ ζητεῖ τέως ἀθανασίαν θνητὸς γενόμενος· ἅπαξ τοῦτο ὠφείλετο. μὴ τοίνυν ἄλγει, μηδὲ κατακόπτου, ἀλλὰ φέρε τὰ κοινὰ πάσι νομοθετηθέντα· ἄλγει γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων. ὅτο γὰρ πένθος καλόν, τοῦτο· φιλοσοφία μεγίστη. ὄχου οὖν τοῦτο πειθαρχῶμεν διηνεκῶς, ἵνα τῆς ἐκεῖ χαρᾶς ὅπου τύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξγ. 30 ΟΥΠΩ ΔΕ ΕΛΗΛΥΘΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ἀπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα.

31 Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παρηγοροῦντες.

Μεγάλα ἀγαθὰ φιλοσοφία· φιλοσοφίαν δὲ λέγω, τὴν πρὸς ἡμᾶς. Τὰ γὰρ τῶν ἔξωθεν, ῥήματα καὶ μῦθοί μόνον εἰσί, καὶ οὐδὲ αὐλοὶ οἱ μῦθοι φιλόσοφόν τι ἔχοντες. δόξης γὰρ ἕνεκεν ἅπαντα γίνεται τὰ παρ' ἐκείνοις. μέγα τοίνυν ἀγαθὸν ἡ φιλοσοφία, ἣ τὰ μάταια ἐντεῦθεν ἡμῖν ἀποδίδωσιν. ὅταν γὰρ χρημάτων καταφρονῶμεν, ἐντεῦθεν ἤδη καρπώσασθαι τὸ ὄφελος, φρενπίδων ἀπαλλαττόμενος πειθοῦς καὶ δυνήσεται

ὁ τε

λοι δύνασθαι, τ πρώτος ου σφόδρα αἰσθάνεσθαι ζωνεχώρησ· ὥστε μ τῆς χείτος ἡ γνώμη τ γυναικῶν φιλόσοφος ἰῶ.

Αλλά νῦν μ τ ἄλλων κακῶν ἡ τ τ γυναικῶν ὁ ἰσθμὸς κρατεῖ. ὑπόδειξιν σὺ ΗΘΙΚΟΝ
χ. αἰμάσσουσι ζῶις θρέμμασι ποιῶν) ἡ ζῶις κωφοῖς," γυμνῶσαι βεκχίονας, ἀπορράπτουσι τείχας, χαρά-
δρας πιούσαις τ τῶν πρεσῶν. ἡ τ τοιῶσιν αἱ μὲ κατὰ πόλεις, αἱ δ κατὰ ὑπόδειξεως
καὶ φιλοτιμίας, αἱ δ κατὰ ἀσωτίας· ἡ σὺ βεκχίονας γυμνῶσιν, ἐπ' ὄψεσι καὶ ζῶσι ἀν-
δρῶν. τί παίζ, ὦ γύναι; γυμνοῖς σεαυτὴν ἀσχημόνως, εἶπέ μοι, ὅτι μέσης τῆς ἀγορᾶς, τὸ
χ. καὶ κωφοῖς ἐχείρεις χαλεπωτέρως, καὶ πο- Χριστοῦ μέλος οὖσα, ἀνδρῶν πρόσωπον τ τ ἀγορεύειν σὲ τείχας πόλεως," ἡ ὅλως εἰς ἐκκλησίαν πᾶσαν,
δᾶς, καὶ χρ. μέγα κωκύεις, ἡ χορὸν ταύτης ἄς, ἡ μαινάδων γυναικῶν εἰκόνα ἀφανίζεις, ἡ οὐχ ἡγῇ τῶν
Θεῶν πρόσοχον εἶναι; πόσης ζῶν τα μανίας; ἆρ οὐ γελάσονται ἕλληνες; ἆρ οὐ μῦθος τὰ ἡ-
μέτερα εἶναι νομίσουσι; ἐρεῖσι γάρ· οὐκ ἔστι δύάστασις, ἀλλὰ χλεύη τὰ τῶν χριστιανῶν, ἀ-
πάτη ἡ συσκευή. καθάπερ γὰρ οὐδενὸς ὄντος μ ζῶντα, οὕτω κωκύουσιν αἱ πρ' αὐτῆς γυ-
χ. ἐγκυ. ναῖκες. οὐ προσέχουσι τοῖς ῥήμασι τοῖς ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν" κεχαραγμένοις· πλάσμα-
τα ἐκεῖνα πάντα, καὶ δηλοῦσιν αὖται. Εἰ γὰρ ὑπέλαβον, ὅτι ὁ πεπληθυντικῶς οὐ πεπληθύνηκεν,
χ. ἐνεπαί- ἀλλ' ὑπὲρ βελτίονα ζωὴν μετῆκε, οὐκ ἂν οὕτω ὡς οὐκ ἔτι ὄντα ἐνθρήνησαν, οὐκ ἂν ὕπνῳ κα-
δῶσαν, τεκώπτοντο, οὐκ ἂν παίζας ἀφῆκεν φωνὰς ἀπιστίας γεμούσας· οὐκ ἔτι σε ὄψομαι, οὐκ ἔτι
σε ἀπολήψομαι. μῦθος ἅπαντα τὰ πρὸς αὐτῆς. Εἰ γὰρ ὃ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν οὕτω διέ-
πιστεῖται, πολλῷ μᾶλλον ἡ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς αὐτῆς σεμνά. οὐχ οὕτως ἕλληνες γυναικίζον-
ται. πολλοὶ πρὸς αὐτῆς ἐφιλοσόφησαν· καὶ ἀκούσασα [ἕλλην] γυνὴ τοῦ παιδὸς ἐν πολέ-
μῳ τοῦ πεσόντος, θύρεος ἤρετο· τὰ δ τῆς πόλεως πῶς διάκειται πράγματα; ἡ ἄλλος φιλόσοφος ἐρωτῶμενος, ὅπῃ ἤκουσεν ὅτι κατὰ τῆς πατρίδος ὁ παῖς ἔπεσεν,
ἀφελόμενος ⟨τ⟩ τέφραν, ἡ ἐρόμενος ὁπότερος τῶν δυοῖν, ὅπῃ ἔμαθε ⟨τ⟩ πεσόντα, ⟨τ⟩
τέφρου βύθος πάλιν ἐπέθηκε. πολλοὶ δ ἡ ὑμῖς ἡ θυγατέρας ἐπέδωκαν εἰς σφαγάς, δαί-
μονας πλοῦτος· αἱ δ Λακωνικαὶ γυναῖκες ἡ τοῦ δόντος τοῖς παισὶν, ἢ τ ἀσπίδα δράσουσαι
ἢ τὸν πόλεμον, ἢ ἐπ' αὐτῆς ἐνεχθῆναι νεκράν. ὅρα ταῦτα αἰσχύνομαι ὅτι ἕλληνες διαῦτα
φιλοσοφοῦσιν, ἡμεῖς δ ἀσημοτοῦμεν. ⟨ω⟩ τοῦ δύάστασεως τοῦτον εἰδότες, τὰ τῶν εἰδότων
τοῦ πάντων· ⟨ω⟩ δ εἰδότες, τὰ τῶν ἀγνοούντων. πολλοὶ ἡ ὁ ὅρα θεοῦ οὐ ποιοῦσι, τοῦτο δι' ἀν-
χ. λύσιν; θρώπων αἰτῶ τοῦ πάντων πολλάκις. αἱ γὰρ ἀπορώτεραι τῶν γυναικῶν τείχας οὐ" πλύ-
νουσιν, οὐ βεκχίονας γυμνοῦσιν. ὁ ἡ αὐτὸ κατηγορίας ἐράτης, οὐκ ὅπῃ οὐ γυμνῶσιν, ἀλλ'
ὅπῃ οὐ δι' ἐνλάβειαν αὐτὸ τοῦ πάντων, ἀλλὰ ὅρα ὃ μὴ δόξαι καταισχύνειν ἑαυτάς. Εἶτα
αἰδῶς μὲ πέντες κρατεῖ, ὁ δ τοῦ θεοῦ φόβος οὐ κρατεῖ; ἡ πῶς οὐκ ἐράτης ταῦτα κατηγο-
ρίας ἄξια; ἐγρῶ οὖν ὁ ποιῶσιν αἱ πλουτοῦσαι ὅρα ⟨τ⟩ πλοῦτον, ταῦ πενομένας ὅρα τ τοῦ
θεοῦ φόβον ποιῆ· νῦν δ πάντα ἀπεναντίας, κἀκεῖναι ὅρα κενοδοξίαν φιλοσοφοῦσι, ἡ αὗται
ὅρα μικροψυχίαν ἀσημοῦσι. τί ταύτης τῆς ἀνομαλίας χεῖρον; πάντα δι' ἀνθρώπους,
πάντα ὅρα τὰ ἐν ταύτῃ τοῦ πάντα πομεν· ἡ ῥήματα τοῦ διαφερόντως γέμοντα φθέγγονται καὶ
χ. θρηνοῦντας πολλοῦ γέλωτος. ἐ ὁ μὲ Κύριός φησι· Μακάριοι ⟨ω⟩ πενθοῦντες, σὺν τὰ ἀμῆν τίματα" πεν- Matth. 5. 5.
θοῦντας λέγων. ἡ σοὶ ἐκεῖνο πενθεῖ ὃ πένης, σοὶ φρενῖτις τ ψυχῆς ἀπολωλύας· τοῦτο
χ. πενθεῖν, καὶ πενθοῦμεν. ἡ οὐκ ἐλεεῖσθαμεν" πράττει, ἐ πάσομεν. ἵ οὖν φησι; καὶ ἄνθρωποι ὅτα ἐπὶ μὴ δακρύειν;
χ. μὴ γὰρ ἐγὼ κωλ. "ὑδὲ ἐγὼ τοῦτο κωλύω," ἀνὰ κωλύω ὃ κύριέ, ὃ ἀμείνονος ὑτὸ ποιῶν. οὐκ εἰμὶ ἀνελεώδης,
χ. ὁ κωλύων ἁλγεῖν, ἀλλὰ κωλύων ἀχημοσύνην. ἐκ εἰμὶ οὐδὲ ἀπάνθρωπος· οἶδα ὅτι ἡ φύσις ἐλέγχεται, ἡ ἐπιζητεῖ τὸν ζωοποιὸν ἐ τὸν ὁμιλίαν τ
κεφαλαιωμένου. οὐκ ἔνεστι μὴ λυπεῖσθαι. τοῦτο γὰρ ὁ Χριστὸς ἔδειξεν. ἐδάκρυσε γὰρ ὅτι τ Λαζά-
ρου. τοῦτο ἐ σὺ ποίησον· δάκρυσον, ἀλλ' ἡρέμα, ἀλλὰ μὴ ἀχημοσύνης, ἀλλὰ μὴ τ φόβου
τ Θεοῦ. διὰ δάκρυσον ὥστε, οὐχ ὡς τῆ αἰσχύνῃ ἁλισκόμενοι ὑτὸ ποιῆς, ἀλλ' ὡς οὐ φέρων τ
χωρισμόν. ἐπεὶ καὶ σὺν ἀποδημήσαντος καὶ ἀναχωρήσαντος δακρύομεν· ἀνὰ ὑ ποιῶμεν τοῦτο ὡς

χρόνῳ ἡμεῖς, ἐπειδὴ ὑπὲρ ἡμῶν γινόμενα ἐπεισιόντας ἰδόντες τῷ πόθῳ· ἀλλὰ βούλεται Ⓦ διδάσκαλον θαυμάζεσθαι. Ἐπίσθιον μὲν οὖν καὶ ἀμφίτεκμον εἰς Ⓦ Χριστόν, ἀλλ' οὐχ ὡς τελεσθήσεται. Ὅπου γὰρ ἀκριβῶς ἠπίσαντο, ὅτε ὅτι Θεὸς ἦν, ὅτε ὅπου οἰκεῖα δυνάμει ἢ αὐθεντίᾳ ταῦτα ποιεῖ· ἅπερ ἀμφότερα αὐτοῖς ἐδίδαξεν. Ὀκνῶ μὲν γὰρ ἠγνοοῦντας τοῦ λέγειν,

χ. εἰδότας γὰρ γνωρίζουσι. χ. ὅτι ἢ ἐκ Θεοῦ εἶναι, ἢ καὶ ἐκ Θεοῦ εἶναι. χ. καὶ ἐκ Θεοῦ ἐπαγγελίαν, ὅσα

21 Εἰ μὴ οὗτος οὐκ ἦν παρὰ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, Τοῦτο ἢ τοῦ λέγειν,

χ. πῶς ἦν ὁ Χριστός;

22 Ὅσα ἂν αἰτήσῃ Ⓦ Θεόν, δώσει σοι, Ὡς ἐκεῖ ἐναρέτου νοῦς καὶ δεδοκίμου διαλεγόμενος. Ὁρᾷς ἢ ἐκ τῆς φωνῆς ὁ Χριστός·

23 Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Ἐκεῖνο πῶς ἀναστήσεται δ', ὅσα ἂν αἰτήσῃ· οὐ γὰρ εἶπεν, αἰτῷ, ἀλλὰ τί; ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. δ μὲν οὖν εἶπεῖν, ὦ γύναι, ἐπὶ κάτω βλέπεις, οὐ δόμεν βοηθείας ἑτέρας, ἀπ' ἐμοῦ πάντα ποιῶ, σφόδρα εὖ φορικά, καὶ προσέτι καὶ τῇ γυναικὶ δ' ἢ εἶπεῖν ἀναστήσεται, μέσον ἐν τοιούτοις Ⓦ λέγων. καὶ δηλοῖ τὸν ἑξῆς ἢ ταῦτα ἅπερ εἶπον ἠνίξατο. Εἰπούσης γὰρ,

24 Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, Σαφέστερον δείκνυσι αὐτὸ τὸ αὐθεντικόν, λέγει· 25 Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· Δηλονότι, ὅτι οὐ δεῖται ἑτέρου βοηθοῦντος, εἶπε· αὐτός ἐστιν ἡ ζωή. Εἰ δὲ δεῖται ἑτέρου, πῶς ἂν εἴη αὐτὸς ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή; ἀλλ' ὅπου φθονερὸς οὐκ εἶπεν, ἠνίξατο δὲ αὖθις. πάλιν δὲ ἐκείνης εἰπούσης, ὅσα δ' ἂν αἰτήσῃ, αὐτὸς πάλιν λέγει· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται, Δεικνὺς ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ πρὸς αὐτὸν δεῖ αἰτεῖν.

χ. ἑτέρας βοηθείας.

26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς Ⓦ αἰῶνα. Ὁρᾷς πῶς αὐτῆς αἰτεῖται Ⓦ τοιῶν. ὁ γὰρ τοῦ Ἰωῦ ὃ ζητούμενον μόνον, τὸ Λάζαρον ἀναστῆσαι, ἀλλ' ἔδει καὶ ταύτην καὶ τοῦ πρόσθεν μετ' αὐτῆς τοιῶν ἀνάστασιν μαθεῖν. δεῖ τοῦτο περὶ τῆς ἀναστάσεως φιλοσοφεῖ δεῖ τῶν ῥημάτων. Εἰ δὲ ἡ ἀνάστασις αὐτός ἐστι καὶ ἡ ζωή, οὐ πέπωκε τελειλείπται, ἀλλὰ πολυταχοῦ πρὸν οἶδεν ἰᾶσθαι. Εἰ μὲν οὖν εἶπεν, ὡς ὁ ἕκαστον ἀρχῆς, Εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου, τοῦτο δὲν ἐποίησεν· ὅτε δὲ κάλεσαι αὐτὸν πρὸς ἑαυτόν, καὶ προσελθεῖν ἠξίωσαν, τότε εἰσῆλθε συγκάτοικον, ὥστε αὐτὸν ἀναστῆσαι ἀπὸ τῆς ταπεινότητος τῆς περὶ αὐτόν, καὶ προσγίνεται καὶ τὸ τόπον. ὅμως καὶ συγκατοικῶν δείκνυσι καὶ οὕτως, ὅτι καὶ ἀπὼν δύναται θεραπεύειν. Διὰ τοῦτο ἢ καὶ βεβαιοῖ. οὐ γὰρ δὲν ἐφαίνη ἡ χάρις βεβαίως δοθεῖσα, εἰ μὴ καὶ ἡ δυσωδία προσεχώρησε. καὶ πόθεν ἤδει ἡ γυνὴ τὸν μέλλοντα ἀνάστασιν; ἤκουσαν πολλὰ τοῦ Χριστοῦ περὶ ἀναστάσεως λεγόντος, ἀλλ' ὅμως ἐκείνη μᾶλλον ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν· καὶ Ⓦ ὁρᾷς πῶς κἀκεῖ τρέφεται ἔτι. ἀκούσασα γὰρ ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή, οὐδὲ οὕτως εἶπεν, ἀνάστησον αὐτόν· ἀλλὰ τί; 27 Πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τί οὖν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτόν; 25 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται, Τοῦτον τὸν θάνατον τὸ κρεῖττον λέγων· 26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ, Τὸν θάνατον ἐκεῖνον δηλονότι. ἐπεὶ οὖν ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις, μὴ θορυβηθῇς, εἰ καὶ τεθνήκει ἤδη, ἀλλὰ πίστευε. οὐ γὰρ ὄντι τοῦτο θάνατος. πέως αὐτῷ ἐπὶ ὢν συμβεβηκότι πρεμνήσατο, καὶ ἐλπίδας ἐνέφυσε, καὶ τοῦ εἰπεῖν ὅπου ἀναστήσεται, καὶ ὃ εἰπεῖν, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις· καὶ ὅτι ἀναστᾶς, κἂν πάλιν ἀποθάνῃ, σοὶ πείσεται. ὥστε οὐ χρὴ φείδεσθαι τοῦ Ⓦ θανάτου. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ὅπου οὔτε σοὶ τεθνήκει, οὔτε ὑμῖν τεθνήξεσθε. Πιστεύεις τοῦτο; λέγει ἐκείνη· πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς Ⓦ κόσμον ἐρχόμενος. Δοκεῖ μοι μὴ ζωηρὰν τὸ γύναιον τὸ λεχθέν. ἀλλ' ὅπου μέγα τι ἐν, ζωπυρεῖ· οὐ μικρὸν καπνίσαι δεῖ πρῶτον. διὰ τοῦτο ἕτερον ἐρωτηθεῖσα, ἕτερον ἀπεκρίνατο. πέως μάθοις ἐκεῖνο ἐκέρδανε, δι' καταλύσαι δι' πένθος. τοιαύτη γὰρ τοῦ Χριστοῦ λόγων ἡ δύναμις· διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνη προέφθασε, καὶ αὐτὴ ἠκολούθησεν. ἡ γὰρ εἰς Ⓦ διδάσκα-

λον

ρότερον διέκειντο, 14 Τότε λέγει, ἀπέθανε. Τὸ μὲν οὖν πρότερον, τὸ ἀκόμπαστον πρόδηλον ἦν βουλόμενος, ἔλεγεν· ὅτε δὲ ζωῆκεν, ἐπάγει· ἀπέθανε,

χ. ὥστε 15 Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς. Τί δήποτε δι' ὑμᾶς; ὅτι πρότερον οὐκ ὢν ἔκλ, ἢ ὅτι, ἐπειδὴ δύασήσω, σοφὴ ἔσται ἡ ψυχή. ὁρᾷς πῶς ἐπ' ἀτελέστερον διέκειντο ⓐ μαθηταί, ἢ οὐκ ἤδεσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν ὡς ἐχρῆν; τοῦτο ἦν ἐποίουν ⓐ μεταξὺ φόβοι ταράττοντες αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἢ θορυβοῦντες. Ἐπὶ μὲν ἔλεγε, κεκοίμηται, λέγει· πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν· ὅτε δὲ εἶπεν, ἀπέθανεν, οὐκέτι προσέθηκε, πορεύομαι ἵνα δύασήσω αὐτόν. οὐ γὰρ ἠβούλετο τοῖς ῥήμασι προσλέγειν, ἃ μᾶλλον τῶν ἔργων ἔμελλε βεβαιοῦσθαι, ὃ ἀεὶ νοδόξοις πολλαχοῦ διδάσκων ἡμᾶς, ἐπὶ τὸ μὴ δεῖν ἁπλῶς ὑπολαμβάνειν. Εἰ δὲ ὅτι τῶν ἐκατοντάρχων τὸν ἐποίησε πρόκλησις (εἶπε γάρ, Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν) ἵνα δείξῃ Ματθ. η. ζ. τὴν ἐκείνου πίστιν, τοῦτο εἶπεν. Εἰ δὲ λέγοι τις, πόθεν ὕπνον ὑπέλαβον ⓐ μαθηταί, ἢ οὐδὲ ἀπὸ τούτου ζωέγνωσαι θαῦμα εἶ), ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν; (ἢ γὰρ αἰσίας ἦν, εἶγε προσεδόκων πάλιν πέντε ἢ δέκα αὖθις πορεύεσθαι ὥστε ἐξυπνίσαι) ἐκεῖνο δὲ εἰπεῖν θέλω, ὅτι σύνηθες τοῦτο αἴνιγμα εἶ), οἷα πολλὰ διελέγετο. πρώτης μὲν οὖν ἐδιδοίκεισαν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἔφοδον, ὑπὲρ ἧς οὗν ἄλλος ὁ Θωμᾶς· διὸ ἢ ἔλεγεν,

16 Ἀγωμεν, ἵνα ἢ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. Καὶ πῶς λέγω φασιν, ὅτι ἐπεζήμει ὁ αὐτὸς ἀποθανεῖν· οὐκ ἔστι δέ. διελίας γὰρ μᾶλλον τὸ ῥῆμα. ἀλλ' οὐκ ἐπελιμήθη. διέβαζε γὰρ αὐτοῦ τὴν ἀθένειαν ἐπ. ὕστερον μᾶλλον πάντων ἰσχυρότερος γέγονε ἢ ἀληθὴς. τὸ γὰρ θαυμαστόν τοῦτο ἔστιν, ὅτι ⓦ ὕπνος ἀθενῆ ποιεῖ τὸ σῶμα, μὴ ⓦ σῶμα δὲ τὸ πεσὸν τῇ δυνάσει θερμότερον πάντων αὐτὸν ὁρῶμεν· τοσαύτη ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις. ὁ γὰρ μὴ τοῦ Χριστοῦ εἰς Βηθανίαν μὴ τολμῶν ἀπελθεῖν, οὗτος ⓦ Χριστὸν ἤχ ὁρᾷ, χεδὸν τὴν οἰκουμένην διέδραμε, ἢ ἐν μέσοις δήμοις ἐστρέφετο φονεῦσι ἢ βουλομένοις αὐτὸν ἀνελεῖν. Εἰ δὲ ἀπὸ δεκαπέντε σταδίων ἦν ἡ Βηθανία, ὅσον ὅτι μίλια δύο, πῶς τεσσαράκοντα ὁ Λάζαρος; ἔμεινε δύο, ἢ τοῖς δύο ἦλθε τὰς ἀπαγγέλλουσι καθ' ἑαυτοῦ ἢ ἐτελεύτησεν· Εἶπα κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν πρεσβύτερον. διὰ τοῦτο ἢ κλαυθῶσαι αὐτὴν ἔμενε, ἢ ἵνα μή τις ὑποπτεύσῃ τὸ γεγονός. ἢ τοῦτο αὐταὶ πρεσβύουσι αἱ φιλουμέναι, ἀλλὰ ἄλλοι πέμπονται.

χ. χρεῶν χ. μόνος

18 Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. Οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ὑπεσημήνατο· ἀλλὰ βούλεται διδάξαι ὅτι ἐγγὺς ἦν, ἢ εἰκὸς ἀπὸ τούτου πρᾶξαι πολλούς. διὸ ἢ τοῦτο δηλοῖ ἐπάγει λέγων·

19 Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἦλθον, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτάς.

Καὶ πῶς πρεμυθοῦντο αὐταὶ φιλούμεναι παρὰ τοῦ Χριστοῦ, κἂν τοῖς ζωέβαινε, ἐάν τις ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἵνα ἀποσυνάγωγος γένηται; ἢ διὰ τοῦτο δύαγκον τῆς συμφορᾶς, ἢ ὡς βλωσσότερος ἀδύνατον, ἢ ⓐ μὴ ποιῆσαι, ὅτι πρῆσαν. πολλοὶ γοῦν ἢ ἐξ αὐτῶν ὑπίστευσαν. Ταῦτα ἢ λέγει ὁ βαπτελειστής, πιστούμενος ὅτι τέθνηκε Λάζαρος. Τί δήποτε ἢ ἁπλῶς ἐκλαμβάνει τὴν ἀδελφὴν Μάρθα εἰς ἀπάντησιν ἐρχομένη τοῦ Χριστοῦ; βούλεται καταπλῆξαι αὐτῶν ζωυτυχεῖν, ἢ τὸ γεγονὸς ἀπαθεῖλαι. ὅπου ἢ αὐτὴν εἰς ἐλπίδας ἔρηξαι ἦγαγε, τότε ἄπεισι ἢ καλεῖ τὴν Μαρίαν, ἢ ἀπήντησεν αὐτῇ, τῶν πόνους ἀκμάζοντος ἔτι. ὁρᾷς πῶς ζέει ὁ φίλερως; αὕτη ἐστὶν ἡ εἰς ἣν ἔλεγε· Μαρία ἢ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο. πῶς οὖν, φησί, θερμοτέρα νῦν ἡ Μάρθα φαίνεται; οὐ θερμοτέρα, ἀλλ' ὅπου ὕπω μαθοῦσα ἐκείνη· ἐπὶ αὕτη δὲ ἀθενεστέρα ἦν. ἢ γὰρ ἀκούσασα τοσαῦτα, ἓν ἔπεσε φθέγξατο· ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστιν. ἐκείνη ἢ, καίτοι μηδὲν ἀκούσασα, τοιοῦτον οὐδὲν ἐφθέγξατο, ἀλλ' ὅλη πίστις λέγει· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἀπέθανεν. ὁρᾶτε ὅτι φιλοσοφία νικᾶται, εἰ ἢ ἀθενὴς αὐτῶν ἡ γνώμη; ἰδοῦσαι γὰρ τὸν Χριστὸν, οὐκ ὀλοφύρεις εἰς ὠρυομοὺς οὐδὲ εἰς κωκυτοὺς οὐδὲ ὀλολυγμοὺς ἐκπίπτουσιν, ὅπερ πά-

χ. ἀλλ' ὅλη ἐδίδουσι λέγουσι

σιν. ἄλλως δὲ, καὶ γυναῖκες ἦσαν ἀσθενεῖς, καὶ ὧν πένης καὶ πτωχὸς ἐπεὶ ὅλη ἡ καταφερουσα τὸν ἐποίουν, ὕστερον ἐδήλωσαν. ὅλιμὸν οὖν οὐκ ἐῶν αὐτὴ ἐκείνη, δῆλον. διὰ καὶ ἐκείνων τινὸς ἕνεκεν ἐδέξατο ὁ Χριστός, φησιν; ἵνα λύσῃ τὴν κακίαν· ἵνα δείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν· ἵνα μάθῃς, ὅλι οὐκ ἔστι νόσημα νικῶν αὐτὸ τὴν ἀγαθότητα. μὴ ζήτει τοῦτο μόνον ἴδῃς, ὅλι ἐδέξατο, διὰ κἀκεῖνο σκόπει, πῶς μετέβαλε. καὶ τίνος ἕνεκεν ἀναμιμνήσκει τῆς ἰσοτιμίας ταύτης ἡμᾶς ὁ διαστέλλεται· μᾶλλον δὲ τί διδάσκει βούλεται τῷ λέγειν, χρ. ἰσοτιμ.

5 Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ Λάζαρον;

Μηδέποτε ἀγραυλίᾳ μηδὲ δυσχεραίνειν, εἰ τις ἀθένεια γίνοιτο· δεῖ γὰρ ἀσυδαίους ἄνδρας καὶ τῷ Θεῷ φίλους.

3 Ἰδε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. Εἰς οἶκτον ἐπισπάσασθαι ἐβούλοντο τὸν Χριστόν. ἐπὶ γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆγον. καὶ δῆλον ἐξ ὧν λέγουσιν, εἰ ἧς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανε· καὶ οὐκ ἔπαυον, χρ. καὶ οὐκ ἔπαυον,

τοῦ μὴ εἰπεῖν, ἴδε, Λάζαρος ἀσθενεῖ, ἀλλ' ἴδε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. τί οὖν ὁ Χριστός;

4 Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ δι' αὐτῆς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὅρα πῶς πάλιν μίαν τὴν δόξαν φησὶν αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός. Εἰ γὰρ Θεοῦ, ἐπήγαγεν, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον. ὅπερ γὰρ ἔμελλεν ἐκεῖ ἡμέρας δύο μόνον, τέως αὐτὸν ἀποπέμπει· ὃν ἀπαγγέλλονται. ἐφ' ᾧ καὶ θαυμάσας ὅτι φίλος ἀδελφὰς αὐτοῦ," πῶς ἀκούσασαν, ὅτι οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, καὶ ἰδοῦσαν αὐτὸν ἀποθνήσκοντα, οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ἀπειθείας τοῦ πράγματος γενομένου· ἀλλὰ προσῆλθον" ἕκαστον, καὶ οὐκ ἐνόμισαν αὐτὸν ψεύδεσθαι. ὃ δή, ἵνα, ἐπὶ ταῦτα οὐκ ἀπολογίας, ἀλλ' ἐκβάσεως ἕνεκεν. ζωπύρει μὲν γὰρ ἐπέρρωσεν ἡ ῥᾳθυμία, ἐζήτησεν δὲ αὐτὴν εἰς δόξαν Θεοῦ. χ. ὅτι χ. τοῦ Κυρίου,

6 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔμεινεν ἡμέρας δύο. Τίνος ἕνεκεν ἔμεινεν; ἵνα ἀποπνεύσῃ καὶ ταφῇ, ἵνα μηδεὶς ἔχῃ λέγειν, ὅτι ὅπως τελευτήσαντα αὐτὸν ἀνέστησεν· ὅτι χάρις ἦν, ὅτι ἔκλυσις ἦν, ὅλι χαλασωγὴ ἦν, καὶ ὁ θάνατος. διὰ τοῦτο καὶ χρόνον τοσοῦτον" ἔμεινεν, ὡς καὶ φθορᾶς γεγενημένης, καὶ εἰ πεῖν," ἤδη ὄζει. 7 Εἶτα λέγει τοῖς μαθηταῖς· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. χ. μένων, χ. ὅτι

Τί δήποτε νῦν μοι προφέρων διαχοῦ, εἶτα πρὸ λέγει; ἐδεδοίκεισαν σφόδρα" καὶ ἐπεὶ ταύτην διέκειντο, πρὸ λέγει, ἵνα μὴ τὸ ἄφοβον ταράξῃ αὐτούς. τί οὖν οἱ μαθηταί; χ. διὰ ἦν προλ.

8 Νῦν ἐζήτουν σε Ἰουδαῖοι λιθάσαι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἐδεδοίκεισαν μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ· τοῦ μὲν πλέον, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν. ὅπου γὰρ ἦσαν ἀπρεπισμένοι. διὸ καὶ τοῦ δεῖ καταστέλλοντος λέγει Θωμᾶς· ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν. ἀσθενέστερος γὰρ τῶν ἄλλων ἦν καὶ" ἀπιστότερος. διὸ οὕτω πως αὐτὸν διὰ ὧν φησι προθαρρύνει ὁ Ἰησοῦς. χ. διλόπτειος.

9 Οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσι τῆς ἡμέρας; Ἡ τοῦτο τοίνυν φησὶν, ὅτι ὁ μηδὲν ἑαυτῷ ζωφελῶς ποιήσει, τοῦτον πείσεται δηλονότι· ὁ δὲ τὰ φαῦλα προφάσεων, πείσεται (ὥστε ἡμᾶς καὶ χρὴ δεδοικέναι, τοῦτο γὰρ ἄξιον θανάτου ἐπροφέρατο) ἢ ὅτι ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπων, οὐκ ἀσφαλείᾳ" ἐστίν. Εἰ δὲ ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπων, πολλῷ μᾶλλον ὁ μετ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ ἀποστήσῃ ἑαυτὸν ἐμοῦ. τοιαύτης προφάσεως, ἐπάγει καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἀναγκαίαν ἦσαν τῆς ἀφίξεως τῆς εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ μέλλουσιν ἀπειλαί, ἀλλ' εἰς Βηθανίαν, χ. περὶ ἐκ τῶν. χ. ἔστιν. χ. ὅπου δὲ ἐπιτιμᾷ Εὐλόγιος, ὅτι

11 Λάζαρος ὁ φίλος, φησὶ, κεκοίμηται, καὶ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

Τοῦτέστιν, οὐκ ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπειμι πάλιν διαλεξόμενος καὶ ὁμόσε χωρήσων τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ φίλον ἐξυπνίσων καὶ ἡμέτερον. 12 Λέγουσιν οἱ μαθηταί· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς εἶπον, ἀλλ' ἐγκόψαι βουλόμενοι τὴν ὁδὸν προσῆλθον. λέγεις, φησὶν, ὅτι καθεύδει; οὐκοῦν καὶ καπνίζει τὸ ἀπελθεῖν. καίτοι αὐτὸς διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅλι ὁ φίλος ἡμῶν, ἵνα δείξῃ ἀναγκαίαν τὴν πρόσοδον. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἐπ-

ετίθεσαν.

της ἡδυπαθείας ἐκείνης λυπουμένη. εἴτε γὰρ, εἴτε ὕπνος, καὶ αὐτὸν πασῶν εὐαφεστάτην ἴδοι τις γυναῖκα, ὑδύνας τέρπεσθαι ἐν ὀδυνωμένῃ τῇ ψυχῇ. ⁂ γὰρ μέλοντα τέρπεσθαι, χαίρει δὲ μᾶλλον καὶ ἀγάλλεσθαι. τὸ χρυσίον ἢ πάντος σεσωρευμένου εἰς ⁂ κόσμον τοῦ σώματος τοῦ γυναικείου, καὶ φιλοκαλίας ὕσης καὶ πλοῦ οἰκίαν, οὐδεμία τέρψις ὁσὶ τῷ ζωοποιοῦντι. ὥστε, ἐὰν βουλώμεθα ἀρέσκειν τοῖς δυνάσταις, ἐν ἡδονῇ αὐτοὺς καταστήσωμεν. ἐν ἡδονῇ δὲ καταστήσομεν, αὐ πολείλωμεν ⁂ κόσμοις καὶ τοῦ καλλωπισμοῦς. ταῦτα γὰρ ἅπαντα πρὸς αὐτοὺς τῆς συμφαγωλίας τὴν χαρὰν ἔχειν δοκεῖ· ὕστερον δὲ τῷ χρόνῳ ὠδίνει). εἰ γὰρ τὸ ἀργύριον ὅτω καλὸν ὅπα, καὶ τὸ ἥλιον ὅτω λαμπρὸν, τὸ σῶμα τοῦ δεῖ δὴ ἔχειν ἵνα εἴπῃ, οὐχ ὁμοίως θαυμαζόμεν ἅμα τὸ ζωοποιοῦν· πῶς σῶμα κεκαλλωπισμένον θαυμάσομεν; ταῦτα λέγω, βουλόμενος ὑμᾶς κοσμεῖσθαι τὸν κόσμον τὸν ὑγιῆ, ἐν ὁ Παῦλος ἐπέταξε· Μὴ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶ ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν· δι' ἔργων ἀγαθῶν. ἀλλὰ τοῖς ἔξω ἀρέσκειν βούλει, καὶ ἐπαιρεῖσθαι πρὸς αὐτῶν; μᾶλλον μὲν οὖν, ὁ σώφρονος γυναικὸς ὁ πλοῦτος σοῦτο· πλοῦτος, εἰ βούλει, καὶ τοῦτος ὅτως ἐρασταὶ ἕξεις σωφρονοῦς καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπαινέτας. ἐκείνῳ μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐπαινέσεται ὑπόκρισις καὶ μύσος, ὀνειδὴ ἀκόλαστοι καὶ λάγνοι· μᾶλλον δὲ, οὐδὲ ὅτι ἐπαινέσονται, ὀνειδὴ καὶ κακῶς ἐρεῦσιν, ὠδὰ τῆς ἐρευνήσουσι τὰς ὄψεις τοῦ τῆς τοιαύτης γυναικὸς ἀσωτίας· ταύτην δὲ καὶ ξένοι καὶ ὅποι καὶ πάντες ἀποδέξονται, ἅτε μηδὲν κακὸν πρὸς αὐτῆς λαμβάνοντες, ὀνειδὴ ἢ διδασκαλίαν φιλοσοφίας· ἢ πολεμεῖ ἔσται. οὐδὲ αἰθρώπων ὁ ἔπαινος, πολὺς δὲ παρὰ τῷ Θεῷ ὁ μισθός. τοῦτον ποιῶν ζηλώσωμεν τὸν κόσμον, ἵνα καὶ ἐνταῦθα μὴ ἀδείας ζήσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξβ. 1 ΗΝ ΔΕ ΤΙΣ ΑΣΘΕΝΩΝ ΛΑΖΑΡΟΣ ΑΠΟ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. 2 Ἡ δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ. κζ΄ ια.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἴδωσί τινας τὰ ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ πάσχοντάς τι δεινὸν, οἷον, ἢ ἀρρωστίαν παρεπεστάσαν, ἢ πενίαν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, σκανδαλίζονται· οὐκ οἴδατε, ὅτι τῶν μάλιστα τῷ Θεῷ φίλων τὰ τοιαῦτα πάσχειν ἐστίν· ἐπεὶ καὶ ὁ Λάζαρος τῶν φίλων ἦν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἠσθένει. τοῦτο γοῦν αὐτῷ ⁂ πέμψαντες ἔλεγον· ἴδε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀλλ' ἴδωμεν αὖθις τοῦτο παρεκτείνων. ἵνα τίς, φησι, ἀσθενεῖ Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας. οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, εἶπε πρὸς τοῦτο ὁ Λάζαρος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἵνα αἰτίαν ἴδωμεν μὴ ταῦτα ἐρεῖ. πῶς οὖν τὸ παρεκτείνον ἐχώμεθα· καὶ ταῦτ' ἀδελφὰς οὖν αὐτὸ ἡμᾶς διδάσκει χρησίμως [καὶ ἐπ' ὀπλέον εἶχε Μαρία, ἐπάγων καὶ λέγων·] "ἦν δὲ Μαρία, ἡ ἀλείψασα ⁂ Κύριον μύρῳ. σὺν ταῦτα ἴνες" διαπορεῖτε, πῶς, φασιν, ἠμέλητο ὁ Χριστὸς γυναικὸς ἰδιώτας ποιούσης; παρέλθωμεν μὲν οὖν οὐκ ἀναγκαῖον μαθεῖν, ὅτι ὐχ αὕτη ὅστιν ἡ πόρνη ἡ ἐν τῷ Ματθαίῳ, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ Λουκᾷ· "ἄλλη γὰρ αὕτη. οὐκοῦν μὴν γὰρ πόρναι" δὴ τινες ἦσαν καὶ πολλαὶ γέμουσαι κακῶν· αὕτη δὲ, καὶ σεμνὴ καὶ σωφρονοῦσα. καὶ γὰρ παρὰ τοῦ τοσοῦτο ἐσωφρόνει ἐσωφρόνει τὸν Χριστόν. δείκνυσι δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι καὶ αἱ ἀδελφαὶ ἐφίλουν αὐτὸν, καὶ ὅμως ἐμακροθύμησε τὸν Λάζαρον ἀποθανεῖν. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ ἐώσασι τὰς ἀδελφὰς κάμνοντα, ὅπερ ἐποίησεν ὁ ἑκατοντάρχης καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ πέμπουσι; σφόδρα ἐθαῤῥοῦν τῷ Χριστῷ, καὶ πολλοὺς πρὸς αὐτὸν εἶχον οἰκείους.

σιν.

ἐκ. αὖθις τοῦτο, φησι, Μαρία. κ. ἀμφισβητοῦσι, κ. ἀλλ' ἐπέρασε σιωπῶ. θε. γυναῖκας

τῶν τεταραγμένον καταστέλλειν, ῥυθμίζειν, εἰσηκόστειν αὐτῆ τὰ ἀρεστὰ ἡ ἄγκια τῆ λογισμῶν, ἡ ὅτω πολλὰ ἐκπίπτειν, ὅσα μὴ ἀπὸ τῆς ἀγάπης ἐφείλκυστο κακά. ἀπόδημον ὅταν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔμαθε καλά, μᾶλλ' ἑαυτῆ φίεσται. ὅσοι γὰρ, ὅσοι ἰσχυρότεροι γυναικὸς βλάβοις ἡ ζωντὸς πρὸς τὸ ῥυθμίζειν ἄνδρα ἡ ζῆν πλάτειαν αὐτὸ τὴν ψυχὴν ἐν οἷς δεῖ ζῆλη. ὅτε γὰρ φίλων, ὅτε διδασκάλων, ὅτε ἀρχόντων ὅτως ἀνέζεται, ὡς τῆς ζωοίκης ἀφροσύνης, συμβουλεύσους. ἔχει γὰρ ἴνα ἡ πόδιν ἡ ἀφροσύνης, ζῆλ' ὃ σφόδρα φιλεῖσθαι τὸν συμβουλεύσαν. ἡ πολλοὶ δὲ ἔχουσι λέγει ἀνδρας σκληροὺς καὶ ἀπειθεῖς καὶ μαλακίζεται ὅτως. αὕτη γὰρ ἡ τραπέζης αὐτῶ, ἡ ἐννῆς, ἡ παιδοποιίας, ἡ ῥητῶν ἡ ἀπορρήτων, ἡ εἰσόδων ἡ ἐξόδων, ἡ πολλῶ πλειόνων κοινωνοῦσα ἑτέρων, ἡ ἐν ἅπασιν αὐτῶ δεδεμένη, ἡ ὅτως αὐτῶ ζωνημμένη, ὡς εἰκὸς σῶμα κεφαλῆ ζωῆσθαι, αὐτύχη ζωεστὶ ὡς ὅσα ἡ ὁμμελής, ἀπόζας ⟨καρδόσει⟩ ἡ νικήσει εἰς τὸν τῶ ζωοικοῦντος ἐπιμέλειαν. ζῆλ' τοῦτο παῖδας ἔργον τοῦτο τ' ἤκαθαι ἡ τὰ δέοντα συμβουλεύειν. ὥσπερ γὰρ τοῖς ἀρετῶν, ὅτω ἡ τοῖς νακίᾳ πολλῶν ἔχει τὸν ἰσχύν. αὕτη Ⓜ Ἀβεσαλὼμ ἀπώλεσεν, αὕτη Ⓜ Λυγὸν, αὕτη Ⓜ Ἰωὰβ ἔωλγεν· αὕτη Ⓜ Ναβὴ ἐξήρπασε τῆς σφαγῆς· αὕτη ὁλόκληρον ἔθνος διέσωσε. ἡ γὰρ Δεββώρα ἡ Ἰαὴλ ἀνδρῶν στρατηγῶν κατορθώματα ἐπεδείξαντο· ἡ ἄλλαι δὲ μυρίαι γυναῖκες. ζῆλ' τοῦτο ἡ Παῦλός φησι· Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ Ⓜ ἀνδρα σώσεις· ἡ ὅτι τὴν χρόνων ἐκείνων, τὴν Περσίδα καὶ τὴν Μαειᾶμ καὶ τὴν Πρίσκιλλαν, ἀποστολικῶν ἀλαλύψας σκαμμῶν ἐξέδωκεν, ἅπερ αἰαγκαῖον καὶ ἡμᾶς ζηλοῦν, ἡ μὴ ῥήμασι μόνον, ἀλλὰ ἡ τοῖς ἁγίασι ῥυθμίζειν τ' ζωοικοῦντα. πῶς δὲ αὐτοὶ παιδεύσομεν; ζῆλ' τῶν τοιούτων· ὅταν σε μὴ ποιῆται ὅσαν ἴδῃ, μηδὲ πλουτεῖν καὶ φιλόκοσμον, μηδὲ τοιούσδε χρημῶν ἅπαντα ὅσαν τοιεῖται, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τοῖς ὅσι, τότε γὰρ, τότε ἡ συμβουλεύουσης δύνεται. ἐαὶ δὲ φιλοσοφῆς μὲ τοῖς ῥήμασιν, ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις ἐναντία ποιῆς, καταγνώσεταί σε φλυαρίαν πολλήν. ὅταν δὲ μὴ τῶν ῥημῶν ἡ τῶν ἀπὸ τῶν ἔργων πρέχεις αὐτῆ διδασκαλίαν, τότε ἡ ἀποδέξεταί σε ἡ πειθήσεται μᾶλλον· οἷς, ὅταν χρήσιον μὴ ζητῆς, μηδὲ μυρογρίζας, μηδὲ ἱματισμῶν πολυτελῆ· ἀλλ' αἰτῆ τούτων, κοσμιότητα, σωφροσύνην, δύνοια, ἡ τοιαῦτα σαυτῆς ζῶντα εἰσαγάγῃς, ἡ πρὸς ἐκείνου ζῶντα ἀπαντῆς. εἰ γὰρ χρεία εἰς ἀρίσκειαν ποιεῖν ἀνδρὸς, ψυχὴν δεῖ, ἡ σῶμα κοσμεῖν, ἡ ζῆλ' φείρειν. τοιοῦτο γὰρ ὅτι χρήσιον τοιεῖκείμενον ποιήσει ἐναφάσειν ἡ πρὸς ἐκείνου, ὡς σωφροσύνην ἡ δύνοια τοιεῖ αὐτόν, εἰς ὃ ⟨καρποφορῆσῃ⟩ τὰ ζωοικοῦντος. ζῶντα μᾶλλον χρῆται σὸν ἄνδρας. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὁ κόσμος εἰς τοιούσδε ἐκ χρήματα αὐτῶ καθίσας, καὶ δαπάνην καὶ φειδίαν πολλήν· πρέχει· ⟨ἐκ παρέχει⟩ ῥημῶν τοιοῦτοι τῆ γυναικὶ ⟨Ⓜ⟩ ἄνδρα. δύνοια γὰρ ἡ φιλία καὶ πρὸς ὅτε φειδίας πρέχει, ὅτε δαπάνην ἐργάζεται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπαν. κἀκεῖνος μὲν ὁ κόσμος ⟨τοῦ τ' ζωηθείας τοιοῦτος⟩ ὁ δὲ τῆς ψυχῆς καθ' ἑκάστην αἰτεῖ τὴν ἡμέραν εἰς μείζονα ἀνάπτῃ τὴν φλόγα. ὥστε, εἰ βούλῃ ἀνδρὶ ἀρέσκειν, κόσμῃ τὴν ψυχὴν σωφροσύνῃ, δύλοεία, τοιοῦτος ἀσία οἰκίας. ζῶντα ἡ μᾶλλον χρῆται, καὶ οὐδέποτε παύεται. ἡ γῆρας καταλύει Ⓜ κόσμον τοῦτον, ἡ νόσος ἀπόλλυσι. τ' μὲν γὰρ τοῦ σώματος κόσμον χρόνος πολὺς ἐξέλυσε, καὶ νόσος ἀνάλωσε, ἡ ἕτερα πλείονα· ζῆλ' τῆς ψυχῆς πάντων ὄντων ἀνώτερα τούτων. κἀκεῖνος μὲν ὁ κόσμος καὶ φθόνον ἔχῃ, καὶ ζηλοτυπίαν ἀνάπτῃ· οὗτος δὲ καθαρὸς ὢν νοσημάτος, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένος κενοδοξίας. ὅτω καὶ ζῆλ' τ' οἰκίαν εὐκολώτερον ἴσασι, ἡ ἡ τοιοῦτος μετ' δύμβρειας, ὅταν δὲ χρήσιον μὴ τῶ σώματι τῶ σῶ τοιεῖκείμενον ἦ, μηδὲ ζῆλ' χεῖρας δεσμοῦν, δηλ' εἰς ἀναγκαίας ἀφαιρῶν χρείας· οἷς· εἰς ζῆλ' ἐσθῆτ' οἰκετῶν, ἡ παίδων ἐπιμέλειαν ἀναλισκαίας, δὲ ἑτέρας χρεώδεις ποιοῦσας. καὶ ὃ μὴ ζῶντα ἦ, τοιεῖκείμενον ὃ αὐτὰ ἡ ὄψις, ἡ ἡ καρδία στενοχωρῆται, τί τὸ κέρδος ποιοῦ τὸ ὄφελος; οὐκ ἀφίησι τὸ ζωῦτος

a. Κορ. ζ ιε.

ἐμέ γε φῇ τις, Ⓦ πατέρα ἔγνω· καὶ Ⓦ πατέρα ἔγνω, Ⓦ ὁμοίως ἐμαθον. Εἰ δ' ἐλάττονα ἐμοῦ τὰ τῆς δυνάμεως, καὶ τὰ τῆς γνώσεως διέφυσε. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἄλλῳ δι' ἄλλης οὔτε οὐσίᾳ οὔτε δυνάμει μαθεῖν. 39 Ἠθέλησαν οὖν αὐτὸν πιάσαι, Ⓒ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν, 40 Καὶ ἀπῆλθε πάλιν τὸ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων τὸ πρῶτον, 41 Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, Ⓒ ἔλεγον· ὅτι Ἰωάννης ἐποίησε σημεῖον οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ, ἐστὶν ἀληθῆ. Οὐδὲν γὰρ τι μέγα καὶ ὑψηλὸν φθέγξηται, αἰσχρῶς παγέως, σαθιδιεῖ αὐτῶν τῶν ὄμμα, ὥστε λοφῆσαι Ⓒ λῆξαι τὸ πάθος δίχα τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ· ὁ δὲ ἦ τότε ἐποίησε. πόσος γ' ἔνεκεν Ⓦ τόπον ὁ διάγγελος λέγεται μαθεῖν ὅτι δίχα τοῦτο ἀπῆλθεν ἐκεῖ, διαμιμήσκων αὐτοῦ τὸν ἐκεῖ χρόνον, καὶ τὴν μαρτυρίαν τὴν ἐκείνου. ἐλθόντες γοῦν ἐκεῖ, βούλεται ἀνεμνησθῆναι τὸν Ἰωάννου. δίχα τοῦτο δὲ λέγουσιν, ὅτι Ἰωάννης μὲν οὐδὲν σημεῖον ἐποίησεν. ἐπὶ ποίᾳ ἀληθείᾳ τοῦτο οὖν προσάπτειν, ἀλλ' ὅτι ὁ τόπος αὐτοῦ εἰς μνήμην ἦγατο τὸν βαπτιστοῦ, καὶ εἰς τὴν τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ μνήμην ἦλθον; ὅρα δὲ πῶς συλλογισμοὶ πλέκουσιν ἀναμφισβητήτους. Ἰωάννης μὲν σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν· οὗτοι δὲ ποιῆ, φησιν. ἀκούσαντες ἐκεῖθεν ἡ ὑπεροχὴ δείκνυται. Εἰ τοίνυν, ἐκείνου σημεῖον οὐδὲν ποιήσαντος, ὅτι πίστευσαν, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο. Εἶπα, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ μαρτυρήσας, ἵνα μὴ δι' σημεῖον αὐτὸν μὴ πεποιηκέναι δόξῃ ἀνάξιον τῆς μαρτυρίας ἀποφαίνειν, ἐπήγαγον· εἰ δὲ σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλ' ὅμως πάντα ἦλθοσι τὰ περὶ αὐτοῦ, ἀκ ἔστι τοῦτον ὡς ἐκείνου, ἀλλ' ἐκεῖνον ἀφ' ὧν ἐκεῖνος ἐποίησεν ἀξιόπιστον ἀποφαίνοντες. 42 Πολλοὶ τοίνυν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Πολλὰ γὰρ ἑαυτὸν τὰ ἐφελκόμενα. καὶ γὰρ ἐμέμνητο τῶν ῥημάτων ὧν ἔλεγεν, ἰσχυρότερον ἑαυτῷ καλεῖ αὐτὸν, καὶ φῶς, καὶ ζωὴν, καὶ ἀλήθειαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἄπαντα, καὶ τῆς φωνῆς τὴν δύναμιν ἐνεδείκνυτο, καὶ τὸ πνεύματος τὸ ἐν πίστει ἐρᾶν εἶδος φανέντος τότε καὶ δείξαντος αὐτὸν ἅπασι. Ⓒ μὴ τούτων, τίνι ἀπὸ τῶν γραμμῶν ἀποδείξῃ, εἰς ἑαυτὸν ὁρῶντες ἐσεβαζόμεθα λοιπόν. Εἰ γὰρ Ἰωάννῃ, φησὶ, πιστεύει ἐγείρει· πολλῷ μᾶλλον τούτῳ. Εἰ γοῦν σημείων ἐκείνῳ, πολλῷ μᾶλλον τούτῳ, μὴ τῆς ἐκείνου μαρτυρίας, Ⓒ τίνι ἀπὸ τῶν σημείων ἀποδείξῃ ἔχοντι. ὁρᾷς ὅσον αὐτὸν ὤνησεν ὁ περὶ Ⓦ τόπου λόγος τελεσθείς, ἢ ἡ τῶν πετρῶν ἀνάθεσις ἀπαλλαγή; ἀφ' οὗτο οὖν ἡ ὅτι τῆς παλαιᾶς ποιήσας φαίνεται, πορρωτάτω τῶν Αἰγυπτίων ὅτι τῆς ἐρήμου τὸν Ἰσραὴλ ὁδηγῶν καὶ ῥυθμίζων ἐν ἅπασι.

Ο καὶ ἡμῖν παραινῶ ποιῶ, ἀγαθὰς μὲν φθόγγους κιθαρίσεων καὶ ὀργάνους καὶ ταραχὰς, ἐν δὲ ΗΘΙΚΟΝ τῇ ταπεινῷ περιστέλλεσθαι μὴ τῆς ἡσυχίας. καὶ γὰρ πλοῖον ταραχῆς ἀπηλλαγμένον, ἀσφαλείας πλέον· καὶ ψυχὴ πραγμάτων ὅσα ἐκτὸς, ἐν λιμένι κάθηται. διὸ καὶ μακαρίζει φιλοσοφωτέρας τὴν ἀνδρῶν ἐρημίαν εἶναι, οἰκουμενικὰ περισπωμένας τὰ πλείονα. ὅτε γοῦν καὶ ὁ Ἰακὼβ ἁπλαστος ἐνόμισε, ὅτε οἰκίαν ᾠκει, καὶ τὴν ἐν μέσῳ ὀρύσσων ἐλθὼν ἐκεῖ γὰρ ἁπλῶς αὐτὸ πέφυκεν ἡ γραφὴ εἰπεῖν ποδός, οἰκίαν οἰκίαν. ἀλλὰ καὶ ἐν οἰκίᾳ πολὺς, φησὶν, Γεν. κε. κζ. ὁ ὀρυσσός. ὅτε σὺ βάλλῃ, καὶ πρὸς ἃς σαυτὴν φερεπίδοσ ὄχλον. ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ ἐν μέσαις ἐρεφόμενος [ταῖς] ἀγοραῖς Ⓒ δικαστηρίοις, ὥσπερ κατὰ πινακωμάτων, τὴν ἔξωθεν περιστελλόμενος ὀρύσσων· ἡ δὲ γυνὴ καθαρὰν ἐν τῷ διδασκαλείῳ φιλοσοφίας τὴν οἰκίαν καθημένη, καὶ τὸν νοῦν ἐναγόμενος εἰς ἑαυτὴν, καὶ δύναμις προσέχειν καὶ ἀναγνώσεσι καὶ τῇ ἄλλῃ διωπόσῃ φιλοσοφίᾳ. καὶ καθάπερ Ⓦ αἱ ἐρῆμοι οἰκοῦντες, οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐνοχλοῦν· οὕτω Ⓒ αὐτὴ δίκαιον τὸν ἔνδοι ὄσα, διὰ πάσης δύναται ἀπολαύειν γαλήνης. Εἰ δέ ποτε καὶ ὀφελῆσαι δύναιτο ἀνάγκη γένοιτ' ἄν, οὐδὲν τότε ἐκεῖ θορύβων ἐπόδεσις. ἡ γὰρ μέχρι τῆς ἐσταύθα πραγματείας, ἡ νίκη ἂν ὃ σῶμα λύσῃ θεραπεῦσαι δέῃ, ἀναγκαῖαι ταῖς γυναιξὶν αἱ ἔξοδοι· τὸ δὲ πλοῖον χρόνον ἔσεσθαι, καὶ δύναται αὐτῷ τε φιλοσοφεῖν, καὶ Ⓦ ἄνδρα δεχομένῳ

30 Εγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Σκόπει πῶς ἐν παῤ ἀπαγορεύων, πρόσχημα εἰσι εἰς τὴν ἀκολουθησιν αὐλοις. ὑμεῖς οὐκ ἀκούετέ μου, φησιν· οὐδὲ γὰρ ἐστε πρόβατα. ⓐ δὲ ἀκολουθοῦντες, ὅτι τῆς ποίμνης εἰσί. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα φιλονεικήσωσι μᾶλλον, καὶ φόβατα. Εἶτα, εἰπὲ ὦν τύχωσι, πλανᾷ τοῦτος, ὥστε αὐλοις διεγείρας καὶ εἰς ὀργὴν μίαν ἐμβαλῇ. τί οὖν; εἰ μία τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων οὐδεὶς ἁρπάζει· σὺ δὲ οὐκ ἰσχύεις, ἀλλ' ἀσθενὴς εἶ πρὸς τὴν φυλακήν; ὕδαμῶς. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ὃ, ὁ πατὴρ, ὃς ἔδωκέ μοι, δι' ἐκείνους εἴρηται, ἵνα μὴ πάλιν αὐτὸν δυσὶ θεον εἴπωσιν· εἰπὼν, ὅτι οὐδεὶς ἁρπάζει αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου, πρόφασιν ἔδειξε τὴν αὐτὴν χάριν καὶ τῶν πραγμάτων μίαν οὖσαν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, ὅτι ὁ πατὴρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως, ἀλλ' ἐκ τῆς χειρὸς τῶν πραγμάτων μου. Εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι αὐτὸς μόνος ἐστὶν ἀσθενὴς, διὰ τί τὴν τῶν πραγμάτων δύναμιν ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ πρόβατά ἐστιν, ἐπήγαγε· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· ὡσανεὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι διὰ ⓦ πατέρα οὐδεὶς αὐτὰ ἁρπάζει, ὡς αὐτὸς ἀσθενῶν τηρῆσαι τὰ πρόβατα. ἐγὼ γὰρ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· τὴν τὴν δύναμιν ἐν ταῦτα λέγων. καὶ γὰρ πρὸ τούτου ἐλεγε ὁ λόγος ἅπας αὐτῷ· Εἰ ἡ δύναμις ἡ αὐτὴ, δῆλον ὅτι καὶ ἡ οὐσία. ὅπερ γὰρ μυρία ἐποίουν ⓐ Ιουδαῖοι, βουλόμενοι, ἀποσυναγώγους ποιοῦντες, λέγει· ὅτι πάντα αὐλοις εἰκῇ καὶ μάτην μεμηχάνηται. ἐν γὰρ τῇ χειρὶ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τὰ πρόβατα, ὥσπερ ὁ προφήτης λέγει· Εν τῇ χειρί μου ἐζωγράφησά σου τὰ τείχη. Εἶτα δείκνυσι μίαν οὖσαν τὴν χεῖρα, ποτὲ μὲν αὐτὸν, ποτὲ δὲ τῶν πραγμάτων εἰπὼν αὐτόν. χεῖρα δ' ὅταν ἀκούσῃς, μηδὲν ἀσθενὲς νομίσῃς, ἀλλὰ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἰσχύν. Εἰ δὲ δι' ὃν οὐδεὶς ἥρπαζεν, ὅπερ αὐτὸν ἐδυνάμην, πρόσεστιν ἵνα ὃ ἐξῆς εἴπειν, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Εἰ γὰρ ἐλάττων ἦν, πολλῆς τοῦτο τολμῆς ἦν ῥῆμα. οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ ὃ τῆς δυνάμεως ἰσοτάσιον δείκνυσιν· ὅπερ [οὖν] καὶ Ιουδαῖοι ζωειδότες, λίθοις αὐτὸν ἔβαλον. ἀλλ' οὐδὲ ὅτω χαρίεντα τὴν δόξαν ταύτην καὶ τὴν ὑπόνοιαν. Ἐμὲ μὲν εἰ κακῶς ὑπώπτευσαν ἐκεῖνοι, ἔδει διορθῶσαι ἐκείνους καὶ εἰπεῖν· τίνος ἕνεκεν ταῦτα ποιεῖτε; οὐκ ἴσασιν μάρτυρά ἐμοὶ καὶ παῤ ἐμοὶ δύναμιν ταῦτα εἶπον ἐγώ. νῦν δὲ, πάνυ τοιαύτην ποιεῖ, καὶ ἴσην τὴν ὑπόνοιαν, καὶ συγχροτεῖ, καὶ παύσασθαι ἀγελαιμμένων ἐκείνων. ὁ γὰρ ἀπολογεῖται ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ὡς κακῶς λεχθέντων, ἀλλὰ ἐκείνοις ὑπόπτοις, ὡς μὴ τὴν προσοῦσαν δόξαν ἔχουσι περὶ αὐτοῦ. ὅπερ γὰρ ἔλεγον,

33 Οὐ περὶ καλοῦ ἔργου σε λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. Ακουσον τί φησιν· 35 Εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, 36 Πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον υἱὸς Θεοῦ εἰμι; Ο γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ ⓐ χάριτι τοῦτο λαβόντες, οὐκ ἐγκαλοῦντας θεοὺς ἑαυτοὺς καλοῦντες, ὁ τῇ φύσει τοῦτο ἔχων, πῶς ἂν εἴη δίκαιος ὑπὲρ τιμᾶσθαι; ἀλλ' ὅτω μὲ οὐκ εἶπεν, ὕστερον δὲ αὐτὸ κατεσκεύασε, πρότερον χαλκᾶς καὶ καθυφεὶς ὁ λόγος, καὶ εἰπών·

Οτι ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλε· Καὶ πολλαχοῦ ἐνδείκνυται ⓦ ὑμῶν, τότε ἐπάγει σαφῆ τὴν ἀπόφασιν. τέως μὲν γὰρ ὥστε διορθῶσαι ⓦ λόγοι, τὰ πεπόστερον διελέγχει· ὕστερον δὲ ὅτι ὃ μείζων αὐτῶν αἰτιᾶται, ὅτως εἰπών· 37 Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· 38 Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ οὐ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε. Ορᾷς πῶς τοῦτο, ὅπερ εἶπον, κατασκευάζει, ὅτι εἰς οὐδὲν ἐστὶν ἐλάττων αὐτὸς, ἀλλὰ πάντα χορεύει ἴσος; ὅπερ γὰρ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἰδεῖν ἀμήχανον ἦν, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἰσότητος τε καὶ ταυτότητος τὴν ἀπόδειξιν τῆς χάριτος τὴν δύναμιν ἀπαλλαξίας πορίζεται. καὶ τί πιστεύσομεν, εἰπέ; Οτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. Ουδὲν γὰρ ἄλλο ἐγώ, ἢ οἷος ὁ πατὴρ, μόνων υἱός· οὐδὲν ἄλλο ἐκεῖνος, ἢ οἷος ἐγὼ, μόνων πατήρ. καὶ ἐμὲ

τῇ Σαμαρείτιδι ἔλεγεν, Εγά εἰμι ὁ λαλῶν σοι· ὁ δὲ τυφλῷ, Εωράκας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστι. καὶ εἰκότως ἔλεγεν ἐκείνοις μὲν οὐκ ἐν παροιμίαις, ἀλλὰ παρρησίᾳ· τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἐν παροιμίαις. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐν παροιμίαις ἐλάλει, καὶ ὅμως ἐζήτουν αὐτὸν λιθάσαι. διὰ γὰρ τῶν ἔργων αὐτὸς ἐπεδείκνυτο τοῦτο πολλάκις. νῦν δὲ σκέπει τὸ διεσταλμένον αὐτῶν φιλόνεικον. ὅταν μὲν γὰρ δημηγορῇ καὶ διὰ λόγων παιδεύῃ, λέγουσι· Τί σημεῖον δεικνύεις; ὅταν δὲ διὰ τῶν ἔργων πολλὰ καὶ ἀποδείξεις, λέγουσιν αὐτῷ, Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ, τῶν ἔργων βοώντων ῥήματα ζητοῦντες, καὶ τῶν ῥημάτων διὰ σκότων ὅπου τὰ ἔργα καταφύγωσι, πρὸς τὸ ἐναντίον ἀεὶ ἰσάμενοι. ὅπερ γὰρ ἐν τῷ μαθεῖν ἔνεκεν ἐζήτουν, τὸ τέλος ἔδειξεν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι ἀξιόπιστοι εἶναι δοκοῦσιν, ὡς καὶ περὶ ἑαυτῶν μαρτυροῦντα δίκαιοι, μικρά τινα φιλοξενήσαντα μόνον, βαθέως ἐλίθασαν, ὥστε καὶ τὸ κυκλῶσαι καὶ τὸ ἐπικεῖσθαι μετὰ ποινείας ἐγένετο. καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐρωτήσεως πολλῆς ἔγεμεν ἀπιστείας. Εἰπὲ [δὲ] ἡμῖν παρρησίᾳ, Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός. καίτοι γε μετὰ παρρησίας ἅπαντα ἔλεγεν ὁ τὰς ἑορτὰς ἐπιχωριάζων ἀεί, καὶ οὐδὲν κρύφα ἐλάλει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο κολακείας πρόσκαλλονται ῥήματα, λέγοντες· Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; ἵνα αὐτὸν ἐκκαλέσωνται μᾶλλον, πάλιν ἵνα λαβεῖν θύρωσιν. ὅπερ γὰρ πανταχοῦ διὰ τῶν ἔργων, οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα τοῖς λεγομένοις ἐπισκήψωσιν, οὐκ ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχόθεν πολλαχόθεν δῆλόν ἐστι. καὶ γὰρ ὅτε πρόσπλοι ἐρωτῶντες, Εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ· καὶ ὅτε Matth. xxii. 17.
αὖθις ἀφέσεως γυναικὸς διελέγοντο· καὶ ὅτε περὶ ἐκείνης ἐπυνθάνοντο, ἣν ἔφασαν ἑπτὰ ἄνδρας ἐγκεῖσθαι, ἐκάλουν οὐκ ἀπὸ φιλομαθείας, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης σκαιᾶς πρόσεισι αὐτῷ προσάγοντες. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν αὐτοὺς ἐλέγχει λέγων· Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; δείκνυσιν ὅτι οἶδεν αὐτῶν τὰ ἀπόῤῥητα· ἐνταῦθα δὲ πιστοῦσθαι φιλεῖ, παιδεύων ὑμᾶς μὴ πρόπετες ἐλέγχειν τοὺς ἀπροσκόπους, ἀλλ' ἀπειρεκίᾳ καὶ ῥᾳθυμίᾳ πολλὰ φέρειν. ἐπεὶ οὖν ἀνοίας ἦν, τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀνακηρυττόντων, τὴν ἀπὸ τῶν λόγων ζητεῖν μαρτυρίαν, ἄκουσον πῶς αὐτοῖς ἀποκρίνεται· ὁμοῦ μὲν αὐτοὺς ἀπιστίαν ὀνειδίζων ὅτι παρέντας τὰ ἔργα ἐζήτουν, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν· ὁμοῦ δὲ δηλῶν, ὅτι καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ῥημάτων σαφεστέραν ἀφῆκε φωνὴν τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων.

25 Πολλάκις γάρ, φησιν, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ἐκεῖνά ἐστι τὰ μαρτυροῦντα περὶ ἐμοῦ. Ὅπερ καὶ ὁ Θεοφύλακτος αὐτὸν συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἔλεγεν· οὐ γὰρ δύναται δαίμων ἀνθρώπου τυφλοὺς ποιῶν τὰ σημεῖα ποιεῖν· καὶ πάλιν, οὐ δύναται δαιμόνιον ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοίγειν· καὶ, οὐδεὶς δύναται σημεῖα τοιαῦτα ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός. καὶ γνωσθῆναι τὰ σημεῖα ἐπεῖπεν, ἵνα μὴ τις εἴπῃ ὅτι ὁ Χριστός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς; ἀλλοι γὰρ ἔλεγεν, ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστός, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν ἐποίησεν οὗτος; καὶ αὖθις γε ὅτι οὐκ ἤθελον ἐβούλοντο πιστεῦσαι αὐτῷ, λέγοντες· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; ἐπεὶ οὖν παρεσποιοῦντο τότε ἀπὸ φιλοῦ πείθεσθαι ῥήματος, ἀπὸ τούτου μὴ πιθανότητος ἔργοις, ἐλέγχει τὴν ποινείαν αὐτῶν λέγων· Ὅπερ εἰ τοῖς ἔργοις ἃ ποιῶ, πῶς τοῖς ῥήμασι πιστεύσετε; ὥστε εἰκότως ἡ ἐρώτησις. 26 Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, φησί, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν. Ἐγὼ μὲν γὰρ τὰ πρὸ ἐμαυτοῦ πάντα ἐπλήρωσα, ἃ οἱ ποιμένα ποιῆσαι ἐγρῆν· εἰ δὲ μὴ ἀκηλευτήτει μοι, οὐκ ὄφις οὐκ εἰμὶ ποιμήν, ἀλλ' ὄφις ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ πρόβατα τὰ ἐμά.

27 Τὰ γὰρ πρόβατα τὰ ἐμά, φησι, τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ ἀκολουθεῖ μοι,

28 Καὶ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐδεὶς δύναται τοῦτα ἁρπάσαι ἐκ τῆς χειρός μου. 29 Ὃ πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί· καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

30 Ἐγὼ Ioan. δ. 25. Ioan. θ. 37.

μὴ γὰρ σε τοιαῦτα διαλεγομένῳ, πολλοὶ δὲ γηάσουσι) καὶ τὸ τ πολλῆς τυφῆς διακεχυμένοι· οἱ δὲ ἐν συμφοραῖς ὄντες, καὶ τῆς ἀλυσίας" αὐτοῖς τ διαιρέσεως, μετὰ πολλῆς τ ὀπτικείας καὶ προσ- χ. αὐτῶν
έξουσι τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐπαινέσουσι) καὶ ἔσονται) βέλτιον. ἐπεὶ καὶ Παύλῳ δημηγοροῦντος, Ιουδαῖοι μὲν πολλάκις κατιγέλων· οἱ δὲ διαμείναντες μετὰ πολλῆς ἐπηκροῶντο τ ἡσυχίας. οὕτω γὰρ ὄντως εἰς φιλοσοφίαν ὀπτητέον καὶ τὸν ψυχὴν, ὡς συμφορᾶ καὶ πειρασμὸς καὶ θλῖ- 5
ψις ὀπτεινώτην. ταῦτ' οὖν εἰπόντες ἅπαντα, ὅσα μὲν τοὺς ἔνδον ἀγαθὰ, ὅσα δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς
ἐργασόμενα συνεχῶς αὐτοῖς" ἀναμιμνήσκωμεν, καὶ ταῖς ἐν ἀγορᾷ διατριβαῖς, καὶ ταῖς ἀνέσεσιν ἀ- χ. ἀναμιμνή-
γολίας ἐκεῖ καὶ ἀπαλλάξωμεν, ἵνα κἀκείνοις κερδάνωμεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς θυφεάνωμεν, καὶ τ μασθα,
Θεοῦ δοξασθῶμεν ὡδασκυάσαντες, τῶν αἰωνίων ὀπ τυχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φι- 10
λανθρωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύ-
ματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξα. 22 ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟ-
λύμοις, καὶ χειμὼν ἦν· 23 Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ
στοᾷ Σολομῶντος. 24 Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ· 15
ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;

Ἅσα μὲν ἀρετὴ καλὸν, μάλιστα ἡ ὀπτεία καὶ προσοχή. τοῦτο δεῖ-
θεν ὁρᾶς δεικνῦσιν ἡμᾶς· τοῦτο τῶν θείων δίδωσι· τοῦτο τοῖς ἀγ-
γέλοις ὁμιλοῦσθαι ποιεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς συνε- 20
χῶς περὶ ταύτης πολλοὺς λόγους διαλέγεται τῆς ἀρετῆς, προσοχὴν εἰ-
καὶ ὀπτείαν κελεύων. οὐ λόγους δὲ διαλέγεται μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ
πραγμάτων τοῦτο παιδεύει· νῦν μὲν ῥαπίζόμενος, καὶ φέρων· νῦν δὲ
λοιδορούμενος καὶ ὀπτοβολευόμενος, καὶ πάλιν τοῖς ὀπτοβολεύσασιν ἐφιστάμενος. καὶ γὰρ καὶ δαι-
μονῶντα καλέσαντες καὶ Σαμαρείτην, καὶ πολλάκις θελήσαντες αὐτὸν λιθάσαντες, οὐ- 25
τοι κυκλώσαντες αὐτὸν ἠρώτων, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός· καὶ τοῦτ' οὐδεὶς οὕτως αὐθις διεκρούετο μετὰ
τοσαύτης καὶ τοιαύτης ὀπτοβολῆς, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἀπεκρίνατο τῆς ὀπτείας· μᾶλλον δὲ
δῶρον αὐτὸν ἀναγκαῖον δεξάσης (ὃ) λόγου ἅπαντα. ἐλθὼν γὰρ, φησι, τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσο-
λύμοις, καὶ χειμὼν ἦν. μεγάλη τις ἑορτὴ καὶ δημοτελὴς. τὴν γὰρ ἡμέραν καθ' 30
ἣν ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη, ἐπιμελοῦνται αὐτῶν ἀπὸ τῆς μοχθηρᾶς αἰχμαλωσίας τῆς ἐν τῇ
Περσίδι, ταύτην ἄγουσι μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς. ἐν ταύτῃ δὲ ὁ Χριστὸς τὴν ἑορτὴν λοιπὸν
δὲ τὴν Ιουδαίαν συνεχῶς ἐπεχωρίαζεν, ὅπερ τὸ πάθος ἦν ὀπτὶ θύρας. ἐκύκλωσαν οὖν αὐ-
τὸν οἱ Ιουδαῖοι, καὶ ἔλεγον· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;

Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἶπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ. Καὶ οὐκ εἶπε, τί ζητεῖ- 35
τε παρ' ἐμοῦ; δαιμονῶντα ἐκαλέσατε πολλάκις καὶ μαινόμενον καὶ Σαμαρείτην, καὶ ἀν-
πθεον εἶναι) ἐνομίσατε καὶ πλανᾶσθαι· καὶ πρὸς ἐλέγετε, σὺ μαρτυρεῖς περὶ σαυτοῦ· ἡ μαρ-
τυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· πῶς οὖν ἐξετάζετε, καὶ παῤ ἐμοῦ βούλεσθε μαθεῖν, ὃ τὴν μαρτυ-
ρίαν ἐκβάλλετε; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπε, καίτοιγε εἰδὼς τὴν γνώμην μεθ' ἧς ἐξετα-
ζον πονηρὰν οὖσαν. τὸ μὲν γὰρ κυκλῶσαι αὐτὸν καὶ εἰπεῖν, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴ- 40
ρεις; ἐδόκει πόθου λαοῦ εἶναι καὶ φιλομαθείας· ἡ δὲ βάσανος μεθ' ἧς ἠρώτων, διεφθαρμένης
ἦν καὶ ὑπούλου." ἐπεὶ γὰρ τὰ μὲν ἔργα οὐκ ἀνεδέξαντο συκοφαντίαι τε καὶ ἐπήρειαι, τοῖς δὲ λόγοις χ. ἐπιπλ.
ὀπισκώπτειν εἶχον, ἑτέρως ἐξετάζοντες ἢ ὡς εἴρηται, ἀεὶ πλύσεις ἐποιοῦντο, ὀπτομίζειν
αὐτὸν ἀπὸ τῶν λόγων βουλόμενοι· καὶ τοῖς ἔργοις οὐδὲν ἐγκαλεῖν δυνάμενοι, λαβεῖν ἵνα ἀ-
πὸ τῶν ῥημάτων ἐπεθύμουν θύρᾳ. διὰ τοῦτο ἔλεγον, εἶπὲ ἡμῖν καίτοι πολλάκις εἶπε. καὶ γὰρ

τῇ

μὴ γὰρ εἰ καὶ μηδὲν ἔπεσχε, τίνα γνώμην ἐρημίαν καὶ ὃ σκότος παρεβάλλοιτο, καὶ ὃ λαμβάνοντες ζῶντα πτίσσειν· οἱ γὰρ ὃ παρασωπεῖον ῥίψαντες, γυμνὴν τὴν κεφαλὴν (τὰ καινὰ μετέρχομαι), βίαιοι δὲ ἅρπαγες ὄντες καὶ πλεονέκται. καὶ γὰρ δύσκολον θύραν διέφευγον ἀδικίας κατάγειν. εἰ δὲ μὴ χρείαν ἀφαιζόμεν, μηδὲ πλέθρα γῆς πόσα καὶ πόσα, ἀλλ' ὅμως ἀπάτην τινὰ καὶ κλοπὴν ὃ αὐτὸ ἐστὶ ἐλάττονα εἰς δύναμιν καὶ ἐρίαζόμεθα. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς συμβολαίοις, καὶ πίνακα δ' ἂν ἀγοράσαι δέῃ τινὰ, καὶ ἀποδόσεις, φιλονεικῶμεν καὶ βιαζώμεθα ἐλάττονι τὰ ἀξίας καταβαλεῖν, καὶ πάντα ὑπὲρ τούτου ποιεῖν, ἀλήθεια τὸ παράγγελμα ἐστίν; ἁρπαγὴ καὶ πλεονεξία; μὴ γάρ μοι εἴπῃς, ὅτι ἐκ οἰκείων, οὐκ ἀνδράποδα πρίασθαι. ἡ γὰρ ἀδικία ἀφ' ὧν μέτεστιν ἀφαιρουμένων, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τὴν κλοπὴν κρίνεται. τὸ γὰρ ἄδικον καὶ τὸ δίκαιον οὐ μεγάλοις καὶ σμικροῖς τὰ αὐτὰ ἔχει διώκειν· καὶ βδελυκτὸν μοι ὁμοίως ἐγὼ καλῶ, κἂν βαλάντιον τις ἁρπάσῃ χρείσιον λαβών, κἂν ὠνούμενος παρέλιπε τὴν ἀγοραίαν τῆς ἀξίας παράπαν διάμισυ. καὶ τοιχωρυχὸς γάρ, οὐχ ὁ τοῖχον διελὼν μόνον οὐ φελόνιον διὰ τὴν ἔνδειαν, ἀλλὰ καὶ ὁ δίκαιον ὄφλειν ἔχων καὶ ἀφελόμενος τὸ πλησίον. μὴ τοίνυν ἁμάρτωμεν παραιτούμενοι, τὴν ἀλλοτρίαν γνώμην δικάσαι· μηδὲ, ὅπερ φιλαρέσκειας χάριν, ὀξέως ζωμὸν πιπράσκωμεν· ἀλλ' εἰ οἰκέσαι τις πῶς οὖν ἡμῖς διεκείμεθα πάλαι, γνώσεσθε ποτὲ ἡμέρᾳ καὶ φιλόθεοι. πῶς οὖν διεκείμεθα; ἀκούσατε Παύλου λέγοντος· Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀπειθεῖς, ἀνόητοι, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ζῶντες, μισοῦντες ἀλλήλους. καὶ πάλιν, Ἦμεν γάρ, φησι, τέκνα ὀργῆς. ἀλλ' ὁ Θεὸς ὥσπερ οὖν δεσμωτηρίῳ κατεχομένους εἶδεν, καὶ ἀλύσεσι χαλεπαῖς δεδεμένους πολὺ τὴν ἀπὸ σιδήρου χαλεπωτέρας, οὐκ ἐπῆρμένην, ἀλλ' ἦλθε καὶ ἔπεσε δεσμωτηρίῳ, καὶ σὺν μυρίαι ἀξίας κολάσεων ὀφλήματά τε ἐκάλυσε, καὶ εἰς βασιλείαν ἤγαγε, καὶ τοῦ οὐρανοῦ λαμπροτέρους ἐποίησεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ζῶ αὐτὰ πιεσώμεν τῷ δυνάμει τὴν ἡμετέραν. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ τοῖς μαθηταῖς· Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. οὐκ ἐπὶ ζῶ νίπτειν τοὺς πόδας τοῦτον γράφει νόμον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷς περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξατο. διὰ τοῦτο ἐστὶν ὁ τὸ δεσμωτήριον οἰκῶν, ἀλλ' ἡμεῖς τὸ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. τυμβωρύχος ὅτι ἐστὶ μοιχός; ἀλλὰ μὴ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ συμφορὰν ἐλεῶμεν. πολλάκις γάρ, ὅταν ἔξω, (μὴ ἀποστῇ) ἐκεῖ ἐστὶ μυρίων ἀπαξίως ἀνδρῶν. καὶ συνεχῶς ἀπίης πρὸς τοὺς δεδεμένους, διὰ τοῦτο ἔρχῃ τὸ πιστὸν θηρᾶσαι. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ ἐκ τοῦ τυχόντος ξενοδοχεῖν ἐπέτυχε ποτὲ καὶ ἀγγέλων, ὅταν καὶ ἡμεῖς ὑπερβολὴν ἐλεήμονες ὦμεν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, δι' ἕρμον τὸ παράγγελμα ποιησώμεθα. εἰ γάρ τι εἰπεῖν, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαίνων ἄξιος ὁ μέγας ὑποδεχόμενος, ὡς ὁ τὸν οἶκον τὸν ἀλλότριον ἐλεήσας. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρᾶς ἀφορμὴν ἔγνω τὸν ἑαυτοῦ βίον παρεῖναι δι' οὗ ἀναπνεύσας καὶ ὑπὸ πάντων παρεδεδόμενος, ἵνα λιμῷ μόνον ἔχῃ, καὶ ἔλεον τοιούτοις αὐτοῖς δι' ὧν Φιλαρέσκειας καθαρὸν τοῦτο μαλιστά ὅτι. καὶ ὁ μὴ γαμετὴν καὶ παιδοποιΐαν ἐκκαπτόμενος, πολλάκις καὶ πρὸς ἀνθρώπων ὑπόδειξιν ὅτι ἐποίησεν· ὁ δὲ ἀναριθμήτων καὶ ἀπεγνωσμένων, μᾶλλον μόνῳ τῷ σωτῆρι τῷ Θεοῦ τοῦτο ἐργάζεται. δέῃ, κἂν δοκῶ ποιῶμεν, χωλοὺς καὶ ἀναπήρους τοὺς δεχέσθαι κελεύομεν· καὶ ἐλεημοσύνῃ ἐργαζώμεθα, ἐλαχίστοις καὶ ὀπωσοῦν ἐλεεῖν ἐπιτάττομεν. Ἐφ' ὅσον γὰρ ἐποιήσατε, φησὶν, ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Εἰδότες τοίνυν ὅτι ἐκεῖ κείμενοι θησαυροί, εἰσιόντες συνεχῶς καὶ περιγραπτόμεθα, καὶ τὰς πύλας τὰ ἥκιστα παραβάλλωμεν. κἂν μηδὲν ἔχῃς εἰσενεγκεῖν, εἰσάγαγε τὸν ἀπὸ τῶν λόγων παράκλησιν. ὁ γὰρ δι' μόνου τὸν πτέροντα, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰσιόντα ὁ Θεὸς ἀμείβεται. ὅταν γὰρ εἰσελθὼν πέμψασιν καὶ δεδοκήμεν τὸν ψυχικὸν διάνοιαν, παρακαλῶν, βοηθῶν, παραμυθούμενος ἀμοιβαῖον, φιλοστοργῶν παρασκευάζων, ὁ μακροθυμῶν καὶ ὑπομένων λήψῃ τὸν μισθόν. ἔξω

ας κρημνώδεις. ὅταν γὰρ ἴδωσι ζῶα δυσπερωδίας ἐκείνας ἐπὶ τῆς σκληρᾶς γλωττίδος, καὶ μυρία λάβωσιν ἐκεῖθεν τραύματα, θαλάσσης κυμαινούσης ὑπὲρ ἄμετρον δέ χειρόω), τοῦ τύπου τῶν ὄψεων, τῶν σχημάτων, τῶν ῥημάτων, τῆς βαδίσεως, τῶν ἄλλων πάντων τῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἰσαμένων, καὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πολιορκουμένων. ⓐ δὲ ὑπὸ σφοδρᾶς ἐξελθόντες, οὐδὲν ὑπομείνασι τοιοῦτον, ἀλλὰ πολλῶν καρπώσονται τῶν γαλήνης καὶ τῶν ἀλυσεξίδος. ἡ γὰρ καταμύξις ἡ ἐκ τῆς ὄψεως τῶν δεδεμένων ἐστερομένη, ἅπαν ἐκφύσει σθένεσι τὸ πῦρ. καὶ ἀπαντήσῃ γυνὴ πορνευομένη καὶ ἀκόλαστος ἐξελθόντι τῶν δεσμωτῶν, οὐδὲν αὐτὸ ἐργάσεται χαμαιπόν. ὡς γὰρ ἄπλατος λοιπὸν γινόμενος, ὕστερον ὑπὸ ἀλύσεσι τοῖς δικαίοις τὸ ὄψεως ἐκείνης, διὰ τῆς ὄψεως τῆς ἀκολάστου, τὸ φόβου τῆς κρίσεως τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν
Ecclus. 9. γ. τότε κειμένου. Ἀφ᾽ οὗτος καὶ ὁ παλαιὸς εἶδος τρυφῆς ἐπιβλητὸν ἔλεγεν· Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον γέλωτος. καὶ ἐνταῦθα μὲν τοσαύτην ὑπεδείξω τὴν φιλοσοφίαν, ἐκεῖ δὲ ἀκούσῃ τὰ μείζονα μακαρισμῶν ἄξια ῥήματα. μὴ τοίνυν ἀμελήσωμεν τῆς τοιαύτης τοσαύτης ἀξίας καὶ τοσαύτης πραγματείας. κἂν γὰρ μὴ δυνηθῶμεν τοσαύτην ἐπιτεύξασθαι, μηδὲ ἀργύριον βοηθήσαι δόντες, ἀλλὰ τῷ δακρύσαι λόγῳ, καὶ τὴν χειμαζομένην ψυχὴν διασώσωμεν, καὶ ἕτερα ὑπὲρ ἡμῶν πολλὰ, καὶ τοῖς ἐμβαλοῦσι θεραπεύσωμεν, καὶ τοῦ ἐφεστῶτος ἡμερωτέρους ποιοῦντες, καὶ ἢ μικρὸν ἢ μέγα πάντως ἐργασόμεθα κέρδος. εἰ δὲ λέγῃς, ὅτι οὐκ εὐδαίμονές εἰσιν ἐκεῖ, οὐδὲ εὔχρηστοι, οὐδὲ ὑπήκοοι ἀνδρες· ἀλλ᾽ ἀνδροφόνοι καὶ τυμβωρύχοι καὶ βαλαντιοτόμοι καὶ μοιχοὶ καὶ ἀκόλαστοι καὶ πολλῶν γέμοντες κακῶν, πάλιν ἀναγκάσω σε καὶ ἐντεῦθεν δεικνύειν τῆς ἐκεῖ θεραπείας τὴν εὐφάσιν. οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ μὲ ἀγαθοὺς ἐλεῖν, οὐδὲ δὲ ποιῆσαι κολάζειν ἐκελεύσθημεν· ἀλλὰ ὡς πάντας
Matth. 5. με. ἐπιδείκνυσθαι τὴν φιλανθρωπίαν τὴν ἡμῶν. Γίνεσθε γάρ, φησιν, ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. μὴ τοίνυν κατηγόρει τῶν ἀλλοτρίων πικρῶς, μηδὲ ἔσο σφοδρὸς δικαστὴς, ἀλλ᾽ ἥμερος καὶ φιλανθρωπος. καὶ γὰρ ἡμεῖς, εἰ καὶ μὴ μοιχοὶ μηδὲ τυμβωρύχοι μηδὲ βαλαντιοτόμοι γεγόναμεν, ἀλλ᾽ ἕτερα πλημμελήματα μυρία ἄξια κολάσεως. ἐπεὶ καὶ ἀδελφοὶ μᾶς ἐκάλεσαν πολλάκις, ὅπερ τῷ πέτρᾳ ἡμῖν ποιεῖ· καὶ γυναῖκας ἀκολάστους ἐπιδόμεν ὀφθαλμοῖς, ὅπερ μοιχείαν ἀπηρτισμένην ζωῆς· καὶ ὃ πάντων χαλεπώτερον, τῶν μυστηρίων ἀμελοῦντες ἀξίως, ὅπερ ἡμᾶς ἐσχύρως ποιεῖ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. μὴ τοίνυν πικροὶ γινώμεθα τῶν ἄλλων ἐξετασταὶ, ἀλλὰ ζητῶμεν αὐτῶν συνοδοιπόρους, καὶ οὕτω παυσόμεθα τῆς ἀπανθρωπίας ταύτης καὶ τῆς ὠμότητος. χωρεῖς γὰρ τύραννον, καὶ κεῖτο ὀδὸν ἐπίστῃ, ὅτι καὶ ὑπηκόους ἀνδρας πολλοὺς ἀνήσομεν αὐτόθι, καὶ τὴν πόλεως πολλάκις ἀνταξίας πάσης. ἐπεὶ καὶ ὁ δεσμωτήριος ἐκεῖνος, ἔνθα ὁ Ἰωσὴφ ἦν, πολλοὺς εἶχε ποτε· ἀλλ᾽ ὅμως πάντων ἐπεμελήθη ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, καὶ ἦν [καὶ] αὐτὸς μᾶλλον τῶν ἄλλων κρυπτόμενος ὅστις ἦν. καὶ γὰρ τῆς Αἰγύπτου πάσης ἀνάξιος ἦν, καὶ ὁ δεσμωτήριος ὅμως ᾤκει, καὶ οὐδὲν ἦδει τῶν ἔνδον ὄντων. καὶ νῦν τοίνυν πολλοὶ εἰσὶν εἰκὸς χρηστοὶ καὶ ὑπήκοοι, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν εἴεν καταδηλοι· καὶ ἡ ὡδὶ οὖν τοιαύτης ὑπομονὴ, τῆς ὡδὶ πάντας ἀσυνδήτως δίδωσί σοι τὴν ἀμοιβήν. διὸ καὶ μηδεὶς ἡ ῥᾳθυμίαν, καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἡ ἀνάπαυσις. ἐπεὶ καὶ ὁ διαπύστης ὁ θεὸς, οὐχὶ δικαίοις διελέγετο μόνοις, οὐδὲ ἁμαρτάνουσιν ἔφευγε· ἀλλὰ καὶ τῷ Χαμαναίᾳ μετὰ πολλῆς ἐδέξατο τῆς εὐνοίας, καὶ τὸν Σαμψὼν τὸν σαγὴν καὶ ἀκάθαρτον, καὶ ἑτέραν ἂν πόρνην πάλιν, οὐδὲν ἧττον καὶ ὠνείδιζον ⓐ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐδέξατο καὶ ἐθεράπευσε, καὶ οὐδὲ πόδας βρεχομένους ὑπὸ τῶν δακρύων τῆς σαγρᾶς ἐμείνετο, παιδεύων ἡμᾶς συγκατάνευσιν τοῖς ἐπαμαρτάνουσι. τοῦτο γὰρ μάλιστα φιλανθρωπία. τί φῃς; λῃστὴν καὶ τυμβωρύχον τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦσι; τὴν πόλιν, εἰπέ μοι, δίκαιοι πάντες εἰσὶν ⓐ κατοικοῦντες; ἀλλ᾽ οὐχὶ πολλοὶ καὶ τούτων χείρους μυρίους λῃστεύοντες ἀναιρεῖσθαι;

ⓐ

εἰπέ μοι, γελᾷς σὺ καὶ τηνᾶς; καὶ δ' δεσπότης σε προξενοῦμαι καὶ ἀπλῆσιος, ἐπιγνᾷς ἀναπεπλωκώς· καὶ δ' δέδοικας μὴ τάπα σαυτῷ λαμπρὸν ἀνάψῃς τὴν κάμινον; Οὐκ ἀκούεις τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν βοᾷ; πεινῶντά με εἶδες, καὶ οὐκ ἐθρέψατε· διψῶντα, καὶ οὐκ Matth. xx.
ἐποτίσατε. πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· καὶ
5 ζῶντα ἀπειλῇ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἀλλ' ἔθρεψά, φησιν, αὐτόν. πότε, καὶ πόσας ἡμέρας; δέκα καὶ εἴκοσι; ἀλλ' οὐ τοσοῦτον βάλεται χρόνον μόνον, ἀλλ' ὅσον ὅτι [τῆς] γῆς διατρίβεις. ἐπεὶ καὶ αἱ παρθένοι εἶχον ἔλαιον, ἀλλ' οὐκ ἤρκουν αἱ σωτηρίαν αὐταῖς. καὶ γὰρ καὶ αὗται ἀνῆψαν μὲν λαμπάδας, ἀλλ' ἀπεκλείσθησαν τοῦ νυμφῶνος· καὶ μάλα εἰκότως. ἔφθησαν γὰρ σπεισθεῖσαι μετὰ τῆς τοῦ νυμφίου παρουσίας. διὰ τοῦτο πολλοῦ ἡμῖν δεῖ τὸ ἐλαίου, καὶ δαψι-
10 λοῦς τῆς φιλοθεαμοσύνης. ἀκουσον γοῦν τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέ- Psal. l. a.
γα ἔλεός σου. Οὐκοῦν καὶ ἡμᾶς τοὺς πλησίον οὕτως ἐλεεῖν δεῖ, κατὰ τὸ μέγα ἔλεος τὸ παρ' ἡμῶν. οἷοι γὰρ ἂν ἀξιώμεθα παρὰ τοῦ ὁμοδούλου, τοιούτου τυγχάνομεν παρὰ τοῦ δεσπότου. ποῖον γὰρ ἔλεος μέγα; ὅταν μὴ ὀφείλωμεν δώδεκα, ἀλλ' ὀφείλωμεν ἑκατόν; εἰ δὲ μηδὲ ὀφείλωμεν ἑκατόν, πῶς ἡμῖν ἔσται ἐλπὶς; πόθεν τὴν κακὴν ἐκείνου ἀπαλλαγή; πῶς δυνησόμεθα φυ-
15 γεῖν καὶ σωτηρίαν εὑρεῖν; εἰ γὰρ αἱ παρθένοι μετὰ τοσούτου καὶ τηλικούτου ἱδρῶτος καὶ δεήσεως οὐδαμοῦ ἔφθασαν φθάσαι, πῶς ἡμᾶς παρεξήσεται, ὅταν ἀκούσωμεν ὀκτὼ τὰ φοβερὰ ῥήματα αὐτοῦ τοῦ δικάζοντος, λέγοντος δὲ ὀνειδίζοντος ἡμᾶς, ὅτι πεινῶντά με οὐκ ἐθρέψατε; ἐφ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐποιήσατε ἑνί, φησι, τῶν ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε· οὐ περὶ τῶν μαθητῶν λέγων ταῦτα μόνον, οὐδὲ περὶ τῶν διηρημένων Ⓦ τῶν μοναχῶν βίον, ἀλλὰ περὶ
20 πάντας ἀνθρώπους πιστούς. ὁ γὰρ τοιοῦτος, κἂν δοῦλος ᾖ, κἂν τὴν ὀπὴν ἀγρᾷ περισαυτοῦντα, πιστὴν δὲ εἰς Ⓦ Θεόν, δίκαιον πάσης αὐτὸν ἀπολαύειν εὐποιΐας. καὶ περιίδωμεν Ⓦ τοιοῦτον γυμνόν, καὶ πεινῶντα, ταῦτα ἀκουσόμεθα τὰ ῥήματα· οὐ μάλα εἰκότως. ἢ γὰρ βαρύ, ἢ τί ἐπαχθὲς ἤτησε παρ' ἡμῶν; τί γὰρ τῶν σφόδρα βύκολωτάτων οὐ ῥᾴων; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀθενὼν ἤμην, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ
25 με· οὐκ εἶπεν, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ οὐκ ἐξεβαλέτε με, ἀλλ' οὐκ ἤλθετε πρὸς μέ. ὅσῳ τοίνυν κοῦφα τὰ ἐπιτάγματα, τοσούτῳ μείζων ἡ κόλασις τοῖς παρακούσασι. τί γὰρ κωφότερον, εἰπέ μοι, τοῦ βαδίσαι καὶ εἰς δεσμωτήριον εἰσελθεῖν; τί δὲ ἥδιον; ὅταν γὰρ ἴδῃς τοὺς μὲν δεδεμένους, τοὺς δὲ αὐχμῶντας, τοὺς δὲ κομῶντας καὶ ῥάκια περικειμένους, τοὺς δὲ ὑπὸ λιμοῦ φθειρομένους, καὶ ὡς κυσὶας τοῖς ποσὶ περιτρέχοντας, ἑτέρους δὲ πλευρὰς διωρυγ-
30 μένους, ἄλλους δὲ τῆς ἀγορᾶς νεῶ ἐπαμύνοντας δεδεμένους, δὲ μεθ' ἡμέραν μὲν ἐπαιτοῦντας, καὶ οὐδὲ τὴν ἀναγκαίαν συλλέγοντας τροφήν, ἑτέρους δὲ πολλὰ τῶν ἐφεστώτων τὴν ποινὴν ἐκείνων καὶ ὠμὴν ἀπαιτούντας λειτουργίαν· καὶ λίθος τις ἦς, πάντως ἂν φιλανθρωπότερος· καὶ τὴν ὑγρὰν δὲ ἀφαλεστέρου ζωὴν βίον, πάντως ἂν φιλοσοφώτερος, καὶ ἀνθρώπινα πρόσωπα ὁπὲρ τοῖς ἀλλοτρίας ὑπὲρ τῶν συμφορᾶς. δὲ γὰρ τὰς φοβερὰς
35 ἐκείνης ἡμέρας ἔποιαν λήψῃ πάντως, καὶ τῶν ποικίλων κολάσεων. ταῦτα δὲ γρέφων καὶ λογιζόμενος, καὶ θυμόν, καὶ ἡδονήν, καὶ τὴν βιωτικὴν πραγμάτων ἔρωτα ἐκβαλῇς πάντως, καὶ πάντας λιμοῦ γαλεωτάτου γαλεωτέρου ἐργάσῃ τὸν ψυχικόν· καὶ πρὸς τὸ δικαστηρίου φιλοσοφήσεις ἐκείνου, ἐποδὴ ὅτι εἰ μὴ τοσαύτη περίνοια καὶ τάξις καὶ φόβος καὶ ἀπειλή, πολλῷ μᾶλλον τοσαῦτα Θεῷ. Οὐ γὰρ ὅσιν ἀξιόσια, εἰ μὴ τοσαῦτα Rom. iv. c.
40 Θεοῦ. ὁ τοίνυν τοῖς ἀρχῇ ταῦτα δοὺς ἁπάντων, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς αὐτὰ ἐργάσεται. καὶ γὰρ, εἰ μὴ ἐστὶ ἴσως ὁ φόβος, πάντα δὲ ἀπολώλει· ὅπου τοσούτων κολάσεων ὑπεκειμένων πολλοὶ Ⓤ τοῖς τοῦ κακίαν αὐτομολοῦντες εἰσι. ταῦτα φιλοσοφῶν, καὶ τοῖς τὴν ἐλεημοσύνην ἔσῃ τοῖς ζυμίτερος, καὶ πολλὴν καρπώσῃ τὴν ἡδονήν, καὶ πολλῷ μείζονα τὴν ἀποδιαθέσθαι καλαβαίνων. Ⓤ μὴ γὰρ ἐκβῆναι δυνάσαντες, φλέγῃ τοῦ τῆς ὑπερθυμί-

ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, δῆλον τοῦτον διὰ τούτων αὐτοῦ ὅτι τὰ πρόβατα, καὶ ὅτι αὐτοῦ ὁ καθάρσιον ἐκ τοῦ πόνου γεγενημένον, καὶ ὁ δεύτερος αὐτοῦ ἐστὶν ὁ στολῆς. εἰ γὰρ στολὰς ἔδειτο, πῶς ἔλεγεν, ἀπ' ἐμοῦ τίθημι τὴν ψυχήν μου ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν; ἐμοῦ γὰρ αὐτὴν θήσεις, ὁ δὲ στολῆς. ἐπὶ τί αἰτίας ὑπὲρ τῶν προβάτων τίθησι, διὰ τοῦτο ποιμήν; ποῖα γὰρ αὐτοῦ ἐστί; τὸ ποιμάνειν αὐτούς, καὶ καλὸν ποιμένα. ὁ δὲ καλὸς ποιμὴν ὁ δεῖται ἑτέρου τοῦ πρὸς τοῦτο αὐτοὺς διαναστήσοντος. εἰ δὲ ἐστὶν ἀνθρώπων τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὅτι Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὅπως ἑαυτοὺς ἐκτείνωσι. Διὰ τοῦτο οὖν ἄλλο τι στολὴ ἐκείνοις βούλεται κεῖσθαι, ἀλλ' ἢ τὸ πρὸς τὸν πατέρα ὁμοίωσιν δεῖξαι. Εἰ δὲ οὕτω τὰ πεινῶντα εἶπεν καὶ ἀσθενοῦντα, τῆς τῶν ἀκουόντων ὅτι ἀσθενείας ἡ αἰτία.

19 Σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις. 20 Καὶ ἔλεγον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει [καὶ μαίνεται] τί αὐτοῦ ἀκούετε; 21 Οἱ δέ, ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου. μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοίξαι; Ἐπειδὴ γὰρ μείζονα ἦν τὰ δόξαντα τὰ λεγόμενα καὶ τῆς κενῆς ζωμηδείας, δαιμονῶντα αὐτὸν ἔλεγον, τὸ ἀρτιον πολὺ τοῦτο αὐτοῦ ἐπεισπόντες. καὶ γὰρ ἐμανίαν ἔλεγον· Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; καὶ πάλιν· Οὐ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; καὶ οὐ ζῶντα· δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; μᾶλλον δὲ τὸ ἄρτιον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις αὐτὸν ἀκηκοέναι. Ὃ γὰρ λέγει, ὁ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις, ὁ τῶν δαιμονιζομένων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν πολλάκις εἰρηκέναι τοῦτο, σημεῖόν ἐστιν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, φησί, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοίξαι; ὅπερ γὰρ ἀπὸ ῥημάτων οὐκ ἐδύναντο ἐπισωμίζειν, τοῦτο ἀπέδειξαν λοιπὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπιόντων. μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ τὰ ῥήματα δαιμονώντος ἐστίν· εἰ δὲ καὶ πείθεσθε ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀπὸ τῶν ἔργων δυσωπήθητε. εἰ δὲ μὴ δαιμονώντος ἐστί, μείζονα δὲ ἢ κατ' ἄνθρωπον, δῆλον ὅτι θείας ἰσχύος ταῦτά ἐστι δυνάμεως. Εἶδες συλλογισμόν; ὅπερ γὰρ μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἐνόμιζον, δῆλον οὐκ ἐκ τῶν λεγόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπεκρίνετο. πότερον μὲν γὰρ ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω· νυνὶ δέ, ὑπὲρ τῶν θαυμάτων πρέσβευε ἀπόδειξιν, ἐποίησε λοιπόν. διὰ τί γὰρ ἀπεκρίσεως ἦσαν ἄξιοι οἱ δαιμονῶντα αὐτὸν καλοῦντες ὑπὲρ τούτων, ὑπὲρ ὧν ἐθαυμάζετο καὶ Θεὸν ἐκαλοῦ. πῶς δὲ ἐδεῖτο πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν ἐλέγχων, αὐτῶν κατ' ἀγνοίαν ἁμαρτόντων καὶ διελεγχθέντων ἀλλήλοις; ὅθεν τοῦτο ἴσως καὶ παρὰ πόδα πεσὸν ἔφερεν. διὰ τοῦτο ἔστω ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς παιδεύων ὑπομένειν καὶ μακροθυμεῖν πάντα.

ΗΘΙΚΟΝ Τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν. οὐδὲ γὰρ ἐσίγησε μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπῆλθε, καὶ ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίνετο, καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ἐπεδείκνυτο· καὶ δαιμονᾶν κληθεὶς καὶ μαίνεσθαι. πῶς δὲ δέσποτα μοι ἀνέχῃ βλασφημούμενος, καὶ οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, καὶ μόνον οὐκ ἠμύνατο, ἀλλὰ καὶ εὐεργετῶν αὐτοὺς διέλιπε. καὶ τί λέγω εὐεργετῶν; διὰ γὰρ αὐτὸν καὶ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ σαυρούμενος διὰ τοῦτο τῷ πατρὶ προσλέγεται. ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα. τοῦτο γάρ ἐστι Χριστοῦ εἶναι μαθητήν, τὸ πρᾶον εἶναι καὶ ἐπιεικῆ. πόθεν οὖν ἐμοὶ δὲ ἡμῖν αὐτὴ ἡ πραότης; δι' ἃς ἁμαρτίας ἡμῶν λογιζώμεθα συνεχῶς, αἳ πεντακόσιαι, δι' ἃς δακρύωμεν. οὐδὲ γὰρ ἀνέχεται ψυχὴ τοσαύτην συνοικοῦσα ὀδυνῶν προσημαίνειν καὶ ἐγείρεσθαι. εἶτα γὰρ αὖ ἡ πένθος, ὀργὴν εἶναι μὴ χρὴν· εἶτα λύπη, πᾶσα σκιρτᾷ ὀργή· εἶτα συντριβὴ δίκαιος, οὐδεὶς προσυχασμός. ὅταν γὰρ πένθης μετὰ ζώμης ἡ δίκαια, οὐδὲ γρόμμα ἔχει διεξελθεῖν· ἀλλὰ σπαράξει πικρὸν, καὶ κλαύσεται πικρότερον. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοὶ γλωσσοτομοῦσι ταῦτα ἀκούοντες· ἀλλ' ἐγὼ σὺν γελῶντας θρίων ἡδέων παύσομαι. πένθος γὰρ ὁ πρέων καιρὸς καὶ θρίων καὶ ὀδυρμῶν. πολλὰ γὰρ καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν πράγμασιν ἁμαρτάνομεν· σὺν δὲ τοιαύτα πλημμελεῖν τὰ γέεννα ἐκδέχεται, καὶ ποταμὸς ζέων πυρὸς τὸ πῦρ, καὶ βασιλείας ἔκπτωσις, τὸ πάντων χαλεπώτατον. τούτων οὖν ἠπειλημμένων,

ἀπὸ

πλεύ. Καὶ τί τῶ ῥήματος τούτου τὰ πεπούτερον γέγονεν; ἀλλ', εἶπε δι' ἡμᾶς; ὁ διάβολος ἀγαπᾶσθαι μέλλει ὁ ἡμέτερος, ὅπερ ἐμοὶ ἀπεθανεῖται; τί οὖν, εἰπέ μοι, ἔμελεν αὐτῷ χρήσιμον οὐκ ἠγάπησεν, ἀλλὰ νῦν τῆς ἀγάπης ἤρξατο ὁ πατήρ, ἢ ἡμῖν ἐγγίσαμεν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἄξιοι; ὁρᾶς πῶς κέχρηται τῇ συγκαταβάσει; τί οὖν ἐποίησα κατασκευάσαι βούλεται; ὅπερ ἄλλοτε αὐτὸν ἔλεγεν ὅτι πλούσιον, ἢ ὅτι λύμη ἦκεν αὐτῷ ἡ ἀπώλεια, λέγει· ἢ εἰ μηδὲν ἄλλο, ὅτι γοῦν με ἔπεισεν ἀγαπᾶν ὑμᾶς, τὸ ὅτω ὑμᾶς ἀγαπᾶσθαι τοῦτο τὸ πάθος, ὡς ἐμὲ δηλονότι τοῦτο ἀγαπᾶσθαι πρὸς αὐτόν, ὅπερ ἐμοὶ ἀποθνήσκω. μετὰ τοῦτο ἡ δὲ ἐκεῖνο κατασκευάσαι βούλεται, ὅπερ τε οὐκ ἄκων ἐπὶ τὸ πρᾶγμα ἔρχεται (εἰ γὰρ ἄκων, πῶς ἀγάπης ἐστὶ ποιητικὸν τὸ γινόμενον;) ἢ ὅτι ἢ ὦ πατεῖ μοι συμβολὴς τοῦτο δοκεῖ. εἰ δὲ ὡς χ. παῦτα
ἀνθρωπος τοῦτο δηλονότι, μὴ θαυμάσῃς. πολλάκις γὰρ τοῦτον εἰρήκαμεν αἰτίαν, καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ λέγειν ἀνεπαισθήτως ἢ ἐπαχθές. Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

18 Καὶ οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλάκις ἐβουλεύσατο αὐτὸν ἀνελεῖν, λέγει, ὅτι μὴ βουλομένου ἐμοῦ, ἀνόητος ὑμῖν ἐστὶν ὁ πόνος. καὶ ὁρᾶς τοῦ περισσοῦ τὸ δεύτερον κατασκευάζει, ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν ἀνάστασιν. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον. καὶ γὰρ ἀμφότερα καινὰ γέγονε, καὶ ἀπὸ τῆς καινῆς ζωῆς. περισσεύομεν ἡ μὲν ἀκριβείας ὃν λεγομένην ἐξουσίαν ἔχω θεῖναί, φησί, τὴν ψυχήν μου. καὶ πῶς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν θεῖναι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ; ἐκὰς ὢν γὰρ βουλομένῳ δοῦναι τὴν ἑαυτὸν ἀνελεῖν. ἀλλ' οὐχ οὕτω φησίν· ἀλλὰ πῶς; ὅτως ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι, ὡς μηδένα δύνασθαι, ἄκοντος ἐμοῦ, τοῦτο ποιῆσαι, ὅπερ ὅτε ἀνθρωποι οὐκ ἔνι. ἡμεῖς γὰρ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἄλλως θεῖναι, ἀλλ' ἀναγκαζόμενοι ἑαυτούς. Εἰ δὲ ἐμπεσοίμεν εἰς ἐπιβουλεύοντάς τινας καὶ κύριος ἀνελεῖν, οὐκ ἐπὶ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ θεῖναι, καὶ μή· ἀλλὰ καὶ ἀκόντων ἡμῶν ἔχουσιν αὐτὴν ἀναγκάσαι. ἐπὶ αὐτοῦ δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ, ἢ ἑτέρων ἐπιβουλευόντων, κύριος ἦν αὐτὸς μὴ θεῖναι αὐτήν. εἰ πάντως εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ, τότε ἐπήγαγεν· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου· τουτέστιν, ἐγὼ μόνος εἰμὶ κύριος τοῦ θεῖναι αὐτήν, ὅσον ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστι· καὶ γὰρ καὶ ἄλλοι πολλοὶ κύριοί εἰσι τοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀφ' ἡμῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὴν ἀρχὴν οὐκ εἶπεν (οὐδὲ γὰρ ἔμελλεν ὁ λόγος ἀξιόπιστος εἶναι) ἀλλ' ὅτε τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ἔλαβε μαρτυρίαν, καὶ πολλάκις ἐπιβουλεύσαντες οὐκ ἴσχυσαν αὐτὸν καταφθεῖν (καὶ γὰρ ἐξῆλθεν οὐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν μυριάκις) τότε λοιπὸν φησίν, οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ κεῖνο ἔπεται, τὸ εἰκότα ἐπὶ τοῦτο ἔρχεσθαι. τοῦτο δὲ ὅντως ἀληθούς, καὶ κεῖνο συνέπηκε, τὸ, νίκησαν βουληθῆ λαβεῖν αὐτήν, δύνασθαι πάλιν. εἰ γὰρ τὸ ἀποθανεῖν μεῖζον ἦν τοῦ θεῖναι, οὐδὲν ἂν ἐκώλυε λοιπὸν ἀμφίβαλλε. τὸ δὲ αὐτοῦ μόνον ἐστὶ κύριον τοῦ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι, δείκνυσι καὶ τοῦ λαβεῖν αὐτὴν κύριον ὄντα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας. ὁρᾶς πῶς ἀπὸ τοῦ περισσοῦ τὸ δεύτερον κατασκευάσας, καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν ἀνάστασιν ἔδειξεν ἀναμφισβήτητον; χ. παρασκευάσας,

Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός. Ποίαν δὴ ταύτην; τὸ ἀποθανεῖν καὶ τὸ κόσμου. ἆρ' οὖν ἀνέμενεν ἀκοῦσαι περισσοῦ, καὶ τότε εἴλετο, καὶ ἐδέησεν αὐτὸ μαθεῖν; καὶ πῶς ἂν τοῦτο νοῆσαι ἔχοι εἰπεῖν; ἀλλ' ὥσπερ ἀνωτέρω εἶπον, διὰ τοῦτό με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, τὴν ἐκουσίαν ἐδήλωσεν ὁρμήν, καὶ τὴν τῆς εὐκαιρότητος αἴτιαν ἔσχον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐντολὴν ἔλαβεν φησίν, οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει, ἢ ὅτι ἐκείνῳ δοκεῖ τοῦτο, ὃ ἐγὼ πράττω· ἵν', ὅταν αὐτὸν ἀνέλωσι, μὴ νομίσωσιν ὡς ἐγκαταλελειμμένον καὶ παρεδιδόμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνήρηκέναι, μηδὲ εὐκαιρίσωσιν ἅπερ ὠνείδισαν· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲ οὐ δύναται σῶσαι· καὶ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, καταβήθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. καὶ μὴν δι' τοῦτο δὴ καταβαίνει, ὅπερ υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ. Εἶπα, ἵνα μὴ ἀκούων, ὅτι ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός, ἀλλότριον αὐτὸν τοῦ καλοῦ θελήματος εἶναι νομίσῃς, παρὰ λαβὼν ἔλεγεν· ὁ ποιμὴν

κατα ἀποθημίαν. ὅπερ γὰρ αὐτὸν ἐβουλήθησαν αἰτῆσαι, ὅτι τῆς διδασκαλίας μετέθετο, ὅτι οὐ πᾶσι θύρας ἀνέῳγεν· ἀλλ' ἔστι καὶ εἰπεῖν ἀποθημίαν. Διὰ τοῦτο δύο καὶ κάτω ἔλεγεν· ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Εἶτα, ὅπερ ἀμάρτυρα ἐδόκει τὰ λεγόμενα εἶναι (ὃ μὲν γὰρ, τὴν ψυχὴν μου τίθημι, ὃ μὴ πολὺ τοῦ ἀποδεῖξαι ἔλαβε· τὸ γάρ, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι, μετὰ τὴν σύντομον ἔμελλεν ἀποδημίαν συμβήσεσθαι, καὶ τὴν αἰώνια ⟨ν⟩ μέλοντα) 5
τί ποιῶ; πάτερ ἀπὸ πατέρα πίστιν, ἀπὸ τοῦ δοῦναι τὴν ψυχὴν, ὅπερ δὲ τὴν ζωὴν δι- Ρω ε. ι.
δοσιν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὅτι εἰ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θα- Ρω. ν. λβ.
νάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα. καὶ πάλιν ἀνάπαλιν· Ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐγκαλεῖ σοι ταῦτα, ἃ καὶ περίεργα, λέ- 10
γοντες· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής; ὅτι πολλάκις ἐπιτέμνει αὐτοῦ, καὶ πλείονα ἡ παρρησία πρὸς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν σημείων ἐγένετο. εἶτα, ὅπερ εἶπεν ἀνωτέρω, καὶ τὰ παρόντα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, ἵνα μή τις εἴπῃ τί οὖν πρὸς τοῦτο μὴ πιστεύσαντας; ἀκούσατε τί ἐπήγαγε, Καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαί ὑπὸ τῶν ἐμῶν· ὅπερ καὶ ὁ Ρω ια. α.
Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. καὶ ὁ Μωϋσῆς· Ἐγὼ 15
Α. Τιμ. β. ιθ.
Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· ἐκείνους λέγω, φησὶν, οὓς προέγνω. εἶτα, ἵνα μὴ τῆς γνώσεως ἴσην τὸ μέτρον νομίσῃς, ἄκουσον πῶς ἐξηρθύσατο αὐτὸ τῇ ἐπαγωγῇ· γινώσκω τὰ ἐμά, φησι, καὶ γινώσκομαί ὑπὸ τῶν ἐμῶν. ἀλλ' οὐκ ἴσον ἡ γνῶσις. ἀλλὰ πού ἴσον; ὅτι τοῦ πατρὸς καὶ ἐμοῦ. οὐκοῦν, καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω ⟨ν⟩ πατέρα. ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο ἐβούλε- 20
το κατασχυνάσαι, τίνος ἕνεκεν αὖθις ἐπήγαγε; ὅπερ γὰρ πολλαχοῦ ἑαυτὸν τίθησιν ὡς ταὐτὸν πρὸς πολλοὺς, ἵνα μή τις νομίσῃ ὅτι, ὡς ἄνθρωπος, ἴσως ἐγίνωσκεν, ἐπήγαγε· καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. εὐτυχῶς ἀκριβῶς αὐτὸν ὥρισα μοι, ὡς αὐτὸς ἐμέ. διὰ τοῦτο καὶ
Λουκ. ι. κβ.
ἔλεγεν· Οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· καὶ τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούλη- 25
ται ἀποκαλύψαι γνῶσιν λέγων, καὶ τοιαύτην, οἵαν οὐδεὶς ἕτερος δύναται δεῖξαι. ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου. Συνεχῶς τοῦτο λέγει, δηλῶν ὅτι οὐκ ἔστι πλάνος. ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολος, ὅτε αὐτὸν Ἰσ. ἰαυτὸν
ἐβούλετο δεῖξαι γνήσιον ὄντα διδάσκαλον, καὶ πρὸς τοὺς ψευδαποστόλους ἀντιπαρεξήγαται τοῖς
β Κορ. ια. κβ.
λόγοις, ἀπὸ τῶν κινδύνων καὶ τῶν θανάτων ἑαυτὸν συνίστησι, λέγων· Ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὅτι φῶς εἰμι καὶ ζωὴ εἰμι, ἐδόκει εἶναι τύφου πρὸς τοὺς ἀκούοντας· τὸ δὲ λέγειν, ἀποθνήσκω βούλομαι, σοβαρίαν βασκαίνου ἔχει, οὐδὲ φθόνον. διὰ τοῦτο οὐδὲ λέγουσιν αὐτῷ· σὺ μαρτυρεῖς περὶ σαυτοῦ· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔ- 30
στιν ἀληθής. πολλοῦ γὰρ ἐδείκνυτο τὸ ῥῆμα κηδεμονίας, εἴγε ὑπὲρ τῶν λιθαζόντων ἐβούλετο ἑαυτὸν ἐκδοῦναι. διὰ τοῦτο δὲ θυμώδους τοῦ περὶ τῶν ἐνδον εἰσάγει λέγειν.

16 Καὶ γὰρ καὶ ἄλλα περίεργα ἔχω, φησὶν, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν. Ἰδοὺ πάλιν τὸ, δεῖ, ῥῆμα χείμαρροι, οὐκ ἀνάγκης ὄντες, ἀλλὰ τοῦ πρώτους ἐσωμάτου δηλωτικόν· ὡσανεὶ ἔλεγε, πῶς θαυμάζετε, εἰ ἰουδαῖοί μοι μέλλουσιν ἔπεσθαι, καὶ τὰ περί- 35
σσατα τῆς φωνῆς μου ἀκούειν; ὅταν γὰρ καὶ ἄλλα ἴδητέ μοι ἀκολουθοῦντα καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούοντα, τότε ἐκπλήττεσθε μείζονες. Εἰ δὲ λέγει, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης,
α Κορ. ζ. ιθ.
μὴ θορυβοῦ. ἡ γὰρ διαφορὰ περὶ τὸν νόμον μόνον, καθάπερ καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὔπω περιτομὴ πεποίθει, οὔτε ἀκροβυστία. κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν. δείκνυσιν ἀμφοτέρους ἐσκορπισμένους καὶ μεμερισμένους, καὶ ποιμένας οὐκ ἔχοντας, κἀκείνους καὶ τοὺς, οὕπω τῆς καλῆς αὐλῆς ἀπο- 40
λελυμένους ποιμένος. Εἶτα καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῶν περιδυάφωνος ζωὴν φέρει, Καὶ ἔ-
Ἐφεσ. β. ιδ.
σονται μία ποίμνη. Οὕτω καὶ αὐτὸ πάλιν ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπών· Ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον. χ. αὐτὸν

17 Διὰ τοῦτό με ἀγαπᾷ ὁ πατὴρ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου τίθημι, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

τῆς τῆς πλουτούσης. Εἰ δέ τις πεῖσαι εἶπη, ἡ ὅτι ἐμοὶ τῶν ἄλλων ἔρχεται ὑγιεῖας, ὥστε ἐκβολὴν λαβεῖν ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐπαγρυπνεῖ), ἀλλὰ καὶ μείζονα ἐρεῖ τῶν πολλὰ βεβλημένων εἰληφέναι πρὸς αὐτοῦ. πόσοι τῶν νῦν ἐγκύπτων ἤυξαντο κατ' ἐκφορὰν ἡμέσθαι Ⓦ καθεῖν, καθ' ὃν ἐξ σαρκὸς ὁ Χριστὸς ἐπεδημεῖ τῷ κόσμῳ, ὥστε καὶ ὁμοδίαιτοι αὐτῷ ἡμέσθαι καὶ συνάποτοι; ἰδιὸν ἡμῶν ἔξεστι τοῦτο ἡμέσθαι, ἡ καλῶς αὐτοὶ μᾶλλον ὅτι ἄριστον καὶ ἐσταλμένον μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι μείζονι κέρδει. τῶν μὲν γὰρ πτοήσεως ζωοεσταλμένων πολλοὶ καὶ ἀπώλοντο, οἷος καὶ ὁ Ἰούδας ἐκεῖνος, καὶ ἕτεροι δὲ πλούτου τῶν δὲ καλουμένων αὐτὸν ἕκαστος πρὸς τὸ οἰκεῖον τῷ ἑαυτῷ, καὶ μεταδιδόντων αὐτῷ τραπέζης καὶ στέγης, θλίψεως ἀπολαύσεται μεγάλης. Δεῦτε γάρ, φησιν, Ⓐ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν Ματθ. κε. λδ.
βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐπείνασα [γάρ,] καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· ἠθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. ἵν' οὖν τούτων ἀπολυσώμεθα τῶν ῥημάτων, γυμνοὶ ἦμεν Ⓦ, συναγάγωμεν Ⓦ ξένον, θρέψωμεν Ⓦ πεινῶντα, ποτίσωμεν Ⓦ διψῶντα, ἐπισκεψώμεθα Ⓦ ἀρρωστοῦντα, ἴδωμεν Ⓦ ἐν φυλακῇ, ἵνα πάντων ἀπολυσώμεθα, καὶ αὐτὴν συγχωρηθῆναι λάβωμεν, καὶ τῶν ἀγαθῶν μεταλάβωμεν ἐκείνων, τῶν καὶ λόγον ὑπερβαίνοντων καὶ νοῦν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

κεφ. ιδ' τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου κεφάλαια τοῦ παλαιοῦ πεντηκοστὸν καὶ ἕβδομον εἰς τοὺς αἰῶνας

Ομιλ. ξ. 14 ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΠΟΙΜΗΝ Ο ΚΑΛΟΣ, ΚΑΙ ΓΙΝΩΣΚΩ ΤΑ ΕΜΑ, ΚΑΙ ΓΙΝΩΣΚΟΜΑΙ ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΜΩΝ. 15 Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, κἀγὼ γινώσκω Ⓦ τὸν πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Μεγάλα, ἀγαπητοί, μεγάλα ἐκκλησίας προστασία, καὶ πολλῆς δεόμενον φιλοσοφίας καὶ αἱρέσεως τοσαύτης, ὅσης ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὥστε τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων θεῖναι, ὥστε μηδέποτε ἐγκαταλιπεῖν αὐτὰ ἔρημα καὶ γυμνά, ὥστε προῒξ Ⓦ λύκον ἁρπαγῆναι θηναίως. τοῦτο γὰρ ὁ ποιμὴν τοῦ μισθωτοῦ διέσηκεν. ὁ μὲν γὰρ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν πέντε χοῦ σκοπεῖ, τῶν προβάτων ἀμελῶν· ἐστὶ δὲ πέντε χοῦ τὸν τῶν προβάτων ἐπιζητεῖ, τὴν ἑαυτοῦ παρεὶς ἔχων. Εἶπων τοίνυν τὰ ποιμένος τὰ δείγματα, δύο πάλιν τοὺς λυμεῶνας· ἕνα, Ⓦ κλέπτειν τὸν θύοντα καὶ ἁρπάζοντα· ἕτερον δέ, τὸν τούτων μὲν τοῦτον ποιοῦντα, μισθώτου δὲ τούτων οὐκ ὀπισθοφύλακα τοῦτο κωλύοντα· δι' ἐκείνων μὲν τοὺς περὶ Θευδᾶν ἀνατρέπων, καὶ τούτων δὲ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς διδασκάλους ἐκπομπεύων, καὶ κηδεμόνας τοῦτο φοιτίζοντας τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτοῖς προβάτων. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ αἰτιώμενος ἐγκαλεῖ αὐτοῖς ἔλεγε, Οὐαί, ὦ Ⓐ ποιμένες Ἰσραήλ· μὴ βόσκεσθε ἑαυτοὺς Ⓐ ποιμένες; οὐχὶ τὰ πρόβατα βόσκεσθε Ⓐ ποιμένες; ἀλλ' ἐκφορὰν τοιοῦτον ἐποίουν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν εἶδος κακίας, καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον πάντων. διὰ τοῦτο γάρ φησιν· ὅτε ὁ πεπλανημένον ἐπέστρεφον, οὐδὲ ὁ ἀπολωλὸς ἐζήτουν, οὐδὲ τὸ ζωοπεσημμένον ἐδέσμουν, οὐδὲ τὸ ἀρρωστοῦν ἐθεράπευον, ὅπερ ἑαυτούς, καὶ ὰ τὰ πρόβατα, ἔδοσκον. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἑτέρῳ ῥήματι πάλιν ἐδήλου λέγων· Οἱ γὰρ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, ὰ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ. καὶ πάλιν· Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος. ἀλλ' ἀμφοτέρων ἑαυτὸν διδάσκων ὁ Χριστὸς· ἐκείνων μὲν τῶν ὑπὸ λύμης ἀπολλυμένων, τῷ εἰπεῖν, ἐπὶ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι· τούτων δὲ τῶν περιορώντων τὸν τῶν λύκων ἁρπαγὴν τὰ πρόβατα, τῷ μὴ καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὸν θεῖναι ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε μὴ τὰ πρό-

Ιεζεκ. λδ. β.

φιλιπ. β. κα. α. Κορ. ι. κδ.

χ. τὰ
χ. τὰ

βατα

μὴν οὕτω φιλοῦσι τὰ ἡμᾶς, ὡς δὲ τὸν ψυχὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐπιδοῦναι. ὅτε μὲν οὖν ἐκ δυνατὸς ἦ, καὶ φιλῆ, τί τὸ κωλύον ἡμᾶς σωθῆναι; οὐδέν, εἰ μὴ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀποταίημεν. πῶς
Matθ. ε. κδ. γὰ ἀποφησόμεθα; ἄκουσον αὐτὸ λέγοντος· Οὐ δύνασθε δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Θεῷ δὲ μαμωνᾷ. εἰ τοίνυν τούτῳ δουλεύοιμεν, οὐκ ἐποησόμεθα τὸν ἐκείνου τυραννίδα. καὶ γὰρ τυραννίδος ἁπάσης παρίτερον ἡ τοῦ χρημάτων ἐπιθυμία. πολλοὶ μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἔχει φρονηματίδας ἢ, δὲ φθόνος, καὶ ἐπιβουλαὶ, καὶ μῖσος, καὶ συκοφαντίαι, καὶ ἀρετῆς μυρία κωλύματα, ῥαθυμίαν, ἀσέλγειαν, πλεονεξίαν, μέθην· ἃ καὶ τοὺς ἐλευθέρους δούλους ποιεῖ καὶ ἀργυρωνήτων χείρους, καὶ δούλους, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲ τὸν χαλεπώτερον τῶν παθῶν καὶ τοῦ κοσμοκράτορος τῆς ψυχῆς. ὁ τοιοῦτος πολλὰ τοῦ καὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μὴ ἀρεσκόντων τολμᾷ, δεδιὼς μὴ ὡς αὐτοῦ τινὸς δεσποτείας ἀφέληται ταύτην. ὦ πικρᾶς δουλείας καὶ ἀφορήτου δυναστείας. πολὺ γὰρ μᾶλλον πάντων ὅστις ὁ χαλεπώτατος, ὅτι οὐ τισὶ τοῖς κατεχομένοις χαλεπὸν κακοῖς ἡδόμεθα, καὶ τὰ ἄλυσιν ἀσπαζόμεθα, καὶ δεσμωτήριον οἰκοῦντες σκότος πεπληρωμένον, εἰς φῶς ἔξελθεῖν οὐ βουλόμεθα, ἀλλ' ὀπισθίγομεν ἑαυτοῖς τὰ κακά, καὶ σιδηρεύομεθα ὡς νοσήματι. ὅθεν οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι δυνάμεθα, ἀλλὰ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων χαλεπώτεροι ἀφικόμεθα· τοὺς μὲν πόνους δὲ τὴν τὰλαιπωρίαν ὑποφεύγοντες, τῶν δὲ καρπῶν οὐκ ἀπολαύοντες. καὶ δὴ χεῖρον πάντων, ὅτι, καὶν ἀπαλλαγῆναι βουληθῇ τις τῆς πικρᾶς ταύτης αἰχμαλωσίας ἡμᾶς, οὐκ ἀνίεμεν, ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνομεν καὶ ἀγανακτοῦμεν, οὐδὲν ἀμφίνοι τῶν μεμνημένων ἀφικόμενοι ταύτης, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πρότερον ἐκείνων ἀθλιώτεροι, καὶ τοσοῦτοι, ὅσοι οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς μανίας ἐθέλομεν. μὴ γὰρ ἀφ' οὗτος ἦλθες εἰς τὸν κόσμον, ὦ δέσποτα, τοῦτο; μὴ γὰρ ἀφ' οὗτος γέγονας αὐθέντης, ἵνα τὰ μέταλλα ταῦτα ἐργάζῃ, καὶ συλλέγῃς χρυσίον; οὐ δι' ταῦτα ἔπλασέ σε κατ' εἰκόνα, ἀλλ' ἵνα αὐτῷ δουλεύσῃς, ἵνα τῶν μὴ ὄντων ἐπιτύχῃς, ἵνα μὴ ἀγέλαιον χρυσίου. τί τοίνυν ἐκβάλλεις σεαυτὸν τῆς τοιαύτης συγγενείας, καὶ τοῖς τῶν ἐχθρῶν ἀπιθανεῖς δὲ δυσωδεστάτου ἄξωγεῖς; ὁ γὰρ αὐτός σοι λύσας ὠδῖνας (ὠδῖνας δὲ λέγω τὰς πνευματικὰς) λιμῷ ἀφθείρει), σὺ δὲ ὑπὸ πλησμονῆς ἀφορᾷ γυσας· ὁ ἀδελφός, γυμνὸς δὲ σῶμα θεὶς ἀγρῷ, σὺ δὲ καὶ τοῖς ἱματίοις ἱμάτια καταστοιβάζῃς, ἐπιτειχίζων τοῖς σκώληξι τὸ ἰσχνὸν τοῦτο καὶ ῥαθυμίαν. καὶ πόσῳ βέλτιον ἦν τὰ σώματα τοῦτο ἀλλῷ τὰ τῶν πενήτων. ὅπου γὰρ καὶ ἀνάλωτα ἔμενε, καὶ φερτίδος ἁπάσης ἀπήλλαττε, δὲ τὴν μέλλουσάν σοι ζωὴν ἐκόμιζεν. εἰ δὲ μὴ βούλει ταῦτα ἡμέσθαι σπουδαστὰ, δὸς τοῖς πτωχοῖς. ἐκεῖνοι γὰρ εἰσιν οἱ τὰ ἱμάτια ταῦτα εἰδότες πιάσειν καλῶς. καὶ γὰρ τὸ χιτωνίου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ πρωϊαίτερόν τε καὶ ἀσφαλίστερον. οὐδὲ γὰρ μένον φυλάττει τὰ ἱμάτια, οὐδὲ ἀνάλωτα ἀφίστησι μένον, ἀλλὰ δὲ λαμπρότερα ἐργάζεται. τὸ χιτώνιον πολλάκις μὴ τῶν ἱματίων ληφθὲν, ἐκάτη σε πρὸς ἔβαλε ζημίαν. ταύτην δὲ οὐδὲ θαλάττης λυμαίνασθαι δύναται τὸν φυλακτόν. οὐδὲ γὰρ πυρὸς ἐστιν ἡμῖν δεῖ καὶ μαχλῶν· οὐκ οἰκεῖον ἀργυρώνητον· οὐκ ἄλλης τινὸς τοιαύτης ἀσφαλείας. καὶ γὰρ πάσης ἐπιβουλῆς ἀπήλλακται, καὶ ἀπόκειται φυλακτήριον, ὥσπερ εἰκὸς τὰ τοῖς θείοις κείμενα. πάσῃ γὰρ κακίᾳ ἐκεῖνος ὁ τόπος ἄβατος. ταῦτα ὅτε ἡμεῖς ἀεὶ λέγοντες ἀφαλιμπάνομεν, ὅτι ὑμεῖς ἀκούοντες πείθεσθε. ὃ δὴ αἴτιον, ψυχῆς ἐσμεν οὐτελεῖς, καὶ τοῖς τὰ γλῶ κεχηνόσι καὶ χαμαὶ συρομένοις· μᾶλλον δὲ μὴ γένοιτο πάντων ὑμῶν καταγνῶναι κακίαν, ὡς πάντας δύνασθαι νοσεῖν. εἰ δὲ καὶ ὧν πλούτου μεμνήσθαι, ἐμφερέστερος τὸ ἀκριβὲς τοῖς τὰ λεγόμενα, ἀλλ' οἱ πειρᾶσθε συζῶντες δυνήσεσθε) ἀφαλέσθαι τοῖς τὰ λεγόμενα. καὶ διὰ ταῦτα τοῖς τὰς πέτρας, φησίν; οὐ γὰρ χρυσὸς αὐτοῖς ὅστις, οὐδὲ ἱμάτια τοσαῦτα, φησίν· ἀμὰ ἄρτος ὅστις αὐτοῖς καὶ ὕδωρ ψυχρόν· ἀλλ' ὁδοιδοὶ δύο, καὶ πόδες, ὥστε ἐπισκέψασθαι οὐ ἀρρωστοῦντας· ἀλλὰ γλῶσσα καὶ λόγος, ὥστε παρακαλέσαι βεβλημένον· ἀλλ' οἰκία δὲ ξένη, ὥστε ὁμοδίαιτον ποιῆσαι ξένον. οὐ γὰρ δὴ τὰ λοιπὰ χρυσοῦ ὄντα δὲ τόσα ἀπαιτοῦμεν παρὰ τῶν πενήτων· ἀμὰ ταῦτα μὲν

παρὰ

σαι, κελεῦσαι καταξῆναι, ⸂καὶ⸃ αὐτοὶ ⸂ἀποδοῶμεν⸃ τὸ δίδραχμα. πρὸς τούτοις, αὐτὸς μὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων ἦλθεν, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσι, φησὶν· ἐκεῖνοι δὲ καὶ τῆς παρούσης αὐτοῦ ζωῆς ἀποτέρπουσιν. καὶ ⸂ἐὰν μὲν⸃ προσώδωμεν σοὶ ἐμπιστεύοντες καὶ ἐφυγεν· αὐτὸς δὲ ὅτως ἔστι ψυχαγωγὸς, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ προβάτων· ⸂ἐὰν δὲ μὴ⸃ ἄκοντες καὶ ἀναγκαζόμενοι καὶ φεύγοντες ἔπαθον ἃ ἔπαθον· ⸂διὸ δὲ⸃, ἐκὼν καὶ προαιρούμενος ⸂ὑπέμεινεν⸃ ἀπόντα.

6 Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν ἵνα τί αὐτοῖς ἐλάλει αὐτοῖς. Καὶ πῶς ἔμελεν ἀσαφῶς εἶπε; προσεκλιχωτέρους αὐτοὺς ποιῆσαι βουλόμενος. ἐπεὶ οὖν τοῦτο κατισχύσαι, λύει λοιπὸν τὴν ἀσάφειαν, ὅτω λέγων·

9 Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, ⸂εἰσελθύσεται⸃, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει· Οἷον, εἰς ἀσφαλείαν ἔσαι καὶ ἀδεία (νομὴν δὲ τὴν τροφὴν εἰς ταῦτα λέγει καὶ βοσκὴν τῶν προβάτων, καὶ ἔξοισιν καὶ χαρὰν τὴν) τοιαύτην, ἔνδον μείνῃ, καὶ σοὶ εἰς αὐτὸν ἔξωθησε⸃· ὅπερ οὖν ὅτι τῶν ἀποστόλων λέγειν, οἱ μετ' ἀδείας εἰσήεσαν, καὶ ἐξήεσαν, ὡς πάσης κύκλοι κεκλημένοι τῆς οἰκουμένης, καὶ σοὶ εἰς αὐλὴν εἰσβαλεῖν ἴσχυσε.

8 Πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Οὐ πρὸς τὸ προφῆτ φησὶν εἰρῆσθαι, καθὼς οἱ αἱρετικοὶ φασιν. εἰκότων γὰρ ἤκουσαν, καὶ δι' ἐκείνων ἐπίστευσαν, ὅσοι καὶ ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ· ἀλλὰ πρὸς Θεύδαν ⸂καὶ Ἰούδα⸃ λέγει καὶ τὴν ἄλλων στασιαστῶν. ἄλλως δὲ, καὶ ὃ, οὐκ ἤκουσαν τὰ πρόβατα, ἐπαινοῦντος εἶπεν· ὑδαμοῦ δὲ φαίνεται ἐπαινῶν τοὺς προακούσαντας τῶν προφητῶν, ἀλλὰ τοιαυτὶ ποιοῦντας καὶ ζῶν καὶ δραπάλλων σφοδρῶς. ὅθεν δῆλον, ὅτι ὃ, οὐκ ἤκουσαν νῦν περὶ τῶν στασιαστῶν ἐκείνων εἴρηται⸃. 10 Ὁ κλέπτης οὐ μὴ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· Ὅπερ τότε λέγει, πρὸ τῶν σφαγῆναι καὶ ἀπολωλέναι. Ἐγὼ δὲ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι. Καὶ τί ζωῆς περισσότερον, εἰπέ μοι; βασιλεία οὐρανῶν. ἀλλ' ὅπω λέγει τοῦτο, ἀλλὰ ὃ τῆς ζωῆς ὄνομα περιτρέφει, ὅπερ ἐν αὐλῇ γνώριμον.

11 Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.

Εἰκότως λοιπὸν πρὸς ὃ πάντες ἀγανακτοῦσι⸃, δείκνυς ὅτι ⸂ὑπὲρ τοῦ κόσμου σωτηρίας ἕνεκα τοῦτο γίνεται, καὶ οὐκ ἄκων ὅτι τοῦτο ἔρχεται. Εἶτα λέγει ὃ δεῖγμα τοῦ ποιμένος πάλιν καὶ τοῦ μισθωτοῦ.

Ὁ μὲν γὰρ ποιμὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τίθησιν· 12 Ὁ μισθωτὸς δὲ, καὶ ὢν οὐ ποιμὴν, οὐ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει, καὶ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἁρπάζει αὐτά. Εἰκότως δείκνυσιν ἑαυτὸν ὅτω κεκτημένα, ὡς πατέρα, εἶναι ποιμένα αὐτὸς ὄντι, καὶ ἴδια αὐτοῦ ὄντι τὰ πρόβατα. ὁρᾷς πῶς εἰς ταῖς ἀναγκαίαις ὑφηλότερον φθέγγεται, εἶθα ζωοποιήσαι ὁ λόγος, καὶ οὐ δίδωσι λαβεῖν φθονεροῖς τοῖς ἀκροωμένοις; τί γὰρ ὁ μισθωτὸς οὗτος ποιεῖ; θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἁρπάζει αὐτά. ὅτω ἐκεῖνοι πεποιήκασιν· αὐτὸς δὲ τοιοῦτον, καὶ νῦν ἵνα ζωοποιήσῃ, φησὶν Ἀφετε τούτους ὑπάγειν, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὃν οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλεσεν. ἐστὶ δὲ καὶ τοῦτο καὶ τοιοῦτον ⸂κατορθεύσαι λύκον. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνον⸃ εἶασεν ἀπελθόντα ἁρπάσαι τὰ πρόβατα. ὁ λύκος δέ ἐστιν οὗτος μέσον, ἀλλὰ καὶ λέων. Ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος, φησὶν, ὡς λέων περιέρχεται ὠρυόμενος. οὗτος καὶ ὄφις καὶ δράκων ἐστί. Παπίτε γὰρ ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων.

Διὸ, παρακαλῶ, μιμώμεθα ⸂τὸν τῶν προβάτων ποιμένα⸃· μισοῦμεν δὲ, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούωμεν, ἐὰν αὐτῷ πειθώμεθα, ἐὰν μὴ ἀλλοτρίᾳ ἐπώμεθα. καὶ ποία αὐτοῦ ἐστιν ἡ φωνή; Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. ἀν τὰ προστάττωμεν, ⸂τὸν τῶν προβάτων μισοῦμεν, καὶ ὁ λύκος ἔνδον⸃ εἰσῆλθεν οὐ δυνήσεται· ἀλλά, κἂν ἐπέλθῃ, ὅτι κακῶν τῷ ἑαυτοῦ τοῦτο ἐργάσεται. ποιμένα γὰρ ἔχομεν

ΗΘΙΚΟΝ

Ιω. ιη. ια.

α. Πετ. ε. η. Λουκ. ι. ιθ.

Ματθ. ε. γ.

Ιωαν. ι. λθ. φέρειν; διὰ τοῦτο καὶ τοῖς Ιουδαίοις ἔλεγεν, Ερευνᾶτε τὰς γραφάς· καὶ Μωϋσέα παρήγαγεν εἰς μέσον, καὶ μάρτυρα αὐτὸν ἐκάλει, καὶ τοὺς προφήτας πολλάκις. πάντες γάρ, φησιν, ἀκούσαντες ἐκ τῶν προφητῶν, ἤξουσι πρὸς μέ. καὶ Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἔφησιν, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. ἐντεῦθεν δὲ ὁ αὐλὸς μεταφορικῶς εἴρηκεν. Εἰπὼν γάρ, δυσκόλων ἀλλαγήσῃ, καὶ τοὺς γραμματέας ἠτίμασεν, ὅτι ἐδίδασκον ἐντάλματα, διδασκαλίας ἀνθρώπων, καὶ τὸν νόμον παρέβαινον ὑπερορῶν καὶ αὐτὸς ἀνειδίζων ἔλεγεν, οὐδεὶς δύναται ὑμῶν τοῖς τὸν νόμον. καὶ καλῶς Εἶπεν, δυσκόλων, οὐκ εἰσιόν, ὅσοι ὅτι μέλιτος θηγικὸν ἐπιπλέουσαν βυλιμβύου, καὶ ὑπικινδύνως πάντα πρᾶττοντος. Εἶδες πῶς ἐπέγραψε τὴν λῆξιν; σκόπει καὶ τὸ ποιμένος τὸ γνώρισμα. τί οὖν τοῦτό ἐστιν;

2 Ο εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ἔφη, ὅτι ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων· 10

3 Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα. 4 Καὶ ὅταν ἐκβάλῃ αὐτά, πορεύεται ἔμπροσθεν αὐτῶν. Εἶπεν καὶ ὁ ποιμένος καὶ τοῦ λυμεῶνος τὰ διάφορα. ἴδωμεν πάλιν πῶς αὐλοῖς ἐφήρμοσε τὰ ἑξῆς. τούτῳ, φησίν, ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει. ἐπέμενε τῇ μεταφορᾷ, ὥστε ἐμφανιτικώτερον ποιῆσαι τὸν λόγον. Εἰ δὲ καὶ κατὰ λέξιν ἐθέλοις τὴν προβολὴν ἑρμηνεύειν, οὐδὲν κωλύει θυρωρὸν ἐντεῦθεν νοεῖν τὸν Μωϋσέα. ἐκεῖνος γὰρ ἦν ὁ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐμπιστευθείς· ὃ δὲ τὴν φωνὴν ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα. ὅπερ γὰρ ἄνω καὶ κάτω ἔλεγεν αὐτὸν ἀπατεῶνα εἶναι, καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀπιστίας τῆς ἑαυτῶν ἐβεβαίουν λέγοντες· Ὡς τῶν δαιμόνιον ὅτις θύσει εἰς αὐτόν; δείκνυσιν, ὅτι οὐκ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐκείνων ἀπιστίας λυμεῶνα καὶ πλάνον δεῖ καλεῖν· ἀλλ' αὐτοὺς ἐκ τοῦ μὴ προσέχειν αὐτῷ, καὶ τῆς τῶν προβάτων ἀκολουθίας ἐκβληθῆναι τῆς ἕξεως. εἰ γὰρ ποιμένος ὄντι, ὃ διὰ τῆς νεομισμένης εἰσόδου θύρας· αὐτὸς δὲ εἰσῆλθε διὰ τοῦτο· οὐ μὴ ἀκολουθήσαντες ἄπαντες δυνήσονται· ὧν εἰσὶ πρόβατα· οὐ δὲ ἀπερράγησάν τινες τοῦ ποιμένος διέβαλον, ἀλλὰ τῆς τῶν προβάτων συνηθείας ἐξέβαλον ἑαυτούς. Εἰ δὲ λέγει προσοίσω τῷ θυρωρῷ ἑαυτὸν εἶναι, πάλιν ὁ λόγος ἐμπλέκεσθαι. καὶ γὰρ καὶ ποιμένα ἑαυτὸν λέγει, καὶ πρόβατον, καὶ διὰ φόρους τὰς οἰκονομίας κηρύττει τὰς ἑαυτοῦ. ὅταν γὰρ προσάγῃ ἡμᾶς τῷ πατρί, θύραν ἑαυτὸν καλεῖ· ὅταν δὲ ὑπομιμνήσκῃ, ποιμένα. ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο ἔργον εἶναι νομίσῃς αὐτοῦ μόνον τὸ προσαγαγεῖν, λέγει καὶ ποιμένα ἑαυτόν. καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ καλεῖ τὰ ἴδια πρόβατα, καὶ ἐξάγει αὐτά, καὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται. καὶ μίαν τινὰ ποιμένων ποιοῦσιν, ὑπισθεν αὐτῶν ἀκολουθοῦντες. ἀλλ' αὐτὸς, δεικνὺς ὅτι ἅπαντας ὁδηγήσει πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀπεναντίας ἐκείνοις ποιεῖ· ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι τὰ πρόβατα ἔπεμπε, οὐκ ἔξω τῶν λύκων, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν λύκων ἔπεμπε. πολὺ γὰρ παραδοξότερα αὐτὰ ἡ ποιμαντικὴ τῆς παρ' ἡμῖν. δοκεῖ δέ μοι καὶ ὧδε τὸ τυφλὸν ἀφίεσθαι. καὶ γὰρ ἐκβάλλειν ἔλεγε καλέσας ἐκ μέσου τῶν Ιουδαίων, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς τῆς φωνῆς, καὶ ἐπέγνω.

5 Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσι, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

Ἤτοι οὖν τοῦτο Θευδᾶν λέγει ἐντεῦθεν καὶ Ιούδαν (καὶ γὰρ ἅπαντες, ὅσοι ὅτις θύσαν αὐλοῖς, διεσκορπίσθησαν, φησιν) ἢ οὖν μὴ ταῦτα μέλλοντας ἀπατᾶν ψευδοχρίστους. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ἵνα ἐκείνων τοῦτον εἶναι, διὰ πολλῶν ἑαυτὸν ἀπὸ ἐκείνων διαιρεῖ. καὶ προσέτι μὴ πίθηται διὰ φοβεῖται, τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν διδασκαλίαν (αὐτὸς μὲν γὰρ διὰ τούτων αὐλοῖς προσήγετο, ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἐπείθοντο ἀλλ' οὖν ἐφείλκυντο) δείκνυσι, τὴν τῶν προβάτων ὑπακοήν. αὐτῷ μὲν γὰρ οὐ ζῶντι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεθνηκόσιν πάντες ὅτις θύσαν ἐκείνοις δὲ οὐθέπω εἴασαν. καὶ τρίτον δὲ μέν ἐστιν εἰπεῖν ὑμεῖς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὡς τύραννοι, καὶ ὅτι ἀποστασίαν πάντα ἐποίουν· αὐτὸς δὲ ὅτω πρῶτον ἑαυτὸν διαιτήσιν καὶ τίσιν ἐπαγωγίας, καὶ ὡς, καὶ θελόντων αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα, φυγεῖν, καὶ ἐπερωτώντων, εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καί-

σαρι,

πωσι, ἡ Ⓐ βλέποντες τυφλοὶ γίνωνται). Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησι· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνη, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως Ἰσραὴλ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν. Εἰπὼν δέ, Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς Ⓐ κόσμον τοῦτον, καὶ ἵνα σφοδρότερον τὴν διὰ τῆς πίστεως ἐργάσηται, ἡ Ⓐ παιδεύσῃ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ. καὶ γὰρ ἠκολούθουν αὐτῷ φαρισαῖοι. Ὃ δέ, Εἰς κρίμα, εἰς μείζονα κόλασιν ἔλεγε· δείκνυσι ὅτι Ⓐ καταδικάσαντες αὐτὸν, αὐτοί εἰσιν Ⓐ καταδεδικασμένοι· Ⓐ καὶ ὡς ἀμαρτωλὸν καταχρίνοντες, αὐτοί εἰσιν Ⓐ καταχεχριμένοι. ἐν τούτοις δὲ δύο λέγει ἀναβλέψεις καὶ δύο τυφλότητας· τὴν τῶν αἰσθητῶν, τὴν τῶν νοητῶν.

40 Λέγουσιν αὐτῷ ἐκ τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ· μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν;

Ὥσπερ ἀλλαχοῦ ἔλεγον, οὐδενὶ δεδουλώμεθα πώποτε, καὶ, οὐκ πεπείρασται ἡμῶν οὐδείς· ἵνα καὶ ἡμῶν τοὺς τὰ αἰσθητὰ κεχηνότας μόνον, καὶ τούτῳ ἐπαισχυνόμενα τὴν πτῶσιν. εἶτα δείκνυσιν ὅτι βέλτιον τυφλοὺς αὐτοὺς εἶναι ἢ βλέποντας, φησίν· χ. ἐπαχύνθη

41 Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ αἰσχύνης ὁ τρόπος οὐ μικρὸν (ἦν) τὴν συμφορὰν, παρεμυθήσατο αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτῶν κεφαλὴν, εἰπών· ὅτι τοῦτο ἀνεκτότερόν ἐστιν ἔφερε τὴν κόλασιν, πολυτρόπως τὰ δυσχερῆ φερόντων τὰ δυσφήμια φερόμενα, καὶ εἰς ἔπαινον ἄγων μεγάλων καὶ θαυμαστῶν. Νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν.

Ὥσπερ οὖν φησιν, εἰ ὑμεῖς ἐλέγετε, ὅτι Θεὸς ὑμῶν εἶ, ὅτε δὴ καὶ ἐν τούτοις· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπετε· ἁ γὰρ βλέπετε. ἐν τούτοις ὅπερ ἐνόμιζον ἐγκώμιον εἶναι μέγα, τοῦτο δείκνυσιν αὐτοῖς κόλασιν φέρον. ἡ γὰρ τῶν πεπτέρας ἡ πηρώσεως πρεμυθήσατο τὴν ἐκ γενετῆς τυφλόν· εἶτα ἀπὸ τῆς τυφλότητος αὐτὴν ἀφαλέγεται. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ἁ τοιαῦτα τὴν ἡμετέραν πήρωσιν ἁ πεπτέρας ἔβλαψε, ἀλλ' ὡς πλείονα φθάνοντες ἀποτρεφόμεθα, ἀπὸ τούτου ποιῆσαι τὸν λόγον. ἁχ ἁπλῶς ὁ εὐαγγελιστὴς ἐμνημόνευσεν, ὅτι ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα Ⓐ μετ' αὐτοῦ ὄντες, ἡ εἶπον· μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; ἀλλ' ἵνα σε αἰσθάνῃ, ὅτι ἅτε ἐκφυῶς ἦσαν Ⓐ πεπτερυγωμένοι, εἶτα λιθάσαντες. ἦσαν γὰρ ἴσως ἐπιπολαίως ἀκολουθοῦντες, ἡ ῥᾳδίως εἰς τὰ ναὶ μὴν μεταβαλλόμενοι. πόθεν οὖν καταγινώσκω, ὅτι οὐκ ἦσι πλάνος, ἀλλὰ ποιμήν; δεῖ γὰρ γνωρίσματα ἑκατέρου, καὶ τὸ ποιμένος, καὶ τὸ πλάνου καὶ λυμεῶνος, ἵνα ἀπ' αὐτῶν προέχων αὐτοῖς ἐξετάζειν τὴν τῶν παραγμάτων ἀλήθειαν. καὶ πεπτερυγωμένοι, πῆς ὁ πλάνος καὶ ὁ κλέπτης δείκνυσιν, ἀπὸ γραφῶν αὐτὸν ὅτι καλῶν, καὶ λέγων·

1 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. κζ ι.

Ὁρᾷς τὰ δίγματα τοῦ λησταῦ· πεπτερυγωμένον, ὅτι ἡ πρόνοια εἰσέρχεται· δεύτερον, ὅτι ἡ διὰ τῆς γραφῆς· τοῦτο γὰρ ἐστὶ θύρα, μὴ διὰ τῆς θύρας. ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸ ἀνίπτεται, ἵνα σὺν μετ' αὐτὸν ἐσωμένους· τὸν τε ἀντίχριστον, καὶ σὺν ψευδοχρίστους· τὸν τε Ἰούδαν καὶ Θευδᾶν, καὶ εἴ τινες ἕτεροι πεισθῶσι γενόμενοι. εἰκότως δὲ θύραν τὰς γραφὰς ἐκάλεσεν. αὗται γὰρ ἡμᾶς πεπαίδευσι τῷ Θεῷ, καὶ τὸ προγνωσθὲν ἀνοίγουσιν· αὗται πεπίστα ποιοῦσιν· αὗται φυλάττουσι, καὶ σὺν λύκους οὐκ ἀφίασιν ἐπεισελθεῖν. κρείττων γὰρ θύρα ἀσφαλὴς, ὅπως ἀποκλείει τοὺς αἱρετικοὺς τὴν εἴσοδον, ἐν ἀσφαλείᾳ καθίστωσα ἡμᾶς πρὸς ὧν δὲ βουλώμεθα πράττειν, καὶ οὐκ ἐάσασα πλανᾶσθαι. καὶ μὴ πῶς λύσωμεν αὐτὸν, οὐκ ἐσόμεθα διὰ χειρωτοὶ τοῖς ἐχθροῖς. Ἀλλὰ τούτοις ἡ σὺν ποιμένας ἡ σὺν ἁ ποιμένας εἰσόμεθα ἄπρακτοι. τί δέ ἐστιν, εἰς τὴν αὐλήν; πρὸς τὰ πρόβατα καὶ τὴν ἐκείνων πρόνοιαν. ὁ γὰρ μὴ ταῖς γραφαῖς χρώμενος, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, τυπτέσιν, ἑπόρθμ ἑαυτὸν δὲ μὴ νενομισμένῃ τίμιων ὁδὸν, σὺν κλέπτης ἐστίν. ὁρᾷς καὶ πάντοθεν τῷ πατρὶ συμφωνοῦσα, τὰς γὰρ γραφὰς εἰς μέσον πρόφερε·

Ομλ. ιθ. 35 ΚΑΙ ΕΞΕΒΑΛΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΞΩ. ΚΑΙ ΗΚΟΥσεν ὁ Ιησῦς, ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; 36 Ἀποκρίθη ἐκεῖνος, καὶ εἶπε· καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. 37 ὁ δὲ εἶπε· πιστεύω, Κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. 38 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. 39 ἤκουσαν ταῦτα ἐκ τῶν Φαρισαίων οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες, καὶ εἶπον αὐτῷ· μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; 40 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν· ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

ΟΙ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν παρέχοντες τοῖς ἀκούουσι πολλὴν ἀφέλειαν, ὅσοι μάλιστα εἰσὶν ἐν πειρασμοῖς. ὥσπερ γὰρ ὁ ἐγκρατὴς τοῖς ἐν ἀκρασίᾳ βιοῦσιν ἐπιτίμιος, οὕτω μάλιστα ὄντως ὁ εὐσεβὴς τοῖς ἀσεβέσιν· καὶ ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μισῶν, αὐτὸς μάλιστα ὄντως ὁ φιλῶν αὐτήν· ὅτῳ καὶ ὁ ὑβριζόμενος, οὗτος μάλιστα ὄντως ὁ τιμώμενος· ὅπερ καὶ ὅτι τοῦ τυφλοῦ γεγένηται. ἐξέβαλον οὖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ οὗτος αὐτὸν ὁ διασύστης τοῦ ἱεροῦ· ἀπηλλάγη τοῦ συνεδρίου τοῦ λοιμικοῦ, καὶ ἐπιτυχὼν τῇ σωτηρίᾳ πηγῇ· ἠπιμάθη παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἀπιμασάντων, καὶ ἐπιμήθη παρὰ τοῦ τῶν ἀγγέλων διασύστου. τοιαῦτα καὶ τῆς ἀληθείας ἔπαθλα. ὅτῳ καὶ ἡμεῖς, αἱ ἐκ παιδὸς ἀφέλωμεν τὰ ἐγκήματα, ὑβρίσθωμεν ἐκεῖ πρῶτον· αἱ ἐκ παιδὸς δῶμεν τοῖς θλιβομένοις, ἀναπαυσόμεθα σὺν τοῖς ἁγίοις· αἱ ὑβριαθῶμεν διὰ τὸν Θεόν, τιμηθῶμεν καὶ ἐκεῖ. ὡς ὁ ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, οὗτος αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς. δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι ὅτι τάχιστα ἦλθον, ὡς αὐτὸν σωτηρίαν. καὶ ὅσα πίστιν αὐτοῦ ἀμείβεται· τῶν κεφαλαίων τῶν ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ἑαυτὸν ἐγνώρισεν αὐτῷ πρότερον ἀγνοοῦντι, καὶ εἰς τὸν τῶν οἰκείων μαθητῶν ἐγκατέλεξε χορόν. σὺ δὲ σκόπει, πῶς τὸν ἀκριβέστατον ὁ εὐαγγελιστὴς δέδηγεῖται. εἰ πόντος γὰρ αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; λέγει· Κύριε, καὶ τίς ἐστι; σπεύδει γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, καίτοι τεθεραπευμένος. τυφλὸς γὰρ ἦν, πρὶν ἢ παρεῖναι τὸν Δημιουργὸν ἐλθεῖν, καὶ μετὰ τὸ ἰαθῆναι· τοσοῦτον τῶν κακῶν ἐκείνων ἐκράτει. καθάπερ οὖν τις ἀγωνοθέτης, ἀθλητὴν πολλὰ καμόντα καὶ στεφανωθέντα δέχεται. καὶ τί φησι; πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; τί τοῦτο; μετὰ τοσαῦτα ἀνέρρησιν τὸν παρεῖναι, μετὰ τοσαῦτα ῥήματα, ἐρωτᾷ εἰ πιστεύει; οὐκ ἀγνοεῖ, ἀλλὰ βουλόμενος ἑαυτὸν γνωρίσαι, καὶ δεῖξαι, ὅτι πολλοῦ τιμᾶται τὸν αὐτοῦ πίστιν. ὕβρισέ με δῆμος τοσοῦτος, φησίν, ἀλλ' οὗτός μοι λόγος ἐκείνων· ἑνός μοι μέλει, τοῦ σε πιστεῦσαι. κρεῖττον γὰρ εἷς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἢ μυρίοι παράνομοι. σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; ὡς καὶ προῴδων καὶ ἀποδεξάμενος τὰ εἰρημένα, ὅτως αὐτὸν ἐρωτᾷ· καὶ προσέτερον αὐτὸν εἰς πόθον ἑαυτοῦ κατέστησεν. ὁ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, πιστεύσον, ἀλλὰ κατ' ἐρώτησιν. τί οὖν ἐκεῖνος; καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; πολλοῦσης καὶ σφόδρα ἐπιζητούσης ψυχῆς τὸ ῥῆμα. ὁρᾷς τοσαῦτα διελέγξαι, πολλὴν ἀγνοεῖ, ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὸ φιλάνθρωπον. ὅπου γὰρ ἦν αὐτὸν ἑωρακώς.

37 Λέγει αὐτῷ· καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. Οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι· ἀλλὰ, μέσως ἐπεσεγάλυψε, καὶ ἑώρακας αὐτόν. τοῦτο ἔπι ἀδηλοῖ· διὰ τὸ σαφέστερον ἐπιγαγεῖν, ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστι. 38 Λέγει· πιστεύω, Κύριε. καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ εὐθέως. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ τεθεραπευμένος σε, ὁ εἰπών σοι, ὕπαγε νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα σιγήσας, φησί· πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; εἶπα τὸν πολλῶν δέησιν ἐμφαίνων προσεκύνησεν εὐθέως, ὅπερ ὀλίγοι τῶν τεθεραπευμένων ἐποίησαν, οἱ μὲν λεπροὶ, καὶ εἷς ἄλλος, μετὰ τοῦτο ἐμφαίνων αὐτὸν τὸν θεῖον δυνάμει. ἵνα γὰρ μὴ τις τομίσῃ ῥῆμα μόνον εἶ ὃ λέγει, καὶ ὃ ἔργον προσέθηκε. προσκυνήσαντος δ' αὐτοῦ,

39 Φησὶν ὁ Χριστός· εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι,

διδάσκει) ἀσημωτέρα. διὰ τοῦτο τὰ ῥήματα ταῦτα λέγω βούλομαι διαφόβους ὑμᾶς τοῦ δόγματος τῶν ῥημάτων ἀληθεῖς, ἵνα μὴ δόγματος παραμιᾷ ἀσημοσύνης ἀπαλλαγῆτε. καὶ γὰρ εἰσί τινες, οἱ πολλῷ ψυχρότεροι τούτων ὄντες· οἱ οὐδὲ ἀκούονται ὅτι τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ καὶ μακρὰν Εἰρήνην ἔχουσι τοῦ πράγματος λόγον. καὶ μοι ἐρωτήσατε, τίς ἐστιν ὁ Αμὼς, ἢ ὁ Αβδίας, ἢ ποῖος τῶν προφητῶν ὁ ἀριθμός, ἢ τῶν ἀποστόλων, οὐδὲ χρῶμαι διώνυμα. ἴσως ἢ τῶν ἰδιωτῶν καὶ ἰδιώτων, σοφιστῶν δὲ ῥητόρων δεινότερον ἀπολογίαν ζητήσασι καὶ μὴ ταῦτα ἀπόντα λέγουσι, καὶ τί ὁ βλάβος; καὶ τίς ἡ ζημία; δόγμα γὰρ τοῦτο ἐστίν, ὅτι οὐδὲ ζημίαν ἴσχει τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνετε τῶν κακῶν. ἐδωκέ σοι βίου πρόθεσμίαν ὁ Θεὸς, εἰς ὃ ἡρεσκόμην αὐτῷ· σὺ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπόντα ἐρωτᾷς, τίς ἡ ζημία; κἂν μὴν ἀργύριον ὀλίγον δαπανήσῃς ἀπλῶς, ζημίαν τὸ πρᾶγμα καλεῖς· ταῦτα δὲ ἡμέρας σου δαπανῶν ὅλοκληρους εἰς σατανικὰς πομπάς, οὐδεὶς λόγος πόσῳ ἄτοπον; δεῦρο εἰς λίβας καὶ βύβλους δαπάνησον σου τὸν ζῶντα ἅπαντα· σὺ δὲ εἰς χρυσοῦς καὶ βομβύκους καὶ ἀφόρητα ῥήματα, καὶ μάχην καὶ πόρνην καὶ ἀκρασίαν, καὶ ἔργα ἀπὸ μυριάδος γινόμενα βίου σου καταναλίσκεις εἶτα καὶ ἔπι κακῷ τῷ σῷ· καὶ μὴ ταῦτα πάντα ἐρωτᾷς, τίς ἡ ζημία, οὐκ εἰδὼς ὅτι πάντως μᾶλλον ἀφελεῖν χρή, ἢ χρόνον χρυσοῦν δὲ ἀναλώσῃς, δυνήσῃ πάλιν ἀναλαβεῖν· χρόνος δὲ ἂν ἀπολέσῃς, δυσχόλως αὖτον ἀναλήψῃ. ὀλίγης γὰρ ἡμῖν τεταμένης τῆς προκειμένης βίου. ἂν οὖν εἰς δέον αὐτὸν μὴ χρησώμεθα, πῶς ἐρχόμενοι ἀπελθόντες ὀφεί; εἰ πού γὰρ μοι· εἴ πινά σε τῶν ἡδέων ὠφέλησας πρὸς μαθητήν· εἶτα ὀφείλοις οἶκοι ἀφ' πάντος ἐλθεῖν, ἢ δὲ ἀλλαχοῦ που διέτριβεν, οὐκ ἂν αὐτὸν προτρέψαιο ὁ διδάσκαλος; οὐκ ἂν εἶπε πρὸς σε, συλλαβοῦ πρὸς μὲ πεπονηκώς, καὶ χρόνον ὠφέλησας; εἰ μὴ μέλλει πάντως χρόνον τοῦτον πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐπρωθῆ ἀναλίσκειν ὁ παῖς, πῶς σοι πρόδηλα μαθητής; ταῦτα καὶ ἡμᾶς εἰπεῖν ἀνάγκη. ἐρεῖ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῖν· χρόνον ὑμῖν δέδωκα, φησί, ἵνα ὃς μαθητὴς τοῦ πλείονος τούτου τῆς βουλήσεως· πῶς ἔτερον εἰκῇ καὶ μάτην τοῦ χρόνον ἀναλώσατε τοῦτον; τί δὲ πρὸς ἐμὲ διδάσκαλον ἀνεχῶς οὐκ ἐβαδίζετε, οὐδὲ προσπίπτετε τοῖς λεγομένοις; ὅτι γὰρ τέχνη ἐστὶν ἡ βλάβη, ἀκούσατε τί φησιν ὁ προφήτης· Δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. ἐκ πάλιν· Μακάριος ἀνὴρ ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν. ὅταν οὖν τοῦτον ἀναλώσῃς εἰκῇ, πόθεν ἕξεις ἀπολογίαν; καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, ὀλίγον ἡμῖν ἐταμεύσατο χρόνον; ὦ τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης. ἴσως δὲ μάλιστα εὐχαριστεῖν ἔδει, ὅτι σοι τοὺς πόνους ἐπέτεμε, καὶ τὰς ἱδρῶτας ἐξέκλεψε, καὶ τινὰ ἀνάπαυσιν μακρὰν ἐποίησε καὶ ἀθάνατον, ἴσως τούτων ἐγκαλεῖς καὶ δυσχεραίνεις; ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἐπέσχον τοῦ λόγου ἐξηγήσομαι, καὶ μακρὸν εἰργάσαμεθα. δέδοικα ἀναίσχυντον αὐτὸν συρεῖλαι πάλιν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἡμετέρας παλαιπωρείας, ὅτι ἐντεῦθεν μὴν, αἱ μακρὸς γένηται ὁ λόγος, πρώτης ἀκηδιάσωμεν· ἐκεῖ δὲ, ἐκ μέσης ἡμέρας ἀρξόμενοι, ἕως λαμπάσι καὶ λύχνοις ἀναγωρῶσιν. ἀλλ' ἵνα μὴ ἀεὶ ἐγκαλῶμεν, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς λοιπὸν καὶ δεόμεθα· δότε ταύτην τὴν χάριν καὶ ἡμῖν καὶ ἑαυτοῖς, καὶ πάντων ἀπαλλαγέντες τῶν ἄλλων, τούτοις ἑαυτοὺς παρασκευάσωμεν. χαρησόμεθα μὲν γὰρ καὶ ἡμεῖς δι' ὑμᾶς τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐφροσύνην, ἃ δὲ σεμνυνώμεθα ἐφ' ὑμῖν, καὶ τὸ ὅτι τούτοις λαβεῖν ἀμοιβήν· καὶ δὲ μαθόντες ἅπαντα ὑμεῖς χαρεῖσθε, ὅτι μανικῶς οὕτω προσπλωθῆτε τῇ ὁρμῇ τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ φόβου καὶ τὴν ἡμετέραν παράκλησιν, ἀπορρήξατε τοῦ κοσμικοῦ ἑαυτοὺς ἐκείνου, καὶ τὰ δεσμὰ διελύσατε, καὶ πρὸς Θεὸν ἐδράμετε. οὐκ ἐκεῖ δὲ μόνον λήψεσθε μισθὸν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα εἰλικρινῆ καρπώσεσθε τὴν ἡδονήν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετὴ, μὴ τῶν ἐκεῖ στεφάνων καὶ ἐνταῦθα ἡδὺ καθίστησιν ἡμῖν βίον. πειθώμεθα τοίνυν τοῖς εἰρημένοις, ἵνα καὶ τῶν ἐκεῖ ταῦτα, καὶ τῶν ἐκεῖσε ὄντες τυχεῖν ὦμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

φθ. λγ. ια.

φθ. ξδ. με.

τῦτο γέγοιε τυφλὸς, ὅπερ λέγει ὅτι Εἶχεν. ὁ τοίνυν τοιῦτος πᾶς μυδυάμενος ὁ Χριστὸς, ἔλεγε· Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται). ὁ ἁμαρτίας σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; τί γὰρ εἶπεν ὁ ἀνθρωπος; μὴ γὰρ οἰκείαν γνώμην ἐξέθετο; ἀλλὰ κοινὴν κρίσιν ἔξέπαστε, λέγων· οἴδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει; ἀλλὰ τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα, εἰς μέσον ἤγαγε; Ioan. 9. 41.

Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. Εἶδες τὸν κήρυκα τῆς ἀληθείας, πῶς ἡ παρρησία τῆς φιλοσοφίας οὐκ ἐγίνετο κώλυμα; ὁρᾷς ὅσα ἤκουσεν οὐκ εὐσεβοῦς ἢ ὅσα ἔπαθε, καὶ ὅλως λέγων ἢ ὅλως ἔργων πῶς ἐμαρτύρησε;

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα ἡμᾶς παιδαγωγεῖ, ἵνα καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα. Εἰ γὰρ ὁ ἐπαίτης, ὁ τυφλὸς, ὁ μηδὲ ἑωρακὼς αὐτὸν, τοσαύτην παρρησίαν ἐπεδείξατο πρὸς τοὺς τοῦ Χριστοῦ κατηγόρους, πρὸς ὁλόκληρον δῆμον τοὺς Φαρισαίους καὶ δαιμονῶντα καὶ μαινόμενον, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνου φωνῆς βουλόμενον καταδικάσαι τὸν Χριστὸν, καὶ οὐκ εἶπεν ὅσα εἰκὸς ἦν εἰπεῖν, ἀλλὰ μετὰ παρρησίας ἁπάσης αὐτοῦ ἐπεστόμισε, καὶ ἕλκετο βλασφημίαν ἔξω μᾶλλον, ἢ πρὸς δειλίαν τὴν ἀλήθειαν πρόσω μᾶλλον ἡμᾶς τοῦ ὑπὲρ τοσοῦτον χρόνον ἐν πίστει ζήσαντας, τοῦ μυρία θαύματα ὀφθῆναι τῆς πίστεως ἑωρακότας, τοῦ μείζονα ἐργάσασθαι ἐκείνου, καὶ τοῦ ἔνδοξον ὀφθαλμοὺς ἀναβλέψαντας, καὶ τὰ ἀπόρρητα θεασαμένους μυστήρια, καὶ εἰς τοσαύτην κληθέντας τιμὴν, ἅπασαν παρρησίαν ἔχειν αὐτὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπιδείκνυσθαι χρὴ πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας ὑπερφρονοῦντας καὶ λέγοντάς τι κατ' αὐτοῦ ὑπισχνίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ συγχωρῆσαι ἁπλῶς; δυνησόμεθα γὰρ τοῦτο πεῖσαι, ἐὰν καὶ παρρησίαν ἔχωμεν, καὶ ταῖς γραφαῖς προστρέχωμεν, καὶ μὴ πρέπουσαν αὐταῖς ἀκηδῶμεν. Εἰ γὰρ ἦν ἀκριβῶς ἐν ταῖς γραφαῖς εἰσερχόμενον, καὶ οἷον μὴ ἀναγινώσκειν, πρόσεχε τοῖς ἐν ταῖς γραφαῖς λεγομένοις, ἀρκεῖ καὶ σπουδὴ ἓν εἰς ἐμπειρίαν αὐτὴν καταστῆσαι πολλήν. καὶ γὰρ τῶν ἐν ταῖς, αὐτῶν ἢ ἑτέρας ἀναγινώσκομεν γραφὰς· ἀλλ' ἀεὶ ταῖς αὐταῖς καὶ ὀλιγάκις. ἀλλ' ὅμως ὅτως ἀθλίως (καὶ πολλοὶ ὀλίγοι εἰσὶν), ὡς μετὰ τοσαύτην ἀνάγνωσιν μηδὲ τὰ ὀνόματα εἰδέναι τῶν βιβλίων καὶ οὐκ ἀσχήμονες), οὕτω φρίττουσι, ὅταν περίεργος εἰς ἀκροατήριον θεὸς εἰσερχόμενος. ἀλλ' ἂν μὲ κιθαρῳδὸς, ἢ ὀρχηστὴς, ἢ ἄλλος τις τῶν ὑπὸ τὴν σκηνὴν καλέσῃ τὸν πόλιν, μετὰ ἀσυδήσεως ἅπαντες πέφυκαν, καὶ χάειν αὐτὸν τὸν κλῆσιν ἴσασι, καὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους ἐκεῖνον μόνον προσέχοντες τὸν Θεοῦ ὅλως προσφυῆ καὶ ἀποστόλων ἡμῖν χαλεπωμένων, χασμωμένων, χιονωμένων, ἱλιγγιώμεν καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ πολὺς ὁ ἀνυσμὸς εἰσδοχεῖ, καὶ τὴν ἀναγνωσιν καταλαμβάνομεν· καὶ ἐν χειμῶνι πάλιν ὑετὸς κώλυμα καὶ ὁ πηλὸς, καὶ οἶκοι καθήμεθα. καὶ ἐν μιᾷ ταῖς ἱπποδρομίαις, οὐκ ὀρθρου ὑπικειμένου τὸν ὑετὸν σέβοντες, οἱ πλείους, πολλῶν ὄμβρων καταφερομένων, καὶ αἰθρίου ὕδωρ εἰς ταῖς ὄψεις ῥιπίζοντος, ἑστήκασι μαινόμενοι, καὶ ψύχεις καὶ ὑετοῦ καὶ πηλοῦ καὶ μυρίας ὁδοὺς καταφρονοῦντες, καὶ οὐδὲν αὐτοῦ ὅτι οἶκοι κατέχει, ὅτε οὐκ κωλύει δύνασθαι· ἐνταῦθα δὲ καὶ ὀρόφων ὑπικειμένων, καὶ θέρμης οὔσης θαυμαστῆς, ἀναδύονται καὶ ὑ ζωστέχουσι· καὶ ταῦτα ὑπὲ κέρδει τῆς οἰκείας ψυχῆς. ποῖ ταῦτα ἀνέξει, εἰπέ μοι; δύνασθε ἐν ἐκείνοις πόνων ὅλες ἐμπειροτεροι, ἐν τοῖς ἀναλγήτοις παίδων ἰσμεν ἁμαθέστεροι. κἂν μέν τις νήπιον σε ἢ ὀρχηστὴν καλέσῃ, ὑβρίσθαι φῂς, καὶ πόνοι ποιῇς, ὥστε σε ὁ ὄνειδος ἀποτρίψασθαι· ἂν δὲ ὑπὲ τὴν θεωρίαν σε ἑλκύσῃ ἢ θεάματος, οὐκ ἀποπνὰ ἀς· καὶ τῆς ὄνομα φαύλης τύχης, ταύτην μεταδιώκεις σφόδρα ἅπασαν. ἔνθα δὲ καὶ θέαμα καὶ ὄνομα ἔχειν ὠφέλειας, καὶ εἰ καὶ καλῶσθαι χρησιμοὺς, οὐδὲ πὶ ποτὲ ὅστι ὁ παῦθαι οἶδας. τί ταύτης τῆς ἀνοίας ἡμῖν οἰκτρότερον; τί αἰσχιον ταῦτα ἐνθυμήμη συνεχῶς λέγω ὑμᾶς· δέδοικα δὲ, μή ποτε ἀπορράπτωμαι καὶ κέρδους χωρὶς. ὁρῶ γὰρ μεμηνότας τοὺς νέους μοι, ἀλλὰ καὶ γέροντας· ἐφ' ὧν μάλιστα αἰσχύνομαι, ὅταν ἴδω ἀνδρα ἀπὸ τῆς πολιᾶς αἰδέσιμον, καταγέλαστα τὴν πολιὰν, καὶ παιδίου ὑπισυρόμενον. τί γὰρ τοῦτο γέλωτος τούτου χαίρειν; τί δ' ἔρδειν τούτου αἰσχρότερον; ὁ παῖς παρὰ τῶν παιδαγωγῶν διδάσκεται

Digitized by Google

λεγθ θ̃ίοις ἐπορεύσαν. Μὴ κ̀ ὑμεῖς θέλετε μαθηταὶ αὐτ῀ γθέαζ; Τέως ἑαυτὸν
εἰς τ῀ τ῀ μαθητ῀ ἐγκατέταξε χορεύν. τὸ γὰρ, μὴ κ̀ ὑμεῖς, δεικνύοντος ἑαυτὸν ὅτι μαθητ῀ ὄντα. εἶ-
τα αὖθις ἐκωμῴδησε κ̀ διέπληξεν ἐνθυμῶς. ὅπῳ γὰρ ἤδει, ὅτι σφόδρα αὐτ῀ θ̃, τοῦτο ἔπληττε,
καταφαῦλα μὴ ὑπερβολῆς αὐτ῀ βουλόμενος, ὅτο εἴρηκεν· ὅσῳ ἰῶ ψυχῆς πεπ῀ρησιασμέ-
ιης κ̀ ἀνεπερωμένης ἐς ὑπερορώσης αὐτῷ τ῀ μανίας, κ̀ δεικνύσης αὐτ῀ μέγα δ῀ ἄξίωμα,
ἐφ᾽ ᾧ σφόδρα ἐθαῤῥεῖ, κ̀ δηλούσης ὡς ἐκεῖνοι θαυμασὸν ἔντα αὐτὸν ὕβριζον, αὐτὸς ὢ ἐυχ ὑ-
βρείζετο, ἀλλ᾽ ὅπερ ὡς ὕβριν ὑπεστέφερεν, τοῦτο ὡς ἀληθ῀ ἤρπασε.

28 Σὺ ἐῖ μαθητὴς ἐκείνου, φασίν· ἡμεῖς ὢ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί.

Αλλ᾽ οὐκ αἰ῀ ἔχοι λόγον τοῦτο. ὑμεῖς γὰρ οὔτε Μωϋσέως, οὔτε τούτου. εἰ γὰρ ἦτε Μωϋ-
10 σέως, κ̀ τούτου ἂν᾽ ἐγθέετε. Ἐμὲ γὰρ τοῦτο ἀνώθεν ἔλεγθ αὐτοῖς ὁ Χριστός, Εἰ ὑπιστεύετε Μωϋ- Ioan. 5. με.
σῇ, ὑπιστεύετε ἂν᾽ ἐμοὶ (περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν) ὅπῳ ἐῖς τούτους ἀεὶ τοὺς λόγους
κατέφθυγεν.

29 Ημεῖς οἴδαμθ, ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός. Τίνος ἐίπόντες; ἵνος ἀπαγ-
γείλαντος; τ῀ περὶ, φασί, τῶν ἡμετέρων. Εἶτα, τ῀ περὶ τ῀ ὑμετέρων οὐκ
15 ἔστιν ἀξιοπιστότερος, ὁ Ἐμὲ τ῀ σημείων τούτου Ἐμὲ βεβαιούμθνος, ὅτι τε ἀπὸ Θεοῦ ἦκει, κ̀ ὅτι
τὰ μέλλοντα φθάσεται; κ̀ οὐκ ἐῖπόν θ, ἡμεῖς ἠκούσαμθ, ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός, ἀλλ᾽
ὅτι οἴδαμθ. τὰ δὲ ἀκοῆς ὑμᾶς, ὦ Ιουδαῖοι, ὡς εἰδότες, διορυείζεσθε· τὰ ὢ ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀ-
κοῆς ἐλαττόνα ἐ῀ νομίζετε; κ̀ μέλλω ἐκεῖνα μὲν οὐκ οἴδατε, ἀλλ᾽ ἠκούσατε· τοῦτα ὢ οὐκ
ἠκούσατε, ἀλλ᾽ ἐίδετε. τί οὖν ὁ τυφλός; 30 Εν τούτῳ γὰρ ὅτι τὸ θαυμαστὸν, ὅτι ὑ-
20 μεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, ἐς τοιαῦτα σημεῖα ποιῇ· Οτι δὲ θεσπέσιός ἐστιν ὁ τῶν ὑπισουμέ-
νων ἡμῖν ὢν, οὐδὲ τ῀ περιφανοῦς, οὐδὲ τ῀ δεδοξασμένου, τοιαῦτα δύνα῀ται ποιῆσαι. ὡς ἐῖ πολ-
λοῖς δῆλον, ὅτι Θεός ἐστιν, οὐδὲ μιᾶς δὲ θεσπίσιος δεόμενος βοηθείας.

31 Οἴδαμθ ὢ ὅτι ὁ Θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει. Επειδὴ γὰρ περιφρόνη-
τὶς ἐῖπον, πῶς δύνα῀ται δὲ θεσπέσιος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιῆν; λοιπὸν κ̀ τῶν ἐκεί-
νων παραλαμβάνει κρίσιν, τῶν οἰκείων αὐτοὺς ἐπομνήσκων ῥημάτων. ἡ δόξα, φησίν, αὐ-
τὴ κ̀ ἐμοῦ κ̀ ὑμῶν κοινή· Ταύτῃ τοίνυν ἐμμείνατε. κ̀ θέα μοι τὴν Σωσθένη. πόθεν ὢν δὲ
σημεῖον περιῤῥέφει, ὅπῳ τ῀το ἐλεῖν οὐκ ἐῖχεν, ἐς ἀπ᾽ αὐτοῦ συλλογίζεται. ὁρᾷς ὅτι κ̀
ὁ δεξιᾶς ἔλεγθ, ὅτι ἐῖ ἁμαρτωλὸς ὅστιν οὐκ οἶδα, κ̀ χὶ ἀμφιβάλλων (μὴ γένοιτο)
ἀλλ᾽ ἐίδὼς ὅτι κ̀χ ἁμαρτωλὸς ὅστι; νυνὶ γοῦν ὅτι κ̀μεῖῆχεν, ὅσα πῶς ἀπελογήσατο. οἶ-
30 δαμθ ὢ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, Αλλ᾽ ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, κ̀ τὸ θέλημα
αὐτοῦ ποιῇ. Εντεῦθα γὰρ κ̀χὶ μόνον ἀμῤῥτημάτων αὐτὸν ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ κ̀ σφόδρα δεδόκηται τῷ Θεῷ δίκαιος, κ̀ τὰ ἐκείνου πόθεν παράγοντα. ὅπῳ γὰρ ἐκεῖνοι θεοσεβεῖς ἔλεγον ἑαυτοὺς, περιέθηκε, κ̀ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ. οὐκ ἀρκῇ γὰρ τοῦτό, φησι, τὸ
ὑπ. γνώσκειν τὸν Θεὸν, ἀλλὰ ἐς τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇν. Εἶτα ἐπαίρει τὸ γεγονὸς, λέγων·

35 32 Απὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγενημένου.

Εἰ τοίνυν ὁμολογεῖτε, ὅτι ἁμῤῥτωλῶν οὐκ ἀκούει, οὗτος ὢ θαῦμα ἐποίησε, κ̀ θαῦμα τοι-
οῦτον. οἷς οὐδεὶς αἰ῀ θεσπέσιος ἐποίησεν, δῆλόν ἐστιν ὅτι πόθεν ἐνίκησεν ἀρετῇ, κ̀ μείζων αὐτοῦ ἐστιν,
ἢ χῷ δὲ θεσπέσιος, ἡ δύναμις. τί οὖν ἐκεῖνος;

34 Εν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, κ̀ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Εως μὲν γὰρ αὐτὸν προσε-
40 δόκων ἀρίστθαι, κ̀ ἀξιόπιστον ἐ῀ ἐνόμιζον, ἐς ἅπαξ κ̀ δεύτερον καλοῦντες αὐτόν. Εἰ ὢ μὴ
ἐνομίζετε ἀξιόπιστον, ἵνος ἕνεκεν ἐκαλεῖτε κ̀ δεύτερον ἠρωτᾶτε; ὅπῳ ὢ τὴν ἀλήθειαν ἐ-
φείγξατο δόξαν ἀφελοῦσα, ὅτι μάλιστα αὐτὸν θαυμάσαι ἐκέλευ, τότε αὐτὸν καταδικάζουσι.
Τί δέ ἐστιν, ἐν ἁμαρτίαις ἐγεννήθης ὅλος; ἐν τούτῳ αὐτ῀ κ̀ τὴν τύφλωσιν ὀνειδίζουσιν ἀφ-
δῶς· ὡσανεὶ ἔλεγον, ἐκ πόθεν ἡλικίας ἐν ἁμαρτίαις ἐῖ σὺ, πόθεν ἀληθεύοντες ὅτι Ἐμέ·

ἰῶ τῶ Ἰουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῆς κρίσεως τῦ Χεισοῦ, πεισθήσεσθαι δ' ἂν ἔφη, ὅτι γνώμη ἰῶ Ἰουδαϊκή. ἐπεὶ οὖν πρὸ ἑπτὰ μῆνας αὐτὸν πρὸς Ⓦ τὴν ἑορτὴν ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι, πάλιν ἐς ὠήσασαι οὐκ ἀδύτερον. ἢ φανερῶς μὲν ἢ αἰνιγμάτως ἃ λέγουσιν, ἀρήσας ὅτι ὁ Χεισὸς σε ἐθεράπευσε· πεῖσμα δὲ ἢ βλασφείας τῦτο κατασκευάσαι βούλονται.

24 Δὸς γάρ, φησι, δόξαν τῷ Θεῷ. Τοῖς μὲν γὰρ γονεῦσιν εἰπεῖν, ἐρωτήσατε 5
ὅτι ὑμῶν ἐστιν, ἃ δὲ ὅτι τυφλὸν ἐγέννησάτε, σφόδρα ἐδόκει καταγέλαστον εἶναι· αὐτῷ δὲ πάλιν εἰπεῖν τῦτο, φανερὰ ἰῶ ἀναισχυντία. δι' ἃ τῦτο μὲν ἃ λέγουσιν, ἕτερος δὲ αὖ μεταδύ- Ἰω. δ.
οιεν, δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, λέγοντες· τετήρηται, ὁμολόγησον ὅτι σὺ οὐδὲν εἰργάσατο.

Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι οὗτος ἁμαρτωλός ἐστι. Πῶς οὖν αὐτὸν οὐκ ἠλέγ-
Ἰσαν. κ. μτ. ξατε λέγοντα, Τίς ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; πόθεν δὲ ἴστε ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν; εἰ- 10
πόντων δὲ αὐτῶν, δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ τῦτο μηδὲν εἰπόντος, ἀπεμαρτύσατο ὁ Χεισὸς, ἐπήνε-
σεν, οὐκ ἐνεκάλεσεν, οὐδὲ εἶπε, διὰ τί οὐκ ἔδωκας δόξαν τῷ Θεῷ; ἀλλὰ τί; πιςεύεις
εἰς Ⓦ ἐγὼ τὸν Θεόν; ἵνα μάθῃς, ὅτι τῦτο ἔστι δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ. Εἰ δὲ οὐκ ἰῶ ἰ- χ. αἰσχράπους
σόπτιμος ὢν πατεί, αὐτὴ δόξα οὐκ αἰ ἰῶ. ἀλλ' ὅτῳ ὁ ὑμῶν Ⓦ ἐγέν, αὐτὸς ὅστιν ὁ ὑμῶν Ⓦ 15
πατήρ, εἰκότως οὐκ ὑπεπιμᾶται ὁ τυφλός. ὅτε μὲν οὖν πεισθέντων τῦ γένους αἰα-
νεύειν καὶ ὁμολογεῖσθαι, οὐδὲν αὐτῷ ἔλεγεν· ὅτῳ δὲ εἶδεν οὐδὲν πλέον ἀῶθις γεγονόσιν ἐκ τῦ-
τῳ, ἐπὶ τῦτον ἔρχονται πάλιν λέγοντες, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν οὗτος.

25 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρ-
τι βλέπω. Ἆρα μὴ ἐφοβήθη ὁ τυφλός; μὴ γένοιτο. καὶ πῶς, ὁ εἰπών, ὅτι προ-
φήτης ἐστὶ, λέγει, Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα; ἐκ ἄντως ἔχων, οὐδὲ τῦτο πεπεικὼς ἑαυ- 10
τὸν· ἀλλὰ βεβαιώσεως ἀπὸ τῆς τῦ θαύματος μαρτυρείας, ἀφ' ἧς οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῦ φωνῆς ἀ- χ. καὶ ὧδε
παλλάξαι τὴν ἐγκλημάτων αὐτὸν, καὶ ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν ἀπολογίαν, τῆς ἀπὸ τῆς ἐνερ-
γείας μαρτυρείας καταψηφιζομένης αὐτῶν. Εἰ γὰρ μὴ πλείονας λόγους εἰπόντος αὐ-
τῦ, ὅτι εἰ μὴ οὗτος ἰῶ θεοσεβὴς, οὐκ ἠδυνάτο τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν, ὕτως ἠμυάκλουν ὡς
εἰπεῖν, οἱ ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος· καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; εἰ δὲ ἐρήτας τῦτο εἶ- 25
πε, τί οὐκ αὐτὸν ἐθεράπευσε; τί δὲ οὐκ εἶπεν; εἰ ἁμαρτωλός ἐστι, οὐκ οἶδα· ὡσανεὶ ἐλε-
γεν, οὐδὲν γὰρ τῦτο λέγω πρὸς, οὐδὲ ἀποφαίνομαι τίος· ἐκεῖνο μέντοι οἶδα σαφῶς, καὶ
διϊσχυρίζομαι αὐτῷ, ὅτι ἁμαρτωλὸς ὤν, οὐκ ἂν τοιαῦτα ἐποίησε. διὰ τῦτο καὶ ἀνύποπτον
ἐποίησεν ἑαυτὸν, καὶ τῶ μαρτυρείαν ἀδέκαστον, ὡς οὐκ ἐπὶ χαριζόμενος, ἀλλ' ἀπὸ τῦ θαύ- 30
ματος μαρτυρῶν. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἠθέλησαν ἀκατάγνωτα οὐδὲ ἀνελεῖν ὁ γεγονὸς, πάλιν ὅπῃ ὁ χ. πνὰς κίνει
πεσόντες ἔρχονται, Ⓦ τρόπον τῆς θεραπείας πειράζομενοι, καθάπερ "λυπὲς ἦσαν ἀ- ἦσαν ἀσφα-
σφαλῶς" πεφευγότες πάντοθεν διερευνώμενοι, καὶ νῦν μὲν ὧδε, νῦν δὲ ἐκεῖσε ἐχόντες· καὶ λῶς συλλογι-
ὅπῃ τὰς πεσόντες ἔρχονται λόγους, ἵνα πάλιν σαθροὺς αὐτὰς ποιήσωσι δι' ὧν συνεχῶς ἐρωτῶσι, σάμενον πά-
καὶ λέγουσι· ντα.

26 Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Τί ὅτι; ἐκεῖνος; νικήσας αὐτὰς χ. καμάθιλα
καὶ καταβαλὼν, οὐκ ἔτι λοιπὸν ὑφειμένως ἀμφιλέγεται. ἕως μὲν γὰρ ὁ θαύμα ἀξέτασε- 35
ως ἐδεῖτο καὶ ἐλέγχου, πᾶν εἶχετο τῶ ἀποδεῖξαι τὸ θεσπεσιώτατον φθεγγόμενος. ὅτῳ δὲ εἶ-
λε καὶ σύγκρισιν νίκῃ λαμπρᾷ, θαῤῥῶν ἐπεμβαίνει αὐτοῖς λοιπὸν καὶ τί φησιν;

27 Εἶπον ὑμῖν ἅπαξ, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦσαι;

Εἶδες παῤῥησίαν ἐπαίτου πρὸς ἄνδρας γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους; οὕτως ἰσχυρὴ ἡ 40
ἀλήθεια, ὕτως ἀσθενὲς τὸ ψεῦδος. ἐκεῖνο μὲν γὰρ, καὶ τῶν τυχόντων ὑπολαβόντα, λαμπρὸς
αὐτὸς ἀποφαίνει· τῦτο δὲ, καὶ μετὰ τῶν ἰσχυρῶν ἦ, ἀσθενεῖς αὐτὸς δείκνυσιν. ὃ δὲ λέγει, τοι-
οῦτόν ἐστιν· ἃ πεσέχετε τοῖς λεγομένοις διὰ τῦτο οὐκ ἔτι ἐρῶ, οὐδὲ ἀποκρινοῦμαι ζωνε-
χῶς ὑμῖν ἐρωτῶσιν εἰκῇ, καὶ ἃ οὐ γὰρ τῦ μαθεῖν βεβαιώσεως ἀκούσας, ἀλλὰ γὰρ τῦ τοῖς

λεγομένοις

γὰρ ἐπεχείρησαν διὰ τούτου τοῦ ῥήματος καταβαλεῖν αὐτόν, λέγοντες· πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; τούτοις, μηδεμίαν πονηρίαν γὰρ ἀλλαχοῦ μηδὲν ἔχοντες ὑπόσκηψαι, τῷ ῥήματι τῆς θεραπείας ἐπηρεάζειν ὑπιχνοῦσι, λέγοντες· Οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ. Καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, οὐδὲν ἔχοντες εἰπεῖν, ὅτι τῇ χειρὶ καταφώνησιν, λέγοντες, ὅτι λύει τὸ σάββατον· καὶ πάλιν, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. ἐγὼ μὲν φοιτᾶν ὑμᾶς καὶ ἑτοίμους ἦναι ὑπολαμβάνω τῷ αὐτῷ περιπεσεῖσθαι, μετὰ πάσης ἀκριβείας, λέγων· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ οὐδεὶς ἐφθέγξατο, οὐδὲ εἶπεν, ὅτι βλασφημεῖς, ἀναμάρτητον λέγων σεαυτόν. κἂν τοίνυν εἰ εἶχον εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἐσίγησαν. οἱ γὰρ διὰ τοῦ ἀκούσαι, ὅτι παρὰ τοῦ Ἀβραάμ ἐστι, λιθάσαντες αὐτόν, καὶ εἰπόντες, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑαυτὸν μὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀκηδιῶντες εἶναι δυσφοίτους ἦσαν. τί οὖν τοιαῦτα σημεῖα παρέπεμπε, ἵνα μὴ ἐπιτεθῶσιν, οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ μὴ τηρεῖν τὸ σάββατον λέγοντες, εἰ σκιαὶ μόνῳ εἶχον ἐγκλήματος, οὐκ ἂν παρέδραμον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο ἁμαρτωλὸν καλοῦσι, διότι τὸ σάββατον ἐδόκει λύειν, καὶ τοῦτο ἔωλον ἐφαίνη τὸ ἔγκλημα, πῶν μετὰ αὐτῶν τεταγμένων ψυχρότητα πολλὴν καὶ μικροψυχίαν καταγνόντων αὐτῶν. πάντοθεν οἶπον συμπεδιαθέντες, ἐφ' ἕτερον ἦλθον λοιπὸν διαιμωτότερον καὶ ἀπαμφότερον. ποῖον δή τοῦτο; οὐκ ἐπὶς θυσάν, φησί, ὅτι ἰῶ τυφλὸς καὶ ἀνέβλεψε. πῶς οὖν ἐξεκάλεσαν ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ; ἢ δῆλον, ὅτι ὡς πιστεύσαντες. πῶς δ' ἂν προσείχετε τῷ πολλῷ λαῷ; τίς γένοιτο τοῖς εἰδόσιν αὐτόν; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, πάντα μὲν τὸ ψεῦδος ἑαυτῷ μὴ προσαπίπτει, δι' ὧν ἐπηρεάζει τῇ ἀληθείᾳ δόκει. τὸ δὲ ἀληθὲς λαμπρότερον ἐμφαίνει. ὁ δὴ καὶ νῦν γέγονεν. ἵνα γὰρ μή τις λέγοι, ὅτι οὐδὲν ἀκριβὲς εἶπον οἱ γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτόν, ἀλλὰ πλημμελίζουσιν, ἄγουσιν εἰς μέσον τοὺς γονεῖς, δι' ὧν ἐποίουν ἄκοντες, τὸ τεθνημένον ἀληθὲς δεικνύοντες. καὶ γὰρ ὅτι μάλιστα πάντων τὸ τέκνον πίστις δηλοῖ τὸ ἑαυτῶν. ὅπερ δὲ αὖ κατανοῆσαι οὐκ ἴσχυσαν, διὰ τοῦτο πάσης παρρησίας τὸ διερεθίζον κρύπτουσι, ἀπὸ τῶν γονέων προσδέχων πτοῆσαι τὸν λαόν. καὶ ὅρα τῆς ἐρωτήσεως τὴν κακίαν. τί γὰρ φησι; φήσαντες αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον, ὥστε εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν, μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος καὶ τοῦ θυμοῦ προσάγουσι τὸν λόγον.

19 Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν; Καὶ οὐκ εἶπαν, ὁ ποτὲ τυφλός· ἀλλὰ πῶς;

Ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη,

Ὡσανεὶ καὶ συγγενῶν αὐτῶν, καὶ τοῦ Χριστοῦ συγκρουόντων. ὦ μιαροὶ καὶ παμμίαροι· καὶ πῶς δὴ ἔλεγεν πατὴρ τοιαῦτα κατανοήσασθαι παιδός; μενοῦνγε λέγουσιν, ὃν ὑμεῖς ἐποιήσατε τυφλόν· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ διεδώκατε πάντα χρόνον λόγον.

Πῶς οὖν βλέπει νῦν; Ὢ τῆς φύσεως. ὑμῶν, φησίν, ὅτι τὸ σκαμμα καὶ ἡ κατασκευή. δύο γὰρ τούτοις αὖ εἰς αἴρησιν ἄγειν ὑπεχείρουν, τό τε εἰπεῖν, ὃν ὑμεῖς λέγετε, καὶ τὸ εἰπεῖν, πῶς οὖν βλέπει ἄρτι; τοιῶν τοίνυν ἐρωτήσεων γενομένων, εἰ υἱὸς αὐτὸν ἰῶ, εἰ τυφλὸς ἰῶ, καὶ πῶς ἀνέβλεψε, τὰς δύο μόνας ὁμολογοῦσι, τὴν δὲ τρίτην ἀπεσιώπησαν. καὶ τοῦτο μὲν γὰρ τῆς ἀληθείας γέγονεν, ὥστε μηδένα ἄλλον, ἀλλὰ τὸν τεθεραπευμένον, καὶ ἀξιόπιστον ὄντα, ταῦτα ὁμολογεῖν. πῶς γὰρ δὴ ἐφείσαντο οἱ γονεῖς, καὶ ὧν ἤδεσαν ἵνα σιγήσαντες διὰ τὸν Ἰουδαίων φόβον τὸν Ἰουδαίων; τί γὰρ φασιν;

20 Οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, ἡμεῖς οἴδαμεν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη·

21 Πῶς δὲ νῦν βλέπει, ἢ τίς ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λόγον λαλήσει. Ἀξιόπιστον αὐτὸν ποιήσαντες, ὅτε προσῆτησαντο· οὐκ ἔστι παιδίον, φησίν, οὐδὲ ἀτελής, ἀλλ' ἱκανὸς ἑαυτῷ μαρτυρῆσαι.

22 Ταῦτα δὲ εἶπον διὰ τὸν Ἰουδαίων. Ὅρα πῶς πάλιν τὴν δόξαν αὐτῷ ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ τὴν γνώμην εἰς μέσον ἄγει. Ταῦτα λέγω διὰ τὸ ῥῆμα οὐκ ἴσχυσε, ὃ ἔμπροσθεν ἔλεγον εἰπόντες, ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖ τῷ Θεῷ· ὅτι εἰ καὶ τῆς γνώμης

Ρω. 16. 13. ἓ πρ̃ φήτους πρ̃ εσβυτ. Περισσόμφοι γὰρ, φησι, καλῶ, ὑ μόνον ἀνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἀνώπιον ἀγγέλων. πάντα τοίνυν ποιῶ, ὥστε μὴ σκανδαλισθῆναί τ πλησίον. βίος γὰρ καὶ σφοδρὰ ὀργὴς ἢ, σκάνδαλον ἑτέρους πρ̃ ἔχων, ὃ πάνυ ἀπώλεσε. ἓ πῶς ἂν τὸ ἐρῶν βίον σκανδαλίσαι; ὅταν ἡ ζωὴ σία τῆ ὀρθῶν ποιῇ αὐτῶ θεωρῆ δόξαν. ἐπισθὰ γὰρ θαῤῥοῦντες ἑαυτοῖς ζωώμεν τοῖς ποιήσεσι, καὶ αὐτοὶ μὴ βλαβώμεν, ἑτέρους ἐσκανδαλίσαμεν. ταῦτα ἢ ἀγάθεια ἢ ζωὴ λέγω ἢ πρ̃ φήτου, καταλιμπάνων αὐτῆ τὴν ζωὴν δότ μὴ ἀκριβείας ἐδέησεν ὅσα σκῶλον ἔχει καλά. ἐγὼ μὲν γὰρ ὀφείλω ἐπανορθώσω ποιῆσαι, ὀφεῖλε ἄλλος ἴσως τὴν τελειοτέραν· ὁ δ ἀφελέστερος ἀδελφός, ἐπὶ τῷ σὺν θεῷ βλαφῆναι τελευτήσῃ· δῆλον ἢ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου θεωρήσει. καὶ οὕτω μὴ βλαφθῇ· ἀλλ' ὁ ἕλλην θεβλαφθήσεται. ὁ δ Παῦλος σκέλθυσιν ἀπροσκόπτους εἶναι Ἰουδαίοις ἓ ἕλλησι ἢ τῇ σκλησίᾳ τ Θεοῦ. ἐγὼ ποιήσω ὀφείλω καὶ τὴν πρ̃ φήτου (ἀγαπῶ γὰρ τὸν πρ̃ φήτην· ἡ δ ἀγάπη ἢ λησίζεται ὃ κακόν) ἐγὼ σφόδρα ἐραστὴς εἰμὶ τῆς πολιτείας ταύτης, ἢ ὀφείλω λογίσασθαί π δύναμαι ἄτοπον. πῶς τὰς ἔξω πείσω μὴ δῆλον γὰρ κἀκείνων ποιῆσαι θεσίαν. ὅταν τοίνυν ἓαυτοὺς οἰκονομῶμεν, ἵνα μηδὲ τὴν ἀπίστων τὴν ἔχῃ καθ' ἡμῶν δικαίαν ἀρχὴν λαβεῖν. ὥσπερ γὰρ ⓐ βίοι ὀργὴν ἐπιδεικνύμενοι, δοξάζουσι τ Θεόν· ὅτως ⓐ τ ἐναντίον, βλασφημεῖσθαι θεσκευάζουσι. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τινας τοιούτους ἐν πρ̃ ἡμῖν, ἀλλ' ὅτω λάμψαι τὰ ἔργα ἡμῶν, ὥστε δοξασθῆναι τ πατέρα ἡμῶν τ ἐν τοῖς ὐρανοῖς, ἢ τῆς πρ̃ αὐτὸν δόξης ἡμᾶς ἀπολαῦσαι· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ἰησ̃ Χριστ̃, δι' οὗ καὶ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ιζ. 17 ΛΕΓΟΥΣΙ ΤΩ ΤΥΦΛΩ ΠΑΛΙΝ· ΣΥ ΤΙ ΛΕΓΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ὅτι ἠνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δ ἔφη, ὅτι προφήτης ἐστί. 18 Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν ⓐ Ἰουδαῖοι.

ΤΑς γραφὰς οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ πρ̃ χείρους ἐπείας ἔχει, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας ἁπάσης, ὥστε μὴ συμπεσίζεσθαι. ἢ γὰρ κἀγὼ εἰκότως ἂν τις εἰπεῖν ἔχοι πρὸς αὐτούς· Διατί, φησὶν, εἰπόντες, οὐκ ἔστι οὗτος παρὰ Θεοῦ ὅτι ὃ σάββατον οὐ τηρῇ, λέγουσιν αὐτῷ· σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἢ οὐκ εἶπεν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, πρέλυσε τὸ σάββατον, ἀλλὰ τὸ τ ἀπλεστέρας τοῦ αἰτήματος πρέλαβον. τί οὖν ὅτι εἰπεῖν; οὐκ εἰσὶν αὐτοὶ οἱ λέγοντες, οὐκ ἔστιν οὗτος παρὰ Θεοῦ ἀλλ' οἱ φαρισαῖοι ἀπ' αὐτῶν, οἱ δ εἶπον, ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς δύναται τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; ἐκεῖνοι γὰρ αὐτοὺς ὑπεστομοῦσαν πλέον, ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτοῖς συνηγορεῖν τῷ Χριστῷ, τ λαὸν ἀπατᾶν ὡς αὐτὸ ποιοῦντα εἰς μέσον ἄγοντι καὶ ἐρωτῶντι. ὅρα τοίνυν ὃ πάντος τ σοφίαν. ἀπήντα, φησὶ, τῶν ζωηροτέρως φθεγγομένων. καὶ θεῶτον μὲν φησι, ὅτι προφήτης ἐστί, ἓ δ' κατηγόρουν αὐτῶν τῶν διεστραμμένων Ἰουδαίων· τὸν κρίσιν τῶν ἀπλεστέρων καὶ λέγοντα τοῖς ἀπ' αὐτοῦ ὑπεναντίον ἐστὶ θεὸς τοῦ Θεοῦ, τὸ σάββατον ὑ τηρῶν. ἀλλ' ἔλεγε, ὅτι προφήτης ἐστί.

Καὶ οὐκ ἐπίστευσαν ὅτι τυφλὸς ἦν ἢ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτε ἐφώνησαν οὗτον τοὺς γονεῖς αὐτοῦ

Καὶ σκόπει πόσους ἔχοντας ὑπεχέσεως τὸ θαῦμα συνιστάσας ἢ ἀνέλῃ· ἀλλ' αὐτοπάθειαν ἀληθείας ἡ φύσις, δι' ὧν δοκεῖ θεῖναι τὴν αἰτίαν ὑπεξουλοῦσθαι. ἀλλὰ τέτων ἀμφοτέρων ἔξω· ἀλλὰ τούτων λήμψει, δι' ὧν συνιστάζεται. εἰ γὰρ μὴ ταῦτα ἐγένετο, καὶ κατηγορίαν θεῖναι τοῖς πολλοῖς τὸ θαῦμα. νυνὶ δ ὡς αὐτοδιδάκτους γενομένους τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καὶ πάντα θεάσεσι, ἢ οὐκ ἂν ἑτέρως ἐπείσαν, εἰ μὴ γὰρ τὸ Χριστοῦ πάντα ἐστὶν

ν. ἐμοί πλήν. καὶ γὰρ ἀρχοντες ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλ' οὐ δι' ἀξίας εἰς ἀπιστίαν ἐπιστεῦον. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ⓐ πολλοὶ τῶν Φαρισαίων εἰς αὐτὸν ἦσαν εἰς αὐτὸν· ἀλλ' οὐχ ὡμολόγουν δέ. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις πολλοὶ ἐπίστευσαν, ἀλλ' οὐκ ἐφανέρουν· διὰ τὸν Ἰουδαϊσμὸν γὰρ εἰς τὴν Συναγωγὴν εἰς αὐτὸν ἦσαν. οἱ δὲ ἄρχοντες μᾶλλον ἐδόξαζον ἀνθρώπους, διὰ τὸ ἀγαπᾶν ἐξουσίαν παρ' αὐτῶν. τοὺς μὲν γὰρ φιλαρχίας καὶ τιμῆς, τοὺς δὲ δειλίας εἶναι ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς δικαίους τιμῶσιν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀνθρώπων μᾶλλον ἐδόξαζον, ἢ τὸν Θεόν· ἐπεὶ τοὺς μὲν ζητοῦντες ἀδίκως, τὸν Θεὸν ἐλεγμὸν εἶχον· ⓑ οἱ τυφλοὶ δηλονότι, ἢ διὰ τὸν Θεόν, ἢ διὰ τὸ ἀβέλτερον μὴ τιμᾶν. τοὺς γὰρ αὐτὰ ταῦτα ποιοῦντας, ἢ καὶ ἀνθρώπους τιμᾶν σημεῖα οὐ δικαίας τινὸς ἐκείνοις ἦν οὖν κακεῖνος τὸ γεγονὸς πιστεῦσαι, τὸν δεκτὸν εἶχον ἐν ἀβελτερίᾳ ἀφθέγκτους εἰς ἀπιστίαν. οὐ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι οὐ τὸ σαββατον τηρεῖ, ἀλλ' ὅτι τὸ ἄβεβαιον οὐ τιμᾷ· οὐκ εἰς πάλιν ἀξιοῦσθαι. δῆλον γὰρ ἐπὶ τῷ ἔργῳ τὸν τὸ σαββατον οὐ λύοντα, ἀπὸ τῶν σημείων τῶν ἐναντίων καὶ εἰκότως ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ αὐτὸν εἰδέναι εἶχον. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἀλλ' ἀπολογήσασθαι, ὅτι τὸν σαββατον κύριος ἦν, ἐξ αὐτοῦ αὐτὸ ποιοῦντα. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐπῆν τῷ γνώμῃ. δοῦλος μὲν γὰρ τὸ ἐπίταγμα, ἀφ' ἑαυτοῦ ἔφερεν, φιλεραῖς εἰπεῖν, ἀλλ' εἰς ἀμφισβήτησιν· οἱ δὲ ἀπιστοῦντες, οἱ δὲ φιλαρχίαν. ἀπιστίας. Τὸν τὸ σημεῖον ποιήσαντα οὐκ ἀπ' ἀνθρώπου ἦν. εἶτα ἀρχοντες καὶ ⓒ Φαρισαῖοι ἀγαθὸν ἦν· ἀλλ' οὐχί, ἀλλ', ἀπατᾶ πως, ὡσανεὶ πάσης τοῦ ⓓ ἀρχοντος χεῖρον τὸ ὑπεροπτικὸν· ἀλλὰ μὴ ἐν ἁμαρτίαις πάλαι, ὅτε ἐτέλουν τὰ ἐναντία, ἀλλὰ τοῖς Φαρισαίοις ἐπακολουθοῦσι. ὡς ἐπὶ τῶν ἀπεχθήσαι, ταχέως δὲ τὸν ἀληθῆ ἐπέγνωσαν. εὖ γὰρ ἐθαυμάσθη καλῶς. Μκ 7. 1. λέγω· Οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μαχαίραν. εὖ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς καλῆς Ζωοποιοῦ. ἐν γὰρ ⓔ πυρὶ τὸν ὁμοιότητας, ὡς συμφέρουσι τοῖς ἐμοῖς ἐμοὶ καὶ ἐμοὶ Κακῶς ὡμοιώσαν, ἀλλὰ τοῦτο καλῶς ἐδόξασαν τὸν Ἰούδαν ὡμοιώσαν τῷ τῶν καλῶν. ἐστὶν οὖν θαυμάσαι καλῶς, ἢ ἐστὶν ὡμοιῶσαι κακῶς. Ἀλλὰ τοῦτο φησὶν ὁ Κύριος, ὅτι σκανδαλίζῃ σι, ἐκκόψει αὐτὸν· εἰ δὲ πους σκανδαλίζει αὐτόν. Ματθ. κθ. ἐστὶ δὲ καὶ ἐν καλῇ ζωοποιοῦντι, ὡς πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ φίλων κακῶς ἐνεμείναμεν ὡμοίωσα καλοῖς, ὥσπερ οὖν οὐδὲ πάμπαν ἐν ἀφέσει κακῶν.

Τ[ΟΥ] ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΟΜΙΛΙΑ ΙΑ΄. ΗΘΙΚΟΝ

Τ[ὸ] ἵνα, ἵνα φανερὸν ποιήσῃς, ἢ διὰ κακίαν ἀγαπᾷς. Εἰ γὰρ ὁ τοὺς μὲν ὅλως ἔχειν ἐκκοπῆναι, φείδεσθαι μὴ δὲ τὸν λοιπὸν τοῦ αὐτοῦ λύμαν ἐποιεῖτο τοῦτο ἐκείνου κατάγνωσις, ἀλλὰ τὸν λοιπὸν ἀφελεῖν ἐκ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ζώντων καὶ ἐπὶ κακίᾳ τοῦτο ἀφεῖναι δυναμένων. εἰ γὰρ διὰ μίαν καὶ ἑνὸς ἁμαρτίαν, ἢ διὰ μὴ ἀφελεῖν, πάντα ποιῇ χρὴ ἀφελεῖν, μᾶλλον ἀφέλῃται. ἢ ἡμᾶς ἀφελεῖν, ἐκκόπτειν δὲ μᾶλλον ἀφεῖς δὲ μᾶλλον ἐπὶ πολλοῖς καὶ πολλάκις γὰρ ὅταν κερδάνωμεν μᾶλλον. διὰ τὸ Παῦλος ὅταν πρήνει λέγων Καὶ ⓕ πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. Ἰ. Κορ. ε. ιγ. ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ δὲ ἔργον τοῦτο ποιήσας. γὰρ ἐστὶν ζωοποιεῖν πονηρόν. ὅταν δὲ ἀχλὺς λοιμὸς ἅπεται, ἢ ψώρα ἀφεῖναι ἀφεῖς, πᾶς παῖσαι καὶ κατεμύθησαν, ὡς ἢ τῶν πονηρῶν κακία διδρᾶν. Εξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, Ἀ Κορ. ιε. ιγ. Ἡσ. ρα. ι. ἀφεῖναι. μικὸν πάντων ἐστὶν ἐκ μέσου. Εἰ γὰρ ὑμεῖς Φαῦλος ἔχητε ἐκκοπῆναι, ἢ ἐκ τῶν ἐξ αὐτῆς διάγοντας, ποιήσεις ὅλας. καὶ γὰρ μηδὲ ἐκ τῶν ζώντων ἐξ αὐτῆς.

τέλαμε, σὺ τοσαυτάνδρας μὴ πολλῆς τῆς οὐσίας θεραπεύων, καὶ τοσοῦτον σὺ Ιουδαίους ὠφελῶν; ὅτι ὁ σὺν λαμπροῖς, σὺν τοῖς φίλοις, σὺν τοῖς ἄρχουσι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀσήμοις τῆς αὐτῆς ἠξίωσε προνοίας. καὶ γὰρ ὅτι σωτηρία πάντων ἀφῆκε. ὃ δὲ ὅτι τοῦ τυφλοῦ γέγονε, τοῦτο καὶ ὅτι τότε ἔλεγε. ὅτε γὰρ ἐκεῖνος ἤδει τίς ὅστιν ὁ θεραπεύσας αὐτόν, ὅτε οὐκ. ἐγίνετο δὲ τοῦτο διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Χριστοῦ. ἀνεχώρει δὲ ἀεὶ θεραπεύων ὁ Ιησοῦς, ὥστε πᾶσαν ἀσφάλειαν περιαιρεῖσθαι τῶν σημείων. ⓐ γὰρ μὴ εἰδότες αὐτὸν ὅστις ἐστί, πῶς ἂν ἐπείσαντο αὐτῷ; οὐ συγκατισχύσαντα τὰ γεγονότα; οὐδὲ γὰρ τῶν παρόντων ἦν οὗτος, ἀλλὰ τῶν καθημένων παρὰ τοῖς ὁδοῖς. ἀμφισβητούντων δὲ πάντων περὶ αὐτοῦ, τί φησιν ἐκεῖνος; Ἐγώ εἰμι. Οὐκ ἠρκέσθη τῇ φωνῇ, οὐδὲ ἔδωκε τὸ δηλοῦν ⓦ θυμοῖ, οὐδὲ προτρέπεται δεῖξαι ἑαυτόν, ἵνα κηρύξῃ ⓦ διεργέτην.

10 Λέγουσιν αὐτῷ· πῶς ἀνεῴχθησάν σου ⓐ ὀφθαλμοί; 11 Λέγει ἐκεῖνος· ἄνθρωπος λεγόμενος Ιησοῦς. Τί λέγεις; ἄνθρωπος τοιαῦτα ἐργάζεται; ἀλλ' οὐδὲν μέγα τέως ἦν περὶ αὐτοῦ. ἄνθρωπος λεγόμενος Ιησοῦς Ἐποίησε πηλόν, καὶ ἐπέχρισέν.

Οὐκ οἶδα πῶς ἀληθῆ ὄντα. οὐκ εἶπε πόθεν ἐποίησεν· ὁ γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅ λέγει. οὐδὲ γὰρ εἶδεν ὅτι χαμαὶ ἔπτυσεν· ὅτι δὲ ἐπέχρισε, δῆλον ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐμαθήκει καὶ τῆς ἁφῆς.

Καὶ εἶπέ μοι· ὕπαγε νίψαι εἰς τὸν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ. Καὶ τοῦτο ἡ ἀκοὴ ἐμαρτύρησε. καὶ πόθεν ἐπιγέγνωσκεν αὐτοῦ τὸν φωνὸν; ἀπὸ τῆς ἀναλέξεως τῆς πρὸς σὺν μαθηταί. καὶ ταῦτα λέγων ἅπαντα, καὶ τὸν δῆλον τῶν ἔργων μαρτυρεῖν λαβών, ⓦ ἔσπευδεν εἰπεῖν ὅ δύναται. Εἰ δὲ ὅτι τῶν αἰσθητῶν καὶ φιλοσοφουμένων πίστεως δεῖ, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν ἀοράτων. 12 Λέγουσιν αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει· οὐκ οἶδα.

Ἐλεγον δὲ τοῦτο, ὃ ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος, φοιτῶντες ἤδη κατ' αὐτόν. θέα δὲ τὸν Χριστοῦ ὃ ἀκέραστον, πῶς ὁ πρῶτος τοῖς θεραπευομένοις. ὁ γὰρ δόξαν καρπώσασθαι ἐβούλετο, σὺν ἐκλαγωγεῖν, σὺν ὑπεισέκυσθαι. ὅσα πῶς ἅπαντα φιλοσόφως ἀπεκείνετο ὁ τυφλός. ἐβούλοντο μὲν οὖν ⓦ Χριστὸν ὑπρῆναι, ὥστε αὐτὸν ἀγαγεῖν πρὸς σὺν ἱερεῖς· ὁπῆρ δὲ σὺκ ἐπέτυχον, ἄγουσι ⓦ τυφλὸν πρὸς σὺν Φαρισαίους, ὡς σφοδρότερον ἐρωτήσοντας. διὰ γὰρ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπεσημήνατο, ὅτι Σάββατον ἦν, ἵνα τὸν ποιητὴν αὐτῶν νόμων ἐνδείξηται, καὶ τὸν αἰτίαν, δι' ὃν ἐζήτουν, ὡς παθεῖν δῆθεν ὑπείκοντες, καὶ δυναμένου ὃ θαῦμα διαβαλεῖν, διὰ τῆς δοκούσης εἶναι τοῦ νόμου πρόφασιν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ εὐθέως ἰδόντας αὐτὸν μηδὲν ἄλλο εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ, πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; καὶ ὅσα πῶς λέγουσιν. ὁ γὰρ εἶπον, πῶς ἀνέβλεψας, ἀλλά, πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; διδόντες αὐτῷ πρόφασιν τοῦ διαβαλεῖν αὐτὸν ἐπ' ἐργασίᾳ. ὁ δὲ ὡς πρὸς ἀκηκοὼς ὑποτιμᾶται φθέγγεται. ὅτε γὰρ ὃ ὅμοια εἶπον, ὅτε ὅτι εἶπέ μοι, ὕπαγε νίψαι, εὐθέως φησί·

15 Πολὺν ἐπέθηκε ὅτι τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἐνίψαμαι, καὶ βλέπω. Ὡς πολλῆς ἤδη γεγυμνωμένης διαβολῆς, καὶ κείνων εἰρηκότων· ἴδε ὁ Ιησοῦς οἷα ἐργάζεται σὺν σαββάτῳ, πολὺν χρόνον σὺ δέ μοι σκέπτει, πῶς ὁ παρατηρεῖται ὁ τυφλός. ὅτι μὲν γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἔλεγε ἀκριβῶς ἐρωτώμενος, οὐχ ὅτω μέγα ἴσως ὃ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· τὸ δὲ θαυμαστὸν ὅτι νῦν, ὅτι καὶ ἐν πλείοσι φόβου καταστάς, ὅτε ἐρίζεται, ὅτε σκυτία λέγει τοῖς περιέρχουσι. πῶν οὖν οἱ Φαρισαῖοι; μᾶλλον δὲ καὶ ⓐ ἄλλοι; ἤγαγον μὲν αὐτὸν ὡς ἐρησόμενοι, τοιαῦτα δέ, ἔπαθον ὅσα σὺκ ἐβούλοντο, καὶ ἀκελεύστερον ἔμαθον. καὶ τοῦτο πάντα χρὴ τῶν σημείων προσέχουσι· μᾶλλον δὲ σὺν τοῖς ἔξωθεν τοῦτο σαφέστερον ἀποδείξομεν. τί οὖν ⓐ Φαρισαῖοι ἔλεγον; τίνες, οὐ πάντες, ἀλλ' ⓐ ἑταμόφρονες·

16 Οὗτος ὁ ἄνθρωπος σὺκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ· ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Ὁρᾷς ὅτι ἀπὸ τῶν σημείων αἴτιον; ⓐ γὰρ τοῦτο πέμψαντες, ὥστε ἀγαγεῖν αὐτὸν, ἄκουσον τί λέγουσι τῶν, ἐπὶ

16. ἐπὶ

Τοὶς μέλλουσί τι πρὸς τῶν ἀναγινωσκομένων καρποῦσθαι, οὐδὲ τὸ μακρὸν τῶν λεγομένων ῥᾴδιον ἔχειν φησί. διὰ γὰρ τοῦτο ἐρμηνεῖαι τὰς γραφὰς ἐκελεύσθημεν· ὅπερ δοκεῖ τὰ πολλά, κἂν ποτε αὐτὸ ἕν τι δύσκολον, πολλῷ ἐν ῥᾳδίῳ διαφόρῳ ἔχειν ἀποκεκρυμμένῳ. ὅρα γὰρ οἷ ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. τοιοῦτα γὰρ εἰπών, φησι, ἔπτυσε χαμαί. ποῖα τοιαῦτα; ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι διὰ μὲ ἐργάζεται τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ὁ εὐαγγελιστής, καὶ ἐπήγαγε ὅτι ἔπτυσεν· ἀλλὰ δηλοῖ ὅτι Ⓦ λόγῳ διὰ τῶν ἔργων ἐβεβαίωσατο. καὶ διὰ τί μὴ ὕδατι κέχρηται, ἀλλὰ πτύσματι εἰς Ⓦ πηλόν; ἔμελλεν αὐτὸν πέμπειν εἰς Ⓦ Σιλωάμ. ἵν' οὖν μηδὲν ὑποτραφῇ τῇ πηγῇ, ἀλλὰ μάθῃς ὅτι ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἐξελθοῦσα δυνάμις αὐτὴ καὶ διέπλασε, καὶ ἀνέῳξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔπτυσε χαμαί. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαινόμενος ἔλεγε, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος. εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ τῆς γῆς εἶ τὸ κατόρθωμα, ἐκέλευσε νίψασθαι. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ αὐτέως τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι Ⓦ Σιλωὰμ ἔπεμψεν; ἵνα μάθῃς τοῦ τυφλοῦ τὴν πίστιν, [καὶ] ἵνα ὑποτιμισθῇ τῶν Ιουδαίων ἡ ἀγνωμοσύνη. εἰκὸς γὰρ ἦν ἀπόντας ὁρᾶν αὐτὸν ἀπιόντα, Ⓦ πηλὸν ἔχοντα ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοὺς κεχρισμένον. τῷ γὰρ παραδόξῳ πολλὰς αἱ ἐπέστρεψε πρὸς ἑαυτὸν, τούς τε εἰδότας αὐτὸν, τούς τε ἀγνοοῦντας, καὶ μετ' ἀκριβείας αὖ αὐτῷ προσέχον. ὅπερ γὰρ οὐκ εὔκολον τυφλὸν ἀναβλέψαντα γνωρίσαι, πολλοὺς ποιῇ γνώσεσθαι μάρτυρας διὰ μακρᾶς τῆς ὁδοῦ, καὶ ἀκριβοῦς θεραπείας τῷ παραδόξῳ τῆς θεᾶς, ἵνα προσεκλιχώρησε γνώμοσι, μήκετι δυσὶν ἢ λέγω, ἀλλ' ὅτι, οὐκ ἔστιν ἀριθμός. προσὸς ἦ τούτοις, καὶ ἐκεῖνο βλέπε καταπλήττον, ὅτι οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ νόμου καὶ τῆς παλαιᾶς, πέμπων εἰς τὴν Σιλωάμ. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο λοιπὸν ὑποπτεῦσαι ἐῶν, μή ὁ Σιλωὰμ λάβῃ τινὰ δόξαν. καὶ γὰρ πολλοὶ πολλάκις ἐκεῖ τοῦ ὀφθαλμοὺς ἀπενίψαντο, οὐδενὸς ἀπολαύσαντες τοιούτου. καὶ ἐκεῖ γὰρ ἡ δυνάμις ἐῶ τοῦ Χριστοῦ, ἡ πρώτα ἐργαζομένη. διὰ τοῦτο καὶ τινὶ ἑρμηνείαν ἡμῖν προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστής. εἰπὼν γὰρ, εἰς Ⓦ Σιλωάμ, προσέθηκεν, ὅ ἐστιν ἀπεσταλμένος· ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἐθεραπεύσε, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι· Επιον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ὥσπερ οὖν πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς πνευματικὴ· οὕτω καὶ Σιλωὰμ ἦν πνευματικός. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τὸ ἀληθὲς τῆς τοῦ ὕδατος παρουσίας αἰνίττεσθαι μυστήριον ἡμῖν ἀπορρηθέν. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ ἀπροσδόκητον τῆς ὑποφανείας καὶ πρὸ ἐλπίδα πᾶσαν. ἀλλ' ὅρα τοῦ τυφλοῦ τὴν γνώμην τὴν πρὸς πρᾶγμα ἀπαράσκευον. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰ ὅλως ὁ πηλός ἐστιν, ἢ τὸ πτύσμα τὸ προσέχον τοῦ ὀφθαλμοῖς, τί μοι χρεία τοῦ Σιλωάμ; εἰ δὲ χρεία τοῦ Σιλωάμ, τίς χρεία τοῦ πηλοῦ; τίνος ἕνεκεν ἐζήτησεν; τίνος ἕνεκεν νίψασθαι ἐκέλευσεν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσατο· ἀλλὰ πρὸς ἓν πρᾶγμα σκοπὸν μόνον, ἀπιστα πείθεσθαι ᾧ κελεύοντι, καὶ οὐδὲν αὐτοῦ τῶν γινομένων ἐσκανδάλιζεν. εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς οὖν ἀνέβλεψεν ἀποπλυθεὶς Ⓦ πηλοῦ; οὐδὲν ἄλλο ἀκούσεται πρὸς ἡμῶν, ἢ ὅτι τὸ θέσπιον οὐκ ἴσμεν. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν; οὐδὲ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ἠπίστατο, οὐδὲ αὐτὸς ὁ τεθεραπευμένος· ἀλλὰ τὸ μὲν γεγονὸς οἶδε, τὸν δὲ τρόπον καταλαβεῖν οὐ δυνατόν. τοῦτο δὲ καὶ ἐρωτώμενος ἔλεγε· ὅτι πηλὸν ἐπέθηκεν ὁπὸ τοῦ ὀφθαλμούς μου, καὶ ἐνίψαμην, καὶ βλέπω. πῶς δὲ τοῦτο γέγονεν, οὐκ ἔχει λέγειν, κἂν μυριάκις ἐρωτήσωσιν.

8 Οἱ οὖν γείτονες, φησι, καὶ Ⓐ θεωροῦντες αὐτὸν ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτης; 9 Αλλοι ἔλεγον· οὗτος ἐστι. Τὸ γὰρ παράδοξον οὐ γεγλυμμένου, καὶ εἰς ἀπιστίαν αὖθις ἦγε· κἂν ποτε τοσούτων οἰκειομηδένων ὥστε μὴ ἀπιστῆσαι. οἱ δὲ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτης; βαθμὸς τῆς Θεοῦ φιλανθρωπίας, ποῦ καταβαίνει,

τὴν ἀθλιότητα ἐκείνης τῆς μυρμυγῆς, ὅτε οὐδὲ φαίνεται. Εἰ δὲ πῶ γὰρ τῶν φωτεινῶν ἔχει οἰκίας ἡ θάλασσα μυρία δαπανήματα χρήματα, οἰκοδομοῦντες, ἃ λαμπρῶς ἡμῖν οἰκίας ἐν οὐρανοῖς οἰκοδομηθῆναι, ἵνα τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἀπόρρητον. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ μάχαι καὶ φιλονεικίαι καὶ ὄρων καὶ τοίχων ἐκεῖ οὐδὲν πειθανὸν ἔστιν· ὁ φθόνος, ὁ βασκανία· ὁδὲ φιλοτιμήσεται τις ἡμῖν καὶ ὁροθεσίων. καὶ ταύτην μὲν ἀπολιπεῖν ἀνάγκη πάντως, ἐκείνην δὲ συμπεριλαμβάνει διηνεκῶς· ἐν ταύτῃ μὲν ἀνάγκη σαθρὸν ὄντα τῷ χρόνῳ καὶ μείωσιν ὑποκεῖσθαι βλαβεῖσαν, ἐκείνην δὲ μένειν ἀγήρω διηνεκῶς· ἐν ταύτῃ μὲν ὁ πένης ἀνάγκη οἰκοδομεῖν, ἐκείνῃ δέ ἐστι καὶ δύο ὁλοκλήρους οἰκοδομῆσαι, καθάπερ ἡ χήρα. διὰ ταῦτα ἀποπήδημι, ὅπως, τοσούτων ἡμῖν προκειμένων ἀγαθῶν, ῥᾳθυμοῦμεν, ὀλιγωρῶμεν· ἐν ὅπως μὴ ἐν ταύτῃ λαμπρὰς θησόμεθα οἰκίας, ἅπαντα περιπόμεθα· ὅπως ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ μικρὸν κτησώμεθα καταγώγιον, ἀνεμιαύμεθα, ἀναψυχόμεθα. εἰπέ μοι· ποῦ ἐβούλετο οἰκίαν ἔχειν ἐν ταύτῃ; ἔρημος ἢ ἐν ἐρημίᾳ, ἢ ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν μικρῶν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλ' ἐν τῇ βασιλικωτάτῃ καὶ μεγάλῃ, ἵνα πλείονα ἡ ἐμπορεία, ἵνα μείζων ἡ περιφάνεια. ἐγὼ δέ σε εἰς πόλιν ἄγω τοιαύτην, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός· ἐκεῖ καὶ καλῶς κτίζειν τε καὶ οἰκοδομεῖν, δι' ἐλαττόνων χρημάτων, [δι' ἐλαττόνος πόνου.] ἐκείνην τὴν οἰκίαν τὴν πέντε οἰκοδομοῦσιν αἱ χεῖρες, καὶ ὅτι μάλιστά ἐστιν οἰκοδομή· ὡς τά γε νῦν γινόμενα ἑκάστης αἰσίας καὶ γὰρ εἴ τις σε εἰς Περσικὴν ἤγαγε γῆν, ὀφόμενον τὰ ἐκεῖ, καὶ ἐπιμήξαντα εἶτα ἐκέλευσεν οἰκίας δείμασθαι, ἆρα οὐκ ἂν αὐτῷ κατέγνως ἄνοιαν τὴν ἑαυτοῦ, ὡς ἀκάρπου δαπάνης κελεύοντος; πῶς οὖν ὅπου τῆς γῆς τὸν αὐτὸν ποιῇς, ἵνα μακρὸν ὕστερον ἀπολείψῃς; ἀλλὰ τοῖς παισὶν καταλείψω, φησίν. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι μακρὸν ὕστερον καταλείψουσι καὶ σέ· πολλάκις ἤδη καὶ τοῦτο συνέβη. καὶ γίνεταί σοι καὶ ἐνταῦθα τὸ παράπλημα ἀθυμίας ὑπόθεσις, ὅταν σὸν κληρονόμους καταλίπῃς μὴ ἴδῃς· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι ὑποπτεῦσαι· ἀλλ' ἀκίνητος καὶ κῆπος μένει, καί σοι καὶ τοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἐγγόνοις, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀεὶ μιμήσονται. ἐκείνης δὲ οἰκοδομῆς ὁ Χριστὸς ἐφάπτεται· ἐκείνην οἰκοδομοῦντα, οὐκ ἀνάγκη ἐπιμεληθῆναι ἐφιστάνειν, οὐδὲ φρουρεῖν, οὐδὲ μεριμνᾶν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς τὸ ἔργον ἀναδέξηται, τίς χρεία φρουρίδος; ἐκεῖνος πάντα ζωοτροφεῖ, καὶ ἀνίησιν τὴν οἰκίαν. καὶ γὰρ τοῦτο μόνον οὐκ ἔστι τὸ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι ἅπαξ αὐτὴν οἰκοδομῇ, ὡς σοὶ δοκεῖ ὅτι· μᾶλλον δὲ καὶ γὰρ τὸ δοκεῖν, καὶ γὰρ ὁ βούλεται. τεχνίτης γάρ ἐστιν ἄριστος, καὶ σφόδρα σοι κήδεται τῆς συμφερόντων. καὶ πένης ἦς, καὶ βουληθῇς οἰκοδομῆσαι τὴν οἰκίαν ταύτην, οὐ φέρει σοι φθόνον, οὐδὲ πικρὸν σοι βασκανίαν. οὐδεὶς γὰρ αὐτὴν ἐρᾷ τῶν ἐπιγείων φθονῶν, ἀλλὰ πάντες ἅπαξ ὄντες χαίρειν ἄγγελοι τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς σοῖς· οὐδεὶς αὐτὴν προεῖσθαι δυνήσεται. οὐδεὶς γὰρ αὐτὴν προῖκα τῶν τοιούτων. γείτονας ἔχῃς ἐκεῖ, οὐ λίθος, οὐ ξύλον, οὐ τοῖχος Παῦλον καὶ Πέτρον, οὐ προφήτας ἅπαντας, τοὺς μάρτυρας, τὸν δῆμον τῶν ἀγγέλων, τὸν ἀρχαγγέλων. διὰ δὴ ταῦτα πάντα, τὰ ὄντα εἰς τὰς πένητας κενώσωμεν, ἵνα ἐκείνων ἐπιτύχωμεν [τῆς σκηνῆς·] ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιζ. 6 ΤΑΥΤΑ ΕΙΠΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΕΠΤΥΣΕ ΧΑμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν· 7 Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὸν κολυμβήθρᾳ τοῦ Σιλωάμ

ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ὁ μείζονός ἐστιν ἀποδοκιμασίας, καὶ ὅπερ ὅτι τῷ Θεῷ κατὰ μικρὸν διεξηκόντων λέγω. Τίς οὖν αὐτοῖς ἐντυγχάνει λοιπὸν, ὁρῶν αὐτοὺς τὰ αὐτὰ διωκάμηλον ὥσπερ; ὁ γὰρ ἔπλασε μόνον ὀφθαλμούς, οὐδὲ ἀνέῳξεν, ἀλλὰ καὶ ὃ ὁρᾶν ἐστέρησαν· ὅπερ τις μᾶλλον ἐστὶ τοῦ τὸ ψυχικὸν ἐμφυσῆσαι. ἐκείνης γὰρ μὴ συνεργούσης, ὀφθαλμὸς, κἂν ἀπηρτισμένος ᾖ, οὐκ ἀνύει ἰδεῖ ποτε οὐδέν. ὥστε καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς ψυχῆς συνεργοῦν ἐστέρησαν, καὶ τὸ μέλος ἕδωκε πολλὰ ἔχον, καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβας, καὶ αἷμα, καὶ τἆλλα πολλὰ, ἃ ὧν σύγκειται ἡμῶν τὸ σῶμα. Ἐμὲ δὲ ἐργάζεσθαι ἕως ἡμέρα ἐστί. Τί οὖν βούλεται τὰ ῥήματα; ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει; πολλήν. ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἕως ἡμέρα ἐστὶν, ἕως ἔξεστι τοῖς ἀνθρώποις πίστιν εἰς ἐμὲ, ἕως ὁ βίος οὗτος συνέστηκε, δεῖ με ἐργάζεσθαι. Ἔρχεται νύξ, Τουτέστιν, ὁ μέλλων καιρός· Οτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. Οὐκ εἶπεν, ὅτε ἐγὼ οὐ δύναμαι ἐργάζεσθαι· ἀλλ' ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι, τουτέστιν, ὅτε οὐκ ἔτι πίστις ἐστὶν, οὔτε πόνοι, οὔτε μετάμοια. ὅτι γὰρ ἔργον τοῦτό πίστιν λέγει, λέγουσιν αὐτῷ· τί ποιήσωμεν, ἵνα ἐργασώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; λέγει, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πίστιν θῦσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. πῶς οὖν τοῦτο τὸ ἔργον οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι τότε; ὅτι ὅτε πίστις ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες ἀναγκάζονται. ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, ὅτι φιλοπονούμενος τοῦτο ποιεῖ, δείκνυσιν, ὅτι φιλονεικούμενος αὐτῷ πόνου ἐργάζεται, οὐ τοῦτο μόνον δέονται ἔχοντα πίστιν θύειν, καὶ μηκέτι διωκαμήλου ἐκεῖ καρποῦσθαι. Διὰ τοῦτο οὐδὲ παρεστηκότος τοῦ τυφλοῦ ἐποίησεν ὅπερ ἐποίησεν. ὅτι μὲν γὰρ ἄξιος ἦν θεραπεύθηναι, καὶ, εἰ ἔβλεπεν, ὅπως θύσειν ἦν καὶ παρεστήκει, καὶ, εἰ πολλάκις ἤκουσε πρότερον, νῦν δὲ ὕστερος ἦλθεν, οὐκ ἐξ ὀλιγωρίας, οὐκ ἀπιστίας, οὐκ ἀναισθησίας. καὶ γὰρ ἴσως οὐκ εἶχεν ἀνοῆσαι καὶ εἰπεῖν· τί ποτε τοῦτο ἐστί; πολὺν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε νίψαι· οὐκ ἠδυνάμην θεραπευθῆναι, εἰ τότε πέμψαι εἰς τὴν Σιλωάμ; πολλάκις ἀνέβαμεν ἐκεῖ μὴ ἑτέρων πολλῶν, εἰ οὐδενὸς ἀπήλαυσα χρηστοῦ. Εἰ ἵνα δυνάμιν εἶχε, πρὶν δὲ ἐθεράπευσεν· ὅπερ καὶ ὁ Νεεμὰν τοῖς Ⓦ Ελισαῖον ἔλεγε. καὶ γὰρ ἐκεῖνος κελευσθεὶς ἀπελθεῖν λούσασθαι εἰς Ⓦ Ιορδάνην, ἠπίστησε, καὶ ταῦτα φήμης τοσαύτης ὅσης περὶ τοῦ Ελισαίου. ἀλλ' οὐχ ὁ τυφλὸς ἠπίστησεν, οὐδὲ ἀντεῖπεν, οὐδὲ ἐλογίσατο πρὸς ἑαυτὸν, τί ποτε τοῦτο ἐστί; πηλὸν ἐχρίω ὀφθῆναι; τοῦτο πρῶσαι μᾶλλόν ἐστι. πῶς ὕστερος ἐβλέψέ ποτε; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσατο. Εἶδες πίστιν τελείαν καὶ προθυμίαν; ἔρχεται νύξ. δείκνυσι σκότος, ὅτι καὶ μετὰ Ⓦ φωτὸς μέλλει πολλοὺς καὶ ἀπαγεσθαι πολλούς. Επὶ γὰρ ἡμέρα ἐστί. Μετὰ γὰρ τοῦτο πέλαγος ἀπορίζει. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε·

5 Οταν ὦ ἐν τῷ κόσμῳ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου· Ο δὲ ἑτέρως ἔλεγε· Πίστευετε, ἕως τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστί. τί δήποτε ὁ Παῦλος νύκτα μὲν Ⓦ πρόπατορ βίου σκάλεσεν, ἐκείνου γε ἡμέραν; οὐκ ἀναπεύμενος τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγων, εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ ταῖς διανοίαις. καὶ γὰρ φησι, Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε. νύκτα γὰρ τὴν πρότερον καλεῖ πρόπατορ βίου καλεῖ, διὰ τοῦ σκότους, ἡ δὲ ἡμέρα ἡ μέλλουσα, διὰ τὸ φαιδρύνειν αὐτοὺς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὁ δὲ Χριστὸς νύκτα τὸ μέλλον καλεῖ, διὰ τὸ τῆς ἀμαρτημάτων ἀνενέργητον· ὁ δὲ Παῦλος νύκτα τὴν πρότερον βίου καλεῖ, διὰ τὸ σκότους εἶναι τοὺς ἐν κακίᾳ διατελοῦντας καὶ ἀπιστίᾳ.

Πιστοῖς τοίνυν διαλεγόμενος ἔλεγε· ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν, ὡς μαθητῶν ΗΘΙΚΟΝ ἀπολαύεσθαι τοῦ φωτὸς ἐκείνου· καὶ νύκτα τὴν παλαιὸν βίον καλεῖ. ἀποθώμεθα γάρ, φησι, τὰ ἔργα τοῦ σκότους. ὁρᾷς ὅτι ἐκείνοις εἶναι νύκτα φησί; διὰ τοῦτο λέγει· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, ἵνα τοῦ φωτὸς ἀπολαύσωμεν ἐκείνου. Εἰ γὰρ τοῦτο οὕτω καλόν τὸ φῶς, ἐνόησον ἡλίκον ἔσται ἐκεῖνο. ὅσον γὰρ τοῦ λυχνιαίου φωτὸς τὸ ἡλιακὸν χρῆσθαι, τοσοῦτον, καὶ πολλῷ πλέον, ἐκεῖνο βέλτιον τούτου. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· ὅτι ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, τουτέστι, διὰ τὴν

χ. ἐυσχήμων

Ιωαν. 16. λε.

Ρωμ. ιγ. 12.

Ιωαν.θ.λθ. ἐκβάσεως· οἵ ὡς ὅταν λέγῃ, Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ μέντοι οὐ διὰ τοῦτο ἦλθε, ἵνα οἱ
Ρωμ.α.ιθ. βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ πάλιν ὁ Παῦλος· Τὸ γὰρ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· εἰς ὃ δὲ) ἀναπολογήτους. καίτοι οὐ διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἔδωκεν, ἵνα ἀποστερηθῶσιν ἀπολογίας, ἀλλ' ἵνα τύχωσιν ἀπολογίας. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Νόμος δὲ παρεισῆλθεν,
Ρωμ.ε.κ. ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. καίτοι οὐ διὰ τοῦτο παρεισῆλθεν, ἀλλ' ἵνα κωλυθῇ ἡ ἁμαρτία. ὁρᾷς πάντα χοῦ τὸ ἐπίρρημα τῆς ἐκβάσεως ὄν; καθάπερ γὰρ τῆς οἰκοδόμος ἄρτιος, τῆς οἰκίας τὸ μὴ ἐργάσατο, τοῦτο ἀφῆκεν ἀπλετον, ὥστε τοὺς ἀπιστοῦσι διὰ τὸ λειφθὸν καὶ τοῦτο τοῦ πάντος ἀπολογήσασθαι· οὕτω καὶ ὁ Θεός, καθάπερ οἰκίαν πυρὰ σοφὸν θεμελιώσας, τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον συγκολλᾷ τε καὶ ἁρμολογεῖ, τὸν μὲν χεῖρα τὸν ξηρὰν θεραπεύων, τὰ παραλελυμένα μὴ σφίγγων, τοὺς χωλοὺς διορθούμενος, τοὺς λεπροὺς καθαίρων, τοὺς νοσοῦντας ἐγείρων, τοὺς τὰ σκέλη πεπηρωμένους ὀρθοὺς ποιῶν, τοὺς νεκροὺς ἀπὸ θανάτου καλῶν, μεμυκότας ὀφθαλμοὺς ἀνοίγων, οὐκ ἄνευ τοῦ ἐπιτηδείου· ἅπερ ἅπαντα τῆς τοῦ φύσιν ἀθεΐας ὄντα πτώματα, εἶτα διορθούμενος, ἐδείκνυ αὐτὸν τὸν δυνάμιν. Εἰπὼν δὲ, ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑαυτὸν φησιν, ὁ καὶ τοῦ παντὸς. ἐκείνου γὰρ ἡ δόξα ἦν φανερά. ὅπερ γὰρ ἦκουον, ὅτι ὁ ἄνθρωπον ὁ Θεὸς ἐποίησε λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ὥσπερ καὶ αὐτὸς ἔπλασε. τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, τοσοῦτον ἐδύκει τοῖς ἀκούουσι· διὰ δὲ τοῦ ἔργου τοῦτο δεικνύμενος οὐκ ἐπέλοιπον τοσοῦτο. διὸ δὴ καὶ αὐτὸς χοῦν λαβών, καὶ φύραν τῷ πύσματι, οὕτω τὸν κεκρυμμένον αὐτοῦ δόξαν ἐφανέρωσεν. ὁ μικρὰ γὰρ δόξα, ὃ δημιουργὸν αὐτὸν νομισθῆναι τῆς κτίσεως. ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ τὰ ἄλλα ζωοποιεῖται, ἀπὸ τοῦ μέρους καὶ ὅλον ἐπίστευον. ἡ γὰρ τοῦ μείζονος πίστις καὶ τὸ ἔλαττον ἐβεβαίου. τῆς κτίσεως γὰρ ἁπάσης ἡμιώτερον ἄνθρωπος, καὶ τῶν ἐν ἡμῖν μόνων ἡμιώτερος ὀφθαλμός. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐκείνῳ ᾧ ζώπυρα ὄμματα ἐδημιούργησεν. Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν ᾧ μεγέθη τὸ μέλος, ἀλλ' ὅλου τοῦ
α.Κορ.ιε.ιτ. σώματός ἐστιν ἀναγκαιότερον. καὶ τοῦτο Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Ἐὰν εἴπῃ ἡ ἀκοὴ, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; πάντα μὲν γὰρ ἐκ ἡμῶν, τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐστὶν ἀποδείξεις· πολλῷ γε μᾶλλον ὀφθαλμός. οὗτο γοῦν τὸ πᾶν διακυβερνᾷ σῶμα, τοῦτο ᾧ πάντα σώματα τὸ κάλλος ἐργάζεται), τοῦτο κοσμεῖ τὸν ὅλον, τοῦτο λύχνος ἐστὶν ἁπάντων τῶν μελῶν. ὅπερ γὰρ ἥλιος ἐκ τοῦ οἰκουμένου, τοῦτο ὀφθαλμὸς ἐν τῷ σώματι. αἴ σοῦσης ᾧ ἥλιον, πάντα ἀπώλεσας ἐν ζωπάσας· αἴ σοῦσης τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πόδες ἄχρηστοι, καὶ χεῖρες, ἐν ψυχή. οἴχεται) γὰρ ἡ γνῶσις, πηρωθέντων τούτων.
Ρωμ.α.κ. διὰ γὰρ τούτων τὰ Θεῖα ἐγνώκαμεν. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. οὐκ ἄρα τῷ σώματι λύχνος ὁ ὀφθαλμὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος τῇ ψυχῇ. διὅπερ ὥσπερ ἐν ναῷ βασιλικῷ χωρίῳ ἵδρυται, τὸν δοῦλον λῆξιν λαχών, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἐπιδεικνύμενος· τοῦτον οὖν διαπλάττει. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅπου ὕλης δεῖται ὅταν ποιῇ, καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲ τοῦτο τὸν ἀρχὴν πηλοῦ χρείαν εἶχεν (ὁ γὰρ οὐκ ὄντας ὄντα καὶ μείζονα τοῦτον, πολλῷ μᾶλλον τούτων χωρὶς ὕλης ἐποίησεν) ἵνα οὖν μάθῃς ὅτι ἡ χρείας ἔτεκεν τοῦτο ποιῆ, ἀλλὰ διδάσκων ἑαυτὸν ἐν) δημιουργὸν ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος,

ἰσ. πξ. 17

6 Χρίσας τὸν πηλὸν, φησὶν· 7 Ἀπελθὲ νίψαι· Ἵνα εἰδῇς ὅτι ὁ πηλὸς δόμημα ἦν τοῦ ποιῆσαι ὀφθαλμοὺς, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ ἐν αὐτῷ ἡ δόξα ἡ ἐμή. ὅτι γὰρ τοῦ ἑαυτὸν φησιν, εἰπὼν, ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγε·

4 Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με· Τουτέστιν, ἐμὲ δεῖ φανεράσαι ἐμαυτὸν, καὶ ποιῆσαι τὰ δυνάμενά με δεῖξαι τὰ αὐτὰ τῷ πατρὶ πιστεύοντα, οὐ τοιαῦτα,

ἀλλὰ

σημείου ὃ σκληρὸν αὐτῷ καὶ ἀπίστως καταμαλθάσαν, καὶ τὰ εἰρημένα πιστούμενος· ἐ ποιεῖ σημεῖον, ἀ ὃ τυχόν, ἀλλὰ τότε πρῶτον συμβαίν. ἀπὸ γὰρ τοῦ αἰῶνος, φησιν, οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. τυφλοῦ μὲν γὰρ ἴσως ἤνοιξέ τις· γεγεννημένου δὲ τυφλοῦ, οὐκ ἔπ. καὶ ὅτι ἐξελήλυθεν οὐκ τοῦ ἱεροῦ, δῆλον ἐκ τοῦ ἐρωτῆσαι ἦλθεν ὑπὸ τινὸς, πόθεν ἐκεῖθεν. αὐτὸς γὰρ εἶδε τὸν τυφλὸν, ἀλλ' οὐκ ὁ τυφλὸς αὐτῷ προσῆλθε· καὶ οὕτω σφοδρῶς ἐνέβλεψεν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς αἰσθησιν παρασχεῖν. ἀπὸ τούτου γοῦν ἐ ὅτι τοῦ ἐρώτησιν ἦλθε· ὁρῶντες γὰρ αὐτὸν σφοδρῶς προσέχοντα, ἐπιθυμοῦντο λέγειν· τίς ἥμαρτεν, οὗτος, ἢ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ; ἐσφαλμένη ἡ ἐρώτησις. πῶς γὰρ ἂν ἥμαρτε, πρὶν ἢ γεννηθῆναι; πῶς δ', τῶν γονέων ἁμαρτόντων, αὐτὸς αἰ ἐκολάσθη; πόθεν οὖν ἦλθεν ὅτι τοῦ ἐρώτησιν ταύτην; προῆλθε τοῦ τυφλοῦ παρακαθημένου, ἐλεεῖν, Ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς. ὅτοι τοίνυν ἀντιστάντες ὅτι ἐκ τῆς ἁμαρτίας πέπαυται, λέγουσιν· ἔστω, ἐκ τῆς ἁμαρτήματα πέπαυται· ἆρα τοῦτο ἦν τὸ εἰπεῖν; οὐκ ἥμαρτεν; ἀλλ' οὐκ ἔστι εἰπεῖν. ἐκ γνωστὸν γὰρ ὅτι τυφλός. ἀλλὰ καὶ γυνὴ αὐτοῦ; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. παῖς γὰρ παρὰ παρὸς οὐ δίδωσι δίκην. ὥσπερ οὖν παιδίον κακοῦργον ὁρῶντες λέγομεν· τί ἂν τις εἰπὼν τοῦτο; τί ἐποίησε τὸ παιδίον; οὐκ ἐρωτῶντες, ἀλλὰ δῆλα ποιοῦντες· οὕτω δὴ καὶ μαθηταὶ τοσοῦτον ἐρωτῶντες τοῦτο ἔλεγον, ἀλλ' ἀποροῦντες. τί οὖν ὁ Χριστός;

3 Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε καὶ γονεῖς αὐτοῦ. Τοῦτο γοῦν οὐχ ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς φησιν· οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε καὶ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπήγαγε, Ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ· Ἀλλ' ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἥμαρτε μὲν γὰρ καὶ οὗτος καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐντεῦθεν, φησὶ, ἡ πήρωσις. Χριστὸς γοῦν ἔλεγε, ὅ τοῦτο ἐμφαίνων, ὅτι οὗτος μὲν οὐχ οὕτως, ἄλλοι δέ τινες ἐκ τούτων ἐτυφλώθησαν τῶν αἰτιῶν, δηλονότι τῶν γονέων ἁμαρτίας. οὐδὲ γὰρ ἑνὶ, ἁμαρτάνοντος ἑτέρου, κολάζεσθαι ἕτερον ἐπεὶ, εἰ τοῦτο δώσομεν, καὶ ἐκεῖνο δώσομεν, ὅτι πρὸ ἡμέσεως ἥμαρτεν. ὥσπερ οὖν εἴποιμεν, ὅτι ὅτι οὗτος ἥμαρτεν, ὅ τοῦτο λέγει, ὅτι ἐπὶ ἐκ γνωστῆς ἁμαρτίαν καὶ κολασθῆναι· οὕτως εἰπὼν, οὔτε καὶ γονεῖς αὐτοῦ, ὅ τοῦτο εἶπεν, ὅτι ἐπὶ δηλονότι γονέων κολασθῆναι. ἐ γὰρ διὰ τοῦ Ἰεζεκιὴλ ταύτην αἰτίαν τὴν ἀπόνοιαν. Ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος, εἰ ἔσται ἡ παροιμία αὕτη ἡ λεγομένη· οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ αἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ὡμοδίασαν. καὶ ὁ Μωϋσῆς δέ φησιν· Οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων. καὶ πάλιν βασιλέως φησὶν, ὅτι διὰ τοῦτο τοῦτο οὐκ ἐποίησε, φυλάττων τὸν Μωϋσέως νόμον. Εἰ δή λέγει τις, πῶς οὖν εἴρηται, ὁ ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας γονέων ἐπὶ τέκνα ἕως τρίτου καὶ τετάρτου γενεᾶς; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστι καθολικὴ ἡ ἀποφασις, ἀλλ' ὅτι τινῶν εἴρηται τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντων. ὃ δή λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅσοι καὶ ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντες, μετὰ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, τῶν προγόνων γενέσαι χείρες, τῶν σὺν τούτων θεασαμένων, τὰ αὐτὰ πείσονται, φησιν, ἅπερ ἔπαθον οὗτοι, ὅσοι τὰ αὐτὰ τετολμήκασι. καὶ ὅτι περὶ ἐκείνων εἴρηται, τῷ τόνῳ τῆς ὑποτάξεως, ἀκριβέστερον εἴσεται. τίνος οὖν ἕνεκεν τυφλὸς ἐγεννήθη; Ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, φησιν. Ἰδοὺ πάλιν ἄπορον ἄλλο, εἰ χωρεῖς τῆς τούτου καλάσεως οὐκ ἐκεῖθεν φανεῖναι τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν. μάλιστα μὲν ὁ τοῦτο εἴρηται, ὅτι οὐκ ἐκεῖθεν (ἐκεῖθεν γὰρ) ἀλλὰ ἐκ τούτου, ἵνα φανερωθῇ. τί οὖν, φησιν, ἠδικήθη δῆλα τοῦ Θεοῦ δόξαν; ποίαν ἀδικίαν, εἰπέ μοι; εἰ γὰρ μηδὲ ὅλως παρασχεῖν αὐτὴν ἐβούλετο. ἐγὼ δὲ καὶ ὑπερτίθεσθαι αὐτὸν φημι ἀπὸ τῆς πηρώσεως. τοῦ γὰρ ἔνδον ἀπέβλεψεν ὀφθαλμοὺς. τί γὰρ ὄφελος ὅτι τοῖς Ἰουδαίοις τῶν ὀμμάτων; μείζονα γοῦν κόλασιν ἔχουσι, πηρωθέντες ἐκ τοῦ βλέπειν. τί δὲ τούτου βλαβερὸς ἀπὸ τῆς πηρώσεως; δῆλα γὰρ ἑαυτῆς ἀπέβλεψεν. ὥσπερ οὖν τὰ κακὰ οὐκ ἔστι κακὰ τὰ κατ' ἐκείνου βίον· οὕτως οὐδὲ τὰ ἀγαθὰ ἀγαθά· ἀλλ' ἁμαρτία μόνη κακόν, πήρωσις δὲ καὶ κακόν. ὁ δὲ οὐκ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παράγων, ἔξουσίαν εἶχε καὶ οὕτως αὐτὸν ἀφέναι. φασὶ δέ τινες, ὅτι τοῦτο οὐδὲ ἀπολογικόν ἐστι τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ τῆς ἐκ βάσεως·

ΝΟΗΚΟΝ Διὸ δὴ δέομαι, ἕως ἐλπίδας ἔχομεν σωτηρίας, ἕως δυνάμεθα ὠφελῆσαι, πάντα ποιῶν. ⓐ γὰρ ἀπληγιάσαντες, καθάπερ τῶν κυβερνητῶν ⓐ ἀποχώντες, τῇ πνεούσῃ τὸ σκάφος παραδίδοτε, οὐδὲν πρὸς ἑαυτῶν εἰσφέροντες· ὅτω καὶ ὅταν πειρασθῆτε λοιπόν. ὁ γὰρ βάσκανος εἰς ἐν ὁρᾷ μόνον, τὴν ὑπερβολὴν πληρῶσαι τὴν ἑαυτοῦ· καὶ κολάζεσθαι μέλλει, καὶ ἀμύνεσθαι, τοῖς πάθεσι τοῦ μόνου· καὶ ὁ ἀκόλαστος καὶ ὁ φιλοχρήματος. Εἰ γὰρ τῶν παθῶν τοσαύτη ἡ τυραννὶς, πολλῷ μᾶλλον τῆς ἀρετῆς. Εἰ δὲ ἐκεῖνα θανάτου καταφρονοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον δι' αὐτά. Εἰ ἐκεῖνοι τῆς ψυχῆς καταφρονοῦσι τῆς ἑαυτῶν, πολλῷ μᾶλλον χρὴ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας τοῦτο ποιῶν χρή. τίς γὰρ ἡμῖν ἔσται λόγος, ὅταν τῶν ἀπολλυμένων ὕτω ἀσυδαζόντων χάριν τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας, ἡμᾶς χάριν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας μηδὲ τοσαύτην ὑπιδειξώμεθα ἀσυδαΐαν, ἀλλ' ἀεὶ φθόνῳ τηκόμενοι δι' ἡμέραν ὦμεν; οὐδὲν γὰρ βασκανίας χεῖρον· ἵνα ἕτερον ἀπολέσῃ, καὶ ἑαυτὸν συναπολλύει. βασκάνου ὀφθαλμὸς ἐκλείπει λύπῃ, θανάτῳ συζῇ διώκειν, πόνους ἐχθροὺς ἡγεῖται, οὐ διὰ τὸ ἠδικηκότας. ἀλγεῖ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς, χαίρει ἐφ' οἷς ὁ διάβολος χαίρει. ὁ δίκαια πεπόνηται τῶν δικαίων; ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὕτη πρὸς, μὴ βασκάνῃς. ἀλλὰ τῶν Θεῷ πεπόνηται; ζήλωσον δὲ τοῦ ὁμοίου. ἀλλ' οὐ βούλει; ἵ τοίνυν καὶ σαυτὸν συναπολλύεις; τί καὶ κακὸν συναμβαίνεις, δέον συνῳδεῖσθαι, ἵνα, κἂν κἀκεῖνος τῶν πόνων μὴ δύνηται, σὺν τοῦ συνῳδεῖν κερδάνῃς; ἔρχεται γὰρ πολλαχοῦ καὶ συναίρεσις μέγα ποιοῦσα ἀγαθόν. ὁ γοῦν Ἰεζεκιὴλ φησι διὰ τοῦτο τοὺς Μωαβίτας κολάζεσθαι, διὰ τὸ ἐπιχαίρειν τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ ἄλλους πολλοὺς κολάζεσθαι, ὅτι ἔχαιρον ὅτι τοῖς ἑτέρων κακοῖς. Εἰ γὰρ τοῖς πενθοῦσιν ὅτι τοῖς ἑτέρων κακοῖς ὅστις συνῳδὸς γένηται, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἠδικημένοις ὅτι ταῖς ἑτέρων συμφοραῖς· ἐκεκάλει τοὺς Μωαβίτας, ὅτι ἐπεχάρησαν τοῖς Ἰσραηλίταις· καίτοιγε ὁ Θεὸς ἐκόλαζεν· ἀλλ' οὐδὲ ὅταν αὐτὸς κολάζῃ, ἐφήδεσθαι ἡμᾶς βούλεται τοῖς κολαζομένοις. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς βούλεται αὖθις χαλάσαι. Εἰ γὰρ ζηλωτὴν χρὴ τοῖς κολαζομένοις, πολλῷ μᾶλλον ἡμιμένοις μὴ φθονεῖν. διὰ τοῦτο γοῦν ⓐ τοῦ Κορὲ καὶ Δαθὰν ἀπώλεσεν, οὐχ ὅτι φθονοῦντας λαμπροτέρους ποιήσαντες, ἑαυτοὺς ὑπὸ κολάσεσι παραδόντας. Σημεῖον γὰρ ὅτι ἰοβόλου ὁ φθόνος· σημεῖον ἀκαθάρτου [καὶ] κακίας προαιρέσεως συνειλεγμένης οὐκ ἔχουσα, ποινὴν ἀπολογίας ἀπεστερημένην, πάντων αἰτία καὶ μήτηρ τῶν κακῶν. διὸ παρρησιαζόμεθα αὐτῷ ἀπελαύνειν, ἵνα καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῶν μηδόπω ἐπιτυχόντων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κεφ θ. Ομιλ. νε'. 1 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΔΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΤΥΦΛΟΝ ἘΚ ΓΕΝΕΤΗΣ. 2 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ⓐ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ραββὶ, τίς ἥμαρτεν, οὗτος, ἢ ⓐ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

ΚΑὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. σφόδρα φιλάνθρωπος ὤν, καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδόμενος, καὶ τῶν ἀγνωμόνων τὰ τόματα ἐμφράξαι θέλων, οὐδὲν τῶν εἰς αὐτὸν ἥκόντων παρελιμπάνει, κἂν μηδὲν ὁ προσιὼν ᾖ. τότε γοῦν καὶ ὁ προφήτης εἰδὼς ἔλεγε· Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα, ὅπου γε τῶν λόγων ὑμῶν οὐκ ἐδέξατο, ἀλλὰ καὶ δαιμονῶντα ἐκάλεσαν, καὶ ἀνέλθῃ ἐπιχείρησιν, ἔζελθεῖν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, θεραπεύει τυφλὸν, τῇ τε ἀπιστίᾳ τῶν θυμοῦ προσφερομένους, καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ

σημείου

ὃ λέγω, ἐγὼ οἶδα αὐτ', κόμπος ἐστὶν· ὁμοιά ὃ εἰπεῖν μὴ εἰδέναι, ψεῦδος. ὑμᾶς γ' λέγοντες εἰδέναι αὐτὸν, ψεύδεσθε· ὥσπερ δ' ὑμᾶς εἰδέναι λέγοντες ψεύδεσθε· ὅτως ἐγὼ, ἐὰν εἴπω μὴ εἰδέναι.

Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν. Ἐπειδὴ ἔλεγεν, ἵνα σεαυτὸν ποιᾷς; φησίν· ἐὰν ἐγὼ ποιῶ, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ὥσπερ δ' ἐγὼ αὐτ' οἶδα ἀκριβῶς, ὅτως αὐτ' ἀγνοᾶτε ὑμᾶς. καθάπερ δὲ ἐπὶ τ' Ἀβραὰμ οὐ ὃ πρῶ αἴρλεν, ἀλλά φησιν, οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ὥστε μείζονα ποιῆσαι τὴν κατηγορίαν· οὕτως σὺ ζῶ οὐ ὃ πρῶ αἴρλεν· ἀλλά τί; ὃν ὑμεῖς λέγετε. δοκεῖ τ' δεῖξαι τ' ῥημ[ατ] καύχησιν, μεῖζον ἐποίησε ὃ ἔγκλημα. πῶς γ' οὐκ οἶδατε αὐτόν; ὅτι τ' πρῶτα ὑπερ αὐτοῦ κ' λέγοντα κ' ποιοῦντα, ὥστε αὐτὸν δοξαθῆναι, ὑβρίζετε· καίτοι πρ' ἐκείνου ἀποστάλέντα. ἀλλὰ τοῦτο ἀμάρτυρον· ἀλλὰ ὃ ἐξῆς κατασκευαστικόν.

κ. κβ 10 55 Καὶ τ' λέγει αὐτοῦ τηρῶ. Ἐνταῦθα" γ' εἶπε τι εἶχεν, ἠδυνάμην ἐλέγξαι. μεγίστη γὰρ εὖ ἀπόδειξις" τὸ πρ' ἐκείνου ἀποστάλέντα.

κ. τε 56 Ἀβραὰμ, ὁ πατὴρ ὑμῶν, ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. Πάλιν δείκνυσιν αὐτοὺς ὄντας ἀλλοτρίους ἐκείνου, εἴγε ἐφ οἷς ἐκεῖνος ἔχαιρεν, ὅτοι ἀληθοῦσι. τὴν γ' ἡμέραν σὺ ζῶ θά μοι δοκεῖ λέγειν, τὴν τῶ σωτῆρος, ὡς σὺ τῆ τ' χριστοῦ παρουσίᾳ κ' τῆ τῶ Ἰσαὰκ τροφοδοτύπωσι. τί οὖν ἐκεῖνοι;

57 Τεσσαράκοντα ἔτη ὕπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; Ὡς ἐπεὶ τ' πεντηκοντα ἐτῶν λοιπὸν εἶ τ' Χριστόν. λέγει αὐτοῖς· 58 Πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί.

59 Καὶ ἦραν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ὁρᾶς πῶς τὸ μείζονα εἶ τ' Ἀβραὰμ κατασκευάσαι; ὁ γὰρ χρεὼν, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν, κ' τρεῖς αὐτοὺς ἔδασεν αὐτὸ ἦθος, δῆλον ὅτι τὴν ὑπὲρ θεραπείας γνωμολογίαν, κ' ὡς μείζονος. ὅτε γὰρ ἔλεγον, ὁ τῶ τέκτονος υἱός, κ' οὐδὲν πλέον ἐφαντάζοντο, κ' μικροὶ αὐτοὺς ἐνόμιζε τροφὴν ὑφηλίου δεχόμενον. ὅτε μὲν οὖν ἤκουσαν, ὅτι οὐκ οἶδατε Θεόν, οὐκ ἤλγησαν· ὅτε γ' ἤκουσαν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι, ὡς τῆς θυμηδίας αὐτῶν ὑπερπεπτωκυίας, ἠγελάσαν καὶ ἐλίθαζον. Εἶδε τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, κ' ἐχάρη. δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἄχαν ὅτι ὃ πάθος ἔρχεται, εἴγε ἐπαιδεύθη πάθημα ὑπὲρ τῶ σωτῆρος. τοῦτο γὰρ σωτηρία τῆς οἰκουμένης ἐστίν. Ἃ γ' λίθους ἔβαλλον. ὅτω τροὺς φίλους ἔτοιμοι ἦσαν, κ' δι' ἑαυτῶν ταῦτα ἔτρεπον, μηδὲν ὀξυπάζοντες. Ἀλλὰ τί γ' μὴ εἶπε, τροὺς τῶ Ἀβραὰμ φιλεῖ γὼ ἡμεῖς, ἀλλ' ἐγώ εἰμι; ὥσπερ ὁ πατὴρ αὐτῶ ταύτῃ κέχρηται τῇ λέξει τῇ, εἰμί, ὅτω κ' αὐτός. ὃ δὲ συνεχῶς γὰρ εἶ σημαντικὴ αὕτη, πάντος ἀπηλλαγμένη χρόνου· ὀξὺ τῶτο κ' βλαφθήμων αὐτοῖς εἶ δοκεῖ τὸ ῥῆμα. Εἰ γ' τὴν τροὺς Ἀβραὰμ συγκρίσιν οὐκ ἤνεγκεν, καίτοιγε μικρὸν ὄντας· εἰ συνεχῶς ἑαυτὸν ὀξίου τοῦ πατρὶ, ἆρα δὲ διέλιπεν αὐτὸν βάλλοντες; Εἶπα φθὰς πάλιν δὲ θεσπίσως, κ' κρύπτεται, ἱκανὴν διδασκαλίαν αὐτοῖς τροβαθέντος· κ' πὰ αὐτῶ πληρώσας, ἐξῆλθεν ἐκ τῶ ἱεροῦ, κ' διεχώρησεν ὅτι τὴν ἴασιν τῶ τυφλοῦ, ἀφ' ἧν ἔργων πιστούμενος, ὅτι τροὺς τῶ Ἀβραὰμ ὅστιν. Ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· τίνος ἕνεκεν οὐκ ὀξέλυσεν αὐτὴν τὴν δυνάμει; ὅτω γὰρ δὲ ὅτις θυσαν. παραλελυμένοι ἐθεράπευσε, κ' οὐκ ὅτις θυσαν, ἀλλὰ μυρία εἰργάσατο· κ' ἐν αὐτῷ γ' πάθη ἔρριψεν αὐτοὺς ὑπνώδης, κ' ἐσκότωσεν αὐτὴν τὰ ὄψις, κ' οὐκ ὅτις θυσαν· κ' πῶς δὲ ὅτις θυσαν, εἰ τὴν δυνάμιν αὐτὴν ὀξέλυσε; ψυχῆς γὰρ ἀπεγνωκυίας χεῖρες σώζει· καὶ σημεῖα ἴδῃ, καὶ τέρατα, μένει τὴν αὐτὴν αἰσχυντίαν ἔχουσα. κ' γὰρ ὁ Φαρισαῖος μυρία δεχόμενος πληγὰς, ὅτε σκολάζειν μόνοι, ἐσωφρονίζετο, κ' μέχρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ὅσιος ἔμενε, διὸ καὶ ὃς ἀπέλυσε. ὀξὺ τῶτο δύο κ' καίπω ὁ Παῦλός φησι· Μὴ σκληρυνθῇ τις ὀξ ὑμῶν ἐξ. γ. π. 40 ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. καθάπερ γὰρ ἃ ψύλλοι τοῦ σώματος νεκροῦνται λοιπὸν, κ' σώζεται ὀλίγον αἴσθησιν ἔχοντα· ὅτω δὲ ψυχὴ, ὅταν πολλοῖς καταχεθῇ πάθεσι, νεκροῦται τροὺς τ' ὀρετήν. κἂν εἴ τι οὖν τροσενέγκῃς, ὃ λαμβάνει τὸ τραύματος αἴσθησιν· ἀλλά, κἂν κόλασιν, κἂν ὁτιοῦν ἀπειλήσῃς, ἀνάλγητος μένει.

[illegible] ὑμῶν ἐκείνων χρὴ ἐνθυμεῖσθαι ὀφείλετε τὴν λῆξιν ταύτην, ἢ οἱ ταῦτα ἀκούοντες ἐν- κ.τ.λ. πνα
[illegible] τὸν τῶν δούλων τῶν ἐμῶν. δέχ' ὅτι τοῦτο ἄφεις ὃ καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς, ὅτι δεδώκασι τρέ-
πεσθαι, καὶ συμβάλλεσθαι ταῦτα πάντα, οὐχὶ ἵνα μόνον ταῦτα πάσχητε, ἀλλὰ καὶ ἵνα τῆς ἀφθόνου ζωῆς ἀπολαύσητε.

51 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐάν τις τὸν ἐμὸν τηρήσῃ λόγον, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐνταῦθα οὐ τοῦτο φησὶν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο· ἐνταῦθα μὲν, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται, ἐκεῖ δὲ, ὅτι καὶ ἀναστήσεται· ἀναστὴς γὰρ οὐκέτι ἀποθνήσκει. Εἰ γὰρ ἐνταῦθα λέγει ἀληθῶς τοὺς τηροῦντας τὸν λόγον αὐτοῦ. τί δὴ γοῦν ζωοποιεῖται καὶ οὗτος λέγει;

52 Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται· καὶ σὺ λέγεις, Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρός ἡμῶν Ἀβραάμ;

53 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρός ἡμῶν Ἀβραάμ; Ὦ τῆς κενῆς ψυχῆς! πάλιν ἐνταῦθα συνῆγαν ἑαυτοὺς καταφώρασι. καίτοι ἀκόλουθον ἦν τὸν μὴ συμπαριστάνειν τῷ Θεοῦ, ἢ (α) ἀνιστάντες σε, τοῦ Ἀβραάμ; ἀλλ' ὅ λέγουσι τοῦτό ἐστιν· Οὐ μὴ Ἀβραὰμ ἐλάττονα ἀπὸν εἰδόμεθα. Ὃ μὲν οὖν ἐρωτῶν ἐδείκνυεν ἑαυτὸν ἀμείνονα, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαιτῶν συγγνώμας· ὡς δὲ ἐκεῖνοι, ἑτέρως αὖθις μετεδίδοσαν πάλιν. ὁ μὲν γὰρ ἐκείνους ἐπὶ τῷ ἁμαρτάνειν ἐκάλει, ὡς δὲ ἀπεκάλυπτον, οὕτως ἐκεῖνοι τὸν λόγον ἀπεστρέφοντο· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μείζονα εἶναι τοῦ πατρός, ὅτι τῷ Ἀβραὰμ κρείττων δοκεῖ, ἵνα καὶ τότε δι' αὐτὸν ἀπολυθῶσιν. Εἰ καὶ ὁ τυχὼν, φησὶν, ἡμῶν, οὐκ ἔδει ἀπαίδευτον οὕτω καὶ ἀδικοῦντα τὸν λέγοντα, καὶ μηδεμίαν ἀμαρτίαν ἔχοντα, καὶ ὡσανεὶ τοῦ Θεοῦ ἀπεστραμμένον, τοσούτων, πῶς δ' μᾶλλον καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ποιῆσαι, ὑπερχειρούντας ἀνελεῖν; τί οὖν φησιν ὁ Χριστός; ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀλλ' οὐχὶ Σαμαρείτης εἶπεν ὅτι· ὁ γὰρ ἐπιτιμῶν αὐτοῖς, ἐκεῖνος ἦν. Ἰωαν. 8.48. ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρός ἡμῶν Ἰακώβ; ὅτι μὲν γὰρ ἀλλοτρίως ἐκείνῳ μαχεῖν ἐβούλετο. διὰ τί δ' ἦν ἐκεῖνος, καὶ μὴ τῶν πατέρων ἀπεκρίνατο, καὶ Κύριον αὐτοὺς καλεῖ. (β) γὰρ πολλῷ μείζονα ἐποιοῦντο τὸν πατέρα αὐτῶν ὄντα οὐχ ὑβρίζεσθαι ἔδει, ἀλλὰ καὶ θαυμάζεσθαι· ὅτι δαιμόνιον ἔχειν ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, ἀπορίας ἦν· ῥᾴδιον γὰρ, ἀπιστοῦντα μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρός ἡμῶν Ἀβραάμ; ὥστε τοῦτο μείζονα εἶπον, ὑψωθέντα ἰδήτε, ὁμολογήσετε ὅτι μείζων ἐστί. Διὰ τοῦτο ἔλεγε, πρὸ τοῦ γενέσθαι ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι. Ἐ θεὸν ζωοποιοῦντα. τὸν αὐτὸν δὲ ἀποφαίνει καὶ τοῦτο δείκνυσιν ἑαυτὸν ἐκείνου μείζονα ὄντα, ἵνα ἐκ πολλῆς τῆς ἀφέλειας Ἰωαν. 5.44. ὠφελῇ. ὅπερ γὰρ ἀεὶ ἀφελεῖν ἔλεγεν αὐτὸν, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐποίει. χωρὶς δὲ ὑμῶν. ἐκεῖ μὲν οὖν ἔλεγεν, ὅτι ἐγείρει ζῳοποιεῖ νεκρούς· ἐνταῦθα δὲ, ὅτι καὶ θάνατον ὁ πιστεύων, ὁ πολλῷ μείζονα ἐκείνου λαμβάνων μὴ συγχωρήσας μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπολαύειν ζωῆς ἠλεήσατο. τί οὖν ἐκεῖνοι; Τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; Καὶ διὰ τοῦτο ὑβρίζεται ἀφείλῃ σωθῶ. ὡς δὲ τοῦτο οὗτος ὁ Χριστός·

54 Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, φησὶν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστι. Τί δὲ (γ) αἱρετικοί; λέγετε, μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ ὅπως ἀναγ· ἀλλὰ ζωοποιοῦντος αὐτοῦ ποιεῖ. τί οὖν οὐκέτι δόξαν αὐτοῦ ἐκεῖνος ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἐστὶν ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστι. ὥσπερ γὰρ λέγει, ἡ μὴ τοιαύτη οὖσα ἐμὴ δόξα οὐδέν ἐστιν· ἐκεῖνος δὲ τοιαύτην ἔχει τὴν δόξαν, ὅτι καὶ ζωοποιεῖ τοὺς φησι, Ἐ ὁ δοξάζων με. Κ ὁ δοξάζων με, ἐπειδὴ ἐδείκνυεν ὅτι Θεοῦ ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀνιστάναι, ὡς αὐτὸς ἔλεγεν, ἀνίστησι δὲ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός· ἀλλ' οὐ μόνον παρέχει αὐτὸς ζωὴν ἀλλὰ καὶ

πλοῦτος. ἀσυνδιάσωμεν οὖν αὐτὴν ἁρπάσαι· καὶ ἂν σχολῇ ψυχή, καὶ ἂν σχολῇ ὀπτῆ μία, βιασώμεθα τὴν φύσιν· ἡμερώτερος γενώμεθα· κἂν μωνὸν ὀλίγον, ἵνα ἀναπαυσώμεθα διὰ νεκτὸς. μὴ ἁρπάσῃς χρυσόν, ἀλλὰ ἅρπασον πλοῦτον (℣) βόρβορον δεικνύτα τὸ χρυσόν. Εἶπέ γάρ μοι· εἰ τοῦ ὑκειτο μόλυβδος ἀντὶ χρυσοῦ, οὐκ ἂν ἥρπασας; οὐκ οἶδεν ὅτι τὸ χρυσὸν; Εἶτα εἶδα μὴ ὁ ἁρπάζων κολάζεται, ὃ μεῖζον ἡμᾶς· εἶδα ἢ ὁ ἁρπάζων ἡμᾶται, τοῦ δίδως ὃ μεῖζον; Εἰ γὰρ ἀμφοτέρωθεν κόλασις ἦν, οὐκ ἂν ὅπου τοῦτο μᾶλλον ἦλθες; ἀντάμα ἢ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ ἡ μακαρισμός. καὶ πῶς ἔστιν ἁρπάσαι, φησί; ῥῖψον τὰ ὄντα ἐν χερσίν. ἕως γὰρ ἂν αὐτὰ κατέχῃς, οὐκ εἶπα ἁρπάσαι δύνῃσῃ. σύνοισον γάρ μοι ἄνδρα ἀργυρίου ταῖς χερσὶ πεπληρωμένας ἔχοντα· μὴ δυνήσονται, ἕως ἂν κενέχωσι τοῦτο, ἁρπάσαι χρυσίον, ἐὰν μὴ ῥίψῃ αὐτὸ καὶ ἔλυτος γένηται; (℣) γὰρ ἁρπάζοντα εὐζωνότερον ἦ) δεῖ, ὥστε μὴ κατακεθῶναι. καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσιν οὐσίαι δυνάμεις κατασχοῦσαι ἡμᾶς, ἵνα ἀφέλωνται· ἀλλὰ φεύγωμεν αὐτάς, φεύγωμεν [μηδεμίαν ὑπόσυσιν ἔχοντες λοιπὴν ἔξωθεν,] ἁρπάσωμεν τὰ χρήματα, γυμνοὶ γενώμεθα τῆς βιωτικῆς. ἵνα χρεία τῆς σεισμῶν ἱματίων; μέχρι πότε (℣) γέλωτα τοῦτον ὀφελήσομεν; μέχρι πότε ὁ χρυσίον καταρύτ- τομεν; ἐβουλόμην παύσασθαι ταῦτα λέγων ἀεί· ἀλλ' ὑμεῖς οὐκ ἐᾶτε, ἀεί μοι προέχοντες ἀφορμὰς καὶ ὑποθέσεις. ἀλλὰ νῦν γοῦν ἀναστῶμεν, ἵνα καὶ ἑτέρους ἴδωμεν τὸν βίον παιδεύσαντες, τύχωμεν τῆς ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιε. 48 ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ ΟΥΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΚΑΙ ΕΙΠΟΝ ΑΥΤΩ· ΟΥ ΚΑΛΩΣ ΛΕΓΟΜΕΝ ΗΜΕΙΣ, ΟΤΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΗΣ ΕΙ ΣΥ, ΚΑΙ ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ ΕΧΕΙΣ; 49 ΑΠΕΚΡΙΘΗ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΕΓΩ ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ ΟΥΚ ΕΧΩ, ΑΛΛΑ ΤΙΜΩ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.

ΑΝαίσχυντον ἡ κακία καὶ ἀπαιδεύτου, καὶ ὅταν καταδύεσθαι δέῃ, τότε μᾶλλον ἀγερωχοῦται· ὅπερ καὶ ὅπου τῶν Ἰουδαίων γέγονε. δέον γὰρ ὅπου τοῖς ῥηθεῖσι κατανυγῆναι, θαυμάσαντας τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν τῶν εἰρημένων ἀκολουθίαν· (℣) ἢ καὶ ὑβρίζοντες, Σαμαρείτην καλοῦντες καὶ δαιμονᾶν λέγοντες, καὶ φασιν· οὐχὶ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; ὅταν γὰρ ὑφηλὸν τι εἴπῃ, μανία τοῦτο δοκεῖ τοῖς λίαν ἀναισθήτοις εἶ). καίτοι γε οὐδαμοῦ ὁ θαυμαστὴς εἶπεν ἑαυτὸν, ὅτι Σαμαρείτην ἐκάλεσαν· ἀλλ' εἰκὸς ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης πολλάκις πρὸς αὐτῶν εἰρῆσθαι τοῦτο. δαιμόνιον ἔχεις, φησί. καίτοι τίς ὁ δαιμόνιον ἔχων; ὁ μαινόμενος τὸν Θεόν, ἢ ὁ τὸν μανίαν ὑβρίζων; πῶς οὖν ὁ Χριστὸς, ἡ σοφία τοῦ, ἢ ὁ σωτὴρ, ἢ ὁ ἐπιεικὴς; ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πέμψαντά με. ἐνθα μὲ διδάξαι αὐτοὺς ἐχρῆν, καὶ τὸν πολιὸν αὐτῶν καὶ πασῶν τύφον, καὶ παιδεῦσαι μὴ μεγαφρονῆσαι ὅτι ὦ Ἀβραάμ, σφόδρα ἴσως· ἔνθα ἡ ὑβρίζομαι ἀπὸ τούτων ἐπιεικῶν, πολλῆς σωφρονίσεως χρῄζεται. ὅτι μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι πατέρα τὸν Θεὸν ἔχομεν (℣) Ἀβραάμ, σφόδρα αὐτῶν κατῆγον· ὅτι δὲ αὐτὸν δαιμονῶντα καλοῦσι, ὑφειμένως ἂν λέγειν χρῄζεται, παιδεύων ἡμᾶς, καὶ μὴ εἰς (℣) Θεὸν ἐκδικεῖν, καὶ ἡ εἰς ἡμᾶς ὑβρεῖν.

50 Ἐγὼ δὲ ζητῶ τὴν δόξαν τοῦ ἐμοῦ. Ταῦτα εἶπόν, φησι, δεικνὺς ὅτι δὲ σωφρονεῖν ἡμᾶς τὸν Θεὸν καλεῖν πατέρα, αὐθροφόνους ὄντας. ὥστε τῇ πρώτῃ τῇ πρὸς ἐκείνους ταῦτα ἐφθεγξάμην, καὶ δι' ἐκείνου ταῦτα ἀκούω, καὶ δι' αὐτὸν ἀτιμάζετέ με. ἀλλ' οὐδέν μοι μέλει τῆς

κὰν, κὴ ὃ ψεύδεσθαι ἀβέβαιον· ἅπερ ἀμφότερα ὑμᾶς ποιεῖτε) δείκνυσιν ὅτι τὸ ἀγαπᾶν, τοῦτο σημεῖον ὃν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστί). διὰ τί οὖν οὐκ οἴδατε τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν; ὅτι μὴ γὰρ ἀεὶ ὑποψίαν λέγοντες· τί ἐστιν ὃ, τι λέγω, ὅπου ἐγὼ ἐκεῖνα ἀγάγω, ὑμεῖς δὲ δύνασθε ἐλέγχειν; διὰ τοῦτό φησιν· οὐκ οἴδατε τὴν ἐμὴν λαλιὰν, ὅτι οὐ λόγοι τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε. τοῦτο ἦν ὑμῖν γένος) διὰ τὸ χαμαίζηλον τῆς διανοίας, κὴ διὰ τὸ πολὺ μείζονα εἶναι τὰ ἐμά. Τί οὖν, εἰ μὴ δύνασθε ζωοδοτεῖν; οὐ τοῦτο τὸ μὴ δύνασθαι, τὸ μὴ βούλεσθαι ἐστίν, ὅτι ταπεινοῖς ἑαυτοὺς ἐποιήσατε, ὅτι οὐδὲν μέγα φρονεῖν ἐθέλετε, ὅπου γὰρ ἔλεγεν διώκειν αὐτὸν ὡς ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ζηλωτὰς, διὰ τοῦτο πάντα ποιεῖν δείκνυσι, ὅτι τὸ διώκειν αὐτὸν, τοῦτο μισούντων ἐστὶ τὸν Θεόν· τοιοῦτον ἦν, τὸ ἀγαπᾶν, εἰδότων τὸν Θεὸν φησιν. ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν. ἀπὸ τούτων σημείωσαι, ἀπὸ ὑμῶν, οὐκ ἀπὸ καταρθωμάτων. οὐκ ἄρα τοῦ ἀλλοτρίου με ἐστὶν, τὸ μὴ πιστεύειν ὑμᾶς τεκμήριον· ἀλλὰ τοῦ ὑμᾶς μὴ εἰδέναι τὸν Θεὸν, ἡ ἀπιστία σημεῖον. τὸ δὲ ἄπιστον, οὐκ ἐθέλειν ψεύδεσθαι καὶ τὰ τοῦ διαβόλου ποιεῖν. τοῦτο δὲ ποιεῖ ψυχῆς βδελυκτὸν, καθάπερ ὁ ἀπόστολός φησιν· Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζῆλος, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; διὰ τί δὲ οὐ δύνασθε; ὅτι τῆς ὀπτασίας τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν θέλετε ποιεῖν, ἀσυδαλίζετε, φιλονεικεῖτε. ὁρᾷς ὅτι ὃ, οὐ δύνασθε, ὃ μὴ θέλειν λέγει; ὅτι Ἀβραὰμ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν. ἀλλὰ τίνα ἐστὶν αὐτοῦ τὰ ἔργα; ὃ ἥμερον, ὃ ὀπτικὸν, ὃ πειθήνιον. ὑμεῖς δὲ ἐξ ἐναντίας ἴσασθε, ἀπιθεῖς ὄντες καὶ ὠμοί. πόθεν δὲ αὐλὴν ἐπῆλθεν ἐπὶ τὸν Θεὸν καταφυγεῖν; αἰσχίους αὐλὴν ἔδειξε τοῦ Ἀβραάμ. βουλόμενοι οὖν τοῦτο διαφυγεῖν, ὅτι τὸ μεῖζον ἀνέβησαν. ὅπερ γὰρ ὠφέλιμον φόνον, ὥσπερ ἀπολογίαν τινὰ ποιούμενοι ὅτι τὸν Θεὸν ἐκδικοῦσι, τοῦτο λέγουσι. δείκνυσιν [οὖν] ὅτι τοῦτο αὐτὸ ἐναντιωμάτων ἐστὶ τῷ Θεῷ. τὸ δὲ, ἐξῆλθον, δείκνυσιν αὐτὸν ἐκεῖθεν ὄντα. ἐξῆλθον δὲ λέγει, τοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀφικέσθαι ἀποπέμψας. ὅπερ δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς εἰπεῖν, ὅτι ξένα τινὰ λέγεις καὶ καινὰ, τοῦτο τοῦ Θεοῦ φησιν· ἦκεν. εἰκότως οὖν οὐκ ἀκούετε αὐτῶν, φησιν, ἐκ τοῦ διαβόλου ὄντες. τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀναιρεῖτε; τί ἔχοντες ἐγκαλέσαι; εἰ μὴ τοῦτ' ἔστι, διὰ τί οὐ πιστεύετέ μοι; ὅτας οὖν αὐλὰς εὑρὼν ἐκ τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ φόνου δείξας, ἔδειξε [καὶ] ἀλλοτρίους ὄντας τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Θεοῦ, ἀπό τε τοῦ μισεῖν τὸν σωτῆρα ἀπὸ τε τοῦ μὴ ἀκούειν τοῦ λόγου αὐτοῦ. καὶ δείκνυσιν ἄνω κάτω, ὅτι ὅτε αἰτίους ἦν, ὅτε διὰ τοῦτο οὐκ ἐπίστευον, ἀλλ' ὅτι ἀλλότριοι ἦσαν τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἁμαρτίαν μὴ πεποιηκὼς, ὁ λέγων ἑαυτὸν ἦκειν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖθεν ἀπεσταλθαι, ὁ τὴν ἀλήθειαν λαλῶν, καὶ ὅτε τὴν ἀλήθειαν λαλῶν, ὡς πάντας πρὸς ἔλεγχον προσκαλεῖσθαι, εἶτα μὴ πιστευόμενος, εὔδηλον ὅτι διὰ τὸ ἐκείνους εἶναι οὐ πιστεύεται. οἷδε γὰρ, οἷδε ταπεινὸν ψυχὴν ποιεῖν ἁμαρτήματα. διὰ τοῦτό φησιν· Ἐπεὶ καὶ θεὸν γεγόνατε ταῖς ἀνθρώποις ὑμῶν. ὅταν γὰρ τῶν ἐν τῇ γῇ καταφρονῇ μὴ δυνηταί τις, πῶς ἂν τῶν ἐν οὐρανοῖς φιλοσοφήσει ποτέ;

ΗΘΙΚΟΝ Διὰ τοῦτο, πάντα προσκαλῶ, πάντα προτρέπομαι, ὥστε τὸν βίον ἡμῶν κατορθῶσαι, ὥστε καθαρθῆναι τοῦ σκότους, ὥστε μηδὲν ἡμῖν ῥυπαρὸν ἡμέρας κώλυμα. φωτίσασι γὰρ ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως, κὴ μὴ ἀπειρήκατε ἐπ' ἀγαθοῖς. ὁ γὰρ μὴ εἰδὼς ὅτι τὸ πλεονεκτεῖν κακόν, πότε εἴσεται τὸ μέγιστον; ὁ μὴ ἀπεχόμενος τούτων, πότε ἐκείνων ἀνέξεται); καλὸν τὸ ἁρπάζειν, ἀλλ' οὐχὶ τὰ ἀπολλύμενα, ἀλλὰ τοῦ βασιλείαν τοῦ οὐρανῶν. Βιασταὶ γάρ, φησιν, ἁρπάζουσιν αὐτόν. οὐκ ἄρα κατὰ ῥᾳθυμίας ἐστὶν ἐπιτυχεῖν αὐτῆς, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς. τί δέ ἐστι, βιασταί; βίας χρεία πολλῆς (στενὴ γὰρ ἡ ὁδὸς) καὶ νεανικῆς δεῖ ψυχῆς καὶ ἡνιόχου, οἱ ἁρπάζοντες πρὸς ἃ βούλονται) πρὸς λαβεῖν ἁπλῶς ἃ δεῖ ὁρῶσιν, καὶ πρὸς κατάγνωσιν, καὶ πρὸς κατηγορίαν, καὶ πρὸς περιφρόνησιν· ἀλλ' εἰς γίνονται μόνον, καὶ λαβεῖν ἅπαξ βούλονται ἁρπάσαι, καὶ πάντας τοῦ ἔμπροσθεν πάντας ἐχθροὺς. ἁρπάσωμεν τοίνυν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. οὐ γάρ ἐστιν ἐγκλημα τὸ ἁρπάσαι, ἀλλ' ἔπαινος· ἔγκλημα μέν, τὸ μὴ ἁρπάσαι· ἐπαίνου δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὁ ἡμέτερος νῦν πλοῦτος.

Ι. Κορ. γ. γ.

Εφ. ε. ια.

Ματθ. ια. ιβ.

38 Ἀ ἐγὼ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὑμεῖς ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ποιεῖτε. Ὥσπερ, φησὶν, ἐγὼ ἐκ τῶν ῥημάτων, καὶ ἐκ τῆς ἀληθείας ἐμφαίνω τὸν πατέρα, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐκ τῶν ἔργων. οὐ γὰρ τῷ αὐτῷ ὁσίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ αὐτῷ ἀληθεῖ ἔχω τὸν πατρί.

39 Λέγουσιν αὐτῷ· ἡμεῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ πατέρα ἔχετε τὸν Ἀβραάμ, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐποιεῖτε ἄν·

40 Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. Σιωπῶσι δὲ ταῦτα τῷ φονικῷ αὐτῶν προφέρει προαίρεσιν, καὶ τὸν Ἀβραάμ μέμνηται. ποῖος δὲ τοῦτο καὶ ταύτης αὐτοὺς ἀπαγορεῦσαι βουλόμενος τῆς συγγενείας, καὶ ὃν προεῖπόν καύχημα δέξεσθαι, καὶ πεῖσαι μηκέτι ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, μηδὲ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συγγενείᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ κατὰ προαίρεσιν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κωλύον αὐτοὺς προσελθεῖν τῷ Χριστῷ, ὃ νομίζειν ἀρκεῖν αὐτοῖς τὴν συγγένειαν ἐκείνην εἰς σωτηρίαν. ποίαν δὲ ἀλήθειαν λέγει; ὅτι ἴσος ὢν τῷ πατρί. διὰ γὰρ τοῦτο ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. καί φησι· Ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου. Δείκνυσι, ὅτι οὐκ ἐναντία τῷ πατρὶ ταῦτά ἐστι, πάλιν ἐπ' αὐτοὺς καταφεύγει. λέγουσιν αὐτῷ·

41 Ἡμεῖς οὐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν. Τί λέγεις; ὑμεῖς πατέρα τὸν Θεὸν ἔχετε, καὶ τῷ Χριστῷ ἐγκαλεῖτε τοῦτο λέγειν; ὁρᾷς ὅτι δέξασθαι ἐλεγεν αὐτοὺς πατέρα εἰ τὸν Θεόν; ὅπερ τοίνυν τῆς συγγενείας αὐτοὺς ἐξέβαλε τοῦ Ἀβραάμ, τοῦτον ἔχοντες εἰπεῖν, ἕτερόν τι μεῖζον τολμῶσιν, εἰς τὸν Θεὸν ἀναπτέχοντες. ἀλλὰ καὶ ταύτης αὐτοὺς ἐκβάλλει τὴν μανίας, λέγων· 42 Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ, ὅτι ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω, καὶ οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. 43 Διὰ τί οὐκ οἴδατε τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

44 Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν· ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ. Ἐξέβαλεν αὐτοὺς τῆς συγγενείας τοῦ Ἀβραάμ· καὶ ὅπερ μεῖζον ἐτόλμησαι, τότε λοιπὸν ἐπάγει τὸν πληγὸν λέγων· ὅτι οὐ μόνον τοῦ Ἀβραάμ οὐκ εἰσὶν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ διαβόλου εἰσὶν, ἀντίρροπον τῆς διαιρωνίας δίδοὺς τὸν τόμον, καὶ οὐδὲ ἀμύητον αὐτὸν ἀφίησιν, ἀλλ' ἐλέγχοις αὐτὸν κατασκευάζει. ὃ γὰρ φονεύειν, φησὶ, τῆς ἐκείνου κακίας ἐστί. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, τὰ ἔργα, ἀλλὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ πιστεῦσαι, δεικνὺς ὅτι σφοδρῶς κἀκείνος καὶ οἱ υἱοὶ φόνον ἔχουσι, καὶ ὅτι φθόνος ἦν ἡ αἰτία. οὐδὲ γὰρ ἔχων τι κατὰ τοῦ Ἀδὰμ ἐγκαλεῖ, ἀλλ' ἢ βασκαίνων μόνον, φθονεῖ. τοῦτο οὖν καὶ ἐνταῦθα αἰνίττεται· καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκε· τουτέστιν, ἐν τῷ ὀρθῷ βίῳ. ὅπερ γὰρ συνεχῶς αὐτοῦ κατηγόρησεν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι, λέγει, ὅτι καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν ἐστίν. ἐκεῖνος γὰρ ἔπεκε τὸ ψεῦδος πρῶτος, λέγων· ἢ δ' ἡμέρα φάγητε, διαιωθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ αὐτὸς αὐτὸ πρῶτος ἐχρήσατο. αὐθέκτοι μὲν γὰρ, οὐχ ὡς ἰδίῳ αὐτῷ χρῶνται, ἀλλ' ὡς ἀλλοτρίῳ· ὅτος γὰρ ὡς ἰδίῳ.

45 Ἐγὼ δὲ ὅτι ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. Ποία αὕτη ἀκολουθία; οὐδὲν ἐγκαλοῦντες, ἀνέλεγε με θέλετε. ὅπερ γὰρ ἐχθροί ἐστε τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦτό με διώκετε. ἐπεὶ εἰ μὴ διὰ τοῦτο, εἴπατε τὸ ἔγκλημα. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε·

46 Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγξει με περὶ ἁμαρτίας; Εἶτα ἐκεῖνοι· ἡμεῖς οὐκ πορνείας γεγεννήμεθα. καὶ μεῖζον οὐκ πορνείας ἐγεννήθησαν πολλοί. καὶ γὰρ οὐ προσηκούσας ὅπερ μιξίας ἐποιοῦντο. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐλέγχει, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο ἴσαται. ὅπερ δὲ εἶπεν οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαβόλου ἐκ τούτων ἀπέδειξεν (καὶ γὰρ τὸ φονεύειν διαβολικόν,

χ. μεῖζον

χ. φονᾶν.

χ. φονῶσι,

χόν,

35 Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἠρέμα καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου καταβάλλει, ἀμπίσθιος τὸν προφητείας χρόνους. ἵνα γὰρ μὴ αἰσχύνωσι τὰ λεγόμενα· θυσίας ἔγραψε καὶ ἐπέταξε Μωϋσῆς, ἐκφυγεῖν ἡμᾶς ἀπαλλάξας δεινὰ ταῦτα· ἀπὸ τούτου ταῦτα ἐπήγαγε. ἐπεὶ ποίαν ἀκολουθίαν εἶχε τὰ εἰρημένα; Πάντες γὰρ ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἱερεῖς αὐτοί. ἀπὸ τούτου καὶ Παῦλος φησι πρὸς τὸν ἱερέως, Ὅτι ὀφείλει προσφέρειν ὑπὲρ ἑαυτῆς, καθὼς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς προσκείται ἀσθενείαν. καὶ τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ. ἐν τούτοις ἢ καὶ ὃ ὁμοπάτριον αὐτοῦ δείκνυσι τὸν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ὃ ἀπὸ φορᾶς δούλου καὶ ἐλευθέρου. ἡ γὰρ προβολὴ τοῦτο βούλεται, τυπτῆσαι, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ δοῦλος. τοῦτο γάρ ἐστι, ὃ οὐ μένει. ἀπὸ τί δὲ ἀμαρτημάτων ἀπαλλαττόμενος, οἰκίας ἐμνημόνευσε; δεικνὺς ὅτι ὥσπερ ἐπὶ οἰκίας ὁ δεσπότης, ὅτου πάρεστι αὐτὸς ἐξουσιάζει. ὃ δὲ, οὐ μένει, τοῦτο ἔστιν, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν χαρίζεσθαι, ἅτε μὴ ὢν οἰκοδεσπότης· ὁ δὲ υἱὸς οἰκοδεσπότης ἐστί. τοῦτο γάρ ἐστι, μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν αἰθεσπίων, ἵνα μὴ λέγωσι, σὺ τίς εἶ; ἐμὰ ἐστὶ πάντα· ὡς γάρ εἰμι, ἐν τῇ οἰκίᾳ μένω τὸ παρὸν, οἰκίαν, τὴν ἐξουσίαν καλῶν. Ἰωαν. ιδ. β. ἐν δὲ τῇ ἀλλαχοῦ οἰκίαν καλεῖ τὸ παρὸν, τὴν ἀρχήν· Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. ὅπερ γὰρ ὧδε ἐλευθερίας καὶ δουλείας ὁ λόγος, εἰκότως ταύτην κέχρηκε τῇ μεταφορᾷ, λέγων· ὅτι οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἐκφυγεῖν ἀφίεναι.

36 Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ. Εἰδὼς ὃ ὁμοούσιον ὃν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ πῶς δείκνυσι τὴν αὐτὴν ἔχοντα αὐτῷ ἐξουσίαν ἐκείνῳ; ἐὰν ὁ υἱὸς ἐλευθερώσῃ, οὐδεὶς ἀντιλέγει λοιπόν· ἀλλὰ βεβαίαν ἔχετε τὴν ἐλευθερίαν. Θεὸς γὰρ ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; ἐκείνων δείκνυσι τὴν ἁμαρτίας ἑαυτὸν καθαρόν, καὶ τὴν μέχρι προφητείας ἐλευθερίαν αἰνίττεται· ταύτην γὰρ καὶ οἱ ἅγιοι διδάσκει, ἐκείνων μόνος ὁ Θεός· καὶ ἀπὸ τούτου πείθει αὐτοὺς μὴ αἰσχύνεσθαι ὅτι τὴν δουλείαν ταύτην, ἀλλ' ὅτι τὴν τῆς ἁμαρτίας. καὶ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι δοῦλοι οὐκ ἦσαν, διὰ τοῦ ἐκείνων ἀπαρρούσασθαι μᾶλλον ἢ δεικνύναι ὄντας δούλους, τὸν εἰπεῖν,

Ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. Τοῦτο γὰρ ἐμφαίνοντός ἐστιν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἐλευθερία οὐκ ἀληθής. εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν (εἰκὸς γὰρ τοῦτο καὶ εἰπεῖν) ὅρα πῶς αὐτοὺς εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκβαλλει ταύτην. ἀφεὶς γὰρ πάντα αὐτῶν ἐλέγξαι τὸν βίον, τοῦτο ὃ μᾶλλον ἐχρῆν, ὃ ἐπὶ προφάσει ἐβούλοντο, ἀγει εἰς μέσον, καὶ φησι·

37 Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. Ἠρέμα καὶ μικρὸν ἐκβάλλει τῆς συγγνείας αὐτοὺς ἐκείνης, παιδεύων μὴ μέγα φρονεῖν ὅτι τούτου. ὥσπερ γὰρ ἐλευθερία καὶ δουλεία ἀπὸ τῶν ἔργων, οὕτω καὶ συγγνεια. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, οὐκ ἐστὲ τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἀνθρωποκτόνοι τὸ δικαίου· ἀλλὰ καὶ ζωντρέχει πως καὶ φησιν· οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον, καὶ λοιπὸν καταφορικωτέρᾳ κέχρηται τῇ δημηγορίᾳ ταύτῃ. καὶ γὰρ ὅτιν ὡς τὰ πολλὰ προσκατηρῶσαν, ὅτι μέλλων μέγα ἐργάζεσθαι καὶ, μᾶλλον δὲ ἐργάσασθαι πλείονι κέχρηται τῇ παῤῥησίᾳ, ὡς τῆς μαρτυρίας τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ὑπισχνουμένης αὐτοῦ. ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. τί οὖν, εἰ δικαίως φησίν; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. διὸ καὶ τὴν αἰτίαν λέγουσιν, Ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

Πῶς οὖν φησιν, ὅτι ὑπὸ θεὸν εἰς αὐτόν; ἀλλ' ὅπερ ἔφην, μετεπήδησε πάλιν· διὸ καὶ σφόδρα αὐτῷ κατήλασε. Εἰ γὰρ τὸν συγγνώμην αὐχεῖτε ἐκείνου, καὶ τὸν βίον ὑπεδείξαθαι χρή. εἰ δὲ οὐκ εἶπεν, οὐ χωρεῖτε τὸν λόγον, ἀλλ' οὐ χωρεῖ ὁ ἐμὸς λόγος ἐν ὑμῖν, ὃ ὑψηλὸν αὐτὸν τῶν δογμάτων ὑποδεικνύμενος. καίτοι οὐδὲ ταῦτα ἀναιρεῖ ἐγὼ, ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελῶ καὶ θεραπεύειν ὥστε μαθεῖν. τί οὖν, φησι, μὴ ἀπὸ σαυτοῦ ταῦτα λαλῇς; διὰ τοῦτο ἐπήγαγε·

38 Ἃ ἐγὼ

λωσθαι πλέον ὅτι. τοῦτο γὰρ ὁ σωτὴρ ἔλεγεν, λέγων· Καὶ θλώσουσιν ἐκ τῆς φόβου σου τὰς σαρκάς μου· ὅτω καὶ σὺ καθλώσον καὶ ζωὰν ἵλεω σωτηρίαν ἐπιθυμῶ. ὥσπερ γὰρ ὅτοι δυσάλωτοι, ὅτως ἐναντίοι ἁλώσιμοι γίνονται, καὶ κατάρριπτοι ῥᾳδίως· ὅπερ καὶ τότε ἔπαθον οἱ Ἰουδαῖοι. ἀκούσαντες γὰρ καὶ πιστεύσαντες, πάλιν ἔζεπτάπησαν. χ. ὥσπερ

βουλόμενος οὖν ἐμβαθῦναι τὴν πίστιν αὐτῶν ὁ Χριστὸς, ὥστε μὴ ὀπισπολαίαν εἶναι, σχεδιαστικῇ τὴν ψυχὴν πληκτικωτέρας λέγει. τῶν γὰρ πιστευόντων ἵνα καὶ ἐλέγχων δύνασθαι· καὶ οὐ θέλεως ἠγέλασεν. πῶς οὖν τοῦτο ποιεῖ; σωφρόνως ἀπαγγέλλει· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀντως μαθηταί μου ἔστε, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς, μονονουχὶ λέγων, μέλλω βαθεῖαν διδόναι τομὴν, ἀλλὰ μὴ σαλεύεσθε· μᾶλλον δὲ σχεδὸν τοῦτον αὐτῶν τὸν τύφον αὐτῶν τῆς σχετικοίας καταίσχυνε. ἵνος ἐλευθερώσει, εἰπέ μοι; ἁμαρτημάτων. ἵνα οὖν καὶ ἀλαζόνες ἐκεῖνοι;

33 Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. Κατέπτυσεν οὐθέως αὐτῶν ἡ σχέσις. τοῦτο δὲ λέγουσιν ἀπὸ τοῦ τοὺς μὲν κοσμικὰ ἐπαίρεσθαι. ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, δηλονότος ἵνα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ εἰδότος, ὅτι ὑπὸ θεοῦ μὲν, οὐκ ἐμείνεν δέ. καὶ μέγα ἐπαγγέλλει, τὸ μαθητὰς αὐτοῦ ἐκείνους γενέσθαι. ὅτε γάρ τινες ἀνεχώρησαν τοτέ, ἀπιστοῦμενοι αὐτοῖς φησιν, ἐὰν μείνητε ἐπὶ κακείνοι ἦκουσαν καὶ ὑπέστρεψαν, καὶ ἀνεχώρησαν, ὅτε οὐκ ἔμειναν. Πολλοὶ γὰρ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ [παρρησίᾳ] περιεπάτουν. γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν· τουτέστι, ἐμέ. ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια. τὰ μὲν Ἰουδαϊκὰ πολλὰ τύπος ἦν· τὴν δὲ ἀλήθειαν ἀπ' ἐμοῦ εἴσεσθε, καὶ ἐλευθερώσει ὑμᾶς τῶν ἁμαρτημάτων. ὥσπερ γὰρ ἐκείνους ἔλεγεν, ὅτι τῶν ἁμαρτίας ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· οὕτω καὶ τούτοις ἔλεγεν, ἐλευθερώσει ὑμᾶς. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπαλλάξω ὑμᾶς δουλείας· ἀλλὰ τοῦτο αὐτοῖς ἔδοσε ζητεῖν. τί οὖν ἐκεῖνοι; σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. κἄπειτα εἰ ἐγκαλῶ ἀγνωμοσύνην, ὅτι ὧν τοιούτων ὄντων, καὶ οὕτω θαυμαστῶν, ἐκείνων ἦν ἄξιον, καὶ ἐλευθερίαν ἐπιθυμεῖν· τί οὖν; νῦν τὴν ἀληθῆ οὐκ ἴσμεν; ὁ νόμος οὖν ψευδὴς καὶ ἡ γνῶσις ἡ ἡμετέρα; ἀλλ' οὐδενὸς τούτων αὐτοῖς ἔμελεν, ἀλλ' ὅτι κοσμικοῖς πράγμασιν ἀνεῦσι, καὶ ζωῶντα δουλεύοντες. εἰσὶ γάρ, εἶσι καὶ νῦν πολλοὶ, οἱ ὅτι μὲν τοῖς ἀληθέσι φορεῖς αἰσχύνονται, καὶ ὅτι τῇ δουλείᾳ ζωῶντι· ὅτι δὲ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας οὐκέτι, καὶ ἕλκυστο δὲ μυριάκις ἐκείνων κληθῆναι δούλους τοῦ δουλεύειν, ἢ ζωῶντι ἅπαξ. τοιοῦτοί τινες ἦσαν καὶ κακεῖ, καὶ οὐδὲ ἤδεσαν ἀλλὰ δουλείαν, καὶ φασὶ· σὺ λέγεις ἐλεύθερος ἔσεσθε· οὐδὲ ποτε γάρ, φασὶν, ἐδουλεύσαμεν. ζημιοῦται γὰρ τῶν Ἰουδαίων τὰ αὐχήματα· σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, Ἰσραηλῖται ἐσμεν· ὑδαμοῦ τῶν οἰκείων κατορθοῦμεν μεμιωμένα. διὰ τοῦτο τοὺς αὐτοὺς ἀνέκραγον Ἰουδαίους, λέγων· Μὴ δόξητε λέγειν, Ματθ. γ. θ. ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. διὰ τί δὲ μὴ ἤλεγξεν αὐτοὺς ὁ Χριστός; καὶ γὰρ πολλάκις ἐδουλώθησαν καὶ Αἰγυπτίοις, καὶ Βαβυλωνίοις, καὶ ἑτέροις πολλοῖς. ὅτι ὁ τοὺς φιλοτιμίαν αὐτῶν τὰ λεγόμενα ἵνα, ἀλλὰ τοὺς σωτηρίαν, καὶ τοὺς ἀνεργεσίαν, καὶ τοὺς τοῦτο ἠπείγετο. ἐπεὶ, εἶπεν ἂν τὰ τετρακόσια ἔτη· εἶπεν ἂν τὰ ἑβδομήκοντα· εἶπεν ἂν τὰ ὅτι τῶν χριτῶν, τὰ ποτὲ μὲν ἔσχυσι, ποτὲ δὲ δύο, ποτὲ δὲ ἑπτά· εἶπεν ἄν, πῶς οὐδέποτε διέλιπον δουλεύοντες. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐπαιδαγώγει δηλῶσαι, δούλους δὲ θεράποντων γνωμένους· ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, ἥπερ ὅτι καὶ χαλεπωτάτη δουλεία, ἧς Θεὸς μόνος ἀπαλλάξαι δύναται. τὸ γὰρ ἀφῆναι ἁμαρτίας, οὐδενὸς ἑτέρου ὅτι· καὶ τοῦτο καὶ αὐτοῖς ὁμολογῶ. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ὁμολογοῦμεν Θεοῦ ἔργον εἶναι, εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἐκάλει, καὶ φησι·

34 πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας, δείκνυσι ὅτι περὶ ταύτης λέγει τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀπὸ ταύτης τῆς δουλείας.

35 Ὁ δὲ

τὸ κέρδος ϛ λαμίζειν ἑαυτόν· οὐκ ἄχρηστος οὗτος ὁ φόβος· οὐκ ἄκαιρος ἐστὶ τοῦτο τὸ δέος. ἐὰν γὰρ ἐναλεξῃς μόνον, ὅτι ἀκούων ὑ ποιᾷ, πάντως κ ἐπὶ τὸ ποιεῖν ἥξεις ποτέ. οὐ γὰρ ἔνεστι ᾧ Θεῷ δραλεγόμενον κ ἀκούοντα Θεοῦ δραλεγομένου, μὴ κερδαίνειν. εὐθέως γοῦν συσκιρτῶμεν, κ ϛ χεῖρας ὑπερῶμεν, ὅταν βιβλίον βουλώμεθα λαβεῖν. ὁρᾷς καὶ σοῦ τῆς ἀναγνώσεως πόσην εὐλάβειαν; ἀν᾽ ᾖ κ μὴ ἀκριβείας ἐπιλάθωμεν, πολλοῦ καρπωσόμεθα τοῦ ὠφελεῖν. ἀν᾽ γὰρ ἀν᾽, εἰ μὴ σὺν εὐλαβείᾳ καθίσῃ τοῦ ψυχροῦ, ϛ χεῖρας ἀν᾽ ἀπενεγκάμεθα· καὶ γοῦν, καὶν ἀκαταπάλυτος ᾖ, ὥσπερ ὁ φάρος, τῆς ἔνδοθεν εὐλαβείας τὸ δεῖγμα σὺν δεικνυμένῃ· κ ἀνήρ, ἐὰν καπαχεκαλυμμένος ᾖ, γυμνοῖ τ κεφαλήν. ὁρᾷς πῶς κήρυξ γέγ τῆς ἐνδοθεν εὐλαβείας τὸ ἔξωθεν σχῆμα; εἶτα κ εἰς ἀκρόασιν ὁ καθίσας, ἐξήναξε πολλαχοῦ, κ κατέγνω τὸν βίον τὸν πρόσκαιρον. ὥστε σὺν χωμῶν τοίνυν ταῖς γραφαῖς, ἀγαπητοί, κ εἰ μηδὲν ἕτερον, τά γοῦν διαγέλια ὥστε ἀποδύσασθαι ἡμῶν γενέσθω, κ ϛῶτα μεταχειρίζωμεν. εὐθέως γὰρ ἀναπτύξας ὁ βιβλίον, τὸ Χριστοῦ ὄνομα ὀφθήσεται ἐγκείμενον, κ ἀκούσῃ εὐθέως λέγοντος· τὸν ᾖ Ἰησοῦν Χριστοῦ ἡ γνῶσις ἵνα ᾖ σοι. μυρεψὸς γὰρ τῆς μύρου αὐτοῦ Μαρίας τοῦ Ἰωσήφ, εὑρέθη σὺν γαστρὶ ἔχουσα σὺκ πνεύματος ἁγίου. ὁ ᾖ ϛῶτα ἀκούων, ὅπου μήσεται πρόθεσιν εὐθέως, θαυμάσεται τὸν τόκον, ἀπαλλαγήσεται τῆς γῆς. ὁ μακρὰ κ ϛῶτα, ὅταν ἴδῃς κ πνεύματος καταξιωμένον τοῦ πρόθεσιν, ὃ ἀγγέλων αὐτῇ διαλεγόμενον. καὶ ϛῶτα μὴ ὀξυβαπτιστής· εἰ ᾖ ὁπιμείνῃς μέχρι τέλους ὁπίσω, πάντα εὐθέως διαπτύσεις τὰ βιωτικά, πτωχῶν καταγελάσῃ τοῦ σὺν ϛῶ. καὶν πλούσιος ᾖς, σπεῦσον νήψαι πλοῦτον, ἀκούσας ὅτι τέκτονος ὄσα σκεύη κ ϛαπεινῆς οἰκίας, μήτηρ τοῦ διασώσαι σε γέγονε· καὶν πένης ᾖς, σὺκ ἐπαισχυνθήσῃ τοῦ πενίᾳ, μαθὼν ὅτι τοῦ αὐτελεστάτου οἰκίαν σὺκ ἐπιζητοῦσι ὁ τοῦ κόσμου δημιουργός. ϛῶτα σκόπει, οὐχ ἁρπάσεις, οὐ πλεονεκτήσεις, οὐ λήψῃ ϛ τῶν ἑτέρων σύ· ἀλλ᾽ ἐρασὴς ἔσῃ μᾶλλον πενίας, ἵ ἀποφύγῃ πλοῦτον. αἱ ᾖ τοῦτο γένηται, πάντα ἔξοισθα ϛ κακά. πάλιν, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ὑπὸ φαύτης χείμωνος, ὑ σπουδάσεις τῷ παιδίῳ σου ὥστε θεῖναι κόσμον χρυσοῦν, σὺδὲ τῇ γλυκείᾳ ἀργυρέαν τὸν πᾶσαν κλίνην. ϛῶτα ᾖ μὴ σπουδάζων, σὺδὲ ϛ ἐκ τούτων ἐργάσῃ πλεονεξίας κ ἁρπαγάς. πολλὰ ἵ ἐπιεράσθαι, ἅπερ σὺκ ἔνεστιν ὧν χρὴ μέρος λέγειν· εἴσονται ᾖ ἃ πεῖσαν εἰληφότες. διὸ ὥσπερ καλῶς κεῖσθαι βιβλία, κ μὴ τῶν βιβλίων ϛ τομὰ παρέχειν, ᾗ τ ἀγαπώσαις ἐγκεφάλου. ἃ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι, ὅπερ ὑ ὥσπερ ἔπαθον, τῶν χειρῶν ἐκελεύοντο ϛ βιβλία ἀφαρτᾶν· ἡμεῖς ᾖ οὐτε σὺκ χαρσὶ, ἀλλ᾽ ἐν οἰκίᾳ πήγνυμεν, δέον ἐντυποῦν τῇ καρδίᾳ. ὅταν γὰρ ὦμεν πρόπτα ἐκκαθαίροντες βίον, τυχόμεθα τῶν μνημοτων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι κ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ ϛ μετ᾽ ὑ τοῦ πατρὸς δόξα, ἅμα ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ϛ ἀεὶ, κ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νδ'. 31 ΕΛΕΓΕΝ ΟΥΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε σὺν ᾧ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀ- 35 ληθῶς μαθηταί μού ἐστε, 32 καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, ϛ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Ολλῆς κοινωνίας δεῖται ϛ ἡμέτερα, ἀγαπητοί· ἡ δὲ κοινωνία γέγ, ὅταν κ βάρεις ἐρρίζωμένα ϛ δόγματα ᾖ. καθάπερ γὰρ τὴν δρῦν τὴν εἰς ὕδωρ κάλπους ἀφίσαν ϛ ῥίζας κ ὥσπερ σφιγγομένην μ᾽ ἀκριβείας σεσῆς ἄνεμος ὥστε σαλεῦσαι διαπάσας δυνήσεται· ὅταν δὲ κ τὴν ψυχὴν τὴν καθηλωμένην ᾧ τῷ Θεοῦ φόβῳ, σεσῆς ὥστε σαλεῦσαι δυνήσ). τῷ γὰρ ἐρρίζωσθαι, ὃ καθηλώσθαι

νεκεν ὐκ αὐτῦ φησιν ἔργον, ἀλλὰ τ̃ πατρὸς ὃ γινόμενον; πρὸς τὰ ἐκείνων ἀδύνατα ὁ λόγος, ὁμοῦ ϗ καὶ ἡμῶν ⓦ γεγωνικότα. διὰ τῦτο οὐκ εἶπεν, "ἀφίω τ̃ οἶκον ὑμῶν ἔρημον, ἀλλ' ἀφίε). τῦτο μὲ γὰρ ἀπροσώπως τέθεικε. διὰ δὲ τῦ εἰπεῖν, ποσάκις ἠθέλησα ὀπτάζεσθαι τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε, εἶπα ἐπαγαγεῖν, ὅτι ἀφίεται, δείκνυσιν ὅτι αὐτὸς τὰ ἐρήμωσιν εἰργάζετο. ὅπῳ γὰρ, φησιν, ἀνεργετούμενα καὶ θεραπεύόμενοι οὐκ ἠθελήσατε γνῶναι, κολάζόμενοι εἴσεσθε ὅστις ἐγώ. Καὶ μετ' ἐμῦ ἐστιν ὁ πατήρ. Ινα γὰρ μὴ νομίσωσι ὃ, ὁ πέμψας με, ἐλαττώσεως ἐϗ, λέγει· μετ' ἐμοῦ ἐστι. ὃ μὲ γὰρ, τ̃ οἰκειότητος· ὃ ϗ, τ̃ θεότητος. Καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Πάλιν ἐπὶ ὃ τὰπεινότερον ⓦ λόγον κατήγαγε, πρὸς ὀκφὸν ζωηρῶς ἰσάμενος ὅπερ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξ αὐτῦ, ϗ ὅτι ὃ σάββατον οὐ τηρῶ, πρὸς ὅτό φησι· τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε· δείκνυσι, ὅτι ⓒ τὸ λύειν τὸ σάββατον, ἀρεστὸν αὐτῷ. οὕτω γοῦν ϗ ὅπῃ τῦ παρόντος φησι· δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι πεῖσαι καλέσαι τ̃ πατέρα μου; καίτοιγε εἶπών μόνον, ἵνα ζητήσητε, ἔρριψεν ὑπὲρ πάντας. Εἰ οὖν ὑ λέγει, δοκῶ τι ὅτι δύναμαι ὑμᾶς ἀπολέσαι, ἔργῳ τῦτο ὑποδείκνυμι; πρὸς τὴν ἀδύνατον αὐτὴν καταβαίνει. πολλῷ γὰρ ἐποίησε κατοικεῖν, ὥστε δῆξαι, ὅτι οὐδὲν ἀνάτιον ποιῶ τῷ πατρί. οὕτω δὴ ⓒ ἀνεκτοτέρους διαθεραπεύτεσθαι φιλεῖ. ὥσπερ ϗ τό, οὐκ ἀφῆκέ με μόνον, εἴρηται· ὕτω ϗ τό, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

Ταῦτα αὐτῦ λαλήσαντος, πολλοὶ ὑπίστευσαν εἰς αὐτόν. Οτι εἰς τὸ ταπεινὸν ⓦ λόγον κατήγαγε, τότε πολλοὶ ὑπίστευσαν. ἐπὶ οὖν ἐρωτᾷς, τίνος ἕνεκεν ταπεινῶς φθέγγε); καίτοιγε σαφῶς ὁ εὐαγγελιστὴς ηὔξατο τῦτον, εἰπών· ὅτι ταῦτα αὐτῦ λαλήσαντος, πολλοὶ ὑπίστευσαν εἰς αὐτόν· μονονϗχὶ βοᾷ διὰ τούτων τὴν προαγωγήν· μὴ θορυβοῦ, ὦ ἀκροατά, ἐάν ὑ ταπεινὰ ἀκούσῃς. ⓐ γὰρ μὴ τοσαῦτα διδασκαλίαν μηδέπω πεπεισμένοι ὅτι καὶ διὰ τῦ παθεῖν ὅτιν, εἰκότως ταπεινότερα ἤκουον ἵνα πεισθῶσι. ϗ τῦτο οὖν ἀπολογία ὅτιν ὑπὲρ τῶν μηδέπω ταπεινῶς εἰρηκότων. ὑπίστευσαν μὲ οὖν, οὐχ ὡς ἐχρῆν δέ· ἀλλ' ἁπλῶς ⓒ ὡς ἔτυχεν, πάσχοντες ϗ διὰ παῦσαι μόνοι ὑπὸ τῆς τῶν λόγων ταπεινότητος. ὅτι γὰρ οὐ τελείαν πίστιν εἶχον, δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστὴς ὐκ τῶν μὴ ταῦτα λόγων, ὐ οἷς αὖτ πάλιν ὑβρίζυσι. ϗ ὅτι ὕτοι αὖθίς εἰσιν ὐκφοι, δηλώσων εἶπών·

Ελεγεν οὖν ὁ Ιησῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ιουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ὐ τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ· Δείκνυσι, ὅτι οὐδέπω πρόσδεκτοι τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ μόνον προσοικοῦντες τοῖς λεγομένοις. διὸ [ϗ] πληροφορώτερον εἶπεν. ὐκοῦν μὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, Ζητήσετέ με· νῦν ϗ μεῖζον προσέθηκεν, Οτι ὐ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ϗ τὸ πῶς δείκνυσιν, ὅτι οὐ διὰ ταῦτα ἐλήλυθε ὐκοῦν καλέσαι με λοιπόν, ταῦτα δὲ λαλῶ εἰς ⓦ κόσμον. διὰ τῦτων ἐδήλωσε λοιπὸν ἐξερχόμενοι αὐτὸν εἰς τὰ ἔθνη. ὅπῳ ϗ ὐκ ἔγνωσαν λοιπόν, ὅτι ⓦ πατέρα αὐτοῖς λέγει ἔμπροσθεν, πάλιν φθέγγε) πρὸς αὐτ̃, ⓒ τὸν αὐτὸν τῆς ταπεινότητος τῶν ῥημάτων τέθεικε ὁ εὐαγγελιστής.

Ιωαν. ζ. λδ. Ιωαν. η. κα.

ΗΘΙΚΟΝ

Αν ὕτω ποτὲ θέλωμεν τὰς γραφὰς ἐρευνᾶν μὲ ἀκριβείας ⓒ μὴ ἁπλῶς, διωπόμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ὅπιτυχεῖν· αἱ γὰρ πάντος αὐτῆς ὐ γραπτείνωμεν, ϗ δογμάτων ὀρθότητα ϗ βίον εἰσόμεθα ἀκριβωμάτον. κἂν σφόδρα σκληρὸς ὢς εἶπ ϗ ἀπηνὴς καὶ χαλεπὸς, κἂν μηδὲν κερδαίνῃ ὐ τοῖς ἄλλοις χρήσιμος, ⓦ χρήσιμον γοῦν καρπώσεται τῦτον, καὶ λήψεται ἵνα ὠφέλειαν, εἰ ϗ μὴ τοσαῦτα, ὡς αὐθησιν ἔχει, ἀλλ' ὅμως λήψεται. Εἰ γὰρ μυρεψεῖόν τις πρίοιτο, ϗ προσκαθήμενος ἐργαστηρίοις τοιούτοις, ϗ ἄκων δυαχερώπτεται ἐκ τῆς εὐωδίας· πολλῷ μᾶλλον εἰς ὐκλησίαν ἀπιών. ὥσπερ γὰρ ἐξ ὀργίας ὀργία γίνεται, ὕτω ὐκ τῆς εὐεργεσίας προθυμία γινᾶται. κἂν μείωσι τῆς χείμων χαλῶ, κἂν ἀκάθαρτος, μὴ φύγῃς τὸν ὐρανόν. τί οὖν, φησιν, ὅτι ἀκούων οὐ ποιῶ; ὁ μακρὸν

τὸ

24 Εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα ἄρῃ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, καὶ ἑτέρως αὐτὸν ἀποδύσασθαι οὐκ ἔνι, εἰ μὴ διὰ λουτροῦ, δυνάγκη τὸν μὴ πιστεύοντα, ἔχοντα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἀπελθεῖν. ὁ γὰρ μὴ βαπτόμενος αὐτὸν θανατώσας διὰ τῆς πίστεως τῆς θάψας, σὺν αὐτῷ καὶ ἀπελθύσεται οὐχὶ δώσων δίκην ὧν πρότερον ἡμάρτανεν. διὰ τοῦτο ἔλεγεν· Ὁ γὰρ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· τοῦτ' ἔστιν, ὁ μὴ πιστεύων μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ πρότερα ἁμαρτήματα ἔχων ἀπέρχεται. ἔλεγεν οὖν· χ. ἐαυτὸν Ιωαν. γ. ιη.

25 Σὺ τίς εἶ; Ὦ τῆς ἀνοίας· μετὰ χρόνον τοσοῦτον, καὶ σημεῖα, καὶ διδασκαλίαν, ἐρωτᾷ σε, σὺ τίς εἶ; Τί οὖν ὁ Χριστός; Τὸν ἀρχὴν ὅ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Ὁ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τοῦ ὅλως ἀκούειν τῶν λόγων τῶν περὶ ἐμοῦ ἀνάξιοί ἐστε, μήτι γε καὶ μαθεῖν, ὅστις ἐγώ εἰμι. ὑμεῖς γὰρ πόρρω πορρωτέρω φθέγγεσθε, καὶ οὐδενὶ τῶν περὶ ἐμοῦ προσέχοντες· καὶ ταῦτα πρῶτα ἤδη ἀμύνομαι ἐλέγχειν ὑμᾶς. τοῦτο γάρ ἐστι,

26 Πολλὰ ἔχω λέγειν καὶ κρίνειν· Οὐκ ἐλέγχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάσειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με, τοιοῦτός ἐστιν, ὁ πατήρ, οὐ βούλεται τοῦτο. οὐ γὰρ ἦλθον κρίναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, φησίν, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον. Εἰ τοίνυν εἰς τοῦτο με ἀπέστειλεν, ἀληθὴς δέ ἐστιν, εἰκότως οὐδένα ἐγὼ κρίνω νῦν. ἀλλὰ ταῦτα λαλῶ τὰ πρὸς σωτηρίαν, οὐ τὰ πρὸς ἔλεγχον. λέγει δὲ ταῦτα, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι τοσαῦτα ἀκούων, καὶ διὰ ἀθυμίαν οὐκ ἐπεξέρχομαι, ἢ ὅτι οὐκ οἶδεν αὐτῶν τὰς διανοίας καὶ τὰς κλεψύδρας. Ιωαν. γ. ιζ.

27 Οὐκ ἔγνωσαν ὃ ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς λέγει. Ὦ τῆς ἀνοίας· οὐ διέλιπεν αὐτοῖς πρὸ αὐτοῦ διαλεγόμενος, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον. Εἶτα, ὅπου πολλὰ σημεῖα ποιήσας καὶ διδάξας, οὐκ ἐπισπάσατο, πρὸ τῶν σταυροῦ λοιπὸν διαλέγεται, λέγων·

28 Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲν λαλῶ,

29 Καὶ ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστιν ὁ πέμψας με, καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ.

Δείκνυσιν ὅτι δικαίως ἔλεγε, τὸν ἀρχὴν ὅ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Ὥστε ὑπόστιγμα τοῖς λεγομένοις. Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. οὐχ ὑμᾶς τότε μάλιστα προσδοκᾶτε ἀπαλλαγήσεσθαί μου καὶ ἀναιρήσειν; ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι τότε μάλιστα εἴσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, τῶν τε σημείων ἕνεκεν, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἀναλώσεως. πρῶτα γὰρ ταῦτα ἰκανὰ ἦν ἐμφῆναι αὐτὸν τὸν ἐαυτοῦ. καὶ οὐκ εἴπε, τότε γνώσεσθε τίς εἰμι. ὅταν γὰρ ἴδητέ, φησίν, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τοῦ θανάτου πείσομαι, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι· τουτέστιν, ὁ Χριστός, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ πάντα φέρων καὶ ἄγων, καὶ οὐκ ἀναγκαίως ἐκείνῳ. διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲν λαλῶ. ἀμφότερα γὰρ εἴσεσθε, καὶ τὸν υἱὸν τὸν ἐμὸν, καὶ τὸν ὁμοούσιον τὸν τοῦ πατέρα. Οὐ γὰρ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲν, οὐ διαλλάττον τῆς οὐσίας δηλοῖ, καὶ οὐδὲν ἐκτὸς τῶν πατρικῶν νοημάτων φθέγγεσθαι. ὅταν γὰρ ἐκπέσωσι τῆς λατρείας, ὅταν μὴ συγχωρηθῇ ὑμῖν μηδὲ αὐτὸν θεραπεύειν, ὡς περὶ τούτου, τότε εἴσεσθε ὅτι ἀμυνόμενος ἐμοὶ ταῦτα ποιῶ, καὶ προσκρούσματος χάριν τὸν μὴ ἀκουσάντων μου ὡσανεὶ ἔλεγον· οὐκ αὖ εἶχε διὰ λίθους ὡς ἡμᾶς καὶ ἀλλότριος, τοσαύτην διὰ ὀργὴν καθ' ὑμῶν ἐκίνησε. τοῦτο καὶ Ἡσαΐας φησί· Δώσει οὗτος ποινὰς αὐτὶ τῆς ἁφῆς αὐτοῦ· καὶ ὁ Δαβίδ, Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ· καὶ αὐτός, Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ αἱ προφητεῖαι δὲ αὐτὸ δηλοῦσιν, ὅταν λέγῃ· Τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος ἐκείνου; κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς. ὁρᾷς ὅτι πάντα χρὴ δίκην μηδέπω τινὰ θέσθαι ὅτου φθάσεται; ἐπεὶ εἰ αὐτὸν ἀπολῇ, ὥσπερ οὖν καὶ ἀπολῇ (φέρετε γάρ, φησίν, αὐτὸν ὧδε τοὺς μὴ θέλοντάς με βασιλεῦσαι, καὶ κατασφάξατε) ἵνα ἔ- χ. τοῦ γεωργοὺς ἐκείνους Ησ. ιγ. θ. Ψαλ. β. ε. Ματθ. κγ. λη. Ματθ. κα μ.

δυσὶν ἱμάτια, ἵνα τοὺτες ἔχοι λαμπρὰ ἡ ἀφθαρτότερα. Οὐδὲν γὰρ ἁμαρτίας ῥυπαρώτερον, οὐδὲν ἀκαθαρτότερον. διὰ τοῦτο φύσιν αὐτῆς ὁ προφήτης ἐμιμήσατο ἐδόα· Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου. καὶ εἰ βούλει μαθεῖν τῆς ἁμαρτίας τὸ δυσῶδες, σκόπησον αὐτὴν μὴ τὸ ἡδέως, ὅταν τῆς ἐπιθυμίας ἀπαλλαγῇς, ὅταν μὴ ἐπὶ σοχλῇ τὸ πῦρ· καὶ τότε ἴδοις τίς ἐστιν ἡ ἁμαρτία. σκόπησον δὲ θυμόν, ὅταν σὺ γαληνιᾷς· σκόπησον τὴν πλεονεξίαν, ὅταν ἔξω ἦρῃ τὰ πάντες. οὐδὲν αἰσχύτερον, οὐδὲν μιαρώτερον ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας. Ταῦτα συνεχῶς λέγωμεν, οὐκ ἐσοχλῶν ὑμῖν βουλόμενοι, ἀλλὰ κερδᾶναί τι μέγα καὶ θαυμαστόν. ὁ γὰρ οὐκ ἐκ τῶν ἄκρων μὴ καταβάσας, ἴσως οὐκ ἐκ τῶν δευτέρων ἀνοδον ποιήσει τοῦτο· καὶ ὁ δευτέρων καταφρονήσας, οὐκ ἐκ τρίτου διορθώσεται. ἤδειμεν γὰρ πολλοὺς ἡμᾶς πολλάκις ἀπαλλαγέντας τῆς πονηρᾶς, πολλὰ δὲ ὠφελήσαντας τῆς Ἐκκλησίας ἔχει, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ργ'. ΤΑΥΤΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ὅτι οὐδὲ ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Ὅτι τῆς δυσὶας τῆς Ἰουδαϊκῆς· τοιοῦτοι γάρ πάντα ζητοῦντες αὐτὸν, εἶτα ἐν μέσῳ λαβόντες, καὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες καταφεῖν δι' ἑαυτῶν καὶ δι' ἑτέρων, δι' ὧν δυνηθῶσιν, ὅτε ὅτως αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐξεπλάγησαν, ἀλλ' ἐπεπήγεσαν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἀφίσαντο. ὅτι γὰρ ἐπεχείρησεν ἀεί, φησι· Ταῦτα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ἐν τῷ ἱερῷ ἐλάλει, καὶ ἐν τάξει διδασκάλου, ὁ μᾶλλον ἰσχυρὸν τοῖς ἀκούσασι διεπέφαγε, καὶ ταῦτα ἐλάλει, ἐφ' οἷς ἐδάκνοντο, καὶ ἐσκανδάλιζον, ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ πατρί. καὶ γὰρ τὸ, δύο αὐθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστὶ, τοῦτο ἐμφαίνει. Ἀλλ' ὅμως ταῦτα, φησὶν, ἐλάλει ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐν τάξει διδασκάλου, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔπιασεν, ὅτι οὔπω καιρὸς ἦν ἐπιτήδειος, καθ' ὃν ἠθέλησε σταυρωθῆναι. ὥστε καὶ τότε οὐ τῆς ἐκείνων δυνάμεως ἦρξεν ἔργον, ἀλλὰ τῆς οἰκονομίας τῆς αὐτοῦ. αὐτοὶ γὰρ καὶ πάλαι ἐβούλοντο, οὐκ ἴσχυον δέ. οὐ τοίνυν οὐδὲ τότε ἴσχυσαν δὺ, εἰ μὴ αὐτὸς συνεχώρησεν. 21 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με. Τί δήποτε λέγει τοῦτο; καταισχύνων αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ φοβῶν. ὅρα γὰρ ὅσον τοῦτο" ἐνεποίει φόβον. καὶ γὰρ βουλόμενοι, ἵνα ἀπαλλαγῶσι, ζητοῦσιν ὅπου ποτὲ ἀπῆλθε. οὕτω μεγάλα ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐφαντάζοντο. καὶ ἕτερον δὲ διδάξαι αὐτοὺς ἐβούλετο, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνων βίας ὁ πρόσωπά ἐστιν, ἀλλὰ δῶθεν αὐτὸ προδιετύπωσε, καὶ τὴν αἰάσασιν ἤδη μετὰ τούτων προσέγραψε τῶν λόγων. ἔλεγον οὖν· 22 Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν; Τί οὖν ὁ Χριστός; ἀναιρῶν αὐτῶν τὴν ὑποψίαν, καὶ δεικνὺς ὅτι ὃ πρόσωπα ἁμαρτημά ἐστι, φησὶν·

23 Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν θαυμαστὸν ὑμᾶς τοιαῦτα ὑπονοεῖν, δαιμονιώδεις καρδίας, καὶ δαιμονιώδεις λογισμοὺς πνευματικόν· ἀλλ' οὐκ ἐγὼ πράττω τι τοιοῦτον· δαίμων γὰρ εἰμι. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ. Πάλιν ἐνταῦθα τὰς κοσμικὰς ὑποψίας καὶ σαρκικὰς φησιν· ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὐ τὸ σάρκα μὴ ἀναληφέναι ἐστὶ, ἀλλὰ τὸ πορρωτέω εἶναι τῆς ἐκείνων ποιότητος. καὶ γὰρ τοῦ μαθητὰς φησι μὴ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ὅμως σάρκα εἶχον ἐκεῖνοι. ὥσπερ οὖν ὁ Παῦλος λέγων, Οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλὰ ἀσωμάτους αὐτοὺς εἶναι φησιν· οὕτω λέγων τοὺς μαθητὰς οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, οὐδὲν ἕτερον, ἢ φιλοσοφίαν αὐτοῖς μαρτυρᾷ. Rom. κ. 9.

ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐκ εἰμὶ μόνος· πάλιν πρὸς τὸν Ἰουδαῖον φησίν· τοῦτό ἐστιν ὃ λέγω, ὅτι οὐκ εἰμὶ μόνος· ἀλλὰ μετὰ τοῦ πατρὸς ἐστιν, ἡ κρίσις ἡ ἐμή, τὸ παρ' ἐμοῦ ἐστιν. οὐκ ἂν ἄλλως ἔκρινεν ὁ πατὴρ κρίνων, εἰ μὴ ὡς ἐγώ· ἢ οὐκ ἂν ἄλλως ἔκρινα, εἰ μὴ ὡς ὁ πατήρ. τίνος οὖν ἕνεκεν ἡ τοῦ παρ' ἐμοῦ μαρτυρία ἐστίν; ἡ γὰρ συνήθεια ἀξιόπιστον εἶναι τὸν μαρτυροῦντα παρεστέλλει· ἄλλως οὖν, οὐδὲ ἔφηκε τὸ λεχθέν. ὅπου γὰρ δύο ἀνθρώπων, ὅταν δύο ἀλλοτρίῳ πράγματι μαρτυρῶσι, τότε ἡ μαρτυρία ἐστὶν ἀληθής (τοῦτο γὰρ ἔστι δύο μάρτυρες) εἰ δέ τις ἐαυτῷ μαρτυρῇ, οὐκέτι δύο εἰσίν. ὁρᾷς ὅτι διὰ τοῦτό ἕτερον τοῦτο εἴρηκεν, ἵνα δείξῃ ὁμοίους ἑαυτοὺς, καὶ ὅτι διόλου ἄλλης μαρτυρίας, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχοντας τοῦ παρ' ἐμοῦ ὅσα γοῦν τῷ ἀνθρωπίνῳ. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ· οὐκ ἂν οὖν, εἰ ἐλάττονος οὐσίας ἦν, τοῦτο δὴ ἔφηκεν, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ἀριθμοῦ ἕνεκεν προῄλημται, ἀλλὰ τῷ ἀξιόπιστον οὐδὲν ἔχοντα πρόσλαγμόν. μάρτυς οὖν ἄνθρωπος, ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀξιόπιστος ᾖ, οὐχ ὅταν μαρτυρίας δέηται, καὶ τοῦτο οὐ ἀλλοτρίῳ πράγματι· οὐ δὲ ἰδίῳ, ὅταν μαρτυρίας δέηται τῆς παρ' ἑτέρου, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἀξιόπιστος. οὐ τοίνυν δὲ, πρὸς τοὐναντίον. καὶ γὰρ οὐ ἰδίῳ πράγματι μαρτυρῶν, καὶ παρ' ἑτέρου λέγων μαρτυρεῖσθαι, ἀξιόπιστον ἑαυτὸν εἶναι φησι, πάντα μᾶλλον δεικνὺς ἑαυτοῦ τὴν αὐθεντίαν. Διὰ τί γάρ εἶπεν, οὐκ εἰμὶ μόνος, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, καὶ ὃ, δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἐστὶν ἀληθής, οὐκ ἀπεσιώπησεν, ἀλλ' ἐπήγαγεν, ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ; δηλονότι τὴν αὐθεντίαν δηλῶν. καὶ πρόσθετον μὲν ἑαυτὸν τέθεικεν· ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ· δείκνυσι δὲ οὐδαμοῦ τὸ τιμιώτερον, καὶ ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖται τοῦ Θεοῦ λέγοντος εἰδέναι πατέρα, αὐτὸν οὐκ εἰδότες. καὶ τοῦτο αἴτιον εἶναι φησι, τὸ αὐτὸν μὴ θέλειν εἰδέναι. λέγω οὖν, ὅτι καὶ δυνατὸν εἰδέναι τοῦ πατέρα αὐτὸν χωρὶς, ἵνα καὶ οὕτως αὐτοὺς ἀπιστοσπάσῃ εἰς τὸν αὐτοῦ γνῶσιν. ὅπερ γὰρ ἀφίστησι αὐτὸν, ἀεὶ τὸν πατέρα ἐζήτουν μαθεῖν, λέγει· καὶ δύνασθε εἰδέναι τοῦ πατέρα χωρὶς ἐμοῦ. ὥστε οἱ τοῦ βλασφημοῦντες, οὐκ αὐτὸν βλασφημοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν γεγεννηκότα.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα φύγωμεν ἡμεῖς, καὶ δοξάσωμεν τὸν υἱόν. κἂν γὰρ εἰ μὴ φύσιν ἴσμεν τῆς αὐτῆς, οὐκ ἂν οὕτως εἴπεν. εἰ γὰρ ἐδίδασκε μόνον, ἕτερος οὗτος δὲ ἴσως, οὕτω καὶ αὐτὸν ἀγνοοῦντα, εἰδέναι τὸν πατέρα· καὶ πάλιν ὅτε ἴσως αὐτὸν εἰδότα πάντως εἰδέναι τὸν πατέρα· οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος εἶδως, οἷδεν ἄγγελον. καί φησι· καὶ γὰρ ὁ τὸν κόσμον εἰδώς, οἶδε τὸν Θεόν· οὐδαμῶς. πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ τὸν κόσμον εἰδότες, μᾶλλον δὲ πάντες ἄνθρωποι. (ἐρῶσι γὰρ αὐτοῦ,) οὐ τὸν Θεὸν ὄντα. δοξάζωμεν τοίνυν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, μὴ τῇ δόξῃ τούτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ δόξῃ τῶν ἔργων αὐτοῦ· καὶ γὰρ ἐκεῖνος κάκεῖνος, οὐδὲν ἐστιν. ἴδε σύ, φησὶν, Ἰουδαῖος ἐποιομάζῃ, καὶ ἐπομπαπαῖ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ· ὁ δὲ ὧν διδάσκων ἕτερον, σαυτὸν οὐ δικάζεις; ὁ ἐν νόμῳ καυχώμενος, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου Θεὸν ἀτιμάζεις; ὅρα μή ποτε καὶ ἡμεῖς ὅτι τῇ ὀρθότητι τῆς πίστεως καυχώμεθα, διὰ τοῦ μὴ συμβαίνοντα τῇ πίστει βίον ὑποδείκνυσθαι, Θεὸν ἀτιμάζωμεν, τοιοῦτοι αὐτὸν βλασφημεῖσθαι. καὶ γὰρ διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, καὶ ζύμωμα, καὶ φῶς, καὶ ἅλας εἶναι βούλεται Θεὸς χειρόνων. τί δέ ἐστι τὸ φῶς; βίος λαμπρὸς, μηδὲν ἔχων ἐσκοτισμένον. τὸ φῶς οὐχ ἑαυτῷ χρήσιμον, οὐδὲ τὸ ἅλας, οὐδὲ τὸ ζύμωμα, ἀλλ' εἰς ἑτέρους ὑποδέκνυται τὴν ὠφέλειαν. ὅτου γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ὠφέλειαν ἀπαιτούμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἑτέρων. τὸ γὰρ ἅλας ἐὰν μὴ ἁλίζῃ, οὐκ ἔστιν ἅλας. καὶ ἕτερον δέ τι ὑποδέκνυται, ὅτι, ἐὰν αὐτοὶ κατορθώσωμεν, ἕξομεν πάντως καὶ ἑτέρους· ἕως δ' ἂν αὐτοὶ μὴ κατορθώσωμεν, οὐδὲ ἑτέρους ὀπίσω δυνησόμεθα. μηδὲν μωρεύειν, μηδὲν χαίνειν πρὸς ἡδονήν. τοιαῦτα γὰρ ἔχει κοσμικὰ πράγματα, τοιαῦται αἱ βιωτικαὶ φροντίδες· διὰ τοῦτο αἱ πρόνοιαι ἀφῃρέθησαν, ὅλη πᾶσι τὰ μωρὰ, τὰ κοσμικὰ πράγματα, ἠχρείωτο· οὐ τοίνυν μὴν ζωπυρήσωμεν, ἵνα μὴ ἔχωμεν μὴ ἀποβαλόμενα. δέος οὖν μὴ καὶ ἡμᾶς τὸ αὐτὸ παθεῖν· δέος μὴ καὶ ἡμᾶς ῥοπὴ ἀπέλθωμεν οὐδενὸς

δυμένοι

14 Απεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστιν· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ἡμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι. Ὁ καὶ φθάσας εἰπεῖν, τοῦτο ὅπου περιβάλλονται ὡς περιηυρημένως λεχθέν. τί οὖν ὁ Χριστός; αἰτιᾶται εἰπὼν αὐτούς, καὶ δικαίως, ὅτι οὐκ ἦσαν ὡς περὶ αὐτοῦ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ διελέγετο, ἀλλ' ἄνθρωπον αὐτὸν οὐκ ἀποβλέποντας φιλόσοφον, φησί· καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι. τί ἐστι τοῦτο; οὐκ ἐν Θεοῦ εἰμι, καὶ Θεός, καὶ υἱὸς Θεοῦ· ὁ δὲ Θεὸς αὐτὸς ἑαυτοῦ ἀξιόπιστος μάρτυς. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε. ἐθελοκακεῖτε, φησί, καὶ εἰδότες παρασκευάζεσθε μὴ εἰδέναι· ἀλλ' ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἀξιοπιστίας ἅπαντα φθέγγεσθε, οὐδὲν πλέον βουλόμενοι ἢ φαινομένην ποιῆσαι.

15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε. Ὥσπερ τὸ κατὰ σάρκα ζῆν, τὸ φαύλως ζῆν· οὕτω τὸ κατὰ σάρκα κρίνειν, ἀδίκως κρίνειν ἐστίν.

Ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· 16 καὶ ἐὰν κρίνω, ἡ ἐμὴ κρίσις δικαία ἐστίν. Οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀδίκως κρίνετε. Εἰ ἀδίκως κρίνω, φησί, δίκαι τί μὴ ἐγκαλεῖς; δίκαι τί μὴ κολάζεις; διὰ τί μὴ κατακρίνεις; ὅτι οὐκ ὀκνῶ ὅτι ὑπὸ πλήθους, φησί. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ ἐὰν κρίνω οὐ ἐγώ, ἡ κρίσις μου ἀληθής ἐστιν. ἐπεὶ εἰ ἐβουλήθην κρῖναι, ὑμεῖς ἂν τὴν κατάδικα σιωπῶν ἦτε. καὶ ταῦτα οὐκ κρίνων λέγω, φησίν. οὐ δίκαι τοῦτο δὲ εἶπον, οὐκ κρίνων λέγω, ὡς οὐ θαρρῶν· ὅτι εἰ ἐκεῖνον, εἶδον ἂν ὑμᾶς. καὶ γὰρ εἰ ἐκεῖνον, δικαίως ἂν ὑμᾶς κατεδίκασα· ἀλλὰ τῶν καιρῶν κρείσσων οὐκ ἐστι. καὶ πρὸς τῆς μαθούσης αὐτὸν κρίσεως ἠνίξατο εἰπών, Ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Ἐνταῦθα δὲ ἠνίξατο, ὅτι οὐκ αὐτὸς μόνος αὐτοὺς κατεδικάζει, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ. Εἶτα αὐτὸ ζωοποιᾶσαι, εἰς τὸν αὐτοῦ μαρτυρεῖσθαι σπάσαι.

17 Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι. Τί αὖ εἶπεν ἐνταῦθα αἱρετικοί; τί πλέον ἔχει τὸν ἀνθρώπων, εἰ ἁπλῶς οὕτως ἐκλαβοίμεθα τὸ λεχθέν; ὅτι μὴ γὰρ τὸν ἀνθρώπων διὰ τοῦτο ὠφελεῖται ἦν, ὅτι καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος τις· ὅτι δὲ Θεοῦ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν; πῶς οὖν εἴρηκε τὸ δύο; ἔδει ὅτι δύο, ἢ ὅτι ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο δύο; εἰ γὰρ, ὅτι δύο εἰσί, τίνος ἕνεκεν οὐ καφύλλῃ ὅτι Ἰωάννου, οὐδὲ εἶπε, μαρτυρῶ ἐγὼ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρῶ περὶ ἐμοῦ ὁ Ἰωάννης; τίνος ἕνεκεν ὅτι ἄγγελοι; τίνος ἕνεκεν ὅτι οὐδὲν περιφέρω; ἡ γὰρ μυείας ἂν ἦν ἄλλας μαρτυρίας. ἀλλ' οὐ τοῦτο βούλεται διεξαγαγεῖν μόνον, ὅτι δύο, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας.

19 Λέγουσιν οὖν αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; εἶτα φησίν· οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. Ἐπειδὴ γὰρ εἰδότες, ὡς οὐκ εἰδότες ἔλεγεν ἡ ὡς πειράζοντες αὐτόν, οὐδὲ ἀποκρίσεως αὐτοὺς ἀξιοῖ. Διὰ τοῦτο λέγει λοιπὸν τελειότερον ἅπαντα καὶ μὴ πλείονος παῤῥησίας, ἀπό τε τῶν σημείων καὶ τῆς διδασκαλίας τὸν ἀκηλευθερωμένων τῷ μαρτυρεῖσθαι λαβεῖν, τῷ τε ἐγγὺς εἶναι τοῦ σταυροῦ. οἶδα γάρ, φησί, πόθεν ἔρχομαι. τοῦτο δὲ σφόδρα αὐτῶν καθῆψατο· τὸ ὑπάγατιν, καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, μᾶλλον αὐτοὺς ἐφόβησεν αὖ, ὡς οὐ μέλλοντος αὐτοῦ μένειν ἐν τῷ θανάτῳ. διὰ τί οὐκ εἶπεν, ὅτι οἶδα, ὅτι Θεός εἰμι, ἀλλ' ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι; ἀεὶ τὰ ταπεινὰ ἀναμίγνυσι τοῖς ὑψηλοῖς, καὶ αὐτὰ ὑπὲρ τοῦτα περιελλει. Εἶπων γὰρ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦτο δείξας, ἤλθεν ὅτι τὸ ταπεινότερον· ὥστε οὐκ ἔλεγεν· οἶδα πῶθεν ἀπέστάλμην, καὶ πρὸς τίνα ἀπέρχομαι. ὅπου γὰρ οὐδὲν ἀναπαύεσθαι, ἀνυπόστατος ὄν ἐγὼ ἀπέσταλμαι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπειμι. Ἃ γὰρ ἀνθρώπινα εἶπεν, φησί, τὰ θεῖα ἐδήλωσε, καὶ ἔκλεπτε τὸν ἄνθρωπον, πρὸς τὸ ἀληθῶς Θεὸν ὑμᾶς ὄντα μὴ ἰδεῖν τὸν Θεὸν, ὅτι τὴν σάρκα κρίνετε. Εἰ γὰρ τοσούτων ἀνυσάντων τεκμηρίων τε καὶ ἐλέγχων, εἶπε λέγετε, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· καὶ Μωϋσέα ἀξιόπιστον ἡγεῖσθε, καὶ ὑπὲρ ὧν περὶ ἄλλων, καὶ ὑπὲρ ὧν περὶ ἐμοῦ λέγει τὸν Χριστὸν οὐκ εἶπε, τοῦτο κατὰ σάρκα κρίνειν ἐστίν. ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ μεῖζόν φησιν, ὅτι ὁ πατὴρ οὐ κρίνει οὐδένα. πῶς οὖν ἐνταῦθά φησι, καὶ ἐὰν κρίνω ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ Ιωαν. ε. κβ.

Θεῷ πῆς ἐγκαλέσει δῆλ. τοῦτο; ἄπαγε. ἐκείνων γὰρ τοῦτο τὸ ἔγκλημα. ποῖον δ' οὖν ἄλλο ἦς ποιήσεις σημεῖον τοῦ μὴ γινώσκειν ὑμᾶς (Ω) νόμον, ἢ τὸ μὴ πείθεσθαι; ὅπερ ὁ Εἶπον, ὅτι μὴ θέλοντων ὑμῶν ὁ θεὸς ἔδωκε τὸν νόμον. ἐπεὶ δὲ ἔφη, ὅτι μὴ γινώσκοντες (Ω) νόμον· ἀκολούθως αὐτῷ καθαπτεται ὁ Νικόδημος, ὅτε λέγων·

51 Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει (Ω) τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ τί ποιεῖ; χ.ὑμῶν

Δείκνυσι γὰρ οὐδὲν μήτε γινώσκοντας (Ω) νόμον, μήτε ποιοῦντας (Ω) νόμον. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος μὲν οὐδένα κωλύει ἀπεκτονηκὼς ἀνθρωπον μὴ πρότερον ἀκούσαι, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀκούσασα ἔπεται τοῦτο ὥρμησαν, πῶς ἂν εἶεν τοῦ νόμου. ὃ δὲ Εἶπεν, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἔπεισε εἰς αὐτόν, δῆλα τοῦτο ἔπεσημήνατο ὁ διαλελεισμὸς, ὅτι Εἷς ἐν αὐτοῖς, δεικνὺς ὅτι οἱ ἄρχοντες ἔπεισαν εἰς αὐτόν. πρόῤῥησιν μὲν γὰρ οὐδέπω τὴν προσηκουσαν ἐπεδείκνυντο· πλὴν ἀκειοῦντο τῷ Χριστῷ. ὅσα γ' πῶς ἐν μὴ φιλοῖς (Ω) ἔλεγχον ἐπάγει. ὃ γὰρ Εἶπεν, ὑμᾶς ἡ βούλεσθε αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἢ ἁπλῶς καταδικάζετε (Ω) ἄνθρωπον, ὡς πλάνον· ἀλλὰ προσωτέρω, τὴν ἀφατον αὐτοῦ ὁρμὴν ἐγκόπτων, ἐκ τῶν ἀσεβεστάτων καὶ φονικῶν. δῆλα τοῦτο ἔπει τὸν νόμον τρέπει τὸν λόγον, λέγων· ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ἀκριβῶς, καὶ γνῷ τί ποιεῖ. ὥστε οὐδὲ ἀκροάσεως δεῖ φιλῆς, ἀλλὰ καὶ ἀκριβοῦς. τοῦτο γάρ ἐστι, καὶ γνῷ τί ποιεῖ, τί βούλεται, καὶ δῆλα τί, καὶ ἔπὶ τίνι, πότερον ἐπ' αἰσχρᾷ τῆς πολιτείας, καὶ ὡς ἐχθρός. ἀπερηθέντες τοίνυν, ὅπερ Εἶπον, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἔπεισεν εἰς αὐτόν, ὅτε σφοδρῶς, ὅτε μετὰ φειδοῦς αὐτῷ προσωμίλησαν. ποιὸν γὰρ ἀκολούθημ' ἔχει, Εἰπέ μοι, Εἰπόντος ἐκείνου, ὅτι ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει ἀδέκα, Εἰπεῖν, χ.ἢ χει

52 Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Δέον γὰρ δεῖξαι, ὅτι ἐκ ἀκρίτως ἔπεμψαν αὐτὸν καλέσαντες, ἢ ὅλως ἀχρεῖα μεταδιῶναι λόγα, ἀχρειότερον καὶ ὑμικώτερον χλευάζουσι τὴν αὐτοῦ ῥῆσιν. Ερώτησον καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης ἐκ ἐγήρται.

Τί γὰρ Εἶπεν ὁ ἀνθρωπος; ὅτι προφήτης ἐστί; Εἶπεν ὅλως ἀκριτον αἰσχρὸν ἐθίσαι ἀ δῆλ. ὁ ὑβριστικῶς, ὡς ἐκ εἰδότι τοῖς γραφῶν ἀδὲν, ζητοῦντα ἐπάγαγον· ὡσανεὶ Εἶποι τις, ὕπατε, μάθε· τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐρώτησον καὶ ἴδε. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ἀνω καὶ κάτω τὴν Γαλιλαίαν ἔτρεφον καὶ τοῖς προφήταις, ἀπαλλάττων πάντας τοὺς τῆς ἀλλοτρίας ὑποψίας, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐκ εἰς τὴν προφητὴν ὄντι, ἀλλὰ τὸ κόσμου δεσπότης, φησίν·

χεφ η. 12 Ἐγώ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου· Οὐ Γαλιλαίας, οὐ Παλαιστίνης, οὐδὲ τῆς Ιουδαίας. τί οὖν [Ω] Ιουδαῖοι;

13 Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ω τῆς ἀνοίας τῶν γραφῶν πρέπεμψαν ἄνω δὲ κάτω, καὶ λέγεσιν, "ὅτι σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς. τί οὖ ἐμαρτύρησεν; ἐγώ εἰμι ὁ φῶς τοῦ κόσμου. μέγα ὁ λεχθέν, καὶ οὐτως μέγα· ἀλλ' ὁ σφόδρα αὐτὸν ἔπληξεν, ὅπερ ὅτι ἑαυτοῖς νῦν ἑαυτὸν τῷ πατρὶ, ὅτε υἱὸς ἐκείνου εἶπεν εἶ, ὅτε Θεός, ἀλλὰ φῶς τινος. ἐβούλετο μὲν γὰρ ἀναπεῖσαι δὲ τοῦτο· καίτοι πολὺ τοῦτο μεῖζον τοῦ Εἰπεῖν, Ο ἀκολουθῶν ἐμοὶ ὁ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, φῶς δὲ σκοτίᾳ ὄντος λέγων· τουτέστι, ὁ μένει ἐν τῇ πλάνῃ. ἐν ᾧ καὶ ὁ Νικόδημος ἐφέλκεται, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ σφόδρα πρόῤῥησιν ἀπομνήσας, καὶ [ἐν] τῶν προφήτας ἐπαινῶν τοῦτο πεποιηκότας. ὃ γὰρ χρῆσαι, τοῦτο ἔστι βυβλομάχου κατασκευάσαι, ὥστε κἀκείνους ἀχθέσαι. ἅμα γὰρ καὶ αὐτοὺς ἀπίστους κρυφῇ τοῖς δόλοις πλέκων ἄγας, καὶ ἐν ᾧ σκότῳ καὶ τῇ πλάνῃ· ἀλλὰ τὸ φωτὸς ὁ περιέσονται· καὶ ὁ Νικόδημος ἐπομιμνήσκει τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἅπερ ἔλεγε πρώην· Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀρχόντων ἔπεισεν εἰς αὐτόν, δῆλα τοῦτο φησιν, ὁ τὰ φαῦλα πράσσων οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς· δεικνὺς ὅτι ὁ τῆς τοῦ φωτὸς ἀληθείας ὃ μὴ ἐλθεῖν, δῆλα τῆς ἐκείνων διεστραμμένης γνώμης. Ιωαν. γ.κ.

14 Απεκρίθησαν

Ομιλ. ιβ. 45 ΗΛΘΟΝ ΟΥΝ ΟΙ ΥΠΗΡΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς· διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; 46 Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

ΟΥδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, οὐδὲν ἁπλούστερον, ἐὰν μὴ κακουργῶμεν ἡμεῖς· ὥσπερ οὖν κακουργοῦνται οὐδὲν δυσκολώτερον. ἰδοὺ γὰρ οἱ μὲν Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, οἱ δοκοῦντες εἶναι σοφώτεροι, ζηλοῦντες ἀεὶ τοῦ Χριστοῦ ὑπερβολὴν ἔσχον, καὶ θαύματα ὁρῶντες, καὶ γραφὰς ἀναγινώσκοντες, οὐδὲν ἀπώνηντο, ἀλλὰ καὶ ἐβλάβησαν· οἱ δὲ ὑπηρέται, οὐδὲν τούτων ἔχοντες εἰπεῖν, ἀπὸ μιᾶς μόνης δημηγορίας ἐχφρώθησαν, καὶ ἀπελθόντες ὡς αὐτοὶ ἔλυσαν, ἐπεμπλήθησαν δεδιότες τοῦ θαύματος. ὁ τοῦτο ζηλοῦσιν ὁ αὐτοῦ θαυμάσας μόνον ὅτι, ὅτι σημείων οὐκ ἐδείχθησαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδασκαλίας μόνης ἐάλωσαν (ὁ γὰρ εἶπον, ὅτι οὐδέποτε ἐθαυματούργησεν ἄνθρωπος οὕτως· ἀλλὰ τί; οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος) ὁ τοίνυν τοῦτο ζηλοῦσιν αὐτοῦ μόνον ὅτι θαυμάσας, ἀλλὰ καὶ τοῦτο παρῄτησάν, ὅτι πρὸς οὐδὲν ἀποσείλαντες ταῦτα ἔλεγον, πρὸς οὐδὲ Φαρισαίους, πρὸς οὐδὲ πολεμοῦντας καὶ πάνυ γὰρ τούτου πρόφασιν. ἦλθον γάρ, φησιν, οἱ ὑπηρέται, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; ὃ γ' ἔλεγεν, πολλῷ μεῖζον ἦν τοῦ μείνας. τότε μὲν γὰρ ἀπηλλάγησαν διὰ τῆς τούτων ἐπαοιδίας· νυνὶ δὲ κήρυκες γίνονται τῆς τοῦ Χριστοῦ σοφίας, καὶ μείζονος ἐνδείκνυνται τοῦ παῤῥησίου· καὶ ὁ λέγουσιν, οὐκ ἠδυνήθημεν διὰ τοῦτο, ὅτι ὡς πρόφητη προσεῖχον· ἀλλὰ τί; ὁ δέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος. καίτοι ἠδυνάσθην ἐκεῖνο εἰπεῖν τοῦ ἀπολογίου· ἀλλ' ἐμφαίνουσιν ἑαυτοῖς τοῦ ὀρθοῦ γνώμην. τοῦτο γὰρ οὐχὶ θαυμάζοντες ἐκεῖνοι μόνον ἐῶ, ἀλλὰ καὶ τούτων κατηγορούντων, ὅτι ἐπεμψάν δεῖσαντες αὐτοὶ αὐτόν, ὁ ἀκούειν ἐχρῆν. καίτοι γε οὐδὲ μακρὰς ἤκουσαν δημηγορίας, ἀλλὰ βραχείας. ὅταν γὰρ ἡ δικαία ἀδίκασος ᾖ, οὐδὲ μακρῶν λόγων δεῖ. πιθανὸν γὰρ ἡ ἀλήθεια. τί οὖν οἱ Φαρισαῖοι; δέον κατάμυζῶσαι, τὸ ἐναντίον ποιοῦσιν, ὀργίζονται αὐτοῖς,

47 Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε, λέγοντες; Ἐπ' αὐτὸν κολακεύουσι, καὶ ὁ καταφορικῶς κέχρηται τῷ λόγῳ, δεδοικότες μὴ πλέον ἀποβλιθῶσιν· ἀλλὰ ἵνα μὴ ἐμφαίνωσι, καὶ μὴ φανεροὶ φθέγγονται. δέον γὰρ ἐρωτῆσαι, τί ἐλάλησε, καὶ θαυμάσαι τὰ λεχθέντα, τοῦτο μὲν ὁ ποιοῦσιν (ἠδεισαν γὰρ ὅτι ἀλωναι εἶχεν) ἀπὸ τοῦ πεπμηρίου σφόδρα αἰσχρῶς αὐτοῦ συλλογίζονται.

48 Διὰ τί γὰρ οὐδείς, φησι, τῶν ἀρχόντων ὑπέστρεψεν εἰς αὐτόν; Τοῦτο οὖν τοῦ Χριστοῦ ἐγκαλεῖς, εἰπέ μοι, καὶ ὑχὶ τοῖς ἀπιστήσασιν;

49 Ἀλλ' ὁ ὄχλος, φησίν, ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσιν.

Αὕτη γὰρ ὑμῶν ἡ μείζων κατηγορία, ὅτι ὁ μὲν ὄχλος ὑπέστρεψαν, ὑμεῖς δὲ ἠπιστήσατε. καὶ μὴν τοὺς τὸν νόμον γινώσκοντας ἐποίουν ἐκεῖνοι· πῶς οὖν ἐπάρατοί εἰσιν; ὑμεῖς γὰρ ἐπάρατοι, οἱ μὴ τηροῦντες τὸν νόμον, οὐκ ἐκεῖνοι οἱ τῷ νόμῳ πειθόμενοι. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπὸ τῶν ἀπιστούντων ἀφαιρεῖμαι τὸν ἀπιστούμενον. ὁ γὰρ ὀρθὸς ἔσται τρόπος οὗτος. ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς ἠπιστήσατε τῷ Θεῷ, καλῶς Παῦλος φησι· Τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν Rom. 3. 3. πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ οἱ προφῆται αὐτοῖς ἀεὶ ἐγκαλοῦσι λέγοντες· Ἀκούσατε ἄρχοντες Σοδόμων· καὶ οἱ ἄρχοντές σε ἀπειθοῦσι. καὶ πάλιν· Οὐχ Isa. 1. 10. ὑμῶν ἐστι γνῶναι τὸ κρίμα; καὶ πάντα χοῦ σφοδρότερον ὑπῆντηται αὐτοῖς. τί οὖν; ὁ τῷ Mich. 7. 2.

Παρεμπ. κε. κζ. τί φησιν ἡ γραφή; Ὁ ὁρύσσων βόθρον τῷ πλησίον, εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται· ὅπερ καὶ τότε γέγονεν. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐβούλοντο αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς δι' σβεννύοντες τὸ κήρυγμα· γέγονε δὲ τοὐναντίον. τὸ μὲν γὰρ κήρυγμα αὐξεῖ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι· σὺ δὲ ἐκείνων πόντα ἐσβέσθη καὶ ἀπόλωλε, καὶ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας καὶ ἀδείας καὶ λαμπρείας ἐξέπεσον, καὶ πάσης ἀπεστερήθησαν θυμηρείας, καὶ γεγόνασι δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μηδέποτε ἐπιβουλεύωμεν ἑτέροις, μαθόντες ὅτι καθ' ἑαυτῶν αἱρούμεθα τὸ ξίφος, καὶ βαθυτέραν ἑαυτοῖς διδάσκωμεν τὴν πληγήν. ἀλλ' ἐλυπήσατέ με, καὶ βούλει αὐτὸν ἀμύνασθαι; μὴ ἀμύνῃ· οὕτω γὰρ ἀμύνασθαι δυνήσῃ. ἐὰν δὲ ἀμύνῃ, οὐκ ἠμύνω. καὶ μή νομίσῃς αἴτιγμα εἶναι τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἀληθῆ λόγον. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι σὺ μὴ ἀμυνόμενος, ⟨ν⟩ Θεὸν αὐτῷ καθίστας ἀντίδικον· ἀμυνόμενος δέ, οὐκέτι. Ἐμοὶ γὰρ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. εἰ γὰρ οἰκέται ἔχομεν, καὶ τοὺς ἀλλήλους διενεχθέντας μὴ τῆς δίκης καὶ τῆς κολάσεως ἡμῖν παραχωρήσωσιν, ἀλλ' ἑαυτοῖς ὑπιτρέψωσιν, κἂν μυριάκις προσέλθωσιν, οὐ μόνον οὐκ ἀμυνόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτοῦμεν, δραπέτας λέγοντες καὶ μαστιγίας, τὸ πρὸν ἡμῖν ὑπιτρέψαι ἐγκλείοντες· ὅπερ δὴ σαυτῷ προσλαβὼν ἤμυνες, μηδὲν ὀκνήσας λοιπόν· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεός, ὁ παραγγείλας αὐτῷ παραχωρεῖν ἀπρόπτως, τοῦτο ἐρεῖ. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ὅταν παρ' ἡμῶν παίδων τὴν ἡμετέραν τοσαύτην ἀπαιτῶμεν φιλοσοφίαν καὶ ἀνεξικακίαν· τῷ δεσπότῃ μὴ παραχωρῶμεν, ὧν βουλόμεθα σὺν οἰκέτας ἡμῖν παραχωρεῖν; ταῦτα δὲ λέγω ἀφ' ὑπερθυμον ὑμᾶς πρὸς τὸν ἀλλήλων κόλασιν. ἐπεὶ τόγε ἀληθῶς φιλοσοφοῦντα, οὐδὲ τοῦτο χρὴ ποιεῖν· ἀλλὰ συγχωρεῖσθαι καὶ ἀφιέναι τὰ ἁμαρτήματα, εἰ δὲ μὴ ἐκεῖνο ἰσχύει τὸ μέγα ἔπαθλον, τὸ ἄφεσιν ἁπάντων λαμβάνειν. εἰ γάρ, εἶπέ μοι, καταγινώσκεις τοῦ ἡμαρτηκότος, τίνος ἕνεκεν καὶ αὐτὸς ἁμαρτάνεις, καὶ τοῖς αὐτοῖς πρόσκοπος; ὕβρισε; μὴ αὐθυβρίσῃς· ἐπὶ σαυτὸν ὕβρισας. ἔπληξε; μὴ ἀντιπλήξῃς· ἐπὶ σὲ διαφόρως ἔδαμασε. ἐλύπησε; μὴ ἀντιλυπήσῃς· ἐπὶ τὸ κέρδος ἔδει, ἀλλὰ γέγονας ἐκείνων πάλιν ἴσος. ὅτας αὐτοῦ σπογγιᾷ δυνήσῃ, ἂν μὴ παροξυσμοῦ σκληροῦ καὶ ὑπερόχθου, ὅτας αὐτοῦ κατανοήσας, ὅτως αὐτοῦ ἐγκόψας τὴν ὀργήν. ὑδρὸς κακῶς κακοῦ ἰάσατο, σὺ δὲ λαθὼν τὸ κακόν. ταῦτα πρὸς Ἕλληνάς τινες φιλοσοφοῦσιν. αἰσχυνθῶμεν τοίνυν, εἰ πρὸς Ἕλληνας τοὺς ἀνοήτους τοσαύτης οὔσης τῆς φιλοσοφίας, ἡμᾶς ἐλαττους φαινόμεθα. πολλοὶ ἠδικήθησαν, καὶ ἐνέγκαμεν· πολλοὶ ἐσυκοφαντήθησαν, καὶ οὐκ ἠμύναντο· ἐπεβουλεύθησαν, καὶ ὑπερέτησαν. δέος δὲ μικρὸν, μὴ μείζους ἡμῶν τινες πρὸς αὐτοὺς τῆς ⟨ν⟩ βίον διορθώσωσι, καὶ σφοδροτέραν ἡμῶν τὴν κόλασιν ἐργάσωνται. ὅταν γὰρ ⟨α⟩ πνεύματος μεταλαμβάνοντες, ⟨α⟩ βασιλείαν προσδοκῶντες, ⟨α⟩ ἐπὶ τὴν ὑράνιον φιλοσοφοῦντες, ⟨α⟩ [μὴ] δεδοικότες γέενναν, ⟨α⟩ κεκλημένοι ἀπέλθωσι γήινα, ⟨α⟩ μυρίων ἀπολαύοντες, μηδὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις φθάσωμεν ἀρετὴν, ποίαν ἔξομεν συγγνώμην; εἰ γὰρ Ἰουδαίους ὑπερβαίνει χρή (Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, φησί, πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν) πολλῷ μᾶλλον ἕλληνας· εἰ Φαρισαίους, πολλῷ μᾶλλον σὺν ἀπίστους. εἰ γὰρ μὴ ὑπερβαίνων ἡμῶν τὴν ἐκείνων πολιτείαν, ἀποκέκλεισαι τὰς τῆς βασιλείας· ὅταν καὶ ἕλληνων φαινόμεθα χείρες, πῶς ἕξομεν τούτης ὑπιτυχεῖν; πᾶσαν τοίνυν παρίεμεν καὶ ὀργὴν καὶ θυμὸν ἐκβάλωμεν. Τὰ αὐτὰ λέγω, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. καὶ γὰρ καὶ ἰατρὸς ὁ αὐτὸς πολλάκις χρῶν) φαρμάκῳ καὶ ἡμεῖς πολλάκις τὰ αὐτὰ συνιόντες, ἀναμιμνήσκοντες, διδάσκοντες, παρακαλοῦντες. καὶ γὰρ πολὺς τῶν βιωτικῶν περισπασμὸς ὁ ὄχλος, καὶ λήθην ἡμῖν ἐμποιεῖ, καὶ διδασκαλίας δεῖ ἡμῖν συνεχοῦς. ἵν' ὃν μὴ μάτην, μηδὲ εἰκῇ συνεχῶς συλλεγώμεθα, τῷ ἀφ' ἑνὸς ἔργου ὑπόδειξιν παραχώμεθα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ρσ. ιβ. ιθ.

Ματθ. ε. κ.

Φιλιππ. γ. α.

χ. διαλεχθέντας.

χ. ποίαν αὐ ἐλπίδα ἔξομεν.

πνεύματός ἐστε· καὶ πάλιν, οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ γὰρ Ⓐ παλαιοὶ δὲ αὐδοὶ μὴ πνεῦμα εἶχον, ἄλλοις δὲ οὐ προφῆχον· Ⓐ δὲ ἀπόστολοι μυριάδας ἐνέπλησαν) ὅπῳ δῶν ταύτην ἔμαθον λαμβάνειν τὴν χάριν, ὅπως δὲ ἐῶν δοθεῖσα, δῆλα τοῦτό φησιν· ὅπως γὰρ ἐῶν πνεῦμα ἅγιον. ἐπεὶ δῶν ὁ Κύριος τοιαύτης λέγει τῆς χάριτος, ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν· ὅπως γὰρ ἐῶν πνεῦμα ἅγιον, τυτέσι, δοθὲν, ἐπεὶ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη, δέξαι καλῶν Ⓦ φασιν. ὅπῳ γὰρ ἐχθροὶ ἦμεν καὶ ἠμαρτηκότες καὶ ὑστεροῦμενοι τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ θεοσυγεῖς· ἡ δὲ χάρις καταλλαγῆς ἐῶν ἀπόδειξις· δῶρον δ' οὐ τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲ τοῖς μισουμένοις, ἀλλὰ τοῖς φίλοις δίδοται καὶ τοῖς ὑπηρετηκόσιν· ἔδει τοίνυν τοιούτους τοιοῦτόν τινα ἐμφανῆ δωρεὰν λαβεῖν, ἵνα τὴν ἀόρατον δωρεὰν τὴν ἐν τῇ σαρκὶ καταλυθεῖσαν, καὶ πιστεύσαι τοῦ Θεοῦ φίλους, καὶ τότε λαβεῖν τὴν δωρεάν. Εἰ γὰρ ὅπου τῆς ἐπαγγελίας τοῦτο γέγονε τὸ τοὺς Ἀβραὰμ, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῆς χάριτος. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Εἰ γὰρ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κενοῦται ἡ πίστις· ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς σπέρμασιν αὐτοῦ δώσειν τὴν γῆν· ἀλλ' οὐκ ἄξιοι ἦσαν τῆς ἐπαγγελίας Ⓐ ἐκείνοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνοις οὐκ ἠδυνάτο βλαπτομένοις πόνων. διὰ τοῦτο εἰσῆλθεν ἡ πίστις, παράγημα δόκιλον, ἵνα τὴν χάριν βεβαιώσῃ), καὶ μὴ διὰ πίστεως αἱ ἐπαγγελίαι. καὶ λέγει· διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν. διὰ τοῦτο κατὰ χάριν, ἐπεὶ οὐκ ἰσχυσαν. τίνος δ' ἕνεκεν εἶπών, κατὰ τὰς γραφάς, οὐκ ἐπῆγε δὲ τὴν μαρτυρίαν; ὅτι διεφθαρμένη αὐτῶν ἡ γνώμη ἐῶν.

40 Οἱ μὲν γὰρ ἔλεγον, σοῦ ἐστιν ὁ προφήτης·

41 Ἄλλοι δ' ἔλεγον, ὅτι πλανᾷ Ⓦ ὄχλον· ἄλλοι δ' ἔλεγον,

42 Οὐκ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἔρχεται ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης.

Ἄλλοι δ' ἔλεγον, ὁ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. καὶ διάφορος ἐῶν ἡ γνώμη, ἅτε ἐκ πλάνης πεπεραμένη. οὐδὲ γὰρ ἀκριβῶς προσεῖχον τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ τὰ μαθεῖν ἔσπευδον. διὰ δὴ τοῦτο τούτοις μὲν οὐδὲν ἀποκρίνεται). καίτοι λίγωσι· μὴ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; Ⓦ ἢ Ναθαναὴλ σφοδρότερον εἰπόντα καὶ πλεονεκτικώτερον, ἐκ Ναζαρὲθ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι), ἐπῆνεσεν ὡς ἀληθῶς Ἰσραηλίτην. ὅτοι μὲν γὰρ, καὶ Ⓐ προς τὸν Νικόδημον εἰπόντες, ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται), διὰ μαθεῖν ζητοῦντες ἔλεγον, ἀλλ' ἁπλῶς δυσπετέφαν τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ δόξαν. ἐκ ἦσαν δ' ἀληθείας ὧν ἔρασται, καὶ τὰ παλαιὰ ἀκριβῶς πάντα ἐπισάμενοι, τοῦτο ἔλεγον· αὐδοὶ δ' προς ἓν μόνον ἐώρων, ὃ δυσπετέφαν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστι. διόπερ αὐδοῖς οὐδὲν ἀπεκάλυπτεν. Ⓐ γὰρ καὶ ἑαυτοῖς σαφῆ λέγοντες, καὶ ποτὲ μὲν, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἔρχεται· ποτὲ δ', ἀπὸ Βηθλεὲμ, ἔδηλον ὅτι καὶ μαθόντες ἠπιστοῦντο. ἔστω γάρ, Ⓦ τόποι ἠγνόουν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ, διὰ τὴν αἱρετοφίλων τῶν ἐκ Ναζαρὲθ (καίτοι οὐδὲ τοῦτο συνῳδίαν εἶχεν· ἦν γὰρ ἐκ Βηθλεὲμ ἐτέρα) ἆρα δὲ ὁ ὄχλος ἠγνόει, ὅτι ἐξ οἴκου δὲ πατρείας Δαβίδ; πῶς οὖν ἔλεγον, ὅτι ἀπὸ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ ἔρχεται ὁ Χριστός; ἀλλὰ καὶ τούτου ἐκείνῳ συσκιάσαι ἐβούλοντο, κακοῦργας ἀπόντα φεπόμενοι. ἵνα δ' ἕνεκεν ἀπ' ἀρχῆς προστέλλοντες εἶπον· ὅτῳ πάντα μὲν ἄλλα πάντα θαυμάζομεν, κελεύεις δέ σοι πιστεύσαι καὶ ταῖς γραφαῖς, εἶπε πῶς αἱ ἐμὲ γραφαὶ λέγουσιν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ δεῖ Ⓦ Χριστὸν ἐλθεῖν, σὺ δ' ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἀφίξαι; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπον, ἀλλὰ πάντα πανηρῶς φθέγγει). ὅλη γὰρ ἡ ζητοῦντες, ὅτι δεῖ μαθεῖν βουλόμενοι, αὐθέως ἐπήγαγεν ὁ εὐαγγελιστής·

44 Ὅτι τινὲς ἤθελον πιάσαι αὐτὸν, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Εἰ γὰρ ἡμεῖς ἕτερον, τοῦτο γοῦν ἐχθροὶ ὄντες ἐῶν εἰς κατάκρισιν αὐτοὶ ἀγαγεῖν· ἀλλ' ἡμᾶς πεπύγησαν, καθὼς φησιν ὁ προφήτης· Διεχλάσθησαν, καὶ ἐπεπύγησαν. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία, οὐδενὶ βούλεται) εἶκειν, προς ἓν βλέπει μόνον, ὥστε Ⓦ ὑπεκλυθόμενοι αἰσχῦναι. ἀλλὰ

πῶ

ζας γὰρ μᾶλλον εἰς πυθίω ἀνήλισκεν. Ὅπως οὖν ἔτυχεν ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ λέγει ὅτι ἐν αὐτῇ πάντες ἦσαν συγκεκροτημένοι. τῇ μὲν γὰρ ἕκτῃ ἀπῆλθεν, ἐν τῇ ἑβδόμῃ δὲ ἔφτε πάρος σὺν ἀδελφάς. ἀλλ' ὅσα ἐν τῇ δευτέρᾳ ἢ τρίτῃ τι τοιοῦτον λέγει, ὥστε μὴ ἐκλυθῆναι τὰ λεγόμενα, μέλλοντων αὐτῶν εἰς πυθίω ἰέναι. τῇ δὲ ἑβδόμῃ, ὅτε ἀνεχώρησαν οἰκαδε, ἐφίδια αὐτοῖς δίδωσι πάσης σωτηρίας, ἐν κραυγῇ, τοῦτο μὲν τὸ πρόρρησιν αὐτῶν ἐμφαίνων· τοῦτο δὲ ὅτε τὸν πολιῶν ὄχλων. ἡ δηλαδὴ ὅτι πάντες ἐκ τοῦ νοητοῦ διελέγετο πόματος, ἐπάγει· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. κοιλίαν σὺ καλοῦσα τὴν καρδίαν φησὶ, καθάπερ ἡ ἄλλαχοῦ φησι· Καινὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. ἐν ποίῳ εἶπεν ἡ γραφὴ, ὅτι ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος; ὑδαμοῦ. τί οὖν ὄφελον, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή; σωθῆναι χρὴ δεῖ, ἵνα ἡ δόξα ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι, τῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν πολλοί, ὅτος ὅστιν ὁ Χριστός· ἡ, ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει; δείκνυσιν, ὅτι διορθωμένων δεῖ τὴν γνώσιν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων ὅπως, ὡς ἀπὸ τῶν γραφῶν πιστεύεσθαι. πολλοὶ γοῦν αὐτῶν ἐθαυματούργουν τὰ ἰδόντες, οὐχ ὡς Χριστῷ ἐδέχοντο· ἔμενον γὰρ λέγειν, ὅτι οὐχὶ αἱ γραφαὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ ἔρχεται; καὶ ταῦτα μέντοι καὶ κώμης ἔτρεφον. δεῖξαι τοίνυν βουλόμενος, ὅτι τὸ φεύγειν τὴν δόξαν τούτων ἀπόδειξιν, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὰς γραφὰς παραπέμπει. καὶ γὰρ ἀνώ ἔλεγεν, ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· καὶ πάλιν, Ἐστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ. καὶ, Μωυσῆς ὑμῶν κατήγορός ἐστιν· καὶ σήμερον, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι, τοῦ δαυῒδ λέγοντος· ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς κοιλίας σου ἐπιθήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. καὶ πάλιν· Ἐκ καρποῦ κοιλίας αὐτοῦ κατὰ σάρκα ἀναστήσει τὸν Χριστόν. καὶ πάλιν· Ἐὰν φυλάξωσιν οἱ υἱοὶ αὐτῶν τὴν διαθήκην μου καὶ τὰ μαρτύριά μου ταῦτα ἃ διδάξω αὐτούς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἕως τοῦ αἰῶνος καθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. καὶ πάλιν· Ἐν τῷ καρπῷ

ἐλπίδα τῶν προσαγμένων προσδοκῶμεν, πῶς δυνησόμεθα ἀπελθεῖν ἐκεῖ; ἢ γὰρ καὶ τὸν παρόντα βίον, εἴ τις τῶν γραπτομένων ἀξίαν προσδοκᾷ τὴν βασιλείαν, οὐ δυνήσεται τὴν βασιλέα ἰδεῖν, ἀλλὰ, τῆς ὄρχης ὑπαλυσθείσης, πλεῖ ἑαυτῷ ἀποχήσεται κόλασιν. ὅταν οὖν ἁρπάζωμεν, πλεονεκτῶμεν· ὅταν ἀδικῶμεν, πλημμελῶμεν· ὅταν μὴ ἐλεημοσύνην ἐργαζώμεθα, ἢ δυνησόμεθα ἀπελθεῖν ἐκεῖσε, ἀλλὰ καὶ πεισόμεθα ὁ γέγονε ταῖς παρθένοις. ὅπου γὰρ λύχνοι, οὐκ ἐδυνήθησαν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν σβεσθεισῶν αὐτῶν τῶν λαμπάδων· τουτέστι, τῆς χαρίσματος αὐτῶν καταλιπόντος. πλεῖ γὰρ φλὸξ ἐκείνη, ἣν θεὸς ἐδέξατο τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι, ἣν οὐ βουλώμεθα, σφοδρότεραν ἐργασόμεθα· ἣν δὲ μὴ βουλώμεθα, ταχέως αὐτὴν ἀπολέσομεν. σβεσθείσης δὲ ἐκείνης, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ σκότος ἐν ταῖς ἡμετέραις ἔσαι ψυχαῖς. ὥσπερ γὰρ καμούσης τῆς λαμπάδος πολὺ τὸ φῶς· οὕτω σβεσθείσης οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ γνόφος ἔσαι. διὸ φησι, τὸ πνεῦμα μὴ σβέσητε· σβέννυται δέ, ὅταν ἔλαιον μὴ ἔχῃ, ὅταν αἴρεσιν σφοδροτέραν ἡ ἐμβολὴ λήφηται, ὅταν ζωὴ ἐκλείπηται καὶ ἐκχωρῆται (ἢ γὰρ ὕλη τοῦ σβέννυ) πῦρ) ζωὴ ἐστὶ τοῦ φερομένου βιωτικῶς, ἢ σβέννυ) ἐστὶ τοῦ ἐπιθυμίας ποιηρᾶς. οὐδὲν δὲ αὐτὴν τοῖς εἰρημένοις οὕτω σβέννυσιν, ὡς ἀπάθεια καὶ ὠμότης καὶ ἁρπαγή. ὅταν γὰρ τοῖς τοῦ ἐλαίου μὴ ἔχειν ἐξ ὕδατος ἐπεμβάλλωμεν ψυχρόν (τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ πλεονεξία, ἀποψύχουσα ἅπαξ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἀδικουμένων τὰς ψυχάς) πόθεν δυνήσεται ἀναφθῆναι λοιπόν; ἀπελθόντες ποῦ τὸ φέρατε καὶ κύριε φέροντες ἐξ πολὺ ἔχοντες ἐν καπνὸν κατηφορικῶτα ἡμῶν, ὅτι λαμπάδας ἔχοντες ἀπεσβέσαμεν. ἔνθα γὰρ μὴ ἡ καπνός, ἐνάληκη πῦρ εἶ) ὁ σβεσθείς. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἵνα τοῦτο πλεῖ ἀκούσαι τὴν φωνὴν ταύτην, ἣν οἶδα ὑμᾶς. πόθεν ἢ τοῦτον ὅστις ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν, ἢ ὅταν πένητα ἰδόντες, ὡς οὐκ ἰδόντες αὐτὸν παρακούομεν; ὅταν ἡμᾶς ἀγνοοῦν τὸν πεπλανημένον Χριστόν, ἀγνοήσει ἡμᾶς ἢ αὐτὸς ἐλέους δεομένους· ἐξ δικαίως. ὁ γὰρ ἐλεήμων τὸν θλιβόμενον, ἢ μὴ δοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ, πῶς ζητήσει λαβεῖν ἐκ τῶν οὐκ αὐτοῦ; διὰ, τοῦτο καλῶ, πάντα ποιῶμεν ἢ σχηματουμένα, ὥστε μὴ ἐκλιπεῖν ἡμᾶς τὸ ἔλαιον, ἀλλὰ κερασθῆναι ταῖς λαμπάσιν, ἐξ ζωοποιηθῆναι ταῖς νυμφίοις εἰς τὸν νυμφῶνα· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐξ μεθ' ἁγίου τοῦ πατρὸς ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ἐξ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. να. 37 ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΕΣΧΑΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ τῆ ἑορτῆς, εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔκραζε λέγων· ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μέ, ἐξ πινέτω. 38 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

Οἱς προσώπασι τῷ θείῳ κηρύγματι καὶ τῇ πίστει προσέχοντας, τὸν τῶν διψώντων ἔρωτα ὑποδείκνυσθαι χρή, καὶ τοσαύτην ἀνάπτειν ὑπερβολὴν ἐν ἑαυτοῖς. οὕτω γὰρ δυνήσεται καὶ τὰ λεχθέντα μὴ πολλῆς καταρρεῖν τῆς φυλακῆς. καὶ γὰρ οἱ διψῶντες, ἐπειδὰν κύλικα λάβωσι, μὴ πολλῆς αὐτὴν ἔλκουσι τῆς προθυμίας, καὶ τότε διαναπαύονται. οὕτω τοίνυν καὶ οἱ τῆς θείων ἀκούοντες λογίων, εἰ διψῶντες προσλάβοιεν, ἀδεπόλεμον ἂν ἐκπίοιεν. ὅπου γὰρ ἀεὶ χρὴ διψᾶν καὶ πεινῆν, Μακάριοι, φησιν, οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. ἐξ οὐκοῦν φησιν ὁ Χριστός· εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μὲ καὶ πινέτω. οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἡδέα ἀνάληκη καὶ βίᾳ ἐφέλκομαι· ἀλλ' εἴ τις ἔχει προθυμίαν πολλήν, εἴ τις ἐκκαίεται τῷ πόθῳ, τοῦτον ἐγὼ καλῶ. διὸς οὖν ἔφεκεν ἐπεσημήνατο ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ; καὶ γὰρ καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία, μεγάλη ἦν. Matθ. 5. 6.

ἀπελθεῖν. ἐκεῖ γὰρ πάντες ἀπιμεν. ὃ μὲ οὖν ἀφελέτερον πλῆθος ἐπέκαμψε τὰ λεγόμενα, ὃ ὀ θρασύτερον ἐφόβει, ὃ ὀ φιλομαθέστερον ἀυθὶς ἐποίει πρὸς τὸν ἀκρόασιν, ὡς ὀλίγου λοιπὸν ὑπολαμβάνοντος χρόνου, καὶ οὐκ ἐᾶι ἀεὶ ἑαυτὸν ἀπολαύουσαν τ διδασκαλίας. καὶ ὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἐγώ εἰμι, ἀγαθός, ἀλλ' ὑμῖν εἰμι, τουτέστι, καὶ διώκετε, καὶ ἐλαύνετε, μακρὸν χρόνον ὑ παύσομαι ἐγὼ ὑπὲρ ὑμῶν οἰκονομῶν, ἐξ ὧν ὑμεῖς σωθήσεσθε λέγων καὶ παρακαλῶν ὑμᾶς. Καὶ ὑπάγω πρὸς Ⓦ τὸν πέμψαντά με. Φοβῆσαι τοῦτο ἐκάθισεν ὑμᾶς εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν. καὶ γὰρ ὅτι ἐν χερσὶν αὐτῶν καταφήσουσιν δηλοῖ. ζητήσετε γάρ με, φησίν, καὶ μόνον οὐκ ὀπτήσεσθε, ἀλλὰ καὶ ζητήσετέ με, καὶ ὐχ εὑρήσετε. καὶ πρὸ ἐζήτησαν αὐτὸν Ⓐ Ἰουδαῖοι; λέγει ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἐκόπτοντο γνώμαχες ἐπ' αὐτῷ. εἰκὸς ὃ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀλλοτε, καὶ τῆς πόλεως ἀλισκομένης, μεμνῆσθαι τῶν Χριστοῦ ἐξ ὧν ἐφθέγξατο, καὶ τῶν παρεστώτων ζητεῖν τὸν αὐτόν. ταῦτα δὲ πρὸς ἐπήγαγε, βουλόμενος αὐτοὺς ἐφελκύσασθαι. καὶ γὰρ ὃ μακρὸν χρόνον εἶ Ⓦ λυπούμενον, καὶ ὃ μὴ τὸν αἰσχρὸν πόθον ἔστασθαι, καὶ ὃ μὴ δυνάσθαι λοιπὸν αὐτὸν θεᾶσθαι, ἐκεῖνα πάντα ποιῆσαι πρὸς στεῖλεῖ. εἰ μὲ γὰρ μὴ ἔμενε πόθεν εἶ ἡ πρόνοια, οὐδὲν μέγα αὐτοῖς ἐδόκει λέγειν. πάλιν δέ, εἰ ἔμενε πόθεν εἶ, δυνατὸν ἦ ἐν θύρᾳ, καὶ αὐτοῦ ἐθορύβησε. πάλιν, εἰ πολὺν ἔμενε χρόνον παρῆσαν, καὶ ὅτως ὑπῆλθον ἐγίνοντο. νῦν ὃ πάντοθεν αὐτὸν ζωσελαύνει καὶ φοβεῖ. ὃ δὲ, ὑπάγω πρὸς Ⓦ τὸν πέμψαντά με, διαπαντὸς ὅτι οὐδεμίαν αὐτῷ ἐνδησομένην βλάβην ἀπὸ τῆς ὑπεξουλῆς τῆς αὐτῶν, καὶ ὃ πάθος ἑκούσιον. δύο τοίνυν πρὸς ἐρήσεις, ὅπ μὲ μικρὸν ἀπελεύσεται χρόνον, καὶ ὅπ ὐχ ἥξουσι πρὸς αὐτόν· ὅθεν οὐκ ἐν αἰθεστηκίας δίκαιος, πλὴν ἑαυτῷ τελευτῶν πρὸς εἰπεῖν. ὅρα γὰρ καὶ τ Δαβὶδ λέγοντα· γνώρισόν μοι, Κύριε, ὃ πέρας μου καὶ τ ἀριθμὸν τ ἡμερῶν μου τίς ὅστιν, ἵνα γνῶ τί ὑστερῶ ἐγώ· καὶ ὅλως οὐδείς ὅστιν ὁ μέτρον ὅτο. οὐκ ἦ ὃ εἷς καὶ ὃ ἕτερος πιστεύσας. ἐγὼ ὃ οἶμαι ἐξ πρὸς τὸν ὑπηρέτας τοῦτο αἰνίττεσθαι, καὶ πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον ἀποτείνειν· ὧ μάλιστα αὐτοὺς ἐπεπαίσατο, δείξας ἑαυτὸν εἰδότα τῆς ἀφίξεως τὸν αἰτίαν· ὡσανεὶ ἔλεγε, βραχύ μικρὸν, καὶ ἀπελεύσομαι.

35 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι; Καὶ μὲν οὖν ὀπτήσομαι ἀπαλλαγὴν, οὐ πάντα πρόφασιν ὥστε μὴ βλέπειν αὐτὸν, οὐκ ἐχρῆν τοῦτο ζητεῖν, ἀλλ' εἰπεῖν, ὅπ ἐξ ἀσμένιζόμεν, καὶ πότε γὰρ τοῦτο ἔσται; ἀλλ' ἐπαγόν πρὸς τὰ λεχθέντα, καὶ ζητοῦσι πρὸς ἑαυτοὺς ἀνοήτως ὑποπτεύοντες, ποῦ μέλλει πορεύεσθαι;

Μὴ εἰς τ Διασπορὰν τ Ἑλλήνων; Τί ὅστι, διασπορὰν τ Ἑλλήνων; ὅπου τὰ ἔθνη ἐκάλουν Ⓐ Ἰουδαῖοι, διὰ ὃ πάντα χοῦ διεσπάρθαι, καὶ ἀδεῶς ἀλλήλοις ὀπτιμίγνυσθαι. τοῦτο ὃ καὶ αὖθις λοιπὸν τὸ αἷμα ὑπέμφηνε. διασπορὰν γὰρ ἦν καὶ αὖθις. τὸ γὰρ παλαιὸν, ἅπαν τὸ ἔθνος εἰς ἓν συνείλεκτο, καὶ οὐκ ἦν ἀλλαχοῦ Ἰουδαῖον θύρᾳ, ἀλλ' ἢ ἐν Παλαιστίνῃ μόνῃ. πρὸς δὲ τοῦτο διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων ἐκάλουν, ὑφιζόντες καὶ μεγαλαυχοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς. τί οὖν ὅστι, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς δ δύνασθε ἐλθεῖν; ἐκείνοις ὃ πάντες ἐπεμίγνυντο τότε, καὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ἦσαι Ἰουδαῖοι. οὐκ ἂν οὖν, εἰ τὰς Ἕλληνας ἐδήλου, εἶπεν, ὅπου δ δύνασθε ἐλθεῖν. εἰπόντες δὲ, μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι; οὐκ εἶπον καὶ λυμήνεσθαι αὐτὰς, ἀλλὰ διδάσκει· ὅτως ἤδη καθυφῆκαν τ ὀργῆ, καὶ τοῖς λεχθεῖσιν ὀπέστησαν. οὐκ ἂν ὃ, εἰ μὴ ὀπὸς ὄντας, ἐζήτησαν πρὸς ἑαυτοὺς τίς ὅστιν ὁ λόγος.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ ταῦτα μὲ εἴρητο πρὸς ἐκείνους· διὸς δὲ μὴ καὶ πρὸς ἡμᾶς καιρὸν ἔχῃ τὰ λεχθέντα, ὅπ ὅπου ὅστιν, δ δυνάμεθα ἀπελθεῖν πρὸς τ βίον ἡμῶν τὸν ἀμώμητον γέμοντα.
Ισαι. ιζ. κδ. πρὸς μὲν γὰρ τὸν μαθητὸν φησι, Θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ· πρὸς ὃ ἡμᾶς δίδοικα μὴ τοῦτο ἀντίον λέχθῃ, ὅπ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, δ δύνασθε ἐλθεῖν. ὅταν γὰρ τὰ σκάνδαλα

ἦν ὅστ, δείκνυσι δὲ ὑπισχνούμενος ἑαυτὸν εἰς τὸν Χριστόν. δὲ γὰρ ἐκεῖνος τὸ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; τοιοῦτόν τινος ἔλεγεν ἀγνοοῦντος, δὲ ὑπισχνούμενος δείκνυσιν ἑαυτὸν οἷός ἐστι τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἀπὸ τῆς παρ' ἄλλου μαρτυρίας, ἀπὸ πολλοῦ τοῦ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ μαρτυρίας μᾶλλον τοῦ πατρὸς λέγων· ὃν οὐδεὶς πώποτε ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ πῶς ἀξιοῖ αὐτοὺς τὰ λεγόμενα τὸν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε αὐτόν, καὶ τὸ ἐλέγξαι ὅτι εἰδότες παρασκευάζουσιν ἀγνοῆσαι, ἱκανὸν δεῖξαι καὶ καθαρᾶναι.

30 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Ὁρᾷς ἀλλοις ἀοράτως κατεχομένους, καὶ τὸν θυμὸν αὐτῶν χαλινούμενον; Διὰ τί δὴ μὲν εἶπεν, ὅτι κατεῖχεν ἀλλοις ἀοράτως, ἀλλ' ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ; δυνατώτερον ἠθέλησθη φθέγξασθαι καὶ παρρησιαστικώτερον ὁ εὐαγγελιστής, ὥστε αὐτὸν καὶ δυνατὸν ἀναπλάττεσθαι. ὅταν γὰρ παρὰ τοῦ ὑψηλὰ λέγῃ, τότε ἔνεκεν τούτων προδιαπείρει. ὅταν γὰρ λέγῃ, ὅτι πρὸς αὐτοῦ εἰμι, οὐχ ὡς τεθεσπισμένα λέγει, ἀλλ' ὡς ὁρῶν αὐτὸν καὶ μετ' αὐτοῦ ὤν.

29 Οἶδα γὰρ αὐτόν, φησιν, ὅτι ἐγὼ πρὸς αὐτόν εἰμι. Ὁρᾷς πῶς δυνατῶς καὶ πάνυ καθαρῶς ἀΐζει ὅ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, καὶ ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι, τοὺς ἐκφύλου μαχόμενος, τὸ μὴ νομισθῆναι ἀλλότριον τοῦ Θεοῦ; καὶ σκόπει πόσον τῆς ἀπειρότητος τὸν ῥημάτων τὸ κέρδος. μὴ γὰρ ταῦτα πολλοί, φησιν, ἔλεγον·

31 Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησε; Πόσα σημεῖα; καὶ μιλιὰ τεῖα ἰῶ σημεῖα, τὸ τοῦ οἴνου, καὶ τὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ, καὶ τὸ τῆς τοῦ βασιλικοῦ· καὶ οὐδὲν διηγήσατο πλέον ὁ εὐαγγελιστής. ὅθεν δῆλον, ὁ πολλάκις εἶπον, ὅτι τὰ πολλὰ παρεσκεύαζον, ἵνα ὑπὲρ τούτων ἡμῶν ἀκούσωσιν. ἐζήτουν δὲ αὐτὸν πιάσαι καὶ ἀνελεῖν. τίνες; ὁ τὸ πλῆθος, ὃ τῆς ἀρχῆς οὐκ ἐφιέμενοι, οὐδὲ βασιλείας ἀλλοίας ἐπιθυμοῦντες· ἀλλ' οἱ ἱερεῖς. οἱ γὰρ τῆς πλήθους ἔλεγον· ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει; πολὺ ἀλλ' οὐδὲ αὕτη ἰῶ ὑγιὴς ἡ πίστις, ἀλλ' ὡς πλήθους χυδαῖος. τὸ γὰρ λέγειν, ὅταν ἔλθῃ, ὁ σφόδρα πεπεισμένων ἰῶ τοῦτο εἶ) Χριστέ. ἢ τοῦτο οὖν ὅστιν ἐπιστῆσαι, ἢ ὅτι μὴ ζητοῦσι θορυβεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὄχλοις. ὡς γὰρ τὸν ἀρχόντων ἄνω καὶ κάτω σπουδαζόντων δεῖξαι οὐκ ὄντα αὐτὸν Χριστόν, φωνὴν μηδὲ εἶ) αὐτὸν Χριστέ· μὴ τότε βελτίων ἔσται ὁ κῆρος; ὅταν ἀεὶ λέγω, ὅτι οὐ παχύτερος, οὐκ ἀπὸ διδασκαλίας, οὐδὲ ἀπὸ δημιουργείας, ἀλλ' ἀπὸ σημείων ἀναζητεῖται.

32 Ἠσθάνετο οὐ φαρισαῖος τὸν ὄχλον μορμύζοντος, καὶ ἐπέμπει τοὺς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. Ὁρᾷς τὸ σαββάτου ἡ λύσις τοσοῦτον ἰῶ; ὃ μάλιστα ἀλλοις ἐδάκνετο, τοῦτο ἰῶ. ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν ἔγκλημα, ὅτε τοὺς εἰρηνικοὺς, ὅτε τοὺς πεφαγωμένους, ὅλον τὸν ὄχλον ἐθόλωσε πιάσαι αὐτόν· δὲ αὐτοὶ μὲν οὐκ ἐτόλμων, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι· οὗτοι δὲ ἀκόνας ἀπέστειλον οὐδοτοις. ὦ τῆς τυραννίδος καὶ τῆς μανίας· μᾶλλον δὲ ὦ τῆς αἰσίας. αὐτοὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες καὶ οὐκ ἰσχύσαντες, τοῖς ὑπηρέταις ὁ τοσοῦτον ἐπέτρεψαν, ἁπλῶς τὸν θυμὸν αὐτῶν ἀναπαύοντες· καίτοι πολλὰ διελέχθη καὶ ὑπὸ τῆς καλυμβήθρας, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησαν, ἀλλ' ἐζήτησαι μὲ, οὐκ ἐπεχείρησαν δέ. ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐπὶ φέρουσι, τὸ ὄχλου μέλλοντος αὐτοῖς συμφέρειν. τί οὖν ὁ Χριστός;

33 Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι. Δυνάμενος δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν καὶ φοβῆσαι τοὺς ἀκούοντας, ῥήματα φθέγγεται ταπεινοφρόνως γέμοντα· ὡσανεὶ ἔλεγε, τί σπουδάζετέ με ἀνελεῖν καὶ διῶξαι; μικρὸν ἀναμείνατε χρόνον, καὶ οὐδὲ σπουδάζοντας με κατέχειν δύνεσθε. εἶτα ἵνα μή τις θάνατον κενὸν νομίσῃ, ὃ ἐπὶ μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι (καὶ γὰρ τοῦτο ὠφέλησαι) ἵν' οὖν τοῦτο μή τις νομίσῃ, καὶ ὅτι οὐδὲν σύμφορον μετ' αὐτὸν, ἐπάγει· 34 Καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἰ γὰρ ἔμελλεν ἀναπολεῖν τὸν θάνατον, ἐδύνατο ἀπελθεῖν.

εφθαρμένων. ἢ γὰρ μέγα σημεῖον, μεγαλομύθους καὶ φονέως καὶ ἀθεΐας καὶ ζητούσας ἀνελεῖν, καὶ κατέχουσας ἐν χερσὶ, ἀσυχάζειν ἐξαίφνης; Τίς γὰρ ἂν τοῦτο ἐπείσθη; τίς ὁλόκληρον μανίαν οὕτως ἔσβεσεν; ἀλλ' ὅμως μυρία τοσαῦτα σημεῖα, ἃ μὲν τοῖς ἀνοσίοις καὶ τοῖς μαινομένοις οὐκ ἔστιν ὅτι οὐ ζητοῦσι ἀποκρίναι, ἃ δὲ πῶς ἑαυτοὺς κατηγορεῖσιν. οὐ ζητοῦσι, φησὶν, ἀποκρίναι, καὶ σοὶ μὲν αὐτὰ λέγουσι. ἐκεῖ δὲ οὐχ ἁπλῶς σοὶ μὲν αὐτὰ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ παῤῥησιαζομένω. ὁ γὰρ παῤῥησία λαλῶν καὶ μετ' ἐλευθερίας ἁπάσης, μᾶλλον αὐξήσει πιθανότητα· ἀλλ' οὐδὲν ἐποίουν. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν, ὅτι σύ ἐστιν ὁ Χριστός; ὑμῖν δὲ τί δοκεῖ; ποίαν σοὶ αὐτὰ φέρετε ψῆφον; τίνα ἐνθυμοῦμαι, φησί.. ἀφ' οὗ τοῦτο ἔλεγεν· ἀλλὰ τοῦτο οἶδαμεν πόθεν ἐστίν. ὦ τῆς πονηρίας, ὦ τῆς σκαιοπολογίας· σοὶ δὲ πᾶσι τὴν ἀρχὴν τῶν ἔργων ἔπρεπε ψῆφον, ἀλλ' ἑτέρων ἐκφέρεσι διεφθαρμένων, καὶ τῆς οἰκείας ἀξίαν. οἴδαμεν αὐτὸν, φησι, πόθεν ἐστίν. Ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. Καὶ μοὶ δοκοῦσιν οἱ ἄρχοντες ὑμῶν ἐρωτῶμενοι ἔλεγον, ὅτι ἐκ Βηθλεὲμ γινᾶται. καὶ πάλιν ἄλλοι λαοί, Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωϋσῆ λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. οἴδαμεν πόθεν ἐστί, καὶ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὅρα μεθυόντων ῥήματα. καὶ πάλιν· μὴ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἔρχεται ὁ Χριστός; οὐκ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης εἶδες μεγαλόφωνοι ψῆφοι; οἴδαμεν, καὶ οὐκ οἴδαμεν· ἀπὸ Βηθλεὲμ ἔρχεται ὁ Χριστὸς, ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. τί οὖν τοῦτο τὴν μάχην σαφέστερον; ὡς γὰρ εἰ μόνον εἴρων, ὃ μὴ πιστεύων. τί οὖν ὡς τοῦτο ὁ Χριστός;

Ρωμ. δ. κθ. — Ματθ. β. ιε. — Ησ. α. γ. — Ττ. α. κ. — Περὶ ἀπειλ.

28 Καὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Καὶ πάλιν· Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν. πῶς οὖν φησιν αὐτοὺς καὶ εἰδέναι αὐτὸν, καὶ πόθεν ἐστί· καὶ πάλιν, μήτε αὐτὸν εἰδέναι, μήτε τὸν πατέρα; οὐκ ἐναντιολογῶν (ἄπαγε) ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἑαυτῷ ἀκολουθῶν. ἑτέραν δὲ λέγει γνῶσιν, ὅταν λέγῃ, οὐκ οἴδατε, ὥσπερ ὅταν λέγῃ· οἱ δὲ Ἡλεὶ, οἱ υἱοὶ λοιμοὶ, καὶ οὐκ εἰδότες τὸν Κύριον. καὶ πάλιν, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω. ὡς καὶ Παῦλός φησι, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. ἔστιν οὖν ὅτε μὴ εἰδέναι εἰδότα. Ὅτο οὖν φησιν, εἰ ἐμὲ οἴδατε, οἴδατε ὅτι τοῦ Θεοῦ υἱός εἰμι. Ὃ γὰρ, πόθεν εἰμί, τοῦτον οὐκ ἐγνώκατε φησι. καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· ἄγνοιαν οὐκ ἐγκλήματα λέγων, τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων. [καθὼς Παῦλός φησι, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται.] οὐδὲ γὰρ ἀγνοίας ἦν τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ κακίας καὶ πονηρᾶς γνώμης, ὅτι καὶ τοῦτο εἰδότες, ἀγνοεῖν βούλονται. πλὴν ποία ἀκολουθία ταῦτα; πῶς γὰρ ἐλέγχων αὐτοὺς, τὰ αὐτῶν φθέγγεται; εἰπόντων γὰρ ἐκείνων, τοῦτον δὲ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν, ἐπήγαγε· καὶ ἐμὲ οἴδατε. τί γὰρ εἶπον ἐκεῖνοι; ὅτι οὐκ οἴδαμεν; καὶ αὐτοὶ μὲν οὖν τοῦτο ἔλεγον, ὅτι οἴδαμεν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὃ, οἴδαμεν πόθεν ἐστὶ λέγοντες, οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινον, ἀλλ' ἢ ὅτι οὐκ ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ὅτι τοῦ τεκνοῦντός ἐστιν υἱός· αὐτὸς δὲ αὐτοὺς ἀνῆγε εἰς τὸν οὐρανὸν, λέγων· οἴδατε πόθεν εἰμὶ, τουτέστιν, οὐκ ἐκ τοῦδε ὄντως ἐτεκνοποιήθητε, ἀλλ' ὅθεν ὁ πέμψας με. Ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, τοῦτο αἰνίττεται, ὅτι ἤδεισαν ὅτι παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπέσταλτο, εἰ καὶ μὴ ἐξεκάλυπτον. διπλῆ γοῦν αὐτοῦ ἐλέγχει. καὶ τοιοῦτον μὲν ἀκατάσχετον ἦν, ὡς αὐτοῦ σιτεύσας· ἔπειτα καὶ τὰ κατ' ἰδίαν ἐλάλουν, ταῦτα εἰς μέσους ἤγαγε κεκράζων

παραμάτων φύσεως. τοῦτο γάρ ἐστι δικαίως κρῖναι. διὰ τί γὰρ οὐδεὶς ἐνεκάλεσε Μωϋσεῖ; διὰ τί οὐδεὶς ἠπείθησε κελεύοντι τὸ σάββατον λύεσθαι τοῦ ὑπολῆς ἔξωθεν ἐπεισεχθείσης τῷ νόμῳ; ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τὸ οἰκεῖον νόμον αἰσχύνεται ὑπολαβὼν εἶναι κυριώτερον, οὗτος δὲ οὐδὲν τοιοῦτον εἰσηνεγκεῖν φαίνεται, ἀλλ' ἔξωθεν, ὅπερ ἐστὶ μάλιστα θαυμαστόν· ὑμεῖς δὲ οὐ νομοθέτην, οὐδὲ τοῦ μέσου ὑπολείπεσθε νόμον καὶ ἀμφότερα αὐτῷ. ἀλλὰ ἀξιοπιστότερος ὑμῖν ἐστιν ὁ Μωϋσῆς, ὁ κελεύων λύεσθαι τὸν νόμον διὰ τὴν ὑπολῆς οὐ νομίμης. ὦ χαλεπῆς εἰ τῆς, ὅλον ἄνθρωπον, δείκνυσι μείζω ὑγείαν ἀφεῖσα τοῦ σώματος καὶ τῆς ὑγείας τὰ σώματος; χ. ἀνθρώπου. Ψυχή, φησί, πᾶσα, ἥτις ἐὰν μὴ σωτηρισθῇ, ἀζημιωθήσεται. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπὸ μέρους Γεν. ιζ. ιδ. κεκακωμένον, ἀλλ' ὅλον διεφθαρμένον ἀνέσησα. μὴ κρίνετε [τοίνυν] κατ' ὄψιν.

χ. Τοῦτο δὲ ἀπίστου τινὸς ἐφάνη μόνον, ἀλλὰ

10 Τοῦτο πεπόνθαμεν μὴ τοῖς τότε εἰρηκόσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, ὥστε μηδενὶ ΗΘΙΚΟΝ σώματι διαφθείρειν τὸν δίκαιον, ἀλλὰ πάντα ὑπὲρ τούτου πεῖσαι. Εἴτε πένης, εἴτε πλούσιος ἦς, μὴ τοῖς σώμασι σπεύδε, ἀλλὰ τὰ σώματα ἐξεπάζειν. Οὐκ ἐλεήσεις, φησί, πένητα οὐ κρίσει. Τί δέ ἐστι τὸ λεγόμενον; μὴ καταλαληθῇς, μηδὲ ἐπικεφθῇς, φησίν, ἐὰν πένης ὁ ἀδικῶν τύχῃ. Εἰ δὲ πένητι χρείζεσθαι δεῖ, πολλῷ μᾶλλον πλουσίων. Ταῦτα δὲ λέγω, οὐ τοὺς τοῦ δικάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πόλεως ἀνθρώπους, ὥστε μηδαμοῦ διαφθείρειν τὸν δίκαιον, ἀλλὰ πάντα ὑπὲρ ἀκέραιον φυλάττειν. Ἀγαπᾷ, φησι, δικαιοσύνην ὁ Κύριος· " ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. μὴ δὴ μισήσωμεν ἑαυτῶν ψυχάς, μηδὲ ἀγαπήσωμεν ἀδικίαν. " πάντως γὰρ αὐτῆς τὸ κέρδος " ἐστὶν μικρὸν καὶ οὐδέν· " ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον μεγάλης ζημίας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τούτῳ ἀπολαυσόμεθα. ὅταν γὰρ μετὰ ζημιωδότος ποινῆς τὴν φωνὴν ἀφῶμεν, ἆρα ἀγαθὸν τοῦτο; ἀγαπήσωμεν τοίνυν τὸ δίκαιον καὶ μηδαμοῦ " παραβλέψωμεν τοῦτον νόμον. τί γὰρ δυνησόμεθα εἰκὸς παρεῖτος χαρπώσασθαι βίου, ἂν μὴ λαβόντες ἀρετὴν ἀπέλθωμεν; τί δὲ ἐκεῖ ἡμῖν ποιήσεται; φιλία καὶ συγγένεια καὶ ἡ τοῦ δεῖνος χάρις; καὶ τί λέγω, ἡ τοῦ δεῖνος χάρις; κἂν γὰρ Νῶε, κἂν Ἰὼβ, κἂν Δανιὴλ ἔλθωμεν παρέσα, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσει τοῦτο, ὅταν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων ὦμεν ποιδεδομένοι. [ἀλλ'] ἑνὸς ἡμῖν δεῖ μόνου, ἀρετῆς τῆς τῆς ψυχῆς. αὕτη ἡμᾶς σώσασα δυνήσεται καὶ ἀπαλλάξαι τοῦ αἰωνίου πυρός· αὕτη " πέμψασα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

χ. πεσεῖται.

χ. ὅτι ἐστίν; χ. ὑπερον δ' ἀπολούμεθα κακῶς· μᾶλλον. χ. οὐδὲ ἀφελήσει ἡμᾶς.

Ὁμιλ. ν.

25 ΕΛΕΓΟΝ. ΟΥΝ. ΤΙΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; 26 Καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μήτι ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Χριστός; 27 Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

Ὑδὲ ἁπλῶς ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κεῖται· πνεύματι γὰρ εἰρηνεύειν εἰσὶν ἀγίων· διὰ πάντα μετὰ ἀκριβείας ἐξετάζωμεν. Εἰ γὰρ ἀπὸ μιᾶς λέξεως ἔνεστιν ὀλέκληρον βύρσην τοῦ, οἷς δὴ καὶ ἡμῶν ἐστι πεφειλῆσθαι. πολλοὶ γὰρ ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. τί δήποτε πεφύκασι τῶν Ἱεροσολυμιτῶν; δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι μάλιστα τῶν μεγάλων ἀπολελαυκότες σημείων ὅτι πάντων ἦσαν ἐλεεινότεροι, οἱ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν σημεῖον ἑωρακότες μέγιστον, ὃ πρὸ τῆς κρίσεως τῶν ἀρχόντων ἐπέτρεπον τῷ διεφθαρμένων.

τῆ· ἐκεῖνο μὲν οὖν ὃ πρότερον ἐπέτιμε, ὃ ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖ τῷ Θεῷ, δείκνυς ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἴσος, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ λέγει, καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ διδάσκει· λοιπὸν ὁ πρὸς τὴν τοῦ σαββάτου λύσιν ἴσταται λέγων· Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν τηρεῖ τὸν νόμον; ὡσανεὶ ἔλεγεν· Εἶπεν ὁ νόμος, ὁ φονεύσεις· ὑμεῖς δὲ φονεύετε, καὶ ἐμοὶ ἐγκαλεῖτε ὡς παραβαίνοντι τὸν νόμον. διὰ τί δὲ Εἶπεν, οὐδεὶς; ὅτι πάντες ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ἐγὼ δὲ οὖν εἰ καὶ ἔλυσα τὸν νόμον, φησίν, ἀλλὰ δι' ἕτερον σώσας· ὑμᾶς δὲ παραβαίνοντες ὅτι κακῶ. ὃ ἐμοὶ εἰ καὶ παράβασις ἐνῶ, ἀλλ' ὅτι σωτηρία, καὶ οὐκ ἐγκλῆτόν ὑφ' ὑμῶν τὸ μεγάλα παραβαίνοντων ἐμὲ κρίνεσθαι. ὃ δὲ ὑμέτερον, ἀναξιπὴ τὸν νόμον πάντος. Εἶτα καὶ ἐπαγωνίζεται, καίτοι πολλὰ καὶ παλαι διαλεχθείς· ἀλλὰ τότε μὲν ὑψηλότερον ἐκ τῶν αὐτῶν ἀξίων τὸν αὐτὸν, νῦν δὲ ταπεινότερον. ἵνα δι' ποτε; ὅτι οὐκ ἐβούλετο ζωηρῶς παροξύνειν αὐτούς. νῦν δὲ καὶ τῆς ὀργῆς ὀπτέτατο, καὶ εἰς φόνον προῆσαν. διὸ μόνει δύο τούτοις κατατέλλων αὐτούς· τό τε ἐλέγξαι αὐτῶν τὸ τάλμημα καὶ εἰπεῖν, ἵνα με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; καὶ ὃ μετ' ὀπτικείας εἰπεῖν, "ἀνδρες, ὃς τὴν ἀλήθειαν λελάληκα, καὶ ὃν δι' ἕξαι, ὅτι φονεύοντες οὐκ εἰσὶν ἄξιοι κρίνειν ἕτερον. σὺ δὲ ὅρα καὶ τῆς ἐρωτήσεως τὸ ταπεινὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀποκρίσεως ἐκείνων τὸ θρασύ. κ. δαιμόνιον, κ. ἀνδρες,

20 Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ὀργῆς τὸ ῥῆμα καὶ θυμοῦ καὶ ψυχῆς ἀναιμωτόσης ὅτι ὃν παρὰ δόξαν ἐλήλεγκται, καὶ περικαταπλήττομένης αὐτῶν, ὡς φησὶ. καθάπερ γάρ λησταί τινες ἄδοντες ὅτι ταῖς ὀπισθουλαῖς, εἶτα βουλόμενοι ἀφύλακτον ἐργάσασθαι τὸν ὀπισθουλευόμενον, ἀφ' τῆς σιωπῆς τοῦτο ποιοῦσιν· ὅπα καὶ ὅτοι. αὐτὸς δὲ ἀφεὶς ἐλέγξαι τοῦτο, ὥστε μὴ δυαιμωτοτέρους ποιῆσαι, πάλιν τῆς ἀπολογίας ἅπτεται τῆς περὶ τοῦ σαββάτου, ἀπὸ τοῦ νόμου συλλογιζόμενος αὐτούς. καὶ ὅρα πῶς ζωηρῶς. οὐδὲν θαυμαστόν, φησιν, εἰ ἐμοῦ παραχωρεῖτε, ὅτι γε τοῦ νόμου, ὃ δοκεῖτε ἀκριβεῖν, καὶ ὃν νομίζετε παρὰ Μωϋσέως δεδόσθαι, παραχωρεῖτε. οὐδὲν οὖν χαμαὶ, εἰ τοῖς ἐμοῖς ὑ προσέχετε λόγοις. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι Μωϋσῆ λελάληκεν ὁ Θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστί, δείκνυσιν ὅτι καὶ εἰς ἐκεῖνον ὕβριζον. καὶ γὰρ νόμον ἐκεῖνος ἔδωκε, καὶ οὐκ ἐκύρωσαν. κ. ἀρνήσεσθε

21 Εν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. Σκόπει πῶς εἰθὺς ἂν ἀπολογήσασθαι δέῃ καὶ ὡς ἐγκλημα δείξαι, συλλογίζεται. τὸ γὰρ γεγονὸς, ὑ τὸ τοῦ παθόντος, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ προσωπον εἰσάγει· ἓν ἔργον ἐποίησα. δῆλει δείξαι, ὅτι τὸ μὴ ποιῆσαι, λύσαι νόμοι ἐστὶ· καὶ ὅτι ὅτι πολλὰ τῶν νόμων κυριώτερα καὶ ὅτι ἐντολὴν ἐστέλετο δέξασθαι Μωϋσῆς καὶ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ νόμου κυριωτέρου. τοῦ γὰρ σαββάτου ἡ περιτομὴ κυριωτέρα· καίτοι οὐκ ἔστι τοῦ νόμου, ἀλλὰ τῶν πατέρων. ἐγὼ δὲ καὶ τῆς περιτομῆς τὸ κυριώτερον ἐποίησα καὶ χρήσιμον. Εἶτα ὑ μέμνηται ἐντολῆς νομικῆς, οἵᾳ, ὅτι ἱερὸς τὸ σάββατον βεβούλευσι, καθάπερ ἤδη εἶπεν, ἀλλ' οὐ μείζονος περιουσίας. τὸ δὲ θαυμάζετε, τοῦτο ἐστι, θορυβεῖσθε, ταραττεσθε. εἰ γὰρ ἔδει εἰ βέβαιον νόμον, οὐκ ἂν ἡ περιτομὴ αὐτῷ κυριωτέρα ἦν. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι μείζονι ἐποίησα τῆς περιτομῆς," ἀλλ' οὐ περιουσίας ἐλέγχει ὃν εἶπεν, κ. ἀλλὰ καὶ ἐνίσα τοῦ λέγειν, εἰ θέμ.

23 Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος. Ορᾷς ὅτι τότε μάλιστα ἵσταται ὁ νόμος, ὅταν αὐτὸν λύῃ; ὁρᾷς ὅτι ἡ τοῦ σαββάτου λύσις, τήρησίς ἐστι τοῦ νόμου; ὡς εἰ μὴ ἐλύθη τὸ σάββατον, ἀνάγκη νόμον ἦν λυθῆναι· ὥστε καὶ ἐγὼ ἔστησα αὐτόν. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι μείζονι περιτομῆς εἰργασάμην, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς μόνον εἶπεν, αὐδὲ τὴν κρίσιν ἐπέτρεψεν, εἰ μὴ περιτομῆς ἀναγκαιότερον ὁλόκληρος ὑγίεια. ἵνα σημεῖον λάβῃ ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν πρὸς ὑγιεῖαν ζωπλεῖν, λύεται νόμος, φησὶν· ἵνα ἴσον τοσαύτης ἀπαλλαγῆς, δυσχεραίνετε καὶ ἀγανακτεῖτε;

24 Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν. Τί ἐστι, κατ' ὄψιν; μὴ ὅπερ Μωϋσῆς μείζονα πρὸς ὑμῶν ἔχῃ τὴν δόξαν, ἀπὸ τοῦ τῶν προσώπων ἀξιώματος φέρετε τὴν ψῆφον· ἀλλ' ἀπὸ τῶν πραγμάτων

προσι κατ' αὐτὰς λαλῶ ἢ ὄ. πῶς ὃ αὐτὸ, ᾧ οὐκ αὐτὸ, ὃ γὰρ εἶπεν, ἡ διδασκαλία αὐτη οὐκ ἔστιν ἐμὴ· ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός· ἔπειτα ἐπάγει, ὅτι ἐμὴ ἔστι, ᾧ οἰκειωσάμενος αὐτὴν, οὕτω ἐπήγαγεν, οὐκ ἔστιν ἐμή. πῶς οὖν τὸ αὐτὸ δύναται εἶναι ᾧ αὐτὸ, ᾧ οὐκ αὐτὸ; αὐτὸ μὲν, ὅτι ὡς μὴ διδασκάλου ἤλεγχε· οὐκ αὐτὸ δὲ, ὅτι τοῦ πατρὸς ἦν ἡ διδασκαλία. πῶς οὖν λέγει· Πάντα τὰ ἐμὰ Ιωαν. ιζ. ι.
5 πατρός ἐστι, ᾧ τὰ ἐμὰ αὐτὸ; εἰ γὰρ ὅπερ τοῦ πατρός ἐστι, ταῦτα τοῦτο οὐκ ἔστι σὸν, ἢ ἴδιος ὀκνηρὸν· διὰ τοῦτο γὰρ ὠφέλειν εἶπεν σὸν. ἀλλὰ τὸ, οὐκ ἐμὴ, σφόδρα αὐτὸ ᾧ τοῦ πατρὸς μίαν εἶναι δηλοῖ τὴν διδαχὴν· ὡσανεὶ ἔλεγε· σοδὲν ἔχει πρὸς ἀλλαγμάτιον, ὡς ἑτέρᾳ οὖσα. εἰ γὰρ ᾧ ἡ ἐποίησας ἄλλη, ἀλλ' ὅπερ ἐγὼ λέγω ᾧ παρακάτω, ὡς μὴ νομίσεσθαι ἑτέρου τινὸς παρὰ τοῦ πατρός, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ ὅπερ ὁ πατὴρ εἶπεν, ἢ ἔπραξεν. Εἶπε ᾧ ἄλλον ἐπάγει συλλογισμὸν
10 ἀναπόρριπτον, δι' ἀδεσπότου τινὸς παράγων εἰς μέσον, ᾧ ἀπὸ τῶν ἐν ζωοποιΐᾳ παιδεύων. "τί ᾧ τοῦτο ἔστιν;

χ. τί ᾧ τοῦτο ἔστιν; ἐ ἀφ' ἑαυτῶ λαλῶν, τοῦτ' ἔστιν ἡ δόξαν ζητῶ· τουτέστιν, ὁ βουλόμενος ἀφ' ἑαυτῶ λέγειν, δι' ὧν ἔστιν ἔπαινον βάλεται, ἀλλ' ἡ δόξαν ἐκ τούτου ποιεῖται. ᾧ ᾧ

18 Ο ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, Τουτέστιν, ὁ βουλόμενος ἰδίαν ἑαυτῷ ζητῆσαι διδασκαλίαν, δι' ταύτης ἕτερον βούλεται, φησὶν, ἀλλ' ὥστε τὴν δόξαν αὐτὸς καρπώσασθαι. Εἰ δὲ ἐγὼ ὁ βουλόμενος καρπώσασθαι δόξαν, ἵνος ἔνεκεν ἰδίαν μὰ βά-
15 λομαι ζητῆσαι διδασκαλίαν; ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τουτέστιν, ὁ ἰδίαν μὰ ᾧ πρόφασιν ἔχων, δόξαν τοῦτο λαλεῖ, ἵνα τὴν δόξαν αὐτὸς ζητῇ. Εἰ δὲ ἐγὼ τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντός με ζητῶ, ἵνος ἔνεκεν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλοίμην ἕτερα διδάσκειν; ὁρᾷς ὅτι αἰτία ἡ ἐμὴ, δι' ἣν ᾧ οὐκ ἔλεγε μηδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῶν; ἡ δὲ αὕτη; ἵνα πίστις ὠσωσιν, ὅτι ὁ δόξης ἐφίεται τῆς τῶν πολλῶν. διὰ τοῦτο ὅ-
20 ταν μὲ ἅπαντα λέγῃ, ἐγὼ τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντός με ζητῶ, φησὶ, πάντα χοῦ πᾶσαν βουλόμενος αὐτὸν, ὅπερ ὁ δόξης ἐραστὴς τὸ μὲ οὖν ἅπαντα φθέγγεσθαι πολλαί εἰσιν αἰτίαι, οἷς, ὃ μὴ ἀγράμματον νομισθῆναι, ὃ μὴ ἀγύμναστον, ὃ σάρκα περιβεβλῆσθαι, ὃ ἀθενὲς τῶν ἀκουόντων, ὃ διδάσκειν τὸν ἀγεφύρωτος μετειλῆφεν ᾧ μηδὲν περὶ ἑαυτῶν λέγειν μέγα· τὸ ᾧ ὑψηλὰ φθέγγεσθαι μίαν ὠφέλειαν ἀν αἰτίαν, τῆς φύσεως ὃ μέγεθος. Εἰ γὰρ, ὅπερ εἶπε, πρὸ τοῦ Αβραὰμ ἐγὼ εἰμι, ἐσκανδαλίσθησαν, τί οὐκ ἂν ἔπαθον, ἀεὶ ῥημάτων ὑψηλῶν ἀ-
25 κούοντες;

19 Ου Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, ᾧ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; Καὶ ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει τοῦτό, φησὶν, ἢ τί κοινὸν πρὸς τὰ πρότερον εἰρημένα; δύο ἐγκλήματα ἐπήγαγεν· ἓν, ὅτι τὸ σάββατον λύει· ὃ λοιπὸν, ὅτι πατέρα ἔλεγε τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ. ὅτι γὰρ ὁ τῆς ἐκείνων ὑποψίας ἐῶ, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς γνώ-
30 μης, ᾧ ὅτι οὐχ ὡς ᾧ πολλοὶ, ἀλλ' ὀξυμενέστερος ᾧ ἰσχυρίζοντος ἔλεγε, δῆλον ἐκ τῶνδε. πολλοὶ πολλάκις πατέρα εἶπον τὸν Θεὸν ἑαυτῶν· οἷς, Οτι Θεὸς εἷς ἔκτισεν ἡμᾶς, ᾧ πατὴρ εἷς Μαλ. β. ι.
πάντων ἡμῶν· ἀλλ' ὁ πρόδηλον τοῦτο ἴσως ἐῶ· ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὅταν σοδὲ ἐσκανδαλίζοντο ἀκούοντες· ὥσπερ οὖν ὅτε, οὐκ ἔστιν ἐκ Θεοῦ, ἔλεγον, ἐ ἔλεγε πάντως αὐτοὺς πολλάκις, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ σαββάτου λύσεως ἀπελογήσατο· οὕτω ᾧ τοῦτο, εἰ τῆς ἐκείνων ὑποψίας
35 ἐῶ ἐ μὴ τῆς αὐτῆς γνώμης, διώρθωσεν ἂν ᾧ εἶπε· τί με νομίζετε ἴσον τοῦ Θεοῦ; οὐκ εἰμὶ ἴσος. ἀλλ' σοδὲν τοιοῦτον εἶπεν, ἀλλὰ [ᾧ] πάνυ μέτριον, ᾧ ἀπέδειξεν, ὅτι ἴσος ὄντι ἀμφὶ τῶν ἐξῆς. ὃ γὰρ, Ωσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει σοὺς νεκροὺς ἐ ζωοποιῇ, οὕτω ᾧ ὁ υἱὸς, καὶ, Ινα πάν- Ιωαν. ε. κα.
τες τιμῶσι ᾧ υἱὸν, καθὼς τιμῶσι ᾧ πατέρα, ἐ, ἀμφὶ ἔργα ἀμφοῖν ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιῇ, ταῦτα πάντα τῆς ἰσοτιμίας ὄντι συσταικά. ᾧ ὡδὶ τὸ νῦν ᾧ λεγόμενον· Μὴ Ματθ. ι. κ.
40 νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας. ὅτως οἶδε καὶ ἀμφὶ ὁμοίας ποιητικὰς ὑποψίας ὀξελῆν. ἐνταῦθα ᾧ τὸν ἴσον ὑπονοίαι, ὃ μέσον οὐκ αἴρῃ, ἀλλὰ ᾧ βεβαιοῖ. διὰ καὶ ἄλλαχόθεν εἰπόντων αὐτῶν, ὅτι ποιῇς σαυτὸν Θεόν, οὐκ ἀίῃλε τὴν ὑπόνοιαν, ἀλλὰ ἐβεβαίωσεν εἰπών· Ινα ᾧ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου Ματθ. θ. ε.
ἀφιέναι ἁμαρτίας ὅτι τῆς γῆς, λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἆρον τὸν κράβαττόν σου ἐ περιπά-

ταῖς ἑορταῖς καταρθώματα. ὅπῃ φόνον ὁρμῶσι, καὶ σὲ τῇ ἑορτῇ βυλεύοντ) αὐτὸν συλλαβεῖν. ὅτῳ χ. ὥρμων αὐτὸν, καὶ ὅτο τότων ἐκπυάζον ἀκριβεῖν αὐτ, ὅτω χ. ὅτο δὲ τ ἐκπυάζον. χ. ὁμοῦ
Isaiæ.12.π. γοιῶν καὶ ἀλλαχοῦ λέγουσι· Δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ σὲ τῇ ἑορτῇ; καὶ σὲ τοῦτο ἔλεγον· πῦ ὅστιν ἐκεῖνος; οὗτο δὲ πολλὴ μίσος καὶ [τ] ἀπιστείας, ὥστε οἰομαι αὐτὸν καλεῖν ἐβύλοντο. πολλὴ ἡ εἰς τ ἑορτὴν αἰδώς, μεγάλη ἡ βύλαβεια. ἀπ' αὐτῆς τ ἑορτῆς αὐτὸν θηρᾶσαι ἐβύλετο.

12 Καὶ γογγυσμὸς ἦν περὶ αὐτοῦ πολὺς σὲ τοῖς ὄχλοις. Ἐγὼ γὰρ οἶμαι σὲ ἀπὸ τ τόπων προξενεῖσθαι αὐτοὺς ἐνθα ὃ σημεῖον ἐγίνετο, καὶ μάλιστα ἀγνοιᾶτε καὶ δεδοικέναι, ὑκ ὄντως οὕτω τῶ προειρημένου ὀργιζομένους, ὡς φοβουμένους, μὴ πάλιν ἐργάσηται τ τοιοῦτον. ὀξέως γὰρ τὸ δυνατὸν ἐποίει, καὶ ἄκοντες ἐφερεν αὐτ ἐποίει. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ὅστιν· οἱ δὲ, οὐ· ἀλλὰ πλανᾷ τ ὄχλον. Ἐκείνων μὲν [οὖν] οἶμαι τ δόξαν τῶν πολλῶν εἶναι, ταύτην δὲ τ ἀρχόντων καὶ τ ἱερέων. ὃ γὰρ βλασφημεῖν, τ ἐκείνων βασκανίας καὶ πονηρίας ὅστι. πλανᾷ, φησι, τ ὄχλον. τί ποιῶν, εἰπέ μοι; ἆρα φαντάζων, καὶ ὐκ ἐργαζόμενος τὰ σημεῖα; καὶ μὴν τοῦτο ἡ πεῖρα μάρτυρεῖ. 13 Οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τ Ἰουδαίων. Ὁρᾶς πάντα χαλεπὸν ὂν μὴ ἀρχικὸν διεφθαρμένον· τοὺς γὰρ ἀρχομένους ὑγιαίνοντας μὴ τῇ κρίσει, ὐκ ἔχοντας γ' αἰδρείαν πολλὴν ἐπιστῆσαι, τίς μάλιστα ὁ πλήθει δεῖ;

14 Ἤδη γὰρ τ ἑορτ μεσούσης, διέβη ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐδίδασκε. Τῇ διαβολῇ πολλοὶ θερμότεροι αὐτοὺς ἐποίησεν. οἱ γὰρ τ ἡμέραις ζηλήσαντες αὐτ τ πρόσταγμα, καὶ λέγοντες, ποῦ ὅστιν ἐκεῖνος; ἄφνω παῤῥησίᾳ ἰδόντες, ὅσα πῶς ἐπέτρεψαν καὶ ἔμελλον ὑπεύθυνα λέγειν, οἵ τε ἀγαθὸν λέγοντες, ἅ τε μὴ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, ὥστε κερδῶαί τι καὶ θαυμάσαι· ὕστεροι γὰρ, ὥστε ὑπολαβέσθαι, καὶ καταφρονεῖν. ὃ μὲν οὖν, πλανᾷ τ ὄχλον, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τ δογμάτων ἔλεγον, ἀγνοοῦντες τὰ λεγόμενα· ὃ γὰρ, ἀγαθός, ἀπὸ τ σημείων. χαλάσας τοίνυν αὐτῶν τ θυμὸν ὕτως ἐπέσχε, ὥστε μὴ χολῆς ἀναδῦσαι τ λεγομένων, μηκέτι τ ὀργῆς ἐμφράττουσα τὰ ὦτα. τί μὲν οὖν ἐδίδαξεν, ὐκ εἶπεν· ὅτι γὰρ θαυμαστῶς, τοῦτο μέντοι λέγει, καὶ ὅτι εἶλεν ἀῤῥεῖς καὶ μετέβαλε. τοσαύτη τῶν λεγομένων ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ δύναμις. ὅτι γὰρ εἶπόντες, ὅτι πλανᾷ τὸν ὄχλον, μεταβαλλόμενοι ἐθαύμαζον· διὸ καὶ ἔλεγον,

15 Πῶς οὗτος οἶδε γράμματα μὴ μεμαθηκώς; Ὁρᾶς πῶς δείκνυσι καὶ ἐνταῦθα πονηρίας γέμων τὸ θαῦμα αὐτῶν; ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι τ διδασκαλίαν ἐθαύμαζον, ἢ ὅτι ἐδέχοντο τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἁπλῶς, ἐθαύμαζον· τυτέστιν, εἰς ἔκπληξιν ἐπέπιπτον, καὶ διαπορῶν λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; δέον ἀπὸ τῆς ἀπορείας ταύτης ζωοδεῖν, ὅτι θεῖόν ἀνθρώπινον ἦν ἐν αὐτῷ. ἀλλ' ὅπερ τοῦτο αὐτοῖς ὐκ ἤθελον ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ μέχρι τοῦ θαυμάζειν ἔστησαν μόνον, ἀκούσαντο τί φησιν αὐτός.

16 Ἡ ἐμὴ διδαχὴ ὐκ ἔστιν ἐμή. Πάλιν πρὸς τ τοιοῦτον αὐτῶν ἀποκρίνεται, ὅτι τ πατέρα αὐτοῖς ἄγων, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ βαπτισθῆναι βυλόμενος.

17 Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδασκαλίας, πότερον ὐκ τοῦ Θεοῦ ὅστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὃ δὲ λέγει τοῦτο ἔστι· τ πονηρὸν ὄφος ἑαυτῶν ὐκβάλετε, καὶ τὸν ὀργὸν καὶ τὸν φθόνον, ἐφ' ὃ μῖσος τὸ εἰκὸς πρὸς ἐμὲ γεγενημένον, καὶ ὥσπερ ὁ κωλύον ὑμᾶς γνῶναι ὅτι Θεοῦ ὄντως ὅστι τὰ ῥήματα τὰ ἐμά. τοῦτο μὲν γὰρ ὑμῖν ταῦτα βαπτισθῆναι, καὶ τὸν ὀργὸν ἀφεῖναι χρῖσιν λάμψασαι· δὸ δὲ ταῦτα ὀφέλητε, ὐκέτι τοῦτο πείσεσθε. ἀλλ' ὕτω μὲν ὐκ εἶπεν (ἔπληξε γὰρ ἂν αὐτοὺς σφοδρῶς) πάντα δὲ ταῦτα ἠνίξατο. ἀφ' οὗ τὸ εἰπεῖν, ὁ ποιῶν τὸ θέλημα αὐτοῦ γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ὐκ τὸ Θεοῦ ὅστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ, τυτέστιν, ἢ ἐγὼ ἀλλότριόν τι καὶ ξένον καὶ ὐκαστὸν φθέγομαι. τὸ γὰρ, ἀπ' ἐμαυτοῦ, ἀεὶ ὅτι τοῦτο κεῖται, ὅτι οὐδὲν ἔξω τῶν αὐτοῦ δοκούντων λέγω, ἀλλὰ πάντα ἃ ὁ πατὴρ βύλεται, ταῦτα καὶγώ. ἐάν τις τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς. τί ὅστιν, ἐάν τις τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ; ἐάν τις ἐφεξῆς ᾖ τ βίῳ τ καὶ ἀρετῇ, ἕξεται τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν· ἐάν τις θέλῃ προσέχειν ταῖς προφητείαις, πότερον

χ. ἔλυξεν.
χ. δέξαν
χ. ὁμάλισα
τὸ πλήθος ἐσίν
χ. οἱ γοῦν ζητοῦντες αὐτ καὶ λέγοντες, ποῦ ὅστιν ἐκεῖνος; ἆρα παρόντα ἰδόντες, ὅσα πῶς ἐπέτρεψαν· μᾶλλον δὲ οἱ τι
χ. ποτε μέν·
χ. συλλαζίδες.
χ. χαλάσας
χ. οἶδε
χ. ἐκπλήξαι,

φλεγμαίνοντα, ἀλλ' ἕλεος πρὸς τοὺς τοιούτους ἡ δακρύει. τοιοῦτον γὰρ ὄντι ψυχὴ ὀργιζομένη. ἀλλά, κἂν ἀμυνώμεθα βάλῃ, σίγησον, ἡ χαλεπὸν ἔδωκας αὐτῷ τὸ πληγῆναι· δῶ ἡμῖν λοιδορίαν λοιδορίας ζωάψης, ὃ πῦρ αἴρει ὕδωρ. ἀλλ' ἀθέτειαν κατηγόρησεν ὁ πρόσ-
τις, φησίν, ἀν σιγήσωμεν. οὐκ ἀθετείαν κατηγόρηται, ἀλλ' ὅτι φιλοσοφίαν ἐμαστίγωται. αἰ γὰρ ὑβριστὴς ἐκλήθης, ὕβρεως· δικαίως γὰρ, ἀναγκάζεις ἀληθῆ νομίζεσθαι ἃ λέγομεν. Διὰ τί, εἰπέ μοι, ὁ πλούσιος ἐβλάβη ἀκούων πένης; ἆρ' οὐχ ὅτι μὴ ζωοίδεν ἑαυτῷ πενίαν; " αἰ τοίνυν μέλλομεν βλάβην ὅτι παῖς ὕβρεσι, μεγίστην ἀπόδειξιν προσόμεν τὸ μὴ ζωοειδέναι τοῖς λεγομένοις. ἄλλως γὰρ, μέχρι ποτὲ ζῶμεν τῷ δοκεῖν θεοσεβεῖς δεδοίκαμεν θυμούς; μέχρι ποτὲ τὸ κοινὸν καταφρονήσομεν δεσποτῶν, ἡ τῇ ἀρχῇ προσπλώμεθα; ὅπου γὰρ ὑμῖν ἔρις ἡ ζῆλος ἡ διχοστασία, σάρκικοί ἐστε; ἐμῶμεθα τοίνυν πνευματικοὶ, ἡ χαλεπώσωμεν τὸ δεινὸν τοῦτο θεῖον. ὀργῆς ἡ μανίας μέσον οὐδέν· ἀλλὰ προσκαιρὸς ὁ δαίμων, μᾶλλον γὰρ ὁ δαιμονιῶντος χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ δαιμονῶν, ἡ συνήθως ἀπολαύσειεν ἄν· ὁ δὲ ὀργιζόμενος, μυρίων ἐστὶ κολάσεων ἄξιος, ἑκὼν ἑαυτὸν ὅπλα βάρους τῆς ἀπωλείας φέρων, ἡ τοῦ τῆς μελλούσης γεέννης σπεύδων ἤδη τὸν δίκελλον ἑαυτοῦ, θρύπτων ἵνα ἀ-
χ. ἀφόρητον παύσῃ ἡ ζάλην" ἀσίγητον δὲ πάσης μὲν νυκτὸς, δὲ πάσης δὲ ἡμέρας ἐπεισάγων τοῖς τῆς ψυχῆς λογισμοῖς. ἵν' οὖν ἡ τῆς ἐν τῷ πρόσπ κολάσεως, ἡ τῆς ἐν ᾧ μέλλομεν τιμωρίας ἑαυτὸς ἀπαλλάξωμεν, σκεδάσωμεν τὴν ὀ πάθος, παράστημα πᾶσαν ὑπιδειξώμεθα ἡ ὑπεικεῖαι, ἵνα δὲ ἐν τούτῳ ἀνάπαυσιν εὕρωμεν τῇ ψυχῇ ἡμῶν, ἡ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
20 Χριστοῦ, [δι' οὗ καὶ] μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, [νῦν ἡ ἀεί, ἡ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μθ. 9 ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΕΙΠΩΝ ΑΥΤΟΙΣ, ΕΜΕΙΝΕΝ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ
χ. ἀλλὰ κρυπτῶς. αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν· ὐ φανερῶς, " ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

ΤΑ αἰνιγματωδῶς ἐπὶ τῷ Χριστοῦ οἰκονομούμενα, ὑ διὰ τοῦτο μόνον οἰκονομῆται, ἵνα τὴν σάρκωσιν βεβαιώσηται, ἀλλ' ἵνα δὲ ἡμᾶς παιδεύσῃ πρὸς ἀρετήν. Εἰ γὰρ πάντα ὡς Θεὸς ἐποίησε, πόθεν ἐδυνάμεθα ἡμῖς εἰδέναι, πειρώμενοι ἀδυνάτους, ἡ μὴ δεῖ ποιεῖν; οὐ γὰρ λέγω. ἐν τούτῳ τε αὐτῷ ὧν ᾧ χωρίῳ φοιτῶντων τῶν Ἰουδαίων εἰς μέσον θαθέως παρελθὼν κατέσχε τὸν ὁμιλον. Εἰ πάντα τοῦτο ἐποίει διηνεκῶς, ἡμῖς ὐ δυνάμεθα τοῦτο ποιεῖν, πειρώμενοι δὲ, πόθεν δὲ ἐγνωμεν πῶς δεῖ τῷ προσώπατι χρῆσθαι; ἡ πότερον θαθέως ἀποδατέον, ἢ διὰ δὲ οἰκονομοῦσαν [δεῖν] ὥστε προ-
χωρῆσαν ⟨ψ⟩ λόγον; ἐπεὶ οὖν οὐκ ἂν ἐμάθομεν ἡμῖς, ⟨ω⟩ μὴ δηλαδὴ ἐποίησε, παρελθόντες εἰς μέσον δὲ δεῖ ποιεῖν, διὰ τοῦτο ἡ ταῦτα παρ' αὐτοῦ παιδευόμεθα. Ταῦτα γάρ, φησι, εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε ἀνέβη καὶ αὐτὸς, ὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. Τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἐμφατικόν ἐστιν,
χ. καὶ διὰ τοῦτο ἀσεβούντων, ἀδὶ δῆλον χ. κατυδαζόντων· χ. ἔχειν, χ. ἄλλως δὴ, καὶ ἔτι ἐκ δὴν χ. ἀκμαζόντων ὅτι οὐκ ἐβούλετο μετ' ἐκείνων ἀνελθεῖν. " διὰ καὶ μᾶλλον ἐν ᾧπερ ἐῶ, ὅτε δῆλον κατέστησεν ἑαυτὸν, ἐκείνως πως " κατεπειγόντων τοῦτο ποιῆσαι. Εἰ δήποτε ἡ ἐν παρρησίᾳ ἀγαλεγόμενος ἀεί, ὡς ἐν κρυπτῷ ἐῶ τοῦτο ποιεῖ; οὐκ εἶπε, κρύφα, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. ὅτω γὰρ " ἐδόκει, ὅπερ εἶπον, παιδεύων ἡμᾶς τὰ πράγματα οἰκονομεῖν. " καὶ χωρεῖς τοῦτο ἡ οὐκ ἐῶ ἴσον ζητοῦντων αὐτῷ καὶ " σφαδάζοντων ἐμπεσεῖν, καὶ μὴ ταῦτα τῆς ἑορτῆς ἀγαλυθείσης.

11 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν, ἡ ἔλεγον· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Καλά γε αὐτῷ τὰ ἐν

τελέστεροι ⓐ ὅτι ποιοῦτες ὦσιν, ἀλλ' ἄξιον ἑαυτῶν ἡγούμενοι εἶ τι ; σκόπει γοῦν πῶς μετὰ ταπεινότητος πάσης ἀποκρύεται τὴν κατηγορίαν. εἰ πόνων γὰρ ἐκείνων, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, αὐτὸς φησιν· ἢ δύναται ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖν, ἐμὲ δὲ ὁ κόσμος μισεῖ, ἀναιρῶν αὐτῶν τὴν κατηγορίαν. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησί, ζητῶν τὴν παρὰ ἀνθρώπων δόξαν, ὅτι καὶ ἐλέγχομαι πολλάκις ὑπ' ἐκείνων, καὶ βάσανος εἰδὼς μισος ἐκ τούτου λαμβάνομαι, καὶ θαυμαστὸν κατασκευάζομαι. καὶ ποῦ ἤλεγξέ, φησι ; πότε γὰρ ἐπαύσαντο τοῦτο ποιοῦντες ; οὐχὶ ἔλεγε· μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα ; ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς. εἶτα, ἐγὼ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε. καὶ, πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες ; εἶδες πῶς ἔδειξε μᾶλλον πάντων, ὅτι οὗτος αὐτὸν μισος ἐποίει ὁ ἔλεγχος ὁ πνευματικός, οὐχὶ ἡ τοῦ σαββάτου λύσις ; διὰ δὴ ποτε δὲ αὐτοὺς πέμπει εἰς τὴν ἑορτὴν, λέγων·

8 Ἀναβητε εἰς τὴν ἑορτὴν, ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω ἀρτι ; Δείκνυς ὅτι ταῦτα εἶπεν, οὐχὶ δεόμενος αὐτῶν, οὐδὲ κολακευόμενος θέλων, ἀλλὰ συγχωρῶν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς παθεσι. πῶς οὖν, φησὶν, ἀνέβη, εἰπὼν ὅτι οὐκ ἀναβαίνω ; οὐκ εἶπε, καθάπαξ οὐκ ἀναβαίνω· ἀλλὰ, νῦν τουτέστι, μεθ' ὑμῶν. Οτι ὁ καιρός ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. Καὶ μὴν τῷ μέλλοντι πάντα φανερόσθαι ἔμελλε. πῶς οὖν οὐκ ἀνέβη ; οὐκ ἀνέβη, ἐκείνῳ μηδὲ ὅλως ἀναβαίνων. ἀλλ' ἅμα τοῦτο οὐκ ἀνέβη, ἐκείνῳ μηδὲ ὅλως ἀναβαίνων. ἀλλ' ἅμα τοῦτο οὐκ ἀναβαίνει, ἵνα παθῇ, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς παιδεύσῃ. πόσος ὁ ἔπαινος ἐνταῦθα ; καὶ γὰρ ἐδείκνυτο φανερῶς ἀληθῶν ὢν τῷ μέσῳ τε εἶναι, καὶ κατέχειν αὐτῶν τὴν ὁρμὴν τὴν ἀπάνθρωπον, ὁ πολλάκις ἐποίησεν. ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο ζωηρῶς τοῦτο πιστῶν. Εἰ γὰρ αὖπλθε φανερῶς καὶ πάλιν αὐτοὺς ἐπήρωστ, μείζονας ἂν τὴν ἑαυτῆς θεότητα ἀφαλάμπειν ἐποίει, οὐ τέως οὐκ ἔδει, καὶ μᾶλλον αὐτὴ δεξιὰ ἀλυτῶσιν. ὅπερ ὁ ἐνόμιζον σκῆνοι δειλίας εἶναι ὁ μένειν, δείκνυσιν αὐτὸς τοὐναντίον, καὶ θάρσους ὂν καὶ οἰκονομίας· ὃ δὲ τὸ καιρὸν προειδὼς καθ' ὃν πείσει, ὅτι λοιπὸν ὑπὲρ ζῆν μαλιστα βουλήσει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀναβαίνει. ἐμοὶ δοκεῖ καὶ ὧδε μὴ εἰπεῖν, ἀλλ' ὅπερ ὑμῖς, τοῦτο λέγειν, μὴ νομίσητε, ὅτι ἀναγκάζω ὑμᾶς ζῶν ἐμοὶ μένειν μὴ βουλομένους· ὃ δὲ ἐπαλαγεῖν, οὔπω πεπλήρωται ὁ καιρός μου, δηλονότι ὅτι, ὅτι ἔδει καὶ σπαφῶς γνῶναι, καὶ δημηγορίας λεχθῆναι, ὥστε καὶ ὄχλους πιστεῦσαι πλείονας, καὶ τοὺς μαθητὰς βεβαιοτέρους γενέσθαι, καὶ παῤῥησίαν ὁρᾶσθαι τοῦ διδασκάλου καὶ ἅπερ ἔπαθε.

ΗΘΙΚΟΝ Μαθωμεν τοίνυν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς εἰρημένων τὴν ὑπεικειαν, τὴν ταπεινότητα· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ πᾶσαν παῤῥησίαν ἐκβαλλωμεν. κἂν ἐπαίρηταί τις καθ' ἡμῶν, ἡμεῖς ταπεινοὶ γινώμεθα· κἂν θρασυπήται τις, θεραπεύσωμεν· κἂν δάκνῃ καὶ κατεσθίῃ σκώληξ καὶ κωμῳδῶν, ἡμεῖς μὴ νικώμεθα, μὴ ἀμυνόμενοι ἑαυτοῖς ἀπέλωμεν ἑαυτούς. ἔστι γὰρ θηρίον ὀργὴ, θηρίον ὀξὺ καὶ θερμόν. ἐπάδωμεν τοίνυν ἑαυτοῖς τὰς ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς ἐπῳδὰς, καὶ λέγωμεν, Οπ γῆ εἶ καὶ σποδὸς· καὶ, Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδὸς ; καὶ, Οπ ἡ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, πλάνησις αὐτοῦ· καὶ, Οτι ἀνὴρ θυμώδης, οὐκ ἀγήμων. οὐδὲν γὰρ αἰσχύτερον ὄψεως θυμουμένης, οὐδὲν δυσειδέστερον. Εἰ δὲ ὄψεως, πολλῷ μᾶλλον ψυχῆς. καθάπερ γὰρ ἀνακωμῳδούμενον βορέου δυσωδία εἴωθε γίνεσθαι· ὅταν ψυχὴ ταραττομένη ὑπὸ θυμοῦ, πολλὴ ἔσται ἡ ἀηδιασμονὴ καὶ ἀνδία. ἀλλ' ἃ φέρω, φησὶ, τοῦ παθεῖν τὴν ἐξουσίαν ἔχει. Τίνος ἕνεκεν, εἶπε ; ἀπὸ μὲν γὰρ ἀληθοῦς ἦν, καὶ τοῦ ἐκείνου ὀφείλων κατατρύπεσθαι, καὶ χάριν εἶχε αὐτῷ τῷ ἐλέγχοντι· νῦν δὲ ψευδὴς, καταφρόνησον. Εἶπε πέπνια, καταγέλασον· * Εἶπε δυσχερῆ ἢ δύσποτον, γέναιζον ὑπὲρ ἐκείνου λοιπόν. ὁ γὰρ εἶπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενταν τοῦ πυρός. ὅταν οὖν ὑβρίσῃ, σπόσον τὴν κόλασιν ἐκ κολάζεται, καὶ ἵνα μένον οὐκ ἔξεις ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ δάκρυα ἀφήσεις. οὐδὲ γὰρ τοὺς ⓦ πυρέττοντας ἂν προξωσόμεθα, ὅτε τοὺς ⓦ φλεγμαίνοντας,

χ. ἢ συνεσίας καὶ ἢ τιμῆς, ἀλλὰ

χ. μαίζονα αὐτῆς δεόπτης ἐπιδείξατο τὸ σημεῖα, καὶ μᾶλλον αὐτὴ ἀπιγώμωσιν. ἐπισ.

χ. καὶ ἢ οἰκονομίαν ὁμοῦ καὶ τὸ θέρσος, ὅτι καὶ τὴν χ. ἅπερ ἔπαθε, τότε μάλιστα αἱρέσῃ εἰς τὰ Ἱερ. ἀναβαίνει. αἰσελέγων δὲ, ἀναβαίνω ὑμεῖς εἰς τὴν ἑορτὴν, τοῦτο λέγει, μὴ νομί.

χ. ἐκκόψωμεν.

χ. αὐτῶ

χ. κινημάτων βορέου δυσωδίαν γίνεσθαι· ὡς πολλὰ, ὅπου ψ. τ. ὑπὸ θ. καὶ χαμαιζήλου ἐνδον πολλοῦ καὶ δεισιμώλου χ. καταγέλασον.

* εἶπε πνεῦμα χέρ, καταγέλασον.

Γεν. γ. ιθ. Σαμ. α. εγ. Παραμια. αι.

Digitized by Google

ἄλλως δέ, ⸀ τοῦτα λέγει ἐαυτὸν διδάσκων, ἵνα μὴ ὧν ἤμελλεν, ἢ ἀπιστία τῆς τῶν Ἰουδαίων προκαλέσηται. ἐκείνους μὲν γὰρ πολλὰ ὁμοίως ἐῶ. καὶ γὰρ ὅτι νοσοῦντας ἐθεράπευσε, ⸀ νεκροὺς ἤγειρε, καὶ ὅτι ἐθαυμάσθη, πολλαχοῦ μὲν γέγραφεν· ἔνθα δὲ ξένον ἔχουσι λέγειν τι, ἢ μέμψιν τινὰ δοκοῦσαι κατ' αὐτοῦ φύεσθαι διηγεῖσθαι, ταῦτα πάλιν οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἐστιν, ὅτι ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οὐκ ἐπίστευον αὐτῷ. ⸀ γὰρ δὴ τίνι τυχοῦσα ἔχει ἀξιόλογόν τὸ παράγγελμα· ⸀ ἄξιον θαυμάσαι τὸ φιλάληθες αὐτῶν ἦθος, πῶς οὐκ αἰσχύνονται λέγοντες ταῦτα, ἃ δοκεῖ τῷ διδασκάλῳ φέρειν αἰσχύνην· ἀλλὰ καὶ ταῦτα μάλιστα τῶν ἄλλων ἐαυτοὺς διδάσκουσιν ἀπαγγέλλειν. καὶ νῦν δρῶ πολλὰ τοιαῦτα θαύματα [καὶ] σημεῖα, καὶ θαύματα, καὶ δυνάμεις, ὅπου τοῦτο οὐδέπω ἐπεπήδησεν.

χ. ἤμελλε παρακολουθεῖν. χ. ἠκούσαμεν. χ. λέγειν αὐτοὺ χ. πικρίαν

3 Εἶπον γὰρ, φησὶ, πρὸς αὐτὸν ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· μετάβηθι ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ ⓐ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα ἃ ποιεῖς.

4 Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.

χ. καὶ πῶν ῥῆμα ἀπιστίας ἐφθέγξατο βλασφημοῦντες αὐτὸν δαιμ. πολλῆς μὲν ἦν ἀπιστίας καὶ τὰ χ. λέγειν αὐτοὺ χ. πικρίαν

5 Οὐδὲ γὰρ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Καὶ ποίαν, φησὶν, ἀπιστίαν ἐν τούτοις θαυμάζεις; βλασφημοῦσι γὰρ αὐτὸν θαυματουργήσαντα. πολλὴ σφόδρα ἀπιστίας γὰρ καὶ τὰ ῥήματα, καὶ ἡ θρασύτης, καὶ ἡ ἀκαιρος παρρησία. ὥστε γὰρ ἀπὸ τῆς συγγενείας ἀξίαν αὐτοῖς μὴ παρρησίας προσλέγεσθαι. δοκεῖ μὲν ἡ ἀξίωσις δηλοῦν φίλων εἶναι· πολλῆς δὲ πονηρίας ἐστὶ τὰ λεγόμενα. ἐν τούτοις γὰρ αὐτὸν καὶ διαβάλλειν καὶ φιλοδοξίαν ἐνδείκνυσι. τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν, σοῦ ἐστι τὰ κρυπτὸν ποιοῦντος, διαβολὴν ἐγκαλοῦντων ἐστὶν, ἅμα καὶ ὑποπτευόντων τὰ μόνιμα ὑπ' αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἀληθῆ μόνιμα· τὸ δὲ ἐπαγαγεῖν, ὅτι ζητεῖ ἐν παρρησίᾳ εἶναι, φιλοδοξίας. σὺ δὲ μοι σκόπει τὸν Χριστοῦ πῶς διώκομεν. ἀπὸ γὰρ τούτων τῶν τοιούτων λεγόντων τὰ ῥήματα ὁ τοιοῦτος τῶν Ἱεροσολύμων διδάσκαλος γέγονεν, ὁ μακάριος Ἰάκωβος, περὶ οὗ καὶ Παῦλός φησιν· Ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· λείπεται δὲ καὶ Γαλ. α. ιθ. ὁ Ἰούδας θαυμαστός τις γεγονέναι. καίτοιγε οὗτοι ἐν Κανᾷ πρῆξαν τὸ οἶνον ὑδροποιήσαντες· ἀλλ' οὐδὲν ἀπώκνητον τέως. πόθεν οὖν αὐτοῖς ἡ τοσαύτη ἀπιστία; ἀπὸ ποίας "γνώμης καὶ φθόνου. τὸ γὰρ συγγενὲς ἐμφέρειν εἰώθέ πως προσφιλοσοφεῖσθαι τῶν τοιούτων. τίνας δὲ ἐνταῦθα λέγουσι τοὺς μαθητάς; ⓜ ὄχλον τὸν πρεπόμενον, ἢ τοὺς δώδεκα. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅρα πῶς σοφῶς ἀπεκρίνατο. οὐ γὰρ εἶπεν, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστὲ ταῦτα συμβουλεύοντες καὶ διδάσκοντες; ἀλλὰ τί;

χ. σοφιστέον ως.

6 Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν. Ἐνταῦθά μοι δοκεῖ καὶ ἕτερόν τι αἰνίττεσθαι. ἴσως γὰρ αὐτοῦ καὶ τοσοῦτον ἐβουλεύοντο, βασκαίνοντες, τοῖς Ἰουδαίοις. διὸ καὶ τοῦτο ἐμφαίνων φησὶν, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστι· τουτέστιν, ὁ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου. τί σοῦ καιροῦ κατεπείγοντος ἀνέλῃς; Ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε ἕτοιμός ἐστιν. Ὡσεὶ ἔλεγεν· ὑμεῖς καὶ ἀεὶ ζῶντες τοῖς Ἰουδαίοις, οὐκ ἀναιρήσουσιν ὑμᾶς ἀλλὰ αὐτοὶ ζηλοῦντας αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ θύεσθαι βουλήσονται ἀνελεῖν. ὥστε ὑμῖν μὲν ἀεὶ ὁ καιρὸς ζωῆς μὴ κινδυνεύουσιν· ἐμοὶ δὲ τότε καιρὸς, ὅταν ὁ τοῦ σταυροῦ καιρὸς ἐπιστῇ, ὅταν δεῖ ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ ὅπου φησὶ λέγε," ἀλλαχοῦ τοῦτο ἐξῆς ἐδήλωσεν·

χ. ἄλλον διὰ τὴν ἐπαγωγήν.

7 Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. Πῶς γὰρ οὐ τὰ αὐτὰ βουλομένους καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τρέχοντας; Ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐλέγχω αὐτὸν, ὅτι πονηρά ἐστιν αὐτοῦ τὰ ἔργα. Τουτέστιν, ὅτι καθάπτομαι καὶ ἐλέγχω, διὰ τοῦτο μισοῦμαι. ἀπὸ τούτων παιδεύωμεθα κρατεῖν ὀργῆς, καὶ μὴ αἰσχροπαθεῖν, κἂν θύτελές ὦσιν ⓐ συμβουλεύοντες. εἰ γὰρ τοὺς πιστεύοντας ὁ Χριστὸς συμβουλεύοντας ἐώρακε παρὰ ὡς, καὶ συμβουλεύοντας τὰ μὴ [δέοντα, ἐν συμβουλεύοντας τὰ οὐκ]" ἀπὸ προαιρέσεως ἀγαθῆς, ἵνα ἡμεῖς τηλίκομεθα συνήθωμεν, γῆ καὶ σποδὸς ὄντες, ἐν τοῖς συμβουλεύοντας δυσχεραίνοντες, κἂν ὀλίγον εὐ-

χ. μετὰ

πλέστεροι

μθν τὰ φθάνοντα, ϗ φθάνωμθν τὰ μέλλοντα· μηδὲ προσδῶμθν ἡμῶν τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' αὐτεχόμενα τῆς μθνούσης ἐλπίδος, ἃ μθν γεγηραχότες, ἅπερ εἰδότες φανερῶς, ὅτι ὀλίγος ἡμῖν ἐπολείπεται τῆς ζωῆς χρόνος· ἃ δὲ νέοι, ἅπερ πεπεισμένοι σαφῶς, ὅτι πολὺ τὸ λιπόμθνον. ὡς γὰρ κλέπτης ἐν νυκτί, οὕτως ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔρχεται. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ γυναῖκας μὲ ἄνδρας προκαλῶμθν, ϗ ἄνδρες γυναῖκας νουθετῶμθν, ϗ νεώτερος δὲ πρεσβύτερους διδάσκωμθν, δὲ πρῶτε ἀλλήλους παιδεύωμθν, τὴν μὲν παροῦσαν ὑπερορᾶν, τὴν δὲ μελλόντων ἐφίεσθαι, ἵνα ϗ τυχεῖν αὐτῶν δυνηθῶμθν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, [δι' οὗ δὲ] μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μη. 1 ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΠΑΤΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατῆσαι, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. 2 Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ σκηνοπηγία.

ΟΥδὲν φθόνου χαίρει ἡ βασκανίας· οὕτως ὁ διάβολος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. ὅπου γὰρ εἶδεν ὁ ἀγαθὸς τὸν ἄνθρωπον τιμώμενον, οὐκ ἀνέχων τὴν εὐημερίαν, πάντα ἐποίησεν ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν. καὶ πρῶτα μὲν τῆς ῥίζης ταύτης τοῦτον ἴδιος αὐτὸς καρπὸν ἐκόμισεν. οὕτω γὰρ Ἄβελ ἐσφάγη, οὕτω γὰρ Δαβὶδ ἐδιώχθη, οὕτω καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν δικαίων· οὕτω δεῖ καὶ Ἰουδαίους χειροτονήσαι. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ εὐαγγελιστής ἔλεγε· μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. ἐν γὰρ εἶχεν ἐξουσίαν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατῆσαι, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Τί λέγεις, ὦ μακάριε Ἰωάννη; οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν ὁ δυνητὴς πάντα ὅσα ἠθέλησεν; ὁ εἰπών, τίνα ζητεῖτε, ϗ ῥίψας αὐτοὺς εἰς τὰ ὀπίσω; ὁ πρὸ ὧν ϗ μὴ ὀρώμθνος, δεῦρο οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν; πῶς γὰρ ἂν ἔφθασαν εἰς μέσον αὐτῶν προελθεῖν, ἐν μέσῳ τοῦ ἱερῶ, ἐν μέσῃ τῇ ἑορτῇ, ζωοδότου ὄσης, ϗ τῶν φονώντων πρότερον, διελέγετο λαοῖς, ἃ μᾶλλον αὐτοὺς προσῆγε; τοῦτο γὰρ ϗ ἐθαύμαζον λέγοντες, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; ϗ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, ϗ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. πῶς δήποτε Χριστὸς τὰ ἀπίγματα; ἅπαντα· οὐχ ἵνα ἀπίγματα λέγῃ. ομαδὴ, οὕπως εἶπεν, ἀλλ' ἵνα δηλώσῃ ὅτι ϗ τὰ τῆς θεότητος ἐπεδείκνυτο, ϗ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος. ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ, ὅτι ἐξουσίαν οὐκ εἶχεν, ὡς περὶ ἀνθρώπου Χριστὸς), πολλὰ ϗ ἀνθρώπινα ποιοῦντος· ὅταν δ' λέγῃ, ὅτι οὐ μόνος αὐτῆς εἰσήκει, ϗ οὐ κατεῖχεν αὐτόν, τῆς θεότητος τὸ δυνάμενον ἐδείκνυτο ἡμῖν. ϗ γὰρ ἔφθη ὡς ἄνθρωπος, ϗ ἐφαίνετο ὡς Θεός· ἀμφότερα ἀληθῆ. τό τε γὰρ ἐν μέσοις οὖσα τοῖς βουλευσομένοις μὴ κατέχεσθαι, τὸ ἀναπαύεσθαι αὐτὴν ϗ μάχεσθαι ἐδήλου· τό τε ὑποστέλλεσθαι, τὴν οἰκονομίαν ἐβεβαίου. ὁ βαπτιστὴς, ἵνα μήτε Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἔχῃ τι λέγειν, μήτε Μαρκίων ϗ οἱ τὰ ἐκείνων νοσοῦντες, δεῖ τοῦτο ποιῶν· πρώτων ἐμφανίζει τὰ σώματα. μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. τὸ, μετὰ ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ ὅτι πολὺν μεταξὺ χρόνον βαπτισθεὶς ὑπανεχώρησε. ϗ οὐκ ἀδήλως ἐπήγαγεν. ἔστι γὰρ εἰς τὸ ὄρος ἀναβῆναι, φησὶν, ὡς ἡ ἑορτὴ οὐ πάρεστι· ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ σκηνοπηγίας μέμνηται), ϗ ἐν τοῖς πάντα μικρὰ οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν διηγήσατο, οὕτε ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἄλλο τι, ἢ ὃ μὴ ἐδύνατο ἀρτίως σημῆναι, ϗ τὸ ποῦ οὖν φαγεῖν ἅμα ἐμνημόνευε δυμηχείδει· καίτοι αὐτὸς δὲ διελίμπανε σημεῖα ποιῶν, ϗ ἀναστρεφόμενος, οὐκ ἐν ἡμέρᾳ, οὐκ ἐν ἑσπέρᾳ, πολλάκις δὲ ϗ νυκτός. τοῖς γὰρ μαθηταῖς ἅπαξ ἐπέσχε, ὡς πρώτοις φασὶν οἱ εὐαγγελισταί. τί δήποτε οὖν προέλιπον ἐκεῖνοι; ὅτι οὐκ ἐκεῖ ἄπαντα κατελέγη.

χ. πολὺν.
χ. οὔ
χ. οὐκ ἔστι αἰνίγματα, ἀλλ' ἐκεῖνό ἐστιν· ὅτι ϗ τὰ
χ. ἀμφοτέρων ἐμφ.
χ. ὅτι μὲ χθ καθήμενον αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος ἐλθεῖν, φησὶν, ὡς

ἄλλως

γὰρ πολίτων αὐτὸν ἐγκαταλειφάντων αὐτοὶ πρέσβεις μόνοι, καὶ ὀλίγα τοῦ Πέτρου ὠμολόγουν εἰς Χριστόν, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ὀλίγα τοῦτο ἔβλαψεν αὐτοὺς κολασθέντα, ἀπαλλαγέντες τῆς ὑποψίας. ὁ δὲ λέγει, ζητοῦντός μου ὅστις ἂν εἴη ὁ προδώσων με δι' ὑποψίας ἔσχον τοὺς ἐμοὺς καὶ οὐ μὴ ἐλέγξω. μὴ νομίσητε ὅτι ὀλίγα ἐπεσείσατε, κολακεύσαντες ὑμᾶς ἀρνήσομαι, ἢ ὅλως ἠκολουθήκατε, ἀκ ἐλέγχου τοῦ ποιητοῦ. ὁ γὰρ πολὺ τοῦτο μεῖζόν ἐστιν εἰς τὸ δυσωπῆσαι τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ τοῦτό με δυσωπεῖ. ὁ δὲ γὰρ ἀπὸ μικρῶν, τῆς αὐτοῦ φιλοτιμίας πρέσβεται τιμιώτερον· ὁ δὲ κλέπτης ἀπὸ ὀλίγα διδασκάλου, ἀπειράκις δόξαν ἀνοίας, ἀκεραίου ὄντος, ἀπὸ τοῖς ἀνοήτοις. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτό με ἀπάτησεν τοῦ ἐλέγχου. τοῦτο γοῦν καὶ νῦν ἐγκαλοῦσι τῷ Χριστῷ Ἕλληνες ψυχρῶς καὶ ἀνοήτως. ὀ γὰρ ἀνάγκη καὶ βίᾳ ποιεῖ ἀγαθοὺς εἶναι ὁ Θεός, οὐδὲ ἡ κλοπὴ αὐτοῦ καὶ ἡ αἵρεσις βιαστικὴ τοῦ καλοῦντος ὅστις, ἀλλὰ προτρεπτική. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὀ βιάζεται ἡ κλῆσις, σκόπει πόσους ζωοῦσι τοῦ κληθέντας ἀπολέσθαι. ὅθεν φανερόν, ὅτι καὶ ἐν τῇ γεώμῃ κεῖται τῇ ἡμετέρᾳ, τὸ σωθῆναι καὶ ἀπολέσθαι.

χ. μᾶλλον τῶν

Ταῦτα δὲ ἀκούοντες παιδευώμεθα νήφειν ἀεὶ καὶ ἐγρηγορέναι. εἰ γὰρ ὁ εἰς τὸ ἅγιον ἐκβὰν χορὸν τελῶν, ὁ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς δωρεᾶς, ὁ σημεῖα ποιῶν (καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τῷ ἀλλοτρίῳ ὀνόματι [δεινῶς τοῦ] φιλαργυρείας κακῶς, καὶ τὸ διακονεῖν ἑαυτῷ προύδωκεν, ὀδὲν αὐτῷ ὠφελήσ, ὅτι αἱ θέρτισίαι, οὐχ αἱ δωρεαί, ὁ τὸ μετ' αὐτοῦ εἶναι, ὁ θεραπεία, ὁ τὸ τοῦ πόδας νίψαι, ὁ τὸ τῆς τραπέζης κοινωνῆσαι, ὁ ὃ γλωσσόκομον κατέχων, ἀλλὰ καὶ ἐφόδια αὐτῷ τοῦτα κολάσεως γέγονε. Φοβηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, μή ποτε Ἰούδᾳ μιμησώμεθα ὀλίγα τῆς φιλαργυρείας. ὁ προδίδως Χριστόν; ἀλλ' ὅταν προίδῃς πέντε λιμῷ τηκόμενον, ἢ νεκρὸ ψύχεσθαι φθέγξωμαι, τίνι αὐτὸν καὶ αὐτὸς ἐφέλκῃ" καὶ παύσῃ· καὶ ὅταν δυσχίους μετέχωμεν τοῦ μυστηρίου, ὁμοίως ἀπολλύμεθα τοῖς χριστοκτόνοις. ὅταν ἁρπάζωμεν, ὅταν ἀγχώμεθα τοῦ καταδεεστέρου, μεῖζόν ἐστιν ὀβελίσκου σώματα τοῦ πνεύματος. καὶ μάλα εἰκότως. μέχρι γὰρ ὅτου ὁ ἔρως ἡμᾶς ὅπου κατέχει τοῦ πρώτου πραγμάτου τοῦ πρὸς θεὸν ὁμοίους; ὁ δὲ πλοῦτος ἐν τοῖς πρὸς θεὸν, ἐν οἷς οὐδὲν ὄφελος ἔχει. μέχρι τίνος προσπλώμεθα τοῖς ματαίοις; μέχρι τίνος ὀ ὀφθαλμοποιοῦμεν ἐν τοῖς ὑγιαινοῖς; ὁ νήφομεν; οὐ λαμβάνομεν κόρον τοῦ γήπου τούτου καὶ πρὸς ἀρρώστους; ὁ παιδευόμεθα ὀλίγα τῆς πείρας αὐτοῦ τοῦ βιτέλειον; ἐννοήσωμεν οὖν πρὸς τοῦ πλουτοῦντας· ὀχὶ ὄναρ πάντα ἐκεῖνα; ὀχὶ σκιὰ καὶ αὖθις; [ὁ ῥῦμα πρὸς ἀρρέοντι;] ὀχὶ διήγημα καὶ μῦθος; ὁ δεῖπνα πεπλουτηκέ· ἐν πολλοῖς ὁ πλοῦτος; ἀπόλεσον καὶ διέφθαρται· ἀλλὰ τὰ δι' αὐτὸν ἁμαρτήματα ὀλιγωρεῖ, καὶ ἡ ὀλίγα ἁμαρτήματα κόλασις. μᾶλλον εἰ μὴ κόλασις ἦν, μηδὲ βασιλεία προσῆκεν, ὃ ὁμόφυλον καὶ ὃ ὁμοήθεις αἰδεσθῆναι ἐχρῆν, ὃ ὁμοιοπαθὲς δυσωπῆσαι. νῦν δὲ κύων μὲν τρέφομεν· πολλοὶ δὲ καὶ ἀγέλας καὶ ἁρκίδας, καὶ ὀλίγα φορβεῖα· ἀνθρώπου δὲ προσιόντος λιμῷ τηκόμενον, ἐν τιμιώτερον ἡμῖν ὃ ἀλλότριον τῆς συγγενοῦς, καὶ ἀτιμότερον ἡμῖν ὃ οἰκεῖον τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲ προσήκοντος.

ΗΘΙΚΟΝ

ἀλλ' οἰκοδομεῖσθαι λαμπρὰς οἰκίας, ἐν πολλοὺς ἔχῃ οἰκέτας, καὶ εἰς χρυσοῦν ὄροφον καταχεισθῆναι ὁρᾶν καλόν; προσῆκον ἐστὶν ἐμοὶ ὄροφος, φησι. καὶ μὲν δὴ μᾶλλον σός, ἢ ἐκείνος. ἐν γὰρ ἄλλα οἰκοδομήματα, λαμπρότερα πολλῷ καὶ σεμνότερα τούτων. ἔστι τοῖς τοιούτοις θύραθεν τοῦ ὀφθαλμοὺς δυάγκασον. ὁ γὰρ κωλύσων οὐδείς. βούλει κάλλιστον ὄροφον ἰδεῖν; ἐκπέτασας καταλαβούσης, ἴδε κατησχυσμένον ὑπὸ ἀστέρων. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐμὸς ὄροφος, φησι. καὶ μὲν οὐδὲ μᾶλλον σός, ἢ ἐκείνος. ἐν γὰρ ἐμοὶ σὲ γένοιτο, καὶ κτίσις σοι μὴ τοῦ ἀδελφοῦ ἔστιν· ἔστι δὲ σός, ἀλλὰ τοῦ μὴ τὸν τελευτὸν κληρονομοῦντα. καὶ ὁ μὲν τὰ μέγιστα ὀφελῆσαι δυνήσεται, ὀλίγα τοῦ κάλλους πρὸς τὸν δημιουργὸν προσπέμπων· ἔστι δὲ τὰ μέγιστά σε καταβαλόντα, καταπηρώσας σε μέγιστος ὁ τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως γινόμενος, ὅταν αὐτὸς μὲν χρυσῷ πρεσβεβεληκὼς ἦ, ὁ δὲ Χριστὸς μηδὲ ἀναγκαῖον ἔχων ἱμάτιον. μὴ δὴ τοσαύτῃ αἰσχύνῃ ὑποπέσωμεν· μηδὲ διώκωμεν

ἐκείνων ἤκουον," ἀλλ' ὅμως πάσχουσιν ἐκείνων ἀπεφήναντο, λέγοντες· πρὸς τίνα ἀπελθύσομεν; πολλῆς ὁ ῥῆμα φιλοσοφίας ἐμφαντικόν. δείκνυσι γὰρ ὅτι πάντες αὐτοῖς ἐστιν ὁ διδάσκαλος ἀμείνων καὶ πατέρων, καὶ μητέρων, καὶ τῶν ὄντων ἀπάντων, καὶ ἀπολαύσεως αὐτοῦ οὐκ ἔνι λοιπὸν ποῦ καταφυγεῖν. εἶπε, ἵνα μὴ δόξῃ Ϋ, πρὸς τίνα ἀπελθύσομεν, δηλῶν τοῦτο" εἰρηκέναι αὐτὸ, ὡς οὐκ ὄντων τῶν ἀποδεξαμένων αὐτοῦ, θᾶττον ἐπήγαγε· ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. ⓐ μὴ γὰρ σαρκικῶς; ἢ μὴ λογισμοῦ ἀνθρωπίνου ἤκουον, ὅτοι δὲ πνευματικῶς, καὶ τῇ πίστει ὃ πᾶν ἔπραττον ἐποίουν. δῆλα καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· πνεῦμά ἐστι τὰ ῥήματα, ἃ λελάληκα ὑμῖν· τουτέστι, μὴ κατὰ λάβῃς τῇ τῶν πραγμάτων ἀκολουθίᾳ καὶ τῇ τῶν γινομένων ἀναγκῇ τὴν ῥητὴν τὴν ἐμὴν τοῦ διδασκαλίου κατακλῶ. οὐ τοιαῦτα τὰ πνευματικά· οὐκ ἀνέχεται δουλεύειν νόμοις τοῖς ἐπὶ γῆς. τοῦτο καὶ Παῦλος δηλοῖ, λέγων· Ρωμ.ι.ς. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι, Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὸν ἄβυσσον; τουτέστι, Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. ἤδη τοῦ ἀνάστασιν ὅτι προεδέξατο, καὶ τὸ ἐκεῖ λῆξιν ἅπασαν. ὅρα δὲ τὸ φιλάδελφον, ⓦ φιλόστοργον, πῶς οὐδὲ πάντος ἀπολογεῖται τὸ χρεών. ὑ γὰρ εἶπεν, ἔγνωκα, ἀλλ' ἐγνώκαμεν· μᾶλλον δὲ σχεπεῖ πῶς ἐπ' αὐτῶν ἔρχεται τῶν ῥημάτων τὸ διδασκάλου, ὑ πάντα τοῖς Ἰουδαίοις φθεγόμενος. ⓐ μὴ γὰρ ἔλεγεν· σοῦ ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ· σοῦ δέ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, ἅπερ πολλάκις ἀκούσας αὐτοῦ* λέγοντος, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔδειξε γὰρ ὅτι πάντα κατέχεται ἐν ἑρμηνείᾳ, αὐτὸ διαμνήσας τῶν ῥημάτων. καὶ οὖν ὁ Χριστὸς οὐκ ἐπήνεσεν ⓦ Πέτρον, οὐδὲ ἐθαύμασε, καίτοι ἄλλοτε τοῦτο ποιήσας· ὀφ- 20 λὼ τί φησιν;

70 Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν;

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, ἔξαιρεῖ τὸν χορὸν ⓦ Ἰούδα. οὐκ μὲν" γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον τῶν μαθητῶν αὐτὸς εἶπε, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε; φησὶ, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· οὐ τοιοῦτο δὲ ὅπερ εἶπε, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, εἰ καὶ οὐκ ἀφῆκεν ⓦ Ἰούδᾳ εἰς τὸ ἐκείνου χρεών. τοῦτο δὲ ἐποίει παρρησιαζόμενος καὶ ἀνοίγων τοῖς χαλεπὰ διαπρουόμενος, εἰδὼς μὲν ὅτι οὐδὲν ὀνήσει, τὸ δὲ ἑαυτοῦ πρόσωπον. καὶ θεὰ τῆς σοφίας· οὔτε αὐτὸν φθονεροὺς ἐποίησεν, οὔτε λαθεῖν εἴασεν· οὐκ- 30 νο μὲν, ἵνα μὴ διαχωριστὴν καὶ φιλονεικοτέρους ἡμῖν ποιήσῃ· τοῦτο δὲ, ἵνα μὴ νομίζων λαθεῖν, ἀδεῶς ἐργάσηται τὸ τόλμημα. δῆλα δὲ πρὸς πολλὰ φανερωτέρως ἐπάγει τοῦ ἐλέγχους. πρὸς- τερον μὲν γὰρ καὶ οὐδὲν μᾶλλον τῶν ἄλλων πείθεσθαι, εἶπεν, ὅτι εἰσί τινες ἐξ ὑμῶν, οἳ οὐ πιστεύουσι (ὅτι δὲ καὶ τοῦτον πείθεσθαι," ἐδήλωσεν εἰπὼν ὁ εὐαγγελιστὴς· ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς τίνες εἰσὶν ⓐ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτὸν) ἐπειδὴ δὲ ἐκέμεινε, σφοδρότερον ἐπάγει τὸν ἔλεγχον, εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι, καὶ κοινὸν πᾶσι τὸ φόβον καθίησιν, ἐκφῆναι συσκιάσας βουλόμενος. ἄξιον δὲ ἐνταῦθα διαπορῆσαι, τί δή ποτε τοῦτο μὲν οὐδὲν λέγουσιν ⓐ μαθηταὶ, ὕστερον δὲ δεδίασι καὶ διαπορεῦνται πρὸς ἀλλήλους ὁρῶντες καὶ πυνθανόμενοι, μή τι ἐγώ εἰμι Κύριε; καὶ τὰ Ἰωάννου ὁ Πέτρος οὐκλύει μαθεῖν τὸν προδότην καὶ πυθέσθαι τὸ διδασκάλου τίς ἐστι;" τί ποτε οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον; ὅπως ὦ ὁ Πέτρος ἀκούσας, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, σκάνδαλον τοῦτο οὐδὲ τι δίος εἶχεν· ὅπερ δὲ ἐπετιμήθη, καὶ ἀπὸ πολλῆς σφοδρότητος εἰπὼν οὐκ ἀνέσχετο, ἀλλὰ καὶ Σατανᾶς ἤκουσε, ἀκούων ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, εἰκότως λοιπὸν ἔδεισεν." ἄλλως δὲ, οὐδὲ νῦν φησι, εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ἀλλ' εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι. δῆλον οὐδὲ ἦδεσαν ὃ λεγόμενον, ἀλλὰ ποιμενίας ὤοντο σκώπτεσθαι μόνον. τί δήποτε δὲ τὸ, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς, εἶπε, τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι; κολακείας ἀπαλλαγήσεται αὐτὸ τὸ διδασκαλίου δεικνύς· ὅπερ γὰρ

χ. τὰ ῥήματα

χ. Χριστὸς

χ. εἰρῆσθαι

χ. ἀκούσαντα φησὶν ὁ ἅγιος

χ. μάπροδότην ἐστὶ τὸ αἴτιον;

χ. καὶ νῦν ὁ λόγος, ὡς

* ἢ λαλοῦντος

* ἢ τοῦ φησὶ

χ. μὴ
χ. μὲ

μὴ τρώγων" αὐτ῀ τ῀ σάρκα ϗ πίνων" αὐτ῀ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ· πῶς οὖν οὐδὲν ὠφελῆ ἡ σὰρξ, ἧς αὐτὸν ζῆν οὐκ ἐᾷ; ὁρᾷς ὅτι τὸ, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελῆ οὐδέν, ὑ πρὸς τ῀ σαρκὸς αὐτ῀ εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τὴν σαρκικὴν ἀκροάσεως;

64 Αλλ' εἰσί τινες ὑμῶν, οἳ ὑ πιστεύουσι. Πάλιν κ῀ τὸ ζωὴν αὐτ῀ τοῖς λόγοις ἀΐ-
5 ωμα προεπίθησι, πάντα μέλοντα προλέγων, ϗ δεικνὺς ὡς ὑ τὴν ἐκείνων δόξης ἐφιέμενος ζῶντα ἔλεγεν, ἀλλ' αὐτ῀ κηδόμενος. Εἰπὼν, τινές, ἔδυ μαθητὰς ἑαυτοῦ ἐξήγαγε. παρὰ γὰρ τὸν ἀρχὴν ἔλεγε· ϗ ἐωρακατέ με, ϗ" οὐ πιστεύετέ μοι· ἀναύδητα ἦ, εἰσί τινες ὑμῶν, οἳ ὑ πιστεύουσιν. ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς τίνες εἰσὶν ⓐ μὴ πιστεύοντες, ϗ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. 65 Καὶ ἔλεγεν, διὰ τοῦτο εἴρηκα, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν προς με, ἐὰν
10 μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἄνωθεν ἐκ τ῀ πατρός μου. Τὸ ἐκούσιον ἀναύδητα τῆς οἰκονομίας ὁ εὐαγγελιστὴς ἡμῖν ἀφίησιν, ϗ ὃ αἰεξίκακον. ϗ ὃ ἐξ ἀρχῆς ἦ, οὐκ ἁπλῶς ἀναύδητα κρίνει· ἀλλ' ἵνα μάθῃς αὐτ῀ τίνι δέδωκεν προσέχοντα, ϗ ὅτι διὰ τ῀ῶν ῥημάτων τούτων, ϗ ὑ μὴ ὃ γεγένηται, οὐδὲ μὴ ὃ σκανδαλισθῆναι, τ῀ προδότην ἤδει, ἀλλὰ ϗ διὰ τούτου, ὅσον ἐν ἰῷ θεότητος. Εἶτα ϗ ἐπήγαγε· ἐὰν μὴ δεδομένον αὐτῷ ᾖ ἄνωθεν ἐκ τ῀ πατρός μου, πίστιν
15 αὐτοὺς πατέρα αὐτ῀ νομίζειν ⓦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὴ ⓦ Ιωσὴφ, ϗ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστι ὃ τυχὸν ὃ πιστεύσας εἰς αὐτόν. Ὡσαύτως ἔλεγεν, ὑ γογγύζουσιν, οὐδὲ παράπτονται, οὐδὲ ξενίζονται με ⓐ μὴ πιστεύοντες· οἶδα τοῦτο ἄνωθεν πρὶν ἢ γένεσθαι· οἶδα τίσιν ἔδωκεν ὁ πατήρ. ἔστω ὃ ἀκούσης, ὅτι δέδωκε, μὴ ἀπεκλήρωσεν ἁπλῶς νόμιζε, ἀλλ' ἐκφίο πίστευε, ὅτι ὁ παραδεχὼν ἑαυτ῀ ἄξιον τ῀ λαβόν, αὐτὸς ἔλαβεν.

χ. μακαρίζει δὲ τοῦτό φησιν, ὁ σωτ.

20 66 Εκ τούτου πολλοὶ τ῀ῶν μαθητ῀ῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, ϗ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. Καλῶς ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν, ἀνεχώρησαν· ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, ' δηλῶν ὅτι τ῀ῆς κ῀ῦ ἀρετὴν ὑποδόσεως ἀναπίμπλη, ϗ ὅτι ἰῶ ἔζηον πάλαι πίστιν ἀπώλεσαν, ἀποχίσαντες ἑαυτούς· ἀλλ' ὑχ ⓐ δώδεκα τοῦτο ἔπαθον. διὸ καὶ φησι πρὸς αὐτούς·

χ. τινὲς δὲ,

25 67 Μὴ ϗ ὑμῖς θέλετε ὑπάγειν; Δείκνυς πάλιν ὅτι ὑ δεῖται τ῀ ὑφηγείας. αὐτ῀ῶν ὃ τ῀ῆς θεραπείας, οὐδὲ διὰ τοῦτο αὐτοὺς προεῖπε ὑποδεικνύμενος. πῶς γὰρ ὁ ϗ τοιαῦτα ζῶντα λέγων; διὰ τί οὖν αὐτοὺς μὴ ἐπῆνεσε; διὰ τί μὴ ἐθαύμασεν; ἐμοῦ δὲ τὸ διδάσκαλον πρέπον ἀξίωμα τηρῶν, ὁμοῦ ἦ δείκνυς ὅτι διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐφέλκεσθαι ἔδει τὸν ζῆπον. Εἰ μὲ γὰρ ἐπῆνεσε, νομίζοντες αὐτῷ χάριν διδόναι, καὶ ἔπαθόν τι ἀνθρώπινον· διὰ ἦ
30 δεικνύναι μὴ δεόμενον αὐτὸν τ῀ῆς ἀνθρωποθήσεως αὐτ῀ῶν, κατέχε μᾶλλον. ϗ ὅρα πῶς ἀδὲ συνετῶς εἴρηκεν. ὑ γὰρ εἶπεν, ἀπέλθετε (τοῦτο γὰρ ἀπωδυνήσου ἰῶ) ἀλλ' ἐρωτᾷ λέγων, μὴ ϗ ὑμῖς θέλετε ὑπάγειν; ὅπερ πᾶσαν ἰῶ ἀφαιρούμενος βίαν ϗ ἀναγκὴν, καὶ οὐ βουλόμενος αἰδοῖ τινι προσηρτῆσθαι, ἀλλὰ μὴ τ῀ῆ χάριν εἰδέναι. ὅθ ἦ μήτε ἐκείνων κατηγορῆσαι φανερῶς, ἀλλ' ῥῆμα καθάλαθαι, ἔδειξεν ὅπως δὴ φιλοσοφεῖν ἐν τοῖς ζημίαις. ἡμῖς ἦ τὰναντία πάσχομεν· εἰκότως, ὅπῃ τ῀ῆς οἰκείας ἐχόμενοι δόξης, ἅπαντα πράττομεν. διὸ ϗ ἐλαπτοῦσθαι νομίζομεν τὰ ἡμέτερα διὰ τ῀ῆς ἀναχωρήσεως τ῀ῶν θεραπευόντων. ἔστ ἦ ὅτε ἐκολάκευσεν, ὅτε διεκρούσατο· ἀλλ' ῥώτησεν. οὐκ ἄρα καταφρονῶν ἰῶ, ἀλλὰ μὴ βουλομένου βίᾳ ϗ ἀνάγκῃ κατέχεσθαι. τὸ γὰρ "ὅτω μένειν, ἴσον ὄντι τ῀ ἀπελθεῖν. Τί οὖν ὁ Πέτρος;

40 68 Πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

69 Καὶ ἡμῖς πεπιστεύκαμεν ϗ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τ῀οῦ Θεοῦ τ῀οῦ ζῶντος.

Ορᾷς ὅτι οὐ τὰ ῥήματα ἰῶ τὰ σκανδαλίζοντα, ἀλλ' ἡ ἀπροσεξία ϗ [ἡ] ῥᾳθυμία καὶ ἀγνωμοσύνη τ῀ῶν ἀκουόντων; ϗ γὰρ καὶ εἰ μὴ εἶπεν, ἐσκανδαλίσθησαν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο ἐφῃ προσέχοντες ἀεὶ σωματικῇ, ϗ τῇ γῇ προσηλωμένοι. ἄλλως δὲ, ϗ ὅτοι μεῖ

ἐκείνων

60 Πολλοὶ γὰρ τῶν μαθητῶν ἀκούσαντες, ἔλεγον· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος.

Τί ὅτι σκληρός; πηχυς, ὑπόπους, μάζου ἔχων. κ μὲν οὖν τοιοῦτον ἔλεγεν. οὐδὲ γὰρ πολιτείας διελέγετο, ἀλλὰ περὶ δόγματος, μᾶλλον δὲ κἀπὸ τρόπων τῶν πίστιν τῶν εἰς ἑαυτόν. Τί οὖν ὅτι, σκληρός ἐστιν ὁ λόγος; ὅτι ζωὴν ἐπαγγέλλεται καὶ ἀναστάσιν; ὅτι οὐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔφη καταβεβηκέναι; ἀλλ' ὅτι σωθῆναι ἀδύνατον μὴ φαγόντα αὐτοῦ τῶν σαρκῶν; Ταῦτα οὖν, εἰπέ μοι, σκληρά; κ τίς δὴ ταῦτα εἶπεν; τί οὖν ὅτι σκληρός; δυσαπόδεκτος, ἀναβαίνων αὐτῶν τὸν ἀνθενισμόν, πολὺν ἔχων φόβον. ὑπόμιζον γὰρ μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας φθέγγεσθαι κ ὑπὲρ αὐτόν. διὸ κ ἔλεγον· Τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπολογούμενοι ταῦτα, ὅπερ ἔμελλον ἀποφήνασθαι.

61 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν ἐν ἑαυτοῖς οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου (Καὶ γὰρ τοῦτο τῆς αὐτοῦ ἀκριβείας, ὃ τὰ ἀπόρρητα φέρειν εἰς μέσον) εἶτα λέγει· Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; 62 Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον. Τοῦτο κ ὅτι τὸν Ναθαναὴλ ἐποίησε λέγων· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πίστεύεις; μείζονα τούτων ὄψῃ· κ ὅτι Νικοδήμῳ· ὅτι οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Τί οὖν; ἀπορίας ἀπορίαις ζωοπλέκῃ; οὐχὶ (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῶν δογμάτων κ τῷ πλήθει αὐτοῦ ἐπαγαγεῖν βούλεται. ὁ μὲν γὰρ εἶπων ἁπλῶς, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα, οὐδὲν πλέον προσθεὶς, μᾶλλον ἂν ἐσκανδάλισεν· ὁ δὲ εἶπων, ὅτι τὸ σῶμα μου ζωὴν τοῦ κόσμου, κ ὁ εἶπων, ὅτι καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, οὐδὲ ὁ εἶπων, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα, τὸν ἀπορίαν λύει. ὁ μὲν γὰρ ἐν τοῖς μέσοις τὸν ἑαυτοῦ φθεγόμενος, κἂν ὑπερβολὴν ἐποιεῖτο, ὡς πλάττων· ὁ δὲ ζωὴν ζωοποιὸν ἐφέξης, πᾶσι ἀναιρεῖ τὸν ἐνταῦθα. πόθεν δὲ ποιεῖ κ λέγει, ὥστε αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν τοῦ νομίζειν αὐτὸν πατέρα τοῦ Ἰωσήφ. κ οὐκοῦν οὐ σκανδαλοῦ ὑπερτείνας ἤλεγξε τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ λύσας μᾶλλον. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ αὐτὸν εἶναι νομίζων, οὐκ ἂν προσεδέξατο τὰ λεγόμενα· ὁ δὲ πιστεύσας, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε, κ οὐκ ἀναπέσεται, κἂν ὑπερβάλωμεν αὐτοῦ τοσούτοις λεγομένοις. μᾶλλον δὲ τούτων κ ἑτέρων λύσιν ἐπάγει, λέγων·

63 Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· πνευματικῶς δεῖ τὰ περὶ ἐμοῦ ἀκούειν. ὁ γὰρ σαρκικῶς ἀκούσας, οὐδὲν ἀπώνατο, ὅτι χρηστὸν οὐκ ἀπέλαυσε. σαρκικὸν δὲ λέγω τὸ ἀμφισβητεῖν πῶς οὐκ ἐξ οὐρανοῦ καταβέβηκε, κ τὸ νομίζειν οὐκ υἱός ἐστι Ἰωσὴφ, κἀγὼ, πῶς δύναται ἡμῖν τὴν σάρκα δοῦναι φαγεῖν; ταῦτα πάντα σαρκικά· ἅπερ ἔδει μυστικῶς νοεῖν κ πνευματικῶς. κ πόθεν, φησὶ, ἠδύνατο νοῆσαι οὐκ ποτέ ἐστι τὸ σάρκα φαγεῖν σκάνδαλον; σκόπει δὲ τὴν τοσαύτην ἀναμέσον χώραν, κ πῶς ἀπέχουσιν ἀλλήλων, κ μὴ ἀπαγρεύειν.

Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι κ ζωή· Τουτέστι, θεῖα κ πνευματικά ἐστιν, οὐδὲν ἔχοντα σαρκικόν, οὐδὲ ἀκολουθίαν φυσικήν· ἀλλ' ἀπήλλακται πάσης μὲν τοιαύτης ἀνάγκης, κ ὑπερκειται τῶν νόμων τῶν τοιούτων χειμάρρων. ἕτερον γὰρ ἔχει τοῖς οὐρανοῖς ξυλλαγμόν. ὥσπερ οὖν ὁ ταῦτα τὸ πνεῦμα εἶπεν, οὕτω σάρκα εἶπεν, οὐ σαρκικὰ εἶπεν, ἀλλὰ τὸ σαρκικῶς ἀκοῦσαι, ἅμα δὲ αὐτοὺς διατίθεμενος, ὅτι ἀεὶ σαρκικῶς ἐπεθύμουν, δέον πνευματικῶν ἐφίεσθαι. Ἐὰν γὰρ αὐτὸ σαρκικῶς τις ἀκηκόει, οὐδὲν ἀπώνατο. τί οὖν; οὐκ ἔστιν ἡ σὰρξ αὐτοῦ σάρξ; κ σφόδρα μὲν οὖν κ πῶς εἶπεν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν; ἢ περὶ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς λέγων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ περὶ τῶν σαρκικῶς ἀκηκοότων τὰ λεγόμενα. τί δέ ὅτι τὸ σαρκικῶς νοῆσαι; ὃ ἁπλῶς εἰς τὰ προκείμενα ὁρᾶν, κ μὴ πλέον τι φθέγγεσθαι. τοῦτο γάρ ὅτι σαρκικῶς. χρὴ γὰρ μὴ οὕτω κρίνειν τοὺς ὁρωμένους, ἀλλὰ πάντα τὰ μυστήρια τοῖς εἴδεσι ὀφθαλμοῖς κατοπτεύειν. τοῦτο γάρ ὅτι πνευματικῶς. ὁ μὴ

10 χ. ἀεὶ ἐν ἡμῖν

χ. ἀπὸ τῶν συκῶν

15

χ. τὸ βίβλιον

30

χ. ἃ λ

χ. τῶν ἐν τῇ γῇ καὶ τῶν

χ. αἱ πίστεις

40

χ. λέγει

ποία γὰρ, φησι, ἀχολυθία, μὴ θέλειν, ὁ πεῶγων μου τὴν σάρκα καὶ ἐμοὶ μένει, ἐπαγαγεῖν,

57 Καθὼς ἀπέσταλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα; Εἰκῆ δὲ πολλοὶ τὴν ἁρμονίαν τὸ λεχθὲν. ὅπερ γὰρ δύω καὶ πάντε ἔλεγε ζωὴν αἰώνιον, κατασκευάζων αὐτὸ ἐπήγαγε τοῦτο, καὶ ἐμοὶ μένει. Εἰ γὰρ καὶ ἐμοὶ μένει, ζῶ δὲ ἐγὼ, δῆλον ὅτι κἀκεῖνος ζήσεται. Εἶπε φησὶ· καθὼς ἀπέσταλέ με ὁ ζῶν πατὴρ. τοῦτο δὲ ὅτι συγκριτικὸν καὶ ὁμοιωματικόν. οὐ λέγει τοιοῦτόν ὅτι· ζῶ ἐγὼ ὥσπερ, ὡς ὁ πατήρ. καὶ ἵνα μὴ ἀγένητον νομίσῃς, εὐθέως ἐπήγαγεν αὖθις τὸν, διὰ τὸν πατέρα, ὃ τοῦτο δείκνυσι, ὅτι συνεργείας τινὸς χρείαν ἔχει εὐθὺς τὸ ζῆν. αἰωπέρω γὰρ τοῦτο δύναται ἔλεγχον· ὥσπερ [γὰρ] ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ἔχειν ζωὴν ἐν ἑαυτῷ. Εἰ δὲ δεῖται συνεργείας, εὑρεθήσεται, ἢ ὁ πατὴρ μὴ δεδωκὼς ὅτω, ἢ φθονῶν ὁ λόγος· ἢ εἰ ὅτῳ ἔδωκεν, οὐδενός. αὐτὸς [λοιπὸν] δεηθήσεται ἑτέρου τοῦ συγκροτοῦντος. Τί οὖν ὅτι διὰ τὸν πατέρα; τὴν αἰτίαν ἐνταῦθα αἰνίττεται μόνον. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ὅτι· καθὼς ὅτι ζῶν ὁ πατὴρ, οὕτω κἀγὼ ζῶ· καὶ ὁ πεῶγων με, κἀκεῖνος ζήσει δι' ἐμέ. ζωὴν δὲ ἐνταῦθα λέγει, οὐ τὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν εὐδόκιμον. καὶ ὅτι οὐ περὶ τῆς ἁπλῶς ζωῆς εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τῆς εὐδόξου καὶ ἀπορρήτου ἐκείνης, δῆλον ἐκ τῶνδε. καὶ γὰρ πολλοὶ, καὶ οἱ ἄπιστοι ζῶσι, καὶ οἱ ἀμύητοι, μὴ φαγόντες ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐκείνης; ὁρᾷς ὅτι οὐ περὶ ταύτης ὁ λόγος ὅτι τῆς ζωῆς, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης; ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ πεῶγων μου τὴν σάρκα οὐκ ἀπολεῖται πολυτίμως, οὐδὲ χαλασθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς κοινῆς (καὶ γὰρ ὁμοίως πάντες ἀνίστανται) ἀλλὰ περὶ τῆς ἐξαιρέτου, τῆς εὐδόξου, καὶ μεθ' ἡδονῆς ἐχούσης.

58 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. ὁ πεῶγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα. Συνεχῶς τὸν λόγον περιτρέφει, ὥστε αὐτὸ ἐντυπῶσαι τῇ τῶν ἀκουόντων διανοίᾳ (ἐράστη γὰρ ἡ τοιαύτη διδασκαλία ἡ περὶ τούτων) καὶ τὸ περὶ ἀναστάσεως δόγμα πιστῶσαι, καὶ τὸ περὶ ζωῆς αἰωνίου. ἔδει δὲ τὴν ἀνάστασιν πρῶτον δειχθῆναι, ὅπερ ζωὴν αἰώνιον ἐπαγγέλλεται, δεικνὺς ὅτι οὐ πιστόν ἐστιν αὐτὴ, ἀλλὰ μὴ τὴν ἀνάστασιν. καὶ πόθεν ζῶντα δῆλα, φησι; ἀπὸ τῶν γραφῶν. πέμπει γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖ παραπέμπει, πρὸ αὐτῶν κελεύων ζῶντα μαθεῖν. Εἶπεν δὲ, ζωὴν δίδοις τῷ κόσμῳ, εἰς ζῆλον αὐτοὺς ἐνάγων, ὥστε καὶ ἀλγῆσαι ζῶντας ὑπὲρ τῆς ἄλλους ἀπολλυούσης δωρεᾶς μὴ μεῖναι ἔξω. Συνεχῶς δὲ ἀναμιμνήσκει τοῦ μάννα, καὶ τὸ διάφορον πίστεως, καὶ [αὐτοὺς] εἰς πίστιν ἐνάγων. εἰ γὰρ δυνατὸν ἐλθεῖν τεσσαρακοντοῦτον ἔτεσιν, ἀμήτου χωρὶς καὶ σίτου καὶ τῆς ἄλλης ἀχολυθίας διαπεπαυμένης τὴν ἐκείνων ζωήν· πολλῷ μᾶλλον νῦν, ἅτε ἔτι μείζοσι περιβεβλημένους, δυνήσεσθαι τοῦτο. Ἄλλως δὲ, καὶ εἰ ἐκεῖνα τύποι ἦσαν, καὶ χωρὶς ἱδρώτων καὶ πόνων ἐνέλειπεν ὃ φερόμενον· πολλῷ μᾶλλον νῦν τοῦτο ἔστιν, ἔνθα πολλὴ ἡ διαφορά, καὶ τῷ μηδέποτε πεθνάναι, καὶ ᾧ ζωῆς ἀπολαύειν τῆς ἀληθοῦς. καλῶς δὲ ζωῆς πολλάκις μέμνηται, ὅπερ τοῦτο ποθεινὸν αἰθέφοις, καὶ οὐδὲν οὕτως ἡδύ, ὡς τὸ μὴ ἀποθανεῖν. ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο ἦν ἡ κατάσχεσις, μῆκος βίου, καὶ πολλαὶ ἡμέραι· ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔστι μῆκος ἁπλῶς, ἀλλὰ ζωὴ τέλος οὐκ ἔχουσα. ἅμα δὲ καὶ δεῖξαι βούλεται, ὅτι τὸν ἐκ τῆς ἀμυρτίας ἡμῶν ὀλέθριον κόλασιν ἀσαλεύτως νῦν, τὸν ψῆφον λύων ἐκείνου τοῦ θανατοῦσαν, καὶ ζωὴν φέρουσαι οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' αἰώνιον εἰσάγων ἀπενδυσίαν τοῖς πεπιστευκόσι.

59 Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ. Ἐνθα αἱ πλεῖσται γεγόνασι δυνάμεις, ὥστε ἐκεῖνον αὐτὸν ἀκριβῶς μάλιστα. Τίνος δ' ἕνεκεν ἐν συναγωγῇ ἐδίδασκε καὶ ἱερῷ; ὁμοῦ μὲν ὁ πλῆθος αὐτῶν θηρεῦσαι θέλων, ὁμοῦ δὲ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι οὐκ ἐναντίος ἐστὶ τοῦ πατρί.

χολάζονται ὁμοίως, ὥσπερ ⓐ διαῤῥηγνύτες· "οὐδὲν ἀπεικὸς ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἁμαρτία διεφθορὸς τὸ σῶμα, τὴν αὐτὴν ἐπιφορὰν ποιεῖσθαι τοῖς αὐλοῖς ἁμαρτήσασι διὰ τὴν ὕ- Εβρ. ι. κη. λην. ὅρα γάρ πῶς φοβερὰν ἔδειξεν ὁ Παῦλος τὴν κόλασιν, εἰπών· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη; τοιούτοις οὖν ἐπιλαυόμενοι ἀγαθοῖς· καὶ ὅταν βουληθῶμεν αἱρετικοὺς εἰπεῖν, ἢ ζωαρπαζομένους ἑαυτοὺς ἴδωμεν ὑπὸ ὀργῆς ἢ ἑτέρου τινὸς τοιούτου πάθους· λογισώμεθα τίνων κατηξιώθημεν, οἵου πνεύματος ἀπηλαύσαμεν, καὶ "ἔσαι σωφρονισμὸς ἡμῖν τῶν ἀλόγων παθῶν οὗτος ὁ λογισμός. μέχρι γοῦν τίνος τοῖς πάθεσι τοιούτοις παραδιδόμεθα; μέχρι τίνος οὐ διεγειρόμεθα; μέχρι τίνος οὐ φειδόμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτῶν; εἰ νικήσωμεν τίνων ἡμᾶς κατηξίωσεν ὁ Χριστός, δοξασθησόμεθα, μὴ διὰ πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν· ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. πῶ χ. ἔσαι

Ομιλ. μζ. 53 ΕΙΠΕΝ ΟΥΝ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΑΜΗΝ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτοῖς.

54 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ.

Ὅταν τοῖς πνευματικοῖς ἁμαρτάνωμεν, μηδὲν ἔστω βιωτικὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, μηδὲν γήϊνον· "ἀλλὰ πάντα ἀναχωρείτω, πάντα ὑπερίδέσθω τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅλοι γινώμεθα τῆς τῶν θείων λογίων ἀκροάσεως μόνης. Εἰ γὰρ βασιλέως ὑποδεχόμενος [πόλιν] "ἅπας ἀπελαύνεται θόρυβος· πολλῷ μᾶλλον, τοῦ πνεύματος ἡμῖν διαλεγομένου, "πολλῆς μὲ ἡσυχίας, πολλῆς δὲ ἡμῖν δεῖ τῆς φρενός. καὶ γὰρ φρενὸς ἄξια τὰ λεγόμενα σημεῖον. καὶ πῶς, ἄκουε. ἀμὴν [γὰρ] φησι, λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ τις μου φάγῃ τὴν σάρκα καὶ πίῃ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ. ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι ἀδύνατον τοῦτο ἐστι, δείκνυσιν αὐτὸς καὶ μόνον οὐκ ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖον. διὰ τί δὲ ἐπάγει· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι ὁ τρώγων ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου οὐκ ἀποθανεῖται εἰς ⓑ αἰῶνα· εἰκὸς ἦν αὐδοῖς παραστῆσαι τοῦτο, καθάπερ καὶ πρότερον ἔλεγεν, Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ ⓒ προφῆται ἀπέθανον· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὁ μὴ γεύσεται θανάτου; τὴν αἰτίαν εἶπεν, λύων τὸ ζητούμενον, καὶ δηλῶν ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται εἰς τέλος. Συνεχῶς δὲ τρέφει ⓓ τοὺς μυστηρίων λόγοις, δεικνὺς ἐκ παραλλήλου τὸ διαλεγόμενον, καὶ ὅτι αὐτοὺς πνεύματος γλυφθαι δεῖ. χ. ἀλλὰ πάντων ἀπαγορεύσαντος λέγοντος, καὶ πάντα ἐξοβισαμένης ἐκ τῆς διανοίας ἡμῶν πᾶσα, ὅλοι χ. ἅπας τῆς πόλεως ἀπο. χ. μὴ πολλῆς μὲ ἡσυχίας, μὴ πολλῆς δὲ τῆς φρενὸς ἀκούειν ἡμᾶς δεῖ.

55 Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθής ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθής ἐστι πόσις.

"Τί ἐστιν ὃ λέγει; ἢ τοῦτο βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ἀληθὴς βρῶσις αὕτη ἐστὶν ἡ ψυχὴν σάζουσα, ἢ πιστῶσαί θαι αὐτὸν τοῖς ἐν Ἰορδάνου, ὥστε μὴ νομίζειν αἷμα εἶναι τὸ εἰρημένον καὶ σαρκοβολεῖν, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι πρέπει ὄντως διὰ φαγεῖν τὸ σῶμα. Εἶπέ φησιν· χ. τί δ' ἐστὶ τὸ ἀληθὴς ἐστὶ βρῶσις καὶ ε. π. ἢ τοῦτο βούλεται χ. δι' ὧν ἐπάγει δηλῶν,

56 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, ἐν ἐμοὶ μένει. "Τοῦτο δὲ ἔλεγε, δηλῶν, ὅτι ἐν αὐτῷ διαχειρίζεται. τὸ δὲ ἑξῆς δοκεῖ μὲ ἀσυναρτήτως εἰρῆ σθαι, ἀλλ' ἐμὲ μὴ δεῖ νοεῖν ἐξετάσωμεν.

ποία

φὸς ἠθέλησα ὑμέτερος γλυέσθαι, ἐκοινώνησα σαρκὸς καὶ αἵματος δι' ὑμᾶς, πάλιν αὐτὸ ὑμῖν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα, δι' ὧν συγγενὴς ἐγνώσθην, ἐκδίδωμι. τοῦτο τὸ αἷμα τὸν εἰκόνα ἡμῖν δυθησόμενον ἐργάζεται τὸ βασιλικὸν, τοῦτο κάλλος ἀμείνονα τίκτει, τοῦτο ἀποπλύνει τῆς ψυχῆς τὸν ῥύπον ἐκεῖνον, ἀρδεῖ αὐτὸ συνεχῶς καὶ τρέφον. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ
5 τῶν σιτίων ἡμῖν αἷμα γινόμενον ἐκ ῥύπου τοῦτο γίνεται, ἀλλ' ἕτερόν τι· τοῦτο δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐκ ῥύπου τὸν ψυχὸν ἀρδεύει καὶ μεγάλων τινὰ δυνάμεων ἐμποιεῖ. τοῦτο δὲ αἷμα" ἀξίως λαμβανόμενον ἐλαύνει μὲν δαίμονας καὶ πόρρωθεν εἴη ποιεῖ, καλεῖ δὲ ἀπόλεις ἀφ' ἡμᾶς καὶ καθ' ἑκάστην τὴν ἀπέλην. ὅπου γὰρ ἂν ἴδωσι τὸ αἷμα τὸ διασωτικὸν, φεύγουσι μὲν δαίμονες, ζωὴν ἔχουσι δὲ ἀπέλαι. τοῦτο τὸ αἷμα ἐκχεῖται πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀξιόπλοον· πολλὰ
10 περὶ τοῦ αἵματος τούτου ὁ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐφιλοσόφησε. διὰ τοῦτο τὸ αἷμα τὰ ἄδυτα καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐκάθηρεν. εἰ δὲ ὁ τύπος αὐτοῦ τοσαύτην ἔσχε ἰσχὺν ἐν τῷ ναῷ τῶν
*αὐτῶν τῶν Ἑβραίων, ἔν τε Αἰγύπτῳ μέσῃ τῶν * φλιὰς ὑπεχρίομεν, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. τοῦτο τὸ αἷμα τὸ χρυσοῦν θυσιαστήριον ἡμᾶσι· τοῦτο χωρὶς ὑκ ἔστιν ὅπως ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἄδυτα εἰσίοι· τοῦτο δὲ αἷμα ἱερέως ἐχειροτόνει· τοῦτο ἐκάθηρεν ἁμαρτίας ἐν τοῖς τύποις. εἰ δὲ ἐν
15 τοῖς τύποις τοσαύτην ἔσχεν ἰσχύν, εἰ τὸν σκιὰν οὕτως ὁ θάνατος ἔφευξε, τὸν ἀλήθειαν αὐτὸν, εἰπέ μοι, πῶς οὐκ ἂν ἐφοβήθη; τοῦτο ἡ σωτηρία τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τούτῳ" λούεται ἡ ψυχὴ, τούτῳ καλλωπίζεται, τούτῳ πυροῦται, τοῦτο πυρὸς λαμπρότερον ἐργάζεται ὧν τοῖν ἡμέτερον, τοῦτο χρυσίου φαιδρότερον τὸν ψυχὸν ποιεῖ, τοῦτο δεξιούται τὸ αἷμα καὶ τὸ εὐφραῖον ἐποίησε βαπτόν. φεύγετε οὖν πάντας τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, φεύγετε οὖν πάντως τὸ θυσι-
20 αστήριον. ἀνέβαινεν ἐκ τοῦ παραδείσου πηγὴ ποταμοὺς ἀφθόντους" ἀφίσα· ἀπὸ τῆς πατρίδος ταύτης ἄνεισι πηγὴ ποταμοὺς ἀφίσα πνευματικούς. παρὰ ταύτην τὴν πηγὴν πεφυτεύμεθα εἰσὶν ὑκ ἰτέαι ἄκαρποι, ἀλλὰ δένδρα παρὰ αὐτὴν φαίνονται τὰ εὐφραίνοντα, καρπὸν ἔχοντα ὥριμον ἀεὶ καὶ ἀμάραντον. εἴ τις καυσᾶται, παρὰ ταύτην ἡκέτω τὴν πηγὴν, καὶ καταψυχέτω τὸ καῦσος. καὶ γὰρ αὐχμοὺς λύει, καὶ τὰ ἀμπελῶν πάν-
25 τα" παραμυθεῖται, οὐ τὰ ἐξ ἡλίου *, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς βελῶν τῆς πεπυρωμένων. καὶ γὰρ τὸ ἀρχὴν ἄνωθεν ἔχει, καὶ τὴν ῥίζαν ἐκεῖθεν, ὅθεν καὶ ἀρέσεται. πολλοὶ ταύτης τὰ ῥύακες τῆς πηγῆς, ὃς ἀφίησιν ὁ παράκλητος· καὶ μεσίτης ὁ υἱὸς τοῦ, ὁ δίκελλαν ἔχων καὶ σβοπιάν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ἀνοίγων τὴν πρὸς ἡμᾶς. αὕτη ἡ πηγὴ, φωτὸς ὄντι πηγὴ ἀναβλύζουσα ἀληθείας ἀκήρατος. ταύτῃ καὶ αἱ δύο πρεσβεῖαι δυνάμεις τοῦ καλλωπίσαι τὸν ῥεί-
30 θρον, ὅπως καὶ σαφέστερον εἰδῶμεν τὸν παρακειμένων θεωροῦσι τὴν δυνάμιν καὶ τὰ μύρμαρυγὰς τὰ ἀπορρήτους. ὥσπερ γὰρ χρυσοῦ τηκομένου δύο τε τὴν χεῖρα ἐμβάλῃ, εἰ οἷόντε ἐστὶν, δύο τε τὴν γλῶτταν, χρυσίον ἀνθρώπου γίνεται ἐπίσης· οὕτω δὲ, καὶ πολλῷ πλέον ἐν ταῦτῃ τὸν ψυχὸν ἐργάζεται τὰ παρακείμενα. διαζεῖ μὲν γὰρ πυρὸς σφοδρότερον ὁ ποταμός, ἀλλ' οὐ καίει, ἀλλὰ βαπτίζει μόνον ὅπερ ἂν λάβῃ. τοῦτο δὲ αἷμα ἀνώθεν παρατυπούται ἀεὶ ἐν
35 θυσιαστηρίοις καὶ ἐν δικαίων σφαγαῖς, τοῦτο ἡ πηγὴ τῆς οἰκουμένης, τοῦτο ἡγάσατο τὴν ἐκκλησίαν ὁ Χριστὸς, τοῦτο κατεκόσμησεν αὐτὴν ἅπασαν. καθάπερ γὰρ ἀνθρώπου οἰκέτης ὠνούμενος χρυσίον δίδωσι, καὶ καλλωπίσας πάλιν ἀνδριὰς βουλόμενος, χρυσῷ τοῦτο ποιεῖ· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ἠγόρασεν ἡμᾶς αἵματι, καὶ ἐκόσμησεν αἵματι. ταῦτα μετέχοντες τοῦ αἵματος μετ' ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων ἑστήκασι, αὐτὸν παρεικείμενοι τοῦ
40 Χριστοῦ τὸν βασιλικὸν στολὸν, τὰ ὅπλα ἔχοντες τὰ πνευματικά. ἀλλ' ὁρᾶτε εἶπον ἀνδρὸς μέγα· αὐτὸν γὰρ εἶσιν ἐνδεδυμένοι βασιλέα. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι μέγα καὶ θαυμαστόν· ὅτως αὖ μὴ καθαρότητος παρελθῇς, εἰς σωτηρίαν παρελθὼν αὖ μὴ πονηρὸν ζωὴν δότος, εἰς κόλασιν καὶ πυρὸν. Ὁ γὰρ ἐσθίων, φησὶ, καὶ πίνων ἀναξίως τοῦ Κυ- a. Κορ. ια. κθ.
ρίου, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. εἰ γὰρ ῥυπῶντες τὸν πορφύραν τὸν βασιλικὸν

ἐργάζεται. ὑ τοίνυν σκανδαλίζεσθαι ἔδει, ἀλλ' ἐρωτᾶν μᾶλλον ⸂καὶ πυνθάνεσθαι· νυνὶ δὲ χ. ἐχελῶ
ἀνεχώρησαν. Εἰ γὰρ ⸂προεφήτευε αὐτοὺς ⸂τοῦ ἐκβαλεῖν, ἐχελῶν πιστεῦσαι τοῖς λεγομένοις. ὥ- χ. ἀναχωρῆ-
σε τῆς ἰδίας ὑσίας τὸ σκάνδαλον ⸂λοιπὸν, οὐ τῆς ἀπειρίας τῶν λεγομένων. σὺ δὲ ὅρα πῶς σαν.
⸂τοῦ μαρὸν αὐτοὺς δύνηται ⸂προσελκύσασθαι. ⸂τοῦτο γὰρ ἑαυτὸν φησι δίδοναι, οὐ ⸂τὰ πέρα· καὶ χ. τοὺς μαθη-
ὁ ἄρτος δὲ, φησὶν, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ὑπὲρ ⸂τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. τὰς συνίστησιν
ἀλλὰ ξένη τις ὑπὲρ ἡ διδασκαλία, φησὶ, καὶ παρηλλαγμένη. καίτοιγε ὁ Ἰωάννης οὐδὲν τοῦτο ἑαυτούς. ὅπου
ἠνίξατο, ἀμυδρὰ αὐτὰ ἀποκαλέσας· ἀλλ' οὐδὲ ὅτως ἤδεσαν, φησὶν. οἶδα κἀγώ. ἀλλ' οὐδὲ γὰρ εἰσὶν οἱ
⸂μαθηταὶ ἠπίσαντο. Εἰ γὰρ ⸂πρὸ ὑσασέως οὐδέπω πω ἤδεσαν σαφῶς, καὶ δι' τοῦτο ἠ- λέγοντες, βέ-
γνόησαν τί ποτέ ἐστι, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· πολλῷ μᾶλλον ματα ζωῆς ἔχω-
⸂τοῦ τῶν Ἑβραίων. ⸂Τοῦτο γὰρ ἐκείνων ἀσαφέστερον ἦν. ὅτι μὲν γὰρ ⸂προεφήτευε ὑέστη- μεν, πῶς ἀπολού-
σαν, ἤδεσαν, Εἰ καὶ μὴ ὅτω σαφῶς Ἑβράϊσαν αἱ γραφαί· ὅτι δὲ σάρκα λῆς ἔφαγεν, οὐδέποτε οὐδεὶς Εἶπεν ἐκείνων. ἀλλ' ὅμως ἐπείθοντο καὶ ἠκολούθουν, καὶ ὡμολόγουν ῥήματα ζω- ἐνταῦθα εἰσά-
ῆς αἰωνίου αὐτὸν ἔχειν. τοῦτο γὰρ μαθητοῦ, τὸ μὴ ⸂προεργάζεσθαι τὰ τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' γων διδύτα,
ἀκούειν καὶ πείθεσθαι, καὶ ⸂προσέχοντα χαρὶν ἀναμένειν τῆς λύσεως. τί οὖν, φησὶν, ὅτι ἢ
τοῦτον ζωοῖ, καὶ ἀπόλλυον εἰς τοὐπίσω; τοῦτο ⸂πρὸς τὸν ἐκείνων αἴσθημα. ὅταν γὰρ χ. δόπα. ὃς
ἡ ζήτησις τοῦ πῶς εἰσέλθῃ, ζωέρχεται καὶ ἀπιστία. οὕτω καὶ Νικόδημος ἐθορυβεῖτο λέγων· οὐκ εἰ οἶκος
πῶς δύναται ἄνθρωπος εἰσελθεῖν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ; οὕτω δὲ οὗτοι ζητοῦντες ἀλλ' ἀπα-
λέγουσι, ναντίας·
σκοπεῖ ἕκα-
στος ὁ λέ-
γων ἔπος,
καὶ χ. αἰα-
χρεύε-
ται. καίτοι
ξένη τις ὑπὲρ
ἡ διδ. καὶ πα-
ρηλλαγμένη.
ὁ χρίσιν.
χ. ἐρίσιν ἐ-
στίν.

52 Πῶς δύναται δοῦναι ἡμῖν φαγεῖν ⸂τοῦτο ⸂τὴν ⸂σάρκα αὐτοῦ;

Εἰ γὰρ τὸ, πῶς, ζητῆς, διὰ τί τοῦτο ὅτι τῶν ἄρτων οὐκ εἶπες, πῶς ⸂τοῦτο πέντε εἰς ⸂τοσού-
τους ἐξέτεινεν; ὅτι τὸ χρεωδὲς μόνον ἦσαν τότε, ὃ δὲ τὸ ⸂θαῦμα ἰδεῖν· ἀλλ' ἡ πεῖρα τότε, φη-
σὶν, ἐπαίδευσεν· οὐκοῦν ἐξ ἐκείνης ἔδει καὶ ⸂ταῦτα γλυκεῖαν ὑπολαβεῖν. Διὰ γὰρ τοῦ-
το ⸂προλαβὼν ἔφαυματούργησε ὃ ⸂προσδόξων ἐκεῖνο, ἵνα δι' ἐκείνου διδαχθέντες, μηκέ-
τι διαπιστῶσι τοῖς μὴ ⸂ταῦτα λεγομένοις.

ΗΘΙΚΟΝ Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὐδὲν ὠκαρπώσαντο τότε ἐκ τῶν Ἑβραίων, ἡμεῖς δὲ τῆς ὑεργεσίας δι'
αὐτῶν τῶν ἔργων ἀπολελαύκαμεν. διὰ τί δὲ ἀναγκαῖον μαθεῖν τὸ ⸂θαῦμα τῶν μυστηρίων τί ποτέ ἐστι, καὶ διὰ τί ἐδόθη, καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τοῦ ⸂πράγματος. ἐν σῶμά ἐσμεν, καὶ μέλη ἐκ τῆς ⸂σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ⸂Ὧ μεμυημένοι ⸂προακολουθεῖτωσαν τοῖς λεγομέ-
νοις. ἵν' οὖν μὴ μόνον ⸂τοῦτο γνώμεθα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸ ὃ ⸂πράγμα εἰς ἐκείνην ὑπαχεραθῶμεν τοῦ σάρκα. διὰ τῆς ⸂ἑορτῆς τοῦτο γίνεται, ἧς ἐχρείσατο, βου-
λόμενος ἡμῖν δεῖξαι ⸂τὸν πόθον, ὃν ἔχει ⸂πρὸς ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ὑέμιξεν ἑαυτὸν ἡμῖν, καὶ ὑέ-
φυρε ὃ σῶμα αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, ἵνα ἕν τι γνώμεθα, καθάπερ σῶμα κεφαλῇ ⸂συνημμένοι. ⸂τῶν γὰρ στοργῶν πολλοῦτον ἐστι τοῦτο *. τοῦτο γοῦν ὁ Ἰωὴλ αἰτιώμενος ἔλεγε ⸂πρὸς τὸν οἰκε- * δῆγμα.
⸂τῶν, οἷς ἐπῆλθε μὲν ⸂ἀκρίδων πολλῶν, ὡς ⸂προσφυῶσι ταῖς ⸂σαρξὶν αὐτοῦ ὀπιθυμῶν. οὗτοι
γὰρ ⸂πολλῷ αὐτὸν ⸂ὑδεικυύμενοι πόθον οὐκ εἶχον, ἔλεγον· τίς δὲ δώῃ ἡμῖν τὴν ⸂σαρκὰν
αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι; διὰ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸ πεποίηκεν, Εἰς φιλίαν ἡμᾶς ⸂ἀγαγὼν μείζο-
να, καὶ τὸν αὐτοῦ πόθον ⸂ὑδεικυύμενος τὸν ⸂πρὸς ἡμᾶς οὐκ ἰδίαν αὐτοῦ μόνον ⸂πρόσεχε τοῖς ὀπιθυ-
μοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἅψασθαι δὲ φαγεῖν, καὶ ἐμπῆξαι ⸂τοῦ ὀδόντας τῇ ⸂σαρκὶ καὶ συμπλακῆναι δὲ
τὸν πόθον ἐμπλῆσαι πρώτα. ὡς λέοντες τοίνυν πῦρ πνέοντες, ὅτως ὑαχωρῶμεν ἀπὸ τῆς
τραπέζης ἐκείνης, φοβερὸν ⸂τὸν ἀγαθὸν ἡμῶν ἡμόμενοι, καὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἡμετέραν σίνοσῶν-
τες, καὶ τὴν ἀγάπην ⸂τοῦ ἡμᾶς ἐπεδείξατο. ⸂Ὧ μὴ οὖν ἡμπίσαντες πολλάκις ἑτέρας χ. ὁ ἐπίσα-
πτέφεσι διδόασι τὰ πρόβατα· ἐγὼ δὲ οὐχ ὅτω, φησὶν, ἀλλὰ ταῖς ⸂σαρξὶ πέφω ταῖς ἐμαῖς, ἐ- σαν.
μαυτὸν ὑμῖν ⸂προσαπήμι πρώτους ὑμᾶς θέλησε ⸂τοῦ βουλόμενος, καὶ ζητᾶς ὑμῖν ⸂τοῦ τὸ μισγό-
μενον ὑποτείνων ἐλπίδας. ὁ γὰρ ἐκβαλὼν ὑμᾶς ἐκδοὺς ἑαυτὸν, πολλῷ μᾶλλον ἐν ᾧ μέλλοιμι. ἀδελ- χ. ὁ ἐπίσα-
σαν.

φὸς

ἑξάτῃ ἡμέρᾳ. οὐ μικρὸν σύζυγα τοῦ ὑοῦ τὸ ἀξίωμα, εἶπε ὁ πατὴρ προσάπτει, ϗ δοὺς ἀνίσησιν· οὐχὶ ἁμιευόμενος τοῖς Ⓦ πατέρα τὰ ἔργα (πῶς γὰρ;) ἀλλὰ δεικνὺς τὴν ἰσοτάσιον τῆς δυνάμεως. ὥσπερ οὖν οὐχ λέγων, ϗ ὁ πέμψας με πατὴρ μάρτυρά μοι ἐμοῦ, εἶτα, ἵνα μὴ φωνὴν προσεργάζωνται, πρόσπεμψεν αὐτοῖς ταῖς γραφαῖς· ὅτω ϗ σύζυγα, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ νοσωσιν, ἅγια πέμπει αὐτοὺς τοῖς προφήταις, πύτοις ζωοχῶς ἄνω ϗ κάτω τρέφων, δεικνὺς ἑαυτὸν οὐκ ἐναντίον ὄντα τῷ πατρί. τί γὰρ Ⓐ προσ πύτων, φησὶν, οὐχὶ διδακτοὶ ἦσαν τοῦ Θεοῦ; τί οὖν σύζυγα ὁ ἐξαίρετοι; ὅτι τότε μὲν δι' ἀγγέλων ἐμαθήτευον παρὰ τοῦ Θεοῦ· νῦν γὰρ διὰ τοῦ μονογενοῦς ὑοῦ τοῦ Θεοῦ ϗ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. εἶπὰ φησιν, οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν τῆς αἰτίας λόγον σύζυγα ὄντα λέγων, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν τῆς οὐσίας. ἐπεὶ εἰ ὅτο ἔλεγε, πάντες ἂν διὰ τοῦ Θεοῦ ἐσμεν. ποῦ οὖν τὸ ἐξαίρετοι ὑοῦ ϗ κεχωρισμένοι; τίνος γὰρ ἔσχεν τὴν διάστασιν αὐτὸς οὐ τέθνηκε, φησὶ; διὰ τὴν σκηνὴν ἀνθρώπου. εἰ γὰρ εἰ πάντος, σὺκ ἂν οὐρανοῦ κατασβέσθηκε, ἅπαντες ἐσκανδαλίσθησαν· τί οὖν οὐκ ἐπαθον, εἰ ϗ τοῦτο προσετέθηκεν; ἄρτον γὰρ ζωῆς ἑαυτὸν καλῶ, ὅτι τὴν ζωὴν ἡμῖν συγκραθεῖσαν τοῦτον ϗ τὴν μέλλουσαν, καὶ φησιν· ὃς ἂν φάγῃ σὺκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς Ⓦ αἰῶνα. ἄρτον γὰρ ἅπτει τὰ δόγματα φησὶν σύζυγα τὰ σωτήρια, ϗ τὴν πίστιν τὴν εἰς αὐτὸν, ἢ ὃ σῶμα ὃ ἐμόν. ἀμφότερα γὰρ ἁνθρώπου τὴν ψυχήν. καίτοιγε ἄλλαχού φησιν, ἐάν τίς μου Ⓦ λόγων ἀκούσῃ, ϗ μὴ γνῶσιν ἀγγέλων ἐσκανδαλίσθησαν. σύζυγα γοῦν πιστὸν ἔπαθον, τάχα δὲ ϗ ἐπὶ δυσωπεῖσθαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν γεγραμμένων ἄρτων. ὁρᾷ γὰρ πόθεν πίστις τὴν πρὸς ὃ μόνα δύναται φορᾶν. ἀπὸ τοῦ οὖν ὃ τέλος ἀκοῦσαι ἑκατέρας τῆς ἐρωτήσεως. δεικνὺς γὰρ ὅτι ϗ ξένην τινὰ σύζυγα πρόσεστι τὴν χρείαν, ἐπήγαγεν·

49 Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον σὺν τῇ ἐρήμῳ ὃ μόνα, ϗ ἀπέθανον. Εἶτα καταστενάζει τὸ μάλιστα πιθὸν αὐτοῖς, ὅτι πολλῷ τῶν πατέρων αὐτῶν μείζονων αὐτοὶ ἠξίωνται, τοῦτ' ἔστι Μωϋσέως ἀμπλάκημα ἦν μασεῖν ἄνδρας σύζυγας. διὰ τοῦτο, φησὶν, εἶπεν ὅτι ἀπέθανον Ⓐ ὃ μόνα φαγόντες, ἐπήγαγεν, ὁ τρώγων σὺκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς Ⓦ αἰῶνα. ϗ ὃ, σὺν τῇ ἐρήμῳ, ἦν οὐχ ἁπλῶς τέθνηκεν, ἀλλ' ἀμπλάκημα ὅτι σὺδὲ ἐξεπάθη ὑπὸ χρόνου πολλοῦ, σὺδὲ ζωοποιηθεὶς εἰς τὸν τῆς ἐπαγγελίας χρῶν. σοῦ γὰρ ὁ ἄρτος οὐ τοιοῦτος.

51 Καὶ ὁ ἄρτος ἦν, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Εἰκότως γὰρ σύζυγα διαπορήσειεν ἄν τις, ποῖος τῶν λόγων τούτων χαμεὸς ἦν, οἰκοδομούντων μὲν οὐδὲν οὐδὲ χρησιμευόντων, ϗ τοῖς οἰκοδομηθεῖσι γὰρ λυμαινομένων. σὺκ γὰρ τούτου, φησὶ, πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, λέγοντες· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; σὺκοῦν γὰρ ταῦτα μόνοις προσδοθεῖναι τοῖς μαθηταῖς, καθάπερ ὁ Ματθαῖος ἔλεγεν, ὅτι ἰδίᾳ διελέγετο αὐτοῖς. τί δήποτε οὖν ἐρωτᾷ; τί δὲ χρήσιμον τῶν ῥημάτων; πολὺ γὰρ δὲ χρήσιμον ϗ δέ ἀναγκαῖον. ἵνα τοῦ ἐπέχειντο ἔφοβον αἰτιῶντες αὐτὸν τοῦ σωματικοῦ, ϗ τῆς ὅτι τῶν προγόνων προδοσίας ἀναμιμνήσκοιντες, καὶ μέγα ὃ μόνα λέγοντες δεικνὺς ὅτι πόντα σκιὰ τύπος ἦν ϗ σκιά, ἡ δὲ τῶν προσλαμβάνων ἀλήθεια ἡ παροῦσά ἐστι, μέμνηται ἔφοβος πνευματικῆς. ἀλλ' ἔδει, φησὶ, εἰπεῖν, ὅτι Ⓐ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον σὺν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα, ἐγὼ δὲ ἄρτον παρέχω ὑμῖν. ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον. ἐδόκει γὰρ τοῦτο ϗ ἔλαττον εἶ σύζυγος, τῷ σκήπτρῳ μὲν ἄνωθεν φέρεσθαι, τοῦτο δὲ κάτω γενέσθαι τὸ βρῶμα τῶν ἄρτων. ἐπεὶ οὖν ἐζήτουν σὺκ τοῦ οὐρανοῦ φερομένου ἔφοβον, διὰ τοῦτο ἔλεγεν· σὺκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. εἰ δὲ ἐξετάζοι τις, τί δήποτε ϗ τὸ προμηνείων σύζυγα ἔλεγεν, σκήπτρον ἐρεῖν ὧν τοῦτον, ὅτι ἐκ τούτων σφόδρα τῶν λόγων ὁ χαμεὸς ἦν. τὸ γὰρ ἀσαφὲς τῶν εἰρημένων ἀεὶ Ⓦ ἀκροατὴν διανίστησι καὶ προσεκκαίτερον ἐργάζεται.

Ομιλ. μς΄. 41 ΕΓΟΓΓΥΖΟΝ ΟΥΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΠΕΡΙ
αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς·
42 Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι; 5

ΟΝ ὁ Θεὸς ἡ χοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰχμῇ αὐτοῦ, "γράφων Φιλιππησίοις ὁ Παῦλος φησί. ὅτι μὲν οὖν Ἰουδαῖοι ἀπιστοῦσι, δῆλον· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν, δῆλον καὶ ἀφ' ὧν τῷ Χριστῷ προσιόντες διελέγοντο. ὅτε μὲν γὰρ ἄρτον ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ τὴν χάριν ἐπλήρωσε, καὶ προφήτην ἔλεγον εἶναι, καὶ βασιλέα ποιῆσαι ἐζήτουν· ὅτε δὲ αὐτοῖς ἐδίδασκε περὶ τῆς πνευματικῆς τροφῆς, περὶ ζωῆς αἰωνίου, ὅτε ἀπήγγελλε αὐτοῖς τὰ αἰθέρια, καὶ περὶ ἀναστάσεως διελέγετο, καὶ ὑψηλοτέραν ἐποίει τὴν γνώμην, ὅτε μάλιστα θαυμάζειν αὐτὸν ἐχρῆν, τότε γογγύζουσι καὶ ἀποπηδῶσι. καὶ μάλα, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης, καθὼς "ἔφησαν εἰπόντες," δῆλον ὅτι περὶ οὗ φη- 15
Δευτ. ιη. ιε. σὶν ὁ Μωϋσῆς, Ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε, ἔρχεται "αὐτοῦ τούτου ἀκούειν λέγοντος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. ἀλλ' οὐκ ἤκουον, ἀλλ' ἐγόγγυζον. ἐπὶ γὰρ αὐτὸν ἠδυνῶτο σῖτον τὸ νεφροὶ εἰς τὸ τῶν ἄρτων σπέρμα. Διὰ τοῦτο φλυαρεῖς μὲ οὐκ αὐτέλεγον, πανταχοῦ γογγύζειν ἐνέφαινον ὡς ἠγνωμόνουν, ὅτι μὴ ἔδωκεν αὐτοῖς τροφὴν ἐπιζητοῦσιν ἰῶτα ἐβούλοντο, καὶ γογγύζοντες ἔλεγον· οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ; ὅθεν δῆλον ὅτι τοῦτό τὸν θαυμασιῶ αὐτοῦ καὶ τὸ δοξάζον οὐδέπω ἤδεισαν γνήσιον. Διὰ τοῦτο γογγύζων αὐτὸν ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ ἔπι λέγεσιν εἶναι, καὶ οὐκ ἐπιπλήττει, οὐδὲ λέγει αὐτοῖς, οὐκ εἰμὶ υἱὸς Ἰωσὴφ· ἀλλ' ὅτι οὐδέπω ἠδυήμην ⓦ θαυμαστὸν σχῆμα ἀκοῦσαι τότον. Εἰ δὲ ⓦ σὰρξ οὐκ ἠδυήθη τοσοῦτος ὡς ἀκοῦσαι; πολλῷ μᾶλλον ⓦ ἄρρητον τὸ ἄνω. Εἰ δὲ ζαπτεῖοι οὐκ ἀπεκάλυψε, πολλῷ μᾶλλον σχῆμα οὐκ ἂν ἀνέχεισι. καίτοι τοῦτο αὐτοῦ σφόδρα ἐσκανδάλιζε, ὃ ἐξ ὧν τελεῖς εἶ παῖς καὶ τὸ τυγχάνος· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπεκάλυψεν, ἵνα μὴ ἕτερον σκάνδαλον ἀναιρῶν, ἕτερον ποιήσῃ. τί οὖν αὐτὸς γογγύζοντων αὐτῶν ἔλεγε;

44 Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ μου, ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐτόν.
"Τούτοις ἀπιστοῦσι Μανιχαῖοι λέγοντες, ὅτι σοὶ ἐφ' ἡμῖν κεῖται. καὶ μάλα τοῦτο δεί- 32 χ. Τίτο
κνυσι κενοίους ὄντας τῆς γνώμης. Εἰ γὰρ ἕλκει ἔρχεται πρὸς αὐτόν, φησί, τί δεῖ τῆς ἕλξεως; τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστι, ἀλλὰ δείκνυσιν ἡμᾶς βοηθείας δεομένους. καὶ ἀφίστησι σοφοῦντα καὶ τὸν ἄκοντα ἐρχόμενον, ἀλλὰ τὸν πολλῆς ἀπολαύοντα συμμαχίας. Εἶτα δείκνυσι καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἕλκει. ἵνα γὰρ μὴ πάλιν αἰσθητόν τι περὶ τὸν Θεὸν ὑποπτεύσωσιν, ἐπήγαγε·

46 Οὐχ ὅτι τὸν Θεὸν ἑώρακέν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. Πῶς οὖν ἕλκει, φησί; τοῦτο ὁ προφήτης δῶρον εἶπε προαναφωνήσας,
45 Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ. Εἶδες τῆς πίστεως τὸ ἀξίωμα; "καὶ πῶς χ. ὅτι
ὁ παρὰ πατρὸς διδαχθεὶς, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ" τοῦτο μέλλοισι μανθάνειν; Διὰ δὴ τοῦτο ⓦ λόγον ποιεῖται ἀξιόπιστον, ὅτι οὐ προφήτας αὐτοὺς πέμπει. εἰ 40
ποίνυν ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ, πῶς ἕλκει οὐ πιστεύοντας; ὅτι τὸ Εἰρημένον πρὸς τῶν πλειόνων εἴρηται. *ᾧ χωρεῖς τοῦτο, "οὐχ ἁπλῶς πάντας τὸ προφητικόν, ἀλλὰ πάντας δηλοῖ τοὺς βελομένους. διδάσκαλος γὰρ προκάθηται, πᾶσιν ἕτοιμος ὢν τὰ αὐτοῦ παθεῖν, καὶ εἰς πάντας ἐκχέων τὴν διδασκαλίαν τὴν ἑαυτοῦ. Καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ
Ioan. ε. λθ. ἐσχάτῃ

* ἄλλως ὃ χ. ὃ ἐκεῖνο δηλοῖ τὸ προφητικὸν ὅτι πάντας τοὺς

τιμῶσι δημοσίᾳ· οὕτω δὴ ϗ ἐκεῖ γίνε), ὥστε τοῖς μὲ τὴν αἰχμώλω μείζω, τοὺς δὲ τ λαμ-
πρότητα ἡμέλθαι προσφαίνεται. Ταῦτα τοίνυν καθ' ἑκάστην ἐνοῦσις ἐπορεύφωμθ
χ. ἀλλ' ἡμᾶς τ παρόντων ϗ ἐπιόντων κα- τὴν ἡμέραν. Ταῦτα ἂν ἀεὶ τρέφωμθ," ὡς ἡμία φροντὶς τ πρόσθεν ἡμᾶς δάκνειν δυνήσε-
τησιν χ. ἀλλήλας· προσγμάτων. τὰ μὲ βλεπόμθα προσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμθα αἰώνια. Συνεχῶς
τοίνυν ἐν προς ἑαυτὸν φιλοσόφωμθα ϗ προς ἄλλυς· δύάσασις ὅστι ἐν χρίσις ϗ βῤθυμίαι
τῶν πεπροσγμένων. ϗ ὅσοι νομίζουσιν ἐμπερμφίλω εἶ), τοῦτο λεγέτωσαν, καὶ βῤθέως ἀ-
παλλαγήσονται τῆς φαντασίας τὸ νοσήματος. Εἰ μὲ δύάσασις ὅστι ϗ χρίσις, οὐκ ἔστιν ἐμ-
περμφή, κἂν μυρία φιλονεικῶσι ϗ ἀποπίγωσι. Ἀλλὰ μὲ αἰχμώμθα χριστιανοὶ προ-
δύάσάσεως διδάσκων. ὁ γὰρ δεόμθος μαθεῖν ὅτι ὅστιν δύάσασις, ἐν μὴ σφόδρα πεπεικώς
ἑαυτὸν, ὅτι οὐκ δύάγκη ϗ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, τὰ προσγμάτα φέρεται, οὐκ ἂν εἴη χρι-
στιανός. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ϗ δέομαι, πάντων τῶν πονηρῶν ἑαυτὸν ἐκκαθαίρωμθ, καὶ
πάντα προσέχωμθ ὥστε συνιέναι μᾶς τυχεῖν ϗ ἀπολογίας τ̄ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀλλ'
ἴσως ἐρεῖ τις· ϗ πότε ζωντίλεια, πότε δὲ αἰάσασις ἔσαι; ἰδοὺ πάσης γέγονε χρόνος, ϗ οὐδὲν
τοιοῦτον ζωέβη. Ἀλλ' ἔσαι, πίστευσατε. ϗ γὰρ ⓘ προς τὸ κατακλυσμοῦ τοιαῦτα ἔλεγεν,
κ. κεπίλασε ϗ κατεγέλων τὸ Νῶε, ἀλλ' ἦλθεν ὁ κατακλυσμός ϗ" πρέσυρε τύτυς μὲ ἅπαν τας ἀπι-
στοῦντας, καὶ χῆνον δὲ ἔσωσε ⓦ πιστεύσαντα. ϗ ⓘ ὅτι τὸ Λὼτ ὁ προσδοκῶν τὴν θηλά-
των πληγὴν ἐκείνην, ἕως ⓘ πρεσβύτερος ἐκρύνει ϗ κεφαυοὶ κατιεμδέντες ἄπαντας ἠφάνιζε·
ϗ ὅτε ἐπὶ τύτων, ὅτε ἐπὶ τῶν ⓧ Νῶε ἑτοίμετο προσοίμιον τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι,
ἀλλὰ πυφώντων, μεθυόντων, ἐμπρονοούντων ἀπάντων, ὕτως ἐκφανῆ γέγονε τὰ ἀφόρητα.
ὕτω ϗ ἡ δύάσασις ἔσαι ὅ μὲ προσμίων πᾶσι, ἀλλ' ὀλίγοις ὄντων ἡμῶν εὐημερίας. διὰ
τοῦτο ϗ ὁ Παῦλός φησιν· Οταν δὲ λέγωσιν Εἰρήνην ϗ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐ- α. Θεσ. ι, γ.
χ ἐνεστα φίστα) ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ϗ ὐ μὴ ἐκφύγωσι. Διὰ τοῦτο δὲ ὅπως ὡκονόμη-
σεν ὁ Θεός, ἵνα ἀθρόσμυτος ὦμθ σαλεύωμθ ϗ ἐν αὐτῇ τῇ ἀσφαλείᾳ μὴ θαῤῥῶμθ. τί λέγῃς;
ὐχ ὁμολο- οὐ προσδοκᾷς τ̄ αἰάσασιν ἔσεσθαι καὶ κρίσιν; δαίμονες ὁμολογοῦσι ταῦτα, καὶ σὺ" ἀναμ-
γοῦσι; μυτὸς; ἦλθες γὰρ, φασι, πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ⓘ δὲ βάσανον ἑτοίμως λέγοντες
καὶ κρίσιν ἴσασι ϗ εὐθυώρας ϗ τιμωρίας. μὴ τοίνυν προξενώμθ ⓦ Θεόν, προς ὃν φαύ-
λα τολμᾶν, ϗ ἀπιστοῦντες τῷ τῆς αἰάσάσεως λόγῳ. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις ἦρξεν ἡ-
μῶν ὁ Χριστός, ὕτω ϗ ἐν τύτῳ. ϗ γὰρ προφητικος ὢν τοῦτο λέγε) ἐκ τῶν νεκρῶν. Εἰ
χ. αὐτῷ δὲ μὴ δύάσασις ἦν, πῶς ἔμελλε προφήτης ἔσεσθαι, μηδενὸς ἐκ τῶν νεκρῶν ἐπιμένου; Εἰ
μὴ δύάσασις ἦν, ποῦ τὸ Θεοῦ δίκαιον σώζε), ταύτων μὲ πονηρῶν εὐημερούντων, τοσύτων
δὲ ἀγαθῶν θλιβομένων, ϗ ἐν τῇ θλίψει ⓦ βίον καταλυόντων; ποῦ γὰρ τὰ καθ' ἑξῆς ἔκβα-
σις ἀπολήψεται τύτων, εἰ γε αἰάσασις μή ὅστιν; Οὐδεὶς τῶν ὀρθῶς βεβιωκότων τῇ αἰασά-
σει προσκείσεται, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην εὐχόμθα τὴν ἡμέραν, τὴν ῥῆσιν ἐκείνην τὴν ἀγίαν λέ-
γοντες· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Τίνες οὖν εἰσιν ⓘ τῇ δύάσάσει προσκεισώτες; ⓘ βεβή-
λους ἔχοντες τὰς ὁδοὺς καὶ ἀκάθαρτον ⓦ βίον, καθάπερ ὁ προφήτης φησί· Βεβηλωθήτω Ψαλμ. θ. κ.
αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἐν πάντι καιρῷ· ἀντέσταρκται τὰ κρίματά σου ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. ϗ γὰρ κθ.
ὅστιν, οὐκ ἔστιν αὐθέκτον βίον ἔχειν καθαρὸν δύάσάσει προσκεισώτα· ὡς αἴτε μηδὲν συνει-
δότες ἑαυτοῖς πονηρὸν, ϗ λέγεσι, καὶ βούλε), ϗ πιστεύουσιν ὥστε τὸν ἀνταπόδοσιν λαβεῖν.
μὴ τοίνυν αὐτὸν προξενώμθ, ἀλλ' ἀκούωμθ. αὐτοῦ λέγοντος, Οτι φοβήθητε ⓦ δυνάμε- Ματθ. ι. κθ.
νον ϗ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι· ἵνα προ τ φόβου γνώμεθα βελτίονες, καὶ τῆς
ἀπωλείας ταύτης ἀπαλλαγῶτες καταξιωθῶμθ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο
πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐν μεθ'
οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

Ομιλ. μς·

Λυκ. ιβ. μθ. Εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Τοῦτο οὖν οὐκ ἔστι σὸν θέλημα; καὶ πῶς λέγεις· Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί ἤθελον εἰ μὴ ἐκαύθη; Εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο θέλεις, δῆλον ὅτι ἓν θέλημα. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. τί δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρός; ἆρα οὐχ ἵνα μή ἀπόληται ἐξ αὐτῶν μηδὲ εἷς; τοῦτο δὲ καὶ σὺ θέλεις· οὐ τοίνυν ἕτερον μὲ ἐκεῖνο, ἕτερον δὲ τοῦτο. Οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ φαίη δ' ἂν ὁ Παῦλος (ὃν πατέρα ἴσμεν ἐπὶ βεβαιότερον πρήγματα, ὡς λέγειν· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. οὐκοῦν λέγει τοῦτο ἔστιν· οὐκ ἄλλο τι παρέξων ἦλθον ἢ τοῦτο, ὅπερ καὶ ὁ πατὴρ βούλεται. Οὐκ ἰδίον τι ἐμὸν παρέχω τὸ τοῦ πατρός ἔχω θέλημα. πάντα γὰρ τὰ τοῦ πατρός ἐμά ἐστι, καὶ τὰ ἐμὰ ἐκείνου. Εἰ τοίνυν κοινὰ τὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ· εἰκότως φησίν, οὐχ ἵνα τὸ ἐμὸν θέλημα ποιήσω. ἀλλ' οὗτος μὲν οὐ ταῦτα οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ παρὼν τέλειον τοῦτο τηρεῖ. καὶ γὰρ ὑψηλά, ὅπερ ἔφην, τέως ἐγκρυπτει καὶ συσκιάζει, καὶ βούλεται δεῖξαι, ὅτι εἰ εἶπεν ὅτι τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν τοῦτο ἔστι, κατεφέρησαν ἄν. λέγε τοίνυν, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐκείνῳ συμπαρέπομαι θελήματι, βουλόμενος αὐτοὺς μᾶλλον πλῆξαι, ὡσανεὶ ἔλεγε· τί νομίζετε; ἐμὲ προσκρούετε ἀπίστως; τὸν πατέρα καὶ ὃν ἐμὸν προσκυνεῖτε. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ. δείκνυσι δὲ ταῦτα οὐκ αὐτὸν διὰ τοῦτο τῆς αὐτῆς θεραπείας, οὐδὲ δι' οἰκείαν χρείαν ἀγαθυνόμενον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν, καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν. ὅπερ ἐν τῇ παρούσῃ δημιουργίᾳ φησίν, ὅτι δέξαι παρ' ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω. καὶ πάλιν, ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. αἴτιον γὰρ καὶ κατὰ τοῦτο σπουδάζει πεῖσαι ὅλη διὰ τὴν ἐκείνων σωτηρίαν προσέχειν. λέγει γὰρ καὶ διὰ τοῦτο δέξαι παρὰ σκυθρωπάζειν, ὡς αἰτίου τοῦτο ὄντος). καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οὕτω λέγει, διὰ τοῦ ἑξῆς τοῦτο σαφέστερον ἀπεκάλυψεν. ὁ γὰρ ζητῶν, φησί, τὸ θέλημα τὸ ἑαυτοῦ, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, ἀληθής ἐστι καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρός, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον,

Καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τί δήποτε συνεχῶς οὕτω καὶ κατὰ τρέφῃ τὴν ἀνάστασιν; ἵνα μὴ τοῖς προσοῦσι παράγμασι κρίνωσι μόνον τὴν τοῦ Θεοῦ παρουσίαν· ἵνα καὶ ἐνταῦθα μὴ ἀπολαύωσι, μὴ διὰ τοῦτο ὑπολιπώτερον ἡμῶν), ἀλλὰ τὰ μέλλοντα προσδοκῶσι, καὶ ἵνα μὴ διὰ τὸ μὴ χαλάζαι τοὺς τὸν πόνον, αὐτὸν καταφρονῶσιν, ἀλλ' ἑτέραν προσδοκῶσι ζωήν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἐκέρδαναν, ἡμεῖς δὲ κερδήσαμεν ἀναστάσεως τὴν ἀνάστασιν ἐπηγγεῖλατο. καὶ πλεονεκτήσαμεν βουληθῶμεν, καὶ ἁρπάσαμεν, καὶ ἀποπόνητι παρέξαι, θᾶττον τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τοῦτο βαλώμεθα, καὶ τὸ δικαστήριον ἐπανεράνωμεν, καὶ πάντος χαλεπὸν σφοδρότερον καθέξει τὴν ὁρμὴν τὸν ἄτοπον ὁ λογισμὸς οὗτος· καὶ λέγωμεν πρὸς ἄλλους τε ἀεὶ καὶ πρὸς ἑαυτούς, δικάσασθαι ἵνα μὴν φοβερόν. καὶ ἐνδωμῶμεν ἵνα γαυρούμενον καὶ ὅτι τοῖς προσοῦσιν ἀγαθοῖς φλεγμαίνοντα, τὸ αὖθις ὅπιλέγωμεν, ἐμφαίνοντες ὅτι πάντα ἐνταῦθα ἰδεῖν. καὶ ἕτερον ἀληθῶς ἐνδωμῶμεν καὶ ἀποδυσαντούμενον, καὶ πρὸς ἐκεῖνον τὸ αὖθις φθεγξώμεθα, δηλοῦντες ὅτι τέλος ἔχει τὰ λυπηρά. καὶ ῥαθυμοῦντα δὲ ἐγκεχυμένον, τὸ αὖθις πάλιν ἐπαδώμεθα δηλοῦντες, ὅτι ἀνάγκη τῆς ῥαθυμίας διῃρῶσθαι διδύμας. ἐκφυγεῖν τοῦτο τὸ ῥῆμα πάντος φαρμάκου μᾶλλον τὴν ἡμετέραν θεραπεύσαν ψυχήν. καὶ γὰρ ὅστις ἀνάστασις, καὶ ἀνάστασις ἐπὶ φυγὴν, ὃ μακρὰν, οὐδὲ πόρρω. ἐπὶ γὰρ μακρὰν ἐστι, Ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονίσῃ. καὶ πάλιν· Πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ· τουτέστι, καὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς· τοὺς μὲν, ἵνα ὅτι πάντων ἀμείνονται, τοὺς δὲ, ἵνα ὅτι πάντων λαμπροτέρων ἀπολαύσωσι. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα οἱ δικάζοντες καὶ πονηροὺς κολάζουσι καὶ ἀγαθοὺς τιμῶσι

Λυκ. ιβ. μθ. ... ἐκεῖνο, ἕτερον δὲ τοῦτο. ... ἐκείνου. ... ἐκεῖνο ... ἐκεῖνον ... ἐκείνῳ ... ἐκεῖνον ... ἐκείνου

εἰαν. ἐκβαλῶ γὰρ ἔξω, φησιν, αἰ μαρτυρούσαι περὶ ἐμοῦ· καὶ, ὅτι ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
χ. ἀλλήλων πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν, πῶς δυνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων
λαμβάνοντες;

37 Πάτερ, ὃ δέδωκάς μοι ὁ πατήρ μου, περὶ ἐμοῦ ἔξει, καὶ ΜΝ ἐρχόμενοι πρὸς μὲ οὐ μὴ
ἐκβάλω ἔξω. Οτε πῶς πάντα πιστὰ δόξαν ἐκαλοῦμεν. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐπήγαγε
τοῦτο, ἵνα μὴ δόξῃ περιεργάζεσθαι καὶ εἰκῇ ταῦτα λέγειν. τί δέ ἐστιν ὃ φησι, πάντες, ὃ δέδωκάς
μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ; τίνος γὰρ εἵνεκεν τῆς χάριτος ἀνα-
στάσεως, ἧς καὶ αἱρετικοὶ μετέχουσιν, ὡς ἀξιαρέτου δόξης μέλλοντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν;
ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀναστάσεως μέλλουσι, ἀλλὰ τῆς τοιᾶσδε ἀναστάσεως. πρότερον γὰρ εἶ-
πών, οὐ μὴ ἐκβάλω αὐτόν, καὶ οὐ μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, τότε εἶπε τὴν ἀνάστασιν. ἐν γὰρ τῇ
χ. ὡς ἔστι μα- ἀναστάσει ⓐ μὴ ἐκβάλλομαι," φησι (λέγετε αὐτὸν καὶ ἐμβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον) Ματθ. κβ. ιγ.
θεῖν ἐκ τῶν, ⓐ ἢ ἀπόλωμαι· φοβήθητε γὰρ μᾶλλον, φησι, τὸ δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ
λέγετε ἀπολέσαι. " ἐγὼ δέ, ζωὴν αἰώνιον δίδωμι, τοῦτο δηλονότι. ἐκπορεύσονται γὰρ ⓐ μὲν τὰ φαῦ-
χ. ἄστε λα πραξάντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως· ⓐ δὲ τὰ ἀγαθὰ, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς. Ταύτην
τοίνυν τὴν ἀνάστασιν ἐδήλωσεν ἐνταῦθα, τὴν ὑπὲρ τοὺς ἀγαθούς. τί δὲ βούλεται δηλονότι λέ-
γειν, πᾶν, ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει; καθαίρεσιν τῆς ἀπιστίας αὐτῶν, δεικνὺς ὅτι ὁ
μὴ πιστεύων αὐτῷ, ὃ θέλημα ποιεῖ τοῦ πατρός. ἐὰν μὴ αὐτὸ μιμῆται ὅμοιος φησιν, ὑ-
φειλόμενος δέ. καὶ πάντα χρὴ τὸν ποιῆσαι θέλοντα δεῖξαι τῷ πατρὶ προσκεκρουκότας ἑαυτοὺς ἀπίστους,
χ. πάντα δ' οὐκ αὐτῷ μόνῳ. Εἰ γὰρ θέλημα αὐτοῦ τοῦτό ἐστι, καὶ δέδωκε τοῦτον ἦκειν, ἵνα σώσῃ ΜΝ αὐτοὺς
ⓐ μὴ πιστεύοντες, τὸ θέλημα αὐτοῦ παραβαίνουσιν. ὅταν οὖν φησιν, ὁ πατὴρ ὁδηγῇ μοι, ἵνα,
ὅθεν ἐστὶ τὸ κωλύον αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς μέ, καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός
μέ, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν. ὁ δὲ Παῦλός φησιν, ὅτι αὐτὸς παραδίδωσιν αὑτὸν τῷ
πατρί. ὅταν γὰρ παραδῷ, φησι, τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί. ὥσπερ οὖν δίδυς ὁ πα-
τήρ, οὐκ ἀποστερῶν ἑαυτὸν πρότερον τοῦτο ποιῇ· οὕτω καὶ παραδίδυς ὁ υἱός, οὐκ ἐκβαλὼν
ἑαυτὸν τοῦτο ποιῇ. λέγει δὲ παραδιδόναι, ὅτι διὰ αὐτοῦ τὴν προσαγωγὴν ἐφιλοτιμήσω. τὸ
δὲ, δι' ὅ, τοῦτο καὶ ὅτι ἐξ παρ' ἐμοῦ εἴρηται, ὥσπερ ὅταν λέγῃ· Διὰ ὃ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ 1. Κορ. α. θ.
χ. τετίσι υἱοῦ αὐτοῦ· " ἐκ δέ τοῦ θελήματος τοῦ παρ' ἐμοῦ. καὶ πάλιν· Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, Ματθ. ιϛ.
ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι. ὃ δὲ αἰτεῖται ἐνταῦθα, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι δὲ τὸ τυχὸν
πρᾶγμα ἡ πίστις ἡ εἰς ἐμέ, ἀλλὰ τῆς δύνασθαι δῆσαι ῥοπῆς. ἐκ τούτου δὲ ὅλου κατασκευά-
* ἅπαντες ζει τὸν λόγον, δείκνυσι, ὅτι ψυχῆς ἡμιταίας τινὸς * καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ " ἐφελκομένης αὐτὴ
χ. καταίξεως δεῖται ἡ πίστις. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· Εἰ πᾶν, ὃ δίδωσιν ὁ πατήρ, ἔρχεται πρός σε, καὶ ὃς ἂν ἕλ-
κύσῃ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός σε, ἐὰν μὴ ἡ δεδομένον αὐτῷ δύνασθαι, πάσης αἰτίας εἰ-
σὶ καὶ ἐγκλήματος ἀπηλλαγμένοι οἷς δίδωσιν ὁ πατήρ. λόγοι ταῦτα ψιλοὶ καὶ προφάσεις.
διόμεθα γὰρ καὶ τῆς οἰκοθεν προαιρέσεως. ὃ γὰρ διδάσκεσθαι προαιρέσεώς ἐστι, καὶ τὸ πιστεύ-
ειν. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει δηλοῦν τοῦτο, ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, ἀλλ' ἢ, ὅτι δὲ τοὺς τυχόν
πρᾶγμά ἐστι τὸ πιστεῦσαι εἰς ἐμέ, οὐδὲ λογισμῶν δυνάμεως ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ τῆς δύνασθαι ἀπο-
καλύψεως δεῖ, καὶ ψυχῆς εὐγνωμόνως δεχομένης τὴν ἀποκάλυψιν. ὃ δέ, ὁ ἐρχόμενος πρός
χ. τετίσι, με σωθήσεται," τοῦτο δηλοῖ, ὅτι μιᾷ εἰας ἀπολαύσεται πολλῆς. ἐκ γὰρ τούτων καὶ πα-
ρεληλύθαμεν, φησί, καὶ σάρκα ἀνείληφεν, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἐνεδύσατο. εἶτα
ἐπήγαγε·

38 Κατέβην γὰρ ἵνα τὸ ἐμὸν θέλημα ποιῶ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Τί λέγεις; ἕτερον γάρ τὸ σὸν, καὶ ἕτερον τὸ ἐκείνου; ἵνα οὖν μὴ τοῦτό τις ὑποπτεύσῃ,
διώρθωσε τῇ ἐπαγωγῇ, πάλιν λέγων·

40 Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν ΜΝ υἱὸν, καὶ πιστεύων

εἰς

θηκεν ἐκείνῳ. ὅπου γὰρ αὐτὸν παρεστήμων Μωϋσέως, ἀλλ' ἔτι παρὰ ἐκείνῳ μείζονα δόξαν εἶχεν. διὰ τοῦτο εἶπεν, ὁ Μωϋσῆς δέδωκεν, οὐκ ἐπῆρα ἐγὼ, οὐκ ἐγὼ δίδωμι, ἀλλ' αὐτὸ αὐτὸ τὸ πατέρα φησὶ δεδίναι. ⓐ ὃ ἀκούσαντες λέγουσι πάλιν· δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον φαγεῖν. ἐπειδὴ αἰσθητόν τι παρέχμα ἐνόμιζον εἶναι, ἐπὶ γαστρὸς ἀπολαύειν παρεστάδκων· διὸ καὶ βαχέως παρεστέδραμον. τί οὖν ὁ Χριστός; ἀνάγων αὐτοὺς ἐπὶ μαφόν, φησὶν· 5 γρ. αἰώνιον

33 Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ διδούς·

Οὐκ Ἰουδαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, φησί· καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς ἔφαγε, ἀλλὰ ζωὴν, ἑτέραν τινὰ καὶ ἀνάλογον*. ζωὴν δὲ λέγει, ὅπερ ἅπαντες ἦσαν πεπεκρωμένοι. ⓐ δὲ καὶ τὸ ἐπὶ ἔθνους λέγεται· * ἔστι δυνατὸν.

34 Δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Ἐλέγχων δὲ αὐτοὺς ὅτι, ἕως μὲν ἀσθητικῶς ἐνόουν περὶ τοῦ ἄρτου εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπέτρεχον· ὅταν δὲ μάθωσιν ὅτι πνευματική τίς ἐστιν, οὐκέτι, φησίν·

35 Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς μὲ οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36 Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι.

Τοῦτο καὶ Ἰωάννης φθέγγεται λέγων περὶ αὐτοῦ· ὃ οἶδε λαλεῖ, καὶ ὃ ἑώρακε μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. καὶ πάλιν αὐτός· ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ" οὐ πιστεύετέ μοι. τοῦτο δὲ ποιεῖ παρὰ λαμβάνειν αὐτοὺς καὶ δεικνύς, ὅτι οὐ ταραπτὸ τὸ παρεστὸς αὐτοῖς, οὐδὲ δόξης ἐφίεται, οὐδὲ ἄγνοεῖ τὰ ἀπόρρητα τῆς θεότητος αὐτῷ, οὐδὲ τὰ παρόντα, οὐδὲ τὰ μέλλοντα. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. μέλλει λοιπὸν εἰς τὴν τῶν μυστηρίων ἐμβαλεῖν παράδοσιν. καὶ παρῆκεν παρὰ τῆς θεότητος αὐτοῦ δηλούμενα, λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οὐδὲ γὰρ παρὰ τὸ σώματος αὐτοῦ τοῦτο εἴρηται (παρὰ ἐκείνου γὰρ πρὸς τὸ τέλος λέγει· ἡ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν) ἀλλὰ πάλιν παρὰ τῆς θεότητος. καὶ γὰρ ἐκεῖνο διὰ τοῦτο ἐλέγετο· ὡσπερ οὖν καὶ οὗτος ὁ ἄρτος διὰ τὸ ἐπιφοιτῆσαν αὐτῷ πνεῦμα ἄρτος ἁγίου ἦν. σιωπᾶται δὲ καὶ χάριτα μαρτυρεῖται, καθάπερ ἐπὶ τῆς παρθένας δημιουργείας. εἶχε γὰρ αὐτῷ μαρτυρῶν τὸ ἔργον τῶν ἄρτων, ἃ πάντας ἐπεκρημένους αὐτῷ πείθεσθαι. οὐκοῦν αὐτέλεγεν καὶ ἐξεκάλυπτεν, διὰ τοῦτο σιωπᾶται καὶ ἀποφαίνεται. ⓐ δὲ ὅτι παρεστάδκων ἐστιάσεως ἀπολαύσεσθαι ἔφασκον, διὰ τοῦτο οὐκ ἐταράπετο, ἕως ὅτε μὴ παῦσαι ἀπήγγειλαν τὰς ἐλπίδας. πλὴν οὐδὲ οὕτως ἐσίγησεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐπιτρεπικὰ λέγει. ⓐ γὰρ, ἰδίωκα καθίσαι, παρεφήτευον αὐτὸν λέγοντες, σιωπᾶσθαι σκανδαλίζονται, καὶ τὸ πεῖσαι καλεῖσθαι ὑόν· ἀλλ' οὐχ ὅτε τοῦτ' ἄρτος ἦσθιον, ἀλλ' αὐτὸς ἐστιν ὁ παρεφήτης, ἔλεγεν, καὶ ἤθελον αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα. ἐδόκουν μὲν οὖν ἀγανακτεῖν ὅτι τὰ λέγειν αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι· ὃ δὲ ἀληθὲς, οὐ τοῦτο ἦν ὃ ποιοῦν τὴν ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ ὃ μὴ παρεσκευάσθαι ἀπολαύσεσθαι τραπέζης σωματικῆς. εἰ γὰρ οὕτως ἠγανάκτουν, ἐχρῆν ἐρωτᾶν καὶ πυνθάνεσθαι, πῶς ἄρτος ζωῆς ἐστι, πῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε. νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐ ποιοῦσι, γογγύζουσι δέ. καὶ ὅτι οὐ τοῦτο αὐτοῖς ἐσκανδάλιζε, δῆλον ἐκ τοῦδε. εἰπόντος γὰρ ὅτι ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον, οὐκ εἶπον, τοῦτο ἀκούσαντες ἵνα φῶ, ἀλλὰ τί; δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον. καίτοι οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δίδωμι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν· ⓐ δὲ ἐπιθυμία τῆς ἕξεως καὶ αὐτὸν ἀξιόπιστον εἰς ἐνόμισαν περὶ τοῦ χρηγίου. ⓐ τοίνυν ἀξιόπιστον εἰς νομίσαντες περὶ τοῦ δοῦναι, πῶς ἔμελλον μὴ ταῦτα σκανδαλίζεσθαι, καὶ ταῦτα ἀκούσαντες ὅτι ὁ πατήρ δίδωσι; τί οὖν ἐστι τὸ ἄρτον; ὅτι" ἤκουσαν ὅτι φαγεῖν οὐκ ἔνι, πάλιν ἠπίστησαν, καὶ παρεβάλλοντας δῆλον τῆς ἀπιστίας παρεκάλυμμα τὸ, ὑψηλὸν εἰς ⓦ λόγον. διὰ τοῦτό φησι, καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε· τοῦτο μὲν, τὰ σημεῖα αἰνιττόμενος, τοῦτο δ', πλὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν μαρτυρεῖται. 15 ιδ. μαρτυρεῖται ἡμῖν ἢ λαμβάνεται.

χείμωνι. σκόπει γὰρ· εἶπεν αὐτοῖς, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἔπληξε δηλαδὴ τὸ ἐλέγχου, ἔδειξεν ὁποίαν ζητεῖν χρὴ τροφήν, εἰπών, ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην· ἔδωκεν αὐτοῖς ὃ ἔπαθλον, εἰπών, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἔπειτα καὶ ὃ τροφοεισάμενον αὐτοῖς ἐθεράπευσεν, ἵνα πῶν ἀπὸ τοῦ πάθους ἀπεσκαλμένοι. τί οὖν ἐκεῖνοι; ὥσπερ οὐδὲν ἀκηκοότες, τί οὖν ποιοῦμεν, φασιν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ζῶντα ἦ ἔλεγεν, οὐκ ὤστε μαθεῖν καὶ τροφῆξαι (καὶ δείκνυσι πάλιν ἐξῆς) ἀλλὰ πάλιν αὐτὸν ὅτι τὴν τῆς τροφῆς χορηγίαν ἄγοντες, καὶ εἰς ὃ χρέος αὐτὸν τροκαλέσαι ἐλήλυθεν. τί οὖν ὁ Χριστός; τοῦτο ἔστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πίστητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. ⓐ ἦ εἶπον· τί σημεῖον ποιεῖς, ἵνα ἴδωμέν καὶ πιστεύσωμέν σοι;

χ. ἐμοὶ σημεῖον

31 Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Οὐδὲν ἀναθητότερον τούτων, οὐδὲν ἀλογώτερον. τὸ σημείου εἶπος" αὐτοῖς ἐν χερσὶν ἔπι, ὡς οὐδενὸς γεγενότος, οὕτως ἔλεγον· τί σημεῖον ποιεῖς; καὶ εἰ πάντες, οὐδὲ αὐτῆς τῆς αἱρέσεως τὸ σημείου κύριον ἀφιᾶσιν εἶναι), ἀλλ' εἰς ἀνάγκην αὐτὸν οἴονται μεθιστᾶν τὸ μηδὲν ἕτερον ποιῆσαι, ἀλλ' ἢ τοιοῦτον, οἷ ἐχθρὸν ἐπὶ τῶν προφητῶν. διὰ τοῦτο λέγουσι· ⓐ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ· διὰ τούτου νομίζοντες αὐτὸν ἐρεθίζειν, ὥστε τοιοῦτον ποιῆσαι σημεῖον, οἷον αὐτοῦ θρέψαι δυνάμενον ἀφθόνως. διὰ τί γὰρ οὐδενὸς ἕτερα τῶν προτέρων σημείων ἐμνημόνευσαν, καίπερ πολλῶν γεγονότων τότε, καὶ κατ' Αἴγυπτον, καὶ κατὰ τὴν θάλατταν, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀλλὰ τὸ μάννα; ἆρα ὁ διὰ σφόδρα αὐτοῦ ἐπεθύμουν διὰ τὴν γαστρὸς τυραννίδα; πῶς ἦ ⓐ προφήτην αὐτὸν λέγοντες καὶ βασιλέα ἐπιχειροῦντες ποιεῖν, ὅπερ τὸ σημεῖον εἶδετε, νῦν ὡς οὐδενὸς γεγόνοτος ἀχρίστου καὶ ἀγνώμονες γεγόνατε καὶ σημεῖον αἰτεῖτε, παρασιτῶν καὶ κενῶν λιμωττόντων ῥήματα ἀφέντες; νῦν τὸ μάννα θαυμαστόν" ὑμῖν; οὐκέτι ἡ ψυχὴ ὑμῶν καταξηρός. ἓν ὅρα εἰρωνείαν. οὐκ εἶπον ὅτι Μωϋσῆς τόδε ἐποίησε τὸ σημεῖον, σὺ τί ποιεῖς; τοσοῦτον μὲν ἀναλέγονται τῆς ὑμῶν, ἀλλὰ τέως αὐτῷ μὴ πολλῆς ἀφαλέγονται τῆς ὑμῶν, προσοδοκίας τῆς τροφῆς· "ὅτε οὖν τοῦτο λέγουσι, ὅτι ὁ Θεὸς τόδε ἐποίησε, σὺ τί ποιεῖς; ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτῷ ἐξισοῦν τῷ Θεῷ· ὅτε Μωϋσέα παράγουσιν, ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτὸν ἀπατεῖν· ἀλλὰ μέσον αὐτὼ τεθείκασι λέγοντες, ⓐ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ σὺ μὲν εἶπεῖν, ὅτι Μωϋσέως μείζονα ἔθαυματούργησα νῦν, ἡ ῥάβδου δεηθείς, οὐκ ὄμβρης χρείαν ἔσχηκώς, ἀλλὰ πόντια ποιήσας οἴκοθεν· εἰ ἦ καὶ τὸ μάννα μέμνησθε, ἰδοὺ ἄρτον ὑμῖν πρέφερον. ἀλλ' οὐκ ἐῶ ὁ καιρός. τούτων τῶν λόγων νῦν, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀσυνδιάλυτον, ὅτι τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀγαγεῖν τροφήν. καὶ ὅρα τὴν ἀπειρον ζωήν, πῶς ἀπεκρίνεται.

χ. ὑμῶν, ὅτι ἡ ψυ. ὑμ. καταξηρά; χ. ἄλλως ἦ ἐπὶ τοῦτο

32 Οὐ Μωϋσῆς ἔδωκεν ὑμῖν Ⓦ ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν Ⓦ ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Ⓦ ἀληθινόν. Τί δήποτε γὰρ οὐκ εἶπεν· οὐχ ὁ Μωϋσῆς δέδωκεν, ἀλλ' ἐγώ; ἀλλ' ἀντὶ μὲν Μωϋσέως Ⓦ Θεόν, ἀντὶ ἦ τοῦ μάννα ἑαυτὸν τέθεικεν; ὅτι πολλὴ ἐστὶ τῶν ἀκουόντων ἡ ἀθέτησις. καὶ δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς. καὶ γὰρ καὶ οὕτως εἰρηκώς, οὐδὲ οὕτως αὐτοῦ κατέσχε, καίτοιγε ἀργιζόμενος ἔλεγε· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. καὶ ὅτι ζῶντα ζητοῦσι, καὶ διὰ τῶν ἐξῆς αὐτοὺς διορθώσατο, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀφίς δυνατο. ἀλλ' οὐχ ὅτε τῇ Σαμαρείτιδι ὑποσχόμενος δώσειν τὸ ὕδωρ, ἐμνημόνευσε τοῦ παθους, ἀλλὰ τί φησι; εἰ ἤδεις τίς ὅστιν ὁ λέγων σοι, δὸς μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. καὶ πάλιν, τὸ ὕδωρ ὃ ἐγὼ δώσω· καὶ οὐ παραπέμπει πρὸς Ⓦ πατέρα. ἐν ζῶντα ἦ τοῦ παθους μέμνηται, ἵνα μάθῃς πόση μὲν τῆς Σαμαρείτιδος ἡ πίστις, πόση ἦ τῶν Ἰουδαίων ἡ ἀθέτησις. οὐκ ἄρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐῶ τὸ μάννα; πῶς οὖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγεται; ὥσπερ πολλαχοῦ οὐρανοῦ φησιν ἡ γραφή· καὶ πάλιν, καὶ ἐβρόντησεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ Κύριος. ἄρτον ἦ ἀληθινὸν καλῶς εἶπεν, οὐκ ὅτι ψευδὲς ἐῶ τὸ θαῦμα τὸ ὅτι τοῦ μάννα, ἀλλ' ὅτι τύπος ἐῶ, οὐκ αὐτοαλήθεια. μνησθεὶς ἦ Μωϋσέως, οὐχ ἑαυτὸν" ἀντὶ-

χ. ἀπάτην

ἔσχεν

Θεὸς ἀληθὴς ἐστι, τυπτέσθω, ἀπέδειξεν αἰδεσιμόρρητος· ὁδή μοι δοκῆ καὶ ἐνταῦθα ἡ λέξις αἰνίττεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἄλλο ὃ, ἐσφραγίσατο ὁ πατήρ, ἀλλ' ἢ, ἀπέδειξεν, ἀξίωσε δηλαδὴ τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας. ἔδειξε μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ἑαυτόν· ὅπερ οὐ πρὸς Ιουδαίους διελέγετο, τὴν παρ' ἐκείνων μαρτυρίαν εἰς μέσον ἤγαγε.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, ταῦτα αὐτὸν Θεὸν, ἃ ἄξιόν ἐστι πρὸς αὐτὸν αὐτόν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, ὅπως δεῖ τύχῃ, τὰ βιωτικὰ λέγω, βλάβην οὐδεμίαν φέρει. δεῖ τε γὰρ πλουτῆσωμεν, οὐ ταῦτα μόνον ἀπολαυσόμεθα τῆς πηγῆς· εἴ τε εἰς πενίαν καταπέσωμεν, οὐδὲν πεισόμεθα δεινόν. οὔτε γὰρ τὰ λαμπρὰ τοῦ παρόντος βίου, οὔτε τὰ λυπηρὰ, εἰς ἀθυμίας καὶ ἡδονῆς λόγον ἔχει τὸν ἡμέτερον, ἀλλ' ἑκάτερα διὰ παφέρηται καὶ μετὰ πολλῆς ῥᾳδιουργίας τῆς ταχυτῆτος. δεῖ δὲ ὁδὸς κέκληται· "εἰκότως, ἅπερ παρόδιόν ἐστι καὶ ὅπερ πλεῖστον μέρος ἐστὶ πε- 10 κ. δεῖ τὰ Θεοδ. ἡ μὲ βυ ζυρύχωρον· ἡ δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη· τὰ δὲ κ. ἀπολλυμένη, κ. παίεται,
φυκότα· τὰ δὲ μέλλοντα ἑκάτερα ἀθάνατα μένει, τά τε τῆς κολάσεως, τά τε τῆς βασιλείας. ὥσπερ ἐκείνων τοίνυν πολλὴν ποιούμεθα καταφρόνησιν ὥστε πάντα φυγεῖν, τὰ δὲ ἑλέσθαι. τί γὰρ τῆς σαρκὸς πηγῆς ὄφελος; σήμερον ἔστι, καὶ αὔριον οὐκ ἔσται, σήμερον λόγος λαμπρὸς ἐν, καὶ αὔριον κόνις· σκεδασθήσεται, σήμερον πῦρ καιόμενον, καὶ αὔριον τέφρα κατασβεσθήσεται. ἀλλ' ὑπὲρ τὰ πρόσκαιρα τοιαῦτα, ἀλλ' ἀεὶ μένει λαμπρότερα καὶ φαιδρότερα γινόμενα καθ' ἡμέραν. ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος οὐδέποτε ἀπόλλυται, οὐδέποτε μιδίσεται, οὐδέποτε λήγει, οὐδέποτε ἐπαγεῖ φθορὰν καὶ φθόνον καὶ κατηγορίαν· οὐ σῶμα ἀπόλλυσιν, οὐ ψυχὴν ἀφανίζει, οὐ φθόνον ἔχει, οὐ βασκανίαν ὑποσωρεύει. ἄπειρα ἄπονα [ταῦτα] τοῦ πλούτου τούτου τοῦ ἐσθίοντος. ἡ δόξα ἐκείνη οὐκ εἰς ἀπόνοιαν αἴρει, οὐ φλεγμαίνειν ἀναπνεύζει, οὐδέποτε παύεται, οὐδὲ ἀμφισβητεῖται ἡ ἀΰλος καὶ ἡ πνευματικὴ ὑπὸ τοῖς σαρκικοῖς πάλιν μένει διηνεκὴς, ἀεὶ ἀκίνητος οὖσα καὶ ἀθάνατος· οὐκ ἔστι πέρας αὐτῆς καὶ τέλος ὑρεῖν. ταύτην τοίνυν ποθήσωμεν τὴν ζωήν. δεῖ γὰρ ποθήσωμεν αὐτὴν, ὡδίνα τὴν πρόκειται ποιησόμεθα λέγειν, ἀλλὰ καταφρονήσωμεν τούτων ἁπάντων καὶ καταγελασόμεθα. καὶ εἰς βασιλικὰς αὐλὰς ἡμᾶς εἰσελθεῖν κελεύῃ, οὐκ αἱρησόμεθα ἐκείνην ἕνεκα τὴν ἐλπίδα· καὶ τοῦτο δοκεῖ μακαριώτερον εἶναι δοκεῖ. ἀλλὰ τοῖς καταγελωμένοις διὰ τὴν οὐρανὸν ἔρωτα, καὶ τοῦτο μακάριον καὶ τελείας δὲ δοκεῖ ἄξιον λέγειν. πῶς γὰρ ὁ τέλος ἔχει, ὡς σφόδρα θαυμάσαι· πῶς ὁ παύεται καὶ σήμερον ὄντως καὶ αὔριον οὐκ ἔστι, καὶ σφόδρα μὲν μέγα, σφόδρα μικρὸν δὲ διὰ παφέρηται εἶναι δοκεῖ. μὴ τοίνυν τὴν φθαρτῶν ἀντεχώμεθα, μηδὲ τὴν ῥᾳδιουργούντων καὶ ἀπερχομένων, ἀλλὰ τὴν μενόντων καὶ ἀκινήτων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. με. 28 ΕΙΠΟΝ ΟΥΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ· ΤΙ ΠΟΙΩΜΕΝ ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; 29 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. 30 Εἶπον οὖν αὐτῷ· τί οὖν ποιεῖς σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

Οὐδὲν γὰρ μερίμνης χεῖρον, οὐδὲν ἀμεριμνότερον. τοῦτο παχεῖαν ποιεῖ διάνοιαν, τοῦτο σαρκικὴν ποιεῖ ψυχὴν, τοῦτο πηγὴ καὶ βλέπειν οὐκ ἀφίησιν. ὅρα γοῦν καὶ ὅπου τὴν Ιουδαίων τοῦτο γινόμενον. ὅπου γὰρ περὶ μερίμνης πολλῆς ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἐνενόουν πνευματικὸν, μυρίοις αὐτοὺς λόγοις ἐπάγει ὁ Χριστὸς καὶ κέντρα ἔχοντι καὶ φιδὼ· καὶ οὐδ' ὅτως ἀνίασαν, ἀλλ' ἐπὶ κάτω μένοντες χείμενοι. κ. κακεῖνοι δὲ ὅλοι

χρεία· Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο; καὶ πάλιν· Μὴ μεριμνᾶτε, φησιν, εἰς τὴν Ματθ. ς. λδ'.
χ. ἐπλύσαι, αὔριον. ἀναγκαῖον γὰρ πρώτα τῶν τοιούτων ἀφελοῦσαι, οὐχ ἵνα μίσον παύσωμεν αὐτοὺς ἀργολογίας εἰ βούλοιντο, ἀλλ' ἵνα μὴ μάχῃν εἰσάγῃ δοκῇ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. ϗ γὰρ ϗ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Παῦλος· Παρεκαλεσάμην ὑμᾶς πορευθῆναι ϗ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχά- α. Θεσσ. δ. ι.
ζειν καὶ πράττειν τὰ ἴδια, ἵνα εὐσχημόνως περιπατῆτε πρὸς τοὺς ἔξω. καὶ πάλιν· Ο κλέπτων Εφ. δ. κη.
μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. οὐ ταῦτα γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτο ἁπλῶς ἐργάζεσθαι ἐκέλευσεν, ἀλλ' ὅπως
χ. ὅτε καὶ μὴ πόνου ϗ κόπου," ὡς ἔξεστιν ἐντεῦθεν καὶ ἑτέρῳ μεταδιδόναι. καὶ ἑτέρωθι δέ φησιν ὁ αὐτός· "ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. καὶ Κορινθίοις δὲ ὑπομιμνήσκων ἔλεγε· Τίς οὖν μου μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον. ϗ α. Κορ. θ. ιη.
ἐν τῇ πόλει δὲ ἐκείνῃ γενόμενος, ἔμενε παρὰ Ακύλᾳ καὶ Πρίσκιλλαν, καὶ εἰργάζετο. ἦσαν γὰρ Πραξ. ιη β.
σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. ἀλλὰ ταῦτα τὴν μάχην δεικνυσι σφοδροτέραν καὶ ὃ ῥηθέν· οὐκοῦν ἀνάγκη λοιπὸν τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. τί οὖν δή ἐστιν εἰπεῖν πρὸς ταῦτα; ὅτι ὃ μὴ μεριμνᾶν, οὐ τὸ μὴ ἐργάζεσθαί ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὴ περισπᾶσθαι τοῖς βιωτικοῖς πράγμα-
σι· τοιοῦτοι, τὸ μὴ ποιεῖσθαι φροντίδα περὶ τῆς εἰς αὔριον ἀναπαύσεως, ἀλλὰ πρόεργον αὐτὴν εἶναι νομίζειν. ἔνεστι γὰρ ἐργαζόμενον μηδὲν εἰς τὴν αὔριον φροντίζειν, ϗ ἔνεστιν ἐργαζόμενον μηδὲν μεριμνᾶν. ἕτερα γὰρ ταῦτά ἐστι μέριμνα ϗ ἐργασία. ὁρᾷ γὰρ ὡς τῷ ἔργῳ θαῤῥῶν ἐργάζεταί τις, ἀλλ' ἵνα μεταδῷ τῷ χρείαν ἔχοντι. ϗ ὃ πρὸς Μαρθαν δέ φησιν εἰρημένον, ἕτερόν ἐστιν ἔργου καὶ ἐργασίας ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ τὸ δεῖν καιρὸν εἰδέναι, ϗ μὴ Ⓦ τῆς ἀκροά-
σεως χεῖρον πρὸς τὰ σαρκικώτερα αἰτιᾶσθαι. καὶ τοίνυν εἰς ἀργίαν αὐτὴν ἐμβάλλων, ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ περισπᾶσθαι τῇ ἀκροάσει. πρεσβεύομαι, φησί, διδάξων ὑμᾶς τὰ δέοντα, οὐ δὲ περὶ ἀρίστου ἐποιεῖτο λόγους. καὶ πῶς διδάξασθαί με βούλῃ, καὶ πολυτελῆ παρασκευάσασα τράπεζαν; ἑτέραν παρασκευάσουσιν ἑστίασιν, τὴν μὴ περισπασθείσης ἀκροάσει μοι πρεσβεύσῃ, καὶ τὴν τῆς ἀδελφῆς μιμησομένη πόθον. ὅτε οὖν τὴν φιλοξενίαν κωλύων ταῦτα ἔλεγεν (ἄπαγε· πῶς γάρ;) ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖν ἐν ἀκροάσεως καιρῷ περὶ ἑτέρα ἀσχολεῖσθαι. τὸ δὲ λέγειν, μὴ ἐργάζεσθε τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ὅ τοῦτο ἔστιν ἀριστοποιοῦσιν, ὥστε δεῖ ἀργεῖν (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μάλιστα ἀπολλυμένη βρῶσις ἐστί. πᾶσαν γὰρ τὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀρ- Σειρ. λ. λθ'.
γία) ἀλλ' ὥστε ἐργάζεσθαι ϗ μεταδιδόναι. τοῦτο γὰρ οὐκ ἀπολλυμένη βρῶσις ἐστὶ λοιπόν. εἰ δέ τις ἀργῶν χαρίζοιτο ϗ τυφῆς ἐπιμελοῖτο, οὗτος τὴν βρῶσιν ἐργάζεται τὴν
ἀπολλυμένην· ὥσπερ εἴ τις ἐργαζόμενος Ⓦ Χριστὸν πέφοιτο ϗ ποτίζοι ϗ σώζοι, ἵνα οὕ-
χ. ὁμαθὴς, τως διάβροχος ϗ μεμιωδὴς, ὡς εἰπεῖν ἀπολλυμένην βρῶσιν ἐργάζεσθαι Ⓦ πιστόν, διὰ τοῦτο τῆς βασιλείας ἡ ἐπαγγελία τῆς μενούσης ϗ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων; αὕτη γὰρ μένει διη-
χ. ἄλλως δ', ϗ ἐπ. τίνι τῆς νεκῶς ἡ βρῶσις." ϗ τοῦτο δ' ὅπως τῆς μετὰ πίστεως σοβεῖνα λόγου ἐποιοῦντο, σοβεῖ ἐσκόπουν μαθεῖν τίς ὁ ταῦτα ἐργαζόμενος ϗ ποία δυνάμει, ἐν ᾗ μόνοι ἐβούλοντο, χαρίζεσθαι μηδὲν ποιοῦντες, τὴν τοιαύτην τροφὴν εἰκότως βρῶσιν ἐκάλεσεν ἀπολλυμένην. ἔνθρεψα ὑμᾶς τὰ σώματα, φησιν, ἵνα ἀπὸ τούτου τὴν ἑτέραν ὀπτιζητήσητε τροφὴν τὴν μένουσαν, τὴν
χ. κατὰ πί- στιν. τρέφουσαν ὑμῶν τὴν ψυχήν· ὑμεῖς δὲ πάλιν ὀπτὶ τὴν γαστέρα" τρέχετε. ἀφ' οὗτος δ' ζωντέτε ὑπὲρ ὑμᾶς οὐκ ὀπτὶ ταύτην ἄνω τὴν ἀτελῆ, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνην τὴν δ' τροσκαιρον προέ-
χουσαν ζωήν, ἀλλ' αἰώνιον, τὴν οὐ σῶμα, ἀλλὰ ψυχὴν τρέφουσαν. εἶτα ὀπτὶ ὅπου μέγα πρεῖ ἑαυτὸν ἐφθέγξατο, ϗ ἔφησεν αὐτὸς δώσειν αὐτὴν, ἵνα μὴ πάλιν αὖθις προσοντῆ τὸ λεγόμενον, ἀξιόπιστον Ⓦ λόγον ποιῶν, ὅτι Ⓦ πατέρα τὴν χορηγίαν αὐτῆς ἀνάγκ. εἰπὼν γάρ, ἵνα ὁ μὲν τὸ αἰσθητὸν δώσει ὑμῖν, ἐπήγαγε· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός, τουτέστιν, ὅτι τοῦτο ἐπεμψε ταύτην ὑμῖν κομίζοντα τὴν τροφήν. δηλοῖ δὲ ϗ ἑτέραν ἑρμηνείαν ἡ λέξις. καὶ γὰρ ϗ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Χριστός· ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους ἐσφράγισεν, ὅτι ὁ

ἀλλ' ἁρπάζοντες αὐτὰ καὶ πλεονεκτοῦντες. καὶ πῶς ὁ Θεὸς συγχωρεῖ; ὅπου καὶ ὁ πλουσίου πότε
Λυκ. ιϛ. κβ. ἐνευφράνθη, μείζονι τιμωρίᾳ αὐτὸν κολάσει. ἄκουσον γάρ φησι πρὸς αὐτόν· Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ
ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακά· νῦν δὲ οὗτος παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ἵν' οὖν μὴ καὶ
ἡμεῖς ταύτης ἀκούσωμεν τῆς φωνῆς, πτύφλοντες εἰκῇ καὶ μάτην, καὶ πολλὰ ζημιάζοντες ἑ-
αυτοῖς ἁμαρτήματα, ᾧ ἀληθῆ πλοῦτον ἐλώμεθα καὶ τὴν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν, ὥστε 5
τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φι-
λανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁ-
γίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. μδ'. 26 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, ΖΗΤΕΙΤΕ ΜΕ, ΟΥΧ ΟΤΙ ΕΙΔΕΤΕ ΣΗΜΕΙΑ, ΑΛΛ' ΟΤΙ ΕΦΑΓΕΤΕ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΕΧΟΡΤΑΣΘΗΤΕ. 27 ΕΡΓΑΖΕΣΘΕ ΜΗ ΤΗΝ ΒΡΩΣΙΝ ΤΗΝ ΑΠΟΛΛΥΜΕΝΗΝ, ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΒΡΩΣΙΝ ΤΗΝ ΜΕΝΟΥΣΑΝ ΕΙΣ ΖΩΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ. 10

Ὁ σωτὴρ καὶ λόγου καὶ πράγματος χρήσιμον, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τοῦ πλη- 15
γιωτέρου δεῖ τοῦ διδασκάλου. ὅταν γὰρ νωθὴς ᾖ ὁ μαθητὴς καὶ
παχύς, κέντρῳ διεγείρειν αὐτὸν λοιπὸν χρή, ὥστε τῆς πολλῆς καθικέσθαι
νωθείας. τοῦτο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ πεποίηκε πολλαχοῦ τε πολλαχοῦ, καὶ ἐν ᾧ παρόντι τότε. ἐλθόντων γὰρ τῶν ὄχλων καὶ εὑρόντων τὸν Ἰησοῦν, καὶ κολακευόντων αὐτὸν καὶ λεγόντων· Ραββεί, πότε ὧδε γέγονας· δείκνυσι 20
ὅτι τῆς τοιαύτης ἀνθρώπων ὄκνος ἐφίεται τιμῆς, ἀλλ' ἓν μόνον ὁρᾷ, τὸν σωτηρίαν αὐτῶν, ὅπως πληκτικῶς αὐτοῖς ἀποκρίνεται, ἵν' ταύτην μόνον διορθώσασθαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸν ἀπαλλάξας καὶ εἰς μέσον ἀγαγεῖν. τί γάρ φησιν; ἀμήν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· μὴ διστασμοῦ καὶ βεβαιώσεως· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. πλήττει μὲν ὦν λόγῳ καὶ ἐλέγχει, ἀλλ' οὐκ ἀποτόμως καὶ σφόδρα, 25
ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς φιλοδοξίας τοῦτο ποιῶν. ὅτε γὰρ εἶπεν, ὡς λαίμαργοι καὶ γαστρίδουλοι, τοσαῦτα
ἐθαυματούργησα, καὶ οὐδαμοῦ ὅτε ἠκολούθησαίτε, οὔτε ἐθαυμάσαίτε τὰ γεγονότα· δηλαδὴ ὡροσ-
κοπῶς οὕτω πως καὶ ῥᾳδίως· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ
ἐχορτάσθητε· οὐδεὶ τῶν παρελθόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρόντος σημείου· λέγων. οὐ γὰρ 30
ὃ θαῦμα ὑμᾶς ἐξέπληξε, φησί, τὸ ὅτι τοῖς ἄρτοις, ἀλλὰ τὸ ἐμπλησθῆναι. ἐπὶ οὐ
κατασχάζόμενος αὐτὴν ἔλεγλε, εὐθέως ἔδειξεν ἐκφοιτῶν. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο πάλιν ἦλθον, ὡς
μέλλοντες τὴν αὐτὴν ἀπολαύσεσθαι. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ
μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ· πάλιν ὅτι ἔσφιλε αὐτόν· ἔλεγεν ἁρπαγήν, ὅταν ἵνα ἔκλημα καὶ κατη-
γορίαν μεγίστην. ἀλλ' αὐτὸς οὐχ ἵστατο μέχρι τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ καὶ διδασκαλίαν προσέ- 35
θηκεν, λέγων· ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν
εἰς ζωὴν αἰώνιον,

Ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δώσει ὑμῖν. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός. Ὁ δὲ
λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μηδεὶς ὑμῶν ἕνεκα λόγου ταύτης τῆς τροφῆς, ἀλλ' ἐκείνης τῆς πνευματικῆς.
ἀλλ' ἐπειδή τινες τῶν βλασφήμων ἀρχὰς πέφευσθαι ἀποχειροῦνται τούτῳ ᾧ λόγῳ, ὡς τὴν
ἐργασίαν ἐκκόπτοντος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ λόγος ἐν ᾧ εἰπεῖν. ὅλον γὰρ, ὡς εἰπεῖν, 40
ἀφαβάλλεται ᾧ χριστιανισμόν, καὶ ὅτι ἀργία κωμῳδεῖσθαι παρασκευάζει. πρόσεχε
οὖν αἰσχυνόμενον εἰπεῖν ὃ τῶν Παύλου. τί οὖν ἐκεῖνός φησι; μεμνημένοι τοῦ Κυρίου εἰρηκότος·
Πραξ. κ. λε. Μακάριόν ἐστι δίδοναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν. καίτοι πόθεν δὲ ἦμεν ὃ δίδοναι, τοῦ μὴ
ἔχοντι; πῶς οὖν τῇ Μαρθᾳ ὁ Ἰησοῦς φησι· μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἑνὸς δέ ἐστι

χρεία·

κ. κίνητρον χρῆσις πρὸς αὐτὸν λοιπὸν
κ. πλὴν τῶν,
κ. πλὴν οὐκ ἀμιξῆ καὶ μὴ φιλοδοξ
κ. περισπᾶσθαι φησὶ·
κ. ἐμφαίνει. μονογενὴς δὲ τοῦτο λέγει διὰ ὧν πρὸς αὐτὸν ἀποπίνεται. ἐ τὸ δεῦμα
κ. ἔλκυστες
κ. αἰσχυνόμενον

εἰπεῖν ὅλη ἑτέρῳ πλοίῳ διέβη. ἓν γὰρ ἦν, φησιν, εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅ-
χ. τοιοῦτον μως μετὰ θαῦμα πολὺ τηλικοῦτον ἐλθόντες οὐκ ἠρώτησαν αὐτὸν πῶς διέβη, πῶς περῆλθεν, οὐ-
δὲ ἐζήτησαν τὸ τοσοῦτον σημεῖον μαθεῖν· ἀλλά τί φασι;

25 Ραββεί, πότε ὧδε γέγονας; Πάλιν εἰ μὴ τὸ, πότε, περὶ σωμάτων λέ-
χ. ἐκπόδων γει δῆπου τοῦ πῶς, εἰρῆσθαι παρ' αὐτῶν. ἄξιον γὰρ ἐν σώματι ζωοειδεῖν τινα ἐνθρανσον αὐ-
χ. ἄκολον τῷ ὁρμήν. ἡ γὰρ λέγοντες, σὺ ὅστις ὁ σοφώτης, ἡ καταδαίζοντες ἁρπάσαι καὶ ποι-
χ. γρόμμω. ῆσαι βασιλέα, εὑρόντες αὐτὸν οὐδὲν τοιοῦτον βουλόμενον· ἀλλὰ τὸ θαῦμα σκεδάσαντες, ὡς
χ. θαυμάζοιεν ἔγωγε οἶμαι, σκέπτεσθαι λοιπὸν ἦρξαντο τὸν σοφώτερον· ἐθαύμαζον· ἀλλ' ἐπεζήτουν βουλό-
χ. διὰ τῶν ἄ- μενοι πάλιν πεπαῦσθαι τῆς ἀπολαύσεως οἵας γε σοφώτερον. διέβησαν μὲν τὴν ἐρυθραν θάλασσαν
ερα ἐπ. 10 γε Ιουδαῖοι Μωϋσέως σοφηγουμένου, ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον σκάφος. ὁ μὲν γὰρ δι' ὑγροῦ καὶ
ὡς δοῦλος πάντα εἰργάζετο· ἔστι γὰρ μετ' ἐξουσίας ἁπάσης. χαίρει μέντοι ποτὲ τοῦτο πνέοντος
εἶξε τὸ ὕδωρ, ὥστε δι' ξηρᾶς ποιῆσαι περελθεῖν· σκάφος γὰρ τὸ θαῦμα μεῖζον ἐγένετο. μέ-
νουσα γὰρ διὰ τῆς οἰκείας φύσεως ἡ θάλασσα, ὅτως ἔφερε καὶ δεσποτικῶς διὰ τῶν ὑγρῶν, μαρ-
τυρουσα σκεύη τῇ ῥήσει τῇ λεγούσῃ, Ὁ καθίπατῶν διὰ θαλάσσης ὡς διὰ ἐδάφους. εἰκότως
15 γε μέλλων εἰς Καπερναοὺμ ἐμβαίνειν τῷ σκληρᾷ καὶ ἀπειθῆ, τὸ σημεῖον τῶν ἄρτων εἰργά-
σατο· καὶ μόνον τοῖς ἐν αὐτῇ νηνομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω τῆς πόλεως θαυματουργουμένοις
χ. τῶν ἐν αὐτῇ μαθήταις βουλόμενος αὐτῆς τῷ ἀπείθειν. ὃ γὰρ ὄχλους θαυμάζεσθαι ποιοῦντος εἰς
τὴν πόλιν ἐκείνην, πολλῶν λιθινῶν καὶ ξυλίνων, ποίων οὐκ οἶδα ἴσως μαθήτας λίθινα ἀλλ'
οὐκ ἔχοι τοιοῦτον οὐδὲν ἔπαθον, ἀλλὰ πάλιν ἔμφρων ἐπεθύμουν σωματικῆς. διὸ καὶ σει-
20 δίζονται θαυμάζοντες τὸν Ιησοῦν.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες ἡμεῖς, ὦ ἀπαπτοὶ, διαμεινῶμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῶν αἰωνίων μὴ ἐνέχει, ΗΘΙΚΟΝ
πολλῷ γε μᾶλλον τῶν πνευματικῶν. ὅτω γὰρ καὶ αὐτὸς βούλεται, καὶ δίδωσι ταῦτα καὶ ἐκεῖνα δί-
χ. ἄπε αὐτοὺ δωσι, οὐκ ἀτελεστέρως ἐπάγων τούτοις καὶ παιδοποιίαν, ὅπου γε καὶ κόσμον ἐπιχει-
χειρήτας. νασιν. ἀλλ' ὅταν αὐτὰ λαβόντες ἐν αὐτοῖς ἐναπομείνωσι, ἐγκαλοῦνται καὶ ὑπεύθυνα. ἐ-
χ. παρελυ- πεὶ δὲ ὑπὲρ τοῦ παραλελυμένου ἐποίησε δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐκαίγοντο ἡ πα-
πικὸν ρεόντες. ἐπόνησε γὰρ Οπ ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἔλεγον, ἔστ βλασφημεῖ. μή δή, φησὶ, μαχα- Ματθ.θ.ε.
χ. σου λῶ, τοιοῦτον τὸ θαῦμα τὴν ἡμῖν ἀλλ' ἐκείνων ἡμῶν πλείονα ἔχω λόγον. διὰ τί; ὅτι τὰ μὲν γὰρ
χ. πολὺ πνευματικῶν παρῆν, οὐδεμία ἀπὸ τῶν σαρκικῶν ἡμῶν ἀπουσία γίνεται βλάβη· ἐκείνων δὲ
χ. ὑστερούσης οὐκ ὄντων, πῶς ἔσται λοιπὸν ἡμῖν ἐλπὶς, πῶς δὲ θαυμάζεται; διὸ χρὴ σφόδρα τούτων ἀεὶ τὸν Θεὸν
30 θαυμαζειν καὶ ζητεῖν αὐτόν. τοιαῦτα γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς εὐχεσθαι ἐδίδαξε. καὶ μὴ ἀνα-
πέπτωκεν τοῖς ἐγκλήμασι ἐκείνοις, οὐδὲν εὑρήσομεν ἐν αὐτῇ σαρκικόν, ἀλλὰ πάντα πνευματι-
κὰ, καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν σκάφος τὸ αἰσθητὸν, ὡς ἔστιν πνευματικόν. τὸ γὰρ θαυμαζειν μηδὲν πλέον ὑπολαμβάνειν τῶν αἰσθητῶν τοῦτέστι, τῶν καθημερινῶν, πνευματικῆς οὐκ εἴη καὶ φιλοσόφου διανοίας. ταῦτα περὶ τούτου ὅρα. Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ Ματθ.ς.ιδ
35 βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ὑπὲρ τῆς γῆς. Εἶτα εἰπὼν τὸ αἰ-
χ. πάλιν σθητὸν σκεῦος, ταχέως ἀπηλλάγη αὐτοῦ, καὶ πάλιν ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ ἦγαγε διδασκα-
λίαν, Αφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, λέγων, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφλέταις ἡμῶν. Ματθ.ς.ιε
οὐδαμοῦ ἀρχήν, οὐδαμοῦ πλοῦτον, οὐδαμοῦ δόξαν, οὐδαμοῦ δυναστείαν, ἀλλὰ πάντα τὰ εἰς ψυχῆς ὠφέλειαν ζωοτελούντα σκέπτεσθαι τὴν ψυχὴν· οὐδὲν γήινον, ἀλλὰ πάντα οὐ-
40 ράνια. Εἰ τοίνυν τοσαῦτα ἀπέχεσθαι τῆς ζωτικῆς καὶ παρόντων, πῶς οὐκ ἂν εἴημεν ἄ-
ξιοι καὶ ταλαίπωροι ταῦτα αἰτούμενοι παρὰ Θεοῦ, ἃ σκέλλυσι καὶ ἔχοντας σκυβάλλειν, φρον-
τίδος ἀπαλλάττων ἡμᾶς, ὑφ' ὧν ἐπέταξε μηδεμίαν μέριμναν ποιεῖσθαι σαυτοῦ *; τοῦτο γάρ
* μᾶλλον ἢ μήτε ἔχειν, ὅστιν τὸ βαπτολογεῖν. διὰ ταῦτα εὐχόμενοι οὐκ αἰσχυνόμεθα. πῶς οὖν καὶ πονηροί, φησι, πλη-
μήτε σπου- μμελοῦσι; πῶς δὲ ἀδικοι καὶ μαροὶ, ἁρπάζοντες, πλεονεκτοῦντες; καὶ τοῦ Θεοῦ παρέχοντος ἅπαντα
δαίων;

ἔνεχεν φάπτειν πάλιν μόνος ὅτι τῆς θαλάσσης βαδίζων; ἐκείνῳ μὲν διδάσκων αὐτοῦ πόσον ὄντι ἡ ἀπόλειψις, καὶ τὸ πόδον ἐργαζόμενος μείζονα· τούτῳ δὲ πάλιν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐνδεικνύμενος. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ οὐ μετὰ τῶν ὄχλων πάντα ἦκουσεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν σημείων οὐ μετὰ τῶν πλήθους πάντα εἶδεν. ἐγχειρῶ γὰρ αὐτοῦ μέλλοντας ἐγχειρίζεσθαι τῆς οἰκουμένης τὴν προεστασίαν, ἔδειξε καὶ τῶν λοιπῶν πλέον. καὶ ποῖα σημεῖα καθ' ἑαυτοὺς εἶδον, φησι; τὴν μεταμόρφωσιν τὴν ὅτι τοῦ ὄρους, τοῦτο τὸ ὅτι τῆς θαλάσσης, ἃ μετὰ τὴν ἀνάστασιν πολλὰ καὶ μεγάλα εἶδον. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἀπὸ τούτων. ἤρχοντο εἰς Καπερναούμ, τὸ μὲν σαφὲς οὐκ εἰδότες, ἐκεῖ δὲ προσδοκῶντες εὑρήσειν αὐτόν, ἢ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ πλοίου. τοῦτο οὖν ὁ εὐαγγελιστὴς αἰνίττεται εἰπών· ὅτι σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, ἢ τι θαλάσσια μεγάλα ἀνέμου πνέοντος διηγείρετο. τί οὖν ἐκεῖνοι; θαρροῦσιν· πολλὰ δὲ ἐν τούτῳ ποιεῖ αὐτοὺς ἀναγκάζοντα καὶ πολλαχόθεν. καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ (σκοτία γὰρ ἦν) καὶ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος (ἡ γὰρ θάλασσα διηπείρετο) καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου (οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τῆς γῆς,

χ. ἀλλ' ἐν

19 Ἀλλ' ἐληλακότες ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε) Καὶ ἀπὸ τοῦ προσδόξου ὁ τελευταῖον θαρσοῦσιν. Θεωροῦσι γὰρ αὐτὸν ὅτι τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα. Καὶ θαρσηθεῖσιν αὐτοῖς σφόδρα λέγει·

20 Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐφθέγξατο; δείκνυσι, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τὸν χειμῶνα λύσων. τοῦτο γὰρ ἐνέφηνεν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰπών, ὅτι

χ. ἐμφαίνει τῷ δ' εὐαγγελιστὴν εἰπεῖν,

21 Ἠθέλησαν οὖν λαβεῖν. καὶ εὐθέως ὁ πλοῖον ἦν τῆς γῆς ἐγένετο. Οὐ γὰρ μόνον ἀσφαλῆ, ἀλλὰ καὶ δι' ὑπείκοντος αὐτοῖς παρέχει τὸ πλοῖον. τοῦ ὄχλου γὰρ οὐκ ἐπέδειξεν ἑαυτὸν ὅτι τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα. μεῖζον γὰρ ἦν τὸ ἐκείνων ἀθετεῖσθαι ὁ σημεῖον ἐκεῖνο. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μαθηταῖς ὤφθη ὅτι πολὺ τοῦτο ποιῶν, ἀλλ' ἅμα τε ὤφθη, καὶ διεχώρησεν. ἐμοὶ μὲν καὶ τοῦτο δοκεῖ ὁ σημεῖον ἕτερον εἶναι τοῦ παρὰ τῷ Ματθαίῳ χειμῶνος. καὶ ὅτι ἕτερον, πολλαχόθεν δῆλον. πολλάκις γὰρ τὰ αὐτὰ ποιᾷ σημεῖα, ὥστε προσκυνοῦσαν μὴ μόνον σφόδρα ξενίζεσθαι τοὺς ὁρῶντας, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς αὐτὰ δέχεσθαι πίστεως. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. μετὰ τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ δείλιαν ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ψυχῆς. ἀλλαχοῦ δέ φησι· * . ἐφ' ᾧτε τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε· Κύριε εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρός σε. πόθεν οὖν τότε μὲν οὐκ ἠθέλησε· τοῦτο ἐδέξατο, νῦν δὲ ἐπείσθησαν; ὅτι τότε μὲν ἐπὶ ὁ χειμὼν ἐπέκειτο σαλεύων τὸ πλοῖον, νῦν δὲ μετὰ τῆς φωνῆς ἡ γαλήνη παρεγένετο. ἢ εἰ μὴ τοῦτο, τὸ πρότερον ἐκεῖνό ἐστιν ὅπερ ἔφθην εἰπών, ὅτι πολλάκις τὰ αὐτὰ ποιῶν σημεῖα, εὐθέως δεδεγμένοις [τὸν χρόνον] τὰ δεύτερα ἀπὸ τῶν πρώτων εἰργάζετο. Διὸς δὲ ἕνεκεν οὐκ ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον; τὸ θαῦμα μεῖζον ἐργάσασθαι βουλόμενος, καὶ ἅμα τὴν θεότητα αὐτοῖς ἐκκαλύψαι· γυμνότερον, καὶ δείξαι ὅτι τότε εὐχαριστήσας, οὐχὶ δεόμενος βοηθείας τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκείνοις συγκαταβαίνων. καὶ εἴασε μὴ ἡρέθαι τὸ χειμῶνα, ἵνα ἀεὶ αὐτὸν ὅτι ζητῶσιν· ἔπαυσε δὲ τὸ χειμῶνα, ἵνα τὴν δύναμιν αὐτοῦ γνωρίσῃ· οὐκ αἰτίαν ἦν εἰς τὸ πλοῖον, ἵνα τὸ θαῦμα μεῖζον ἐργάσηται.

χ. διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ

χ. πάλιν τὰ

χ. καὶ θαυμάζειν καὶ μὴ σφόδρα

* πιστῶ.

χ. τὸν

χ. παιδεύσων,

χ. πάλιν δ' οὕτως,

χ. τῇ ἐπιφανείσῃ ὁ ὄχλος εἰσηκολούθησεν ὅτι

χ. ὁ Ἰησοῦς συνεπέλαβεν,

ἐνέζευξαν καὶ αὐτοὶ εἰς ἕτερα πλοιάρια ἐλθόντα ἀπὸ Τιβεριάδος.

22 Οἱ ὄχλοι οἱ ὄντες ἐκεῖ εἶδον ὅτι ἄλλο πλοιάριον οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἕν, εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ τίνος ἕνεκεν ἀκριβολογεῖται ὁ Ἰωάννης; ἀφ' τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὅτι, οἱ ὄχλοι τῇ ἐξῆς περάσαντες ἀπῆλθον; ἕτερόν τι ἡμᾶς βούλεται διδάξαι, ὅτι καὶ τοῖς ὄχλοις, εἰ καὶ μὴ οὕτω φανερὰς, ἔδωκε γοῦν λαθραιότερον ἐπισυνῆψαι τὸ γεγονός. εἶδον γάρ, φησιν, ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἕν, καὶ ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἐνέβη τοῖς μαθηταῖς. καὶ ἐμβάντες εἰς τὰ πλοιάρια, ἦλθον ζητοῦντες Ἰησοῦν εἰς Καπερναούμ. τί οὖν οὐκ ἕτερον ἐπισυνῆψαν, ἀλλ' ἢ ὅτι τὴν θάλασσαν περιόντα ἐγένετο; οὐδὲ γὰρ οὐκ εἰπεῖν

χ. ἐμβάντες ἦλθον;

χ. συνεισῆλθε

χ. ἀπελθόντες εὗρον αὐτὸ σεῖσαν εἰς

χ. δ

δους δαπάνης, μάθωμεν ὅπῃ πίσιν ἀναλίσκῃ, ἢ πότε χρή. μὴ δὴ ἀμφοτέρωθεν προξύνωμεν Θεόν, ἢ ζωπυροῦντες ὅταν ἀργῇ, ἢ σκορπίζοντες εἰς ἄωρ ἀδεῖ. πόσης γὰρ οὐκ ἂν ἄξιοι εἶεν ὀργῆς, ὅταν τῇ πύρᾳ διδῶμεν ἀναπέχειν τὸν πέπτα; εἰ γὰρ οὐκ δικαίων πόνων πρόξενος, ἀλλ' ἔγκλημα ἰῶ δ' ἀσεβήματα, μιαιφόνοι καρδίας πρέχειν, ἢ ὑπὲρ ὧν κολάζῃ ἐχρεῶν, ὑπὲρ τούτων τιμᾶν; ὅταν ἢ ὀρφανοὺς ἀποδύων ἢ χήρας ἀδίκως τρέφῃς ἀσελγάνῃ, σὺ πότερον ἡλίκον τοῖς ζῶσι τολμᾶν ἔσαι ὁ πῦρ. ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Οὐ μόνον αὐτοὶ ποιοῦσιν, ἀλλὰ ἢ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. πάντα σφοδρῶς ὑμᾶς καθαίρομεν. ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς μὴ καθαιρώμεθα, αἱ δι' ἡμᾶς τῶν πραγμάτων μυρίαι τιμωρίαι σοὶ διόρθωτα ἀπεργάζονται. τί οὖν ὄφελος ἐν τοῖς λόγοις χαρίζεσθαι, τοῖς δι' ἔργων κολάζεσθαι μέλλουσι; συνευδοκῶ τῷ ὀργιζομένῳ; ἐπαινῶ τὸ φιλοτιμούμενον; σκώπτω σκώπτοντος χεῖρον. τῷ μὲν γὰρ ἡ πενία συγγνώμην δίδωσιν, εἰ μὴ λόγων σοὶ ἔχουσαι· σὺ δὲ μὴ ζώντων ἀπεχέρνησας τῆς ἀπολογίας. καίτοι μὲ ἐμὲ ἐρωμεν, τί δήποτε ἄλλας τέχνας ἀφεὶς ὅπῃ ζωστὴν ἦλθες τὴν σκαπτὴν ἢ μαχαίρας ἐρᾷς, ὅπου ἔξεστιν ὀλίγα πονοῦντα, πολλὰ χαρποῦσθαι." σὲ δὲ ἐμὲ ἐρωμεν, τί δήποτε φιλοτεχνίας ἐν ἀσελγείᾳ βιοῦντα ἢ ὅπῃ λυμαίνῃ ζῶντας πολλούς; οὐκ ἔχεις ὅπῃ τὴν αὐτὴν ἀσέλγειαν καταφυγεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη κἀκεῖ κύπτειν ἢ αἰσχύνεσθαι ἢ ἐρυθριᾶν. εἰ δὲ πρὸς ἡμᾶς βδελυρίας ἀπαιτήσεις ὁ δεῖνα ἡμῖν εἰπεῖν, ὅταν ὁ φοβερὸν σκῆπτρον ἢ ἀνεξίκακον φιλάνθρωπον διαφέρηται δικαστήριον, ἔνθα τὴν κεκμηκυῖαν ἢ πραγμάτων ἢ πόνων πλῆθος βδελυρίαν, πῶς φιλοῦμεν; ποίοις ὀφθαλμοῖς χρηστὸν ὁρῶμεν; ἢ ἐρυθριῶμεν; ἢ ἀπολογησόμεθα; ποίᾳ βλέψει, ποίᾳ ἀκοῇ προσβαλοῦμεν; προσώποις; τὴν τῆς δαπάνης; τὴν τῆς τέρψεως; ἢ τὴν τῆς ἑτέρων ἀπωλείας, ἧς ἡμεῖς τῆς ἐκείνου τέχνης ἀπόλλυμεν; οὐκ ἔστιν οὐδὲν εἰπεῖν· ἀλλ' ἀνάγκη κολάζεσθαι κόλασιν τέλος οὐκ ἔχουσαν, ὥρας οὐκ ὀπτησαμένους. ὅσον ἵνα μὴ γένηται, ἐντεῦθεν ἤδη πάντα φυλαξώμεθα· ἵνα μὴ χρηστῆς ἐλπίδος ἀπελθόντες τύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπτυχεῖν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἢ μεθ' ἁγίου πνεύματος ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἀγίῳ πνεύματι, νῦν ἢ ἀεί, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ρω. α. λβ.

χ. οὐ

χ. ἰχθύς

Ομιλ. μγ. 16 ΩΣ ΔΕ ΟΨΙΑ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΤΕΒΗΣΑΝ ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, 17 Καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγέγοντο, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· 18 Ἡ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

χ. κρεισσόμενος

Ἐπεὶ πρὸ τῶν μαθητῶν ὁ Χριστὸς σωματικῶς μόνοις, ἀλλὰ καὶ μακρὰν ἐγνώσθησαν τὸ συμφέρον οἰκονομεῖ. καὶ γὰρ ἐπορεύετο ὢν καὶ ὑμῖν ἔθος, διὰ τῶν ἐναντίων πραγμάτων ἐν τὸ αὐτὸ καταπαύειν. ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα τί πεποίηκεν. ἀφίησι τοὺς μαθητάς, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸ ὄρος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ μέχρι μὲν τῆς ἑσπέρας πρὸς ἐμέλησεν αὐτοῖ, ἦλθεν προσδοκῶντες πρὸς αὐτούς.

χ. πυκάζωμαι
χ. ἐπιστημαίνεται,
χ. ἀλλ' ἄστε
χ. ἐμαυτὸν.
χ. αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ πόνους ἔνεκεν

ἡμοιμένης δὲ ἑσπέρας, οὐκέτι ἐμένετο μὴ ζητῆν ⓦ διδάσκαλον· τοσοῦτος αὐτοῦ κατεῖχεν ἔρως. σκότος γὰρ εἶπον, ἑσπέρα καὶ οὔπω ἦν νὺξ κατέλαβε· ποῦ νῦν ἀπελθόμεθα; ὑπόκινδυνος ὁ τόπος, ὑπόσφαλὴς ὁ χειμών· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πόθου κεντούμενοι ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον. ἢ γὰρ ἁπλῶς ὁ βαπτιστὴς καὶ ⓦ καιρὸν ἐδήλωσεν, "ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο τὴν θερμὴν αὐτῶν ἀγάπην" ἐμφαίνων. ἵνα οὖν ἔνεκεν αὐτοῦ ἀφίησι, δι' ἃ φαίνεται; ἵνα δὲ ἔνεκεν

ὅτε ἐπλήσθησαν. οὐχ ὃ τοῦτο δῆλον ὅτι τοῦ φήτου τινὰ τοῦ σεδόκου ἔξαίρετον. ἢ γὰρ οὐχὶ ἔλεγον· σὺ εἶ ὁ τοῦ φήτης; ἢ ὅτοι, ὅτος ἐστὶν ὁ τοῦ φήτης. χ. δὲ ἢ ἄλλως ἔλεγον μήτις ἦν

15 Ὁ γὰρ Ἰησοῦς γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι ἢ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος. Βαβαί, πόση τῆς γαστριμαργίας ἡ τυραννὶς, πόση τῆς γνώμης ἡ θυκολία; οὐκέτι νόμον οὐκδικοῦσιν, οὐκέτι αὐτοῖς τῆς τοῦ σαββάτου τοῦ λύσεως μέλει, οὐκέτι ζηλοῦσιν τὸν Θεόν, ἀλλὰ πάντα ἔρριπτο τῆς γαστρὸς αὐτοῖς ἐμπλησθείσης· ὁ τοῦ φήτης ἰδὼν πρὸς αὐτοὺς, ἢ βασιλέα χρηστὸν ἔμελλον. ὁ δὲ Χριστὸς φθάνει. τί δήποτε παιδεύων ἡμᾶς τῶν χαμαιζήλων καταφρονεῖν ἀξιωμάτων, ἢ δεικνὺς ὅτι σφόδρα δεῖται τῶν ἐπὶ γῆς. ὁ γὰρ πάντα λυτελὴς ἐπιλεξάμενος, ἢ μητέρα, ὁ οἰκίαν, ἢ πόλιν, ἢ αἰσχρὸν φίλον, ἢ ἱματίων τολμῶ, οὐκ ἔμελλεν ὕστερον ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ φαύλων. τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ λαμπρά τε ἰδεῖν ἢ μεγάλα, ἄγγελοί τε, ἢ ἀστὴρ, ἢ πατὴρ βοᾶν, ὁ πνεῦμα μαρτυρεῖν, ὁ τοῦ φῆται πρόῤῥωθεν μακαριστοῦντες· τὰ δὲ ἐν τῇ γῇ πάντα εὐτελῆ, ἵνα ὁ ὅτω μείζονες ἡ δυνάμεις φαίνηται. ἦλθε γὰρ ἢ παιδεύσων ἡμᾶς καταφρονεῖν τῶν ἐνταῦθα, ἢ μὴ τερπτέαι μηδὲ ἐκπλήττεσθαι τὰ τοῦ βίου λαμπρὰ, ἀλλὰ καταγελᾶν ἀπάντων τούτων, ὁ τῶν μηνύτων ἐρᾶν. ὁ γὰρ τὰ ἐνταῦθα θαυμάζων, οὐ θαυμάσεται τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Διὰ τοῦτο ἢ τῷ Πιλάτῳ φησίν· Ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς γῆς, ἵνα μὴ δόξῃ λοιπὸν αἰτίαν φόβου ἢ δυναστεία τοῖς ὃ πεῖθειν ἐπεχειρεῖτο. τί οὖν φησιν ὁ τοῦ φήτης; Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς ἢ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ πῶλον ζυγίου. βασιλείαν ἐκείνῳ λέγει τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀλλ' οὐχὶ ταύτην. διὰ δὴ τοῦτο φησὶ· ἢ δόξαν πρὸς ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

Ἰωαν. ιη. λς.

Ζαχαρ. θ. θ.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τῆς τιμῆς τῆς πρὸς ἀνθρώπους καταφρονεῖν, ἢ μὴ ἐφίεσθαι. τετιμήμεθα γὰρ ἡμεῖς μείζονι, ἢ πρὸς οὐδὲν αὕτη παραβαλλομένη, ὕβρεις ἢ γέλως ἢ κωμῳδία· ὄντως ὄντα. ὥσπερ οὖν ὁ πλοῦτος οὗτος πρὸς ἐκεῖνον πενία, ἢ ἡ ζωὴ αὕτη χωρὶς ἐκείνης νέκρωσις (ἄφετε γὰρ τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς) οὕτω καὶ ἡ δόξα αὕτη πρὸς ἐκείνην αἰσχύνη ἢ γέλως ὄντι. μὴ τοίνυν αὐτὴν διώκωμεν. εἰ γὰρ ᾧ πρέχοντες αὐτὴν σκιᾶς ἢ ὀνείρων εἰσὶν ὑπερέχουσι, πολλῷ μᾶλλον αὐτὴ ἡ δόξα. δόξα γὰρ ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. τί γὰρ ἄνθους χόρτου ὑπερέχουσιν ἄν; εἰ δὲ καὶ μύριος ἦν, τί τὸν ψυχὸν ὠφελῆσαι ἴσχυσεν ἄν; οὐδέν· ἀλλὰ ἢ καταβλάπτει τὰ μέγιστα δοῦλοι ποιοῦσα, δοῦλους ἀργυρωνήτων χείρους, δοῦλους οὐχ ἑνὶ δεσπότῃ μόνον, ἀλλὰ ἢ δυσὶ ἢ τρισὶ καὶ μυρίοις διαφόροις ὑποτάττοισιν ὠμὰ κυρίοις. πόσῳ βέλτιον ἐλεύθερον εἶναι, ἢ δοῦλον, ἐλεύθερον μὲν τῆς τῶν ἀνθρώπων δουλείας, δοῦλον δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ δεσποτείας; ὅλως δὲ, εἰ βούλει δόξης ἐρᾶν, ἔρα δόξης, ἀλλὰ τῆς ἀθανάτου. ἢ γὰρ λαμπροτέρα αὕτη τοῦ ἡλίου, ἢ μείζων τοῦ κέρδους. ὅταν μὲν γάρ σε κελεύσωσι δαπανῶμενον χρήσασθαι αὐτοῖς· ὁ δὲ Χριστὸς τοὐναντίον ἄπεμπε. ἢ γὰρ ἐκεῖνα πλασιόνα σοι δίδωσι τῶν δεδομένων πρὸς σοῦ, ἢ ζωὴν αἰώνιον τούτοις προσίθησι. τί τοίνυν βέλτιον ἐν τῇ γῇ εἶναι, ἢ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; ἐκ ἀνθρώπων, ἢ ἐκ τοῦ Θεοῦ θαυμάζεσθαι; ἐπὶ ζημίᾳ, ἢ ὑπὲρ κέρδους; στεφανοῦσθαι πρὸς μίαν ἡμέραν, ἢ πρὸς ἀπείρους αἰῶνας; δὸς ᾧ δεομένῳ, ὁ μὴ δὸς ᾧ ὀργιζομένῳ, ἵνα μὴ τῶν σῶν χρημάτων ἢ τὴν ψυχὴν ἀπολέσῃς τὴν ἐκείνου. σὺ γὰρ αἴτιος εἶ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐκείνου διὰ τὴν ἀκαίρου φιλοτιμίας. εἰ γὰρ οἱ ὑπὲρ τῶν ὀρχήστρας ἤδεσαν, ὅτι τὸ ὑπερβολὴ μακρὰ αὐτοῖς ἀκέρδες ἔμελλεν ἔσεσθαι, πάλαι ἂν ἐπαύσαντο ζῶντα ὑπερβαλλόντως. ὅταν δὲ σε χρυσοῦν τα, ζωντὶ ἐχόντα, ἀναλίσκοντα, ἄπαντα τὰ σαυτοῦ δαπανῶντα θεάσωνται, καὶ μὴ βάλλωνται τοῦτο μετιέναι, τῇ τοῦ κέρδους ὑπερβολῇ κατέχονται. εἰ δὲ ἔγνωσαν ὅτι σοὶ ἂν ἐπαινέσεις τὰ ἐκείνων, ταχέως ἂν ἀπέστησαν τοῦ πόνου διὰ τὸ ἀκέρδες. ὅταν δὲ ἴδωσι τὸ πρᾶγμα πρὸς πολλῶν θαυμαζόμενον, ζηλοῦσιν αὐτοῖς ὁ τοῦ ἄλλων ἔπαινος. ἀπέχωμεν τοίνυν τῆς ἀκερδοῦς

σχολίου, ἵν', ὅταν γένηται, μάθωσι τὸ Θεοῦ τοῦ δυνάμει. ὅπερ γὰρ γίνεσθαι σημεῖον ἔμελλε τὸ τῶν προφήτων κατορθωθέν, εἰ τὸ μὴ ὁμοίως· ἔμελλε γὰρ οὐ βούλεσθαι ποιεῖν αὐτὸ ποιῆσαι· ἵνα μὴ εἰς ἀθεΐαν ἵνα καταπέσωσιν οἱ πολλοί, ὅσα πῶς αὐτῷ τῷ Χριστῷ ὑπὲρ πάντων ἐπῆρε, τοῦ τῆς διαφορᾶς ἔδειξεν. οὕτω γὰρ τὴν ἀρετὴν φαίνεται, ἵνα μάθῃς ὅτι

5 τὰ μὲν ὄντα, ὡς ὅτε αὐτῷ ὑφέστηκε (καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Ὁ καλῶν τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα) ὡς ἑτοίμου τοῦ προκατασκευασμένης τῆς τραπέζης, ἐκέλευσεν αὐτοὺς βοῦλεσθαι διακονεῖν, ὑπὲρ τούτου τοῦ διδόναι τὴν μαθητὴν ἀναγκάσας. ὅτι γὰρ οὐκ ἐβούλοντο ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως, δῆλον ὡς οὐκ ἠκούσαν· καὶ οὐκ ἐβουλήθησαν, οὐδὲ εἶπον· Τί ποτε τοῦτο ἐστι; πῶς κελεύεις αἰτεῖσθαι, οὐδενὸς ὄντος τοῦ μέλλοντος φανεροῦσθαι; ὅτου γὰρ τῆς ὄψεως τὸ σημεῖον

10 ἤρξατο γίνεσθαι τοῦ δεῖσθαι τοσοῦτοι ἀπῆσαν τες, ὡς εἰπεῖν, πᾶσι ἀγνοήσουσθαι αὐτοὺς; διὰ δὲ μὴ προσδοκίας ἐνέκλιναν τὸν ὄχλον. ἀλλά τί δήποτε οὐ μεταλλικὸν μέλλων ἀνορύττειν οὐκ ἐβούλετο, οὐδὲ νεκροὺς ἐγείραν, οὐδὲ τοῦ θαλάσσαν χαλκᾶν· οὐδαμοῦ δ' ὅπου τὸν ἄρτον τοῦτο ποιεῖ; δεικνὺς ὅτι τοῦτο προφῆς ἀναγκαίους, βούλεται δι' ἡμᾶς τὸν Θεὸν· ἢ ἄλλως δ', ὅπου τὴν ἐλαττώσιν αὐτοῦ μᾶλλον ἐργάζεται, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ δεόμενος

15 αὐτοῦ ποιεῖ. εἰ γὰρ δεόμενος, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τὴν μείζονα αὐτοῦ ἐποίησεν. ὁ δὲ σχῆμα αὐξητικὸν ποιήσας, δῆλον ὅτι τὰ ταῦτα συγκαταβατικῶς ἐποίησεν. ἄλλως δ', ὁ ὄχλος πολὺς ἦν ὁ πρῶτον, καὶ ἐκεῖνον πειθόμενον ὅτι τοῦ θεοῦ ἐλήλυθε. διὰ τοῦτο ὅταν μὲν μόνος ποιῇ σημεῖα, οὐδὲν τοιοῦτον ἐπιδείκνυται· ὅταν δ' ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸ ποιῇ, ὥστε πιστεῦσαι αὐτὸν ὅτι οὐκ αὐτόθεός ἐστιν, οὐδὲ σιδηρίου τῷ γεγραμμένῳ, διὰ τῆς βρώσεως αἴρει τὸν ἀπιστίαν. καὶ ἔδωκε τοῖς διακονοῦσι, καὶ οὐκ ἐπλήθυναν. εἶδες πόσον δούλου καὶ δεσπότου τὸ μέσον; οὐκοῦν μὴ δὲ σὺ μετ' ἐχθρῶν τὸν χεῖρα, ὅταν ἐλεημοσύνην ποιεῖν· ὁ δὲ Θεὸς ἀπολελυμένῃ δυνάμει ποιεῖ, μὴ πολλῆς ἀπόντα εἰργάζετο ἡ βρώσεως.

χ. Καὶ εἶπεν σιωπήσατε, φησί, κλάσματα.

12 Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς· Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα. ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι τοιαῦτα ὁρῶντες θαύματα. ὁ δὲ Συνάγαγε, καὶ ἐγέμισαι δώδεκα κοφίνους. Οὐκ ἐπίδειξις ἦν τῶν περιττὴ, ἀλλ' ὥστε μὴ φαντασίαν τοιαύτην ὁρᾶν τὸ πρᾶγμα. διὰ τοῦτο καὶ ὀχλικωτέρας ὕλης δημιουργεῖ. τίνος δ' ἕνεκεν τοῖς ὄχλοις ἔδωκε βασάσαι, ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς; ὅτι μᾶλλον τούτους παιδεῦσαι ἠβούλετο τοὺς μέλλοντας εἰς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης. ὃ μὲν γὰρ πλῆθος οὐδὲν μέγα ἤθελε χαρίσασθαι ἐκ τῶν θαυμάτων τέως (ἐντεῦθεν γοῦν ἐπελάβοντο αὐτοῦ, ἢ ἵνα ἕτερον θαῦμα) ὅτοι δ' ἂν τὰ τυχόντα κερδαίνειν ἐδόκουν. διὸ δὲ τῷ Ἰούδᾳ κατάκριμα ὃ καὶ μόνον ἂν ὃ τυχὸν, βασάζοντι τὸν κόφινον. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς παιδεύσεως ἔνεκεν ὅλα τὰ ἐγένετο, ὃ εἰρημένον ὕστερον δηλοῖ, ὅταν ἀπέμπων αὐτοὺς λέγων· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄνευ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ ἀριθμοὶ διὰ τοῦτο τοὺς μαθητὰς τοὺς κοφίνους τῶν λειψάνων τῆς αὐτῆς ἔνεκεν αἰτίας γέγραπται. ὕστερον δ' ὅταν ἐπαιδεύθησαν, οὐκ ἔτι τοσούτους, ἀλλὰ σπυρίδας ἐποίει. ἐγὼ δ' οἶμαι τὸ πλῆθος θαυμάζω τῶν γεγενημένων ἄρτων μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ τὸ πλήθους καὶ τὸν ἀκρίβειαν τῶν περισσευμάτων· ὅτι ὅτε πλέον ὅτε ἔλαττον ἐποίησε περισσεύματα, ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον ἐβούλετο, περιττὸν πάντα ἀπαλώσαι· ὅταν ἀφάτου δυνάμεως ἦν. ἐπιστοῦν μὲν οὖν τὰ κλάσματα τὸ γεγονός, ἀμφότερα ἐμφαίνοντα, ὅτι ὅτε φαντασία τις ἦν τὰ γεγονότα, καὶ ὅτι ὃς ἐκείνων ἦν ὧν ἐτράφησαν· τὸ δὲ τὴν ἰσχύν, τότε μὲν ὀχλικωτέρων ἐδίδετο· ὕστερον δὲ μετὰ τῶν μαθητῶν ἐχρῆτο τῇ ὕλῃ. τίνος ἕνεκεν; ἵνα μάθῃς ὅτι ἦν ἐκέκρητο οὐ διὰ ἔνδειαν, οὐδὲ δεόμενος ἀποδιδράσκας, ἀλλ' ὥστε τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράξαι στόματα.

χε. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἰδόντες τὸ σημεῖον

14 Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. Ὢ χαριμωρίας ἀποβολὴ μυρία τούτων εἰργάσατο θαυμαστότερα, καὶ οὐδαμοῦ τοῦτο ὡμολόγησαν, ἀλλ'

ὅτε

πλήξεως ἡμομένης τὴν μεμιμένων τὴν ὁμολογηθέντων μὴ δυνηθῆναι λοιπὸν ἐκβαλεῖν· Εἶθ' ὅπως ἀπὸ τῆς συγκρίσεως μάθῃ καὶ τὸ σημείου τὸ μέγεθος. ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα γέγ. καὶ ἐρωτηθεὶς ἐκφύος, φησὶ· 7 Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκέσουσιν, ἵνα ἕκαστος βραχύ τι λάβῃ. 6 Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν. αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἔμελλε ποιεῖν. Τί ἐστι, πειράζων αὐτόν; ἆρα ἠγνόει τὸ μέλλον ἐκεῖνος αὐτὸς ῥηθήσεσθαι; 5
Οὐκ ἔστι ποτὲ τοῦτο εἰπεῖν. ἀλλὰ τίς ποτε τῆς λέξεως ἡ δύναμις; ἀπὸ τῆς παλαιᾶς δυνατὸν αὐτὴν καταμαθεῖν. καὶ γὰρ ἐκεῖ φησι· Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ ἐπείραζεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ, καὶ εἶπε· λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαάκ· σαφῶς ἐκεῖ ὅτι λέγων φαίνεται) ὅτι ἀπὸ τοῦ πείρας λαμβάνειν ἰδεῖν τὸ τέλος, εἴτε ὑπακούσεται), εἴτε μή (πῶς γὰρ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ὡς οὐ γνώσεσθαι αὐτόν;) διὰ ταῦτα ἀνθρωπίνως ἀμφότερα εἴρηκεν). ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ ἐρυθριᾶν τὰς καρδίας τὴν ἀνθρώπων, οὐκ ἀγνοίας τινὸς ἐρυθριᾶν εἰσφησιν, ἀλλ' ἀκριβοῦς εἰδότος· οὕτω δὴ καὶ ὅταν λέγῃ, ὅτι ἐπείραζεν, οὐδὲν ἄλλο φησὶν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἠπίστατο ἀκριβῶς. καὶ ἕτερον δέ ἐστιν εἰπεῖν, ὃ δυνάμενόν σε καὶ αὐτὸν εἰργάζετο, ὥσπερ οὖν τὸν Ἀβραάμ τότε, οὕτω καὶ τοῦτον διὰ τῆς τοιαύτης ἐρωτήσεως σοφὸν καὶ ναὸν εἰς τὸν ἀκριβῆ τὸ σημείον γνῶσιν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστής, ἵνα μὴ τὴν ἀσθένειαν τῆς λέξεως ἐναπομείνας τις ἀποθρύψῃ τι ἄτοπον περὶ τὸν εἰρημένων, φησὶν· αὐτὸς ἤδει τί ἔμελλε ποιεῖν. πλὴν ἐκεῖνο πάλιν ἀναγκαῖον, πῶς, ὅταν ἡ τοιαύτη ποτὲ ῥηθῇ, θύρας αὐτὴν ὁ εὐαγγελιστὴς μὴ πολλὰς ὑποβάλλεται ἀκούοντας, περισπᾶν τὴν ὑποβάθρωσιν, εἰπών· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἔμελλε ποιεῖν· οὕτω καὶ ἐκεῖνον λέγων, ὅτι ἐδίωκον αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, οὐ μόνον ὅτι ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ· Εἰ μὴ ἀπόφασις ἦν αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ δεῖ τὴν ἔργων βεβαιουμένην, περισπᾶται δὴ καὶ ἐκεῖ τὴν διόρθωσιν ταύτην. Εἰ γὰρ, ἃ οἱ αὐτὸς φησιν, ὑφορᾶται ὁ εὐαγγελιστὴς μὴ ὡς ὑποτίθεται, πολλῷ μᾶλλον ἃ οἱ ἕτεροι περὶ αὐτοῦ τοῦτο ἔλεγον, ὑποείδετο ἄν, εἰ μὴ περισπάσασαι ἦσαν περὶ αὐτοῦ χειροῦσαν ὑποψίαν. ἀλλ' οὐκ ἐποίησεν. ἤδει γὰρ αὐτὴν τὴν γνώμην ὄσαν τοῦτο ἡ ψῆφον ἀκίνητον. διὰ τοῦτο εἰπών· ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ, οὐκ ἐχρήσατο διορθώσει τοιαύτῃ. ἃ γὰρ ἐκείνων ἦν ὑποψία διεφθαρμένη ὃ λεγόμενον, ἀλλ' ἀπόφασις αὐτὴ κεχειρωμένη διὰ τῶν ἔργων. ἐρωτηθέντος τούτου τοῦ Φιλίππου, φησὶν

8 Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος,

9 Ἔστιν ὧδε παιδάριον ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια. ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; Ὑψηλότερος τοῦ Φιλίππου ὁ Ἀνδρέας· ἃ μὲν γὰρ εἰς ὃ πᾶν ἔφθασεν. οἴμοι "ὃ μηδὲ ἁπλῶς τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' ἀκηκοότα αὐτὸν τῶν περὶ φητῶν τὰ θαύματα, καὶ πῶς Ἐλισσαῖος ἐποίησε δι' ὃπερ τὰ ἄρτων σημεῖον. διὰ δὴ τοῦτο μέσον μὲν "ἐπί τι ὄρος, οὐκ ἴσχυσε δὲ περὶς αὐτὸν φθάσαι τὸν χορυφαῖον. μαθωμεν "τοίνυν τὴν πρυφὴν περιέχοντες, τίνα ἐστὶ τοιοῦτο θαυμαστὸν ὕδωρ ἐκφύσει καὶ μεγάλοι, καὶ τῇ ποσότητι καὶ τῇ ποιότητι τῆς ἐπιλείψεως αὐτῶν τῆς τραπέζης ἐδωρῶν τε καὶ μιμησώμεθα. καὶ τὰ ἐξῆς δὲ πολλῆς ἀσθενείας. μὴ γὰρ ὃ εἶπεν, ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, ἐπήγαγεν, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; ὑνόμιζε γὰρ ὅτι ἀπὸ μὲν ἐλαττόνων ἐλάττονα, ἀπὸ δὲ πλειόνων πλείονα ἔμελλε ποιεῖν ὁ θαυματουργός· ὅπερ οὐκ ἦν. ὁμοίως γὰρ ἦν αὐτῷ δύνασθαι ἀπό τε πλειόνων, ἀπό τε ἐλαττόνων ποιῆσαι πηγάσαι τῶν ἄρτων τὴν φύσιν. οὐ γὰρ ὕλης ἐδεῖτο τοῦ ἐπισκευάζειν· ἀλλ' ὥστε μὴ δόξαι τὴν κρίσιν ἄλλοτε ἄλλοσε εἶναι τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὡς τὰ μὲν ταῦτα ἀφεβαλλόντες τὰ Μαρκίωνος ποσάκις ἔλεγον, αὐτὴ τῇ κρίσει κέχρηται πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς θαυμ[illegible]. ἐπεὶ οὖν ἀπέγνωσ[illegible] ἀμφοτέρους τὰ μαθητὰ, τότε λοιπὸν θαυματουργεῖ. ὅπου γὰρ μᾶλλον ἐκέρδαινον, πρότερον ὁμολογήσαντες τοῦ πράγματος τὴν δυσκολίαν,

γεν. κβ. α.

ἰσ. ξδ

χ. ὑπαρξίν

χ. δ αὐτὸν εἰπεῖν γενέσθαι τὸν χ. σφόδρα, χ. ἐν πόδει

* ἢ ἐπιφερόμενον

Ⓐ Φαρισαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης, ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὸ φθόνον αὐτῶν σβεσαι, καὶ τὸ ὑμῶν, οἳ εἰκὸς ἦν ἀπὸ τούτων πεῖσαι τῶν λόγων, ἀφ' ἧς τῆς ἀναχωρήσεως καταφρονοῦνται· καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν πάλιν ἀναχωρεῖ, ὡς τοῖς ἀσθενεστέροις ὀπτεύσαι τόποις. ὡς γὰρ εἰς Καπερναοὺμ ἦλθεν, ἀλλὰ σφόδρα τῆς θαλάσσης, ἠκολούθουν ὄχλοι πολλοὶ θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. ποῖα σημεῖα; ἀφ' ἃ τί μὴ αὐτὰ λέγει κατ' εἶδος; ὅτι ὃ πλέον τοῦ βιβλίου ἔχει μάλιστα ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν τοῖς λόγοις καὶ τοῖς δημηγορίαις κατεσπουδασμένας ἐποίησεν. ἔοικα γοῦν πῶς ἐν σταυρῷ ὁλοκλήρῳ, μᾶλλον δὲ πῶς καὶ νῦν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα οὐδὲν πλέον ἡμᾶς ἐδίδαξε σημεῖον ἔνεκεν, ἢ ὅτι τοῦ θαλασσομήκους μόνον ἐθεράπευσε, καὶ τοῦ ἐν τοῦ βασιλικοῦ. ὡς γὰρ τοῦτο ἐποίησεν ὥστε ἅπαντα καταλέγειν (ὅπερ μηδὲ δυνατὸν εἶναι) ἀλλ' ὀλίγα καὶ ὀλίγων, ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, θεωροῦντες τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. ὡς σφόδρα φιλοσόφου γνώμης ὁ Εὐρημένος. τοσαύτης γὰρ διδασκαλίας ἀπολαύσαντες, ἀπὸ τῶν σημείων ἐζήτουν μᾶλλον· ὁ παχυτέρας γνώμης ἦν. τὰ γὰρ σημεῖα, φησίν, ὡς τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. ἀλλ' οὐκ ὄχλος ὁ δῆμος ὁ τοῦ Ματθαίου ἦσαν. ἀλλὰ πῶς; Ἐξεπλήττοντο πάντες ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, φησίν, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων. τί δήποτε ὁ ὄχλος καταλαμβάνεται, καὶ οὐχὶ καὶ τῶν μαθητῶν; δῆλον ὅτι μέλλοντες ἔσεσθαι σημεῖοι, τὸ ἀσθενὲς μαθητὰς ἀναδεῖσθαι μόνοις, κατηγορεῖται τοῦ πλήθους ὡς οὐκ ἀκολουθήσαντος αὐτῷ. ὡς τοῦτο ἔνεκεν μόνου τοῦτο ποιεῖ, ὁ ὄχλος καταλαμβάνων, ἀλλὰ καὶ παιδεύων ἡμᾶς ἀεὶ ἀφίστασθαι ἀπὸ τῶν θορύβων καὶ τῆς ἐν μέσῳ ταραχῆς. ἐπιτήδειον γὰρ πρὸς φιλοσοφίαν ἡ ἐρημία. πολλάκις δὲ καὶ μόνος αὐτὸς ὁ ὄχλος καταλαμβάνει, καὶ ἀφανεστέρει καὶ ἀνάπαυσιν, διδάσκων ἡμᾶς ὅτι Ⓦ μάλιστα θεῷ πρόσεστι, πάσης ἀπαλλάττεσθαι δεῖ ταραχῆς, καὶ χαίρειν καὶ τόπον θορύβου καθαρὸν ὑπολαμβάνειν. καὶ ἦν ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. πῶς οὖν οὐκ ἀναβαίνει εἰς τὴν ἑορτήν, φησίν, ἀλλὰ πρώτων ἐπιζητούντων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἔρχεται, καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς ἄγει, καὶ οὐκ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ; πρέμα λοιπὸν ὡς ἐξέλυε Ⓦ νόμον, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς πομπείας.

5 Καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁρᾷ ὄχλον πολύν. Δείκνυσιν ὅτι οὐδέποτε ἁπλῶς ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἴσως ἀκριβολογούμενος πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπιστρέφων αὐτοὺς πρὸς ἑαυτόν, ὃ μάλιστα αὐτῶν τὴν κηδεμονίαν ἐνδείκνυται), καὶ ὃ ἀπεῖπον καὶ συνκαταβαλικὸν ὃ πρὸς ἐκείνους. ζωνεκάθητο γὰρ αὐτοῦ πάντες πρὸς ἀλλήλους ὁρῶντες. εἶτα ἀναβλέψας ὁρᾷ τὸν ὄχλον προσερχόμενον πρὸς αὐτόν. Ⓐ μὴ οὖν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τοῦτο μαθηταῖ φάσι προσελθεῖν ἐρωτᾶν καὶ προσκαλεῖν ὥστε μὴ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις· οὗτος δέ φησι τὸν Φίλιππον ἐρωτηθῆναι πρὸς τοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐμοὶ δοκεῖ ἀμφότερα εἶναι ἀληθῆ, οὐκ ὀπίσω τῶν αὐτῶν γνώμενα χαρᾶς, ἀλλ' ὄχλοι τούτων εἶναι προσεδρότεροι· ὡς ἕτερα μὲν ὄχλου, ἕτερα δὲ ταῦτα. τίνος οὖν ἕνεκεν τὸν Φίλιππον ἐρωτᾷ; ἤδει τῶν μαθητῶν τοὺς μάλιστα πλείονος δεομένους διδασκαλίας. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ μετὰ ταῦτα λέγων· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. διὰ τοῦτο δύω ἐν αὐτὸν ἐρρύθμιζεν. εἰ μὲν γὰρ ἁπλῶς τὸ σημεῖον ἐγένετο, οὐκ ἂν τοσοῦτον ἐφαίνη τὸ θαῦμα· νῦν δὲ πρότερον αὐτὸν ἀναγκάζει ὁμολογῆσαι τὴν ὕβριν εἶναι, ἵνα μαθὼν ἐν πίστει, ἀκριβέστερον μάθῃ τὸ μέλλοντος γίνεσθαι θαύματος τὸ μέγεθος. διὰ τοῦτό φησι,

Πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους τούτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Οὕτω καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πρὸς Ⓦ Μωϋσέα φησίν. διὰ τί πρότερον τὸ σημεῖον ἐποίησεν, ἕως δὲ αὐτὸν ἠρώτησε· τί ποτέ ἐστιν ἐν τῇ χειρί σου; ὅπερ γὰρ τὰ πρόδηλα καὶ ἀναγόμενα συμβαίνοντα πρότερον ἡμᾶς εἰς λῆψιν ἐμβαλεῖν εἴωθε· πρότερον αὐτοὺς ἐν τῇ τοῦ πρώτου κατιδεῖν ὁμολογίᾳ, ἵνα τῆς ἐκπλήξεως

γ. λέγειν

γ. βιβλίου διαιρεῖται ἡ ἀκολουθία.

α. Κορ. ιδ. κβ.

γ. πιστοῖς.

γ. διδάσκων

σει δεῖγμα; σὸδὲ οὕτω ποιῆς φερνίμους ὡς ἀρετή. καὶ γὰρ εὐχάριστες καὶ εὐγνώμονας ἐργάζεται, φιλανθρώπους, ἡμέρους, ταπεινούς, ὑπομονητικούς· τὰ ἄλλα ἅπαντα ἀγαθὰ αὐτὴ τίκτειν εἴωθε. τί γοῦν οὕτω δημιουργὸν ζωηρότερον; πηγὴ γὰρ ἡ μήτηρ ἡ ῥίζα φερνήτης ἐστὶν ἡ ἀρετή· ὥσπερ οὖν ἡ πᾶσα ποίησις ἐξ οὐσίας ἔχει τὴν ἀρχήν. ἡ γὰρ ὀλιγωρία καὶ ὁ ὀργίλος, ἐξ εὐδιείας φερνήσεως εἰσὶ τῶν παθῶν ἁλίσκεται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοιοῦτος ἐλεεῖται· Φιλ. λζ. δ. Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ ἁρμί μου· ταπεινῶσαι γὰρ ἐποίησαν με πρόσωπον τῆς ἀφρονύης μου· δεικνὺς ὅτι πᾶσα ἀμβλύτητα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐξ ἀφρονύης ἔχει. ὥ- Παροιμ. α ζ. σπερ ὁ εὐαρέστως καὶ φόβοι Θεοῦ ἔχων, πρώτων ἐστὶ ζωηρότερος. διὸ καὶ ἀφὸς τῆς ἐλεεῖται· Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου. Εἰ τοίνυν ὁ φοβεῖσθαι Θεὸν σοφίαν ὅστις ἔχει, ὁ μὴ τοῦτο οὐκ ἔχει, τῆς ὄντως σοφίας ἐξέρηται. τῆς γὲ σοφίας ἐξερημούσης τῆς ὄντως, πρώτων ὅστις ἀνοητότερος, καίτοιγε πολλοὶ τῶν ποιητῶν θαυμάζουσιν ὡς ἰσχυροὺς οἵους ἀδικεῖν καὶ βλάπτειν, οὐκ εἰδότες ὅτι μάλιστα πρώτων ἀθλιοῦσι παλαίοντες, ὅτι τοιοῦτοι ὄντες ἑτέρους βλάπτειν, καθ' ἑαυτῶν ὁ ξίφος ὠθοῦσιν· ὅσῳ οὐσίας ἔστιν ἑκάστης, ἑαυτὸν πλήττοντα, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ἀλλ' ἕτερον δοκεῖν ἀδικεῖν ἐν ᾧ καταφάπτειν ἑαυτόν. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος εἰ- κ. Κορ. ε ζ. δὼς ὅτι ἐν ᾧ πλήττει ἑτέρους ἑαυτοὺς αἱμαγμυθεῖ, φησί· Διατί μὴ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί μὴ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ὁ γὰρ μὴ ἀδικεῖσθαι, ἐν ᾧ μὴ ἀδικεῖν κεῖται· ὥσπερ οὖν ὁ μὴ πάσχειν κακῶς, ἐν ᾧ μὴ ποιεῖν κακῶς, κἂν ἄψυχα εἰ δοκῇ τοῖς πολλοῖς ὁ λεγόμενον, καὶ φιλοσοφεῖν οὐκ ἐθέλουσι. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ τοὺς ἀδικουμένους, μηδὲ τοὺς ἐπηρεαζομένους, ἀλλὰ τοὺς ταῦτα ποιοῦντας ἐλεεῖν ὀφείλομεν καὶ δακρύειν. ὅτοι γάρ εἰσιν οἱ μάλιστα ἠδικημένοι, οἱ καὶ θεοὶ ἑαυτοῖς ἐκπολεμώσαντες, καὶ μυρίων κατηγόρων δυόντες τὸ στόματα, καὶ ποινὰς κτώμενοι τοῦ πρόσθεν βίου ἀπωλείαν, καὶ μεγάλων τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀποστερούμενοι κόλασιν. ὡς οἵγε ἀδικούμενοι, καὶ πρώτως φέροντες ἡμᾶς, τῶν τε θεῶν ἔχουσιν ἵλεως, καὶ πρώτους ζωοποιοῦντας αὐτοῖς, καὶ ἐπαινοῦντας, καὶ ἀποδεχομένους· οἱ τοιοῦτοι καὶ τοῦ πρόσθεν βίου πολλῆς ἀπολαύσονται τῆς εὐφημίας, φιλοσοφίας μέγιστον πεπεισμένοι δεῖγμα, καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ζωῆς, τῶν αἰωνίων μεθέξουσιν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κζ ς. Ομιλ. μς. 1 ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΑΠΗΛΘΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΕ- 3
ραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ μέρη Τιβεριάδος· 2 Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἑώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. 3 Ἀπῆλθε δὲ εἰς [τὸ] ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 4 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων.

ΤΟῖς δεινοῖς ἀνδράσι μὴ ὁμόσε χωρῶμεν, ἀγαπητοί· ἀλλ' μαθάνωμεν, ὅταν μηδὲν ὠφελούμενοι τῷ ἡμετέρᾳ ἀγρυπνίᾳ, δίδωμεν τόπον αὐτῶν ταῖς ποικίλαις ἐπιβουλαῖς. οὕτω γὰρ παύεται πᾶσα θρασύτης. καὶ καθάπερ τὰ ἀκόντια, ὅταν εἰς σὺν τὰ μῦοι ἐμπέσῃ τι καὶ σκληρὸν καὶ αὐτίτυπες, μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης ὀξαχοντίζει ὀπίσω τοῦ ἀποστείλαντος πάλιν· ὅταν δὲ ῥαγδαῖον τῆς ἀφέσεως μὴ ἔχῃ τὸ δυνάμενον, ἐκλύεται ταχέως καὶ λήγει· οὕτω καὶ ὅταν τῶν θρασυνομένων αὐθάδων· ὅταν μὲν αὐτοῖς ὁμόσε χωρῶμεν, ἀγελαιότεροι μᾶλλον, ὅταν δὲ εἴκωμεν καὶ ὠφελαχωρῶμεν, ταλαιπωροῦσιν ῥᾳδίως πᾶσαν αὐτῶν τὴν μανίαν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, ὅπου ἤκουσεν ὅτι ἤκουσαν

χ. ὄντως

χ. ἀγαπῶμεν.

χ. διατεταμένον

χ. ἐπιχειρῶσι λεώ. "διηρωτήσατε Μωϋσῆ πιστεύει δὲ ὧν κατ' ἐμοῦ τολμᾶτε· δείκνυμι πάλιν ὅτι τοῦτο μάλιστα ἀπιστεῖν τῷ Μωϋσῆ. οὕτω γὰρ δέον ἐξενεγκεῖν ἦκεν τὸν νόμον, ὅτι οὐδέ ὅστις ἄλλος ὃς ὁ κατηγορήσων ὑμῶν, ἀλλ' ἢ αὐτὸς ὁ Θς νόμον ὑμῖν δεδωκώς. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς γραφαῖς ἔλεγεν, εἰς ἃς δοκεῖτε ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· ὕτω καὶ Μωϋσέως φησίν· Εἷς οὖν ὑμᾶς ἠλπίκατε, ἀπὸ τὴν οἰκείαν αὐτοὺς χιερυλμος πάντα χρό. ἐν πόθεν δῆλόν, φησιν, ὅτι κατηγορήσει Μωϋσῆς, καὶ οὐ κομπάζεις; τί γάρ σοι Μωϋσεῖ κοινόν; ὃ πάσδατον ἔλυσας, ὅπερ ἐκεῖνος ἐνομοθέτησε κρατεῖν. πῶς οὖν ἡμῶν ἐκεῖνος κατηγορήσει; πόθεν δ' δῆλον ὅτι καὶ Εἰς ἄλλον πιστεύσομεν Θν ἰδίῳ ὀνόματι ἥξοντα; ταῦτα γὰρ πάντα ἀμάρτυρα λέγεις. ἐμοὶ δὲ ἅπαντα ταῦτα αὐτὸν ἔχει τὸν καταισχυνοῦντα. ὅτι γὰρ ὁμολογηθῇ, ὅτι τοῦ Θεοῦ ἦλθον, ἀπὸ τῶν ἔργων, ἀπὸ τῆς φωνῆς Ιωάννου, ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τῶν πατέρων, δῆλον ὅτι Μωϋσῆς αὐτῶν κατηγορήσει. εἰ γὰρ ἐκεῖνός φησιν· ἐὰν τις ἔλθῃ σημεῖα ποιῶν, ἃ τοῦτος Θεοῦ ἄγων, ἐν τοῖς μέλλοντα τοιαῦτα λέγων μὴ ἀληθείας, μὴ πάσης ὑπακούειν αὐτῷ χρὴ τῆς παροιμίας. ὁ Χριστὸς ταῦτα πάντα πεποίηκε. καὶ γὰρ σημεῖα ἐποίησατο μὴ ἀληθείας ἀπάσης, καὶ τοὺς Θεοῦ ἀπεδείξας ἔλυσε, καὶ τῆς παροιμίας τὸ τέλος ἐπήγαγεν. ἀλλὰ πόθεν δῆλον ὅτι ἑτέρῳ τινὶ δώσουσι, ἐκ τοῦ Χριστὸν μισεῖν. ἀλλὰ γὰρ Θν μὴ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης ἥκοντα ἀποστρεφόμενοι, δῆλον ὅτι καὶ τὸν δι' ἐκεῖνον δέξονται. εἰ δὲ Μωϋσέα τῶν προβάλλεται, κάκεῖ εἴποι, ἐγὼ προβὰς ἀνδρώσω τὴν μαρτυρίαν καὶ λαμβάνω, μὴ θαυμάσῃς. οὐδὲ γὰρ εἰς Μωϋσέα, ἀλλ' εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ γράμματα αὐτὸν προτέμνει. πλὴν ἀλλ' ὅτῳ αἱ γραφαὶ ἔλεγχον αὐτὸν ἐφόβουν, εἰς ὃ προσώποις αὐτὸ προσάγει Θν λόγον, Θν νομοθέτην αὐτοῦ αὐτοῖς ἐφίας κατήγορον, καὶ ἐμφατικώτερον ὅτι ὃ δεῖος ποιῶν, καὶ ἔκκεινον τὴν πρὸς αὐτὴν λεγομένων ἐλέγχει. σκόπει δὲ· ἔλεγον πρὸς τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀγαπῶν διωκῆσ αὐτόν· δείκνυσιν ὅτι δι' ὃ μισεῖν τὸν Θεὸν τοῦτο ποιοῦσιν. ἔλεγχν αὐτέχεται Μωϋσέως· δείκνυσιν ὅτι διὰ τὸ μὴ πιστεύειν Μωϋσεῖ ταῦτα ἔπραττον. εἰ γὰρ Θν νόμον ἐζήλουν, ἔδει δέξασθαι Θν ἐκεῖνον πληρωθέντα· εἰ Θν Θεὸν ἠγάπων, ἔδει πιστεῦσαι τῷ τοῦς ἐκεῖνον ἐλεύσοντι· εἰ Μωϋσεῖ ὑπίστευον, ἔδει προσκυνῆσαι Θν ὑπ' ἐκείνου προφητευόμενον. εἰ δὲ ἐκεῖνος ἀπιστεῖται παρ' ἐμοῦ, πόθεν ἀπεικὸς ἐμὲ, Θν ὑπ' αὐτὸν κηρυττόμενον, ἐλαυνέσθαι πρὸς ὑμῶν. ὥσπερ οὖν θαυμάζοντας Ιωαννίου, ἔδειξε καταφρονοῦντας Ιωάννου διὰ τὸ εἰς αὐτὸ γεγραμμένων· ὕτω νομίζοντας τινὰς θέειν Μωϋσεῖ, δείκνυσιν ἀπιστοῦντας, καὶ ἀεὶ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν τοὺς ἐπέπει πάντα ἅπερ ἐνόμιζον ὑπὲρ ἑαυτῶν προβάλλεσθαι. ποσοῦτον γάρ ἀπέχω, φησὶν, ἀπαγαγεῖν ὑμᾶς τὸν νόμον, ὥστε καὶ καλῶ κατήγορον ὑμῶν Θν νομοθέτην. ὅτι μὲν οὖν αἱ γραφαὶ μαρτυροῦσι, εἶπε· ποῦ δ' μαρτυροῦσι, σκέψει προσέχετε, τὸ φόβου μείζονα αὐτοῖς ἐνθεῖναι βουλόμενος, καὶ εἰς ἔρευναν προτρέψαι, καὶ εἰς ἀνάγκην καταστῆσαι ἐρωτήσεως. εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἐκ τοῦ προχείρου καὶ μηδὲ ἐρωτῶσιν αὐτοῖς, ἀπέβαλον ἂν τὴν μαρτυρίαν· νῦν δ', εἰ προστιθεῖσι τοῖς λεγομένοις, ἔδει προ τὴν ἄλλων τοῦτο ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν πρὸς αὐτοῦ. δεῖ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν ταῖς ἀποφάσεσι καὶ ἐν ταῖς ἀπειλαῖς πλεονάζει μᾶλλον, οὐκ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι μόνον, ἵνα καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐπαγάγηται τὸ φόβῳ τῶν λεγομένων. ἀεὶ δὲ καὶ οὕτω σιγῶσι. τοιοῦτον γὰρ ἡ ποινηρία. ὅσα δ' ὧν λέγει καὶ ποιῇ, ἀδιαίσταπα, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον ἰὸν ἐμπεφυκός.

40 Διὸ χρὴ πᾶσαν κακίαν ἀποτῆς ψυχῆς ἐκβαλόντας, μηδένα πλέκειν μηδέποτε δόλον. ΗΘΙΚΟΝ Παρ. κε. π. Σοφ. α. ε.

χρ. καὶ ὁ Σολομῶν ποιεῖ μια ἄκων παιδείας χρ. ἀπαίσας

Πρὸς γὰρ τοὺς σκολιοὺς σκολιὰς ὁδοὺς ἀποστέλλει, φησὶν, ὁ Θεός· "καὶ ἄγιον πνεῦμα σοφίας φεύξεται δόλον καὶ ἀπομαχήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων. οὐδὲν γὰρ οὕτω ποιεῖ μφεσις, ὡς ποινηλία. ὅταν γὰρ ὑπουλος ᾖ τις, ὅταν ἀγνώμων, ὅταν ἀχάριστος (ταῦτα γὰρ τῆς ποινηλίας τὰ εἴδη) ὅταν μηδὲν ἠδικημένος λυπῇ, ὅταν πλέκῃ δόλους, πῶς οὐκ ἐκ πάσης αἰσίας ἐξοίστι

43 Ἐγὼ γὰρ ἦλθον, φησιν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Ὁρᾷς ὅτι ἄνω καὶ κάτω διὰ τοῦτό φησιν ἀπεσάλθαι, καὶ διὰ τοῦ πατρὸς εἰληφέναι τὴν χρίσιν, καὶ οὐδὲν δυνάσθαι ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἵνα πᾶσαν ἐκκόψῃ πρόφασιν ἀγνωμοσύνης; ἵνα δὲ φησιν ἥξειν ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ; (Ⓦ) ἀντὶ ἥξειτον ἀφίξεται) εἰλήφατε· * καὶ ἀναμφίρρητον αὐτοῦ τῆς ἀγνωμοσύνης ἔλεγχον ἀπέδειξεν. Εἰ γὰρ ὡς ἀγαπῶντες (Ⓦ) Θεὸν με διώκετε, πολλῷ μᾶλλον ὅτε τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο ἠμέλησθε ἔδει. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον ἐρεῖ, οὔτε ἀπεσάλθαι παρὰ τοῦ πατρός, οὔτε κατὰ τὸν νόμον ἔχειν τὸν ἐκείνου· ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, τυραννικῶς καὶ μηδὲν αὐτοῦ προσήκοντα ἁρπάζων, καὶ (Ⓦ) ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἑαυτὸν εἶ) λέγων, καθὼς ὁ Παῦλός φησιν, Υἱοθεσίαν ἐμοὶ ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἢ σέβασμα, ἀποδεικνύων τὰ ἑαυτὸν ὅτι αὐτός ἐστι Θεός. τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ ἐλθεῖν. ἐγὼ γὰρ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου παραγέγονα. ἠθμοὶ μὲν οὖν καὶ τοῦτο δεῖξαι αὐτοὺς οὐκ ἀγαπῶντας (Ⓦ) Θεὸν, ὅτι (Ⓦ) λέγοντα ἀπεσάλθαι παρ' ἐκείνου, οὐκ ἐδέχοντο· ἵνα δὲ καὶ ἐξ ἑαυτοῦ δείκνυσιν αὐτὸν τὸν (Ⓦ) ἀντίχριστον, ἐκ τοῦ (Ⓦ) ἀντίχριστον μέλλειν δέχεσθαι. ὅταν γὰρ (Ⓦ) μὴ ἀπ' ἐκείνου λέγοντα ἀπεσάλθαι μὴ δέχωνται, (Ⓦ) ἃ μὴ εἴδοτα ἐκεῖνον, χρηματίζοντα ἃ καὶ λέγοντα ἑαυτὸν εἶ) (Ⓦ) ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ μέλλουσι προσκυνεῖν, δῆλον ὅτι βασκανίας ἡ δίωξις ἦν καὶ τοῦ μισεῖν (Ⓦ) Θεόν. διὰ δὴ τοῦτο δύο λέγειν αἰτίας τὸν εἰρηκόσιν, καὶ προφάσεις ἀμφοτέρας· ἵνα σωθῆτε, καὶ ἵνα ζωὴν ἔχητε. ὅπερ ἂν ἔμελλον αὐτοὺς χλευάζειν, * λέγειν καὶ τὴν πλημμελεστέραν, δικαίως, ὅτι κἂν μὴ πείθωνται (Ⓐ) ἀκόντες, ἀλλ' αὐτὸ ὁ Θεὸς πάντα χρὴ ποιεῖν εἴωθεν. ὁ μὲν οὖν Παῦλος περὶ τοῦ αἰτήματος ἀλαζονεύμενος, προφητικῶς εἶπεν, ὅτι πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, ἵνα κριθῶσι πάντες (Ⓐ) μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ εἶπεν ὅτι ἦλθε, ἀλλ' ἐὰν ἔλθῃ, φειδόμενος τῶν ἀκουόντων. ὅπερ δὲ καὶ πρότερον πᾶσα ἀπηρτισμένη ἦν αὐτῶν ἡ ἀγνωμοσύνη, διὰ τοῦτο αὐτὸς μὲν τὴν αἰτίαν ἐσίγησεν αὐτὸς τῆς προδοσίας, ὁ δὲ Παῦλος τοῖς δυναμένοις ζητεῖν, μετὰ ἀκριβείας αὐτὴν ἐζήτησε. καὶ γὰρ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ πᾶσαν ἀπολογίαν αὐτῶν ἀφαιρούμενος. Εἶπα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπιστίας αὐτῶν εἰπεῖν λέγων· 44 Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; Καὶ ἐπιτεύξεσθαι δείκνυσι πάλιν, ὅτι οὐ περὶ τὸν Θεοῦ ἐσκόπουν, ἀλλ' ἐν προφάσεσι τοιαύτῃ ὃ οἰκεῖον ἐβούλοντο πάθος ἐκδικεῖν, καὶ * τοσοῦτον ἀπέχοι δόξα τιμὴ αὐτὸ δόξαι ποιεῖν ταῦτα, ὅτι αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην ἠρνοῦντο μᾶλλον, ἢ τὴν παρὰ ἐκείνου. πῶς οὖν ἦλθον ὅτι ἐκεῖνος ἀναδέχεσθαι τοσαύτην ἀπιστίαν, ἧς οὗτοι κατεφρόνουν, ὥστε τὴν ἀνθρωπίνην αὐτῆς προμαχίαν; Εἰπὼν δὲ ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχουσι, καὶ ἀποδείξας τοῦτο διὰ τοῦτον ἑκατέρων, διά τε τὴν εἰς αὐτὸν γνησίαν, καὶ διὰ τὴν εἰς (Ⓦ) ἀντίχριστον ἐσομένην, καὶ διελέγξας σαφῶς, ὅτι πάσης εἰσὶν ἀπεστερημένοι συνηθείας, λοιπὸν αὐτοῖς ἐφίστησι (Ⓦ) Μωϋσέα κατηγορεῖν, ἐπάγων καὶ λέγων·

45 Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

46 Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. περὶ ἐμοῦ γὰρ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

47 Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Ὁρᾷ λέγοντα οὗτον ὅτι· περὶ ἐμοῦ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ νομοθετήσας ἐν τοῖς εἰς ἐμέ. Μωϋσῆν δὲ μᾶλλον ἐπῄσησατε, ἢ ἐμοί. ὅρα πῶς πάντα χρήσιμα ἦν αὐτοῖς ἐξέβαλεν ἀπολογίας. Θεὸν ἐλέγετε ἀγαπᾶν ἐν τῷ διώκειν με· ἔδειξα ὅτι μισοῦντες αὐτὸν τοῦτο ποιεῖτε. " λέγετε λύειν με τὸ σάββατον, καὶ παραλύειν (Ⓦ) νόμον· ἀποδυσάμενος καὶ ταύτην τὴν παραβολὴν.

χ. ποιεῖν ἐμᾶς τοῦτο δεῖ.

χ. φησι,

χ. βασκανίας,

χ. χρηστότατα λέγων.

χ. ταύτῃ

χ. πονηρία πᾶσα,

χ. - σιν ἐκάστων.

χ. ὅτι τι διελ.

χ. σφοδρῶς,

χ. καταγνῶτε

Ομιλ. μα. 39 ΕΡΕΥΝΑΤΕ ΤΑΣ ΓΡΑΦΑΣ, ΟΤΙ ΥΜΕΙΣ ΔΟκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, κἀκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. 40 Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν αἰώνιον ἔχητε.

ΠΟλλὰ πεπώκατε τὴν πνευματικὴν, ἀγαπητοὶ, λύπην, μηδὲ ἄσκεπτον ἡμῖν νομίζωμεν τοῖς σωτηρίαν, ὃ καὶ ὀπωσοῦν αὐτὰ μετέπειτα. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς ὁσάκις μέγα ἀπώλεσαν δυνήσεται τις, παρέργως καὶ ὡς ἔτυχεν αὐτοῖς κεχρημένος, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς πνευματικοῖς τοῦτο συμβήσεται, ὅπερ καὶ πλείονος ἄξιον καὶ σπουδῆς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐπετίμησεν τοῖς Ιουδαίοις ταῖς γραφαῖς, οὐκ εἰς ἀπλῆν ἀναγνωσιν, ἀλλ' εἰς ἐρεύνην ἀκριβῆ καλῶν αὐτοὺς καὶ παρατείνων. καὶ γὰρ εἶπεν, ἀναγινώσκετε τὰς γραφάς, ἀλλ', ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς. ὅπερ γὰρ τὰ πολὺ ἀπὸ λεπτόμυθα πολλῆς ἐδεῖτο τῆς ἐπιμελείας (ζωοποιία γὰρ ἀνῆκεν συμφερόντως τοῖς τότε) διὰ τοῦτο καὶ διασκάπτειν αὐτοὺς ἐξ ἀκριβείας κελεύει νῦν, ἵνα τὰ ἐν τῷ βάθει κείμενα δυνηθῶσιν θύραν. καὶ γὰρ ἐξεπίπολης εἴρητο, οὐδὲ ὑπὸ τὸν ὑπόφαλον ἔρριπτο, ἀλλ' ὥσπερ ἦν σπουδὴ τοῖς ἐπιμελῶς ἐν πολλῷ τῷ βάθει κατέχειτο· ὃ δὴ καὶ κάτω κείμενα ζητῶν, μὴ μετ' ἀκριβείας ζητῇ καὶ πόνου, οὐδέποτε δυνήσεται θύρᾳ τὸ ζητούμενον. διὸ περ ἔλεγεν, ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν. οὐκ εἶπεν, ἔχετε, ἀλλὰ δοκεῖτε· δείκνυσι, ὅτι οὐδὲ ὀκείδειν ὀκαρπωτῶτο μέγα πῆγμα, ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως περισδοκῶντες σωθήσεσθαι μόνης, πίστεως μὴ προσούσης. ὁ τοίνυν λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀγὶ ταυμαίζετε τὰς γραφάς; ἀγὶ πάσης ζωῆς νομίζετε αἰτίας εἶ; ἀπὸ τούτων ἐν αὐτὰς ἰαχυρίζομαι νῦν. αὐταὶ γάρ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, ἐν οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν αἰώνιον ἔχητε. Ἐκάστως τοίνυν ἔλεγε δ', δοκεῖτε, ἀλλ' ὃ μὴ βλέλεσθαι αὐτοὺς πείθεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ψιλῇ ἀναγνώσει μείζον αἰτιᾶσθαι. Εἶτα, ἵνα μὴ ἐκ πολλῆς κηδεμονίας φιλοδοξίας λάβῃ πρὸς αὐτοὺς ὑποψίαν, ἐξ ὧν ὃ βούλεται πιστευθῆναι πρὸς αὐτὸν, ὃ ἑαυτῷ σχετλιάζει νομίζηται (ἐν γὰρ τῆς Ιωάννου φωνῆς ἀνέμενεν ἐν τῆς μαρτυρίας ἣν Θεοῦ, ἐν τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ, ἐν πάντα· ἔλεγεν ὥστε αὐτοὺς ὑπαπάσασθαι, καὶ ζωὴν ἐπηγγείλατο) ἐπεὶ οὖν πολλοὶ εἰκὸς ἦν ὑποπτεύειν, ὅτι δόξης ἐραῖ ταῦτα ἔλεγεν, ἄκουσον τί φησι·

41 Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω· Τί τέσιν, οὐ δέομαι. Οὐκ ἔστι, φησὶν, ἡ ἐμὴ φύσις τοιαύτη, ὥστε δεῖσθαι τῆς παρὰ ἀνθρώπων δόξης. Εἰ γὰρ ἥλιος ἀπὸ λυχνικοῦ φωτὸς οὐκ ἂν λάβοι προσθήκην, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ τῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχω δεήσεως δόξης. Τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέγεις, φησὶν, ἐαυτὸν δὲ; ἵνα ὑμᾶς σωθῆτε. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀνωτέρω εἴρηκεν, ἡνίξατο δὲ καὶ ὀνταῦθα εἰπών, ἵνα ζωὴν ἔχητε. Τίθησι δὲ ἑτέραν αἰτίαν. πόθεν δὴ ταῦτα;

42 Ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

Επειδὴ γὰρ ἰδίως δῆλον τὸ Θεὸν ἀγαπῶντες, ἐδίωκον αὐτὸ ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ Θεῷ, ἤδει δὲ ὅτι οὐκ ἐμίσουν αὐτὸν πείθεσθαι· ἵνα μὴ μὲν εἴπῃ, τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέγεις, ἵνα ἐλέγξω ὑμᾶς, φησὶν, ὅτι δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ με διώκετε, ἔνθεν αὐτὸς μαρτυρεῖ μοι ἐν ὃ ἔργα τὰ ἔργων ἐν ὃ ἐμὰ τὰ γραφῶν. ὥσπερ γὰρ περὶ τούτου νομίζοντες αὐτὸν εἶναι με πλανᾶτε, ὅταν ἐγὼ δεῖξω ταῦτα ἀποδείξας, περισφραγιῶ ὑμᾶς ἔδει, εἶτε ἠγαπᾶτε τὸν Θεόν. ἀλλ' οὐκ ἀγαπᾶτε. Διὰ δὴ τοῦτο ἐν ταῦτα εἶπον, ἵνα δείξω ὑμᾶς περιττὸν ἔχοντας τύφον, ἐν κομπαζοντας εἶναι, ἐν τοῦ οἰκείου βασκανίαν συσκιάζοντας. οὐκ ἀπὸ τούτων ἄρα μόνον, ἀλλὰ ἐν ἀπὸ τῶν μηνύσεων αὐτὰ κατασκευάζω.

χ. καταζητα-μῶμεν

χ. ἐπιπολαίως

χ. ἐρήμους ἔρπες.

χ. μυδὲ χ. νομιθῆ

χ. ἐαυτὸν χ. σαυτὸν φησὶν ἑαυτὸν.

χ. ἐπαίρει χ. ὑπὸ

χ. ἐν τίνος ἕνεκεν.

χ. δὲ πυκνότερος δῆλ.

χ. ἐν γὰρ αὐτ.

χ. ἐξελαύνοντες.

τὴν πρὸς ἐκείνων ἀποστολήν, ἢ διὰ δίξας συγκαταβάσεως ὁ Θεὸς τὰ γεγραμμένα, τότε ἀδιστάκτως τὴν μαρτυρίαν προσέρεμψε τῷ γράφοντι.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅταν πρὸς αἱρετικοὺς μαχώμεθα, καὶ καθοπλιζώμεθα ἐπιτηδείως καὶ ἰσχυρίζωμεθα. Πᾶσα γὰρ γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ· ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος· ὄχ ἵνα τὰ μὲ ἔχῃ, τὰ δὲ μὴ ἔχῃ. ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐκ ἄρτιος. Εἰ γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὅταν θλίβηταί τις ἐκτενῶς, μὴ ἐλεῇ δὲ ἀψύχως; ἢ ὅταν μὴ ἐλεῇ τις ἀψύχως, πλεονεκτῶν [εἴη] καὶ βιαζόμενος; ἢ ὅταν μὴ πλεονεκτῶν μηδὲ βιαζόμενος, πρὸς ὀπτασίαν ᾖ τῶν ἀνθρώπων καὶ φιλοτιμίαν τῶν ὁρώντων; ἢ ὅταν ἐλεῇ μὲν μὴ πάσης ἀκριβείας καὶ πρὸς ὃ τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἐπαίρηταί δὲ αὐτῷ τούτῳ καὶ μέγα φρονῇ; ἢ ὅταν σαπρὸς μὲν ᾖ καὶ πτωχείας πρόσχων, φιλάργυρος δὲ καὶ ἐμπορικὸς τὴν γνώμην πρόσοπλωθῇ, καὶ τὴν μητέρα τῶν κακῶν ἐπισύρηται τῇ ψυχῇ; ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία. Φείξωμεν τοίνυν τὸ πρᾶγμα, φύγωμεν τὴν ἀμαρτίαν. ὅσα τὴν οἰκουμένην ὠφέλησαν ἐπίσης, τοῦτο πάντα ζωέχει, τοῦτο τῆς μακαριωτάτης ἡμᾶς δουλείας ἀπάγει τοῦ Χριστοῦ. οὐκ ἔστι γάρ, φησι, θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. ἐξεναντιοῦται γὰρ ὁπόταν τῷ Χριστῷ. ὁ μὲν γὰρ λέγει, δίδου τοῖς δεομένοις· ὁ δέ, ἁρπάζε τὰ τῶν δεομένων. ὁ Χριστὸς λέγει, καὶ τοῖς * ἀδικουμένοις συγχώρει· ὁ δὲ λέγει, καπάσχυάζε πάντας καὶ τῶν ὄντων ἀδικοῦ πάντων. ὁ Χριστὸς λέγει, φιλάνθρωπος ἔσο καὶ ἥμερος· ὁ δὲ φησιν, ὠμὸς ἔσο καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ μηδὲν εἰ) νόμιζε δάκρυα πεπτωκέναι· ἵνα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην αὐτοῖς ἡμῖν καπασχυάσῃ ⓦ δικαστής. τότε γὰρ ἡμῖν ἅπαντα τὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἥξει τὰ πεπραγμένα, καὶ ⓐ ἠδικημένοι καὶ ⓐ γυμνωθέντες πρὸς ἡμᾶς, πᾶσαν ἀπολογίαν ἡμῖν ἐκκλείοντες. Εἰ γὰρ ὁ Λάζαρος ἀδικηθεὶς μὴν ὀφθεὶς τὰ τοῦ πλουσίου, μὴ ἀπολαύσας τῶν ἐκείνου, πικρὸς ἔσηκε τότε κατήγορος, καὶ ὀφθαλμὸς ἀφῆκεν αὐτὸν συγγνώμης τυχεῖν· ποίαν ἀπολογίαν, εἰπέ μοι, τύξοιτο ⓐ τοὺς τὰ μὴ ἐλεῆσαι οἴκοθεν, καὶ τὰ ἀλλότρια λαμβάνοντας, καὶ τὰ τῶν ὀρφανῶν ἀναπεπταμένης οἰκίας; Εἰ ⓐ μὴ ἀφέλαντες πεπλωτα ⓦ Χριστόν, τοσοῦτον ὅπου τὴν κεφαλὴν αὐτῶν εἵλκυσαν πῦρ· ⓐ τὰ μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντα ἁρπάζοντες καὶ μυρίας πλέκοντες δίκας, καὶ τὰ πτωχῶν ἀδίκως ἀποδημοῦντα, ποίας ἀπολαύσουσι συγγνώμης; σκοπῶμεν τοίνυν τοῦτον ⓦ ἔρωτα. σκοπῶμεν δή, μὴ ἐνυπόπτως τοὺς πρὸ ἡμῶν ἀδικήσαντας, εἶτα πλεονεκτήσαντας καὶ ἀπελθόντας. ὄχι τῶν μὴ χρημάτων αὐτῶν καὶ πόνων ἀπολαύσουσιν ἕτεροι, αὐτοὶ δὲ κολάσουσι καὶ θλῖψις καὶ τοῖς αἰωνίοις εἰσὶ κακοῖς; πῶς οὖν οὐκ ἐφάπτης ταύτης αἰτίας, κόπτεσθαι καὶ παλαιπωρῆν, ἵνα καὶ ζῶντες τοῖς πόνοις καπατεπώμεθα, καὶ ἀπελθόντες καὶ ἀφορήτους ὑπομένωμεν κολάσεις καὶ θλίψεις, δέον καὶ σῴζωθα τευφᾶν (οὕτω γὰρ ὅπως ἡδονὴν ἐργάζεται, ὡς ἐλεημοσύνης ζωοποιὸς) καὶ ἀπελθόντας ἐκεῖ πάντων ἀπολλάξθαι τῶν κακῶν, καὶ μείζων ὀπτυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν; ὥσπερ γὰρ ἡ καλία καὶ ὁ τῆς γεένης οὗτος σῴζωθα αὐτὸν μετὰ ζῆλον κολάζει ἕως· οὕτω καὶ ἡ ἀρετή, καὶ πρὸς τὴν βασιλείαν, οὗτος σῴζωθα αὐτὸν ἐργαζομένους παρασκευάζει τευφᾶν, ἐλπίσι χρηταῖς καὶ ἡδονῇ διηνεκεῖ συζῆν ποιοῦσα. ἵν' οὖν ζωῆς ἐπιτύχωμεν καὶ σῴζωθα, καὶ τῶν μελλουσῶν ζωῆς, αἰτεχώμεθα τὴν ἀγαθῶν ἔργων. ὅπου γὰρ τῶν μελλόντων ὀπτυθυξόμεθα τεφθώμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπτυτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

χ. ἀπρεπομένος.

χ. βίζαν γὰρ π. τ. κ. ἔστιν ὁ Παῦλος τὴν φιλαργυρίαν.

* ἐπιζελώσει καὶ χαλεπαίνει, χ. ἀπογαστρίσας, χ. εἰσιτᾶται

χ. ὑπολείσουσιν χ. ἕπονται

χ. σωίν, ζωοποιὸς καθαρόν,

χ. ὁ ἐν σοὶ ὢν καταισχύζει λέγει.

θεῖν, ἢ ὅτι σοὶ, ἀναπόν ποις, ἢ ὅτι Ἰσὰς ὄσι τῷ γεγμηκότος. "ὅσ ἀλλαχοῦ καταισχύ-ζων ἔλεγεν· Εἰ ἐμοὶ μὴ πις εὔετε, τοῖς ἔργοις πις εὔετε, ἵνα γνῶτε ἢ πις εὔσητε, ὅτι ἐγὼ ὂν τῷ πατεῖ, ἢ ὁ πατὴρ ὂν ἐμοί. ἀμφότερα οὖν αὐτῷ ἐμάρτυρει, ἢ ὅτι Ἰσος ἰῶ ᾧ πατεῖ, ἣ ὅτι σοὶ ἐναντίον ἐναντεῖον ἐκείνῳ. πόθεν οὖν ἔνεχεν ὐχ ὕπως εἶπεν, ἀλλὰ τὸ μεῖ-ζον ἀφεὶς, τοῦτο τέθηκεν; ὅτι τὸ ἀσυνδιάζομενον τοῦτο ἐδεῖτην ἰῶ. Εἰ γὰ ἢ πολλῷ ἔλαττον τὸ πις εὐθῆναι ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἦλθε, τοῦ πις εὐθῆναι ὅτι Θεός ὄσιν Ἰσος αὐτῷ (ἐκεῖ-νο μὲν γὰρ" ἢ ἀφανὲς ἰῶ, τοῦτο δ', οὐκέτι) ὅμως αὐτὸς ἐκεῖθεν τοῦ ἐλάττονος πολλῷ πίστε-ται ἀσυνδέτως, εἰδὼς ὅτι πάντα" δύναται, καὶ ἐκεῖνο ἠθέλησε· δὸ λοιπὸν θύσεως δέκτον. καὶ τῆς μείζονος σοὶν μνημονεύσας μάρτυρίας, τὸ ἔλαττον αὐτῆς" ἔργον πέθηκεν, ἵνα" δι' τούτου καὶ ἐκεῖνο δέξωνται. τοῦτο καταισχύσας πάλιν, ἐπάγει

χ. ἀντὶ τοῦ εἶπεν.

χ. λείπει δέ τοι.

χ. λέγων ἀξίαν,

χ. ἢ ταῦτα

37 Καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, φησὶν, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ.

Καὶ ποῦ μεμαρτύρηκε περὶ αὐτοῦ; ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· οὗτός ὄστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ἀλλὰ ἢ τοῦτο κατασκευῆς ἐδεῖτο. ὃ μὲν οὖν Ἰωάννου δῆλον ἰῶ. αὐτὸς γὰρ ἀπέστιλεν, ἢ ἐρώτησαν αὐτὸν ἔλεγεν. ἐκεῖνο δὲ ὐκ τῶν σημείων ἦν ὁμοίως. εἶ-δον γὰρ γινόμενα· ἢ ἐκ τοῦ θεαπτεύτου ἤκουσαν, ἢ ὅπις ὦσαν, ὅθεν καὶ ἐπεκάλεσω. ἐλείπετο δὴ λοιπὸν ὃ περὶ τῆς τοῦ παθρὸς μάρτυρείας ἐπιδεῖξαι. Εἶτα μέλλων αὖθ' κα-τασκευάζειν, φησίν· Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε. Καὶ πῶς Μωϋ-σῆς λέγει· Ο Θεὸς ἐλάλει, Μωϋσῆς ἢ ἀπεκρίνατο; πῶς ἢ Δαβὶδ φησὶ· Γλῶσσά μου, ἰῶ σὸν ἀκ. δ. ἀγ. ἄγγελον, ἤκουσε; ἐκ πάλιν Μωϋσῆς· Εἰ ἔστιν ἔθνος ἐκοῦτον, ὃ ἤκουσε φωνῆς Θεοῦ;

Εξοδ. θ. ιθ.

Οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. Καίτοι ἢ ἑωρακέναι αὐτὸν λέγονται καὶ Ησαΐας, καὶ Ιερεμίας, καὶ Ιεζεκιὴλ, καὶ ἕτεροι πλείους. ἵνα οὖν ὄσιν ὁ φησὶν ὁ Χριστὸς ἰῶ; εἰς φιλόσοφον αὖ-θις ἐκάγει δόγμα καταμαθὼν, δεικνὺς ὅτι ὅτε φωνὴν περὶ Θεοῦ, ὅτε εἶδος, ἀλλ' ἑώρακεν ἐκ ῥημάτων ὄστι ἐκ φύσεως ἐκείνων. ὥσπερ γὰρ εἴ τις, ὅτι ὅτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὐ τοῦτο φησὶν, ὅτι φωνὴν μὲν περίεται, ὄκ ἀκούσεται ἰῶ ἢ ὅτως εἴπεν· ὅτε εἶδος αὐτοῦ ἑωρά-κατε, ἢ τοῦτο φησὶν, ὅτι εἶδος μὲν ἔχει, ἢ θεατὸν δέ· ἀλλ' ὅτι σοὶν τούτων περὶ Θεοῦ. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν· ὦν ῥαπάζεις, Μωϋσῆν λελάληκεν ὁ Θεὸς μόνῳ (τοῦτο γοῦν ἢ ἔλεγον· Ημεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωϋσῆν λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον ἢ ὐκ οἴδαμεν πόθεν ὄστι) "διὰ τοῦτο ἔφη-σε, δεικνὺς, ὅτι ὅτε φωνὴν περὶ Θεοῦ, ὅτε εἶδος. καὶ τί λέγω ἰῶτά, φησίν; οὐ μόνον ὅτε φωνὴν αὐτοῦ ὐκ ἀκηκόατε, ὅτε εἶδος ἑωράκατε, ἀλλ' σοὶ ἐφ' ᾧ μάλιστα αὐχεῖτε, ἢ ἐφ' ᾧ μάλιστα πάντες ἐσὲ πεπληροφορημένοι, ὅτι τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐδέξασθε καὶ κατέχετε, σοὶ τοῦτο ὑμῖν δυνατὸν εἰπεῖν. "διὰ τοῦτ' ἐπήγαγεν·

χ. ἀλλ' ἢ τοῦτο ὀλίγον ἐστ.

38 Οὐδὲ Ⓦ λόγον αὐτοῦ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· Τοῦτέστι, ταῖς διαταγαῖς, τοῖς προστάγμασι, Ⓦ νόμοις, τοῖς προφήταις. Εἰ γὰ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὰ διετάξατο, ἀλλ' ὅμως πρὸς ὑμῶν ὐκ ἔστι, ὅπερ μὴ πιστεύετέ μοι. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο καὶ κάτω" τοῦτο φασὶν αἱ γραφαί," ὅτι ἐμοὶ χρὴ προσέχειν, ὑμεῖς δ' ἢ πιστεύετε· δῆλον ὅτι ἢ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀπέστη ἀφ' ὑμῶν. διὰ τοῦτο πάλιν ἐπήγαγεν,

χ. διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι πάλιν,

Οτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πις εὔετε.

Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν, εἰ μὴ φωνὴν αὐτοῦ ἠκούσαμεν, σὺ ἐμαρτύρησεν; λέ-γει· Ερευνᾶτε ταῖς γραφάς· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο Ιωαν. α. λθ. ἐμαρτύρησε. ἢ" μόνον ἢ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐμαρτύρησε, ἢ ἐν τῷ ὄρει. ἀλλ' οὐ φέρει εἰς μέ-σον τὸν φωνὴν ἐκεῖνον. ἴσως γὰρ ἂν ἢ" ἀπιστήθη ἐντεῦθεν. τὴν μὲν γὰρ σοὶ ἤκουσαν, τὴν δὲ ἐν τῷ ὄρει· τὴν δ' ἤκουσαν μὲν, ὃ προσέχρην δέ. διὰ τοῦτο παραπέμπει αὖθις ταῖς γρα-φαῖς, δεικνὺς ὅτι ἐκ ἐν τῷ" παθρὶ μαρτυρία ἐκεῖθεν ὄστι· προφήτων γοῦν τὰ παλαιὰ ἀνε-λὼν ἐφ' οἷς ἐκόμπαζον, ἢ ὡς ἑωρακότες Ⓦ Θεὸν, ἢ ὡς φωνῆς αὐτοῦ ἀκηκόαντες. ὅπερ γὰρ εἰκὸς ἰῶ αὐτὸν τῇ φωνῇ διαπίστειν, ἢ τὰ ἐν τῷ Σινᾶ ὄρει φοντάζεσθαι, διορθούμενος

χ. ὑπὲρ τῶν αὐτοῖς.

χ. πάμπαν

θεφπευ τὴν μάρτυρίαν λαμβάνειν, καὶ σκοπεῖν ἐξαρίζεσθαι, τίνος ἕνεκεν πρῶτος τὴν μαρτυρίαν αὐτῷ; ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λέγωσιν, ἄκουσον πῶς καὶ διορθώσατο τὴν ἐπαγωγὴν τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Εἰπὼν γὰρ ὅτι οὐδὲ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω, ἐπήγαγεν·

Ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. Οὐ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ μὲν οὐκ ἐδεόμην τῆς τούτου μαρτυρίας, Θεὸς ὤν, τῆς ἀνθρωπίνης. ὅπερ οὖν μᾶλλον αὐτοῖς προσέχετε, ὡς πάντων ἀξιοπιστότερον ἡγεῖσθε, καὶ ἐκείνῳ μοι ὡς προφήτῃ προσεδράμετε (καὶ γὰρ ἡ πόλις ὅτι Ἰορδάνου ἐξεχύθη) ἐμοὶ οὐδὲ θαυματουργοῦντι ὅπερ βούλεσθε, διὰ τοῦτο ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω τῆς μαρτυρίας ἐκείνης.

35 Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι· Τί οὖν εἶπεν, ἡμεῖς οὐκ ἐδοξάσθημεν; δείκνυσιν ὅτι καὶ ἀπεδέξαντο τὰ εἰρημένα. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο τυχόντας ἔπεμψαν, ἀλλ' ἱερεῖς καὶ Φαρισαίους. καὶ ἠθέλησε ἀγαλλιασθῆναι. οὕτω τὸν ἄνδρα ἐθαύμαζον, καὶ τοῖς λεγομένοις αὐτοῦ ὡς οὐκ εἶχον τότε. ὃ δὲ πρὸς ὥραν, τὴν ἐυκολίαν αὐτῶν δεικνύων τοῦτό, καὶ ὅτι ταχέως αὐτοῦ ἀπεπήδησαν.

36 Ἐγὼ δὲ ἔχω μαρτυρίαν μείζονα τοῦ Ἰωάννου. Εἰ μὲν γὰρ ἐβούλεσθε καὶ τῶν θαυμάτων ἀνέχεσθαι καὶ προσδέχεσθαι τὴν πίστιν, ἀπὸ τῶν ἔργων μᾶλλον ὑμᾶς ἂν ἐπηγαγόμην. ὅπερ οὖν βούλεσθε, ὅτι Ἰωάννῃ ὑμᾶς ἄγω, οὐχ ὡς τῆς ἐκείνου δεόμενος μαρτυρίας, ἀλλ' ὅπερ ἕνεκα τούτου πάντα ποιῶ, ὥστε ὑμᾶς σωθῆναι. ἔχω μὲν γὰρ μαρτυρίαν Ἰωάννου μείζονα, τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων· ἀλλ' οὐ τοῦτο σκοπῶ μόνον, ὅπως ἀπὸ τῆς ἀξιοπίστου θεωρηθεὶς δεικτὸς ὑμῖν γνωρίμου, ἀλλ' ὅπως καὶ ἀπὸ τῶν ὑμῖν γνωρίμων. καὶ πρὸς ὑμᾶς θαυμαζομένους. Εἶτα καταστόμωσις αὐτῶν, καὶ εἰπών, ὅτι πρὸς ὥραν ἠθέλησαν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ, τὴν προσκαιρον αὐτῶν ἔδειξε σοφίαν καὶ ἀβέβαιον. λύχνον δὲ αὐτὸν καλέσας, δηλοῖ, ὅτι οὐκ οἰκοθεν εἶχε τὸ φῶς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. ὃ δὲ πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτοῦ, τοῦτο οὐκ ἐπὶ τούτου, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης· ἀλλὰ τέως αἰνιξάμενος μόνον, καθήψατο σφόδρα αὐτῶν, δεικνύς, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀφ' ἧς ἐκείνου κατεφρόνησαν, οὐδὲ τῷ Χριστῷ πιστεύσαι ἠδυνήθησαν. καὶ γὰρ τὸν θαυμαζόμενον πρὸ αὐτῶν, πρὸς ὥραν ἐθαύμασαν μόνον· ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἐποίησαν, ταχέως ἂν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐχειραγώγησε. δείξας τοίνυν αὐτοὺς πάντοθεν ἀναξίους ὄντας συγγνώμης, ἐπήγαγε λέγων· ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζονα Ἰωάννου. ποίαν δὴ ταύτην; τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων.

Τὰ γὰρ ἔργα, φησίν, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα πρὸς ἐμοῦ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέστειλεν. Ἐν ταύτῃ δὲ πολλαχοῦ καὶ ὀρθῶς τίθησι διὰ ἐμοῦ μαρτυρεῖ, καὶ ἑτέρωι πλειόνων. "τὰ μὲν ῥήματα εἶπεν ἴσως αἷς τισιν αὐτῶν κόμπον εἰσφέρων, καὶ φιλίας τῆς Ἰωάννου χάριν (καίτοι οὐδὲ τοῦτο σπουδῇ αὐτοῖς εἰπεῖν πρὸς Ἰωάννην, ὑδρὸς μὲν ἀκριβείας φιλοσοφῆσαι ἐπιδότος, καὶ οὕτω πρὸς αὐτοῖς θαυμασθέντος) τὰ δὲ πράγματα ὑπερεῖδε καὶ παρῆλθε τοῖς μαθηταῖς σφόδρα ταύτην ἐπιδειξάμενος τὴν ὑπόνοιαν ἔχειν. Διὰ τοῦτο δεύτερον ταύτην ἐπήγαγε μαρτυρίαν, εἰπών· τὰ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἀπέστειλέ με ὁ πατήρ. συνταῦθα δὲ πρὸς τὴν κατηγορίαν τῆς τοῦ σαββάτου λύσεως ἵσταται. ὅπερ γὰρ ἔλεγον ἐκεῖνοι, πῶς δύναται οὗτος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ σαββατον οὐ τηρεῖ; διὰ τοῦτο" φησίν, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατήρ. καὶ τοιαῦτα ἀντία ἐποίει, ἀλλὰ δεικνὺς μὴ πολλῆς τῆς προσοχῆς, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τοῦ πατρὶ πράττει, διὰ τοῦτο καὶ ὁ πολλῷ ἔλαττον ἔθηκε. Διὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὅτι τὰ ἔργα, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατήρ, μαρτυρεῖ ὅτι ἴσός εἰμι τῷ πατρί; ἀμφότερα γὰρ ἦν ἀπὸ τῶν ἔργων μαθεῖν,

χ. ὑμῶν ἐγγυτέρων

χ. καθηκόντως

χ. ἐπειδὴ δὲ τὰ μὲν ῥ.

χ. εἶπε καὶ αὐτὸς, ἃ.

ὅτι καθεδῆται πάντας ἀθῴους ἀπαντήσων, ἢ ὅτι τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἔχῃ τοῦ πατρὸς καὶ δυνάμιν· μέλλων πάλιν ἄπαντα ταῦτα κατασκευάζειν, ἀναγκαίως τὴν ἀντίθεσιν αὐτῶν πέφηκε ποιῆται. Εἶπον, φησίν, ὅλως ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· Εἶπον Οτι ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Ιωαν. ε. κβ.
5 υἱῷ· Εἶπον ὅτι δεῖ τιμᾶν τὸν υἱὸν, ὡς τὸν πατέρα· Εἶπον ὅλως ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐδὲ τὸν πατέρα τιμᾷ· Εἶπον ὅλως ὁ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ πιστεύων, οὐκ ὄψεται θάνατον, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὸν ζωήν· Εἶπον ὅτι ἡ φωνή μου τῶν νεκρῶν ἀναστήσει, τοὺς μὲν νῦν, τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα· Εἶπον ὅτι ἀπαντήσω λόγον τῶν πεπλημμεληκότων ἀπάντων· εἶπον ὅτι δικαίως κρινῶ, καὶ ἀμείψομαι τοὺς κατορθοῦντας. ἐπεὶ οὖν ἄπαντα ταῦτα ἀπόφα-
10 σις ἐμή, καὶ τὰ μὲν λεγόμενα μεγάλα, ἀπόδειξις δὲ οὐκ ἐμὴ οὐδέπω εἰρημένη σαφὴς ἐκείνοις, ἀλλ' ἀμυδροτέρα ποιεῖται τὴν ἀντίθεσιν ὁ λόγος, μέλλων ὅτι τὴν κατασκευὴν τῶν Εἰρημένων ὁρμᾶν, οὕτω πως λέγων, εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασι τύπτεις· ἀλλ' ἴσως ἐρᾷτε, ποῦ τὰ ταῦτα σὺ λέγεις· οὐκ εἶ σὺ ἀξιόπιστος μάρτυς σαυτῷ μάρτυρῶν. τοῦτο τοίνυν πρῶτον καταλύων αὐτῶν τὴν φιλονεικίαν, ὃ ζητοῦσι μάλιστα ἐρᾷν, καὶ δεῖξαι ὅτι οἶδεν αὐτῶν τὰ ἀ-
15 πόῤῥητα τῆς διανοίας, καὶ ταύτην πρῶτον ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως παρεχόμενος, ὕστερον μετὰ τὴν ἀντίθεσιν καὶ ἑτέρας ἀποδείξεις προσέρχεται σαφεῖς καὶ δυσπαῤῥήτους, τρεῖς παρέχων μάρτυρας τῶν λεγομένων, τὰ ἔργα ταῦτα αὐτοῦ λέγοντα, τὸ παρὸν τοῦ μάρτυρείου, τὸ Ιωάννου τὸ κήρυγμα. καὶ δίκαιον πρῶτον τὸν ἐλάττω τοῦ Ιωάννου. Εἶπων γάρ, ἄλλος ἐστὶν ὁ μάρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, ἐπήγαγεν·
20 33 Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ιωάννην, καὶ ἐμαρτύρησε τῇ ἀληθείᾳ.

Καίτοιγε εἰ οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ἡ μαρτυρία σου, πῶς λέγεις, ὅτι οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία τοῦ Ιωάννου, καὶ ὅλως ἐμαρτύρησε τῇ ἀληθείᾳ; ὁρᾷς πῶς σαφῆς καὶ τοῦτ' ἔστιν, ὅτι ὅ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, πρὸς τὸν ἐκείνων ἀποκρίνεται λόγον; τί οὖν εἰ ἐκεῖνος ἐμαρτύρησε χριστῷ, φησίν; ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο λέγωσιν, ὅρα πῶς καὶ ταύτην λύει τὴν ὑ-
25 πόνοιαν. οὐ γὰρ εἶπεν, Ιωάννης ἐμαρτύρησέ μοι, ἀλλὰ πρότερον ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ιωάννην· οὐκ δὴ "ἀπεστείλατε, εἰ μὴ ἀξιόπιστον ἡγεῖσθε. καὶ ὃ δὴ μᾶλλον· οὐ γὰρ ἔπεμψαν, αὐτὸν πρὸς τὸ Χριστοῦ ἐρωτῶντες, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν. οὐ δὴ οὖν τοῖς ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀξιόπιστον εἶναι ἐνόμιζον, πολλῷ μᾶλλον οὖν τοῖς ὑπὲρ ἑτέρου. πέφυκαμεν γάρ, ὡς εἰπεῖν, ἅπαντες δυσθεώρητοι μὴ οὕτω τις βούλεται τοῖς περὶ ἑαυτοῦ λέγουσιν, ὡς τοῖς περὶ ἄλλων. τοῦτον δὴ οὕτως ἀξιόπιστον εἶναι ἐνόμισαν, ὡς δὲ καὶ τοῖς περὶ ἑαυτοῦ μὴ δεηθῆναι μαρτυρίας ἑτέρας. Ἀλλὰ μὴν ἀπεστάλκατε οὐκ εἶπον, τί λέγεις περὶ τοῦ Χριστοῦ; ἀλλά, σὺ τίς εἶ; ἢ λέγεις περὶ σεαυτοῦ; οὕτω μέγα τοῦ ἀνδρὸς τὸ θαῦμα εἶχεν. τοῦτο οὖν ὅλον νενίκηκε διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ιωάννην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐχ ὅτι ἀπέστα-
λαν, εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἀπεσταλμένων ἀκριβολογεῖται, * ὅτι ἦσαν καὶ ἱερεῖς, καὶ οὐκ
35 τῶν Φαρισαίων, οὐχ ἁπλῶς τυχόντες, οὐδὲ ἀπερίμμειοι, οὐδὲ οἷοι διὰ φιλαργυρίαν καὶ φιλαθλαθλίαν, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας ἐκμαθεῖν τὰ περὶ ἐκείνου λεγόμενα.

34 Ἐγὼ δὲ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω.

Τίνος οὖν ἕνεκεν τὴν Ιωάννου προσήγαγες; καίτοι οὐδὲ ἡ ἐκείνου, ἀνθρώπου μαρτυρία ἦν. ὁ γὰρ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, φησίν, ἐκεῖνός μοι εἶπεν. ὥστε καὶ ἡ τοῦ Ιωάννου μαρ-
40 τυρία, τοῦ Θεοῦ μαρτυρία ἐστίν· παρὰ γὰρ ἐκείνου μαθών, ἔλεγεν ἅπερ ἔλεγεν. ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσι, πόθεν τοῦτο δῆλον, ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔμαθε, καὶ περὶ ταῦτα καταγίνωνται, ἐκ τοῦ πιστοῦτος αὐτοὺς ὑποτιθέμενος, ἔτι πρὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν διαλεγόμενος. οὐδὲ γὰρ ἐστὶν εἰκὸς ταῦτα πολλοὺς εἰδέναι, ἀλλ' ὡς οἰκόθεν λέγοντι, τίνος προσέχειν τὸν Ιωάννην διὰ τοῦτό φησιν, ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω. καὶ εἰ μὴ ἔμελλες παρὰ ἀν-

χ. κρίσιν,

χ. ἀμυδρὰ ποιεῖται· χ. χωρεῖν τὴν εἰρ.

χ. μονονουχὶ συλλογιζόμενος αὐτοὺς διὰ ὧν λέγει,

χ. ἀπεστάλκατε,

* ἁπλῶν

Εἰ ϗ μὴ πρότερον, καὶ νῦν γοῦν ἀναπέσχωμεν, ϗ ἡμῶν αὐτῶν ἡμόμενοι, τὰ παρόντα λιμπάνωμεν. Εἰς δέον, ἵνα καὶ τὰ μέλλοντα μεθ' ἡσυχίας λάβωμεν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μα. 31 ΕΑΝ ΕΓΩ ΜΑΡΤΥΡΩ ΠΕΡΙ ΕΜΑΥΤΟΥ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. 32 Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν. χ. ἀν· χ. ἐπ·

ΕΙ ὡς χώραν μεταλλικὴν ἀορύτειν ἐπιχειροῦσιν τῆς τέχνης ταύτης ἄπειρος ὤν, χειρίστου μὴ οὐκ ἐργάσεται, πάντα ϗ ἁπλῶς ϗ ὁμοῦ συλλέων, πόνον δύσπονον ἐπωμόμως ϗ ἐπιβλαβῆ· οὕτω ϗ τὴν θείαν γραφὴν ⓐ τὴν ἀκολουθίαν οὐκ εἰδότες, οὐδὲ τὰ ἰδιώματα ϗ τοὺς νόμους αὐτῆς ἐξετάζοντες, ἀλλ' ἁπλῶς ϗ εἰς ἔπος πάντα ἐπιόντες, χειρίστου μὴ γῆς φύοντες, οὐδέποτε ⓦ ἐναποκείμενον αὐτῇ θησαυρὸν εὑρήσουσι. Ταῦτα ϗ εἶπον νῦν, ὅτι ὁ προκείμενον ἡμῖν χωρίον ἔχει μὲν πολὺν ⓦ χρυσόν, οὐ μὴν καταδηλον, ἀλλὰ πολλῇ κατακεχωσμένον ἀθῶθεν ἀσαφείᾳ. δεῖ χερὶ διασκάπτοντας καὶ διαπαίοντας, ἐπὶ τὰ γόνιμα τῶν νοημάτων ἐλθεῖν. Ὡς γὰρ οὐκ ἂν εὐθέως ῥοῦν ἐπὶ ἀγρὸν ἀγαγεῖν τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής; ϗ γὰρ πολλαχοῦ φαίνεται μαρτυρήσας ἑαυτῷ. τῇ γοῦν Σαμαρείτιδι διαλεγόμενος, "ἔλεγεν ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοί καὶ τῷ τυφλῷ ὁμοίως· ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστι· ϗ τοῖς Ἰουδαίοις* · πῶς ὑμῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι; ϗ ἑτέρωθι ϗ πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ. διὰ οὖν ἅπαντα ταῦτα ψευδῆ ἡμῖν ἔσται σωτηρίας ἐλπίς; πόθεν ϗ τὴν ἀλήθειαν θηρήσομεν, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀλήθεια λέγῃ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ μαρτυρία μου ἀληθής; ἢ τοῦτο ϗ δοκεῖ τὸ ἐναντίωμα εἶναι μόνον, ἀλλὰ ϗ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου. πρῶτον γάρ φησι, ϗ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμοῦ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστι. ποῖον δή, εἰπέ μοι, δέξομαι, ποῖον ϗ νομίσω ψευδὲς εἶναι; εἰ γὰρ ὅτως ἐκλάβοιμεν ἁπλῶς ὡς εἴρηται, μὴ πρόσωπον περιεργασάμενοι, μὴ αἰτίαν, μὴ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὁρᾶν, ἀμφότερα ἔσται ψευδῆ. Εἰ γὰρ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀληθής, οὐδὲ τοῦτο αὖθις ἀληθές, οὐ δὶς δεύτερον μόνον, ἀλλὰ ϗ δὶς πρότερον. Τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀκριβείας, μᾶλλον ϗ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ἵνα μὴ τοῖς ῥήμασιν ἐναπομείνωμεν ψιλοῖς. ὅταν γὰρ ϗ ⓐ αἱρετικοὶ πλανῶνται, ὅταν" μήτε ⓦ σκοπὸν ἐξετάζωσι τοῦ λέγοντος," μήτε τὴν ἕξιν τῶν ἀκουόντων. ἀπὸ γὰρ τούτων μὴ προσθῶμεν, ϗ ἕτερα ϗ, οἷς χαίρεις, ϗ τὸ πιεῖς, ϗ γνώμην ἀκροατοῦ, πολλὰ ἕψεται τὰ ἄτοπα. Τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; ἔμελλον" ἐπιφέρειν αὐτῷ ⓐ Ἰουδαῖοι· ἐὰν σὺ μαρτυρῇς περὶ σεαυτοῦ, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. διὰ τοῦτο τοίνυν εἶπεν, ὡσανεὶ" ἔλεγε· "πάντως ἐρεῖτέ μοι, ὅτι οὐ πιστεύομεν. οὐδεὶς" γὰρ τοσοῦτος ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἀξιόπιστός ἐστιν ὁ διαθέσεως. τὸ οὖν, οὐκ ἔστιν ἀληθής, οὐχ ἁπλῶς διαγνωστέον, ἀλλὰ" πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόνοιαν, οἳ, ὅτι υἱὸς οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἢ τοίνυν πρὸς τὴν ἀξίαν τὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τῶν ἐκείνων ἐφθέγγετο ταῦτα. ϗ ὅταν μὲν λέγῃ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, τὴν γνώμην ἐλέγχει τὴν ἐκείνων, ϗ τὴν μέλλουσαν αὐτῷ πρὸς ἐκείνων αἰτίαν ἐπάγεσθαι· ὅταν δ', ὅτι καὶ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, αὐτὴν δείκνυσι τοῦ πράγματος τὴν φύσιν, ὅτι ὡς Θεὸν ἀξιόπιστον αὐτὸν ἔδει νομίζειν ϗ περὶ ἑαυτοῦ λέγοντα. ὅτε γὰρ εἶπεν ἀνάστασιν νεκρῶν ϗ κρίσιν, ϗ ὅτι ὁ πίστις θύων αὐτῷ ὑ κρίνεται, ἀλλ' εἰς ζωὴν ἔρχεται, ϗ

ὅτι

χ. ἐστιν· χ. ὁ Χριστός· * ἐπιπλῆ·
χ. ἔστι χ. ὅτι χ. ἰδιωμ. ἢ πάντα εἴρηται. χ. λέγων χ. τοῦτο λίαν· χ. ἴσως χ. γάρ που χ. προσῆν τι

τῦτο Παῦλος ἐδήλωσε. τῦτο δὴ ποιῶμεν κ᾽ ἡμεῖς, κ᾽ ἀπὸ τῆς ἀβροτοίας ἐξαλείφωμεν ἅπαντα. κἂν μὲ ἀγαθόν τι γένηται ἢ πρᾶξίς τῦ λελυπηκότος, τῦτο λογιζώμεθα μέγιστον· δῦ᾽ ἡ λυπηρὰ κ᾽ ἐπαχθὴς, ἐκβάλωμεν κ᾽ ἀξιόχρεως γένωμεν, ὥστε μηδὲ ἴχνος ἐναπομένειν. Εἰ δ᾽ μηδὲν ἡμῖν ἀγαθὸν γέγονε πρᾶξίς τύτυ, [τοσύτῳ] πάλιν ὁ μισθὸς μείζων συγχωρηθήσεται ἡμῖν, κ᾽ πλείων ἡ βύθυμίησις. ἄλλοι δὲ ἀργυρίᾳ κ᾽ χρυσίᾳ κ᾽ μυρίᾳ ἀλαζονεύονται· σοὶ δὲ τῆς βύκολωτέρας ὁδὸς, τοῦ μὴ μυρίαχοῦ λέγω, πόντα ἔξεστιν ἀφαιρύμενα τὰ πλημμεληθέντα. Ἢ τοίνυν κ᾽ σαυτῷ τὸ ξίφος ὠθεῖς, ὡς ⓘ μαινόμενοι, κ᾽ πρᾶξαι ὀντες, κ᾽ τῆς μισούσης σαυτὸν ἐκβάλλεις ζωῆς, δέον πόντα πρᾶττειν, ὥστε αὐτῆς ἐπιτυχεῖν; Εἰ γὰρ ἡ πρῶτα ὕτω ποθεινὴ, Ἢ δῦ Εἴποι τις πρὸς ἐκείνης, ἔνθα ἀπέδρα, ὀδυνὴ, κ᾽ λύπη, κ᾽ στεναγμός; ἐκεῖ δεῖσαι θάνατον ὀκ ἔστιν, ὀδὲ πέρας ἐκείνων ἐπιπλῦσαι τῷ ἀγαθῷ. μακάριοι καὶ τελεσμακάριοι, κ᾽ πολλάκις τῦτο, ⓘ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἀπολαύοντες λήξεως, ὥσπερ ὧν ἄθλιοι καὶ τελεσάθλιοι, καὶ μυριάκις τῦτο, ⓘ τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἑαυτὸν ἐκβαλόντες. καὶ τί ποτ᾽ ὧν ὄφελος, φησι, τὸ ποιῶν ἡμᾶς ἀπολαῦσαι τῆς ζωῆς ἐκείνης; ἄκουσον αὐτῦ τοῦ δικαίζοντος νεανίσκου λέγοντος ἐν ἀγαλλιάσει πρὸς τύτου. ὅπῳ γὰρ Εἶπε, Ἢ πεῖσας ζωὴν αἰώνιον κληρονόμησω; Εἶπεν ὁ Χριστὸς αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐντολῶν, κατέληξεν Εἰς τὴν τῦ πλησίον ἀγάπην. κ᾽ τάχα ἐρεῖ τις τῷ ἀκούοντι κ᾽ τὸν πλοῦτον ἐκβάλλοντι, ὅτι ⓒ ἡμεῖς ταῦτα ἐφυλαξάμεθα. ὀδὲ γὰρ ἐκλέψαμεν, ὀκ ἐφονεύσαμεν, ὀκ ἐμοιχεύσαμεν· ἀλλ᾽ ὑδέπω κ᾽ τῦτο Εἰπεῖν δυνᾶται, ὅτι ἠγάπησας τὸν πλησίον, ὡς ἀγαπῆσαι ἔδει. εἰ γὰρ ἐβασκανέ τις, ἢ ἐκάκηγόρησεν, ἢ ὀκ ἤμυνεν ἀδικυμένῳ, ἢ ὐ μετέδωκε τῷ ὄντως, ὐδ᾽ ἠγάπησε. πῶς ἂν ἐν τῦτο μόνον ἐπέταξεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ κ᾽ ἕτερον. ποῖον δὲ τῦτο; πώλησόν σε τὰ ὑπάρχοντα, φησὶ, κ᾽ δὸς πτωχοῖς, κ᾽ δεῦρο ἀκολούθει μοι, τὴν δι᾽ τῶν ἔργων μίμησιν λέγων ἀκολουθήσαι. τί τοίνυν ὀκτεῦθεν μαθήσομαι; πρᾶτον μὲ ὅτι τὸν μὴ πόντα ἔχοντα ταῦτα, ὀκ ἔστι τῶν πρωτείων ἐπιτυχεῖν τῶν ἐν τῇ λήξει ἐκείνῃ. μᾶ γὰρ τὸ Εἰπεῖν αὐτὴ, ὅτι πόντα ταῦτα ἐποίησα, ὡς καταλελειμμένῳ μεγάλῳ πρὸς Εἰς τελείαν βύθυμίησιν, φησὶν· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι), πώλησόν σε τὰ ὑπάρχοντα, κ᾽ δὸς πτωχοῖς, κ᾽ δεῦρο ἀκολούθει μοι. πρᾶτον μὲ ὧν τῦτο ἔστι μαθεῖν· δῦτερον ὄν, ὅτι κ᾽ αὐτὸν ἐκβαλεῖν δυνάμενον Εἰκῇ κομπάζοντα. ὁ γὰρ ἐν πρωτοσία τοσαύτῃ ζῶν, κ᾽ τῦ ἄλλους πρωτοροῦν ἐν πενίᾳ, πῶς ἂν ⓜ πλησίον ἠγάπησεν. ἢ τοίνυν ὀδὲ ἐκβαλὼν ἀπῆλθεν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς κἂν ἐκβαλῶμεν ταῦτα ποιῶμεν, κ᾽ ταυτὶ ἀναδαίζωμεν τὰ ὄντα κενῶσαι, κ᾽ τὴν ὑραίαν πρίασθαι. Εἰ γὰρ ὑπὲρ ἀξιώματος τις βιωτικῦ ὅλον πολλάκις τὴν ὐσίαν ἐπέδωκεν, ἀξιώματος τῦ* μέλλοντος ἐντεῦθεν μόνον, " κ᾽ ὀδὲ ἐντεῦθεν πολὺ πλείονος χρόνου (πολλοὶ γὰρ κ᾽ πρὸ πολλοῦ τῆς πολυτελῦς ταύτης ἀπεδύσαντο τὴν ἀρχὴν, ἕτεροι δὲ δι᾽ ταύτην ἐζημιώθησαν κ᾽ τὴν ζωὴν αὐτὴν πολλάκις· ἀλλ᾽ ὅμως κ᾽ ταῦτα Εἰδότες, πόντα κενοῦσιν ὑπὲρ αὐτῆς) Εἰ τοίνυν ὑπὲρ ταύτης τοσαῦτα ποιοῦσιν, ὑπὲρ τῆς μισούσης ἐκείνης κ᾽ ἀναφαιρέτου, τί ῥᾴστου αἰ ἡμῶν ἀθλιώτερον μηδὲ ὀλίγα πρὸς ἐκείνην, μηδὲ ταῦτα πρὸς ἐχόντων, ἃ κ᾽ μικρὸν ὕστερον ὄντες ἐντεῦθεν ἀφήσομεν; ποίας δῶν ταῦτα ὀκ ἂν Εἴη μανίας, ἃ δι᾽ ἀκόντες ἀφαιρεθήσεσθε, ταῦτα παρὸν ἑκόντας δοῦναι, κ᾽ μὴ ἑαυτῷ λαβεῖν μὴ βεληθῆναι; ἀλλ᾽ Εἰ μὴ ὅτι θανάτου τις ἦγεν, Εἶτα πρᾶγμα ἦν, πόντα τὰ ὄντα πρὸ ἐμοῦ ἀπαλλαγῆναι, κ᾽ χάριν ἂν ὁ πρᾶγμα ἐνομίσαμεν· νῦν ὁ πρὸ τοῦ ὅτι μείζονα ἀγωνίσεις ὁδὸν, τὰ ἡμίσεα δοῦλα ἐλευθέρωθῆναι, αἱρεθέντα κ᾽ κολασθέντα κ᾽ κατίσχειν ἐκεῖνα τὰ μὴ ἡμέτερα, ὥστε τὰ ἡμέτερα προέσθαι; πῶς ἂν ἔχομεν ἀπολογίαν, ποῖον συγνώμην, οὕτως ὐκόλου τὴν μισθαποδοσίαν ἡμῖν ὁδὸν πρὸς ζωὴν, κ᾽ χρημάτων φερόντων, κ᾽ τὰ ἄκαρπον βαδίζοντες ὁδὸν, κ᾽ τὰ ἐντεῦθεν κ᾽ τῶν ἐκεῖ πόρων ἑαυτοὺς ἀποστερῶντες, πρὸς ἀμφότερα καρπώσασθαι μὴ ἀδύνατοι; ἀλλ᾽

Εἰ

χ ἐκκηγόρησεν. ἐ μὴ ἤμυνεν ἀδικυμένῳ. ἢ μὴ μετέδωκε τῶν ὄντων, ὀκ ἠγ-

* μὲ

χἀδ᾽ τῦ κεκλημένῳ πολ-

μὴ γὰρ εἰκότας αὐτοῦτο λέγειν, ὡς πολλὰ θελήματα ἔχοντες ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ δοκοῦντα· σὺ γὰρ οἶνος ἔνεκεν ὑπὸ φησι, καὶ πάντα εἰκὼς ὡς παιδί· ὅτο γὰρ οὐδὲ ἀνδρὸς ἀκριβοῦντος, καὶ ἑξαυρωμένου εἰπεῖν τις ἂν εἰ τὸ ῥῆμα. εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ὅτως ἑαυτὸν ἐκέρασε τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ,
τομ. β. κ. ὡς εἰπεῖν, Ζῶ γὼ, οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ γὰρ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός· πῶς ὁ πάντων δεσπότης φησίν, ὅτι ἀ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ὡς ἑτέρου ὄντος ἐκείνου; πῦ δῶν ἐστιν ὃ φησιν; ὡς ἐπ' ἀνθρώπου προσάγει τὸν λόγον, ἵνα τοὺς τὴν ἀκοὴν τῶν ἀκροωμένων φθέγξεται. ὅπερ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν ἀπέδειξε τὰ λεγόμενα, τὰ μὲν δεσποτικῶς, τὰ δὲ ἀνθρωπίνως ἀλαλεχθέντα, πάλιν ὡς ἀνθρωπος κατασκευάζει τὰ αὐτὰ, καὶ λέγει, ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστί. πόθεν δῆλον; ὅτι ἀ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ὥσπερ γὰρ ἐστὶν ἀνθρωπον, ὁ φιλαυτίας ἀπηλλαγμένος, οὐκ ἂν ἔχοι δικαίως ἐγκαλεῖσθαι, ὡς περὶ τὸ δέον δικάσας· οὕτως οὐδὲ ἐμοὶ δυνήσεται τῶν ὑπεναντίων. ὁ μὲν γὰρ θέλων τὰ ἑαυτοῦ ἴσως ἐστὶ πλεονεκτεῖν δυνάμενος πολλῶν τούτων ἀφαιρεῖσθαι τὸ δίκαιον· ὁ δὲ μὴ τὰ ἑαυτοῦ σκοπῶν, ἵνα δὲ ἔχει τοσοῦτον τοῦ μὴ τὰ δίκαια ψηφίσασθαι; τοῦτον τοίνυν ⓦ λογισμὸν καὶ ἐπ' ἐμοῦ δέχεσθε. Εἰ μὲ γὰρ ἔλεγεν μὴ ἀπεσπάσθαι παρὰ τοῦ πατρὸς, μηδὲ εἰς ἐκείνου τὸν δῆξαν τῶν γινομένων ἀνέφερεν, ἴσως ἄν τις ὑμῶν ὑπενόησεν, ὅτι βουλόμενος ἐμαυτὸν κοινωνὸν λαμβάνει, οὐ λέγω τὰ ὄντα· Εἰ δὲ ἑτέρῳ λογίζομαι καὶ ἀνατίθημι τὰ γινόμενα, τίνος ἕνεκεν, ἢ πόθεν ἂν ἔχοιτε ἐπανορθοῦν τὰ λεγόμενα; ὁρᾶς οὖν πῶς ⓦ λέγων κατεβίασεν, καὶ πόθεν τὸν κρίσιν τὸν ἑαυτοῦ δικαίαν εἶναι ἔφησεν, ὅταν ἀν' ἓν τῶν πολλῶν εἰς ἀπολογούμενος εἶπεν; ὁρᾶς, ὁ πολλάκις εἶπον, πῶς ἀσφαλέστερον σαφῶς; τί δέ ἐστιν ὃ εἶπον; ὅτι ἡ ἐπανορθωτικὴ τῆς ἀπιστίας τῶν λέξεων, αὕτη μάλιστα πιθανὴ τοῦ τοιούτου ἐγγίνεται, μὴ ἐκ τοῦ προχείρου δεχομένους τὰ λεγόμενα καταπίπτειν, ἀλλὰ προσκαθέζειν μᾶλλον ὅπως τὸ ὕψος τῶν νοημάτων ἐλθεῖν. αὕτη γὰρ τοῦ χαμαὶ συρομένους τότε μὲ πολλῆς καὶ μακρᾶς ἀπίστης τῆς δυσκολίας.

ΘΕΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰπόντες, προσκαλῶ, μὴ προπετέχωμεν ἁπλῶς τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ μὲ ἀκριβείας ἐξετάσωμεν ἅπαντα, τὸν αἰτίαν τῶν λεγομένων πάντων ἐχόντων· μηδὲ νομίζωμεν ἐκεῖθεν ἡμῖν εἰς ἀπολογίαν τὸν ἀγνοιαν καὶ τὸν ἁπλότητα. οὐ γὰρ ἀκεραίους ἐκέλευσε μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ φρονίμους. ἀσκῶμεν τοίνυν μὲ τῆς ἁπλότητος καὶ τὸν φρόνησιν, καὶ ὅπι τῶν δογμῶν καὶ ὅπι τῶν τοῦ βίου κατορθωμῶν· καὶ δικαίζωμεν ἑαυτοῖς ἐνταῦθα, ἵνα μὴ ζῶν τῷ κόσμῳ καταχριθῶμεν τότε, καὶ τοιοῦτοι γενώμεθα περὶ τοὺς ζωοδούλους, οἷς βουλόμεθα περὶ ἡμᾶς γενέσθαι τὰ δεσποτικὰ ἡμῶν. ἄφες γὰρ ἡμῖν τὰ ὀφλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι οὐ φέρει πρᾴως πληττομένη ἡ ψυχή. ἀλλ' ἐὰν σπουδάσωμεν ὅτι μὴ χιλιοπλασίονα, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἀφειζόμεθα, ταχέως ἀφήσομεν τὴν ἰὼν τῆς ὀργῆς. καὶ γὰρ ὁ τὰ ἑκατὸν δηνάρια μὴ συγχωρήσας ὁ πεπλημμεληκότι, ὁ τὰ ὁμοδούλου ἠδίκησεν, ἀλλ' ἑαυτὸν, τοῖς μείζοσι τὰ λάθρους ἐπανορθώσεως ποιήσας, ὧν ἐστερεῖτο τὸν ἄφεσιν ἔλαβεν. ὅταν οὖν ἑτέρους μὴ ἀφῶμεν, ἑαυτοῖς οὐκ ἀφίεμεν. μὴ τοίνυν τῷ Θεῷ λέγωμεν μόνον, μὴ μνησθῇς τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος, μὴ μνησθῶμεν τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ζωοδούλων τῶν εἰς ἡμᾶς γεγονότων. καὶ γὰρ σὺ στερεῖ δικαίζεις τοῖς σοῖς, καὶ ὅτε ἔπιτα ὁ Θεός· σὺ τὸν νόμον γράφεις τοῦ ἀφέσεως καὶ τιμωρίας, καὶ τὸν τῶν τοιούτων ἐκφέρεις ψῆφον. εὐκοινῶν καὶ τὸ μνησθῆναι καὶ τὸ μὴ μνησθῆναι ⓦ Θεόν· σὺ κύριος εἶ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀφορίαν κελεύει, ἐάν τις πρὸς ἔχῃ μομφὴν, ἀλλ' ἀπλῶς ἀφορίαν, ἀλλ' ὥστε μηδὲν λείψανον μένειν. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ἅμα μόνον οὐκ ἤνεγκεν εἰς μέσον ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλ' οὐδὲ ἡμᾶς αὐτοῦ πεπλημμεληκότας ἐμέμνησεν, οὐδὲ εἶπε, τὰ καὶ τὰ ἡμάρτες· ἀλλὰ καὶ ἀφῆκε καὶ ἐξήλειψε τὸ χειρόγραφον, μηδὲ λογισάμενος τὰ πλημμελήματα, καθὼς καὶ

τοῦτο

χ. ἐστὶν ἀπόν
χ. ἐμοὶ
χ. λεγόμενα
χ. δι
χ. καὶ τῶν
χ. σκεπτῶμεν

αὐτὸν ὄντιν ἰδεῖν, δύο πλέοντα τοῦ ῥήσεις ἢ τρεῖς, ἃ τὰ ἐσώμενα ἀπὸ τῶν γινομένων ἀεὶ πι-
χ. ἃ ἔπω πα- στούμενον. ἀλλ' ὅμως τοσαῦτα ἃ εἶπων ἐποίησας, ὥστε πῶς ἀθετέτεροι ἦσαν, οὐκ ἀρ-
χεῖται τύπος· ἀλλὰ διὰ ἑτέρων ῥημάτων αὐτῶν καταστέλλει τὴν φιλονεικίαν, λέγων· ἃ
δύναμαι ποιῶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅ-
τι ἃ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ὥστε γὰρ ξένα τινὰ καὶ
παραλλαγμένα τοῦτον ἐποίησε λέγειν (οὐκ οἶμαι γὰρ ἔλεγον, ὅτι ὁ Θεός ἐστιν
ὁ κρίνων τὸν κόσμον ἅπαντα, τουτέστι, τὸ ἀνθρώπινον γένος· καὶ τοῦτο ὁ Δαβὶδ πολλαχοῦ αἰνα-
χρύπτων ἔλεγε, Κύριος κρίνει τὰ ἔθνη· καὶ, Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυ- Ψαλμ. ξα. ι.
μος· καὶ ὃν τρόπον ἅπαντες ἴσασι καὶ ὁ Μωϋσῆς· ὁ γὰρ Χριστὸς ἔλεγεν, ὁ πατὴρ ἃ κρίνει οὐδένα, Ψαλμ. ζ. ιβ.
χ. ἐγὼ οὐκ ἃ κρίνω· ἀλλὰ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα μὴ γένηται τοῦτο ὃ ἐφοβοῦντο ἅπαντες τότε Ἰουδαῖοι, καὶ
τραγικὰ πάλιν ὑπολάβωσιν αὐτὸν ὑποπλάττειν) σφόδρα οὖν ἐστιν συγκαταβαίνει τοῖς
λόγοις, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἀπαιτεῖ αὐτῶν ἡ ἀσθένεια, ὥστε τὴν ὀλεθρίαν ταύτην ὑπόνοιαν
τρέπεσθαι ἀνελεῖν· καὶ φησιν, ἐγὼ ἃ δύναμαι ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν· τουτέστιν, οὐδὲν ξένον οὐδὲ παραλλαγμένον, οὐδὲν ὃ μὴ βούλεται ὁ πατὴρ, παρ' ἐμοῦ γινόμενον ὄψεσθε, ἢ λεγό-
χ. διὸ ἐκεῖνοι ἄνθρωπον μενον ἀκούσεσθε. καὶ τρέπεται εἰπών, ὅτι ὑμὸς δύναμαι ὄντι," ὃ δείξας ὅτι δύναμαι τοῦτον
χ. ὅτι τίνα τῶν τρόπων ὑπόνοιαν τὸν τρόπον ὑπώπτευον, "ὅτω ὃ ταῦτα πάσχουσιν. ὥσπερ οὖν αἰωτέρω εἰπών, ὃ ἀκηκόαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν· καὶ ὁ Ἰωάννης, ὃ ἑωρακε μαρτυρεῖ, καὶ τὴν
μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει· τρεῖς ἀκριβοῦς ἀμφότερα εἴρηται γνώσεως," ἵνα ἁ-
χ. ἁ ἀεὶ πλῶς τρεῖς ἀκοῆς καὶ ὄψεως· οὕτω καὶ ταῦτα ἀκούω εἰπών, οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνῃ, ἢ ὅτι
ἀδύνατον ἄλλο τι θελῆσαι αὐτὸν, ἢ ὃ ἂν ὁ πατὴρ, ἀλλ' ὐκ εἶπεν ὅτω σαφῶς (ἃ γὰρ ἂν ἐδέξα-
χ. αὐτὸ μην ἐξ εὐθείας πῶς ὅτως ἀκούοιμεν) ἀλλὰ πῶς; συγκαταβατικῶς καὶ ἀνθρωπίνως σφόδρα· καθὼς ἀκούω, κρίνω. πάλιν αὖ διδασκαλίαν λέγων ἐστὶ ταύτα (ἃ γὰρ εἶπε, καθὼς διδάσκομαι,
ἀλλὰ καθὼς ἀκούω) ἀλλ' οὐδὲ ὡς δεόμενος ἀκριβοῦς παιδὸς φησιν (οὐ γὰρ μόνον τὸ διδά-
σκεσθαι ἀνενδεὴς ἦν, ἀλλὰ καὶ τὸ δεῖσθαι ἀκούειν) πλὴν ὁμοίωσιν δηλῶν καὶ ὃ ἀπαραλλα-
κτον τῆς ψήφου· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτω κἀγὼ, ὡς ἂν εἰ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐκεῖνον ἦν. εἶπά σοι,
φησι, καὶ οἶδα ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι ἃ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλη-
μα τοῦ πέμψαντός με. τί λέγεις; ἔχεις γὰρ θέλημα ἕτερον παρὰ τὸν πατέρα; καὶ μάλα ἄλλο φησὶ· καθὼς ἐγὼ καὶ σὺ ἓν ἐσμεν (περὶ θελήματος λέγων καὶ ὁμοιότητος) δὸς αὐτοῖς, ἵνα καὶ αὐ-
τοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσι· τουτέστιν, ἐν τῇ περὶ ἡμᾶς πίστει. ὁρᾷς ὅτι τὰ μάλιστα δοκοῦντα εἶ) ταπει-
νὰ, ταῦτά ἐστιν ἅπερ ἔχει ἐγκεκρυμμένον τὸ ὑψηλὸν νόημα; ὃ γὰρ αἰτεῖται, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅ-
τι οὐκ ἄλλο μὲν τοῦ παιδὸς τὸ θέλημα, ἄλλο δὲ τὸ αὐτοῦ· ἀλλ' ὥσπερ μιᾶς ἀγαθότητος ἓν θέλη-
χ. ἰωαῆ μα, ὅτως" ἐμοῦ καὶ τοῦ παιδός. καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ τοσαύτην εἶπε ζωὴν φέρειν. ἃ γὰρ ἐ-
πὶ τοῦ πνεύματος τούτου χέχρηται ὡς ὑποδείγματι ὁ Παῦλος, λέγων· Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώ- α. Κορ. β. ια.
πων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ
οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν οὖν ἄλλο, ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐκ ἔστι μοι θέ-
ἰσ. ἀγὰ τὸ πᾶ παῦς, λημα ἕτερον καὶ ἴδιον" παρὰ τὸν πατέρα, ἀλλ' εἴ τι ἐκεῖνος βούλεται, τοῦτο ἐστὶ καὶ ἐγὼ, καὶ εἴ τι
ἐγὼ, τοῦτο καὶ ἐκεῖνος. ὥσπερ οὖν ὁ πατὴρ οὐδεὶς ἂν ἐγκαλέσειε κρίνοντι, ὅτως οὐδὲ ἐμοί.
ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης ἑκατέρων ἡ ψῆφος φέρεται. εἰ δὲ ἀνθρωπινώτερον ταῦτα
ἀγαλέγεται, μὴ θαυμάσῃς. ἀνθρώπων γὰρ αὐτὸν ἔτι ἐνόμιζον εἶ) φλὴν. διὸ καὶ μάλι-
στα ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ τὰ λεγόμενα ἐξετάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποκείμενον τὸν ἀκροωμέ-
νων προαίρεσιν, καὶ οὕτω τὴν λεγομένων ἀκούειν, ὡς πρὸς ἐκείνων εἰρημένων. ἐπεὶ, πολλὰ
ἐν τοῖς τοιούτοις ἄτοπα. σκόπει γάρ· εἶπεν, οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν. ἐκοινῶν ἕτερόν ἐστι τὸ
αὐτοῦ θέλημα καὶ σφόδρα ἀποδέον, ἐστὶ δὲ οὐδὲ ἁπλῶς ἀποδέον, ἀλλ' οὐδὲ ὠφέλιμον ὅτως.
ἐπεὶ, εἰ σωτηρίαν δεῖς ἐστι, καὶ συμβαίνοι τῷ παιδὸς, ἵνος ἕνεκεν αὐτὸν ζητεῖς; αἴθεροι

ης ὄστιν υἱός, ἀλλὰ τοῦτο καὶ κτίσις ὄστιν. ὥστε πάντων ἀναγκαῖον ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄστι, μὴ θαυμάζειν τοῦτο. ὅπερ γὰρ ἐδόκει τοῖς ἀκούουσι τοιοῦσθαι ὃ λεγόμενον, καὶ πλέον τοῦτ' ἐνόμιζον εἶναι ἢ φλαῦρον ἄνθρωπον, τὰ δὲ λεγόμενα μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἰῶ, μᾶλλον δὲ μείζονα ἢ κατ' ἄγγελον, καὶ Θεοῦ μόνου· ταύτην λύων τὴν ἀντίθεσιν, ἐπήγαγε·

28 Μὴ θαυμάζετε, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄστιν· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ·

29 Καὶ ἐκπορεύσονται· οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Καὶ ἵνα ἔνεκεν οὐκ εἶπε, μὴ θαυμάζετε ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄστι· ἀλλὰ τῆς ἀναστάσεως ἐμνημόνευσεν; ἔδηκε μὲν αὐτὸ ἀνωτέρω λέγων, ἀκούσεσθε τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ σώζωσθαι ἀπιστοῦσι, μὴ θαυμάσῃς. ὃ γὰρ ἔρχεται εἶπεν, ὁ Θεοῦ ἴδιον ἰῶ, δίδωσι τοῖς ἀκροωμένοις ἐξ αὐτοῦ συλλογίσασθαι λοιπόν, ὅτι ἡ Θεὸς ἰῶ καὶ Θεοῦ παῖς. πρὸς αὐτὸ μὲν γὰρ λεγόμενοι ζωοποιοῦσι προσέσχον δὲ τότε ἐκείνοις· ἀπὸ δὲ τοῦ συλλογισμοῦ τῶν θαυμάτων δικαίωμεν, ἀνεπαχθέστερον τὴν διδασκαλίαν ἐποιῆ. καὶ γὰρ οἱ συλλογισμοὶ πλέκοντες, ὅταν τὰ μέρη δέντες, θμαίως ἀποδείξωσι ὃ ζητούμενον, οὐκ ἐπάγουσιν αὐτοῖς ὃ συμπέρασμα πολλάκις, ἀλλ' εὐγνωμονέστερον καταισχύνοντες τὴν ἀκρασίαν καὶ τὴν νίκην λαμπροτέραν ποιοῦντες, αὐτὸν ἐκφέρουσι προσκυνοῦντα τὸν ἀποφανθέντα ἐξενεγκεῖν, ὥστε μᾶλλον αὐτοῖς ψηφίσασθαι τὸν πρᾶξιν, ἢ αἰτιάσεσθαι τὸν ἐναντίον φέροντα ψῆφον. τῆς μὲν οὖν καὶ τῶν Λαζάρου μνημονεύσας ἀναστάσεως, τὸν κείσει ἐσίγησεν (ἡ γὰρ ἂν ἔτι τοῦτο ἀνέξη Λάζαρος) ἢ δὲ καθόλου εἰπών, καὶ τοῦτο προσέθηκεν, ὅτι οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες ἐκπορεύσονται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. ὥστε καὶ Ἰωαννης ἐπήγαγε Ⓦ ἀκροατοῦ, τὸν κείσει λέγων, ᾧ ὅπι ὁ μὴ πιστεύων εἰς Ⓦ υἱὸν οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. ὥστε καὶ αὐτὸς Ⓦ Νικόδημον· ὁ γὰρ πιστεύων εἰς Ⓦ υἱὸν, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὃ κείνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται. ὥστε καὶ σώζωσθαι καὶ δικαστηρίου καὶ κολάσεως μέμνηται τῆς ὑπὲρ ταῖς ποιημασῖς πράξεων. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἀκούων μου τοῦ λόγου καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει κείνεται· ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὅλη τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν μόνον, ἐπὶ τοῦ βίου πρόσθηκεν, εἰπών, ὅτι Ⓦ οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες ἐκπορεύσονται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, Ⓦ οἱ δὲ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. ἐπεὶ οὖν ἔφησεν αὐτῷ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν δόσειν λόγον, καὶ πόθεν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἀναστήσεσθαι τῆς αὐτοῦ, πρόσχημα καινὸν καὶ παράδοξον καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀπιστούμενον παρὰ πολλοῖς ἐπὶ τὴν δικαίαν πεπιστευκέναι, μήπως τότε παρὰ Ἰουδαίοις, ἀκοῦσον πῶς αὖθις καταισχύνει, πάλιν τῇ ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνων τῶν ἀκροωμένων.

30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ὄστιν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Καί τοι οὐ μικρὰν τέως ἀναστάσεως ἰῶ διδωκὼς ἀπόδειξιν Ⓦ τοῦ λύτου σφίγξας. διὸ δὴ δεῖ πρότερον περὶ ἀναστάσεως διελέχθη, ἕως ἐκεῖνο ἐποίησεν, ὃ τῆς ἀναστάσεως οὐ σφόδρα ἀπόδειξιν ἰῶ. οὐ τὴν κρίσιν ἦνίξατο τότε μὲν τὸν τοῦ σώματος σφίγξιν, εἰπών· ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται· ἀλλ' ὅμως δὲ τὴν Λαζάρου προσφωνῆς, δὲ τὴν τῆς οἰκουμένης. δὲ ὅπερ δύο ταύτας ἀναστάσεις προσέφη, τὴν τε τοῦ Λαζάρου τὴν αὐτίκα μάλα ἐκβησομένην, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης, τὴν μακροῖς ὕστερον ἐσομένην χρόνοις. ταύτην μὲν, ἀπὸ τοῦ παραλύτου πιστοῦται καὶ τῆς ἐλεύθητος τοῦ σώματος, λέγων· ἔρχεται ὥρα δὲ καὶ νῦν ὄστι· ἐκείνην δὲ ἀπὸ τῆς κρίσεως Ⓦ Λαζάρου ἀναστάσεως, ἀφ' ἧς ἤδη γνωσθέντων τὰ μηδέπω γνώσθεντα ἐστὶν ὕστερα ἄγαν. καὶ τοῦτο ποιοῦντα πεπιστευκὸς

αὐτὸν

αἰῶνα, ἡ μὴ γεύσεται θανάτου; ἵν' οὖν μὴ καὶ σὺ ταῦτα ἀκηκοὼς, ὅσα φησὶν· ὁ ὢν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Οὗτος ἡμῖν μακρῷ εὐπροσδεκτότερον ἐποίει τὸν λόγον, τῷ μαθεῖν αὐτὸν, ὅτι τῷ πατρὶ πιστεύοντι ἀπ' αὐτοῦ ἀκούοντες. Τὸ γὰρ δοξάζεσθαι μετ' εὐθυμίας, καὶ τὰ λοιπὰ ἥδιον εὐκολώτερον δέχεσθαι· ὥστε καὶ τὸ
χ. οὖν, αντιγ. ὅταν τις ζωὴν αἰώνιον, Καὶ
παρηγορητικὸν ἦν, τοῖς ὑψηλοῖς ζωοτέλει καὶ προσφιλὲς ποιοῦν. Εἰπὼν γὰρ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ἐπάγει, Καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. Δύο τούτοις θεσπεσιώτατον ποιεῖ τὸν λόγον, τὸ τὴν πίστιν ἡμῶν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν τὴν πεφιλημένην. Τὸ γὰρ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, τοῦτ' ἔστιν, οὐ κολάζεται. θάνατον γὰρ οὐ τοῦτο φησὶν τὸν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον, ὥσπερ οὖν καὶ ζωὴν ἐναντίως τὴν ἀθάνατον.

25 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.
χ. Εἶπε λόγους τὰ μεγάλα ἐκεῖνα, δεῖξαι λοιπὸν βέλτιστε καὶ ἔργοις αὐτά.
χ. ἀλήθειαν, χ. ἀνθρώπου καὶ ζήσονται.
Εἰπὼν γὰρ ῥήματα, λέγει καὶ τὴν δι' ἔργων ἀπόδειξιν. Ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ ἵνα μὴ δόξῃ κόμπος εἶναι καὶ τύφος, προσέχεται καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν, λέγων· ἔρχεται ὥρα. Εἶτα, ἵνα μὴ μακρὸν ποιῇ τὸν θρίαμβον χρόνον, φησὶ καὶ νῦν ἐστὶν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Εἶδες αὐθεντίαν ἐνταῦθα καὶ ἐξουσίαν ἄφατον; ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ ἀναστάσει, οὕτω καὶ νῦν ἔσται, φησί. καὶ γὰρ τότε φωνῆς ἀκούσαντες ἐπιταττούσης, ἐγειρόμεθα. Ἐν κελεύσματι γάρ, φησι, * τοῦ Θεοῦ οἱ νεκροὶ * ἀναστήσονται. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτό, φησιν, ὅτι ὁ κόμπος
καὶ ἐν σάκκῳ
* ἐν χειρὶ
ταῦτα ἐνταῦθα; ἐξ ὧν ἐπήγαγον, ὅτι καὶ νῦν ἐστιν. Εἰ μὲν γὰρ εἰς τὸν μέλλοντα μόνον ἐπήγγελτο χρόνον, ἦν λόγος ὑποπτος εἶναι πρὸς αὐτούς· νυνὶ δὲ παρέχει τὴν ἀπόδειξιν. ἐμοῦ γάρ, φησι, διατρίβοντος μεθ' ὑμῶν, τοῦτο γνήσεται· οὐκ ἂν δὲ, μὴ δυναμένου, ἐπηγγείλατο τὸν τοιοῦτον οἶκτον, ὥστε μὴ πλείονα γέλωτα ὀφλεῖν ἐκ τῆς ὑποσχέσεως. Εἶτα καὶ λογισμὸν ἐπάγει τῶν Ἑβραίων ἀποδεικτικὸν, λέγων·

26 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. Ὁρᾷς τὸ ἀπαράλλακτον καὶ εἰς μέσον τὸν διαφορὰν ἐμφαῖνον, τῷ τὸν μὲν, πατέρα εἶναι, τὸν δὲ, υἱόν; ἡ γὰρ, ἔδωκε, λέξις, τοῦτον ἐστάλη τὸν διαίρεσιν μόνον, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἴσα καὶ ἀπαράλλακτα δείκνυσιν. ὅθεν δῆλον ὅτι μετὰ τοσαύτης ἐξουσίας πάντα ποιεῖ καὶ δυνάμεως, μεθ' ὅσης καὶ ὁ πατὴρ, καὶ οὐκ ἐπιρρωθεὶς δυναμούμενος. Οὕτω γὰρ ἔχει ζωὴν, ὥσπερ ὁ πατήρ. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὃ ἐφεξῆς εὐθέως προσκεῖται) πάλιν, ἵνα ἀπὸ τούτου καλόν τινα ποιησώμεθα. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι, ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν. καὶ ἵνος ἕνεκεν αἰτίαν καὶ κρίσιν ἄνω καὶ κάτω τρέφει; ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ, φησιν, ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. καὶ πάλιν, ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ. Ἐπὶ πάλιν, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ πάλιν, οἱ ἀκούσαντες τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ζήσονται· καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν, ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν καὶ κρίσιν ποιεῖν. Ἵνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα τρέφει ἀνωτέρω, κρίσιν λέγω ἐν ζωὴν καὶ δύναμιν, ὅτι ταῦτα μάλιστα πάντων ὄντα ἐπάγεσθαι δυναμένα καὶ πᾶσιν αἰσθητὸν ἀκροατήν. ὁ γὰρ πειθεὶς, ὅτι καὶ δύναται, καὶ τούτῳ δώσει τὰς θυσίας τὰ πεπλημμεληκότα, εἰ δὲ μηδὲν ἕτερον εἶδε σημεῖον, τοῦτο καταδεξάμενος, προσδραμεῖται πάντας, ἡμέραν καταισχυνόμενος ἑαυτῷ τὴν δικαίαν.
χ. Δι' ἣν, κρίσιν ἔδωκεν αὐτῷ ποιεῖν.

Ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄντι, μὴ θαυμάζετε τοῦτο. Παῦλος μὲν ὁ Σαμοσατεὺς οὐχ οὕτω φησὶν, ἀλλὰ πῶς; ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. Ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀκολουθίαν ἔχει τοῦτο οὕτω λεγόμενον. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἔλαβε κρίσιν ὅτι ἄνθρωπος ἐστὶν (ἐπεὶ, εἰ ἐκώλυε πολλοὺς ἀνθρώπους εἶναι κριτὰς) ἀλλ' ὅτι τῆς ἀῤῥήτου οὐσίας ἐκείνης

σιν, ἡ δὲ παῤῥησίαν μετειλήφει, καὶ τὴν ὀφθαλμῶν ἡμῶν οἰκειοτέραν ἐποίησε σωτηρίαν· ὁ γὰρ αὐτὸς δηλονότι ἔλεγεν ἀλλαχοῦ, ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα ὑμᾶς σωθῆτε. ὅπερ γὰρ εἰς τὴν Ἰωαννου κατέφυγε μαρτυρίαν, τὴν ἑαυτῷ ἀφεὶς, ὅπερ μᾶλλον αὐτῶν τῆς μεγαλοψυχίας ἦν, τῆς θύραλείας [τῆς] τοσαύτης τὴν ῥιζαν πηδεῖς τὴν αἰτίαν, ἔλεγε· ταῦτα δὲ λέγω ἵνα ὑμᾶς σωθῆτε. ὑμᾶς δὲ (Α) λέγοντες μὴ ἔχειν αὐτὸν τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν (Β) τῷ γεγυμνικότι, τί ἂν εἴποιτε, ὅταν ἀκούσητε αὐτὸν φθεγγομένου, δι' ὧν ἴσην δείκνυσι τὴν τοῦ πατέρα καὶ δύναμιν καὶ ἐξουσίαν καὶ δόξαν; Ἵνα δὲ ἔνεκεν καὶ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἀπαιτεῖ σφόδρα καταδεέστερος ὤν, ὡς φατε; καὶ σοὶ σύγκριτα ἴσα τὰ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἐπάνω λέγων·

Ὁ μὴ τιμῶν (Α) τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ (Β) τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. Ὁρᾷς πῶς συμπλέκεται ἡ τιμὴ τοῦ υἱοῦ τῇ τιμῇ τοῦ πατρός; καὶ τί τοῦτο, φησι; τοῦτο γὰρ καὶ τῶν ἀποστόλων ἴδιόν ἐστιν ἰδεῖν. ὁ γὰρ δεχόμενός, φησιν, ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. ἀλλ' οὐχ ἧ μέν, ὅπερ ταὐτὸν τῶν δούλων οἰκειοῦται τὸν ἑαυτοῦ, διὰ τοῦτο ταῦτά φησιν· οὐ ταῦτα δέ, ὅπερ μία ἐστὶν ἡ οὐσία καὶ ἡ δόξα. Διὰ τοῦτο ὅτι μὲν τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶπε, ἵνα τιμῶσι. καλῶς δὲ εἶπεν, ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα. ἐν γὰρ, δύο βασιλέων ὄντων, εἰ ὁ εἷς υἱὸς εἶναι ζητοῖτο, ζητοῖτ' ἂν καὶ ὁ ἕτερος, ἐν μάλιστα ὅταν ὁ υἱὸς ὁμότιμος γένηται. οὐ ταῦτα δὲ ἐν υἱοῖς ὄντως, ἀλλ' ὡς δι' ἑαυτόν. Διὰ τοῦτο τοσαῦτα εἶπεν· ἵνα τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα, ἵν', ὅταν εἴπῃ, ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα, τὴν αὐτὴν ἐπιπόνως τιμὴν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὁ μὴ τιμῶν, ἀλλ' ὁ μὴ τιμῶν οὕτως, ὡς εἶπον, φησιν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα. καὶ πῶς, φησι, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ πέμπων καὶ ὁ πεμπόμενος; πάλιν ὅπου γε αἱ ἀσεβέστατα καταφέρουσι λόγοι, καὶ σὺ οὐκ ἀνοιγεῖς ὅτι ταῦτα πρὸς δι' ὧνπερ ἕτεροι εἴρηται, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν αἴτιον ἴδωμεν, καὶ εἰς τὴν Σαβελλίου μὴ καταπέσωμεν νόσον, καὶ τὴν Ἰουδαίων ἀναθέωμεν τύφλωσιν τὸν θεοπαθῆ τοῦ Θεοῦ, "ὥστε μὴ νομισθῆναι αὐτὸν δυνήσεσθαι εἰ μὴ πρὸς ἀῤῥώς. καὶ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐκ τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἀπὸ Θεοῦ οὐκ ἐλήλυθε. τοῦτ' ἦν ὃ τὴν ὑποψίαν ταύτην ἀνελεῖν, οὐχ ὅτων ταῦτα ὑψηλὰ ὡς τὰ ταπεινὰ ζωσεβάλλετο. Διὰ τοῦτο ζωσεχῶς ἄνω καὶ κάτω ἔλεγε ἀπισταλῆναι, οὐχ ἵνα ἐλαττώσῃ ὡσανεὶ" νομίσῃς εἶ) ὃ ῥῆμα, ἀλλ' ἵνα ἐμφράξῃ τὰ ἐκείνων στόματα. διὰ τοῦτο καὶ καταφθάνει ζωσεχῶς ὅτι τὸν πατέρα, πῆδαι μεταλαβὼν καὶ τὸ οἰκεῖον" εὐγλωττίαν. Εἶτε γὰρ πρώτα τοῦτο τὴν ἀξίαν ἔλεγε τὴν ἑαυτοῦ, οὐκ ἂν ἐδέξαντο τὰ λεγόμενα ἐκεῖνοι, ὅπουγε καὶ ἀπὸ ὀλίγων τοιούτων ῥημάτων ἐδιώξαί τε αὐτὸν καὶ ἐλίθασαν πολλάκις· εἶτε τοῦτο ἐκείνοις ἀφορμὰς πρώτα ἐφηύρετο ταπεινὰ, μὴ ταῦτα πολλοὶ ἐβλάβησαν ἄν. διὰπερ αἰνίττεται καὶ χωρὶς τὴν διδασκαλίαν, καὶ διὰ τοῦτο, ὅτῳ ἔφην, τῶν ταπεινῶν ἐμφράττων τὰ ἐκείνων στόματα, καὶ διὰ τῶν τοῦ τὸν ἀξίαν λεχθέντων τὴν εὐτελῆ τῶν εἰρημένων" ἀποκρούεται ὀμβρίμου θρασύνοιαν τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ δεικνὺς οὐδὲν αὐτὸ τοσοῦτον ὅλως. ὃ γὰρ πεμφθῆναι, μεταβατικῶς ἐστιν· ὁ δὲ Θεὸς πρῶτα καὶ πρῶτος. "Ἵνος οὖν ἕνεκεν φησιν ἀπισταλῆναι; παχύτερα λέγει, τὴν τοῦ πατέρα ὁμοιότητα δηλῶν. οὕτω γοῦν καὶ ἑξῆς σχηματίζει ῥήματα, τοῦτο κατασκευάσαι θέλων.

24 Ἀμὴν γὰρ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, φησιν, ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ὁρᾷς πῶς ζωσεχῶς τὸ αὐτὸ ὑφῆσι, θεραπεύων ἐκείνου τὴν ὑποψίαν, καὶ ὀστεύσας καὶ διὰ τῶν ἑξῆς, καὶ φόβου καὶ εὐεργεσίας ἐπαγγελία τὴν τοῦ τοὺς αὐτοῦ φιλοτιμίαν καταλύων, καὶ πάλιν καταβαίνων πολὺ τοῖς ῥήμασιν; καὶ γὰρ εἶπεν, ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους, καὶ πιστεύων ἐμοί. ἃ γὰρ δὴ τύφοι τὸ τοιοῦτον κόμποι ῥήμασι τοιούτοις. εἰ γὰρ μὴ τοσοῦτον χρόνον καὶ μυρία θαύματα τοῦτο ἐπιδέδωκε, φθεγξαμένου αὐτοῦ οὕτω, πολλῷ μᾶλλον τότε. Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ (Α) τοιοῦτοι ἀπέθανον· πῶς οὖν λέγεις, "ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα,

Ioan. 8. 52.

ζον, σωφρόνως βαδίζητε. Αναμιμνήσκου γάρ, φησι, τὰ ἔργα τὰ σά, καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα δὲ μὴ ἀμύρτησης. ὁ δὲ ἀφεὶς ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν, οὗτος καθεδίζητε δικάζων τότε· ὁ ἀπολογούμενος δι' ἡμᾶς, οὗτος φανήσεται πάλιν κρίνων τὸν κύριον ἅπαντες. ἐκ δευτέρου γάρ, φησι, χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ ἔλεγεν· Ο πατήρ μου δὲ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. Σκοπῶ δὲ πατέρα αὐτὸν παρεστερυμμένον, φησίν· ἀπατᾷ γὰρ τοῦτο εἶπε τὸν υἱόν, ἵνα μάθοντα υἱὸν τιμῶμεν, ὡς τὸν πατέρα· ὁ γὰρ πατέρα αὐτὸν λέγων, οὐκέτι τὸν υἱὸν ὡς πατέρα ἐτίμησεν, ἀλλὰ δοῦλον συνέχεεν. ἐπεὶ τοίνυν ἀνέρριπτο μύθοις ἃ αἱρέσεις τινὲς ἔπλασαν, ὡς ἁμαρτάνοντα, ὡς ἔστιν ἀναγκαῖον, πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκεν αὐτῷ, φησίν, ἵνα πάντας ὡς αὐτὸν τιμῶσιν. ὅστις γὰρ οὐ τιμᾷ τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα τιμᾷ, τὸν υἱὸν γὰρ ἀτιμάζων, τὸν πατέρα ἀτιμάζει, τοῦτο λέγει, ὅτι ὁ τὸν κολάζειν καὶ τιμᾶν ὅτι κύριος, καὶ ἑκάτερα ποιῶν, ὡς δοῦλον ἐξέλεγε. δοῦλος, δέδωκεν, εἴρηται, ἵνα μὴ ἀγνώμονα αὐτὸν νομίσῃς, μηδὲ δύο πατέρας εἶναι νομίσῃς. πάντα γὰρ ὅσα ὅστις ἐστὶν ὁ πατήρ, ταῦτα ἐστὶ καὶ ὁ υἱός, γνησίως, καὶ μάθοις ἂν τοῦτο ἀπὸ τοῦ εἶναι υἱός. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι δοῦλος, ἔδωκεν, ἴσον τοῦ ἐγέννησεν ἐστίν, ἄκουσον δὲ ἑτέρου τοῦτο αὐτὸ δηλοῦντος. ὥσπερ γὰρ ὁ πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, φησίν, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. τί οὖν; παρέστρεψεν αὐτὸν ἐγέννησεν, καὶ τότε ἔδωκε τὴν ζωήν; ὁ γὰρ δίδους, οὐ τί μὴ δίδωσιν. Σκοπῶ δὲ καὶ ἐν τῆς ζωῆς χωρὶς γνησίως; ἀλλὰ τοῦτο μὲν δαίμονες ἐποίησαν· μὴ γὰρ τῆς ἀσεβείας πολὺ καὶ τὸ μύσος ἔχει. ὥσπερ οὖν τὸ, ἔδωκε ζωήν, ἐγέννησεν αὐτὸν ζωὴν ἔστιν· οὕτω καὶ τὸ, ἔδωκε κρίσιν, κριτὴν αὐτὸν ἔστιν ἐγέννησεν. ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούων ὅτι αἴτιον ἔχει τὸν πατέρα, παραλλαγὴν οὐσίας νομίσῃς καὶ μικρὰν ἐλάττωσιν, αὐτὸς ἔρχεται σε κρίνων, τὸν ἰσότιμα καὶ σύνθρονα δείκνυσι. ὁ γὰρ ἔχων ἐξουσίαν κολάζειν καὶ τιμᾶν ὃν βούλεται, τὰ αὐτὰ δυνάμενα τῷ πατρί. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, ἀλλ' ὕστερον γνησίως ἔλαβε τὸν μικρόν, τί γέγονεν ὥστε αὐτὸν ὕστερον μισηθῆναι; ἐκ ποίας δήποτε ἦλθε παροψίδος, ὥστε τὴν ἀξίαν ταύτην λαβεῖν καὶ χειροτονηθῆναι; Σκόπει δὲ καὶ τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα καὶ ἀτελῆ νοήματα τῇ ἀκηράτῳ φύσει καὶ θείᾳ ἐπείσακτον ἐξουσίαν αἰσχύντως οὕτως ἐπεισάγοντες; ἵνος οὖν ἔσεται ὕστερον φθέγξεται, φησίν; ὥστε δι' ὧν ἐδίδαξεν γνέαν τὸν λόγον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς παροδοποιήσας ῥήμασι. Διὰ τοῦτο αἰνίττεται ταῦτα ἐκείνοις, κἀκεῖνα τούτοις. "καὶ ὁρᾶ πῶς· καλὸν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἰδεῖν. ὁ πατὴρ μὲν ἐργάζεται, φησί, κἀγὼ ἐργάζομαι," δείκνυσι ἐκ τούτων τὸ ἴσον καὶ τὸ ὁμότιμον. ἀλλ' ἠθέλησαν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. τί οὖν ποιεῖ λοιπόν; τῇ λέξει μὲν καταφίνει, τὰ νοήματα δὲ τὰ αὐτὰ δίδωσιν, οὕτω λέγων· ὁ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐστίν. Εἶτα πάλιν ὅπερ τὰ ὑψηλὰ αἴρει τῷ λόγῳ, ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ, λέγων. Εἶτα πάλιν ὅπερ τὸ ταπεινότερον· ὁ γὰρ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ. Εἶτα πάλιν ὅπερ τὸ ὑψηλότερον· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. καὶ μὴν τοῦτο πάλιν τὸ ταπεινὸν ὁμοῦ καὶ ὑψηλόν· οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ. εἶτα πάλιν ὅπερ τὸ ὑψηλότερον· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. εἶδες πῶς τὸν λόγον ποικίλλει, διὰ ὑψηλῶν τε καὶ ταπεινῶν αὐτὸν ὑφαίρων ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων, ὥστε καὶ τοῖς τότε γνησίως διδάσκειν, καὶ σὲ μὴ ταῦτα μηδὲν βλαβεῖναι, ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν δὲ καὶ τῶν ἑτέρων τὴν παροικοῦσαν λαβόντα ἐπιστήμην· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἔστι, μηδὲ συγκαταβάσεως ἔτυχεν εἰρῆσθαι τὰ εἰρημένα, ἵνος ἔτυχε τὰ ὑψηλὰ προσέκειτο; ὁ μὲν γὰρ ὀφείλων μεγάλα παρὰ ἑαυτῷ φθέγξεσθαι, ὅταν μικρόν τι εἴπῃ καὶ ταπεινόν, παρέφασιν οὐ παρόσωπον ἔχει, οἰκονομίας πάσης ἔτυχεν τοῦτο ποιῶν. ὁ δὲ οὐδὲν λέγειν ὀφείλων παρ' ἑαυτῷ, διὰ μεγάλα εἴπῃ, ἵνος ἔτυχε τὰ ὑπερβαίνοντα αὐτὸν τὴν φύσιν φθέγξεται; τοῦτο γὰρ σκέπει οἰκονομίας λύσις, ἀλλ' ἐξάτης ἀσεβείας ὄνειδος. ὥστε ἡμᾶς μὴ διαφθαρῆναι τῷ Θεῷ πρέπουσαν αἰτήσωμεν ἐχομένους εἰπεῖν τὴν ταπεινὴν ῥῆσιν, τὴν συγκατάβα-

σιν,

Σηρ. ζ. λς.

Εβρ. θ. κη.

χ. πίνων

χ. ἵ Χριστὸς ἐντεῦθεν δηλοῖ λέγω·

χ. ἐπισθὴν δὲ χ. ἐχ ἕτοιμος αἰδάνεται, πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκεν αὐτῷ, φησίν, ἵνα χ. ἅπαντας ὡς αὐθίλη. χ. ὅτι τῷ πατρὶ, χ. τῷ υἱῷ, χ. ἔδωκε τούτῳ, τὸ ἴσον.

χ. ἀγνώμονα

χ. ἔρχεται σε κρίνων, τὴν ἰσότητα καὶ σύνθρονον δείκνυσι.

χ. ἔρχου γοῦν ἐξ ἀρχῆς· χ. ἐδίδαξεν χ. πάλιν

χ. σεσιγηκὼν αὐτῷ μεγάλα

χ διαπατᾷ, ἵνος χ. φθέγξεται ἰμοῦ; χ. οἰκονομίας

λέγω, τῶν ἀποστόλων, τῶν ἀγγελικὴν διπλοϊδιαμένων βίον. Εἰ γὰρ τοσαύτην ὄχλησις ἡ τοῦ ἀποβλέπεσθαι πολυσώμου, δέξεται σώμα αὐτὸ καθ' ἑαυτό, καὶ σοφὸν ἄξιον εὑρήσομεν ὄν. ὅλως γάρ, εἰ καὶ ὄχλων ἐρᾷς, ἐφέλκει Ⓦ δῆμον τῶν ἀγγέλων, καὶ γὰρ φοβεροὺς δαίμονας, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν ποιήσῃ λόγον, ἀλλὰ πάντα ὕστερα καταπατήσεις τὰ λαμπρά, ὡς βόρβορον δὲ πολύ· καὶ ὄψει τότε σαφῶς, ὅτι σοφὸν ὕστερον τὸ ἀναισθάνεσθαι ψυχικῆς ἀγρυπνίας, ὡς ὁ δεῖπνος ἐρᾷν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι Ⓦ τούτης ἐρᾶσθαι, ζῆσαι βίον ἐσταυρωμένον· ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι πατήσαντα τοῦτον, μὴ τὰ πλείονα τῶν παθῶν καταπατῆσαι. ὁ γὰρ τούτης δουλεύσομαι, καὶ φόβου, καὶ φιλοχρηματίας, καὶ πάντων δεῖται τῶν χαλεπῶν νοσημάτων. Δὲ πῶς αὐτῆς δουλεύσομαι, φησίν; ἀν δουλεύσῃ τῷ ἀληθινῷ δεσπότῃ, οὐκ ἀναλλεῖται ἡμᾶς αὐτὴ βιάζεται. ἐκεῖνη γὰρ καὶ σὲ τοῦτο ποιεῖ λαμπρὸν, καὶ μᾶλλον ἡμᾶς δουλεύσαντα ζωοποιεῖ ζωῇ, καὶ πάσης ἡμᾶς ἐλευθερεῖ δουλείας βαρυτάτης, ἢ μυρίων πολλῶν ἀθλιότητος δουλεύομεν τυράννοις, ὅλοις ἑαυτοὺς τῇ γῇ καὶ τοῖς τούτης ἐκδόντες πράγμασι. κἂν εἰς ἀγορὰν ἐμβάλῃς, κἂν εἰς οἰκίαν εἰσέλθῃς, κἂν εἰς τὰς ὁδοὺς, κἂν εἰς τοὺς γάμους, κἂν εἰς τὰ καπηλεῖα, κἂν εἰς τὰ πανδοχεῖα, κἂν εἰς πλοῖον, κἂν εἰς ἵππον, κἂν εἰς τὰ βασίλεια, κἂν εἰς τὰ δικαστήρια, κἂν εἰς βουλευτήρια, πανταχοῦ τῶν πρόντων δὲ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ὕλην τῶν φροντίδα, ἣ ἔχασον χωρὶς τούτων κοπιῶμεν, τὰς τε ἀποδημίας, τὰς τε ὑποδημοσίας, οὐκ ἀποδημοῦμεν, οὐκ μένομεν, οὐκ πλέομεν, οὐκ γεωργοῦμεν, τὰς δὲ τοῖς ἀγροῖς, οὐδὲ τῇ πόλεσι, πάντας ἁπλῶς. Ἵνα οὖν ἡμῖν ἐλπὶς σωτηρίας ἔσται, ὅταν τῶν γῆν οἰκειώτης τῷ Θεοῦ, μὴ τὰ τοῦ Θεοῦ φρονήσωμεν, ἀλλὰ κεκλυσθύτες ἦμεν ξένοι τῶν τούτων, ξένοι τῶν ὁρατῶν ὦμεν, δὲ τῶν τούτων πολῖται; Ἵ τούτης τῆς ἀναισθησίας χάρις γένοιτο δὴ, ὅταν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ τῆς κρίσεως, τὰ τῆς βασιλείας ἀκούοντες, οὐδὲ ὅτι τῶν Νῶε μεμνήμεθα καὶ οὐδὲ τῶν Σοδόμων, τῇ πείρᾳ τῶν πραγμάτων μανθάνοντες πάντα μαθεῖν; καίτοιγε δεῖ τοῦτο ἐκεῖνα πάντα γενέσθαι, ἵνα εἴ πῃς τοῖς μᾶλλον ἀπιστεῖ, ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενημένων σαφῆ λάβῃ καὶ περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἀπόδειξιν. ταῦτα οὖν σκοποῦντες καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα, μακρὰν χαίρειν φύσωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης δουλείας, καὶ ἵνα καὶ τῆς ψυχῆς ποιησώμεθα λόγον· ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λθ. 22 Ο ΠΑΤΗΡ ΜΟΥ ΟΥ ΚΡΙΝΕΙ ΟΥΔΕΝΑ, ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΙΝ ΠΑΣΑΝ ΔΕΔΩΚΕ ΤΩ ΥΙΩ· 23 Ἵνα πάντες τιμῶσι Ⓦ τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι Ⓦ τὸν πατέρα.

Ολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς σοφίας τὸ ἅπασιν, ἀγαπητοί. καὶ γὰρ λόγων δώσομεν καὶ βιωτικῶν ἀφέξομαι ἀκριβῶς καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων. οὐ γὰρ μέτρῳ τῷ πρόντος τὰ ἡμέτερα ἔσηκεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τις ἡμᾶς σοφὸν δεῖ ζωῆς κατάστασις, καὶ δικαστηρίῳ πάντας στησόμεθα φοβερῷ. Δεῖ γὰρ ἡμᾶς πάντας ἰδίᾳ ἑκάστους τὸ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ δεῖ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἐπράξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. τοῦτο τοίνυν τὸ δικαστήριον σπουδῶμεν ἀεὶ, καὶ ὅταν δυνησόμεθα δεῖ πάντας τοῦ χρίου εἶ) σὺ ἀρέσκῃ. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς ψυχῆς ἐχθρὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθάπερ ἵππον Ⓦ χαλινὸν ἀπορρήξας, εἰς κρημνοὺς φέρεται (βεβλήσεται γὰρ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εἰς πάντα χαρᾶς· δεῖ καὶ τὴν αἰτίαν λῦσαι, ἐπήγαγε· λυτήσαιρεῖται τὰ χρίματά σου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ) ὅπως ὁ δεῖ πάντας τοῦτον ἔχων τὸν φόβον,

β. Κορ. ε. ι. Ρωμ. θ. κζ. κ. ιστ.

αὐτὸ τ̃ διδασκαλίδν, ὥστε εὐπρόσδεκτον γίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι. σκόπει δὲ εἰ πῶν, ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι, καὶ ἀποφαίνων ἴσον ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, πάλιν λέγει· Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. Εἶτα πάλιν ὅτι τὸ ὑψηλότερον· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. πάλιν ὅτι τὸ ταπεινότερον·

5 20 Ο πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα. Εἶδες ὅσον πάλιν τὸ ταπεινόν; Εἰκότως. ὁ γὰρ ἔφθην εἰπών, καὶ λέγων δ' παύσομαι, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ· ὅτι πολλὰ μὲν λέγῃ τις χαμαίζηλον καὶ ταπεινόν, ἵνα ὑπερβολὴν αὐτῷ θῇσιν, ἵνα δὲ σὺν ἀγνώμονας καὶ τὴν ῥᾳθυμίαν βύπαλεια πείσῃ μετ' εὐσεβοῦς διανοίας δέξασθαι τὰ νοήματα. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστιν, σκόπησον πῶς ἀπορεῖ τὸ εἰρημένον, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥήσεως γυμνάζων. ὅταν γὰρ εἴπῃ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, θύρεθήσεται πολλὰ μανθάνειν· ὅπερ σοὶ μὲν ἀποσόλων ὄντι εἰπεῖν. τὰ γὰρ πνεύματος ἅπαξ λαβόντες τὴν χάριν, ἀθρόον πάντα καὶ ἠδέσαν καὶ ἐδυνάμωντο σκεῖνοι, ἅπερ καὶ εἰδέναι αὐτοῖς καὶ δυνασθαι ἔδει· σοὶ δὲ θύρεθήσεται πολλά, ὧν εἰδέναι ἐχρεών, μηδέπω μανθάνειν. καὶ τί τούτου χεῖρον; Τί οὖν ὅτι τὸ εἰρημένον; ὅτι καὶ τὸν ἅγιον ἔσφηξε, μέλλει καὶ νεκροὺς ἐγείρειν, ἀλλὰ τοῦτο ὕστερον εἶπε, μετανοχὴ τοῦτο λέγων· θαυμάζεται ὅτι τὸν ἅγιον ἔσφηξε; μείζονα τούτων ὄψεται. ἀλλ' ὕστερον μὲν οὐκ εἶπε, παρῄνεσε δέ πως διέξειν, ἵνα αὐτὸν θαμβηθέντα τὸν μέμφῃ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ, δείξει, ὑπεροχὴν εἴρηται, ἄκουσον τῆς ἑξῆς πάλιν.

21 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, φησίν, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Καίτοι τὸ, οὐδεὶς δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, ὃν, ὃς θέλει; ἐναντίον ὄντι. εἰ γὰρ οὓς θέλει, δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν (τὸ γὰρ θέλειν ἐξουσίας) εἰ μὴ δὲ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐκέτι οὓς θέλει. τὸ μὲν γὰρ, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει, τῆς δυνάμεως δείκνυσι τὴν ἀπαραλλαξίαν· τὸ δὲ, οὓς θέλει, τῆς ἐξουσίας τὴν ἰσότητα. ὁρᾷς ὅπου τὸ, οὐ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, οὐ τὴν ἐξουσίαν δυσεργωτός ἐστιν, ἀλλὰ τὴν ἀπαραλλαξίαν τῆς δυνάμεως ἢ τῆς θελήσεως ἐνδείκνυ-

25 μένη; ὕστερον δὲ τὸ, δείξει αὐτῷ, νόησον. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. καὶ πάλιν δικαίως ὅτι οὐκ ἐνεργείαν διχόμυθος ποιεῖ, Ἐγώ εἰμι ἡ ἀναστασις, φησι, καὶ ἡ ζωή. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃς, ὅτι νεκροὺς μὲν ἐγείρει οὓς θέλει καὶ ζωοποιεῖ, τὰ δ' ἄλλα οὐχ οὕτω ποιεῖ, προλαβὼν πᾶσαν ἀπόκλεισιν ἀπελογήσατο τοιαύτην, εἰπών· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ· δηλαδὴ, ὅτι καὶ πάντα ἃ ἐκεῖνος, καὶ οὕτως ὡς ἐκεῖνος

30 ποιεῖ, καὶ νεκροὺς λέγῃς ἀναστασιν, καὶ σώματων ἀναπλασιν, καὶ ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ ἀλλοτριοῦν, ὁμοίως ἐργάζεται τῷ γεγεννηκότι. Ιωαν. ια. κδ.

Αλλ' οὐδενὶ τούτων προσέχουσιν οἱ τῆς ἑαυτῶν ἀμαθείας τοπεῖς· ποῦτον κακὸν ΗΘΙΚΟΝ τὸ προαιρεσίας ἐρᾶν. τοῦτο γὰρ αἱρέσεις ἔτεκε, τοῦτο τὴν τῶν ἑλλήνων ἐβεβαίωσε ἀσέβειαν. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἠβούλετο διὰ τῆς κτίσεως τὸ κόσμου νοηθῆναι τούτου· ἐκεῖ-

35 νοι δὲ τοῦτα ἀφέντες, καὶ ἀπαξιώσαντες διὰ τούτης ἐλθεῖν τῆς διδασκαλίας, ἑτέραν ἑτέμνον ἑαυτοῖς ὁδόν· διὰ τῆς ὕσης ὀξέπεσαν. καὶ Ιουδαῖοι μὲν οὐκ ὀπίσω δοῦναι, δέξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ δόξαν οὐ ζητοῦντες. ἀλλ' ἡμῖς, ἀγαπητοὶ, τοῦτο φύγωμεν τὸ κόσμικον βάρος καὶ ταπεινῆς ἁπάσης. καὶ γὰρ μυρία κατορθώματα ἔχωμεν, πάντα ἐκβαλεῖ τῆς κενοδοξίας ὁ λύμη. Εἰ τοίνυν ἐπαίνων ἐρῶμεν, οὐ παρὰ τῷ Θεῷ ζητῶμεν ἐπαίνους. ὁ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, οἷος ἂν ᾖ, καὶ τε ἐφθάρη καὶ ἀπώλετο· καὶ μὴ ἀπόληται, τὸ κέρδος οὐδὲν ἡμῖν ὠφέλησε, καὶ ἀπὸ χρίστεως ἐστὶ διεφθαρμένης πολλάκις. τί γὰρ θαυμαστὸν ὁ παρὰ ἀνθρώπων ἔχει δόξα· ἧς καὶ ὀρχούμενοι ἀπολαύσουσι τέοι, καὶ διεφθαρμένοι γυναῖκες, καὶ σπλεονέκται καὶ ἅρπαγες; ὁ δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ θαυμαζόμενος, οὐκ ἐκ τούτων, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἀγίων ἐκείνων θαυμάζεται, τῶν προφητῶν

ται ὁ γὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτ῀ σὐδέν. ἐρωτῶ ὅπου ⟨Ϟ⟩ δύλα ἐγὼ τὰ μοι σὐδὲν σὖν ἀφ' ἑαυτ῀ δυὰται ποιεῖν ὁ γὸς, εἰπέ μοι; καὶ εἶπεν, ὅλα σὐδέν· ἐρεῦθεν ὅλα ϗ μᾶλλὸν τὸ μέγιστον τ῀ν ἀ-
Philip.c.2.ζ. γαθ῀ν ἀφ' ἑαυτ῀ πεποίηκε. ⟨Ϛ⟩ βοᾶ Παῦλος λέγων, Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, ὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶ῀) ἶσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δὐλου λαβών. ϗ πά-
Isai.1.in.ιθ. λιν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀλλαχοῦ φησι, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μὸυ, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτὴν, ϗ σὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτ῀. ὁρᾶς καὶ θανάτου ϗ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχοντα, ⟨Ϛ⟩ τὴν σεαυτὸν οἰκονομίαν ἀφ' ἑαυτ῀ ἐργασάμενον; ⟨Ϛ⟩ τί λέγω σοὶ τὸ Χριστοῦ; ἡμεῖς γὰ, ὧν σὐδὲν θὐτελέστεροι γέγονε δῆ, πολλὰ ἀφ' ἑαυτῶν σοφιζόμθα, ϗ κακίαν ἀφ' ἑαυτ῀ αἱρούμθα, ϗ ἀρετὴν ἀφ' ἑαυτ῀ μετερχόμθα. εἰ γ῀ μὴ ἀφ' ἑαυτ῀, μηδὲ ἐξουσίαν ἐχόντες, οὕτε γένεσιν ἀνῦπόστατον ὑπομθόμθα, οὕτε βασιλείας κατορθοῦντες ἀπολαύσομθα. τί σὖν ὅτι ὃ, ἀφ' ἑαυτ῀ δύναται ποιῆσαι σὐδέν; ὅπου σὐδὲν ὑγιὲς παρ' ἐκείνου, σὐδὲν ἀλλότριον, σὐδὲν ξένον δύναται ποιῆσαι· ὃ μάλιστα τὴν ἰσότητα ἐδείκνυτο ϗ τὴν πολλὴν συμφωνίαν ὅτι. ϗ τίνος ἕνεκεν σὐκ εἶπεν, ὅτι σὐδὲν ὑγιὲς ποιῆσαι, ἀλλ' ὅπου οὐ δύναται; ἵνα κἀντῦθεν δείξῃ πάλιν ὃ ἀπαθ῀ές ἐστι καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἰσότητος. ὑ γὰ ἀθένειαν αὐτ῀ κατηγορῶ ὃ ῥ῀μα, ἀλλὰ ϗ πολλὴν αὐτ῀ δύ-
β.Tim.c.ιc. ναμιν δείκνυσιν· ἐπεὶ ϗ ἄλλα μυρία τοιαῦτα ἐστὶν ἃ οὐ δύναται ποιῆσαι, οἷον ψεύσασθαι, ἐξαπατ῀σαι, ἐπιορκ῀σαι, ἀποστ῀σαι τ῀ν ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν ϗ πάλιν, Εἰ δρυὸς εἶ ξύλον, ἐκεῖνος πιστὸς μόρφει. δρυὸς γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται· ϗ ὑδ῀που τοῦτο ὃ, ἀδύνατον, δηλοῖ ἀθενείας, ἀλλὰ δυνάμεως ὅτι, ϗ δυνάμεως ἀφάτου. ὃ γὰρ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν, ὃ-
χ.ὰ δύναται, χ.κρεῖττον
τι ἀνεπίδεκτος ἡ οὐσία ἐκείνη τ῀ν τοιούτων ὅτι ἐστίν. ὥσπερ γὰ ὅταν λέγωμθ ϗ ἡμεῖς, ἀδύνατον ⟨Ϟ⟩ Θεὸν ἁμαρτεῖν, οὐκ ἀθένειαν αὐτ῀ κατηγοροῦμθ, ἀλλὰ ἄῤῥητόν τινα δύναμιν αὐτοῦ ὁμολογοῦμθ· οὕτω δὴ ϗ αὐτὸς ὅταν εἶπη, οὐ δύναμαι ποιῆσαι ἀφ' ἑαυτ῀ σὐδέν, τοῦτο λέγει, ὅτι ἀδύνατον ϗ ἀνεγκλήτου ὄντος ἐμὲ ποιῆσαί τι σὐδὲν παρὰ τὸν πατέρα. ⟨Ϛ⟩ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστι ὃ λεγόμθον, ἃ εἶχεν ἐπελθόντες, ἰδοὺ πῶς φησὶ) ὁ Χριστὸς, πότερον τοῖς πῤ῀ ἡμῶν λεχθεῖσιν, ἢ τοῖς πῤ῀ ὑμῶν. σὺ μὲ γὰρ φῄς τὴν ἐξουσίαν ἀναιρ῀σι ὃ ῥ῀μα, ϗ τὴν σοφισθ῀ναι" αὐθεντίαν αὐτ῀, ϗ τὴν δύναμιν ἀθετεῖν δεικνύναι· ἐγὼ δέ φημι, ὅτι τὴν ἰσότητα ϗ ὃ ἀπαθὲς, καὶ τὸ ὡσαὐτὶ σὐκ ἀπὸ γνώμης ϗ ἐξουσίας ϗ δυνάμεως γινόμθον ἐμφαίνει τοῦτο. σκοπῶ οὖν τὸν ἐρώμθα ⟨Ϟ⟩ Χριστὸν, ϗ ἰδωμθ δὶ ὧν φησιν ἐξῆς, πότερον σοὸς τὴν ζωὴν ὑπούσιον, ἢ σοὸς τὴν ἡμετέραν ἐρμίνευθέν τὰ εἰρημθα. τί οὖν φησιν;

Ἃ γὰρ ὁ πατ῀ρ ποιεῖ, ταῦτα ϗ ὁ γὸς ὁμοίως ποιεῖ. Εἶδες πῶς σοῤῥίζον αἰεῖλε τὸ ὑμέτερον, ⟨Ϛ⟩ τὰ εἰρημθα πῤ῀ ἡμῶν ἐκβαίωσε; εἰ γὰρ ἀφ' ἑαυτ῀ σὐδὲν ποιεῖ· ἔσαι σὐδὲ ὁ πατ῀ρ ἀφ' ἑαυτ῀ τι ποιεῖ," εἶτε ὁμοίως αὐτῷ πάντα ποιεῖ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, ϗ ἕτε-
χ.ἵνα τί ὁμοίως μέν.
ρον ἄτοπον ἕψεται. σὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἃ εἶδε ⟨Ϟ⟩ πατέρα ποιοῦντα, ἐποίησεν· ἀλλ', ἐὰν μὴ τι βλέπω ⟨Ϟ⟩ πατέρα ποιοῦντα, ὑ ποιεῖ, τῷ πάντι σοφατεῖσθαι χρόνῳ ⟨Ϟ⟩ λήψει· ϗ ἔσαι καθ' ὑμᾶς ἀεὶ τὰ αὐτὰ μανθάνων. Εἶδες πῶς τὸ μὲν ῥ῀μά ἐστιν ὑψηλὸν, ἡ δὲ τὰπει-
χ.τὸ σφόδρα
νότης τοῦ ῥ῀ματος ϗ σοῦ" λίαν ἀναισχύντως ϗ μὴ βουλομθους ἀναγκάζει φυτεῖν τὸ χαμαίζηλον, ϗ σφόδρα τῆς ἀξίας ἐκείνης ἀπάδον; τίς γὰρ ὕτως ἄθλιος ϗ τὰλαίπωρος, ὡς εἰπεῖν ⟨Ϟ⟩ γὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν μανθάνειν ἃ δεῖ ποιεῖν; πῶς δὲ ἔσαι ἐκεῖνο ἀληθὲς τὸ,
Ps.μ.ϛα.κη. Σὺ δέ ὁ αὐτὸς εἶ, ϗ τὰ ἔτη σε σὐκ ἐκλείψουσι; πῶς δὲ τὸ, Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ϗ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο σὐδὲ ἕν, εἰ γε τὰ μὲν ὁ πατ῀ρ ποιεῖ, τὰ δὲ αὐτὸς ὁρῶν μιμεῖται; ὁρᾶς ὅτι καὶ ἐκ τ῀ν ἔργων εἰρημθων, καὶ ἐκ τ῀ν μὴ τάυτα λεχθέντων, δείκνυται τῆς αὐθεντίας ἡ ἀπόδειξις; εἰ δὲ τὰπεινότερον σοφάτει τ῀ν ῥημάτων ἕνια, μὴ θαυμάσῃς. ὅπ῀ γὰρ ἐθίσωσον αὐτὸν τὰ ὑψηλὰ ἀκούσαντες, ϗ δύσθεον εἶ῀) ὁμίζον, ὀλίγον καθυφεὶς ἀφ' τ῀ν ῥημάτων, πάλιν ὅπ῀ τὰ ὑψηλότερα ἀνάγκ῀ ⟨Ϟ⟩ λήψει, εἶτα πάλιν ὅπ῀ τὰ τὰπεινά, ποικίλλων

αὐτὸ

πίθη, ἡ ἀληθζοτέαν ἐγκαλῆ· τῷ γὰρ τοιαῦτα ποιοῦντες ἀληθῆ εἶναι δηλοῦσι, καὶ ὅτι τῷ ἔργων δυσκηρυπτομένῳ τῷ διώκειν, οὐδὲν αὐτοῖς ἠδυνήσατο λειπόν. ἀλλ' ⓘ μὴ βουλόμενοι μὴ βλασφημεῖσθαι ζητοῦσι λέγεσθαι φασὶν, ὅτι οὐχ ὁ Χριστὸς ἐποίει ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ, ἀλλ' ⓘ Ἰουδαῖοι τοῦτο ὑπενόησαν. Οὐκοῦν λύωμεν φέρε τὰ εἰρημένα ἐπέλθωμεν. Εἶπέ μοι, ἐδίωκον αὐτὸν ⓘ Ἰουδαῖοι, ἢ οὐκ ἐδίωκον; πάντα που δῆλον ὅτι ἐδίωκον. Ἐκ ποίας τοῦτο ἐδίωκον, ἢ δι' ἑτέραν τινά; καὶ τοῦτο ζητωμολογοῦνται, ὅτι ἐκ τούτου. ἔλυσεν οὖν ὁ σάββατον, ἢ οὐκ ἔλυσεν; οὐδὲ πρὸς τοῦτο ἔχουσιν ἀντιφέρειν. πατέρα ἴδιον ἔλεγε ⓘ Θεοῦ, ἢ οὐκ ἔλεγε; ἐ τοῦτο ἀληθές. Οὐκοῦν καὶ ἐξ ἧς τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας ἔχεται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατέρα λέγει ἴδιον ⓘ Θεοῦ, ἐ ὁ λύει τὸ σάββατον, καὶ ὁ διώκεσθαι παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τε οὐκ ἦν καὶ ἐκ τούτου μᾶλλον, οὐκ ἀποστασίας ἀλλ' εὐσεβείας· οὕτω καὶ ὁ ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖν τῷ Θεῷ, τῆς αὐτῆς γνώμης ἀπόφασις ἦν. καὶ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἦν εἰρημένων τοῦτο σαφέστερον ἔσται ἰδεῖν. ὁ γὰρ, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι, ἴσον ἐκείνου ἑαυτὸν δεικνύοντος τῷ Θεῷ. Οὐδὲ γὰρ ἐδείκνυ σὺν τούτοις οὐδεμίαν διαφοράν. οὐ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἴσος μοί ἐστιν ἐργάζεται, ἐγὼ δὲ συνεργῶ· ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἴσος ἐργάζεται, ὅτω κἀγὼ, κἀ ἰσότητα πολλαχοῦ ἐπεδείξατο. Εἰ δὲ οὐκ αὐτὸς τοῦτο ἐβούλετο κατασκευάσαι, ἀλλ' ⓘ Ἰουδαῖοι τοῦτο μάτην ὑπενόησαν· οὐκ ἂν ἀφῆκεν αὐτοὺς ⓘ τῇ διώκειν ἐσφαλμένῳ, ἀλλὰ καὶ διώρθωσεν ἂν τοῦτο. καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δὲ οὐκ ἂν αὐτὸ προεσώπησεν, ἀλλ' εἶπεν ἂν φανερῶς, ὅτι Ἰουδαῖοι μὴ ὄντως ὑπενόησαν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐποίει ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ· ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ, ὅταν ἴδῃ ἄλλως μὴ λεγόμενον, ἀλλως δὲ ὑποτιθέμενον τὸ λεχθέν· οἷον, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, καὶ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν, οὐχὶ τῆς Σαρκὸς αὐτοῦ λέγων. ἀλλ' ⓘ Ἰουδαῖοι τοῦτο μὴ συνιέντες, καὶ νομίσαντες περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ λέγεσθαι, ἐν τεσσαρακονταέξ ἔτεσιν, ἔλεγον, ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρεις αὐτόν; ἐπεὶ οὖν ἄλλο μὲν εἶπεν αὐτὸς, ἄλλο δὲ ὑπενόησαν ἐκεῖνοι (αὐτὸς μὲν γὰρ περὶ τῆς Σαρκὸς αὐτοῦ ἔλεγεν, ἐκεῖνοι δὲ περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἑαυτῶν ἐνόμιζον τοῦτο εἰρῆσθαι) ὑπισημαινόμενος τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς, μᾶλλον δὲ διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν, ἐπήγαγε λέγων· ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὥστε εἰ καὶ σεσάρκωται Χριστὸς οὐκ ἐποίει ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ, οὐδὲ τοῦτο ἐβούλετο πρᾶξαι, ⓘ δὲ Ἰουδαῖοι τοῦτο ὑπενόησαν, διώρθωσεν ἂν καὶ σάρκωσιν αὐτὸν, καὶ εἶπεν· Ἰουδαῖοι μὲν ἐνόμιζον ἑαυτὸν ἴσον ποιεῖν τῷ Θεῷ, ἐκεῖνος δὲ περὶ τοῦ ἰσότητος ἔλεγε. καὶ γὰρ οὐδὲ σάρκωσιν μόνον, οὐδὲ σάρκα μόνος, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτο φαίνεται ποιῶν καὶ ἕτερος διαγγελιστής. ὅτι γὰρ προεῖπε τοῖς μαθηταῖς λέγων· Περισσεύσει ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων δὲ σαδδουκαίων, ἐκεῖνοι διελογίζοντο, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν, καὶ ἄλλο μὲν αὐτὸς εἶπε, ζύμην τὴν διδασκαλίαν κελεύων, ἄλλο δὲ ὑπενόησαν ⓘ μαθηταὶ, περὶ ἄρτων εἰρῆσθαι νομίζοντες, διορθοῦται αὖθις πάλιν οὐκέτι ὁ διαγγελιστὴς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὅτω λέγων, " πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι περισσεύει οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν; σὺ δὲ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων; τότε συνῆκαν, ὅτι οὐκ εἶπε περὶ τοῦ ἄρτου προσέχειν, ἀλλὰ περὶ τῆς διδαχῆς. Ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐπανορθοῦται τὸν ὑπονοήσαντα, ἀλλὰ καὶ ἐπιτείνει τὸ σκάνδαλον. καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ὅπου μὴ ἐκεῖνοι ἐσκανδαλίσθησαν, ἀλλ' ἐνταῦθα μάλιστα. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἐσκανδαλίσθησαν, ὅτι ἐνόμισαν ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖν τῷ Θεῷ· οὗτοι δὲ, ὅτι καὶ ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ Θεῷ, καὶ ἐκεῖνος ὁμολογεῖ τοῦτο. καὶ ἐπειδὴ

οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ πολλῆς παῤῥησίας ταῦτα ῥήματα καὶ θεοσεβοῦς, καὶ δυσκηρύπτου τοῦ βιαστοῦ θεὸν ἑλαύνοντος τὸν τύφλον. Ἡγὲ σκληρὸς φησιν; ἐποίησε πηλὸν, καὶ ἤνοιξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. Οὗτος καὶ σοφὸς, Ἰησοῦς ὅστις ὁ ποιήσας με ὑγιῆ.

16 Ἐδίωκον οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Τί οὖν ὁ Χριστός;

17 Ὁ πατήρ μου, φησὶν, ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. Ὅτε μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν ἀπολογήσασθαι ἔδει, τὸν Δαβὶδ τὸν ὁμόδουλον αὐτῶν εἰς μέσον ἔφερεν, Οὐκ ἀνέγνωτε, λέγων, τί ἐποίησε Δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς; ὅτε δὲ ἑαυτὸν, ὅτι τὸν πατέρα κατέφυγεν, ἑκατέρωθεν ὁ ὁμότιμον δεικνὺς, τῷ τε πατέρα εἰπεῖν ἰδιαζόντως, καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ προσάπτειν. Ὡς γὰρ τί [γὰρ] μὴ εἶπε τὰ αὐτὰ τοῖς Ἑβραίοις ἡμῶν; ἀναγκαῖον οὖν ἦν λῆσαι τὸν θάνατον, ἵνα μηκέτι ὡς ἀνθρώπῳ προσέχωσιν, ἀλλ' ὡς Θεῷ, καὶ νομοθετεῖν ὀφείλοντι. Εἰ δὲ μὴ γήσιος ἦν υἱὸς, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, καὶ ἡ ἀπολογία κατηγορίας μείζων ἐστίν. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις ὑπάρχων νόμων βασιλικῶν παραβάτης, εἶτα ἐγκαλούμενος ἀπολογεῖσθαι ἔλεγε, δικαίως ἂν ἐφυγίαν, ἀλλὰ καὶ μείζονα τὸ ἔγκλημα ἔστιν ἐργάσεται. ἀλλ' ὅπερ ἴσα τὰ τῆς ἀξίας ἐστὶ ταῦτα, καὶ τὰ τῆς ἀπολογίας ἀπήρτισαι μετ' ἀσφαλείας ἁπάσης. ἀφ' ὧν γάρ, φησὶν, ἀπολύεσθε τὸν Θεὸν ἐγκλήματος, ἀπὸ τούτων αὐτῶν καὶ ἐμέ. διὰ τοῦτο καὶ παραλαβὼν εἶρηκεν, ὁ πατήρ μου, ἵνα καὶ ἀκηδίαν πείσῃ τὰ αὐτὰ συγχωρεῖν τῇ ἀκριβῆ γνησιότητα αἰδεσθείσας. Εἰ δέ τις λέγοι τις, καὶ πού ὁ πατὴρ ἐργάζεται, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ καταπαύσας ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ; τὸ ἔθος μαθέτω, καθ' ὃν ἐργάζεται. τίς οὖν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας; προσηνὴς, συν- ἰσ. συγκαλῶ.
χρονῆς τὰ γιγνόμενα πάντα. ὁρᾷν τοίνυν ἥλιον ἀνατέλλοντα, καὶ σελήνην πέμπουσαν, καὶ λίμνας, καὶ πηγὰς, καὶ ποταμοὺς, καὶ ὑετὸς, καὶ φύσεως δρέμμα τὰ ἐν τοῖς ἀέρμασι, τὰ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις, καὶ τοῖς τῶν ἀλόγων, τὰ ἄλλα πάντα δι' ὧν τόδε τὸ πᾶν ζωοῦται, Ματθ. ε. με.
μανθάνει τὴν διηνεκῆ τοῦ παντὸς ἐργασίαν. Ἀνατέλλει γὰρ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὅτι πονηροὺς καὶ Ματθ. ε. λα.
ἀγαθοὺς, καὶβρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ πάλιν· Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον οὕτως ὁ Θεὸς ἀμφιέννυσι· καὶ τοὺς πετεινοὺς διατρέφει, ἐλεεῖ· ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. ἐν ταῦτα μὲν οὖν διὰ ῥημάτων ὁ πατὴρ ἐποίησεν ἐν σαββάτῳ, καὶ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ νομιζομένων, καὶ ἀφ' ὧν αὐτοὶ προσῆψαν λύει τὰ ἐγκλήματα· ἔνθα γὰρ ἔργον θύεσθαι ἐκέλευσεν, οἷς, ὁ τὸν κλίνειν αἴρει, οὐδὲν μέγα πρὸς ὁ προσῆγμα ζωτιλεύω, ἀλλ' ἐν τούτῳ μόνον δεικνύων σαφῶς τῷ σαββάτῳ τὴν λύσιν, ὅτι ὁ μείζονα ἀνάγκην λύσει, μᾶλλον αὐτὸν καταπλῆξαι βουλόμενος ἀπὸ τῆς τοῦ παντὸς ἀξίας, καὶ ἀναγκαῖον ὅτι ὁ ὑψηλότερος. διὰ τοῦτο ὅταν περὶ σαββάτου ἡ ὁ λόγος, ὅτε ὡς ἀνθρώπου μόνον ἀπολογεῖται, ὅτε ὡς Θεὸς μόνον, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὅτω, ποτὲ δὲ ἐκείνως. ἠβούλετο γὰρ ἀμφότερα πιστεύεσθαι, καὶ τῆς οἰκειότητος τὴν συγκατάβασιν, καὶ τῆς θεότητος τὸ ἀξίωμα. διὰ τοῦτο νῦν ὡς Θεὸς ἀπολογεῖται. Εἰ γὰρ ἔμαθεν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων αὐλῆς ἀεὶ διαλέγεσθαι μόνον, ἔμεινεν ἂν ὅτι τῆς αὐτοῦ ταπεινότητος. διόπερ ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, τὸν πατέρα εἰς μέσον ἄγει. καίτοι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐργάζεται ἐν σαββάτῳ (καὶ γὰρ ὁ ἥλιος τρέχει, καὶ ποταμοὶ ῥέουσι, καὶ πηγαὶ βλύ- χ. βρύουσι,
ζουσι, καὶ γεωργικὰ ἰκλίζουσι) ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι ἃ τῆς κτίσεώς ἐστιν, οὐκ εἶπε, καὶ ἐργάζομαι, ὡς γὰρ ἡ κτίσις ἐργάζεται· ἀλλά, καὶ ἐργάζομαι, καὶ γὰρ ὁ πατήρ μου ἐργάζεται.

18 Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, φησὶν, ἀποκτεῖναι, ὅτι ὐ μόνον ἔλυσε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ.

Καὶ οὐκ εἶπε λέγων μόνον, ἀλλὰ καὶ προσῆψεν· ὑ γὰρ ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦτο ἐδείκνυ μόνοις, ἀλλὰ πυκνότερον ἐν τοῖς προσάγμασι. τί δήποτε; ὅτι τοῖς μὲν λόγοις εἶχον ὑποσκε-

πῆν,

ζωὴς ⸂ω⸃ ⸂ω⸃δάλυτον τῶν ἀμφιβαλλοντες, φασὶν αὐτὸ τὸ Χριστὸν ἡμᾶς κατηγορεῖν, ἢ διὰ τοῦτο ζῶντα ἀκηκοέναι. Ἱνα οὖν καὶ ἐκεῖνου τὸ ⸂ω⸃δὸν ὁ Ματθαῖος ἀκριβῶς ἀκούσαντος ἐρωτήσω; ⸂ε⸃ γὰρ ἢ ἐκεῖνο φησὶν, ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ὅτι δῆλον, ὅτι οὐδὲ χ. ἐπίρρυθον ἰσ-
οὗτος ζῶντος ἔτυχεν τῆς ⸂ε⸃παθείας ζῶντα ἦκουε. ἢ τοῦτο ἢ" ἐκ τῶν ἐπαγομένων σαφέ- μων
στερόν ἐστιν ἰδεῖν. μὴ ζῶντα γὰρ, φησὶν, ἀπεῖπεν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπερ μεγίστης ἀληθείας σημεῖόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἀνεχώρησεν εἰς ἀγροὺς ⸂ε⸃ ⸂ω⸃πάτους, οὐδὲ τυφῇ ἢ φυγῇ ἑαυτὸν ἔδωκεν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε, καίτοι γε τοσαύτῃ μέλλων ⸂ε⸃πορεύεσθαι ὁδῷ, ⸂ε⸃ πα- χ. ἐκπόδιον.
ρὰ πολλῶν ἐλαυνόμενος ἐκεῖ. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔπεισεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἰδίας τοῦ ἱεροῦ. ἀρὰ οὖν ποιῶν αὐτὸν ὁ Χριστὸς ἢ μὴ ὃ ἀλαζονεύεται τοῖς Ἰουδαίοις, οὐδὲν πιθανὸν ἠξίωτο. εἰ δ' τούτῳ ἐγκαλεῖν ἤθελεν, εἶπεν ἂν ⸂ω⸃ς αὐτοῖς· πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπιχέῃς, ἢ οὐ τὴν θεραπείαν χάριτος βελτίων; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ ⸂ω⸃ς ὃ μέλλοι αὐτὸν ἀσφαλίζεται μόνον. Ἱνα δέ ποτε οὖν ⸂ε⸃ χολοῖς ἢ κυνοῖς θεραπεύσας, ὕδατι τοῦτον ἐμπεμπύσῃ; ἐμοὶ δοκεῖ, τούτοις μὲν οὐ μυστήριά τα ἐστὶ τὰ ἐμὰ, πῶς δ' ἄλλοις οὐκ ἀσθενείας φυσικῆς. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἢ τοῖς ἄλλοις, οὐκ οὖν ⸂ε⸃ τὸν ⸂ω⸃ς τούτους ἐκρυθμίων, διελέ-
χθη. ὅπου γὰρ τὸν ἄλλον πόνον τὸ ἰσόσημα τοῦτο χαλεπώτερον· οὐκ τὸ μείζονος ἢ τὰ ἐλαττόνα διορθοῦται. ὥσπερ γὰρ θεραπεύσας τινὰ ἕτερον, οὐ ἤνεγκε δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, οὐκ ἐκείνῳ μόνῳ ζῶντα ⸂ω⸃δωκὼς, ἀλλὰ ⸂ε⸃ δι' ἐκείνου πᾶσιν· οὕτω ⸂ε⸃ τότε ἢ οὐκ πόνων πᾶσι ἢ τοῖς λοιποῖς ⸂ω⸃δωκὼς, ⸂ε⸃ συμβουλεύει ζῶντα, ἃ ἢ ⸂ω⸃ς τούτους εἶπεν. ⸂ω⸃ς δ' τούτοις, καλῶς ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι πολλῷ εὐδοκεῖ αὐτῷ τῇ ψυχῇ τῷ καρπεύειν, ἢ ὡς δυ-
ναμένῳ τὸ ⸂ω⸃δωκέναι δέξασθαι, ⸂ω⸃δωκὼς, τῇ τε διεργασίᾳ ἢ τῷ φόβῳ τῶν μελλόντων κα-
κῶν κατέχων αὐτὸν ὑπὸ τὴν ὑγιείαν. ⸂ε⸃ ὅρα τὸ ἀκόμπαστον. οὐ γὰρ εἶπεν, ἴδε ὑγιῆ σε ἐ-
ποίησα, ἀλλ' ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς. ἢ πάλιν οὐκ εἶπεν, ἵνα μή σοι χολῶσω, ἀλλ' ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται, ἀπροσώπως ἀμφότερα λέγεις, ἢ δεικνὺς χάριτος μᾶλ-
λον οὖσαν τὴν ὑγίειαν, ἢ τῆς ἀξίας. ὁ γὰρ ⸂ε⸃πέφερεν ὅλῃ τὴν ἀξίαν δοὺς ἀπολλάσῃ δίκην, ἀλλ' ὅλῃ φιλανθρωπίᾳ ἐσώζετο. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, εἶπεν ἄν, ἰδοὺ δέδωκας τῶν ἁμαρ-
τημάτων δίκην ἱκανήν· ἀσφαλίζῃ λοιπόν. νῦν δ' οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς. ταῦτα ⸂ε⸃ ἡμῖν αὐτοῖς ⸂ω⸃φελῶς ἐπιλέγομεν, καὶ μὴ χολα-
σθέντες ἀπαλλαγῶμεν, τοῦτο ἕκαστος ⸂ω⸃ς ἑαυτὸν λεγέτω, ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρ-
τῃς· αἰ δὲ μὴ δῶμεν δίκην τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοντες, οὐκ ἔστιν τὸ ἀσυμφορώτερον ἐπαθεῖν, Οὐ Ρω β.ε.
τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν ἡμᾶς ἄγῃ· κἂν ἢ τὴν σκληρότητα ἢ ἀμετανόητον ἡμῶν καρδίαν θησαυρίζομεν ἑαυτοῖς ὀργήν. ὑ τῷ σφίγξαι ἢ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ ἢ ἑτέρωθεν μίγα αὐτῷ ⸂ω⸃φέλησε τὸ τῆς οἰκείας θεότητος σημεῖον. ⸂ω⸃ς γὰρ εἶπεῖν, μηκέτι ἁμάρτῃς, ἐδήλωσεν εἰδότα πάντα τὰ ἔμπροσθεν αὐτῷ γεγονότα πλημμελήματα· ὅθεν ἢ πρὸς τὰ μέλλοντα ἔμελλεν ἀξιόπιστος εἶναι.

15 Ἀπῆλθεν οὖν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἀπήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐ-
τὸν ὑγιῆ. Ὁρᾷ αὐτὸν πάλιν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ὑβρίστα θύγατρα Ἀβραάμ. ὑ γὰρ εἶπεν ὅτι χ. ἐπὶ σωτη-
αὐτός ἐστιν ὁ εἰπών, ἄρα ⸂ω⸃ κεφάλαιόν σε. ὅπου γὰρ ἐκεῖνος ὁ διωγμὸν ἔγκλημα" τοῦτο ρίαν,
ἀεὶ ⸂ω⸃ς ἔφερεν, αὐτὸς τὸν ἀπολογίαν ἀεὶ ⸂ω⸃ς βαλλόμενος, πάλιν ⸂ω⸃ ἰαζόμενον δῆλον ποιεῖ, ἢ χ. σοὶς ἢ ἐκ-
τοῦ ἄλλως ἐφελκύσασθαι αἰτίαν" ⸂ε⸃ οἰκειώσασθαι. ὑ γὰρ ὕπως ἀναίτιος ἦν, ὡς ὑπ' τίσιν.
τοσαύτην διεργασίαν ἢ ⸂ω⸃δαίπεπι ⸂ω⸃ς δοῦναι ⸂ω⸃ διεργάτην, ⸂ε⸃ κακούργῳ δικαιοῖα τοῦτο εἰπεῖν. εἰ γὰρ ἢ θεῖον ἦν, εἰ γὰρ ἀπὸ θεοπρεπῆς τινος ἢ λίθινος, ἰσχυρὸν ἦν ⸂ε⸃ ἡ διεργα-
σία ἢ ὁ φόβος αὐτὸν κατασχεῖν. ἢ γὰρ ἔναυλον ἔχων τὴν ἀπειλὴν, ἔδεισεν ἂν μὴ χεῖρόν τι χ. λίθματα·
παθῇ, μείζονα λαβὼν τῆς τοῦ ἱεροῦ δυνάμεως" τὰ ἐνόχυρα· ἄλλως τε, εἰ δικαίαν ἦν ἐβούλετο, τὴν ὑγίειαν σιγήσας, τὴν ⸂ω⸃δαίσασιν εἶπεν ἂν ἢ κατηγόρησεν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο,

οὐκ

Ομιλ.λη.14 ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΕΥΡΙΣΚΕΙ ΑΥΤΟΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ ἱερῷ, ⁊ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.

ΑΞΙΟΝ ἡ ἁμαρτία, δεινόν, ⁊ ψυχῆς λύμη· πολλάκις γοῦν ἐπὶ χρημάτων ἀπωλείᾳ καὶ σώματος πάθος ὁ κακὸν ἐπεισῆλθεν. ὅπερ γοῦν καὶ πολλαχοῦ, τῆς μὲν ψυχῆς ἡμῖν καμνούσης, ἀνάγκης ἔχεσθαι, τὸ δὲ σῶμα καὶν μυρίαι δέῃ βλάπτειν, πᾶσαν ποιούμεθα ἀσυδοσίαν, ὥστε ἐλευθερῶσαι τῆς ἀῤῥωστίας αὐτό*· διὰ τοῦτο ⁊ ὁ Θεὸς ὅταν κολάζει πολλάκις ἐπὶ τῶν σκευῶν πεπλημμεληκόσιν, ὥστε διὰ τῆς τοῦ ἐλάττονος μαίνηται ⁊ τὸ κρεῖττον τυχεῖν θεραπείας ποιῆ. οὕτω ⁊ τῷ Κορινθίων ⓦ προσιόντα ὁ Παῦλος διώρθωσε, διὰ τῆς ἀρχῆς ὀλέθρῳ τὸ τῆς ψυχῆς νόσημα ὑπαγαγών, οὕτω κατέσχε τὸ κακόν, καθάπερ ἰατρὸς ἀκριβὴς ὑδέρου ἢ αὐλῶνα τοῖς ἐνδοθεν φαρμάκοις οὐκ εἴκοντα καταχαίων ἔξωθεν. τοῦτο ⁊ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν ὅτι τοῦ πάσχοντος ⁊ δηλῶν αὐτός, ἔλεγεν· ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. τί τοίνυν ἐστὶν ἐνταῦθα μανθάνομεν; ὅτι οὐκ ἔστιν ἁμαρτιῶν ἐπιτίμια τὰ τοῦ σώματος· δύνασαι γάρ, ὅτι πιστὸς ὁ τῆς γενέσεως λόγος ⁊ τί τοίτοι ὃ μάχεται; ⁊ ἀπιέναι τῶν τιμωριῶν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν ⓐ λέγοντες, ὅτι ἐν ὥρᾳ μιᾷ ἐφθάσασα, ⁊ ἐν βραχείᾳ καιροῦ ροπῇ ἐμοίχευσα ⁊ ἀθανατᾷ κολάζομαι; ἰδοὺ ⁊ οὗτοι οὐκ ἐν τοσούτοις ἡμάρτανεν ἔτεσιν, ἐν ὅσοις ⁊ ἐκολάζετο. ὀλόκληρον γὰρ αἰῶνα διῆλθεν βίον ἀμάλωτον ἐν τῇ μήκει τῆς πομπείας. οὐδὲ γὰρ ἐν χρόνῳ τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῶν πεπλημμεληκότων. μὴ τοίνυν κἀκεῖνό ἐστιν ἰδεῖν, ὅτι καὶ χθεσινὸν δῶμεν τοῖς τεσσαράκοντα ἁμαρτήμασιν ἴκελον, εἶτα τοῖς αὐτοῖς προσεπίσωμεν, χαλεπώτερα πολλῷ [μᾶλλον] πεισόμεθα πάλιν· ⁊ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ μηδὲ τῇ πομπείᾳ θυμούμενος βελτίων, ὡς αἰσθάνεται λοιπὸν ⁊ καταφεύγοντος ὅπου μείζονα ἄγεται κόλασιν. ἤρκει μὲν γὰρ ⁊ καθ' ἑαυτὸν ἡ ἁμαρτία συγχεῖσαι ⁊ ποιῆσαι σωφρονέστερον ⓦ "ὀλιγάκις ἁπαξ· ὅταν δὲ μηδὲ ἡ ὑμῶν πομπεία προσγένηται τοῦτο ἐργάζηται, εἰκότως πικροτέρας αὐτῷ δίκης τῆς βασάνου. εἰ δὲ "δίκιμοι ἔστε, εἶτα τοῖς αὐτοῖς προσεπισύντες χαλεπώτερον χολασόμεθα· ὅταν μηδ' ὅλως ὑμῶν ἀμαρτόντες, πῶς ὑ σφόδρα χρὴ τότε μᾶλλον δεδοικέναι ⁊ τρέμειν, ἅτε δυνάκεσα μέλλοντας ἀπολωλέναι; ⁊ διὰ τί ἔνεκεν, φησι, μὴ πάντες οὕτω κολάζονται; καὶ γὰρ πολλοὺς ὁρῶμεν τῶν φαύλων βίου σωματοειδῶς, σφριγῶντας, ⁊ πολλῆς ἀπολαύοντας εὐημερίας. ἀλλὰ μὴ θαῤῥῶμεν, ἀλλ' ὅτι τούτοις μᾶλλον πάντων* δακρύωμεν. τὸ γὰρ μηδὲν αὐτοὺς ὠφελεῖσθαι παθεῖν, ἐφόδιον ἔχει μείζονος τῆς ἐκεῖ ζημίας. ⁊ ὅτι δηλοῖ ὁ Παῦλος, ἔλεγε· Νῦν γὰρ κρινόμενοι ὑπὸ Κυρίου, παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. τὰ μὲν γὰρ ὑπαυθα, ἐπιτιμίας ἔστι. τί οὖν; πάντα, φησί, τὰ νοσήματα ἐξ ἁμαρτημάτων; ὑ πάντα μέν, ἀλλὰ τὰ πλείονα. ἔνια δὲ ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἐτέρας ἔχει. ⁊ γὰρ καὶ γαστριμαργία ⁊ μέθη ⁊ ὀργὴ τὰ ὅμοια πάσχει. διὰ γὰρ πάντων ἐπὶ μόνου, ὥστε θυμηρέστως φέρειν πᾶσαν πληγήν. ἔστι δὲ ⁊ δι' ἁμαρτήματα· ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς βασιλείαις ὁρῶμεν ἵνα πεδαλγίᾳ καταχρέωνται*. ἔστι δὲ καὶ δι' ἑτέρας δοκίμησιν· ὥσπερ τῷ Ἰὼβ φησιν ὁ Θεὸς, Μὴ ἄλλως σοι οἴει με χεχρηματικέναι, ἢ ἵνα δίκαιος φανῇς; ἀλλά τί δήποτε ὅτι τῷ προφήτῃ τούτων τὰ ἁμαρτίας εἰς μέσον φέρει ὁ Χριστός; ⁊ γὰρ ⁊ ἐκείνῳ τῷ προφήτῃ τῷ Ματθαίῳ χειμάζω φησί· Θαρσεῖ τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· ⁊ τούτῳ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε. ⁊ οἶδα μὲν, ὅτι ὡσεὶ

α.Κορ.ια.λϛ. γ.Βασ.η.κγ ϛ.Παρ.ιϛ. ιϛ. Ἰὼϐ μ. γ. Ματθ.θ. β.

* διὰ τὸ τῆς ἀῤῥωστίας αὐθάδεσθαι· χ.μᾶλλον

χ.μαθεῖν.

χ. ὀλιγάκις γε ποτε

χ.ⁿ ὑπομένοντες πομπεῖδας, χ.τοῖς αὐτοῖς ὑπομένοντες ἁμαρτήμασι.

* αὐτοῦ

* διὰ τοῦτο.

χ. λύπην

ξίφη, ὅπω ἡ ⓐ βασκαίνοντες πρὸς ἓν μόνον ὁρῶντες, τὴν λύμην τ φθονερὰν, τῆς οἰκείας ἀληθοῦσι σωτηρίας. ὅποι ἡ θηρίων χέρσες. ὀκφια γὰρ ἡ ἔφφης δέρμα, ἡ περὶ τὸν ὑφ' ἡμῶν προξενῆται, ὁπλίζεται καθ' ἡμῶν· ὅποι ἡ καὶ ἐνεργεῖν δύνανται πολλάκις, τὰ τ ἀδικουμένων [εἰς] σὸν ἐνεργέσας διέφθαρ. θηρίων μὲν ὅποι χαλεπώτερα, δαιμόνων ἢ ἴσοι, τάχα ἢ ἡ ἐκείνων χέρσες. ὀκφιοι γὰρ πρὸς μὲν ἡμᾶς ἀσυνδον ἔχουσιν ἔχθραν, τοῖς ἢ ὁμωμόσιν σὸν ἐπιβουλεύουσιν (ὅθεν τὸ τῶν σὸν Ἰουδαίοις ἐπεσύμιζεν ὁ Χριστὸς, λοιπὸν αὐτοὶ ὦν Βεελζεβοὺλ ἔλεγον ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια) ὅποι ἢ ὅτε τ κοινωνίαν τ φύσεως ἠδιάφθορ, ὅτε ἑαυτ ἐφείσαντο. πρὸς γὰρ τ φθονουμένων, τὰς ἑαυτ ψυχὰς κολάζουσι, θρύβου πρώτου ἡ ἀθυμίας πληρωθῆτες αὐτὰς εἰκῆ ἡ μάτην. λίνος γὰρ ἔσεκεν ἀλπὶς, ἀλλ' ἄφεπε, τοῖς δ πλησίον χαλεπὸς; ἀλγεῖν χρὴ ἡμᾶς, ἐφ' οἷς πάσχομεν κακοῖς, σὸκ ἐφ' οἷς ἑτέρους βιάζομεθα ὁρῶμεν. διὰ τοῦτο ἀπάσης ἀπειρήκασι συγγνώμης τυχεῖν ὁ ἁμάρτημα. ὁ μὲν γὰρ πόρνος ἔχθρα τὴν ἐπιθυμίαν εἶπεῖν, ἡ ὁ κλέπτης τὴν πενίαν, ἡ ὁ ἀνδροφόνος ⓦ θυμόν, ψυχρὰς μὲν ἡ ἀλόγους, ὅμως ἔχουσί τινας προφάσεις εἶπεῖν· σὺ δὲ ποίαν αἰτίαν ἐρεῖς, εἰπέ μοι; σοδομίαν ἐδαμάθην *, ἀλλ' ἡ πορνείαν ἐπιτεταμμένην μόνην. εἰ γὰρ ἐχθροὺς ἀγαπᾶν κελευόμεθα, ὅταν ἡ σὸν φιλοῦντας μισῶμεν, ποίαν ποσμεν δίκην; εἰ δὲ ὁ σὸν φιλοῦντας ἀγαπᾶν, σοδὲν ἄμεινον τῶν ἐθνικῶν πραξείσεται· ὁ τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας ἐπηρεάζων, ποίαν ἔξει συγγνώμην, ἵνα πρόφασιν τοῦ Παύλου, ἵ φησιν· Ἐὰν τὸ σῶμά μου πρόφω, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην ἢ μὴ ἔχω, σοδὲν ὠφεληθῆναι· ὅπου ἢ ὅπου φθόνος ἡ βασκανία, πρὸ τῆς ἀγάπης αὐτὴν), πολλή που δῆλον ὅτι. τοῦτο τὸ πάθος ἡ πορνείας καὶ μοιχείας χεῖρον ἐστί. τὸ μὲν γὰρ μέχρι τοῦ πρόσωπος ἵσταται· τῆς δὲ βασκανίας ἡ τυραννὶς ἐκκλησίας ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, ἡ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐλυμήνατο· αὕτη φόνου μήτηρ ἐστίν. οὗτος ἀπέκτεινε ⓦ ἀδελφὸν ὁ Καΐν, οὗτω ⓦ Ἰακὼβ ὁ Ἡσαῦ, οὗτω τ Ἰωσὴφ ⓐ ἀδελφοὶ, οὗτοι τοὺς δυσθέρπους ἀπέφυγε ὁ δίκαιος. ἀλλὰ σὺ νῦν σὸκ ἀναιρῇς, ἀλλὰ πολλὰ τοῦ φόνου ποιῇς χαλεπώτερα, θυμούμενος τ ἀδελφῷ ἀδημονῶν, παρὰς πρόφασιν ἀδεῖς, ἐκλύων τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς πόνους, ἀλγῶν ὅτι τῶν τῆς οἰκουμένης ἄρχει δεσπότη. σὸκ ἐκείνῳ ἄρα, ἀλλὰ τῷ διὰ ἐκείνου θεραπευομένῳ πολεμεῖς, ἐκεῖνον ὑβρίζεις, τὴν σαυτοῦ λυμαινόμενος τῆς ἐκείνου προφητείας. καὶ τὸ δὴ πάντων χαλεπώτερον, ὅπ καὶ ἀδιάφορον δοκῇ τὸ ἁμάρτημα εἶναι), καίτοιγε τῶν ἄλλων ἐστὶ χαλεπώτερον. κἂν γὰρ ἐλεῇς, κἂν ἀγρυπνῇς, κἂν νηστεύῃς, ἅπάντων ἐναγέστερος γέγονας φονεὺς τῷ ἀδελφῷ. ὃ τοῦτο δῆλον ἐκεῖθεν. ἐπορνεύσε τις πρὸ Κορινθίοις ποτὲ, ἀλλ' ἐσελήλυθη καὶ διορθώθη ταχέως· καὶ ἐφόνευσε τὸν Ἄβελ ὁ Καΐν, ἀλλ' σὸκ ἐτεραπεύθη, ἀλλὰ καὶ τ θεοῦ συνεχῶς ἐπάδοντος τῷ ἔλεγε αὐτῷ, μᾶλλον ὠδίνε καὶ σκυμαινόμενος, καὶ πρὸς τ φόνον ἠπείγετο. οὕτω βαρὺ ἐκείνου τὸ πάθος χαλεπώτερον, καὶ σὸκ εὐκόλως ἔχει τὴν θεραπείαν, ἐὰν μὴ προσέχωμεν. προόρίζομαι τοίνυν αὐτὸ πρώτον διαπαύσωμεν, ἐκφυγόντες, ὅτι ὥσπερ προσκρούομεν τῷ Θεῷ τηκόμενοι τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς, οὕτως εὐδοκιμοῦμεν συγχαίροντες, καὶ κοινωνοὺς ἑαυτοὺς ποιοῦμεν τ ἐπιτυχιῶν τῷ κατορθοῦντι καλῶς. διὸ καὶ Παῦλος πρὸς Χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων· ἵνα ἑκατέρωθεν μέγα καρπωσώμεθα κέρδος. συνοήσαντες τοίνυν, ὅτι καὶ μὴ ποιοῦμεν, τῷ πονηρῷ ζημιούμεθα, πᾶσαν ἐκβάλωμεν βασκανίαν, καὶ τὴν ἀγάπην ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς φυτεύσωμεν· ἵνα συγχρατοῦντες τοὺς εὐδοκιμοῦντας τῷ ἀδελφῷ, καὶ τῶν πλησίον καὶ τῶν μιγάντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἀπὸ πονηρίας γενομένην μόνης.

χ. πολύ.

χ. λίχνοι

χ. συγχαιρόντων

Ομιλ. λη.

τα, ἀλλ' ὅτι πολλοὺς ἐθεράπευσι, πρὸς μόνους τοὺς δύο τυφλούς. σὺ δὲ κ᾽ ὅτως ὄφα τοῦ σαββάτου τὴν πίστιν. ἀκούσας γὰρ ὅτι * ἆρον Ⓦ κράβαττόν σου κ᾽ * περιπάτει, ὁ κατηγόρησεν, οὐδὲ εἶπε· τί ποτε τοῦτο ἐστιν; ἀπέλθε κατέρχεται κ᾽ ζαφάνει ὁ ὕδωρ, κ᾽ ἕνα θεραπεύει μόνον· σὺ δὲ δυσθερπὴς ὢν ἀπὸ ὁπὸ πάγματος ψυχῆς κ᾽ ῥήματος ἤλπισας μείζονα τὴν ἀπέλαν δωρήσεσθαι; τύφος ταῦτα κ᾽ ἀλαζονεία κ᾽ γέλως. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν εἶπεν οὐδὲ ἐνόησεν· ἀλλ᾽ ἅμα τε ἤκουσε, κ᾽ ἠγέρθη, ὡς ῥᾳδίως ὑγιὴς, οὐκ ἠπείθησε τῷ κελεύσαντι αὐτῷ. οὕτως γὰρ ἐλθὼν ὑγιὴς, κ᾽ ἦρε Ⓦ κράβαττον, κ᾽ περιεπάτει, "ὃ δὲ μὴ ταῦτα ὑπὸ πολλῷ μεῖζον ἰῶ. ὃ μὲν γὰρ τῷ δεσμῷ τοῦ ἀρχιτελώνου ἐσοχλουμένου μηδενὸς πειθομένου, οὐχ οὕτω θαυμαστὸν τοῦτο· ὃ δὲ μετὰ ταῦτα μυριομόνων Ἰουδαίων κ᾽ πάντα χόρτου ἐπικειμένων ὡς ἐγκαλούντων κ᾽ πολιορκούντων αὐτὸν κ᾽ λεγόντων, οὐκ ἐξεστί σοι ἆραι τ᾽ κράβαττόν σου, μηδὲ περιέχειν αὐτῷ τῇ μανίᾳ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς παῤῥησίας ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ Ⓦ διερχόμενον ἀνακηρύττῃν, κ᾽ τοὺ ἀναίσχυντον ὀπισομίζειν γλωττήν, πολλῆς ἔγωγε αὐθρείας εἶναι φημι. "ὀπισυφάπτων γὰρ Ἰουδαίων κ᾽ λεγόντων ὀπιλιμπτικῶς κ᾽ μετ᾽ αὐθαδείας αὐτῷ,

10 Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβαττόν σου, Ἀκούσας τί φησιν·

11 Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει,

Μονονουχὶ λέγων, λῆρος τὰ παρ᾽ ὑμῶν λεγόμενα, κ᾽ γελοῖα· ὁ μὲ γὰρ ὑγιῆ ποιήσας, κελεύοντός μοι ἀπαλλάξασθαι τοῦ κακοῦ, μὴ ἠγνόησε δήπου, μηδὲ πάντα πείθεσθαι ἃ ἂν κελεύῃ. καίτοι γε ἐξὸν ἀκριβῶς ἐβούλετο, οὕτω καὶ ἕτερος εἶπεῖν, οἶδ᾽, ὅτι οὐκ ἐκὼν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ᾽ ἑτέρου κελεύσαντος· εἰ δὲ ἔγκλημα τοῦτο, ἐγκαλεῖτε τῷ ὀπιτάξαντι, καὶ ἀποτίθεμαι τὸν χιτῶνα· καὶ τὸν θεραπείαν ἔκρυψεν ἀεί. καὶ γὰρ ἤδει σαφῶς οὐχ οὕτω δαιμονιώδεις ὄντας τὴν τοῦ σαββάτου λύσει, ὡς ὅτι τὴν τῆς ἀρρωστίας διορθώσει. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο ἔκρυψεν, οὐδὲ ἐκεῖνο εἶπεν, οὐδὲ συγχωρῶν ἤτησεν, ἀλλὰ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ τὸν εὐεργέσιαν ὡμολόγει καὶ ὠνεκήρυττε. καὶ ὁ μὲ τοιοῦτος οὗτος· ἐκεῖνοι δὲ σκόπει πῶς κακοῦργοι. οὐ γὰρ εἶπον, τίς ἐστιν ὁ ποιήσας σε ὑγιῆ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐσίγησαν, ὧν δὲ καὶ κατὰ τὸν δοκοῦσαν εἶναι τοῖς σαββάτοις εἰς μέσον ἦγον·

12 Τίς ἐστιν ὁ εἰπών σοι, ἆρον Ⓦ κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει;

13 Ὁ δὲ τεθεραπευμένος οὐκ ἤδει τίς ἐστιν· Ἰησοῦς γὰρ ἐξέκλινεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Καὶ τί δήποτε ἔκρυψεν ἑαυτὸν ὁ Χριστός; ἵνα ἀπόντος αὐτοῦ ἡ μαρτυρία δυσπρόσβλητος ᾖ. ὁ γὰρ αἴσθησιν λαβὼν τῆς ὑγιείας, ἀξιόπιστος ἦν τῆς ἐνεργεσίας μάρτυς. ἔπειτα ἵνα, ἵνα μὴ πλέον τούτων θορυβάζῃ Ⓦ τὸν ὄχλον ἐκκαλοῦντα. διὸ δὲ καὶ ἡ ὄψις μόνη τῶν φρονημάτων ἀμαυροῖ τοὺς βασκαίνοντας ἐνέργειαν ἐσκότωσε. διὰ τοῦτο ἀναχωρήσας, ἀφίησιν αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ τὸ ἔργον ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτούς, ὥστε μηκέτι αὐτὸν "περὶ ἑαυτοῦ πολλὰ λέγειν, ἀλλὰ τοὺς τεθεραπευμένους, καὶ μετ᾽ ἐκείνων αὐτοὺς ἐγκαλοῦντας. καὶ γὰρ ὡς ὅτι τέως μαρτυροῦσι τοῖς θαύμασι. καὶ γὰρ εἶπον, διατί ταῦτα ἐκέλευσας ἡμᾶς ἐν σαββάτῳ; ἀλλά, διατί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ; οὐχ ὑπὲρ τῆς τοῦ σαββάτου διαφθορᾶς ἀγανακτοῦντες, ἀλλὰ τῇ φθονερίᾳ τὸν τοῦ σωτῆρος φθονοῦντες. καίτοιγε ὅσον ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις ἔργον, τοῦτο μᾶλλον ἔργον ἰῶ, ὅπερ ἐποίησεν ὁ σωτήρ. ἐκεῖνο γὰρ ἔλεγες καὶ ῥῆμα. ἐν ταῦτα μὲ οὗτος ἑτέρῳ κελεύει λύειν τὸ σάββατον· ἀλλ᾽ ἐμοὶ γε αὐτὸ τοῦτο ἐργάζεται, φύρων πηλὸν, καὶ ἐπιχρίων ὀφθαλμούς. ποῖος γὰρ ταῦτα οὐ σαββαϊκῶν Ⓦ νόμων, ἀλλ᾽ ἐναντίων. καὶ ἐναντία μὲ τούτων ὑγιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως πάντα ἐκεῖνος σαββάτου πρὸς αὐτὸν ἐγκαλοῦντος ἀπελογεῖτο· καὶ δεῖ τοῦτο σαφῶς τηρῆσαι μετ᾽ ἀκριβείας.

ΘΕΙΚΟΝ Τέως δὲ ἰδωμεν ὅσον ἡ βασκανία κακὸν, καὶ πῶς ἐστι τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς πηροῖ τῆς τοῦ ἀληθινοῦ σωτηρίας. καθάπερ γὰρ Ⓐ μαινόμενοι καθ᾽ ἑαυτῶν πολλάκις ὠθοῦσι τὰ ξίφη,

* μετ' ἐξουσίας, καὶ ὥσπερ καλά ἐστιν εἰπὼν ἀπῆλθε. χ. ὑπαγε εἰς τὴν οἰκίαν σου, ὃ

χ. θαυμασὸν μὲν καὶ τοῦτο τὸ, μὴ ταῦτα πολλῷ μεῖζον μᾶλλον δὲ τὸ μὴ σαββ

χ. ἰδωμεν γάρ, ἐστι, τὸ σάββατον τῶν Ἰουδαίων ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ λεγόντων αὐτῷ, Σάββατόν

χ. ἐξέκλινεν

χ καὶ

χ. περπέαν

ρημίᾳ ἐλεεινότερον γλυκὺ δώ; τί τῶν τοιούτων ἀθλιώτερον; Εἶδες καρδίαν συντετριμμένην ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς ἀῤῥωστίας; Εἶδες πᾶσαν φλεγμονὴν καταψαλυχθεῖσαν; οὐδὲ γὰρ ἐφθέγξατό τι βλάσφημον, ἢ οἷα σὺν πολλαῖς ἀκούομεν τὰς ἀθεραπεύτους, ἢ κατηγόρησαν αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, ἢ ἐδυσχέρανε τοῖς τὴν ἐρώτησιν, οὐδὲ εἶπε, διὰ σύγκρισιν ἡμᾶς τοῦ γέροντος δὲ χωμῳδῆσαι, ὅτι ἐρωτᾷς, εἰ θέλω ὑγιὴς γενέσθαι; ἀλλὰ πραέως δὲ μετ' ὑπομονῆς πολλῆς, ναί Κύριε. καίτοιγε οὐδὲ ἤδει τίς ποτε ἐστὶν ὁ ἐρωτῶν, οὐδ' ὅτι θεραπεύσειν αὐτὸν ἤμελλεν· ἀλλ' ὅμως μετ' ὑπομονῆς ἀπάσης διηγεῖται, καὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτεῖ, ὡς τοῖς ἰατροῖς φλεγμαίνοντος, δὲ ὃ πάσης ἀπαλλαγῆναι μόνον βουλόμενος. τοσαύτη δὲ ἴσως εἰς τοῦτο χρησιμεύσει αὐτῷ τὴν Χριστὸν, εἰς τὸ ἐμβαλεῖν εἰς ὃ ὕδωρ, καὶ διὰ τούτων αὐτὸν ὑπαναπαῦσαι τῶν

* Δηλονότι ὑπὲρ τοῦ φῶτα; δύνασθαι ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἔφασαν, ἄνευ τοῦ ὕπαγε εἰς τὸ ἴδιόν σου.

ῥημάτων βούλεται. τί οὖν ὁ Χριστός; *Ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει. τίνες μοὶ οὖν οἴονται τοῦτον εἶναι τὸν ἐπὶ τῆς Ματθαίου κείμενον. ἀλλ' οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτο πολλαχόθεν δῆλον ὅτι. τοσοῦτον μὲν, ἀπὸ τῆς ἐρημίας τῶν περιεστώτων. ἐκεῖνος γὰρ πολλοὺς εἶχε τοὺς ὑπομένοντας δὲ φέρεσθαι, οὗτος δὲ οὐδ' ἕνα· διὸ φησιν, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω. ἔπειτα ἐκ τῆς ἀποκρίσεως. ὁ μὲν γὰρ οὐδὲν φθέγγεται· οὗτος δὲ πάντα διηγεῖται τὰ καθ' ἑαυτόν. καὶ πεῖται, ἀπὸ τοῦ καιροῦ δὲ τοῦ χρόνου. οὗτος μὲν γὰρ ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν σαββάτῳ· ἐκεῖνος δὲ ἐν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ. καὶ ὁ τόπος δὲ ἑκατέρων διαφέρει. ὁ μὲν γὰρ ἐν οἰκίᾳ θεραπεύεται, ὁ δὲ παρὰ τὴν κολυμβήθραν. καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς θεραπείας ἐπιπλαγιώδης. ἐκεῖνος μὲν γάρ φησιν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἐνταῦθα δὲ τὸ σῶμα *ἔσφιγξε μᾶλλον, καὶ τότε τῆς ψυχῆς ἐπεμελήθη. καὶ εἶπεν μὲν ἄφεσις (ἀφέωνται γάρ σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, φησὶν) ἐνταῦθα δὲ παραίνεσις καὶ ἀπειλὴ τοῦ δὲ μέλλοντος αὐτὸν ἀσφαλίζεσθαι· Μηκέτι γάρ, φησὶν, ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. δὲ τὰ ἐγκλήματα δὲ τῶν Ἰουδαίων διάφορα. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τῶν σαββάτων τὴν ἐργασίαν προφέρουσιν· ἐκεῖ δὲ βλασφημίαν ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ. σὺ δέ μοι σκόπει τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τὴν ἐπιβολήν. ὁ γὰρ θέλων αὐτὸν διέσκεπτεν, ἀλλὰ πρῶτον αὐτὸν οἰκειοῦται διὰ τῆς ἐρωτήσεως, τῇ μεγούσῃ προσοδοποιᾷ πίστει, δὲ οὐκ ἀνίσκει μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ κλινίδιον κελεύει αἴρειν, ὥστε καὶ ὃ γεγονὼς πεισθῆναι ταῦτα, καὶ μηδένα νομίσαι φαντασίαν εἶναι ὃ γεγονὼς ἢ ὑπόκρισιν. οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ μὴ βεβαίως δὲ σφόδρα αὐτῷ συνεπάγη τὰ μέλη, τὴν κλίνην φέρειν ἠδυνάτο. πεισθεὶς οὖν ταῦτα πολλάκις ὁ Χριστὸς, οὐκ ἀφειδείας οὐδὲ ἀναιμωτὶ βουλόμενος θεραπεύειν. δὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄρτων, ἵνα μηδεὶς εἴπῃ ὅτι ἁπλῶς ἐχορτάσθησαν, καὶ φαντασία ἦν ὃ γεγονὼς, πολλαπλάζει λείψανα τῶν ἄρτων γενέσθαι πολλά. καὶ τῷ καθαρθέντι ὃ λεπρῷ φησιν, Ὕπαγε, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ· ὁμοῦ τε τὸ καθαρμὸν προεκφώνησιν ἀποδεῖξαι ἀκριβεστάτην, καὶ τῶν ἀντιμοθεῖσθαι αὐτὸν λεγόντων τῷ Θεῷ, τὰ δικαίωματα ἐμφερέστερον σώματα. καὶ ὅτι τὸ οἶνον ὃ τοῦτο ὁμοίως ἐποίησεν. καὶ γὰρ ἁπλῶς ἔδειξε οἶνον, ἀλλὰ καὶ ὃ δεσπότης ἐκκλησίαν συναθροίσαι προσκαλεῖται, ὥστε τοῦτον τῶν γεγονότων εἶδότα ὁμολογῆσαι, δύνασθαι αὐτῷ καὶ ἀφεῖναι τὰς ἁμαρτίας. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ βαπτιστὴς φησιν, ὅτι οὐκ ἤδει ὁ ἐκκλησίαν πόθεν ἦν, ὃ ἀδίκασον τῆς μαρτυρίας ἐμφαίνων. δὲ ἐκεῖνος διαφήσας ἀλλαχοῦ φησι· δότε αὐτῷ φαγεῖν. τῆς ἀκριβοῦς ἀναστάσεως τοῦτο προεκφώνησις σημεῖον· καὶ διὰ τούτων πάντων πείθων τοὺς αἰωνίους, ὅτι οὐκ ἀπατεών τις ἦν, οὐδὲ φαντασιόκοπος, ἀλλὰ διὰ σωτηρίαν προεκφώνητο τῆς κοινῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων. τί δήποτε ὁ αὐτὸν οὐκ ἀπαιτεῖ πίστιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐποίει, λέγων· πίστευε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; ὅλη οὐδέπω αὐτὸν ἤδει σαφῶς, ὅστις ἦν. διὰ γὰρ τοῦ θαύματος, ἀλλὰ μὴ τὰ θαύματα τοῦτο φανερὰ ποιῶν. ᾧ μὲν γὰρ ἐπέρχοις ἑωρακότες αὐτοῦ τὴν δύναμιν, εἰκότως τοῦτο ἤκουον· ᾧ δὲ οὐδέπω μεμαθηκότες αὐτὸν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σημείων μέλλοντες εἰδέναι, μὴ τὰ θαύματα ἀπαιτοῦντα τὴν πίστιν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ματθαῖος εἰσάγει τοῦτο τῷ Χριστῷ εἰρηκότα,

χ. ἀπαίτων. χ. πρὸ τῶν ἐπίσης λέγων· ἴσως ἐπ

χ. συσφίγγει

μόνον καὶ χαιρίζοντες, μηδὲ βαδίζειν αὐτοὺς ἐῶντες, μηδὲ εἰς ἔργον ἐξάγοντες, ἀλλ' ἀπολαυέτω παπέζης ἡ κλίνης, & πυφάτω διωκεχῶς· τί γὰρ τῆς ζωῆς ἀθλιώτερον ἡμῶν αὐ; ἀλλ' ἕτερον ὃ ἐργάζεσθαι, φησὶν, ἕτερον ὃ πονῆν· "μὴ ἴω τότε ἐργάζεσθαι χρεὼς πόνων. ἡ ἔνι, φησὶ, τοῦτο; καὶ ἔνι. τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ἀλλ' οὐκ ἰωέχρυ. ἔθηκε γὰρ σε ἐργάζεσθαι ⓦ τῷ δέεσθαι, ἐργασίαν μὴ οἰσας, πόνον ἢ οὐκ ἀναμίξας. οὐ γὰρ αὖ εἴπερ ἐπένει τῷ δεῖν τὴν ἀρχὴν ὁ αὐθέντης, τοῦτο ἂν ἐπιτιμίου μέρει μὴ ταῦτα ἔθηκεν. ἔστι γὰρ & ἐργάζεσθαι καὶ μὴ ταλαιπωρεῖσθαι, ὥσπερ ⓐ ἄγγελοι. ὅτι γὰρ ἐργάζονται, ἄκουσον τί φησι· Δυνατοὶ ἰσχύϊ, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. πῶς μὴν γὰρ ἡ τοῦ ἰσχύος ἔνδεια πολὺν τὸν πόνον ποιεῖ· ὅτε ἢ οὐκέτι τοῦτο ἦν. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, κατέπαυσε, φησὶν, ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός· οὐκ ἀργίαν λέγων ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸ μὴ πονεῖν. ὁ γὰρ Θεὸς ἕως νῦν ἐργάζεται), καθὼς ὁ Χριστός φησιν· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο πάντα ἀποθεμένους τὰ τῆς ὀλιγωρίας, ζηλοῦν τὴν ἀρετήν. τῆς μὲν γὰρ κακίας ἡ ἡδονὴ βραχεῖα, ἡ δὲ λύπη διωκεῖται· τῆς δὲ ἀρετῆς τοὐναντίον, ἀγῶνες ἡ χαρά, καὶ πρόσκαιρος ὁ πόνος. καὶ κεῖται μὲν καὶ παρὰ τῶν γεωργῶν τὸ ἐργάτην ἑαυτὸν ἑαυτῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ ἑαυτοῦ, ταῖς ἐλπίσι τρέφουσα· αὕτη δὲ παρὰ τῆς κολάσεως ἡμῶν ἐστι τὸ ἐργάτην ἑαυτῆς, τὰ ζωοειδῆ ἀγκύρουσα καὶ ἐκδήματοῦσα, καὶ πάντα ἐναποθέσει παδασκευάζουσα. καίτοι πόσων ταῦτα πόνων, πόσων ἱδρώτων χίεσται; εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἴω, ἡδονὴ δὲ ἴω, τί τῆς ἡδονῆς ἐκείνης αὐτὸ λέγεις; ὁμοῦ τε δὲ φαίνεται καὶ ἀφίπαται μυριομυθία, καὶ φθάνουσα παρὰ τὰ καταχθῆναι, καὶ τὸ τῶν σωμάτων λέγω, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ τῶν χρημάτων. οὐ παύονται γὰρ καθ' ἡμέραν γηράσκοντα. ὅταν δὲ πόλεσις ἢ καὶ ἡμωεία, τί φῶμεν ἀθλιώτερον τῶν ταῦτα μεπόντων; ταῦτα οὖν εἰδότες, ἅπαντα ἐκβαλῶν τῆς ἀρετῆς ἐναπομένωμεν. οὕτω γὰρ τῆς ἀληθοῦς ἡδονῆς ἀπολαύσομεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λζ. 6 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΘΕΛΕΙΣ ΥΓΙΗΣ ΓΕΝΕΣΘΑΙ; 7 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· ναὶ Κύριε· ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν.

ΜΕγα τῶν θείων γραφῶν τὸ κέρδος, καὶ δηλονότι ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια. καὶ τοῦτο δεικνὺς ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ὅσα γὰρ προεγράφη, "εἰς ἡμετέραν νουθεσίαν ἡμῶν προεγράφη, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν· ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. πανταχοῦ γὰρ ἔστι φαρμακεῖα θεσπεσίως τὰ θεῖα λόγια. ὥστε καὶ ἀπόνοιαν σβέσαι δεῖ, καὶ ὀργὴν ἀποτυμεῖν κοιμίσαι, καὶ τὸν τῆς γαστρὸς καταπατῆσαι ἔρωτα, καὶ ὀδυνῶν ἀναδῦσαι, καὶ θυμοῦ ἀνδρείαν, καὶ ὑπομονὴν καταβαλέσθαι, πολλοῦ ὑπερδεῖν ἂν τις εὕροι τὸν ἀφορμῶν. τίς γὰρ ἡ τῶν πενίᾳ μαχρᾷ παλαιόντων, ἢ τὸν ἰσόρροπον χαλεπὴν προσπολεμούντων, ἀγωνοὺς ὃ προσκείμενος χαλεπούς, ἢ πολλοῦ δεῖται τοῦ παρακλήσεως; τραύματα γὰρ καὶ ἑκατὸν ἔτη προσβαλεῖν ἐνίοις, καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἕτερος μὴ ἀπαλλαττομένους ὁρᾶν," αὐτὸν δὲ δεδεμένον τῷ σώματι, σὺν ὕπνος αἰσθέσει καὶ ἀπέγνω. καίτοι γε μόνον ἡ τῶν προελθόντων ἀθυμία, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν μελλόντων ἀνελπιστία ἐκμηλεῖν αὐτὸν καταπεῖναι. ἄκουσον γοῦν οἷά φησι, καὶ μάθε τῆς παραγωδίας τὸ μέγεθος. ὅπου γὰρ εἶπεν ὁ Χριστός, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ναὶ Κύριε, φησὶν· ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν. τί τοίνυν τῶν ῥημάτων

χ. ἐκεῖνον ἐκεῖνον ἐργάζεσθαι χρεὼν πόνων; καὶ, φησὶ.

Ψαλ. ρβ. κ.

χ. τοῦτο

Ρωμ. ιι. δ.

χ. κεκραπομένων.

χ. ἀνδλυπιμένων

χ. ἑαυτὸν ὃ καταχθέντων

χ. καταπεῖσαι.

ασυδαίως ζῶμεν διὰ καλοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδίας ὄντες καὶ μὴ τύχωμεν, ὀκνοῦμεν λοιπὸν τῇ αὐτῇ καρδίᾳ ασυδεῖν. Ἐὰν δὲ θεάτροις μὲν πολὺν παρεδρεύομεν χρόνον, στρατευόμενοι δὲ ταλαιπωρούμενοι δὲ δουλοπρεπεῖς δέγκτας, καὶ τοσοῦτο πάλαι πολλάκις καὶ αὐτῆς τῆς ἐλπίδος ἐκπίπτοντες· ὃ δὲ διαστήσω ὑμᾶς ἡμέτερον, εἶτα πόσης ἐστὶν ἀπολαῦσαι τῆς ἀμοιβῆς πολλῷ μείζω τῶν πόνων (Ἡ γὰρ ἐλπὶς ἡδὺ καταψεύδεται; φησίν) ἡδέως ὑπομείνωμεν τοσοῦτον ἱδρῶτα μετὰ τῆς τοσαύτης ἀσυδίας. καὶ πόσης ταῦτα κολάσεως ἄξια; Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἀπολαῦσαι μέλλοιμεν, αὐτὸ τοῦτο ὃ ζημιούμεθα, τὸ μὴ μυρίων ἄπειρον ἀγαθῶν ἄξιον ἡγήσασθαι; ἀλλ' ὅπως ὄνειρον ἡ διηνεκὴς εὐχή· καὶ τί οὐκ ὄνειρον τῶν τῆς ἀρετῆς; αὐτὸ γοῦν τοῦτο, φησί, πολλῆς ἀπορίας δύναμαι, ὅτι τὴν μὲν κακίαν ἡδονὴ, τὴν δὲ ἀρετὴν συγκεκλήρωται πόνος. καὶ πολλοὶ δὴ μοι τοῦτο ζητοῦσι· πῶς δήποτε οὖν ἐστὶν ἀπλοῦν; ἔδωκεν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐλεύθερον φρονήματος βίον καὶ πόνων ἀπηλλαγμένον. οὐκ ἐζητήσαμεν εἰς δέον τὸ δῶρον, ἀλλὰ διεστράφημεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐξεπέσαμεν τοῦ παραδείσου· διὰ τοῦτο ἐπόνησεν ἡμῖν τὸν ζωὸν λοιπὸν, ὥσπερ ἀπολωλυῖαν τὸ ἡμέτερον δῶρον, καὶ λέγων, ἔδωκα τυφλοῖς ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐλθέτω χεῖρες τὴν αἴσθησιν· τοῦτο οὐκ ἐκέλευσα λοιπὸν πόνους ὑμῖν ἐπιτεθῆναι καὶ ἱδρῶτα. ὅπως δὲ οὐδὲ οὐκεῖνος κατέχειν ὁ πόνος, ἔδωκε πάλιν νόμον πολλὰς ἐχοντα ἐντολάς, καθάπερ ἵππῳ δυσκινήτῳ πέλλια καὶ πέδας ἐπιθεὶς, ὥστε αὐτὰ τὰ σκιρτήματα ὀπίσω εἶναι· οὕτω καὶ ὁ πονηρὸς ὁ βίος, ὅπως μὴ πονῇ διαφθείρῃ ἐάσῃ ἡμᾶς. ἡ γὰρ φύσις ἡμῶν ἀργεῖν οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ τοὺς κακίᾳ ἀπεκλίνῃ ῥᾳδίως. διὸ μὴ δεῖσθαι πόνων τοὺς σωφρονοῦντα, μηδὲ τὸν ἀλλέων ἀρετῶν καταρτίσασθαι, ἀλλὰ καθεύδοντας πάντα ἀνύειν· ποῦ αἱ ἐγκρατεῖαι τῆς αἰσθήσεως; ἆρα οὐκ ἀνώφελος ἀπόνοια καὶ ἀλαζονεία; ἀλλὰ διατί, φησὶ, πολλὴ μοὶ ἡ ἡδονὴ τῆς καρδίας, πολὺς ὁ τῆς ἀρετῆς ζωοποιεῖται ὁ πόνος καὶ ὁ ἱδρώς; καὶ ποία σοι χάρις ἀνώφελος, ἵνα δ' ἀνώφελος ἔλαβες μάθοι, καὶ μὴ ὅπως πονεῖν ὁ τοσοῦτος ἰῶ; καὶ γὰρ νεῦρα πολλοὺς ἔχω δεῖξαι φύσει ὁ μίσους μισαλλοῖς μισοπόνοις, καὶ φθόνους ὡς βδελυρὰν τὴν τοιαύτης ὁμιλίαν· τούτους οὖν σωφροσύνης καλέσομεν ἢ τε φυώσομεν, εἰπέ μοι, καὶ φυλάξομεν; ὐδαμῶς. σωφροσύνη γάρ ἐστιν, ἐγκράτεια, καὶ τὸ μαχόμενον τοῖς ἡδίοσι τῶν ἡδίστων. καὶ ἐν τοῖς πολέμοις ὅταν σφοδροὶ ὦσιν οἱ ἀγῶνες, τότε τὰ ἔμπαλιν λαμπρότερα γίνονται, ὅταν μηδεὶς αἰτίαν τὰς χεῖρας. εἰσὶ πολλοὶ καὶ νῦν τοῖς ἀπὸ φύσεως. τούτους οὖν ὅπλοις τοῖς στερήσωμεν; ὐδαμῶς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἔμπροσθεν εὐνουχισμῷ λέγων, τοὺς μὲν δύο ἀφίησιν ἀτεφανώτους, τὸν δὲ ἕνα εἰς τὸν βασιλέα· εἰσάγει. καὶ τί ἔδει κακίας, φησί; καὶ ἐγὼ τοῦτό φημι. τίς οὖν ὁ τῆς κακίας δημιουργός; τίς ἄλλος, ἀλλ' ἢ ἡ ῥᾳθυμία τῆς προαιρέσεως; ἀλλ' ἔδει, φησὶν, ἀγαθοὺς εἶναι μόνους. καὶ τί ἴδιον ἀγαθοῦ, νηφεῖν καὶ ἐγρηγορέναι, ἢ καθεύδειν καὶ ῥέγχειν; καὶ διατί, φησὶ, μὴ τοῦτο ἐδόκει εἶναι ἀγαθὸν, ὃ μὴ πεπονῶται καταρτοῦν; βοσκημάτων μοι ῥήματα λέγεις καὶ ταχρινομένων καὶ θεοῦ τὴν χιλίαν ἡδυπαθούντων. ὅτι γὰρ ἀπολείας ζῶντα τὰ ῥήματα, ἀπόκριναί μοι· εἰ βασιλέως ὄντος καὶ στρατηγοῦ, εἶτα ὁ βασιλέως καθεύδοντος καὶ μεθύοντος, ταλαιπωρούμενος ὁ στρατηγὸς τὰ ἔμπαλιν ἔστησε· τίνι δὲ ἐλογίσω τὴν νίκην; τίς ἂν ἐκαρπώσατο τὴν μισουμένων τὴν ἡδονήν; ὁρᾷς ὅτι σοὶ σκῶμα μᾶλλον ἡ ψυχὴ διήκειται, τοῦτο ὧν ἔκαμε; διὰ τοῦτο καὶ πόσους αὐξήσεις ἀρετῇ, οἰκειώσας αὐτῇ ταύτην βουλόμενος. διὰ δὴ τοῦτο τὸν μὲν ἀρετὴν καὶ μὴ καταρτώσωμεν, θαυμάζωμεν· τὴν δὲ κακίας καὶ ἡδυσμὸς ὅσος καταγινώσκωμεν. εἰ δὲ λέγεις, διὰ τί τὸν φύσει καλὸν μὴ θαυμάζομεν μᾶλλον τὸν προαιρέσει ὄντα; ὅτι δίκαιον τοὺς πονηροὺς καὶ μὴ πονοῦντος προτιμᾶν. ἵνα γὰρ ἔτεχεν πονοῦμεν; ὅπως τὸ μὴ πονῆσαι οὐκ ἀνέλῃς μισθός. μᾶλλον δὲ εἴ τις μὴ ἀκριβείας ἀξιώσειε, καὶ ἄλλως ἡ ἀργία διαφθείρει ἡμᾶς ἔμπαλιν, καὶ πολὺν προέχει τοὺς πόνους. Ἐὰ, εἰ βούλει, συγκλείσωμεν λύρα, τρέφοντες αὐτὴν

χ. φιλανθρώπως.

χ. διὰ ἄκουε καὶ ἄλυσιν. πάντως γὰρ ἐνδεῖ τὸ μιτρίως ἔχειν ἀγαπᾶν ἐφημῖν.

χ. ἀκούω δὲ λοιπὸν ἐπόησα· πόσους ὑμᾶς φείσασθαι καὶ ἐλεῆσαι.

χ. ἐπίσημα λέγει.

χ. ἐδίκως

ταῦτα τῇ κολυμβήθρᾳ ἡ ἑτέρεις πλέοσι. καὶ πρόσκτον μὲν δίδοται ὕδωρ καθαίρειν σωμάτων κηλίδας, καὶ μολυσμοὺς σὰρκὸς ἄγιας, ἀλλὰ δεκτικὸν ἔστι, οἷς σὺν ἀπὸ κηλείας, σὺν ἀπὸ λέπρας, σὺν ἀπὸ τινούτων ἑτέρων ἡ πολλὰ ἄν τις ἴδοι δι' ὕδατος γενόμενα διὰ τῆς παλαιᾶς ταύτης ἔννοιαν τῆς προφάσεως. πλὴν ἀλλὰ πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἱκανῶν ἦν τοῦτον μὲν οὖν, ὡς ἔφθην εἰπών, μολυσμοὺς σωμάτων, ἔπειτα ἢ καὶ ἀῤῥωστήματα διάφορα διὰ ὕδατος ποιῆς λύεσθαι. βουλόμενος γὰρ ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ τέρεσιν ἀγαγεῖν τῆς τοῦ βαπτίσματος πίστεως, οὐκέτι μολυσμοὺς ἁπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ νόσους ἰᾶται. αἱ γὰρ ἐπὶ τέρεσι τῆς ἀληθείας εἰκόνες καὶ ὅτι τοῦ βαπτίσματος, καὶ ὅτι τὰ πάθους, καὶ ὅτι τὰ ἄλλων τερμότερα τὰ ἀρχαιότερων ἦσαν. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐπὶς τὴν ἔμπροσθεν εἶσι λαμπρότεροι δορυφόροι, οὕτω δὴ καὶ ὅτι τὸν τύπων ἐλήλυθε. καὶ ἄγγελος καταβαίνων ἐτάραττε τὸ ὕδωρ, καὶ ἰατικὴν ἐνεπίμπλη δύναμιν· ἵνα μάθωσιν Ἰουδαῖοι, ὅτι πολλῷ μᾶλλον ὁ τὴν ἀγγέλων διακονίαν πάντα τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἰάσασθαι δυνάμενος. ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἐνταῦθα ἁπλῶς ἰᾶτο τὴν ὑδάτων ἡ φύσις (οὐ γὰρ ἂν ἔλαβόντος τοῦτο ἐγίνετο) ἀλλ' ὅτι τῇ τοῦ ἀγγέλου ἐνεργείᾳ ὕστερον καὶ ἐφ' ἡμῶν οὐχ ἁπλῶς τὸ ὕδωρ ἐργάζεται, ἀλλ' ὅταν πίῃ τὸ πνεύματος δέξηται χάριν, τότε ἅπαντα λύει τὰ ἁμαρτήματα. ἐπεὶ ταύτην τὴν κολυμβήθραν κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἀλλὰ τότε μὲν ἡ ἀσθένεια κώλυμα τῷ βουλομένῳ θεραπευθῆναι ἐγίνετο· νῦν δὲ κύριος ἕκαστος ἔστι προσελθεῖν. οὐ γὰρ ἄγγελός ἐστιν ὁ ταράττων, ἀλλ' ὁ τῶν ἀγγέλων διακονητὴς ὁ τὸ πᾶν ἐργαζόμενος. καὶ οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα νῦν κάμνοντα, αὐθέφτον οὐκ ἔχω· οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα, ὃς ᾧ ἔρχεται καταβῆναι, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει· ἀλλὰ, κἂν ἡ οἰκουμένη πᾶσα ἔλθῃ, ἡ χάρις οὐκ ἀναλίσκεται, οὐδὲ ἡ ἀφθονία δαπανᾶται, ἀλλ' ὁμοία μένει καὶ τοιαύτη, οἵα καὶ πρὸ τούτου καὶ καθ' ἑκάστην φωτίζουσι τὴν ἡμέραν, καὶ οὐ δαπανᾶται), οὐδὲ ἀπὸ τῆς πολλῆς χορηγίας ἔλαττον αὐτῆς γίνεται) τὸ φῶς· οὕτω, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ τοῦ πνεύματος ἀφθονία οὐδὲν ἐλαττοῦται πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀπολαυόντων αὐτῆς. τοῦτο δὲ ἐγίνετο, ἵνα καὶ μαθόντες ὅτι τὸ ὕδατι νοσήματα σώματος εἶτι θεραπεῦσαι, καὶ τούτῳ πολὺν ἐπιμαθέντες χρόνον, ῥᾳδίως πιστεύσωσιν, ὅτι καὶ νοσήματα ψυχῆς ἰᾶσθαι δύναται. καὶ τί δήποτε πρώτως ἀφεὶς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι τεσσαρακοντοκλινὲς ἔτη ἔχοντα ἦλθε; τί δὴ ἐρωτᾷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; οὐχ ἵνα μάθῃ (τοῦτο γὰρ προέλαβεν ἤδη) ἀλλ' ἵνα δείξῃ τοῦτο τοῖς καρτερείσθω, καὶ ἵνα γνῶμεν ὅτι τοῦτο οὐδὲ ἄλλους ἀφεὶς ὅτι τοῦτον ἦλθε. τί οὖν ἐχεῖνος;

Ναὶ Κύριε, φησίν, ἄνθρωπον δὲ οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθρην. ἐν ᾧ γὰρ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

Διὰ τοῦτο ῥώτησε· θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἵνα ταῦτα μάθωμεν. καὶ οὐκ εἶπε, θέλεις σε θεραπεύσω; (οὐδὲν γὰρ οὐδέπω μέγα ἐφαντάζετο περὶ αὐτοῦ) ἀλλά, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἐκπληκτικὸς ἡ καρτερία τοῦ ἀνθρώπου. ἔτη τεσσαρακοντακλινὲς ἦχε, καὶ καθ' ἕκαστον σάββατον ἀπαλλαγήσεσθαι τῶν νοσημάτων προσεδόκα, καὶ προσῄρχετο καὶ οὐκ ἀφίστατο. εἰ γὰρ μὴ πάντα παρελθόντα, τὰ χθὲς μέλλοντα οὐκ ἐκανὰ ἦν αὐτόν, εἰ μὴ καρτερικὸς ἦν, ἀπαγαγεῖν τὸ πόδας; σύνισον δὲ μοι πῶς εἰκὸς ἦν σκῆψιν τοῦτον λοιποὺς τοῦτο κάμνοντας νήφειν. οὐδὲ γὰρ δῆλος ἦν ὁ χειρὸς καθ' ὃν ἐπιάσατο τὸ ὕδωρ· ἀλλ' ἐπεὶ μὴ χωλοὶ καὶ κυλλοὶ ἠδύναντο προσελθεῖν· ἐπεὶ τυφλοὶ πῶς ἐώρων; ἀπὸ τοῦ γινομένου δηλοῦσθαι τοῦτο ἴσως ἐμαθήτευον.

ΗΘΙΚΟΝ Αἰσχυνθῶμεν τοίνυν, αἰσχυνθῶμεν, ἀγαπητοί, καὶ γενάξωμεν ὅτι τῇ πολλῇ ῥᾳθυμίᾳ. τεσσαρακοντακτὼ ἔτη εἶχε προσδρεύων σκῆνος, καὶ οὐκ ἐτύγχανεν ὧν ἐβούλετο, καὶ οὐκ ἀφίστατο· καὶ οὐκ ἐτύγχανεν, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ἐπηρεαζόμενος παρ' ἑτέρων, ὃς βίᾳ πάσχων, καὶ οὐδὲν ὅτως σκαρκὸς· ἡμεῖς δ' ἐνὸν δίχα ἡμέρας προσεδρεύσωμεν

Digitized by Google

ΗΘΙΚΟΝ

Τί τοίνυν ἀπὸ τούτων παιδεύσωμεθα; μὴ θαύματα ζητεῖν μηδὲ ἐπιχειρεῖν ζητεῖν τὰ τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. ὁρᾷς γὰρ καὶ ἐν τοῖς πολλοὺς ποτὲ βλαβερωτέρους γενομένους, ὅταν ἢ τοῦ παιδὸς κακουμένου, ἢ γυναικὸς ἀρρωστούσης, θαυμάσιας παρ' ἀπληστίας ἀπολαύσωσι. χρὴ δὲ μὴ τυγχάνοντας θαυμάζειν ὁμοίως θεραπευομένους, δοξάζοντας. τοῦτο γὰρ οἰκεῖον βλασφήμου ἐστί, τοὐναντίον ἐργάτου καὶ φιλοθεάμονος, ὡς χρὴ, τὰ διασταθέντα, μὴ μόνον ἀνιεμένους, ἀλλὰ καὶ μισθὸν νομίζοντας τοιαῦτα ἀκούειν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας ἔργα. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. ὅταν δέ τις αὐτὸν θεραπεύῃ μόνον, καὶ πολλῆς ἐπιδείκνυται ἀγάπης σημεῖα, οὐδὲ καθαρῶς φιλεῖ. Χριστὸν καὶ τί λέγω ὑγίειαν καὶ χρημάτων ἀφθονίαν, ἢ πενίαν, ἢ νόσον; καὶ γὰρ γέεννα ἀκούσῃς, καὶ ἕτερον χαλεπὸν, οὐδὲ οὕτως ἀφίσασθαι χρὴ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης. τοῦτο γὰρ οἰκεῖον βλασφήμου, καὶ ψυχῆς ἀκλινοῦς· ὁ δὲ τοῦτον ἀμαχείμαστος Χριστὸς, καὶ τὰ πρόσωπα διδοῖσι ῥᾳδίως, ὁ τὴν μισθαποδοσίαν ἐπιτείνων ἀγαθῶν, καὶ πολλῆς ἀπολαύσεται παῤῥησίας πρὸς τὸν Θεόν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. λς'. 54 ΤΟΥΤΟ ΠΑΛΙΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΣΗΜΕΙΟΝ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ΚΖ ε.

Καθάπερ ἐν τοῖς μεταλλοις τοῦ χρυσίου, οὐδὲ τὸν βραχυτάτου φλέβα πᾶς εἰδεῖν δύναται τὸν τοιοῦτον ἐργαζομένων πλοῦτον· οὕτω καὶ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἴσως ἔστι, καὶ μέμφεσθαι οὐκ ἄξιόν μοι θαυμάσιον, ἀλλὰ πάντα διερευνᾶσθαι χρή. πνεύματι γὰρ ἁγίῳ πάντα εἴρηται, οὐδὲν περίεργον ἐν αὐταῖς [γέγραπται]. σκόπει γοῦν καὶ ἐνταῦθα τί φησιν ὁ εὐαγγελιστής. τοῦτο πάλιν δεύτερον ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν. οὐδὲ γὰρ ὃ δεύτερον ἁπλῶς προσέθηκεν, ἀλλ' ἵνα ὃ θαῦμα τῶν Σαμαρειτῶν ἐπαίρει, δείκνυσι, ὅτι καὶ δεύτερον σημεῖον γεγόνασιν, οὐδέπω προῆλθε τὸν ἐκείνων ἔφθασαν τῶν οὐδὲν εὐεργετηθέντων ὅτι τεθαυμάκασι. μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. ποία ἑορτή; ἐμοὶ δοκεῖ ἡ τῆς πεντηκοστῆς. καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ζωηρῶς ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐπιχωριάζει τῇ πόλει, τοῦτο μὲν ἵνα δόξῃ μετ' αὐτῶν ἑορτάζειν· τοῦτο δέ, ἵνα ὃ πλῆθος ὑποπτεύσῃ ὃ ἄδολον. μάλιστα γὰρ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀφελέστερον διακείμενον ζωηρότερον.

2 Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις προβατικὴ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα.

3 Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ χωλῶν, τυφλῶν, ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. Τίς ὁ τῆς θεραπείας τρόπος ἐστί; ποῖον ἡμῖν μυστήριον αἰνίττεται); ὁ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ ταῦτα διαλέγεται, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ἡμῖν ὡς ἐν εἰκόνι καὶ τύπῳ ὑπογράφει· ὥστε μὴ ὃ σφόδρα παράδοξον, ἀπροσδόκητον θαυμάζωμεν, λυμαίνεσθαι θαυμάτοις πολλοῖς, τὴν τῆς πίστεως δύναμιν. τί οὖν ἐστιν ὁ ὑπογράφει; ἔμψυχε βάπτισμα δίδωσι, πολλὴν δύναμιν ἔχον καὶ δωρεὰν μείζονα· βάπτισμα, πάσας ἁμαρτίας καθαῖρον, καὶ αὐτὴν νεκρὸν ζῶντα ποιοῦν. καθάπερ οὖν ἐν εἰκόνι προεγράφεται ταῦτα

χ. τί τοίνυν ἀπὸ τ.
χ. μὴ θαύματα ζ.
χ. ἐν τοῖς πολλοὺς ποτὲ βλαβερωτέρους γενομένους
χ. ὅταν ἢ τοῦ παιδὸς κακουμένου, ἢ γυναικὸς ἀρρωστούσης, θαυμάσιας παρ' ἀπληστίας πιὸς ἀπολαύσωσι.
χ. χρὴ δὲ μὴ τυγχάνοντας θαυμάζειν ὁμοίως θεραπευομένους, δοξάζοντας.
χ. τοῦτο γὰρ οἰκεῖον βλασφήμου ὅτι,
χ. τοὐναντίον ἐργάτου καὶ φιλοθεάμονος, ὡς χρὴ, τὰ διασταθέντα, μὴ μόνον ἀνιεμένους, ἀλλὰ καὶ μισθὸν νομίζοντας τοιαῦτα ἀκούειν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας ἔργα. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. ὅταν δέ τις αὐτὸν θεραπεύῃ μόνον, καὶ πολλῆς ἐπιδείκνυται ἀγάπης σημεῖα, οὐδὲ καθαρῶς φιλεῖ. Χριστὸν καὶ τί λέγω ὑγίειαν καὶ χρημάτων ἀφθονίαν, ἢ πενίαν, ἢ νόσον; καὶ γὰρ γέεννα ἀκούσῃς, καὶ ἕτερον χαλεπὸν, οὐδὲ οὕτως ἀφίσασθαι χρὴ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης. τοῦτο γὰρ οἰκεῖον βλασφήμου, καὶ ψυχῆς ἀκλινοῦς· ὁ δὲ τοῦτον ἀμαχείμαστος Χριστὸς, καὶ τὰ πρόσωπα διδοῖσι ῥᾳδίως, ὁ τὴν μισθαποδοσίαν ἐπιτείνων ἀγαθῶν, καὶ πολλῆς ἀπολαύσεται παῤῥησίας πρὸς τὸν Θεόν·
χ. πάντων
χ. τῶν Θεῖ·
χ. δραμεῖν
ἐστι παί.
χ. πᾶσα
χ. ἑορτῶν
χ. ζωτέους.
χ. Εἰς ἃ
χ. σφυπο-
χάφει·
χ. ὡς ἀ
χ. λυμαίνη
χ. τῇ σῇ ἀ-
κούστον πί-
στει.
χ. νεκρὸν
ζῶντα

κώς. Εἰ γὰρ καὶ ἦλθε καὶ προσεκάλεσεν, ἀλλ' ἐθαύμασεν. Εἰώθασι γὰρ οἱ πατέρες ὑπὲρ τῶν παίδων φιλίας, οὐ μόνον οἷς θαρροῦσιν ἀλλήλοις προσιέναι, ἀλλὰ καὶ οἷς μὴ θαρροῦσι προσκαλεῖσθαι, μηδὲν ὅλως προσαλιπεῖν βουλόμενοι. ἐπεὶ ὅτι οὐκ πρόσφορον προσῆλθεν, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τότε αὐτὸν εἶδεν· ὡς εἴγε ἐπὶ σφόδρα αὐτῷ πεπιστευκὼς, οὐκ ἂν ὤκνησε, τῶν παιδὸς μέλλοντος τελευτᾶν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐλθεῖν. Εἰ δὲ ἐδιδοίκει, σὺν τοῦτο δυνατόν. ὁρᾷς γοῦν καὶ αὐτὰ τὰ ῥήματα πῶς ἐμφαίνει τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνδρός. δέον γὰρ, Εἰ καὶ μὴ προσέρχει, ἀλλ' ὅμως μὴ τὸν τῆς ἀφίξεως ἐλέγξαι μέγα τι φρονοῦντα θεῖναι αὐτὸ, ἄκυρον πῶς εἶναι χαμηλὰ σύρεται.

49 Κατάβηθι γάρ, φησι, πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Ὡς οὐ δυναμένῳ μὴ θανάτου αὐτὸν ἀναστῆσαι, καὶ ὡς οὐκ εἰδότος τὸ οἰκεῖα τοῦ παιδὸς προσήκοντα ἔσεσθαι. δῆλα τοῦτο αὐτοῦ ἐλέγχει, καὶ τοῦ ζωηδότου καθάπτεται, δεικνὺς, ὅτι τὰ σημεῖα προσηγουμένως τῆς ψυχῆς ἕνεκεν ἐλήφθη. οὐ γοῦν ἦν οὐχ ἥττον τοῦ παιδὸς πατὴρ ἀσθενοῦντα τὴν διάνοιαν θεραπεύων, πείθων ἡμᾶς μὴ ἀπὸ σημείων, ἀλλ' ἀπὸ διδασκαλίας προσέχειν αὐτῷ. τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις καὶ παχυτέροις. ὅτι μὲν οὖν οὐκ τοῦ πάθους οὐ σφόδρα προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, ἢ μόνοις τοῖς περὶ τοῦ παιδός· ὕστερον γὰρ ἤκουσε θεραπεύειν ἀναλαμβάνει, καὶ τὰ μέγιστα καὶ τὴν ἀρχὴν κερδαίνει· ὃ δὴ καὶ γέγονε. πλὴν ὅποτε ἐπὶ μὲν τοῦ ἑκατοντάρχου, αὐτεπάγγελτος οὐκ ἔφερεν προσαγόμενος· ἐνταῦθα δὲ καλούμενος ἀπιστεῖ· ὅτι οὐκ ἐξ ἀπίστου ἀπιστεῖ; ὅτι οὐκ ἦν ἡ πίστις ἀπηρτισμένη. διὸ καὶ οὐκ ἔφερεν ἀπιέναι, ἵνα μάλιστα μάθῃ τὸν ἄνδρα τὴν διάνοιαν σαθρόν· ἐνταῦθα δὲ σαφῶς ἀτελὴς ἦν. ἐπεὶ οὖν μόνον οὐ κατὰ πόδας αὐτὸν λέγων, καταβάθηθι, καὶ ὅπου πάσι σαφὲς ὅτι καὶ ἀπὸ διεστῶτος δύναται, δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῦτο δυνατὸν αὐτῷ· ἵν', ὅσαπερ οἰκεῖον ὁ ἑκατοντάρχης ἔχει, τοῦτο ἔστι καὶ τὸν μὴ προσκαλούμενον Ἰησοῦν μάθῃ. ὅταν οὖν εἴπῃ· ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε, τοῦτο λέγει, ὅτι τὴν προσοῦσαν πίστιν οὐδέπω ἔχετε, ἀλλ' ἔτι ὡς περὶ προφήτου διακεῖσθε. ἀνακαλυπτέον οὖν ἑαυτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅλα χωρεῖς σημείων ἕδρα πιστωθῆναι αὐτὸν, ἔλεγεν ἄρα καὶ τῷ Φιλίππῳ· πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ, καὶ ἐγὼ ἐν τῷ πατρί; εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετέ μοι.

51 Ἤδη δὲ αὐτὸν καταβαίνοντες, ἀπήντησαν καὶ δοῦλοι αὐτὸν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

52 Ἐπυνθάνετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομψότερον εἶχε. καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥρᾳ ἑβδόμῃ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

53 Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

Ὁρᾷς πάλιν τὸ θαῦμα δῆλον ἐνθένδε; ἃ γὰρ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ἀπηλλάγη τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ἀθρόον, ὡς φαίνεσθαι μηκέτι φύσεως ἀκολουθίᾳ τοῦτο γινόμενον, ἀλλὰ τὴν ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ. προσῆλθε γὰρ αὐτῷ ἐλθὼν τὸ θανάτου καὶ πύλας, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ἐδήλωσεν εἰπών, καταβάθηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου, ἀθρόον ἀπηλλάγη τῆς νόσου· ὅπερ οὖν καὶ τὸν οἰκεῖος ἐμαίνησεν. ἐκφοβοῦμαι μὲν γὰρ ἴσως, οὐχ ὡς θαυμαστολόγοι μόνοι, δηλαδὴ καὶ ὡς προπετῆ λοιπὸν τὸν Ἰησοῦν τὴν προσοῦσαν πίστιν νομίσαντες, ἀπιστήσαι. καὶ γὰρ ἠδύναντο ἐκφοβοῦσθαι προσκαλούμενοι· ὅθεν καὶ κατ' αὐτὴν αὐτῷ τὴν ὁδὸν προσέτυχον. ὁ δὲ ἀθρόος αἰσθεὶς τὸ φόβου, λοιπὸν προσῆς τὴν πίστιν διέκυψε, θέλων δεῖξαι ὅτι τῆς ὁδοῦ αὐτὸν ὁ ἔρως ἐποίησε, καὶ φιλοτιμεῖται λοιπὸν ὥστε μὴ δόξαι ἐνδεῶς διεγηγέρθαι. ὅθεν μετ' ἀκριβείας πάντα ἐμεμάθηκε, καὶ ὅτι θυσία αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. καὶ γὰρ ἰσοδυναμοῦντος τοῦ μάρτυρος λοιπὸν. καὶ γὰρ μὴ πρότερον μηδὲ ἀκούσαντες τοῦ Χριστοῦ δεδιδαγμένου, μηδὲ καιρὸν ἐδόντες, ὅτι προσῆλθε διαστὰν μαθόντες, ὅτι ζῶντος ἰσοδυναμοῦντος ἀναμφισβήτητον ἔχον τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. δῆλον τοῦτο καὶ αὐτοὶ θύσαι.

Τί

χ. φιλανθρωπίαν.

χ. οὐδὲ τοῦ παιδὸς τοῦ κατὰ μόνους ἀπιστοῦντος.

χ. δίκαιον.

τῇ ἀλλοτρίᾳ. ἡ γὰρ ζωὴ θᾶττον καταφρονήτους ποιεῖ εἰώθεν.

45 Ὡς οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Ὁρᾷς ὅτι οἱ κακιζόμενοι μᾶλλον αὐτῷ προσέσχηκαν; ὁ μὲν γὰρ ἔλεγεν, ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; ἄλλος δέ, ἐρώτησον καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται. Ταῦτα δὲ καὶ αὐτὸν ὑβρίζοντες ἔλεγον, ὅτι ἐκ Ναζαρὲτ τοῖς πολλοῖς ἔδοκει εἶναι· καὶ ὁ Σαμαρείτης δὲ εἶναι ὠνείδιζον. Σαμαρείτης γὰρ εἶ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις, φησίν. ἀλλ' ἰδοὺ καὶ Σαμαρῖται καὶ Γαλιλαῖοι πίστιν ἔχουσιν εἰς ἀγαμένην τὴν Ἰουδαίων. θαυμάσιον δὲ καὶ Γαλιλαῖοι οἱ Σαμαρῖται βλέπουσι. σκῶμμα μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ γυναικὸς ἐδέξαντο ῥήματος· ὅτι δὲ ἑωρακότες τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν.

46 Ἦλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Ἀναμιμνήσκει τοῦ θαύματος τοῦ ἀκροατήν, τὴν Σαμαρεῖτιν τὸ ἐγκώμιον ἐπαίρων. ὅτι μὲν γὰρ ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖ θαυμαζομένων σημείων ἐδέξαντο αὐτόν· οἱ Σαμαρῖται δὲ οὐχ ὅτως, ἀλλ' ἀπὸ διδασκαλίας μόνης. ὅτι μὲν οὖν ἦλθεν ἐκεῖ, εἶπε, πάλιν δὲ παρεσκεύασε διὰ τοῦτο ἦλθεν. εἰς μὲν γὰρ τὴν Γαλιλαίαν διὰ τοὺς φόβους τοὺς Ἰουδαϊκοὺς προῆλθετο· εἰς δὲ τὴν Κανὰ τίνος εἵνεκεν; πάλιν γάρ τὴν ἀρχαίαν καλοῦμενος εἰς γάμον· νῦν δὲ τίνος εἵνεκεν καὶ διὰ τί; ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν ἀπὸ τοῦ θαύματος πίστιν ἐμποιῆσαι ἰσχυροτέραν ποιῶν διὰ τῆς προνοίας, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐφελκόμενος τῷ αὐτόκλητος προσκαλεῖσθαι, καὶ τὴν μὴ ἰδίαν ἀφῆναι παρεῖδε, προπέμψας τὰς ἐκείνης. Ἦν δέ τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ·

47 Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἥκει ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν·

Ἦτοι τῶν ἡδονῶν τοῦ βασιλικοῦ, ἢ ἀξιώματι τῆς ἀρχῆς ἕτερόν τινα κεκαλυμμένον ἔχων. τινὲς μὲν οὖν τοῦτον ἐκεῖνον νομίζουσιν εἶναι τὸν παρὰ τῷ Ματθαίῳ· δείκνυται δὲ ἕτερος ὢν παρ' ἐκεῖνον, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πίστεως. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ βουλόμενον τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν ἀξιοῖ μόνον· οὗτος δὲ μηδὲν τοιοῦτον ἐπαγγειλάμενος, εἰς τὴν οἰκίαν ἔλκει. καὶ κεῖνος μόνον φησὶν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· οὗτος δὲ καὶ ἐπιτίμησον, λέγων, καταβῆθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸν υἱόν μου. καὶ κεῖνος μὲν ἀπὸ τοῦ ὄρους καταβὰς, εἰς Καπερναούμ εἰσῆλθε· οὗτος δὲ ἀπὸ τῆς Σαμαρείας, καὶ οὐκ εἰς Καπερναούμ, ἀλλ' εἰς Κανὰ ἐλθόντος, προῆλθεν οὗτος. καὶ κεῖνου μὲν ὁ παῖς προέστι καταλαμβάνετο· ὁ δὲ τούτου υἱὸς πυρέττων. καὶ ἐλθὼν ἠρώτα, ἵνα ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν. Ἠμύνετο γὰρ ἀποθνήσκειν. Τί οὖν ὁ Χριστός;

48 Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, φησὶν, οὐ μὴ πιστεύσητε. Καὶ μάλιστα τοῦτο πίστεως ἴδιον, καὶ τὸ ἐλθεῖν καὶ τὸ προσκαλέσασθαι· διὸ μετὰ ταῦτα ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων, ὅτι ἐπίστευσε τῷ Ἰησοῦ, πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ, ὅπερ ἔφθασε τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύετο. τί οὖν ἐστὶν ὃ φησὶν ἐνταῦθα; ἦλθε γὰρ Σαμαρείτας θαυμάζων ἔλεγε ταῦτα, ὅτι σημείων χωρὶς ἔπεισαν, ἢ τῆς δεκάπολεως αὐτοῦ πόλεως εἶναι καθαπτόμενος τῆς Καπερναούμ, ἀφ' ἧς ἐστὶ Ἰωσήφ. ἐπεὶ καὶ ἑτέρους τινὰς ἐν τῷ Λουκᾷ λέγει, πίστευσόν μοι Κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ, ἔλεγε πάλιν. ὥστε εἰ καὶ ἐπίστευσε, ἀλλ' οὐκ ὁλοκλήρως, οὐδὲ ὑγιῶς· καὶ διὰ τοῦτο ἤθελεν ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαι ποίαν ὥραν ἄφηκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἐβούλετο γὰρ μαθεῖν, εἴτε αὐτομάτως, εἴτε ἐκ τῆς ἐπιταγῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦτο γέγονεν. ὡς οὖν ἔγνω ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην, ἐπίστευσε καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. ὁρᾷς ὅτι τότε ἐπίστευσεν, ὅτε οἱ παῖδες εἶπον, οὐχ ὅτε ὁ Χριστός; τὸν Ζαχαρίαν δεῖπνον ἐλέγχει αὐτὸν, μὴ ἂν προσελθών, ταῦτα ἔλεγεν (οὕτω γὰρ μᾶλλον καὶ εἰς πίστιν αὐτὸν ἐφύλαττε) πρὸ γὰρ τοῦ σημείου οὐ σφόδρα ἦν πιστὸς ὁ-

ναχί, φησι, ἔλεγεν· οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν αὐτῷ. αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. ⓐ μαθηταὶ τὴν διδάσκαλον ἐθορυβοῦντες. ὅτοι γὰρ καὶ τῶν Ἰουδαίων κατηγορήσαμεν δικαίως, καὶ τῷ πιστεῦσαι, καὶ τῷ δέξασθαι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἐθορύβουν τὴν παρηγορητικὴν" ζωοποιήσατο, ζωοποιεῖ" αὐτὴν ἐλίθαζον· ὅτοι δὲ οὐδὲ πρὸς αὐτοὺς ὁρμῆσαι ἐθέλουσιν πρὸς ἑαυτούς. καὶ ⓐ μὴ σημείων ἀδέκαστοι μόνοις· ὅτοι δὲ χωρὶς σημείων πολλὴν περὶ αὐτὸν τὴν πίστιν ἐπεδείξαντο, καὶ τοῦτο αὐτῷ φιλοτιμοῦνται, ὡς χωρὶς σημείων πιστεῦσαι· ἐκεῖνοι δὲ παύονται καὶ σημεῖα αἰτοῦντες καὶ πειράζοντες. ὅπως εὐγνώμονος ψυχῆς πάντα χορηγεῖται. καὶ ὅπου λάβῃ τοιαύτην ἡ ἀλήθεια, κατὰ ῥᾳδίως· καὶ μὴ κατάσῃ, οὐ περὶ τὴν αὐτῆς ἀσθένειαν, ἀλλὰ περὶ τὴν ταύτης ἀγνωμοσύνην τοῦτο γίνεται. ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν λάβῃ καθαρὰς ὀφθαλμούς, φωτίζει ῥᾳδίως· αἱ δὲ μὴ φωτίζῃ, τῆς ἰδίας ἀρρωστίας ἐστὶν ἀμαρτημα, οὐ τῆς ἀληθείας τῆς τοῦτο. ἀκούσωμεν γοῦν ὅτι τί λέγουσιν. οἴδαμεν, φησιν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. ὁρᾶς πῶς εὐθέως ἐνενόησαν, ὅτι τὴν οἰκουμένην ἐπιστρέφειν ἤμελλεν, "ὅτι ἐπὶ διορθώσει τῆς κοσμικῆς ἦλθε σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἐν Ἰουδαίοις ἔμελλεν ἀποκλείειν αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ πάντας μετίρειν αὐτῷ ⓦ λέγων; ἀλλ' οὐκ Ἰουδαῖοι ὄντως, ἀλλὰ ζηλωταὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ὄντες, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν· ὅτοι δὲ ὁμολογοῦσιν ἅπαντας ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐλθεῖν), ἐκεῖνοι δὲ ἀποστολικὸν διηλεγχον τρόπον, ὅλη πάντες ἤμυδρον καὶ ὑστεροῦντας τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. εἰπόντες γὰρ ὅλι σωτὴρ ὄντι τοῦ κόσμου, ἔδειξαν ὅλι τοῦ ἀπολωλότος· οὐ γὰρ ἁπλῶς σωτὴρ, ἀλλ' ἐν σφοδρᾷ μεγάλοις. ἦλθον γὰρ πολλοὶ σῶσαι καὶ προφῆται καὶ ἄγγελοι· ἀλλ' ὁ ἀληθινὸς σωτὴρ ὅτος ἐστί, φησιν, ὁ τὴν ἀληθῆ σωτηρίαν πρέχων, καὶ τὴν προσκαιρον μόνον. τῶν πίστεως εἰλικρινοῦς. καὶ γὰρ εἰσιν ἀμφοτέρωθεν θαυμασταὶ, καὶ ὅτι ὅτος θυσαι, καὶ ὅλι χωρὶς σημείων (ὡς καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει λέγων, Μακάριοι ⓐ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες) καὶ ὅτι εἰλικρινῶς τοῦτο. κἄπειτα τῆς γυναικὸς ἀμφιβόλως λεγούσης ἀκούσαντες, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, οὐκ εἶπαν καὶ αὐτοὶ, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύομεν, καὶ ὅτι" ἐπιστεύομεν, ἀλλ' ὅτι οἴδαμεν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅλι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς τοῦ κόσμου ὁ σωτήρ. οὐ γὰρ ὡς ἕνα τῶν πολλῶν ⓦ Χριστὸν ὡμολόγουν, ἀλλὰ ⓦ ὄντως σωτῆρα. κἄπειτα τίνα εἶδον σωθέντα; τῶν ῥημάτων ἤκουσαν μόνον, καὶ οὐδὲν ἄπερ ἀν, εἰ καὶ θαύματα ἐθεάσαντο πολλὰ καὶ μεγάλα, εἶπον. καὶ πόθεν ἔσχεν ταῦτα ὁ λέγουσιν ἡμῖν ⓓ διαπέλισαι τὰ ῥήματα, καὶ ὅλι θαυμαστῶς διελέγξῃ; ἵνα μάθῃς, ὅτι πολλὰ τῶν μελλόντων προεῖχεν, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους τὸ πρῶτον ἐδήλωσε. ἔπεισε γὰρ δῆμον ὁλόκληρον καὶ πόλιν ὅλην διὰ τῶν ἐρημιῶν. εἶτα δὲ μὴ πίθωνται, τότε αἰαγκάζονται λέγειν τὰ ἐρημία, ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς ἀγνωμοσύνης τὸ ἀκούσιον καταψηφίζηται τοῦ μηνυθησομένου. καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

44 Αὐτὸς γὰρ ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. Διὰ τί τοῦτο προέκειται; ὅτι εἰς Καπερναοὺμ οὐκ ἀπῆλθεν, ἀλλ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Κανά. ἵνα γὰρ μὴ ἐξετάσῃς, διατί τοῖς αὐτοῦ οὐκ ἔμεινε, παρὰ δὲ τοῖς Σαμαρείταις ἔμεινε, μάθοις τὴν αἰτίαν λέγων, ὅτι ὁ προφήτης αὐτός. διὰ τοῦτο οὐκ ἀπῆλθεν ἐκεῖ, ὥστε μὴ μεῖζον αὐτοῖς γένεσθαι τὸ κρίμα. καὶ γὰρ πατρίδα ἐνταῦθα ἡγοῦμαι αὐτοὶ λέγειν τὴν Καπερναούμ. ὅλι δὲ οὐκ ἀπῆλθεν ἐκεῖ μόνης, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου καταβιβασθήσῃ. πατρίδα δὲ ἰδίαν καλεῖ, ⓦ τῆς οἰκειότητος δηλῶν λόγον, καὶ τοῦτο πλέον ἐνδιατείνων. τί οὖν; οὐχ ὁρῶμεν, φησι, καὶ παρὰ τοῖς οἰκείοις πολλοὺς θαυμαζομένους; μάλιστα μὲν οὐκ ἀπὸ τῶν ἀπαντώντων τὰ τοιαῦτα δεῖ ψηφίζεσθαι. εἰ δέ τινες ἐν τῇ αὐτῶν ἐπιμονῇ, πολλῷ μᾶλλον ἐν

τῇ

αὐθεφπε, ὅπι ϲὐκ ἐπὶς ὃ τέλος, ϗ μὴ βεβαχὼ χρόνον ἀπὸ μτήσεται ζὰ ἑβρικία; ὥσπερ γὰρ τῦ σὶταιῦ τέλος ὁ τὼ ἑξάτων ἡμέραν λέγομεν εἶναι, ἀλλὰ ϗ ϖ ἕξατον μιλῶα, καίτοιγε τελάχιτα ἐμέρας ἔχοντα· ὅτω ϗ τῶν τοσούτων ἐτῶν καὶ τετρακόσια ἔτη τέλος εἶπω, ὐχ ἁμάρτησομαι· ὥστε ϲὐκ τότε τροφνεφώνει ὁ τέλος. συρείλωμεν οὖν ἑαυτοὺς, ϗ πνευφήσωμεν τῷ φόβῳ τῦ Θεοῦ. ϗ γὰρ ὁ ἀδεία ζ ατειδόντων ἡμᾶς, ὁ σφόδρα μεμνώτων ϲοῦ τε τροσδοκώντων, ὅπις ήσεται ἀ θεφὸς ὁ παρουσία. ϗ ὅτο δηλοῖ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Ωσπερ γὰρ ὁ ἐν τ ἡμέραις τ Νῶε, ϗ ὥσπερ ὁ ἐν τ ἡμέραις τ Λὼτ, ὕτως ἔσαι ϗ ὁ ἐν τῇ παρουσίᾳ τ υἱ τ ἀνθρώπου. πόθεν ϗ ὁ Παῦλος δηλοῖ, ἔλεγε· Οτὰν γὰρ λέγωσιν εἰρήνη ϗ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος ἀὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ϗ ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ· τί δέ ἐστιν, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ; πολλάκις αἱ κύουσαι γυναῖκες παίζουσαι ϗ ἀριστοποιοῦσαι, ἢ ἐν βαλανείῳ, ἢ ἐν ἀγορᾷ ὀλισθήσασαι, ϲώσαν τῶν μελλόντων τροσδοκίαν, ἐκτὸς τῆς ὀδὶνος χαρᾶς ἀπήλαυσαν ἀ θεφοί. ἐπεὶ οὖν ϗ ζὰ ἡμέτερα τοιαῦτα, ὥρα ἀεὶ τροσεσκυασμένοι. ὁ γὰρ ἀεὶ ζαῦτα ἀκουσόμεθα, ϲὐκ ἀεὶ τούτων ὀξοισίαν ἕξομεν. Εν γὰρ ὦ ἄδηλη, φησί, τὴς ἐξομολογήσεταί σοι; ϲὐκοῦν ἐπαῦλα μετανοήσωμεν, ἵν ὅτως ἴλεων ϖ Θεὸν ἔχωμεν ϗ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν, ϗ πολλῆς ἀπολαύσωμεν εὐημερίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὅπιτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ ὁ κράτος, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς ϲοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. λε. 40 ΩΣ ΟΥΝ ΗΛΘΟΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΟΙ ΣΑ-
μαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι πρ' αὐτοῖς· ϗ ἔμεινεν ϲὺν δύο ἡμέρας.
41 Καὶ πολλῷ πλείους ὅπις ῦσαν εἰς αὐτὸν διὰ ϖ λόγον αὐτῦ·
42 Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον· ὅτι ϲὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιτεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν ϗ οἴδαμεν, ὅτι ϲὸς ἔστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τ κόσμου ὁ Χριστός. 43 Μετὰ δὲ ζὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

ΟΥδεὶς φθόνῳ ϗ βασκανίας ἔφθεγκτο, ϲοῦν χρηστοδοξίας χαλεπώτερον αὐτῇ ζὰ μυρία· εἰώθασι διαφθείρειν ἀγαθά. ⓘ οὖν Ιουδαῖοι πλείονα τῶν Σαμαρειτῶν γνῶσιν ἔχοντες, ϗ τοῖς τροφήταις ζωτραφέντες, ὑστεροι τούτων ἐφάνησαν ϲυντρέχοντες. ὅτοι μὲν γὰρ ἐκ τῆς μάρτυρίας ὅπις ῦσαν τῇ γυναικὶ, ϗ σημεῖον ἰδόντες ϲοῦν, ἔρχονται τροσκαλούμενοι ϖ Χριστὸν· μεῖναι πρ' αὐτοῖς· ⓘ δὲ Ιουδαῖοι, ἐκ ζωμάτων θεασάμενοι, ὁ μόνον ὁ κατῆγεν αὐτοὺς πρ' ἑαυτοὺς, ἀλλὰ ϗ ἀπήλαυνον, ϗ πόντα ἐτροσῆπτον ὥστε ϗ τῆς χώρας αὐτοὺς ϲκβαλεῖν, καίτοιγε αὐτὴ ἡ πρόνοια δι' ἐκείνους ἐγείρει. ἀλλ' ἐκβάλλοντες μὲν ἀπήλαυνον, ὅτοι δὲ ϗ μεῖναι πρ' ἑαυτοὺς ἠξίουν. τούτους οὖν ϲὐκ ἔχω τροσιέσθαι τροσκαλουμένους, εἰπέ μοι, ϗ δεομένους· ἀλλὰ τοὺς μὲν ὑπερβαλλόντως ἐκ ζαχρωμένους τροσεδρεύειν, τοὺς δὲ ἀγαπῶσι ϗ βουλομένους αὐτὸν κατέχειν μὴ διδόναι ἑαυτόν; ἀλλ' ὐκ ἰῶ τοῦτο ἄξιον τῆς αὐτῦ κηδεμονίας. διὰ τοῦτο ϗ " ἐδέξατο, ϗ ἔμεινε πρ' αὐτοῖς ἡμέρας δύο. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐβούλοντο διηνεκῶς αὐτὸν κατέχειν (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιςὴς εἰπὼν, ὅτι ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι πρ' αὐτοῖς) αὐτὸς δὲ ϲὐκ ἠνείχετο· ἀλλ' ἡμέρας δύο μόνον ἔμεινε, ϗ ὲν ζαύταις πολλῷ πλείους ὅπις ῦσαι εἰς αὐτόν. καίτοιγε τούτους ϲὐκ εἰκὸς ἰῶ πις ῦσαι, τῷ τε σημείῳ μηδὲν ἐωρακέναι, ϗ τῷ τοὺς Ιουδαίους ἀπεχθῶς ἔχειν· ἀλλ' ὅμως ὅτῳ τοῖς λεγομένοις μὴ ἀληθείας ἐδίκαζον, ὁ τροσέσχη τοῦτο αὐτοῖς, ἀλλ' ὑψηλοτέραν τ κωλυμῆς ἔλαβον ἔννοιαν, ϗ ἐφιλοτιμοῦτο ὅτι ὃ μειζόνως θαυμάζειν αὐτόν. τῇ γὰρ γυναικί,

χ. διὰ θεμεν

χ. ἔναι σὺν αὐ.

χ. ἐξελίξατο,

νώμεθα δὺ δεσπόται, ἀλλὰ φοβώμεθα, ὡς χρὴ, Θεὸν, τὸν καὶ νῦν ὁρώντα τὰ γινόμενα, καὶ τότε κολάζοντα τοὺς μὴ μετανοήσαντας νῦν· ὡς νῦν γε τοῦναντίον πείθομαι. τοὺς μὲν γὰρ μέλλοντας κρίνειν οὐ δεδοίκαμεν· τοὺς δὲ θεὸν ἡμᾶς παροξύνοντας, τούτοις φείδομεθα, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν αἰσχύνην πρεμνεθα. διὰ τοῦτο ἐν ᾧ δεδοίκαμεν, ἐν τούτῳ δίδομεν τὴν ἡμωρίαν. ὁ γὰρ αἰσχύνην δὺ δεσπότην ὑφορώμενος νῦν μόνον, Θεοῦ δὲ μὴ αἰσχυνόμενος παροξύναι τι ἄτοπον ὁρῶντος, μηδὲ θέλων μετανοῆσαι καὶ μεταβαλέσθαι, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐκόπτοι εἰς καὶ δὶς τὸν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀπάσης ὀρύσσης παραδειγματίζεται. ὅτι γὰρ καὶ τῶν ἀγαθῶν παροξύνειν καὶ τῶν δικαίων μέγα δύναται, καὶ τῶν ἐναντίων καὶ
C.Kor. ε.ιι. τῶν εἰς ἁμαρτίαν παραβολὴν σε παιδεύσω, ἐξ ὁ μακάριος Παῦλος λέγων· Διὰ γὰρ ἡμᾶς, φησὶ, παρὰ ἰῶν ἐμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος ὅσα ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν. καὶ πάλιν· Ὃς φανερώσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους. ἔπραξάς τι πονηρὸν, ἀνείσησας, ἐξ κρύπτεις δὺ δεσπότην; ἀλλὰ Θεὸν ὁ κρύπτῃς. ἀλλ' οὐδὲν τούτων σοι μέλει, ὦ ὀφθαλμοὶ τοῦ δὺ δεσπότου, τοῦτό σοι φόβος. οἶδα οὖν ἀνόητον ὂν ὅτι οὐδὲ δὺ δεσπότης λαθεῖν δύναται τὴν ἡμέραν ἐκείνην. πάντα γὰρ, ὡς ἐν ἐκείνῃ, τότε φανεῖται τὰ κατ' ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ὡς ἀδύνατα τότε ἕκαστον γνωσθῆναι. ἐξ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ πλήθους. τὰ γὰρ ὑποφθάντα πέντε, τὸν Λάζαρον λέγω, τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐδόθη ἐκτῶτο ὁ πλούσιος, καὶ οὐ πολλάκις ἐδοκίμαζε δάκτυλον, τοῦτον παρακαλῆ παραμυθίαν αἰτῆ γνῶσθαι τότε. παρακαλῶ τοίνυν, κἂν μηδεὶς ἴδῃ τὰ ἡμέτερα, ἕκαστον ἡμῶν εἰς ἑαυτὸν εἰσελθεῖν, καὶ καθίσαι ἑαυτῷ δικαστὴν Ⓦ λογισμόν, καὶ εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὰ πεπλημμεληθέντα, ἐν εἰ μὴ βούλοιτο τότε ἐκπομπεύθηναι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ, ἰασάσθω ἤδη τὰ τραύματα, ὑπιδέτω τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας. ἔξεστι γὰρ, ἔξεστι μοι γέροντα πρὸς μὲ ἀπελθεῖν ὑγιαίοντα. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτέ, φησιν, ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ βαπτίσματι καταχωνεύθησαν τὰ ἁμαρτήματα οὐκέτι φαίνεται· ὕτω καὶ τοῦτα ἀφανισθήσονται, ἐὰν θέλωμεν μετανοῆσαι. ἔστι γὰρ μετάνοια,
β.Πετ.β.τα. ἣ μηκέτι * τὰ αὐτὰ ποιεῖν. ὁ γὰρ τοῖς ἀνοήτοις ὀπίσω χωρῶν ἔοικε τῷ κυνὶ τῷ πρὸς τὸ ἴδιον ἔμετον ἐπανιόντι *. διὰ τοίνυν ἀφίσεως καὶ τῆς προσόδου καὶ τῆς γνώμης τῶν πολυμηθήτων καὶ ἀποσάσεως [καὶ] φάρμακα ὑπιδεῖναι τοῖς τραύμασι τὰ σκληρὰ τῶν ἁμαρτημάτων. οἷον τί λέγω· ἥρπασας ἐξ ἐπλεονέκτησας; ἀπόδοτι τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ὑπίδησι ἐλεημοσύνῃ τὸ τραῦμα τοῦ. ἐπόρθυσας; ἀπόδοτι τὰ πορισθέντα, καὶ ὑπίδησι ἀγρυπνίᾳ τὸ ἕλκος. κακῶς εἶπες Ⓦ ἀδελφόν καὶ ἔβλασφημας; πᾶσαν κατάρασαι, καὶ ὑπίδησι φιλοφροσύνῃ. καὶ καθ' ἕκαστον δὲ τῶν πεπλημμεληθέντων ἡμῖν, καὶ μὴ παρέργως ἀπλῶς τὰ ἁμαρτήματα.
Φιλιπ. δ.ε. ἐφέστηκε γὰρ λοιπὸν, ἐφέστηκεν ὁ τῆς διαθέσεως καιρός. διὰ τοῦ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε. ἀλλ' ἡμῖν τοῦτο τοὐναντίον ἐστὶν ὑπολεγειν· ὁ Κύριος ἐγγύς, μεριμνᾶτε. οὐχὶ μὲν γὰρ καλῶς ἤκουσι, μηδὲν μεριμνᾶτε οἱ ἐν θλίψει καὶ πόνοις καὶ ἀγῶσιν ὄντες· οἱ δὲ ἐν ἁρπαγαῖς ζῶντες, οἱ ἐν πλούτῳ, οἱ ἐν πολεπόλοις θύραις μέλλοντες διδόναι, ἐν ὅτου, δὴ οὐχὶ καὶ ἀκούσαντες εἰκότως· ὁ Κύριος ἐγγύς, μεριμνᾶτε. ἐν δὲ γὰρ πολις λείπει τῆς σωτηρίας ὁ χρόνος, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν ὁ κόσμος ἐπείγει. τοῦτο Ⓦ πολεμοι δηλοῦσι, τοῦτο αἱ θλίψεις, τοῦτο Ⓦ σεισμοί, τοῦτο ἡ ἀγάπη ψυχοῦσα. καθάπερ γὰρ σῶμα ψυχόμενον, καὶ ἐγγὺς ὂν τελευτῆς, μυρίας ὑπομένει κακώσεις· καὶ οἰκίας μηκύνοντος καταπίπτειν, πολλὰ προπίπτειν εἴωθε ἐκ τῆς ὀροφῆς καὶ ἀπὸ τῶν τοίχων· οὕτω δὲ τῆς οἰκουμένης ἐγγὺς καὶ ὑπὸ θύραις ἕστηκεν ἡ συντέλεια, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μυρία διεσπαρται πάντα κακά. εἰ γὰρ τότε ὁ Κύριος ἐγγὺς, πολλῷ μᾶλλον νῦν ἐγγύς. εἰ πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, πλήρωμα τῶν χρόνων Ⓦ καιρὸν ἐκάλει ὁ Παῦλος ἐκάλει, πολλῷ μᾶλλον Ⓦ πρόκειται. διὰ ἴσως δι' αὐτὸ τοῦτο ἀπιστοῦσιν. ἐξ μᾶλλον διὰ τοῦτο πιστεύειν χρὴ μᾶλλον. πόθεν γὰρ εἴδας, δὺ δεσπότα,

χ. πᾶσα
* καὶ πρὸς ἐκ * πεφιμίαν εἰς πῦρ ξαίνοντι, καὶ ἐς τὸ πρεμνὸν αὐτλίσθη πάλιν.
χ. κακηγορῶν,
χ. πεπαιδευμένον

πότ' ζωάγεσθαι τοῦτον. Ινα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. Τίς ἐστιν ὁ σπείρων, ἢ τίς ὁ θερίζων; ⓐ προεφῆται εἰσιν ⓐ σπείραντες, ἀλλ' οὐκ αὐτοὶ ἐθέρισαν, ἀλλ' ⓐ ἀπόστολοι. ὑ μὲν γὰρ τοῦτο ἀπεστέρωται τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἀμοιβῆς τ πόνων, ἀλλὰ ζωπόδοι) ἢ ζωὴ ἡμῖν χαίρουσιν, εἰ μὴ ζωὴ ἡμῖν θερίζουσιν. οὐδὲ γὰρ ἀμητὸς ἔρχεται τοῦ σπόρου. ἔνθα οὖν ἐλάττων ἐστὶ μὲν ὁ πόνος, μείζων δὲ ἡ ἡδονή, ἐνταῦθα ὑμᾶς ἐτήρησα, οὐκ ἐν τῷ σπόρῳ. πολλὴ γὰρ ἐκεῖ ἡ ῥαθυμία καὶ ὁ πόνος: ἐν γὰρ τῷ ἀμητῷ ἡ μὲν προσοδος πολλή, πόνος δὲ οὐδεὶς τοσοῦτος, ἀλλὰ ἢ πολλὴ ἡ εὐκολία. ἐνταῦθα δὲ βούλεται κατασκευάσαι διὰ τούτων, ὅτι καὶ προφητῶν θέλημα τοῦτο ἐστι, διὰ ἐμοὶ τοῦ αἰῶνος προσελθεῖν· τοῦτο καὶ ὁ νόμος κατεσκεύαζε. διὰ τοῦτο καὶ ἔσπειρεν, ἵνα τοῦτον τὸν καρπὸν. χ. τούτῳ
δείξῃ δὲ ὅτι καὶ ἐκείνους αὐτὸς ἀπέστειλε, καὶ ὅτι πολλὴ ἡ συγγένεια τῇ χαμὴ προὸς τοὺς παλαιοὺς, καὶ πάντα ὁμοῦ διὰ τῆς προβολῆς ταύτης κατασκευάζει. μέμνηται δὲ καὶ λόγου προφητικοῦ διαφερόντως προφητῶν διὰ πολλῶν. 37 Εν γὰρ τούτῳ, φησὶν, ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθὴς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. Ταῦτα δὲ ἔλεγον ⓐ πολλοὶ, εἴποτε ἄλλοι μὲν τοὺς πόνους προσεσχήκασιν, ἄλλοι δὲ τοὺς καρποὺς ἐδρέποντο· καὶ λέγει, ὅτι
οὐκ ὁ λόγος ἐνταῦθα μάλιστα τὴν ἀλήθειαν ἔχει. ἐπόνεσαν μὲν γὰρ ⓐ προφῆται, ὑμεῖς δὲ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐκ τῶν ἐκείνων πόνων ἀμᾶσθε. καὶ οὐκ εἶπε τοῦ μισθοὺς (οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ἄμισθος ὁ πολὺς ἐκεῖθεν πόνος) ἀλλὰ τοὺς καρποὺς. τοῦτο καὶ Δαυὶδ ἐποίησε. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς προοιμίας μέμνηται λέγουσης, Ἐξῆλθεν ὁ ἀνόμων πλημμέλεια. α. Βασ. κδ.
καὶ ὁ Δαυὶδ ἐν τῷ θρόνῳ μέμνηται τοιαύτης παροιμίας. διὰ τοῦτο προφητῶν εἶ- ιδ.
πεν, ἵνα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ὅπερ γὰρ ἤμην λέγων, ὅτι ἄλλος ἔσπειρε καὶ ἄλλος θερίζει, ἵνα μή τις, ὅπερ ἔφην, ἀπεστερῆσθαι τοῦ προφήτας νομίσῃ τὸ μισθοῦ, ξένον μὲ λέγει καὶ παράδοξον, καὶ τοῖς ἁγίοις οὐ συμβαῖνον, ἀλλὰ τῶν πνευματικῶν ἀλλότριον ὄν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς σώμασι τοῖς ἁγίοις, ἐὰν συμβῇ ἕτερον σπεῖραι καὶ ἕτερον θερίσαι, οὐχ ὁμοῦ χαίρουσι, ἀλλ' ἀλγοῦσιν ⓐ σπείραντες, ἅτε ἑτέρους καμόντες· χαίρουσι δὲ
ⓐ θερίζοντες μόνοι. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ ⓐ μὴ θερίζοντες ἅμα ἔσπειραν, ὁμοίως τοῖς ἀμφοῖν χαίρουσιν· ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ αὐτοὶ κοινωνοῦσι τῶν μισθῶν.

38 Εγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάσασι, καὶ ὑμεῖς εἰς ⓦ κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. Ταύτῃ προσκέπει μᾶλλον αὐτούς. ὅπερ γὰρ ἐδόκει ὑπόπτοιον εἶναι) τὸ πρᾶγμα, τὸ τοῦ οἰκεμβόλου παρελθεῖν καὶ κηρύξαι, δείκνυσιν ὅτι οὐ
χ. ἐστὶν ῥᾴδιόν ἐστι. τὸ γὰρ σφόδρα ὑπόπτοιον ἐκεῖνο ἦν, ὁ πολλοῦ καμάτου ἐδεῖτο, τὸ καταβαλεῖν τὰ σπέρματα καὶ ψυχὴν ἀμύητον εἰσαγαγεῖν εἰς θεογνωσίαν. τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα φθέγγεται; ἵν', ὅταν αὐτοὺς ἀποστείλῃ εἰς τὸ κηρύξαι, μὴ θορυβηθῶσιν, ὡς εἰς πρᾶγμα ὑπόπτιον πεμπόμενοι. τὸ γὰρ ὑπόπτιώτερον τῶν προφητῶν ἦν, φησὶ καὶ μαρτυρεῖ τὸ ἔργον τοῦ λόγου, ὅτι ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἐνοχλεῖν ἤλθετε. ὥσπερ γὰρ ὑπὸ θερισμοῦ μετ' εὐκολίας μὲν ὁ καρπὸς ζωάγεται, καὶ οὐ μιᾷ ῥοπῇ ἢ ἄλλῳ πληρούται τῶν δραγμάτων οὐκ ἀναμενόντων τὰς τῶν χειρῶν
χ. ἀναμένων ζώπας, καὶ χειμῶνα, καὶ ἔαρ, καὶ ὄμβρον· ὕστω καὶ νῦν γίνεται. καὶ τὰ ἔργα βοᾷ. μεταξὺ γοῦν αὐτοῦ λέγοντος ταῦτα, ὁρῶσαι ⓐ Σαμαρεῖται, καὶ ζωὴ γίνεται ἀθρόοι ὁ καρπός. Διὰ τοῦτο εἶπεν, ἄρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ βλέπετε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν. εἶπε ταῦτα, καὶ τὸ ἔργον ἐφάνη, καὶ τὰ ῥήματα οὐκ τῶν προσωπείων ἐφάνη.

39 Εκ γὰρ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοί, φησὶν, ὑπῆρξαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν
40 διὰ ⓦ λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

Σωφρόνων γὰρ ὄντι οὐκ ἂν ἐθαύμασε προὸς χάριν ἡ γυνὴ ⓦ διελέγξαντα αὐτῆς τὰ πλημμελήματα, οὐδ' ἂν ἐπὶ τοῦ χαρίσασθαι ἑτέρῳ, τὸν ἑαυτῆς ἐξεπόμπευσε βίον.

Μιμησώμεθα δὴ τὴν γυναῖκα καὶ ἡμεῖς· καὶ ὑπὲρ τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι μὴ αἰσχυ- ΗΘΙΚΟΝ
νώμεθα

ζῶντα πάσχουσι, & οὐδὲν ὕπνῳ πνευματικὸν νοοῦσιν· ἀλλ' ἀπορροῦσι μὲν, πάλιν δὲ τῷ αἰδοῖ τῆ ζωῆ θη καὶ τῷ τιμίῳ ὡς διδασκάλῳ νέμουσι, τοὺς ἀλλήλους μὲν ἀφελεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ πάντων τολμῶντες τοσοῦτον. τοῦτο δὲ ἀλλαχοῦ ποιοῦσιν, ὅταν θυμοῦσθαι μὲν ἐρωτῶσαι, οὐκ ἐρωτῶντες δέ. Τί οὖν ὁ Χριστός;

34 Ἐμὸν βρῶμά ἐστι, φησὶν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. Τῶν τῶν δυσθέρπων σωτηρίαν οὐ ζητοῦντα βρῶσιν ἐκάλεσε, δεικνὺς ὅσῳ ἐπιθυμίαν ἔχει τῆς ἡμετέρας τοσούτου. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν πολλοὶ τὸ ἐσθίειν, ὅτως αὐτῷ τὸ σωθῆναι ἡμᾶς. ἄκουε δὴ πῶς πάντα ἀφῆκε, οὐκ οὖν τοσοῦτον χείρου πάντα ἀποκαλύπτει, ἀφελεῖσθαι εἰς ἀπορίαν ἐμβάλλει τῷ ἀκροατῇ, ἵνα ἐξάπτωμος ζητῇ * τὸ λεγόμενον, εἶτα ἀπορῶν καὶ κάμνων, μὴ πλείονος ἀποδέξηται τοσούτου φθονεῖ τὸ ζητούμενον, καὶ μᾶλλον διψαίνῃ πρὸς τὴν ἀκρόασιν. Διατί γὰρ μὴ ἁπλῶς εἶπεν, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με; (καίτοι οὐδὲ τοῦτο σαφὲς ἦν, ἀλλὰ τοῦ τέρου σαφέστερον) ἀλλὰ τί; ἐγὼ, φησὶ, βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. τοσοῦτον γὰρ αὐτοῦ, ὅσον ἔφην, τῇ διαπορήσει τοσοῦτος ἐργάσασθαι βούλεται, καὶ εἶτα [καὶ] διὰ τοιούτων ἀριγμάτων ἀκούειν τὰ λεγόμενα. τί δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος; λέγει λοιπὸν αὖθις, καὶ ἐρμηνεύει.

35 Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν.

Ἰδοὺ πάλιν τοῖς ζωηφόροις ὁμοίωσι διὰ τῆς τῶν μείζονα θεωρεῖν αὐτούς. καὶ γὰρ βρῶμα εἰπὼν, οὐδὲν ἕτερον ἐδήλωσεν, ἢ τὴν τῶν μαθητῶν προθυμίαν σωτηρίαν ἀνθρώπων· καὶ ἡ χώρα δὲ καὶ ὁ θερισμὸς τοῦτο αὐτὸ πάλιν τοῦτο δηλοῖ, τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν τῶν ἑτοίμων πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ κηρύγματος· ὀφθαλμοὺς δὲ ἐνταῦθα λέγει, καὶ τὴν τῆς διανοίας, καὶ τὴν τοῦ σώματος (καὶ γὰρ ἑώρων λοιπὸν τὸ πλῆθος ἐρχόμενον τῶν Σαμαρειτῶν) ἢ τὴν τοσαύτης αὐτῶν ἑτοιμότητα, διὰ χώρας διὰ λευκαινομένας φησίν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ θάχυες, ἐπειδὰν λευκανθῶσι, πρὸς ἀμητὸν εἶναι ἕτοιμοι· οὕτω καὶ οὗτοι νῦν, φησὶ, πρὸς σωτηρίαν εἰσὶ παρεσκευασμένοι καὶ θύρας ἀνῳγμένας. καὶ διατί μὴ εἶπε σαφῶς, ὅτι ἔρχονται πιστεύσαντες ἐπὶ δυσθέρποι, καὶ ἕτοιμοί εἰσι πρὸς ἀποδοχὴν τὸν λόγου, κατηχηθέντες μὲν διὰ τῶν προφητῶν, οὐ καιρὸν λοιπὸν ἀποδιδόντες, ἀλλ' ἃ χώραν καὶ θερισμὸν ἐκάλεσε; τί βούλεται αὐτοῖς αὕτη αἱ τροπαί; ὁ γὰρ ἐν ζωῇ μένων, ἀλλὰ καὶ ἐν πάντι τῷ διαγελίῳ τοῦτο ποιῶν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐξ ὧν αὐτῷ κέχρηται τρόπῳ, μεταφορικῶς πολλὰ λέγοντες. τί δήποτε οὖν ὁ αἴτιον; ὁ γὰρ ἁπλῶς ζῶντα τὸ πνεύματος ἐνομοθέτησεν ἡ χάρις· ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, καὶ διατί; δυοῖν ἕνεκεν τοσούτοιν. μιᾶς μὲν, ὥστε ἐμφατικώτερον γλυφέσθαι λόγον, καὶ μᾶλλον ἐν ψυχῇ ἀγγῇ τὰ λεγόμενα. ἡ γὰρ διανοία τῆς ζωηφόρου τῶν τοσούτων εἰκόνος ὑπολαβοῦσα διανίσεται μᾶλλον, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ τὰ τοσούτου ὁρῶσα κατέχεται μείζονος. ἑτέρας δὲ ἕνεκα, τοῦτο ἑτέρου ὄν, ὥστε καὶ γλυκαίνεσθαι τῇ διηγήσει, καὶ μονιμωτέραν εἶναι τῶν λεγομένων τὴν μνήμην. ὁ γὰρ ὕπνος ἀποφάσεως χρεοῦται καὶ ἐπάγει ἀκροατῇ [πολλῷ,] ὡς ἡ διὰ τῶν τοσούτου διήγησις, καὶ ἡ ἐναργὴς πεῖρα· ὁ διὰ τῆς τοσούτου βολῆς ὅτι μὴ πολλῆς γνώμονα ἰδεῖν τῆς σοφίας.

36 Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ ζωὴν ἄγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Οὐ γὰρ τοῦ ἀμητοῦ τούτου καρπὸς οὐκ εἰς αἰώνιον ζωήν, ἀλλ' εἰς τὴν τοσούτου χαρὰν ταύτην τοσοῦτος· ὁ δὲ πνευματικὸς εἰς τὸν ἀγῆρω καὶ ἀθάνατον. ὁρᾷς πῶς αὐτοῦ μὲν τὰ ῥήματα, πνευματικὰ δὲ τὰ νοήματα, καὶ δι' αὐτῶν τῶν λέξεων διαιρεῖ τὰ γήϊνα ἀπὸ τῶν οὐρανίων; ὅπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ ὕδατος διαλεγόμενος ἐποίησε, τοῦτο ἰδιάζον αὐτοῦ ἐστι, τὸν πίνων τοῦ ὕδατος τοῦτο μὲν διψήσῃ, τοῦτο δὲ οὐ τοῦ πιεῖν, [ὃ] εἰς ζωὴν αἰώνιον λέγων τὸν καρ-

πὸν

Ομιλ. λδ'. 28 ΑΦΗΚΕ ΤΗΝ ΥΔΡΙΑΝ ΑΥΤΗΣ Η ΓΥΝΗ, ϗ ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν, ϗ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· 29 Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

ΠΟλλῆς ἡμῖν θερμότητος δεῖ ϗ εὐουδοῦς διεγηγερμένης. Τούτης γὰρ ἄνευ "Οὐκ ἔνεστι τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν. καὶ τοῦτο δείκνυσιν ὁ Χριστός, φησι, τῇ μὲ, Ἐὰν μή τις ἀρὴ (ω) σταυρὸν αὐτοῦ, ϗ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· τῇ δ', Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, ϗ τί ἠθέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη; δι' ἀμφοτέρων τούτων τὴν Δέσποιναν ϗ πεπυρωμένον μαθητεύει ϗ τοὺς πάντα κίνδυνον προτεσθυασμένους ἡμῖν ὠφελῆσαι βουλόμενος. τοιαύτη ἦν ἰδοὺ ϗ αὕτη ἡ γυνή. ὅτε γὰρ ὑπὸ τῶν Εἰρηναίων ἀνήφθη, ὡς ϗ τὴν ὑδρίαν ἀφεῖναι, ϗ τὴν χεῖρα δι' ἣν πεφλέγετο, ϗ δραμοῦσαν εἰς τὴν πόλιν, πάντα (ω) δῆμον ἑλκύσαι πρὸς (ω) Ἰησοῦν. δεῦτε γάρ, φησί, ϗ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. σκέψει ἀσυνήθως ϗ ζωώδως. ἦλθεν ὑδρεύσασθαι· ϗ ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς ἐπιτυχὼν πηγῆς, κατέφρονησε λοιπὸν τῆς αἱμορροούσης, διδάσκουσα ἡμᾶς, εἰ ϗ ἐκ μακρᾶς πάσχοντος, ἐν τῇ τῶν πνευματικῶν ἀκροάσει, πάντων ὑπερορᾶν τῶν βιωτικῶν ϗ μηδένα λόγον αὐτῶν ποιεῖσθαι. τί γὰρ τῶν ἰδίων δυνάμεων, ὅταν (ω) ἀπόστολοι ἐποίησαν, ϗ αὐτὴ πεποίηκεν*. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ κλητῆρες, αὕτη δὲ αὐθαίρετος· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἁλιείας ἐκάλουν, αὕτη δὲ ἀπὸ τῆς πόρνης ἐπανήγαγε· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ δίκτυα ἀφῆκαν τὰ ἑαυτῶν, αὕτη δὲ ἀδωμάτους, οὐδένος παραλείπουσα, ἀφῆκε τῶν ὑδρίαν, ϗ θαυμασίων ἔργων πλήρης," ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀναπερωθεῖσα· ϗ ἐκείνοις μὲν καλὸς ϗ δεύτερος, καθάπερ Ἀνδρέας ϗ Φίλιππος, ἀλλὰ πόλιν ὁλόκληρον διασῶσαι ϗ δῆμον τοσοῦτον, οὕτω ποιεῖν οὐκ ἦν ἐκείνοις. ϗ σκέψει πῶς ζωηρῶς*. ὁ γὰρ εἶπε, δεῦτε, ἴδετε (ω) Χριστόν· ἀλλ' ϗ αὐτὸ μετὰ συγκαταβάσεως, μᾶλλον δὲ ϗ ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἐσαγωγεύσεν, ὑπ. ἀσυνήθως τοῦ ἀνδρός. δεῦτε γὰρ, ἴδετε ἄνθρωπον, φησίν, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ϗ οὐκ ἠρκέσθη εἰπεῖν ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. καίτοιγε οὐδὲν εἰπεῖν ἕτερος· δεῦτε, ἴδετε προφητεύοντα· ἀλλ' ὅταν πυρωθῇ ψυχὴ τῷ πνεύματι τῷ θείῳ, τοὺς οὐδὲν τῶν ἐν τῇ γῇ λοιπὸν ὁρᾷ, ὑ τοὺς δόξαν, ὑ τοὺς αἰσχύνην, ἀλλ' ἑνὸς ὄντος μόνου, τῆς κατεχούσης αὐτὴν φλογός. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ὅρα πάλιν σοφίαν πολλὴν γυναικός. οὔτε ἀπεφώνατο σαφῶς, οὔτε ἐσίγησεν. ἐβούλετο γὰρ οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως εἰσάγειν ἀκοὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῆς ἐκείνου τῆς ψήφου ταύτης ποιῆσαι χρησιμωτέρους, ὃ μᾶλλον δὲ προδεδεγμένους ἐποίει τὸν λόγον. καίτοι οὐ πάντα αὐτῆς τὸν βίον ἐξήλεγξεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν εἰρημένων ϗ τοῦ τῶν ἄλλων ἐπέπεισε. ϗ οὐκ εἶπε, δεῦτε, πίστευσατε· ἀλλά, δεῦτε, ἴδετε, ὃ τούτου καὶ φοβερώτερον ἦν, ϗ μᾶλλον ἀκοὴν ἐφείλκετο. εἶδες τὴν γυναικὸς τὴν σοφίαν; ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι γλυσάνθρωποι μόνον τῆς πηγῆς ἐκείνης, τὰ αὐτὰ πείσονται ἅπερ ϗ αὐτή. καίτοιγε εἰ τῶν ἄλλων ἦν τὰ παχυτέρων, ϗ ζωοσχίστου δεῖ τὸν ἔλεγχον· αὕτη δὲ ἐκ παμπόλλων τὴν ἑαυτῆς βίον, ϗ εἰς μέσον προτίθησιν, ὥστε πάντας ὑπαπασάσης ϗ ἑλκύσαι.

31 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα πρὸς αὐτὴν (ω) μαθηταὶ αὐτὸν ἔλεγον, Ῥαββί, φάγε.

Ὁρᾶτε γὰρ αὐτοὺς κεκμηκότας ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας, ϗ τῆς φλογὸς ὑπεκαιομένης, προκάλεσιν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ἦν τοσαύτης τὸ δεῖσθαι ὑπὸ σιτίων, ἀλλὰ φιλοσοφίας τοὺς (ω) διδάσκαλον. τί οὖν ὁ Χριστός;

32 Ἐγὼ βρώσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

33 Ἔλεγον οὖν, φησι, πρὸς ἀλλήλους· μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Τί τοίνυν θαυμάζεις, εἰ ἡ γυνὴ ὕδωρ ἀκούσασα, ἐπὶ ὕδωρ ἐφαπάζετο, ὅπου ϗ (ω) μαθηταὶ ἐπὶ ταῦτα.

ρα δὲ πλοῖον χρῄζουσιν, ἢ ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ. ἀλλὰ τοῦτο κοινὸν αὐτοῦ καὶ τῶν ⓦ ἀδελφῶν ἦν, καὶ τῶν Πέτρου καὶ Ἀνδρέου, καὶ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου καὶ ἄλλων τῶν ἀποστόλων. τί δήποτε οὖν ὁ ἐξαίρετον ἦν, ὁ πολλοῦ τιμᾶν ἐποίησεν; ἆρα θυμούμενος αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδεὶς ἑαυτὸν οὕτω τοιοῦτον φησὶν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἠγάπατο μόνον· ἃ δὲ κατορθώματα αὐτοῦ δι' ἃ ἠγάπατο ἀπεσιώπησε μετεωρίζων. ὅτι γὰρ αὐτὸν ἐξαίρετόν τινα ἀγάπᾶν ἠγάπα, πολλαχοῦ δῆλον ἐστίν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐξαλεγόμενος, οὐδὲ ἐρωτῶν φαίνεται κατ' ἰδίαν αὐτὸν, καθὼς Πέτρος πολλάκις, καθὼς Φίλιππος, καθὼς Ἰούδας ὁ Θωμᾶς· ἀλλ' ὅτε τῶν ζωοποιῶν ῥημάτων ἀκούσας ἠθέλησε, τότε μόνον. ὅτε γὰρ ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων αὐτοῖς ἐναγκεῖσθαι νομίσας, τότε ἠρώτησε. πολλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ἐρωτᾶν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς. οὕτω γοῦν καὶ ὅτε τὸ ἱερεῖον ὁμοῦ φαίνονται ἀναβαίνοντες, καὶ κοινῇ δημηγορεῖσθαι· κάπειτα ὁ Πέτρος θερμότερον πολλαχοῦ καὶ κινεῖται ὁ ὁ φθέγγεται· καὶ τοῖς ὦ πλείοσιν ἢ ἀκούει τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Πέτρε φιλεῖς με πλέον τούτων; ὁ δὲ πλέον τούτων ἀγαπᾶν, οὐδηλονότι ὅτι καὶ ἠγάπατο. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν ⓦ Ἰησοῦν· ἐκεῖνο δὲ ἐκ τοῦ ἀγαπᾶσθαι πρὸς τοῦ Ἰησοῦ δῆλον ἐγένετο. τί οὖν ὅ ἐστιν ὁ τιμᾷ ἀγαπῶν ἐποίησε τιμᾶν ἐξαίρετον; ἐμοὶ δοκεῖ, πολλῷ ⓦ αὖθις ἐπιδείκνυσθαι καὶ παραστῆσαι ἐπιδεικνύμενος πολλαχοῦ φαίνεται. τοῦτο γὰρ ἐλέγχει ὅτι, καὶ ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως δῆλον· καὶ γὰρ οὐκ ἴσον τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον τοῦτο εἰργάσατο. οὐδὲν γὰρ παραπλησίως ἴσον. ἀλλὰ τοῦτο τὴν μακαρισμὸν ἐντεῦθεν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς. ὥσπερ γάρ τινα θεμέλιον καὶ κρηπῖδα μεγίστης οἰκοδομῆς καταβαλέσθαι μέλλων, οὕτω τὰ παπαποφερσιώλου πρῶτα ἐδίδαξεν. ὃ γάρ ὅστις, οὐκ ἔστι ταύτης σωθῆναι χωρὶς· ἀλλά, κἂν ἱκετεύῃς, κἂν δῷς πάντα, κἂν ἐλεημοσυνῶν ποιῇς ἀπειρίας, βδελυκτὰ ταῦτα, ταύτης μὴ προύσης, ὥσπερ οὖν πρῶτα καὶ ἐπέρασα προύσης, καὶ μὴ ἀσφαλείας πάντα γίνεται. μετεωρίζωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, μετεωρίζωμεν. καὶ γὰρ σφόδρα ῥᾴδιον κατόρθωμα, ἐὰν ἐθέλωμεν. τί γὰρ ὅλως ὅστι τὸ πρᾶξαι τι ἀνθρώπου σε ἐπαίρει, μὴ θεοῦ; οὐχ ὁρᾷς τὴν φύσεως τὸ εὐτελές; τὴν προαιρέσεως τὸ εὐόλισθον; σύνεσον σαυτὸν τῶν τελωνῶν· σύνεσον τῶν ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος. ἀλλ' ἴσως πολλὰ κατορθῶν μέγα" φρονεῖς; αὖθις μὲν οὖν τοῦτο πάλιν ἀπόλεσας. διὸ οὐχ ὅτω ⓦ" ἁμάρτητα, ὡς ⓦ κατορθωκότα ἀσυδοξίαν ἐν τῷ μετεωρίζειν. τί δήποτε; ὅλως ὁ μὲν ἔχει τὸν ἀναγκαῖον τοῦ ζωοδότου· ὁ δὲ, κἂν μὴ σφοδρὰ κάμῃ, ζηλώσας, ὥσπερ τινὸς πνεύματος ἀναρριπισθεὶς, αἴρεται τε καὶ ἀφανίζεται, καθάπερ ὁ Φαρισαῖος. ἀλλὰ πέπονθας παρέχεις; ἀλλ' ὁ πᾶσι, ἀλλὰ ζητεῖ δεσπότου, ζητεῖ κοινὰ τῶν ὁμοδούλων. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ζητεῖν τὰ ὁμοιοπαθῆ συμφέρειν, ζητεῖ ἑαυτῷ τὸ συμφέρον, καὶ τὸ οἰκείαν φύσιν ἐν ἑκείνοις μανθάνοντα. ἴσως καὶ ἡμᾶς τοιούτων ἤλθω τοῦ κόπων. εἰ δὲ μετέστη τοῦ ὑμᾶς ὁ πλοῦτος, ἀλλ' εἰκὸς αὐτὸν καὶ καταλιπεῖν πάλιν ὑμᾶς. τί δὲ ὅλως καὶ ὁ πλοῦτός ὅστι; σκιὰ ἀδρανὴς, καπνὸς διαλυόμενος, ἀνθος χόρτου, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνθους θνητότερον. τί οὖν ὅτι χόρτου μέγα φρονεῖς; οὐχὶ καὶ λησταῖς τοῦτο γίνεται πλοῦτος, καὶ μαλακοῖς καὶ πόρναις καὶ τυμβωρύχοις; τοῦτο οὖν σε ἐπαίρει, ὅτι τοιούτοις ἔχεις κτήματος; ἀλλὰ ἡμῖν ἔρᾶς; ἀλλ' οὐδὲν εἰς ἡμᾶς λόγον ἐλεημοσύνης ἐπιτιθειότερον. ἐκεῖναι μὲν γὰρ καταβαθυμίαι εἰσὶ καὶ μῖσος, αἱ πρὸς τὸν πλοῦτον καὶ τὰς δυναστείας αὗται δὲ οὐ προαιρέσεως καὶ ἀπὸ συνειδήσεως τὰ πρόσωπον· διὸ οὐδὲ ἐκβάλλειν αὐτὰς δύναιτό ποτε ⓘ πνεύματα. εἰ δὲ διὰ θεοῦ τοσούτοις τοῖς ἐλεήμοσιν ἀποπέμψει τὴν αἰδῶ, καὶ πάντα αὐτοῖς ζωηρὰ τὰ ἀγαθὰ, σύνεσον πολλῷ μᾶλλον τὸ φιλανθρωπεύεσθαι θεοῦ λήψονται τὴν ἀντίδοσιν, οἵαν τὴν ἀμοιβήν. τοῦτον τοίνυν ζητῶμεν ⓦ πλοῦτον ⓦ ἀεὶ μένοντα καὶ οὐδέποτε διαπετόμενον· ἵνα καὶ σωθῶμεν μεγάλοι, καὶ ἐκεῖνα γενόμενοι λαμπροὶ, τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ.

26 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. Καὶ πόθεν Σαμαρίτης τὸ προσδοκᾶν τὸν τοῦ Χριστοῦ παρῆσθαι, ⓦ Μωϋσέα δεξαμένους μόνον; ἀπ' αὐτῶν τῶν Μωϋσέως γραμμάτων. καὶ γὰρ ἐν ἀρχῇ ⓦ ἡσὶν ἀπεκάλυψε. τὸ γὰρ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν, πρὸς τὸν υἱὸν εἴρηται καὶ τοῦ Ἀβραὰμ ἐν τῇ σκιᾷ
5 ὃς ὅστις ἐστὶν ὁ διαλεγόμενος· καὶ ὁ Ἰακὼβ πρὸς αὐτὸν προφητεύων, ἔλεγε· Οὐκ ἐκλείψει Γεν. μθ. ι:
ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς
προσδοκία ἐθνῶν. καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Μωϋσῆς φησι· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς Δευτ. ιη. ιε.
ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε. καὶ τὰ κατ' τὸν ὄφιν, καὶ τὰ κατ' τὴν ῥάβδον
τοῦ Μωϋσέως, καὶ τὰ κατ' τὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸ πρόβατον, καὶ πολλὰ ἕτερα σκιῶν βαλόντων ἐκ-
10 λέκτων, τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ ἀνακηρύττοντα. καὶ τί δὴ ποτέ, φησι, σὺκ ἀπὸ ζύτων σπόγγε τὴν
γυναῖκα ὁ Χριστός· ἀλλὰ τὸν μὲν Νικόδημον τὸν ὄφιν εἰς μέσον ἤγαγε, τὸ τῆς Ναθαναὴλ
προφητείας ἀνέμιμνε· ταύτην γοῦν δοκεῖ τοιοῦτον εἶναι τε; τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ διαλέγεται; ὅτι ἐκείνοι
μὲν ἄνδρες ἦσαν, καὶ ἐν τούτοις ἐτρέφοντο· αὕτη δὲ γυνὴ πενιχρὰ καὶ ἀμαθὴς καὶ γραφῶν ἄπει-
ρος. διὰ τοῦτο αὐτῇ οὐκ ἀπὸ τούτων διαλέγεται, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τῆς προρρήσεως
15 αὐτοῦ ὅπισω πᾶται, καὶ διὰ τούτων εἰς μνήμην ἄγει τὸν Χριστόν, καὶ ἐκκαλύπτει λοιπὸν ἑαυ-
τόν· ὅθεν δὲ εἰ καὶ τὰ ἐρχόμενα μὴ ζητήσασα τῇ γυναικὶ εἶπεν, ἔδοξεν δὲ αὐτῇ πληρῶν
καὶ εἰκῇ φθέγξεσθαι· νῦν δὲ κατ' μικρὸν αὐτοῦ ὅπισω τοῦ μνήμου" ἄγων, διακαίρως ἑαυτὸν
ἀπεκάλυψε. καὶ τοῖς μὲν Ἰουδαίοις ζωηρῶς λέγουσι, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ-
πὲ ἡμῖν εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός," τούτοις μὲν οὐκ ἀπεκρίνατο σαφῶς· ταύτῃ δὲ εἶπε φανερῶς
20 αὐτὸς εἰμί. ὠγνωμονεστέρα γὰρ ἦν ἡ γυνὴ τῶν Ἰουδαίων. οὐκοῦν μὲν οὐκ ἦν τοῦ
μαθεῖν ἐζήτουν, ἀλλ' ἦν τοῦ κωμῳδεῖν αὐτὸν ἀεί. εἰ γὰρ ἐβούλοντο μαθεῖν, ἱκανὴ καὶ ἡ διὰ τῶν
ῥημάτων, καὶ ἡ διὰ τῶν γραφῶν, καὶ ἡ διὰ τῶν σημείων διδασκαλία ἦν. αὕτη δὲ ἐξ ἀδεκάστου
γνώμης καὶ ἀπλῆς διανοίας ἐφθέγγετο ἅπερ ἐφθέγγετο. καὶ δῆλον οὐκ ἐκ τοῦ μὴ ταῦτα" ἅπερ
αὐτὸς ἠνωμόνει. καὶ γὰρ ἤκουσε καὶ ὅτις ἦν, καὶ ἄλλους ὅπου τοῦτο ἐσαγώγευσε, καὶ πανταχοῦ
25 τῆς γυναικὸς ὄντος ἰδεῖν καὶ ὃ παρῳκονόμησεν, καὶ τὸ πιστόν.

27 Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ. Σφόδρα εἰς χαμαὶ ἀπιούσης τῆς διδασκαλίας ἀπροπαθείας. Καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Τί δὴ ἐθαύμαζον; ὃ ἀτυφοι καὶ ὃ ταπεινὸν μὲν ἐπιβολῆς, ὅτι οὕτω πεπαίδευτο ὤν, ἐμίσγετο μετὰ τοσαύτης ταπεινοφροσύνης γυ-
30 ναικὶ Σαμαρείτιδι. ἀλλ' ὅμως ἐκπλαγέντες, οὐκ ἠρώτησαν τὴν αἰτίαν. ὅτως ἦσαν πεπαιδευμένοι τοῦ τῶν μαθητῶν τάξει διατηρεῖν, ὅτως αὐτὸν ἐδεδοίκεσαν καὶ ἠδοῦντο. εἰ γὰρ ἐκ μηδέπω τοῦ ἀξίου πρὸς αὐτὸν δόξαν εἶχον, ἀλλ' ὅμως ὡς διδάσκαλον ὑπεῖχον, καὶ πολλοῦ αὐτὸν ἀπέσεμνον τοῦ αἰδοῦς. καίτοιγε πολλαχοῦ φαίνονται πολλὰ παρρησιαζόμενοι· οἷον, ὅταν ὁ Ἰωάννης ὅπι πίπτῃ αὐτὸν τοῦ στήθους· ὅταν αὐτοῦ προσι-
35 όντες λέγωσι, τίς μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅταν ⓐ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου προσκαλῶσιν, ἵνα εἶς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων καθίσῃ. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθα οὐκ ἠρώτησαν; ὅτι ἐκεῖνα μὲν πρῶτα, ὡς εἰς ἀρχὰς αἰτήσοντα, διὰ ἀνάγκην εἶχον ἐξετάζειν· ἐνταῦθα δὲ οὐδεὶς ἀρχὰς τοσοῦτον διέφερε τῶν γινόμενον. καὶ Ἰωάννης μὲν πολὺν χρόνον τοῦτο ἐ-
ποίησε πρὸς αὐτοῦ τοῦ τέλους, ὅτε πλέονος ἀπήλαυσε παῤῥησίας, καὶ ἐθαῤῥεῖ τῇ ἀγάπῃ τοῦ
40 Χριστοῦ· οὗτος γάρ ἐστιν, φησιν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. τί τούτου τοῦ μακαρισμοῦ γένοιτ' ἂν ἴσον;

Ἀλλὰ μὴ μέχρι τούτων φθῶμεν, ἀγαπητοί, τὸ μακρύνειν ⓦ ἀπόστολον· ἀλλὰ ὥστε καὶ τῶν ΗΘΙΚΟΝ
μακροτέρων γλίχεσθαι, πάντα προσάπτωμεν, καὶ μιμησώμεθα ⓦ εὐαγέλιστον, καὶ ἴδω-
μεν ἵνα ἐκεῖ αὐτὸ τὸ ἀγάπειν ἐποίησε τὸν* τοσοῦτον. τίνα οὖν ἐκεῖ ταῦτα; ἄφηκε πατέ-

ὅτι οὐδὲ μετὰ ταῦτα πρὸς χάριν τινὸς ἔλεγεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθείας καὶ παρρησίας ἐπειρᾶτο. ἐπεὶ οὖν τῶν τοιούτων λογισμῶν τινες ἀπέστησαν, εἶπεν, πίστιν ὑμῖν μᾶλλον καὶ ἐξῆς· ἐπάγει, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ἢ ὅτι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἀγαθὰ ἐκ Θεοῦ γέγονε (τὸ γὰρ εἰδέναι Θεὸν καὶ καταλιπόντας εἰδώλων, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν εἶχε· καὶ ἄλλα πάντα δόγματα, καὶ παρ' ὑμῶν ἦν αὐτὰ τὰ τῆς προσκυνήσεως, εἰ καὶ μὴ ὀρθῶς, ἀπὸ γοῦν τῶν Ἰουδαίων τινὰ ἀρχὴν ἔλαβε) σωτηρίαν οὖν ἡ παντα, ἢ τινὰ ἑαυτῶν προῖσαι καλῶς· μᾶλλον δὲ οὐκ ἂν εἴποις ἀμφότερα ταῦτα σωτηρίαν καλῶν, ἐπεὶ εἶπεν ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστί). ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος αἰνιττόμενος ἔλεγεν· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός. ὁρᾷς πῶς συντρόφῳ τινὰ παλαιᾷ, καὶ ῥίζαν δίκαιον τῶν ἀγαθῶν, ἐξ ἧς πάντων ἐκ σαντίον ὄντα ἑαυτὸν τῷ νόμῳ, εἶτε ἐκ τῶν Ἰουδαίων τινὰ εἶναι φησιν; εἶτε πάντων τῶν ἀγαθῶν

23 Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρί. Πλεονεκτοῦμεν ὑμῶν, ὦ γυναῖ, φησί, τῷ ζήτῳ τῆς προσκυνήσεως· πλὴν ἀλλὰ καὶ σοῦ τέλος ἕξει λοιπόν. οὐ γὰρ τὰ τόπων ἀμφισβήσεται μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ζήτου τῆς λατρείας· καὶ ταῦτα ὅτι θύραις ἔσηκεν. ἔρχεται γὰρ ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν. ὅταν οἱ προφῆται προ μακρῶν ἔλεγον χρόνων ἅπερ ἔλεγον, τοῦτο ἀναιρῶν ἐν ταῦθα εἶπε, καὶ νῦν ἐστι. μὴ νομίσῃς, φησί, ταύτην (ταυτὶ εἶπε) τὴν προφητείαν, ὡς μετὰ πολλῶν γενήσεσθαι χρόνων· τὰ γὰρ πράγματα ἐφέστηκεν ἤδη καὶ ὅτι θύραις ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ Ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Εἶπεν ἀληθινοὺς, ζωοποιὸν ἐξέδειξε Σαμαρείταις Ἰουδαίους. Εἰ γὰρ καὶ ἐκείνων ἀμείνους ἦσαν, ἀλλὰ τῶν μελλόντων ἐλάττους πολλῷ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἀληθείας τύπος. λέγει δὲ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι ἡ ἀληθὴς προσκύνησις καὶ Θεῷ πρέπουσα αὕτη ἐστί. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. Οὐκοῦν εἰ τοιούτους πάλαι ἐζήτει, οὐ βουλόμενος ἐκείνοις ζωοποιὸν χάρισε τὸν ζήτον, ἀλλὰ συγκαταβαίνων, καὶ διὰ τοῦτο ἵνα καὶ τούτους εἰσαγάγῃ. Ὑμεῖς οὖν εἶσιν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί; οἱ μήτε τόπῳ προσκείμενοι τινὶ λατρείαν, καὶ Θεὸν ἐν πνεύματι προσκυνοῦντες· καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν, Ὃ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. ὅταν δὲ εἴπῃ,

24 Πνεῦμα ὁ Θεός, Οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ τὸ ἀσώματον. δεῖ τοίνυν τοῦ ἀσωμάτου καὶ τὴν λατρείαν * τοιαύτην εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἡμῖν ἀσωμάτως προσφέρεσθαι, τουτέστι, διὰ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς τοῦ νοὸς καθαρότητος. διὸ φησι, Καὶ δεῖ προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι, καὶ Ἰουδαῖοι τῆς μὲν ψυχῆς ἠμέλουν, πολλὴν δὲ εἶχον περὶ τὸ σῶμα σπουδὴν ἐποιοῦντο, καθαίρεσιν αὐτοῦ πάντοδαπῶς· φησὶν, ὅτι οὐ τὴν τοῦ σώματος καθαρότητα, ἀλλὰ τὸ ἐν ἡμῖν ἀσωμάτως, τουτέστι, τὸν νοῦν, ὁ ἀσώματος θεραπεύεται. μὴ τοίνυν περίβαλε τὰ μέρους, ἀλλ' ὅλον σεαυτὸν ἀνάθες τῷ Θεῷ καὶ ὁλοκαύτωσον. τοῦτο γὰρ ἐστι θυσίαν ζῶσαν προσφέρειν. ἐν γὰρ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· ὡς ταῖς πρότερον τύποις ἐῶ, ἢ περιτομὴ, τὰ ὁλοκαυτώματα, τὰ θύματα, τὰ θυμιάματα· νυνὶ δὲ οὐκέτι, ἀλλ' ἀλήθεια τὸ πᾶν. ὁ γὰρ σάρκα, ἀλλὰ πονηρὸς διὰ πολλοὺς λογισμοὺς, καὶ φαντασιοῦται ἑαυτὸν καὶ ταῖς ἀλόγοις ἀναιρεῖ ἐπιθυμίαις καὶ καταστρώννυσιν. ἱλιγγιάσειν ἡ γυνὴ πρὸς τὰ λεχθέντα, καὶ ἀπηχθῆσθαι πρὸς τὸ τῶν εἰρημένων ὕψος, καὶ καμεῖσθαι, ἄκουσον τί φησιν·

25 Οἶδα ὅτι ἔρχεται Μεσσίας ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

26 Λέγει

χ. λογισμὸν τινες

χ. αὐτῶν

Ρωμ. ι.

χ. ἀληθείᾳ, ἢ ζωοποιὸν.

χ. τοῦτος χ. τοῦτε

Ρωμ. ιβ. α.

χ. ἐν πνεύματι. π. παῦ; ἐν

* αὐτῶν

χ. τῶν σωμάτων

μελλούσης δόξης ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λγ. 21 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΗ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΓΥΝΑΙ, ΠΙΣΤΕΥΣΟΝ ΜΟΙ, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. 22 Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστί.

Ἀνταχοῦ πίστεως ἡμῖν δεῖ, ἀγαπητοί, πίστεως, τῆς μηδὲν τῶν ἀγαθῶν, τοῦ τῆς σωτηρίας φαρμάκου· ἣ χωρὶς ταύτης ἄνευ φόβου τὴν μεγάλην δόγμ[ατ]ι[κ]ὴν εἰσκαταβαλεῖν. ἀλλ' ἐοίκασι τοῖς πέλαγος τοὺς χωρεῖν ἐπιχειροῦσι βαθεῖαν, οἱ μικρὰν ὀλίγου ἡμιθύμιον διαρκοῦσαν, χερσὶν ἁμοῦ καὶ ποσὶ χρώμενοι, περαιτέρω δὲ προελθόντες, ταχέως ὑπὸ τῶν κυμάτων βαπτίζονται· οὕτω καὶ οἱ τοῖς οἰκείοις χρώμενοι λογισμοῖς, πρὶν ἢ μαθεῖν, ναυάγιον ὑπομένουσι· καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οἵτινες περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς πάθωμεν, τὴν ἱερὰν κατέχωμεν ἄγκυραν, δι' ἧς ἐν τῷ Σαμαρείᾳ ὁ Χριστὸς ἐπάγεται ἡμῖν. Εἰπούσης γὰρ ἐκείνης, πῶς ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ἐν ᾧ δεῖ προσκυνεῖν, ὁ Χριστὸς ἔλεγε· πίστευσόν μοι γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις, οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσκυνήσετε τῷ πατρί. πολὺ μέγα αὐτῇ δόγμα ἀπεκάλυψε, καὶ ὅπερ οὐδὲ Νικοδήμῳ, οὐδὲ τῷ Ναθαναὴλ εἶπεν αὐτῇ μὲν οὖν ἐσπούδαζε σεμνότερα δεῖξαι τὰ αὐτῆς τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν πατέρων ἐσπουδάζετο· ὁ δὲ Χριστὸς οὐ προῆκε ταύτην ἀπιλύτοις τοῖς ἐρωτήσεσιν. προῄδει γὰρ πῶς ἦν τοῦτο εἰπόντα, καὶ δεῖξαι, βαθμηδὸν μὲν τὰ πατέρων ἐν ᾧ ὄρει, βαθμηδὸν δὲ Ἰουδαίους ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνοῦμεν. διὰ τοῦτο μὲν ἀπεσιώπησεν· ἀμφοτέρων δὲ τῶν τόπων τὰ πρεσβεῖα ἀνελὼν, βαθμίσηται αὐτῆς τὸν ψυχὴν, δείκνυς ὅτι οὐδὲ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ αὐτοὶ ἔχουσί τι μέγα πρὸς ὃ μέλλομεν δωρεῖσθαι· καὶ τότε τὸν βαθμὸν εἰσάγει. πλὴν καὶ ὅτω σεμνότερος οὐδὲ Ἰουδαῖος ἀπέφηνεν, οὐ τόπον τότε προσῆγεν, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς βαθμίδος ἐκείνης τὴν προεδρίαν διδούς, ὡσανεὶ ἔλεγε· τόπου μὲν ἔνεκεν οὐδὲν δεῖ λοιπὸν φιλονεικεῖν· Ἰουδαῖοι μὲν τῷ ἑνὶ τῷ πλέον τῶν Σαμαρειτῶν ὑμῶν ἔχειν ὑμεῖς μὲν γάρ, φησι, προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς δὲ προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν. πῶς οὖν οὐκ ἦδεισαν οἱ Σαμαρεῖται ὃ προσεκύνουν; ὅτι τοπικὸν καὶ μερικὸν Θεὸν ἐνόμιζον ἅπαντα. ὅτω γοῦν αὐτὸν καὶ ἐθεράπευον, ὅτω καὶ Πέρσαις πέμψαντες, ἀπῄτησαν, ὅπου ὁ τοῦ τόπου τούτου Θεὸς ἡμῖν ἀγωνιεῖ, οὐδὲν πλέον περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦτο τῶν εἰδώλων φθονταζόμενοι. διὸ καὶ ἔλθωσιν οἱ δαίμονες καὶ αὐτοὶ θεραπεύοντες, καὶ ἅμικτα μιγνύοντες. Ἰουδαῖοι δὲ ταύτης ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς ἀνοίας, καὶ τῆς εἰκαιομύθου αὐτὸν ἦδεσαν εἶναι Θεόν, εἰ καὶ μὴ πάντες. διὰ τοῦτό φησιν· ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν. μὴ θαυμάσῃς δέ, ὅτι μέρος Ἰουδαίων ἑαυτὸν ἀριθμεῖ· πρὸς γὰρ τὴν ἀπόνοιαν τῆς γυναικὸς διαλέγεται, ὡς προφήτης ὢν Ἰουδαῖος· διὰ τοῦτο, ὃ προσκυνοῦμεν, εἶπεν. ὅτι γὰρ τῶν προσκυνούντων ἐστὶ, πάντες που δῆλον. ὃ μὲν γὰρ προσκυνεῖ, τῆς κλίσεως· ὃ δὲ προσκυνεῖται, τῆς κλίσεως διαστάσεως. ἀλλὰ πῶς ὡς Ἰουδαῖος διαλέγεται; ὃ οὖν, ἡμεῖς, ἐν ταύτῃ, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοί φησιν. ἐπάρας τοίνυν καὶ Ἰουδαϊκὰ, πάλιν ἀξιοπίστους ἑαυτὸν ποιεῖ, καὶ πείθει μᾶλλον τοὺς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις προσέχειν, αὐτοπαθῶν ποιῶν τὸν λόγον, καὶ δεικνύς, ὅτι οὐ τῇ πρὸς ὃ ὁμόφυλον συνηθείᾳ καὶ ἐκείνων ἐπαίρει. ὁ γὰρ πρὸς τὸν τόπον ζῆλος ἀποφηνάμενος, ἐφ' ᾧ μάλιστα ἠύχουν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πλεονεκτεῖν πάντων ἐνόμιζον, καὶ τὰ σεμνὰ τούτων καθελών, δῆλον ὅτι

χ. δεῖ π
χ. διαφέρει,
α. Τιμ. α. 19.
χ. ἦναι
χ. ἔστι
Ἰουδαῖον

διδασκοντες αὐτὰ καὶ ἀποδεικνύοντες ὅτι πάντως ἐν χιδωτίοις : καὶ ἡ πᾶσα αὐτοῖς σπουδὴ περὶ τὴν τῶν ὑμνῶν λεπτότητα, ἢ τὸ τῶν γραμμάτων κάλλος, ἢ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ ὠφελείας καὶ κέρδους τὴν κίνησιν αὐτῶν πεποίηται, ἀλλὰ πλούτου καὶ φιλοτιμίας ἐπίδειξιν ποιούμενοι, περὶ ταῦτα ἐσπουδάκασι· τοσαύτη τῆς κενοδοξίας ἡ ὑπερβολή. οὐδενὸς γὰρ ἀκούω φιλοτιμουμένου, ὅτι οἶδε τὰ ἐγκείμενα, ἀλλ' ὅτι χρυσοῖς ἔχει γράμμασιν ἐπεγραμμένον. καὶ τί τὸ κέρδος, εἰπέ μοι; ἢ γὰρ βίβλοι ταῦτα ἐδόθησαν αἱ γραφαί, ἵνα οἱ βιβλίοις αὐταῖς ἔχωσιν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν καρδίαις ἐγκολάψωσι. αὐταί· ὡς αὕτη γε ἡ κίνησις, Ἰουδαϊκῆς ἐστι φιλοτιμίας, οὐκ ἐν τοῖς γράμμασι κατατίθεσθαι μόνον ταῖς ἐντολάς· ἡμῖν γὰρ οὐδὲ τὸ ἀρχαῖον "ὕστως ὁ νόμος ἐδόθη, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. καὶ ταῦτα λέγω οὐ κωλύων βιβλία κεκτῆσθαι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὔχομαι· βούλομαι γὰρ ὑμᾶς ἐκείνων καὶ τὰ γράμματα καὶ τὰ νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν περιφέρεσθαι τὴν ἡμετέραν, ἵνα ὥστε καθαίρηται δεχομένη τὸν τῶν" γραμμάτων νοῦν. εἰ γὰρ ἐν οἰκίᾳ, εἶθα αἱ θυαγγέλιον ἢ κείμενον, οὐ τολμήσει παρελθεῖν ὁ ἐχθρὸς, πολλῷ μᾶλλον ψυχῆς νοήματα τοιαῦτα περιφερούσης οὐκ ἄψεται ποτε, οὐδὲ ὁπισθεν δαίμων, "οὐκ ἀνῶρτίας φύσις. ἁγίασον τοίνυν τὴν ψυχὴν, ἁγίασον σου τὸ σῶμα, ἀεὶ ταῦτα ὑπὲρ τῆς καρδίας καὶ ὑπὲρ τῆς γλώσσης ἔχων. εἰ γὰρ ἡ αἰσχρολογία καταῤῥυποῖ, καὶ δαίμονας καλεῖ, δῆλον ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάγνωσις ἁγιάζει, καὶ τὸν πνεύματος ὑπερασπᾶται χάριν. θεῖαί εἰσιν ἐπῳδαὶ τὰ" γράμματα· ἐπάδωμεν τοίνυν ἑαυτοῖς ἐν τοῖς ἐν τῇ ψυχῇ πάθεσι τὰ ἀπὸ ἐκείνων φάρμακα*. οἶδα γὰρ" ἐγὼ ἴνα ὄντα τὰ αἰσχυνοσκόμενα, μὴ πολλῆς ταῦτα ἀκριβείας τῆς προθυμίας. ταῦτα ἀεὶ λέγω καὶ λέγων οὐ παύσομαι. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ θεσμοὺς, καὶ ἰσχύος καὶ ὁρκιστῶν καὶ ὀνόματα, καὶ γῆν, καὶ πόλεις, καὶ στρατείας λέγειν ἅπαντες, καὶ αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ἵππων καὶ ἡνιοχείου, καὶ καχίδι μετὰ ἀκριβείας ἁπαγγέλλειν· τοὺς δὲ ὑπὲρ ταῦτα ἀπόντων τὰς μηδὲν τῶν ὄντα ταῦτα γινομένων εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βιβλίων τὸν ἀριθμὸν ἀγνοεῖν; εἰ γὰρ ἡδονῆς ἕνεκεν ἐκεῖνα διώκεις· πλείονα ταύτην ἐν ταῦτα ὅσαν ὑπιδείξω. τί γὰρ ἥδιον, εἰπέ μοι, τί ὑμνασότερον, ἀνθρώπου ἀνθρώπῳ παλαίοντα ἰδεῖν, ἢ ἄνθρωπον ἅγιον πυκτεύοντα, καὶ σῶμα ἀσωμάτῳ δυνάμει συμπλεκόμενον, καὶ νικῶντα τὸν ὑπὲρ σὲ γῆς ὄντα; ταύτας θεωρῶμεν τὰς πάλας, ταύτας," ἃς καὶ μιμήσασθαι βούλεσθε καὶ λεσιτελές, καὶ μιμούμενοι στεφανωθῆναι" ἐνι· ἀλλὰ μὴ ἐκείνας, ὧν ὁ ζῆλος αἰσχύνης φέρει τὴν μιμουμένους. ἐκείνων μὲν γὰρ μετὰ δαιμόνων θεωρὸς τὸν πάλιν, ἀνὰ ἀεὶ θεωρῆς· ταύτην δὲ μετὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ τὸν τῶν" ἀρχαγγέλων διαστόν. εἰπέ δεῦρο μοι, εἴ σοι ἔξεστιν μετὰ ἀρχόντων ἢ βασιλέων καθημένῳ θεωρεῖν καὶ ἀπολαύειν τῆς θεωρίας, ἢ μείζων ἡδονὴ ἡμῖν ἔσται τοῦτο; ἐνταῦθα δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν ἀγγέλων θεωρῶν," καὶ ὁρᾶν ἐκ μέσων κατεχόμενον τῶν νώτων ἀγγέλοις καὶ πολλὰ φιλονεικοῦντα περιγίνεσθαι, ἰσχύοντα δὲ σθένει, ἢ τρέχεις καὶ διώκεις τὴν τοιαύτην θεωρίαν; καὶ πῶς ἔνι τοῦτο γίνεσθαι, φησίν; ἀλλὰ τὸ βιβλίον [αὐτὸ] μετὰ χεῖρας ἔχῃς. ὄφελε γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ τὰ σκάμματα καὶ τὸν μαχροὺς διαύλους, καὶ τὰς λαβὰς ἐκείνου, καὶ τοῦ διαύλου τὸν τέρμονα. ταῦτα δὲ θεωρῶν εἶσι καὶ αὐτὸς ἄντω παλαίειν, καὶ ἀπαλλαγήσῃ δαιμόνων. δαιμόνων γὰρ πανηγύρεις, οὐκ ἀν θέατρα, τὰ ἔξω τελούμενα. διὸ παρακαλῶ τὴν σατανικὴν ἀπέχεσθαι πανηγύρεων. εἰ γὰρ ἐν εἰδωλείῳ οὐ θέμις εἰσιέναι, πολλῷ μᾶλλον εἰς ἑορτὴν σατανικήν. ταῦτα" λέγων καὶ διεξοχλῶν οὐ παύσομαι, ἕως ἂν τὴν ὑπισχνοῦμαι τὸν ὑπισχνοῦμαι ἴδω. ταῦτα γὰρ λέγειν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, φησιν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. μὴ δὴ βαρυνέσθε τὴν παρακλησιν. εἰ γὰρ βαρυνεσθαι ἔδει, ἐμὲ ἔδει πολλάκις λέγοντα καὶ" οὐκ ἀκούοντας, οὐχ ὑμᾶς τοὺς ἀεὶ μὴ ἀκούοντας, ἀεὶ δὲ παρακούοντας. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἀφ' ὑμῶν ταῦτα ὑμᾶς ἐγκαλεῖσθαι, ἀλλ' ἀπαλλαγῆναι τῆς αἰσχύνης ταύτης, καταξιωθῆναι" τῆς πνευματικῆς θεωρίας, καὶ τῆς

μνήσης

χ. ὅπερ

χ. τῶν γραμμάτων νοημάτων.

χ. οὐ

χ. περιφέρεσθαι.

χ. καταπαλίζοντα.

χ. ἰδεῖν μὲν

χ. ἀγγέλων

χ. καταχορευόμενον τὸ διέξοδον διὰ τῶν θείων λογίων καὶ

χ. λέγων οὐ παύσομαι, συνεχῶς διεξοχλῶν ἕως ἂν γένηται τὸν ὑπισχνοῦμαι. ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

χ. ἀγαθῶν· χάριτι

μόνον ἔχῃς, ἵς σε ζητῇ ἀπελθεῖν· αὕτη δὲ ἡ μόνον οὐχ ὑβρίζει, ἀλλὰ καὶ θαυμάζει καὶ ἐκπλήττεται, καὶ προφήτην σε τοῦτο εἶναι. καίτοι μειζόνως δὴ ὁ ἔλεγχος ἦν τῆς γυναικὸς ἦλθατο, ἢ ἐκείνων ἐκεῖνος. πολὺ γὰρ τούτης μείζω ἁμάρτημα ἦν, ἐκεῖνο ἢ κεῖνον· οὐχ ὅπως τοῖς κεινοῖς, ὡς ὅπου τοῖς ἰδίοις διακείμεθα. καὶ ἐκεῖνοι μὲν μέγα φοβητὸν καὶ κατορθωτόν, δὴ χιόμολοῦσι 5 τὸν Χριστὸν ἀνέλωσι· ὃ δὲ τῆς γυναικὸς ὁμολόγητον πᾶσι ποτὲ ἦν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐδυσχέρανεν ἡ γυνή, ἀλλ' ἐξεπλάγη καὶ ἐθαύμαζε. καὶ ὅπου τοῦ Ναθαναὴλ τοῦτο μόνον ἐποίησεν ὁ Χριστός. οὐ γὰρ προενεθυμήθη τὸν προφητείαν εἰσενεγκεῖν, οὐδὲ εἶπεν, εἶδόν σε ὑπὸ τὴν συκῆν· ἀλλ', ὅτε ἐκεῖνος εἶπε, πόθεν με γινώσκεις, τότε καὶ τοῦτο ἐπήγαγεν. ἐβούλετο γὰρ καὶ τῷ θαύματι καὶ τῇ προρρήσει ταῖς ἀρχαῖς πρὸς αὐτὸν λαμβάνειν τὸν προσιόντων αὐτῷ, ὥστε καὶ οἰκειοῦσθαι τοῖς γνωρίμοις μᾶλλον αὐτόν, καὶ τὴν τοῦ κενοδοξεῖν διαφυγεῖν ὑπόνοιαν. τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. ὃ μὲν γὰρ προενεθυμήθη ἐλέγξαι, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχεις, ἐδόκει φορτικὸν εἶναι καὶ προπετές· ὃ δὲ πρὸ αὐτοῦ λαβὼν τὴν αἰτίαν, πάντα ταῦτα διορθοῦται, καὶ σφόδρα ἀκόλουθον ἦν, καὶ τὴν ἀκρόασιν παραστέραν εἰργάζετο. καὶ πῶς ἀκόλουθον, φησί, τὸ εἰπεῖν, ὕπαγε κάλεσόν σου ἄνδρα; πρὸς δωρεᾶς ἦν ὁ λόγος καὶ χαρίτος ὑπερβαινούσης τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· ἐπέκειτο ἡ γυνὴ ζητοῦσα λαβεῖν· λέγει, φώνησόν σου ἄνδρα, * ἐνδεικνύμενος, ὅτι κἀκεῖνον δεῖ χορηγῆσαι τούτων. ἡ δὲ ψευδομένη λαβεῖν, καὶ κρύπτουσα τὸ αἰσχρὸν, καὶ οἰομένη πρὸς ἀνθρωπον διαλέγεσθαι, φησὶν· οὐκ ἔχω ἄνδρα. ταῦτα ἀκούσας ὁ Χριστὸς, δυκαίρως λοιπὸν ἐπάγει τὸν ἔλεγχον, ἀμφότερα μετ' ἀκριβείας λέγων. τοὺς τε γὰρ προτέρους ἀπομνᾷ ἀριθμήσας, καὶ τὸν νῦν κρυπτόμενον ἤλεγξε. τί οὖν ἡ γυνή; οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐδὲ ἀφῆσα ἔφυγε, οὐδὲ ὕβρεν ὃ πρᾶγμα ὑπώμοσεν εἶναι, ἀλλὰ θαυμάζει μᾶλλον αὐτὸν καὶ προσκαρτερεῖ πλέον. θεωρῶ γάρ, φησιν, ὅτι προφήτης εἶ σύ. καὶ σκέπει αὐτὸν τὸν ζωὸν. οὐδὲ ἐνταῦθα λύπης ἐπέδραμεν, ἀλλ' ἔτι πρείττων ἐστὶ πάθους καὶ θαυμάζει. ὃ γὰρ θεωρᾷ, τοῦτο ἔστι, φησὶν μοι προφήτης εἶ. εἶτα, ὅθεν τοῦτο ἐπεγνώσθην, οὐδὲν βιωτικὸν αὐτὸν ἐρωτᾷ, οὐ περὶ σώματος ὑγείας, οὐ περὶ χρημάτων, οὐ περὶ πλούτου, ἀλλὰ περὶ δογμάτων λύπης. τί γάρ φησιν;

20 Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν (Τοὺς περὶ τὸν Ἀβραὰμ λέγουσα. καὶ γὰρ ἐκεῖ φασιν ὑπὸ αὐτοῦ αἰνεῖσθαι) Καὶ πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου χρὴ προσκυνεῖν;

γρ. ἐκεῖ λοιπόν 30 Εἶδες πῶς ὑψηλοτέρα τῇ διανοίᾳ γίνεται; ἡ γὰρ περὶ τοῦ μὴ σχίζεσθαι δόγμα ὃ διέφθειρε μεμιμημένη, καὶ ὑπὲρ δογμάτων ἐρωτᾷ λοιπόν. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἔλυσε τὸ ζήτημα (καὶ γὰρ τοῦτο ἦν αὐτῷ προανακύπτον πρὸς τὰ λεγόμενα ἁπλῶς ἀποκρίνεσθαι· πρέπον γὰρ ἦν) ἀλλ' ἄγει τὴν γυναῖκα πάλιν ὅπου ὁ μείζων ὕψος, καὶ ἅπτεται αὐτῆς περὶ τούτων διαλέγεται, ἕως ὁμολογήσῃ ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὥστε μετὰ πολλῆς τῆς πληροφορίας ἀκούσαι λοιπὸν τῶν λεγομένων. ἡ γὰρ τοῦτο πεισθεῖσα, οὐκέτι λοιπὸν περὶ τῶν ῥηθησομένων ἀμφισβήτειν εἶχεν.

Αἰσχυνθῶμεν τοίνυν καὶ ἐρυθριάσωμεν λοιπόν. γυνὴ πέντε ἀνδρας ἐγνήκυα, καὶ Σαμαρίτης ὄσα, τοσαύτην περὶ δογμάτων ποιεῖται σπουδήν, καὶ οὐχ ὁ καιρὸς τῆς ἡμέρας, οὐ τὸ ἐφ' ἑτέρῳ τι προσδιαλέχθαι, οὐκ ἄλλο οὐδὲν αὐτὴν ἀπῆγε τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα ζητήσεως· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον περὶ δογμάτων οὐ ζητοῦμεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε διακείμεθα. καίτοι τοσαῦτα πρὸς ἡμᾶς εἰρήκασι. τίς γὰρ ὑμῶν, εἰπέ μοι, ἐν οἰκίᾳ θρόμβους πυκλίου ἔλαβε χειροποιήτου μετὰ χεῖρας, καὶ τὰ ἐγκείμενα ἐπῆλθε, καὶ ἠρώτησε τὸν γραφέα; οὐδεὶς δὲ ἔχει ταῦτα εἰπεῖν, ἀλλὰ πίνοις μὲν καὶ κύβοις πολλὰ τοῖς πλείοσιν θυρώσομεν ἂν, βιβλίοις δὲ οὐδαμοῦ, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγοις· καὶ ὅτοι δὲ τοῖς οὐκ ἔχουσιν ὁμοίως διάκεινται,

ΗΘΙΚΟΝ

δυώαται ζῶντα γνώσθαι; ἢ τῦ Χριστοῦ ζήτος ⸗δήλημα σαφές, ὃ τῦ ἀνέμου, οὐδ' ὕτω Ⓦ λόγου κατεδέχετο· ἡ γυνὴ ἦ οὐχ ὕτως, ἀλλὰ ὃ μὴ ⸗σῆτον ἦπορει, ὕστερον ἦ μὴ καταπόθης διξαμβῆ τὸν λόγον, ἀλλ' ἐν ἀποφάσεως τάξει, ἐπὶ πλεῖ λῆψιν βύθεως ἐπίγεται· ὅπῃ γὰρ εἶπεν ὁ Χριστὸς, γνήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένη εἰς ζωὴν αἰώνιον, βύθεως φησὶν ἡ γυνή·

15 Δός μοι τῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. Ὁρᾷς πῶς χῦ μακρὰν εἰς τὸ τῶν διηνεκῶν ὕψος ἀνάγεται; ⸗σῆτον ἐνόμισεν αὐτὸν ⸗δήλον εἶναί τινα Ἰουδαῖον· εἶτα, ὅπῃ ζωῆς αἰτεῖται ἐνθάδε (ἔδει γὰρ μὴ εἰ) τὸ ⸗σῆσωπον ὑποβαλὸν τὸ μέλλον τοιαῦτα αὐτῷ κατηχεῖν) ἀνύσασα ὕδωρ ζῶν, ἐνόμισε ⸗δὲ ἀιθητοῦ τοῦτο λέγεσθαι. ὕστερον ἦ μαθοῦσα, ὅτι πνευματικὰ ἰῶ τὰ λεγόμενα, ἐπίστευσε μὲ ὅτι δυώαται τὸ ὕδωρ ἀναιρεῖν τῦ διψῆν τὸν χρείαν· ὅπως ἦ τί ποτε τῦτο ἔστιν ἤδει, ἀλλ' ἔτι διηπόρει, ἀνωτέρω μὲ αὖ τὴν αἴθησιν εἰ) νομίζουσα, ὃ ἦ σαφὲς οὐκ ἐπίστευεν. ἐν ζῶντα ἦ ἀκριβέστερον μὲ διελέγξασα, ἑαυτῷ δὲ πῶς καταδοῦσα, δὸς γάρ μοι, φησὶ, τῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. τέως ⸗σετίμησεν αὐτὸν τῦ Ἰακώβ. ἑαυτὸν δὲ ὁμοῦ γὰρ ζωῆς τῆς πηγῆς, ἐαυτὸν Ⓦ ⸗δὲ σὺ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ. ὁρᾷς πῶς αὐτὸν ⸗σετίθησι τῦ πατριάρχου; τῦτο ψυχῆς ἐγνώμιος. ἔδειξεν ἡλίκῳ εἶχε ⸗δεῖ Ⓦ Ἰακὼβ δόξῃ· εἶδε Ⓦ βελτίονα, ὃ ἑαυτὸν κατεχέθη τῇ ⸗σολήψει. ὅτε οὖν ἄκολος ἡ γυνὴ (ἑαυτὸν γὰρ ἁπλῶς ⸗σεδέξατο ζῶντα λεγόμενα. πῶς γὰρ, ἡ μὴ τοσαύτης ⸗σ ἀκριβείας ἐκζητήσασα;) ὅτε ἀπειθὴς ἦ φιλόνεικος. ἦ τῦτο ἔδειξεν ἀπὸ τῆς αἰτήσεως. καίτοι ἦ Ἰουδαίοις εἶπέ ποτε· ὃς ἂν φάγῃ ἐκ τῆς σαρκός μου, ἑαυτὸν μὴ πεινάσῃ· ὃ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἑαυτὸν μὴ διψήσῃ πώποτε· ἀλλ' ἑαυτὸν οὐκ ἔπιστευσαν, ἀλλὰ ἦ ἐσκανδαλίσθησαν. ἡ γυνὴ ἦ οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν, ἀλλὰ ἦ ⸗δεδεμένη ἦ αἰτεῖ. Ἰουδαίοις μὲ οὖν ἔλεγεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἑαυτὸν μὴ διψήσῃ· τῇ γυναικὶ ἦ οὐχ ὕτως, ἀλλὰ παχύτερον, ὁ πίνων ἐκ τῦ ὕδατος τῦτο, οὐ μὴ διψήσῃ. ἐπαγγελία γὰρ ἰῶ πνευματικῶν, ἦ οὐχ ὁρωμένων ⸗σραγμάτων. Διὰ τῦτο ἐπάρας αὐτῆς Ⓦ τοῦ ταῖς ὑποψίαις, ἐπὶ τοῖς ἀιδήτοις διδάσκει ῥήμασι δηλ' ὃ μηδέπω δυώαθαι χωρῆσαι τὴν πνευματικῶν τῶν ἀκρίβειαν. Εἰ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς εἰς ἐμὲ, ἑαυτὸν διψήσεις, οὐκ ἂν ὑπέμεινε ὁ εἰρηνικός, οὐκ εἶδε τις ποτ' ἔστιν ὁ δηλεγόμενος, οὐδὲ ⸗δεῖ ποίου δίψους ἔλεγε. τίνος ῥῶν εἵνεκεν οὐχὶ ἦ ὅπι Ἰουδαίων πυῤῥ ἐποίησεν; ὅτι ἐκεῖνοι μὲ πολλὰ σημεῖα ἑωρακότες ἦσαν· αὕτη ἦ σημεῖον μὲ εἶδεν οὐδὲν, τὴν ἦ ῥημάτων τούτων ἦκουσε ⸗σῆτον. δηλ' τοῦτο λοιπὸν δηλ' ⸗σεφητείας ἀποκαλύπτει τὴν δυώαμιν τὴν ἑαυτῆ, ἦ οὐκ εὐθέως ἐπάγει Ⓦ ἔλεγχον, ἀλλὰ τί φησιν;

16 Ὑπαγε, φώνησον Ⓦ ἀνδρά σου, ἦ ἐλθὲ ἐνθάδε.

17 Ἡ δὲ φησιν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησῦς, καλῶς εἶπες, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

18 Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, ἦ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

19 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, Κύριε, θεωρῶ ὅτι ⸗σροφήτης εἶ σύ.

Βαβαὶ, πόση ἡ γυναικὸς ἡ φιλοσοφία; πῶς ⸗σαρέως τὸν ἔλεγχον δέχεται; πῶς γὰρ οὐκ ἐμελλέ, φησι; δηλονότι, εἶπέ μοι; οὐχὶ ἦ Ἰουδαίους ἤλεγξε πολλάκις ἦ τῦτο μείζονα; (ἑαυτὸν γὰρ ὅτι ἴσον τὸ ἐν δηλωσίᾳ ἀπόῤῥητα εἰς μέσον ἄγειν, ἦ ⸗σεῖγμα γινόμενον λάθρα καταδῆλον ποιῆν. ὃ μὲν γὰρ, Θεοῦ μόνον ἐστὶ, ἦ οὐδεὶς ἕτερος οἶδεν, "ἢ ὁ ἐν δηλωσίᾳ ἔχων ἑαυτὸν ἦ Ⓦ ⸗δὲ κοινωνοῦντες ἀπόστολοι ὑπῆρξαν) ἀλλ' ὅμως ἐλεγχθέντες ἑαυτὸν φέρουσι ⸗σαρέως· ἀλλ', εἶπόντος, ἵνα με ζητῆτε ἀποκλήσας, ἑαυτὸν μόνον οὐ θαυμάζουσιν, ὡς ἡ γυνὴ, ἀλλὰ ἦ "λοιδορῦσι ἦ ὑβρίζουσι. καίτοιγε ἐκεῖνοι μὲ ἦ ἀπὸ ἄλλων σημείων εἶχον τὴν ἀπόδηξιν, αὕτη ἦ τοῦτο μόνον ἰῶ ἀκηκοῦα· ἀλλ' ὅμως οὐ μόνον οὐκ ἐθαύμασαν, ἀλλὰ καὶ ὑβρισαι, λέγοντες δαιμόνιον

χ. σοφὸς

χ. σοφὴν ἐκζητοῦσα;

χ. ἀφισμένον

χ. εἰ μὴ

χ. λοιδορῶν

χ. ἢ πίνω, πίῃ
χ. ὥστε τὸ
χ. αἰνίξασθαι.
χ. διψᾶλῆ

ἀϊδια. Οὕτω γὰρ ὁ πνεῦμα ἁγιον, ἀλλὰ μὴ τῆς τοῦ πνεύματος προσηγορίας, ὁ διεγηγερμένον δὲ θερμὸν τῆς χάριτος καὶ δαπανητικὸν ἁμαρτημάτων ἀντιπολιτευόμενος· ἀλλὰ γὰρ τῆς τοῦ ὕδατος, τὸν μὲν καθαρμὸν τῶν ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὴν πολλὴν προσφυχὴν ταῖς ἐπιδεχομέναις αὐτὸ ψυχαῖς ἐμφαίνων· εἰκότως. ὥσπερ γὰρ ἵνα προδιδοῦσι πνευτικοῖς δένδροις κομῶντα καρποφόρους τε καὶ ἀειθαλέσι, οὕτω τὴν προθυμον καταπονάζει ψυχὴν, ὅτε μὲν ἀθυμίας, οὔτε σαρκικῆς συγχωρούσα αἰσθέσθαι ἐπιβουλῆς, ἀλλὰ σβεννυσι τοῦ πνεύματος τὰ πυρωμένα βέλη. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ Χριστοῦ τὴν σοφίαν, πῶς ἡρέμα καὶ ἀναγκαίως. οὐ γὰρ εἶπεν, εἰ ἤδεις τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν· ἀλλ' ὅτι αὐτὴν ἀφορμὴν προέσχεν Ιουδαίων αὐτὸν καλέσαι, καὶ τοῦτο ἔγκλημα ἤγαγεν, ἀποκρουόμενος τὴν καταιγίδα, φησὶν, εἰ ἤδεις τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν· καὶ διαγκάσας ὡς μεγάλα ἐπαγγείλασθαι μεταθεῖναι τοῦ πατριάρχου, οὕτω δίδωσι διαλέγεσθαι τῇ γυναικί. Εἶτα ἀντεπαγαγοῦσα ἐκείνης, μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ιακὼβ, οὐκ εἶπε ναί, μείζων εἶναι (ἔδοξε γὰρ ἂν κομπάζειν μόνον, τῆς ἀποδείξεως μηδέπω φαινομένης) διὸ ὧν ἔλεγεν, τοῦτο καταισχύνει. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, δώσω σοι ὕδωρ, ἀλλὰ προτρέπεσθαι ἀνέλκει τὸ τοῦ Ιακὼβ, τότε ἐπαίρει τὸ ἑαυτοῦ, ἀπὸ τῆς τῶν διδομένων φύσεως τὸ μέσον τῶν προσώπων ὅσον, καὶ τὸ ἀμφοτέρων τῶν διδόντων προσῆκον βουλόμενος, εἰς τὴν ἀντεροχὴν τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην. Εἰ γὰρ θαυμάζεις, φησὶ, τὸν Ιακὼβ, ὅτι τοῦτο ἔδωκε τὸ ὕδωρ· αὐτὸ πολὺ τοῦτο βέλτιον δώσω σοι, τί ἐρεῖς; προσλαβοῦσα μείζονα ὡμολόγησας εἶναι με τοῦ Ιακὼβ, ὃν αὐθυπευθυνεγκεῖν καὶ εἰπεῖν, μὴ μείζων εἶ τοῦ Ιακὼβ, ὅτι ἐπαγγέλλη βέλτιον ὕδωρ διδόναι; ἀν λαβοῦσ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ, πάντως ὁμολογήσεις μείζονα εἶναι με. ὁρᾷς χρῆσιν ἀδέκαστον τῆς γυναικὸς ἀπὸ τῆς "ἡμουμένου" ψηφιζομένης καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ Χριστοῦ; ἀλλ' οὐκ Ιουδαῖοι οὕτως· ἀλλὰ καὶ δαίμονας ὁρῶντες ἐκβάλλοντα αὐτὸν, οὐ μόνον τοῦ πατριάρχου οὐκ ἔλεγον μείζονα, ἀλλὰ καὶ δαιμονιῶντα ἐκάλουν. ἡ δὲ γυνὴ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐντεῦθεν φέρει τὴν ψῆφον, ὅθεν ὁ Χριστὸς βούλεται, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἀποδείξεως. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐντεῦθεν δικαίζεται οὕτω λέγων· Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις [μου] πιστεύσατε. Ιωαν. ι. λζ.
ὅτω δὲ ἡ γυνὴ τῇ πίστει προσάγεται. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀκούσας, μὴ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ιακὼβ, τὸν Ιακὼβ ἀφεὶς, πρὸς τοῦ ὕδατος διαλέγεται, λέγων· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· καὶ τὴν σύγκρισιν οὐκ ἀπὸ κατηφείας, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ποιεῖται. οὐ γὰρ λέγει, ὅτι ὃ ὕδωρ τοῦτο οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ὅτι εὐτελὲς καὶ εὐκαταφρόνητον, ἀλλ' ὅταν δὲ ἡ φύσις μαρτυρεῖ, τοῦτο τίθησιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἤκουσεν ὕδωρ ζῶν ἡ γυνὴ πρὸ τούτου, ἀλλ' οὐκ ἐνόησεν. ὅπερ γὰρ ὕδωρ ζῶν ὃ ἀείναον καὶ ἀπαθὲς ἀναλύειν λέγεται, τῶν χρωμένων δ' ἀκολουθίαν, τοῦτο νομίσει ἡ γυνὴ λέγεσθαι. διὰ τοῦτο σαφέστερον αὐτῇ τοῦτο δείκνυσιν οὕτω λέγων, καὶ ἀπὸ συγκρίσεως τοῦ προτέρου ποιούμενος. τί οὖν φησιν; ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἔδειξε τοῦ προτέρου, καὶ τὰ ἑξῆς εἰρηκέναι. τούτων γὰρ οὐδὲν ἔχει ὁ ἀληθινὸν ὕδωρ. πῖνα δέ ἐστι τὰ ἑξῆς; γνῶσται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. ὥσπερ γὰρ ὁ πηγὴν ἔχων ἔνδον ἀποκρύπτει, οὐκ ἂν ἀλλοῖ διψήσῃ ποτέ, οὕτως οὐδὲ ὁ ὕδωρ τοῦτο ἔχων. ἐπὶς θυσεν οὖτος ἡ γυνὴ, πολὺ ζωηροτέρα τοῦ Νικοδήμου φανεῖσα· οὐ ζωηροτέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρειοτέρα. ἐχθρὸς μὲν γὰρ μυρίων τοιούτων ἀκόων, οὔτε ἄλλοι τινὰ ὑπὲρ τούτου προκαλέσεται, οὔτε αὐτὸς ἐπιχειρήσατο· αὕτη δὲ ἀποστολικὰ ὑπεδείκνυτο προτάγματα, πανταχοῦ διαπελιζομένη καὶ καλοῦσα πρὸς Ιησοῦν, εἰς πόλιν ὁλόκληρον ἔλκυσα ἔξω πρὸς αὐτόν. κἀκεῖνος μὲν ἀκούσας, ἔλεγε· πῶς δύναται

χ. ἀείναον τὸ διακ.

ἀκτῖνος χαμάθεν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἕω καὶ ἐπὶ τοιοῦτον ὄρθριον σκιᾶς ἀπολαύοντες καὶ θάλψεως, καὶ μὴ καρτεροῦντες ἀκοῦσαί τι τῶν λεγομένων, ἀλλ' ἀπεκναίοντες; ἀλλ' οὐκ ἐκείνη ποιαύτη, ἀλλ' οὕτω κατέχεται τοῖς λεγομένοις, ὡς καὶ ἑτέρους καλέσαι. Ἰουδαῖοι δὲ μένουσιν οὐκ ἐκάλουν, ἀλλὰ δὲ τοῦ βαλεμένους" εἰσελθεῖν ἐκώλυον καὶ ἐπέδιζον, λέγοντες· ὁρᾶτε, μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν" Εἰς αὐτόν; ἀλλ' ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπίκατάρατοί εἰσι. μιμησώμεθα τοίνυν τὴν Σαμαρίτιν, ἵνα λεχθῶμεν ὦ Χριστῷ. καὶ γὰρ καὶ ἡμῶν μέσος ἡμῶν ἕστηκε, καὶ διὰ τοῦ φωτὸς καὶ διὰ τοῦ μαθητοῦ ἡμῖν φθεγγόμενος. ἀκούσωμεν οὖν καὶ παιδεύσωμεν· μέχρι τίνος ζῶμεν εἰκῇ δὲ μάτην; δὲ γὰρ μὴ τὰ δοκοῦντα τῷ Θεῷ πίστις, εἰκῇ ζῇ ὅστις· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κακῷ. ὅταν γὰρ τὰ δόγματα ἡμῖν χρήσιμον ἀναλώσωμεν εἰς ἀσέβειαν, ἀπιλευσόμεθα δίκαιοι δώσοντες τῷ ἑκάστῳ τὰς ἀκάρπους δαπάνης. ἐν γὰρ δίκαιος ὁ μὴ χρήματα ἐμπορευσάμενος λαβών, εἶτα καταφαγών, * ἀπαντήσεται τοῖς πιστεύσασιν· ὁ δὲ ζῶν τοιαύτην δαπάνησας μάτην, οὐ δώσει δίκην. οὐ διὰ τοῦτο ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἤγαγεν εἰς τὸν πρόσκαιρον βίον, καὶ ψυχὴν ἐπίστευσεν, ἵνα ὦ πρόσκαιρα χρησώμεθα μόνον· ἀλλ' ἵνα πρὸς τὸν μέλλοντα κερδήσωμεν ζωήν. τὰ γὰρ ἄλλα μόνα τοῦ πρόσκαιρα χρήσιμα βίου· ἡμεῖς δὲ διὰ τοῦτο ψυχὴν ἀθάνατον ἔχομεν, ἵνα πρὸς τὴν ἐκείνης τῆς ζωῆς παρασκευὴν πάντα πρόθυμα ἐπιδείξωμεν. ἵππων μὲν γὰρ ἡ οἴκων καὶ βοῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων βοσκημάτων ἂν ἐρωτήσῃ τις τὴν χρείαν, οὐδὲν μέλει ἀλλήλοις ἐρεῖν, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ διαγωγήν· ἐκεῖ δὲ ἡμῶν οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' ἡ βελτίων κατάστασις, ἣν χρὴ πάντα ποιεῖν ὅστις ἀποδημεῖν· καὶ δεῖ πάντα ποιεῖν, ἵνα ἐκεῖ λαμπρῶμεν, ἵνα μετὰ ἀγγέλων χορεύσωμεν, ἵνα τῷ βασιλεῖ παρεστῶμεν παρρησίαν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς" ἀπεράντοις. διὰ τοῦτο γὰρ ἡ ἀθάνατος γέγονεν ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα δὲ ἔσται ἀθάνατον, ἵνα τῶν ἀπειλουμένων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν. αἱ δὲ τῇ γῇ προσπλασμένοι ἦτε, τῶν ὑπερκειμένων ἐπιθυμοῦντες· ἐπιθυμήσωμεν ἵνα καὶ ὑμεῖς εἰς τὰ ἄνω ἀναβῆτε, ὅταν ἐκεῖνος μὲν ἐκεῖ ἀνῶ σοι προσπίπτῃ, σὺ δὲ οὐ πολλῷ αὐτῶν πιοῦμαι λέγῃ, τίνι γλῶ διαλλάσσῃ. διὰ ταῦτα καὶ γέεννάν ἀπείληφεν ἅπερ καταφρονούμενος, ἵνα μαθὴς ἐντεῦθεν ὅσων σαυτὸν ἀποστερεῖς καλῶν. ἀλλὰ μὴ γένοιτό τινα πεῖσαι λαβεῖν τῆς καλήσεως ἐκείνης, ἀλλ' εὐαρεστήσαι τας ἡμᾶς τῷ Χριστῷ τῶν αἰωνίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λβ. 13 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΗ· πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· 14 ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ, πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

ΤΟῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου πολλὴ μὲν ἡ γραφὴ πανταχοῦ, πολὺ δὲ ὕδωρ καλῶς, δικαίως ἅπαξ οὐκ εἰκαίως ταῦτα τὰ ὀνόματα, ἀλλ' ἐναργείας. οὐδὲν γὰρ ἐκ διαφόρων ἐστὶν ὁμοιωθῆναι τὸ πνεῦμα ἀλλήλοις ἢ μόνον τὸ ὕδωρ· Ματθ. γ ια. Ησαΐ. ζ. λε. ὅτι δὲ οὕτως ὁ Ἰωάννης δηλοῖ ἐκεῖθεν λέγων, Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· δὲ δὲ ὁ Χριστός, Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος, φησίν, ὃ ἔμελλον λαμβάνειν. οὕτω καὶ τῇ γυναικὶ διαλεγόμενος, ὕδωρ "καλῶν τὸ πνεῦμα. ὃς γὰρ ἂν πίῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

χ. ἀπεκναῖοντες;

χ. εἰσελθεῖν

χ. ἀμπὸ; ἐκ· ὁ λαὸς, οἱ μὴ εἰδότες

χ. τὰ μὴ

* λέγων

χ. χρῆ τὰ παρὸν ζέσωμεν

χ ἀπαράπις.

χ. ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ, πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

χ. ἐκ δὲ Ἰωάννης ἔπο λέγει ὅπ

χ. ὁ δὲ Χριστὸς,

χ. τὰ αὐτὸ λέγει καὶ ὧδε.

αὐτὸν, ⁊ ἔδωκεν αὐτοῖς τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. Πρότερον δείκνυσιν ἀξίαν οὖσαν ἀκούσας καὶ μὴ προφθάνας, ⁊ τότε ἑαυτὸν ἀνακαλύπτει. ⁊ γὰρ ἤμελλεν διὰ τέλους, μαθοῦσα ὅστις ὅστιν,
χ. κέκλυκα, "ἐκ τοῦ ἀκούσεσθαι, ⁊ προσεύξηται αὐτῷ· ὅπερ καὶ Ἰουδαίων οὐκ ἀν τις εἴποι. ⁊ γὰρ μαθόντες ἤτησαν αὐτὸν ὕδωρ, ὃ οὐκ ἐπεθύμησάν τι μαθεῖν τῆς χρησίμου, ἀλλὰ ⁊ ὑβρίζον ⁊ ἀπήλαυνον. ἡ δὲ γυνὴ ταῦτα ἀκούσασα, ὅσα πῶς ὑπτίως ἀπεκρίνατο·

11 Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, ⁊ τὸ φρέαρ ὄρυξ βαθύ. πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Τέως αὐτὴν τῆς ἀνοησίας τῆς ταπεινῆς ἀνέσησε, ⁊ τῷ ὀνόματι ἔνια τῶν πολλῶν εἰκάζει. ὁ γὰρ ἁπλῶς οὐ ταῦτα καλῆς χύσεως, ἀλλὰ πολλοῦ ἀπεστέρησα τοῦ ὑγιοῦ. ὅτι γὰρ ὑμῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἀπὸ τῆς ἐξῆς ἑρμηνεύων δῆλον. ὁ γὰρ κατηγέλασεν, ὅδε ἀνωμάδη-
χ. διαπόρει σιν, ἀλλ' ἠπόρει τέως. Εἰ δὲ μὴ εὐθέως τὸ πῶς ἐνόησε, μὴ θαυμάσῃς. οὐδὲ γὰρ ὁ Νικόδημος. τί γὰρ ἀνῆφος φησι; πῶς δυνατὰ ταῦτα γένεσθαι; ⁊ πάλιν, πῶς δύναται ἄνθρωπος γέρων ὤν; ⁊ πάλιν, μὴ δυνατὰ εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν ⁊ γεννηθῆναι; αὕτη δὲ αἰδέσιμος ὑφ' ἑαυτὴν· Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ὄρυξ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; ἄλλο μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ἄλλο δὲ ἡ ἀνωφθυσε σκέπη, ὑδὲν πλέον ἀκούσασα τῶν ῥημάτων, οὐδὲ ἐνόησεν τέως τὴν ὑψηλὴν δυναμιν. καίτοι σκιὰν εἰπεῖν τοσούτου φιλοσοφίαν, ὅτι εἰ εἶχες τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, οὐκ ἂν ἤτησας παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ σαυτῷ παρεῖχες ἂν τοσούτου· νῦν δὲ κομπάζεις. ἀλλ' ὑδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ μετ' ὑπεικείας ἀποκρίνεται πολλῆς, ⁊ οὐ σχῆν, ⁊ μετὰ ταῦτα. ὁ γὰρ οὐ σχῆν φησι· πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ πεῖν; καὶ οὐκ εἶπεν, ἄτε τοσοῦ
20 ἀλλόφυλον ⁊ ἐχθρὸν Σαμαρείτην, μή μοι γένοιτο σοὶ μεταδοῦναι δυσσεβοῦντι πολεμίῳ καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀλλοτριωσάντι. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἀκούσασά μεγάλα λέγοντος, ἐφ' ᾧ μάλιστα δάκνον ὁ ἐχθροί, ⁊ κατεπίλασιν, οὐδὲ διέστρεψεν· ἀλλὰ τί φησι;

12 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ τοῦτο, ⁊ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, ⁊ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ⁊ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

25 Οὐκ ἀπὸ ἐσωθεῖ αὐτὴν εἰς τὴν ὑπόνοιαν τὴν Ἰουδαϊκὴν. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐκεῖνος τούτῳ ἐκέχρητο τῷ ὕδατι, καὶ πλέον ἔχει ὑδεὶς δοῦναι. ταῦτα δὲ ἔλεγεν, δείκνυσα πῶς οὐκ ἀφῆκεν ἀποκρίσεως ἐδέξατο νίκημα μέγα καὶ ὑψηλόν. τὸ γὰρ, αὐτὸς ἔπιεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο ἀνιπομένης ἐστίν, ἢ ὅτι ἔφε
χ. αὐτὸ ὑδὲ αὐτὸς, ὑδὲ ἤ- μὲν εἰνοιαν μείζονος ὕδατος, οὐχ εὑρισκε δ" αὐτὸ, οὐδὲ οἶδε σαφῶς. ἵνα δὲ σαφέστερον εἴ-
δου 30 πω ὃ βούλεται εἰπεῖν, τοῦτο ἐστι· οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, φησιν, ὅτι Ἰακὼβ μὲν ἡμῖν ταύτην ἔδωκε τὴν πηγὴν, ἑτέρα δὲ αὐτὸς ἐχρήσατο. καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀπ' αὐτῆς ἔπιον, οὐκ ἀν δὲ πιόντες, εἰ γε βελτίονα εἶχεν ἑτέραν. ἀπὸ ταύτης μὲν οὖν αὐτὸς δυνήσῃ δοῦναι, ἑτέρου δὲ βελτίονα οὐκ ἔστι σε ἔχειν, εἰ μὴ καὶ τὸν Ἰακὼβ ὁμολογεῖς μείζονα εἶ) σαυτόν. πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ ὃ ἐπαγγέλλῃ δώσειν ἡμῖν; μὴ οὐχὶ οἱ Ἰουδαῖοι οὕτω τοσοῦ-
35 τως αὐτῷ διαλέγονται, καίτοι ⁊ αὐτοῖς τοῦ τῆς αὐτῆς ἀνοησίας διελέχθη, τοῦ τοιούτου μνημονεύσας ὕδατος, ἀλλ' οὐδὲν ἐκέρδησεν· ὅτι δὲ τοῦ Ἀβραὰμ ἐμνημόνευσε, ⁊ λίθους βαλεῖν αὐτὸν ἐπεχείρησαν· ἀλλ' οὐχ ἡ γυνὴ τοῦτον αὐτῷ τὸν τρόπον προσφέρεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπεικείας, ἐν μέσῳ καύματι ὄντι ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, ⁊ λέγει ⁊ ἀκούει πάντα μετὰ μακροθυμίας πολλῆς, ⁊ οὐδὲ ἕνος τι τοιοῦτον, οἷς εἰκὸς Ἰουδαίους εἰπεῖν, ὅτι μαίνεται καὶ
40 δαιμόνιον ἔσχηκεν· προσέδησέ με πηγῇ ⁊ φρέατι, πρέχων μὲν οὐδὲν, φυσῶν δὲ τοῖς ῥήμασιν· δηλαδὴ καρτερῷ ⁊ προσβεύει ἕως εὕρῃ τὸ ζητούμενον.

Εἰ δὲ γυνὴ Σαμαρίτις τοσαύτην ποιᾶται σπουδὴν περὶ τοῦ μαθεῖν τι χρήσιμον, ⁊ ΗΘΙΚΟΝ
προσέρχεται τῷ Χριστῷ, καίτοιγε ἐπ' ἀγνοοῦσα αὐτὸν· τίνος ἡμεῖς τυχόντα συγγνώμης, οἱ ⁊
χ. ἰδόντες "εἰδότες αὐτὸν, ⁊ μήτε ὄντες προσερχόμενοι, μήτε ἐν ἐρημίᾳ, μήτε ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, μήτε

ἀκτίνος

βασιλέων σμικρότεροι, ὁμιλητὰ ἡγεῖσθαι καταξιοῦντες τοῦ τῆς οἰκουμένης δεσπότου, ᾧ προσκαλεῖσθαι ὥρμων μαζόμενοι πόντοθεν. ἴστε δὲ καὶ ἐξ ὧν, ὅτι ⓐ μάλιστα ἐκ τῶν ἀπείρων ὄντες, ὅταν ἀξιωμάτων ὑπολάβωσι, δικολώτερον αἴρονται πρὸς ἀπόστολον, ἅτε ἀπείρως καλῶς ἔχοντες πρὸς τὸν ὄξαίφνης ὁμιλοῦντα. κατέχων οὖν αὐτὸν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀπιστοφρεσύνης, ἐπαίδευεν αὐτούς· ὄξιον πρώτων γενέσθαι καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι τὸν ὄξιον χρηματισμῶν. αὐτὸς δὲ κεχρηματικὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, φησίν, ἐκάθητο οὕτως ὑπὸ τὴν πηγήν. ὁρᾷς ὅτι ὄξιον ⓑ κόπον ἡ καθέδρα γέγονε; ὄξιον δὲ καῦμα; ὄξιον δὲ παρεμύθησε τοὺς μαθητάς; ἤδει μὲν γὰρ συμβησόμενον τὸν κῆρυκα Σαμαρείας· οὐκ ἐπὶ τοῦτο δὲ ἦλθε προσηγμένως. ὡμιλοῦ, φησί· ὄξιον τοῦτο οὐκ ἦλθε, πολλὰ δυσμενῶν τὸ γύναιον ἀπώσασθαι ἐγχειροῦν, ὅπου πολλῷ φιλομαθέστερον ὑπεδεικνύμενον. ⓒ μὴ γὰρ Ἰουδαῖοι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐσχημένοι ἀπήλαυνον, ⓓ δὲ ἐξ ἐθνῶν καὶ ἀλλοτρίου βασίζοντα πρὸς ἑαυτὸν εἶλκεν· ἡ ⓔ μὲν ἐφρόνουν, ⓕ ἡ δὲ ἐπίστευον· ἐκεῖνοι ἠγωνιάκεσαν, οὗτοι ἐφαύλιζον καὶ προσεκρούοντο. τί οὖν; ἔδει τοσούτων σωτηρίαν ὑπαρχόντων, καὶ προθυμίαν οὕτω γίνεσθαι ἄφρονα; τοῦτο μὲν οὖν ἀναίσχυντον ἐκείνης τῆς φιλαργυρίας. διὸ καὶ τῆς προσκούσης ἀπὸ σοφίας πάντα ἀεὶ πρόντα οἰκτίρομεν. ἐκάθητο μὲν γὰρ ἀναπαύων τὸ σῶμα, καὶ τῇ πηγῇ ἀναψύχων αὐτό. αὖθις γὰρ ὡς τῆς ἡμέρας τὸ μεσαίτατον· ὅπερ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐδήλωσεν εἰπών, ὡσεὶ ἕκτη ὥρα ἦν. καὶ ἐκάθητο οὕτως. τί ἐστι, οὕτως; οὐκ ὑπὸ δένδρον, φησίν, οὐκ ὑπὸ περιστερεάν, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπ' ἐδάφους. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλήσουσα ὕδωρ. ὅρα πῶς καὶ τοῦ γυναίου διὰ ἄλλο τι δείκνυσιν ἐξελθοῦσαν, πλὴν ἀφορμὰς τοῦ ἀναθρῶσαι τὴν Ἰουδαίων ὑπεροψίαν ὑπολαμβάνω. [καὶ] ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι ἐνδυσωπεῖται ἐπ' αὐτῷ τῷ προσάγματι, εἰς μὲν πόλιν εἰσελθοῦσαν μὴ εἰσιέναι Σαμαρείτην, Σαμαρείταις δὲ ὁμιλεῖν ὁρμῶντος. διὰ τί, ἀπελθεῖν ⓖ μαθητὰς αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα ἐφᾶς ἀγοράσωσι, πρίασθαι ὁ εὐαγγελιστὴς, πολλὰς εἰσάγων αἰτίας τῆς πρὸς αὐτὴν ὁμιλίας. τί οὖν ἡ γυνή; ἀκούσασα, δὸς μοι πιεῖν, σφόδρα ζωηρῶς εἰς κατασκευὴν ἐρωτήσεως ⓗ τοῦ δὲ Χριστοῦ λόγου λαμβάνει, καὶ λέγει·

9 Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὤν, αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ πιεῖν, οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος, ἀπὸ δὲ συλλήβδην Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις. Καὶ πόθεν αὐτὴ Ἰουδαῖον εἰδέναι εἴρηκεν, ἀπὸ δὲ σημείου τοῦ ἱματίου, καὶ ἀπὸ τῆς ὁμιλίας. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς διεσκεμμένον τὸ γύναιον ἐστί. Εἰ γὰρ ἐξελθοῦσα φυλάξασθαι, ⓘ Ἰησοῦν ἐξελθοῦν οὐκ ἐκείνῳ. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου, Σαμαρίτης τοῖς Ἰουδαίοις οὐ συγχρᾶται, ἀλλ' Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις ἀπεχθάνονται. ἀλλ' ὅμως ἡ γυνὴ κάμπτει κατηχείας ἀπηλλαγμένη, ὅθεν ἐνόμισεν ἕτερον αὐτὴν ὑπειπεῖν, οὐδὲ οὕτως ἐσίγησεν, ἀλλ' ὡς οἴεται, διορθοῦται τὸ μὴ κατὰ νόμον γινόμενον. ἀλλ' ἐκεῖνο δὴ τις ἀπορήσειε, πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐζήτησε παρ' αὐτῆς πιεῖν, τὸν νόμον οὐκ ὑπερέποντος. Εἰ γὰρ λέγοι τις, ὅτι διὰ τὸ προσειδέναι μὴ δώσουσαν, διὰ τοῦτο μὴ οὕτω τοῦτο οὐδὲ αἰτήσας ἐξελθεῖν. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ἀδελφοφόρον αὐτῇ λοιπὸν ἐδόκει τὴν διάνοιαν ἐκβάλλειν τοῦ ἀπιστεῖν. ὁ γὰρ οὐκ ἄλλοις ἐκάλεσεν εἰς τὸ λύειν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς αὐτὸν δὴ παρέδραμεν. Οὐ γὰρ τὸ εἰ ἀσφαλούμενόν, φησι, κοινοῖ ⓙ δῶρα θεοῦ, ἀλλὰ τὸ ἐκπαρδυόμενον. ὁ μισεῖ ἡ κατηχεία ἦν δὲ τὴν Ἰουδαίων ἡ πρὸς τὴν γυναῖκα ὁμιλία. ἐκείνης μὲν γὰρ πολλάκις ἐπεισάσατο καὶ ὁμόρημα καὶ ὁμοπροσαγμα, ἡ οὐκ ἐνεύσαντο· αὕτη δὲ ὅρα πῶς κατέχεται ὑπὸ φιλοσοφίας ἐρωτήσεως. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ ἐνεφύσησε τέως τοιούτῳ τῷ προσγματιδίῳ, οὐδὲ τὸ εὐθὺ εἰ δέ τινες παρεῖεντο, οὐκ ἐκώλυε. καὶ γὰρ τοῖς μαθηταῖς τοῦτο ἔλεγε· Εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· οὐχί, καὶ προσοικίας ὁμιλεῖτε. σφόδρα γὰρ ἀναξίους ἐνόμιζε τῆς φιλανθρωπίας. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἀποκρίνεται τῇ γυναικί, καὶ φησιν·

10 Εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δὸς μοι πιεῖν· σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν,

ⓐ μάλ. ...ἰ ἰω

ⓑ ἀπόπτων

ⓒ ...

ⓓ ...

ⓔ ...

ⓕ ...

ⓖ ...

ⓗ ...

ⓘ ...

ⓙ ...

παζόντα, ⁂ ἐσθίειν τοὺς ἄρτους μὴ νιπτοῖς χερσίν, ἐνοχλοῦσι. ⁂ ἃ φησὶ δεῖν ποιεῖν. Ματθ. ι. ε. Λουκ. δ. ν. δ.
τοῦτο (Σαμάρειαν γὰρ οὐκ ἐᾶν τοὺς μαθητὰς ὁδεύειν, ἐκώλυσε, Ἰσραὴλ ἐθνῶν μὴ ἅπτεσθαι, εἰς δὲ τὰς πόλεις Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέρχεσθαι· ἐν τῇ πορείᾳ ζητεῖν μόνα τὰ τοῦ Ἰσραὴλ πρόβατα τὰ Ἰακὼβ ὑπὸ ἐλπίδος, ὅλα γὰρ τὸ διεστῶτι ἀποδοκίμου ἦν Ἰσραὴλ παρεμπόριον. καὶ ἐπὶ τὴν πορείαν αὐτῶν δὸς τὸν αὐτὸν κανόνα ἔχειν. ἀγελαῖον γὰρ ἔοικε τὸ ἔθνος, ὅπου αὐτὸ ὁρᾷ, ἐκεῖ ὅπου αὐτὸ ῥᾴστη ἡ νομή, ἐκεῖ καὶ ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ· καὶ ἡ ἀνάπαυσις ὅπου ἀπώλειαν ὅτου. ὅτου δεῖ χαρᾶς, πορεύεσθαι εἰς χαρᾶς, ὅπου μὴ πιστοὶ τὸ κλαῦσαι. ⁂ ἐξ ἐκείνων ὄντες. ⁂ μὴ γὰρ βαδίσαι, μὰ λευκᾶναι πεινῶν, λάβωσι μόνον, πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν δυσπεῖσμον ἐπεμβλέψαι εὐθέως· ἐκ τοῦ τοσαύτας ἐπιδεικνύμενος τιμωρίας, ὅτε ὅτου ἐσωφρόνιζον. ἐκεῖνα γὰρ πάντα ὁ Κύριος ἐπεμβλέπει. ⁂ ἃ ἐν ἐκείνοις ἐκδάλλων βίοι ἀεί, ⁂ ὁ ὄπισθεν ἐκείνων καὶ ζωγραλμίων. ἡ γὰρ ἐκ τῶν ζώντων χεῖρα, ἀλλ' ὅταν βαδίζει ζωντάνας, ὡς ἐκ τῶν ἐθνῶν ἐκ τῶν ἐθνῶν εἰς. καὶ τὸν πόνον παιδεύει, ὃ αὖθις ἐκ ἀπέχειν. καὶ ἐκλλάττειν. ὅταν γὰρ βούλεται τὴν ἀπιστίαν ἀλλοτρίαν ἐκ, ἀπὸ τῆς αὐτῆς τὰ διαφόρων πολλὰ θεωρεῖν. ⁂ ἀπὸ τοῦ ἐλεγμοῦ· Λίαν ὀλιγόπιστοι φανεῖσι ἐστε, καὶ τὰ ἐπιπλὰ τὸ ἀρχαῖον καταπλήσσει· ὁ γὰρ, τὸ αἰσθητὸν ὄντι ἔχει τοῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι. ἀλλ' ὅτου ἐκ τοῦ ἐπὶ τὰ πλοῖα ⁂ πεῖσαι, ὅτι ἐν ἡμέρᾳ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μεμιγμένοις ἐν τοῖς ἐρήμοις. τοῦτον γὰρ ὁ Δαβὶδ ἀναπαυόμενον, ἔλεγεν· Ἐκ χειμάρρου ἐν ὁδῷ πίεται, ὃ ἐν ἀλλοῖς αὐτὸν ἐν βίῳ ἐπλυνε. τοῦτο δὲ ὄντα δείκνυσι· Ὁ δὲν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκάθητο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥσπερ ἐν ὠδῇ ἐκεῖ.

7 Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, δός μοι πεῖν.

8 Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν ἀγοράσαι, ἵνα ἔφασαν ἀγοράσωσι.

Ἐπεὶδὴ μὲν βαπτισθῆναι ἐν τῇ Σαμαρείᾳ ὁδοιπορίας οὕτω ἐποίει, ὁ πάντα ἔφασαν ἡμεῖς λαμβάνοντες, ἐν πᾶσι· ἐν ἔργοις τοῦ σώματος κείμενα. ὅταν δὲ ⁂ μαθηταὶ ἐπαιδεύθησαν πᾶσι καθ' ἑαυτοὺς διαπίπτεσθαι. ἐν δὲ ἐπὶ τοῦ ἐφεξῆς. ἐν δηλοῖ τοῦτο ἔπεσε εὐαγγελίσῃ, λέγων, πίνειν ἀπὸ τῆς ζωμῆς τὴν φασιναίαν αὐτοῖς διελέγοντες, ὅτι ἐχθροὶ οἰόμενοι ὅτι ἀρτους σὺν ἐσθίειν ἐζον· καὶ ὅταν πεινάσαι ἐσαγῇ ἐν πλοῖον τὴν "σαρκίνην καὶ ἐαυτοὺς· καὶ ὅταν λέγῃ αὐτοῖς ὅτι τὸν συκῆν ἐλπιζόντας ἐξ τὸν πεῖναι δεῖν· ἀλλ, ἢ τοῦτο ἐξ πάντων, ἵνα παιδεύσῃ. ὃ καταξιοῖ γάρτος, ἐμ μὴ θεὶ αὐτὸν ἐν τῇ ἐν τοῖς ἐρήμοις ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἐρήμοις ἐκ τοῦ ἐν τοῖς ἐρήμοις ἐκ τοῦ

4 Εδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας, Διὰνυκτερεύσαι αὐτὸν ἔτυχε ποιήσαντα· ὅπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐποίουν. καθάπερ γὰρ εἰχθροὶ διακείμενοι πρὸς Ἰουδαίους, ὥστε ἐπὶ τὰ ἔθνη ἦρχοντο· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, ὅτε αὐτὸν ἀπτήλθοσαι, τότε καὶ ἐκείνων ἦλθεν· ὡς καὶ ἐπὶ τὴν Συροφοινίσσης ἐποίησε γυναικός. τοῦτο δὲ ἐγίνετο, ὡστε πᾶσαν ἀπηλλάγαι Ἰουδαίοις ἀπολογίαν, καὶ ἵνα μὴ δυσὶν λέγῃ, ὅτι καταλιπὼν ἡμᾶς, πρὸς ἐθνικοὺς ἀπῆλθε. διὰ τοῦτο καὶ μαθηταὶ ἀπελθόμενοι ἔλεγον· Υἱὸν ὦ ἀνθρωπε τοῦτον λαλοῦσιν ἢ λόγοι τοῦ Θεοῦ· ὅτι δὲ ἀναξίους κρίνετε ἑαυτοὺς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς πάλιν, Οὐκ ἤλθον, φησὶ, εἰ μὴ εἰς τὰ πεπλανημένα πρόβατα τοῦ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. καὶ πάλιν, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. ὅτε δὲ αὐτὸν ἀπήλασαν, θύραν τοῖς ἔθνεσιν ἀνέῳξαν. καὶ ὅτι οὐ τῶν τυχόντων ἐπεμελεῖτο ἔργων, ἀλλὰ μεγίστων. παιδὸς τοίνυν

Περὶ γραμματ. Ματθ. κεφ. δ. Ἰσαι. ξ. θ. δ. Βασ. ιζ. Ἰωαν. κ. μη.

5 Ἦλθεν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 6 Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ.

Τίνος ἕνεκεν ἀκριβολογεῖται ὁ εὐαγγελιστὴς περὶ τοῦ τόπου, ἢ, ὅταν ἀκούσῃς τῆς πολεως λαλοῦντος· Ἰακὼβ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἔδωκεν ἡμῖν τὸν πηγὸν τοῦτον, μὴ ξενίζου· καὶ γὰρ τόπος ἐκεῖνος ἦν, ἔνθα ἦν τῆς Δίνας καὶ περὶ Λύδδαν καὶ Συκεὼν ἀγρὸν ἐκτήσαντο, ἣν χαλεπὸν ἐκεῖνον ἐξεργάσαντο φόνον. ἄξιον δὲ ἐπιθεῖναι καὶ πόθεν καὶ Σαμάρεια ἐκλήθησαν. καὶ γὰρ ὁ τόπος ὅλος ἅπας, Σαμάρεια καλεῖται. πόθεν οὖν τὸν προσηγορεύθησαν; Σωμὴρ ὄρος ἐλέγετο ἀπὸ τοῦ κτίσαντος, καθάπερ καὶ Ἡσαΐας φησὶ (ἐπὶ κεφαλὴ Σομόρων, Ἐφραΐμ. ἀλλὰ καὶ κατοικοῦντες ὑ Σαμάρειαν, ἀλλ' Ἰσραηλῖται ἐλέγοντο· χρόνου δὲ προϊόντος, προσέκρουσαν τῷ Θεῷ, ὑβασιλεύσαντος Ψαχὲ ἀνέλαβε Θαλγαθ Φαλγασὰρ, πόλεις τε ἕλε πολλὰς, καὶ ἐπέθετο τῷ Ηλᾶ, καὶ ἀνέλων αὐτὸν, Ωσηὲ τὸν βασιλείαν ἔδωκεν. ἐπὶ τούτου ἐλθὼν ὁ Σαλμανασὰρ, ἕλε πόλεις ἑπτὰ, καὶ φόρους ἐπέθηκε καὶ ἐτελεῖτο. ἀλλ' ὅτε μὲν προσῆκεν ἔζων· ὕστερον δὲ ἀπειθήσας, καὶ πρὸς τὸν Αἰθιόπων καταφυγὼν συμμαχίαν. ἔγνω τοῦτο ὁ Ασυήκης, καὶ στρατεύσας καὶ ἀνέλων ἀνδρῶν, οὐκέτι ὅλον ἔθνος ἐκράτουν ἀφεῖναι δίκην παιδείας τῆς ἀποστασίας· ἀλλὰ τούτους μὲν εἰς Βαβυλῶνα ἤγαγε καὶ Μήδους, ἐκεῖθεν δὲ ἐπήγαγε διαφόρων τόπων ἀνθρώπων, κατῴκισεν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ὥστε λοιπὸν ἀσφαλῆ αὐτὴν εἶναι· τὴν οἰκείαν ἐχόντων τόπον. τούτων ὁ ἡγεμονεύων, βουλόμενος ὁ Θεὸς δεῖξαι τὴν αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ ὡς οὐ διὰ ἀνδρείαν ἔδωκεν Ἰουδαίοις, ἀλλὰ διὰ ἁμαρτίας τὴν ἐκείνων ἐπαφῆσαι λέοντας τοῖς βαρβάροις, οἵτινες ἐλυμαίνοντο ὃ ἔθνος ἅπαν. ἀπαγγέλλουσι οὖν τῷ βασιλεῖ· καὶ πέμπει ἱερέα τινὰ τῶν ἀχθησόντα αὐτοῖς τὸν Θεοδίδακτον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἐκκλίνουσι τῆς ἀσεβείας ἀπέστησαν, ἀλλ' ἐξῆς ἀσεβείας. χρόνου δὲ προϊόντος, πάλιν εἰδώλων ἀπεπήδησαν, ἔστεργον δὲ τὸν Θεὸν καὶ τὴν τροφὴν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ταύτην ἐστέργον· ἀλλὰ τοῖς ὅπλοις ἐπανιόντες Ἰουδαῖοι, λοιπὸν ζηλοτύπως εἶχον πρὸς αὐτοὺς, ἅτε προσήλυτοις καὶ παλαιοῖς, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους Σαμαρείτας αὐτοὺς ἐκάλουν· καὶ οὐ μικρὰν εἶπε τοῦτο ἡ φιλονεικία. σεσὲ γὰρ πάσας ἐκέκριντο, ἀλλὰ τὰ Μωσέως μόνα δεχόμενοι, τῶν προφητικῶν οὐ πολλοῦ ἐποιοῦντο λόγου. ἐφιλονείκουν οὖν πρὸς τὸν Ἰουδαικὸν, καὶ ἐφιλοτιμοῦντο ἐπὶ τῷ λέγειν αὐτοὺς τὸν Ἰουδαικὸν, καὶ προσήνεγκον αὐτὸν ἐπιγράφοντο, ἅτε ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ὄντα· καὶ Ἰακὼβ ὁ πατέρα καλοῦσιν, ἅτε ἐκείνου ὄντα ἀπόγονον. ὁ δὲ Ἰουδαῖοι μὴ πάντως ἐλευθεροῦσθαι. ὅθεν καὶ τῶν Χριστῷ ζώντα ὠνείδιζον λέγοντες· Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις. καὶ ἐπὶ τὸ καταβαίνειν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, ὁδοιπορεῖν τὴν ἱστορίαν, ὁ Χριστὸς Σαμαρείτην εἰσάγει, καὶ ἔλεον εἰς αὐτὸν πεποιηκότα, καὶ εἰπὼν, καὶ σὺ πορεύου καὶ ποίει,

χ. αφίεται αὐτοῖς

χ. εἰπὼν ὅτι ἐξ ὑπερβολῆς ἁμαρτάνουσι τῶν ἀφιεμένων.

χ. ἵνα μὴ εἴπωσιν, χ. ἀκολάστη, χ. ἀνεύθυνα ἐᾷ.

λῶν ἀρχὴν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν τὸ λεχθέν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς καὶ βίου εἶναι πολιτείας καθαρωτάτης· ἐπεὶ εἰ σὺν ταῖς ἁμαρτίαις εἰς τὸν αἰῶνα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ σὺν ταύταις καὶ σφοδρότερον. ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν χρημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸν λογισμὸν ἔστιν, ὅταν λέγωμεν· ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο σοὶ ἀντιβάλῃ τὸ ῥητὸν καὶ τὴν πίστιν εἰς σωτηρίαν μάθῃς· καὶ σοὶ βίος πολλαχοῦ τὴν δύναμιν [illegible] μόνον. διὰ τι τοίνυν οὐκ εἶπεν, αὐτὸν δὲ ὄψεται ἡ αἰώνιος ζωὴ μόνη, οὐδὲ, ὅτι [illegible] μόνον ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ἀλλ' ἑκατέρωθεν τοῦτο ἔδηλον, ὅτι ἔχει ζωὴν τοιαύτην [illegible] μὴ μάθῃτε τὰ τῆς πολιτείας μὴ ἔπεσθαι, πολλὴ ἔψεται ἡ κόλασις. καὶ οὐκ εἶπε, μένει ἐπ' αὐτόν, ἀλλ' ἐπ' αὐτόν, τυπώσεως, οὐδέποτε ἀπ' αὐτοῦ ἀποστήσεται. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς θάνατον τὸν προσαγορευόμενον, οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλὰ πρόσωπον ὅτι διηνεκὴς ἡ κόλασις, τοῦτο τέθεικε τὸ ῥῆμα, δεικνὺς ὅτι συνεχῶς αὐτοῦ διήνεκῶς. ἐποίησε δὲ τοῦτο, συλλαβὰς τούτων αὐτοῖς τῶν ῥημάτων ὠδῖνας παρὰ Χριστοῦ. διὰ τοῦτο σοὶ ἰδίαν παρὰ αὐτοῖς τὴν ἀβλάβειαν ἐποίησαν, ἀλλὰ καθηλωκώς, καὶ ὡς αἰ μάλιστα αὐτοῖς ἐπάτησεν ὁ μύστης. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐὰν πίστητε, καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, ἀλλ' ὅτι τοῦ κυρίου παρακαλοῦντος λόγων, ὥστε αὐτοπαθῆ γενέσθαι τὰ λεχθέντα, καὶ σφοδρότερον ὁ Χριστὸς τοῦτο πεποίηκεν. εἰ γὰρ Χριστὸς φησιν, ὅτι ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται· οὐδέν, ἀκ ὄφεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν· καὶ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ ὁμοίως ἐμοὶ, αὐτὸν ἔοικε παρὰ ἐμοῦ λέγειν, καὶ ἕτερον παρ' αὐτόν. τὸν μὲν γὰρ Χριστὸν ἐκόμισαν διὰ φιλαυτίας ἵνα καὶ ζῶντα πολλάκις φθεγγεσθαι καὶ χρηματίζειν· ὁ δὲ Ἰωάννης ζῶντος ἀπήλλαξε τῆς ὑποψίας. εἰ μὴ ζῶντα καὶ ὁ Χριστὸς σφοδροτέρῳ κέχρηται λόγῳ, ἀλλ' ὅμως, ὅτε μεγάλων τῶν παρ' αὐτοῦ δόξαν ἔχουσι λειπόν.

1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς, φησὶν, ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει, καὶ Ἰωάννης

2 (Καίτοι γε αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ)

3 Ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς μὲν οὐκ ἐβάπτιζεν, οἱ δὲ ἀπαγγέλοντες βουλόμενοι διεγεῖραι τοὺς ἀκούοντας εἰς φθόνον, οὕτως ἀπήγγελλον. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀνεχώρει; οὐ δειλίας ἕνεκεν, ἀλλ' οἰκονομίαν αὐτῶν τὴν βασκανίαν, καὶ σοφίαν μυστικὴν φθόνου. δυνατὸς μὲν γὰρ ἦν καὶ ἐπελθόντας ὑπομεῖναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο ζημιῶσαι τοῦτο πρῶτον, ὥστε μὴ ἀπιστεῖσθαι τῆς χάριτος τὴν οἰκονομίαν. εἰ γὰρ ζημιωθεὶς κρατούμενος διέφυγε, τοῦτο δὴ ὑποψιθύριζον πολλοῖς. διὰ τι τοῦτο καὶ πολλὰ δύναται φαντασιώτερον οἰκονομεῖ. ὥσπερ γὰρ ἐβούλετο πάντας οὕτω πιστεῦσαι ὅτι Θεὸς ἦν, ὅτως ὅτι Θεὸς ἦν, χάριτος ἔφορος. διὰ τοῦτο καὶ μὴ τὰ δυνάσθαι ποιεῖν λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει. διὰ τοῦτο Πέτρος ἐπετίμησεν αὐτῷ τὸ ἵλεώς σοι, ἀλλὰ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· ὅτω σοφίσματι αὐτῷ τὸ παράδοξον ἐδίδασκεν ἡμᾶς. ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας δόγματα οὐ μικροῖς τούτοις μέρεσι δέδεται καὶ ἐστήριγται. ὅτι, καὶ τὰ τῆς ἡμῶν σωτηρίας τὸ κεφάλαιον τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο πάντα γέγονεν καὶ κατώρθωται. οὕτω γὰρ ὁ θάνατος ἐλύθη, καὶ ἀθανασία ἀπῆρθη, καὶ κατάρα ἠφανίσθη, καὶ τὰ μυστήρια εἰσήχθη εἰς τὸν βίον ἡμῶν ἁγαθά. διὸ μάλιστα ἐβούλετο πίστιν βεβαιῶσαι τὴν οἰκειομένων, τὴν ῥίζαν καὶ τὴν πηγὴν τῶν μυστηρίων ἡμῖν ἀγαθῶν· οἰκειοῦται γὰρ τὰ ἀνθρώπινα, οὐδὲ τὰ θεῖα συνοικειοῦσθαι δύναται. ἀναχωρήσας γοῦν, πάλιν τὴν αὐτὴν εἰσῆλθε, ὧν καὶ πρότερον. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὅτι τὴν Γαλιλαίαν ἀπῆρχε, ἀλλὰ μεγάλα ἵνα κατασκευάζων πράγματα τὰ κατὰ τὸν Σαμαρείτιδα· καὶ οὐχ ἁπλῶς οἰκονομῶν αὐτὰ, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης αὐτοῖς σοφίας, καὶ τοῦ μηδεμίαν καταλιπεῖν Ἰουδαίοις μετ' αἰσχύντης ποιὰς ἀπολογίας πρόφασιν. ὅπερ οὖν ὁ εὐαγγελιστὴς ἀκριβῶς ἔλεγεν·

χροωμένων· ὁ δὲ συνεχῶς λέγων τὸ μὴ ἀκουόμενος, εἶτα οὐ παυόμενος τοῦτο λέγειν, πλείονος ἂν εἴη τιμῆς ἄξιος, διὰ τὸ τῷ Θεῷ δοκεῖν τὸ μηδενὸς τοσοῦτον τὸ αὐτοῦ πόθον πληρῶν. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ἡμῖν ὁ μισθὸς μείζων ἐκ τῆς ὑμετέρας προθυμίας, ὅμως ὑπὲρ ἡμῶν τοῦτον ἐλαττωθῆναι μᾶλλον, καὶ τὴν ὑμετέραν αὔξεσθαι σωτηρίαν, μισθὸν μείζονα τὴν ὑμετέραν εὐδοκίμησιν εἰσενεγκάμενον. καὶ ταῦτα λέγομεν οὐχ ἵνα ἐπαχθῆ σε βαρεῖν τὸν λόγον ποιήσωμαι, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀλγηδόνα ὑμῖν ἐπιδείξωμαι, ἣν ἔχομεν διὰ τὴν ὑμετέραν ῥᾳθυμίαν· ἧς γένοιτο πόρρω ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι, τοῦ πνευματικοῦ ἔχεσθαι πλούτου, καὶ τῶν οὐρανίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λα. 35 Ο ΠΑΤΗΡ ΑΓΑΠΑ ΤΟΝ ΥΙΟΝ, ΚΑΙ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπιστῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

ΟΛΟΥ τῆς συγκαταβάσεως τὸ κέρδος ἐν ἅπασι δείκνυται τοῖς ῥήμασιν. ὅπου γὰρ τέχνας κατορθώσαμεν, οὐκ ἀθρόον τοῦτο τὸν διδασκάλων πάντα μανθάνοντες· ὅτου πολλῆς ἐδεόμεθα, ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν αὔξειν ζωγροῦντες· οὕτω τὴν ζωὴν ἡμῖν κατεσκευάσθαι τὴν ἡμετέραν. Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, ὅπου γε καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς πολλὴν ἂν τις δεῖξαι ταύτης τῆς σοφίας οὖσαν τὴν δύναμιν. οὕτω γὰρ καὶ ἠδυνήθησαν ἀπαλλαγῆναι τῆς εἰδωλολατρείας Ἰουδαῖοι, ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀναγόμενοι, καὶ μηδὲν ὀξὺ ἐξαίφνης ὑφηλὸν ἀκούοντες, μήτε δογμάτων, μήτε πολιτείας εἴχετο. ὅπου μὴ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, ὅτι καὶ ὑψηλοτέρων δογμάτων ὁ καιρὸς ἦν, ἀπὸ τούτων ἐπεισήγοντο ἂν ἐπίσολοι, οὐδὲν ἐκ προφάσεως ὑψηλὸν φθεγξόμενοι. οὕτω δὲ ὁ Χριστὸς τοῖς πλείοσι διαλεγόμενος ἐδιδάσκετο διὰ τῶν ἐρχομένων ἐφαίνετο· οὕτω καὶ Ἰωάννης ἐποίησε νῦν, ὡς πρὸ μὲν θεσπίσαι ἀλαλήτους ἦχους ἀπὸ τοῦ στόματος, δι' ὑψηλῶν ζωγρούμενος τῶν νοημάτων· ἐρχόμενος γοῦν ὅτου ἔλεγεν· οὐ δύναται ἄνθρωπος ἀφ' ἑαυτοῦ λαμβάνειν οὐδέν. εἶτα ὑψηλόν τι ζωάγρας δι' εἰπών, ὁ ἐκ τῆς οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί, πάλιν εἰς τὰ ταπεινὰ λόγου κατάγει λέγων ἄλλα τε πολλὰ, καὶ ὅτι, οὐ γὰρ ἐκ μέτρου ὁ Θεὸς δίδωσι τὸ πνεῦμα. εἶτα ἐπάγει λέγων· ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· Εἶτα καὶ εἰδὼς πολλοὺς τῆς χαλάσεως οὔσαν τὴν ἰσχὺν, δι' οὐκ ὀλίγων ἐπαγγελιῶν ἐπαγόμενος, ὡς τῇ τοῦ Φοβεροῦ ἀπειλῇ, ἐνταῦθα κατακλείει τὸν λόγον, Οὕτω λέγων· ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. Πάλιν καὶ ταῦθα ἐπὶ τὸν πατέρα αἴρει τὸν τῆς χαλάσεως λόγον. οὐ γὰρ εἶπεν, ἡ ὀργὴ δ' ἐμοῦ, καίπερ οὖσα· ὅστις ἐστὶν ὁ κριτὴς, ἀλλὰ τὸν πατέρα αὐθις ἐπέστησε, μᾶλλον φοβοῦσα βουλόμενος. ἆρα οὖν ἐκεῖ τὸ πιστεῦσαι εἰς τὸν υἱόν, φησι, Ματθ. ζ. κα. τοῦς ἔχειν αἰώνιον; ἀδαμάντινος, ἀγαπητὲ τοῦ Χριστοῦ τέκνον ἀληθινῶς καὶ γνήσιος, Οὐ γὰρ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, φησιν, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ ἡ εἰς ὅ πνεῦμα ἡ βλασφημία ἐκεῖ καὶ μίαν εἰς γέενναν ἐμβαλεῖν. Καὶ τί λέγω περὶ μέρους δόγματος; καὶ γὰρ εἰς τὸν πατέρα πίστις καὶ τὸν υἱὸν ὀρθῶς πιστεῦσαι, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ἅγιον, βίον ἔχειν ὀρθὸν, μὴ ἔχειν ὀργὴν, οὐδὲν αὐτοῦ κέρδος τῆς πίστεως εἰς σωτηρίαν. Ἐκεῖνο καὶ ὅταν λέγῃ, αὕτη γάρ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

χ. ἐδιδάχθη κ. τ. α. ἐπ.

χ. μεθ' ἃ πάλιν ἐπάγει, ὁ πατὴρ χ. ἐπειπὼν πολλοὺς εἰδὼς ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς χολάσεως γενομένους τῷ ὄντι, καὶ χ. λοιπὸν καὶ φ' ὧν χ ἀπιστῶν χ. ὀρᾷς πῶς κάντ.

χ. πλέον ἀπὸ τ πίς. ἔσαι

μθν

ἑαυτὸ ἀμέτρητος, πολλῷ μᾶλλον ἡ οὐσία. ὁρᾷς γὰρ τὸ πνεῦμα ἄπειρον; ὁ τοίνυν πᾶσαν δεξάμενος τὴν πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, ὁ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰδὼς, ὁ λέγων· ὃ ἠκούσαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν· πῶς ἂν εἴη δίκαιος ἐπαναπαύεσθαι; οὐδὲν γάρ φησιν, ὃ μὴ τοῦ Θεοῦ ὄντων, οὐδὲ ὃ μὴ τοῦ πνεύματός ἐστι. καὶ τέως μὲν τοῦ Θεοῦ λόγου οὐδὲν φθείρεται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ πνεύματος ἀξιόπιστοι ποιοῦνται τὴν διδασκαλίαν. ὅτι μὲν γὰρ Θεός ἐστιν, ᾔδεσαν, καὶ ὅτι πνεῦμά ἐστιν, ἠπίσταντο, εἰ καὶ μὴ τὴν ἀκριβῆ ταύτην εἶχον· ὅτι μὴν υἱός ἐστιν, οὐκ ᾔδεσαν. διὰ τοῦτο ἀεὶ ὅτι τὸν πατέρα καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα καταφεύγει, ἐκεῖθεν πιστούμενος τὰ λεγόμενα. ἐπεὶ, ἐάν τις ταύτην αἰτιάσῃ τὴν πίστιν, καθ' ἑαυτὸν ἐξετάσῃ τὸν λόγον, σφόδρα ἀποδείκνυται τῆς ἀξίας τοῦ Χριστοῦ. ὁ γὰρ διὰ τοῦτο ἀξιόπιστος αὐτοῖς, ὅτι τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν ἔχει (ὁ γὰρ τῆς ἐκεῖθεν δεῖται βοηθείας) ἀλλ' αὐτός ἐστιν ἐκεῖθεν ἑαυτῷ· πῶς ἦν εἰκὸς τοῖς ἀπίστοις τὴν ἀτελεστέραν φθείρεται, ἀπὸ τῶν παθῶν αὐτοὺς ἀναγαγεῖν βουλόμενος. ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα μὴ ἁπλῶς τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς κείμενα προσδεχώμεθα, ἀλλὰ καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ λέγοντος, καὶ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκροατῶν, καὶ πολλὰ ἕτερα τὰ ἐν αὐταῖς καταμανθάνωμεν. οὐ γὰρ πάντα ὡς βούλονται διδάσκαλοι φθέγγονται, ἀλλὰ τὰ πολλά, * ὡς ἡ ἕξις τῶν ἀσθενούντων ἅπαντες. διὸ καὶ Παῦλος λέγει· Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. ἐβουλόμην μὲν γάρ, φησιν, ὡς πνευματικοῖς λαλῆσαι, οὐκ ἠδυνάμην δὲ· οὐκ ὅτι αὐτὸς ἀδυνάτως εἶχεν, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνοι οὐκ ἠδύναντο οὕτως ἀκοῦσαι. οὕτω καὶ Ἰωάννης ἐβούλετο μεγάλα καὶ διδάξαι τοὺς μαθητάς, ἀλλ' οὐδὲ πω δέξασθαι ἠδύναντο ἐκεῖνοι. διὰ τοῦτο τοῖς παιδαγωγοῖς ἐοίκασι μάλιστα.

α. Κορ. γ. β.

Χρὴ τοίνυν διερευνᾶσθαι μετὰ ἀκριβείας πάντα. καὶ γὰρ ὅπλα ἐστὶ τὰ ἀπὸ τῶν γραφῶν πνευματικά. ἀλλ' ἂν μὴ εἰδῶμεν ἁρμόσαι τὰ ὅπλα, καὶ καθοπλίσαι καλῶς τοὺς μαθητάς, αὐτὰ μὲν ἔχει τὴν οἰκείαν ἰσχύν, τοὺς δεχομένους δὲ οὐδὲν ὠφελῆσαι δύναται. θῶμεν γὰρ εἰ θώρακα ἰσχυρὸν, καὶ κράνος, καὶ ἀσπίδα, καὶ δόρυ· εἶτα λαβέτω τις ταῦτα τὰ ὅπλα, καὶ θώρακα ἐνδυσάτω τοῖς ποσὶ, τὸ δὲ κράνος ἀντὶ τῆς κεφαλῆς, τῇ ἀριστερᾷ, καὶ τὴν ἀσπίδα μὴ πρὸ τοῦ στήθους προβαλέσθω, ἀλλὰ φιλοτιμείσθω πρὸ ἀριστερᾶς τοῖς ποσὶν ἁρπάσαι τι τῶν ὅπλων· ἀπέραντα τούτων, ἀλλ' ἦ γὰρ καὶ βλαβήσεται; πάντα που δῆλον. ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ὅπλων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ μὴ εἰδότος αὐτοῖς χρήσασθαι καλῶς. οὕτω καὶ ὅτι τὰ γραφαῖς, αἱ τὰ πάντα αἱ τὰ συλλέγουσι, τὰ μὲ οἰκεῖα αὐτῶν δύναμιν ἔχουσαι ἔξοισι δ' ὅτως, ἡμᾶς δὲ οὐδὲν ὠφελήσουσι. ταῦτα δὲ ἀεὶ δὲ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ διαλεγόμενος ὑμῖν, οὐδὲν αἰνῶ πλέον, ἀνὰ τοὺς βιωτικοὺς πάντα τὰ χρήσιμα προσπλανωμένους ὑμᾶς ὁρῶ, τῶν δὲ πνευματικῶν οὐδὲ ἐπαρ μεμίγμεθα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ βίος ἡμῶν ἠμέληται, καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἀγωνιζόμενοι πολλῷ ἔχομεν τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ καταγέλαστοι γινόμεθα καὶ παρ' Ἕλλησι καὶ Ἰουδαίοις καὶ παρ' αἱρετικοῖς. καὶ εἰ μὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀμελοῦμεν, τὸν αὐτὸν ἐπαῦθα ῥαθυμίαν ἐπεδείκνυμεθα, ὥ μὴ οὐδὲ ὅτως ἀπολογίας ἄξιοι τὸ γιόμενον. νυνὶ δὲ ἐν μὲ τοῖς βιωτικοῖς ἕκαστος ξίφους ὀξυτέρους, καὶ τὰς τέχνας μετιόντες, καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα πραγματευόμενοι· ἐν δὲ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ πνευματικοῖς παντὸς ἐσμὲν ῥᾳθυμότεροι, τοῖς μὲ πρέπουσιν ὡς ἔργοις χειρημένοι, ἃ δὲ παντὸς ἔργου ἀναγκαιότερα πέφυκεν ἐργάζεσθαι, ταῦτα οὐδὲ πρέπουσα εἶναι νομίζομεν. ἢ οὐκ ἴστε ὅτι οἱ διὰ τοῦτο σωφρονοῦντες ἀνθρώπινοι μόνοι ἐγράφησαν τὰ γραφέντα, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς; οὐκ ἀκούεις δὲ Παύλου λέγοντος· Ὅτι ταῦτα δὲ εἰς νουθεσίαν ἡμῶν ἐγράφη, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησαν, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν; καὶ οἶδα μὲν εἰκῇ λέγων, πλεῖον οὐ παύσομαι λέγων. ὅταν γὰρ πίωσιν, ἀποληγήσομαι τῷ Θεῷ, καὶ μὴ ὁ ἀκούων ἢ ὁ μὲ γὰρ τοῖς προσέχουσι λέγω, ἔχει παρακαλεῖται τὸ λεγόμενον τὸ πιθανὸν τὰ-

α. Κορ. ι. ια. Ρωμ. ιε. δ.

ωμος λέγε ἃ λέγει (τοῦτο γὰρ τῆς ἐξάτης αἰσίας ὅτι νομίζειν) ἀλλ' ἵνα μηδὲν τῶν λεγομένων ὑποπτεύηται παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν Ἰουδαίων. ὅπερ γὰρ ἐνδέπω τὴν προσοχὴν παρὰ αὐτῶν δόξαν εἶχον, ζωγραφῶν ὅτι Ⓦ πατέρα καταφύγῃ, ἐκεῖθεν ἀξιόπιστα ποιῶν τὰ λεγόμενα. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ὅτι Ⓦ πατέρα καταφύγῃ· ὅπου γε αὐτὸς ἐστὶ τοῦ προφήτας, καὶ ὅτι παρ' ἐκείνου γραφὰς πολλάκις ἔρχεται· " ὡς ὅταν λέγῃ, ἐκφανεῖσαι αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ; ἆρ' οὖν ἐστὶ τῶν προφητῶν ἐλάττονα αὐτὸν φήσομεν, ὅπερ παρ' ἐκείνου ἔλαβε μαρτυρίας; ἄπαγε. ἀλλὰ γὰρ τὴν τῶν ἀκουόντων ἀσθένειαν οὕτω μεθοδεύει Ⓦ λέγων, καὶ τοῦτο παρ' ἐκείνου ἀκηκοώς φησι λαλῶ ἃ εἶδα, οὐχ ὡς διδασκάλου δεόμενος, ἀλλ' ἵνα ἐκφύγοι πᾶσι θύσωσι μηδεὶ εἰς ψυχὴν τῶν λεγομένων. ὃ δὴ λέγει ὁ Ἰωάννης ζητοῦντός ἐστιν· ἐγὼ δέομαι ἀκούσας τοῦ πρὸς ἐκείνου. μένων γὰρ ἔρχεται, παρ' ἐκείνου ἀπαγγέλλων, ἃ μόνος αὐτὸς οἶδε σαφῶς· ὃ γὰρ, ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο ἔστι δηλοῦντος. καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ σοβεῖς λαμβάνῃ. καίτοι καὶ μαθητὰς εἶχε, καὶ πολλοὶ προσῆλθον τοῖς λεγομένοις. πῶς οὖν φησιν, ὁ σοβεῖς; ζητοῦντος, μὴ τοῦ ὀλίγοι, εἴρηται νῦν. ἐπεὶ εἰ μηδένα ἔλεγε, πῶς ἐπήγαγε,

33 Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν;

Ἐνταῦθα καὶ τῶν ἰδίων καθάπτεται μαθητῶν, ὡς οὐ σφόδρα μεγάλην αὐτοῖς περὶ θεὸν πίστιν. ὅπου γὰρ οὐδὲ μετὰ ταῦτα ὑπὲρ θύσαι αὐτοῖς, δῆλον καὶ ἐκ τῶν μετέπειτα λεχθέντων. ἀλλὰ τοῦτο γὰρ αὖθις, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, ἐκφοβεῖ πρὸς αὐτὸν, ἵνα αὐτοῖς ζωοδήσῃ μᾶλλον. Ⓖ ὃ καὶ τότε μόλις ὑπὲρ θύσαι, ὅπερ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς αἰνιττόμενος ἔλεγε, Καὶ μακάριος, ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. " καὶ διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἔλεγε, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ σοβεῖς λαμβάνει," καὶ τοὺς μαθητὰς ἀσφαλιζόμενος τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ μονονουχὶ " λέγων· μὴ, ὅπερ μέλλουσιν αὐτοῖς ὀλίγοι τινὲς πιστεύειν, διὰ τοῦτο ψυδῆ" νομίσητε εἶναι τὰ λεγόμενα, ἃ γὰρ ἑώρακε," λαλῶ. ζαῦτα ἦν λέγει ἅμα καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς καθαπτόμενος ἀναισθησίας· " ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐζηλωμένος ἐπεμήνυσεν αὐτῆς, ὧδε λέγων· " ὅτι εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ Ⓖ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. τοῦτο γὰρ οὐκ αὐτοῦ ἔγκλημα, ἀλλὰ τῶν μὴ δεξαμένων κατηγορία. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν. οὐ ζαῦτα αὐτοὺς καὶ φοβῶ, δείκνυσι, ὅτι ὁ μὴ τότε πιστεύων, οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πατρὶ ἀπιστεῖ. διὸ καὶ ἐπάγει·

34 Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ. Ἐπεὶ οὖν τὰ ἐκείνου φθέγγεται, ὅ τε πιστεύων, ὅ τε ἀπιστῶν, ἐκείνῳ καὶ πιστεύει καὶ ἀπιστεῖ. ὃ δή, ἐσφράγισε, τοῦτέστιν, ἔδειξεν. Εἶτα αὔξων Ⓦ φόβον, " φησὶν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστι, δεικνὺς, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως τις ἀπιστήσειε τούτῳ, εἰ μὴ ψευδὴς καταγνοίη τοῦ πέμψαντος αὐτὸν Θεοῦ. ὅπερ " τοίνυν οὐδὲν ἐκείνου τῷ τοῦ παιδὸς λέγει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐκείνου· ὁ γὰρ ἀκούων τούτου, τοῦ πέμψαντος παρήκουσεν. ὅσα πῶς αὐτοὺς καὶ διὰ τούτων καταπλήττει. τίνος γὰρ οὐδὲν μέγα ἐνόμιζον εἶναι διαβαλεῖν τοῦ Χριστοῦ. διὰ τοῦτο τηλικούτων κινδύνων " ἐπεκρέμασε τοῖς ἀπίστοις, ἵνα μαθωσιν ὅτι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ διαβάλουσιν Ⓖ τοῦ Χριστοῦ διαβάλλοντες. Εἶτα ἐπεξέρχεται τῷ λόγῳ τούτῳ, πρὸς ὃ " μέρος τῆς ἀσθενείας αὐτῶν καταβαίνων ἐστὶ λέγων· Οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα. Πάλιν, ὅπερ ἔφην, ὅτι τὸ ταπεινότερον ἀεὶ Ⓦ λέγει, ποικίλλων αὐτὸν καὶ διαφόρως δίκαιον ποιῶν τοῖς ἀκούουσι τότε. ὁ γὰρ ὡς ἄλλως ἐπαγόμενος καὶ αὔξησας Ⓦ φόβον. Εἰ μὲν γὰρ ἐκεῖ αὐτοῦ εἶπε μέγα καὶ ὑψηλὸν, οὐκ ἂν ὅτι θύσαι, ἀλλὰ καὶ κατέφαγον ἂν. ζαῦτα τοῦτο ὅτι Ⓦ πατέρα δύναμαι ὃ πάλιν, πάλιν ὡς ἐκεῖ δυσθέρπου τοῦ Χριστοῦ τέως ζαλεγόμενος. τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα; " θέλει δεῖξαι, ὅτι πάντες ἡμεῖς μέτρῳ τινὶ τοῦ πνεύματος ἐνεργούμεθα ἑκάστοτε (πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ἐνέργειαν φησιν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μεριζομένη) ἔστι δὲ ἀμέτρητον ἔχει δὲ ὁλόκληρον πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ

χ. λέγων,

χ. οὖν

χ. μὴ πάντα

χ. ἐν ἐκείνοις,

χ. δι' ἃ δὴν πίστιν ὅπερ ἐστὶ πάντα καὶ ψεῦδος.

χ. ἢ

χ. ἀπολογούμενος.

χ. νομίσαι

χ. μαρτυρεῖ, φησι.

χ. ὥσπερ ἂν καὶ ἡ ἀναγκαία ἐρχ.

χ. σειρίδιον,

χ. γὰρ

χ. ἐνεχείρισε σι

χ. τοπικὸν ἡ διανοίας

χ. δυσπόρευτος,

Επὶ ὁ τῆς δόξης ἔρως, δεινὸν, καὶ πολλὰν ἐμοὶ κακὸν, ἀνήμοθα λίς ὄϛι δυσαπόπαυστος, καὶ θηρίον ἀλίθαστον ϗ πολυκέφαλον, ϗ τ̄ πτερόεντων αὐτὸ ὁπλιζόμενον. καθάπερ γὰρ ὁ σκώληξ τὰ ξύλα, ἀφ' ὧν πίλεται, διαπερᾷ, ϗ ὁ ἰὸς τ̄ σίδηρον, ὅταν ἐφέϛη, διαπερᾷ, ϗ Ⓐ σῆτες τὰ ἔρια· ὕτω ϗ ἡ κενοδοξία τὴν τῶν πτέρουσαι αὐτὴν ἀπόλλυσι ψυχήν· διὸ ϗ πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ταπεινώσεως, ὥϛε ἀφανίσαι ὃ παθος. ὅρα γοῦν ϗ ἐν τούτοις ὅσα ἐπαίδευϛε τοὺς μαθητὰς τοῦτο παθεῖν ὁ Ἰωάννης, ϗ μάλις αὐτοὺς καταπεφρόνϗϛε. μετὰ γὰρ τὴν ἔμφασιν τὴν ἐξ Ἠρημίτων ϗ ἑτέρους αὐτοὺς ἐπῆρεν λόγοις. ποίοις δή τισι; ὁ δοκῶν ἐρχόμενος, φησὶν, ἐπάνω πάντων ὄϛι· ὁ ὢν ἐκ τ̄ γῆς ὤν, ἐκ τῆς γῆς ὄϛι, ϗ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὅπερ γὰρ τὴν ἐμὴν αἴσθησιν ϗ κάτω τρέφεσθαι, φησὶ, μαρτυρεῖν, ϗ ταύτην με ἀξιοπιστοτέραν εἶναι φατε· ἐκεῖνος ὑμᾶς αἰσχρῶν ἐνέπλησε, ὡς ὄντα ἐπὶ τ̄ ἐκ τῶν ὑρανίων ἐρχόμενον ἀξιόπιστον ἀπὸ τῶν τὴν γῆν οἰκούντων γενέσθαι. ὃ γὰρ, ἐπάνω πάντων, Ⓑ ὄϛι; καὶ τί βούλεται ἡμῖν ἐνδείξασθαι ἡ λέξις; ὅτι ὑπερέϗϛι ἐϛὶν αὐτὸς ἑαυτῷ, καὶ ὅτι πάντων μείζων ἀναντιρρήτως. τ̄ γὰρ ἐκ τ̄ γῆς ὄντα ϗ λαλοῦντα ἑαυτοῖ φησιν, ὑχ ὅτι ἐξ οἰκείας ἀφορμῆς ἐφθέγξατο· διὰ τοῦτο, ὥσπερ ὁ Χριϛὸς εἶπεν; Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, ϗ οὐ πιϛεύετε, τὸ βάπτισμα ὕτω καλῶν, ὃ ἐκ τῶν ἐπιγείων ἰῶ, ἀλλ' ὅπερ ὠφελῆ τὴν ἀπόρρητον αὐτοῦ γνῶσιν, προέδωκε δὲ Ἠρημίτων· ὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἐκ τῆς γῆς λαλεῖν ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης εἶπε, ὠφελῆ τὴν τ̄ Χριϛοῦ διδασκαλίαν τὰ αὐτοῦ ὑπερβάλλων. τοῦτο γὰρ ἄλλο δηλοῖ, τὸ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖν, ἢ ὅτι μικρὰ ϗ ταπεινὰ ϗ εὐτελῆ τοῖς ἐκείνου ὑπερβαλλόμενα ἐμά, ϗ τοιαῦτα, οἷα εἰκὸς γήϊνα δέξασθαι φύσιν. Παρὰ γὰρ ἐκείνῳ πάντες Ⓒ ϕησὶ τῆς σοφίας ἀπόκρυφοι. ὅτι γὰρ οὐ πρὸς λογισμῶν ἀνθρωπίνων λέγει, δῆλον ἐκ τοῦ. ὁ ἐκ τῆς γῆς ὤν, ϕησὶν, ἐκ τῆς γῆς ὄϛι· καίτοιγε ὄντα ἐκ τῆς γῆς ἰῶ αὐτῶν τὸ πρῶ, ἀλλὰ τὰ κυριώτερα ὑπερᾶρε. καὶ γὰρ καὶ ψυχὴν εἶχε καὶ πνεύματος μετέσχεν, ὄντα ἐκ τῆς γῆς. πῶς οὖν ἀπὸ τῆς γῆς εἶ; φησίν; ὁρᾷς ὅτι οὐδὲν ἄλλο φησὶν, ἢ ὅτι μικρὸς ἐγὼ ϗ οὐδενὸς ἄξιος λόγου, ἅπερ χαίρει ἐρχόμενος ϗ ἐν τῇ γῇ τρεφόμενος· ὃ δὲ Χριϛὸς αἴρων ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα ἐλεύσεται· ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἐξ οὐρανῶν κατῆλθεν, ἵνα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσία γένηται, ἢ δι' ἧς ἀφίϗϛι τὰ ἁμαρτήματα. ἐπειδὴ δὲ τούτων πάντων σοβήσας τὸ πάθος, πολὺ λοιπὸν μᾶλλον πλείονος τῆς παῤῥησίας φθέγγεται περὶ τοῦ Χριϛοῦ. περὶ μὲν γὰρ τούτου πολλὰ ῥήματα προῆκεν, μηδέποτε χώραν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροωμένων ἔχειν δισταγμόν. ὅπερ δὲ ταῖς ἀνθρώπων ἀπέπασε, τότε μετὰ ἀδείας λοιπὸν καταβάλλει τὰ σπέρματα, λέγων· ὃ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ὄϛι.

χ. ἄλλο ἐϛὶ τὸ ἐκ τ̄ γῆς εἶναι, ἢ ὅπ χ. ἀφίκηϛι

χ. ἄρχεται μὲν χ. καταβάλλειν χ. ἐκ τῶν ἐρχομ. χ. ϗ ὁ ἐώρ. χ. ϗ ἤκ. τοῦτο μάρ.

32 Καὶ ὃ ἤκουϛε λαλεῖ, ϗ ὃ ἑώρακε μαρτυρεῖ· ϗ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Μέγα ϗ ὑψηλὸν εἶπεν περὶ αὐτοῦ, πάλιν ὅπι τὸ παπεινότερον Ⓓ λέγει ἀεί. τὸ γὰρ, ὃ ἤκουϛε ϗ ἑώρακε, δύσθεϛοτέρων ἐϛὶ ῥητῶν. οὐ γὰρ ἀπὸ τ̄ ἀκοῆς πιϛεύομεν ὄψει, ἀλλ' ἀπὸ τ̄ ἀκούσαι ἤδει ἃ ἤδει· ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τὸ πρῶ εἶχε, τέλειος ὢν τῶν πατρικῶν κόλπων προελθών, ϗ οὐ διόμβους τ̄ διδάσκοντος. Καθὼς γὰρ, φησὶ, γινώσκει με ὁ πατὴρ, ὕτω κἀγὼ γινώσκω τ̄ πατέρα. τί οὖν ὄϛιν, ὃ ἤκουϛε λαλεῖ, ϗ ὃ ἑώρακε μαρτυρεῖ; ὅπερ ἐξ τῶν ἀναθήσεων τῶν ἡμῖς πάντα μανθάνομεν ἀκριβῶς, ϗ ἀξιόπιστοι δοκοῦμεν εἶναι διδάσκαλοι, ὅταν ὧν ἢ ὄψει πιϛεύωμεν, ἢ ἀκοῇ δεχώμεθα, ἅπερ ὑ πλανώμενοι, οὐδὲ ψευδῆ λέγοντες· τοῦτο γὰρ ὀνειδίζουϛα καταϛκευάσαι βουλόμενος ὁ Ἰωάννης, ἔλεγε τὸ, ἃ ἤκουϛε ϗ ἑώρακε· "τοιαῦτά ϵϛιν, οἷα τῶν ὑρανίων ψευδῆ ὄϛιν, ἀλλὰ πάντα ἀληθῆ. ὕτω" γοῦν ϗ ἡμῖς πιϛευόμενοι πολλάκις ἐρωτῶμεν, σὺ ἤκουϛας; σὺ εἶδες; καὶ δι' ὃ τοῦτο, αἱμαφίβολος ἡ μαρτυρία. Ⓔ αὐτὸς γ̄ ὅταν λέγῃ, Καθὼς ἀκούω κρίνω, ϗ ἡ ἐμὴ κρίϛις δικαία ἐϛὶν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τ̄ πέμψαντός με πατρός· ϗ πάλιν, Ἃ ἐγὼ λαλῶ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶ, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς μοι ἐντολὴν δέδωκε τί εἴπω, ϗ τί λαλήσω· ϗ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ϵϛιν· ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ· ϗ πάλιν, Ὁ ἐμὲ ἀθετῶν, ϗ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκε τί εἴπω ϗ τί λαλήσω· ϗ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ϵϛιν· ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ. ταῦτα ϗ ὅμοια τούτοις ἐκ τῶν ἀναθήσεων τῶν ἡμῖς πάντα μανθάνομεν ἀκριβῶς, ϗ ἀξιόπιστοι δοκοῦμεν εἶναι διδάσκαλοι, ὅταν ὧν ἢ ὄψει πιϛεύωμεν, ἢ ἀκοῇ δεχώμεθα, ἅπερ ὑ πλανώμενοι, οὐδὲ ψευδῆ λέγοντες· τοῦτο γὰρ ὀνειδίζουϛα καταϛκευάσαι βουλόμενος ὁ Ἰωάννης, ἔλεγε τὸ, ἃ ἤκουϛε ϗ ἑώρακε· "τοιαῦτά ϵϛιν, οἷα τῶν ὑρανίων ψευδῆ ὄϛιν, ἀλλὰ πάντα ἀληθῆ. ὕτω" γοῦν ϗ ἡμῖς πιϛευόμενοι πολλάκις ἐρωτῶμεν, σὺ ἤκουϛας; σὺ εἶδες; καὶ δι' ὃ τοῦτο, αἱμαφίβολος ἡ μαρτυρία. Ⓔ αὐτὸς γ̄ ὅταν λέγῃ, Καθὼς ἀκούω κρίνω, ϗ ἡ ἐμὴ κρίϛις δικαία ἐϛὶν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τ̄ πέμψαντός με πατρός· ϗ πάλιν, Ἃ ἐγὼ λαλῶ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶ, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς μοι ἐντολὴν δέδωκε τί εἴπω

πολλῷ μᾶλλον πρεσβύτερα. τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ μάλιστα λαμπρότερα δείκνυσι τὰ ἡμέτερα· διὰ τοῦτο δὴ καὶ ἦλθον, καὶ χαίρω, ὅτι τὰ αὐτὰ πολλῷ ἔλαβε τὴν ὑπόδοσιν, καὶ γέγονε ζῶντα, δι' ἃ πέρ πρότερα τὰ περὶ ἡμῶν ἐθρύπτο. Εἶδες πῶς ἡρέμα καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σοφίας, τὸ τε πάθος αὐτῶν κατεπράϋνε, καὶ τὴν βασκανίαν ἔσβεσε, καὶ ἀδυνάτους ὑπεχειρώσατο ἔδειξεν, ὧ μάλιστα παύεται κακία; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὠχριῶμεν, ἐπὶ ζῶντος αὐτοῦ καὶ βαπτίζοντος, ζῶντα νομίζεσθαι, ἵνα αὐτὸν μάρτυρα τῆς ὑπεροχῆς ἔχωσι, καὶ μηδεμίαν, εἰ μὴ πίθοιντο, ἀπολογίαν ἔχειν. οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι ὁ ζῶντα εἰπὼν ἦλθεν, οὐδὲ ἑτέρων ἐρωτησάντων. αὐτοὶ γὰρ ἦσαν καὶ οἱ πυθόμενοι, καὶ οἱ ἀκηκοότες. οὐδὲ γὰρ ἄτοπος ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐπίθοιντο, ὡς αὐθαίρετον τὴν ψῆφον εἶχον, μὴ τὴν ἐρώτησιν ἀκούοντες ἀποκρινόμενοι· ὥσπερ οὖν καὶ Ἰουδαῖοι διὰ τοῦτο μάλιστα, "διὰ ὃ οἶκοθεν ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτόν, καὶ ἀκηκοσαν ἅπερ ἤκουσαν, καὶ μὴ πειαθῶσι, πάσης ἀπολογίας ἑαυτοὺς ἔξεδοσαν. χ. δι' ὃ

ΗΘΙΚΟΝ Τί τοίνυν ἐντεῦθεν παιδευόμεθα; ὅτι πρώτων αἴτιοι τῶν κακῶν ἡ δοξομανία. τοῦτο "γοῦν αὐτοῦ ὅτι τὴν ζηλοτυπίαν ἤγαγε, τοῦτο πάλιν αὐτοὺς μικροὺ λωφήσαντας διήγειρε. διὰ Ματθ. θ. 18. τί προσελθόντες τῷ Ἰησοῦ λέγουσι· Διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι; φύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, τὸ πάθος. αἱ γὰρ τοῦτο φύγωμεν, τῆς γεέννης ἀπαλλαγησόμεθα. τοῦτο γὰρ μάλιστα αὐτῆς ἀνάπτει τὸ πῦρ, καὶ πρωταίτιον τὸν ἄρχοντα τὸν ἑαυτοῦ ἐκτείνει τὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἡλικίαν πᾶσαν καὶ ἀξίαν πᾶσαν κατεχθυρωνικῶς. τοῦτο τὰς ἐκκλησίας ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε, τοῦτο καὶ τοῖς πολιτικοῖς λυμαίνεται πράγμασι, τοῦτο καὶ οἰκίας ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ πόλεις καὶ δήμους καὶ ἔθνη. καὶ τί θαυμάζεις; ὅπου γε καὶ εἰς τὸν ἔρημον ἐξελθόν, πολλῷ αὐτοῦ κἀκεῖ τὸν δυνάμει ἐπεδείξατο. οἱ γὰρ πολλὰ χρήμασι χαίρειν εἰπόντες διὰ τὴν τοῦ κόσμου φαντασίαν πάσην, καὶ μηδενὶ συνηδόμενοι, διὰ τὴν τυραννικωτέραν τῶν σωμάτων κρατοῦσαν ἐπιθυμίαν, οὗτοι πολλάκις, ἀλόντες ὑπὸ κενοδοξίας, πρώτα ἀπώλεσαν. διὰ τοῦτο ὁ πάθος ὁ πολλοὺς καὶ μηδὲν κακοῦν δυνάμενος, ἀγαθὰ μυρία ἀμβλύτησε τοῖς, ὁ Φαρισαῖος ὁ τελώνου πλέον ἔχων ἀπῆλθεν. διὰ ὃ μὲ κατηγορεῖν τοῦ πάθους, ὅδε ἔργα ὅτι (πρώτης γὰρ τὰ αὐτὰ ψηφίζονται) ὃ ζητούμενον, ὅπως αὐτοῦ φεύξωμεθα. πῶς οὖν αὐτοῦ φεύξωμεθα; διὰ ἀνίσου τὸν δόξαν δόξῃ. ὥσπερ γὰρ τῆς πλούτου καταφρονοῦμεν, ὅταν πρὸς ἑτέρους ἴδωμεν πλουτοῦντας, καὶ τῆς ζωῆς ταύτης ὑπερορῶμεν, ὅταν σπουδάσωμεν τὸν πολλῷ ταύτης ἀμείνονα· οὕτω καὶ δόξαν τὴν σπουδὴν ταύτην διαπτύσαι δυνησόμεθα, ὅταν τὴν ταύτης σπουδὴν πολλῷ σεμνοτέραν, τὴν ὄντως δόξαν. ἡ μὲν γὰρ κενὴ καὶ ὑπὸ παιδία, ὄνομα ἔχουσα πράγματος ἔρημον· ἐκείνη δὲ ἀληθὴς καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν "ἀρχαγγέλων δεσποτῶν, μᾶλλον δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαινέσας ἔχουσα. αἱ πρὸς ἐκεῖνο δὲ πρᾶξις ἴδοις, ἀνθ' ὧν ἐκεῖ μάθοις φιλάνθρωπον, ἀνθ' ὧν τὸ ἐκεῖθεν χρῆσθαι "σταυτὸν μεταθοῖς, οὐδέποτέ σε διωκόντα τὰ ἐντεῦθεν καταφεῦν, οὐδὲ γενόμενα πηγὴν μεγάλα, οὐδὲ ἄπιστα ζητῆσαι. καὶ γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τούτοις ὁρᾷς τὸν βασιλέα περιεστῶτων δορυφόρων ἀφεὶς ἀργόν ὃν δὲ ἄδημα ἔχοντι καὶ ὅτι τὸ θεῖον καθημένῳ, κελεύσαι πρεσβεύεται φωνὰς, ἢ μυρίαι καὶ χιλιόπλοκοι περιπαμφίων καὶ βομβούσαι πόρπαι. οὐδὲν γὰρ τούτων ἄμεινον αἰτῶν δυνήσεται εὐφημίας λαχεῖν. εἰδότες τοίνυν "αὐτὴν τὸν "αὐθαδῶν τὸν τελευτὴν, πρώτα εἰς τοὺς ἀσύλους ζημιαγωγῶμεν θησαυρούς, καὶ τὴν μόνωσαν καὶ ἀκίνητον δόξαν ὑπερζητήσωμεν· ἧς ἐμοὶ πρώτης ἡμᾶς ὑπεύχῃ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. κενοδοξία. χ. τὸ

Ομιλ. λ. 31 Ο ΑΝΩΘΕΝ ΕΡΧΟΜΕΝΟΣ, ΕΠΑΝΩ ΠΑΝΤΩΝ ἐστί· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ.

Δεικτὸν

χ. ὑπὲρ δὲ τῶν παῖδα λέγω, ὑμᾶς ἔχω λέγ. χ. ἀλλ᾽ ἐπάγει· αὐτοὶ ὑμεῖς χ. ἐρώτημα χ. πῶς περιττὴ μοι λέγ. χ. ἐδὲν χ. οἱ χθὲς.

ἐκεῖνον ἐμοῦ μαρτυρίαν ἔχειν. Τί γὰρ ἐμαρτύρησα; ὑμᾶς καλῶς τοῦτο μαρτυρᾶς.

28 Αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ᾽ ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. Εἰ τοίνυν ἔχεθε τῆς ἐμῆς μαρτυρίας (Ἑαυτὸν γὰρ προβάλλεσθαι οὐκ ἐβουλόμην, λέγοντες ὡς σὺ μεμαρτύρηκας) οὐ μείζονα ἔχετε τὴν ἐμοὶ δεδομένην μαρτυρίαν, ἀλλὰ τὸν Θεόν. Ὥστε, εἰ ἀξιόπιστος ὑμῖν εἶναι δοκῶ, μὴ τῶν ἄλλων ἕνεκα τοῦτο εἶπον, ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁρᾶς πῶς δείκνυσι καὶ μικρὸν φείδεται τῆς φωνῆς ὄντας; Ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· Φίλος νυμφίου εἰμί, καὶ τὰ τοῦ πεμψάντος λέγω, οὐκ ἰδίοις ἐφιέμενος χάριτι κολακεύων αὐτόν, ἀλλὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τῷ πέμψαντί με διακονούμενος. οὐκ ἄρα ἐμαυτὸν ἀφελόμενος τὴν μαρτυρίαν, ἀλλ᾽ ὅπερ ἀπεστάλην εἶπον, εἶπον. μὴ τοίνυν δόξῃ τοῦτο νομίσητε μέγα εἶναι ἐμέ. τοῦτο γὰρ ἐκείνου δείκνυσι μέγα. ὁ γὰρ κύριος τῶν πραγμάτων ἐκεῖνός ἐστιν· ὃ γὰρ δηλονότι πάλιν ἐπάγει καὶ λέγει·

χ. δὲ καὶ λέγων·

29 Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Καὶ πῶς ὁ λέγων, Οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, φίλον αὐτὸν νῦν φησιν ἑαυτὸν εἶναι; οὐκ ἐπαίρων δὲ καθ᾽ ἑαυτὸν, οὐδὲ κομπάζων ταῦτα λέγει, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι καὶ αὐτὸς τοῦτο μάλιστα ἀπεύδει, καὶ ὅτι ἄκοντος αὐτοῦ οὐδὲ λυπουμένου ταῦτα γίνεται, ἀλλ᾽ ἐπιθυμοῦντος καὶ ἀσπαζομένου, καὶ ὅτι ταῦτά ἐστι χαρᾶς ὧν μάλιστα πρῶτα ἔσπευδεν· ἃ καὶ σφόδρα ζηλωτῶς διὰ τῆς τοῦ φίλου προσηγορίας ἐδήλωσεν. Ἡδέως γὰρ αὐτὸς ὁ ἑστηκὼς τοῦ νυμφίου, ὡς ὁ φίλος χαίρουσι δι᾽ ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τοιούτοις. οὐ τοίνυν ὁ ὁμότιμος, ἄπαγε, ἀλλ᾽ ὁ πολὺ τῆς ἡδονῆς προσδεηθεὶς βουλόμενος, ἅμα καὶ συγκαταβαίνων αὐτῷ τῇ ἀσθενείᾳ, φίλον ἑαυτὸν εἶναι φησιν· ἐπεὶ καὶ τὸν ἑστηκότα ἐδήλωσεν εἰπών, ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. διὰ δὴ ταῦτα, καὶ διὰ ὃ νομίζει αὐτοῖς δάκνειν, τοῖς νομιμοῖς, φίλον ἑαυτὸν ἐκάλεσε τοῦ νυμφίου, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον οὐ δάκνεται, ἀλλὰ καὶ σφόδρα χαίρει· τοῦτο γὰρ ἦλθον, φησί, καὶ πόθεν ἀπέχω τοῦ ἀλγῆσαι τοῖς παραπεμφθεῖσιν, ὅτι τότε μάλιστα ἀνῆλγησα, εἰ μὴ τοῦτο ἐγένετο. Εἰ μὴ γὰρ παρῆν ἡ νύμφη τῷ νυμφίῳ, ὥστε ἀνῃρέθην, ἀλλ᾽ εὐχαριστῶ, φησίν, ὅτε μὴ ἐπεδήμουν τοῖς ἀγαθοῖς. καὶ γὰρ τῶν ἐκείνου παρόντων ἡμᾶς ἔσεσθαι δοκιμωτάτους. ὁ γὰρ ἐβουλόμην, γέγονε, καὶ καταγινώσκει τὸν νυμφίον ἡ νύμφη, ὃν ὑμεῖς μαρτυρεῖτε αὐτοὶ λέγοντες, ὅτι πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. Ὅτε γὰρ ἐσταυρώθη καὶ ἔθαψαν, καὶ ὅτε πάντα ἔπραξεν, καὶ ὅτε νεκρὸς ἀνέβλεψε ὁρᾶν, χαίρω δὲ ἀγάλλομαι καὶ σκιρτῶ. τί δέ ἐστιν, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου; ἀπὸ τῆς παραβολῆς λέγων μετάγαγε ὅπου ὁ προκείμενος. ὅπου γὰρ νυμφίου καὶ νύμφης ἐμνημόνευσε, δείκνυσιν ἡ νυμφαγωγία πῶς ἔχει, ὅτι διὰ φωνῆς καὶ διδασκαλίας. ὅταν γὰρ ἡ ἐκκλησία ἁρμόζεται τῷ Θεῷ. διὰ τοῦτο Παῦλος ἔλεγε, Ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ. διὰ τοῦτο ἐγὼ χαίρω τὴν φωνήν. καὶ ὅ, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων, οὐχ ἁπλῶς τέθεικεν, ἀλλὰ δεικνὺς, ὅτι τὰ αὐτοῦ πάσχουσι, καὶ ὅτι αὐτὸν λοιπὸν ἐκείνου χρὴ καὶ ἀκούειν ἐκείνῳ παραδόντα τὸν νυμφίον. καὶ ὅτι λῃτουργός ἐστι καὶ διάκονος, καὶ τὰ τῆς χρηστῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, καὶ τὰ τῆς διαθέσεως ὑπῆλθεν εἰς ἔργον. διὰ τοῦτό φησι,

Ῥω. ι. κ.

Αὕτη οὖν ἡ ἐμὴ χαρὰ πεπλήρωται. Τετέλεσται, ἐκποίησαι πρὸς ἐμοῦ τὸ ἔργον ὁ ἐθέλω καὶ ἔδει, καὶ πλέον οὐδὲν δυνάμενα ἐργάσασθαι λοιπόν. Εἶτα οὐκ εἰς τὸν παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μέλλοντας αὐτοῦ παῖδας καὶ μαθητὰς ἀποφαίνει) [λέγων] ἀπὸ τῶν εἰρημένων τε καὶ πεπραγμένων ἤδη καὶ ταῦτα πιστούμενος, ὅτων ἐπάγων καὶ λέγων· Ἐκεῖνον

30 Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. Τοῦτο, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔστι καὶ ἐπαύσατο λοιπὸν, αὐξάνει δὲ τὰ ἐκείνου. τοῦτο γὰρ ὁ διεδέξατο τῶν, οὐκ εἰς ἐμὲ ἔσται μόνον, ἀλλὰ πολλῷ

χ. ἐκεῖνον χ. τὸ εἰπεῖν ὅτι χ. ἐπὶ πλέον τι παρεγενόμην αὐδ. καὶ πανδ. χ. τοῦτο χ. εἶπε τὸν ἀφ᾽ ὧν εἶπε τὸν παρεῖναι τοὺς παῖδας αὔξησιν καθαιρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλοντα γίνεσθαι φθάνων, διὸ καὶ οὐδένει εἰπεῖν, ἄρχεται δεῖ τὰ μελλόντων καὶ ὑποφαίνεται, ἀπὸ τῶν εἰρημένων τε καὶ γεγραμμένων ἤδη καὶ ταῦτα πιστούμενος, ὅτων ἐπάγων καὶ λέγων· Ἐκεῖνον

25 Εγένετο, φησι, ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάνου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ. Ζηλοτύπως γὰρ ἔχοντες ἀεὶ πρὸς τοὺς τοῦ Χριστοῦ μαθητὰς οἱ μαθηταὶ Ἰωάνου, πρὸς αὐτόν τε τὸν Χριστόν, ὅτε εἶδον αὐτοὺς βαπτίζοντας, ἤρξαντο διαλέγεσθαι πρὸς τοὺς βαπτιζομένους, ὡς τοῦ παρ' αὐτοῖς βαπτίσματος πλέον τι τοῦ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ἔχοντος· ἃ λαβόντες ἕνα τῶν βαπτιζομένων, ἐπεχείρησε τοῦτον πείθειν· ἀλλ' οὐκ ἔπεισεν. ὅτι γὰρ αὐτοὶ οἱ βαπτιζόμενοι ἦσαν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ἐζήτησεν, ἄκουσον πῶς τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς ἠνίξατο. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι Ἰουδαῖός τις μετ' αὐτῶν ἐζήτησεν, ἀλλ' ὅτι ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάνου ἐγένετο μετὰ Ἰουδαίου τινὸς περὶ καθαρισμοῦ. σκόπει δέ μοι καὶ ὃ αἰεὶ παρῴδηκε τοῦ εὐαγγελιστοῦ. οὐ γὰρ καταφορικῶς ἐχρήσατο τῇ λέξει, ἀλλ' ὅσον δυνάμεις, τοσοῦτον ἐγκλημα, ζήτησιν γενέσθαι ἁπλῶς λέγων· ἐπεὶ ὅπου γε ἀπὸ ζηλοτυπίας ἐλέγετο καὶ λεγόμενα, καὶ ἐξῆς δηλοῖ, ἃ καὶ αὐτὰ αἰεπαρῴδηκεν.

26 Ἦλθον γάρ, φησι, πρὸς τὸν Ἰωάνην καὶ λέγουσι, Ῥαββεί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Τουτέστιν, οὐ ἐβάπτισας σύ. τοῦτο γὰρ αἰτίαν ἔχοντες λέγειν, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, οἷον, οὐ σὺ λαμπρὸν ἔδειξας καὶ περίβλεπτον ἐποίησας, τὰ αὐτὰ οὗτος τολμᾷ· ἀλλ' οὐκ εἶπον, οὐ σὺ ἐβάπτισας, βαπτίζει (ἦν γὰρ δυσαγωνάθησαι καὶ τῆς φωνῆς δυναμένης τῆς δύνωθεν κατιεμένης, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσεως)" ἀλλὰ τί; ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, τοῦτος, ὃς μαθητὰς ἔπειχεν, ὃς ἡμῶν πλέον εἶχεν, οὗτος ἑαυτὸν ἀποχίσας, βαπτίζει. καὶ τοῦτο οὐ μόνον ὤνοντο παροξύνειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὰ αὐτῶν πρωτοδικεῖσθαι λοιπόν. πάντες γάρ, φησιν, ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ τοῦ Ἰορδάνου παρεῤῥέοντος, μᾶλλον δὲ τῇ ζητήσει ἔφερον. Ταῦτα οὖν ἔλεγον ἀτελέστερόν τε διακείμενοι, καὶ οὐδέπω φιλοτιμίας ὄντες καθαροί. Τί οὖν ὁ Ἰωάνης; οὐδὲ αὐτὸς αὐτοῖς σφοδρῶς ἐπέλιμπτο, δεδοικὼς μὴ δὲ αὐτὸν πάλιν ἀποχαδίσαντες, ἕτερόν τι κακὸν ἐργάσωνται" ἀλλὰ Τί φησιν;

27 Οὐδεὶς δύναται ἄνθρωπον λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Εἰ γὰρ ἐπεπόνθεσαν φθόνῳ παρὰ τοῦ Χριστοῦ, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ἦν οὕτω πάθη παγκατειλημμένους ἀνθρώπου καὶ ἐκ παρασκευῆς διδάξαι ὃ πᾶν· ἀλλὰ ἥλεως αὐτοὺς κατέπληξαι καὶ φοβῆσαι, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄνθρωπον, ἀλλ' ἢ τοῦ Θεῷ πολεμοῦσιν, αὐτῷ πολεμοῦντες. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Γαμαλιὴλ ἔλεγεν, Οὐ δυνάσθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι" εὑρεθῆτε, τοῦτο καὶ αὐτὸς λανθανόντως ἐνταῦθα κατασκευάζει. Ὃ γὰρ ἔλεγεν, οὐδεὶς δύναται λαμβάνειν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, οὐδὲν ἄλλο δηλοῦντός ἐστιν, ἢ ὅτι καὶ "ἀδύνατος ἐπιχεῖρησι, καὶ ὅτι θεομάχοι ἐπιτίθενται πάλιν εὐλόγως. Τί οὖν; ὁ Θεὸς ἐψεύσατο ἐκ τοῦ ἐλέγχου ἑαυτῷ; ἔλεγον, ἀλλ' ἀληθῶς διελύθησαν καὶ ἀπώλοντο· καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ οὐ τοιοῦτος. ἐπιτίθεται αὐτοῖς καὶ παρῴδηται πρᾶγμα, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός ἐστιν ὁ παρὰ δοκιμῶν αὐτούς. ὅταν εἰ δὲ καὶ λαμπρὰ τὰ ἐκείνου, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν ἔρχονται, θαυμάζειν οὐ χρή. τοιαῦτα γὰρ καὶ θεῖα, καὶ Θεός ἐστιν ὁ ταῦτα κατασκευάζων. οὐ γὰρ ἂν ἄνθρωπος ἴσχυσε τοιαῦτά ποτε. Καὶ γὰρ ἀνθρώπινα πάντα διέφθαρται καὶ ῥαθυμίᾳ καὶ κατάρρῃ ταχέως καὶ ἀπόλλυται· ταῦτα δὲ οὐ τοιαῦτα· οὐκ ἄρα ἀνθρώπινα." καὶ ὅρα πῶς ὅτε εἶπον, ὡ σὺ μεμαρτύρηκας, τότε καὶ τοῦτο ὃ ὤνοντο προβαλέσθαι εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ καθαίρεσιν, εἰς αὐτὸν αὐτὸ παρέτρεψε, καὶ πρόπτωσιν δείξας, ὅτι οὐ τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας τὸ λαμπρὸν αὐτῷ γέγονε, μὴ ταῦτα σκευάζειν αὐτοὺς ὑπισχνίζει. οὐ γάρ δύναται, φησιν, ἄνθρωπος λαμβάνειν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ." Εἰ γὰρ ὅλως ἐκαθάρθη τῆς ἐμῆς μαρτυρίας, φησί, καὶ ἀληθῆ ταύτην ἠκούσατε, μάθετε ὅτι ἀφ' ταύτην μᾶλλον ἐκ ἐμὲ ἐκείνου, ἀλλ'

ἐκ εἶπεν

χ. ἀλλ' ὅπ

χ. ἐξαπλῶς δέ πως λέγει·

χ. ἀδιαβάτου,

χ. ἀδύνατα

χ. τὰ μὲν ἄν

χ. εἶπα ἐπειδὴ ἔλεγον, ὃ σὺ

χ. πάθη τῶν, οὐ ὅλως ἐχ.

λῇ πιχίῳ φυλάττουσα τῇ τῆς οἰκείας δωρεᾶς ἐκβολῇ, καὶ ταῖς ἐκ λαθραίας ἐκτεποιοῦσι καταδύσεις, πᾶσι τοῖς θείοις δόγμασι τὸν μέσον παρεμβεῖσα τοῖχον καὶ ὁ Χριστὸς ὡς Πιλάτῳ ἀλαλεγμένος ἐδήλου λέγων· Ἐγὼ πάντοτε παῤῥησίᾳ ἐδίδαξα, ἐν οἷς κρυφῇ ἐλάλησα οὐδέν. τοῦτο καὶ τότε εἶπε, καὶ νῦν ἔφασκε. "μὴ γὰρ ταῦτά, φησιν," ἐξῆλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν μόνῳ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ διέτριβε καὶ ἐβάπτισεν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν πόλιν ἐλήλυθε, ὥστε ἐν μέσοις αὐτοῖς παρεμφῆναι τὰ δόγματα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ὠφέλειαν· μετὰ δὲ τὸ λυθῆναι τὰς ἑορτάς, ὅπου τὸ Ἱεροσόλυμα πολλάκις ἦρχετο, ὅπου δὲ καὶ ταῦτα πολλοὶ συνέτρεχον. τοῦτο δὲ πολλαχοῦ τὰς ἀεὶ καταλάμβανε τόπους, οὐκ ὀπαδεικνύμενος, οὐδὲ φιλοπερμύμενος, ἀλλὰ πλείοσι τὴν πρὸς ἑαυτὸν παρέχειν ὠφέλειαν ἀσυδαίζων. καίτοι παρεῖσαν φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ὅθεν δῆλον, ὅτι δὲ διὰ ταῦτα τοῦτό φησι. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτὸς οὐκ ἐβάπτισε; παρὰ τῶν Ἰωάννης εἶπεν· ὅτι αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· πνεῦμα γὰρ ὕπω ἦν δεδωκώς. εἰκότως οὖν οὐκ ἐβάπτισεν· οἱ μαθηταὶ τοῦτο ἐσπούδασαν, βουλόμενοι πολλοὺς παρασαγαγεῖν τῇ σωτηριώδει διδασκαλίᾳ. καὶ τί δήποτε, τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ βαπτιζόντων, οὐκ ἐπαύσατο ὁ Ἰωάννης τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ μεμφόμενος βαπτίζων καὶ αὐτὸς, καὶ μέχρι τῆς εἰς ᾅδου καταβάσεως τοῦτο ἐσπούδασε; ὁ γὰρ εἶπεῖν, ὡς καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν, καὶ ἐπαγαγεῖν, ὅτι

24 Οὔπω γὰρ βεβλημένος εἰς τὸν φυλακὸν ὁ Ἰωάννης, Δηλονότι γὰρ, ὅτι ἕως τότε οὐκ ἐπαύσατο βαπτίζων. "τίνος οὖν ἕνεκεν ἕως τότε ἐβάπτισε; καίτοιγε σεμνοτέρους ἀπέφηνε τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, εἰπὼν, ἐκείνων δεῖ αὐξάνεσθαι, αὐτὸς ἐπαύσατο. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐβάπτισεν; ἵνα μὴ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς εἰς πλείονα ζῆλον" ἐμβάλῃ καὶ φιλονεικοτέρους ἐργάσηται. εἰ γὰρ μυριάκις βοᾷ, καὶ τῷ παρεστῶτι ἀεὶ τὰ Χριστοῦ παραχωρᾷ, καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐλαττοῖ, οὐκ ἔπεισεν αὐτοῖς αὐτῷ προσδραμεῖν· εἰ καὶ τοῦτο προσέθηκε, πολλῷ φιλονεικοτέρους ἂν ἐποίησε. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τότε μάλιστα ἤρξατο κηρύττειν, ὅτε ἐκποδὼν" ὁ Ἰωάννης ἐγένετο. οἰκονομία ἦν καὶ διὰ τοῦτο συγχωρηθῆναι τὴν τελευτὴν Ἰωάννου καὶ ταχέως ὑπ' αὐτῷ γενέσθαι, ὥστε πᾶσαν τοῦ πλήθους τὴν διάθεσιν ἐπὶ τὸν Χριστὸν μετελθεῖν, καὶ μηκέτι τὰς πρὸς ἀμφοτέρων αὐτοῖς ῥίζας γνώμης. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἐν ᾧ βαπτίζειν οὐκ ἐπαύσατο συνεχῶς προσιόντας, καὶ μεγάλα καὶ σεμνὰ δεικνύμενα τὰ τοῦ Ἰησοῦ. ἐβάπτιζε γὰρ, οὐδὲν ἕτερον λέγων, ἢ εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσιν. ὁ τοίνυν ταῦτα κηρύττων, πῶς δὴ σεμνοὺς ἀπέφηνε τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ παυσάμενος; ἢ γὰρ τὸ ὠμὸν αὐτῶν ἐδόξει ζῆλος ἢ ὀργὴ τοῦτο ποιῆσαι· "ὃ δὴ ὑπερφυᾶ κηρύττων, ἰσχυρότερα ταῦτα ἀπέφαινεν. οὐ γὰρ ἑαυτῷ τὴν δόξαν ἐκτᾶτο, ἀλλ' ἃ ὧν Χριστῷ προσέπεμπε τοὺς ἀκροωμένους, ἡ οὐχ ἧττον τοῖς μαθηταῖς" αὐτοῦ συνεποίει, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ δοῦλος" αὐτοῦ ἡ μαρτυρία ἦν, καὶ πολλῷ μείζονα δόξαν παρὰ πάντων εἶχεν ἐκείνων. ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς αἰνιττόμενος ἔλεγε, ὅτι ἐξήρχοντο καὶ ἐβαπτίζοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ οἱ περίχωροι τοῦ Ἰορδάνου· καὶ τοῖς μαθηταῖς ἦ βαπτιζόντων, οὐ διέλιπον πολλοὶ πρὸς αὐτὸν τρέχοντες. εἰ δέ τις ἐξετάζοι· τί πλέον εἶχε τὸ τοῖς μαθηταῖς * βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου; ἐγὼ μὲν, ὅτι οὐδέν. ἑκάτερα γὰρ ὁμοίως τῆς ἐκ πνεύματος χάριτος ἀμοιρεῖ· καὶ αἰτία μία ἀμφοτέροις τοῦ βαπτίζειν, τὸ τοῦ Χριστοῦ προσεῖναι τὸν βαπτιζόμενον. ἵνα γὰρ μὴ ἀεὶ προσιόντες ὕστερον σώζωνται τὸν ὀφείλοντας πιστεύειν, ὅπερ ὅτι τὸν Σίμωνος ὁ ἀδελφὸς ἐποίησε, καὶ ὅτι τὸν Ναθαναὴλ ὁ Φίλιππος, τὸ βαπτίσαι ἐνεχείρησαντο, ὥστε δι' αὐτοῦ ἀπαρτίσαι ἐπιστήμῃ, καὶ τῇ μηνούσῃ προσοδοποιῆσαι πίστει. ὅτι δὲ οὐδὲν πλέον εἶχεν ἀλλήλων τὰ βαπτίσματα, τὰ ἑξῆς αὐτὰ δηλοῖ. ποῖα δὴ ταῦτα;

χ. χρυπτῶ

χ. καὶ πῶς, ἀκουε ἐπίμαγε τὸ μ. τ. χ. ἦλθεν

Ιωαν. ιη. κ.

χ. φησὶν,

χ. προσάγειν

χ. καὶ τίνος φασὶν

χ. λέγεις ἀνάγη

χ. ἐκεῖνος

χ. τοῦτο

ἱσ. τῷ δὲ

χ. αὐτὸς χ. αὐτῶν

* τῶ Χριστῶ

25 Ἐγένετο

ἐκάστῳ πρὸς τὴν ὑποκειμένην προαίρεσιν φιλονεικοῦμεν. ἐκείνῳ μὲν γὰρ, ὅπου γε καὶ τῶν προφητῶν ἡπίσατο, καὶ οὐδὲ δοῦλος ὢν οὕτω λίαν ἐφρόνει, ἀρκεῖ τοσοῦτον ἀκοῦσαι μόνον· οὐκ ἂν, ὅπου διαλίαν ἐπικατέχετο, σαφῶς μὲν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα οὐκ ἐξεκάλυψε, κατέσεισε δὲ αὐτὴν τὴν γνώμην, ὥστε φόβῳ φόβον ἐκβαλεῖν, τόν τε μὴ πιστεύοντα λέγων κρίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ πίστιν ἀπὸ ποινῆς γίνεσθαι ζωοδότου. ὅπου γὰρ καὶ τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξης πολὺ ἐποίησε λόγον, πῶς τοῦτης μᾶλλον ἢ τῆς κολάσεως (πολλοὶ γάρ, φησι, τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλ' ὁ τοῦ Ἰουδαίους ἀχ ὠμολόγουν) καὶ ἀπὸ ταύτης αὐτὴν καθαίρεται, λέγων· ὅτι οὐκ εἶπεν ⓦ ἐμοὶ μὴ πιστεύοντα διὰ ἄλλο τι μὴ πιστεύει, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ βίου ἀκαθάρτου ἔχειν. καὶ πρώην μέν φησι, Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς· οὗτος ὁ, ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον. οὐ γὰρ πρὸς μισοῦντας συνεσκιασμένως μᾶλλον ἐφθέγγετο, πρὸς ἰδιώτας δέ, σαφέστερον. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπὸ τῆς δόξης ὁ διάβολος κατέχετο τῆς παρὰ πολλῶν, διόπερ οὐδὲ πρόρρησιν ἀξιοῦται λαβεῖν ὡς ἔχρῃζεν. χ. ἔπαυε

ΗΘΙΚΟΝ Φύγωμεν τοίνυν τὴν κενὴν δόξαν· τοῦτο γάρ ἐστι πάντων τὸ πάθος τυραννικώτερον. ἐπιθυμεῖ πλεονεξία καὶ χρημάτων ἔρως, ἐπιθυμεῖ μέθης καὶ πόλεμοι καὶ μάχαι. ὁ γὰρ τοῦ πλείονος ἐρῶν, ἅπαντας τοὺς ἄλλους δυνήσεται. ἐρᾷ δὲ ἀπὸ μόνου ἄλλου, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῆς δόξης ἐρᾷν χρεών. οἶνος γὰρ ἔνεστι, εἰπέ μοι, πλῆθος θηρίων καὶ ἀνδραποδῶν ἀγέλας, καὶ πολλῷ ⓓ πολλοὶ τοιοῦτοι φαντασίαι; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔχων τῆς ἀκμῆς ταύτης φαντασίας τοῦ ἀπόντος πάντα. ἀνὴρ τοίνυν τοιοῦτος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας" ἀνελεῖν μέλλει, καὶ οὐδέν" ὃ κωλύσει ἕξαι τῷ γλῶ ὕστερον ἡμᾶς οἰκεῖν ὡς ⓦ ἐκεῖνοι. οὐδὲ γὰρ τοῖς κακίαις μόνον αὐθ τοῦ ἀλόντος, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀρεταῖς πρόσφορος· καὶ, ὅταν ἡμᾶς ἐκεῖθεν σκοπὸς μὴ δυνηθῇ, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ πολλῷ τῷ ζημίαν ἐργάζεται, τοῦ μὲ πόνους ἀποστερῆσαι ἀναγκάζουσα, τῶν δὲ καρπῶν ἀποστερῆσαι. ὁ γὰρ τοῖς τοῦτον βλέπων, καὶ ἡσυχίαν καὶ ἐλεεῖν, ἀπέχει ⓦ μιαθὸν αὐτόν. τί τοῦτης τῆς ζημίας ἐλεεινότερον γένοιτ' ἂν ἄλλο, ἢ ὅταν συμβαίνῃ κόπτεσθαι ἐκεῖνον καὶ μάτην, καὶ καταγέλαστον γίνεσθαι, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐκπίπτειν δόξης; ὁ γὰρ ὄντως ἀμφοτέρων ἐφίεμενος, ἀμφοτέρων τυγχάνει. τυγχάνει μὲν γὰρ ὄντως ἀμφοτέρων, ὅταν μὴ ἀμφοτέρων, ἀλλὰ τῆς μιᾶς ὑπερυμνῶμεν τῆς ἐκ τῶν ἀνθρώπων· ἀμφοτέρων δὲ ἐρασθέντα οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων τυχεῖν. διόπερ, εἰ βουλόμεθα δόξης ὑπερτυγχάνειν, φεύγωμεν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μόνης ὑπερυμνῶμεν. οὕτω γὰρ καὶ ταύτης, κἀκείνης ἐπιτυχόντες ἃς ἠβούλοντο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χαίρειν δὲ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ καὶ παρὰ δόξα, ἅμα δὲ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. τῷ Θεῷ

Ομιλ. κθ. 22 ΕΞΗΛΘΕ ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΟΥΔΑΙΑΝ ΓΗΝ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν [καὶ ἐβάπτιζεν.]

ΟΥδὲν τῆς ἀληθείας φανερώτερον" οὐχ εὑρήσεις ἅπαντα ἀπλῶς, ὥσπερ τοῦ ψεύδους οὐδὲν ἀσθενέστερον, καὶ μυρίοις πανταπάσασι συσκιάζηται. εὐφωρότατόν τι γάρ ἐστι καὶ καταῤῥᾳδιώς. ἡ γὰρ ἀλήθεια γυμνὴ προκεῖται πᾶσι τοῖς βουλομένοις αὐτῆς τοῦ ὄψεως ἀπολαύειν, καὶ ὅτι λαμβάνει βούλεται, ὅτι κἀδωρον δίδωσι, οὐκ ὀκνεῖ· λαὸς τέρμα, καὶ δίκης ἐφίεται τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, οὐκ ἄλλο τι τῶν αἱρετικῶν ἐστιν ἰδιώτερον, ἀλλὰ πάντων ἔσχατον αἰωτέρω, διαμάχη μὲν μυρίας ὑπερβολάς, μένουσα δὲ ἀκαταγώνιστος, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὴν καταφεύγειν, ὥσπερ οὐ ἀσφα- χ. ἀλλ' ἀλλ' ἀλλ'

ραθύμως ζῶντες, ἀπόνως δὲ θυμούσας ἔχοισι καὶ καλῆς ἕξεις. τοσοῦτον γὰρ τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας ὄφελός ἐστι τὸ θαῦμα. ὅρα πόσον πῶς μὴ ἀκριβείας πίθηται ὁ Φησίν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ Φαῦλα πεποίηκας οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἀλλ' ὁ πεφαύλικεν ἀεί, τυγχάνει, ὁ ἀεὶ βουλόμενος

χ. εἰς κακ- " ἐγκαλινδεῖσθαι ταῖς τῆς ἁμαρτίας βορβόρῳ, οὐ βουλεται νόμοις ἑαυτὸν ὑποβάλλειν τοῖς ἐμοῖς, ἀλλ' ἔξω μένων παρεύειν μετ' ἀδείας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πεποίηκε τὰ κεκωλυμένα. ὑπαυθα γὰρ ἐλθών, ὡς ὑπὸ φωτὸς ἐλέγχης, καταδηλος γίνεται· διὰ τοῦτο τὸν ἀρχιμὲν φθόνον τὸν ἐμόν. πολλὴν γοῦν ἔσχεν ἀχθοῦσαν ἐπὶ τῶν ἐλλιμένων λεγόντων, διὰ τοῦτο μὴ δυνάσθαι πρὸς τὸν πίστιν τὸν ἡμετέραν ἐλθεῖν, διὰ ὃ μὴ δυνάσθαι μέθης καὶ πορνείας καὶ τῆς βιοτικῆς μερίμνης ἀφίστασθαι πλημμελημένης. Τί οὖν, φησιν; οὐκ εἰσὶ καὶ χρεισιδυοὶ φαῦλα πεφαυλικότες, καὶ ἕλληνες ὑπὲρ φιλοσοφίας ζῶντες; χρεισιδυοὶ μὲν ὅτι φαῦλα πεφαύλικότες εἰσίν, οἶδα κἀγώ· εἰ δὲ καὶ ἕλληνες ὀρθῶς βιοῦντες, τοῦτο οὐκέτι οἶδα σαφῶς. μὴ γάρ μοι σὺν ἀπὸ φύσεως εἴπῃς ὑπειληφὼς καὶ χοσμίως (οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο ἀρετή) ἀλλ' εἰπὲ τῷ κόσμῳ πολλαχοῦ ἀπὸ τῶν παθῶν ὑποκρινόμενα βίον, καὶ φιλοσοφοῦντα. ἀλλ' οὐκ αἰτέχεις. εἰ γὰρ

χ. διδασκαλία βασιλείας ἐπαγγελία, καὶ γέενης ἀπειλή, καὶ ἄλλη " ὑπιμέλεια τοσαύτη, μόλις κατέχουσι τοὺς αὐθεφπους ὑπὲρ ἀρετῆς, σχολῇ γ' ἂν τὸ κόσμος ὑπὲρ μηδενὸς πεπεισμένοι τούτων μετέλθοιεν ἀρετήν. εἰ δέ τινες καὶ ὑποκρίνονται, δόξης ἕνεκεν τοῦτο ποιοῦσιν· ὁπόταν δόξῃ λάθοιεν, οὐ φεισονται τοῦ χρήσασθαι ταῖς ὑπαρχούσαις ἐπιτηδείοις. πλὴν ἵνα μὴ δόξωμεν ἡμῖν αὐτοῖς φιλονεικεῖν, συγχωρήσωμεν ὀρθῶς βιοῦν τοὺς ἔξω ἕλληνας. οὐδέποτε γὰρ τοῦτο ἐνδυσωπήσω τὸν λόγον. ὃ γὰρ ὅτι πολλοὺς συμβαίνει εἶπον, οὐ διὰ παντὸς γινόμενον. ὅρα δὲ πῶς πάσης ἀποστερεῖ ἀπολογίας αὐτοὺς εἰπών, ὅτι ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον. μὴ γὰρ αὐτοί, φησι, αὐτὸ ἐζήτησαν; μὴ γὰρ ἔκαμον; μὴ γὰρ ἐπόνησαν ἵνα εὕρωσιν; αὐτὸ τὸ φῶς ἦλθε πρὸς αὐτούς, καὶ οὐδὲ οὕτω προσέδραμον. εἰ δέ τινες καὶ παρὰ χρεισταιοῖς εἶεν πονηρῶς βιοῦντες, ἐκεῖνο μὲν εἰπεῖν, ὅτι οὐ πρὸς τὴν ὀξυτέραν γνωμένην διαδοξαμένων τὴν εὐσέβειαν τοῦτό φησιν (εἰ δὲ καὶ μάλιστα καὶ ὅτι πολλάκις ἀπὸ βίου πονηροῦ ἐκ τῆς τῶν δογμάτων ἀκριβείας πρόσεσαλεύθησαν) ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς τούτων " αὐτὸν οἴμαι τῶν λεγόντων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐξ ἑλλήνων καὶ Ιουδαίων ὀφειλόντων προσελθεῖν τῷ ὀρθῷ πίστει " ἐλθεῖν. δείκνυσι γὰρ ὅτι οὐδεὶς μὲν ἔλαττον ἐν πλούτῳ ζῶν ὅτι τὴν πίστιν ἐλθεῖν, μὴ προτερεῖν ὑπολαμβάνων ἑαυτῷ βίον ὀρθόν· ἐκ οὐδεὶς δὲ ἀπιστίᾳ μείνειε, μὴ προτερεῖν ἐλόμενος δίκαιος εἶναι κακός. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς· ὅτι σωφρονεῖ, καὶ οὐχ ἁρπάζει. ὁ γὰρ δὴ μόνα ταῦτά ἐστιν ἀρετή. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ταῦτα μὲν ἔχῃ, δόξης δὲ ᾖ δοῦλος κενῆς, καὶ φίλων ἐπαείδων αἰχμαλώτου ὅτι τὸ πλούτου μόνη; ὅταν γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθῶς βιοῦν. ὁ γὰρ δόξης δοῦλος, ὃ περιθύοντος οὐκ ἐλάττων ἐστὶν " ἐκεῖ πολλῷ πλείονα καὶ χαλεπώτερα ἐργάζεται* ἐκείνου. ἀλλ' εἰπέ μοι τινα πόνων ἀπηλλαγμένον τῶν παθῶν καὶ πάσης κακίας ἐλεύθερον, καὶ μόνοντα πρὸς ἕλληνα. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. ὁ γὰρ οἱ τὰ μεγάλα πρὸς αὐτοὺς κομπάζοντες, καὶ χρημάτων καὶ γαστρὸς πεπληρωμένοι καθ' ὑπερβολὴν φασι, δόξῃ μάλιστα πάντων αἰθεφπων ἐδουλώθησαν, ὃ πόνων ἐστὶν αἴσχιον τῶν κακῶν. οὕτω καὶ οἱ Ιουδαῖοι μεμόνηκασιν Ιουδαῖοι· διὰ καὶ εἰκαλῶν αὐτοῖς ἔλεγε· Πῶς δύνασθε πίστευειν, δόξαν παρὰ αἰθεφπων λαμβάνοντες; ἐπὶ ποτε δὲ Ναθαναήλ, ᾧ καὶ ἀληθῆ ἐμαρτύρησεν, ὅτι διελέχθη πρὸς τούτων, οὐδὲ ἐξέπεινε λόγοις μακρούς; ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνος μὲν τοσαύτης πρόσεκλήθετο σοφίας. οὐδὲ μὲν γὰρ τοῦτο ἔργον ἐθέτο, ἐξ οὗ ἄλλοι καιρὸν ἀναπαύσεως εἶχον, τοῦτον οὐδὲ καιρὸν ἀκροάσεως ἐποιήσατο· ἐκεῖνος δὲ πρὸς ἕτερα πειθεῖς, ἀφίκετο. πλὴν οὐδὲ ἐκεῖνον πρόσεδραμε. πρὸς γὰρ ἐκεῖνόν φησιν· Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ὅτι ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου. τούτῳ δὲ τούτων μὲν οὐδὲν εἶπε, πρὸς δὲ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀναλέγεται, ἀναφόρως

Ioan. a. 51.

ἐκεῖνο

ἀν, λέγων, ἤδη κέκριται. ὅπερ γὰρ ἔμελλεν ἡ κρίσις, καὶ νῦν ποιεῖ· φεύγουσι γὰρ οἱ φαῦλοι τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχονται πρὸς αὐτό, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσι. καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν δογμάτων ἔστιν ἰδεῖν. οἱ γὰρ αἱρετικοὶ πάντες τὸ φῶς φεύγουσι τὸ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσι. διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐκκόπτουσι, καὶ τὰς θείας γραφὰς διαβάλλουσι, καὶ τὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν συγγράμματα, καὶ πάντα ποιοῦσιν ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσι. καὶ γὰρ ἐλεγχόμενοι ἐπιτίθενται τοῖς ἐλέγχουσι, καὶ ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς, καὶ

ληφόμθα, ἀκυε ϗ τῦ ϖϱοφήτυ ϗ τῦ Παύλυ λέγοντος· τῦ μ̄, Οπ σὺ ἀποδώσει; ἐκά- Ψαλμ. ξα. ιε.
στῳ κ̄ τὰ ἔϱγα αὐτῦ· τῦ δ̄, Ος ἀποδώσει ἑκάστῳ κ̄ ὃ ἔϱγον αὐτῦ. ὁπ δ̄ ϗ οὕτω πολλὴ ἡ
φιλανθϱωπία τῦ Θεοῦ, ϗ τῦτο ἐντεῦθεν δῆλον. εἰς γὰϱ δύο ζωῆς αἰωνίας τὰ ἡμέτεϱα διελὼν
ὁ Θεὸς τύτυς, πότ᾽ τι ϖϱόκειται ϗ τὸν μέλλοντα βίον, ϗ τὸν μ̄ ἐν αἰωνίῳ τάξει, πότ᾽ δ̄ χώϱα
φθόνων ποιήσας ε̄ῑ), πολλῷ καὶ τεῦθεν τὴν φιλάνθϱωπον ἐπεδείξατο. πᾶς δὲ τότ᾽ δ̄ῆ-
χ. ἐφεξάμθα· λον; ὅπ ϖϱοέμθος πολλὰ ϗ χαλεπὰ ἁμάϱτήματα, ϗ ὑ᾽ ἁλιτόνος ἀπὸ νεότητος εἰς
χ. θελίποιμι ἔχατον γῆϱας μυείοις τὴν ψυχήν· καταῤῥυπαίνει κακοῖς, οὐδενὸς τύτων ἀπήτησεν βύ-
χ. καταῤῥυ- θωδας ἡμᾶς τῇ ἁμάϱτημ̄ᾳ, ἀλλ᾽ ἔδωκεν αὐτῇ ἄφεσιν δ̄ῆ λυτϱῦσθαι παλιγγενεσίας, ϗ δι-
παίνοντος καιοσύνην ϗ ἁγιασμὸν ἐ̄ϱ̄γ̄άσατο. τί οὖν, φησιν, ὁ ἐκ ϖαιδὸς ἡλικίας μυηθεὶς καὶ
παξιωθεὶς ὑπ᾽ τῶν τοσαῦτα μυεῖα ἁμάϱτῃ; ὁ τοιῦτος λοιπὸν μείζονος κολάσεως ἄξιος. τῇ
γὰϱ αὐτῇ ἁμάϱτημ̄ᾳ ϗ ἁπλῶς αὐτὰς πάντων δίκας, ἀλλὰ πολλῷ χαλεπωτέϱας, ὅταν μ̄ τ̄
μυσταγωγίαν πλημμελήσωμθ. ὃ δηλοῖ Παῦλος ὅτω λέγων· Αθετήσας τις νόμον Μωϋ- Εϐ. ι κη.
σέως, χωϱὶς οἰκτιϱμῶν ἐπὶ δυσὶ ἢ τϱισὶ μάϱτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ (δοκεῖ π̄) χείϱονος
ἀξιωθήσεται τιμωϱίας, ὁ τὸν ϒν̄ τῦ Θεοῦ καταπατήσας, ϗ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡ-
χ. ἔϱα μείζο- γησάμενος, ϗ τὸν χάϱιν τῦ πνεύματος ἐνυβϱίσας; μείζονος οὖν ἔσαι κολάσεως ἄξιος ὁ
νος κολάσε- ζοιῦτος. πλὴν ἀλλ᾽ ϗ τύτῳ μετανοίας ἰωὲ ϕῦγας, ϗ πολλοὺς δάκρυσιν ἔδωκεν εἰ; ὃ
ως ἢ μ̄ τὴν ἀφεσιν ἀμαϱτιῶν· ἐνοήσαθε τὰ πεπλημμεληκότα, φὼ ἑαλη. Τῶτ᾽ οὖν ἐνόησεν ἡλίκα φιλανθϱω-
χ. ἐνόησεν πίας δίγματα, ὃ δὲ χάϱις ἀφῆκεν, ϗ μ̄ τὴν χάϱιν ϒν̄ ἁμάϱτηκα ϗ ἄξιον ἐστὶ κολάσεως
ὧν ἐλ- μὴ κολάζει, ἀλλὰ διδόναι χαϱὰν ϗ ϖϱοσπομένην ἀπολογίας αὐτῷ. διὰ τῶτα πάντα ὁ
Χϱιστὸς ϖϱὸς ϒν̄ Νικόδημον ἔλεγεν· Οὐκ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τ̄ὸν ῡἱ̄όν αὐτῦ, ἵνα κϱίνῃ ϒν̄ κόσ- Ιωαν. γ. ιζ.
μον, ἀλλ᾽ ἵνα σώσῃ ϒν̄ κόσμον. δύο γάϱ εἰσιν αἱ τῦ Χϱιστῦ ϖϱοῦσίαι, ἡ πάλαι γενομένη, ϗ
ἡ μέλλυσα· οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δ̄ αἱ δύο· ἀλλ᾽ ἡ μ̄ ϖϱοτέϱα γέγονεν, ὐχ ἵνα ἐξεπάσῃ τὰ
ϖεϖαγμένα ἡμῖν, ἀλλ᾽ ἵνα ἀφῇ· ἡ δ̄ δευτέϱα, ὐχ ἵνα ἀφῇ, ἀλλ᾽ ἵνα ἐξεπάσῃ. διὰ τῦτο
ϖϱὸ μ̄ τῆς ϖϱοτέϱας φησίν· Οὐκ ἦλθεν ἵνα κϱίνῃ ϒν̄ κόσμον, ἀλλ᾽ ἵνα σώσῃ ϒν̄ κόσμον.
ϖϱὸ δ̄ τῆς δευτέϱας· Οτὰν ἔλθῃ ὁ ῡἱ̄ὸς ἐν τῇ δόξῃ τῦ ϖατϱὸς αὐτοῦ, φησὶ τὰ μ̄ ϖϱόβατα
ἐκ δεξιῶν, ϗ τὰ ἐρίφια ἐξ ἀϱιστϱῶν. καίτοιγε ϗ ἡ ϖϱοτέϱα ϖϱοῦσία κϱίσεως ἦν ϗ τ̄
τῦ δικαίου λόγου. διὰ τί; ὅπ ϖϱὸ τῆς αὐτοῦ παῤῥυσίας νόμος ἦν φυσικὸς, ϗ ϖϱοφῆται, ϗ
γϱαπτὸς πάλιν νόμος, ϗ διδασκαλία, ϗ μυεία ἐπαγγελία, ϗ σημείων ἐπιδείξεις, καὶ κο-
χ. διοϱθωῦ- λάσεις, ϗ ὠμφεία, ϗ πολλὰ ἕτεϱα διϱθοῦ δυνάμενα· ϗ ἀκόλυθον ἦν τύτων πάντων
πα ἦν· ἀπαιτῆσαι βάθυμίας. ἀλλ᾽ ὅτῳ φιλανθϱωπός ἐστιν, ϗ πίστιν ἐξέτασιν, ἀλλὰ συγχώϱη- Ρω. γ. κγ.
χ. τέπων. σιν τέως. ἐπεὶ, εἰ τῦτο ἐποίησεν, ἅπαντες ἂν ἀθέων αἱϱετάθησαν. Παίτες γὰϱ ἥμαϱ-
τον, φησι, ϗ ὑστεϱοῦνται τῆς δόξης τῦ Θεοῦ. Εἶδες φιλανθϱωπίας ἄφατον ὑπεϱβολήν;

18 Ο πιστεύων εἰς ϒν̄ αὐτοῦ, ϗ κϱίνεται· ὁ δ̄ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκϱιται. Καὶ μοι εἰ
χ. παϱίστη μὴ διὰ τῦτο ἦλθεν, ἵνα κϱίνῃ ϒν̄ κόσμον, πῶς ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκϱιται, εἰ μὴ δέπω" πά-
ϱεστι τῆς κϱίσεως ὁ καιϱός; ἢ τῦτό φησιν, ὅτι αὐτὸ τὸ ἀπιστεῖν ἀμετάθετόν ἐστι, κόλασις ὄντι (ὃ γὰ
ὀκλῆς ε̄ῑ) τῷ φωτὸς ϗ καθ᾽ αὑτὸ μεῖζον ἔχοντι τὴν τιμωϱίαν) ἢ ὃ μέλλον ϖϱοσαναφωνεῖ.
καθάπεϱ γὰϱ ὁ φονεύων, καὶ μὴ τῇ ϕήφῳ τῦ κϱίνοντος καταδικασθῇ, τῇ τῦ ϖϱάγμα-
χ. λελίκασι τος" καταδεδίκασαι φύσει· ὅτω ϗ ὁ ἄπιστος. ἐπεὶ ϗ ὁ Αδὰμ ᾗ ἡμέϱᾳ ἔφαγεν ἀπὸ τοῦ
ξύλυ, ἀπέθανεν. ὅτω γὰ ϗ ἡ ἀπόφασις εἶχεν· ᾗ δ᾽ ἡμέϱᾳ φάγητε ἀπὸ τῦ ξύλυ, ἀ-
ποθανεῖσθε· καίτοι ἔζη. πῶς οὖν ἀπέθανε; τῇ ἀποφάσει, τῇ τῦ ϖϱάγματος φύσει. ὁ
γὰ ὑπεϱβάλλων ἑαυτὸν τῇ κολάσει ποιήσας, ὑπὸ τὴν τιμωϱίαν ὤν, καὶ μὴ τῶ ϖϱάγ-
ματι πῶς, ἀλλὰ τῇ ϕήφῳ. ἵνα γὰ μὴ ἀκύσας τις, ὅτι ὐκ ἦλθεν κϱίναι ϒν̄ κόσμον, ἀ-
χ. ἐπιζήτει μοϱφὴν νομίσῃ ἀμάϱτηνεν, ϗ ῥαθυμότεϱος γένηται· ϗ ταύτῃ" ἀποτιχίζει τὴν ὀλιγωρί-

λάσεως; Εἰ γὰρ μὴ ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτοὺς ἐκολάζομεν, ἆρα οὐκ ἂν καθ' ἑαυτῶν τὴν ψῆφον ἐξηνέγκαμεν; ἆρα οὐκ ἂν τῆς γεέννης ἑαυτοὺς κατεδικάσαμεν πῦρ, ὃν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ψυχὴν δίκην λιμῶν τηκόμενον βλέπομεν; ἢ τί λέγω χρήματα; Εἰ γὰρ μυείας ἐζητοῦμεν ψυχάς, οὐχ ἁπάσας ἂν αὐτὸν θείνας ἐρρίψαμεν; καίτοιγε τοσοῦτον ἄξιον ἡ τῆς εὐεργεσίας ἐποίησαν ἄν. ὁ μὲν γὰρ πένης εὐεργετῶν, φανερὸν ἐπιδείκνυται τὴν χρηστότητα· ὁ δὲ εὐεργετηθεὶς, ὅταν μὲν μηδὲν ἀντιδιδῷ, ὀφειλὴν ἀποδίδωσιν, οὐ χάριν καταβάλλεται, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ καταρξάμενος ἑτέρους εὐεργετεῖν εἴη· καὶ ὁ ἀντιδιδοὺς δὲ, καὶ εἰς εὐεργέτην καταπίπτει τὰ διδόμενα, καὶ αὖθις αὐτὸν ἀπολαύει πάλιν. ἀλλ' ἡμᾶς οὐδὲν τοιοῦτον ἐφέλκεται· ἀλλὰ πόντων ἐσμὲν ἀγνωμοσύνεσι, οἰκέται μὲν καὶ ἡμίονοι τὰς ἵππους τὰς δέρεια χρυσᾶ βαστάζοντες, δι' ἣν δεσπότην γυμνὸν βλέποντα, καὶ θύρας οὐ θυρῶν ἀμείβοντα, καὶ αἰεὶ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ἱσάμενον, καὶ χεῖρας ἐκτείνοντα βλέποντες, πολλάκις δὲ καὶ ἀπηνῶς βλέποντες ὀφθαλμῷ, καίτοιγε καὶ τοῦτο αὐτὸς δι' ἡμᾶς ὑπομένει. ἡδέως γὰρ πεινᾷ, ἵνα σὺ τραφῇς· καὶ γυμνὸς βαδίζει, ἵνα σοι παρέχῃ τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἐνδύματος τὴν ὑπόθεσιν. ἀλλ' οὐδὲ ὅτῳ βούλεται τῶν ὑμετέρων δίδει, ἀλλὰ τῶν ἱματίων τὰ μὲν ὅλα σπόρρωτα, τὰ δὲ ἄγθος τῷ χιτῶνι, καὶ βαστὴν φέροντα τοῖς κεκτημένοις· ὁ δὲ καὶ ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα πόντα δεδωκὼς, γυμνὸς βαδίζει. ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ χιτῶνι αὐτὰ ἀπολίθεσθε,, ἀλλ' αὐτοὶ βεβοελημένοι καλλωπίζεσθε; καὶ τί ὄ πλέον ὑμῖν ἀπὸ τούτων; ἵνα δὲ τὴν ἀληθεινὴν ἴδῃ πλῆθος ὑμᾶς; καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ τὸν βεβοελημένον σε ταῦτα θαυμάσονται, ἀλλὰ τοῖς διεφθαρμένοις πρέπει τὰ. ὥστε εἰ βούλῃ θαυμάζεσθαι, ἑτέρας βελῶν μᾶλλον μυείας ἀπολαύσῃ χρεών. τότε καὶ ὁ Θεός σε ἐπαινέσεται μὴ τὴν δυσθεσπεσίαν ταύτην ἐπαινέσεται μὲν οὐδεὶς, φθονήσουσι δὲ ἅπαντες, ὁρῶντες μὲν σῶμα κοσμούμενον ὁρῶντες, ταῖς δὲ ψυχαῖς ἠμφιεσμένοις ἔχοντα. οὕτω καὶ γυναιξὶ πορείας βέβοεται ὁ κόσμος, πολλάκις δὲ καὶ πολυτελέστερα καὶ φαυλότερα πρὸς ἑκείνας τὰ ἱμάτια· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς κόσμος παρὰ θεῷ ἐν ἀρετῇ ζώσι μόνον ὁρᾶται. ταῦτα διεξοδικῶς λέγω, καὶ λέγων καὶ παύσομαι, καὶ πείθων οὕτω κηδόμενος, ὡς τῶν ὑμετέρων ψυχῶν. ἐκείνοις μὲν γὰρ, κἂν μὴ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὅμως ἐπέρωθεν ἐς αἰσχύνης βαδιοῦται· κἂν μὴ γένηται βαδιοῦται, ἀλλὰ λιμῷ δίαφθαρῶσιν, οὐδὲν μέγα τῆς ζημίας αὐτοῖς. τί γὰρ ἔβλαψε τὸν Λάζαρον ἡ πενία, καὶ τὸ τῷ λιμῷ τηκεσθαι; ὑμᾶς δὲ οὐδεὶ ἀξιωρήσει τῆς πένητος, ἂν μὴ τῆς παρὰ θεῷ πεινώντων τύχητε βοηθείας· ἀλλ' ἐρεῖ μοι τὰ αὐτὰ τῷ πλουσίῳ, τῷ διηνεκῶς μὲν τηγανιζομένῳ, παρρησίας δὲ μηδεμιᾶς τυγχάνοντι. ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδέποτε ταῦτα ἀκοῦσαί ποτε τὰ ῥήματα, ἀλλ' εἰς τοὺς κόλπους Ἀβραὰμ ἀπελθεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. κη. 17 ΟΥ ΓΑΡ ΑΠΕΣΤΕΙΛΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΥ, ΙΝΑ ΚΡΙΝΗ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ, ΑΛΛ' ΙΝΑ ΣΩΘΗ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.

Σημ. ε. θ.

Σημ. ις. ιδ.

Πολλοὶ τῶν ῥᾳθυμοτέρων εἰς ἁμαρτημάτων μέγεθος καὶ ὀλιγωρίας ὑπερβολὴν τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος φιλανθρωπίαν, ταῦτα φθεγγόμενοι τὰ ῥήματα· οὐκ ἔστι γέεννα, οὐκ ἔστι κόλασις, πόντα ὁ Θεὸς ἀφίησιν ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα. ὅσπερ ἐπισοφίζων σοφός τις ἀνὴρ φησι· Μὴ εἴπῃς, ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολὺς, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται· ὅτι ἔλεος καὶ ὀργὴ παρ' αὐτῷ, καὶ ἐπὶ ἁμαρτωλοῖς καταπαύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ πολὺς καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. πρὸς ταῦτα, φησι, τὰ τῆς φιλανθρωπίας, εἰ τὰ καὶ' ἀξίαν ἀπολησόμεθα τῶν ἁμαρτημάτων; ὅπου μὴ τὰ καὶ' ἀξίαν ἀπολησόμεθα,

χ. ἐαυτοῖς

χ. πινώντων

χ. σωτὴρ

χ. ἐξίλασται

ρημίας πλησιόμους ἰασάμενος, πρώτων τῶν θηείων ἀπήλαξε, χρεμαθεὶς ἐπὶ τῦ σαυ-
χ. ἢ διὰ τίνα οὖν, κ. ρου. Ἀλλ' οὐκ εἶπε, χρεμασθῆναι δεῖ, ἀλλ' ὑψωθῆναι. ὅπερ γὰρ εὐφημότερον εἶ) ἐδίκῃ διὰ τ' ἀκροώμενον ἢ ἐπὶς τῦ τύπτω, τῦτο τέθεικεν.

16 Οὕτω γὰρ ἠγάπησε, φησὶ, ὁ Θεὸς τ' κόσμον, ὅπ τ' γὸν αὐτῦ τ' μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πις θύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Ο ἢ λέγῃ τοιῦτόν ἐστι· μὴ θαυμάσῃς ὅπ ἐγὼ μέλλω ὑφίσθαι, ἵνα ὑμῖς σωθῆτε. καὶ γὰρ ἡ τῶ πατρὶ τῦτο δοκεῖ, ἢ αὐτὸς ὕτως ὑμᾶς ἠγάπησεν, ὡς γὰρ τῶν ἄλλων διὼξαι τ' γόν, ἢ ἄλλων ἀγωνιόντων. καίτοι οὐκ ἀμῦς ὧδε γὰρ φίλῃ τῦτο ποιῆσαι, οὐδὲ γὰρ δικαίου ζητοῦντος, ὅπερ ἢ ὁ Παῦλος δηλοῖ, ἔλεγε· Μόλις γὰρ δικαίου τις ἀποθανεῖται Ρο. ε. ζ.
10 ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν πλατύτερον (ὡς ἐς πιστεύειν γὰρ διελέγετο) ἐνταῦθα ἢ Σωσεχαλμένως μὲν
χ. ἐμφατικ. ὁ Χριστὸς, ὅπῳ ὡς Νικόδημον ἰῶ ὁ λόγος, "ἐμφατικώτερον δέ. καὶ γὰρ ἐκεῖνη λέ-
χ. τὸ ξεις πολλὴν ἔχει τὴν ἔμφασιν· " τῷ τε γὰρ εἰπεῖν, ὕτως ἠγάπησε, ☩ " τῷ, ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, πολλὴν δείκνυσι τῆς ἀγάπης τὴν ὑπόπτασιν. πολὺ γὰρ τὸ μέσον καὶ ἄπειρον ἰῶ. ὁ γὰρ ἀθάνατος, ὁ ἄναρχος, ἡ μεγαλωσυνὴ ἡ ἀπέραντος, τὸν ἀπὸ
15 γῆς καὶ σποδῶ, τὸν μυρίων γέμοντας ἁμαρτημάτων, τὸν ἅπαξ πρὸς πάντας προσκε-
χ. τὸ χρουκότας τῦ χρόνου, τὸν ἀγνώμονας, τύτους ἠγάπησε. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἢ πάλιν ὁμοίως ἐμφατικά, ἅπερ ἐπήγαγε, λέγων· ὅπι ☩ γὸν αὐτῦ ☩ μονογενῆ ἔδωκεν, ἵ δοῦλον, οὐκ ἄγγελον, οὐκ ἀρχάγγελον. καίτοιγε ἵ' αἰ πρὸς παῖδα τις τοσαῦτον ἐπιδείξατο σπουδὴν, ὅσην πρὸς τὸν οἰκέτας τὸν ἀγνώμονας ὁ Θεός. Ὃ μὲν οὖν πᾶς οὐ
χ. γυμνὸν σφόδρα" γυμνῶς εἴρηκεν, ἀλλὰ Σωσεκιασμένως· τὸ ἢ ἀπὸ τῦ παντὸς κέρδος ἰσαφέστερον
χ. σαφῶς ἢ ἐπάγῃ, λέγων ὕτως· ἵνα πᾶς ὁ πις θύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.
ἐναλλαγμένως ὅπῳ γὰρ εἶπεν, ὑψωθῆναι δεῖ, ἢ ☩ θάνατον ἠνίξατο, ἵνα μὴ κατηφὴς ὁ ἀκροατὴς ἀπὸ
χ. ἀνθρωπινώτερον πρὸς τύτων γλίπτηται τῶν ῥημάτων, " δυθεφπνόν τι πρὸς αὐτὸν γὰρ πθύων, ἢ ☩ θάνατον αὐτῦ τομίζων αὐτοπροξίδη εἶ), σκόπει πῶς αὖθ' διορθοῦται, γόν τε Θεοῦ λέγων εἶ) ☩ διδόμε-
25 νον, ☈ ζωῆς αἴτιον εἶ), ἢ ζωῆς αἰωνίου. οὐκ ἀμῦ ἢ ὁ τοῖς ἄλλοις ζωὴν προέχων πρὸ τῦ θα-
χ. ἐσαυρωμένου νάτου, αὐτὸς ἐμβγεν εἶ) ὢν τῷ θανάτῳ διηνεκῶς. Εἰ γὰρ ⓐ πις θύοντες εἰς ☩ " σαυρούμενον οὐκ ἀπόλλυνται, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς σαυρωθεὶς οὐκ ἀπόλῃται. ὁ γὰρ τῶν ἄλλων τὴν ἀπώλειαν διαιρῶν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς σωτὴς ἀπήλλαχται· ὁ τοῖς ἄλλοις προ-
χ. αὐτὸς έχων ζωὴν, πολλῷ μᾶλλον" ἑαυτῷ πηγάζει ζωήν. ὁρᾶς ὅπι πάντων πίστεως χρεία; τ' γὰρ
30 σαυρὸν πηγὴν ζωῆς εἶ) φησιν, ὁ λογισμὸς μὲν ὐκ ἂν ῥαδίως παραδέξαιτο· ἢ μὴν τετυφωμένοι ἐπὶ ☈ νῶν ἕλλησιν καταγηθῶντες. ἡ ἢ τὴν τῶν λογισμῶν ἀσθένειαν γὰρ καίουσα πίστις, ῥαδίως ἂν αὐτὸν ἢ δέξαιτο ἢ καταφρονοῖ. πόθεν ἢ ὅτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς ☩ κόσμον; ἀλλοθεν μὲν ὐδαμόθεν, ἐξ ἀγαθότητος ἢ μόνης.

Εντεῦθεν πῶμεν τοίνυν αὐτοῦ τὴν ἀγάπην, αἰσχυνθῶμεν τῆς φιλανθρωπίας τὴν γαρ- ΘΕΙΚΟΝ
35 γολιόν. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδὲν τῦ μονογενοῦς ἐφείσατο δι' ἡμᾶς· ἡμῖς ἢ ἢ χρημάτων φειδόμεθα καθ' ἑαυτῶν. αὐτὸς ἢ ☩ γνήσιον γὸν ἔδωκεν γαρ ἡμῶν· ἡμῖς ἢ οὐδὲ δουλείου κατα-
φρονοῦμεν γαρ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ γαρ ἡμῶν. ἢ πῶς αἰ εἴη ταῦτα συνιώμενα ἄξια; καὶ μὴν ἀνθρωπον ἰδόντες χιλιάσιες ☈ θανάτου γαρ ἡμῶν καταδεξάμενον, πάντων προ-
τιθέμεθα, ἢ ἐν τοῖς προφήτοις ἀριθμούμεθα τῶν φίλων, ἢ πάντα αὐτῷ τὰ ἡμέτερα ἐγχειρίζομεν, ἢ αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ ἡμέτερα εἶ) φαμεν, ἢ οὐδὲ ὅτως ἠρύμεθα ἀντίδοσιν ἀξίαν αὐτῷ
40 διδόναι. ἐπὶ ἢ τῷ Χριστοῦ οὐδὲ τῦτο τὸ μέτρον τῆς ἀγνωμοσυνῆς φυλάττομεν· ἀλλ' ἐκεῖ-
νος μὲν τὴν ψυχὴν ἔθηκεν γαρ ἡμῶν, ἢ τὸ αἷμα τὸ τίμιον ἔξεχε δι' ἡμᾶς, οὐδὲ ὀκ βόσκοις οὐδὲ ἀγαθοῖς γενομένοις. ἡμῖς ἢ οὐδὲ χρήματα χέομεν δι' ἑαυτοὺς, ἀλλὰ προϊέμεθα αὐτὸν γυμνὸν ἢ ξένον γαρ ἡμῶν ἀποθανόντα. ☈ τὶς ἡμᾶς τῆς μισγούσης ἐξαιρήσεται κο-

λήλυθας διδάσκαλος, τοῦτο αὐτὸ διορθοῦται, μονονὸ χὶ λέγων· μὴ νομίσῃς με οὕτως εἶ διδάσκαλον, ὡς τοὺς πολλοὺς τῶν τοιούτων ἀπὸ γῆς ὄντας· ἐξ οὐρανοῦ γὰρ πεπεμπται. τῶν μὲν γὰρ τοιούτων οὐδεὶς αἰσθέσθαι ἔχει· ἐγὼ δὲ οἶδα σαφῶς. Εἶδες πῶς καὶ ὁ σφόδρα δίκαιος ὑφηλὸν εἶναι, σφόδρα ἀνάξιον αὐτὸν τῆς μεγαλωσύνης ὄντα; οὐ γὰρ εἰ οὐρανίου μόνον ὄντος, ἀλλὰ καὶ πάντα χοῦ, καὶ πάντα πλησίον· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἀθένειαν τοῦ ἀκροατοῦ προλέπεται, καὶ μικρὸν αὐτὸν ἀνάγειν βουλόμενος. ἐγὼ δὲ ἀδελφοῦ σὰρκα οὐδαμοῦ φημι, ἀλλὰ τὴν ἐλαφρὸν οὐσίαν ὅλην ἑαυτοῦ, ἵν' οὕτως εἴπω, ὡμολογηκώς. καὶ γὰρ τοῦτο ἔθος αὐτῷ, πολλαχοῦ μὲν ἀπὸ τῆς θεότητος, πολλαχοῦ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος τὸν πόνον καλῶν. χ. ιν

14 Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, φησὶν, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. Πάλιν δὲ τοῦτο δικαίᾳ ἀπορρῆθαι τὴν ἔμφασιν, πολλοῦ γε καὶ τοῦ Σωκράτους ἔχει εἰπεῖν γὰρ τοῦ μισίσου εἰς ἀνθρώπους γεγονότος εὐεργεσίαν διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἐπάγει καὶ τὴν τοῦ πάθους αἰτίαν, καὶ οὐκ εἶπε τὴν ἐλαφρὰν τοῦ σώματος. ὥσπερ οὖν καὶ Παῦλος κορυφαῖος διαλεγόμενος τοῖς ὁμοῦ λίθοις τὰς εὐεργεσίας, οὕτω λέγων Μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; μάλιστα γὰρ πάντων τὰ δύο ταῦτα τοῦ ἀφάτου αὐτοῦ δείκνυσιν ἀγάπης, ὅτι τε ὑπὲρ ἐχθρῶν ἔπαθε, καὶ ὅτι ἀπεθανεν ὑπὲρ ἐχθρῶν, διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁλόκληρον τῶν ἁμαρτημάτων τὴν συγχώρησιν ἐδωρήσατο. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπε σαφῶς, ὅτι μέλλω σταυροῦσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν παλαιὰν πρόσπεμψε τύπον τοῦ ἀκροατοῦ; πρότυπον μὲν, ἵνα μάθῃς, ὅτι συμβαίνει τὰ παλαιὰ τοῖς νεωτέροις, καὶ οὐκ ἀλλότρια τούτων ἐκεῖνα. ἔπειτα, ἵνα γνῷς ὅτι οὐκ ἄκων ἀπὸ τοῦ πάθους ἤρχετο. πρὸς τοῦτο, ἵνα μάθῃς ὅλη ἁπανταχοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ βλάβην, καὶ πολλοῖς ἐντεῦθεν πίπτειν σωτηρία. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, καὶ πῶς ἔστι εἰς τὸν σταυρωθέντα πίστις σωθῆναι, ὅταν δὲ αὐτὸς ὑπὸ θανάτου κατισχυθῇ, ὅτι τὸν παλαιὸν ἡμᾶς ἐστείλατο ἄγγελον. Εἰ γὰρ πρὸς εἰκόνα χαλκῆν ὄφεως ἰδόντες οἱ Ἰουδαῖοι διέφυγον θάνατον, πολλῷ μᾶλλον οἱ εἰς τὸν ἐσταυρωμένον πιστεύοντες, εἰκότως καὶ πολλῷ μείζονος ἀπολαύσονται εὐεργεσίας. οὐ γὰρ διὰ τὴν ἀθένειαν τὴν ἐσταυρωμένου, οὐδὲ διὰ τὸ πεπεῖσθαι Ἰουδαίους, τοῦτο γέγονε· ἀλλ' ὅτι ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, διὰ τοῦτο ὁ ἐμψυχος αὐτοῦ ναὸς σταυροῦται, καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ κόσμου ἀναλίσκεται. χ. ιδ

15 Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Ὁρᾷς τὴν τοῦ σταυροῦ αἰτίαν καὶ τὴν ὄξ αὐτοῦ σωτηρίαν; ὁρᾷς τοῦ τύπου πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὴν συγκρίσεως; οὐκ θάνατον" διέφυγον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ τὸν πρόσκαιρον, οὐδὲ ταῦτα τοὺς αἰωνίους οἱ πιστεύοντες· οὐκ δήγματα ὄφεων ἦν ὁ κρεμάμενος ὄφις, οὐδὲ ταῦτα τοῦ νοητοῦ δράκοντος ἐθεραπεύοντο διὰ πληγὰς ὁ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς· οὐκ ὁ διὰ ὀφθαλμῶν διὰ τούτου βλέπων ἐθεραπεύετο, οὐδὲ ταῦτα ὁ διὰ τῆς δεξιᾶς ὀφθαλμοῖς ὁρῶν πόνου ἀπαλλαττόμενα τὰ ἀμαρτήματα· οὐκ χαλκὸς ὁ κρεμάμενον ὢν εἰς σῶμα ὄφεως διὰ τυπωθεὶς, οὐδὲ ταῦτα σῶμα διαπαντὸς οὐκ πνεύματος καταπαύεται· οὐκ ὄφις ἔδακνε, καὶ ὄφις ἴατο, ὅπου καὶ οὐδὲ ταῦτα θανάτου ἀπώλεσε, καὶ θανάτου ἔσωσεν. ἀλλ' ὁ μὲν ἀπόλλυ, ὄφις, ἰὸν εἶχεν, ὁ δὲ σώζων, ἰὸν καθαρὸς ὢν· καὶ οὐδὲ ταῦτα ὁ αὐτὸς πάλιν. ὁ μὲν γὰρ ἀπόλλυς θάνατος, ἁμαρτίαν εἶχεν, ὥσπερ καὶ ὄφις, ὁ δὲ τὸν διαπαντὸς, ἁμαρτίας πάσης ἀπήλλακται. ὥσπερ ὁ χαλκοῦς ὄφις ἰοὺ. Ἁμαρτίαν γάρ, φησὶν, οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἔστιν ὅ φησι Παῦλος· Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. καθάπερ γὰρ ὁ τὰς ἀθλητὰς ἀγωνοθέτης, ὅταν ἐπὶ μετεώρου τὸν ἀγωνιστὴν αὐτὸν ἀγάγῃ καὶ καταβράξας, λαμπρὸν ἐπιφαίνει τὸν νικητὴν· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ὁρώσης, τὰς δυσκειμωνίας δυνάμεις καταβαλὼν, καὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐρημίας

ἀ. Κορ. α. ιγ.

ἀ. Ποτ. ε. κε.

Κολ. β. ιε.

ψυχαῖς ἡμῶν ἀνάπαυσιν βύρωμεν, τὴν τε πρὸ οὔσαν τὴν τε μέλλουσαν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κζ. 12 ΕΙ ΤΑ ΕΠΙΓΕΙΑ ΕΙΠΟΝ ΥΜΙΝ, ΚΑΙ ΟΥ ΠΙστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; 13 Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, καὶ οὐ παύσομαι λέγων. τί ὅ τοῦτο ἔστιν; ὅτι μέλλων ὁ Ἰησοῦς ὑψηλῶν ἅπτεσθαι δογμάτων, διὰ τοῦτο τῶν ἀκροατῶν ἀνθείλκυσεν ἑαυτὸν κατέχειν πολλάκις, καὶ οὐ συνεχῶς τοῖς ἀξίοις τῆς μεγαλοψυχίας αὐτοῦ λόγοις ἐνδιατρίβει, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς συγκαταβασιν ἔχουσι. τὸ μὲν γὰρ ὑψηλὸν καὶ μέγα, καὶ ἅπτεσθαι λεχθὲν, ἰσχυρὸν ὠθήσαι τοῦ ἀξίου ἐκείνου, καθόσον ἡμῖν ἀκοῦσαι δυνατόν· τὰ δὲ καταπεπότερα τῆς τῶν ἀκροωμένων διανοίας, εἰ μὴ διηνεκῶς ἐλέγετο, οὐκ ἂν ταχέως κατέσχε τὸ ὑψηλὸν τοῦ χαμαίζηλον ἀκροατοῦ. διὰ τοῦτο ἔστι τὰ πλείονα καταπεπότερα τῶν ὑψηλῶν εἰρημένα περὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο ἑτέρωθι πολλὰ ἐργάσωμαι βλάβιον πάλιν, κατέχω κατὰ τὸν μαθητὴν, οὐχ ἁπλῶς τὰ καταδεέστερα λήψεσθαι,

ὡς τῇ πίστει τῆς παρθενικῆς ὠδῖνος. τούτων οὖν αὐτὸν αἰνιγμάτων ἐλεγε· σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

11 Ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν· καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. Ταῦτα ἦ λέγει, ἢ ἑτέρωθεν πάλιν ἀξιόπιστον τὸν λόγον ποιῶν, ἢ πρὸς τὴν ἀπιστίαν ἐκείνου συγκαταβαίνων τῇ λέξει. τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν, ἢ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν; ὅτι μὲν γὰρ παρ' ἡμῖν ἡ ὄψις ἐστὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων πιστοτέρα, καὶ βουλητὸν ἡμῖν ἵνα πιστώσασθαι, οὕτω λέγομεν, ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἑωράκαμεν, οὐκ ἐξ ἀκοῆς οἴδαμεν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς δι' ἐκείνων πρὸς αὐτοὺς διαλέγεται, ἵνα λόγον καὶ τοῦτον πιστούμενος. ἢ ὅτι τοῦτο ἐστί, καὶ οὐδὲν ἄλλο προσθεῖναι βούλεται, οὐδὲ ὅλως αἰσθητικὸν ἐμφαίνει, δῆλον ἐκ τοῦδε. εἰπὼν γάρ, τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν, ἐπήγαγεν, ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν. οὔπω γὰρ οὐδέπω γεγεννημένον ἦν. πῶς οὖν λέγει, ὃ ἑωράκαμεν; οὐκ ἄδηλον ὅτι λέγει πρὸς τὴν ἀκριβοῦς γνώσεως, καὶ οὐκ ἄλλως ἐχούσης; καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. Ὃ μὲν οὖν, ὃ οἴδαμεν, ἢ ὅτι πρὸς ἑαυτὸν καὶ τοὺς παρόντας φησὶν, ἢ πρὸς ἑαυτὸν μόνον· ὃ γε, οὐδεὶς λαμβάνει, ἀντὶ τοῦ δυσχεραίνοντός ἐστι τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἀλλὰ τὸ γνώμιον ἀπαγγέλλοντος. οὐ γὰρ εἶπε, τίς ὑμῶν δυναμενώτερον ἡγοῦτ' ἄν, οἱ τὰ παρ' ἡμῶν ὕπως ἀκριβῶς ἀπαγγελθέντα ἀποσείεσθε; ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν ῥημάτων πᾶσαι ὑπεικείαν ἐνδεικνύμενος, τούτων μὲν οὐδὲν ἐφείσατο, πρᾴως δὲ καὶ ἡμέρως τὸ συμβησόμενον προδιαφαίνει, ἐντεῦθεν εἰς πᾶσαν καὶ ἡμᾶς ἐναγαγὼν πραότητα, καὶ παιδεύων ἡμᾶς, ὅταν πρός τινας διαλεγώμεθα, καὶ μὴ πείθωμεν, μὴ δυσχεραίνειν μηδὲ ἐκθηριοῦσθαι. οὐ γὰρ ὅστις αἴτιος καὶ χαλεπαίνοντα, ἀλλὰ καὶ ἀπιθήσειν ἐργάσασθαι μᾶλλον. διὰ τοῦτο χρὴ τῆς μὲν ὀργῆς ἀπέχεσθαι, πανταχόθεν δὲ ἀξιόπιστον ποιεῖν λόγον, καὶ τοῦ μὴ ὀργίζεσθαι μείζονα, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηδὲ κεκράζειν. ὕλη γὰρ ὀργῆς, ἡ κραυγή.

ΗΘΙΚΟΝ Συμποδίσωμεν τοίνυν αὐτῷ ἵππους, ἵνα καταῤῥέψωμεν αὐτοῦ δυνάστην· θηρικόφωνον τὰ τοιαῦτα τοῦ θυμοῦ, καὶ οὐκ ἔτι πρὸς ὕψος ἀρθήσεται τὸ κακόν. ὀξὺ γὰρ ἡ ὀργὴ πάθος, ἐξυῤῥὲ καὶ δεινὸν κλέπτας καὶ ἡμετέρας ψυχάς. διὰ τοῦτο χρὴ πάντων ἀποφεύγειν αὐτὴν τὴν ἔμφασιν. καὶ γὰρ ἄπορον θηρία μὲν δυνασθαι ἡμερωθῆναι, τὴν δὲ ἡμετέραν δίκαιον ἀγριαίνουσαν πρᾳΰναι. πῦρ ἐστι σφοδρὸν ὁ θυμὸς πάντα λαμπρύνων. καὶ γὰρ καὶ σῶμα λυμαίνεται, καὶ ψυχὴν διαφθείρει, καὶ ἀλόγιστα κατασκευάζει καὶ αἰσχρὰ ἰδεῖν, καὶ εἰ μὴ ὀργιζόμενον ἐᾷ δῆλον εἶναι τὸν καιρὸν τῆς ὀργῆς, οὐκ ἂν ἑτέρας ἐδεήθη παραπέτασεως. οὐδὲν γὰρ ἀτερπέστερον ὄψεως ὀργιζομένης. μέθη τίς ἐστιν ἡ ὀργὴ, μᾶλλον δὲ μείζων καὶ χαλεπωτέρα καὶ δαίμονος ἐλεεινοτέρα. ἀλλὰ ἂν μελετήσωμεν μὴ κεκράζειν, ῥᾳδίως ἂν εὕροιμεν ὁδὸν φιλοσοφίας εὑρήσομεν. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος μετὰ τῆς ὀργῆς καὶ τὴν κραυγὴν ἀφεῖλε, λέγων· Πᾶσα ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀφ' ὑμῶν. ἀκουσώμεθα τοίνυν πειθώμεθα τοῦ πάσης φιλοσοφίας διδασκάλου, καὶ ὅταν ὀργιζώμεθα πρὸς τοὺς οἰκείους, τὰ ἁμαρτήματα ἑαυτῶν ἐνοώμεν, καὶ τὴν ἐπιείκειαν αἰσχυνώμεθα τὴν ἐκείνων. ὅταν γὰρ σὺ μὲν ὑβρίζῃς, ἐκεῖνος δὲ σιγῇ φέρῃ τὴν ὕβριν, καὶ σὺ μὲν ἀγημοσύνης, ἐκεῖνος δὲ φιλοσοφῇ, τοῦτο ἀντὶ πάσης δέχου νουθεσίας. εἰ γὰρ καὶ οἰκέτης ἐστὶν, ἀλλ' ἀνθρωπος, καὶ ψυχὴν ἔχων ἀθάνατον, καὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ δεσπότου τιμηθεὶς δούλοις. εἰ δὲ ὁ σὸς τοῖς μείζοσι καὶ πνευματικωτέροις ὁμότιμος ἡμῖν ὤν, δι' ἀνθρωπίνην τινὰ βύτελη καὶ μικρὰν ὑπεροψίαν οὕτω ῥᾳδίως φέρει τὰ πρὸς ἡμᾶς, πόσους ἂν εἰκότως συγγνώμης ἄξιοι, ποίας ἀπολογίας, οἱ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον μὴ δυνάμενοι φιλοσοφεῖν, μᾶλλον δὲ οὐ βουλόμενοι, ὥσπερ ἐκεῖνος διὰ τὸν ἡμέτερον; ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐνοοῦντες, καὶ ὃ κοινὸν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως, μεγέθει ἡμέτερα πάντα χρὴ φέρειν ἡδέως, ἵνα ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ γινόμενοι, πᾶς

ψυχῆς

χ. κατασ. χ. διὰ τοῦτο φησιν.

χ. τοῦτο δὲ

ψυχαῖς ἡμῶν ἀνάπαυσιν θρώπῳ, τῷ τε πρὸ οὔσαι τῷ τε μέλλουσαι· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα σὺν ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κζ. 12 ΕΙ ΤΑ ΕΠΙΓΕΙΑ ΕΙΠΟΝ ΥΜΙΝ, ΚΑΙ ΟΥ ΠΙστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; 13 Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

πολλάκις εἶπεν, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, καὶ οὐ παύσομαι λέγων. τί ἐστιν τοῦτο; ὅτι μέλλων ὁ Ἰησοῦς ὑψηλὰν ἀπειλὴν δογματίζειν, διὰ τοῦτο τῶν ἀκροατῶν ἀσθένειαν ἑαυτὸν κατέχει πολλάκις, καὶ οὐ συνεχῶς τοῖς ἀξίοις τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ λόγοις ἐνδιατρίβει, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς συγκαταβάσεσιν ἔχεται. ὃ μὲν γὰρ ὑψηλὸν καὶ μέγα, καὶ ἁπλῶς λεχθὲν, ἰσχύον ὠφελῆσαι τοὺς ἀξίους ἐκείνου, καθάπερ ὑμῖν ἀκούσας δίψατον· τὰ δὲ καταπεπτότερα τῆς ἐξουσίας τῶν ἀκροωμένων διαιρεῖ, εἰ μὴ διϊσχυρῶς ἐλέγετο, οὐκ ἂν ταχέως κατέσχε τὰ ὑψηλὰ τῶν χαμαιζήλων ἀκροατῶν. διὰ τοῦτο ἐστὶ καὶ πλείονα καταπεπότερα τῶν ὑψηλῶν· ἐπειδὴ αὐτοῦ ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο ἕτερα πρὸς ἐργάσηται βλάβην πάλιν, κατέχει κάτω τοὺς μαθητάς, οὐχ ἁπλῶς τὰ καταδεέστερα λέγειν, ἀλλ' μὴ τοιαῦτα λέγῃ, ὁποῖά ἐστιν ταῦτα· λέγει, ὁποῖά ἐν ταύτῃ πεποίηκεν. ὅπου γὰρ εἶπε περὶ τοῦ βαπτίσματος ἅπερ εἶπε, καὶ τῆς τοῦ χρίσματος χάριτος ἠνίξατο τὴν ἐν τῇ γῇ γιγνομένην, βουλόμενος μὲν καὶ εἰς τὴν γένεσιν καθεῖναι τὴν ἑαυτοῦ τὸ ἀπόρρητον ἐκείνοις δὲ ἄφεσιν, τοῦτο διαβαστάζει, καὶ οὐ καθίστησι· εἶτα καὶ τὰ αἰτήσει λέγει διὰ τί ἐν ὑδατι καθίστησι. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἡ παχύτης καὶ ἡ ἀσθένεια τῶν ἀκουόντων." καὶ ταύτην αἰτιώμενος, ἔλεγεν· εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; ὥστε ὅπου γὰρ δὲ εἶπεν μείζονα μὲν τὰ ταπεινὰ, τῇ τῶν ἀκουόντων ἀσθενείᾳ λογιζόμενος· ἀλλ'. τὰ δὲ ἐπίγεια ἐνταῦθά τινες μὲν τοὺ ἀνέμου φασὶν εἰρῆσθαι, τυπίσιν, εἰ δὲ ὑπόδειγμα ἀπὸ τῶν βαπτισμάτων ἔδωκα, καὶ οὐδὲ ὅτως ἐπείσθητε, πῶς δυνήσεσθε τὰ ὑψηλότερα μαθεῖν; εἰ δὲ τὸ βάπτισμα ἐπίγειον ἐνταῦθα λέγει, μὴ θαυμάσῃς. ἡ γὰρ ὄψις τὸ ἐν τῇ γῇ τελοῦσι, ἡ πρὸς σύγχρισιν τῆς ἐκείνης ὑπερβολῆς τὸ φαινόμενον ἐπίγειον ὀνομάζων, οὕτως αὐτὸ καλεῖ. εἰ γὰρ τὸ ἐπουράνιος αὕτη ἡ χάρις, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην προβαλλομένη τὴν ἀληθῆ τὸ ἐκ τῆς παρ' ὑμῶν οὐσίας ὕδωρ, ἐπίγειός ἐστι. καὶ ἐκ εἶπεν, οὐκ εἰσήκουσατε, ἀλλ' οὐκ ἐπιστεύσατε. ὅταν μὲν γὰρ πρὸς ἐκεῖνά τις δυσκολαίνῃ, ἃ δὴ τοῦ νοῦ λαβεῖν ἐστι, καὶ μὴ ῥᾳδίως καταδέχηται, εἰκότως δὲ ἀνοίαν ἐγκαλεῖται· ὅταν δὲ ταῦτα μὴ δέχηται ἃ λογισμῷ μὲν οὐκ ἔστι λαβεῖν, πίστει δὲ μόνῃ, οὐκέτι ἀνοίας, ἀλλ' ἀπιστίας ἐστὶ τὸ ἔγκλημα. ἀπάγων οὖν αὐτὸν τοῦ μὴ ζητεῖν λογισμοῖς τὸ λεχθὲν, στοιβρότερον αὐτὸ καθίστησι, ἀπιστίαν ἐγκαλῶν. εἰ δὲ τῶν ἡμετέρων πίστει χρὴ δέχεσθαι γένεσιν, τίνος αὖ εἶεν ἄξιοι τῷ τοῦ μονογενοῦς λογισμοῖς περιεργαζόμενοι; ἀλλ' ἴσως, εἴποι τις ἄν, καὶ τίνος ἕνεκεν ἐλέγετο ταῦτα, εἰ μὴ ἔμελλον πιστεύειν τοῖς ἀκούουσιν; ὅτι εἰ καὶ σκληροὶ μὴ ἐπίστευον, ἀλλ' ἐμετ' αὐτοῖς ἔμελλον αὐτὰ δέχεσθαι καὶ χαρήσεσθαι. "καθικνούμενος τοίνυν αὐτοῦ στοιβρότατα, δείκνυσιν *, ὅτι οὐ ταῦτα οἶδε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων καὶ μείζω. καὶ τοῦτο δὲ τῆς ἐπαγωγῆς ἐδήλωσεν, ὅτινος εἶπεν· καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία, φησί; μεγίστη· μὲν οὖν καὶ σφόδρα τοῖς ἔμπροσθεν ζυγάδουσα. ὅπου γὰρ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι οἶδα μὲν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας

χ. καθ' ὃ
χ. ἀπόμφα
χ. τῶν χαμαιζήλων ἀκροατῶν.
χ. ἱρῖν,
χ. ἐβούλετο
χ. ὁ μὲν καθίστησι καὶ τὸν χ. λόγ. καὶ αἰτηθ.
ἰσχαλέλεγεν,
χ. λέγει·
ἢ διὰ
χ. καθικνούμενος
* λείπει,
χ. ἐγκαπτὸ

ων τῆ πίςει τῆς παρθενικῆς ὠδῖνος. τῦτων οὖν αὐτὸι αἰνιμιμνήσκων, ἔλεγε· σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τῦ Ισραὴλ, ⸂καὶ ταῦτα⸃ γινώσκεις;

11 Ὁ οἴδαμεν, λαλῦμεν· καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. Ταῦτα δὲ λέγει, ἢ ἐπίτηδες πάλιν ἀξιόπιστον τὸν λόγον ποιῶν, ἢ ⸂ὡς ἐξ⸃ αὐθεντείας ἐκείνου ⸀συνκαταβαίνων τῇ λέξει. τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, ὃ οἴδαμεν, λαλῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν; ὅτι μὲν γὰρ παρ' ἡμῖν ἡ ὄψις ἐστὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων πιστοτέρα, καὶ βουλητὸν ἡμῖν ἵνα πιστώσασθαι, οὕτω λέγομεν, ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἑωράκαμεν, οὐκ ἐξ ἀκοῆς οἴδαμεν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μᾶλλον πεπιστώκεναι θέλει ἡμᾶς αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ λόγοις καὶ πίστει πιστεύομεν. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστι, καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, οὐδὲ ὅλως αἰσθητὸν ἐμφαίνει, δῆλον ἐκ τῶνδε. Εἰ γὰρ, τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν, ἐπήγαγεν, ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν. τοῦτο δὲ οὐδέπω γεγεννημένον ἦν. πῶς οὖν λέγει, ὃ ἑωράκαμεν; οὐκ ἔδηλον ὅτι λέγει περὶ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως, καὶ οὐκ ἄλλως ἐχούσης; καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. ⸀Ὃ μὲν οὖν, ὃ οἴδαμεν, ἦτοι περὶ ἑαυτοῦ ⸂δὲ τοῦ παρόντος⸃ φησιν, ἢ περὶ ἑαυτοῦ μόνου· ὃ δὲ, οὐδεὶς λαμβάνει, ἀντὶ δυσμεταπειστοτέρου ἐστὶ ῥῆμα τοῦτο, ἀλλὰ ὃ γινόμενον ἀπαγγελλόμενος. οὐ γὰρ εἶπε, πῶς ὑμῶν δυσμεταπειστότερον ἦν αὐτοῖς, οἱ τὰ πρὸ ἡμῶν ὕπνος ἀκριβῶς ἀπαγγελθέντα ἀνεσοίσθε; ἀλλὰ ἢ διὰ τῶν ἔργων ἢ διὰ τῶν ῥημάτων πᾶσαν ὑπεικείαν ἐνδεικνύμενος, τῶν μὲν οὐδὲν ἐφείσατο, ὡραίως δὲ καὶ ἡμέρως ὃ συμβησόμενον ⸂ἐμφαίνει⸃, ἐντείνων εἰς πᾶσαν ἡμᾶς ἐναγωνιότητα, καὶ παιδεύων ἡμᾶς, ὅταν πρός τινας διαλεγώμεθα, καὶ μὴ πείθωμεν, μὴ δυσχεραίνειν μηδὲ ἐκθηριοῦσθαι. οὐ γάρ ἐστιν αὐτοὺς ⸀χαλεπαίνοντα, ἀλλὰ καὶ ἀπιθεστέρους ἐργάσασθαι μᾶλλον. διὰ τοῦτο χρὴ τῆς μὲν ὀργῆς ἀπέχεσθαι, πανταχόθεν δὲ ἀξιόπιστον ποιεῖν ⸀τὸν λόγον, ἵνα τῷ μὴ ὀργίζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μηδὲ κεκράζειν. Ὕλη γὰρ ὀργῆς, ἡ κραυγή.

ΘΕΙΚΟΝ Συμποδίσωμεν τοίνυν ⸀ἵππον, ἵνα καταστρέψωμεν ⸀δυνατώτερον· ἀφελώμεθα τὰ πλεονάζοντα τοῦ θυμοῦ, καὶ οὐκ ἔτι ἐσται ὕψος ὀρθούμενον τὸ κακόν. ὀξὺ γὰρ ἡ ὀργὴ πάθος, ὀξὺ καὶ δεινὸν κλέψαι τὰς ἡμετέρας ψυχάς. διὰ τοῦτο χρὴ πάντων ἀποφέρεσθαι αὐτὴν τὴν ἔμφασιν. καὶ γὰρ ἄτοπον θηρία μὲν δυνάσθαι ἡμερῶσαι, τὸν δὲ ἡμέτερον διάνοιαν ἀγριαίνουσαν ἀφιέναι. πῦρ ἐστι σφοδρὸν ὁ θυμὸς πάντα διαφλέγον. ⸂καὶ γὰρ⸃ καὶ σῶμα λυμαίνεται, καὶ ψυχὴν διαφθείρει, καὶ ἀγλὴν καταπυλάζει καὶ αἰσχρὸν ἰδεῖν, καὶ ἐὰν ⸀ὀργίσωμεν ἵνα δυνατὸν ἑαυτῷ δῶμεν ⸀τὸν καιρὸν τῆς ὀργῆς, οὐκ αὖ ἑτέρας ἐδεήθη ⸂πρόφασεως⸃. οὐδὲν γὰρ ἀτερπέστερον ὄψεως ὀργιζομένης. μέθη ἐστὶν ἡ ὀργὴ, μᾶλλον δὲ μέθης χαλεπωτέρα καὶ δαίμονος ἐλεεινοτέρα. ἀλλὰ ἂν μελετήσωμεν μὴ κεκράζειν, ὁρίσωμεν οὐδὲν φιλοσοφίας θυρῶσομεν. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος μὴ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν κραυγὸν ἀνῆλε, λέγων· Πᾶσα ὀργὴ καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν. ἤκουσαν πεισθῶμεν τῆς πάσης φιλοσοφίας διδασκάλου, καὶ ὅταν ὀργιζώμεθα ⸂τοῖς οἰκέταις⸃, τὰ ἁμαρτήματα ἑαυτῶν ἐνοήσωμεν, καὶ τὸν ἐπιεικείαν αἰσχυνώμεθα τὸν ἐκείνων. ὅταν γὰρ σὺ μὲν ὑβρίζῃς, ἐκεῖνος δὲ σιγὴ φέρῃ τὸν ὕβριν, καὶ σὺ μὲν ἀημονῇς, ἐκεῖνος δὲ φιλοσοφῇ, τῶν ἀντὶ πάσης δέχου νουθεσίας. Εἰ γὰρ καὶ οἰκέτης ἐστὶν, ἀλλ' ἄνθρωπος, καὶ ψυχὴν ἔχων ἀθάνατον, καὶ ταῖς αὐταῖς ⸂τοῦ κτίσαντος⸃ διεσπότου τιμηθεὶς δωρεαῖς. Εἰ δὲ ὁ ἐν τοῖς μείζοσι καὶ πνευματικωτέροις ὁμότιμος ἡμῖν ὤν, διὰ ἄνθρωπίνην ἵνα βύτελῆ καὶ μικρὰν ⸀ὀργὴν οὕτω ῥᾳδίως φέρει τὰ πρὸς ἡμῶν, πῶς ἂν ἔτι ἡμῖν συγγνώμης ἄξιοι, ποίας ἀπολογίας, ⸀ἢ διὰ τὸν Θεοῦ φόβον μὴ δυνάμενοι φιλοσοφεῖν, μᾶλλον δὲ οὐ βουλόμενοι, ὥσπερ ἐκεῖνος διὰ τὸν ἡμέτερον; ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, ⸂καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐννοοῦντες⸃, καὶ ὃ κοινὸν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως, μηδεπώποτε ῥέμα πονηρὸν φθέγξεσθαι, ἵνα ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ γινόμενοι, ταῖς

ψυχαῖς

ὅτι Τῷ φωνῇ αὐτοῦ ἀκούῃς, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, ϗ ποῦ ὑπάγῃ.

χ. εἰ. ἰσ. ὅταν λέγει, "Αν ἐ" λέγῃ, ὅπου θέλῃ, πνῦ, οὐχ ὡς προαιρέσει ἴνα τ̄ ἀνέμου ἔχοντος λέγῃ τ̄ πν, ἀλλὰ τῷ ἀπὸ φύσεως φοραὶ τῷ ἀκώλυτον ϗ μετ' ἐξουσίας γινομένῳ δηλοῦν. οἷδε γὰρ ἡ γραφὴ ϗ προῒ τῶν ἀψύχων οὕτω προσλέγεσθαι, ὡς ὅταν λέγῃ· Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑ- Ρω.π.κ.
πετάγη οὐχ ἑκοῦσα. Ϛ οὖν, ὅπου θέλει, πνῦ, Ϛ ἀκαθέκτως δῆλον ὅτι δηλωτικὸς, ϗ ὅτι προσχεῖ-
χ. ϗ γ̄ β̄ ται πάντα ῥᾳδίως, ϗ ὁ κωλύων οὐδεὶς τῆδε κἀκεῖσε φέρεσθαι· "ἀλλὰ μετ' πολλῆς τῆς ἐξουσίας σκεδάννυται, ϗ οὐδεὶς ὁ ἰσχύων παρατρέψαι τῷ ῥύμῃ αὐτοῦ. Ϛ τῷ φωνῇ αὐτοῦ ἀκούῃς, τυγχάνει, ⓦ πάταξον, ⓦ κλῦσον· ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχε)ται, ϗ ποῦ ὑπάγῃ.

Οὕτως ὅτι πᾶς ὁ πνευματικὸς οὐκ τ̄ πνεύματος. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ὅτι Ϛ συμπέρασμα
ἄπορον. Εἰ γὰρ τούτῳ, φησὶ, τῷ πνεύματος, οὐ τῷ ἀγαθότητι δίκῃ τῇ ἀκοῇ ϗ τῇ ἀφῇ, τῷ ὁρμῇ ἐρμηνεύουσα οὐκ οἶδας, οὐδὲ τῷ ὁδῷ· πῶς τῷ ἀπὸ τ̄ θείου πνεύματος διέρχεσθαι
χ. τοίνυν προσεργάζῃ, τῷ τ̄ ἀνέμου οὐκ ὀπτασίαν, καίτοι φωνῇ ἀκούων; Ϛ "ὅπου θέλει πνῦ, ϗ
"ὃ γ̄ λέγει, πιστὸν ὄντι τοῖς τ̄ προσκλήτου εἰρη)όζουσιας.* Εἰ γὰρ τοῦτο οὐδεὶς καταίσχει, ἀλλ' ὅπου θέλει, φέρε)· πολλῷ μᾶλλον τῷ τ̄ πνεύματος διέρχεσθαι οὐ φύσεως δυνήσει)
χ. ϗ νόμοι καταισχεῖν, οὐχ ὅρασι σωματικῆς γνώσεως, οὐχ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ὅτι" γὰρ τῷ ἀνέμου εἴρηται ὅ, τῷ φωνῇ αὐτοῦ ἀκούεις, δῆλον ἐκ τούτου. ὁ γὰρ αἰσθητῶς διαλεγόμενος ϗ οὐκ εἰδὼς τὸ πνεύματος τῷ διέρχεσθαι, εἶπε, τῷ φωνῇ αὐτοῦ ἀκούεις. ὥσπερ
χ. γ̄ β̄ "οὖν ὁ ἄνεμος ὁ φαίνεται, καίτοιγε φωνὴν δίδοὺς, ὅτως οὐδὲ ἡ τὸ πνευματικοῦ φαίνεται γνώσεως ὀφθαλμοῖς σώματος, καίτοιγε σῶμα ὁ αἰέμος, εἰ ϗ λεπτότατον. ὃ γὰρ αἰσθήσει ὑποκειμένου, σῶμα. Εἰ τοίνυν ὃ σῶμα ὐκ ἀγαπᾷς ὅπι μὴ ὁρᾷς, οὐδὲ ἀπιστεῖς διὰ τοῦτο, ἵ δήποτε τῷ πνεύματος ἀκούειν ἱλιγγιᾷς, ϗ τοσαύτας ἀπαιτῇς εὐθύνας, ὅτι σώματος τοῦτο ὐ ποιεῖν; τί οὖν ὁ Νικόδημος; ἐπὶ ὅτι τῆς Ιουδαϊκῆς εὐτελείας μόνης, ϗ ταῦτα προδείγματος οὕτω σαφοῦς λεχθέντος αὐτῷ. ᾧ ϗ ἀπορητικῶς πάλιν εἶπόντι,

χ. διὰ ταῦτα 9 Πῶς δύναται ταῦτα γένεσθαι; "Λοιπὸν τοῖς αὐτὸν πλανωμένοις ὁ Χρι-
στὸς διαλέγεται·

10 Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τῷ Ισραὴλ, ϗ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Θερμῶς ὑ-
χ. μᾶλλον. δαμοῦ πεπείσθω κατηγορεῖ τῷ ἀνδρός, ἀλλ' ὑπῆλθαι ϗ ἀφέλεσθω" μόνον. ϗ τί κοινὸν αὐτὴ τοῖς τὰ Ιουδαϊκὰ ἡ γνῶσις ἔχει, εἶπόν μοι; τί γὰρ οὐ χρὴ, εἶπέ μοι; ὅ τε γὰρ τοῖς τοῦτος γνώμενος αἰ, θεσπέσιος, ἥ τε ἀπὸ τῆς πλευρᾶς γνωρισθεῖσα γυνὴ, ϗ αἱ τείχεσι, ϗ τὰ ὕδατα τῶν ὑπιτελεσθέντα, λέγω ἵ τὰ κτ̄ τῷ πηγῇ ἐξ ἧς ὁ Ελισσαῖος τὸ σιδήριον ἐμετεώρισε, τὰ κτ̄ τῷ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ὧν διέβησαν ⓐ Ιουδαῖοι, τὰ κτ̄ τῷ κολυμβήθρᾳ ὧν ὁ ἄγγελος ἐκίνει, τὰ κτ̄ τ̄ Σύριον Νεεμὰν ⓦ ὃν ὧν Ιορδάνῃ καθαρθῆναι, ταῦτα πάντα τῷ γνῶσιν ϗ ⓦ καθαρμὸν ⓦ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὡς ὃν τύπῳ προεικονίσθη· ϗ τὰ πρὸ τῶν προφητῶν
χ. σημεῖα ἵ" λεγόμενα τοῦτον αἰνίττεται τῆς γνώσεως ⓦ ξύλον· οἷ δ', Ἀναγγελήσεται ὧ Κυρίῳ γενε- Ψαλμ. ρα λδ.
35 ὰ ἡ ἐρχομένη· ϗ, Ἀναγγελοῦσι τ̄ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ λαῷ ὧ τεχθησομένῳ, ὃν ἐποίησεν ὁ Κύριος· λς. Ψαλμ. ρε. ε.
ϗ τὸ, Ἀναχαρισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου· ϗ τὸ, Φωτίζου Ιερουσαλήμ, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου Ησ. ξ. α.
ἔρχεται· ϗ, Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι. ϗ ὁ Ισαὰκ ἵ τύπος ἰῶ τῆς γνώσεως ταύ- Ψαλμ. λα. αὶ
της. Εἰπέ γὰρ, ὦ Νικόδημε, πῶς ἐκεῖνος ἐτέχθη; ἆρα νόμῳ φύσεως; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μέσος ὁ ξύλος ταύτης τῆς γνώσεως καὶ εἷς ἐστι ἰῶ· ἐκείνης μὲν, ὅτι οὐκ ζωογονίας, ταύ-
40 της δ', ὅτι οὐκ ἐξ αἱμάτων ἐτέχθη. ἐγὼ δ' δείκνυμι ὅτι οὐ ταύτῃ μόνον τῷ γνώσιν, ἀλλὰ ϗ τῷ οὐκ πρὸ γήνης προεμφαίνουσι τοῦτο ⓒ ξύλον. ὅπῃ γὰρ οὐκ ἂν ἦν ῥᾳδίως ὁπτὸς θυσιν ὅτι πρὸ γήνης πέπτῃ, τείχεσι προσέλαβον, εἶτα οὐ τείχεσι μόνον, ἀλλὰ ϗ γεφυρακῦαι. καί τοι τῆς τείχεως πολὺ θαυμαστοτέρου ὃ ἀπὸ πλευρᾶς γνῶσθαι γυναῖκα· ἀλλ' ὅπῃ ἀρχαῖον ἰῶ ὄντος ϗ παλαιὸν, πάλιν ἄλλος γ̄ ξύλος νέος ϗ προφατος ὁ τῶν σταυρῶν, προοδοποι-
ῶν

ἀπὸ πνεύματος ἁγίου καὶ ὕδατος. τὸ γὰρ ὕδωρ παρείληπται τὸκος τῷ πικτομένῳ γινόμενον· ὥσπερ γάρ ἐστιν ἡ μήτρα τοῦ ἐμβρύου, τοῦτο τοῦ πιστοῦ τὸ ὕδωρ. ἐν γὰρ τῷ ὕδατι
Γεν. α. κ. διαπλάττεται καὶ μορφοῦται. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐλέγετο, Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν· ἐξ οὗ ἐπὶ τῶν Ἰορδανιτῶν ῥέθρων ὁ διδάσκαλος, οὐκέτι ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, ἀλλὰ ψυχὰς λογικὰς καὶ πνευματοφόρους τὸ ὕδωρ ἀναδίδωσι· καὶ ὁ πρὸ τοῦ ἡλίου εἴρη- 5 χ. Ἱερεμίου
Ψαλμ. ιη. ε. ται, Ὅτι ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, τοῦτο πρὸ τῶν πιστῶν καμοὶ δὲ εἴη μᾶλλον εἰπεῖν. πολλῷ γὰρ φαιδροτέρας ἀφίησι καὶ ἀκτῖνας ἐκείνου. ἀλλὰ δὴ μὴν ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλατύνομαι χρόνου δεῖται, ἐν ᾧ ὕδατι ἦν ὄκος, ἀλλ' ἐν μιᾷ ῥοπῇ πρώτῃ γίνομαι. ἔνθα μὲν γὰρ βρέφους ἡ ζωή, ἐκ δὲ σωματικῆς φθορᾶς ἔχει πρὸς ἀχλύν, βραδύνει δὲ πικτόμενον (τοιαύτη γὰρ τῶν σωμάτων ἡ φύσις· χρόνῳ προσλαμβάνει δὲ τέλειον) ὅπερ ἦν πνευματικῶν ἐκ ὄντων. τί δήποτε; ὅτι τέλεια ἐξ ἀρχῆς κατασκευάζεται τὰ γινόμενα. ἀλλ' ὅμως ὁ Νικόδημος ἀκούων ταῦτα ζωηρῶς ἐταράττετο, οὐκ ἄν πως αὐτῷ παρεισῆλθε δὲ ἀπόρρητον τὸ μυστήριον τοῦτο, ἐκ σαφοῦς ἐργάζεται δὲ ἀσαφῆς ἐκείνῳ τέως. ὃ γὲγεννημένον, φησὶν, ἐκ τῆς σαρκός, σάρξ ἐστι· καὶ ὃ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. ἀπάγει τῶν αἰσθητῶν αὐτὸν ἀπόρρητον, καὶ οὐκ ἀφίησι τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις πεπερασμένα διεργάσασθαι τὴν μυσταγωγίαν. οὐ γὰρ ὧδε σαρκὸς διαλεγόμεθα, φησὶν, ἀλλὰ περὶ πνεύματος, ὦ Νικόδημε (τέως αὐτὸν τῷ λόγῳ τούτῳ ὡς δι' ὀνείρου προπέμπει) μηδὲν τοιοῦτον τῶν αἰσθητῶν ζήτει. τὸ γὰρ πνεῦμα οὐκ ἐν φανερᾷ τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις, μηδὲ νόμιζε ὅτι σάρκα πέφυκε τὸ πνεῦμα. πῶς οὖν, ἴσως εἴποι τις, ἡ τοῦ Κυρίου σὰρξ ἐτέχθη; οὐκ
Γαλ. δ. δ. ἐκ πνεύματος μόνου, ἀλλὰ καὶ ἐκ σαρκός. διὸ δὲ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγε· "Γενόμενος ἐκ γυναικός, γενόμενος ὑπὸ νόμον. τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα αὐτὸν διέπλασεν, ἐν μιᾷ δὲ οὐκ ὅπερ (ἐπεὶ τί ἔδει τῆς μήτρας;) ἀλλ' ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς παρθενικῆς. ὃ δὴ πῶς, δυνάμεθα ἑρμηνεύειν. τοῦτο δὴ λέγειν, ἵνα μή τις ἀλλότριον εἶναι νομίσῃ τῆς ἡμετέρας φύσεως ὃ πεπλάσμεθα. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο γνωσθήσεται, εἰσί τινες οἱ μὴ πιστεύσουσι τῇ τοιαύτῃ γνώσει, εἰ μὴ τῆς σαρκὸς ἐκοινώνησε τῆς παρθενικῆς, πολὺ οὐκ ἂν ἐξέπεσαν ἀσεβείας ὕστοι; ὃ γεννηθὲν ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. ὁρᾷς πνεύματος ἀξίαν; ὃ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἔργον φαίνεται ποιοῦν. διὰτοῦτο μὲν γὰρ φησιν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθησαν· ἐν τούτοις δὲ, ὅτι τὸ πνεῦμα ἀΐδιος γένεσις. τὸ γεγεννημένον, φησὶν, ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμα τυγχάνει. γέννησιν γὰρ οὐ τοῦτο λέγει κατ' οὐσίαν λέγει, ἀλλὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν. εἰ τοίνυν ὁ υἱὸς ὅτῳ γεγέννηται, τί πλέον ἔξει τῶν ἀνθρώπων τῶν ὅτῳ γεγεννημένων; πῶς δὲ μονογενὴς ἐστι; καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννημαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. εἰ τοίνυν μηδὲ αὐτὸς ἐκ τῆς οὐσίας, τί τὸ διαιτᾶται μόνῳ; εὑρεθήσεται ἄρα καὶ τὸ πνεύματος ἐστὶ ἐλάττων. ἡ γὰρ τοιαύτη γέννησις ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος ἐστὶ χάριτος. ἆρ' οὖν ἵνα μάθῃ ὑμᾶς, τῆς τοῦδε τοῦ πνεύματος δεῖται βοηθείας; καὶ τί ταῦτα Ἰουδαϊκῶς διέσηκε δόγμα; εἶπεν τοίνυν ὁ Χριστὸς, ὅτι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν, ὅπερ θορυβούμενοι πάλιν εἶδεν, ὅτι αἰσθητὸν τοῦδέ τι ἄγαλμα καὶ λόγῳ, ὅτῳ λέγων·

7 Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

8 Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει, πνεῖ. Τῷ γὰρ εἰπεῖν, μὴ θαυμάσῃς, δείκνυσιν αὐτοῦ καὶ θόρυβον τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι τὸ λεπτότερον αὐτὸν ἄγαλμα τῶν σωμάτων. τῶν μὲν γὰρ σωματικῶν "ἀπήγαγε εἰπών, τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. "ὅπερ δὲ οὐκ ᾔδει τί ποτέ ἐστιν ὃ φησι, τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι, λοιπὸν αὖ τὸν πρὸς ἑτέραν μεταφέρει εἰκόνα, ὅτι ἐστὶ τῶν σωμάτων ἄγων παχύτερα, ὅτι καὶ ἀσωμάτων καθαρῶς διαλεγόμενος (οὐδὲ γὰρ ἠδύνατο "ἀκούων χωρεῖν σαφῶς) ἀλλ' εὐρώστοις μέσοις σώμασίς τε καὶ ἀσωμάτοις, τῷ τοῦ πνεύματος φορεῖ, ἐντεῦθεν αὐτὸν ἄγει. πρὸς γὰρ αὐτὸν φησιν, ὅτι

χ. Ἱερεμίου

ἴσ. ἀφιᾶσι

χ. γεννώμενον

χ. μὴ τὸν ἔνυλον

χ. ἀπάγει, εἰπὼν ὃ τὸ χ. ἄγει αὐτὸν ὅτι τὰ σωματικώτερα, ὅτι χ. πολὺ χρῆται

ἀφ' τῶν χφῶν τῶν πενήτων, ὅτ̃ν δανείσωμεν τῷ Χεις῵. πολλὰ ὀφείλομεν ὁ κ̃ς, οὐ χρήματα, ἀλλ' ἁμαρτήματα· δανείσωμεν τοίνυν αὐτῷ χρήματα, ἵνα λάβωμεν ἁμαρτημάτ̃ συγχώρησιν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ δικαίων. μὴ προϊδώμεθα αὐτὸν ἐν τ̃ῳ πτωχῷ, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὁ κ̃ς ἀφ̓ ἁρπάγ̃ῃ. ἐν τούτ̃οις ἐκδύσωμεθα αὐτὸν, ἵνα μὴ ἀφῇ ἡμᾶς γυμνοὺς τῆς ἀσφαλείας τῆς παρ' αὐτοῦ. ἐὰν ἐν τούτ̃οις αὐτὸν ποτίσωμεν, οὐκ ἐρῶμεν τ̃ῷ πλουσίῳ, Πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρον τ̃οῦ δακτύλου ἐπιτάξῃ τῇ γλώσσῃ ἡμῶν ἀποτιγανιζομένῃ· ἐὰν ἐν τούτ̃οις εἰς τὰς οἰκίας ἡμῶν αὐτὸν ὑποδεξώμεθα, οὐκ ὀλλὰς προσκυνήσει ἡμῖν μονάς· ἐὰν ἀπέλθωμεν πρὸς αὐτὸν ἐν φυλακῇ ὄντα, ἢ αὐτὸς ἡμᾶς ἀπαλλάξει τῶν δεσμῶν· ἐὰν ξένον ὄντα συναγάγωμεν, οὐ παρόψεται ξένους ἡμᾶς ὄντας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ μεταδώσει ἡμῖν τῆς πόλεως τῆς ἄνω· ἐὰν ἀσθενῆ ὄντα ἐπισκεψώμεθα, ταχέως ἐλευθερώσει ἡμᾶς ἐκ αὐτὸς τῶν ἀσθενειῶν ἡμῶν. ὡς οὖν μεγάλα λαμβάνοντες ἢ μικρὰ διδόντες, καὶ τὰ μικρὰ δῶμεν, ἵνα ἐμπορευσώμεθα τὰ μεγάλα· ὡς ἐπὶ καιροῦ, πείνωμεν, ἵνα ἀμήσωμεν· ὅτ̃ν ὁ χειμὼν * καταλάβῃ, ὅτ̃ν ἡ θάλασσα οὐκ ἔτι πλέηται, οὐκ ἔλι κύκλοι τῆς ἐμπορείας ταύτης ἐσμέν. πότε ἔσαι ὁ χειμών; ὅτ̃ν ἡ ἡμέρα ὀπίσαιν ἡ μεγάλη ἐκ ἐπιφανής. τότε γὰρ οὐκ ἔτι πλυσόμεθα τὸν θάλασσαν ταύτην τὸν μεγάλον καὶ εὐρύχωρον. ταύτην γὰρ ὁ παρὼν ἔοικε βίος. νῦν ὁ τ̃ὸν σπείροντα καιρός, τότε ὁ τ̃ὸν ἀμῶντα καὶ κερδαίνων. ἐὰν οὖς ἐν τῷ καιρῷ τ̃ὸν σπόρου μὴ καταβάλλῃ σπέρματα, ἐν ἀμητῷ σπείρων, πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν καὶ καταγέλαστος ἔσαι. Εἰ δ' σπόρου ἐστὶν ὁ παρὼν καιρός, ὁ τοῦ συλλέγειν, ἀλλὰ τοῦ σκορπίζειν " καιρὸς ἀν' ἔτη λοιπόν. σκορπίσωμεν τοίνυν, ἵνα συναγάγωμεν· μὴ βουληθῶμεν συναγαγεῖν νῦν, ἵνα μὴ ἐν ἀμητὸν ἀπολέσωμεν. ἔστ̃ι γὰρ, ὅπερ ἔφην, ὁ καιρὸς ὅτε ὁ σπείρειν καλῶς καὶ δαπανᾶν καὶ ἀναλίσκειν, οὐκ ὅτε ὁ συλλέγειν καὶ ἀποτίθεσθαι. μὴ τοίνυν προσδῶμεν τὸν εὐκαιρίαν, ἀλλὰ δαψιλῆ τ̃ὸν σπόρον καταβάλλωμεν, καὶ μηδενὸς φεισώμεθα τῶν ἐνδον, ἵνα μετ' πολλῆς αὐτὰ ἀπολάβωμεν τῆς ἀντιδόσεως, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ῶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησ̃ῦ Χριστοῦ, μεθ' ὁ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τ̃ῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κς. ὅ ΤΟ ΓΕΓΕΝΝΗΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

ΜΕγάλων ἡμᾶς μυστηρίων κατηξίωσεν ὁ μονογενὴς υἱὸς τ̃οῦ Θεοῦ· μεγάλων, ἐκ οἵων ἐγὼ ἡμεῖς ἦμεν ἄξιοι, ἀλλ' οἵων αὐτῷ παρέχειν πρέπον ἦν. αἱ μὲν γὰρ τὴν ἀξίαν τὴν ἡμετέραν λογίσηται τις, ἐ μόνον τ̃ῆς δωρεᾶς ἦμεν ἀνάξιοι, ἀλλὰ ἐκ κολάσεως εὐθυνοι καὶ τιμωρείας. ὅπερ ἔ ἐ πρὸς τοῦτο εἶδεν, ἐ μόνον κολάσεως ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν ἐχαρίσατο, πολλῷ τ̃ῆς προτέρας " λαμπροτέραν, εἰς ἄλλον ἡμᾶς εἰσήγαγε κόσμον, ἑτέραν ἐδημιούργησε κλίσιν. Εἴ τις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, φησί. ποία καινὴ κτίσις; ἀκούσον αὐτοῦ λέγοντος· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τ̃οῦ Θεοῦ. " προδήλωσον ὅτι ψεύδηται, καὶ οὐδὲ τ̃ῆς " ἐν αὐτῷ διαγωγῆς " ἐφάπτομεν ἄξιοι, καὶ εἰς τοῦτο ἀγαγοὺς ἡμᾶς ἀνήγαγε. ἐν τοῖς πρώτοις οὐχ εὑρέθημεν πιστοὶ, καὶ μείζονα ἐνεχείρισεν· ἑνὸς ἀποχρέως ζύλου οὐκ ἰσχύσαμεν, καὶ τὴν ἄνω παρέχε τ̃υφήν. ἐν προδήλοις οὐκ ἐκαρτερήσαμεν, καὶ τοῦ ὑρανοὺς ἡμῖν ἀνεπέτασεν. Εἰκότως ἔλεγε ὁ Παῦλος· Ω βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τ̃οῦ Θεοῦ. οὐκέτι μήτηρ; οὐκέτι ὠδῖνες, οὔτε ὕπνοι καὶ συνουσίαι καὶ προπλοκαὶ σωμάτων· " ἀλλὰ λοιπὸν ὑφάπεται τῆς ἡμετέρας φύσεως ἡ κατασκευή,

ἀπὸ

μὴν ϗ ἡμεῖς, τίνος ⸗ ἕνεκεν ἡ γῆ" πῶς δὲ πλὴν ἀρχὴν εἰς πλὴν τῶ ἀνθρώπου πλάσιν παρῆγετο; ὅτι γὰρ ϗ τῆς γῆς χωρὶς ποιῆσαι ἀνθρωπον αὐτὸν δυνατὸν ἦν, πάντι που δῆλον. μηδὲν τοίνυν περιεργάζου. ὅτι γὰρ ἀναγκαία ἐστὶ ἀνθρώποις τῶ ὕδατος ἡ χρεία ὅτως ἀν μάθοις. τῶ πνεύματος ποτε καταπαύσαντος πρὸ τῶ ὕδατος, οὐκ ἔστι μέχρι τότε ὁ ἀπόστολος, ἀλλ' Πραξ. ι κζ. ὡς ἀναγκαίου ϗ τότε ϗ ὄντος περιόντος, ὅρα τί φησι· Μήτι ὁ ὕδωρ δυναταί τις κωλύσαι τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον ἔλαβον ὡς ϗ ἡμεῖς; πῆς οὖν ὅστις ἡ τοῦ ὕδατος χρεία; ϗ ταύτην ἤδη λοιπὸν ἐρῶ, ὁ μυστήριον ὑμῖν ἐκκαλύπτων" ὁ ἀποκεκρυμμένον. Εἰσὶ μὲν γὰρ ἅπερ ϗ ἕτερα ἀπόρρητα λόγου τῶ πράγματος, πέως ⸗ οὐκ ἦν πολλοῖς ὑμῖν ἔτι ἐρῶ. Ἵνα οὖν σαφέστερον ϗ; θεῖα πάντα ἐν αὐτῷ σύμβολα, τάφος ὲ νέκρωσις, ἀνάστασις ϗ ζωή, ϗ ταῦτα ὁμοῦ ⸗ πάντα. καθάπερ γὰρ ἔν τινι τάφῳ, τῷ ὕδατι κατα- δύντων ἡμῶν ταὶ κεφαλαὶ, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος θάπτεται" κάπὶ ὲ καταποντίζεται εἰς πόλεος ἅπας· Εἶτα, ἀναδυόντων ἡμῶν, ὁ καινὸς ἀνίσταται πάλιν. ὥσπερ γὰρ ἔυκολον ἡμῖν βαπτίσαντα θαι καὶ ἀνελθεῖν Ⓦ νέον. τοῦτον ⸗ τοῦτο ⸗ ⸗, ἵνα μάθῃς, ὅτι δυνάμις πάσης καὶ ἰσχὺς καὶ ἀγίου πνεύματος ταῦτα πάντα πληροῖ. ϗ ὅτι ὁ στεγασμὸς ὁ Εἰρηναῖον, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Κολ. ϲ. ιϲ. Σωσεπάφημεν αὐτῷ σὺν τῷ βαπτίσματος εἰς Ⓦ θάνατον· καὶ πάλιν, Ρω. ϛ. ϛ. Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη· ϗ πάλιν, Σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ρω. ϛ. ϛ. ὁ μόνον ⸗ ὁ βάπτισμα σταυρὸς λέγεται, ἀλλὰ ϗ ὁ σταυρὸς βάπτισμα. Τὸ γὰρ βά- Μαρ. ι. λθ. πτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, φησι, βαπτισθήσεσθε καὶ, βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι, ὃ ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ἀνώλεθρον βαπτιζόμεθα ϗ ἀναιρούμεθα, ὅτω ὲ αὐτὸς ἀνώλεθρον ἀποθανών, ὅτι ἠθέλησεν, αὐέση· μᾶλλον ⸗ ϗ πολλῷ ῥᾴον, Εἰ ϗ ταῖς τῆς ἡμέρας ἀπὸ μυστηρίου τινὸς οἰκειοτέρας ἀνέμεθε.

ΗΘΙΚΟΝ Τηλικούτων οὖν μυστηρίων καταξιωθέντες, βίον ὑπιδειξώμεθα ἄξιον τῆς δωρεᾶς, πολιτεύσωμεν ἀξίως. Ⓐ ⸗ μηδεὶς τούτων καταξιωθέντος, πάντα πρᾶττε ὥστε καταξιωθῆναι, ἵνα γενώμεθα σῶμα ἓν, ἵνα ὦμεν ἀδελφοί. ἕως μὲν γὰρ ἂν τοῦτο διεσπάσωμεν, καὶ πατὴρ ὢς ᾖ, καὶ υἱὸς, καὶ ἀδελφὸς, καὶ ὁσιοῦν, ἀδεὲς συγγενὴς ὅστις γένοιτο, ἂν ὦμεν συγγενείας διεστασμένοι. Ἐν γὰρ ὄφελος ἀπὸ τοῦ πηλίνου γενώμεθα ζωοποιηθῆναι, ὅταν ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ μὴ ζωογονούμενοι ὦμεν; ποῖον ⸗ κέρδος τὸ ἐν τῇ γῇ ἀγιάσασθαι, ὅταν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀλλότριοι ὦμεν; ἀλλότριος γὰρ ὁ κατηχούμενος τοῦ πιστοῦ. οὐ γὰρ ἔχει κεφαλαίου τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔχει πατέρα τὸ αὐτὸν, οὐκ ἔχει πόλιν τὴν αὐτὴν, οὐ τροφὴν, οὐκ ἔνδυμα, οὐ τράπεζαν, οὐκ οἰκίαν, ἀλλὰ πάντα ἀλλαγμένα. ϗ γὰρ πάντα ὅπερ γῆς τούτου, τὰ πάντα ἐν οὐρανοῖς ἐκείνῳ βασιλεύς τούτου ὁ Χριστὸς, ἐκείνου ⸗ ἡ ἀμπελὼν ϗ ὁ γεωργὸς τροφὴ τούτου μὲν, ὁ Χριστὸς, ἐκείνου ⸗, ἡ σπαρεῖσα ϗ φυεῖσα· ϗ ἔνδυμα πάλιν τούτου μὲν τὰ σπαρτὰ ἔργα, ἐκείνου ⸗, ὁ τὰ ἀπέλαυσις δικαίοις· πόλις τούτου μὲν ὁ οὐρανὸς, ἐκείνου ⸗ ἡ γῆ. ὅταν οὖν μηδὲν ἔχωμεν κοινὸν, τί κοινωνήσωμεν, εἰπέ μοι; ἀλλὰ ταῖς αὐταῖς ἐλύσαμεν ὠδῖνας, ϗ ἐκ μιᾶς πεπηλώμεθα γαστρός; ἀλλ' ὅσῳ τοῦτο πρὸς συγγένειαν πλεῖον ἀκριβεστάτην. ἀσυνδιάσωμεν τοίνυν τῆς ἄνω πόλεως ἐρασθαι πολίτας. μέχρι τίνος ὀπίσω τῆς ἀλλοφύλου μένομεν, δέον πρὸ ἀρχαίαν πατρίδα ἀπολαβεῖν; ὅσοι γὰρ πρὸ τῶν τυχόντων ὁ κίνδυνος. ἀλλ' εἰ ἐμέλετο, ὃ μὴ ἐμέλετο, ἀπροσδοκήτως τὸ πλῆθος ἐπελθούσης, ἀμηχάνως ἐλεύθεν ἀπελθεῖν, καὶ μυρία ἔχομεν ἀγαθὰ, ὑδὲν ἡμᾶς ἕτερον" λήψεται, οὐ γέενα, ϗ σκώληξ ἰοβόλος, ϗ πῦρ ἄσβεστον, ϗ δεσμὰ ἄλυτα· ἀλλὰ μὴ γένοιτο πάντα τῶν ταῦτα ἀκούοντα ἐκείνης πειραθῆναι τῆς κολάσεως. τοῦτο δὲ ἔστι, ἀν τῶν ἁγίων καταξιωθέντες μυστηρίων, χρυσοῦν ϗ ἀργυροῦν καὶ λίθινος ψυχὰς οἰκοδομησώμεθα ὅτι τὸ θεμέλιον. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα ἀπελθόντες ἐκεῖ φανῆναι πλούσιοι, ὅταν μὴ ἐνταῦθα χρήματα καταλείψωμεν, ἀλλὰ μεταπεμψώμεθα πρὸς τοῦτο ἀσύλους θησαυροὺς

χ. τοῦτο

χ. ὡς ἔστιν, ἀῶδεν.

χ. ϗ καταλύσαι καταχρῆσθαι δλος κακόπαιξ.

χ. διαλῦσαι.

τα γὰ οὐ γῆς, ὁτὲ ἢ πηλοῦ. πῶς ἡ γῆ δεχομένη σπέρματα βλασταίνει, ἡ δὲ σὰρξ δεχομένη σπέρματα σήπεται; πῶς ἡ γῆ τρέφει καὶ βαλλόμενα, ἡ δὲ σὰρξ τρέφεται ἐκ τούτων, καὶ οὐ τρέφει ταῦτα; οἶδ, ἡ γῆ δεχομένη ὕδωρ, οἶνον ποιεῖ· ἡ σὰρξ δεχομένη πολλάκις οἶνον, ἐξ ὕδωρ μεθύσθη. πόθεν οὖν δῆλον ὅτι ἀπὸ γῆς ταῦτα, * τῆς γῆς οὐκ αὐτίως ἐχούσης πρὸς τὸ σῶμα; τὰ εἰρημένα λογισμῷ μὲν θάρρη οὐ δύναμαι, πίστει δὲ δέχομαι μόνη. εἰ τοίνυν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα καὶ φληναφούμενα πίστεως δεῖται, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἀπορρητότερα τούτων καὶ πνευματικώτερα. καθάπερ γὰρ ἡ γῆ ἡ ἄψυχος, ἡ ἀκίνητος, οὐκ εδυνάμεθα ἂν ἄνευ θελήματος τοῦ Θεοῦ, καὶ βοσαῦτα ἐξ αὐτῆς καὶ φυτὰ γίνεται, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ὕδατος πρὸς ὄντος, τὰ παράδοξα ταῦτα καὶ λογισμοὶ καταβαίνοντα εὐκόλως πάντα γίνεται· μὴ γὰρ, ὅπου μὴ ὁρᾷς αὐτὰ, ἀπίστει· ἐπὶ σοῦ τοῦ ψυχικοῦ ὁρᾷς, ἀλλ' ὅμως πιστεύεις ἔχειν ψυχικὸν, καὶ ἄλλο ψυχικὸν εἶναί τι παρὰ τὸ σῶμα. ἀλλ' ὁ Χριστὸς οὐκ ἀπὸ τούτου τοῦ παραδείγματος αὐτὸν ἐπῆγεν, ἀλλ' ἑτέρου. τοῦτο μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἀσώματόν ἐστιν, ἡ ψυχὴ λέγω, ἀλλὰ τοῦτο ἡ πεῖρα δείκνυσιν αὐτὸ, ὅπου ἔλαττον παχύτερον ἐκείνου διέκειτο· ἕτερον δέ τι παράδειγμα, ὃ μήτε κοπωνίαν τινὰ πρὸς τὴν τῶν σωμάτων ἔχει παχύτητα, μήτε εἰς τὴν τῶν ἀσωμάτων ἀεῖδη φύσιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ ἀέρος φορά. καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀρξώμεθα τοῦ λεπτοτέρου μὲν τῆς γῆς, παχυτέρου δὲ τοῦ ἀέρος. ὥσπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ ἐκράτει τοιχεῖον ἡ γῆ, ὃ δὴ πρῶτον τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου· οὕτω καὶ νῦν, κρατεῖται μὲν τοιχεῖον ὃ ὕδωρ, ὃ δὴ πρῶτον τῆς τοῦ πνεύματος ὁδοῦ χάεται· καὶ τότε μὲν εἰς ψυχικὸν ζῶσαν ἐλθεῖν ὁ θεσπέσιος, νῦν δὲ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. πολὺ δὲ τὸ μέσον ἑκατέρων. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ οὐχ ἑτέρᾳ πρὸς ἔχει τὸ ζῆν· τὸ δὲ πνεῦμα οὐκ αὐτὸ ζῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πρὸς ἔχει τοῦτο. οὕτω γοῦν τοὺς νεκροὺς ἀνέστησαν οἱ ἀπόστολοι. καὶ τότε μὲν τῆς κλίσεως ἡμισείας, ὁ δὲ θεσπέσιος ὕστερον πλατείας· νῦν δὲ τὸ ναὸν τοῦτο. τοῦ γὰρ τῆς κλίσεως, ὁ δὲ θεσπέσιος ὁ νέος δημιουργεῖται. καὶ γὰρ τοῦτος οὗτος ἡμᾶται, καὶ τότε ὁ κόσμος μεταμορφοῦται· καὶ καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ὁλόκληρον ἔπλασεν, οὕτω καὶ νῦν ὁλόκληρον αὐτὸν δημιουργεῖ. ἐκ τότε μὲν, φησὶ, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν· ἐπαῦθα δὲ τοῦδέν τοιοῦτον. ὁ γὰρ τοῦ πνεύματος λαβεῖν χάριν, ἵνα δέηται βοηθοῦ ἑτέρου; ὁ δὲ εἰς τὸ σῶμα τὸ Χριστοῦ πολύς, ποίαν ἔχει λοιπὸν συμμαχίας χρείαν; πότε κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησε ⟨Ϟ⟩ δῆθεσπον· νῦν αὐτῷ τῷ Θεῷ ἰῶνται· τοτὲ ἰσχὺν ἀρχὴν καὶ θείαν ἐκέλθουσι, νῦν ἐπερείδω τῷ ουρανῷ τοῦ ἀπὸ ψυχικοῦ ἡμᾶς ἀνήγαγε· τότε πρῶτόν φησιν ἔδοξε τοῦ διαστῆναι· νῦν δὲ ουχ ἁνὼ ἡμῶν ἀνέωξε· ὅτε ἐπλάσθη τῇ ἑκτῇ ἡμέρᾳ, ὅπου ἔμψυχον ζωοπλάστης ὁ αἰών· νῦν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐν προοιμίοις, ὅτι καὶ τὸ φῶς. ἐξ ὧν πάντων δῆλον ὅτι * ἑτέρας ζωῆς ἀμείνονος τὰ πεπλασμένα ἦν, καὶ καταστάσεως πρείττονος οὐκ ἐχούσης. ἡ μὲν δὴ πρώτη πλάσις ἀπὸ γῆς, ἡ δὲ Ἀδάμ, καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ἡ μετ' ἐκεῖνον, ἡ τῆς γυναικός, καὶ ἀπὸ σπέρματος ἡ μετ' αὐτὸν, ἡ τοῦ Ἄβελ· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ μιᾶς ἐφικέσθαι δυνάμεθα τούτων, οὐδὲ παραστῆσαι λόγῳ τὰ γινόμενα, καίτοι παχύτατα ὄντα. πῶς οὖν καὶ τῆς νοητῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος γινήσεως δυνησόμεθα διελθεῖν θύθειάς τῆς πολλῷ τούτων ὑψηλοτέρας, καὶ λογισμοὺς ἅπαντα σθαι τῆς παραμυθίας καὶ παραδέξου ταύτης λογικίας; ἐπεὶ καὶ ἀγγέλοις τὴν γένεσιν ταύτην πρέσκησαι γινομένην· εἰ πεῖν ὃ ⟨Ϟ⟩ θεσπέσιον οὐκ αὖ ἔχοιεν τῆς παραμυθίας ταύτης παραδοξοποιίας, ἀλλὰ πρέσκησαι μόνον, οὐδὲν μὴ πεπεισμένοι, ὁρῶντες δὲ τὰ γινόμενα. πατὴρ γὰρ ὁ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα πάντα ἐργάζεται. πεισθῶμεν τοίνυν τῇ ἀποφάσει τοῦ Θεοῦ· ὄψεως γὰρ ἐστὶν αὕτη πιστοτέρα. ἡ μὲν γὰρ ὄψις πολλαχοῦ καὶ σφάλλεται· ἐκείνου δὲ ἀμήχανον διαπεσεῖν· πεισθῶμεν τοίνυν αὐτῷ. καὶ γὰρ "τὰ μὴ ὄντα παράγαγε καλέσας, ἀξιόπιστος δὲ εἶπε καὶ περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν διαλεχθείς. τί οὖν αὕτη φησὶν; ὅτι γίνεσθε ὅτι τελούμενοι. εἰ δέ τις λέγοι, πῶς; ὑπισχνούμεθα αὐτὸν τῇ ἀποφάσει τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐγὼ ὑμῖν ἀπόδειξις. εἰ δέ τις ἐρωτᾷ, τίνος ἕνεκεν ὕδωρ προείληφεν ἀνθρώπου-

μένῳ

* ἡ πεσοῦσα χ. σῶμα καὶ τὰ ἡρμοσμένα;

χ. πίνων,

* ἀπαρχὴ χ. εἰ δὲ περὶ ταῦτα λέγειν ἀδύνατον, πῶς περὶ τῆς νοητῆς πολὺ τούτων ὑψηλοτέρας γενέσεως ἐκ ἀδυνατώτερον ἔσται τὸ λέγειν; μᾶλλον δὲ πῶς ἐκεῖθεν λόγου ἀπαιτεῖσθαι τῆς χ. ἔχει τις τὸ θαυμαστῆς ἐκείνης γενέσεως τὸ διὰ τοῦ βαπτίσματος. καὶ παρελθόντες μὲ δυνάμεν, μόνον ἐρῶντες ἢ χ. τὰ ἐνέμαλα ἐξ ἐκ ὄντων ποιεῖ. χ. σοι χ. Χριστοῦ. χ. ἐπεὶ δὲ ἐρωτῶντά τινος χ. ἐρωτήσωμεν

τ᾽ ὠ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ δύο μόνα τ᾽ ἑβδομάδος ἡμέρας ᾠδὰ καλοῦμεν τοῖς λεγομένοις, ἡ τοὺς βραχὺ τῆς ἡμέρας μέρος, ὥστε χαῦφον ὑμῖν γλυέσθαι τὸν πόνον. διὰ τοῦτο καὶ τῇ μακρὰν ἀφαξάπομεν ὑμῖν τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς· Εἰρηνεύω, ἵνα μετ᾽ εὐκολίας ἔξῃ λαβεῖν ὑμῖν αὐτά, ἡ τοῖς βαμμένοις ἐναποθέσθαι τῆς ἀφωνίας, ἡ οὕτω πάντα διὰ μνήμης ποιεῖσθαι, ἀσυνδάζειν, ὡς δυνάσθαι ἡ ἀπαγγέλλειν αὐτὰ μετ᾽ ἀκριβείας ὑμᾶς, πλὴν εἰ μή τις σφόδρα ἐστὶν ἠλὸς εἶπε, ἡ νωθὴς, ἡ παιδίου μακρὸν ῥᾳθυμότερος. Ἐχώμεθα τοίνυν τῆς ἀκολουθίας τῶν ἔμπροσθεν Εἰρηνέων. Τῷ γὰρ Νικοδήμῳ καταπεσόντος, ἡ τοὺς τὸν ἐναυτὸν θάνατον γνῶσιν ἔλκοντος δὲ Εἰρηνέου, ἡ λέγοντος, ὅ δυνατόν ἐστι γένεσθαι γνῶναι, ὅσα πάλιν ὁ Χριστὸς σαφέστερον ἀποκαλύπτει τῆς γνώσεως τὸν τρόπον, ἔχοντα μὲ ἡ ὅπου δυσκολίαν τῶν ψυχικῶν ἐρωτώντων, δυναμένων ὁμοῦ ἀπὸ τῆς ταπεινότητος ἀναγαγεῖν ἀκούοντα. Πῶς γὰρ φησι; ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γνωσθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. τοῦτο δὲ τοῦτο δηλοῖ, ὅτε ἐστὶ· σὺ μὲ ἀδύνατον αὐτὸ φῆς εἶναι· ἐγὼ δὲ οὕτως αὐτὸ σφόδρα δυνατὸν εἶναί φημι, ὡς καὶ ἀναγκαῖον εἶναι, ἡ μηδὲ δυνατὸν ἄλλως σωθῆναι. Τὰ γὰρ ἀναγκαῖα, σφόδρα ἡ ἔυκολα ἐποίησεν ὁ Θεός. ἡ μὲ γὰρ γνῶσις γνῶσις ἡ χὶ σαρκὸς, ἀπὸ τ᾽ χοὸς ὄντι. διὰ δὲ ἀποστεῖλαι τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς αὐτῇ. Πῶς γὰρ χωρεῖ τὴν γῆ τοὺς οὐρανούς; ἐκεῖνη δὲ ἐκ πνεύματος οὖσα, ῥᾳδίως ἡμῖν τὰ ἀῤῥήτα ἀναπετάσειεν τὰ ἄνω. ἀκούσατε ὅσοι τ᾽ φωτισμάτος ἐστε ἐκλεκτοί· φείξατε, τειάξατε· φοβερὰ γὰρ ἡ ἀπειλὴ, φοβερὰ ἡ ἀπόφασις. Οὐκ ἔστι, φησὶ, μὴ γνωσθέντα ἐξ ὕδατος ἐ πνεύματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, δηλονότι τ᾽ θανατηφόρον τρόπον ἐιδύναμα. τ᾽ τῆς καπάρας, τ᾽ τῆς φθορᾶς· οὐδέπω τὸ διαφθορικὸν ἔλαβε σύμβολον· ξένος ἐστὶν ἡ ἀλλότριος· οὐκ ἔχει τὸ ζωοποίημα τ᾽ βασιλικόν. ἐὰν μή τις, φησὶ, γνωσθῇ ἐξ ὕδατος ἡ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τ᾽ βασιλείαν τ᾽ οὐρανῶν. ἀλλ᾽ ὁ Νικόδημος οὐδὲ οὕτω ζωὴν εἶχεν. οὐδὲν γὰρ χεῖρον τ᾽ τοῖς λογισμοῖς τὰ πνευματικὰ ὑποπτεύειν. ὅπου ἡ ὅταν οὐκ ἀφῆκεν ὑψηλόν τι ἡ μέγα φαντασθῆναι. διὰ ὅτο ἐ ἡμεῖς πιστεύομεν, ἵνα τ᾽ λογισμῶν τ᾽ ἀσθενείαν ἀφέντες [τ᾽] κάτω, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς πίστεως ἀναβαίνωμεν, ἐ τὰ πλείονα τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τῇ διδασκαλίᾳ τούτης ὑποπτεύσωμεν· ὅπερ εἰ καὶ Νικόδημος ἐποίησεν, οὐκ ἂν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον εἶναι ὑπενόησεν. Τί οὖν ὁ Χριστός; ἀπάγων αὐτὸν τῆς οἰκείας ταύτης τῆς χαμηλῆς συνηθείας, ἡ δεικνὺς ὅτι οὐ περὶ ταύτης διαλέγεται τῆς γνώσεως, φησὶν· ἐὰν μή τις γνωσθῇ ἐξ ὕδατος ἡ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ταῦτα δὲ ἐφθέγγετο, ὦ φίλοι, τῆς ἀπειλῆς ἐπισπάσασθαι τοὺς τὴν πίστιν αὐτὸν βουλόμενος, ἐ πεῖσαι τὸ πρᾶγμα μὴ νομίζειν εἶναι ἀδύνατον, ἡ τῆς περὶ τ᾽ σαρκικὴν γνῶσιν φαντασίας ἀποσῆσαι ἀσυνδάζων. ἑτέραν λέγω γνῶσιν, φησὶν, ὦ Νικόδημε. τί οὖν λέγει ἔλκεις τοὺς τὸν γλῶ; Τί τῇ τῆς Φύσεως ἀνάγκῃ τὸ πρᾶγμα ἐπιβάλλεις; ἀνώτερός ἐστι τῶν τοιούτων ὠδίνων ὁ τόκος· οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ὑμᾶς. γνῶσις μὲν γὰρ ἡ αὐτὴ λέγεται, ἀλλὰ ὦ ὁμωνύμῳ κοινωνῇ, ὧν ἡ πρᾶγματι διέστηκεν. ἀπόσχησον σεαυτὸν τῆς κοινῆς ζωογονίας· ἑτέραν εἰσάγω λογικὸν εἰς τὸν κόσμον· ἄλλως βούλομαι γενέσθαι τὸν ἀνθρώπους· ξένον ἦλθον κομίζων δημιουργίας τρόπον· ἔπλασα ἀπὸ γῆς ἡ ὕδατος· οὐκ ἐχθὲς χρήσιμον τὸ πλασθὲν, ἀλλὰ διεγράφη τὸ σκεῦος. οὐκέτι λοιπὸν ἀπὸ γῆς ἡ ὕδατος πλάσαι βούλομαι, ἀλλ᾽ ἐξ ὕδατος ἡ πνεύματος. Εἰ δέ τις ἐρωτᾷ, πῶς ἀπὸ ὕδατος; ἐρωτῶ κἀγώ, πῶς ἀπὸ γῆς; πῶς γὰρ ὁ πηλὸς εἰς διάφορα μέρη κατεμερίσθη; πῶς δὲ μὲ ὑποκείμενον μονοειδὲς (γῆ γὰρ ἐῶ μόνη) τὰ δὲ ἐξ αὐτῆς ἡμόρφωσα ποικίλα ἡ πάντοδαπά; πόθεν ὁσᾶ ἡ νάρκα ἡ ἀρτηρίαι ἡ φλέβες; πόθεν ὑμένες ἡ ἄκρα ὀργανικὰ, ἐ χόνδροι, ἡ χιτῶνες, ἧπαρ, ἡ σπλὴν, ἡ καρδία; πόθεν δέρμα, ἡ αἷμα, ἡ φλέγμα, ἡ χολή; πόθεν αἱ διασπάσεις ἐνέργειαι; πόθεν χρώματα ποικίλα; ταῦτα

κείμενα. χ. πόσον τὸ μόνον θεῖναι σῶμα. χ. ἀλλὰ εἰς πάλιν ἀφίμεθα τ᾽ ἀκοὴν. χ. ἡ ἴδωμεν πῶς τ᾽ Νικοδ. χ. ὅπερ ἐ πεῖσθ᾽, ἡ χ. μᾶλλον χ. ἡ ὅσα φησί. χ. ἡμῖν χ. πεπίστευκεν

μεσιώνης γὰρ ταῦτα ἑκάστης. εἰ γὰρ ἔστ' ἀκούσας ἡμῶν, οὐκ ἐκείνῳ τῷ ἀπορρήτῳ, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ χ̅ῃ χάριν, ὅπως μηδὲν ἡμέρα ἐκεῖ αὐτῆς ὑστερώσῃ, ἀλλ' ἀνθεφθῇ πίνα ἐκ γεώδη, διὰ τοῦτο ἐσκοτώθη ἡ πόρνη. ⓐ τῷ φειδωλοτέρᾳ τῷ ἐκείνου ἡ πόρνη ὑπερβαίνουσα καὶ λόγῳ καὶ νοῒ περιεργαζόμενοι καὶ πολυπραγμοσυνῶντες, πόσης ἂν εἶεν ἄξιοι τιμωρίας; οὐδὲν γὰρ ὕστερον ποιῇ" σκοτόδινοι, ὡς ἀνθεφθίνος λογισμός, ἀπὸ τῆς γῆς πόρνα φθεγγόμενος, καὶ μὴ δυνάμενος φωτίζεσθαι αὔριον. πολλοῦ γὰρ ἔχει τὸ γεώδες τῶν λογισμῶν. διὰ τοῦτο τῶν αὔριον ἡμῖν ταμιεύ χρεία, ἵνα τῆς ὕλης ὑφιζανούσης, ὅσον αὐτὸ καθαρόν, τοῦτο ἀνω φέρηται, καὶ τοῖς ἐκεῖσε διδάγμασιν ἀναμιγνύηται. ὅταν τοῦτο, ὅταν ἡ ψυχὴ βιγνώμενα, ἡ ὀρθὸν βαδιζόμενα βίου. ἔστι γάρ, ἔστι καὶ ἀπὸ ἔργων διεφθαρμένων, οὐκ ἀπὸ πολυπραγμοσύνης μόνον ἀκαίρου, σκιλωθῆναι τὸν ἀγαθοειδῆ. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε Κορινθίοις· Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν, φησίν, ἔρις, καὶ ζῆλος, καὶ διχοστασία, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; καὶ ἐν τῇ παρὰ Ἑβραίοις δέ, καὶ πολλαχοῦ, τῶν πονηρῶν δογμάτων ταύτην ἴδοις ἂν ⓦ Παῦλον ἐπὶ λέγοντα τοῦ αἰτίου· τοῦ γὰρ ἐμπαθῆ ψυχὴν οὐ δύνασθαι μέγα τι καὶ ἡγεμονικὸν ἰδεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ὄνυχος λήμης θολωμένου, ἀμβλυωπίαν ὑπομένειν τοῦ ἀλεπωτάτου. ἐκκαθάρωμεν οὖν ἑαυτούς, φωτίσωμεν φῶς γνώσεως, μὴ ἀπείρωμεν ἐπ' ἀχθήναις. ἵν' ὁ τῶν ἀχθῶν πλῆθος, ἵνα καὶ ἡμεῖς μὴ λέγωμεν. καὶ γὰρ πολλάκις ἠκούσατε τοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος τὸν πρόσκαιρον βίον, καὶ τοῦ ἀπάτου τοῦ πλούτου, τῷ τῶν ἀχθῶν καλοῦντος ὀνόματι· ἐπίκοπος. καθάπερ γὰρ ὑπὸ ἀκάρπου, οὕτω καὶ ταῦτα· καθάπερ ὑπὸ ἀκάνθης τὸν ἀπομόνοις ἀπαράποιστον, οὕτω καὶ ταῦτα τὰ πάθη· ὡσπερ ἐνάλλονται τῷ πυρὶ καὶ μισπαὶ τῷ γεωργοῦντι αἱ ἄχθαι, οὕτω καὶ τὰ τοῦ κόσμου πράγματα· ὡσπερ ὑπὸ τοῖς ἀχθώδεσι θηρία κρύπτεται καὶ ἔχεις καὶ σκορπίοι, οὕτω καὶ ὑπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ πλούτου. ἀλλ' ἐπαφῶμεν" ὁ πῦρ τοῦ πνεύματος, ἵνα καὶ τὰς ἀχθώδας δαπανήσωμεν, καὶ τὰ θηρία φυγαδεύσωμεν, ἵνα καθαρὸν ὑποδέξωμεν τὸν γεωργὸν τὸν ἄφυρτον, καὶ μὴ ὑπὸ χαλάσαι, τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ ἀρδεύσωμεν νάμασι· φυτεύσωμεν τὸ καταχαρὲν ἐλαίῳ, ὃ ἡμερώτατον φυτόν, ὃ ἀειθαλές, τὸ φωτιστικόν, τὸ ἀνθρεπτικόν, τὸ ὑγείας ποιητικόν. ταῦτα πάντα ἡ ἐλεημοσύνη ἔχει, ὡς σφραγὶς οὖσα μετὰ τῶν κεκλημένων αὐτοῦ. τοῦτο δὲ θάνατος" ἐπιλθὼν ξηραίνει τὸ φυτόν, ἀλλ' ἔσηκεν ἀεὶ φωλίζον τοῦ ἀφάνειαν, πέφυκε τὰ νεύρα τῆς ψυχῆς, τοῦ ἰσχνοῦ δυνάμενον ἐργαζόμενον. διὰ ταύτην ἔχωμεν διλανεχῶς, δυνησόμεθα μετὰ παῤῥησίας καὶ ⓦ νυμφίον ἰδεῖν, καὶ εἰς ⓦ νυμφῶνα εἰσελθεῖν· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ϰε. ζ. ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ ΣΟΙ· ΕΑΝ ΜΗ ΤΙΣ ΓΕΝΝΗΘΗ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Τὰ παιδία τὰ μικρά, καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς "διδασκάλους φοιτῶντα, καὶ δέχεται τὰ μαθήματα, καὶ ἀποδίδωσι, καὶ οὐδέποτε παύεται ταύτης τῆς "κλήσεως; ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τὰς νύκτας" ἐρωτήσεις τοῦς ἡμέρας, καὶ ταῦτα ὑπὲρ ὀπτικήρων" καὶ περισκαίρων ἀναλαμβάνειν ποιεῖν. ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ἡγουμένους ἡμεῖς τοσοῦτον ἀπαιτοῦμεν πόνον, ὅσον ὑμεῖς τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους. οὐ γὰρ καθ' ἑκάστην

χ. σκώπτει λιτήν,

χ. τῷ πνεῖ

χ. ἐπιλθ.

ἰσ. διδασκάλων

χ. κλίσεως χ. περιστάσεις χ. περιμάτων παρ' ὑμῶν

νος καθαπτόμενος τοῦτο ἔλεγε, ὁ δυσάρμοστος πρὸς τὰ εἰρημένα ἡ ἀπόκρισις ἐστί. Ἰουδαῖοι μὲν οὖν, εἰ τοῦτο ἤκουσαν, καταγελάσαντες ἂν ἀνεχώρησαν· ἔστι δὲ ὁ αὐτὸς ὁ Φιλομαθὴς διάκωνος. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐκ ἀσαφῶς πολλαχοῦ φθέγγεται ὁ Χριστός, πρὸς τὴν ἐρώτησιν αὐτῶν ἀκριβοῦσθαι βουλόμενος, καὶ προσκεκρουκότας ἐργάσασθαι. ὁ μὲν γὰρ σαφῶς λεγόμενον καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν ἀκροατῶν· ὁ δὲ ἀσαφὲς πρὸς ἐρώτησιν αὐτὸν ποιῆ καὶ ἀπαιτοῦντα. ὁ δὲ λέγει Ἰουδαῖοι ὅτι· ἐὰν μὴ ἡμῖν δῷ ὁ, ἐὰν μὴ μετάσχῃς πολλοῦ τοῦ δι' ἐμὲ λεγομένου παλιγγενεσίας, οὐ δυνάσῃ παρ' ἐμοῦ τὴν προσκαίρου δόξαν λαβεῖν. αὕτη γὰρ οὐ πνευματικὴ ἡ δόξα, ἀλλὰ ψυχική. ἀλλ' οὕτω μὲν οὐκ εἶπε παρρησιαζόμενος αὐτὸν πλῆξαι τὰ περὶ ἑαυτοῦ ζωοποιηγκότα, καὶ ὅσον ἐγχωρεῖ φθεγξάμενος· ἀπαγὲ δὲ αὐτοπρεπῶς ὅτι τὸ μείζονα γνῶσιν αὐτοῦ, λέγων, ἐὰν μή μὲ ὁ πέμψας δῴῃ. τὸ δῴῃ δὲ σημαίνει, ἢ μὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φασιν, ἢ οὐ δι' ἐμοῦ. ὃν γὰρ μὴ οὕτω πιστεύοντα, οὐ δυνατὸν ἰδεῖν, φησι, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ἑαυτὸν δὲ σημαίνει διὰ τοῦτο, ὅτι ὁρώμενον μόνον, ἀλλ' ἑτέρων ἡμῖν ὀφθαλμῶν δεῖ, ὥστε ἰδεῖν τὸν Χριστόν. ταῦτα ἀκούσας

4 Ὁ Νικόδημος φησί· πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; Ραββὶ αὐτὸν καλεῖ, ὡς ἀπὸ Θεοῦ ἐληλυθότα λέγει, ὡς οὐ δέχεται τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τὴν πολλὴν βαρύτητα ἐπεισάγουσαν λέξιν φθέγξῃ πρὸς τὸν διδάσκαλον; ὁ γὰρ, πῶς, τοῦτο "τὴν δ' σφόδρα πίστιν δύσκολον ἔστιν ἐπαπόρησις, τῶν ἀπὸ γῆς ὄντων ἐπί. ἐπεὶ δὲ ἡ Σάρρα Διὰ τοῦτο ἐγέλασεν, ὅπερ τὸ, πῶς, εἶπε· καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοῦτο ζητήσαντες, τῆς πίστεως ἐξέπεσαν. ὅτω καὶ οἱ αἱρετικοὶ μάτην ὅτι τῆς αἱρέσεως, ταύτην πολλαχοῦ τὴν λέξιν ἐπιζητοῦντες, οὐ μὴ λέγοντες, πῶς ἐγεννήθη, οὐδ' ὅτι λέγοντες, πῶς ἐβαπτίσθη, ἐκ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἀσεβείας τὴν ἀπιστίαν ἐκείνῳ προσβάλλοντες ὑπόνοιαν. ἀλλ' οὖν ἐπίδοξος φθάνει χρὴ τὴν ἀκμὴν ταύτην πολυτρόπως μισοῦσιν. ὅτε γὰρ τὸ πῶς, εἴπωσιν οὐδὲ ταῦτα ζητοῦντες, ἐκ τῆς πίστεως ἐκπεσοῦνται τῆς ὀρθῆς. διὰ τοῦτο ἐκ ἔδωκε" διαπορῶν τὸν ὑπὸν ὅτι ζητῶ (ὃ γὰρ ζωοῦσθαι ὅλη ὑπὸ πρὸς αὐτὸν λέγεται τὸ λεγόμενον) ἐκ θορυβῆται, ὑπὸ ἀπιστίας, ὑπὸ δὲ μανίας ἐστίν, ἐλθὼν μὲν ὡς εἰς ἄνθρωπον, ἀκούων δὲ μείζονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον, ὑπὸ ἃ μηδεὶς ἤκουσε πώποτε· ὑπὸ ἀπιστίας μὲν πρὸς τὸ ὕψος τῶν λεγομένων τίνος, σκοτοῦται δὲ ὑπὸ ἴσα τὴν πνευματικὸν θεωρούμενος, ὑπὸ ζωοῦσθαι τῆς πίστεως. διὰ τοῦτο καταστρέφων ὁ ἀδύνατον, ὥστε εἰς σαφεστέραν αὐτὸν ἐκκαλέσασθαι διδασκαλίαν. Μὴ δύναται γάρ, φησιν, ἄνθρωπος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὖθις δευτέραν εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; Ὁρᾷς πῶς, ὅταν τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ὑπεκτρέψῃ ὡς τὰ πνευματικὰ, καὶ καταγέλαστα φθέγγεται, καὶ ληρῶδη, καὶ μῦθον, ὅταν θεωρᾷ ὁ τῷ Θεῷ δοκοῦντα εἰρημένα, ὡς μὴ δέχῃ τὴν τῆς πίστεως συγκατάθεσιν ἡ γνῶσις πνευματικὴν, ἀλλ' οἰκ οἰκείαν πνευματικὴν, ἀλλ' εἰς τὴν ταπεινότητα τὴν σαρκὸς καθείλκυσε τὸ εἰρημένον, καὶ μέγα δόγμα ὅτω καὶ ὑψηλὸν τῆς φυσικῆς ἀκολουθίας ἐξήρτησε. Διὰ τοῦτο πληρωθῆς πλατεῖα λοιπὸν, καὶ ἀπειλῆς κατα-
c. Κορ. β. 18. γελάσας. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ὅτι ψυχικὸς ἄνθρωπος δὲ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὐ τούτῳ τὴν αἰδῶ τὴν εἰς τὸν Χριστὸν φυλάττει. δι' ἃ γὰρ ἔσκωψε τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἀδύνατον εἶναι νομίζων, ἐσίγησε. δύο γὰρ ἦν τὰ ἄπορα, ἥ τε γέννησις ἡ τοιαύτη, καὶ τε βασιλεία. ὅτε γὰρ βασιλείας ὄνομα ἤκουσαν Ἰουδαῖοι ποτὲ, ὅτε γεννήσεως τοιαύτης. ἀλλὰ πρὸς τὸ δεύτερον ἴσαται, ὃ μάλιστα αὐτοῦ τὴν ὀργὴν κατέστησε.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ λογισμῷ τὰ περὶ Θεοῦ ζητῶμεν, μηδὲ τοῦτο τὴν ἀκολουθίαν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγωνῶμεν τὰ ἐκεῖθεν, μηδὲ ἀνάγκη φύσεως ἐπισκοπῶμεν, ἀλλ' εὐσεβῶς πιστεύσωμεν, πιστεύοντες ὡς εἶπεν αἱ γραφαί. ὁ γὰρ "περίεργος καὶ πολυτρόπων κερδαίνει μῦθον ὀδύνην, πρὸς τὸ ζητοῦμενον μὴ εὑρεῖν, καὶ δίκαιον δοῦναι τὴν ἐρώτησιν. ἤκουσας ὅτι ἐγέννησε· πίστευσον ὅπερ ἤκουσας· τὸ δὲ πῶς, μὴ ζήτει, μηδὲ ἀπὸ τούτου ἀναίρει τὴν γέννησιν. ἀγωνο-

μοσιώτης

Ραββὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιῆσαι, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. Επὶ κάτω τρέφεται ὁ Νικόδημος, ἐπὶ αἰσθητῶν ἔχων τὴν διάνοιαν, καὶ ὡς περὶ σωματικῆς ἀφελείας, οὐδὲν μέγα ἀπὸ τῶν σημείων φαντάζόμενος. οἴδαμεν, φησὶν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος. Εἰ οὖν τυχὸν ἔρχῃ καὶ λαβεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγοντα, παρὰ τί ἐκβῆναι ἥκοντα; τί μὴ μετὰ παῤῥησίας ἀφελεῖν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν ὁ Ιησοῦς, οὐδὲ διήλεγξεν αὐτόν. Κάλαμον γὰρ ζωτικὸν μένον καὶ κατάξει, φησὶ, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει. Οὐκ Ησ. μβ. γ.
εἰσὶ γάρ, φησὶν, οὐδὲ κραυγάσει. καὶ αὖθις πάλιν, Οὐκ ἦλθον, φησὶν, ἵνα κρίνω τὸν Ματθ. ιε. κ.
κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. οὐδεὶς δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἐκεῖνος μὲν τοι ἔτι τὰς αἱρετικὰς φιλεῖ, συνεργούμενον αὐτοῖς, καὶ τῆς ἑτέρων βοηθείας δεόμενον ταῦτα παρέπεμψεν, ἅπερ ἔπαθε, λέγων. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅρα συγκαταβάσεως ὑφορολογίαν. Εἰπεῖν μοι, ὅτι οὐδὲν δεόμενος τῆς ἑτέρων βοηθείας, ἀλλὰ μετ' ἐξουσίας πάντα παρέπεμψε (καὶ γὰρ υἱὸς εἰμι γνήσιος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς αὐτῆς τῷ γεγεννηκότι δυνάμεως) πῶς ἠτήσατο τινας ἀφ' ὧν παρέσαντες εἰς ὦφ' ἁρπάσουσι. ὅπερ γὰρ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι ὃ ἀσυνδάζόμενον ἐῶ ὦφ' Χριστῷ, οὐχ ὅτω τινὰ ἀξίαν ἐκκαλύψαι τινὰ ἑαυτῷ, ὡς ὃ πεῖσαι ὅτι οὐδὲν ἐξενδυτὰς ἔπεμψε ὦφ' πατρί. ἀφ' τοῦτο ἐν ἐμοὶ τοῖς ῥήμασι πολλαχοῦ μετεωρίζων φαίνεται), ἐν οἷς τοῖς παράγμασιν οὐχ ὅτω ποιῶν. ὅταν γὰρ θαυματουργῇ, μετ' ἐξουσίας ποιεῖ πάντα, λέγων, Θέλω, καθαρίσθητι· Ταλιθὰ ἀνάστηθι· ἔκτεινον τὴν χεῖρα· Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· Σιώπα, πεφίμωσο· Ἆρον τὸν κράβατόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· Σοὶ λέγω τὸ πνεῦμα δαιμόνιον ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· Εἰ δύνασαι ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· Σήμερον μεθ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ· Ηκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, ὃ φονεύσεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ πάντα χρῶμαι τινὰ οἰκονομίαν τινὰ αὐθεντίαν οὖσαν αὐτοῦ. ἐν μὲν γὰρ τοῖς παράγμασιν οὐδεὶς δύ' ἐπελάβετο τῶν μυστηρίων. πῶς γάρ; Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔζῃεν τὰ λεγόμενα, μηδὲ τέλος ἐλάμβανεν οἷς ἐκέλευεν, εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν ἐκείνων, ὅτι ἀπειρίας ἐστὶ τὰ ἐπιτάγματα. ὅπου δὲ ἔζέβαρε, καὶ ἀκριβῶς αὐτὸν ἐπισύμιζεν ἡ τῶν τέλεσι τῶν μυστηρίων ἀλήθεια. ἐπεὶ δὲ τῶν λόγων, ἠδυνάμωτο πολλάκις τινὰ αὐτῶν δυναμωτίαν, ἀπόροιαν ὑπισκηθεῖν αὐτῷ. ὁ δὲ ὅτι τοῦ Νικοδήμου νῦν, φθονερῶς μὲν οὐδὲν ὑφηλὸν φθέγεται, ἀπιγματωδῶς δὲ ἀνάγκη τῆς ταπεινότητος, διδάσκων, ὅτι αὐτάρκης αὐτός ἐστιν ἑαυτῷ εἰς τὴν τῶν θαυμάτων ὑπόδειξιν. τέλεον γὰρ αὐτὸν ἐγκύπτειν ὁ πατὴρ καὶ αὐτάρκωτα ἑαυτῷ, καὶ οὐδὲν ἔχοντα ἀτελές. ἀλλ' ἴδωμεν πῶς αὖθις τοῦτο κατασκευάζει. εἶπεν ἐκεῖνος, Ραββὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος, καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται ποιῆσαι, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἐνόμισε μεγάλα τινὰ εἰρηκέναι, ταῦτα εἰρηκὼς περὶ τοῦ Χριστοῦ. τί οὖν ὁ Χριστός; δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ τῶν προθύρων τῆς προσηκούσης γνώσεως ἐπέβη, οὐδὲ ἐν τοῖς προπυλαίοις ἔστη, ἀλλ' ἔξω που τῆς βασιλείας πλανᾶται ἔτι καὶ αὐτὸς, καὶ ὅστις ἂν ἕτερος ταῦτα λέγῃ, καὶ οὐδὲ πρὸς τὴν ἀληθῆ προσέκυψε γνῶσιν ὁ ταύτην περὶ τοῦ μονογενοῦς ἔχων τὴν δόξαν, τί φησιν;

3 Αμὴν, ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· Τουτέστιν, ἐὰν σὺ μὴ γεννηθῇς ἄνωθεν, καὶ τὴν τῶν δογμάτων ἀδιάλειπτον ἀκρίβειαν, ἔξω που πλανᾶσαι, καὶ πόρρω τῆς βασιλείας εἶ τῶν οὐρανῶν. ἀλλ' οὕτω μὲν σαφῶς οὐ φησιν· ἵνα δὲ ἀνεπαχθέστερον ποιήσῃ τὸν λόγον, οὐ πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεται φανερῶς, ἀλλ' ἀορίστως λέγει· ἐὰν μή τις γεννηθῇ· μονονοὺ λέγων, Οὐ καὶ σύ, καὶ ὁστισοῦν ἕτερος ἢ ζηλωτὰ τοιαῦτα περὶ ἐμοῦ δοξάζων, ἔξω που τῆς βασιλείας ἐστὶν· ἐπεὶ, Εἰ μὴ ἐβούλετο βλάπτε-

ἐφείλκετο· τὰς γὰρ λεγομένας προφητείας καὶ αἱ διδασκαλίαι. ὅσοι γοῦν ἀπὸ διδασκαλίας κατεχόμενοι, οὗτοι τῶν ἀπὸ σημείων ἦσαν βεβαιότεροι· ὃς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάριζε λέγων· Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. ὅτι οὖν τῶν τοιούτων ἦσαν οὗτοι, δείκνυσι καὶ ἡ ἐπαγωγή. αὐτὸς γὰρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς διὰ τί; Διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν [τὰ] πάντα, 25 καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ὃ δὲ λέγει Ἰουδαῖόν ἐστιν· οὐ προσέχει τοῖς ἔξωθεν ῥήμασι, τῇ καρδίᾳ ἐμβατεύων αὐτῶν καὶ πρὸς τὸ διαιτᾶσθαι εἰσιών· ἐκ τῶν προσκαίρων αὐτῶν θερμότητα εἰδὼς σαφῶς, οὐκ ἐπαῤῥᾷ αὐτοῖς ὡς μαθηταῖς ἀπηρτισμένοις, οὐκ ἐνεχείριζε πάντα τὰ δόγματα αὐτοῖς ὡς ἤδη βεβαίως πιστοῖς γνωσθεῖσι. Ὃ δὲ τί ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν εἰδέναι, ὃ πλάσαντος καὶ μόνης τῆς καρδίας ὄντι Θεοῦ· Σὺ γὰρ, φησὶν, ὑπῆρξας καρδιογνώστης μόνος. οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων ἐπίσταται τὰ τῆς καρδίας ἀκριβῶς. οὐκ ἐδεῖτο οὖν οὗτος μάρτυρος, ὥστε τῶν οἰκείων πλασμάτων μαθεῖν τὸν δημιουργόν. ὅθεν οὐδὲ ἀπὸ τῆς προσκαίρου πίστεως αὐτοῖς ἐπῄρετο. ἀνθρωποκτόνοι μὲν γὰρ ἦσαν τὰ πρόσκαιρα, ὅτε τὰ μέλλοντα εἰδότες, πολλάκις καὶ τοῖς δολερῶς προσιοῦσι, καὶ τοῖς μαρὸν ὕστερον ἀπιστησομένοις ἅπαντα χωρεῖς τινος ὑποστολῆς καὶ λέγουσι καὶ ἐγχειρίζουσι· ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως. ἦδει γὰρ αὐτῶν τὰ ἀπόῤῥητα πάντα σαφῶς. ποιοῦσι πολλοὶ δὲ καὶ νῦν εἰσι, ὃ μὴ τὴν πίστεως ὁμολογίαν ἔχοντες, ἀνεπίστευτοι ὄντες διαγωγὴν ἀσκοῦσι τοιαύτην. ἀσκῶ τοῦτο οὐδὲ νῦν* ὁ Χριστὸς ἑαυτὸν ἐμπιστεύειν, ἀλλὰ τὰ πλείονα ἀποκρύπτεται. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς οὐ τοῖς ἁπλῶς φίλοις, ἀλλὰ τοῖς γνησίοις θαῤῥοῦμεν, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς. ἀκουσον γοῦν τί φησι τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστός. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· ὑμᾶς δὲ φίλους μου εἴρηκα. πόθεν, καὶ ἀφ᾽ οὗ; ὅτι πάντα, ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός, ἀπεκάλυψα ὑμῖν. ἀφ᾽ οὗτος οὖν τοῖς Ἰουδαίοις τὰ σημεῖα ἐδίδου αὐτοῦ ἕνεκα, ὅτι πιστεύοντες ἤτουν. ἀφ᾽ ὧν ὁ σημεῖα αὐτῷ προσκαλούμενον ὅτι δὲ τότε, καὶ νῦν. καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσι οἱ ζητοῦντες δὲ λέγοντες· ἀφ᾽ οὗ μὴ καὶ νῦν σημεῖα δίδωσι; εἰ γὰρ πιστὸς εἶ, ὡς εἶ χρή, καὶ φιλεῖς τὸν Χριστόν, ὡς φιλεῖν δεῖ, ὁ χρείαν ἔχεις σημείων. ταῦτα γὰρ τοῖς ἀπίστοις δίδοται. πῶς οὖν Ἰουδαίοις οὐκ ἐδόθη, φησί; μάλιστα μὲν ἐδόθη. Εἰ δ᾽ ὅτι ὅπου καὶ αἰτοῦντες οὐκ ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἐκεῖθεν ὅτε ἀπιστίας ἀπαλλαγῆναι ταῦτα ἤτουν, ἀλλ᾽ ἐκεῖθεν τὸ μᾶλλον αὐτὸν βεβαιῶσαι τὴν πεποίθησιν.

κβ γ. 1 Καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων.

2 Οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτός. Οὗτος καὶ ἐν μέσῳ τῷ διαγελίῳ φαίνεται Ⓦ ἐκεῖθεν τὸ Χριστοῦ πιστούμενος λόγον. λέγει γάρ· Ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει οὐδένα, ἐὰν μὴ πρότερον ἀκούσῃ. πρὸς τοῦτον καὶ Ⓦ Ἰουδαῖοι δυσχεραίνοντες, ἔλεγον· Ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι προφήτης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ μὴν Ⓦ φανεὶς ὁ πάλιν, πολλῷ τὸν ὄπισθεν μᾶλλον τῆς σαρκὸς τὸ δεσποτικὸν σῶμα πεποίηται. Ἦλθε γάρ, φησὶ, καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς Ⓦ Κύριον νυκτός, φέρων μίγμα μύρα καὶ ἀλόης, ὡς λίτρας ἑκατόν. καὶ νῦν διέκειτο μὲν πρὸς Ⓦ Χριστόν, οὐκ ὡς ἐγερῶν ὁ, ὅτε μὴ ἀφανοίας τῆς προσηκούσης, ἀλλ᾽ ἔτι ἐκεῖθεν τῆς Ἰουδαϊκῆς κατεῖχετο ἀσθενείας. ἀφ᾽ οὗτος καὶ νυκτὸς ἦλθε, δεδοικὼς ἐν ἡμέρᾳ τοῦτο ποιῆσαι. ἀλλ᾽ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς οὐδὲ ὅπως αὐτὸν ἀπώσατο, οὐδὲ διήλεγξεν, οὐδὲ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἀπεστέρησεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς αὐτῷ τῆς ἐπιεικείας ἀφελέγετο, καὶ δόγματα αὐτῷ προφανοίγει σφόδρα ὑψηλὰ, αἰνιγματωδῶς μὲν, προφανοίγει δὲ ὅμως. πολλῷ γὰρ μᾶλλον οὗτος συνιέναι ἄξιος ἦν, τὴν ἀφ᾽ ὑποπείαν τοῦτο ποιούμενον. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πάσης εἰσὶν ἀπολογίας ἐκτός· οὗτος δὲ καὶ ἀναγνώσεως μὲν ὑπεύθυνος ἦν, ἃ μόνον ἐσαύτης. πῶς οὖν ὁ διαγελιστὴς οὐδὲν τοιοῦτον εἶπε περὶ αὐτοῦ; εἶπε μὲν οὖν ἀλλαχοῦ, Ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀφ᾽ ὧν δὲ τοὺς Ἰουδαίους οὐκ ὠμολόγησεν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἐνταῦθα δὲ ἀφ᾽ οὗ τῆς κατὰ τὴν νύκτα προόδου ἤρξατο. Τί οὖν αὐτὸς φησι;

Pacci,

λεγω, ἱλεώς σοι. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ πράγματος αὐτοῖς ἀπεκάλυψε τὴν σαφῆ, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν ἐν ἀρχῇ ἀπιστοῦντες τοῖς λεγομένοις διὰ τὸ πολὺ παράδοξον, καὶ μηδέπω σαφῆ αὐτὴν εἰδέναι, οἷός ἐστι. τοῖς μὲν γὰρ διὰ τῶν πραγμάτων βουλομένοις ταχέως αὐτὸν ἐπίστησε· τοῖς δὲ διὰ τῶν λόγων λεγομένοις εἰκὸς ἦν πίστιν διαπίστιν. διὰ τοῦτο οὐκ ἀπέστησε τοῦ λόγου λέγων. ὅταν δὲ διὰ τοῦ πείρατος πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἄγῃ τὰ εἰρημένα, τότε λοιπὸν ἔδωκε καὶ τῷ ῥητῷ· τὴν δὲ Σωσάνναν καὶ τοσαύτην τοῦ πνεύματος τὴν χάριν, ὥστε ἀθρόον πάντα ἀπολαβεῖν. οὐκοῦν ὑμᾶς ἀναμνήσει, φησὶ, πάντα. ἐπεὶ γὰρ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν αἰδῶ οὐ μικρὰν οὖσαν ἐκβαλόντες ἑαυτοὺς καὶ φυγόντες, καὶ θέλοντες ἰδεῖν αὐτὸν φάσκοντες, σχολῇ γ' ἂν τὸν σταυρὸν τὸν ἐν πάσῃ τῇ χρόνῳ γνωσθέντα τε καὶ λεχθέντων ἐμνημόνευσε, εἰ μὴ πολλῆς ἀπήλαυσαν τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. καὶ εἰ περὶ τοῦ πνεύματός, φησιν, ἀκούσασθαι ἤθελον, ἵνα συνίωσι καὶ συνίωσιν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, μέλλοντας μὴ κατέχειν τὰ λεγόμενα· ὅπου οὐκ ἐδίδασκε τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἀνεμίμνησκεν ἃ περὶ αὐτοῦ ὁ Χριστὸς εἶπεν. οὐ μικρὰν δὲ εἰς τὸν δόξαν συντελεῖ τοῦ Χριστοῦ, τὸ πάντα πεμφθῆναι εἰς τὴν μνήμην τὰ λεχθέντα αὐτοῖς. περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀγίου, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐνῴκει τὸ ὑπερβαλλόντως τοῦ πνεύματος χάριν ὅτου δαψιλῆ καὶ πολλήν· ὑστέρει δὲ τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς τὸ καταχεῖν τὰ δωρεάν. βίον γὰρ ἐπεδείξαντο λαμπρὸν, καὶ πολλὴν τὴν σοφίαν καὶ μεγάλους τοὺς πόνους, καὶ κατεγέλασαν μὲν τῆς παρούσης ζωῆς, τοῦτον δὲ ἠγήσαντο τὰ μὲν θεάματα, ἀλλ' ὡσπερεὶ πτηνῶν ἐνέμοντο, καὶ καθάπερ ἵπποι ἀετοὶ τοῦφοι, ὑψηλὰ πετώμενοι διὰ τῶν ἔργων, πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο τὸν ὁρμὴν, καὶ διὰ τούτων ἔσχον τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ἄφατον.

χ. τῇ μνήμῃ τ' λεχθέντων αὐτοῖς.

Τούτους τοίνυν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ μὴ σβέσωμεν τὰς λαμπάδας, ἀλλὰ διατηρήσωμεν φαιδράς, διὰ ἐλεημοσύνης. τοῦτο τὸ πυρὸς τὸ φέγγος οὕτω διήκει πάντα. ΗΘΙΚΟΝ
σώζωμεν τοίνυν εἰς ἀγγεῖα δ' ἔλαιον, ἕως ἐνταῦθα ἐσμεν. ὅταν δὲ γὰρ ὅστις τοῦτο φρίαθαι ἀπελθόντας ἐκεῖ, ὅταν δὲ ἀλλαχόθεν αὐτὸ λαβεῖν, ἀλλ' ἢ διὰ τῆς τῶν πενήτων χειρός. συλλέξωμεν τοίνυν ἐντεῦθεν ἤδη μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας, εἴγε βουλόμεθα μετὰ τοῦ νυμφίου εἰσελθεῖν· εἰ δὲ μή, ἔξω μενεῖ τοῦ νυμφῶνος ἀνάγκη. ἀμὴν γὰρ, ἀμὴν λέγω, κἂν μυρία κατορθώσωμεν ἀγαθὰ, τῆς ἐλεημοσύνης χωρὶς ἐπιβλαβῆ τὴν τῆς βασιλείας πεφθόρασι. διὰ μετὰ πολλῆς ταύτης ἐπιδεικνύμεθα τὴν δαψιλείας, ὥστε ἀπολαῦσαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κδ'. 23 ΩΣ ΔΕ ΗΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ὧν αἱ θέατρων τότε, οἱ μὲν τῇ πλάνῃ προσεῖχον, οἱ δὲ τῆς ἀληθείας ἀντείχοντο. ἀλλὰ καὶ τούτων ἔνιοι πρὸς ὀλίγον αὐτῆς ἀπολαμβανόμενοι, πάλιν αὐτῆς ἐξέπιπτον. τούτους δὲ ὁ Χριστὸς ἀγαπώμενος, ὡσπερεὶ πρέβαλε τοῖς οὐ λίαν βαθέσι χειμῶσι, ἀλλὰ μικρὰς ἐν τῇ ὑποφαινείας τῆς γῆς ἔχουσι, ἵνα καὶ ταχέως ἀπολαύσῃ ἔφη. τούτους δὲ ὁ διαγελιστὴς ἐν τούτοις ἡμῖν ἐδήλωσεν οὕτω λέγων, ὅτι ὡς ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν,

Θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 24 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς. Ἐκεῖνοι μὲν ἀκριβέστεροι ἦσαν οἱ μαθηταὶ, ὅσοι μὴ ἀπὸ σημείων προσῆσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας. διὸ μὲν παχυτέρους, τὰ σημεῖα

ρει. ποιᾷ γὰρ τοῦτο δίχα τῆς ἑαυτῶν αἰσθήσεως. ὁ γὰρ μὴ αἰτοῦντας τοὺς λαμβάνοντας ἢ σημεῖα διδοὺς, οὐκ αἰτοῦντας δὲ ἀπιστράφη, εἰ μὴ τῆς δίκης ἕνεκα αὐτῶν εἶδε πονηρὰν οὖσαν καὶ δολερὰν, καὶ ὑπούλιον τὴν προαίρεσιν. αὐτὸ γὰρ λυτέον τὸ ἐρώτημα ἐποίησαν ὅσης κακίας μεστὸν ἦν. δεῖ γὰρ αὐτοὺς ἀποδείξασθαι τῆς ἀπορίας καὶ τοῦ ζήλου, δεῖν ἐκπλαγῆναι ὅτι τοσαύτην τοῦ οἴκου ποιεῖται πρόνοιαν· ⓐ ἢ ἐγκαλοῦσι, καὶ πληθύειν ἐξεῖναι λέγοντες, λοιπὸν ἢ τὴν καπηλείαν οὐκ ἐξὸν εἶναι), ἀλλὰ μὴ σημεῖον ἂν ἐπιδείξηται. Τί οὖν ὁ Χριστός; χ. π

19 Λύσατε Ⓦ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Πολλὰ τοιαῦτα φθέγγεται, τοῖς μὲν τότε ἀκούουσιν οὐκ ὄντα δῆλα, τοῖς δὲ μετὰ ταῦτα ἐσόμενα. τίνος δὲ ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; τίνα δὲ ἔχει τοῦτο ποιεῖν; ἵνα δειχθῇ προειδὼς αὐτὰ καὶ μετὰ ταῦτα, ὅταν ἐξέλθῃ ἡ τῆς προρρήσεως τέλος, ὃ δὴ καὶ ὑπὲρ τῆς προφητείας ταύτης γέγονεν.

22 Ὅτε γὰρ, φησὶν, ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, τότε ἐμνήσθησαν ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγε· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ, ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Ὅτε δὲ ἐλέγετο, ⓐ μὴ ἤκουσέ τί ποτε δὴ εἶπε τὸ εἰρημένον, ⓐ ἢ ἀμφέβαλον, λέγοντες·

20 Εἰ τεσσαρακονταέξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος· καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Τεσσαρακονταέξ ἢ ἔτη ἔλεγεν, τὸν ὑστέραν οἰκοδομὴν δηλοῦντες· ἦν γὰρ προστέρα εἰς εἴκοσι ἔτη ἀπηρτίσθη χρόνον. τίνος οὖν ἕνεκεν ἔκρυπτε τὸ ἀριθμὸν, καὶ εἶπεν ὁ περὶ τοῦ ναοῦ λέγω τοῦτον, ἀλλὰ περὶ τῆς σαρκὸς τῆς ἐμῆς, ἀλλ' ὁ μὲν θαυμάσιος ὕστερον γράφων τὸ θαυμάσιον, ἐρμηνεύει τὸ εἰρημένον, αὐτὸς ἢ ἐσίγησε τότε; τίνος οὖν ἕνεκεν [τότε] ἐσίγησεν; ὅτι οὐκ ἂν Ⓦ λόγον ἐδέξατο. εἰ γὰρ μηδὲ ⓐ μαθηταὶ ἱκανοί πως ζωνύειν τὸ λεχθὲν ἦσαν, πολλῷ μᾶλλον ⓐ ὄχλοι. ὅτε γὰρ, φησὶν, αὐτὸς ἐκ νεκρῶν, τότε ἐμνήσθησαν καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. δύο γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ προσκόμματα τότε· ἓν μὲν, τὸ τῆς ἀναστάσεως· ἕτερον ἦ, τὸ τούτου μείζον, εἰ ὁ Θεὸς ἦν ὁ εἰδὼς οἰκεῖον· ἅπερ ἀμφότερα νῦν ἔλυσε πάντων, λύσατε Ⓦ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος Ρω. α. δ. ὑπὲρ μικροῦ εἰπὼν σημεῖον φησι δύστηνος, οὕτω λέγων· Τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἆρα ἢ οὐκ ἦν, ἢ οὐκ ἔδει τοῦτο δίδωσι σημεῖον, καὶ πάντας τοὺς ἐκεῖ λέγων, ὅταν ὑψώσητε Ⓦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲν ποιῶ· ἢ δὲ δίδοται ὑμῖν σημεῖον, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ· καὶ οὐκαῦθα πάλιν, ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν; ὅτι τοῦτο μάλιστα ἦν τὸ δεικνύον αὐτὸν οὐκ ὄντα ἀνθρώπου ψιλὸν, τὸ δυνηθῆναι καὶ τὸν θανάτου ἧτταν ἐνεγκεῖν, τὸ τὴν τυραννίδα αὐτοῦ τὴν μακρὰν καὶ Ⓦ χαλεπὸν καταλῦσαι πόλεμον ὅτι ταχέως. Ἆρα τοῦτό φησι, τότε εἴσεσθε· τότε; ὅταν ἀναστὰς ὑπερασπάσωμαι [πᾶσαι] τὴν οἰκουμένην, τότε εἴσεσθε ὅτι ἡ ταῦτα ὡς Θεὸς καὶ Θεοῦ υἱὸς γνήσιος ἐποίουν, οὐκ ἀνθρώπου τοῦ εἰς Ⓦ πατέρα ὑβρεν. τί δήποτε ἦ οὐκ εἶπε, καὶ ποίων σημείων χρεία τοῖς τὸν πᾶσαν ὁ γινόμενον κακοῖς, ἀλλ' ἐπηγείλατο δώσειν σημεῖον; ὅτι ἐκείνῳ μὲν αἱ αὐτοῖς πλέον προσώκειν, ταύτῃ ἢ μᾶλλον κατέπληξεν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τοῖς τότε εἶπον. ἡ γὰρ ἔδοξεν αὐτοῖς ἄπιστον λέγειν, ἡ οὐδὲ ἐρωτῆσαι ἠνείχοντο, ἀλλ', ὡς ἀδύνατον ὄν, προὐπέδραμον. Εἰ ἢ νοῦν εἶχον, εἰ ἡ τότε ἄπιστον αὐτοῖς ἔδοξεν εἶναι), ὅτι τὰ πολλὰ ἐποίησε σημεῖα, τότε δὴ προσελθόντες ἠρώτησαν, τότε αἰτήσασθαι τὴν ἀπόδειξιν ἐσπούδασαν. ἀλλ' ἀμφότεροι ὄντες, τοῖς μὲν οὐδὲν ὅλως προσῆκεν τὴν λεγομένων, ἃ ἢ μὴ ποιεῖς ἦκουον δίκαιοι. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀριθμητῶς προσῆκεν αὐτοῖς ἀπεφθέγξατο. ἀλλὰ τὸ ζητούμενον ἐκεῖνό ἐστι, πῶς ⓐ μαθηταὶ οὐκ ἤδεισαν, ὅτι δεῖ αὐτὸν δυὰς ἔσεσθαι οὐκ τὴν νεκρῶν; ὅτι ὅπου τῆς τοῦ πνεύματος ἦσαν ἀξιοῦντες χάριτος. διὸ ζωικῶς οὐδὲν περὶ ἀναστάσεως ἀκούοντες λήρους, οὐδὲν ζωικὸν, ἀλλὰ διελογίζοντο καθ' ἑαυτούς, τί ποτε ὅτο ἔστι. καὶ γὰρ πολὺ ξένον καὶ παράδοξον ἦν τὸ λεγόμενον, ὃ, ἑαυτὸν ἵνα δυὰ σθαι αὐτὸν, καὶ δυὸ σαι ὅτω. διὰ τοῦτο καὶ Πέτρος ἐπετιμήθη, ὅτι οὐδὲν εἰδὼς περὶ ἀναστάσεως ἐλεγεν,

χ. σκηνοποιοῦν.

χ. ἔχειν.

χ. ἔχειν ἐ-κεῖνα,

οιμίοις, νιῶ ὃ ϖρὸς αὐλ᾽ ὃ ϖαθος ἐλθὼν. τοῦτο ϖοιῆς. διὰ ϲ σϕοδρότερον τοῖς λόγοις χρησάμενος, ἀσπλαγιον ϲκάλεσε ληϛῶν. ϲ᾽ ζωῆτα ὃ ϲ᾽ ἀρχὴ τῶ σημείων ἀχ ὕτως, ἀλλ᾽ ὑϕημμένως μᾶλλον τῇ ὀπτιμήσει χέχρηται· ὅθεν ϵἰκὸς δεύτερον τοῦτο τεθῆνθαι. ϗ ἵνος ἕνεκέν, ϕησιν, αὐλ᾽ τοῦτο πεποίηκεν ὁ Χριστὸς, ϗ ζοσαύτη σϕοδρότητι χέχρηται κατ᾽ αὐτῶ, ὥϛ᾽ ὐδαμοῦ ϕαίνεται ποιῶν, ϗ ζαῦτα ὑβριζόμενος, λοιδορούμενος, ϵ Σαμαρείτης ϗ δαιμονιὸν ϗληθεὶς ϖρ᾽ αὐτῶ; οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τοῖς λόγοις μόνον, ἀλλὰ ϵ Φαρισαίων ϗαθῶν ὕτως αὐτοῦ ἀϕέϵδωκεν. ⓐ ὃ Ιουδαῖοι, ἑτέρων ὧ θεραπευμάτων, ἐγκαλοῦσι ϗ ἀγειαίοισι· ὅτε ὃ ϵἰκὸς ἰῶ ϲκ ἀθειωθῆναι ὀπτιμωμένους, οὐ τοιούτω χέχρῶται ϖρὸς αὐτὸν ῥήτωρ. ὁ γὰ ἐπεμέμνησαν, οὐδὲ ὑβρεισαν, ἀλλὰ ὧ ϕησι;

ἰσ. ϕασι;

18 Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ζαῦτα ποιῆς; Ορᾷς βασκανίας ϲ᾽ϖροφολλῶ; ϗ πῶς αἱ τῶ ἄλλων ἐργασίαι μᾶλλον αὐτοὺς ϖρ᾽ώξωσιν; ποτὲ μὲ οὖν ἀσπλαγιον ληϛῶν ⓦ ταῦ γίνεσθαι ἔλεγξιν ϲ᾽ αὐτῶν, δεικνὺς, ὅτι τὰ ϖωλούμενα, ἀπὸ κλοπῆς ἰῶ ϗ ἁρπαγῆς ϗ ϖλεονεξίας, ϗ ϲκ τῶ ἀλλοτρίων ἐπλήθυνεν συμϕορῶν· ποτὲ ὃ οἰκεῖον ἐμπορεῖον, ζὰ αἱμαγμοῦσιν αὐτῶν ϗαπηλείας ἐνδεικνύμενος. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ζοῦτο ϖεποίηκεν; ὅπῶ ἐμῆνεν ϲ᾽ σαββάτῳ θεραπεύειν, ϗ ϖολλὰ ζιαῦτα ποιῶν ἀ᾽ ἐδίκῃ ϖρ᾽ αὐτοῦς τοῦ νόμου ϖαιδάσασις εἶ), ἵνα μὴ δόξῃ ὡς ἀνθρώϖους ὢν ϗ δι᾽ ϵναντίας ἥκων τῷ ϖατρὶ ζαῦτα ποιῶν, ϲντεῦθεν τῆς τοιαύτης ὑϖονοίας αὐτῶν ϖοιήσῃ τὸν διόρθωσιν. ὁ γὰ δὺ ὁ ϖοσοῦτοι ζῆλοι ὀπτιδειξάμενος· ὑϲ᾽ τῶ οἴκου, ϖῶ τῶ οἴκου διαϕθορὰ ϗ ἐν αὐτῷ θεραπευομένῳ ἐμῆνεν ἐναντιοῦσθαι. ἰῶ μὲ οὖν ἰχθυᾶ ϗ τὰ ϖρότερα ἔτη, ἐν οἷς χῦ ⓦ νόμον ἐδίει, δείξαι τὸν ϖρὸς ⓦ νομοθέτην αἰδῶ, ϗ ὅτι ϲκ ἀντινομοθετῶν ἦλθεν· ὅπῶ ὃ ϵἰκὸς ἦν ϲκ ἀϕνα λήθην ϖαραδοθῆναι ῷ χρόνῳ, ἅτε ὁ ϖᾶσιν ὄντα γνώϵιμα δηλοῦ ὃ ϵ οἰκία πρέϕεσθαι σῳωχῆ ϗ ἀπλῶ· ϖαρόντων ϖάντων λοιπὸν (ϗ γὰ πολλοὶ ϖρῆσαν, ἅτε ἑορτῆς πλησίον ὕσης) τὸν ποιῆ, ϗ " ϖαραχειμασθῆναι. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐξέβαλλεν, ἀλλὰ ϗ ζαῖς τραπέζαις αἰτίαν ἔϕερε, ϗ ὃ ἀργύριον ἐξέχεε, διδοὺς αὐτοῖς ϲκ τούτων λογίσασθαι, ὅτι ϲκ ἐπὶ τοσοῦτον εἰς κινδύνους ῥίπτων ἑαυτὸν ϗαθ᾽ ὑπερβολὴν φιλοχρηματίας ἢ οἰκίαν, ἢ διασπᾶν ἢ οἰκίαν καταϕέρησιν ἐπί. εἰ γὰ ϗαιρίως ζαῦτα ἐποίει, ϖαραινέσαι ἐχρῆν μόνον· ὃ ὃ ϗ εἰς κινδύνους καταστῆναι * (οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἰῶ) ϗ θυμῷ τοσούτων ἀγαθῶν ἑαυτὸν ϲκδοῦναι, ϗ δῆμον πολλῆς γέμοντα ἀλογίας καὶ πλῶν ἀνθρώπων καθ᾽ ἑαυτῶ προξενῆσαι ὑβρίζοντα, ζημιοῦντα, ὐχ ὑϖοκριόμενον ἰῶ, ἀλλὰ πάντα ἀρχομένῳ παθῆν ϗ τῆς θυμοσοφίας τὸ σῶμα. διὰ τοῦτο οὐδὲ δι᾽ ὧν ποιῆ μόνον, ἀλλὰ ϗ δι᾽ ὧν λέγῃ, δείκνυσι τὸν ϖρὸς αὐτὸν συμϕωνίαν· οὐδὲ γὰ εἶπε ⓦ οἶκον τὸν ἅγιον, ἀλλὰ

Τὸν οἶκον τοῦ ϖατρός μου. Ιδοὺ ϵ ϖατέρα καλῆ, ϗ ϲκ ὀργίζονται. ὡσαύτω γὰρ ἁπλῶς αὐτὸν λέγῃν. ὅπῶ ὃ ϖρώϊον ϖεριστερὰν ἐϕθέγξατο, ὡς ἐκείνῳ ϖαθῆσαι τὸ διϕυοῦς τὸ τῆς ἰσότητος, τότε ἀγειαίρεσι. τί οὖν ἐκβάλλεις; τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ϕησιν, ὅτι ζαῦτα ποιῆς; ὦ τῆς ἐϕάτης μανίας. σημείου γὰρ χρεία ἰῶ, ὥϛε ζὰ κακῶς γινόμενα ϖαῦσαι, ϵ ⓦ οἶκον ἀναλλάξαι ζοσαύτης ἀγριώσης; ὃ ὃ ζῆλον τοιοῦτον λαβεῖν ὑϖὲρ τὸ οἴκου τοῦ Θεοῦ οὐ μέγιστον σημεῖον ἀρετῆς ἰῶ; ⓐ οὖν μαθηταὶ θυμούμενοι ϗ ϵπιτύχην ἐδείκνυντο. ϗ γὰ

17 Εμνήσθησαν ζότε, ὅτι ἐϛὶ γεγραμμένον· ὁ ζῆλος τ οἴκου σου κατέϕαγέ με·

Αλλ᾽ ϲκ ἐκβοῆσαι τῆς ϖροφητείας ἐμνήσθησαν, ἀλλὰ ὧ σημεῖον δεικνύειν ἡμῖν, ἔλεγον, ἅμα μὲ ὑϖὲρ τῆς ἀργοκερδείας τῆς ἑαυτῶ ἀληθοῦντες ϲκκοπτομένης ϗ ϖροσδοκῶντες ζαύτη κωλύειν αὐτοί, ἅμα ὃ ϵ ϲκκαλέσασθαι αὐτοὶ ϵἰς ϖῶμα βουλόμενοι, ϗ ἐπισκῆψαι τοῖς γινομένοις. διὰ τοῦτο οὐδὲ δίδωσιν αὐτοῖς σημεῖον. ἐπεὶ ϗ ϖρότερον ϖροσπλησθοῦσι ϗ αἰτοῦσι, ὃ αὐτὸ ἀπεκρίνατο· Γενεὰ ϖονηρὰ ϵ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητῆ, ϗ σημεῖον ϗ δοθήσεται αὐτῇ, ϵἰ μὴ ὃ σημεῖον Ιωνᾶ. ἀλλὰ ζότε μὲ σαφέστερον, νιὸ ὃ ἀπιγματοδέξεσν.

πεικότως ποικίλλομεν τὴν διδασκαλίαν. πάντως γὰρ εὑρήσει τὴν ἑαυτῷ χρείαν ὁ λόγος, ἅπασι ἐφαπλούμενος. Διὰ τοι τοῦτο ἡ γραφὴ πολυειδὴς ὡς ἐστι, ἵνα μείωσιν ἡμῖν δι' ἀλληγορίαν παραγάγῃ, ὅπερ καὶ τῇ φύσει διαλέγεται τῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πλήθει τοσούτῳ, πάθεσι δὲ ἀνάγκη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς εἶναι, εἰ μὴ πάντα ἐν πᾶσι. τούτων τοίνυν ἑαυτοὺς ἀναλαβόντες, οὕτω τῶν θείων λόγων ἀκουσώμεθα, ἵνα μὴ ζωντες ἐμμένοντες διαφοίας ἡ τῶν σήμερον ἡμῖν διαγωνιστῶν ἀκούσωμεν. τίνα γὰρ ταῦτα ἐστι; ταῦτα ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. Εἶπον ἂν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς οὐκ ἀρχὴν ταύτην εἶναι φασι. "Ἡ γάρ, φησιν, εἰ παρῆκεται ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας;" τὴν γὰρ ἀρχὴν, φησι, ταύτην ἐποίησεν ἐν Κανᾷ. ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν τούτων μὲν ἐνδιαφέροιμι ἂν ἀκριβολογησαμένων. ἀλλ' ὅτι μὲν μὴ ὃ βάπτισμα τῶν σημείων ἦρξατο, ἐκ τοῦ τὸ βαπτίσματος ἐνδεὲς ἔλαυνε τὸν ἐργάτην, καὶ ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. Εἴτε γὰρ τοῦτο, εἴτε ἕτερόν τι προῆκτο τῶν μὴ ὃ βάπτισμα ἠνύομεν, ἀ σφόδρα διαχρεῖζεσθαι ἀναγκαῖον εἶναί μοι δοκεῖ.

Καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, . Φησι. πῶς δὲ ἴσως ἔφην; ἐνδεὲς γὰρ πολλοὶ παρεστήκεσαν τῷ γαμήλῳ, ἀλλ' ἐκ διάκονοι καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ ὁ νυμφίος. πῶς οὖν ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ; τόγε αὐτῷ μέρος. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τότε, ἀλλ' ὕστερον ἔλαμψε τὸ θαῦμα ἀκούσεσθαι ἅπαντες· μέχρι γὰρ τοῦ νῦν ᾄδεται, καὶ ἀ διέλαθεν. ὅτι γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀ πάντες ἤδεσαν, ἀπὸ τῶν ἐπαγγελμάτων δῆλον. Εἰ πάντα γάρ, ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐπήγαγε·

Καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Οἱ μὲν πρὸ τούτου θαυμάζοντες αὐτόν. ὁρᾷς ὅτι τὰ σημεῖα τότε μάλιστα ἀναγκαῖον ἦν ποιεῖν, ὅτε οἱ ἀγνώμονες καὶ προσέχοντες τοῖς νομίμοις σαφῶς ἔπασχον; οὗτοι γὰρ ἔμελλον καὶ πῆς ἂν ἀκολούθησαν καὶ μετ' ἀκριβείας προσέχειν τοῖς νομίμοις. Εἰ πῶς δὲ ἐδήλωσε γνώσιμος τῶν σημείων χρεία; ὅτι ἡ διδασκαλία ἰσχυρὰ καὶ προφητεία καὶ τὸ θαῦμα εἰσῆνεγκε τοῖς τῶν ἀκουόντων ψυχαῖς, ὥστε μετ' ἀκριβείας προσέχειν τοῖς νομίμοις, τῆς ψυχῆς προοικειουμένης ἤδη. ἀλλὰ τοι τοῦτο πολλαχοῦ καὶ ἀλλαχοῦ φασι διαλελεῖφθαι μικρὰ πεποιηκέναι σημεῖον αὐτόν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων σκαιὸν τῶν ἐκ ἀκριβεστέρων.

12 Καὶ μετὰ ταῦτα κατέβη εἰς Καπερναούμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἦσαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.

Τίνος ἕνεκεν προσγέγραπται μετὰ τῆς μητρὸς εἰς Καπερναούμ; ὅτε γὰρ θαῦμα ἀδὲν εἰργάσατο αὐτοῦ, ὅτι οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες ἐκείνων τῶν ὑγιῶς πρὸς αὐτὸν ἐχόντων ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τῶν σφόδρα διεφθαρμένων. καὶ τοῦτο δηλοῦσιν ὁ Χριστὸς εἰπών· Καὶ σὺ Καπερναούμ, Luke. 1. 15. μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως τοῦ ᾅδου καταβιβασθήσῃ. Τίνος οὖν ἕνεκεν προσγέγραπται; ἐμοὶ δοκεῖ ὅπερ μαρτύρεται ὕστερον ἐμοῦ αὐτὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, δηλοῦν τοῦτο ὅτι ἀπελθεῖν, ὥστε μὴ πάντα τὸν ἀδελφοῦ ὑπισχνεῖσθαι καὶ τὴν μητέρα. ἀπελθὼν δὲ καὶ ὀλίγον δηλοῖ ἐπείγας χρόνον δηλοῖ τὴν εἰς τὴν μητέρα πίστιν, ὅτε πάλιν ὑπελαμβάνετο τῶν θαυμάτων, ἀπεκαταστήσας τὴν γνησιότητα. δηλοῖ τοῦτο φησι· οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας

13 Ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἡμερῶν τῶν πάσχα ἐβαπίσατο. ἀνέβη δὲ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα δι' ποῖς; προσγέγραπται πολλῆς αὐθεντίας γέμον. οὐ γὰρ κατήλθε σκήνους, οὐ τραπέζας, οὐ τὰς πωλούσας καὶ βοᾶς καὶ πρόβατα, καὶ δηλοῖ τοῦτο σκοπεῖσθαι δεῖ. ἕτερος δὲ διαλελεῖφθαι φησι, ὅτι σκεδάλων ἔλεγε, μὴ ποιεῖτε οἶκον τοῦ πατρός μου οἰκίαν λῃστῶν· οὗτος

16 Οἶκον ἐμπορίου Φησὶν, οὐκ ἐναντία ἀλλήλοις λέγοντες, ἀλλὰ διαχωρίζοντες ὅτι ἐκ δούλου τοῦτο ἐποίησε, καὶ ὅτι καὶ τὸ αὐτὸ καιρὸν ἀμφότερα γένοιτο, ἀλλὰ νῦν μὲν ὡς προοιμίοις,

χ. τοῖς θείοις λόγοις προσεκάλεσεν, ἵνα τοῦτο μὴ ζωντες ἐμμένοντες σαθρὰ τῇ διανοίᾳ.

χ. τὸ βάπτισμα προσηκόντως ἐδηλώσαμεν ἐν Κανᾷ.

χ. καὶ ἀρχὴν ταύτην τῶν Ἰησοῦ σημείων;

χ. γνήσιμον;

χ. ἐπίστευσαν.

χ. ὡς

χ. προσεκτικὸν.

χ. πάσχατε

πλεονεξίαι, βλασφημίαι, μεγαυχηλίαι, κενοδοξίαι, ἀστοργίαι, ἀμαθίαι πᾶσα σύστασις ἔχει τῶν ἀρχηγῶν. ὅταν γὰρ σφόδρα ἁμαρτόντων ἀπὸ τῶν τοιούτων πραπίζωνται αἱ πεφωσμέναι νόητικαὶ ψυχαί, τοσοῦτον τοιούτων ἀφίστανται πνευμάτων θείων. εἶπε γὰρ λύπας ὅσας ἔχουσιν ἡ ἀνδρία οἱ ὡς ἐσφαλμένοι τῇ πεφωσμένῃ; ἀλλὰ πάσας μὲν ἐπελθεῖν οὐ δύναται· ἑνὶ δὲ κεφαλαίῳ τὸ πᾶν ποιήσω φανερόν. τῆς γὰρ πραπίζης, ταύτης δὲ λέγω τῆς πολυτελοῦς, μετ' ἡδονῆς σφόδρα ποτὲ ἀπηγλάνται. ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια, ὥσπερ ὑπόστασις, οὕτω καὶ ἡδονῆς μήτηρ ὄντως· ἡ πλησμονὴ δὲ ὥσπερ νόσων, οὕτω δὲ ἀνδρίας ὄντως πηγὴ καὶ ῥίζα. ἔνθα γὰρ αὖ ἡ κόρος, ἐπιθυμίαι τε οὐκ ἔστιν· ἐπιθυμίας δὲ οὐκ ὄντος, πῶς ἂν εἴη ποτὲ ἡδονή; διὰ τοῦτο καὶ μόνοι ζωηρότεροι καὶ ὑγιεινότεροι σὺν πενομένοις τῷ πλουσίων ὤφελμοι εὑρίσκομεν, ἀλλὰ καὶ πλείονα καρπούμενοι τὴν εὐφροσύνην. ἅπερ πάντα ἐννοήσαντες, φύγωμεν μέθην τε καὶ πεφυσιωμένην, μηδὲ τὰ πραπίζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα τὰ ἐν τοιούτοις βιωτικοῖς, καὶ αὐτὰ ἐκείνης ἀποτελοῦντα, μετὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἡδονικοῦ, καὶ, ᾧ τῷ προφήτῃ, καταφύσωμεν τὸ Κυρίου (Καταφύσησον γὰρ τὸ Κυρίου, φησί, καὶ δώσει σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου) ἵνα καὶ τοῦ ἐν ζωῇ καὶ τοῦ μέλλοντος ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κγ. ΙΙ ΤΑΥΤΗΝ ΕΠΟΙΗΣΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΩΝ σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας.

Ὅλης ὁ διάβολος ἔγκειται καὶ σφοδρός, πάντοθεν πολιορκῶν τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν. δεῖ τοίνυν ἐγρηγορέναι καὶ νήφειν, καὶ πάντα μηχανᾶσθαι ἀντιτείνειν αὐτῷ τὴν ἔφοδον. κἂν γὰρ μικρᾶς ἐπιλάβηται ἴσως ἀφορμῆς, θύραν ἑαυτῷ κατασκευάζει λοιπὸν τὴν εἴσοδον, καὶ ὅλον εἰσάγει μικρὸν τὸν ἑαυτοῦ δυνάμενον. Εἰ τοίνυν λόγος ἡμῖν ἐστὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, μηδὲν ἐν τοῖς μικροῖς αὐτῷ συγχωρῶμεν ἡμῖν ὑπάρχειν, ἵνα ἀπὸ τούτων τὰ μεγάλα περιαιρεθείημεν. καὶ γὰρ ἑκάστης φύσεως αἱ ἕξεις, ἐκφύσει μὲν τοσαύτην ὑπόδειξιν ἔχουσαν, ὥστε τὴν ἡμετέραν ἀπόλυσιν ψυχὴν ἡμᾶς ὁ τοῦ τῆς ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίας μηδὲ τὸ ἴσον ἄπιστον μέγεθος. ταῦτα μοι δοκῶ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ὅπως δέδοικα, μήποτε ἐν μέσῳ τῷ σηκῷ καὶ τῶν ὀλύκων ἔστ' εἰσῆκεν μὴ καθορώμενος ἡμῖν, καὶ θηριάλωτον ἐκ τούτου γένηται τὸ πρόβατον, ραθυμίᾳ καὶ ὑποβουλῇ πονηρᾷ ἀποβουκολήσαντος τῆς ἀγέλης καὶ τῆς ἀκροάσεως. Εἰ μὲν γὰρ ἐμοὶ αἰσθητὰ τὰ ῥήματα, ἢ καὶ τὸ σῶμα ταῦτα πληγὰς ἐλάμβανεν, οὐκ ἂν ἔργον ἠσχημόνουν ταῦτα τοιαύτας ὑποβουλάς. ὅπως δὲ ἀόρατος ἡ ψυχή, καὶ αὐτὴ τὰ ἕλκη δέχεται· πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας, ὥστε ἕκαστον ἑαυτὸν δοκιμάζειν. Οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. ὁμοῦ γὰρ λόγος ἅπασι διαλέγεται, καὶ χρηστὸν πρόσκειται φάρμακον τοῖς δεομένοις· ἑνὸς δὲ ἑκάστου τῶν ἀκροωμένων λαβεῖν ὅτι ὁ ὑπὸ τὴν δεῖνα ὢν νοσήματι. οὐκ οἶδα ἐγὼ τοὺς ἀῤῥωστοῦντας, οὐκ οἶδα τοὺς ὑγιαίνοντας. διὰ τοῦτο πάντα λόγον ποιοῦμαι, * καὶ πᾶσιν ὑπὸ τὴν δεῖνα πάθεσιν ἰατρείαν εἰσφέρω, τῶν μὲν πλεονεξίας κατηγορῶν, αὖθις δὲ πεφυσιωμένης, πάλιν ἀστοργείας καθαπτόμενος, εἶτα ἐλεημοσύνης ζωπυρῶν ἔπαινον καὶ προσκλησιν, εἶτα τῶν ἄλλων ἑκάστου καταρθωμάτων. δέδοικα γὰρ μή ποτε πρὸς ἓν τῶν λόγων ἡμῖν ἀκολουθούντων λάθῃ πεφυσιωμένον πάντας ἕτερον, ἀλλὰ καὶ μυρίων ὑμῶν. ὥστε εἰ μὲν εἷς ἐν ζωῇ ἐννοῶν ὁ συλλεγόμενος, οὐκ ἂν ὕπνῳ σφόδρα αἰσχρῷ εἰκόμισα πολυειδῆ τὸν λόγον ποιῆσαι. ὅπως δὲ ἐν πλήθει τοσούτῳ πολλαὶ εἰσὶ καὶ πάθη εἰκός, οὐκ ἀ-

πτοίητος

* πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἁρμόζοντα

κ. τοσούτων

κ. τοσούτου

κ. τότε

κ. ἀπόλεσαι
κ. εἰσακλεῖν

κ. ἴσηκε
ισ. ἰσήκει

κ. ῥήματα,

κ. λεγομένων ὑμῶν

ἁπλῶς ἦ οἶνον, ἀλλ' οἶνον κάλλιστον. τοιαῦτα γὰρ τὰ Χριστοῦ τὰ θαύματα, πολλῷ τῷ μᾶλλον φύσεως πλουσιώτερα· ψξ δὲ βήτῃ. ὅτων ἢ ὅτι τῶν ἄλλων· ὅτι μέλος διώρυξε χ. πους
σώματος χωλόν, τῶν ὑγιαρότων ἐδείκνυ τοῦτο ἄμεινον. ὅτι μὴ οὖν οἶνος, ἢ οἶνος κάλλιστος ἐστὶν ὁ γληθυμῆνος, οὐχ ⓐ ὁ ἄκρατος μόνος, ἀλλὰ ἢ ὁ νυμφίος ἢ ὁ ἀρχιτρίκλινος μάρτυρεῖν ἤμελλον· ὅτι ἦ τοῦτο τὸ Χριστοῦ γλυκύτατον, ⓐ τὸ ὕδωρ αἰτήσαντες. ὥστε εἰ δὲ μὴ τότε ἐξεκαλύφθη τὸ θαῦμα, ἀλλ' ὅμως εἰς τέλος σιγηθῆναι οὐκ εἶχεν· οὕτω πολλὰς ἡ ἀναγκαίας αὐτῷ τοὺς τὸ μέλλον προαπήλυτο μάρτυρας. τὸ μὲν γὰρ τὸ ὕδωρ οἶνον ποιῆσαι, τοῦ ἀρχιτρίκλινον ἦν· τὸ ἦ καλὸν γλυκάναι τὸν οἶνον, ⓐ ἀρχιτρίκλινος καὶ ⓐ νυμφίον. εἰκὸς μὲν οὖν τὸν νυμφίον ἀποκρίνασθαι πρὸς ταῦτα, ἢ εἰπεῖν· πλὴν ἀλλ' ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπιτρόμβος τοὺς τὰ ἀναγκαιότερα τῶν προαγμῶν, ἀναμβλὺς τὸ σημεῖον τοῦτο μόνον προέβαλε. τὸ γὰρ αἰναγκαῖον ἐμὲ μαθεῖν, ὅτι οἶνον τὸ ὕδωρ ἐποίησε, ἢ οἶνον κάλλιστον ἦ τοὺς τὸ ἀρχιτρίκλινον εἶπεν ὁ νυμφίος, οὐκ ἔτι αἰναγκαῖον ἡγούμεθα εἰδέναι. πολλὰ γὰρ τῶν σημείων τοιοῦτον ὄντα ἀμυδρότερα, τοῦ χρόνου προϊόντος σαφέστερα γέγονεν, οὐδὲ τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰδότων αὐτὰ ἀκριβέστερον ἀπελθόντα. χ. αἰσχ.

ΗΘΙΚΟΝ Τότε μὲν οὖν οἶνον ἐξ ὕδατος ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς· ἢ τότε ἦ, ἢ νῦν τοὺς αἱρέσεις χαίρας καὶ ἁμαρτάνουσας μεταβάλλων ἀ παύεται. εἰσὶ γάρ, εἰσὶν ἀνθρωποι οὐδὲν ὕδατος ἁμαρτέστερα, ὅτι ψυχροὶ ἢ χαῖροι ἐξ οὐδέποτε ἐσκότες. οὐδ' ἦ ὅτι ἐγκαλοῦμεν τοὺς σάγαμον τῶν Κύειμ, ὡς "αὐτῶν τὴν τοὺς αἱρέσιν εἰς τὴν τὸ οἶνο μεταθῆναι ἐξ, ὥστε μηκέτι χ. αὐτὴ
ἁμαρτάνειν, ἀλλ' ἔχειν ὃ ἐπεθυμοῦσιν, ἢ ἀφεστώσης ἢ ἑαυτοῖς ἐξ ἑτέρους γίνεσθαι αἱρέσεις. τίνες ἦ δὲ εἶεν ὅτι ⓐ ψυχροί; ⓐ τοῖς ῥέουσι τὸ πρόσω βίον τοὺς στέγουσι τοὺς ἁγίασμασιν, ⓐ μὴ κατακλυζόντες τῆς σωτῆρος πυρῆς, ⓐ δόξης ἢ δυναστείας ἐρασταί. τοιοῦτα γὰρ πάντα ῥεύματα ὄντι, ἰσάμωμα μὲν ὑδάτων, τῆ ἦ τοὺς αὐτὸς ἀεὶ φερόμενα μᾶ πολλῆς τῆς ῥύμης. ἢ γὰρ ὁ σύμπας πλοῦτος, αὖρον πένης, ὁ σύμπας μᾶ κήρυκος ἢ ζώσης ἢ ὀχλήσεως ἐξ πολλῶν τῶν ῥαδιουχων φαντόμενος, πολλάκις τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ὃ δεσμωτήριον ὤφθησεν, ἑτέρᾳ ἢ ἄκων τῆς φαντασίας τοὺς χωρήσας ἐκείνης. ὁ πυρῶν πάλιν ἐξ ἀγαπώμενος, ἐπειδὰν ἁγαπήσῃ τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα, μέχρι μιᾶς ἡμέρας ἀ δυνάται τὴν ἐκ τότων ἐμπορίων αὐτῷ χορηγίαν καταχεῖν, ἀλλὰ ἁγαπώμενος ἐκείνης, ἀναγκάζεται πάλιν ἕτερα ἐπιζητεῖν, οὐδὲν ἀφέρων χαμαίρρου. καθάπερ γὰρ ἐκεῖ τοῦ προτέρου ῥύματος προχωρήσαντος, ἕτερα ἐπέρχεται πάλιν· οὕτω δὴ ἢ ἐν τοῦτα, τῆς προτέρας ἐξισαμένης τροφῆς, ἑτέρας ἡμῖν δεῖ πάλιν. ἢ τοιαύτη τῆ βιωτικῆν ἡ Φύσις, ὃ μήποτε ἐσται λαχοῦσα, ἀλλ' ἀεὶ ῥεῖ ἢ προσυρεῖσθαι. ὅτι ἦ τῆς πυρῆς οὐ τοῦτο μόνον ὅτι ὃ προσρεῖ ἢ προσεχέμενον, ἀλλὰ ἢ πολλὰ ἡμῖν ἕτερα πρόσχημα προφέρει. τοῦ γὰρ πρίεσθαι μᾶ ῥύμης τὸ τὴ ἰσχυρὸν ἀποζύμι τοῦ σώματος, τό τε ἀνδρεῖον προσυρεῖ τῆς ψυχῆς· ἢ ἐχ οὕτω ἐν σφοδρὰ τὸ ποταμίων ῥυμᾶ ἐν ὀρθὰς εἶναι δεῖται ἢ ποιεῖ ὑφιζάνειν, ὡς πυρὸν ἢ ἀσταλῆ ἐν τῆς ὑγιείας ἡμῖν ἐρείσματα πρῶτα κατασύρει ῥαδίως. καὶ ἐλθὴς εἰς ἰατρεῖον, ἢ προσιλθὼν ἐρωτήσῃς, πάσας ἐεδὸν τῶν νοσημᾶ ἐν αἰτίας ἐκεῖθεν εὑρήσεις οὔσας. ἡ μὲν γὰρ ὀψὲ λεια ἢ ἡ λιτὴ τράπεζα, ὑγιείας μητὴρ ὄντι. δεῖ πρῶτο ἐξ ἰατρῶν παῖδες ὄντως αὐτὸν ὠνόμασαι, τότε μὴ κορέσαι ὑγιείαν κελεύοντες (ἀκορίη γὰρ ἔμφης ὑγιεῖν) τό τε εὐδιεῖς ἑστάναι μητέρα ὑγιείας εἰπόντες. εἰ ἦ ἡ ἔνδεια μήτηρ ὑγιείας, δῆλον ὅτι ἡ πλησμονὴ μήτηρ νόσου καὶ [ἀρχὴ] ἀρρωστίας ὄντι, ἢ πάθη πάθη ἢ αὐτῶν ἐπαρβαίνοντα τῶν ἰατρῶν τὸν πόνον. ἢ γὰρ παδαγία, ἢ καρηβαρία, ἢ ἀμβλυωπία, ἢ χφαγία, ἢ ἔμοι, ἢ πρέσεις, ἢ ἕτερος, ἢ πυρετοὶ μαιροὶ ἢ φλεβῶδες, ἢ ἕτερα τούτων πολλῷ πλείονα (οὐ γὰρ χωρεῖς πάντα ἐπιέναι) οὐκ ἀπὸ ἐνδείας ἢ φιλοσόφου δίαιτης, ἀλλ' ἐξ ἀδηφαγίας ἢ πλησμονῆς πίκτεσθαι πέφυκεν. εἰ ἦ βούλει τῆς ψυχῆς τοὺς νόσους ἰδεῖν τοὺς ἐντεῦθεν φυομένας, ὄψῃ ὅτι πλεονεξίαι,

δήποτε ταῦτ' ἢ γεμίσας οὐκ ἐποίησε δ' σπυρίδον, ὁ πολλῷ ϗαν μασόπεφυκεν ἰῶ; ἕτερον γάρ ἐστιν, ἐστοχειωμένον ὕλιν εἰς ποιότητα μεταβαλεῖν, ἢ αὐτὴν τὴν οὐσίαν αὐτῆς οὐκ ὄντων ποιῆσαι. ϗαν μασόπεφυκεν μὲν οὖν, ἀλλ' οὐχ ὕστως δ' ἔδοξεν εἶ) πιστὸν τοῖς πολλοῖς. σχὰ τοῦτο γοῦν πολλάκις τῶν ϗαν μιῶν παρεισκόπει δ μέγεθος ἑκάστου, ὥστε δι' ἀμφιβόλου μᾶλλον ἡγεῖσθαι. ἐ τίνος ἕνεκεν, φησίν, ὑχὶ ἐ δ' ὕδωρ αὐτὸς πεπήγαγε, ἢ πότε ⓦ οἶνον ἔδειξεν, ἀλλὰ τοῖς σχάκοις σχέλθυσι; σχὰ τὴν αὐτὴν πάλιν αἰτίαν, ἢ ἵνα αὐ δι' μάρτυρας ἔχῃ τὸ γενόμενον δι' αὐτὸν ἀνθρωπάρεσκος, ὅτι δοξομία φλυταία ἰῶ δ τελούμενον. εἰ γὰρ ἔμελλόν τινες αἰσχυντῆν, ἡδέως ἂν δι' αὐτὸν λέγοι ⓐ σχάκοντα εἶναι· ἡμῖς δ' ὕδωρ ἰώπλησαμεν, ἡμῖς δὲ ὑδρίας ἐπλήσαμεν. ποιεῖ δ' τοῖς ἐπιπεύσοις ἢ δι' τῆς σκευασίας ἀναφύσημα δίγματα διατρέπει. ὅπερ γὰρ εἰσί τινες οἱ τὰ κόσμου δημιουργὸν ἕτερον εἶ) φασι, ἢ οὐκ αὐτοῦ ἔργα δι' ὁρώμενα, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς εἶναι τοῦ Θεοῦ· ἢ τούτων ὑπισχνίζω τὸν μανιάδη, ὕτω δι' πλείονα πίστιν τῶν ϗαν μάτων ἐκ τῶν σκευασμένων οὐσιῶν. Εἰ γὰρ σιδηρίου ὁ δημιουργὸς ἦν αὐτῷ, οὐκ ἂν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐχρήσατο ποιῶν τὴν τῆς οἰκείας δυνάμεως ὑπόδειξιν. νῦν μὲν τοι δείκνυσι, ὅτι αὐτός ἐστιν, ὁ ἐν ταῖς ἀμπέλοις δ' ὕδωρ μεταβάλλων, ἐ τοὺς ὑετοὺς δι' τῆς ῥίζης εἰς οἶνον τρέπων, ὑφ' ἐν ταῖς φυτοῖς δι' πολλοῦ χρόνου ἔχῃ, τοῦτο ἀθρόον ἐν τῷ γάμῳ ἐργάσατο· ὅπερ ἢ ἐγέμισαν δι' ὑδρίας, φησίν·

8 Ἀντλήσατε νῦν, ἢ φέρετε δ' ἀρχιτρικλίνῳ, ἐ ἤνεγκαν· 9 ὡς δ' ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος δ' ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (ἐ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν ⓐ δ' διάκονοι ᾔδεισαν ⓦ, ἀντλήσαντες δ' ὕδωρ) φωνεῖ ⓦ νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος,

10 καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον ⓦ καλὸν οἶνον τίθησι, ἐ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε ⓦ ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας ⓐ καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Πάλιν δὲ τοῦτό τινες ἐπισκώπτουσι λέγοντες· ἐδὲ μεθύουσιν ἄνθρωποι ὁ συλλόγους ἐκ, ἢ κ' ἀνάθησις τῶν πρώτων διεφθαρμένη, ἢ οὐκ ἐκβιβᾶ αὐτὸν πλησθέντας τῶν γενομένων, οὐδὲ κρῖναι τοῖς παρατιθεμένοις, ὡς μηδὲν εἰδέναι πότερον ὕδωρ ἢ οἶνος δ' γενόμενον ἐκ. ἔτι γὰρ ἐμέθυον, φησὶν ὁ ἀρχιτρίκλινος, ἔδειξε δὲ ὧν εἶπε. μάλιστα μὲ ἐ τοῦτο γελᾶσιν· πλέον ἀλλὰ ἢ τοῦτον αὐτῶν ἐξέκοψε τὸν στόμφαλον ὁ εὐαγγελιστής. οὐ γὰρ σὸν διαστρεμμένας εἶ) φησι σὺν ψηφιζομένους παρὰ τὸ γενόμενον, ἀλλὰ τ' ἀρχιτρίκλινον ⓦ πηφοῦσα ἢ σοβερὸν σοβαρόν που γενόμενον. ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο, ὅτι μάλιστα πάντων ⓐ τὸν σχακισμὸν τῶν τοιούτων ἐμπιπτομένους δεῖπνων, ὅταν μάλιστα ἔνιοι ⓐ πηφοῦσι, τὰ ἔργα ἔχοντες, δ' ἐν κόσμῳ καὶ ἐν τάξει πάντα σχαπτέναι· σχὰ τοῦτο τὸν πηφοῦσαι ἄνθρωπον τοιοῦτον εἰς κρίσεως τὸν γενόμενον σκάλεσεν. ὁ γὰρ ἐπιστάτης, "οἱ σχοινοκόπαι τε τοῖς ἀναπεμφθεῖσι, ἀλλὰ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ· ὡς δ' ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος δ' ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (ἢ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστὶν ⓐ δ' σχάκονοι ᾔδεισαν) φωνεῖ ⓦ νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος· ἢ τίνος ἕνεκεν μὴ τὸν σχακόνους ἐφώνησεν; (ὕστω γὰρ δ' καὶ δ' ϗαν μα ἐξεκαλύφθη) ἵνα δὲ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐξεκάλυψε δ' γενητός, ἀλλ' ἁρέμα ἢ κρ' μακρὰν ἐβούλετο "γνωσθῆναι τὴν σημείων τὸν δυνάμιν· εἰ μὲ δεῖν τότε" ἐλεχθῆ, οὐκ ἂν δι' ηὐθύμουν ⓐ σχάκονοι ταῦτα δ' ὑπισχνοῦνται, ἀλλ' ἐδόξαν αὐ μᾶλλον, δ' ἀνθρώπῳ φιλῷ τοῖς πολλοῖς εἶ) δοκοῦσι τότε πιστὰ μάρτυρες εἶναι. αὐτὸ μὲ γὰρ καὶ σχὰ τῆς παίσας δ' σαφὲς ἔγνως (ἢ γὰρ δὴ ταῖς ἑαυτῶν χερσὶν ἤμελλον ἀπιστεῖν) ἑτέρους ἢ πιστεύσαι οὐκ ἦσαν ἱκανοί. σχὰ τοῦτο αὐτὸς ἐξεκάλυψεν ἅπασι, ἀλλὰ ταῖς μάλιστα δυναμένοις ζωνιδεῖν δ' γενητὸς, τὸν σαφέστερον αὐτὸν γνῶσιν ταῖς μέλλουσι χρόνοις τηρεῖν.

μᾶ γὰρ τ' τῶν λοιπῶν σημείων ὑπέδειξεν, ἢ τοῦτο ἐμάνθανεν εἶ) πιστόν. ὅτε γοῦν τὸ βασιλικὸν ⓦ ἰοῦ "ἐμάνθανεν θεραπεῦον, ἐδήλωσεν ὁ Βαπτιστὴς, ὅτι ἢ τοῦτον σαφέστερον γνήσιον. σχὰ γὰρ τοῦτο μάλιστα ἀὸ τὸν σκάλεσεν σκοπὸς, ὑπὲρ δ' σπυρίδον ἐγνωκὼς ἀὸ, "ὅπερ ἢ καθεδήλωσεν Ἰωάννης ἔλεγεν· ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τ' Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε δ' ὕδωρ οἶνον· ὑχ ἁπλῶς

χ. πολεῖ

χ. ηὐθύμουν

χ. διαστρέπτε-σθαι

χ. οἰνοχόπαι

χ. γνωσθῆναι
χ. ἐλείχθη,

χ. ὕστιον διαστρέπει, δίων ἐκεῖ λέγει δίκαιον ὁ χ. ὥστιερ ἔστιν, ὁ ἢ δηλῶν ὁ

ἀταξία" γίνεσθαι, εἰ μὴ τοῖς προσήκουσι χαρίεις" πάντα ἐδημιούργει, ἀλλ' ὁμοῦ πάντα "ἔφυρε, καὶ ἔλιπεν, καὶ ἐμάσησεν, καὶ χρίει. σκόπει δὲ ἕδει ἡμᾶς τὴν κλίσιν, ἀλλ' οὐχ ὁμοῦ πᾶσαν, καὶ τὴν ἀνθρωπον ἢ μὴ γυναικός, ἀλλ' ἀνδρὸς τούτους ὁμοῦ. ἔδει γὰρ τὸν καταδικασθέντα ὑπὸ τοῦ νόμου τὴν ἀνθρωπον καὶ τὴν ἐμάσησεν ἡμᾶς, ἀλλὰ πολὺ μέσον ἐκατέρων. ἐχρῆν δὲ θεῶναι τὸν νόμον, ἀλλ' οὐχ ὁμοῦ καὶ τὴν χάριν, ἀλλ' ἑκάστῳ χαρίεις τοῖς παροῦσι πάσχουσιν οἰκονομεῖσθαι. διὰ τοῦτο" αὐτὸς [αὐτὸς] καὶ θέλειν ἐπιδημεῖ, ἐπεὶ καὶ πομπὴν αὐτὴν αὐτὸς ἔδει." διὸ δὲ ἀναβαίνει φησὶν· οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. ὃ δὲ λέγει, δίδωσι δῆλος ἐν τοῖς πολλοῖς, καὶ ὅλη ἀνδρὶ τὴν μαθητὴν τὸ χορηγὸν πάντα εἶχεν, ἀλλ' Ἀνδρέας αὐτῷ ἠκολούθει, καὶ μετ' αὐτὸ Φίλιππος· ἄλλος δὲ" ἀνδρὶς. μᾶλλον δὲ ἀνδρὶ ὅταν πάντες, ὡς ἐχρῆν, αὐτοὶ ἐγίνωσκον, "ἀνδρὶ ἡ μήτηρ, ἀνδρὶ ⓐ ἀδελφοί. μὴ γὰρ τὰ πολλὰ θαύμασα τοῦτο ὡς τῶν ἀδελφῶν ἔφησεν ὁ διάγγελος, ὅτι ἀνδρὶ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἀλλ' ἀνδρὶ ⓐ διὰ τὸν γάμον αὐτὸν ἤδεισαν· ἢ γὰρ ἂν αὐδὶ προσῆλθον καὶ παρεκάλεσαν, διὰ χρεία καταστάντες. Διὰ τοῦτο φησι, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου, τοιοῦτον, ἀνδρὶ πω γινώσκομαι εἰμὶ τοῖς πρώτοις, ἀλλ' ἀνδρὶ ἴσασιν ὅτι ὑστέρησεν ὁ οἶνος· ἔασον αὐδὶς αἰσθέσθαι τοῦτο πρῶτον. ἀνδρὶ γὰρ Διὰ σὲ ζητῶ με ἀκούειν ἐχρῆν. μήτηρ γάρ εἶ, καὶ ὃ θαῦμα ὑποπίοι ποιῆς. ἐχρῆν δὲ τοὺς διωμόσους προσελθεῖν καὶ δεηθῆναι, οὐκ ὀφθῆ τοῦτο χρίζω, ἀλλ' ἵνα αὐδὶ ὁ γινόμενος μὴ πολλὴν δέξωνται τῆς συγκαταθέσεως. ὁ μὲν γὰρ εἶδως ὅτι διὰ χρεία καθέστηκεν, ἐπειδὴ τύχῃ τῆς βοηθείας, πολλὴν ἔχῃ τὴν χάριν· ὁ δὲ τῆς χρείας μὴ λαβὼν αἴσθησιν, ἀνδρὶ τῆς διεργεσίας σαφῆ καὶ τρανὴν αἴσθησιν λήψεται. "Ἕως οὖν ἔτι ἐκεῖ, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου, καὶ Διὰ τί σταυρώμενος, ἔτι ὅπερ εἶπε ἡ μήτηρ; μᾶλλον μᾶλλον, ὥστε καὶ τοῖς δώδεκα λέγει, καὶ διὰ τοῦτο ἀνδρὶ ἡμᾶς ἀπόδειξιν τὴν μὴ ἀναστάσεως αὐτοῦ ὥραν. εἰ γὰρ ἀνέστη, πῶς δὲ τῆς προσηκούσης ὥρας μὴ Διὰ τί μόνης, ἔτι ὅπερ ἔτι; ἔπειτα καὶ πρὸ τῆς μητρὸς, ἵνα μὴ Διὰ τί τοῦτο ἀνδρὶ δόξῃ, καὶ αἰσχύνῃ τὴν τεκοῦσαν, πρότερον φοῦτω, καὶ ἵνα μὴ ἀσθενείας λάβῃ δόξαν. καὶ γὰρ προσῆλθε αὐτῷ τὸν Διὰ κόνας. ἐ-

Matth. 11. κε. πὶ δὲ τῇ Χαναναία λέγει, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν ⓦ ἄρτον τῶν τέκνων καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις, ἔδωκε" ⓦ ἄρτον, τὴν προσοδρείαν αὐτῆς αἰδεσθείς· χάριτος μετ' ἐκείνο, καὶ τοῦτο εἶπεν· ὅτι οὐκ ἀπεσάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ προβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἶπεν, ἐλεεσάπδυσε δὲ θυγατέριον τῆς γυναικός. σκεπτέον μεμνῆσθαι μὲν ὅτι καὶ ἀναξίοι ὦμεν, πολλάκις τῇ προσοδρείᾳ ποιοῦμεν ἀξίους ἑαυτοὺς τῶν λαβεῖν. διὰ τοῦτο καὶ ἡ μήτηρ καὶ πρόκειται, καὶ "σαφῶς τοὺς Διὰ κόνους προσῆκε, ὥστε διὰ πλειόνων γενέσθαι τὴν αἴτησιν. διὰ τοῦτο καὶ προσέθηκε δὲ,

5 Ο, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ηδει γὰρ ὅτι οὐκ ἀσθενείας ἡ διάπτωσις ἦν, ἀλλὰ τοῦ ἀκολουθεῖν, καὶ τοῦ μὴ δόξαι ἁπλῶς ὑπερρίπτειν ἑαυτὸν τῷ θαύματι. διὰ καὶ τοὺς Διὰ κόνους προσῆκε.

6 Ησαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι κείμεναι ἐξ ⓦ κατὰ καθαρισμὸν τῶν Ιουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

7 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

Οὐχ ἁπλῶς εἶπε, ⓦ κατὰ καθαρισμὸν τῶν Ιουδαίων, ἀλλ' ἵνα μή τινες τῶν ἀπίστων ὑποτοπήσωσιν, ὅτι τοῦ ἐνδοι ἀπομειναίνης, εἶτα ὕδατος ἐπιλειφθέντος καὶ χαλέντος, αἴτιος λειπόστατος γένηται. Διὰ τοῦτο φησι, ⓦ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ιουδαίων, δεικνὺς, ὅτι σπουδαστὴν εἶναι γένηται δεξαμενὰς καὶ σκάφη. ὅπερ γὰρ ἀνύδρους ὄντας τὴν Παλαιστίνην, καὶ οὐκ ἔχοντας πολλαχοῦ χρῆσιν καὶ πηγὰς θείσκειν, ἐπλήρουν ἀεὶ τὰς ὑδρίας ὕδατος, ὥστε μὴ τρέχειν εἰς ποταμοὺς, εἶπεν ἀκάθαρτοι ἦσαν, ἀλλ' ἐγγὺς ἔχειν τὸ καθαρσίου τὸν ἔσπερ. καὶ τὶ

ὅποτε

ζωοποιοῦντες πιστοὶ χριστιανοὶ τυγχάνουσι. Τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ, ἀθλία καὶ ταλαίπωρε; ὅτο γὰρ σε μάλιστα ἀπολεῖ; ὅτι οὐδὲ ὁ πλῆθος τῶν ζωοποιούντων αἱδεσθεὶς, πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔδραμες. πάλιν ἄλλοι πιστοὶ μὴ ὄντες, βίου ἢ πλημμελήματος τυγχάνοντες, παρακαλούμενοι πρὸς ἀρετὴν, ὁ αὐτὸ δὴ τοῦτο προβάλλονται λέγοντες· ὁ πατήρ ὁ ἐμὸς, καὶ χ. Ἦτο γάρ σε κατακρίνει. ὁ πάππος, καὶ ὁ ὁπὶ πάππου, σφόδρα εὐσεβεῖς καὶ εὐσυνείδητοι ἐτύγχανον ὄντες. ἀλλὰ τοῦτο δή σε κατακρινῆ μάλιστα, ὅτι τοιούτων ὢν ἔκλογος, τὴν ἀξίαν τῆς οἰκείας ἔπροξας ῥίζης. ἀκούσον ὁ προφήτης τί φησι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· Ἐδούλευσεν Ἰσραὴλ ἐν γυναικὶ, καὶ ἐν γυναικὶ ἐφυλάξατο. καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. ἢ πάντα χρὴ τὰ τῶν προγόνων κατορθώ- Ησ.ιε.ιζ. χ. προγόνων
ματα μιμεῖσθαι μόνον ἀλλ' ἐγκωμίων, ἀλλὰ ἢ μᾶλλον μείζονος ἀγῶνος" πρόσφερεσι τῆς κατηγορίας. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἅπαντα προκαταλάβωμεν, ὥστε μηδὲ τῶν οἰκείων ἔργων ζηλωταὶ γενώμεθα, ἵνα μὴ μάτην ἑαυτοὺς ταῖς εἰς ἑτέρους ἀπατήσαντες ἐλπίσι, ὅταν μάθωμεν ὅτι μάτην ἠπατήσθημεν, ὅτε τῆς γνώσεως ἡμῖν ταύτης ὄφελος οὐδέν. Εἰ γὰρ τοῦ ἄδου, φησί, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; σχολῇ ἐκεῖθεν μετανοήσωμεν, ὥστε τῶν αἰωνίων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.κβ. ΤΙ ΕΜΟΙ ΚΑΙ ΣΟΙ ΓΥΝΑΙ· ΟΥΠΩ ΗΚΕΙ Ἡ ὥρα μου.

ΕΧει μέν τινα πόνον ὃ λέγειν· καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν, Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν· μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. Ἀλλὰ τί πόνον τοῦτον ὑμῖς κενοὶ καὶ κοῦφοι ποιοῦσα, καὶ βαρύ. δοῦ μὲν γὰρ ἀποπίπτετε τὰ λεχθέντα, ἢ μὴ ἀποπίπτετε μέν, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις μὴ δεικνύητε, βαρὺς ὁ κόπος ἡμῖν ἔσται, ὅταν ὃ ποιῆτε εὐκόπως καὶ μάτην· δοῦ δὲ προσέχητε, καὶ τὰ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν προσέχητε, οὐδὲ αἴσθησιν ληψόμεθα τῶν ἱδρώτων. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν πόνων ψυχόμενος καιρὸς, οὐκ ἀφίησι φαίνεσθαι τὸν πόνου ὃ σφοδρόν. ὥστε εἰ βούλεσθε ἡμῖν τὴν προθυμίαν διελεῖσαι, καὶ μὴ σβέσαι μηδὲ ἀσθενεστέραν ποιῆσαι, δείξατε ἡμῖν, παρακαλῶ, καρπὸν, ἵνα χορτασθῶμεν ὁρῶμενα τὰ λοιπὰ, καὶ ἡμεῖς ταῖς τῆς θεωρίας ἐλπίσι πεφορημένοι, καὶ πλοῦτον ὑμῶν ἀναλογιζόμενοι, μὴ ναρκῶμεν ἐμπορευόμενοι τὴν καλὴν ταύτην προαιρεσίαν. οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἡμῖν ἡ σπουδὴ προσκειται ζήτημα. τῆς γὰρ μηδὲς τῶν Ἰησοῦ εἰπούσης ὅτι οἶνον οὐκ ἔχουσι, ὁ Χριστὸς φησι, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου· καὶ τοῦτο εἰπών, ἔπραξεν ὅπερ εἶπεν ἡ μήτηρ. τοῦτο γὰρ τοῦ πράγματος οὐκ ἔλαττόν ἐστιν εἰς ζητήσεως λόγον. αὐτὸν οὖν τοῦτον προκαλέσαντες τὸ θαῦμα ἐργασάμενον, ἵνα κατίδωμεν εἰς λύσιν. ἢ γὰρ οὐ ταῦτα τοῦτο μόνον εἴρηται, ἀλλὰ καὶ· ἀλλαχοῦ· φησὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι οὐκ ἠδύναντο αὐτὸν πάσαν, ὅτι οὔπω ἥκει ἡ ὥρα αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Ἐληλύθει ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν. ἵνα τί οὖν ὅτι ὃ εἰρημένον; ἀλλὰ γὰρ τοῦτο πλείονα ζωὴν ἔχει, ἵνα πᾶσι μᾶλλον ἐπαγάγῃ τὴν λύσιν. πῶς ποτ' οὖν ὅτι τὰ λεγόμενα ἡ λύσις; οὐκ ἀνάγκη καιρὸν ὁ Χριστὸς ὑποκείμενος, οὐδὲ ὥρας παρατηρήσει, ἐλεγεν, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. πῶς γὰρ, ὁ τῶν καιρῶν ποιητὴς καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων δημιουργός; Ἀλλὰ τί ποτέ ὅτι ὅπερ ἠνίξατο; τοῦτο δηλῶσαι βουλόμενος, ὅτι πάντα μετὰ καιροῦ τοῦ προσήκοντος ἐργάζεται, οὐχ ὁμοῦ πάντα ποιῶν. ἐπεὶ σύγχυσις τις ἔμελλεν ἔσεσθαι καὶ ἀταξία

χ. ἔσται τῷ πόνῳ. χ. Ἐνόησαν ἡμῶν τὴν προθυμίαν μὴ σβέσαι. χ. ἡμῖν χ. χόρτασθῶμεν χ. μὴ ἢ τὸ εἰπεῖν χ. ὅτως ἔλαττον χ. τοῦτο ὁ αὐτὸς φαίνεται ἀλλαχοῦ λέγων ὅτι χ. πάντα πάντα δι' ὅλου ἢ εὐαγγελικὰ εἰρηνεύει ἐστὶ πάντα συνήχησεν ἵνα πᾶσι χ. ἢ πῶς ὃν ἔχει τὸ λεγόμενον; χ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἴρηται τοῦτο δηλῶσαι· χ. ταῦτα.

τῶν ἀκλήστως γινόμενα, καὶ μεγάλα ἦ, τοσαύτας τοῖς ὁρῶσι πολλάκις. ὅταν γὰρ ἐχθροὶ ἔχοντες ὅτοι δέωνται, μύριοι τρόποι τοῦ ἁμαρτάνειν· ἡ καθαρὸς ὁ ἔπαινος, ἡ πολλὴ ἡ ὠφέλεια. καὶ γὰρ ἱλεῶς ἐστὶ τοῖς αἰτοῦσι εἰς οἰκίαν κεκμηκότων πολλῶν εἰσιέναι, τοῦτο μὲν τῶν ἀρρωστούντων μηδὲν ἀκούσαι μηδὲ τῶν προσηκόντων ἐκείνοις, τοῦτο γὰρ τῆς οἰκείας μηδὲν παραλεῖπε μόνης, ὑποπίπτειν τε τοῖς κάμνουσιν ἕτοιμος καὶ ἐπαχθής, ἡ ὅτε τῶν χειμώνων, ὅτι τῶν προσώπων αὐτοῖς ἡ ὑπόπτωσις αὐτοῦ μάλα ἡδεῖα καὶ γλυκεῖα ἐδείξατο διώκοντας. δεῖ γὰρ τότε ἐπιτίμησε λέγων, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; παιδίων αὐτοῖς εἰς ὃ μέλλοι μηκέτι τοιοῦτα ποιεῖν. ἔμελε γὰρ αὐτῷ καὶ τῆς εἰς τὴν μητέρα τιμῆς, πολλῷ δὲ πλέον τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ἐργασίας, διὸ καὶ τὴν σάρκα ὑπέδυ. ὁ τοίνυν ἀπαιδαγώγητος καὶ ἀμαθὴς οὗτος πρὸς τὴν μητέρα ταῦτα τὰ ῥήματα λέγει, ἀλλ' οἰκονομίας πολλῆς ῥυθμιζούσης αὐτοῦ τὰ ἐκείνου, καὶ τὰ γινόμενα μὴ τῆς προσηκούσης ἀμέλης παραβαινούσης ἀξίας. ἐπεὶ ὅτι σφόδρα αὐτοῦ ἐτίμα, καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων αὖ τοῦτο ὁ δοκιμῶ ὅτι μητρικῶς ἐφοβεῖτο, μάλιστα ἐκφαίνει. ὃ γὰρ δυσχεραίνει, ἔδειξεν ὅτι σφόδρα αὐτοῦ δυσωπεῖται. πῶς δὲ τοῦτο ἐστὶν εἰπεῖν; τῇ ἐξῆς τοῦτο ἐρεῖ μοι. ταῦτ' οὖν ἐνοοῦμεν, καὶ ὅταν ἀκούσῃς γυναικός τινος λεγούσης· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας, εἶτα αὐτὸς ἀποκρινομένου· μενοῦνγε μακάριοι οἱ τηροῦντες τὸν λόγον μου, ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης καὶ ἐνταῦθα εἰρηκὼς νόμιζε τὰ ῥήματα. ὁ γὰρ ἀπαθὴς μήτηρ ἡ ἀποκρισις ἦν, ἀλλὰ διακωλύοντος ὅτι ἐκεῖνο αὐτοῦ ὁ τόκος ὤφειλε δοῦναι, εἰ μὴ σφόδρα ἦν ἀγαθὴ καὶ πιστή. εἰ δὲ τῶν Μαρίαν ἐστὶν ὠφελῆσαι χωρὶς τῆς τῶν ψυχῶν ἀρετῆς; ὃ γὰρ πολλοὺς ἐκώλυσε τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, καὶ πατέρα, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ παῖδα ἔχοντα ὑμῶν σπάρετον καὶ γλυκάζον, αὖθις δὲ πόρρω ὄντας τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, οὐδὲν τοῦτο ὠφελῆσαι δυνήσεται. Ἀδελφός γάρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, [ἀδελφὸν] οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται δὲ θεράπων; οὐκοῦν οὐδεὶς ἑτέρῳ, ἀλλ' ἐν μόνοις τοῖς οἰκείοις καταρτώμασι, μετὰ τοῦ Θεοῦ χάριν, ἔχει ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν δηλ. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἔμελλεν ὠφελήσειν καθ' ἑαυτὸ, * ὠφέλησεν ἂν καὶ Ἰουδαίους (συνελὼν γὰρ ἐρῶ αὐτῷ τῇ σαρκὶ ὁ Χριστός) ὠφέλησεν ἂν καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἑστῶσαν, ὠφέλησεν αὖ καὶ τοὺς ἀδελφούς. νῦν δὲ οὐδὲν τούτων ἐγένετο, οὐδὲ αὐτοὺς ὁ τῆς συγγενείας ἀξίωμα ὠφέλει, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ κατηγωνίσατο κόσμου, τότε δὲ ἔθαυμάσθησαν, ὅτε ἀπὸ τῆς οἰκείας ἔλαμψαν ἀρετῆς. ἀλλ' ἡ πόλις οὐκ ἔπεισε καὶ σωθῆναι, μηδὲν ἀπὸ τούτου κερδήσασα· καὶ πεσοῦσα ἀπώλετο σφόδρα ἐλεεινῶς καὶ οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, οὐδὲν ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν συγγενείας εἰς ὃ σωθῆναι κερδήσαντες, ὅθεν τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς προσασίαν οὐκ εἶχον. πάντων γὰρ μείζους αἰσθάνεσθαι οἱ ἀπόστολοι, ὅθεν τ' ἀληθινοὶ καὶ ζηλωτὴς ἦσαν τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως μετῆλθον, καὶ ὅθεν τῆς ὑπακοῆς. καὶ ἐντεῦθεν οὖν μανθάνομεν ὅτι πίστεως ἡμῖν πάντων χρεία καὶ βίου λαμπροῦ καὶ φαιδροῦ. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς μόνον δύναται σῶσαι δυνήσεται. ἐπεὶ καὶ μέχρι πολλοῦ οἱ συγγενεῖς αὐτὸν ἐθαυμάζοντο πάντων, οἱ δὲ διαπόσιοι ἐλέγοντο, ἀλλ' ὅμως αὐτῶν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν· τῶν δὲ ἀποστόλων καὶ ὁ βίος καὶ τὰ ὀνόματα ἅπαντα πάντων.

ΘΕΙΚΟΝ

Μὴ τοίνυν μεγαλοφρονῶμεν ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ τῇ κατὰ σάρκα, ἀλλὰ καὶ μετρίως ἔχωμεν πρὸς ἀλλήλους ἀπὸ μιᾶς ἅπαντες, καὶ σπουδάσωμεν καταδουλοῦσθαι τὰς ἐκείνων ἀρετὰς, εἰδότες, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἑτέρων σπουδῆς εἰς τὸν μέλλοντα κερδανοῦμεν χρόνον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο κρίμα ἔσται σφοδρότερον, ὅτι ἀγαθῶν ὄντες πατέρων, καὶ οἴκοθεν ἔχοντες τὸ ὑποδείγματα, μηδὲν ὅτου μιμεῖσθαι σὺν διδασκάλους. ταῦτα δὲ λέγω πάντων, ὅτι ὁρῶ ἐλλείποντας πολλοὺς, ὅταν ὅτι τὴν πίστιν αὐτοῦ ἄγωμεν, καὶ τοῦ καλῶμεν ἡμᾶς ἀρετὰς, ὅτι σὺν συγγενεῖς καὶ προγόνους καταφεύγουσι καὶ τὸ οἰκεῖν, καὶ λέγουσι πάντες προσηκοντές μοι καὶ ὅτι πάτριοι καὶ

προσηκοῦντες

χ. καλούσι· χ. ἄλλως καταφεύγουσι· χ. τῇ ἀγχινοίᾳ

ὢν· ἀλλ' ἓν τοῦτο μόνον ἐμαρτύρησεν ὁ Λυκᾶς, ὅτι ἐκαθέζετο δωδεκαετὴς ὢν τῶν διδασκάλων ἀκροώμενος, καὶ ἀφ' τῆς ἐρωτήσεως ἐδόκει θαυμαστὸς εἶναι. καὶ ἄλλως γ', εἰκότως καὶ κατὰ λόγον οὐκ ἤρξατο τῶν σημείων ἐκ τοσούτης ἡλικίας θαυμάζεσθαι. ἐνόμισαν γὰρ αὐτὸν φαντασίαν εἶναι τὸ πρᾶγμα. εἰ γὰρ ἐν ἡλικίᾳ ἡγεμόνι πολλοὶ τοῦτο ἐπαθον, πολλῷ μᾶλλον, ἐὰν μειρακίσκον ὄντα κομιδῇ ἐθαυμάτουργε, καὶ θαῦμα γ', εἰ τοσοῦτος ἐγένετο θόρυβος ὅτι ΜΗ ἐφάνη ὥρμησαν πάντες, τῇ βασκανίᾳ τηκόμενοι, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς οἰκειότητος πάντα ἐπισκηθῆναι πράγματα. πόθεν οὖν ἐπῆλθε τῇ μητρὶ μέγα τι φρονταθῆναι περὶ αὐτοῦ, φησὶν; ἀποκαλύπτεσθαι λοιπὸν ἤρχετο, καὶ δῆλος Ἰωσήπου καταδήλως ἦν, καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ μαθητὰς εἰρημένων αὐτῷ· καὶ τοσοῦτον ἦν ἀπόρρητον, αὐτὴ ἡ σύλληψις; καὶ τί περὶ τοῦ σύλληψιν ἡγόμενα πάντα, μέχρι νῦν αὐτῇ περὶ τὸ παιδὸς ἐσέβηκε τοῦ ἀνθρώπου. ἦκουσε γάρ, φησὶ, πάντα τὰ περὶ τοῦ παιδὸς, καὶ ζωστήρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. τίνος οὖν εἵνεκεν, φησὶν, ὑ τοσοῦτον ἦν ἐλεγε; ὅτι, ὅσον ἔφθη, ὅτε λοιπὸν ἤρχετο τὸ φαντάζεσθαι ἐλάμβανε. τοσοῦτον γάρ τοῦτο, ὡς τῶν πολλῶν ἐστὶν ὄν, οὕτω διῆγε· ὅταν δὲ ἐθαύμαζε τοσοῦτον ἦν ὅσον ἡ μήτηρ εἰπεῖν. ὅπερ ἦκουσεν, ὅτι Ἰωσὴφ δι' αὐτὸν ἦλθε, καὶ ὅτι αὐτῷ ἐμαρτύρησαν ἄγγελοι ἐμαρτύρησε, καὶ ὅτι μαθητὰς ἔχει, τότε λοιπὸν θαρροῦσα προσκαλεῖ, καὶ ὑστερήσαντος οἴου λέγει, οἷον οὐκ ἔχουσι. ἐβούλετο γὰρ ἡ ἐκείνοις καταθεσθαι χάριν, καὶ ἑαυτὴν λαμπροτέραν ποιῆσαι ἀφ' τοῦ παιδός. καὶ τί γὰρ ἂν ἄλλο ἔπαθε, καθάπερ καὶ οἱ ΜΗ ἀδελφοὶ αὐτοῦ λέγοντες, δεῖξον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, βουλόμενοι τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων δόξαν καρπώσασθαι. ἀφ' τοῦτο καὶ αὐτὸς σφοδρότερον ἀπεκρίναντο λέγων,

χ. μὴ τὴν γόνησιν χ. τοῦτο καὶ ὁ Λουκᾶς ἡμῶν δείκνυσι λέγων· ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς· ἡ δὲ Μαρία ζωστῆρα τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ

4 Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γυναῖ; ὅπου ἥκει ἡ ὥρα μου. Ἐπεὶ ὅτι σφόδρα ἠδέσθη τὴν τεκοῦσαν, ἄκουσον τοῦ Λουκᾶ διηνυμένου, πῶς ὑποτεταγμένος τοῖς γονεῦσιν ἦν, καὶ αὐτὸς ὁ τοῦτο τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, πῶς αὐτῆς προνοούσης καὶ περὶ αὐτὸν τὸν καιρόν. εἶτα μὴ γὰρ δὴ μηδὲν ἐμποδίζωσι μηδὲ προεκκόπτωσί τινα τῆς τοῦ Θεοῦ προαιρέσεως ἡμᾶς, ἀναγκαῖον εἶχεν καὶ ὀφειλόμενον, καὶ ὃ μὴ τοῦτο ποιῇ, κίνδυνος μέγας· ὅταν ὁ ἀκαίρως τι ζητῶσι, καὶ εἰκότως ἡμᾶς τὴν πολυπραγμοσύνην, οὐκ ἀσφαλὲς πείθεσθαι. διὰ καὶ οὕτως οὕτως ἀπεκρίνατο, καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ΜΗ ἀδελφοί μου; οὐδέπω γὰρ ἐν ἐκείνῳ τοῦτο ἦν δόξαν εἶχεν, ἀλλ' ὅπως ὤφελεν αὐτὸν, ἄξιον καὶ τὴν λοιπὴν τῶν μητέρων ζωοποιῆσαι, ὅτως ἅπαντα ἐπιτάττειν αὐτῷ, δέον ὡς δεσπότην σέβειν καὶ προσκυνῆσαι. διὰ τοῦτο καὶ τότε οὕτως ἀπεκρίνατο. ἐπόησεν γὰρ ὅσα ἐν, πάντος τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ὄχλου προσιεμένου αὐτὸν, καὶ τῆς πλήθους τῆς ἀκροάσεως ἐκκρεμαμένου, καὶ τῆς διδασκαλίας προτιθείσης, ἐκείνων προελθούσαν μέσον ἀπαγαγεῖν ΜΗ αὐτὸν τῆς προσπέσεως, ἰδίᾳ δ' ἀφαλέσθαι, καὶ μηδὲ ἔνδον ἀνέχεσθαι ἐλθεῖν, ἀλλ' ἔλκειν αὐτὸν ἔξω μόνον προσελθόντα. διὰ τοῦτο ἔλεγε· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ΜΗ ἀδελφοί μου; οὐχ ὑβρίζων τὴν γεγεννηκυῖαν, ἀλλ' ὠφελῶν καὶ μιμνήσκων, καὶ οὐκ ἀφεὶς καταπεσεῖν ἐκεῖ αὐτὸν φρονῆσαι. εἰ γὰρ τῶν ἄλλων ἐκήδετο, καὶ πάντα ἐποίησεν, ὥστε σπεῦσαι αὐτοὺς τὴν προσκύνησιν ἐκεῖ αὐτῷ δόξαν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς μητρός. ὅπερ γὰρ εἰκὸς ἦν ἀκούσασαι τοῦτο τὸ παιδὸς μὴ βλέπεσθαι ΜΗ ὀκνηρῶς παιδεύων, ἀλλ' ἀξιοῖ ἑαυτὸν πάντων τῶν προτέρων ἄτοπον μητέρα ὄσαν, διὰ τοῦτο οὕτως ἀπεκρίνατο πρὸς τοῦτο εἰπόντας. οὐδὲ γὰρ δῆλον ἑτέρως αὐτὸν ἀνήγαγεν ἀπὸ τῆς παιδοποιΐας ταύτης πρὸς τὸ ὕψος εἰσῆλθε, εἰ προσεδέχετο ὡς πάντα παιδὸς ἀεί τι μνημονεύεσθαι, ἀλλὰ μὴ ὡς δεσπότην ΜΗ ἔχειν αὐτόν. καὶ οὐκοῦν ἵνα μὴ ταύτης ἔνεκεν τῆς προφάσεως ἔλεγε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; ἡ δι' ἑτέραν τινὰ αἰτίαν ἀναγκαίαν αἰδέσθη οὐκ ἦν. ποίαν τινὰ ταύτην; ὥστε μὴ ὑποπτεύεσθαι τὰ μυστήρια. πάντα γὰρ τῶν δεομένων πάντα ἐκκλησιάζειν ἐκεῖνον, οὐ πάντα τῆς μητρός. τί δήποτε; ὅτι τὰ μὲν οὐκ τῆς τῶν οἰκείων

αὐτὸν. ὡς γὰρ ὅτι μὲν βασιλέως γνήσιον, ὅτως ἀνήεσαν καθήκει οἱ δεόμενοι βασιλικοὶ, τοῦτο μὲν, οὐδὲ ὅτι χαίρει τοῦ σωτῆρος, τοῦτο δὲ, οὐδὲ ὅτι χαίρει τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως, ἀλλ' ὅτι τοῦτο δὲ, ὅτε ἐπλήθυνε καὶ δεινὸν ἦν αὐτῷ, ὅτι θανατοῦσθαι αὐτὸν τὸν τόκον, ὅτε ἐβόων, δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ὅτι γῆς εἰρήνη· ὅτε πρὸς τὴν Μαριάμ ἦλθον, ὅτε πρὸς τὸν Ἰωσήφ. ὅσῳ δὲ ὅτι πολλὰ ἐποίησε, τοῦτο καὶ νῦν ποιεῖ. δύο λοιπὰ προρρήσεις, καὶ τῆς μὲν ἤδη τὰ ἔλεγχοι δίδωσι, τὴν δὲ μέλλουσαν ἀπὸ τῆς παρούσης βεβαιοῖ. καὶ γὰρ τὸ λεχθέντων τοῦ μὲν τὴν ἀπόδειξιν ἔλαβεν, ὅτι δὲ, τοῦ τὸν Φίλιππον φωνῆσαί σε· Ἀκολούθει μοι· συνεχῶς, εἰδότος σε τὰ δὲ ἐκβήσεσθαι ἔμελλε· [καὶ οὐκ μέρεσι δεξιᾷ] ἢ τὴν ἀγγέλων καταβασις καὶ ἀνάβασις ἢ ὅτι τοῦ σωτῆρος, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἀναλήψεως· ὃ καὶ αὐτὸ μέγα τὴν εἰρημένων ἀξιόπιστον ποιεῖ καὶ τοῦ τῆς ἐκβάσεως. ὁ γὰρ ἐπὶ τοῖς προελθοῦσιν αὐτὸν τὸν δυνάμενον γνῶς, καὶ τοῦ τὴν μηνύσεων ἀκούων, δυκολώτερον καταδέχοιτο αἰ τοιαῦτα τὸν προρρήσιν. τί οὖν ὁ Ναθαναήλ; οὐδὲν τοῦς τότε ἀποκρίνεται. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς μέχρι τότε οὐ λέγει ἔσεσθε οὐ τοῦς αὐτὸν, συγχωρῶν κατ' ἰδίαν ἀναλογίσασθαι τὰ λεχθέντα, καὶ ὑβρυλόμενος πάντα ἀθρόως ἐκχέῃ, ἀλλὰ καταβαλὼν εἰς ὕφος μικρὰ τὰ σπέρματα, ἀφίησιν αὐτὸν ἐπὶ γραπτῆς βλαστῆσαι λοιπόν. ὅσῳ καὶ ἄλλοχοῦ δεικνὺς ἔλεγε· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα· καὶ ἐν τῷ καθεύδειν αὐτὸν ἐπέρχεται ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ, καὶ σπείρει ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου.

κεφ. 6. 1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας.

2 Καὶ ἐκλήθη καὶ Ἰησοῦς εἰς τὸν γάμον. ἦν δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Εἶπον δὲ φάσας ὅτι ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μᾶλλον γνώριμος ἦν· διὸ καὶ καλοῦσιν αὐτὸν εἰς τὸν γάμον, καὶ παραγίνεται. οὐδὲ γὰρ τοῦς τὸν ἀξίαν εὐρεν τὸν ἑαυτῷ, ἀλλὰ τοῦς τὸν διερχόμενον τὸν ἡμετέραν. ὁ γὰρ μὴ ἀπαξιώσας δούλου μορφὴν λαβεῖν, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀπηξίωσεν εἰς γάμον ἐλθεῖν δούλων· ὁ τελώνας καὶ ἁμαρτωλοῖς συνανακείσθαι, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν προῆκατο τοῖς ἐν τῷ γάμῳ παροῦσι συγκατακλίνεσθαι. καὶ μὲν οὖν καλέσαντες τὸν τοσοῦτον εἶχον, καὶ ὡς μέγαν τινὰ οὐκ ἀλλ' ἁπλῶς ὡς τὸν πολλὸν ἕνα καὶ ὡς γνώριμον. καὶ τοῦτο φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰπών· ἦν δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀλλοτρίους, οὐκ ἀλλοτρίους καὶ τὸν Ἰησοῦν. 3 Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἅπερ οὐκ ἔχουσιν. Ἄξιον δὲ ταῦτα ζητῆσαι, πόθεν ἐπῆλθε τῇ μητρὶ μέγα τι φαντασθῆναι περὶ τοῦ παιδός. οὐδὲ γὰρ σημεῖόν πω πεποιηκώς. ταῦτα γάρ, φησὶ, δεύτερον ἐποίησε τοῦ σημεῖον ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. εἰ δὲ λέγοι τις, μὴ εἰ τοῦτο τεκμήριον ἱκανὸν τοῦ ταῦτα δεύτερον εἰ τὸ σημεῖον, διὰ τοῦτο προφῆς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ὡς ἐγχωρεῖν τοῦτον ἐκ γεγενῆσθαι, μὴ μόνου τοῦ πάντως τοῦτον (εἰκὸς γὰρ αὐτὸν ἄλλοχοῦ πεποιηκέναι ἕτερα) ἐκεῖνο τοῦς αὐτὸν ἐρωτῶμεν, ὃ καὶ ἔμπροσθεν εἴπομεν, τοῖον δή τοῦτο; ὅτι Ἰωάννης φησὶν, ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον βαπτίζων. εἰ δὲ τὴν τοῦ προφήτου ἡλικίαν ἔταμε μαρτύρα, οὐκ ἂν ἐδεήθησαν Ἰσραηλίται ἑτέρου τοῦ φανερώσοντος αὐτόν. ὁ γὰρ εἰς ἄνδρας ἐλθὼν, καὶ ὅτως ἀπὸ τῶν θαυμάτων ὑπὸ τοῖς οἰκείοις γνωσθεὶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁμοίοις καὶ πέραν, καὶ ταῦτα οἰκείοις ἔτι μόνον ταῦτα πεποιηκώς, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοσαῦτα θαύματα δεηθεὶς εἰς τὸ δεῖξαι ἑαυτὸν (ἀθρόως γὰρ καὶ ἐκ τῆς προφήτης πάντα χοροῦ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ ἀπῆλθεν) ὁ τοίνυν ὁμοίως βραχεῖ χρῷ ὅτω δεόμενος τοῦ πλήθους τῶν θαυμάτων ἐκλάμψας, ὡς αὐτοῦ τὸ ὄνομα καταδῆλον γενέσθαι πᾶσι· πολλῷ μᾶλλον, εἰ παῖς ὢν ἐκ προφήτης ἡλικίας ἔταμε μαρτύρα, ὅτι τοσοῦτοι χρόνοι οὐκ ἔμελλε λήσεσθαι. τὰ τε γὰρ ὀνόματα, οὐδαμοῦ ἔστερα ὧν ἔδοξεν εἶναι, ἅτε οὐδαμοῦ μέγα ὀνόματα, ὁ τε χρόνος διπλασίων καὶ τριπλασίων καὶ πολλῷ πλείων ἦν. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν ἐποίησε παῖς ὤν·

μι, καὶ οἶδα μὴ ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐκ ἂν ἀρκηθείη τοῖς ῥήμασι τῆς δικαιοσύνης· ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων δείκνυσθαι βούλεται ὁ φιλάνθρωπος τοῦτο. διὰ γὰρ λέγωμεν τοῦτο, μὴ ποιῶμεν δὲ τὰ τῶν πονηρῶν, γέλως τοῦτο ἐστιν, οὐκ ὄντι τοῦ Θεοῦ δοῦλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄντι τῶν ἀνθρώπων. ἐπεὶ οὖν ὁ δικαίως τῶν λόγων μόνον ὁμολογεῖν, δικαίως δὲ τῶν ἔργων ἀναπαύεσθαι, οὐχὶ αἰσθητὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαῖνες ἡμᾶς, παρακαλῶ, τῷ δικαίως τῶν ἔργων ὁμολογίαν παρασκευάσωμεν, ἵνα καὶ τῆς πρὸς αὐτοῦ τύχωμεν ὁμολογίας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅταν ὄντι τὰ πάντες ὁμολογῶσιν ἀξίως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ σὺν ᾧ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κα. ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΚΑΙ ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ, Ραββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. 50 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ.

Πολλῆς ἡμῖν, ἀγαπητοί, δεῖ τῆς μελίσσης, πολλῆς τῆς ἀγχινοίας, ὥστε διανηθῶμεν τὸ βάθος κατοπτεῦσαι τῶν θείων γραφῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ καθεύδοντας εἶπε τὸ ῥῆμα αὐτῶν ὁ κύριος, ἀλλὰ δεῖ μὲ ἐρεύνης ἀκριβοῦς, δεῖ καὶ ἐκ ψυχῆς ἐκτενοῦς, ἵνα διανηθῶμεν μικρόν τι δυσβλέψαι πρὸς τὰ ἄδυτα τῶν θείων λογίων. ἰδοὺ γὰρ καὶ τήμερον ὑμῶν ζήτημα προκέηται, δηλαδὴ καὶ πολλῆς δεόμενον τῆς ἀσυλλήπτου καὶ τῆς ἐρεύνης. εἰπόντος γὰρ τοῦ Ναθαναὴλ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστὸς φησιν· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ." τί ποτ' οὖν ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ τὸ ζητούμενον; ὅτι Πέτρος μὲν μυρίας θαύματα καὶ διδασκαλίαν τοιαύτην ὁμολογήσας, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μακαρίζεται, ὡς καὶ πάντες τοῦτο ἀποκαλύψαι δεδύνηνται· ὁ δὲ Ναθαναὴλ καὶ τῶν σημείων, καὶ τῆς διδασκαλίας τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰπόντων, οὐδὲν τοιοῦτον ἤκουσεν, ἀλλὰ καὶ ὡς οὐδὲν εἰρηκὼς τοιοῦτον, ὅσον ἐπὶ ἐμοὶ εἰπεῖν, ὅτι μείζω παραδέχεται. τί ποτ' οὖν ἐστιν; ὅτι τὰ μὲν ῥήματα τὰ αὐτὰ ἐφθέγξατο καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ναθαναὴλ, οὐ μὴν τῆς αὐτῆς καὶ διανοίας ἐκάτερος, ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος ὁμολογήσει υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὡς Θεὸν ἀληθῆ, ὁ δὲ θεότητι φιλόν. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτο ἡμῖν; ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα εἰρημένων. εἰπὼν γὰρ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγε· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ υἱός, οὐ τοῦ Ἰσραὴλ ὄντι βασιλεύς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. οὐκ ἀπὸ τούτου δὲ μόνον τοῦτο δῆλον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς. τῷ μὲν γὰρ Πέτρῳ οὐδὲν ὕστερον προσέθηκεν ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὡς ἀπηρτισμένης αὐτοῦ τῆς πίστεως, τῇ ἐκκλησίαν ἔφησεν ὅτι τὴν ὁμολογίαν οἰκοδομήσει τοῦ ἰδίου. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν πιστοῦται ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ὃ ἐνδυτόν. ὡς γὰρ πολλοῦ τινος καὶ τοῦ βελτίονος μέρους τῇ ὁμολογίᾳ λείποντος, τὰ λοιπὰ προσέθηκε. τί γάρ φησιν;

51 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ὅτι τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁρᾷς πῶς αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἀνάγει καὶ μικρὸν, καὶ ποιεῖ μηκέτι φαντάζεσθαι ἄνθρωπον ἁπλῶς; ᾧ γὰρ ἄγγελοι προσκυνοῦσι, καὶ ἐφ' οἷς ἄγγελοι ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσι, πῶς ἂν οὗτος ἄνθρωπος εἴη; διὰ τοῦτο μείζονα τούτων εἶπεν ὄψῃ· ἵνα δείξῃς αὐτὸ, ἐπήγαγε τὴν τῶν ἀγγέλων διακονίαν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μέγα σοί, φησὶν, ὦ Ναθαναὴλ, ἔδοξεν εἶναι τοῦτο, ἐπὶ τῷ με βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ ὁμολογῆσαι· τί οὖν ἐρεῖς, ὅταν ἴδῃς τοὺς ἀγγέλους ἐπ' ἐμὲ καταβαίνοντας; διὰ τούτων πεῖσαι τοὺς ἀγγέλων αὐτὸν ὁμολογῆσαι δεσπότην,

Χριστὸς, ὥστε μὴ ὑποπτεῦσαι ἡμᾶς τὴν μαρτυρίαν. διὸ καὶ τὸν χαλκοῦν εἶπε, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ δένδρον. εἰ μὴ γὰρ εἶπε μόνον πρὸς τὸν Φίλιππον ἐλθεῖν πρός σε, εἶδόν σε, καὶ ὑπωπτεύθη ὡς αὐτὸς αὐτὸν ἀπεσταλκώς, καὶ οὐδὲν μέγα λέγων· νῦν δὲ τῷ τὸν τόπον εἰπεῖν, καθ' ὃν διέτεινε φωνούμενος πρὸ τοῦ Φιλίππου, καὶ τὸ δένδρον τὴν προφητείαν, καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως τὸν καιρὸν, ἅμα μισοπόνηρον αὐτὸν τὴν προφάσιν ἔδειξεν ὅσαν. οὐ τὴν προφάσιν μόνον ἐδήλωσεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως αὐτὸν ἐπαίδευσεν. εἰς ὑποψίαν γὰρ αὐτὸν ἦγαγε τῶν τότε λεγθέντων, οἷς, ὅτι οὐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; ἐφ' οἷς μάλιστα μεμιζόνως αὐτὸν ἀπεδίξατο, ὅτι καὶ ταῦτα αὐτοῦ φθεγξαμένου, καὶ κατέγνω, ἀλλ' ἐπῆνεσε καὶ ἐθαύμασε. διὸ δὲ οὐκ τότε ζωφόν, ὅτι ὁ Χριστὸς ὄντως ὅδε ἐστὶν, ἀπό τε τῆς προφάσεως, ἀπό τε τοῦ τὸν γνώμην ἐξετάσαι μὴ ἀκριβείας αὐτοῦ· ὅθεν δεικνύοντος ἑαυτὸν, ὅτι καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἠπίστατο· ἄλλως, καὶ ὃ καθ' ἑαυτὸν δόξαντα λέγειν, μὴ μεμαθηκέναι, ἀλλὰ διεπαρέσαι. ὅτι μὲν οὖν ἐφώνησεν αὐτὸν ὁ Φίλιππος, εἶπε· τί ἴδιον αὐτῷ διελέχθη, καὶ τί δεῖ σκέπτεσθαι, παρῆκεν, ἀφεὶς "αὐτὸν τῶν ζωφόδοτι, καὶ δ' βουλόμενος αὐτὸν ὅτι πλέον ἐλέγχειν. τί οὖν, φρίττει τὸν Φίλιππον φωνήσαντα εἶδεν αὐτὸν μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἐσόμενα τῷ ἀχειμήτῳ ὄμματι; ἐώρα, καὶ σοφὸς φύτευσε· ἀλλὰ πῶς τοῦτο δεικτέον ἦν εἰπεῖν. τί οὖν σκῆψις; ὅπως τεκμήριον ἀναμφισβήτητον ἔλαβε τῆς προγνώσεως, ἦλθεν ὅτι τὸν ὁμολογίαν, καὶ τὴν αἰσθολὴν τὴν πρότερα τὴν ἀκρίβειαν δηλοῖ, καὶ τὴν μὴ ζωῦπα συνκαταθέσει τὴν δογματισμοῦ. ἀπεκρίθη γὰρ, φησὶ, καὶ λέγει αὐτῷ·

49 Ραββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ.

Εἶδες ψυχὴν προπετῆ καὶ ῥᾳθυμοῦσαν ἀληθοῦς, καὶ τοῖς ῥήμασι προσπαιζομένην τοῦ Ιησοῦ; σὺ εἶ, φησὶ, σκῆψις ὁ προσδοκώμενος, ὁ ζητούμενος. εἶδες σκοπὴν ὁμοῦ; θαυμάζοντα; σκιρτῶντα; πηδῶντα καὶ ἀπὸ τῆς ἡδονῆς;

ΘΕΙΚΟΝ Οὕτω καὶ ἡμᾶς χαίρειν δεῖ, καταξιωθέντας μαθεῖν τοῦ Θεοῦ τὸν υἱὸν, χαίρειν ὃ καὶ τοῖς δαίμοσι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν προφητῶν αὐτῶν τοῦτο διεκηρύξαν. τί δὲ τὴν χαιρόντων ὄφελος; πειθόμενοι τῷ γνωσθέντι· πειθομένων δὲ ὄφελος, ὃ ποιῆσαι ἅπερ δὴ σκῆψις βούλεται. ἐπεὶ εἰ μέλλομεν τὰ προξενοῦντα αὐτὸν προσάπτειν, πόθεν δηλώσομεν ὅτι χαίρομεν; οὐχ ὁρᾶται καὶ ἐν οἰκίαις, ὅταν τις τινα ὑποδέχηται τῶν ποθουμένων, πῶς μὴ χαρᾶς πάντα τὰ προσάπτει, πάντα χορὸν προσπέχων, καὶ εἰ δέοι πάντα τὰ ὄντα προσέσθαι, μηδενὸς φειδόμενος, ὥστε ἀρέσαι τῷ παθομένῳ; εἰ δὲ καλῶς τις μὴ ὑπακούοι, καὶ τὰ ἀναπαύοντα αὐτὸν μὴ πράττοι, καὶ μειλιχίοις λέγοι τῇ προθυμίᾳ χαίρων, οὐκ ἂν πως εὐθεῖα ποτὲ προσῆκε τὸν ξενιζομένου· δικαίως. ὅτι γὰρ τῶν ἔργων τοῦτο ὑποδεικνύσαι χρή. οὕτω ἐπεὶ ἦλθε καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, δείξωμεν ὅτι χαίρομεν, καὶ μηδὲν τῶν προξενούντων αὐτὸν προάπτωμεν, κατασπάσωμεν τὸν οἰκίαν εἰς ἓν προτρεψάμενοι (τοῦτο γὰρ χαιρόντων) προθώμεν ἀρίστου ὃ βούλεται φαγεῖν. τοῦτο γὰρ ἀγαλλομένων. ποῖον δὲ ὅτι τοῦτο ὃ ἄριστον; αὐτὸς φησιν· Ἐμοὶ βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. θρέψωμεν αὐτὸν πειθοῖ, ποτίσωμεν διδαχῇ. καὶ "ψυχρὸν δῶς ποτήριον, δέχεται. φιλεῖ γάρ σε· τὰ δὲ πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ μικρὰ τυγχάνῃ, μεγάλα τοῦ πόθου τοῦτο φαίνεται. μόνον σὺ μὴ κατακρίνῃς· καὶ ὁλοσχερὲς δύο καταβάλῃς, οὐκ ἀποστρέφεται, ἀλλ' ὡς πολλὰ δέχεται πλοῦτον. ὅτι γὰρ αἰσθητὸς ἐστι, καὶ δι' χρείας ἴσχει ταῦτα λαμβάνει, εἰκότως οὐκ ἐν τοῦ μέτρῳ τῶν διδομένων, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει τὸ παρέχοντος ὃ πρὸς ἐκεῖνο· μόνον δόξῃ ὅτι φιλῆς προσφερόμενον αὐτὸν, ὅτι ἀσυνδιάλειπτα ἅπτεται γὰρ τούτου, ὅτι χαίρεις ὅτι τῇ προθυμίᾳ. ὅρα αὐτὸς πῶς πρὸς σὲ ἐρχόμενος ἦλθε ἐρῶν σε, καὶ τὸν ψυχὸν ἔθηκεν γὰρ σοῦ, καὶ μὴ ζωῦπα σοὶ ἱκετεύσαί σε προήτησατο· Ὑπὲρ Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, φησὶν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. καὶ πῆς οὕτω μαρτύρομος, φησὶν, ὡς μὴ φιλῆσαι τὸν ἀδελφὸν τὸν ἑαυτοῦ; τοῦτο γὰρ καὶ ἐγὼ φημι,

μὲ,

Ιωαν. ιγ. λδ.

α. Κορ. ε. κ.

χ. αὐτῷ

χ. ψυχρὸν ὕδωρ

47 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Τοῦτο ὅπως εἶπεν, οὐκ Ναζαρὲτ δυνάμενόν τι ἀγαθὸν εἶναι, ἐπαινῶν καὶ θαυμάζων τὸν ἀνθρωπον· καὶ μικρὸν ἐγκλημάτων αὐτὸν ἐλέγχων. ὑδαμῶς. ὁ γὰρ ἀπιστούμενος ἐπὶ τοιούτοις ῥήμασι, οὐδὲ ἐγκλημάτων ἄξιος, ἀλλ' ἐπαίνων. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι Φιλίππου μᾶλλον οὗτος ἐσπουδακὼς ἦν τὰ πνευματικά. καὶ γὰρ ἀκούσας ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ δεῖ τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς κώμης, ἐν ᾗ ἦν Δαβίδ, τοῦτο γνοὺς καὶ παρὰ Ἰουδαίοις ἀκηκοὼς, καὶ ὁ πνευματικὸς ἀνὴρ ἐκήρυττε λέγων· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ ὑδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. οὐκ οὖν ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. ἐπεὶ οὖν ἤκουσεν ὅτι οὐκ Ναζαρὲτ, ἐθορυβήθη καὶ διεπορήσατο, καὶ οὐκ ἀνεύκαιρον συμβαίνουσαν τοῦ Φιλίππου τὴν ἐπαγγελίαν τῇ πνευματικῇ παῤῥησίᾳ. θεὰ γὰρ αὐτὸν καὶ ἐν τῇ διαπορήσει τὸν ζωὴν καὶ τὴν ὑπόκειται. ὁ γὰρ εἶπεν θεόθεν, ἀπατᾷς με, ὦ Φίλιππε, καὶ ψεύδῃ. ὁ πείθομαι, ὁ θαυμάζω. ἔμαθον ἀπὸ τῶν προφητῶν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐλεύσεται, σὺ δὲ λέγεις ἀπὸ Ναζαρέτ· οὐ τοίνυν οὗτός ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν· ἀλλὰ τί; θαύμασον καὶ οὗτος, ὡς μὴ καταδέξασθαι οὐκ Ναζαρὲτ αὐτὸν εἶναι, τὴν ἀκρίβειαν τὴν περὶ τὰς γραφὰς δηλῶν, καὶ ὃ τῶν ζητούντων ἀνεξαπάτητον· πῶς δὲ μὴ διαπύουσαν τὴν ἀπαγγείλασαν, τὸν πολιτικὸν πόθον, ὃν εἶχε περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, ἐμφαίνων. σεσήμανται γὰρ ὅτι εἰκὸς ἦν Φίλιππον περὶ τοῦ τόπου ἐσφάλθαι. θεὰ δέ μοι καὶ τὸν θαυμάσιον πῶς ἐπεικῆ πεποίηται· καὶ οὐ προσώπου λαμβάνει. ὁ γὰρ εἶπεν, οὐδὲν ἀγαθὸν ἡ Γαλιλαία φέρει· ἀλλὰ πῶς; οὐκ Ναζαρὲτ δυνάμενόν τι ἀγαθὸν εἶναι; ἰσχυρὰ δὲ ἦν καὶ ὁ Φίλιππος ζωηρός. οὐ γὰρ ὡς ἀπορηθεὶς ἀγανακτεῖ καὶ δυσχεραίνει, ἀλλ' ἐπιμένει, τὸν ἄνδρα βουλόμενος ἀγαγεῖν, καὶ οὐκ προσοιμώξας τῷ ἀποστόλῳ προσήκουσαν αὐτοῦ ἐπιδεικνύμενος. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς φησιν· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. ὥστε ἔστι καὶ ψευδὴς Ἰσραηλίτης, ἀλλ' οὐχ οὗτος τοιοῦτος. ἀδίκαστος γάρ αὐτὸν, φησιν, ἡ κρίσις· οὐδὲν πρὸς χάριν, οὐδὲ πρὸς ἀπέχθειαν φθέγγεται. καίτοι Ἰουδαῖοι ἐπερωτηθέντες παρὰ τοῦ Χριστοῦ γινῶνται, εἶπεν ὅτι ἐν Βηθλεέμ, καὶ τῷ μαρτυρίῳ προσήγαγον, λέγοντες· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ ὑδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἀλλ' οὐκ ἦσαν μὲν ταῦτα ἴδιον, ἐμαρτύρουν ταῦτα· ὅπως δὲ εἶδον, ὑπὸ τῆς βασκανίας τὴν μαρτυρίαν ἀπέκρυψαν λέγοντες· ὃν δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁ δὲ Ναθαναὴλ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐν οἷς ἀρχῆς περὶ αὐτοῦ γνώμην εἶχε, ταύτην ἔμεινε διατηρῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐκ Ναζαρέτ. πῶς οὖν αὐτὸν Ναζωραῖον οἱ προφῆται καλοῦσι; ἀπὸ τῆς διαφωνίας καὶ τῆς οὐκ ἀληθείας. ὃ μὲν οὖν εἶπεν, οὐκ ἀμὶ οὐκ Ναζαρέτ, καθὼς ἀπήγγειλέ σοι Φίλιππος, ἀλλ' οὐκ Βηθλεέμ, πρέπον, ὥστε μὴ θεόθεν ἀμφισβητοῦμεν πεῖσαι τὸν λαὸν, καὶ χωρεῖς τούτων, ὅτι εἰ καὶ ἔπεισε τοῦτο, οὐκ ἂν ἱκανὸν τεκμήριον ἔδωκε θεῖον αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός. τί γὰρ οὐκωλύει καὶ μὴ ὄντα Χριστὸν ἀπὸ Βηθλεὲμ εἶναι καὶ τοῦ ἄλλους τοῦ οὐκ ἀληθεύειν; τοῦτο μὲν οὖν πρέπον· ὃ δὲ μάλιστα δυνάμενον αὐτὸν ἐπαγαγέσθαι, τοῦτο ποιεῖ. δείκνυσι γὰρ ἑαυτὸν πρόντα διαλεγομένοις αὐτοῖς. Εἰπόντος γὰρ ἐκείνου, 48 Πόθεν με γινώσκεις; λέγει, πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα σε ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. Ὅρα θεὸν θεόθεν βύσασθαι καὶ βεβηκότα. Εἰπόντος γὰρ τοῦ Χριστοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, οὐκ ἐγκωμιάσθη τοῖς ἐπαίνοις, οὐκ ἐπέδρα μετὰ τοῖς ἐγκωμίοις, ἀλλ' ἐπιμένει ζητῶν καὶ ἀκριβέστερον διερευνώμενος, καὶ βούλεται μαθεῖν σαφῶς. αὐτὸς μὲν οὖν ὡς ἄνθρωπος ἐξήτασεν ἔτι, ὁ δὲ Ἰησοῦς ὡς Θεὸς ἀπεκρίνατο, καὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι σε εἶδον (καὶ τῶν ὄντων αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην, οὐχ ὡς ἄνθρωπος αὐτῷ προσηκολουθηκώς, ἀλλ' ἀνώθεν ὡς Θεὸς ἐγνω) καὶ νῦν εἶδόν σε ἐν τῇ συκῇ, ὅτε οὐδεὶς αὐτόθι προῆν, ἀλλὰ μόνος Φίλιππος ἰδὼν καὶ Ναθαναὴλ, καὶ καθ' ἰδίαν ἄπεμπτα ταῦτα εἶπον. Διὰ τοῦτο ἐρρήθη, ὅτι ἰδὼν αὐτὸν πόῤῥωθεν, εἶπεν· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἵνα μάθῃ, ὅτι πρὶν ἢ πλησιάσαι Φίλιππον, ταῦτα ἐφθέγξατο ὁ Χριστὸς,

χ. Ερπιδθεν

χ. ἦκευσιν

Μιχ. ε. ς. Ματθ. ς. ς. Ιωαν. ζ. μς.

χ. ἐπερωτήσεως

χ. τῶν, ἐκ

χ. ἀνθρωπος χ. ἰδὼν, ἀνώθεν σε οἶδα, καὶ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ τὰ χ. ἀνώθεν χ. ἐπ

Παρομ. ιδ. κα.

Ανὰ ὦ μεμιμῳδῆκέναί τι τοιοῦτον, ὁ προμιμῳδῆς λέγει. Φησίν· " ὁ ὁ Χριστὸς καὶ πλέον ἠπείλησε εἰπών· ὁ ζητῶ ἀκούσει· ὅθεν οὐδὲ ἔπεισέ μοι λοιπὸν θαυμάζειν, πόθεν ὁ Φίλιππος ἠκολούθησε τῷ Χριστῷ. ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρέας ἀκούσας τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὁ Πέτρος τοῦ Ἀνδρέου, οὐδὲ ὃ πρὸ οὐδενὸς οὐδὲν μαθών, ἢ ὅτο μόνον εἰπόντος τοῦ Χριστοῦ τοῦτο αὐτὸ, ἀκολούθησε μοι, ἐπείθη τὸ θεῖον, καὶ οὐκ ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ κήρυξ ἐπέρχεται ἤδη. θαυμάσον γὰρ ὅπως Ναθαναὴλ· ὃν ἐγράψε, φησὶ, Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν. ὁρᾷς πῶς μεμεμνημένος ἀμφοῖν ἦν, καὶ Μωϋσέως, καὶ προφητῶν, ἐμέλετα τὰ Μωϋσέως, καὶ προσεδόκα τὴν παρουσίαν; καὶ γὰρ, τὸ εὑρήκαμεν, ζητουμένων ἦν πως ἐστὶν ἀεί. τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. φρὶν ἢ γὰρ αὐτῷ τινα κελεῦσαι, οὐδέπω καλεῖ. πῶς; ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτοῦ σοφίαν καὶ οἰκονομίαν. εἰ μὲν γὰρ, μηδενὸς αὐτῷ προσελθόντος, αὐτὸς αὐτὸν ἐφιλοκάλησατο, καὶ ἀπεπήδησεν ἴσως· νῦν δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἐλόμενοι τοῦτο, βέβαιοι λοιπὸν ἔμενον. ὁ δὲ Φίλιππον καλεῖ μᾶλλον αὐτὸν γνώριμον ὄντα. ἦν γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁρμηθεὶς καὶ τραφείς, μᾶλλον αὐτὸν ἐπεγίνωσκε. λαβὼν τοίνυν οὗτος μαθητὰς, ἔρχεται λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἀγέλην τῶν λοιπῶν, καὶ τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Ναθαναὴλ ὑπαντᾷ. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο οὐκ ἰῶ ἄνω θαυμαστὸν, δῆλον καὶ ἡ ἀκοὴ τοῦ Ἰησοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν Συρίαν ἅπασαν· ὃ δὲ θαυμαστὸν τῶν τοῦ Πέτρου καὶ Ἀνδρέου καὶ Φιλίππου ἰῶ, οὐχ ὅτι μόνοι τοῦ τῶν σημείων ἐπείσθησαν, ἀλλ' ὅτι καὶ οὐκ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὄντες, ὅθεν οὐδὲ τοῦ προφήτης ἐγείρεται, οὐδὲ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι. ἀλλοεικότερον γὰρ πως καὶ παχύτερον ἦτοι διέκειντο. ὁ δὲ Χριστὸς καὶ τοῦτο αὐτοῦ τὸ ἰσχνὸν ἐνέφηνεν, ἀπὸ γῆς οὐδένα φερούσης καρπὸν εἶναι τὰ μαθητὰ ἐκκρίτους ἐκλέγων. εἰκὸς μὲν οὖν καὶ Φίλιππον καὶ τὸν τοῦ Πέτρου ἰδόντα, καὶ τοῦ τοῦ Ἰωάννου ἀκηκοότα, ἀκολουθῆσαι· εἰκὸς δὲ καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Χριστοῦ ἐργάσασθαί τι καὶ αὐτό. οἶδε γὰρ ὅτι μαθητὰς ἔστασθαι ὑπέτυπεν. ὁ δὲ βαλγελισὴς ἀπόντα ὑπέτυπωσεν ταῦτα. ὅτι μὲν οὖν ὁ Χριστὸς ἦλθεν ἦξεν, ἠπίστατο· ὅτι δὲ ὁ Χριστὸς ἰῶ, ἠγνόει, ὅπερ αὐτὸν καὶ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου ἀκηκοέναι φημί. λέγει δὲ τὴν κώμην αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, ἵνα μάθῃς, ὅτι τὰ ἀνθρώπου τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός.

χ. καὶ ὁ Χριστὸς ἦν ἀ

45 Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.

Λέγει τοῦτο ἀξιόπιστον ποιῶν τὸ κήρυγμα, εἴτε ἀπὸ Μωϋσέως ἔτι καὶ τῶν προφητῶν, καὶ δυσωπῶν τὸν ἀκροατὴν σύντονον. ὅπου γὰρ ὁ Ναθαναὴλ ἀκριβὴς ἦν, καὶ πάντα διεσκεμμένος μετ' ἀληθείας, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησε καὶ τὰ ἔργα ἔδειξε, εἰκότως αὐτὸν ὅτι τὸν Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας πρὸ ἐπιστεύσεν, ἵνα ὕστερον δέξηται τὸν κηρυττόμενον. εἰ δὲ ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ αὐτὸν λέγει, μὴ θορυβηθῇς. ἐῶ γὰρ τοῦτο παῖς σωμάτιζεσθαι εἶναι. καὶ πόθεν δῆλον, ὦ Φίλιππε, ὅτι σοῦ σκληρὸς ὄντος; ἢ λέγεις ἡμῖν τεκμήριον; ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνος μόνον τὸ ἀποφήνασθαι. ποῖον σημεῖον εἶδες, ποῖον θαῦμα; οὐκ ἔστιν ἀνένδυτον πίστιν εἶναι ἁπλῶς ἄνευ τινῶν τεκμηρίων. ποῖόν οὖν ἔχεις ἀπόδειξιν; τὸν αὐτὸν δὴ Ἀνδρέα, φησὶ. καὶ γὰρ ἐκεῖνος πολλοὺς ἐποίησε θαύματα, οὐ βίβλον, οὐκ ἔχων, οὐδὲ δι' ῥημάτων ὑπέδειξε δυνάμενος θησαυρὸν, ἀλλὰ τοῦ εὑρεθέντα τὸν ἀδελφὸν· οὕτω δὴ καὶ οὗτος. πῶς μὲν οὖν ὅτι ὁ οὗτος ἐκεῖνος ὁ Χριστὸς, καὶ πῶς αὐτὸν οἱ προφῆται προεμηκύρυξαν, οὐκ εἶπεν· ἔλκει δὲ αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, οὐκ ἀπεσκοτισμένον λοιπὸν ἐκείνου, διὰ τῆς ῥητορικῆς γλώσσης καὶ τῆς διδασκαλίας ἐκείνου.

46 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ· ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος, ἔρχου, καὶ ἴδε.

47 Εἶδεν

κηρείας, ὑχὶ ὴ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ποιησόμθα, ὥστε μὴ ὑβρίσαι ⟨Ϟ⟩ ἡμᾶς; Οὐκ ἴστε τὰ πάγματα τὰ βασιλικὰ τὰ τὴν ἀποφόρων ⟨Ϟ⟩ λογοφόρων" τὰ ὠνὶ ⟨Ϟ⟩ βασιλέα, πόσης ἀπολαύει ἡμῶν; ὅπου ⟨Ϟ⟩ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτὸν ἡγεῖσθαι καὶ ἀξιωτέρους ⟨Ϟ⟩ πολλῷ πλησιέστερον, ⟨Ϟ⟩ τοσούτῳ ἐγγύτερον τῆς εἰρηνοποιοῦ, ὅσῳ τὸ σῶμα τῆς κεφαλῆς μᾶλλον τούτων πλησίον ὄντι, πόλεμα ποιούμθα δι' ὧν ⟨Ϟ⟩ Χριστὸν μιμησόμθα. τί οὖν φησιν ὁ Χριστός; Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, ⟨Ϟ⟩ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι. τοῦτο μὲν οὖν αἱ ἁπαντήσουσιν ὑμῖν, φορτικὸν ἴσως ⟨Ϟ⟩ ἐπαχθὲς ⟨ϟ⟩ δόξει τοῖς πολλοῖς. διὰ τί μὲν ἀκρίβειαν ταύτην ἀφῆκμι διὰ τί ὑμετέραν ἀθέτησιν, ἀξιῶ ὑμᾶς μὴ ποιεῖσθαι τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ', ὥσπερ ἐγὼ τῆς ὑπερβολῆς ἀφίσαμαι τῆς ⟨χϛ⟩ τὴν ἀρετὴν διὰ τὴν ἀθύνειαν τὴν τῶν πολλῶν, ὅπως ⟨Ϟ⟩ ὑμᾶς τῆς ⟨χϛ⟩ τὴν κακίαν ἀποστῆσαι, ⟨Ϟ⟩ πολλῷ πλέον. Οὐκ ἐγκαλῶ τοῖς οἰκίας ἔχουσι, ⟨Ϟ⟩ ἀγρούς, ⟨Ϟ⟩ χρήματα, κὰν ἀνδράποδα· ἀλλὰ μὴ ἀσφαλείας" ταῦτα κεκτῆσθαι βούλομαι, ⟨Ϟ⟩ μὴ τῶν ἀρέσκοντος. τί δέ ἐστι, μὴ τῶν ἀρέσκοντος; ὅταν ταῦτα διαστῶσι, ⟨Ϟ⟩ μὴ δούλων, ὥστε κρατεῖν αὐτῶν, ⟨Ϟ⟩ μὴ κρατεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ὥστε κρῆναι αὐτοῖς, ⟨Ϟ⟩ μὴ ταῦτα κρῆναι. χρήματα διὰ τοῦτο ἐδόθη, ἵνα αὐτοῖς εἰς ταῖς ἀναγκαίας χρώμθα διακονίαις, ὑχ ἵνα φυλάττωμθα. τοῦτο γὰρ οἰκέτου, διαστῶτος ὑπὸ σκέψιν· δούλου δὲ τηρεῖ, ὃ μὴ ἀνάλισκειν, κυρίου, ⟨Ϟ⟩ πολλῶν ἔχοντος τὴν ὄρεξιν. ὑ διὰ τοῦτο ἔλαβες, ἵνα αὐτὰ κατακρύψῃς, ἀλλ' ἵνα αὐτὰ διαμείμῃς. Εἰ μὴ ἐβούλετο ὁ Θεὸς αὐτὰ φυλάττεσθαι, οὐκ ἂν αὐτὰ ἀνθρώποις ἔδωκεν, ἀλλ' εἴασεν ἂν ὀρύττειν τὴν γῆν χαίμθα μόνην· ὅπως μὴ βούλεται αὐτὰ δαπανᾶσθαι, διὰ τοῦτο αὐτὰ ἡμᾶς εἴασεν ἔχειν, ἵνα ἀλλήλοις μεταδῶμθα. ἂν μὴ πρὸς ἑαυτοῖς κατέχωμθα, οὐκέτι διαστῶσι τούτων ἐσμέν. εἰ μὴ βούλει αὐτὰ πλείω ποιῆσαι, ⟨Ϟ⟩ διὰ τοῦτο κατέχεις, κἀγὼ ταῦτα αὐτὴν πασῶν ἀρίστην μέθοδος, ὃ σκορπίσαι ⟨Ϟ⟩ πάντα χρὴ διαφθεῖραι. οὐδὲ γὰρ ἔνι ἡγεῖσθαι τοσοῦτον δαπάνης χωρὶς, οὐδὲ πλοῦτον ἄμθυ ἀναλωμάτων. τοῦτο ⟨Ϟ⟩ ἐν τοῖς βιωτικοῖς γινόμθον ἰδεῖν ἔστι. ὥσπερ ὁ ἔμπορος, ὥσπερ ὁ γεωργὸς, ὁ μὲν τὰ σπέρματα, ὁ δὲ τὰ χρήματα ἐκβάλλοντες· ὁ μὲν θαλάσσαν πλεῖ, ὥστε σκορπίσαι τὰ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ εἰκῆ τὸν ὁλόκληρον μοχθεῖ, τὰ σπέρματα καταβάλλων ⟨Ϟ⟩ θερμαίνων. ἐνταῦθα δέ, ὅταν ἐκεῖνος ἀπὸ τούτων, ὅταν κατασκευάσας πλοῖον, ὠνησάμενος βοῦς ⟨Ϟ⟩ ἀρόσας γῆν, Οὐκ ἀνωμαλίαν ἀέρων μεμιμῆσαι, ὡ χαλκῆς καταβολὴν φοβηθῆναι· Οὐκ εἰσὶ κύματα ἐνταῦθα οὐδὲ σκόπελος· ἐκεῖ ὁ πλοῦς ⟨Ϟ⟩ ἐκεῖ ὁ σπόρος ἑνὸς ἀφῆται μόνου, τοῦ ῥῖψαι τὰ ὅπλα, τὰ δὲ λοιπὰ ἅπαντα ὁ γεωργὸς ἐκβιος ποιήσει, ὥσπερ φησὶν ὁ Χριστὸς, Ο πατὴρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πῶς οὖν ὐκ ἄτοπον, εἶθα μὴ ὄντι ἀποπτῆ πόντα λαβεῖν, ὕπτιον εἶ ⟨ϟ⟩ ῥᾴδιον· εἶθα ⟨Ϟ⟩ πολλοὶ μὲν ἱδρῶτες," πολλοὶ ⟨Ϟ⟩ μόχθοι ⟨Ϟ⟩ φροντίδες, κὰμ μὴ ταῦτα δὲ τὴν ἐλπίδων ἄδηλον, πᾶσαν ὑπιδείκνυσθαι ποθυμίαν; μὴ, παρακαλῶ, μὴ μίσει τοσούτῳ δυσπαίνωμθα πρὸς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὰ φορτικώτερα ἀφέντες, πρὸς τὰ ῥᾴδια καὶ κερδαλεώτερα τρέχωμθα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτύχωμθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν ⟨Ϟ⟩ ἀεὶ, ⟨Ϟ⟩ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

χ. τὰ πάγματα

χ. τάπις κεκτῆσθαι

χ. πλείους

Λουκ. θ. νη.

Ομιλ. κ. 43 ΤΗ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΗΘΕΛΗΣΕΝ ΕΞΕΛΘΕΙΝ εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ εὑρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι. 44 Ἦν δὲ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου.

Παπ

τῶν τῆς διδασκαλίας τῶν ἔργων χείρονας, ὅτι ὁ Ἀνδρέου καὶ Φιλίππου τοῦτο οὐκ ἐποίησεν. τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἦσαν μὲν ἐν τοῖς τῆς μαρτυρείας Ἰωάννου, ἀμυδρὰν παρασκευάζω· ὁ δὲ Φίλιππος οὐδὲν προΐστας ὁρᾷν, ἀξιόπιστον ποιεῖται τὴν ἐξ ἑβδόμης πίστεως. σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ. ἀπὸ τοῦ παρόντος ἤδη ὃ μέλλει πιστεύειν. ὁ γὰρ Θεὸς πατέρα εἶπεν, δῆλον ὅτι ἤδη ὃ μέλλον προῄδει. ἤμελε δὲ ἐγκωμίου ἢ παῤῥήσεως. τοῦτο δὲ ἀνελαβόντος μὲν, ἀλλὰ δὲ μέλλοντας προλέγοντος· ἤδη ὀκνεῖ. ἀκούσωμεν γοῦν ὅπως τῆς Σαμαρείτιδος, πῶς μετὰ σφοδρᾶς ἐλέγχου ποιεῖ τὴν παῤῥησίαν· πέντε γάρ, φησὶν, ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. ὅτε δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πολλὴν ἐπεδείξατο πίστιν λόγου, πρὸς τὴν τῶν εἰδώλων δόξαν ἰσάμωμος· ἀπαγελάσαντα γάρ "ὑμῖν, τί μέλλει ἐφ' ὑμᾶς ἔρχεσθαι· καὶ πάλιν, ἀπήγγελα, καὶ ἔσωσα, καὶ οὐκ ἦν ἐν ὑμῖν ἀλλότριος· καὶ δι' ὅλης τοῦτο τῆς προφητείας ἐστὶ μέσον ἀγαθόν. ὅτι γὰρ μάλιστα ἔργον Θεοῦ, ὅπερ ἐκεῖνοι μισεῖσθαι διώκουσι δαίμονες, καὶ σφόδρα φιλονεικῶσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἡ φαντασία γίνοιτ' ἄν· ὃ δὲ τὰ μέλλοντα προειπεῖν μὴ ἀκριβείας, τῆς ἀκηράτου φύσεως ἐκείνης μόνης ἐστίν. εἰ δέ που καὶ δαίμονες τοῦτο πεποιήκασιν, ἀλλ' ἀπατῶντες οὐδὲν διόπτευσις· ὅθεν καὶ εὐφώνατα αὐτῶν πάντα χρησμῳδοῦσι μαντεῖα. ὁ δὲ Πέτρος οὐδὲν τοιοῦτον ἀπεκρίνατο. οὐδέπω γὰρ οὐδὲν ἦδει σαφῶς, ἀλλὰ τέως ἐμάνθανεν. ὅρα δὲ οὐδὲ ὁλόκληρον τὴν παῤῥησίαν κεκτημένον. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐγώ σε μετοπομάσω Πέτρον, καὶ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν ὅτι τῇ πέτρᾳ ταύτῃ, δηλαδὴ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς. ἐκεῖνο γὰρ αὐθεντίας ἦν καὶ ἐξουσίας μείζονος· ὃ δὲ Χριστὸς οὐκ εὐθέως οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς τὰς ἐξουσίας ὑπεδείκνυτο πᾶσι, ἀλλὰ τέως καταπιστότερον φθέγγεται. ὅτι γοῦν ἔδωκε τῆς αὐτῆς ἰσότητος ἀπόδειξιν, λοιπὸν αὐθεντικώτερον αὐτῷ πίστιν, λέγει· "μακάριος εἶ Σίμων, ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπεκάλυψέ σοι· καὶ πάλιν, κἀγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. τοῦτον μὲν οὖν ὅτων ἀνάμασε, τὸν δὲ πρὸ Βαλαάμ, ἡνίκα βραδυτῆς. ἵνα οὖν ἔσχεν τοῦτο ποιῆς; διανοίᾳ ἵνα αὐτὸς ὅθεν ὁ καὶ τὴν παλαιὰν διδοὺς, αὐτὸς ὁ καὶ ὀνόματα μεταῤῥυθμίζων, ὁ Αβραμ Αβραὰμ καλέσας, καὶ τὴν Σάραν Σάῤῥαν, καὶ τὸν Ἰακὼβ Ἰσραήλ. πολλοῖς μὲν "οὐκ ἔγνω τὰ ὀνόματα ἔθηκεν, ὡς τὸν Ἰσαὰκ, ὡς τὸν Σαμψὼν, ὡς τοῖς ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ καὶ Ὡσηέ· τοῖς δὲ μὴ τὴν τοῦ παντὸς ἐπίστασιν, ὡς τοῖς τε Εἰρηναίοις, καὶ τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ. ἔνθα δὲ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἀπὸ τῶν πραγμάτων καὶ ὀνόματα πέφυκεν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ Ἠλίας πεποίηκε. τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς γίνεται, ἀλλ' ἵνα τὴν προφητείαν ἔχωσιν ὑπόμνημα τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἵνα μνήμην διηνεκῆ τῆς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων προφητείας σπείρητε τοῖς ἀκούουσι. ὅτῳ δὲ Ἰωάννῃ ἀνῶνται καλέσαι· οἷς μὲν γὰρ ἔμελεν οὐκ ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἡ ἀρετὴ ἐβεβαιώθη, ἔκειτο καὶ ὀνόματα ἐλάμβανον· τοῖς δὲ μὴ τοιοῦτα μέλλουσι ὑπεδείκνυτο, μὴ τοιοῦτα ἡ προφητεία ἐπέθετο.

ΘΕΙΚΟΝ Ἀλλὰ τότε μὲν διάφορα ἕκαστα ἐλάμβανεν ὀνόματα, νῦν δὲ ἓν πάντες ἔχομεν ὃ πάντων μείζον ἐστίν, "χριστιανοὶ προσαγορευόμεθα, καὶ ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ, καὶ φίλοι, καὶ σῶμα. ἱκανὴ γὰρ αὕτη ἡ προφητεία πασῶν μᾶλλον ἐκείνων ἡμᾶς διανεῦσαι, καὶ πεῖσαι" σφοδρότερος τρόπος τῆς ἀρετῆς ἐργάσαι. μὴ τοίνυν αἰδέσιμα προσπίπτωμεν τοῖς τὴν προφητείαν ἡμῖν," ἐπισκοπεῖτε τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἀξίας, οἱ τὸ Χριστοῦ καλούμενοι. οὕτω Παῦλος γὰρ ἡμᾶς ὠνόμασεν. ἐπισκοπῶμεν καὶ αἰδεσθῶμεν τῆς προφητείας τὸ μέγεθος. εἰ γὰρ στρατηγοῦ ἦσαν ὑπήκοοι, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς ἐπὶ λειτουργοῦ ἦσαν ἐξ ἀνελευθέρου ὄντες, μέγα φρονοῦσι, τοῦ δεῖνος ἀκούειν ἢ τοῦ δεῖνος, καὶ ἀξίωμα τὸ ὄνομα τοῦτο μέγα, καὶ πόλις ποιεῖ, ὥστε μὴ ἀπὸ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας βλασφημεῖν τῷ, ᾧ ὄντι ἐπώνυμοι, προσρίψασθαι· ἡμεῖς δὲ στρατηγοῦ, οὐδὲ ἀρχοντός τινος τοῦ ὄντος, οὐδὲ ἀγγέλου, οὐδὲ ἀρχαγγέλου, οὐδὲ τῶν σεραφίμ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ τῶν βασιλέων καλουμένου ἀπὸ τῆς προσ-

προφητείας,

χ. καὶ ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ, καὶ φίλοι, καὶ σῶμα.

χ. τὸ χριστιανοὶ προσαγορεύεσθαι

χ. προφητείαν

χ. ἐπισκοπῶμεν τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἀξίας, οἱ τὸ Χριστοῦ καλούμεθα.

οὐκ ὅπι γυναικὸς ἦμένον ἡ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ ἀδελφοὶ τῶν ποιῶν, ἡ αὐτοὶ τῆς ἀνδρείας ἀπολαύσονται. διὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε· Τί χαλᾶι, ἢ ὄρη πετεινά, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ψαλ. ριδ. α.
ἀδελφοῖς ὅπι τὸ αὐτό; ἡ ὁ Παῦλος πρὸ ἡνει μὴ ἐγκαταλιπεῖν τινὰ ὅπισω ἀγωγὴν τινὰ ἑαυτῶ. ἡ γὰρ τοῦτο ἔστιν, ὦ τῶν θείων διεσπάσμεθα· διὰ τοῦτο ἡ πόλις ἐδεμάσθα ἡ ἀγέλαι ἡ οἰκίας, ἵνα ὁμοῦ ἡ μετ' ἀλλήλων ὦμεν, ἀ χῖ τινὰ οἴκησιν μόνοι, ἀλλὰ ἡ χῖ ⓦ τῆς ἀγάπης ζωδεσμον. ὅπου γὰρ οὐδεὶς ἡμῖν ἡ φύσις ἀλλὰ τὰ πεποιθότος ἐγίνετο, ἡ οὐκ αὐταρκης ὅστιν ἑαυτῆ, συμφερόντως ἠκούομεν ὁ Θεὸς τινὰ ἐντεῦθεν ἐνδεᾶ λοιπὸν ἐκ τῆς
διὰ τοῦτο γάμου οἰκονομεῖται, ὥστε χῖ τινὰ ζωοδον πρὸ ἀλλήλων γινομένης ὠφελείας δέησθαι ὥστε ὁ λοιπὸν ἑτέρου πρὸ ἑτέρου πληροῦσθαι, ἡ τινὰ ἐνδεᾶ ἡμᾶς θαι οὕτως αὐτάρκη, καθάπερ οὖν ἡ θεῖνα γε-
νομένην τῇ διδασκαλίᾳ μέτρον πολλοῦ τινὰ ἀθανασίαν διατηρῆ. καὶ ἵνα μὴ μακρότερα ἐπεξελθεῖν τοῦτο τῷ λόγῳ, δεικνύτω ὅσα ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ζωοδου τῆς γνησίας ἡ εἰλικρινοῦς τὰ κέρδη τοῖς ζωερχομένοις γίνεται· ἀλλ' ἕτερόν ὅστι τὸ κατεπεῖγον νῦν, οὗ δὴ ἡ ἕνεκεν ἡμῖν ταῦτα εἴρηται. ὁ γὰρ Ανδρέας μένας πρῶτος ὁ Ιησοῦ, καὶ μαθητὴς ἅπερ ἔμαθεν, ἀ κατέσχε πρὸς ἑαυτὸν ⓦ θησαυρὸν, ἀλλ' ἐπείγε ἦ ἡ τρέχει ταχέως πρῶτα ⓦ ἀδελ-
χ. μετειλήφει. χ. ἀκολουθήσαντας εὐθέως ἡ μείναντας παρ' αὐτῷ; χ. ἡ γὰρ φησιν χ. ἴσχυ φὸν, μεταδώσων αὐτῷ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἠ εἰλήφει. τίνος ἦ ἕνεκεν οὐκ εἶπεν ὁ Ιωάννης, τίνα ἐστὶν ἃ διελέξατο τοῖς αὐτοῖς ὁ Χριστός; πόθεν ἦ ἡ δῆλόν ὅστιν ὅτι δεῖ πολὺν ἐμπεσεῖν πρὸς αὐτόν; ἀποδείξαι μὲν ἡμῖν τοῦτο ἡ ῥᾴδιον· ἔξεστι ἦ ἡ οὐκ ἐκ τῆς τηρεσίας διαγνῶναι ταῦτην. ἴδε γὰρ τί φησιν τοῦτ' τοῖς τ' ἀδελφόν; εὑρήκαμεν τ' Μεσσίαν, ὅς ἑρμηνεύε ἦ Χριστός. εἶδες πῶς, ὅσα ἐν βραχεῖ ἐμαθεν, ἔδειξε ἡ τ' ἧ διδασκάλου σοφίαν πείσαντος αὐτοὺς, ἡ τ' αὐτῷ
προσθῆναι αὐτὸν ἡ ὀξέως ταῦτα μεμυηκότων. τοῦτο γὰρ τὸ ῥῆμα, εὑρήκαμεν, ψυχῆς ὅστιν ὠδινούσης τινὰ πρόνοιαν αὐτοῦ, καὶ προσδοκώσης τινὰ ἄφιξιν δύωθεν, ἡ προσδοκωμένης μετὰ τὸ συμβῆναι τὸ προσδοκώμενον, ἡ ἐπειγομένης ἑτέρως μεταδοῦναι τῶν θαγγελίων. τοῦτο ἀδελφικῆς διανοίας, τοῦτο φιλίας συνεπικῆς, τοῦτο εἰλικρινοῦς ζηλοτύπου, ἐν τοῖς πνευματικοῖς σπουδάζειν χέρα ὀρέγειν ἀλλήλοις. ἄκουσον ἦ ἡ τούτου μετὰ τ'
ἀρχὴν προσθήκης λέγοντος. οὐ γὰρ εἶπε Μεσσίαν, ἀλλὰ τ' Μεσσίαν· οὕτως ἕνα τινὰ Χριστὸν προσδεχόμενοι, οὐδὲν καινὸν προσῆν τοῖς ἄλλοις ἔχουσι. θέα δέ μοι *ἡ τινὰ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τινὰ διάπειραν ἡ εὐλογίαν τοῦ Πέτρου ζηλωτήν. εὐθέως γὰρ ἐπέφερε μηδὲν μελήσας. ἤγαγε γὰρ αὐτὸν, φησι, πρὸς τ' Ιησοῦν. ἀλλὰ μηδεμίαν εὐκολίαν αὐτοῦ καταγνώσκετω, εἰ μὴ πολλὰ ζητήσας οὕτω τ' λόγου ἐδέξατο. εἰκὸς γὰρ ἡ τ' ἀδελφὸν ἀκριβέστερον εἰρηκέναι
αὐτοῖς ταῦτα, ἡ διὰ μακρῶν, ἀλλ' ⓓ εὐαγγελιζόμενον πανταχοῦ πολλὰ ἐπιτίμοις βεβαιολογίας ἐπιμελόμενοι. ἄλλως ἦ, οὐδὲ εἴρηται ὅτι ἐπίστευσεν ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τ' Ιησοῦν, ἐκεῖνῳ λοιπὸν προσδώσων, ὥστε δεῖ πᾶν πρὸς ἐκείνου μαθεῖν· ἡ γὰρ ἡ ὁ ἕτερος μαθητὴς ζωῶν ἡ ζωεβάλλετο πρὸς ταῦτα. εἰ" γὰρ ὁ βαπτιστὴς Ιωάννης εἶπεν, ὅτι ἀμνός ὅστι, καὶ ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίζει, τινὰ σαφεστέραν περὶ τούτου διδασκαλί-
αν ἐπίστευσεν πρὸς ἐκείνου μαθεῖν· πολλῷ μᾶλλον Ανδρέας δι' τοῦτο ἐποίησεν, αὐτὸς μὲν οὐχ ἡσύχασεν πρὸς τινὰ ἄκησιν πρὶν ἄρξασθαι, εἰς ἦ αὐτινὰ τὸ φωτὸς ἕλκων τ' πλησίον μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ἡ χαρᾶς, ὡς μηδὲ τὸν τυχὸν ἀναβαλέσθαι μάσαι ἐκεῖνον.

Καὶ ἐμβλέψας αὐτῷ, φησιν, ὁ Ιησοῦς, λέγει· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ιωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος. Αρχεται λοιπὸν ἐνταῦθα ἀποκαλύπτειν τὰ τῆς θεότητος, ἐκ μικρῶν αὐτινὰ τὸ θαυμάσιον ἀπὸ τῶν ῥημάτων. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ναθαναὴλ ἐποίησε, καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς τῆς Σαμαρείτιδος. τῶν γὰρ σημείων οὐχ ἧττον αἱ προφητεῖαι προσάγουσι, ἡ τὸ ἀκόμπαστον ἔχουσι. τὰ μὲν γὰρ δαιμόνια καὶ διαβληθῆναι πρὸς τοῖς δυσὶ (Εν Βεεζεβούλ γάρ, φησιν, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια) ῥᾴδιον ἦ Matth. 10. xd.
τῆς προφητείας οὐδὲν τοιοῦτον ἐλέγξαι ποτὲ· ὅπι μὲν οὖν τὸ Σίμωνος ἡ τὸ Ναθαναὴλ τύ-

που

χῦ τ' ἀγαθοῦ, ϖῶς τ' ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ϖῶς τ' ὁ ζῳ γραπτὸς ὢν διαλέγεται, ἢ ϖῶς τ' οὐ-
ρανοῦ, καὶ τὴν μὴ τὴν ὑπὸ γῆν ἀποδημίαν; τί βέλτιον, ϖῶς τὸ γήϊνος λαλεῖν καὶ τ' τὸ
γήϊνος ϖεφιμένον, ὁ τὰ ἀλλότρια πολυϖεφαγμονῆσι, ἢ τὰ τὴν ἀγέλων, ὁ τὰ ἡμῖν αὐτοῖς
διαφέροντα ἀναζητεῖν; τὰ μὲν γὰρ τὸ γήϊνος, οὐ πάντως σά, τὰ δὲ τὴν οὐρανίων, σά. ἀλλ' ἔτεσι,
φησι, ἅπαξ εἰπόντα ταῦτα πληρῶσαι ὁ ϖᾶς. Ἵνα δὲ ϖῶς ὧν διαλέγεται μάτην ὁ εἰ-
κὴ οὐκ ἐνοεῖτε τοῦτο, ἀλλὰ ϖᾶντα βίον εἰς τοῦτο καταναλίσκοντες, τὴν ἀνάπαυσιν τ'
ϖῶς τούτων" οὐδέποτε καταδαπανήσατε; καὶ ὅπως λέγω τὰ πολλῷ τούτων φορτικώτερα. χ. ὅπως δὲ νῦ
ὁ μὲν γὰρ ἐπιχέιρεσι ταῦτα ϖρὸς ἀλλήλους διαλέγονται· ὁ δὲ ῥαθυμότερον καὶ μᾶλλον
ἡμερωμένως, μίμους καὶ ὀρχήσεις καὶ ἰωλοτρόγους εἰ τοῖς αὐτὴν ϖαρεφέρουσι λόγοις, τὴν ἀκοὴν μο-
λυνόντες, τὴν ψυχὴν διαφθείροντες, τὴν φύσιν ἐκβακχεύοντες τούτοις τοῖς δογμάσιν,
ἅπαν κακίας εἶδος εἰς τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν διὰ ταύτης εἰσαγόντες τῆς διαλέξεως. ἅ-
μα γὰρ ἐφθέγξατο ἡ γλῶττα τὸ ὀρχουμένου ὄνομα, καὶ θᾶττον ἀνετύπωσεν ἡ ψυχὴ τὴν
ὕλην, τὴν κόμιν, τὴν ἐσθῆτα τὴν ἀπαλὴν, αὐτὸν ἐκεῖνον τύπον λαμβάνουσα ὅπερ. ἔπει-
τα πάλιν ἐπῆρεν αἰέρρίπισε τὴν φλόγα, γυναῖκα πόρνην εἰς τὴν διάνοιαν εἰσαγα-
γὼν, καὶ εἴπερ τὰ ῥήματα, τὰ σήματα, τῶν ὀμμάτων καὶ διαφορὰς, τῆς ὕλης ὁ ὑγρὸς,
τὴν τειχῶν καὶ ϖρεβλώσεις, τὴν ϖτῆσιν τὰ ὑπερεύμματα, καὶ ὑποχαράς. ἆρα σὺν ἐ-
πάθετέ τι ἐμοῦ τοῦτο διηγουμένου; ἀλλὰ μὴ αἰσχυνθῆτε, μηδὲ ἐρυθριάσητε. ἡ γὰρ τῆς
φύσεως ἀνάγκη τοῦτο ἀπαιτεῖ, καὶ ὅπερ διαβάλλησι τὴν ψυχὴν, ὡς δὴ ἡ τὴν ἀπαγγελλομένων
δυνάμεις ἔχει. εἰ μὲν ἐμοῦ φθεγξομένου; εἰ δὲ σὺ σκληρὸς ἑστῶτις, εἰ δὲ σκέπτεσθε
ἐπαθετέ τι ϖρὸς τὴν ἀκρόασιν, σύνοισον ϖῶς εἰκὸς διακεῖσθαι σὸν τὸν αὐτῷ ϖάντῳ
καὶ δημόσιον, σὸν ἀδυνάμει πολλὴν ἔχοντας, σὸν ὀκτὼ τὸ στόμου τοῦτο ἡ φεικτοῦ ζωνεδρίαν,
σὸν μὴ πολλὴν ἀναγκαιότητας καὶ ὁρμὰς ὀκτὼ καὶ ἀκουόντας. καὶ ϖῦ δήποτε, ἴσως δὲν εἴποι
τις τὴν ἡ ϖροσιόντων, εἰ τῆς φύσεως ἡ ἀνάγκη τὴν ψυχὴν οὕτω διατίθησι, σκεύεσι
ἀφεὶς, ἡμεῖν ἔγκαλεῖς; ὅτι ὃ μὲν ἀκούοντα ζιαῦτα μαλάττεσθαι, τῆς φύσεως ἔργον· ὃ δὲ χ. ἐγκαλεῖς
ζιαῦτα ἀκούειν, οὐκέτι φύσεως, ἀλλὰ τῆς ϖροαιρέσεως ἁμάρτημα. ἐπεὶ καὶ ὁμιλοῦντα
πυρὶ διαφθείρεσθαι δεῖ, καὶ τοῦτο ἡ τῆς φύσεως ἀδύνατα βούλεται· ἀλλ' οὐκέτι καὶ ϖρὸς τὸ
πῦρ ἡμᾶς καὶ τὴν σκέψιν ἀγὰ διαφθορὰν ἡ φύσις. τοῦτο γὰρ τῆς καὶ ϖροαίρεσιν μόνης δὲν
εἶναι διαφθοράς. τοῦτο οὖν ἀνελεῖν ἄξιον καὶ διορθῶσαι, ὥστε μὴ ἐκόντας ἑαυτοὺς κατακρημνίζειν, μηδὲ ϖρὸς τὰ βάραθρα τῆς κακίας ὠθεῖν, μηδὲ αἱμάτων πέχειν ὅπὶ τὴν πυρὰν, ἵνα μὴ καὶ τῇ τοῦ διαβόλου καπνισθέντες φλογὶ καταπόσωμεν ἐκαυτοὺς ἀθυμίας
αὐτούς. γέγονεν γὰρ ϖόλεμος ἡμᾶς καὶ ταύτης, καὶ κακίας ἀπαλλαγὴν ταῖς, ϖρὸς αὐτοῦ δ' Ἀβραὰμ
χωρῆσαι τοὺς κόλπους, γένηται καὶ φιλανθρωπία τ' Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ
τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ ϖνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιθ. 41 ΕΥΡΙΣΚΕΙ ΟΥΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΝ ΑΔΕΛ-

φὸν ⓦ ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ· εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερ-
μηνευόμενον Χριστός· 42 καὶ ἤγαγεν αὐτὸν ϖρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Θεὸς ϖρὸ τὴν ἀρχὴν ϖοιήσας τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀφῆκεν εἰ μόνον, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῷ βοηθὸν τὴν γυναῖκα, καὶ συνοικεῖν ἐποίησεν. εἰ δὲς ἀπὸ τῆς συσκηνίας ταύτης πολὺ τὸ κέρδος ἐσώθημεν. Ἵνα γὰρ, εἰ μὴ ϖρὸς τὸ δέον ἐχρήσατο τῇ θυγατρὸς ταύτῃ ἡ γυνή; ἀλλ' ὅμως εἰ τ' ϖροαιρέσεως αὐτῆς τὴν φύσιν ἦς κατεμάθομεν, πολλὴν ἀπὸ τ' συνοικήσεως ταύτης ὠφέλειαν ὅπὶ τὴν νοῦν ἐχόντων γενομένων.

σὺν

δεκαιώτες δι' ὧν ἠκολούθουν, ὡς τ' τῶν χρησίμων ἀκουσόμενοι. θέα δέ μοι καὶ τὴν ζωὴν σου. οὐκ εἶπον, δίδαξον ἡμᾶς ὡς δογμάτων, ἢ τινος ἑτέρου τῶν ἀναγκαίων· ἀλλὰ τί;

Ποῦ μένεις; Μετὰ γὰρ ἡσυχίας, ὅπερ ἔμαθεν ἔφθη, καὶ εἰπεῖν τι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀκοῦσαί τι πρ' αὐτοῦ, καὶ μαθεῖν ἤθελεν. διὸ περ οὐδὲ αἰσχύνθη, οὐδὲ εἶπον, ἔξελθε πάντως αὔριον, καὶ ἀκουσόμεθα ἀγορεύοντος σου δημοσίᾳ· ἀλλὰ τὴν πολλὴν σπουδὴν ἐν εἶχεν ὡς τὴν ἀκρόασιν ἐπιδείκνυται, ᾧ μηδὲ ὑστερῆσαι τῆς ὥρας ἐποτε ἀπολῶμεν. ἐ γὰρ ἔτυχε λοιπὸν ὡς ὑσμαὶς ὁ ἥλιος ὢν (ὥρα γὰρ ἐν ὡς δεκάτη, φησί) καὶ δι' τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς οὐ λέγει τὰ σημεῖα τῆς οἰκίας, οὐδὲ Ⓦ τόπον, ἀλλ' ἐπιπαντὸς πλέον αὐτοῖς πρὸς τὴν ἀκολούθησιν, δικνὺς ὅτι αὐτοῖς ἀπεδέξατο. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸς παύεται τῷ εἰπεῖν· ἀκουσόν ὅστις ἐν εἰς οἰκίαν ἐν ὑμᾶς ἐσελθεῖν, ἀκούσεσθε αὔριον, εἴ τι βούλεσθε, ἀναχωρήσατε οἴκαδε ἐν ὑμῶν· ἀλλ' ὡς πρὸς φίλους καὶ πολιτὰς αὐτοῦ συνεχῶς χρώνου, ὅπου διαλέγεται. πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησιν, Ο ὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. Luc. 9. 58.

χ. πόσε. χ. κλίνῃ. "κλίναι.

39 Εὐαγὲς ἦ λέγει, ἔρχεσθε, καὶ ἴδετε ποῦ μένω; Οπ δ', οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν" κλίναι, δηλωτικὸν ὅτι τὸ μηδὲν ἴδιον κατηγόρουν κεκτῆσθαι, ἀλλ' ὅτι οὐκ οἰκίᾳ ἐ κατέμενε. οὐ γὰρ ἐν ἡ προαιρεσις τοῦτο βούλεται. ὅπου μὲν οὖν πρὸς αὐτὸν ἔμεναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἶπεν ὁ διαπελεύσης· πόθεν ἦν ἔτεκεν, οὐκέτι προσέθηκεν, ὡς δῆλον τῆς αἰτίας ὕστερ. οὐδὲ γὰρ ἑτέρου χάριν ἔτεκεν ἢ ὅτι αὐτῷ ἠκολούθησαν, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ἐπιπαπάσατο, διὰ τὴν ἢ διὰ τὴν διδασκαλίαν· ἧς ἕνεκα δαψιλῶς ἐν προθύμως ἀπέλαυσαν ἐν ὁ κύκλῳ μιᾷ, ὡς βιάσεως γεγενῆσθαι καὶ ἐφ' ἑτέρων" ἡμέραν ἐλθεῖν. χ. ἡμέραν"

ΗΘΙΚΟΝ

Οὐχι ὧν ἡμᾶς ἀντεῦθεν διδασκῶμεν πάντα πρὸ ἔργα ποιεῖσθαι τῆς θείας ἀκροάσεως, καὶ μηδὲ ἐν καιρὸν ἀκαιρὸν εἶναι νομίζειν, ἀλλὰ καὶ εἰς οἰκίαν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν δεῖν, καὶ γνώμιμον ἀνδρὶ σοφῷ μεγάλοις ἀγῶσι τὰ ἔπη, καὶ ἀεὶ τῆς ἡμέρας, καὶ οἱουδήποτε καιροῦ, μηδέποτε ταύτης ἀμελεῖν τῆς ἐμπορίας. ἔφη μὲν" οὖν καὶ λοῦσα δεῖπνα καὶ τὰ ἄλλα τὰ βιωτικὰ, καιρὸν ἐχέτω τ' ὠφελιμώτερον· διδασκαλία ἦ ἐστὶ φιλοσοφίας τῆς ἄνω, μηδεμίαν ἀφωρισμένην ὥραν ἐχέτω, ἀλλ' ἅπας αὐτῆς ἔγω ὁ καιρός. Ευκαίρως γὰρ, φησὶν, ἀκαίρως ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παράκλεσον." καὶ ὁ προφήτης δέ φησι, Οπ ὁ τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός· ἐ τοῖς Ιουδαίοις δὲ ὁ Μωϋσῆς διαπαντὸς τοῦτο ποιεῖν ἐκέλευε. τὰ μὲν γὰρ βιωτικὰ, βαλανέα λέγω καὶ δεῖπνα, "εἰ δὲ ἀναγκαῖα, ὅμως σπουδῇ γινόμενα, τὸ σῶμα διέπτηλον ἐργάζεται· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς διδασκαλία, ὅσῳ περ αἱ "ἐπιτείνῃ), τοσούτῳ τὴν διεγερμένην ἰσχυροτέραν ποιεῖ ψυχήν. νῦν δ' λήρεις μὲν καὶ φλυαρίας αἰσχύνης πάντα καιρὸν ἀφορίζομεν, καὶ Ⓦ τοῦτο τὸν ἐω ἐν Ⓦ ἀεὶ δεῖλαιον καὶ μεσημβρίαν καὶ ἑσπέραν ἐν αὐτὸν ζωεδρύομεν εἰκῇ, καὶ τόπους εἰς τοῦτο ἀπαράξαμεν· τὴν δ' θείων δογμάτων ἀπαξ ἢ δὶς τῆς ἑβδομάδος ἀκούοντες, ναυπαθοῦμεν, δράκεργες γινόμεθα. τί οὖν ἐν αἴτιον; καλῶς διακείμεθα τὴν ψυχὴν, ὃ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς ὃ ἀεὶ ζητοῦντα καὶ ὀρεκτικὸν ὀξελύσαμεν ἅπαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἔρρωται πρὸς τὴν τῆς πνευματικῆς ἐφῆς ὄρεξιν. μέγα ἦ καὶ τοῦτο μέρος τῶν ἄλλων ἀρρωστίας τεκμήριον, ὃ μὴ πεινᾶν μηδὲ διψᾶν, ἀλλὰ δυσαρέστως πρὸς ἀμφότερα ἔχειν. εἰ ἦ ἐπὶ σωματικοῦ τοῦτο συμβαίνει, νοσήματος χαλεποῦ τεκμήριον, καὶ ἀρρωστίας ποικίλης, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ψυχῆς. πῶς οὖν αὐτὴν διαπεπλωκέναι καὶ ἐκλελυμένην δυνάμεθα διωπεύειν; τί ποιοῦντες, φησὶ, καὶ τί λέγοντες; ἀπόμενοι τῶν λόγων τῶν θείων, προφητικῶν, ἀποστολικῶν, εὐαγγελικῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τότε γὰρ ἐσόμεθα ὅτι πολλῷ βέλτιον ταῦτα αἰτεῖσθαι, ἢ ταῖς ἀκαθάρτοις ἐφαῖς. ὅπου γὰρ χρὴ ταῖς ἀκαίροις φλυαρίαις καὶ ζωώδεσι χαλᾶν. ἵ γὰρ ἄμεινον, εἰπέ μοι, ἐκεῖ τὴν C. Tim. 4. 2. Ψαλμ. α΄. χ. ὁ Δαβὶδ ἢ τοῦτο αἰνίττεται πολλάκις ἐν χ. ἕπτως αἰσχύνης, καὶ συνεχῶς

πατήρ, ταῦτά ἐστι τὰ μαρτυρούμενα περὶ ἐμοῦ. ὅσα γοῦν παρ' ἐκείνου ἐμαθον. ὅπερ γὰρ μακρὰν σκέδασε πόνον, ἀφθόνως ἡ πυρὰ παρέσχε τοῦτο. ④ γὰρ περὶ τούτου μηδὲν προσέχοντες τοῖς λεγομένοις, ὕστερον λέγουσι, πάντα ὅσα εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ἀληθῆ ἦσαν. "ἄλλως γ', ἂν ἐκείνων ταῦτα ἔλεγεν, ἔδοξεν ἂν ὑπὲρ ἄνθρωπον τινα αὐθάδη τε καὶ μεγάλα φρονεῖν, καὶ ὑπερφίαλον εἶναι" μετὰ τοῦ κήρυγματος. χ. ἢ σφόδρα τίνες οἱ χ. ἰδοὺ χ. μὴ τὸ ἐμφυσῆμα λοιπόν.

Καὶ ἤκουσαν ④ μαθηταὶ αὐτοῦ ④ δύο, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ.

Καίτοιγε ἦν ἕτερος ἦσαν αὐτοῦ μαθηταί, ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐ μόνον οὐκ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐζηλοτύπως πρὸς αὐτὸ διετέθησαν. Ραββεῖ γάρ, φησι, ὃς ἰδοὺ μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. καὶ πάλιν "Φαίνονται ἐγκαλοῦντες. Διὰ τί ἡμεῖς νηστεύομεν, καὶ ④ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν; ἀλλ' ④ τὴν Ματθ. θ. ιδ. ἄλλων βελτίονες οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον, ἀλλ' ὁμοῦ τε ἤκουσαν καὶ ἠκολούθησαν. ἠκολούθησαν δ' οὐχ ὡς τοῦ διδασκάλου καταφρονήσαντες, ἀλλ' ὡς αὐτῷ μᾶλλον πειθόμενοι, καὶ δεῖγμα μέγιστον τῆς χρείας λογισμῷ ὀρθῷ τοῦτο ποιοῦμενοι. οὐδὲ γὰρ προσκληθέντες αὐτὸ ἐποίησαν, ὥσπερ ὕστερον ἐκεῖ, ἀλλ' ὅπερ πρόσθεν μόνον ὁ μέλλοι, ὅτι βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ [καὶ πυρί,] ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ τοίνυν ἀπέστησαν τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἐβουλήθησαν μαθεῖν τι πλέον φέρει τοῦ Ἰωάννου. καὶ ὅσα τηλικοῦτον μὴ αἰδεῖς γινομένους. οὐδὲ γὰρ αὐθέως προσελθόντες ἐπηρώτησαν ⓦ Ἰησοῦν "ὑπὲρ" αἰαγκαίων καὶ μειζόνων προσαγμάτων, "οὐδὲ δημοσίᾳ πρόντων ἀπόντων ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἰδίᾳ προσελθόντες αὐτῷ ἐπυνθάνοντο. ἤδεισαν γὰρ ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ἀλλ' ἀληθείας ὄντα τοῦ διδασκάλου καὶ ῥήματα. χ. ἐ

40 Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. Τίνος ἕνεκεν ἐν τῷ ἑτέρου οὐκ ἐγνώρισεν ὄνομα; τινές φασι διὰ τὸ αὐτὸν εἶναι ⓦ γράφοντα ⓦ ἠκολουθηκότα· ἐμοὶ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος οὐχὶ τῶν ὀπισήμων ἦν. διὸ καὶ οὖν πλέον τῆς αἰαγκαίων λέγειν ἐχρῆν. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ μαθεῖν ἐκείνου τὸν προσηγορεύσθη; ἐπεὶ οὐδὲ τῶν ἑβδομήκοντα δύο λέγεται τὰ ὀνόματα. τοῦτο
β. Κορ. κ. ιη. "ἦν Παῦλος ἐποίησε· Σωσιπάτρου γάρ, φησι, ⓦ ἀδελφοῦ ἐν πολλοῖς πολλάκις ἀκουσάντων ὄντα, ὃ ὁ ἕπαρχος ἐν τῇ θυσαγελίᾳ. τὸ δ' Ἀνδρέου μεμνῆται ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν. ποίαν δή; ταύτην; ἵνα, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι Σίμων ἀκούσας μετ' αὐτοῦ, δέῃ τε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων, ὃ διηπόρησε πρὸς τὴν παράδοξον ταύτην ὑποσχέσιν, μάθῃς ὅτι τὰς ἀρχὰς τῆς πίστεως ὁ ἀδελφὸς ἦν" προσκατεβάλλετο. χ. ἢ ὅτι Παῦλος ἐστὶν ὁ λίν· χ. σφόδρα σαλὸν ἦν.

38 Στραφεὶς δ' ὁ Ἰησοῦς καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε;

Εἰκότως παραβάλλεται, ὅτι ὁ φθάνει τὰς βουλήσεις ἡμῶν ὁ Θεὸς τὰ δώρεας, ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς ἀρξώμεθα, ὅταν ὁ θέλειν παράσχωμεν, τότε καὶ αὐτὸς πολλὰς δίδωσιν ἡμῖν τῆς σωτηρίας τὰς ἀφορμάς. τί ζητεῖτε; τί ποτε εἰδὼς "τὴν καρδίαν τὴν ἀνθρώπων, ὁ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν ἐμβατεύων, οὕτω ἐρωτᾷ; ἀμὴ οὐχ ἵνα μάθῃ (πῶς γάρ;) ἀλλ' ἵνα δι' ἐρωτήσεως μᾶλλον αὐτοὺς εἰσκύσηται, καὶ πλείονος μεταδῷ τὴν παρρησίας, καὶ δείξῃ τὴν ἀκροάσεως οἵας ἀξίους. εἰκὸς γὰρ ἐν ἐρημίαις καὶ ὀδοιπορίᾳ, ἅτε ἀγνῶτας ὄντας, καὶ τοιαῦτα παρὰ αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου μαρτυρουμένους ἀκηκοότας. ταῦτ' οὖν ἀπόντα λύων, τὸν αἰδῶ, ⓦ φόβον, ἐρωτᾷ, καὶ οὐκ εἰάσει σιγῇ μεῖναι τῆς οἰκίας ἐλθεῖν· καίτοι ὃ αὐτὸς ἀνεβάλετο, καὶ εἰ μὴ ἠρώτησε. πρέπει γὰρ ἐν ἀκολουθοῦντας αὐτῷ, καὶ κατὰ πόδας βαδίζοντας ἐπίστασαι τὴν οἰκίαν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐρωτᾷ; τοῦτο ὅπερ εἶπον κατασκυάζων, καταπροσύνων τι αὐτοῖς ⓦ λογισμοὶ ἐνθυμήματα ἐπὶ καὶ ἀγωνιάσητα, καὶ πτήξωσι θαρρεῖν. διὰ δὴ τῆς ἀκολουθήσεως ὁ μόνον ⓦ πόθοι, δηλαδὴ καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἐφανέρωσαν. οὐδὲν γὰρ οὐδέπω μαθόντες περὶ αὐτοῦ, οὐδὲ ἀκούσαντες, διδάσκαλον αὐτὸν καλοῦσι, εἰς οὐδὲ μαθητὰς εἰσαγόμενοι ἑαυτοὺς, καὶ τὸν αἰτίαν δεικνύοντες

νυμφίου ἀπειπεῖν, ἀλλ' ὅτι πρὸς αὐτὸν ἐπείγεται, καὶ βασιλέως υἱός ἐστι, καὶ ἐντελῆ λύπην ἡ
χ. ζωώδη. ἀπροσμυθίαν, καὶ πενταπλασίονα καταδυσωπεῖ, μέλλων ὅταν ἡ ὥρα γένηται. οὐκ εἰς τὸ ἄ-
χ. ἀπλ. γειον αἰπλθε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν; ἀλλ' αὐτὸς πρὸς τὸ ἀκατάφευκτον ταύτην ἡ θέλη
χ. φαλμόν- σαγάγηται, καὶ γενομένων τῶν γάμων, οὐκ ἔτι σὺν ταύτῃ μένει αὐτὸν λοιπὸν, ἀλλὰ πάλιν ἀπάγεται
των πρὸς τὸν ἴδιον ἀνήγαγε τὸν πατρικόν. τί δήποτε; ὁ κατ' ἰδίαν λαμβάνει τοὺς μαθητὰς τοὺς
ἑαυτοῦ, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων διαλέγεται; ὁ Ἰωάννης, καὶ ὅτως αὐτοὺς παραδίδωσι τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ
δημοσίᾳ μετὰ πάντων αὐτοῖς φησιν, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ; ἵνα μὴ δόξῃ συσκιάζειν τὸ ἔργον. εἰ
μὲν γὰρ πρὸ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν παραλαβόντες ἀπήγγελλον, καὶ ὡς χάριν αὐτῷ προσέφερον, ταχέως ἂν
ἴσως τὸ ἀπεπήδησαν· νῦν δὲ ἐκ τῆς κοινῆς ἁπάντων διδασκαλίας κατασοφίσωνται τὸν ἀκρο-
λούθησον, βέβαιοι λοιπὸν ἔμενον μαθηταί, ὡς δὲ ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὸν διδάσκαλον χάριν ἀκρο-
λαβήσαντες, ἀλλ' εἰλικρινῶς τὸ κέρδος ὁρίσηται τὸ ἑαυτῶν. ἃ μὲν οὖν παρεφήτευ-
σε καὶ ἃ ἀπέστειλαι πάντα αὐτὸν ἐκήρυττον, ἃ μὲν περὶ τῆς σαρκὸς προφητείας, ἃ δὲ
μετὰ τὴν ἀνάληψιν· σύντομος ὁ μῦθος πάντα. διὸ καὶ φίλον αὐτὸν τοῦ νυμφίου φησὶν, ὅτι καὶ οἱ τοῖς
γάμοις μόνος αὐτὸς παρεγένετο, αὐτὸς πάντα ἐποίησε καὶ ἀπετέλεσεν, αὐτὸς τῷ σώματι
τὴν ἀρχὴν παρέσχε, καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ παρεπαιτοῦντι, λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ
τῇ φωνῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμαρτύρει καὶ ἐθαύμαζε τὸν Χριστὸν, χαίρων καὶ ἀγαλ-
χ. ἀλλ λόμενος. καὶ οὐ ποιᾷ δὴ λόγου παραλληπικὸν πάθος, ἀλλὰ θαυμάζει μόνον καὶ ἐκπλήττεται δὴ
ἴσ. ῥ΄ πρὸς ὅλα, καὶ τῷ δωρεᾷ τοῦτοις πᾶσιν, ἐφ' ᾧ παρεγένετο, δηλονότι, καὶ δι' ὑποτύπου τὸ καθαρμοῦ.
ὁ γὰρ ἀμνὸς ἀμφότερα ταῦτα ἐμφαίνει. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ λυτρούμενος, ἢ ὁ αἴρας, ἀλλ' ὁ αἴ-
χ. αἴρων ρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὡς ἀεὶ τοῦ τοιούτου αὐτοῦ. οὐ γὰρ δι' ὅτε μόνον ἔλαβεν, ὅτι ἔ-
παθεν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου μέχρι τοῦ παρόντος ἄρας τὰς ἁμαρτίας, οὐκ ἀεὶ σαρκοφόρος (μίαν
γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν) ἀλλ' ἀεὶ καθαίρων διὰ τῆς μιᾶς ἐκείνης. ὥσπερ
χ. εἶπον, οὖν ἡμῖν, ὁ λόγος, ὁ ἀξαίρετον διήκουσι, καὶ ὁ υἱός, ὁ ἀξιολογώτατον πρὸς τοὺς ἄλλους ἐμ-
φαίνει· ὅτι καὶ ὁ ἀμνὸς, καὶ ὁ Χριστὸς, καὶ ὁ προφήτης, καὶ ὁ φῶς ὁ ἀληθινὸν, καὶ ὁ ποιμὴν ὁ
καλὸς, καὶ ὅσα δὴ ἐπ' αὐτοῦ λέγηται διὰ τῆς τοῦ ἀρχηγοῦ προφητείας, πολὺ δείκνυσι τὸ διαφέρον. καὶ γὰρ ἀμνοὶ ἦσαν πολλοὶ, καὶ προφῆται, καὶ χριστοὶ, καὶ υἱοί, ἀλλὰ πάντων ἐκείνων αὐτὸν ἀφίστησι πολλῷ τῷ μέσῳ· καὶ οὐδὲ τῷ ἀρχηγῷ τούτῳ ἠσφαλίσατο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ μονογενοῦς προσθήκῃ. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ κοινὸν πρὸς τὴν κτίσιν. εἰ δέ τινι προσέχειν δεῖ δοκεῖ, τὴν ὥραν δεκάτην ταῦτα λέγειν (ἐπὶ γὰρ ἦν ὁ καιρὸς τότε τῆς ἡμέρας ἵνα· ὥρα γὰρ ἵνα ὡς δεκάτη, φησὶν) ἐσφάλθαι σφόδρα ὁ τοιοῦτός μοι δοκεῖ. ὅτι μὲν γὰρ τὴν πολλαὶ καὶ τῇ ἀρχῇ δουλεύουσιν, εἰκότως ὁ μετὰ τοῦ εἶναι καιρὸς οὐκ ἔστι σφόδρα ὑποτιθέμενος πρὸς τὰ αἰανῆ καιρίων, δῆλον· ὃ δὲ τοῦ καρδίαν τοῖς σιλίοις βαρυνέσθαι· ἔνθα γὰρ αἰὴρ ἵνα τοῦτο ἡ κοινὴ μετέχων ἐφθῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑσπέρας μετὰ τοσαύτης δόξης νήψεως, ἵνα ὅπως ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ ἑω
(μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ πολλῷ πλείονος. ὅτι μὲν γὰρ ἡμῶν πολλάκις τὸ ἑσπερινὸν ἐφθῆς λεύσανα
χ. ὅτι ἀλλοι ὀναπολειφθέντα φαντάζει τοῦ ψυχικοῦ ὀκτίου· ἀλλ' εἰ καὶ τούτων ὃ πλοῖον ἐβάρυνεν) εἰκότως καὶ δείλης ὀψίας πρὸς τοιοῦτον ἐφθέγξατο. ἔπειτα καὶ ὃν ἐρήμῳ διέτριβε πρὸ τοῦ Ἰορδάνου, ἔνθα πάντας μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου πρὸς τὸ βάπτισμα ἁπάντων, τὸν βιωτικῶν βεκχὼ φεύγοντες πότε. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς τρὶς ἡμέρας πρὸς ἱστορίαν, καὶ ἡδὺ ἄσιτοι. τὸν γὰρ σφοδρὸν
χ. κατακρίνοντα κήρυκος καὶ ἐπιμελοῦς γεωργοῦ, μὴ πρότερον ἄπρακτον ἵστασθαι, ἕως ἂν ἴδῃ καταρτισθέντα τὸν φυτευθέντα λόγον. ἵνα δήποτε ὁ πρεσβύτερος πάντας τοῦ Ἰουδαίας κηρύσσων αὐτὸν, ἀλλ' εἰσῆλθε πρὸς τὸν ποταμὸν πρεσβύτερον ἐλθεῖν αὐτὸν, καὶ δεῖξαι προσηλούμενον; ὅπερ δὲ τῶν ἔργων ἐκβῆναι ἐβούλετο· ἵνα μὴ καταυδαζόμενοι, γνώσιμον πᾶσι ποιήσας μόνον, καὶ πρὸς ἵνας ἀκούσας τῆς αἰωνίου ζωῆς· τὸν μείζονα αὐτοῦ καταλίμπανε μαρτυρίαν τὸν δὲ τῶν ἔργων, καθὼς καὶ αὐτὸς φησι· Ἐγὼ δὲ πρὸς δύο θεσπὸν λαμβάνω τὸν μαρτυρίαν· τὰ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ Ιωαν. ε. λδ.

χείαν ἰσχὺν ἀπολαβὼν, ἡ ἐρυσίβης ⸂δὲ αὐχμοῦ δὲ τὴν ἄλλων ἀπάντων εὐκόλως καταφερῆ· ὅτι ἡ τὴν δυσμὴν οὐχ ὅπως, ἀλλὰ δὲ μὴ ὃ πελέως ἐργασθεῖσα ὃ πᾶν, πολλάκις ἐπελθοῦσα χειμῶνι εἰς δὲ κλυδώνιον ἀπώλεσε, ἡ τοσαύτην δυσκολίας προσοδηγούσης, ἡ διὰ θεάπτων ἀπάντων εἰδόσιν ὅπως συλλυθεῖσαν, ἡ ἑτέρων πειρασμῶν ποικίλων ἐπειρεθέντων, ἐλυμήνατο. ταῦτα ἡμῖν οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ἵν', ὅταν ἀκούσῃς ὃ Ἰωάννου ἃ αὐτὰ φθέγγεται, μὴ φλυαρίας καταγνῷς, μηδὲ τοιαύτην τινὰ εἰ νομίσῃς ἡ φορτικὴν. ἐβούλετο γὰρ, ἁπαξ εἰπὼν, ἀκριβῶσαι· διὸ ἡ πολλοὶ τοῖς λεγομένοις προσέχουσι δι' ἔχθρας ἃ τὸν πολλὰ ὕπνον, ἡ δὶς τέρα πάλιν αὖθις ἀφυπνίζει φωνή. ἐκεῖθεν δέ· εἶπεν, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε· ἡ ὅτι οὐκ ἰκανός εἰμι λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων· ἡ ὅτι αὐτὸς βαπτίζει ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἡ πυρί· ἡ ὅτι τὸ πνεῦμα τελειότατα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, ἡ μένον ἐπ' αὐτόν· ἡ μεμαρτύρηκεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. οὐδεὶς προσέσχεν, οὐδεὶς ἠρώτησεν, οὐδεὶς εἶπε· τί ταῦτα λέγεις, ἡ τίνος ἐστίν, ἡ ἀφ' τίνος; εἶπε πάλιν, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· οὐδὲ ὅπου κατοικᾷ τῆς ἀναισθησίας αὐτῶν. ἀφ' τούτου λοιπὸν διακαίζεται ἐκεῖνα λέγει πάλιν, καθάπερ ἰσάκ σκληρὸν ἡ ἀνένδοτον γένος τὴν νεώστι μαλάξαι, ἡ τραχὺ λόγῳ· καθάπερ ἀέρτῳ πεπληρωμένῳ ἀνεμείρων τὴν ἀφίνοιαν, ὥστε εἰς δὲ βάθος τὰ σπέρματα καταβαλεῖν. ἀφ' διὰ τοῦτο οὐδὲ μακρὰν ἐκτείνει λόγον, ὅτι ἓν μόνον ἐσπούδαζε προσαγαγεῖν αὐτοῖς ἡ κολλῆσαι τῷ Χριστῷ. ᾔδει γὰρ ὅτι τοῦτο καταδεξάμενοι ἡ πεισθέντες, ἃ δεικνύουσι τὰ μαρτυρήσοντες αὐτῷ λοιπὸν, ὅπερ οὖν δὲ ἤτησεν. Εἰ γὰρ ⓓ Σαμψήφ λέγουσι μὴ τὴν ἀκρόασιν αὐτὰ τὴν γυναῖκί, Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν (αὐτοὶ γὰρ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός) πολλῷ μᾶλλον ⓓ μαθηταὶ *ταῦτα ἐκβρώθησαν ἀν, ὃ δὴ ἡ γέγονεν. ἐλθόντες γὰρ ἡ ἀκούσαντες μίαν ἑσπέρας αὐτοῦ, οὐκέτι προσῆλθον Ἰωάννῃ ἀπέρχεσθαι, ἀλλ' οὕτως αὐτῷ προσηλώθησαν, ὥστε τὴν Ἰωάννου διδασκαλίαν ἀναδέξασθαι, ἡ αὐτοὶ κηρύττειν αὐτόν. εὑρίσκει γὰρ οὗτος, φησι, ⓜ ἀδελφὸν ⓜ ἴδιον Σίμωνα, ἡ λέγει αὐτῷ· εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ Χριστός. θεᾶ δέ μοι κἀκεῖνο, πῶς, ὅτι μὲ ἔλεγεν· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε, ἡ ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι ⓜ ἱμάντα τὸν ὑποδήματος αὐτοῦ, οὐδέπω εἶλεν· ὅτι ἡ ἐκεῖ τῆς οἰκονομίας διελέξθη, ἡ ἐπὶ δὲ ταπεινότερον ⓜ λόγοι" κατέπαγε, ζότε ἠκολούθησαν ⓓ μαθηταί. ἃ τοῦτο ἡ μόνον ἐστὶ καλὸν ἐκεῖνα, ἀλλ' ὅλη ἡ οὐχ οὕτως ⓓ πολλοὶ προσάγονται, ὅταν ἡ μέγα ἡ ὑψηλὸν περὶ Θεοῦ λέγηται, ὡς ὅταν χριστὸν καὶ φιλάνθρωπον ἡ εἰς τὸν τῶν ἀκουόντων αἰῶνα σωτήριον μύησιν. ἤκουσαν γὰρ ὅλη αἴρει τὰν ἁμαρτίαν δὲ κόσμου, ἡ εὐθέως ἐπέδραμον. Εἰ γὰρ ἔστι "ἀπολύσασθαι τὰ ἐγκλήματα, ἵνος ἕνεκεν, φησὶν, ἀναβαίνομεν; πρέσεστιν ὁ χριστὸς πάντων ἐλθὼν θεραπεύσων ἡμᾶς· πῶς οὖν οὐκ ἐχάτης ἀναίας ἐπορεύθησαν τὸν δωρεάν; ἀκηκύτασαν ⓓ κατηχούμενοι, ἡ προσῆλθε ἐχάτας ἀναπαυὰς τὸν οἰκεῖον ἀναβαίνομεν σωτήριον. πάλιν εἰσήκει, φησὶν, ὁ Ἰωάννης ἡ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν ὁ Χριστὸς ἀφαλέστατα, ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνος. οὕτω ἡ ὅπου τοῦ νυμφίου ἐστίν. οὐκ αὐτὸς λέγει προσῆλθεν τὸν νύμφιον τῶν, ἀλλὰ πρέσεσι μὲν στυγῆ, ἔπεσι δ'" αὐτὸν δηλοῖ, ἡ τὸν νύμφιον ἐγχωμιάζοισι δ' ἔπεσι· αὕτη δ' φάρετα μόνον, δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς ζαύτην ἀπεισι λαβοῦσα, ἀλλ' ἑτέρα προδιδόντος αὐτόν. ὅταν δ' λάβῃ προδοθεῖσαι, οὕτως αὐτὸν ἀφαιρήσῃ, ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῆς κατεχησαίσης. τοῦτο ἡ ὅπου τοῦ Χριστοῦ γέγονεν· ἦλθεν ἁρμοσόμενος τὸν ἐκκλησίαν. οὐδὲν αὐτὸς εἶπεν, ἀλλὰ πρεσβύτερον μόνον· ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, τὸν δεξιὰν εἰσῆκται τῆς νύμφης, ἀφ' τὴν λόγων ἐγχειρίσας αὐτοῦ ζὰς ψυχὰς τῷ ἀνθρώπων· λαβὼν αὐτὸς λοιπὸν, ὥσπερ αὖθις διέρχεται, ὡς μηκέτι προσῆλθε ⓜ ἐγχείσαντα ἀπελθεῖν. οὐ τοῦτο δ μόνον*, ἀλλὰ ἡ ἕτερόν ἐστιν ὁ ζοῦτα προδιατηρῆσαι. καθάπερ γὰρ ὅτι τὴν γάμων, οὐχ ἡ κόρη προσῆλθε τοῦ νυμφίου

Ιωαν. δ'. μ.ε.

χ. ἀπεσεγκλίαν αὐτῷ

χ. ἐπιδὼν ἐδί

χ. ἀβ' πι

* τοῦτο ἀπέκτησαν ἡ τῆς λόγοις αὐτῷ

χ. ἀπαλλότητος χωῦ.

χ. ἔδη.

χ. ἔβαλε

χ. ἀπολύσασθαι

χ. ἀκούσῃ

* αὐτῷ

οι πολλὰ ἐφεξῆς ζητήματα πλέκοντα, καὶ λύσεις ἀποσιγᾶν· ὥστε μὴ τοῦ ἀφελεῖσθαι χάριν τῇ παραβολῇ. ἀρκεῖ γὰρ εἰς τὰ εἰρημένα πρὸς τὸ ἀποπνίξαι ὑμῶν τὸν ὕπνον. τί οὖν, αἱ ταῦτα διεξέρχονται, ὑμᾶς οὐ μηδὲ τὴν ῥᾳθυμίαν ἐκκαίουσιν; δύναται ἁπλῶς τοῦτον, ἂν μικρὰν ἐπιστασόμεθα δίκην, εἰπέ μοι, τοσαύτης πλαίσης ἄξιοι γινόμεθα τοῖς τῶν σκέπτει καθημένοις; ἐβουλόμην, εἴ γε σχολῆς ἀπολαύετε πολλῆς, εἰς μέσον ἀπάντων ὑμῶν μιᾶς τινος ἑλλείψεως φιλοσόφου βιβλίον καθ' ἡμᾶς εἰρημένον ἀναγινῶναι, καὶ ἑτέρου πάλιν παρεσβυτέρου τοῦτο, ἵν' ὅταν χωρὶς ὑμᾶς διαλέσπασα καὶ τῆς πολλῆς ταραχῆς ἀπήλλαγον. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι, ὥστε καθ' ἡμᾶς εἰπεῖν τοσαῦτα, ἠρεύπνησαν· τίνος δὴν εἰκὸς ὑμᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, εἰ μηδὲ ταῖς παρεσβολαῖς ταῖς καθ' ἡμᾶς εἰσούσαις ἀπακροῦσθαι; τίνος γ' ἕνεκεν καὶ παρήσθημεν; οὐκ ἀκούεις τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· Ἐπιμεῖναι ἔσται πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς ἐλπίδος; καὶ ὁ Παῦλος ἔφη τὰ αὐτὰ παραινῶν, λέγων· Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως. ἀλλά τί φασι πρὸς ταῦτα οἱ κηφῆνες ἐκεῖνοι; ἀργόν ἐστι· Ψυχὴ εὐλογημένη πᾶσα ἁπλῆ· καὶ ὁ πορδυόμενος ἁπλῶς, πορεύεται πεποιθώς. τοῦτον γὰρ πάντων μάλιστα τὸν κανόνα, ὅτι τοῦτό ἐστι μαρτυρία τῶν γραφῶν πρὸς ὃ δεῖ δίκαιον βαδίζειν καὶ ὁδεύειν πολλοί. οὐ γὰρ οἱ ταῦτα φησιν, τοῦτό ἐστι δίδοτα, ἀλλὰ οἱ ἀπίοντες, οἱ μὴ κακοῦργοι, οἱ ζωντες. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, περιττὸν ἦν λέγειν, Γίνεσθε φρόνιμοι ὡσπερ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡσπερ περιστεραί. ἀλλὰ τί ταῦτα χρὴ λέγειν, εἰς τοῦτο δεῖν ἀπάντων τοῦτο τὸ λόγου; πρὸς γὰρ τοὺς εἰρημένους, τοῦτό γε ἄλλα ἡμῖν κατώρθωται, τὰ τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς λέγω, ἀλλὰ πάντοθεν ἄθλιοι, καὶ κατάγελαστοί ἐσμεν, καὶ αἰτιᾶσθαι μὲν ἀλλήλους ἀεὶ πρόχειροι, δίκην δοῦναι ὀφείλοντες, ἐφ' οἷς αἰτιώμεθα καὶ ἐγκαλοῦμεν, οὐκ ἐσμέν. διὸ παρακαλῶ καὶ γοῦν ἡμῶν αὐτῶν γοῦν μισοῦντες μὴ μέχρι τῆς κατηγορίας ἵστασθαι μόνον (τὸ γὰρ ἀρχὴν τοῦ διορθώσασθαι τὸν Θεὸν) ἀλλ' ἀρίστω πάντοθεν ἐπιδείξασθαι τὸν μεταβολήν, ἵνα εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ βιώσαντες, καὶ αὐθὶς τῆς μελλούσης ἀπολαύσωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιη. 35 ΤΗ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣΤΗΚΕΙ Ο ΙΩ-
ἀνης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο· 36 Καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. 37 Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

ΠΑλαιόν πως ἡ ἀνθρωπίνη Φύσις, καὶ ὀξύρροπον πρὸς ἀπώλειαν, οὐ πρὸς τὴν τῆς φύσεως κατασκευήν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐκ προαιρέσεως ῥᾳθυμίαν· διὰ πολλῆς δῆτα τῆς ἐπιμονῆς. καὶ ὁ Παῦλος ὁ αὐτὸ τοῦτο γράφων τοῖς Φιλιππησίοις ἔλεγε· Τὰ αὐτὰ γράφειν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. ἡ μὲν γὴ τὰ σπέρματα παραλαβοῦσα ἅπαξ, εὐθέως ἐκδίδωσι τὸν καρπούς, καὶ ὁ δῆτα δοκιμὴ καταβολῆς· ὅπου δὲ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας οὐχ ὕπως, ἀλλ' ἀναπαύει πολλάκις σπείραντα καὶ πολλὴν ὑπομείναντα, ἵνα μηδὲν ἀκαρπὸν ἀποδοθῇ καρπὸν ἀποδοθῇ. ἔστιν μὲν γὰρ δυσκόλως εἰς δικὴν τῇ διανοίᾳ τὰ λεγόμενα, δῆτα ὁ πολλὴν μὲν ὑποκεῖσθαι τὴν σκληρότητα, μυείαις δὲ ζωικαῖς ταῖς ἀκοαῖς, καὶ πολλοῖς εἰ τοῦ ὑπερβολῆς τὰ σπέρματα διαφθείρουσι. ἔπειτα, ὅταν παγῇ καὶ ῥιζωθῇ, τῆς αὐτῆς πάλιν δῆτα σοφίας, ὥστε πρὸς ἀκμὴν ἐλθεῖν αὐτὰ, καὶ ἐλθόντα μεῖναι ἀσινῆ, καὶ μηδὲν παραβλαβῆναι παρὰ μηδενός. ὅπου μὲν γὰρ τὴν σπορᾶς, ὅταν ὁ σπείρων ἀπέρχηται, καὶ τὴν οἰ-

χ. ὑπόπτευσε

χ ἔπεσεν πολὺ φειδύτερον

χ. ἀλλαχοῦ ὑμέτερος

χ. ἀλεγόντων;

α Πετ. γ. ιε.

Κολ. γ. ιστ.

Παρ. ι. θ.

* μὴ χ. ἀκόμη,

ἑαυτ῎ μ῍ρτυσι τοῖς ⸀ωρχειρστονημμένοις ⸀ωὸ τ῀ Θεοῦ. κἀγὼ ἑώρακα, ϗ μεμ῍ρτύρηκα, ὅτι
οὗτ῀ ὅστν ὁ ὑὸς τ῀ Θεοῦ. ϗ πού ἐμ῍ρτύρησεν, ὅτι οὗτ῀ ὅστν ὁ ὑὸς τ῀ Θεοῦ; ἀμνὸν μ῎ γὰρ αὐτὸν
ἐκάλεσι, καὶ ὅτι πνεύματι βαπτίζει ἤμελλεν. Εἶπεν· ὑὸν ⸂ὃ Θεοῦ, ἁδαμοῦ. καίτοιγε
μ῍ τὸ βάπτισμα ⸀ωᾶσιν αὐτὸν ἀναχάφεσιν Εἰρηκότα. ⓐ ἄλλοι διαπελισαὶ, ἀλλὰ πὰ με-
ταξὺ σιωπήσαντες, ⸂ὰ μ῍ τὴν σύλληψιν Ἰωάννου ἡμόμενα τ῀ Χριστοῦ θαύματα λέγου-
σιν· ἀφ᾽ ὧν ⸀ωᾶσαν ἔχαζεσθαι Εἰκὸς, ὅλα ϗ ⸂ὰ πολλῷ ἕτερα πλείονα ⸀ωαραλελειμμένα. καὶ
τοῦτο αὐτὸς οὗτ῀ ὁ διαπελιστὴς ⸀ωρὸς ᾧ τέλει τῆς συγχαφῆς ἐδήλωσε. τοσοῦτον γὰρ ἀπέ-
χουσι τ῀ πλάσαι τι μέγα ⸀ωερὶ αὐτ῀, ὅτι πὰ μ῎ ἐνηνωμένα ἐποιήσαντο ἐν᾽ πάντες᾽ ὁμοφώνως χ. ὁμοφώνως
ϗ μ῍ ἀκριβείας ἑνὸς ἀκούσης, ϗ οὐκ ἂν δύσεις οὐδένα αὐτ῍ ⸀ωαραλιπόντα ὑδὲ τ῍ τοι-
ούτων· τ῍ γ᾽ θαυμ῍ς᾽, ⸂ὰ μὲν᾽ ἄλλοις Εἴασαν, ⸂ὰ δ᾽ πάντες ἀπεσιώπησαν. ⸂Ωῦτα δέ μοι χ. ἀλλέλοις
ὐκ ἁπλῶς Εἴρηται, ἀλλὰ ⸀ωρὸς τὴν τ῍ ἐλλιπῶν ἀναπλρωσιν. ἰκανὸν γὰρ τοῦτο τ῀ φι- παρελέφεσι,
λαληθεῖς αὐτ῀ ζῆσαι δόγμα, ϗ τ῀ μηδὲν ⸀ωρὸς χρῆσιν λέγειν. ⸂ὲ δεῖ ⸀ωστεῦσαι ϗ ⸂ωῦτα μ῍ τ῍
ἄλλων ὑπλίζεσθαι τῇ τ῀ λόγων ὑ⸀ωοδέσει ⸀ωρὸς αὐτούς· ἀλλὰ ⸀ωροσέχετε. ϗ γὰρ ἄτοπον, ⓦ
μὴ ἱκανὸν μ῎ ἀκριβείας ὑ⸀ωὲρ τῆς τέχνης ἀγωνίζεσθαι τῆς αὐτ῀, καὶ ⓦ σκυτοτόμον, ϗ τ῀
ὑφαντικοῦ, ⸂ὲ πάντας ἁπλῶς τοὺς τεχνίτας· τ῀ γ᾽ χριστιανοῦ ἐν᾽ φάσκοντα, μὴ δυνασθαι λό-
γων ὑ⸀ωὲρ τῆς οἰκείας ⸀ωροφέρειν πίστεως. καίτοι σκῆνα μ῎ πτοφθέντα, ἐκ χρήματα τοῦ χ. ἐμῶν
ζημίαν ἐνέγκῃ· ⸂ωῦτα γ᾽ ἀμελούμενα αὐτοῦ᾽ ἡμῖν ⸀ωαφθείρει τοῦ ψυχικοῦ. ἀλλ᾽ ὅ-
μως οὕτως ἀθλίως ⸀ωεκείμεθα, ὡς ἐκείνοις μ῎ ἅπασαι ἀπειράμων ⸀ωουδαῖοι· τ῍ γ᾽ ἀναγ-
καίων ϗ ἀ σωτηρίας ὑ⸀ωὲρ ἔσεις τῆς ἡμετέρας ὅσι, τούτων ὡς δεινὸς ἀξίων καταφρονῆσ.
τοῦτο οὐκ ἀφῆσι ⸀ωοῦ ἑλλιῶσαι τῆς οἰκείας ⸀ωαχέως καταπελάσασαν πλάνης. ὅταν γὰρ αὐτοὶ
μ῎ ὦ ψεύδει ζωγισάμενοι πάντα ⸀ωρᾶξωσιν, ὡς τε συσκιάσαι τ῍ δογμ῍ τοῦ ἀρχηγοῦ·
ἡμᾶς γ᾽, ⓐ τῆς ἀληθείας ⸀ωροστάτας, μηδὲ ἅ᾽ ἐσι δ᾽ ὁμολόμα, ⸀ωῶς ὑ ⸀ωολλοῦ τ῀
δόγματος καταγνῶσιν᾽ τοῦ ἀθέτου; ⸀ωῶς οὐκ ἀ⸀ωάτου ϗ μωρίαι ⸀ωὰ ἡμέτερα ὑ⸀ωο-
⸀ωτεύσεσι; ⸀ωῶς οὐ βλασφημήσουσι τὸν Χριστὸν, ὡς Εἴρωνα ϗ ἀ⸀ωαίτευτα, ⸂ὲ τ῍ τ῍
⸀ωολλοῦ ἀ-
νοίᾳ ⸀ωρὸς τοῦ ἀ⸀ωάτου ἀ⸀ωοχρησάμενον; ⸂ωῦτης δὲ ἡμᾶς ἄ⸀ωοι τ῀ βλασφημίας, οὐκ
ἐθέλοντες ἀχευτῆσ᾽ ὐ τοῖς ὑ⸀ωὲρ εὐσεβείας λόγοις, ἀλλὰ ⸀ωερὶ ἕργα διατρίβοντες ⸂ωῦτα, ϗ ⸂ὰ
τ῀ γῆς μεμιμούμενοι. ϗ ὀρχηστοῦ μὲν᾽ ἐρᾶν, καὶ ἰσχύν, ⸂ὲ τοῦ᾽ τοῖς θείοις ⸀ωειθόμενος,
⸀ωάντα κατ῍ ϗ ⸀ωραγματεύε᾽), ὥστε ὐ τοῖς ἀγῶσι τοῖς ὑ⸀ωὲρ αὐτ῀ μὴ ἔλαττον ἔχων ἀ⸀ωελ-
θεῖν, ⸂ὲ μακροῖς ζωείρυσι ἐ⸀ωαίνοις, ⸀ωρὸς τοὺς κατηγορικοὺς ⸂ωῦτ῍ ἀ⸀ωολογίαν ζωπθέν-
τες, ϗ μυρίοις βάλλοντες σκώμμασι τοὺς ὑ⸀ωαιτιωμένους· ὑ⸀ωὲρ γ᾽ χριστιανισμοῦ᾽ ⸀ωρᾶγ- χ. ἐμπεπη-
μένων
μάτων λόγων, ⸀ωάντες κάτω νεύουσι, ϗ κλαίονται, ϗ χασμῶνται, ϗ καταγελασθέντες ἀναχωροῦ-
σι. καὶ ⸀ωῶς οὐκ ἄξια ⸂ωῦτα μωρίας ὀργῆς, ὅταν ὁ Χριστὸς ἀ⸀ωμότερος ὀρχηστοῦ φαίνηται
⸀ωρ῍ ὑμᾶς, ἐ γε ὑ⸀ωὲρ μ῎ τ῍ ὐκείνοις ⸀ωε⸀ωραγμένων μωρίας ἀ⸀ωολογίας μεμέτηκα-
σι, καίτοι ⸀ωάντων ὄντων᾽ αἱρετώτερον, ὑ⸀ωὲρ γ᾽ τ῍ τοῦ Χριστοῦ θαυμάτων, καίτοι τοῦ οἰ- χ. αἱρετῶν,
κουμένου ἐ⸀ωαισαμένων, οὐδὲ ἑνὸς ⸀ωοήσαι π ϗ μεμνῆσαι δύνηται; ⸀ωῆς ἁμάρτω; ἐς ⸀ωα-
τέρα ϗ ἅγιον ϗ ἄγιον ⸀ωνεῦμα, ἐς ἀνάστασιν σωμάτων, ἐς ζωὴν αἰώνιον. δὸ τοίνυν ἐρήσω
⸀ωῆς ἕλληνα, ⸀ωῆς ⸀ωοτὲ ὅστν οὗτ῀ ὁ ⸀ωατήρ, ⸀ωῆς γ᾽ ὁ ὑὸς, ⸀ωῆς γ᾽ ὃ ⸀ωνεῦμα ὃ᾽ ἅγιον; ἢ ⸀ωῶς ϗ ὑ- χ. ἅγιον, ⸀ωῶς
μᾶς, ⸀ωᾶς λέγοντες Θεὸς, ἡμῖν ἐγκαλεῖτε ⸀ωολυθείαν; τί ἐρᾶτε; ⸀ωῖ γ᾽ ἀ⸀ωοκρινεῖσθε; ⸀ωῶς ἀ⸀ωο- λέγετε δυοὶ,
κρύσεσθε τοῦ ⸀ωροσοδολίου τ῍ λόγων τούτων; τί γ᾽, αἰ σιγώντων ὑμῶν ⸀ωάλιν ἐ⸀ωενέγκοι ὃ ἕ- ϗ ἡμῶν
τερον ζ῎τημα, τί δέ ἐσιν ὅλως αἱρέσεως, ἐρωτᾷ; ἄρα γὰρ ἐν τούτῳ ᾧ σώματι ⸀ωάλιν διά- 40
σκοῦμεν; ἄρα ἐν ἑτέρῳ ⸀ωοδὶ τούτου; ϗ εἰ ἐν τούτῳ, ⸀ωῆς χρεία αὐτὸ καταλυθῆναι; τί
⸀ωοτὲ ⸂ωῦτα ἐρᾶτε; τί γ᾽, δὸ λέγω· ⸀ωαπίνω, καὶ μὴ ἐν τοῖς ἐμοῖς ⸀ωοδὶ χρόνοις ⸀ωρ῍ ἐλθέ-
τω ὁ Χριστός; ⸀ωῶ ἔδοξεν αὐτῷ ⸀ωροσηκόντως τ῍ δόξαν, ⓦ γ᾽ ἄλλοι ἅ⸀ωαντα χρόνον
ἡμῶν καταφρόνει; ᾽ ἢ ϗ ἄλλα ἔτι ⸀ωρὸς τούτοις τούτων ⸀ωλείονα ἐξετάζῃ; οὐδὲ γὰρ αἰαγ καὶ- χ. ϗ ἔτι ⸀ωρὸς
σι

ἀγίῳ. 34 Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Σιωπᾷς
χ. ἔχε ἀπλῶς, εἶτ' οὐκῆ, ἀλλ' ἐπεισάκ συγγ.
ἢ τοῦτο οὐκ ᾔδειν αὐτόν, πῶς ἔφησιν. " πόθεν ἔνεκεν καὶ ἁγία σή ; συλλείψεως αὐτοῦ ἵνα καὶ σάρκα. Ἰδοὺ Λυκ. α. λε.
γάρ, φησι, Ελισάβετ ἡ συγγένης σου, καὶ αὕτη συνειληφυῖα υἱόν. ἵν' οὖν μὴ δόξῃ χαείζεσθαι ἁγία τῇ συλλείψει, συνεχῶς φησι τοῦ, οὐκ ᾔδειν αὐτόν · εἶτα καὶ λέγει ἢ τοῦτο
5 συνέβαινε. Ⓦ γὰρ ἄπαντα χρόνον ὑπὲρ τῆς ἐρήμου διέτριβε [ὧν] τῆς παρούσης οἰκίας ἐκτός. πῶς οὖν, εἰ οὐκ ᾔδει αὐτὸν πρὸ τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου, καὶ εἰ τότε πρῶτον αὐτὸν ἐγνώρισε, πρὸ τοῦ βαπτίσματος διεκώλυεν αὐτὸν λέγων · ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι ; τοῦτο γὰρ τικμήριον τοῦ σφόδρα αὐτὸν εἰδέναι ἐστί. Ἀλλ' οὐκ ἔμπροσθεν καὶ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου, εἰκότως. Τὰ μὲν γὰρ θαύματα, ὅσα γε παιδὸς ὄντος ἐτύγχανεν, οἷς,
10 τὰ πρὸς μάγους, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, πρὸ πολλοῦ συμβεβήκει τοῦ χρόνου, τοῦ Ἰωάννου σφόδρα καὶ αὐτοῦ παιδὸς ὄντος · ἐν ᾧ τῷ μεταξὺ πολλοῦ ἠμελήθη τοῦ χρόνου, εἰκότως πᾶσιν ἄγνωστος " ἐστί, εἰ γνώριμος ἦν, οὐκ ἂν εἶπεν, ἵνα φανερωθῇ τῷ Ισραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον βαπτίζων. εἰκότως ἡμῖν λοιπὸν δῆλον, ὅτι τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, ἃ παιδικὰ εἶναι φασι τοῦ Χριστοῦ, ψευδῆ, καὶ πλάσματά ἐστιν ἐπεισαγώγιμα ὄντα.
15 Εἰ γὰρ οὐκ ἔμπροσθεν ἀρξάμενος ἡλικίας ἔλαμπε τέρασι, νῦν δὲ ὅτε Ἰωάννης αὐτὸν ἐγνώρισεν, νῦν δὲ τὸ λοιπὸν πλῆθος " ἐδεήθη δὲ διδασκάλου τοῦ φανερώσοντος αὐτόν. πῶς γὰρ αὐτὸς φησι διὰ τοῦτο ἐβάπτιζον ἐγώ, ἵνα φανερωθῇ τῷ Ισραὴλ, " καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε πάλιν · ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι. ὕστερον γὰρ ἄτε σαφέστερον μαθών, τοῖς ὄχλοις αὐτὸν ἐκήρυττε, λέγων · ἐστὶν οὗτος ὃν εἶπον · ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν. ὅτι καὶ ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, καὶ διὰ τοῦτο πέμψας με, ἵνα φανερωθῇ τῷ Ισραὴλ, αὐτὸς αὐτῷ καὶ πρὸ τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου αὐτὸν ἀπεκάλυψε. διὰ καὶ πρὸν ἢ φανερωθῆναι, ἔλεγε · ὀπίσω μου ἔρχεται ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν. ὑ τοίνυν ᾔδει αὐτὸν πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ὅτι ὁ Ἰορδάνου καὶ πόλεως βαπτίζειν ἀλλ' ὅτε ἦλθε βαπτίζεσθαι, τότε αὐτὸν ἔγνω καὶ ταῦτα τοῦ παρόντος αὐτὸν ἀποκαλύψαντος ᾧ πρόφητι, καὶ τοῦ πνεύματος δείξαντος βαπτίζοντι Ιορδάνου δι' οὗ καὶ ἡ κάθοδος τοῦ πνεύματος γέγονεν. ἵνα γὰρ ἡ Ιωάννου μὴ καταφρονηθῇ μαρτυρία λέγοντος ὅτι πρῶτός μου ἦν, καὶ ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίζει καὶ ὅτι χρῆται οἰκουμένῳ καὶ ὁ πατὴρ φωνὴν ἀφίησιν διακηρύττων Ⓦ υἱόν, καὶ τὸ πνεῦμα ἔπεισι, τῇ φωνῇ ἔλεγε ὅτι τῇ κεφαλῇ τοῦ Χριστοῦ. ὅτε γὰρ ὁ μὲν ἐβάπτιζεν, ὁ δὲ ἐβαπτίζετο, ἵνα μή τις τῶν πρόσθεν Ἰωάννου νομίσῃ λέγεσθαι τὸ Εἰρημένον, ἔρχεται τὸ πνεῦμα διηρθρωμένον τῇ τοιαύτῃ φωνῇ. ὥστε ὅταν λέγῃ, οὐκ ᾔδειν αὐτόν, Ⓦ ἔμπροσθεν λέγει χρείαν, διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ βαπτίσματος · ἐπεὶ πῶς αὐτὸν ἐκώλυε λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι ; πῶς δὲ καὶ τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν ; πῶς οὖν οὐκ ἐπίστευσαν οἱ Ιουδαῖοι, φησιν ; οὐδὲ γὰρ μόνος Ἰωάννης εἶδε τὸ πνεῦμα ἐν εἴδει περιστεράς. ὅτι εἰ καὶ ἑώρων εἶδον, ἀλλὰ τοιαῦτα διὰ τῶν τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν δεῖται μόνον, ἀλλὰ πρὸς τούτων τοῦ καρδίοις ὀφθαλμοῦσιν, ὥστε μὴ φαντασίαν περιπλάττειν τὸ πρᾶγμα νομίσαι. Εἰ γὰρ φαντασιωθέντες ὁρῶντες, καὶ ἀπόλουσαι ταῖς εἰκείαις χερσὶ τὴν ἱερόσηκον καὶ τὴν πηγήκοτον, καὶ ὕστερον ἐν τῷ ποταμῷ ἐπιφαινόμενα καὶ ὑγιεῖα, τοσοῦτον ἐμέθυον ὑπὸ τῆς βασκανίας, ὥστε ἐναντία τοῖς ὁρωμένοις ἀποφαίνεσθαι · πῶς δὲ ἀπὸ τῆς ὑπερφυοῦς τοῦ πνεύματος μόνης ἀπεκρύσαντο τὴν ἀπιστίαν ; τινὲς δέ φασιν οὐδὲ πάντας αὐτοὺς πεπαῦσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον Ἰωάννην, ἐκ τῶν ὑπερωμοιότερον ἐξηκοντούτων. Εἰ γὰρ καὶ αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς δυνατὸν ἦν ἰδεῖν ὡς ἐν εἴδει περιστερᾶς τὸ πνεῦμα κατιόν, ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ τοῦτο πᾶσα ἀνάγκη πᾶσι καταδῆλον εἶναι τὸ πρᾶγμα. καὶ γὰρ ἐκ Ζαχαρίας ἐν αἰσθητῷ εἴδει πολλὰ πεπαῦται, καὶ Δανιὴλ ἐκ Ιεζεκιὴλ, καὶ καινοτόν τῆς θέας ὑδέν ἔχον · καὶ Μωϋσῆς ἦν πολλὰ εἶδε καὶ οἷα τῶν ἄλλων οὐδείς · καὶ τὴν μεταμορφώσεως ἦν τὸ ὅτι ὑ ὄρους ὑ πάντες " ἀπέλαυσαν οἱ μαθηταί · ἀλλ' ὑδὲ τὸ τοῦτο ὅμως ἐκείνοις ὄψεως ἐκοινώνησε ἀπῆλθες. καὶ ὅτι δηλοῖ σαφῶς ὁ Λουκᾶς εἰπών · ὃν ἐδείξεν
χ. ἐπύγχανεν.
χ. ἐδόκουν
χ. πῶς ἦν ὁ λεγῶ ·
χ. ἐξιώθησαν

ἑαυτὸν

ἐστι δὲ ἔμπροσθεν, δὲ τὰς ἁμαρτίας λαβὼν τοῦ κόσμου, δὲ βαπτίσας ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἡ μὲν γὰρ ἐμὴ παρουσία πλέον οὐδὲν εἶχε τοῦ κηρύξαι τὸν κύριον τῶν ὅλων, ἡ δὲ τοῦ ὕδατος βάπτισμα οὐδαχοῦ· ἡ δὲ τούτου, δὲ καθ' ἅπαν πανταχοῦ ἀναθέσπιστος, καὶ χαίρουσα τοῦ παρακλήτου τὴν ἐνέργειαν. ὅτι ἔμπροσθεν γέγονέ μου, τοιοῦτόν ἐστιν, ἐδείχθη μου λαμπρότερος, ὅπου καὶ τοσοῦτος μου ἐν ἀρχῇ ἐθαυμάσθησαν ὑπὸ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως τὴν μανίαν δεξάμενοι τοὺς ὕστερον φανερῶς ἀληθῆ δογματίσαντας. 5 χ. διαθήκ.

31 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, φησίν. αὐτοπαθῶν ἐν ταύτῃ τὴν μαρτυρίαν ἐρμάζεται; δεικνὺς αὐτὴν οὐκ ἀναθέσπιστον οὖσαν φιλίας, ἀλλ' ὀξὺ ἀποκαλύψεως θείας γεγενημένην. οὐκ ἤδειν γὰρ αὐτὸν ἐγώ, φησί. πῶς οὖν ἦν ἐξιόπιστος μάρτυς; πῶς ἂν ἕτερος διδάξῃς, αὐτὸς ἀγνοῶν; οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα αὐτόν, ἀλλ' οὐκ ἤδειν αὐτόν· ὥστε ταύτῃ μάλιστα ἀξιόπιστος ἦν γνώριστο. πῶς γὰρ ἂν ἐκείνων ὁ ἀγνοούμενος; 10

Ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ ὁ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον βαπτίζων ἐν ὕδατι. Οὐ τοίνυν αὐτὸς βαπτίσματος ἐδεῖτο, οὐδὲ ἄλλην τινὰ αἰτίαν εἶχεν ἐκεῖνο ὃ λοιπὸν ἔφη, ἢ ὃ προοδοποιῆσαι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν τοῖς λοιποῖς ἅπασι. διὰ τί δὲ εἶπεν, ἵνα καθαρὸν τοῦτον βαπτίζομαι, διὰ τοῦτ' ἦλθον ἀπαλλάξω ἁμαρτημάτων ἦλθον βαπτίζων· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ. τί γάρ, εἰπέ μοι, τὸ βαπτίσματος χρεὼν οὐκ οἶδα κηρύξαι, ἢ ἐπαγαγέσθαι τοῦτον; ὄχλους; ἀλλὰ ῥᾳδίως ἅπαντας ἂν ἐμάθομεν τὴν ἀπὸ τῆς συγκρίσεως ὑπεροχήν. ὃ γοῦν πλῆθος ἔδεήθη, οὐκ ἀκουσόμενον ὧν ἔλεγε, ἀλλὰ τί; βαπτίσασθαι, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. θαυμάζοιμι δ' ἂν εἰ διδάσκοιτο τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ βαπτίσματος τὸ μέσον. καίτοι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τοῦτο σημειότερον οἶμαι, ἢ ὅτι τοῦτο πάντες ἐπίστευον· ἀλλ' ὅμως καὶ ἁπλῶς οἶμαι. πῶς οὖν ἔγνως αὐτόν; διὰ τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου, φησίν. ἵνα μή τις νομίσῃ πάλιν, ὅτι ἡ χεὶρ καθίσταται τοῦ πνεύματος, καθάπερ ἡμᾶς, ἄκουσον πῶς ἢ ταύτην ἀναιρεῖ τὴν ὑποψίαν, δείκνυσι, ὅτι ἡ τοῦ πνεύματος κάθοδος διὰ τοῦ κηρύξαι τὸν Χριστὸν μόνον ἐγένετο. Εἰπὼν γὰρ, κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἐπήγαγε· 15 χ. ὄχλους ἐπιδίως ἅπαντας; ἐδαμῶς. 20 χ διάφορον. 25

Ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ὁρᾷς ὅτι τοῦτο ἔργον τοῦ πνεύματος ἦν, τὸ δεῖξαι τὸν Χριστόν; ἦν μὲν γὰρ καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου μαρτυρία ἀνυπόστολος· βουλόμενος δὲ αὐτὴν ἀξιοπιστοτέραν ποιῆσαι, διήγαγεν αὐτὴν ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅπου γὰρ ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης ὅτι μέγα ἦν καὶ θαυμαστόν, καὶ ἰσθμὸν τοῦ ἀκούοντος ἐξέπληξε πάντας, εἰπών, ὅτι τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τὰς ἁμαρτίας λαμβάνει μόνος αὐτός, καὶ οὐδὲ τοσοῦτον ἀρκεῖ λύσαι τὸ δωρεᾶς τὸ μέγεθος· κατασκευάζει λοιπὸν ταύτην τὴν ἀπόφασιν. ἡ δὲ κατασκευή, οὐδὲ ὑός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι οὐκ ἐδεῖτο τὸ βαπτίσματος, καὶ οὐδὲ ἔργον τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου γενέσθαι τὸ δηλῶσαι αὐτὸν πᾶσιν μόνον. οὐ γὰρ ἦν τοῦ Ἰωάννου δυνάμεως πνεῦμα διδόναι· καὶ δηλοῦσι τοῦτο οἱ βαπτιζόμενοι ὑπ' αὐτοῦ λέγοντες· Ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἀκηκόαμεν. οὐκ ἄρα τοῦ βαπτίσματος ἐδεῖτο ὁ Χριστός, οὐκ ἐκείνου, οὐχ ἑτέρου τινός, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ βάπτισμα ἔλαχε τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ. τὸ γὰρ ἐλλιπὲς, τοῦτο ἦν τὸ κεφάλαιον πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸ πνεύματος ἀξιωθῆναι τὸν βαπτιζόμενον. ταύτην οὖν τὴν τοῦ πνεύματος χορηγίαν παρεσκεύαζε θαυμάσιος. 30 35 40 Παρ. ιθ. β.

32 Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων· ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

33 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

ἐπέμψαν Ⓖ Ἰουδαῖοι) τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ἀνέκηρυξεν ὁμολογίαν περὶ τοῦ Χριστοῦ, τὴν τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης καὶ μεγάλων καὶ ἀπορρήτων γέμουσης δογμάτων, καὶ ὡς οὐκ εἰς ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ. διὰ τοῦτο φησι, ταῦτα ἐγένετο ἐν Βηθανίᾳ· ὅσα δὲ τῆς ἀκριβείας ἔχει, ἐν Βηθαβαρᾷ φησιν. ἡ γὰρ Βηθανία οὐχὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἐστίν, ἀλλ' ἐγγύς που τῶν Ἱεροσολύμων. οὗτος δὲ τόπους καὶ δι' ἑτέρων αἰτίαν ἐπισημαίνεται. διὸ δὲ θαύματα καὶ παλαιὰ διηγεῖται ἐνταῦθα, ἀλλὰ τοῦ μικροῦ συμβαίνοντα τοῦ χρόνου, οὐ πρόφασις καὶ ἀπόδειξις καὶ ἀπὸ τῶν τόπων παρέχεται. θαρρῶν γὰρ ὅτι οὐδεὶς πρὸς ἐμοῦ τοσοῦτος τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ τὰ ὄντα ἁπλῶς ἀπαγγέλλοντα μὴ ἀληθείας ὄρεγόμενα, τὴν ἀπὸ τῶν τόπων μαρτυρίαν παραλαμβάνει, ἀποδεικνύς, ὅπερ ἔφην, οὐ τὴν τυχοῦσαν τῆς ἀληθείας ἐπομένην. τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. διενεύματο τοῦ χαρισθῆναι Ⓖ βαπτίσματι· καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος οὐδὲν πρὸ τοῦ βαπτίσματος τὸν Ἰωάννην χρόνους ἐπιτιμᾷ, ἐπείγεται πρὸς τὸ ἐξῆς. " ὁ δὲ βαπτίσματος [Ἰωάννης] οὐ μόνον οὐκ ἐπιτιμᾷ, ἀλλὰ τούτοις μάλιστα καὶ ἐπαγγέλλεται. καὶ καθεξῆς μέν, μὴ δὲ ἐλθεῖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τῆς ἐρήμου, τὰ μεταξὺ σιωπήσας, οἷμαι, ὅσα ὁ Ἰωάννης ἐφθέγξατο, ὅσα Ⓖ Ἰουδαῖοι ἀποστείλαντες ἔλεγον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ζωτεμφῶν, μετεπιδήσει θᾶττον ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον. ἀκούσας γάρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς ὅτι παρεδόθη Ἰωάννης, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. ὁ δὲ Ἰωάννης οὐχ ὕστερον· ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὴν ἔρημον ὁδὸν ἀπεσιώπησεν, ἅτε ἀπὸ τοῦ Ματθαίου λεγθέντων, τὰ δὲ μετὰ τὴν κάθοδον τὴν ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἠμοιβαίως διηγεῖται, καὶ πολλὰ διελθὼν τότε ἐπάγει. Οὕτω γὰρ ἰσοβεβληκώς ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν Φυλακήν, καὶ τίνος ἕνεκεν, φησι, νῦν παραγίνεται πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δεύτερον τοῦτο ποιεῖ; ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος ἀναγκαίαν αὐτὴν προεισάγει γεγενῆσθαι φησὶ διὰ τὸ βάπτισμα." ἐπάγει γὰρ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ πάλιν αὐτὸν παραγενέσθαι ἔλεγε μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ τοῦτο σύστημα" ἐδήλωσεν. ἐγὼ γάρ, φησι, πεφάμην τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. τίνος οὖν ἕνεκεν παραγίνεται πρὸς τὸν Ἰωάννην; οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἦλθεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἐπορεύετο. ἐρχόμενον γάρ, φησι, πρὸς αὐτὸν βλέπει αὐτόν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἔρχεται; ὅπως αὐτὸς αὐτὸν ἐβάπτισε μετὰ πολλῶν, ὥστε μηδένα ὑποπτεύειν, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἀφ' ἧς καὶ Ⓖ ἄλλοι, πρὸς Ⓦ Ἰωάννην " ἠπείγετο, οἷμαι, ὡς ἁμαρτήματα ἐξομολογησόμενος, καὶ εἰς μετάνοιαν λουσόμενος ὑπ' αὐτοῦ. διὰ τοῦτο παραγίνεται, δίδους ἅμα τῷ Ἰωάννῃ ταύτην πάλιν διορθώσασθαι τὴν ὑπόνοιαν. ἐν γὰρ τῷ εἰπεῖν, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, πᾶσαν ταύτην ἀναιρεῖ τὴν ὑπόνοιαν. ὁ γὰρ οὕτω καθαρός, ὡς καὶ τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα" ἀπολύεσθαι δύνασθαι, εὐδηλον ὅτι οὐχ ὥστε ἐξομολογήσασθαι ἁμαρτήματα παραγίνεται· ἀλλ' ὥστε δοῦναι ἀφορμὴν ἐκείνῳ τῷ θαυμαστῷ κήρυκι, καὶ δεύτερα φωνῆσαι τοῖς πρότερα ἀκηκόσι ἀκριβείας καὶ πίστιν καὶ Εἰρηνία, καὶ προσθεῖναι ἕτερα πάλιν. ὃ δὲ, ἴδε, Εἰρηνα, διὰ δὲ πολλοὺς πολλάκις ἐπιζητεῖ αὐτὸν ἀπὸ τῶν Εἰρηνίων, καὶ ἀπὸ μακροῦ τοῦ χρόνου· διὰ τοῦτο προάγει διανεύει αὐτόν, ἐλεγχθ· ἴδε, οὗτός ἐστιν ὁ πάλαι ζητούμενος, οὗτός ὁ ἀμνός. ἀμνὸν δὲ αὐτὸν καλεῖ, τῆς προφητείας ἀναμιμνήσκων Ἰουδαίους τῆς Ησαΐου, καὶ τῆς σκιᾶς τῆς κατὰ Ⓦ Μωϋσέα· ἵν' ἀπὸ τοῦ τύπου μᾶλλον αὐτοὺς προσαγάγηται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. εἰκότως μὲν οὖν ὁ ἀμνὸς θεῖος καθάπαξ ἁμαρτίαν ἔλαβεν· οὗτος δὲ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καθαιρεύσαι γὰρ αὐτὴν ἀπολέσας, ταχέως ἀπήλλαξε τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. 30 Οὗτος ἐστιν, περὶ οὗ εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν. Ὁρᾷς καὶ ταῦτα πῶς ὁ ἔμπροσθεν ἑρμηνεύει; εἰπὼν γὰρ ἀμνὸν, καὶ ὅτι αἴρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, τότε φησὶν· ὅτι ἔμπροσθέν μου γέγονε, δηλῶν, ὅτι τοῦτο

ἐστί

χ. διὸ τῶν δεικνυς καὶ ὁ Ιωαννης ἐπαγει καὶ λέγει. ὅτι

χ. δῶναι ἑρμηνεύει λέγων

χ. ἀφίεται,

χ. ἀπολύεσθαι

γὰρ ὄντι ἡ προσοῦσα δόξα) φυσῶν ἑαυτὸν, πῶς οὐκ ἂν εἴη πάντων καταγελαστότερος, ταῦτ' ποιῶν, ὅπερ ἂν τις ποιήσειε πλουτῶν καὶ πένης, πόντα μὲν χρύσιον λιμῶ τηκόμενος, εἰ δὲ συμβαίη ποτὲ μίαν νύκτα χρησὸν ὄναρ ἰδεῖν, δι' ἣν ταῦτα μυρόμενος; ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τῆς ψυχῆς σου διαφθειρομένης καλεπωτάτῃ νόσῳ, καὶ τὴν ἑκάτην πιόμενος πτίσσαν, μεγαφρονεῖς ὅτι χρυσοῦ τάλαντα ἔχεις τόσα καὶ τόσα; ὅτι πλῆθος ὠνήσαιτο δῶν; ἀλλὰ ταῦτα οὐ σά. ἢ εἰ μὴ πείθῃ τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν, ἀπὸ τῆς πείρας τῶν προλαβόντων μάθε. ἐὰν δὲ οὕτω μείνῃς, ὡς μήτε σὺν τοῖς ἑτέροις συμβαινόντων ταῦτα παθεῖν, μικρὸν αὖ μεῖνον, καὶ εἴσῃ διὰ τῶν εἰς σὲ συμβαινομένων, ὅτι σοι τούτων ὄφελος οὐδέν, ὅτε ψυχορραγῶν, καὶ οὐδὲ ὥρας μιᾶς, οὐδὲ ῥοπῆς βραχείας κύριος ὤν, ἅπαντα εἰς τοὺς πόνους αὐτὰ καταλείψεις, καὶ τούτους πολλάκις ὧν οὐκ ἐθέλεις. πολλοὶ γὰρ οὐδὲ ὀπτασίαν ἄγγελον εἶδον, καὶ ἀπῆλθον ἀθέατοι βουλόμενοι μὲν αὐτῶν ἀπολαῦσαι, καὶ συγχωρούμενοι ἦ, ἀλλ' ἑλκόμενοι καὶ ἑτέροις αὐτῶν ὀξιζόμενοι, καὶ μετὰ βίας ὑποχωροῦντες, οἷς οὐκ ἐβούλοντο. ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, σπεύδει ἤδη ἐρρωμένοι καὶ ὑγιαίνοντες διαπεμψώμεθα αὐτὰ πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. οὕτω γὰρ αὐτῶν ἀπολαύσαι δυνησόμεθα μόνον, ἑτέρως δὲ ουδαμῶς· οὕτως εἰς ἀσυλον καὶ ἀσφαλῆ τόπον αὐτὰ ἀποθησόμεθα. καὶ γὰρ ὅτιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐκεῖ τῶν δυναμένων αὐτὰ ἀφελέσθαι. οὐκ ἔστι θάνατος, οὐκ εἰσὶν ἀληθεῖς διαθῆκαι, οὐκ εἰσὶ διάδοχοι κλήρων, οὐ συκοφαντίαι καὶ ἐπιβουλαί, ἀλλὰ τὰ ἀπελθόντα σπεύδει πολλὰ ἐπιφερόμενον, διαπαντὸς ὄντι αὐτὰ καρπεῦσθαι. Τίς οὖν οὕτως ἄθλιος, ὡς μὴ θελῆσαι τοῖς χρήμασιν ἐπεύφαι τοῖς ἑαυτοῦ δι' ὅλου; μεταχωμίσωμεν τούτων ἡμῶν τὸν πλοῦτον, καὶ μεταθῶμεν ἐκεῖσε. οὐκ ὄνων ἡμῖν δεήσει, καὶ καμήλων, καὶ ὀχημάτων, οὐδὲ πλοίων πρὸς τὴν τοιαύτην μετάθεσιν (καὶ γὰρ καὶ ταύτης ἡμᾶς τῆς δυσχολίας ἀπήλλαξεν ὁ Θεός) ἀλλὰ πάντων ἡμῖν διὰ μόνον, τῶν χωλῶν, τῶν δυναπήρων, τῶν ἀῤῥώστων. αὐτὴ τὴν τοιαύτην εἰσὶν ἐγκαχεισμένοι μετάθεσιν, οὗτοι τὰ χρήματα προπέμπουσιν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οἱ τοὺς τοιούτων χρημάτων κυρίους εἰς τὴν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονομίαν εἰσάγουσιν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἀφαιρούμενος.

Ομιλ. ξ. 28 ΤΑΥΤΑ ΕΝ ΒΗΘΑΝΙΑ ΕΓΕΝΕΤΟ ΠΕΡΑΝ τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων. 29 Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

χ. Βηθαβαρᾷ

Μεγα ἀγαθὸν παῤῥησία, καὶ ὃ ἐλευθεροστομία καὶ πάντα δοῦλον ἀθλητὴν ὁμολογίας τῆς εἰς τὸν Χριστόν· οὕτω μέγα καὶ θαυμαστόν, ὡς τὸν μὲν τοῦ Θεοῦ μονογενῆ τὸν τοιοῦτον ἀναχωρῆσαι ὅπου τοῦ Βαπτιστοῦ. καίτοιγε οὐκ ἴσον ἡ ἀνάλυσις. σὺ μὲν γὰρ ὁμολογεῖς ὅπου τῆς γῆς, οὗτος δὲ ὅπου τοῖς οὐρανοῖς· καὶ σὺ μὲν, ἀνθρώπων πρόντων, αὐτὸς δὲ ὅπου τοῦ παντὸς καὶ τῶν ἀγγέλων ἁπάντων. τοιοῦτος ὁ Ἰωάννης λοιπὸν, οὐ πλῆθος, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ὑφορώμενος, ἀλλὰ ταῦτα πάντα καταπατῶν, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐλευθερείας τὰ πρὸς τὸν Χριστοῦ πᾶσιν ἀναχηρύττων. δεῖ γὰρ νῦν καὶ τοῦτον ὑπομνήσαι ὁ εὐαγγελιστὴς, ἵνα τὴν παῤῥησίαν δείξῃ τοῦ μεγαλοφώνου κήρυκος. ἦν γὰρ οὐκ οἰκίᾳ, οὐδὲ σκηνῇ, οὐδὲ ἐν ἐρημίᾳ, ἀλλὰ τῷ Ἰορδάνῃ καταλαβών, ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, παρόντων ἁπάντων τῶν παρ' αὐτοῦ βαπτιζομένων (βαπτίζοντι γὰρ ἐπέστησαν

* 5 . ωδε τῦ Χριστῦ διδασκάλου· πρόηγατ* ὁ Ησαΐας ⓦ ωεροφήτιν μάρτυρα ωῶν ἀψῆκτον ὁ ωερὶ πολλοῦ τῦ χρόνου, "τὸν μὲ Κύριον καλοῦντα, "ⓦ ὃ ἀγάκουον αὐτῦ ὁ ὑωηρέτην ὀνομάζοντα. τί λοιπὸν ἔδει; ὀχὶ πιστεῦσαι τῷ μάρτυρι τῦτι ὁ ωεροκωῆσαι, ὁ ὁμολογῆσαι Θεόν; ὅτι γὰρ ὀχὶ καλακείας ἰῶ ἡ μάρτυρια, ἀλλὰ ἀληθείας, ἐδείκνυ μὲ ὁ Θεὸς καὶ ἡ φιλοσοφία τῦ μάρτυρήσαντος. δῆλον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν. "ὁσοὶς ⓦ πλησίον ἑαυτῶ ωεροπῆσιν, ὁσοὶ δεῖον αὐτῷ χρείσασθαι λιμῶ, ἑτέρῳ ζωῆς ωᾶσαν ἐθέλει, ὁ ζῶσα ωοσαύτης ὕσης· ὥστε ὀκ ἂν ὁσοὶ ὁ Ιωάννης μὴ Θεῷ ὅτι τῷ Χριστῷ ταύτης αὐ δέξεσι τῆς μάρτυρίας. Εἰ γὰρ ὁ ἀφ' ἑαυτῶ ταύτην ὡς μείζονα ὕσαν τῆς οἰκείας φύσεως διεκρούσατο, ἀλλ' ὀκ ἂν ἑτέρα φύσει πάλιν αὐτὴν ἀνέδηκε ζωοποιοτέρα. μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς ὀκ οἴδατε. Εἰκὸς γὰρ ἰῶ αὐτὸν ὃν ἀναμεμίχθαι τῷ λαῷ, ὡς ἕνα τῶν πολλῶν, ἅτε πάντα χοῦν τὸ ἀτυφον ὁ ἀκόμπαστον διδάσκοντα. Εἴδησι δὲ ὀ ζῶν γνῶσιν λέγει τὴν ἀκριβῆ, οἵᾳ, ἧς ὅστ ὁ πᾶς. τὸ δὲ, ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ζωοχῶς ἀίδησι, μονονουχὶ λέγων· μὴ νομίσητε ἐπὶ πᾶσι ὀ τῷ ἐμῷ κράζῃ βαπτίσματι. ὀκ ἀν' Εἰ τῦτο πλεῖον ἰῶ, ἕτερος αὖ ἦλθε μεῖ' ἐμὲ πρέξων ἕτερον· ἀλλὰ ωᾶσα κτῆσις τῦτο ἔστι ὀκείου καὶ ωεροδοποίησις. ζῶ ἡμέτερα σκιὰ καὶ Εἰκών· ἄλλου χρὴ τ τὴν ἀλήθειαν ὀπτάσοντα ωᾶσι γενέσθαι. ὥστε αὖ τὸ ὀπίσω μου ἐλθεῖν, τῦτο μάλιστα αὐτῦ δείκνυσι ζῶν ἀξίωμα. Εἰ γὰρ τοῦτο ἰῶ πλεῖον, ὀκ ἂν δὶς τέρου ἐζητεῖτο ζῶος. ἔμπροσθέν μου γέγονε· πυτέστι, ὁ πρότερός, λαμπρότερος. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀπὸ συγκρίσεως εἰ) τὴν" ὑωοδολὴν, ζῶ ἀσύγκριτον ωᾶσαν ᾖσαν "βουλόμενος, φησὶν· ὃ ὀκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τ ἱμάντα· τυτέστιν, οὐχ ἁπλῶς ἐμπροσθέν γέγονεν, ἀλλ' ὕντως, ὡς ἐμὲ μηδὲ ὁ τοῖς ἑκάτοις τῶν τῦτο δεικνῦναι ἀξιωθῆναι ἄξιον εἰ). τὸ γὰρ ὑωόδημα λῦσαι, τῆς ἑκάστης δεσποτείας ὅστ.

. Εἰ ὁ Ιωάννης ὀκ ἄξιος ⓦ ἱμάντα λῦσαι, Ιωάννης, ὃν μείζων ὁ γεννητοῖς γυναικῶν ΘΗΙΚΟΝ ὢν γέγονε· ποῦ ζήξομεν ἡμᾶς ἑαυτύς; Εἰ ὁ τῆς οἰκουμένης ὑπέρροπος, μᾶλλον ὁ μείζων (" ὀκ ἰῶ γὰρ αὐτῶν, φησὶν, ἄξιος ὁ κόσμος) ὁσοὶ ὁ ὁ τοῖς ἑκάτοις τῶν" δεκκοσπορα μύων ἐναυτὸν καταλέγεσθαι φησὶν ἄξιον εἰ), τί ἐροῦμεν ἡμεῖς ⓐ μυρίων γέμοντες κακῶν; ⓐ τοσῦτον ὑωοδεόντες τῆς ἀρετῆς τῦ Ιωάννου, ὅσον ὁσοὶ ἡ γῆ τοῦ ὑρανοῦ; ὅσοι μὲ ὅσων ὁσοὶ τῦ λῦσαι ⓦ ἱμάντα τοῦ ὑωοδήματος ἄξιον εἰ) ἑαυτὸν φησὶν· ⓐ ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ τοσαύτην ἐμάνησαν μανίαν, ὡς καὶ τοῦ Θείαν αὐτὸν, ὡς αὐτὸς οἶδεν ἑαυτὸν, "ἀξίους εἰ) λέγειν ἑαυτούς. τί ταύτης τῆς ωᾶν ἁπλότητος χρεῖαν; τί ταύτης τῆς ἀλαζονείας μανιχαίτερον; ὡς καλῶς τις ἔλεγε σοφὸς ἀνήρ· Αρχὴ ὑωοφανείας, ὁ μὴ Θεὸν ⓦ Κύριον. ὀκ ἂν κατηγορήθη ὁ" ἀλαζὼν γένοιτο, ὀκ ὢν ἀλαζὼν ωρότερον, Εἰ μὴ τῦτο ὁ νόσημα ἐνόσησε. τοῦτο αὐτὸν τῆς παῤῥησίας ἀξίωσαν ὀκείνης, τῦτο. Εἰς τὴν γέενναν ἔπεμψε, τῦτο τῶν κακῶν αἴτιον αὐτῷ πάντων ἐγένετο. ἰχθὺν γὰρ ὁ καθ' ἑαυτὸ ἀφθαρτέρα πᾶσαν ἀρετὴ ψυχῆς, καὶ ἐλεημοσυνῶν ὕρη, καὶ ὀμολογίαν, καὶ παρθενίαν, καὶ ὁποῖα. Τὸ γὰρ ὑψηλὸν ὁν αὐ- Luke. 16. 15.
θρώποις, ἀκάθαρτον, φησὶ, ωᾶσι Κυρίῳ. ὀκ ἄρα ωορνεία μόνον, ὁσοὶ μοιχεία μολυνόμενον ἐῶσι ὁσοὶ χρωμένους αὐτῇ, ἀλλὰ ὁ ὑωοφανεία, ὁ ωολλῷ πλέον ὀκείων. ἀκτί; ὅτι ωορνεία μὲ, Εἰ ὁ ἀσύγνωστον κακὸν, ἀλλ' ὅμως ἔχει τις τὴν ὀπιθυμίαν εἰπεῖν· ἀλαζονεία ὁ ὁσοὶ αἰτίαν ἀν' ὕντινα, ὁσοὶ οἱανδήποτε ωρόφασιν, δι' ἣν ἂν τύχοι σκιᾶς γνῶν συγγνώμης, ἀλλ' ὁσοὶν ἑτερόν ὅστι αὖτη, ἢ ἀκαταφρόνητον ψυχῆς ὁ νόσος καλεπωτάτη, ὑδαμόθεν ἀλλοθεν τκλομένη, ἢ ὄξ αἰσίας. ὁσοὶν γὰρ ἀνοητότερον ἀλαζόνος ἂν, Θεὸν ποιῦ, καὶ πλοῦτον ἢ ωεριεβεβλημένος, καὶ πολλῶν κεκλημένος τὴν ἔξωθεν σοφίαν, καὶ ὁ δυναστείαν καθεστηκώς, καὶ ἅπαντα ζῶ ὁ ἂν αἰ Θεὸν εἰ) δοκοῦντα ζηλωτὰ ωεριφέρων. Εἰ γὰρ ὁ ὁπῦ τοῖς ὅτως κακοῖς ἀλαζονόμενος ἄθλιος καὶ ζῶ ἀλαστόωρος, καὶ πόθεν ὁκείνων ⓦ μαθὼν ἀπόλλυσι, ὁ ὁ τοῖς μηδὲν ὄυσιν ἐπαιρόμενος καὶ ἀφ' τῶν σκιῶν ὁ ὄγκος ποῦ χάρτου (τοῦτο γὰρ

χ. ὁ Κύριον αὐτὸν καλοῦντα, χ. ὁ τῦτον διακ. χ. ἀδεὶς πῶ πλησίον αὐτῦ ωεροίδησι,

χ. ὑωοχωῶ, χ. δέλων, ἐπίγαγε·

χ. ὅταν γὰρ πεῖῶν χάριν δικαίαν ὁ Παῦλός φησιν, ὧν ὁκ ἰῶ ἄξιος ὁ κόσμος, χ. σωμένων χ. ἀπαιδαδιαζομένους αὐτῦ λέγειν χ. κατέπισιν ὁ διαζολος,

Σκρ. ι. ιδ.

λιῶ, ϗ οὐκ ἀφισαμβώυς· ⓦ ἦ μετ' ὀπειικείας πεοέπεσι ζᾶ οὐκ ὄσας ἀπωτοίας ἀυαεσωῦτα, ϗ τότε τιὼ ὄσαν πιθάτα;

23 Ἐγὼ γὰρ, φησι, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυείου, καθὼς εἶπεν Ησαΐας ὁ πεοφήτης. Ἐπειδὴ γὰρ μέγα τι ἡ ὑψηλὸν ἐφθέγξατο πεὲι τοῦ Χειστοῦ, ὡς πεὸς τιὼ ἐκείνων ἀπωτοίαν, ὅτι ⓦ πεοφήτιν εὐθέως κατέφυγε, ἀξιόπιστον ϗ ἀν- 5 τεῦθεν ⓦ λόγον πιαῶν.

24 Καὶ ⓖ ἀπεσαλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων, φησί·

25 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν ϗ εἶπον αὐτῷ· τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χειστὸς, οὔτε Ηλίας, οὔτε ὁ πεοφήτης; Ὁρᾶς ὡς οὐ μάτην ἔλεγον, ὅτι εἰς τοῦτο αὐτὸν ἐπαγα- γεῖν ἠβούλοντο; ϗ διὰ τί ἐρχῇς μὴ αὐτὸς οὐκ ἔλεγον, ἵνα μὴ καταφωεσι γένων) ἅπασι. Εἶτα 10 ὅπῃ εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ὁ Χειστὸς, πάλιν ἐκφοι συσκιάσας βουλόμενοι ἅπεο ἤδεισαν ἐτύθιον, ὅτι ⓦ Ηλίαν ἔρχεται ἐς ⓦ πεοφήτιν. ὡς γ' ἔφησε μηδὲ ἐκείνων τις εἶ), ἀποεεύμε- νοι λοιπὸν, ϗ ὃ πεοσωπεῖον ῥίψαντες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τιὼ δολεεὰν αὐτῶν ἐμφαίνοισι γνώμιν, λέγοντες· τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χειστός; Εἶτα πάλιν συσκιάσας 15 βουλόθη σι, ϗ τὰς ἄλλας πεοσιδέσι, τὸν Ηλίαν, ϗ τὸν πεοφήτιν. ὅπῃ γὰρ ϗ λοιδοεία οὐκ ἴσχυσαν ἐπισκελίσαι, ἐγκλήμασι πεοσεδόκησαν αὐτὸν δυνάσθαι ἀναγκάζειν εἰ- πεῖν ὅπεο οὐκ ἦν· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν. ὦ τῆς μανίας, ὦ τῆς ἀλαζονείας ϗ τῆς ἀκμῆς τοῦ πεο- εεγίας. ἀπεσάλητε μαθησόμενοι πεῖ αὐτοῦ τίς ἐστιν ϗ πόθεν, οὐχὶ κατὰ νόμους αὐτῷ ψηφοῦντες. τοῦτο γὰρ πάλιν ἀναγκαζόντων ἦν ὁμολογῆσαι ἑαυτὸν Χειστόν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ πεῶν ἀγα- νακτῆ, οὐδὲ λέγει τι τοιοῦτον πεὸς αὐτοὺς οἷ ἐικός· ὑμεῖς ἐμοὶ διαπέπεαδε ϗ νομοθετῆ- 20 τε; ἀλλὰ πολλῷ πάλιν τιὼ ὀπτικείαν ἐπιδείκνυται.

26 Ἐγὼ μὲν γὰρ, φησι, βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

27 Οὗτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐεχόμενος, οὗ ἐγὼ πεοσθεὶς μου λέγειν· ὃ οὐκ εἰμὶ "ἄξιος ἵνα χ. ἱκανὸς λύσω τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

Τί πεὸς ταῦτα λοιπὸν ἔχοιεν εἰπεῖν ⓖ Ιουδαῖοι; ἀπαεαίτητος γὰρ καὶ τοῦθεν ἡ κατ' 25 αὐτῶν κατηγοεία, αὐτογλώσσου ἡ κατάκεισις· αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν τιὼ ψῆφον ἐξήνεγκαν. πῶς ϗ τίνι τεόπῳ; ἀξιόπιστον ἡγήσαντο εἶ) ⓦ Ιωάνην, ἐ ὄντως ἀληθῆ, ὡς μὴ μόνον ἑτέεοις "μαετυεουμένα, ἀλλὰ ϗ αὐτῷ πεὸς ἑαυτοὺς λέγοντα πιστεύσαι. οὐδὲ γὰρ αὖ, εἰ μὴ ὕστε- ρον. διέκειντο, ἔπεμψαν ἐσόμενοι πεῖ αὐτοῦ τὰ πεὸς ἑαυτούς. ἴσμεν γὰρ ὅτι μόνοις ἐκείνοις μάλιστα πεὸς ἑαυτῶν λέγουσι πιστεύομεν, ὃς αὐ ἀπόντων ἀληθεστέεοις εἶ) νομίζομεν. ϗ ὃ ὅτε μόνον 30 ὅτι δὲ ἀποφεύγοι αὐτῶν τὰ σώματα, ἀλλὰ ϗ ἡ γνώμη πᾶσ' ἦν πεὸς αὐτοὺς "πεοσεδόκει. ϗ χ. ἐδόκει. γὰρ μετὰ πολλῆς ἐξῆλθον τῆς πεοθυμίας πεὸς αὐτὸν, εἰ ϗ ὕστεεον μετεκάλοντο. ἅπεο Ιωαν. ε. λε. ἀμφότεεα δηλοῖ ὁ Χειστὸς ἐλέγων· Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος· ἐ ὑμεῖς ἠθελήσατε πεὸς ὥεαν ἀγαλλιαθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐ ἡ ἀπόκεισις ἦ αὐτοῦ πάλιν ἀξιοπιστότε- εον αὐτὸν ἐποίει. ὁ γὰρ μὴ ζητῶν τιὼ δόξαν τιὼ ἑαυτοῦ, φησιν, ἀληθής ἐστι, ϗ ἀδικία ἐν 35 αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐκοῦν ἦ οὐκ ἐζήτησεν, ἀλλ' ἐφ' ἕτεεα αὐτοὺς πεοπέμπει· ϗ ⓖ ἀποσα- λέντες ἦ τῶν ἀξιοπίστων πεῖ αὐτοῦς ϗ τὰ πεῶτα ἐχόντων· ὥστε μηδαμόθεν αὐτοὺς εἶ) "κα- χ. καταφευ- ταφυγεῖν μηδὲ πεοφάσιν εἰς τὴν ἀπιστίαν, ἵνα ἡπιστηθῇ ὑπὸ Χειστοῦ. τίνος γὰρ εἵνεκεν οὐκ ἐ- γῶν δίξαθε τὰ εἰρημένα πεῖ αὐτοῦ πεὸ τοῦ Ιωάνου; ὑμεῖς ἀπεσαλκατε τοὺς ἐ τὰ πεῶτα ἔχοντας, ὑμεῖς ἠρωτήσατε δι' αὐτῶν, ὑμεῖς ἠκούσατε ἀεὶ ἀπεκείνατο ὁ βαπτιστής· πᾶς ἐκεῖνοι πεῖ ἐργάων 40 ἐπεδείξαντο, πάντα ἠρεύνησε, ϗ ἐ ὑπωπτεύσατο, πεῶτος εἶπον· ϗ ὅμως μετὰ πολλῆς πεοθυμίας πολ- λῆς ὡμολόγησε, μὴ εἶ) μήτε ὁ Χειστὸς, μήτε Ηλίας, μήτε ὁ πεοφήτης· ϗ οὐδὲ σιγῶν ἔσῃ· ἀλλὰ ἐ ἐδίδαξε τίς εἴη, ϗ διελέχθη πεῖ τῆς τοῦ οἰκείου βαπτίσματος φύσεως· ὅτι μι- κρὸν ϗ ὠτιλὲς ἐ ὕδατος πλέον ἔχον οὐδέν· "εἶπε τιὼ ἐπιφοεικιὼ τοῦ βαπτίσματος τοῦ χ. δίκαιά

πεῶτον

πᾶσιν ὁμοίως διηπᾶτο, ϗ συμποσίοις πρεγίνετο πονηροῖς ἀνθρώποις ϗ τελώναις, ὥστε αὐτὸν ἐπισπᾶσθαι. ὅταν δὲ ζωντες Ἰουδαῖοι, μᾶλλον τοῦτο ἀπιστεῖν ὑπώπτευον, καθὼς ϗ αὐτὸς φησιν, Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων ϗ πίνων, ϗ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. ἐπεὶ οὖν ζωντας ὁ Ἰωάννης ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς ἐκφεύγειν αὐτὸν πρέπεμπε Χριστῷ δεκτικοὺς πρὸς αὐτὸν ἐπιτηδείους εἶναι), αἰσχυνόμενοι ϗ δυσχεραίνοντες ϗ βουλόμενοι τοῦτον μᾶλλον ἔχειν διδάσκαλον, φανερῶς μὲν τοῦτο οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν, πέμπουσι δὲ τοὺς αὐτῶν τοὺς δοκοῦντας μάλα τῆς κολακείας αὐτὸν ἐπισπάσασθαι εἰς τὸ ἑαυτῶν ὁμολογῆσαι Χριστόν. ϗ τοίνυν ἵνα καταφρονητὰς πέμπτειν, ὡς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖνον μὲν γὰρ βουλόμενοι καταχεῖν, ὑπερέβαλον ἀπεχθείᾳ, ϗ Ἡρῳδιανοὺς πάλιν, ϗ τοιούτους ἵνα· οὐ ζωῦντα ἦν ἱερεῖς ϗ λευίτας, ϗ οὐχ ἁπλῶς ἱερεῖς, ἀλλὰ τοὺς ἐξ Ἱεροσολύμων, τουτέστι, τοὺς ὑψηλοτέρους (τοῦτο γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἐπεσημήναντο ὁ εὐαγγελιστής) ϗ πέμπουσιν ἵνα ἐρωτήσωσι, σὺ τίς εἶ; ϗ μεθ' ἡμῶν ἡ γλῶττα αὐτοῦ πᾶσι καταδήλως ἦν, ὡς ϗ λέγειν ἀπορεῖς, τί οὖν δὲ παιδίον τοῦτο ἔσται; ϗ εἰς ὅλον τὸν ὀρεινὸν ὁ λόγος ἐξῆλθεν ἐκεῖνος. ϗ ὅτε πρεσβύτερος πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου, πᾶσαι αἱ πόλεις αἰσθερώθησαν, ϗ ἐξ Ἱεροσολύμων ϗ οὐ πάσης τῆς Ἰουδαίας ἐπορεύοντο βαπτισθῆναι τοὺς αὐτόν. τί οὖν ἐρωτῶσι νῦν; ὑχ ὡς ἀγνοοῦντες (πῶς γὰρ, τοσούτοις θείοις ἐνυπνίοις ἐνυπνιαζόμενοι δῆλον;) ἀλλὰ βουλόμενοι εἰς τοῦτο, ὅπερ εἶπον, αὐτὸν ἀναγαγεῖν. ἄκουσον γοῦν πῶς ϗ ὁ μακάριος ἐκεῖνος τοὺς τοῦ βδελυκτοῦ μὲν ἦν ἠρώτων, ϗ τοὺς τοῦ ἐρωτῆσαι αὐτοῦ ἀπεκρίνατο. εἰπόντων γὰρ, σὺ τίς εἶ, οὐκ εἶπεν οὐδέπω, ὅπερ ἐξ οὐδείας ἐνῆν εἰπεῖν· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἀλλὰ τί; ὅπερ ὑπὸ πάθους ἐκράτει, τοῦτο ἀφῆκεν. ἐρωτηθεὶς γὰρ, φησὶ, τίς εἶ,

20 Ὡμολόγησε, ϗ οὐκ ἠρνήσατο· ϗ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.

Καὶ ὅρα σοφίαν εὐαγγελιστοῦ· πεῖσαι δὲ αὐτὸ λέγει, ϗ τὴν ἀρετὴν τοῦ βαπτιστοῦ δηλοῖ, ϗ τὴν ποιμένα ϗ τὴν φωνὴν τὴν ἐκείνου. " ϗ ὁ Λουκᾶς δέ φησιν, ὅτι, τῶν ὄχλων ἐπισωρευθέντων αὐτὸν εἰς) τὸν Χριστὸν, πάλιν ἀναιρεῖ τὴν ὑπόνοιαν. τοῦτο οἰκείως ἐνεγκώμονος μὴ μόνον μὴ ἁρπάζειν δόξαν δεδοικώς, ἀλλὰ ϗ βλασφημεῖσθαι διὰ τοῦτο παρὰ τῶν πολλῶν. ἀλλ' ἐπειδὴ μὲν ὄχλοι ἐξ ἀφελείας ϗ ἀγνοίας ὅτι ταύτην ἦλθον τὴν ἐπισφάλειαν· ὅτοι δὲ ἀπὸ πονηρᾶς γνώμης, ϗ ἧς εἶπον, ἠρώτων αὐτὸν, τοσοῦτον δοκοῦντες, ὅπερ ἔφην, ἀπὸ τῆς κολακείας αὐτὸν ἐπισπάσασθαι εἰς ὅπερ ἐσπούδαζον. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο τοσοῦτον ἐδόκουν, οὐκ ἂν οὕτως ἐφ' ἑτέραν ἦλθον ἐρώτησιν, ἀλλ' ἠγωνιάκεισαν ἂν ὡς ἀπαίδευτα ἀπεκρινάμενοι ϗ οὐ τοσοῦτον τὸν πάθος, ϗ εἶπον ἄν· μὴ γὰρ τοῦτο ὑπανεπλάσαμεν; μὴ γὰρ τοῦτο προεγεγράμμεθα ἐρησόμενοι; ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ϗ καταφορεῖ γνώμενοι, ἐφ' ἕτερον ἔρχονται, ϗ λέγουσι·

21 Τί οὖν, Ἠλίας εἶ σύ; ϗ λέγει, οὐκ εἰμί. Καὶ γὰρ ἐκ τοῦτον τοσοῦτον ἦλθε, καθὼς ϗ ὁ Χριστὸς φησιν. " ἐρωτῶσι γὰρ τὸν μαθητὴν, πῶς οὖν ὁ γραμματεὺς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον, αὐτὸς ἔλεγεν, Ἠλίας μὲν ἔρχεται, ϗ ἀποκαταστήσει πάντα. εἶτα ἐρωτῶσιν·

Ο προφήτης εἶ σύ; ϗ ἀπεκρίθη, οὔ. Καὶ μὴν προφήτης ἦν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἀρνεῖται; πάλιν πρὸς τὴν ἀφανῶν βλέπων τὸν ἐρωτῶντων. προσεδόκων γὰρ ἵνα προφήτην ἀγαγέσθαι ἤξειν διὰ τὸ λέγειν Μωϋσέα· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε. ἐκεῖ ἦν ὁ Χριστός. διὰ τοῦτο οὖν λέγουσι, προφήτης εἶ σύ; ἵνα τὸν πολλῶν ἀπαλλάξωσι· ἀλλὰ μὴν ἦν ἀληθῶς. ὁ προφήτης εἶ σύ; ἐκεῖνός, φησὶν, ὁ διὰ Μωϋσέως προαναφωνηθείς; διὰ δὲ τοῦτο ϗ ἐκεῖνος ἀπήντησε, οὐ τὸ, προφήτης εἶ), ἀλλὰ τὸ, ἐκεῖνος ὁ προφήτης.

22 Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; Ὁρᾷς τοὺς μὲν σφοδρότερον ἐπιχειροῦντας ϗ ἐπείγοντας, ϗ ἐρωτῶντας πάλιν,

χ. τὸ αὐτὸ ϗ ὅτε πρὸ Λευΐ ἦλθεν ὁ Ἰωάννης λέγοντες πρὸς τοὺς διαλογιζομένους περὶ αὐτοῦ μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστὸς, ὅτι ἔρχεται ἰσχυρότερός μου· ϗ διὰ τοῦτο ἀποκρίνεται ἀναιρῶν τὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὑπόνοιαν.

χ. ἐπισύροντας.

τ῾ τῶν ὅλων φυλάττωμεν ἀρραγῆ, ἵν᾽ οὕτω ἐπείσελθεῖν δυνώμεθα τῷ πενθερῷ τῶν πονηρῶν καὶ ἀλιτηρίων τὴν τοσαύτην ἕνωσιν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ καὶ μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. παθημάτων χ. τῆς οἰκείας αὐτοῦ ἰδιότητος

Ὁμιλ. ιϛ. 19 ΑΥΤΗ ΓΑΡ ΕΣΤΙΝ Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ.

ΑΕπὰν ἡ βασιλεία, ἀγαπητὲ, δεινὸν καὶ ὀλέθριον τοῖς βασκαίνουσιν, οὐ τοῖς βασκαινομένοις. πρόδηλος γὰρ αὐτοῖς λυμαίνεται καὶ μᾶλλον ἀφανίζει, καθάπερ ἰὸς τοὺς θανατηφόρους, εἶτα θήλυμος αὐτῶν τὰς ψυχάς. Εἰ δέ που καὶ τοῦ φθονουμένου πρόσαπτε, μικρὸν καὶ τοῦτο ἀξίαν βλάβην, καὶ μείζονι τῆς ζημίας ὁ κέρδος ἔσεται. καὶ οὐχ ὅτι τῆς βασκανίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐχ ὁ παθὼν κακῶς, ἀλλ᾽ ὁ δράσας κακῶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν βλάβην δεξάμενος. τοῦτο γὰρ ἄν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν πρόσεστιν ὁ Παῦλος τοῖς μαθηταῖς, Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε, λέγων· διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; οὐδὲ γὰρ ἀκριβῶς, οὐ τῷ πάσχοντι κακῶς, ἀλλὰ τῷ ποιοῦντι κακῶς, τὸν ὄλεθρον ἐπάγουν πρόσταγμα. Ταῦτα δέ μοι πρόσεστα διὰ τὴν βασκανίαν εἴρηται τὴν Ἰουδαϊκήν. οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκκλησιάζοντες πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ τὴν ἁμαρτίαν κατεγίνοντες τῶν οἰκείων, καὶ βαπτιζόμενοι, αὐξεῖ μὴ ὁ βάπτισμα, καθάπερ ἔκ τινος μεταμελείας, πέμπουσιν ἐρωτῶντες αὐτὸν, σὺ τίς εἶ; οὕτως ἀγνώμονα τὰ ἐγκλήματα καὶ ὄφεως, καὶ εἴ τι τούτων χαλεπώτερον. ἀγρεὰ ποινὴ καὶ μιαιφόνος καὶ διεστραμμένη, μὴ ὁ βαπτίσασθαι, ὅτε τὸν βαπτίζοντα πρὸς ἐργάζηται καὶ πολυπραγμονῆς; καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας ἀλογώτερον γένοιτ᾽ ἄν; πῶς ὄζητε; πῶς ὄξωμολογεῖσθε τὰ ἁμαρτήματα; πῶς ἐπιτρέχετε τῷ βαπτίζοντι; πῶς αὐτὸν ἠρώτατε περὶ τῶν σκολέων; Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ἄπρακτα ἀλόγως ἐπράχθη, τὸν ὀργὸν καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἀγνοοῦσιν. ἀλλ᾽ οὐδὲν τούτων εἶπεν, οὐδὲ ἐνεκάλεσεν ὁ μακάριος Ἰωάννης, οὐδὲ ὠνείδισεν, ἀλλὰ μὴ ὅπου εἰκὸς ἀπάσης ἀποκρίνεται πρὸς αὐτούς. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἐποίει, ἐκεῖνο μαθεῖν ἄξιον. ὥστε πᾶσιν αὐτῶν καταδηλον τὸν κακουργὸν γενέσθαι καὶ φανερὸν. πολλάκις πρὸς Ἰουδαίους ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης τῷ Χριστῷ, καὶ ὅτε ἐβάπτιζεν αὐτούς, συνεχῶς αὐτὸν πρόσωπα ἐμέμνητο, καὶ ἔλεγε· ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ὕδατι, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μού ἐστιν· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. ἔπαθον * δι᾽ ἃς αὐτὸν δυσσεβοῦσιν πάθος. Εἰς γὰρ τὸν τοῦ κόσμου δόξαν ἐπτοημένοι, καὶ * κατὰ πρόσωπον βλέποντες, ἀνάξιον εἶναι ὑπώμοζον αὐτὸν τῷ Χριστῷ. τὸν μὲν γὰρ Ἰωάννην πολλὰ τὰ δεικνύοντα λαμπρὸν ἦν· καὶ πρῶτον ὁ ἦχος καὶ ἐπίσημον καὶ σεμνόν. ἀρχιερέως γὰρ ἦν υἱός. ἔπειτα ἡ διαιτα, καὶ ἡ σκληραγωγία, ἡ τῶν ἀνθρωπίνων πάντων ὑπεροψία. καὶ γὰρ ἐσθῆτος καὶ τραπέζης καὶ οἰκίας καὶ τροφῆς οὐ αὐτῆς ὑπερίδων, καὶ τὴν ἔρημον τὸ ἔμπροσθεν διέτεινε χρόνον. ὅτι οὖν τοῦ Χριστοῦ πολὺ τοῦτο πρῶτον ἦν. Ὁ τε γὰρ ἦχος βύπτελες (οὐκ πολλάκις αὐτῷ προὔφερον, λέγοντες· οὐκ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς;) καὶ ἡ δίαιτα οὐ αὐτῷ πατρὶς εἶ), τοσοῦτον ἐπονείδιστος ἦν, ὡς καὶ τὸν Ναθαναὴλ λέγειν· ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ ἡ δίαιτα οὐ κοινή, καὶ τὰ ἱμάτια οὐ οὐδὲν πλέον τῶν πολλῶν ἔχοντα. ὁ γὰρ τοιοῦτος ζωνύων δερματίνῃ, οὐδὲ ἀπὸ τριχῶν ὃ ἔνδυμα εἶχεν, οὐδὲ μέλι καὶ ἀκρίδας ἤσθιεν· ἀλλὰ πᾶσιν

α. Κορ. ε. ζ. χ. παθημάτων χ. τῆς οἰκείας αὐτοῦ ἰδιότητος χ. ὃ χ. εἰπὼν * ἐν * τὰ χ. Ἰωαννης

ψμους· ϗ τὰ ἄλλα ὅσα τοῦ αὐτοῦ διελέξθη. Ὃ γ' ἐζητήσατο, τὴν τραχυτέραν δὲ σαφεστέραν δείκνυσι διδασκαλίαν, ἵν' οὐ τοὺς Ιουδαίους μόνον, ἀλλὰ ϗ τοὺς ἅπασαν ἐποιήσατο τὴν οἰκουμένην, ϗ κατάρθωσε. πῶς μὴν γὰρ τοσοῦτοι καὶ Ιουδαῖοι πάντες ἐπεισεῖχον· τῷ γ' μονογενεῖ γὰρ τοῦ Θεοῦ πᾶσα ἡ οἰκουμένη ϗ ἐδίξε, ϗ ἐπείθη. ἡ τοίνυν ἀξήγησις σὺν ταῦτα τὸ σαφέστερον τῆς διδασκαλίας δηλοῖ· διὸ καὶ λῆξις λέγεται, ϗ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος.

Ἐπεὶ οὖν ϗ μείζονος ϗ τελειοτέρας κατηξιώθημεν τῆς διδασκαλίας, οὐκέτι δεῖ τοσοῦτον ΗΘΙΚΟΝ
φόβου, ἀλλὰ πολλῆς τοῦ γέλωτος ἁλίσκεσθαι τοὺς ἐπὶ ἑκάτερα τῆς ἡμέρας τούτους, πολλῷ μείζονα ϗ ἀξίαν πολιτείαν ἐπιδειξώμεθα τῆς ἡμῶν. ϗ γὰρ ἄλογοι, αὐτοὶ μὴν κατεδήναι τοσοῦτον, ὡς μηκέτι δεῖ τῶν δούλων ἡμῖν ἐθέλειν ἁλίσκεσθαι, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ, ἡμᾶς γ' τῶν τοιούτων μηδὲν ἐπιδείκνυσθαι πλέον. οὐκοῦν μὴν οὖν, Μωϋσέα· ἡμεῖς γ' Μωϋσέως διακούοντων διδάσκαλον ἔχομεν. Ταύτης οὖν τῆς τιμῆς ἀξίαν φιλοσοφίαν ἐπιδειξώμεθα, καὶ μηδὲν ἔχωμεν κοινὸν τοῖς γέλωσι. δεῖ γὰρ τοῦτο ἡμῖν αἴρεσιν οὐ τῶν ὁραίων διδασκαλίαν οἰκοῦμεν, ἵνα μετασχόντες τοῦ δεῖ οἴδε, ἵνα μιμηταὶ τοῦ διδασκάλου γενώμεθα κατ' δύναμιν τοῦ ἡμετέρου. πῶς δὲ ὅτι μιμηταὶ γενέσθαι Χριστοῦ; Εἰς τὸ κοινωφελὲς ἅπαντα πραγματευόμενος, καὶ μὴ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦντας. Καὶ γὰρ ὁ Χριστός, φησιν, Ρω. ιε. γ.
οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλά, καθὼς γέγραπται, Ⓦ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ. μηδεὶς τοίνυν ἐρεσκείτω τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω. Ὕτω γάρ τις τὸ ἑαυτοῦ ζητῇ, δι' τὸ τοῦ πλησίον σκοπῇ· καὶ γὰρ τὰ ἐκείνου ἡμέτερα· σῶμα ἐσμεν ἐν καὶ ἀλλήλων μέρη καὶ μέλη. μὴ τοίνυν ὡς διεστασμένοι διακείμεθα· μηδεὶς λεγέτω, ὁ δεῖνά μοι φίλος οὐκ ἔστιν, οὐδὲ συγγενὴς, οὐδὲ πίτων, οὐδὲ ἔχω τι κοινὸν πρὸς αὐτόν· πῶς προσελθόντες; πῶς διαλέξομαι; Εἰ γὰρ καὶ μὴ συγγενὴς μηδὲ φίλος ὅστιν, ἀλλ' ἀνθρωπός ὅστι τῆς αὐτῆς σοι μετέχων φύσεως, Ⓦ αὐτὸν ἔχων διακόνου, ὁμόδουλος ϗ ὁμόσκηνος. σὺν γὰρ ταῦτα γέγονε κόσμῳ. Εἰ γ' δὲ τῆς πίστεως μετέχει τῆς αὐτῆς, ἰδοὺ σοι ϗ μέλος γέγονε. ποία γὰρ φιλία τοσαύτην ἐνῶσαι ἐργάσασθαι δύναται δύ', ὅσην τῆς πίστεως ἡ συγγένεια; οὐ γὰρ ὅσον φίλους τοὺς φίλους ἐπιδείκνυσθαι χρὴ τὴν ἐκείνου τιμὴν, τοσαύτην ἡμᾶς ἔχειν δεῖ τοὺς ἀλλήλους οἰκείωσιν· ἀλλ' ὅσον μέλος τοὺς μέλους. τοῦτο γὰρ τὸ ἔσπου τῆς φιλίας ϗ χειρονίας ἀλλήλων μείζονα οἰκείωσιν οὐκ δύ' τις δύναται ποτέ. ὥσπερ οὖν οὐκ δύ' δύναιο λέγειν, πόθεν μοι οἰκειότης ϗ ἐκείνου πρὸς αὐτὸν (καταγέλαστον γὰρ τοῦτο) ὅτως οὐδὲ τοῦ ἀδελφοῦ δύνασαι τὸν ἐαυτῆς. Οἱ γὰρ πάντες Εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, φησι." δεῖ γ' εἷς ἓν σῶμα; ὥστε μὴ διεστάσθαι, ἀλλὰ τῇ πρὸς ἀλλήλους ζωοδόῳ δὲ φιλίᾳ, σώματος ἑνὸς ἀντιλαβέσθαι δεῖ τηρεῖ. "μὴ δὴ καταφρονῶμεν ἀλλήλων, ἵνα μὴ ἑαυτῶν καταφρονῶμεν. οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν. δεῖ γ' ὅτου οἰκείου ὅτου μίαν ἡμῖν τὸν κόσμον ἔδωκεν ὁ Θεός, πάντα δ' ἴσα διένειμεν, ἵνα μηδεὶς πᾶσιν ἥλιον, ἕνα ἐξέτεινεν ὄρεφον, Ⓦ ὑετοὺς, μίαν αἴσησε πρόποσιν, τὴν γῆν· ἔδωκε ϗ ἑτέραν ταύτης πολλῷ μείζονα πρόποσιν, ἀλλὰ ϗ ταύτην μίαν (ἴσασιν Ⓦ συμμύσται ἃ λεγόμενον) ἵνα ζῆτον ἡμῖν ἀπασιν ἐμφύσατο Ⓦ πνεῦμα ἐπικόν, μία πᾶσι πατεῖν ἐν τοῖς ὑραίοις, οὐ τοῦ ποτηρίου τοῦ αὐτοῦ πάντες πίνομεν. ὁ τῷ μὲν πλουσίῳ πλέον ϗ ἡμιώτερον, ᾧ πένητι δ' ὀλιγέστερον ϗ ἔλαττον ἐμφύσατο, ἀλλὰ πᾶσι ἐξίσης ἐκάλεσε. τὰ σωματικὰ ὁμοίως πάντας ἔτρεφε· πόθεν ἡ ἀνώμαλος πολλὴ τοῦ βίου; οὐκ τῆς τῶν πλουτούντων πλεονεξίας τε ϗ ἀλαζονείας. ἀλλὰ μὴ, ἀδελφοὶ, μηκέτι ταῦτα γινέσθω, μηδὲ τῶν καθολικῶν ϗ ἀναγκαιοτέρων Εἰς ὃ αὖθ' ζωαγόντων ἡμᾶς, ἀπὸ τῶν γήινων ϗ ὀλεθρίων ἀφαιρώμεθα, πλοῦτον λέγω δὲ πενίας, ϗ συγγενείας σωματικῆς, ϗ ἔχθρας ϗ φιλίας. Ταῦτα γὰρ πάντα σκιαὶ, ϗ σκιᾶς ὀντελεστέρα, ζῆς. τοῦ ζῴδεσμον ἔχοισι τῆς ἀγάπης ἀνῶθεν.

χ. κηδεμονίας

χ. τί ὄφελος, εἰς α. Κορ. ιβ. γ.

χ. ἐκοινῶν ὅτων καλύμεθα ἐφ' ἑαυτοῖσιν, ὡς ἔχειν Θ- ἡμᾶς τῶν ἑαυτῶν μὴ ἀφορᾶν σάρκα.

χ. μειζόνων

δός· καθὼς γὰρ γινώσκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. διὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ὅρα μὴ ὅσης φιλοσοφίας τῆς περὶ οὐσίας. Εἰ γὰρ ἔδει, ὅτι Θεοῦ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ υἱὸς ἰδὼν ἀπήγγειλε, ἀλλ' ἕτερόν τι πλέον τοῦ ἰδεῖν ἔθηκεν, εἰπών, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός. τοῦτο γὰρ ἰδεῖν οὐ τῷ κόλπῳ ἐοίκαμεν, πολλῷ πλέον ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ ἁπλῶς ὁρᾷ, ὁ πάντας ἀκριβῶς τοῦ φαινομένου τὸν γνῶσιν ἔχει· οὐ τοῖς κόλποις ἐοίκαμεν, οὐδεὶς ἀγνοήσειέ ποτε. "ἀκούω οὖν ὅτι οὐδεὶς γινώσκει πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, ἵνα "μὴ λέγῃς, ὅτι εἰ [καὶ] πλέον ἀπόντων οἶδε πατέρα, ἀλλ' οὐχ ὅσος ὅστιν οἶδε· διὰ τοῦτο, ὅ τι εὐαγγελιστὴς τῷ κόλπῳ αὐτὸν διδάσκεσθαί φησι τοῦ πατρός, αὐτὸς ὁ Χριστὸς τοσοῦτον αὐτὸν εἰδέναι φησίν, ὅσον ὁ πατὴρ τὸν υἱόν. ἐρώτησον οὖν τὸν ἀπλούστερον· ἄφες γε, εἰπέ, τῷ γινώσκειν τὸν υἱὸν τὸν πατέρα; τῷ ἑρᾷ πάντας, δῆλον μὴ μαίνεται, ὅτι ναί. μὴ τοῦτο, ἀλλ' ἕτερόν τι ἐρώτα πάλιν τί ἐστιν, ἀκριβῶς τινα ὄψεσιν τὸν γνῶσιν αὐτὸν ὁρᾷ τῷ γινώσκειν; τῷ ὅτι μὲν ὅστιν οἶδε σαφῶς· πάντας δὲ ὅτου ἑρᾷ. "ἀπὸ γὰρ τούτου λοιπὸν συνάγαγε τὴν ἀκρίβειαν. καὶ πάλιν, αὐτὸς γὰρ εἶπεν, Οὐ ὡς γινώσκει με ὁ πατήρ, οὕτω κἀγὼ αὐτὸν γινώσκω· τῷ ἀλλαχοῦ, οὐκ οἶδεν οὐδεὶς εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ. δῆλον τοῦτο, ὅσον ἔφθη, τῷ ὁ εὐαγγελιστὴς τὸν κόλπον μεμνηται, πάντα δὲ ταῦτα δῆλον τὸ ἑνὸς ῥήματος τούτου πᾶσιν ἐμφανῶν, οὐ πολλὴν τὴν οὐσίας ἡ συγγένεια τῷ ἡ ἑνότης, οὐ ἀπαραλλακτος ἡ γνῶσις, οὐ ἴσον ἡ δύναμις. τῷ γὰρ ἕτερον οὐσίαν τοῖς κόλποις δοῦναι ἔχειν ὁ πατήρ· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐτόλμησεν, δοῦλος ὢν τῷ πολλῶν εἷς, ἐν τῷ κόλπῳ" τῆς φύσεως τὸν δεσπότην. τοῦτο γὰρ υἱοῦ γνησίου μόνον, τῷ πολλὴν τὴν παῤῥησίαν πρὸς τὸν γεγεννηκότα χορηγοῦν, τῷ οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι ἔχοντας. βούλῃ τῷ δεῖξαι μαθεῖν; ἀκούσον τί φησιν ὁ Μωϋσῆς περὶ τοῦ παιδός. ἐρωτήσας γὰρ εἰ ἐρωτηθεὶς παρὰ τῶν Ἰουδαίων, τίς ὁ ἀπεσταλκώς αὐτὸν εἶη," τί κελεύεται ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς, ἤκουσεν· Εἶπε, ὅτι ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με. ὁ γάρ, ὁ ὤν, τὸ ἀεὶ εἶναι σημαντικόν ἐστι τοῦ ἀϊδίου καὶ τοῦ ἀτρέπτου καὶ εὐείου. τοῦτο δὲ, ὃ ἐρρήθη, ἐμφαίνει, τοῦ ἀεὶ εἶναι δηλωτικόν· τούτῳ γὰρ καὶ ταῦτα χέχρηται φησὶν ὁ Ἰωάννης, δεικνὺς ὅτι ἀνάρχως καὶ ἀϊδίως ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ πατρός ὅστιν ὁ υἱός. ἵνα" γὰρ μὴ δόξῃ τὴν τοῦ ὀνόματος κοινωνίαν ἵνα πικρὰν τὴν χάριν ἡμοιβῶν ὑμῶν εἶναι νομίσῃς αὐτόν, πρόσεστι μὲ προσκαθῆσθαι ὁ ἀρχέγονον χειρὸς αὐτὸν τὴν χάριν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀρκέσει, ἀλλ' ἔτι κάτω κύπτῃς, τοῦτο κυρίως ἔστι ἄκρον ὄνομα, ὁ μονογενής. Εἰ δὲ μὴ μέχρι πάλιν κάτω βλέπεις, ὁ θεομητορισμός, φησι, καὶ ἀνθρωπίνως ἡνά ῥηθῇ εἰπεῖν τοῦ Θεοῦ, τὸ κόλπου λέγω, μόνον ἵνα μηδὲν ὑποπτεύσῃς ταπεινόν. Εἶδες φιλόθεον καὶ θεοπρεπῆ καὶ κηδεμονίαν διαστάσεως; ἀνάξια ῥήματα" τοῦτ' ἐπήνησεν ἑαυτῷ ὁ Θεός, ἵνα καὶ ὅταν ὀφθαλμὸς ἡμῶν ἐλεήσῃς καὶ μέγα καὶ ὑψηλὸν σκοπήσῃς καὶ σὺ κάτω κύπτῃς; εἰπέ μοι· ὕπνος ἔσχεν ὁ κόλπος σοφῶν προφητῶν, ὁ παχὺ τοῦτο ὄνομα καὶ ἁρπικόν; ἵνα σῶμα τοῦ Θεοῦ ὑποπτεύσωμεν; ἄπαγε, ἀδαμῶς φησι. ὕπνος οὖν ἔσχεν εἰρήσῃ; εἰ γὰρ μήτε ἡ γνησιότης τῷ υἱοῦ προῖσαν ὀφθῇ τοῦτο, μήτε ὁ, μὴ σῶμα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, πόθεν ὑποστερήσαι ὁ ῥηθεὶς σοφὸς μίαν χρείαν πληρῶν· ὕπνος οὖν ἔσχεν εἰρήσῃ; ἀ γὰρ ἀποκνήσομαί σε τοῦτο πυνθανόμενος. οὐκ ἀδηλον, ὅτι δι' οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ ἵνα ὑποληφθῶμεν διὰ αὐτὸ ὁ γνήσιον τὸ μονογενὲς καὶ ὁμοούσιον τοῦ πατρός; σκόπει ἀξιόπιστος, φησι. τί ἀξιόπιστος; ὅτι Θεοῦ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὅτι εἷς ὅστιν ὁ Θεός; ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ὁ λοιπὸς προεφήτευσε, καὶ Μωϋσῆς αὖθις καὶ κάτω βοᾷ· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστί· καὶ ὁ Ησαΐας· Ἐμοῦ γε ἀθετεῖ μου σὺ οὐκ ἐνώπιον ἄλλος Θεός, ὃς μετ' ἐμὲ σύ ἐστι." τί οὖν πλέον ἐμάθομεν παρὰ τοῦ ἁγίου, ὡς ἐν τοῖς κόλποις ὄντος τοῖς πατρικοῖς; "τί παρὰ τοῦ μονογενοῦς παράστον μὲ καὶ αὐτὰ ταῦτα τῆς συνεργείας ἐστὶ τὸ σκεύους ἔπειτα πολλῷ τραχύτερα ἐδέξεμεθα τὴν διδασκαλίαν, καὶ ἐγνώμεθα, ὅτι πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ σὺν προσκυνοῦσιν αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· καὶ ἐπὶ αὖθις τοῦτο, ὅτι Θεὸν ἰδεῖν ἀδύνατον· ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν γινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός· ὅτι πατὴρ ἐστὶ γνησίου μονογενοῦς.

Ιωαν. ι. ιδ.

Ησ. μγ. α.

Ιωαν. δ. κδ. καὶ.

χ. ἀκριβῶς.
χ. ἵνα μὴ ἀκούσῃ ὑπὸ τοῦ ἰδ.
χ. μαθεῖν.
χ. ἐρώτησον
χ. ἐκ δὲ τούτου συνάγαγε
χ. φύσεως
χ. τί ποτε δὲ ἐστὶ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, καλῶς ἐπιπλήττων ὑπὸ ὧν ἐκ
χ. πλέον
χ. τοῦ
χ. θεοπρεπῆ ἑαυτῷ δόξῃ

ὁ μάρτυρεῖ αὐτῷ, ὅτι ταῦτα εἶπεν, ὅτι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ; τί ὁ Ὦ Ιεζεκιήλ; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὅτι τῶν χερουβὶμ καθήμενον αὐτὸν ὁρᾷ. Τί ὁ Ὦ Δανιήλ; καὶ γὰρ καὶ οὗτος φησὶ· ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο. Τί ὁ καὶ αὐτὸς Ὦ Μωϋσῆ λέγοντι, δεῖξόν μοι τὴν δόξαν σου, ὅπως γνωσῶς ἴδω σε; ὁ ὁ Ιακὼβ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ προσωπείου ἔλαβεν, Ισραὴλ ὀνομασθείς. Ισ-
χ. τί 5 ραὴλ γὰρ ὁ τὸν Θεὸν ὁρῶν ὄντι. καὶ ἕτεροι ὁ αὐτὸν ἑωράκασι. "πῶς οὖν ὁ Ιωάννης φησί, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε; δηλονότι ὅτι πρώτην ἐκείνην συγκαταβάσεως ἰδέαν, οὐκ αὐτῆς τῆς οὐσίας γυμνῆς ὄψεως. εἰ γὰρ αὐτὸν ἑώρων τὴν φύσιν, οὐκ ἂν ἀδιάφορος αὐτὸν ἐθεάσαντο. ἁπλῆ γάρ ἐστιν ἡ ἀσχημάτιστος αὕτη καὶ ἀνείδεος καὶ ἀσχημάτιστος· ὃ καθ' ὁ), οὐδὲ ἔσχηκεν, οὐδὲ προσιπατές. Ταῦτα γὰρ πρώτα σωμάτων. πῶς δέ ἐστιν, αὐτὸς οἶδε μό-
* ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ 10 νος. καὶ τοῦτο διὰ τοῦ προφήτου λόγος * ἔλεγεν ἐμφαίνων· Ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν Ωσ. ιβ. ι. χερσὶ τοῖς προφήταις ὡμοιώθην, τουτέστι, συγκατέβην· ὃ τοῦτο, ὅπερ ἤμελλον, ἐφαίνου. Ὅπως γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν ὁ υἱὸς δι' ἀληθοῦς φανήσεσθαι σαρκὸς, δι' ὧν ἂν οὖν προεγύμναζεν ὁρᾶν τοῦ Θεοῦ τὸν υἱόν, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἦν ἰδεῖν. ἐπεὶ δὲ ὅπερ ἐστὶν ὁ Θεὸς οὐ μόνον προσφῆται, ἀλλ' οὐδὲ ἄγγελοι εἶδον, οὔτε δύνανται. ἀλλ' ἐὰν ἐρωτήσῃς ἀνθρώπους, ἀκούσῃ προ-
χ. δόξα 15 μὴ τῆς οὐσίας οὐδὲν. ἀποκρινομένους, "δόξαν ὃ ἐν ὑψίστοις" ἀναπέμπουσι τῷ Θεῷ, καὶ ὅτι
χ. μόνον ἄδουσι γῆς "εἰρήνην, ἐν ἀνθρώποις" εὐδοκίαν. καὶ πρὸς τῶν χερουβὶμ ἢ τῶν σεραφὶμ ἐπιθυμήσῃς μαθεῖν, τὸ μυστήριον τοῦ ἁγιασμοῦ μέλος ἀκούσῃ, καὶ ὅλη πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ
χ. εἰρήνη, χ. ἐν δόξαις. χ. ἀποκρινομένους γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. αἱ ταῖς ἀνωτέρω δυνάμεις δέξεται, "οὐδὲν ἄλλο θρήσεις, ἢ ὅλη ἔνεργον αὐτοῖς ὄντι τὸ ἀφεῖναι τὸν Θεόν. Αἴνησις γὰρ αὐτὸν, φησὶ, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. μόνος δὲ
χ. ἀποκρινομένους πάλιν, ὅτι ἐν ἔργον 20 ὁρᾷ αὐτὸν ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. "ἡ γὰρ κτιστὴ φύσις ἅπασα πῶς ἂν ἰδοῦσα δυνάμεις τὴν
χ. τὸ δὲ κτίσις εὐστόχως ὂν ἄκτιστον; Εἰ γὰρ ἁπλῶς τῆς ὁποιασοῦν ἀσωμάτου δυνάμεως, καίτοιγε ὑψηλοτέρας οὔσης, οὐ δυναμένη δέξασθαι θεωρίαν" σαφῆ, καὶ τοῦτο πολλαχοῦ ὅτι τῶν ἀγγέλων ἐδείχθη, πολ-
χ. ὅλως, χ. ὅπως αὐτὸ ἐμφαίνων καὶ ὁ χ. ἄκουε πάντως αὐτῶν τὰ φέροντα εἰρηκότος λέγοντος χ. διὰ τοῦτο φησὶν, ὡς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ. ἢ διὰ φανέρωσις, χ. εἰ πρὸ ὁ Παῦλος ὅτι χ. πῶς ἦν φησι, μὴ
λῷ μᾶλλον τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀϋλήτου οὐσίας. "διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐ εἶδεν οὐδεὶς δύναται ἰδεῖν, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. ἆρ' οὖν τῷ πατρὶ μόνῳ τὸ ἀφαίρετον τοῦ-
το προσέσται, ὦ ὃ ἡμῖν οὐκ ἔστι; ἅπαντι· ἀλλὰ καὶ ὦ ἡμῖν· "ὅτι ὃ καὶ αὐτὸς, ἄκουε Παύλου τοῦτο δηλοῦντος καὶ λέγοντος, ὅτι εἰκὼν ὄντι τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. εἰ ὃ τοῦ ἀοράτου εἰκὼν, καὶ αὐτὸς ἀόρατος· ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη εἰκών. "εἰ ὃ ἀλλαχοῦ φησι, Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, μὴ θαυμάσῃς· ὅτι ἡ φανέρωσις διὰ τῆς σαρκὸς, οὐ μόνῳ κατὰ τὴν οὐσίαν γέγονεν. ἐπεὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ἀόρατος, οὐ μόνον δι' ἀθεΐας ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι,
"δείκνυσιν ὁ Παῦλος· εἰπὼν γὰρ, ὅτι ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐπήγαγε, ὅτι ὤφθη ἀγγέλοις. ὥστε καὶ τοῖς ἀγγέλοις τότε ὤφθη, ὅτε σάρκα περιεβάλλετο· τοῦτο τότε ὃ οὐχ ἑώρων αὐτὸν ὅπως, ὅπερ καὶ αὐτοῖς ἀόρατος ἡ οὐσία ἐστί. "καὶ πῶς, φησὶν, ὁ Χριστὸς εἶπε, Μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι Ⓐ ἄγγελοι αὐτῶν Ματθ. ιη. ι.
ἀγαπητοὶ βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; τί οὖν, καὶ προσω-
πον ὁ Θεὸς ἔχει, καὶ ἐν οὐρανοῖς περιπατεῖ; ἀλλ' οὐκ αἰ τις ὅπως μανείη, ὥστε ταῦτα εἰπεῖν. τί ποτ' οὖν ὅτι τὸ λεγόμενον; ὥσπερ ὅταν λέγῃ, Μακάριοι Ⓐ καθαροὶ τῇ Ματθ. ε. η.
καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ Ⓦ Θεὸν ὄψονται, τὸν ⓧ δίκαιόν φησι τὸν ἡμῖν δυνατόν; καὶ
χ. εἰπεῖν ὄντι, χ. αὐτὸς πάλιν τὸν ἴδιον Θεοῦ· ὅπου καὶ ὅτι τῶν ἀγγέλων" ἐκλεκτέον, ὅτι διὰ τὸν καθαρὸν αὐτῶν τὸ ἄχρυπνον φύσιν, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ Ⓦ Θεὸν ἀεὶ φωτίζονται. διὸ τοῦτο καὶ" ὁ
χ. οἱ φερόμενα Χριστὸς φησι· οὐδεὶς γινώσκει Ⓦ πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός. τί οὖν, πρώτης ἂν ἀγνοίας ἐσμὸν μὴ ἦμεν· ἀλλ' ὅπως ὑδεὶς οἶδεν, ὡς ὁ υἱός. ὥσπερ οὖν εἶδον αὐτὸν" πολλοὶ ⓧ τὸν ἐγχωρήσαντα αὐτοῖς ὄψιν, τὸν δὲ υἱὸν οὐδεὶς ἐθεάσατο· ὅπως ἴσμεν πολλοὶ Ⓦ Θεόν, τὸν δὲ υἱὸν οὐδεὶς οἶδεν, ὅ, τι ποτέ ἐστιν, εἰ μὴ μόνος ὁ ἐμπνεὺς ἐξ αὐτοῦ. γνῶσιν γὰρ ἐν ταύτῃ, τὸν ἀκριβῆ λέγει θεωρίαν τε καὶ κατάληψιν, καὶ τοσαύτην, ὅσην ὁ πατὴρ ἔχει τὸν παν-

θαρσί. ἤ τι οὖν ἰατρεία κοινὴ, ἅ τε Φαρμακὰ ἅπασι πρόκειται· ἡ δὲ θεραπεία λοιπὸν ἴδιον ἐστι, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑκάστου προαίρεσιν βλέπει. ὁμοίως γὰρ θέλουσι δεινοῦσι μεταχειρίσασθαι τὸ φάρμακον, ἀπράκτου πάντως τῆς θεραπείας· ὁ δὲ μὴ ὑπείκοις τῷ πάθει, μείζονα ἐργάσατο τὸν κακὸν, καὶ εἰς τὴν ἀλεπωτάτην κατέρρευσε τελευτήν. μὴ τοίνυν ἀλγῶμεν ἰατρευόμενοι, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον χαίρωμεν, καὶ πικρὰς φέρειν ἑαυτοῖς ὀδυνὰς τῆς διδασκαλίας ἡ μεθοδεία. πολὺ γὰρ ἥδιστον ἡμῖν ὕστερον ὑπεδείξεται ὁ καιρός. πάντα οὖν εἰς τοῦτο πρόκειται ἡμῖν*, ὅπως καθαρὸν τὸ πάθος τῆς πλάνης, ἀφ' ἧς ἡ τῆς ἀπιστίας ὀδὸς ἐστὶ, σωθῶμεν τῇ ψυχῇ. εἰς ὁ καὶ ἀγῶνα παρέχομεν ἐνταῦθα, ἵνα ἄξιοι τῆς ὄψεως γενώμεθα τοῦ Χριστοῦ, μὴ ταῖς πεμπομένοις καὶ ἀποστόλοις δυνάμεσι καὶ τοῖς ἡμέραις προσδοθῶμεν ἐκείνῳ, ἀλλὰ ταῖς δυναμέναις πρὸς τὴν κληρονομίαν εἰσαγαγεῖν ἡμᾶς τὴν ἐκείνου, τὴν ἤτοι μεμενηκυῖαν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. * καὶ λέγομεν.

Ομιλ. ιε. 18 ΘΕΟΝ ΟΥΔΕΙΣ ΕΩΡΑΚΕ ΠΩΠΟΤΕ· Ο ΜΟΝΟΓΕΝΗΣ ΥΙΟΣ, Ο ΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΛΠΟΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΕΚΕΙΝΟΣ ΕΞΗΓΗΣΑΤΟ.

Ψαλμ. ριη. ιη.

Τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς κειμένων οὐκ ἁπλῶς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπακούειν βούλεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ζωηρότητος. διὰ τοῦτο ὁ μὲν μακάριος Δαβὶδ πολλαχοῦ τῶν ψαλμῶν φησὶν ἐν ταῖς γραφαῖς ἑαυτῷ, Ὃ εἰς ζωὴν, καὶ ἔλεγεν· Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου. μετὰ τοῦτον καὶ ὁ τούτου παῖς ἐπισταμένους δείκνυσιν ὅτι δεῖ, καθάπερ ἀργύριον, ἐκζητεῖν τὴν σοφίαν, "μᾶλλον δὲ ἐπάνω χρυσίου αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι· καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς Ἰουδαίοις τὰς γραφὰς ἐρευνᾶν, ὅτι πλέον ἡμᾶς εἰς ζήτησιν ἐκάλει. οὐκ ἐν μέσῳ γὰρ ἔστως εἶπεν, εἶτα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐφεξῆς αὐτὰς καταλαβεῖν δυνατὸν ἦν τῆς ἀναγνώσεως. ὃ γὰρ ἐν μέσῳ κείμενον καὶ προχείρως, οὐδεὶς ποτ' ἂν ἐρευνήσαιτο, ἀλλὰ τὸ ζωηρότερον καὶ μετὰ πολλῆς εὑρισκόμενον τῆς ζητήσεως. διὰ τοῦτο καὶ ὁ θησαυρὸς κεκρυμμένος αὐτὰς εἶπε φησὶ, πρὸς τὴν ζήτησιν ἡμᾶς διεγείρων. ταῦτα δὲ ἡμῖν εἴρηται, ἵνα μὴ ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε, προσβάλλωμεν τοῖς τῆς γραφῆς ῥήμασιν, ἀλλὰ μετὰ ἀκριβείας πολλῆς. εἰ μὲν γὰρ ἀνέξεταστός τις "ἐπακούσεται "τῶν λεγομένων ἐν αὐταῖς, καὶ δέξαιτο πάντα οὕτως, ὡς ἔτυχε), καὶ τὸ γράμμα, πολλὰ τὰ ἄτοπα ὑποπεσοῦσι περὶ Θεοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἄνθρωποι αὐτὸ εἶδε), καὶ ἀπὸ χαλκοῦ ζωγεσάσαι, καὶ ὀργίλον, καὶ θυμοῦσθαι, καὶ πολλὰ ἔπι τούτων χείρονα περὶ αὐτοῦ δέξεσθαι δόγματα. εἰ δὲ τοῦτο τὸ εἰς ὃ βάθη" κείμενον καταμάθῃ, πάσης ταύτης ἀπαλλαγήσεται τῆς ἀτοπίας. ἐπεὶ καὶ τὸ τῶν προκειμένων ἡμῖν ἀπάγωσμα κόλπον φησὶ Θεοῦ ἔχειν, ὅπερ σωματικὸν ὄντι ἴδιον. ἀλλ' ὁρᾷς οὕτω μεμενηκὸς, ὡς σῶμα νοούμενον ἀσώματον εἶναι). εἰ οὖν ἀξίως τῆς πνευματικῆς ἐννοίας ὃ πάντα ἐκλαλεῖσθαι, φέρε, αὖθις τὸ χωρίον διερμηνεύσωμεν. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ἐκ ποίας ὅτι τῶν ἦλθεν ἀκηλεθείας ὁ εὐαγγελιστής; δείξας πολλαχοῦ τὸν τοῦ Χριστοῦ δυναμικὸν τῷ νοητῷ λόγῳ, καὶ τὸ μέσον ἅπειρον τούτων τε καὶ τῶν ἀπὸ Μωϋσέως οἰκονομηθέντων, ἐπάγει καὶ τῷ αὐτῷ οὗτος τῆς ἀφορμῆς. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὑπηρέτης ὤν, ταπεινότερον γέγονε πρὸς ἡμᾶς· οὗτος δὲ, διαστάσης καὶ βασιλεὺς καὶ βασιλέως υἱὸς ὤν, τὰ πολλῷ μείζονα ἡμῖν ἐκόμισε, ζωὴν ἀεὶ ᾧ πατρὶ καὶ ὁρᾶν αὐτὸν διέπεκεν. "διὰ τοῦτο ἔλεγε, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. τί οὖν ἐρευνῶμεν τὴν μεγαλοφωνοτάτην Ἡσαΐαν λέγοντα, Εἶδον τὸν Κύριον ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καθήμενον; καὶ ὁ Ἰωάννης

χ. καθάπερ θησαυρὸν ἐξερευνᾶν· ἐξ αὐτῶν εἶπεν, ἐρευνᾶτε.

χ. ἐπακούσει χ. τῶν ἐμπεριεχομένων.

χ. τὸν χ. κεκαλυμμένον

χ. ἐνταῦθα ἐπήγαγε λέγων, Θεὸν χ. τὸ δὲ ἐν. προεῖπεν.

πολύ· ὃ μέσον ἑκατέρων. ὃ μὴ γὰρ δίκαιον μόνον ἐῶ, ὃ ἔδοξε, λαβόντος πρὸς ἕτερα· ἃ δίν-
τος οἷς προσπαίζη δωρεᾶς· ὃ ἦ, ἐλθὲν ἡ χάρις ἡ ἀλήθεια, βασιλέως μετ' ἐξουσίας πάν-
τα ἀφιέντος τὰ ἁμαρτήματα, ἃ αὐτὸ κατασκευάζοντος τῷ δωρεᾷ. διὸ ἔλεγε· Λ Φέων- Matt. 6. θ.
ται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ἃ πάλιν, Ἵνα ἦ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς ἃ ἀφεῖναι ἁ-
μαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς ἆρον τὸν κλίνόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς
τὸν οἶκόν σου. Ὁρᾷς πῶς ἡ χάρις ἦν δι' αὐτό; σκόπει ἃ καὶ τὸν ἀληθεισμὸν. τὸν μὲν οὖν
χάριν ἃ ζωῆς, ἃ ἡ τοῦ βαπτίσματος δωρεά, ἃ ἡ τῶν πνευμάτων χά-
ρις ἡ δι' αὐτοῦ διδομένη δείκνυσι, ἃ ἕτερα πολλά· τὸν ἦ ἀληθισμὸν σαφέστερον εἰσόμεθα, ἂν
σὺν τύπους καταμάθωμεν. ζᾷ γὰρ μαγάσας πλάσας σὺν τῇ χοιρῷ οἰκονομίας προσλα-
βόντος προσδιέρραψαν οἱ τύποι, ὡς τύποι ἐλθὼν ἦ ἐπετέλεσεν αὐτὸ ὁ Χριστός. ἴδωμεν τοίνυν
καὶ σὺν τύπους εἰ ὀλίγοις. σὺν γὰρ ἅπαντα διελθεῖν τὰ τῶν τύπων τοῦ πρόντος χαιροῦ·
ἀφ' ὧν ἦ προδιδάσκομέν τινα μαθόντες, ἃ τὰ λοιπὰ εἴσεσθε. βάλεσθε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ
πάσχειν ἄρξωμαι· τί οὖν φησιν ὁ τύπος; Λάβετε ἄρνιον καθ' οἰκίαν, ἃ θύσατε, ἃ ποιήσατε Exod. 12. γ.
ὡς προσέταξε ἃ νομοθέτησεν· ὁ ἦ Χριστὸς οὐχ ὕπως. ὁ γὰρ προσταθὲν τότε ἠμέλει, ἀλλ'
αὐτὸς αὑτὸν ἦν, θυσίαν ἑαυτὸν ἃ προσφορὰν τῷ πατρὶ προσενεγκών. ὅσα πῶς μὲν ὁ τύ-
πος ἐδέδει διὰ Μωϋσέως, ἡ ἦ ἀλήθεια ἠμείφθη διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. πάλιν ἐν ᾧ ὀργὴ Σπᾶ τῶν
Ἀμαληκιτῶν· ὅπισθεν θόντων, αἱ χεῖρες μὲν ἐσπερίζοντο τοῦ Μωϋσέως αἰρόμεναι· τοῦ Λα- χ. πολεμούν-
ρὼν ἃ Ὡρ ἑκατέρωθεν ἐστῶτες· ὁ ἦ Χριστὸς προδιδηλούμενος, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ζᾷ χεῖρας ἀνέτεινεν των Ἐβραίοις.
ἐν ᾧ σταυρῷ. εἶδες πῶς ὁ μὲν τύπος ἐδίδου, ἡ ἦ ἀλήθεια ἐμήνευε. πάλιν ὁ νόμος ἔλεγε· ἐπι-
κατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν ᾧ βιβλίῳ τούτῳ· ἡ ἦ χάρις
τί φησι; Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες ἃ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.
ἃ ὁ Παῦλος, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν
κατάρα.

Ἐπεὶ οὖν τοσαύτης ἀπολελαύκαμεν χάριτος ἃ ἀληθείας, πρόδηλον, μὴ δεῖν ὃ μέ- ΗΘΙΚΟΝ
λλητος τῆς δωρεᾶς ἡμῶν ῥᾳθυμότερον. ὅσῳ γὰρ μείζονος ἠξιώθημεν τιμῆς, τοσούτῳ ἃ
πλείονος ἐσμεν ἀγῶνος ὀφειλέται. ὁ μὲν γὰρ μικρὰ ἀνεριπτηθεὶς, καὶ μικρὰ ὑπεδέξηται,
ὁ δὲ τῆς αὐτῆς καταγνώσεως ἄξιος ὅστις· ὁ δὲ πρὸς τὸν ὑπερτέρω χορυφὴν τῆς τιμῆς ἀνα- χ. τοσαύτης
βάς, εἶτα χαμαίζηλα ἃ ζαπεινὰ ὑπιδεικνύμενος, πολλῷ μείζονος ἔσται κολάσεως ἄξιος. χ. αὐτὸ πάτω
ἀλλὰ μὴ γένοιτο πρὸς ὑμῶν τοιαῦτα κατοπτεῦσαί ποτε. πεποίθαμεν γὰρ ἐν Κυρίῳ, ὅτι
πρὸς ὑμῶν δεσποίνη ζαὶ ψυχαὶ ὑμῶν ἐστερώσατε, ἐκ τῆς γῆς ἀπεμνέσητε, ἃ ἐν τῷ κόσμῳ ὄν-
τες, ἀ ζαὶ τὸ κόσμου μεταχειρίζεσθε. ἀλλ' ὅμως ἐκ πεπεισμένοι, ἃ παυόμεθα ζωεχῶς τοι-
αῦτα προδιακαλοῦντες. ἐπεὶ ἐκ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσιν, ἀ ζὸν ἀναπνοῶντάς ζε, σὺν ὑπλίσι χειμῶσις, ἀλλὰ σὺν ἐνεργοῦντάς ζε, σὺν ἔτι πρέχοντάς ἅπαντες προτρέπονται ἡμᾶς
καταί. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ὡς ἀνόητα ποιοῦντες, ἃ ἀ δωρεάμενοι ἀφ' ἧς προδιακλήσεως χ. αὐδοῦντα
κλείσεις ἀναζῆσαι ἀπορραγῆναζε καθάπαξ τῆς νίκης, ὥστε παύσονται καταγωνίζοντες· ἐν ᾧ
ὁ οὐκ ἐφ' ὑμῶν μόνον τῶν ἁφόντων, ἀλλὰ ἃ ὅτι τῶν ἀναπεισόντων, εἰ βουληθεῖεν μεταβα-
λέσθαι, ὅτι ἂν προσδοκήσαι χρηστόν. διὸ πάντα προπόμενοι προδιακαλοῦντες, ὠμιδίζοντες,
προτρέποντες, ἐπαινοῦντες, ὥστε τὸ ὑμέτερον προγραμματίσασζ σωτήριον. μὴ τοίνυν τῇ
ζωεχεῖ τῇ περὶ τὸ πολιτείας δυσχερήνητε προδιδόσει. ἃ γὰρ ῥᾳθυμίαν κατηγωνίσω ὅστις ζὰ
λεγόμενα, ἀλλὰ χρηστὰς σφόδρα ἐλπίδας ἐχόντων περὶ ὑμῶν. οὐ προτρέπομαι ὑμᾶς ἡ μόνον,
ἀλλὰ ἃ προτρέπομαι ἡμᾶς σὺν λέγοντάς ζε ταῦτα εἴρηται, ἃ εἰρήσε). καὶ γὰρ ἃ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς
δεόμεθα διδασκαλίας. εἰ γὰρ ζὲ πρὸς ὑμᾶς λέγεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς σὺν ἐστὶν κωλύει
ζαῦτα λέγεσθαι (ἐν ᾧ μὲν γὰρ εὑρὼν ἐπευθυνόμενον ὅτι ὁ λόγος διορθώσατο· ἐν ᾧ ἃ ἐκλὸς ἃ
ἀπηλλαγμένον, ὡς παρρωστέ πω πάλιν ἀπόγαθι) σὺν γὰρ αὐτοὶ τῶν ἁμαρτημάτ ἐσμεν κα-
θαροί.

φορᾶι, ϗ τοῖς λοιποῖς ὁμοίως ἐπιξίεναι. Διὸ ϗ γάρ, φησι, σοφῷ ἀφορμὴν, ἵ σοφώτερος ἔσαι. ὑμῖν δὲ οὐχὶ πρὸς ὑμᾶς, ὃ ἦ τέλος ἔσαι πρὸς ὑμᾶς. ὑμῖν ἦ ἀναλημπτέον πάλιν ἄναλος τῆς ἀκηλυθίας. Εἶπων, ὁπ τῶ πληρώματος αὐτὸ ὑμεῖς πρώτες ἐλάβομεν, ἐπήγαγε, ϗ χάριν ἀντὶ χάριτος. χάριν γὰρ ἵ Ιουδαῖοι διεσώζοντο. οὐ γὰρ ἅπαξ ὃ πολυπλῆσαι ὑμᾶς, φησι, ἀλλὰ ἅπαξ τὸν πατέρας ὑμᾶς ἐξελεξάμην. Εἰ τοίνυν οὐκ ἐξ οἰκείων καταρθωμάτων ἐξελέγησαν παρὰ Θεοῦ, δῆλον ὅτι χάριτι ταύτης ἔτυχον τῆς ὑμῖν. ἵ ὑμεῖς ἦ χάριτι πρώτης ἐσώθημεν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. οὐ γὰρ ὅτι ἴσοις αὐτοῖς, ἀλλ' ὅτι πολλῷ μείζοσι ϗ ὑψηλοτέροις. " οὐ τοίνυν τοιαύτη πρὸς ὑμᾶς χάρις. οὐ γὰρ δι' μόνον ἁμαρτημάτων συγχώρησις ὑμῖν ἐδόθη (ἐπεὶ κἦ τοῦτο κοινωνοῦμεν οἱ πρώτοι) ἀλλὰ ϗ δικαιοσύνη, ϗ ἁγιασμὸς, ϗ υἱοθεσία, ϗ πνεύματος χάρις" φανερωτέρα πολλῷ ϗ δαψιλεστέρα. ἅπαξ ταύτης τῆς χάριτος ἐλαμβάνομεν τῷ Θεῷ πολεμοῦντες, οὐκέτι μόνον ὡς δοῦλοι, ἀλλὰ ϗ ὡς υἱοὶ ϗ ὡς φίλοι. ἅπαξ τὸ φησι, χάριν ἀντὶ χάριτος. ϗ γὰρ τὰ τοῦ νόμου ϗ αὐτὰ χάριτος ἦν, ϗ αὐτὸ ὃ ἡμέλλομεν " αἰνιγματωδῶς ἐξ οὐκ ὄντων (οὐ γὰρ καταρθωμάτων προϋπῆρχεν ταῦτα ἐλάβομεν τὸ ἀμοιβαῖον. πῶς γὰρ, ἅ μηδὲ ὄντες; ἀλλὰ Θεοῦ πάντα χάριτος τῆς δημιουργήσας καὶ πάρχοντος) ϗ ὃ ἡμέλλομεν ἦ μόνον ἐξ οὐκ ὄντων, ἀλλὰ ἐξ ὧν ἡμαρτήκειμεν δίκαιοι μᾶλλον ϗ πρακτικοὶ ϗ φιλόσοφοι, ϗ τὰ μὴ προσήκοντα, ϗ τοῦτον ἐν τῇ φύσει λαβόν νόμον, ϗ ὃ τῶ Ιουδαίοις χρήσιμον ἀδίκαστον ἡμῖν παρακατέθετο ποιῆσαι τὰ χάριτος ἦν μείζονος ϗ φιλανθρωπίας ἀφάτου. ϗ ὃ, νόμον ἦ τοῦτον ἅπαξ φθαρέντα δυνάκησαθαι δι' τῶ χρόνου, χάριτος ἦν. ὃ μὲ γὰρ ἐπομβρον ἦν, ἐδὲ τὴν ἄπαξ δοθεῖσαν ἐντολὴν παραχράττοντας, χαλᾶσθαι ϗ λυμήσασθαι ὃ ἦ ἡμόμβρον ὑπὸ τοῦτον ἦν, ἀλλὰ πάλιν διόρθωσις, ϗ συγχώρημα οὐκ ὀφλημάτων, ἀλλ' ἀπὸ ἐλέου ϗ χάριτος δεδομένη. ὅπ γὰρ χάριτος ἦν ἐξ ἐλέους, ἄκουσον τί φησιν ὁ Δαβίδ. Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος ϗ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις, ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτῦ τῷ Μωϋσεῖ, τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ τὰ θελήματα αὐτῦ. ϗ πάλιν, Χρηστὸς ϗ δίκαιος ὁ Κύριος. ἅπαξ τοῦτο νομοθετήσει ἐν ὁδῷ ἁμαρτάνουσας. ἐλεημοσύνης οὖν ἄρα ϗ οἰκτιρμῶ ϗ χάριτος ὃ νόμον λαβόν. δι' τοῦτό φησι, χάριν ἀντὶ χάριτος. ἔτι " χαλεπώτερον ἐπαγωνιζόμενος τῷ μεγέθει τῆ " διδομένων, ἐπάγει λέγων· ὁ νόμος δι' Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις ϗ ἡ ἀλήθεια δι' Ιησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Εἶδες πῶς ῥῆμα ἐνὶ ῥήματι ϗ κ῍ μακρὸν, ὃ τε βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὃ τε μαθητὴς πρὸς τὸ ὑψηλοτάτην τοῦ ἀκροατοῦ ἀνάγουσι γνώσιν, πρότερον τοῖς ταπεινοτέροις ἐγυμνάσαντες; ἐκεῖνος μὲν γὰρ πρὸς ἑαυτὸν συγκρίνας " ἀσυγκρίτως ἀπόντων ἐκείνων, ὥστε αὐτὸ μὴ ταῦτα δόξαι τὴν ἐκείνου, λέγων, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, εἶτα ἐπάγων ὃ, πρῶτός μου ἦν· ὅπ ἦ ἐκείνου μὲν πολλῷ μείζον ἐποίησε, τῆς ἦ ἀξίας τῆς τὸ μονογενοῦς ἔλαττον. οὐ γὰρ πρὸς Ἰωάννην, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνου μᾶλλον θαυμαζόμενον πρὸς Ιουδαίοις ποιῆται τὴν σύγκρισιν, τὰ Μωϋσέα λέγω.

17 Ὁ νόμος γὰρ, φησι, δι' Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις ϗ ἡ ἀλήθεια δι' Ιησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Καὶ θέα τὴν Χριστοῦ. οὐ τὸ πρόσωπον ποιῆται τὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ τῶν πραγμάτων. τούτων γὰρ ἀποδειχθέντων, πολλῷ μείζονα ἐξ ἀνάγκης ϗ τὸν ἀγνώμονας εἰκὸς ἦν πρὸς δέξασθαι τὴν φῆφον καὶ τὴν ἀπόνοιαν τοῦ τὰ Χριστοῦ. ὅταν γὰρ τὰ πράγματα μαρτυρῇ, τὰ μηδενίαν ἔχοντα ἀπολογίαν, ὡς πρὸς χάριν λαὸς, ἢ πρὸς ἀπείθειαν τὸ ποιοῦντα, ἀναμφισβήτητον ϗ τοῖς ἀγνώμοσι τὴν φῆφον παρέσχηται. εἶα γὰρ δὴ αὖτα ἅπαξ θεάσωμεθα ποιήσαντες, τοιαῦτα ἰδεῖν φαιδρόμενα. δι' μάλιστα πάντων αὐτόπτης ἦ πρὸς τούτων ὁ τὴν μαρτυρία. ὅρα ὁ ϗ πῶς δι' ἐπαχθῆ ποιῆται τὴν πρὸς θέσιν ϗ πρὸς τοῖς ἀθετεστέρεσις. ἵ γὰρ καταστυάζῃ τῷ λόγῳ τὴν ἀπορίαν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὁμολογουμένων τὴν διαφορὰν πρὸς δείκνυσι, χάριν ϗ ἀληθῆ νόμον, ϗ ὃ ἐγένετο τῷ ἐδόθη.

πολὺ

(ἀλλ᾽ ἡ ὑοθεσία φησί) ⸂καὶ δόξα καὶ δόξα⸃ (Εἰ γὰρ ὃ καταργούμενον δόξης, πολλῷ μᾶλλον ὃ μένον ἐν δόξῃ) ⸂καὶ νόμος καὶ νόμος⸃ (Ο νόμος γάρ, φησι, τῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με) ⸂καὶ λατρεία καὶ λατρεία⸃ (Ων ἡ λατρεία καὶ λατρεία φησὶ· καὶ πάλιν, Πνεύματι Θεῷ λατρεύοντες) ⸂καὶ διαθήκη καὶ διαθήκη⸃ (Διαθησόμεθα γὰρ ὑμῖν διαθήκην καινήν, ὁ κῦ τὴν διαθήκην, ἐν διεθέμεθα τοῖς πατράσιν ὑμῶν) ⸂καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἁγιασμός⸃, καὶ βάπτισμα καὶ βάπτισμα, καὶ θυσία καὶ θυσία, καὶ ναὸς καὶ ναός, καὶ περιτομὴ καὶ περιτομή· ἕτω καὶ χάρις καὶ χάρις. ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν ὡς τύποι, ταῦτα δὲ ὡς ἀλήθεια, ὁμολογουμένως πᾶσι· ἀλλ᾽ ἀρχὴ ζωγραφίας ταῦτα ἐστὶ καὶ ὑπογραφή. ἐπεὶ καὶ ὁ τοῖς τύποις, καὶ ὁ τοῖς εἰκόσι, καὶ ὁ σχεδὸν τὴν τῶν χρωμάτων τῶν λευκῶν ὅτι τὰ μέλανος χρώματος ἐγχαραττόμενος, αὐθέσπιος λέγεται. καὶ ὁ δεύτερος τὴν τῶν χρωμάτων ἀλήθειαν· καὶ ὅτι τὴν ἀνδριάντων, ὅ τε πλίνος, ἀνδριὰς παρεσημείωται· σχεδὸν δὲ μὲν ὡς τύποις, δὲ δὲ ὡς ἀληθείᾳ. μὴ τοίνυν ὡς ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων κοινωνίας, ταυτότητα πραγμάτων νομίσῃς, ἀλλὰ μηδὲ ἀλλοτρίωσιν. Εἰ μὲν γὰρ τύπος ἐστίν, οὐκ ἔστιν ἀλήθεια· εἰ δὲ σκιαγραφίαν ἐφύλαττεν, ἐλάττων τῆς ἀληθείας ἐστίν. τί οὖν δὴ μέσον τούτων ἀπάντων; βούλεσθε ἐπεξέλθωμεν ἓν ἢ δύο τῶν εἰρημένων παρακινήσαντες; ὅτε μὲν γὰρ ἐκείνης φησίν· Ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· πρὸς δὲ ταύτην, ὅτι οὐκ Θεὸν ἐλυμήναντο. πῶς δὲ τίνι ἔρχομαι; ὁρᾷ λοιπὸν παλιγγενεσίας καὶ ἀναχαινώσεως πνεύματος ἀγίου. κἀκεῖνος μὲν μετὰ τοῦ ὕδατος προσηγόρευσεν πνεῦμα δουλείας εἶχον (ὃ ἄλλοι μὲν μόνοντες ὅτως ἐπιμένουσι τῇ κλήσει ταύτῃ) ἡμᾶς δὲ ἐλεύθεροι γεγόναμεν [τότε] οὐκ ὀνόματι, ἀλλὰ πράγματι τοῦ ἁγίου ἐδεξάμεθα. καὶ τοῦτό ὁ Παῦλος δηλοῖ, ἔλεγεν· Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον· ἀλλ᾽ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν Ἀββᾶ ὁ πατήρ. γεγηθότες γὰρ ἀνῆλθεν, καὶ, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀνασοβαρευόμενοι, ὅτως ἐκλήθημεν ἡμεῖς. καὶ τῆς ἀναστάσεως τὴν δύναμιν εἰ τις καταμάθοι, ἵνα μὲν ᾖ, ἵνα δὲ οὐκ ἔστι, καὶ πολλοῦ ἄξιόν ἐστι καὶ ταῦτα τοῦ ἁγιαστοῦ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, ἰσχὺν μὴ ἐνδωλολατρεῖσθαι, μηδὲ ἐπορνεύειν, μηδὲ ἐμοιχεύειν, τοῦτο ἐκαλεῖτο δὲ ὄνομα· ἡμᾶς δὲ οὐκ ἐν τῇ τούτων ἀποχῇ *, ἀλλ᾽ * ἐν τῇ τῶν μειζόνων κλήσει γινόμεθα ἅγιοι. καὶ πρέπον μὲν ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς πνεύματος τῆς ὁσιότητος, ταύτης τυγχάνομεν τῆς δωρεᾶς· ἔπειτα δὲ καὶ πολιτείας πολλῷ μείζονος τῆς Ἰουδαϊκῆς. ὅτι δὲ κόμπος τὰ ῥήματα, ἄκουσον ἐκείνου μὲν λέγοντος· Οὐ φοβάσεσθε, ἀλλὰ περικαθαιρεῖτε τὰ τέκνα υἱῶν, ὅτι λαὸς ἅγιός ἐστε. ὥστε πρὸς ἐκείνους τοῦτο ἡ ἀγιωσύνη ὁ τῶν εἰδώλων ἀπηλλάχθαι νόμων· πρὸς δὲ ἡμᾶς οὐχ ὅτως, ἀλλ᾽ ἵνα ᾖ ἁγία, φησί, καὶ σώματι καὶ πνεύματι. Εἰρώνων διώκετε καὶ Ⓦ ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται Ⓦ Κύριον· καὶ, Ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἅγιος ὄνομα ὅτι πρῶτον, ὧν αὐ λέγηται, τῶν κτισμάτων ἐννοίαν παρέχησαι· ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς ἅγιος λέγεται, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ἡμεῖς. ὅτε γοῦν ἤκουσε τῶν Φωνῶν ταύτην παρὰ τῶν σεραφὶμ "Φερομένων ὁ προφήτης ἵνα φησίν; Οἴμοι ταλαίπωρος ἐγώ, * ὅτι ἀνὴρ ἄκαθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ. καίτοι καὶ ἅγιος καθαρὸς ἦν· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἁγιωσύνην ἡμᾶς τὴν ἄνωθεν χρονόμενοι, ἀκάθαρτοί ἐσμεν. ἅγιοι ἀγγέλοι, ἅγιοι ἀρχάγγελοι, καὶ αὐτὰ τὰ σεραφὶμ καὶ τὰ χερουβίμ· ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἁγιωσύνης "ἐστερᾶ πάλιν διαφορὰ, καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἐκ πρὸς ταῦτ᾽ ἐπαφρεζούσας δυνάμεις. ἐνταῦθα καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπεξελθεῖν, ἀλλὰ μακρὸς ὁ λόγος γίνεται καὶ πολὺ ὃ μῆκος· διὸ περαιτέρω "παυσάμενοι πρόελθεῖν, ὑμῖν ἀφήσομεν τὰ λεπτόμετρα μεταχειρίσαι. ἔξεστι γὰρ καὶ ὑμῖν καθ᾽ οἶκον ταῦτα συλλέγουσι ζωοδοτεῖν τὴν διαφορὰν,

β. Κορ. γ. ιε. Ρωμ. η. β. Ησρ. λα. λα. Ἐβρ. ιι. ι.

Ψαλμ. πβ. ϛ.

Ρωμ. η. ιϛ.

Δαν. ιη. ι.

β. Κορ. ζ. α. Ἐβ. ιβ. ιδ.

Ησ. ϛ. ε.

χ. Θεῦ

χ. χρωμάτων

χ. διὰ

χ. χρυσὸς,

χ. φοιτήσεσθαι,

χ. ἀδυνάτων * ὅτι καταπύγωμαι,

χ. εἰ χρίνομαι ἢ ἄνω,

χ. μείζων ἢ Θεῦ καὶ διαφέρουσα, ὥσπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς, ὅπου καὶ πρὸς τὰς ὑπὲρ ἡμᾶς δυνάμεις.

χ. περιελθόντες,

Ομιλ. ιδ΄. 16 ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΗΜΕΙΣ ΠΑΝΤΕΣ ΕΛΑΒΟΜΕΝ, ΚΑΙ ΧΑΡΙΝ ΑΝΤΙ ΧΑΡΙΤΟΣ.

ΠΡΟΣΩ ἐλέγομεν, ὅτι Ἰωάννης τὴν ἀπορίαν λύων τῶν μαθητῶν πρὸς ἑαυτοὺς ζητεῖν, πόθεν ὁ Κύριος ὕστερον ὅτι τὸ κήρυγμα ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν ἦλθε καὶ λαμπρότερος, ἐπήγαγεν, ὅτι ΟΥΤΟΣ ΜΝ ΗΝ ΚΑΙ ΜΙΑ ΜΟΥ ΑΥΤΗ ΑΓΑΠΗ· οὐκ ἀρκεθεὶς ὃ εἰπεῖν, ἔθηκε καὶ δευτέραν πάλιν, ἵνα νῦν φησι. Τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, φησι, πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. καὶ μετὰ τῶν λέγει πάλιν καὶ ἄλλην. ποίαν οὖν ταύτην; ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. καὶ τί ποτέ ἐστι, φησι, ὃ, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν; ὅπερ γὰρ πολλοὺς ἀπορεῖν λέγων. οὐ μεθεκτὴν, φησιν, ἔχει τὴν δωρεάν, ἀλλ' ἀδιάπτωτον καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἀσφάλειαν ὅλην τῶν καλῶν, ἀσφαλῆ καὶ ἀσφαλείας καὶ ἀσφαλῆ, οὐκ ἐν ἑαυτῷ ζωὴν ἔχων τῶν ἀγαθῶν τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀπομᾶς χορηγῶν καὶ μὴ τὸ χορηγοῦν μόνον πλήρης, καὶ οὐδενὶ ἐλαττούμενος τῆς εἰς ἑτέρους χορηγίας, ἀλλ' ἀεὶ πηγάζων, καὶ πᾶσι τούτων μεταδιδοὺς τῶν καλῶν, ὅτι τοῦ αὐτοῦ μένει τελειότητος. ὃ δὴ ἐγὼ φέρω, μεθεκτόν τι ὄντι (πρὸς ἕτερα γὰρ ἔλαβον ἀεί) καὶ μικρόν τι τοῦ πάντος, καὶ οἱονεὶ σταγόνα· ἀτελὴς πρὸς ἄβυσσον ἄφατον καὶ πέλαγος ἄπειρον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα παραστῆσαι δυνατόν ἐστι, ὅπερ ἐπιχειρῶμεν εἰπεῖν. σταγὼν μὲν γὰρ ἀπὸ πελάγους ἀεί ἐστιν, ἀλλ' οὗτος τὸ πέλαγος ἠλαττωσας, εἰ καὶ ἀφανὴς ἡ ἐλάττωσις· ὅτι δὲ τῆς πηγῆς ἐκείνης οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς), μένει μηδὲν ἐλαττούμενον. διὸ χρὴ μάλιστα ἐφ' ἕτερον ὑπόδειγμα ἐλθεῖν, ἀσθενὲς μὲν καὶ οὐ δυνάμενον ὅσα ζητοῦμεν παραστῆσαι, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς ἀσθενέστερον ἡμᾶς πρὸς τὴν ἔννοιαν τὴν παρακλήσεως ἡμῶν νῦν. ὑπολάβωμεν γὰρ εἶναι πυρὸς πηγὴν, εἶτα ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐκείνης μυρίας ἀπείρους λύχνους καὶ δὶς τοσούτους καὶ τρὶς καὶ πολλάκις· ἆρα οὐκ ἔστι τὴν αὐτὴν μένει πληθύτητος ὁ πῦρ καὶ μὴ ὁ μεταδοθεὶς τοσούτοις τῆς ἐνεργείας τὸ αὐτό; πάντα δῆλον ὅτι. εἰ δὲ ὅτι τῶν σωμάτων τῶν μερικῶν, τὰ ἐλαττούμενα ὑπὸ τῆς ἀφαιρέσεως εὑρέθη τι τοιοῦτον, ὃ καὶ μὴ ὁ παραμένει ἑτέρους ἀπ' ἐκείνου παραλαμβάνειν· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀνεκφράστου δυνάμεως ἐκείνης τοῦτο συμβήσεται. εἰ γὰρ ἔνθα οὐσία ἐστὶ μεταλαμβανόμενον, καὶ σῶμα, καὶ μερίζεται καὶ οὐ μερίζεται, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν περὶ ἐνεργείας ὁ λόγος ᾖ, καὶ ἐνεργείας τῆς ἐξ ἀσωμάτου οὐσίας, οὐδὲν εἰκὸς τοιοῦτον παθεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ἔλεγεν· ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χαίρει τὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν τῇ τοῦ βαπτιστοῦ. ὃ γὰρ, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, οὐ τοῦ προόμιόν ἐστι ῥῆμα, ἀλλὰ τοῦ μαθητοῦ. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μὴ νομίσητέ, φησιν, ὅτι ἡμεῖς ὀλιγοστοὶ συγγενόμενοι πολλοὶ αὐτῷ χρόνοι, καὶ ἀλλὰ πραπίζης κεκτημένοι, χρῆτε μαρτυροῦμεν. καὶ γὰρ ὁ Ἰωάννης ὁ μηδὲν εἰδὼς αὐτὸν πρὸ τούτου, ὁ μηδὲ συγγενόμενος, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὅτι ἐβαπτίζε, μετὰ τὴν ἄλλων αὐτὸν θεασάμενος, ἐβόα, ΟΥΤΟΣ ΜΝ ΗΝ ΟΝ ΕΓΩ ΕΙΠΟΝ· ἐκεῖθεν πόθεν λαβών· ὃ ἡμεῖς δὲ πάντες ὁ δώδεκα, * ὁ πεντακόσιοι, ὁ πεντακισχίλιοι, ὁ πεντακισχίλιοι, αἱ πολλαὶ τῶν Ἰουδαίων μυριάδες, ἅπαν τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν τὸ τότε, καὶ τὸ νῦν, τὸ τῶν αὖθις ἐσομένων, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἐλάβομεν. τί δὲ ἐλάβομεν; χάριν ἀντὶ χάριτος, φησιν. ἀντὶ ποίας, ποίαν; ἀντὶ τῆς παλαιᾶς, τὴν καινήν. ὥσπερ γὰρ ἦν δικαιοσύνη, καὶ δικαιοσύνη (Κατὰ δικαιοσύνην γάρ, φησι, τὸν ἐκ νόμου γενόμενος ἄμεμπτος) καὶ πίστις, καὶ πίστις (ἐκ πίστεως γάρ, φησιν, εἰς πίστιν) καὶ ὑπόσια, καὶ ὑπόσια (ὧν

χρ. ὀλίγα

ἴσ. αὐτῷ τότε

χρ. ἐκεῖθ. καὶ ἐξ αὐτοῦ πάντες λαζάρ· * οἱ πεντακόσιοι,

φιλιπ. γ. 5.

* λίγει χ. μὴ ἡ πολὺ

ὡδὲ τ̃ ὰν ὧ ϛαυρῷ ὁμοιῶσω*, Εδωκεν εἰς ὃ βραδμά μου χολιὼ, ἡ εἰς τ̃ δίψαν μου ἐπότι- Ψμ. ξε. κα.
σάν με ὄξος. Βούλεσθε ἡ τὸ ἐξῆς ἐπαγάγωμεν, ἢ ἡ ταῦτα ἀπόχρη; ἔγωγε οἶμαι. εἰ γὰρ μὴ
κ̃ τ̀ πλάτος διορύξαμεν τὸ χωρίον, ἀλλὰ κ̃ τ̀ βάθος διεσκάψαμεν· οὐκ ἐλέ ποια ἡ τοῦτο
χ. ὅμως χωῦ ἐκείνου ποιοῦ ἔχει· καὶ δεδείκαμεν μὴ καταπίνοντες ὑμᾶς ἀμέτρως, ποιήσωμεν ἀναπεσεῖν.
χ. ἔαδους
χ. - γὰρ ἡ φρίπουσα

Διὸ τέλος ἐπιθῶμεν τῷ λόγῳ τὸ πρέπον. ποῖον δέ ἐϛι τὸ πρέπον; " δεξιολογία ΗΘΙΚΟΝ
πρέπουσα τῷ Θεῷ. πρέπει ἡ οὐχ ἡ ὀλίγα τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἡ ὀλίγα τῶν
πραγμάτων. Λαμπάτω γὰρ ὑμῶν ὁ φῶς, φησὶν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα ἴδωσι Ματθ. ε. ιϛ.
τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τ̀ πατέρα ὑμῶν τ̀ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁ γὰρ τοῦτο φωτει-
χ. ἀγαπητὶ, νότερον τ̀ ἀρίϛης πολιτείας " ὅϛι, καθάπερ καὶ πῆς ἔλεγε τῶν σοφῶν· Αἱ ἡ ὁδοὶ τ̃ δικαίων ὁ- Παρ. δ. ιη.
μοίως φαιδραὶ λάμπουσι λάμπασι ἡ οὐκ αὐτὸς μόνον τοῖς ὁ φῶς ἀνάπουσι ὀλίγα τῶν ἔργων, ἡ
ἴσ. ἐγχ- ὁδηγοῦσι πρὸς τὸν ὀρθὸν ὁδόν, ἀλλὰ ἡ τοῖς πλησίον ὄσιν ἐκείνων. " ἐκχέωμεν τοίνυν ὁ
χ. μεπωφ- τερον ἔλαιον ταῖς λαμπάσι ταύτης, ὥϛε " ὑψηλότερον ἡμέαθαι τὸ πῦρ, ὥϛε πλούσιον φανῆναι τὸ
φῶς. ὁ γὰρ ἔλαιον τοῦτο οὐκ αὐτὸν μόνον πολλὴν ἔχει τὴν ὀσμὴν, ἀλλ' ὅταν ἡ αἱ θυσίαι ἐκκαῶσιν,
πλουσιώτερον πολλῷ ὧ πρέπει τὴν ἰδίαν δύναμιν. Ελεον γὰρ, φησὶ, θέλω, ἡ θυσί- Ωσ. ε. ϛ. ἡ
αν· ἡ μάλα εἰκότως. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἄναγκον τὸ θυσιαϛήριον, τοῦτο ἡ ἔμψυχον· καὶ ἐκεῖ μὲν Ματθ. θ. ιγ.
ὁ ἐπιχεόμενον ἀπὸ τῶν πυρὸς γῆϛ δαπάνη, ἡ πολυτελὲς εἰς κόνιν, ἡ ἀφανιζόμενον εἰς πέ-
φαν, ἡ εἰς τὴν τοῦ ἀέρος ὁ καπνὸς ἀνάλυσιν φύσιν· ἐνταῦθα ἡ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἑ-
τέρους φέρει τοὺς καρπούς. ἡ ταῦτα ὁ Παῦλος ἐδήλωσε λέγων. τῆς γὰρ φιλοπωχίας τ̃
Κορινθίων τοὺς θησαυροὺς διηρεύνησας ἄτως ἔγραφεν· ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύ-
της οὐ μόνον ὅϛι πρόσταπληρούσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ ἡ περισσεύουσα διὰ β. Κορ. θ. ιγ.
πολλῶν εὐχαριϛιῶν τῷ Θεῷ. ἡ πάλιν, Δοξάζοντες Θεὸν ὅτι τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμο-
λογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἡ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας τῆς εἰς αὐτοὺς ἐ εἰς πάντας,
ἡ τῇ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ὅτι ποθοῦντων ὑμᾶς. ὁρᾶς εἰς εὐχαριϛίαν ἀναλυομένην
αὐτὴν, ἡ αἴνου τ̃ Θεοῦ, καὶ ζωοχεῖς εὐχὰς τῶν εὖ παθόντων ἐ θερμοτέρας ἀγάπης; θύ-
σωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, θύσωμεν εἰς ταῦτα τὰ θυσιαϛήρια καθ' ἑκάϛην ἡμέραν. αὕτη
γὰρ ἡ εὐχὴ καὶ πίϛεις ἡ πολλῶν ἑτέρων ὅϛι μείζων ἡ θυσία· μόνον δὲ οὐκ δικαίου γίνεται κέρ-
δους, καὶ πόνων τοιούτων, καὶ πάσης ἡ καταρᾶ πλεονεξίας ἡ ἁρπαγῆς ἐ βίας. τοιαύτας γὰρ
* μόνον πρόσεισι προσφορὰς * ὁ Θεὸς, ταῖς ἡ ἑτέραις ἡ ἀποτρέφεται ἐ μισεῖ. οὐδὲ γὰρ βούλε-
ται ἐξ ἀλλοτρίων ἱμᾶσθαι συμφοράν. ἀκάθαρτος γὰρ ἡ βέβηλος ἡ τοιαύτη θυσία,
χ. ἐξιλεύ- σωσιν 30 ἡ προσχώσει μᾶλλον δὲ, ἢ " ἐξιλεώσαιτο Θεόν. διὸ πάσῃ δεῖ κεχρῆσθαι σπουδῇ, ὥϛε
μὴ ἐν ταῖς θεραπείαις τὴν μεμολυσμένον ἐξυβρίζειν. εἰ γὰρ τὰ δύτερα προσπεγκὼν ὁ Κάϊν,
καὶ οὐδὲ ἠδικηκὼς ἕτερον, ἔδοκε δίκην τὴν ἐχάτην, ὅταν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας
προσφέρωσί ϛι, πῶς ἡ πεισόμεθα χαλεπώτερα; ἀφ' γὰρ τῶν ἡ τὸ εἶδος τῆς ἐντολῆς
ταύτης ἐνέδειξεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐλεῶμεν, ἡ χ ἵνα κολάζωμεν οὐ ὁμοδούλους. ὁ ἡ τὰ
35 ἑτέρων λαμβάνων, ἡ ἑτέρῳ δίδοὺς, οὐκ ἠλέησεν, ἀλλ' ἐπεμώρησε, καὶ ἠδίκησεν ἀδικίᾳ τ̃
ἐχάτῃ. ὥσπερ οὖν ἔλαιον οὐκ ἀν τοῖς λίθος· οὕτως οὐδὲ ἀπιϛίαν φιλανθρωπίαν.
ὅταν γὰρ τοιαύτην ἔχῃ ῥίζαν, οὐκ ἐπὶ ἐλεημοσύνῃ τὸ τοιοῦτόν ϛι. διὸ παρακαλῶ μὴ
πρὸς τοῦτο ὁρᾶν μόνον, ὅπως πρέχωμεν τοῖς δεομένοις, ἀλλὰ καὶ ὅπως μὴ ἐκ τῆς τῶν ἑτέ-
ρων ἁρπαγῆς. Εἰς γὰρ βυθὸς, καὶ εἰς καταρράκτης, ἵνος φωνῆς ἀκούσεται ὁ διαστάτης; ἀν Σοφ. Λα. κε.
40 οὕτως ἑαυτὸν μὴ ἀκριβείας ἄγωμεν, δυνησόμεθα τῇ τ̃ Θεοῦ χάριτι πολλῆς φιλανθρωπίας
καὶ ἐλέους καὶ συγγνώμης τυχεῖν· ἐφ' οἷς ἡμᾶς πάντας μακροὺς τοῦτον χρόνον, καὶ τ̃
χ. τ̃ τῶν ἱερα- τῶν πυρὸς ποταμὸν ἐκφυγεῖν· ὃ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι, εἰς " τὸν τῶν ἀγαθῶν
σθαι συμ- φῶνα, ἀνελθεῖν βασιλείαν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριϛοῦ, μεθ' οὗ τῷ πα-
τρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ.

τος, τῆς Ἁγιοίας ἤδη τῶν ἀκουσάντων προκαταχθείσης τοῖς περὶ αὐτὸ λεχθεῖσι, καὶ μηδὲν τῆς ὑστέρας περιβολῆς λυμαινομένης αὐτῇ*. Εἰ μὲν γὰρ μηδὲν μηδόλως ἀκούσαντες εἶδον (ω) " Κύριον, καὶ ὁμοῦ μετὰ τῆς θέας καὶ τῶν ἐκ λόγων μαρτυρείαν ἐδέξαντο τὸ ὕστερον ἡμᾶς ἰὼ καὶ μεγαλεῖον, εὐλόγως ἂν ὁ τὸ ῥήματος εὐτελὲς προσσέσηκεν μετέθηκε τῶν λεχθέντων. οὕτω γὰρ εὐτελὲς περιέκειτο ῥῆμα καὶ χοϊκὸν ἅπασιν ὁ Χριστὸς, ὡς καὶ Σαμαρίτιδας γυναῖκας καὶ πόρνας καὶ τελώνας μετὰ πολλῆς τῆς ἀδείας θαρρεῖν αὐτῷ προσιέναι καὶ διαλέγεσθαι. ὅπερ οὖν ἔφην, εἰ ὁμοῦ καὶ τῶν ῥημάτων τούτων ἤκουσαν, καὶ αὐτὸν ἐθεάσαντο, καὶ κατεπέλασαν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου· νῦν δὲ πρὶν ἢ φανῆναι τὸν Χριστὸν, πολλάκις ἀκούοντες καὶ ἐνδιζόμενοι τοῖς λεχθεῖσιν περὶ αὐτοῦ, τοσοῦτον ἔπαθον, ὥστε μετὰ τῶν ῥημάτων διδασκαλίαν ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ μαρτυρηθέντος ἐκβάλλοντες, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν ἤδη λεχθέντων καὶ αὐτὸν λαμπρότερον εἶναι νομίζοντες. Ὁ δὲ, ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὁ μετ' ἐμὲ κηρύσσων, οὐχ ὁ μετ' ἐμὲ ἡμόμενος," ἔστι. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Ματθαῖος αἰτίᾳ λέγων· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃ περὶ τῆς οὐκ Ἀεγίας ἡμήσεως αὐτὸ λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς προσίας τῆς κατ' ὃ κήρυγμα. Εἰ γὰρ περὶ τῆς ἡμήσεως ἔλεγε, οὐκ ἂν εἶπεν, ἔρχεται, ἀλλ' ἦλθε. τὸ ἡμηκόμενος γὰρ ἰῶ, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο. τί οὖν ἐστι ὅτι ὃ, ἔμπροσθέν μου γέγονε; ἔλαμπροτερος, ἐντιμότερος. * μὴ γὰρ, ὅτι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον κηρύττων ἐγὼ, φησιν, ἀπὸ τούτου μείζονα σχεῖν με νομίσητε. πολὺ γὰρ ἐλάττων ἐγὼ, καὶ τοσοῦτον ἐλάττων, ὡς μηδὲ εἰς δούλου τάξιν ἄξιος νομισθῆναι. ὅτο γὰρ ἐστὶ ὃ, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅσῳ ἕτερος προδηλῶν ὁ Ματθαῖος ἔλεγεν· οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ· ὅτι ὃ ἦν ὃ, ἔμπροσθέν μου γέγονε, περὶ τοῦ εἰς ὃ νομισθῆναι προῆλθεν εἰρηκὼς, δηλονότι ἐστὶν. εἰ γὰρ οὕτω ἐβούλετο εἰπεῖν, περιττὸν ὃ ἐπαγόμενον ἰῶ ὃ, ὅτι πρῶτός μου ἰῶ. Τίς γὰρ οὕτως ἠλίθιος καὶ ἀνόητος, ὡς ἀγνοῆσαι, ὅτι ὁ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἡμόμενος, πρῶτος αὐτοῦ ἰῶ; Εἰ" δὲ περὶ ὑπάρξεως ἰῶ τῆς προαιωνίου, οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἢ ὅλη ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν." ἄλλως δὲ, καὶ ἀπρεπέστατον ὃ τοιοῦτον, καὶ ἀτοπία εἰκῆ προσέρριπται. τοιοῦτον γὰρ, εἰ τοῦτο ἐβούλετο δηλῶσαι, ἐχρῆν εἰπεῖν· ὅλη ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος πρῶτός μου ἰῶ, ὅτι καὶ ἔμπροσθέν μου γέγονε. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον εἰ), εἰκότως δὲ τις ταύτην δοίη τὴν αἰτίαν *· τὸ δὲ πρῶτον ἡμᾶσθαι, οὐκέθ' τὸ πρῶτον εἰ) αἴτιον. ὃ δὲ ἡμᾶς λέγομεν, σφόδρα δὲ ἔχει λόγου. ἴσμεν γὰρ δήπουθεν τοῦτο πάντες, ὅτι μὲν τὰ δῆλα, ἀλλὰ τὰ ἄδηλα ἀεὶ αἰτιολογίας θέλεται. Εἰ δὲ περὶ ὑποστάσεως ὁ λόγος ἰῶ, οὐκ ἰῶ ἄδηλον ὅτι πρῶτον ἡμόμενον, πρῶτον ἔδει εἰ). ὅπερ δὲ περὶ ἡμῶν ἀληθεύεται, εἰκότως τὴν δοκοῦσαν ἀποείδειν εἰ) λύει. Εἰ γὰρ εἰκὸς ἰῶ πολλοὺς ἀπορεῖν, πόθεν καὶ οὐκ ποίας πρόσεως ὁ ὕστερον ἐρχόμενος, ἔμπροσθεν γέγονε· τοιοῦτόν ἐστιν, ἐντιμότερος ἐφάνη. ταύτης τοίνυν τῆς ζητήσεως ἥψατο εὐθέως τὴν αἰτίαν· καὶ δὲ αἰτία, τὸ πρῶτον εἰ) αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ἐκ ἰῶος, φησι, προκεκηρυγμένος με ὄντα ὀπίσω ῥίψας, ἔμπροσθεν γέγονεν, ἀλλὰ πρῶτός μου ἰῶ, εἰ δὲ ὕστερος προῆλθεν. καὶ πῶς, φησι, εἰ περὶ τῆς ὑποστάσεως τῆς εἰς ἀνθρώπους, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι πρὸς αὐτὸν δόξης" λέγει, τὸ μηδέπω τέλος εἰληφὸς ὡς ἤδη γεγονὸς λέγει; καὶ γὰρ εἶπε, γέγονεν, ἀλλὰ γέγονεν· ὅλος ἔστι τοῦτο τοῖς προφητεύουσιν ἀνῶδες ἐστὶν, ὡς περὶ γεγονότων πολλαχοῦ περὶ τῶν μελλόντων διαλέγεσθαι, ὁ μὲν Ἡσαΐας περὶ τῆς σφαγῆς αὐτοῦ λέγων, οὐκ εἶπεν, ὡς προβατον ὑπὸ σφαγὴν ἀχθήσει) (ὅπερ ἰῶ μέλλοντος) ἀλλ', Ὡς πρόβατον ὑπὸ σφαγὴν ἤχθη· καὶ οὐδέπω (σφαγεὶς ἰῶ, ἀλλ' ὅμως τὸ ἐσόμενον ὁ προφήτης ὡς γεγονὸς λέγει. καὶ ὁ Δαβὶδ (ω) σαυρὸν δηλοῖ, οὐκ εἶπεν· ὀρύξουσι χεῖράς μου καὶ πόδας, ἀλλ', Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας, καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου, καὶ ὑπὲρ (ω) ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ περὶ τοῦ προδότου" δηλονότι τοῦ μηδέπω γνωσθέντος, "οὗτος" ἔλεγε· Ὁ ἐσθίων μου τοὺς ἄρτους ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν. * καὶ περὶ

χ. μάρτυρα. * ἀλλὰ μὴ ἀδείας δυναμένης τὴν πολλῶν ἐνδοχὰς καταβαλεῖν. χ. Χριστὸν αὐτὸν, χ. φησι. * ὃ μὲν λέγει τοῦτο ἐστι. χ. ὅτι, χ. ἀλλὰ χ. ἐστὶ. * τὸ πρῶτον γνῶναι. χ. ἰῶ ὁ λόγος, χ. πῶς φησὶν. χ. ἐμεγάλυνεν * ὁμοίως

Ησ. νγ. ζ. Ψαλ. κα. ιη. Ψαλ. μβ. θ. Ιωαν. ιγ. κε.

γύαλου πάλιν ἀναβαίνῃ, Ἐξ Αἰγύπτου λέγοντος ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. καὶ πάντα τοῦτο Ωσ. ια. γ.
ποιοῦσιν. οὐδὲ ὁ τραπότερον τὴν μαρτυρίαν ἐργαζόμενος καὶ νεαρώτερον, ἀπὸ καὶ μεγαλοφωνότερος τῶν ἄλλων φθεγξάμενος, ἀλλὰ τοὺς ἀπελθόντας, οὐδὲ τοὺς τετελευτηκότας μόνον, ἀλλὰ καὶ ζῶντας καὶ περιβλεπόμενον, καὶ δείξαντα καὶ βαπτίσαντα αὐτὸν, τοῦτον εἰς μέσον ἄγει
* ἐκπηδᾶν, ἅπαξ, χ. πηδᾶν 5 ζωνεχῶς, ἀλλὰ διαστολῇ * ἀπὸ τοῦ ὅλου ποιῆσαι ἀξιόπιστον τὴν ᾠδὴν, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀκροατῶν ἀθρόᾳ συγκαταβάσει. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ τοῦ ὅλου μορφὴν ἔλαβεν, οὐκ ἂν εὐπαράδεκτος γέγονεν, οὕτως εἰ μὴ τῇ τοῦ ὅλου φωνῇ ἀκολουθῶν τοῖς ὁμοδούλοις προεγύμνασεν, οὐκ ἂν ἦλθε πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐπ' αὐτὸν λόγου ἐδέξαντο. προεῖς δὲ τούτῳ, καὶ ἕτερος
χ. ὅπου κατεσκευάζετο μέγα τι καὶ θαυμαστόν. ὅπερ γὰρ ὁ αὐτὸν ἵνα πρὸς ἑαυτὸν μέγα τι λέγειν, οὕτω-
10 τοι ποιῆ τὴν μαρτυρίαν, καὶ προσίσταται πολλοῖς τῶν ἀκουόντων πολλάκις, ἕτερος πρὸς αὐτὸν προαγόμενος μαρτυρῆσαι. καὶ χωρὶς τούτων εἰώθασί πως οἱ πολλοὶ πρὸς τὴν ζωηφόρον
χ. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ὅπου ἀναστροφὴν καὶ σωτήριον ἐπιφοράν. ἀλλὰ δὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ γέγονεν ἅπαξ ἢ δίς· ἡ δὲ τοῦ Ἰωάννου πολλάκις καὶ
χ. ἦν γὰρ ἐπαναβαίνοντος ζωνεχῶς. ὡς γὰρ διαζεβηκότος τοῦ λαοῦ πρὸς ἀθενείαν, καὶ τῶν αἰσθητῶν ἀπάντων ἀ-
15 παλλαγέντες, καὶ τῆς ἀκοῆς ἀκύρειν ἠδυνάμητο φωνῆς, ἀλλ' ὁ σφοδρὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐδέοντο, ἀλλ' ἐκείνῃ πάντα ἐπείθοντο, καὶ ἐκ' ἐκείνης ἤρτητο. ὡ δὲ ἐπὶ κάτω τρεφόμενοι, καὶ πολλοῖς προκαλύμμασι συγκεκαλυμμένοι, καὶ βαπτιστέρας ταύτης ἐδέοντο. ὅπου γοῦν καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁπόταν πάντων ἑαυτὸν ἐγυμνωσε τῶν αἰσθητῶν, οὐκ ἐδεῖτο διδασκάλων ἑτέρων, ἀλλ' ἀπὸ
χ. ἄνω χ. τριβόμενοι, χ. πολ. τὸν ἄλλων διὰ τὸ χαμαὶ κεῖσθαι ἐργάζεσθαι, τὸ δὲ χ. τῶν ἄνω χ. τῶν ὑψηλῶν, χ. ὡς χ. αὐτὸν τῶν ὑραίων ἐπαιδεύετο. Ὁ γὰρ πέμψας με βαπτίζειν, φησὶν, ἐν ὕδατι, οὗτός μοι εἶπεν· ἐφ'
20 ὃν δ' ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, οὗτός ἐστιν ὁ ἐπὶ παίδες Ἰουδαῖοι, καὶ πρὸς τὸ ὑψηλὸν οὐκέτι μηδέπω φθάσαι δυνάμενοι, ἀθρόαν εἶχον διδάσκαλον, ἀίδιον μὲν καὶ ἑαυτῶν λόγοις λέγοντα, ἀλλὰ τὰ ἄνωθεν ἀπαγγέλλοντα. Τί οὖν οὗτός φησιν; αὐτὸς μαρτυρῆσαι πρὸς αὐτὸν οὐκέτ' ἔφασκε, λέγων. τί δήποτε, οὐκέτ' ἔφασκε; μετὰ πρόρρησίας, φησὶ, καὶ ἐλευθερίας, πρὸς ὑποστολὴν ἁπάσης ἀναπείθει. Τί δὲ ἀναπείθει; τί δὴ μαρτυρῆσαι οὐκέτ' ἔφη; οὐκ ἐν οἷς εἶπον,
25 ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. συνεσκιασμένη ἡ μαρτυρία, καὶ ἐπὶ πολὺ τὸ ταπεινὸν ἔχουσα. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μονογενὴς, ὁ γνήσιος παῖς· ἀλλὰ τί; οὐκ ἐν οἷς εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καθάπερ γὰρ αἱ μητέρες, * τῶν ὀρνίθων τοὺς νεοσσοὺς οὐκ εὐθέως, οὐδὲ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν πτῆσιν ἐκδιδάσκουσιν ἅπασαν· ἀλλὰ νῦν μὲν τοσοῦτον ἐξάγουσιν, ὅσον ἐ-
* ὄπτ
30 ξω γενέσθαι τῆς καλιᾶς, νῦν δ' αὖθις ἀναπαύσασαι πρῶτον, πρὸς τὴν πτῆσιν πάλιν, καὶ τῇ μιᾷ ταύτῃ ἡμέρᾳ ἑτέραν πολλῷ πλείονα ζωάθουσι, καὶ ὕστερον ἤδη καὶ μικρὸν ὑπὲρ τὸ προσῆκον ἄγουσιν ὕψος· οὕτω δὴ καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης οὐκ εὐθέως ὑπὲρ τὰ ὑψηλὰ τοῦ Ἰουδαίους ἤγαγε, ἀλλὰ πόρρω μὲν τῆς γῆς ἀναπτῆναι ἐδίδαξεν, εἰπών, ὅτι αὐτοῦ κρεῖττων ἐκεῖνος ὁ Χριστός. οὐδὲ γὰρ, οὐδὲ τοῦτο μικρὸν ἐκεῖνος, ὃ οὐκ ἀ-
χ. ἀναπαῦσαι πρὸς πτ. χ. προσῆκόν ζωσι, χ. προσδιαστ. χ. ἐκδιδᾷ
35 κούοντας τοῦ ὕστερον θαυμασίου, τοῦ Ἰωάννου λέγω, καὶ προφάσεις, καὶ πρὸς οὓς ἀπόστολος ἔπεμπεν, καὶ οὓς ἀγέλην ὠνόμαζον εἶ), ὡ οὐδέπω φθάνοντα οὐδὲ θαυματουργήσαντα δυνηθῆναι πεῖσαι χρεῖττονα εἶ). τέως οὖν τοῦτο καταρθώσας ἐπαυύδαζεν ἐν ταῖς τῶν ἀκροατῶν διανοίαις, ὅτι τοῦ μαρτυρουμένου ὁ μαρτυρούμενος μείζων, τοῦ προδηλουμένου πρόδρομος ὁ μὴ ὢν ἐλθών, τοῦ ὅλου καὶ πρώτου ὁ μηδέπω φανείς. καὶ ὅρα πῶς ζωετὰς εἰσάγει
χ. πιστὸν ποιῆσαι τὴν μαρτυρίαν. τὸ γὰρ φανέντα μόνον ὑπεδείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ φανῆναι, ἀναχωρήσαντα. τὸ γὰρ, οὗτός ἐστιν οὗ εἶπον, τοῦτο δηλονότι τοῦτός ἐστιν· ὥσπερ οὖν καὶ Ματθαῖος λέγει, ὅτι πάντων ἐρχομένων πρὸς αὐτὸν, ἔλεγεν· Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, Ματθ. γ. ια.
ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι ὡ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ. Ἵνα δὲ ἐνέχει καὶ πρὸς τὸ φανῆναι τοῦτο ἐποίησεν; ἵνα εὐπρόδεκτος ἡ μαρτυρία γένηται φανέν-

ϗ τὴν ταλαιπωρίαν ἐκείνων, ϗ τοὺς ἱδρῶτας, ἀν μηδὲν ἀξενείκητον τῶν πόνων ἄξιον ἡ γῆ, πῶς οὐδενὸς ἑτέρου δυνήσεται τῶν πόνων τὴν ῥᾳθυμίαν βύρσῃ, ἀλλ' ἀποτρέφει μετ' αἰσχύνης ϗ κατηφείας ἀπὸ τῆς ἄλω πρὸς τὴν οἰκίαν ϗ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, οὐδὲν ἔχων ἀπαρτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὴν ἀντίδοσιν. ὅτι δὲ ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι. καὶ γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ μηδένα ἀξενείκητον καρπὸν, ἡμῶν ἅπαντα ὀτιδιξαμένων πόνον, ὁ ϗ ταύτης ϗ ἡμῶν κύριος ὑ θεὸς ἵλεως ἡμᾶς ἀπεργομένους ἐλπίσιν, ἀλλὰ δώσει τὰς ἀμοιβὰς ἑκάστοις γὰρ, φησι, τὰ ἴδιον μαθὼν λήψεται * κατὰ τὸ ἴδιον κόπον, ϗ κατὰ τὸ τῶν πραγμάτων τέλος. καὶ ὅπως ὕστερον ἔχει, ἄκουε· Καὶ σύ, φησιν, υἱὲ ἀνθρώπου, μὴ μαρτύρει τοῦ λαοῦ τούτου, Ἐὰν ἄρα ἀκούσωσι, ἐὰν ἄρα σωθῶσι. καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ δὲ φησιν· Ἐὰν ὁ σκεπάσω τὸ εἰπεῖν τῷ Φυγεῖν, ἵνα δὲ ἐλεᾶς δέοι, τὸν ψυχὴν ὄφελεν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὁ προσέχων μηδεὶς ἦ. ἀλλ' ὅμως καὶ ἰσχυρὰν προμηθίαν τούτων ἔχοντες, καὶ ὑπὲρ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀμοιβῆς θαῤῥοῦντες, ὅταν ὑμῶν ὁ ἔργον ἴδωμεν μὴ προσκόπτον, οὐδὲν ἀμείνον ἐκείνων ὀφκείμεθα τῶν γεωργῶν τῶν σταζόντων καὶ ἀφιωσιώτων, τῶν εἰκαλυπτομένων καὶ αἰσχυνομένων. τοῦτο γὰρ διδασκάλου συμπάθεια, τοῦτο κηδεμονία παρρησ. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς, ἄξιον * τῆς ἀγνωμοσύνης ἀπαλλαγῆναι τῆς Ἰουδαϊκῆς, καὶ λαμπροτέραν ἀρχὴν ἕξειν ἔθνους ἑτέρου λαβόντα καὶ πολλῷ μείζονος (Ἔσομαι γάρ μέ, φησι, καὶ ὀξυτέρω αὐτοῖς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, ἢ τοῦτο) ὅμως ἅγιος ἦν καὶ Θεοῦ δοῦλος καὶ σφόδρα φίλος γνήσιος καὶ ἡμέτερος, οὐδὲ ἀκούσας ταῦτα εἶπεν τῷ φωνῇ, ἀλλ' εἵλετο μᾶλλον ἀπολέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων κληρονομεῖν αὐτὸς, ἢ χωρὶς ἐκείνων σῴζεσθαι καὶ οὐ δικαίως ἔτι μείζονι τοιούτων ἔτι χρὴ τὰ προσέχειν ψυχῶν. καὶ γὰρ ἄτοπον παῖδας μὲν ἔχοντα ἅπερ φαῦλος, μὴ ἐθέλησαι ἑτέρων κληθῆναι πατέρα, ἀλλὰ τῶν ἰδίων φύντων· μᾶλλον δὲ ἐγχειμένου τοῦτο, ἑτέρους δὲ ἑτέρων ἀμείνους ἀεὶ, καὶ νεωτέρους τούτων, αὖθις δὲ ἐκείνων, καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν ἄλλους προσαγαγεῖν ἡμᾶς ἁρπάζειν, προσ οὐδὲν οἰκείως ὀφκειμένους. ἀλλὰ τοῦτο ὑμῶν μὴ γένοιτο τοῦτο καταπλῆξαι ποτε. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι μᾶλλον βεβαιότερα ἐστὶ τῇ πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ϗ τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. ταῦτα δὴ λέγομεν, βουλόμενοι τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τὴν ὑμετέραν, ϗ ὅτι μείζονα ὀτιδιδόναι τῆς πολιτείας * τὸν ἀγῶνα. οὕτω γὰρ ϗ τῶν προκειμένων ἡμῖν λόγων εἰς αὖθις ὁ βάθος καταλείπαι δυνήσεται τὰ νοήματα, ἂν μηδεμία ποιήσεις ἀλλ' ἡμῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀτιοῦν τῆς ὀφελείας, ϗ ὁ ὀφελητικὸν αὐτῆς ϗ ὀξὺ θεωρήσαι. ἆρα ποτ' ἐστὶν ὅτι ὁ προκείμενον ἡμῖν σήμερον;

Ἰωάννης μάρτυρ περὶ αὐτοῦ τὲ κέκραγε λέγων· Οὗτος ἦν οἱ εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Πολλὴ ὄντως ἡ ἀγγελιστικὴ, ἀλλὰ καὶ κατὰ Ⓦ Ἰωάννην τρέφων, ϗ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ πολλαχοῦ προφέρων. ποιεῖ δὲ οὐκ ἁπλῶς τοῦτο, ἀλλὰ ϗ σφόδρα σωστικῶς. ὅπερ γὰρ πολὺ τὸ χαῦμα εἶχον τὰ ὑδάτος τοῦτο πολλοὶ Ⓒ Ἰουδαῖοι (τὲ γὰρ ϗ ὁ Ἰωσηπος τὴν τοῦτο τελευτὴν Ⓦ πόλεμον λογίζεται, "δι αὐτὸν τε δείκνυσι μηδὲ πόλιν εἶναι), τὴν ποτε μὴ ξυμπολιτεύσασθαι, ϗ μακρὰς "σωτείρας προσ αὐτοῦ λήξεις ἐγκωμίων" ἀπ' αὐτοῦ ποιῶν τοῦτ' Ἰουδαίους ἐπιτέλαι βουλόμενος, σωφρονῆσαι αὐτοὺς ἀναμιμνήσκει τῆς τοῦ προδρόμου μαρτυρίας. τὲ Ⓒ μὴ ἄλλοι βαπτελισταὶ τῶν παλαιοτέρων μέμνηται προφητῶν, ϗ καθ' ἕνα τινὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ γνωρίμων, ἐκεῖ πρὸς πέμπουσι Ⓦ ἀκροατὴν, τὲ "ὅταν ὑψίπτηται, λέγοντες, Τοῦτο ἦ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ ὃ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἰδοὺ ἡ παῖς λήψεται ἐν γαστρὶ ἕξει, ϗ τέξεται υἱόν· ϗ ὅταν ὀπισθοβληθῇ ϗ πτοηταχθῇ ὅπως ἀκριβῶς δυνατὸν ἦ, ὡς ϗ τὸ ἄφωνον ἡλικίᾳ σφάττεσθαι ὑπὸ Ἡρῴδου, τὸ Ἱερεμίου εἰς μέσον ἄγοντες τὸ λέγοντα, Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρήνου καὶ κλαυθμὸς ϗ ὀδυρμὸς πολύς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς ϗ οὐ θέλουσα παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσὶν.

α. Κορ. χ. ι.

Ἰεζ. β. α.
Ἰεζ. γ. ιθ.

Ἐξο. λβ. θ.

Ματθ. α. κβ. κγ.
Ησ. ζ. ιδ.
Ιερ. λα. ιε.

χ. δίκαια
χ. πικὰ

χ. ἴσαι, ἀλλὰ κἀν

* τοτίση

χ. διὰ τὸ
χ. τῶν μεδιῶν ὄντων

* αὐτῷ
χ. μείζονος

χ. δούλου

χ. τόπον
χ. σοφισθῆναι

* ὑμῶν

χ. λύμη
χ. λειχθῆναι

χ. δῆλον ἐκ τοῦ Ἰωσήπου ἡ πόλις ἡ ποτὲ μεθ' ἑαυτῆς ὕστερον,
χ. ἄφρον
χ. αὐτῷ

χ. ἐν Ὡσηὲ μεμνημένοι, ὅταν ὀξ Αἰγύπτου

ΗΘΙΚΟΝ

Τοιᾶ'δη* "τοιούτων μ̄ θαμ̄χ, τοιούτων ỹ καλαξιωθέντας ἀκούσμ̄χ, τοσαύτης ỹ ἀπολαύσαντας δωρεᾶς, ỹ βίον ἄξιον τ̄ δόσμ̄χ ἐπιδείκνυσθαι χρή, ὥστε ἐ τ̄ ἐκφυγεῖν ἀπολωλυσαν καλῶν. διὰ τοῦτο γὰρ ỹ πρ̄εγλυετο ὁ Κύριος ἡμῶν Ιησους Χριστος, ἵνα μὴ μόνον τ̄ ἐν τῷ δόξαν ἴδωμεν αὐτοῦ, ἀλλὰ ỹ τ̄ μέλλουσ̄. διὰ τοῦτό "φησι, Θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐ ὅτι ὦσιν, ἵνα θεωρῶσι τ̄ δόξαν τ̄ ἐμὴν. εἰ ỹ αὕτη ἡ δόξα ὅτου γέγονε λαμπρα ỹ περιφανής, τί αἴ τις εἴποι περὶ ἐκείνης; ỹ γὰρ ἐν γῇ φανεῖσα φθαρτῇ, οὐδὲ ἐν ὀπτικήσεσι σώμασιν ὄντων ἡμῶν· ἀλλ' ἐν ἀκηράτῳ ỹ ἀγήρῳ τῇ κτίσει, ỹ μ̄ τοσαύτης λαμπρότητος, πῶ ὅσης οὐδὲ λέγω δυνατόν. "ὦ μακάριοι, ἐ τρισμακάριοι, ἐ τοῦτο πολλάκις, οἱ τῆς δόξης καλαξιούμενοι ἐκείνης γενέσθαι θεαταί. περὶ τούτης * ὁ μὲν Φίλιππος φησίν, δεῖξόν τω ὁ πατήρ, ἵνα μὴ ἴδῃ τὸν δόξαν Κυρίου. ἀλλὰ ἡμῶν μηδένα γένοιτο δεῖσθαι, μηδὲ ἀθέατον αὐτῆς γενέσθαι ποτέ. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν ἀπολαύσεσθαι τούτης, οὐκ ἦν καὶ πρ̄ ἡμῶν εἰπεῖν· καλὸν ἦν ἡμῖν, εἰ μὴ ἐγεννήθημεν. τί γὰρ ζῶμεν ἐ διαπνέομεν; τί δὲ ἔσμεν, οἱ τῆς θεωρείας ἀποτυγχάνοντες ἐκείνης, αἱ ⓦ δεσπότου ⓦ ἡμέτερον μηδεὶς ἡμῖν συγχωρήσῃ γενέσθαι εἶπε; Εἰ γὰρ ⓒ ὁ φῶς ὁ ἡλιακὸν μὴ θεώμενοι, πάντως θανάτου πικροτέραν νομίζουσι ζωὴν, τί παθεῖν εἰκὸς τοὺς τ̄ φωτὸς ἀποστερηθέντας ἐκείνου; ἀλλ' ἆρα μὴ γὰρ, ἐν τούτῳ μόνῳ ἡ ζημία· ἐκεῖ ỹ, τ̄ μέρει τούτ̄ μόνον (καίτοι ỹ εἰ τοῦτο μόνον ὦ δεινόν, οὐδὲν ὅτου ἴσον ὁ τῆς κολάσεως ὦ· ἀλλὰ ποσῷτῳ χαλεπώτερον, ὅσον ὁ ἥλιος ἐκεῖνος τούτου κρείττων ἀσυγκρίτως ἐστὶ) νῶν δὲ ỹ ἐτέραν ὄψιν προσδοκῶσαν ἡμῶν εἶδε. τ̄ γὰρ ἐκεῖσε ὁ φῶς οὐχ ὁρώντα" οὐκ εἰς ὁ σκότος δεῖ ἀπενεχθῆναι μόνον, ἀλλὰ ỹ κεῖσθαι μετὰ πάντας, ỹ τὰ κεῖσθαι, ỹ βρύχειν τοὺς ὀδόντας, ỹ μυρία ἕτερα πάσχειν δεινά. μὴ δὴ τοιούτων ἐαυτοὺς διὰ τῆς βραχείας ταύτης ὀλιγωρίας ἐ δυσέσεως εἰς αἰώνιον ἐμπίπτοντας κόλασιν, ἀλλὰ γενηθρήσωμεν, ἱκετεύσωμεν, πάντα παράξωμεν ỹ προσματυσώμεθα, ὅστε ἐκείνης τυχεῖν τῆς ἀπολαύσεως, ỹ πόρρω γενέσθαι τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρὸς τοῦ συρομένου μ̄ πολλοῦ ῥοίζου προ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ. τ̄ γὰρ ἄπαξ ἐμπεσόντα ἐκεῖ χρὴ κλύειν μετὰ πάντας, ἐ ὁ τῆς κολάσεως ἀξιαπρόσωπος οὐδείς, ỹ πατὴρ, οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφός. ỹ ταῦτα αὐτοὶ ⓒ προφῆται βοῶσιν· ὁ μ̄ λέγων· Αδελφὸς [ἀδελφὸν] ỹ λυτρώσεται, λυτρώσεται δ' ἄνθρωπος; ὁ δὲ Ιεζεκιὴλ ỹ τούτου πολέον ἐδήλωσεν, εἰπών· Εαν ᾖ Νωε ỹ Ιωβ ἐ Δανιὴλ, τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐ τὰς θυγατέρας ỹ μὴ ἐξελοῦνται· μία γὰρ προσασία μόνη, ἡ δι' ἔργων δῆλον ἐκεῖ, ỹ τ̄ τούτης ἀπεστερημένον ἑτέρωθεν σωθῆναι οὐκ ἔνι. ταῦτ' οὖν διὰ παντὸς τρέφοντες καὶ διαλογιζόμενοι, ἐκκαθάρωμεν ἡμῶν τ̄ βίον ἐ λαμπρὸν ποιήσωμεν, ὥστε μ̄ πρ̄ησίας ἰδεῖν τ̄ Κύριον, ỹ τῶν ἐπιτηδευμάτων τυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι ỹ φιλανθρωπίᾳ τ̄ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ỹ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τ̄ αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ιγ. 15 ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΤΥΡΕΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ κέκραγε λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

ΑΡα μὴ εἰς κενὸν πρέχομεν ỹ κοπιῶμεν; μὴ κ̄ πετρῶν σπείρομεν; ἆρα μὴ πάντ̄ τ̄ ὁδὸν ỹ τὰς ἀκάνθας ἡμῖν λαθραίως τὰ σπέρματα πίπτοντα; ἀγωνιῶ γὰρ σφόδρα ỹ δέδοικα μὴ ἀνόπτως ἡμῖν ἡ γεωργία γένηται ỹ τοῦτο" οὐδὲ μέλλων αὐτὸς εἰς τ̄ τῶν κόπων τούτων παραλαβέσθαι μισθόν. ὁ γὰρ οἷα τῶν γηπόνων, τοιαῦτα ỹ τὰ τῶν διδασκόντων ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μ̄ τοὺς "σπαρασσομένους πολλάκις μόχθους,

κίας ἀλαιώτετο· ᾗ ὥσπερ τὰ σώματα τὰ θεραπεύόμενα ὑ τοῖς ὑγιείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δυεξίαν τὴν αὐτάτω μεἰερρύθμιζεν, ὅπω ᾗ ζωὰς ὑ τῆς κακίας τ' ἑκάστης ἀπ-
ήλλαξε μένον, ἀλλὰ ᾗ τοῖς αὐτὴν τῆς ἀρετῆς τὴν κορυφὴν ἤγαγε· ᾗ ὁ τελώνης ἀπό-
στολος ἐγένετο, ᾗ ὁ διώκτης ᾗ βλάσφημος ᾗ ὑβριστὴς κήρυξ τῆς ἀκακλήτης ἀπεδείκνυτο, ᾗ
μαθηταὶ διδάσκαλοι Ἰουδαίων ἐγένοντο, ᾗ ληστὴς παράδεισον πολίτης ἀνεφαίνετο, ᾗ πόρνη πολ- 5
λῇ τῇ πίστει διέλαμπε, ᾗ Χαναναία, ᾗ Σαμαρίτις γυνὴ, ἑτέρα πόρνη ᾗ αὐτὴ, ἡ μὲν ὁ κή-
ρυγμα τῶν ὁμοφύλων ἀνεδέξατο, ᾗ πόλιν ὁλόκληρον σαλευθύσασα, ὅτε προσήγαγε τῷ χ. ἐξύγαγε
Χριστῷ, ἡ δὲ τῇ πίστει καὶ τῇ προαιρέσει δαίμονα ποιηρὸν ἀπελάθησαν τῆς τῶν δυστήνων
ψυχῆς προσκύσασι· ᾗ ἕτεροι δὲ πολλῷ τούτων χείρους εἰς τὴν τῶν μαθητῶν διάθεσιν κατε-
λέγοντο τάξιν, ᾗ πρώτα ἀθέων μετεμορφίζετο τῶν σωμάτων τὰ πάθη, τῶν ψυχῶν τὰ νο- 10
σήματα, ᾗ τοῖς ὑγιείαν ᾗ τὴν ἀκριβεστάτην ἀρετὴν μετεπλάττοντο. ᾗ τούτων δὲ δύο καὶ
τρεῖς δύσεφτοι, οὐδὲ πέντε ᾗ δέκα ᾗ εἴκοσι ᾗ ἑκατὸν" μόνον, ἀλλὰ πόλεις ὁλόκληροι, καὶ χ. μόνοι,
ἔθνη μυρίων πολλῶν τῶν βυσχιλίας μετερρυθμίζοντο. τί δ' ἂν εἴποι τῶν προσταγμάτων τὴν
φιλοστοργίαν, τῶν θεσμῶν τὸ σωφρον τὴν ἀρετὴν, τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας τὴν εὐταξίαν; 15
πιθανὴν γὰρ ἡμῖν εἰσηγήσατο βίον, τοιούτους" ἡμῖν ἔθηκε νόμους, τοιαύτην κατεσήσατο πολι- χ. παρ' ἡμῶν
τείαν, ὡς εἶναι τοὺς τούτοις χρωμένους ἀγέλους θείους γενέσθαι, ᾗ ὁμοίους Θεῷ κατ' δυνάμιν τὴν
ἡμετέραν, καὶ ἀπρόπτους δυσεφτους κακίας" τύχωσιν ὄντες. Ζωῦτα οὖν ἄπρομτα ζωαγα- χ. τύχωμεν
γὼν ὁ εὐαγγελιστὴς, τὰ μὲν ἁύματα ζὰ ἐν σώμασι, τὰ δὲ ψυχαῖς, τὰ δὲ τοῖς στοιχείοις, τὰ προ-
σάγματα, τὰ δῶρα τὰ ἀπόῤῥητα ἐκφαίνει ᾗ τῶν θείων ὑψηλότερα, τοὺς νόμους, τὴν πολιτεί- 20
αν, τὴν πειθὼ, ζὰ μηνύσεις, ζὰ παθήματα αὐτῶν, τὴν θαυμασιωτάτην ζωὴν ᾗ
ὑψηλῶν ἐνέγκασαν δογμάτων ἀφῆκε φωνὴν λέγων· ἐθεασάμθα τὴν δόξαν αὐτῶν, δόξαν
ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός," πλήρη χάριτος ᾗ ἀληθείας. οὐ γὰρ ἐκ τὰ θαύματα μόνον χ. πλήρης
αὐτὸν θαυμάζομεν, ἀλλὰ ᾗ ἐκ τὰ πάθηματα· οἷς, ὅτε προσπλώθη τῷ σταυρῷ ᾗ ἐμα-
στιγώθη, ὅτε ἐρραπίσθη, ὅτε ἐνεπτύσθη, ὅτε ἔλαβεν ὅτι χάρτης πλησὰς ὄξους καὶ τῶν
βδελυκτηθέντων αὐτῶν. ᾗ γὰρ ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς τοῖς δοκοῦσιν ἐπονειδίστοις εἶναι, ὃ αὐτὸ ῥῆ- 25
μα πάλιν ἄξιον ὑπαφθέγξασθαι, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς δόξαν ὃ πρᾶγμα ἐκάλεσεν. οὐ γὰρ δι' μό-
νον χαδεμονίας καὶ ἀγάπης ἐῶ τὰ γεγόμενα, ἀλλὰ καὶ δυνάμεως ἀφάτου. τότε γὰρ καὶ
θάνατος ἐφαιδίζετο, καὶ κατάρα ἐλύετο, καὶ δαίμονες κατηχοῦντο καὶ ἐδεσμαπίζοντο
θριαμβευόμενοι, καὶ ὁ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν τῷ σταυρῷ προσπλοῦτο. Εἶτα, ὅπῳ
ζωῦτα ἀοράτως ἐθαυματουργῆτο, ἐλέγετο πάντα ᾗ ὁρατῶς, δεικνυόμενα ὅλα ὄντως μονογενὴς 30
ἐῶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ᾗ τῆς κτίσεως πάσης δεσπότης. ἔλα γὰρ τοῦ μακαρίου σώματος χρεμαμθέν,
ἀπέστρεφε μὲν ὁ ἥλιος ζὰ ἀκτῖνας, σκληρὸν δὲ ἦν ἡ γῆ ᾗ ἐσκοτίζετο πᾶσα, ᾗ πέτραι μὲν διέρ-
ῥήγνυντο, ἡ δὲ ἔδαφος ἐπιπάσατο, ᾗ νεκροὶ δῆμος ἄπειρος ἐξεπήδα ᾗ εἰς τὴν πόλιν
εἰσῆσαν· τὴν δὲ τοῦ μνήματος αὐτοῦ λίθον ἁρμοσμένων τῇ θήκῃ, ἔπι δὲ * σημάτων ὑπικμέ- * ἅπ
νων, αἴρεται ὁ νεκρὸς, ὁ σταυρωθεὶς, ὁ προσπλωθεὶς," ᾗ τῆς δυνάμεως" τῆς πολλῆς τότε τοῦ 35 χ. ἔπεστα πάλιν
ἑνδεκα μαθητὰς ἐμπλήσας, ἔπεμπε τοῖς κτ' τὸν οἰκουμενίου αὐθέντης, ἰσχυροὺς κήνους χ. πρὸς ἀμύ-
τῆς φύσεως ἐσοχύρους ἁπάσης, ᾗ βίον ὀρθώσοντας, τὸν τῶν θείων δογμάτων γνώσιν χου καὶ θείας
πέμπαν δικαιοσυνῆς γῆς, ἐς τὸν τῶν δαιμόνων λύσοντας τυραννίδα, ᾗ τὰ μεγάλα ᾗ
ἀπόῤῥητα διδάξοντας ἀγαθὰ, ᾗ διαπελησμένης ἡμῖν ψυχῆς ἀθανασίαν ᾗ σώματος ζωὴν
αἰώνιον, τὰ ᾗ τῶν προφαίνοντα ἔπαθλα, ᾗ μηδέποτε ἐξόντα τέλος. Ζωῦτ' οὖν, ᾗ τὰ τούτων 40
πλείονα εἰπεῖσας ὁ μακάριος οὗτος, ἀφῆκεν ἡμῖν αὐτὸς, γράψαι ᾗ οὐκ ἐτόλμησε δι' ὃ μὴ
Ιωαν. κα. κε. χωρῆσαι ὁ κόσμον (Παῦτα γὰρ "αἱ γραφῆται καθ' ἕν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι ὁ κόσμον χωρῆσαι ζὰ χ. καὶ τὸ εἶπεν,
γραφόμενα βιβλία) ζωῦτ' οὖν ἀπόμνα λογισάμενος, αἰδέσπον· ἐθεασάμθα τὴν δόξαν φησὶν,
αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρη χάριτος ἐς ἀληθείας.

Τοὺς

ἐξουσίας βασιλῆς ἢ διαστὴν πρεπούσης· ὅπερ οὖν ἡ ⓐ ὄχλοι ἐπαύσαζον, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων. ἐφάπτοντο μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, ἢ ἀγέλοι μὴ δόξης πολλῆς ὀφθῆς τῆς γῆς· ὅθεν, ὅτι τοῦ Δαυὶλ, ὅτι τοῦ Δαβίδ, ὅτι τοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' ὡς δούλου ἢ διαστάτου ἔχοντες, ὥστε πάντα ἐπορεύοντο· αὐτὸς γ', ὡς διαστάτης ἢ πάντων κρατῶν, ἐξ ἑαυτοῦ μετ' εὐτελοῦς ῥήματος ἢ ταπεινοῦ φωνῆς, ἀλλ' ὅμως καὶ ὥπως ἡ κλίσις ⓦ διαστάλλω ⓦ ἑαυτῆς· * ἀφῆρ μὲν ἀπ' ὄρεινοῦ μάγους καλῶν προσκυνήσοντας αὐτόν, ἀγέλων γ' ὄχλος πολὺς πάντα χοῦ κεχυμένος ⓦ διαστάλλω προσεπίνοντα ἢ δυσμενοῦντα αὐτόν· καὶ ἕτερος γ' ἁπτίπης δωρεῦσθαι κήρυκες, καὶ πάντες ἀλλήλοις " ἀπαντῶντες εὐηγελίζοντο ὃ ἀπόρρητον τοῦτο μυστήριον, οὐ μὲν ποιμένας ⓐ ἀγέλοι, οὐ γ' τῆς πόλεως ⓐ ποιμένες, καὶ τὸ μὲν Μαρίαν ὁ Γαβριὴλ καὶ τὸν Ελισάβετ," οὐ γ' εἰς τὸ ἱερὸν προσαγομένους ἡ Ανα μετὰ τοῦ Συμεών. οὐκ ἄνδρες γ' καὶ γυναῖκες μόνον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς ἐπερωτηθῆ, ἀλλὰ καὶ τὸ μηδέπω βρέφος εἰς φῶς ἐξελθόν, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης λέγω, καὶ τοῦτο ὁμώνυμος τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ἐσκίρτησεν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς ὧν ἔπι, καὶ πάντες μετέωροι τὰς ἐλπίδι πρὸς τὰ μέλλοντα ἦσαν. καὶ ταῦτα μὲν προῤῥήθη τοῦτον εὐθέως. " ὅτε γ' ὅπι πλέον ἑαυτὸν ἐξέφηνε, πάλιν ἕτερα θαύματα τῶν προτέρων ἐφάνετο μείζονα. οὐκ ἔπι γὰρ ἀγέλοι καὶ ὀρεινός, οὐδὲ ἀγέλοι καὶ ἀρχάγελοι, οὐδὲ Γαβριὴλ καὶ Μιχαὴλ, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸν θύραθεν ἀπὸ τῶν ὁρμῶν ἐκκρούει ὁ πατήρ, καὶ μὴ τοῦ παῖδος ὁ προφήτης ἐφαπλώμενος αὐτῷ μετὰ τῆς φωνῆς, καὶ μόνων ἐπ' αὐτόν. ὅτως γὰρ ταῦτα ἔλεγεν, ἐθαύμαζεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς προφήτου. οὐ δῆτα ταῦτα γ' μόνον, ἀλλὰ καὶ δῆτα ὃ μὴ ταῦτα τότε φησιν. οὐκέτι γὰρ ποιμένες μόνον, οὐδὲ χῆραι γυναῖκες, οὐδὲ ἄνδρες προσοῦται ἡμᾶς διαγελίζονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῆς φαλάττης ἡ " φωνὴ, πάσης σαλπίγγος λαμπροτέραν βοήσασα, καὶ ὅτω " γεγονὸς, ὡς ἐν ταῦθα αὐτοῦ εὐτέως ἀκουσθῆναι τ' ἦχον. ἀπήλθε γὰρ, φησιν, εἰς τὸν Συρίαν ἡ αὐτὴ αὐτοῦ, καὶ πᾶσιν αὐτὸν ἀπεκάλυπτε, καὶ πάντα πάντοθεν ἐβόα, ὅτι βασιλεὰ τῆς θεραπείας προσδοκήσατε. οἱ τε γὰρ δαίμονες πάντοθεν ἔφυγον καὶ ἀπεπήδων, ὅ τε δράκοντος ἐγκαλυφάμενος " αὐχήσατο, ὅ τε θάνατος ἐξίστατο τόπε, καὶ μετὰ ταῦτα πάλεσιν ἠφανίζετο, καὶ πάσης ἀῤῥωστίας εἶδος ἐλύετο, καὶ * οὐ μὲν νεκροὺς ἤγειρε τὰ μνήματα, οὐ γ' μεμηνότας ⓐ δαίμονες, τοὺς γ' ἀῤῥώστους αἱ νόσοι· καὶ ὧν ἰδεῖν προσώπατα προσδόξα καὶ θαυμαστά, ἃ ἅπερ εἰκότως ἐπιθύμησαν προσφῦναι ἰδεῖν, καὶ οὐκ εἶδον. ὧν γὰρ ἰδεῖν ὀφθαλμὸς ἀγαπᾷ ὁμένους, καὶ τὸ ποθεινὸν σκοπὸς, ὁ πάντες ἐπιθύμησαν αὖ ἰδεῖν, πῶς τ' Αδὰμ ἀπὸ τῆς γῆς ἔπλασεν ὁ Θεὸς, τοῦτο σὺν βραχεῖ πᾶσιν ἐπιδεικνύμενος, καὶ σὺ τῷ βελτίονι τοῦ σώματος μέρει· τὰ τε προσαλελυμένα καὶ διακεκισμένα μὴ συγχεόμενα ἐν ἀλλήλοις ζωαρμοττόμενα, χεῖρας ἀπὸ χειρὸς κινουμένας, πόδας προσαλελυμένους ἀφόβου ἀλλομένους, ὥστα βεβυσμένα ἀκαπέτασμένα, καὶ γλῶτται γεύσαν μέγα " τοῦ προτέρου ἀφωνίας δεδεμένου. καθάπερ γὰρ ὁ τεχνίτης ἄριστος, οἰκίαν σὺν χρόνου σαθρωθεῖσαν δύναται θῶν τοῦ κοπίου τότε τὴν δύσθεσπον φύσιν. οὕτω ταύτης τὰ τε ἀποκλασθέντα δύεπλήρωσε μέρη, τὰ τε διεσῶτα καὶ διαλελυμένα ζωεσφιγξε, καὶ τὰ τέλεον πεπτωκότα ἀνέστησε. τί δ' ἂν τις εἴποι τῆς ψυχῆς τὸν διάπλασιν, πολλῷ θαυμαστοτέραν τῆς σὺν τοῖς σώμασιν οὖσαν; μέγα μὲν γὰρ καὶ ἡ τοῦ σωμᾶτος ὑγεία· πολλῷ γ' μείζων ἡ τῆς ψυχῶν, καὶ ποσότῳ μείζων, ὅσῳ ψυχὴ σώματος " ἄμεινον· ὃ ταύτῃ μόνον, ἀλλ' ὅτι ἡ μὲν τοῦ σωμᾶτος φύσις, ἣν ἂν αὐτοῦ ἄγλυ ὁ δημιουργὸς βούληται, ταύτῃ ἔπεται, καὶ τὸ δυτιπίπτον σόδεν ἡ ψυχὴ κυρία ἑαυτῆ γινομένη, καὶ τ' προαιρέσεων τ' ὀξουσίαν ἔχουσα, ὃ πάντα, ἂν μὴ βάλῃ), πείθεται τῷ Θεῷ. ἄκουσαν γὰρ αὐτῆς ἡ βία " πᾶ κατέναγκασμένου, ὃ βούλεται πεισθῆναι καλὸν ἡ σωφρονεῖν, ἐπεὶ δύναται μηδὲ ὅσι ὅτο ἀρετὴ, ἀλλ' ἐκὸν μὴ βουλομένη ἡ ἑκοῦσα πεῖσαι γένεσθαι τοιαύτην. ὅθεν χαλεπώτερον τοῦτο ἔστι σκεῖπε τῆς ἰατρείας· ἀλλ' ὅμως ἡ ὅτο καταρθοῦτο, ἡ πρῶ εἶδος καλὸν

* πῶς; κ. δῆμοι ἐρήμοι φαινόμενοι ὅτι ἦς τοῦ διαστάτη διακονέντων κ. συνιόντες κ ἐπ ὃ ἡ

κ. ὅταν ἦ

κ. φύσις,

κ. μεγαλῶς,

κ. ὑπεχώρει, αὐτὸς τι ὁ δαίμ. * χθ

κ τῇ ἐμοσθήν

κ. ἀμείνων·

κ. ἦ κ. ἡ

ὰε τῆς τοιαύτης μανίας ἡμᾶς, ἀλλὰ συγγνώναι τῆς τοσαύτης ἀν εἴητε δίκαιοι φιλοτιμίας. ἐὰν γὰρ καὶ σφόδρα διδάξωμεν, μὴ καταδιαζόντων μὲν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ οὐκ ἐθελόντων τὰ αὐτῶν ἐπιδείξασθαι τοῖς τῶν ἀκροάσεων φιλοπόνοις, αἱ τῶν μαθόντων διάθεσις χαλεπώτερον ἡμῶν πάσχει. διὸ συνεχῶς ἀναγκαζόμενα διεγείρειν τὰς ὑμᾶς καὶ ἀφυπνίζειν, ὥστε μηδὲν τῶν λεγομένων ἀδιαρρύτους. ὅταν γὰρ ὑμῖν μετὰ πολλῆς παῤῥησίας τῶν τε ὄντων βιῶναι, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀδιαφθόρους τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ. ἐπεὶ οὖν ἱκανῶς ὑμῶν κατηφαίνεσθαι δοκοῦμεν, φέρε τιμωρῶν οὐκ ἀποκνῶμεν εἰς αὐτὰς τὰς ῥήσεις ἐμβάλλωμεν.

Ἐθεασάμεθα, φησὶ, τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός.

Εἰπὼν ὅτι Θεοῦ τέκνα γεγόναμεν, καὶ δείξας ὅτι ἔστι θεότης, τοῦτ' ἤδη λοιπὸν σάρκα γεγενῆσθαι, πάλιν αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ἑτέρωθι κέρδος. τί οὖν τοῦτο ἐστιν; ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός· οὐκ ἀν ἐθεασάμενοι, εἰ μὴ σὰρξ τοῦ Λογοῦ σῶμα γένοιτο ἡμῖν ὤφθη. εἰ γὰρ Μωϋσέως τῆς αὐτῆς ἡμῖν μετέχοντος φύσεως οὐκ ἐνεγκεῖν ἦν ἐμφανῆ τὴν θεότητα ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ προσώπου μόνον δοξασθεὶς ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ προκαλύμματος ἐδεήθη τοῦ δικαίου τὴν δυναμένην τῆς δόξης ἄκρατον συσκιάσαι, καὶ ἡμεῖς δὲ προσωπεῖον τὴν σάρκα τὴν ἑαυτοῦ ἔδωκε δεῖξαι· πῶς θεότητα γυμνοῦ, καὶ ἀπροσίτοις καὶ αὐταῖς ταῖς ἄνω δυνάμεσιν, ἡμᾶς δὲ πάλιν δὲ γηΐνοις ἐδυνήθημεν αἰσθέσθαι; ἆρα τοῦτο ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα καὶ προσελθεῖν αὐτῷ, καὶ ὁμιλεῖν, καὶ ζωναισχρᾶσθαι δυνηθῶμεν μετὰ ἀδείας πολλῆς. Ἢ δὲ ὅτι *, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός; ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν προφητῶν ἐδοξάσθησαν, οἷς αὐτὸς οὗτος ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος, ὁ μὲν ἐκ πυρίνου κυκλώματος ἅρματος, ὁ δὲ ὕπνου ἀναλαμβανόμενος, καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ Δανιὴλ, καὶ παῖδες τρεῖς, καὶ ἕτεροι δὲ πολλοὶ, ὅσοι δὲ θαύματα ἐπεδείξαντο, [ἐδοξάσθησαν] δὲ ἄγγελοι δὲ καὶ ἀρχάγγελοι φανέντες, καὶ τὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἀπαράβατον φῶς ἐπιδειξάμενοι τοῖς ὁρῶσιν, οὐκ ἄγγελοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ χερουβὶμ μετὰ πολλῆς ὤφθη τῷ προφήτῃ τὴν δόξης, καὶ τὰ σεραφὶμ ὁμοίως· πρὸ τούτων δὲ τούτων ἀπάντων ἡμᾶς ὁ Ἰωαγγελιστὴς, καὶ τὴν κλίσεως, καὶ τὴν τῶν ὁμοδούλων * λαμπρότητος ἀπομισθὸν τὴν δόξαν οἰδεν, τοῖς αὐτὴν ἡμᾶς τὰ ἀγαθὰ ἴσασι τὴν χερουβίμ. Οὐ γὰρ προφήτην φησὶν, οὐδὲ ἄγγελον, οὐδὲ ἀρχάγγελον, οὐδὲ τῶν δυνατέρων δυνάμεων, οὐκ ἄλλης τινὸς κτίσεως φύσεως, εἶπε τις ἂν καὶ ἑτέρα, ἀλλ' αὐτὸν τὸν δεσπότην, αὐτὸν τὸν βασιλέως, αὐτὸν τὸν γνησίου μονογενοῦς παιδὸς, αὐτὸν τὸν πρώτων ἡμῶν Κυρίου * τὴν δόξαν ἐθεασάμεθα. Τὸ δὲ, ὡς, οὐδαμοῦ οὐκ ὁμοιώσεώς ἐστιν, οὐδὲ παραβολῆς, ἀλλὰ βεβαιώσεως, καὶ ἀναμφισβητήτου διορισμοῦ· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἐθεασάμεθα δόξαν, οἵαν ἔπρεπε καὶ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἔχειν μονογενῆ καὶ γνήσιον υἱὸν ὄντα τοῦ πρώτου βασιλέως Θεοῦ. καὶ τοῖς πολλοῖς δὲ ἔδωκε· οὐ γὰρ παραιτήσομαι καὶ ἀπὸ τῆς κοπῆς ζωηρείας (ω) λέγειν πιστώσασθαι. "Οὐδὲ γὰρ πρὸς καλλος ἡμῖν ὁρμᾷ, οὐδὲ πρὸς ἁρμονίαν ζωγράφης πρέπειν τῶν εἰκόνων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὠφέλειαν μόνον· ὅθεν οὐδὲν κωλύει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν ζωηρείας αὐτὸ βεβαιῶσαι. " τίς δέ ἐστιν ἡ ζωγραφία τῶν πολλῶν; βασιλέα πολλάκις σφόδρα κεκοσμημένον ὁρῶντες λίθοις, καὶ τιμίοις ἀπαστράπτοντα λίθοις πρώτοις, ἐπιδὴ πρὸς ἡμᾶς διηγοῦνται τὸ κάλλος ἐκεῖνο, (ω) κόσμον, τὴν δόξαν, λέγουσι μὲν ὅσαπερ ἂν δυνηθῶσι, τῆς ἀλουργίδος τὸ ἅγιος, τῶν λίθων τὸ μίγδην, τὴν λευκότητα τῶν ἡμιόνων, (ω) πρὸς τὸ ζεῦγος χρυσοῦν, τὴν " ἁρμαμαξαν τὴν ἀπαλλὴν καὶ σιλιχνιασαν. ἐπειδὴ οὖν καὶ ταῦτα καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις καταλέξαντες, μὴ δυνηθῶσι ἀπαρτίσαι ὧν λέγω πάντα τὴν λαμπρότητα, οὕτως τοῦτο ἐπάγουσι· τί δῆτα πολλὰ λέγω; ἄπαξ ὡς βασιλεύς, ἁπλῶς τοῦτο, ὡς, ὅτι βασιλέως ὅμοιον (ει) δόξαν βουλόμενοι τοῦτον, πρὸς ὃ ταῦτα λέγουσι, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν βασιλέα γνήσιον (ει). οὕτω τοίνυν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς τοῦτο, ὡς, πάντως, τὸ πεπληρωμένον τῆς δόξης καὶ ὑπερφέρον ἀσυγκρίτως πάντας ἔλεγεν. ὁ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες καὶ ἄγγελοι * καὶ προφῆται προσκαπόμενοι πάντα ἐποίουν, αὐτὸς δὲ μετ'

β. Βασ. ε. ιζ.

δόξοισίας

χ. μάκτι
χ. λεγόντων
χ. οὐκ ἄλλοι, ἢ
χ. ἐκεῖνο ὃ κ κατεσθ
χ. τὶ ἀμήχανον ἐστὶν ἔμψυχος δυνατὸν
χ. θεῖναι
χ. ἔσαν
* τὶ,
* ἡμῶν
χ. μονογενὴς λέγων, ἢ φυσικὸν
* καὶ λοιπὸν
χ. ἢ
χ. τὶ δέ
χ. καθέδραν πετεινῶν τὴν

χ. ἐπίλοιπα χάρ. χ. ὑποπιάζοντι

ναις ἐπει τὴν ποιητάν. "τί γὰρ ἐπάγῃ; ἢ ἐσκίωσεν ἡμῖν, μισοῦντας λέγων, μηδὲν ἄτοπον" ἴσως πάθοις ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος. ὁ γὰρ Θεοπίστης εἶπεν τῆς αἰτέσεως φύσεως ἐκείνης, σημαῖνον σκιώσειν ἢ κατοίκησιν. Ὃ δὲ σκιώσω ὑμῖν τοῦτό φησιν εἶναι τῇ σκιᾷ, ἀλλ' ἕτερον. ἕτερον γὰρ ἐν ἑτέρῳ σκίωσις· ἐπεὶ πῶς ἂν εἴη σκιώσοις. τοῦτ' ἔστιν γὰρ ἐν ἑαυτῷ κατοικεῖ. ἕτερον δὲ εἶναι καὶ τὴν οὐσίαν. τῇ γὰρ εἰκόνι καὶ τῇ ζωαρχείᾳ ἐν ὅτι ὁ Θεός· λόγος ἢ σάρξ, ὁ συγχύσεως ἀμοιβῆς, οὐδὲ ἀφωρισμοῦ τῶν ὑποκειμένων, ἀλλ' εἰκόνος ἀρρήτου τινὸς καὶ ἀφεκτοῦ, "ὃ ἢ ὅπως μὴ ζητεῖ· ἐλήφθη γὰρ, ὡς οἶδεν αὐτός. τίς οὖν ἐστιν ἡ σκιὰ, ἵνα κατασκιώσειν; ἀκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Ανάστηθι τὴν σκιὰν Δαβὶδ τὴν πεπωκυῖαν. πεπώκει γὰρ ὄντως, πεπώκει πᾶσαν ἀνίατον ἡ φύσις ἡμετέρα, ἐκ τῆς κεκαταῖς ἐκείνης ἐδείτο μόνης χειρός." οὐδὲ γὰρ ἵνα ἕτερος ἀναστήσας αὐτὴν, μὴ τοῦ τὴν ἀρχὴν ἁμαρτάσαντος, "αὐτῇ χεῖρα ὀρέξαντος, ἢ ἁμάτων πώσαντος ἀνωθεν τῇ δι' ὕδατος ἀναγεννήσει καὶ πνεύματος. καὶ θέα μοι ὃ φεισάμενον καὶ ἀπέρρηξεν" τοῦ μυστηρίου. "ἁμαρτητὸς γὰρ ταύτην κατοικεῖ τὴν σκιὰν. τὴν γὰρ σάρκα τὴν ἡμετέραν ἐνεδύσατο, οὐχ ὡς πάλιν αὐτὴν ἀφήσων ἀλλ' ὡς ἁμαρτητὸς ἔξων μεθ' ἑαυτοῦ. ἢ γὰρ ἄν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, καὶ τοῦ θείου κατηξίωσεν αὐτὴν τοῦ βασιλικοῦ, καὶ φορῶν αὐτὴν ἐνεστενάχετο ἐπὶ πάσης τῆς ὠμότητος, * ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, θείων, κυριοτήτων, ἀρχῶν, ἐξουσιῶν. ποίους λόγους, ποίαν ἀξίαν, τὴν τοσαύτην ὑμῶν, τὴν εἰς τὸ γένος γενομένην τὸ ἡμέτερον, τὴν "ὄντως ἐπαρθῆναι καὶ φειδῆναι ἐποίησεν δωρεᾶς); τίς ἄγγελος; ἢ ἀρχάγγελος; ἢ δεῖς θάνατος, οὐ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἢ τὸν ὑπὲρ γῆς. τοιαῦτα γὰρ τοῦ Θεοῦ τὰ κατορθώματα, καὶ οὕτω μεγάλαι καὶ ὑπερφυεῖς αἱ διέργειαι αὐτοῦ, ὡς μὴ μόνον ἂν θεσπίσαι γλῶτταν, ἀλλὰ καὶ ἀγγελικὸν διάνοιαν ὑπερβαίνειν αὐτῶν τὴν ἀκριβῆ διήγησιν.

χ. κατακλείσωμεν. χ. σκιᾷ, ᾗσιν*

Διὸ καὶ ἡμεῖς εἰς σιγὴν τοῖς ⟨Ϣ⟩ λόγοις "κατακλείσωμεν, τοσοῦτον ὑμῖν προεξυπήσαντες, ΗΘΙΚΟΝ ἀμείψασθαι ⟨Ϣ⟩ τηλικοῦτον ἡμῶν διέργετην ἀμοιβαῖς, αἳ πάλιν εἰς ἡμᾶς ὁ κέρδος "περιέπουσιν ἄπαν· αὗται δέ εἰσι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμᾶς μὴ ἀκριβείας ὑπιμελεῖσθαι τῆς ἡμετέρας. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον, τὸ μηδενὸς ὧν χρείαν τῶν ἡμετέρων καθεκτὸν, αὐτὸν λέγειν κομίζεσθαι τὰς ἀμοιβὰς, ὅταν ἡμεῖς τῆς ψυχῆς ὑπιμελώμεθα τῆς αὐτῶν. δεῖ δὲ ἑκάστης [τῆς] δυνάμεως καὶ μικρὰν κολάσεων ἄξιον *, τοσαύτης ἀπολελαυκόσας ὑμῶν, μηδὲ τὰ κατὰ δύναμιν εἰσενεγκεῖν, καὶ ταῦτα, τῆς ἐκ τούτων ὠφελείας εἰς ἡμᾶς διερχομένης πάλιν, καὶ μυρίων ὑπὲρ τούτοις χειρόνων ἡμῖν ἀγαθῶν. ὑπὲρ δὴ τούτων ἁπάντων δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, μὴ διὰ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον διὰ τῶν πραγμάτων, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ταῦτα τύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

* πῶ

Ομιλ. ϛ. ΚΑΙ ΕΘΕΑΣΑΜΕΘΑ ΤΗΝ ΔΟΞΑΝ ΑΥΤΟΥ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας,

ΑΛΛΑ πέρα τοῦ δέοντος ἐφαιδρύνθημεν ὑμῖν ἐπαχθεῖς καὶ φορτικοὶ γενέσθαι, πλακωτέρῳ χρησάμενοι τῷ λόγῳ, καὶ μακρᾷ καὶ τῆς τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίας ἀπολείποντες τὸν κατηγορίαν. ἀλλ' εἰ μὲν αὖθις τοῦτο λυπήσαι παρελθόντων μόνον ὑμᾶς ταῦτα ἐπαφήκαμεν, εἰκότως ἂν ἕκαστος ἑδυσχέρανεν. εἰ δὲ παρὸς τὸ συμφέρον ὑμῶν βλέποντες, τὸν ὀκτοῖς λόγοις χάριν προεισάγομεν, εἰ καὶ μὴ ἀποδέξασθε βούλε-

σθε

Εἰ γὰρ ἀδύνατον ὑμῖν τοῦτο εἶναι δοκεῖ, εἰκότως τοῦτο δοκεῖ. οὐδὲ γὰρ μὴ πολλῆς πολλοὶ ἀπολαύουσι τῆς παρὰ θεοῦ συμμαχίας τῶν λεγομένων ἀκροασάμενοι· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἀφοσιωσάμενοι πρὸς ἡμᾶς, οὐδέπω ἱκανῶς τετραφότες εἰκαδε· Εἰ δέ τινες καὶ ἐπλημμέλησαν, τὴν ἀναχωρησάντων οὐδὲν ἄμεινον ἀπολαύσαι, τῷ σώματι μόνον ἐπαυδᾶν πρέποντες ἡμῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ ὅτι πλέον ταῖς αἰτίαις [ὑμῶν] βαρυώμεθα, καὶ ἐν ταῖς μέμψεσι καιρὸν ἀναλώσωμεν ἅπαντα, ἴωμεν ὅπερ ἐπὶ τὸ διαφέρον ἔρχεται. ὥστε γὰρ λοιπὸν εἰς τὰ προκείμενα καθῆναι λόγον. ἀλλὰ σιγᾶτε, ὥστε μηδὲν ὑμᾶς τῶν λεγομένων παρελθεῖν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, φησι, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Εἰπὼν ὅτι οὐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν οἱ λαβόντες αὐτὸν, καὶ τέκνα Θεοῦ γεγόνασι, τῆς ἀφάτου ταύτης ἐλπίδος τί θησι τὸν αἴτιον ἢ τὸν τρόπον. αὕτη δέ ἐστι, ὃ γενέσθαι σάρκα φησὶ λόγον, καὶ τὸν τοῦ δούλου μορφὸν ἀναλαβεῖν διαπορεῖ. ἐγένετο γὰρ ὡς ἀνθρώπου, Θεοῦ γνήσιος ὢν υἱός, ἵνα σὺν τῷ ἀνθρώπων γένει τέκνα ποιήσῃ Θεοῦ. Ὃ γὰρ ὑψηλὸν τῷ πατρὶ προσομιλῶν, ἀλλ' οὐδὲν εἰς τὸν ἰδιαίτερον ἀπολαβεῖν δόξαν, ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς πολλῆς αὐτῶν ἀπιστίας ταπεινότητος· ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τοῦ Κυρίου γέγονε. τὸν τε γὰρ ἰδίαν φύσιν οὐδὲν ἀπὸ ταύτης ἠλάττωσε τῆς συγκαταβάσεως, ἡμᾶς τε οὐκ ἄχρι πόρρω τοῦ ἀξίας καθυψώσεις καὶ σχέτως, πρὸς δόξαν ἄφατον αἴρουσα. ὅτω που καὶ βασιλεὺς πρὸς ἀλήθειαν μὴ ἀσυνδήτως καὶ δυνάσεως, ἑαυτὸν μὲν ὑδὲν ἤμωσεν, ἐκεῖνον δὲ πᾶσι προδήλους ἐποίησεν εἶναι καὶ λαμπρόν. εἰ δὲ ὅτι τὸ ἐπεισακτου τῶν ἀνθρώπων ἀξίας, οὐδὲν ἂν σπουδαιότερον ἢ πρὸς ἀληθινὴν ὁμιλίαν ἐκλαμψαι· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τὸ ἀκηράτου καὶ μακαρίας ἐκείνης οὐσίας, τῆς ἐπισακτου μὴ ἐχούσης οὐδὲν οὐδὲ γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον, πρώτης δὲ ἐχούσης ἀκίνητα καὶ πεπηγότα εἰς τέλος τὰ ἀγαθά. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ καταπίσῃς. οὐδὲ γὰρ ἡ οὐσία μετέπεσεν εἰς σάρκα (τοῦτο γὰρ τῆς ἀσεβείας ἐστὶν * ἐννοῆσαι) ἀλλὰ μένουσα ὅπερ ἐστὶν, ὅτω τὸ ὅλον τῷ μορφῷ ἀνέλαβε. Ἵνος οὖν ἐνεχεν ὢν, ἐγένετο, κέχρηται ῥήμασι; τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράττων στόματα. ὀλίγοι γάρ εἰσιν οἱ λέγοντες, ὅτι φαντασία τις ἦν, καὶ ἐπίκρισις, καὶ ἐπίνοια τὰ τῆς οἰκονομίας ἅπαντα, μόνον δεῖν αὐτῶν προσαιρεῖν τὸ βλασφημεῖν, ὃ ἐγένετο τίθησιν, οὐ μεταβολῇ οὐσίας, ἅπαξ, ἀλλὰ σαρκὸς ἀληθινῆς ἀνάληψιν βουλόμενος. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γεγονὼς ἐπὲρ ἡμῶν κατάρα, οὐ τοῦτό φησι, ὅτι ἡ οὐσία αὐτοῦ τῆς οἰκείας ἐπέστασα δόξης, εἰς κατάραν ὑποπέπτωκεν (τοῦτο γὰρ καὶ οἱ δαίμονες ἐννοήσαιεν, ὅτι καὶ τοῖς φρενοβλαβέσι καὶ τῇ φύσει ἀπεστερημένοις φρενῶν, τοσαύτην ἔχουσι μετὰ τῆς ἀσεβείας καὶ τὴν βλασφημίαν) ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὕτω λέγει, ὅτι τὸν καθ' ἡμῶν κατάραν ἐξαλείψας, ἐκ ἀφίστησιν ἡμᾶς ἑαυτοῦ τοῦ εἶναι λοιπόν· ὅτω δὲ ἐν τούτῳ, σάρκα φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, ἀ μεταβαλόντα εἰς σάρκα τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἀναλαβόντα αὐτὴν, ἀπεπάφου μένουσης ἐκείνης. Εἰ γὰρ λέγοιεν, ὅτι Θεὸς ὢν ἅπαντα δύναται, ὥστε καὶ εἰς σάρκα μεταπεσεῖν ἠδύνατο, ἐκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, ὅτι πάντα δύναται ἕως ἂν μένῃ Θεὸς ὤν. Εἰ γὰρ μεταβολὴν ἐδέξατο, καὶ μεταβολὴν ὅτι τὸ χεῖρον, πῶς ἂν εἴη Θεός; τὸ γὰρ μεταβάλλεσθαι, πόρρω τῆς ἀκηράτου φύσεως ἐκείνης. ὅθεν καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε· Πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ σκεπάσμα ἐλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πάσης γὰρ αἰωτέρα μεταβολῆς ἡ οὐσία αὐτη. ὅτε δὲ χρῆσίν τινα ἔστιν αὐτοῦ, ὥστε προσκόψαντα αὐτὸν ὅτι τοῦτο ἐλθεῖν· τί λέγω χρῆσιν;" ἀνθ' οὐδὲ ἔστιν, οὐδὲ μικρὸν" ἐρεῖς. ἐκκοπὴν λείπεται τὸν ὅτι τὸ χεῖρον αὐτὸν δέξασθαι μεταβολὴν, εἶγε μεταβάλλοιτο· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν εἴη Θεός. ἀλλ' ἡ βλασφημία πρόσκειται εἰς τὴν τῶν τοιούτων λεγόντων κεφαλήν. ὅτι γὰρ οὐχὶ τοῦτο μόνον ἐλέγετο, ἐγένετο, ἵνα μὴ φαντασίαν λάβῃς, ἀκούσον οὐχὶ τῶν ἐξῆς, πῶς ἐκκαθαίρει καὶ λύει καὶ τὸν τοιούτον ἀ-

ναιρέπει

ιδ. ὑμᾶς

κ. ῥήματα.

κ. καταβάσεως,

κ. ἵ

κ. χιλιωπλάσιος

κ. ὅτως ἀσεβείς

κ. ἡ

Ψαλ. ρα. κζ.

κ. αἰωτέρω

κ. ἐδὲν ἔστιν,

κ. χεῖρον αὐτόν.

ὃς ἀπολαύσαι γένοιτο πάντας ἡμᾶς, χάριτι τῆ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5 Ομιλ. ια. 14 ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΣΑΡΞ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΕΣΚΗΝΩΣΕΝ ἐν ἡμῖν.

Μάλιστα ὑμᾶς ἅπαντας αἰτῆσαι βούλομαι χάριν, ἵνα μὴ τῶν διαπελαζόντων ἀλλαθαι ῥημάτων. Ἀλλὰ μὴ ἀναβάλησθε τοὺς τῶν αἰτήσεων. ὅταν γὰρ βαρύ τι ἐπαχθὲς αἰτῶ, ὅταν ἐμοὶ ὦ λαμβάνοντι μόνον χρήσιμον ἔσαι ὁ διδόμενος, ἀλλὰ ἐν ὑμῖν τοῖς παρέχουσι, καὶ ἐμοὶ πολλῷ πλέον ὑμῖν. Ἵνα ποτ' οὖν ὅσιν ὅπερ αἰτοῦμαι ὑμᾶς; ἢ μὴν σαββάτων, ἢ * ἢ σάββατον, τὰ μέλλουσαν ἐν ὑμῖν ἀναγινώσκεσθαι τῶν εὐαγγελίων ἐξήγησιν, ταύτην τοὺς τότων τῶν ἡμερῶν μὴ χείρας λαμβάνειν ἔχετε, οἵαν καθήμενος αἰαγινώσκετο ἐμοῦ, ἐκ πολλάκις ἐποίησα μὴ ἀκριβείας τοῦ ἐγκειμένα, ἐν βασανίζετο πάντα καλῶς, ἐν τί μὲν σαφές, τί δ' ἄδηλον, * καὶ τί τοὺς τῶν ὀνάντιων εἰ δύκοιν, ἐκ ὀλίγα δὲ ἐκ πάντα ἁπλῶς ἀμαχωδωίσαντες, ὅτως ἀπάντητε τοὺς τῶν ἀκροάσεων. ἀ γὰρ μαρὰν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀσυδίας ἐκ ὑμῖν ἐν ἡμῖν ἔσαι ὁ κέρδος. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀ πολλὰ δεησόμεθα ποιῆσαι ὡρὸς ὃ σαφῆ ποιῆσαι τὰ λεγόμενα τῇ δυνάμει, τὰ διανοίας ὑμῶν ἅδην ὡροσαναπληθείσης τῇ τῆ ῥημάτων γνώσει ὑμᾶς ἢ ὀξύτερον ἐν διαλεκτικώτερον τότῳ τῷ ἔξωθεν γυμνασθέντ, ἀ τοὺς τῶν ἀκροάσεων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰ διδάξαι ἑτέρους. ἐπεὶ, ὡς γε νῦν ὁ πολλοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τὰ ἀναγινωσκόμενα ἀκούουσιν, ὁμοῦ πάντα αἰαγκαζόμενοι μαθεῖν τά τε ῥήματα, τά τε πρὸ ἡμῶν εἰς αὐτὰ λεγόμενα, οὐδ' ἂν εἰ ἐναυτοὶ ὅλην τὴν πεισῶντες διατελοίημεν, μέγα ἂν κερδήσειαν κέρδος. πῶς γὰρ, ὅταν μὲν παρέρχωμαι τὰ ἐκκλησίαν μόνον καὶ βραχὺ τέτοις τοῖς λεγομένοις προσέχωσι χαλεπὸν; εἰ δέ τινες πράγματα αἰτήσητε ἐμοῦ φερντίδας, ἐν πολλὰ τὰ τε τῶν πολιτικῶν ἐν τῶν ἰδιωτικῶν ἀκριβείας, ἐκεῖνον ἀθρόον ἀνὸ τὸν ἔγκλημα ἀ μαρὰν, ὁ κυκλόθεν τοσότων πραγμάτων πλήθη, ἐν τοῖς βιωτικοῖς ὄντα ἐκεῖσπλῶσθαι διὰ πάντος, ὡς μηδὲ μαρὰν εἰς τὰ πάντων ἀναγκαιότερα ἄπαν σχολάζειν. ἔπειτα ὅλα σκόπει ταῦτα ἐν τοὺς φάσεις, καὶ τηρήσαντες αὖ αὐτῶν ἐν φίλων συνουσίαν, ἐν αἱ ἐν τοῖς ἁπάντοις διατελοῦσι, καὶ τὰ συνέδρια, ἄνθρ ἅπας ἔνεκεν τῆς τῶν ἵππων ἀμίλλης ποιοῦνται, ἐν αἷς πολλάκις ἡμέρας ἀπόλωσαν ὁλοκλήρους [ἐν φίλοις συνεθίσθη ὄντι πολύ,] ἐν ἀδαμοῦ τινὰ τῶν πραγμάτων ἀσχολίαν ἠμάσατό τις ἐν τότοις αὐτῶν. Εἶτα ἐν μὲν τοῖς ἀτελέσιν ἀπορφάσιστοι πάντα χρὴ ἐν σχολὴν ἄγειν βαθεῖαν διώκοντι ἐν ἢ τοῖς ἢ Θεῷ δόξαν τοσοῦτον χρόνον, τοσοῦτον ὑμῖν ταῦτα ἐκπότερα ἐν ὑμότερα πάντων εἰ δοκεῖ, ὡς μηδὲ μαρὰν ἐν οἴεσθαι δεῖν ἀπονέμειν αὐτοῖς σχολήν; ἐν πῶς ἄξιον ὅτω διακειμένους αἰσπνῆν, ἢ ἐν πλοῦτον τότων ὁρᾶν; ἔστι δὲ ἕτερα τοσφάσεις τοῖς ὅτω ῥᾳθύμοις ἀλυσιτελέστατα, ἐκ μὴ κεκτῆσθαι μηδὲ ἔχειν βιβλία. ἐν τοὺς μὲν ἐκ οὖν πλουτοῦντας, γέλως ἂν ταῦτ' ἐστὶ * ἀποτείνεσθαι τῆς τοσφάσεως. ὅπῃ δ' ἂν πενεστέρων πολλοὺς οἶμαι καταλαμβάνεσθαι αὐτῇ συνεχῶς, ἐκεῖσε δὴ πάντες ἐκείμενον αὐτοὺς, εἰ μὴ πάντα τὰ τῆς τέχνης ὄργανα, ἅπερ ἕκαστος ὅστις δημιουργὸς, πλήρη ἐν ὁλόκληρα ἔχοι, καὶ μυρία κωλύσει πενία. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ἐκεῖ μὲν μὴ αἰδεῖσθαι πενίαν, ἀλλὰ πάντα πράττειν τοὺς ὃ μηδὲν ἡμᾶς ἐμποδίσοι μηδαμόθεν μᾶλλον ἂν τοσαύτην ὠφέλειαν καρπώσασθαι, ἀσχολίαν ἀποδύρεσθαι, ἐν πενίαν; πολλῷ ἀλλὰ καὶ εἴ τινες ὄντω πάντες εἶεν, ἔνεστι σὺν τῆς συνεχοῦς σὺ ταύτης γνησιότητος μηδὲν ἀγνοῆν τῶν ἐγκειμένων ταῖς θείαις γραφαῖς.

Εἰ

χ. χρήσιμον

χ. ἄδηλον, * σημαινόντων

χ. τῇ ἢ αὖ ἢ ἐναντίον

χ. διαλεγομένων

χ. αἰτῶντας

χ. ὅπῃ δὲ

χ. οἴεσθαι

* ἡμᾶς

χρόνῳ πολλῆς δεῖ λοιπὸν τῆς ἀσυδίας. ὁ γὰρ ἀρχὴ τοῦ τῆς καθαρότητος ἡμῖν φυλακὴν τὸ βαπτισθῆναι καὶ πιστεῦσαι μόνον, ἀλλὰ δεῖ, εἰ μέλλοιμεν ταύτης δεῖν πάντως ἀπολαύσεσθαι τῆς φαιδρότητος, ἄξιον αὐτῆς παρέχεσθαι βίον. τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐποίησεν ὁ Θεός. Τί μὴ γὰρ ἡμᾶς ἔδει τῷ μυστικῷ λούσασθαι, καὶ πάντων ἐκκαθαρθῆναι τὸ πρότερον ἡμῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος γέγονε· τὸ δὲ μεῖναι εἰς τὸ ἔξῆς καθαρεύειν, καὶ μηδεμίαν μετὰ ταῦτα δέξασθαι κηλῖδα πάλιν, τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἐξουσίας τε καὶ ἀσυδίας. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τοῦ ἄνωθεν ἡμᾶς ἀνέμυσεν, καὶ ἀπὸ συγκρίσεως τῶν σαρκικῶν ὠδίνων τὴν ἀναγέννησιν ἔδειξεν, εἰπών· χ. ἐν

13 Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἵνα τὸ εὐτελὲς καὶ ταπεινὸν τοῦ πρώτου τόκου καταμαθόντες, τοῦ δὲ αἱμάτων καὶ θελήματος σαρκὸς, καὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐγενοῦς τοῦ δευτέρου, τοῦ ἐκ τῆς χάριτος, ὀπτήσαντες, μεγάλην ἵνα καὶ παντοδαπὴν τοῦ αὐτοῦ λάβωμεν ἔννοιαν, καὶ τῆς τοῦ γεννήσαντος ἀξίαν δωρεᾶς, καὶ πολλοῦ μετὰ ταῦτα ὀπτιδειξώμεθα ἀσυδοῦ.

ΗΘΙΚΟΝ Δεῖ γὰρ ὁ μικρὸν, μήποτε τοῦ καλοῦ ταύτου μολυσάντες σολοικῷ τῇ μετὰ ταῦτα ῥᾳθυμίᾳ καὶ τοῖς πλημμελήμασιν, ἐκβληθῶμεν τοῦ παστάδος καὶ τοῦ νυμφῶνος, καὶ τοῖς πέντε παρθένοις ἐκείναις ταῖς μωραῖς, ἢ καὶ οὐκ ἔχοντα ἔνδυμα γάμου. καὶ γὰρ κἀκεῖνος τῶν δαιτυμόνων εἷς (ἐκλήθη γὰρ καὶ αὐτὸς) ἀλλ' ὅτε μετὰ τοῦ κλῆσιν εἰς τοῦ τοσαύτου ὑμεναίου δεξιώσεσιν εἰσῆλθε τὸ κεκλημένοις, ἀκουσιοῦ οἶμαι δίδωσι δίκην, πῶς ἐλεεινὸν καὶ πολλῶν ἀξίαν δακρύων. Ὀδυρώμεθα γὰρ ὅτι τῶν τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης τραπέζης μεταλαχεῖν, οὐ μόνον εἴργεται τῆς εὐωχίας, ἀλλὰ εἰς τοὺς χεῖρας δεθεὶς εἰς τοὐπίσω πόδας ὁμοίως, εἰς σκότος ἄλεκτον ὀδυνηρότερον, καὶ αἰώνιον εἰς ἀπειρον ὀλοφυρμοῖς καὶ βρυγμοῖς τῶν ὀδόντων συνοικήσομεν. * ἡ χ. νομίζωμεν. μὴ τοίνυν, ἀγαπητοὶ, μηδεὶς ἡμῶν ἐρχέσθω τοῦ σωτηρίου τοῦ πίστιν· ἐλπίζωμεν. δεῖ γὰρ μὴ βίον ὀπτιδειξώμεθα καθαρὸν, ἀλλ' ἀξίαν τῆς μακαρίας κλήσεως ταύτης ἱμάτια ἀμφιασάμενοι ὀπτιδειξώμεθα, οὐδὲν κωλύει καὶ ἡμᾶς παθεῖν τὰ αὐτὰ, ἅπερ ἐκεῖνος ὁ δείλαιος. καὶ γὰρ ἄτοπον, αὐτὸν μὲν, Θεοῦ ὄντα καὶ βασιλέα, αἰθέριον ἐντελῆ καὶ ἀγύρτας καὶ μηδενὸς ἀξίους * μὴ ἐπαισχύνεσθαι, ἀλλὰ τοὺς ἀπὸ τῆς τριόδου εἰς τοῦ τράπεζαν ἀγαγεῖν ἐκείνου· ἡμᾶς δὲ τοσαύτην ἀναίσθησιν ὀπτιδείκνυσθαι, ὡς μηδὲ τῇ τοσαύτῃ τιμῇ γνησίως βλέπειν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ κλῆσιν ὀπτὶ τῆς αὐτῆς μοχθηρίαν καρίας, εἰς τοῦ ἄφατον τοῦ κεκλημένου ἐμπροποιῶσθαι φιλανθρωπίαν. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἡμᾶς ὀπτὶ τοῦ πνευματικοῦ ταύτην καὶ φοβεροῦ τῶν μυστηρίων ἐκάλεσε τράπεζαν, ἵνα μετὰ τῆς προτέρας εἰσερχώμεθα καρίας, ἀλλ' ἵνα ἀποδυσάμενοι τοῦ αἰσχρότητα, μεταμφιασώμεθα ἃ οὖν οἱ πῖς βασιλείοις ἐστολωμένοις ἀμφιάσθαι χρή· εἰ δὲ μὴ βουλοίμεθα ἄξια τῆς κλήσεως ποιῆσαι ἐκείνης, οὐκ ἐπὶ τοῦτο ποιῆσαι τετιμήκοτα, ἀλλὰ παρ' ἡμᾶς. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος ἡμᾶς ἐκβάλλει τοῦ θαύματος τοῦ τῶν δαιτυμόνων χοροῦ, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτούς. ὁ μὲν γὰρ τὸ ἑαυτοῦ πᾶν ἐποίησε. καὶ γὰρ τοὺς γάμους ἐποίησε, καὶ τοῦ τράπεζαν παρεσκεύασε, καὶ τοὺς καλέσοντας ἔπεμψε, καὶ παρεκαλοῦμεν ἐδέξατο, καὶ τοῦ ἄλλου ἅπασαν πολυμήχανον ἐπιμέλειαν· ἡμεῖς δὲ οἱ εἰς αὐτὸν, καὶ εἰς τοὺς παρόντας, καὶ εἰς τὸν γάμον ὑβρίσαντες διὰ τῶν ῥυπαρῶν ἱματίων, τουτέστι, τῶν ἀκαθάρτων πράξεων, εἰκότως ἐκβαλούμεθα λοιπόν. Ταύτην γὰρ καὶ τὸν γάμον πᾶσιν καὶ τοὺς κεκλημένους, ἀπελαύνει τοὺς ἱματιοῦ καὶ αἰσχύνης ἐκείνης. Εἰ γὰρ εἶδε τοὺς ἐκβαλλομένους τὸ ἱμάτιον, αὐτὸς δὲν ἔδοξε καὶ τοὺς ἄλλους ὑβρίζειν. ἀλλὰ μηδ' ἕνα γένοιτο τοιοῦτον πειρασθῆναι τοῦ κεκλημένου, μήτε ἡμῶν μήτε ἑτέρων ἑνός. διὰ γὰ τοῦτο ταῦτα πάντα διαγέγραπται, ἵνα οἱ τῆς γραμμάτων ἀπειλῆς φοβηθέντες, μὴ συγχωρήσωμεν εἰς ἔργον ἐλθεῖν τοῦ ἁμάρτημα καὶ τοῦ κόλασιν ταύτην, ἀλλ' ὅτι τῶν ῥημάτων αὐτοῦ σπουδάσωμεν μόνον, καὶ μετὰ λαμπρᾶς ἕκαστος τολμῆς εἰς τοῦ κλῆσιν ἐκείνου τρέχωμεν·

χ. λαβόντες τὴ δὲ μόνον ἐλαφύσσονται, ἀλλὰ καὶ ὧν μὴ τυγχάνωσιν ἐπιθυμοῦντες αὐτῶν. τίνος δὲ ἔτυχον ὅτε;

12 Ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι,

Φησί. τί οὖν ὁ λέγεις ἡμῖν, ὦ μακάριε, καὶ τίνα τῶν μὴ δεξαμένων αὐτὸν κόλασιν;

5 ἀλλ' ὅτι μὲ ἴδιοι ἴσασι, καὶ θεῖς τὰ ἴδια πρᾶγμα νομίσαντες οὐ προσέλαβον, εἶπεν· οἱ γὰρ αὐτὶ τούτων πείσονται, καὶ ποίαν κόλασιν, τοῦτο σὺν ἐπιφέρων προσέθηκε· καίτοι μείζονος αὐτοῖς ὕστερον ἐφόβησας, ἐκ τῆς σκληρᾶς τῆς ἀπονοίας ἐμάλαξας αὐτοὺς τῆς ἀπειλῆς. τίνος δὴ ἕνεκεν ἀπεσιώπησας; καὶ τίς ταύτης, φησὶ, τῆς κολάσεως ἑτέρα μείζων ἂν ποτε γένοιτο, ὅταν, προχειρίσῃς ἐξουσίαν αὐτοῖς τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, μὴ γένωνται· ἀλλ' ἑκόντες ἑαυτοὺς τ

χ. ἀποστεροῦσιν 10 τοσαύτης ἀποστερήσωσι θεότητος τε καὶ τιμῆς; πολλῷ ἀλλ' οὐδὲ σύγκριμα μόνον αὐτοῖς ταύτης ἔσεσθαι μέλλει τὸ μηδὲν λαβεῖν ἀγαθὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄσβεστον αὐτοῖς πῦρ, ὃ καὶ προεῖπεν, σαφέστερον ἀπεκάλυψε· τέως δὲ λέγει τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ τὴν εἰλικρίνειαν αὐτοῦ, καὶ οὐ βραχεῖ περίεισιν· αὐτὰ τὰ ῥήματα, λέγων ὅτως· ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα τοῦ Θεοῦ γενέσθαι. καὶ δοῦλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ Ἕλληνες, καὶ

χ. αὐτοῖς ῥήμασι 15 βάρβαροι, καὶ Σκύθαι, καὶ ἄσοφοι, καὶ σοφοὶ, καὶ γυναῖκες, καὶ ὕδρες, καὶ παιδία, καὶ πρεσβύται, καὶ ἄτιμοι, καὶ ἔντιμοι, καὶ πλούσιοι, καὶ πένητες, καὶ ἄρχοντες, καὶ ἰδιῶται, φησὶ, πάντες τῆς αὐτῆς ἠξίωται ἡμῖν. ἡ γὰρ πίστις καὶ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις τὴν

* ἀξιωμάτων χ. σκευάσῃ, οὐκ τῶν κοσμικῶν * ἀξιωμάτων αἰσχύνην περιαιροῦσα, εἰς μίαν ἀπάντας ἔπλασε μορφὴν, ἣ εἰς ἕνα ἀπετύπωσε χαρακτῆρα Βασιλικόν. ἓν τοίνυν ἀπὸ πάντων ἦν τῆς φιλανθρωπίας ἴσον·

χ. δίκης πάντα 20 βασιλεὺς μὲν, ὁ αὐτὸς τοῖς αὐτοῖς" διηρτισμένοις ἡμῖν πᾶσιν, οὐδὲν ὁμοδούλοις, καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ κοινωνοῦσι φύσεως, πολλάκις ἢ καὶ ἐνίοτε ὑπὸ ἀμείνοσι ὄντας, οὐκ ἀξίοι καταλέγειν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ βασιλικὸν, δι' ἃ δοῦλοι τυγχάνοντες ὅτε· ὁ δὲ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς οὐκ ἀπηξίωσε, καὶ τελώνας, καὶ πόρνας, καὶ δούλους, καὶ σὺν πάντων ἀπιμοτέρους καὶ πενεστέρους, πολλοὺς δὲ καὶ σώματα αἰκισθέντας, καὶ μυρίαν ἔχοντας λώβην, εἰς τὴν τῶν τέκνων καταλέξαι χο-

25 ρόν. τοσαύτη τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἡ ἰσχὺς, τοσαύτη τῆς χάριτος ἡ ὑπερβολή. καὶ καθάπερ ἡ τοῦ πυρὸς φύσις τὴν τῶν μετάλλων ὁμιλήσασα γῆν, χρυσὸν" αὐτὸν ἀπὸ γῆς θύλακος ἐποίησεν· ὅτου δὴ, ὃ πολλῷ μᾶλλον αὐτὴ πλίνθων χρυσοῦς τὸ βάπτισμα ἐργάζεται σὺν λελουμένοις, τοῦ πνεύματος, πυρὸς δίκην κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρὶς εἰς τὰς ἡμετέρας ἐμπεσόντος ψυχὰς, καὶ τὸν μὲ εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ καταχώσαντος, τὸν δὲ εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου νεοπαγῆ

30 καὶ λαμπρὸν καὶ ὡς ἀπὸ χωνευτηρίου σίλλουσαν ἀναφέροντος. καὶ τί δήποτε οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐποίησεν αὐτοῦ τέκνα Θεοῦ, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι; δεικνὺς ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς ἀσυδησίας, ὥστε τὸν τοῦ βαπτίσματος τῆς ὑιοθεσίας ἡμῖν ἐντυπωθῆναι εἰκόνα, ἀκηλίδωτον διάλυσιν διατηρῆσαι καὶ ἀνέπαφον· ἅμα δὲ καὶ ἐμφαίνων, ὅτι τὸν ἐξουσίαν ταύτην δοθεὶς ἡμᾶς ἀφελέσθαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ προσλαβόντες ἑαυτοὺς ἀφε-

χ. λαμβάνοντες, 35 λώβῃ. εἰ γὰρ ὧν δι' ὃν θεόπνων τινῶν προσλαμβάνει" λαβόντες, τοσαύτην ἔχουσι τὴν ἰσχὺν, ὅσην φασὶν οἱ δεδωκότες αὐτοῖ· πολλῷ μᾶλλον οἱ τοῦ Θεοῦ ταύτης τυγχάνοντες τῆς ἀμοιβῆς, δι' μηδὲν τῆς ἐξουσίας ταύτης ἀνάξιον προσάξωμεν, πάντων ἐσόμεθα δυνατώτεροι, διὰ ὃ καὶ πάντων ἐσμὲν) μείζω τι καὶ ἀγαθώτερον τοῦ ταύτην ἡμῖν ἐγχειρίσαντος τὸν ἀμὸν. ἅμα δὲ καὶ σοδείξασθαι βούλεται, ὅτι οὐχ ἁπλῶς σώζει ἡ χάρις ἔπεισιν, ἀλ-

40 λὰ τοῖς βουλομένοις καὶ ἐσπουδακόσι. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κεῖται τῇ τούτου τὸ θέλειν τέκνα. δι' γὰρ μὴ ἔλωνται αὐτοὶ προτερεῖν, οὐκ ἔπεισιν ἡ δωρεὰ, οὐδὲ ἐργάζεται· ἃ πάντα χοῦν τοίνυν τὸ μὲ κατεσωγκασμένον ἐκβαλών, ὃ δὴ αὐθαίρετον καὶ αὐτεξούσιον δεικνὺς, ὅτο καὶ νῦν εἴρηκε. καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς ἀπορρήτοις ἀγαθοῖς ἃ μὴν ὅτι τοῦ Θεοῦ, ὃ δοῦναι τὸν χάριν· ὃ δὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὃ προθυμεῖν τὸν πίστιν. καὶ ἐν τῷ μὴ ταῦτα δὴ

χρόνῳ

νοίας τῆς εἰς ἡμᾶς. ἄφατος γὰρ ὤντως, καὶ ὑπερβολὴν πᾶσαν ἔχων ὁ πλοῦτος τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ. σκόπει δὲ· εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, οὐ τῆς αὐτοῦ χρείας ἕνεκεν (ἀνενδεὴς γὰρ, ὅπερ ἔφην, ὁ θεῖος) ἀλλὰ τῆς τῶν ἰδίων * εὐεργετισίας· καὶ οὐδὲ οὕτως αὐτὸν οἱ ἴδιοι εἰς τὰ αὐτοῦ προσηλώμενον ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ αὐτῶν προέλαβον, ἀλλ' ὑ διεκρούσαντο, καὶ ὑ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἐκβαλόντες ἀπέκτειναν· καὶ οὐδὲ οὕτω τῶν τῆς μετοικίας αὐλῆς ἀπέκλεισεν, ἀλλ' ἔδωκεν, εἰ βουληθεῖεν, μὴ τῷ τοσαύτῳ προδομίαι πάντα ἀποδύσασθαι τὰ πλημμεληθέντα διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ τοῖς οὐδὲν ὅμοιον ἐργασαμένοις, ἀλλὰ μάλιστα πάντων αὐτῷ φίλοις ἐξισωθῆναι· καὶ ὅπ οὐκ ἁπλῶς, οὐδὲ ψυχαγωγίας ἕνεκεν ταῦτα φθέγγομαι, λαμπρὰν ἐκφέρων τῶν ἀφίσι φωνὴν τὰ κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ἀπόντα. σὺν γὰρ τῷ Χριστῷ διώκων μὴ τὸ σαυτοῦ, καὶ τὸ ἐκείνου μᾶλλον * τοῖς πολλοῖς βοηθῶν χρόνοις, ὅπῳ μετανόησι καὶ κατέλθῃ τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῷ διωθῆναι προσέθραμε, εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ εὐθέως καὶ τὰ προστάξεις ἔχοντας κατέλεξε, κήρυκα καὶ διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀποφήνας αὐτόν, ὡ βλάσφημον, ὡ διώκτην, ὡ ὑβριστήν· καθὼς καὶ αὐτὸς ἀγαλλόμενος ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, ταῦτα ἀνεκήρυττε, ᾗ οὐκ ἠσχύνετο, ἀλλὰ ᾗ ὥσπερ ἐν γήλῃ τοῖς γράμμασι τὰ προτέροις αὐτοῦ τολμήματα καταθέμενος, ἅπασιν ἐπεδείκνυ, βέλτιον εἰ) νομίζων ὡ προτέρων αὐτοῦ πάντων γλιτιβύειν βίον ὅτι τῷ φιλανθρωπίᾳ ὁ μέγεθος τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς, ἣ συσκιάσας τὸν ἄφατον αὐτοῦ ἐκ ἀνεκδιήγητον φιλανθρωπίαν, οἰκουμένα τὸν οἰκείαν ἅπασιν ἐκπομπεύσας πλάνῳ. διὰ τοῦτο δὴ καὶ πρὸ τροφῆς τὰς διώξεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου λαβὼν, τοὺς πολέμους τοὺς κατὰ τῆς ἐκκλησίας, νῦν μὲν λέγων· Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· νῦν δὲ, Ὅτι ἦλθεν Ἰησοῦς ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. καὶ πάλιν· Ἠκούσατε τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν. καθάπερ γὰρ τινα ταύτην ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς τῷ Χριστῷ τῆς εἰς αὐτὸν μακροθυμίας, ὃ δίδαξαι, ἵνα ὅτα καὶ πῶς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἔσωσεν, ὅτω μὴ πολλῆς τῆς παῤῥησίας κηρύττῃ τὸν μάχιμον, ἵν' ὅπαν προθυμίαν πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐπιδείξηται τῷ Χριστῷ· μὴ ὃ τοῦτο καὶ τοῖς ἀπεγνωκόσιν ἑαυτῶν χρῆσαι· καὶ τοῦτο τὰς ἐλπίδας. καὶ γὰρ καὶ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦτο φησι προσεύεσθαι αὐτόν, ἵνα ὃν αὐτῷ ἐνδείξηται προθυμίαν καὶ καὶ καὶ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, πῶς ἀποτύπωσιν τῶν μελλόντων πίστιν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ γὰρ ἵν' ἁπάσης αὐλῆς συνιώμεν μείζονα τὰ τολμήματα, ἅπερ δὴ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐμφαίνων, ἔλεγε·

Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Πόθεν ἦλθεν ὁ πάντα πληρῶν καὶ πάντα χωρῶν παρών; ποῖον κενώσας τόπον τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὁ πάντα τῇ χειρὶ ζωνέων καὶ διαμετρῶν; τόπον μὲν οὐδ' ἕνα ἦμειψε. πῶς γὰρ; τῇ δὲ πρὸς ἡμᾶς καταβάσει τοῦτο εἰργάσατο. ὅπῳ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν οὐκ ἐδόκει παρεῖναι, ὡ μήπω γνωρίζεσθαι, ὕστερον ἑαυτὸν ἐφανέρωσε, τὴν ἡμετέραν ὑποδυσάμενος σάρκα καὶ ἀξιώσας, τὴν φανέρωσιν ταύτην ἐκ τὴν καταβάσιν, προῆκε λέγων· θαυμάσας δ' ἄν τις τὸν μαθητὴν μὴ αἰσχυνόμενον ὅτι τῆς τοῦ διδασκάλου ἀπιμίας, ἀλλὰ * μὴ παῤῥησίας τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην· ἀναγράφοντος ὕβριν. ᾗ τοῦτο ὃ ὑ μικρὸν τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ ζῆλος τοῦ τιμᾶσθαι· ᾗ ἄλλως ὃ, τὸ αἰσχυνόμενον ὑπὸ τῶν ὑβριστῶν, ὑκ ὑπὸ τοῦ προσηνέγκαντος αἰσχύνεσθαι χρή. σὺν μὲ γὰρ ταύτῃ μᾶλλον ἔλαμψε, καὶ μὴ τὴν ὕβριν τοσαύτην τῶν ὑβριστῶν ποιούμενος προένοιτο· ἐκφυεῖς δὲ ἀγώμονες καὶ μιαροὶ πᾶσι πᾶσιν ἀνεφάνησαν, τὸ ὅπι τοιούτοις προσηλώμενον ἀγαθοῖς, ὡς ἐχθροὶ ἀπωσάμενοι ᾗ πολέμιον. ᾗ ταύτῃ

α. Κορ. ιε. θ. α. Τιμ. α. ιε. Γαλ. α. ιγ.

χ. ὑπὲρ ἁπάσης πάσαν
χ. ἴδιοι.
* ἴσχυσαν
χ. ἐκβαλόντες
χ. σπέρματι
χ. αὐτὸν
χ. σὺν αὐτῷ
χ. ἀξιον τὸν μαθητὴν μὴ αἰσχυνόμενον
χ. τὸ
χ. τὸ
χ. ἐφάνησαν

καταξέλλωμεν οὖν τοῦτο ὃ φύσημα τῆς ψυχῆς, ἢ τί ὄνομα τοῦτον" ἐκκόψωμεν, εἶτε" ἐθέλοιμεν εἰ) καθαρεῖ, ἐκ τῆς τῷ διαβόλῳ κεκμηκυίας ἀπηλλάχθαι κολάσεως. ὅπερ γὰρ τὰ ἀλαζόνα καὶ αὐτὰ ἐκείνῳ παθήματα ἀναγκαῖον, ἀκούσωμεν τοῦ Παύλου λέγοντος· Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ παλαιοῦ διαβόλου. Τί ὅτι κρίμα; Εἰς τὸν αὐτὸν, φησι, καταδίκην, εἰς τὸν αὐτὸν κόλασιν. πῶς οὖν φεύξεται τοῦτο ὃ δεινόν, φησιν; Εἶτε" λογίσαιτο τὸν ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τὸν ἀμέτρητον ὃ πλοῦτος, καὶ τὸν ἐκεῖ βασανιστηρίων ὃ μέγεθος, καὶ τὸν ἐνταῦθα δοκιμώτατον λαμπρῶν ὃ περίσκαμμα, οὐδὲν χρήσιμον διαφέρει, καὶ τὸν ἐκείνων δώρων μᾶλλον μαραινόμενοι. διὰ τοῦτο συνεχῶς πρὸ ἑαυτοῖς κινοῦμεν οὐδὲ λογισμοὺς, καὶ τοὺς τὰ μέγιστα καταρθωκότας ὅτι μνήμης ἔχωμεν," οὐκ ἂν ἡμᾶς ὁ διάβολος ἐπάρσει δυνήσεται, καὶ μυρία φιλονεικῆσαι, ἀλλ' οὐδὲ ὑποσκελίσαι τὸν ἀρχηγόν. ὁ γὰρ Θεὸς ὁ τῶν ταπεινῶν, ὁ χρηστὸς ἐκ ὑπερηφάνου, αὐτὸς ἐκ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τοῖς ἁγίοις καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα καὶ τὰ ἄλλα μετ' εὐκολίας κατορθοῦν, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ι. ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΗΛΘΕ, ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΥΤΟΝ ΟΥ ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ.

Ἐλεήμων ὢν ὁ Θεὸς," ἀγαπητὲ, καὶ φιλάνθρωπος, πολλὰ ποιεῖ καὶ συγχωρήσεως, ὥστε ἡμᾶς κατ' ἀρετὴν λάμπειν, καὶ βουλόμενος ἡμᾶς σώζεσθαι εἰ). καὶ τοῦτο, βίᾳ μὲ οὐδένα οὐδὲ ἀνάγκῃ, πείθοι ἂν καὶ τοῦ ποιεῖν δέ, τὸν βουλομένους ἀπήνεγκε ἕλκει, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὑπάγεται. Διὰ τοῦτο ἐλθόντα αὐτὸν ἡ μὲ ἔλαβον, ἡ ἂν οὐκ ἐδέξαντο. οὐδένα γὰρ βούλεται ἄκοντα, οὐδὲ ἰσχναίνοντα ἕλκειν οἰκέτην, ἀλλ' ἑκόντας ἀπήνεγκε ἐκ προαιρουμένους, καὶ χάριν αὐτοῖς τῆς δουλείας εἰδόσας. διὸ Θεοπρεπῶς μὲ γὰρ, ἅτε ἐν χειρὶ κατεχόντες τῆς τῶν οἰκετῶν διάνοιαν, καὶ μὴ βουλομένους" πολλοὺς τῶν τῆς διανοητικῆς καὶ τέχνης νόμων· ὁ μὲν Θεὸς δυνατὸς ὤν, ἐκ" μηδὲ ἑνὸς τῶν ἡμετέρων ἐν χειρὶ κατεχόμενος, τῆς μὲν ἡμετέρας ἔσχεν σωτηρίας μόνον ἀπόντα πράττων, ἡμᾶς δὲ οὐδὲν ποιεῖ τούτου χωρίους· καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὴ βουλομένων βίαι ὑπισχνεῖται, οὐδὲ ἀνάγκῃ. πρὸς γὰρ ὃ συμφέρον ἡμῖν ὁρᾷ μόνον. ὃ γὰρ ἀκόντας πρὸς ζωὴν ἕλκεσθαι τὸν δουλείαν, ἴσον τῷ μηδὲ ὅλως δουλεύειν ὅτι. Τί οὖν κολάζει, φησὶ, τὸν οὐκ ἐθέλοντας" ἀναχωρεῖν αὐτῷ; Τί μὲν καὶ γέενναν ἐπείληπτε τοῖς οὐκ" ἀνεχομένοις τῶν ὑπαγωγῆς αὐτοῦ; ὅτι καὶ μὴ πειθομένων ἡμῶν σφόδρα κήδεται, λίαν ὢν ἀγαθὸς, καὶ ἀποπηδώντων καὶ φυγόντων οὐκ ἀφίσταται· "ἀλλ', ὅπερ" τὸν πρότερον τῆς ἐνεργείας ὀδὸν" ἀπωσάμενα, ἑλκῆν μὴ βουληθέντες τὸν διὰ τῆς πειθοῦς καὶ τὸ παθεῖν εὖ· τὸν ἕτερον" ἐπήγαγε τὸν διὰ τῆς κολάσεως καὶ τῶν τιμωριῶν, πικροτάτην μὲν οὖσαν, ἀναγκαίαν δ'" ὅμως, ὅταν ἡ πρότερα ἀτιμάζηται. ἐπεὶ καὶ οἱ νομοθέται πολλὰς καὶ χαλεπὰς κατὰ τῶν ἀμυρτηκότων ἀφεῖσι ζημίας, καὶ ὅμως οὐδὲν οὐκ ἀποστρεφόμεθα διὰ ζωῆς, ἀλλὰ ἐκ μᾶλλον ζημιοῦμεν τὴν κολάσεων χάριν, καὶ ὅτι μηδὲ ἑνὸς δεόμενοι τῆς παρ' ἡμῶν, πολλαχοῦ δὲ οὐδὲ ἐνδότες, ἵνες ποτὲ ἔσονται ἐκ μέλλοντες τῆς διὰ τῆς" γραμμάτων αὐτῆς ἀποκαλύσεως ἀπολαύσεσθαι βοηθείας, ὅμως ἐφείσαντο τῆς κατὰ βίον τιμωρίας, ζημιοῦντες μὲν οὐδὲν ἐν ἀρετῇ ζῶντας, ἐξεργεῖται δὲ διὰ τῆς τιμωρίας οὐδὲν ἀκολάστους, καὶ τῇ τῆς λοιπῶν" ἡσυχίᾳ λυμαινομένους. Εἰ δὲ τούτους θαυμάζομεν καὶ φιλοῦμεν, ὁ πολλῷ μᾶλλον τὸν Θεὸν ἐκπλήττεσθαι δεῖ καὶ ἀγαπᾶν τῆς σωτηρίας ἕνεκεν κηδεμονίας; καὶ γὰρ ἄπιστον ὃ μέσον ὅτι τῆς * ἐκείνων ἐστὶ τοῦτο προ-

κατ' ἐκείνων γυμνάζει τὴν ὑπόνοιαν· δυσπόρω γὰρ καὶ μείζονος δείκνυσι χολάσεως ἀξίους χ. φησὶ
Ρω. β. ιβ. εἶναι· Ὅσοι γὰρ ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται, φησί, τουτέστι χαλεπώτερον, μὴ τῆς φύσεως ἢ τοῦ νόμου κατηγοροῦντες ἑαυτῶν ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ παραβαίνειν τοῖς ἔθεσι τοῦ
Ησ. νβ. ε. Ρω. β. κδ. Θεοῦ βλασφημοῦντα γελῶντα ἀπολεῖσθαι φησι. Τὸ γὰρ ὄνομά μου, φησί, δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἐπεὶ οὖν τοῦτο μάλιστα ἐν ὃ δάκνον αὐτόν (καὶ γὰρ καὶ τοῖς πεπιστευκόσιν οὐκ ἀφεῖτο μὴ παραδόξου τὸ πρᾶγμα εἶναι) ἐδόκει διὰ καὶ ἐνεκάλουν τῷ Πέτρῳ πρὸς αὐτὸν ἀπὸ Καισαρείας ἐπανελθόντι, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθε καὶ συνέφαγεν αὐτοῖς· ἵνα μὴ ὃ μαθεῖν τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, "ἕως καὶ ὕστερον ἐμάχοντο, χ. πάλιν
πῶς ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται, τῷ ἐκπλήττεσθαι σὺν διανύμφοις, ὡς οὐκ ἂν ποτε τοῦτο προσεδόκησαν ὃ παράδοξον)" ὅπερ οὖν ἤδει ὅτι μάλιστα αὐ- χ. ἐπὶ τὸν
τῷ τοῦτο καθιστάμενον, "ὅρα πῶς αὐτῷ τὸ φοβερὸν ἐκείνοις, καὶ τὸν ἀλαζονείαν" ἐξέ- χ. τοῦτο παρεῖτο πως αὐτῷ τὸ φοβερὸν καὶ φόβον ποιῆσαι,
λυτε σφόδρα οἰόδυσαν. * διαλεληθὼς γὰρ πολλοὺς τῶν ἑλληνικῶν, καὶ δείξας αὐτοῖς οὐδεμίαν ἔχοντας ὠδαμόθεν ἀπολογίαν, οὐδὲ ἐλπίδα σωτηρίας, κατηγορήσας ἀκριβῶς καὶ τῆς τῶν δογμάτων αὐτῶν διαφθορᾶς, καὶ τῆς πρὸς τὸν βίον ἀκαθαρσίας, μετατίθησιν ὅπου χ. ἐκεῖσε
τοὺς Ἰουδαίους λόγου· "καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ προφήτου καταλέξας ἅπαντα, δι' ὧν ἔλεγεν ἐ- * καὶ ὅρα πῶς τοῦτο ποιεῖ.
κείνοις, ὅτι μαργοί τινες ἦσαν, καὶ δολεροί, καὶ ὕπουλοι, καὶ πόρνοι ἅμα ἠρεύνησαν, καὶ οὐδεὶς χ. εἶπα
Ρω. γ. ιβ. ἐν αὐτοῖς ἐκζητεῖ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐξέκλιναν πάντες, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἐπήγαγεν, Οἴδαμεν ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. πόρνοι γὰρ ἦσαν, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Τί οὖν ἐπαίρεις σαυτόν, ὦ Ἰουδαῖε; τί μέγα φρονεῖς; καὶ γὰρ καὶ ὃ σὸν ἐμπέφρακται στόμα, καὶ ἡ σὴ παῤῥησία ἀ- 10
νήρπασται, καὶ μετὰ τοῦ κόσμου πάντος καὶ σὺ γέγονας ὑπόδικος, καὶ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐν χρείᾳ καθέστηκας τῆς δωρεᾶς δικαιωθῆναι. ἐγρύπνει μὲν οὖν μηδέν, εἰ καταρθωκὼς τῆς παῤῥησίαν πολλοῦ εἶχες πρὸς τὸν Θεόν, μηδὲ ὕστερον τοῖς μέλλουσιν ἐλεᾶσθαι καὶ σώζεσθαι διὰ φιλανθρωπίαν φθονεῖν. ποινείας γὰρ τοῦτο ἐφάπτης, ὅπερ τοῖς ἑτέροις πέπεισθαι ἀγαθοῖς, καὶ μάλιστα, ὅτε μηδὲ μετὰ τῆς σῆς τοῦτο ἤμελλε γίνεσθαι ζημίας. Εἰ μὲν γὰρ ἡ τῶν ἄλλων σωτηρία 15
τοῖς σοῖς ἐλυμαίνετο κακοῖς, λόγον ἂν εἶχε τὸ ἀλιτεῖν· καίτοιγε οὐδὲ τοῦτο "τὸν τὸν" χ. πρὸς
πεπαιδευμένον φιλοσοφεῖν. Εἰ δὲ μήτε κολαζομένου θατέρου πλεονάζει τὰ τῶν μισθῶν, μήτε βαρύποτος ἐλαφροῦται, ἵνος ἕνεκεν σὺ κοπιᾷς σαυτὸν ὑπὲρ ὧν ἕτερος σώζεται δωρεάν; ἐγὼ μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην *, μηδὲ, εἰ τῶν βουλομένων ἦς, ὅπως τῇ τοῦ χάριτι εἰς τὰ ἔθνη γενομένῃ * εἰπών,
δάκνεσθαι σωτηρίᾳ. ὅταν δὲ τῶν αὐτῶν ὑπάθυμος ὦν τῷ διαπίπτειν, καὶ προσκαρτερικὸς καὶ 30
αὐτὸς, δυσχεραίνῃς ὅπως τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς καὶ μεγαφυεῖς, ὡς αὐτὸς ὀφείλων μόνος τὸ χάριτος μεταχεῖν, ἀβασκανίας μόνον καὶ ἀπονοίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑκάστης αἰσίας, καὶ πάντων τῶν χαλεπωτάτων αἱ εἶπας ὑπεύθυνος βασανιστηρίων. τὴν γὰρ τῶν κακῶν ῥίζαν ἀπάν- των ἐν σεαυτῷ καταφύτευσας, τὴν ὑπερηφανίαν.

ΗΘΙΚΟΝ. Διὸ καί τις σοφὸς ἔλεγε· Ἀρχὴ ἁμαρτίας, ὑπερηφανία, τουτέστι, ῥίζα καὶ πηγὴ καὶ μή- 35
Σιρ. ι. ιε. τηρ. ὕστερον δὲ ὁ πρωτόπλαστος ἄξιόπιστος τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς· ὕστερον καὶ ὁ τόπος ἀπατήσας διάβολος ἀπ' ἐκείνου κατωνόμασται τὸ τῆς ἀξίας ὕψος. ὅθεν εἰδὼς ὁ μισητὴς τῆς ἁμαρτίας ταύτης τὴν φύσιν ἰσχυρὰν οὖσαν καὶ ἐξ αὐτῶν καταβολῆς τῶν ἀρχαίων, ταύτην ἦλθε τὴν ὁδὸν, ὅτε τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς τοσαύτης κατενεγκεῖν ἐσπούδαζε τιμῆς. τῇ γὰρ ἐπαγγελίᾳ τῆς ἰσοθείας φυσήσας αὐτὸν, ὕστερον κατέῤῥηξε καὶ κατέβαλεν εἰς αὐτὰ τὰ ᾅδου τὰ βά- 40
θρα. οὐδὲν γὰρ ὕστερον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἀλλοτριοῖ, καὶ τῷ τῆς γαστρὸς βδελυρίᾳ παραδίδωσι πυρί, ὡς ἡ τῆς ὑπερηφανίας τυραννίς. Ταύτης γὰρ ἡμῖν προύσης, ἅπας ἡμῶν ὁ βίος ἀκάθαρτος γίνεται, κἂν σωφρονῶμεν, κἂν νηστεύωμεν, κἂν εὐχώμεθα, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν ὁτιοῦν ἐπιτελῶμεν. ἀκάθαρτος γάρ, φησι, παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος. χ. Κυρίῳ

καταγέλωμεν

τε τοῖς μαθηταῖς συγχωρεῖσθαι τοὺς εἰς ὁδὸν ἐθνῶν ἀπελθεῖν, "ἢ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν εἰσελθεῖν, μήτε αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα λέγοντα τοὺς τοιούτους βαλόντα ἀπεσάλθαι τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, "καὶ μᾶλλον τῶν σημείων * δὲ τῶν προφητῶν * ἀκούοντες" καὶ αὐτοὶ ζωηρῶς αὐτοῦ ἀναμιμνήσκεσθαι ἔχοντες, ὅτι καθάπαξ ἐπήρωσαν ἑαυτοὺς καὶ ἐκώφωσαν, ὡς μηδενὶ τούτων "ἐναβλῦναι τοὺς τοῦ Χριστοῦ πόδας *. ⓐ ὃ δὲ ἐθνῶν τύπον μὲν ὑδενὸς ἀπολαύσαντες, ὅτε γοῦν λοιπὸν ποτὲ ἀκούσαντες, οὐδὲ ὅσον ὄναρ εἴπῃ, ἀλλὰ ἀεὶ τοῖς τῶν προπατόρων ἐκτρεφόμενοι μύθοις (τοῦτο γὰρ ἡ τῶν "ἔξω φιλοσοφία) καὶ "ποιητῶν λήρους ἀνελίττοντες, καὶ ξύλοις καὶ λίθοις προσπελωλυθότες, καὶ ὅτε δογμάτων ὅτε πολιτείας ἔνεστι θεότητι χρηστὸν καὶ ὑγιὲς (καὶ γὰρ ὁ βίος αὐτοῖς τῶν δογμάτων ἀκαθαρτότερος ἴσως καὶ ἐναίσιμος, καὶ μᾶλλον εἴκοτος. ⓐ γὰρ σὺν θεῷ αὐτῶν πάσῃ κακίᾳ χαίροντας ὁρῶντες, καὶ δι' αἰσχρῶν μὲν ῥημάτων, δι' αἰσχροτέρων δὲ πραγμάτων, καὶ τοῦτο "νομίζοντας ἑορτὴν καὶ τιμὴν, ἔτι * μᾶλλον δὲ ἀκαθάρτων φόνων καὶ παιδοκτονιῶν τιμωμένους, πῶς οὐκ ἔμελλον ταῦτα ζηλοῦν;) ἀλλ' ὅμως καὶ τοὺς αὐτοὺς ⓦ πυθμένα τῆς κακίας καταπεσόντας, ὀξαφίνης, ὥσπερ ἐκ τινος μηχανῆς, αἰφνίδιον ἡμῶν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐρανοῦ τῆς κορυφῆς ἀνεφάνησαν λαμπρότερον λαμπάδος. πῶς οὖν τοῦτο γέγονε, καὶ πόθεν; ἄκουσον Παύλου λέγοντος. καὶ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ταῦτα ἀκριβῶς ζητῶν, οὐκ ἀπίστει, ἕως δὲ τινὰ αἰτίαν εὗρε, καὶ τοῖς ἄλλοις ταύτην ἐδίδασκεν ἄπαντι. τίς οὖν ὅστις αὕτη; καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη πώρωσις αὐτοῖς; ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ τὴν οἰκονομίαν ταύτην ἐμπιστευθέντος λέγοντος ταῦτα. τί οὖν ὅτος φησι, τὴν ἀπορρησιν τῶν πολλῶν λύων ταύτην; Αγνοοῦντες, φησι, τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. "δι' ἃ ταῦτα ἔπαθον. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτ' ἕτερος ἑρμηνεύων φησί· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνη, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διὰτί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· ὡς ἐσκόνται γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. ὃ "ἦ λέγει διὰ τοῦτό ὅστιν· ἀπιστία τούτων γέγονεν αὐτοῖς αἰτία τῶν κακῶν. ταύτην δὲ ἔσχεν ἡ ἀπιστία. ὅπου γὰρ περὶ τούτου πλέον ἔχοντες ἑλλήνων τῶν τὸν νόμον εἰληφέναι, καὶ Θεὸν εἰδέναι, καὶ τὰ ἄλλα ἅπερ ὁ Παῦλός φησι, μὴ τὴν τοῦ Χριστοῦ προσῆκον εἶδον ἀπὸ τῆς πίστεως μὲν τῆς αὐτῆς ὁμοτιμίας καὶ συμβούλους κἀκείνους καὶ αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν πλέον ἔχοντα ⓦ οὐκ ἀφειτομῆς τοῦ ἐξ ἐθνῶν μὲν τὴν πίστιν, ἐδήλωσαν κατὰ ἀπονοίας εἰς βασκανίαν ἐλθόντες, καὶ τὴν τοῦ διαστότου φιλανθρωπίαν τὴν ἄφατον καὶ κατεβάλλοντα οὐκ ἤνεγκαν. τοῦτο δὲ αὐτοῖς ἑτέρωθεν μὲν ἠδαμόθεν, ἐξ ἀλαζονείας δὲ καὶ πονηρίας καὶ μισανθρωπίας γέγονε. πῶς γὰρ, ὦ πάντων ὑμεῖς ἀνοητότεροι, "κατεβλακεύεσθε οὐκ τῆς εἰς ἑτέρους γνωσθείσης κηδεμονίας; " τί δὲ τὰ ὑμέτερα κλαπῆναι ἀγαθὰ, τῷ κηπωποὺς ἑτέρους ἔχειν τῶν αὐτῶν; ἀλλὰ τυφλὸν ὅπως ἡ πονηρία, καὶ τῶν δεόντων οὐδὲν δύναται ζωοποιῆσαι. διηθέντες τοίνυν τῷ κοινωνοὺς μέλλειν ἔχειν τῆς αὐτῆς προρρήσεως, καθ' ἑαυτῶν ὃ ξίφος ὠθησαν, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας σκαλεύοντες ἑαυτούς· καὶ μᾶλλον εἴκοτος. Ἐπαίρει γὰρ, φησι, σὺν ἀδικῶ σε· θέλω δὲ καὶ τούτοις δοῦναι ὥσπερ καὶ σοί. μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτων ἄξιοι τῶν λόγων ὅτοι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἐδυσχέρανεν, ἀλλ' ὅμως ἔχων εἰπεῖν ἡμέρας ὁλοκλήρου πόνους καὶ παλαιπωρείας καὶ καύσωνας καὶ ἰδρῶτας· ὅτοι δὲ τί ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν; τοιοῦτον μὲν ὐδέν, ῥᾳθυμίαν δὲ καὶ ἀσωτίαν, καὶ τὰ μυρία κακά, ἃ δὴ πάντες κατηγορεῖσθαι τοῦτον διετέλεσαν. ⓐ ὥσθ' ὅταν πάντες, δι' ἃ καὶ αὐτοὶ ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι προσκεκρούκεσαν τῷ Θεῷ. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οὐ γὰρ ὅστι διάστολή Ιουδαίου τε καὶ ἕλληνος. πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. καὶ τοῦτο μὲν ἀπόδειξιν ὁ κεφάλαιον χρησίμως καὶ σφόδρα ζωηρῶς

χ. ἐν τε τοῖς μαθηταῖς
χ. ὅμως καὶ τῶν σημ. * ἀπολαυσαντες, * καθ' ἁρμαρ
χ. αὐτὸ ζωηρῶς ἀναμιμνήσκεσθαι, χ. ἐκωφώσαν, χ. ἀναχθῆναι * ἐμοῦσι. χ. ἐξαφνίδιον χ. ποιητῶν χ. νομίζοντες * γε
χ. διὰ ταῦτα ἔπαθον.
χ. ἦν
χ. κατεβλ.
χ. πῶς
χ. ἀλλὰ
Ρω. ι. γ.
Ρω. θ. λ.
Ματθ. ε. γ.
Ρω. γ. κβ.

καὶ ἡμᾶς παθωμεν, σκορπίσωμεν, δῶμεν τοῖς πέπλοις, ἀπαλλάξωμεν τ̃ ψυχλὸν καὶ τ̃ ὀπ-
τὰ ταῦτα φερντίδων τ̃ βλαβερᾶν, καὶ τ̃ς ὀκῆ ζ̃ᾳ ταῦτα χειμῶνς τιμωρίας ἡμῖν. ἀπο-
θώμεθα δικαιοσύνην ἐν τοῖς θεάτροις, ἀντὶ χρημ̃τ̃ν τ̃ν ὑπὲρ γ̃ς συλλέξωμεν θησαυρὸς ἀ-
ναλώτους, θησαυρὸς δυναμένους σωσαποδημῆσαι ὡς ἐκ θεάτρου ἡμᾶς, δυναμένους ἡ-
μῖν κινδυνεύουσι παραστ̃ναι, καὶ ποιῆσαι μ̃ κριτὴν ἵλεων τότε, ὃν γένοιτο πάντας ἡμᾶς εὑ- 5
ρεθ̃ναι καὶ ἡμεῖς ἐκ τ̃ς ὀκείνου τιμ̃ς ἡμέρας, ἀπολαῦσαι μ̃ τ̃ς ἀ- χ. ἔχοντας
ποιμασμένων ἀγαθ̃ν ἐν τοῖς θεάτροις, τοῖς ὡς χρὴ ἀγαπῶσιν αὐτὸν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς
ὑπάντυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ
δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. θ. ιι ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΗΛΘΕ, ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΥ- 10
τὸν οὐ παρέλαβον.

ΑΝ τ̃ν πρωτέρων ἀναμνησθ̃μεν νομίζω, μ̃ πλείονος προθυμίας
καὶ ἐπάνεξ̃ς ἐποικοδομήσωμεν, ὡς ὅτι κέρδος τοῦτο ποιούμενοι μεγά- χ. ἐποικοδο-
λως. οὕτω γὰρ ὑμῖν τι θαυμαστότερος ἔσται ὁ λόγος τ̃ν ἤδη λεχθέντων 15 μήσωμεν,
μεμνημένοις, καὶ ἡμᾶς ὁ πολλοῦ δεησόμενα πόνου, δυναμένων ὑμ̃ν χ. ἡμᾶς δὲ
διὰ τ̃ς πολλ̃ς φιλομαθείας ὀξυτέρων τοῖς λοιποῖς ὁρᾶν. ὁ μὲν γὰρ
ἀεὶ τὰ διδόμενα ἀπόλλυς, ἀεὶ δεήσεται τ̃ διδάξοντος, ὁ δὲ οὐδέποτε
ἔσεται οὐδέν· ὁ δ' ἅπερ ἂν λάβῃ φυλάττων, καὶ ὅταν τὰ λοιπὰ προσλαμβάνων, ταχέως
[ἂν] αὐτὸς μαθητὴς διδάσκαλος ἔσται, καὶ οὐκ ἐαυτ̃ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χρήσι- 20 χ. μόνῃ,
μος. ὅπερ μάλιστα ταύτην ἔσεσθαι προσδοκῶ τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ τ̃ς πολλ̃ς ταύτης
τεκμαιρόμενος φιλοτιμίας. Φέρε οὖν ὡς ἐν ἀσφαλεῖ θησαυρὸς φυλακίσωμεν ταῖς ὑμετέραις
ψυχαῖς τὸ ἀγγύριον τ̃ Κυρίου προσαποθώμεθα, καὶ τὰ σήμερον ἡμῖν προτεθέντα ἀνα-
πτύξωμεν, ὡς καὶ ἡ τοῦ πνεύματος πρόκειται χάρις. Εἶπεν ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, προσ-
τὴν αἰωνίων λέγων. κατέσει λοιπὸν ὃν λέγω καὶ προσ τοῦτ̃ τ̃ κηρύγματος χρόνους, καὶ 25
φησιν· Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ἰδίους τοῦτ̃ Ἰουδαίους λέγων νῦν, ὡς
λαὸν προσήκοντας, ἢ καὶ πάντας ὁμοῦ τοῦτ̃ τοὺς θεσπεσίους, ὡς ἀπ' αὐτ̃ γεγονημένους. καὶ χ. καὶ
καθάπερ ἀνωτέρω διὰ παραβολ̃ς ὑπὲρ τ̃ς οὐσίας τ̃ν πολλ̃ν καὶ ἀπ' αὐτ̃ς τ̃ς κοπ̃ς ἀγνώμονα φύσεως ἔλε-
γεν, ὅτι ὁ κόσμος δι' αὐτ̃ [ἐγένετο, καὶ] γενόμενος οὐ δημιουργὸν οὐκ ἐγνώρισεν· οὕτω καὶ ἐν-
ταῦθα πάλιν ὑπὲρ τ̃ς τ̃ν Ἰουδαίων καὶ τ̃ς τ̃ν πολλ̃ν δυσαναχετήτου ἀγνωμοσύνης, πλημ- 30
μελέστερον πάθησι τ̃ κατηγορεῖν λέγων, ὅτι οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον, καὶ ταῦτα αὐτὸν ἐλ-
θόντα προς αὐτούς. οὐχ εἷς" μόνος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ θαυμάζοντες ἔλεγον τὸ χ. μόνοι,
αὐτὸ δὴ τοῦτο· οὐ Παῦλος ὕστερον ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἐκπληττόμενος. καὶ οἱ μὴ προσφῆ-
Ψαλμ. ρη. ε. ται οὕτως ἐβόων ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγοντες· Λαός, ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ
μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό" με· υἱοὶ ἀλλότριοι 35 χ. μοι·
ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλανθαν ἀπὸ τ̃ν τρίβων αὐτ̃ν. καὶ πάλιν, οἷς οὐκ ἀνήγγελται προσ-
Ησ. ξε. αὐτοῦ" ὄψονται· καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι· καὶ, Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς
ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. Παῦλος ὁ Ρωμαίοις διδάσκαλος, ἔλεγε· Τί οὖν; ὃ ἐπε-
Ρω. ια. ζ. ζητεῖ Ισραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχε. καὶ πάλιν· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔ-
Ρω. θ. λ. θνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιο- 40
σύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. καὶ γὰρ ὅσην ὄντως ἐκπλήξεως ἄξιον, πῶς οἱ
μὲν τὸ προσφυὲς τ̃ς ἀληθείας βίβλοις, καὶ τὸ Μωϋσέως καθ' ἑκάστην ἀκροάσεις τ̃ ἡμέραν
μυρία περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος προφητείας, καὶ τ̃ λοιπ̃ν μ̃ ταῦτα προσφυ̃, ἐθέλοντες αὐτ̃ χ. καὶ
θεώμενοι τὸν Χριστὸν καθ' ἑκάστην αὐτοῖς θαυματουργοῦντα, καὶ μόνοις αὐτοῖς σχολάζοντα, καὶ μό- χ. ὁμιλοῦντα,

τε

πληξίας. Εἰ γὰρ μέλλομεν ἀπὸ τῆς τῶν μαγομάχων κρίσεως χαράττειν τὰ δόγματα, οὐδὲν κωλύει μᾶλλον ἢ αὐγὴν μανίαν χαλεπωτάτην. Εἶτα πλέον μὲν οὐδεὶς λυμαντικὸν ὀφθαλμῶν εἶδε φήσει δηλαδὴ τοῦ ἡσυχάζειν τὰ ὄμματα, ἀλλὰ φωτιστικὸν, ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων λαμβάνων τὰς κρίσεις· ἢ ὃ μᾶλλον ἂν οὐδεὶς πικρὸν εἶδε, ὅσῳ τοῦτο τῇ αἰσθήσει τῶν ἀῤῥώστων δοκεῖ· Ⓦ δὲ Θεὸν ἀπὸ τῆς τῶν ἀσθενούντων ἀτονίας ἢ μὴ εἶδε, ἢ ποτὲ μὲν [μὴ] εἶδε, ἢ ποτὲ μὲν οὐχορᾷ, ποτὲ δὲ μηδ' ὅλως τοῦτο ποιῶν, ψηφιοῦνται τινες; ἢ τίς αὖ τοιούτους ὑγιαίνειν φήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἀξεσκέναι ἢ σαθροπαίειν ἢ μαίνεσθαι τῷ ἑαυτῶν μανίᾳ; ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, φησίν· ἀλλ' ὢν ὁ κόσμος οὐκ ἦν ἄξιος, ὅτοι αὐτὸν ἔγνωσαν. Εἰπὼν δὲ ἢ τοῦ μὴ γινώσκειν αὐτὸν, εὐθέως ἐπὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀγνοίας ἔδηκεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω, ἀλλ' ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, τουτέστιν, Ⓠ τῷ κόσμῳ μόνῳ πεφυσιωμένοι, ἢ τὰ τοῦ κόσμου φρονοῦντες ἀνθρωποι. οὕτω γὰρ εἴωθε καλῶν αὐγὴν ὁ Χριστός· ὡς ὅταν λέγῃ· πάτερ ἅγιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω. οὐκ ἄρα αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὁ κόσμος ἠγνόησε, καθάπερ ἐλέγομεν. οὐδὲν γὰρ οὕτω φιλεῖ διάνοιαν, ὡς ὃ περιτετηκέναι τοῖς πάθεσι.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀποσείσασθε ἑαυτοὺς τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἀρχικὴν ἀπορρήξατε πρᾶ- ΗΘΙΚΟΝ
ξιν, καθόσον οἷόν τε. οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς τυχοῦσιν ὑμῖν ἀπὸ τούτων ἡ ζημία γίνεται, ἀλλ' ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν. οὐ γὰρ ὅσον ἀνθρώπων τὴν κτῆσιν βίον αἰτιώμενοι περιμάχως σφόδρα, δυνηθεῖεν ἁπλαβέσθαι τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς γηπέδων, ἀλλὰ ἀνάγκη Ⓦ πρὸ τούτων ἑαυτοὺς ἀκόντας ἐκείνων ἐκπεσεῖν. Οὐ δύνασθε γάρ, φησι, Θεῷ δουλεύειν καὶ Ματθ. ς. κδ.
μαμμωνᾷ· ἀνάγκη γὰρ ἑτέρου ἔχεσθαι, καὶ τὸν ἕτερον μισεῖν. ἢ τοῦτο καὶ αὐτὴ τῶν περιμάχων ἡ πτῶσις βοᾷ. Ⓠ γοῦν τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας καταγελάσαντες, ὅτοι μάλιστά ἐσμεν Ⓠ τοῦ Θεοῦ ἀγαπῶντες ὡς χρή, ὥσπερ οὖν Ⓠ τῷ ἀρχικῷ, ἐκείνῳ θαυμάζοντες, ὅτοι μάλιστα πάντων ἐσμὲν Ⓠ "ῥᾳθυμότεραι τῷ περὶ αὐτὸν ἀγάπῃ ἔχοντες. ψυχὴ γὰρ καθάπαξ ἀπὸ φιλοχρηματίας ἁλοῦσα, οὐ ῥᾳδίως οὐδὲ δικόλως ἀναδαιτήσεται ἢ πρᾶξαι ἢ εἰπεῖν τι τῶν προσηκόντων τοῦ Θεοῦ, ἅτε δὴ ἑτέρῳ ἡνωμένη δεσπότῃ δούλη, καὶ πάντα ἀπερισπάστως ὑπατένοντες τῷ Θεῷ. ἀνεμνήσατε ποῖνυν ποτὲ καὶ διετέθητε, ἢ στοησαντες ὑμῖν ἐσμὲν οἰκέται, τῷ τοῦτο βασιλείῳ ἀγαπήσωμεν μόνῳ, καὶ αὐσωμεν, θρονώσωμεν ἀντὶ τῶν ἐμπροσθεν χρόσιον ὧν ἐδουλεύσαμεν τῷ μαμμωνᾷ, ῥίψωμεν αὐτοῦ καθάπαξ Ⓦ ζυγὸν Ⓦ ἀφόρητον καὶ Ⓦ βαρὺ, καὶ μόνῳ φέροντες Ⓦ τοῦ Χριστοῦ τὸ κοῦφον καὶ ῥᾴ- χ. ἀμελυτέον
ον· οὐδὲν γὰρ ὑπαπάσῃ τοιοῦτον ἡμῖν, οἷ ὁ μαμμωνᾶς. οὗτος μὲν γὰρ ἐχθροὺς κεκλῆσι πᾶσι γενέσθαι· ὁ δὲ Κύριος τοὐναντίον ἅπαντας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖ. ἐκεῖνος μὲν πλοῦτῳ καὶ τῇ πλουτίᾳ περισπλώσας (τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ χρυσὸς) οὐδὲ ταῖς τύχαις ἀφίσιν ἀναπνεῦσαι μακρὰν οὗτος δὲ τῆς μὲν περιττῆς ταύτης καὶ αἰσχίστου φερενίδος ἀφίσι, κελεύει δὲ ζωάγρει τοῦ θησαυρεῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὐκ ἐκ τῆς εἰς ἑτέρους ἀδικίας, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας δικαιοσύνης. χ. ἀπαλλάττει.
ἐκεῖνος μὲν τοῦ πολλοὺς ἰδρῶτας καὶ ταλαιπωρίας ὅτε δύνανται παρασχεῖν κολαζομένοις ἡμῖν ἐκεῖ ἢ κακῶς πάσχουσι δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ νόμου, καὶ ὑπιτείνει τῷ φλόγα· οὗτος δὲ, κἂν ποτήριον ἡμῖν ὑπατάξῃ δοῦναι "ψυχροῦ, οὐδὲ τότε Ⓦ μισθὸν ἢ τῷ ἀμοιβὴν ἀφίσιν ἡμᾶς ἀπολέσαι ποτὲ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἀντιδίδωσι τῆς δαψιλείας. πῶς οὖν οὐκ ἐράτης ἀνοίας τὸ ὕστερον περισώσοῖς διανοτείας καὶ τοσούτων γεμούσης ἀγαθῶν ἀμελησώσας, ἀλα- χ. ψυχρὸν.
εἰς ὃ καὶ ἀγνώμονι δουλεύειν τυράννῳ, καὶ ὑδὲν ὕστερον ἐκείνου ὕστερον ἐκεῖ δυναμένῳ τοὺς πειθομένους ἀνῶ; ἐκ προσοχῆς ὠφελῆσαι; καὶ τὸ μὲν μόνον ὅτι τὸ δεινὸν, τὸ δὲ αὖτη ἡ ζημία μόνον, ὅτι οὐκ ἀμοιρήσουσι, δηλαδὴ ὅτι πρὸς τούτῳ καὶ μυρίοις περιβάλλει κακοῖς, ὅπερ ἔφην εἰπὼν, τοὺς πειθομένους ἀνῶ. τοὺς γὰρ πλείονας τῆς ἐκεῖ κολαζομένων ἀπὸ ταύτης ἴδοι τις ἂν κολαζομένους τῆς ἀτιμίας, ὅτι χρήματων ἐδουλεύσατε, καὶ ὃ χρεῖσσον ἠδικήσατε, καὶ τοῖς δεομένοις οὐκ ἐπήρκεσε. ἆρ' ἵνα μὴ

Καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω [Φησίν]. ἐν τῷ τὸν κόσμον ὃ πλῆθός φησι τὸ διεφθαρμένον καὶ τοῖς γηΐνοις πρόσκειται πρόσχημασι, τὸ χυδαῖον καὶ τὸν ἀκριβῆ λαόν. ὡς οἶμαι τὸν Θεοῦ φίλοι καὶ θαυμασοί, πάντες αὐτὸν ἐπίστωσαι δὲ τοῦ τῆς ἐπαρχου παρουσίας. καὶ πρὸ μὲν τοῦ πατριάρχου καὶ αὐτὸς ὀνομασί φησιν ὁ Χριστός, ὅτι Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. καὶ πρὸ τοῦ Δαβὶδ ὃ Ἰουδαίους ἐλέγχων, ἔλεγε· Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; καὶ πολλαχοῦ πρὸς ἑαυτὸν ἰσάμενος, Μωϋσέως μέμνηται· πρὸ δὲ τῶν λοιπῶν πρόφητῶν ὁ Δανιήλος. πρὸ γὰρ τοῦ προφήτας ἀπὸ Σαμουὴλ ἐγνωκέναι φησὶν ὁ Πέτρος αὐτὸν, καὶ τὸν προσιόντα αὐτοῦ παρρησίαν προφανῶς, ὅτε λέγων· καὶ πάντες οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. τῷ δὲ Ἰακὼβ δὲ τῷ πατρὶ τούτου, ὥσπερ οὖν καὶ τῷ πάππῳ, καὶ ἐφάνη, καὶ διελέχθη, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπέσχετο δώσειν ἀγαθὰ, ἅπερ οὖν καὶ εἰς ἔργον ἐξεύρεγκε. πῶς οὖν, φησι, αὐτὸς ἔλεγε· Πολλοὶ προφῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν; ἆρ οὖν ὑστέρει τῆς γνώσεως τῆς εἰς αὐτὸν; πάνυ μὲν οὖν. δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς ῥήσεως ταύτης, ἀφ' ἧς νομίζουσί τινες αὐτοῦ ἀπειρηκέναι, πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. πολλοὶ γάρ, φησιν, ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε. ὥστε ἤδεσαν αὐτὸν ἥξοντα· ἐκ τῶν ὑφαιρεῖ, καὶ οἰκονομήσοντα, ἅπερ καὶ ᾠκονόμησεν. ὑ γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἤδεσαν, ἐπεθύμησαν. οὐδεὶς γὰρ ὧν μηδὲ ἔννοιαν ἔχει, τούτων λαβεῖν ἐπιθυμίαν δυνήσεται. ὥστε ἤδεσαν μὲν ἐγὼ τὸν Θεοῦ, καὶ ὅτι ἥξει εἰς ἀνθρώπους. τίνα οὖν ἐστιν ἅπερ οὐκ ἤδεσαν; τίνα ἅπερ οὐκ ἤκουσαν; ταῦτα, ἃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε." Εἰ δὲ καὶ φωνῆς ἤκουσαν καὶ εἶδον αὐτὸν σαρκί, οὐδὲ ὕστερον τοῖς ἀνθρώποις ζωοφανεροῦμενον, οὐδὲ μετὰ τοσαύτης αὐξήσεως ὁμιλοῦντα τῆς ἀδείας. τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸς δηλῶν ὑχ ἁπλῶς εἶπεν, ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἐμὲ ἀλλὰ τί; ἃ ὑμεῖς βλέπετε· οὐδὲ ἀκοῦσαι ἐμοῦ, ἀλλὰ τί; ἃ ὑμεῖς ἀκούετε. ὥστε εἰ καὶ μὴ τοῦ ἐνσαρκον παρουσίαν αὐτοῦ ἐπεδείξαντο, ἀλλ' ὅμως ἤδεσαν αὐτοῦ ἐσομένην, ἧς δὲ ἐπεθύμουν, καὶ ὄπτεσθαι εἰς αὐτὸν, καὶ μὴ ἑωρακότες αὐτὸν σαρκί. ὅταν οὖν ἡμῖν ἐγκαλῶσιν Ἕλληνες ταῦτα λέγοντες· τί ὃ ἔμπροσθεν ἐποίει χρόνοι ὁ Χριστὸς, τοῖς δὲ ὑστέροις οὐκ ὀπτικοπούμενος γένος, καὶ τί δήποτε ἐν ἑκάστῃ τῆς ἡμετέρας ἦλθεν ἀνθρωπίνομος σωτηρίας, τοσοῦτον ἀμελήσας χρόνον ἡμῶν; ἐρῶμεν, ὅτι καὶ πρὸ τούτου ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ προσεῖχε τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ γνώριμος τοῖς ἀξίοις ἅπασιν ἦν. Εἰ δὲ δεῖ τὸ μὴ πρόσωπον αὐτὸν τότε ἐπιγνωσθῆναι, ἀλλὰ τοῖς τῶν γραφῶν αὐτοῦ καὶ σαφέστερον εἰρημένοις· μόνον ἐγκαλῶμεν, φάρτε μὴ γνωρίζεσθαι, καὶ τοῦτο οὐδὲ νῦν ὁμολογήσετε προσκυνοῦντα αὐτὸν ὡς τὸν ἀνθρώπων, ὃν μηδὲ νῦν ἅπαντες αὐτὸν ἴσασιν. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προφήτου, οὐδεὶς δὲ δεῖ τοῦ ἀγνοοῦντος αὐτὸν, τοῖς εἰδόσι διαπιστῆσαι· οὕτως οὐδὲ ὡς τῶν ἑωρακότων χρείαν ἀμφισβητεῖν χρή, ὅτι πολλοῖς, μᾶλλον δὲ πᾶσι ἔγνωστο τοῖς γηναίοις καὶ θαυμασίοις δράσιν ἐκείνοις. Εἰ δὲ λέγοι τις, καὶ τίνος εἵνεκεν μὴ πάντες προσεῖχον αὐτῷ, μηδὲ πάντες αὐτὸν ἐθεράπευον τότε, ἀλλὰ μόνοι δίκαιοι; ἐρήσομαι κἀγώ, τίνος εἵνεκεν μηδὲ νῦν ἅπαντες αὐτὸν ἴσασι; καὶ τί λέγω περὶ τοῦ Χριστοῦ; καὶ γὰρ πατέρα τοῦτο δεῖ τί μὴ πάντες μήτε τότε, μήτε νῦν ἔγνωσαν, ἀλλὰ μὲν ἅπαντας ἅπαντα φέρειν λέγουσι, δὲ δαιμονίοις τὸν πάντων ὑπιτέποισι προσκυνεῖν; εἰσὶ δὲ οἱ καὶ ἕτερον τοῦτον ἀναπλάττουσι Θεόν, τινὲς δὲ αὐτῷ καὶ τὴν αἰτιοκεμένην βλασφημοῦσιν· αὐτὸ δύναμιν, καὶ τοῦ νόμους αὐτοῦ πονηροῦ τινος δαίμονος νομίζουσι. τί οὖν περὶ τούτου; ὅτε Θεὸν αὐτὸν φήσομεν, ἐπειδὴ τινές εἰσι τοῦτο λέγοντες, καὶ ποτὲ αὐτὸν ὁμολογήσομεν; (καὶ γὰρ καὶ τοῦτό εἰσι βλασφημοῦντες αὐτὸν) ἅπαντα τῆς προφορᾶς καὶ τῆς ἑκάστης πλάνης.

χ. πῶτα βίου, ὅτε εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἀφιέρωσαν. καὶ γὰρ καὶ αἱ τοιαῦται μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἐντεῦθεν ἀφορμὰς ἀποτόμους ζητήσεις, καὶ ἀπὸ λογομαχίας εἰς ὑπόληψιν ἐπαγωγὰς, ἐκ τοῦ φιλοτίμου ὁρᾶν, καὶ ἀρχὰς ἀναζητεῖν, καὶ μηδεμίαν τῆς κατὰ Χριστὸν βίον ἀρετῆς ἀφορμὴν ποιουμένους. ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῶν ταύτην τὴν πρόσοδον ἀποφράξωμεν, χερσὶν ἀρήσωμεν, νήψωμεν, ἵνα καὶ ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ χρόνῳ καμόντες ὀλίγα, τῶν ἀπάντων ἐν τοῖς ἀπείροις αἰῶσι τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. η ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟΝ, Ο ΦΩΤΙΖΕΙ ΠΑΝΤΑ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΡΧΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.

Ο ΔΕ ΚΑΙΡΟΣ καὶ ἡ ἡμέρα τῶν αὐτῶν ἁπάντων ῥήματος, ὅπερ προῆλθε τοῦ δόγματος ἐξητάσεως ἐκωλύθημεν ἅπασι τοῖς ἀναγκαίοις ἐπεξελθεῖν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ μὴ λέγοντες αὐτὸν ἀληθινὸν Θεόν; ἐκεῖνα μὲν γὰρ φῶς ἀληθινὸν εἴρηται, ἑτέρωθι δὲ ἀλήθεια καὶ ἀλήθεια καὶ ζωή. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν τῷ λόγῳ, ὅταν ἐκεῖ γενώμεθα, συμφέρεσθαι ἐπεξελθυσόμεθα· νῦν δὲ ὅσον ἀναγκαῖον τέως ἐκεῖνο πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν. Εἰ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, πῶς οὐ φωτίσει μεμενηκασι τοσοῦτοι; οὐ γὰρ δὴ πάντες ἐπέγνωσαν τὸν Χριστοῦ τὸ σέβας. πῶς οὖν φωτίζει πάντα ἄνθρωπον; τόγε εἰς αὐτὸν ἦκον. Εἰ δέ τινες ἑκόντες τοῦ τῆς ἀγνοίας ὀφθαλμοὺς μύσαντες, μὴ βούλονται πρὸς δέξασθαι τὸ φῶς τοῦτο καὶ ἀκτῖνας, ἀ πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς φύσιν ἡ σύστασις ἐκείνοις, ἀλλὰ πρὸς τὴν κακουργίαν τῶν ἑκόντι ἀποστερούντων ἑαυτοὺς τῆς δωρεᾶς. ἡμῖν μὲν γὰρ χάρις εἰς πάντας ἐκκέχυται, οὐκ Ἰουδαίοις, οὐκ Ἕλλησι, οὐ βαρβάροις, οὐ Σκύθαις, οὐκ ἐλευθέροις, οὐ δούλοις, οὐκ ἄρρεσι, οὐ γυναιξὶ, οὐ πρεσβύταις, οὐ νέοις ἀποστρεφομένοις, πάντας ὁμοίως προσιεμένοις, καὶ μετὰ τῆς ἴσης καλούσα τιμῆς. οἱ δὲ οὐκ ἐθέλοντες ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἑαυτοῖς δίκαιοι τοῦτο ἂν εἶεν λογίσασθαι τὸ πήρωσιν. ὅταν γὰρ τῆς εἰσόδου πᾶσιν ἀνεῳγμένης, καὶ μηδενὸς τοῦ κωλύοντος ὄντος, ἐπελεγχόντως τινὲς ἔξω μένωσι, πρὸ σοῦ ἕτερον, ἀλλ' ἢ πρὸς τὴν οἰκείαν πονηρίαν ἀπόλλυνται μόνον.

10 Εἰ ἐν κόσμῳ ἦν, Ἀλλ' οὐχ ὡς τοῦ κόσμου σύγχρονος· ἀπαγορεύει γὰρ ὅτι ἐπῆλθε·

Καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, Διὰ τοῦτο σε πάλιν ἐπομένως ὅτι τὸν προαιώνιον ὑπάρξαι τοῦ μονογενοῦς. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι ἔργον αὐτοῦ τόδε τὸ πᾶν, καὶ σοφὸν ἀναλλοίωτος ἦ, καὶ ἐλεήμων, καὶ πολέμιος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, πάντως ἐκεῖνον ἀναγκαῖον ἀναδέξασθαι πρὸ τῶν ἔργων ὁμολογοῦντα τὸν ποιητήν. ὅθεν μοι καὶ θαυμάζειν ἔπεισιν ἀεὶ τὸν Παῦλου τοῦ Σαμοσατέως μανίαν, πῶς ποτὲ τὸν ὄντα φθορέα ἀληθινὸν ἀντιβλέψαι ἐτόλμησε, καὶ ἐκεῖνον ἑαυτὸν κατεκρήμνισεν. οὐδὲ γὰρ ἀγνοῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἰδὼς ἥμαρτε ταῦτα παθὼν τοῖς Ἰουδαίοις. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι πρὸς ἀνθρώπους ὁρῶντες, τὸ τῆς πίστεως προσύδωκαν ὑγιές, εἰδότες μὲν ὅτι αὐτὸς ὄντι ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ δὲ τοῦτο ἀρχὴν οὐκ ὁμολογοῦντες, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ὅπου καὶ τοῦτοι γυναικί τινι προσεζήτουν, τὸν σωτῆρα φασὶν ἀποδοθῆναι τὸν ἑαυτοῦ. δεινὸν γὰρ, ὄντως δεινὸν τῆς κενοδοξίας ἡ τυραννὶς, καὶ σοφῶν ὀφθαλμοὺς σκοτοῦν ἱκανόν, ὅταν μὴ νήφωσιν. Εἰ γὰρ ἡ δοξοδοξία τοῦτο ἰσχύει, πολλῷ μᾶλλον ἡ τούτου βιαιοτέρα πάθος. διὰ τοῦτο καὶ Ἰουδαίοις ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; Ioan. 5. μέλ.

Καὶ

φός. ποία ἀνάγκη, εἰπέ μοι; εἰ μὲν γὰρ τὴν πατέρα τὴν υἱὸν ἴσης ἐλέγομεν εἶναι δόξης, καλῶς ἂν ταῦτα ἐφθέγγετο τότε. εἰ δὲ τοῦτον μὲν φθέγγομεν τὴν ἀσέβειαν, λέγομεν δὲ τὸν μὲν πατέρα τοῖς ὅλοις ἀΐδιον εἶναι μηδὲ γεγενῆσθαι, τὸν δὲ υἱὸν ἀΐδιον μὲν εἶναι, γεγενημένον δὲ οὐκ ἐκ τοῦ πατρός, ποία ἀνάγκη σὺν τοιαύτῃ ταύτῃ τῷ ἀσεβεῖ λόγῳ σύμφωνον ἐπεισελθεῖν; εὐδεμία. ἀπαύγασμα γάρ ἐστι· ὃ δὲ ἀπαύγασμα ξυνεπινοεῖται τῇ φύσει, ἧς ἐστιν ἀπαύγασμα. λέγει γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοῦτον ἵστησι σύμφωνον ἐκάλεσεν, ἵνα μηδὲν μέσον παρεμβύσῃς παρὲξ υἱοῦ. τοῦτο μὲν οὖν τούτου δηλωτικόν· ὃ δὲ ἐφεξῆς τοῦ ἀποδείγματος τὸν ὑφορμοῦσι τοῖς ἀνοήτοις ἀποπίδυ διῤῥηχθῆναι. μὴ γὰρ, ὅπερ ἀπαύγασμά, φησιν, ἡγησάμενος, τῆς ἰδίας αὐτὸν ἀπεστερηκέναι νομίσῃς οὐσίας. ἀσεβὲς γὰρ τοῦτο, καὶ τῆς τῶν Σαβελλιανῶν καὶ τῶν ἀπὸ Μαρκέλλου μανίας. ἡμεῖς δὲ οὐχ ὕπω φαμὲν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἰδίαν αὐτὸν ἔχει οὐσίαν. λέγει γὰρ τοῦτον εἰπὼν αὐτὸν ἀπαύγασμα, ἐπήγαγεν, ὅτι καὶ χαρακτήρ ἐστι τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἵνα τὸν ἰδίαν οὐσίαν ἔχοντα δηλώσῃ, καὶ τῆς αὐτῆς ὥσπερ αὐτὸν ὑσίας, ἧς ἐστι καὶ χαρακτήρ. ὁ γὰρ ἀρκεῖ μιᾷ λέξει, καθάπερ ἔφην εἰπών, τὰ περὶ Θεοῦ δογματισθέντα δόγματα τοῖς εὐσεβέσι· ἀλλὰ ἀγαπητὸν, δι' πολλὰ συμφορέσαντες, ἓξ ἑκάστου τὸ πρέπον ὑπολεξώμεθα. οὕτω γὰρ διασωθησόμεθα τῆς ἀξίας ἐφικέσθαι δοξολογίας· ἀξίας δὲ λέγω, τῆς τῶν ἡμετέρων δυνάμεων. εἰ γάρ τις περὶ αὐτὸν τὸν οὕτως ἀξίαν εἰπεῖν δυνάσθαι νομίζοι, καὶ φιλοσοφεῖν, λέγων οὕτως εἰδέναι τὸν Θεὸν, ὡς αὐτὸς οἶδεν ἑαυτὸν, οὗτος μάλιστά ἐστιν ὁ τὸν Θεὸν ἀγνοῶν.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες ὡφωνθῶμεν κατέχοντες μὴ ἀσφαλείας ἀπαρέδοσαν ἡμῖν τὰ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καὶ μηδὲν αἱρετώτερον περιεργαζώμεθα. δύο γὰρ τοῖς ταῦτα νοοῦσι τὸν νοῦν περιέστηκε τὰ δεινά· τό τε εἰκῇ παλαπωρᾶν ζητοῦντας ἃ ὑπὲρ βύρσι δ' δυνατόν, τό τε προσκόπτειν τῷ Θεῷ τοῦ πρὸς αὐτὸν πεῖραν ὄρεως δυνατέπειν ἐπιχειροῦντας. ὅσιον γὰρ τοῦτο κατὰ τὸν ὀργὸν, τοσοῦτον δεῖ πρὸς ἡμῶν μαθεῖν πάντας εἰδότας ὑμᾶς. διὸ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἀφέλωμεν, πρέμψωμεν αὐτοῦ τοὺς λόγους, ἵνα διϊωνεχῶς ἡμᾶς τειχίζῃ. ἐπὶ ἵνα γὰρ ὑπιβολέψω, φησὶν, ἀλλ' ἢ ὅπι τῷ [ῥφύσιον καὶ] ταπεινοὶ καὶ ἡσύχιοι καὶ πέμποντα μου τοὺς λόγους; ἀφέντες τοίνυν τὸν ὀλεθρίδυ ταύτην πολυπραγμοσυνῶν, ζωτερίψωμεν τὰς καρδίας, πιθήσωμεν τὰ ἡμέτερα ἡμῖν καθὼς προσέταξεν ὁ Χριστὸς, κατανυγῶμεν ὅπι πᾶς πλημμεληθεῖσιν ἡμῖν, ἀναλογισώμεθα μὴ ἀκριβείας τὰ κρίματα τὰ ἔμπροσθεν ἡμῶν ἁπάντα τολμηθέντα χρόνον, ἀσυδάσωμεν αὐτὰ ἀποτείσασθαι παντοδαπῶς. πολλὰς γὰρ εἰς τοῦτο ὁ Θεὸς ἀνέῳξεν ἡμῖν ὁδούς. λέγε γὰρ σὺ* προφήτας τὰς ἀνομίας σου ἵνα δικαιωθῇς· καὶ πάλιν, Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισά σοι, καὶ σὺ'' ἀφῆλες τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἡμῖν ζωτέλλει πρὸς τὸ μειῶσαι τὴν ἁμαρτίαν· τὸ μέγεθος ἡ συνεχὴς αὐτῶν κατηγορία καὶ μνήμη. ἔστι δὲ ἑτέρα ταύτης ἐναργεστέρα ὁδὸς, τὸ μηδενὶ τῶν εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκότων μνησικακῆσαι, τὸ πᾶσι τοῖς εἰς ἡμᾶς πλημμεληθεῖσι συγχωρῆσαι τὰ πλημμελήματα. βούλει καὶ τρίτην μαθεῖν; ἄκουσον τοῦ Δαυὶδ λέγοντος· Διὸ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πτωχῶν. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα μετὰ ταύτης, ἡ τῶν εὐχῶν συνέχεια, καὶ τὸ προσιδρύειν* μετὰ καρτερείας ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἐντεύξεσι. φέρει δὲ καὶ παραμυθίαν ἡμῖν τὸ μακρὸν καὶ λύπην τῶν ἡμαρτημένων καὶ πηγὴν ὁμοίως, ὅταν μετὰ τοῦ εἰς ἑτέρους φιλανθρωπίας γένηται, καὶ σβέννυσι τὸ σφοδρὸν τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. Πῦρ γὰρ φλογίζομενον σβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύναις ἀποκαθαίρεται ἁμαρτίαι. ταύτας τοίνυν πάσας ὁδοὺς παραμυθώμεθα τὰς ὁδούς. καὶ γὰρ ἐν τούτοις ὦμεν πᾶσι, καὶ εἰς αὐτὰ τὸν βραχὺν ἀναλίσκωμεν, οὐ μόνον τὰ παρόντα ἀποκλαύσωμεν πλημμελήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὰ μέγιστα κερδησώμεθα. καὶ γὰρ ἐξόμεθα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ὅταν εἰς ῥαθυμίαν βίου,

ψαλ. λα. ε. — φησὶ χ. ἀφῆκας

δαν. δ. κδ. — * ὑ

κ. ἀποπεσώμεθα

πάντα ὁμοῦ καταφεῖν. τί τοίνυν ὅστ' ὃ σήμερον ἡμῖν διαγνωσθέν; ἰὼ ὃ φῶς ὃ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἀνθρωπον ἐρχόμενον εἰς Ⓦ κόσμον. ὅπῃ γὰρ αὖω πρεῖ τὸ Ἰωάννου διαλεγόμενος ἔλεγεν, ὅτι ἦλθεν ἵνα μαρτυρήσῃ πρεῖ τοῦ φωτός, ᾗ ὅτι νεῶ ἀπεστάλη, ἵνα μή τις αὐτὰ ἀκούων διὰ τὸν μαρτυροῦντα πρόσωπον πρόσοιδεν ᾗ πρεῖ τὸ μαρτυρούμενον τοιαύτην τινὰ ὑπόνοιαν λάβῃ, ἀνήκατε τῷ διαφόρῳ, ᾗ πρὸς τὸ ἐπίκεινα πάσης ἀρχῆς πρὸ ἐπεμφερῆ ὑπαρξιν, τὸ ὕδατος λήψουσαν ὕδατος ἰσαμοιβόν. ᾗ πῶς ἐνὶ τούτῳ, φησιν, "γοῦν εἶναι ἔχῃ; πρεῖ Θεοῦ διαλεγόμενα, ᾗ ὃ πῶς ἐρωτᾷς; ᾗ ὃ δέδοικας σοὶ φείπεις; ἀλλ' αἰ μή σε ἐρηταί τις, πῶς ἦ ἡμῖν ἀπλότητον ἔξουσιν αἱ ψυχαὶ τὸ ζωὴν ᾗ τὰ σώματα μετ' αὐτὰ, καταγελάσῃ τῆς πλάσεως, ὡς σὺκ ἀν διαφθορᾶς ἀμοίας ὂν τὰ τοιαῦτα ζητῇς, ἀλλὰ διαφθειρόμενον μόνον ᾗ μὴ πρεῖ ἐργάζεσθαι ὃ εἰρημένον, ἀρκοῦσαν ἔχοντα ἀπόδειξιν τοῦ λεχθέντος, τὴν δύναμιν τοῦ εἰρηκότος· αἳ ἦ Ⓦ ψυχαὶ ᾗ σώματα ἐργαζόμενον, ᾗ τῆς κλίσεως ἀπάσης ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντα διάφορον εἶ Ⓦ φῶμεν, τὸ ὅπου ἡμᾶς ἀπαντήσεις; καὶ τίς δὴ ταῦτα καθεκάστας εἶ Ⓦ φαίη ψυχῆς, "ἢ ὑγιαίνοντος λογισμοῦ; ἠκούσας ὅτι ἰὼ ὃ φῶς ὃ ἀληθινόν. τί φιλονεικῆς εἰκῇ ᾗ μάτην ὑπαρακινῆσαι ᾧ λογισμῷ τὸ ἀπείρων ταύτην ζωὴν;" σὺδὲ γὰρ οἶσθα. τί ζητῇς τὰ ἀζήτητα; τί πρεῖ ἐργάζῃ τὰ ἀκατάληπτα; εἶτ' "ἰχνεύεις τὰ δύεξερεύνητα; κατεμόησον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τὴν ῥίζαν αὐτῶν. ἀλλ' οὐ δυνήσῃ, ᾗ ὅμως οὐκ ἀγανακτῆς σὺδὲ δυσχεραίνεις ὅτι τῇ ἀσθενείᾳ. πῶς οὖν ἐν τοῖς μείζοσι τολμηρὸς ἔσῃ ᾗ προπετής; ὁ τὸ βροντὴ υἱὸς ὁ Ἰωάννης "ὁ τὸ σάλπιγξα ἔχων τὸ πνευματικὸν, ὃ, ἦν," ἀκούσας τοῦ τὸ πνεύματος σὺδὲν ἐπεζήτησε πλέον· σὺ ᾗ ὁ τῆς χάριτος ἀμοιρῶν τὸ ἐκείνου, ᾗ ἀπὸ τῶν δειλῶν φθεγξόμενος λογισμῶν, ὑπερβαίνων τὸ μέγεθος τὸ ἐκείνου γνώσεως φιλονεικῆς; "δεῦτε ὅτο ποιήσω σὺδὲ πρὸς ὃ μέγεθος τῆς ἐκείνου γνώσεως ἀφικέσθαι δυνήσῃ. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ λόγου μέθοδος· ἕλκει μὲν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν δόξαν τῶν ὁρώντων ἡμῶν τὸν πεισθέντα αὐτῷ ὡς ὅτι πολλῷ μείζονι· ὅταν ᾗ ταῖς ἐλπίσι ταύταις δελεάσας, ἐκβάλῃ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, τότε λοιπὸν ὑ μόνον σὺδὲν πλέον πρόσοιδεν (πῶς γὰρ, διαβολὸς ὤν;) ἀλλ' σὺδὲ εἰς τὰ πρόσω, ἔνθα ἀσφαλῶς ᾗ βεβαίως διατρέβομεν, ἀφίησιν ἐπιμεληθῆναι, ἀλλὰ πάντα χῆ πρεῖάγει πλανωμένους ᾗ σὺκ ἔχοντας ὑδαμοῦ ἧπαρ. ὅπου ᾗ Ⓦ πρόσωπον σὺκ ἐπὶ τῆς τοῦ διαβόλου διαγωγῆς ἐποίησεν ἐκπεσεῖν. πρόσοδος γὰρ μείζονος γνώσεως ᾗ τιμῆς φυσήσας αὐτὸν, ᾗ τῶν τότε ὑπαρχόντων αὐτῷ μετ' ἀδείας ἐξέβαλεν. ὑ γὰρ μόνον ἰσότιμος ὑ γέγονε, καθὼς ὑπῆρχεν αὐτῷ, ἀλλὰ ᾗ εἰς τὸν τοῦ θανάτου τυραννίδα "κατέπεσεν, ὑ μόνον σὺδὲν πλέον ἀπὸ τῆς τοῦ ξύλου βρώσεως πρόσλαβών, ἀλλὰ ᾗ τῆς γνώσεως ἧς εἶχεν, ὑ μικρὸν ἀπολέσας ἐλπίδι πλείονος "γνώσεως. τό τε γὰρ αἰσχύνεσθαι, ᾗ καταδύεσθαι ὅτι τῇ γυμνότητι ὅτε αὐτῷ πρόσεστέλλετο, πρὸ τῆς ἀπάτης αἰσθητέρω ταύτης ὄντι τῆς αἰσχύνης· αὐτὸ τε γὰρ τὸ ὁρᾶν ἑαυτὸν γυμνὸν ὄντα, ᾗ δεῖσθαι λοιπὸν τῆς ἀπὸ τῶν ἱματίων πρόνοιας, ᾗ ἕτερα αὐτῷ πλείονα σύντονον ἐφύη πάθη τότε. ὅπερ ἵνα μὴ ᾗ ἡμῖς πάθωμεν, πειθώμεθα τῷ Θεῷ, ᾗ μιμώμεθα οἷς αὐτὸς ἡμῖν πρόσταξε, ᾗ μηδὲν πραγματέρω πολυπραγμονῶμεν, ἵνα μή ᾗ τῶν ἤδη δοθέντων ἡμῖν σκέπωμεν ἀγαθῶν, καθάπερ ᾗ ὅτοι πεπόνθασι. τῆς γὰρ δυάρχου ζωῆς ἀρχὴ· ὅπῃ ζητοῦντες βίβλον, ᾗ ἄπερ ἠδυνάσατο ἔχειν ἀπώλεσαν, ὅτε* ὃ ζητούμενον θέσει (σὺδὲ γὰρ ὅστι δυνατὸν) ᾗ τὸ ὑγιοῦς πρεῖ ὅ μονογλωσσοῦς δέχεσθαι πίστεως. ἀλλ' ἡμῖς μὴ μεταίρωμεν ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθετο Ⓠ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἔχωμεν πάντα χῆ τοῖς τοῦ πνεύματος νόμοις, ᾗ ἀκούοντες ὅλα ἰὼ ὃ φῶς ὃ ἀληθινὸν, μηδὲν πλέον ὅπῃ ζητῶμεν βίβλον. σὺδὲ γὰρ ἔνι τούτῳ ὑπερβῆναι τὸν ῥηθέντα. εἰ μὲν γὰρ ὡς δι' ἄθεσπος ἐλθόντα, ἀνάγκη μέσον εἶ Ⓦ τοῦ γνωσθέντος ᾗ τοῦ γνωσθέντος εἶναι. ὅπῃ ὃ ἀρρήτως ᾗ ὡς Θεῷ πρέπον ὅστι, τοῦ πρεσβύτου ᾗ τοῦ μετ' ἀκαχῆ. τῶν χρόνων γὰρ ταῦτα ὀνόματα· ὁ ᾗ γὸς ᾗ τῶν αἰώνων πάντων ὅστι ποιητής. οὐχιῶ οὐ πατὴρ, φησιν, ἀλλ' ἀδελφός.

χ. παῦτα

χ. ἄνθρωπον ὄντα ἴσχειν ὑόν; χ. εἶτα

χ. πῶς ᾗ

χ. ἐκ ἔστι. χ. ἐρώνᾶς

χ. ὁ ἀπὸ τῆς σάλπιγγος ἰσχὺν τῆς πνεμπικῆς, χ. μαθὼν χ. διὰ τοῦτο αὐτῷ ὑδὲ φησὶ τὸ μείζον ἀφικέσθαι δυνήσῃ.

χ. ἐξέπεσεν, χ. ᾗ τὸ παθόν.

ἀξίαν μόνον τ' ἑαυτῆ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βιωφελέστερον ἐπιδείκνυσθαι καὶ ὠφέλιμον τοῖς ἀκούουσιν ὁρᾶν. ὅταν οὖν καὶ αὐτὸς ἀμπέλμος ἔλεγε, ταῦτα λέγω ὑμᾶς ἵνα σωθῆτε. καὶ ὁ βαπτιστὴς δὲ ταὐτὰ τῷ διασώστῃ φιλοῦμενος, μὴ δὲ εἶπεν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἐπήγαγεν, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ· μονονουχὶ λέγων, μὴ νομίσῃς ὅτι διὰ τοῦτο μαρτυρήσων ἦλθεν ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης, ἵνα μὴ τῷ διασώστῃ προσκρούσῃ εἰς ἀξιοπιστίας λόγον· οὐ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἵνα καὶ ὁμόφυλοι πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. ὅτι γὰρ ταύτῃ προσφυεῖν τῇ ὑποψίᾳ ταύτῃ τοῦτο εἴρηκε, καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα δῆλον. ἐπήγαγε γάρ, οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, [φησὶν]. εἰ δὲ μὴ πρὸς τὴν ὑποψίαν ταύτην ἰσάριθμος ἐπεμελήθη τοῦτο, πρόδηλον ἁπλῶς τὸ λεγόμενον, καὶ ταυτολογία μᾶλλον, ἢ σαφήνεια διδασκαλίας ἦν. εἶπεν γάρ, ὅτι ἀπεστάλη ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, τί πάλιν λέγει, οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ μάτην· ἀλλ' ὅτι ὡς τὰ πολλὰ παρ' ἡμῖν μείζων ὁ μαρτυρῶν τοῦ μαρτυρουμένου καὶ ἀξιοπιστότερος πολλάκις εἶναι δοκεῖ, ἵνα μή τις καὶ ὅτι τοῦ Ἰωάννου τοῦτο ὑποπτεύσῃ, οὐκ προσοιμίων εὐθέως τὴν ποιήσεται ταύτην ὑποψίαν αἴρων καὶ προορίζων αὐτὴν διασώσας, δείκνυσι, τίς μὲν ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν, τίς δὲ ἐκεῖνος ὁ μαρτυρούμενος, καὶ ἴσον τὸ μέσον τοῦ τε μαρτυρουμένου καὶ τοῦ μαρτυροῦντος ὄντι. καὶ τοῦτο ποιήσας, καὶ δείξας αὐτοῦ τὸ ἀσύγκριτον ὑπερέχων, ὕστερον μετὰ ἀδείας λοιπὸν καὶ τῷ λειπομένῳ ἐπιχειρεῖται λόγῳ· καὶ εἴ τι τῶν ἀτόπων ἴσως ταῖς τῶν ἀνοητοτέρων ὑφορμοῖ ἀφανοίαις, τοῦτο ἐκ μέσου μετ' ἀκριβείας ἅπας, ὅπως ἅπασι * μετ' εὐκολίας λοιπὸν καὶ ἀκωλύτως τῆς διδασκαλίας ἐφέξῃς" εἰπὼν λόγον.

* ἐπίσχῃ, ἢ κωλύσῃ

ΘΕΙΚΟΝ Εὐξώμεθα δὴ λοιπὸν, μετὰ τῆς τῶν νοημάτων τούτων ἀποκαλύψεως καὶ τῆς τῶν δογμάτων ὀρθότητος, καὶ βίον ἡμῖν ἡμεῖσθαι καθαρὸν, καὶ πολιτείαν λαμπρὰν. ὅπου τούτων ὄφελος ἀνδρὶ, ἔργων μὴ πρόντων ἡμῖν ἀγαθῶν. κἂν γὰρ ἅπασαν τὴν πίστιν ἔχωμεν, καὶ τὴν τῶν γραφῶν κατάληψιν, τῆς δὲ ἀπὸ τοῦ βίου προσασίας ὦμεν ἔρημοι καὶ γυμνοὶ, οὐδὲν ὄφελος· κωλύει δὲ τῆς γεέννης ἀπειρηκέναι πῦρ, καὶ εἰς ἄπειρον κατὰ τῆς ἀσεβείας καθαφεῖν φλογός. ὥσπερ γὰρ οἱ τὰ ἀγαθὰ προσδόκιμοι ἀναστήσονται εἰς ζωὴν αἰώνιον, οὕτως οἱ τἀναντία τετολμηκότες εἰς αἰώνιον κόλασιν καὶ ὥρας οὐδέποτε ἔχουσαν. διὸ πᾶσαν ὑπιδειξώμεθα σπουδὴν, ὥστε μὴ δὲ ἡμόμεθον ἡμῖν ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως κέρδος ἀφαφεῖται τῆ τῶν ἔργων φαυλότητι, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν δυσκολώτερον ἐλθεῖν τὸν Χριστόν. ταύτης γὰρ ἴσον οὐδὲν τῆς μακαριότητος" εἶπε ποτ' ἂν". ἠθέλετο δὲ πάντας" ἡμᾶς ὑπιτυχόντας τῶν εἰρημένων, εἰς δόξαν Θεοῦ πάντα προσάγειν· ᾧ ἡ δόξα ἅμα τῷ μονογενεῖ υἱῷ, καὶ ᾧ πνεύματι ᾧ ἁγίῳ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἠθέλησε ἀν. χ. ἀξίους βιοῦντας ;

Ομιλ. ζ. 9 ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟΝ, Ο ΦΩΤΙΖΕΙ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Διὰ τοῦτο, ὦ πολυπόθητα τέκνα, καταμένεις ὑμᾶς τοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν ἐστηλιτεύσθαι νοήμασι, καὶ οὐκ ἀθέσει πάντα ἐκχέομεν, ἵνα ῥᾳδίᾳ τὴ ἀεὶ καταδυομένων ὑμῖν ἡ φυλακὴ γένηται. καὶ γὰρ ὅτι τῆς οἰκοδομίας ὁ μὲν μηδέπω τῶν ὑστέρων λίθων ὀφιλεῖναι ἑτέρους ὑπιδεῖς, σαθρὰ ἅπαντα καὶ διακατάλυτον ὑφαίνει τὸν τοῖχον· ὁ δὲ δυναμένων ὑστέρων παλαιὰν καὶ χάλικα, καὶ οὕτω τὸ λεῖπον καταμικρὸν ὑπιδεῖς, μετὰ ἀσφαλείας ἅπασαν ἀπαρτίζει τὴν οἰκίαν, οὐκ ὀλιγοχρόνιον ἵνα, οὐδὲ διάλυτον, ἀλλὰ βεβαίαν κατασκευάζων αὐτήν. τοιοῦτοι καὶ ἡμεῖς μιμούμεθα τοὺς οἰκοδόμους· καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς ὑμετέραις οἰκοδομοῦμεν ψυχαῖς. καὶ γὰρ δεδοίκαμεν μήποτε τῆς ὑστέρας καταβολῆς νεοπαγεῖς ὑπαρχούσης, ἡ τῶν δυστέρων ὑπιδήκη θεωρηθῇ καὶ τοῖς ὑστέροις λυμαίνηται, τῆς ἀφανοίας οὐκ ἀρκούσης ἁπάντα

Ομιλ. ϛ. 6 ΕΓΕΝΕΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΣ παρὰ Θεοῦ· ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.

ΕΙ δὲ Θεῦ λόγου δεῖ λεχθῆς τὰ κατεπείγοντα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν, ὁδῷ ἢ τάξει σωζομένων, ἢ ὅπως (ϖ) τοῦ λόγου κήρυκα, τὸ ἐμφύτευμα αὐτοῦ, Ἰωάννου ἔρχεται λοιπόν. σὺ δ' ἀκούων ὅτι παρὰ Θεοῦ ἀπέσταλη, μηδὲν λοιπὸν δύσπιστον εἰς νόμιζε ταῦτα λεγομένων περὶ ἐκείνου. οὐ γὰρ τὰ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ τοῦ πέμψαντος ἅπαντα φθέγγεται. διὸ καὶ ἄγγελος σωζοπορφοῦται· ἀγγέλου δὲ ἀρετὴ τὸ μηδὲν ἴδιον εἰπεῖν. τὸ δέ, ἐγένετο, οὐ παρὰ τὸ εἰς τὸ πρόσωπον δηλωτικόν, ἀλλὰ τὸ ἀποστολῆς ὅτιν αὐτῆς. τὸ γὰρ, ἐγένετο ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, αἴτιον τοῦ, ἀπεσταλη παρὰ Θεοῦ. πῶς οὖν τὸ, ὃν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐκ ἦν τὸ εἶναι τὸ πατέρα ἀπαλλαξίας εἰρῆσθαι φασι, διὰ τὸ μὴ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ ἄρθρον; ἰδοὺ γὰρ καὶ οὗτος ὁ ἀπόστολος τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐφθέγξατο). ἀρ' οὖν τὸ παῖς εἰρῆ); τί οὖν ἐρῶμεν πρὸς τὴν λέγοντα· ὅτι ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου; τὸ γὰρ ἐμοῦ καὶ σοῦ δύο πρόσωπον ὄντι δηλωτικόν. ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. τί τοῦτο, ὁ δοῦλος τῷ δεσπότῃ μαρτυρεῖ, ἴσως εἶποι τις ἄν; ὅταν οὖν μὴ μόνον ὑπὸ τοῦ δούλου μαρτυρούμενον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ προφητευόμενον ἴδῃς πρὸς αὐτόν, καὶ μετ' Ἰουδαίων βαπτιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ἆρ' οὐ μᾶλλον ἐκπλήσσῃ καὶ ἀπορήσεις; ἀλλ' οὐ χρὴ παραφέρεσθαι δόξῃ θρυφῆς, ἀλλ' ἐκπλήττεσθαι τὴν ἄφατον ἀγαθότητα. αἰ δὲ ὀπτασίαι τισὶν ἐπὶ ἰλιγγιῶν καὶ θορυβούμενος, ἐρεῖ ἢ πρὸς αὐτὸν τοῦτο, ὃ καὶ πρὸς Ἰωάννου εἶπεν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ὅτιν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. εἰ δὲ ὅτι πλοῦτον παρεμβάλῃ τις, πάλιν ἐρῶ, ὃ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔφησε, καὶ πρὸς αὐτόν· οὐχ ὅτι παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν ταύτην λαμβάνω. εἰ πάντα μὴ δεῖται τῆς μαρτυρίας ταύτης, τίνος ἕνεκεν ἀπεσταλη παρὰ Θεοῦ ὁ Ἰωάννης; οὐχ ὡς αὐτοῦ δεομένου τῆς μαρτυρίας (τοῦτο γὰρ τῆς ἐσχάτης βλασφημίας ὅτιν) ἀλλὰ πῶς; διὰ τί; αὐτὸς ὁ Ἰωάννης διδάσκει λέγων, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς δ' ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅτι παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν ταύτην λαμβάνω, ἵνα μὴ δόξῃ παρὰ τοῖς ἀκούουσι ἑαυτῷ ἐπιπίπτειν, τοιοῦτόν μοι λέγων, ἄλλος ὅτιν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ὅτιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ (ϖ) γὰρ Ἰωάννου ἐδήλου) τοιοῦτόν μοι λέγων, παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν ταύτην λαμβάνω, ἐπήγαγε τὴν λύσιν ταχέως, εἰπών· ἀλλὰ ταῦτα λέγω ὑμᾶς ἵνα σωθῆτε· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι οὐ Θεός εἰμι, καὶ Θεοῦ γνήσιος υἱὸς καὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης τῆς ἀκηράτου καὶ μακαρίας, οὐδενὸς δέομαι τοιαύτης μαρτυρήσαντος. κἂν γὰρ μηδεὶς ἐθέλῃ τοῦτο ποιῆσαι, οὐδὲν ἐγὼ παρὰ τοῦτο εἰς τὴν φύσιν ἠλάττωμαι τὴν ἐμήν. ὅπως δὲ τῆς σωτηρίας μοι μέλῃ τῆς τῶν πολλῶν, τούτου χάριν εἰς τοῦτο κατέβαινα τὰ πεπόντος, ὡς καὶ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν ἐπιτρέπειν τὴν ἐμήν. διὰ γὰρ τὸ χαμαίζηλον καὶ ἀσθενὲς τῶν Ἰουδαίων, ὅτως βλητικώτερα αὐτοῖς καὶ βιωφελέστερα ἤκουεν ἡ εἰς αὐτὸν γίνεσθαι πίστις. ὥσπερ οὖν σάρκα περιεβάλλετο, ἵνα μὴ γυμνῇ τῇ θεότητι προσβαλὼν ἀπάντας ἀπολέσῃ, ὅτω καὶ κήρυκα παρ' ἀνθρώπου ἐξέπεμψεν, ἵνα τῆς συνήθους ἀκούοντες φωνῆς, βιωφελέστερον (ϖ) τότε ἀκούοντες προσέρχωνται. ἐπεὶ ὅπου γε τῆς ἐκείνου οὐδὲν ἐδεῖτο μαρτυρίας, ἤρκει δεῖξαι μόνον ἑαυτόν, ὅστις ἐν γυμνῇ τῇ οὐσίᾳ, καὶ καταπλήξας πάντας. ἀλλὰ τοῦτον οὐκ ἐποίησε διὰ ὅπερ ἔφθην εἰπών. πάντας γὰρ ἂν ἠφάνισε μηδενὸς δυναμένου τὴν ἀπρόσιτον ἐκείνου τοῦ φωτὸς προσβολὴν ὑπενεγκεῖν. διὰ τοῦτο καὶ σάρκα, καθάπερ ἔφθην εἰπών, ἐνεδύσατο, καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον ὁμοδούλων ἐγχειρίζει τὴν μαρτυρίαν, ὅπως πάντας πρὸς τὸν τῶν ἀνθρώπων ἐπιστρέψαντο σωτηρίαν, καὶ πρὸς τὴν

ἀξίαν

χ. περιγράφεται.

χ. λέγω δὲ ὅτι τοῦ Ἰωάννου ἔφησε καὶ πρὸς σὲ οὐχ χ. δίδοι αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ἐπάγγελμα εἰπών,

φίλοι ἀπὸ τοῦ πολεμίου· καὶ ὁ βασκάνων ἐστὶν σφόδρα ὠχειωμένον ὡς ἐχθρὸν ὁρᾷ· καὶ ὁ ἐπιβουλεύων ὁμοίως τοὺς πόλεμον ἐκπεπολέμωται· καὶ ἁπλῶς ἅπας ὁ τοῦ ἁμαρτάνειν ποιῶν, τῶν μεθυόντων δεῖν διειλῶχε καὶ μαινομένων, ἐπὶ τὸ τῆς παραγωγῆς μὴ ἐπιγνῶναι τὴν φύσιν. ἐστὶ καθάπερ ἐν νυκτὶ καὶ ξύλον, καὶ μόλιβδον, καὶ σίδηρον, ἐστὶ ἄργυρον, καὶ χρυσὸν, καὶ λίθον τίμιον, πάντα ὁμοίως ὁρῶμεν, τὸ διακρίνοντος αὐτὰ φωτὸς καὶ παρόντος· οὕτω καὶ ὁ βίον ἀκάθαρτον ἔχων, οὐκ οἶδε τῆς σωφροσύνης τὸν ἀγαθὸν, καὶ τῆς φιλοσοφίας τὸ κάλλος. ἐν γὰρ σκότῳ, καθάπερ ἔφθην εἶπών, κἂν λίθοι κέωνται τίμιοι, τὸ κάλλος οὐκ ἐμφαίνουσιν, καὶ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀγνοιαν τῶν ὁρώντων. καὶ τοῦτο ἦν μόνον ἡμῖν τὸ δεινὸν τῆς ἐν ἁμαρτίαις ἕξεως συμβαῖνει· ἀλλ' ὅτι καὶ φόβῳ συζῶμεν διηνεκεῖ, καὶ καθάπερ ἐν νυκτὶ βαθείᾳ ἀστέλπνου βαδίζοντες πέμπουσι, κἂν μηδεὶς ὁ φοβῶν πρῇ· οὕτω καὶ οἱ τὴν ἁμαρτίαν ἐργαζόμενοι θαρρεῖν οὐκ ἔχουσι, κἂν μηδεὶς ὁ ἐλέγχων ᾖ, ἀλλὰ πάντα δεδοίκασι καὶ ὑποπτεύουσιν ἀπὸ τῆς ζωσιδότος κεντούμενοι, ἐστὶ πάντα αὐτοῖς δεινὰ καὶ ἀγωνίας γέμει, πάντα προβλέπονται, πάντα φοβοῦνται. φύγωμεν τοίνυν τὸν ὕπνον τοῦτον ὀλυμπικὸν ζωήν. καὶ γὰρ μὴ τὸ ὀδυνᾶσθαι αὐτὸν θάνατος ἔφυτο, θάνατος ἀθάνατος. οὐδὲ γὰρ ἔστι τῆς ἐκεῖ κολάσεως τέλος. καὶ ἐν ταῦθα ἦν τῶν παραπιόντων οὐδὲν διειλήχασιν ἐστὶ παράγματα ἀνεξεπλήτως οὐχ ὑφεῶντα. καὶ γὰρ δοκοῦσι πλουτεῖν οἱ πλουτοῦντες, καὶ νομίζουσι πυφᾶν οἱ πυφῶντες, καὶ οἱ πρότερον αἰσθάνονται τῆς ἀπάτης ὡς χρὴ ταύτης, ἕως ἂν τῆς μανίας ἀπαλλαγῶσιν, ἕως ἂν ὕπνον ἀποτινάξωνται. διὸ νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι πᾶσιν ὁ Παῦλος διακελεύεται· καὶ ὁ Κύριος τὰ αὐτὰ πάλιν. ὁ νήφων καὶ ἐγρηγορὼς, κἂν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἁλῷ, ταχέως αὐτὸν ἀποκρούεται· ὁ δὲ καθεύδων καὶ ἐξεστηκὼς, οὐκ αἰσθάνεται πῶς ἐπ' αὐτῆς κατέσχεται. μὴ τοίνυν καθεύδωμεν. οὐ γὰρ νυκτὸς ὁ καιρὸς, ἀλλ' ἡμέρας. ὡς ἐν ἡμέρᾳ τοίνυν εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. οὐδὲν γὰρ ἁμαρτίας ἀσημότερον. ἕλκος κακὸν εἰς ἀσημοσύνης λόγον γυμνοῖ, καὶ ἁμαρτάνοντας καὶ πλημμελοῦντας παρέρχεται. σκῶμμα γὰρ ἔγκλημα, πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ πενίας γίνεται αὐτῷ δὲ τῷ ἁμαρτάνοντος οὐδὲν αἰσχρότερον καὶ ἀτιμότερον. ἐννοήσωμεν οὖν τοῦ εἰς δικαστήριον ἀπιόντας ἁρπαγῆς ἕνεκα καὶ πλεονεξίας, πῶς αἰσχροὶ καὶ καταγέλαστοι φαίνονται πάντα ἀναιδῶς πράττοντες, ψευδόμενοι καὶ ἐπαμυνόμενοι. ἡμᾶς δὲ ὅπως ἐσμὲν ἐλεεινοὶ καὶ θαλάττωσι, ὡς ἱμάτιον μὲν μὴ φορεῖν ἀπλῶς παρεδεξάμεθα καὶ διεγραμμένως, ἄλλα, κἂν ἕτερον ἴδωμεν τῶν πάντων, διαρρήδην ἐσμέν· πάντων δὲ καὶ ἡμῶν καὶ τῶν πλησίον κεφαλῆς παραπτωμάτων, μηδὲ ἐπαναισχυντοῦμεν. τί γὰρ αἰσχρότερον, εἰπέ μοι, ἀνδρὸς παρὰ γυναῖκα πίπτοντος; τί δὲ ὑβριστοῦ, τί δὲ λοιδόρου καὶ βασκάνου καταπλαστότερον φαίνεται; πόθεν οὖν ἡ δοκοῦσα ταῦτα οὕτως εἶναι αἰσχρὰ, ὡς τὸ γυμνοῦσθαι παρὰ τῆς ζωσιδείας μόνης. τοῦτο μὲν γὰρ οὐδεὶς οὐδέποτε ἐκώλυσεν· ἐκεῖνο δὲ ἅπασιν ἀεὶ τολμᾶται μετ' ἀδείας. ἐπεὶ εἴ τις εἰς ἀγέλων πλῆθος ἦλθε, παρ' οἷς οὐδὲν οὐδέποτε πιστὸν ἐγένετο, εἶδεν αὐτοῦ ἀκριβῶς πολλὰ γέλωτα. καὶ τί λέγω πλῆθος ἀγέλων; ἐν γὰρ τοῖς βασιλείοις αὐτοῖς τοῖς παρ' ἡμῖν, εἴ τις αὐτὸν πορφύραν εἰσαγαγὼν χρῶτο αὐτῇ, ἢ οἴνου μέθῃ καταχεθείη, ἢ σύλλογοι τοιοῦτοι ἀγανακτήσειε, τὸν ἐκάτερον δίδωσι δίκην. εἰ δὲ ἐν βασιλείοις οὐκ ἀνεκτὸν ταῦτα τολμᾶν, πολλῷ μᾶλλον, τοῦ παντοκράτορος βασιλέως παρόντος, καὶ τὰ κτήματα θεωμένου ἀνεκτὰ τολμῶμεν, τὸν ἐκάτερον ἀποκτεινόμεθα κόλασιν. διὸ παρακαλῶ, πολλοῦ ἐν παντὶ βίῳ τὸν ἡσυχίαν ἐπιδειξώμεθα, πολλοῦ τὸν καταφρόνησιν. καὶ γὰρ ἔχομεν βασιλέα πάντα ὁρῶντα διηνεκῶς τὰ ἡμέτερα· ἵνα οὖν ἡμᾶς ἀεὶ ὕπνος δαψιλὴς φωτίζῃ ὁ φῶς, ὑπισχνούμεθα ταύτην τὴν ἀκτῖνα. οὕτω γὰρ καὶ τὴν ἐνταῦθα καὶ τὴν μέλλουσαν ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διʼ οὗ καὶ μεθʼ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ.

ως δῶ λεχθήν, Οτι ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν. ὁ δὲ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οτι Πραξ. ιζ. κη.
ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, καὶ ἐκ πάντα ἐν αὐτῷ ζωοποιεῖται· διὰ καὶ ῥίζα καὶ θεμέλιος εἴρηται). Κολ. α. ιε.
ὅταν δὲ ἀκούσῃς, ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, μὴ ζωόθετον νόει τὸν λόγον. καὶ γὰρ τοιοῦτόν ἐστι τὸ
παρὸν φησι· Ωσπερ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν. ἀλλ'
ὥσπερ τὸν πατέρα οὐκ ἂν εἴποις ἀφ' ἑτέρου τοῦτο συγκεῖσθαι, οὕτω μηδὲ τὸν υἱόν. ἐπὶ δὲ ἀλ- Ιωαν. ε. κϛ.
λαχοῦ φησιν, ὅτι φῶς ἐστιν ὁ Θεός· καὶ "ἄλλαχοῦ, ὅτι φῶς οἰκεῖ ἀπρόσιτον. ταῦτα δὲ πάντα εἴρηται, οὐχ ἵνα ζωόθετον νοήσωμεν, ἀλλ' ἵνα τὸ μαφὸν ἀναμάθωμεν τοῦ τῶν δογμάτων ὕψος. ὅπου γὰρ οὐκ ἂν θυκόλως εὑρέσει τις τῶν πολλῶν, πῶς ἐστιν αὐτοῦ εὐπρόσιτος ἡ ζωή, τοσούτῳ μᾶλλον ἐκφέρε εἰπὲ τὸ ἀπρόσιτον· ἔπειτα δὲ παιδεύθημεν πρὸς τὸ ὑψηλότερον ἄγει. ὁ γὰρ εἰπών, ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ζωὴν ἔχειν, ἐστὶ πάλιν φησὶν, ἐγώ εἰμι ἡ ζωή, καὶ πάλιν, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς. καὶ ποταπὸν, εἰπέ μοι, ἐστὶ τὸ φῶς; ἆρα τοιοῦτον αἰσθητὸν, ἀλλὰ νοητὸν, τὸ ψυχῇ φωτίζον αὐτήν. ὅπου γὰρ μέλλει λέγειν ὁ Χριστὸς, Οτι οὐδεὶς δύναται ἐλ- Ιωαν. ϛ. μδ.
θεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτὸν, δείκνυσι τὸ προλαβὸν ἐν ταύτῃ ὁ εὐαγγελιστὴς ἔφη-
σεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ φωτίζων, ἵνα καὶ πᾶς ὁ παρὼν ἀκούσῃς τοιοῦτον, μὴ τὸ παρὸν εἰ) λέ-
γῃς αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν μέλλοντα. Πάντα γάρ, φησὶν, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ μου, ἐμά ἐστι. διὰ τοῦτο μὲν Ιωαν. ιϛ. ιε.
οὖν περὶ τῆς δημιουργίας ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ἔπειτα λέγει καὶ πάλιν τὸν ψυχὴν ἀγαθά, ἅπερ παρέχει ἡμῖν ἐλθών, καὶ δι' ἑνὸς ῥήματος ἥψατο αὐτῶν ὁ εὐαγγελιστής, εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς
τῶν ἀνθρώπων. καὶ οὐκ εἶπεν, ἦν τὸ φῶς τῶν Ιουδαίων, ἀλλὰ καθόλου τῶν ἀνθρώπων. οὐ-
δὲ γὰρ Ιουδαῖοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕλληνες πρὸς ταύτην ἦλθον τὴν γνῶσιν, καὶ κοινὸν ἅπασι προέ-
κειτο τοῦτο τὸ φῶς. τίνος δὲ εἵνεκεν οὐχὶ δὲ ἑνὸς εὐαγγελιστοῦ προσέθηκεν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων εἶ-
πεν; ὅτι καὶ αὐτῷ περὶ τῆς φύσεως ταύτης ὁ λόγος ἐστί, καὶ τούτοις ἦλθεν εὐαγγελιζόμενος τὰ
ἀγαθά.

5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει. Σκοτίαν, καὶ θάνατον καὶ τὴν πλάνην φησί. τὸ μὲν γὰρ φῶς τοῦτο τὸ αἰσθητὸν οὐκ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, ἀλλ' ἐκείνου χωρεῖς. τὸ δὲ κήρυγμα μεταξὺ τῆς πλάνης κρατούσης ἔλαμψε, καὶ ἐκείνην ἐφώτισε. καὶ ἐν τῷ θανάτῳ ἠθροίσθησαν αὐτοὶ, ὅπως αὐτοῦ περιεμένετο, ὡς καὶ σοῦ ἤδη προσκατεχομένους ἀναγαγεῖν. ἐπεὶ οὖν ὅτε ὁ θάνατος αὐτοῦ περιεμένετο, ὅτε ἡ πλάνη, ἀλλ' ἔτι φαιδρὸν πάντα χοῦ, καὶ λάμπει μετὰ τῆς οἰκείας ἰσχύος, διὰ τοῦτό φησι,

Καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. Καὶ γὰρ ἔστιν ἀκαταγώνιστον, οὐκ ἐμφιλονεικοῦσι
ταῖς μὴ φωτισθείσαις βουλομέναις ψυχαῖς.

Εἰ δὲ μὴ πάντας εἶπε, μή σε τοῦτο θορυβείτω· οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη ἡ βία, ἀλλὰ ΗΘΙΚΟΝ
βούλησις καὶ γνώμη προσάγεται ἡμᾶς ὁ Θεός. μὴ δὴ τὰς θύρας ἀποκλείσῃς τῷ φωτὶ τούτῳ, καὶ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς τρυφῆς· προσαγινεται γὰρ τοῦτο τὸ φῶς διὰ πίστεως, καὶ προσαγομένοις καταλάμπει λοιπὸν μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας καὶ ἐπιδεξάμενον, καὶ δίον
αὐτοῦ πρέχῃς καθαρὸν, μένει διηνεκῶς ἐνοικῶν ἔνδον. Ο γὰρ ἀγαπῶν με, φησὶ σὺ τολὰς μου Ιωαν. ιδ. κγ.
τηρήσει, καὶ ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ πρὸς αὐτὸν, φησὶ, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ὥσπερ οὖν ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀπολαύειν, ὡς ἔχει, οὐκ ἔνι μὴ διαστείλαντα τὰς ὀφθαλμούς· οὕτως οὐδὲ ταύτης μετασχεῖν τῆς λαμπρότητος δαψιλῶς, μὴ σφόδρα αἰσθησάμενον τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ ὀξυδερκὲς αὐτὸ παρόντος κατασκευάσαντα. πῶς δὲ γίνεται τοῦτο; ὅταν
πάντων ἐκκαθάρωμεν τῶν παθῶν τὸν ψυχὴν. ἡ γὰρ ἁμαρτία σκότος ἐστὶ, καὶ σκότος βαθύ.
καὶ δύναται οὐκ ἂν ἀσυνειδότως τις ἁμαρτάνειν αὐτόν. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων Ιωσ. γ. κ.
μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. καὶ, Τὰ κρυφῆ γινόμενα αἰσχρὰ ἐστὶ καὶ λέγειν.
καθάπερ [γὰρ] οὖν ἐν σκότῳ τὰ φίλτρα, οὐκ ἐμφρόνως οὐδεὶς, ἀλλὰ πάσας ἀγνοεῖ τὰς πραγμά-
τειας τὰς φύσεις, ὅτω καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτῶν βουλόμενος, τὰ ἁμαρτήματα

ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Εἰ μὲν οὖν περὶ τῆς ἐμοῦ καὶ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ δ', κατ' ἀρχὰς σὺ Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, εἴρηται, σαφὲς δὲ τὸ τῆς δημιουργίας ἀξίωμα. εἰ δὲ περὶ τῆς παρούσης τάξεως τοῦτο τὸ περιφήτευμα εἰρηκέναι λέγεις, τί δὴ Παῦλος ἐγὼ γὰρ περισσεύμενος ἔφη καὶ οὕτω τὸ αὐτὸ πάλιν. οὐδὲ γὰρ ἂν καὶ ὁ ἐγὼ πρέπειν αὐτὸ ὁ Παῦλος ἐνόμοθέτησεν, εἰ μὴ σφόδρα ἐθαύμαζεν, ὅτι τὰ τῆς ἀξίας ὁμότιμα ἦν. καὶ γὰρ ἑκάστῳ τῶν μελῶν ἑκάστης, τὰ τῆς ἀσυγκρίτου περέποντα φύσει, ὅτι τὴν ἐλαττῶ καὶ ἀποδύουσαν ἐκείνης ἀγαγεῖν. ἀλλ' ὅτε ἐλαττῶν ὄντι, οὔπω ἀποδέει τῆς τοῦ παρόντος οὐσίας ὁ υἱός. ὅθεν οὐ ταῦτα μόνον ἐθαύμασεν εἰπὼν ὁ Παῦλος περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τοιαῦτα. τὸ γὰρ, ὃς ὤν, ῥῆμα, ὅπερ ὡς ἀξίου τινὰ μόνου τοῦ παρόντος ἀποτέμνεις κλῆσιν, καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ φησιν, οὔπω λέγων· Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὔξει εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπέρωθεν ὑμῖν ἀποφαίνει τὰ σώματα, τὸ, δι' οὗ, τοῦτο, ὅπερ ἐλαττώσεως ἦν λέγεις, ὦ πατὲρ περισσεύων. Πιστὸς γὰρ ὁ Θεός, φησὶ, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Διὰ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ· καὶ ἄλλαχοῦ, Ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. καὶ οὐ τῷ ἐγὼ μόνῳ τὸ, ὃς ὤν, ἀλλὰ καὶ τῷ ὦ πνεύματι περισσεύεται. καὶ γὰρ τῷ Ἰωσὴφ ὁ ἄγγελος ἔλεγε· Μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ, ἐν ᾧ, τοῦ πνεύματος ὄν, οὐκ ἂν ἀξιοῖ καὶ τοῦ Θεοῦ περισσεύειν ὁ περισσὸς οὕτω λέγων· Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δύναμιν. Ὁ δὲ Παῦλος· Δεόμενός, φησὶν, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἦ πάλιν τοῦτο ῥηθησόμενον λέγων, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. καὶ ὅλως πολλαχοῦ καὶ συνεχέστερον εὕροιμεν ἂν μεταμφιάσας τοιαῦτα καὶ λέξεις. Ταῦτα ἦν οὐκ ἂν συνέβη, μὴ πάντα χοῦ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑποκειμένης. ἵνα ἦ δ', πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, μὴ πρὸ τῶν σημείων ἀποπεύσῃς τῶν λεγομένων (πρὸ γὰρ τούτων οἱ λοιποὶ διελέχθησαν εὐαγγελισταὶ) ἐπάγει μετὰ ταῦτα λέγων· ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ἀλλ' οὐ τὸ πνεῦμα. οὐδὲ γὰρ τῶν γεννητῶν τοῦτο, ἀλλὰ τῶν ἀπορρήτων τῆς κλίσεως ἅπασαν. ἀλλὰ πέρας ἐχέσθω τῶν ἐξῆς. Εἰπὼν γὰρ, πρὸς τῆς δημιουργίας ὁ Ἰωάννης, οἶδ, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν· ἐπάγει καὶ πρὸς τῆς προνοίας λόγον,

Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, Λέγων. καὶ γὰρ ἵνα μηδεὶς ἀπιστήσῃ πῶς τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δι' αὐτοῦ γέγονεν, ἐπήγαγεν· ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. καθάπερ γὰρ ὅτι τῆς πηγῆς τῆς ἰδίας ἀβύσσου, ὅσοι αὐτῆς ὑφέλης, οὐδὲν ἀλαττώσας τὸν πηγὸν· ὅτω καὶ ὅτι τῆς ἐνεργείας τοῦ μονογενοῦς, ὅσα αὐτῆς πιστεύσῃς πρῆχθαι δι' αὐτοῦ καὶ πεποιῆσθαι, οὐδὲν ἐλαττοῖ αὐτὸν γέγονε. μᾶλλον δ', ἵν' οἰκειοτέρῳ χρήσωμεθα παραδείγματι, τοῦ τοῦ φωτὸς ἐρῶ, ὃ καὶ αὐτὸς ἐπήγαγεν εὐθέως εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς [τῶν ἀνθρώπων.] ὥσπερ οὖν τὸ φῶς ὅσας μὲν φωτίσῃ μυριάδας, οὐδὲν εἰς τὸν οἰκεῖον ἐλαττοῦται λαμπρότητα· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς καὶ πρὶν ἐργάζεσθαι, καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι ὁμοίως ἀνελλιπὴς μένει, μηδὲν ἐλαττούμενος, ὑπὸ ἀπάντων ὧν τῆς δημιουργίας τῆς πολλῆς· ἀλλὰ καὶ μυρίους δὴ τοιούτους κόσμους ἂν ἐποίησε, ὁ αὐτὸς μένει πᾶσιν ἐπὶ πᾶσι, οὐ περὶς τὸ παραγαγεῖν αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶς τὸ συγκεκτῆσθαι μετὰ τὴν δημιουργίαν αὐτούς. τὸ γὰρ τῆς ζωῆς ὄνομα οὐ ταῦτα οὐ τῆς δημιουργίας μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ τῆς μετὰ τὴν δημιουργίαν προνοίας. καὶ πρὸς τὴν ἀναίρεσιν ἦ λέγει περὶ ἡμῶν παραλλάττει ἡμῖν, καὶ τῶν θανατηφόρων τούτων εὐαγγελίων ἄρχεται. τῆς γὰρ ζωῆς παραδιδοὺς περὶς ἡμᾶς, λέλυται τὸ θανάτου τὸ κράτος, καὶ τὸ φωτὸς λάβοντος ἡμῶν οὐκέτι τὸ σκότος ἐστὶν, ἀλλὰ μένει ἀχρεῖον τὸς ἐν ἡμῖν τὸ ζῆν, καὶ θανάτου αὐτοῦ περιγένεται οὐ δύναται· ὥστε ὁ περὶ τοῦ παρόντος εἴρηται, καὶ περὶ τούτου κυρίως

χ. ζωοποιῆ.
χ. ζωοποιεῖ.
χ. κατηρτίσω
χ. ἐξίλ.
χ. ἐν
χ. ἐξ

αὐτοζωὴ ὁ ἀγαθὸς πατὴρ, ἀλλὰ ζωῆς δεκτικός. ὅρα δὲ πάλιν καὶ τοῦτο τὸ ἄτοπον. κζ γὰρ
χ. ἡ δὲ μοι τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ἡ ἐν τούτοις τῆς λέξεως περαίνομεν, ὥστε μαθεῖν τὴν ἀποστολικὴν αὐτῆς
καὶ τεύθεν. ὅτω γὰρ ἔοικεν ὑδαμοῦ ἁρμόττοντα λέγεσι τῷ πνεύματι. ὅταν γὰρ ἐκπέσωσιν ἐκεῖθεν, ἀγαθὸς αὐτὰ πάλιν ἀποστείλει, ἃ τοῦ πνεύματος εἶναι ἀξίως εἰρηκώς. πλὴν
χ. αὐτῷ 5 ἀλλὰ ἡ ὅτως αὐτὸ ἐξεπόνωμεν τὴν ἀναγνῶσιν. ζωὴ ἡ κλῆσις λέγεται νῦν, ἔοικε δὲ καὶ ἡ φῶς
χ. ἐκεῖσε τὸ φῶς; ἡ αὐτὴ, ὡς πάλαι αὐτῆς ἦλθε μαρτυρήσων ὁ Ἰωάννης. ἆρα τί οὖν μὴ καὶ αὐτὸς ὄντι φῶς; (ἔοικε γὰρ ἐκεῖνος τὸ φῶς, φησὶ) καίτοι καὶ αὐτὸς τῆς κλήσεως ἦν. πῶς οὖν οὐκ ἔστιν ἐκεῖ φῶς; πῶς δὲ τὸν κόσμον ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; ἡ κλῆσις δὲ τῇ κτίσει ἦν, καὶ ἡ κλῆσις ἀφ' τῆς κτίσεως γέγονε; πῶς δὲ καὶ ὁ κόσμος αὐτὸ οὐκ ἔγνω; τὴν κλῆσιν ἡ κλῆσις οὐκ ἔγνω; ὅστις δὲ ἔ-
10 λαβεν αὐτὸ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. ἀλλ' ἄλις τῶν γέλωτος. ὑμῖν δὲ ἀφίημι λοιπὸν ἐπεξελθεῖν τῇ τῶν λόγων τούτων πραγματείᾳ, ἵνα μὴ αὖθις τοῦτο δέξωμαι παρορμῆσαι τὸ τελωτοποιεῖν ἁπλῶς, καὶ τὸ χρέος εἰκῇ ἀναβαλώσωμαι. εἰ γὰρ μήτε περὶ τοῦ πνεύματος ταῦτα εἴρηται (ὥσπερ οὖν οὐδὲ εἴρηται, καθὼς ἀποδέδεικται) μήτε περὶ τῆς κλήσεως, ἔλεγεν ἂν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως τὸ πρώτιστον ἀποπίπτειν ἐκεῖσε ἔφεται, ὅπερ ἐμ-
15 πέφανται εἰρήκαμεν, τὸ τοῦ γέγονεν δι' ἐαυτοῦ γεγενῆσθαι. εἰ δὲ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὁ υἱός ἐστι, τὸ δὲ φῶς τοῦτο τὸ ζωὴ ἦν, ἡ δὲ ζωὴ γέγονεν ἐν αὐτῷ· ἀνάγκη πᾶσα τοῦτο ζωογενεσθῶσαν κζ τὴν ἐκείσε διὰ ἀγνοίαν. ὃ δὴ ζωτέον ἀφέντες, ὅπῃ τὸ γενομισμένον ἔλθωμεν διὰ γνοίαν τε καὶ ἔξηγησιν. ἴως δὲ ἔστι, καὶ πῇ; τὸ μὲν ἐν τῷ, γέγονεν, ἀναπαύσαντες τὸν λόγον· εἶτα ἀπὸ τῆς ἑξῆς λέξεως ἀρξάσθω τῆς λεγούσης·

χ. πῶς πὸν 20 Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. Ὃ γὰρ λέγει τοῦτό ἐστι· χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. Εἰ δὲ γέγονε τῷ ζῶντι, φησὶν, οὐκ ἐβούλετο χωρὶς αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς τὴν βεβαιοτέραν ταύτην παρεσκεύασε πίστιν διορθώσασθαι τὰ ὑφορμούμενα ἄτοπα; τὸ γὰρ ἐπαγαγεῖν ὅτι χωρὶς αὐτοῦ ἐβούλετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε, τὰ τε νοητὰ περιέλαβε, καὶ τὸ πνεῦμα ἐκκατεξέλεγεν. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐβούλετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐβούλετο οὐδὲ ἕν, ἵνα μή τις λέ-
25 γῃ· ἀκούω εἰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα γέγονε, τῆς παρασκευῆς ἐδεήθη ταύτης. ἐγὼ γὰρ, φησὶν, εἴ τι ἀοράτου ἐστὶ, τοῦτο εἶπον δι' αὐτοῦ γεγενῆσθαι, καὶ ἀόρατον ἦν, καὶ ἀσώματον, καὶ ἐν τοῖς ἀγγέλοις. Διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπον πάντα, ἀλλ' εἴ τι γέγονε, τοιοῦτοι, ἃ ἀοράτου· τὸ δὲ πνεῦμα οὐ ἀοράτου. Εἶδες διδασκαλίαν ἀκριβεστάτην; αἰέμνησε τῆς δημιουργίας τῶν αἰσθητῶν. παρελαβὼν γὰρ αὐτὰ Μωϋσῆς ἐδίδαξεν· εἶτα ἐκεῖθεν
30 παρεκάλυψας ὅτι τὰ ὑψηλότερα ἀγαγὼν, τὰ ἀσώματα λέγω καὶ ἀόρατα, ἐκκατεξῆλε τῆς κτίσεως ἁπάσης τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅτω δὲ Παῦλος ἀπὸ τῆς χάριτος ταύτης ἐμπνεόμενος ἔλεγε, Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. δὲ ὅρα πάλιν δὲ ἐν τοῦτο τῷ αὐτῷ ἀ- Κολ. α. ιε.
χρίβειαν. ὃ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα καὶ ταύτην ἐκίνει τὴν ψυχήν. ἵνα γὰρ μήτε ἐκκατεξέλῃ τις τῶν ἀοράτων τι τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας διὰ ὃ ἀόρατα αὐτὰ εἶ), μήτε πάντως ἐγκαταμίξῃ τοῦ ἀκλήτου, παραδραμὼν δὲ αὐτὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ πᾶσι γνώριμα, τὰ ἐν τοῖς
35 ἀοράτοις ἀπαριθμήσας λέγων, Εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξου- Κολ. α. ιε.
σίαι. ὃ γὰρ, εἴτε, ἐφ' ἑκάστου κείμενον, οὐδὲν ἄλλο ἡμῖν ἐμφαίνει, ἢ τοῦτο, ὃ, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο; καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐβούλετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. Εἰ δὲ τὸ, διὰ, νομίζεις ἐλαττώσεως εἶ), ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Σὺ καὶ ἄρχας, Κύριε, τῷ χείρῳ ἐτεμελίω- Ψαλ. ρα. κε.
40 σας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, ὃ καὶ τὸ παρὸν ὡς δημιουργὸν εἴρηται, τοῦτο καὶ τὸ γοῦν λέγων· οὐκ ἂν εἶπον, εἰ μὴ ὡς καὶ δημιουργόν, ἀλλ' ἂν ὑπουργοῦντάς τινι, τῷ δόξαν εἶναι. Εἰ δὲ συνεργὸν τὸ, διὰ αὐτοῦ, εἴρηται, διὰ τοῦτον ἕτερον πίστιν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀγνοῆτον ὑποπτεύσῃ ὡς ὢν ἐκ. ἐπεὶ, ὅτι καὶ ὁ τῆς δημιουργίας ἀξίωμα οὐδὲν ἔλαττον ἔχει τοῦ πατρὸς, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ὥσπερ ὁ πατὴρ Ioan. ε. κα.
ἐγείρει

δεν γὰρ ἡμῖν ὡς τὴν ἀοράτων διελέγξη δυνάμεων· τούτοις συλλογιστέον· ὅστις γέ, ἄτε παρὼν αὐτὸν κατιδὼν Ⓦ ποιητὴν μυεληδὸν, εἰκότως ἅπαντα καταγελᾷ, καὶ τοῦτα, καὶ τὰ ἐκείνῳ συνηγωνίσατο εἰπεῖν καὶ βεβαίῳ λόγῳ καὶ ἀκριβοῖ τῷ, πάντα δι' αὐτοῦ γέγονε. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς πάντα ἐκφύσα μόνον λέγειν αὐτὸν τὰ Μωϋσεῖ εἰρημένα, ἐπάγει,

Οπι καὶ σὺ αὐτὸ εἶπεν ὁ θεὸς ἓν, ὃ γέγονε; Τούτοις τοῖς ῥηθεῖσι, καὶν ὁρατόν τι ᾖ, καὶν νοητὸν, οὐδὲν χωρεῖς τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως εἰς ὃ εἰ βούλῃ. οὐδὲ γὰρ δι' τὸ τελείως εἰρῆσθαι τοῦτο, οὐδὲ ἓν, ὅτι διὰ σοῦ, καὶ σοῦ αἱρετικοῦς. ἐκφυσᾷ γὰρ βουλόμενος ὃ πνεῦμα κλισιὸν εἰπεῖν, φασὶν· ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. ἀλλ' ὅτως ἀπειρόκτου καὶ ὃ λεγόμενον. ὡσεῖτον μὲν γὰρ οὐδὲ χωρεῖς ἐν σαυτῷ τὰ πνεύματος ἁπτόμενα θεῖα· εἰ δὲ καὶ ἐβούλετο, ἵνος ἔνεκεν ὅτως ἀσαφῶς αὐτὸ εἶπεν; πόθεν γὰρ δῆλον ὅτι ὡσεὶ τὸ πνεύματος τῶν εἰρῆται; ἄλλως δὲ, ἀφήσομεν καὶ Ⓦ λόγον τοῦτον, ὃ ὃ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτὸν Ⓦ ὑφ' ἑαυτῷ γινόμενον. ἀλλὰ διαιτᾶσθε, ὥστε μὴ διαφυγεῖν ὑμᾶς ὃ λεγόμενον· ἐκ φέρε, κατὰ τὰ ἐκείνων τάξιν ἀναγνῶμεν ῥητόν. ὅτω γὰρ ἡμῖν φανερώτερον ὃ ἄτοπον ἔσται. ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. ὃ πνεῦμά φασιν εἰρῆσθαι τὴν ζωήν. ἀλλ' ἡ ζωὴ αὕτη καὶ φῶς ἐστίν). ἐπάγει γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ἦν ὃ φῶς τῶν ἀνθρώπων. σκοπῶ κατ' αὐτοὺς ὃ φῶς τῶν ἀνθρώπων ἐν τούτοις τὸ πνεῦμα λέγει. τί οὖν; ὅταν ἐπάγῃ καὶ λέγῃ, ὅτι ἐγένετο ἄνθρωπος παρὰ τοῦ θεοῦ ἀπεσταλμένος, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἀνάγκη περὶ τὸ πνεύματος αὐτὸν λέγειν καὶ τοῦτο εἰρῆσθαι. οὐ γὰρ ἀνω λόγου εἶπε, τοῦτον πρεσβεῖον καὶ θεὸν ζωὴν καὶ φῶς ὀνομάζει. ζωὴ γὰρ ἦν, φησὶν, ὁ λόγος οὗτος, καὶ ἡ ζωὴ αὕτη φῶς ἦν. εἰ τοίνυν ὁ λόγος ζωὴ, ὁ δὲ λόγος οὗτος καὶ ἡ ζωὴ σὰρξ ἐγένετο, ἡ ζωὴ ἐγένετο σὰρξ, τουτέστιν, ὁ λόγος, καὶ αὐτὸς ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν, ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. διὰ τοίνυν τὸ πνεῦμα λέγουσι σὺν τοῦ τὴν ζωὴν εἰρῆσθαι, ὅρα πόσα ἕψεται τὰ ἄτοπα. ἔσαι γὰρ αὖθις σαρκωθὲν οὐχ ὁ υἱὸς, ἔσαι μονογενὴς [υἱὸς] ὃ πνεῦμα. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, εἰς ἕτερον πάλιν ἀτοπώτατον, τοῦτο φεύγοντες, ἐμπεσοῦνται ὅτως ἀναγνώσκοντες. εἰ γὰρ δὴ ὁμολογήσαμεν, ὅτι ὡσεὶ τῷ υἱοῦ εἴρηται, καὶ μὴ σίξαμεν μηδὲ ἀναγνῶμεν ὥσπερ ἡμεῖς, αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν Ⓦ υἱὸν γεγεννᾶσθαι ἐροῦσιν. εἰ γὰρ ἡ ζωὴ ὁ λόγος, ὁ δὲ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν, αὐτὸς τι ἐν αὐτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ γέγονε καὶ τὴν ἀναγνῶσιν ταύτην. εἶτα ἵνα εἴπωμεν ἐν τῷ μέσῳ, ἐπήγαγε· καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. "ἰδοὺ γὰρ μονογενὴς υἱὸς εὑρίσκεται καὶ τὴν ἀναγνῶσιν τὴν ταῦτα λεγόντων, ὃ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὡσεὶ γὰρ αὐτῷ πᾶσα αὐτῷ αὕτη ἡ διήγησις εἴρηται. ὁρᾶτε, ὅταν σκυλιωθῇ ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, ποῦ καταπέπτωκε, καὶ πόσα τίκτει τὰ ἄτοπα; τί οὖν; σὺκ ἔστι τὸ πνεῦμα φῶς, "φησι; ἔστι μὲν φῶς· ἀλλ' οὐ ταῦτα οὐ ὡσεὶ τοῦτο εἴρηται. ἐπεὶ γὰρ ὁ θεὸς λέγεται πνεῦμα, τοῦτο, ἀσώματος· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα εἴρηται, ὁ θεὸς δηλοῦται. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὡσεὶ τὸ παῖς τοῦτο φαμὲν; οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ καλοῦ τοῦτο εἰπεῖμεν ἄν· οἷ, ὅτι ὅπου πνεῦμα, πάντως ὁ καλὸς δηλοῦται, κἀκεῖνο τοῦτο αὐτὸ μάλιστα γνωρισικὸν ὄνομα· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα, ὁ καλὸς. καὶ γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία λέγεται· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου θεοῦ δύναμις καὶ σοφία, "ὁ Χριστός. ὅτω δὲ καὶ καὶ σὺ ταῦτα· εἰ καὶ "φωτίζει τὸ πνεῦμα, ὅμως νῦν οὐ ὡσεὶ αὐτοῦ φησιν ὁ εὐαγγελιστής. ἀλλ' ὅταν αὖθις τούτων ἀποκλείσωμεν τὴν "ἀτοπίαν, Ⓦ καὶ πάλιν πάντα χοῦ ἀσυνδιάζοντες καὶ τῆς ἀληθείας ἐσόμεθα, λέγουσιν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως ἐχόμενοι· ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν, "ὅτι ἐν Ἁγίῳ, φησὶ, γέγονε, ζωὴ ἦν. "Ἁγίῳ οὖν; καὶ τὰ Σοδομιτῶν πάλιν, καὶ ὁ καπακλυσμὸς, καὶ ἡ γέεννα, καὶ μοιχεία ὅσα τοιαῦτα; ἀλλὰ ὡσεὶ δημιουργίας ὁ λόγος ἡμῖν, "φησι. μάλιστα μὲν οὖν καὶ κτίσις δημιουργίας ὅστιν. ἀλλ' ἵνα σὺκ ὡσεὶ οὐσίας τὸ λόγου αὐτὸν ἐλέγξωμεν, ἐρώμεθα αὐτούς· τὸ ξύλον, εἰπέ μοι, ζωή; καὶ ὁ λίθος, ζωή, καὶ ἄψυχα ταῦτα καὶ ἄκινητα; ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὅλον ζωή; καὶ τίς ἀν τοῦτο εἴποι; καὶ γὰρ

αὐτοζωή

χ. ἐμοῦ

χ. φασι

χ. ὁ ὑός.

χ. φῶς

χ. ἀποπιπτόντων,

χ. τὸ ἐστὶ γέγονε,

χ. ἐκεῖνα

χ φασι.

ἀρχὴν, ⁊ δαίμονας ποιητὰς ⁊ ἀληθῶς, ⁊ ὥρας ἀπαιτῶν κακὰ τῶν γεγενημένων. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὥρας κακῆς (οὐδὲ γὰρ ὄντων ὥρα κακή ποτε) οὐδὲ δαίμονος [μόνον] ταῦτα ποιητοῦ, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων. οὗτοι γὰρ ⁊ τὸν δαίμονας ὑπανδρεύουσι, ⁊ πάντα ἑαυτοῖς ἐπάγουσι τὰ δεινά. ἀλλ' οἰδαίνει, φησὶν, ἡ καρδία ⁊ ταῖς ὕβρεσι διίσταται. οἶδα κἀγώ. διὰ γὰρ τοῦτο τὸν κρατοῦντα τοῦ δεινοῦ τούτου θηρίου θαυμάζω. αὐ γὰρ θέλωμεν, δυνατὸν διαφυγεῖν τὸ πάθος. διὰ τί γὰρ, ἀρχόντων ἡμᾶς ὑβριζόντων, τοῦτο μὴ πάσχομεν; * ὅτι φόβος ἀντίρροπος ἔσχε τὸ πάθος, ἡμᾶς ἐκδικημάτων, ⁊ τὸν φωνὴ τοῦ ἀρχοντος συγχωρῶν. διὰ τί δὲ ⁊ οἰκέται πρὸς ἡμᾶς ὑβριζόμενοι μυρία, σιγῇ πάντα φέρουσιν; * ὅτι ⁊ αὐτοὶ αὐτῶν αὐτοῖς ὑπεικόμενον ἔχουσι δισμόν. σὺ δὲ μὴ φόβον ὀνόματος μόνον τὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι σε ⁊ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑβρίζεσθαι, ὁ κελεύων σιγᾶν, ⁊ πάντα οἴσειν παραίνων. ⁊ εἰπὲ μοι τίς ὑπάντα, τί σοι πάθω; ἄλλος μου κατέχει καὶ τὴν δεξιάν, ⁊ τὸν γλῶτταν · ⁊ " γλώσσεται καὶ σοι καὶ κατὰ φιλοσοφίας ἐπάθησε τὸ ῥῆμα. νῦν δὲ δυνάμεθα μὲν ἔνεκεν ⁊ τῶν ἀφρήτων φέρειν, ⁊ τοὺς τὸν ὑβριστὰς λέγομεν πολλάκις · ὁ δεῖνά με ὕβρισεν, οὐ σύ · ὅτι ⁊ τοῦ Θεοῦ τοῦτ' ἔχομεν τὸν ἀγαθόν· ⁊ ποία ἡμῖν ἕξις ἀνεπιτίμητος; εἰ πρὸς τὸν ἀμείραν ψυχὴν · ὁ Θεὸς ἡμᾶς ὑβρίζειν νῦν ὁ κατέχων ἡμῶν τὰς χεῖρας · μὴ σκιρτῶμεν, μηδὲ ἔστω ὁ Θεὸς δυσθεράπευτος ἀπὸ τοῦ ἡμῖν. ἐφείξατε πρὸς ὃ ῥῆμα; ἀλλ' ὁ πρὸς τὰ ῥήματα βούλεται μόνον, ἀλλὰ ⁊ πρὸς τὸν προαίρεσιν φείδεται " ὑμᾶς. ἐκέλευσε γὰρ ὁ Θεὸς ῥαπίζεσθαι μὴ μόνον φέρειν, ἀλλὰ καὶ προσέχειν ἑαυτὸν πρὸς τὸ χεῖρόν τι παθεῖν · ἡμεῖς δὲ μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος ἐνδυπούμεθα, ὡς μὴ μόνον μὴ προσέχειν ἑαυτὸν εἰς τὸ κακῶς παθεῖν, ἀλλὰ ⁊ " ἀμύνασθαι, πολλάκις δὲ ⁊ ἀρχὴν χειρῶν ἀδίκων, ⁊ ἐλαφρὸν θαι νομίζειν, δὲ μὴ προσέχωμεν τὰ αὐτά. ⁊ γὰρ τὸ δεινὸν τοῦτο ἔστιν, ὅτι ⁊ νικᾶν οἰόμεθα τὸν ἑκάτερον ἡμῶν πλήττοντα, ⁊ κείμενοι κάτω, ⁊ μυρίας δεχόμενοι πληγὰς προσβάλλειν, κατὰ αὐτὸ νομίζομεν. διὸ, παρακαλῶ, μάθωμεν τίς τῆς νίκης ταύτης ὁ τρόπος, ⁊ τοῦτο μετίωμεν τὸ τρόπου τὸ εἶδος. τὸ γὰρ παθεῖν κακῶς, τοῦτο ἐστὶ τὸ στεφανοῦσθαι. εἰ τοίνυν βουλόμεθα ⁊ ἡμεῖς παῤῥησιάσασθαι πρὸς Θεὸν, μὴ τῶν ἔξωθεν ἀγώνων, ἀλλὰ τῶν πρὸς τὸ Θεοῦ νόμον φυλάττωμεν ἐν τοῖς παλαίσμασι τούτοις, ⁊ τὸ πάντα φέρειν μετὰ μακροθυμίας. ὅταν γὰρ ⁊ τῶν παλαιόντων σειώμεθα, ⁊ τῶν ἐντεῦθεν καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ⁊ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ⁊ ἀεὶ, ⁊ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ε. 3 ΠΑΝΤΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε.

ΜΩϋσῆς μὲν ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς συγγραφῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ, πρὸς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν βλέπει, ⁊ ταῦτα ἀριθμεῖται διὰ πολλῶν. Εν ἀρχῇ γάρ, φησὶν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν ⁊ τὴν γῆν. εἶτα ἐπάγει, ὅτι καὶ φῶς ἐγένετο, ⁊ διάστερος οὐρανὸς, ⁊ ἀστέρων φύσις, ⁊ πάντα δὲ πανταχοῦ γῆν ζῴων, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντες πρόσω χωμεν. ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς οὗτος ἅπαντα συντέμνει, ἑνὶ ῥήματι " συλλαμβάνων τὰ ἀόρατα τε ⁊ τὰ ὁρώμενα πάντα, εἰπὼν, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. διὰ τί δὲ τοῦτο ἅπαξ μόνον εἶπεν; ἵνα τοῦτο ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀναμάθωμεν τὰ λοιπά. διὰ τί δὲ οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο; ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶν ἐνέργεια. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε λέγειν, ὅτι καὶ ἄνθρωπον ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ ἐκ τούτου τὸν Υἱὸν ἀφαιρεθῇ τῆς δημιουργίας, ἐκ τοῦ ἑνὸς τοῦτο

φλησὶς ἁπάσης ὀξύτερον. διὰ πολλοῦ δὴ τοῦ ζάχους ἡμῖν εἰς ὃ τοσοῦτον παραπλαγῆναι τὴν φλόγα, καὶ μὴ συγχωρῆσαι τοῖς ὕψεσι ἀρθῆναι. ἐπὶ δὲ πολλῶν ἄτοπον γίνεται κακὸν τὸ νόσημα τοῦτο. οἰκίας οὖν ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ ζωηθείας ἀρχαίας διέλυσε, καὶ Σηρ. α. ιθ. τραγῳδίας ἀνθρώπους εἰργάσατο σὺν βραχεῖ καὶ ἀκαιροτάτῳ χρόνῳ. Ἡ δὲ ῥοπὴ τοῦ χ. ἀμωδήτου θυμοῦ αὐτὸ τοῦτο ἦν, φησι. μὴ τοίνυν ἀκαλίνωτον ἐῶμεν τὸ θηρίον· ἀλλὰ κἂν μόνοι αὐτῷ πάντως ἐφοδρόν, τὸ δικαστήριον τὸ μέλλοντος Ⓦ φόβου ἐμβάλωμεν. ὅταν σε λυπήσῃ Φίλος, ἢ ἐκ προαιρέσεως τοῦ οἰκείου, εἰπέτω σοι ἡμαρτηκέναι σοι εἰς Θεόν, καὶ ὅτι τῇ τοῖς ἐκείνου βουλομένοις παράστηθι σαυτῷ καθίσας τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο (Ἄφετε γάρ, φησι, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν) ἐκ ταχέως δραπετεύσει τὸ πάθος. τοῖς τοῦτο κἀκεῖνο σκέψασθαι, εἰ ποτὲ εἰς ἀγελοίοτητα ἐξενεχθεὶς ἐκέκτησαι σαυτόν, καὶ εἰ ποτὲ πλεονεκτήσῃς τοῦτο δ' πάθοις, καὶ ἀμφοτέρωθεν ἀφιδοίης σὸν κτῆμα· πολλῷ λήψῃ δίορθωσιν. εἰπέ γάρ μοι πότε σαυτὸν ἐπῄνεσας; πηνίκα κἀπῄνησας, ἢ ὅτε ἐκέκτησαι; καὶ τότε σφοδρῶς μὲν ἐγκαλέσθω ἑαυτοῖς, καὶ ἀμεμψώμεθα καὶ μηδενὸς ἐλέγχοντος ἡμᾶς, καὶ πολὺ τῆς μετανοίας ἡμῖν ἐπεισέρχεται τὸ ῥημάτων ἔνεκεν καὶ προσῳμῶχ; ὅταν δὲ προσῳμώμεθα, τρυφῶμεν, χαυνούμεθα ὡς νενικηκότες; νίκη γὰρ ὄντι τὸ ὀργῆς, καὶ ὃ τοῖς ἴσοις ἀμυνέσθαι (ἐφάτη γὰρ· αὐτὴ ἥπλα ὄστις) ἀλλὰ τὸ παρὰ ὡς οἰκεῖον 15 χ. αὖτη· παθόντα κακῶς τὸ ἀνθυσαι τα. τοῦτο γάρ ὄστι τὸ πλέον σχεῖν, καὶ τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ τὸ παθεῖν κακῶς. μὴ τοίνυν λέγε ὀργιζόμενος, πάντως αἰτιάσομαι κἀγώ, πάντως ἐπεξελεύσομαι, μηδὲ προσποιοῦ γε καὶ δικαίαν τὴν φωνὴν λέγων, οὐκ ἀνέξομαι, ἵνα μὴ καταγελάσας ὁ δεῖνα ἀπέλθῃ. καὶ γὰρ δικαστοῦ σου καταγελάσεται, ἀλλ' ὅταν ἐπεξέλθῃς· εἶτ' οὖν καὶ τότε καταγελάσῃ), ὡς δῆλον τοῦτο πεῖσαι). σὺ δὲ μὴ ζήτει νικᾶν τὰ προφανῆ ἀνόητον δόξαι, ἀλλ' ἀπο- 20 χρῶ φοβοῦ νόμιζε αὐτὰ* προφανῆ νοῦν ἐχόντων. ἀλλὰ γὰρ τί σοι μακρὰ καὶ παπαῖ καὶ δίκαιόν σε πάσχειν, *ἔχει ὃς δὲ ἀνθρώπων ἀνόητος; πρὸς Θεὸν βλέπε ἀκόλουθον, κἀκεῖνός σε ἐπαινέσει). τὰ χ. αὐτῷ ὄντα πρὸς ἐκείνου θαυμαζόμενον δεῖ προφανῆ τιμᾶν ὑπερβάλλοντα. ἢ μὴ γὰρ ἐν τοῖς χαίρειν πολλάκις, καὶ τοῖς ἀπέχθειαν ἑτέρων ἔχει, καὶ χέρδος ἥδεται οὐδέν· ἀλλ'* τὸ Θεοῦ *ἔχει ὕψος ταύτης ἀπαλλαχθαι τῆς ἀνωμαλίας, καὶ πολλῷ φέρει τὰ θαυμαζομένῳ τιμᾶν ὡ- 25 φέλειαν. τοῦτον οὖν Ⓦ ἔπαινον διώκωμεν. βούλει μαθεῖν πόσον ὁ ὀργίζεσθαι κακόν; παρελθὲ μαχομένοις ἐν ἀγορᾷ ἑτέροις. ἐν γὰρ σαυτῷ τὴν ἀθυμοσυνίαν ὑπὸ δυσκόλου ῥᾳδίως ἰδεῖν ἔσχηκεν ἐκ μεθύοντι τὰ λογισμῷ· ἀλλ' ὅταν καθαρεύσῃς τοῦ πάθους, τότε ἐν ἄλλοις θεωρεῖ σαι, τῆς κρίσεως σοι μὴ διεφθαρμένης. θέα δέ μοι τοὺς περιρρέοντας ὄχλους, τοὺς χ. συμφῶνες συμοιμωγμένους, καθάπερ μαινομένους, εἰς τὸ μέσον ἀθυμοποιοῦντας. ὅταν γὰρ ὠθεῖ τὸ ζῆλος ὁ χ. ἐνεργὸς θυμὸς ζέσας ἀφρισῇ ται καὶ ἀγελαίη, πῦρ πνεῖ τὸ σῶμα, πῦρ ἀφιᾶσιν Ⓐ ὀφθαλμοί, οἱδεῖ πάντοθεν ἡ ὄψις, ἀπάκτως αἱ χεῖρες ἐκτείνονται, καταγελάστως πηδῶσιν Ⓐ πόδες, καὶ ἐναλλόμενοι τοῖς κατέχουσι, καὶ μαινομένων τρόπον διεσπάκασι, τοὺς ζῶντα πάντα αἰσθανομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀγελαίαν ὄνων, λακτίζοντες, δάκνοντες. ὥσπερ ἀνὴρ συμπόδης οὐκ ἀνέχμων. εἶτα μετὰ Ⓦ πολλοῦ γέλωτος τῶν ἀναχωρησάντων οἴκαδε, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἐπαμελησόντες, μείζονα ἔχουσι τὴν ὀδύνην καὶ πολὺ δεῖ, ἐννοοῦντες ἅ ἔφασαν Ⓐ πρᾶττοντες ἦσαν ἐκεῖνα ὠργίζοντο. καθάπερ γὰρ Ⓐ παιδαριόντας, τοῦτο πρᾶξαι ἠγνόουν, ἀλλ' ὅταν σωφρονήσωσι, τότε ζῶντα λογίζονται, ἅ μὴ φίλοι; ἅ μὴ πολέμιοι καὶ ἐχθροὶ Ⓐ θρασύμυθοι; καὶ γὰρ ὁμοίως ὑπὲρ ἀμφοτέρων δεδοίκασι, τὴν μὲν ὡς καταγνωσομένων καὶ μείζονα ποιησόντων τὴν αἰσχύνην, τὴν δὲ ὡς ἐφησθησομένων. αὖ δὲ πλησίας τείναντες "τύχωσιν ἀλλήλοις, χ. ἐντύχωσι καλεπώτερον δὲ δεῖ· δεῖ, μή τι τῶν χαλεπωτάτων συμβαίη τοῦτο Ⓦ παθεῖν, ἢ πυρετὸς ἀκόλουθήσας ἐπενέγκοι θάνατον, ἢ οἴδημα δύασαν δεινὸν εἰς Ⓦ τοῦτο τὴν ἐφάτων κα- τασκήνησιν κάθυσον. καὶ τί γὰρ μοι μάχος ἔδει; τί ὕβρεως καὶ φιλονεικίας; "ἀπόλοιτο καὶ καὶ χ. ἀπόλλυται ἡ πᾶσι καταρᾶσθαι τοῖς τοιούτοις λοιπὸν τοῖς ὀπαδοῖς τούτοις, καὶ προσφόρου αὐτοῖς τιμῆς

ἀρχὴν,

ὅτι τῦ παρ' ἐμ. τοῖς γοῦν Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων, ἄντω φησίν· Ος ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑ- φιλιπ. γ. ϛ.
πάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀ Ρωμαίοις δ' πάλιν· χάρις ὑμῖν καὶ εἰ-
χ. ἄλλως δ ρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν ϗ Κυρίου Ιησοῦ Χριστοῦ. "ἄλλωστε ϗ τοσαῦτα ἰδὼν εἰπαῦθα αὐ-
τὸ τοσοῦτον ἐθαύμασα, ἀῶ ζωοχῶς τοσοῦτον ὧ λόγω. ὥσπερ γὰρ τοῦ παρ' ἐμ λέγων φη-
σί, πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ οὐκ ὀφθ' ὧ πνεύματι τὸ ἀρ' ἐμοῦ οὐ τοσοῦτόν ἐστιν, οὐκ ἀθετῶ μὴν
ἀλλ' τοῦτο ὡ ἀσώματον τῦ Θεοῦ· ὕτω ϗ ἐνταῦθα, καὶ μὴ τοσοῦτόν ἐστιν ὧ ἐγὼ τὸ ἀρ' ἐμοῦ,
ἀ ἀλλ' τοῦτο ὥσπερ Θεός ὁ υἱός. Πῶ δήποτε; Θεὸν γὰρ καὶ Θεοῦ εἰπών, οὐκ ἐμφαίνει ἢ μίσσοι
ἡμῶν τῆς ἀφύσεως ταύτης, ἀλλὰ ϗ τοιοῦτόν. τοσοῦτον γάρ, ϗ Θεὸς ἐῶ ὁ λόγος, ἵνα μὴ
νομίσῃ τις ἐλαττοῦσθαι τοῦ πατρὸς τῇ ἀφύσει ταύτῃ τῦ υἱοῦ, εὐθέως αὐτὸ καὶ τὰ γνωριστικὰ τῆς οὐσίας ἴδι-
ον θησι ἀφύσεως, ὅ τε ἀΐδιον ἀναλλοίωτον (τοῦτο γὰρ ἐῶ, φησίν, ἐν ἀρχῇ τοσοῦτος ὧ Θεόν) καὶ ὃ δη-
μιουργικὸν τοσοῦτόν ἐστιν, πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ϗ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὅ γέγονε·
ὃ μάλιστα ϗ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτῦ τοῦ φησὶ πατρὸς ἀπόρρητον τῆς οὐσίας τῆς αὐτοῦ γνωριστικὸν
ἴδιον φησι. ϗ ζωοχῶς τοῦτο τῆς ἀποδείξεως ὃ εἶδος τοσοῦτον ἐστρέφουσι ⓐ τοσοῦτον, ϗ οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλὰ τοσοῦτόν τῶ εἰδώλων ἀγωνιζόμενοι δόξαι. φοβοῦνται γάρ, φησίν, οἱ ⓜ ἀυ-
σεβεῖς ϗ τῶ χῶ οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. ϗ πάλιν, ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐδείπνησα ⓦ ἀ-
σεβεῖς· ϗ δεικνὺς φύσεως ἴδιον δηλωτικὸν, πάντα χρὸ αὐτοῦ πέφυκεν. αὐτὸς γ' ὁ εὐαγγελιστὴς ἀ-
δὲ τούτοις ἐρχέσθω τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ ϗ ζωὸν αὐτὸν ἐκάλεσε ὧ φῶς. Εἰ τοίνυν ἀεὶ μεῖ
τῦ παρ' ἐμοῦ, εἰ πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν, εἰ πάντα αὐτὸς πέφηνε καὶ συγκροτεῖ
(τοῦτο γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς ζωῆς ἠίξατο) εἰ πάντα φωλίζει· ἵς ἄντως ἀύσετος, ὡς εἴπερ ⓦ
εὐαγγελιστὴν ἀφ' ἑαυτῦ τοῦτον ἐσοφοδαχέναι ἐλαττῶσαι φύσεως εἰσηγήσασθαι, δι' ὧν μάλιστα
ἰσότητα ϗ ἀνομοιότητα δείξασθαι δυνατόν ἐστι; μὴ δὴ συγχέωμεν τ' κλίσιν μεῖ τῦ
κλίσαντος· ἵνα μὴ ϗ ἡμεῖς ἀκούσωμεν, ὅτι ἐσοφάθησαν τῇ κλίσει τοσοῦτον ἀφ' ⓦ κλίσαντα. Εἰ γὰρ
καὶ τοῖς οὐρανοῖς λέγοιεν τοῦτο εἰρῆσθαι, ἀλλ' ὅμως ἐν τῷ τοῖς τοῦτοις λόγῳ πάντελῶς
ἀπεῖπε, τὸ μὴ δεῖν κλίσει λατρεύειν, ὡς ἑλληνικὸν ὄν.

χ. αὖθις Μὴ τοίνυν ζητῶ ἀποβάλωμεν" αὐτὸν τῇ ἀρᾷ. ἀφ' τοῦτο ἦλθεν ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, ἵνα ΗΘΙΚΟΝ
ζωῆς ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς λατρείας· ἀφ' τοῦτο δούλου μορφὴν ἔλαβεν, ἵνα τῆς δου-
λείας ἐλευθερώσῃ ζωῆς· ἀφ' τοῦτο ἐπείνησεν, ἀφ' τοῦτο ἐρράπισθη, ἀφ' τοῦ-
το ἐθανάτου ἀνέμεινε τὸν ἐπουράνιον· μὴ δὴ ζῶα πάντα ἀνόητα ποιῶμεν, μη-
δὲ πάλιν ὅτι τ' τοσοῦτον ἐπνευρηκότα ἀσέβειαν, μᾶλλον ἢ ὅτι πολλῷ χαλεπωτέραν.
οὐ γὰρ ἔστι ἴσον, τῇ κλίσει λατρεύειν, καὶ αὐτὸν τ' δημιουργὸν εἰς κλίσεως κατάληψιν ἐυπλάσθαι,
πάγα εἰς ἡμᾶς ἦκεν. αὐτὸς γὰρ μᾶλλει τοιοῦτος ὢν οἷός ἐστι· Σὺ γάρ ὁ αὐτὸς εἶ, φησί, ϗ τὰ
ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. δοξάζωμεν οὖν αὐτὸν ὥσπερ πρεσβεύομεν τοῦ τῶ πατέρων,
δοξάζωμεν αὐτὸν καὶ ἀφ' πίστεως καὶ δι' ἔργων. Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἡμῖν εἰς σωτηρίας δογ-
μάτων ὑγιῶν, διεφθαρμένης ἡμῶν τῆς ζωῆς. δεῖ ῥυθμίσωμεν αὐτὸν τοῖς τὰ Θεῷ δοκοῦν,
ἀφθορότητος ἀπάσης, ἀδικίας, πλεονεξίας πόρρω χωρίζοντες ἑαυτῶν, ὡς ξένοις καὶ πρεπί-
δημοι ὄντες τῶ οὐρανῶν ἀλλότριοι. κἂν χρήματά τις ἔχῃ πολλὰ ϗ κτήματα, ὥστως ἀνάγκη
χωρεῖσθαι, ὡς πάροικος ὢν μόνον ὑστερον αὐτῶν ἀποστησόμενος ϗ ἔχων ϗ ἄκων. κἂν ἀδικη-
μένος τις ἢ τοῦ πένης, μὴ ἀθάνατα ὀργίζεσθω, μᾶλλον ἢ μηδὲ τοσοῦτον. μιᾶς γὰρ
ἡμῖν πλέον οὐκ ἔδωκεν ὁ ἀπόστολος ἡμέρας τῇ ὀργῇ καταχρήσασθαι. Ὁ ἥλιος γάρ, φησί, μὴ Εφ. δ. κϛ.
ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· ϗ εἰκότως. ἀγαπητὸν γὰρ καὶ τὸ ὕτω βραχὺ κερδῶ
μηδὲν ἡμέσθαι ἀπόδες. Εἰ δ' ϗ νὺξ κατα λάβοι, δεινότερα ἔργα τὰ γεληνιάσα, μυείου πυ-
ρὸς ἀπὸ τῆς μνήμης ἡμῖν συλλεγομένου, ϗ κῦ σχολὴν παρέτερον ἡμῶν ἀξιοζόντων αὐ-
τά. σῶν οὖν τῆς ἐλευθρίας ζωῆς ὅτι λαβέσθαι σχολῆς, καὶ σφοδρότερα ἀναλαβ' τ' πυ-
ρὸν, κελθύει τοσοῦτα καταμεμαίνειν ϗ σβεπύειν ὃ δεινόν. οἶδ γὰρ ὃ πάθος ὄντος τῆς ὀργῆς καὶ

φλεγμὸς

βούλησι ὅτι ὃ μέσον, ὥστε ὀλίγοι ἐρᾷς ἢ πολύ· μετρῆσαι γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο μὴ ἐκατέρωθεν ὅσης ἀρχῆς. ὥστε καὶ τῷ πατρὶ δέδωκας ἀρχὴν, ὅτε εἰς σὲ ἦκεν, καὶ οὐκ ἔστι λοιπὸν χ. ἐστ
οὐδὲ ὁ πατὴρ ἄρχεις καθ' ὑμᾶς. ὁρᾷς ὅτι ὃ τῷ Δαβὶδ τὸ σωτῆρος λεχθὲν ἀληθὲς ὄντι, καὶ
πάντα χορὸν τὴν δικαίαν τὴν αὐτοῦ ῥῆμα; ποῖον δὲ τοῦτο; "ὅτι ὁ μὲν ὑμῶν ⟨Ψ⟩ χ. τὸ
γὼν, ὁ τιμᾶ ⟨Ψ⟩ πατέρα. ⟨Ε οἶδα μὲ πολλοῖς ἀκαταλήπτοις οὖσι ὃ λεχθέν· δεῖ πολλαχοῦ καὶ
τὰ ἀπὸ τῶν λογισμῶν ἀναδεδομένα καθ', ὅτι ὅτε τῷ Δαβὶδ ἐκολούθησαν αὐτοῖς ὁ λοιπὸς δῆμος
Σοφ. 9. 15. αὐ δῆμος, ὅτε εἰ τῷ Δαβὶδ ἐκολούθησεν, ἔχει τι βέβαιον ἡ ἀσφαλές. Λογισμοὶ γὰρ θνητῶν
δειλοὶ, καὶ ἐπισφαλὴς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν. πάντως δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐφιλονείκουν ἂν αὐτὰ λέγοντες ἡ-
μῖν, εἰ ποτὲ ἔστι ὃ τῷ Δαβὶδ τῷ προφήτῃ λεγόμενον· ὃ ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐλήμετο ἄλλος
Θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται; εἰ γὰρ νεώτερος τῶν παίδων ὁ υἱός, πῶς φησι, μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν; 10
ἆρ' οὖν ἀναιρήσετε καὶ αὐτοῦ τὸ μονογενοῦς τὴν οὐσίαν; ἀνάγκη γὰρ ἢ τοῦτο τολμᾶν, ἢ μίαν πα-
ραδέξασθαι τὴν θεότητα καὶ ἰδίαν ὑποστάσει παίδων καὶ υἱοῦ. πού δὲ ὅλως ὃ, πάντα δι' αὐτοῦ
ἐλήμετο, ἀληθές; εἰ γὰρ ὄντως αἰὼν αὐτοῦ πρεσβύτερος, πῶς ἂν ὁ τοῦ αὐτοῦ δι' αὐτοῦ γενομ-
νημένος εἴη; ὁρᾶτε εἰς ὅσον τόλμαν αὐτὸν ἄπαξ τῷ Δαβὶδ ἀπιθανολογήσασθαι τῆς ἀληθείας ὁ λόγος
ἐξήγαγε; Δῆλα τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὁ διαγγελιστὴς, ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐλήμετο, καθάπερ τοῦ πάν- 15
Ρω. δ. 17. των ὁ Παῦλος ἀποφαίνεται λέγων οὕτως, Ὁ καλέσας τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, ἀλλ'
οὐ ἀρχῆ ἦν, φησι; τοῦτο γὰρ σύμφυτον ἐκείνῳ. καὶ μάλα εἰκότως. Θεὸς γὰρ
ὢν τῷ ὄντι ἔστι τι προσθεῖναι, ἀλλὰ ταῦτα ἑλλιπῶν ῥήματα. Εἶπε δέ μοι καλῶς,
⟨Ψ⟩ κτίσιν τῶν ἔργων ἀλλ' οὐ συγκρίτως ὑπερέχειν εἴποις ἄν; ὅταν οὖν αὐτοῖς ὁμοίων ἢ τὸ δὲ
οὐκ ὄντων, τοῦτ' ἦν ἀσύγκριτος ὑπεροχή; Δῆλα δὲ ὅτι ὅλως τὸ, ἐγὼ προῆλθον, καὶ ἐγὼ μὴ ταῦτα, 20
καὶ ἐμπροσθέν μου οὐκ ἐλήμετο ἄλλος Θεός; εἰ γὰρ ὁ υἱὸς μὴ εἴη τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἕτερός
ἐστι Θεὸς· καὶ εἰ μὴ ζωοποιός, ἔστι μεῖ' αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ σὺν τῇ οὐσίᾳ προῆλθεν, δῆλον ὅτι ἑτέ- χ. ἐστὶ θεὸς
ρου. εἰ δὲ λέγοιεν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν εἰδώλων ταῦτα εἰρῆσθαι, πῶς δὲ συγχωρῆσαι πρὸς ἀν-
τιδιαστολὴν τῶν εἰδώλων λέγειν τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν; εἰ δὲ καὶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν εἰδώλων
εἰρῆσθαι, πῶς ἑρμηνεύσεις τὸ ῥῆσιν ἅπαξ; μεῖ' ἐμὲ γάρ, φησιν, οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός. οὐκ ἐκ- 25
βάλλων τὸν υἱὸν οὕτω φησὶν, ἀλλ' ὡς Θεὸς εἰδωλικὸς μεῖ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν, οὐχ ὅτι υἱὸς οὐκ ἔστι. ναί φησι. χ. ἔστι μὲν θεὸς
τί οὖν; καὶ τὸ, ἐμπροσθέν μου οὐκ ἐλήμετο ἄλλος Θεός, οὕτως ἐκλήψῃ, ὅτι εἰδωλικὸς μὲ οὐκ ἔστι- σι.
νεν, ἐλήμετο δ' οὖν ὅμως υἱὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ; ⟨Ε ποῖος ἂν τοῦτο δαίμων εἴποι; σοὶ γὰρ αὐ-
τὸν οἴμαι τὸν διάβολον τοῦτο ἐρεῖν· ἄλλως γ', εἰ μὴ ἔστι ζωοποιὸς ὡς πατὴρ, πῶς ἀπέφησι αὐτοῦ τὴν χ. ὅλως
ζωὴν ἐρᾷς; εἰ δὲ ἀρχὴν αἰῶνα ἔχει, καὶ ἀτελεύτητος ἦ, ἄπειρος ὅμως οὐκ ἔστι. ὃ γὰρ 30
Σβ. ζ. γ. ἄπειρον, ἑκατέρωθεν ἄπειρον εἶ χρὴ· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Μήτε ἀρχὴν
ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, τό τε ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον δεικνὺς τοῦτο. ὥσπερ γὰρ χ. δηλῶν
τοῦτο οὐκ ἔχει πέρας, ὥστε σοὶ ἐκεῖνο. ὅτι γὰρ σὺ τοῦτο τέλος, ὅτι σὺ ἀρχή. πῶς δ' καὶ
ζωὴ ὤν, ἐν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν; τὸν γὰρ ζωὴν ἀεί τε εἶ, καὶ ἀναρχος εἶ, ⟨Ε ἀτελεύτητος,
πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν, εἰ ὧδε ὄντως εἴη ζωὴ, ὥσπερ οὖν ⟨Ε ἔστιν. Εἰ δὲ ἔστι ὅτε οὐκ ἔστι, 35
πῶς ἂν εἴη ζωὴ τῶν ἄλλων, αὐτὴ ποτε οὐκ οὖσα; πῶς οὖν, φησιν, ἀρχὴν ἔδωκεν ὁ Ἰωαν-
νης εἰπών, οὐ ἀρχῆ ἦν; "τῷ οὐ ἀρχῇ προσέχας, καὶ "τῷ ἦν, εἶπέ μοι· ἡ ὃ, ὁ λόγος ἦν, χ. τὸ
οὐκ οἶσθας; πῇ δ', ὅταν περὶ τοῦ παίδων ὁ προφήτης λέγῃ· Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἕως τοῦ αἰῶνος χ. τὸ
σὺ εἶ· ἆρα ὁρᾷς αὐτῷ τιθεὶς οὕτω φησίν; ὑδαμῶς, ἀλλὰ τὸ ἀΐδιον δηλῶν. οὕτω τοίνυν
καὶ οὐ ταῦτα τόει. οὐ γὰρ ὁρᾷς ἡμεῖς τοῦτο εἰρηκεν. σοὶ γὰρ εἶπεν, ἀρχὴν ἔχει, ἀλλ' ἐν 40
ἀρχῇ ἦν, Δῆλα τοῦ ἦν προπέμπων ὅτι τὸ ἀναρχον σοῦ φησι ⟨Ψ⟩ υἱόν. ἀλλ' ἰδοὺ, φησιν, ὁ
πατὴρ μεῖζων τῆς τοῦ ἀρχῆθεν προφήτης εἴρηται, ὁ δὲ υἱὸς χωρὶς ταύτης. τί οὖν, ὅταν ὁ
ἀπόστολος λέγῃ· τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ πάλιν· ὁ ὢν ὑπὲρ
πάντων Θεός; ἰδοὺ γὰρ σὺ ταῦτα χωρὶς τοῦ ἀρχῆθεν τοῦ υἱοῦ ἐμνημόνευσε. ποῖ δ' τοῦτο καὶ

ὑπὲ

πάντα ὁμοῦ καταχεῖν. τί τοίνυν ἐστὶ τὸ σήμερον ἡμῖν διαγινωσκέν; ἰδοὺ ὁ φῶς ὁ ἀληθινόν, ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ὅπερ γὰρ αὖθις τὸν Ἰωάννου διαλεγόμενος ἔλεγεν, ὅτι ἦλθεν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, καὶ ὅτι νῦν ἀπεσάλη, ἵνα μή τις αὐτὰ ἀκούων διὰ τὸν τοῦ μάρτυρος τὸ σφοδρὸν προσέλθῃ καὶ περὶ τὸ μάρτυρος τοιαύτην τινὰ ὑπόνοιαν λάβῃ, διήγαγε τὸν διάκονον, καὶ πρὸς τὸ ἐπέκεινα πάσης ἀρχῆς προέπεμψεν ὑπαρξιν, τὸ ὕδατος λήψουσαν δύναμιν. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο, φησίν, ἵνα ἔχῃ; περὶ Θεοῦ διαλεγόμενα, καὶ ὃ πῶς ἐρωτᾷς; καὶ δέδοικας οὐδὲ φείδῃ; ἀλλ' αἱ μὴν σε ἐρηται ὅτις, πῶς ἢ ἡμῶν ἀπελθόντων ἔξουσιν αἱ ψυχαὶ τὸ ζωὴν καὶ τὰ σώματα μετὰ ταῦτα, καταγελάσῃ τῆς πάσεως, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνης διανοίας ἐν τὰ τοιαῦτα ζητῶν, ἀλλὰ δῶν πιστεύειν μόνον καὶ μὴ περιεργάζεσθαι ὃ εἰρηκόσιν, ἐχούσαν ἔχοντα ἀπόδειξιν τοῦ λεχθέντος τὴν δύναμιν τοῦ εἰρηκότος· αὐτὸ γὰρ ψυχὰς καὶ σώματα ἐργαζόμενον, καὶ τῆς κτίσεως ἁπάσης ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντα δύναμιν εἰ φαίνῃ, τὸ βέβαιον ἡμᾶς ἀπαιτήσεις; καὶ τίς δὲ ταῦτα καθεστηκυίας εἰ φαίη ψυχῆς, ἢ ὑγιαίνοντος λογισμοῦ; ἤκουσας ὅτι ἰδοὺ ὁ φῶς ὁ ἀληθινόν. τί φιλονεικῆς εἰκῇ καὶ μάτην ὑπαρχοντίσας τῷ λογισμῷ τὸ ἄπειρον ταύτην ζωὴν; καὶ γὰρ οἴδαντε. τί ζητῆς τὰ ἀζήτητα; τί περιεργάζῃ τὰ ἀκατάληπτα; ἵνα τί ἐγκρύπτεις τὰ ἀνεξερεύνητα; κατάμαθε σεαυτὸν τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνων τὴν ῥίζαν αὐτήν. ἀλλ' οὐ δύνῃ, καὶ ὅμως οὐκ ἀγανακτῇς οὐδὲ δυσχεραίνεις ὅτι τῇ ἀσθενείᾳ. πῶς οὖν ἐν τοῖς μείζοσι τολμηρὸς γίνῃ καὶ προπετής; ὁ τὸ βροντὴ υἱὸς ὁ Ἰωάννης ὁ τὸ σάλπιγξ ἔχων τὸ πνευματικὸν, ὃ, ἦν, ἀκούσας παρὰ τοῦ πνεύματος οὐδὲν ἐπεζήτησε πλέον· σὺ δὲ ὁ τῆς χθὲς τὸ ἀμοιρὸν τὸ ἐκείνου, καὶ ἀπὸ τῶν δεινῶν φθεγξόμενος λογισμῶν, ὑπερβαίνεις τὸ μέγεθος τὸ ἐκείνου γνώσεως φλονεικῆς; ἀλλ' ὅμως τοιαῦτα ἐρῶ σοὶ ὃ μέγεθος τῆς ἐκείνου γνώσεως ἀφικέσθαι δύνηται. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ Ἀβραὰμ μυθολογία· δέχεται μὲν τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθέντα ὁρᾶν ἡμῖν οὐδὲν πεπομένως αὐτῷ ὡς ὅπερ πολλῷ μείζονα· ὅταν δὲ ταῖς ἐλπίσι ταύταις διελεάσας, ἐκβάλῃ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, τότε λοιπὸν ἀμόνον οὐδὲν πλέον παρασιδῶσι (πῶς γὰρ, Ἀβραὰμ ὢν;) ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὰ πρόσω, εἶθα ἀσφαλῶς καὶ βεβαίως διεπέξομεν, ἀφίησι ἐπαμελῆσαι, ἀλλὰ πάντα χωρεῖν πλανωμένους καὶ οὐκ ἔχοντας ὁδὸν μοῦ ἴσην. ὅπερ καὶ ὁ πρωτόπλαστον ἐκ τῆς τοῦ παραδείσου Ἀβραὰμ ἐποίησεν ἐκπεσεῖν. παρασδοκία γὰρ μείζονος γνώσεως καὶ τιμῆς φυσικῆς αὐτὸν, καὶ τὸν τότε ὑπαρχόντων αὐτῷ μὴ ἀδείας ἐξέβαλεν. ὁ γὰρ μὴν ἰσότιμος ὁ γένηται, καθὼς ὑπῆρχεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τοῦ θανάτου τυραννίδα κατέπεσεν, ὁ μὴν οὐδὲν πλέον ἀπὸ τῆς τοῦ ξύλου βρώσεως παρασκευῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς γνώσεως ἧς εἶχεν, ὁ μικρὸν ἀπολέσας ἐλπίδι πλείονος γνώσεως. τὸ τε γὰρ αἰσχύνεσθαι, καὶ καταδύεσθαι ὅπερ τὴν γυμνότητα ἣν τε αὐτῷ παρεστηλίτευτο, παρὰ τῆς ἀπάτης αἰωτέρω ταύτης οὖσα τῆς αἰσχύνης· αὐτὸ τε γὰρ τὸ ὁρᾶν ἑαυτὸν γυμνὸν ὄντα, καὶ δεῖσθαι λοιπὸν τῆς ἀπὸ τῶν ἱματίων παρασκευῆς, καὶ ἕτερα αὐτῷ πλείονα σύνεστιν ἐφύη πάθη τότε. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ ἡμῖς πάθωμεν, πειθώμεθα τῷ Θεῷ, καὶ μὴ ὧμεν ἐν οἷς αὐτὸς ἡμῶν παρέστησε, καὶ μηδὲν περαιτέρω πολυπραγμονῶμεν, ἵνα μὴ καὶ τῶν ἤδη δοθέντων ἡμῖν ἐκπέσωμεν ἀγαθῶν, καθάπερ καὶ ὅτοι πεποίηκασι. τῆς γὰρ ἀπάρχου ζωῆς ἀρχαὶ· ὅπερ ποιοῦντες βύρσῃ, καὶ ἅπερ ἠδύναντο ἔχειν ἀπώλεσαν, ὅτε* ὃ ζητοῦμεν οὐκέτι (οὐδὲ γὰρ ὅτι δύναιτο) καὶ τὴν ὑγιοῦς παρεῖ τὸ μονογλωσσίας ἐξέπεσαν πίστεως. ἀλλ' ἡμῖς μὴ μεταίρωμεν ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' εἴκωμεν πάντα τοῖς τοῦ πνεύματος νόμοις, καὶ ἀκούοντες ὅτι ἰδοὺ ὁ φῶς ὁ ἀληθινόν, μηδὲν πλέον ὅπερ ζητῶμεν βύρσῃ. οὐδὲ γὰρ ἔνι ταύτην ὑπερβῆναι τὴν ῥῆσιν. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἄνθρωπος ἐλέγετο, ἀνάγκη μέσον εἶναι τοῦ γεννῶντος καὶ τοῦ γεννωμένου. ὅπερ ὁ ἄῤῥητος καὶ ὡς Θεὸς πρέπον ὄντι, τοῦ πρὸ καὶ τοῦ μὴ ἀναχώρει. τῶν χρόνων γὰρ ταῦτα ὀνόματα· ὁ δὲ υἱὸς καὶ τῶν αἰώνων πάντων ὄντως ποιητής. ἐυχόμεθα οὖν πατὴρ, φησὶν, ἀλλ' ἀδελφός.

χ. πάντα

χ. ἄνθρωπον ὄντα ἔχειν ἰδίως
χ. εἶτα

χ. πῶς δὲ

χ. ὡς ἔστι.
χ. ἱρωνᾶς

χ. ὁ ἀπὸ τῆς σάλπιγγος ὑιὸς τῆς παραμαπικῆς,
χ. μαθὼν
χ. διὰ τοῦτο αὐτὸς ἰδίᾳ πρὸς τὰ μέζονα ἀφικέσθαι δυνάσῃ.

χ. ἐξέπεσεν,
χ. ἐκ τοῦ παραδείσου.

ἀξίαν μόνον τ̃ ἑαυτ̃, ἀλλ' ϗ τοῖς ὃ θαυμάζεσθαι ἐ ὠφέλιμον τοῖς ἀκούουσιν ὁρᾶν. ὅσῳ οὖν ϗ αὐτὸς ἀριπρόμβος ἔλεγε, ταῦτα λέγω δ' ὑμᾶς ἵνα σωθῆτε. ϗ ὁ βαπτιστὴς ὃ τὰ αὐτὰ τῷ δεσπότῃ φθεγόμενος, μ̃ ὃ εἰπ̃ῃ, ἵνα μ̃ρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἐπήγαγε, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτ̃· μισοῦντες γάρ λέγων, μὴ νομίσῃς ὅτι διὰ τοῦτο μ̃ρτυρήσων ἦλθεν ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης, ἵνα ϗ τῷ δεσπότῃ προσθῇ εἰς ἀξιοπιστίας λόγου· ἀ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἵνα δι' ὁμοφύλων πιστεύσωσι δι' αὐτ̃. ὅτι γὰ ταῦτα προσῆλθεν τοῦ ἰσαφῶς αὐτὸν εἰδέναι τοῦτο" εἴρηκε, ἐ ὁκ τῶν μ̃ ταῦτα δῆλον. ἐπήγαγε γάρ, οὐκ ἦν ἐκεῖνος ὃ φῶς, [φησὶν]. εἰ γ μὴ προσ τ̃ ὑπονοίαν ταύτην ἰσάμβος ἐπεμελήθη τοῦτο, πᾶ ἦλθεν ἁπλῶς ὃ λεγόμενον, ϗ ταυτολογία μᾶλλον, ἢ σαφήνεια διδασκαλίας ἦν. εἶπὲν γάρ, ὅτι ἀπεστάλη ἵνα μ̃ρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, τί πάλιν λέγει, οὐκ ἦν ἐκεῖνος ὃ φῶς; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ μάτην· ἀλλ' ὅπ̃ ὡς τὰ πολλὰ πᾶ ἡμῖν μείζων ὁ μ̃ρτυρῶν τοῦ μ̃ρτυρουμένου ϗ ἀξιοπιστότερος πολλάκις εἴ δοκῇ, ἵνα μή τις ϗ ὅτι τὸ Ἰωάννου τοῦτο ὑπονοήσῃ, οὐκ προσοιμίων εὐθέως τ̃ ποιησάν ταύτην ὑπόνοιαν αἴρῃ ἐ προσῆλθον αὐτ̃ διακαθάραι, δείκνυσι, τίς μ̃ ἐστ̃ ὁ μ̃ρτυρῶν, τίς ὃ ἐκεῖνος ὁ μ̃ρτυρούμενος, ϗ ἔσον ὃ μέσον τοῦ τε μ̃ρτυρουμένου ϗ τ̃ μ̃ρτυροῦντος ὄντ. ϗ τοῦτο ποιήσας, ϗ δείξας αὐτοῦ τ̃ ἀκρίτου ὑπερέχοντα, ὅτω μ̃ ἀδείας λοιπὸν ϗ τῷ λειπομένῳ ἐπεξέρχεται λόγῳ· ϗ εἴ π τῶν ἀπόπτων ἦν ταῖς τῶν ἀνοητοτέρων ὑφορμοῦσι διαβολαῖς, τοῦτο ὐκ μέσου μ̃ ἀκριβείας ἄρας, ὅπως ἅπασι * μετ' εὐκολίας λοιπὸν καὶ ἀκωλύτως τῆς διδασκαλίας ἐφέξῃς" εἰπὲ λόγον.

* ἐπίσχῃς, ϗ χ. περίπε

ΗΘΙΚΟΝ Εὐξώμεθα δὴ λοιπὸν, μ̃ τῆς τῶν νοημ̃χ τύπων ἀποκαλύψεως ἐ τῆς τῶν δογμάτων ὀρθότητος, ϗ βίου ἡμῖν ἡμέρου γενέσθαι καθαροῦ, ϗ πολιτείαν λαμπρᾶν. ὅπ̃ τοίνυν ὄφελος ὑδέν, ἔργων μὴ πρόντων ἡμῖν ἀγαθῶν. καὶ γὰ ἅπασαι τὴν πίστιν ἔχουσιν, ϗ τὴν τῶν γραφῶν κατανόησιν, τῆς δὲ ἀπὸ τοῦ βίου προσασίας ὠλιγ ἔρημοι ἐ γυμνοί, σβέσει δ' κωλύον εἰς τὸ τῆς γεέννης ἀπενεχθῆναι πῦρ, ϗ εἰς ἄπειρον ὑπὸ τῆς ἀσβέστου καταφέρεσθαι φλογός. ὥσπερ γὰρ ὁ τὰ ἀγαθὰ προσάξασθαι διαπόντας εἰς ζωὴν αἰώνιον, οὕτως ὁ τὰναντία τετολμηκότας εἰς αἰώνιον κόλασιν ϗ ὥρας οὐδέποτε ἔχουσαν. διὸ πᾶσαν ὑπόδειξώμεθα σπουδήν, ὥστε μὴ τὸ νομιζόμενον ἡμῖν ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως κέρδος διαφθεῖραι τῇ τῶν ἔργων φαυλότητι, ἀλλὰ ϗ ἐντεῦθεν εὐδοκιμήσαντας, μ̃ παῤῥησίας ἰδεῖν ὁ Χριστόν. ταύτης γὰρ ἴσον οὐδὲν τῆς μακαριότητος" εἶπε ποτ' αὖ. γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς ὑπαντῆσαι τῶν ἐρημένων, εἰς δόξαν Θεοῦ πάντα προσάγειν· ᾧ ἡ δόξα ἅμα τῷ μονογενεῖ υἱῷ, ϗ ᾧ πνεύματι ὡ ἁγίῳ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. γένοιτ' αὖ. χ. ἄξιος ἐν ὄντας;

Ομιλ. ζ. 9 ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟΝ, Ο ΦΩΤΙΖΕΙ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Διὰ τοῦτο, ὦ πολυπόθητα τέκνα, καταμέσης ὑμᾶς τοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν ἑστιάσθαι νοήμασιν, ϗ οὐκ ἀνθρώπινα πάντα ἐκχέεσθαι, ἵνα ῥᾳδίως τ̃ ἀεὶ καταδαπανωμένων ὑμῖν ἡ φυλακὴ γίνηται. ϗ γὰ ὅπ̃ τῆς οἰκοδομίας ὁ μὲ μηδέπω τῶν προτέρων λίθων στιβαρῶν ἑτέρους ὑπιθείς, σαθρὰ ἅπαντα καὶ θύκαπόβλητον ὑφαίνει τοῖχον· ὁ δ' δυναμένων προτέρων παχέων καὶ χάλικα, καὶ οὕτω τὸ λεῖπον καταμικρὸν ὑπιθείς, μ̃ ἀσφαλείας ἅπασαν ἀπαρτίζει τῷ οἰκίδιῳ, οὐκ ὁλοτελῆ οἶκον, οὐδὲ βιοδιάλυτον, ἀλλὰ βεβαίαν κατασκευάζων αὐτῷ. τοῦτο καὶ ἡμεῖς μιμούμεθα τοὺς οἰκοδόμους· καὶ γ̃ τὸν αὐτὸν ἔχομεν ὑμεῖς ἡμεῖς οἰκοδομοῦμεν ψυχάς. καὶ γὰρ δεδοίκαμεν μήποτε τῆς προτέρας καταβολῆς νεοπαγεῖς ἐπαρχούσης, ἡ τῶν δευτέρων ὑπιθήκη θεωρηθ̃χ ϗ τοῖς προτέροις λυμαίνηται, τῆς βασιλείας οὐκ ἀρκούσης ἅ-

πάντα

ως δῦ λεχθείη, Οτι ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν. ὁ δὲ Παῦλος δηλοῖ ἐλεγεν· Οτι Πραξ. ιζ. κη.
ἐν αὐτῷ ἐκτέθειται τὰ πάντα, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ ζωοποίηκε· διὸ καὶ ῥίζα καὶ θεμέλιος εἴρηται. Κολ. α. ιε.
ὅταν οὖν ἀκούσῃς, ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, μὴ ζῷόν τινα νόει καὶ λάβῃς. καὶ γὰρ πρόσωπον τὸ τοιοῦτον τῷ πατρὶ φησιν· Ωσπερ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν. ἀλλ'
5 ὥσπερ τὸν πατέρα οὐκ ἂν εἴποις ἁπλῶς τοῦτο συγχεῖσθαι, οὕτω μηδὲ τὸν υἱόν. ὃ γὰρ δὲ ἀλ- Ιωαν. ε. κς.
χ. πάλιν λαχοῦ φησιν, ὅτι φῶς ἐστιν ὁ Θεός· καὶ "Ἀλλαχοῦ, ὅτι φῶς οἰκεῖ ἀπρόσιτον. Ταῦτα οὖν
χ. αἰ αχθ. πάντα εἴρηται, οὐχ ἵνα ζῷόν τινα νοήσωμεν τοῦτο λάβωμεν, ἀλλ' ἵνα τὴν μορφὴν ἀναλῴσωμεν τοῦ τῶν δογμάτων ὕψους. Ὅπερ γὰρ οὐκ ἂν θύκολος εὑρεθείη τις τῶν πολλῶν, πῶς ἐστιν αὐτοῦ εὐπρόσιτος ἡ ζωή, τοῦτο μᾶλλον ἐκφανὲς εἶπε· τὸ δὲ ἀπιστότερον· ἔπειτα τὴν παραδηλώσας τοῦς
10 ὑψηλότερον ἀγγέλοις· ὁ γὰρ εἰπών, ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ζωὴν ἔχειν, οὗτος πάλιν φησίν, ἐγώ εἰμι ἡ ζωή, καὶ πάλιν, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς. καὶ ποταπόν, εἰπέ μοι, τοῦτο τὸ φῶς; ἆρα τοιοῦτον αἰσθητόν, ἀλλὰ νοητόν, τὸν ψυχῶν φωτίζον αὐτῶν. Ὅπερ γὰρ μέλλει λέγειν ὁ Χριστός, Οτι οὐδεὶς δύναται ἐλ- Ιωαν. ε. μδ.
θεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν, ἵνα μὴ τοῦτο τοσοῦτον ἐνόμισεν ἐλκύειν ὁ βαπτιστὴς ἔφησεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ φωτίζων, ἵνα καὶ τοῦτο τὸ παρὰ ἀκούσῃς μὴ τοιοῦτον, μὴ τὸ παρὰ εἰ) λέ-
15 γῃς αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ νοῦ. Πάντα γάρ, φησιν, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ μου, ἐμά ἐστι. τοσοῦτον μὲ Ιωαν. ιε. ιι.
οὖν τοῦ τῆς δημιουργίας ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ἔπειτα λέγει καὶ τὰ κρείττονα ψυχῶν ἀγαθά, ἅπερ παρέσχεν ἡμῖν ἐλθών, καὶ δι' ἑνὸς ῥήματος ἥψατο αὐτὰ ὁ βαπτιστής, εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ οὐκ εἶπεν, ἦν τὸ φῶς τῶν Ιουδαίων, ἀλλὰ καθόλου τῶν ἀνθρώπων. οὐδὲ γὰρ Ιουδαῖοι μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες τοῦς αὐτοῦ ἦλθον τὴν γνῶσιν, καὶ κοινὸν ἅπασι παρέ-
20 κειτο τοῦτο τὸ φῶς. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐχὶ δὲ οὗτος ἀπέλυσε τοσοῦτον, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων εἶπεν; ὅτι νῦν αὐτῷ περὶ τῆς φύσεως ταύτης ὁ λόγος ἐστί, καὶ τούτοις ἦλθεν εὐαγγελιζόμενος τὰ ἀγαθά.

5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει. Σκοτίαν, καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν πλάνην φησί. τὸ μὲν γὰρ φῶς τοῦτο τὸ ἀληθινὸν οὐκ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, ἀλλ' ἐκείνου χωρεῖς. τὸ
25 δὲ κήρυγμα μεταξὺ τῆς πλάνης κρατούσης ἔλαμψε, καὶ ἐκείνην ἐφώτισε. καὶ ἐν τῷ θανάτῳ ἐνόμιζεν αὐτός, ὅτι αὐτοῦ περιεῖλετο, ὡς καὶ δοῦλον ἤδη τοσοῦτον καταχθόνιους ἀναγαγών. ἐπεὶ οὖν ὅτε ὁ θάνατος αὐτοῦ περιεῖλετο, ὅτε ἡ πλάνη, ἀλλ' ἔστι φαιδρὸν πόνταρχον, καὶ λάμπει μετὰ τῆς οἰκείας ἰσχύος, διὰ τοῦτό φησι,

Καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. Καὶ γὰρ ἔστιν ἀκαταγώνιστον, οὐκ ἐμφιλοχωρούσῃ
30 ταῖς μὴ φωλιαθείσαις βουλήμασι ψυχαῖς.

Εἰ δὲ μὴ πάντας εἶλε, μή σε τοῦτο ταραττέτω· οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη δι' ἁρπαγῆς, ἀλλὰ ΗΘΙΚΟΝ
βουλήσει καὶ γνώμῃ τοσοῦτος ἡμᾶς ὁ Θεός. μὴ δὴ τοίνυν ἀποκλείσῃς τῷ φωτὶ τούτῳ, καὶ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς τρυφῆς· πεφώτισται γὰρ τοῦτο τὸ φῶς ἅπαν πίστεως, καὶ πεφωτισμένον καταλάμπει λοιπὸν μὴ πολλῆς τῆς δαψιλείας ὑποδεξάμενον, καὶ δίον
35 αὐτῷ πρόχυσις καθαρὸν, μόνον διηνεκῶς ὑποικῶν ἔνδον. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν με, φησὶ σὺν ὁλῆς μου Ιωαν. ιδ. κγ.
τηρήσει, καὶ ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ τοσὸς αὐτόν, φησι, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ὥσπερ οὖν ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀπολαύειν, ὡς ἔχει, οὐκ ἔνι μὴ διαυγίσαντα τοὺς ὀφθαλμούς· οὕτως οὐδὲ θεότητος μεταλαβεῖν τῆς λαμπροτάτης δαψιλῶς, μὴ σφόδρα καθαπτάσαντα τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ ὀξυδερκὲς αὐτὸ πρὸς θεωρίαν κατασκευάσαντα. πῶς οὖν γίνεται τοῦτο; ὅταν
40 πάντων ἐκκαθάρωμεν τῶν παθῶν τὸν ψυχικόν. ἡ γὰρ ἀμαρτία σκότος ἐστί, καὶ σκότος βαθύ. Ιωσ. γ. κ.
καὶ δύναται οὐκ ἂν ἀσυναισθήτως δὲ λαθεῖν τις θεάσεται αὐτόν. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται τοσὸς τὸ φῶς. καὶ, Τὰ κρυφῆ γινόμενα αἰσχρὰ ἐστὶ καὶ λέγειν. καθάπαξ [γὰρ] οὖν ὁ σκότος ὁ φίλον, οὐκ ἐχθρὸν ὡς εἶδεν, ἀλλὰ πάσας ἀγνοεῖ τὰς πραγμάτων ἰδέας φύσεις, ὅτω καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ. καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτῆσαι βουλόμενος, ὁ θέλων τὸν

ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Εἰ μὲν οὖν περὶ τῆς γονῆς καὶ ζωοποιΐ. χ. ζωοποιεῖ. ἐν τῇ παλαιᾷ δ', κατ' ἀρχὰς σὺ Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, εἶτα, σαφὲς δ' τὸ δημιουργίας ἀξίωμα. εἰ γὰρ περὶ τῆς παρ' ἡμῶν τοῦτο τὸ προφήτου εἰρήκεις λέγοις, τί ὁ Παῦλη ὦ ἐγὼ παρεσπανεμηκέναι δ' περὶ ἐκείνου λεγθείη καὶ οὕτω τὸ αὐτὸ γ' πάλιν. οὐδὲ γὰρ αὖ καὶ ὧ ἐγὼ παρέπεμψεν αὐτῷ ὁ Παῦλος ὁμολογήσειν, εἰ μὴ σφόδρα ἐθαύρει, ὅτι τῆς ἀξίας ὁμότιμα ἦν. καὶ γὰρ ἐν ὅλμῳ ἕλμης ἑκάστης, τῇ ἀσυγκρίτῳ παρέσπασται φύσει, ὅπερ πλὴν ἐλαττῶσαι καὶ ἀποδέουσαν ἐκείνης ἀγαγεῖν. ἀλλ' ὅτε ἐλαττῶν ὅστιν, οὕτε ἀποδέει τῆς τοῦ παρ' ἡμῶν οὐσίας ὁ υἱός. ὅπερ οὐ ταῦτα μόνον ἐθαύρησεν αὐτῷ ὁ Παῦλος περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τοιαῦτα. τὸ γὰρ, ἐξ οὗ, ῥῆμα, ὅπερ ὡς ἀξίου τινα μόνου τοῦ παρ' ἡμῶν ἀποτέμεις κλῆρον, καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ φησιν, οὕτω λέγων· Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα δι' τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὔξει εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθεν ὑμῖν ἀποφαίνει τὰ σώματα, τὸ, δι' οὗ, τοῦτο, ὅπερ ἐλαττώσεως ἐν λέγει, ὦ πατὲρ περὶ σεμνέ. Πιστὸς γὰρ ὁ Θεός, φησι, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, διὰ τοῦ γράμματος αὐτοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ, Ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. καὶ τῷ μὲν τὸ, ἐξ οὗ, ἀλλὰ καὶ ὧ πνεύματι περισσεύματα. καὶ γὰρ τῷ Ἰωσὴφ ὁ ἄγγελος ἔλεγε· Μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γνωσθὲν ἐκ πνεύματός ὅστιν ἁγίου· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ, ἐν ᾧ, τοῦ πνεύματος ὄν, οὐκ ἀπαξιοῖ καὶ τῷ Θεῷ περισσεύειν ὁ προφήτης οὕτω λέγων· Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δυνάμιν. Εἶτα ὁ Παῦλος· Δεόμενος, φησι, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ὅτι τοῦ Χριστοῦ καὶ πάλιν τοῦτο εἰθισται λέγειν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. καὶ ὅλως πολλαχοῦ καὶ συνεχέστερον εὕρεσιν ἂν μὴ ἐπιζητήσῃς τοιαύτας καὶ τοιαύτας λέξεις. Ταῦτα δὲ οὐκ ἂν συνέβη, μὴ πάντα κοινὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑποκειμένης. ἵνα δὲ, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, μὴ περὶ τῶν σημείων ἀποπεύσῃς νῦν λέγω (περὶ γὰρ τούτων ἐν λοιποῖς διελεύσονται εὐαγγελισταί) ἐπάγει μετὰ ταῦτα λέγων· ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ἀλλ' οὐ τὸ πνεῦμα. οὐδὲ γὰρ τῶν ἡμετέρων τοῦτο, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ τὴν κτίσιν ἅπασαν. ἀλλὰ πέως ἐχώμεθα τῶν ἑξῆς. Εἰπὼν γὰρ, περὶ τῆς δημιουργίας ὁ Ἰωάννης, οἶδ, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν· ἐπάγει καὶ περὶ τῆς περιοικοῦσης λύπης,

Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, Λέγων. καὶ γὰρ ἵνα μηδεὶς ἀπιστήσῃ πῶς τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δι' αὐτοῦ γέγονεν, ἐπήγαγεν· ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. καθάπερ γὰρ ὅτι τῆς πηγῆς τῆς ἰαθείσης ἀδύνατος, ὅσον ἀφ' ὑφέλῃς, οὐδὲν ἐλαττῶσαι τὴν πηγὴν· οὕτω καὶ ὅτι τῆς ἐνεργείας τοῦ μονογενοῦς, ὅσα ἂν πιστεύσῃς πρᾶξαι δι' αὐτὸν καὶ πεποιῆσθαι, οὐδὲν ἐλαττοῖ αὐτὸν γένοιτο. μᾶλλον δ', ἵν' οἰκειοτέρῳ χρήσωμαι παραδείγματι, τοῦ τοῦ φωτὸς ἑνός, ὃ καὶ αὐτὸς ἐπήγαγεν εὐθέως εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς [τῶν ἀνθρώπων.] ὥσπερ οὖν τὸ φῶς ὅσας ἂν φωτίσῃ μυριάδας, οὐδὲν εἰς τὴν οἰκείαν ἐλαττοῦται λαμπρότητα· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς καὶ πρὶν ἐργάζεσθαι, εἰ μὴ τὸ ποιῆσαι ὁμοίως ἠνέλιπτεν μόνον, μηδὲν ἐλαττούμενος, νῦν δὲ αὐτοῦ οὐκ τῆς δημιουργίας τῆς πολλῆς· ἀλλὰ καὶ μυρίους δὴ τοιούτους κόσμους ἐποίησεν, ὁ αὐτὸς μόνον πᾶσιν ἥκων, οὐ περὶ τὸ παραγαγεῖν αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ συγκρατῆσαι μετὰ τὴν δημιουργίαν αὐτούς. τὸ γὰρ τῆς ζωῆς ὄνομα ἐνταῦθα οὐ τῆς δημιουργίας μόνον ὅστιν, ἀλλὰ καὶ τῆς περιοικούσης τῆς μετὰ ταῦτα μονήν· καὶ καὶ περὶ τῆς διασώσεως ἣ λόγον περιεκαταβάλλεται ἡμῖν, καὶ τῶν θαυμαστῶν τούτων εὐαγγελίων ἄρχεται. τῆς γὰρ ζωῆς παραγενομένης περὶ ἡμᾶς, λέλυται τὸ θανάτου τὸ κράτος, καὶ τοῦ φωτὸς λάμψαντος ἡμῖν οὐκέτι τὸ σκότος ὅστιν, ἀλλὰ μένει ἀχρεῖον τὸ ἐν ἡμῖν τὸ ζῆν, καὶ θανάτου παραγενομένης οὐ δύναται· ὥστε ὁ περὶ τοῦ παρ' ἡμῶν εἴρηται, καὶ περὶ τούτου κυρίως

Κολ. β. ιθ. α. Κορ. α. θ. Ρω. ια. λ. Ματθ. α. κ. Ψαλμ. ρθ. ιγ. Ρω. α. ι. χ. ἐν χ. ἀφῶν.

αὐτοζωὴ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωῆς δεκτικός. ὅσα γὰρ πάλιν καὶ ταῦτα τοῦ ἄτοπον. κζ γὰρ
χ. ἡ ἁπλοῦ τοῦ πνεύματος ἀκολουθεῖται καὶ ἐν ταῦτα τὸ λόγου παρεξόμεθα, ὥστε μαθεῖν πῶς ἀνοιξεν αὐτῶν
καὶ τοῦτο. οὕτω γὰρ ὁσάκις ἁρμόττοντα λέγοιτο τῷ πνεύματι. ὅταν γὰρ ἐκπέσωσιν ἐκεῖθεν, ἀνθρώποις αὐτὰ παρεικάζοιτο, ἃ τοῦ πνεύματος ἀνόμοιται ἀξίως εἰρῆσθαι. πλὴν
χ. αὐτῷ ἀλλὰ καὶ οὕτως αὐτὸ ἐξεπόνωμεν τὴν ἀναγνωσιν. ζωὴ ἡ κλῆσις λέγεται νῦν, σκοτία καὶ φῶς
ἡ αὐτὴ, ἐπεὶ αὐτῆς ἦλθε μαρτυρῶν ὁ Ιωάννης. ἆρα τί οὖν μὴ καὶ αὐτός ἐστι φῶς; (οὐκ
χ. ἐκεῖνο τὸ φῶς; ἦν γὰρ ἐκεῖνος τὸ φῶς, φησι) καίτοι καὶ αὐτὸς τῆς κλήσεως ἦν. πῶς οὖν οὐκ ἔστιν ἐστὶ φῶς;
πῶς δὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; ἡ κλῆσις ἐν τῇ κτίσει ἦν, καὶ ἡ κλῆσις διὰ
τῆς κτίσεως γέγονε; πῶς δὲ καὶ ὁ κόσμος αὐτὸ οὐκ ἔγνω; τὴν κλῆσιν ἡ κλῆσις οὐκ ἔγνω; ὅστις δὲ ἐ-
λαβεν αὐτὸ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. ἀλλ' ἄλις τοῦ γέλωτος. ὑμῖν δὲ
ἀφίημι λοιπὸν ἐπεξελθεῖν τὴν τῶν λόγων τούτων πειρατίαν, ἵνα μὴ αὐτοῖ τοῦτο δόξωμεν προ-
χρήσαι τὸ τέλος τοῦ ποιῆσαι ἁπλῶς, καὶ τὸ χρέος εἰκῆ ἀποδιαλύσωμεν. εἰ γὰρ μήτε περὶ τοῦ πνεύ-
ματος ταῦτα εἴρηται (ὥσπερ οὖν οὐδὲ εἴρηται, καθὼς ἀποδέδεικται) μήτε περὶ τῆς κλήσε-
χ. ἀπιστίαν ως, ἔχοιτο ἂν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως· τὸ πιστὸν ἀπιστεῖσθαι ἐκεῖνο ἔφατο, ὅπερ ἐμ-
προσθεν εἰρήκαμεν, τὸ τὴν ἐν δι' ἑαυτὸ γεγονέναι. εἰ γὰρ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὁ υἱός ἐστι, τὸ δὲ
φῶς τοῦ ζωὴ ἦν, ἡ δὲ ζωὴ γέγονεν ἐν αὐτῷ· ἀνάγκη πᾶσα τοῦτο ζωογονεῖσθαι καὶ τὴν ἐ-
κείνου ἀναγνωσιν. διὰ ταῦτα ἀφέντες, ὅπερ τὸ νενομισμένον ἔλθωμεν ἀναγνωσίν τε καὶ ἐξή-
γησιν. ἡ δὲ ἐστι; αὐτή· τὸ μέσον τοῦ, γέγονεν, διαπαῦσαι τὸν λόγον· εἶτα ἀπὸ τῆς ἑξῆς
λέξεως ἄρξασθαι τῆς λεγούσης·

χ. πῶς ἦν Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. Ὃ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστι· χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.
Ἵν' μὴ γέγονε τῶν γενητῶν, φησιν, οὐκ ἐγένετο χωρὶς αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς τὴν βεβαίαν ταύτην παρεσ-
Ἰσ. τὸ κευὴν πάντα διωρθώσατο τὰ ὑφορμούντα ἄτοπα; τὸ γὰρ ἐπαγαγεῖν ὅτι χωρὶς αὐτοῦ ἐ-
γένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε, τὰ νοητὰ περιέλαβε, καὶ τὸ πνεῦμα ὑπεξέλυσεν.
ὅπου γὰρ εἶπεν, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ἵνα μή τις λέ-
γῃ· ἀκούω εἰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα γέγονε, τῆς παραθήκης ἐδεήθη ταύτης. ἐγὼ
γὰρ, φησιν, εἴ τι γενητόν ἐστι, τοῦτο εἶπον δι' αὐτοῦ γεγονέναι, καὶ ὁρατὸν ᾖ, καὶ ἀ-
χ. ἀσώματον, καὶ ἐν τοῖς ὁρατοῖς. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπον πάντα, ἀλλ' εἴ τι γέγονε,
τουτέστι, τὰ γενητά· τὸ δὲ πνεῦμα οὐ γενητόν. εἶδες διδασκαλίαν ἀκριβωμένην; ἀείμνηστε
τῆς δημιουργίας τῶν ἁπάντων. παραλαβὼν γὰρ αὐτὰ Μωϋσῆς ἐδίδαξεν· εἶτα ἐκεῖθεν
παραπέφαγας ὅτι τὰ ὑψηλότερα ἀγαγὼν, τὰ ἀσώματα λέγω καὶ ὁρατὰ, ἐπεξῆλθε
τῆς κτίσεως ἁπάσης τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅτι δὲ Παῦλος ἀπὸ τῆς χάριτος ταύτης ἐμπε-
φύμενος ἔλεγε, Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. καὶ ὁρᾶ πάλιν καὶ ἐν ταῦτα τοῦ αὐτοῦ ἀ- Κολ. α. ιϛ.
κριβοῦμεν. ὃ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα καὶ ταύτην ἐκίνει τὴν ψυχήν. ἵνα γὰρ μήτε ἐπεξέλθῃ τις
τῶν γενητῶν τι τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας διὰ ὃ ὁρατὰ αὐτὰ εἶπεν, μήτε τοῦτο ἐγκατα-
μίξῃ τοῖς ἀγενήτοις, παραφράσσων δὲ αὐτὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ πᾶσι γνώριμα, τὰ ἐν τοῖς
ὁρατοῖς ἀπαριθμήσας λέγων, Εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξου- Κολ. α. ιϛ.
σίαι. ὃ γὰρ, εἶπε, ἐφ' ἑκάστου κείμενον, οὐδὲν ἄλλο ἡμῖν ἐμφαίνει, ἢ τοῦτο, ὃ, πάν-
τα δι' αὐτοῦ ἐγένετο; καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. Εἰ δὲ τὸ, διὰ, νομίζεις ἐ-
λαττώσεως εἶναι, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Σὺ καὶ ἀρχὰς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίω- Ψαλ. ρα. κε.
σας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, ὁ καὶ τὸ παῖς ὡς δημιουργὸν εἰρηται,
τοῦτο καὶ τὸ ἁπλοῦ λέγων· οὐκ ἂν εἶπον, εἰ μὴ ὡς καὶ δημιουργόν, ἀλλ' οὐχ ὑπουρ-
γοῦντός τινι, τὴν δόξαν εἶχεν. Εἰ δὲ ἐν ταῦτα τὸ, δι' αὐτοῦ, εἰρηται, δι' ἑαυτὸν ἕτερον
πάθητε, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀλλήλων ὑπολάβῃ τις ἡμᾶς ἐναντία λέγειν. ἐπεὶ, ὅλη κζ ἡ τῆς δημιουρ- Ιωαν. ε. κα.
γίας ἀξίωμα οὐδὲν ἔλαττον ἔχει τοῦ παῖς, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει

δεν γὰρ ἡμῖν ὠφελεῖ τῶν ἀοράτων διελέγξαι δυναμένων· τούτοις ἐπιβαρεῖσθαι· ἔστι γάρ, ἅτε τοῦ αὐτῶν αὐτῶν ⟨ν⟩ ποιητοῦ μὴ ἐλθεῖν, εἰκότως ἅπαντα ὠφελεῖν, καὶ τοῦτο, καὶ τὰ ἐκείνῳ σεσημασμένα ἐνὶ καὶ βραχεῖ λόγῳ ὠφελῆσαι πάντα, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς πάντα ἐκεῖνα μόνον λέγειν αὐτὸν τὰ εἰς Μωϋσεῖ εἰρημένα, ἐπάγει,

Οπ καὶ χωρεῖς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὁ λέγει· Τοῦτέστι τῶν γινομένων, καὶν ὁρατόν τι ᾖ, καὶν νοητόν, οὐδὲν χωρεῖς τῆς παρ' ἐμοῦ δυναμέως εἰς τὸ εἶναι πρόῤῥησιν. οὐδὲ γὰρ δεῖ τῷ τελείῳ σημείου παῦλαν, οὐδὲ ἕν, ὅτι θήσομαι, καὶ τοῦτο αἱρετικοῦ. ἐκεῖνοι γὰρ βουλόμενοι τὸ πνεῦμα κτίσιν εἶπεῖν, φασιν· ὃ λέγομεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. ἀλλ' ὅτως ἀπερινόητον καὶ τὸ λεγόμενον. ὥστε μὴ γὰρ οὐδὲ χαρεὶς ἦν ἐν τούτοις τὸ πνεύματος ὑπομνησθῆναι· εἰ γὰρ καὶ ἐβούλετο, ἵνος ἔνεκεν ὅτως ἀσαφῶς αὐτὸ ἔθετο; πόθεν γὰρ δῆλον ὅτι περὶ τοῦ πνεύματος τῶν εἰρημένων; ἄλλως γε, ῥήσομαι καὶ ⟨ν⟩ λέγει τοῦτο, ὁ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτὸν ⟨ν⟩ ἐγὼ δι' ἑαυτοῦ γινόμενον. ἀλλὰ σῴζεσθε, ὥστε μὴ σῴζεσθαι ὑμᾶς τὸ λεγόμενον· εἰ φέρε, καπὶ τὰ ἐκείνων πάλιν ἀναγκασθῶμεν εἶπον. ὅτω γὰρ ἡμῖν φαιερώτερον τὸ ἄτοπον ἔσται. ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. τὸ πνεῦμα φασιν εἰρῆσθαι περὶ τοῦ ζωοῦ. ἀλλ' ἡ ζωὴ αὕτη ἡ φῶς ὑπάρχει). ἐπάγει γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. ἐκεῖνοι κατ' αὐτοὺς τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων ἐν τούτοις τὸ πνεῦμα λέγει. τί οὖν; ὅταν ἐπάγῃ καὶ λέγῃ, ὅτι ἐγένετο ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένος, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἀνάγκη περὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ λέγειν καὶ τοῦτο εἰρῆσθαι. οὐ γὰρ δύο λόγοι εἶπε, τοῦτον περιῶν καὶ Θεὸν καὶ ζωὴν καὶ φῶς ὀνομάζει. ζωὴ γὰρ ἦν, φησιν, ὁ λόγος οὗτος, καὶ ἡ ζωὴ αὕτη φῶς ἦν. εἰ τοίνυν ὁ λόγος ζωή, ὁ δὲ λόγος οὗτος καὶ ἡ ζωὴ σὰρξ ἐγένετο, ἡ ζωὴ ἐγένετο σὰρξ, τοῦτέστιν, ὁ λόγος, καὶ αὐτὸς ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν, ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. δι' τοίνυν τὸ πνεῦμα λέγουσιν ἐν τούτῳ τὴν ζωὴν εἰρῆσθαι, ὅρα πόσα ἕψεται τὰ ἄτοπα. ἔσται γὰρ αὖθις σαρκωθὲν οὐχ ὁ υἱὸς, ἔσται μονογενὴς [υἱὸς] τὸ πνεῦμα. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, εἰς ἕτερον πάλιν ἀτοπώτατον, τοῦτο φεύγοντες, ἐμπεσοῦνται ὅτως ἀναπεπόσκοντες. εἰ γὰρ δὴ ὁμολογήσαιεν, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ εἴρηται, εἰ μὴ σίξαιεν μηδὲ ἀναγνοῖεν ὥσπερ ἡμεῖς, αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ ⟨ν⟩ υἱὸν γεγεννῆσθαι ἐροῦσιν. εἰ γὰρ ἡ ζωὴ ὁ λόγος, ὃ δὲ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν, αὐτὸς τι ἐν αὐτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ γέγονε καὶ τὴν ἀναγνωσιν ταύτην. εἶπά μοι εἰπὼν ἐν τῷ μέσῳ, ἐπήγαγε· εἰ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. "ἰδοὺ καὶ μονογενὴς υἱὸς εὑρίσκεται καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ταῦτα λεγόντων, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. περὶ γὰρ αὐτοῦ πᾶσα αὐτῷ αὕτη ἡ διήγησις εἴρηται. ὁρᾶτε, ὅταν σκανδαλισθῇ ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, ποῦ παραπέπεται, καὶ πόσα πίπτει τὰ ἄτοπα; τί οὖν; οὐκ ἔστι τὸ πνεῦμα φῶς, "φησιν; ἔστι μὲν φῶς· ἀλλ' οὐ περὶ τούτου εἴρηται. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς λέγεται πνεῦμα, τοῦτέστιν, ἀσώματος· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα εἴρηται, ὁ Θεὸς δηλοῦται. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ περὶ τοῦ παιδὸς τοῦτο φαμὲν; οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῦ ἀοράτου ὅτο εἰπεῖν ἐμέλλομεν". οἶδ. ὅτι ὅπου πνεῦμα, πάντως ὁ ἀόρατος δηλοῦται, κἀπειγε τοῦτο αὐτὸ μᾶλλον γνωρισικόν ἐστιν ὄνομα· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα, ὁ ἀόρατος. καὶ γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία λέγεται· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία," ὁ Χριστός. ὅτω δὴ καὶ ἐν τούτοις· εἰ καὶ "φωτίζει τὸ πνεῦμα, ὅμως νεῦ οὐ περὶ αὐτοῦ φησιν ὁ εὐαγγελιστής. ἀλλ' ὅταν μὲν αὐτοῦ τούτων ἀποκλείσωμεν τὸν" ἄτοπον, ⟨ν⟩ καὶ πάλιν πάντα χοῦ σωζόντες καὶ τῆς ἀληθείας ἐσόμεθα, λέγουσιν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως ἐσόμεθα· ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν," ὅτι εἰ μὲ, φησὶ, γέγονε, ζωὴ ἦν." μὲ οὖν; καὶ τὰ Σοδόμων πάθη, καὶ ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἡ γέεννα, καὶ μυρία ὅσα τοιαῦτα; ἀλλὰ περὶ δημιουργίας ὁ λόγος ἡμῖν," φησι. μᾶλλον μὲν οὖν κἀκεῖνα δημιουργίας ὄντα. ἀλλ' ἵνα σε περιουσίας τὸν λόγον αὐτὸν ἐλέγξωμεν, ἐρώμεθα αὐτόν· τὸ ξύλον, εἰπέ μοι, ζωή; καὶ ὁ λίθος, ζωή, τὰ ἄψυχα τοῦτα καὶ ἄκαπα; ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὅλον ζωή; καὶ πῶς δὴ τοῦτο εἶπον; ὁ γὰρ

αὐτοζωὴ

χ. ἰμαὶ

χ. φασιν

χ. ὁ ἅγι.

χ. φῶς

χ. ἀποστόλων,

χ. τοῦτ' ἔστιν ὁ γέγονε,

χ. ἐκεῖνα

χ φασι.

ἀρχήν, ⸂ δαίμονας ποιεῖς ⸃ ἀλογώτερα, ᾗ ὥρᾳ αἰτιῶνται κακὴν τὴν γενητήν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὥρας κακῆς (οὐδὲ γὰρ ὄστιν ὥρα κακή ποτε) οὐδὲ δαίμονος [μόνον] ταῦτα ποιοῦντος, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως τὴν ἐναλλαγήν. οὕτω γὰρ ἂν τοῦ δαίμονος ὑπεραιρῶνται, ᾗ πάντα ἑαυτοῖς ἐπάγωσι τὰ δεινά. ἀλλ' οἶδα, φησίν, ἡ καρδία ἃ ταῖς ὥραις συμβαίνει. οἶδα κἀγώ. διὰ γὰρ τοῦτο τοῦ κρατοῦντος τῶν δεινῶν τούτων θείου θαυμάζω. εἰ γὰρ θέλομεν, δυνατὸν διὰ παντὸς εὐφραίνεσθαι τὸν βίον. διὰ τί γάρ, ἀρχόντων ἡμᾶς ὑβριζόντων, τοῦτο μὴ πάσχομεν; * ὅτι φόβος ἀντίρροπος ἔστηκε τοῖς πάθεσι, ἡμᾶς ἐκδειματῶν, ⸂ οὐδὲ φωνὰς τοῦ ἀρχόντος συγχωρῶν. διὰ τί δὲ ᾗ οἰκέται πρὸς ἡμᾶς ὑβριζόμενοι μυρία, σιγῇ πάντα φέρουσιν; * ὅτι ᾗ αὐτοὶ αὐτῶν αὐτοῖς ὑπεύθυνον ἔχουσι δισμόν. σὺ δὲ μὴ φόβον ὑποπτεύσῃς μόνον ⸂ οὐδὲ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι σε ᾗ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑβρίζεται ὁρᾷ, ὁ κελεύων σιγᾶν, ⸂ πάντα οἴσειν φράζων. ᾗ εἰπέ μοι ⸂ ὑπόνοια, τί σοι πάσχω; ἄλλος μέ κατέχει καὶ τὴν δεξιάν, ᾗ τὴν γλῶτταν· ᾗ " ἡμύσεται καὶ σοι κἀκείνῳ φιλοσοφίας ἐπιτιθεῖσα ὁ ῥῆμα. νῦν δὲ ἀνθέκτων μὲ ἔσχεν ᾗ τὰ ἀφόρητα φέρομεν, ⸂ ἵνα τοῦ ὑβριστοῦ λέγωμεν πολλάκις· ὁ δεινά με ὕβρισεν, οὐ σύ· ἐπὶ ᾗ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τούτων ἐξόμεθα τὴν ἀνάβλησιν; ᾗ ποίαν ἡμῖν ἕξομεν συγγνώμην; εἶπωμεν ᾗ πρὸς τὴν ἡμετέραν ψυχήν· ὁ Θεὸς ἡμᾶς ὑβρίζεται νῦν ὁ κατέχων ἡμῶν καὶ χεῖρας· μὴ σκιρτῶμεν, μηδὲ ἔστω ὁ Θεὸς ἀνθέκτων ἀπαιτητὴς ἡμῖν. ἐφείξατε πρὸς ὃ ῥῆμα; ἀλλ' ὁ πρὸς τὰ ῥήματα βούλεσθαι μένει, ἀλλὰ ⸂ πρὸς τὴν πρᾶξιν φείσεσθαι " ὑμᾶς. ἐκέλευσε γὰρ ὁ Θεὸς ῥαπιζομένους μὴ μένειν φέρειν, ἀλλὰ καὶ πρόσχαρ ἑαυτοῦ πρὸς τὸ χεῖρόν τι παθεῖν· ἡμεῖς δὲ μυρίαις τοσαύταις σφοδρότητος ἐνδυόμεθα, ὡς μὴ μένειν μὴ πρόσχαρ ἑαυτοῦ εἰς τὸ κακῶς παθεῖν, ἀλλὰ ᾗ " ἀμύνασθαι, πολλάκις δὲ καὶ ἀρχὴν χειρῶν ἀδίκων, ᾗ ἐλαττοῦσθαι νομίζειν, ἂν μὴ πρᾴξωμεν τὰ αὐτά. ᾗ γὰρ τὸ δεινὸν τοῦτο ἔστιν, ὅτι ᾗ νικᾶν οἰόμεθα τὴν ἐκείνου ὕβριν ὕβρει ὑβρίσαντες, ⸂ καὶ κείμενοι κάτω, ᾗ μυρίας δεχόμενοι πληγὰς ⸂ οὐδὲ ἓν ἀμείβομεν, κρατεῖν αὐτὸν νομίζομεν. διὸ, ⸂ παρακαλῶ, μάθωμεν τίς τῆς νίκης ταύτης ὁ τρόπος, ᾗ τοῦτο μετάσχωμεν τοῦ τρόπου τὸ εἶδος. τὸ γὰρ παθεῖν κακῶς, τοῦτο ἐστὶ τὸ ζημιοῦσθαι. εἰ τοίνυν βουλόμεθα ᾗ ἡμᾶς ἀφεθῆναι ⸂ τοῦ Θεοῦ, μὴ τῶν ἔξωθεν ἀγώνων, ἀλλὰ τῶν ⸂ τοῦ Θεοῦ νόμων φυλάττωμεν ἐν τοῖς παλαίσμασι τούτοις, ᾗ τὸ πάντα φέρειν μετὰ μακροθυμίας. οὕτω γὰρ ᾗ τῶν παλαιστῶν ἀνειλήμμεθα, ᾗ τῶν ἐντεῦθεν καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ᾗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ᾗ ἀεὶ, ᾗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ε. 3 ΠΑΝΤΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε.

ΜΩϋσῆς μὲ ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς συγγραφῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ, ὡς τῷ αὐθαδεστάτῳ ἡμῶν διαλέγεται, ᾗ ταῦτα ἀριθμεῖται διὰ πολλῶν. Ἐν ἀρχῇ γάρ, φησὶν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν ⸂ καὶ τὴν γῆν. εἶτα ἐπάγει, ὅτι καὶ φῶς ἐγένετο, ᾗ διάστημα οὐρανοῦ, ᾗ ἀστέρων φύσις, ᾗ πάντα πάντα γῆν ζῶα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντες πρόσχωμεν. ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς οὗτος ἅπαντα συντέμνει, εἰ ῥήματι " ἐπιλαμβάνοιτο ἐκεῖνά τε ⸂ τὰ ἐκείνων ἀνώτερα, εἰκότως, ἅτε καὶ γνώριμα ὄντα τοῖς ἀκούουσι, ᾗ ὅτι μείζονα ἐπιζητούμενος ἐπαίδευσι, ᾗ πᾶσαν τὴν ⸂ προσήκουσαν εὐτρεπίζων, οὐ ⸂ τῷ ἔργῳ, ἀλλὰ ⸂ τῷ δημιουργῷ ᾗ πάντα ⸂ ὑποτάττοντος εἰπών. διὰ τοι τοῦτο ἐκεῖνος μὲ ᾗ κατέσχεν ὀλίγον μέρος τῆς κλίσεως ἀπολαβών· ᾗ

φλεγὲς ἀπάσης ὀξύτερον. διὸ πολλοῦ δεῖ τοῦ ζάχους ἡμῖν εἰς ὃ παροξυναλαβεῖν τὸν φλόγα, ἢ μὴ συγχωρῆσαι παρεῖς ὕπνος ἐπιθεῖναι. ἐπὶ γὰρ πολλῶν ἄντικρυς ἄτοπον γίνεται καὶ κακὸν τὸ νόσημα τοῦτο. οἰκίας οὖν ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ ζωηδείας ἐρήμους διέλυσε, καὶ πραγμάτων ἀπορρήκτους εἰργάσατο ὁ βραχὺς καὶ ἀκεραίῳ χρόνῳ. Ἡ γὰρ ροπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτὸ παθεῖν ἄτοπον, φησὶ. μὴ τοίνυν ἀγαλίνωτον ἐάσωμεν τὸ θηρίον· ἀλλὰ κημὸν αὐτῷ περιθῶμεν σφοδρὸν, τὸν δικαστηρίου τὸν μέλλοντος καὶ φόβου ἐμβαλώμεθα. ὅταν σε λυπήσῃ φίλος, ἢ κηδεμὼν ἢ προξενήσας σοὶ τὸν οἰκεῖον, εἰσάγαγε τὰ πρὸς τὴν Θεὸν, καὶ ὅτι τῆς παρ' ἐκείνου βασιλείας παραστήσεταί σοι αὐτὸν καθ' ἡμᾶς τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο (Ἄφες γάρ, φησὶ, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν) ἐκ τοιούτου δραπετεύσει τὸ πάθος. παρὰ τούτοις κἀκεῖνο σκέψασαι, εἰ ποτε εἰς ἀγελαιότητα ἐξενεχθεὶς ἐκράτησας αὐτοῦ, καὶ εἰ ποτε πρέσβυς ὢν ὑπὸ παθῶν, καὶ ἀμφοτέρους παρέλαβε σὸν κηδεστὴν, καὶ εἰς τοῦτο πολλὴν λύπην διόρθωσαν. εἰπὲ γάρ μοι ποτὲ σαυτὸν ἐπήνεσας; ποίᾳ γὰρ ἡμέρᾳ, ἢ ὅτε ἐκράτησας; οὐχὶ τότε σφοδρῶς μὲν ἐγκαλέσθη ἑαυτοῖς, καὶ ἀμεμψόμεθα καὶ μηδενὸς ἐλέγχοντος ἡμᾶς, καὶ πολὺ δὲ τῆς μετανοίας ἡμῖν ἐπεισέρχεται; ῥημάτων ἔνεκεν καὶ παροξυσμῶν; ὅταν γὰρ παροξυνώμεθα, πτυφωσθῶμεν, γανεσώμεθα ὡς νενικηκότες; νίκη γὰρ ὄντι τῆς ὀργῆς, καὶ ὃ τοῖς ἴσοις ἀμυνεσθαι (ἑκάτερα γὰρ αὐτὰ ἴσα ἐστὶν) ἀλλὰ τὸ παρὰ ὡς εἰκὸς παθόντα κακῶς δεῖ ἀκοῦσαι τὰ. τοῦτο γὰρ ὄντι τὸ πλέον ἔχειν, καὶ τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ τὸ παθεῖν κακῶς. μὴ τοίνυν λέγε ὀργιζόμενος, πάντως αἰτιάσομαι κἀγώ, πάντως ἐπεξελεύσομαι, μηδὲ παρὰ σοῦ παροινοῦσας καὶ δυσπραγοῦσα λέγων, οὐκ ἀνέξομαι, ἵνα μὴ καταγελάσας ὁ δεῖνα ἀπέλθῃ. καὶ γὰρ διὰ ποτέσου καταγελάσεται, ἀλλ' ὅταν ἐπεξέλθῃς· εἰ δὲ καὶ τότε καταγελάσεται, ὡς δύοπτος τοῦτο πείσεται. σὺ δὲ μὴ ζήτει νικᾶν τὸν παρὰ τῶν ἀνοήτων δόξαν, ἀλλὰ ἀποχεῖσθαι νόμιζε αὐτὸν παρὰ τῶν νοῦν ἐχόντων. ἀλλὰ γὰρ τί σοι μακρὰν καὶ ταπεινὴν καθίζω θαλάσσην, ἐξ ἀνθρώπων αἰῶνα ζωντείας; πρὸς τὸν Θεὸν βλέπουσι, καὶ κἂν ὑβρίσῃ σε ἐπαινέσῃ. τὸν δὲ πρὸς ἐκείνην ἅπαν μαζόμενον καὶ δεῖ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τιμὴν ὑπομένειν. ἡ μὲν γὰρ καὶ πρὸς χαλεπὸν πολλάκις, καὶ πρὸς ἀπόνοιαν ἑτέρων ἕλκει, καὶ κέρδος οὐδὲν· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ψῆφος ταύτης ἀπήλλαχεν τῆς ἀνωμαλίας, καὶ πολλὴν φέρει τὴν ἅπαν μαζομένην τὸν ὠφέλειαν. τοῦτον οὖν ἅπαντα διώκωμεν. βούλει μαθεῖν πόσον τὸ ὀργίζεσθαι κακόν; παρέχει μαχομένοις ἐν ἀγορᾷ ἑτέροις. ἐν γὰρ σαυτῷ τὸν ἀφημοσύνην ἀνθρώπου ῥᾳδίως ἰδὼν ἔσχατον μῶρον καὶ μεθύοντι τὴν λογισμῷ· ἀλλ' ὅταν καθαρθῇς τοῦ πάθους, τότε ἐν ἄλλοις θεωρήσῃ σε, τῆς κρίσεως σοι μὴ διεφθαρμένης. θέα δέ μοι τοὺς περιέρχεσθαι ὄχλους, τοὺς θυμουμένους, καθάπερ μαινομένους, εἰς τὸ μέσον ἀφημονοῦντας. ὅταν γὰρ ἴδῃ τὸ ζῆλος ὁ θυμὸς ζέσας ἐξαμισᾶται καὶ ἀγελαίᾳ, πῦρ πνέῃ τὸ στόμα, πῦρ ἀφιᾶσαι ὀφθαλμοί, οἱδεῖ πάντοθεν ἡ ὄψις, ἀτάκτως αἱ χεῖρες ἐκτείνονται, καταγελάστως πηδῶσι πόδες, καὶ ἀναλίσκονται τοῖς κατέχουσι, καὶ μαινομένων τρόπον διεξήκασι, πρὸς τοῦτα πάντα ἀναισθητοῦντες, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀγελαίων ὄνων, λακτίζοντες, δάκνοντες. ὅπως δὴ ποτὲ θυμοῦδης οὐκ βύσιμον. εἶτα μετὰ πολὺν γέλωτα τῶν διαχωρήσαντων οἴκαδε, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐπανελθόντες, μείζονα ἔχουσι τὴν ὀδύνην καὶ πολὺ δὲ δέος, ἐννοοῦντες ἄρα ἵππες πρόντες ἦσαν ἐωῶσα ὠργίζοντο. καθάπερ γὰρ παιδία παίοντες, τοὺς πρώτας ἡγούμενοι, ἀλλ' ὅταν σωφρονήσωσι, τότε τοῦτα λογίζονται, ἆρα μὴ φίλοι; ἆρα μὴ πολέμιοι ἐχθροὶ θεασάμενοι; καὶ γὰρ ὁμοίως ἀμφοτέρων διδόασι, τὴν μὲν ὡς καταγνωσομένων καὶ μείζονα πεισόντων τὴν αἰσχύνην, τὴν δὲ ὡς ἐφησυχασομένων. αὖ δὲ πλησας τείναντες τύχωσιν ἀλλήλοις, χαλεπώτερον δέος· δεῖ, μὴ πῃ τὴν χαλεπωτάτην συμβαίη τοῦτο παθεῖν, ἢ πυρετὸς ἀχολευθήσας ἐπενέγκοι θάνατον, ἢ οἴδημα δύασαι δυσίατον εἰς τοῦτο τὴν ἑκάτερον καταστήσειε χάδωνα. καὶ τί γὰρ μοι μάχης ἔδει; τί δὲ ὕβρεως καὶ φιλονεικίας; ἀπόλωλε γὰρ καὶ τὰ· καὶ πᾶσι καταρώνται τοῖς τοιούτοις λοιπὸν τοῖς ὀλιγίστοις τούτοις, καὶ παρακούουσιν αὐτοῖς τὸν

ἔρχομαι,

Σηρ. α. ιθ.

λκ. ς. λζ.

ὅπῃ τῦ παρ' ἐμοῦ. τοῖς γοῦν Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων, οὕτω φησίν· Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑ- φιλιπ. γ. ε.
πάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλὰ Ῥωμαίοις γε πάλιν· χάρις ὑμῖν καὶ εἰ-
χ. ἄλλως δ ρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄλλωστε καὶ πρόσθεν ἐπαύθη αὐ-
τὸ προσεπιθεὶς, οὕτω συνεχῶς προσεπιθεὶς τῷ λόγῳ. ὥσπερ γὰρ πρὸ τοῦ πατρὸς λέγων φη-
σί, πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ οὐκ ὀπτὸν τῷ πνεύματι τὸ ἀρρενικὸν οὐ προσκείται, οὐκ ἀθετοῦμεν
διὰ τοῦτο τὸ ἀσώματον τοῦ Θεοῦ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, καὶ μὴ προσκειμένου τῷ λόγῳ τοῦ ἀρρενικοῦ,
διὰ τοῦτο ἥπιων Θεὸς ὁ υἱός. Τί δήποτε; Θεὸν γὰρ καὶ Θεὸν εἰπών, οὐκ ἐμφαίνει τι μέσον
ἡμῖν τῆς θεότητος ταύτης, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον. προσειπὼν γάρ, καὶ Θεὸς ἐστὶν ὁ λόγος, ἵνα μὴ
νομίσῃς τις ἐλαττοῦσθαι τοῦ πατρὸς, εὐθέως αὐτὸ καὶ τὰ γνωριστικὰ τῆς γνησίας τι-
θησι θεότητος, τό τε ἀΐδιον δυναστεῖαι (ἔστι γὰρ ἐν, φησι, τὸ ἐξ οὗ πάντα Θεοί) καὶ τὸ δη-
μιουργικὸν προσιδεῖς, πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὁ γέγονε·
ὁ μαλίστα καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ διὰ τῆν προφητῶν ἀπόπτωσιν τῆς οὐσίας τῆς αὐτοῦ γνωριστικὸν
εἶναι φησι. καὶ συνεχῶς τοῦτο τῆς ἀποδείξεως τὸ εἶδος προσιχρέφονται οἱ προφῆται, καὶ οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλὰ προὸς τὸ τῶν εἰδώλων ἀγωνιζόμενοι δόξαν. θεοὶ γάρ, φησιν, οἱ οὐ-
σανοὶ καὶ τὸ γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. καὶ πάλιν, ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐξέτεινα οὐρανὸν
καὶ πάντα. καὶ δεικτικὸς θεότητος εἶναι δηλωτικὸν, πάντα χρὴ αὐτὸν πεποιηκέναι. αὐτὸς γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπ-
δὲ τούτοις ἠρκέσθη τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν αὐτὸν ἐκάλεσε καὶ φῶς. Εἰ τοίνυν ἀεὶ μετὰ
τοῦ πατρὸς ἦν, εἰ πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν, εἰ πάντα αὐτὸς προσήκατο καὶ συγκροτεῖ
(τοῦτο γὰρ διὰ τῆς ζωῆς ἠνίξατο) εἰ πάντα φωλίζει· τίς οὕτως δύσκητος, ὡς εἰπεῖν
εὐαγγελιστὴν διὰ τούτων ἐλαττοῦσθαι θεότητος εἰσηγήσασθαι, δι' ὧν μάλιστα
ἰσότητα καὶ ὁμοδοξίαν ἐνδείξασθαι δυνατόν ἐστι; μὴ δὴ συγχέωμεν τὸ κτίσμα μετὰ τοῦ
κτίσαντος· ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς ἀκούσωμεν, ὅτι ἐσεβάσθησαν τὴν κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. Εἰ γὰρ
καὶ πρὸς εὐσεβείαν λέγειν τοῦτο εἰρῆσθαι, ἀλλ' ὅμως οὐ τῷ πρὸς τοῦτον λόγῳ πάντελῶς
ἀπεῖπε, τὸ μὴ δεῖν κτίσει λατρεύειν, ὡς ἐλλιμενικὸν ὄν.

χ. αὐτοῦ Μὴ τοίνυν ταύτην ἐκβαλλωμεν αὐτοῦ τὴν ἀρᾶ. διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, ἵνα ΗΘΙΚΟΝ
ταύτης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς λατρείας· διὰ τοῦτο δοῦλου μορφὴν ἔλαβεν, ἵνα τῆς δου-
λείας ἐλευθερώσῃ ταύτης· διὰ τοῦτο ἐτελεύτα, διὰ τοῦτο ἐρραπίσθη, διὰ τοῦ-
το θάνατον ὑπέμεινε τὸν ἐπονείδιστον· μὴ δὴ ταῦτα πάντα ἀνόητα ποιῶμεν, μη-
δὲ πάλιν ὅπῃ τὸ προτέρων ἐπιφερώμεθα ἀσέβειαν, μᾶλλον δ' ὅπῃ πολλῷ χαλεπωτέραν.
οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον, τῇ κτίσει λατρεύειν, καὶ αὐτὸν τὸν δημιουργὸν εἰς κτίσεως κατάγειν ἐκπλῆξιν,
πόθεν εἰς ἡμᾶς ἦκεν. αὐτὸς γὰρ μόνος τοιοῦτος ὢν οἷός ἐστι· Σὺ γάρ ὁ αὐτὸς εἶ, φησι, καὶ τὰ
ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. δοξάζωμεν οὖν αὐτὸν ὥσπερ προελάβομεν διὰ τῆν πατέρων,
δοξάζωμεν αὐτὸν καὶ διὰ πίστεως καὶ διὰ ἔργων. οὕτω γὰρ ὄφελος ἡμῖν εἰς σωτηρίαν δογ-
μάτων ὑγιῶν, διεφθαρμένης ἡμῖν τῆς ζωῆς. διὸ ῥυθμίσωμεν αὐτὸν πρὸς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν,
ἀφροσύνης ἅπασης, ἀδικίας, πλεονεξίας πόρρω καθιζάντες ἑαυτοὺς, ὡς ξένοι καὶ πάρεπι-
δημοι τῆς τοιαύτης ἀλλοτρίοι. κἂν χρήματά τις ἔχῃ πολλὰ καὶ κτήματα, ὡς τοῖς
χεχρημένοις, ὡς προσκαίροις τε μαρὸν ὕστερον αὐτῶν ἀποστησόμενος καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων. κἂν ἠδικη-
μένος τις ᾖ πρός τινος, μὴ ἀθάνατα ὀργιζέσθω, μᾶλλον δὲ μηδὲ πρόσκαιρα. μιᾶς γὰρ
ἡμῖν πλέον οὐκ ἔδωκεν ὁ ἀπόστολος ἡμέρας τὴν ὀργὴν καταχέσασθαι. Ὁ ἥλιος γάρ, φησι, μὴ Εφ. δ. κε.
ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· καὶ εἰκότως. ἀγαπητὸν γὰρ καὶ ὀλίγον βραχὺ καιρὸν
μηδὲν ἡγεῖσθαι ἀπόδες. Εἰ δὲ καὶ νὺξ καταλάβοι, δεινότερα ἔργα τὰ γεγωνυῖα, μυείου πυ-
ρὸς ἀπὸ τῆς μνήμης ἡμῶν συλλεγομένου, καὶ τῇ χολῇ παρόντες ἡμῶν ἐξεταζόντων αὐ-
τά. πρὶν οὖν τῆς ὀλεθρίας ταύτης ὑπολαβέσθαι χολῆς, καὶ σφοδροτέραν αἰάλωτον πυ-
ρὰν, κελεύει προσκαταλαμβάνειν καὶ σβεννύναι τὸ δεινόν. ὀξὺ γὰρ τὸ πάθος ἐστὶ τῆς ὀργῆς καὶ

φλογὸς

βούληθη ὅτι ὃ μέσον, ὅτως ὀλίγου ἐρᾷς ἢ πολύ· μετρήσαι γὰρ οὐκ ἂν ἠθέλησε μὴ ἑκατέρωθεν ὅσης ἀρχῆς. ὥστε ἐγὼ τῷ πατρὶ δέδωκας ἀρχήν, ἐγὼ εἰς σὲ ἥκω, ἐγὼ σὸς "ἔσομαι λοιπὸν χ. ἔσ
σοῦ ὁ πατήρ φιλάρχης καθ' ὑμᾶς. ὁρᾷς ὅτι ὃ παρὰ τῶν σωτήρος λεχθὲν ἀληθές ἐστι, καὶ πάντα χου τῶν δυνάμει τῶν δύναμιν σοῦ δείκνυται τῶν αὐτοῦ ὃ ῥῆμα; ποῖον δὴ τοῦτο; "ὅτι ὁ μὴ τιμῶν (Ψ) χ. τὸ
υἱόν, οὐ τιμᾷ (Ψ) πατέρα. ἐὰν οἶδα μὲ πολλοῖς ἀκαταλήπτον ὄν ὃ λεχθέν· δεῖ πολλαχοῦ καὶ 5
ἐκ τῶν λογισμῶν ἀναβαίνομεν καὶ ἐνθένδε κἀκεῖθεν, ὅτι ὅτε παρακολουθεῖν αὐτοῖς ὁ λοιπὸς δυνατ-
Σοφ. 9. 15. αὐ δῆμος, ὅτε ἐν παρακολουθήσειεν, ἔχει τι βέβαιον καὶ ἀσφαλές. λογισμοὶ γὰρ ἀνθρώπων
δειλοὶ, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν. ἰδίως δὲ ἀνθρώπου κἀκείνου ἐρασμίου σοῦ ἀπιλέγοντας ἡ-
μῖν, ἵνα πῶς ἐστὶ ὃ παρὰ τῆς θεοφιλοῦς λεχθὲν. ὃ ἔμπροσθεν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος
Θεὸς, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται; εἰ γὰρ νεώτερος τῶν παρὸς ὁ υἱός, πῶς φησι, μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται; 10
ἆρ' οὖν ἀναιρήσετε καὶ αὐτοῦ τὸ μονογενοῦς τὴν οὐσίαν; ἀνάγκη γὰρ ἢ τοῦτο τολμᾶν, ἢ μίαν πα-
ραδέξασθαι τὴν ἀθεότητα τὴν ἰδίαν. ἐπισκέψασθε παρὸς καὶ υἱοῦ. πρὸ δὲ ὅλων ὃ, πόθεν δὴ αὐτοῦ ἐγένε-
το, ἀληθές; εἰ γὰρ ὄντι αἰῶνι αὐτοῦ πρεσβύτερος, πῶς ἂν ὁ πρὸ αὐτοῦ δὴ αὐτοῦ γενόμε-
νος εἴη; ὁρᾶτε εἰς ὅσον τόλμαν αὐτὸν ἀπάγει παρακινηθείσης τῆς ἀληθείας ὁ λόγος
ἐξήνεγκε; ἀλλὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὁ διαγγελιστής, ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, καθάπερ πρὸ πά- 15
Ρω. δ. 17. των ὁ Παῦλος ἀποφαίνεται λέγων ὕστως, Ὁ καλέσας τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, ἀλλ'
ἐν ἀρχῇ ἦν, φησι; τοῦτο γὰρ σεμνότερον ἐκείνου. καὶ μάλα εἰκότως. Θεὸς γὰρ
ὅτι ἐστὶν ὅτε ἔχει τι πρεσβύτερον, ἀλλὰ πάντα ἑλλιπῶν ῥήματα. εἶπε δέ μοι κἀκεῖθεν,
(Ψ) κτίσει τῶν ἔργων ἢ ἀσυγκρίτως ὑπερέχειν εἴποις ἄν; ὅταν οὖν αὐτοῖς ὅμοιον ᾖ τὸ ἐξ
οὐκ ὄντων, πῶς ἡ ἀσύγκριτος ὑπεροχή; ἵνα δὲ ὅτι ὅλως τὸ, ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετ' ἐμὲ πάντα, 20
καὶ ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός; εἰ γὰρ ὁ υἱὸς μὴ εἴη τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἕτερός
"ἐστι Θεὸς καὶ εἰ μὴ ζωοποιὸς, ὅτι μεῖζον αὐτοῦ καὶ εἰ μὴ ὁμοῦ τῆς οὐσίας πρεσηλθεν, δῆλον ὅτι ἐτέ- χ. ἐστὶ ὁ θεὸς
νεγκεν. εἰ δὲ λέγειν πρὸς αἱρετικοὺς τὰ εἰδώλων πάντα εἰρῆσθαι, πῶς ἂν συγχωρῆσαι πρὸς αἱ-
ρετικοὺς τὰ εἰδώλων λέγειν τὸ μόνον ἀληθινὸν Θεόν; εἰ δὲ καὶ πρὸς αἱρετικοὺς τὰ εἰδώλων
εἴρηται δῆτον, πῶς ἑρμηνεύσεις τὴν ῥῆσιν ἅπασαν; μεῖζον ἐμὲ γάρ, φησιν, οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός. οὐκ οὖν 25
καλλιον τὸν υἱὸν δῆτον φησιν, ἀλλ' ὅτι Θεὸς εἰδωλικὸς μεῖζον ἐμὲ οὐκ ἔστιν, οὐχ ὅτι υἱὸς οὐκ ἔστι. ναὶ φησι. χ. ἔστι μὲν ὡς
τί οὖν; εἰ τὸ, ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, ὕτως ἐκλήφθη, ὅτι εἰδωλικὸς μὲν οὐκ ἐτί- σι.
νεγκεν, ἐγένετο δ' οὖν ὅμως υἱὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ; ἐκ ποίος ἂν δαίμων εἴποι; οὐδὲ γὰρ αὐ-
τὸν οἷμαι τὸν ἀγαθόλογον δῆτον ἐρεῖν· ἄλλως γὰρ, εἰ οὐκ ἔστι ζωοποιὸς ὢν πατρὶ, πῶς ἀπέφησι αὐτοῦ τὸ χ. ὅλως
ζωοποιὸν ἐρᾷς; εἰ δὲ ἀρχὴν αἰῶνα ἔχει, καὶ ἀτελεύτητος ἦν, ἀπειρος ὅμως οὐκ ἔστι. ὃ γὰρ 30
Σβ. ζ. γ. ἄπειρον, ἐκατέρωθεν ἄπειρον εἶναι χρή· ὅταν οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλοῖ ἑλεεῖ· Μήτε ἀρχὴν
ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, τό τε ἀνάρχοι καὶ ἀτελεύτητον" δεικνὺς ταύτη. ὥσπερ γὰρ χ. δηλοῖ
τοῦτο οὐκ ἔχει πέρας, ὅτως οὐδὲ ἐκεῖνο. ὅτι γὰρ οὐ ταῦτα τέλος, ὅτι ἐκ ἀρχῆς. πῶς δὴ καὶ
ζωὴ ὤν, ἵνα πυθῇ, ὅτε οὐκ ἦν; τὸν γὰρ ζωὴν ἀεί τε εἶναι, καὶ ἀνάρχως εἶναι, καὶ ἀτελεύτητος,
πάντες μὲν ὁμολογήσαιεν, εἰσὶν ὅστις εἴπη ζωὴν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν. εἰ δέ ἐστιν ὅτε οὐκ ἦν, 35
πῶς μὲν εἴπη ζωὴν τῶν ἄλλων, αὐτὴ ποτε οὐκ οὖσα; πῶς οὖν, φησιν, ἀρχὴν ἔθηκεν ὁ Ἰωάν-
νης εἰπών, ἐν ἀρχῇ ἦν; "τῆς ἐν ἀρχῇ ἦν, καὶ εἶπέ μοι· καὶ ὃ, ὁ λόγος ἦν, χ. τὸ
οὐκ οἶσθας; τί δῆ, ὅταν πρὸ τοῦ παρὸς ὁ προφήτης λέγῃ· Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἕως τοῦ αἰῶνος χ. τὸ
σὺ εἶ· ἆρα ὄρεσιν αὐτῷ πῆχεις οὗτω φησίν; ὑδαμῶς, ἀλλὰ τὸ ἀΐδιον δηλοῖ. οὗτω τοίνυν
καὶ ἐνταῦθα νόει. οὐ γὰρ ὄρεσιν ὁρίσας τοῦτο εἴρηκεν. ὁσάκις γὰρ εἶπεν, ἀρχὴν ἔχει, ἀλλ' ἐν 40
ἀρχῇ ἦν, διὰ τοῦ ἦν παρέπεμπεν ὅτι τὸ ἀνάρχοι ἐνοῆσαι (Ψ) χρή. ἀλλ' ἰδοὺ, φησιν, ὁ
πατὴρ μετὰ τῆς τοῦ ἀϊδίου θεότητος εἴρηται, ὁ δὲ υἱὸς χωρεῖς ταύτης. τί οὖν, ὅταν ὁ
ἀπόστολος λέγῃ· τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ πάλιν· ὁ ὢν ὑπὲρ
πάντων Θεός; ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα χωρεῖς τοῦ ἀϊδίου τοῦ υἱοῦ ἐμνημόνευσε. ποιᾷ δὴ τοῦτο καὶ

ὅτι

μάσαι, ὀκρίσο μάλιστα εἰπεῖν ὅστις, ὅπι μήτε σοφὸς τὸν ὑψηλότερον ἑαυτὸν λόγον ἀφεὶς, τῆς οἰκονομίας ἡμᾶς ἥμαρτε, μήτε ὀκρίσοι τινὲς περὶ ταύτης ἐσπουδακότες διήγησιν, τινὲς παραιτήσιον ἐσίγησε ὑπὲρ ἀρχὴν καὶ μάλα εἰκότως. ἐν γὰρ ἴσῳ τὸ πνεῦμα τὸ κινοῦν ταῖς ἁπάντων ψυχαῖς· διὰ καὶ πολλοὺς περὶ τινὰ ἀπαγγελίαν ἐπεδείξαντο τὴν ὁμόνοιαν. σὺ δ', ἀγαπητέ, λόγον ἀκούσας, μηδέποτε ἀναίρει τὸν λεγόντων ἔργον αὐτὸν εἶναι), ἀλλὰ μηδὲ τὸν ἁπλῶς λόγον αὐτὸν εἶναι νομίζοντων. πολλοὶ μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ λόγοι, οὓς δὲ ἄγγελοι ποιοῦσιν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκείνων τὸν λόγων Θεός. ἀλλ' ὀκρίσοι μὲν ἁπάντες περιφυτείαν δὲ καὶ περίσαγμα τα (ὅτω γὰρ ἔξος τὴν γραφὴν καλεῖν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἐπιτάγματα καὶ ταῖς περιφυτείας. διὰ καὶ ἐπάγει λέγων περὶ τῶν ἀγγέλων· Δυνατοὶ ἰσχύι, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ) σοῦ ψαλμ. ρβ. κα.
ὃ ὁ λόγος οὐσία τίς ὅστιν ἐνυπόστατος, ἐξ αὐτοῦ περιελθοῦσα ἀπαθῶς τοῦ πατρός. τοῦτο γὰρ ἴσῃ, ὡς ἔφθιεν εἰπών, διὰ τοῦ λόγου περιοπτείας ἐδήλωσεν. ὥσπερ οὖν ὃ ἐν ἀρχῇ ἴσῃ ὁ λόγος, τὸ ἀΐδιον δηλοῖ ὅτω ὄν, σοῦ ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, τὸ συναΐδιον ἡμῖν ἐνέφηνεν. ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούσας ὅπι ἐν ἀρχῇ ἴσῃ ὁ λόγος, ἀΐδιον μὲν νομίσῃς, πρεσβυτέραν δέ τινα διαστήματί τινι τοῦ πατρὸς τὸν ζωὴν ὑπονοήσῃς, διὰ αἰῶνι πλείονι, καὶ ὡς μονογενῆ· δῶς ἀρχὴν ἐπήγαγε τὸ, ὅπι χ. δῶς γ. ἀΐδιος, * δηλῶν
ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἴσῃ, ὅτως ἀΐδιος, * ὡς αὐτὸς ὁ πατήρ. οὐ γὰρ ἴσῃ ἔρημος θεότητος τὸν λόγου, ἀλλ' ἀεὶ Θεὸς πρὸς Θεὸν ἴσῃ, ὃν ὑπερέχει μόνοι ἰδίᾳ. πῶς οὖν, φησιν, εἶπεν ὅπι καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἴσῃ, εἶγε πρὸς τὸν Θεὸν ἴσῃ; ὅπι καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἴσῃ, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἴσῃ. οὐδαμοῦ γὰρ περατοῦται ὅπι ὁ πατὴρ ὅτε ὁ υἱός. εἰ γὰρ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ ὅκ ἔστι πέρας, καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὅκ ἔστιν ἀριθμὸς, οὐδὲ τῆς οὐσίας δῆλον ὅτι ἀρχή τις χρονική. ἤκουσας ὅπι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· τί νοεῖς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης; δῆλον, ὅπι τὸ πρὸ πάντων γενέσθαι αὐτὰ τῶν ὁρατῶν. ὅτω καὶ ἐνταῦθα τοὺς μισοπόνους, ἀκούων ὅπι ἐν ἀρχῇ ἴσῃ, πρὸ πάντων αὐτὸν νόει τῶν νοητῶν καὶ πρὸ τῶν αἰώνων. εἰ δέ τις λέγοι τις, καὶ πῶς ἐστιν ἡμῖν ὄντα μὴ νεώτερον εἶναι τοῦ πατρός; (τὰ γὰρ ἐκ χρόνου ὄντα ἀναγκαῖα πᾶσα ὕστερον εἶναι τοῦ ἐξ οὗ ὅστιν) ἐρεοῦμεν, ὅπι μάλιστα μὲν ταῦτα λογισμῶν ἀνθρώπων χ. ἀνθρώπων πίων ὅστι, καὶ ὁ τοῦτο ζητῶν καὶ ἕτερα τούτων ἀποπώτερα ζητήσει, καὶ οὐδὲ τῇ ἀκοῇ τὰ διαυδῆ παραδέχεσθαι ἔδει. πρὸς Θεοῦ γὰρ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ὅστιν, οὐ πρὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ἐπωχειμένης τῇ τῶν λογισμῶν τούτων ἀκολουθίᾳ τε καὶ ἀνάγκῃ. πλὴν ἀλλ' ἐπὶ πλεονεξίας τῶν ἀσθενεστέρων καὶ πρὸς ταῦτα ἐρεοῦμεν. εἰπὲ γάρ μοι, τὸ ἀπαύγασμα τοῦ ἡλίου ἐξ αὐτῆς ἐκπηδᾷ τοῦ ἡλίου φύσεως, ἢ ἄλλοθέν ποθεν; ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογῆσαι τὸν μὴ καὶ ταῖς αἰσθήσεις πεπηρωμένον, ὅπι ἐξ αὐτῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐξ αὐτοῦ ὄν τοῦ ἡλίου τὸ ἀπαύγασμα ὅκ ἦν ποτε ὕστερον εἶναι φαίνεται τῆς ἡλιακῆς φύσεως, ὅπου μηδὲ χρεὶς ἀπαυγάσματος ἥλιος ἐφάνη ποτέ. εἰ δὲ ὅπι τῶν σωμάτων τούτων τῶν ὁρατῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ ἐκ χρόνου ὄν, καὶ οὐχ ὕστερον ἐξ οὗ ὅστιν, ἐφάνη τι ὄν· τί ἀπιστεῖς ὅπι τῆς ἀοράτου καὶ ἀῤῥήτου φύσεως; τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐστὶν οὕτως, ὡς ἐκείνη τῇ οὐσίᾳ πρέπον ἴσῃ. ἀλλὰ γάρ τοι τοῦτον καὶ ὁ Παῦλος αὐτοῦ ὅτως ἐκάλεσε, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ συναΐδιον πιστεῖ. τί δέ, εἰπέ μοι, οὐχὶ αἰῶνες δι' αὐτοῦ γεγόνασι πάντες καὶ ἀφθαρσία πάντως; ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογῆσαι μὴ παραπαίοντα. ὀκοῦν οὐδὲν μέσον ἐστὶ καὶ παῖδες· εἰ δὲ οὐδέν, οὐχ ὕστερος, ἀλλὰ συναΐδιος. τὸ γὰρ πρὸ, καὶ τὸ μετ', χρόνων εἰσὶν εἴποιεν δηλωτικά (χρεὶς γὰρ αἰῶνος ἢ χρόνου ὀκ ἦν πω δυνητείη τις ταῦτα τοιοῦτα τὰ ῥήματα) χρόνων δὲ καὶ αἰώνων ἀιδιώτερος ὁ Θεός. εἰ δὲ ὅλως τοῦ ἐστὶ φησὶ ἐρχόμενον κατειληφέναι, ὅσα μὴ καὶ τὸν πατέρα ἐστὶ ἐρχόμενα ἀναγκαῖον ἦν χ. ἀναγκαῖον ἀγαγεῖν καὶ τούτοις τὸν λόγον καὶ τὸν λογισμὸν, πρεσβυτέραν μὲν, ἐρχόμενον δὲ ὅμως. εἰπὲ γάρ μοι, ὀκ ὅσον ἴσα καὶ ἐρχόμενον πρὸς ἡμᾶς, ὅτω πρὸ ἀπ' αὐτοῦ ὅπι τὸ ἀεὶ, τὸν πατέρα πρὸ χ. πρὸ πάντων λέγεις; δῆλον ὅπι. εἰπὲ δῶν μοι· πόσοι ὁ πατὴρ πρὸ ὑπάρχει; αἰ τε γὰρ ὀλίγοι, αἰ τε πολὺ δέκα μὴ εἰπῇς, ἐστὶ τὸν ἐρχόμενον τὸν πατέρα ἤγαγες. μετρήσας γὰρ

δῆλον

Ματθ. ε. λγ. μὴν, ὅταν καταφρονῶμεν αὐτῶν, καὶ Ⓦ τοῦ τοῦ Θεοῦ ζητῶμεν πλοῦτον μόνον (Ζητεῖτε γάρ, φησι, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν) οὕτω καὶ ὅτι τῆς δόξης, ὅταν ἡμῖν λοιπὸν ἀκίνδυνος ἡ δόσις ἡ καὶ ἡ τῶν χρημάτων καὶ ἡ τῆς δόξης, τότε αὐτὴν ὑπισδαψιλεύεται ὁ Θεός· ἀκινδύνως δὲ ὅτι τότε, ὅταν ἡμῶν μὴ κρατῇ, μηδὲ προσκόπτωμεν, μηδὲ ὡς δούλοις αὐτὴ ὑπιτάττῃ, ἀλλ' ὡς δεσπότης καὶ ὡς ἐλευθέρους προσκόπτωμεν. Διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ βούλεται αὐτῶν ἡμᾶς ἐρᾶν, ἵνα μὴ κρατώμεθα ὑπ' αὐτῶν. καὶ τοῦτο κατορθώσωμεν, δίδωσιν ἡμῖν αὐτὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας. τί γὰρ Παύλου λαμπρότερον, εἰπέ μοι, τοῦ λέγοντος· οὐ ζητοῦμεν τὰ ἐμὰ, ἀλλὰ τὰ ὑμῶν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων; τί δὲ εὐπορώτερον τοῦ μηδὲν ἔχοντος καὶ πάντα κατέχοντος; ὅταν γὰρ, ὅπερ ἔφην, μὴ κρατώμεθα ὑπ' αὐτῶν, ὅτι αὐτῶν κρατήσομεν, ὅτε αὐτὰ ληψόμεθα. Εἰ τοίνυν ὑπιτυμοῦμεν ὑπιτυχεῖν δόξης, φύγωμεν δόξαν. οὕτω γὰρ δωπσόμεθα τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους δύσαντες, τυχεῖν καὶ τῶν ἐνταῦθα, καὶ τῶν ἐπηγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. β. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ, ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ἦν πρὸς Ⓦ Θεόν.

Τοῖς αὖτι τῶν παίδων εἰσαγομένοις πρὸς τὰ μαθήματα, οὔτε πολλὰ ἐφεξῆς ὑπιτιθέασι Ⓒ διδάσκαλοι τὰ φορτία, ἵνα εἰσάπαξ τὸν πιεσθῶσι, ἀλλὰ τὰ βραχέα, καὶ τὰ αὐτὰ πολλάκις ἐπαγόσι αὐτοῖς, ὥστε αὐτῶν ῥᾳδίως ἐπιτυχεῖν τῆς διανοίας τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ μὴ ἐκ προοιμίων δυσχερῶν αὐτοὺς πρὸς ὄχλον καὶ πλῆθος καὶ τῆς μνήμης δυσκαθεξίαν, ἀκηρατέρεσι γνώσθαι πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν δοθέντων, ναρκᾶν ἀνάγκης αὐτοῖς ἀπὸ τῆς δυσχολίας ἐγγινομένης. τοῦτο δὴ τὸ αὐτὸς κατασκευάσαι βουλόμενος, καὶ Ⓦ πόσοι ὑμῶν ποιῆσαι χαρὰν, κἂν μικρὸν ἀπολαμβάνωσι τὰ ἐκ τῆς θείας ταύτης τραπέζης, εἰς τὰς ὑμετέρας ὕστερος εἰσήμι ψυχάς. διὸ τὸ τῶν αὐτῶν ἄψομαι πάλιν ῥημάτων, οὐχ ὥστε τὰ αὐτὰ πάλιν εἰπεῖν, ἀλλ' ὥστε τὰ λειπόντα προσθεῖναι μόνον. Φέρε οὖν, Ⓦ λόγου ἅπτου τὰ προοίμια πάλιν ἀναλάβωμεν. ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς Ⓦ Θεόν. τίνος ἕνεκεν, τῶν ἄλλων ἁπάντων θαυμασιωτάτων ἀπὸ τῆς οἰκειότητος ἀρξαμένων (ὁ γὰρ Ματθαῖός φησι, βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβὶδ· καὶ ὁ Λουκᾶς τὰ κατὰ τὴν Μαρίαν ἐν ἀρχῇ ἡμῖν διηγεῖται· καὶ ὁ Μάρκος ὁμοίως τοῖς αὐτοῖς ἐπιτελεῖ λόγοις, τὴν κατὰ Ⓦ βαπτιστὴν Ἰωάννου ἱστορίαν ἐντεῦθεν ὑφαίρων) τίνος οὖν ἕνεκεν, ἐκείνων ἐντεῦθεν ἀρξαμένων, ὁ Ἰωάννης τοῦτο μὲν ἐν βραχεῖ καὶ μετὰ ταῦτα ἡνίξατο, εἰπὼν, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, τὰ δὲ ἄλλα πάντα παρέδραμεν, τὴν σύλληψιν, Ⓦ τόκον, τὴν ἀνατροφὴν, τὴν αὔξησιν, θαύματος ἐκεῖ τῆς αἰδοῦς γεμούσης ἡμῖν διηγεῖται; τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον τούτου, ἢ δι' ἃ πρὸς ὑμᾶς ἐρῶ. τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν τὸ πλέον ἐν τοῖς κατὰ σάρκα διατελούντων λόγοις, δέος ἦν μὴ τινες διὰ τοῦτο χαμαιπετεῖς ὄντες, τούτοις συναπομείνωσι μόνοις τοῖς δόγμασι· ὃ καὶ Παῦλος ἔπαθε ὁ Σαμοσατεὺς ἐκ τούτου τοίνυν αὐτὰ γνοὺς τὴν χαμαιζηλίας ἐκείνων μᾶλλον ἐκπεσεῖσθαι, καὶ Ⓒ εἰς Ⓦ θεσμὸν ἀνέλκων, εἰκότως ἄνωθεν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀϊδίου πίστιν τῆς διηγήσεως τὴν ἀρχὴν· τοῦτο μὲν γὰρ Ματθαῖος ἀπὸ Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, καὶ Λουκᾶς ὁ ἀπὸ Τιβερίου Καίσαρος, τὸν δὲ Μάρκου ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου πρὸς τὴν διήγησιν εἰσαλλόμενον, πάντα ταῦτα ἀφεὶς· σὺ αἰωτέρω πάντος ἄνωθεν χρόνου τε καὶ αἰῶνος, χ. αὐτὸς ἐκεῖ τὴν ἀχρόαστον ἀκοντίζων πρὸς τὸ, ἐν ἀρχῇ ἦν, καὶ οὐκ ἀφεὶς ἕτερα πρὸ, σὺν δὲ ὅρον τιθεὶς, καθάπερ ἐκεῖνοι τὸν Ἡρῴδην καὶ τὸν Τιβέριον καὶ τὸν Ἰωάννην, ὃ δὴ ἄξιον μέντοι τοῦτο θαυμάσαι, χ. τόπον

θος ὅτως ἀλησγει οἱ, ἡ ἡδονὴ σὸκ ἔχοι, φησί; πόθεν ἢ ἑτέρωθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ ψυχῆς ταπεινῆς καὶ βιπλεῖς; οὐ γὰρ ὅστις ⟨ω⟩ ὑπὸ δόξης ἀλόντα μέγα τι καὶ ἰσαυκὸν σκοπῶσαν ταχέως, ἀλλ' αἰσχρὸν αὐτὸν εἶναι δεῖ καὶ βιπλῆ καὶ ἄτιμον καὶ μικρόν. ὁ γὰρ δι' ἀρετὴν μὴν μηδὲν ποιῶν, ἵνα ἢ διόρθωσιν ἀρέσκῃ μηδενὸς ἀξίοις λόγου, καὶ πάντα δι' ἐκεῖνον ψηφοι διήμενος τὴν
χ. εἰπὲ γάρ μοι. ἐσφαγμένην καὶ πλανωμένην, πῶς δὴ ἄξιος εἶη λιὸς; "σκόπει δέ. Εἴ τις αὐτὸν ἔφυτον· σὺ ἢ τί νομίζεις εἶναι τοὺς πολλούς; βέλτιον οὖν ῥαθύμους καὶ ἀμεμπτοτέρους ἐρᾷ. Τί δέ; ἔλαιον αὖ ψυέσθαι κατ' ἐκείνους, Εἴ τις αὐτὴν ἔφυτον πάλιν, σὸκ ἂν μοι δοκεῖ δεῦτον σβεσθῆναι ψυέσθαι κατ' ἐκείνους. πῶς οὖν σὸκ ἔσται γέλως τὴν τύφλαν δόξαν ἐνρεῖν, ὧν σὸκ ἂν ἔλαιον ψυέσθαι πολλαπλασίους ποτε; Εἰ ἢ λέγεις, ὅτι πολλοὶ καὶ ζωσεκκότες λιὸς εἰσι· δι' τοῦτο μάλιστα
10 αὐτῶν καταφρονῆσαι ἐχρεών. Εἰ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες εἰσὶν εὐκαταφρόνητοι, ὅταν πολλοὶ ψυῶνται, μειζόνως τοῦτο συμβήσεται. ἡ γὰρ τῶν καθ' ἕκαστον δύοια συλλεγόντων ὁμοῦ, μείζων
* καθ ⟨ω⟩ τοῦ πλήθους αὐξηθεῖσα *γίγ. δι' ἓν μὲν αὐτοῖς Εἰ λάβοι ποτὲ δῦ λις, ἐ διαρ-
ρώσειεν· ὁμοῦ ἢ ὄντας, σὸκ ἂν διωνθείη ῥαδίως, διὰ τὸ τὴν δύοιδη ὑπτιάσεσθαι, ἐ δίκην θρεμμάτων ἄγεσθαι, καὶ πάντα χοῦ ταῖς πρὸς ἀλλήλων ἕπεσθαι δόξαις. Ταύτης οὖν, εἰ-
15 πέ μοι, τῆς ⟨ω⟩ διὰ τῶν πολλῶν αἰωποίσασθε δόξης; μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ. τοῦτο γὰρ πάντα ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε, τοῦτο πλεονεξίαν ἔτεκε, βασκανίαν, κατηγορίαν, ὑπιβουλάς. τοῦτο τοὺς ἀδίκημένους καὶ τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων ὁπλίζει καὶ σκάνδαλοι, καὶ ὅτε φιλίαν οἶδεν ὁ τούτῳ τῷ νοσήματι ⟨ω⟩ειπεσών, ὁ ζωηρείας μέμπτας, σὸκ αἰδεῖσθαι ὑδένα ὅλως ὑπίσχε-
ται, ἀλλὰ πάντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς ῥίψας καὶ κακὰ, ⟨ω⟩ὸς πάντας σκεπτολέμωται, ἄσατος,
20 ἄστοργος ὤν. καὶ τὸ μὲν τῆς ὀργῆς πάθος, Εἰ καὶ αὐτὸ τυραννικόν τέ ὅστι καὶ ἀφόρητον, ἀλλ' σὸκ ἀεὶ διεσκληκὸς Εἴωθεν, ἀλλ' ὅταν ἔχῃ τοὺς προσιόντας μένει· τὸ ἢ τῆς κενοδοξίας δι' ὅλου, καὶ σὸκ ἔστι καιρὸς, ὡς Εἰπεῖν, ἐν ᾧ λήξας διωκόσεται, μὴ λογισμοῦ κωλύοντος αὐτὸ καὶ καταγέλοντος, ἀλλ' ἀεὶ πρέσειν ὁ μόνον ἀναπείθουσα ἀμβλύνειν, ἀλλὰ καὶ τύχωμέν τι κατορθοῦντες, καὶ τοῦτο ἀφαρπάζουσα τῶν χειρῶν, ἔστι ἢ ὅτε σὸδὲ ἀφῖσα τὸν
25 ἀσκλὸν κατορθῶσαι. Εἰ ἢ τὸν πλεονεξίαν ὁ Παῦλος καλεῖ εἰδωλολατρείαν, τὸν ταύτης μητέρα καὶ ῥίζαν ἐ πηγὸν, τὴν κενοδοξίαν λέγω, τί δίκαιον ἀνομάσαι; ὑδὲ γὰρ ⟨ω⟩εσσηθείσθω τῆς κακίας ἀξίαν ὅστιν εὑρεῖν. ἀναπέψωμεν τοίνυν, ἀγαπητὶ, ἐ τὸ πατρικὸν ἀποδυσώμεθα τοῦτο ἱμάτιον, καὶ διαῤῥήξωμεν, καὶ ἀποτίμωμεν, καὶ ψυώμεθά ποτε ἐλεύθερον τὸν ἐλευθερίαν τὸν ἀληθῆ, καὶ λάβωμεν αἰσθησιν τῆς βιψηλείας τῆς ⟨ω⟩ὸς τὸ Θεοῦ διδομένης ἡμῖν κα-
30 τα⟨ω⟩ερήσωμεν τῆς τῶν πολλῶν δόξης. ὑδὲν γὰρ ὕτω καταπέλαστον καὶ ἄτιμον, ὡς τοῦτο τὸ πάθος, ὑδὲν ὕτως αἰσχύνης γέμον καὶ πολλῆς ἀδοξίας. καὶ τοῦτο πολλαχόθεν ἴδοι τις αἰ, ὅτι τὸ μὲ δόξης ἐρᾶν, ἀδοξία· δόξα ἢ ὄντως, τὸ ταύτης ⟨ω⟩αφορᾶν, καὶ μηδένα αὐτῆς ποιεῖσθαι λόγον, ἀλλὰ ⟨ω⟩ὸς τὸ τοῦ Θεοῦ δοκοῦν ἅπαντα καὶ λέγειν ἐ ποιεῖν. ὕτω γὰρ διωκόσεται καὶ μαθὸν λαβεῖν ⟨ω⟩ῶς τὸ τὰ ἡμέτερα ὁρώντος ἀκριβῶς, ὅταν αὐτῷ μόνῳ ἀρκώμεθα θεατῇ.
χ. δίλοιτο Θ 35 Τί γὰρ ἡμῖν καὶ ἑτέρων ὀφθαλμῶν δεῖ, τῶν ἡμᾶς" μέλλοντος ἡμᾶς ὁρᾶν τὰ γινόμενα ⟨ω⟩ρὸς ἡμᾶς; πῶς ἢ σὸκ ἄτοπον ⟨ω⟩ μὲ οἰκέτου πάντα ὅσα περ αὐ ποιῇ, Εἰς ἀρέσκειαν τὸ διαστόν ποιεῖ, καὶ μηδὲν πλέον ὑπιζητεῖ τῆς θεωρίας τῆς τούτου, μηδὲ ἑτέρους ὀφθαλμοὺς ἐφέλκεσθαι ⟨ω⟩ρὸς τὸν ⟨ω⟩ρᾶξιν, κἂν μεγάλοι ⟨ω⟩ θεωρηταὶ ὦσι, ἀλλ' ἐν μόνοις σκοπεῖν, ὅπως ὁ διαστὸς θεάσηται· ἡμᾶς ἢ τοιοῦτον ἔχοντας κύριον, ἑτέρους ὑπιζητεῖ θεατάς, τοῦ ὠ-
40 φελῆσαι μὲ ὑδὲν, βλάψαι δὲ σὸκ τῆς θεωρίας δυναμένους, καὶ κενοῦσαι πάντα ⟨ω⟩ πόνον ἡμῶν; μὴ, ⟨ω⟩αρακαλῶ· ἀλλ' ὅταν ἔχωμεν τοὺς μαθοὺς λαβεῖν, τοῦτον κελεύωμεν ἐπαινέτην τῶν γινομένων, τοῦτον θεατὴν· μηδὲν ἡμῖν καὶ αἰθερίνοις ὀφθαλμοῖς ἔσω. Εἰ γὰρ ἐθέλοιμεν
χ. ὅτι καὶ ταύτης ὑπιτυχεῖν τῆς δόξης, ὅτε αὐτῆς ὑπιτυγχόμεθα," ὅταν τοῦ ⟨ω⟩ρὸς τὸ Θεὸν ζητῶμεν μόνῳ. Τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με, δοξάσω, φησι. ἐ ὥσπερ ζημιῶν τόπε μάλιστα εὐπορεῖ- α. Βασ. β. λβ.
μεθα,

τοὺς μὴ λίαν ἀναθησομένους" προσαγάγεσθαι καὶ πεῖσαι. χ. προσάγεσθαι

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ γὰρ δεινὸν ἡ "κενοδοξία καὶ πρὸς τὰ λίαν φλυαρεῖν ἀποτυφλώσασι τὸν διδάσκαλον τῶν χ. φιλαρχία.
ἀνθρώπων αὐτῆς ἀλισκομένους, καὶ τοῖς ὠμολογημένοις πεῖσαι φιλονεικοῦντας· ἑτέρως γὰρ καὶ σφόδρα
ἐδόξαζε πάλαι τοὺς ἀποφασισαμένους, εἰς ἀποκρίσεις καὶ αἰτήσεις ἀλείφων. Ταῦτα δὲ ὅτι τῶν
Ἰουδαίων ἐγένετο. ὁ γὰρ δι' ἀγνοίαν πρωτοπλάστου τοῦ Θεοῦ γόνου, ἀλλ' ἵνα τῆς παρὰ τῶν πολλῶν 5
Ioan.18.μβ. τύχωσι τιμῆς. Καὶ γὰρ ὑπέφευγεν εἰς αὐτόν, φησίν, ἀλλ' ἐφοβοῦντο, ἵνα μὴ ἀποσυνάγω-
γοι γένωνται· καὶ τὸν αὐτῶν προέτεινε σωτηρίαν ἑτέρως. ὁ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι τοιοῦτος
σφοδρῶς τῆς παρούσης δουλεύοντα δόξης, τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τυγχάνειν. διὸ καὶ ἐπετίμησεν αὐ-
τοῖς εἰπών, πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, τὴν τιμὴν παρὰ τοῦ 10 * δὲ
Θεοῦ μὴ ζητοῦντες; μάθωμεν γὰρ πῶς ὅτι βαθεῖα, * καὶ δυσανάγωγον τὸν χάρωμα τοῦτο τοῦ πάθους, καὶ τὴν ἀλόητον τὴν ψυχὴν ἀποχίσασα τὴν ὄρασιν, τὴν γῆν προσπλεῖ, καὶ τὸν
φῶς ἀναβλέψαι οὐκ ἀφίησιν, ἀλλ' ὡς βορβόρῳ χοῖρος πάντως κεκλιδεῖ τὴν πτέρνην, κατασκυβάλους διατάττας αὐτῆς οὕτω δυνατὰς, ὡς χωρὶς ὑπερβάσεως αὐτῶν μηδὲν κινεῖσθαι. ὁ γὰρ τοῦτο νοσῶν ὁ νόσημα καὶ μηδενὸς κεκλιότος αὐτομάτως ποτὲ πάντα, ὅσαπερ ἂν 15
εἴπῃς πίπτειν αὐτὸν τοὺς κυρίους. ὁ γὰρ ἱμάτια καλὰ προτίθηται διὰ ἀνείνας, καὶ κεκλωπί- • γὰ
ζει τὸν ὄφιν, οὐχ ἑαυτῷ τοῦτο, ἀλλ' ἑτέρους ὑπερβάλλων, ὁ ἀκολουθεῖ προάγει χρὴ τὸ ἀ-
γαθόν, ἵνα θαυμάζηται πρὸς ἑτέρων, καὶ πάντα ἃ ποιῇ, τῆς τῶν ἄλλων ἕνεκεν ὠφελείας ἀνα-
μένει μόνης. ἆρα γοῦν αἴρει τοῦτο χαλεπώτερον πάθος; ἵνα * ἑτέρους θαυμάσωσιν αὐτόν, • γὰ
καταχρημάζῃ Σωκράτης. βούλει μαθεῖν αὐτὸ τὸν τυραννίδα; ἐκεῖνα μὲν οὖν ὁ τὰ εἰρη- 20
μένα παρὰ τοῦ Χριστοῦ δείξαι πᾶσαν αὐλὸν τὸν τυραννίδα." ἄκουε γοῦν καὶ τῶν ἐξῆς. Εἰ γὰρ ἐ- χ. πολὺ γὰρ
ρήλιος ἐρωτῆσαί τινα τῶν πολιτευομένων καὶ τὰ πολυτελῆ δαπανώντων δαπανήματα, ὅσους ἔνεστι τοσοῦτον κακοδοξεῖν χρυσίον, καὶ τί βούλει; αὐλοῖς ἢ ὁσαύτη δαπάνη, οὐδὲν ἕτερον ἀκού- Σωκράτ. ἢ τὸν αὐλοῦντα
ση παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ τὸν δῆμον τὸν ἀρίστου. Εἰ δὲ πάλιν ἔροιο, τί δήποτε ὁ δῆμός ἐστιν, 25
ἐρεῖ σοι, τραῦμα βορβόρου γέμον καὶ ἀκαθαρσίας, ὃ ὀξὺ ἀνοίας τὸ πλέον συλλείβουσι, καὶ ἁπλῶς
φερόμενον πάντα τὰς ἁλόητος κύματα, πολλάκις καὶ ἐκ ποικίλων καὶ μαχομένης Σωκρά- 25
τους γνώμης. ὅταν οὖν ὦσι τοιοῦτοι ἔχῃ διαπτῶσι, τίνος ἐλεεινότερος οὐκ ἂν εἴη; ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνθρώπους βιωτικοὺς περὶ ταῦτα ἐσπουδακέναι, καὶ αὐτὰ νοσεῖν, μᾶλλον ἢ χαλεπώτερα, τοῦτο μάλιστα ὅτι ὁ δεινόν. ἐκείνους μὲν γὰρ μέρει χρημάτων ἡ ζημία· ὁ ταῦθα ἢ μέρει ψυχῆς ὁ κίνδυνος. ὅταν γὰρ ἀπὸ δόξης πίστιν ἀμείβωσιν ὀρθὴν, καὶ ἵνα αὐτοὶ δοξάζωνται, μὴ Θεὸν ἀτιμάζωσι, ἵνα ἐπαρθῶσι" οὐκ ἂν ἔχοι βλασφεῖας ὁ μανίας ὁ γνόμενον, χ. καὶ ἔχει βλάβης
εἰπέ μοι; τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάθη, καὶ πολλὴν τὴν βλάβην ἔχη, φέρει" γοῦν ἵνα καὶ ἡ- χ. ϛ
δονὴν, εἰ καὶ προσκαιρον καὶ βεβαίαν. ὁ γὰρ ὁ φιλοχρήματος καὶ ὁ φίλοινος καὶ ὁ φιλογυμνὸς
ἔχουσί ἵνα μὴ τῆς βλάβης καὶ ἡδονὴν, εἰ καὶ βεβαίαν· ὁ δὲ τῆς πάθους ἀρχομένου τού-
του, ἀπὸ πάντος καταπίπτει ζῶσι βίου ὁ ἡδονῆς ἀπεστερημένου. ὁ γὰρ ὀπτευόμενοι οὐ
σφόδρα ἐρῶσι, δόξης λέγω τῆς παρὰ τῶν πολλῶν· ἀλλὰ δοκοῦσι μὲν ἀποκαύειν αὐτῆς,
οὐκ ἀπολαύουσι δέ, ἀπὸ δὲ μηδὲ ἓν δόξαν ὁ τοσοῦτον πάθος. διὰ τοῦτο οὐδὲ δόξα, ἀλλὰ κε-
νὴν δόξης τοσοῦτον εἴρηται ὁ πάθος. κενοδοξίαι γὰρ αὐτὸ οἱ παλαιοὶ πάντες εἰκό- χ. ϛ
τως ἐκάλεσαν. ἀπὸ κενοῦ γάρ ὅτι, ἔνδον οὐδὲν ἔχουσα λαμπρὸν καὶ ὑπόδοξον, ἀλλ' ὥσπερ
τὰ τοσοῦτον ἀπεῖα ὀχεῖ μόνον δέ) λαμπρὰ ὁ ἐπέρασται, κενὰ δὲ ἔνδοθεν ὄντα (διὸ καὶ τῶν σω- χ. ἐκφαυλ.
ματικῶν ὕφεων" ὑπερεπίστευσε πάντα, οὐδὲν τοσοῦτον τοῦτο ἔρωτα εἶλε ἑαυτῶν) 40
οὕτω, μᾶλλον ἢ ἀθλιώτερον, καὶ τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν τὸ δυσπαραγώνιστον τοῦτο καὶ τυραννικὸν
πάθος ἡμῖν ἐφημάτισεν. ὅπου γὰρ ἔχει μείζω λαμπρὰν, τὰ δὲ ἔνδον αὐτῆς σκιᾶς κενὰ μό-
νον, ἀλλὰ καὶ ἀλμυρὰς ἀνάμεστα καὶ ὠμῆς γάμει τῆς τυραννίδος. πόθεν οὖν ἁλῶμεν τοῦτο τὸ πά-

θος

τητος αὐτὸ τίνως σαφὲς μαθεῖν ἴσχυσε, ἀλλὰ τοῦτο τοῖς περὶ τῆς οἰκονομίας ἐπιζητεῖσθαι λόγοις· ἵνα τούτοις ἡ ἀκοὴ γυμνασθεῖσα, τὴν λοιπὴν εὐσεβοποιὸν διδασκαλίαν κατ' εἰ βούλοιτο τις τὸν δημιουργείαν πᾶσαν ἀνύσας διελθεῖν, εὑρήσει τοῦτο ὃ λέγω σφόδρα ἀναγκαῖον. καὶ γὰρ αὐδρα αὐτὸν καλῶ καὶ αὐτὸς, καὶ τοῖς τοῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἐν σαρκὶ ἐλεύσεως ἐπιζητεῖσθαι λόγοις. καὶ Παῦλος ἦ, ὅταν λέγῃ, Τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ Ρω. α. γ.
κατὰ σάρκα, οὐδὲν ἕτερον ἡμᾶς παιδεύει, ἀλλ' ὅτι ὃ ἐποίησεν ὑπὲρ τῆς οἰκονομίας προείληπται, οὗ καὶ ἡμῖς ὁμολογοῦμεν. ἀλλ' ὁ τῆς βεβήλου καὶ τῆς ἀρρήτου καὶ προαιωνίου ἡμῖν ἐκ ἀρχῆς ἀναλέγεται νῦν. διὰ τοῦτο, ὃ ἐποίησεν ἀφεὶς, ὃ ἐν ἔθηκεν. ἐρεῖ ἴσως ἐκεῖ εἰ χριστὸς ἐν, τοῦτο μάλιστα διορίσασθαι. εἰ δὲ ὁ Παῦλος ἔδεισε, μή τις ὑποπτεύσῃ τὴν ἀνοήτων, ὅτι τὸ παρὸν ἔσαι μεῖζον, καὶ ὑποπτεύσαντα γένηται ἔξω τῆς γνησίας (διὰ γὰρ τοῦτο καὶ Κορινθίοις ὑπισχνεῖτο ἔλεγεν, Οταν ἔλθω ὅπου ὑποτάσσομαι, δῆλον ὅτι ἐκεῖ τὸ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. κἀκεῖ τίς θεν ὑποπτεύσειεν, ὅτι ὁ πατὴρ ὑποταγήσεται ποτε τῷ υἱῷ ἐκ μὴ τῶν πάντων;) ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ἀλόγους ταύτας ὑποψίας δέδοικε καὶ φησι, ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα· πολλῷ μᾶλλον τὸν Ιωάννου, εἰ χριστὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, φοβηθῶμεν ἔδει, μή τις αὐτὸν ἀνώτερον νομίσῃ, καὶ τῶν πάντων διδάξαι. νῦν δὲ ὅπερ γνήσιός ἐστιν, εἰκότως ἅτε αὐτὸς, ἅτε ἄλλος οὐδεὶς, οὐκ ἀπόστολος, ἀ προφήτης χριστὸν αὐτὸν ἔφησεν εἶναι). ἐκ αὐτὸς δὲ ὁ μονογενὴς οὐκ ἂν αὐτὸν ἔφησεν, εἰ τοῦτο ἐστίν. ὁ γὰρ τὰ ὕστερα ταπεινὰ φεύγειν θέλων διὰ συγκαταβάσιν, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο οὐκ ἂν ἐσιώπησεν. οἶμαι γὰρ οὐκ ἀπεικὸς, μᾶλλον αὐτὸν ἔχοντα ὃ ὑφηλότερον σιγῆσαι, ἢ μὴ ἔχοντα ψεύδεσθαι τοῦτον αὐτὸν, καὶ μὴ διδάξαι ὅτι οὐκ ἔχει. οὐκοῦν βούλεσθε ἀφάσεως τῆς σιγῆς ἦν, ὃ βούλεσθαι διδάσκειν τὸν ἀνθρώπους ταπεινοφρονεῖν [καὶ] διὰ τοῦτο σιγᾷν τὰ μεγάλα τῶν προσόντων αὐτῷ· εἰ ταῦτ' ἦν οὐδεμίαν ἔχοις εἰπεῖν προφάσει δικαίαν τῆς σιωπῆς. ἵνα γὰρ ἔτερα ἐσίγα, εἰ χριστὸς ἐν, ὃ γεγόνασι, καὶ τῶν προσόντων πολλὰ ἀνθρωπίνως· ὥστε ὁ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην διδασκαλίαν, ἃ τὰ μὴ προσόντα αὐτῷ πολλάκις εἶπεν ταπεινὰ, πολλῷ μᾶλλον, εἰ χριστὸς ἐν, τοῦτο οὐκ ἂν ἔλιπεν. ἢ ὁρᾷς αὐτὸν, ἵνα μηδεὶς αὐτὸν ἀγνοήσῃ, πάντα ὑπὲρ τούτου καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ ἀναξία αὐτὸν φθεγξόμενον τῆς ἀξίας, καὶ τῆς οὐσίας, ἃ εἰς προφήτου ταπεινότητα καταβαίνοντα; ὃ γὰρ, καθὼς ἀκούω κρίτω· καὶ ὃ, ἐκτὸς μοι εἶπε, τί εἶπω καὶ τί λαλήσω, καὶ ὅσα τοιαῦτα, προφητῶν μέσον ἐστίν. εἰ τοίνυν ταύτην θέλων τὴν ὑποψίαν ἀπελθεῖν, ὅτω ταπεινὰ οὐκ ἀπηξίωσε φθέγξασθαι ῥήματα, πολλῷ μᾶλλον δῆ, εἰ χριστὸς ἐν, ἵνα μὴ ἀπιστῶσι τινες αὐτῷ ὑποπτεύσῃ, πολλὰ τοιαῦτα δῆ εἶπεν· οἶδ, μὴ νομίζετέ με γεγόνασθαι πρὸς τὸ πάθος· πεποίημαι ἐγὼ, οὐ γεγόνημαι, οὐδ' εἰμὶ τῆς οὐσίας ἐκείνου. νῦν δὲ πᾶν τοιοῦτόν ἐστι φθέγμα. ἐκεῖνα γὰρ φθέγγεται τὰ ῥήματα, ἃ ἐς τὸν μὴ βουλόμενος ἀναγκάζει ἡ ἀκρίβεια τοῦ σώματος δέξασθαι ὑποψίαν· οἷ, Οτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ, Τοσοῦτον χρόνον μεθ' Ιω. ι. λη.
ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· ἐς, Ινα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· Ωσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, Ιω. ε. κα.
οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· Ο πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν. καὶ πάντα ὅσα ὁ πατὴρ, καὶ ὃ ὅτω πίστεις, καὶ ὃ ἐν ἐμοὶ πρὸς τὸν πατέρα, τοῦτο πρὸς αὐτὸν ἀναλλαξίδην

* διὰ τέτων δηλοῖ τοῦτο ἡ αὐθεντίαν, καὶ διὰ τούτων μὲν, καὶ δι' ἑτέρων ἡ πλείονων ἐνδείκνυται· οἷ, ὅταν λέγῃ· σώπα, πεφίμωσο· θέλω, καθαρίσθητι· σοὶ λέγω ὃ δαιμόνιον ὃ κωφὸν καὶ ἄλαλον, Μαθ. π. ε. γ. Μαθ. ι. κα. κε.
ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· ἐς ὃ, Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα νομοθετῶν καὶ θαυματουργεῖ, ἐκεῖνα δείξας αὐτὸν τοῦ ἀξιοῦσθαι· μᾶλλον δὲ ὃ πολλαχοῦ αὐτῶν μέρος, ἱκανὸν

ἵλεως ἡμῖν αὐτὸς ὁ βλασφημούμενος περὶ ἐκείνων εἶπε. τίνα γὰρ τῶν τοιούτων λόγων ἀνάγκην ἔχ ἡμεῖς ἐφθορέναμεν, ἀλλ' ⓐ τῇ ἑαυτῶν πολεμοῦντες σωτηρίᾳ ἡμῖν προῆγον. Τί οὖν φημι; ὅτι τοῦτο τὸ ἰῶ, ὅτι τοῦ λόγου τὸ εἶ) ἀϊδίως μόνον ὄντι δηλωτικόν (ὁ ἀρχὴ γὰρ ἰῶ, φησιν, ὁ λόγος) τὸ δὲ πρεσβύτερον ἢ ἰῶ, τὸ πρὸς ὃν ἦν εἶ). ὅπερ γὰρ μάλιστα τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐστιν ἴδιον, τὸ ἀΐδιον εἶ καὶ ἄναρχον, τοῦτο πρὸ πάντων τέθεικεν. Εἶτα, ἵνα μή τις ἀκούων τὸ ἰῶ ὁ ἀρχὴ, ἢ ἀγλώττον αὐτὸν εἴπῃ, θᾶττον αὖθις πρόσεμνύσατο, πρὸ τοῦ εἰπεῖν τί ἰῶ, εἶπεν ὅτι πρὸς Ⓦ Θεὸν ἰῶ. ἢ ἵνα μὴ λόγον αὐτὸν ἁπλῶς νομίσῃ τις εἶ) πρόσφορον ἢ ὁ- χ. ἀναδεῖ
μόθετον, τῇ τοῦ ἄρθρου προσθήκῃ, καθάπερ ἔφθην εἶπον, ἢ δείκνυσι τῆς δόξης ταύτης τοῦτο αἴτιον ῥήσεως. ἢ γὰρ εἶπεν, ὁ Θεῷ ἰῶ, ἀλλὰ πρὸς Ⓦ Θεὸν ἰῶ, τὴν καθ' ὑπόστασιν αὐτοῦ ἰδιότητα ἐμφαίνων ἡμῖν. Εἶτα ἢ σαφέστερον αὖθις προῆκε καλύψαι ἐ- παναγαγὼν, ὅπερ ὁ λόγος ἦν ἢ Θεὸς ἰῶ. ἀλλὰ πεποιημένος, φησί. Τί οὖν ἐκώλυε τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀρχὴ ἐποίησεν ὁ Θεὸς Ⓦ λόγον; πρὸ γοῦν τῆς Δαλεσθήμου ὁ Μωϋσῆς οὐκ εἶπεν, ὁ ἀρχὴ ἰῶν ἡ γῆ, ἀλλ', ὅτι ἐποίησεν αὐτὸν, ἢ τότε ἰῶ. τί τοίνυν ἐκώλυε ἢ Ⓦ Ἰωάννου ὅτως εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἀρχὴ ἐποίησεν ὁ Θεὸς Ⓦ λόγον; Εἰ γὰρ πρὸ τῆς γῆς τοῦτο ἔδειξεν ὁ Μωϋσῆς, μή τις αὐτὸν ἀγλώττον εἴπῃ· πολλῷ μᾶλλον πρὸ τοῦ ἡμᾶς φθεί- θῆναι ἐκέλευ Ⓦ Ἰωάννης, εἴτε κτίσις ἰῶ. ὁ μὲ γὰρ κόσμος ὁρατὸς ὤν, αὐτόθεν κηρύττει Ⓦ ποιητὸν (Ⓐ ὁρατοὶ γάρ, φησι, δίκαιοί τινες δόξαν τοῦ Θεοῦ) ὁ δὲ ἡμᾶς ἀόρατός ἐστι, ἢ τὴν κτίσιν σφόδρα ἢ ἀπείρως ὑπερβεβέβηκεν. Εἰ τοίνυν ἔνθα μηδὲ λόγου ἢ διδασκαλίας ἡμῖν ἔδει, πρὸς τὸ μαθεῖν ὅτι ἀγλωττός ὁ κόσμος ἐστίν, ὅμως σαφῶς αὐτὸ ἢ πρὸ τῶν ἄλλων τὴν τιμὴν ὁ προφήτης· πολλῷ μᾶλλον πρὸ τοῦ ἡμᾶς τοῦτο Ⓦ Ἰωάννης ἐχρῆν εἰπεῖν, εἴτε κτισθεὶς ἦν. καί φησιν· ἀλλ' ὁ Πέτρος εἶπε τοῦτο σαφῶς ἢ διαῤῥήδην. πού ἢ πότε; ὅτε
Πρξ. β. λε. Ἰουδαίοις Δαλεσθήμους ἔλεγεν· Οὐκ Κύριον αὐτὸν ἢ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε. Τί οὖν ἢ τὸ ἐξῆς οὐ προσέθηκας, Οὐ τοῦτον Ⓦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε; ἢ ἄγνοεῖς ὅτι τῶν λεγομένων τὰ μὲν τῆς ἀνθρωπότητος φύσεως, τὰ δὲ τῆς οἰκονομίας ἐστίν; Εἰ δὲ μή ἐστιν, ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς ὅτι τῆς θεότητος ἐκδέξῃ, ἢ παθητὸν εἰσάξεις τὸ θεῖον· Εἰ δὲ μὴ παθητόν, οὐδὲ χ. οἰκείως
ποιητόν. Εἰ μὲ γὰρ ἐκ τῆς θείας αὐτῆς ἢ ἀῤῥήτου φύσεως τὸ αἷμα ἐῤῥύσῃ, ἢ ἀνθ' ἡμῶν τῆς σαρκὸς αὐτὴ τοῖς κρείττοσι ἡλίσις διηρέθη ἢ ἐτέμνετο, λόγον αἰ εἶχές σε κρεῖττον τοῦτο τὸ σόφισμα. Εἰ δ' οὖν τοῦτο ἦν, πῶς αὐτὸς ὁ ἀγαθολόγος βλασφημήσειε, ὃν ἔσχεν αὐτὸς ἀγνοῶν προσποιῇ ἀ- σύγκριτον ὅτως ἀγνοεῖν, ἢ πῶς ἦν ἀνθ' ⓐ δαίμονες ὑπερεκρίνοντο; ἄλλως τε, τὸ Κύριος, καὶ τὸ
Χριστὸς * οὐκ ἔστιν οὐσίας, ἀλλ' ἀξιώματος. τὸ μὲ γὰρ τῆς ἀξίας ἐστί, τὸ δὲ τοῦ χρῖσθαι. Τί 30 * λειπτικὸν
οὖν ἀνθ' εἷπεν ὡς τῆς τοῦ Θεοῦ; Εἰ γὰρ ἢ κτίσις ἦν καθ' ὑμᾶς, τοῦτο οὐκ ἀνθ' ἔχοι χώ- ραν. οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἐγένετο, ἢ πότε αὐτὸν ἐκτίσατο ὁ Θεός, οὐδὲ ἀποβάλλειν ἔ- χει τὸν ἀρχικὸν, ἀλλὰ φύσει * ὑποστατόν. ἐρωτηθεὶς γάρ, Εἰ βασιλεὺς εἶπε, ἐγὼ εἰς * ἢ
τοῦτο γεγένημαι, φησὶν ὁ Πέτρος ὡς πρὸς τινὸς ὑφεστοποιήτους, ὅτε ἀφελέσθαι. πρὸς γὰρ τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος αὐτῷ πάσης. ἢ Τί θαυμάζῃς, Εἰ τοῦτο ὁ Πέτρος φησίν; Ἀθηναίους 35 Ἰσ. πῶς.
Πρξ. ιζ. λα. γὰρ ἀφελεγόμενος ὁ Παῦλος, αὐδρα αὐτὸν καλῶ μόνον, ὅτω λέγων· Ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρι- σεν, πίστιν παράσχων πᾶσι, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ οὐδὲν πρὸς τῆς τοῦ Θεοῦ λέξεως μορφῆς, οὐδὲ ὅτι ἴσος αὐτῷ, οὐδὲ ὅτι ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ· Εἰκότως. οὕ- τω γὰρ καιρὸς τούτων τῶν ῥημάτων ἰῶ· ἀλλ' ἀγαπητὸν ἰῶ αὐτοὺς προσδέξασθαι τίνος, ὅτι ἀνθρωπός ἐστι, ἢ ὅτι αἰσχύνη. ὅτω ἢ αὐτὸς ἐποίησε Χριστός, πρὸ δὲ Παῦλος μαθὼν ὅτω παρ- 40 ραλλαγὴν ἀκούομεν. ἢ γὰρ εὐθέως ἡμῖν ἑαυτῷ τὰ ῥητὰ ἀφεκάλυψεν, ἀλλὰ πρότερον μὲ σι- χ. οἰκονομῶ.
μίζετο εἶ) προφήτης δὲ χρηστὸς ἁπλῶς ἀνθρωπος· ὕστερον ἢ ἐφάνη δηλῶν τῶν ἔργων ἢ τῶν ῥημάτων τοῦτο ὅπερ ἰῶ. δηλῶ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος· ὁ ἀρχὴ τοίνυν κέχρηται τῷ ὀνόματι. ἢ γὰρ τοιούτῳ προσώπῳ πρὸς Ἰουδαίους ἐδυνήθη δημηγορεῖν δημηγορικῶς ἢ ὅπερ οὐδὲν πρὸς τὸ ῥητὸν

τοῦτος

Θεός, καὶ ὁ ἀνθρωπος υἱὸς Θεοῦ λέγεται, καὶ Θεὸς δῶ εἶπε. ἐγὼ γὰρ εἶπα, θεοί ἐστε, φησι, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· φιλανθρωπήσεις ὦ μονογενὴς τῆς φύσεως, καὶ σοδὲν φήσεις αὐτὸν ἔχειν κτῆ-
χ. ὅπερ γὰρ καὶ χ. ἴσον μα τόσο πλέον; οὐδαμῶς, φησι. καὶ μένω τοῦτο ποιῶ, καὶν μὴ ὦ λέγω λέγεις. πῶς; ὅτι δὲ σὺ χάριτι φῆς τῆς υἱοθεσίας μετειληφέναι, δὲ αὐτὸν οὕτω. ὦ γὰρ μὴ φύσει λέγει αὐτὸν
5 υἱόν, σοδὲν ἕτερον, ἢ χάριτι εἶ) τὸ κατασκευάζεις. πλὴν ἀλλ' ἴδωμεν καὶ ταύτης τὰς μαρτυρίας ὡς σοφήσεται ἡμῖν. Ἐν ἀρχῇ, φησιν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⟨W⟩ ἀόρατον καὶ τὴν γῆν ἰῶ Gen. a. a.
χ. σαὶμ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. Καὶ ἰῶ δῶ ἀνθρωπος δὲ Ἀρμαθὲμ Σιφᾶ. Ταῦτά ἐστιν ἃ τομί- a. Bas. a. a.
ζουσιν εἶ) ἰχμεφά. καὶ ἔστιν ἰχμεφά· ἀλλ' εἰς δὲ δείξαι πῶ ἡμῶν λεγομένων ὀρθότητα τῇ δογμῇ, ἀσθενέστερα ὄντα ἀπάντων ποιεῖς δὲ ξῆσαι τὴν βλασφημίαν αὐτῶν. τί γὰρ, εἰ-
10 πέ μοι, κωλύει ἔχειν ποιεῖς δὲ ἐποίησε, δὲ ἰῶ; τί ἢ ὁ Θεὸς ποιεῖς ⟨W⟩ δῶ ἀνθρωπον; τί δὲ ἅμαξαν μιγνύεις, καὶ συγχεῖς δὲ ἅμαξομύθια, καὶ δὲ δῶ κάτω ποιεῖς; σκιαῦδα γὰρ οὐ δὲ ἰῶ δείκνυσι δὲ ἀίδιον μόνον, ἀλλὰ καὶ δὲ ἐν ἀρχῇ ἰῶ, καὶ δὲ ὁ λόγος ἰῶ. ὥσπερ γὰρ δὲ ὄν, ὅ-
χ. τ ἀεὶ καὶ τὸ διὰ παντός. τὸ ἀίδιον μόνον, ἀλλὰ καὶ ⟨W⟩ συνεῶτα χρόνον δηλοῖ μόνον, ὅταν ἢ ποεῖ Θεοῦ, "δὲ ἀίδιον δείκνυσι· οὕτω καὶ δὲ ἰῶ, ποεῖ μὴν τῆς ἡμετέρας λεγομένων φύσεως, ⟨W⟩ πα-
15 ρελθόντα χρόνον σημαίνει ἡμῖν, καὶ αὐτὸ τοῦτον πεπερατωμένον· ὅταν ἢ ποεῖ Θεοῦ, δὲ ἀίδιον
χ. ὁμοίως *ἐμφαίνει. ἤρκει μὲν οὖν ἀκούσαντα μόνα, καὶ ἀκούσαντα δῶ ἀνθρωπον, μηδὲν πλέον ὑπο-
χ. τῇ γνώμῃ πλῦσαι ποεῖ αὐτῶν, τῶν τῇ φύσει "τοῖς γνωστοῖς ποεῖσκόντων. δὲ γὰρ γνώμενον, ὅ,τι αἰῶνι, χρόνῳ ἢ αἰῶνι γέγονεν· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὢ χρόνου μόνου, ἀλλὰ καὶ αἰῶνων πάντων ἀνώτε-
20 ρος. δημιουργὸς γὰρ αὐτῶν ὅστι καὶ ποιητής. δι' ὃ γάρ, φησι, καὶ σοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὁ δὲ ποιητὴς ποεῖ τῶν ποιημάτων πάντως ὅστιν. ὅπερ ἢ οὕτως ἀναίσθητοί εἰσί τινες, ὡς καὶ μὴ τοῦ-
ἰσ. ἑαυτῶν τα μεῖζόν τι ποεῖ "αὐτῶν τῆς ἀξίας ὑπονοεῖν. ὦ, ἐποίησε, ῥήματι, καὶ τῷ, δῶ ἀνθρωπος ἰῶ, ποεῖκαταλαμβάνει τὴν δημιουργίαν τὸ ἀκροατὸ καὶ πᾶσαι αἰσθήσεων ἐκκόπτει. πᾶν γὰρ
χ. μὰ φλυάρει, δὲ ποιητὸν, καὶ συμπαὸς τὸ γῆ, χρόνῳ πεποίηται, καὶ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν, καὶ ἀπαρχὴν τούτων ἀ-
δεῖ, ὅπερ γέγονεν. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ἐποίησε τὴν γῆν, καὶ ὅτι δῶ ἀνθρωπος ἰῶ, ποεῖ τὰ "λει-
χ. αἰδηπὸν πα- 25 πὸν φλυαρῆς, "δυσκόπου τινὰ ἐλπίδων λῆρον. ἐγὼ γὰρ καὶ ἑτέραν ὑπόβολίν σοι εἶποιμι
ναὶ ἐλπίδων δῶ. ποίαν ἢ ταύτην; ὅτι εἰ καὶ ποεῖ τῆς γῆς εἴρηκε, ἐν ἀρχῇ ἰῶ ἡ γῆ, καὶ ποεῖ τοῦ δῶ-
θεφπου, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἰῶ ὁ δῶθεφπος, σοδὲ οὕτως ὑποπλῦσαί σι μεῖζον ποεῖ αὐ-
χ. ἐλαμβάνων τῶν νῶν "ἐγνωσμένων ἐχεῖν ἡμῶν. ἡ γὰρ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ποεῖσπορεία ποεῖλαβοῦσα ὅσα δῶ ποεῖ αὐτῶν λέγεται, σὲκ ἀφίσι τὴν ἀρχαίαν μεῖζόν τι φαν-
χ. ἐδὲ 30 ταδιῶαι ποεῖ αὐτῶν, ὧν νῶν ἴσμεν· ὥσπερ "οὖν ὁ λόγος, καὶν μακρὰ σι ποεῖ αὐτὸ λεχθῇ, σὲκ ἀφίσι ταπεινόν σι ὑποῆσαί σι καὶ ἀτελές· ἐπεὶ καὶ ποείων φησι ποεῖ τῆς γῆς, ["ὅτι] ἡ δὲ γῆ ἰῶ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. εἰπὼν γὰρ ὅλα ἐποίησεν αὐτὴν, καὶ θεὶς
χ. λοιπὰ αὐτῆς ⟨W⟩ ὅρος ὅρον, ἀδεῶς λοιπὸν πὰ" ἐξῆς φθέγξεται, εἰδὼς ὅτι σοδεὶς ὕστερος ἀνύπο-
τος ὅστιν, ὡς ἁπαρχὴν αὐτὴν δὲ ἀψίφιστον ὑποπλῦσαι. ὃ γὰρ τῆς γῆς ὄνομα, καὶ ὃ, ἐποί-
35 ησεν, ἱκανὰ καὶ ⟨W⟩ σφόδρα ἀλίγιον πεῖσαι, ὅτι σὰκ ἀίδιος, σοδὲ ἀψίφιστος, ἀλλὰ τῶν ἐν
χ. ὑρανοῦ χρόνῳ γνωμένων ὅστί. χωρεῖς ἢ τοῦτων, τὸ ἰῶ, ὅπερ μὲν τῆς γῆς καὶ τοῦ "ἀνθρώπου ὑ τοῦ εἶ) ἁ-
πλῶς ὅστι σημαντικόν· ἀλλ' ὅπερ μὲν τοῦ δῶθεφπου, τῦ ἀπὸ πυδὲ τῦ χωρεῖν εἶ), ὅπερ ἢ τῆς γῆς, τοῦ πῶς εἶ). σοδὲ γὰρ εἶπεν, ἡ ἢ γῆ ἰῶ, ἁπλῶς, καὶ ἐσίγησεν, ἀλλὰ πῶς ἰῶ καὶ
μὴ τὸ γλισχὸν ἐδίδαξεν, οἶ, ὅτι ἀόρατος καὶ ἀκαταασκεύαστος, ἐπὶ τοῖς ὕδασι χρυπομένη καὶ
40 φυσσμένη. ἐ ὅπερ τῦ Ελχθμᾶ, σὰκ εἶπεν ὅτι ἰῶ "ἀνθρωπος μόνον, ἀλλὰ ποεῖσέπηκε καὶ
χ. δηλῶν τὸ πόδεν ἰῶ," δὲ Ἀρμαθὲμ Σιφᾶ· ὅπερ ἢ τῦ λόγου ὑχ ὕπω. καὶ ἀσχημόνημ μὲν ταῦτα τοῖς
ἐξ Ἀρμαθὲμ ἀντιξεπαίζω. εἰ γὰρ τοῖς ἐπὶ δῶθεφπων αὖ ποιῶσιν ὅπιτιμῶμεν, ὅταν πολὺ ὃ μέσον τῆς ἀρετῆς τῶν ὀξεπαζομένων ἢ, καίτοιγε τῆς ὑσίας μιᾶς ὕσης· ὅταν καὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὕτως ἀπέχῃ ἢ ὃ μέσον, πῶς σὰκ ἐκάτης μανίας ὃ τὰ ποιαῦτα κινῶν; ἀλλ'

ἔχει πρὸς κακίαν ἀποκλίναι ἢ ἀρετήν. διὰ οὖν τοῦτο καὶ αὐτοῖς ἀπ' αὐτῆς τῆς θύρας ἡ στενοχωρία καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀρίστην ὁδὸν, ὥσπερ εἰς ἔξιν ἤδη καὶ φύσιν αὐτοῖς καταστήσει λοιπὸν, εἰ σὺ ἐκεῖνος μεταβαλοῦ ῥᾳδίως πρὸς τὸ χεῖρον, τῆς ζωηδείας ταύτης ἑλκούσης αὐτὸν πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργασίαν. οὕτως ἡμῖν τὰ γεγραμμένα αἰδεσιμώτερα ἐνθυμήσονται, καὶ τοῖς πολιτικοῖς χρησιμώτερα πράγμασι, καὶ ἐνεύτονα πρὸς τὴν τῶν θρασυτέρων ἐπιδιόρθωσιν. ὁ γὰρ ἔστιν, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, ζωιώτης ἀπολαύσας ἀκροάσεως, καὶ ἀποστόλου τοιούτου συμποιήσεις, μὴ μέγα φρονήσει καὶ θρασύνεται ἀναπεπταμένας ἀπλῶς, καὶ αὖθις, καὶ γυμνὴ, καὶ νέος ὁ ταύτης μετέχων τῆς παιδείας ἦ. εἰ γὰρ τὰ θεῖα τὰ περὶ ἡμῶν λόγια ῥυθμίζοντες ἡμερώτερον, πόσῳ μᾶλλον τῇ πνευματικῇ ταύτῃ διδασκαλίᾳ σὺν θύρας τῶν ἐργασόμεθα, ὅταν ἡ τοῦ φαρμάκου ἡ τοῦ θεραπευομένου πολὺ τὸ μέσον ἦ; ὅτι γὰρ ἡ σὲ ἡμῖν ἀγελοίτης τεσαύτη, ὅση ἡ σὲ ἐκείνος (ἡ μὲν γὰρ φύσεως, ἡ δὲ προαιρέσεως ἐστι) ὅτι τῶν λόγων ἡ ἰσχὺς ἡ αὐτή. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀνθρώπινης ἐστὶ σοφίας, αὕτη δὲ τῆς τοῦ πνεύματος δυνάμεως καὶ τῆς χάριτος. ὁ τοίνυν ἀπολογούμενος ἑαυτῷ, τὰ θηρία σκοπείτω τὰ ἥμερα, καὶ οὐδέποτε τοῦτο πείσει· ζωγρῶν γὰρ τοῦτο ὁ ἰατρὸς, τὸ δὲ πνεύματος ἀκυρῶν νόμον σῴζει πάντως δὲ καιρὸν καὶ οἰκοδεσπότην, ἀπογραφέντα τὰ ἀκουσθέντα τῇ σοφίᾳ. εἰ δὲ οὕτως ἔσται ἐν ἐλπίσι χρηστοῖς καὶ ἀσφαλείᾳ πολλῇ, τῇ πείρᾳ τῆς προσκοπῆς αἰσθανόμενος. ὅταν γὰρ ὁ σοφὸς ἴδῃ τὸ Θεοῦ τὸν νόμον ἐγγεγραμμένον τῇ ψυχῇ, εἰ πλάκας αὐτὸν ὑπονοήσει τὰς καρδίας, οὐ προσελεύσεται λοιπόν. εἶδε γὰρ αὖ ἡ χάρις μὴ πλάκας βασιλικὰς, οὐκ ἐν σκληρᾷ χαραχθείσας χαλκῇ, ἀλλ' ὅτι προφήτας σοφοὺς ἀγίου πνεύματος τυπωθέντας, καὶ πολλῆς ἀποστίλβοντας τῆς χάριτος, οὐδὲ ἀμπλακεῖν ἐκείνους δυνήσεται, ἀλλὰ πόρρωθεν ἡμῖν δώσει τὰ κάλλη. οὐδὲ γὰρ οὕτω φοβεῖσθαι ἐκείνους καὶ τοὺς περὶ ἐκείνου * λογισμοὺς, ὡς σοφοὺς τὰ θεῖα μελετῶσα, καὶ ψυχὴ σοφὴ πᾶσης ἐγκειμένη ζωότητι πηγῆ. τὸν γὰρ σιαύτην ἀνυπήσασαν καὶ τὴν πρόνοιαν δυνήσεται, καὶ ἀνδρίς ἦ, οὐ φυσῶσαν καὶ ἐπαίρεσι, καὶ' αἴσιον ἦ· ἀλλ' ἐν σοσύτῳ χειμῶνι καὶ ζάλῃ καὶ γαλήνης ἀπολαύσεται πολλῆς. ὁ γὰρ τοῦτο τὸν τῶν πραγμάτων φύσιν ὁ θόρυβος ἡμῖν ἐγείρεται, ἀλλὰ τοῦτο τὸν ἀνδρειαν τῆς σοφίας τῆς ἡμετέρας. ἐπεὶ, εἰ τοῦτο τὰ συμβαίνοντα τοῦτο ἐπάγομεν, πόθεν δὲ θρῆνος ἀναπέφανται; ἔδει (πάντες γὰρ τὸν αὐτὸν πλέομεν θάλασσαν, καὶ κυμάτων καὶ ἀλμυρὶς ἐκεῖ ἐστὶ) ἀμὴ χάνοι) εἰ δὲ εἶσι οἱ τὸ χειμῶνος ἐσήκασι ἔξω καὶ τὸ θαλάσσης μεμιγμένης, ἔνδηλον ὅτι τὸ χειμῶνα οὐ τὰ πράγματα ποιεῖ, ἀλλ' ἡ κατάστασις τῆς σοφίας τῆς ἡμετέρας. διὰ οὖν αὐτὸν κατασκευάσωμεν ὕπνον, ὡς πάντα φέρειν εὐκόλως, οὐκ ἔσται χειμὼν ἡμῖν οὐδὲ κλυδώνιον, λύσσης ἀεὶ τῆς γαλήνης οὔσης. ἀλλὰ τοῦ οἶδα πῶς προθέμενος μηδὲν ὑπὲρ τούτων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον ταύτης ἐξεκυλίσθην τὸ πάθος. σύγγνωτε οὖν τὴ μακροηγορίᾳ ἡμῶν. καὶ γὰρ δέδοικα, καὶ σφόδρα δέδοικα μήποτε ἀθυμήσετε ἡμῖν αὕτη γλῶττα ἡ ἀσυδὴ· ὡς εἰ γε ἐθάρρουν ὑπὲρ αὐτῆς, οὐδὲν ἂν διελεξάμην τοσοῦτον ὑμῖν νεῦν. ἱκανὴ γὰρ αὕτη πάντα ὑμῶν ἐξευμαρίσαι τὰ πράγματα. ὥσπερ γὰρ λοιπὸν ὅτι τὰ προκείμενα τιμιώτερα ἐστὶν, ὥστε μὴ κεκμηκόσι ὑμᾶς προσβάλλειν τοῖς ἀγῶσιν. ἀγῶνες γὰρ ἡμῖν προκείνται πρὸς τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς, πρὸς τοὺς πάντα μεμηχανημένους, ὥστε καθελεῖν τὴν δόξαν τοῦ ὑιοῦ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τὴν ἑαυτῶν. ἡ μὲν γὰρ μένει ἀεὶ πάντως, οἷα περ ὄντι, σώζει δὲ τῆς βλασφήμου γλώττης ἐλαττουμένη· ἐκείνοι δὲ οἱ φαῦλοι προσκεκωφεῖν, καθελεῖν ἀσυδάζοντες, τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας πλησθήσονται, καὶ κολάσεως τὴν ψυχήν. ἵνα οὖν ὅσιν ἃ φασιν, ἡμῶν ταῦτα λεγόντων, ἐκεῖνοι; ὅτι δὲ, εἰ ἀρχὴν ἴσῳ ὁ λόγος, οὐ δὲ ἀίδιον δείκνυσιν" ἁπλῶς. ὁ γὰρ ὢν πρὸ οὐρανοῦ τῶν ἐλπίδων καὶ πρὸ γῆς. ὦ τῆς δυναμεωτίας καὶ τῆς ἀνθυλακείας τῆς πολλῆς· πρὸ Θεοῦ σοι ἀναλέγομαι, καὶ σύ μοι τὸν γλῶ φέρεις εἰς μέσον, καὶ σὺν ἀπὸ τῆς γῆς ἀνθρώπους ἐκείνων ὄντας ὁμοῦ θεοῦ ὁ Χριστὸς λέγεται καὶ

Θεός,

κ. ἀρχῶν

κ. τῷ

* ὑποπτεύσεις

κ. ἐξαίσιον

ιδ. οὖν

πον εἴη), ὁ μηδὲ ὅπως τοῦτο καλορθώσειεν ἀκούσας θέλων, ἵνα δὲ ἕτερον ἢ θηρίον εἴη; σκόπουσον οὖν ὅσων αἴτιον κακῶν, τὸ Χριστοῦ θέλοντος ἡμᾶς ὀξ ἀνθρώπων ἱσαγγέλους ποιῆν, αὐτοὺς ὀξ ἀνθρώπων εἰς θηρία μεταπεσεῖν. τὸ γὰρ τῇ μαχαίρᾳ δουλεύειν, καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ κατέχεσθαι, καὶ ὀργίζεσθαι, καὶ δάκνειν, καὶ λακτίζειν, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θηρίων ἐστὶ βίος. καίτοι τὰ μὲν θηρία, εἰ ἕκαστον, ὡς εἶπεῖν, ἔχει πάθος, καὶ τοῦτο κατὰ φύσιν· ὁ δὲ ἄνθρωπος * τῶν λογισμῶν τὴν ἀρχὴν ἐκδεχόμενος, καὶ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἀπορράπτεις, πᾶσιν ἑαυτὸν ὑποτίθησι τοῖς πάθεσι, καὶ οὐκ ἐπὶ θηρίου ζυγοῦ μόνου, ἀλλὰ τέρατος πολυμόρφου καὶ ποικίλου, καὶ οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως συγγνώμην ἔχει. προαιρέσεως γὰρ καὶ γνώμης ἡ κακία πᾶσα. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ποτὲ ταῦτα εἰπεῖν τῆς ἐκκλησίας τοὺς ἀπὸ τῆς Χριστοῦ. πεπείσμεθα γὰρ εἰς ὑμᾶς τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας· ἀλλ' ὅσῳ πεπείσμεθα, τοσούτῳ τῶν προφυλακτικῶν οὐδὲν ἧττον ἀποτησόμεθα λόγων· ἵνα μὴς αὐτοὺς ἀνελθόντες τὸν κορυφαῖον τῶν ἀρετῶν, τὸν χωρὶς τῶν ἐπιτελουμένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. γ. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ.

Ροσοχὴς μὲν εἶχεν τῆς περὶ τὸν ἀκρόασιν, περιττὸν λοιπὸν ὑμῖν παρεῖναι δοκεῖν· ὅτι δὲ ταχέως τὸν προσήνεσιν ὑπὲρ τῶν ἔργων ἐδίξατε. ἤ τε γὰρ σωφροσύνη, τὸ τι ἀτενὲς τῆς σάρκος, καὶ τὸ σωσφρονοῦσας ἀλλήλαις ἐνδοτέρω τόπον ἐπιτίθεσθαι καὶ παλαίειν, καὶ ὅθεν δὴ βιαιότερα γίνοιτο ὑμῖν ἡ πρὸς ἡμῶν φωνή, καὶ τὸ πιεζομένους μὴ θέλειν ἀναχωρεῖν, ἕως ἂν τὸ πνευματικὸν τοῦτο ἀγαλλιᾶσθαι, καὶ κρότοι καὶ θόρυβοι, καὶ πολλὰ ἀπλῶς τὰ τοιαῦτα, τιμήεντα τῆς ἐν τῇ ψυχῇ θερμότητος δῆλα εἶναι καὶ τῆς φιλοσοφίας ὑμῶν. ὅθεν δὲ περιττὸν περὶ τούτου πολυλογεῖν· ἐκεῖνο μόνον εἰπεῖν καὶ παλαιὰ λέσαι δικαίωμα ἡμῖν, ὥστε μείναι ταύτην ἔχοντας τὴν ἀσυδοξίαν, καὶ μὴ μόνον ἐν ταῦτα αὐτοὺς ἐπιδείκνυσθαι, ἀλλὰ καὶ οἴκοι γινομένους, τοὺς ἄνδρας πρὸς τὰς γυναῖκας, καὶ πατέρας πρὸς τοὺς παῖδας περὶ τούτων διαλέγεσθαι, καὶ λέγειν μὲν τὰ πρὸς ἑαυτοὺς, ἀπαιτεῖν δὲ τὰ πρὸς ἐκείνους, καὶ τὴν καλὴν ταύτην εἰσφέρειν ἀπόνοιαν ἔρανον. μὴ γάρ μοι λεγέτω τις, ὅτι τὰ παιδία πρὸς ταῦτα ἡμῖν ἀπαρολῆσθαι οὐχρή. ἐχρῆν μὲν γὰρ οὐ μόνον ἀπαρολῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις μόνοις ἔχειν τὴν ἀσυδοξίαν. πάλιν ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν ὑμῶν τοῦτο λέγω τοῦτο, οὐδὲ αὐτὰ τῆς ἐξωθεν ἀπάγω ὀρολῆς, ὥσπερ οὐδὲ ὑμᾶς τὴν πολιτικὴν ἀφέλκω προαιρέσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἑπτὰ τούτων ἡμερῶν, μίαν ἀξιῶ τὴν κατὰ πρώτην ἡμῶν διατεῖναι δεκάτην. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν οἰκέτας ἡμῖν χειρίζειν ἅπαντα δουλεύειν τὸν χρόνον, ἡμᾶς δὲ μηδὲ τὴν ἑβδόμην ὀρολὴν ἀπονέμειν τῷ Θεῷ, καὶ ταῦτα, τῆς δουλείας ἁπάσης ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν προσηκούσης (ἀναιδεὲς γὰρ τὸ θεῖον) εἰς δὲ συμφέρουσι δὲ προσιεμένης ἡμῖν; ἀλλ' εἰς θέατρα μὲν αὐτοὺς ἄγοντες, ὅτε μὲν θήματα ὅτε ἄλλο τι τὴν τοιαύτην προβάλλεσθε· δὺ δὲ τὴν πνευματικὴν κερδαίνειν δεῖ καὶ συναγαγεῖν, ἀργίαν τὸ πρᾶγμα ὁμολογεῖτε. καὶ πῶς δὲ προσωφθητε τοῦ Θεοῦ, πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ὀρολογίοντες καὶ χρεῶν ἀπιέμοντες· τὸν δὲ τὰ αὐτοῦ μεταχειρίζειν, ὀχληρὸν καὶ οὐκ εὔχρηστον εἶναι νομίζοντες τοῖς παισί; μὴ ταῦτα, μὴ, ἀδελφοί. τὸ γὰρ αὐτὴν μάλιστα ἡ ἡλικία τούτων δεῖται τῆς ἀκουσμάτων. ἀπαλὴ γὰρ οὖσα ταχέως ἐναποτίθεται τὰ λεγόμενα, καθάπερ ἰὸς σφενδόνης, τῆς ἀκροάσεως ἐν χειρὶ, τῇ δεξιᾷ τῇ τούτων ἐντυπουμένης. ἄλλωστε, τὸ ὁ βίος αὐτοῖς τότε ἀρχὴν

χάρουσα ἡ ψυχή, ἀλλ' ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ λυμαίνεται, καὶ χαλεπωτέρα γίνεται ὀπτικαπτύσης τῆς ἑτέρας. ☩ ὃ πρῶ εἰς ἑαυτὸν διαπεμώσης. τοῦτο γὰρ ὀπτὶ παίδων συμβαίνει ἐνίοτε. ὅταν μὲν γὰρ ἕνα τις ἔχῃ μόνον, μᾶλλον ἀγαπᾷ ☧ ἕνα· ὅταν δὲ πολλοὺς παίδων γλήται πατήρ, καὶ τὰ τῆς διαθέσεως διαιρεθέντα ἀδυνατώτερα γίνεται. εἰ δὲ, ἔνθα φυσικὴ τυραννὶς καὶ δύναμις, καὶ συγγενῆ τὰ φιλούμενα, τοῦτο συμβαίνει, τί δὴ εἰ ποιμὴν ὀπὶ τῆς χ̄ῡ̄ προαίρεσιν ὀπτιμυίας καὶ διαθέσεως, καὶ μάλιστα ὅταν ☩ ἔρωτες ὦσιν ἀπεναντίας ἀλλήλοις διακέωνται; σκαιτίον γὰρ χειμῶ ἔρως ἔρωτι τοιαύτης ἀκροάσεως. εἰς ☧ ὑμᾶς εἰσιόντες σιδάδε, οὐ τῷ πάπῳ λέγω, ἀλλὰ τῇ διαθέσει. ἔνεσι γὰρ καὶ ὀπτὶ γῆς ὄντα ἑστίαν σὺν οὐρανῷ, καὶ τὰ σκιφαντάζεαλ, καὶ τὰ σκιφθεν ακούειν. μηδεὶς οὖν τῷ ἀέρᾳ τὰ τῆς γῆς ἐπεισατέτω, μηδεὶς σὺν γῆν ἕως τὰ χ̄ῡ̄ πλὴν οἰκίαν μεμιμάτων. πλὴν γὰρ οἰκίαν καὶ τ̄ ἀγρὸν ἔδει τὰ σύστιθεν προφέρειν κέρδη καὶ ἔχῃ, οὐ τούτων τοῖς ἐκτὸς οἰκίας καὶ τῆς ἀγορᾶς φορτίοις βαρυύεαθαι. διὰ τοῦτα εἰσιμὴν πρὸς τ̄ τῆς διδασκαλίας θέσιν, ἵνα σύστιθεν τ̄ ἔξωθεν " ἀπορρυπώμεθα ῥύπον· δὴ ὃ μέλλωμεν καὶ τῇ μαρᾷ ταύτῃ ὁρμῇ ἀπὸ τῶν " ἔξω λεγομένων ἢ προπορθίων λυμαίνεαθαι, βέλτιον μηδὲ εἰσιτέον πλὴν ἀρχίω. μηδεὶς τοιγαροῦν σὺν σκυλησίας τὰ χ̄ῡ̄ πλὴν οἰκίαν μελετάτω, ἀλλὰ καὶ σὺν οἰκίας τὰ χ̄ῡ̄ πλὴν σκυλησίαν κατέπω· πρώτων ἡμῖν ἔστω ταῦτα τιμιώτερα. τῆς γὰρ ψυχῆς ταῦτά ὅστι, ἢ σώματος ὃ ἐκεῖνα· μᾶλλον ὃ καὶ σώματι καὶ ψυχῇ τὰ σύστιθεν λεγόμενα διαφέρει. διὰ τοῦτο ταῦτα μὲν ἔστω προκείμενα ἔργα, πλέονα ὃ ἅπαντα τὰ ἄλλα. ταῦτα μὲν γὰρ ☩ τῆς μελλούσης ☩ τῆς παρούσης ὅστι ζωῆς, σκιφία ὃ καὶ ἑτέρας, ἐὰν μὴ χ̄ῡ̄ ☧ ὑμᾶς τούτων τετέχνα διδιχῆται νόμον. οὐ γὰρ δὴ μόνον τί μὴ ταῦτα εἰσομεν, ☩ πῶς ποτε ζησόμεθα σύστιθεν ἐστὶ μαθεῖν, ἀλλὰ πῶς καὶ ☧ πρέπει οἰκουμήσομεν βίον. ἰατρὸν γὰρ ὁ οἶκος θεός " ὅστι πνευματικὸν, ἵνα ἅπερ δὴ λαβόντες ἔξωθεν τραύματα, " σὺν ταῦτα θεραπεύσωμεν· οὐχ ἵνα καὶ σύστιθεν συλλέξαντες ἕτερα, ὅπως ἀπώμεθα. δὴ γὰρ τῶν πνεύματος ἡμῖν * διαλειμμένου μὴ προσέχωμεν, οὐ μόνον τὰ " πρότερα σὺκ ἀπολυσόμεθα, ἀλλὰ ☩ ἕτερα προσληψόμεθα. προσέχωμεν τοίνυν τῷ βιβλίῳ μὴ πολλῆς τ̄ ἀσυνδέσεως ἡμῖν ἀναχαλυπτομένης. σοφὸν γὰρ πολλῆς λείπον δικαιόμεθα προαιρέσεως, δὴ ταῖς ἀρχαῖς καὶ [ταῖς] σωθέσεσι μὴ ἀκριβείας μαθωμεν, ἀλλὰ μακρὰν σὺν προοιμίοις ποιήσαντες, διωκόμεθα τῶν λειπόν τ̄ Παῦλον καὶ ἄλλους τοιούτους. σφόδρα γὰρ ὑψηλός ὅστιν ὁ ἀπόστολος ὅτε, καὶ πολλῶν γέμει δογμᾶ, ☩ τύποις σὶ διαπεῖσει μᾶλλον, ἢ ἐτέσεις. μὴ δὴ πρότερος ἀκούωμεν. διὰ τοῦτο γὰρ ὑμῖν καὶ κατὰ μακρὸν ὀζητούμεθα, ὥστε ὑμῖν ὠλιπῖα πνεύματα γλυέαθαι, καὶ μὴ διαφυγεῖν τὸν μισθόν. φοβηθῶμεν τοίνυν, μήποτε γλωώμεθα τ̄ φωνῆς σκείνης σὺν βύθιοι τῆς λεγούσης· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν σὺκ εἴχον. τί γὰρ ἔχομεν τῶν σὺκ ἀκηκοότων πλέον, ὅταν καὶ μὴ τῷ ἀκροάσει μηδὲν οἰκαδε ἀπέλθωμεν ἔχοντες, ἀλλὰ θαυμάζοντες τὰ εἰρημένα μόνον; δότε τοίνυν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν ἀπιέναι γλῶ, δότε, ἵνα ἡμᾶς ὀπτιπαράσπαδε μικρὸν καὶ ἐπὶ τις ἀκούσας ἔλθῃ, ὃ πῦρ ἐπαφιέτω τῷ πνεύματος· εἰ τις σκληρὸν καὶ δύπτυπον, λιπαρὸν αὐτῷ ποιείτω καὶ ἁπαλὸν ὃ αὐτῷ χερώμενος * πυεί· εἰ τις χ̄ῡ̄ ὁδοιπορῶν σὺν πρώτων πατέχῃ τῶν λογισμῶν, τρὸς τὰ σόδτερα εἰσίτω, καὶ μὴ προσκείσθω πῖς βουλομένοις εἰς ἁρπαγὴν ὀπιέναι, ἵνα κερδήσῃ ὑμῶν ἴδωμεν τὰ λῷα. καὶ γὰρ δὴ οὕτως ἑαυτῶν ὀπιμελώμεθα, καὶ μὴ φιλοπονίας τῆς ἀκροάσεως ἐχώμεθα ταύτης τῆς πνευματικῆς. εἰ καὶ μὴ ἀθεον, δηλαδὴ χ̄ῡ̄ μακρὸν, πρώτων χρεῶν ἀπαλλαγησόμεθα τῶν βιωτικῶν. διὸ προσέχωμεν, ἵνα μὴ καὶ πρὸς ἡμῶν λέγηται, ὅτι ἀσπίδος κωφῆς τὰ ὦτα " ἡμῶν. Ὁ γὰρ θεῖον διευλόγχεν ὁ ζιοῦτος ἀφροατής, εἰπέ μοι; πῶς ὃ σὺκ δὴ εἴη πρώτος ἀλογώτερος ἀλόγου, ὁ Θεοῦ διαλεγομένου μὴ προσέχων; εἰ γὰρ ὁ " βούλεται τῷ Θεῷ, τοῦτο ἔστι ὃ αἱρεῖσθαι

πον

χ. ἀπεναντίας ψώμεθα,
χ. ἔξωθεν
χ. ἐστὶν
χ. ἐστὶν σὺν
* τὰ ἀεὶ
χ. πρέπειν
* πλὴν
χ. αὐτῷ
χ. διαιρεῖται

ρομαι ἐν ἀρχοῦσι, οὐδὲ δύο ἢ τρία οὐδὲ πλείω διδάξαι τὰ περὶ Θεοῦ, ἀλλ' ἀγαπητὸν ἡγοῦ πολλῶν γραμμῶν διωκθιῶναι καὶ ἀμυδρῶς περιδράξασθαι τῆς περιόντων αὐτῶν. οὐχ ἁπλῶς ἢ αὐτὸν λόγον εἴρηκεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς τοῦ ἀρξαμένου προθήκης, τῶν λοιπῶν αὐτὸν καὶ τούτου χωρίζων. ὁρᾷς ὡς ὑμᾶτίων ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ὑμετέρων φθέγεται ἡμῖν ὁ διαγελιστὴς οὗτος; ὅσα γραφὴ οὐκ περιοιμίαν βλοὺς ποὺ τὴν ψυχὴν πλερώσας αἰτίλκυσε, καὶ τὴν ἀφάτοιδν ἀπήγαγε τῶν ἀκροάτων. πόντων γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἀνώτερα ἡήσας αὐτὴν, περὶ γῆς, περὶ θαλάσσης, περὶ ὕδατος, καὶ ἕως τοῦ ἀγγέλους χειραγωγεῖ, καὶ ὑπερκάτω τῶν χερουβὶμ καὶ τῶν σεραφὶμ, καὶ ὑπὲρ τοὺς θρόνους, καὶ ὑπὲρ τὰς ἀρχὰς, καὶ ὑπὲρ τὰς ἐξουσίας, καὶ πάσης ἁπλῶς ἐπέκεινα κλίσεως ὁδοιπορῶν αἰσαπείτει. τί οὖν; ἆρα περὶς τοσοῦτον ἀναγα- χ. αἰάγων
γὼν ὕψος, σπουδὴν ἡμῖν ἡσυχίαν ἔχουσιν; ὐδαμῶς. ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις ⟨W⟩ ἐξωτα χ. δὴ
πὸς ἀγκαλὰν, καὶ βλέποντα πόλεις καὶ ἀκλὰς καὶ λιμένας, ἐπειδὴ ἐὶς μέσον ἀγάγῃ πε- χ. αὖ
λάγους, τὸ μὴ περαίτερω ἀπέχοντι, οὐ μᾶλλον ἔσησέ που τὸ ὄμμα αὐτὸς, ἀλλ εἰς ἄπειρον ἤγαγε θεωρίαν· οὕτω καὶ ὁ διαγελιστὴς πάσης ἡμᾶς ἀνωτέρω τῆς κλίσεως ἀγαγὼν, καὶ πρὸς οὐδὲν ἀνωτέρω τούτης παραπέμψας αἰῶνας, μετέωρον τὸ ὄμμα ἀφίησιν, ἀ δίδυες ἐπιλαβέσθαι τινὲς τε- λεις ἐὶς τὸ ἄνω, ὅπου μηδὲ ἔστιν. ἀτελὴς γὰρ ὁ λόγος ἐὶς ἀρχὴν, ζητοῦμεν ποίαν ἀρχὴν· χ. εἶχε
ἔστα τὸν ὧν θεῖσχον ἀεὶ φθάνον αὐτὸν τὴν διάνοιαν, οὐκ ἔχει ποὺ στῆσαν τὸν λογισμὸν, ἀλλ' ἀτενὲς ὁρῶν, καὶ μηδαμοῦ λῆξαι δυνάμενος, ἀποκαμὼν ὑποστρέφει πάλιν ὅπου τὰ κάτω. τὸ γὰρ, ἐν ἀρχῇ ἦν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τοῦ εἶναι ἀεὶ δηλωτικὸν, καὶ ἀπείρου εἶναι. εἶδες φιλοσοφίαν ἀληθῆ καὶ δόγματα θεῖα; οὐχ οἷα τῶν ἑλλήνων χοίροις πλέντων, καὶ οὐδὲ χ. πίπτων
μὴ περισυρίττειν, οὐδὲ γε νεωτέρους εἶναι λεγόντων θεούς. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον περὶ ἡμῶν. Εἰ γὰρ Θεός ἐστιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ. Εἰ δημιουργὸς πάντων, περὶ πάντος αὐ- χ. ὁ
τός· εἰ δεσπότης καὶ Κύριος ἁπάντων, πάντα μετ' αὐτὸν καὶ κλίσματα καὶ αἰῶνες.

Εβουλόμην καὶ εἰς ἀγῶνας καθῆναί τινας, ἀλλ' ἴσως ἀπέκαμον ὑμῶν ἡ διάνοια. διὸ ΗΘΙΚΟΝ
χ. ὑμῶν
πολλὰ νέσας ἐκβαλὼν, ἅπερ ἐστὶν ἡμῖν καὶ περὶς τὴν τῶν εἰρημένων καὶ περὶς τὴν τῶν λε- γησομένων ἀκρόασιν χρήσιμα, πάλιν σιγήσομαι. τίνα δὴ οὖν ταῦτά ἐστιν; οἶδα πολλοὺς ἐλιγγιάσαντας περὶς ὃ τῶν λεγόντων μῆκος· τοῦτο δὲ ἔστιν, ὅταν ψυχὴ πολλοῖς φορτίοις βα- ρύνηται βιωτικοῖς. καθάπερ γὰρ ὃ ὄμμα, ὅταν μὲν καθαρὸν ᾖ καὶ διαυγὲς, ὀξυδερκές τί ἐστι, καὶ οὐκ ἂν ἀποκάμοι ῥᾳδίως καὶ τὰ λεπτότατα σώματα καταμανθάνον, ἐπειδὰν δέ τινος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὑπορρύσαντος πιπτοῦσι, καὶ κατόπιν λιγνύος καπνώδους αἰσθη- σις, πυκνή τις περὶ τῆς κόρης ἔστι νεφέλη, οὐδὲν οὐδὲ τῶν παχυτέρων σαφῶς ἀφίησι διιδεῖν· οὕτω καὶ ὅταν τῆς ψυχῆς γίνεταί πέφυκεν· ὅταν μὲν ἐκκεκαθαρμένη τυγχάνῃ, καὶ μηδὲν ἔχῃ πάθος ἐνοχλοῦν, ἀτενὲς ὁρᾷ περὶς ἂν ὁρᾷ χρή· ὅταν δὲ πολλοῖς ὑπο- λωβῶσα πάθεσι, ἀπολέσῃ τὴν αὐτῆς ἀρετὴν, περὶς οὐδὲν τῶν ὑψηλῶν αἴρεσαι δυνάται ῥᾳδίως, ἀλλὰ ἀποκάμνει ταχέως καὶ ὠὰπίπτει, καὶ περὶς ὕπνον ἀποκλίνασα καὶ ῥᾳθυμίαν, [καὶ]
καὶ περὶς ἀρετὴν καὶ ζωὴν τὸ ἐκ τούτης αὐτῇ διαφέρουσα πολλαπίπτεται, καὶ οὐ περισίε- παι μετὰ περιθυμίας πολλῆς. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ ὑμᾶς πάθητε (οὐ γὰρ παύσομαι ἀεὶ ταῦτα πα- ραινῶν) ὑπορρώσατε ὑμῶν τὴν διάνοιαν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ ἀκούσητε, ἅπερ ⟨Q⟩ πιστοὶ τῶν Ε- EC. 5. 14.
βραίων πολλαὶ Παύλου. Εἰ γὰρ ἐκείνοις πολλὰ ἔφησε ⟨W⟩ λόγον γεγυμνάσθαι εἰ δυστερμήνευ- τον, οὐκ ὀλίγῳ φύσει τοιοῦτος ἐστὶν, ἀλλ' ἐπειδὴ, φησὶν, ὑμεῖς νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. ὁ γὰρ ἀθυμὸς εἰς ἀῤῥωστος, καὶ ὑπὸ τῆς βραχυλογίας, ὡς ὑπὸ μακρηγορίας πλεονεκλεῖ- σθαι πέφυκε, καὶ τὰ σαφῆ καὶ τὰ εὐδιάλυτα δυσκατάληπτα εἶναι νομίζει. ἀλλὰ μηδεὶς ἐ- γὼ τοιοῦτος· ἀλλὰ πᾶσαν ἀπελάσας ῥᾳθυμίαν βιωτικὴν, οὕτω τὰ παρ' ἀκουέ- τω τῶν δογμάτων. ὅταν γὰρ ἐπιθυμία χρημάτων κατέχῃ ⟨W⟩ ἀκροατὴν, οὐκ ἂν δυνάμενος καὶ ἐπιθυμία καταχεῖν ἀκροάσεως ὁμοίως· ὅπου μηδὲ ἔχοι πολλὰς ἐπιθυμίας μία τυγ-

χάνουσα

ἦσαν μόνης. * ἡ καθάπερ τῶν τάφων τοὺς ἔξωθεν κεκονιαμένους ἀν' ἀπαμφιάσης, ἰχῶρες καὶ δυσωδίας καὶ διεφθορότων ὀστέων γέμοντας ὄντων· ὅταν καὶ τὰ τοῦ φιλοσόφου δόγματα, ἀπὸ τῆς ἔξω τιὼ λέξιν ἀποκομψώσης ὥρας, πολλῆς ὀφῇ τῆς βδελυγμίας πεπληρωμένα, καὶ μάλιστα, ὅταν ἀπὸ ψυχῆς φιλοσοφῇ, ἀμέτρως δεμνῶ τε αὐτιὼ καὶ βλασφημῶ. τοῦτο γὰρ ἡ ἀγχολοικὴ παγὶς, μηδαμοῦ τιὼ συμμετρίαν τηρῆν, ἀλλὰ τοῖς ἐφ' ἑκάτερα πλεονασμοῖς τρὸς δυσφημίαν ἐξάγειν τοὺς ἁλισκομένους αὐτῇ. νῶν μὲν γὰρ αὐτιὼ τῆς τοῦ Θεοῦ φησιν οὐσίας εἶναι, νῶν δ' αὐτιὼ ὅτως ἀμέτρως καὶ ἀσεβῶς ἐπάρας, μὴ ἑτέρας καθυβρίζει πάλιν ὑπερβολῆς, εἰς χοίρους καὶ ὄνους εἰσάγων, καὶ τὰ ἐπὶ τούτων ἀπιμότερα ζῶα. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλις, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων πέρα τὸ μέτρον. εἰ μὲν γάρ τι χρήσιμον παρ' αὐτῶν ἐμαθεῖν, ἔδει καὶ πλέον ἀνέχεσθαι· εἰ δ' ὅσον τιὼ ἀχρηστοσωΐαν αὐτῶν καὶ τὰ τέλματα κατανοῆσαι, καὶ θῶτα πλέον τοῦ δέοντος εἴρηται παρ' ἡμῶν. † ἀλλὰ θῶτα ἀφέντες τοὺς ἐκείνων μύθους; τῶν ἡμετέρων ἀψώμεθα δογμάτων, τῶν δῶρον ἡμῖν κατεπηγγελμένων * καὶ μηδὲν ἐχόντων δυσῶδες πινον. φέρε οὖν αὐτοῖς εἰς μέσον τοὺς ῥήτορας ἀγάγωμεν, ὅ τιὼ ἀρχιλῃστὴν παρεκαλέσαμεν ὥστε μὴ ἀκριβείας τρεσέχειν τοῖς λεγομένοις, τοῦτο καὶ νῦν ὑπομνήσαντες. Ἆρ' οὖν ὁ ἀρχέλυθρος ὁ διαγγελιστὴς τοῦτ' ἔστιν ὃ φησίν; ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος,

Καὶ ὁ λόγος ἦν τρὸς τὸν Θεόν. Εἶδες παρρησίαν καὶ ἐξουσίαν ῥημάτων πολλήν, πῶς οὐδὲν ἀμφιβάλλων, οὐδὲ εἰκάζων, ἀλλὰ πάντα ἀποφαινόμενος φθέγεται; τοῦτο γάρ ἐστι διδασκάλου, ὃ μὴ τρεσφέρεσθαι ἐν οἷς αὖ λέγῃ. εἰ γὰρ ὁ τοῖς ἄλλοις καθηγησόμενος, ἑτέρως διανοήσεται τὴν ψυχὴν δωνησομένου μὴ ἀσφαλείας αὐτοῦ, καὶ τιὼ τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ τιὼ τῶν μαθητῶν τάξιν ἐπέχειν αὐτὸν ἔοικεν. εἰ δέ τις, ὡς τί ποτε τὸ τρεσῆκον αἴτιον ἀφεὶς, εὐθέως ἡμῖν τρεῖται τὸ δεύτερον διείλεκται; ὃ μὲν τρεσῆκον καὶ ὃ δεύτερον τρεσαιτησόμεθα λέγειν. * ἀριθμοῦ γὰρ ὃ θεῖον ἀνώτερον, καὶ χρόνων ἀκηλιδῆς· διὸ καὶ θῶτα μὲν " παρρησιαζόμενα πατέρα ἡ ὁμολογούμενον ἐξ οὐδενὸς ὄντα, καὶ ὑὸν ἐκ πατρὸς γεγωνημένον. ναί φησι· τί ποτ' οὖν ⓦ πατέρα ἀφεὶς, τρεῖται τὸν ὑὸν διαλέγεται; ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἅπασι δῆλος ἐστίν, εἰ καὶ μὴ ὡς πατὴρ, ἀλλ' ὡς Θεός· ὁ δὲ μονογενὴς ἦν τροσφατος, διὸ εἰκότως τὸν τρεῖται τούτου γνῶσιν βούλεται [καὶ] ἐκ τρεσυμιῶν ἔσεσθαι σπουδὴν τοῖς ἐκ εἰδόσιν αὐτόν· ἄλλως, οὐδὲ τὸν πατέρα ἐν τοῖς τρεῖ " τούτων λόγοις ἀπεσιώπησε. καὶ δέα μοι τὴν ζωώδη τὴν πνευματικήν· οἶδε γοῦν αἰθέριους ὃ τρεσβύτερον καὶ ὃ τρεσπάντων μάλιστα τιμῶντας καὶ τελοῦντας Θεόν. διὰ τοῦτο οὐτοσὶ ὃ τρεσβύτερον ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ τροσῶν καὶ Θεὸν φησιν εἶναι καὶ οὐκ ὡς Πλάτων, ⓦ μὲν νοῦν, ⓦ δ' ψυχὴν ἔλεγεν εἶναι). ζῶα γὰρ πόρρω τῆς θείας καὶ ἀκηράτου φύσεως. οὐδὲ γὰρ ἔχει τι κοινὸν τρεῖς ἡμᾶς, ἀλλὰ διαχωρήσει τῆς τρεῖς τιὼ κτίσει κοινωνίας, τῆς κατ' οὐσίαν λέγω, ὃ μιὼ τῆς κτίσεως ἅπασιν. διὰ τοι τοῦτο καὶ λόγον αὐτὸν ἐκάλεσεν. ὅπερ γὰρ μέλλει διδάσκειν, ὅτι οὐτοσὶ ὁ λόγος μονογενὴς ὢν τοῦ Θεοῦ, ἵνα [οὖν] μὴ παθητιὼ καταλάβῃ τις τιὼ γνῶσιν, τρεσλαβὼν τὴν τοῦ λόγου τρεσηγορίαν, " τρεσαναρῇ τιὼ πονηρὰν καταφρόνησιν, τὸ τε ἐξ αὐτοῦ ⓦ ὢν εἶναι δηλῶν, καὶ ὃ ἀπαθῶς. ὁρᾷς ὅτι, ὅταρ εἴπῃ, ὑὸς τὸν πατέρα ἐν τοῖς τρεῖ τὸν λόγοις ἀπεσιώπησεν; εἰ γὰρ ἀρχὴν ζῶα τὰ καταδείγματα τρεσῆκησαν ὃ πῶν, μὴ θαυμάσῃς. τρεῖ Θεὸν γὰρ ἡμῶν ὁ λόγος, οἱ δ' τε εἰπεῖν, δ' τε ἐννοῆσαι κατ' ἀξίαν δυνατοί. διὸ καὶ ἐκ οὐσίας ὧν δ' ἁπλῶς τίθησιν ὅμοια (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν εἰπεῖν ἄλλῳ, ἢ τι ποτὲ ἔστι τιὼ οὐσίαν ὁ Θεός) πάντα χῦ ἡμῖν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν δηλοῖ. ⓦ γὰρ λόγον δ' τον ἴδοι τις ἂν μακρὰν ὕστερον καὶ φῶς λεγόμενον, ἐν ὃ φῶς πάλιν ὁμοιάζωμεν ζωὴν * . δ' ἑαυτῆς ἡ μόνον ἔσεχεν τῆς αἰτίας ὕτος ὁμοιάσαι αὐτὸν, ἀλλὰ τρεσῆκεν μὲν ἑαυτῆς· δυτέρας ἡ, ὅπερ τὰ τοῦ πατρὸς ἡμῖν ἔμφηνεν ἀπαγγέλλων. πάντα γάρ, φησιν, ὅσα ἤκουσα τρεσὰ τοῦ πατρὸς, ἀπήγγελκα ὑμῖν. καλῶς ἡ αὐτοῦ καὶ ζωὴν καὶ φῶς. " ὃ γὰρ ἀπὸ τῆς γνώσεως φῶς ἡμῖν ἐκαείσατο, καὶ τιὼ αὐτοῦ ζωήν. ἐν ὅλως οὐκ ἔστιν ὄ-

νομα

* καὶ Πλάτων οὐδὲν ὅτι διαμάσεται τοῦτο μόνον.

† ἀλλὰ θῶτα τότε τὰ ἀλόγα,

* ὁ γὰρ ἡμέτερος πατὴρ.

" παρρησιάζεται.

" τούτου

" πᾶσαν ἀναιρεῖ

* καὶ ἡ ζωὴ, ἀλόγων.

" ὅτι τὸ

ὀνόματος αὐτοῦ ἴσασιν ⓐ πολλοί. καίτοι Πλάτων ἐν τυράννοις ζωὴν μετὰ κληθεὶς, ὥς φασι, καὶ πολλοῖς ἔχρην ἑταίρεις, καὶ εἰς Σικελίαν ἔπλευσε· Πυθαγόρας ὁ τὴν μεγίστην ἐν
χ. ἐπλείξατο Ἑλλάδα καταλαβών, καὶ γοητείας κινήσας εἴδη μυρία. τὸ γὰρ βοᾶσθαι (καὶ γὰρ
χ. μαγεία καὶ τοῦτο φασὶν αὐτὸν πεποιηκέναι) οὐδὲν ἕτερον, ἢ γοητείας ἐστίν. καὶ δῆλον μάλιστα ἐκ τῶν.
ὁ γὰρ τοῖς ἀλόγοις οὕτω προσαλεγόμενος, ὃ τῶν δυσθέρατων οὐδὲν ὠφέλησε πώποτε, ἀλλὰ καὶ
χ. μάλιστα τὰ μέγιστα ἔβλαψε. καίτοι γε ἐπιτηδειότερα πρὸς φιλοσοφίας λόγους ἡ φύσις ἡ τῶν δυ-
χ. λόγων σθέρατων ἐστίν. ἀλλ' ὅμως ἐκ τοῦ ἀεὶ τοῖς μὴ ἐν βοαῖς διελέγχειν, καθάπερ φασὶ, γοητεύων. οὐδὲ γὰρ τὴν ἀλογον λογικὴν ἐποίησε φύσιν (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν αὐ δυσθέρατῳ τοῦτο) ἀλλὰ μαγγανείας τοὺς διώκτας ἠπάτα· καὶ δυσθέρατους ἀφεὶς διδάξαι τι τῶν χρησίμων, ἐπαίδευσεν ὅπη ἴσον ἐστὶν, κυάμους φαγεῖν, καὶ τὰς τῶν ἡμιτεμαχίων κεφαλάς· καὶ τοὺς ζωύτας ἔπειθεν, ὅτι δὴ ἡ τοῦ διδασκάλου ψυχὴ, ποτὲ μὲν βάμβος ἐγίνετο, ποτὲ δ' κόρη, ποτὲ δ' ἰχθύς. ἆρ' οὖν εἰκότως πρὸ τοῦ ἐσθέσθη ἐκεῖνα καὶ ἀφανισθῆναι τέλεον; εἰκότως, καὶ χρὴ λέγειν. ἀλλ' οὐ τὰ τοῦ ἰδιώτου καὶ ἀγραμμάτου ὕπως· ἀλλὰ καὶ Σύροι, καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Ινδοὶ, καὶ Πέρσαι, καὶ Αἰθίοπες, καὶ μυρία ἕτερα εἴδη ἕτερα εἰς τὸν αὐτὸν μεταβαλόντες γλῶτταν τὰ πρὸς τούτου εἰσαχθέντα δόγματα, ἔμαθον αὖ δυσθέρατοι βάρβαροι φιλοσοφεῖν. οὐκ ἄρα μάτην ἔλεγεν, ὅτι αὐτῷ πάντα
χ. ἐδεῖ γέγονε πᾶσα ἡ οἰκουμένη. οὐ γὰρ δὴ τοὺς ὁμοφύλους ἀφεὶς, πρὸς τὰς τῶν ἀλόγων ἐματαιοποίει φύσεις (ὁ πρεσβύτης φιλοπμίας καὶ ἑκάστης αἰσίας ἦν) ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ
χ. φιλοσοφίας τούτου καθαρεύων τοῦ πάθους, ἓν μόνον ἐσπούδασεν, ὅπως ἡ οἰκουμένη πᾶσα μάθῃ τι τῶν
χ. μάθοι χρησίμων καὶ δυναμένων αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς μεταστῆσαι πρὸς ⓦ ὑρανόν. διὰ τοῦτο οὐδὲ ζόφῳ τινὶ δὲ σκότῳ ἔκρυψεν ἑαυτοῦ τὸν διδασκαλίαν, καθάπερ ἐποίουν ἐκεῖνοι, τῶν ἔνδον ἐναποκειμένων κακῶν τὸν ἐν τῷ λέγειν ἀσάφειαν, καθάπερ καὶ τὰ πάθημα, πρὸς ἐπιζημίωσιν· ἀλλὰ τὰ τούτου δόγματα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὄντι
χ. φανώτερα. φανώτερα καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ οἰκουμένου δυσθέρατοις δυήπλωτα). ὑ γὰρ πέντε ἔτη κελεύων τοὺς πρωτοπλάστους σιγᾶν, καθάπερ ἐκεῖνος, οὐδὲ ὡς δυσμαθήτοις τὰ πρὸς καθηκοντας λέγειν, ὕπως ἐδίδασκεν, οὐδὲ ἐν ἀνειθμοῖς εἶ) ὃ πολὺ διεζευγμένος ἐμυστολόγει· ἀλλὰ ἀπορρίψας τὸν σατανικὸν τοῦτον ἀνδρίαν ἅπασαν καὶ λυμεῶνα, τοσαύτην τοῖς ῥήμασιν ἐγκατέμιξεν εὐκολίαν, ὡς μὴ μόνον ἀνδράσι ζωηροῖς, ἀλλὰ καὶ γυναιξὶ καὶ νέοις ἅπαντα εἶ) τὰ λεγόμενα δῆλα. πιστεύσει γὰρ αὐτὰ ἀληθῆ τε εἶ) καὶ χρήσιμα τοῖς ἀκουσομένοις ἅπασι. ὁ μάρτυς πᾶς ὁ μετ' ἐκεῖνον χρόνος. ὅλον τε γὰρ πρὸς ἑαυτὸν ἐφείλκυσατο τὸν οἰκουμένου, καὶ πάσης ἀλλοκότου τερατ-
χ. ἀπαγγελίαν. ωδίας ⓦ ἡμέτερον ἀπήλλαξε βίον μετὰ τῶν τῶν λόγων τούτων ἀκροάσιν. δεῖ τοι τοῦτο τὴν ψυχῆς ἐλπίδα αὖ ἐκεῖνα μᾶλλον ⓐ ταῦτα ἀκούοντες, ἢ τῶν δογμάτων τῶν ἐκεῖνα ἐκείνων πρωτοδοθέντων ἡμῖν. ἐκ ποίου τοίνυν, ἐκ ποταπόν δῆλον, ὅτι οὐδὲν δυσθέρατον τοῦτο, ἀλλὰ θεῖά τε ἐκ ἀρχαιά· ὅτι δὲ διδάγματα τὰ δι' ἃ τῆς θείας ταύτης εἰς ἡμᾶς ἐλθούσα ψυχῆς. οὐ γὰρ κίβδηλον ῥημάτων, οὐδὲ λέξεως κίβδηλον, οὐδὲ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων κόσμιον καὶ σεμνὸν ἡμῖν ὀφθαλμῶν ἐστὶν ἰδεῖν, οὐδὲ ἀκοῆς ἀηδὲς καὶ ἀπρεπὲς (πόρρω γὰρ ταῦτα φιλοσοφίας ἁπάσης) ἀλλ' ἰσχὺν ἄμαχον καὶ θείαν, καὶ δογμάτων ὀρθῶν ἀμήχανον δύναμιν, καὶ μυρίων χορηγίαν ἀγαθῶν. ἡ γὰρ τῶν ἀπαγγελίαν πρωτοεργία οὕτω πρωτοπλάστου καὶ ἐκ σοφιστῶν ἀξία, μᾶλλον ἢ οὐδὲ σοφιστῶν, ἀλλὰ μειρακίων αἰσχίστων, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν παρ' αὐτοῖς φιλόσοφον εἰσαγαγεῖν τὸν διδάσκαλον τὸν αὐτοῦ σοφόν, παιζομένους ταύτῃ τῇ τέχνῃ, καὶ λέγοντα τοῖς δικασταῖς, ὅτι ἀκούσον-
χ. δόγματα τας παρ' αὐτοῦ ῥήματα ἁπλᾶ καὶ ἰδιωτικὰ λεγόμενα, ὧν μήποτε κεκαλλιεπημένα λόγοις, οὐδὲ
χ. ὡς ἔτυχε ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασι κεκοσμημένα. οὐδὲ γὰρ αὖ δήπου πρέπει, φησὶν, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς αὐτὸν εἰσιέναι. καὶ ὅρα τὸν πολιὸν καταγέλωτα. ὁ γὰρ, ὡς ἀληθῶς καὶ φιλοσοφίας ἀνάξιον καὶ μειρακίων ἔργον, ἐποίησεν αὐτὸν φεύγοντα, τοῦτο μάλιστα πάντων αὐτὸς ἐπετήδευσεν. οὕτω πανταχοῦ φιλοτιμίας

ἦσαν

μᾶν ὑψηλὰ δόγματα, ἢ πολιτείαν ἀρίστην, ἢ φιλοσοφίαν ἥκει κομίζων, ὡς εἰκὸς Ⓦ ἀπ' αὐτῶν φθεγξόμενοι τὴν τῶ πνεύματος ἀποστροφήν. Ταῦτα δῆτα ἀλιέως, εἰπέ μοι; ῥήτορος ἢ ὅλως; σοφιστοῦ ἢ, ἢ φιλοσόφου; "πόθεν ἢ τῶ τηλοῦ ἐξωθεν πεπαιδευμένου ⟨σοφίαν; ὑδαμῶς. ὁ γὰρ ἀνθρωπίνης ἁπλῶς ψυχῆς κρείττης ἀκηράτου καὶ μακαρίας εἰκείνης φύσεως ἰσάζοντα φιλοσοφῶν, κρείττων μετ' ἐκείνου διανάμεων, κρείττων ἀθανασίας καὶ ζωῆς ἀπείρου, κρείττων φύσεως σωμάτων ἁπάντων τε καὶ ἀθανάτων ὑπερέχων ἐσομένων, κρείττων κλήσεως, κρείττων τῶ μήλλοντος δικαστηρίου, κρείττων τῶν "ἐσομένων διώξεως, τῶν μὲν ῥήσεως, τῶν δὲ πρᾶξεως, τῶν δὲ λογισμῶν καὶ διανοίας, καὶ τί μὴ πάντων, "εἰπεῖν, τί ἢ κόσμος, καὶ ὅ μὴ ὁ ὄντως πάντων θεσπότης, ὃν ἢ ὁ διδάσκων μὲν εἶδεν, ὡς ὧν ἢ, τί καλὸν καὶ ὃ ἀρετή. τούτων γὰρ ἕνεκα ἐζήτησαν μὲν Ⓓ καὶ Πλάτωνα καὶ Πυθαγόραν. τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲ ἁπλῶς μνημονεύειν φιλοσόφων ἡμῖν ὕστερον καταγέλαστοι εἰσεσθαι μᾶλλον ἀνδρῶν γεγόνασιν ἅπαντες. Ⓓ "ἢ τῶν ἄλλων θαυμάσαντες πλέον πρὸς αὐτοὺς, καὶ πιστεύσαντες εἶναι χρυσοῦν τῆς ὑποκειμένης εἰκείνης, ὅτι μάλιστα τῶν ἄλλων εἶδος. * καὶ πολιτείας μὲν ἕνεκεν καὶ "δογμάτων ἐπαινέσαντες πολὺ ἀνθρώπων ἀπάντων ἀνοητότεροι γεγόνασιν ἀνθρώπων τοιούτων τε, καὶ Ⓦ βίον * ἀνατρέποντες, καὶ ὃ σημεῖον μάλιστα τῆς γάμου, καὶ ἕτερα τοιαῦτα καταγέλαστα νομοθετοῦντες, ὅτω Ⓦ βίον αὐτῶν πόθεν ἀνάλωσαν. δόγμασιν ἢ ἕνεκεν τῶν περὶ ψυχῆς, οὐδὲ ὑποβολίμου τινὰ καταλιπόντων ἀσημείου λειποῦ," μήας καὶ κώνωπας καὶ τῶν ἀνθρώπων λέγοντες γίνεσθαι ψυχάς, καὶ Ⓦ Θεὸν αὐτὸν ψυχὴν εἶναι φάσκοντες, καὶ ἕτερα ἄττα ἰσαὶ τοιαῦτα ἀνημποιοῦντες. [καὶ τοῦτο μόνον ὅτι ὃ κατηγορίας ἄξιον· ἀλλὰ καὶ ὁ πλεῖς αὐτῶν τῶν λόγων ἔλειπος. καθάπερ γὰρ ὃν λείπω τῆδε καλεῖσθαι εἰωθέναμεν, ὄντως οὐδέποτε ὅλη τῶν αὐτῶν ἐσήκεσαν, ἄτε ἀπὸ τῶν ἀδήλων καὶ ὑποσφαλῶν λογισμῶν πάντα φθεγξόμενοι.] ἀλλ' ἀκ ὁ ἀλιεὺς οὗτος ὄντως· ἀλλ' ἅπαντα μᾶλλον ἀσφαλείας φθέγγεται, καὶ ὥσπερ ὅλη πόντος ἐσηκώς, ὑδαμοῦ πεῖσιν ἐπείραν. ἐν αὐτοῖς γὰρ τοῖς ἀδύτοις ἡμέαν καθαζιωθείς, καὶ Ⓦ πάντων διασαφῆ ἐν αὐτῷ λαβεῖν ἔχων, ὑδὲν ἀνθρώπινον ἔπαθεν· ἐκεῖνοι ὥσπερ οἱ τῶν μὴν βασιλείων ὑδὲ ὄναρ ὑπολαβόντες, ἔξω ἢ ἐπ' ἀγορᾶς μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀφανεστέρους ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀφοσίας καταφρονοῦντες τῶν ἀορατῶν," τῶν πολλῶν ἐπλανήθησαν πλάνῳ, * καθάπερ τυφλοὶ καὶ μεθύοντες, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πλάνῃ ἀλλήλοις προσέρρηξαν, καὶ οὐκ ἀλλήλοις μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς, πολλαχοῦ τῶν αὐτῶν ἀεὶ μεταπλέοντες. ὁ δὲ ἀγράμματος οὗτος, ὁ ἰδιώτης, ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδά, ὁ Ζεβεδαίου παῖς (καὶ * μειρακίοις καταλλήλοις ἐλλίνες τῆς τῶν ὀνομάτων ἀγειρίας, οὐδὲν ἧττον μᾶλλον πλείονος αὐτὰ τῆς παῤῥησίας ἐρᾷ. ὅσῳ γὰρ αἱ ὃ ἔθνος αὐτοῖς βάρβαρον φαίνηται καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀπέχων παιδεύσεως, τοσούτῳ λαμπροτέρα τὰ ἡμέτερα "φαίνεται. ὅταν γὰρ ὁ βάρβαρος καὶ ἀμαθὴς τοιαῦτα φθέγξηται, ἃ μηδεὶς τῶν ὅπη γῆς ἀνθρώπων ἔμαθέ ποτε, καὶ μὴ φθέγξηται μόνον (καίτοι καὶ εἰ τοῦτο μόνον ἦν, μέγα ὃ θαῦμα ἦν) πῶς ἢ τοσοῦτον καὶ ἕτερον τοῦτο μεῖζον παρέχη τεκμήριον τῶ θεσπίσαντα εἶναι τὰ λεγόμενα, ὃ οὐκ ἀκούοντας πείθειν ἁπάντων ἀνθρώπων ἐστὶ τῶ χρόνου πάντος, ὃς οὐ θαυμάσεται τὴν ἐνοικήσασαν αὐτῷ δύναμιν; ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον, ὅπερ ἔφην, τεκμήριον τῶ μηδὲν οἴκοθεν αὐτὸν νομοθετῆσαι) ἔστι ἢ οὖν ὁ βάρβαρος τῇ μὴν τῶ εὐαγελίου "συμφορᾷ τὸ οἰκουμένην κατέλαβεν ἅπασαν· ὧν ἢ σώματι μὲν ἐσμὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν, ἔνθα τὸ παλαιὸν ἐφιλοσόφουν Ⓓ τὰ ἑλληνικῆς συμμορείας ἅπαντες, * ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν ὄφλαμπον, ἔστι τὸ ζόφοι αὐτῶν σοεινοί, καὶ τὴν ἀχρόπολιν τῶν δαιμόνων καταλύων· τῇ ἢ ψυχῇ πρὸς τὸ χρεὼν ἀνεχόμενον εἰκόνα τὸ ἀμίαντον τοῦτο καὶ τοῦ ἐκείνου τοιαῦτα ἐργασαμένῳ. καὶ τὰ μὲν ἑλλήνων ἔσθεσται ἅπαντα καὶ ἠφάνισται, τὰ ἢ τούτου καθ' ἑκάστην λαμπρότερα γέγονε. ὅζοντα γὰρ καὶ οὗτοι καὶ Ⓓ λοιποὶ ἁλιεῖς, ὅς ἐκείνου τὰ μὲν Πυθαγόραν στείλασθαι, ἔστι τὰ Πλάτωνος δοκοῦντα πρέπειν χρεών· καὶ οὐδὲν ὅζ

ὀνόματος

ἰσ. πέτρος

χ. δεκαπέμπτων

χ. εἰδέναι,

χ. ζωῶν

* εἰ

χ. νόμων

χ. ἔθνος

* αὐτὸν

χ. μύας

χ. τὸ πολὺ ἐπλανήθησαν πλάνον,

* καὶ τῶ ἀῤῥήτων διακεχθῆναι διελέσαντες.

* γὰ

χ. φαίνεται.

χ. κρεῖττον

ἀπως δαιμονίων, οὐδὲ μὴν ῥυπαρᾶς τῆς ἐδῆτος εἰς τὸν λαμπρὸν τράπεζαν ἀλλαγήσεσθαι τὸν τοσοῦτον χίμουσαν ἀγαθῶν, ἰῶ αὐτὸς προεκθέσεσι ὁ Θεός. τοσαύτη γὰρ αὐτῆς ἡ δυνάμις, ὡς ἐς τὸν ὁρμὸν αὐτὴν ἀθέσαν ἡμᾶς ἐπᾶραι, μόνον ἐπὶ σώφρονι διανοίᾳ προσέχωμεν. οὐ γὰρ ὅσῃ τοῖς ἰδίοις ἐπαδόλμων λόγοις, ὅτι τῆς προύσης μείναι ἀπιστίας, ἀλλὰ αἰδέσει περιθεῖναι δόξης, καὶ ἐς αὐτὸν ἀναπέμψαι τὸν λόγον, καὶ τοῖς ἀπείροις σύντυχεῖν τῶν ἀγαθῶν θησαυρῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ς. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ. κζ α.

ΕΙ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέξεσθαι, καὶ τὰ αὐτὰ πρὸς ἡμᾶς ἐρᾷ, ἀναγκαῖον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτὰ καὶ παιδεύειν καὶ διδάσκειν. ὅπερ οὐκ οὖν, ἀλλ' ὁ Θεὸς δι' αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φθάσας φύσιν, προτίθησι μοι δοκεῖ καὶ πρόκλησιν τοῦτο ἀναζητεῖν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτω προτίθησι, ἀλλὰ καὶ σφίσι ἀναγκαῖον. ὅταν γὰρ μάθῃς τίς ἐστιν, καὶ πόθεν, καὶ πίνων, καὶ ποταπός, εἶτα ἀκούσῃς αὐτοῦ τῆς φωνῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἁπάσης, τότε εἴσῃ καλῶς, ὅτι οὐκ ἐκείνου ταῦτα ἐστίν, ἀλλὰ τῆς θείας δυνάμεως τῆς κινούσης αὐτοῦ τὴν ψυχήν. ποίας οὖν ἐστὶν παιδείδος; παιδείδος μὲν οὐδεμιᾶς, κώμης δὲ τελούσης, καὶ χώρας φαύλοτέρας καὶ οὐδὲν φερούσης ἀγαθόν. τὸν γὰρ Γαλιλαίαν διαβάλλειν μὲν ἔγραμμάτιξε λέγοντες· Ἐρεύνησον, καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται. διαβάλλει δὲ καὶ ὁ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης λέγων, Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ ταύτης ὢν τῆς γῆς, οὐδὲ βαπτισμάτων χωρίου πρὸς [τοῦ], ἀλλ' οὐδὲ ἐκ προσηκούσης γενέσεως τοῦ τοῦ· παῖς δὲ ἁλιέως πέντε, ὄντως πέντε, ὡς καὶ τοὺς παῖδας ὅτι τὸν αὐτὸν ἐργασίαν ἀγαπᾷν. εἶτε δὲ ἀπόστολος, ὅτι οὐδεὶς χειροτέχνης αἱρέσεται μὲν υἱὸν ποιήσασθαι τῆς τέχνης τῆς ἑαυτοῦ κληρονόμον, πολὺ δὲ μὴ σφόδρα καταναγκάζοι πειθὼ δὲ μάλιστα, ὅταν βέλτιστη ἡ τέχνη ᾖ. ἁλιέων δὲ οὐδὲν πιέστερον οὐδὲ βιωτικώτερον, ἀλλ' οὐδὲ ἀμαθέστερόν τι φρονοῦν· πολὺ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις μὲν μείζους, εἰσὶν ἐλάττους εἰσίν. ὁ δὲ ἀπόστολος ἡμῖν ἔστω καὶ ταῦτα τὸν ἑλάττονα· πάσχει ἐπεῖχεν. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐθήρευεν, ἀλλ' ἐν μικρᾷ τινι λίμνῃ διέτριβε. καὶ ὥσπερ ταύτην αὖ φρεάτιον μὴ τὸ παρὸν καὶ Ἰακώβου τὸ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ διερρωγότα ῥᾳδίως ἔχοντος ὑδατος (ὃ καὶ αὐτὸ τῆς ἑκάστης πηγῆς ἦν) οὕτως ἐκάλεσεν ὁ Χριστός. παιδείας δὲ ἕνεκεν τῆς ἔξωθεν, ἔστι μὲν καὶ ἐκ τούτων μαθεῖν, ὅτι οὐδ' ὁπωσοῦν αὐτῷ μετῆν. ἄλλως δὲ καὶ ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ, γράφων, ὅτι οὐ μόνον ἰδιώτης, ἀλλὰ καὶ ἀγράμματος ἦν· εἰκότως. ὁ γὰρ οὕτω πένης, καὶ μήτε εἰς ἀγορὰς ἐμβάλλων, μήτε ἀξιοπίστοις συντυγχάνων ἀνδράσιν, ἀλλὰ τῇ ἀλείᾳ προσηλωμένος, εἴποτε δέ που καὶ ξενωθείη, καπήλοις ἰχθύων καὶ ναυκλήροις ὁμιλῶν, πόθεν ἂν θείαν καὶ ἀλήθειαν ἔμελλεν ἄμεινον διδάξειν; πῶς δὲ οὐχὶ αὐτὸν μιμεῖσθαι τὸν ἰχθύων πλοῦν ἀφωνίαν; οὗτος δὴ οὖν ὁ ἁλιεύς, ὁ περὶ λίμνας τρεφόμενος, καὶ δίκλυα, καὶ ἰχθῦς, ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὁ παῖς ἁλιέως πέντε, καὶ πέντε πενίᾳ τὸν ἑαυτοῦ, ὁ ἰδιώτης ἰδιωτείᾳ καὶ ταύτην τὴν ἑαυτοῦ, ὁ γράμματα μήτε προϊέμενος μαθεῖν, μήτε ὑστερῶν μὴ δὲ συγχωρεῖσθαι ὑπὸ Χριστοῦ, ἴδωμεν τί φθέγγεται, καὶ περὶ τίνων ἡμῖν διαλέγεται. ἆρα περὶ τῶν ἐν ἀγορᾷ; περὶ τῶν ἐν ποταμοῖς; περὶ συμβολαίων ἰχθύων; παντὸς γὰρ ἴσως τοῦδε ἁλιέως ἀκούσεσθαι προσδοκᾶς. ἀλλὰ μὴ δείσητε· τούτων μὲν γὰρ οὐδὲν ἀκουσόμεθα· τὰ δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ἃ μηδεὶς μηδέποτε ἔμαθε περὶ τούτων. οὕτω γὰρ ἡμῖν

χ. ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ

πῆς· ὥστε ἔξεστιν ἀφιὼ μεταθέσθαι, ἢ ἡμέσθαι "χρύσιον ἀντὶ πηλίνου. ὅπερ γὰρ ἡ φύσει τὰ τῆς ἀρετῆς ἐστὶ τῆς καλίας ἔστιν, οὕτως ἡ μετάθεσις, πάσης "ἀναίσχυς ἀπηλλαγμένη. ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσεσθέ μου, φησι, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. ὁρᾷς ὅτι βουλήσεως δεῖ μόνης; βουλήσεως, ἢ τῆς κοπῆς μόνον τούτης τῆς ἡδονῆς, ἀλλὰ τῆς ἐκουσιασμένης. ἐπεὶ ἄπεφθος οἶδα εἰς ἡδονὴν θέλοντας ἀναπεπταμένην, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων δεῖξαι τὸν θέλησιν ἐπιδείξασθαι. καὶ γὰρ ὁ ἔμπορος θέλει πλουτῆσαι, ἀλλ' ἡ μέχρι τῆς διαγωγῆς ὁ θέλων ἴσχυσεν· ἀλλὰ καὶ πλοῖον κατασκευάζεται, καὶ ζωάγια ναύτας, ἢ κυβερνήτην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι κατασκευάζει ὁ πλοῖον, καὶ χρήσιμον δημιεύεται, καὶ ὥρᾳ πέλαγος, καὶ εἰς ξένην ἄπειμι γῆν, καὶ κινδύνους ὑποστῆναι πολλούς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ ἴσασιν οἱ τὸν θαλασσαν πλέοντες. οὕτω καὶ ἡμᾶς δεῖ τὸν βούλησιν ἐπιδείξασθαι. πλέομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς πλοῦν, ἡ ἀπὸ γῆς εἰς γῆν, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν. κατασκευάσωμεν οὖν λογισμοὶ ἡμέτεροι, τοὺς κυβερνήσει ὑπεράνω τὸν ἄνω φέρουσαν, ἢ ναύτας αὐτῷ πειθωνίους, καὶ πλοῖον εὐρύν, ὥστε μήτε θερισάσει ἢ ἀγυμία βαπίζεσθαι βιωτικῇ, μήτε ἀληθείας ἐπαίρεσθαι πνεύματι, δηλ' ὄγκιον εἶ ἢ κενόφρον. δεῖ δὲ καὶ τὸ πλοῖον, ὅταν ἡ κυβερνήτην ἢ τὸν ναύτας περιασκευάσωμεν, ὀξὺ φέρον πλευσόμεθα, ἢ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν ἀληθῆ κυβερνήτην ὑπαπασόμεθα τοὺς ἑαυτοὺς, ὃς οὐκ ἀφήσει τὸ σκάφος βαπισθῆναι ἡμῶν· ἀλλὰ, κἂν μυρίοι πνεύσωσιν λύσεμοι, ἢ τοῖς αἰσμοῖς ὑπιλμήσει, ἢ τῇ θαλάσσῃ, ἢ αὐτὶ σάλου πολλὴν ἐργάσηται τὴν γαλήνην. καταπευάσαντες τοίνυν ἑαυτοὺς οὕτω, τῇ ὑπούσῃ περιηχήσωμεν ἐκκλησίᾳ, εἶτα περιαπούδασον υἱῶν τι τῶν χρησίμων ἀκούσας, ἐπ' ἐκαπολάβῃ τὰ λεγόμενα τῇ ψυχῇ μηδεὶς ὁδὸς ἔστω, μηδεὶς πέτρα, μηδεὶς ἀκάνθων πεπληρωμένος. ποιήσωμεν ἑαυτοὺς νεώματα. ὅπου γὰρ ἡ ἡμέρα αὐτῆ περιγυμίας τὰ σπέρματα καταβαλοῦμεν, ἐὰν ἰδωμεν τὴν γῆν καλαρὰν· ἐὰν δὲ λιθώδη ἢ τραχεῖαν, σύγκωστε μὴ βλαβερὸν εἰκῇ ποιῆσθαι. εἰ γὰρ ὁ σπείρων ἀφέντας, ἀρξόμεθα τὰς ἀκάνθας ἐκκόπειν, πάλιν ἑκάστης αἰσίας σπέρματα καταβαλεῖν εἰς αἰέρασιν γῆν. τὸν τούτης ἀπολαύοντα τῆς ἀκροάσεως οὐ δεῖ τῆς δαιμονικῆς μετέχειν τραπέζης. Τίς γὰρ κοινωνία δικαιοσύνῃ ἢ ἀνομία; ἔστιν ἀκούσαι Ἰωαήου, καὶ δι' ἐκείνου τὰ τῦ πνεύματος μανθάνων, ἐπ' μετὰ ταῦτα ἀπέρχη πορνῶν ἀκαθάρτους γυναικῶν ἀκρατῶν φθειρομένων, αἰσχρότερα ἐπεκρεμένων, ἐπ' μαλακῶν ῥαπιζομένων τι ἢ ῥαπιζόντων ἀλλήλας; πῶς δυνήσῃ καλῶς κατανοῆσαι, ἐγκαλινδούμενος βορβόρῳ τοσούτῳ; Τί γὰρ δεῖ κῦ μέσης πᾶσαι καταλέγειν τὴν ἀκρασωσύνην τὴν αὐτῆ; πάντα γὰρ ἐκφεύγω, πάντα αἰσχύνη, πάντα ὄνειδος ἐπ' λοιδορίαι ἢ σκώμματα, πάντα ἔκλυσις, πάντα λύμη. ἰδοὺ, παραλέγω ἢ παρακέλλω πᾶσιν ὑμῖν· μηδεὶς τῶν τούτης ἀπολαυόντων τῆς τραπέζης φθαρέτω τὴν ἑαυτῦ ψυχὴν τοῖς δηλητηρίοις ἐκείνοις θεάμασι. πομπὴ πάντα ὄσα τὰ ἐκεῖ λεγόμενα ἢ παρακρόμενα σατανική. ἴστε γὰρ μεμνημένοι, ποίας ἡμῖν ἔθεσθε συνηθείας· μᾶλλον δὲ ποίας ἔθεσθε τῷ Χριστῷ, ὅτι ὑμᾶς αὐτὸς ἐμυσταγώγησε, τί παρὰ τὰς αὐτὸν ἐποιήσατε, τί παρὰ τῆς πομπῆς τῆς σατανικῆς αὐτῆ διελέξητε· πῶς μετὰ τῦ Σατανᾶ ἢ τῦ ἀγγέλου αὐτῦ, ἢ ταύτην τότε ἀπεστράπεσθε, ἢ ὑποιχέσθε μηδὲ παραχρῆναι ἐκεῖ. δίος οὖν ἡ μαρτυρῶμεν τὰς διαύγειας ὑποκρίσεις ἀγωνῶμεν ἵνα ἡμῶν ἀθλήσωμεν, ἀνάξιοι ἑαυτοὺς καταστήσωμεν τῶν μυστηρίων τούτων. οὐχ ὁρᾶς πῶς οἱ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς οὐχ ἁπλῶς κεχρηκότες, ἀλλ' ἁπλῶς τετιμημένοι καλοῦνται μηδέποτε τῆς γνώμης ἐκείνης, καὶ εἰς τὸν φίλους ἁπόντας τοὺς βασιλικοὺς; προσβευτὴς ἡμῖν ἦλθεν ἐξ οὐρανοῦ, παρ' αὐτῦ πεμφθεὶς τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐκ νεκρῶν ἀνάρχοντας καὶ ἀθλεξόμενος· εἶτα ὑμᾶς ἀφέντες ἀκούσας τί βούλεται, ἢ τί διαπροσβεύεται πρὸς ὑμᾶς, καθηδὺ μίμων ἀκούοντες; καὶ πόσων οὐκ ἄξια ταῦτα κεκτησθε, πόσων σκηπτῶν; ὥσπερ γὰρ πραπέζης οὐκ ἐκὴ μετέχειν δαιμονίων, ὅταν οὕτω ἀκροάσεως

χ. χρύσιον
χ. κακία
χ. πίσσαν
χ. ἀπολέσῃ

ὅτω ϗ γνῶ Δ ἀτεθῶμεν. ἐκεῖθεν γὰρ ἡμῖν ὁ λύπη ϲοῦ Δ φελέσεται (οὐ γάρ ἐϲτιν ϲκ ἄ χόσμε τύτε, καθὼς φησι ϹΔ αὐτὸς ὁ Χριϲτός· Ὑμεῖς ϲκ ἐϲτὲ ϲκ τῦ κόσμε τύτε) ϹΔ ϖ ϖαράκλητον ἔχει φερόμενον ἐν ἑαυτῷ ϖ πνεῦμα γὰρ πρόϲωπα, ϖ ὅτως ἀκριβῶς εἰδότα τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τὰ ἑαυτῆς οἶδεν ἡ τῦ ἀνθρώπων ψυχή, ὁ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πνεῦμα ὁ ἁγίες, ὁ ἡγεμονικόν, ὁ χειραγωγῶν εἰς ϲὸν οὐρανόν, τὸ ποιῶν ὀφθαλμοὺς ἑτέρους, ὁ παρασκευάζον τὰ μέλλοντα, ὡς τὰ παρόντα, ὁρᾶν, ὁ ϗ μὴ ϲαρκὸς τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καταπλεῦσαι παρέχον. πολλῶ" οὖν παρέχωμεν τῷ ἡσυχίᾳ Δ ἀ πάντος αὐτὸ τῦ βίε. μηδεὶς νωθὴς, μηδεὶς ῥᾳθυμὸς, μηδεὶς ῥυπώδης ϲὺν ταῦτα εἰσιὼν μυήσῃ· ἀλλὰ μεταϲήσωμεν ἐκεῖ, ϲὸν ϖόθεν ϖ οὐρανόν. ϲκ Δ γὰρ ταῦτα φθάσεται, τοῖς ϲκ Δ πολιτευομένοις. καὶ μείνωμεν ὅπε τῆς γῆς, ϲοῦδὲν κερδανῦμεν ϲπεῦθεν μέγα. ϲοῦδὲν γὰρ ϖόθεν ϲὸν ὁ βελόμενος ἀπαλλαγῆναι τε χειρώδους βίε τὰ Ἰωαΐνε, ὥϖερ οὖν ϲοῦδὲ ϖόθεν ἐκφύγον τὰ ϲὺν ταῦτα. ἡ μὲν οὖν βροντὴ καταπλήϒαϲα ἡμετέρας ψυχὰς ἀϲήμους ἔῤῥυσε τῷ ἠχῷ· ἡ δ' τύτε φωνὴ θορυβᾷ μὲν ϲοῦδένα τῶν πιϲτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνίϖοτε θορύβε καὶ ταραχῆς, καταπλήϒαϲα δ' δαίμονας μόνες, καὶ ϲὸν ϲκείνοις δυϲβυόνταϲ. ἵν' οὖν ἴδωμεν ὅπως αὐτὸς καταπλήξῃ, πολλὴν ϖρέχωμεν τῇ σιγῇ, ϗ τῇ ἔξωθεν, ϗ τῇ ϗ Δ ἔνδοθεν, ϗ ταύτῃ μάλιϲα. τί γὰρ ὄφελος τε ϲώματος ἠρεμοῦντος, ὅταν ἡ ψυχὴ θορυβῆ), καὶ πολλὴν ἔχῃ τ ζάλην; ϲκεύασε ἐγὼ ζητῶ τῇ ἡσυχίαν τὴν ἀϖὸ Δ ἀνοίας, τὴν ἀϖὸ τῆς ψυχῆς· ὅθεν ϗ τῆς ἀχῆς ϲκείνης δέομαι. μηδεμία τοίνυν ἐνοχλείτω χρημάτων ἐπιθυμία, μηδὲ δόξης ἔρως, μὴ θυμῦ τυραννὶς, μὴ τῶν ἄλλων παθῶν ὁ λοιπὸς ὄχλος. οὐ γὰρ ὅϲι μὴ καθαρθῶϲαν τὴν ἀκοὴν ἰδῇ τὴν λεχθεῖϲαν ὃ εἶπος, ὡς ἰδεῖν χρή, οὐδὲ γνῶναι, ὡς δεῖ, τῶν μυϲτηρίων τύτων ὃ φερτὸν Ϲ ἀπόῤῥητον, ϗ τὴν ἄλλην ἅπαϲαν ἀρετὴν τὴν ϲὺν τοῖς θείοις τύτοις χρησμοῖς. Εἰ γὰρ μέλος αὐλητικὸν ϗ κιθαρῳδίαν οὐκ ἄν τις μάθοι καλῶς, μὴ πρώτη συντείνας ϖ νοῦν, πῶς μυσικῶν φωτῶν καθημένος ἀκροατὴς ἐπακῦσαι διωήσεται ῥᾳθυμήσαν ψυχῇ; Δ ἀ τῦτο ϗ ὁ Χριϲτὸς ϖρῄνη λέγων· Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ Ματθ. ζ. ε. ῥίψητε ϲὸν μαργαρίτας ἔμϖροσθεν τῶν χοίρων. μαργαρίτας δ' ταῦτα τὰ ῥήματα ϲκάλεσε, καίτοι πολλῷ ἀμείνω τύτων ὄντα, ἐπειδὴ ταύτης τῆς ὕλης οὐκ ἔϲτιν ἡμῖν ἑτέρα ἀμείνων ἑτέρα. Δ ἀ τῦτο ϗ τὴν ἡδονὴν αὐτῶν μέλιτι πολλάκις ϖαραβάλλειν εἴωθεν, οὐκ ὅτι τοσῦτον αὐτῆς τὸ μέϒεθος μόνον, ἀλλ' ὅτι τύτων ϲοῦδὲν ὄϕελος ἑτέρων ἡδίων ϖρὸς ἡμᾶς. ἐπεὶ ὅτι γε ϗ λίθων φύσει ἀμείνων, ϗ ϖάντος μέλιτος ἡδονὴ ϗ ϖολλῷ ϗ κρείττων τὴν ϲυμβολὴν, ἄκυσον τῦ ϖροφήτε λέγοντος ϖρὸς αὐτὸν, ϗ τὴν ϲυμβολὴν ταύτην δηλωτός· Ἐπιθυμητὰ γὰρ, Ψαλμ. ιη. ια. ιθ. φησιν, ϲυμβ χρυσίον ϗ λίθον τίμιον" ϖολύ, ϗ γλυκύτερα ϲυμβ μέλι ϗ κηρίου· ἀλλὰ τοῖς ὑγιαίνοισι· δῆλε ἐπήγαϲε ϗ γὰρ ὁ δῶλός ϲε φυλάττει αὐτά. καὶ ἄλλαχε πάλιν αὐτὰ γλυκέα, ϖροϲτέθηκε, τῷ λαφυρῖσί με. Ὡς γλυκέα γὰρ φησι τῷ λαφυρῖσί με τὰ λόγιά ϲε. καὶ τὴν ϲυμβολὴν πάλιν Δ ἁγιπνεῦϲ λέγων· ϲυμβ μέλι καὶ κηρίον τῷ ϲόματί με· ὅθεν ϲφόδρα ὑγίαινε. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τοσαύτης ϖροϲτιθῶμεν τύτοις, ἀλλὰ θεραπεύϲαντες τὴν ψυχὴν, ὅτε δεχώμεθα τὸν ἐϲόμενον. Δ ἀ γὰρ τῦτο τοσαῦτα ϖροειπὼν ὑδέπω καθῆκε εἰς τὰ ῥήσεις ταύτας, ἵνα ἕκαϲος ϖόθεν ἀποθέμενος ἀῤῥωϲίας ζῆτον, ὥϖερ Ϲ εἰς αὐτὸν Ϲ εἰσιὼν ϖ ὑγιᾶ, ὅτως Ϲ εἰσὶν καθαρὸς Ϲ θυμῦ, ϗ φρενίτιδος, ϗ ἀγωνίας βιωτικῆς, ϗ τῶν ἄλλων ἀπηλλαγμένος παθῶν. ὃ γὰρ ὅϲτιν ἕτερος κερδᾶναί τι μέγα ϲπεῦθεν, μὴ ϖροϲτερεῖ ὅτως ϖαρακαθάραντα τὴν ψυχήν. ϗ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι βραχύς ὁ καιρὸς ὁ μεταξὺ τ σωάξεως τ μηγύσης. ἔξεϲι γὰρ ὑϲὶ ϲὺν πάντε μείνον ἡμέρας, ἀλλὰ ϗ ϲὺν μιᾷ ῥοπῇ μεταθέϲθαι τ βίον ἅπαντα. τί γὰρ, εἰπέ μοι, λῃϲοῦ Ϲ ὑδροφόρε χεῖρες; ὑχὶ ϲὸ ἔργαται ὕτο τ καλίας εἰϲὶν ὄϕεις; ἀλλ' ὅμως εἰς ὀλίγον τ ἀϲκητ ὑθέως ἔφθαϲε, Ϲ εἰς αὐτὸν ἐχώρηϲε ϖ ϖαράδεισον, ὑχ ἡμέρων δεηθείς, ὑχ ἡμίσυς ἡμέρας, ἀλλὰ βραχείας ῥοπῆς·

τὸ Χριστοῦ πιὸν, καὶ ὁ βάπτισμα βαπτισθεὶς, ὁ καταλυθεὶς ἐπὶ ὃ ξῆλος ὃ δεσποτικὸν μετ' παῤῥησίας πολλῆς, οὗτε ἡμῖν εἰσέρχεται νῦν· ὁ δρᾶμα ὑποκριτικὸν, οὐδὲ προσωπεῖον κρύπτων τὸν κεφαλὴν (ὁ γὰρ τοιαῦτα ἐργ) οὐδὲ ἐπ' ἀκρίδωτος διαβαίνων, οὐδὲ ὀρχήστρων τῷ ποδὶ καταχρούων, οὐδὲ ἐσθῆτι κεχρυσωμένος χρυσῇ· ἀλλ' εἰσέρχεται τολμὴν ἔχων ἀμήχανον ἔχουσαν κάλλος. τὸ γὰρ Χριστὸ ἐνδεδυμένος ἡμῖν φαίνεται, τοῦ πόδας ὑποδεδεμένος τοῦ ὡραίους ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τὸ εἰρήνης, τὸ ζωὴν ὁ κοσμικὸς ὃ ξῆλος ἔχων, ἀλλὰ κοσμικὸ τὸ ὀσφῦν, οὐκ ἀπὸ δέρματος φοινικοῦ, οὐδὲ αἰῶνα πλεκομένην χρυσῷ, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἀληθείας ζώνυσθαι καὶ συνεχομένην αὐτῆς. οὗτε ἡμῖν φαίνεται νῦν, οὐχ ὑποκρισιν ἔχων (οὐδὲ γὰρ ὑπόκρισις πῦρ ἐστιν, οὐδὲ πλάσμα καὶ μῦθος) ἀλλὰ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν γυμνὴν ἀπαγγέλλει τὴν ἀλήθειαν· οὐχ ἕτερος μέν ἐστιν, ἕτερα δὲ κοσμεῖ αὐτοῦ ὑπηρετοῦντας πείθων τοῖς ῥήμασι, τοῖς βλέμμασι, τῇ φωνῇ, οὐκ ὀργάνων κρείττονα δείκνυσι, χ. ὀργάνων εἰς χιθάρας ἢ λύρας, ἢ λίνος τοῖς τοιούτων ἕτερον, ἀλλὰ πάντα τῇ γλώττῃ ἐργάζεται, πάντας μὲν χιθαρίστου, πάσης δὲ μουσικῆς ἡδίω καὶ χρησιμωτέραν φωνὴν ἀφίεις. ἔστι δὲ αὐτοῖς θεοσκήπτον μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς ἅπας, θεατὴς δὲ ἡ οἰκουμένη, θεαταὶ δὲ καὶ ἀκροαταὶ πάντες ἄγγελοι, καὶ δυνάμεων ὅσαιπερ ἀγγέλοις τυγχάνουσιν ὄντες, ἢ ἐκ γένεσθαι ἐπιθυμοῦσιν. οὗτοι γὰρ μόνοι τοιούτης ἀκριβῶς ἐπακοῦσαι δυνατὸ ἀρμονίας, καὶ ὅτι τὸ ἔργων αὐτὴν ὑπεδείξαντο. χ. ὧν ὡς οἵγε ἄλλοι πάντες, καθάπερ τὰ παιδία τὰ μικρὰ ἀκούουσι μέν, οὐκ ἴσασι δὲ ἅπερ ἀκούουσιν, ἀλλὰ πολλαχοῦσε ἐπιλάνθανται καὶ ἀθύρματα παιδικά· ὅπου δὴ καὶ ὅτου γελάντες, πευφῶντες, καὶ πλούτου καὶ δυναστείας καὶ τῆς γαστρὶ ζῶντες, ἀκούουσι μέν ἐστιν ὅτε τῶν εἰρημένων, μέγα δὲ οὐδέν, οὐδὲ ὑψηλὸν ἐπὶ τῶν ἔργων ἐνδείκνυνται, τῷ καθάπαξ τῷ πλούτῳ καὶ τῇ πλησθείᾳ προσπλοκὴν ἐαυτοῖς. τούτῳ τῷ ἀποστόλῳ αἱ θύραθεν δυνάμεις πρέσκασιν, ἐκπλήττόμεναι τὸ κάλλος αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀρετῆς, δι' ἧς καὶ αὐτὸς ἐπεισάσαν τῷ Χριστοῦ, καὶ τὴν πνευματικὴν εἵλκυσε χάριν. καθάπερ γὰρ ἵνα λύραν ἁρμόσῃ καὶ λιθοκόλλητον, χρυσᾶς ἔχουσαν φθόγγους, ὅπου τὴν αὐτῷ προσκευάσας ψυχήν, ἔδωκε δι' αὐτῆς μέγα τι καὶ ὑψηλὸν ἐνηχῆσαι τῷ πνεύματι. ὡς οὖν οὐκέτι τὸ ἁλιέως, οὐδὲ τὸ ἰοῦ Ζεβεδαίου, ἀλλὰ τὸ βάθη τὸ Θεοῦ εἰδότος, τὸ πνεύματος λέγω ταύτην ἁναρμοσθέντος τὴν λύραν, ὅτως ἀκούωμεν. οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπινον ἡμῖν ἐρᾷ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀῤῥήτων τῆς πνευματικῆς, ἅπερ ἀνθρώπου ἐστὶν εἰπεῖν, ἀπὸ τῆς ἀπορρήτων σκέπης, ἃ μηδὲ ἀγγέλοις, φρὶν ἢ * γένεσθαι, ἤδεσαν. μεθ' ἡμῶν γὰρ δὴ καὶ ὅτοι * καὶ δι' ἡμῶν ἔμαθον ἅπερ ἔστιν ἡμεῖς μαθόντες. ἐκ τοῦτο ἐδήλωσεν ἀπόστολος ἕτερος εἰπών· Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. Εἰ τοίνυν καὶ ἀρχαὶ, καὶ ἐξουσίαι, καὶ τὰ χερουβὶμ, καὶ τὰ σεραφὶμ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἔμαθον ταῦτα, δῆλον ὅτι καὶ αὐταὶ μετ' πολλῆς τῆς σφοδρότητος περὶ τούτων ἐσπούδασαν τὴν ἀκρόασιν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πεπαιδεύμεθα οὐ μακρὰν, ὡς μεθ' ἡμῶν τοῦ ἀγγέλους μαθεῖν ἅπερ ἠγνοοῦμεν· ὃ γὰρ καὶ δι' ἡμῶν ὕστερον φησί *. πολλὴν οὖν πρὸ ἐχωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν σιγὴν μετὰ τῆς εὐκοσμίας, μὴ σήμερον μόνον, μηδὲ μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀκούωμεν, ἀλλὰ καὶ πάντος τὸ βίου, ὅπως καὶ καὶ πάντος ἀκούειν αὐτοῦ καλόν. εἰ γὰρ καὶ ἐν βασιλείοις γινόμενα πολυειδῆ εἰδέναι, φησί, τί εἶπε, τί πεποίηκε, βουλεύεται περὶ τῶν ἀρχόντων ὁ βασιλεύων, καίτοιγε πολλάκις οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὄντα· πολλῷ μᾶλλον, ἅπερ ὁ Θεὸς εἶπε, πολλὴν ἀκοὴν ἀκοῦσαι, καὶ μάλιστα, ὅταν ἡμῖν ἅπαντα καὶ φέρῃ. ταῦτα δὴ ἅπαντα μετ' ἀκριβείας ἡμῖν οὗτε ἐρᾷ, φίλος αὐτοῦ τὸ βασιλεύοντος ὤν· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, καὶ πρὸ αὐτοῦ πάντα ἀκούων, ἃ καὶ τὸ παρὸς ἔκλυσε. Ἰωαν. 15. 15. Ὑμᾶς γὰρ εἴρηκα φίλους, φησὶν, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα καὶ παρὸς μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. ὥσπερ οὖν εἴ τινα αἴσθοιτο ἐκ τῆς κορυφῆς τὸ θείου δρακόντα ἀθρόον εἰσδύνοντα, καὶ ἐπαγγελλόμενον τὰ ἔκ μετὰ ἀκριβείας ἐρεῖν, πάντες ἂν ἐπεσπεύσαμεν, ὅπου

Ep. γ. 1.

χ. λέγει. * τῶτον * Διὰ τ Ἰωαν. νεφωῆς

χ. ἡμεῖς * πάντων ἢ πάντων ὅτων ἡμῶν;

χ. ἦν

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῶ Χρυσοστόμου ὑποτύπωμα Εἰς τὸν ἅγιον

Ιωβ ὁμίλιαι * τ̃ θαυμαστῆς.

* ὁμιλίαι καὶ

Ὁ τῶν ἀγώνων τῶν ἐξω θεατὴς, ὅταν μὲν γυμνὸν ἀθλητὴν καὶ τεφανίτην πολὺν ἥκοντα μάθωσι, πάντες ἴσασιν ὅσοι ἐσμὲν ἄνθρωποι, ὥστε ἰδεῖν αὐτοῦ τὰ παλαίσματα, καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν ἱκμὸν ἅπασαν· καὶ ἴδοις ἂν ὀλόκληρον θέατρον μυριάδων πολλῶν, πάντας ἐκεῖ καὶ τοῦ τοῦ σώματος καὶ τοῦ τῆς διανοίας ἐντεταμένους ὀφθαλμοὺς, ὥστε μηδὲν αὐτοῦ τῶν γινομένων διαφυγεῖν. καὶ μυρίακις ἂν εἷς θαυμαστὸς ὑπεδημιούργησε, πάλιν ὁμοίως [ἀκούει] ἀκούει δὴ ὅτοι πληρῶσι τὸ θέατρον, καὶ πάντα ἀφέντες τὰ ὑπ' χεροῖν, ἀναλαμβάνουσιν ὅταν καταπέσῃ τὰ, διὰ βαίτης καθήμενοι μετὰ πολλῆς τῆς ἀσουδῆς τῶν ᾠδῶν καὶ τῶν κρουμάτων ἀκούοντες, καὶ τὸν ἀμφοτέρων βασανίζοντες συμφωνίαν. καὶ ταῦτα μὴ ἀκούοντες πολλοί. ἀκούει ῥηθεισῶν ἐμπειρίαν λόγων, ἐκ ἀκούει πάλιν ὅτι τῶν σοφιστῶν τὸ ἀκούειν τοῦτο προσήκουσιν. ἔστι γὰρ καὶ τούτοις θεατὰ, καὶ ἀκροαταὶ, ἐκ ἀκροατοὶ, καὶ φόβος, καὶ βάσανος τῶν λεγομένων ἑκάστη. Εἰ δὲ ῥητορικῶν, ἀνδριαντοποιῶν τε καὶ ἀθλητικῶν ἀνδρῶν, τῶν μὲν θεατὴ, τῶν δὲ ὁμοῦ θεωρηταὶ ἐκ ἀκροαταὶ μετὰ τοσαύτης κάθηται τῆς προθυμίας· πόσῳ ἡμῖν καὶ ἀσουδαιοτέρα ἀν εἴποι δίκαιοι προσάγειν, οὐκ ἀνδριαντοποιοῦντος οὐδὲ σοφιστικοῦ νῦν εἰς ἀγῶνα καθίστος, ἀλλ' ἀνδρὸς ἀπὸ τῶν ὑρανῶν φθεγομένου, καὶ βεβαιοτέραν ἀφίεντος φωνήν; πᾶσαι γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐπέχει καὶ κατέλαβε ἡ εὐαγγελικὴ τῆ βοῆ, ὃ τῶν μέγα ἀνακεκραγέναι, ἀλλὰ τῶν μετὰ τῆς θείας χάριτος κινῆσαι τὴν γλῶτταν. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, * ὅτω μεγάλη ὅσα ἡ βοὴ οὐκ ἔστι τραχεῖα οὖσα, οὐδὲ ἀηδὴς, ἀλλὰ πάσης μουσικῆς ἁρμονίας ἡδίων καὶ ποθεινοτέρα, καὶ θέλξαι ὀπτικωμένη πλέον, ἐκ τοὺς τούτοις ἅπασιν ἀκουστὴν ἐκ φεικωδεστάτη, καὶ τοσούτων τέμνουσα ἀπορρήτων, καὶ τοσαῦτα κομίζουσα ἀγαθὰ, ἃ τοῦ μετὰ ἀκριβείας καὶ προθυμίας λαβόντας ἐκ διαφυλάττοντας οὐκ ἔνι λοιπὸν ἀνθρώπους εἶναι, οὐδὲ ὀπὶ τῆς γῆς μένειν, ἀλλ' ἀνωτέρω πάντων ἑστάναι τῶν βιωτικῶν, καὶ τοὺς τὸν ἀγγελικὸν μεθαρμοσαμένους λῆξιν, καθάπερ ἂν ὑρανὸν, ὅτω τὸν γλῶ οἰκεῖν. ὁ γὰρ τῆς βεβαιοτῆς γῆς, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ φύλαξ τῶν κτ τὸν οἰκουμένων ἐκκλησιῶν, ὁ τὰς κλεῖς ἔχων τῶν ὑρανῶν, ὁ δὲ πιστὸν

* ὅτι καὶ

τὸν ὑγιεῖ,

καὶ ὃ ῥίψας τὰ ὅπλα. τοῦτο γὰρ τοῦ ἀποστόλου τὸ κατόρθωμα. ἀλλ' ὁ δυνάσας ῥίψαι; μάλιστα μὲν οὖν δυνατόν· πλὴν οὐκ ἀναγκάζω, εἰ μὴ βούλει, σοὶ βιάζομαι· ἀλλ' ἐκεῖνο σοῦ κατηγορῶ, καὶ ἐγὼ μέρος ἀναλίσκειν τοῖς δεομένοις τὸν πλοῦτον, ὃ μηδὲν πλέον τῆς χρείας ὀπτίζηται. οὕτω γὰρ καὶ εὐκλεᾶ ἀπεργάσομαι καὶ βιώσομαι βίον καὶ ἀσφαλῆ, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσομαι, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ἡ δόξα τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. βιωσόμεθα

ὴ ἀλλα τοῦ δι' αὐτῆς λάμψαντας. μετὰ ταύτης Ηλίας τραφεὶς ἁρπάγη τῷ μακαρίᾳ ἁρπαγῇ, μετὰ ταύτης Ελισαῖος ἔλαμψε, μετὰ ταύτης Ιωάννης, μετὰ ταύτης ⓐ ἀπόστολοι ἅπαντες· μετὰ ἣ ἐκείνης ὁ Αχαάβ, ἡ Ιεσαβέλ, ὁ Γιεζῆ, ὁ Ιούδας, ὁ Νέρων, ὁ Καϊάφας κατεκρίθησαν. ἀλλ', εἰ δοκῇ, μὴ τοῦ ἐν πενίᾳ λάμψαντας μόνον ἴδωμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν χάριν ταύτης τὸ κάλλος ἐπισκεψώμεθα. καὶ γὰρ ὁ ὀφθαλμός ἐστιν αὐτῆς καθαρὸς ⓒ διαυγὴς, τοῦτ' ἔστιν "ὅλεθρον, καθάπερ ὁ τῆς φιλαργυρίας, τῶν μὲν ἡμῶν γέμων, τῶν δὲ ἡδονῆς ἐμπεπλησμένος, τῶν δὲ" ἀπὸ ἀκρασίας τεταραχθέντος. ἀλλ' οὐχ ὁ τῆς πενίας τοιοῦτος· ἀλλ' ἥμερος, γαλήνιος, ἡδὺ τοῖς πᾶσι βλέπων, μειλίχιος, εὐσπλαγχνος, τοῦτ' ἔστιν μισῶν, τοῦτ' ἔστιν ἀποστρεφόμενος. ὅπου γὰρ χρήματα, ἐκεῖ ἔχθρας κατάθεσις καὶ μυρίων πολέμων. τόμα πάλιν ἐκείνη μὲν ὕβρεων γέμει, τύφου πικροῦ, ἀλαζονείας πολλῆς, ἀρᾶς, δόλου· ταύτης δὲ τὸ στόμα, καὶ γλῶσσα ὑγιὴς, "θεραπείας γέμουσα" διηνεκοῦς, εὐλογίας, εὐφημίας ῥημάτων, φιλοσόφων, θεοπρεπῶν, ἐπαίνων, ἐγκωμίων. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἀναλγησίαν ἐθέλοις αὐτῆς ἰδεῖν τῶν μελῶν, εὑρήσεις τε ἐκεῖ ὑψηλοτέραν πολὺ τῆς ὑποπείας. Εἰ δὲ φθέγξοιτο αὐτὴν πολλοὶ, μὴ θαυμάσῃς. ἐπὶ γὰρ καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ⓐ ὠθοῦσι. ἀλλ' ὑβρίζεται, φησὶν, ὁ πένης ἀφ' ὧν πλουτοῦσιν. πάλιν μοι τῆς πενίας τὸ ἐγκώμιον λέγεις. ἵνα γὰρ, εἰπέ μοι, μακάριος, ὁ ὑβριζόμενος ἢ ὁ ὑβρίζων; δῆλον ὡς ὁ ὑβριζόμενος. ὑπὲρ ἐκείνου μὲν ὑβρίζειν κελεύει, αὐτὴ δὲ φέρειν γενναίως θεσπίζει. ἀλλὰ πεπᾶσθαι ὁ πένης, φησί. καὶ Παῦλος ἐπείνα καὶ ἐν λιμῷ ἦν. ἀλλ' οὐκ ἔχει διὰ ἄπαυσιν. τοῦτο γὰρ οὐδὲ ὁ ἀεὶ θέρους εἶχε πῦρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς" κλίνη. Εἶδες οἷα τοῦ βαρεῖν τῆς πενίας τὰ ἐγκώμια, καὶ πῶς σε ἵστησι, τοῦ ποίους ἀνδρας ἀπάγει, καὶ πῶς τὸ δικαστοῦ ποιεῖ μιμητήν; Εἰ καλὸν ὁ χρυσίον ἦν, τοῦτο δὴ" ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς, ὁ τὰ ἀπόῤῥητα ἐκεῖνα δοὺς ἀγαθά. νυνὶ δὲ μόνον οὐκ ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἔχειν ἀπηγόρθωσε. δηθὲν ὁ Πέτρος οὐ μόνον ὑπὲρ καταδύεται* πενίᾳ, ἀλλὰ καὶ σεμνύεται λέγων, Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι, Πραξ. γ. ς.
φησι. τίς οὐκ ἂν ἠθέλησεν ὑμῶν ῥῆξαι ταύτην τὴν φωνήν; καὶ σφόδρα μὲν οὖν ἅπαντες, ἴσως δ' εἴποι τις ἄν. οὐκοῦν ῥίψον τὸ ἀργύριον, ῥίψον τὸ χρυσίον. καὶ ἐὰν ῥίψω, φησὶ, λήψομαι τὴν δύναμιν Πέτρου; ἡ γὰρ Πέτρῳ μαχαίριον ἐποίησεν, εἰπέ μοι; ἆρα τὸ χωλὸν ἐγεῖραι; οὐδαμῶς, ἀλλὰ τὸ μὴ ταῦτα ἔχειν, τοῦτο αὐτῷ ⓦ θεσπὸν προεξέπεσε. τῷ μὲν γὰρ ταῦτα ἐργασαμένῳ πολλοὶ δι' ἡμέραν δι' ἑσπέρας, ⓐ δὲ ἐκ φιλοποιησαντες βασιλείας ἐπέτυχον. καὶ τοίνυν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου μάθωμεν. δύο γάρ ἐστιν, ἃ εἶπεν· ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Ιησοῦ Χριστοῦ ἔγειραι καὶ περιπάτει. ποῖον οὖν αὐτὸν ἐποίησε λαμπρότερον καὶ μακάριον, τὸ ἐγεῖραι ⓦ χωλὸν, ἢ τὸ ῥίψαι τὰ χρήματα; καὶ ταῦτα παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀγωνοθέτου παιδεύοντος. τί οὖν ἐξὸν τῷ πλουσίῳ φησὶ ζητοῦντι τὸν αἰώνιον ζωήν; οὐκ εἶπεν, ἔλθε καὶ χωλοὺς, ἀλλὰ, Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθησόν μοι, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. καὶ ὁ Πέτρος δὲ πάλιν οὐκ εἶπεν, ἰδοὺ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλομεν δαίμονας (καίτοι καὶ ἐκβάλλων) ἀλλ', Ἰδοὺ ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; καὶ ὁ Χριστὸς δὲ πάλιν Λυκ. ιη. κβ. Μαρ. ι. ιζ. Ματθ. ιθ. κζ.
τοσοῦτον ἀποκρινόμενος οὐκ εἶπεν, ἐὰν τις χωλὸν ἐγείρῃ, ἀλλ' "ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας καὶ ἀγρούς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. καὶ ἡμεῖς οὖν τοῦτοις ζηλώσωμεν, ἵνα μὴ καταισχυνθῶμεν, ἀλλ' ἵνα μετὰ παῤῥησίας προσιῶμεν τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· ἵνα αὖ ⓦ ἐπιτασσόμεθα τοῖς ἡμῶν, ὡς καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν ἦν. ἔσται γὰρ μεθ' ἡμῶν, καθάπερ καὶ μετ' ἐκείνων ἦν, ἐὰν θελωμὲν ἐκείνους μιμήσασθαι καὶ ζηλωταὶ γενέσθαι τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν. ἀπὸ τούτων γὰρ ὁ Θεὸς τεθμοῖ καὶ ἀνακηρύττει, οὐκ ἀπαγγῶν σε νεκροὺς ἐγεῖραι, οὐδὲ χωλοὺς διορθῶσαι. οὐ γὰρ ταῦτα ποιεῖ τὸν Πέτρον γενέσθαι, ἀλ-

χ. ἀμελῆς, χ. ἐλίφριον, χ. ἰσῶ

χ. ἀλαζονειῶν χ. διηνεκῶν,

χ. κλίνας.

γὰρ ὄργανα εἶχον ⓐ ἀποστολοι" ⓐ τοσαῦτα καταρτώσαντες; ὑχὶ μονοχίτωνες ϗ ἀϋπόδητοι ἀπεστάλησαν, ϗ πάντων ἀπειλημμένοι; ἵ γὰρ δύσκολον τῷ τῶ Χριστοῦ ὀπτάγματι; μηδένα ἔχε ἔχθρόν, μηδένα μίσει, μηδένα λέγε κακῶς. ϗ ἀσφάλεια μᾶλλον οὕτω τάττων τὰ δυσκολώτερα. ἀλλ' εἰπέ, φησι, ῥίψον τὰ χρήματα, ϗ τοῦτο ἐστὶ ὁ φορτικόν. μᾶλλον γὰρ οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ ζωοποιοῦντος. πλοῖον εἰ δὲ ὀπτάγμα ἐστίν, ἵ ὁ βαρὺ μὴ ἀπενεγκεῖν φορτία ϗ φερομένας ἀκτῖνας; ἀλλ' ὢ τῆς φιλαργυρίας. πάντα χρήματα γέγονε· δῆλα τοῦτο πάντα μᾶλλον ϗ κάτω γέγονε. καὶ μακαρίσῃ τις ἴσως, τότων μέμνηται καὶ ἀναλογίσῃ, ὁποῖόν ἐστιν ὁ ἀναλογισμός· ϗ πάντες ⓐ λόγοι δῆλα ταῦτα γίνονται, πῶς ὁ πλούσιος, πῶς ὁ δεῖνα πένεται. καὶ" στρατείαν, καὶ γάμον, καὶ τέχνην, καὶ ὁποιονοῦν μεταχειρίζῃ τις, οὐ παρέστιν ἀπέχειν τὰ παρεκπεσόντα, ἕως μὴ ταῦτα ἴδοι ἱστάμενα ῥαγδαίως αὐτῷ *. εἶπα δ' ὅτι σωθησόμεθα, πῶς ὁ νόσημα τοῦτο ἀπελάσομεν; οὐκ" αἱμορροήσομεν τῶν πατέρων τὰ καταρτώματα, τῶν τελωνίων, τ πενταχισχιλίων, οἱ χρυσᾶ πάντα εἶχον; ἵ ὁ κέρδος τῆς πρώτης ζωῆς, ὅταν εἰς τοῦτο μέλλωσαν ἐμποδίσῃ αὐτῇ μὴ χρησώμεθα; μέχρι πότε δ' ἀγνοεῖτε τὸν ἀγνοοῦντα ὑμᾶς μαμμωνᾶ; μᾶλλον ἢ μέχρι πότε δ' ἄγνοι χρημάτων; μέχρι τίνος δὲ ἐρᾶτε ἐλευθερίας, ϗ ἀρρήκτους ἔχετε ὡς τῆς φιλοχρηματίας; ἀλλὰ δὴ μοι ἀνθρώπων γένησθε δ' ἄγνοι, πάντα ποιῆτε, εἰ τῆς ἐλευθερίας ἀπορεῖτε φιλαργυρίας ἢ ὄντες αἰχμάλωτοι, οὐδὲ σπουδάζετε" πῶς τῆς πικρᾶς ταύτης ϗ ἀνελευθέρου ἀπαλλαγῆτε δουλείας· χαίρει τὸ μὴ οὐδὲν ἄγνοι, τὸ ἢ τυραννὶς ἢ πικροτάτη. ἐποίησατε ἡλίκων τιμίου χατέθηκεν ἀντάλλαγμα ὁ Χριστός. τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ ἔξεχεεν, ἑαυτὸν ἔξέδωκεν· ὑμᾶς ἢ μὴ ταῦτα πάντα ἀναπεπαύκατε· δὲ ὃ δουλεπώτερον, ὅτι δὲ" ἀφαιρεῖσθε τῇ δουλείᾳ, ϗ σπουδάζετε τῇ ἀτιμίᾳ, ϗ ἐπέρασεν γέγονε τὸ φαῦλον. ἀλλ' ὅπου γὰρ ἀποδύρεσθε χρὴ μόνον ϗ ἐλεεῖσθαι, ἀλλὰ δὲ δέρεσθον, ἰδωμεν πόθεν ἐπέρασεν ὑμῖν γέγονε τοῦτο πάθος δὲ τὸ κακόν. πόθεν οὖν, πόθεν ἐπέρασεν τοῦτο γέγονεν; ὅτι σὺ δόξῃ, φησί, δὲ ἀσφαλείᾳ ποιῇ. ποία ἀσφαλεία, εἰπέ μοι; σὺ ταῖς θαρρῇν χρὴ τὸ μὴ πειρᾶν, μὴ" ῥηγνύειν, μὴ βλάπτεσθαι, μὴ καταφρονεῖσθαι. σκοπῶ ἐάν ἐπαγλωμίσω σοι τὴν" ἀσφάλειαν ταύτην, ἀποχρήσῃ τῷ πλεονεκτεῖν; εἰ γὰρ δέχῃ τοῦτο ὁ πλοῦτος ἐπέρασεν, ἂν δέξῃ χωρὶς τούτου ἔχειν ἀσφάλειαν, τίς χρεία σοι τούτου λοιπόν; ϗ πῶς δυνατὸν μὴ πλουτοῦντα, φησι, τούτων ὀπιτυχεῖν; πῶς μὴ οὖν οὐ δυνατόν; ἐγὼ γὰρ τοιοῦτον ἐρῶ· πλουτοῦντα οὐκ ἔνι τούτων ὀπιτυχεῖν. ϗ γὰρ καλαμβάνειν ἀνάγκη πολλὰς ϗ ἀρχαιρεσίας ϗ ἀρχομένους, ϗ δεῖσθαι μυείων, ϗ δικαίων ἀγώνων, ϗ δεδοικέναι, ϗ τρέμειν, ϗ ὑποπτεύειν σὺν τῶν βασκάνων ὀφθαλμούς, καὶ φόβους θανάτου συνεφαπτάν σώματος, ϗ ἑτέρων φιλαργύρων ἐπιθυμίας. ἀλλ' οὐχ ἡ πενία τοιοῦτον, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπρακτον χωρεῖον ἄσυλον ἐστὶ ϗ ἀσφαλές, λιμὸς ἄϋδος, παλαίστρα δὲ γυμνάσιον φιλοσοφίας, ἀπέλεκτος βίος μίμημα. ἀκούσατε, ὅσοι πένεσθε, τούτων, μᾶλλον ἢ ϗ ὅσοι πλουτεῖν ὀπτιθυμεῖτε. ὁ δὲ πένεσθαι δεινόν, ἀλλὰ δὲ μὴ βούλεσθαι πένεσθαι. μηδὲν δεινὸν νόμιζε εἶναι πενίαν, ϗ οὐκ ἔστι σοι δόξαν. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῇ φύσει τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἐπὶ τῇ κρίσει τῶν μαλακψύχων ἀνδρῶν τοῦτο ἐστὶ δεινόν. μᾶλλον ἢ ϗ ἀκούομαι, εἰ τοσοῦτον ἰσχὺν πενίας ἔχουσι λέγειν, ὅτι οὐδέν ἐστι δεινόν. ἐγὼ γὰρ φιλοσοφῆς, ϗ μυείων ἀγαθῶν ἔσται σοι πηγή. ϗ εἴ τίς σοι ἀρχὴν ϗ πολιτικὰς δυνάμεις καὶ πλοῦτον καὶ τυφλὸν πρόσεστιν, εἶπα τὴν πενίαν πηδᾷς αἵρεσιν ἐδίδου λαβεῖν ὅσην ἤθελες, ταύτην δ' ἀβλαβῶς ἥρπασας, εἶγε αὐτῆς ἔγνως ὃ κάλλος. δὲ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ γλῶσσι τοῦτον λεγομένων, ἀλλ' ἡμᾶς ὀρθοδόξομεν, ἀλλ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν ἀνέχεσθαι, ϗ ταχέως ἡμῖν συμφιλοσοφῆσαι. ἐμοὶ γὰρ ἡ πενία κόρη ἐστὶ καλὴ ϗ ἀγαθὴ ϗ ἀειδὴς προσοικείαν δεχομένη· ἡ δὲ φιλαργυρία θηριόμορφος γυναικί, * σκύλλῃ τινὶ, καὶ ὕδρᾳ, ϗ ἑπτάρχοις τοιούτοις ἐστὶ τέρασι πολυμόρφοις πλατυμόθοις. μὴ γάρ μοι σὺν κατηγορήσῃς τῆς πενίας" εἰσενέγκῃς εἰς μέσον, ἀλλὰ

χ. ἔστι
χ. ἐσθῆτα
* ϗ σπουδῆς
χ. αἰχμαλωτίζομεθα
χ. ἐνδρεσίνεσθε
χ. ῥιζῶν,
χ. βασιλείαν
χ. εἰσάγαγε

Πιλάτου; αὐτὸς γὰρ ἐπείθη. σὺ γραπτὰς; Ἰουδαϊκὸν; ἀλλὰ μὴ θαυμάσῃς, εἰ ῥήματα γραπτῶν ἠλευθέρου. εἰ γὰρ τῷ μαθητῇ τοσαύτῃ ἐπιδείξατο τὸν ἰσχύν, πολλῷ μᾶλλον τοῖς τούτου.

15 Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος, φησι, παρὰ Ἰουδαίοις ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Εἶδες πάλιν τὸν μαθητὴν τὸ φιλόνεικον· πῶς οὐδὲ τοῦτο αἰσχύνονται λέγοντες, ὅτι τοιοῦτος ἐκράτησε λόγος" κατ' αὐτῶν;

χ. πῶς αὐτοῖς;

16 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν,

χ. ὄρος

17 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. Αὕτη" μοι δοκεῖ ἐράτη τις εἶναι ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὅτι αὐτοῦ ἐξέπεμπε βαπτίσοντας. εἰ δὲ ἐδίστασάν τινες, καὶ τοῦτο παρὰ θαυμάσον αὐτῶν τὴν ἀληθείαν, πῶς οὐδὲ τὰ μέχρις ἑκάστης ἡμέρας ἐλαττώματα αὐτῶν ἀποκρύπτονται· ἀλλ' ὅμως καὶ ὅτε ἐκ τῆς ὄψεως αὐτὸν ἐβεβαιώθησαν. Τί οὖν φησιν ἰδὼν αὐτούς;

18 Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πάλιν αὖ θεοπρεπώτερον αὐτοῖς ἐλάλησε. Θεὸν πω γὰρ ἦσαν ὁ πνεύμα ἐνθουσιάζοντες ὁ διαπνέον ὑψηλοὺς αὐτοὺς ποιῆσαι.

19 Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

20 Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν·

Τὸ μὲν πρῶτον δογμάτιζε, ὃ δὲ πρὸς ἀπόστολον πρέπον ἐστὶν ἐντολῶν. καὶ Ἰουδαίων μὲν οὐδεὶς μέμνηται, οὐδὲ εἰς μέσον φέρει τὰ γεγραμμένα, οὐδὲ ὀνειδίζει Πέτρῳ τὴν ἄρνησιν, οὐδὲ τὴν ἄλλων οὐδενὸς τὴν φυγήν. κελεύει δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην ἀκωλύτως πᾶσαν, ζωτήριον διδασκαλίαν ἐγχειρίσας τὴν δι' τοῦ βαπτίσματος. εἶτα ὑπὲρ μεγάλα αὐτοὺς ἐπαίρει, ἐπαίρων αὐτῶν τὰ φρονήματα, φησίν· Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Εἶδες αὐθεντίαν πάλιν; Εἶδες πῶς ἡ ἀκρίβεια συγκαταβάσεως ἔνεκεν εἴρηται; ἵνα μετ' ἐκείνων ἡ μόνον εἶπεν ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν μετ' ἐκείνους πιστευσάντων. ἕως δὲ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος οὐ ἀπόστολοι μόνοι ἔμενον, ἀλλ' ὡς ἐνὶ σώματι διαλέγεται τοῖς πιστοῖς. μὴ γάρ μοι τὴν δυσκολίαν, φησὶν, ἐπάτε τῶν γεγραμμένων. ἐγὼ γὰρ εἰμι μεθ' ὑμῶν, ὁ πρὸ τοσῶν ἐλθών. τοῦτο καὶ τοῖς προφήταις ἔλεγον ἐν τῇ παλαιᾷ συνεχῶς, καὶ τῷ Ἱερεμίᾳ νεότητα προφερόμενον, καὶ τῷ Μωσῇ, καὶ τῷ Ἰεζεκιὴλ διαδυομένοις, ἐγὼ εἰμι μεθ' ὑμῶν· τοῦτο δὲ ἐνταῦθα τούτοις. σκόπει δέ μοι καὶ ἐνταῦθα τὴν τούτων διαφοράν. ἐκεῖσε μὲν γὰρ εἰς ἓν ἔθνος ἀποστελλόμενοι" πολλάκις πρόρρητον τοῦτο, ὅτι ὁ θεὸν τοιοῦτον ἐφόβεγξατο εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πεμπόμενοι. ἀναμιμνήσκει δὲ ἀνθρώπους τῆς συντελείας, ἵνα μᾶλλον αὐτοὺς ἐφέλκυσηται, καὶ μὴ τὰ παρόντα ὁρῶσιν" ἀπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ ἀπέραντα. τὰ μὲν γὰρ λυπηρὰ, φησὶ, ἅπερ ἐνωχήσεσθε, [ἐν] τῷ παρόντι βίῳ συγκαταλύει, ὅταν καὶ αὐτὸς ὁ αἰὼν οὗτος εἰς συντέλειαν ἔρχεται· τὰ δὲ χρηστὰ, ὧν ἀπολαύσεσθε, ἀθάνατα μένει, καθάπερ πολλάκις ἐμοῦ σοφοῦ ἐνθυμήθητε εἶπον. ὅτως ἀλείφας δὲ" ἐγείρας αὐτῶν τὰ φρονήματα καὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὀξέπεμψεν· ἡ γὰρ ἡμέρα ἐκείνη τοῖς ἐν κατορθώμασι" ζήσασι πόθεινή, ὥσπερ οὖν τοῖς ἐν ἁμαρτήμασι φοβερά, καθάπερ τοῖς ἐναντίοις.

χ. ὑπὸ σκέπας

χ. λιπὰ

χ. ἐπέρας

χ. ζῶσι

40 Ἀλλὰ μὴ φοβώμεθα μόνον καὶ φείδωμεθα, ἀλλὰ καὶ μεταδιωκώμεθα, ἕως ὀξὺ καιρὸς, καὶ ἀνενέγκωμεν ἐκ τῆς πενίας. δυνάμεθα γὰρ, ἐὰν θέλωμεν. εἰ γὰρ τοσοῦτος ἐπετάγημεν; ὄρη διατεμεῖν, [ἢ πλοῦτον τοσοῦτον ἐργάσασθαι ὁ Τυρρήνιος πέλαγος; ἀδάμαντος· ἀλλ' ὅτως οὐκ ἦλθον πολιτείαν, ὡς μηδὲ ὀργάνων δεῖσθαι, ἀλλὰ" ψυχῆς καὶ διαθέσεως μόνης. ποῖα

χ. ἐκκλίνωμεν

χ. ψυχικῆς

(ἡ γὰρ ἀλήθεια πολλὰ τῶν ἐναντίων ἀναχηρυττομένη συμπλέκεται) ἔδωκαν πάλιν ἀργύρια, ἵνα εἴπωσι, φησιν, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτόν. πῶς ἔκλεψαν, ὦ πόνων ἀνοητότατοι; συμπλέκεται γὰρ τὸ λαμπρὸν τῆς ἀληθείας καὶ φιλοτιμίας, οὐδὲ πλάσαι δύναται. ἡ γὰρ σφόδρα ἀπίθανον τὸ λεγόμενον, καὶ οὐδὲ σχῆμα τὸ ψεῦδος εἶχε. πῶς γὰρ ἔκλεπτον, εἰπέ μοι, οἱ μαθηταί, ἄνθρωποι πολῖται καὶ ἰδιῶται, καὶ οὐδὲ φανερῶς ὁλμοῦντες; μὴ γὰρ οὐκ ἦν σφραγὶς ἐπικειμένη; μὴ γὰρ οὐ προεκάθητο ποσῶν φυλάκων καὶ στρατιῶται καὶ Ἰουδαῖοι; μὴ γὰρ οὐχ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐμεμιμνωκότες καὶ ἠγρύπνουν καὶ ἐφεστήκεσαν ἐκεῖσε; τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ἔκλεπτον; ἵνα πλάσωσι τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα; καὶ πῶς ἂν ἐπλήθυνε μᾶλλον τοιοῦτόν τι πλάσαντα ἀνθρώποις ἀγαπῶσιν, ὅπου χρυσοῦμενοι ζῶσι; πῶς δ' ἂν τὸν λίθον ἀνῆλον τὸν ἠσφαλισμένον; πῶς δὲ τοὺς τοσούτους διέλαθον; καίτοι εἰ καὶ θανάτου κατεφρόνουν, ἀλλ' ἐπεχείρησαν εἰκῇ καὶ ματαίως καταπολεμῆσαι, τοσούτων ὄντων φυλάκων. ὅπου γοῦν καὶ δεινοὶ ἦσαν, ἐδήλωσε τὰ ἐμπροσθεν γεγενημένα. ὅτε γοῦν εἶδον αὐτὸν ζωοφλημμένον, ἀπόντες ἀπεπήδησαν. εἰ τοίνυν τότε οὐδὲ ζῶντα ἐτόλμησαν ζῶντα ὁρῶντες, πῶς ἀποθανόντος οὐκ ἂν ἐφοβήθησαν τοσούτων στρατιωτῶν πλῆθος; μὴ γὰρ θύραν ἦν αἰσχύνας; μὴ γὰρ ἕτερα λαθρᾳ; λίθος ἐπέκειτο μέγας πολλῶν δεόμενος χειρῶν. δικαίως δὲ ἔλεγον, καὶ ἦσαν ἡ ἑκάστη πλάτη χειρῶν τῆς στρατιᾶς, καθ' ἑαυτὴν ἀποφαινόμενοι τοῦτο· ὅτι μὴ τοσαύτην μανίαν δεῖ μετὰ μόνης, οἱ καὶ ἐπαγωνίζονται τοῖς στρατεύμασι, καταγέλαστα πλάττοντες πλάσματα· καὶ ζῶντος μὲν τὸ αἷμα ὠνείδιζόμενοι, σπαραχθέντος δὲ ἀναστάντος τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως πάλιν ἀργυρίου πεπαρωρυττόντες λόγον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς, δι' ὧν ποιοῦσιν, ἀλίσκονται πανταχοῦ. εἰ γὰρ μὴ στρατιῶται Πιλάτου, μηδὲ ἦσαν τὴν κουστωδίαν, μᾶλλον δὲ ἀναίσχυντοι· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστι. εἰ γὰρ ὥσπερ κοιμωμένους ἁρπάσαι τὰ οἰκεῖα σώματα, οὕτω πάντα ἔστραξαν. εἰ γὰρ ζητήσαι ἦκολούθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ζῶντα ἀνειδίζομεν πρὸς αὐτόν, πῶς δὲ τοῦτο ἐτόλμησαν; ἀλλ' ἵνα μὴ στρατιῶται ἔκλεψαν, ἀλλ' ὅτε ὑμεῖς ἦλθετε; εἰ γὰρ ἐβούλοντο τοῦτο ποιῆσαι, μηδὲ ἐφυλάττοντο φυλαττομένης τῆς σήκης ἐποίησαν δι' οὐ τῆ στρατιᾷ νύκτα, ὅτε ἀκίνδυνοι καὶ ἀσφαλεῖς ἦν. πῶς γὰρ σαββάτῳ στρατοπεδεύσαντες ἥρπασαν τὸν σῶμα τοῦ Πιλάτου τὴν κουστωδίαν, καὶ ἐφύλαττον τὴν στρατιᾷ νύκτα οὐδεὶς τούτων τῷ ταφῷ πλησίον. τί γὰρ βούλεται καὶ τὰ σαββατεῖα τῇ σμύρνῃ στρατεπηγότα; ζῶντα γὰρ εἶδεν ὁ Πέτρος κείμενα. εἰ γὰρ ἐβούλοντο κλέψαι, οὐκ ἂν γυμνὸν ἔκλεψαν τὸ σῶμα, καὶ δέον τὸ μὴ σινδονίσαι μένον, ἀλλ' ὥστε μὴ σὺν τῷ ἀποδύειν, μέλλειν δὲ βαστάζειν, καὶ πρέπειν τοῖς βουλομένοις ἁψασθαι καὶ καταφιλεῖν· μάλιστα δὲ ὅτε σμύρνα ἦν, φαρμάκου οὕτω κολλώδους τῷ σώματι δὲ τοῖς ἱματίοις στρατεπεδευμένης· ὅθεν οὐκ ἠθέλησαν ἐπισπάσαι τὰ ἱμάτια τοῦ σώματος, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου τοῦτο ποιοῦντες ἐδέοντο. ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ἀπίθανον τὸ τῆς κλοπῆς. μὴ γὰρ οὐκ ἤδεσαν τὸν μισοῦντα τὸν Ἰουδαϊκόν, καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν ὀργὴν ἀφήσουσι; τί δὲ ὄλως καὶ τὸ κέρδος ἦν αὐτοῖς, εἰ μὴ λύσειαν; ζῶντα δὴ πάντα καὶ ὅτοι ζωοδότης ὅλα ἔπλασαν, ἔδωκαν ἀργύριον, καὶ φασιν· εἴπατε ζῶντα ὑμεῖς, καὶ ἡμεῖς πείσομεν. τὸ ἠγεμόνα. δημοσιεῦσαι γὰρ ἐβούλοντο τὸν φωνὴν, εἰκῇ καὶ ματαίως πρὸς τὸν ἀλήθειαν πυκτεύοντες, καὶ δι' ὧν αὐτοὶ συσκιάζειν ἐπεχείρουν, ταῦτα καὶ ἄκοντες προεκάλουν ἐκλάμπειν αὐτόν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸν διάστασιν κωφεῖ, τὸ αὐτοῦ ζῶντα εἰπεῖν, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἔκλεψαν. τοῦτο γὰρ ὁμολογουμένων ἐστίν, ὅτι οὐκ ἦν τὸ σῶμα. ὅταν οὖν αὐτοὶ μὴ ὁμολογῶσι μηδὲ εἶναι τὸ σῶμα ἐκεῖ, τὸν δὲ κλοπὴν δεικνύη ψευδῆ καὶ ἀπίθανον ἡ στρατιὰ αὐτῶν καὶ τὰ σημαινόμενα καὶ ἡ τῶν μαθητῶν δειλία, ἀναμφισβήτητος καὶ ἐντεῦθεν ἡ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξις φαίνεται. ἀλλ' ὅμως οἱ ἀναίσχυντοι, καὶ πάντα ὅλα μωρὰ ὄντα καὶ ὑπισχνούμενοι αὐτοῖς, εἰ πατὴρ φασιν, ἡμεῖς πείσομεν, καὶ ὑμᾶς ἀμεριμνους ποιήσομεν. ὁρᾶς πάντας διεφθαρμένους; τὸν Πιλάτου;

χ. ἐπλήθυνε

χ. ἐπεχείρουν εἰκῇ καὶ μάτην ὑπεχώρησαν,

χ. ἀπεδαίνυτο

χ. διορύττοντες

χ. ἠσπάζοντο

τῶν τῶν βασάζουσα φορυτόν. διόπερ τοῦτο πολλοῖς ἐπεισέρχη λύμη, καὶ, τῆς ἐκκλησίας διαλυθείσης, ἐν ταῖς οἰκίαις ὅπερ τῶν τραπεζῶν ταῦτα δὴ τὰ ἀκύσεις διηγημάτων τὰ πλείονα. ἀφέντες γὰρ λέγω, ὃ καὶ ὁ εἶπεν ὁ θεοφόρητος καὶ ὁ ἀπόστολος, τῶν ἱματίων τὸ πολυτέλειαν, τῶν λίθων ὃ μέτρησις, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀχρημοσύνην τῶν ταῦτα θεοκινήτων διηγοῦνται. ταῦτα ὑμᾶς θεὸς ἔλεον ἐργάσηται ποιῆ, καὶ ἐὰν ζωοποιῶ ὑμῖν. οὐ γὰρ αἱ λύσις ὑμῶν ἔστιτο ῥᾳδίως διαλαλῆσαι τὴν χρυσίων τούτων, καὶ θρέψαι πεπῶτα. ὅπου γὰρ ἡ αὐτὴ ἕλιος ἐν τενοχωρία εἴη, ἢ ταῦτα ἰδεῖν διαλώματα, πῶς αἱ ἕτεραι ἐκ τούτων διαφθορίας; ὥσπερ γὰρ πρὸς ἔμψυχά ἐστα, διάκεινται αἱ πολλαὶ θεὸς ταῦτα, καὶ ὁρᾶν ἧπον ἢ θεὸς παιδία. ἄπαγε, φησι. *δείξατέ μοι οὖν τοῦτο, δείξατε διὰ τῶν ἔργων, ὡς πιῶ γε τὸν ὑμᾶς πίαν ὁρῶ. Ὃς γὰρ ποτε τὴν σφοδρὰ ἐαλωκυῖα ταῦτα" καταχωνεύσασα, ἐξήρπαζε" θανάτου παιδίον ψυχικόν; καὶ τί λέγω παιδίον; τίς τὴν ἑαυτῆ ψυχὴν ἀπολυμαίνειν ἐντεῦθεν ἐφείσατο; τίνα δὲ τοιοῦτον μὴ οὖν [ⓐ] πολλοὶ καθ' ἑκάστην αὐτὸν διὰ ταῦτα "πωλοῦσι τὴν ἡμέραν. Ὃς ἐὰν μὴ σωματικὴ ἀρρωστία γίνηται, πάντα πιοῦσιν· ἀνῆ τὴν ψυχὴν ἴδωσι διεφθαρμένην, οὐδὲν τοιοῦτον ἐργάζονται· ἀλλὰ καὶ τῶν" ἐκγόνων καὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἀμελοῦσιν, ἵνα ταῦτα ὠφὴ τῷ χρόνῳ" ἰούλμενα. καὶ σὺ μὴ μυείων ταλαίπωρε χρυσία θεῖκεισα, ὃ ἦ τὸ Χριστοῦ μέλος οὐδὲ ἀναγκαίας ἔχει θεοῦς" ἀπολαύσας. ἀλλ' ὁ μὲ κοινὸς ἀπόντων δεσπότης, καὶ τὸ θέατρον καὶ τῶν ἐν τοῖς θέατροις καὶ τραπέζης τῆς πνευματικῆς ἅπασιν ὁμοίως μετέδωκε· σὺ ἦ οὐδὲ τῶν ἀπολυμαίνων αὐτῷ μεταδίδως, ἵνα μείνης ζωοχῶς δεδεμένη ταῖς χαλεπαῖς ταύταις ἁλύσεσιν. ἐντεῦθεν τὰ μυεῖα κακά, ἐντεῦθεν αἱ ζηλοτυπίαι, ἐντεῦθεν αἱ πορνείαι τῶν ἀνδρῶν, ὅταν αὐτὸς μὴ φιλοσοφῇ θεασκυάζητε, ἀλλὰ τούτοις παιδεύητε χαίρειν, οἷς αἱ πορνεύομεναι ἐγκαλλωπίζονται γυναῖκες. διὰ τοῦτο καὶ ταχέως ἁλίσκεται. Εἰ γὰρ αὐτὸν ἐπαίδευσας τούτων μὴ ἀφορᾶν, σωφρονοῦσαν δὲ χαίρειν, θλεκτρία, ταπεινοφρονοῦσαν, οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἑάλω τοῖς τῆς πορνείας πλεκτοῖς. κεκοσμημένος γὰρ οὕτω δυνατὸς πόρνη, καὶ τούτου πλέον· ἐκείνοις ἦ οὐκέτι. ἐθέσον οὖν αὐτὸν τούτῳ χαίρειν τῷ κόσμῳ, ὃν οὐκ ἔχει θεὸς τῇ πόρνῃ κείμενον ἰδεῖν. πῶς ἦ αὐτὸν εἰς τὴν ζωηφόλον ταύτην ἐμβαλεῖς; διὰ τοῦτον ἀφέλης, καὶ ἐκβιον θεωθῆς. οὕτω δὲ ὁ αἰὴρ ἐν ἀσφαλείᾳ, δὲ σὺ ἐν ὑμῖν, καὶ ὁ Θεὸς ὑμῶν ἵλεως, καὶ διὰ θεοπροπὸς πάντες θαυμάσονται, καὶ τῶν μιμόντων ὑπιτεύξεσθε ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα* εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

*καὶ τὸ κράτος ζωὴ τοῦ ἀνάρχου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος

*μὴ γένοιτο. ℵ. ἐκλοιπότων ℵ. καταχωνεύσας, ℵ. παιδίον ψυχικόν; ℵ. ἀπολλύοισι ℵ. ἐγγόνων ℵ. ἰούλμενα. ℵ. ἀπόλαυσιν.

Ομιλ. ζ. 11 ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ, ΙΔΟΥ ΤΙ-

νες τῆς κυνῳδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,

13 Λέγοντες, Εἴπατε ὅτι ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτὸν, ἡμῶν κοιμωμένων. 14 Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

Διὰ τούτους τοὺς στρατιώτας ὁ σεισμὸς ἐκεῖνος ἐγένετο, ὥστε αὐτοὺς ἐκπλαγῆναι, καὶ πρὸς αὐτῶν γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν· ὅπερ οὖν καὶ συνέβη. καὶ γὰρ ἀνύποπτος ἡ ἀπαγγελία ὅπως ἐγένετο παρὰ τῶν φυλάκων "θεοφορουμένων. τῶν γὰρ σημείων τὰ μὲν κεκινημένα τῇ οἰκουμένῃ, τὰ δὲ ἴδια τῆς ἐκείνου" ἐδείκνυτο. καὶ γὰρ μετὰ τὴν οἰκουμένην ὁ σκότος, ἴδια δὲ τοῦ ἀγγέλου, καὶ τοῦ σεισμοῦ. ἐπεὶ οὖν ἦλθον καὶ ἀπήγειλαν

(ἡ

*θεοσημουμένων. ℵ. ἀγγέλου.

πλερορρυφν, ϗ αὐτὴ αἰτῦ ἡμέαθαι χοῖρον ϗ κυών. ἀφῆσα γὰρ τὸ πρὸς ὑρθμὸν βλέπειν ϗ πίταθαι, καθάπερ ⓦ χοῖρι, χαμαὶ νεύεις μέταλλα πλιερχαζομθμη ϗ χαιρόμενος, ϗ ψυχλὼ αἰανδρον ϗ δυθεύθεσιν κλωμθμη. ἀλλ' ὅπισρέφεις φαντομθμη * ὅπῃ τῆς ἀγελῆς πάντων * πῆς ὀφθαλμούς; δι' αὖ μὴ ὅσων τῦτο χρυσοφορθ; οὐκ ἔδει, ἵνα μὴ κοπὸν ἡμῖν θαίρῃ, ϗ πολλῶν κατηγόρων δυοίζῃς τόματα. οὐδὲ γάρ σε τῶν ὅπισρεφομθμων θαυμάζω, ἀλλὰ σκώπλοισιν ὡς φιλόκοσμον, ὡς ἀλαζόνα, ὡς ἀρχαίῳ γυναῖκα. καὶ ⓦ εἰς ἐκκλησίαν εἰσελθῃς, ἀζήλθες οὐδὲν λαβοῦσα, ἀλλ' ἢ μυεία σκώμματα, ϗ λοιδορίας, καὶ ἀρᾶς, ὑχὶ τῶν ὁρώντων μέτον, ἀλλὰ ϗ τῶν τῦ θεωφήτυ. ϗ γὰρ * ὁ μεγαλοφωνότατος Ησαΐας * Σίων Ησ. γ. ιε. ἰδὼν σε ἔφησε· Τάδε λέγ Κύριος ἐπὶ τὰς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών· αἰθ' ὧν ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ ϗ ὑθμασιν ὀφθαλμῶν, ⓒ τῇ πορείᾳ τ ποδῶν σύρουσαι τὸν χιτῶνας, ⓒ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι, ἀνακαλύψει Κύριος τ κόσμον αὐτ, ϗ ἔσται αὐτὶ ὀσμῆς ἡδείας κονιορτός, αὐτὶ δὲ ζώνης, σχοινίον ζώσει· ταῦτά σοι αὐτὶ καλλωπισμός. ὑδὲ γὰ πρὸς ἐκείνας ταῦτα μόνας εἴρηται, ἀλλὰ ϗ πρὸς πᾶσαν γυναῖκα μιμνησθῶμεν αὐτῶν. ϗ ὁ Παῦλος ἡμῖν ἐκείνᾳ * κατὴ- * βοᾷ ϗ α. Τιμ. ε. θ. γορος ἔσηκε, λέγων Τιμοθέῳ πολλαχοῦ τ γυναικῶν, Μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ κοσμεῖν ἑαυτάς. ὥστε πολυταχοῦ μὲ βλαβερὸν ὁ χρυσοφορθ, μάλιστα ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσῃς, ὅταν ὀλίγ τ πενήτων παρῇς. εἰ γὰρ σφόδρα σαυτ κατηγορῆσαι ἐπενύθασας, ὑκ ἂν ἄλλο πρεπῆθες σχῆμα, ἀλλ' ἢ ὃ τ ὠμότητος ὅτε ϗ ἀπανθρωπίας προσωπῖον. ἐννόησον γὰρ πόσας γαστέρας παρέρχῃ πεινώσας μ τῦ σχήματος τούτυ, πόσα σώματα γεγυμνωμθνα μετὰ τῆς φανταστας ταύτης τῆς σατανικῆς. πόσῳ βέλτιον ὀλίγα φροντίσαι ταῖς πεινώσας ψυχαῖς, ἢ λυθοῖς ὧτων ὀλίγα τιμῆσαι ὠσκευ, ϗ μυρίων πενήτων θεφαπαίδας ἐξαρτᾶσθαι εἰκῇ ϗ μάτην; μὴ γάρ σοι ὁ πλουτὸς ἐγκώμιον; μὴ γάρ σοι ὁ χρυσοφορθ ἔπαινος; εἰ ⓒ ὐκ δικαίων πόνων ταῦτα πρειλήφατό σοι ἴσως, ϗ ὕτω μείζων κατηγορία ὁ πλοῦτος· ὅταν δ ϗ ἐξ ἀδικίας, ἐννόησον πλὴν ὑπερβολήν. ἀλλ' ἐπαίνων ἐρᾷς ϗ δόξης. σὺ κοιμῶ ἀπόδυσαι πλὴν καταγέλαστον ταύτην πρειβολήν, ϗ ὅτε σε θαυμάσονται πάντες, ὅτε ϗ δόξης ϗ καθαρᾶς ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς· ὡς νῦν γε σκώμμασιν γέμεις, ἀθυμίας πολλὰς ὑποθήσεις ὐκ τύτων καπασκυάζυσα σαυτῇ. αὖ γὰ ὐκ ἐπίσῃ τι τύτων, ἐννόησον ὅσα σὺ τοῦθον ὠφέλεται τὰ κακά. πόσαι μασιγωθῶσι θεραπαινίδες; πόσοι αὖδρες ἐνοχλοῦνται; πόσοι ἀπάγονται; πόσοι δεσμωτήριον οἰκοῦσι; ϗ δικαστήρια ἐπλήθυν ϗ εἰσαγωγαὶ ϗ μυεία πάντοθεν ὁρᾷ ⓒ κακοηθείαι τῇ γυναικὶ τοῦθεν τὸ αὐδρὸς, τῦ αὐδρὶ τοῦθεν τῶν φίλων, τῇ ψυχῇ πρ ἑαυτῆς. ἀλλ' ὐκ ἀπόλλυται. μάλιστα μὲν οὖν τῦτο ῥᾴδιον· εἰ ϗ σωθῆναι ὀλίγα πάντος, σωζόμθνα πάλιν πολλῷ παρέχει μείζονα ϗ φερπίδα ⓒ ἀπόλαυσιν, ϗ κέρδος οὐδέν. ποία γὰ ὠφέλεια τοῦθον πρὸς τῆ οἰκίᾳ; ἢ ὄφελος αὐτῇ τῇ περιχειμθνῃ; ὄφελος μὲν ὐδὲν, ἀκοσμία δ πολλὴ, ϗ καθηγορία πάντοθεν. πῶς δυνήσῃ δ Χριστοῦ φιλῆσαι τὰς πόδας, ϗ καταχεῖν μύρου ἐσκευασμένη; ὅταν ἀπορρέφε τ κόσμον ἐκεῖνος. διὰ τῦτο ἐν τῇ τ τέκνων οἰκίᾳ κατεδέξατο τεθῆναι, μᾶλλον δ οὐδὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν καλύβῃ ϗ φάτνῃ. πῶς δ' αὐτ δυνήσῃ ἰδεῖν ὐκ ἔχουσα κάλλος αὐτῷ πρέπον, δ' ὃ κοσμεῖ κόσμον ἐπίρατον αὐτῷ, ἀλλὰ μισεῖν; ⓦ γὰρ αὐτῷ πρέποι τὰ τοιαῦτα δ' ἃ καλλωπίζεσθαι ἱματίοις, ἀλλ' ἀρετῇ πειβάλλεσθαι. ἐννόησον τί ποτέ ἐστι τὸ χρυσίον. οὐδὲν ἕτερον, ἢ γῆ ϗ κονδός. ἐμβαλε ὕδωρ, ⓒ γέγονε πηλός. ἐννόησον, ϗ αἱμαῦθι ⓦ πηλὸν δεκαπλῶν ποιεῖσθαι, ϗ πάντα ἀφῆσα ϗ αὐτῷ προσκαθῆσθαι, καὶ πάντα χοῦν αὐτὸν βαστάζυσα καὶ πειφέρυσα. καὶ ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσίῃς, "ὅτε μάλιστα φεύγει αὐτὸν ἐλεῶ. οὐδὲ γὰρ ἁβὰ τῦτο ἡ ἐκκλησία ὡκοδόμηται, ἵνα σὺ ταύτῃ ⓦ πλοῦτον ἐπιδείξῃ τῦτον, ἀλλ' ἵνα ⓦ πνευματικόν. σὺ δ ὥσπερ εἰς πομπεῖο" ἐξιοῦσα, ὕτω πάντοθεν σεαυτὸν καλλωπίζεις, ὡς ὅταν τῇ σκηνῇ μιμησθῇς, ὕτω μ δαψιλείας τ καταγέλαστοι αὐτῷ

κ. γυῶ

κ. εἰκόνα;

κ. εἰσιοῦσα,

χ. ποιαύτης
χ. ταῦτα

μὴ ἑαυτοὺς ἀγέρωσι. διὰ τοῦτο καὶ χαίρουσι καὶ θαυμάζουσι, καὶ τῆς τοιαύτης θεραπείας λαμβάνουσι τὴν ἀμοιβὴν τὸ τοὺς ἀγγέλους ἰδεῖν, καὶ εὐαγγελίσασθαι ὑπὲρ τὰ ἐρημίδια μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ οὐράνια. ἐπεὶ οὖν ἔξηλθον μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς,

9 [Καὶ] ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ ἐκράτησαν τοὺς πόδας
ξ αὐτοῦ, Καὶ οὕτω προσβαλλούσης [αὐτῷ] ἐυφεζώνης προσθραμοῦσαι, ἐλάμβανον καὶ διὰ τῆς ἁφῆς τεκμήριον καὶ πληροφορίαν τῆς ἀναστάσεως, Καὶ προσεκυνήσαι αὐτῷ. Τί οὖν αὐτός;

10 Μὴ φοβεῖσθε. Πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ δίος ἐκβάλλει προσδοκίαν τῇ πίστει.
Αλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀ-
10 κεῖ με ὄψονται. Σκόπει πῶς καὶ αὐτὸς διὰ τούτων τὴν μαθητικὴν διαγγέλλεται, ὁ πολ-
χ. ἀπιστίαν λάκις εἶπον, ὃ μάλιστα ἦλθε ἀπιστίαν διὰ τῆς Εὔας προσκληθὲν εἰς ἡμᾶς ἄλυσιν εἰς χρηστὰς ἐλπίδας, καὶ τὸ πεπτωκὸς ἰώμενος. Τάχα τις ὑμῶν ἐβούλετο κατ' ἐκείνας τὰς ἀοιδίμους ἡνέσθαι, καὶ τοὺς πόδας κατέχειν τοῦ Ἰησοῦ· δώσω δὲ καὶ νῦν, ὅσοι βούλεσθε, οὐχὶ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν καταφιλεῖν τὴν ἱερὰν ἐκείνην, τὴν
15 φειδῶν ἀπολαύοντες μυστηρίων καθαρῶν σωτηρίου. Οὐκ οὖν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ "ὄψεσθε αὐτὸν μετὰ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης καὶ τοῦ θείου τοῦ ἀγγέλων ἐρχόμενον, εἰ "βουληθήτε εἶναι φιλόθεοι· καὶ ἀκούσεσθε οὐχὶ ταῦτα τὰ ῥήματα μόνον, ὅτι
χ. βουληθήμεν ἐν ἡμεσι καὶ φιλάδελφοι· καὶ μόνον χαίρετε, ἀλλ' ἐκεῖνα, δόντες ᾧ θέλομεν τοῦ παθεῖν μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν τοῦ καταβολῆς κόσμου.

"Γενώμεθα τοίνυν θεοσεβεῖς, φιλόθεοι, φιλάδελφοι, τὴν ἀγάπην τοῦ πρώτου ὑπο- ΗΘΙΚΟΝ
δεικνύμενοι, ἵνα ταῦτα ἀκούσωμεν τὰ ῥήματα, καὶ αὐτὸν ᾧ Χριστὸν καταδεξώμεθα· καὶ ὑμεῖς αἱ χρυσοφορούσαι γυναῖκες, αἱ ᾧ δρόμον τὴν γυναικὴν τούτων θεασάμεναι, ἐπὶ μικρὸν ποτὲ τὴν νόσον ἀποθέσθε τῆς τῶν χρημάτων ὑπερηφανίας· ὥστε εἰ ζηλοῦτε τὰς μακαρίας ταύτας γυναῖκας, δύνασθε ᾧ κόσμον, ὃν προσείκεισθε, ἐλεημοσύνῃ προσθήκασθαι. Τί ὄφελος, εἰπέ μοι, τῶν λίθων τῶν τιμίων τούτων, καὶ τῶν χρυσοπάστων ἱματίων; χαίρει τούτοις, φησίν, ἡ ψυχὴ, καὶ ὠφελεῖσθαι. ἐγώ σε ὃ κέρδος ἠρώτησα, σὺ δέ μοι ὃ βλάβος εἶπες. τὸ γὰρ προσεῖναι ταῦτα "ἡδύνασθαι καὶ χαίρειν καὶ προσπλάσθαι χεῖρας θεοῦ. πικροτέρα γὰρ ἡ χολέπη "ταύτη δουλεία ἔστω, ὅταν τις καὶ δύνηται θρέψαι. ὅπου γὰρ τῶν πνευματικῶν, ὡς χρὴ, κοσμοῦσι πατέρων; πότε δὴ καταφρόνησις, ὡς δεῖ, τοῦ βιωτικοῦ προσγ-
μᾶτος ἡ χεῖρας ἄξιοι εἶναι νομίζουσα ὃ δεδίοθαι χρυσῷ; ὁ γὰρ ὢν δεσμωτηρίῳ μᾶλλον καὶ πόδι λῶν, οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι θελήσει, ὥσπερ οὖν οὐδὲ αὐτὴ· ἀλλ' ὥσπερ τις ἀγκάλωτος ἡνωμένη τῆς πονηρᾶς ταύτης ὑπερηφανίας, οὐδὲ φωτὸς αἰσθέσθαι ἀκόσμου πνευματικῆς μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπερηφανίας τε καὶ κοσμοῦσης, μήτιγε "ἔργον μετελθεῖν. Τί οὖν ὃ κέρδος τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς "βλαχείας ταύτης, εἰπέ μοι; τέρπομαί, φησι. πάλιν μοι τὸν βλά-
χ. αὐτὴ
χ. ἔργων
χ. βασιλείας
χ. σὺ
ὃν εἶπες, καὶ ᾧ ὄλεθρον. ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἀπολαύω, φησὶ, πολλῆς θεωρίας τῶν ὁρωμένων. Τί τοῦτο; ἑτέρας μὲν τοῦτο ἀφορμὰς ἀποτίσεις, ὅταν εἰς τύφον, ὅταν εἰς ἀπόνοιαν αἴρῃ. Φέρε οὖν, ἐπεὶ σὺ ὃ κέρδος οὐκ εἶπες, μάθωμεν "σοι ταύτας βλάβας διηγουμένου. πῖνες οὖν ἀντεύθεν αἱ βλάβαι; ἡ φθορὰ ἡ μείζων τῆς ἡδονῆς. διὰ πολλοὶ τῶν ὁρωμένων τούτων δὴ τῶν παχυτέρων τέρπονται μᾶλλον, ἢ ἡ θεωρία. σὺ μὲν μετέμπτης κληροπίζῃ·
ὀκτὼ δὴ δίχα ταύτης ἑστῶσι ταῖς ὀψεσι. Εἶτα πάλιν ἑτέρα, τὸ ταπεινοῦσθαι τὴν ψυχὴν, τὸ βασκαίνεσθαι πρὸς τὸν ἀγαθοῦ (αἱ γὰρ πλησίον δηχθεῖσαι, μετὰ τῶν οἰκείων ἀνδρῶν ὁπλίζονται, καὶ πολέμους ἀναρριπίζουσι χαλεπούς) μετὰ τούτων, τὸ τὴν ὀργὴν ἅπασαν καὶ τὴν φρενῖτιν εἰς τοῦτο δαπανᾶσθαι, τὸ τῶν πνευματικῶν μὴ σφόδρα ἀντέχεσθαι κατορθωμάτων, τὸ τύφου καὶ ἀπονοίας καὶ κενῆς πληροῦσθαι δόξης, τὸ τῇ γῇ προσπλάσσεσθαι καὶ
προερρυῆν,

χον δύας ἰῶαι, ὃ ὁ Βεάδιος, ἰσοψίας ἔγεμε· ἢ γὰρ εἰ μὴ πότε ἀμέση, καθημένων αὐτῶν αὐτὴ ἡ φυλακὴ ὁντων, ἀλλ' ἀναχωρησάντων μετὰ τὸν τρίτον ἡμέραν, εἶχέν τι λέγειν, * εἰ ἦν" αἰσθάνεσθαι. δεῖ τοῦτο πάντων προεφθάσαι ἢ ἀμέση, ὥστε μήτε δυσωδιάσαι αὐτοὺς ἔχειν προφάσιν ἐδεῖτο γὰρ καθημένων αὐτῶν, ἢ φυλακὴ ὁντων ἡμέραν τὸν ἀνάστασιν. ἐκεῖνοι δὲ ἢ ἕως τῶν τριῶν ἡμερῶν ἐδεῖ ἡμέσθαι· ὡς εἶχε προελθοῦσαν αὐτῶν, ἐξ ἀναχωρησάντων ἐκείνων ἐγένετο, ὕστερον τὸ προσκύνημα ἔμελλεν εἶναι. δεῖ ἢ σφραγίσαι συνεχώρησεν ὡς ἐβούλοντο, ἢ γράψαι τὸν ἐκέλευσε· ἢ οὐκ ἐμέλησεν αὐτοῖς ἐν σαββάτῳ ζῶντα ποιοῦσι ἢ ἐργαζομένοις, ἀλλὰ πρὸς εὐμόνους ἐώρων τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν, ὡς ταύτῃ" προεσόμενοι ὅπερ ἐφάτης ἀνοίας ἕως ἢ φόβου σφοδρὰ αὐτοὺς κατασείοντος λοιπόν. ἐκ γὰρ ζῶντα αὐτὸν καταφρονοῦντες, ἀπεθανόντα δεδοίκασι. καίτοι εἰ φιλοῦς ἦν ἀληθῶς ἕως, ἔδει θαρρεῖν. ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι ἢ ἐπ' ζῶν ἐκάλυπτεν, ἅπερ ἔπαθεν, ἰδοὺ ἢ σφραγὶς, ἢ λίθος, ἢ κωφωδία, ἢ πᾶσα φυλακή, ἢ οὐκ ἴσχυσαν ἐκ νεκροὶ κατασχεῖν· ἀλλ' εἰ μόνον τὸ δημοσιευθῆναι τὸν ταφὸν, ἢ πιστευθῆναι τοῖς στρατιώταις. ἢ γὰρ γραπῶται προεκάλουτο, ἢ Ἰουδαῖοι προστρέχοντες.

χ. ἐκεσόμενοι.

1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ἢ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν ταφον.

2 Καὶ ἰδοὺ, σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐκ οὐρανοῦ ἢ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, ἢ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

3 Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ, ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ *, ὡσεὶ χιών.

* λευκὸν,

Μετὰ τὸν δύασαι ἦλθεν ὁ ἄγγελος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἦλθεν ὁ ἄγγελος, καὶ ἦρε τὸν λίθον; ἵνα μὴ ζῶσαν γυναῖκας. αὐταὶ γὰρ αὐτὸν εἶδον πότε ἐν τῷ τάφῳ. ἵνα οὖν πιστεύσωσιν ὅτι ἠγέρθη, ὁρῶσι τὸ τάφον κενὸν τοῦ σώματος. διὰ δὴ τοῦτο ἀφῆλε τὸν λίθον, διὰ τοῦτο καὶ σεισμὸς ἐγένετο, ἵνα διανοιχθῶσι καὶ ἀφυπνιασθῶσι. καὶ γὰρ ἦσαν βεβαρημένοι, ὥστε ἔλαιον βαλεῖν, καὶ ἐν νυκτὶ ταῦτα ἐγένετο, καὶ εἰκὸς ἕως ἦσας" καθευδήσαι. ἄλλα ἵνος ἕνεκεν φησι, πρὸς αὐτὰς ὁ ἄγγελος εἶπε, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς; πρότερον αὐτὰς ἀπαλλάττει τοῦ δέους, καὶ τότε διαλέγεται περὶ τῆς ἀναστάσεως. καὶ ὃ ὑμεῖς ἦ, πολλῷ ἐπιδεικνυμένου τὸν θαυμάζειν ἔστι, καὶ διακωλύοντος, ὅμως ταῦτα ἔφατα τὰς τιμωρίας, ἅπερ ἐπὶ μηνᾶν, ἀν μὴ μετανοήσωσι, καταλήψεται. ἢ γὰρ ὑμῶν ἔστι τὸ δεδοικέναι, φησὶν, ἀλλ' ἐκείνων τῶν σαρωσάντων. ἀπαλλάξας τοίνυν αὐτὰς τοῦ φόβου καὶ διὰ τῆς ῥημᾶς", καὶ διὰ τῆς ὄψεως (καὶ γὰρ τὸ σχῆμα φωτὸς" ἔδειξεν, ἅτε θαυμάσια τοιαῦτα φέρων) ἐπήγαγε λέγων·

χ. ἀπεκαθθῆναι. ἢ πρόθεσις, ἢ διὰ περισσὸν, ἢ

χ. ἀϊδιώξειν,

5 Οἶδα γὰρ Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. Καὶ οὐκ ἐπαισχύνεται ἐσταυρωμένον καλεῖν. τοῦτο γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν. 6 Ἠγέρθη, φησί·

Πῶς δῆλον; Καθὼς * εἶπεν. Ὥστε κἂν ἐμοὶ, φησὶ, διαπιστεῖτε, τῷ ἐκείνου μηνύσαντι ῥημᾶτι, καὶ οὕτω ἐμοὶ διαπιστήσητε. Εἶτα καὶ ἄλλη ἀπόδειξις.

* αὐτὸς

Δεῦτε, καὶ ἴδετε τὸν τόπον, ὅπου ἔκειτο. Διὰ τοῦτο" ἐπῆρε τὸν λίθον, ὥστε καὶ οὐτωσὶ λαβόντι φοβᾶσθαι τὸν ἀπόδειξιν.

χ. ἐξῆρε

7 Καὶ εἶπατε τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ὄψεσθε αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Καὶ ἑτέρως εὐαγγελίζεσθαι προσπαθάζει, ὁ μάλιστα αὐτὰς ἐποίει πιστεῦσαι. καὶ καλῶς εἶπεν, εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπαλλάττων προσκόμματων καὶ σκανδάλων, ὥστε μὴ τὸν φόβον διενοχλῆν τῇ πίστει.

χ. ἑτέρως

8 Καὶ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς. Τί δήποτε; " ἐκπλήττον προσκόμμα εἶδον καὶ προσέδοξον, τάφον κενὸν, εἶτα προφήτου τεθνηκότα εἶδον. δεῖ καὶ ἡγαθὴν αὐτὰς εἰς θεωρίαν, ἵνα ἀμφοτέρων γένωνται μάρτυρες, καὶ τοῦ τάφου, καὶ τῆς ἀναστάσεως. καὶ γὰρ ἐκείνους, ὅτι σοφεῖς αὐτοὺς ἀνῆρε, τραπίωσι" θεσσαλῶν προσκαθημένων, εἰ

χ. ἔκπληξιν

μὴ

66 Καὶ ἠσφαλίσαντο Ⓦ τάφον, σφραγίσαντες Ⓦ λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

χ. ἀφῆκα χ. ἀνῆκε, Οὐκ" ἀφίπτι τοῦτο γραπτῶς μόνους σφραγίσαι. ἄτε γὰρ μαζητὰ τὰ περὶ" αὐτοῦ, οὐκ ἐπὶ συμπεράσμασι ἀληθέσι ἤρκει αὐτῷ τὸ τοῦτο αἰσχύνεσθαι, καὶ φησιν· ὑμεῖς, ὡς βούλεσθε, σφραγίσασθε, ἵνα μὴ ἕτεροις ἔχητε ἀπάτᾶσθαι. Εἰ γὰρ μόνοι Ⓐ γραπτὰ ἐσφραγίσαντο, ἠδυνάμην λέγειν (Εἰ δὲ ἀπίθανα καὶ ψευδῆ τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ὅμως ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις ἰωαγμένων, ὅπου καὶ ἐν τούτῳ λέγειν εἶχον) ὅτι Ⓐ γραπτὸν ὃ σῶμα δόντες κλαπῖναι, περὶ ἔχον τοῖς μαθηταῖς Ⓦ περὶ τῆς ἀναστάσεως πλάσαι λόγον· νυνὶ δὲ ἀσφαλισάμενοι οὐδὲ τοῦτο λέγειν δύνανται. Εἶδες πῶς ἀσυνδαίζουσιν γὰρ τῆς ἀληθείας ἀκριτες; καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ περισπῶνται, αὐτοὶ ἡττῶνται, αὐτοὶ ἐσφαλισμένοι μετὰ τῆς κουστωδίας, ὥστε ἀλλήλων εἶναι κατήγορεσι καὶ ἔλεγχοι. καίτοι πότε αἱ ἔκλειψαν; τῷ σαββάτῳ; καὶ πῶς; οὐδὲ γὰρ ὄφελον" περιελθεῖν. Εἰ δὲ καὶ Ⓦ νόμοι πρέσβεις, πῶς ἂν ἐβούλοντο Ⓐ οὕτω δεινοὶ" περιφρεῖν; πῶς δὲ πεῖσαι Ⓦ ὄχλον ἠδυνάμενο; τί λέγοντες; τί πειθοῦντες; ποίᾳ δὲ περιουσίᾳ χρῆναι εἶχον γὰρ τοῦ νεκροῦ; τίνα δὲ περισδοκῶντες, ἀνέδοσιν, ποίαν ἀμοιβήν; ἔτι ζῶντα, καὶ μόνον καταφθέντα ἰδόντες ἔφυγον, καὶ μετὰ τελευτὴν ὑπὲρ αὐτοῦ παῤῥησιάζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ ἀνέστη; καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; ὅτι γὰρ "ὅτ' ἂν" ἠδυνήθησαν, ὅτ' ἂν ἠδυνήθησαν πλάσαι ἀνάστασιν μὴ γενομένην, δῆλον ἐκεῖθεν. πολλὰ γὰρ αὐτοῖς περὶ ἀναστάσεως διελέχθη, καὶ συνεχῶς ἔλεγεν[ἀεί,] ὡς καὶ αὐτοὶ *εἰρήκασιν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. εἰ τοίνυν οὐκ αἰσθητῶς, ἀλλήλων ὡς ἀπατηθέντες ἔστι, καὶ πρὸς ὁλόκληρον ἔθνος δι' αὐτὸν ἐκπολεμωθέντες, [καὶ] ἄοικοι καὶ" ἀπόλιδες γεγόμενοι ἀπεγράφησαν διὰ αὐτόν, καὶ οὐκ ἂν ἐβουλήθησαν τοιαύτην αὐτῷ περιθεῖναι δόξαν, ἄτε ἠπατημένοι, εἰς εἰς τοῦτο ἑκάστης δι' αὐτὸν ἐμπεσόντες κινδύνους. ὅτι δὲ οὐδ' ἂν ἠδυνήθησαν, εἰ μὴ ἦν ἀληθὴς ἡ ἀνάστασις, πλάσαι αὐτοῖς, τοῦτο οὐδὲ λόγου δεῖται. τίνι γὰρ ἐθάῤῥουν; τῇ δεινότητι τῶν λόγων; ἀλλὰ πόρρω ἦσαν ἀμαθέστεροι. ἀλλὰ τῇ περιουσίᾳ τῶν χρημάτων; ἀλλ' οὐδὲ ῥᾳδίως, οὐδὲ ἐνδήματα εἶχον. ἀλλὰ τῇ περιφανείᾳ τοῦ γένους; ἀλλ' ἀτελεῖς ἦσαν, καὶ ὀξὺ ἀπέπλεον. ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῆς πατρίδος; ἀλλ' ἀπὸ χωρίων ἦσαν ἀσήμων. ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν ἑαυτῶν; ἀλλὰ τῶν ἕνδεκα οὐκ ἦσαν πλείους, καὶ αὐτοὶ δ" διεσπάρησαν. ἀλλὰ ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ διδασκάλου; ποίαις; Εἰ γὰρ μὴ ἀνέστη, οὐδὲ ἐκράγη ἔμελλον αὐτοῖς εἰ" πίστις. πῶς δὴ δὲ ἐλέγχων δῆμον μαινόμενον; Εἰ γὰρ ὁ χορυφαῖος αὐτῶν θυρωρὸν ῥῆμα οὐκ ἠνέγκε γυναικὸς, εἰς Ⓐ λοιποὶ" πάντες δεδεμένοι ἰδόντες διεσπάρησαν, πῶς ἂν ἐνενόησαν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀφεδραμεῖν, καὶ φυτεῦσαι πεπλασμένον ἀνάστασιν λόγον; Εἰ γὰρ ὁ μὲν πρὸς γυναικὸς ἀπειλὴν οὐκ ἔστη, Ⓐ ἢ οὐδὲ πρὸς" δεσμὸν ὤφη, πῶς ἠδυνήθησαν πρὸς βασιλέας καὶ ἀρχοντας καὶ δήμους ἱστάναι, ὅπου ξίφη εἰς πήγανα καὶ κάμινοι καὶ μυρίοι καθ' ἡμέραν θανατοι, εἰ μὴ τῆς τοῦ ἀναστάντος δυνάμεως καὶ ῥοπῆς ἀπέλαυσαν; τοιαῦτα σημεῖα γέγονε καὶ τοσαῦτα, καὶ οὐδὲν τούτων ἠδέθησαν Ⓐ Ιουδαῖοι, ἀλλ' ἐσαίρωσαν Ⓦ πεποιηκότα· καὶ τούτοις ἔμελλον ἁπλῶς λέγουσι πίστεσθαι περὶ ἀναστάσεως; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἡ τοῦ ἀναστάντος ἰσχὺς ταῦτα εἰργάσατο. σκῶπτε δέ μοι πρὸς καιρὸν αὐτῶν πρὸς καταγέλασον. ἐμπεπαίγμεθα γάρ, φασιν, ὅτι εἶπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. καὶ Εἰ πλάνος ἦν καὶ ψευδῆ ἐκόμπαζε, τί δεδοίκατε, καὶ περιτρέχετε, καὶ τοσαύτην χεῖρα θέσθε ἀσφαλῆ; δεδοίκαμεν, φασι, μήποτε κλέψωσιν αὐτὸν Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀπατήσωσι τοὺς πολλούς. καίτοιγε ἀπεδείχθη τοῦτο οὐκ ἔχον λόγον καθ' ὅλου. ἀλλ' ὅμως ἡ κακία φιλόνεικον καὶ μαχητὰς, καὶ τοῖς ἀληθέσιν ὀπίζηλος. καὶ μέχρι τεσσάρων ἡμερῶν κελεύουσιν ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τάφον, ὡς γὰρ δογμάτων μαχόμενοι, καὶ βουλόμενοι δεῖξαι καὶ περὶ τούτου πλάνον ὄντα, καὶ μέχρι τοῦ τάφου τὴν κακίαν ἐκτείνουσι. διὰ τι δὲ τοῦτο ζητῶ δύνασθαι, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐψεύσαντο καὶ ἐκλάπη. τοῦτο μὲν γὰρ ἔγκλημα οὐκ εἶχε ὃ" τά-

χ. σφαλισθῆναι. χ. σφαλισθῆναι; χ. ἐκ ἂν ἠδυνήθησαν, ὅταν ἠδυνήθησαν, *ἔτι χ. ἀπόλυδες χ. διεσπασμένοι. χ. δήμου χ. σῶμα

δα ὑπ ἀληθῆ, ἀλλ' ὑ κ τ πρότων ὑμῶν ταῦτα εἴρηται, ἀλλὰ κ τ τῶν ὑπαθυμιῶν· μᾶλλον δ' ὁ τοῦτο κατ' ἐκείνων, ἐὰν ὑφῶσιν, ἀλλ' ὑχὶ ἐκείνων· ὡς νῦν γε πρότα ἀπόλωλε & διέφθαρται, ὑ ἡ ἐκκλησία βουλεσίου δεῖται διειλύοχε & ἐπαύλεως ὄνων & καμήλων· ὑ παρίερχομαι παρέβαλεν ὑπιζητῶν, ὑ οὐ δυάμαι ἰδῆν. οὕτω πρότες λαχίζουσι, καθάπερ ἵπποι & ὄνοι ὑιὲς ἄγελοι, & κόπρου πολλῆς τὰ ἐν ταῦθα πληροῦσι. τοιαῦται γὰρ αὐτῶν αἱ βαλέξεις. ὑ εἶγε ἐῶ ἰδεῖν τὰ καθ' ἑκάστων λεγόμενα ὑχὶ τῶν ἀνδρῶν, ὑπὸ γυναικῶν, εἶδες ἂν τῆς κόπρου ἐκείνης τὰ ῥήματα ἀκαθαρτότερα. διὸ παρακαλῶ μεταβαλεῖν τὴν ποιητὴν ταύτην ζωήν, ἵνα μόνον ἡ ἐκκλησία πένῃ. νῦν δὲ χυμάματα μὲν ἁγνὰ ἀποπέμπεται ἐν αὐτῇ τὸ ὑγιεινὸν ἀκαθαρσίαν ἐν πολλῷ ποιούμενα ἀνάγκῃ ὥστε ἐκκαθαίρειν ὑ ἀπελαύνειν. τί οὖν ἐστὶ θέλεις; ὅταν γὰρ ὕπνος αἰχμώμεθα τῇ ἐκκλησίαν κόπρον εἰσάγοντες, ὡς αἰχμώμεν αὐτῇ τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους φθεγγόμενοι περὶ κερδῶν, περὶ ἐμπορείας, περὶ καπηλείας, περὶ τοῦ ὅλον πρὸς ἡμᾶς ὅπως· δέον ἀγγέλων ἐν ταῦθα εἰς χορεῖς, καὶ ὑρανὸν τὴν ἐκκλησίαν ποιῆν, ὑ μηδὲν ἕτερον ἢ θύρας ἐκπῆξ ὑ σιγὴν μετ' ἀκροάσεως εἰδέναι. τοῦτο δὴ ὑ ἐν τοῦτο ποιῶμεν, ἵνα ὑ Ⓦ βίον ἐκκαθάρωμεν Ⓦ ἡμέτερον, ὑ τὴν αἰώνιον ἐπηγγελμένον ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀγαθῶν, χάριτι ὑ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. μᾶλλόν τον

Ομιλ. πθ. 62 ΤΗ ΔΕ ΕΠΑΥΡΙΟΝ, ΗΤΙΣ ΕΣΤΙ ΜΕΤΑ

τὸν σταυρόν, ζωγραφήσαντα Ⓐ ἐξεγέρσεως ὑ Ⓐ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, 63 Λέγοντες, Κύριε, ἐμνήσθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ * κλέψωσιν αὐτόν, & εἴπωσι τῷ λαῷ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ὑ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. * τυχὸν

25

Ἀνταχοῦ ἡ πλάνη ἑαυτὴν πρωτοπίπτει, ὑ τῇ ἀληθείᾳ ἄκυρα συντηρεῖ. σκόπει δὲ ἐδεῖ πιστευθῆναι, ὅτι ἀπέθανε, ὑ ὅτι ἐτάφη, ὑ ὅτι ἀνέστη· ὑ πρότα ταῦτα διὰ τῶν ἐχθρῶν μᾶλλον πιστά. ὅρα γοῦν τὰ ῥήματα ταῦτα τούτοις μαρτυρούμενα ἅπασιν. ἐμνήσθημεν, φασιν, ὅτι εἶπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν (σκοπεῖν ἐτελεύτησεν) ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τάφον. (σκοπεῖν ὑ ἐτάφη) μήποτε ἐλθόντες Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὑ κλέψωσιν αὐτόν. σκοπεῖν ὁ τάφος ἐὰν σφαλισθῇ, σκέψεται τις κακουργία. ὁ δὲ μυθοῖν. σκοπεῖν δύνατον ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως, δι' ὧν ὑμᾶς παρεπίπατε, γέγονεν. ὅπου γὰρ ἐσφαλίσθη, σκέψεται γέγονε κακουργία. Εἰ δὲ σκέψεται γέγονε κακουργία, φῦρηται δὲ ὁ τάφος κενός, δῆλον ὅτι ἀνέστη σαφῶς ὑ ἀναντιῤῥήτως. Εἶδες πῶς ὑ ἄκοντες ζωαγωγίζονται τὴν τῆς ἀληθείας ἀπόδειξιν; σὺ δέ μοι σκόπει τῶν μαθητῶν τὸ φιλαλήθες, πῶς τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν ἐχθρῶν οὐδὲν ἀπεκρύπτοντο, κἂν ἐπονείδιστα λέγωσιν. ἰδοὺ γοῦν πλάνοι καλοῦσιν, ὑ ὃ σιγῶσιν αὐτοὶ ὄντες. "Ταῦτα δὲ ὑ τὴν σκέψεων δείκνυσιν ὠμότητα, ὅτι σκέψε τῷ θανάτῳ" τὸν ὀργὴν ἀφῆκαν, ὑ τούτων Ⓦ ἁπλοῦν ὑ φιλάληθη δόγμα. "ἄξιον δὲ καὶ τοῦτο ζητῆσαι, πρὸ εἶπεν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι; ὑ γὰρ θέσις ἂν ὕτω σαφῶς εἰρημένον, ἀλλ' ἡ τῶν Ἰουδαίων ἤδεσαν τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, ὑ ἐκόντες ἐκακούργουν. τί οὖν ὁ Πιλάτος;

65 Ἔχετε κουστωδίαν, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

66 Καὶ

χ. ἑαυτὸν φθείρει,

χ. πανταχοῦ

χ. δὲ ὅτι.

χ. κατασκάπτει,

χ. ἐκ ὧν ἐστὶν ἀδημία χειρία.

χ. ἄξιον δὲ θαυμάσαι μὴ δεῖ ἄλλαι ὑ δεῖ

χ. τῶν

χ. τῆς μανίας καθυφῆκεν,

χ. ἴσως δ' ἂν τις ζητήσειε μαθεῖν καὶ πού

χ. εἰπάσας γὼ ὁ ἰατρὸς ἐτύγχανον ὤν, εἶπα" εἰπλάσας καὶ διαχείσας καὶ τὸν ἄλλον τρόπον ἀγὼν ὑπομένω μηδὲν ὤνησα μέγα, ἀλλὰ καὶ ἀπέτυχον, οὐκ ἀν ἐλπὶς ὅπως ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου μύρας καταβάσην ἄν, ραδίως πολλὰ ἐγκαλῶν, ὅλη τῆς νόσου μηνύσης αὐτὸς αἰσχύνησα; ὁ εἰ τρὸς τοῦτο ἐγκαλούμενος εἶπον, ὅτι κατέπλασα, ὅτι διέχεται, ἃ ἔδει ποιεῖν; ὑδαμῶς· ἀλλ' ὑβρέως ἂν εἶπε, καὶ τί ὄφελος, ὅλι ἔτι ἀλγῶ; τοῦτο γοῦν καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς λογίζου. ἢ ἵ, εἰ χρὴ ταῦτα ποιοῦσαν, ναρκῶσαν, καὶ σωφρονίσαι πολλάκις" καταγινώσκεσθαι, οὐκ ἔχουσα μαλάξαι, ἃ δεῖ οὐκ ἂν ὁ αὐτὸς ἤκουσα; καὶ νῦν χρὴ σωφρονίσαι καὶ ζηλωτὴν ποιῆσαι τὸν ἐκλυόμενον· καὶ διὰ τοῦτο ἕως ἂν αὐτὸν ἴδωμεν ἐκτεινόμενον πάλιν, οὐκ ἀποκνήσομεν [τὸν ἐκδοδύοντες.] Εἶτε καὶ ὑμεῖς μηδὲν ἕτερον διελέγεσθε ὁ ὅτι οἰκίας, ὁ ὅτι χ. ἐν ἀγορᾷ. ἀγροῦ, καὶ ὅτι πραπέζης, καὶ ἐν νυκτὶ καὶ" κατ' ὄναρ. Εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἡμέραν ἐμελέτων- χ. ἐν ἐκείρᾳ. μεν ἀεί, καὶ" κατ' ὄναρ ἂν ἐν τούτοις ἦμεν. Ἵ λέγεις; ἐκ ἐλεημοσύνης ἀεὶ διαλέγομαι; ἠβουλόμην καὶ αὐτὸς μὴ πολλοῦ δεῖν μοι χρείαν ταύτης ἐκ ὑμᾶς τῆς συμβουλῆς, ἀλλὰ διαλέγεσθαι ἐκ μάχης τῆς ἐκ Ἰουδαίους, τῆς ἐκ ἕλληνας καὶ αἱρετικούς· ἀγ- χ. ὑγιαίνοντας λὰ μηδέπω" ὑγιαίνοντας πῶς ἂν ὅλως καθοπλίσειε; πῶς ἂν εἰς ἐκδάτα ξιν ἄξαγαγοι ἕλκη τραύματα ἔχοντας ὁ ὠτειλάς; ὡς εἴγε ὑγιαίνοντας εἶδον καθαρῶς, ὅτι τ' ἐκδάταξιν ὑμᾶς ἄξήγαγον ἐκείνην, καὶ εἰδεῖεν ἂν τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι μυρίους βαδιοῦντας νεκροὺς, καὶ φερομένους αὐτῷ ἐπαλλήλους ταῖς κεφαλαῖς. ἐγὼ μὲν ἑτέροις βιβλίοις πολλοὶ ἐκ τούτων ἡμῖν εἴρηται λόγοι· ἀλλ' οὐδὲ οὕτω δυνάμεθα καθαρῶς ὅτι τῇ νίκῃ πάμπαν ἐγείζειν διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὀλιγωρίαν. ὅταν γὰρ αὖθις μυριάκις νικήσωμεν τοῖς δόγμασιν, ὀνειδίζουσιν ἡμῖν ⓦ βίον ⓦ τῶν πολλῶν τῶν πρὸ ἡμῶν συλλεγομένων, τὰ τραύματα, τὰ ἰάσιμα τὰ χθὲς ψυχή. πῶς οὖν ὑμᾶς παρρησιάζεσθαι ὅτι τῆς ἐκδατάξεως δείξομεν, ὅταν καὶ ἡμῖν ἐπηρεάζητε εὐθέως βαδιοῦμενοι ἐκδὸς τῶν πολεμίων καὶ κωμῳδούμενοι; τὸ μὲν γὰρ ἡ χεὶρ ἀλπὶ καὶ ἔστι ζωσταλμένη ἐκς δόξαν. πῶς οὖν ὁ πιεσθεὶς ἀασίδα καταχεῖν καὶ ἐκβάλλεσθαι δυνήσεται, καὶ μὴ τρωθῆναι τοῖς τῆς ὠμότητος σκώμμασιν; ἑτέροις σκάζουσιν ⓒ πόδες, ἔσοι εἰς θέατρα διαβαίνουσι, καὶ τὰ τῶν περιβομένων γυναικῶν καταγέλια. πῶς οὖν ὅταν ἐν τῇ μάχῃ διωκόμενοι ζωῶσι, καὶ μὴ βληθῶσι τοῖς τῆς ἀστελτείας ἐγκλήμασιν; ἄλλος ἐκδὲ ὀφθαλμοὺς ἀλγεῖ καὶ πεπήρωται, ἐκ ὀρθὰ βλέπων, ἀλλὰ ἀστιγείας γέμων, καὶ γυναικῶν σωφρονούσῃ ἐκεσβάλλων, καὶ γάμους διαρρήγνων. πῶς οὖν ἔσται ἐκς ἐκδὲ πολεμίους χ. σῶσαι δυπλεύσαι δυνήσεται, καὶ" κόπους ὁδοῦ, καὶ βέλος ἀφίναι πάντοθεν κεντοῦντος σκώμμασιν; ἔστιν * ἰδεῖν καὶ γαστέρα ἀλγοῦσαν πολλὰς τ" ὑδερικώντων ἐκκ ἔλαττον, ὅταν ὑπὸ γα- * ἡμῶν χ. ὑδρώντων στριμωδίας καὶ μέθης κατέχωσι). πῶς οὖν τούτους μεθυούσας εἰς πόλεμον ἐξαγαγεῖν δυνήσομαι; ἕτερον δὲ σῶμα ἐστὶ σεσηπός. τοιοῦτοι γὰρ ⓒ ἀκρόχολοι καὶ λυσιδόρεοι καὶ βλασφήμοι. πῶς οὖν ἐκεῖ ἀληθεύει ποτὲ ὁ μάχη, καὶ μέγα τι καὶ γνήσιον ἐργάσεται, μεθύων καὶ αὐτὸς ἑτέρους μεθύων, καὶ πολὺ πλέον τοῖς πολεμίοις ⓦ γέλωτα; ἀλλὰ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκείνοις ἐστὶ τὸ τραπέδον, τὰ τραύματα τετραπλῶν ταῦτα, τὰ ἕλκη διορυσσόμενος. Εἰ δὲ ἀνάγνωτέ ποτε, καὶ βαπτιστήριον ἤκουσε καὶ ἑτέρους βάλλειν, καὶ ταῦτα ὑμᾶς διδάξω τὰ τακτικὰ, καὶ παιδεύσω ταῦτα μεταχειρίζεσθαι τὰ ὅπλα· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα ὑμῖν ὅπλα ἔσται, καὶ πάντες εὐθέως ἀναπτύξουσιν, ἀν ἐλεήμονες, ἀν ἐγκρατεῖς, ἀν ἥμεροι καὶ ἀνεξίκακοι ἦτε, ἀν τῇ ἀλλῃ ἀρετῇ ἅπασαν ἐπιδείξησθε. Εἰ δὲ μὴ νες ἀντιλέγοιεν, τότε καὶ τὰ πρὸ ἑαυτῶν τρωθήσονται, ὑμᾶς εἰς μέσον φέροντες· ὡς ἐγὼ γε καὶ ἐκκλησιάσομαι, τότε ὑμέτερον μέρος, ἐν τῷ δρόμῳ τούτῳ. σκόπει δὲ· λέγομεν ὅτι μεγάλα εἰργάσατο ὁ Χριστὸς, ἀπέλυσε πάντας ποιήσας· εἶτα ἀπαντήσωμεν βλύνας, καὶ κελεύσωμεν ἐκ τῆς ἀγέλης ταύτης ἐκδρᾶναι τὴν ἀπόδειξιν, ἐπίστασιζόμεθα. δέδοικα γὰρ μὴ δύτι ἀπέλθωμεν, ὥσπερ ἀπὸ συφεῶνος χοίρους ἐξαγάγωμεν καὶ ἵππους θηλυμανεῖς. οἱ-

μείτο, ἀλλ' ὥστε μὴ κατοψίαν τινὰ ἡμέαθαι ψιλῶ, ὅτι ἕτερος ἀνὴρ ἕτερου ἀίσει.

61 Ἦν δὲ Μαρία ἡ Μαγδαλιώνη, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Τίνος οὖν ἕνεκεν αὗται προσεδρεύουσι; οὐδὲν, οὐδέπω μέγα ὡς ἐγὼ καὶ ὑμῖν ἔδειξα· διὸ καὶ μένω σκόπει, καὶ τὸν τάφον προσκαρτέρωμεν· ὥστε, εἰ λωφήσειεν ἡ μανία τῶν Ἰουδαίων, ἀπελθεῖν καὶ προσκυνῆσαι. Εἶδες γυναικὸς ἀνδρείαν; Εἶδες φιλοσοφίαν; Εἶδες μεγαλοψυχίαν, τὴν ἐν τοῖς χρήμασι, τὴν μίζονα θανάτου;

ΗΘΙΚΟΝ Μιμησώμεθα γύναικας ἀνδρῶν, μὴ ἐγκαταλείψωμεν δὲ τοῖς πειρασμοῖς τὸν Ἰησοῦν. Σκέψαι μοι γὰρ εἰς τελευτήσαντα τοσαῦτα ἀνάλωσε, καὶ τὰς ψυχὰς ἐξέδωκεν· ἡμᾶς δὲ (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐρῶ) οὐδὲ πεπωκότα τρέφομεν, οὐδὲ γυμνοὺς περιβάλλομεν, ἀλλ' ὁρᾶτε αὐτὸν προσαιτοῦντα καὶ δεόμενον. καίτοιγε εἰ αὐτὸν σκῆπτον εἴδετε, καὶ κατάρχοντα αὖ ἕκαστος σκέπεσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν ὁ αὐτός ἐστιν. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. Ἵνα οὖν ἔχητε καὶ πάντα χαρᾶς, καὶ νῦν ἀκούσεις λέγοντος, ὅτι ἐμοὶ ποιεῖς· καὶ οὐδὲν τὸ μέσον αὖ τε τότε, ἄν τε σκέπῃ δῶς. οὐδὲν ἔλαττον ἔχεις τότων τῶν γυναικῶν, τὴν θεὸν τρέφουσαν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε. καὶ γὰρ ὅσον ἴσον αὐτὸν κυρίως φανόμενον δρέψαι (ὃ καὶ λιθίνων ἐκμοὶ ἰῶ ψυχὼ ἐπιτασάσαθαι) καὶ δεῖ ἀπόφασιν αὐτοῦ μόνον καὶ πίστα, καὶ ἀνάπτεσι, καὶ συγκεκαυμένα θεραπεῦσαι. σκέψαι γὰρ ἡ ὄψις καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ φανομένου τὸ γινόμενον ποῖος σε μείζεται· σὺ δὲ ὁλόκληρον σὸν τῆς φιλοθεαμοσύνης τὸ βεβαιότερον δεῖ· καὶ μείζονος τῆς ἀμοιβῆς τὸ δῶρημα, ὅταν δεῖ τὸν ἀπόφασιν αὐτοῦ μόνον τὴν ὁμοδουλίαν θεραπόντων ἀναπαύσῃ σε πᾶσιν. ἀνάπαυε τοίνυν πίστιν δοὺς τῷ λαμβάνοντι καὶ λέγοντι, ὅτι ἐμοὶ δίδως. Εἰ γὰρ μὴ αὐτῷ ἐδίδως, οὐκ ἂν σε βασιλείας ἠξίωσεν. Εἰ μὴ αὐτὸν ἀπιστρέφου, οὐκ ἂν σε εἰς χεῖρας ἔπεμψεν, εἰ τὸν τυχόντα πρόδοις· ἀλλ' ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ καταφρονούμενος, διὰ τοῦτο μέγα τὸ ἴγκλημα. ὅτω καὶ Παῦλος αὐτὸν ἐδίωκε· διὰ τί μὲ διώκεις; ὅτω τοίνυν διακεώμεθα ὡς αὐτῷ τῷ Χριστῷ πρέχοντες, ὅταν πρέχωμεν. Σὲ γὰρ τὰ ῥήματα αὐτοῦ τῆς ὄψεως ἡμᾶς πιστοτέρα. ἐπειδὴ οὖν ἴδῃς πίστα, δυναμνήσθητι τῶν ῥημάτων δι' ὧν ἐδήλου, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τρεφόμενος. Εἰ γὰρ σὲ φανόμενον οὐκ ἔστι Χριστὸς, ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ ῥήματι αὐτὸς λαμβάνει καὶ προσαιτεῖ. αἰσχύνθητι οὖν, ὅταν προσαιτῶσί μὴ διδῶς. ζοῦν γὰρ αἰσχύνη, τοῦτο ὑμωεία καὶ κόλασις. τὸ μὲν γὰρ προσαιτεῖν αὐτὸν, τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος (διὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεσθαι ἡμᾶς αὐτῷ χρή) τὸ δὲ μὴ δοῦναι, τῆς σῆς ὠμότητος. Εἰ δὲ πιστεύεις νῦν, ὅτι πάντα πιστὸν ποιεῖ τὰ ἐπαγγελλόμενα αὐτὸς ποιεῖς, πίστεις τότε, ὅταν εἰς μέσον σε ἄγῃ λέγῃ· ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε τούτοις, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ὑμᾶς ὅπως αὖθις μαθεῖν, ἀλλὰ πιστεύσαντας νῦν δὲ καρπὸν ποιήσαντας, τῆς μακαριωτάτης ἐκείνης ἀκούσαι φωνῆς τῆς εἰς τὴν βασιλείαν ὑμᾶς εἰσαγούσης. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς· καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ ἐλεημοσύνης διαλέγῃ δὲ φιλοθεαμοσύνης ἡμῖν. οὐδὲ γὰρ παύσομαι τοῦτο λέγων. Εἰ μὲν γὰρ κατόρθωται ὑμῖν τοῦτο, μᾶλλον μὲν οὐδὲ τότε πρὸς ἑωυτὸν ἐγείρω, ὥστε μὴ ποιῆσαι ῥᾳθυμοτέρους· πλὴν ἀλλ' εἰ μὲν κατόρθωται, καὶ μαρτύρει σεαυτὸν δεῖ· εἰ δὲ οὐδὲ εἰς ὃ μέσον ἐφθάσατε, μὴ πρὸς ἐμὲ, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα λέγετε. καὶ γὰρ ταῦτον ποιεῖς ἐγκαλῶν, ὥσπερ δὲ εἰ παιδίον τὸ ἄλφα στοιχεῖον ἀκούον πολλάκις καὶ μὴ μαθητὸν ἐγκαλοίη τῷ διδασκάλῳ, ὅτι ζωηρῶς ὑπὲρ τούτου δὲ διωνεκῶς αὐτῷ ὑπομιμνήσκει. Ὡς γὰρ ἀπὸ τῶν λόγων τούτων γένηται εὐκολώτερος πρὸς ἐλεημοσύνην; Ὡς πράγματα ἐρρίφη; πῆς τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας; Ὡς ὃ τεῖχον διείρυμαι; οὐθείς. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, μὴ μαθητῶν ὑμῶν, ἡμᾶς καθίειν ἀπὸ ζωὴν τὸ διδάσκειν; ζωναῖον μὲν οὖν ἔδει ποιῆσαι. Εἰ δὲ ἡμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπόπαιε, ὑμᾶς κατέχειν δὲ λέγῃ, ὅμως οὐδέπω ζῶντα μεμαθήκαμεν· δὲ, πῶς ἀπέκτη κατομιμνήσκοντες; Εἰ ζωὸν τὸν ὀφθαλμὸν παθεῖν, ἐγὼ

τότε μὲ οὖν ἡ τοῦς αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἰωαμμύτειν· μὴ ὃ ταῦτα ὅτι σφεγγόδης ὑπεχειρώθης ἡ γραπτῶν τηρούντων ἀνέση, ἡ πῶς αὐτῶν ταῦτα ἤκουσαν τῶν φυλάκων, ἡ ἀργύριον ἔδοκαν, ὥστε ἡ ἑτέρους διαφθεῖραι, ἡ κλέψαι τῆς ἀναστάσεως ⓦ λόγον. μὴ τοίνυν θαύμαζε, εἰ ἡ τότε ἠγνωμόνουν (ὅπου καθάπαξ πρόσεσιθυασμένοι ἦσαν τοῦς πάντα ἀναμαντεῖν) ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, πλίνθια σημεῖα πεποίηκε, τὰ μὲ ὄξ ὑράνιά, τὰ ὃ ὑπὸ τῆς γῆς, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ, ὁμοῦ μὲ τὴν ἀναναίτησιν ἐνδεικνύμενος, ὁμοῦ ὃ ὅτι τὰ ἅγια ἔσαι λοιπὸν βατά, ἡ ὁ ὑράνιος ἀνοιγήσεται, ἡ τοῦς τὰ ἀληθινὰ ἅγια τῶν ἁγίων τὰ τράγματα μεταχήσεται. ἡ ⓐ μὲ ἔλεγον, εἰ βασιλεύς Ισραὴλ ὄσι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τ σαυρῦ· αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ὅτι τ τοῦ Ισραὴλ μόνον, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καὶκεῖνοι μὲ ἔλεγον, ὁ καταλύων τ ναὸν ὕστον, ἡ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν αὐτὸν· αὐτὸς ὃ δείκνυσιν, ὅτι εἰς τέλος ἐρημωθήσ). πάλιν ὕστον μὲ ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν δ δύναται σῶσαι· αὐτὸς ὃ ἐν σαυρῷ μένων, ἐν τοῖς τῶν ὅλων σώμασι τὸν ἐκ τοσούτου ἐδείκνυ πολλῆς. εἰ γὰρ ὃ τεταρταῖον ἐξελθεῖν Λάζαρον, μέγα· πολλῷ μᾶλλον ὃ πρώτας ἀληθῶς τοῦ πάλαι κοιμηθέντας φανῆναι ζῶντας· ὃ τῆς ἐσομένης ἀναστάσεως σημεῖον ἦν.

52 Πολλὰ γὰρ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, φησί,

53 Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ἡ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. Ἵνα γὰρ μὴ νομισθῇ φάντασμα εἶναι ὃ γεγονὸς θαῦμα, ἡ πολλοῖς φανὸν ἦν ἐν τῇ πόλει. ὃ ὁ κεντυρίων ὁ τὸν Θεὸν τότε ἐδόξασε, λέγων· ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. ὃ ⓐ ὄχλοι ὁ ⓐ συνεληλυθότες εἰς τὸ θεωρεῖν, τύπτοντες αὐτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. τοσαύτη δ ἐσαυρωμένου ἡ δύναμις, ὡς μὴ χλευασίας τοσαύτας ἡ κωμῳδίας ἡ σκώμματα, ἡ ⓦ κεντυρίωνα καταυγάσαι ἡ ⓦ δῆμον. τινὲς δὲ φασιν, ὅτι ἡ μαρτύριον ὅτι τοῦ κεντυρίωνος τοῦτο συνδρισαμένου μὴ ταῦτα ὑπὸ τῆς πίστεως.

55 Ἦσαν ὃ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ θεωροῦσαι μακρόθεν, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ διακονοῦσαι αὐτῷ,

56 Ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ἡ Μαρία ἡ Ἰακώβου ἡ Ἰωσῆ μήτηρ, ἡ ἡ μήτηρ τ υἱῶν Ζεβεδαίου. Ταῦτα δ ὁρῶσιν αἱ γυναῖκες γινόμενα, αἱ μάλιστα συμπαθήσεραι, δ αἱ μάλιστα ὠφεληθησόμεναι. καὶ σκόπει πόση αὐτῶν ἡ τοῦ στερρία. ἠκολούθουν αὐτῷ διακονούμεναι, καὶ μέχρι τῶν κινδύνων πρόκης. διὰ ἡ τὸ δ πρὸ ἐτοίμου· πῶς ἐβόησε· πῶς ἐξέπνευσε· πῶς αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, ἃ ἄλλα ἄπορα. ἡ αὗται τοῦτο ὁρῶσι τ Ἰησοῦ, ἡ τὸ μάλιστα καταπλήττει γλῶς τὸν τοῦτον ἀπολαύει τῆς τῶν ἀγαθῶν θεωρίας. τοῦτο μάλιστα ὑπεδείκνυται τὴν ἀνδρείαν. ὃ ⓐ μὲ μαθηταὶ ἔφυγον, αὗται ὃ πρῶται. τίνες ὃ ἦσαν αὗται; ἡ μήτηρ αὐτοῦ (ταύτην γὰρ λέγει τὴν Ἰακώβου) καὶ αἱ λοιπαί. ἄλλος ὃ εὐαγγελιστὴς φησιν, ὅτι καὶ ἐκόπτοντο πολλοὶ ὑπὸ τοῖς γινομένοις, καὶ τὸ στῆθος ἔτυπτον· ὁ μάλιστα δείκνυσι τῶν Ἰουδαίων τὴν ὠμότητα, ὅτι ἐφ' οἷς ἐνθρηνοῦσιν ἕτεροι, ὑπὸ τούτοις ἐκόμπαζον οὗτοι, καὶ οὗτε ἐλέου ἐκάμφθησαν, οὔτε φόβου κατεστάλησαν. ὃ γὰρ ὀργῆς τὰ γινόμενα ἦν μεγάλης σημεῖα· ἡ οὐχ ἁπλῶς σημεῖα, ἀλλὰ θυμοῦ σημεῖα ἄπορα, ὃ σκότος, αἱ τεμνόμεναι πέτραι, ὃ καταπέτασμα ῥηγνύμενον μέσον, ὁ τῆς γῆς κλόνος· ἡ πολλὴ τῆς ἀναστάσεως ἦν ἡ ἐπιφορά.

58 Προσελθὼν ὃ Ἰωσὴφ ἠτήσατο τὸ σῶμα. Οὗτος ἦν Ἰωσὴφ ὁ χρυσόμενος παρὼν· νῦν μὴν τοι μέγα ἐτόλμησε μὲ ⓦ θάνατον τὸν Χριστοῦ. οὐδὲ γὰρ ἄσημος ἦν, οὐδὲ τῶν λανθανόντων, ἀλλὰ τῆς βουλῆς ἦν, ὃ σφόδρα ὑπέσημος· ὅθεν μάλιστα τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ καταδεῖξαι ἔνι. ἦν γὰρ θάνατον ἑαυτῷ ἐξέδωκε, τὴν τοῦς πρώτας ἀπεχθείαν ἀναδεξάμενος τῇ τοῦ ⓦ Ἰησοῦ οἰκονομίᾳ, ἡ τολμήσας αἰτῆσαι τὸ σῶμα, ἡ μὴ τοῦτο μόνον ἀπορήσας, ἕως ἂν ἐπέτυχεν. ὑ τὸ λαβεῖν ὃ μόνον, οὐδὲ τὸ θάψαι πολυτελῶς, ἀλλὰ ἡ τὸ ἐν τῷ μνημείῳ τῷ ἑαυτοῦ ᾧ κατῶ, δεῖξαι τὸ φίλτρον τὸν τὴν ἀνδρείαν. ἡ τοῦτο ὃ οὐχ ἁπλῶς ὠκονομεῖτο,

χ. φαντασίαν

χ. ὁρῶσαι χ. ἡ μα. ἐνθρήνουν, χ. πάντα

χ. μεγάλα

θαυμαστότερον ἰῶ, ὃ ὅτι καὶ τῷ σταυρῷ ταῦτα ἐνεργεῖν. εἴτε γὰρ αὐτὸν ταῦτα ἐνόμιζον πεποιηκέναι, ἔδει πιστεῦσαι ἢ φοβηθῆναι· εἴτε οὐκ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν πατέρα, ἢ οὐκ ἐκ τούτων ἔδει καταμυχλῶναι. ὀργιζομένῳ γὰρ ὅτι τοῖς τολμωμένοις ἰῶ τὸ σκότος ἐκεῖνο. ὅτι γὰρ οὐκ ἰῶ ἔκλειψις, ἀλλ' ὀργή τε καὶ ἀμηχανία, οὐκ ἐντεῦθεν μόνον δῆλον ἰῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρεῖν τοῦτο δῆλον ἰῶ. πρὸς γὰρ ὥρας πρέπειν· ἡ δὲ ἔκλειψις ἐν μιᾷ γίνεται χωρὶς ῥοπῆς. καὶ ἴσασι καὶ οἱ ταύτην τεθεαμένοι· καὶ γὰρ καὶ ὅτι τὴν ἡμέραν τῆς ἡμετέρας ζωοδοτεῖ. εἶτα πῶς οὐκ ἐθαύμασαν, φησὶν, ἅπαντες, οὐδὲ ἐνόμισαν εἶναι Θεόν; ὅτι ὁ τοῦ ἀνθρώπων γένους τότε ἐν πολλῇ ῥᾳθυμίᾳ καὶ κακίᾳ κατεῖχετο· καὶ ὃ θαῦμα τοῦτο εἰ ἰῶ, καὶ γνώμονα βλέπειν παρῆλθε· εἶτα οὐδενὶ τὴν αἰτίαν ὑπιζητήσαι ἐμέλησε, καὶ πολλὴν τὴν ἀσέβειαν ἡ παρέλκυσις ἰῶ καὶ ὁ ζωοδότης, καὶ οὐδὲ ἠδέσαντο τὴν ἀρχὴν τοῦ γενομένου, καὶ ἐνόμιζον ἴσως κατ' ἔκλειψιν ἢ ἑτέραν τινὰ ἀκαλουθίαν φυσικὴν γεγονέναι τοῦτο. καὶ τί θαυμάζεις περὶ τοὺς ἔξω τοὺς οὐδὲν εἰδότων οὐδὲ ὑπιζητησάντων μαθεῖν διὰ ῥᾳθυμίαν πολλήν, ὅπου γε οἱ Ἰουδαῖοι ὄντες μὴ τοσαῦτα θαύματα ἐπὶ ἐπὶ μῆνον ἐνορῶντες; καίτοι σαφῶς αὐτοῖς ἐδείκνυ, ὅτι αὐτὸς θεὸς ἐνεργάσατο. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ μὴ τοῦτο φθέγξεται, ἵνα μάθωσιν ὅτι ἐλθὼν ζῇ, καὶ αὐτὸς θεὸς ἐπίσης, καὶ ἡνίκα καὶ τεύξεται ὑπεκέκραγον καὶ λέγοντες Ἠλὶ, Ἠλὶ, λαμμασαβαχθανὶ, ἵνα μέχρις ἑκάτης αἰαπονῆς ἴδωσιν ὅτι πατέρα λιμᾷ, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτόθεος. διὸ καὶ τοσοῦτον ἀφῆκε φωνὴν, μέχρις ἑκάτης ὥρας μαρτυρῶν τῇ παλαιᾷ· καὶ οὐχ ἁπλῶς τοσοῦτον, ἀλλὰ καὶ Ἑβραϊκὴν φωνὴν, ὥστε αὐτοῖς πιστεῦσαι, γνώριμον καὶ καταδηλον. καὶ διὰ πάντων δείκνυσιν αὐτὸν τὸν τοσοῦτον γεγονότα ὁμοίους. ἀλλ' ὅρα καὶ ὑπιδύεται τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν ἀκαλουθίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἄνοιαν.

48 Ἐνόμισαν Ἠλίαν εἶναι, φησὶ, τὸν καλούμενον, καὶ βοήθειαν ἐποίησαν αὐτῷ ὄξος. ἕτερος δὲ τοσοῦτον λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἤνοιξε. Τί γοῦν τούτων ἀδιαμφίσβητον, ἢ δὲ θεωδέστερον; οἱ μὲν τοσοῦτον τὴν ἑαυτῶν μανίαν ἐξέτειναν καὶ εἰς νεκρὸν σῶμα λοιπὸν ὑβρίζοντες. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ταῖς ἀδιαμισίαις αὐτῶν εἰς ἡμετέραν κέχρηται σωτηρίαν. μὴ γὰρ τὴν πληγὴν αἱ πηγαὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐκρύβην ἀνέβλυσαν.

50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. Τοῦτο ἔστιν ὃ ἔλεγεν· Ἰωαν. ι. ιζ. ιη. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· καὶ, Ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ φωνὴν ἐκραύγασεν, ἵνα δειχθῇ ὅτι κατ' ἐξουσίαν τὸ σῶμα γίνεται· ὁ γοῦν Μάρκος φησὶν, ὅτι ἐθαύμασεν ὁ Πιλάτος, εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ ὅτι ὁ Μαρ. ιε. μδ. κεντυρίων διὰ τοῦτο μάλιστα ὑπὸς θυσεν, ὅτι μετ' ἐξουσίας ἀπέθανεν. αὕτη ἡ φωνὴ τὸ καταπέτασμα ἔσχισε, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνῴξε, καὶ τὸν οἶκον ἐποίησεν ἔρημον. ἐποίησε δὲ τοῦτον οὐκ ἐνοικίζων εἰς θεοῦ ναόν· πῶς γὰρ ὁ λέγων· Μὴ ποιεῖτε θεοῦ οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορείου; ἀλλ' ἀναξίους αὐτοὺς ἀποφαίνων καὶ τοῦ σκηνῆ διαπετεσθῆς, ὥσπερ οὖν καὶ ὅτε τοῖς Βαβυλωνίοις αὐτὸν παρέδωκεν. ὃ δὲ διὰ τοῦτο δὲ μόνον ταῦτα ἔπραττεν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον τῆς μηνύσεως ἐρημώσεως ἰῶ τὸ συμβαῖνον, καὶ τῆς ὅτι τὰ μείζω καὶ ὑψηλότερα μεταθέσεως, καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. μὴ δὲ τούτων, καὶ ὅτι τῶν μὴ ταῦτα ἑαυτὸν ἐδείκνυ, οὐκ τῆς τῶν νεκρῶν ἀνασάσεως, οὐκ τῆς τοῦ φωτὸς ἀμαυρώσεως, οὐκ τῆς τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεως. ὅτι μὲν γὰρ Ἐλισσαῖος, νεκρὸς εἰς ἀψάμενος νεκρὸν ἀνέστη· νυνὶ δὲ φωνὴ αὐτοῦ ἤγειρε, τοῦ σώματος δίχα χειμένου ὅτι τοῦ σταυροῦ· ἄλλως δὲ, καὶ ἐκεῖνα τούτων τύπος ἰῶ. ἵνα γὰρ τοῦτο πίστωθῇ, διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνα ἦν. καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐπέρησται, ἀλλὰ καὶ πέτραι ῥήγνυνται, καὶ ἡ γῆ σείεται, ἵνα μάθωσιν ὅτι καὶ αὐτὸς ἠδύνατο καὶ πηρῶσαι καὶ ῥῆξαι. ὁ γὰρ πέτρας Διαπεμφθεὶς καὶ τὴν ἐκκλησίαν σκηπίσας, πολλῷ μᾶλλον εἰς ἐκείνους ταῦτα ἐποίησεν ἄν, εἴτε ἐβούλετο. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἰς τὰ στοιχεῖα τὴν ὀργὴν ἀφεὶς, ἐκείνους δὲ ὑπεικείας σῶσαι ἐβούλετο. ἀλλ' ὁ καθυφῆκεν τῆς μανίας. τοιοῦτον γὰρ ὁ φθόνος, τοιοῦτον ἡ βασκανία, οὐχ ἵστανται ῥᾳδίως.

τότε

μῶν ἡμῶν, μὴ σφόδρα φροντίζειν μηδὲ ἀλγεῖν. ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς δόξαν λαῶν ἀγαθὸς ὤν, τοῦτον ἐντεῦθεν βλέπεται εἰς τὸ εἶναι τοιοῦτος οἷός ἐστιν· ὁ δὲ ἐκκλησιαστὴς εἰκῇ καὶ μάτην, τὴν ἑαυτῶν ἐδίξατο λύμην· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ ποιητής, ἐὰν ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἐκκλησιάσῃ, τοῦτον ἐντεῦθεν κερδάνειν, ἀλλὰ καὶ χρίμα ἕξειν μεῖζον, καὶ εἰς πλείονα ἄξειν ῥαθυμίαν. ὁ μὲν γὰρ ὢν τοιοῦτος καὶ ἐκκλησιάζομενος, κἂν τὰ πεπωθεῖν καὶ ὑπογραίνῃ τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ· ὅταν δὲ λαοπλανῇ, εἰς ἀνάγνοιαν ἐκπίπτει. Εἰ γὰρ πολλῶν κατηγορουμένων μόλις δικαιίζονται οἱ πλημμελοῦντες εἰς τὸ κατανύττεσθαι, ὅταν μὴ μόνον μὴ κατηγορῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινῶσί τινες αὐτούς, πότε δυνήσονται τὴν καρδίαν συζώντες; οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ Παῦλος τοῦτο ἔγκλημα, οὐ τὸ πεπορνευκότα δὲ μόνον οὐκ ἠφίεσαν ὑπογραίνειν τὸ οἰκεῖον ἁμάρτημα Κορίνθιοι, ἀλλὰ λιμῶντες καὶ κροτοῦντες αὐτὸν καὶ ἐπέτεινον εἰς καχίαν ἐντεῦθεν; διὸ φωνάσκω, καὶ τὴν πολλῶν ἐκκλησίας ἀφέντες, καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς λιμάς, ἓν ἀσυνδάζωμεν μόνον, τὸ μηδὲν ἑαυτοῖς ζωφόρον ποιεῖν, μηδὲ ἑαυτὸν καθυβρίζειν. οὕτω γὰρ καὶ τῶν ἤδη καὶ τῶν μέλλοντι πολλῆς ἀπολαυσόμεθα δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

α. Κορ. ι. α. ε.

Ομιλ. πη. 45 ΑΠΟ ΔΕ ΕΚΤΗΣ ΩΡΑΣ ΣΚΟΤΟΣ ΕΓΕΝΕΤΟ ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. 46 Περὶ δὲ ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· Ηλὶ, Ηλὶ, λαμμαζαβαχθανί· τοῦτ' ἔστι, Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; 47 Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον.

ΤΟΥΤΟ ἐστὶ τὸ σημεῖον, ὅπερ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ δοῦναι, λέγων· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς τοῖς Νινευίταις σημεῖον, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. καὶ πάλιν ἕτερος δηλοῖ τὸ ἐμαυτοῦ τοῦτο ἐμοῦ, ἔλεγεν· Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν σταυρώσητέ με καὶ νομίσητε προσεγκεῖσθαί μοι, τότε μάλιστα εἴσεσθέ μου τὸν ἐμαυτοῦ. μὴ γὰρ ὃ σταυρωθεῖσα ἡ πόλις ἀπώλετο, καὶ Ἰουδαϊκὰ ἐπαύσατο, τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσον τῆς ἑαυτῶν, ὃ κήρυγμα ἐδόθη καὶ πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἐξετάθη ὁ λόγος· καὶ γῆ καὶ θάλαττα, καὶ ἡ οἰκουμένη καὶ ἡ ἀοίκητος τὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ πάντος διακηρύττουσι. Τοιοῦτό τι οὖν φησι, καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ σταυρὸν τὸν ἑαυτοῦ συμβούλια. καὶ γὰρ πολλῷ θαυμαστότερον ὅτι τὸν ἑαυτοῦ προσπλωμένου τοῦτα γνώεσθαι, ἢ βαδίζοντος ὅτι τῆς γῆς. ὁ τοίνυν ὃ μόνον τὸ προδόξον ἐστίν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ἀρμοῦν γένηται, ὅπερ ἐζήτουν· καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅπερ οὐδέποτε προτέρων ἐγένετο, ἀλλ' ἢ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον, ὅτε τὸ πάσχα τελεῖσθαι ἔμελλε. καὶ γὰρ ἐκεῖνα τούτων τύπος ἦν. καὶ σκότος πότε ἦν. ἐν μεσημβρίᾳ, ἵνα πάντες καὶ τὴν γῆν οἰκοῦντες μάθωσιν· ὅτι πάντα τοῦ τῆς οἰκουμένης ἡμέρα ἦν, ὅταρ ἐκεῖνον ἦν αὐτὸν ὑπερέταται, τὸ μεγέθη τοῦ θαύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν βυθὸν συμβολῶσαι. μὴ γὰρ πάντα τὰ τῆς προνοίας, καὶ τῆς θαυμαστῆς κωμῳδίας τοῦτο ἦν, ὅτε καὶ θυμοὶ ἔπαυσαν, ὅτε κόρυδοι ἔλαθον τοὺς σκωμμάτων, καὶ πάντα ἐφθέγξατο ἅπερ ἠθέλησαν, τότε δείκνυσι τὸ σκότος, ἵνα κἂν ὅτε τὴν ὀργὴν ἀφέντες, κερδάνωσιν ἀπὸ τοῦ θαύματος. τὸ γὰρ καταβῶναι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, τοῦτο θαυμαστότερον

Ματθ. ιϛ. λθ. μ. Λυκ. ια. χθ.

Ιωαν. η. κθ.

χ. τὸ παρὸν

χ. μέση ἡμέρα.

νείας καὶ κενοδοξίας καὶ βλακείας πληρῶσι, καὶ μαλακωτέρους ἡμῶν ἐργάζονται τοὺς ψυχάς. καὶ μάρτυρες οἱ πατέρες οἱ σφᾶς ἑαυτοῖς μὲν τοσαῦτα κολακεύοντες ὅσα ὑβρίζοισι, διεδικότες μή τινα ὀντεῦθεν δέξωνται βλάβην, ὃς οἱ διδάσκαλοι τοῦτον τὸν τρόπον αὐτοὺς κέχρηνται τῷ φαρμάκῳ. ὥστε εἰ χρὴ ἀποφαίνεσθαι, κολακεύοντας μᾶλλον, ἢ ὑβρίζοντας χρή. μείζονα γὰρ φέρει λύμην τῆς ὕβρεως τοῦτο· ὃ δέλεαρ τοῖς μὲν πρόσεστι χοίροις, ὃς δυσκολώτερον τοῦτο καταφεῦν, ἢ ἐκείνου τὸ πάθος, καὶ ὁ μισθὸς ἦ πολλῷ πλείων ὀντεῦθεν, ὃς ὃ γαῦμα πλέον. καὶ γὰρ θαυμαστότερον ἰδεῖν ἀνθρώπου ὑβριζόμενον ὃς μὴ χαλεπαίνοντα, ἢ ἀνθρώπου πλημμελοῦντος καὶ μὴ καταπίπτοντα. καὶ πῶς δυνατὸν μὴ καταθῦσαι, φησίν; ὑβρισές τις; ὃ σημεῖον ὀπίσω τὸ γαῦρον τῆς ψυχῆς· ἀναμνήσθητι πάντων τῶν τότε ἡμαρτημένων, ὃς πολλὰ σέσηπται. μὴ ἐννόησας ταῦτ' ὕβρεως μόνον, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλο τι σοὶ χρηστὸν γέγονε ποτε παρὰ τοῦ ὑβρικότος, καὶ εὐθέως ἡμέρωσον πρᾶος· μᾶλλον δὲ, ἐννόησον καὶ πάντων τῶν τοῦ Θεοῦ φόβον, καὶ ταχέως ἔσῃ μετριώτερος καὶ ὀπτικός. μὴ τοίνυν καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦτο σῶν λάμβανε τὸν τρόπον τοῦτον νουθεσίαν. καὶ ὅταν ἴδῃς σαυτὸν μὲν ὑβριζόντα, σκῆνος δὲ σιγῶντα, ἐννόησον ὅτι δυνατὸν φιλοσοφεῖν, ὃς κατάγνωθι σαυτοῦ πεπαχυμμένου, καὶ σὺ αὐτῷ τῷ χειρῶσαι τὸν ὕβρεων παυσάμενον μὴ ὑβρίζειν, καὶ ὅτως οὐδὲν ὑβριζόμενος ἀληθέστερος. ἐννόησον ὅτι ἐξέσηκεν ὁ ὑβρίζων ὃς μαίνεται, καὶ οὐκ ἀγωνιεῖ ὑβριζόμενος· ὅπερ καὶ οἱ δαιμονῶντες τύπτουσιν ἡμᾶς, καὶ ὑ μόνον ὑ κινούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐλεοῦμεν αὐτούς. τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· ἐλέησον τὸν ὑβρίζοντα. δεινῶς γὰρ θηρίῳ, τῷ θυμῷ κατέχεται· χαλεπῷ δαίμονι, τῇ ὀργῇ. λύσον αὐτὸν συνερχόμενον τοῦ δαίμονος χαλεπόν, καὶ οὐ βεβαίως διαφθειρόμενον. τοιοῦτον γὰρ τοῦτο τὸ νόσημα, ὡς μηδὲ χρόνου δεῖσθαι εἰς ἀπώλειαν τοῦ λοιποῦ. δεῖ καὶ ὡς ἔλεγον· Η γὰρ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, τοιαῦτα αὐτὸν· τούτῳ αὐτὸν μάλιστα δεικνὺς τὸ τυραννικόν, ὅτι οὐ βεβαίως χαίρῳ μεγάλα ἐργάζεται κακά, καὶ ὃ δεῖται πολλῆς τῆς διατριβῆς· ὡς εἶτα τοῖς τοιούτοις καὶ μετὰ εἶπε, καὶ δυσκαταγώνιστον ἔσται. βούλομαι δεῖξαι, ὡς μὲν ὁ ὑβρίζων, ὡς δὲ ὁ φιλοσοφῶν, καὶ γυμνοὺς εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὸν ἑκατέρου ψυχόν. εἶδες γὰρ αὖ τὸν μὲν ἐοικότα πελάγει κλυδωνιζομένῳ, τὸν δὲ λιμένι βαθείᾳ ἀπήλαγμένῳ. ὅτε γὰρ ταράττεται ὑπὸ τῶν πονηρῶν τούτων πνευμάτων, καὶ αὐτὰ καταλύει ῥᾳδίως. καὶ γὰρ οἱ ὑβρίζοντες πάντα ποιοῦσι ὥστε δακεῖν. ὅταν οὖν βαθύτης ἐκπέσωσι τῆς ἐλπίδος, καὶ αὐδὶ λοιπὸν καταλύουσι, καὶ διορθωθῆναι δύνανται. ὃ γὰρ ὄντως ἀνθρώπου ὀργιζόμενον μὴ σφόδρα καταγινώσκεσθαι ἐαυτῷ. καὶ γὰρ εἰ ἐπιξιέναι δέοι, ἔξεστι χωρὶς ὀργῆς τοῦτο ποιῆσαι, καὶ βιαιότερον καὶ ζωηρότερον, ἢ μετ' ὀργῆς, καὶ μηδὲν παθεῖν ἀνδές. ἀνθρώπου δὲ ἐθελομένου, πῶς ἡμῶν αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ ἔσται, καὶ αὐτάρκεις ἐσόμεθα μὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν καὶ ὑμῶν. τί γὰρ ζητεῖς τὸν πρὸ ἑτέρου δόξαι; σὺ σαυτὸν τίμησον, καὶ θεὸς σε ὑβρίσας δωρήσεται. ἂν δὲ σὺ σαυτὸν ἀτιμάζῃς, κἂν ἅπαντές σε τιμήσωσιν, ὑ τιμηθήσῃ. ὥσπερ γὰρ ἐὰν μὴ ἑαυτὸς κακῶς διαθῶμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἕτερος διαθήσει· ὅτως, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ὑβρίσωμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἕτερος καταισχύνει. ἔστω γάρ τις ἀνὴρ θαυμαστὸς καὶ μέγας, καὶ πάντες αὐτὸν μοιχὸν καλέσωσαν, κλέπτην, τυμβωρύχον, αἱδροφόνον, λῃστήν· σκῆνος δὲ μήτε προσχωρείσθω, μήτε διαναπαύεσθω, μηδὲ ζωμφδέσθω τι τοιοῦτον ἑαυτῷ· ποίαν σύντευξιν ὕβρεως τοσαύτης; πάντως οὐδεμίαν. τί οὖν, ἐὰν πολλοὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχωσι, φησίν; οὐδὲ ὅτως ὑβρίσθη, ἀλλ' σκῆνοι ἑαυτὸν κατήγαγον, καὶ τοιοῦτον τοιοῦτον νομίζοντες. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις ἥλιον σκοτεινὸν εἶναι νομίζοι, ἆρα τὸ ἄστρον διέβαλεν, ἢ ἑαυτόν; ἑαυτὸν δηλονότι, ποιητοῦ δόξαν ἢ μεμομμένου ἑαυτῷ τοιαῦτα. ὅτω καὶ ὁ θεὸν τοιοῦτον τοιοῦτον νομίζοντες, καὶ ὅτοι τοιοῦτον ἑαυτὸν κατηγοροῦσι. δεῖ γὰρ πλείονα τοῦτο διδάσκειν, ὥστε τὸ ζωφδὸς ἡμῶν σκηνοφαίρειν, καὶ μηδεμίαν καθ' ἡμῶν αὐτῶν πρόφασιν ἔχειν λαβεῖν, μηδὲ σκοτίαν ποιεῖν. εἰ δ' ἕτεροι βούλονται μαίνεσθαι καὶ ὅτω δύσκολοι-

μῶσιν

χ. πάντα.

χ. πνεῦμα.

χ. μίσει.

Σειρ. α. κγ.

χ. μόνιμον

χ. παρεχὲς ἀπόσης ἀπολαμβάνω.

μὴ πάντος τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων, ἐφ' ὧν τὰ φιλάνθρωπα ἐφθέγξατο ῥήματα, σὺν ὀλίγων πρόσωπον· καὶ ὃ μεῖζον εἰς ὕβριν, ὃ καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐγκαταλιπεῖν. ⓐ μὴ γὰρ ἔμαθεν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἀπεπήδησαι· ⓐ ἢ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι ἀνεσχολιασμένοι ἐν μέσῳ λαβόντες, ὕβριζον, ἐλοιδόρουν, ἐχωμῴδουν, ἐγέλων, ἐχλεύαζον, Ἰουδαῖοι, σταυροῦται, κάτωθεν, ἄνωθεν, ἑκατέρωθεν οἱ λῃσταί· ἢ γὰρ οἱ λῃσταὶ ὕβριζον αὐτὸν. ὠνείδιζον ἀμφότεροι. πῶς οὖν ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ὁ εἷς ἐπετίμα τῷ ἑτέρῳ; πλὴν ἀμφότερα τέτμηνε. πρότερον γὰρ ἀμφότεροι ὠνείδιζον, ὕστερον ἢ οὐκέτι. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ἐκ λόγου συνθήματος ὃ σοφὸν μέλημα γεγονέναι, ἢ μηδὲ εἷς λῃστὴς τὸν λῃστήν, ἀπὸ τοῦ ὕβρεως δείκνυσι τοῦτο, ὅτι οὐκ αἰῶν ὅτι τοῦ σταυροῦσθαι λῃστὴς ἦν ἢ ἐχθρός, ἀλλὰ ἀληθῶς μετεβλήθη. ταῦτα οὖν ἅπαντα λογιζόμενος φιλοσοφεῖ. τί γὰρ πάσχῃς τοιοῦτον, οἷ ἔπαθεν ὁ δεσπότης σου; δημοσίᾳ ὑβρίσθης; ἀλλ' ὅμοια τούτοις. χλευάζῃ; ἀλλ' ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ ὕπτια μᾶλλον ἢ γυμνούμενος. εἰ ἢ σχολαφίσθης, ἀλλ' οὐχ ὅπως. ἐμαστίγου δέ μου, καὶ ἐκεῖνον πίνων, ἢ ᾄδων τι, ἢ ποτε, ἢ τίς, ἐν τῷ δὴ χαλεπώτατον, ὅλως τούτων γινομένων ἐκείνης ἐκάλει, ἐκείνης ἐμέμφετο τὰ γινόμενα· ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπήνουν ἅπαντες ἢ συνεχλεύαζον, ἢ συνεσκωπτον, καὶ ὡς ἀλαζόνα ἐν ἀπατεῶνα ἢ πλάνον καὶ οὐκ ἔχοντα σῴζειν ὅτι τῷ ἔργῳ, ἅπερ εἶπεν, ὅτως αὐτὸν ἐλοιδόρουν. ὁ δὲ σιγᾷ πρὸς πάντα, φάρμακα μέλιτα καταστάζων ἡμῖν μακροθυμίας.

Ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα ἀκούοντες, ἐκεῖνε πρὸς οἰκείας χαρτερῶμεν, ἀλλὰ τῶν ἀγρίων ἄνων μείζονα ἀποπηδῶμεν ἐν λακτίζωμεν· ἐκεῖ μὲν τῶν εἰς ἡμᾶς ὠμοὶ ἢ ἀπόνοιαν ἔχοντες, ἐκεῖ δὲ τῶν εἰς Θεὸν ἀπολωλότες λύσσαν. ἢ πρὸς φίλους δὲ ὁμοίως διακείμεθα. καὶ λυπήσῃ τις, ἀ φέρομεν· καὶ ὑβρίσῃ, θηρίων ἀγριαίνομεν μᾶλλον, ⓐ καθ' ἑκάστην ταῦτα ἀναγινώσκοντες τὴν ἡμέραν. ὁ μαθητὴς προέδωκεν· ⓐ λοιποὶ καταλιπόντες ἔφυγον· ⓐ διερριπτημένοι σκεδασθέντες· ὁ δοῦλος τὸν ἀρχιερέως ἐράπισεν· ⓐ σταυροῦται σκολάφιζον· ⓐ παίοντες ἔσκωπτον ἐν ἐλοιδόρουν· ⓐ λῃστὰ κατηγόρουν· ἐν πρὸς ἀδεῖα ἀζέβαλε ῥῆμα, ἀλλὰ τῇ σιγῇ ἅπαντας ἐλίκα, σὲ παιδεύων ὅτι τῷ ἔργῳ, ὅτι ὅσῳ δυνατὸν σκέγχης πραΰνεσθαι, τοσούτῳ μᾶλλον τὸν κακῶς ποιούντων κρατεῖς, ἢ πάντα ἔστι σοι ἥμερα. τίς γὰρ οὐ θαυμάσεται τὸν ὑπερέχοντα ὕβρεις ἀνέχεσθαι τῶν ἐπηρεαζόντων ὑβρεις; ὥσπερ γὰρ ἢ εἰ δικαίως τις πάσχοι, ὃ κακὸν σκέγχειν πρᾴως, νομίζεται πρὸ τοῖς πολλοῖς ἀδίκως πάσχειν· ὅτω καὶ ἀδίκως πάσχοντα θεάσωνται, δικαίως πάσχειν ὑπόνοιαν λήψεται, ἢ καταγέλαστος ἔσται, ὡς αἰσχύλλωτος συρόμενος ἐκεῖ τῆς ὀργῆς, ἢ τὴν θήλειαν ἀπολλύς τὴν ἑαυτοῦ. τὸν γὰρ τοιοῦτον ἐκεῖνα ἐλθόντα δεῖ πρὸς εἰπεῖν, καὶ μυρίων κατάρχειν δούλων. ἀλλὰ σφοδρῶς σε πρόσωπον ὁ δεινά; ἢ τί τοῦτο; τότε γὰρ δῆλον τὴν φιλοσοφίαν ἐπιδείκνυσθαι· ὡς ὅταν μηδεὶς ὁ προσκόπτων ᾖ, ἢ τὰ θηρία ὁμαλὰ ἥμερα. ὅτε γὰρ σκῶμα ἀεὶ ἀγριοῦται, ἀλλ' ὅταν αὐτὰ ὁ λὺς διεγείρῃ. ἐν ἡμεῖς τοίνυν, ἂν τότε μόνον ἡσυχάζωμεν, ὅταν μηδεὶς ὁ προσκόπτων ᾖ, τί τὸ πλέον; σκῶμα μὲν γὰρ ἢ δικαίως ἀγωνακῆς πολλάκις, ἢ πολλὴν ἔχει τὴν ὠφέλειαν. ἢ γὰρ κινοῦμα ἢ νυστάγμα διεγείρει. χωρὶς ᾗ τούτων, ἢ λογισμῶν ὄντων ἑτερημένα, ἢ ἐν τῇ φύσει τὸ θηριῶδες ἔχει. σὺ ᾗ πόθεν, εἰπέ μοι, θηριούμενος ἢ ἀγριαίνων δύνῃσαι συνιόντας τυχεῖν; ἵνα πεπονθὼς δεινόν; ἡρπάγης; δι' ἀὼ μὴ οὕτω τοῦτο δῆλον σκέγχειν, ὥστε μείζονος κερδᾶναι. ἀλλὰ δόξης ἀπεστερῆσθαι; ἢ τί τοῦτο; "οὐδὲν γὰρ ἡλαττῶται ταύτῃ τὰ σὰ, ἐὰν φιλοσοφῇς. εἰ ᾗ οὐδὲν πάσχεις δεινόν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε βλάψαντι κακόν, ἀλλὰ ἐν ὠφελήκοτι; ⓐ μὴ γὰρ ὑμῶν τοὺς μὴ νήφοντας, ἐν χαυνοτέρους ποιοῦσιν ⓐ ἢ ὑβρίζοντες ἢ καταφρονοῦντες, οὐκ ἐαυτοῖς προσέχοντας καρτερικωτέρους ἐργάζονται. ⓐ γὰρ δὴ ῥᾳθυμοῦμεν ὑμῶν μᾶλλον ἀδικοῦνται, ἢ ὑβριζόμενοι. ἐν ὅτοι μέν, ἐὰν νήφωμεν, αὐτοὶ γίνονται φιλοσοφίας ἡμῖν· ἐκεῖνοι ᾗ τύφου ἡμῶν ἐπαίρουσιν, ἀλαζονείας

ΗΘΙΚΟΝ

χ. ἀπόλλυσι ἴσ. καταρχ
χ. ἰδί

κεκὰ ὁ προφήτης τὴν αὐτὴν προφητείαν λύει. ὡς γὰρ εἰς ἄτιμον, καὶ ἀπερρίμμενον, ἐπ' ἐφίω, καὶ Ⓦ πάντων βδελύξασθαι, ὅπω" πάντα ἐτόλμων. Εἰς γὰρ τοῦτο ληστὰς οὐδὲν τοιοῦτον εἰργάσαντο, ἀλλ' εἰς Ⓦ Χριστὸν ἅπαντα ταῦτα ἐτόλμων· καὶ μέσον αὐτὸν ἐσταύρωσαν, ἵνα τῇ δόξῃ τῇ ἐκείνων χρησωνται. χ. πᾶσα

34 Καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ὄξος πιεῖν, Καὶ τοῦτο ἐπιβουλεύοντες. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησεν. Ἐτερος δέ φησιν, ὅτι γλυκάνθως εἶπε, Τετέλεσται· ἵνα προφητεία πεπλήρωται ἡ περὶ τούτου. Εδωκάν γάρ, φησιν, εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Ἡδὲ ἐκφυὸς ὁ δείκνυσιν ὅτι ἔπιεν. οὐδὲν γὰρ διέκρινε τὸ ἁπλῶς γλυκαθῆναι τῷ μὴ πιεῖν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῖ ἀλλ' ὅμως οὐδὲ σὺ τοῦτο ἴσως τῆς προφητείας, ἀλλὰ καὶ γυμνώσαντες καὶ σταυρώσαντες, εἶτα τὸ ὄξος προσενεγκόντες, ἵνα αἰτήσῃ προσδάφωσι· καὶ ὅτι σταυρὸν βλέπουσι ἀνεσκολοπισμένον, οἰκειοῦνται καὶ Ⓦ προσκυνοῦσιν, ὁ πάντων χαλεπώτερον ἦν, τὸ καὶ ὅτι αἰτία ἀπαλεώνος καὶ πλανᾶ ταῦτα παθεῖν, καὶ ὡς" ἀλαζόνα καὶ εἰκῇ χρηματίζοντα, ἅπαν ἔλεγε. δίκα ταῦτα αὐτὸν καὶ ἐσταύρωσαν δημοσίᾳ, ἵνα πάντων ὁρῶντων ἐκπεμπτὸν ᾖ. δίκα τοῦτο καὶ χειροτραπωτικῶς, ἵνα καὶ ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ τούτων τολμωμένων, καὶ τὰ παρανομίας ἐπιτείνῃ). κρίτει τίνα σὸν ἠπείλημμεν ὁ ὄχλος ὁ ἐπαχθεὶς αὐτῷ καὶ ἀφρωδῶν; ἀλλ' ἀγνὸς καὶ σὺ θεὸς τούτου. Δικαία δὲ τοῦτο ἐστὶν αὐτὸς ἐκείνος ἦν ἀποκρίσεως ἄξιοι, τούτους ὁ σὸς ἐκεῖνος. μὴ γὰρ ὃ προεῖπαι ἅπαν ἤκουσι, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἀσυνδάζοντες λυμαίνασθε, διδοικότες αὐτοῦ τὴν δύναστειαν. δίκα τοῦτο δημοσίᾳ ταῦτα λέγουσι, καὶ ληστὰς συνεσταύρωσαν, ἐπὶ βουλόμενοι δεῖξαι ἀπαλεώνας λέγοντι.

40 Ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπέν τις τῶν Πιλάτῳ ἀνελεῖν τὴν αἰτίαν (αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς ὁ γεγραφέναι, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων) οὐδὲν ἴσχυσαν, ἀλλ' ἐπεσήκει, λέγων· ὃ γέγραφα, γέγραφα· αὐτοὶ λοιπὸν ἐπειρῶντο, δι' ὧν ἐκλεύαζον, δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστι βασιλεύς. δίκα καὶ σκῆπτα ἔλεγον καὶ ταῦτα·

42 Εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστὶ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Καὶ πάλιν, Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲ οὐ δύναται σῶσαι· Καὶ τὰ τοιαῦτα σημεῖα εἰλεύθην ὅτι χειροῦντες δίκαιοι ἦν. καὶ πάλιν, Εἰ υἱὸς θεοῦ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, σωσάτω σεαυτόν. ὦ μιαροὶ καὶ παμμίαροι· τί γὰρ Ⓦ προφῆται οὐκ ἦσαν προφῆται; οὐδὲ Ⓦ δίκαιοι, δίκαιοι, ὅπῳ" αὐτοὺς οὐκ ἐξέρπασε τῶν καρδιῶν ὁ Θεός; ἀλλὰ μᾶλλον ἦσαν καὶ αὐτοὶ ταῦτα παίοντες. Οἱ οὖν ἴσον τῆς αἰσίας ὑμῶν ἦμοτ' ἄν; Εἰ γὰρ ἐκείνων οὐκ ἐλυμαίνατο πρὸς ὑμᾶς τὴν δόξαν ἢ τῶν καρδιῶν ἐπαγωγὴ, ἀλλ' ἦσαν προφῆται καὶ παίοντες ἅπερ ἔπαιον· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῦτο οὐκ ἐχρῆν ὑμᾶς σκανδαλίζεσθαι, καὶ διὰ ὧν ἐποίησε, καὶ διὰ ὧν εἶπεν ἀεὶ διορθωσαμένου ταῦτα ὑμῶν τὴν ἀπόνοιαν. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων λεγομένων καὶ γινομένων οὐδὲν ἴσχυσαν, οὐδὲ πρὸς αὐτοῦ τὴν χεῖρα. ὁ γὰρ οὐκ ἐκ τῆς ποιήσεως κατασκεπτεῖς, καὶ ἐκ φόνου καὶ τυμπανοκρυχίας τὸν ἅπαντα καταφαλώσας βίου, ὅτι ταῦτα ἐλέγετο, τότε αὐτὸν ὡμολόγησε, καὶ βασιλείας ἐμνημόνευσε, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ὠλεφύρετο. καίτοιγε ἐδόκει τὰ μὴ τὰ ἀληθῆ μαρτυρεῖν τὰ γινόμενα τοῖς οὐκ εἰδόσι τὴν μυστηρίαν τὴν οἰκονομίαν, ὅτι ἀθετεῖς καὶ οὐδὲν δυνάμενος· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀλήθεια καὶ διὰ τῶν ἐναντίων ἴσχυσε. ταῦτα οὖν ἀκούοντες, ὁπλίζωμεν ἑαυτοὺς κατὰ πάντος θυμοῦ, καὶ πάσης ὀργῆς. κἂν φλεγμαίνῃ τὰν ἴδῃς τὴν καρδίαν σου, σφράγισον ὃ ἔνδοθεν, τὰ ταῦτα "ὀπτήσεις· ἀνάμνησόν τι τῶν τότε συμβάντων, καὶ ὥσπερ χειροτὸν ἐκβαλὲ πάντα θυμὸν τῶν ἐνθυμημάτων" τούτων ἡ μνήμη. ἐπίσησον τὰ ῥήματα, τὰ πράγματα· ἐπίσησον ὅτι ἐκφυὸς δεσπότης, σὺ δὲ δοῦλος· ἐκφυὸς δίκα σὲ, σὺ δίκα σεαυτόν· ἐκφυὸς ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπηθέντων καὶ σταυρωσάντων, σὺ δὲ ὑπὲρ" ἐαυτῷ· ἐκφυὸς ὑπὲρ τῶν ὑβρικότων, σὺ δὲ πολλάκις" ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ἀδικηθέντων· ἐκφυὸς τῆς πόλεως ὁρώσης ἅπασης, μᾶλλον δὲ τῆς δι-

μας

Ισαι. ιθ. λ. Ψαλμ. ξθ. κα. χ. ἔδωκαν γάρ

χ. ἴσως καὶ τὰ παρ.

χ. ἀλαζόνα

χ. ἐπὶ θεοῦ ὢν, καὶ δίκαι αὐτοὶ, συνέστων αὐτόν.

χ. ὀπτήσεις

ἰσ. τότε

χ. σωτῆρ

χ. ὦν

πεπίσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Ὥσπερ ἐκ λίνου σωθήματος ὁ διάβολος εἰς πόλεις τότε ἐχόρτασεν. ἔστω γάρ, Ἰουδαῖοι φθόνῳ καὶ βασκανίᾳ τηκόμενοι ἐπὶ τοιούτοις εἰς αὐτόν· ἀλλὰ γραπτέον τοῦτο καὶ ἐκ ποίας αἰτίας; οὐκ οὖν δῆλον ὅτι ὁ διάβολος ἐν τῷ τότε βακχεύων εἰς πόλεις; καὶ γὰρ πέρυσι ἐποίουν τοῦτο εἰς αὐτόν· ὕβρεις, ὦμοι καὶ δυσημερίας ὄντες. δέον γὰρ συσταλῆναι, δέον δακρῦσαι, ὅπερ καὶ ὁ δῆμος ἔπαθε· τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, τοὐναντίον ὕβρεις καὶ ἐπήλυσιν, ἴσως καὶ αὖθις χαριζόμενοι τοῖς Ἰουδαίοις, ἢ καὶ οἰκείαν δυστροπίαν ἀπθυτα προσάπτοντες. καὶ αἱ ὕβρεις διαφοραὶ καὶ ποικίλαι. πλὴν γὰρ ἑτέρου κεφαλὴν ἐκείνῳ ποτὲ μὲν ἐκολάφιζον· ποτὲ δὲ τῷ στόματι τῶν ἀκανθῶν καθύβριζον· ποτὲ δὲ τῷ καλάμῳ ἔτυπτον· ἄνδρες μιαροὶ καὶ ἀναγεῖς. τίς ἡμῖν ἔσται λόγος λοιπὸν ὅτι ὕβρεσι χιλιομίοις μὴ δῶ Χριστὸν ταῦτα παθεῖν; καὶ γὰρ ἕκαστος ὅρος ὕβρεως δι' ἡμᾶς γινόμενον ἦν. οὐδὲ γὰρ μέρος ἦν, ἀλλ' ἅπαν δι' ὅλου ὑβρίζετο· ἡ κεφαλὴ διὰ τὸ στόμα καὶ τὸν καλάμον καὶ τὸ κολαφίζεσθαι· τὸ πρόσωπον ἐμπτυόμενον· αἱ σιαγόνες ῥαπιζόμεναι· τὸ σῶμα ὅλον διὰ τὴν μαστίγωσιν, διὰ τὸ γυμνοῦσθαι, διὰ τῆς περιβολῆς τῆς χλανίδος καὶ τῆς προσαπτούσης πορφυρίδος· ἡ χεὶρ διὰ τὸν καλάμον, ὃν ἔδωκαν αὐτῇ σκήπτρον κατὰ χλεύην αὐτοῦ· τὸ στόμα πάλιν διὰ τῆς τοῦ ὄξους προσκομιδῆς. τί τούτων ἡμῶν ἀνεκτότερον; τί ὑβριστικώτερον; πρῶτα γὰρ λέγω τὰ γελοιώδη. καθάπερ γὰρ δεδοικότες μὴ δόξωσιν ἐλλιμπάνειν τῆς* τολμήματος, οὕτω μὲν προφάσεις οἰκείας ἀνεῦρον χεροί, τοῦτον ὑφῆφαν διασοῦ, ὅτως ἅπαντα προσάπτωσι, καὶ αὐτόχρημα γίνον), καὶ καταχρίονται πρὸς ἑαυτοὺς καὶ καταδικάζουσι, καὶ τῷ Πιλάτῳ, λέγοντες· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὅπι τὰ τέκνα ἡμῶν καὶ σκάλλονται, καὶ συβρίζουσι, δι' ἑαυτῶν" δισμοιῶντες, ἀπάγοντες, καὶ τῶν ὕβρεων τῶν ἀπὸ τῶν γραπτῶν αἰτίαν καθίσαν) · καὶ προσπλοῦσι καὶ λοιδοροῦνται καὶ ἐμπτύουσι καὶ κωμῳδοῦσιν. οὐδὲν γὰρ σιγᾷ ὁ Πιλάτος εἰσπεῖσαι, ἀλλὰ πάντα αὖθις ἐποίουν, καὶ κατήγορος, καὶ δικασταί, καὶ δήμιοι, καὶ πάντα γινόμενοι. καὶ ταῦτα ἀναγινώσκει πρὸς ἡμῖν, ὅταν παίντες συνέρχώνται. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ἕλληνες, ὅτι τὰ μὲν λαμπρὰ καὶ θαυμαστὰ, οἷς, τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, ἐπιδείκνυσθε τοῖς δήμοις καὶ τοῖς λαοῖς, τὰ δὲ ἐπονείδιστα ταῦτα ἀποκρύπτεσθε, ὡς νομίσωσιν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἐν πανδήμῳ ἑορτῇ, ὅταν πάντες ἀναπληθεῖ καὶ γυναῖκες πρῶσι, καὶ πάντες ἁπλῶς κατὰ τὸ μεγάλου τοῦ πάσχα ἐπαίεσαν, τότε ταῦτα πάντα θαυμαστὰ ἐποίησεν. ὅταν ἡ οἰκουμένη πᾶσα πρὸς ἓν, τότε λαμπρὰ ταῦτα ἀνακηρύττεται τῇ φωνῇ· καὶ τοῦτον ἀναγινωσκομένων καὶ πᾶσι γνωριζομένων, ὁ Χριστὸς πιστεύεται εἶναι Θεός· καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ διὰ ταῦτα προσκωμεῖται, ὅτι τοσοῦτον ὑπὲρ ἡμῶν καταβέβηκε κατηξίωσεν ὡς καὶ ταῦτα παθεῖν, παιδεύων ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἀρετήν. ταῦτα τοίνυν διὰ παντὸς ἀναγινώσκωμεν. καὶ γὰρ πολὺ τὸ κέρδος, μείζων ἐντεῦθεν ἡ ὠφέλεια. ὅταν γὰρ ἴδῃς καὶ ἀκούσῃς καὶ προσέχωμεν αὐτὸν προσκυνούμενον καὶ κλαυσίζομενον, καὶ μετὰ τοσαύτων κωμῳδιῶν καὶ κινδυνιζόμενον καὶ τὰ ἕκαστα πάσχοντα, καὶ αὐτὸς λίθος ἂν, κατὰ γνώμην πάντως μαλακώτερος, καὶ πᾶσαν σκληρὰν ἀπὸ τῆς ψυχῆς φλεγμονὴν. ἄκουε τοίνυν καὶ τῶν ἑξῆς. ὅπου γὰρ ἐνέπαιξαν, ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι, φησὶ, καὶ γυμνώσαντες ἔλαβον αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ, πότε ἀποπνεύσει· καὶ διεμέριζοντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ὅπερ ὅπι τῶν σφόδρα βιτελῶν καὶ ἀπερρίμμενον ἦν καταδίκων, καὶ οὐδένα ἐχόντων, καὶ ἐπ' ἐρημίας ἀναρχόντων ἀπάσης." μείζονα τὰ ἱμάτια, δι' ὧν τηλικαῦτα χόρτασε θαύματα· ἀλλ' οὐδὲν ἐνήργει τότε, τοῦ Χριστοῦ κατέχοντος πλὴν ἀπόῤῥητον δύναμιν. ὃ μὲν κεφ

* χαλεπῆ

χ. διαμοιῶντες,

χ. ἀπαλώτερος.

χ. ἐμίζοντο

αθαι ταῦτα· ὁ καὶ αὐτὸ μεγίστην φέρει τὴν κόλασιν. Ταῦτα γὰρ γίνεται, ὅταν * ἀπὸ τῆς οἰκείας * mss
προελήλυθε τὰ τῆς χαρᾶς δεκτικὰ κεκτημένον. εἰώμισαι δὲ ἐν τοῖς Κορινθίοις, τελεότητος εἶναι τὸ πάντων ἀμαθέστερον εἶναι, καὶ τῶν κακοηθεστάτων· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἴσην τελεότητος τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσχάτης ἀναισθησίας. Διὰ τοῦτο καὶ σφοδρὰς αὐτοῖς ὁ
α.Κορ.ι.λ. Παῦλος ἐπιτιμᾷ, καὶ τῆς ἐσχάτης ἔλεγε κατηγορίας δίκην εἶναι. ἕτεροι πάλιν βλασφεί- 5
ια.β. μους εἶναι, τὸ κεφαλὰς κείρασθαι. καὶ τοῦτο γὰρ τῶν κεκοιλωμένων ἐστὶ, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν αἰσχύνην. πάλιν ἕτεροι τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἀμέτρως ὡς κερδαλέον διώκουσιν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μεθοδείας διαβολικῆς ἐστι, καὶ ἐβούλοντο ὁ Ἰούδας· οὐ-
ξ.Κορ.ζ.ς. τωθεὶς γὰρ καὶ ἀπήγξατο. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὑπὲρ τοῦ πεπορνευκότος ἐδεδοίκει μή τι 10
χ. ὑπερνίκα πάθῃ τοιοῦτον, καὶ παρήνει Κορινθίοις ταχέως αὐτὸν ἁρπάσαι, Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Εἶτα δείκνυσιν ὅτι ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἐστὶν αὐτοῖς, φησὶν· ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. καὶ γὰρ αὐτοῦ τὰ τεύγματα ἀγνοοῦμεν, ὅτι μὴ δόλου πολλοῦ περισοφάλλει, φησίν. ἐπεὶ εἰ μὴ πρόφασις καὶ φανερὰ ἐπολέμει, οὐκ ἂν εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως ὑπῆρχεν ἡ νίκη· μᾶλλον δὲ καὶ νῦν, ἐὰν ἡσυχάσωμεν, οὐκ ἔστιν εὐκόλως ἡμᾶς ὁ Θεὸς. καὶ γὰρ πείθων μήτε τῇ μακρᾷ τυ- 15
χ. ἀπὸν
Ματθ.ε.κζ. πτων καταφρονῆσαι, ἄκουσον τί φησὶν ὁ λέγων· Ὁ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται
κη.
Ματθ.ιζ.λς. εἰς τὴν γέενναν· καὶ ὁ ἰδὼν ἀκολάστως ὀφθαλμοῖς, μοιχὸς ἐστιν ἀπηρτισμένος. καὶ τὸν θυμὸν ταπεινίζει, καὶ πάντα τὰ τῆς ὀργῆς καὶ τὰ σπέρματα ἀναιρεῖ τῶν κακῶν, καὶ πολλὴν ὀργὴν
Ἰωὴλ α.ε. ῥήματος φησι δίδοναι λόγον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωὴλ, οὐ τὰς προφάσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐννοίας
Ἰερ.κ.δ. τῶν παίδων ἐκκεράπτουσιν. Ἰσχὺν δὲ τῷ μὴ ἀπογινώσκειν φησί· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; 20
Ἰζ.ιη.κγ.
Ψαλ.ϟδ.ιη. ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; καὶ πάλιν· Οὐ θελήσει θελήσαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ,
Λουκ.ιε.ζ. ὡς ὁ ἐπιστρέψας αὐτὸν καὶ ζῆσαι· καὶ, Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε· καὶ πάλιν, Χαρὰ ἔσται ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα ῥήματά τε καὶ παραδείγματα ἐν τῇ γραφῇ κεῖται. ταῦτα δὲ ὁ ῥήμασι βλασφεύειν μὴ ἀπόλλυσθαι, ἀ-
β.Κορ.β.ζ. κουσον Παύλου λέγοντος· Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Ταῦτα οὖν 25
Εἰδότες, πάσαις ἐπιτιθέντες ταῖς ὁδοῖς ταῖς παραπεπουσαις τὸν ῥαθυμίας τοῦ ἀπὸ τῆς γραφῆς ζωοποιοῦ. μηδὲ λέγε· Οὐ γὰρ ἔστιν, ἐὰν ἴδω γυναῖκα καλὴν περίεργος; ἀλλὰ γὰρ τοῦ ἐν καρδίᾳ μοιχείαν ἐργάσῃ, ταχέως καὶ τοῦ ἐν χερσὶ τολμήσεις. μὴ εἴπῃς, Οὐ γὰρ ὅστις τοῦτο, ἐὰν μὴ πέντε τὸν παραδράμω; ἀλλὰ γὰρ τοῦτον παραδράμῃς, ἐν ἕτερον 30
γ.Βασ.κα. εὑρήσεις, ἕτερον ἐποίησεν ὁ Ἀχαὰβ ἀπολέσθαι· καίτοι ἡμεῖς κατέβαλεν, ἀλλὰ παρὰ ἀκόντος ἔλαβεν. ἐν γὰρ βιαζόμενον δεῖ ὠφελῆσαι, ἀλλὰ πείθοντα. Εἰ γὰρ ὁ τὸ περισώσασθαι ἡμᾶς καταβαλών, ὅτω κατεδικάζετο, ὅπως μὴ ἄκοντος ἔλαβεν· ὁ μηδὲ τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ ἄκοντος ἁρπάζων, ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ χρείᾳ πολιτευόμενος, πόσου οὐκ ἔσται κολάσεως ἄξιος; ἵνα οὖν μὴ κολαζώμεθα, βίας ἀπάσης καὶ ἁρπαγῆς καθαροὺς ἑαυτοὺς παρεσκευάσωμεν, καὶ 35
μὴ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τὰς ὀργὰς αὐτῶν φυλαττόμενοι, μὴ πολλῆς τῆς κατηγορίας ὑπομένωμεν τὰς ἀπειλάς. οὕτω γὰρ καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.πζ. 27 ΤΟΤΕ ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΤΟΥ ΗΓΕΜΟΝΟΣ 40
παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν, 28 Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλα- χ. ἀπὸ
μύδα κοκκίνην. 29 Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθη-
καν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γονυ-
πετήσαντες

τὸν Σαμουὴλ, ἡ πρεσβύαστε μὴ ἀθυμήσωμεν ἀνενεχθῶμεν τ ὀλοκαύτωσιν, ἐγκαλύμμος φησιν, ἡ ἀνάληψη τ πολεμίων ἐλήφετο μείζων· ἡ δέον θρήνησαι, ἀλλ' ὡς ὀφθὲν ἐργασάμενος διετέθη. πάλιν ἐκέλευσε τὰ κτ τοῦ Αμαληκίτας ὁ Θεός· ὁ ἡ τὰ τότε πρέπει. ἐπὶ θυμὸν εἰς τὰ κτ τ Δαβὶδ ἀξέπεσε τολμήματα, ἡ ὅτως ἠρέμα ἡ κτ μικρὸν ὀλιγωρίαν ὐκ ἔστι, ἕως εἰς αὐτὸ τῆς ἀπωλείας ὄ βαραθρον ἐλθὼν ἐνέβαλεν ἑαυτόν. ὅτω ἡ ἐπὶ τ Καΐν· ὐκ
χ. ἐκίνησεν, θύτως προώρμησεν ἀνῆξη τὸν ἀδελφόν, ἐπεὶ ὐκ ἀν'' ἔπεισεν, ἀλλὰ τοσότερον προσκυλίζει τὰ φαυλότερα τοῦ στενεκῆν, λέγων· ὀφθὲν τοῦτο ἔστιν ἁμάρτημα. δεύτερον, φθόνον ἡ βασκανίαν αἰτιᾶται, ὀφθὲν ὀφθὲ προφανῶς τοῦτο λέγων. τρίτον, ἀνελῆν ἔπεισε ἡ ἀρνήσασθαι τ μιαιφονίαν, ἡ ὅ τοσότερον ἀπέτη, ἕως τ χαθφάνια ἐπιθηκε τ κακῷ. διὸ χρὴ τὰς ἀρχὰς
χ. ἀρ' 10 διακρούεσθαι. μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ ἡ'' ἐφ' ἑαυτῷ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα εἰσήκει, ὀφθὲν ὅτω καταφρονῆν ἐχρὴν τῶν τοιούτων πλημμελημάτων· νυνὶ ὁ ἡ ἐπὶ μείζονα αἴτιον, ὅταν ἀμθλυνθῇ ἡ δικαιοσύνη. διὸ χρὴ πάντα ποιῆν ὥστε τὰς ἀρχὰς αὐτῶν διαφθεῖραι. μὴ γὰρ δὴ τοσοῦτον τὴν φύσιν ἴδῃς τ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρά, ἀλλ' ὅτι μεγάλην ἔχει ῥίζαν ἀμθλυνθῆναι. εἰ γὰρ χρὴ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν· ὅ τοσαύτης δεῖ ἀσυνδησίας τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μι-
15 κρὰ ἡ θύπτειν. ὀκνῆσαι μὲν γὰρ αὐτὴν ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ἀποστρέφεται προσκυλίζει· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῶν τοῦτο εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλλῃ, ἡ ὐκ ἀφίησι θυναίως διαναπῆναι τοῦ τὴν αὐτῶν διαίρεσιν. διὸ ἡ ταχέως γίνεται μεγάλα, καθευδόντων ἡμῶν. τοῦτο ἡ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἂν. ὅτω ἡ ἐπὶ τ Ιούδα ὄ μέγα τοῦτο ἐτέρθη κακόν. εἰ γὰρ μὴ ἔδοξεν αὐτῷ μικρὸν εἶ ὄ κλέπτειν τῶν πεπραμένων τὰ χρήματα, ὐκ ἂν εἰς τοῦτο ἐξεπέρθη τ προδο-
χ. ἐξώλισεν 20 σίαν. Εἰ μὴ μικρὸν ἔδοξεν εἶ τοῖς Ιουδαίοις ὁ τοῦ κενοδοξίας ἀλίσκεται, ὐκ ἂν'' ἐξωλίσθησ εἰς ὄ χειροκτόνοι γλυκᾶς. ἡ πάντα ὁ τὰ κακὰ ὐκ τότε ἴδοι τις ἂν γινόμενα. οὐδεὶς γὰρ ταχέως ἡ ἀθρόον ἐπὶ τὴν κακίαν ὐκπηδᾷ. ἔχει γάρ, ἔχει ἴνα αἰσχύνῃ ἐγκειμένην ἡμῖν ἡ ψυχὴ, ἡ τοὺς τὰ κακὰ αἰδῶ, ἃ ἀθρόον ὐκ'' ἂν τοσοῦτον ἀναισχυντήσειεν, ὡς ὑφ' ἓν
χ. ἵνα εἰς ἀ- ἀπάντα ῥίψαι, ἀλλ' ἠρέμα ἃ κτ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμθλυνθῇ. ὅτω ἡ Εἰδωλολατρεία
ναισχυντίαν ἦς ἐν ἄπαντας ἀλῶναι, 25 τῶν ἀθεμίτων εἰσῆλθεν ὁσῳ μείζονι τιμωρίᾳ, ἡ τ ζώντων ἃ τῶν ἀποθανόντων. ὅτω ἡ ξόανα τοσοῦτον ἐσεκυνήθη· ὅτω ἡ πορνεία ὐκ ἐκόλασε, ἡ τὰ ἄλλα κακά. σκόπει δέ. ἐγέλασέ τις ἀκάιρως· ὑπεκάλεσεν ἕτερος· ἄλλος ἐξέλυσε τ φίλον, εἰπών· ὀφθὲν τοῦτο. τί γὰρ
χ. τότε ὅτι ὁ γελᾶν; τί γὰρ τοῦτο'' τὸν γέλωτα αἰ; ἀπὸ τούτου θύτω πολλὰ ἐτέρθη, εἰδωλολατρεία, εἶτα αἰσχραὶ τοσάξεις. πάλιν ἕτερος ἐγκαλύμμος ὅτι ὦ διαβάλλειν τ πλη-
30 σίον ἡ λοιδορῆσαι ἡ κακηγορῆσι, κατέφησεν, εἰπών· ὀφθὲν ὅτι ὁ κακῶς λέγει. ἀπὸ τούτου μῖσος ἔτικτε ἄφατον, ἔριδας ἀσυνδέτους, λοιδορίας ἀπείρους· ἀπὸ τῶν λοιδοριῶν πληγὰς· ἀπὸ τ πληγῶν φόνον πολλάκις. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μικρῶν ὅτω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ὐκ ἔφνης· ἀπὸ ὁ τῶν μεγάλων ὄ ἀπογινώσκειν, ἄλλῳ τοιούτῳ μέθοδον ὐκ ἐλάττονα τ τοσότερας θύρας. ὁ γὰρ ὅτω ὄ ἁμάρτανειν, ὡς ὄ ἀπογινώσκειν ἀπόλλυσιν. ὁ μὲν
35 γὰρ πλημμελήσας, αἰσθήσῃ, ταχέως μετανοήσας διορθοῦται ὄ γεγληνιάσιον· ὁ ὁ ἀπαρρησίαστος ἃ μὴ μετανοῶν, διὰ τοῦτο ὐκπίπτει τ διορθώσεως ταύτης, ὐκ ὀπτηθεὶς τὰ ἀπὸ τ μετανοίας φάρμακα. ἔχει καὶ τρίτον χαλεπωτάτην ἐνέδραν· ὅτι, ὅταν θύλακείας ἀφῆμα τοσεισθῇ ὦ ἁμάρτημα. ἡ πῶς τοσοῦτον ἰσχύει ὁ διάβολος, φησιν, ὥστε μέχρι τούτων ἀπατῆσαι; ἄκουε οὖν ἡ φυλάττου αὐτοῦ τὰ νοήματα. τοσότεταχεν ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου γυναῖκα
40 ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, ἡ μὴ ἀποστερῆν ἀλλήλους, εἰ μὴ ὐκ συμφωνῶσι· ἀλλὰ πῖνες ἔρωτι δηθεν * ἐγκρατείας ἀποξᾶσαι τῶν ἰδίων σωμάτων, ὡς θύλακες ἡ ποιοῦσαι, ὠθησαν ὅτι μοιχείαν ἐαυτάς. σύνοσον γοῦν ἡλίκην κακὸν, πόνοι τοσοῦτοι ἐκτομὴν ὑσαι, ὡς τὰ μέγιστα ἠδικημένας εἰργάσαντο, ἡ τ ἑκάστου πίνειν δίκην, ἡ εἰς βαράθρου ἀπωλείας τοῦ ζωοποιοῦντος ὠθῆν. ἕτεροι πάλιν νόμῳ ἡσείας ἀπεχόμενοι σιτίων, κτ μακρὰν προπλθον ὅτι ὁ ἐσθίων

* θυλακείας καὶ

Ιουδαίους, καὶ πάντα ἤθελον αὐτῷ ἡ ἀπολογία αἴρητο. καὶ γὰρ εἰκότως ἔκραζον, [τυτέστι, μᾶλλον ἔκραζον,]σταυρωθήτω. ὁ γὰρ ἀνελεῖν μόνον ἤθελον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ποινὰς αἰτία, καὶ τὸ δικαίζοντος ἀνταπολέσαντος ἐπιμένοι τὰ αὐτὰ βοᾶν τις. Εἶδες πόσα ἐποίησε Χριστὸς, ὥστε αὐτοὺς ἀνακλίναι; καθάπερ γὰρ τὴν Ιόδδυ ἀνεχώρει πολλάκις, ὅτε καὶ τύτους ἀνέσειλε δι' τὸ πάντας τὸ διαβολίαν, καὶ διὰ αὐτοὺ τὴν κρίσεως. καὶ γὰρ ὅτε εἶδον τὸν ἄρχοντα καὶ δικαίζοντα ἀποκαλόμενον καὶ λέγοντα· ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τὸ αἵματος τύτου, ἔδει κατανυγῆναι καὶ διὰ τὴν ῥημάτων· καὶ ὅτε τὸν Ιούδαν ἀπαγχόμενον, καὶ ὅτε αὐτοὶ τὸν Πιλάτον παρακαλοῦσα ἕτερον αὐτὸ λαβεῖν. ὅταν γὰρ ὁ κατήγορος καὶ παράδοτης ἑαυτὸν καταδικάζῃ, καὶ ὁ ἀφιζόμενος ἀποδύηται τὰ ἐγκλήματα, καὶ ὅμις τοιαύτη κατ' αὐτῆ τὴν ὑκλα φαίνηται, καὶ ὡς καταδίκην αὐτὸν δέχεται πῆται· ποίαν ἔξοισι ἀπολογίαν; Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐβούλετο ἀθῶον εἶ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ λῆς ἐω αὐτὸ παρεῖναι ἔδει, καὶ λῆς ἐω τὸν ὁμολογημένον καὶ σφόδρα ὁπίσημον ὄντα. Ἀλλ' οὖν ἐκεῖνοι; ὅπῃ τὴν δικαίαν ἐω εἶδον τὰς χεῖρας ὑπόδικοι καὶ λέγοντα· ἀθῶός εἰμι, ἔκραζον·

25 Τὸ αἷμα αὐτὸ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὅπι τὰ τέκνα ἡμῶν. Τότε δὲ λοιπὸν, ὅτε καθ' ἑαυτῶν τὴν φῆφον ἐξηνέγκαν, ζημιωθῆναι πάντα ἠθέλησαν. θέα δὲ ἐνταῦθα τὴν πολλὴν παρρησίαν. τοιαύτη γὰρ ἡ ἄλογος ὁρμὴ καὶ ἡ ποτὲ ὁπιθυμία· οὐκ ἀφίσι τὴν τῶν δεόντων ἰδεῖν. ἔστω γὰρ, ὑμῖν αὐτοῖς ἐπαράσατε· τί καὶ ὅπι τὰ τέκνα τὴν θεραπείαν ἔλκετε; ἀλλ' ὅμως ὁ Φιλάνθρωπος τοσαύτην μανίαν ἐνηναμένων, καὶ καθ' ἑαυτῶν καὶ τῶν παίδων, ἀμόνοι ὅπι τῶν παίδων, ἀλλ' οὐδὲ ἐπ' αὐτῶν τὴν φῆφον ἐκύρωσεν· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐδέξατο τὴν μετάνοιαν, καὶ μυρίων ἀγαθῶν ἠξίωσε. καὶ γὰρ καὶ Παῦλος ἐξ αὐτῶν ἦν, καὶ αἱ τῶν πεπιστευκότων μυριάδες ἐν Ιερουσαλήμ. Θεωρεῖς γάρ, φησιν ὁ Ἰάκωβος, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες πεπιστευκότων εἰσὶ τῷ Θεῷ Ιουδαίων.* Εἰ δὲ ἦσαν ἐκατόμπυραι, ἑαυτοῖς λογίζεσθαι τὴν τιμωρίαν.

Πραξ. κα. κ.

*ἐκ τύτου ἦσαν.

26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, ᾧ ὁ Ἰησοῦ φραγελλώσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ. Καὶ διὰ τί ἐφραγέλλωσεν; ἢ ὡς καταδίκου, ἢ ἵνα μὴ δόξειε τῇ κρίσει βλάβος, ἢ ἐκείνοις χαρίσασθαι· καίτοιγε οὐκ ἐᾶν ἔχρῃν. ὁ γὰρ καὶ περὶ τύτου εἶπε λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. ὁ πολλὰ ἐᾶν τὰ δυνάμενα αὐτὸν κακοῦν σώματα, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ θαύματα, ὁ καὶ ἡ πολλὴ τῶν ζώων πάθος ἀνέζικακία, καὶ ἡ σιγὴ μᾶλλον ἢ ἄφατος. ὅπῃ δὲ, καὶ διὰ ταῦτα ἀπελογήσατο καὶ διὰ ταῦτα ἠύξατο, ὃ δὴ ζῆφινον ἔδειξε, πάλιν ὁ ὑψηλὸν καὶ μεγαλοφυὲς τῆς σιγῆς καὶ διὰ τῶν καταφρονεῖν τῶν λεγομένων ὑπεδείκνυται, διὰ πάντων αὐτοὺς ποιῆς ὁ οἰκεῖον σώζων θαῦμα· ἀλλ' ὁρᾶτε τύτων ἕνεκα ἠθέλησε.

ΗΘΙΧΟΝ Ὅταν γὰρ ἄπαξ, καθάπερ νόσου μέθης ἢ μανίας τινὸς ἀτόπου, καταλάβωσιν οἱ λογισμοὶ, δύσκολον ἀνενεγκεῖν μὴ σφόδρα γενναίαν ὖσαν τὴν καταπίπτουσαν ψυχήν. δεινὸν γὰρ, δεινὸν τοῖς ποιηρῖς τύτοις πάθεσι δοῦναι χώραν. δεῖ γὰρ πάντα ζῆν ἀκριβέστερον καὶ ἀξιωθῆναι αὐτῶν τὸν Ἐπουράνιον. ὅταν γὰρ ὑπολάβωσι τῆς ψυχῆς, ὁ καταλάβωσι, καθάπερ πῦρ ἐις ὕλην ἐμπέσον, ὅπου λάμπουσαν τὴν φλόγα ἀνάπτουσι. διὸ παρακαλῶ πάντα ποιῆσαι ὥστε ἀποτυγχάνειν αὐτοὺς τὴν ἐίσοδον, μηδὲ τύτῳ ψυχοφθόρῳ λογισμῷ παραμυθουμένους ἑαυτοὺς πᾶς ἐπεισάγειν ποτὲ ἐμὲ, λέγοντας· Οἱ παρὰ τύτου, καὶ τί πρὸς ἐκεῖνο; ἐκεῖνο γὰρ μοιχὸς καὶ ἑταῖρος ἦν ἐκεῖνος). ὁ γὰρ διάβολος μιαρὸς ὢν, πολλῇ κέχρηται τῇ κακουργίᾳ καὶ βυτοπίᾳ καὶ συγκαταβάσει πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπώλειαν, καὶ ἀπὸ τῶν μικροτέρων προσβάλλει. σκόπει δὲ· ἠβούλετο τὸν Σαοὺλ εἰς ἐπιορκίαν ἐμβαλεῖν. ἀλλὰ τύτο εἰ παρὰ τὴν δεξιὰν ζωσεβούλευσεν, οὐκ ἂν παρεσκεύασεν ἐκεῖνος. πῶς γὰρ καὶ ἐλαύνων ἀύεται; διὰ τύτο πρέμα καὶ τὸν μικρὸν αὐτὸν εἰσάγει. ὅπῃ γὰρ πρὸ ἠκουσε τῶν

χ. ἰωσηῆ

χ. τὴν ψυχὴν

χ. χαλινῶν

πεχείρησεν. Εἰ γὰρ μὴ βούλεσθε, φησίν, ὡς ἀθῶον ἀφῆναι, καὶ ὡς κατάδικον χρίσασθε τῇ ἑορτῇ. Εἶδες ζῆλον ἀντεταμμένον. τὴν μὲν γὰρ αἴτησιν τὴν κατὰ τοῦ κατακρίνων, τὸν δῆμον ἔξω τοῦ ἐ), τὴν δὲ δόσιν, τὸν ἄρχοντος· ἵνα ὁ ἄρχων αἰτεῖ ⓦ δῆμον, καὶ οὐδὲ ὅτω γένονται ἡμεροι, ἀλλ' ὀκνηρῶνται μειζόνως καὶ φωνοῦσι μειζόνως κατὰ τοῦ παῖδος τῆς βασιλείας ὀκβακχευόμενοι. οὐδὲ γὰρ εἶχον ὅ,τι κατηγορήσωσιν αὐτοῦ, ἐπὶ ζωῦντα σιγῶντος· ἀλλ' ἠλέγχοντο καὶ ὅτω δι' τὴν τοῦ δικαιωμένου ἀθεότητα, καὶ σιγῶν εἶπεν ἀληθεῖς μυρία λέγονται καὶ μαρτυρίαι.

19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ὅτι τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ τούτῳ. πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

10 Ορᾷς οἷς χρῆται πάλιν, ἱκανὸν πάντας αὐτοὺς ἀναπαλέσασθαι; μετὰ γὰρ τῆς ἀπὸ τοῦ πράγματος πείρας καὶ ἀποδείξεως, καὶ ὄναρ ὑπὲρ μικροῦ ἐῶ. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτὸς ὁρᾷ; ἢ ὅτι σκεύη ἀξία ἐῶ μᾶλλον· ἢ ὅτι εἰ αὐτὸς εἶδεν, οὐκ ἂν ὅπως θύθη ὁμοίως, ἢ οὐδ' ἂν ἔζεπε. διὰ τοῦτο οἰκονομεῖται τὴν γυναῖκα ἰδεῖν, ὥστε καταδῆλον γενέσθαι πᾶσι. καὶ οὐχ ἁπλῶς ὁρᾷ, ἀλλὰ ἐπάγει πολλά· ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα ὀκνηρότερος 15 γένηται ὁ ἀνὴρ πρὸς τὸν φόνον. καὶ ὁ κηρὸς δὲ οὐ μικρὸν συνετέλει. κατ' ἐκείνην γὰρ τὴν νύκτα εἶδεν. ἀλλ' οὐκ ἐῶ αὐτὸ ἀσφαλὲς ἀφεῖναι· ὅπως εἶπον, ὅτι βασιλέα ἑαυτὸν ἐποίει. ἐγχειρῶ οὖν ἀποδείξεις καὶ ἐλέγχους ζητῆσαι ἐκ ὅσα τυραννίδος ἐστὶ τεκμήρια· οἷς, εἰ γρατόπεδα κατέλεγεν· εἰ ὅπλα ἐκάλκευεν· εἰ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐπεχείρει· ὁ δὲ ἁπλῶς πραγματεύεται. διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸν ἀφίησιν ὁ Χριστὸς τῷ ἐγκλήματι λέγων, μείζονα ἁμαρτίαν 20 ἔχει ὁ παραδιδοὺς μέσον. ὥστε μαλακίας ἐῶν ἡ συγχώρησις, καὶ ὃ μᾶλλον ἐκδικῶν. ἐστὶ μὲν οὖν ἀνανδρος καὶ μαλακός· ⓐ δὲ ἀρχιερεῖς ποιηρὸν καὶ κακοῦργον. ὅπου γὰρ εὗρέ τινα ὑπόνοιαν, τὴν τῆς ἑορτῆς νόμον τὴν κελεύουσαν ἀφεῖναι κατάδικον, τί πρὸς τὸ μηχανῶνται; ἔπεισαν ⓦ ὄχλον, φησίν, ἵνα τὸν Βαραββᾶν αἰτήσωσιν. Εἶδες πόσῳ αὐτὸς ποιεῖται πρόνοιαν, ὥστε αὐτοῦ ἀπαλλάξαι ἐγκλήματος· καὶ πόσῳ αὖ τοὐναντίον, ὥστε μηδὲ σκιᾷ ἐ- 25 αυτοῖς ἀπολογίας καταλιπεῖν. Τί γὰρ ἔδει; ⓦ ὁμολογημένου, ἢ τὸν ἀμφισβητούμενον ἀφῆναι; Εἰ γὰρ ὅτι τοῖς ὁμολογημένοις ἀφίεσθαι ἔδει, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῖς ἀμφιβόλοις. ὁ γὰρ δήπου ὁμολογημένων ἀνδροφόνων χεῖρας αὐτοῖς ἐδόκει ἐ) οὗτος. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἁπλῶς Εἶπεν, Εἶχον λῃστήν, ἀλλ' ὅπλισμον· τουτέστι, πρόβουλον ἦν κακίας, μυρίους ἐργασάμενον φόνους. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνον τοῦτον τῆς οἰκουμένης σωτῆρες παρῆλθαν· καὶ ὅτε 30 ⓦ κηρὸν ἠδέσθησ, ὅτι ἄγιος ἐῶ· ὅτε δὲ τῆς φιλανθρωπίας νόμους. οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ καθάπαξ αὐτοῦ ὁ φθόνος ἀπετύφλωσε, καὶ μετὰ τῆς οἰκείας κακίας καὶ ⓦ δῆμον διέφθειρεσεν, ἵνα καὶ τὸν ἐκείνων ἀπάτης τὸν ἐκάτερα δώσωσι δίκην. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνον ᾐτήσαντο, λέγει· 22 Τί οὖν ποιήσω Ιησοῦν τὸν λεγόμενον τὸν Χριστόν; Καὶ ταύτην πάλιν ἐντεῦθεν βουλόμενος, ὡς ποιῆσαι κυρίους τῆς αἱρέσεως, ἵνα κἂν αἰσχυνθέντες αἰτήσωσι, καὶ 35 τῆς αὐτῶν φιλοτιμίας γένηται ὁ πρῶτος. ὁ μὲν γὰρ λέγων, ὅτι οὐχ ἡμάρτε, φιλονεικοτέρους ἐποίει· ὁ δὲ ὅτι ἐκ φιλανθρωπίας ἀξιοῖ σωθῆναι, ἀναπόρρητον ἔχει τὸν πείσαι καὶ τὸν αἰτῆσαι. ⓐ δὲ καὶ ὅτως ἔλεγεν·

Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ ἔφη· 23 Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; ⓐ δὲ πλείονας ἔκραζον, σταυρωθήτω.

40 24 Ορᾷς ὅτι ἰδὼν ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἐνίπτατο ταῖς χερσὶ, λέγων· ἀθῷός εἰμι.

Τί οὖν προδίδωσι; τί δὲ οὐκ ἔξήρπασε, καθάπερ ⓦ Παῦλον ὁ χιλίαρχος; καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἤδει χαριζόμενος τοῖς Ιουδαίοις, καὶ σαίσις ἐγίνετο δι' αὐτὸν ἐκ δεσμός, ἀλλ' ὅμως ἔξη πρὸς πάντα γενναίως. ἀλλ' οὐχ οὗτος ὕτως, ἀλλὰ ἀνάνδρως καὶ σφόδρα μαλακῶς, καὶ πάντες ὁμοῦ διεφθείρεσθε. ὅτε γὰρ οὗτος πρὸς ὁ πλῆθος ἔστη, ὅτε ὁ πλῆθος πρὸς τοῦτ

λητικὰ ἄγια τῶν ἁγίων εἰσιόντες, ἐμπόρων πάλιν καὶ καπήλων αἰσχίω μᾶλλον φερομένας. σὺ τοίνυν καὶ γραφὴν ἀμέλεια πολλὴ, καὶ θύραν ῥαθυμία, καὶ ἡ πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ὀλιγωρία. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν εἰς ἀμφότερα σχολὴν ἄγειν μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας. διὸ δέομαι καὶ δυπαρακαλῶ πολλάκις ἡμῖν πάντοθεν ἀναβλύσαι πηγὰς, καὶ τὴν αὐλὴν, τὴν ὑμετέραν ψυχὴν, προθυμίαν ἡμῖν. οὕτω γὰρ καὶ ὁ πάντων δεσπότης εὐκαταφρόνητος ἔσται θᾶττον, καὶ ὁ Θεὸς δοξασθήσεται, καὶ ὑμεῖς ὅτι πλέον ἐπιδώσετε φιλανθρωπίας, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσεσθε ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὅπως τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. πς. 11 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΕΣΤΗ ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΤΟΥ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη, σὺ λέγεις. 12 Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων [τοῦ λαοῦ] οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

ΡΑς "ὅπου πρῶτον ἐξετάζει), ὁ μάλιστα δύο καὶ πάντα συνεχῶς ἔστρεφον; ὅτι γὰρ εἶδον Πιλᾶτον οὐδένα ποιούμενον λόγον τῶν γινομένων, ἐπὶ τὰ δημόσια ἐγκλήματα τὴν κατηγορίαν ἄγοντα. ὅτου καὶ ὅτι τὰ ἀποστόλων ἐποίουν, ταῦτα ἀεὶ προβαλλόμενοι, καὶ λέγοντες, ὅτι πανταχοῦ φθάνοντες κηρύττοντες βασιλέα τινὰ Ἰησοῦν, ὡς πρὸς δι' ἀθέου τινὸς φίλου δῆλον ὑποφέροντες καὶ τυραννίδος ὑποψίαν αὐτοῖς προσπήγοντες. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ὁ ἀρρήξας Πιλᾶτον χιτῶνα, καὶ ἐκπλαγῆναι, σκῆψιν ἐπὶ πάντα ἡ ἐκύκλει καὶ ἔστρεφον, ὥστε αὐτὸν εἰς θάνατον ἐμβαλεῖν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Πιλᾶτος ἠρώτησε τότε. τί οὖν ὁ Χριστός; σὺ εἶπας. ὡμολόγησεν εἶ) βασιλεύς, "Ἀλλὰ βασιλεὺς ὑφάνιος· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἔλεγε, πρὸς Πιλᾶτον ἀποκρινόμενος, Ὅτι ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἵνα μηδὲ ἐκεῖνοι, μηδὲ οὗτοι ἀπολογίαν ἔχωσι τοιαῦτα κατηγορεῖν. καὶ λογισμὸν δυσπάρρητον εἰσῆγε λέγων· Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν, ὑπηρέται ἂν ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ. Διὰ τοι τοῦτο, ὥστε ταύτην ἀποκρούσασθαι τὴν ὑποψίαν, καὶ φόβον κατέβαλε, καὶ ἑτέρως κατέβαλε· ἐκέλευσε· καὶ ἦν ἂν ἠθέλησαν αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα, ἔφυγε. τί οὖν οὐ ταῦτα" προσῆγεν εἰς μέσον, φησὶ, ὅτε ἐγκαλούμενος ὅτι τυραννίδι; ὅτι μυρίας ἔχοντες ταῖς ἀπὸ τῶν θαυμασίων ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως, τῆς παρὰ τοῦτο, τῆς ὑπεικείας, ἐκόντες ἐτυφλοῦτο καὶ σκληρύνοντο, καὶ διεφθαρμένοι ὁ δικαιότατος ἦν. ὅμως δὲ ταῦτα προσῆν ἀπολογεῖται, ἀλλὰ σιγᾷ· καὶ βέλτιον ἀποκρινόμενος, ὥστε μὴ ἀπὸ τῆς διηνεκοῦς σιγῆς αὐθαδείας δόξαν λαβεῖν, ὅτε ὤρκισεν ὁ ἀρχιερεὺς, ὅτε ὁ ἡγεμὼν ἤρετο, πρὸς τὴν ταύτης κατηγορίαν αὐτῷ οὐδὲν ἔτι φησίν. καὶ γὰρ δὴ πείσειν ἤμελλεν, ὥσπερ καὶ ὁ προφήτης ἔφη τοῦτο αὐτὸς προεδήλωσεν ἔλεγε· Εἰ τῇ ἀπιστίᾳ αὐτῶν ἡ κρίσις αὐτῶν ἦρθη. ὅτι τοὺς ὑπεικείας ὑπεδικαίωμένους, καὶ σιγῶντα θαύματος ἄξιον ἦν ἰδεῖν τοσαύτην ὑπεικείαν ὑπεδικαιούμενον, καὶ σιγῶντα θαύματα εἰπεῖν ἔχοντα. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκ τοῦ ζητεῖν τι ποιεῖν αὐτὸν κατηγόρουν, ἀλλὰ ἀπὸ βασκανίας καὶ φθόνου μόνον. ὅτε γὰρ ἔφασαν ψευδομάρτυρας, ἀλλ' οὐδὲ τότε ἐπεῖπον ἐπέκειτο ἔπι, καὶ τὸν Ἰούδαν ἀποπνιγόμενον ἰδόντες, ὑπέστρεψαν, καὶ Πιλᾶτον ταῖς χερσὶν ἀπονιψάμενον; καὶ γὰρ πολλὰ καὶ περὶ αὐτὸν πεποίηκεν ἐποίησεν, ὥστε αὐδεῖς" ἀναλῆψαι· ἀλλ' οὐδενὶ τούτων ἐγίνοντο βελτίους. τί οὖν ὁ Πιλᾶτος; οὐκ ἀκούεις πόσα σε καταμαρτυρήσουσιν ὅτοι; ἠβούλετο μὲν γὰρ αὐτὸν ἀπολυθῆναι ἀπαλλαγῆναι· διὸ δὲ ταῦτα ἔλεγον. ὅπου ἡ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καὶ ἕτερόν τι μηχανᾶται. πεῖσον δὲ τοῦτο; ἕως ἀφιέναι αὐδεῖς ἕνα τῶν καταδίκων, καὶ ἐκτρέπεται αὐτὸν ἐξελέσθαι ἐπιχείρησεν.

χ. ἀ

Ioan. ιη. λς.

χ. ὁ

χ. σφοδρα

Ησ. ργ. ι.

χ. δικαιώματος

χ. αὐτῷ

χ. καὶ ἀκριβῶς

τῆ) ⓦ θησαυρὸν τῶν τῆς ἐκκλησίας, ἡ προσοδον αὐτῆ τὴν ὑμετέραν γίνεσθαι προθυ-
χ. ἄπεκλοι μίαν· νυνὶ δὲ δύο τὰ ἄτοπα γίνεται), καὶ ὑμᾶς ἄκαρπους μένετε, καὶ ⓐ τὸ Θεοῦ ἱερὸν τὰ
προσήκοντα μετὰ χειρίζοντας. μὴ γὰρ οὐκ ἰῶ δῶμεν ὅπως τῶν ἀποστόλων τὰς οἰκίας
μένειν καὶ τοὺς ἀγροὺς; τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπώλουν καὶ ἐδίδοσαν; ὅπως τὸ βέλτιον ἰῶ. ἀλλ' ἐ-
ἰσ. ὑμᾶς. νῶ δέος ἔλαβε τοὺς πατέρας ὑμῶν, ὥστε προῖκα βιωτικὰ μαινομένων ὑμῶν, καὶ ἁρπαζόντων
συλλέγειν, ἀλλὰ μὴ σκορπίζειν, ἵνα μὴ λιμῷ ἁρπαγῆσιν ⓐ τῶν χηρῶν ἡ ὀρφανῶν καὶ
τῶν πενήτων χορηγοί, διὰ τοῦτο ταῦτα κατασκευάσαι ἰῶ ἀναγκάσθησαν. οὐδὲ γὰρ ἠβούλοντο ἐ-
αυτοὺς εἰς τοιαύτην ἀζημιοσιώλω ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντα τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐ-
τοῖς προσοδον εἰ), ἡ τοὺς καρποὺς ἐντεῦθεν τρυγᾶν, ἡ αὐλὰς δυνάμεις προσέχειν μόνας·
νυνὶ δὲ αὐτοὺς ἰῶ ἀναγκάσατε τῶν τὰ πολιτικὰ προσπίπτοντα ἡ διοικούντων προάγμαθα, τὰς
οἰκίας μεμφομένους· ὅθεν πόντα φῶ ἡ κάτω γένηται. ὅταν γὰρ ἡ ὑμεῖς ἡ ἡμεῖς τοῖς λοιποῖς ἐνεχώ-
μεθα, τίς ὁ ὄφελος τοῦ Θεοῦ; διὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἡμῖν φοβεῖσθαι τὸ σῶμα, ὅπου γε οὐδὲν τῶν βιω-
τικῶν αὐθεφτῶν ἄμενον ἡ ἐκκλησία διέκειτο. οὐκ ἠκούσατε, ὅτι οὐδὲ τὰ ἀποφαλμέ-
νως συλλεγόμενα χρήματα διεμένειν κατεδέξαντο οἱ ἀπόστολοι; νυνὶ δὲ ἡ ὅπου θέλετε ἡ οἱ-
κονόμοις ἡ καπήλοις προσπλησθῆναι ⓐ ὑπισχνεῖται τῇ σῇ αὐτὰ φερνίδι. ⓒ δέον αὐτοὺς
ὑπὲρ τῶν ψυχῶν μεριμνᾶν ἡ φερνίζειν τὴν ὑμετέραν· ⓐ ὁ, ὑπὲρ ὧν ὑποδίκους ⓒ φο-
βεῖσθαι ἡ λογίζεσθαι ἡ ταμίας μεριμνῶσιν, ὑπὲρ τούτων καθ' ἑκάστην ὑπὸ κίνδυνον τῶν ἡμέ-
ρων. ταῦτα οὐχ ἁπλῶς ἀποδυσθύμως λέγω, ἀλλ' ὥστε γνῶσθαι τινὰ διόρθωσιν ἡ με-
ταβολήν, ὥστε ἡμᾶς ἐλευθέρους ἁλεσιτίου δουλεύοντας δουλεύειν, ὥστε ὑμᾶς γνῶσθαι
προσοδον ἡ θησαυρὸν τῆς ἐκκλησίας. εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ⓐ πέπτωκε ἰδοὺ πρὸ τῶν ὑμετέρων
ὀφθαλμῶν. ὅσους μὲν δυνατὸν ἡμῖν ἀρκέσαι, ὑ διαλείψομεν τρέφοντες· ὓς δὲ ὑ δυνατὸν,
ὑμῖν ἀφήσομεν, ἵνα μὴ τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἀκούσητε ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῶν πρὸς
τοὺς ἀνελεῦς καὶ ὠμοὺς λεγομένων, ὅτι πεινῶντά με εἴδετε, ἡ οὐκ ἐθρέψατε. ἡ γὰρ μᾶλ-
ὑμῶν ἡμᾶς καταγελάσεται ἡ ἀπόνοια αὕτη ποιεῖ, ὅτι τὰς δίκας ἀφέντες καὶ τὴν δι-
δασκαλίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀγωσιώλην, ⓐ μὲ οἰκοπώλας, ⓐ ὁ σιτοπώλας, ⓐ δὲ τοῖς
τὰ ἕτερα καπηλεύουσιν ὦνια, ⓦ πόντα πυκνούμεθα χρόνον. ὀντεῦθεν μάχαι καὶ φιλονει-
κίαι, καὶ καθημερινὴ λοιδορία *, καὶ ἑκάστῳ τῶν ἱερέων ὀνόματα ὑπόκειται, βιωτικαῖς
μᾶλλον οἰκίαις πρέποντα· δέον αὐτὶ τούτων ἕτερα αὐτὰ λάξασθαι, καὶ ὀντεῦθεν καλοῦς,
ἀφ' ὧν καὶ ⓐ ἀπόστολοι ὀνομάζονται, ἀπὸ τῆς τῶν πενήτων διακονίας, ἀπὸ τῆς τῶν ἀδικου-
μένων προστασίας, ἀπὸ τῆς τῶν ξένων ἐπιμελείας, ἀπὸ τῆς τῶν ἐπηρεαζομένων βοηθείας,
ἀπὸ τῆς τῶν ὀρφανῶν προνοίας, ἀπὸ τῆς τῶν χηρῶν συμμαχίας, ἀπὸ τῆς τῶν πρᾴων ἐπι-
σκοπίας, καὶ ταύτας, αὐτὶ τῆς τῶν χοείων καὶ τῶν οἰκημάτων φερνίδος διακεκόσμηται ταῖς
διακονίαις. ταῦτα γὰρ τ' ἐκκλησίας τὰ κειμήλια· ὅτοι ⓐ τρέποντες αὐτῇ θησαυροὶ, καὶ
πολλῷ ἡ ἡμῖν θυκτλίον, ἡ ὑμῖν ὠφέλειον πρέχοντες, μᾶλλον ὑμῖν θυκτλίον μετὰ τῆς
ὠφελείας. ἡ γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι εἰς δέκα μυριάδων ἀριθμὸν οἶμαι τοὺς τοιούτους συνα-
γομένους πλῆθος· ἡ εἰ * ἑνὸς ἀρτύ μεταδίδου τῶν πενήτων ἑνὶ ἑκάστῳ, ἅπαντες ἂν ἐν
*ἐμ. εὐπορίᾳ εἰ ἐξ ἑνὸς μόνου ὁλοσχερῶς, οὐδεὶς ἂν ἔτι πένης, οὐκ ἂν τοσαῦτα ἐπεμείναμεν ὀνείδη ἡ σκώμματα ἀπὸ τῆς τῶν τὰ κτήματα προσοδίας. ἡ γὰρ ὃ, πώλησόν σε τὰ ὑπάρχοντα, ἡ δὸς πτωχοῖς, ἡ δοῦναι ἀκολούθησόν μοι, ⓒ προσῆλθε τοὺς τῆς ἐκκλησίας προέδρους ὑπὲρ
τῶν τῆς ἐκκλησίας κτημάτων χαρίεν αὐτοῖς ἔχειν λέγεσθαι. ἄλλως γὰρ ἀκολουθῆσαι ὡς χρὴ οὐκ
ἔνι, μὴ πάσης φερνίδος ἀπηλλαγμένους παχυτέρας ἡ ἀπιστοτέρας. νυνὶ δὲ ⓐ τοῦ Θεοῦ
χ. βιωτικοτέρας. ἱερὸς πτωχοτροφεῖς ⓒ ἀμητῶ προδακάθηται ἡ προέδρου ἡ ἀληθοσία προσόδου· ⓒ ⓐ μὲ τῇ
σκηνῇ λαμβάνοντες πᾶσαι τῶν τοιούτων ἀτέλειαν ἔχουσι, καίτοι σωματικωτέρᾳ λειτουργίᾳ
ἐγχειρισμένοι· ἡμεῖς δὲ ⓐ προσ αὐτὰ τὰ ἄδυτα τῶν θρανῶν καλούμενοι, ⓒ εἰς τὰ ἀ-

ἀργύεια, ᾗ τὸ μὴ αἰδεσθῆναι Ⓦ δῆμον τ' Ἰουδαικὸν, πόντα ἀποδεκ. α' τὸ ᾗ ἀπάγξασ', τοῦτο πάλιν ἀσυγχωστοι, ⓒ πατρὸς δαίμονος ἔργον. προεξήγατε ᾗ αὐτὸν τῆς μετανοίας, ἵνα μηδὲν σὺ τοῦδεν καρπώσηται, ᾗ ζωὴν τῷ αἰῶνι ᾗ καταδίλῳ πᾶσιν αἰωνῖς. πείσας ἑαυτὸν ἀπολέσαι. σὺ ᾗ μοὶ σκόπει πόντα χρῆναι τὸν ἀληθῆ λαὸν πυθέσθαι, ᾗ δι' ὧν Ⓐ ἀπόστολοι ᾗ ποιῶσιν ⓒ πάθησι. ⓒ γὰρ ⓒ αὐτὴ ἡ τοῦ προφήτου τελευτὴ, τῶν κατακριθέντων αὐτῶν ἀπορράπτουσι τὰ σώματα, ᾗ οὐκ ἀφίσιν αὐτοὺς οὐδὲ σκιὰν ἵνα αἰσχυνθῶσι χρεῶν ἀπολογίας ἔχειν. Εἰ γὰρ δὲ ἔχουσιν εἰπεῖν ἐκεῖνοι, ὅτε ὁ προφήτης ταῦτα καθ' ἑαυτὸν ἡφιζόμενος φαίνεται; ἴδωμεν ᾗ ⓒ τὰ ῥήματα, ἃ φασιν.

χ. ὡς ἀρτίως ἑαυτὸν ἀπώλυται. χ. πάσχειν

Ἀπέστρεψε τὰ τελευταῖα ἀργύεια τοῖς ἀρχιερεῦσι, ᾗ λέγει, 4 Ἡμῶν τὸν αἷμα δοὺς αἷμα ἀθῶον. Ⓐ ᾗ εἶπον· Ἵνα τοῦς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ.

5 Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύεια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησε, ᾗ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

Οὐδὲ γὰρ ὤνεγκε τὸ ζωηδὸς μαστίζον αὐτὸν. σκόπει δέ μοι ᾗ οὗτον Ἰουδαϊκὸς τὰ αὐτὰ πάσχοντας. ᾗ γὰρ ᾗ ὅτοι ἀφ' ὧν ἔπαθον ὠφείλοντες διορθωθῆναι, ἢ πρότερον ἴσαται, ἕως δὲ τὸν αἰῶνα πληρώσωσιν. ἡμῖν γὰρ τότε ἁμαρτία ἤδη πεπλήρωτο (προδοσία γὰρ τὸν) ᾗ ἐκείνων τοῦτο. ὅτε ᾗ κἀκεῖνοι ἀπηρθῆ, ᾗ προσίλωσαν αὐτὸν, τότε ᾗ αὐτοὶ ταφάσονται· νῦν μὲ λέγοντες, μὴ γράφε, οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων (κἀκεῖνοι ἢ δεδίκατε, τί ζηρυθρᾶτε, νεκροῦ σώματος ὑπὲρ ταφεῖν προσηλωθέντος;) νῦν ᾗ φυλάσσουσιν αὐτὸν λέγοντες, μήποτε κλέψωσιν αὐτὸν Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ᾗ εἴπωσι τῷ λαῷ ὅτι ἀνέστη· ⓒ ἔσαι ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ᾗ μᾶλλον ἐὰν εἴπωσιν, ἐλέγχεται τὸ πρᾶγμα ἐὰν μὴ ἀληθές. πῶς ᾗ ἀρούσιν Ⓐ μηδὲ ἐθέλουσαι κατασχεῖν ἀκατασχέτος αὐτοῦ, ὁ δὲ κορυφαῖος ᾗ τοῖς αὐτὸν ἠρνήσατο κορυφαίοις μὴ φέρων ἀπειλῶ; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ἑταράττοντο λοιπόν. ὅτι γὰρ ἤδεισαν σφαλοῦμαι τὸ πρᾶγμα, δῆλον ὃ ἐξ ὧν ἔλεγεν, σὺ ὄψῃ. ἀκούσατε Ⓐ φιλάργυροι, οἱ ποῦ πάσατε ἔπαθεν ὁ κύριος· πῶς ᾗ τῶν χρημάτων ὠξίπεσε, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν εἰσήγατο· πῶς ᾗ τῆς φιλαργυρίας οὐκ ἀπήλαυσε, ᾗ τῶν ψυχῶν ἀπώλεσε τῶν ἑαυτοῦ. ταύτης τῆς φιλαργυρίας ἡ τυραννίς. ὅτε τὸ ἀργύριον ἀπώιατο, ὅτε τῆς παρουσίας ζωῆς, ὅτε τ' ὠφελούσης· ἀλλὰ πόντα ἀ ἔρρον ἀπέβαλε, ᾗ δόξαν λαῶν πατρὸν καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐκείνης, ὅτως ἀπήγξατο. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, μὴ τοῦ προέσθαι τότε ὑπὲς ἠκολέπεσεν. ἔσαι γοῦν ᾗ τούτους τέως οὐκ ἐθέλοντας αἰσθάνεσθαι σαφῶς τὸ τολμήματος, ἀλλὰ λέγοντας, σὺ ὄψῃ· ὃ ᾗ αὐτὸ μέγιστον ὑπὲρ αὐτῶν ἔγκλημα. ὅτο γὰρ ᾗ μαρτυρεῖ τὸν μὴν ἐστὶ τῇ βλάβῃ ᾗ τῇ προνοίᾳ, ἐκεῖνο ᾗ τοῦ πᾶσιν μεμφόμενον, ᾗ οὐκ ἐθέλοντα ἀποβαλεῖν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ἀπὸ πεπλασμένης ἀγνοίας ᾠδαπεπάσμαι· ἀθῷοι εἶναι ἑαυτοὺς δοκοῦντας. Εἰ μὲ γὰρ μὴ Ⓦ σαφῶς ταῦτα ἐλέγετο ᾗ μὴ τὸ φανερῶσαι αὐτὸ, μᾶλλον μὲ οὐδὲ τότε λόγον εἶχε ὃ λεγόμενον, πλὴν ἀλλ' ὡς ὅτως αὐτοὺς κατέκρινε· νῦν ᾗ ἐπὶ πρόθυμον αὐτὸν ἔχοντες, ᾗ κωφοὶ ὄντες ἀφίσιν, πῶς ἂν δυνατὸν ταῦτα λέγειν; ἡ γὰρ ἀπολογία αὐτῶν, κατηγορία μᾶλλον ἢ ἀπολογία μεγίστη. πῶς ᾗ τινι δοκοῦσιν ὅτι ὅτι Ⓦ προδότην ὅλον ὃ ἔγκλημα φέροντες (σὺ γὰρ, φησιν, ὄψῃ) δικαιοῦσι αὐτοὶ τὴν χειροτονίαν ἀπαλλαγέντα ἀφέντες αὐτὸν, Ⓐ ᾗ ἐπηγωνίσαντο τῷ τολμήματι, τὴν προδοσίαν τ' ἑαυτοῦ προδόντες. Εἰ γὰρ ἐκώλυσαν ἐπιτρέψαι ἐκείνῳ, σὺ ὄψῃ, αὐτὸν ἄπρακτον ὄντα τὸ τολμήματος· νῦν ᾗ ᾗ τοὐναντίον ἐργαζόμενοι· προσιδόντες τῷ σφαγίῳ, ᾗ πόντα ᾗ, καὶ δι' ὧν ποιοῦσι, ᾗ δι' ὧν λέγουσιν, ἀφύκτοις ἐμπλέκοντες ἑαυτοὺς χρῆσι. καὶ γὰρ μὴ ταῦτα ἐπιτρέψαντος τοῦ Πιλάτου. Ⓦ μὲ λητῶ ἐβουλήθη [ἀφεθῆναι] ἀντὶ τοῦ, ἀ Ⓦ Ἰησοῦν· ᾗ Ⓦ μὲ λῃστὴν μείζοις ἐγκλήμασιν ἀλόντα μᾶλλον ἀθῶον ἀποφαίνουσι Ⓦ ᾗ Χριστὸν τ' οὐδὲν ἠδικηκότα, ἀλλὰ ᾗ τοῦτο ὑπεργετικὸν αἱρέσεως. Εἰ οὖν ὁ Ἰούδας; ὡς εἶδεν αὐτὸν πεποιῶσι, ᾗ οὐκ ἀνεχομένους δέξασθαι, ἔρριψε τὰ ἀργύεια, ᾗ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

6 Οἱ

69 Ο᾽ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. 70 Ο᾽ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. 71 Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. 72 Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου. 73 Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. 74 Καὶ τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε· 75 Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήσῃ με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

Ω καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. ὅτε μὲν κατεχόμενον εἶδε τὸ διδάσκαλον μόνον, ἵστως ἔζεεν, ὡς καὶ τὴν μάχαιραν σπάσασθαι, καὶ σκάνδαλον ὤφλησε· ὅτε δὲ μᾶλλον ἀγωνιᾷ σαν εἰκὸς ἦν καὶ πυρωθῆναι καὶ σκανδαλισθῆναι ἀκούοντα, τότε ἔζαρνος γίνεται. τίνα γὰρ οὐκ ἂν ἔξηψεν εἰς μανίαν τὰ τότε γινόμενα; ἀλλ᾽ ὅμως ὁ μαθητὴς οὐ τοῦ δέους καταγωνισθείς, ἀλλ᾽ οὐ μόνον οὐκ ἐνδείκνυται ἀγωνίαν, ἀλλὰ καὶ ἔρωτα, καὶ θερμὸν ζῆλον καὶ πόθον καὶ σὺν ταχεῖ βαίνει· καὶ οὐδὲ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ἔρωτα, καὶ οὐ χρόνῳ βραχεῖ· καὶ οὐδὲ ὅπου δίκαιον (ἔξω γὰρ ἦν· ἔξελθόντα γὰρ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα ἠρώτησαν) καὶ οὐδὲ ἤσθετο ζάλης τοῦ πλοίου. καὶ τοῦτο ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐνέβλεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός, δηλῶν ὅτι μόνον ἠρνήσατο, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀνεμνήσθη εἴκοθεν, καὶ ταῦτα τοῦ ἀληθεύοντος φωνήσαντος, ἀλλ᾽ ἐδεήθη πάλιν τῆς τοῦ διδασκάλου συμπαθείας, καὶ τὸ μὲν βλέμμα ἔλεγεν αὐτῷ αὐτὶ φωνῆς· ὅπου παρεδειξεν ἐκεῖ. ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ὅτε μὲν ἀπήρνησατο ἅπαξ, ὅτε πρῶτον ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ· ὅτε δὲ δεύτερον, τότε δεύτερον, ἀκριβέστερον διηγούμενος τοῦ μαθητοῦ τὴν ἀσθένειαν, καὶ τὸ σφοδρὰ αὐτὸν ἐπιτετηκέναι τῷ δέει, καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου μαθών· καὶ γὰρ φοιτητὴς ἦν Πέτρου. ὅθεν μάλιστα δῆλος αὐτὸ ἐκπλαγείη, ὅτι μόνον οὐκ ἔκρυψε τὸ ἐλάττωμα τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν ἀπήγγειλεν αὐτῷ τούτῳ τῷ μαθητῇ εἰ). πῶς οὖν ἀληθὲς τὸ Εἰρηνικόν, τοῦ μὲν Ματθαίου λέγοντος, ὅτι Εἶπεν, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με· τοῦ δὲ Μάρκου μὴ τὸ τρίτον λέγοντος, ὅτι οὐ δεύτερον ἀλέκτωρ ἐφώνησε; σφόδρα μὲν οὖν καὶ ἀληθὲς καὶ σύμφωνον. ὅπερ γὰρ καθ᾽ ἑκάστην ἀγωγὴν τὸ τρίτον καὶ τὸ τέταρτον εἴωθε φωνεῖν ὁ ἀλέκτωρ, δηλοῖ ὁ Μάρκος, ὅτι οὐδὲ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐπέσχε καὶ εἰς μακρὰν ἦλθε, τοῦτό φησιν· ὥστε ἀμφότερα ἀληθῆ. πρὶν ἢ γὰρ τὴν μίαν ἀγωγὴν ἀπαρτίσαι ἀλέκτωρ τὸ τρίτον ἀπερνήσατο· καὶ οὐδὲ τοῦ τοῦ Χριστοῦ τῆς ἁμαρτίας ἀναμνησθεὶς κλαῦσαι ἔθελεν φανερῶς, ἵνα μὴ κατηγορηθῇ διὰ τῶν δακρύων· ἀλλ᾽ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς.

ρξζ΄ κζ. 1 Καὶ γενομένης ἡμέρας ἄγεσι τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς Πιλάτον.

Ἐπειδὴ γὰρ ἠβούλοντο αὐτὸν ἀπελθεῖν, αὐλὶς ὁ ὄχλος ἔχων διὰ τὴν ἑορτὴν, ὅπερ ἐν ἡμέρᾳ ἄγεσι· σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ζωπλάθη τὸ πρᾶγμα, ὥστε ἐν ἑορτῇ γενέσθαι. οὕτω γὰρ ἄνωθεν προδιετέτυπτο.

3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια. Τοῦτο καὶ ἐκείνου τὸ τῶν κατηγόρων· τὸ μὲν, ἀφ᾽ οὗ μετεμεληθη, ἀλλ᾽ ὅτι ὀφθεὶς καὶ βραδέως, καὶ αὐθαιρέτως γέγονεν (ὅτι γὰρ προέδωκεν αὐτὸς ὡμολόγησε) τοῦ δὲ, ὅτι κύριοι ὄντες τοῦ μετανοῆσαι καὶ μεταθέσθαι, οὐ μετενόησαν. σκόπει δὲ πότε μεταμεληθη. ὅτε ἀπηρτίσθη καὶ τέλος ἔλαβεν ἡ ἁμαρτία. τοιοῦτος γὰρ ὁ διάβολος, οὐκ ἀφίησι τοὺς μὴ πάντα ἰδεῖν τὰ τούτου κακὰ, ἵνα μὴ μετανοήσωσιν οἱ ἀλιτῆρες. τοσαῦτα γοῦν λέγοντος τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἐπεκάμφθη· ὅτε δὲ ἀπηρτίσθη τὸ πλημμέλημα, τότε ἐπεισῆλθεν αὐτῷ ἡ μετάνοια· καὶ οὐδὲ τότε χρησίμως. τὸ μὲν γὰρ καταγνῶναι καὶ τὸ ῥίψαι τὰ ἀργύρια,

χ. μετανόησε ὁ ἀλιτήρ.

ὄϛιν ἰδεῖν, ἀλλὰ ϗ ἀπ' αὐτῦ τῦ τέλους. Τίς γὰρ, ὅπερ ἠθέλησεν, ἐποίησεν; ὁ δεσμώτης, ἢ ἡ
χ. ἀλλ' ἐχὶ βασιλ. βασίλισσα; ὁ μὲν γὰρ ἐσωφρόνιζε δεξιτηρῆσαι τὴν σωφροσύνην, ἡ δὲ ἀφελέσθαι. τίς οὖν ἐποίησεν ὅπερ ἠθέλησεν; ὁ κακῶς παθὼν, ἢ ἡ κακῶς δράσασα; δῆλον ὅτι ὁ παθών. Σέκουνδος δέ ἐστιν ὁ νεικηκώς. Ταῦτα οὖν εἰδότες, ταύτην διώκωμεν τὴν νίκην, τὴν δεξιὰ τῦ πάσχειν κακῶς· ἐκείνην δὲ φύγωμεν, τὴν δεξιὰ τῦ δρᾶν κακῶς. Οὕτω γὰρ ἂν καὶ παρόντα βίον μὴ ἀνεκλαλήτου ἀπάσης καὶ πολλῆς ἡσυχίας ζήσωμεν, καὶ τὴν μελλόντων ὅπως τυχώμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος
* σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι * εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

10 Ομιλ. πε. 67 ΤΟΤΕ ΕΝΕΠΤΥΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ αὐτῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐῤῥάπισαν, 68 Λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν Χριστέ, τίς ὄϛιν ὁ παίσας σε.

Διὰ τί ταῦτα ἐποίουν, ἀναρχὴ μέλλοντες; τίς χρεία τῆς κωμῳδίας ταύτης; ἢ ἵνα ἴδῃς αὐτῶν τὴν ἀκόλαστον ὄψιν ἅπαντων· καὶ ὅτι καθάπερ θεάματι θυμελικῷ, ὅπου τὴν ἑαυτῶν ἐπιδείκνυντο πορνείαν, καὶ τῆς μανίας ἐνεφορῶντο, ἑορτὴν ταύτην ποιούμενοι, καὶ μετὰ ἡδονῆς ὑπόντες, καὶ φονικὸν αὐτῷ ἐνδεικνύμενοι ὄψιν; σὺ δέ μοι θαύμασον τὸν μαθητὴν τὴν φιλοσοφίαν, μετ' ὀσίας αἰτὰ ἀκριβείας ἀπαγγέλλοισιν. ὅθεν ὁ φιλάληθες αὐτῶν ἦθος ἅπαν δείκνυται, ὅτι τὰ δεκτὰ εἰ ἐπινείδισα δέηθρῶνται μετ' ἀληθείας ἁπάσης, οὐδὲν ἀποκρυπτόμενοι, οὐδὲ ἐπαισχυνόμενοι, ἀλλὰ καὶ δόξαν ἡγούμενοι μεγίστην, ὥσπερ οὖν καὶ ἐστίν, ὃ φονικὸν δεσπότην τῆς οἰκουμένης ὑπὲρ ἡμῶν τοιαῦτα πάσχοντα ἀνέχεσθαι. τοῦτο γὰρ τὴν αὐτοῦ κηδεμονίαν ἐδείκνυ τὴν ἄφατον, καὶ τὴν πεπειθυῖαν ἐκείνων τὴν ἀσύγκριτον, οἳ ταῦτα ἐτόλμων εἰς τὸν ὕπατον ἡμέρων καὶ ὡραῖοι δὲ τοιαῦτα κατεπάδοντα, οἷα καὶ λέοντα ἀγρίαν ποιῆσαι ἡμερωθῆναι. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ὕπτε αὐτὸς ἐνέλιπεν ἡμερότητος, ὅτε αὐτὸν ὕβρεως καὶ ἀπιστείας, δι' ὧν ἐποίουν, δι' ὧν ἔλεγον. ἅπερ ἅπαντα καὶ ὁ προφήτης Ησαΐας προεῖλεγε ὅτε προφανῶς, δὲ ἑνὶ ῥήματι πᾶς * τὴν ὕβριν ταύτην ἐμφαίνων. Οἱ ἔμπροσθεν γὰρ ἐκπλησσόμενοι πολλοὶ ὅτι σέ, φησὶν, ὅτως ἀδοξήσει ἀπὸ ἀνθρώπων ὁ εἶδός σου, καὶ ἡ δόξα σου ἀπὸ ὑμῶν μὴ ἀνθρώπων. Ἵνα γὰρ γένοιτο μὴ τῆς ὕβρεως ταύτης ἴσον; Εἰς τὸ πρόσωπον γὰρ ἐκτὸς, ὁ ἡ θάλασσα ἰδοῦσα ἠδέσθη, ὁ ὅτι φανερῶς ὁ ἥλιος θεασάμενος ἐπ' ἀκτῖνας ἀπέστρεψεν, ἐπέπτυον καὶ ἐῤῥάπιζον, καὶ ὅτι τῆς κεφαλῆς ἔτυπτον, ἐμφορούμενοι μετὰ δαψιλείας ἁπάσης τῆς ἑαυτῶν μανίας. καὶ γὰρ πληγὰς ἐπὶ πασῶν ὕβρεις ἐκωτέρας ἐπέτεινον κολαφίζοντες, ῥαπίζοντες, καὶ ταῖς πληγαῖς ταύταις τὴν ἀπὸ τῦ ἐμπύου προσπεσοῦσαν ὕβριν, καὶ ῥήματα πάλιν πολλῆς γέμοντα χωμῳδίας ἐφθέγγοντο λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ὄϛιν, ὁ παίσας σε, ἐπειδὴ προφήτην αὐτὸν ἔλεγον οἱ πολλοί. ἕτερος δέ φησιν, ὅλη καὶ προβάλλοντες τὸ πρόσωπον αὐτῦ τῷ ἱματίῳ, ὅτε ταῦτα ἐποίουν, ὥσπερ ὀνὰ ἄτιμον καὶ περιῳολιμαῖον εἰς μέσον λαβόντες· καὶ οὐκ ἐλάθεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ δοῦλοι ταύτην τὴν προσηνίδα εἰς αὐτὸν ἐπαρσίνουν τότε. Ταῦτα ἀναπαύσωμεν συνεχῶς, ταῦτα ἀκούωμεν ὡς χρὴ, ταῦτα ἐγκολαφῶμεν ἡμῶν τῇ διανοίᾳ. καὶ γὰρ ταῦτα ἡμῶν τὰ συμφέροντα· ὅτι τύπτοις ἐγὼ μέγα φέρω, ὅτι μόνον ὅτι τοῖς μετρίοις τοῖς οἷς ἀνέστησεν, ἀλλὰ δὲ ὅτι τοῖς παθήμασιν οἷς ἔπαθε. Ταῦτα ἄνω καὶ κάτω καὶ Παῦλος τρέφει· φημὶ δὴ τὸν σταυρὸν, τὸν θάνατον, τὰ πάθη, τὰς λοιδορίας, τὰς ὕβρεις, τὰ σκώμματα. δὲ νῦν μὴ φησιν· Ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν, τὸ ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέρωμεν· ἀλλ' ὅτι τὸ προκείμενον αὐτῷ χαρὰν ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης κατα φρονήσας.

69 Οὐ

ϑησαν δὲ ἀπώλοντο· ὁ γὰρ πτηθεὶς δοκῶν, σῶς μᾶλιστα καὶ ἔλαμψε καὶ ἐνίκησε τὸν κρατοῦντα.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ δὴ πάντα χρὴ ζητῶμεν νικᾶν, μηδὲ πάντα χρὴ τὸν πτᾶσθαι φεύγωμεν. ἔστιν ὅπου νίκη μὲν φέρει βλάβην, πτᾶσις δὲ ὠφέλησεν. ἐν γὰρ τοῖς θυμοῖς, δοκεῖ μὲν ὁ πολλὰ τύπτειν κρατεῖν· ὁ δὲ μᾶλιστα τύπτων ἐστὶν ὁ πτηθεὶς ὑπὸ τοῦ χαλεπωτάτου παθεῖν δὲ βλαβεὶς ὁ δὲ ἐνεγκὼν γενναίως, οὗτος ἐνίκησε. καὶ ὁ μὲν σῶμα τὸ οἰκεῖον ἔθρυψε σώσας νόσημα, ὁ δὲ καὶ τὸ ἀλλότριον αἴτιλε· καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ οἰκείου πτήσθη, ὁ δὲ καὶ τοῦ ἀλλοτρίου ἐνεγκὼν ἐνίκησε, καὶ τὸ μέσον αὐτὸς τὸ κατεκάη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέρου φλόγα ἐρρωμένως εἰς ὕψος ἔσβεσεν. εἰ δὲ ἠθέλησε νικῆσαι τὸν δοκοῦντα νικᾶν δεῖ, καὶ αὐτὸς δὲ πτήσθη, καὶ κρείττων ἐκκαύσας χαλεπώτερον τοῦτο παθεῖν παρεσκεύασεν αὑτῷ, καὶ καθάπερ γενναῖος, αἱμόρρους καὶ ἐλεεινὸς ὑπὸ τῶν θυμῶν κατεπαλαίσθησαν αὐτὸν ἑκάτεροι. τινὶ δὲ καὶ ταύτης ἀπηλλάγη τῆς ἀκηδεμονίας ὁ φιλοσοφήσας, καὶ ζῆπαν λαμπρὸν καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν τῷ πλησίον ἔσπεισε τῆς ὀργῆς δίκην τῆς καλῆς πτήσεως. μὴ δὴ πάντα χρὴ ζητῶμεν νικᾶν. καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτήσας (ϖ) πλεονεκτηθέντα νενίκηκεν, ἀλλὰ κακὸν νίκην, καὶ ὅλεθρον φέρουσαν τῷ νικήσαντι· ὁ δὲ πλεονεκτηθεὶς, καὶ δοκῶν νενικῆσθαι, φιλοσόφως ἐνεγκών, οὗτος μᾶλιστα ἐστὶν ὁ (ϖ) κέρδος ἔχων. πολλαχοῦ γὰρ τὸ πτᾶσθαι βέλτιον, ἢ ἔστι καὶ οὗτος νίκης ἄρτιος ζῆπος. ἂν τε γὰρ πλεονεκτῇ τις, ἂν τε παίῃ, ἂν τε βασκαίνῃ, ὁ πτώμενος καὶ μὴ ὁμόσε χωρῶν, οὗτός ἐστιν ὁ νικῶν. καὶ τί λέγω πλεονεξίαν καὶ βασκανίαν; ἢ γὰρ ὁ εἰς μαρτύριον ἑλκόμενος, ὅπου νικᾷ, δεσμούμενος καὶ μαστιγούμενος καὶ καπηλευόμενος καὶ σφαττόμενος. καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς πολέμοις πᾶσι τὸ πεσεῖν (ϖ) ἀγωνιζόμενον, τοῦτο πρὸς ἡμῶν νίκη. ἡδαμοῦ γὰρ δρῶντες κακῶς νικῶμεν, ἀλλὰ πάντα χρὴ πάσχοντες κακῶς. ὅτω γὰρ καὶ ἡ νίκη λαμπροτέρα ἐστίν, ὅταν πάσχοντες τῶν δρώντων περιγινώμεθα. ἐντεῦθεν δείκνυται, ὅτι Θεοῦ ἡ νίκη. καὶ γὰρ ἐναντίαν ἔχει τὴν ἔξωθεν νίκην τῇ φύσει, ὃ καὶ μᾶλιστα ἰσχυρὸν τεκμήριον. ὅτω καὶ αἱ θαλάττιαι πέτραι, ὧν παίεσθαι τὰ κύματα συμβαίνουσιν· ὅτω καὶ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ ζῆπαι ἔσχησαν, τῷ ἀντεφάλματα ταύτῃ νικῶντες νίκῃ. μηδὲ γὰρ νικήσῃς αὐτὸν, μηδὲ κάμῃς, φησὶν· ὁ Θεός σοι ταύτῃ τῇ ἰσχύϊ ἔδωκεν, ὡς μὴ ἐκ συμπλοκῆς νικᾶν, ἀλλὰ ἀνεχόμενον μόνον. μὴ ϖῶς ἀτάξῃς, ἢ αὐτὸς ἐξοίσεις, καὶ νενίκηκας. μὴ συμπλακῇς, καὶ ἐστεφανώθης· πολὺ βέλτιον εἶ τὸ ἀνταγωνιστοῦ, καὶ δυνατώτερος. τί καταισχύνεις σαυτόν; μὴ δῶς ἐκείνῳ λέγειν, ὅτι συμπλακεὶς ἡττήθη, ἀλλ' ἄφες αὐτὸν τετηπέναι καὶ θαυμάζειν σε τὴν ἀμαχον δύναμιν, καὶ ϖῶς πάντας λέγειν, ὅτι καὶ χωλεὶς τῷ συμβάντι ἐνίκησας. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἰωσὴφ ἀνεκηρύχθη πάντων, ὃ πάσχειν κακῶς ϖεριγινόμενος τῶν ποιούντων. καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ ἡ Αἰγυπτία τῶν ἐπιβουλευόντων ἦσαν· ἀλλὰ πάντων αὐτὸς ἐκράτησε. μὴ γάρ μοι τὸ δεσμωτήριον, ὅπερ οὗτος ὤκησε, μηδὲ τὰ βασίλεια, εἶτα διέτριβεν ἐκεῖνα, λέγε· ἀλλά μοι δεῖξον τίς ὁ νικηθεὶς, τίς ὁ πτηθεὶς, τίς ὁ ἐν ἀθυμίᾳ, τίς ὁ ἐν ἡδονῇ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ οὐ μόνον τῷ δικαίῳ, ἀλλ' οὐδὲ τῷ ἰδίου ἰχθύσε κρατῆσαι πάντας· οὗτος δὲ καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ νοσήματος ϖεριεγένετο τῆς χαλεπῆς. Γεν. μθ. ιδ. ιζ. βούλει, αὐτῷ ἀκούσωμεν τῆς ῥημάτων, ἢ ὁμῆ "ὁ ζῆπαν. * Εἰσήγαγες ἡμῖν ὧδε παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαίξαι ἡμῖν. οὐχ οὗτος ἐπαίξεν ἀθλία καὶ ταλαίπωρε, ἀλλ' ὁ διάβολος ὁ εἰπών, ὅτι δυνάσας καταχλάσαι (ϖ) ἀδάμαντα. οὐχ οὗτος εἰσήγαγέ σοι παῖδα Ἑβραῖον ἐπιβουλεύοντα· ἀλλ' ὁ πονηρὸς δαίμων ὁ τὴν ἀγαθὴν ἀστοργείαν σοὶ σκήψεις, σκήψας σοι ἐπαίξε. τί οὖν ὁ Ἰωσήφ; σιγᾷ, καὶ ὕτω κατακρίνεται, καθάπερ καὶ ὁ Χριστός. πάντα γὰρ σκήψια τύπτει τὰ τοιαῦτα. ἢ ὁ μὲν δεσμοῖς, ἢ δὲ βασιλείοις. καὶ τί τοῦτο; ὁ μὲν γὰρ ἐν φανεῖτα ϖῶς λαμπρότερος καὶ ἐν ἀλύσει μένων· ἢ δὲ δεσμώτης ϖῶς ἀθλιώτερον διέκειτο ἐν βασιλικοῖς θαλάμοις ζῆπτόμενος. οὐκ ἐντεῦθεν μείζων τῷ νίκῃ καὶ τῷ ζῆπαι ἐστὶν

χ. ἐξοίσει, — χ. τοῦ ζῆπαμένου. * οἷς δὲ τὰ ῥήματα;

63 Εξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. 64 Ὁ δὲ ἔφη, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν [τοῦ οὐρανοῦ]. 65 Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἰδοὺ νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ· τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν, ἔνοχος θανάτου ἐστίν. τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον, λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;

Πέτρος δὲ ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα· καὶ σὺ μετὰ Ἰησοῦ ἦσθα τοῦ Γαλιλαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων· οὐκ οἶδα τί λέγεις. ἐξελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη παιδίσκη καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου· ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς.

Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν. καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, λέγων· ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα δίκαιον. οἱ δὲ εἶπον· τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον· οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν. συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀκελδαμά, τοῦτ' ἔστιν ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ· καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμών, λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος· οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ οὐδὲ πρὸς ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἕνα δέσμιον ἀπολύειν τῷ λαῷ, ὃν ἤθελον. εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον Βαραββᾶν. συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκασιν αὐτόν. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς· τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον· τὸν Βαραββᾶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες· σταυρωθήτω. ὁ δὲ ἔφη· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες· σταυρωθήτω. ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν· τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν· καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην· καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες· χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

Ψαλμ. ρθ. α.

Ἰσαΐ. να. μη.

Ἰσαΐ. νγ. λε.

χ. ἐπεὶ σαν

χ. ἐπεὶσαν

χ. ἔτοι,

χ. σαπασὶε

63 Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei vivi. 64 Dicit illi Jesus, tu dixisti. verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis, et venientem in nubibus cæli [hujus]. 65 Tunc pontifex scidit vestimenta sua dicens, blasphemavit. Quid adhuc habemus necessitatem testium? ecce nunc audistis blasphemiam ejus: quid vobis videtur? illi autem respondentes dixerunt, reus est mortis. tunc exspuerunt in faciem ejus, et colaphis eum cædebant: alii autem palmas in ora ejus dabant, dicentes, prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit?

Petrus autem sedebat foris in atrio: et accessit ad eum una ancilla dicens, et tu cum Jesu Galilæo eras. at ille negavit coram omnibus dicens, nescio quid dicis. exeunte autem eo ostium, vidit eum alia ancilla, et dicit his qui erant ibi, hic erat cum Jesu Nazareno. et iterum negavit cum juramento, quia non novit hominem. post paululum autem accedentes qui stabant dixerunt Petro, vere et tu ex illis es, nam et loquela tua manifestum te facit. tunc cœpit anathematizare et jurare quia non novit hominem. et continuo gallus cecinit. et recordatus est Petrus verbi Jesu dicentis ei, quia priusquam gallus cantet, ter me negabis. et egressus foras flevit amare.

Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Jesum, ut morti eum tradant. et vinctum adducentes tradiderunt Pontio Pilato præsidi. tunc videns Judas qui eum tradidit, quia damnatus est, pœnitentia motus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus, dicens, peccavi tradens sanguinem justum. at illi dixerunt, quid ad nos? tu videris. et projectis argenteis in templo recessit, et abiens laqueo se suspendit. principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt, non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est. consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinis. propter hoc vocatus est ager ille haceldama, hoc est ager sanguinis, usque hodie. tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam dicentem, et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretiati sunt a filiis Israel: et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi dominus.

Jesus autem stetit ante præsidem: et interrogavit eum præses dicens, tu es rex Judæorum? dixit illi Jesus, tu dicis. et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, nihil respondit. tunc dicit illi Pilatus, non audis quanta adversum te dicunt testimonia? et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut mirari præsidem vehementer. per diem autem festum consuerat præses unum vinctum dimittere populo, quem voluissent. habebat autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barabbas. congregatis ergo illis, dixit Pilatus, quem vultis dimittam vobis? Barabbam an Jesum qui dicitur Christus? sciebat enim quia per invidiam tradidissent eum. sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor sua dicens, nihil tibi et justo illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum. principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt turbis ut petant Barabbam, Jesum vero perdant. respondens autem præses dixit illis, quem vultis dimittam vobis? illi autem dixerunt, Barabbam. dicit illis Pilatus, quid ergo faciam Jesu qui dicitur Christus? dicunt illi omnes, crucifigatur. ait illis, quid enim mali fecit? illi autem magis clamabant dicentes, crucifigatur. videns autem Pilatus quia nihil proficit, sed magis tumultus fit, accepta aqua lavit manus coram populo dicens, innocens ego sum a sanguine justi hujus: vos videritis. et respondens universus populus dixit, sanguis ejus super nos et super filios nostros. tunc dimisit illis Barabbam: Jesum autem flagellatum tradidit illis ut crucifigatur. tunc milites præsidis suscipientes Jesum in prætorium, congregaverunt ad eum totam cohortem: et exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei: et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput ejus: et arundinem in dextera ejus: et genuflectentes ante eum illudebant ei dicentes, ave rex Judæorum. et exspuentes in eum acceperunt arundinem et percutiebant in caput ejus. et postquam illusissent ei, exuerunt eum chlamydem et induerunt eum vestimentis suis et duxerunt eum ut crucifigerent.

Psal. cxviii. a.

Isai. liii. b.

Isai. l. c.

πείας καὶ ζώτα ὑπισχύσατο, πρότερον ἀπὸ τῶν προφητῶν, ἀπὸ τῶν μηνύτων ἐμφανῶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ διακρίνει, ὅτι οὐ τῆς αὐτῶν ἰσχύος ἔργον γέγονε τὸ κρατῆσαι αὐτοῦ. διὸ καὶ ἐπάγει· καθ' ἡμέραν μὴν ὑμῶν ἦμεν, καὶ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· κἀντεῦθεν δηλῶν, ὅτι τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως ἕνεκα τὸ ἕλεγεν. καὶ ὅσα· τὰ θαύματα τῶν δραμεῖν, τὴν διδασκαλίαν λέγει, ἵνα μὴ δόξῃ κομπάζειν. ὅτε ἐδίδασκεν, οὐκ ἐκρατήσατέ με· ὅτε ἐσίγησα, ἐπλήξατε. ὁ τῷ ἱερῷ ἦμεν, καὶ οὐδεὶς κατέβαλε· νυνὶ δὲ αὐτοὶ καὶ μέσον νυκτὸς ἐπέστητε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. Τί τούτων ἐδίκησε τὸν ὄπλων ὄντος ἀεί; ἀπὸ τούτων διδάσκων, ὅτι εἰ μὴ ἐκὼν συνέδωκεν, οὐδ' ἂν τότε ἔλαβον. οὐδὲ γὰρ ἂν ⓜ ⓜ ὁ χαροὶ ὅτε μὴ δυνηθέντες καταχεῖν, καὶ μέσου αὐτοῦ λαβόντες καὶ μὴ καθεγομόμενοι, ὅτε τότε ἂν ἔλαβον, εἰ μὴ ἤθελησεν. εἶτα καὶ τὴν ἀπειλὴν λύει, δεῖξαι τί τότε ἠδυνήθη.

56 Τοῦτο δὲ γέγονε, φησι, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.

Εἶδες πῶς μίγνει τῆς ἑκάστης ὥρας τὸ οἰκεῖον τὸ παιδαγωγεῖσθαι πρὸς διόρθωσιν ὠφέλιμον, θεραπεῦον, προφητεῦον, ἀπειλοῦν (ὁ μαχαίρα γὰρ, φησι, ἀπολοῦνται) δεικνὺς ὅτι ἐκὼν πάλαι (καθ' ἡμέραν γὰρ μεθ' ὑμῶν, φησι, ἤμην διδάσκων) τὸν τῶν ⓜ πατέρα συμφωνίαν δηλοῖ, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Διὰ τί δὲ μὴ ὁ τῷ ἱερῷ αὐτὸν ἐκράτησαν; ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησαν ὁ ὦ ἱερῷ διὰ ⓜ ὄχλον. διὸ ἔξω δέχεται, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τῆς χειρὸς δίδους αὐτοῖς ἄδειαν, καὶ μέχρις ἑκάστης ὥρας ἀναιρῶν αὐτῶν τὴν ἀπολογίαν. ὁ γὰρ ἵνα πεισθῇ τοὺς προφήτας καὶ ἑαυτὸν παραδοὺς, πῶς σώματα ἐδίδασκε; Τότε πάντες ⓜ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησὶ, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

Οπερ γὰρ κατεχέθη, ἔμεινον· ὅτε δὲ ἐφέγγατο ζώτα πρὸς τοὺς ὄχλους, ἔφυγον. εἶδον γὰρ λοιπὸν ὅτι οὐκ ἔτι ἀσφαλῶς ἦν, ἑαυτὸν παραδιδόντος αὐτοῖς καὶ λέγοντος κἀμὲ γραφάς· τοῦτο γίνεσθαι. Φυγόντων δὲ αὐτῶν, ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς Καϊάφαν· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθησε καὶ ἐσῆλθεν ἰδεῖν τὸ τέλος. πολλὴ ἡ θερμότης τοῦ μαθητοῦ. οὐδὲ φυγόντος ἰδὼν ἔφυγεν, ἀλλ' ἔστη καὶ ἐσῆλθεν. Εἷς δὲ Ἰωάννης· ἀλλὰ γνώριμος τῷ ἀρχιερεῖ· καὶ διὰ τί οὐχὶ ἀπήγαγον αὐτὸν, εἶθα ἦσαν πάντες ἐσκορπισμένοι; ἵνα καὶ κατάμιον πάντα ποιήσωσι τὸν ἀρχιερέα. ἐκεῖνος γὰρ ἐκεῖ τότε ἀρχιερεὺς, καὶ πάντες ἦσαν αὐτοῦ αἰχμαλωτεύοντες. ὅτω διεγκιέρθιον δὲ ἠρώτησεν ὅτι τότε. οὐδὲ γὰρ ἔφαγον τότε τὸ πάσχα, φησὶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠρώτησεν. εἰκὸς γὰρ, ὅτι Πρωΐα ἦσαν, ὁ Ἰωάννης ἐπήγαγε, οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλὰ φάγωσι τὸ πάσχα. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ὁ ἑτέρα ἡμέρα ἔφαγον, ὁ τὸν νόμον ἔλυσαν διὰ τὴν ὑπερθυμίαν τοῦ σαββάτου τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ὁ Χριστὸς πρέσβυν τὸν χρόνον τὸ πάσχα· ἀλλ' οἱ ⓜ πάντα τολμῶντες, καὶ μυρίους καταπατοῦντες νόμους, ὅτε σφόδρα ἔζεον τῷ θυμῷ, καὶ πολλάκις ὑπερχρήσαντες αἰσθοῦ οὐκ ἔφυσαν, τότε ὁ λαβόντες αὐτὸν ἀπροσδοκήτως, εὐλαβοῦ ὁ τὸ πάσχα ἀφεῖναι· καὶ γὰρ τὸν φονικὸν αὐτῶν ἐμπλῆσαι ὑπερθυμίαν. διὸ καὶ σωφρονῆσαι ἀπάντες, καὶ συνέδριον ὅλον λοιμὸν, ὁ ἐρωτῶσί τινα, βουλόμενοι ἄκριβῶς ἐξετάσαι τὴν ὑπόθεσιν ζώντα δικαστήριον. οὐδὲ γὰρ ἦσαν ἴσαι αἱ μαρτυρίαι, φησὶν· ὅτω πεπλασμένον τὸ δικαστήριον ὅλον, καὶ θορύβου πάντα ἔγεμε καὶ ταραχῆς.

61 Ἐλθόντες δὲ ψευδομάρτυρες ἔλεγον, ὅτι οὗτος εἶπεν· ὅτι Λύω τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον οἰκοδομῶ αὐτόν. Καίμοι οὐκ εἶπε, ὅτι διὰ τριῶν, ἀλλ' οὐκ εἶπε, λύσω, ἀλλὰ λύσατε· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐκεῖνος, ἀλλὰ τοῦτο τὸ σώματος τοῦ ἰδίου. Τί οὖν ὁ ἀρχιερεὺς βουλόμενος αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν καταστῆσαι, ἵνα ἐξ αὐτοῦ αὐτὸν ἕλῃ, φησίν·

62 Οὐκ ἀκούεις, τί τοσοῦτα καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ σιγᾷ. Αἰσχρὰ γὰρ τοῦ τῆς ἀπολογίας οὐδενὸς ἀκύρου. ἐξ γὰρ σῶμα τοῦ δικαστηρίου μέσου· τὸ δὲ ἀληθὲς, λῃστῶν ἔφοδος, ὡς ὁ σπηλαίου καὶ ὁ ὁδοῦ ἁπλῶς ἐπελθόντων· διὸ σιγᾷ. ὁ δὲ ἐπέμενε λέγων·

63 Ἐξορκίζω

Digitized by Google

ἀγοράσατω μάχαιραν. καὶ ὅπως εἶπον, ὅτι εἰσὶ μάχαιραι ὧδε δύο, εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι.
χ. αὐτῆς, τίνος οὖν ἕνεκεν εἴασεν ἔχειν; πεπυθόμενος αὐτοὺς, ὅτι ῥᾳδιουργήσετε). διὰ τί δὲ λέγει αὐτοῖς, ἀγοράσατω μάχαιραν· οὐχ ἵνα ὁπλίσωσι) (ἄπαγε)· ἀλλὰ διὰ τούτου τὴν ῥᾳδιουργίαν δηλοῖ. καὶ τίνος ἕνεκεν ἐκέλευσε πήραν ἔχειν, φησὶν, ἐπίταξεν; ἐπαίδευεν αὐτοὺς λοιπὸν ἀφεῖναι, καὶ ἐγκαρτερεῖν, καὶ πολλῇ τῇ οἰκείᾳ χρῆσθαι ἀσυδοσίᾳ. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ὡς ἀπείρους ὄντας πολλῆς ἐθάλπετο τῆς δωρεᾶς μείζονος, ὥσπερ νεοττιὰς καλιᾶς ἐξαγαγών, κελεύει καὶ τοῖς οἰκείοις χρῆσθαι πέρασι. εἶτα ἵνα μὴ
χ. ἐστερῆσθαι, νομίσωσιν, ὅτι διὰ ἀσθένειαν αὐτοὺς ἐᾷ, κελεύων δὲ αὐτοὺς περὶ ἑαυτῶν ξυμφέρειν, ὑποιμιμνήσκει τῶν προτέρων λέγων· ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου, μή τινος ὑστερήσατε; ἵνα δὲ ἀμφοτέρων μάθωσιν αὐτὸ τὸ ἐμόν, καὶ δι' ὧν προέσπε, καὶ δι' ὧν [αὖθις] εἶχε καταλιμπάνει τινὰ πρόφασιν. ἀλλὰ πόθεν ἦσαν ὀκεῖ μάχαιραι; ἀπὸ δείπνου ἦσαν καὶ τραπέζης ὀξέλληλυθότες. εἰκὸς οὖν καὶ μαχαίρας εἶ) οὐχ ὡς τὸ ἄρτιον· τούτους γὰρ ἀκούσαντας, ὅτι ἤξουσί τινες ἐπ' αὐτοὺς, λαβεῖν εἰς βοήθειαν ὡς πολεμήσοντας ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου, ὁ τῆς ὀκείνων γνώμης ἦν μέσον. διὰ καὶ ὑπολαμβάνει Πέτρος αὐτῇ χρησάμενος, καὶ μετὰ σφοδρᾶς τῆς ἀπειλῆς. καὶ γὰρ ἠμύνατο ⟨ω⟩ οἰκέτην ἐλθόντα, θερμὸς μὲν, πλεῖον δὲ ἑαυτῷ ἀμυνόμενος, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου τοῦτο ποιῶν. ὁ μὲν ἀφῆκέ τινα γλυφθῆναι βλάβην ὁ Χριστός. καὶ γὰρ ἰάσατο αὐτὸν, καὶ θαῦμα μέγα ἐπεδείξατο, ἰσχὺν καὶ τὴν ὑπείκειαν αὐτοῦ καὶ τὴν δυνάμεων ἐμφῶναι, καὶ τὴν τοῦ μαθητοῦ φιλοσοφίαν τε καὶ ῥᾳδιότητα. καὶ γὰρ ἐκεῖνο φιλοσόφως, καὶ ὑποπεπληγότως. ἀκούσας γὰρ, βάλε τὴν μάχαιραν * εἰς τὴν θήκην αὐτῆς, οὐχέως ἐπείσθη, καὶ μὴ ταῦτα ὑδαμοῦ τοιῇ. ἕτερος δέ φησιν, ὅτι καὶ ἠρώτησαν, εἰ πατάξομεν· αὐτὸς δὲ Λικ. κζ. μθ. ν.
ὠκώλυσε, καὶ ἰάσατο τὸ ὠτίον, καὶ ὧ μαθητὴ ἐπετίμησε, καὶ ὑπείληφεν, ἵνα πείσῃ. πρώτους γὰρ ⟨α⟩ λαβόντας μάχαιραν, φησὶν, ὑπὲρ μαχαίρας ἀποθανοῦνται. καὶ λογισμὸν προσίθησι λέγων· ἢ δοκεῖτε, ὅτι δυνάμει προσκαλέσασθαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; ἀλλὰ πῶς πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; διὰ τούτων τὸν θυμὸν αὐτῶν ἔσβεσε, δεικνὺς ὅτι καὶ ταῖς γραφαῖς τοῦτο δοκεῖ. διὰ τοῦτο καλῶς ἠύξατο, ἵνα πρᾴως ἐνέγκωσι τὸ συμβάν, μαθόντες ὅτι κατὰ Θεοῦ πάλιν γίνεται γνώμην. καὶ δύο τούτοις ἄγγελοι παρεμυθήσαντο, τῇ τε ὑμωρίᾳ τῶν ἐπιβουλευόντων (πρώτους γὰρ ⟨α⟩ λαβόντας μάχαιραν, φησὶ, ὑπὲρ μαχαίρας ἀπολοῦνται) καὶ ὧ μὴ ἄκων ταῦτα ὑπομείνας. δυνάμει γάρ, φησὶ, παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου. καὶ διὰ τί οὐκ εἶπεν, ἢ δοκεῖτε, ὅτι δυνάμει ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς ἀπολέσαι; ὅτι πιθανώτερος ἦν μᾶλλον τοῦτο λέγων. οὐδέπω γὰρ τὴν προσηκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. καὶ προσμικρόν γ' ἦν εἰρηκώς, ὅτι περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· καὶ, πάτερ, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον· καὶ ἀγωνίαν ἐφθέγγετο καὶ ἱδρῶτα, καὶ ὑπὸ ἀγγέλων ἐνισχύετο. ἐπεὶ οὖν πολλὰ τὰ δυσσεβήματα ἐπεδείξαντο, οὐκ ἐδόκει πιθανὰ λέγειν, εἴτε εἰρήκει, ὅτι δοκεῖτε, ὅτι δυνάμει αὐτοὺς ἀπολέσαι; διὰ τοῦτό φησιν· ἢ δοκεῖτε, ὅτι δυνάμει [ἄρτι] προσκαλέσασθαι τὸν πατέρα μου; καὶ αὖθις πάλιν τοῦτο ταπεινῶς ἀπαγγέλλει εἰπών, προσκαλέσασθαί μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων. εἰ γὰρ εἷς ἄγγελος ἑκατὸν ἀ- Ιλ. Βασ. ιθ. λε.
δοκήτους πέντε χιλιάδας ἀφλεν ὡπλισμένας, οἱ δώδεκα λεγεῶνας ἔδει ὅτι χιλίας δυσθεώτους; οὐδέν· ἀλλὰ προσὼν ⟨ω⟩ φόβον αὐτῷ δὲ τὴν ἀσθένειαν σημαίνει ⟨ω⟩ λέγων. δὲ γὰρ ἀποτεθνηκότες ἦσαν τῷ δεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ταῖς γραφαῖς ὑπεντείνει λέγων· πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; φοβῶν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τούτου. εἰ γὰρ ἐκείνας τοῦτο δοκεῖ, ὑμᾶς ἐνδυσωπεῖτε πολεμοῦντες; καὶ πρὸς μὲν σοὺς μαθητὰς, ταῦτα· πρὸς δὲ ἐκείνους φησίν·

55 Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. Ὅρα πόσα ποιεῖ τὰ δυσώνυμα αὐτοὺς διαναπῆσαι. ὑπῆρξε γὰρ, ὃ ὠτίον τοῦ οἰκέτου ἰάσατο, ἠπείλησεν αὐτοῖς σφαγὴν ἐσεσθαι. ἐν μαχαίρᾳ γὰρ ἀπολοῦνται, φησὶν, ⟨α⟩ λαβόντες μάχαιραν. ἀπὸ τῆς τοῦ ὠτίου θερα-

Λυκ. ιθ. ιι. ὃ ἐστὶ λῶ; Τὰ ἡμίσια τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμί, φησι, Κύριε, τοῖς χοίροις, ἢ ἵνα σοὶ μᾶλλον ἀποδώσω. οὕτω καὶ ἡμεῖς κοσμοῦμεν τὰς οἰκίας, ἵνα ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ἐπισκέψηται. ἔνθα γὰρ τὰ τοιαῦτα, ἐκεῖ καὶ ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεύς. αὐτὸς γὰρ ἔτερος ἐστὶ κοσμητής, καὶ τὰ αὐτὰ ἀφίησι καὶ ἀγαλλιᾶται αὐτοῖς. οὕτω καὶ ὁ Κορνήλιος ἐκόσμει τὴν οἰκίαν εὐχαῖς καὶ ἐλεημοσύναις. διὸ καὶ μέχρι σήμερον λαμπρὰ τὰ βασίλεια. καὶ γὰρ οἰκίας εὐτέλεια, οὐ σκεύη χείρονα ἁπλῶς, οὐδὲ κλίνη ἠμελημένη, οὐδὲ τοῖχοι καπνοῦ γέμοντες, ἀλλ' ἡ τῶν οἰκητόρων κακία. καὶ δείκνυσιν ὁ Χριστός. Εἰς μὲν γὰρ τὴν τελώνου, αὐτὸς εὐαρέστως ὁ κατοικῶν, οὐκ ἐπαισχύνεται εἰσελθεῖν· εἰς δὲ ἐκείνου, κἂν χρυσοῦν ὄροφον ἔχῃ, οὐδέποτε εἰσελεύσεται. ὥστε αὐτὴ μὲν τῶν βασιλείων λαμπροτέρα, πολλῶν δεσποτῶν δεχομένη· ἐκείνη δέ, μὴ τὸν ὄροφον τὸν χρυσοῦν καὶ τῶν τοίχων, ἀμέραις καὶ ὀκτοῖς ἔοικεν ἀκαθάρτοις, σκεύη δὲ βδελυκτὰ ἔχουσα. Ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐ περὶ τῶν πλουτούντων εἰς δίον, ἀλλὰ περὶ τῶν πλεονεκτούντων καὶ φιλαργύρων εἴρηται. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ ἡ κατοικία, οὐδὲ φεστὶς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ γαστρίζεσθαι καὶ μεθύειν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἀκήμονα· ὁ τελώνης δὲ ὑπὲρ τῶν φιλοσοφεῖ." διὸ καὶ οὐδαμοῦ εἰσπλεῖ εἰς οἰκίαν λαμπρὰν ὁ Χριστός, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ τελώνου καὶ τοῦ ἁλιέως, τὰ βασίλεια ἀφείς, ἢ οὗ τὰ μαλακὰ ἐνδιδυμίδες ἱμάτια. Εἰ τοίνυν αὐτὸν βούλει καλέσαι καὶ σύ, κόσμησον τὴν οἰκίαν ἐλεημοσύναις, θυσίαις, πάννυχίσιν ἱκετηρίαις. Ταῦτα [γὰρ] τὰ βασιλέως Χριστοῦ τὰ δώρα. θήματα, σκεύη ἢ τὰ μαγικά, τὰ ἐξόδου τοῦ Χριστοῦ. μηδεὶς τοίνυν ἐγκαλυπτέσθω οἰκίαν ἔχων εὐτελῆ, ἐὰν πάντα ἔχῃ τὰ ὑπερλήματα· μηδεὶς πλούσιος φερέτω μέγα, οἰκίαν ἔχων πολυτελῆ, ἀλλ' ἐγκαλυπτέσθω μᾶλλον, καὶ ταύτην ζηλούτω σκεύη ἀφείς· ἵνα καὶ σὺ ταῦτα τὸν Χριστὸν ἐπιδείξῃ, καὶ σκῆνος τῶν αἰωνίων ἀπολάβῃς σκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος* εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. θ. ι. Χ. ἐκ

Χ. κοσμίσεις,

Πρξ. ι. β.

Χ. οὐδὲ

Χ. οὐδὲ πάπα

* ζωὴ τοῦ ἀπάρχου καὶ τοῦ παντὸς καὶ ζωοποιοῦ σώματος

Ομιλ. πδ΄. 51 ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΙΗΣΟΥ ΕΚτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 52 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψον τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. 53 Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; 54 Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;

Ιωαν. ιβ. ι. Ις ὢν ὁ ἐξ οὗ ἐστὶ τὸ ὠτίον κόπτας; Ἰωάννης φησίν, ὅτι Πέτρος. τῆς γὰρ αὐτοῦ θερμότητος ἦν τὸ παράπτωμα. ἀλλ' ἐκεῖνο ἄξιον ζητῆσαι, πῶς ἔνεκεν μαχαίρας ἐβάστα ζῶν. οὐ γὰρ ἐβάστα ζῶν, οὐκ ἐπιτρέπει δῆλον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἐρωτηθέντες εἶπον, ὅτι εἰσὶν ὧδε δύο. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ἐπέτρεψεν [αὖθις] ὁ Χριστὸς ἔχειν; ἢ γὰρ τοῦτό φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι εἶπεν αὖθις· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἀτερβήμονος καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; καὶ ὅτι εἶπον, οὐδενός, εἶπεν αὖθις, ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον, ἀράτω, [ὁμοίως] καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω

Λυκ. κβ. λη. κβ. λϛ.

τη, φησίν, ὁ πλουτῶν. θὲ φεκίνε) ὥσπερ ὧν ἀλγεῖν δέδει. ἀλγεῖν δέ, φησιν; ὅλι τοῦτο αὐτὸ ποιεῖ πόντα ἀνόητον ἐργάζε), καὶ δυλὸν καὶ αἰσχρὸν καὶ ποιεῖ ἀπόνοιαν καὶ ποιεῖ θάνατον. καὶ γὰρ διπλοῦν ἡγεῖται τοῦτο, μᾶλλον τῶν χρημάτων, ἢ τὸ φωτὸς ἐπιθυμεῖν. τοσοῦτον δὲ ὁ θεσπὸς τέρπει, ὅλι μὴ χρυσίον φέρει· ὥσπερ ὁ ἥλιος, ὅπου μὴ χρυσᾶς ἀκτῖνας ἀφίησιν. ἀλλ' 5 εἰσί τινες, οἱ καὶ ἀπολαύουσι, φησι, τῶν ὄντων, τρυφῶντες, γαστρίζόμενοι, μεθύοντες, πολυτελῶς δαπανῶντες. τοὺς χείρονάς μοι τούτων λέγεις. ἐκεῖνοι γὰρ μᾶλλόν εἰσιν οἱ οὐκ ἀπολαύουσιν. οὐδὲ μὴ γὰρ καὶ ἕτερον ἀπέχηται κακῶν, ἀλλὰ ποιεῖ δεδεμένος ἔρωτι· ἐκεῖνοι χ. ὁμοδὸν δὲ τούτων χείρονες, ποιεῖ τοῖς εἰρημένοις ἑτέρων δεσποινῶν χαλεπῶν " συρφετὸν ἐπεισάγοντες, καὶ καθάπερ τυράννοις τισὶ χαλεποῖς, τῇ γαστρὶ, τῇ τῶν σωμάτων ἡδονῇ, τῇ μέθῃ, καὶ ταῖς 10 ἄλλαις ἀκολασίαις καθ' ἑκάστην λειτουργοῦντες τὴν ἡμέραν, πόρνας τρέφοντες, δεῖπνα πολυτελῆ κατασκευάζοντες, ᾠδοὺς, κόλακας ὠνούμενοι, ὅπου τὰς ᾠδὰς φύσιν ἐκπίπτοντες ἔρωτος, μυρίοις νοσήμασιν ἐκ τούτων καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἐκβάλλοντες. οὐδὲ γὰρ εἰς χρείαν ἀναλίσκεσι τὰ ὄντα, ἀλλ' εἰς τὸ φθεῖραι τὸ σῶμα, καὶ ζωδιαφθεῖραι τοῦτο καὶ τὴν ψυχήν· καὶ ταῦτὸν ποιοῦσιν, οἷ αἱ εἴ τις τὸ σῶμα κοσμῶν, δοκῇ εἰς τὴν ἐ- 15 αὐτοῦ χρείαν ἀναλίσκειν. ὥστε ἐκεῖνος μόνος ἡδονῆς ἀπολαύει, καὶ κύριός ἐστι τῶν ὄντων, ὁ χρώμενος εἰς δέοντα τοῦ πλούτου· ὅτι δὲ δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι. καὶ γὰρ τὰ πάθη τοῦ σώματος ὑπερτείνουσι, καὶ τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς αὔξουσι. ποία οὖν αὕτη ἀπόλαυσις, ὅπου πολυορκία καὶ πόλεμος καὶ χειμὼν θαλαττίας πάσης ζάλης χαλεπώτερος; καὶ γὰρ ἀνόητος ὁ πλοῦτος λαβὴ, αἰσποτίσεις ἐργάζεται· καὶ ἀσελγεῖς, ἀσελγεστέρους. καὶ τί 20 τὴν πεντὴ, φησι, τῆς ζωῆσεως ὄφελος; εἰκότως ἀγνοεῖς. οὐδὲ γὰρ ὁ τυφλὸς οἶδε, τί τοῦ φωτὸς τὸ κέρδος. ἄκουσον τοῦ Σολομῶντος λέγοντος, ὅτι ὅσον τὸ μέσον σκότους καὶ φωτός, τοσαύτη ἡ περιουσία τοῦ σοφοῦ ὥσπερ ⟨illegible⟩ ἄφεσται. ἀλλὰ ⟨illegible⟩ ἐν " σκότει πῶς διδάξομεν; σκότος γάρ ἐστιν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, οὐδὲν ἀφιεὶς τῶν ὄντων φαί- χ. σκότῳ νεσθαι ὡς ἔστι, ἀλλ' ἕτερος. καθάπερ γὰρ ὁ ἐν " σκότει, καὶ χρυσοῦν ἴδῃ σκεῦος, καὶ λίθον χ. σκότῳ, λίμνιον, καὶ ἀληθινὰ μάτια, οὐδὲν εἶ) νομίζῃ (ἡ γὰρ ὄρα αὐτῶν τὸ κάλλος) οὕτω καὶ ὁ φιλάργυρος ἐκ οἶδε τῶν περιουσιῶν ὡς χρὴ τὸ κάλλος. διδασκέδασόν μοι τοῦ ἀχλυὸν τὸν ἀπὸ τῆς πάθους τούτου, ⟨illegible⟩ τότε ὄψῃ τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. ἀδαμοῦ γὰρ τοῦτα οὕτω φαίνεται, ὡς ἐν πενίᾳ· ἀδαμοῦ οὕτως ἐλέγχεται τὰ ἐσχισμένα μὴ εἶ), οὐκ ὄντα ὄ, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ. ἀλλ' ὦ τῶν ἀνοήτων αἰθεόπων, οἱ καταρῶνται τοῖς πένησι, καὶ φασι χ. σίρωσιν. καταγμύεσθαι καὶ οἰκίας καὶ βίον, ⟨illegible⟩ ἐκ πενίας πάντα " φύρεσθαι. τί γάρ ἐστιν αἰσχυνὴ οἰκίας, εἰπέ μοι; οὐκ ἔχει κλίνην ἐξ ἐλέφαντος, οὐδὲ ἐσθῆτα πολυτελῆ σκευήν, ἀλλ' ἐξ ὀστράκων πάντα καὶ ξύλων. τοῦτο μὲν οὖν μεγίστη δόξα οἰκίας καὶ περιφάνεια. τὸ γὰρ τῶν βιωτικῶν ἀμελεῖν, εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς πολλάκις ποιεῖ τὴν ψυχὴν ἀναλίσκεσθαι πᾶσαν. ὅταν οὖν πολλὴν ἐν τοῖς ἔξω τὴν ἐπιμέλειαν ἴδῃς, τότε αἰσχυνθῆναι ὅτι τῇ πολλῇ ἀμελησίᾳ. χῆμα γὰρ μάλιστα αἱ τῶν πλουτούντων οὐκ ἔχουσιν οἰκίαι. ὅταν γὰρ ἴδῃς ξύλα πεπεριβεβλημένα πάντοθεν, ⟨illegible⟩ χλίνας ἐξ ἐλέφαντος πεποιημένας, ὥσπερ ἐν τῷ θεάτρῳ, ὥσπερ ἐν τῇ πομπῇ τῆς σκιωνῆς, τί ταύτης ἀμελησίας ἴσον γένοιτ' ἄν"; ποία γὰρ μᾶλλον οἰκία ἔοικε τῇ ὀρχήστρᾳ καὶ τοῖς ὑπὲρ ταῖς ὀρχήστραις, ἢ τὸ πλουσίου, ἢ τὸ πένητος; οὐκ ἔνδηλον, ὅτι ἡ τοῦ πλουσίου; οὐκοῦν αὕτη ἀμελησίας γέμει. ποία οἰκία ἔοικε τῇ Παύλου, τῇ Αβραάμ; ἔνδηλον ὅτι ἡ πένητος. οὐκοῦν αὕτη μάλιστα κεκοσμῶπισται καὶ εὐδοκιμεῖ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο μάλιστα κόσμος οἰκίας, εἴσελθε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ζακχαίου, καὶ μάθε, ὅτε ἐμβλεπεν εἰς αὐτὸν εἰσιέναι ὁ Χριστὸς, πῶς αὐτὴν ἐκόσμησεν ἐκεῖνος. ὁ γὰρ ἔβραμε τοῦ σύκου πίτνας, ἀμφίβυρα αὐτοῦ καὶ καθέδρας καὶ βάθρα ὀξυ ἐλέφαντος πεποιημένα, οὐδὲν ὄζεβαλεν ἐκ τοῦ χαμείων τὰ ὀπισθόημα τὰ λαχανικά· ἀλλ' ἐκόσμησε κόσμῳ ᾧ Χριστῷ πρέποντι. ὅις

ὑ σάρξ ἀσθενής. Εἰ γὰρ ἠβούλει, φησὶν, συναριδεῖν θανάτῳ, ἀλλ' ἂ δωκήσῃ, ἕως ἂν ὁ Θεὸς ὁρίξῃ χεῖρα. καθέλκει γὰρ τὸ φρόνημα τὸ θρασικόν. ἡ πάλιν ἠνίξατο τὸ αὖθις λέγων·

42 Πάτερ, εἰ ἡ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου· Δεικνὺς ἡ σοφῶς, ὅτι σφόδρα συναδικῶν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅτι πάσχων τοῦτο ἔπεισθαι δεῖ καὶ τοῦτο ὑπομένειν.

43 Καὶ ἐλθὼν εὑρεν αὐτοὺς καθεύδοντας. Μετὰ γὰρ τὴν ἀσωτίαν τὴν νυκτερινὴν εἰκότως, καὶ ⟨Μ⟩ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἦσαν βεβαρημένοι. ἡ οὐκ εἶπεν πάλιν ὃ αὐτὸ ἀπελθὼν ἐφθέγξατο, βεβαιῶν ὅτι μὴ ψεύστης γέγονε. Τὸ γὰρ δεύτερον καὶ τρίτον, ἀληθείας μᾶλλόν ἐστιν ἐν ταῖς γραφαῖς ἐνδεικνύμενον· ὥσπερ καὶ Ἰωσὴφ ἔλεγε τῷ Φαραώ, Ὅτι ἐνυπνίων δὲ τὸ δεύτερον οὐκ ἀδύτερον, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ τὸ "πιστωθῆναι ὅτι τάχος ἔσται παρὰ τοῦ θεοῦ, τάχος γένηται. ὅρα τοῦτο καὶ αὐτὸς ἡ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρίτον ὃ αὖθις ἐφθέγξατο, ἀλλὰ πιστωσάσθαι τὴν οἰκονομίαν. Τὸ ὕπνος ἔνεκεν ἦλθεν οὐκ ἀδυτέρου; ὥστε αὐτοὺς ἐλέγξαι ὅτι ὕπνῳ ἐβαπτίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας, ὡς μηδὲ τῆς παρουσίας αὐτοῦ αἰσθέσθαι. ἡ μὴν ἤλεγξεν, ἀλλὰ δίδωσι μαρὼ, δηλονότι τὴν ἄφατον αὐτοῦ ἀνοχήν, ὅτι οὐδὲ ὑπομνήσαντες ἠδύναντο καρτερῆσαι. ἡ δυσπνίζῃ ὑ Τὸ ὑπόμνημα πάλιν, ὥστε μὴ πλῆξαι πεπληγότας, ἀλλ' ἀπελθὼν ἡ παρασυζάμενος ἡ ἐπομβρήσαι, φησί·

Γεν. μα. λβ.

45 Καθεύδετε τὸ λοιπὸν Τὸ ἀναπαύεσθε. Καὶ μὴν ὅτε ἐγκαρτέρειαν ἔδει. ἀλλὰ δεινὸς ὅτι οὐδὲ τὴν ὄψιν οἴσουσι [ραδίως] τοῦ δεινοῦ, ἀλλὰ φυγαδεύθησονται ἡ ἀποκήσονται ἀπὸ τῆς ἀγωνίας, ἡ ὅτι οὐδὲ τῆς αὐτῶν δεῖται βοηθείας, ἡ ὅτι δεῖ πάντως αὐτοὺς παραδοθῆναι, καθεύδετε λοιπὸν ἡ ἀναπαύεσθε, φησίν. Ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, ἡ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. Δείκνυσι πάλιν ὅτι οἰκονομίας ἕνεκα τὸ γινόμενον· ἡ τοῦτο ὑ μόνον, ἀλλὰ ἡ τῷ Εἰπεῖν, Εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν, ἀνίστησιν αὐτῶν τὰ φρονήματα, δηλονότι ὅτι τῆς ἐκείνων ποιεῖται τὸ ἔργον ἐνταῦθα, ἡ τοῦ αὐτὸν ἀναβάθμιον εἶναι πλημμελήματος.

46 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἐγγίσθην. ἰδοὺ, ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. Διὰ πάντων γὰρ αὐτὸν ἐπαίδευσεν, ὅτι οὐκ ἀνάγκης τὸ πρᾶγμα ἐνῆν, οὐδὲ ἀσθενείας, ἀλλ' οἰκονομίας ἕνεκα ἀπορρήτου. Τὸ γὰρ προεῖδε ἤξειν, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ ἡ ὁμόσε ἐχάρη.

47 Ἔτι γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, Ἰούδας ἐλθὼν τῶν δώδεκα ἦλθε, ἡ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν ἡ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ἡ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Καλῶς τῶν ἱερέων τὰ σκῦλα. μετὰ μαχαιρῶν ἡ ξύλων ἐληλυθότες), ἡ Ἰούδας, φησὶ, μετ' αὐτῶν, εἷς τῶν δώδεκα. πάλιν αὖ εἷς τῶν δώδεκα καλῶς, ἡ οὐκ αἰσχύνης).

48 Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτοῖς ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτόν. Βαβαὶ, πόσῳ ἐδέξατο πτῶσιν ἡ τοῦ προδότου ψυχή; ποίοις γὰρ ὀφθαλμοῖς εἶδεν τότε εἰς ⟨Μ⟩ διδάσκαλον; ποίᾳ σὰρκὶ ἐφίλει; ὦ τῆς μανίας γνώμης. Οὐ ἐδουλώσατο; οὐ ἐτόλμησε; ποῖον σύμβολον ἔδωκε τοῦ προδόσαι; ὃν ἂν φιλήσω, φησίν. ἐπαίρει τῇ ὑπερβολῇ τοῦ διδασκάλου· ὃ μάλιστα πάντων ἰσχυρὸν ἐν αὐτῷ σπουδάσαι ἡ πάσης αὐτοῦ ἀποστερῆσαι συνηθείας, ὅτι ⟨Μ⟩ ὕπνος ἦμελεν προδίδου. τίνος ὑ ἕνεκεν τοῦτό φησι; ὅτι πολλάκις καταφρονεῖς αὐτοῦ διεξῆλθεν, οὐκ εἰδότων αὐτόν. ἀλλ' ὅμως καὶ τότε αὐτῶν ἐλήφθη, εἰ μὴ αὐτὸς ἐδουλήθη. τοῦτο γοῦν αὐτὸ παιδεύσας αὐτοὺς βουλόμενος, ἡ ὅτε ἐπήρωσεν αὐτῶν τὰ ὦτα, Τὸν αὐτὸς πρῶτα, τίνα ζητεῖτε. ἡ οὐκ ἤδεισαν, καίτοι μετὰ φωνῆς ἡ λαμπάδων ὄντες, ἡ ⟨Μ⟩ Ἰούδαν μὲν ἑαυτῶν ἔχοντες. εἶτα ὅτε εἶπον, Ἰησοῦν, λέγει· ἐγώ εἰμι οὓς ζητεῖτε. ἡ οὐκοῦν πάλιν, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; μετὰ γὰρ τὸ δεῖξαι τὴν ἰσχὺν τὴν ἑαυτοῦ, ὅτε λοιπὸν συνεχώρησεν. ὁ ὑ Ἰωάννης φησὶν, ὅτι καὶ ἕως αὐτῆς αὐτὸν διώρθου τῆς ὥρας λέγων· Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως, οὐδὲ τὸ σῆμα τῆς προδοσίας

Λουκ. κβ. μη.

ἀὐτῶις· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

ΕΠειδὴ ἀδιαπαύστως αὐτοῖς εἶχον, λέγει τοῦτό φησι· μείνατε αὐτοῦ, ἕως ἀπελθὼν προσεύξωμαι. ἔθος γὰρ αὐτῷ χωρεῖς αὐτὸν προσεύχεσθαι. τοῦτο δὲ ἐποίει, παιδεύων ἡμᾶς ἐν ταῖς θλίψεσι ψυχαῖς καταπαύειν ἑαυτοὺς καὶ ἡρεμεῖν πολλῶ. καὶ παραλαμβάνει τοὺς τρεῖς, καὶ λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. ἵνος ἕνεκεν μὴ πάντας παραλαμβάνει; ἵνα μὴ καταπέσωσι, ἀλλὰ τούτους *τοὺς τῆς δόξης αὐτοῦ θεωροὺς ἡγεμόνας. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτους ἀφίησι, καὶ μακρὰν προελθών, εὔχεται λέγων·

39 Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας· καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;

41 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Οὐχ ἁπλῶς πρὸς Πέτρον μάλιστα ἀποτείνεται, καίτοι καὶ τῶν ἄλλων ἀθυμησάντων· ἀλλὰ καθικνούμενος αὐτοῦ καὶ τοῦτο λέγει τιμῶν αὐτὸν ἐμπροσθεν εἶπον. εἶτα διπλῆ καὶ ἄλλοι δὲ αὖθις εἶπον (εἰ πόντος γάρ, φησι, Πέτρου, ὅτι καὶ δεῖ με συσταυρωθῆναι σοὶ ἀποθανεῖν, καὶ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὁμοίως δέ, φησι, καὶ πάντες καὶ μαθηταὶ εἶπον) πρὸς ἄπαντας διαλέγεται, ἐλέγχων αὐτῶν τὴν ἀθυμίαν. καὶ γὰρ συναποθανεῖν ἠρεύγοντο, οὐδὲ λυπουμένῳ τότε συνέπεσθαι ἴσχυσαν ἐγρηγορέναι, ἀλλ' ὑπνοῦσιν αὐτῶν ὁ ὕπνος. ὁ δὲ ὑπνώττειν οὐκ ἔασεν. ἵνα μὴ δόξῃ ὑποκρίσει εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἱδρῶτες ὑπορρέουσι διὰ τὴν αὐτὴν πάλιν τὴν αὐτήν. καὶ ἵνα μὴ τοῦτο εἴπωσιν αἱρετικοί, ὅτι ὑποκρίνεται τὴν ἀγωνίαν, διὰ τοῦτο καὶ ἱδρῶτες ὡς θρόμβοι αἵματος, καὶ ἄγγελος ἐνισχύων αὐτὸν ἐφάνη, καὶ μυεῖα φόβου τεκμήρια, ἵνα μὴ ὡς εἴπῃ τὰ ῥήματα πεπλασμένα εἴπῃ. διὰ [γάρ τοι] τοῦτο καὶ ἡ θλῖψη. τὴν μὲν οὖν εἰπεῖν, εἰ δυνατόν, παρελθέτω, ἔδειξε δὲ ἀνθρώπινον· τὴν δὲ εἰπεῖν, πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, ἔδειξε δὲ ἀναγκαῖον καὶ ἐμφιλόσοφον, παιδεύων καὶ τῆς φύσεως ἀνθελκούσης ἕπεσθαι τῷ Θεῷ. διπλῆ γὰρ οὐκ ἦρκει τοῖς ἀνθρώποις ὁ προσωπον δόξαι μόνον, καὶ ῥήματα προσθῆναι. πάλιν γὰρ ῥήματα οὐκ ἦρκει μόνον, ἀλλὰ καὶ παραγμῷ ἔδει, καὶ ταῦτα συνάπτει τοῖς ῥήμασιν, ἵνα πιστεύσωσι καὶ σφόδρα φιλοπευκοιῶντες, ὅθεν καὶ ἀνθρωπος γέγονε, καὶ ἀπιθανεῖ. εἰ γὰρ καὶ τῶν ὄντων ἀπιστεῖται πρός τινων ἐπὶ τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον, εἰ μὴ ταῦτα ἴδῃ. ὁρᾷς δὲ ὅσων δείκνυσι τῆς οἰκονομίας τὴν ἀληθειαν, δι' ὧν φθάσεται, δι' ὧν πόθεν; εἶτα ἐλθὼν λέγει, φησί, τῷ Πέτρῳ, ὅτων οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; ἅπαντες κατεδύσησαν, καὶ τῷ Πέτρῳ διὰ τιμᾶ, ἀριστεύοντος αὐτοῦ γὰρ ὧν ἐφείσατο. καὶ ὁ μετ' ἐμοῦ ᾖ, οὐχ ἁπλῶς κεῖται, ἀλλ' ὡσανεὶ ἔλεγε· γρηγορῆσαι οὐκ ἴσχυσας μετ' ἐμοῦ, καὶ γὰρ ἐμοῦ τὴν ψυχὴν [σὺ] θήσεις; ἡ δὲ ἑξῆς ᾖ τὸ αὖθις τοῦτο αἰνίττεται. γρηγορεῖτε γάρ, φησι, καὶ προσεύχεσθε μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. ὁρᾶς πῶς πάλιν αὐτοὺς παιδεύει μὴ ἀπαυθαδιάζεσθαι, ἀλλὰ συντετρίφθαι τὴν ὑβριστικὴν καὶ ταπεινοφρονῆσαι, καὶ τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἀνατιθέναι; καὶ νεῦμα μὲν πρὸς Πέτρον ἀποτείνεται, νεῦμα δὲ πρὸς πάντας κοινόν. κἀκείνῳ μὲν φησι, Σίμων, Σίμων, ἐξῄτησατο ὁ Σατανᾶς σινιάσαι ὑμᾶς [ὡς σῖτον,] κἀγὼ πρεῖς σὲ ἐδεήθην· κοινὴ δὲ πᾶσι, διὰ χεῖλος μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, πάντας γὰρ τὸ αὐθάδες αὐτοὺς ἐκκόπτων καὶ ἀναγωνίστους ποιεῖ. εἶτα ἵνα μὴ δόξῃ διὰ ὅλης κατὰ φοινικὸν ποιεῖν λόγου, λέγει· τὸ μὲν πνεῦμα προθυμον, ἡ

χ. φαυδρᾶς θεν ἀπώλειαν. τῶν λαβόντες εἰσίωμεν, ἵνα φαυδρὰς ἀπεμπύσωμεν τὰς λαμπάδας τῷ νυμφίῳ. τῶν λαβόντες ἐξελθωμεν ἐντεῦθεν. μηδεὶς ἀπόθεσπος ᾖ ἐνταῦθα, μηδεὶς ὠμὸς καὶ ἀνελεὴς, μηδεὶς ὅλως ἀκάθαρτος. ταῦτα πρὸς ὑμᾶς τοὺς μεταλαμβάνοντας λέγω, καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἀφαγνευομένους. καὶ γὰρ ἀναγκαῖον καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀφαλεῖσθαι, ὥστε μὴ ἀπουδῆς πολλῆς ἀφανέμειν ταῦτα τὰ δῶρα. καὶ γὰρ μικρὰ κόλασις ὑμῖν ὅστις, εἰ ἴδοι τινὰ ἀπόθεσπον, συγχωρήσητε μεταλαβεῖν ταύτης τῆς τραπέζης, ὁπόταν δὲ αἷμα αὐτοῦ ὀκ τῶν χειρῶν τῶν ὑμετέρων ἐκζητηθήσεται). καὶ γραπτὸς ὡς ἦ, καὶ ὑπάρχει, καὶ αὐτὸς ὁ τὸ ἀφάδημα προσκείμενος, ἀναξίως ἂν προσίῃ, κώλυσον. μείζονα ἐκείνου τὸ ἔγκλημα ἔχεις. σὺ μὲν εἰ μὴ πηλοῦ ὕδατος ἐπεχειρεῖτε φυλάττειν ποιμένος καθαρὸν, εἶτα εἶδες προβατον πολλοῦ ὄντος τοῦ σώματος φέρειν βόρβορον, οὐκ ἂν εἴασας ὑπερῆφαι κάτω, καὶ πολλάσας δ' ῥᾷθεν· νυνὶ δ' οὐχ ὕδατος, ἀλλ' αἵματος καὶ πνεύματος πηλοῦ ἐπεχειρισμένος, καὶ ὁρᾷς τοὺς βορβόρου χαλεπωτέρου ἀμυρτίδα ἐχοντας *, καὶ προσιόντας οὐκ ἀναναγκῆς, οὐδὲ ἀπείρους; καὶ ἵνα δὴ χοίνης συγχωμεν; διὰ τοῦτο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐτίμησε ταύτῃ τῇ τιμῇ, ἵνα τὰ τοιαῦτα ἀφαιρῆσθε. τοῦτο ὑμῶν ἡ ἀξία, τοῦτο ἡ ἀσφάλεια, τοῦτο ὁ τέφανος ἅπας, οὐκ ἵνα λευκὸν χιτώνισκον καὶ ἀποστίλβοντα περιβαλλόμενοι περίησθε. καὶ πόθεν οἶδά, φησι, τὰ ἅγια καὶ τὰ δεινά; ὁ πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς γνωρίμους λέγω. Εἶπω τί φευκωδέστερον; οὐχ ὅτω χαμαιπετὲς σκεῦος συντριβὲν ἔνδοθεν εἶδον, ὡς τούτους, ὃς φησιν ὁ Παῦλος τὸν Χριστὸν καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγήσασθαι, καὶ τὸ χάριν τοῦ πνεύματος ἐνυβρίσας. δαιμονιώντος γὰρ χεῖρων ὁ μυρτικῶς καὶ προσιών. ὦ μῆ γὰρ, ἐπεὶ δαιμονᾶσιν, οὐ κολάζονται· ὅτι γὰρ, ὅταν ἀναξίως προσιῶσιν, ἀθλιώτερον βασανίζονται κολάσει. μὴ τοίνυν τούτους ἐλεεινώμεθα μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁπλῶς, ὃς δὴ ἰδόντες ἀναξίως προσιόντας. μηδεὶς οὖν κοινωνήτω τῷ μὴ μαθητῇ· μηδεὶς λαμβανέτω [ὡς] Ἰούδας, ἵνα μὴ τὰ Ἰούδα πάθῃ. σῶμά ἐστι Χριστοῦ καὶ τοῦτο τὸ πλῆθος. ὅσα τοίνυν ὁ ἁγνευόμενος τοῖς μυστηρίοις, [καὶ] μὴ προσιὼν δεκαπλάσιον ὀκναθαίρων τὸ σῶμα τοῦτο, μὴ ξίφος δῶς αὐτὴ ἔσῃς· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀναξίας ὀκνῶν ἔρχεται μεθέξων, κώλυσον, μὴ φοβηθῇς· φοβήθητι Θεὸν, μὴ δὲ θέατρον, μὴ φοβηθῇς αὐθέατρον, καὶ ὑπὸ αὐτοῦ καταπλαγήσῃ· αὐτὸν γὰρ τὸν Θεὸν, καὶ αὐθέατρος αἰδέσιμος ἔσῃ. Εἰ δ' αὐτὸς ὁ τολμᾷς, ἐμοὶ προσελθὲ, καὶ οὐ συγχωρήσω ταῦτα τολμᾶσθαι. τῆς ψυχῆς ἀποκόψομαι φρόπεσι, ἢ τοῦ σώματος μεταδώσω τοῦ δεσποτικοῦ πρὸ ἀξίου, καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐμαυτοῦ προσκόψομαι φρόπεσι, ἢ τοῦ αἵματος μεταδώσω ὅπου φευκώδους βασανίζεσθαι. Εἰ δὲ ἡγήσατό τις καὶ φαῦλον πολλὰ προεργασάμενος, οὐδὲν ἔγκλημα. ταῦτα γάρ μοι πρὸς τοὺς ἄλλους εἴρηται. διὰ δὲ τούτους διορθώσωμεθα, καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας ταχέως ἡμῖν ὁ Θεὸς γνωρίσει· ἂν δὲ τούτους ἐάσωμεν, τίνος ἕνεκεν ἡμῖν ἐκείνους ποιήσει φανεροὺς λοιπόν; ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ ἵνα ἀπείργωμεν, οὐδ' ἵνα ἐκλείωμεν μόνον· ἀλλ' ἵνα διορθώσαντες ἐπὶ μᾶλλον ἀγάγωμεν, ἵνα ὑπερβαίνωμεν. ὅπου γὰρ καὶ τὰ Θεοῦ ἴλεων ἔχομεν, καὶ πολλοὺς τοὺς κατ' ἀξίαν μεταλαμβάνοντας θεώμεθα, καὶ τῆς οἰκείας ἀπουδῆς καὶ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ὑπερβολείας πολλὴν ἀπολαύομεν τὴν μισθόν· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ, σὺν πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ὕπαρχος

χ. γῆς καὶ πυρὸς

χ. πρόφασις.

χ. ἀγροίας ἴσ. ἀπονοίας * λαυτίαν,

χ. σύσκιον,

Ομιλ. πγ. 36 ΤΟΤΕ ΕΡΧΕΤΑΙ ΜΕΤ' ΑΥΤΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ

Εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. 37 Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 38 Καὶ λέγει αὐτοῖς·

προδιδωσι. ποσοι νυν λέγουσιν, ἐβουλόμην αὐτὸ τὴν μορφὴν ἰδεῖν, ϖ τύπον, τὰ ἱμάτια, τὰ ὑποδήματα; ἰδού, αὐτὸν ὁρᾷς, αὐτὸ ἅπτη, αὐτὸν ἐσθίεις. καὶ σὺ μὲ ἱμάτια ὀπιθυμεῖς ἰδεῖν· αὐτὸς γὰρ ἑαυτὸν σοι δίδωσιν, οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅψασθαι, καὶ φαγεῖν, καὶ λαβοῦσι ἔνδον. μηδεὶς οὖν ναυτιάτω προσίτω· μηδεὶς ἀκλελυμένος· ἄπτωτες πεπυρωμένοι, ἄπτωτες ζέοντες καὶ διεγηγερμένοι. εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι ἑστῶτες, καὶ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς βακτηρίας ἔχοντες ἐν ταῖς χερσὶν, ἔσθιον μετὰ σπουδῆς, πολλῷ μᾶλλόν σε νήφειν δεῖ. οὐχὶ μὲ γὰρ εἰς Παλαισίνην ἔμελλον ὁδεύειν, διὰ καὶ ὁδοιπόρων ῥῆμα εἶχον· σὺ δὲ εἰς ϖ οὐρανὸν μέλλεις ἀποδημεῖν· διὰ χειρὸς πάντοθεν ἐχρῆν εὐτρεπείας. καὶ γὰρ ὁ μισθὸς κεῖται κόλασις τοῖς ἀναξίως μετέχουσιν. σύνισον πῶς ἀγανακτεῖς κατὰ τοῦ προδότου, κατὰ τοῦ σταυρώσαντος. σκόπει τοίνυν, μὴ ἐκ αὐτὸς ἔσχος γένηται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. οὐχὶ κατέσφαξαι ὁ πονηρὸς σῶμα· σὺ δὲ ῥυπαρᾷ προσδέχῃ ψυχῇ μετὰ τοσαύτας ὑβρεως. οὐδὲ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ ὁ γενέσθαι δοῦλος, οὐδὲ ὁ ῥαπισθῆναι καὶ σφαγῆναι· ἀλλὰ καὶ ἀναφύρει ἑαυτὸν ἡμῖν· καὶ οὐ τῇ πίστει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ προσάγματι σῶμα. αὐτὸ ἡμᾶς κατασκευάζει. τίνος οὖν οὐκ ἔδει καθαρώτερον εἶ ϖ τούτης ἀπολαύοντα τῆς θυσίας; ποίας ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν χεῖρα τὴν ταύτην διατέμνουσαν τὴν σάρκα; ὁ στόμα ὁ πλησθὲν πυρὸς πνεύματικοῦ; τὴν γλῶσσαν τὴν φοπιασμένην αἵματι φρικωδεστάτῳ; σύνισον ποίαν ἐπιμέλειαν ὑμῶν, ποίας ἀπολαύεις τραπέζης. "ὅπερ ϖ ἀπέλεσι βλέποντες φείδεσι, ἐκ οὐδὲ δύπτε- χ. ὕδατος
βλέψαι τολμῶσιν ἀδεῶς διὰ τὴν ἐκεῖθεν φερομένην ἀσραπὴν, τούτῳ ἡμεῖς τρεφόμεθα, τούτῳ αἱαφυρόμεθα, καὶ γεγόναμεν ἡμεῖς Χριστοῦ σῶμα ἐν, καὶ σὰρξ μία. Τίς λαλήσει τὰς Ψάλ. ρε. β.
δυναστείας τοῦ Κυρίου; ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; τίς ποιμαίνει τοῖς οἰκείοις μέλεσι τρέφει τὰ προβατα; καὶ τί λέγω ποιμαίνει; μητέρες πολλάκις εἰσὶν, αἳ μετὰ τὰς ὠδῖνας ἑτέραις ἐκδίδασι θρεφοῖς τὰ παιδία· αὗται δὲ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' αὐτὸς ἡμᾶς τρέφει οἰκείῳ σώματι, καὶ ὅλῳ πάντων ἡμᾶς ἑαυτῷ συμπλέκει. σκόπει δὲ. ἐγκρύπτη οὐκ τῆς ἡμετέρας ἰσότητος. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὰς, φησὶ· καίτοιγε πρὸς τὰς. εἰ γὰρ πρὸς τὴν φύσιν ἦλθε τὴν ἡμετέραν, δῆλον ὅτι πρὸς πάντας. εἰ δὲ πρὸς τὰς, καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστον. καὶ πῶς ἅπαντες οὐκ ἐκαρπώσαντο τὸ ἐντεῦθεν κέρδος, φησί; τοῦτο οὐ πρὸς ἐκεῖνον ϖ ἦλθε ἀπάντων τοῦτο ἐλύθησαν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μὴ βουληθέντας. εἰ γὰρ ἐκεῖνος ὡ τῶν πιστῶν φιλαμίγνυσιν ἑαυτὸν διὰ "τ μυστηρίου· ὃς ἐγκύπτει, ἐκτρέφει δι' ἑαυτοῦ, χ. τ μυστηρίου.
καὶ οὐκ ἄλλῳ ἐκδίδωσι, καὶ τούτῳ σε πείθων πάλιν, ὅλη σάρκα ἔλαβε τὴν ζωὴν. μὴ τοίνυν ῥᾳθυμῶμεν τοσαύτης ἠξιωμένοι ἀγάπης τε καὶ τιμῆς. οὐκ ὀρέγεται τὰ παιδία μᾶλλον ὅσης προθυμίας δράσετε) τοῦ μαστοῦ; μᾶλλον ἴσης ὁρμῆς ἐμπήξουσι τῇ θηλῇ τὰ χείλη; μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ ἡμεῖς τῇ τραπέζῃ ταύτῃ, καὶ τῇ θηλῇ τοῦ ποτηρίου τοῦ πνευματικοῦ· μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ πολλῷ πλείονος" πόθου ἐλκύσωμεν, ὡς παιδία νεοσσεύοντα, τὸ πνεύματος τὴν χάριν, χ. θερμότητα.
καὶ μία ἡμῖν ἔστω ὁδυνη, τὸ μὴ μεταλαβεῖν ταύτης τῆς θρεπτῆς. οὐκ ἔστιν αἰσθητῆς δωρεᾶς ἔργα τὰ προκείμενα. ὁ τότε" ταῦτα ποιήσας ὁ ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος δὲ τῶν αὐτὰ ἐργάζεται ὑμῖν. νοητρεπῶς τάξιν ἐπέχομεν ἡμεῖς, ὁ δὲ ἀγιάζων αὐτὰ καὶ μετασκευάζων, αὐτός ἐστι. μηδεὶς τοίνυν Ἰούδας πρόεστω, μηδεὶς φιλάργυρος. Εἴ τις μὴ μαθητὴς," προσχωρείτω. ὁ δὲ ἔχεται οὖν μὴ τοιούτους ἡ τράπεζα. μετὰ γὰρ τῶν μαθητῶν μοῦ, φησι, ποιῶ τὸ πάσχα. αὕτη ἐκείνη ἐστὶν ἡ τράπεζα, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχει. ὁ γὰρ ἐκείνῳ μὲν ὁ Χριστὸς, τούτῳ δὲ δεσπότης δημιουργεῖ· ἀλλὰ καὶ τούτῳ αὐτός. τοῦτο ἐκεῖνο τὸ αὐ- χ. ἐξῆλθον.
γεον, ἔνθα ἐκεῖνοι τότε ἦσαν. ἐντεῦθεν εἰς τὸ "ὄρος τῶν ἐλαιῶν" ἐξῆλθον. ἐξέλθωμεν καὶ ἡμεῖς ὅπου τὰς χεῖρας τῶν πενήτων. τοῦτο γὰρ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ χωρίον. ἐλαίαι γάρ εἰσι καταπεφυτευμέναι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τῶν πενήτων τὸ πλῆθος." ἀποσάζουσι γὰρ τὸ ἔ- χ. ἀποσάζουσι τὸ
λαιον τὸ ἐκ χρισιμβύου ἡμῖν, ὃ αἱ πέντε παρθένοι εἶχον· αἱ δὲ ἕτεραι μὴ λαβοῦσαι ἐντεῦ-

θεν

35 Κἂν δέη με ζῶ σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. Οὐ λέγει ὅτι σημαίνεται, ὅτι "ἔστιν ἀπηγόρευσεν ὁ Χριστὸς, "ζοῦτον ἐδιδάσκετο ὁ Πέτρος ἐκ τοῦ ἀναγκαίου. τί ταῦτα, ὦ Πέτρε; ὅτε μὲ ἔλεγεν, εἶς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ἐφοβοῦ μή σὺ εἶ ὁ παραδότης; καὶ ἐπάγκαζες Ⓦ συμμαθητὴν ἐρωτῆσαι, καίτοι σὰν σαυτῷ ζωνειδὼς ζοῦτον· νυνὶ δὲ ἀφῤῥήδην αὐτοῦ βοᾶντος καὶ λέγοντος, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ἀπιλέγεις; καὶ οὐκ ἄπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ πολλάκις. τοῦτο γάρ ὁ Λουκᾶς φησι. πόθεν οὖν αὐτῷ τοῦτο ζωνέβη; ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης, ἀπὸ πολλῆς ἡδονῆς. ὅταν γὰρ ἀπαλλάγῃ τῆς ἀγωνίας ἐκείνης τῆς κατὰ τὸν παροδοσίαν, καὶ Ⓦ παραδότην εἶδε, θαῤῥῶν ἔλεγε λοιπόν, καὶ τῶν ἄλλων κατεξαμίσατο, λέγων· κἂν πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' ἐγώ οὐ σκανδαλισθήσομαι. ἀρέμα δὲ καὶ φιλοτιμίας τὸ πρᾶγμα ἐῶ. καὶ γὰρ ἐκ τοῦ δείπνου, πῆς αὐτῷ μείζων ὕστι, ἐλογίζοντο. οὕτως αὐτοῖς πεφιλοσόφηκε τὸ πάθος. Διὰ τοῦτο αὖθις ἐκώλυσεν, οὐκ ὠθῶν αὖθις ὅτι ἀρίστην (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἔρημον τῆς αὐτοῦ βοηθείας ἀφεὶς, καὶ τὴν φύσιν ἐλέγχων τὴν ἀνθρωπίνην. ὅρα γοῦν μετὰ ταῦτα πῶς κατεσκληκὼς ὕστι. Ἐκ γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὅπου εἶπεν, σοὶ ἢ τί; Ἐκ ἐπεσοῦ Ιωαν. κα. κα.
μίαθη, οὐδὲ αὐτὸ εἰπεῖν λοιπὸν ὡς ἐκεῖνα ἐβούλοντο, ἀλλ' ἐσίγησε. πάλιν πρὸς τὴν ἀναλήψιν ἀκούσας, Οὐκ ὑμῶν ὕστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, πάλιν σιγᾷ, καὶ οὐκ ἀπιλέγει. Πραξ. α. ζ.
καὶ μετὰ ταῦτα ὅτι τὸ δώματος Ἐκ τῆς συνδόνος, ἀκούσας φωνῆς λεγούσης αὐτῷ, Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου· καὶ οὐδὲ σαφῶς εἰδὼς τί ποτέ ὕστι τὸ λεγόμενον τότε, ἠσυχάζει καὶ οὐ φιλοτιμεῖται. ταῦτα δὴ πάντα τὸ πλῆμα "ἐκεῖνο εἰργάσατο. καὶ πρὸ μὲν τούτου τὸ πάθος ἀπατᾶσθαι ἑαυτῷ λέγων, κἂν πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι· κἂν δέη με ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι· δέον εἰπεῖν, ἂν ἀπολαύσω τῆς παρ' σοῦ ῥοπῆς. μετὰ δὲ ταῦτα τοὐναντίον ἅπαν. Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ "εὐσεβείᾳ Πραξ. γ. ιβ.
πεποιηκόσι τῷ πατρὶ αὐτοῦ; ὀντεῦθεν μανθάνομεν δόγμα μέγα, ὡς οὐκ ἀρκεῖ προθυμία ἀνθρώπου, ἂν μὴ τῆς ἄνωθεν ἀπολαύσῃ ῥοπῆς· καὶ ὅτι πάλιν οὐδὲν κερδαίνομεν ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, προθυμίας οὐκ οὔσης. Ἐκ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυσιν Ἰούδας καὶ Πέτρος. ὁ μὲν γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας βοηθείας οὐδὲν ὠφελήθη, ὅτι μὴ ἐθέλησε καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν ζωσπουδάζειν· οὕτω δὲ καὶ προθυμηθείς, ὅτι μηδεμιᾶς ἀπέλαυσε βοηθείας, κατέπεσε. καὶ γὰρ "δυεῖν ἀπὸ δύο τούτων ἡ χρεία ὑφάνεται.

Διὸ παρακαλῶ μήτε ὃ πρὸ ὅτι Ⓦ Θεοῦ ῥίψαντας αὐτὸν καθεύδειν, μήτε ἀσυ- ΗΘΙΚΟΝ
δαίονας νομίζειν οἰκείοις πόνοις ὃ πρὸ κατορθοῦν. ὅτε γὰρ ὑπὲρ ἡμᾶς αὐτὸς εἰ βούλεται ὁ Θεὸς, διὰ τοῦτο ὃ πρὸ αὐτὸς ἐργάζεται· ὅτε ἀλαζόνας βούλεται εἶναι, διὰ τοῦτο ὃ πρὸ ἡμῖν ἔδωκεν· ἀλλ' ἑκάτερα ὃ βλαβερὸν ἀμελῶν, ὃ χρήσιμον ἡμῖν ἔπασε. διὰ τοῦτο καὶ Ⓦ χρυσοῦν ἀφῆκε πεσεῖν, ζωνεσκληκὸς τε αὐτὸν κατασκευάζων, καὶ εἰς πλείονα λοιπὸν ἀλείφων ἀγάπην. Ὡς γὰρ δὴ πλοῦν ἀφεθῇ, μείζονως ἀγαπήσει. πεισθῶμεν τοίνυν Λυκ. ζ. μζ.
πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ μηδὲν ἀνθρώπινον, κἂν σκαιότερον εἶναι δόξῃ τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς καὶ ταῖς ὄψεσι ὃ λεγόμενον· ἀλλ' ἔστω καὶ λογισμῶν καὶ ὄψεως κρείττονες αὐτοῦ οἱ λόγοι. ὅτε καὶ ὅτι τῶν μυστηρίων ποιούμεθα, ὑπὸ τοῖς κειμένοις μόνον ἐμβλέποντες, ἀλλὰ τὰ ῥήματα αὐτοῦ "κατέχοντες. ὁ μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ ἀνθρώπινος, ἡ δὲ αἴθησις ἡμῶν διεξαπάτητος. οὐδὲ οὐδέποτε διέπεσεν, αὐτὴ δὲ τὰ πλείονα σφάλλεται. ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος φησὶ, τοῦτό ἐστι ὃ σῶμά μου, καὶ πεισθῶμεν, καὶ πίσ θώμεθα, καὶ νοητοῖς αὐτὸ βλέπωμεν ὀφθαλμοῖς. οὐδὲν γὰρ αἰσθητὸν προέδωκεν ἡμῖν ὁ Χριστὸς· ἀλλ' αἰσθητοῖς μὲν πράγμασι, πάντα δὲ νοητά. οὕτω *καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος, διὰ αἰσθητοῦ μὲν πράγματος ἔχει, τοῦ ὕδατος, ὃ δῶρον· νοητὸν δὲ ἀποτελούμενον, ἡ γέννησις. Ἐκ ἐπεὶ γὰρ ἀσώματος ἦν, γυμνὰ δὲ αὐτὰ σοι ἔδωκε τὰ ἀσώματα· ὅπου δὲ σώματι συμπέπλεκται ἡ ψυχὴ, ἐκ αἰσθητοῖς τὰ νοητὰ σοι παραδίδωσι.

χ. ὅτι
χ. πεύτῳ
χ. ἐκείνῳ
χ. ἐξουσίᾳ
χ. δυεῖν
χ. κατέχομεν.
*χβ
*αἰαχθήσεται ἄπαυ

τοῦ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν, ἵνα δὲ φόβου τῶν Ἰουδαίων ἀπαλλαγῶσι "τὰ λεγομένῳ· δηλ. ἐκεῖ ἐφάνη. 33 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται *, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. Τί φῂς, ὦ Πέτρε; ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι σκορπισθήσεται τὰ πρόβατα, ὁ Χριστὸς ἐβεβαίωσε δὲ εἰρημένον, καὶ σὺ λέγεις ὄχι; Οὐκ ἦρκει τὰ πρότερα, ὅτε εἶπες, ἵλεώς σοι, καὶ ἐπεσοµίαθης; διὰ τοῦτο τοίνυν ἀφίησιν αὐτὸν πεσεῖν, παιδεύων αὐτὸν ἐντεῦθεν πάντα πείθεσθαι τῷ Χριστῷ, καὶ τῆς οἰκείας ζωωδήσεως πιστότερον ἡγεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν τὴν αὐτοῦ. καὶ ⓦ λοιποὶ δὲ οὐ μικρὸν ἐκαρπώσαντο ἀπὸ τῆς ἀρνήσεως τῆς αὐτοῦ, τὴν δυσθεμπίνιν ἀθετήσαντες καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν. ὅταν γὰρ αὐτός τι προείπῃ, οὐκέτι σοφίζεσθαι χρή, οὐδὲ τῷ πολλῶν κατισχύειν. Γέγ. ς. δ. Τὸ γὰρ καύχημά, φησιν, εἰς ἑαυτὸν ἔχει, καὶ οὐκ εἰς ⓦ ἕτερον. δέον γὲ δεικνῦναι καὶ εἰπεῖν, βοήθησον ἡμῖν, ὥστε μὴ ἀποτραπῆναί σου· ὁ δὲ ἑαυτῷ θαρρῶν, καὶ φησὶ· καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε· καὶ πάντες τοῦτο παθοῦσι, φησιν, ἐγὼ δὲ πείσομαι· ὅπερ εἰς αὐθάδειαν ἀνῆγε καὶ μικρόν. Διὸ τοίνυν καταστεῖλαι βουλόμενος ὁ Χριστός, ζωοχόρησε τὴν ἀρνησιν. ὅπου γὲ οὐδὲ αὐτὸ *, ὅτε τοῦ προφήτου ἥκουε (καίτοι διὰ τοῦτο καὶ ⓦ προφήτου ἐπεμελήσατο, ἵνα μὴ "αἰτείπῃ) ἀλλ' ὅμως ἐπτοήθη οὐκ ὠφέλητο τῶν ῥημάτων, παιδεύεται διὰ τῶν ἔργων. Ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο ζωοχόρησεν, ἵνα τοῦτο ἐν αὐτῷ κατορθώσῃ, ἄκουσον τί φησιν· Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ σου Λυκ. κβ, λβ. ἡ πίστις. τοῦτο γὰρ σφόδρα αὐτοῦ καταπτόμενος ἔλεγε, καὶ δηλοῖ ὅτι ὁ πῶμα αὐτοῦ τὰ ἄλλων χαλεπώτερον καὶ πλείονος δεόμενον βοηθείας. καὶ γὰρ δύο ἐγκλήματα εἶχεν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὅτι αἰτεῖται, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἑαυτὸν προέτιθει· μᾶλλον δὲ τρίτον, ὅτι ὁ πρῶτος ἑαυτῷ ἀνέθηκε. Ταῦτα οὖν ἰώμενος, ἔλαττε φησὶ "τὸ πῶμα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἀφείς, πρὸς αὐτὸν ἀπετείνατο. Σίμων γάρ, φησι, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς "ἠτήσατο ὑμᾶς σινιάσαι, ὡς ⓦ σῖτον, τουτέστι, θορυβῆσαι, ταράξαι, καὶ πειράσαι· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. Εἶδες διὰ τί, εἰ πρώτας ὁ Σατανᾶς ἠτήσατο, ὃ πρὸ πάντων εἶπεν, ἐδεήθην; Οὐκ οἶδηλον ὅτι τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ ἐμπροσθεν εἶπον, ὅτι καθαπτόμενος αὐτοῦ καὶ δεικνύς, ὅτι χαλεπώτερον τῶν ἄλλων αὐτοῦ τὸ πῶμα, πρὸς αὐτὸν τρέπει ⓦ λόγον; καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔλασα, ἀλλ' ἐδεήθην; ταπεινὰ λοιπὸν πρὸς τὸ πάθος ἰὼν φθέγγεται, ἵνα τὸ ἀνθρώπινον δείξῃ. ὁ γὲ τὴν ἐκκλησίαν ὅτι τῇ ὁμολογίᾳ αὐτοῦ οἰκοδομήσας, καὶ "ὕστερον τειχίσας αὐτὴν, ὡς μείζονας κινδύνους καὶ θανάτους αὐτῆς μὴ προσδοκᾶσθαι, ὁ τῶν ὑδάτων τὰς κλεῖς αὐτῷ δεδωκώς, καὶ τοσαύτης ἐξουσίας ποιήσας κύριον, τὸ μηδαμοῦ εἰς ταῦτα θυμὸς δειλοὺς, πολλῷ μᾶλλον εἰς τοῦτο. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐδεήθην, ἀλλὰ μὴ αὐθεντίας, οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν. πῶς οὖν ψυχῆς ἐδεῖτο, ἵνα ἑνὸς ἀνθρώπου σαλευομένου προεστήξῃ ψυχή; ἵνα οὖν ἔσχεν ὅπως εἶπε; Διὰ τὴν αἰδίαν ὧν ὑμῖν εἴρηκα, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων ὃ ἀθένειαν. Οὐδὲ πω γὰρ ἦσαν τὸ προσπεσεῖν ἐκείνου δόξαν ἔχοντες. πῶς οὖν ἠρνήσατο; [διὰ τοῦτο] Οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ἀρνήσῃ, ἀλλ' ὥστε μὴ ἐκλείπειν τὴν πίστιν, ὥστε μὴ τέλειον ἀπολέσθαι. τῆς γὰρ αὐτοῦ κενοδοξίας τοῦτο γέγονεν. καὶ γὰρ ὁ φόβος πάντα ἐξέβαλεν· ἀμέτρος γὰρ ἦν. ἀμέτρος δὲ ἐγίνετο, ὅπου σφόδρα αὐτὸν ἐνύμφωσεν ὁ Θεὸς τῆς ἑαυτοῦ ῥοπῆς. ἐνύμφωσε δὲ σφόδρα, ὅπου καὶ σφοδρὰν ἐν αὐτῷ τὸ πάθος ἦν τῆς αὐθαδείας καὶ τῆς ἀντιῤῥήσεως. ἵνα οὖν προέρριζον ἀπέλῃ τοῦτο, διὰ τοῦτο εἴασεν οὕτω καταπεσεῖν αὐτὸν τὴν ἀγωνίαν. ὅτι γὰρ χαλεπὸν ἦν ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τοῦτο, δῆλον καὶ ἐντεῦθεν. ὁ γὰρ ἠρκέθη τοῖς πρώτοις, καὶ τὸν προφήτην καὶ τὸν Χριστὸν ὑπερεῖδε, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα εἰπόντος αὐτῷ τὸ Χριστοῦ,

34 Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς, ἀπαρνήσῃ με, λέγει·

35 Καὶ

χ. τοῖς λοιμένοις.

* ἐν σοὶ,

χ. τὸν ἄρνησιν.

* ἠδύνατο,

χ. αἰτήσαιτο,

χ. ἔστησε.

χ. ἐξῃτήσατο

χ. σεσιτιάσας

χ. ἀναπε- ϑεις ϗ ταυτα αὐτοῖς διελέχθη, ἐ ⓦ πρὸς ἀναπαύσεως πάλιν εἰσάγλ λόγον εἰς μέσον, βα-
χ. τῆς δὲ ἀνα- σιλείας ἀναμνήσας, ϗ τὴν ἀνάπαυσιν ὅτω τὴν ἑαυτῆς καλέσας. ἐ τίνος ἕνεκεν μ τὴν ἀνά-
παυσιν ἔπιεν; ἵνα μὴ νομίσωσιν ⓘ παχύτερον φάντασίαν ⓣ τὴν ἀνάπαυσιν. τὸ γὰρ ἀνα-
χ. παλαιοί. παυόμενον τοῦτο τεκμήριον ἐπῆγεν ⓘ πολλοί. διὰ ϗ ⓘ ἀπόστολοι πείθοντες αὐτοὺς πρὸς ἀ-
χ. ϑεσπεσιο- ναπάυσεως τοῦτο ἔλεγον, οἵτινες ζωοφάνορμαι ϗ ζωοπιοῦμαι αὐτῷ. δηλοῦν τοίνυν ὅτι αὐ-
μαρτυρήσεσι τοὺς ὀφονται ἀναπαύοντα λαμπρότερος, ϗ μετ' αὐτοῦ ἔσται πάλιν, ϗ αὐτοὶ μαρτυρήσουσι τοῖς γι-
χ. ξένον, πα- νομένοις ἐ διὰ ὅλου ϗ διὰ πρὸς μ [ὑμᾶς,] ὑμᾶς μαρ-
ραλλαγὴν ὠν, τυρουμένων. ὑμεῖς γὰρ με ὄψεσθε ἀναπαύοντα. τί δέ ἐστι, καινόν; καινῶς, τοῦτο ἔστι ξένως, ὁ σῶ-
χ. ἔχοντα μα παθητὸν ἔχον, ἀλλ' ἀθάνατον λοιπὸν ϗ ἄφθαρτον ϗ ὁ δόλωμον ζωῆς. ἐν τοίνυν ᾧ χρείᾳ μ τὴν ἀνάπαυσιν ἔφαγέ τε ἔπιεν (σάρξ γὰρ ἐδ ἦν τὸ λοιπὸν τὸ σῶμα τοῦτον) δῆλα διὰ τὴν τῆς ἀναπαύσεως πληροφορίαν. [διὰ γὰρ τούτων βεβαιοῦται τῆς ἀναπαύσεως ἐπληροφόρει.] ϗ τίνος ἕνεκεν οὐκ ὕδωρ ἔπιεν ἀναπαύων, ἀλλ' οἶνον; ἄλλῳ ἄρεσιν ποτηρίων προσέρριζον ἀναπαυομένων. ὅπου γάρ εἰσί τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι κεχρημένοι, δεικνὺς ὅτι ϗ ἰώνικα τὰ μυστήρια προέδωκεν, οἶνον προέδωκε, καὶ ἰώνικα ἀναπαύων χωρὶς μυστηρίων ψιλῷ πράπεζαν προτίθετο, οὕτω ἐκέχρητο, οὐκ τοῦ γλυκήματος, φησί, τῆς ἀμπέλου· ἡ ἄμπελος γὰρ οἶνον, οὐκ ὕδωρ γλυκάζει.

30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Ἀκουέτωσαν ὅσοι, καθάπερ χοῖροι, ἐσθίοντες ἁπλῶς λακτίζουσι τὴν πράπεζαν τοῦ αἰθητοῦ, ἐ δύνανται μ μέθης, δεῖν βυζαρίζειν καὶ εἰς ὕμνον πλουτᾶν. ἀκούσατε ὅ-
σοι τοῦ τελευταίου πάλιν βύζιον οὐκ ἀναδύεσθε τῶν μυστηρίων. αὕτη γὰρ σκέπης σύμ-
βολον. βύζαρίσησε καὶ πρὸ τοῦ δοῦναι τοῖς μαθηταῖς, ἵνα ϗ ἡμεῖς βυζαρισῶμεν· βυζαρίσησε ἐ ὕμνησε μ τὸ δοῦναι, ἵνα καὶ ἡμεῖς αὖθ' τοῦτο ποιῶμεν. ἀλλὰ τί δήποτε δὲ εἰς τὸ ὄρος ἐξέρχε); δῆλον ἑαυτὸν ποιῶν πρὸς τὸ ληφθῆναι, ἵνα μὴ δόξῃ κρύπτεσθαι. ἔσπευδε γὰρ ὅπου ⓦ τόπον ἐλθεῖν ⓦ καὶ Ἰούδα γνώριμον.

31 Τότε λέγλ αὐτοῖς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί.

Εἶπα λέγλ καὶ προφητείαν, Γέγραπται γὰρ, πατάξω ⓦ ποιμένα, ϗ διασκορ- Zαχ. ιγ. ζ.
πισθήσεται τὰ πρόβατα· ὁμοῦ μ πείθων αὐτοὺς ἀεὶ προσέχειν τοῖς γεγραμμένοις, ὁμοῦ ϗ δηλῶν ὅτι τ Θεοῦ γνώμῃ ἑαυτὸν ἐδίδου, ἐ πρωταχόθεν δεικνὺς οὐκ ἀλλότριον ὄντα ἑαυτὸν τῆς παλαιᾶς, σάρκα τὸν ἐν αὐτῇ καταγελλομένου Θεοῦ, ϗ ὅτι οἰκονομίᾳ ὃν γινόμενον ἦν, ϗ
χ. προσάγ- πρῶτα προεκήρυξεν ⓘ προφῆται αἰῶνα ἐν τῷ προσώπατι, ὥστε αὐτὸν ϗ πρὸ τῶν χρηστήρων σφόδρα διαρρῆξαι. ϗ διδάσκει εἰδέναι, ὅτινες μὲν προ τοῦ ἑαυτὸν ⓘ μαθητάς, τίνες ϗ μ ⓦ ἑαυτόν. ⓘ γὰρ ἑαυτοῦ αὐτὸν μηδὲ τῶν δοκούντων ὅτοι μ θάνατον σφοδροὶ ϗ ἀδάμαντος ἰσχυρότεροι. ϗ τοῦτο ϗ αὖθ' ἀποδείξει τὸν θανάτου, ἡ φυγὴ τῶν μαθητῶν ϗ ἡ δειλία. εἰ γὰρ τοσαῦτα τηρεῖ τε ἐ ἐλέγξει, ϗ ἐπὶ δυναμωτέροις ὄντας φάσκοντες μὴ ἑαυρωθῆναι, εἰ μηδὲν τούτων ζωΐσει, ποῦ οὐκ ἂν ἔξέπεσον πρόνομίας; διά τοι τοῦτο ϗ διὰ τῶν οἰκείων παθῶν μόνον, ἀλλὰ ϗ διὰ τῶν ἐν τοῖς μαθηταῖς βεβαιοῖ ⓦ περὶ θανάτου λόγον, ϗ διὰ τῶν μυστηρίων, πάντοθεν καταφρονῶν τοῦ τὰ Μαρκίωνος τοσοῦτος. διὰ τοῦτο ϗ ⓦ χρυφαῖον ἀφίησιν ἀρνήσασθαι. εἰ μὴ ἐδέδη, μηδὲ ἑαυρώθη,
χ. ἐγίνετο πόθεν ϗ ἐκείνῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοσοῦτος ἐγίνετο φόβος; ϗ μόνον ἀφῆκεν αὐτοὺς πάλιν μέ-
χειν τῶν σκυθρωπῶν μέτραι, ἀλλὰ τί φησι;

32 Μετὰ ϗ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Οὐδὲ γὰρ ἀπ'
χ. ὄρη, οὐρανοῦ φάνεται θεότης, οὐδὲ εἰς μάχαιραν ἵνα χώραν ἄπεισιν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ᾧ ἐθνει, ἐν ᾧ ϗ ἑαυρώθη, ἐν αὐτοῖς ἐλεδόκει τοῖς χωρίοις, ὡς ϗ ἐντεῦθεν αὐτοὺς πιστώσασθαι, ὅτι ὁ ἑαυρω-
θεὶς αὐτὸς ἐγὼ ϗ ὁ ἀναστάς, ϗ ταύτῃ σκυθρωπάζοντας μειζόνως παραμυθήσασθαι. διὰ δὲ-

το

τὴν χαρὰν τεκμήριον ἰῶ, καὶ τὸ ὡς ἀληθῶς λοιπὸν ἥκειν τὸ τέλος τὰ ὡς ἁγίασματα. Ἐ θλα-
ειτεῖ, διδάσκων ἡμᾶς, ὅπως δεῖ τὸ μυστήριον τοῦτο βαπτιζῆι, καὶ δείκνυσι, ὅτι οὐκ ἄχων ὑπὸ χ. σωτηρίαν,
τὸ πάθος ἔρχεται, καὶ παιδεύων ἡμᾶς, ὅπερ αὐ πάσχομεν, θεραπείας φέρειν, Ἐ χρησὰς καὶ-
τοῦθεν ὑποτιθεὶς ἡμᾶς ἐλπίδας. εἰ γὰ ὁ τύπος τοσαύτης δουλείας γέγονεν ἀπαλλαγή,
πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια τὴν οἰκουμένην ἐλευθερώσει, καὶ ὅτι θυγατρικὰ τῆς ἡμετέρας πα- 5
ρασκευῆς) φύσεως. διὰ τι τοῦτο οὐδὲ ὡς τοῦτο προέδωκε τὸ μυστήριον, ἀλλ' ὅτι λοιπὸν
παύσασθαι ἔδει τὰ νομικά. καὶ τὸ κεφάλαιον ἦν τῶν ἑορτῶν αὐτῶν καταλύει, ἐφ' ἑτέραν αὐ-
τοὺς μεταθεὶς τράπεζαν φειδομένως, καί φησι· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά
μου τὸ ὑπὲρ χ. ὑμῶν πολλῶν κλώμενον. καὶ πῶς οὐκ ἐθορυβήθησαν τοῦτο ἀκούσαντες; ὅτι πολ-
λὰ καὶ μεγάλα ὡς εἰκὸς τοῦτο καὶ ἐμποδὼν ἦν αὐτοῖς ἐπὶ ὡς διαλεχθείς. διόπερ ἐκεῖνο μὲν οὐκέ- 10
τι κατασκευάζει (καὶ γὰ αὐταρκῶς ἦσαν ἀκούσαντες) τὴν αἰτίαν λέγει τοῦ πάθους, τὴν
ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν. καὶ αἷμα κλωμένης διαθήκης χαλεῖ, τοῦτέστι τῆς ὑποσχέσεως, χ. ἐκείνη,
τῆς ἐπαγγελίας, τοῦ νόμου δὲ κλωμένου (τοῦτο γὰ καὶ ὑπέσχετο πάλαι, καὶ τὴν διαθήκην τοῦτο χ. πάλαι,
ἐνέχει τὴν ἐν τῇ κλωμένῃ· Ἐ ὥσπερ ἡ παλαιὰ ὡς ἔθυσα Ἐ μόσχους εἶχεν, οὕτω αὕτη τὸ αἷμα
τὸ δεσποτικὸν) καίτοι οὗτος δείκνυσι, ὅτι καὶ μέλλει τελευτᾶν. διὰ Ἐ διαθήκης μέμνηται. ἀ- 15
ναμιμνήσκει ἦ καὶ τῆς ὡς τέρας· καὶ γὰ καὶ ἐκείνη δι' αἵματος ἐκεκύρωτο. καὶ πάλιν λέγει
τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν· τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καί φησιν,

Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Εἶδες πῶς διάγει τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐθωδίαν, καὶ
ἀφίησι. καθάπερ γὰ ἐκεῖνο ἐποίησε, φησίν, εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θαυμάτων, οὕτω
καὶ οὗτος εἰς ἐμήν. ἐκεῖνο διεδέχθη εἰς σωτηρίαν τῶν πρωτοτόκων· τοῦτο εἰς ἄφεσιν ἁμαρ- 20
τιῶν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ αἷμά μου, φησί, τὸ ἐκχυνόμενον εἰς ἄφε-
σιν ἁμαρτιῶν. Τοῦτο ἦ ἔλεγε, καίτοι δεικνὺς ἅμα ὅτι μυστήριόν ἐστι τὸ πάθος καὶ ὁ σω-
Δευτ. 15. 1. τὴρ, Ἐ διὰ τοῦτο πάλιν ὡς καλῶν αὐτὸν μαθητήν. καθάπερ Μωϋσῆς φησι, τοῦτο μνη-
μόσυνον ὑμῖν αἰώνιον· οὕτω καὶ αὐτὸς, εἰς ἐμὴν ἀνάμνησιν, ἔως ἂν ὡς διαμένωμεν. διὰ τοῦτο
Ἐ ὑπερθυμίᾳ ἐπεθύμησα, φησί, τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν· τοῦτέστι, παραδοῦναι ὑμῖν τὰ κρυπτὰ 25
πράγματα, καὶ πάσχα δοῦναι, καθ' ὃ μέλλω πνευματικοὺς ποιεῖν. καὶ αὐτὸς οὖν ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ,
ἵνα μὴ τοῦπα ἀκούσαντες εἴπωσι, τί οὖν, αἷμα πίνομεν, Ἐ σάρκα ἐσθίομεν; καὶ τότε θορυβη-
θῶσιν ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ ὅτε τοῦ ὡς τούτων ἐκείνει λόγους, Ἐ ὡς τὰ ῥήματα αὐτὰ πολ- χ. τοῦτο
λοὶ ἐσκανδαλίζοντο. ἵνα οὖν μὴ καὶ τότε ταραχθῶσι, ὡς τὸς αὐτὸς τοῦτο ἐποίησεν ἐπάγων
αὐθις ἀταράχως εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων. διὰ τοῦτο οὖν ὃ ἑαυτοῦ αἷμα αὐτὸς ἔ- 30
πιε. τί οὖν; καὶ ἐκεῖνο χρὴ ποιεῖν καὶ ὃ παλαιόν, φησιν; ὐδαμῶς. διὰ γὰ τοῦτο εἶπε, τοῦτο
ποιεῖτε, ἵνα ἐκείνου ἀπαγάγῃ. εἰ γὰ τοῦτο ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἐργάζεται, ὥσπερ οὖν Ἐ ἐργά-
ζεται, ὡς πολὺ ἐκεῖνο λοιπόν. ὥσπερ οὖν ὅτι τῶν Ἰουδαίων, ὅτω Ἐ "ἐπαχύνθη τῆς διεργε- χ. ἐπαχύνθη
σίας ἐγκατέδησε τὸ μνημόσυνον τῷ μυστηρίῳ, καίτοι δὲ ἐμφερῆ τῶν αἱρετικῶν καὶ σώ- ὅτι τῆς συντρι-
ματα. ὅταν γὰρ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι ἐτύθη ὁ Χριστὸς, μὴ τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ τῶ μυ- 35 χείας ἦσαν,
στηρίων αὐθις ὑπισχνούμεθα. Εἰ γὰρ μὴ ἀπέθανεν "ὁ Ἰησοῦς, τίνος σύμβολα καὶ τελούμεθα; χ. ὁ Χριστὸς
ὁρᾷς ὅσα γέγονε κατορθώματα, ὥστε ἀεὶ ἀναμιμνήσκεσθαι ὅτι ἀπέθανεν [καὶ ἡμῶν;] ὅτῳ γὰ ἐ-
μάθομεν ἃ ὡς Μαρκίωνα καὶ Οὐαλεντῖνον καὶ Μάνην φύεσθαι, τούτων ἀφιστάμενοι τὴν
οἰκουμένην, διὰ παντὸς ἀναμιμνήσκει τὸ πάθος, Ἐ διὰ τῶν μυστηρίων, ὥστε μηδένα ὡς ἀλ-
λοτριοῦσθαι· ὁμοῦ μὲν σώζων, ὁμοῦ ἦ παιδεύων διὰ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἐκείνης. καὶ γὰ τὸ 40
κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτο. διὰ καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο αἴρω Ἐ κάτω τρέφει. Εἶτα ὅτῳ
παρέδωκε, φησίν·

29 Οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ταύτης, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅ-
ταν αὐτὸ πίω καινὸν μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. Ἐπειδὴ γὰ ὡς πά-

θους

λικία διορθώσεως ἔρημος, ὑ διὰ τὸ σκοχλεῖσθαι μόνον σφοδρότερον, ἀλλὰ ϗ διὰ τὸ τὰ ἁμαρτήματα μὴ ἐλέγχεσθαι. ϗ γὰρ ϗ διδάσκαλος ϗ παιδαγωγὸς λοιπὸν ὑπεξίσανται. ὅταν μὲν οὖν τὰ μὲν πνεύματα σφοδρότερον διαπνέῃ, ὁ δὲ κυβερνήτης ἀσθενέστερος ᾖ, ϗ ὁ ἀμύων μηδεὶς ᾖ· σείσῃσιν τὸ χειμῶνος τὸ μέγεθος. μετ' τοῦτο πάλιν ἕτερον μέρος τῆς ϰ. ταῦτα ἡλικίας, τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔπεισιν· ἐν ᾧ πάντ' οἰκονομίας δεῖται, ὅταν γαμῇ, ϗ γάμος, ϗ παιδοποιία, ϗ οἰκίας προστασία, ϗ αἱ πολλαὶ τῶν φροντίδων ἰδέαι. τότε δὴ μάλιστα καὶ φιλαργυρία αἴρεῖ ϗ βασκανία. ὅταν οὖν ἕκαστον μέρος ἡλικίας παρέρχωμεθα μετὰ ναυαγίων, πῶς δραπετεύσομεν τὴν πρόσω ζωήν; πῶς τὴν μέλλουσαν διαφεύξόμεθα κόλασιν; ὅταν γὰρ ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ἡλικίᾳ μηδὲν μεμαθηκότες ὑγιές, ἐν δὲ τῇ νεότητι μὴ σωφρονήσωμεν, ϰ. πάλ 10 καὶ ἀνδρες γενόμενοι φιλαργυρίας μὴ παυσώμεθα· ὥσπερ εἰς τὴν ἀντλίαν τὸ ὕδωρ ἐλθόντες, ϗ πάσας ταῖς πάλαις ταύταις τὸ σκάφος τῆς ψυχῆς ἀσθενέστερον κατασκευάσαντες, τῶν σανίδων διαλελυμένων, ἀπορησόμεθα εἰς ὀλίγον Ⓦ λιμένα πολλὴν ὑπιφερόμενοι φορυτὸν ἀντὶ πνευματικῆς εὐπορείας, ϗ τῷ μὲν βραδύτερον προέξομεν γέλωτα, θρῆνον δὲ ἡμῖν αὐτοῖς, ϗ τοῖς ἀφορήτοις ὑπισταζόμεθα τιμωρίας. ἵνα οὖν ταῦτα μὴ γένηται, πόθεν ἑαυτοὺς συσφίγξαντες, ϗ πρὸς πάντα πάθη γίνοντες, ὀκνοῦμεν τὸν πλοῦτον τὸν ἐπιθυμίαν· ἵνα ϗ τῶν μελλόντων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

19 Ομιλ. πβ. 26 ΕΣΘΙΟΝΤΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ, ΛΑΒΩΝ Ο Ἰησοῦς Ⓦ ἄρτον, ϗ εὐλογήσας, ἔκλασε, ϗ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. 27 Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, ϗ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· 28 Τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, ϰ. σὲι 25 τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

* 28 ΒΛεπε, πόση πήρωσις τοῦ προδότου; ϗ * τῶν μυστηρίων μετέχει ἔμπροσθεν ὁ αὐτὸς, ϗ τῆς φρικωδεστάτης ἀπολαύων τραπέζης, ὑ μεταβάλλεται. ϗ τοῦτο ὁ Λουκᾶς δηλοῖ λέγων, ὅτι μετὰ τοῦτο εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ 30 Σατανᾶς, ὑ τὸ σώματος καταφρονῶν ὑ δεσποτικὸν, ἀλλὰ τῆς δυναμωτέρας καταπιὼν τοῦ προδότου λοιπόν. ϗ γὰρ μεῖζον τὸ ἁμάρτημα ἐγίνετο ἑκατέρωθεν, ϗ ὅτι μετὰ τοιαύτης γνώμης τοῖς μυστηρίοις προσῆλθε, ϗ ὅτι προσελθὼν οὐκ ἐνίψατο βρῶσιν, ὅτε ἀπὸ τοῦ φόβου, ὅτε ἀπὸ τῆς ὑπερηφανίας, ὅτε ἀπὸ τῆς ὕλης. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐκώλυσεν αὐτὸν, καίτοι πάντα εἰδὼς, ἵνα μά- 35 θῃς, ὅτι οὐδὲν παραλιμπάνει τῶν εἰς διόρθωσιν ἡκόντων. διὰ τοῦτο ϗ πρὸ τούτου ϗ μετὰ τοῦτο συνεχῶς ὑπεμίμνησκε ϗ κατέχει, ϗ δι' ἔργων, ϗ διὰ λόγων, ϗ διὰ φόβου, ϗ διὰ θεραπείας, ϗ δι' ἀπειλῆς, ϗ διὰ ὕλης· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ἀφίησι τοῦ νοσήματος ἐκείνου τοῦ χαλεποῦ. διὸ λοιπὸν ἐκβάλλει ἀφείς, σὺν μαθητῇ διὰ τῶ μυστηρίων διαμιμνήσκει πά- * τῶ λιν τῆς σφαγῆς· ϗ μεταξὺ τῆς τραπέζης που * φανερὸν διαλέγεται), τῇ συνεχείᾳ τῶν ῥημάτων διδασκαλίαν αὐτοῦ ποιῶν τὸ πᾶν. 40 Εἰ γὰρ τοσούτων ὑβρισμένων ϗ προλεχθέντων ἐ- ϰ. μασὶ δορυφορήθη, εἶτα μηδὲν τούτων ἀκηκοέναι, ἢ οὐκ ἂν ἔπαθον; ϗ ἑαυτοῦ τῶν αὐτῶν, λαβὼν ἄρτον, ἔκλασε. τί δήποτε τότε τῷ Ⓦ χαρεὶς τὸ πάθος τὸ μυστήριον ἐπετέλει τοῦτο; ἵνα μάθῃς πόθεν ϗ τῆς παλαιᾶς αὐτὸν νομοθετῶν ὄντα, ϗ τὰ ἐν ἐκείνῃ διὰ ταῦτα προσκαταφθεγγόμενα· διὰ τοι τοῦτο, ἔνθα ὁ τύπος, τὸν ἀληθῆ ἐπιτίθησιν. ἡ δὲ ἑαυτοῦ τὸ πληρώματος

μενῶν ἀμφοῖν τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὰ μηδέπω κληθέντα καθ' ἑκάστην χαρᾶ δοκοῦσι τὴν ἡμέραν. ὥσπερ οὖν ἡδονται ὑπὲρ ὧν ἔχουσι, τῷ τι μὴ θαρρῆν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, τῷ τε ὅλῃ τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ μηδέπω ληφθέντα κεχηνέναι. καὶ καθάπερ ὁ διψῶν συνεχῶς διψῶ, κἂν μυρίας ἐκπίῃ πηγάς, οὐκ αἰσθάνεται τὴν ἡδονῆς, διὰ τὸ μὴ λαμβάνειν χόρον· οὕτω καὶ ὅτοι, οὐ μόνον οὐχ ἥδονται, ἀλλὰ καὶ βασανίζονται, ὅσῳ δὴ πλεονάζουσι, τῷ μηδὲν εἰδέναι πέρας τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας. καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· εἰπωμεν δὲ καὶ τῆς μελλούσης ἡμέρας. εἰ γὰρ καὶ αὗται ὁμοίως ἔχουσιν, ἀλλ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. χρὴ τοίνυν μέλλουσαν οἷον ἡμέραν πρυτανεύειν κολαζομένοις ἴδοι τις ἂν τοὺς τοιούτους. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψων, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, τότε κολάζει. καὶ ὅταν λέγῃ, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, τοὺς κακῶς πλουτοῦντας οὐδαμοῦ παύεται. καὶ ὁ δοῦλος ὁ πονηρὸς ὁ μὴ δοὺς τοῖς συνδούλοις τὰ ὑπάρχοντα τὰ διακονικὰ, τῆς τύπτων μερίδος ὅτι· καὶ ὁ τὸ ἅλατον καταπύξας, καὶ αἱ πέντε παρθένοι. καὶ ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃς, τοὺς φιλαργύρους κολαζομένους ὄψῃ. καὶ νῦν μὲν ἀκούσονται, χάος ὅτι μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν· * νῦν δ', διχοτομηθέντες ἀπελεύσονται, εἶτα ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ πάντοθεν αὐτοῖς ἐλαυνομένοις ἴδοι τις ἂν, καὶ ὑδαμοῦ χώραν ἔχοντας, ἀλλ' εἰς τὴν γέενναν μόνην ζωγραφουμένους. τί τοίνυν τὴν ὀρθῆς ἡμῖν πίστεως ὄφελος εἰς σωτηρίαν, ὅταν ζῶντα ἀκούσωμεν, ὁμοίως τῶν ὀδόντων, καὶ σκότος ἐξώτερον, καὶ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τὰ διχοτομεῖσθαι, καὶ τὰ ἐλαύνεσθαι; ὅταν ἀπέλθωμεν, κατηγορίαν, ἀμφολαῖς, κίνδυνοι, φροντίδες, ἐπιβουλαὶ, τὸ πάντα πάντων μισεῖσθαι, τὸ πάντα πάντων βδελύττεσθαι, καὶ πῦρ αὐτὸ τὸ δοκιμώτατον κολασκεύειν. ὥσπερ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς οὐχ οἱ ἀγαθοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ θαυμάζουσιν, ὅτω καὶ τοῦτο "κακοὺς οὐχ οἱ χρηστοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ⓦ φαῦλοι μισοῦσι. καὶ διὰ τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, τοὺς φιλαργύρους ἥδεως ἂν ἐρεῖμαι, εἰ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἀπόδως ἔχουσι, * εἰ μὴ ὕβρεως τὸ πρᾶγμα φασιν, ὅταν τις αὐτοῖς προσενέγκῃ τὸ ὄνειδος. καὶ γὰρ ὄνειδος ἔχασι τοῦτο, καὶ πολλῆς κακίας ἀπόδειξις. εἰ γὰρ χρημάτων ἀφειδεῖν οὐκ αἰσχύνη, ἵνα μὴ ἀφεῖσι λοιπὸν ποτε; ὀπιθυμίας, καὶ δοξομανίας, καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς; καὶ πῶς ἂν τις πεισθείη; ὀπιθυμίας μὲν γὰρ ἔνεκεν τῆς τοῦ σώματος, καὶ ὀργῆς, καὶ θυμοῦ πολλοὶ καὶ τῆ τοῦ σαρκὸς κατασκευῆ λογίζονται, καὶ ὡς ὑπερβολαῖς ἀναλίσκασιν ἰατροὶ παῖδες· καὶ τὰ μὲν θερμότερον καὶ ὑγρότερον, λαγνότερον εἶναι φασι τὸν τοῦ ξηροτέραν ἐκπεσόντα δυσκρασίαν, ὀρμητικὸν καὶ ἀκρόχολον καὶ θυμώδη· φιλαργυρίας δ' ἕνεκεν ὑδεὶς ὠδέποτε αὐτὴν ἠκουσεν ὑδένα ἱρηκότων τοιοῦτον. ὥστε ῥᾳθυμίας μόνης ὅτι καὶ ψυχῆς ἀναλγησίας τὸ νόσημα. διὸ παρακαλῶ, ἀσπαζόμενοι πάντα τὰ τοιαῦτα διορθοῦν, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ἡμῶν ἡλικίαν ὀπτηριάζοντα πάθη πρὸς τὸ σῶφρον μεταθεῖναι. ἀν δ' ἡ καθ' ἕκαστον μέρος τῆς ζωῆς ἡμῶν παραπλέωμεν σὺν τῇ ἐρετῇ πόνοις, πνεύματα χαλεπὰ ὑπομένοντες, ὅτι ⓦ λιμένα ἐλθόντες ἕρημοι φορτίων πνευματικῶν τὰ ἔσχατα ὑπομενοῦμεν. πέλαγος γὰρ ὅτι τεταμένον ὁ παρὼν βίος. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ θαλάττῃ ταύτῃ ὀφθαλμοί εἰσι κόλποι ὀφθαλμοὶ ἔχοντες χειμῶνας, καὶ ὁ μὲν Αἰγαῖος ὀφθαλμὸς ὅτι χαλεπὸς, ὁ δὲ πορθμὸς ὁ Τυρρηνικὸς ὀφθαλμὸς τὸν ὑποχωρεῖν, ἡ δὲ Χάρυβδις ἡ ποτὲ "τὴν Λιβύην ὀφθαλμὸν τὰ τέλματα, ἡ Προποντὶς ἡ ἔξω τοῦ Εὐξείνου πόντου ὀφθαλμὸς τὸ ῥαγδαῖον καὶ ῥόθιον, τὰ ἔξω Γαδείρων ὀφθαλμοὶ τὴν ἐρημίαν καὶ τὸ ἀτειρὲς καὶ τὸ ἀνίσορρόπητον τῶν τόπων, καὶ ἄλλο μέρος δι' ἕτερον· ὅπου καὶ ὅπῃ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας. καὶ ποτὲ πέλαγός ὅστις ἰδοὶ τὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πολὺν ἔχον ⓦ σάλον ὀφθαλμὸν τὸ ἀνύποπτον, ὀφθαλμὸν τὸ εὐκολίας, ὀφθαλμὸν τὸ μὴ πεπηγὸς. ὀφθαλμὸν τοῦτο καὶ παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι ἐφιστῶμεν, τὸ λοιπὸν τῇ φύσει ὀφθαλμὸν τῆς ἐπιμελείας εἰσφέροντες, ὥσπερ ὀφθαλμὸν τῆς τέχνης τῆς κυβερνητικῆς. μετὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν ἡ τοῦ μειρακίου ὀφθάλαττα, ἔνθα στρόβοι καὶ πνεύματα, καθάπερ ὑπὸ τῷ Αἰγαίῳ, τῆς ἐπιθυμίας ἡμῖν αὐξανομένης καὶ αὕτη μάλιστα ἡ ἡλικία

χ. χρήματα

* νῦν δ', προδήλως ἀντὶ ἡμῶν οἱ περιεμένοις εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον·

χ. ἐπιθυμίαι
χ. κακοκρατίαι,

χ. κακούργοις

* καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· εἰπωμεν δὲ καὶ τῆς μελλούσης ἡμέρας. εἰ γὰρ καὶ αὗται ὁμοίως ἔχουσιν· ἀλλ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. χρὴ τοίνυν μέλλουσαν οἷον ἡμέραν πρυτανεύειν κολαζομένοις ἴδοι τις ἂν τοὺς τοιούτους. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψων, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, τότε κολάζει. καὶ ὅταν λέγῃ, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, τοὺς κακῶς πλουτοῦντας οὐδαμοῦ παύεται. καὶ ὁ δοῦλος ὁ πονηρὸς ὁ μὴ δοὺς τοῖς συνδούλοις τὰ ὑπάρχοντα τὰ διακονικὰ, τῆς τύπτων μερίδος ὅτι· καὶ ὁ τὸ ἅλατον καταπύξας, καὶ αἱ πέντε παρθένοι. καὶ ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃς, τοὺς φιλαργύρους κολαζομένους ὄψῃ. καὶ νῦν μὲν ἀκούσονται, χάος ὅτι μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν· * νῦν δ', διχοτομηθέντες ἀπελεύσονται, εἶτα ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ πάντοθεν αὐτοῖς ἐλαυνομένοις ἴδοι τις ἂν, καὶ ὑδαμοῦ χώραν ἔχοντας, ἀλλ' εἰς τὴν γέενναν μόνην ζωγραφουμένους. τί τοίνυν τὴν ὀρθῆς ἡμῖν πίστεως ὄφελος εἰς σωτηρίαν, ὅταν ζῶντα ἀκούσωμεν, ὁμοίως τῶν ὀδόντων, καὶ σκότος ἐξώτερον, καὶ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τὰ διχοτομεῖσθαι, καὶ τὰ ἐλαύνεσθαι; ὅταν ἀπέλθωμεν, κατηγορίαν, ἀμφολαῖς, κίνδυνοι, φροντίδες, ἐπιβουλαὶ, τὸ πάντα πάντων μισεῖσθαι, τὸ πάντα πάντων βδελύττεσθαι, καὶ πῦρ αὐτὸ τὸ δοκιμώτατον κολασκεύειν. ὥσπερ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς οὐχ οἱ ἀγαθοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ θαυμάζουσιν, ὅτω καὶ τοῦτο "κακοὺς οὐχ οἱ χρηστοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ⓦ φαῦλοι μισοῦσι. καὶ διὰ τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, τοὺς φιλαργύρους ἥδεως ἂν ἐρεῖμαι, εἰ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἀπόδως ἔχουσι, * εἰ μὴ ὕβρεως τὸ πρᾶγμα φασιν, ὅταν τις αὐτοῖς προσενέγκῃ τὸ ὄνειδος. καὶ γὰρ ὄνειδος ἔχασι τοῦτο, καὶ πολλῆς κακίας ἀπόδειξις. εἰ γὰρ χρημάτων ἀφειδεῖν οὐκ αἰσχύνη, ἵνα μὴ ἀφεῖσι λοιπὸν ποτε; ὀπιθυμίας, καὶ δοξομανίας, καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς; καὶ πῶς ἂν τις πεισθείη; ὀπιθυμίας μὲν γὰρ ἔνεκεν τῆς τοῦ σώματος, καὶ ὀργῆς, καὶ θυμοῦ πολλοὶ καὶ τῆ τοῦ σαρκὸς κατασκευῆ λογίζονται, καὶ ὡς ὑπερβολαῖς ἀναλίσκασιν ἰατροὶ παῖδες· καὶ τὰ μὲν θερμότερον καὶ ὑγρότερον, λαγνότερον εἶναι φασι τὸν τοῦ ξηροτέραν ἐκπεσόντα δυσκρασίαν, ὀρμητικὸν καὶ ἀκρόχολον καὶ θυμώδη· φιλαργυρίας δ' ἕνεκεν ὑδεὶς ὠδέποτε αὐτὴν ἠκουσεν ὑδένα ἱρηκότων τοιοῦτον. ὥστε ῥᾳθυμίας μόνης ὅτι καὶ ψυχῆς ἀναλγησίας τὸ νόσημα. διὸ παρακαλῶ, ἀσπαζόμενοι πάντα τὰ τοιαῦτα διορθοῦν, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ἡμῶν ἡλικίαν ὀπτηριάζοντα πάθη πρὸς τὸ σῶφρον μεταθεῖναι. ἀν δ' ἡ καθ' ἕκαστον μέρος τῆς ζωῆς ἡμῶν παραπλέωμεν σὺν τῇ ἐρετῇ πόνοις, πνεύματα χαλεπὰ ὑπομένοντες, ὅτι ⓦ λιμένα ἐλθόντες ἕρημοι φορτίων πνευματικῶν τὰ ἔσχατα ὑπομενοῦμεν. πέλαγος γὰρ ὅτι τεταμένον ὁ παρὼν βίος. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ θαλάττῃ ταύτῃ ὀφθαλμοί εἰσι κόλποι ὀφθαλμοὶ ἔχοντες χειμῶνας, καὶ ὁ μὲν Αἰγαῖος ὀφθαλμὸς ὅτι χαλεπὸς, ὁ δὲ πορθμὸς ὁ Τυρρηνικὸς ὀφθαλμὸς τὸν ὑποχωρεῖν, ἡ δὲ Χάρυβδις ἡ ποτὲ "τὴν Λιβύην ὀφθαλμὸν τὰ τέλματα, ἡ Προποντὶς ἡ ἔξω τοῦ Εὐξείνου πόντου ὀφθαλμὸς τὸ ῥαγδαῖον καὶ ῥόθιον, τὰ ἔξω Γαδείρων ὀφθαλμοὶ τὴν ἐρημίαν καὶ τὸ ἀτειρὲς καὶ τὸ ἀνίσορρόπητον τῶν τόπων, καὶ ἄλλο μέρος δι' ἕτερον· ὅπου καὶ ὅπῃ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας. καὶ ποτὲ πέλαγός ὅστις ἰδοὶ τὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πολὺν ἔχον ⓦ σάλον ὀφθαλμὸν τὸ ἀνύποπτον, ὀφθαλμὸν τὸ εὐκολίας, ὀφθαλμὸν τὸ μὴ πεπηγὸς. ὀφθαλμὸν τοῦτο καὶ παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι ἐφιστῶμεν, τὸ λοιπὸν τῇ φύσει ὀφθαλμὸν τῆς ἐπιμελείας εἰσφέροντες, ὥσπερ ὀφθαλμὸν τῆς τέχνης τῆς κυβερνητικῆς. μετὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν ἡ τοῦ μειρακίου ὀφθάλαττα, ἔνθα στρόβοι καὶ πνεύματα, καθάπερ ὑπὸ τῷ Αἰγαίῳ, τῆς ἐπιθυμίας ἡμῖν αὐξανομένης καὶ αὕτη μάλιστα ἡ ἡλικία

χ. τῶν Λιβύων

Digitized by Google

χ. ἐκπίπτειν μάτιον ἀφαρπαγῆναι, ἢ πᾶσαν ἀποδυθῆναι τὴν οἰσίαν; ἀλλὰ πληγαὶ οὐκ ἐπτίνυσιν εἰς τὸ σωθῆναι. μάλιστα μὲν γὰρ τοῦτο ποιοῦσιν οἱ πλουτοῦντες, εἰ δὲ μὴ πάντες, ἀλλ' εἰς τὴν γαστέρα ἀφὲ τῆς λιμοῦ καὶ τῆς πενίας χαλεπωτέρας ἅπαντες ἐπιάσι τὰς ὁδυνάς. ἀλλ' ὁ δάκνων ὀδόντων. εἴθε ὀδόντι, ἵνα μὴ βέλεσι πλεονεξίας χαλεπωτέροις ὀδύνων. οἱ γὰρ ὀδόντες αὐτῶν ὅπλα καὶ βέλη. Τίς γὰρ μᾶλλον ἀλγήσει; ὁ δηχθεὶς ἅπαξ καὶ εὐθέως θεραπευθεὶς, ἢ ὁ ἀφὲ πάντος τοῦ ὀδόντος τῆς πενίας κατατιτρωμένος; πενία γὰρ ἀκούσιος καὶ καμάτῳ καὶ θηρίων χαλεπώτερον. ἀλλ' ὁ διώκεσι τὰς ἐρημίας καθάπερ οἱ δαιμονιῶντες. εἶθε τὰς ἐρημίας, καὶ μὴ τὰς πόλεις κατέτρεχον, καὶ πάντες δὴ οἱ ἐν πόλεσιν ἀδείας ἀπήλαυον. νυνὶ δὲ καὶ ταύτῃ ἐκείνων πάντων εἰσὶν ἀφορητότεροι, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσι τὰ αὐτὰ ποιοῦσι, ἅπερ ἐν ἐρημίαις ἐκεῖνοι, τὰς πόλεις ἐρημίας ἐργαζόμενοι, καὶ καθάπερ ἐν ἐρημίᾳ, οὐδενὸς ὄντος τοῦ κωλύοντος, ὅπου τὰ πάντων συλῶντες. ἀλλ' οὐ βάλλουσι λίθοις τοὺς ἀπάντων τὰς. καὶ τί τοῦτο; λίθοις μὲν γὰρ ῥᾴδιον καὶ φυλάξασθαι· ἃ δὲ διὰ χρυσοῦ καὶ μύρου ἐργάζονται τοῖς τὰ λαμπρὰ πέπλοις τραύματα, γραμματεῖα μυρίων πληγῶν γέμοντα ζωντανῶντες, τίς ἂν ποτε φυλάξαιτο ῥᾳδίως τὴν ἐμπεσοῦσαν; ἴδωμεν δὲ καὶ ἑαυτοὺς ὅσα ἐργάζονται. γυμνοὶ ἀσεπατοῦσι τῇ πόλει· ἱμάτιον γὰρ αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ἀρετῆς. εἰ δὲ δοκεῖ τοῦτο αὐτοῖς αἰσχρὸν εἶναι, καὶ τοῦτο τῆς ἐσφοδρυνούσης αὐτὸν μανίας, ὅτι οὐδὲ αἰσθάνονται τῆς ἀναισχυντίας· ἀλλὰ τὸ σῶμα μὲν γυμνωθέντες αἰσχύνονται, τὴν δὲ ψυχὴν γυμνὴν ἀφιέντες ἐγκαλλωπίζονται. εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ τὸ αἴτιον τῆς ἀναισθησίας ἐρῶ. τί οὖν τὸ αἴτιον; ὅτι πολλοῖς ἔστι γυμνουμένοις γυμνοῦσθαι· διὸ οὐδὲ αἰσχύνονται, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς βαλανείοις ἡμεῖς. ὡς εἴπερ πολλοὶ ἦσαν οἱ τὴν ἀρετὴν ἀσκοῦντες, τότε δὴ μείζονος τὸ αἶσχος αὐτὸν ἐφαίνη· νῦν δὲ μάλιστα τοῦτο ἔστι τῶν πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅτι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κακοὺς, οὐδὲ ἐν αἰσχύνῃ τὰ κακά. μετὰ γὰρ τὴν ἄλλων καὶ τοῦτο εἰργάσατο ὁ διάβολος, τὸ μηδὲ αἰσθησιν ἀφιέναι λαβεῖν τὸν κακὸν, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν μετόντων τὴν ποιηρίαν συνοικίζειν αὐτῆς τὴν αἰσχύνην. ἐπεὶ, εἰ ζωῆς ἐν πλήθει πολλῶν ἦν φιλοσοφούντων, μᾶλλον ἂν εἶδεν αὐτὸ τὴν γυμνότητα ὁ τοιοῦτος. ὅπου μὲν οὖν τῶν δαιμονιώντων εἰσὶ γυμνότεροι, δῆλον ἐκ τούτων· ὅπου γὰρ ἐρημίαι ἐπέχονται, οὐδὲ τοῦτο δὴ ἐστὶν αἰτιάσασθαι. ἡ γὰρ πλατεῖα καὶ λιβύχωρος ἐρήμου πάσης ἐρημοτέρα. εἰ γὰρ καὶ πολλοὺς ἔχει τοὺς ὁδοιπορίας, ἀλλ' ὅμως δυθεφθαρτον οὐδένα, ἀλλ' ὄφις, σκορπίος, λύκος, ἔχις, ἀσπίδας. τοιοῦτοι γὰρ οἱ τὴν ποιηρίαν μετιόντες. οὐκ ἐρήμην μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ πολὺ χαλεπωτέραν ἐκείνης. καὶ τοῦτο δῆλον ἐντεῦθεν. ἐν γὰρ ἐκείνῃ πολλοὶ λίθοι καὶ φάραγγες καὶ ἀκρωρείαι τοὺς ἀναβαίνοντας αὐτὰς, ὡς ἁρπαγὴ καὶ πλεονεξία τὰς μετιούσας αὐτὴν ψυχάς. ὅτι δὲ καὶ τὰ μνημεῖα ζῶσι, καθάπερ οἱ δαιμονιῶντες, μᾶλλον δὲ καὶ ἀψυχότερά ἐστι, δῆλον ἐντεῦθεν. τί γὰρ ὄφις μνημεῖον; λίθος σώματα νεκρῶν ἔχων ἐγκείμενα. τί οὖν ἐκείνων διαφέρει τῶν λίθων τὰ τούτων σώματα; μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων ἐλεεινότερα τυγχάνει. καὶ γὰρ λίθος ἔχων ὄφιν σῶμα νεκρὸν, ἀλλὰ σῶμα λίθων ἀναισθητότερον, ψυχὴν ἀφιέρωσε νεκρὰν. διὰ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τοῦ φόβου ἀπὸ τῶν θηρίων ἀπὸ τῶν ἐπιτιθεμένων. καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν οὕτως ἐκάλεσε τοὺς Ἰουδαίους. διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπῆγαγε λέγων, Ἔσωθεν γὰρ γέμουσιν ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας. βούλεσθε λοιπὸν* δείξω, πῶς καὶ λίθοις ἑαυτὸν καταπέμπουσι κεφαλάς; πόθεν οὖν ἔσωθεν, εἰπέ μοι; ἀπὸ τοῦ ἐντὸς, ἢ ἀπὸ τῶν μιγόντων τοῦτο βούλει μαθεῖν; ἀλλὰ τῶν μιγόντων αὐτῶν ὁ πολὺς ὁ λόγος. ἐκκοπῶ τὰ ἐντεῦθεν ῥητέον. πόσων γὰρ λίθων ὀξυτέραι αἱ φρενῖτιδες, καὶ κεφαλὰς πτερώσασαι, ἀλλὰ ψυχὴν διαπτώσασαι; δεδοίκασι γὰρ μήποτε δικαίως ἐκ τῆς αὐτῶν οἰκίας ἐξέλθῃ τὰ ἀδίκως ἐπεισελθόντα· πέμπουσι γὰρ τῶν ἐχόντων, ὀργίζονται, προξενοῦνται πρὸς οἰκείους, πρὸς ἀλλοτρίους· καὶ νῦν μὲν ἀθυμία, νῦν δὲ φόβος, νῦν δὲ θυμὸς αὐτοὺς διαδέχεται. καὶ καθάπερ χρημνοὺς ἀπὸ χρημνῶν

χ. ἐκπίπτειν
χ. ἀνείου
χ. διαχρύξασθαι
χ. φυλάξειε) χ. ἑαυτοῖς
χ. αἰσχύνης
χ. αἰσχύνην
χ. γύμνωσιν
χ. σῶμα νεκρὸν ἔχων ἐγκείμενον.
* ὑμῖν
χ. καθορμίζονται.

Ψαλμ. ριζ. ε. Ματθ. κγ. κζ. κη.

προσίεται καὶ ὑπισχνεῖται, ⟨Ⓦ⟩ ὁ Ἰησοῦς δὲ αὐτεργετοῦντα προὔδωκε, Διάβολος ἤδη ἡμόμενος τῇ προθέσει. τοιοῦτος γάρ ποτε ἡ ἀκόρεστος τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, ἐκφρονας, προδότας, ὀλυσσοπλήγας, ὅλως δὲ λημμάτιας· καθάπερ καὶ Ἰούδας ἐγένετο. πῶς γὰρ ὁ Ματθαῖός φησι καὶ ⟨Ⓐ⟩ ἄλλοι, ὅτι, ὅτε σιωπᾶξατο προδοσίας, τότε ὁ Διάβολος αὐτὸν εἰσῆλθεν· ὁ δὲ Ἰωάννης, Μετὰ τὸ ψωμίον, φησίν, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς; καὶ αὐτὸς τοῦτο οἶδεν. ἀνωτέρω γάρ φησι· Δείπνου γινομένου, καὶ τοῦ Διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα αὐτὸν προδῷ. πῶς οὖν φησι, μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν Σατανᾶς; ἆρα οὐκ ἀθρόον εἰσέρχεται οὐδὲ ὑφ' ἕν, ἀλλὰ πολλῷ ποιᾷ τὴν ἀπόπειραν προέτοιμος· ὁ δὲ εἰς ἐκεῖνο γέγονε. διαπεπωνίσας γὰρ αὐτὸν εἰς ἀρχὴν καὶ προβαλὼν πρέμα, ὅπως εὕρῃ ὑπιτήδειον πρὸς ἐπανόδου χρόνου, ὅλως λοιπὸν ἐκείνου ἔπινθεν, καὶ ὁλοκλήρως αὐτῷ προσέγεγόνει. πῶς γάρ, εἰ δὲ πάσχα ἤσθιον, προθύμως ἤσθιον; ὁ γὰρ διακεισμένους ἔδει φαγεῖν. Τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι μετὰ τὸ φαγεῖν, ἐμέλετο λοιπὸν ἐστιμένοι. ἕτερος δὲ διαγελιστὴς φησιν, ὅτι μετὰ τὸν ἑαυτοῦ σκεῦον οὐκ ἤσθιε μόνον τὸ πάσχα, ἀλλὰ καὶ ἔλεγλν, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, τουτέστι, μετὰ τῶν σκιαῶν τούτων. Τί δήποτε; ὅτι τότε ἤμελλε τῆς οἰκουμένης ἡ σωτηρία γίνεσθαι, καὶ τὰ μυστήρια παραδίδοσθαι, καὶ τὰ λυτήρια λύεσθαι διὰ τοῦ θανάτου. ὅπου μετὰ γνώμης αὐτοῦ ὁ σαυρὸς ἦν. ἀλλ' οὐδὲν ⟨Ⓦ⟩ αἰτήσεσι δῆσαι ἐμάλαξεν, οὐδὲ ἔκαμψεν, οὐδὲ συέτεινεν. εἶτα λάβοιεν οὖν αὐτὸν εἰκότως, εἰπών, καὶ ἀπάγειν, τῷ δὲ θεάτρῳ σκεύῳ· εἶτα ἐφόβησαν αὐτὸν πάλιν εἰπών, καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη. ὡς δὲ οὐδὲ τοῦτο συέτεινεν αὐτόν, εἶπεν, ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ὅδιν τοῦτον αὐτὸν κατέχει, ἀλλ' ὥσπερ κατὰ μανίας ὠὸς ἑαλω τῆς Φιλαργυρίας, μᾶλλον δὲ κατὰ χαλεπωτέρου νοσήματος. καὶ γὰρ αὕτη χαλεπωτέρα, ἡ μανία. τί γὰρ δὴ τοιοῦτον εἰργάσατο ὁ μαινόμενος; ὃ προέτο ἀφεὶς οὐκ σώματος οὐδέ, ἀλλὰ προέτο φόνου διαπρύσιον· οὐκ ἐσφαλλαγὰς χεῖρας, ἀλλὰ προέτεινεν εἰς ὠὸν αἵματος ὑμᾶς. δεῖ μείζων ἡ μανία, ὅτι ὑγιαίνων ἐμαίνετο. ἀλλ' ὃ φθάνεται ἄσημα; καὶ Τί τῆς φωνῆς ταύτης ἀσημότερον, Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν προδώσω αὐτόν; ὁ Διάβολος ἦλθε δὲ τοῦ σώματος ἐκείνου. ἀλλ' οὐκ ἐπάταξε τὸν νοῦν τοῖς ποσὶ παίρων; καὶ πόσῳ βέλτιον ἐκείνως παίρειν, ἢ ὕπνος ἐσαίνειν ὀρθόν; ἀλλὰ λίθοις ἑαυτὸν οὐκ ἔτυπε καὶ ἔκτωσε; καὶ πόσῳ ἄμεινον ἦν, ἢ τοιαῦτα καταπολμᾶν; βούλεσθε εἰς μέσον ἀγαγόμενοι τοὺς δαιμονῶντας καὶ τοὺς φιλαργύρους, καὶ ποιήσωμεν σύγκρισιν ἑκατέρων; ἀλλὰ μηδεὶς οἰκείαν ἡγείσθω τὸ πρᾶγμα ὕβριν. ὁ γὰρ τὴν φύσιν ὑβρίζομεν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα κακίζομεν.

ΗΘΙΚΟΝ Οὐδέποτε σκεδιδύσκειν ἱμάτια, λίθοις ἑαυτὸν καταχόπτων ὁ δαιμονῶν δὲ καὶ ἀδάτους ὁδοὺς δὲ καὶ τραχείας ὑπιτέχαι, καὶ κρύπτος ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος. ὁ δοκεῖ ταῦτα φρενιᾶν εἶ; τί οὖν δὴ δείξωμεν τοὺς φιλαργύρους τούτων χαλεπωτέρους, δὲ χαλεπώτερα ἐργαζομένους τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν, καὶ οὕτω χαλεπωτέρα, ὡς ταῦτα παιδιὰν πρὸς σκῆνο νομίζεσθαι; ἆρα ἀπιστεῖτε τοῖς νῦν; φέρε οὖν ἴδωμεν, τίς αἰεκπότερον δύνηται αὐτῶν, σὺ ἢ σκῆνος. σὺν μὴν ἕτερος διενίσχει ὑ ἕτερον καὶ γὰρ μυεῖον ἀμφοτέρων γυμνῶν αἰσχρότερόν εἰσι. πολλῷ γὰρ βέλτιον γυμνὸν εἶ [ἀπὸ] ἱματίων, ἢ τὰ ἀπὸ πλεονεξίας σὺν δυσωπῶν περιέναι, καὶ κρύπτος βακχευομένους ὡς Διονύσῳ. καθάπερ γὰρ σκῆνοι προσωπεῖα δὲ ἱμάτια μαινομένων ἔχουσι· ὅτω καὶ ὅτοι. καὶ καθάπερ τῶν γύμνωσιν τῶν δαιμονιώντων ποιᾷ μανία· ὅτω καὶ τῶν περιβολῶν ταύτην μανία ἐργάζεται, καὶ τῆς γυμνώσεως ἡ περιβολὴ ἐλεεινοτέρα. καὶ τοῦτο σκοπεῖν διεξαγαγεῖν πειρώμεθα. ἵνα γὰρ δὴ ἐπιμεθα μᾶλλον μισεῖσθαι σὺν αὐτοῖς τοῖς μαινομένοις, ἐν ἵνα ἑαυτὸν καταχόπτοι, ἢ ἵνα μὴ ἑαυτὸν δὲ σὺν ἀπομπῶν ἀπωθῶμαι; δῆλον ὅτι σὺν. σὺκ ἂν σκῆνοι μὲν ἑαυτὸν ἐγύμνουν, ὅτοι ὑ καὶ τοὺς ἀπομπῶν ἀπωθῶμαι. ἀλλὰ δικαίζουσιν σκῆνοι τὰ ἱμάτια. καὶ πόσῳ αὖ ἐδείξατο τῶν ἡδικημένων ἕκαστος ἱμάτιον

χ. σεισάτω χ. σεισμόν.

Ιωαν. ιγ. κϛ. καὶ ς'.

χ. ἐπαύλιον,

χ. ἑαυτὸν

γὰρ ἐν ζωῇ καταφρονικάς, ἀλλ' ἐλεφάντινον μᾶλλον τὴν λήψεσθαι στολήν, καὶ ζωοποιασμένους πάλιν· καίτοιγε οὐκ ἦν ἔμπροσθεν μόνον ἀναισθησία, ἀλλὰ καὶ μυρίων ἁμαρτημάτων ἀξία τῆς ἐσχάτης ἀγανακτήσεως ἐκείνου. μὴ γὰρ τοῦτον ἔλεγχον τοῦτόν φησι

25 Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; Ὢ τῆς ἀναισθησίας. ὀξυπαίζει ζωφόδως ἑαυτὴν τοιαῦτα. καὶ γὰρ ὁ διάβολος θαυμάζων αὐτὴν τὴν ἀπάτην τοῦτό φησι. Τί οὖν ὁ πρᾳότατος καὶ ἡμερώτατος Ἰησοῦς; Σὺ εἶπας. Καίτοιγε οὐδὲν εἶπεν, ὦ μακαρία καὶ παμμίαρε, σκαιὸς καὶ βέβηλε, ζοῦτον χρόνον ὠδίνων τὸ κακόν, καὶ ἀπελθὼν καὶ συμβούλια σατανικὰ ποιήσας, καὶ ἀργύριον ζωδώμως λαμβάνει, καὶ πρὸς ἐμοῦ δὲ διελεγχθεὶς ἔτι τολμᾷς ἐρωτᾶν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; σὺ εἶπας, ὅρους ἡμῖν καὶ κανόνας δυσεξακρίτους πήγνυς. ἀλλ' ἐρῶ σοι· καὶ μέλλων εἰς γέεννα σθαι παθεῖν αὐτὸν ζῶντα, δι' τί ἐκάλυψαν Ἰούδας; τὰ γὰρ γεγραμμένα ἐποίησεν. ἀλλ' οὐ ζωὴν τὴν γνώμην, ἀλλὰ διὰ πονηρίαν. εἰ δὲ μὴ ⟨Ϟ⟩ σκοπὸν ὀξυπαίζοις, καὶ τὸ Διάβολον ἀπαλλάξεις τῆς ἐγκλήσεως. ἀλλ' οὐκ ἔστι ζῶντα, οὐκ ἔστι. μυρίων γὰρ ἄξιοι κολάσεων καὶ οὗτος, κἀκεῖνος, εἰ καὶ ἡ οἰκουμένη ἐσώθη. οὐδὲ γὰρ ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα τῷ σωτηρίῳ ἡμῖν εἰργάσατο, ἀλλ' ἡ τοῦ Χριστοῦ σοφία, καὶ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ὁ θάνατος, πάσης ἑτέρων πονηρίας εἰς ὃ ἡμῖν συμφέρον ἀπεχρησάμενον. Τί δῆτ, φησίν, εἰ καὶ Ἰούδας μὴ προέδωκεν, ἕτερος οὐκ ἂν προέδωκε; καὶ τί τοῦτο πρὸς ὃ ζητούμενον; ὅτι εἰ σαυρωθῆναι ἔδει ⟨Ϟ⟩ Χριστόν, φησί, Διάβολος ἔδει· εἰ δὲ διάβολος, δι' ἀνθρώπου πάντως τοιούτου. εἰ δὲ πάντες ἦσαν ἀγαθοί, διεφθείρετο ἂν ἡ οἰκουμένη καὶ οὕτω ἡμῶν. μὴ γένοιτο. αὐτὸς γὰρ ὁ πάνσοφος ἤδει πῶς οἰκονομήσει τὰ ἡμέτερα καὶ τοῦτο* συμβάντος. θύραθεν γὰρ αὐτοῦ ἡ σοφία καὶ ἀκατάληπτος. διὰ δὲ τοῦτο, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι συνηρέτης οἰκονομίας ἐλήλυθε, σαλπίζει ⟨Ϟ⟩ ἀνθρώπου. ἀλλ' ἐρεῖς πάλιν, καὶ εἰ καλῶς ἐδόκει μὴ γενέσθαι αὐτὸν, τίνος ἕνεκεν εἴασεν εἰς μέσον ἐλθεῖν καὶ τοσοῦτον καὶ σοὶ πονηροῦ ἀπόνοιαν; δέον σε τοῖς πονηροῖς ἐγκαλεῖν, ὅτι κύριοι ὄντες μὴ ἐφυλάξαντο τοιοῦτον, γενόμενοι πονηροί· σὺ δὲ τοῦτο ἀφεὶς πολυπραγμονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ περιεργάζῃ, καίτοι εἰδὼς ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὸν ὄντα πονηρόν. ἀλλὰ σοὶ ἀγαθοὺς ἔδει γένεσθαι μόνους, φησί, καὶ γέεννα οὐκ ἂν ἦν χρεία σοὶ δὲ καὶ κολάσεως καὶ ἀμοιβῆς, σοὶ δὲ κακίας ἴσχυε· σοὶ δὲ πονηροὶ ἢ μὴ γένεσθαι, ἢ γενομένους θᾶττον ἀπελθεῖν. πρέπον μὲν οὖν ἄξιον πρὸς σε εἰπεῖν τὸ ἀποστολικόν· Μετανόησον ὦ ἄνθρωπε, Ps. 8. x. σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, Τί με ἐποίησας οὕτως; εἰ δὲ καὶ λογισμὸν ἀπαιτεῖς, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι μειζόνως θαυμάζονται ⟨ά⟩ ἀγαθοὶ μεταξὺ πονηρῶν ὄντες. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀνεξικακία καὶ ἡ πολλὴ φιλοσοφία αὐτῶν τότε μάλιστα δείκνυται· σὺ δὲ ἐπόθησας ἀνάρρησις παλαισμάτων καὶ ἀγώνων, ταῦτα λέγων. Τί οὖν; ἵνα οὗτοι καλοὶ φανῶσι, καλάζονται ἕτεροί, φησι; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ διὰ τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν. οὐδὲ γὰρ, ὅπερ προεῖπον, γενέσθαι πονηροὶ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν· διὰ καὶ κολάζονται. πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἶεν κολάσεως ἄξιοι, τοιούτους διδασκάλους ἔχοντες ἀρετῆς, καὶ μηδὲν ὠφέλιμον κερδαίνοντες; ὥσπερ γὰρ ⟨ά⟩ ἀγαθοὶ καὶ καλοὶ διπλῆς ἄξιοι τιμῆς, ὅτι καὶ χρηστοὶ γενόμενοι, καὶ οὐδὲν παρὰ τῶν πονηρῶν ἐβλάβησαν· οὕτω καὶ ⟨ά⟩ φαῦλοι διπλῆς ἄξιοι κολάσεως, ὅτι τε πονηροὶ γενόμενοι, διωνάμενοι γένεσθαι καλοὶ (οὐ καὶ δηλοῦσιν ⟨ά⟩ γενόμενοι) καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ὠφέλημενοι. ἀλλ' ἴδωμεν τί φησιν ὁ δείλαιος οὗτος διελεγχόμενος παρὰ τοῦ διδασκάλου. Τί οὖν φησι; μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; καὶ παρὰ τί μὴ ὀξυπαίζοις τοῦτο ἠρώτησεν; ὑπόμισε λανθάνειν τὸν εἰρῆσθαι, εἰς ὀξύμωρον· ὅτε γὰρ αὐτὸν δῆλον ἐποίησεν, ἐτόλμησε πάλιν ἔρεσθαι, τῇ ὑπερβολῇ τῆς διδασκαλίας θαρρῶν, ὡς οὐκ ἐλέγξοντος αὐτόν. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ῥᾴδιον ἐκάλεσεν. ὦ τῆς πληρώσεως· πῶς αὐτὸν ὀξύνηγε; τοιοῦτον γὰρ ἡ φιλαργυρία. μωρούς καὶ αὐόπτους ἐργάζεται, ἰταμοὺς καὶ κύνας δυσὶ δυσώπητον, μᾶλλον δὲ καὶ κυνῶν χαλεπωτέρους, καὶ δαίμονας ἀπὸ κυνῶν. οὕτω γοῦν ⟨Ϟ⟩ τὸν Διάβολον προσίεται

ασχὴν ἔχοντα· ἐξ οὗ λαβόντα, κερᾶμιον. "βασάζοντα. καὶ ὅρα πάλιν τῆς διανάμεως τὴν χ. βασάζον.
ὑπόδειξιν. οὐ γὰρ εἶπε μόνον, τὸ πάσχα ποιῶ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προσέθηκεν, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι. τοῦτο δὲ ἐποίει, ἅμα μὲν τοὺς μαθητὰς συνεχῶς παρομοιάσκων τοῖς πάθεσι, ὥστε τὴν πυκνότητα τῆς προρρήσεως ἐγγυμνασθέντας μελετῆσαι τὸ συμβησόμενον· ἅμα δὲ δεικνὺς αὐτοῖς τε ἐκείνοις, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα πεπιστευκόσι, καὶ πᾶσιν Ἰουδαίοις, ὁ πολλάκις εἶπον, ὅτι οὐκ ἄκων ὑπὸ τὸ πάθος ἔρχεται. προέθηκε δὲ, μετὰ τῶν μαθητῶν μου· ὥστε καὶ ἀρκοῦσαι φιλοσοφίᾳ τοῖς διδασκάλοις, κἀκεῖνον μὴ νομίσαι κρύπτεσθαι αὐτόν.

20 Ὀψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν. Βαθεῖαν τῆς αἰσχύνης τὴν Ἰούδα. καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐκεῖ πρῶτον, ἐν ἦλθε κηπωρύσων καὶ μυστηρίων καὶ ἄλλων, ἐν πρὸ αὐτῶν ἐλέγχεται τὴν τράπεζαν, ὅτε καὶ ἐν ἐσθιομένοις ἐλεγχόμενος ἀνέχεται. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπεσημήνατο, ὅτι ἐσθιόντων αὐτῶν διαλέγεται περὶ τοῦ προδόσαι ὁ Χριστός· ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης δείξῃ τὴν ποινὴν τοῦ προδότου. ὡς γὰρ ἐποίησαν οἱ μαθηταί, καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὀψίας γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

21 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν εἶπέ, φησιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Περὶ δὲ τοῦ δείπνου, καὶ τοῦ πόδας αὐτοῦ νίψαι. καὶ ὅρα πῶς φείδεται τοῦ προδότου. οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δυνάμενός με παραδοῦναι, ἀλλ' εἷς ἐξ ὑμῶν· ὥστε πάλιν δοὺς αὐτῷ μετουσίαν ἐξουσίαν" τὸ λαθεῖν· καὶ αἰρόμενα φοβοῦσα ἀπάγαγε καὶ τοῦ ἀφανῶσαι τοῦτον. ις. τῷ
εἷς ἐξ ὑμῶν, τῶν δώδεκά φησι, τὴν πονηρίαν μου συμπροσόντων, ὧν καὶ τοὺς πόδας ἔνιψα, οἷς ἔοικα ἐπιτείλαμενος. πέπλος ἄρα ἀφόρητος ἐστὶ χρεὼν ὅτε ἐκείνων τῶν ἁγίων καταλα-
Ιωαν. ιγ. κβ. βεῖν. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης φησίν· Ἠπορεῖτο, καὶ εἰς ἀνὴλους ἔβλεπον. καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἠρώτησε, δεδιὼς καὶ παρ' ἑαυτῷ, καίτοι μηδὲν ἑαυτοῖς τοιοῦτον συνειδότες· οὗτος δέ φησιν, ὅτι

22 Λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος, μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;

23 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω, ἐκεῖνός ἐστιν.

Ὅρα πότε αὐτὸν ἐξεκάλυψεν, ὅτε τοὺς λοιποὺς ἀπαλλάξαι τῆς ταραχῆς ταύτης ἐθέλησε. καὶ γὰρ καὶ ἀποτεθήκεσαν τὸ δεῖν· διὸ καὶ ἐπέκειντο ἐρωτῶντες. οὐκ ἐκείνους δὲ δεῖναι βουλόμενος μόνον τῆς ἀγωνίας τοῦτο ἐποίει, ἀλλὰ καὶ τῷ προδότῃ διορθῶσαι θέλων. ὅπου γὰρ πολλάκις ἀκούσας ἀδιορίστως, ἀδιόρθωτος ἔμεινε καὶ ἀνάλγητος ὤν, βουλόμενος αὐτὸν καθικέσθαι μᾶλλον, τοιαύτῃ τῷ προσωπείῳ αὐτόν. ὅπου δὲ λυπούμενοι ἤρξαντο λέγειν, μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; ἀποκριθεὶς εἶπεν·

Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

24 Ἀλλ' ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι ὕστερος ἐταμιεύσω, ὡς μὴ τιμᾶν ᾧ διδάσκαλον, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ βάπτειν· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τοῦτο ποιῆσαι ὁ Χριστὸς μᾶλλον αὐτὸν ἐντρέπων, καὶ εἰς διάθεσιν ὑπαναπαύσας. ἔχει γάρ τι καὶ τοῦτο πλέον. Ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς παραπέμπει δοῦλος, ἀλλ' ἐμπεπληγὼς ὑμῶν τῆς ἀφροσύνης· καὶ οὐκ ἂν ποτε χώραν εὗρεν ὀργὴ θυμός. Τίς γὰρ ἐποίησε τὸ δίκαιον ἐκεῖνο, ᾧ προδότῃ" ἀνακείμενον μετὰ τοῦ πάντων σωτῆρος, καὶ τὸν παραδίδοσθαι μέλοντα ὕστερος ὑπεισελθόντα διαλεγόμενον, οὐκ ἂν πάντα ἰὼν ἐκβάλοι θυμοῦ καὶ ὀργῆς; ὅρα γοῦν πῶς ὡραίως αὐτῷ προσφέρεται. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς ὅστι γεγραμμένον περὶ αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ πάλιν καὶ οὗτος μαθητὰς ἀνακλώμενος ἔλεγε, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀθανείας εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ τῷ προδότῃ διορθούμενος. καὶ ὃ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησὶν, ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται). καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ὅρα πάλιν ἐν τοῖς ἐλέγχοις ἀφατον τὴν παραότητα. Οὐδὲ

χ. κατακλιμενος

λον διψᾷ τῦ μεταχόιτος αὐτάρκως τῦ πώματος. Οὐδὲ γὰρ τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ὥστε ὦ πλείονι σβέννυσθαι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀνάπτεσθαι πέφυκε τοῦτο. καὶ γὰρ ὁ πῦρ ὅταν λάβῃ πλείονα ἐφῶ, τότε μάλιστα ἀγριοῦται· ὅπου καὶ ἡ τ χρημ῀ ἐπιθυμία ὅταν πλέον ἐμβάλῃ χρυσίον, τότε μάλιστα αἴρε῀. Εἰ τοίνυν ὁ πλουτῶν ἐφίεται, πενίας, ὁ᾽ ὁ᾽ ὁ πλού-
5 τῳ τοιοῦτος, οὐ῀ μάλιστα ὁ᾽ πενία. ὁρᾷς ὅτι τότε μάλιστα πάσχει ἡ ψυχή, ὅταν πλουτῇ· καὶ τότε πλουτῇ, ὅταν ὁ᾽ πενία ᾖ; Εἰ ὁ᾽ βούλει, καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος Ⓦ λέγειν γυμνάσωμεν, Ⓒ ἔστωσαν δύο πύες, ὁ μὲ᾽ ἔχων μυρία πάλαιτα, ὁ᾽ δὲ οὐδὲ· ἐκ ἀμφοτέρους ταῦτα ἀφαιρώμεθα. Τίς οὖν μᾶλλον ἀλγήσει; ἀχ ὁ τὰ μυρία ἀπολέσας; ἀκ δὴ᾽ ὁ᾽ μᾶλλον πλήξει, εἰ μὴ μᾶλλον ἐφίλει. εἰ᾽ ὁ᾽ μᾶλλον φιλῇ, μᾶλλον ἐπιθυμῇ. εἰ᾽ ὁ᾽ Ⓒ ἐπιθυμῇ μᾶλλον, μᾶλλόν ἐστιν
10 ὁ᾽ πενία. ὅτο γὰρ μάλιστα ἐπιθυμοῦμεν, ὅ μάλιστα ὁ᾽ εὐδεία ἐσμέν. ἀπὸ γὰρ εὐδείας ἡ ἐπιθυμία. ἔνθα γὰρ δὴ᾽ ἡ χόρτος, ἐπιθυμίαν ἀκ ἔστιν εἰ῀. ἐκ γὰρ τότε μάλιστα διψῶμεν, ὅταν εὐδεῶς ἔχωμεν ποτοῦ. Ταῦτα δέ μοι ἅπαντα εἴρηται, ὥστε δεῖξαι, ὅτι, ἐὰν μὴ φωνῶμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς λυμανῆται· ἐκ ὅτι οὐ πολλὰ πενίαν, ἀλλὰ πρὸ ἡμᾶς αὐτοὺς ἡ βλακερία. διὸ παρακαλῶ πάσῃ σπουδῇ τὴν νόσον τ φιλαργυρείας ἐκβαλεῖν, ἵνα καὶ ὁ᾽ ταύτα πλουτῶμεν, καὶ τῶν αἰωνίων
χ. ἀπαιρῶν, 15 ἀπολαύσωμεν᾽ ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πα. 17 ΤΗ ΔΕ ΠΡΩΤΗ ΤΩΝ ΑΖΥΜΩΝ ΠΡΟΣ-

20 ἦλθον Ⓖ μαθηταὶ τῷ Ἰησῦ λέγοντες, Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 Ὁ᾽ δὲ εἶπεν, Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς Ⓦ δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

25 Ρώτη τῶν ἀζύμων τὴν πρὸ τῶν ἀζύμων φησίν. εἰώθασι γὰρ ἀπὸ
χ. ταύτης τῆς ἑορτῆς ἀεὶ ἀριθμεῖν τὴν ἡμέραν. καὶ " ταύτην μνημονεύει, κατὰ λόγον ἐν τῇ ἑορτῇ τὸ πάσχα ἔθυσε γενέσθαι. τῇ γὰρ πέμπτῃ τῦ σαββάτου προσῆλθον. καὶ ταύτην ὁ μὲ᾽ τὴν πρὸ τῶν ἀζύμων καλῶ, Ⓦ καιρὸν λέγων κατ᾽ ὃν προσῆλθον· ὁ᾽ ὅτι λέγω, ἦλθε
χ. κατὰ λόγον 30 ὁ᾽ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, " ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα, Ⓒ ἦλθε τοῦτο λέγων, ἐγγὺς λόγου, ὅτι θύεται λόγου, τῆς ἑορτῆς δηλονότι μεμνημένος ἐκείνης. ἀπὸ γὰρ τῆς ἑορτῆς
χ. ἤρχετο. " δὲ ἄρχονται. διὸ Ⓒ ἕκαστος προσεῖπεν, ὅτε ἐθύετο τὸ πάσχα. * καὶ λέγουσι, Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; ὥστε καίτοιγε δῆλον, ὅτι ἐκ λόγου αὐτῷ οἰκία, ἀκ λόγου καταγώγιον· ἐγὼ ὁ᾽ οἶμαι μηδὲ αὐλὴν ἔχειν. ἢ γὰρ δὴ᾽ αὐτὸν ἐκ προεκάλεσαν ἐλθεῖν· ἀλλ᾽
χ. εἰς τὸ πά- 35 ἀκ λόγου ταῦτα πᾶσιν ἀποταξαμένοις λοιπόν. Τίνος ὁ᾽ ἕνεκεν " τὸ πάσχα ἐπετέλει; ἀεὶ
χ. ἤρχετο; ἀεὶ δῆτα πόνων δεικνὺς μέλλει τῆς ἑκάστης ἡμέρας, ὅτι οὐκ ἔστιν σαββατισμὸς Ⓒ ὡ νομῷ. καὶ τί δήποτε
χ. τῷ νόμῳ. πρὸς ἀγνώτα δὴ᾽ θεσπέσιον πέμπει; δεικνὺς καίτοιγε, ὅτι ἠδυνάτο μὴ παθεῖν. ὁ γὰρ τὸν δήμιον τοῦτον πείσας ὥστε αὐτὸν ἐκδέξασθαι, καὶ ταῦτα ἀπορήμ῀, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο ἐν τοῖς φανερῶς αὐτὸν, εἴπερ ἐβούλετο μὴ παθεῖν; καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς ὀίγου ἐποίησε, τοῦτο καὶ
* ὅτι 40 ἐνταῦθα. καὶ γὰρ ἐκεῖ φησιν, ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, * ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ διδάσκαλος λέγει, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα. ἐγὼ ὁ᾽ οὐ τοῦτο θαυμάζω μόνον, ὅτι αὐτὸν ὑπεδέξατο ἄγνωστος ὤν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ προσδοκῶν ἔμελλε ἐπισπάσασθαι τοσαύτην, καὶ πόλεμον ἀπασῶν, κατεφρόνησε τῆς τῶν πολλῶν ἀπειθείας. εἶτα ὅπῳ᾽ κηρύσσει, Ⓒ σημεῖον αὐτοῖς δίδωσιν, οἷ᾽ ὅτι τ Σαοὺλ ὁ προφήτης, λέγων· Εὑρήσεις τινὰ δύο ἀνθρώπους, καὶ a. Βασ. ι. γ.

ἀσχὴν

ὐ λήψεται τὴν ἀναρέτην, ἀλλὰ τὴν παῶν φαυλοπάτην· καὶν οἰκίαν ᾖ, ὐ τὴν ἐλευθέραν πρέπουσαν, ἀλλὰ τὴν πολιτικὴν δυναμένην τ̃ μαθητὴν ἀνέγκειν· καὶν οἰκέτας, καὶν ὁπῶν ἕτερον ὠφελῆς μέλλῃ, ὃ φαυλότατον λήψεται. ἢ τί λέγω στρατηλάτην, ἢ δημαγωγόν, ἢ οἰκονομικόν; καὶν γὰρ Βασιλεύῃ, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος, καὶ λύμη τ̃ς οἰκουμένης, καὶ πάντων πενέστερος. ὡς γὰρ εἰς τὴν πολλῶν ἀφορμὴν οὐκ ἀρκεῖται· ὐχὶ τὰ πάντων αὐτὸν νομίζων εἶναι, ἀλλ' ἑαυτ̃ ἕνα τ̃ν πάντων, ἢ τὰ πάντων ἁρπάζων, πάντων ἐλάττονα ἔχειν νομίζει. τ̃ γὰρ τ̃ν ὀλίγων κλητόντων ὀπτυμίαν τὰ πλείονα μετρῶν, οὐδὲν τούτων ἱκανὸν εἶναι πήσεται. διὸ καί τις φησί· Φιλαργύρου μὴ γένῃ· δυσμίμητος γάρ. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἢ ἑαυτὸν ἀποδίδοται, ἢ κοινὸς εἰσέρχεται τ̃ς οἰκουμένης ἐχθρός, ἀλγῶν ὅτι μὴ χρυσίον φέρει αὐτὶ τ̃ν ἀσταχύων ἡ γῆ, ἢ αὐτὶ τ̃ν ἀμπέλων αἱ κριθαί, ἢ αὐτὶ τ̃ν λίθων τὰ ὄρη, δυσχεραίνων πρὸς τ̃ βδελυκτὸν, ἐν τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς ζωοπαλιθύος, πᾶσαν ἀποστρεφόμενος τροφάσιν, ὅθεν οὐκ ἔστιν ἀργύριον λαβεῖν· πόντον ὠκεανόν, ὅθεν ἢ δύο μόνον συλλέξαι ὀβολοὺς ἔνι· ἀνθρώπους μισῶν, οὐ πένητας, τοὺς πλουσίους· τοὺς μὴ πένητας, μή τι προσελθόντες αὐτὸν σωσι, τοὺς ἢ πλουτ̃ντας, ὅτι μὴ τὰ ἐκείνων ἔχει. ἄνθρωπος τὰ αὐτ̃ νομίζει κεκλ̃σθαι· ἢ ὡς τροφὰ πόντων ἡδικημένος, ὅτω προσὴς πόντος δυσχεραίνει. πλησμονὴν οὐκ οἶδε, κόρον οὐκ ὑπίσασται· πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος, ὥσπερ οἶν ὁ τύπων ἀπηλλαγμένος ἢ φιλοσοφῶν, ζηλωτότερος πάντων ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ σπαρέτος, καὶν οἰκέτης ᾖ, καὶν διαπότης, πάντων ἐστὶ μακαριώτερος. οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν ποιήσει κακῶς, ὐδ' ἂν ⓓ ἐκ τ̃ς οἰκουμένης ζωέλωσιν ἄπωτες, ὅπλα καὶ στρατόπεδα κτιοιῶτες, καὶ πολεμοιῶτες αὐτῷ· ὁ ἢ μοχθηρὸς καὶ φαῦλος, καὶ τοιοῦτος, οἷ διεγράφαμεν, καὶν βασιλεὺς ᾖ, καὶν μυρία προσείκειται δόγδήματα, ἢ πρὸς τὸ τυχόντος τὰ ἔσχατα πείσεται. ὅπως ἡ κακία ἀδειὲς, ὅπως ἰχυρὸν ἡ ἀρετή. τί οἶνον πενθεῖς ἐν πενίᾳ ὤν; τί θρηνῶς ἑορτὴν ἄγων; καὶ γὰρ ἑορτ̃ς ὁ καιρός. τί κλαίεις; καὶ γὰρ πάμπολυς ἡ πλωχεία, ἂν σωφρονῇς. τί ὀδύρῃ παιδίον; παιδίον γὰρ δεῖ ⓜ τοιοῦτον κλαῦσαι. ἐτύπησέ σε ὁ δεῖνα; καὶ τί τοῦτο; καρτερικώτερόν σε ἐποίησεν. ἀλλὰ ἀφείλετο χρήματα; ὃ πλέον ἐστέτεμε τὸ φορτίον. ἀλλὰ τὴν δόξαν προσέκοψε; πάλιν ἄλλης θελυθερείας εἶδός μοι λέγῃς. ἄκουσον καὶ τ̃ν ἔξωθεν ταῦτα φιλοσοφούντων καὶ λεγόντων· οὐδὲν πέπονθας κακὸν, ἐὰν μὴ προσθῶμαι. ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἀφείλετο, τὴν μεγάλην ἐκείνην, καὶ προσβόλους ἔσχουσαν; ἀλλ' ἰδοὺ, πᾶσα ἡ γῆ ἀνώροφος, τὰ δημόσια οἰκοδομήματα, εἴτε εἰς τέρψιν, εἴτε εἰς χρείαν ἔχῃ ἐκλῆς. καὶ τί τερπνότερον, ἢ ὠφελιμώτερον τ̃ς τερεώματος τ̃ ὑρανοῦ; μέχρι τίνος πλωχοὶ καὶ πένητες; οὐκ ἔστι πλούσιον εἶναι ⓜ μὴ ψυχῇ πλουτοιῶτα· ὥσπερ οὐκ ἔνι πλωχὸν εἶναι ⓜ μὴ ἐν προαιρέσει ἔχοντα τὴν πενίαν. εἰ γὰρ κρειττόν τ̃ σώματος ἡ ψυχὴ, οὐκ ἰχύει τὰ ἀκυρότερα αὐτὴν προσθῆναι πρὸς ἑαυτήν· ἀλλ' ἡ κρεῖα τὰ μὴ ὄντα κρεῖα πρὸς ἑαυτὴν ἐφέλκεται καὶ μεταβάλλει. καὶ γὰρ ἡ καρδία ὅταν πνὰ δέξηται βλάβην, ἅπαν τὸ σῶμα οὕτω προσπάθησι· καὶν δύσκρατος γένηται, τ̃ πάντα λυμαίνεται· καὶν εὔκρατος, τὸ πᾶν ὠφέλησιν· αἱ δέ τι τ̃ν λοιπ̃ν προσφθαρῇ, ταύτης μόνης ἐνδον ὑγιοῦς, εὐκόλως καὶ κείνων τὴν λύμην ἀποπνάσεται. ἵνα ἢ καταφέρω ὃ λέγω ποιήσω, τί κλάδων ὄφελος, εἰπέ μοι, χλωρῶν, ὅταν ἡ ῥίζα μὴ ἁρπῇ; τί ἢ βλάβος τ̃ ἄνωθεν ξηρανθέντων φύλλων, ταύτης μόνης ὑγιοῦς; ὅτου καὶ ἐν τούτοις οὐδὲν ὄφελος χρημ̃χ, ψυχ̃ς οὔσης πενιχρᾶς, οὐδὲ βλάβος πενίας, ψυχ̃ς ὄσης πλουσίας. καὶ πῶς δὴ γένοιτο πλουσία, φησὶν, ἡ ψυχὴ ἐν πενίᾳ χρημ̃χ ὄσα; μάλιστα δὴ ὅτε γένοιτο. τότε γὰρ καὶ πλουτεῖν εἴωθεν. εἰ γὰρ, καθὼς πολλαχοῦ ἐδείξαμεν, τοῦτο πλουτ̃ντος τεκμήριον ὃ καταφρονεῖν χρημ̃χ καὶ μηδενὸς δεῖσθαι, δ̃λον ὅτι ὃ ἐν πενίᾳ εἶ μᾶλλον ποιεῖ πλουτεῖν. καὶ γὰρ ὐκολώτερον δή τις ἐν πενίᾳ, ἢ ἐν πλούτῳ καταφρονήσειε χρημ̃χ. καὶ ὅτι μᾶλλον ἐφίεται χρημ̃χ ὁ πλούσιος, ἢ ὁ πένης, καὶ πάνυ δ̃λον· ὥσπερ ὁ μεθύων μᾶλ-

λον

Σειρ. ι. θ. — χ. βασιλεῖς — χ. ἀπιμώπεσι. — χ. πλουτ̃ντας· — χ. μὴ ποτε — ἰσ. σκιᾷ — χ. ἐλύπησε

Οἱ γ' ἔπεσαν αὐτῷ τειάκοντα ἀργύρια 16 Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρείαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. Καὶ γὰρ ἐδεδοίκει αὐτὸν ὄχλον, καὶ μόνον ἀπολαβεῖν ἤθελεν. ὦ τῆς ἀνοίας. πῶς αὐτὸν χαλάσαι ἐπήρωσεν ἡ φιλαργυρία; ὁ γὰρ πολλάκις ἰδὼν αὐτὸν διὰ μέσου διϊόντα καὶ μὴ καταληφθέντα, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος καὶ δυνάμεως πολλὰς παραδοξότητας ἀποδείξεις, παρεστεδόκησεν αὐτὸν καθεῖλεν, καὶ ταῦτα τοσαῦτα αὐτῷ κατεπαδόντα καὶ φοβερὰ καὶ παρησημμένα ῥήματα, ὥστε καταλῦσαι τὴν πονηρὰν ταύτην ἔννοιαν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ δείπνῳ ταύτης ἀπέστη τῆς ἐπιμελείας, ἀλλ' ἕως ἑσπέρας ἐπ' αὐτῶν αὐτῷ διελέγετο. ἀλλ' οὐδὲν ὄχλος ὠφέλησεν. ἡ μὲν γὰρ διὰ τοῦτο ὁ διεστὼς ἐπαύσατο ἐπ' ἐαυτοῦ ποιῶν.

χ. αὐτὰ

Ταῦτα οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, μὴ θαλιμπρώμωμεν πρὸς τοιοῦτος εἰς τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ ῥαθυμοῦντας, νουθετοῦντες, διδάσκοντες, παρακαλοῦντες, παραινοῦντες, συμβαλλόμενοι, καὶ μηδὲν ὠφελῶμεν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς παρῆλθε τὸν ἀδίκαστον τῆς Ἰούδα· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαύσατο τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρων, καὶ νουθετῶν, καὶ ἀπειλῶν, καὶ θαλαπίζων, καὶ ἀδαμοῦ σαφῶς οὐδὲ δήλως, ἀλλ' ὑπικεκρυμμένως. ἐν αὐτῷ γ' τῷ καιρῷ τῆς παραδόσεως, καὶ φιλῆσαι αὐτὸν κατεδέξατο· ἀλλ' οὐδὲν ὄκλιον ὤνησε τοῦτο. τοσοῦτον ἡ φιλαργυρία κακόν. αὕτη γὰρ αὐτὸν καὶ παραδόσεως καὶ ἱερόσυλον ἐποίησεν. ἀκούσατε πάντες οἱ φιλάργυροι οἱ τὸν Ἰούδα νόσημα ἔχοντες· ἀκούσατε, καὶ φυλάξασθε τὸ πάθος. εἰ γὰρ ὁ Σωτὴρ τῶν Χριστῷ, καὶ σημεῖα ἐργασάμενος, καὶ τοσαύτης ἀποκαλύψας διδασκαλίας, ὅπως μὴ ἀποκαλύψῃ τοῦ νοσήματος, εἰς τοσοῦτον κατηνέχθη βαράθρου· πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς οἱ μηδὲ γραφὰς ἀκούσαντες, οἱ διὰ πάντος τοῖς πρόσθεν παρασπλωθέντες, διάλυτοι τῷ πάθει τούτῳ γένησεσθε, εἰ μὴ Σωτῆρος ἀποκαλύψεως ἐπιμελείας. καθ' ἑκάστην ἡμέραν Σωτὴρ οὐκ ἔστιν ὃν μὴ ἔχειν ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπαιδεύετο τὴν ἡμέραν, δι' ἔργων, διὰ ῥημάτων, μὴ χρυσὸν, μὴ ἀργύριον, μὴ δύο χιτῶνας ἔχειν· καὶ ὅμως οὐκ ἐσωφρονίσθη· καὶ πῶς σὺ παρασκευὴν θαρρήσεις σωθῆναι τὸ νόσημα, μὴ σφοδρᾶς ἀποκαλύψας θεραπείας, καὶ πολλῆς τῆς ἀσυνδήτου χειρὸς ἐπιμελούμενος; δεινὸν γὰρ, δεινὸν τοῦτο τὸ θηρίον, ἀλλ' ὅμως ἂν ἐθέλῃς, ῥᾳδίως παύσεσθαι. καὶ γὰρ ἔστιν ἡ ἐπιθυμία φυσική. καὶ δῆλον τοῦτο ἐκ τῶν ἀπηλλαγμένων αὐτῆς. καὶ γὰρ τῆς φύσεως κρατοῦντων ἐστὶν· αὕτη γ' οὐκ ῥᾳθυμίας ἡ ἐπιθυμία ἐστὶ μόνης· ἐντεῦθεν φύεται, ἐντεῦθεν αὔξεται· καὶ τοὺς παρὰ τοῦτο ἔστιν ἐλθεῖν, παρὰ φύσιν ποιεῖ ζῆν. ὅταν γὰρ ἀγνοῶσι τοὺς ὁμοφύλους, τοὺς φίλους, τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς συγγενεῖς, ἅπαντας ἁπλῶς, καὶ μετὰ τούτων καὶ ἑαυτοὺς, ἀ παρὰ φύσιν τοῦτο ἔστι ζῆν; ὅθεν δῆλον ὅτι παρὰ φύσιν ἡ κακία, καὶ ὃ τῆς φιλαργυρίας νόσημα, ᾧ καὶ Ἰούδας περιπεσὼν, παρεδότης ἐγένετο. καὶ πῶς τοιοῦτος γέγονε, φησι, κλῆσις ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ; ὅτι οὐκ ἀναγκαστικὴ τοῦ Θεοῦ ἡ κλῆσις, οὐδὲ βιάζεται τὴν γνώμην τὴν μὴ βουλομένων ἀρετὴν ἐλέσθαι, ἀλλὰ παραινεῖ μὲν καὶ συμβουλεύει, καὶ πάντα ποιεῖ καὶ παραγγέλλεται, ὥστε πεῖσαι γενέσθαι τοὺς· εἰ δὲ μὴ ἀκούσωσί τινες, οὐκ ἀναγκάζει. εἰ δὲ βούλει μαθεῖν πόθεν αὐτὸς γέγονε τοιοῦτος, εὑρήσεις ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας αὐτὸν ἀπολωλότα. καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ πάθους αὐτὸς ἐάλω τοῦτο, φησὶν· ὅτι ἐῤῥᾳθύμησεν. ἐντεῦθεν γὰρ αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ, ὥσπερ οὖν ἀπὸ ἀσυνδήτου καιροῦ τὸ ἐναντίον. πόσοι γοῦν βίαιοι ἡμῶν ὁμόλογοι, προβάτων εἰσὶν ἡμερώτεροι νῦν; πόσοι ἀσθενεῖς, σώφρονες μετὰ ταῦτα κατέστησαν; πόσοι πλεονέκται ἀπὸ τούτου, νῦν δὲ καὶ ἑαυτῶν ἐρρίφασι καὶ τοῖς ἀναισθήτοις πάλιν ἀπὸ ῥαθυμίας ζωὴν. καὶ γὰρ ὁ Γιεζῆ ἀνδρὶ ἀγίῳ ζωὴν ἔζη, καὶ γέγονε μαθητὴς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ νοσήματος. εἰ γὰρ πάντων χαλεπώτατον τοῦτό ἐστι τὸ πάθος. ἐντεῦθεν τυμβωρύχοι, ἐντεῦθεν ἀνδροφόνοι, ἐντεῦθεν πόλεμοι καὶ μάχαι, καὶ ὁ ἐνταῦθα βίος πᾶς κακοῦ, ἐντεῦθεν. καὶ πάντα χοῦ ἄξηστος ὁ τοιοῦτος, ἂν τε στρατηγήσαι, εἴ τε δημαγωγῆσαι δεῖ· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐν τοῖς κοινοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. καὶ γυναῖκα ἀγαγέσθαι μέλλῃ,

ΗΘΙΚΟΝ

χ. παραδότης

χ. ἀκούσαντες, χ. ὑπάρχουσι χ. ζωοχοῖς

ὃ

αὐτος τῦτο μᾶλλοι ἐβούλετο, δῆλοι ὄξ ὧν ϗ γλωσσόκομοι βασάζεσθαι ἐκέλευσιν, ὁ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνᾳ. ἀλλὰ ὅτι οὐκ ἀπῆτει τῦτο ὁ κύριος, ὥσι" δῆλον ἦσαν ὃ γεγυμνιδίοι, ἀλλ' ὥσι ἀποδέξασθαι μόνον. ὥσπερ γὰρ εἴ τις αὐτὸν ἤρετο χωρὶς τῦ ποιῆσαι τῦτο τὴν γυναῖκα, οὐκ ἂν τῦτο ἀπεφήνατο· ὕτως ὅλῃ ἐποίησεν, εἰς ἓν ὁρᾷ λοιπόν, ὅπως ἂν μὴ" ἀφορπθῇ ἐκ τῆς τῶν μαθητῶν ὑποτιμήσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῦ θεραπείας βλάβυμοτέρα ἡγουμένη ϗ ἀμείνων ἀπέλθῃ. ϗ γὰ μὴ ὃ χυδαῖος ὃ ἕλλιος, οὐδὲ κύριος εἶναι αὐτῶ ἢ ὑποτίμησις. ϗ σὺ ὅπου ἐὰν μὴ ἴδῃς σκηὴν κατασκευάσαντα ἱερεῖ καὶ προσάγοντα, ἢ ἄλλοι ἴδῃ ἐκκλησίας κόσμοι, ἢ τεῖχος ϗ ἔδαφος φιλοποιοῦντα, μὴ κέλευε προσδῦναι, ἢ ἀναπαπῦσαι ὃ γεγυμνιδίον, ἵνα μὴ πτοήσῃς αὐτῦ τὴν προθυμίαν· ἀν ὃ ὁρᾷς ἢ κατασκευάσαι ἱερᾷ ταῦτα, κέλευε δυσὶν ἢ τρισὶ· ἐπεὶ ϗ αὐτὸς, ὥσι μὴ πτοήσαι τὴν" προθυμίαν τῆς γυναικός, τῦτο ἐποίησε, ϗ ὅσα φησὶν, εἰς προθυμίαν αὐτῆς λέγει. εἶτα ὅλῃ εἶπεν, εἰς ⓜ ἐνταφιασμόν μυ ἐποίησεν, ἵνα μὴ δόξῃ ἀπορῦν τὴν γυναῖκα τῦ ἰδιότυ πράγματος αἰσχύνασαι, ἴσθι γὰ ϗ θανάτυ λέγω, ὅσα δόξῃ τῶν ἐξῆς πῶς αὐτὴν ἀσκλᾶται πάλιν λέγων· ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαληθήσεται ϗ ὃ ἐποίησεν αὕτη. τῦτο ὃ ϗ τῶν μαθητῶν προθυμία, καὶ εἰκὸς προθυμία ϗ ἔπαινος ἰῶ. πάντις γὰ αὐτὴν φησιν, ἀσυνεσίαν μὴ ἴσθι, ϗ νῦν ὃ προσδιεκπύρωσε τὸ πάθος ἴσθι πρὸς ἡδονὰς προσαγαγῦσα. μὴ ἴδῃς ὡς αὐτὴ ὑποτιμᾶται. ἐγὼ γὰ ἴσασιν ἀπέχω τὴν καταδίκασαν αὐτὴν, ὡς". κακῶς πεποιηκῆναι, ἢ μεμφεσθαι, ὡς οὐκ ὀρθῶς εἰργασμένῃ, ὅτι οὐδὲ ἄφησε λαθεῖν τὸ γεγυμνιδίον, ἀλλ' ὁ κόσμος εἴσεται τὸ ἐν οἰκίᾳ εἰργασμένον καὶ κρυπτῷ. ϗ γὰ ἀπὸ βλεφάρων ἀμφοίας ἰῶ τὸ γεγυμνιδίον, καὶ πίστεως θερμῆς, ϗ ζωτεκμμένης" ψυχῆς. ϗ δῆλα ἃ μηδὲν πνθυμητικὸν ἐνέσχετο τὴν γυναικί, ἀλλὰ τὸν εἰς ἀεὶ μνήμην; ἀπὸ τύτων ϗ ἴσθι ἐκείνων θαῤῥῆν προσκυλίζων. εἰ γὰ ἔργον καλὸν ἐποίησεν, ἔνδηλον ὅτι ἐμαθὸν ἄξιον λήψεται.

14 Τότε πορθεὶς εἷς τῶν δώδεκα Ιούδας ὁ λεγόμενος Ισκαριώτης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,

15 Εἶπε· τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ προδώσω ὑμῖν αὐτόν;

Τότε, πότε; ὅτε ζῶντα ἐλέγετο, ὅτε εἶπεν εἰς ⓜ ἐνταφιασμόν μυ *. ἐμοὶ οὐδὲ οὕτω δῆλον κατεύγη, ὅτε ἀκούσας ὅτι κηρυχθήσεται ὃ εὐαγγέλιον πανταχοῦ, ἔδυσε (ϗ γὰ δυνάμενος ἀφάτυ ὃ ἐρημῶν ἰῶ) ἀλλ' ὅτι γυναῖκες τοσαύτην ἐπεδείξαντο τιμὴν, ἐμοὶ γυναῖκες πεπορνευμέναι, τότε αὐτὸς ϗ τῦ προδόλου εἰργάζετο. ἐμοὶ τί ἄν ποτε λέγοιεν αὐτὸν ὃ προδόσιμον; ὅτι ἰῶ ϗ ἄλλος Ιούδας. ϗ οὐδὲ προδιδῶται εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τῶν δώδεκα καὶ οὗτος ἰῶ." ὕτως οὐδὲν κρύπτουσι τῶν δοκούντων εἶναι ἐπιτιμήσεων. κρίνει οὖν εἰπεῖν ὕτως ἁπλῶς, ὅτι τῶν μαθητῶν αὐτῦ εἷς ἰῶ (ἦσαν γὰ ϗ ἄλλοι) νῦν ὃ προσκρίναι τὸν δώδεκα, ὡσανεὶ ἔλεγον, τὸ πρότυ χορυ, τῶν" ἀρισταίων ἐξελεγμένων, τῶν μὴ Πέτρυ ϗ Ιωάνν. ἐνὸς γὰ αὐτοῖς ἔμελε, τῆς ἀληθείας μόνης, ὁ τὸ συνιάσας τὰ γεγονότα. ὅλῃ τῦτο τῶν μὲ σημείων πολλὰ προδηλοῦσι, τῶν ὃ δοκούντων εἶναι ἐπιτιμήσεων οὐδὲν ἀποκρύπτονται· ἀλλὰ καὶ ῥῆμα, καὶ πρᾶγμα, καὶ ὁπουῦν ἦ, τῦτο μὴ" πρόσεισι δι' ἀκριβείας ϗ πίστεν. σι· ϗ οὐκ ὄτοι μόνον, ἀλλὰ ϗ αὐτὸς ὁ τὰ ὑψηλότερα φθεγξάμενος Ιωάννης. αὐτὸς γὰ μᾶλλοι λέγει ϗ τὰ ὕδατα, ϗ τὰ ὀνείδη τὰ εἰς αὐτὸν γεγονότα. ϗ ὅρα πόσην κακίαν τῦ Ιούδα,

Λυκ. κβ. δ. "ὅταν αὐλισθῶσι πρὸς σὲ, ὅταν ἀργυρίου τῦτο ποιῇ, ϗ ἀργυρίου τοσύτυ. ὁ ὃ Λυκᾶς φησιν, ὅτι ταῖς γραφαῖς ἐπείθετο. ὅλῃ γὰ ἐστασίαζον τὰ Ιουδαῖοι, οὐδὲ τὰς διαταξίας αὐτῶν ὑπεμίμνησκον, ἐπὶ ὑπὸ Ρωμαίοις. ϗ γὰ ἡ ἀρχὴ αὐτῶν μεταπεσῦσα λοιπὸν ἰῶ κ τῶν προφητῶν. τύτοις οὖν προσελθὼν, φησὶ· τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;

Οἱ

χ. διορθώσασθαι

χ. διαπραγδεῖν

χ. γνώμην

χ. κακὸν

χ. κρύβδα.

χ. ϗ ἄλλοι πνες

χ. ἀείσταν

χ. ϗ πιστὸν,

*τὸ μὲν γὰ τῦ τυπήσαι.

λοιῶτος, ὅπ τὰ βαρύτερα ἠφίεσαν, τὴν κρίσιν, ἐ Ⓦ ἔλεον, ἢ τ πίστιν· ἢ πολλὰ ἐν ᾧ ἴρε
χ. συνελογίζ. τερὲ ἐλεημοζωίης ΔΙ. ἐλεξθέντος· ἢ ἀπὸ τύτων ἐλογίζοντο τοῖς ἑαυτ. ὃν, ἢ ἐνόουν,
ὅπ εἰ ὁλοκαυτώματα ὐ τοῖσιτε, ὀδὲ τὴν παλαιὰν λατρείαν, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἐ-
λαίου τ χρίσιν. ἀλλ' ὅτι μὴ ὅλως ὕτως ἐνόμιζον· ὁ ὀ τ δίκαιον αὐτῆς ὁρᾶν ἀφίκοι (καὶ
γὰρ πολλὴ ἡ βλάβεια ἰῶ, ἢ ἄφατος ἡ ασυδία) δῆ ἐ σφόδρα συγκαταβαίων ζωοχόρη-
δε ἢ κτ τῆς κεφαλῆς αὐτ' χυθῆναι τὸ ἔλαιον. εἰ γὰρ ἀνθρωπος ἠμέλησε ἢ χυοφορηθῆ-
ναι ἢ γαλακτοτροφηθῆναι ὐ προήκατο, τί θαυμάζεις εἰ τῦτο ὑ δίκαιρύσεται, ὥσπερ γὰρ
χ. ὥσπερ ὁ πατὴρ αὐτ' κτίσης ἰῶ ἔχετο ἐ καπνοῦ, ὕτω ἐ αὐτὸς τῆς πόρνης, ὑπὲρ ἔφθιω εἰπὼν, τ
αὐτῆς δίκαιον ἀποδεχόμενος. ἢ γὰρ ἢ ὁ Ιακὼβ ςήλιω ἤλειψε τῷ Θεῷ, ἐ ἐν ταῖς θυσίαις
ἔλαιον ποσφέρετο· ἢ Ⓦ ἱερὸς μύρῳ ἐχρίετο. ἀλλ' Ⓦ μαθητὴς τὴν γνώμην αὐτῆς ὀκ
εἰδότες ἀκαίρως ἐμέμφοντο, ἐ δι' ὧν ἐνεκάλεσαν, δεικνύουσι τῆς γυναικὸς τὴν φιλοτιμί-
αν. εἰπόντες γὰρ ὅπ ἠδύνατο τῦτο τριακοσίων δηναρίων ποραθῆναι, ἔδειξαν ὅτι αἰά-
λωσεν εἰς ὃ μέρος αὐτὴ, καὶ ὅλῳ ἐπεδείξατο τὴν μεγαλοψυχίαν. δῆ καὶ ἐπετίμα
αὐτῖς λέγων· τί κόπους πρέχετε τῇ γυναικί; καὶ λογισμὸν ποιήσηται, βουλόμενος
15 αὐτὸν πάλιν ἀναμνῆσαι τῦ πάθους. εἰς Ⓦ ἐνταφιασμόν μου γὰρ, φησιν, ἐποίη-
χ. συλλογισ- σε. καὶ ἕτερον ποιεῖται λογισμόν. τὸν πωχεὶς γὰρ πάντοτε ἔχετε μθ' ἑαυτῶν, ἐ-
με ὃ ὐ πάντοτε ἔχετε· ἐ, ὅσα ἐὰν κηρυχθῇ τὸ ὐαγγέλιον τῦτο, λαληθήσεται καὶ ὃ
χ. τῦτο ἐποίησεν αὕτη. εἰδὼς ὡς πάλιν τὴν εἰς τὰ ἔθνη ἔξοδον ποιήσαιφωνῆ, ἢ " ταύτη
ποδαμῶ γάμβος αὐτὸν γὰρ τ θανάτυ, εἶπε τοσαύτη μ Ⓦ φανερὰ δύναμις ὀκ-
χ. εὐαγγέλιον; 20 λάμψῃ, ὡς πάντα γὰρ τῆς γῆς ὀκ χυθῆναι τὸ " κήρυγμα; πῦ ὖν ὕτως ἄθλιος, ὡς πρὸς
τοσαύτην ἀντιλέξαι ἀλήθειαν; ἰδὺ γὰρ, ὅπερ εἶπε, πέπτωκε· ἐ ὅπερ μὲν ἀπέλθῃς τῆς
οἰκουμένης, ὃ ᾧ ἐ ταύτην ἀκαταπαύστως. κἀκεῖσε δὲ τὸ ποσόσπον δύσομεν ἰῶ, ὔτε
μάρτυρας ἔχον πολλοὺς, ὔτε ὀν θεάτρῳ τὸ γεγονὸς, ἀλλ' ὀν οἰκίᾳ, ἢ οἰκίᾳ λεποσύλων,
τ μαθητῶν μόνων πρόντων. πῦ ὖν αὐτὸ ἐζήτησε, ἢ ΔΙ. ἐθαύμασεν; ἢ τ ταῦτα λέ-
25 γοντος δύναμις. ἐ βασιλέως μὲν μείζων καὶ ςρατηγὸν ἀνδραγαθήματα, ὧν καὶ τὰ ὑπομνήματα μένει, στήλαι, καὶ πόλεις αἱαχθεῖσαι, καὶ τεῖχη ποιὰ ἀλλοντες, καὶ πολέ-
μους νικήσαντες, καὶ ἔθνη ςήσαντες, καὶ ἔθη πολλὰ διαλωσάμενοι, ὀδὲ ὄξ ἀκοῆς, ὀδὲ
ὄξ ὀνόματος εἰσὶ γνώριμοι, καίτοι καὶ ἀνδριάντας ἀναςήσαντες καὶ νόμους θέντες· ὅπ ὁ πέν-
ης γυνὴ ἔλαιον ὀλίγον ἔχει ὀν οἰκίᾳ λεποσύλων, δώδεκα ἀνδρῶν πρόντων, ἢ τοσῦτοι ἀ-
χ. ἤλλοι, 30 δυσὶ κτὶ τὴν οἰκουμένην· καὶ χρόνος ὅσος " πέπλθε, καὶ ἡ μνήμη τ θρυλλήτου ὀκ ἐ-
μαράνθη· ἀλλὰ καὶ Πέρσαι, καὶ Ινδοὶ, καὶ Σκύθαι, καὶ Θρᾷκες, ἐ Σαυρομάται, ἢ ὁ τὴν
Μαύρων ἦρος, ἢ Ⓐ ζὰ Βρεπανικὰς νήσους οἰκοιῶτες ὁ ὀν Ιουδαίᾳ ἠγνόηνται λάθρα, ὀν
οἰκίᾳ, ὡδὲ γυναικὸς πεπριυμένης ἀνιφέρεσι. μεγάλη ἡ φιλανθρωπία τ θεατ-
τῦ. πόρνης ἀνέχεται, πόρνης πόδας φιλύσης καὶ βρεχύσης ἐλαίῳ, καὶ καθαιρούσης
35 θριξί· καὶ ποιεῖται καὶ ὀπτιμᾶ τοῖς ἐγκαλοῦσιν. ὀδὲ γὰρ ἔδει γὰρ τοσαύτης ασυ-
νδήσης ἐξαπορηθῆναι τ γυναῖκα. σὺ δέ μοι σκόπει κἀκῆνο, πῶς ἦσαν λοιπὸν ὑψηλοὶ ἢ ποι-
θυμοι ποὸς ἐλεημοσύνην. ἢ ΔΙ. τί μὴ ἁπλῶς εἶπεν, ὅπ ἔργον καλὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ
ποτέρων, τί κόπους πρέχετε τῇ γυναικί; ἵνα μάθωσι μὴ ὀκ ποσοιμίων τὰ ὑψηλότερα
τῦ ἀνθενεςέρους ἀπαιτῶν. δῆ τῦτο ὀδὲ αὖθ' καθ' ἑαυτὸ ἁπλῶς τὸ ποᾶγμα ἐξετάζει,
40 ἀλλὰ μ τὸ ποσώπυ τῆς γυναικός. καίτοι εἰ νομοθέτει, ὀκ ἂν ποσέθηκε τὴν
γυναῖκα. ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι δι' αὐτὴν ταῦτα εἴρηται, ἵνα μὴ τὴν βλασφήσασαν αὐτῆς
πίστιν πρώσωσι, ἀλλ' ὀνήσωσι μᾶλλον, ΔΙ. τῦτό φησι, παιδεύων ἡμᾶς, ὅπερ ἂν γέ-
νηται καλὸν ὡδὲ τὸ ὁτοῦν, καὶ μὴ σφόδρα ἠκριβωμένον ᾖ, δέχεσθαι αὐτὸ ἢ θαλπειν τὴν
χ. εἰς " ὅπ ὁ μείζων ἄγει, ἢ μὴ ὡδὲ τὴν ἀρχὴν πᾶσαι ὑπίςπτον ἀκρίβειαν. ἐπεὶ, ὅπερ καὶ

αὐτὸς

α. Κορ. ιδ'. κ. Αδελφοὶ, λέγων, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. νηπιάσωμεν τοίνυν τῇ κακίᾳ, καὶ τὴν πονηρίαν φυγόντες τῆς ἀρετῆς ἐπιλαβώμεθα, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. π'. 6 ΤΟΥ ΔΕ ΙΗΣΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΕΝ Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, 7 Προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.

Γυνὴ αὕτη δοκεῖ μοὶ εἷς μία καὶ ἡ αὐτὴ πρὸς πάσας τοὺς εὐαγγελισαμένους εἶναι· οὐκ ἔστι δὲ ἄλλα πρὸς μοὶ τοῖς τόποις μία τις εἷς μοι δοκεῖ καὶ ἡ αὐτὴ· πρὸς ἣν Ἰωάννης οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἑτέρας τινὸς μνημονεύει, ἢ τοῦ Λαζάρου ἀδελφή. οὐκ ἁπλῶς δὲ τῆς λέπρας μέμνηται τοῦ Σίμωνος ὁ εὐαγγελιστής, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πόθεν θαρροῦσα προσῆλθεν ἡ γυνή. ὅπου γὰρ ἡ λέπρα ἐδόκει σφόδρα ἀκάθαρτον εἶναι παθος καὶ βδελυκτὸν, εἶδε δὲ ὃν Ἰησοῦν προσπάσαντα ἄν, θεσπέσιον καὶ τῆς λέπρας ἐκκαθάραντα (οὐδὲ γὰρ ἂν εἵλετο μίαν πρὸς τῷ λεπρῷ) καὶ καταδέοντα τοῦ πυρὸς αὐτοῦ, ἐθάρσησεν ὅτι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀκαθαρσίαν ἀποσμήξει ῥᾳδίως. οὐκ ἁπλῶς δὲ καὶ τὴν πόλιν φησὶ τὴν Βηθανίαν· ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐκεῖ ὄντι τὸ πάθος ἔρχεται. ὁ γὰρ προσῆλθε τοῦτο ᾔδει διαδιδράσκων αὐτὸν, ὅτε μάλιστα ἐξέφθη αὐτῷ ἡ βασκανία, ὅτε πλησίον ἔρχεται ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. οὕτως οἰκονομίας ἕνεκα καὶ τὸ φεύγειν ἀνεχώρει. ἰδοῦσα τοίνυν αὐτὸν ἡ γυνὴ, καὶ τὸ θαρρῆσαι λαβοῦσα, οὐκ ἠθύμησεν προσιέναι. εἰ γὰρ καὶ αἱμορροοῦσα, καίτοι νοσοῦσα ἑαυτὴν ἐπεδείκνυτο τοιοῦτον, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως δοκοῦσαν εἶναι ἀκαθαρσίαν, τέμνουσα καὶ δεδοικυῖα προσῆλθε· πολλῷ μᾶλλον ταύτην ὀκνεῖν καὶ ἀναδύεσθαι εἶκος ἦν διὰ τὸ ποτὲ μὲν συνειδὸς διὰ καὶ πολλὰς γυναῖκας, τὸν Σαμαρείτην, τὸν Χαναναῖον, τὸν αἱμορροοῦσαν, καὶ ἑτέρους πλείους προσέρχεται, διὰ τὸ πολλὴν ἑαυτῇ συνειδέναι τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσέλγειαν· καὶ οὐδὲ δημοσίᾳ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ. καὶ πάντων ἄλλων ὄντων θεραπείας προσερχομένων σωματικῆς, μόνον αὕτη τιμῆς ἔνεκεν προσῆλθε μόνης, καὶ τὴν ψυχὴν διορθώσεως. οὐδὲ γὰρ τὸ σώματος ἀνάπαυσιν ἐζήτει· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἂν τις αὐτὴν θαυμάσειε. καὶ οὐδὲ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆλθεν (οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον ἐτίμησεν) ἀλλ' ὡς μείζονι ἢ κατ' ἄνθρωπον. διὰ τοῦτο ὁ πάντος τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν τιμιώτερον ἦν μόνος, τοῦτο τοῦ τὰς πόδας ἐψαῦσαι τοῦ Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν ἑαυτῆς.

χ. ἀκάθαρτον εἶναι, καὶ πάνυ βδελ.

Ματθ. ε'. Λουκ. η'.

8 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, φησὶ, λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια [ἐγένετο] αὕτη;

9 Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.

10 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

11 Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

12 Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

13 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. Καὶ πόθεν οὖν αὐτοῖς ἡ τοιαύτη μανία; ἦκουον τοῦ διδασκάλου λέγοντος, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐγκαλοῦντος,

πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὠμφρήσεται τοὺς ἐφηδομένους τοῖς κολαζομένοις. εἰ γὰρ τοῖς τοῦ Θεοῦ κολαζομένοις οὐκ ἐπεμβαίνειν, ἀλλὰ συμπάσχειν χρὴ, πολλῷ μᾶλλον τοῖς εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκόσι. ὅτε γὰρ ἀγάπης σημεῖον, τοῦτο πάντων ποιεῖσθαι ὁ Θεός. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ἀλυσιδος τὰ βασιλικὰ, σχεδιά ἐστι τὰ τίμια τῶν ἀνδρῶν ἢ τῶν χρωμάτων, ἅπερ τινὲς χλαμύδα καταστικτάζειν τοῦτο· ὅτω καὶ οἱ τοῦτα, αὗται εἰσιν ἀρεταὶ αἱ ὑμεῖς, ἅπερ δὴ τινὲς ἀγάπην συνέχουσιν. ὥστε γοῦν ὅπως ἀγάπωμεν ἀλλήλους, ὡς τὸ μὴ μεμνῆσθαι τῶν εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκότων. μὴ γὰρ οὐκ ἐφείσατο καὶ θατέρου μέρους ὁ Θεός; μὴ γὰρ οὐκ ἔπεμψε τὸν ἠδικηκότα πρὸς τὸν ἠδικημένον ἐλθεῖν; οὐκ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου πέμπει πρὸς σχίσιν αὐτοῦ, καὶ μὴ τὰς καταλλαγὰς ὑπὲρ τῆς τραπέζης αὐτὸν καλεῖ; ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦτο παρεμείνῃς σχίσιν ἐλθεῖν, ἐπεὶ τὸ πᾶν ἀπώλεσας. διὰ γοῦν τοῦτο μάλιστά σοι μισθὸν ἄφατον ὀείλει, ἵνα φθάσῃς σχεῖνον· ὡς ἐὰν προκληθεὶς καταλλαγῇς, οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ προσταγῆς γένηται ἡ φιλία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου ταπεινώσεως. διὸ καὶ ἀσυμφώνητος διαχωρεῖς, ἐκείνου τὰ βραβεῖα λαμβάνοντος. τί λέγεις; ἐχθρὸν ἔχεις, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ; οὐ γὰρ ἔρχεται ἡμῖν ὁ διάβολος, ἀλλὰ καὶ ὁμολογεῖς ὑπαστρώματα; εἶθε μηδὲ σχίσιν ἤθελησεν ἡμῖν πολεμῆσαι, εἶθε μήτε σχίσιν διάβολος ἦν. οὐκ οἶδα πόσοι ἡ ἡδονὴ μετὰ τὰς καταλλαγάς; τί γὰρ, εἰ καὶ ἐν τῇ ἔχθρᾳ τὸ σφοδρὰ φαίνεται; ὅτι γὰρ ἥδιον τὸ φιλεῖν τὸν ἀδικοῦντα ἢ μισεῖν, μετὰ τὸ λυθῆναι τὴν ἔχθραν ὅτε δυνήσῃ μαθεῖν καλῶς. ἵνα τοίνυν τοὺς μαχομένους μιμούμεθα ἀλλήλους καταθέντες, τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ πολεμοῦτες; ἄκουσον καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πόσους ἐᾷ σαρκὶ τούτου λόγος. ὁδὸν μιαιφόνων εἰς θάνατον. διὰ θεσπέσιος ἀνὴρ θεσπέσιον σωτηρίαν ὀργὴν, καὶ διὰ Θεὸν ζητεῖ ἴασιν. καίτοι [γε] συνεχώρησεν ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. πῶς οὖν ἐγκαλεῖ; ὅτι κακίαν συνεχώρησεν, οὐχ ἵνα ἀλλήλοις αὐτὰ ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα δείκνυται τὸ παθεῖν ἀπεχώμεθα τοῦ τολμᾶν. καὶ ἄλλως δέ, κακίαν μὲν προσκαίρου πάθος ἐστὶν ὀργῆς, τὸ δὲ μνησικακεῖν, ψυχῆς πονηρίαν μηνυούσης. ἀλλὰ κακῶς ἔπαθες; ἀλλ' οὐδὲν τοσοῦτον, ὅσον σαυτὸν ἐργάσῃ μνησικακοῦν. ἄλλως δέ, οὐδὲ δυνατὸν ἀνδρὶ ἀγαθὸν κακόν τι παθεῖν. ἔστω γάρ τις καὶ παιδία ἔχων καὶ γυναῖκα, καὶ φιλοσοφείτω, ἐχέτω δὲ καὶ πολλὰς ἀφορμὰς βλάβης, καὶ χρημάτων περιουσίαν, καὶ ἀρχῆς δυναστείαν, καὶ φίλους πολλοὺς, καὶ τιμῆς ἀπολαυέτω, πλὴν φιλοσοφείτω (τοῦτο γὰρ δεῖ προσκεῖσθαι) καὶ προσάγωμεν αὐτῷ τὰς πληγὰς τῷ λόγῳ, ἐὰν προσιὼν τις μοχθηρὸς αἰρῇ περιδεῆ γέροντα· τί οὖν πρὸς τοῦτον οὐδὲν ἡμύναμεν ἔτι) τὰ χρήματα; τὰ τέκνα αἰωρείτω· τί οὖν πρὸς τὸν δυνάστου φιλοσοφοῦντα; τὴν γυναῖκα σφαττέτω· καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸν πεπαιδευμένον μὴ πεισθῆναι τοῦ κεκτημένου; εἰς ἀπιμίαν ἐμβαλέτω· καὶ τί πρὸς τὸν μόνος χόρτου τὰ πρόσωπα ἡμύναμεν; εἰ βούλει, καὶ τὸ σῶμα κολαζέτω, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλλέτω· τί οὖν πρὸς τὸν μαθόντα, ὅτι καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται), ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται, καὶ ὅτι ἡ θλῖψις δοκιμὴν κατεργάζεται; ἐγὼ μὲν οὖν μηδὲν βλαβῆσεσθαι τὸν ἄνδρα νομίζω· ὁ δὲ λόγος πρῶτον ἔδειξεν ὅτι καὶ ὠφεληθήσεται ἀνακαινούμενος καὶ δοκιμος γινόμενος. μὴ τοίνυν πρὸς ἑτέρους ἀλλήλους, ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες καὶ ἀθυμίᾳ καταστικτάζοντες τὴν ψυχήν. ὁ γὰρ τῆς πλησίον πονηρίας ἐστὶ τοσοῦτον, ὅσον τῆς ἡμετέρας ἀλαζονείας ἡ ὀργή. διὰ τοῦτο δὴ ὑβρίζει τις, διακρουόμεθα· συνελαύνεται, ἀναχωροῦμεν· ἁρπάζει τις, τὸ ἀλλότριον ἀφίεμεν, καὶ τὰ παιδία σχίσια τὰ μικρὰ, ἅπερ ἐν τῇ ἐμπλίκων ἀετιότητι προξενοῦσιν πολλὰς ὀργὰς, ἀλλ' ἀπὸ μακρῶν πρόσεισιν λυποῦντες. ἀλλ' ὅμως κακίαν διὰ μὴ ἴδωσιν κτώμενα, ὑπομένοντες διάκεινται, καὶ ἀφίεσαι· ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τούτοις ἀνοήτοις, ὅτι πολλῶν ἕδει μᾶλλον, πολλῶν ὀδυνώμεθα. διὰ, πρὸς τὸν παιδίκιον τοῦτον διὰ τοιοῦτον ἀφέντες, τῶν ὑπερόγκων ὑπολαβώμεθα. καὶ γὰρ ἄνδρας ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἶ) βούλεται, ἄνδρας τελείους. οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν·

ὑπὲρ ἀδήνους, ὅτε ὅτοι τ' ἀδῶσι δύσλεν, τ' μυεῖα ἐυεργετηκόζα ϗ τῷ ἐδιαδι πίως ὑπὲρ-δόντα δι' αὐτούς. ἀλλ' ὦ τῆς φιλαδελφπίας. σὸν ὅπω μαθηθεις, σὸν [οὕτω σκαιοις καὶ] μυείων γέμοντας κακῶν, πάλιν σάζει, καὶ πέμπει σφαγησομθίους σὸν ἀποστόλους ὑπὲρ
β. Κορ. ε. κ. αὐτῶν, καὶ δι' αὐτῶν ἱκετηείαν λιθησιν. Υπὲρ Χεκσοῦ γὰ πρεσβύομθι, φησι.

ΗΘΙΚΟΝ Τοιαῦτα τοίνυν παραδείγματα ἔχοντες, οὐ λέγω, ἀποθάνωμθν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν (ἔδει μὲν γὰ καὶ τοῦτο) ἀλλ' ὅπῳ ἀσθενέστερεσί ὦμθν ἡμῖς, ἐκεῖνο λέγω πίως· καὶν μὴ βασκάνωμθν τοῖς φίλοις, μὴ φθονῶμθν τοῖς θύεργετθσιν· οὐ λέγω πίως, σὸν κακῶς ποιοῦντας θύεργετήσωμθν (ὅπερ μὲν γὰ καὶ τοῦτο) ἀλλ' ὅπῳ παχύτεροι ἡμεῖς, καὶν μὴ ἀμυνώμεθα. μὴ γὰ σκιωὴ λίς ὅστι τὰ ἡμέτερα ϗ ὑποκρισις; ἢ δὶ ποτε ἐκ ὤφελέθν σε τὰς τοσαύτας ἴσασθε; οὐχ ἁπλῶς γέγραπται τὰ τε ἄλλα, ϗ ὅσα πρὸς αὐτὸν τὸν σαφῶς εἰργάσατο, δυνάμθνα αὐτοὺς αἰσκαλέσασθαι, ἀλλ' ἵνα μιμήσῃ τὴν ἀγαθότητα, ἵνα ζηλώσῃς τὴν φιλαδελφπίαν. ϗ γὰρ [ϗ] ὑπὲρ πίος ἔῤῥιψε, ϗ ὃ ὠπίον ἀπεκατέστησε τῷ οἰκέτῃ, ὡς μετ' ὀπτείκείας διελέχθη, ϗ μεγάλα δῶρα ὧν ἐπεδείξατο θαύματα, τὰς ἀκπίας ἀποφρέφων, τὰς πέτρας ῥηγνὺς, σὸν τετελθτηκόζας ἐγείρων, τὴν γυναῖκα τῷ δικαίζοντος φοβῶν δι' οἰκείων, ἐν αὐτῇ τῇ κρίσει πᾶσαν φαιότητα ὑπιδεξάμθνος θαυμαχ ὀχ ἥπον δωραμθίτω αὐσὸν ὑπιπάσασθαι, μυεῖα πολλὰ λέγων ἐν τῷ δικαστηείῳ, ἐν αὐτῷ τῷ θαυρῷ βοῶν· πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. τὰ φεὶς θ', ὅσα ἐπεδείξατο εἰς τὴν ἐκείνων σωτηείαν; δύασαι θ' ὀκ ἠθέως Ιουδαίους ἐκάλεσεν; ὀκ ἄφεσιν ἔδωκεν ἁμαρτημάτων; ἐν τὰ μυεῖα ἀγαθὰ πολὺ θηκε; τί τότε πολὺ δοξότερον; ⓐ θαυρώσαντες ϗ "φόνου πέοντες, μθ' ὃ θαυρῶσαι γένοιντο οἱ Θεοῦ. τί ταύτης ἴσον τῆς κηδεμονίας; ταῦτα ἀκούσαντες ἐγκαλυφώμθα, ὅτι τοσοῦτον ἀφεσήκαμθν τούτου, ὃν μιμεῖσθαι κελθόμεθα. ἴδωμθν καὶν ὃ δῆσαμα ὅσον, ἵνα καὶν κατα γῶμθν ἑαυτοὺς τούτοις πολεμοιῶτες, ὑπὲρ ὧν Χειστὸς τῷ ψυχῷ "ἔθηκε, ϗ ὑ βουλόμθνοι καταλλαγῆναι, ὅς ἵνα καταλλάξῃ, ὅτε σφαγῆναι πῤῥητησαν. ἢ ϗ τοῦτο δαπάτης ὅστι ϗ χρημθχ ἀπάλωμα, ὅπερ ἐν τῇ ἐλεημοσιώῃ πεβάλλεσθε; ἐνόησον ὅσον ὑπὲρ θύθμιος εἶ, ϗ ὑ μόνον ὀκ δύασύῃ πρὸς τὴν ἄφεσιν τῶν σε ὑδικηκότων, ἀλλὰ ϗ δραμῆ πρὸς τοὺς σε λελυπηκότας, ὥστε γλύεσθαι σοι συγχωρήσεως ἀφορμὴν, ὥστε θύρσῃ πολλαπλάσθμνον τῶν οἰκείων κακῶν. ἐλλιῶσι παῖδες ὑδὲν μέγα πεσδοκῶντες, πολλάκις ἐν τούτοις ἐφιλοσόφησ· ϗ σὺ μέλλων ὑπὲ τοιαύτας ἐλπίσι ἀποδημεῖν, δύασύῃ ὡς ἀκυῆς; ϗ ὅπερ ὁ χρόνος ποιῆ, τοῦτο ὀκ δυέχῃ πρὸς τὸ χρόνου ποιῆσαι πλέον ⓦ τὸ Θεοῦ νόμου, ἀλλ' ἀμαθὲ μᾶλλον, ἢ ὑπὲ μισθῶ βούλεσι σοι σθεαθῆναι ὃ πάλος; ὐδὲ γὰ δὴ ἀπὸ τοῦ χρόνου γλύπται τοῦτο, ἔσαι σοί ἴα πλέον, ἀλλὰ ϗ πολλὴ ἡ κόλασις· ὅτι ὅπερ ὁ χρόνος ἐθργάσατο, τοῦτο ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος ὀκ ἔπεισέ σε ποιῆσαι. Εἰ δὲ λέγῃς, ὅτι φλεγμαίνεις τῆς ὕδρεως * μεμνημθύος, ἀλλὰ μνήσθητι ἐκ ἴα γένοιτό σοι καλὸν παρὰ τὸ λελυπηκότος, ϗ ὅσα σὺ ἑτέρους διέθηκας κακά. κακῶς σε ἐκ ἴπε ϗ κατήγαγε; λόγισαι ὅτι ϗ σὺ ἑτέρους ἐκ ἴρηκας. πῶς οὖν ὑπὲ τούτῳ συγγνώμης, ἧς ἑτέρους ὑ μεταδίδως; ἀλλ' ὐδένα ἐκ ἴρηκας; ἀλλ' ἠκουσας λεγόντων, ϗ ἀπεδέξω. ὐδὲ τοῦτο αὐθύθμιον. θέλῃς μαθεῖν ὅσον ὅστιν ἀγαθὸν ὃ μὴ μνησικακῆν, ϗ πῶς μάλισα τοῦτο ⓦ Θεοὶ ὠφελίνει; σὸν ἐφηδομθίους τοῖς δικαίως πρὸς αὐτοῦ κολαζομθίοις πμωρῆται, καίτοι δικαίως κολαζομθ), ἀλλά σε ὑπερχαίρειν ὀκ ἐθέλω. ϗ γὰ ὁ προφήτης πολλὰ ἐγκαλέσας προτέρεσι, ϗ τοῦτο ἐπήγαγεν εἰπών· Οὐκ ἔπαρον ὐδὲν ὑπὲ τῆ ζωτειᾶ τοῦ Ιωσὴφ· ϗ πάλιν, Οὐκ ἐξῆλθε κατοικοῦσα ἕνα κέφαλαν οἰκεν ἐχθμὸν αὐτῆς. καίτοι ϗ ὁ Ιωσὴφ, τουτέσιν, αἱ φυλαὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ, ὡς ⓖ τὸ πων γείτονες, κ) Θεοῦ γνώμθν ἐπμωρθμῶντο, ἀλλ' ὅμως βούλε) ὡς τούτοις ἡμᾶς ζωφελεῖν. εἰ γὰ ἡμῖς," ποτεροὶ ὄντες, ὅταν πμωρώμεθα οἰκέτην, αὖ ἵνα τῶν συνδούλων γελάσαντα ἴδωμθν, ϗ πῤοξυνόμεθα μᾶλλον ϗ ἐπ' ἐκεῖνοι μεπάγομθν τὴν ὀργήν·

πολλῷ

ἴσ. ἴσμεν

χ. τοὺ φίλους,

χ. φοβ'σαν-τες,

χ. ἔδωκε,

Αμ. ς. ς.

* σοι

ἰχθμὸν εἰς ἀμοιβώ; νυνὶ ὃ καὶ τῆς οἰκουμένης πρεύσης, καὶ τῆς ἀῤῥήτου δόξης ἐκείνης φαινομένης, μὰ χηρύττει σε καὶ τεφανοῖ, καὶ ὁμολογεῖ τ̅ ξ̅φέα καὶ τ̅ ξ̅ενοδόχον, καὶ οὐκ αἰσχύνεται τοιαῦτα λέγων, ἵνα σοι λαμπροτέραν ποιήσῃ ⓦ τεφάνον. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὅτοι δικαίως καλέζονται, καὶ κεῖνοι τεφανοῦνται χ̅ρ̅ν. καὶ γὰ μυεία ὧσι πεποικότες, χ̅ρ̅ίτος ἐστὶν ἡ φιλοπυία, ὃ αὐτὴ μικρῶν οὔτω καὶ θύτελῶν ὑρμῶσι ποσῦσι καὶ βασιλείαν καὶ τηλικαύτην αὐλῆς δοθῆναι χαίρω.

1 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ζωετέλεσεν ὁ Ιησοῦς τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς χξ̅ς κ̅ς̅. αὐτοῦ,

2 Οἴδατε ὅτι μ̅τ̅ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γ̅ί̅ζ̅, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. Πάλιν εὐκαίρως περὶ τοῦ παθεῖν διαλέγεται, ὅτε βασιλείας ἀέχμησε, καὶ τῆς αἰωνοποιΐας τῆς ἐκῆ, καὶ τῆς ἀθανασίου κολάσεως, ὡσανεὶ ἔλεγε· Οἱ δεδοίκατε ὅτι τοῖς περσκαίροις δεινοῖς, τοιούτων ὑμᾶς ἀναμφιόντων ἀγαθῶν; σὺ δέ μοι σκέπει πῶς τὸ μάλιστα λυποῦν αὐτοὺς χαλεπώτερος ἐμβόθλυσι καὶ ζωεσκίασεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἅπασιν. οὐ γὰ εἶπεν, ὅτι οἴδατε ὅτι μ̅τ̅ δύο ἡμέρας παραδίδομαι· ἀλλὰ Οἱ; οἴδατε ὅτι μ̅τ̅ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γ̅ί̅ζ̅, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται, καὶ ὅτε ἐπήχθη, εἰς τὸ σταυρωθῆναι, δεικνὺς μυστήριον ἐν τῷ γινόμενον, καὶ εὐαγγελιζόμενος ὅτι σωτηρία τῆς οἰκουμένης τελουμένου, καὶ ὅτι περσδοκᾶς ἅπαντα ἔπαθε. διὰ δὴ τοῦτο, ὡς ἐρχομένου τούτου εἰς παράδοσιν αὐτοῖς, οὐδὲ εἶπεν αὐτοῖς τι νῦν περὶ ἀναστάσεως. περιττὸν γὰ ἦν τοσαῦτα διαλεχθέντα περὶ αὐτῆς πάλιν εἰπεῖν. καὶ ἄλλως δ', ὅπερ ἔφην, δείκνυσιν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ παθεῖν μυείων ἀπαλλαγὴ κακῶν, διὰ τοῦ πάσχα τὴν παλαιὰν ἐνεργουμένην κατ' Αἴγυπτον αἰχμώσας αὐτούς.

3 Τότε ζωήχθησαν ⓐ ἀρχιερεῖς καὶ ⓐ γραμματεῖς καὶ ⓘ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα,

4 Καὶ ζωεβουλεύσαντο ἵνα ⓦ Ιησοῦν δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν.

5 Ελεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Εἶδες πάλιν ἄφατον τὴν Ιουδαϊκὴν πραγμάτων πάλιν διαφθοράν; πάσαις πράγμασιν ὑπερέχουσιν, πρὸς ⓦ ἀρχιερέα ἔρχονται, ἐκβάλειν βουλόμενοι πάλιν ἀξιοπίστου λαβεῖν, ὅθεν κωλύεσθαι ἔδει. Ἐ πόσοι ἦσαν ⓐ ἀρχιερεῖς; ὁ γὰ νόμος ἕνα βούλεται, ἀλλὰ τότε πολλοὶ ἦσαν· ὅθεν δῆλον, ὅτι τὰ Ιουδαϊκὰ ἀρχεῖα ἐλάμβανε διαλύεσθαι. ὁ μὲ γὰ Μωϋσῆς, ὅπερ ἔφην, ἵνα τῇ ἐκέλευσε, καὶ τελευτήσαντος ἐκείνου ζότε ἕτερον γίνεσθαι, καὶ τῇ ζωῇ τῇ τούτου πάλιν τῷ φυλῇ ἐμέτρει τὴν ἀκριβῶς ἐρασαμένων φέρει. πῶς οὖν ζότε πολλοὶ ⓐ ἀρχιερεῖς; σπουδαιότερον ὕστερον ἐγένετο. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ διαφελιστὴς, ὅτε περὶ τ̅ Ζαχαρίου διελέγετο, εἰπών· ἐξ ἐφημερείας αὐτοῦ ἐν̅ Αβιά. αὐλῆς οὖν ἐν ζωῦτά φησιν ἀρχιερεῖς, ζοὺς ἀπ' ἀρχιερέων. Λυκ. α. ζ.
Οἱ δ' ζωεβουλεύσαντο, ἵνα κρατήσωσιν αὐτὸν λάθρα, ἢ ἵνα ἀνέλωσιν; ἀμφότερα. ἐδεδοίκεισαν γὰ ⓦ λαόν. διὰ καὶ τὴν ἑορτὴν αἰέμενον προελθεῖν. ἔλεγον γὰ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ. ὁ μὲ γὰ Δαβὶδ ἵνα μὴ φανερὸν καταζήσῃ ὃ πάθος, οὐκ ἠβούλετο ἐν τῷ πάσχα· ἐκεῖνοι δ', ἵνα μὴ θόρυβος γένηται. σκέπει δ' αὐλὴς φοβουμένους, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἵνα μὴ μίασμα αὐλῆς μεῖζον ἀπὸ τοῦ κρείττου γένηται, ἀλλὰ πάντα τὰ ἀνθρώπινα. ἀλλ' ὅμως τῷ θυμῷ ζέοντες, πάλιν μετέβαινον. Εἰπόντες γὰ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ὅπως ⓦ περδότιν εὑρεῖ, οὐκ ἰώθεσαν τοῦ κρείττου, ἀλλ' ἐν "Ταύτῃ κατέσφαξεν. διὰ τί δ' αὐτὸν ζότε κατέλαβον; καὶ τῷ θυμῷ ζέοντες, ὅπερ εἶπον, καὶ ζότε αὐτὸν εὑρήσειν περσεδόκησαν, Ἐ πάντα, ὥσπερ πεπληρωμένοι, ἐπερέπτον. Εἰ δ' καὶ τὰ μάλιστα αὐτὸς τῇ ἐκείνων πονηρίᾳ εἰς τὴν οἰκείαν ἐκέχρητο οἰκονομίαν, καὶ μυεῖν διὰ τοῦτο δυεύθυνοι, ἀλλὰ μυείων ἄξιοι κολάσεων ἀπὸ τῆς γνώμης. ὅτε γοῦν ἄπρακτος ἀπολύεσθαι ἔδει, καὶ τοὺς [ὄντας] ζωαδίκους,

χ. ὑπόδικος

χ. αὐτῇ ἰσ. τῇ ἑορτῇ

νομήσατε τῷ ἡτοιμασμένῳ ὑμῖν βασιλείᾳ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς ἅπαντα. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι οὐκ εἰζήμθμ, ἀπὸ τῶν Σωδούλων αὐτὸς παιδικάζει· ὥσπερ τοὺς πρῶτους ἀπὸ τῶν πρώτων· καὶ ⓦ δούλους ⓦ μεμυσμένα καὶ μαστιζόμενον ἀπὸ τοῦ πισοῦ δούλου· καὶ ⓦ τὸ τάλαντον καταχώσαντα, ἀπὸ τῶν δύο τοὺς σεσωσεγκότας· καὶ ἕκαστον τῶν διαμαρτημότων, ἀπὸ τῶν καταρθωκότων. καὶ αὖ- χ. οὐ χ. τῶν χ. σεσωσεγκότων· χ. ὅτ
τη ποτὲ μὲν ὅμοιον ἡ σύγκρισις ἦ, ὡς ἐνταῦθα καὶ ὅπου τῶν πρώτων· ποτὲ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πλεο-
Ματθ.ιϛ.μα. νάζοντος, ὡς ὅταν λέγῃ· Ανδρες Νινευῖται ἀναστήσονται καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην,
Ματθ.ιϛ.μϛ. ὅτι ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμα Ιωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ιωνᾶ ὧδε. καὶ, Βασίλισσα νότου κατακριθῇ
Λυκ.ια.ιθ. τὴν γενεὰν ταύτην, ὅτι ἦλθεν ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶν-
τος ὧδε. καὶ ἀπὸ τοῦ ἰσαζόντος ἦ πάλιν, Οτι αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται· καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ
α.Κορ.ϛ.ϛ.γ. πλεονάζοντος· Ουκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτιγε βιωτικά; καὶ ἐνταῦθα μὴν τι ἀπὸ τοῦ ἰσαζόντος· καὶ γὰρ πλουσίους πλουσίοις, καὶ πένησι πένησι προβάλλει. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον δείκνυσι τὸν ψῆφον διαφόρως ἐκφερομένην, τῷ τοὺς ὁμοδούλους καταρθωκέναι ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντας· ἀλλὰ καὶ ᾧ μηδὲν ἐν τούτοις ὑπαρχοῦσαν, ἐν οἷς ὅσον ἡ πενία κώλυμα ἦν· οἷς, ἐν τῷ ποτίσαι διψῶντα, ἐν ᾧ δεδεμένον ἰδεῖν, ἐν ᾧ ἀῤῥωστοῦντα ἐπισκέψασθαι. ἐγκωμιάσας δὲ τοὺς καταρθωκότας, δείκνυσιν ὅσον αἴωρεν ἦν αὐτῷ τοὺς ἀδικεῖς τὸ φίλτρον. δεῦτε γάρ, φησιν, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν τοῦ καταβολῆς κόσμου. πόσων ἀγαθῶν τοῦτο τὸ ὄνομα ἀνάπαυσιν ἔχει εὐλογημένους εἶναι, καὶ τοὺς παῖδας εὐλογημένους; ἐκ πόθεν τοσαύτης τιμῆς ἠξιώθησαν; τίς ἡ αἰτία; ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, καὶ τὰ ἑξῆς. πόσης ταῦτα τιμῆς, πόσης μακαριότητος τὰ ῥήματα; καὶ οὐκ εἶπε, λάβετε, ἀλλὰ κληρονομήσατε, ὡς οἰκεῖα, ὡς πατρῷα, ὡς ὑμέτερα, ὡς ὑμῖν ἄνωθεν ὀφειλόμενα. πρὶν ἢ γὰρ ὑμᾶς γενέσθαι, φησί, ταῦτα ὑμῖν ἡτοίμασα καὶ τοσοῦτος ἐπεσόμην, ὅτε ἤδειν τοιούτους ὑμᾶς ἐσομένους. καὶ αἰτὶ τίνων ταῦτα λαμβάνουσιν; αἰτὶ σίτου, αἰτὶ ἱματίων, ἀντὶ ἄρτου, ἀντὶ ὕδατος ψυχροῦ, ἀντὶ ἐπισκέψεως, αἰτὶ εἰσόδου τῆς εἰς τὸ δεσμωτήριον. καὶ γὰρ πάντα χρῄζει τῆς χρείας ὄντα· ἔστι δὲ καὶ ὅπου οὐδὲ τῆς χρείας. οὐ γὰρ δίψει, ὅπου ἔφλυ, ὁ κάμνων καὶ ὁ δεδεμένος τοῦτο ὀφείλει μόνον, ἀλλ' ὁ μὲν λυθῆναι, ὁ δὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀῤῥωστίας· ἀλλ' αὐτὸς ἥμερος ὤν, τὰ εἰς δύναμιν ἅπαντᾷ· μᾶλλον δὲ καὶ τὰ εἰς δύναμιν ἐλάττω, ἡμῖν καταλιμπάνων φιλοτιμεῖσθαι ἐν ᾧ πλείονι ἐκείνοις ἦ, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι· οὐκ ἔτι ὑπὸ τοῦ πατρός. οὐ γὰρ αὐτὸς αὐτοὺς κατηράσατο, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα ἔργα. εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον, οὐχ ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ὥσπερ μὲν γὰρ τὴν βασιλείας ὅτε ἔλεγε, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν, ἐπήγαγε, τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν τοῦ καταβολῆς κόσμου· ὥσπερ δὲ τὸ πυρὸς οὐκέτι, ἀλλὰ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν γὰρ τὴν βασιλείαν ὑμῖν ἡτοίμασα, τὸ δὲ πῦρ οὐκ ἐπ' ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ὅπῃ δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς ἐκβάλετε, ἑαυτοῖς λογίζεσθε. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἑξῆς, ὥσπερ ἀπολογουμένου αὐτοῖς, καὶ τὰς αἰτίας δίδωσιν. ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. Εἰ γὰρ καὶ ἐχθρὸς ἦν ὁ πεινῶν, οὐκ ἐχρῆν τὰ πάθη καὶ ⓦ ἀνελεῆ κατακλᾶσαι καὶ ὠμότητα, λιμὸς καὶ χρημὸς καὶ δεσμὰ καὶ γυμνότης καὶ ἀῤῥωστία, καὶ ὃ αἰσθητὸν πλανᾶσθαι πάντα δή; ταῦτα γὰρ καὶ ἔξωθεν ἐχθρὰ λύσαι. ἀλλ' ὑμεῖς ὧδε εἰς φίλων ταῦτα ἐποιήσατε, καὶ φίλων καὶ εὐεργέτου καὶ δεσπότου ὄντα. καὶ κύνα μὲν οὐ ἰδιωμάτων πεπαύτα, πολλάκις ὀπτιλώμεθα· καὶ θηρίον ἐστὶ θρασύμεθα, ὀπτιλαμπόμεθα· τὸν δὲ δεσπότου ὁρῶν οὐκ ὀπτιλάμπῃ; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια; Εἰ γὰρ τοῦτο μόνον ἦν, οὐκ ἐχθροὶ εἰς μυρίδσιν· οὐ λέγω δὲ ἀκούσας φωνῆς τοιαύτης ὀπὶ τῆς οἰκουμένης ὧδε δὲ καθημένου ὀπὶ τοῦ θρόνου τοῦ πατρικοῦ, καὶ βασιλείας τυχεῖν, ἀλλ' αὖθ' ὃ ἐργάσασθαι οὐχ

ἐχθρὰ

σὺ τῶν θα ⁘ φεικωδέστερον μεταχειρίζει ⁘ λόγον καὶ τηλαυγέστερον. διόπερ οὐδὲ λέγει, ὡμοιώθη ἡ βασιλεία λοιπόν· ἀλλ' ἐκκεκαλυμμένως ἑαυτὸν δείκνυσι, λέγων· ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. νεῦμα μὲν γὰρ ἐστὶ ἀτιμίας τὸ παραγενόμενον καὶ ὕβρεσι καὶ ὀνείδεσι, τότε δὲ καθεδεῖται ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. καὶ συνεχῶς μνημονεύει δόξης. ὅπερ γὰρ ὁ σταυρὸς ἐλπὶς ἐστὶν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἐπαίρειν τὴν ἀκροατήν, καὶ ὑπὲρ ὄψιν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ἄγει, καὶ τὴν οἰκουμένην πρίσιν ἅπασαν. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον φοβερὸν ποιῶν ⁘ λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ διακινδυνεύειν τοὺς ἀγρίους κινουμένους. πρώτης γὰρ ⁘ ἀγγέλοι πρέσονται μετ' αὐτοῦ, φησὶ, καὶ αὐτοὶ μαρτυρῶντες ὅσα διηκονήσαντο πεμπόμενοι τοῦ τὸ διασῶσαι τοῖς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν· καὶ πάντα χόρτον φεικώδης ἡ ἡμέρα ἐκείνη. εἶτα ζωογονήσεταί, φησι, πρώτα τὰ ἔθνη· τοῦτο, πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις. καὶ ἀφορίζει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα. νεῦμα μὲν γὰρ οὐκ εἰσὶν ἀφωρισμένοι, ἀλλὰ δυνάμει πάντες· ἡ δὲ διαίρεσις τότε ἔσται μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης. καὶ πῶς ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοὺς διαιρεῖ καὶ ποίᾳ δήλους· εἶτα καὶ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ⁘ ἑκάστου δεῖπον ἐνδείκνυται, τοῦτο μὲν ἐρίφια καλῶν, τοῦτο δὲ πρόβατα, ἵνα τῶν μὲν τὸ ἄκαρπον δείξῃ (ὡς δῆλον γὰρ ἀπὸ ἐρίφων καρπὸς γίνοιτ' ἄν) τῶν δὲ τὴν πολλὴν τῶν προβάτων πρόσοδον. καὶ γὰρ πολλὴ ἡ τῶν προβάτων πρόσοδος, ἀπό τε ἐρίου, ἀπό τε γάλακτος, ἀπό τε τῶν λιχνευμάτων, ὧν ἀπόντων ἔρημος ὁ ἔριφος. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλογα ἀπὸ φύσεως ἔχει τὸ ἄκαρπον καὶ τὸ ἔκαρπον· σκῆνοι δὲ ἀπὸ προαιρέσεως. διὸ καὶ κολάζον δ'' σκῆνοι, ⁘ τεφανοῦνται δ'' ὅτι· καὶ οὐ πρότερον αὐλοὺς κολάζει, ἕως ἂν δικαίοι) πρὸς αὐλούς. διὸ καὶ φησὶν αὐτοῦ, λέγε τὰ ἐγκλήματα· οἱ δὲ μὴ δυσκολίας φθέγγονται, δηλ' ὅδεν αὐλοῖς ὄφελος λοιπόν. καὶ μάλα εἰκότως· ὅτι πρᾶγμα αὐλῷ προσαρμόσασθαι πρέδραμον. καὶ γὰρ καὶ οἱ προφῆται πολλαχοῦ καὶ κάτω τοῦτο ἔλεγον, ὅτι ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν· καὶ ὁ νομοθέτης διὰ πάντων εἰς τοῦτο σπεύδει, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων· καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦτο ἐπαίδευε. σκόπει δὲ αὐλοὺς οὐκ ἐνὸς ⁘ δύο μόνοι, ἀλλὰ πάντων ἐρήμους εὗρας. οὐ γὰρ δὴ μόνον πεπαύτο οὐκ ἐνθρέψαν, οὐδὲ γυμνὸν οὐ προσέβαλον· ἀλλ' οὐδὲ, ὃ κουφότερον ἦν, οὐδὲ ἄῤῥωστον ἐπεσκέψαντο. καὶ σκόπει πῶς κοσφα ὑπιστάπει. οὐκ εἶπεν, ἐν φυλακῇ ἡμᾶς, καὶ ἀπηλλάξατέ με ἄῤῥωστος ἦμεν, καὶ αἰσχύνατέ με· ἀλλ' ἐπεσκέψασθέ με καὶ ἤλθετε πρὸς μέ. ⁘ οὐδὲ ἐν τῷ πεινῆν ἐπαρθεῖς ὁ κελευόμενος. οὐδὲ γὰρ πολυτελῆ ἐζήτει τράπεζαν, ἀλλὰ τὴν χρείαν μόνον καὶ τὴν αἰσχύνην ἔφυγε, καὶ ἐζήτει ἐλεεῖσθαι τῷ σήματι. ὥστε πάντοθεν αὐλοὺς πάντα ἰσχνὰ κολάσαι· ὁ μὲν ὄχλος τῆς αἰτήσεως (ἄρτος γὰρ ἦν) ὁ ἐλεεινὸν τὸ αἰτιῶντος (πτωχὸς γὰρ ἦν) ὁ συμπαθὲς τῆς φύσεως (ἄνθρωπος γὰρ ἦν) ὁ πολεμεινὸν τῆς ἐπαγγελίας (βασιλείαν γὰρ ἐπηγγείλατο) ὁ φοβερὸν τῆς κολάσεως (γέενναν γὰρ ἠπείλησε) ὁ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος (Θεὸς γὰρ ἦν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν λαμβάνων) ὁ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς, ὅτι τοσοῦτον κατεδέησαν καταξίωσε· τὸ δίκαιον τῆς πρόσκλησις, ἀπὸ γὰρ τῶν ἑαυτῆς ἐλάμβανεν. ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἡ φιλαργυρία καθάπαξ ἐπήρωσε τὸν ἀλιτήριον, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἀπειλῆς χειμάρρου. ⁘ γὰρ καὶ ἀνώτερόν φησι τοὺς οὐ δεξαμένους τοὺς τοιούτους τῶν Σοδόμων χαλεπώτερα πείσεσθαι· καὶ ἐν ταῦτα φησιν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἵν' λέγῃς; ἀδελφοί σου εἶπ· καὶ πῶς ἐλαχίστους καλῶς; διὰ γὰρ τοῦτο ἀδελφοὶ, ὅτι πένητες, ὅτι πτωχοὶ, ὅτι ἀπερριμμένοι. οὐ γὰρ τοιούτους μάλιστα εἰς ἀδελφότητα καλῶ, οὐ λογισμοὺς, οὐ δυνατοφρονήτους, καὶ τοὺς μοναχοὺς λέγων τούτους μόνους, ⁘ οὐ τὰ ὄρη κατειληφότας, ἀλλ' ἕκαστον πιστόν. κἂν βιωτικὸς ᾖ, πενιχρὸν ᾖ καὶ λιμώττων, καὶ γυμνὸς καὶ ξένος, πάσης αὐτὸν ταύτης τῆς ὀπτηλείας ἀπολαύειν βούλει). ἀδελφὸς γὰρ ὁ βάπτισμα ἐργάζεται καὶ ἡ τῶν θείων μυστηρίων κοινωνία. εἶτα, ἵνα καὶ ἑτέρωθεν ἴδῃς τὸ δίκαιον τῆς ἀποφάσεως, πρότερον ἐκείνους ἐπαινῇ οὐ καταρθωκότας, καὶ φησὶ δοῦ τε ⁘ ἐλεημόνων τοῦ παρόντος μου, κληρονομήσατε

χ. ἔσται, χ. ἐκεῖνοι·

χ. πτωχὸν χ. ἀμφίων.

χριτὴς τύχῃ, οὐκ ἀκούσε) ἀπολογουμένου δ' οὐκ εἰδότος ὅτω φθάσεσθαι· ὅτω δὲ ὁ Χειστὸς, δῦ μὴ χῦ ⓦ αὐτὰ ἔφοπον λαλῆς, οὐκ ἀκούσεταί σε, οὐδὲ τοφοτέξει [σοι.] μαθωμὲν τοίνυν ὅτω λαλῆν, ὡς εἰ ἤωθεν ἀκούειν ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος· ἀπευδάσωμὲν" ἐκείνου μιμεῖσθαι τὸ γλωττῆμα. καὶ εἰς πέτρος ἐμπέσῃς, σκόπει ὅπως μὴ ζμφρέψῃ σε ὁ τόμα τῆς ἀθυμίας ἢ τυφωνὶς· ἀλλὰ λαλήσεις ὥσπερ ὁ Χειστός. ἐπέσθησε γὰρ δὲ αὐτὸς χῦ τ" Ιωαν.ια.λε. Λάζαρον χῦ ⓦ Ιούδαν. δῦ εἰς φόβον ἐμπέσῃς, ζήτησον ὅτω λαλῆσαι πάλιν ὡς" ὁ Χειστός. ἐπέπεσε γὰρ χῦ αὐτὸς εἰς φόβον ὅμμα τε χῦ ⓦ οἰκειομίας λόγων. Ματθ.κϛ.λθ. εἰπέ χῦ σύ, Πλὴν ὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶ κλαίης, διάκρυσον πρέμα ὡς αὐτός· καὶ εἰς ὑπουλὴς ἐμπέσῃς δὲ λύπην, χῦ ζῶντα ὡς ὁ Χειστὸς ζμαπῆναι. χῦ γὰρ καὶ ἐπεβουλεύθη χῦ ἐλυπήθη, Ματθ.κϛ.λη. χῦ λέγει, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μὲ ἕως θανάτε, χῦ πέμπτα σοι τὰ ὑποδείγματα παρέχει, ἵνα ζᾷ αὐτὰ ὅμμα φυλάξῃς μέτρα, χῦ σὺν δοτέρᾳς σοι μὴ ὅμμα φθείρῃς χαμαὶ νας. ὅπε δυνήσῃ τόμα ἔχειν ἑοικὸς τῷ ἐκείνου τόματι· ὅταν ὑπὸ γῆς βαδίζων, τῦ δύο καθημένου γλώττων ἡμῖν ὑπεδείξεις ὁμοίας, ζᾷ μέτρα ζᾷ σὺν ἀθυμίᾳ, ζᾷ σὺν ὀργῇ, ζᾷ σὺν πένθει, τὰ σὺν ἀγωνίᾳ ὅμμα τηρῶν. πόσοι" ἡμῶν εἰσιν ⓐ ὑπὲρ ὑμοιῶτες αὐτὸ τὸ μορφὸ ἰδεῖν; ἰδοὺ οὐκ ἰδεῖν χ. ὑμῶν μόνοι, ἀλλὰ χῦ ζμέσθαι κατ' αὐτὸν δυνατόν, δῦ ἀπευδάζωμὲν· μὴ δὼ ἀδοκήτως πάθωμεν τοίνυν. Ματθ.ζ.κβ. ὐχ ὅπως ἀναπάζεται τοσοῦτων τόματα, ὡς ἐπεικὲς χῦ τραῦν δὼ θέσπιν· Πολλοὶ γὰρ κγ. ἐροῦσί μοι, φησὶν, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, κύριε, οὐ τῷ ὀνόματί σε τοσεφητεύσαμὲν; χῦ ἐρῶ αὐτοῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. τὸ γὰρ τὸ Μωϋσέως, ὃς" στόδρα ἐπεικὴς ἦν δὲ τραῦς (ὁ γὰρ Λευϊ.ιβ.γ. Μωϋσῆς, φησὶν, ἦν δὼ θέσπος τραότατος τῶν ἐπὶ πρώπε τοῦ δὼ θέσπιες τοῦ ὑπὲρ τ' γῆς) ὕττως ἀπάζεσθε δὲ ἐφίλει, ὡς εἰπεῖν, ἀνώπιος ἀνώπιῳ, χῦ τόμα χῦ τόμα ἐλάλει, ὡσανεὶ φίλος τοῦς ⓦ ἑαυτῦ φίλοις. οὐκ ὑπιζάσεις δαίμοσι νεῶν, ἀλλ' ὑπιτάξεις τότε ὦ τῆς γενέσης πυρὶ, ἐὰν ἔχῃς τῷ τόματι τὸ Χειστοῦ τὸ τόμα σε ἑοικός· ὑπιζάξεις τῇ αἴσιάσῃ τοῦ πυρὸς, χῦ ἐρᾷς, σιώπα, πεφίμωσο, χῦ μῦ πολλῆς τῆς πρῥησίας τῶν ὁρατῶν ὑπιδύσῃ, δὲ ἀπολαύσεις τῆς βασιλείας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι χῦ φιλανθρωπίᾳ δ' Κυρίε ἡμῶν Ιησῦ Χειστοῦ, μεθ' δ τοῦ πατρὸς ἅμα ὦ ἁγίῳ πνύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν χῦ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομλ. οθ. 31 ΟΤΑΝ ΔΕ ΕΛΘΗ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτὸ, χῦ πάντες ⓐ ἄγγελοι ἅγιοι μετ' αὐτὸ, τότε καθίσει, φησὶν, ὑπὲρ θρόνου δόξης αὐτὸ, χῦ διελεῦ ζᾷ τοσόατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· χῦ σὺν μὲν ἀποδέξεται, ὅτι πεινῶντα αὐτὸν ἔθρεψαν, χῦ διψῶντα ἐπότισαν, καὶ ξένον ὄντα ζωπήσαν, χῦ γυμνὸν ὄντα τοσεβάλοσιν, δ' ἀσθενοῦντα ἐπεσκέψαντο, χῦ ἐν φυλακῇ ὄντα εἶδεν· καὶ δώσει τὴν βασιλείαν αὐτοῖς· σὺν δ' ὑπὲρ τοὺς ἐναντίους ὅμμα ἄλλων, " πέμψει εἰς τὸ χ. ἐκπέμψει πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ ὅμματι τῷ ἀγγέλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτό.

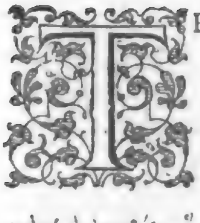

Η τοσεκοπῆς ταύτης τῆς ἡδίσης, ἣν ζωεχῶς τρέφοντες ὁ ζμελιμπόμὲν, ἀκούσωμὲν τιῶν μετ' ἀπευδῆς χῦ κατανύξεως πάσης, εἰς ἣν καὶ ἑκάστην ὁ λόγος ἐτελεύτησεν εἰκότως. χῦ γὰρ πολεῖ αὐτῷ φιλανθρωπίας χῦ ἐλεημοσιώνης ὁ λόγος· δίς χῦ ἐν τοῖς ἔμτροσθεν ὕπερ" ταύτης διελέχθη ὅμμα φόρως, χῦ σὺν ζῶντα λοιπὸν σαφέστερόν χ. αὐτῆς πως χῦ βύτονώτερον, δ' δύο τοσόωπα χῦ τρία, οὐδὲ πέντε τίθεις, δηλαδὴ τιῶν οἰκουμένων ἅπασαν· εἰ χῦ τὰ μάλιστα χῦ αἱ τοσέτεραι αἱ ὅμμα τῶν δύο τοσώπων, δ' δύο τοσόωπα ἐδήλωσαν, ἀλλὰ μέρη δύο· τὸ μὲν τοθημένων, τὸ δὲ κατακυόντων. ἀλλ'

σὺν ζῶντα

χ. συγγνώμω;

ποίαν ἔξομεν ἀπολογίαν; τοιαῦτα τοίνυν φθεγξώμεθα, ἵνα αὐτόθεν ἡ δῆλα τὰ ῥήματα τοῦ Χριστοῦ ὄντα. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴποι μόνον, ἔγνωκα καὶ πεπαίδευται, οὐδὲ ἐὰν εἴποι, βεβηλοῖ αἰάσηθι, ὅτι τὰ τοῦ Χριστοῦ λαλῶ· ἀνιᾷ πολλῷ μᾶλλον ἂν λοιδορηθεὶς βλασφήσω, αἰ ἐπηρεασθεὶς ἔυξομαι· χάρ τοῦ ἐπηρεάζοντος. πρόφασιν μὲν οὖν ἔλεγον, ὅλη χεὶρ ὅστις ἡ γλῶττα ἡμῶν τῶν τοῦ Θεοῦ πολλῶν ἀποδεῖν· νῦν δὲ πολλῷ πλέον λέγω, ὅτι γλῶττά ὅστιν ἡ γλῶττα ἡμῶν, τοῦ τοῦ Χριστοῦ μεμορμένη, ἐαν τοῦ προσήκοντος ἀκρίβειαν ἐπιδείξηται), ἂν σκῆνα φθεγξώμεθα, ἅπερ σκῆνος βούλεται). τί δέ ὅστιν, ἃ σκῆνος ἡμᾶς βούλεται) φθέγγεσθαι; τὰ ἐπιτείνοντα γέμοντα ῥήματα, τὰ παρόντος, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἐφθέγξατο, λέγων τοῖς ὑβρίζουσιν αὐτόν· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω· καὶ πάλιν, Εἰ ὧν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· ᾧ δὲ προσδόκα μαθητῇ, Ιωαν. ιη. κγ.

χ τῶ χ. κάλπα

ἐπῆρε ἐφ' ᾧ πέπτωκε; ἐὰν ὕπνον καὶ σὺ λέγῃς, ἐὰν εἰς δόξαν· τῶν πλησίον λαλῆς, σκότισον γλῶσσάν σου ἀπὸ κακίας, καὶ τὰ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. καὶ ταῦτα αὐτὸς φησιν ὁ Θεός. Ὁ γὰρ δίκαιος ὡμὸν δὲ ἀνάξιον, ὡς Ιερ. ιβ. ιθ. ὃ σῶμα μου ἐστί, φησίν. ὅταν οὖν ἡ γλῶττά σου, ὡς ἡ γλῶττα ἡμῶν) τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ σῶμά σου, ὡς [τὸ] σῶμα τοῦ παθόντος, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ναός ἦς, ποία ταύτης λοιπὸν ἴση ἡμῶν; ἀλλὰ οὐδὲ γὰρ, εἰ ἀπὸ χρυσίου ζωγραφηθὲν σῶμα, οὐδὲ, εἰ ἀπὸ λίθων ὡραίων, ὅπως ἐμβλέπειν ὡς ναῷ, τῷ κόσμῳ τῆς ἐπιτειχείας καταυγαζόμενον. Εἰ γὰρ σώματος πρεπόντως ἔχει οὐκ εἰδότος ὑβρίζειν, ἀλλ' εὐλογεῖν [καὶ χρησιλογεῖν] μεμελετηκότος; Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχῃ εὐλογεῖν ⓦ καταρώμενον, σίγησον, καὶ τοῦτο πρέπως κατόρθωσον, καὶ ὁδῷ πρεπούσῃ καὶ σωφρονίζων ὡς χρή, ἐπ' ἐκεῖνο ἥξεις, καὶ * κτίσον σῶμα τοιοῦτον οἷ εἰρήκαμεν. καὶ μὴ τολμήσῃς τολμηρὸν εἶ) τὸ λεχθέν. Φιλανθρωπος γάρ ἐστιν ὁ δεσπότης, καὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τοῦτο δῶρον ἐστί. τολμηρόν ὅστι, σῶμα" Χριστοῦ ἔχειν ἐοικός, δαίμονος ποιηρὸν κεκλημένης γλῶσσαν ὁμοίαν, μάλιστα ⓦ μυστηρίων τοιούτων μετέχοντα, καὶ αὐτῇ κεφαλιοῦται τῇ ἀρχῇ τοῦ δεσπότου. ταῦτ' οὖν ἀναλογιζόμενος, ἅπερ κατ' ἐκεῖνον εἰς δύναμιν τοῦ ζῆν, καὶ ὀκνεῖν σοι λοιπὸν ὁ Χριστὸς οὐδὲ ἀνταλέγειν τοιούτῳ δυνήσεται. καὶ γὰρ ἐπιγινώσκει ⓦ χαρακτῆρα ⓦ βασιλικὸν· οἶδε τὸν Χριστοῦ τὰ ὅπλα δι' ὧν ἐπλήθη. Ἵνα δὲ ταῦτά ὅστιν; ἐπιτείκεια καὶ παράστης. καὶ γὰρ ὅτε ἐν τῷ ὄρει προσέβαλλον αὐτὸν καταῤῥάξαι καὶ ἐξέπεμπεν, οὐχὶ γνωριζόμενος ὅτι Χριστὸς ἦν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ῥημάτων αὐτὸν ἐσαγώγιον τούτων, ἀπὸ ἐπιτείκειας εἶλεν, ἀπὸ παράστης ἐβεβαίωσατο. τοῦτο δὲ σὺ ποίησον· ἂν ἴδῃς ἂν ἄνθρωπον Χριστὸν λοιδοροῦντα καὶ προσιόντα σοι, ὅπως καὶ σὺ νίκησον. ἔδωκέ σοι ὁ Χριστὸς ἐξουσίαν γνῶναι κατ' αὐτὸν εἰς δύναμιν τοῦ ζῆν. μὴ φοβηθῇς τοῦτο ἀκοῦσαι. φόβος ὅστι, ὃ μὴ γνῶναι κατ' αὐτόν. φθέγγου τοίνυν κατ' ἐκεῖνον, καὶ γέγονας κατ' αὐτὸν τοιοῦτος οἷος ἐκεῖνος, ὡς ἂν ἄνθρωπον ὄντα ἐνι γνῶναι. Ἀλλὰ τοῦτο μεῖζον ὁ οὕτω λαλῶν, ἢ ὁ προφητεύων. τὸ μὲν γὰρ χαρίς ὅλον, ἀνθρώπου ὄντα καὶ πόνος σὸς καὶ ἱδρώς. διδάξει τοῦ ψυχὴν ἁρπάζειν σου τὸ σῶμα σώματι Χριστοῦ ἐοικός. δύναται γὰρ πιστὸν δημιουργεῖν, αἰ ἐθέλῃ· οἶδε τοῦ τέχνῃ, ἂν μὴ ἡ ῥᾳθυμος. καὶ πῶς πλάττεται τοιοῦτον σῶμα, φησί; ἁρπάζοντι ποίοις χρωμένη; ἁρπάζοντι ποίας ὕλης; ἁρπάζοντι χρωμάτων μὲν καὶ ὕλης οὐδεμιᾶς· δι' ἀρετῆς δὲ μόνης καὶ ἐπιτείκειας, ἁρπάζοντι παραποφερούσης. ἴδωμεν δὲ πῶς καὶ σῶμα ἁρπάζοντι πλάττεται, ἵνα μηδέποτε σκῆνος καταισχυνώμεθα. πῶς οὖν πλάττεται; ἁρπάζοντι ἀρῶν, ἁρπάζοντι ὕβρεων, δι' ἐπηρείας, ἁρπάζοντι βασκανίας. ὅταν γὰρ τὰ ἐκείνου φθέγγηταί τις, τοῦ ἐκείνου γλῶττον λαμβάνει. ποίαν οὖν ἔξομεν συγγνώμην, μᾶλλον δὲ ποίαν οὐκ ἐπισκοτούμεθα τιμωρίαν, ὅταν τοῦ γλῶτταν, ἣν κατηξιώθημεν χάριτος γλῶσσαν θεσπεσίας, ταύτην ἐκείνου ἀναπλάττωμεν τὰ τοῦ ἁρπάζοντος φθεγγόμενοι; μὴ δὴ γένοιτο, ἀλλὰ πάσῃ μηχανῇ σπουδῇ, ὥστε αὐτοῦ παιδεῦσαι ⓦ δεσπότου μιμεῖσθαι ⓦ ἑαυτῆς. ἂν γὰρ αὐτοῦ παιδεύσωμεν τοῦτο, μετὰ πολλῆς τῆς παῤῥησίας ὑπὲρ τοῦ βήματος ἡμᾶς φήσει τοῦ Χριστοῦ. καὶ μὴ ἂν ὅτως ἐνδεὴς λαλῇ, οὐδὲ ἀκούσεται αὐτοῦ ὁ δικαστής. καθάπερ γὰρ ὅταν Ρωμαῖος ὢν ὁ

χριτὴς

χ. συγγνώμω;

χ. διαβόλου

ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.

Τίνα πᾶς μακαριότητα δηλοῖ τὰ ῥήματα τάυτα δεικνύς. ἀφ' ὧν ἐκφανὴς ὢν, ἀφ' ὧν πῶς;

24 Ἤδειν ὅτι σκληρὸς εἶ ἀνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου. ἴδε, ἔχεις τὸ σόν. Τί οὖν ὁ δεσπότης; 5

26 [Δοῦλε πονηρὲ,] ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις·

Τουτέστιν, εἰπεῖν ἐχρῆν, παρῃτήσαμην, συμβουλεύσαμην. ἀλλ' οὐ πείθονται. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦτο σοὶς σέ. τί τάυτα λέγουσιν ἀνθρώπινα; ἀνθρωποι μὲν γὰρ οὐχ ὕπνω ποιοῦσι, ἀλλ' αὐτὸν Θν δημεύσαντα, αὐτοῖ καὶ ὑπνώττοντος τῆς ἀπαιτήσεως καλιεῦσιν. αὐτὸς δὲ οὐχ ὕπνος, ἀλλά σε ἔδει καταβαλεῖν, φησι, τὸ τοῦ ἀπαίτησιν ἐμοὶ ὀφειλέταν· κἀγὼ μὴ ἔσχον ἂν ἀ- 10 πήτησα, ἔσχον λέγων ἀκροάσεως, τοῦ τὴν ἔργων ὀπίδειξιν. σὲ ἔδει δὲ εὐκολώτερον ποιῆσαι, ἐμοὶ δὲ δυσκολώτερον ἀφεῖναι. ἐπεὶ οὖν τοῦτο οὐκ ἐποίησας,

28 Λάβετε, φησιν, ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ τὰ δέκα τάλαντα ἔχοντι.

29 Τῷ γὰρ ἔχοντι πάντι δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Τί δή τοῦτο ἐστι; ὁ χάριν λόγου καὶ διδασκαλίας εἰς τὸ ὠφελεῖν 15 ἔχων καὶ μὴ χρώμενος αὐτῇ, καὶ τοῦ χάριν ἀπολεῖ· ὁ δὲ ἀσυδεῖν προεχόμενος, πλείονα ἐπισπάσεται τοῦ δωρεοῦ· ὥσπερ οὖν ἔκφανος, καὶ ὃ ἔλαβεν ἀπόλεσεν. ἀλλ' ὑμεῖς τάυτα μὲν ζημία τῆς ἀργυρίου, ἀλλὰ καὶ ἀφόρητος ἡ κόλασις, καὶ μετὰ τῆς κολάσεως ἡ ἀποφασις πολλῆς γέμουσα τῆς κατηγορίας.

30 Τὸν δὲ ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε, φησιν, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ 20 κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἶδες πῶς ὑμῶν ὁ ἀπειλὰς καὶ πλεονεκτῶν, οὐδὲ ὁ κακὸς ἐργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγαθὰ μὴ ποιῶν κολάζεται, κόλασιν τοῦ ἐσχάτου;

ΘΕΩΡΙΚΟΝ Ἀκούσωμεν τοίνυν τῶν ῥημάτων τούτων, ἵνα ὡς ἔστι χρεὼς, αὐλαβώμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. λαβώμεν ἔλαιον εἰς τοὺς λαμπάδας, ἐργασώμεθα εἰς τὸ τάλαντον. οὐ γὰρ 25 ἀκτήσωμεν ἐν ἀργίᾳ ἀφετέρωμεν ἐν τῷ γῇ, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐλεήσει λοιπὸν ἐκεῖ, κἂν μυρία θρηνῶμεν. καὶ τίνων ἑαυτῷ ὁ τὸ ῥυπαρὰ ἱμάτια ἔχων, ἐν οὐδὲν ὠφέλησεν. ἀπέδωκε τοῦ ἰδίου ὅπερ ἔλαβε παρακαταθήκην ὁ δὲ ἓν τάλαντον, ἐν ὕπνῳ κατεκρίθη. προεκάλεσαν δὲ αἱ παρθένοι καὶ τοσοῦτον ἐκρουσαν, ἀλλὰ πρώτα εἶχε καὶ μάτην. τοῦτα οὖν εἰδότες, καὶ χρήματα, καὶ ἀσυδεῖν, δὲ τοσαῦτα, καὶ πάντα εἰσενέγκωμεν εἰς τοῦ τῶν πλησίον ὠ- 30 φέλειαν. τάλαντα γὰρ ἐνταῦθά ἐστιν ἡ ἐκείνου δυνάμις, εἴτε ἐν τοσαῦτα, εἴτε ἐν χρήμασιν, εἴτε ἐν διδασκαλίᾳ, εἴτε ἐν [ἄλλῳ] οἱῳδήποτε τοιούτῳ. μηδεὶς [οὖν] λεγέτω ὅτι οὐ τάλαντον ἔχω, ἐν οὐδὲν δύναμαι ποιῆσαι. δύνασαι γὰρ δὲ εἰς εὐδοκιμῆσαι. ἐν γὰρ εἶ τῆς χήρας ἐκείνης πενέστερος, οὐκ εἶ Πέτρου καὶ Ἰωάννου ἀργυρικότερος, οἳ καὶ ἰδιῶται καὶ ἀγράμματοι ἦσαν, ἀλλ' ὅμως ὅπῃ προθυμίαν ἐπεδείξαντο, καὶ 35 τοσοῦτο τοῦ χαρῆναι συμφέρει πάντα ἐποίουν, τῶν ἀρετῶν ἐπελάμβανον. οὐδὲν γὰρ ὕπνος ὅσῃ τῶν Θεῷ φίλοις, ὡς τὸν κοπωφελῶς ζῆν. Διὰ τοῦτο λόγον ἡμῖν ἔδωκεν ὁ Θεὸς, καὶ χεῖρας καὶ πό- χ. κοπωφελῶς ζῆτῶν.
δας, καὶ σώματος ἰσχύν, καὶ νοῦν, καὶ ζωὴν, ἵνα πᾶσι τούτοις εἰς τὴν ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίαν, καὶ εἰς τὴν τῶν πλησίον ὠφέλειαν χρησώμεθα. οὐδὲ γὰρ εἰς ὕμνους ἡμῖν ὁ λόγος καὶ θυσιαστηρίας χρήσιμος μόνον, ἀλλὰ δὲ εἰς διδασκαλίαν λειτουργὸς καὶ προφήτην. καὶ μὲ εἰς 40 τοῦτο χρησώμεθα, Θν δεσπότην ἐζηλώσαμεν· διὰ τοῦτο εἰς πάντα, Θν ὠφέλουν. ἐπεὶ καὶ Πέτρος, ὅτε μὲ ὡμολόγησε Θν Χριστὸν, ἐμακαρίζετο, ὡς τὰ τοῦ παντὸς εἰρηκώς· ὅτε δὲ πτη- τεῖτο Θν φωνὴν καὶ ἀπηγόρευσεν, ἐπετιμᾶτο σφοδρῶς, ὡς τὰ τοῦ ὠφέλουν φρονῶν. εἰ δὲ* ἐνταῦθα ἀγνοίας ἐῶ τὸ εἰρημένον, τοσαύτη ἡ κατηγορία, ὅταν ἑκόντες πολλὰ ἁμαρτάνωμεν, ποίαν

τούτων δεικνύς, ὅτι καὶ φιλάνθρωπος ἦλθεν καὶ τὸ ἀπολωλὸς ζητῆσαι, οὐδὲν ἐντεῦθεν κερδήσομεν εἰς τὸ μὴ φθονεῖν [τὴν κόλασιν.] οὐκοῦν οὐδὲ ταύτης ἤρκεσεν ἡ παραμυθία· ὅπως μὴ ἐνταῦθα ἀπῆλθον πρὸς τὸν πολεμῆσαι, ἀλλ' ἐκεῖ· οὗτοι γὰρ πλουσίῳ, ὅτε ὅτω φιλάνθρωπος γέγονεν, ὡς καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῷ πρασσόντων μεμνᾶσθαι. ὁ γὰρ Ⓦ ἐν τῇ πύλῃ Λαζ. ιε. κβ.
χ. τὸν κυνῶν ἑ χάσκας χείμαρρον ἀπέχων, τὸν οὐδὲ ὁρωμένους ἔξαρπάσαι" τῶν κυνῶν καὶ τῆς γενέσης ἐπείται, καὶ παρακαλεῖ πεμφθῆναί τινας τοὺς ταῦτα ἀπαγγελοῦντας αὐτοῖς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἐκεῖθεν ἀπώναντο, ὥσπερ οὐδὲ οὗτοι.

10 Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα ἀκούσασαι ἀπῆλθον, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ μὲν ἕτοιμοι συνεισῆλθον, αἱ δὲ ἀπεκλείσθησαν, Μετὰ τοὺς πολλοὺς πόνους, μετὰ τοὺς μυρίους ἱδρῶτας καὶ τὴν ἀφόρητον μάχην ἐκείνην, καὶ τὰ τέρατα ἃ κατὰ τῆς φύσεως λυτήσεως ἐνέσησαν καταισχυνθεῖσαι, καὶ τῶν λαμπάδων ἐσβεσμένων αἰσχύνης κάτω κύπτουσαι. οὐδὲν γὰρ ἀμαυρότερον παρθενίας" ἐλεημοσύνῃ μὴ ἐκούσης. ὅτω καὶ Ⓐ πολλοὶ τὰς αἰσελήμονας εἰ-
χ. ἔλαιον χ. ὄρειος, ώθασι καλῶν σκοτεινάς. ποῦ τοίνυν τῆς παρθενίας ὁ" καύχημα, ὅτε Ⓦ νυμφίου οὐκ εἶδον, καὶ οὐδὲ χρυσᾶσαι λύουσαι, ἀλλὰ ὃ φοβερὸν ἐκεῖθεν ἤκουσαν ῥῆμα, ὑπάγετε, οὐκ οἶδα ὑμᾶς; ὅταν ὁ αὐτὸς εἴπῃ τοῦτο, οὐδὲν ἕτερον ἡ γέενναι καταλιμπάνεται, καὶ ἡ ἀφόρητος κόλασις· μᾶλλον δὲ καὶ τῆς γέενναι τοῦτό ὃ ῥῆμα χαλεπώτερον. τοῦτο τὸ ῥῆμα καὶ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ἐργαζόμενοις εἶπε. χρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν. ὁρᾶς
χ. παῦται χ. πίνειν πῶς συνεχῶς" τοῦτο ὑπολείπει, χρησίμως δεικνὺς τὴν ἀγνοίαν τῆς ἐξόδου τῆς ἐντεῦθεν; πολ" νῦν εἰσιν Ⓐ οἱ πάντος μὲν τοῦ βίου ῥᾳθυμοῦντες, ὅταν δὲ ἐγκαλῶνται περὶ ἡμῶν, λέγοντες, ὅτι ἐν χαρᾷ πολλῇ τῆς καταλιμπάνω τοῖς δεομένοις; ἀκουέτωσαν τοῦ ῥήματος τούτου, καὶ διορθούσθωσαν. καὶ γὰρ καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ χαρᾷ πολλοὶ ἐξέπεσον τούτου, ἀμελοῦντες αἱρπαθέντες, καὶ οὐδὲ ὀπτασκήσαντες συγχωρηθέντες τοῖς οἰκείοις ἐλθεῖν ὧν ἐβούλοντο. αὕτη μὲν οὖν ἡ παραβολή, τὸ δὲ χρῆμα ἐλεημοσύνης ἕνεκεν εἴρηται· ἡ δὲ νῦν τοῦτο, οὐ τοὺς ἐν χρήμασιν, ὃ λέγω, οὐ πρᾶσιν, οὐκ ἕτερόν τινα ὠφελεῖν βουλομένους τοὺς πλησίον, ἀλλὰ πάντα ἀποκρύπτοντας. καὶ τί δήποτε αὕτη μὲν ἡ παραβολὴ βασιλέα εἰσάγει, ἐκείνη δὲ νυμφίον; ἵνα μάθῃς πῶς οἰκείως ἔχει πρὸς τὰς παρθένους ὁ Χριστός, τὰς ἀποδυομένας τὰ ὄντα· τοῦτο γὰρ καὶ ἡ παρθενία. διὸ καὶ Παῦλος τοῦτον τὸν ἆθλον ὅρον τοῦ πράγματος· Η α. Κορ. ζ. λβ.
ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, φησί, καὶ πρὸς ὃ θέλημεν καὶ εὐπάρεδρον τῷ Κυρίῳ ἀπερισπάστως. ταῦτα παραμυθοῦμαι, φησι. Εἰ δὲ καὶ τῇ Λουκᾷ ἑτέρως κεῖται ἡ τῶν ταλάντων παραβολή, σκόπει λεπτόν, ὅτι ἄλλη αὕτη, καὶ ἑτέρα ἐκείνη.. καὶ ἐκείνη μὲν γὰρ ἀπὸ ἑνὸς Λουκ. ιθ. ιβ.
κεφαλαίου διαφορὰν γενέσθαι αἱ πρόσοδοι· ἀπὸ γὰρ μιᾶς μνᾶς, ὁ μὲν πέντε, ὁ δὲ δέκα προσῳνέγκατο, διὸ καὶ τὴν αὐτὴν ἔτυχον [δωρεάν·] καὶ ταῦτα δὲ τοιαυτοτρόπως, διὰ καὶ ὁ στέφανος ἴσος. Εἰ γὰρ ὁ δύο λαβών, δύο ἔδωκεν, καὶ ὁ τὰ πέντε πάλιν ὁμοίως· ἐκεῖ, ἐκ τῆς
χ. ἐπιδείξατο, αὐτῆς ἐπιτάσεως ὁ μὲν πλείονα, ὁ δὲ ἐλάττονα προσόδου" ἐποιήσατο, εἰκότως καὶ ἐπὶ τοῖς ἐπάθλοις οὐχ ὁμοίως ἀπολαύσουσιν. ὁρᾷ δὲ αὐτὸν πάντα μὲν οὐκ εὐθέως ἀπαιτοῦντα. καὶ γὰρ ὅπου τὸ ἀμπελῶνος ἐξέδοτο γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐπέτρεψε καὶ ἀπεδήμησεν, ἵνα μάθῃς αὐτὸ τὸ πολλοῦ μακροθυμίαν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τὸ αἰτάσασιν αἰτηθέντος ταῦτα λέγειν. ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκ ἐπὶ γεωργοὶ καὶ ἀμπελών, ἀλλὰ πάντες ἐργάται. ὁ γὰρ πρὸς ἀρχὴν μόνον, οὐδὲ πρὸς Ἰουδαίους, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἀφορμὰς ἐλάβομεν τῆς ἐργασίας, καὶ πολλοῦ χάριν ἴσασι, καὶ ὃ πᾶν αὐτῷ λογίζονται. τί οὖν ὁ δεσπότης;

21 Εὖ δοῦλε ἀγαθέ, φησὶ (τοῦτο γάρ ἐστιν ἀγαθοῦ, τὸ εἰς Ⓦ πλησίον ὁρᾶν) καὶ πιστέ·

ὅτι

α. Κορ. ζ. κε. τῶν ἀκουόντων τὸν καταρᾶσθαι ἐπέτρεψε. διὰ τί Παῦλός φησι· Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. ἐπαινῶ μὲν γὰρ ⟨W⟩ καταρωμένους, οὐκ ἀναγκάζω δὲ ⟨W⟩ μὴ βουλομένους, οὐδὲ ἐπίταγμα τὸ πρᾶγμα ποιῶ. ἐπεὶ οὖν ⟨C⟩ μέγα τὸ πρᾶγμα ἦν, καὶ μεγάλων πρὸς τοὺς πολλοὺς δόξαν εἶχεν, ἵνα μή τις τοῦτο καταρθώσῃ, ὡς τὸν πρὸ αὐτοῦ καταρθωκότα ἀμοιρῶς διάκειται, καὶ τῷ λοιπῶν ἀμοιρῆσαι, διὰ τοῦτο καὶ τῷ παραβολῇ, ἱκανὴν πεῖσαι ὅτι παρθενία ⟨C⟩ καὶ ἄλλα πολλὰ καλὰ, τῷ ἀπὸ τῆς ἐλευθερώσεως καλῶν ἔρημος ὄντα, μᾶλλον τῶν πόρρω ἐκβάλλεται, καὶ τὸν ἀπολωλότα, καὶ τὸν ἀνελεήμονα ἴσους μεῖναι αὐτὸν ⟨C⟩ μᾶλλον εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ σωφρονῶν ἔρωτος ἡττήθη, ⟨Q⟩ ὃ χεῖρον. ὃν ἔστι δὲ ἴσον σωφρονῶν ἔρως ⟨C⟩ χεῖρον. ἀλλ' ὁ τὸν σωφρονῶν δριμύτερός τε πολλῷ καὶ τυραννικώτερος. ὅσῳ γὰρ ἀθενέστερος ὁ ἀνταγωνιστὴς, τοσούτῳ ἀσυνήθεστοι μᾶλλον αἱ νικηθεῖσαι. διὰ τοῦτο δὴ καὶ μακρὰς αὐτὰς καλῶ, ὅτι ⟨W⟩ μείζονα ὑποστᾶσαι πόνον, διὰ ⟨W⟩ ἐλάττονα τὸν πρὸ αὐτοῦ κατεδύσαντο. λαμπάδας δὲ αὐτὰς φησιν αὐτὸ τὸ τῆς παρθενίας χάρισμα, τὸ καθαρὸν τῆς ἀγνωσύνης· ἔλαιον δὲ, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν πρὸς τοὺς δεομένους βοήθειαν.

5 Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.

Ἐντεῦθεν δείκνυσιν οὐκ ὀλίγον ⟨W⟩ χρόνον ἐσόμενον πάλιν τὸ μεταξύ, τοὺς μαθητὰς ἀπάγων τοῦ προσδοκᾶν αὐτίκα μάλα φανήσεσθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. καὶ γὰρ τοῦτο ἤλπιζον. διὰ τοῦτο ⟨C⟩ συνεχῶς αὐτοῖς διαλαμπίζει τῆς ἐλπίδος ταύτης. μὴ δὲ τὸ καὶ ἐκεῖνο ἐμφάνει, ὅτι ὕπνος ὁ θάνατός ἐστιν. ἐκάθευδον γάρ, φησι.

6 Περὶ δὲ μέσας νύκτας κραυγὴ γέγονεν. Ἦσαν τῇ προβολῇ ἐπέμενεν, ἢ πάλιν δείκνυσιν ὅτι ἐν νυκτὶ ἡ ἀνάστασις ἔσται. τὴν δὲ κραυγὴν ⟨C⟩ ὁ Παῦλος ἐνδείκνυται λέγων· Ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ. καὶ τί βούλονται αἱ σάλπιγγες; τί δὲ ἡ κραυγὴ λέγει; ὁ νυμφίος ἔρχεται.

α. Θεσσ. δ. ιε.

7 Ἐπεὶ οὖν ἐκόσμησαν αἱ λαμπάδας,

8 Λέγουσιν αἱ μωραὶ ταῖς φρονίμοις· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν.

Πάλιν αὐτὰς μωρὰς καλῶ, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν μωρότερον τῶν ἐνταῦθα χρηματιζομένων ⟨C⟩ γυμνῶν ἀπίστων ἐκφῦσαι, ἵνα μάλιστα φιλανθρωπίας ἡμῖν χρεία, ἵνα πολλοῦ τοῦ ἐλέους. οὐ ταύτῃ δὲ μείζων μωρία, ἀλλ' ὅτι ⟨C⟩ προσδοκῆσαι ἐκφυγεῖν λήψεσθαι, καὶ ἀχαίρως ἐζήτησαν· καίτοιγε οὐδὲν ἐκείνων φιλανθρωπότερον τῶν παρθένων ἦν, αἳ διὰ τοῦτο μάλιστα δεδοκίμασαν. καὶ οὐδὲ ὃ πρὸ αὐτοῦ ζητοῦσι. δότε γάρ ἡμῖν, φησιν, ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. καὶ τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας ἐπιδείκνυται). σβέννυνται γάρ, φησιν, αἱ λαμπάδες ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπέτυχον· ⟨C⟩ ὅτε ἡ φιλανθρωπία τῶν αἰτουμένων, οὔτε τὸ ἄκαιρον τῆς αἰτήσεως, ὅτε τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρειώδες ἐποίησαν αὐτὰς ἐπιτυχεῖν. ἀλλά τί ἐστιν μανθάνομεν; ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν ἐκφύγῃ, τῶν ἐκ τῶν ἔργων προσδοκώντων, προσφυῶς δυνήσεται, οὐχ ὅπου οὐ βούλεται, ἀλλ' ὅπου οὐ δυνάσεται). καὶ γὰρ καὶ αὐτὰς ὅτι τὸ ἀδυνάτου καταφθέγγεται. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἀβραάμ ἐδήλωσεν εἰπών· Ὅτι χάσμα μέγα ἐστὶ μεταξὺ ὑμῶν ⟨C⟩ καὶ ἡμῶν, ὥστε μηδὲ βουλομένους ἐξῆσαι διαβαίνειν. Λουκ. ιϛ. κϛ.

9 Πορεύεσθε πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε.

Καὶ τίνες ⟨Q⟩ πωλοῦντες; ⟨Q⟩ πένητες. καὶ ποῦ ὄντες; ἐνταῦθα, καὶ τότε ζητήσαι ἐκείνῳ, οὐκ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. ὁρᾷς ὅπως γίνεται ἡμῖν ἀπὸ τῶν πενήτων ἡ παραμυθία; καὶ τούτους αἰτίους, τὸν πολλὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν διαύλους ἐλπίδα. διόπερ ἐνταῦθα τὸ ἔλαιον ζωαγωγεῖν χρή, ἵνα ἐκφυγεῖν χρήσιμον γένηται, ὅταν ὁ καιρὸς ἡμᾶς καλῇ. καὶ γὰρ ἐκφυγὸν ὄντος ὁ καιρὸς τῆς συλλογῆς, ἀλλ' οὐκ. μὴ εἴπῃ αἰσθήσεται μάτην τὰ ὄντα εἰς πυφὰς καὶ κενοδοξίας. πολλοῦ γὰρ σοι ἐκφυγεῖν χρεία τοῦ ἐλαίου. ταῦτα ἀκούσασαι ἐκφυγεῖν ἀπῆλθον, δηλονότι οὐδὲν ὠφέλησαν. τοῦτο δέ φησιν, ἢ τῇ προβολῇ προσδοκῶν καὶ ὑφαρπάσων αὐτῶν· ἢ καὶ διὰ τούτων

σάτῳ χείρωι, ὅσῳ τυφῆς ὠμότης χείρων ϗ χαλεπώτερον. ϗ τί λέγω νηπείου; καὶ γὰρ σωφρονικῆς, καὶ πρᾳοτάτης, ἐκτὸς ἔστιχας ὁ τυμφαίνος, ἐλεημοσύνην οὐκ ἔχων. καίτοι τί πρᾳότητος ἴσον, ὃ μηδὲ ἐν τῇ καινῇ ὑπὸ νόμον ἦλθε τὸ ἀνάγκης ὄφος; ὃ οὐ χωρέχον; ἀλλ' ὅμως ἐκβάλλε), ἵνα μὴ τοῦ ἐλεημοσύνου ἔχῃ. Εἰ δὲ πρᾳότητος ἐκβάλλον), ὅπως ταύτην οὐκ εἶχον μετὰ δαψιλείας τῆς παρασκούσης, τίς δυνήσε) ταύτης αὐτὴν συνιώμενος τυχεῖν; οὐκ ἔστιν οὐδείς, ἀλλ' ἀπολέσθαι πάντως ἀνάγκη τὸν ταύτην οὐκ ἔχοντα. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὐδεὶς ἑαυτῷ ζῇ, ἀλλ' ὁ χειροτέχνης, ϗ γραπτώτης, ϗ γεωργός, ϗ ἔμπορος παρὰ τὸ καινῇ συμφέρον ϗ τὸ τῶν πλησίον ὠφέλιμον ζωτελοῦσιν ἅπαντες· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πνευματικῶν τοῦτο δεῖ ποιεῖν. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι [τὸ] ζῆν· ὡς ὅταν ἑαυτῷ ζῶν μόνον καὶ πάντων ὑπεροράν, θανατός ἐστι, καὶ οὐδὲ ἀνθρώπου, οὐδὲ τοῦ ἡμῖν τοῦ ἡμετέρου. τί οὖν, φησιν, ἀνὴρ τὰ καθ' ἑαυτὸν παιδεύσας, τὰ τῶν ἄλλων ὀφείλει ζητεῖν; οὐκ ἔστιν, [οὐκ ἔστι] τὰ τῶν ἄλλων ἐπιζητοῦντα τὰ ἑαυτῷ πρέποντα. ὁ γὰρ τὰ τῶν ἄλλων ὀφείλοντα, οὐδένα λυπεῖ, ἀλλ' ἐλεᾷ πάντας, ὠφελεῖ εἰς δυνάμιν τὴν ἑαυτοῦ, οὐδενὸς τι ἁρπάσει, οὐ πλεονεκτήσει, οὐ κλέψει, οὐ ψευδομαρτυρήσει, πάσης ἀφέξεται κακίας, πάσης ὑπολήψεται ἀρετῆς, ϗ χαρήσεται τῶν ἐπανορθώσεσι, ϗ θυμώσεται τοῖς ὀφείλουσιν, ϗ ὅτε λοιδορήσεται αὐτοῖς, ὅτε κακῶς ἐρεῖ, καὶ μυρία ἀκούσῃ κακῶς, ἀλλ' ἐρεῖ τὰ ἀποστολικά· Τίς ἀσθενεῖ, ϗ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, C. Kορ. ια. κθ.
ϗ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; οὐχ ὁ τοῦ τὰ ἡμέτερα σκοπεῖν, ὁ πάντως ϗ τὰ τῶν ἄλλων ἕψεται. οὐ τούτων ἁπάντων πειθόντες, ὡς οὐκ εἰσὶ σωθῆναι μὴ ὃ κοινῇ συμφέρει σκοποῦντας, ϗ ⟨W⟩ διχοτομηθέντα τοῦτον ἰδόντες, ϗ ⟨W⟩ ὃ πάλαι τὸν κατορύξαντα, ταύτην ἐλώμεθα τὴν ὁδόν, ἵνα ϗ τῆς αἰωνίου τύχωμεν ζωῆς, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ον. 1 ΤΟΤΕ ΟΜΟΙΩΘΗΣΕΤΑΙ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ κεξζ κε.

τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2 Πέντε δὲ ἦσαν φρόνιμοι, ϗ πέντε μωραί, 3 Αἵτινες οὐκ ἔλαβον, φησιν, ἔλαιον.

Υπαι αἱ παραβολαὶ τῇ παρούσῃ ἐοίκασι τῇ τοῦ πιστοῦ δούλου ϗ τοῦ ἀνοήμονος ϗ τὰ δεκάστηκα κατεσκηδοκότος [χρήματα]. τέτταρες γάρ εἰσιν αἱ πᾶσαι παρὰ τῶν αὐτῶν διαφόρως ἡμῖν παραινοῦσαι· λέγω δὴ τῆς περὶ τὴν ἐλεημοσύνην σπουδῆς, ϗ τοῦ ἀπὸ πάντων, ὧν αὖ δυνάμεθα, ⟨W⟩ πλησίον ὠφελεῖν, ὡς οὐκ ἄλλοι σωθῆναι ἑτέρως. ἀλλ' ἐν ταύτῃ μὲν περὶ πάσης ὠφελείας λέγει καθολικώτερον, ὡς εἰς ⟨W⟩ πλησίον ἐπιδείκνυσθαι χρή· ὅτι ἡ τῶν πρᾳότητος περὶ ἐλεημοσύνης ἰδικῶς τῆσδε χρήσεως λέγει, ϗ σφοδρότερον, ἢ ὅτι τῆς παρούσης παραβολῆς. ἐκεῖ μὲν γὰρ ⟨W⟩ τὰ ὄντα ϗ μεζόνα, ϗ τὰ δεκάστηκα σκορπίζοντα ϗ ἀπολλύοντα κολάζει· ἐν ταύτῃ δὲ ϗ ⟨W⟩ οὐκ ὠφελοῦντα, οὐδὲ δαψιλῶς τοῖς δεομένοις τὰ ὄντα" ἀποκενοῦντα. Εἶχον μὲν γὰρ ἔλεος, ϗ δαψιλές ἦ, διὸ ϗ κολάζονται. Ἵνα δὲ ἔνεκεν ὅτι τοῦ παρόντος τῶν πρᾳοτήτων ταύτην παρέπει τὴν παραβολήν, ϗ οὐχ ἁπλῶς" οἱονδηποτοῦν ἐπιστήσεται παρόντων; μεγάλα παρὰ πρᾳότητος διελέχθη εἰπών· Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν Ματθ. ιθ. ιβ.
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ϗ ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω· ἄλλως δέ, οἶδε ϗ τοὺς πολλοὺς τῶν δικαίων μεγάλην παρὰ αὐτῆς δόξαν ἔχοντας. ϗ γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα φύσει μέγα, καὶ δῆλον ἐξ ὧν ὅτε ἐν τῇ παλαιᾷ ἐπὶ τῶν ἁγίων ἐκείνων ϗ μεγάλων ἀνδρῶν κατωρθώθη, ϗ ἐν τῇ καινῇ δὲ οὐκ ἦλθεν εἰς ἀνάγκην νόμου. ὁ γὰρ ἐπέταξε τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῶν

χ. κενοῦντα.

χε. ὁ πλήποτε πάθε τα

σα, ἡ δὲ Χριστοῦ μιμηταὶ ἐργαζομένη, ἡ δὲ Θεοῦ κτίσμα ὁμοίους ποιοῦσα ὅρα χαὶ ταῖς ἀρεταῖς τοὺς ὅσας δυναγκαιοτέρας, αἱ πρὸ τούτων ἐσκήνωται τὴν ὁδόν· καὶ, εἰ χ. σαλεύεται βούλεσθε, ποιήσωμεν αὐτῶν ἐξέτασιν, ἐκ τῶν ψήφων ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεγκώμεθα γνώμης. ἔστωσαν τοίνυν δύο ζωῆς ἀρίστης ὁδοί· ἐν ἡ μὲν μία αὐτῶν αὐτὸν κατασκευαζέτω καλὸν ⟨ω⟩ μετιόντα· ἡ δὲ ἑτέρα, ἐκ ⟨ω⟩ πλησίον. ἴδωμεν ποία μᾶλλον εὐδοκιμεῖ, καὶ τοῖς τὴν κορυφὴν ἡμᾶς ἀφῇ τῆς ἀρετῆς. σκοπῶ σκήπτος μὲν ὁ τὰ ἑαυτῷ μόνον ζητῶν, ἐκ ἀπὸ τοῦ Παύλου μαθὼν εἰπεῖν (ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ Παύλου ἐίπω, τοῦ Χριστοῦ λέγω) τοῦτο δὲ ἐγκώμιον καὶ σεμνύνει. ἐκ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀκούσωμεν τί μὲν τούτῳ ἀφαλέγεται, τί δὲ σκεύη. α.Κορ.ι.κδ΄. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος. ὁρᾶς πῶς τὸ μὲν ἐξέβαλε, Ρω.ιε.β.γ. τὸ δὲ εἰσήγαγε; καὶ πάλιν, Ἕκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. εἶτα καὶ ὁ ἔπαινος ἄφατος μετὰ βεβαιότητος. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν. ἵνα δὲ καὶ μᾶλλον σῶμεν ἐκ τούτων αἱ ψῆφοι δείξωσι τὴν νίκην. ἵνα δὲ καὶ περιουσίας τοῦτο λάβητε, ἴδωμεν τί μὲν τῶν κατορθωμάτων μέρος ἡμῶν ἴσασι, τί δὲ ἀφ' ἡμῶν καὶ εἰς ἑτέρους διαβαίνει. σκοπῶ τὸ μὲν νηστεῦσαι, καὶ χαμεύνησαι, καὶ φιλοσοφῆσαι ἀσκῆσαι, ἐκ σωφρονῆσαι, ταῦτα αὐτοῖς ἐργαζομένοις φέρει τὸ κέρδος· τὰ δὲ ἀφ' ἡμῶν εἰς ⟨ω⟩ πλησίον διαβαίνοντα, ἐλεημοσύνη, δι- α.Κορ.ιγ.γ. δασκαλία, ἀγάπη. σκοπῶ καὶ ταῦτα ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος· Οπ καὶ ψωμίσω μου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ὁρᾶς αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν λαμπρῶς ἀναπηροῦμενον καὶ στεφανούμενον; εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἐκ τέτου συμβάλωμεν. καὶ ὁμοῦ πάντες θύετε, καὶ σωφρονεῖτε, καὶ μάρτυρεῖτε, καὶ κατακαίεσθε· ἕτερος δέ τις ἀναδησέσθω τὸ μάρτυριον διὰ τὸν τῶν πλησίον οἰκοδομήν, καὶ μὴ μόνον ἀναδησέσθω, ἀλλὰ καὶ ἀπερχέσθω μάρτυρίου χωρὶς. τίς μᾶλλον εὐδοκιμήσει μετὰ τοσαύτην ἀποδημίαν; ὁ δι' πολλῶν ἐν τούτοις λόγων ἡμῖν, τοῦδε μαχαίρας δ΄ στεφάνου. ἐφέστηκε γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος τὴν ψῆφον φέρων καὶ λέγων· Τὸ ἀναλῦσαι καὶ Φιλ.α.κγ.κδ΄ σὺν Χριστῷ εἶναι, κρεῖττον· τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. ἀκούεις, ὅτι ἐκ τῆς πρὸς ⟨ω⟩ Χριστὸν ἀποδημίας στερεῖ μήσει τὸ πλησίον τὴν οἰκοδομήν; τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι σωφρία Χριστῷ, τὸ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. θέλημα δὲ αὐτοῦ τοῦτό ἐστιν, ὡς Ησαι.κα.ιε. τὸ συμφέρειν τῷ πλησίον. βούλει καὶ τεταρτεῖον εἶπω τούτων ἀπόδειξιν; Πέτρε, εἰ φιλεῖς χ. τῶ με, φησι, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. ἐκ τρίτον αὐτὸν ἐρωτήσας, τοῦτο ἔφησεν εἶναι φιλίας τεκμήριον. οὐ πρὸς ἱερέας δὲ τοῦτο μόνον εἴρηται, ἀλλὰ ἐκ πρὸς ἕκαστον ἡμῶν, τὴν καρὸν ἐμπεπιστευμένων ποίμνιον. μὴ γὰρ ὅπως μακροὶ ἐσμεν, καταφρονήσῃς. ὁ γὰρ πατήρ μου, φησιν, θεόδοκησεν ἐν αὐλαῖς. ἔχει ἕκαστος ἡμῶν πρόβατον· τοῦτο ὅπως τὰς προσηκούσας ἀγέτω χ.προβατα· νομάς. καὶ ὁ αὐτὸν διώκας ἀπὸ τῆς θύρας, μηδὲν ἄλλο ζητείτω, ἀλλ' ἢ ὅπως ἐργάσηταί τι καλὸν εἰπὼν, δι' ὧν ἅπασαν εὐλαβεστέραν ποιήσῃ τὴν οἰκίαν. ἢ γυνὴ πάλιν ἔστω μὲν οἰκουρὸς, πρὸς δὲ ταύτης τῆς ἐπιμελείας ἑτέραν διαναγκαιοτέραν ἐχέτω φροντίδα, "τὰ τοῦ ἀρέσαι ὅπως ἅ- χ.τ.ἡν ἐκεινων βασιλιαν,ὅπως πασα πασα ἐργάσηται ἡ οἰκία. εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς πρὸς τὴν καὶ τὴν οἰκίαν ἐπιμελείας, τὰ δη- μόσια σοφιζόμεθα καταδῦναι ὀφλήματα, ὥστε μὴ διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀγνωμοσύνην "δέρεσθαι καὶ ἕλκεσθαι ἐπ' ἀγορᾶς, καὶ μυεῖα ἀχημοσύνη· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ πνευματι- χ. διδαξω κοῦ τοῦτο δεῖ ποιεῖν, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ ὅλων Θεοῦ καταδῦναι πρότερον, ἵνα μὴ ἔλθωμεν ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ ταύτας ζητῶμεν τὰς ἀρετάς, αἳ μετὰ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τὸν πλησίον τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι δυνατόν ἐσμεν. τοιοῦτον ἡ ἐλεημοσύνη, τοιοῦ- Πραξ.ι.δ΄. τον ἡ εὐχή· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ πολὺ οἰκείοις δυνατὴ καὶ ἀπαθεστέρους γίνεται. Αἱ εὐχαὶ γάρ φησι, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οὐκ εὐχὴ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ νηστεία σύνεσθον τὰ νεῦρα ἔχει. καὶ νηστεύῃς χωρὶς ἐλεημοσύνης, οὐδὲ νηστεία τὸ πρᾶγμα λογίζεται, ἀλλὰ χαριζομένου καὶ μεταδόντος χείρων ὁ τοιοῦτος, καὶ τοσούτῳ

Εἰ γὰρ ἐκ πατρῴων διεδέξω κλῆρον, ἐκ ὅτου ἔχεις πάντα ἃ ἔχεις, ἐκ ὅτου τοῦ Θεοῦ πάντα ὄντα. Εἶπε, σὺ μοι, ἅπερ ἔδωκας, ὅτε βούλει μετὰ ἀκριβείας οἰκονομεῖσθαι· τὸ δὲ Θεοῦ οὐκ οἶδα ἐγὼ μετὰ πλείονος ἀπαιτήσειν ἡμᾶς τῆς σφοδρότητος, ἀλλὰ αἰσχύνεσθαι αὐτῶν ἁπλῶς ἀπολυμένων; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. ἐκ γὰρ ἦν τοῦτο τὸ τοιοῦτον ἐν ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε δοῦναι τὴν ἔννοιαν αὐτοῖς ἐν εὐκαίρῳ. Τί ἐστιν, ἐν εὐκαίρῳ; τοῖς δεομένοις, τοῖς πεινῶσιν. ὥσπερ γὰρ σὺ τῷ σωφρονοῦντι ἔδωκας οἰκονομήσαι· οὕτω καὶ σὲ ὁ δεσπότης βούλεται εἰς δέον ταῦτα δαπανᾶν. ἦν τοῦτο καὶ δυνάμενος αὐτὰ ἀφελέσθαι, ἀφῆκεν, ἵνα ἔχῃς ἀφορμὴν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι, ἵνα ἀλλήλων εἰς χρείαν καταστήσας τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην θερμοτέραν ἐργάσηται. σὺ δὲ λαβών, οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ τύπτεις. καίτοιγε εἰ τὸ μὴ δοῦναι, ἔγκλημα, τὸ τυπῆσαι, ποίαν φέρει συγγνώμην; τοῦτο δέ μοι δοκεῖ λέγειν, τὸν ὑβρισταὶ καὶ τὸν πλεονέκτας ἀπιτόμως καὶ πολλὴν τὴν κατηγορίαν ἐνδικώτερον, ὅταν ὡς πρέφειν ἐκβεβλῆσθαι, τούτους τύπτωσι. δοκῇ δέ μοι καὶ τὸν πτωχὸν λέγειν ἐνταῦθα ἀπίτεσθαι. καὶ γὰρ καὶ πτωχὸς μεγάλη κεῖται κόλασις. ἐάθιε γὰρ καὶ πίνει, φησί, μετὰ τῶν μεθυόντων, τὴν γαστριμαργίαν δηλῶν. οὐ γὰρ ἦν τοῦτο ἔλαβες, ἵνα εἰς πτωχὸν ἀναπαύσῃς, ἀλλ' ἵνα εἰς ἐλεημοσύνην ἀναλώσῃς. μὴ γὰρ τὰ σαυτοῦ ἔχεις; πάντα τὰ πεπτωκότα εὐεπιτύμητος, καὶ ἀπὸ κλήρου πατρῴου κεκλημένος τυγχάνῃς, καὶ ἐκ πόνων δικαίων. μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ταῦτα ὁ Θεὸς ἀφελέσθαι σου; ἀλλ' οὐ ποιεῖ τοῦτο, σε κύριον ποιῶν τῆς εἰς τοὺς δεομένους φιλοτιμίας. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἦν πασῶν τῶν ἀναβολῶν κολάζῃ τοὺς οὐκ εἰς τοὺς δεομένους τοῖς χρήμασι χρωμένους τοῖς ἰδίοις. οὗτος γὰρ αἱ πρόφασιν ἥρπασαι τὰ ἀλλότρια, ἀλλ' οὐκ ἔδωκεν τὰ ἴδια· ὅτι ὁ μὲν ἐν ταλάντοις κατορύξας ἐπλεονέκτησεν, ἀλλ' οὐκ ἐδίπλασίασεν· ὅτε οἱ πεντῶν ταλάντων παιδόντες, ὅμως τὰ ἀλλότρια ἥρπασαι κολάζονται, ἀλλ' ἐπειδήπερ τὰ αὐτῶν οὐκ ἐσκόρπισαν, καθάπερ καὶ ὁ δοῦλος οὗτος. ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι γαστριζόμενα, ὅσοι εἰς δεῖπνα πολυτελῆ καὶ πλοῦτον ἀναλίσκομεν καὶ οὐδὲν ἡμῖν προσήκοντα, ἀλλὰ τῶν δεομένων ὄντα. μὴ γὰρ ὅμως ἀπὸ πολλῆς φιλανθρωπίας, ὡς ἐκ τῶν σῶν ἐλεεῖσθαι δίδοται, ἀλλὰ τοῦτο καὶ (αὐτὸ νομίζῃς εἶναι) ταῦτα. ἔλαβες σοι, ἵνα δωνηθῇς εὐδοκιμήσας. μὴ τοίνυν σὰ εἶναι νόμιζε, τὰ αὐτὰ αὐτῷ δίδου. οὐδὲ γὰρ εἰ σὺ ἐδήμευσας ἅπαν, ἵνα ἀπελθὼν δωνηθῇ λινᾶς ἀφορμὰς λαβεῖν πόρων, ἐκείνου τὰ χρήματα ἔφης δὴ εἶναι). καὶ σοὶ τοίνυν ἔδωκεν ὁ Θεός, ἵνα ἐμπορεύσῃ καὶ ὠφελῇς. μὴ τοίνυν τὴν ἀναβολὴν τῆς φιλανθρωπίας ἀποθέμενον ἀγωνοθετοῦντος ποιήσῃς. ἐπόησον ὅσης εὐχῆς ἄξιον ἐῶ, τὸ δωνηθῆναι μετὰ τὸ βάπτισμα εὐρεῖν ὁδὸν λύσεων ἁμαρτήματα. εἰ* μὴ τοῦτο εἶπε, δὸς ἐλεημοσύνην, πόσοι ἂν εἶποι, εἴτε ἐῶ δυνατὸν χρήματα δοῦναι καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν μεγίστων κακῶν; ὅμως ὁ δυνατὸν τοῦτο λέγετε, πάλιν γενήσεσθε ὕβριοι. ἀλλὰ δίδωμί, φησι. καὶ τί τοῦτο; οὐδέπω γὰρ ἔδωκας, ὅσον ἡ σὸν δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσα· μᾶλλον δὲ τὸ ἥμισυ, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν ἐκείνης, ἀλλὰ τὰ πλείονα εἰς αἰσχύνην [καὶ δύσφελῆ] ἐκβάλλεις δαπάνας, εἰς συμπόσια καὶ μέθην καὶ ἀσωτίαν ἑκάστην, νῦν μὲν καλῶν, νῦν δὲ καλούμενος· νῦν μὲν δυσκολαίνων σύ, νῦν δὲ ἑτέρους δυσκολαίνειν ἀναγκάζων· ὥστε καὶ διπλῶν σοι γίνεσθαι τὴν κόλασιν, καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς ποιεῖς, καὶ ἀφ' ὧν ἑτέρους προτρέπεις. ὅρα γοῦν καὶ τοῦτον αὐτὸ τὸ ἐγκαλούμενον τὸ οἰκέτην. ἐάθιε γάρ, φησι, καὶ πίνει μετὰ τῶν μεθυόντων. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μεθύοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ὄντας κολάζει καὶ μάλα εἰκότως. ὅπου μετὰ τῆς οἰκείας ἀπωλείας καὶ τὴν τῶν πλησίον διαφθορὰν σωτηρίας. τὸ δὲ Θεοῦ οὐδὲν ὅτου πρόσεστιν, ὡς τὸ διαφθορικὸν ἔχειν τὸ τοῦ πλησίον προσπόντων. διὸ καὶ τὸν θυμὸν ἐνδικούμενος, διχοτομηθῆναι αὐτὸν ἐκέλευσε. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀγάπην γνώρισμα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἔφησεν εἶναι· ὅπου πάσα ἀνάγκη καὶ ἀγαπῶντα, τὰ τοῦ ἀγαπωμένου μεμνῆσθαι.

Ταύτης τοίνυν ἐχώμεθα τῆς ὁδοῦ. καὶ γὰρ αὕτη μάλιστα ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν θεῖον ἀναγ- ΘΕΙΟΝ

τοῦ Θεοῦ δέον οἰκονομεῖν. αἰ γὰρ θάτερον ἀπῇ, ὃ ἕτερον χωλύει. δὺ τε γὰρ πιστὸς ἢ ᾗ μὴ κλέπτῃ, ἀπολλύει γ' ᾗ Θεὸς μηδὲν τοιοῦτον δαπάνημα μέγα ὃ ἔγκλημα· αἰ τε Θεὸν ἢ καλῶς οἰκονομῇ, τοσοῦτος γ', πάλιν οὐχ ἡ τυχοῦσα κατηγορία. ἀκουσώμεθα δὲ καὶ τὰ χρήματα ἔχοντες ταῦτα. οὐ γὰρ διδασκάλοις δέχεται μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλουτοῦσιν. εκάτεροι γὰρ ἐπιστεύθησαν πλοῦτον, Ⓦ μὲ δώαγκαίστερον, Ⓓ διδάσκοντες· τὸ γ' ἐλάττω, ὑμεῖς. ὅταν οὖν τῶν διδασκόντων σκορπίζοντων τὰ μείζονα, ὑμεῖς μηδὲ τὰ τοῖς ἐλάττοσι βούλεσθε τὸ μεγαλοψυχίαν ὀπτιδείκνυσθαι, μᾶλλον γ' οὐδὲ μεγαλοψυχόμεν, ἀλλ' ὠγνωμοζωίαν (τὰ γὰρ ἀλλότρια δίδοται) ποία ἔσαι ἀπολογία; ἀλλὰ τέως τοῦ τῆς κολάσεως τὸν τὰ ἐναντία ποιούντων, τὸν ὑμεῖν τοῦ ὠδόκιμοῦντος ἀκούσωμεν. ἀμεὶν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπαρχουσιν αὐτοῦ κατασήσει αὐτόν. τί ταύτης ἴσον ἠμοιτ' δὺ τῆς ὑμῆς; πῖος παρασῆσαι δυνήσεται λόγος τὸν ἀξίαν, τὸν μακαριότητα, ὅταν ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεὺς καὶ τὰ πρῶτα ἔχων, ἄν, θεσπέσιον ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπαρχουσιν αὐτοῦ καθιεῖς μέλλῃ; δίδ ᾗ φείσιμον αὐτοῦ καλῆς, ὅτι ἔγωμε μὴ τῶν μαρῶν τὰ μεγάλα προέσθαι, ἀλλὰ σωφρονήσας ἐν ταῦτῃ τῶν ὑρανῶν ἐπέτυχεν. Εἶτα, ὅπερ ἀεὶ ποιῆς, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῖς ἀγαθοῖς χειμάρρης ὑμῆς, ἀλλὰ ᾗ ἀπὸ τῆς τοῖς πονηροῖς ἠπειλημμένης κολάσεως δίερρύηται τὸ ἀκροατόν. δίδ καὶ ἐπήγαγεν·

48 Ἐὰν γὰρ Εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν,

49 Καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίειν γ' δὲ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων,

50 Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,

51 Καὶ διχοτομήσει αὐτὸν Ⓦ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἰ γ' λέγοι τις, Εἶδες οἷος ἐπείσθη λογισμός, διὰ τὸ μὴ εἰ) γνώσιμον τὴν ἡμέραν; χρονίζει γὰρ ὁ κύριος μοῦ φησὶν Ἐποίμην δὺ, οὐ διὰ τὸ μὴ εἰ) γνώσιμον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ τὸ πονηρὸν εἰ) τὸ οἰκέτην. ἐπεὶ ὦ φεσίμῳ καὶ πιστῷ τινος ἕνεκεν οὐκ ἐπείσθη * αὐτὸν ἡ ἔννοια; Ἵ γὰρ Εἰ καὶ χρονίζει ὁ δεσπότης, ἄθλιε; ὅλως προσδοκᾶς αὐτὸν ἥξειν. τί οὖν οὐ μελετᾷς; ἐντεῦθεν [οὖν] μανθάνομεν, ὅτι οὐδὲ χρονίζει. αὕτη γὰρ ἡ τοῦ δεσπότου, ἀλλὰ τῆς τοῦ πονηροῦ οἰκέτου γνώμης ἡ ψῆφος. διὰ καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖται. ὅτι γὰρ οὐ χρονίζει, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε· καὶ, Ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονίσ. σὺ γ' δὲ τὸν ἔξης ἄκουε, δὲ μαθὼν πῶς συνεχῶς ἐπομιμήσεται τῆς ἀγνοίας τὸν ἡμέραν, δηλονότι τοῖς οἰκέταις τοῦτο χρήσιμον ὄν, καὶ ἱκανοὶ ἀφυπνίσαι ἀδύτους καὶ διεγεῖραι. τί γὰρ Εἰ καὶ μηδὲν ἐκέρδαναί τινες ἐντεῦθεν; (οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ὠφελημάτων ὠφελήθησαν τινες) ἀλλ' ὅμως ταῦτ' οὐ παύεται τὰ αὐτοῦ ποιῶν. τί οὖν φησὶ τὰ ἔξης; ἐλεύσεται ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ τὰ ἑξῆς αὐτοῦ διαθήσει. ὁρᾶς πῶς καὶ πάντα χου τοῦτο ὠθησι, δὲ τὴν ἀγνοίας διαιρεῖ χρήσιμον, καὶ ταύτῃ ποιᾷ ἐναγωνίας ἀεί; τοῦτο γὰρ ὅτι δὲ ἀσουδαζόμενον αὐτῷ, δὲ ἀεὶ ἡμᾶς ἐγρηγορέναι. καὶ ὅπῳ ἀεὶ ἐν ταῖς τυφαῖς ἀναπίπτομεν, ἐν γ' ταῖς συμφοραῖς μᾶλλον συστελλόμεθα, διὰ τοῦτο πάντα χου τοῦτο λέγει, ὅτι ὅταν ἀνέσεις ᾖ, τότε ἔρχεται τὰ δεινά. καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω διὰ τοῦ Νῶε τοῦτο ἐδήλωσεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθά φησιν, ὅταν ὁ δοῦλος ἐκεῖνος μεθύῃ, ὅταν τύπτῃ, καὶ ἡ κόλασις ἀφόρητος. ἀλλὰ μὴ τὴν κόλασιν ἰδωμεν μόνον τὸν ἐκείνῳ χειμάρρῳ, ἀλλὰ κἀκεῖνο σκεπτώμεθα, μήποτε καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ποιήσωμεν λάθωμεν. ὃ γὰρ τοῦτο ἐοίκασιν Ⓓ χρήματα ἔχοντες καὶ μὴ δίδοντες τοῖς δεομένοις. ὃ γὰρ καὶ σὺ οἰκονόμος Εἶ τῶν σαυτοῦ χρημάτων, οὐκ ἴδιον ἢ ὁ τὰ τῆς ἐκκλησίας οἰκονομῶν. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος οὐκ ἐχρῆτο ἐξουσίαν τὰ δεδόμενα πρὸς ὑμῶν Εἰς πένητας, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε σκορπίσας, ὅπῳ Εἰς πενήτων ἐδόθη διὰ ἔφυλε· οὕτως οὐδὲ σὺ τὰ σά.

Εἰ

ἴσ. ἀπολλύ, ἴσ. τοσοῦτός γ' ἴσ. αὐτὸν ἢ μ. ἐπείσθη χ. λανθάνομεν.

ραν ἐαυτοὺς δάσαν. ἵν' οὖν μὴ ἐκείνῳ μόνον ἀπευδάσωσι, διὰ τοῦτο ὑ λέγει ὅτε τῷ χειμῶνι, ὅτε τῷ ἑκάστου, ἀεὶ αὐτοῖς βουλόμενος τοῦτο προσδοκᾶν, ἵνα ἀεὶ ἀπευδάζωσι. διὰ καὶ τῆς ἑκάστου ζωῆς ὁ πλοῦς ἄδηλον ἐποίησεν. Εἶτα ἐκκεκαλυμμένως ἑαυτὸν Κύριον ὀνομάζει, ὑδαμοῦ ὅτω σαφῶς εἰπών. ἐπιτάττα δέ μοι ἡ ἐπιτέπειν δοκεῖ τὸν ῥᾳθύμους, ὅτι οὐδὲ ὅσῳ προεῖ" χρήματα ἀπευδῶν πεποίηκ) ἀ προσδοκῶντες κλέπτειν, οὐδὲ τοσούτῳ ὅποι προεῖ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὅταν προσδοκήσωσι, χρημορῦσι, καὶ οὐδὲν ἀφιᾶσι τῶν ἐνδον ἀποσυληθῆναι· ὑμεῖς δ', καίτοι εἰδότες ὅτι ἥξει, καὶ πάντως ἥξει, οὐ μένετε ἐρχομένου, φησί, καὶ προεσκυασμένοι, ὥστε μὴ ἀπροσκυάστως ἐπιθεῖναι· διὰ τοῦτο ἐπ' ὀλέθρῳ ἔρχε) ἡ ἡμέρα τῶν καθευδόντων. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος, εἰ ἤδει, διέφυγεν ἄν· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐὰν ἦτε ἕτοιμοι, ἀσφαλίζεσθε. Εἶτα ὅπως εἰς τὸν τῆς χρίστεως ἐνέβαλε μῆκος, καὶ πρὸς σὸν διδασκάλους πρέπει τ' λόγον λοιπόν, πρεῖ χολάσεων καὶ πρῶν ἀφορίζομενος· καὶ προτέρους θεὶς σὸν καταρθοῦσας, εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας τελευτᾷ, προὸς ὃ" φοβερὸν καταπλεῖον ἡ λόγον. διὰ προ τοῦτο φησι·

χ. χρημάτων

χ. συμφέρον

45 Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, δοῦναι αὐτοῖς τὸν σῖτον ἐν καιρῷ αὐτῶν;

46 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος [αὐτοῦ] εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

47 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

Μὴ ἡ τοῦτο ἀγνοοῦντός ἐστιν, εἰπέ μοι; Εἰ γὰρ ἐπὶ Εἶπεν, οὐδὲ ὁ μὰς οἶδεν, ἀγνοεῖ αὐτὸν φῆς· ἐπὶ Εἶπε, τίς ἄρα, τί αὖ Εἶπεις; ἢ ἡ τοῦτο ἀγνοεῖ αὐτὸν φῆς; ἄπαγε. οὐδὲ γὰρ τῶν ἐξεπιστάτων τοῦτο αὖ ἂν Εἶποι· καίτοιγε ἐκεῖ ἡ αἰτίαν ἐστὶ Εἰπεῖν, ἐνταῦθα ἡ οὐδὲ τοῦτο. Εἰ ἡ ὅταν λέγῃ, Πέτρε, φιλεῖς με, ἐρωτῶν, οὐδὲ τοῦτο ἤδει; ἢ ὅταν λέγῃ, Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ἡ ὁ πατὴρ ἀγνοήσεται τοιαῦτα φθεγξάμενος. ἡ γὰρ ἡ αὐτὸς φησιν· Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἡ, Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυται πρὸς μέ· καταβὰς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς μὲ συντελοῦσι· εἰ ἡ μή, ἵνα γνῶ. ἡ Ἄλλαχού φησιν· Ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν, ἐὰν ἄρα συνῶσι· ἐ ἐπὶ τῆ βαπτίσματι ἡ, Ἰησοῦς ἐπτέσπησεν ὑὸν μα· ἅπερ ἁπάντα ἀγνοίας ῥήματα ἐστί. ἀλλ' οὐκ ἀγνοῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλ' οἰκονομῶν τὰ αὐτῷ πρέποντα. ὅπι μὲν γὰρ Ἀδὰμ, ἵνα αὐτὸν ἐμβάλῃ εἰς ἀπολογίαν τῆς ἁμαρτίας· ὅπι ἡ τῶν Σοδομιτῶν, ἵνα ἡμᾶς παιδεύσῃ μηδέποτε ἀπειθεῖν, ἀρὴν δὲ αὖ εἰς προσηνοῦμεθα τοῖς προστάγμασιν· ὅπι ἡ γε προφήτου, ἵνα μὴ δοκῇ ἡ προφῆσις προσὰ τοῖς δυσὶ τοῖς ἀναγκαίοις πίπτειν τῆς ἀπάτης· ὅπι ἡ τῆς παραβολῆς τὸ εὐαγγελίου, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὤφειλον τοῦτο ποιῆσαι ἐ ἐπτέσπωσιν ὑὸν· ἐνταῦθα ἡ, ἵνα μὴ προεργάζωνται, μηδὲ πολυπραγμονῶσι πάλιν, ἡ ἵνα δείξῃ τὸ εὐσύνοιον ἡ πολύτιμον. καὶ ὅρα πόσης ἀγνοίας ἐνδεικτικὸν ὃ ῥῆμα, Εἴγε ἡ ἐπιστάμενον ἀγνοῶ. μακαρίζει μὲν γὰρ αὐτὸν· μακάριος γὰρ, φησιν, ὁ δοῦλος ἐκεῖνος· ἡ λέγει δὲ τίς ἐστιν οὗτος. τίς γὰρ ἐστι, φησιν, ἄρα οὖν καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ, ἡ μακάριος οὗτος εὑρήσει ποιοῦντα οὕτω; ταῦτα δὲ ἡ προεῖ χρημῖν εἴρηται μόνον, ἀλλὰ ἡ προεῖ λόγου, ἡ προεῖ δυνάμεως, ἡ προεῖ χρεισμῖν, ἡ προεῖ πάσης οἰκονομίας, ἧς ἕκαστος ἐπεχειρίσθη. αὕτη ἡ προὸς τοὺς ἀρχοντας τοὺς πολιτικοὺς ἁρμόσειεν ἂν ἡ παραβολή. ἕκαστον γὰρ οἷς ἔχει προὸς τὸ κοινῇ συμφέρον ἐπιτρέπεσθαι δεῖ. καὶ σοφίαν ἔχῃς, καὶ ἀρχήν, καὶ πλοῦτον, καὶ ὁτιοῦν, μὴ ὅπι βλάβῃ τῶν ζωδούλων, μηδὲ ἐπ' ἀπωλείᾳ ἑαυτῶν. διὰ δὴ τοῦτο ἀμφότερα ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ, φρόνησιν ἡ πίστιν. καὶ γὰρ ἡ ἁμαρτία ἀπὸ δυοῖν ἦν. πιστὸν μὲν οὖν αὐτὸν φησιν, ὅτι οὐδὲν ἐνόσφίσατο, οὐδὲ παρανάλωσε τῶν δεσποτικῶν εἰκῇ ἡ ματίως· φρόνιμον δ', ὅτι ἐγνω προὸς τὸ δέον οἰκονομῆσαι τὰ δοθέντα. ἡ γὰρ ἀμφοτέρων ἡμῖν χρεία, ἡ τοῦ μὴ νοσφίσασθαι τὰ δεσποτικὰ, ἡ τοῦ

Ioan. ια. ιε. Ioan. ια. λδ. Gen. γ. θ. Gen. ιη. κ. κα. Isa. β. δ. ε. Luc. κ. ιγ.

α. Θεσσ. α. ϛ. δ. Οτδμ λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος. καὶ ὃ ἀπροσδόκητον δηλοῖ, ἔλεγεν· ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. πῶς οὖν φησι μὴ τὴν θλῖψιν τὴν ἡμεραν ἐκείνην; Εἰ γὰρ ψευδὴ τότε καὶ ἀσφάλεια, καθὼς ὁ Παῦλός φησι, πῶς λέγει μετὰ τὴν θλῖψιν τὴν ἡμεραν ἐκείνην; Εἰ ψευδή, πῶς θλῖψις; ψευδὴ τοῖς δυναμένοις διηγήσεσθαι καὶ Εἰρήνη. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ εἶπεν, ὅταν ἡ Εἰρήνη, ἀλλ' ὅταν λέγωσιν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, ὃ διαφθορὰν αὐτῶν ἐνδεικνύμενος, ὡς τὸν ὅτε Νῶε, ὅτε δὴ ἐν τοῖς τοιούτοις κακοῖς ἐτύφων. ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς δίκαιοι, ἀλλ' ἐν θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ δίκαιοι. ἐστὶ δεῖξαι, ὅτι τὸ μὴ χρίστου ἐλάττονος, διὰ τὴν ἀτόπων ἡδονῶν ὑπεραθήσεται ἐν τοῖς πολεμίοις καὶ τῆς οἰκείας ἀπεγνωκόσι σωτηρίας. τότε γαστρίμαργίαι καὶ κῶμοι, ὅτε καὶ μάλιστα. διὸ καὶ μάλιστα ὑποδείγματι πᾶσιν ἁρμόζει τοῦ προφήματι. καθάπερ γὰρ τῆς κιβωτοῦ γινομένης οὐκ ὑπέτυπον, φησιν, ἀλλὰ προέχειν μὲν ἐν μέσῳ τὰ μέλλοντα προδιαφθείρουσα κακά· οὐχ οἱ ὁρῶντες αὐτὴν, ὡς ὑδατίνης ἐσομένου δεινοῦ, ὕπνος ἐτύφων· ὅτω καὶ νῦν, φασὶ μὲν ὁ ἀντίχριστος, μὴν οἱ ζωτέλεια, καὶ αἱ κολάσεις αἱ ὑπὲρ τὴν ζωτελείαν, καὶ πικρίαν ἀφόρητοι· ἀλλ' οὐ τῇ μέθῃ τῆς κακίας κατεχόμενοι, οὐδὲ ἀναδήσονται τὸ φόβου τὸν ἐσομένων. διὸ καὶ Παῦλός φησιν, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, οὕτως αἰφνίδιος ἐπιστήσεται ἡ φοβερὰ ἐκείνη καὶ δικαία. καὶ διὰ τί μὴ εἶπε καὶ ὅτι Σοδόμων καὶ; καθολικὸν ἤθελησεν εἰπεῖν ὑπόδειγμα, καὶ μὴ τὸ προλεχθῆναι ἀπιστεῖν. διὰ δὴ τοῦτο, ὅπερ προφητῶν καὶ μέλλοντα ἀπιστεῖται, ἀπὸ τῶν προελθόντων αὐτὰ πιστοῦται, καταστείων αὐτῶν τὴν διάνοιαν. μὴ γὰρ τῶν Εἰρηναίων καὶ ἐκεῖνο ἐδείκνυται, ὅτι καὶ τὰ ἐμπροσθεν αὐτὸς πεποίηκεν. εἶτα πάλιν ἄλλο σημεῖον λέγησι, δι' ὧν ἀπόντων, ὅπου οὐκ ἀγνοεῖται ἡμέραν, καταδηλον ποιεῖ. τί δὲ τὸ σημεῖον;

40 Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται·

41 Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται·

42 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται·

Ταῦτα γὰρ πρῶτα, καὶ τὸ εἰδέναι αὐτὸν δείγματα, καὶ ἀπαγγεῖλαι αὐτοῖς τῆς ἐρωτήσεως. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε καὶ ἐπὶ ἡμέρας τοῦ Νῶε· διὰ τοῦτο εἶπε, καὶ δύο "ὅτι τῆς κλίνης, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ὕπνος ἀπροσδοκήτως, ὕπνος ἀμελείμνων αὐτὴν ὅπνων ἐπελθύσης·" καὶ ὅ, δύο ἀλήθουσαι, ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μεμεμνώντων. καὶ μὴ τοῦτο, ὅτι καὶ δοῦλοι, καὶ δεσπόται, καὶ παραλαμβάνονται, καὶ ἀφίενται·, καὶ ἐν ἀδεία, ἐν πόνῳ, καὶ ἀπὸ ζωῆς τῆς ἀξίας, ἐν ἀπὸ σκέπης· ὥσπερ ἐν τῇ παλαιᾷ φησιν, Ἀπὸ τοῦ καθημένου ὅπου τοῦ θρόνου ἕως τῆς ἀχμαλώτου τῆς ἐν τῷ μύλωνι. ὅπου γὰρ εἶπεν, ὅτι δυσκόλως πλούσιοι σώζονται, δείκνυσιν ὅτι ὑπὸ πάντων ὅτε ὅτοι ἀπόλλυνται, ὅτε πάντες σώζονται ἀπόντες, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνων καὶ σκοτοῦται καὶ σώζονται καὶ ἀπόλλυνται. ἐμοὶ δοκεῖ δηλοῦν, ὅτι καὶ ἐν τυχὸν ἐς αἰῶνα πλουσία. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Λουκᾶς φησιν. ὁρᾷς πῶς πάντα μετ' ἀκριβείας οἶδεν; Εἶτα πάλιν, ἵνα μὴ ἐρωτήσωσιν, ἐπήγαγε· γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα, ἀλλ' οὐκ οἴδατε. ὅταν γὰρ αὐτὸν θέλῃ εἰς αὐτὸν ἀγαγεῖν τὴν ὥραν, καὶ φησι, πάλιν αὐτὸν ἀπαίτει τῆς ἐρωτήσεως, βουλόμενος αὐτὸν ἐναγωνίους καὶ διηνεκῶς. διὰ τοῦτο λέγει, γρηγορεῖτε, δεικνὺς ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν.

43 Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

44 Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται·

Διὰ τοῦτο οὖν λέγει αὐτοῖς ἵνα γρηγορῶσι, ἵνα ἀεὶ ἕτοιμοι ὦσι· διὰ τοῦτο φησιν, ὅτε οὐ προσδοκᾶτε, ὅτε ἥξει, ἐναγωνίους ἐν βουλόμενος, καὶ διὰ πάντος ἐν ἀρετῇ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ ἤδεισαν ὁ πολλοὶ ποτὲ ἀπαθῆ σώζεται, πάντως ἂν καὶ ἐκείνου τὴν ὥ-

χ. ἐμέσα

ρᾳν

ἐμῶν τὴ ἁμαρτιῶν. καὶ ὁ δικαιολόγων ἑαυτὸν τούτων βασανιζέτω τὰ εἰρημένα, καὶ βύρσαν ἀληθῆ (βύρσαι γὰρ πρῶτος) ἀπὸ τῶν προλεγόντων ἐπὶ τοῖς μέλλουσι πιστευέτω, ἐπὶ πᾶσι δὲ ζητείτω μετὰ ἀκριβείας, καὶ ὄψεται τῶν πραγμάτων τὸ τέλος μαρτυροῦσαν τὴ τῆς προφητείας ἀληθεία. τὰ δὲ στοιχεῖα εἰς μέσον τέθεικεν, ὁμοῦ μὲ δηλῶν, ὅτι προπομπεύσει καὶ ὑραν-
χ. δικαιοῖ 5 ιοῦ καὶ γῆς ἡ ἐκκλησία· ὁμοῦ δὲ ἐπὶ δημιουργὸν ἑαυτὸν [ἐπὶ] ἐστῶσαν δείκνυσι τὸ πρωτος. ἐπειδὴ γὰρ περὶ ζωτελείας διελέχθη, πρᾶγματος πᾶσι πολλοῖς ἀπιστουμένου, διὰ τοῦτο ΜΝ ὑρμὼν ἐπὶ τὸν γλῶ εἰς μέσον ἤγαγε, τὸν δυνάμιν αὐτοῦ τὸν ἄφατον ἐνδεικνύμενος,
χ. τότε καὶ μὲ πολλῆς τῆς ἐξουσίας δηλῶν, ὅτι δεσπότης ἐστὶ τοῦ πρωτος, ἐκ" τούτων καὶ τοῖς σφόδρα ἀμφιβαλλομένοις ἀξιόπιστα τὰ εἰρημένα κατασκευάζων.

10 36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ ΜΑ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν,
* Ἢ ὁ πατὴρ μόνος οὐδὲ ὁ υἱός* , εἰ μὴ μόνος ὁ πατήρ. Τῶ μὲ οὖν εἰπεῖν, οὐδὲ ΜΑ ἄγγελοι, ἐπεσόμισεν αὐτοὺς ὥστε μὴ ζητῆσαι μαθεῖν, ὅπερ ἐκρινον ἐκ ἴσασι· τῶ δὲ εἰπεῖν, οὐδὲ ὁ υἱός, κωλύει μόνον μὴ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μηδὲ ζητῆσαι. ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο οὕτω εἴρηκεν, ὅπερ μὲ τοὺς δύασασι, δῆλον· πρότερον εἶδε γινομένους, πῶς ἐπεσόμισε μείζονας. νῦν μὲ γὰρ καὶ
15 πικμήρια εἴρηκε πολλὰ καὶ ἄπειρα· τότε δὲ ἁπλᾶς, Οὐκ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς. Πρ. α. ζ.
εἶτα ἵνα μὴ εἴπωσιν, ὅτι ἠπορήμεθα, διεπύθησθε, οὐδὲ τοῦτο ἐσμὲν ἄξιοι φησίν, οἷς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. καὶ γὰρ σφόδρα ἔμελεν αὐτῷ τοῦ τιμᾶν αὐτοὺς καὶ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι. διὰ τοῦτο αὐτῷ τῷ πατρὶ τὸν δυνατὸν θησι, καὶ φοβερὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, καὶ ἐκείνων ἀποτειχίζων τὴ πρόσει τὸ εἰρημένον. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο" ἔστιν, ἀλλ' ἄγνοιᾳ, πότε εἴσε");
20 ἆρα μᾶλλον ἡμῶν; καὶ πῶς δὴ τοῦτο εἴπωσι; καὶ ΜΑ μὲ πατέρα οἶδε σαφῶς, καὶ οὕτω σαφῶς, ὡς ἐκεῖ- Λουκ. ι. κβ.
νος ΜΑ υἱόν· τὴν δὲ ἡμέραν ἄγνοιᾳ; εἶτα, τὸ μὲ πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ πάντα βαθη τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς δὲ οὐδὲ" τὴν καιρὸν τῆς χρίσεως οἶδεν; ἀλλὰ τὸ μὲ πῶς δεῖ χρίνειν οἶδε, καὶ πάντα ἑκάστου ἀπόῤῥητα ὄπισται· ὁ δὲ πολλῶ τούτων οὐτελέστερον, τοῦτο ἔμαθεν ἀγνοῶν; πῶς δή, εἰ Πάντα δι' αὐτοῦ Ιωαν. α. γ.
ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, τὴν ἡμέραν ἠγνόησεν; ὁ γὰρ τοὺς αἰῶνας ποιήσας, βύ-
25 δηλον ὅτι ἐκ τοὺς χρόνους· εἰ δὲ τοὺς χρόνους, ἐκ τὴν ἡμέραν. πῶς οὖν ἐκ ἐποίησεν ἀγνοεῖ; ἐκ ὑμᾶς μὲ αὐτοῦ καὶ τὴν οἰκείαν ἐκδέχεσθαι φατέ, ΜΑ δὲ υἱὸν οὐδὲ τὴν ἡμέραν, ΜΑ υἱὸν" δὲ πατρὸς ἐν τῶ κόλπῳ ὄντα" παθεῖν, καίτοι πολλῶ μείζων ἡ ὑσία τῶν ἡμερῶν, καὶ ἀπείρως μείζων; πῶς οὖν τὸ μεῖζον ἑαυτοῖς διδόντες, οὐδὲ τὸ ἔλαττον συγχωρεῖτε τῶ υἱῶ, Ἐν ᾧ εἰσὶ Κολ. β. γ.
πάντες ΜΑ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι; ἀλλ' ὅτε ὑμεῖς ἴστε τὴ τοῦ πα-
30 τρὸς οἰκονομίαν, καὶ μυριάκις ταῦτα μάθητε· ὅτε ὁ υἱὸς ἄγνοεῖ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ ἐκ σφόδρα ὄπισται). διὰ τοι τοῦτο πάντα εἰπὼν, καὶ τοὺς χρόνους καὶ τοὺς καιροὺς, ἐκ ἐπ' αὐτοῖς ταῖς θύραις ἀναγων (ἐγγὺς γὰρ ὄντων ὅτι θύραις, φησίν) ἀπαίτησιν τὴν ἡμέραν. Εἰ μὲ γὰρ ἡμέραν ζητοῖς καὶ ὥραν, οὐκ ἀκούσῃ πρὸς ἐμοῦ, φησίν· εἰ δὲ καιρὸς καὶ παρουσία, οὐδὲν" ἀποκρυφάμενος ἐρῶ πάντα σοι μετ' ἀκριβείας· ὅτι μὲ γὰρ οὐκ ἀγνοῶ, διὰ πολλὰ ἔδειξα, διὰ
35 σήματα εἰπὼν, καὶ τὰ συμβησόμενα ἅπαντα, καὶ ὅσον ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου μέχρι τῆς ἡμέρας αὐτῆς (τοῦτο γὰρ τῆς συκῆς ἐδήλωσεν ἡ παραβολή) ἐκ ὅτι τὰ παρόντα σε ἤγαγεν αὐτά. Εἰ δὲ μὴ αἰσθάνοι σοι ταῖς θύραις, καὶ τοῦτο συμφέροντως ποιῶ. ἵνα δὲ ἑτέρωθεν μάθῃς, ὅτι διὰ τῆς ἀγνοίας αὐτοῦ δ σιγῆσαι, ὅπερ μὲ τὴν εἰρημένων πῶς καὶ ἄλλο παρεσήμησι σημεῖον.

40 38 Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε πρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἧς εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν,

39 καὶ ἔκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα δὲ εἶπε, δηλῶν ὡς ἀθρόον ἥξει καὶ ἀπροσδοκήτως, καὶ τῶν πλειόνων πτυφώντων. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτό φησιν οὕτω γράφων·

σαν, ἵνα ἀξίως τῆς βασιλείας βιώσαντες ἐκεῖσε, καὶ τὰς μελλούσας ἡμῖν ἀφθόνως ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οζ. 32 ΑΠΟ ΔΕ ΤΗΣ ΣΥΚΗΣ ΜΑΘΕΤΕ ΤΗΝ παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. 33 Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι οὐδέπω μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, αὖθις ἦν τοῦτο ἐζήτουν μάθειν ὅσοι χρόνοι, καὶ αὖ πάλιν κυρίως πρὸ ἡμέρας ἐπιθυμοῦσι μαθεῖν, διὰ τοῦτο δὲ τὸ παράδειγμα τίθησι τῆς συκῆς, δεικνὺς ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον, ἀλλ' ἐφεξῆς καὶ ἡ προῖσία ἀπαντήσεται· οὐδὲ οὐ διὰ τῆς παραβολῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα λέξεων ἐδήλωσεν εἰπών· γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. εἶτα πρὸς φορτίον θέρος πνευματικόν, καὶ χαλεπὸν καὶ ἐπίμοχθον πρὸ τοῦ χειμῶνος τοῦ παρόντος τοῖς δικαίοις· τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς τὸ ἐναντίον, χειμὼν ἀπὸ θέρους· ὅπερ καὶ τοῖς ἐξῆς ἐδήλωσεν εἰπών, τρυφῶντων αὐτῶν ἐπιστήσεσθαι τὴν ἡμέραν. διὰ τοῦτο δὲ μόνον τὸ τῆς συκῆς πάθος, ἵνα τὸ παράδειγμα δηλώσῃ (δέχομαι γὰρ καὶ ἕτερος αὖθις παραδεξάσθαι) ἀλλ' ἵνα καὶ τοῦθεν πιστώσηται τὸν λόγον οὕτως ἐκβησόμενον πάντως. ὥσπερ γὰρ τοῦτο ἀνάγκη ἦν, οὕτω κἀκεῖνο. καὶ γὰρ ὅπερ ἂν ἐθέλῃ τὸ πάντως ἀποβησόμενον λέγειν, φυσικὰς ἀνάγκας εἰς μέσον παράγει, καὶ αὐτός, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτοῦ μιμούμενος. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀπαράστατος διαλεγόμενος φησίν· Ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος παραδοθεὶς τῷ αὐτῷ κεχρῆται ὑποδείγματι, Κορινθίοις γράφων ἀπαραστάτως διαλεγόμενος. Ἄφρων γάρ, φησί, σύ, ὃ οὐ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. Εἶτα ἵνα μὴ τὰ χείρονα ἐπ' αὐτὴ πάλιν ἔλθωσι καὶ ἐρωτήσωσι, πότε, εἰς μνήμην αὖθις ἀνάγει τῶν προειρημένων, λέγων·

34 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν ταῦτα πάντα γένηται.

Ταῦτα πάντα, ποῖα, εἰπέ μοι πρὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὰ τῶν πολέμων καὶ τῶν λιμῶν καὶ τῶν λοιμῶν· καὶ τῶν σεισμῶν· καὶ τῶν ψευδοχριστῶν· καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν· ὃ πάντα μὲν ἀσαρκῶσαι τὸ εὐαγγέλιον· καὶ σάσεις· καὶ ταραχάς· καὶ ἄλλα πάντα, ἅπερ εἰρήκαμεν μέχρι τῆς αὐτῆς προοισίας συμβησόμενα. πῶς οὖν, φησίν, εἶπεν, ἡ γενεὰ αὕτη; ὅτε περὶ τῆς τότε λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν πιστῶν. οἶδε γὰρ γενεὰν οὐκ ἀπὸ χρόνων χαρακτηρίζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τρόπου θρησκείας καὶ πολιτείας· ὡς ὅταν λέγῃ· Αὕτη ἡ γενεὰ ζητοῦντων τὸν Κύριον. ὅπερ οὖν ἄνω ἔλεγε· διὰ τὸ εὐαγγέλιον ὅτε ἐκβήσεται) τοῦτο τὸ καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ λέγων, ὅτι πάντως ἐκβήσεται) πάντα ταῦτα, καὶ μένει ἡ γενεὰ τῶν πιστῶν σώζεσθαι τῶν εἰρημένων διὰ παντὸς μόνη· ἀλλὰ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπολεῖται, καὶ τὸ πλέον τῶν Ἰουδαίων ἀφανισθήσεται· ταύτης δὲ σώζεσθαι μέλλει, οὐ λιμός, οὐ λοιμός, οὐ σεισμός, οὐκ αἱ τῶν πολέμων ταραχαί, οὐ ψευδόχριστοι, οὐ ψευδοπροφῆται, οὐκ ἀπατεῶνες, οὐκ παραδιδόντες, οὐκ σκανδαλίζοντες, οὐκ ψευδάδελφοι, οὐκ ἄλλος σώζεσθαι τοιοῦτος πειρασμός. εἶτα καὶ μᾶλλον αὐτοὺς εἰς πίστιν ἐπάγων, φησί·

35 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, δὲ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Τοῦτ' ἔστι, τὰ πεπηγότα ταῦτα καὶ ἀκίνητα εὐκολώτερον ἀφανισθῆναι, ἢ τῶν λόγων τῶν ἐμῶν

χ. ἰδίᾳ.

χ. ἄφρων

χ. λέγω.

χ. ὅπου

χ. ἐκβήσεται

μικρῶν μεγάλα σοι πρέχοιτα παραγγέλματα. ἀλλ' ὅμως σοὶ ταῦτα ἀκούοντες αἰεχόμθα,
χ. ἵπου ἀλλ' "ἔνθα μάχαι ϗ πόλεμοι, ϗ παγκρατία, ϗ δίκαι, ϗ συκοφαντίαι, ὁκ ἔστι ταῦτα. ἆρ
οὖν ὑ δικαίως ἡμᾶς ἀποστρέφεται ϗ κωλάζει, ὅταν εἰς πρᾶγμα ἡμῖν ἑαυτὸν παρέχῃ, ἡμεῖς
χ. πῶς ὑ δι- κάιως ἱρεῖ πᾶς; χ. τὰ ἱμὰ ἱμάπα. δ' αὖ πρὸς αὐτὸν ἀποστρεφόμθα; "πρᾶγμα που δῆλον. Εἶτε οὖν καλλωπίζεσθαι θέλεις, φησί, τ' ἐμὲν καλ-
λωπισμόν· εἴτε ὁπλισθῆναι, τὰ ἐμὰ ὅπλα· εἴτε ἐνδύσασθαι, "τ' ἱμάτιον τ' ἐμόν· εἴτε πρα-
φῆναι, τὴν τραπέζαν τὴν ἐμὴν· εἴτε ὀδὸν τὴν ἐμὴν· εἴτε κληρονομῆσαι, τὴν κληρονομίαν τὴν ἐμὴν· εἴτε εἰς πατρίδα εἰσελθεῖν, εἰς τ' πόλιν, ἧς τειχίτης ϗ δημι-
ουργὸς ἐγώ· εἴτε οἰκοδομῆσαι οἰκίαν, τ' σκηνὰς τ' ἐμάς. ἐγὼ γὰρ ὧν δίδωμι ὐκ ἀπαιτῶ σε
μισθόν, ἀλλὰ ϗ αὖτ' τοῦτο μισθὸν σοι προσοφείλω, ἀν τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι βουληθῇς ἅ-
10 πασι. τί ταύτης ἴσον ἡμοῖν ἀν τ' φιλοπωλίας; ἐγὼ πατήρ, ἐγὼ ἀδελφός, ἐγὼ νυμφίος, ἐγὼ οἰ-
κία, ἐγὼ τροφός, ἐγὼ ἱμάτιον, ἐγὼ ῥίζα, ἐγὼ θεμέλιος, πᾶν ὅπερ ἂν θέλῃς ἐγώ. μηδενὸς σὺ
χρεία καταιξῇς· ἐγὼ ϗ δουλεύσω. Ηλθον γὰρ διακονῆσαι, οὐ διακονηθῆναι. ἐγὼ καὶ φίλος, Ματθ. κ. κη.
καὶ μέλος, καὶ κεφαλή, καὶ ἀδελφή, ϗ ἀδελφός, ϗ μήτηρ, πάντα ἐγώ· μόνον οἰκείως ἔχε
πρὸς ἐμέ. ἐγὼ πένης δι' σέ, ϗ ἀλήτης δι' σέ· ὑπὲρ σοῦ δι' σέ· ὑπὲρ τοῦ δι' σέ.
15 αἴω γὰρ σὺ συντυγχάνω τοῖς πατράσι, κάτω γὰρ σὺ παρεσόμθα τοῖς ἀπὸ τοῦ παθους. πάντα μοι σύ, καὶ ἀδελφός, ϗ συγκληρονόμος, ὦ φίλος, ϗ μέλος. τί πλέον θέλῃς; τί ὦ φιλτάτη ἀποστρέφῃ; τί εἰς κόσμον καμνεις; τί εἰς πόθον ἁπλῆς τετραμμένον; τὸ γὰρ ὄντως ἐστὶν εἰς τ' ἀληθινὰ βίον "καλαιπωρῆσαι. τί εἰς πῦρ ξαίνεις; τί ὦ ἀεὶ πυκτεύεις; χ. πονεῖσθαι. τί εἰς ἰχῆ πέσῃς; εὐχὴ ἑκάστη πέρας τέλος ἔχει; πάντα που δῆλον. δῆξόν μοι ϗ σὺ τῆς βι-
20 ωτικῆς ἀσουδῆς τὸ τέλος. ἀλλ' οὐκ ἔχῃς. Ματαιότης γὰρ ματαιοτήτων, τὰ πάντα μα- Εκκλ. α. α
ταιότης. ἴωμθα εἰς τὸν τάφους, δεῖξόν μοι τ' πατέρα, δῆξόν μοι τὴν γυναῖκα. ποῦ ὁ χρυ-
σᾶ ὑ δεδυμμένος ἱμάτια; ὁ ὅπου τὸ ἐλέμματος καὶ θήλυμος; ὁ στρατόπεδα ἔχων; ὁ τὴν ζώνην; ὁ τὰς κήρυκας; ὁ τὰς μὲν αἰαμρᾶν, τὰς δ' ἐμβάλλων εἰς δεσμωτήριον; ὁ ἀποκλείων ὃς ἐβούλετο, ϗ πάλιν ἀπαλλάττων ὃς ἤθελε; τοῦτον ὁρᾶν πλὴν ὀστέων καὶ σποδὸς ϗ δρέπανος. πάν-
25 τα ὀκτὼ γῆ· πάντα ὀκτὼ μῆνες· πάντα ὄναρ ϗ σκιὰ ϗ διήγημα ψιλὸν ϗ γραφή· μᾶλ-
λον δ' οὐδὲ γραφή. τὴν μὲν γραφὴν καὶ ἐν εἰκόνι ὁρᾶσθαι· ἐνταῦθα δ', οὐδὲ εἰκόνα. καὶ
ἔνθα μέχρι τούτων τὰ δεινά. νυνὶ δ', τὰ μὲν τῆς ὑμῆς ϗ τῆς ψευφῆς ϗ τῆς πολυφωνείας μέ-
χρι σκιᾶς, μέχρι ῥημάτ[ων]· τὰ δ' ἀπ' αὐτῶν, οὐκ ἔτι μέχρι σκιᾶς ϗ ῥημάτ[ων], ἀλλὰ μένει ϗ δρα-
ματίσεται μεθ' ἡμῶν ὀκτώ, καὶ πᾶσιν ἔσται δῆλα· αἱ ἁρπαγαί, αἱ πλεονεξίαι, αἱ πορνεῖαι, αἱ μοι-
30 χεῖαι, τὰ μυεῖα δεπνα ταῦτα οὐκ ἐν εἰκόνι οὐδὲ ἐν πίφρᾳ, ἀλλὰ γεγραμμένα δι' ὧν καὶ ῥήματα ϗ παραγγέλματα. ποίοις οὖν ὀφθαλμοῖς; τ' Χριστὸν ὀφθαλμοῖς; εἰ γὰρ πατέρα μὲν οὐκ ἂν ἐνέγκειν ἰδεῖν ζωγραφὸς ἑαυτῷ ἡμαρτηκότι εἰς αὐτ', [ω] παῖς μᾶλλον ἀπείρως παράσχοι ὄντα πῶς δυσωπήσομθα τότε; πῶς ὀψόμθα; καὶ γὰρ προσκυνήσομθα τὸ βῆμα τὸ Χριστοῦ, καὶ πάντων ἀκριβὴς ἔσται ἐξέτασις. Εἰ δέ τις ἀπιστεῖ τῇ μελλούσῃ κρίσει,
35 ὁρᾶτω τὰ ἐνταῦθα, τοὺς ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις, τοὺς ἐν τοῖς μετάλλοις, τοὺς ἐν ταῖς καμάραις, τοὺς δαιμονῶντας, τοὺς προσπαίοντας, τοὺς νόσοις αἰσχίσταις παλαίοντας, τοὺς πενίᾳ διηνεκῆ πυκτεύοντας, τοὺς λιμῷ συζῶντας, τοὺς πένθεσιν ἀνηκέστοις βεβαρημένους, τοὺς ἐν αἰχμα- χ. βεβλημέ- νους, χ. πιαιδτα λωσίαις. οὐ γὰρ ἂν οὕτως "ταῦτα ἔπασχον ἐνθάδε, εἰ μὴ ϗ τοὺς ἄλλους ἁπάντων τοὺς τὰ τοιαῦτα ἡμαρτηκότας ἐνθάδε ἀναμένειν ἑλμινες ϗ κόλασις. Εἰ δ' μηδὲν ἐνταῦθα [ω] ἐμέναν [ϕ]
40 λοιπὸν, τὸν μὲν οὖν αὐτὸ σημεῖόν σε ποιεῖσθαι δεῖ, τὸ πάντως εἶ] τι μὴ τὴν ἐντεῦθεν ἀ-
ποδημίαν. τοῦτο γὰρ ἂν ἀπάντων ὁ αὐτὸς ὢν Θεὸς τοὺς μὲν ἐπιμαρτύσατο, τοὺς δ' ἀφῆκεν ἀπι-
μαρτήτους, τὰ αὐτὰ ἢ ϗ χαλεπώτερα πεπλημμεληκότας, εἰ μή τινα ἔμελλεν ὁκ ἐπιφρί-
αν ἐπάγειν αὐτοῖς. ἀπὸ τούτων τοίνυν τῷ λογισμῷ καὶ τῷ παραδείγματι καὶ ἡμᾶς παπει-
νώσωμθα ἑαυτοὺς, καὶ [ϕ] τῇ κρίσει [ω] πιστοιῶτες πιστεύσωμεν λοιπὸν καὶ βελτίους γενέσθω-

σαν,

α. Θεσ. δ. ιζ. ιε. λθος; διμῶν ἀῤῥωστεῖ ἐν ὑμῖν. ὁ δὲ Παῦλος, Οτι ἁρπαγήσονται εἰς νεφέλας, λέγει. Εἶπε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτε περὶ ἀναστάσεως διελέγετο ἀῤῥώστοις. Αὐτὸς γὰρ, φησὶν, ὁ Κύριος καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου. ὥστε ἀναστάντας μὲν συλλέξουσιν ἄγγελοι, συλλεγέντας δὲ ἁρπάσουσιν αἱ νεφέλαι, καὶ ταῦτα πρώτοις ἐν ἀέρι εἰς ὑπάντησιν τοῦ Κυρίου, ἐν ἀτόμῳ. ὁ γὰρ δὴ ἀῤῥώστους δεῦρο μόνους καλεῖ, ἀλλ' αὐτὸς ἔρχεται ἐν σάλπιγγι. καὶ τί βούλονται αἱ σάλπιγγες καὶ τί ἠχή; πρὸς διέγερσιν, πρὸς εὐφροσύνην, πρὸς πρᾴνσιν τῶν μισθῶν ἐκπλήξεως, πρὸς ἐδραίωσιν τῶν ἀπολιμπανομένων.

ΗΘΙΚΟΝ Οἵμοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς φοβερᾶς. δέον ἡμᾶς χαίρειν ὅταν ταῦτα ἀκούωμεν· ἀλλ' ἀλγοῦμεν καὶ κατηφῶς ἐσμεν [καὶ σκυθρωπάζομεν.] ἢ μόνος ἐγὼ ταῦτα πάσχω· ὑμεῖς δὲ χαίρετε ἐν τῇ τούτων ἀκροάσει; ὡς ἔμοιγε καὶ φρίκη τις ἐπέρχεται λεγομένων τούτων, καὶ πικρὸν ὀδύρομαι, καὶ ἐκ βαθυτάτης σπαράττω καρδίας. οὐδὲν γὰρ τούτων πρὸς ἐμέ· ἀλλ' ἐκείνων τῶν μὴ ζώντα λεχθέντων, τῶν πρὸς ζῶν πρόθυμον, τῶν πρὸς τὸν καταχώσαντα τὸ τάλαντον ὅπερ ἔλαβε, τῶν πρὸς τὸν ποιμένα δούλων. Διὰ ταῦτα δακρύω, ὅσης δόξης ἐκπίπτειν μέλλομεν, ὅσης ἐλπίδος ἀγαθῆς, καὶ τοῦτο διηνεκῶς καὶ εἰς ἀεί, ἵνα μὴ μικρὸν ἀπορραθύσωμεν. Εἰ μὲν γὰρ πόνος πολὺς ἦν καὶ νόμοι βαρεῖς, ἔδει μὲν καὶ ὕπνον πρώτα πιεῖν· πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο φασὶν ἵνα ἐδόκουν ἔχειν πολλοὶ τῶν ῥαθύμων, ἡμεῖς δὲ μὲν, ἐδόκουν δὴ οὖν ἔχειν τὸ ὑπόλογον τῆς ὑπολαγμῆς, καὶ ὅτι μέγας ὁ πόνος, καὶ ἄπειρος ὁ χρόνος, καὶ ἀφόρητον τὸ φορτίον· νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι τοῦτο καλέσθαι, ὅπερ μάλιστα τῆς γεέννης ἡμᾶς ὑπῆλθεν Διὰ τοῦτο μέλλει καὶ νῦν καιρὸν ἔχειν, ὅταν δι' ὀλίγων ῥοπὴν καὶ ὀλίγην ἱδρῶτα καὶ πόνον ἀπολωλεκότες καὶ τὰ ἀπέρρητα ἀγαθὰ. καὶ γὰρ καὶ ὁ χρόνος βραχὺς, καὶ ὁ πόνος ὀλίγος· καὶ ὅμως ἐκλελύμεθα, καὶ διαπεπωκαμεν. ἐν γῇ ἀγωνίζη, καὶ ἐν οὐρανοῖς ὁ στέφανος· ἐπὶ αἰσθητῶν κολάζῃ, καὶ ἐπὶ Θεοῦ ζημιᾷ· ἐν δύο ἡμέραις πέσῃς, καὶ εἰς ἀπείρους αἰῶνας τὰ βασανα· ἐν φθαρτῷ σώματι ἡ πάλη, καὶ ἐν ἀφθάρτῳ ἡ ἀμοιβή. καὶ χρεὼν ἦν ταῦτα καὶ εἰπεῖν λογίζεσθαι χρὴ, ὅτι καὶ μὴ διὰ τὸν Χριστὸν ἐλεύσεσθαί σε παθεῖν τῶν ὀδυνηρῶν, ἀνάγκη αὐτὰ καὶ ἄλλως ἐπομένην πάντως. οὐδὲ γὰρ διὰ τὸν Χριστὸν μὴ ἀποθάνῃς, ἀθάνατος ἔσῃ· οὐδὲ διὰ τὸν Χριστὸν μὴ ῥίψῃς τὰ χρήματα, ἔχων αὐτὰ ἀπελθοῦσα. ταῦτα ἅπαντα διὰ σὲ, ἃ καὶ μὴ ἀπαιτοῦντος δώσεις διὰ τὸν ἀπαιτοῦντα εἶναι. ταῦτά σε βούλεται ποιῆσαι σῆς γνώμης, ἃ καὶ ἀνάγκη σε δεῖ ποιῆσαι. τοσοῦτον ἀπαιτεῖ περιποιῆσαι μόνον, ὃ δι' αὐτὸν γίνεται· ὡς δῆτα συμβαίνει ταῦτα εἰς προελθεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς φύσει ἀνάγκης ἴσως. εἶδες πῶς εὔκολος ὁ ἀγών; ἃ πρώτως, φησὶν, ἀνάγκη σε παθεῖν, ἐλεύθερα παθεῖν δι' ἐμέ· τοῦτο περισκέπτου μόνον, καὶ ἀρκέσουσαν ἔχω τὴν ἰσχύν. ὃ ἑτέρῳ μέλλεις δανείζειν χρυσίον, τοῦτο δάνειστον ἐμοί, καὶ ὅπου πλείονι καὶ ἀσφαλείᾳ μείζονι· ὃ ἑτέρῳ μέλλεις στρατεύειν σῶμα, τοῦτο στράτευσον ἐμοί. καὶ γὰρ ὑπισχνοῦμαι σοι τοῖς ποιοῖς τὰς ἀντιδόσεσιν οὐκ ὀλίγης τῆς περιουσίας. σὺ δὲ οὐ μὴ τοῖς ἄλλοις τὰ πλείονα προέχοντα περιμένεις, καὶ ἐν δανεισμοῖς, καὶ ἐν ἀγοραστίᾳ, καὶ ἐν στρατείᾳ· τὸ δὲ Χριστοῦ μεῖον πλέον ἁπάντων προέχοντα, καὶ ἀπείρως πλέον, τοῦτον ἀναδέχῃ. καὶ τίς ὁ τοσοῦτος πόλεμος; τίς ἡ τοσαύτη ἀπάθεια; πόθεν λοιπὸν ἔξεις συγγνώμην καὶ ἀπολογίαν, οὐδὲ ἀφ' ὧν αἰσθητῶν περιτιμᾷς αἰσθητῶν, ἀπὸ τούτων αἰσχυνόμενος τὸν Θεὸν περιτιμῆσαι τῶν αἰσθητῶν; τίνι τὴν γῆν προδιδοὺς τὴν ἀπόλαυσιν; δὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ, φησὶν. ἀλλ' οὐδὲ σοὶ τῆς γῆς ἀξιοπιστότερος εἰμὶ ὁ τῆς γῆς δεσπότης; ἐκείνη δὲ καταβληθεὶς ἀποδίδωσι, πολλάκις δὲ οὐδὲ τοῦτο· ἐγὼ δὲ καὶ μισθοὺς σοι ἀποδίδωσι τῆς φυλακῆς. καὶ γὰρ σφόδρα ἡμῶν ἐρᾷ. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνάξιος θέλης, ἕτοιμος ἔστηκεν ἑτοιμος· καὶ κατεῖδε, αὐτὸς ἐπιδέχεται· καὶ οἰκοδόμησας θέλης, ἔλκει σε πρὸς ἑαυτὸν, ἐν τοῖς ἐμοῖς, λέγων, οἰκοδόμει. Τί πρέχεις πρὸς [δὲ] πένητας; πρὸς δὲ ἀσθενεῖς οὐδὲ προσκύσαντας; δράμε πρὸς τὸν Θεὸν, τὸν δὲ ἐπὶ μικροῖ

χ. μᾶλλον

χ. νόμοι βαρεῖς,

χ. αἱ τιμαί.

χ. αὐτὸς

χ. τὴν μὲν πρέχεις σοῖς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ σοῖς αἰσθητοῖς τοῦ πένητας τοῦ δὲ ἐπὶ μικροῖ μικρὰ σοι παρέχοντας σώματος;

συσταλήσεται ἀφ' ὧν αὐτοὶ τούτους. ἀφ' ὧν δὲ οὐκ εἶπε, μὴ τῷ θλίψει, ἀλλ' εὐθέως μὴ τῇ θλίψει τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσε). ὁμοῦ γὰρ ἅπαντα γίνεται. οἱ γὰρ ψευδοπροφῆται καὶ ψευδοχριστοὶ θορυβήσουσι τοὺς ἐκλεκτούς, καὶ εὐθέως αὐτοὺς παρέσται. εἰ γὰρ μικρὰ τότε μέλλει κατέχειν θλῖψις τὴν οἰκουμένην. πῶς οὖν γενήσεται; μεταχηματιζομένης λοιπὸν ταύτης τῆς κτίσεως. ἡ γὰρ ὁ ἥλιος σκοτισθήσε), οὐκ ἀφανιζόμενος, ἀλλὰ κεκαλυμμένος τῷ φωτὶ τῆς προόσεως αὐτοῦ. Καὶ τὰ ἄστρα πεσοῦνται.

Τίς γὰρ αὐτῶν ὅστις χρεία λοιποὶ, κυκλοῦ οὐκ ὄσης; Καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται). Καὶ μάλα εἰκότως, ὁρῶσαι τοσαύτην μεταβολὴν γινομένην. εἰ γὰρ ὅτε ἐλύετο τὰ ἄστρα, ἅπας ἐφείξατο ἐταράσσετο (Οτε γὰρ ἐλύετο ἄστρα, ἠρέσατό μοι, φησὶ, Ιω. λη.ζ.β.
φωνῇ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοι) πολλῷ μᾶλλον ὁρῶντες πάντα μεταῤῥυθμιζόμενα, καὶ τοὺς δουλεύοντας αὐτῶν διδόντας βλάβας, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν φοβερῷ παρεσταμένην δικαστηρίῳ, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Αδὰμ μέχρι τῆς αὐτοῦ προόσεως γεγονότας ἀνθρώπους λόγον ἀπαιτουμένους ἀπ' αὐτῶν ὧν ἔπραξαν, πῶς δὲ φρίξουσι καὶ σαλευθήσονται;

Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· Τουτέστι, ὁ φανερὸς τοῦ ἡλίου φαιδρότερος ὤν, εἶτα ἐκεῖνος μὴ σκοτιζόμενος καὶ κρυπτόμενος; τοῦτ' ἔστι φαίνε), οὐκ ἀφανεῖς, εἰ μὴ πολλῷ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φαιδρότερος ἦν. τίνος δὲ ἕνεκεν τὸ σημεῖον πάλιν φαίνε); ὥστε ἐκ προόσεως πολλῆς ὑπερμεγέθη τὴν τῶν Ιουδαίων ἀναισχυντίαν. καὶ γὰρ δικαίωμα μέγιστον ἔχων φανεῖσι, οὕτω προσελθεῖν εἰς ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ὁ Χριστός, οὐχὶ τὰ τραύματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁγιάτους τὰ ἐπουρανίδιον δεικνύς.

Τότε κόψον) αἱ φυλαί. Οὐ γὰρ χρεία κατηγορίας, ὅταν ἴδωσι φανέντα· κόψονται, ὅτι ἀποθανάτους, οὐδὲν ὠφελήθησαν, ὅτι ἐσταυρωθῇ ὃν προσεκύνησαν ἐδεῖ. Εἶδες πῶς ἐπέγραψε τὴν προόσιν αὐτοῦ φοβερῶς; πῶς δύσεται τὰ φρονήματα τῶν μαθητῶν; ἀφ' οὗ γὰρ τοῦτο προέτρεψε λυπηρὰ λίθησι, καὶ τότε τὰ χρηστὰ, ἵνα καὶ ταύτῃ αὐτοὺς παραμυθήσηται καὶ ἀναπαύσῃ. καὶ ἐπεὶ τὰ πάθους ἦν αὐτοῖς ἐπιμιμνήσκει πάλιν καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ μὴ "λαμπροτέρᾳ τῷ σχήματι μένοντα) τῷ φανερῷ, ὥστε μὴ αἰσχύνεσθαι αὐτοὺς, μήτε ὀδυνᾶσθαι, ὅπουτι αὐτὸ σημείου τότε ἔρχεται προφαινόμενος αὐτοῖς ἄλλως δὲ φησιν, Οτι ὄψον) Εἶδε οἱ ἐξεκέντησαν. ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο κόψον) αἱ φυλαὶ, ἰδοῦσαι ὅτι οὐκ ἐκεῖνός ἐστιν. ὅπου γὰρ καὶ φανερῶς ἐπέστη, προσέθηκεν ὅτι ὄψονται (Ψ) ἐπ' τῶν ἀνθρώπου ἐρχόμενον, οὐκ ἐπὶ ὅπου τῷ φανερῷ, ἀλλ' ὅπου τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. μὴ γὰρ ὅπου τὸν φανερὸν ἤκουσάς, φησι, νομίσῃς πάλιν σκυθρωπὸν εἶναί τι (μετὰ γὰρ δυνάμεως ἥξει καὶ δόξης πολλῆς) φέρει δὲ αὐτὸν, ἵνα αὐθαδιάκριτος αὐτῶν γένηται ἡ ἁμαρτία· ὥσπερ δὲ εἴ τις λίθῳ πλήξειε, αὐτὸν ὑπεδείξατε (Ψ) λίθον, ἢ τὰ ἄψυχα τὰ ἡμαγμένα. καὶ ὁ νεφέλη ἔρχεται ὡς φιλανθρωπῆσαι· καὶ ταῦτα ὁρῶσαι θρήνουσιν αἱ φυλαί. ἵνα μὲν τοι μέχρι θρήνων ᾖσιν αὐτοῖς τὰ δεινὰ, ἀλλ' ὁ μὲν θρηνῶν ἔσται, ἵνα οἴκοθεν τὸν φόβον ἐξενέγκωσι καὶ ἑαυτοῖς καταδικάσωσι τότε δὲ πάλιν Ζαχ. ιβ. ι.

31 Αποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος μεγάλης, καὶ συνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

Οταν τὰ ἀκούσῃς, σπεύδει τὸν μισθὸν τῶν πόνων τὸν κόλασιν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνῳ δώσουσι τὸν δίκαιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτον. καὶ ὥσπερ αἰωτέρω ἔλεγον, ὅτι ἐρῶσι, βλασφημοῦσιν ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὅτως ἐκεῖνα, ὅτι κόψονται. ὅπου γὰρ πολέμων αὐγὴ διελέγθη χαλεπῶν, ἵνα μάθωσιν, ὅτι μετὰ τὸν ἐκεῖνα δεινὰ καὶ τὰ ἐκεῖ αὐτοὺς διαμένει βασανιστήρια, καὶ κατοικοῦντες εἰσάγῃ, καὶ χωριζομένους τῶν ἐκλεκτῶν καὶ γέενναν παραδιδομένους· καὶ τοῦτο πάλιν τοὺς μαθητὰς διεγείρων καὶ δεικνὺς, ὅσων μὲν ἀπαλλαγήσονται "δεινῶν, ὅσων δὲ ἀπολαύσονται ἀγαθῶν. καὶ ἵνα ὅπου δὲ ἀγγέλων αὐγὴς καλεῖ, "οὕτω φανερῶς ἐρχόμενος;

χ. μικρὰ

ἰσ. ἔσαι

χ. λαμπρῷ

χ. κακῶν, χ. εἰ ὅτω φανερῶς ἔρχεται ς

27 Ωσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

28 Οπου γὰρ ἂν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. Πληρώσας τὰ περὶ Ιερουσολύμων, εἰς τὸν ἀοῦν λοιπὸν μεταβαίνει παρουσίαν, καὶ λέγει αὐτοῖς τὰ σημεῖα, ὐκ ἐκείνοις χρήσιμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς μετ' ἡμᾶς ἐσομένοις πᾶσι. τότε, πότε; ἐν ταύτῃ, ὁ πολλάκις εἶπον, οὐχὶ τῆς ἀκολουθίας ὅτι τοῦ χειμῶνος τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ὁ τότε· ὅπου γοῦν ἀκολουθίαν ἐβούλετο εἶπεῖν, ἐπήγαγεν, εὐθέως μετὰ τὸν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων· ἐν ταύτῃ δὲ οὐχ ὕστερον, ἀλλὰ τότε, ὅτε καὶ μετὰ ταῦτα εὐθέως δηλοῖ, ἀλλὰ τάχα ἐν τῷ χειμῶνι, ᾧ μέλλει ταῦτα γίνεσθαι ἅπερ ἔμπροσθεν λέγων. οὕτω καὶ ὅταν λέγῃ, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις βαπτίζων Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, οὐ τὴν ἐξῆς εὐθέως λέγει χειμῶνα, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ ἔτη, ἐν χειμῶνι, καθ' ὃν ταῦτα ἐγίνετο ἅπερ ἐφθέγξατο. καὶ γὰρ περὶ τῆς γλυπτοῦ διαλλαγῆς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς τῶν μάγων παρουσίας, καὶ τῆς πολυθρυλήτου Ἡρῴδου, εὐθέως φησίν· Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις βαπτίζων ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, χρόνοι τριάκοντα μεταξὺ γέγονεν ἔτη. ἀλλ' ἔξεστι τοῦτο τῇ γραφῇ τοῦτον τρόπον ἐκλαβέσθαι τῆς ἱστορίας ταύτης. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸν μέσον ἅπαντα χρόνον παραλείπων ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως τῶν Ιεροσολύμων, ἕως τοῦ παρουσίαν τῆς Σωτηρίας, λέγει ὀλίγῳ μετὰ τῆς Σωτηρίας. Ὅτι οὖν ἐγώ σας ὑμῖν εἴπῃ, φησίν, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. πόθεν ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοὺς ἀσφαλίζεται, λέγων τὰ ἰδιώματα τῆς αὐτοῦ παρουσίας τῆς δευτέρας, καὶ τὰ τῶν πλάνων δείγματα. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τῇ πρώτῃ ἐν Βηθλεὲμ ἐφάνη, καὶ ἐν γωνίᾳ μικρᾷ τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδενὸς εἰδότος ὀξέως ἀρχῆς, οὕτω καὶ τότε φησίν· ἀλλὰ φανερῶς καὶ μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἁπάσης, καὶ ὡς μὴ δεῖσθαι τοῦ ταῦτα ἀπαγγέλλοντος. οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο σημεῖον τοῦ μὴ λαθραίως παραγίνεσθαι σκόπει δὲ πῶς ἐνταῦθα οὐδὲν περὶ πολέμων διαλέγεται (τὰ γὰρ περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ διὰ πυρὸς λέγει) ἀλλὰ περὶ τῶν ἀπατᾶν ὀφειλόντων. ἐμὲ γὰρ ὅτι τοὺς ἀποστόλους τοὺς πολλοὺς ἠπάτων (ἐλεύσονται γάρ, φησι, καὶ ἀπατήσουσι πολλούς) ἐμὲ δὲ τοὺς τὰ ἀληθῆ τὰς παρουσίας αὐτοῦ προειρηκότας, οἱ καὶ ἐκείνων ἔσονται παρόντες. δώσουσι γάρ, φησι, σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἐνταῦθα δὲ ἀντίκειται φησι, καὶ δείκνυσι τίνας καὶ πλανήσουσιν αὐτά· περὶ δὲ τῶν ἀπατᾶν ὀφειλόντων. ἐμὲ γὰρ ὅτι τοὺς ἀποστόλους τοὺς πολλοὺς ἠπάτων (ἐλεύσονται γάρ, φησι, καὶ ἀπατήσουσι πολλούς) ἐμὲ δὲ τοὺς τὰ ἀληθῆ τὰς παρουσίας αὐτοῦ προειρηκότας, οἱ καὶ ἐκείνων ἔσονται παρόντες. δώσουσι γάρ, φησι, σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἐνταῦθα δὲ ἀντίκειται φησι, καὶ δείκνυσί τιν

των, οὐκ ἐν Ιουδαίᾳ μόνον, ἀλλὰ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης χαλεπωτέρα; οὐκ ἔυδηλον ὅτι ΔΙΑ Ὃ τῦ ϛαυρῦ πόλεμα καὶ τὴν ἀπόφασιν ϛαύτην; ἅπαντες εἶπον δή, καὶ μὴ πάντων ἐν τοῖ πάντων αὐτὴ ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια. θέα δέ μοι τὴν ἀκρβολίαν τ̄ κακῶν, ὅταν μηδὲ πρὸς ΜΝ ἔμπροσθεν μόνον χρόνον πολλαπλάσια χαλεπώτερα φαίνῃ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ΜΝ ὀπίσω ἅπαντα ἄπαντα. οὔτε γὰρ ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ, ὅτε ἐν ᾧ χρόνῳ πάντων τῶν γεγονότων, ᾧ τι ἐσομένῳ δυνήσεταί τις εἰπεῖν τοιαῦτα [κακά] γεγονέναι. καὶ μάλα εἰκότως. οὐδὲ γὰρ ἐπολέμησέ τις πω θεόθεν, ὡς τῶν πώποτε, οὐ τῶν μετὰ ϛαῦτα, πόλεμος οὕτω πολλοὺς ὠφελήσομεν καὶ φειλομένους. ΔΙΑ τοῦτό φησιν, ἔσαι θλῖψις οἵα οὐκ ἐγένετο, οὐδὲ μὴ γένηται.

22 Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. ΔΙΑ δὲ τοὺς ἐκλεκτούς, κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Ἀπὸ τούτων δείκνυσιν αὐτοῦ χαλεπωτέρας ὑμφείας ἀξίους ὄντας τῆς εἱρημένης, ἡμέρας τῶν λεγομένων ἐπὶ τῷ πολέμῳ καὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ ὁπλίτου ἐκράτησε, φησίν, ὁ πόλεμος Ρωμαίων ὁπόσ τῆς πόλεως, ἅπαντες ἂν ἀπώλοντο Ιουδαῖοι (πᾶσα γὰρ σάρκα [ἐν ϛῷ] τὸν Ιουδαϊκὸν λέγει) καὶ ΜΝ ἔξω ϛ ΜΝ ἔνδον. οὐ γὰρ δὴ μόνοι τοῖς ἐν Ιουδαίᾳ ἐπολέμουν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάντας διεσπαρμένους ἀπεκήρυττόν τε καὶ ἤλαυνον. ΔΙΑ Ὃ τοὺς ἐκείνης μῖσος. Ὑίνας δὲ ἐν ϛαύταῖς φησι τοὺς ἐκλεκτούς; τοὺς πιστούς, τοὺς ἐν μέσοις ἀπειλημμένους αὐτοῖς. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ΜΝ Ιουδαῖοι, ὅτι ΔΙΑ Ὃ κήρυγμα καὶ Ὃ τοσοῦτον ὠφεῖσθαι ΜΝ Χριστὸν ϛαῦτα γέγονε τὰ κακά, δείκνυσιν ὅτι καὶ μόνοι ΜΝ πιστοὶ τότων αὐτοῖς οὐκ ἐβλάπτοντο ἄμοι· ἀλλ' ὅτι, εἰ μὴ ἐκεῖνοι ἦσαν, τοσοῦτοι ἂν ἀπώλοντο ἅπαντες. Εἰ γὰρ ϛωεχώρησεν ὁ Θεὸς ἐκπαθεῖναι ΜΝ πόλεμον, οὐδ' ἂν λείψανον ἔμεινεν Ιουδαίων· ἀλλ' ἵνα μὴ ϛωαπόλωνται τοῖς ἀπίστοις Ιουδαίοις ΜΝ ὄντες αὐτῶν βλάπτοι πιστοὶ, ϛαχέως κατέλυσε τὸν μάχιμον, καὶ πέρας ἔδωκε τοῦ πολέμου. ΔΙΑ τοῦτό φησι, ΔΙΑ ἂν τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. ϛαῦτα δ' ἔλεγε, καταλιμπάνων τοῖς ἐν μέσῳ ἀπειλημμένοις αὐτῶν ϛ ὁδοὺς διαπυθέσαι, ἵνα μὴ φοβῶνται, ὡς ϛωαπολούμενοι. εἰ δ' ἐν ϛῷ τοσαύτη τ̄ πιστῶν ἡ ϛωφοία, ὡς δι' αὐτοὺς ϛ ἑτέρους σώζεσθαι, καὶ τῶν ἀπίστων ἔτι μᾶλλον λύσαι Ιουδαίων ΔΙΑ χριστιανούς, πόσον ἐν ᾧ χαιρῷ τῶν ϛεφανωθέντων ἡ τιμή; ὑπερθέντο αὐτοῦ ϛ πρεμνῆσαι μὴ ἀλγεῖν ὅτι τοῖς οἰκείοις κινδύνοις· ὅπου γε ϛ ἐκεῖνοι τοιαῦτα παάχρησι, ϛ ἐπ' οὐδενὶ κέρδει, ἀλλ' ὅτι χαλεπῶς τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. οὐ παρεμυθεῖτο δὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπῆγε τῶν Ιουδαϊκῶν ἐθῶν λοιπὸν λαθραίως καὶ δι' ὀπῆς. Εἰ γὰρ οὐκ ἔσαι μεταβολὴ λοιπόν, οὐδὲ ὁ ναὸς στήσεται), ἔυδηλον ὅτι καὶ ὁ νόμος παυθήσεται). ἀλλὰ φανερῶς μὲν τότε οὐκ εἶπε· ΔΙΑ δὴ τῆς πάντελείας αὐτῶν ἀπωλείας τοῦτο ἠνίξατο· φανερῶς δὴ οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ϛωὸς χαιρὸν πλήξῃ. δι' ὃ δὲ ἀρχόμενος ϛωσπουδαίως εἰς τ̄ αὖ τούτων ἐνέβαλε λόγον· ἀλλὰ ϛαλαπίσας ϛωφθόν τὴν πόλιν εἰς αἰάγκεν αὐτοὺς κατέστησε τῆς τε ὑποδείξεως τῶν λίθων καὶ τῆς ἐρωτήσεως, ἵνα ὡς αὐτοῖς ἀποκρινόμενος ϛωὸς τὴν ἐρώτησιν ἅπαντα ϛωφανερώσῃ τὰ μέλλοντα. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ πνεύματος οἰκονομίαν, ὅπως τότων οὐδὲν ἔγραψεν Ιωάννης, ἵνα μὴ δόξῃ ἐξ αὐτῆς τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας γράφειν (καὶ γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἔζη χρόνον πολύν) ἀλλ' ΜΝ ϛωὸ τῆς ἁλώσεως ἀποθανόντες, καὶ μηδὲν τότων ἑωρακότες αὐτοὶ γράφουσιν, ὥστε πάντα χόθεν ἀφελάμπειν τῆς ϛωρρήσεως τὴν ἰσχύν.

23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.

24 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοϛωφῆται, ϛ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

25 Ἰδοὺ ϛωοεῖρηκα ὑμῖν. 26 Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ϛαμείοις, μὴ πιστεύσητε.

27 Ὥσπερ

χ. αὐτῶν

χ. διαλάμψαι

Επὶ τῇ τῶν καθ' ἡμᾶς πόλιν καταληφομένων, καὶ τῶν πειρασμῶν τῶν ἀποσολικῶν, καὶ ὅτι ἀχείρωτοι μένουσι, καὶ πᾶς Ἀλεξανδρομωῦται τὴν οἰκουμένην λέγει πάλιν τὰ Ἰουδαϊκὰ συμφορὰς, δεικνὺς ὅτι, ὅταν ὦσιν ὅτοι λεγόμενοι τὴν οἰκουμένην διδάξωσιν ἅπασαν, τότε ἐκεῖναι αἱ συμφοραῖς. καὶ ὅρα πῶς διηγεῖται (W) πόλεμον, καὶ τῶν δοκούντων εἶναι μακρὰν παρεῖσῶν αὐτοῦ ὃ ἀφόρητον. τότε γάρ, φησιν, (α) οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. τότε, πότε; ὅταν τοῦτα γένηται, ὅταν τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὅθεν μοι δοκεῖ τὰ στρατόπεδα λέγειν. φύγετε τότε, φησίν. οὐδεμία γὰρ λοιπὸν ἐλπὶς σωτηρίας ὑμῖν. ὅπερ γὰρ Ἰωσέπη πολλάκις αὐτοῦ ἐμνημόνευσα ἐν πολέμοις χαλεποῖς, οἷς ἐπὶ Ἀντιόχου Σεναχηρείμ, ὅτι Ἀντιόχου πάλιν (καὶ γὰρ καὶ τότε στρατοπέδων ἐπιστελλόντων, ἐκ τοῦ ναοῦ τοσαῦτα καταληφθέντος συγγραφέντες (α) Μακκαβαῖοι μετέσχησαν εἰς τὸ ἑκάστου τὰ τοσαῦτα μαθήματα) ἵνα ὅταν μὴ ἐκ νεῶν τοῦτο γένηται πιστώσωνται, ὅτι ἔσται ἡ μεταβολὴ τοιαύτη, ποῦ ὃ ἰούδαι αὐδεὶς ἀπαγορεύει. ἀγαπητὸν γάρ, φησι, τὸ γυμνῷ τῷ σώματι σωθῆναι λοιπόν. διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν δωμάτων μὴ ἀφίπτειν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσελθεῖν ὥστε ἄραι τὰ ἱμάτια, τὰ ἄφθονα δηλονότι κακά, καὶ τὴν ἀπροσδόκητον συμφοράν, καὶ ὅτι ἐμπεσόντα δύσκολα πάντως ἀπολέσθαι. διὰ τοῦτο καὶ (W) ἐν τῷ ἀγρῷ τοσοῦτον λέγων· μηδὲ ὀπίσω ἐπιστρεψάτω λαβεῖν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. εἰ γὰρ (α) ἔνδον ὄντες φεύγουσι, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἔξωθεν οὐ χρὴ καταφύγειν οἴκαδε.

19 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις· Ταῖς μὲν διὰ τὸ ἀνεύθετον, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι καταφύγειν εὐκόλως, τῷ φορτίῳ τῆς κύησιν βαρυνομέναις· ταῖς δὲ διὰ τὸ δεσμῷ κατέχεσθαι τῷ τῆς συμπαθείας τῶν παιδίων, καὶ μὴ δύνασθαι σωζόμενα τὰ θηλάζοντα χειμῶνι μὲν γὰρ καὶ καταφερόμεναι εὔκολον καὶ τοσοῦτον ῥᾴδιον, καὶ ἱματίων· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως πῶς ἂν τις διαφύγοι; πῶς δὲ ἡ ἔγκυος φύγῃ) κύφη; πῶς δὲ ἡ θηλάζουσα δύνοιτο) τὰ τηλικαῦτα ἐμβρύια; εἶτα πάλιν δεικνὺς τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, φησί·

20 Προσεύχεσθε, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν ἐν χειμῶνι, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

21 Ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ οὐ μὴ γένηται. Ὁρᾷς ὅτι τοὺς Ἰουδαίους ὁ λόγος αὐτῶν, καὶ τὴν ἐκείνης καταληφομένων κακῶν ἀφανίζεται; οὐ γὰρ δὴ (α) ἀποστολοὶ ἔμελλον σάββατον τηρεῖν, ἢ ἐκφεύξεσθαι, ἰδίᾳ Οὐεσπασιανὸς ταῦτα ἔπραξε. καὶ γὰρ ἔφθασε προσαπελθόντες (α) πλείους. Εἰ δέ τις ἀπελείφθη, ἐν ἄλλοις τῆς οἰκουμένης διέτριβε μέρεσι τότε. Διὰ τί δὲ μὴ χειμῶνος, μηδὲ σαββάτου; χειμῶνος μὲν, διὰ τὴν δυσκολίαν τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ· σαββάτου δὲ, διὰ τὴν αὐθεντίαν τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου. ὅπερ γὰρ φυγῆς χρεία, ἐκ φυγῆς ἁλόντας, οὕτε δὲ ἐν σαββάτῳ Ἰουδαῖοι τότε φεύγειν ἐτόλμων διὰ (W) νόμον, οὔτε ὄντες ἐν χειμῶνι ὃ τοιοῦτον εὐκόλως ἰῶ, διὰ τοῦτο προσεύχεσθε, φησίν. ἔσται γὰρ τότε θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε πώποτε, οὐδὲ οὐ μὴ γένηται. ἐκ μή τις νομίσῃ τοῦτο ἀπροκολίκως εἰρῆσθαι· ἀλλ' ἐπιτυχὼν τοῖς Ἰωσήπου συγγράμμασι, μανθανέτω τὴν εἰρημένων τὴν ἀλήθειαν. οὐδὲ γὰρ ἐκφύγοι δύ' ἔχει τις εἰπεῖν, ὅτι πιστὸς ὢν ὁ ἀνθρωπος εἰς ὃ συγγραφὰ τὰ εἰρημένα ἐξώκωσεν τὴν πραγμάτων. καὶ γὰρ ἐκ Ἰουδαίος ἰῶ, ἐκ σφόδρα Ἰουδαίος, καὶ ζηλωτὴς, ἐκ τὴν μετὰ τὴν Χριστοῦ πρόνοιαν. τί οὖν φησιν; ὅτι πᾶς ἐκίνησε πραγμάτων ἐκφύγα τὰ δεινά, καὶ πόλεμος οὐδεὶς οὐδέποτε τοιοῦτος ὃ οἱονοῦν ἔθνος κατέλαβε. Τοσοῦτος γὰρ ἰῶ ὁ λιμὸς, ὡς αὐτὰς ταῖς μητράσι πεισμάχησαν) τὴν παιδοφαγίαν, ἐκ τοῦτο πολέμους γίνεσθαι, πολλοὺς δὲ καὶ τεκροὺς γνωμένους καὶ μέσας ἁρπαγῆναι τὰ γαστέρας ἔφη. ἡδέως αἱ οὖν ἐρεῖμιλν Ἰουδαίους· πόθεν ὅτω θηλάτος ὀργὴ καὶ ἀφόρητος ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ πασῶν τῶν ἐμπεσόντων γνωμένων,

ἐπορεύθη τις πλουτοῦσα, ἑτέρα ἢ πενομένη· πάλιν καὶ ἐνταῦθα διαφορά. καὶ τοῦτο δῆλον ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν πρὸς τὸν Δαβίδ. ἐπορεύσετο τις μετὰ τὴν πρᾶσιν τοῦ Χριστοῦ· οὐ μόνον ἀπέλθη, πάντων ἐκείνων χαλεπωτέραν δώσει δίκην. ἐπορεύσετο τις μὴ δὲ λαβοῦσα [τοῦ θείου βαπτίσματος·] ἐνταῦθα οὐδὲ πρὸς μίαν ἀπὸν τὴν ἁμαρτημάτων λείπεται. καὶ τοῦτο αὖθις δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα ἐνυβρίσας; ἐπορεύσετο τις ἱερωμένος νῦν αὐτὴ μάλιστα πάντων ἡ χορυφὴ τῶν κακῶν. Εἶδες ἑνὸς ἁμαρτήματος πόσας διαφοράς; ἑτέρα ἡ περὶ τοῦ νόμου, ἄλλη ἡ μὴ νόμου, ἡ δὲ ἱερωμένου ἄλλη, ἡ τῆς πλουτούσης καὶ τῆς πενομένης, ἡ τῆς κατηχουμένης καὶ τῆς πιστῆς, τῆς τοῦ ἱερέως· καὶ ἀπὸ ζυγοστάσεως ἦν, πολλὴ ἡ διαφορά. Οἶδε τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς. καὶ τὸ μὴ τὰ ἀναδείγματα [τοσαῦτα δὲ τηλικαῦτα] ἁμαρτάνειν πλείονα φέρει τὴν ζημίαν (διὰ τοῦτό φησιν· ὑμᾶς ἢ οὐδὲ ἰδόντες ὕστερον μετενοήσατε, καίτοι πολλῆς ἀπολαύσαντες θεραπείας. διὰ τοῦτο καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ ταῦτα ὀνειδίζει λέγων· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισωαγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;) καὶ ὃ ἐν τυφῇ εἶπας· τοῦτο δὴ ὃ τοῦ Λαζάρου. καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου ἢ χαλεπώτερον ὃ ἁμάρτημα ἦν, ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε· μεταξὺ τοῦ ἁγιάσματος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀπὸ τῆς ποιότητος ἢ αὐτῶν τῶν πλημμελημάτων. Οὐ γὰρ ἦν ματεν, φησὶν, ἐὰν ἀλῷ τις κλέπτων. [κλέπτει γὰρ ἵνα ἐμπλήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πενιχρᾶς] πάλιν· Ἐσφαξας τοὺς υἱούς σου, καὶ ἔδωκας αὐτοὺς τοῖς εἰδώλοις σου. τοῦτο γὰρ πολὺ τῆς πορείας σου καὶ τὰ βδελύγματά σου. καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων πάλιν· Ἐὰν ἁμάρτῃ τις εἰς ἄνθρωπον, προσεύξονται περὶ αὐτοῦ· ἐὰν δὲ εἰς Θεὸν ἁμάρτῃ, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; καὶ ὅταν τοσοῦτον πολλῷ χείρονας ἡμᾶς ἐποίησε τῇ ῥᾳθυμίᾳ, ὅπερ καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ εἴρηκε· τοὺς δὲ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν ἐποίησας. καὶ ὅταν μηδὲ τοῖς ἑτέρων προσδιάγμασι σωφρονήσῃς· εἶδε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, φησὶ, καὶ ἐδικαίωσεν αὐτόν. καὶ ὅταν πλείονος ἀπολαύσῃ ἐπιμελείας· Εἰ γὰρ ἐν Τύρῳ, φησὶ, καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αὗται, πάλαι μετενόησαν· πλὴν ἀνεκτότερον ἔσται Τύρῳ καὶ Σιδῶνι, ἢ τῇ πόλει ταύτῃ. Εἶδες ἀκριβῶς ἀπηρτισμένῳ, καὶ πόσας τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων καὶ τὸν αὐτὸν δίδοντας δίκην; καὶ γὰρ ὅταν μακροθυμίας ἀπολαύσαντες μηδὲν κερδάνωμεν, χείρονα πεισόμεθα. καὶ τοῦτο δηλοῖ Παῦλος λέγων· Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργήν. ταῦτ' οὖν εἰδότες μὴ σκανδαλιζώμεθα, μηδὲ θορυβώμεθα μηδενὶ τῶν γινομένων, μηδὲ τὴν τῶν λογισμῶν ἐπισάγωμεν ζάλην, ἀλλὰ τῷ ἀκαταλήπτῳ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ προσχωρήσωμεν, ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ φεύγωμεν κακίαν· ἵνα καὶ τῶν ὑμνούντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ος'. 16 ΤΟΤΕ ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΙΟΥΔΑΙΑ ΦΕΥΓΕΤΩσαν εἰς τὰ ὄρη, 17 Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ὁ γ', ὅπῳ τὴν ὕσαν οὐκ οἶδε, τὴν οὐκ ὕσαν πλάτῃων, ὑ δυνήσεται ῥᾳδίως τὴν ὕσαν δέξασθαι, ἀλλὰ δεῖ πλείονος αὐτῷ ϗ πόνου καὶ ἱδρῶτος, ὥστε ὃ ποιήτερον αἰτελφ. ϗ γὰρ ἐν δέλτῳ ἐξαλειμμένῃ μὴ βύκόλως ἂν ἐπιγράψειεν ἅπερ ἀν'' ἐθέλοι· ἐν γ' κεχαραγμένῃ οὐκ ἔστιν ὁμοίως. δεῖ γὰρ ποιήτερον ἐξαγγέλλαι τὰ κακῶς ἐγλεγραμμένα. ϗ ὅτι τῶν ἰατρῶν γ', ὁ μηδὲν ποιοσφέρων τῷ ζᾷ βλαπτόμενα ποιοσαίρετος πολλῷ βελτίων ὅστ· ϗ ὁ σαθρὸς οἰκοδομῶν, τῷ μὴ σὺ ὅλως οἰκοδομοῦντος χείρων· ὥσπερ οὖν ϗ ἡ γῆ πολὺ βελτίων ἡ μηδὲν ἔχουσα τῆς ἀκάνθας ἐχούσης. μὴ τοίνυν ὅτι τὸ μαθεῖν πολύτα τρέχομεν, ἀλλ' ἀνεχώμεθα ἵνα καὶ ἀγνοῇ· ἵν' ὅταν θέρωμεν διδάσκαλον, μὴ διπλοῦν προτρέχωμεν αὐτῷ τὸν πόνον. μᾶλλον γ' πολλοὶ πολλάκις καὶ ἀδιόρθωτα νοσοῦντες ἔμειναν, τῷ ποιεῖσθαι ἁπλῶς ποιμένος δόγμασιν. τοῦτο γὰρ ὅμοιος ὁ ἱδρὼς ἀναπαῦσαι ποιήτερον ζᾷ κακῶς ριζωθέντα, καὶ τότε ποιῆσαι εἰς καθαρὸν ἀρόυρον καὶ καταφυτεῦσαι. οὐκ μὲν γὰρ δυατὸν ἦν δεῖ τὰ ποιήτερον, καὶ τότε ἕτερα σπεῖραι· ἐν ζῶντα γ' προεσκιασμένη ἡ ἀκάνθ. πόθεν οὖν ὁ δεῖνα πλουτῇ; ἐρῶ λοιπόν· ⓖ μὲν τοῦ Θεοῦ δίδοντος, πολλοὶ γ' συγχωροῦντος, [ἄλλοι δ' ἄλλης ἀπορρήτου τινὸς οἰκονομίας] πλοῦτον ἐκλήσαντο. οὐδὲ γὰρ ζωντομος καὶ ἁπλοῦς ὁ λόγος. τί οὖν, φησί, τὸν πόριον αὐτὸς" ποιῇ πλουτῇ ϗ τὸν μοιχὸν ϗ τὸν ἡταιρηκότα ϗ τὸν κακῶς τοῖς θεοῖς χρημῶντ;" οὐ ποιῇ, ἀλλὰ συγχωρῇ πλουτῇν. πολὺ γ' τὸ μέσον καὶ σφόδρα ἄπειρον τοῦ ποιῆσαι καὶ συγχωρῆσαι. τίνος γ' ἕνεκεν ὅλως ἀφῆκεν; ὅτι οὐδέπω τῆς κρίσεως ὁ καιρός, ἵνα τὸ καταξίαν ἕκαστος ἀπολάβῃ. ἢ γὰρ φανερότερον ἐκείνου τοῦ πλουσίου τοῦ μηδὲ τῶν ψιχίων μεταδιδόντος τοῦ Λαζάρου; ἀλλ' ὅμως ἀπόντων ἀθλιώτερος ἦν. οὐδὲ γὰρ σαγήνος ἐγλύεν κύριος δι' αὐτὸ μάλιστα τοῦτο, ὅτι πλουτῶν ὡμὸς ἦν. ϗ γὰρ ἐὰν ὦσι ποτηροὶ δύο, ὑ τῶν αὐτῶν ἐν ζῶντα ἀπολαύσαντες, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν πλούτῳ, ὁ γ' ἐν πενίᾳ, ὑχ ὁμοίως ἐκφ' ὑμῶν μνησθήσονται, ἀλλ' ὁ μὲν πορώτερος χαλεπώτερον. ὁρᾷς γοῦν ϗ τοῦτον δεινότερα πάσχοντα, ὅπῳ ἀπέλαβεν ὧδε ζᾷ ἀγαθά; ϗ σὺ τοίνυν, ὅταν ἴδῃς ἀδίκως πλουτοῦντα, θύμερον ὄντα, τέναξον, δάκρυσον. ἐ γὰρ ποιεῖσθαι κολάσεως ὁ πλοῦτος ἐκ αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ ⓖ πολλὰ ἁμαρτάνοντες, ἐ μὴ βουλόμενοι μετάνοιαν ἔσαυτοῖς ἔσαυτοῖς ὀργὴν· ὅταν ⓖ, μὴ τοῦ ὧδε μὴ κολάζεσθαι, ϗ σύντασιν ἀπολαύοντες, μείζονα ποιοῦσιν τὸ ἁμάρτημα. ϗ τοῦτο, εἰ βούλει, ὐκ ἀπὸ τῶν μύθων μόνον, ἀλλὰ ϗ ἀπὸ τοῦ πρόντος βίου δείξω σοι. ὁ γὰρ δίκαιος Δαβὶδ, ὅτε τὰ ἁμαρτίαι ἥμαρτεν ἐκείνου τὰ Βηρσαβεέ, ἐ ἠλέγχετο παρὰ τοῦ προφήτου, δι' οὗτο μάλιστα ἐπεκαλεῖτο σφοδρότερον, ὅτι ϗ πολλῆς ἀπολαύσας ἀδείας ζημιοῦτος ἦν. ἄκυσον γοῦν τοῦ Θεοῦ τοῦτο μάλιστα ὀνειδίζοντος αὐτῷ· Οὐκ ἔχρισά σε εἰς βασιλέα, ἐ ἐξειλόμην σε ἐκ χειρὸς Σαοὺλ, ϗ ἔδωκά σοι πάντα τὰ τοῦ κυρίου σου, καὶ πάντα ⓦ οἶκον Ισραὴλ ϗ Ιούδα; ϗ εἰ ὀλίγα σοι ἦν, προσέθηκα ἂν σοι ὡς ζῶντα. ἐ τί ἐποίησας τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου; οὐ γὰρ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων αἱ αὐταὶ κολάσεις, ἀλλὰ πολλαὶ ϗ διάφοροι, καὶ ἀπὸ χρόνων, ἐ ἀπὸ προσώπων, ἐ ἀπὸ ἀξιωμάτων, καὶ ἀπὸ ζωῆσεως, ϗ ἀπὸ ἑτέρων πλείονων. καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λόγος ᾖ, κείσθω εἰς μέσον ἁμάρτημα ἕν, ἡ πορνεία, καὶ σκόπει πόσας τιμωρίας διρίσκω διαφόρους, ὑ πρὸ ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ἐπορθυσέ μις τοῦ τὸν νόμον· ἄλλος κολάζει. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δείκνυσιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. ἐπορθυσέ μις μὴ ⓦ νόμων· χαλεπώτερα πείσεται. ὅσοι γὰρ ἐν νόμῳ ἥμαρτον, φησί, διὰ νόμου κριθήσονται. ἐπορθυσέ μις ἱερεῖς ὤν· ποιοῦ ἐκείνου ἀπὸ τῆς ἀξίας εἰς τὴν ἁμαρτίαν λαμβάνει μείζονα. διὰ δὴ τοῦτο αἱ μὲν ἄλλαι ἁμαρτίαι ποιοῦνται παρθενόμεθα· αἱ γ' τῶν ἱερέων θυγατέρες κατεχέοντο, τοῦ νομοθέτου ἐκ ποιούσιας δηλοῦντος, πόσην ⓦ ἱερέα μιᾶς κόλασις τοῦ ἁμαρτάνοντα. εἰ γὰρ τὴν θυγατέρα μείζονα ἀπῄτησε δίκην διὰ ὃ εἷς θυγατέρα ἱερέως, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸν ⓦ ἱερωμένον. ἐπορευόμην τις βιαίως· αὖτη καὶ ἀπήλλαξε κολάσεως.

ἐπορευόμην

χ. ἰδίᾳ·

χ. ἐκ αὐτὸς ποιῇ,

Λευ. ιϛ. κα.

Ρω. β. ε.

β. Βασ. ιβ. ζ. π. θ.

Ρω. β. ιβ.

αὐτὸ ἀπουδαζέτω τῶ φιλουμθύω ἀπάγθ, παιδὸς, καὶ γεωμαχος, καὶ παιδίων· ἆρα οὐκ
ὀφθήσεται ἀμφαπαθεὶς, πρὶν ἢ ἀξῆραι τὸ τόμα; ἂν ἡ γε ταφαχὴ καὶ μάχη γεωμαχος καὶ ἀν-
δρὸς ἀφορᾷ τὴν οἰκίαν, ἆρα οὐχὶ πρὶν ἢ ὑπιδεῖναι τῶν ὑδάτων καταλθόντες αὐτὴν ἀναρ-
ρήσουσιν; ἂν ἡ καὶ βύκα φροίντος ἦ, ἡ φορτικὰ ὑπιπάτηθ, καὶ φιλοσοφᾶν τοὺς πυφῶντας
5 κελθύη, καὶ μὴ τούτων πολλῶ πλείονας ἡ ὑπερβάλλοντας αὐτὸν ὁ ἀγὼν ἦ, οὐκ εὐ-
δηλον ὅτι πάντα πᾶσιν ἀπόλλυται; ἀλλ' ὅμως τοῦτο, ὅπερ ἀδύνατον ἐν οἰκίᾳ γθέσθαι μιᾷ,
τοῦτο ἐν τῇ οἰκουμθύῃ κατώρθωσεν ὁ Χριστὸς ἁπάσῃ, ἀφὶ χρημάτων ἡ καμίνων, ἀφὶ φαρέτ-
χ. πολεμικὰ- γων, ἡ σκηπέλων, ἡ γῆς ἢ θαλάττης" παραπομθύης, οὐδ' ἰατρείας τῆς οἰκουμθύης" εἰσαγα-
σης, γῶν. ἡ εἰ βούλει σαφέστερον ταῦτα μαθεῖν, οὐ λιμοὺς λέγω, οὐ λοιμοὺς, οὐ σεισμοὺς,
χ. κἀπάγων. 10 οὐ ἄλλας τραγῳδίας, πλὴν ἰσορρόπου πλὴ ὡς τούτων Ἰωσήππῳ συγκειμθύων ἔπεσε, καὶ
πάντα εἶσιν μὴ ἀκριβείας." ἀφὶ οὗ ἡ αὐτὸς ἔλεγε, μὴ θορυβεῖσθε. δεῖ γὰρ πάντα γε-
χ. ταῦτα ἡ νέσθαι· ἡ, ὁ δὲ σωθεὶς εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται· ἡ, κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον" τοῦτο,
αἰτεῖ- φησιν, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ." ὅταν οὖ ταῦτα τὰ προοίμια ἔσεσθαι εἰπὼν, χαλεπωτέρας
χ. πάντως εἶδε ἡ ἐκλυθείσας τῆς φόβου τῶν εἰρημθύων, συστρέφει πάλιν αὐτοὺς ἀφὶ οὗ τοῦτο, ἡ λέγει·
χ. εἶτα προ- 15 ὅτι καὶ μυρία γθήσεται, δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον πάντας τῆς οἰκουμθύης, ἡ τότε ἥξει τὸ
οίμια ταῦτα τέλος. εἶδες πῶς διέκειτο τότε τὰ πράγματα, ἡ πῶς ποικίλος ὁ πόλεμος ἦν; ἡ ταῦτα
δεῖ φησι. χα- μὲν ἤρχετο, ὅτε μάλιστα πολλῆς ἔκαιον ἀσυλίας δεῖται τῶν καταρθουμθύων. πῶς οὖν διέκειτο;
λεπαίνοντας γὰρ κωλύει τὰ αὐτὰ πάλιν ἀναλαβεῖν. πρῶτος πόλεμος ἦν, ὁ τῶν ἀπατεώνων· ἐ-
τὸ πνεῦμα τῆς λθύσονται γὰρ, φησι, ψευδόχριστοι ἡ ψευδοπροφῆται. δεύτερος, ὁ τῶν Ρωμαίων· μθυή-
εἰρήνης συ- 20 σετε γὰρ, φησιν, ἀκούειν πολέμους. τρίτος, ὁ οὐ λιμοὶ ἐπάγων. τέταρτος, ὁ οὐ λοι-
στρέφει λέ- μοὶ ἡ σεισμοί." πέμπτος, ὁ τῶν θλίψεων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς θάνατον. ἕκτος,
γων· ὅτι κἂν ἔσεσθε μισούμθυοι ὑπὸ πάντων ἀφὶ οὗ ὄνομά μου. ἕβδομος, σκανδαλώσουσιν ἀλλήλους ἢ μι-
σήσουσιν· ἐμφύλιον" ἐν ταύτῃ ἀρίστηται πόλεμον. εἶτα ψευδόχριστοι, ἢ ψευδάδελφοι.
χ. πέμπτος, εἶτα ψυγήσεται ἡ ἀγάπη, οὗ πάντων ἄτιον τῶν κακῶν. εἶδες μυρία γθὴ πολέμων καὶ
παραδώσουσιν 25 ἡ σκανδάλων; ἀλλ' ὅμως μὴ τούτων ἡ ἄλλων πολλῶ πλειόνων (οὐ γὰρ" μὴ τῶν ἐμφυλίων
ὑμᾶς εἰς θλῖ- ἢ συγγθικὸς διεμίγνυτο πόλεμος) ἐκράτησε τῆς οἰκουμθύης ἁπάσης τὸ κήρυγμα. κηρυχθή-
ψιν. σεται γὰρ, φησι, τὸ εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

χ. ὑπὸ τῶν Ποῦ" τοίνυν εἰσὶν οἱ τῆς γθύσεως τὴν τυραννίδα ὑπιτειχίζοντες ἡ τῶν καιρῶν τὴν προ- ΗΘΙΚΟΝ
φορὰν τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι; ὡς γὰρ ἐμνημόνθυσε πώποτε, ὅτι ὤφθη Χριστὸς ἑτέ-
30 ρως· ὅτι ζωέδη πρᾶγμα τοιοῦτον· καίτοιγε ἕτερα ψευδόμθυοι λέγθσιν, ὅτι δέκα μυριά-
χ. ἀλλὰ τοῦτο δες ἐτῶν πάντων πρόγθλον; "ἀλλ' οὐδὲν ἐν ταύτῃ τοιοῦτο πλάσασθαι δυνάμθυον. ποίαν τοίνυν
οὐδὲ πλάσασθαι προφορὰν εἶποιτ' ἄν; οὔτε γὰρ Σόδομα, οὔτε Γόμορρα, οὔτε κατακλυσμὸς ἕτερος ἐγθύετό
δυνατόν. ποτε. μᾶλλον ὧνος παίζετε, προφορὰν ἡ γθύσιν λέγοντες; πῶς οὖν ἐκβαίνει πολλὰ, φησι, τῶν
λεγομθύων; ὅπῃ σὺ σαυτὸν κρήμνασας τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ἡ προῦδωκας, ἡ ἔξω τῆς προ-
3 ; νοίας ἔπεσας, ἀφὶ οὗ ὡς βούλεται στρέφει σε τὰ πράγματα ὁ δαίμων ἡ μετατίθησιν. ἀλλ'
οὐκ ὅτι τῶν ἁγίων, μᾶλλον ἢ οὐδὲ ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀμυδρολάλων τὸν σφόδρα καταφρονούμ-
χ. αἰτῆς. θυν" αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ὁ βίος ἡμῶν οὐκ ἀνεκτὸς, ἀλλ' ὅπῃ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τῶν τῆς ἀ-
ληθείας δογμάτων μὴ πολλῆς ἐχόμεθα τῆς ἀκριβείας, αὐτοῦ τῆς τῶν δαιμόνων ὁσμὴν ἐ-
πιβουλῆς. ὅλως ἢ τί ποτέ ὅστι γθύσις; οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ ἀδικία ἡ σύγχυσις, ἡ ὃ εἰ-
40 κῆ πάντα φέρεσθαι· μᾶλλον ἢ οὐκ εἰκῆ μόνον, ἀλλὰ ἡ μὴ ἀληθείας. ἡ εἰ μή ὅστι, φησι,
γθύσις, πόθεν ὁ δῆμα πλοῦτος; πόθεν ὁ δεινὰ πάσχειν; οὐκ οἶδα· ὅπου γὰρ σοι τέως διαλέ-
ξομαι, παιδεύων σε μὴ πάντα περιεργάζεσθαι, μηδὲ ἁπλῶς ἐντεῦθεν καὶ εἰκῆ φέρε-
σθαι. οὐδὲ γὰρ ὅπῃ τοῦτο ἀγνοῆς, ὀφείλεις τὰ οὐκ ὄντα διαπλάττειν. βέλτιον ἀγνοῆσαι κα-
λῶς, ἢ μανθάνειν κακῶς. ὁ μὲν γὰρ οὐκ εἰδὼς τὸν αἴτιον, ταχέως ὅτι τῶν βλάπτει ἥξει·

ως, ὅλι ἐν Εἴκοσι ἢ ϗ πεντήκοντα ὅλοις ἔτεσι τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης κατέλαβεν ὁ λόγος. μὴ τοῦτο οὖν, φησιν, ἤζει ὁ τέλος, τῶν Ιερεσολύμων. ὅλι γὰρ ὑπὲρ αὐτῆς ἀπίθεται, ὁ ἐξῆς ἐδήλωσεν. ἐπήγαγε γὰρ καὶ τὸ φθοράν, πιστούμενος αὐτῶν ⓦ ἀφελισμόν, ϗ λέγων·

Δαν. θ. κζ. 15 Οταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. Παρέπεμψεν αὖθις ὅπου ⓦ Δανιὴλ. βδέλυγμα ἴ ⓦ αἰδριάντα τὸ τότε τὴν πόλιν ἑλόντος φησὶν, ὃν ὁ ἐρημώσας τὴν πόλιν ϗ τὸν ναὸν ἔστησεν ἔνδον· διὰ ϗ ἐρημώσεως αὖθ' καλῆ. Εἶτα ἵνα μάθωσι, ὅλι ϗ ζώντων οἰῶν αὐτῶν ταῦτα ἔσαι, διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως· ἐξ ὧν αἴ τις μάλιστα θαυμάσειε τὸ Χριστοῦ τὴν δύναμιν ϗ τὴν ἐκείνων ἀνδρείαν, ὅλι ἐν τοιούτοις καιροῖς ἐκήρυττον, ἐν οἷς μάλιστα τὰ Ιουδαϊκὰ ἐπολεμεῖτο, ἐν οἷς μάλιστα ὡς στασιασταῖς προσέτχον αὖθις, ὅτι ὁ Καίσαρ ἐκέλευσε πόλεις ἀπολαύεσθαι. ϗ ταύτην ζωὴν ἔβαινεν, ὥσπερ ἀν' Εἴλις, τῆς θαλάττης πότοθεν ἐγερθείσης, ϗ ζόφου ⓦ ἀέρα πάντα κατέχοντος, καὶ ναυαγίων ἐπαλλήλων γινομένων, ϗ πόντων ἀῶθεν τῷ συμπλέοντας στασιαζόντων, ϗ θηρίων κάτωθεν ἀνίστων ϗ μὴ τὸ κυμαῖνον ἀναλισκόντων τοὺς πλέοντας, ϗ σκηπτῶν φερομένων, ϗ πειρατῶν ὄντων, ϗ τῶν ἔνδον ἀλλήλοις ἐπιβουλευόντων, αἰθέρος ἀπείρου τὸ πλῆθος ὅλως ϗ ὁδοὶ θαλάττιαι ἰδόντας κελεύοι τούτους ὑπὸ τῶν οἰκείων καθῆσθαι ϗ κυβερνᾶν ϗ ναυμαχεῖν, ϗ τόλμαν ἀπείρου ὑπόντα μὴ πολλῆς τοῦ παρόντος εἰ χρωμένους ἀκαίρου τοῦ ὄντος ὡς Εἶπον παρεσκευάσθαι χειροῦσθαι ϗ " καταδύειν. καὶ γὰρ ὑπὸ ἐθνῶν ἐμισοῦντο ὡς Ιουδαῖοι, ϗ ὑπὸ Ιουδαίων ἐλοιδόροντο, ὡς τοῖς αὐτῶν πολεμιωτάτοις νόμοις ϗ ὁδαμοῦ σῴζειν. οὕτω πάντα χρημοὶ ϗ σκέπελοι ϗ πρόβολοι ἦσαν, τὰ μὲν ταῖς πόλεσι, τὰ δὲ χώραις, τὰ δὲ ταῖς οἰκίαις· ϗ Εἷς ἕκαστος αὖθις ἐπολέμει, ϗ στρατηγὸς, καὶ ἄρχων, ϗ ἰδιώτης, ϗ ἔθνη πάντα, ϗ δῆμοι πάντες, ϗ παραχή τις ἰῶ λόγῳ πᾶσας ἰῶαι μὴ δυναμένη. ϗ γὰρ σφόδρα μισητὸν ἰῶ ὁ Ιουδαίων γένος τῇ τῶν Ρωμαίων ἀρχῇ, ἄτε μεῖα πρόσφατα αὐτοῖς πρέσβυς· ϗ ὅθεν ἐντεῦθεν ἐβλάβη ὁ κήρυγμα, ἀλλ' ἡ μὲν πόλις αἱαρπαστος ἰῶ ϗ ἐμπεπύρισο, ϗ μεῖα τοῦ οἰκουμένης διέθηκε κακά· ⓐ ἦ ἐντεῦθεν ὅτες ἀπόστολοι, νόμους εἰσαγόντες χαμοὶ, ϗ τῶν Ρωμαίων ἐκράτουν. ὦ χαμαὶ ϗ πάλαι δόξων πρόσφατον· μυριάδας ἀπείρους Ιουδαίων τότε ἐχειρώσαντο Ρωμαῖοι, ϗ δώδεκα ἀνδρῶν ἀπείθμοντο, γυμνῶν, ἀόπλων μαχομένων αὖθις. Τίς πάλαι δυνήσεται λόγος ὁ θαῦμα τοῦτο; ϗ γὰρ δύο ταῦτα χρὴ τοῖς διδάσκοσιν ἰῶ ἀρχεῖν, τό τε ἀξιόπιστος εἶ), ϗ ὁ φιλεῖσθαι πάλαι τῶν μαθητευομένων, καὶ μὴ τούτων ϗ ὁ τὰ λεγόμενα θαυμάζειν εἶ), καὶ πρὸς τούτοις ὁ ⓦ χαμαὶ παρεῖχε ἀπηλλάχθαι ϗ θορύβου. Τότε ἦ ἄπαντα ἐναντία ἰῶ. ὅτε γὰρ ἀξιόπιστοι εἶ) ἐδόκουν, ϗ τῶν δοκούντων ἀξιόπιστων εἶ) τοῦ πατρῴους ἀφίσαν. οὐκ ἐφιλοῦντο, ἀλλὰ καὶ ἐμισοῦντο, καὶ τῶν φιλουμένων ἀπῆσαν ϗ ἐθῶν, καὶ πατρίων, ϗ νόμων. πάλιν τὰ ὑπεναντία πολλῷ τῷ δυσκολίᾳ εἶχεν· ὧν ἦ ἀφείλοντο, πολλῷ τῷ ἡδονῇ. πολλοὺς καὶ αὖθις καὶ ⓐ πειθομένους τοῖς κινδύνοις, πολλοὺς τοὺς θανάτους ὑπέμενον. καὶ μὴ τούτων ἁπάντων ὁ χαμαὶ πολλῷ πρόσχε τῷ δυσκολίᾳ, πολέμων τε μῶν, θορύβων, παραχῆς, "ὡς, εἰ καὶ μηδὲν τῶν εἰρημένων ἰῶ, ἱκανὰς πάντα ἂν παρέξαι. Ψαλμ. ρθ. β. χ. ὡς χ. ἱκανὰς ἰῶ πάντα

ὐκαμεῖ εἰπεῖν, Τίς λαλήσει τὰ δυνατείας τοῦ Κυρίου, ἀκοὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; Εἰ γὰρ ⓐ οἰκοῦσι μὴ τῶν σημείων Μωϋσέως οὐκ ἤκουσαν διὰ ⓦ πλὴν μόνον ϗ τῶν πλινθείων, τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν κοπομένους ϗ σφαττομένους καὶ τὰ ἀνήκεστα πάσχοντας, ἵνα ἔπεισεν ἅπας ἰῶαι μὴ ἀστεφάνωτος βίου, τοῦ ἐπικινδύνου τούτου ϗ αἱμάτων ϗ θανάτων γέμοντα προσπιμῆσαι ἑαυτοῦ, καὶ ταῦτα ἀλλοφύλων τῶν κηρυσσομένων αὖθις ὄντων, καὶ σφόδρα πολεμίων πάντοθεν; μή τις γὰρ Εἰς ἔθνη καὶ πόλεις καὶ δήμους, ἀλλ' Εἰς οἰκίαν μικρὰν εἰσαγάγετω ⓦ μισούμενον παρὰ πάντων τοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ δι'

αὐτοῦ

ἀσας, καὶ εἰπὼν τοὺς πλαίους, τὰς ψευδοχρίστους παρέστεφεν, τότε τὰ τῆ Ιερουσολύμων λέξει κακά, ἀπὸ τῆ ἤδη γνομένων καὶ τὰ μέλλοντα ἀεὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀποστόλοις καὶ φιλονείκοις πεσούμενος. πολέμους ὃ καὶ ἀκοὰς πολέμων, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ αὐξῆς ὑπεισούσας φησὶ καὶ καρκάς. Εἶτα ὅπῃ, καθὼς καὶ πρόσθεν, ἐνόμιζον μετ' ὀλίγον Ⓦ πόλεμον ἥξειν ὃ τέλος, ὅρα πῶς αὐτὸς ἀσφαλίζεται λέγων, ἀλλ' οὔπω ὃ τέλος.

7 Ἐγερθήσε γὰρ, φησὶν, ἔθνος ὑπὲρ ἔθνος, καὶ βασιλεία ὑπὲρ βασιλείαν. Τὰ παράμια λέγει τῶν Ιουδαϊκῶν κακῶν.

8 Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων, Τοῦτ' ἔστι τὰ συμβαινόντων αὐτοῖς.

9 Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς.

10 Εὐκαίρως πάλιν ἐνέβαλε τὰ αὐτῶν κακὰ, ἔχοντα παραμυθίαν ἀπὸ τῆ κοινῆ· οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆ παρεθεῖναι, ὅτι διὰ ὃ ὄνομά μου. Ἔσεσθε γάρ, φησὶ, μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ ὃ ὄνομά μου.

10 Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι,

11 Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς·

12 Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσε ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν·

13 Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσε.

χ. γρήγορ. Τοῦτο μᾶλλον κακόν, ὅτῳ καὶ ἐμφύλιος ὁ πόλεμος ἦ. πολλοὶ γὰρ ψευδάδελφοι" τότε ἦσαν. Εἶδες περιπλοῶ Ⓦ πόλεμον ὅτα, Ⓦ ἀπὸ τῆ πλαίων, Ⓦ ἀπὸ τῶν πολεμίων, Ⓦ ἀπὸ τῶν ψευδαδέλφων. ὅρα καὶ Παῦλον τὰ αὐτὰ ἀποδυρόμενον καὶ λέγοντα· Ἔξωθεν β. Κορ. ζ. ε. β. Κορ. ια. ιγ.

* πάλιν· κίνδυνοι ἐν γένεσι, μάχαι, ἔσωθεν φόβοι, καὶ * κίνδυνοι ἐν ψευδαδέλφοις. καὶ πάλιν· Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοί [εἰσιν] ἐργάται δόλιοι, μεταχημα τιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. Εἶτα πάλιν ὃ πόνων χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀγάπης παραμυθίαν ἔχουσι. Εἶτα δεικνὺς ὅτι τῆ ἡμιάτου καὶ καρτερικὸν οὐδὲν ταῦτα λυμαίνεται, μὴ φοβεῖσθε, φησὶ, μηδὲ παράπεσθε. αἰ γὰρ τὴν παροικίαν ὑπομείνωσιν οὕτω μισούμενοι ὑπὸ πάντων, οὐ πρέπει ὑμῖν τὰ δεινά. καὶ τοῦτο σαφῆς ἀπόδειξις, ὃ πάντως κηρυχθῆναι τὸ κήρυγμα πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης· ὅπως ὑφλότεροι ἔσεσθε τῇ δίκῃ. ἵνα γὰ μὴ λέγωσι, πῶς οὖν ζησόμεθα; τὸ πλέον εἶπεν, ὅτι καὶ ζήσεσθε καὶ διδάξετε πάντα χοῦ. διὰ καὶ ἐπήγαγε·

14 Καὶ κηρυχθήσεται ὃ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει ὃ τέλος, Οὐ τῆς ζωτελείας, ἀλλὰ τῆ Ιερουσολύμων. ὅπερ γὰρ πρὸ ἐκείνου ἔλεγε, καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως ὃ εὐαγγελίου ἐκηρύχθη, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν· καὶ πάλιν, Τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ Ⓦ οὐρανόν· ἐπὶ ὁρᾶς αὐτὸν ἀπὸ Ιερουσαλὴμ εἰς Ιλλυρίαν τρέχοντα. Εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον μέρος τῆς οἰκουμένης κατέλαβεν, ἐνόησον ἐπὶ ἃ λοιπὰ πόσα εἰργάσατο. καὶ γὰρ καὶ ἑτέρωθι γράφων πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τοῦ εὐαγγελίου· ὅπερ ἐστὶ καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ Ⓦ οὐρανόν. Τί δέ ἐστιν, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὅπῃ ἐκηρύχθη μὲν πάντα χοῦ," οὐκ ὀπίσω δύσαι δὲ ὧδε, οὐδὲ ἐδέχθη πάντα χοῦ, εἰς μαρτύριόν, φησὶν, ἔσαι τοῖς ἀπιστήσασι· τοῦτ' ἔστιν, εἰς ἔλεγχον, εἰς κατηγορείαν, εἰς κατάκρισιν. Ⓐ γὰρ πιστεύσαντες καταμαρτυρήσουσι τῶν μὴ πιστευσάντων, ἐπὶ καταχροῦσιν αὐτούς. διὰ τοῦτο ὃ μὴ ὃ κηρυχθῆναι ὃ εὐαγγέλιον πάντα χοῦ ἀνοίκτως, ἀπόλλυται τὰ Ιερουσόλυμα, ἵνα μηδὲ σκιὰν ἀπολογίας ἔχωσιν ἀναιμοιοῦντες. Ⓐ γὰρ ἰδόντες τὴν αὐτῶν δύναμιν πάντα χοῦ ἐξαλάμψασαν καὶ ἐν ἀκαείαις τὴν οἰκουμένην ἐσηγοῦσαν, ἵνα αὖ ἔχωσιν λοιπὸν συγγνώμην ὅτι ὅτι τῆς αὐτῆς ἀναιμοιοῦντες μείναντες; ὅτε γὰ πάντα χοῦ ἐκηρύχθη τότε, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ Ⓦ οὐρανόν· ὃ δὲ μέγιστον σημεῖον τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως,

χ. ἐκ ὑπεισέρχεται πάντα χοῦ, ἐκ τότε εἰς μαρτύριον φησι

χῆς εἴ φησι τὸ ἐρώτημα εἶ), τὸ περὶ τῶν Ιεροσολύμων, ἅτε νομιζόντων αὐτὴν τότε ἐκ τῆ παρεσείαν αὐτοῦ εἶ. ὁ δὲ Μαρκος οὐδὲ πρώτας ἀλλοις φησιν ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ζωντελείας τῶν
Luc. xx. 7. Mar. xv. 8. Ιεροσολύμων, ἀλλὰ Πέτρον ἐκ Ιωαννίου, ἅτε πλείονα παῤῥησίαν ἔχοντα. τί οὖν αὐτός;

4 Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

5 Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολ- 5
λοὺς πλανήσουσι.

6 Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων. ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ
χ. πάντα ταῦτα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. Επειδὴ γὰρ ὡς περὶ ἀπωλοτείας πόλεως ἀκούοντες τὴν ἐπαγωγὴν τῆς Ιερουσαλὴμ διέκειντο, καὶ ὡς ἂν ἔξω θορύβων ἐσόμενοι
* λοιπὸν πάντα μένα ὠνείροπολοῦσιν, καὶ αὐτίκα μάλα πάντα ἀποκτήσεσθαι, παρεσδέχοντο, διὰ τοῦτο πάλιν αὖ- 10
τοῖς χαλεπὰ προσαναφωνεῖ, ἐναγωνίως ποιῶν καὶ κελεύων διπλῆν ποιεῖσθαι, ὡς μήτε ὑπὸ τῆ ἀπάτης τῶν ψευδολογιζομένων φενακισθῆναι, μήτε ὑπὸ τῆς τυραννίδος τῶν καταλαμβανομένων κακῶν βιασθῆναι. διπλοῦς γὰρ ὁ πόλεμος, φησιν, ἔσται, ὅ τε τῶν πλησίων, ὅ τε τῶν πολε-
χ. πολλῷ μίων. ἀλλ' ἐκεῖνος πολὺ χαλεπώτερος, ἅτε καὶ συγχύσει καὶ παραχῇ προσαγομένῃ καὶ φοβουμένων καὶ παραπομένων ἀνθρώπων ἐπιτιθέμενος. καὶ γὰρ πολλὴ τότε καὶ ζάλη ἦν, τῶν 15
Ρωμαικῶν ἀρχομένων ἀνθεῖν, καὶ πόλεων ἀλισκομένων, καὶ στρατοπέδων καὶ ὅπλων κινουμένων,
χ. καὶ πολλῶν ἄλλων παρασκαλαζομένων. καὶ πολλῶν ψευδοπροφητῶν ἐπιφερομένων. πολέμους δὲ, οὓς ἐν Ιεροσολύμοις λέγει· καὶ γὰρ ἀνθ' ὧν ἔξωθεν καὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης. τί γὰρ ἔμελλεν αὐτοῖς τότων; ἄλλως δὲ, οὐδὲ χαμαί τι ἔμελλεν ἔρειν, εἰ πᾶ τῆς οἰκουμένης ἔλεγε πάθη τὰ ἀεὶ συμβαίνοντα. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου ἦ-
σαν πόλεμοι καὶ παραχαὶ καὶ μάχαι· ἀλλὰ τοὺς Ιουδαϊκοὺς οὐ μακρόθεν λέγει ὅπου γὰρ πολέ- 20
μους. λοιπὸν γὰρ αὐτοῖς ἐν φειδοῖ τὰ Ρωμαίων ἦν. ὅπερ οὖν καὶ παῦται ἰσθμὰ ἦν αὐτοῖς θορυβῆσαι, παρελέγε ταῦτα πάντα. Εἶτα, δεικνὺς ὅτι καὶ αὐτὸς Χριστὸς ἐπιτρέπει Ιουδαίοις καὶ πολεμήσει, οὐχὶ μάχας φησὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ θηλαίτους πληγὰς, λιμοὺς, καὶ λοιμοὺς, καὶ σει-
σμοὺς· δεικνὺς οὖν καὶ τοὺς πολέμους αὐτὸς ἔλασεν ἐπελθεῖν, καὶ οὐχ ἁπλῶς ταῦτα γενήσε- 25
ται καὶ ἐπὶ τοῖς δικαίοις ἔσται ζωντέλεια, ἀλλ' ἐκ τῆς δόξης ὀργῆς. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἁπλῶς ταῦτα ἔφη φησὶν, οὐδὲ ἀθρόως, ἀλλὰ μετὰ σημείων. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Ιουδαῖοι, ὅτι οἱ τότε πιστεύσαντες ἄξιοι τῶν κακῶν τούτων, διὰ τοῦτο καὶ τοῖς αἰτίαν
χ. αὐτὰ ἀοῖς ἐπῆκε τῆς ἐπαγωγῆς. ἀμέλει γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐμπεσεῖσθαι ἔλεγε, ὅτι ἔξει πάντα
χ. αὐτῶν ταῦτα ὅπερ τοῖς ἐμοῖς τούτοις, τῆς μαγφονίας αὐτῶν μνησθείς. Εἶτα, ἵνα μὴ τὰς ἀφάδας τῶν κακῶν ἀκούοντες, νομίσωσι διεσπᾶσθαι τὸ κήρυγμα, ἐπάγαγε· ὁρᾶτε μὴ θροεῖ- 30
σθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, τοῦτ' ἔστι, ἃ προεῖπον ἐγώ· καὶ τῶν πειρασμῶν ἡ ἔφοδος ὑδὲν διαφέρει τῶν πρὸ ἐμοῦ ἐπηνεμένων, ἀλλ' ἔσται μὲν θόρυβος καὶ παραχὴ, οὐκ ἐμοῦ ὑδὲν διά- ἐσ. ἐμοῦ
Matth. xxv. 46. σταλοῦσι χρησμοί. Εἶτα, ὅπερ εἶπε τοῖς Ιουδαίοις, Απ' ἄρτι οὐ μὴ με ἴδητε, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· φοντο οἱ μαθηταὶ ἅμα τῇ καταστροφῇ καὶ τῇ ζωντέλειαν ἔσεσθαι, καὶ ταύτην διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν, ἔλεγε· 35
ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ὅπερ γὰρ ὅταν ὡς ἔφθην ὑπονοηθῇ, ἐκ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν μανθάνει. Πότε γὰρ ἐρώτησαν; πότε ταῦτα ἔσται; τοῦτ' ἔστι, πότε καὶ Ιεροσόλυμα ἁλῶσι; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς ζωντελείας τοῦ αἰῶνος; αὐτὸς δὲ οὐδὲν οὐδέπω πρὸς τὴν ἐ-
ρώτησιν ἀπεκρίνατο ταύτην, ἀλλὰ πρότερον ἐκφέρει τὰ κατεπείγοντα λέγει, καὶ ἃ προεῖ- 40
πα μαθεῖν ἐχρῆν. ὅτε γὰρ περὶ Ιεροσολύμων οὐδέπω, ὅτε περὶ τῆς δευτέρας αὐτῆς παρου-
σίας ἐλέγετο· ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅπου φορᾶς ἀπωλουτισμένων κακῶν. διὰ καὶ ἐναγωνίως αὐτοὺς ποιεῖ λέγων· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός. Εἶτα, διεξιὼν αὐτὰς εἰς τὸν περὶ τούτων ἀκρόασιν· βλέπετε γάρ, φησι, μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. καὶ ἐναγωνίως ποιήσας, καὶ πάφειν παιδεύ-

ἀσας,

πηλικώτερον; ἀλλ' ὅμως γέγονεν ἀκτήμων ὁ ἀδελφὸς, ἐκ τῶν πενήτων τοῖς πένησι νόμοις. ἡ γὰρ τοῦ μαθητοῦ τοιούτους εἶχε, τοῦτο νοσήσαντας τὰ νοσήματα ἅπερ ἡμᾶς, καὶ ὑγιάσθαι ταχέως· ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἡμῖν δείκνυσιν, ὥστε μὴ ἀπογνῶναι. ὅρα γοῦν τὸν τελώνιον τοῦτον. σκέπτει πάλιν ἕτερον ἀρχιτελώνιον· ὃς τετραπλασίονα μὲν οὐκ ἔφερεν δῶσειν οὐκ ὢν πένης, τὰ τε ἡμίσεια πάντων ὧν ἐκέκτητο, ὥστε οὐκ ἀποδέξασθαι Ⓦ Ιησοῦ. ἀλλ' ἐκκόψῃ σὺ καὶ Λυκ.ιθ.α.ε.
σφόδρα ἐπιθυμεῖς χρημάτων; ἔχε τὰ πάντων αὐτὰ τῶν σῶν. καὶ γὰρ πλείονα ὧν ζητεῖς δίδωμί σοί, φησι, καὶ τὴν πλουσιωτέρων οἰκίας ἀνοίγων σοι καὶ τὸν οἰκουμένην. Ος γὰρ ἀφῆκε πατέρα, Ματθ.ιθ.κθ.
ἢ μητέρα, ἢ ἀγρούς, ἢ οἰκίαν, ἑκατονταπλασίονα λήψεται. οὕτως οὐκ πλειόνων ἀπολαύσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χαλεπὸν τοῦτο δίψος ἀναιρήσεις πάντα πᾶσι, καὶ οἴσεις πάντα ῥᾳδίως· ἅμα τῶν πλειόνων οὐκ ἐφιέμενος, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀναγκαίων πολλάκις. οὕτως ὁ Παῦλος ἐπείνασε, καὶ ἐσιμωήσετο μᾶλλον, ἢ ὅτε ἤθλει. ἐπεὶ καὶ ἀθλητὴς ἀγωνιζόμενος καὶ τεφθυού- Φιλιπ.δ.ιβ.
μενος, οὐκ ἂν ἔλαιο καταλῦσαι τὴν ἔριν· καὶ ῥαιστώνης καὶ ἐμπορος τῶν ἀγαθῶν πόρων ἀφάμενος, οὐκ ἂν ἐπιθυμήσειεν ἀργίας ἔτι λοιπόν. καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἂν γλυσώμεθα ὡς χρὴ τῶν καρπῶν τῶν πνευματικῶν, λοιπὸν οὐδὲ νηστεύσομεν οὐδὲ τὰ πρόσταγμα ἔτι, καθάπερ νῦν μέθῃ καλλίᾳ, τῇ τῶν μωρόντων ἐπιθυμίᾳ ἁλόντες. γλυσώμεθα τοίνυν, ἵνα καὶ τοῦ ζορύβου τῶν πρόσω ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῶν μωρόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. οε. 1 ΚΑΙ ΕΞΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ξζ κδ.
ἱεροῦ ἐπορεύετο· καὶ προσῆλθον αὐτῷ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

ΕΦθὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, καὶ μυεία ἐμπροσθεν αὐτοῖς προφωνήσει χαλεπά· εἶτα Ⓐ μαθηταὶ ταῦτα ἀκούσαντες, ὥσπερ θαυμάζοντες, προσῆλθον ἐπιδεικνύντες τοῦ ναοῦ τὸν κάλλος, καὶ ἐκπορευόμενοι εἰ τοσαῦτα ἀφανισθήσεται καλλη, καὶ ὕλης πολυτέλεια, καὶ τέχνης ποικιλία ἄφατος· οὐκ ἔτι λοιπὸν προεἰ ἐρημίας ἁπλοῦς αὐτοῖς ἐκλέγεται, ἀλλὰ πρωτελῆ προεσαφωνῆ τὸν ἀφανισμόν. οὐ βλέπετε γὰρ ταῦτα πάντα, φησὶ, καὶ θαυμάζετε καὶ ἐκπλήττεσθε; οὐ μὴ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθον. πῶς οὖν ἔμεινέ, φησι; καὶ τί ἔστο; οὐδὲ γὰρ ἔστω διέπεσεν ἡ ἀπόφασις.
χ. ἐπίνω λίθω.
ἢ γὰρ τοῦ ἐρημίαν σύνδεσιν μόνος τοῦ πρωτελῆ, ταῦτα ἔλεγεν· ἢ κατ' ἐκφυσιν Ⓦ τὸ πον ἔνθα ἰῶ. ἔστι γὰρ αὐτοῦ μέρη μέχρι τῶν θεμελίων ἀφανισμένα. μὴ ὃ τούτων χάριν δὲ εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐκ τῶν γεγυμνιδίων καὶ τῶν λευκαίνων καὶ σὺν σφόδρα φιλονεικοῦντας σὲ πείθεσθαι, ὡς πλέον ἀπολυμένων.
χ. τῶν

3 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ Ⓐ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Διὰ τοῦτο καθίσαν προσῆλθον, ἅτε οὐκ τοιούτων πάσχοντες. καὶ γὰρ ὤφειλον μαθεῖν τὴν ἡμέραν τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ σφόδρα ἐπιθυμεῖν τὴν δόξαν ἐκείνου ἰδεῖν τὴν μυρίων θεσιν ἀγαθῶν αἰτίαν· καὶ δύο ταῦτα ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πότε ταῦτα ἔσται, τουτέστιν, ἡ τοῦ ναοῦ καταστροφὴ, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας. ὁ δὲ Λουκᾶς

τῶν τέχνων μὴ ὑγείας ἢ χρήματα προέχοντας; ὥδε καθήσουσι τούτων ἀδῆς, ἢ μᾶλλον πρὸ αὐτῶν τῶν νοσημάτων σε τὴν φύσιν· οἵ, ἐρᾷς χρημάτων πολλάκις ἢ πλεονεξίας, ὥσπερ ⓦ πυρέττοντες ψυχρόν; ἄκουσον μου ὦ ὥδαινόσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἰατρὸς φησὶν· ἐὰν χρείαν τῆς ἐπιθυμίας, ἀπολῇ, ἢ ὃ ἢ ὃ ὑγιάσῃ· οὕτω καὶ Παῦλος· Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν [καὶ παγίδας τοῦ διαβόλου] καὶ ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ἀλλ' ἀκαρτέρητος εἶ; ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ἐπὶ μακρὸν, καὶ ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. Ο Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε. καὶ πάλιν· Παρακλῆσαι τὴν καρδίαν τοῦ κόσμου τούτου. οὐδὲ γὰρ ὑβρίζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖται ὡς ἰατρός. καὶ ὥσπερ ὀφθαλμοὶ διὰ ψυχρῶν ἕτερά τινα ὑπονοοῦσιν· οὕτω καὶ σοὶ μετοχετεύει τὴν ἐπιθυμίαν. βούλει, φησὶ, πλουτεῖν; ἀλλ' ἔργοις ἀγαθοῖς ἐπιθυμεῖν θησαυρίζειν; οὐδὲν κωλύω· μόνον ἐν οὐρανοῖς. καὶ ὥσπερ ὁ ἰατρὸς λέγει, ὅτι τὸ ψυχρὸν βλαβερὸν ὀδοῦσι, νεύροις, ὀστέοις· οὕτω καὶ αὐτὸς χρυσὸν μὲν, ἀπὸ βεκχυλογίας ἐπιθυμοῦντας, σαφέστερον καὶ πολλῷ καὶ δυνατώτερον· Ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία, φησὶν, ὅτι. Ἵνα οὖν δεῖ χρήσασθαι; λέγει καὶ τοῦτο· τῇ αὐταρκείᾳ ἀντὶ πλεονεξίας. ἔστι γὰρ πορισμὸς μέγας, φησὶν, ἡ αὐταρκεια μετὰ εὐσεβείας. Εἰ δὲ δυσαναχέτεις, καὶ πλειόνων ἐπιθυμεῖς, καὶ ὅπου χωρεῖ ῥίψαι τὰ περιττὰ πάντα, λέγει καὶ ὧδε οὕτως ἀρρώστῳ καὶ τούτοις πῶς χρήσασθαι δεῖ· Ἵνα οἱ μὲν χαίροντες ἐπὶ κλήμασιν, ὡς μὴ χαίροντες ὦσι, καὶ οἱ ἔχοντες, ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώμενοι ὡς κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. εἶδες οἷα ἐπιτάττει; βάλλει καὶ ἕτερον ἐπεισαγάγων τύπον ἰατροῦ· ἔμοιγε δοκεῖ. οὐδὲ γὰρ εἰσιν ὅτοι οἱ ἰατροὶ, καθάπερ οἱ τῶν σωμάτων, οἱ πολλάκις ἀπιφιλοτιμούμενοι ἀλλήλοις κατέδυσαν ⓦ ἀρρωστοῦντα· ἀλλ' οὐχ ὅτοι. ὡς γὰρ τὸν τῶν χαμάτων ὑγιᾶσαι, ὁ ὡς τὸν ἴδιον ὁρῶσι φιλοτιμοῦμενον. μὴ οὖν αὐτῷ δείσῃς ὁ πλῆθος· εἷς ἐν ἅπασι φιλόσοφος διδάσκαλος ὁ Χριστός. ὅσα γοῦν εἰσελθόντα πάλιν ἕτερον καὶ καλέσαντα περὶ τοῦ νοσήματος τούτου, μᾶλλον δὲ καὶ ⓦ διδάσκαλον δι' αὐτοῦ. Οὐ δύναται γὰρ Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. καί φησι· καὶ πῶς ταῦτα ἔσται; πῶς τῆς ἐπιθυμίας παυσόμεθα; σύντεινον καὶ τοῦτο ἔστι μαθεῖν. καὶ πῶς εἰσόμεθα; ἄκουσον αὐτοῦ καὶ τοῦτο λέγοντος· Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύττουσι καὶ κλέπτουσιν. εἶδες πῶς ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀπὸ τῶν λυμαινομένων, ἀπάγει τῆς ἐπιθυμίας [ταύτης] τῆς σὺ ταῦτα, καὶ μετατίθησι τῷ οὐρανῷ, ὅπου πάντα ἀσύλωτα; ἂν γὰρ μεταθῆτε, [φησι,] τὸν πλοῦτον ἔχει, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, οὔτε κλέπται διορύττουσι καὶ κλέπτουσι, καὶ ταύτην ἀποκρούσεσθε τὴν νόσον, καὶ τὴν ψυχὴν ἐν μεγίστῃ καταστήσετε εὐπορίᾳ. μὴ οὖν τῶν εἰρημένων καὶ ὑπόδειγμα εἰς μέσον ἄγων σε σωφρονίζω, καὶ καθάπερ ὁ ἰατρὸς φοβῶν τὸν ἄῤῥωστον φησιν, ὅτι ὁ δεῖνα ψυχρῷ χρησάμενος ἀπώλετο· οὕτω καὶ αὐτὸς εἰσάγω ⓦ πλούσιον, καὶ μυρίοντα μὲν ἐπιθυμοῦντα ζωῆς καὶ ὑγιείας, οὐ δυνάμενον δὲ ἐπιτυχεῖν, διὰ τὴν πλεονεξίαν ἐφίεσθαι, ἀλλ' ἀπόντα κενόν. καὶ μετὰ τοῦτον ἕτερον σοι δείκνυσι πάλιν ἕτερος θαυμαζόμενον, ⓦ ἀπολλυμένον, καὶ οὐδὲ σαγήνης ὄντα κύριον. Εἶτα δεικνὺς ὅπως ὄκνος διὰ τὰ ἐπιτάγματα, φησιν· Εμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. συγκαταβατικὸς ὢν, οὐδὲ τοὺς πλουτοῦντας ἀπογινώσκειν ἀφίησι. Τὰ γὰρ ἀδύνατα ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ, φησι. καὶ γὰρ πλούσιος ἦς, δυνατόν σε θεραπεῦσαι ὁ ἰατρός. οὐδὲ γὰρ ὁ πλουτεῖν ἀνάγκην ἐπιθεὶς, ἀλλ' ὁ δοῦλον εἰς χρημάτων, καὶ πλεονεξίας ἔρωτα. πῶς οὖν δυνατὸν τὸν πλουτοῦντα σωθῆναι; κοινὰ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις κεκτημένον (οἷος ἦν ὁ Ἰώβ) καὶ τὸν τῆς πλείονος ἐπιθυμίας ἐξαιρόμενον ἀπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ ὑδαμοῦ τὴν χρείαν ὑπερβαίνοντα τὴν ἀναγκαίαν. δείκνυσι σοι μετὰ τοῦτον καὶ τοῦτον αὐτὸν ⓦ πελώνην, τὸν σφόδρα κατεχόμενον τῷ πυρετῷ τῆς πλεονεξίας ταχέως ἀπαλλαγέντα. Εἰ γὰρ τελώνου καπηλικώτερον;

α.Τιμ.ς.θ.

Εφ.ι.λζ. Φ.λιβ.π.δ.ιβ. α.Κορ.ζ.λα.

α.Τιμ.ς.ι.

α.Κορ.ζ.λα.

Ματθ.ς.κδ.

Ματθ.ς.ιθ.

Λυκ.ις.κδ. κε.

Ματθ.ς.κς.

Ματθ.ιθ.κς.

Λυκ.ιε.κζ.

χ. εἰ μὴ ἐμοὶ

ἰσ. ἑαυτῷ.

χ. ἢ πῶς

δείκνυσιν αὐτὸν ὄντα (Ϛ) ἐν τοῖς προφήταις. διὸ καὶ τοῖς αὐτοῖς κέχρηται ῥήμασιν, οἷσπερ καὶ ὁ προφήτης. Διὰ δὴ τούτων καὶ τῷ ἀριθμῷ ἔδειξαν, καὶ τῷ δευτέρῳ πάρεισιν ἐδήλωσε καὶ τοῖς σφόδρα ἀπιστοῦσιν, ὅτι τότε πάντως αὐτὸν προσκυνήσουσι. καὶ πῶς τοῦτο ἐδήλωσε; πολλὰ εἰπὼν προτέρων ἐσόμενα· ὅτι ἀποστελῶ προφήτας· ὅτι ἀναιρήσουσιν αὐτούς· ὅτι ἐν ταῖς συναγωγαῖς· ὅτι πείσουσι· καὶ ἕξαστα αὐτοί· ὅτι ἔρημος θήσεται ὁ οἶκος· ὅτι ἀποκτοῦσι πάντων χαλεπώτερα, καὶ οἷα μηδέποτε πρότερον. Ταῦτα μὲν πάντα καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις καὶ φιλονείκοις ἱκανὰ ἵνα πρέξει καὶ ἐκείνου τοῦ ἐν τῇ πάροδοσίᾳ αὐτοῦ ἐσομένου ἀπόδειξιν. ἐρωτήσωμεν δὲ αὐτούς, ἀπέσχε προφήτας καὶ σοφούς; ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐν ταῖς συναγωγαῖς; ἀφεῖτο οἶκος αὐτῶν ἔρημος; ἦλθε πάντα ὅπερ τοῦ ψευδοῦ ἐκείνου τὰ τῆς τιμωρίας; δῆλον ὅτι, καὶ σοβερώτερα. ὥσπερ οὖν ταῦτα πάντα ἔσχεν· οὕτω κἀκεῖνα ἔσεσθαι, καὶ πάντως προσκύψουσι τότε. ἀλλ' ὀφείλομεν εἰπεῖν ἐντεῦθεν εἰς ἀπολογίαν αὐτοῖς, ὥσπερ οὖν καὶ τοῖς πολιτείας ἔνεκεν μετάμοσαι τότε. χ. ἐρήσεται

Διόπερ ἕως ἐστὶ καιρός, προφθάνωμεν τὰ ἀγαθά. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις τῆς γνώσεως λοιπὸν ὄφελος οὐδὲν· οὕτως οὐδὲ ἡμῖν ἔσται τῆς ὑπὲρ τῆς ποινείας μετάμοσίας. ὅτε γὰρ κυβερνήτης τῆς θαλάσσης παραφρονεῖσης τοῖς σκάφεσι μὴ διὰ τινὰ αὐτοῦ ῥαθυμίαν, ὁρᾷ τοὺς ἀπελθόντας ἔσεσθαί τι πλέον· ἀλλ' ἕκαστον τούτων πρὸ τοῦ τέλους πάντα χρὴ μηχανᾶσθαι καὶ προγυμνάζεσθαι, ὥστε μηδενὶ κινδύνῳ περιπεσεῖν μηδὲ ἀρχομένῳ· μᾶλλον δὲ ταῦτα πάντα ἀεὶ ποιεῖν. καὶ ἡμεῖς τοίνυν ἕως δὴ ὧμεν ἐν τῇ νόσῳ, καὶ ἰατροὺς προσκαλώμεθα, καὶ φάρμακα ἀναλίσκωμεν, καὶ καυστὰ μὴ φειδώμεθα εἰσφέρωμεν, ἵνα ἀναστάντες ἀπὸ τῆς κακίας, ὑγιεῖς ἐντεῦθεν ἀπέλθωμεν. καὶ ὅσα μὲν οὖν οἱ δοῦλοι οἱ ἡμέτεροι ποιεῖν μέλλουσι προσήκει, ὅταν αὐτῶν τὰ σώματα κάμνῃ, τοσαῦτα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύμεθα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοσούσης· καὶ τοι τῶν οἰκετῶν ἡμῖν ἐντιμότεροι ἑαυτῶν, καὶ τῶν σωμάτων τῶν ἐκείνων αἱ ψυχαὶ ἀναγκαιότεραι. ἀλλ' ὅμως ἀλαπτοῦ, καὶ τινὰ ἴσως χρὼν καυστὰ καὶ καυστικὰ εἰσενέγκωμεν. εἰ γὰρ μὴ νεῦν τοῦτο προσέξωμεν, ἀπελθόντας λοιπὸν οὐδὲν ἔτι καρπώσασθαι εἰς ἀπολογίαν λόγον. καὶ τίς οὕτως ἀθλιος, φησίν, ὡς μηδὲ τοσαύτην ἐπιδείκνυσθαι προθυμίαν, ὅταν αὐτῶν τὰ σώματα κάμνῃ, τοσαύτην περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύμεθα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοσούσης καὶ τοι τῶν οἰκετῶν ἡμῖν ἐντιμοτέρων ἑαυτῶν, καὶ τῶν σωμάτων τῶν ἐκείνων αἱ ψυχαὶ ἀναγκαιότεραι. ἀλλ' ὅμως ἀλαπτοῦ, καὶ τινὰ ἴσως χρὼν καυστὰ καὶ καυστικὰ εἰσενέγκωμεν. εἰ γὰρ μὴ νεῦν τοῦτο προσέξωμεν, ἀπελθόντας λοιπὸν οὐδὲν ἔτι καρπώσασθαι εἰς ἀπολογίαν λόγον. καὶ τίς οὕτως ἀθλιος, φησίν, ὡς μηδὲ τοσαύτην ἐπιδείκνυσθαι προθυμίαν, ὅταν αὐτῶν τὰ σώματα κάμνῃ, τοσαύτην περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύμεθα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοσούσης·

λῷ μᾶλλον ὅτι δώδεφπου." διὰ τοῦτο καὶ τῷ Νῶε λέγει· ἐκδικήσω πρὸ αἵματα ἐκχυνόμενοι· καὶ μυρία τοιαῦτά ἐστιν ἕτερα εὑρεῖν ἔστιν ἃ μὴ φονεύειν αὐτοὺς διατιθέμενοι. διὸ οὐδὲ πυκνοὶ ἐαθίειν ἐκέλευσεν. ὥστε τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ὅλη καὶ παρειδὼς οὐδὲν κερδαινούσας, τὰ αὐτῶν ὅμως ἐποίει. πέμπω γάρ, φησι, τὰ ζῶντα εἰδὼς σφαγησομένους· ὥστε καὶ τεθνηκὼς ἐλέγχοιτο εἰκῇ λέγοντες, οὐκ ἂν ἦμεν κτίσται τῶν πατέρων. ὃ γὰρ ἐστι παρεφήσας ἐν ταῖς ζωαγωγαῖς ἀφῆλεν· ἐν ὅτε τὸν τόπον αὐτοὶ ἠδέσθησαν, ὅτε τὸ ἀξίωμα τῶν παρόντων. ἁπλῶς οὖν τυχόντας ἀφῆλεν· ἀλλὰ παρεφήσας ἐν σοφούς, ὥστε μηδὲν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν. τούτους οὖν ἀποστόλους φησὶν ἐν τοὺς μετ' ἐκείνους· ἐν γὰρ πολλοὶ παρεφήτευον. εἶτα βουλόμενος αὐξῆσαι τὸν φόβον, φησίν· ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἤξει ταῦτα πάντα ὅτι τὸν ἐμὸν παύτην· τουτέστιν, εἰς κεφαλὰς ὑμῶν πάντα πάντα τὰ ἔνδεκα, καὶ σφοδρὰν ποιήσομαι τὴν ἄμυναν. ὁ γὰρ πολλοὺς ἡμαρτηκότας εἰδὼς καὶ μὴ σωφρονισθείς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πάλιν καὶ αὐτὸς ἁμαρτών, καὶ ἐ τὰ αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερα, χαλεπωτέρου ἐκείνων πολλῷ δίκαιος ἂν εἴη δοῦναι δίκην. ὥσπερ γὰρ εἰ ἐβουλήθη, μεγάλα ἂν ἐκέρδανε τοῖς ἑτέροις παράδειγμα γενόμενος βελτίων· οὕτως ὅπερ ἀδιόρθωτος ἔμεινε, μείζονος ὅτι ἀμυνείας ἄξιος, ἅτε πλείονος τυχὼν τιμῆς παρὰ τῶν ἡμαρτηκότων καὶ κολασθέντων ἀπολελαυκώς, καὶ οὐδὲν καρπωσάμενος. εἶτα πρὸς τὴν πόλιν ἀποστρέφει τὸν λόγον, ἐν τούτῳ παιδεύσας βουλόμενος οὐκ ἀκούοντας, καί φησιν·

37 Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ. Τί βούλεται ὁ διπλασιασμός; ἐλεουμένου αὐτοῦ ἐν θαλπιζόντος" τοῦτο δὲ ῥῆμα, ἐν σφόδρα φιλουμένου. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἐρωμένην, φιλήσαι μὲ διὰ παντὸς, καθαφεῖναι ἂν τὸ ἔρασθαι, ἐν διὰ τοῦτο κολάζεσθαι μέλλουσαν, ἀπολογεῖται λοιπὸν μέλλων ἐπάγειν τὴν κόλασιν. ὃ ἐν οὖν τοῖς προφήταις ποιῶ λέγων· Εἶπον, αἰάστρεφον πρὸς μέ, ἐν οὐκ ἀνέστρεψεν. Εἶτα καλέσας αὐτὴν, λέγει ἐν θαυμαφονίας αὐτῆς· Η ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας ἐν λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ζωαγωγεῖν τὰ τέκνα σου, ἐν οὐκ ἠθελήσατε;

Καὶ θαυμάζει τὸν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογούμενος, ὅτι οὐδὲ τύπους με ἀπέστρεψας, οὐδὲ ἀπέπεμψας τῆς σῆς πολλῆς βουλῆς, ἀλλ' ἠθέλησα ἅτε ὄντα, ἐν οὐχ ἅπαξ ἐν δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις σε ἐπισπάσασθαι. ποσάκις γάρ, φησι, ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὥσπερ ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς, ἐν οὐκ ἠθελήσατε; τοῦτο ἦ λέγει, δηλονότι ὅτι ἀεὶ ἑαυτοὺς ἐσχάτους ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐν τὸ φιλόστοργον ἀπὸ τῆς εἰκόνος ἐπιδείκνυται. ἅτε γὰρ φιλόστοργον τὸ ζῶον περὶ τὰ ἔκγονα. καὶ πανταχοῦ ἦ τῇ προφητείᾳ ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς τελευτῆς, καὶ ἐν τῇ ᾠδῇ Μωϋσέως, καὶ ἐν τοῖς ψαλμοῖς τοῦ πολλοῦ σκέπτου ἐν παροίσομεν ἐνδιασυμφέρον. ἀλλ' οὐκ ἠθελήσατε, φησι.

38 Ιδοὺ, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, Γυμνὸς τῆς πρὸ ἐμοῦ βοηθείας. ἄρα αὐτὸς ἐῶ ὁ ἐν ἐμπαιζόμενος αὐτῷ παροιμάνος ἐν ζωέχων ἐν διαχαράττων· ἄρα αὐτός ἐστιν ὁ αὐλοὺς κολάζων ἀεί. ἅτε ἵνα σημαίνῃ, ἐῶ ἀεὶ ἐστιδείκνυσαν μῶν ὑπόλυσις. αὕτη γὰρ πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἀναίσχυντον τῆς πολιτείας ἐδήλωσ.

39 Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὃ μὴ ἴδητέ με ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ τοῦτο ἐρασθοῦ τὸ ῥῆμα σφοδρὸν, σφόδρα αὐλοὺς ἐν ἀπὸ τῶν μηλώτων ἐπισπωμένου, οὐκ ἀπὸ τῶν "πεπληγότων μόνον" ἐκτεπόντος. τὸν γὰρ μέλλουσα ἡμέραν τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας ἐνταῦθα λέγει. τί οὖν; οὐκ εἶδον αὐτὸν" ἀπὸ τότε; ἀλλ' οὐχὶ τὸν ὧραν ἐκείνην δηλοῖ λέγων, ἀπ' ἄρτι, ἀλλὰ τὸν καιρὸν τὸν μέχρι τοῦ παρεσοῦ. ὅπερ γὰρ ἀεὶ αὐλοὶ τοῦτο ἐνεκάλεσεν, ὅτι αὐτόπτης τῆς ὅστις ἐν ἐχθρὸς τῷ Θεῷ, ἀπὸ τούτου αὐτὸν παρεπέπει ἀγαπᾶν αὐτὸν, τὸ συμφωνοῦντα λέγω ἑαυτὸν δεικνύναι τῷ πατρὶ, καὶ

δείκνυσιν

κ. ὃ

κ. ὃν

Ιερ. γ. ζ.

κ. ἐνλείκυ-
κ. ἐπεμὼν

κ. πεπληγότων
ἴσ. ἐνεπέκ-
κ. ἐκ τίπτ;

πὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης, ἐκείνοις μιμούμενοι τοὺς τὰ τοιαῦτα τετολμηκότας; ὁπαῦθα ἢ αὐτοῦ τὸ τῆς Ἰωαὴλ κατηγορεῖας ἀπέμψησι. ἢ γὰρ ἡ ἐκκλησία ὅπως αὐτοῦ ἐκάλεσε, καὶ τῆς μηνούσης ἐπέμψησι χρίστως. Εἶπα ὅπῳ τοῦδὲν αὐτοῦ ἐφόβει κρίσις ἡ γέεννα, ὃ μὴ πις θύειν, τὸ παρὰ μέλλειν τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτὸν καταγέλει, καί φησι· ὅθεν· τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας ἡ σοφοὺς ἢ γραμματεῖς, τὸ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε ἢ σταυρώσετε ἢ μαστιγώσετε·

35 Ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ὑπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, οὗ ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ θυσιαστηρίου.

36 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

Ὁρᾶ ἐκ πόσων αὐτοὺς κρεμνίσαι. Εἶπεν, ὅτι καταγινώσκετε τῶν πατέρων ὑμῶν, δι' ὧν λέγετε, ὅτι οὐκ ἂν ἐκοινωνήσαμεν αὐτοῖς· ἡ μικρὸν ἦ τοῦτο εἰς τὸ ἐντρέψαι. εἶπεν, ὅτι καταγινώσκοντες χείρονα πράττετε ἢ ὑμεῖς· ἢ τοῦτο ἦ ἱκανὸν αὐτοὺς καταισχῦναι. Εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀπιμωρητὶ ταῦτα ἔσται, ἢ φόβον ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἐπιτίθησιν ἄφατον. ἀνέμψησε γοῦν αὐτοῖς τὴν γεέννης. Εἶπα ὅπῳ ἔμελλεν ἐκείνη, ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τὰ πρόσφορα τὰ δικαιά. ἥξει γὰρ πάντα ταῦτα, φησὶν, ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. προσέθηκε δὲ σφοδρότητα ἄφατον τῇ ἀμωρίᾳ εἰπών, ὅτι πάντων χαλεπώτερα πείσονται, ἢ οὐδενὶ τούτων ἐγένοντο βελτίους. εἰ δὲ λέγοι τις· καὶ τί δήποτε χαλεπώτερα πάσχοισι πάντων; εἰποιμὶ ἄν, ὅτι ἢ πάντων χαλεπώτερα τετολμήκασι, ἢ οὐδενὶ τῶν γεγονότων ἐσωφρονίσθησαν. ἢ οὐκ ἴσασι τὸν Λάμεχ λέγοντος· Οὐκ ἐκ μὲ Καὶν ἐκδικηθήσεται ἑπτάκις· ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά; τοῦτέστι, πλειόνων ἀμαρτιῶν ἄξιος ἐγώ, ἢ ὁ Καΐν. τί δήποτε; καίτοι οὐκ ἀδελφὸν ἀπέκτεινε· ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ὃ παράδειγμα ἐσωφρονίσθη. Τοῦτό ἐστιν ὃ φησιν ὁ Θεὸς ἢ ἀλλαχοῦ, Ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην ἢ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με· οὐχ ὡς τῶν ἄλλοις ἁμαρτόντων ἑτέροις δίδοντος δίκας· ἀλλ' ὡς τοῦ πλείονας ἁμαρτίας ἢ κολασθέντας μὴ γενομένων βελτίονας, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πεπλημμεληκότων, ἢ ἐκείνων τὰς ἁμαρτίας ὑπερχεῖν ὄντων δικαίων. σκόπει δὲ πῶς δικαίως ἢ τὸν Ἄβελ ἀνέμψησε, δεικνὺς ὅτι φθόνου ἢ οὗτος ὁ φόνος ἐστί. τί οὖν δῦ ἔχοιτε εἰπεῖν; μὴ γὰρ οὐκ ἔγνωτε τί ἔπαθεν ὁ Καΐν; μὴ γὰρ ἐφησύχασε τοῖς γεγονόσιν ὁ Θεός; μὴ γὰρ οὐκ ἀπέλυσε τὴν χαλεπωτάτην δίκην; μὴ γὰρ οὐκ ἠκούσατε ὅσα ἔπαθον οἱ πατέρες ὑμῶν τοὺς προφήτας ἀνελόντες; ἢ κολάσεσι δὲ ὑμφειλομένας μείζονας ὤφελόν; πῶς οὖν οὐκ ἐγίνεσθε βελτίους; ἢ τί λέγω τὰς κολάσεις τῶν πατέρων ὑμῶν, ἢ ἅπερ ἔπαθον; αὐτὸς σὺ ὁ καταψηφισάμενος τῶν πατέρων, πῶς χείρων πίπτεις; ἢ γὰρ ἢ ὑμεῖς αὐτοὶ ἀπεφώνασθε, ὅτι κακεύς κακῶς ἀπολέσει. ἵνα οὖν λοιπὸν ἔχητε συγγνώμην, μὴ τοιαύτην ψῆφον τοιαῦτα τολμῶντες; ἀλλὰ τίς ἐστιν ὁ Ζαχαρίας οὗτος; Ⓐ μὲ Ⓦ Ἰωδαίου πατέρα φασίν· Ⓐ ὃ Ⓦ προφήτην· Ⓐ δὲ ἕτερόν τινα διώνυμον ἱερέα, οὗ ἢ Ἰωδαὲ φησὶν ἡ γραφή. σὺ δὲ ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ὃ τὸ μνημα διπλοῦν ἐστιν. οὐ γὰρ ἁγίας ἀνθρώπου μόνον, ἀλλὰ ἢ ἐν τόποις ἁγίοις. ταῦτα δὲ λέγων, οὐκ ἐκείνους ἐφόβει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς παρεμυθεῖτο, τοῖς μὲν δεικνύς, ὅτι καὶ Ⓐ δίκαιοι πρὸ αὐτῶν ταῦτα ἔπαθον· τούτους δὲ ἐφόβει, προλέγων ὅτι ὥσπερ ἐκείνοι δίκην ἔδοσαν, ὅτω καὶ ὅτοι παρ' ἐκάστα πείσονται. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς καὶ προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματέας καλεῖ, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν πᾶσι ἀπολογίαν αὐτῶν αἱρεῖ. ὃ γὰρ ἔχετε εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι ἀπὸ ἐθνῶν ἀπέστειλας, ἢ διὰ τοῦτο ἐσκανδαλίσθημεν· ἀλλὰ ὃ φοινικοῦς ἐστὶ διψᾷ αἵματος εἰς ὅτο πίτ. διὸ ἢ προσθεὶς· ὅτι διὰ ὅτο προφήτας ἐστὶ γραμματεῖς ἀπέστειλα. Τὸ δὲ οἱ προφῆται πάντες ἐκεκάλεσαν αὐτοῖς, Αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγεσι, λέγοντες· καὶ ὅτι ἀνδρες αἱμῦχ εἰσι. διὰ ὅτο ἢ ὃ αἷμα αὐτῶν ἐκέλευσε προσφέρεσθαι, δεικνὺς ὅτι οὐ διὰ ἀλήθειαν ὅτω ἔμιοι, πολλῷ

χ. ὑπειμι

χ. ὡς

χ. πάπω ἁγίω.

Γεν. δ. κγ. κδ.

Εξοδ. κ. ε.

Ωσ. δ. β.

πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς· ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα αὐτῶν. σὺ γοῦν τὰ γλῶττάν σου βάλλεις, μετὰ τῆς φοδομοῦ· ὅτι ἡ ἀλήθεια ὑμῶν τὸ σφαλῶντων, ἀλλ' ὡς ἐμπομπεύοντες τοῖς σφαγεῖς, καὶ δεδοικότες, μήποτε τῷ χρόνῳ τῶν τάφων ἀφανισθέντων μηδαμοῦ τῆς τοσαύτης τόλμης ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ μνήμη. ὕστως οἰκοδόμων σὺν τάφους, ὥσπερ τι ζῷπαγοι ἱερῶν λαμπρὰς καὶ οἰκοδομάς, καὶ κολλωπιζόμενοι τοῖς ἐκείνων τολμήμασι καὶ ὑπεδεικνύμενοι. τὰ γὰρ νεκρῶν τολμώμενα πρὸς ὑμῶν δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῦτα τὸν τρόπον ποιεῖτε τῷ ζῷπῳ. καὶ γὰρ τὰ ἐναντία λέγητε, φησιν, ὡς καταγινώσκοντες αὐτῶν, οἷς οὐκ ἂν ἤμην κοινωνοὶ αὐτῶν, εἰ ἤμην ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀλλ' ἡ γνώμη δήλη ἡ παῦτα λέγουσα. διὸ καὶ ἐκκαλύπτων αὐτοὺς, αἰνιγματωδῶς μοὶ, εἴρηκε σὺ οὖν ὅμως. εἰπὼν γάρ· λέγετε ὅτι εἰ ἤμην ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμην κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν, ἐπήγαγε· 31 Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. Καὶ ποῖον ἔγκλημα γὰρ εἶδε μόνον φρονεῖν, μὴ κοινωνῆσαι τῇ γνώμῃ τῶν πατέρων; οὐδέν. ὅθεν δῆλον ὅτι τοῦτο αὐτοῖς προφέρει, τὴν τῆς καρδίας συνέπειαν ἀπιστούμενος. καὶ τοῦτο καὶ ὃ ἑξῆς δηλοῖ. ἐπήγαγε δὲ οὕτως·

33 Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν. Ὥσπερ γὰρ σκληρὰ ἔοικε τοῖς γονεῦσι καὶ τὴν τῶν ἰῶν λύμην, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοῖς πατράσι καὶ ὁ φονικοί. Εἶτα ὅπως γνώμην ἔσιζεν ἀδηλον τοῖς πολλοῖς οὖσαν, καὶ ἀφ' ὧν μέλλουσι τολμᾶν τὴν πᾶσιν εὐσεβούσιν δῆλον καταστρέφει τὰ εἰρημένα. ὅπως γὰρ εἶπεν, ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, δηλοῖ ὅτι τὴν κακοπείαν συνέπειαν λέγει, καὶ ὅτι πλάσμα ἐστὶν ὃ λέγεται, ὅτι οὐκ ἂν ἤμην αὐτῶν κοινωνοὶ, ἐπήγαγε·

32 Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν· χ. πλαρώσατε

Οὐκ ὀκνοπάθησαν, ἀλλὰ προσδιαφωνεῖ τὸ εὐσεβοῦν, τουτέστι, τὸ ἑαυτοῦ σφαγεῖον. διὸ δὴ τοῦτο ἐπαγαγὼν Ⓦ ἔλεγχον, καὶ δείξας ὅτι πλάσματα ἐστὶν ἃ περ ἔλεγεν· ὥσπερ ἑαυτῶν ἀπολλυμένων, οἷς, ὅτι οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν (Ⓠ γὰρ τῶν διαφόρων μὴ ἀπεχόμενοι, πῶς ἂν τῶν δούλων ἀπέσχοντο) καταφερικωτέρῳ τῷ μὴ ταῦτα κέχρηται λόγῳ, ὄφεις καλῶν καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, καὶ λέγων· Πῶς φεύξεσθε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης,

Τοιαῦτα τολμῶντες ἐν ὀρθρίοις καὶ τὴν γνώμην κρύπτοντες; εἶτα καὶ ἑτέρωθεν αὐτῶν ἐλέγχων ἐκ προσοιοσίας, φησίν·

34 Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι εἰ καὶ Ⓦ διεστείλω ἐσταυρώσαμεν, ἀλλὰ τῶν δούλων ἀπεχόμεθα δή, εἰ ἤμεν τότε· ἰδού, φησι, καὶ δούλους ὑμῶν ἀποστέλλω, προφήτας καὶ αὐτούς, καὶ χ. ἀπεστελῶ οὐδὲ αὐτῶν φείσεσθε. ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ξένον σφαγιοῦσι αὐτὸ τὸ ἐμοὶ ἐχθρόν, φονικὸν τε ὄντων καὶ ἀπολοῦλων, καὶ πολὺ δὲ δολερὸν ἐχόντων, καὶ μιαιφονίαν τοὺς πατέρας τοῖς τολμήμασι. προφήτας δὲ τοὺς εἰρηνικοὺς δείκνυσιν αὐτοὺς καὶ σφόδρα χειροδεξιοῦντας. καὶ γὰρ ὅταν λέγωσιν, εἰ ἤμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεν κοινωνοὶ αὐτῶν, χειροδεξιοῦντες λέγεσι, καὶ οὐ λόγοις φιλοσοφοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τὰ ἐναντία πράττουσιν. ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν· τουτέστι, πονηροὶ πονηρῶν παῖδες, καὶ τῶν γεννησαμένων πονηρότεροι. δείκνυσι γὰρ αὐτοὺς μείζονα τολμῶντας, τῷ τε μετ' ἐκείνους τολμῆσαι, καὶ τῷ πολλῷ χαλεπώτερα ἐκείνων, καὶ ταῦτα ἀκριβολογουμένους, ὡς οὐκ ἂν ποτε τοῖς αὐτοῖς πειείπεσον. αὐτοὶ γὰρ καὶ ὁ τέλος ἐπάγουσι, καὶ τὴν χρονοτριβὴν τῶν κακῶν. Ⓠ μὲ γὰρ τοὺς ἐπὶ Ⓦ ἀμπελῶνα ἐλθόντας ἀπέκτειναν· οὗτοι δὲ καὶ [αὐτὸν] Ⓦ υἱόν, καὶ τὸν ὑπὲρ γάμου καλοῦντας. ταῦτα δὲ λέγει, τῆς συγγενείας αὐτοὺς ἀφιστὰς τῆς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς συντεύξεται ὁ κέρδος, ἐὰν μὴ τὰ ἔργα μιμήσωνται). διὸ καὶ ἐπάγει· πῶς φεύξεσθε ἀ-

πὸ

δείγματα φέρων; μυριάκις ἡμοίμην πένης, πολλῶν ἥκουσα λεγόντων, ἡ πλουσία γυναικὸς λάβοιμι πλοῦτον. Οὐ γὰρ ἀνδρὸς ἐκείνου τὸν πλοῦτον; τίνος ταύτης παρόντος τὴν βδελυρίας; τί δὲ αἰσχρότερον τοῦ ὀπίσω μου εἶναι σιτοῦσθαι, καὶ λέγεσθαι πᾶσι πόντων, ὁ δεῖνα ἀπὸ γυναικὸς θύραθεν γέγονε; ταῖς γὰρ ἔνδον ἀνδίας ἀφίημι, ὅσας ἐκ τούτου συμβαίνει δυσλύκη· ὁ φέρτιμος τῆς γυναικὸς, τοῦ δυσθεραπεύτου, ταῖς μάχαις, τὰ τῶν οἰκετῶν εἴδη· ὁ πένης, ὁ ῥακοδύτης, ὁ ἄτιμος καὶ ὀξ ἀτίμων. τί γὰρ ἦλθεν ἔχων; ἢ πόντα τῆς κυρίας; ἀλλ' οὐδὲν σοι μέλει τῶν ῥημάτων τούτων· οὐδὲ γὰρ ἐλεύθερος εἶ. ἐπεὶ καὶ οἱ δοῦλοι τούτων καταδέστερα ἀκούουσι, καὶ οὐκ ἀλγοῦσιν οὐδὲ ὅτι, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζονται τῇ αἰσχύνῃ· καὶ ὅταν ταῦτα λέγωμεν αὐτοῖς· ἔξω, φησὶν, ἡδύ τι καὶ γλυκύ, καὶ ἀπαντήσεται με. ὦ τοῦ σχολῆς. οἵας προοιμίας εἰσήγαγε ὁ βίος, ὁλόκληρον τὸν ζωὸν τῶν τοιούτων ἀναπέπλασε δυναμένας; ὅρα γοῦν αὐτὸν ταύτην τὴν σχολικὴν καὶ ἐλευθέραν ῥῆσιν, ὅσης γέμει τῆς ἀπωλείας. οὐδὲν γὰρ ἄλλο φησὶν, ἀλλ' ἢ ταυτὶ τὰ ῥήματα· μηδείς σοι τοῦ σεμνοῦ, μηδείς σοι τοῦ δικαίου λόγος ἔστω· πόντα ἐρρίφθω σκῶλα· ἓν μόνον ζήτησον, τὸν πλοῦτον. καὶ ἄγχη σε ὁ πραγματευτὴς, αἰρέτιζε ἔστω· καὶ πάντες ἐμπύουσι καὶ ἀπεμπτῶντες, καὶ τῇ ὀφρύϊ πασχρίζωνται βόρβορον, καὶ ὡς κυνὰ ἐλαύνουσι, πάντα φέρε. καὶ τί δεῖ ἄλλο χρῆσι φωνὴν λαβόντες εἶπον; τί δὲ κύνες καὶ ἀκάθαρτοι; πάντα δὲ δεῖ ἐκεῖνοι διαστὰ ἐφθέγξαντο, οἷα ἀνθρώπους ἔπεισεν ὁ διάβολος λυπῆσαι. διὸ παρακαλῶ τὸν ἀναισθησίαν ζωοειδόντας τῶν τοιούτων ῥημάτων, φεύγειν τὰς τοιαύτας προοιμίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς γραφῆς ἐκλέγειν ἀπενδυτίας αὐτῆς ὄσας. Τίνες δὲ εἰσὶν αὗται; Μὴ πορεύου, φησὶν, ὀπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν σου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου. ἡ παρεῖ πόρνης πάλιν φησὶν ἀπενδυτίας τὴν παροιμίαν ταύτην· Μὴ παρέστω σε φαύλη γυναικί. μέλι γάρ τι στάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, καὶ παρὸν λιπαίνει τὸν φάρυγα· ὕστερον δὲ πικροτέρα χολῆς εὑρήσεις, καὶ ἡκονημένον μᾶλλον μαχαίρας δισόμου. τούτων τοίνυν ἀκούωμεν, μὴ σκεύων. ἡ γὰρ σκῶληξ ἀπελεύσεται, σκῶληξ δὲ δουλοπρεπὴς λογισμοὶ φύσιν· σκῶληξ ἄλογα ἀνήθροποι γένονται, ὅτι πόντα χοῦν τὸν ἡδονὸν διώκειν ἐθέλουσι τὸν προοίμιαν ταύτην, ἢ δὲ χρεὶς τῶν ἡμετέρων λόγων αὐτόθεν δῆλα καταστάσεως. μὴ γὰρ ὁ ἀπαντᾶν, τί ὁ κέρδος τῆς γλυκύτητος; παύσασθε τοίνυν τοσοῦτον κατασκευάζοντες γέλωτα, καὶ γέενναν δυάπτοντες ἡ πῦρ ἄσβεστον, καὶ σκωλήκωμεν καὶ ὀφρύ ποτε ὡς χρὴ τοὺς τὰ μέλλοντα, τὸν τῶν ὀφθαλμῶν λήμιον ἀποβαλόντας· ὅπως καὶ ἡμεῖς σταυθᾶ βίον κοσμίως καὶ μὴ πολλῆς τῆς σεμνότητος ἡ δυλαβείας προέλθωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. τὰ κραγχάσματα, χ. ἴχε

χ. τούτων

χ. τὸ ἐπιθυμίας χ. ἀποκάζειν

Σηρ. πι. λ. Ρωμ. ιγ. ιδ. καὶ ς. ς. Παροιμ. ε. γ. δ.

Ομιλ. οδ'.

29 ΟΥΑΙ ΥΜΙΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, 30 Καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα αὐτῶν, καὶ λέγετε, Εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

ΟΥχ ὅτι οἰκοδομοῦσιν, ἀλλ' ὅτι ἐγκαλοῦσιν, ἐκείνοις φαὶ φησιν· ἀλλ' ὅτι ἡ ταύτη ἡ δι' ὧν λέγουσι, καταγινώσκειν προσποιοῦνται τῶν πατέρων, κείσεται προφάσεως. ὅτι γὰρ προσποίησις ἐστὶν ἡ κατάγνωσις, ὁ Λουκᾶς φησιν· ὅτι ἡ συνευδοκεῖτε, ὅτι οἰκοδομεῖτε. Οὐαὶ γὰρ ὑμῖν, φησιν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα τῶν προφητῶν· καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἀρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων

Λκκ. ια. μ ζ. μπ.

τὰ γινόμενα· ἀλλ' ὁ Θεὸς, μακρόθυμος ὢν καὶ πολυέλεος, ἀνέχει τέως τὴν ὀργήν, εἰς μετάνοιάν σε καλῶν καὶ διόρθωσιν. τί ποιεῖς ἄνθρωπε; κάλλη γυναικῶν περιεργάζῃ, καὶ ὁ φρίττων ὕτως συνεθίζων εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ; πορνὸν εἶδες; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία καὶ τῆς ἀγέλης ἀπομοτέρα; ἀνὴρ ἁρπαξ μὴ * δέδοικας καὶ αἰσχρὰν φιλοῦσαν γυναῖκα περιεργαζόμενος· οὐ δὲ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸν τοῦ Θεοῦ διαλεγομένου σοι καὶ ἀπειλοῦντος ὑπὲρ τούτων, πορνεύεις καὶ μοιχεύεις κατ' αὐτοῦ τοῦ κηδεστοῦ, καθ' οὗ ἀκούεις μὴ ταῦτα ποιεῖν· καὶ ὁ φρίττων, οὐδὲ ἐξέστηκας; ταῦτα ὑμᾶς τὰ θέατρα διδάσκει τῆς ἀσελγείας, ὁ λοιμὸς ὁ δυσκατάλυτος, τὰ δηλητήρια φάρμακα, αἱ χαλεπαὶ τῶν ἀκολάστων ἀπώλειαι. διὰ τοῦτο δὲ ὁ προφήτης ἐγκαλῶν ἔλεγεν· οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοί σου, οὐδὲ ἡ καρδία σου καλή. βέλτιον τοὺς τοιούτους πηρεῖς εἶναι, βέλτιον νοσεῖν, ἢ εἰς ταῦτα καταχεῖσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐγείρω μὲν ὃν ἔνδον ἔχεν τὸ τεῖχος τὸ διῖρχον ὑμᾶς τῶν γυναικῶν· ὅπως δὲ οὐ βούλεσθε, ἀναγκαῖον ἐπόμνυσι εἶναι οἱ πατέρες καὶ ταῖς σαυτῶν ὑμᾶς ταύταις διαπειλήσασθαι· ὡς ἔγωγε ἀκούω τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι τὸ παλαιὸν οὐδὲ ταῦτα ἦν τὰ πάγια (Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔνι ἄρσεν ἢ θῆλυ) εἰς ὅπλα τῶν ἀποστόλων ἦν ὁμοῦ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦσαν. καὶ γὰρ οἱ ἄνδρες, ἄνδρες ἦσαν· καὶ αἱ γυναῖκες, γυναῖκες· νῦν δὲ πολὺ τοὐναντίον· αἱ μὲν γυναῖκες εἰς τὰ τῶν ἑταιρίδων ἐαυτὰς ἐξώκησαν ἤθη· οἱ δὲ ἄνδρες ἵππων μαινομένων οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται. οὐκ ἠκούσατε, ὅτι ἡ ζωηφόρος ἄνδρες εἰς γυναῖκες ἐν τῷ ὑπνῷ; καὶ τῶν ὀνείρων ἐκεῖνος ὁ σύλλογος ἄξιος ἦν· καὶ μάλα εἰκότως. πολλὴ γὰρ καὶ γυναῖκας τότε φιλοσοφίαν ἦσκουν, καὶ ἄνδρες σεμνότητα καὶ σωφροσύνην. ἀκούσατε γοῦν τῆς πορφυροπώλιδος λεγούσης· Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς μου οἶκον, μείνατε παρ' ἐμοί. ἀκούσατε τῶν γυναικῶν, αἳ ἐπείσθησαν μὲν τῶν ἀποστόλων, αἰδέσθησαν δὲ καταλαβοῦσαι φρόνημα, τὴν Περσίλλης, τὴν Περσίδος, τῶν ἄλλων, ὧν αἱ πρῶται γυναῖκες ποσῶν ἀπέχουσιν, ὅσον οἱ ἄνδρες τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. τότε μὲν γὰρ ἡ ἀποδημοῦσα οὐκ ἐλάμβανον δόξαν ποιητήν· νῦν δὲ καὶ θαλάμου τρυφόωσαι, μᾶλλον ταύτην ἀφανίζουσι τὴν εὐφροσύνην. ταῦτα δὲ ἀπὸ τῶν καλλωπισμῶν τῆς καὶ τῆς τρυφῆς. τότε ἐκείνας ἔργον ἦν, αὐξῆσαι δὲ κήρυγμα· νῦν δέ, βυσσοῦ καὶ καλάμου φαινῶσαι δὲ βιωτικώτερον. τίς μέλλων γαμεῖν, ζητεῖ ἁπλότητα καὶ ἀναστροφὴν κόρης; οὐδείς· ἀλλὰ χρήματα βύβλου καὶ κτήματα, καὶ μετὰ οὐσίας ποικίλης καὶ διαφόρου, καθάπερ πραιπόσιτος μέλλων, ἢ συναλλαγμά τι χυδαῖον ἐπιτελεῖν. διὰ τοῦτο δὲ ὅπου καλοῦσι γάμον. πολλοὶ γὰρ ἤκουσα λεγόντων· συνάλλαξον ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι, τουτέστιν, ἔγημε, καὶ εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ δωρεὰς συνορίζουσι, καὶ ὥσπερ ὠνούμενοι καὶ πωλοῦντες, ὅτω γαμοῦσι καὶ γαμοῦνται· δὲ γράμματα πλείονος ἀσφαλείας δεόμενα συνθέασιν, ἢ τὰ περὶ πράσεως καὶ ἀγορασίας. μάθετε πῶς οἱ παλαιοὶ ἐγάμουν, καὶ ζηλώσατε. πῶς οὖν ἐγάμουν ἐκεῖνοι; ζητοῦντες [ἀγαθοὺς] καὶ οὐδὲν δὲ ψυχῆς ἐρωτῶν· διὰ τοῦτο γραμμὴ αὐλῆς οὐκ ἔδει, οὐδὲ τῆς ἀπὸ χάρτου δὲ μέλανος ἀσφαλείας. ἤρκει γὰρ αὐτοῖς πύργων αὐλῆς ὁ τῆς νύμφης ζῆτος. καλῶ τοίνυν καὶ ὑμᾶς μὴ χρήματα ζητεῖν καὶ περιουσίαν· ἀλλὰ ζητεῖν καὶ ἐπιείκειαν ζήτησον, καὶ εὐλάβειαν, καὶ φιλόσοφον κόρην, καὶ μυρίων σοι ταῦτα ἡσαυρῶν ἔσαι βελτίων. διὰ τοῦτο τοῦ Θεοῦ ζητῆς, καὶ ταῦτα ἕξεις· διὰ δὲ ἐκεῖνα καταδραμεῖν, ὅτι ταῦτα πέφυκε, οὐδὲ ταῦτα ἔφυτευ. ἀλλ' ὁ δεινά, φησιν, ἀπὸ γυναικὸς διάπορος γέγονεν. οὐκ αἰσχύνῃ παιδία καταδείγματα

Γεν. γ. κα.

Πρβλ. ιε. ιι. Πρβλ. ιν. ιν. κ. κς. Ρω. ιε. ιβ.

* Ἰσ. λδ. ιδ.

χ. ἄλλως

γε, δειχνὺς τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἐπίστευσαν, ὅτι μεσὶ ἦσαν ἀποχρίσεως καὶ ἀνομίας. ταῦτα δὲ οὐχ ὁ Χριστὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓐ προφῆται συνεχῶς ἐγκαλοῦσιν, ὅτι αἱρπάζουσιν, ὅτι καὶ κρίνουσιν ⓐ ἄρχοντες αὐτῶν ⓦ τὸ δικαίου λόγον. ὁ πάντα χοῦν ἄνεσις ἀνθρώπου μὴ θυσίας ἐκδεχομένης, ταῦτα δὲ ἐπιζητοῦμενα· ὥστε οὐδὲν ξένον οὐδὲ καινὸν, ὅτε τῆς νομοθεσίας, ὅτε τῆς κατηγορίας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τῆς εἰκόνος τοῦ ταφου. μέμνηται γὰρ αὐτῆς ὁ προφήτης, οὐδὲ αὐτὸς ἁπλῶς ταφον καλέσας, ἀλλὰ ταφον ἀνεῳγμένον ⓦ λάρυγγα αὐτῶν. Ψαλ. ε. ι.

ΗΘΙΚΟΝ

Τοιοῦτοι καὶ νῦν εἰσι πολλοὶ *καλλωπιζόμενοι μὲν ἔξωθεν, πάσης δὲ ἀνομίας ἔνδον πεπληρωμένοι. ὁ γὰρ καὶ νῦν τῶν μὲν ἔξωθεν καθαρμῶν πολὺς ὁ πόνος, πολλὴ ἡ φροντὶς· τῶν δὲ κατὰ ψυχὴν οὐδεὶς εἰς. ἀλλ' εἴγε ὁ ἑκάστου ζωγράφος ἀνατρέξειέ τις, πολλοὺς εὑρὼν σκώληκας καὶ ⓦ ἰχῶρα θύρσοι καὶ δυσωδίαν ἄφατον· ἐπιθυμίας ἀτόπους λέγω καὶ πονηράς, αἳ σκωλήκων εἰσὶν ἀκαθαρτότεραι. ἀλλὰ ὁ μὲν ἐκείνους εἶδε τοιούτους, οὐκ ὤπτο δεινὸν, καίπερ ὂν δεινὸν· ὁ δὲ ἡμᾶς οὐκ ἀξιοῦντας ναοὺς γίνεσθαι Θεοῦ, τάφους ὀξυφεῖς γίνεσθαι τοσαύτην ἔχοντας δυσωδίαν, τοῦτο ἀηδιότητος ἑκάτης. ἔνθα ὁ Χριστὸς κατοικεῖ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐνήργησε, καὶ μυστήρια τοσαῦτα, τάφοι εἶδε τοῦτο, πόσης τοῦτο ἀηδιότητος; πόσων θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, ὅταν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ τάφος ἀκαθαρσίας γένηται; ἐννόησον πῶς ἐγένηθης, τίνων κατηξιώθης, οἵαν ἔλαβες τολμὴν, πῶς ναὸς κατεσκευάσθης ἀρραγὴς, πῶς καλὸς, καὶ χρυσῷ καλλωπισθεὶς, οὐδὲ μαργαρίταις, ἀλλὰ τῷ τούτων ἀμειωτέρῳ πλούτῳ. ἐννόησον ὅτι οὐδεὶς τάφος ἐν πόλει κατασκευάζεται. σκόπει οὖν οὐδὲ σὺ εἰς τὴν αὐτὴν φαρυγγίαν δυνήσῃ πόλιν. εἰ γὰρ ἐν τάφῳ τοῦτο ἀπείρηται, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ. μᾶλλον δὲ καὶ ἐνταῦθα πᾶσιν εἶ καταγέλαστος, νεκρὸν φορῶν φυχήν· καὶ καταγέλαστος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ φλαῦρος. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις φορέσει νεκρὸν εἰς δεῖπνον φορῶν, οὐκ ἂν πάντες ἀπεπήδησαν; οὐκ ἂν πάντες ἔφυγον; τοῦτο καὶ νῦν λογίζου. ὁ γὰρ τοῦτο πολὺ χαλεπώτερον φορῶν εἰσέρχῃ θέαμα φορῶν, φυχὴν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν νεκρωθεῖσαν, φυχὴν πεφυμένην. τίς οὖν ἐλεήσει ⓦ τοιοῦτον; ὅταν γὰρ σὺ τὴν σαυτοῦ φυχὴν μὴ ἐλεῇς, πῶς ἕτερος ἐλεήσει ⓦ ἵνα καὶ ὠμὸν ὁ πολέμιον ἵνα σαυτῷ ἐχθρόν; εἶ τις εἶδε σκάφανδρος ὁ ἐδίπνεις καταῤῥυεῖς σῶμα νεκρὸν, τί οὐκ αὐτὸ ἐποίησας; σὺ δὲ φυχὴν νεκρὰν καταῤῥυπῶν, οὐκ εἶδε αἰσχύνῃ, οὐδὲ εἶδε καθεύδεις, ἀλλ' ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ δέδοικας, μὴ μυῖαι καταπεσοῦσιν ἀνῶσιν ὅπου τὴν σὴν κεφαλὴν σκηπτοὶ καὶ κεραυνοί; πῶς δὲ καὶ τολμᾷς ἐκκλησίας ὑπερβαίνειν Θεοῦ καὶ ναοῖς ἁγίοις, ἔνδον τοσαύτης βδελυγμίας ὄζων; εἰ γὰρ εἰς τὰ βασίλεια φέρων τις νεκρὸν καταῤῥύξας, τὴν ἑκάτην ἂν ἔδωκε δίκην· σὺ τῶν ἱερῶν ὑπερβαίνων τοσούτων καὶ τοσαύτης δυσωδίας πληρῶν ⓦ οἶκον, ἐννόησον ὅσην ὑποσήσῃ τιμωρίαν. μίμησαι τὴν πόρνην ἐκείνην, ἣ μύρῳ ἔχρισε τοῦ Χριστοῦ τοὺς πόδας, καὶ τὴν οἰκίαν ἅπασαν ἐπλήρωσεν εὐωδίας· σὺ δὲ τοὐναντίον ποιεῖς εἰς ⓦ οἶκον τοῦ Θεοῦ. τί γὰρ εἰ καὶ μὴ ἀηδία ἐστὶ σοὶ τῆς δυσωδίας; τοῦτο γὰρ μάλιστα ὅτι ὁ χαλεπὸν τοῦ κακοήματος· δεῖ καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ χαλεπώτερα τῶν τὰ σώματα λελωβημένων τε καὶ ὠδωδότων. ἐκείνη μὲν γὰρ ἡ νόσος καὶ ἀλγεινὴ τοῖς κάμνουσι πρόσεστι, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἐλέους ἐστὶν ἀξία· αὕτη δὲ μίσους καὶ χολάσεως. ἐπεὶ οὖν καὶ ταῦτα χαλεπώτερα, ὁ δὲ μηδὲ ἀηδιάνεσθαι αὐτῆς ὡς χρὴ ⓦ νοσοῦντα, φέρε, ὑπίδος σαυτὸν τῷ λόγῳ, ἵνα σε διδάξω σαφῶς αὐτῆς τὸ λυμεών. τοῦτο δὲ ἄκουσον τί φάλλων λέγει· Κατέβην ἐπὶ τὸν ταπεινόν μου, ὡς ἰουλιάμα ἐν ὀπίσω μου. Ψαλ. μβ.

ὅταν οὖν μὴ ἰουλιάμα, ἀλλὰ καπνὸς ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν προσώπων ἀναβαίνῃ δυσωδης, ποίαν δίκην οὐκ ἄξιος εἶ ὑποσῆναι; εἰς οὖν ὁ καπνὸς ὁ δυσώδης; πολλοὶ ἴσασι κάλλην γυναικῶν ἀδελέποντες, ἄλλοι παίδων ὥρας ἀδιεργαζόμενοι. εἶτα καὶ θαυμάζεις πῶς καὶ σκηπτοὶ φέρονται, καὶ πῶς οὐ βάθεν ἀναπαύονται; καὶ γὰρ ἄξια μὲν σκηπτῶν καὶ γεέννης

25 Καθαρίζετε, φησι, τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος· ἔσωθεν δὲ γέμει ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας.

26 Καθάρισον οὖν τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς καθαρόν. Καὶ ἔλαβεν αὐτὸ ἀπὸ παράγματος ὠμολογημένου καὶ δήλου, ἀπὸ ποτηρίου καὶ παροψίδος. Εἶτα διακρούεται ὅτι οὐδεμία βλάβη ἐκ τοῦ καθαρεύειν τὸ σωματικὸν καθαρμόν, μείζων δὲ ἡμῶν εἰς τοῦτο μηχανὴ ἐκ τοῦ μὴ φροντίζειν τοῦ τῆς ψυχῆς καθαρσίου, ἅπερ ὄντι ἀρετή, καίτοι μὴ ἐκάλεσε ταῦτα (μικρὰ γὰρ ἦν καὶ οὐδέν) καὶ μείζων δὲ ἐκφύεται· ἀφόρητα γὰρ ἦν. διὸ καὶ φησι·

24 Τυφλοὶ κωφοὶ διϋλίζοντες, καὶ τὴν κάμηλον καταπίνοντες. Καὶ γὰρ καὶ ἐκφύεται διὰ ταῦτα γενόμενα τότε, διὰ τὴν ἔλεον καὶ τὴν χρείαν· ὥστε οὐδὲ τότε ὠφέλει μόνα γινόμενα. ὅτε γὰρ τὰ μικρὰ διὰ τὰ μεγάλα ἦν εἰρημένα, εἶτα ἐκφύεται μὴ ἠμέλητο, ταῦτα δὲ ἐκπονοῦντάς τε μόνα, οὐδὲν ἦν πλέον οὐδὲ τότε συντείνον. τούτοις μὲν γὰρ ἐκφύεται οὐκ εἴπομεν· ἐκφύεται δὲ τούτοις πρώτως. ταῦτα δὲ λέγει, διακρούεται ὅτι καὶ χαρὰν ἢ τὴν χεῖρα ἐποιήσαντο, οὐ τὴν ἀναγκαίων, οὐδὲ τὴν ἀπεκπονούντων ταῦτα ἦν, ἀλλ' ἕτερα ἦν τὰ ζητούμενα. Εἰ γὰρ τοῦ τῆς χαρᾶς τοιαῦτα ἦν, πολλῷ μᾶλλον ὑψηλῶν ἐλόντων λοιπὸν ἀναγκαίων ταῦτα οὐδὲν ἦν, καὶ καθόλου μετέωρα αὐτὰ οὐκ ἐχρῆν. πρωταρχὴ μὲν οὖν καὶ ἀρχὴ χαλεπῶν· μᾶλλον δ' ὅταν μηδὲ νομίζῃ δεῖσθαι διορθώσεως· ἐκ δὲ ἓν χαλεπώτερον, ὅταν καὶ ἕτερος ἀρκεῖν οἴηται διορθοῦν· ἅπερ δηλοῖ ὁ Χριστός, ὁδηγοὺς αὐτοὺς καλεῖ τυφλοὺς τυφλῶν. Εἰ γὰρ ὃ μὴ νομίζειν δεῖσθαι ὁδηγοῦ τυφλόν, ἐκείνῃ συμφορὰ καὶ ἀθλιότης· ὃ καὶ αὐτὸν ἐθέλειν ὁδηγεῖν ἑτέρους, ὄρα ὅπῃ πόσον ἄλλο τὸ βάρος ἦν. ταῦτα δ' ἔλεγεν, ἀριστοῦμενος διὰ πρώτων τὴν δοξομανίαν αὐτῶν, καὶ τὴν σφοδρὰν ταύτην τὸ νόσημα τοῦτο λύσασθαι. τοῦτο γὰρ ἄριστον πρώτων τῶν κακῶν αὐλῶν γένηται, τὸ πρὸς ὀπίδειξιν πρᾶξαι ποιῆσαι. τοῦτο καὶ τῆς πίστεως αὐξῆσαι ἀπήγαγε, καὶ τῆς ὄντως ἀρετῆς ἀμύησε προσθάσαι, καὶ ταύτην καθάρσια ἀσχολεῖσθαι σωματικὰ μόνα ἔπεισε, τὴν τῆς ψυχῆς καθαρμὸν ἀμύσσουσα. διὰ δὴ τοῦτο ἀγωνιᾷ αὐξῆσαι εἰς τὴν ὄντως ἀρετὴν καὶ τὰ καθάρσια τῆς ψυχῆς, ἐλέου καὶ χρίσεως καὶ πίστεως μέμνηται. ταῦτα γὰρ τὰ ζωοποιοῦντα ἡμᾶς τὴν ζωὴν, ταῦτα τὰ καθαίροντα τὴν ψυχὴν, δικαιοσύνη, φιλανθρωπία, ἀλήθεια· ἃ μὴ εἰς συνήθειαν ἡμᾶς ἄγουσα, καὶ μὴ ἀφίστα χαλεπούς μὴ ἀνθρωπολήπτους εἶναι τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ ἀσυνήθεσιν (οὕτω γὰρ διπλῆν ἁρπαζόμενοι, φιλανθρωπίαν τε καὶ ἀλήθειαν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ ἀσυνήθεσιν) καὶ ἀνθρωπαρέσκους ἀνθρωπολήπτους καὶ ὑποκριτὰς καὶ ἀνεπιτηδείους. ἀλλ' ὅτε, ὅταν λέγῃ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι, ὡς νομικὸν ἀνθρωπον εἰσάγων λέγει (ἄπαγε· τοῦτο γὰρ ἀπιδείξαμεν ἐμπροσθεν) ὅτι ὅπῃ τῆς παροψίδος καὶ τοῦ ποτηρίου ἔφησεν, καθάρισον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς καθαρόν, ὅπῃ τὴν παλαιὰν ἡμᾶς ἄγει μικρολογίαν· ἀλλὰ τὸναντίον μὴ οὖν ἄφησι ποιῆσαι, καὶ δείκνησιν αὐτὴν ἀνεπιτήδευτον οὖσαν. ὁ γὰρ ἔφησε, καὶ τὸ ἔξωθεν καθαρίσατε· ἀλλὰ τὸ ἔνδον, καὶ πρώτως ἔφησε τοῦτο ἐκφύσαι. ἄλλως δὲ, οὐδὲ ἀνεπιτήδευτον τοῦ ποτηρίου καὶ παροψίδος λέγει, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς καὶ σώματος διαλέγεται· τὸ μὲν ἔξω καλὸν τὸ σῶμα, τὸ δ' ἔνδον τὴν ψυχήν. Εἰ δ' ὅπῃ τῆς παροψίδος τοῦ ἔνδον χρεία, πολλῷ μᾶλλον ὅπῃ σοῦ. ὑμεῖς δ' ἀνοήτους ποιεῖτε, φησι· τὰ μικρὰ καὶ ἔξω φυλάττοντες τὴν μεγάλων καὶ ἔνδον ἀμέλειαν· ὅθεν μείζων ἡ βλάβη, ὅτι νομίζοντες τὸ πᾶν κατορθοῦσθαι, τῶν λοιπῶν καταφρονεῖτε καὶ ἀνεγκλήτους ἑαυτοὺς, καὶ δὲ ὅπως ἀσυνήθεις ἢ ὅπως χρῆσθε αὐτὰ κατορθοῦν. εἶτα πάλιν εἰσκενοδοξίαν αὐξῆσαι, τάφους κεκονιαμένους καλῶν, καὶ πᾶσιν ὅπλέγων, ὑποκριτά· ὁ πρώτων αἰτίαν ὅτι τοῦ κακοῦ, ἐκ ἀπωλείας αὐτοὺς κατέστησε. οὐχ ἁπλῶς δὲ τάφους κεκονιαμένους ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἀκαθαρσίας γέμειν καὶ ἀνυποκρίτου ἔφησι. ταῦτα δὲ ἔλε-

γε,

νων, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον τῆς πονηρίας, πολλῷ χαλεπωτέρας καὶ κολάσεως ὑπεύθυνος. καὶ οὐκ ἔνεκεν ἁπλῶς ἐκώλυσεν αὐτούς; ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἐπέτρεπεν τοῦτο. διὰ δὴ τοῦτο ἀφίησι μὲν αὐτοὺς τότε· διὰ τί δ' ἂν λέγῃ, κατασκευάζει τὸ αἰεὶ ἁπάντων τῶν δήμων, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς ⟨ω⟩ αὐτὸν ἕλκωνται ζῆλον. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιῆσαι, ποιήσατε, δείκνυσι ποῖα· ὅσα μὴ τοιαῦτα ποιοῦσιν, ἵνα μὴ δι' ἐκείνου νομισθῇ τοιαῦτα τοῖς ἀποστόλοις πράττειν ἐπιτρέπειν αὐτοῖς. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. Εἰ γὰρ ὁ μηδένα ὠφελῶν, κατηγορεῖται· ὁ καὶ βλάπτειν καὶ κωλύειν, ποίαν δίκην ἕξει συγνώμης; τί δέ ἐστι, τοὺς εἰσερχομένους; τοὺς ὑπηδείους. ὅταν γὰρ ὑπαίτιοι ἕτεροι ὦσιν, ἀφίρηται τὰ ἐπαίτια· ὅταν δὲ ἑαυτοὺς ποιῆσαί τι τῶν δεόντων, τότε τὸ κώλυτον, ἀμήχανον" οὐδὲν ἐποίουν αὐτοί, ἀλλ' ὁ πολλῷ πλέον ἐστὶν εἰς κακίαν, καὶ ἕτερος διέφθειρεν. ὅτοι εἰσὶν ⟨ω⟩ λεγόμενοι λοιμοί, ⟨ω⟩ ἔργον ἀφέλιμοι τοῖς ἑτέροις ἀπώλειαν, οὐκ ἀφαμένοις τοὺς τῶν διδασκάλους ἐχθροὺς. εἰ γὰρ διδασκάλου, τὸ σώζειν ⟨ω⟩ ἀπολλύμενον, τὸ ἀπολλῦσαι ⟨ω⟩ σώζεσθαι μέλλοντα, λυμεῶνος. εἶπα πάλιν ἕτερον ἔγκλημα,

15 Ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. Τουτέστιν, οὐδὲ μὴ τὸ μόλις αὐτοὺς σαλεύσασαι καὶ μὴ μικρῶν πόνων, φείδεσθαι αὐτῶν προσκυλίζει ὑμᾶς· καίτοιγε τὸ μόλις κτηθέντων φειδόμεθα μειζόνως ὑμᾶς ἡ οὐδὲ τῶν ὑπερεχεσέρων ἐργάζεται. ἐν ταύτῃ δύο αὐτοῖς ἐγκαλεῖ· εἰ μὲν, ὅτι ἄζηλοι τοῖς σωτηρίαν τῶν πολλῶν, ⟨ω⟩ πολλοῦ δέοντας ὑδρώτος, ὥστε καὶ ἕνα ἐφελκύσασθαι· ἕτερον δ', ὅτι ῥᾴθυμοι πρὸς τὴν φυλακὴν τῶν κτηθέντος· μᾶλλον δὲ ῥᾴθυμοι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσδόται, διὰ τῆς κατ' ⟨ω⟩ βίον πονηρίας διαφθείροντες αὐτὸν καὶ χείρω ποιοῦντες. ὅταν γὰρ τοὺς διδασκάλους ἴδῃ τοιούτους ὁ μαθητὴς, χείρων γίνεται. ὁ γὰρ ἴσος μέζει τῆς τοῦ διδασκάλου κακίας· ἀλλ' ὅταν μὲν εὐάρεστος ᾖ, μιμεῖται· ὅταν δὲ φαῦλος, καὶ ὑπερβαίνει διὰ τὴν εὐκολίαν τὴν ὅτι τὸ χεῖρον. ἡν δὲ γεέννης φησὶ, τουτέστιν αὐτογέενναν. εἶπε δὲ, διπλότερον ὑμῶν, ἵνα καὶ ἐκείνους φοβήσῃ, καὶ τούτων καθάψηται μειζόνως, ὅτι διδάσκαλοι πονηρίας εἰσί. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πλείονα τοῖς μαθηταῖς ἐντιθέναι κατασκάζουσι τὴν κακίαν, ὑπερείδοντες αὐτοὺς ὅτι πολλῷ μείζονα φαυλότητα, ἧς ἔχουσιν· ὅπερ μάλιστα ψυχῆς διεφθαρμένης ἐστίν. εἶτα καὶ εἰς δύσιαν αὐτοὺς σκώπτει, ὅτι τῶν μειζόνων ἐντολῶν ἐκέλευον κατάφρονεῖν. καὶ μὴν τοῦτο δυτίον ἔμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι δεσμεύουσι φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐποίουν πάλιν, καὶ πάντα ἔπραττον εἰς τὴν τῶν ἐλαχίστων διαφθοράν, ἐν τοῖς μικροῖς ζητοῦντες τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τῶν μεγάλων καταφρονοῦντες.

23 Ἀποδεκατοῦτε γὰρ, φησὶ, τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρέα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ ⟨ω⟩ ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Ἐνταῦθα μὲν οὖν εἰκότως φησὶ ταῦτα, ἔνθα δεκάτη ἐστὶ καὶ ἐλεημοσύνη. τί γὰρ βλάπτει τὸ ἐλεημοσύνην διδόναι; ἀλλ' οὐκ ὡς νόμον τηροῦσα. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς οὕτω φησί. διὰ δὴ τοῦτο ἐνταῦθα μὲν λέγει, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι· ἔνθα δὲ περὶ καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διαλέγεται, οὐκέτι τοῦτο προσέθηκεν, ἀλλὰ διαιρεῖ, καὶ δείκνυσιν ἐξ ἀνάγκης τὴν ἔνδον καθαρότητα καὶ τὴν ἔξωθεν ἐπιμέλειαν· τοιαυτὶ γάρ ἐστι. ὅπου μὲν γὰρ φιλανθρωπίας λόγος ἦν, ἀδιαφόρως αὐτὰ προσδιατίθησι, διά τε τοῦτο αὐτὸ, καὶ ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν διαρρήδην καὶ σαφῶς τὰ νομικὰ ἀνελεῖν· ἔνθα δὲ προσήκουσα θεραπεῖαν καθαρμὸν, σαφέστερον αἰνίττεται. διὰ δὴ τοῦτο ὅτι μὲν τῆς ἐλεημοσύνης φησὶ· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι· ὅτι δὲ τῶν καθαρσίων οὐχ ὕστερον· ἀλλὰ τί;

Ϣ σφαζω ὁ πληπόλεμος καὶ ϖδ᾽ χωρὰν παιδδίει· οὕτω τ̃ φιλότιμοι ὁ μὴ δύπποιούμενος δόξης, ἀλλὰ καταφρονῶν. τοῦτο γ̃ μ̃ δαιμιλείας ἐχ̃ ποιοῦσι. καὶ ὅση μάχη πρ̃ ἡμῖν ἐστὶν τ̃ τυχεῖν τ̃ ϖρωτείων, τοσ̃τος ἀγὼν πρ̃ αὐτοῖς ἐστὶν τ̃ μὴ τυχ̃ῆν, ἀλλὰ τ̃ ἀμφισβητεῖσθαι· καὶ πολλὴ [ἡ] σπουδὴ, πῶς πλεονεκτήσει τ̃ ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ὁ ἡμφίμωος· ἄλλως γ̃, ἡ αὐτὰ τὰ ἔργα μετεωρίζειν πείθει, τ̃ ὐκ ἀφίησι φλεγμαίνειν. Ὡς γὰρ, εἰπέ μοι, χ. π μᾶζον καταφρονήσωμεν, ἀλλ᾽ 5
χλῶ σκάπτων, καὶ ἀρῶν, καὶ φυτεύων, ἢ πλέκων σπυρίδας, καὶ σάκκον ὑφαίνων, ἢ ἄλλα τινὰ μεταχειρίζων, μέγα φρονήσει ποτέ; πῶς γ̃ πενίᾳ συζῶν καὶ λιμῷ παλαίων, τ̃το νοσήσει τ̃ νόσημα; ὐκ ἔστιν σὺ δέ. δηλ̃ τ̃το οὖν εὐκόλως αὐτ̃ῆς ἢ ταπεινοφροσύνη· καὶ ὥσπερ σ̃τῷ χαλεπὸν τ̃ μετεωρίζειν πλ̃ᾷ τ̃ πλ̃ῆθος τ̃ν κρεμαμένων καὶ θαυμαζόντων, ὕτως ἐχ̃ σφόδρα εὔκολον. ἡ γὰρ τ̃ ἐρημία ϖροσέχει μόνον ἐκ̃νος, καὶ ὄρνιθας ἱπταμένας 10
ὁρᾷ, τ̃ ἀένδρα στόμωμα, τ̃ ξένους πνέοντα, τ̃ ῥύακας δηλ̃ φερομένων φερομένους. πόθεν οὖν ἂν ἐπ̃ρθεῖν ὁ ἐρημία τοσαύτη συζῶν; οὐ μ̃ δηλ̃ τ̃το ἀπολογίαν σ̃πεύδει ἡμῖς ἔχομεν, ὅτι σ̃ μέσοις γρεφόμενοι μέγα φρονοῦμεν. ἡ γὰρ ὁ Αβρααμ μεταξὺ Χαμαιμαίων ὢν ἔλεγεν, Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός· καὶ ὁ Δαβὶδ σ̃ μέσοις γραπτοπέδοις, Ἐγὼ δέ εἰμι Γεν. ιη. κζ. Ψαλμ. κα. ε. α. Κορ. ιε. θ.
σκώληξ τ̃ ὐκ ἄνθρωπος· ἡ ὁ ἀπόστολος σ̃ μέσῃ τ̃ ἐκκλησίᾳ, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. ποία τοίνυν ἡμῖν ἔσται ϖδαμωδία, ποία γ̃ ἀπολογία, ὅταν μηδὲ τοσαῦτα ἔχοντες ϖδαδείγματα μετεωρίζωμεν; ὥσπερ γὰρ ἐκ̃νοι μυείων τεφρῶν ἄξιοι, ταρῶπει τ̃ ὀρεκτ̃ τ̃ ὁδὸν ἐλθόντες· ὕτως ἡμεῖς μυείων ἀμυσίων ἀνάξιοι, μήτε μετ᾽ ἐκείνης σ̃δὲ ἀπελθόντες ἡ σ̃ τοῖς γράμμασι κειμένης, μήτε μ̃ τούτους σ̃δὲ ζωντες καὶ δηλ̃ τ̃ν ϖραγμ̃ῶν θαυμαζομένης ὅπ᾽ τ̃ ἴσου ἐλκόμενοι ζῆλου. πῶ γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν μὴ διορθούμενος; σὐκ οἶδα γράμματα, σ̃δὲ γραφὰς ἐπέκτησας, ἵνα μάθῃς τ̃ν παλαιῶν ζῆλ ἀρετάς; μᾶλιστα μὲν ἡ τοῦτο ἔγκλημα, τ̃ς ἐκκλησίας διλωτικ̃ῶς ἰδιωτιζομένης, μὴ εἰσιέναι ἡ μετέχειν τ̃ καλῶν ἐκείνων νομ̃ῖζε. πλὴν ἀλλ᾽ εἰ ἡ τοὺς ἀπελθόντας σὐκ ἔγνως δηλ̃ τ̃ν γραφῶν, τοὺς ζῶντας τούτους ἰδεῖν ἐχρ̃ῆν. ἀλλ᾽ σ̃δεὶς ὁ χειραγωγῶν. ἐλθὲ ϖρὸς ἐμέ, καὶ ἐγώ σοι δείξω τὰ καταγώγια τ̃ν ἁγίων τούτων· ἐλθὲ, ἡ μάθε τι ϖρ̃ αὐτ̃ν χρήσιμον. λύχνοι ϖάντα χορ̃ὸν τ̃ γῆς εἰσὶν ὅλοι λάμποντες· τείχη ταῖς πόλεσι ϖερικέκλωθε) καὶ καθίσανται. χ. καθαρῶν χ. διακόσμων
δηλ̃ ταῦτα ταῖς ἐρημίαις κατέλαβον, ἵνα ἡ σὲ παιδδύσωσι τ̃ν σ̃ ταῖς μέσῃ θορύβων καταφρονῆσαι. Ϣ μὴν γὲ ἅπερ ἰχνεῦσι ὄντες, ἡ σ̃ μέσῃ Ϣ κλύδωνι δυνάμενοι γαλήνης ἀπολαύειν· σοὶ γ̃ Ϣ ϖεπαιδευμένῳ ϖάντα τὸν βίον ἡσυχίας δεῖ, ἡ τ̃ μαρὸν αἰσπεύσας σὐκ τ̃ν ἐπαλλήλων κυμ̃ῶν. βάδιζε τοίνυν ἐκ̃ς ζωντῶν, ἵνα τὸν διλωτικ̃ὴν κηλίδα ἀποκαθάρας τ̃ ἐκείνων εὐχαῖς ἡ ϖαιδεύσεσι ἡ Ϣ σ̃τῷ ἄρισα δηλ̃ ἀγωγῆς βίου, ἡ τ̃ν μυρίων ὀφειτύχης ἀγαθῶν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησ̃ῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ σ̃ μεθ᾽ τ̃ πατρὸς δόξα, κράτος, ἅμα, ἅμα Ϣ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ἡ ἀεί, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ογ. 13 ΟΥΑΙ ΥΜΙΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΦΑΡΙσαῖοι ὑποκριταί, 14 Οτι κατεσθίετε τ̃ς οἰκίας τ̃ν χηρ̃ν, ἡ ϖροφάσει μακρὰ ϖροσευχόμενοι δηλ̃ τοῦτο λήψεσθε ϖερισσότερον κρίμα.

ΕΝπεύθεν λοιπὸν εἰς γαστριμαργίαν αὐτοὺς κωμῳδ̃ῖ. καὶ τὸ δεινὸν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τ̃ν πλουτούντων, ἀλλ᾽ ἀπὸ τ̃ν χηρ̃ν ἐγαστρίζοντο, καὶ τ̃ν ἐκείνων πενίαν ἐπέτελουν, ὡ διορθοῦσθαι ἔδει. σ̃δὲ γὰρ ἁπλ̃ῶς ἤσθιον, ἀλλὰ κατήσθιον. ὅπα καὶ ὁ ζ̃ῆλος τ̃ς καπηλείας χαλεπώτερος, ϖροφάσει μακρᾷ, φησι, ϖροσευχόμενοι. πᾶς μὲν ἄξιος ὑμφείας ὁ κακὸς ἡ ποιῶν· ὁ γ̃ Ϣ πλ̃ ἀπὸ ἁρπαγ̃ῆς ἀπὸ θυλακείας λαμβάνων,

ⓦ ὑὸν τῦ ἐ) διδάσκαλον. τὸ γὰρ Εἷς καὶ Εἷς πολεμίους ἀνῃρέθησαν τὸν ἀνθρώπινον ἔρωτα καὶ τῆς λοιπῆς κλίσεως. ἀπαγορεύσας τοίνυν αὐτοῖς τὸ χαλεπὸν τοῦτο νόσημα καὶ διορθωσάμενος, παιδεύει καὶ πῶς αὐτὸν ἀφεύξονται, διὰ ταπεινοφροσύνης. διὰ καὶ ἐπάγει·

11 Ὁ ὁ μείζων ὑμῶν, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

12 Ὅστις γὰρ ὑψώσει ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτόν, ὑψωθήσεται.

Οὐδὲν γὰρ τοῦ μετεωρίζεσθαι ἴσον. διὰ καὶ συνεχῶς αὐτοῦ ἐπιμιμνήσκει τοῦτο τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτε τὰ παιδία εἰς μέσον ἦγε, καὶ νῦν, καὶ ἀρχόμενος ὅτε τοῦ μαθητικοῦ συστήματος ἤρξατο, καὶ ἐνταῦθα πανταχοῦ ἀεὶ τοῦτο διορίζει· ἀναστρέφει συνεχῶς λέγων· ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται). Εἶδες πῶς οὐκ ἀφαιρεῖται τοὺς ἔχοντας ἀπαλλαγῆναι ⓦ ἀκροατάς; οὐδὲ γὰρ δεῖ μόνον τὴν πορνείαν ἐρᾶν κωλύει, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἔγκλημα διώκειν. οὕτω γὰρ τεύξῃ τῆς ἐπιθυμίας, φησί. διὰ τί γὰρ τὴν πορνείαν τοῦ ἐπιθυμίαν διώκοντα τοῦ ἑκάστου διώκειν πάθους. ὃς γὰρ ἂν ταπεινώσῃ ἑαυτόν, ὑψωθήσεται. καὶ πολὺ τοῦ ταπεινοφροσύνου ταύτου εὑρήσομεν;

χ. ὡς σὲ τὴν πορνείαν

15 Βούλεσθε πάλιν ὅτι τοῦ πόλιν τῆς ἀρετῆς ἴωμεν, τὰς τῶν ἀγίων σκιρτὰς, τὰ ὄρη λέγω καὶ τὰς νάπας; καὶ γὰρ ἐκεῖ ὁ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης ὑφορμία τοῦτο. διὰ θεσπίσιοι γὰρ ⓘ μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἀξιωμάτων, ⓐ ὃ καὶ χρημάτων ὄντες λαμπροὶ, πάντοθεν ἑαυτοὺς καταξέλλουσιν, ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος, ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἀπὸ τῶν ἀκολουθιῶν, καὶ καθάπερ ἐν γράμμασι διὰ πάντων τοῦ ταπεινοφροσύνου γράφουσι· καὶ ἄκανθαι ὅστις ἐκκαύματα ΗΘΙΚΟΝ

20 ἀλαζονείας, τὸ καλῶς ἀμφιέννυσθαι, καὶ τὸ λαμπρῶς οἰκοδομῆσθαι, καὶ τὸ πολλοὺς ἔχειν ἀκολούθους, ἃ καὶ ἀκοντας πολλάκις εἰς ἀλαζονείαν ἐκβάλλει, ταῦτα ἐκεῖ ἄπαντα ἀνήρηται. καὶ αὐτοῖς κτήσεσι πῦρ, αὐτοῖς ἀκάνθαις ξύλα, αὐτοῖς ἕλκεσιν, αὐτοὶ τοῖς ἐρχομένοις ἀκολουθοῦσιν. ἐκεῖ ἔστιν ὑβρίζοντος ἀκοῦσαι λύπης ἐκεῖ, οὐδὲ ὑβριζόμενον ἰδεῖν, οὐδὲ ὑπερηφάνου, οὐδὲ ὑπερηφάνοντα· ἀλλὰ πάντες τῶν ἀκολουθούντων εἰσὶ, καὶ ἕκαστος αὐτῶν πόδας νίπτει τῶν ξένων,

25 καὶ πολλὴ ἡ τοῦ τότε μάχη. καὶ ποῖ τοῦτο, οὐκ ἀξιῶ λέγειν ὅστις ὅστις, ὅτε εἰ δοῦλος, ὅτε εἰ ἐλεύθερος· ἀλλ' ὅτι πάντας τὴν ἀκολουθίαν ταύτην πλεῖστοι οὐδεὶς ἐκεῖ, οὐ μέγας, οὐδὲ μικρός. τί οὖν; σύγχυσις; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἡ τοῦ τότε τάξις. καὶ γὰρ ἡ τῆς μακρὸς, ὁ μέγας οὐχ ὁρᾷ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἐκείνῳ * καταδέεσθαι εἰ) ἑαυτὸν νομίζει, καὶ τοῦτο μείζων. μία τράπεζα πᾶσι, καὶ τοῖς ἀκολουθοῦσι, καὶ αὐλαὶ ἐδέσματα, καὶ αὐτὰ

* πάλιν

χ. ἀ πάλιν

30 ἐδύσματα, καὶ αὐτὰ οἰκήματα, ἢ αὐτὴ δίαιτα. μέγας ἐκεῖ, ὁ τὸ ἐντελέστερον ἔργον ἀρπάζων. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σόν· ἀλλ' ἄφαιρεῖται τοῦτο ὃ ῥῆμα, ὃ μυρίων αἴτιον πολέμων. καὶ θαυμάζεις, εἰ δίαιτα καὶ τράπεζα καὶ στολὴ μία πᾶσι, ὅταν γε καὶ ψυχὴ μία πᾶσιν, οὐ κτῆσιν μόνον (τοῦτο γὰρ καὶ ὅτε πάντα) ἀλλὰ καὶ κτῆσιν τοῦ ἀγαπᾶν. πῶς οὖν αὖτη καθ' ἑαυτὴν ἐπιθυμητὴ ποτέ; οὐκ ἔστιν οὐκ πενία καὶ πλοῦτος, δόξα καὶ ἀτιμία. πῶς οὖν δῆτα εὕροι

χ. ἐκ τούτων

35 πολεισδυσιν ἀπόνοια καὶ ἀλαζονεία, εἶσι μὲν γὰρ καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι κτῆσιν ⓦ τῆς ἀρετῆς λόγοι· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ὅσοις τοῦτο ὁρᾷ. ὁ μακρὸς οὐκ ἀλγεῖ ὡς καταφρονούμενος (οὔτε γὰρ ὁ καταφρονῶν πῆς ὅστι) καὶ ἂν ὑβριζόμενος δέ τις, τούτῳ μάλιστα παιδεύονται καταφρονεῖσθαι, ἀγαπᾶν ἐνταῦθα, ἀξιοτελίζεσθαι, διὰ ῥημάτων, διὰ πραγμάτων· καὶ ταπεινώσεις καὶ ἀναπηρίαι συν-

χ. λοίσθια ἔχοντα.

40 θεραπεύουσι τὰ τραύματα τῶν λοιδορούντων· ὁ γὰρ χειραγωγεῖ τὸν τυφλόν· ὁ βαστάζει ὃ σκέλος πεπηρωμένον. οὐκ ἔνι χολὴ οὐκ πλῆθος, οὐδὲ πρᾶσις· μᾶλλον γὰρ οὐδὲ ὅ, τι ποτέ ὅστι κολακεία ἴσασι. πόθεν οὖν δεῖ ἐπιθυμεῖν ποτε; καὶ γὰρ πολλὴ πρὸς αὐτοὺς ἰσότης· διὰ καὶ εὐκολία πολλὴ τῆς ἀρετῆς. καὶ γὰρ τούτοις μᾶλλον ⓘ καταδέεσθαι παιδεύουσι), ἢ εἰ ἀναγκάζοντο αὐτοῖς πραγματεύεσθαι τὴν πραγματείαν. ὥσπερ γὰρ

ⓦ

ἐκαλεῖτο κρέασπεδα. ἐν τούτοις τοίνυν ἦσαν σπουδαῖοι, τοὺς τελαμῶνας τῶν βιβλίων πλατυύοντες, καὶ τὰ κρέασπεδα μεγαλοποιοῦντες· ὅπερ ἐκάστης κενοδοξίας ἰδιόν. Τίνος γὰρ ἕνεκεν φιλοτιμῇ, καὶ πλατυύεις ταῦτα; μὴ γὰρ κατόρθωμά σου τοῦτο ἐστι; μὴ γὰρ τί σε ὠφέλησεν, ἐὰν μὴ τὰ ἀπ' αὐτῶν κερδάνῃς; οὐ γὰρ ὃ μεγαλυύειν ταῦτα καὶ πλατυύειν ὁ Θεὸς ζητεῖ, ἀλλὰ ὃ μεμνῆσθαι τῆ αὐτοῦ κατορθωμάτων. Εἰ δὲ ὅτι ἐλεημοσυνῆ καὶ ἱκετείᾳ, καίτοι ἐπιπόνοις οὖσι κατορθώμασιν ὑμετέροις, φιλοτιμεῖσθαι ἐχρῆν· πῶς σὺ τούτοις εὐαρμόσῃ ὦ Ἰούδα, ἃ μάλιστά σου κατηγορεῖ ῥᾳθυμίαν; ἢ ὅτι οὐκ ἐν τούτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις μικροῖς ταῦτα ἐπόησεν.

6 Φιλοῦσι γάρ, φησι, τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,

7 Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγορᾶις, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ῥαββί.

Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μικρά τις ἡγεῖται, ἀλλὰ μεγάλων ἐστὶν αἴτια κακῶν. Ταῦτα δὲ πόλεις καὶ ἐκκλησίας ἀνέτρεψε. καὶ μοι καὶ δακρύσαι ἔπεισι νῦν, ὅταν τὰς πρωτοκαθεδρίας ἀκούσω καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς, καὶ λογίσωμαι πόσα ἐντεῦθεν ἐτράπη κακὰ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ· ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον εἰς ὑμᾶς ἐξετεῖναι νῦν, μᾶλλον δὲ ὅσοι προσεύχεσθε δεῖται ταῦτα πρὸς ἡμῶν μαθεῖν. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς τὰς τῆς κενοδοξίας ἐκφεύγετε. ἔνθα ἐκεῖνο μὴ κενοδοξῆ· ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ἔνθα εἰσήεσαι ῥυθμίζοντες ἑτέρους. Τὸ γὰρ ὅτι τῶν δείπνων τῶν παθῆ ὁπωσδήποτε, οὐκ ἔστιν ὅτου δοκεῖ δεινὸν εἶναι· καίτοιγε καὶ ἐκεῖ διδάσκαλον θαυμάζεσθαι ἔδει, οὐκ ὅτι τῆς ἐκκλησίας μόνον, ἀλλὰ πάντα χρόνον. καθάπερ γὰρ ὁ ἀνθρωπος, ὅπουπερ ἂν φανῇ, δῆλός ἐστι τῶν ἀλόγων διεγηκώς· οὕτω καὶ διδάσκαλον, καὶ φθεγγόμενον, καὶ σιγῶντα, καὶ διορθούμενον, καὶ πρὸς ὁτιοῦν τοιοῦτα δῆλον εἶναι δεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ ἀπὸ τοῦ βλέμματος, καὶ ἀπὸ τοῦ σχήματος, καὶ ἀπὸ πάντων ἁπλῶς. ἐκεῖνοι μὲν πάντα χρόνον ἦσαν καταγέλαστοι, καὶ πάντα χρόνον κατηγορούμενοι, μιγνύντες διώκειν ἀλλήλους ἔδει. Φιλοῦσι γάρ, φησιν. Εἰ μὲν τὸ φιλεῖν ἔγκλημα, τὸ ποιεῖν καὶ θηρᾶν αὐτὰ καὶ σπουδάζειν ὥστε τυχεῖν, πόσον κακόν; τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέχρι τῆς ἐκείνων κατηγορίας ἔστησεν, ὡς μικρὰ καὶ εὐτελῆ, καὶ "μὴ δεομένων τῆς μαθητῆς καὶ ἴσως τούτων διορθωθέντα· ὁ δὲ πάντων αἴτιον εἶναι τῆς κακίας, ἡ φιλαρχία, καὶ τὸ θέλειν ἀρπάζειν διδασκαλικόν, τοῦτο εἰς μέσον ἀγαγὼν διορθοῦται σπουδαίως, ἴσως τούτου σφόδρα αὐτοῖς καὶ οὐτίνως ἐπισκήπτων. Τί γάρ φησιν; κ. ε

8 Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ῥαββί. Εἶπα καὶ ἡ αἰτία. Εἷς γάρ ὑμῶν ἐστιν ὁ διδάσκαλος πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε· Καὶ οὐδὲν ἕτερος ἑτέρου πλέον ἔχει, κἂν ὃ μηδὲν εἶναι πρὸς ἑαυτόν. διὸ καὶ Παῦλος λέγει· Τίς γάρ ἐστι Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλώς; τίς δὲ Κηφᾶς; "οὐχὶ διάκονοι; καὶ οὐκ εἶπε, διδάσκαλοι. καὶ πάλιν· α. Κορ. γ. ε. κ. ἀλλ' ἃ

9 Μὴ καλέσητε πατέρα· Οὐχ ἵνα μὴ καλῶσιν, ἀλλ' ἵνα εἰδῶσιν ὅτι κυρίως πατέρα καλεῖν χρή. καθάπερ γὰρ ὁ διδάσκαλος οὐκ ἔστι διδάσκαλος προσηγορικῶς· οὕτως οὐδὲ ὁ πατήρ. ἐκεῖνος γὰρ πάντων αἴτιος, καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν πατέρων. καὶ πάλιν ἐπάγει·

10 Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί. Εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν καθηγητής, ὁ Χριστός.

Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ. ὥσπερ γὰρ ἀνωτέρω εἶπε· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; καὶ οὐκ εἶπε, περὶ ἐμοῦ· ὅτου καὶ οὐ ταῦτα. ἀλλ' ἡδέως ἂν ἐρείμην οὐ ταῦτα, τί δὴ εἶποιεν ὁ Θεὸς ὃ εἷς καὶ εἷς πολλάκις ἁρμόζοντες τῷ πατρὶ μόνῳ ὅτι ἀφτιοῖ τοὺς μονογενοῦς, καθηγητὴς ὁ πατήρ; ἀπόντως δὲ "εἶποιεν, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ. καὶ μιλῶ εἷς, φησίν, ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν, ὁ Χριστός. ὥσπερ οὖν εἷς καθηγητὴς λεγόμενος ὁ Χριστὸς οὐκ ἐκβάλλει πατέρα τοῦ εἷς καθηγητοῦ· οὕτω καὶ εἷς διδάσκαλος λεγόμενος ὁ πατὴρ οὐκ ἐκβάλλει κ. εἴποιμεν,

ὁ

χοῦσα αὐτῷ εἰ πρὸ, μείζων κατηγορία ἐστὶν, ὅταν τοιοῦτοι φαίνωνται βίον ἔχοντες, ᾧ ⓐ ζηλωτῶτες ἁμαρτήσονται. οὐχὶ τοῦτο ἡ εἰς ἁμαρτίαν κατ' αὐτῶν ἐμπίπτει κατηγορίας· οὐ γὰρ τοῦτο ἦν μόνον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ ἡ πρότερα ἀπιστία διὰ ταῦτα ἐπίστευσαν, καὶ ὁ σταυρὸς ὁ μετὰ ταῦτα οὐκ ἐσκόλυνεν, ἀλλὰ τῆς σταυρωθέντος ἦν ἀπιστηθέντος ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης κατηγορία. πόθεν οὖν ἄρχεται, καὶ πόθεν αὔξει τὰ ἐγκλήματα. ὅτι λέγουσι, φησι, καὶ ὰ ποιοῦσιν. ἕκαστος μὲν γὰρ ἐγκλημάτων ἄξιος θαυμαζόντων νόμιν, μάλιστα δὲ ὁ διδασκαλίας αὐθεντίαν ἔχων. διπλῆ γὰρ ἡ τιμωρία κατακρίνεσθαι· διὰ μὲν τοῦτο, ὅτι θαυμάζεται· διὰ ἕτερον δέ, ὃ τῶν ἄλλων ὀφείλων διορθοῦν, εἰς χαλεπὸν, μείζονος ἀμαρτίας ἄξιος διὰ τοῦτο γίνεται· τέταρτον δὲ, ὅτι καὶ διαφθείρει μείζονως, ἅτε ἐν διδασκάλου τάξει τοιαῦτα θαυμαζόμενα. μετὰ δὲ τούτων καὶ ἕτερον αὐτῶν πάλιν λέγει κατηγόρημα, ὅτι παροῦσι εἰσὶ τοῖς ἐπαθυμοῦσι.

4 Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ὦμους τῶν ἀνθρώπων· ᾧ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. Διπλοῦν δὲ τοῦτο λέγει κακόν, ᾧ πολλοὶ μὲν καὶ ἄκροι ἀπαντῶσιν ἀσυγκρίτως τοῖς ἐρχομένων βίου ἀκριβέστερον, πολλοὶ δὲ ἑαυτοῖς ὑπερέπτηνται διὰ τὸ ἀδύνατον· ὃ τοιοῦτόν ἐστιν ὡς εἴ τις ἀρχὴν ἔχειν χρὴ· οὐ μὲν τοῖς καθ' ἑαυτὸν, ἀσυγκρίτως ἂν εἰ καὶ παροῦσι δικαιοῖ· οὐ δὲ τοῖς τῶν ἐρχομένων, συγκρινομένοις δὲ ἡμέροις, ὧν οὐδὲν ἐλαφρότερον ἐποίουν. τοιοῦτοι γὰρ πολλοὶ τῶν λεγομένων φιλοσοφούντων, ἀσύγκριτοι καὶ βαρεῖς, ἅτε ἀπείροις τῆς δι' ἔργων διδασκαλίας. οὐ μικρὰ δὲ καὶ αὕτη ἡ κακία, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ὑπερτείνει τὸν ἐμπορευόμενον κατηγορίαν. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ οὐδὲν αὔξει τὸ ἔγκλημα. οὐ γὰρ εἶπεν, οὐ δύνανται, ἀλλ' οὐ θέλουσι. καὶ οὐκ εἶπε, βαστάσαι· ἁψαί, δακτύλῳ κινῆσαι, τουτέστι, οὐδὲ ἐλπὶς γένεσθαι, οὐδὲ ἅψασθαι. ἀλλὰ πόσῳ ἀνδραγαθίᾳ καὶ ἔντονοι; ἐν τοῖς κεκωλυμένοις.

5 Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι, φησι, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.

Εἰς κενοδοξίαν αὐτοὺς ἁμαρτάνειν τοῦτα λέγει, ἅπερ αὐτοῦ καὶ ἀπώλεσε. τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν, ὠμότητος ἦσαν καὶ ῥᾳθυμίας· τοῦτα δὲ, δοξομανίας. τοῦτο ἀπέστησεν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, τοῦτο ἐν ἑτέρῳ θεάτρῳ ἀγωνίζεσθαι προσκαίρως, καὶ διέφθειρεν. οἵους γὰρ αἱ νῦν ἔχει τοὺς θεατὰς (ἐπεὶ τοῖς ἐκείνου μαθηταῖς ἐχρήσαντο) τοιούτους ὑπεδείκνυ καὶ τοὺς ἀγῶνας. καὶ ὁ μὲν ἐν ἡμέραις παλαίων, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀγωνίσματα μετέτιθει· οὗ δὲ ἐν ψυχροῖς καὶ διαπεπωκόσι, καὶ αὐτὸς ῥᾳθυμότερος ἦν. οἷ, ἔχει τις θεατὴν γέλωτι χαίροντα· ἦν γελωτοποιὸς καὶ αὐτὸς, ἵνα τέρπῃ θεατήν· ἕτερος ἀσυνδέτου καὶ φιλοσοφοῦντα· ἀσυνδέτως καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἰ, ὅπου τοιαύτην τὴν ἐπαινουμένην ἡ γνώμη. ὅσα δὲ πάλιν καὶ ἐν τούτοις μετ' ὑπερβάσεως ὁ ἔγκλημα· οὐδὲ γὰρ τὰ μὲν ἅπαντα, πάντα δὲ ἑτέρως ποιοῦσι· ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς ἅπαντα. εἶπε ἐγκαλέσας αὐτοῖς κενοδοξίαν, δείκνυσι οὐδὲ ὅτι τοῖς μεγάλοις καὶ ἀναγκαίοις κενοδοξοῦσιν (οὐδὲ γὰρ εἶχον. ἔρημοι γὰρ ἦσαν καταπολεμούμενοι) ἀλλ' ὅτι* ψυχροῖς καὶ ἀτελέσι, καὶ ἃ τῆς κακίας αὐτῶν πικμήεια ἦν.

Πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, φησι, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. Καὶ ἵνα τοῦτό ἐστι τὰ φυλακτήρια καὶ τὰ κράσπεδα; ὅπου συνεχῶς ἐπελαθάνοντο τῆς ἐργασίας τοῦ Θεοῦ, ἐκέλευσεν ἐγγραφῆναι βιβλίοις μικροῖς τὰ θαύματα αὐτοῦ, καὶ ἐξηρτῆσθαι αὐτὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν (διὸ καὶ ἔλεγον· Ἐς αἰ ἀσάλευτα σὺ Δαυ. ε. ια. ὀφθαλμοῖς σου) ἃ φυλακτήρια ἐκάλουν· ὡς πολλαὶ νῦν τῶν γυναικῶν ἀναγλύφια τῶν πραγμάτων ἐξηρτῆσθαι ἔχουσι. καὶ ἵνα καὶ ἑτέρωθεν πάλιν ὑπομιμνήσκωνται, ὁ πολλοὶ πολλάκις ποιοῦσιν ὡς ὑπιλαθησόμενοι, λίνῳ ἢ χρώμῃ ⓦ δάκτυλον ἀποδεσμοῦντες, τοῦτο Λευϊτ. ια. λα. ὁ Θεὸς ὥσπερ παιδίοις ἐκέλευσε ποιεῖν, κλῶσμα ὑακίνθινον ὑπὲ τῶν ἱματίων ἐπὶ τῷ ὤμῳ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας ἀπορράπτεσθαι· ἵνα προσέχοντες ἀναμιμνήσκωνται τῶν ἐντολῶν, καὶ

ἐκλέγηται

ἰσ. ᾧ, ἢ ἵ

ἰσ. ὅπερ

* μικροῖς καὶ

χ. σοὶ ὀφθαλμοῖς

Ομιλ. οβ. 1 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΛΑΛΗΣΕ ΤΟΙΣ Ο-
χλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 2 Λέγων, ὅτι τῆς καθέδρας
Μωϋσέως ἐκάθισαν Ⓐ γραμματεῖς καὶ Ⓐ Φαρισαῖοι.
3 Πάντα οὖν ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
μὴ ποιεῖτε.

Δάτ.ς.δ.

ΤΟτε, πότε; ὅτι τοῦτα ἔλεγεν, ὅτε αὐλοὺς ἐπεσύροντο, ὅτι ἔφησεν εἰς ὃ μηκέτι πολεμεῖν πειράζειν αὐτὸν, ὅτε ἐδίδαξεν αἰσάτως ἔχοντας. καὶ ὅπου Κυρίε καὶ Κυρίου ἐμνημόνευσε, πάλιν ὅτι Ⓦ νόμον ἀναιρεῖ. χ. κατηφέ- 10
γο.
κάτοιγε ὁ νόμος τοιοῦτον οὐδὲν εἶπε, φησὶν· ἀλλά, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστι. ἀλλὰ νόμον ἡ γραφὴ τοῦ παλαιοῦ ἅπαξ καλεῖ. τοῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι πάντων τοῦ πολλοῦ ὄχλου Ⓦ γεγυμνασμένα ὁμόσαι. εἰ γὰρ οὕτω τὸν ἰῶτα, τοιοῦτον δὲ εἶπε τὸν νόμον· νῦν δὲ τοσαύτῃ περὶ αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι κελεύει τοῦ αἰῶνος, ὡς καὶ διεφθαρμένων ὄντων τῶν διδασκόντων αὐτὸν, ἐκείνου κελεύειν αὐτὸ φυλάττεσθαι. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτείας ἁμαρτάνεται, ἐπειδὴ τοῦτο μάλιστα αἴτιον τῆς ἀπιστίας ἦν τοῖς αὐλοῖς, ὁ διεφθαρμένος βίος, καὶ ὁ τῆς δόξης ἔρως. διορθούμενος τοίνυν αὐλοὺς, ὁ μέγιστον μάλιστά ἐστιν εἰς σωτηρίαν ζωτελοῦν, ὃ τῶν διδασκάλων μὴ καταφρονῆσαι, μηδὲ καταξουθενίσασθαι τῶν ἱερέων, ὅταν ἐκ τοιούτου κελεύῃ. χ. τοῦ ἀκρο-
απτοῦ.
ὑ κελεύει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποιεῖ. καὶ γὰρ διεφθαρμένους ὁρᾷς καὶ κατάγελα ἀπὸ τῆς τιμῆς, ἐκείνοις μὲν πλέον τὸ κρίμα ἐργαζόμενος, τοῖς δὲ μαθητευομένοις οὐδὲν μέλιμπάνων οὐδαμοῦ φαίνεται. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅτι ὅπου φαῦλος ὁ διδάσκαλος, διὰ τοῦτο ῥᾳθυμότερος γένηται, καὶ τοῦτο αἱρεῖ τῇ προφάσει. ὅταν γοῦν αὐτὸν ἔφησε τῶν ἀρχόντων ὄντων, ὡς καὶ μὴ τοσαύτην κατηγορίαν ἐνέγκῃ· πάντα ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε. οὐ γὰρ ἑαυτῶν λέγουσιν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, ἃ διὰ Μωϋσέως ἐνομοθέτησε. καὶ σκόπει πόσῃ χρῆται Ⓦ Μωϋσέα χάριτι τιμῇ, πάλιν τῷ τοῖς τοῦ παλαιοῦ συμφωνίαν ἐνδεικνύμενος, ὅπουγε καὶ ἐντεῦθεν αὐλοὺς αἰδοίμους ποιεῖ. ὅτι γὰρ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν, φησὶν. ὅπερ γὰρ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἀπὸ βίου ἀξιοπίστους ποιῆσαι, ἀπὸ τῶν ἐγχωρούντων τοῦτο ποιεῖ, τῆς καθέδρας καὶ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας. πάντα γὰρ, ὅταν ἀκούσῃς, μὴ πᾶσαν ἄκρα τοῦ νομοθεσίαν· οἷον, τὰ περὶ βρωμάτων, τὰ περὶ θυσιῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πῶς γὰρ ἔμελλε ταῦτα λέγειν, ἃ παρελάβομεν δύσκολα; ἀλλὰ πολλαχοῦ φησὶ τὰ διορθούμενα ἦθος, καὶ βέλτιον ποιοῦντα ζῆν, καὶ τοῖς τῆς καινῆς συμβαίνοντα νόμοις, ἃ οὐκ ἀφίεντα λοιπὸν εἶναι Ⓦ τοῦ νόμου ζυγὸν εἶναι. διὰ τί οὖν οὐκ ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς χάριτος ταῦτα διασπάζει, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως; ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν παρὰ τοῦ σαυτοῦ ταῦτα σαφῶς διαλέγεσθαι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πρὸς τοὺς Ἑβραίους καὶ ἕτερόν τι παρασκευάζειν ταῦτα λέγων. ὅπερ γὰρ μέλλει κατηγορεῖν αὐτῶν, ἵνα μὴ δόξῃ παρὰ τοῖς ἀνοήτοις τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ταύτης ἐραᾶν, ἢ δι' ἀπέχθειαν τοῦτο ποιεῖν, πρῶτον τοῦτο ἀναιρεῖ, καὶ ἀνυπόπτους ἑαυτὸν ποιήσας τότε ἄρχεται τῆς κατηγορίας. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτοῦ ἐλέγχει καὶ μακρὸς λοιπὸν ἀποτίνει λόγους κατ' αὐτῶν; παρασκευάζων τοὺς ὄχλους, ὡς μὴ τοῖς αὐλοῖς παρέπεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως ἀπαγορεύει, καὶ οὗ πλάσματος δεικνύων· ὥσπερ οὐχ ὁμοίως παραινεῖ τὰ δέοντα, καὶ οὗ κατορθοῦσας εἰς μέσον ἄγει. διὰ τοῦτο καὶ φησι· πάντα ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖτε. ἵνα γὰρ μὴ τοιήσωσι διὰ ὃ ἀκούει αὐτῶν, διὰ αὐτοῦ καὶ ζηλοῖ, ταύτῃ χαίρεται τῇ ἐπιθορθώσει, καὶ τοῦ δοκοῦσαν αὐτῶν εἶναι ἀμυνόμενος, κατηγορίαν ποιεῖ. ὦ γὰρ διδάσκαλον γνώριζε ἀεὶ ἀθλιώτερον, ὅταν οὗ μαθητὰς ὃ μὴ παρέχειν αὐτὸν τῶν βίῳ διασώζῃ; ὥστε ἡ δο-

κοῦσα

πιστεύειν μαθαίης; οὐχ ὁμοίως πρὸς ἐκεῖνον ὄφλῃ τὸ τοῦτο παθεῖν εἰδότα; ἀλλ' δὲ λέγεις μετίησι, οὐχὶ τὸ ῥᾴθυμος τοὺς ἐπαίνους καταδέξῃ, καὶ τῶν ἄλλων καταφρονήσεις; πῶς οὖν οὐκ ἄξιον, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις τέχναις, πρὸς τὸ διδάσκαλον ὁρᾶν μόνον· ἐνταῦθα δέ, ὑπεναντίον ποιεῖν; καίτοιγε οὐκ ἴσον ἡ ζημία. ἐκεῖ μὲν γάρ, ἀλλ' πρὸς τὸ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς παλαίης, ἢ μὴ πρὸς ὃν ὁρᾷς διδασκάλῳ, ἐν τῇ πάλῃ ἡ ζημία· ἐνταῦθα δέ, ἐν αἰωνίῳ ζωῇ γέ- χ. ἐπιδέξιον- νηνται ὅμοιος Θεῷ τῷ ἐλεήσαντι. ἆρα οὖν αὐτοὶ ὅμοιοι ἢ τῷ μὴ ὑπιδέξασθαι. καὶ γὰρ ἔλεγε θεραπόντων, ἵνα μηδενὶ ἐίπωσιν. ἀλλὰ βούλει ἐλεήμων γενέσθαι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους; ἢ τί ὄφελος; ὄφελος μὲν οὐδέν, ἡ δὲ ζημία ἄπειρος. αὐτὸς γὰρ ὅτου, ὃς εἰς μαρτυρίαν καλεῖ, λῃστὰς γίνονται τῶν ἁρπαζόντων τὰ ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ ἁγίων· ἀλλ' ἡ- μεῖς τὰ ἡμέτερα συλλαμβάνοντες, καὶ σκορπίζοντες ἀεὶ ἄνω κείμενα. ὦ τῆς χαπῆς συμφορᾶς χ. κλέπται διαρύπωσι, καὶ τὰ ἀλλοκότου τούτου πάθους. ὅπου σὴς οὐκ ἀφανίζει, οὐδὲ κλέπτης διορύττει, κενοδοξία σκορπίζει. σὴς ὁ σὴς τῶν ἁγίων· σὴς ὁ κλέπτης τὰ θησαυρίσματα τῶν ἀγαθῶν. καὶ ὁ μὲν σὴς τὸν ἄνωθεν πλοῦτον· τοῦτο πάντα λυμαίνεται καὶ ἀφανίζει. ὅπου γὰρ εἶδεν ὁ διάβολος, ὅτι καὶ λῃστὰς καὶ σκώληκι καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιβουλαῖς ἀτάλωτον τὸ χωρίον ἐκεί- νο, ἀφανίζει κενοδοξίας ἐπισύρει τὸν πλοῦτον. ἀνὰ δόξης ὑπιθυμεῖς; εἶτα οὐκ ἄρχῃ σοι ἡ πρὸς αὐτὸν τὸν λῃστὴν βαίνοντος, ἡ πρὸς * τὸν φίλαν θεον Θεοῦ, ἀνὰ καὶ τὰ πρὸς τὰ ἀνθρώπων ἐρᾶς; ὅρα μὴ πρωϊαίτερον ἐπισείεις· μὴ ἵνα σε καταγνῶ ὡς οὐκ ἐλεοῦντος, ἀλλ' ἐκ- πομπάζοντος φιλοτιμίας, ὡς ἐκπαγιδευθέντος ἀνθρωπείας συμφορᾶς. καὶ γὰρ μυσήριόν ἐστιν ἡ ἐλεημοσύνη. κλῆσον τοίνυν τὰς θύρας, ἵνα μή τις ἴδῃ ἅπερ ὑπιδείξασθαι θέ- μις. καὶ γὰρ τὰ μυστήρια τὰ ἡμέτερα τότε μάλιστά ἐστιν, ἐλεημοσύνη καὶ φίλανθρωπία Θεοῦ. καὶ γὰρ ὁ πολὺς ἔλεος αὐτοῦ οὕτως ἡμᾶς ἀπειθεῖς ἠλέησε. καὶ ἡ πρώτη δέησις ἐλέ- ους γένωμαι, ὅταν τῶν ἐναντιωμάτων πρὸς ἀνακαλῶμαι· ἡ δευτέρα πάλιν, ὅταν ἑτέ- ρων τῶν ἐν μετανοίᾳ πολὺ ὁ ἔλεος ὑπερπερισσεύσῃ· καὶ ἡ τρίτη πάλιν ὅταν ἡμῶν αὐτῶν· καὶ αὕτη τὰ παιδία [τὰ ἄμωμα] τοῦ δήμου προβάλλεται, καὶ Θεοὶ ὅτι ἔλεον πρὸς ἀνακαλοῦντα. ὅπου γὰρ αὐτοὶ κατεγνώκαμεν ἑαυτῶν ἁμαρτήματα, ὅταν μὴ τῶν πολλὰ ἡμαρτηκότων καὶ ἐγκληθῆναι ὀφειλόντων αὐτοὶ βοῶμεν· ὅταν ἢ ἡμῶν αὐτῶν καὶ παῖδες, ὧν τῆς ἁπλότητος οὐ ζηλωτὰς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν φησιν. ὁ γὰρ τύπος οὗτος τοῦτο ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ ἐκείνους οὐ παῖδας ἀπεποιεῖ καὶ ἄπλαστοι, ὅτι μάλιστα δύνανται ἐξαγγέλλειν οὐ θυμούς. αὐτοὶ γὰρ τὸ μυσήριον πόσον ἔλεος, πόσης φιλανθρωπίας, ἴσασιν καὶ μεμνημένοι. καὶ χ. τὰς θύρας σὺ τοίνυν κέλευε δύνασαι τῷ ζῶ ἐλεεῖν ἀνθρωπον, ἀποκλεισον τῷ θύρᾳ· αὐτὸς ὁ ἐλε- ούμενος ἰδέτω μόνος· εἰ δὲ οἰόντε, μηδὲ οὗτος. ἀλλ' ἵνα ἀναπεπάσῃς, ἐκπομπεύεις σε τὸ μυ- στήριον. ἐπίσταμαι ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗ τῷ δόξῃ ὑπιζητεῖς, καὶ αὐτὸς σε καταγνώσεται. κἂν μὲν φίλος ᾖ, πρὸς ἑαυτὸν σε κατηγορήσει· ἀλλ' ἂν ἐχθρός, καὶ πρὸς ἑτέρους σε κωμῳδήσει, καὶ παιδευτὴν ἑαυτὸν ὧν ὑπιθυμεῖς. σὺ μὲν γὰρ ὑπιθυμεῖς, ἵνα εἴπῃ ὅτι ἐλεήμων· αὐτὸς ὁ οὐκ ἐρᾷ τούτου, ἀλλ' ὁ κενόδοξος, ὁ ἀνθρωπάρεσκος, καὶ ἕτερα πολὺ τούτων χαλεπώτερα. ἀλλ' ὁ χρύσης, πάντα ἐρεῖ πανάγια τούτοις· ὁ φίλανθρωπος, ὁ ἐλεήμων. οὐ γὰρ ἀφήσουσιν ὁ Θεὸς χρυσοῦν· ἀλλ' ἐὰν σὺ χρύσῃς, ἐκεῖνος καταδήλων ποιήσει· καὶ μεῖζον τὸ θαῦμα, καὶ πλέον τὸ κέρδος. ὥστε καὶ πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὸ δοξάζεσθαι ἐναντίον ἡμῖν τὸ ὑπιδείκνυσθαι. πρὸς γὰρ ὁ κατυδοῦμεν καὶ ἐπειγόμεθα, πρὸς τοῦτο μάλιστα ἡμῖν ἀεὶ τοῦτο ἀνήσατε. οὐ γὰρ μόνοι ἐλεήμονος δόξαν οὐ λαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐναντίον· καὶ πρὸς ταύτην πολλῷ καὶ τὸν ζημίαν κατορθοῦμεν. πάντων οὖν ἕνεκεν ἀπεχώμεθα ταύτης, ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἐρῶμεν μόνης. οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἐνταῦθα ὑπερυξόμεθα δόξης, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀ- γαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

μοσωΐω ἔρχεται ⸌ ἱκετεύει ἡ βύχας ἡ διδασκαλίας, ἡ πολλαὶ αἱ ἔ θηείς τότε κεφαλαί.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ ὅ μὲ ὅτι τοῖς ἄλλοις ἐκείνως κεκοδοξῆς, θαυμαστὸν ὁδόν· ὃ γ ὅτι ἱκετία ἡ βύχη, τοῦτο ἔστι τὸ ξένον ἡ δακρύων μεστόν. ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἐγκαλῶμεν μόνοι, Φέρε ἡ ⓦ δῦπον, δι' ὃ ζαύτην φθυξώμεθα, εἶπωμεν. τοὺς τίνας οὖν ἀποδυσόμεθα τοὺς τότε; τοὺς τοὺ ὅτι χρήμασιν, ἢ τοὺ ὅτι ἱματίοις, ἢ τοὺ ὅτι ἀρχαῖς, ἢ τοὺς ὅτι διδασκαλίαις, ἢ τοὺς ὅτι σώμασι, ἢ τοὺ ὅτι τέχναις, ἢ τοὺς ὅτι κάλλει, ἢ τοὺ ὅτι καλλωπισμοῖς, ἢ τοὺς ὅτι ὠμότητι, ἢ τοὺς ὅτι φιλαν θρωπία ἡ ἐλεημοσύνη, ἢ τοὺς ὅτι πενία, ἢ τοὺς ὅτι πλουτῆς, ἢ τοὺς μὴ τ πλουτ κεκοδοξοῦντας; ἡ γὰρ ὅπερ ἔφη, πολλὰς ἔχει ζαὶ πλεκλαίας ὅτο ὁ πάθος, ἡ περαιτέρω τῆς ζωῆς ἡμῶν τρέμει. ἡ γὰρ ὁ δεῖνά, φησιν, ἀπέθανε. ἡ ἵνα θαυμασθῇ, ζαὶ ἡ τὰ ἐπίσκηψε θνητά. ἡ 2ῳ τοῦτο ὁ ἅθια πάνυ, ⸌ ὁ δεῖνα πλούσιος. τὸ γὰ χαλεπὸν τοῦτο, ὅτι ἡ ἀπὸ τῆ ἐκκλησίαν ζωώθηκε. τοὺς τίνας οὖν τοσούτους ἡ ζαθαιρεθήσεται τοὺς τότε; οὐ γὰ ἀρκεῖ τοὺς πάντας εἶς ἡ ὁ αὐτὸς λόγος. βούλεσθε οὖν τοὺς τοὺς ὅτι ἐλεημοσύνη κεκοδοξοῦντας; ἔμοιγε δοκεῖ. ἡ γὰ σφόδρα τὸ τρᾶγμα τοῦτο φιλαν θρωπίαν ἡ ἀληθῶς λυμαντόν θμον ὁρᾶν, ἡ καθάπερ τινὶ βασιλικῇ κώμῃ ζεφθὸν [ἡ] τρεαγωγὸν ὅτι βουλεύουσαν τὴν κεκοδοξίαν. πρέπει μὲ γὰ αὐτὴν ἐπ' ἀρχῆς ἡ ἡ ζημία μαστροπεύουσα · * τοῦ μὲ παῖδος κελεύουσα καταφερνῆσαι, καλλωπιζεσθαι ἡ τρὸς μιαρὰν ἡ καταπύγων πολλάκις ἀνδρῶν ἀρέσκειαν, ⸌ τοιούτοις αὐτὴν τρέπεσθαι κόσμοις, οἷς ⓐ ἐγὼ βούλομαι, αἰσχρὸν ἡ ἄτιμον, ἀλλ' οὐχ οἷς ὁ πατήρ. Φέρε δὴ οὖν τρὸς τούτους ἀποτεινώμεθα, ἡ ἴζωμεν τῆς " ἐλεημοσύνης μὴ δαψιλείας τρὸς τὴν τῶ πολλῶν ὅτι δειξιν. ἐκκοινῶ τρέσθαι αὐτὴν ὀξέως ἡ θαλάσσης τοῦ πατρικοῦ. καὶ ὁ μὲ πατὴρ ἐκεῖ τῇ ἀριστερᾷ φαίνεσθαι κελεύει· αὕτη ὁ ἑαυτὴν τοῖς δούλοις ὅτιδείκνυσι καὶ τοῖς τυχοῦσι ἡ ἐκεῖ δίδοσι αὐτήν. ἐἶδες πόρνην καὶ μαστροπὸν εἰς ἔρωτα αὐτὴν ἐμβάλλουσαν ἀπόπτων δὴ θέατρον, ἵν', ὡς δὴ ἐκεῖνοι κελεύωσιν, ὕστως αὐτὴ ῥυθμίζῃ); βούλει ἰδεῖν πῶς ἡ πόρνη μόνον, ἀλλὰ καὶ μασκλὼ ποιεῖ τ τοιαύτην ψυχήν; ἐκκοινῶ καταμάθωμεν αὐτῆς τὴν γνώμην. ὅταν γὰρ ⓦ ἄρχωνται ἀπλοῦσται, πέχῃ ὀπίσω θραπεῖ ἡ οἰκτοίδωσι, κεῖ τὰ ἀμφοδα ἡ τοὺς γειτονας διώκουσα τὰς μισοῦσας αὐτ', τὰς αἰσχρὰς ἡ δυστειδεῖς ἡ ἀδελφὰς αὐτ βδελυμένας, τὰς, ὅπῃ ἐκείνεται αὐτῇ, μισοῦσας αὐτὴν, τί γένοιτ' ἂν τούτου μανικώτερον; ἀδίνα γὰρ ὅπου μισοῦσιν ⓐ πολλοί, ὡς τὰς δεομένας τῆς πρ' αὐτ δόξης. μυρίας γοῦν κατηγορίας κατ' αὐτ πλέκουσι, ἡ ζαὶ τὸν ἅγιον, οἷς ἂν ἐκ τις πρ' ἄνδρα ἡ θυγατέρα βασιλέως ἀπὸ τοῦ θρόνου κατεγνωκὼς τ βασιλικοῦ, κελεύοι μοιχοῖς μάχαις ἡ ὀργαπύουσιν αὐτῆς αὐτὴν ἐκδιδόναι. αἱ δ' τοι μὲ γὰ, ὅσον αὐτὰς διώκεις, τοσοῦτον σε ἀποστρέφονται· ὁ γ Θεὸς, ἂν τ πρ' αὐτοῦ δόξαν ζητῇς, ὅσῳ τῷ μᾶλλον καὶ ἐφέλκεταί σε ἡ ἐπαινεῖ, ἡ πολλῷ ἀποδίδωσί σοι τὴν ἀμοιβήν. Εἰ γ βούλει καὶ ἑτέρωθεν αὐτῆς τ ζημίαν καταμαθεῖν, ὅταν δ' ὡς τρὸς ὅτιδεῖξιν ἡ φιλοτιμίαν, αἰσθόμενος πόσοι σε λοιποὶ ἐπεισέρχεται λύπη, καὶ πῶς διωκεικὴς ἡ ἀθυμία, σύνηχοῦτός σοι τοῦ Χριστοῦ ἡ λέγοντος, ὅτι πάντα ἀπώλεσάς σε ⓦ μαθών. πάντα γοῦν μὲ γὰ κενοδοξία καὶκοί· μάλιστα γ' ὅτι " φιλανθρωπία (ὃ τῆς ἑκάστης ἐστὶν ὠμότητος) ζαὶ ἀλλοτρίας ἐκπομπεύουσα συμφορᾶς, ἡ μόνον οὐχὶ ὀνειδίζουσα τοῖς ἐν πενίᾳ. Εἰ γὰ τ ζαὶ ἰδίας λέγω εὐεργεσίας; ὀνειδίζειν ἐστί· τὸ ⸌ εἰς ἑτέρους πολλῷ ζαὶ ἀδάλγω, τί οἴει ἔτι); πῶς οὖν ἐκφθυξόμεθα τὸ δεινόν; ἂν μάθωμεν ἐλεεῖν, ἂν ἰδιωθῶμεν πίνων δόξαν ὅτι ζητῆται. Εἰπὲ γάρ μοι, τίς ὁ τ ἐλεημοσύνης τεχνίτης ἐστί; ὁ τὸ τρᾶγμα καταδείξας Θεὸς δηλονοτί, ὁ μάλιστα πάντων αὐτὸ εἰδώς, καὶ ὅρος ἀπιέρων αὐτὸ μεταχειρίζων. τί οὖν; δὴ παιδιᾶς μανθάνης, τρὸς ζίνας ὁρᾶς, ἢ ζίσιν ὅτιδείκνυσαι τὰ ἐν τῇ παιδιᾷ τραπέζια, τραῦτα λέγομεν πωλοῦσι καὶ τὰς ἰχθύας, ἢ τῶν παιδοτρίβων; καὶ μὴν ⓐ ὡν εἰσι πολλοί· ὁ γ εἷς. τί οὖν δὴ ἐκείνου θαυμάζοντος ἄλλοι καταγελῶσιν, οὐχὶ καὶ σὺ καταπτύσῃ μετ' ἐκείνων αὐτούς; τί δαί, δὴ

πτυκτύων

χ. ἐλεημοσύνων μὴ δαψιλείας πρὸς

χ. σώμασι,

χ. φιλανθρωπίας,

χ. ἐξαγαγὼν,

ζοι ὅτι ψιλὸς ἀὐθεφπος ἰῶ, διὰ ⸌ ἔλεγεν, τῦ Δαβίδ· αὐτὸς ⸌ τῦτο διορθυόμενος πᾶζ ἀπ' αὐτῦ, ⓦ προφήτην, ⸌ τὴν κυριότητα αὐτῦ, ⸌ τὸ γήσιον τῆς ὑότητος *, ⸌ τὸ ὁμότιμον τὸ πρὸς τὸν πατέρα μαρτυροῦντα. ⸌ οὐδὲ μέχρι τῦτο ἴστα ⸌· ἀλλ' ὥστε ⸌ φοβῆσαι, ⸌ τὸ ἐξῆς ἐπάγει λέγων· ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· ἵνα καὶ ὕστερος αὐτοὺς ἐπαγάγηται. ⸌ ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι κολακεύων αὐτὸν ὕστερος ἐκάλεσε, καὶ ἀὐθεφπίνη ἡ ψῆφος αὕτη, ὁρᾶ ⸌ φησι·

* αὐτῦ,

43 Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων·

44 Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ψαλ. ρθ. α.

45 Εἰ οὖν Δαβὶδ καλῶ αὐτὸν ⓦ Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτῦ ἐστιν;

Ορᾶ πῶς ὑφειμένως εἰσάγει τὴν περὶ αὐτῦ ψῆφον ⸌ δόξαν. προτέρων εἶπε, τί ὑμῖν δοκεῖ, πίνος υἱός ἐστιν; ὥστε δι' ἐρωτήσεως εἰς ἀπόκρισιν αὐτοὺς ἀγαγεῖν. Εἶτα ὀφθὲν εἶπον, τῦ Δαβὶδ, ⸌ μὴν ὁ Δαβὶδ πάλιν ἐν ταὐτῷ ἐρωτήσεως· πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλῶ; ὥστε μὴ προσῆναι αὐτοῖς τὰ λεγόμενα. διὰ δὲ εἶπε, τί ὑμῖν δοκῶ περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ περὶ τῦ Χριστοῦ; διὰ τῦτο ⸌ ⓐ ἀπίστουν ὑφειμένως διελέγοντο περὶ τῦ πατριάρχου Δαβὶδ λέγοντες, Ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας περὶ τῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι ⸌ ἐτελεύτησε ⸌ ἐτάφη, ⸌ αὐτοῦ ὁμοίως. διὰ τῦτο ὡς ἐν ἐρωτήσεως τάξει ⸌ συλλογισμοῦ τὸ δόγμα εἰσάγει λέγων· πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλῶ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; ⸌ πάλιν, Εἰ οὖν Δαβὶδ καλῶ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτῦ ἐστιν; Οὐκ αἰσχρὸν δὲ ἦν αὐτῦ υἱὸς (ἅπαξ· ⸌ γὰρ αὖ Πέτρῳ ἐπετιμήσατο διὰ τῦτο) ἀλλὰ τὴν ἐκείνων ὑπόνοιαν διορθούμενος. ὥστε ὅταν λέγῃ, πῶς υἱὸς αὐτῦ ἐστι, τῦτο λέγει· οὐχ ὕστερος ὡς ὑμεῖς φατε. ἐκεῖνοι γὰρ ἔλεγον, ὅτι μόνον υἱὸς αὐτῦ ἐστι, ⸌ οὐχὶ ⸌ Κύριος, ⸌ τοῦτο μετὰ τὴν μαρτυρίαν· ⸌ τότε ὑφειμένως. Εἰ οὖν Δαβὶδ Κύριον αὐτὸν καλῶ, πῶς υἱὸς αὐτῦ ἐστιν; ἀλλ' ὅμως ⸌ ταῦτα ἀκούσαντες, οὐδὲν ἀπεκρίναντο. οὐδὲ γὰρ ἐβούλοντό τι τῶν δεόντων μαθεῖν. διὰ αὐτὸς ἐπάγει λέγων, ὅτι Κύριος αὐτῦ ἐστι· μᾶλλον δὲ, οὐδὲ τῦτο αὐτοὺς ἀπολελυμένους, ἀλλὰ ⓦ προφήτην μὲν ἑαυτῷ παῤῥαλαβών, διὰ τὸ σφόδρα ἀπιστεῖσθαι" ἐπ' αὐτῷ δὲ διαβεβλῆσθαι παῤ' αὐτοῖς. ὃ δὴ μάλιστα χρὴ σκοπεῖν ἡμᾶς, καὶ παντὸς δὲ ὑφειμένου τι λεγομένου παῤ' αὐτῦ, μὴ σκανδαλίζεσθαι. ἡ γὰρ αἰτία αὕτη μετὰ ⸌ ἑτέρων πλειόνων, τὸ συγκαταβαίνοντα ἐκείνοις διαλέγεσθαι. διὰ ⸌ γὰν ἐκ τάξει μὴ πιστεως καὶ ἀπιστίσεως δογματίζει· ἀμήχανος ⸌ καὶ οὕτω τὴν ἀξίαν αὐτῦ. οὐ γὰρ ἴσον ἀκούσας Ιουδαίων Κύριον ⸌ τοῦ Δαβίδ. σὺ δέ μοι σκόπει ⸌ ὃ λέγομεν. ὅτε γὰρ εἶπεν, ὅτι εἷς ἐστι Κύριος, τότε καὶ πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν, ὅτι Κύριός ἐστι· ⸌ ἀπὸ προφητείας, οὐκ ἔτι ἀπὸ ἔργων μόνον· ⸌ δείκνυσιν αὐτὸν γὰρ αὐτοῦ ἀμείνονα αὐτοῦ ⓦ πατέρα (ἕως ἂν θῶ γάρ, φησι, τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου) ⸌ πολλῷ καὶ ἐντεῦθεν ὁμοίωμα τοῦ μεγέθους πρὸς αὐτὸν ⸌ τιμῆς. καὶ τοῦτο τὸ τέλος ἐπιτίθησι τῷ προς αὐτοὺς διαλέξεως ὑψηλότερα ⸌ καὶ μέγα ⸌ ἱκανὸν αὐτῷ ἀπορῥάψαι τὰ σώματα. καὶ γὰρ ἐσίγησαν ὀφ' ἑαυτοῦ, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ τῆς μηδὲν ἔχειν εἰπεῖν· ⸌ ὕστερον καιρῷ ἐδίδαξαντο πληγῇ, ὡς μηκέτι τολμῆσαι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρῆσαι λοιπόν.

46 Οὐδείς ⸌ γάρ, φησιν, ἐτόλμησεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπερωτῆσαι αὐτόν.

Οὐ μικρὸν ⸌ τοῦτο τοὺς ὄχλους ὠφέλει· διὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν πρέπει τὰ λόγια, ἀποστήσας τοὺς λύκους ⸌ ἀποκρουσάμενος αὐτῶν ⸌ ἐπιβουλάς. ἐκεῖνοι γὰρ οὐδὲν ἐκέρδαναν ὑπὸ κενοδοξίας ἁλόντες, ⸌ εἰς ὃ δεινὸν ὕστερον πάθος ἐμπεσόντες. δεινὸν γὰρ ὃ πάθος ⸌ πολυκέφαλον. οἱ μὲν γὰρ ἀρχῆς διὰ τοῦτον, οἱ ⸌ χρημάτων, ⓐ ⸌ ἰσχύος ἐρῶσιν. ὁ δὲ ⸌ βασίζουσα ⸌ ὅπου ἐλεη-

α. Τιμ. ϛ. ι. τί ἀπὸ τούτου; διεφθάρησαν καὶ ἐδουλώθησαν ὑπὸ ἐπιθυμίαις. ἡ πάλιν, Ρίζα πάντων τῶν κακῶν [ἐστὶν] ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεχθέντες ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως.

Ιωαν. ιδ. ιε. κα. κγ. ἡ, Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει. αἱ δὲ ἐντολαὶ αὐτοῦ πᾶσαι, καὶ ὁ κεφάλαιον αὐτῶν, ἀγαπήσεις Κύριον Θεόν σου, ἡ πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Εἰ τοίνυν ὁ ἀγαπῶν

Ιωαν. κα. ιϛ. τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ πλησίον ἐστίν (Εἰ γὰρ φιλῇς με, φησίν, ὦ Πέτρε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου) ὁ δὲ ἀγαπῶν πλησίον, τῶν ἐντολῶν ἐργάζεται φυλακήν· εἰκότως φησίν,

40 Ἐν ταύταις ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. Διὰ δὴ τοῦτο ὅπερ ἔμπροσθεν ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. ἡ γὰρ ἔχει ἐρωτηθεὶς πρὸς τὸ βάθος τῆς δυνάσεως, καὶ τί αἰάσιος, ἐδίδαξε πλέον ἢ ἐπυθέτο, παιδεύων αὐτούς· ἐνταῦθα τὸ προφήτου ἐρωτηθείς, καὶ τὴν δευτέραν λέγει σφόδρα ἐκείνης ἀποδέουσαν· δευτέρα μὲν γὰρ, ὁμοία δὲ ἐκείνης· ἀμυθήτου αὐτοῖς ὄντος τοῦ ἐρωτᾶν, ὅτι ὀλιγοστίας. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐ ζητεῖ. Ἀλλ' ἵνα ἔτερον ὁ μὴ Ματθαῖος φησιν ὅτι πειράζων ἐρώτησεν, ὁ δὲ Μάρκος τοὐναντίον; Εἰδὼς γὰρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς ὅτι συνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἐνθυμούμενοι ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ζηλωτάς. ἐρώτησε μὲν γὰρ πειράζων τοῦ τέλους· ἀπὸ δὲ τῆς ἀποκρίσεως ὠφεληθεὶς ἐπῃνέθη. οὐδὲ γὰρ τοῦ τέλους αὐτὸν ἐστήνεσεν, ἀλλ' ὅτε εἶπεν, ὅτι ὁ ἀγαπῶν πλησίον πλέον ἐστὶ τῶν ὁλοκαυτωμάτων, τότε φησίν· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅτι τῶν ζαπειναῖς ὑπαρείδε, καὶ τοῦ τέλους τῆς ἀρετῆς κατέλαβε. καὶ γὰρ πάντα ἐκεῖνα δι' τοῦτο, καὶ "τὰ σάββατα καὶ τὰ λοιπά. καὶ οὐδὲ ὅτως αὐτῷ ἀπηρτισμένον ἔπαινον" ἔθηκεν, ἀλλ' ἔτι λείποντα. ὁ μὲν εἶπεν, οὐ μακρὰν εἶ, δείκνυσιν ἔτι ἀπέχοντα, ἵνα ζητήσῃ τὸ λοιπόν. Εἰ δὲ πάντα αὐτοῖς, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός, καὶ πλοῦτος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλος, ἐπῄνεσε, μὴ γυμάσῃς· ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν κατάμαθε, πῶς τοὺς τοῦ νόμου ἀπεκρίνε τῶν προφητῶν. καὶ γὰρ μυρία τοῦ Χριστοῦ λέγουσιν ἀναξία τῆς δόξης αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦτό γε οὐ τολμήσουσιν εἰπεῖν, ὅτι καθόλου οὐκ ἔστι Θεός. Εἷς οὖν ἔστιν ἔπαινος αὐτὸν εἰρηκότα, ὅτι πλοῦτος τῆς παρ' οὗ οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός; οὐχ ἑαυτὸν ἐξάγων τοῦ Θεοῦ (ἀπαγε) ἀλλ' ὅπως οὐδέπω καιρὸς ἦν ἀκαλύψαι αὐτοῦ τὴν θεότητα, ἐκεῖνον ἀφίησιν ὅτι τοῦ προτέρου δόγματος μᾶλλον, καὶ ἐπαινεῖ τὰ παλαιὰ εἰδότα καλῶς, ὥστε ὑπόδειον αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν καινὴν ποιῆσαι διδασκαλίαν, καὶ καιρὸν αὐτὴν εἰσάγων· ἄλλως δὲ, εἷς ὁ Θεὸς, καὶ πλοῦτος αὐτοῦ οὐκ ἔστι, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ πάντα καλῶς, οὐ πρὸς ἀθέτησιν τοῦ νόμου, ἀλλὰ πρὸς ἀνυπόδιαστον τὴν εἰρήνην τῶν εἰδώλων· ὥστε καὶ τοῦτον ἐπαινῶν ὅτως εἰρηκότα ταύτην ἐπαινῶ τὴν γνώμην. Εἶπα ὅπως ἀπεκρίθη, καὶ δευτέραν.

42 Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος ἐστὶν υἱός; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ Δαβίδ.

Ὅσα μὲν πόσα θαύματα, μὲν πόσα σημεῖα, μὲν πόσας ἐρωτήσεις, μὲν πόσην ἐπίδειξιν ὁμοιότητος τῆς πρὸς τὸν πατέρα, τὴν διὰ λόγων, τὴν δι' ἔργων, μὲν ὁ ἐπαινέσας τοῦτον εἰρηκότα, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός, ἐρωτᾷ, ἵνα μὴ ἔχωσι λέγειν, ὅτι θαύματα μὲν ἐποίησε, νόμῳ δὲ ἐνάντιος καὶ τῷ Θεῷ πολέμιος ἦν. Διὰ τοῦτο μὲν τοσαῦτα τοῦτο ἐρωτᾷ, μαθητὰς ποιῶν ἑαυτοῦ αὐτοὺς εἰς ὃ καὶ αὐτὸν ὁμολογῆσαι Θεόν. καὶ οὐ μὲν μαθητὰς πρότερον ἐρώτησε, τί ἄλλοι λέγουσι, καὶ τότε αὐτούς· τοῦτο δὲ οὐχ ὅτως. ἦ γὰρ ἂν ἦν πλείονα εἶπον καὶ ποιεῖν, ἅτε ἀδεῶς ἅπαντα φθεγγόμενοι. Διὰ δὴ τοῦτο τὴν αὐτῶν ἐκείνων ψῆφον ἐξετάζει. ὅπως γὰρ πρὸς τὸ πάθος ἕμελλεν ἰέναι λοιπὸν, τίθησι τὴν σαφῶς Κύριον αὐτὸν ἀναχηρύττουσαν προφητείαν, οὐχ πλῶς, οὐδὲ προσηνεμένως ὅτι τοῦτο ἐλθὼν, ἀλλ' ἀπὸ αἰτίας βιάζεται. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς πρότερος, ὅπως οὐκ ἀπεκρίναντο τάληθῆ πρὸς αὐτὸν (οὐθέποτε γὰρ αὐτὸν ἔφασαν εἶναι) ἀναγέπων τὴν πεπλανημένην αὐτῶν δόξαν, ὅτας εἰσάγει τὸν Δαβὶδ ἀναχηρύττοντα αὐτὸν τὴν θεότητα. σχεδὸν μὲν γὰρ ὁμοίως

ζον

χ. τὸ σάββατον χ. σαββάτων,

γωναικὶ καλῇ ϗ εὐειδεῖ, οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν δεομένῃ, ἀλλὰ φύσικὴν ἐχούσῃ τὸ κάλλος· ἐκείνου γὰρ πόρνη ἐστὶν αἰχμὴ ϗ δυστιδεῖ, πολλὰ μὲν ὀπτασίμματα ἐχούσῃ, οὐκ ἰσχυούσῃ δὲ συσκιάσαι τὴν ἀμορφίαν, ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἐπὶς ἡμῖν μᾶλλον ἐλεγχομένην. ἡ γὰρ ϗ αὕτη, ὅταν ἐπὶ πόρνην τὸν συλλημφθέντα, τότε δείκνυσι τὸ αἶσχος μᾶλλον. μὴ γάρ μοι αἰσθάνῃ ἰδὴς οὐδὲ δακτυλώνας, ἀλλὰ ϗ κατόπτρας, ϗ ὅτι αὐτῆς ὄψις τὴν αἰσχρότητα. ἐκείνη μὲν γὰρ τοὺς συλλημφθέντας, ἅτε ἐλευθέρα οὖσα, οὐδὲν ἀφίησιν αἰσχρὸν εἰπεῖν· αὕτη δὲ οὐδὲν σεμνὸν, ἅτε πόρνη οὖσα ϗ ἠπιμφλημένη· αὕτη δὲ χρήσιμον ζητῆς τὸν ζωοποιὸν αὐτὴν, ἐκείνη δὲ ὀπισθιαβές. ϗ ἡ μὲν οὐκ ἀφίησι πεσεῖσθαι Θεῷ· ἡ δὲ οὐκ ἀφίησι μὴ πεσεῖσθαι. ἀπέχωμεν τοίνυν πρὸς ἐκείνους, ϗ ἐκεῖθεν εἰσώμεθα πόσοις δεσμοῖς ἐσμεν πεδεδεδεμένοι. ἐκεῖθεν εἰσώμεθα τράπεζαν πνευματικὴν μείζονα γέμουσαν ἀγαθῶν, ἡδίονα, ἀδάπανον, φερούσης ἀπηλλαγμένην, φόβου δὲ βασκανίας ϗ πάσης ἐλευθέραν, ϗ χρηστὴν γέμουσαν ἐλπίδος, ϗ πολλὰ τὰ θέρμαια ἔχουσαν. οὐκ ἔστι θόρυβος ἐκεῖ, οὐκ ἔστι νόσος, οὐκ ἔστιν ὀργή· πάντα γαλήνη, πάντα εἰρήνη. μὴ γάρ μοι τὴν σιγὴν τὴν διακενουμένων ἐπὶ τῆς τῶν πλουσίων οἰκίας, ἀλλὰ τὴν κρυπτὴν τὴν δι' ἀρετὴν ποιουμένων· ὃ τὴν πρὸς ἀλλήλους λέγω (καὶ αὐτὴν μὲν γὰρ κατέλιπον) ἀλλὰ τὴν ἔνδον, τὴν ἐν τῇ ψυχῇ, τὴν πολλὴν ἐπάγουσαν ἀγαθωσύνην, τοὺς θορύβους τῶν λογισμῶν, τὴν ζάλην, ϗ ζόφον, ϗ χειμῶνα· δι' ὧν ἅπαντα μίγνυται ϗ συγχύνεται καὶ νυκτομαχία τις πρὸς ἑαυτοὺς γίνεται. ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν μοναχῶν τοιαῦτα· ἀλλὰ πολλὴ ἡ γαλήνη, πολλὴ ἡ ἡσυχία. καὶ εἰκότως μὲν ὕπνος θανάτου πρὸς ἀναισθήτως δεχόμενος τὴν τράπεζαν, τοιαύτην δὲ ἡδονὴ ϗ ἀγρυπνία· ἐκείνην κόλασις, τοιαύτην οὐρανῶν βασιλεία καὶ τὰ ἀθάνατα βρώματα. τοιαύτην τοίνυν διώκωμεν, ἵνα καὶ τῶν καρπῶν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οα. 34 ΟΙ ΔΕ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΑΚΟΥΣΑΝΤΕΣ, ΟΤΙ ἐφίμωσε τοὺς Σαδδουκαίους, ζωπυρήθησαν ὅτι ὁ αὐτός,

35 Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· 36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

ΑΛΛΗ τὴν αἰτίαν τίθησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, δι' ἣν ἔδει σιγῆσαι, ϗ τὴν θρασύτητα τὴν ἐκείνων ϗ ἐντεῦθεν ἐνδείκνυται. πῶς, ϗ πῶς δέομαι; ὅτι ὑπὸ σωφρονεστέρων ἐκείνων ὄντων πάλιν ὑπετίθεντο. δέον γὰρ καὶ ἐντεῦθεν ἡσυχάζειν· ἢ ϗ ἐπαγωνίζονται τοῖς πρότερον, καὶ πρόσκαιρον) νομικὸν, ὃ μαθεῖν βουλόμενοι, ἀλλὰ ἐκπειράσαι ποιοῦμενοι· ἐρωτῶσι, ποία ἐντολὴ πρώτη; ὅπερ γὰρ ἡ πρώτη αὕτη ἦν, ἀγαπήσεις Κύριον Θεόν σου, πρόσκοπτες πῶς λαβεῖν πρόφασιν αὐτοῖς, ὡς ὑπεναντιουμένου αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸν δεικνύναι ἑαυτὸν Θεόν, προσκαλοῦνται τὴν ἐρώτησιν. τί οὖν ὁ Χριστός; δείκνυσιν ὅτι ἦλθον ὑπὲρ τοῦτο, ὅτι ἐκ τῆς μισθαποδοσίας ἔχειν ἀγάπην, ἐκ τοῦ φόβου τοῦ ἐκείνου τιθέναι, ἐκ τοῦ ζημιοῦσθαι ἀλίσκεσθαι, φησίν·

37 Ἀγαπήσεις Κύριον Θεόν σου.

38 Αὕτη πρώτη ϗ μεγάλη ἐντολή· 39 Δευτέρα δὲ ὁμοία ταύτης, ἀγαπήσεις πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Διατί δὲ ὁμοία ταύτης; ὅτι αὕτη ἐκείνην προοδοποιεῖ, ϗ πρὸ αὐτῆς συγχροτεῖται πάλιν. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς, ϗ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. ϗ πάλιν· Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. καὶ Ioan.γ.κ. Psal.ιγ.α.ε.

ται, τοῦτο ἕκαστος ἐκείνων ἴσησι, ⟨ε πάντα" ὠὰ πέτεσθαι, ⟨ωδακεκομμένα ἡ ⟨ωδάφορα ⟨ωδαπληξίας ῥήματα, ἰσσήματα μανικὰ ἢ ἀηδῆ, τῦφος, πάντα ὅσα ἀπὸ μέθης ὀπλί- Ψαμ. ριθ. ιι. ζεται. ⟨ε μιμοῦνται ⟨Ϣ ἑαυτῶν δεσπότην, ὃν ἡ γραφὴ θαυμάζουσα ἔλεγλν· Ἐκ χειμάρρου ὁδοῦ ⟨ῳ πίεται, διὰ τοῦτο ὑψώσει κεφαλήν. βούλεσθε ἢ ἑτέρωθεν πλῆθος νεκρῶν ἰδεῖν; ἴδωμεν ⟨αὶ ἐκ τῆς τυφῆς ἐπιθυμίας, ⟨αὶ ἐκ τῶν ὀψοποιῶν, τῶν ματτύρων, τῶν τραπεζοποιῶν, τῶν πλακουντοποιῶν. ἀηδιούμεθα γὰρ πάντα διηγούμενοι. πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐρῶ ⟨αὶ "ὄρνεις ⟨αὶ ἀπὸ φασιάνδων, ⟨ὸν ζωμὸν ⟨ὸν χύδην μιγνυμένους, ⟨αὶ ὑγρά, ⟨αὶ ξηρὰ ἐ- χ. ὄρνις. δέσματα, τοὺς ⟨ωλεῖ τόπων κειμένους κόμυς. καθάπερ γὰρ ἅλωα πολὺν "διοικοῦντες, ἢ στρα- χ. οἰκοῦντι τόπεδα διατείνοντες· ὅπου ⟨ε ὅτου, ἢ ⟨ωῦτον, καὶ ἡ δύτερον νομοθετῶσι ἢ καταπάτοισι. ἢ ⟨ὰ μὲ ὃ ⟨ωῦτον "ὄρνεις ἐπ' αἰθράκων ὠπτημένας ἔνδοθεν μεμεστωμένας ἰχθύων εἴσα- 10 χ. ὄρνις γουσιν· ἔπειτα ἄλλοθεν ⟨αὶ ⟨ωοίμια ποιοῦνται τῶν ⟨ωδαγόμων τόπων δεῖπνον· ἢ ἅμιλλα πολλὴ ⟨ωρὶ τούτων, ⟨ε ἰσχὺν ποιότητος, ⟨ε ἰσχὺν ⟨αξεως, ⟨ε ἰσχὺν πλήθους, ἢ φιλοτιμοῦνται ἐφ' οἷς κατορύττεσθαι ἔδει· ⟨ὰ μὲ, ὅτι ὃ ἥμισυ τῆς ἡμέρας δώλωσαν, ⟨ὰ ἢ πᾶσαν αὐτὴν, ⟨ὰ ἢ ὅτι ἢ τὴν νύκτα ⟨ωρεστέθηκεν, λέγοντες. ἴδε ὃ μέγας ⟨αλαίπωρε τῆς γαστρός, ἢ αἰσχύνῃ τὴν ἄμετρον ἀσωτίαν. ἀλλ' ὑδὲν τοιοῦτον ⟨ωρὰ τοῖς ἀγγέλοις ἐκείνοις· ἀλλὰ 15 ἢ αὐτὴ πᾶσα αἰ ἐπιθυμίαι νεκραί. ὑ γὰ εἰς πλησμονὴν ἢ τρυφὴν, ἀλλ' εἰς χρείαν αὐτοῖς" αἱ ⟨εφαί. οὐκ ὀρνίθων ἐκεῖ θηρευταί, οὐδὲ ἰχθύων· ἀλλ' αὐτὸς ἢ ὕδωρ. ἡ σύγχυσις χ. ἡ ⟨εφή. αὕτη ἢ ὁ θόρυβος ⟨ε αἱ ⟨αυχαί, πάντα ἐκποδὼν ἐκεῖθεν, ἢ ἀπὸ τῦ δωματίου, ἢ ἀπὸ τῦ σώματος πολὺς ὁ λιμός· ⟨ωρὰ γὰ τούτοις, πολλὴ ἡ ζάλη. διὰ ῥηξον οὖν τὰ λέγω τὴν γαστέρα τὴν ⟨αὶ ἰσαῦτα σιτισμῶν, ἢ ὅλη ⟨Ϣ πολὺ φορυτόν, ⟨ε ⟨Ϣ ἀκάθαρτον ὄχετον, ἢ 20 ⟨Ϣ κεκνισμένον ⟨αφνῳ. ⟨αὶ γὰ μὴ ⟨αῦτα ⟨ε αἰσχύνομαι εἰπεῖν, ⟨αὶ ἐρυγας ⟨αὶ ἀηδίας, πικὶ ἐμέτους, ⟨αὶ κάπνην, ⟨αὶ αὔραν ἐκκρίσεις. ἀλλὰ καὶ ⟨αῦτας "ἴαδι καὶ βλέπε νεκρὰς χ. ἴδε ⟨αὶ ἐπιθυμίας ὀκέ, ἢ ⟨ὸν ἀπὸ τούτων σφοδρότερος ἔρωτας· ⟨ὸν τῶν ἀφροδισίων λέγω. ἢ γὰ ἢ τούτους ὅλη πάντας ἐρριμμένους μᾶλλον ἢ ἵππων, μᾶλλον ἢ σκυλοφόρων. σκυλοφόρος γὰ ἢ ὅπλον ἢ ἵππου αἴρεται ⟨αξεως ῥῆμα ὄντι αἴρειν. ἀλλ' ὅλη ἵππον ὁμοῦ ἢ αἰαβάτην 25 τοσοῦτον ⟨ε ὅπλα κείμενα· ὀκέ, τάνυντίον ἄπαν, * ἢ ψυχὰς νεκρὰς ἐρριμμένας. οὐκ ὀπὶ * ἢ σώματα πατουμένα τῆς τραπέζης ὁ μόνον, ἡ νίκη λαμπρὰ τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις, ἀλλὰ ἢ ὀπὶ τ' ἄλλων· ὀπὶ τῶν χρημάτων, ὀπὶ τῆς δόξης, ὀπὶ τῆς βασκανίας, ὀπὶ τῶν νοσημάτων ἁπάντων. ἆρά σοι ὑ δοκῇ τοῦτο ἐκείνου τὸ τραπεζῦν ἰσχυρότερον εἶ), ἢ ἡ τράπεζα βελτίων; ἢ ⟨ὶς δύπερ; οὐδείς, οὐδὲ αὐτὸν ἐκεῖνον, κἂν σφόδρα μανιόλμως ἦ. αὕτη μὲ γὰρ εἰς ὑγιεῖ ⟨ωδαπέμπει, 30 ἐκείνη ὁ εἰς ⟨αεπὸν ἕλκει· ⟨αῦτ' ἐν ὁ διάβολος ⟨ωκατάπεται, ἐκείνῳ ὁ Χριστός· ⟨αῦτ' ἐν τὸ πνεῦμα νομοθετῇ ἢ ἀκολασία, ἐκείνῳ ὁ φιλοσοφία ἢ σωφροσύνη· ἐ ⟨αῦθα ὁ Χριστὸς ⟨ωδαγίνεται, ὀκέ ὁ διάβολος. ἔνθα γὰ μέθη, διάβολος· ἔνθα αἰσχρὰ ῥήματα, ἔνθα πλησμονή, ὀκέ δαίμονες χορεύουσι. τοιαύτην εἶχε τράπεζαν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος· διὰ τῶν οὐδὲ σταγόνος [ὕδατος] κύριος ἦν. ἀλλ' ὐχ ὅτι τοιαύτην, ἀλλὰ ⟨αὶ τὴν ἀπέλαυν ἤδη 35 μελετῶσιν. ἢ γαμοῦσιν, οὐδὲ γαμίσκονται, οὐδὲ κεθθύδουσιν ἀρέλως, οὐδὲ τυφοῦσιν· ἀλλὰ πλὴν ὀλίγων ἡμερῶν ἢ "ἀσώματοι γεγόνασι. ὡς οὖν ἔστιν ὅπως δύκολος νικᾷν οὐκ ἐλθροὺς, ὡς ἀριστοποιούμενος ἐσόμενον ἐκεῖνον; διὰ τοῦτο ἢ ὁ ⟨ωροφήτης φησίν· Ἡτοίμασας Ψαλμ. πε. ς. ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἔξεναντίας τῶν θλιβόντων με. ἢ γὰ δὴ ὡς ἁμαρτοὶ ἢ ⟨αῦτης "τοῦτο εἰπὼν ὃ λόγιον τῆς τραπέζης. οὐδὲν γὰ ὅπως θλίβει ψυχὴν, ὡς ἐπιθυμία ἄπληστος 40 χ. τ πνεῦμα τὸ λόγον ἢ τρυφὴ ἢ μέθη, ἢ ⟨αὶ ἐκ τούτων κακά· ἢ τοῦτο ἴσασιν ⟨Ϣ πεῖραν εἰληφότες καλῶς. εἰ ἴ μάθοις ἢ πόθεν αὕτη συλλέγεται ἡ τράπεζα, ⟨ε πόθεν ἐκείνη, ὥστε ὅλη καλῶς ἑκατέρας ὃ διάφορον. πόθεν οὖν αὕτη συλλέγεται; ἀπὸ μυείων δακρύων, ἀπὸ χηρῶν πλεονεκτουμένων, ἀπὸ ὀρφανῶν ἁρπαζομένων· ἡ ἴ ἀπὸ πτώσεων δικαίων. ἢ ἔοικεν αὕτη μὲ ἡ τράπεζα

γυναικὶ

31 Περὶ τῆς ἀναστάσεως νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε,

32 Ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακώβ; οὐκ ἔστι Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. Οὐχὶ τῶν οὐκ ὄντων, φησὶ, καὶ καθάπαξ ἀφανισθέντων, καὶ οὐκ ἔτι ἀναστησομένων. οὐ γὰρ εἶπεν, ἦμεν· ἀλλ' εἰμὶ, τῶν ὄντων καὶ τῶν ζώντων. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀδὰμ, εἰ καὶ ἔζη τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἔφαγεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀπέθανε τῇ ἀποφάσει· οὕτω καὶ οὗτοι, εἰ καὶ ἐτεθνήκεσαν, ἔζων τῇ ὑποσχέσει τῆς ἀναστάσεως. πῶς οὖν φησιν Ἄλλαχοῦ, Ινα δὲ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ; ἀλλ' οὐκ ἔστιν· ἐναντίον τοῦτο ἐκείνῳ. νεκρῶν γὰρ ἐνταῦθά φησι, τῶν καὶ αὐτῶν ζήσεσθαι μελλόντων. οἶδε γὰρ ἀλλαχοῦ νεκρότητα, ὡς ἐν τῷ φησιν· Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. Ρωμ. ιδ. θ. Λυκ. θ. ξ.

χ. ἴσον

33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἐξεπλήττοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Οὐδὲν ἐνταῦθα οἱ σαδδουκαῖοι· ἀλλ' οὗτοι μὲν πεπηδήκασι, διαχωρήσουσι, ὃ δὴ ἀδέκαστον πλῆθος καρπούμενοι τῷ ὠφελεῖσθαι.

Ἐπεὶ οὖν τοιαύτη ἡ ἀνάστασις, φέρε, πάντα ποιῶμεν, ἵνα τῶν ἀθλητείων ἐκεῖ τύχωμεν. ΗΘΙΚΟΝ
Εἰ δὲ δοκεῖ, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως δείξομεν ὑμῖν τινας ταύτας ἐντεῦθεν ὑποπτοδύνους καὶ καρπουμένους, πάλιν ἐπὶ τὰς ἐρήμους ἀπελθόντες. πάλιν γὰρ τῶν αὐτῶν ἄνομα λέγων, ἵνα μὴ πλείονος ἡδονῆς ἀκούσεσθε ὑμᾶς βλέπω. ἴδωμεν τοίνυν καὶ τίνες τὰ σφετερίσασθαι πειρώμενοι, καθάπερ οἱ σφετεριστὰ (ἐνταῦθα γὰρ πρώϊον κατέλυσα (ω) λέγειν) τοῦτο μὴ ἀσπίδων καὶ θωρακίων· ἀλλὰ γυμνοὺς ὄφλ τούτων ἀπόντων, καὶ τοιαῦτα ἐργαζομένους, οἷα οὐδὲ μὴ ὅπλων ὄντες. καὶ εἰ δυνάσαιμι ζωπυρῆσαι, ἐλθὲ, καὶ χεῖρά μοι ὄρεξον, καὶ ἴωμεν εἰς (ω) πόλεμον τοῦτον ἀμφοτέροις, καὶ ἴδωμεν τὴν τάξιν. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι καθ' ἑκάστην πολεμοῦσι τὴν ἡμέραν, καὶ σφάττουσι τοὺς ἐναντίους, οὐ νικῶσι τὰς ἐπιθυμίας ἀπάσας τὰς ἐπιβουλευούσας ἡμῖν. καὶ ὀνόματα ταύτας ἐρρίμμενας χαμαὶ, καὶ μηδὲ σαπρὰν δυναμένας· καὶ ὃ ἀποστολικὸν ὄντως ἐστὶ τὸ ἔργον δεικνύμενον λόγου ὃν λέγει, ὅτι οἱ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Εἶδες πλῆθος νεκρῶν κειμένων, ἐσφαγμένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος; Ἀλλ' τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκεῖ μέθη, οὐδὲ ἀδηφαγία. καὶ δείκνυσιν ἡ τράπεζα καὶ ὁ ἔμπαιον ὂν ἐπ' αὐτῇ ἐσηκός. ἡ γὰρ μέθη καὶ ἡ ἀδηφαγία κεῖται νεκρὰ ἀλλ' τῆς ὑδροποσίας ἔμπωτεῖσα, ὁ πολυειδὴς τοῦτο καὶ πολυκέφαλον θηρίον. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς μυθοποιουμένης σκύλλης καὶ ὕδρας, οὕτω καὶ ἐπὶ ταύτης μέθης πολλὰς ἔστι κεφαλὰς ἰδεῖν· ἐνταῦθεν πορνείαν, ἐκεῖθεν ὀργήν, ἀλλοθεν βλακείαν, ἑτέρωθεν ἔρωτας ἀτόπους φυομένους· ἀλλὰ ἐνταῦθα πέπτωκε ταῦτα αἰρήσας. καίτοιγε ἐκεῖνα τὰ σφετερίσασθαι, καὶ μυρίων ὠφεληθῆναι πολεμίων, ἐκεῖθεν τούτων ἀλίσκηται. καὶ ὅτε ὅπλα, ὅτε δόρατα, οὐχ ὅπερ αἰ ἕτεραι ἦν, δυνάμεις ἐκεῖναι ταῖς φάλαγξι· ἀλλὰ τούτους τοὺς γίγαντας, τοὺς ἀρίστους, τοὺς τὰ μυρία ἀνδραγαθοῦντας θύρεοι δὲ χεῖρες δεσμῶν δεδεμένους ὄπισθεν καὶ μέθη, χεῖρες σφαγῆς καὶ τραυμάτων, καθάπερ τοὺς τετραυματισμένους, κειμένους· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ ἀπαίρουσιν· ὅταν δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐν τόποις καταπεπωκόσιν. ὁρᾷς ὅτι μεῖζον τοῦτο τὸ στρατόπεδον καὶ θαυμαστότερον; τοὺς γὰρ ἐκείνων ἀφιγμένους πολεμίους ἀναιρεῖ τῷ θελῆσαι μόνον. ὅταν γὰρ ἀθυμήσῃ αὐτοῖς τοῖς μηκέτι ἀπόντων τῶν κακῶν ποιοῦσιν, ὡς μηδὲ ἐνοχλεῖν λοιπόν. τὸ δὲ στρατηγοῦ κειμένου, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀνηρημένης, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἡσυχάζει. καὶ τῷ νίκῃ ταύτῃ ἕκαστον τῶν ἐκεῖ μενόντων ἐργαζόμενον ἴδοι τις ἄν. ὃ γὰρ, ὥσπερ ἐπὶ τούτων τῶν πολεμίων, ἐὰν ὑφ' ἑνὸς τις λάβῃ πληγὴν, ἑτέρῳ λοιπὸν οὐκ ἔστι βαρεῖς καταπεσεῖν ἅπαξ· ἀλλ' ἀνάγκη πάντας ὃ μεῖον τοῦτο παθεῖν· καὶ ὁ μὴ πλήξας αὖθις δὲ καταδραμών, ἐνοχλῆσαι πάντως. εἶδες νίκην λαμπρὰν; οἱ γὰρ στρατόπεδα τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ οἰκείου ὁμοῦ ζωπυρηθέντα ἔσται ἔμπαιον· ὃ δυνά-

χ. αὐτῷ δὲ μᾶλλον
χ. οὐκ ἰσχύει·

λοισι λέγοντες· 24 Διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἵνα γαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

25 Ησαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησεν· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ·

26 Ομοίως [δὲ] καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

27 Υστερον δὲ ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

28 Εν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; Ορᾶ τοῦτο διδασκαλικῶς ἀποκρινόμενον. εἰ γὰρ καὶ ἀπὸ κακουργίας προσῆλθον, ἀλλ' ὅμως καὶ ἀγνοίας ἡ ἐρώτησις ἦν [μᾶλλον.] διὸ οὐδὲν λέγει αὐτοῖς, ἀποκρινάμενος. Εἶτα, ἵνα μὴ ἐγκαλέσῃ, ὡς ἀπὸ μίσους ἔρχονται, προσιόντας ἡ τοῦ Μωϋσέως χάριτος ὑπερεφθόνων, πλάσμα λέγουσιν, ὡς ἔγημε οἶμαι. καὶ γὰρ ὁ τρίτος ἔλαβε, τοὺς δύο νυμφίους ὁρῶν νεκρούς. Εἰ δὲ ὁ τρίτος, οὐκ ὁ τέταρτος, οὐδὲ ὁ πέμπτος. Εἰ δὲ ὅτι, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἕκτος ἢ ὁ ἕβδομος ἠκολούθησεν, ἀλλ' οἰωνίσαντο τὴν γυναῖκα. τοιοῦτοι γὰρ οἱ Ιουδαῖοι. Εἰ γὰρ τῶν πολλοὶ τοῦτο πάσχουσι, πολλῷ μᾶλλον οὗτοι ἐκφύγοι· ὅπου γὰρ χοιρεῖς τοῦτο πολλάκις οὐ συνεχώρησεν ἐφυγεῖν, εἰ μὴ πάντα τὸν νόμον κατεμαγκάζοντος. οὕτω γοῦν ἡ Ρούθ ἡ Μωαβῖτις ἑκατὸν γυνὴ πρὸς μακροτέρων τῆς συγγενείας ἐξεκυλίσθη· καὶ ἡ Θάμαρ ὑπεστάλη πάντα τὸν κηδεστὸν κλέψαι σπέρμα κατεναγκάζουσα. καίτοι οὐκ ἔπλασαν δύο ἢ τρεῖς, ἀλλ' ἑπτά· ὥστε οὐκ ἐπιορκίας κωμῳδῆσαι, ὡς φασιν, τὴν ἀνάστασιν. διὸ καὶ λέγουσι, πάντες ἔχοι αὐτόν, ὡς εἰς ἀποροῦντί τι αὐτοῖ ἐμβαλοῦντες. τί οὖν ὁ Χριστός; πρὸς ἀμφότερα ἀποκρίνεται, καὶ πρὸς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην ἰσάμωμος, καὶ πάντα μὲν τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν ἐκκαλύπτων, καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰ ἐκτομπάζων, ποτὲ δὲ τῷ ζωηδόπι τὰ ἐρωτώντων ἀφιείς ἐλέγχειν. ὅρα γοῦν ἐνταῦθα πῶς ἀμφότερα δείκνυσι, καὶ ὅτι ἀνάστασις ἔσται, καὶ ὅτι καὶ τοιαύτη ἀνάστασις, οἵαν ὑποπτεύουσι. τί γὰρ φησι;

29 Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

Επειδὴ γὰρ ὡς εἰδότες, Μωϋσέα προβάλλονται καὶ τὸν νόμον, δείκνυσιν ὅτι τὸ μάλιστα ἀγνοούμενον ἐστὶ ταῖς γραφαῖς τὸ ἐρώτημα. ἐπεὶδὴ γὰρ καὶ τὸ περιέχειν αὐτοῖς ἐκ τῶν ταῖς γραφαῖς ἀγνοεῖ, καὶ τὴν Θεοῦ τὴν δύναμιν μὴ εἰδέναι ὡς χρή. τί οὖν φασιν, φησιν, εἰ ἐμὲ πειράζετε πρὸς ἐπ ἀγνοούμενον ὑμῖν, ὅπου γε οὐδὲ ὁ Θεοῦ τὴν δύναμιν ἴστε, ἧς τοσαύτην πεῖραν εἰλήφατε, καὶ οὔτε ἐκ κτίσεως ἐποιήσατε, οὔτε ἀπὸ γραφῶν αὐτὴν ἐγνωτε, εἰ ἄρα καὶ τοῖς λογισμοῖς τοῦτο προέχοιτε εἰδέναι, ὅτι τῷ Θεῷ πάντα δυνατά; διὸ προσῆκε μὲ πρὸς ὃ ἐρωτηθὲν ἀποκρίνεται. ὅθεν γὰρ τοῦτο αἴτιοι ἦσαν αὐτοῖς τοῦ μὴ νομίζειν δύασθαι, ὃ νομίζειν τοιαύτην τὴν προαγμένην τότε καταίσασι, ὃ αἴτιον θεραπεύει, εἶτα καὶ ὃ σύμπωμα (ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ ὃ ἱσόπνια γίνεται) καὶ δείκνυσι τῆς δυνάσεως τὸ ἔσπον.

30 Εν γὰρ τῇ ἀναστάσει, φησὶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ. Ο δὲ Λουκᾶς φησιν, ὡς ἱοὶ Θεοῦ. Εἰ τοίνυν οἱ γαμοῦσι, προσῆκεν ἡ ἐρώτησις. οἱ μὲν ὅθεν οἱ γαμοῦσι, διὰ τοῦτο ἄγγελοι· ἀλλ' ὅθεν ὡς ἄγγελοι, διὰ τοῦτο οἱ γαμοῦσιν. ἀπὸ τούτου δὲ ἕτερα πολλὰ δύγλεν, ἅπερ ἅπαντα δι' ἑνὸς ῥήματος ὁ Παῦλος ἠνίξατο εἰπών· Πεφίμωται γὰρ ὁ θῆμα τοῦ κόσμου τούτου. καὶ διὰ μὲ τούτων ἐδήλωσεν ἠλίκη ἡ δύασις· ὅτι ἡ ἀναστασίς ἐστι, δείκνυσι. καίτοι ζωαποδεδειγμένα τὰ Ἑβραϊκὰ καὶ τοῦτο· ἀλλ' ὅμως οὐκ προσιόντας τὸν λόγον πάλιν προσίησι λέγων. οὐδὲ γὰρ πρὸς ὃ ἐρώτημα ἦν μόνον, ἀλλὰ δὲ πρὸς τὴν ἔννοιαν αὐτῶν. ὅτως, ὅταν μὴ σφόδρα καχυρῶσι, δυνηθῶσιν ἐρωτῶσι, δὲ οὐκ προσιόντας διδάσκει· ὅταν δὲ ἀπὸ κακίας μόνης, οὐδὲ πρὸς ἐρωτώμενα ἀποκρίνεται. καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως ὑποτομίζει αὐτούς, ὅθεν καὶ ἐκεῖνοι Μωϋσέα προσεκάλουν, καὶ φησί·

31 Περὶ

ἐν τῷτο ἔβλεπον, ὃ προσδοκῶσι αὐτὸ ἢ ἐκπολεμῶσι τῷ κρατοῦντι. καὶ ὁ Μάρκος ὃ αὐτὸ δηλῶν, ἢ ὃ αὐχάδες αὐτῶν σαφέστερον ἐκκαλύπτων, καὶ τὴν φοινικῆν αὐτῶν γαμήλιον, φησὶν αὐλοὶς εἰρηκέναι, Δῶμεν Καίσαρι κῆνσον, ἢ μὴ δῶμεν; ὅτω θυμοῦ μὴ ἔπνεον, καὶ Μαρ. 16. 18.
ὠδῖνον ὑπεβουλεύω, ὡς ἐκρίνοντο ὑπὸ θρασπείδη. τί δῆτα αὐτὸς; τί με πειράζετε ὑποκριταί;
5 Εἶδες πῶς πλοκικώτερον αὐλοῖς ἀμφελέγεται; ὅπερ γὰρ ἀπηρτισμένην ἢ προσδόκιμον κακίαν, βαθυτέραν δίδωσι τῷ τομίῳ, προτρέπων αὐλοὺς συγχέων καὶ ὑποτομίζων, τῷ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ δῆλον ἅπασι ποιῆσαι μᾶλλον οἷας αὐτῷ προσέρχονται διανοίας. ταῦτα ὑπὲρ ἐποίει, ἀναστέλλων αὐτῶν τὴν κακίαν, ὥστε μὴ πάλιν τοῖς αὐλοῖς ὑπεκχεομένους καταβλακεύεσθαι. καίτοιγε τὰ ῥήματα πολλῆς ἔγεμε θρασπείας. ἢ γὰρ καὶ δι-
10 δάσκαλον ἐκάλουν ἢ ἀληθῆ ἐμαρτύρουν, καὶ ὃ ἀπροσωπόληπτον· ἀλλὰ Θεὸς ὤν, σοφεῖ τούτων προεληλίζετο. ὅτι καὶκεῖνος ἐχρῆν προλέγειν, ὅτι ὁ χασμοῦ ἢ ὑποπλήξεως ἐστὶν, ἀλλὰ σημεῖον τὸ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν εἰδέναι. ὁ μὲν μέχρι τῆς ὑποπλήξεως ἔστη καίτοιγε ἦρκει μόνον ἐλέγξαντα τὴν γαμήλιον αὐτῶν καταφυσίαν αὐλοὺς τῆς ποινείας· ἀλλ' οὐχ ἴσασιν μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ἀπορράπτει αὐτῶν τὰ σώματα.
15 19 Ἐπιδείξατε γάρ μοί, φησί, τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. Καὶ ὡς ἐπέδειξαν, ὅσαπερ ἀεὶ ποιεῖ, δι' ἧς τῆς ἐκείνων γλώττης ἐκφέρει τὴν ἀπόφασιν, καὶ αὐλοὺς ψηφίσασθαι φιλοσκώπτει ὅτι ἔξεστιν, ὅπερ ἐῶν λαμπρὰ καὶ σαφὴς νίκη. ὥστε ὅταν ἐρωτᾷ, οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἀλλὰ τὰς οἰκείας αὐτῶν ἀπορρίψασιν ἐνθυμίους αὐλοὺς ποιῆσαι βουλόμενος. ὅπερ γὰρ ἐρωτηθέντες,
20 20 Τίνος ἡ εἰκὼν καὶ ἡ ἐπιγραφή; 21 Φησὶν, ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Οὐ γὰρ δῶσι τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' ἀποδοῦναι. καὶ ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς εἰκόνος καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς δείκνυται. εἶτα ἵνα μὴ εἴπωσι, * ἀνθρώποις ἡμᾶς ἐπιτάττεις; ἐπήγαγε, τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. ἔξεστι γὰρ καὶ ἀνθρώποις τὰ αὐτῶν πληρῶν, καὶ Θεῷ δίδοναι τὰ τοῦ Θεῷ πρὸ ἡμῶν ὀφειλόμενα. διὸ καὶ Παῦλος φη-
25 σιν, Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς· ᾧ τὸν φόρον, τῷ φόρον· ᾧ τὸ τέλος, τῷ τέλος· τῷ τὸν φό- Ρωμ. ιγ. ζ.
βον, τῷ φόβον· ᾧ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν. σὺ οὖν ὅταν ἀκούσῃς, ἀπόδος τὰ Καίσαρος Καίσαρι, σκόπει μόνον, τὰ μηδὲν τὴν εὐσέβειαν βλάπτοντα. ὡς ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν ἦν, οὐκέτι Καίσαρος, ἀλλὰ τὸ δραχμὴν φόρος ἐστὶ τέλος τὸ τοιοῦτον. ταῦτα ἀκούσαντες ἐπεστομίσθησαν, καὶ ἐθαύμασαν τὴν σοφίαν. οὐκοῦν πιστεύσαι ἐχρῆν, οὐκ-
30 οὖν ἐκπλαγῆναι. καὶ γὰρ θεότητος αὐτοῖς πρέπει ἀποδεῖξαι τὰ ἀπόρρητα ἐκκαλύψας, ἢ μετ' ὑποτοπείας αὐτοὺς ἐπεσόμισε. τί οὖν; ὑπὸς θῦσαι; ὐδαμῶς,

22 Αλλὰ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον,*

23 Καὶ μετ' αὐτοῦ προσῆλθον οἱ σαδδουκαῖοι. Ὧν τῆς δυσοίας· ἐκείνων ὑποτομιαθέντων ὅτι προσβάλλουσι, δέον ἐκπεπτέρυγας γενέσθαι. ἀλλὰ τοιοῦτον ἡ θρασύτης,
35 δυσίατον ἢ ἰατρῶν τὰς ἀδιαπόρους ὑποχειρίων. διὰ τοῦτο ἢ ὁ θαυμαστὸς ἐκπλησσόμενος αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν, αὖθις τῶν ὑποσημαινόντων λέγων· ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον. ἐν ἐκείνῃ, ποίᾳ; ἐν ἧ τὴν ἐκείνων κακοηθείαν διήλεγξε, ἢ κατήσχυνεν αὐτούς. τίνες δέ εἰσιν ὅτοι; αἵρεσις Ἰουδαίων ἑτέρα παρὰ τοὺς Φαρισαίους, καὶ ἐκείνων πολὺ καταδεεστέρα, λέγουσα μὴ εἶναι δύασιν, μήτε ἄγγελον, μήτε πνεῦμα. παχύτεροι γάρ τινες ὅτοι, ἢ κατὰ Πραξ. κγ. η.
40 τὰ σωματικὰ ἐπιπονθότες. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἐπὶ Ἰουδαίων αἱρέσεις ἦσαν. διὸ ἢ Παῦλος λέγει, Φα-
ρισαῖός εἰμι, τῆς ἀκριβεστάτης αἱρέσεως πρὸ ἡμῶν. ἐξ ὧν θύγατερ μὴ τοσοῦτον ὅτοι κατὰ δύασιν λέγουσι· λέγουσι δὲ ἵνα πλάτυνσι καὶ πρόφασιν ζητήσασι, ὡς ἔγωγε οἶμαι, τοσοῦτο πληθυνθῶσι, οἱόμενοι εἰς ἀπορίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, καὶ θέλοντες δυσχερέσαι ἀμφότερα, καὶ τὸ δύασιν εἶναι, καὶ τὸ τοιαύτην αἴρεσιν. ὁμοίως ἢ καὶ ὅτοι μετ' ἐπιεικείας δηλοῦσι κατὰ βάλ-

λουσι

Ομιλ. ο. 15 ΤΟΤΕ ΠΟΡΕΥΘΕΝΤΕΣ ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ
συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσι ἐν λόγῳ.

ΤΟτε, πότε; ὅτε μάλιστα κατεμυζῶσαι ἔδει, ὅτε ἐκπλαγῆναι τῶν φιλανθρωπίαν, ὅτε φοβηθῆναι τὰ μέλλοντα, ὅτε ἀπὸ τῶν προελθόντων καὶ ἐκ τῶν μηνάτων πιστεῦσαι ἐχρῆν. ἡ γὰρ ὑπὸ τῶν σημείων καὶ εἰρημένα ἐδόα. τελείαν γὰρ ἡ πόρνη ὑπέστησαν, καὶ προεφῆται ἡ δίκαιοι ἀνηρέθησαν. ἡ ἀπὸ τούτων ἔχρῆν καὶ ἐκ τῆς ἀπωλείας ἑαυτῶν μὴ ἀνιᾶσθαι, ἀλλὰ ἡ πιστεύειν ἡ σωφρονίζεσθαι. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὕστερον λήξαι τῆς κακίας αὐτῶν, ἀλλ' ὠδίνει ἡ προῆσαι ἀφαρτίρω. ἀλλ' ὅπῳ καταχεῖν αὐτὸν οὐκ εἶχον (ἐφοβοῦντο γὰρ τοὺς ὄχλους) ἑτέραν ἦλθον ὁδόν, ὡς δι' ἐκ κινδύνων ἐμβαλοῦντες, ἐν δημοσίοις ποιήσαντες ἀδικημάτων ὑπεύθυνον.

χ. βασανίσαι

16 Ἀποστέλλουσι γὰρ αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

χ. αὐξήσει.

17 Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;

Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἔφη, τί με πειράζετε, ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ, Καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.

Καὶ γὰρ φόρου λοιπὸν ἦσαν ὑποτελεῖς, τῶν προγόνων αὐτῶν εἰς τὸν Ρωμαίων ζυγὸν μεταπεσόντων. ὅπερ γὰρ εἶδον, ὅτι ὁ προφήτης διὰ τοῦτο ἀπίθανον, ὁ καὶ Θεοδοτὸν καὶ Ἰούδαν, ὡς ἀποστασίαν μηχανησάμενον, ἐβούλοντο διὰ τοῦτο ἐκ τῶν λόγων τούτων εἰς τοιοῦτόν τι ὑποφίλιον ἐμβαλεῖν. διὰ τοῦτο καὶ οὗτοι μαθητὰς καὶ τοὺς Ἡρῴδου γραμματεῖς ἔπεμπον, διπλοῦν, ὡς φασιν, κρημνὸν ἑκατέρωθεν ὀρύττοντες, καὶ πανούργως πλέκοντες τὴν παγίδα, ἵν', ὅπερ ἀν εἴπῃ, ὑπολαβόντα· καὶ μὴ ὑπὲρ τῶν Ἡρῳδιανῶν ἀποκρίνηται, αὐτοὶ ἐγκαλέσωσιν· εἰ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν, ἐκεῖνοι κατηγορήσωσι. καίτοι γε ἐδεδώκεσαν καὶ δίδραχμα· ἀλλ' οὐκ ἤδεσαν τοῦτο, ὅ ἑκατέρωθεν μὲν αὐτὸν προσδέχων αἱρήσειν, ἐπιθυμῶν δὲ μᾶλλον κατὰ τῶν Ἡρωδιανῶν αὐτὸν εἰπεῖν τι. διὰ τοῦτο μαθητὰς πέμπουσιν, εἰς τοῦτο ὠθοῦντες αὐτὸν τῇ προθέσει, ἵνα τοῦδαδῶσι τῷ ἡγεμόνι, ὡς τύραννον. τοῦτο γὰρ ὁ Λουκᾶς αἰνιττόμενος ἐδήλωσε λέγων, ὅτι ὑπὲρ τῶν ὄχλων ἠρώτων, ὡς μείζονα ἡγεῖσθαι τὸν μάρτυρα. ἐθέλουσι γὰρ τοιοῦτοι ἄπαντες. οὐ πλείονι γὰρ θεάτρῳ τῆς αὐτῶν πρόθεσις τὴν ἀπόδειξιν. καὶ ὅρα τὴν κολακείαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐγκεκρυμμένην δόλον. οἴδαμεν, φασὶν, ὅτι ἀληθὴς εἶ. πῶς οὖν ἐλέγετε, ὅτι πλάνος ἐστὶ, καὶ πλανᾷ τοὺς ὄχλους, καὶ δαιμόνιον ἔχει, καὶ οὐκ ἔστιν ἀπὸ Θεοῦ; πῶς τοσοῦτον ἐβουλεύσατο αὐτὸν ἀνελεῖν; ἀλλὰ πάντα γέγονεν, ἵνα αὐτὸν ὑπολάβωσιν. ὅπερ γὰρ τοσοῦτον ἐπόντες μὴ αὐθαδείας, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, τοῖς τὴν ἐρώτησιν οὐκ ἔτυχον ἀποκρίσεως, προσδοκῶσιν αὐτὸν τῇ κολακείᾳ χαυνοῦν, καὶ πείθειν εἰπεῖν τι κατὰ τῶν καθεστώτων νόμων, καὶ τῆς καταστάσης πολιτείας ὑπεναντίον. ὅθεν καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυρεῖσθαι αὐτοῦ, ὁμολογοῦντες ὅτι· πλὴν οὐκ ὀρθῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἑκόντες· καὶ προσιθέασι λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ. ὅρα πῶς εἰσὶ δῆλοι βουλόμενοι εἰς τοῦτος μᾶλλον ἐμβαλεῖν αὐτὸν λόγους τοῦ ποιοῦτος αὐτὸν καὶ Ἡρῴδῃ προσκρούσαι, καὶ τυραννίου ὑποψίαν λαβεῖν, ὡς καταξαίνοντα τὸν νόμον, ἵνα ὡς σασιαστὴν καὶ τύραννον κολάσωσι. ὃ γὰρ, διδάσκαλε οἴδαμεν, καὶ διδάσκαλος, καὶ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου, φασὶ Ἡρῴδου καὶ Καίσαρος ἡνίττοντο λέγοντες. εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; πῶν ἡμᾶς ἡ διδάσκαλον νομίζετε, ἐν οἷς τὰ πρὸς τὴν ὑμῶν σωτηρίαν διελέγετο καταφρονήσαντες καὶ ὑβρίσαντες πολλάκις. καὶ ὅρα ὃ κακοῦργον αὐτῷ. οὐ λέγουσιν, εἰπὲ ἡμῖν τί ὃ καλὸν, τί ὃ συμφέρον, τί ὃ νόμιμον, ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ; ὅτε πρὸς

χ. ὅπως

χ. τῇ κρατούσῃ πολιτείᾳ

χ. καταξαινομένου

ἓν

Φοδσι· ϗ ὥσπερ ἑτέρῳ οἰκειωτῶν οἰκειμήλιον, ὥσπερ. Εἰς αὐτὸν μεταβάντες Ⓐ ὑράνιοι, ὥσπερ ἐκεῖ ζῶντες, ὅτω γὰ ἐκεῖ πάντα διαλέγονται, περὶ τῶν κόλπων τῦ Ἀβραάμ, περὶ τῶν σεφάνων τῶν ἁγίων, περὶ τῆς μὴ Χριστοῦ χρείας· καὶ τῶν προφητῶν αὐτοῖς οὐδὲ μνήμη ἦς οὐδὲ λόγος. Ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς οὐκ ἂν ἀξιώσαιμεν ἡμᾶ εἰπεῖν, περὶ ὧν Ⓐ μύρμηκες καὶ ὁπὰς ϗ ἴουν χεράμους σεβάπτοισιν, ὅτως οὐδὲ ἐκεῖνοι, τί ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ περὶ τῦ βασιλέως τῦ ἄνω, περὶ τῦ πολέμου τῦ ἐν χροὶ, περὶ τῶν τῦ διαβόλυ μηχανημάτων, περὶ τῶν κατορθωμάτων, ὧν Ⓐ ἅγιοι κατώρθωσαν. Τί τοίνυν πρὸς ἐκείνους ἡμεῖς παβαβαινόμενοι, μυρμήκων διενωόχαμεν; οὐδέν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ἁμαλιῶν ὑπομιμνήσκονται, ὅτω ϗ ἡμεῖς· ϗ εἴθε τούτων μόνον ἡμεῖς *, νεῦ ϗ πολλῷ χείρονες. οὐ γὰ τ̄ ἀναγκαίων ἐπιμελούμεθα μόνον, καθάπερ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ϗ τ̄ περιττῶν. Ⓐ μὴ γὰ πόρρω πάντος ἐγκλήματος ἀπαλλαγῶμεν μετέρχηται, ἡμᾶς ϗ πᾶσαν πλεονεξίαν, ϗ οὐδὲ τὰ μυρμήκων μιμούμεθα, ἀλλὰ τὰ τῶν λύκων, τὰ τῶν προβάλεων, μᾶλλον ϗ καὶ ἐκείνων χείρους. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ φύσις οὕτως ἔδωκε πρέφεσθαι· ἡμᾶς ϗ λόγῳ δὲ "ἰσοτιμίαν τετίμηκεν ὁ "Χριστὸς, ϗ τῶν θηείων γεγόναμεν χείρες. ϗ ἡμᾶς μὲν τ̄ ἀλόγων χείρας γεγόναμεν· ἐκείνοι ϗ τῶν ἀγγέλων ἴσοι, ξένοι ϗ πρόσπεδημοι τῷ σώματι ὄντες. ϗ πάντα αὐτοῖς σύμπλακται πρὸς ἡμᾶς, ϗ ἐνδύματα, ϗ τροφὴ, καὶ οἰκία, καὶ ὑποδήματα, ϗ λαλιά. ϗ εἴ τις ἐκείνων ἤκουσε θαλεσθμῶν δὲ ἡμῶν, ὅτε μὲν "ἔγνω καλῶς, πῶς Ⓐ μὴ "ἐυσεβοπολίται, ἡμᾶς ϗ οὐδὲ τῆς γῆς ἄξιοι. θαῤῥῶ δὴ τῦτο ἐπειδὴ τις ἀξίωμα περιβεβλημένος ἀπέλθῃ πρὸς αὐτοὺς, ὅτε μάλιστα ἐλέγχεται ὁ τύφος ἅπας. ὁ γὰ γηπόνος ἐκεῖνος καὶ ὁ πάντων ἄπειρος τῶν βιωτικῶν, τῦ στρατηγεῦ καὶ μέγα ὄπὶ τῇ ἀρχῇ φρονοῦντος πλησίον καθηται ὄπὶ σιβάδος, ὄπὶ προσκεφαλαίου ῥυπῶντος. οὐ γὰ εἰσιν Ⓐ αἱρετικοὶ αὐτὸν καὶ φυσῶντες· ἀλλὰ παῦτον ἔχουσι, οἷς μὲν εἴ τις πᾶσα χρυσοχόον ἔλθῃ καὶ ῥοδωπιδν. καὶ γὰ καὶ ἀπὸ τ̄ χρυσίου, καὶ ἀπὸ τῶν ῥόδων δέχεταί τινα λαμπηδόνα. οὕτω καὶ οἱ ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς τούτων κερδαίνοντες μικρὸν, τῆς ἀφονοίας τῆς ἐμπροσθεν ἀπαλλάττονται. ϗ ὥσπερ εἴ τις εἰς ὑψηλὸν "ἔλθοι τόπον, καὶ σφόδρα βραχὺς ἦ, ὑψηλὸς φαίνεται· οὕτω καὶ οὗτοι, πρὸς τὰ ὑψηλὰς αὐτῷ ἐρχόμενοι διαιρίας, τοιοῦτοι φαίνονται ἕως μὲν ἐκεῖ μένωσι· κατελθόντες γὰ ταπεινοῦνται πάλιν, ἀπὸ τῦ ὕψους ἐκείνου καταβαίνοντες. οὐδὲν πρὸς ἐκείνους βασιλεύς, οὐδὲν ὕπαρχος. ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς τῶν παιδίων τὰ παίζοντων γελῶμεν, ὅτω κἀκεῖνοι τ̄ φλεγμονιὼ τῶν ἔξω σοβούντων θαῤῥοῦσι. ϗ δῆλον ἐντεῦθεν. εἰ γάρ τις αὐτοῖς δοίη τ̄ ἀσφαλείας βασιλείαν, οὐκ ἂν ποτε ἔλθοιτο. ἔλαττον δ' ἂν, εἰ μὴ μεῖζον αὐτῆς ἐφέροιτο, εἰ μὴ προσκαιρον εἰ) τὸ πρᾶγμα ἐνόμιζον. τί οὖν; οὐκ αὐτομολήσομεν πρὸς τοσαύτην μακαριότητα; οὐχ ἥξομεν πρὸς τοὺς ἀγγέλους τούτους; οὐ λησόμεθα καθαρὰ ἱμάτια, ϗ ἐμπομπεύσομεν τοῖς γάμοις τούτοις· ἀλλὰ μνησθῶμεν προσαιτοῦντες, ὧν οὐ τ̄ τειόδοις πλουτῶν οὐδὲν ἄμεινον διακείμενοι, μᾶλλον ϗ πολλῷ χείρονι ϗ ἀθλιώτεροι; ϗ γὰ ἐκείνων πολλῷ" χείρες Ⓐ κακῶς πλυνοῦσι, ϗ βέλτιον ἐπαίρει, ἢ ἀνορύσσει. ὃ μὲν γὰ ἔχω συνίνωμι, ὃ ϗ κόλασιν φέρει· ϗ ὁ μὲν οὐδὲν προσκρούει Θεῷ, οὗτ ϗ ϗ δι' ἀθρώπους ϗ Θεῷ· καὶ τοὺς μὲν πόνους ὑφίσαται τῆς ἁρπαγῆς, τιμὴ ϗ ἀπόλαυσιν ἑτέρῳ πολλάκις ἐκαρπώσατο ἅπασαν. ταῦτ' οὖν εἰδότες ϗ ἀποθέμενοι τὴν πλεονεξίαν ταύτην, πλεονεκτήσωμεν τὰ δίκαια, μὴ πολλῆς ἀπουδῆς τὴν βασιλείαν ἁρπάζοντες. ὁ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι ῥᾳδιουργοῦντα ἄλλα εἰσελθεῖν. γένοιτο ϗ πάντας ἀπουδαίους ϗ ἐγκρατεύεσθαι γενομένους ταύτης ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος ζωὴ τῷ ἀναρχῳ πατρὶ ϗ τῷ παναγίῳ ϗ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* ἐυεργετίζομεν.

χ. ἐπωνυμία Χ. Θεὸς,

χ. ἔσχατοῦ καλεῖται,

χ. εἰσίασι

χ. χεῖρες

Ομιλ.

κουιδήλιν πολεμοῦσας ⸌ὃ δηλοῦλο, αἰχμαλώτους ῥυομένους τοὺς ἐπ' ἐκείνου κατεχομένους, καὶ πάντων τῶν βιωτικῶν ἀπηλλάχθαι. Οὐ κατασκευάζεις οἰκίας, ἀλλ' ἔρημα, ἵνα μᾶλλον σαύτὸν δύσῃς; Οὐ κατορύττεις θησαυρὸν, καὶ καλῆς σαύτὸν ⓦ πολέμιον; Οὐ περιβάλλεις τείχη, καὶ σαυτῷ καλασκευάζεις φυλακήν; Εἰ δὲ δύσκολα ταῦτα ⸌ σοι δοκεῖ, ἀπέλθωμεν πρὸς τὰς ἐκείνων σκηνάς, ἵνα δηλ. τῶν ἔργων μάθωμεν τὴν εὐκολίαν. καλύβας γὰρ ἐκεῖνοι πηξάμενοι, καὶ ἄπορ ἴσασι δεῖν τοῦτον, οὕτως ἀφίστανται, ὥσπερ ⓓ γραμματα τὸ γραπτὸν ὑπὸ ⸌ἑρμηνέως ἀφέντες. καὶ γὰρ οὕτως ἐσκηνώκασι, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. καὶ γὰρ πλέον ἰδεῖν ἐρημίαν σκηνὰς ἔχουσαν μοναχῶν ταξιαρχίας, ἢ γραμμάτων τὸ γραπτὸν φῶς παραπέπασματα τινὸς τὰς δέκα πεπυμμένους, καὶ τῆς τῶν δεκάτων ἀριθμῆς φαρὴν κροκωτὰ ἔχαρτῶντας, καὶ πλῆθος ὑμένων χαλκῆς ἐχόντων κεφαλάς, καὶ πολὺ τὸ ἀπαίσιον ἀγράπτους τοὺς ὁμοφάλους, καὶ σιδηρῷ τετραγωνισμένους ὅλως δι' ὅλων, καὶ βασίλεια ἐγκεδιασμένα, καὶ πεδίον πλατυμένον πολύ, καὶ ἀριστοποιημένους καὶ αὐλιῶντας. Οὐδὲ γὰρ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἐστὶν ὃ διαβλέπειν τοῦτο, οὗ ἕνεκα ἐγὼ λέγω πᾶν. ἀπὸ γὰρ ἀπέλθωμεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἴδωμεν τῶν τῆς Χερσοῦ γραπτῶν τὰς σκηνὰς, καὶ τὰ παραπετάσματα τυπούμενα ὀφρύσι, οὐδὲ αἰχμὰς δορατῶν, οὐδὲ πέπλους χρυσοῦς ὤλοις βασιλικοῖς ποιοῦντας· ἀλλ' οἵ [δὲ] ἐν ταῖς ⸌ἐν γῇ πολλῷ ταύτης μακροτέρᾳ καὶ ἀπείρῳ πολλοὺς ἔτεινεν ὑρμοὺς, καμήλοις καὶ φοινικῶσι δὲ ἔδειξε τὸ πρᾶγμα· ὅπου ⸌ ἐκεῖ πάσαλοι ἔνι. Οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τὰ καταγώγια χείρονα τῶν ὑραιοτέρων ἔχει). καὶ γὰρ ἀγέλαι καπήλων) πρὸς αὐτούς, καὶ ὁ τῶν ἀγέλων διαστάτης. Εἰ γὰρ πρὸς ⓦ Αβραὰμ ἦλθον, ὕδατα γυναῖκα ἔχοντα καὶ παιδία τρέφοντα, ὅπου φιλόξενοι εἶδον, ὅταν πολλῷ πλείονα θέρμην ἄγειν, καὶ δι' ἄθροπον σώματος ἀπαλλαγήτα, καὶ ὁ ἔρημος ἔρημος ὑποδρομῶται, πολλῷ μᾶλλον ὁ τοῦτο ἀγαπέσουσι, καὶ χορεύουσι τὴν αὐλὸς τρέπουσαν χορείαν. καὶ γὰρ τράπεζα πᾶσης πλουσιότητος ἀπηλλαγμένη καὶ καθαρὰ καὶ φιλοσοφίας μεστή. Οὐκ ἀμυδρὸν κίνδυνοι πᾶσι αὐτοῖς, οὐδὲ κρεῶν κατανάλωσις, οὐδὲ καρδαμίας, οὐδὲ καρυκείας, οὐδὲ κρίσις ἀνδύς, οὐδὲ καπνὸς ἀτιμος, οὐδὲ δρόμοι ⸌ ζυγοῦσι καὶ ταραχαὶ ⸌ κλυδωνίαι ⸌ ἐπορθοῦσι, ἀλλ' ἄρτος καὶ ὕδωρ, ὃ μὴ ἐκ πηγῆς καθαρᾶς, ὃ δὲ ἀπὸ πόνων δικαίων. Εἰ δέ τι καὶ φιλοπονώτερον ἐστάσασι βουληθεῖεν, ἀκρόθρυα καὶ φιλοπονία γένεται, καὶ μείζων ἐστὶν ἡδονὴ, ἢ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τραπέζαις. οὐδεὶς ἐστὶν φόβος καὶ ζῆμα, οὐκ ἄρχων ἐκκαλέσεται, ὁ γαμὴ πρόξωσιν, οὐ παιδίον εἰς ἀγυμνάσιον ἐκβαλεῖ, ὁ γέλως ἀτάκτως ἐξέλυσεν, οὐ κραυγὴν πλῆθος ἐφύσησεν, ἀλλ' ἀγέλαι ἐστὶν ἡ τράπεζα πάσης τοιαύτης ταραχῆς ἀπηλλαγμένη, καὶ σιβαὶ ἢ αὐτοῖς χόρτος ἁπλῶς ⸌ποιοῦνται, καθάπερ ἐν ἐρήμῳ ἀριστοποιῶν ὁ Χριστὸς ἐποίησε. πολλοὶ ἢ οὐδὲ ⸌ ὠρίφιοι τὸ ποιοῦσι, ἀλλὰ αὐτὶ ζύγης ⓦ ὀρεινὸν ἔχουσι, καὶ τὴν στιλπνὴν ὠπὶ φωτὸς λύχνον, ὁ δρομῶν ἐλαίου, οὐδὲ τὸ ἀμχοτομημένου. σκεῦος μέσος ἀξίως αὐτῶν ἄυτη φαίνει. Ταῦτα καὶ ἀγέλαι τὴν πράπεζαν ἐκ τῶν οὐρανοῦ θεωρεῖσθαι, τέρπονται ⸌ ἥδονται. Εἰ γὰρ ὅτι ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαίρουσιν, ὅτι δικαίοις τοσούτοις μιμουμένοις αὐτὸν ἢ οὐκ ἐργάσονται; Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ διαστάτης καὶ δοῦλος, πάντες δοῦλοι, πάντες ἐλεύθεροι. καὶ μὴν νομίσῃς ἄγιγμα εἶ) τὸ ἑρημῶσον. καὶ γὰρ δοῦλοι ἀλλήλων, ⸌ διαστάται ἀλλήλων εἰσίν. ὐκ ἔστιν ἑαυτὸς καταλαβεῖν σὸν κατηφείαν ἡμέσθαι, ὅπερ πολλοὶ τῶν αἰθρώπων πάσχουσι, ταῖς ἐκ τῶν καθημερινῶν καλῶν αἰσλογιζόμενοι φορτίδας· ὐκ ἔστι μὴ τὸ δεῖπνον μεμιμῆσαι λησταῖς, καὶ ἀποκλῆσαι θύρας καὶ ὀπτῆσαι μοχλὸν, οὐδὲ πᾶλαι δεῖσαι, ἃ πολλοὶ δεδοίκασι, τοὺς λύχνους μὴ ἀναχρεῖας ⸌ κοιμίζοντες, μήπου ἀπροσδόκητον ἐμπορήσῃ τὴν οἰκίαν. καὶ ἡ σχολὴ ἢ αὐτοῖς τῆς αὐτῆς γέμει γαλιλαίας. ὃ γὰρ ταῦτα, ἅπερ ἡμεῖς σχολὴν ἄγομεν, φιλοπονοῦσι, τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς· ὁ δεῖπνα γέγονεν ἀρχῶν, ὁ δεῖπνα ἐπαύσατο ἀρχῶν, ὁ δεῖπνα ἐτελεύτησε, ⸌ τὴν κληρονομίαν διεδέξατο ἕτερος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τῶν μηδόντων φιλοπονοῦσι καὶ φιλοσοφοῦσι.

Αυκ. 16. 9.

κ. τὸ

κ. αἰμαῖς κ. ὀρεινοῖς,

κ. μακροτέρᾳ

κ. κομίζοντες,

των ἡμῖν δῆ τῶν ἱματίων τῶν χρυσοπάγων, τῶν τὰ ἔξωθεν ἡμῖν κοσμοπλοκούντων, ἀλλ' ἐκείνων τῶν τὰ ἔνδον. ἕως αὖ γὰρ ταῦτα ἔχωμεν, ἐκφανεῖς εἶναι δύσκολον. Οὐκ ἔστιν ὁμοῦ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καλλωπίζειν· οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ μαμμωνᾶ δουλεύειν, καὶ τῷ Χριστῷ συναρχεῖν ὡς δῆτα. ἀποθώμεθα τοίνυν ταῦτα τὴν πορφυρίδα τὴν χαλεπήν. οὐδὲ γὰρ, εἴ τις Ⓦ μὴ οἶκον ἐκόσμει ταῖς ψηφιδωτοῖς χρυσᾶ κρεμάσας, σὲ δ' ἂν ῥᾳδίως χωμῶντα ἐποίει καθίσαι, ταραίως δὲ ἂν ἤνεγκας. ἀλλ' ἴδωμεν τοῦτο σὺ ταῦτον ἐργάζῃ, τὴν μὲν οἰκίαν τῆς ψυχῆς σου, τὸ σῶμα λέγω, μυρίοις ψηφιδωτοῖς κοσμοπλοκοῦν, ἐκείνῳ δὲ ἐν ῥᾳδίοις ἀφεὶς καθῆσθαι. Οὐκ οἶδα ὅπῃ Ⓦ βασιλέα τῆς πόλεως μᾶλλον χρὴ σεμνύεσθαι δῆτα; δῆλόν τι τοῦτο τῇ μὲν πόλει ψηφιδωτὰ μὴ λίθου κατεσκευάσαι, τῷ δὲ βασιλεῖ, ἀλυσμοῖς καὶ δῆμα. ὅτῳ καὶ σύ. τὸ μὲν σῶμα πολλῷ φαυλότερα ψηφίδωνε στολῇ, Ⓦ δὲ νοῦν ἀλυσμοῖς ἔνδυσον, ἐξ ὧν φασιν ἐπίτηδες αὐτοῖς, καὶ καθίστασι ὅπῃ ὀχήματος ὑψηλοῦ καὶ ψηφιδωτοῦ· ὡς νῦν γε τοιωδὶ ὄντι ποιεῖς, τὸν μὲν πόλιν κοσμοπλοκοῦντα ποικίλως, τὸν δὲ βασιλέα νοῦν ἀφεὶς σύρεσθαι δεδεμένον ὀπίσω τῶν ἀλόγων παθῶν. Οὐκ ἐνοεῖς ὅτι εἰς γάμον ἐκλήθης, καὶ θεοῦ γάμον; οὐ λογίζῃ πῶς εἰς ταύτας τὰς πασάδας τὸν κληθέντα ψυχὴν εἰσιέναι χρή; χρυσοῦσι τοῖς χρυσοῖς ψηφιδωτοῖς, πεποικιλμένοις; βούλει σοι δεῖξω σὲ ὄντως ἐσολισμένους; σὺν ἐνδύματι ἔρχεσθαι γάμου; αἰσχύνῃ τῶν ἁγίων ἐκείνων, ὑφ' ὧν ψηφὴν ὑμῖν διελέχθη, τῶν τὰ πτύχια ἐχόντων ἱμάτια, τῶν τὰς ἐρήμους οἰκούντων. ὅτοι μάλιστά εἰσιν οἱ τὰ ἐνδύματα τῶν γάμων ἐκείνων ἔχοντες. ἐξ ὅλων ἐντεῦθεν. ὅσας γὰρ δὴ αὐλὰς ὅλως πορφυρίδας, οὐκ αὖ ἔλαιον ἀναβῇ· ἀλλ' ὥσπερ βασιλεύς, εἰ τὸ πλοῦτον τὰ ῥάκια οὐκ ἀναβαίνει τοῦτα αὐτὸν ἐνδυθῆναι, βδελυξάτω αὖ τὸν στολὸν· ὅτῳ καὶ ἐκφυσι τὸν ἀλυσμίδα τὸν βασιλικὸν ἐκεῖνον. οὐδαμοῦ δ' ἑτέρωθεν τοῦτο παίρουσιν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τὸν εἰδέναι τὸν κάλλος τῆς ἑαυτῶν στολῆς. δῆτα τοῦτο καὶ τὸν ἀλυσμὸν ἐκεῖνον χλανίδα ἀναπτύουσιν, ὡς ἀράχνιον. ταῦτα γὰρ αὐτοῦ ὁ σακκος ἐδίδαξε. καὶ γὰρ εἶσιν αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ὑψηλότεροι πολλῷ καὶ λαμπρότεροι. καὶ δυσπαθῆς ταῖς πύλαις ἀναπτύξαι τὸν νοῦν, καὶ τὸν ψυχὸν αὐτῶν καταδεῖν ἐν Ⓦ ἔνδυτι ἅπαντα κόσμον· καὶ εἰς τὸν γλῶτταν καταπέσοις δ' φέρων τῆς βυσσοφίας τὸν λαμπηδόνα, καὶ τὸν ἀγγελικὸν τῶν ἱματίων ἐκείνων, καὶ τὸν ἀστραπὴν τοῦ ζωειδότος αὐτοῦ. ἔχομεν εἰπεῖν καὶ παλαιοὺς ἀνδρας μεγάλους καὶ θαυμαστούς· ἀλλ' ὅπῃ σὺν παχυτέρας ταῖς ὁρώσαις ὑποδείγματα μᾶλλον ἀναγκαῖ, δῆτα ὅτι ὑμᾶς καὶ ὅτι ταῖς σκιωναῖς πέμπω τὴν ἀγίων ἐκείνων. οὐδὲν γὰρ ἔχουσι λυπηρὸν, ἀλλ' ἅπερ οἱ ὁρμοῖς πηξάμενοι ταῖς καλύβας, οὕτω πόρρω τῶν ἐν ᾧ πρόπαι βίῳ μοχθηραὶ ἐσκιώνηται, στρατοπεδούμενοι κατ' ὀλίγον, καὶ ὥσπερ χορεύοντες, οὕτω πολεμοῦσιν αὐτῷ. δῆτα τοι ἦτο καὶ καλύβας πηξάμενοι, πόλεις καὶ οἰκίας καὶ ἀγορὰς ἔφυγον. Ⓦ γὰρ πολεμοῦσα οὐκ ἔνι ἐν οἰκίᾳ καθῆσθαι, ἀλλὰ δῆτα χειμάσαντα τὴν οἴκησιν, ὡς μέλλοντα εὐθέως ἀπαναίσασθαι, οὕτω κατοικεῖν. τοιοῦτοι ἐκφυσι πάντες, ἀπενδυτίας [οἰκοῦντες] ἡμῖν. ἡμεῖς μὲν γὰρ οὐχ ὡς ἐν στρατοπέδῳ, ἀλλ' ὡς ἐν πόλει ἐλευθερίᾳ ζῶμεν. τίς γὰρ ὅτι στρατοπέδου ποτὲ ἠκούσατο καταβάλλεται, καὶ οἰκίαν οἰκοδομεῖ, ὡς μακρὰν ὕστερον ἀπολαυσόμενος μέλλει; Οὐκ ἔστι τοιοῦτος. ἀλλὰ καὶ ὅπῃ χειρῶσας, ὡς πρόσκαιρος ἀναιρεῖται. ὃς ὅτι στρατοπέδου πλέθρα γῆς ὠνεῖται, ἐξ ἐπαγγελίας ζωπυροῦσιν; Οὐκ ὅστις τοιοῦτος, καὶ μάλα εἰκότως. πολεμήσας γάρ, φησι, πρόσκαιρος, καὶ καπηλεύσας. τί τοίνυν φιλόπονος πρὸς Ⓦ τίποτε, ὃν μακρὰν ὕστερον ἀφίστησιν ὅταν ἀπέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα, ταῦτα ποιεῖ. ταῦτα καὶ σοὶ λέγω νῦν ἐγώ· ὅταν ἀναχωρήσωμεν εἰς τὴν πόλιν τὴν ἄνω, ταῦτα ποιεῖ· μᾶλλον γὰρ οὐδὲν δῆτα σοὶ πόνων ἐκφ λοιπόν. ὁ βασιλεύς σοὶ πάντα ποιεῖ καὶ ἐργάζεται. σὺ δὲ ἀρκεῖ ταῦτα φέρειν πρόθυμον καὶ χαίροντα πήξασθαι· οἰκοδομῆς ἢ σκηνοπηγίας χρεία. ἄκουσον οἵος τῶν ἀμαξοβίων Σκυθῶν ὁ βίος, οἵδα σὺν Νομάδας φασὶν ἔχειν δῆμα γλώσσης. οὕτω τοὺς χειμαδιοὺς ζῆν ἔδει· πρόθυμον καὶ οἰκουμένου

χ. πῶς

χ. καμαπτῆς

χ. ἀδιμᾶς

Περ.α.π. λων εἰς τὸν ἱερατικὸν διδάσκειν ἐδήλωσεν ὅτι ἐκείνοις ἀμαλέξονται πάντες. Λήψεσθε γάρ, φησι, δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Γολ.β.π. Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν, Ὁ γάρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. διὰ τοῦτο καὶ ⓐ ἀπόστολοι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πρῶτον ἐχώρησαν, καὶ πολλοὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ διατρίβοντες χρόνον, εἶτα οὕτω αὐτὴν ἐλαφέντες, ὅτε διεσπάρησαν εἰς τὰ ἔθνη. σὺ δὲ ὅρα καὶ πῶς φιλοτιμίαν τὴν διακονίαν. ὅσους ἐὰν εὕρητε, φησί, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. πρὸ τούτου μὲν γάρ, ὅπερ ἔφην, καὶ Ἰουδαῖοι δὲ "ἕλληνι διελέγοντο, ἐπὶ πλέον δὲ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ διατρίβοντες· ὅθεν ἦν ἐπιμένειν ὑπιβουλεύοντες αὐτοῖς, ἀκούσαν Παύλου τοῦ διαβολικοῦ ἑρμηνεύοντος ταῦτα, καὶ λέγοντος ὅτως· ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ὅθεν ἦν αὐτοὺς, ὁμοῦ γάμου ἕτοιμος ὄντων, ⓑ ἦν κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. ἤδη μὲν οὖν καὶ πρὸ τούτου ἦσαν· ἀλλ' ἵνα μηδεμίαν αὐτοῖς καταλίπῃ αἰσχυντηρὸν πρόφασιν, καθάπερ ἔδοξε, πρὸς αὐτὸν "ἀπολογίας πρόφασιν, καθάπερ ἔδοξε, πρὸς αὐτὸν "πρῶτον καὶ ἦλθε καὶ ἔπεμψεν, ἐκείνους τε ὑπισχνίζων, καὶ ἡμᾶς παιδεύων τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἄπταιστα πληροῦν, καὶ μηδὲν μηδὲν κερδαίνειν μέλλη. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἦσαν ἄξιοι, πορευθεὶς, φησὶν, εἰς τὰς τριόδους, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε, ἵνα τίς, Ματθ.κα.λα. λβ. σὺν τυχὸν τὰς καὶ σὺν ἀπερριμμένους. ὅπερ γάρ φημι καὶ κάτω ἔλεγεν, Ὅτι πορεῖαι καὶ τελῶναι Ματθ.ιθ.λ. προάξουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ, Οἱ πρῶτοι ἔσχατοι ἔσονται), καὶ ⓒ ἔρχονται πρῶτοι, δείκνυσιν ὅτι δικαίως ταῦτα πάσχουσι, ὁ μάλιστα πάντων ἐδάκρυεν Ἰουδαίους. καὶ γὰρ καταστροφῆς χαλεπώτερον μᾶλλον αὐτοὺς ἔκλαιε καὶ πολλῷ μείζον, ὃ νῦν ἐκείνων τοὺς ἐξ ἐθνῶν εἰσαγομένους ὁρᾷ. εἶτα, ἵνα μηδὲ ὅτι τῇ πίστει θαρρήσωσι μόνῃ, καὶ πρὸ τοῦ κρίσεως αὐτοῖς ἀμαλέγει τὸ ὅτι τῇ πονηρίᾳ προάξουσι, τοῖς μὲ ὑδέπω πεπιστευκόσι, πρὸ δὲ προσελθεῖν τῇ πίστει, τοῖς δὲ πεπιστευκόσι, πρὸ τοῦ τὸν βίον ἐπιμελείας. ἔνδυμα γὰρ βίος ὅτι καὶ προάξις καὶ μέλι χάριτος ἐστὶν ἡ κλῆσις. ἵνα οὖν ἔνεστιν ἀκριβολογεῖται; ὅτι δὲ μὴ κεκλημένων δὲ καθαρθῆναι, χάριτος ἐστὶν· ὃ δὲ κληθέντα καὶ καθαρὰ ἐνδυσάμενοι μεῖναι θεσπίζα ἐστὶν, τὸ τῶν κεκλημένων σπουδῆς. ὃ κεκλημένων δὲ οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας γίνεται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χάριτος. ἔδει οἶνον ἀμείψασθαι τὸν χάριν τοῦ ἀναχθέντα, ἃ τοῦ ἐπιδείξασθαι τοσαύτην ποιεῖται μὴ τὸν ἀμελοῦντα. ἀλλ' οὐκ ἀπέλαυσε, φησὶν, "ὅσον Ἰουδαῖοι. καὶ μέλι πολλῷ μείζονων ἀπέλαυσαν ἀγαθῶν. ἃ γὰρ ἀπὸ πάντος τοῦ χρόνου προεκαθάιζεν ἐκείνοις, ταῦτα ἀθρόον ἔλαβες σὺ, οὐκ ἄξιος ὤν. διὸ καὶ Παῦλος λέγει, Τὰ μὲν ἔθνη οὐκ ἐλέους δοξάσαι Θεόν. ἃ γὰρ ἐκείνοις ὠφείλετο, ταῦτα ἔλαβες. διὸ δὲ πολλὴ κεῖται ἡ δίκη τοῖς ἐρραθυμηκόσι. καθάπερ γὰρ ἐκφυοῖ μὴ ἐλθεῖν ὕβρεσαι, ὅτε καὶ σὺ τῶν ὅτε καταλιθῆναι μὴ βίου διεφθαρμένου. ὃ γὰρ ῥυπαροῖς ἱματίοις εἰσελθεῖν, [τοῦτο ἀπίστεται,] τοῦτοις, βίον ἀκάθαρτον ἔχοντα ἀπελθεῖν οὐτεῦθεν. διὸ καὶ ἐφιμοῦτο, φησιν. ὁρᾷς πῶς, καίτοι ὅτε τὸ πράγματος ὄντος καταλλήλου, ὅ, τοῦτέστιν κολάζει, ἕως δὲ αὐτὸς ὁ ἡμέρτηκὼς τὴν φωνὴν ἐξενέγκῃ; τῷ γὰρ μηδὲν ἔχειν ἀντειπεῖν, κατέχρηεν ἑαυτὸν, καὶ ὅτε πρὸς τοὺς ἀπορρήτους "αἴρεται κολάσεις. μὴ γὰρ δὴ σκότος "ἀκούων, τοῦτο νομίσῃς αὐτὸν ἠμορφῶσθαι, τῷ εἰς ἀφεγγὲς πέμπεσθαι χωρεῖον μόνον, ἀλλ' ὅπου καὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τοῦτο γὰρ λέγει, τοὺς ἀκατεπτήκτους σὺ δικαιώματος ὠδύνας.

ΘΕΙΚΟΝ Ἀκούσατε, ὅσοι μυστηρίων ἀπολαύσαντες, καὶ τοῖς γάμοις προσηλυθόμενοι, ῥυπαροῖς τῶν ψυχῶν προσβάλλετε προάξεσιν. ἀκούσατε πόθεν ἐκλήθητε. ἀπὸ τῆς τριόδου. ἆρα τίνες; χωλοὶ δὲ καὶ ἀνάπηροι καὶ ψυχῶν, ὃ πολλῷ χαλεπώτερον τῆς τοῦ σώματος "λώβης. αἰδέσθητε τὸν φιλανθρωπότατον τοῦ καλέσαντος, καὶ μηδεὶς "μὴ ἔτω ῥυπαρὰ ἔχων ἱμάτια, ἔκεισε "ἀνέμενε μόνῳ προσεργαζέσθω τὸν στολὸν τῆς ψυχῆς. ἀκούσατε γυναῖκες, ἀκούσατε ἄνδρες· ὅ τοῦτο-

χ. ἔθνεσι

χ. αἰσχύνη

χ. προάξεις

χ. ἔσεσθε

χ. ἔθνεσι

χ. ἔλκεσι

χ. ἀνέμενε

χ. ὑμᾶς

τον

μαθήσομαι, καὶ αἰαγκαῖα ἢ τὰ κατέχοντα, πρώτων προπιόντες. πείσθητε τὰ πνευματικά. καὶ καλῶς ἐκεῖ προσφάτως, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου. Εἶπατε γάρ, φησι, τοῖς κεκλημένοις καὶ πάλιν, καλέσατε τοὺς κεκλημένους, ὅπερ μείζονα τὴν κατηγορίαν ἐποίει. καὶ πότε ἐκλήθησαν; ἀλλὰ τοῖς προφήταις ἀπρώτων, ἀλλὰ Ἰωάννου πάλιν (αὐτὸς γὰρ πρὸ ἑπέμπειν ἀπρώτας λέγων, ἐκεῖνοι δὲ ἀνέκαινον, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι) δι' αὐτοῦ πάλιν τοῦ υἱοῦ. Δεῦτε γάρ, φησι, πρὸς μὲ πρώτους οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ματθ. ια. κη. καὶ πάλιν, Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω. οὐ δὲ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' Ιωαν. ζ. λζ. ἔργων αὐτοὺς ἐκάλει, καὶ μετὰ τοῦ ἀναλημφθῆναι δι' Πέτρου καὶ τῶν κατ' αὐτόν. Ο δὲ Γαλ. ε. ια. ἐνεργήσας, φησί, Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. ὅπου γὰρ ἂν ἰδόντες ὠργίσθησαν καὶ ἀνῆλθον, διὰ τοῦτο καλεῖ πάλιν. καὶ ὅτι οὐ καλῶς; ὅτι μόχθους καὶ πόνους καὶ ἱδρῶτας; οὐχί, ἀλλ' ὅτι πτωχούς. ἀναπαύσει γάρ μου, φησι, καὶ τὰ σιτία μου πτωχεία. ὅρα πόση ἡ πνευματικὴ σοφία, πόση ἡ φιλοτιμία. καὶ οὐδὲ τοῦτο αὐτοὺς ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ὅσῳ μείζονος ἐμακροθύμησε, τοσούτῳ μείζονος ἐσκληρύνοντο.

κ. ἀσχόλους, οὐδὲ γὰρ ἀσχολούμενοι, ἀλλὰ μεθύοντες καὶ ἦλθον. πῶς οὖν ἀναπαύσει; μὴ γάμος, φησί, καὶ ζῆθος

κ. ἀσχολίας; κ. ἀσχολίας ἐνδιαίτημα αἰσχύνης. βοῶν προσκάλλονται; ταῦτα γοῦν ἀσχολίας; οὐδαμῶς. τῶν γὰρ πνευματικῶν καλούντων, οὐκ ἔστιν ἀσχολία οὐδὲ μία δικαία. ἐμοὶ γὰρ δοκοῦσι καὶ ταύτας ταῖς προφάσεσι χεῖρον θαι, τῆς ἀμελείας προσκαλύμματα ταῦτα προβαλλόμενοι. καὶ ὁ τοῦτο μόνον δεινόν, ὅτι οὐκ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς χαλεπώτερον καὶ μανιακώτερον, δι' ὑβρίσματος καὶ συγκοπῆς τοὺς ἐλθόντας καὶ ὑβρίσας καὶ ἀνελών. τοῦτο τὸ προτέρου χεῖρον. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἦλθον ἀπαντῶντες προσόδου καὶ καρποῖς, καὶ ἐσφάγησαν· οὗτοι δὲ εἰς γάμους καλούμενοι τοῦ προσφάγου, καὶ αὐτοὶ πάλιν φονεύονται. Τί οὖν ταύτης τῆς μανίας ἴσον; τοῦτο καὶ Παῦλος ἔκραγεν αὐτοῖς ἔλεγε, τῶν καὶ Κύριον ἀποκτεινάντων καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων *. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἀντίθεός ἐστι, καὶ ἀπὸ τούτου ἀναγινώσκομεν, ἄκουσον τί λέγουσι καλοῦντες· ὅτι ὁ πατήρ ἐστιν ὁ ποιῶν τοὺς γάμους, καὶ αὐτὸς ἐστιν ὁ καλῶν. τί οὖν μετὰ ταῦτα; ὅπου μόνον οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀνεῖλον τοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἐλθόντας, καὶ κατακαίει τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ τὰ στρατόπεδα πέμπας, ἀνῄρει αὐτούς. ταῦτα γὰρ λέγει, προδηλῶν τὰ ὅπλα Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου γενόμενα, καὶ ὅτι ἀναστρέψω τὰ ἀνω, αὐτὸς μὴ πίστις θύσαντες. αὐτὸς γοῦν ἐστιν ὁ ἐπεξελθών. ἀλλά τοι οὐκ ἀθέως αἱρεθέντος τὸ Χριστοῦ γέγονεν ἡ ἅλωσις, ἀλλὰ μετὰ τεσσαρακοντα ἔτη, ἵνα δείξῃ αὐτὸ τὸ μακροθυμίαν, ὅτε ἀπεκλήσθη τὸ Σπήλαιον, ὅτε αἱρεθεὶς τὸν Ἰακώβου, ὅτε ὑβρισθεὶς τοῦ ἀποστόλου. εἶδες προσλαμβάνει καὶ τὸν Ἄχος; ἔτι γὰρ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ζῶντος, καὶ ἑτέρων πολλῶν τῶν τῷ Χριστῷ συνεισομένων ταῦτα ὠφέλησε καὶ μάρτυρες ἦσαν τῶν γινομένων. καὶ ταῦτα ἀκούσαντες. ὅρα τοίνυν κηδεμονίαν ἄφατον. ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, πάντα ἐποίησε καὶ ἀπήρτισε. τοῖς οἰκείοις ἀναιρεθεῖσιν, ἑτέρους ἀπέστειλε δούλους· σκεῖνοι σφαγῶσι, καὶ οὗτος ἀναιρεθέντος, καὶ λοιποὺς εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν. Εἶτα πέμπει ἑτέρους δούλους· καὶ τούτους ἀνῄρεν. Ὅτε λοιποὶ αὐτοῦ ἀναιρεῖ ἅτε ἀνίατα νοσοῦντας. ὅτι γὰρ ἀνίατα σκότους, οὐ τὰ γεγονότα ἔδειξε μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πορνῶν καὶ τελωνῶν πιστευσάντων, αὐτοὶ ταῦτα ἐποίησαν. ὥστε οὐκ ἀφ' ὧν * ἐτόλμησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν ἕτεροι κατώρθωσαν, κατακρίνονται οὗτοι. Εἰ δέ τις λέγοι τις, ὅτι οὐ τότε ἐκλήθησαν καὶ ἐξ ἐθνῶν, ὅτε ἐμαστίχθησαν καὶ μυρία ἔπαθον καὶ ἀποστολοί, ἀλλ' οὐδέτερα μὲν τούτων ἐστίν (τότε γὰρ φησιν αὐτοῖς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη) εἰποιμι ἄν, ὅτι καὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ μετὰ σταυρὸν αὐτοῖς διελέγετο τοῖς ἀποστόλοις. καὶ γὰρ περὶ τοῦ σταυροῦ φησι τοῖς ἀποστόλοις, πορευόμενοι ὅτι τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐκέλευσεν αὐτοῖς διελέγεσθαι. Εἰ δὲ καὶ εἶπε, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ μήλων

τα ὑπήκτεφον. αἱ δ' καὶ αὐτὸς αὐτὰ μεταχειρίσῃ ἀφεὶς τὰ πνευματικά, οὐ πολλῷ αὐτῶν αὐτὸς ποιήσεται τὴν ἐπίνοιαν. ἵν' οὖν καὶ σὺ ταῦτα εὖ διακείσεται, καὶ φεντίδος ἀπαλλαγῆς ἁπάσης, ἔχε τὴν πνευματικήν, ἵνα φέρεσα τῶν βιωτικῶν. ὕτω γὰρ ἡ τῷ γλῶ ἔξεις μετὰ τῶν ἀρνίων, καὶ τὴν μνήμην ὑπὲρ τὴν ἀγάθων, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὼν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

ξζ' κδ. Ομιλ. ξθ. 1 ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΠΕ πάλιν ἐν παραβολαῖς· 2 Ωμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, 3 καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 4 Πάλιν ἀπέστειλε, καὶ λέγε ἐξῆς. * αὐτοῖς

ΕΙδες ἡ ἐν τῇ προτέρᾳ ἡ ἐν ταύτῃ τῇ παραβολῇ τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν δύλων ὄντα; εἶδες πολλῷ μᾶλλον ἑκατέρων τὴν παραβολὴν τῷ συγγράμματι, πολλῷ δὲ ἡ τῇ ἀληθείᾳ; ἡ γὰρ ἐν αὐτῇ δείκνυσι τὸν Θεὸν τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν προνοίαν τὴν πολλήν, καὶ τὴν Ιουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην· ἀλλ' ἔχει τι πλέον ἐκείνης αὕτη. προαναφωνεῖ μὲν γὰρ τὴν ἔκπτωσιν τῶν Ιουδαίων, καὶ τὴν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν. δείκνυσι δὲ καὶ τοῦτο καὶ τὸ βίου τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ὅσοι τοῖς ἀμελήσουσι ἡ δίκη κεῖται. καὶ καλῶς αὕτη μετ' ἐκείνην ἐστίν. ὅταν γὰρ εἴπῃ, δι' ἧσπερ ἔξεσται ἔξω ποιουμένου τοὺς καιροὺς αὐτῆς, δηλοῖ λοιπὸν ἐν ταύτῃ [τῇ] ποιῷ ἔξεσι, καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ [ὅτι] καὶ ἄφαντον εἰς τοὺς Ιουδαίους πάλιν τὴν προνοίαν ὑπεδείκνυτο. ἐκεῖ μὲν γὰρ τοῦ τῶν ἔργων φαίνεται καλῶν· ἐν ταύτῃ δὲ καὶ μετὰ τοῦ σταλῆναι ὑπέσχετο ὑπαπωλῶς αὐτούς· καὶ ὅτε τὴν χαλεπωτάτην αὐτοῖς ἔδει δοῦναι δίκην, τότε καὶ εἰς γάμους αὐτοὺς καλεῖ καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ πέμπει. ἔστι δὲ ἰδεῖν πῶς καὶ ἐκεῖ τοῦ προτέρου ταύτῃ ἔσται καλεῖται, ἀλλ' Ιουδαῖοι, καὶ ἐνταῦθα πάλιν. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ, ὅτι οὐκ ἠθέλησαν αὐτὸν δέξασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἔσφαξαν, τότε ἔδωκε τοῖς ἀμπελῶσι· ὅπου καὶ ἐνταῦθα, ὅτι μὴ ἠθέλησαν παραγενέσθαι ἐπὶ τοὺς γάμους, τότε ἑτέρους ἐκάλεσε. Τί τοίνυν φησὶν ἀνωμοιότερον, ὅταν ὅτι γάμους καλοῦμεν ἀπὸ πηδήσει; τίς γὰρ οὐκ ἂν ἔλεγε ὅτι γάμους ἐλθεῖν, καὶ γάμους βασιλέως, καὶ βασιλέως υἱῷ ποιουμένου γάμους; καὶ ὅπως ἔνεκεν γάμος εἴρηται, φησίν; ἵνα μάθῃς τοῦ Θεοῦ τὴν κηδεμονίαν, ὅτι πόθου ἕνεκεν ἡμᾶς, τὴν περὶ μέθην τὴν φαυλότητα, ὡς οὐδὲν λυπηρὸν ἐκεῖ ἡ σκύλευσον, ἀλλὰ πάντα χαρᾶς γέμει πνευματικῆς. Διὰ τοῦτο καὶ νυμφίον αὐτὸν Ιωαν. γ. κθ. β. Κορ. ια. β. Εφ. ε. λβ. ὁ Ιωάννης καλεῖ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ καὶ πάλιν, Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τί οὖν οὐκ αὐτῷ [πατρὶ] ἁρμόζεσθαι λέγεται ἡ νύμφη, ἀλλὰ τῷ υἱῷ; ὅτι ἡ τῷ υἱῷ ἁρμοζομένη τῷ πατρὶ ἁρμόζεται. ἡ γὰρ διαφορὰ τῇ γραφῇ τοῦτο ἢ τοῦτο λέγεσθαι, διὰ δὲ ἀναγκαίαν τῆς οὐσίας. διὰ τοῦτο καὶ τὴν αἰτίαν σιν ἐνέκρυβεν. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν θάνατον εἴπῃς, δείκνυσι ὅτι καὶ μετὰ θάνατον τότε γάμοι, ὅτε ὁ νυμφίος. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω γίνονται βδηλίοις οὐδὲ ἡμερώτερον, δ' ἂν ἔλεγον· διὰ γὰρ αὐτὴ τελέτη κατηγορία. προσέτι μὲν οὖν προφήτας ἀπεκτείναν, ἔπειτα ὅτι μοι, μετὰ ταῦτα ὅλη καὶ ἀνελόντες, καὶ εἰς τοὺς γάμους τὸ ἀναρεθέντος καλεῖτος, οὐ παραγίνονται, ἀλλ' αἰτίας πλάττουσι, ζεύγη βοῶν, καὶ ἀγροὺς, καὶ γυναῖκας· καίτοι δοκοῦσιν αἱ προφάσεις εἶναι. ἀλλ' ὀντῶς μανθάνομεν, χ. τότων χ. ἄγκειται χ. περισσεύσεις λέγει.

Google

χ. ἐΝ ὥσπερ ὑπὸ χειμῶνα, λοιπὸν φθόγοισι τῶν πολλῶν τοὺς ῥᾳθύμους. Οὐκ ἄδοντες ἢ μόνον " ἐν θρήνοις, ἀλλὰ ἐν ταῖς βίβλοις τοσοῦτοι, τηλικοῦτοι τὸ μέγεθος τοῖς ὁρῶσιν εἰσιν. ἐπειδὴ γὰρ ⓦ χρεὼν ἁβρύνεσθαι, ὁ μὲν ⓦ Ησαΐας λαβὼν ἐκείνῳ ἁβρύνεται, ὁ δὲ τοῖς ἀποστόλοις ὁμιλῶν, ἕτερος ἕτερον τοιοῦτόν ἐστιν, ἐν φιλοσοφίᾳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τύπου δὲ τοῦ πάντος, τοῦ τῶν ὁρωμένων, τοῦ τῶν ἀοράτων, τοῦ αἰωνίου, τοῦ [τῶν] γινομένων, τοῦ τῆς τελειότητος τοῦ πρώτου βίου, τοῦ τῆς τοῦ μέλλοντος " μεγαλειότητος. ἐν τρέφονται ἢ θεωρίᾳ ἀρίστῃ, ὑ σαρκὸς ἀλόγων ἐπιθυμίας ἀπαλλάττοντες, ἀλλὰ λόγια Θεοῦ νοερὰ μέλι καὶ κηρίον, μέλι γλυκάσιον ἐν πολλῷ χρυσίῳ, ἢ κατὰ τὸν ἕρημον ὁ Ιωάννης τὸ παλαιὸν ἐσιτίτο. Τὸ γὰρ μέλι τοῦτο ὑ μέλιττάι τινες ἀγέλαι τοῖς δένδροις ἐφιζάνουσαι συλλέγουσιν, ἐν δρόσοις πεπαίνουσαι τοῖς σίμβλοις ἐνιᾶσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος κατασκιάζουσα χάρις ἀντὶ κηρίων καὶ σίμβλων καὶ συείλησιν ταῖς τῶν ἁγίων ἐναποτίθεται ψυχαῖς, ὥστε εἰ τῷ βουλομένῳ μετ' ἀδείας ἐσθίειν διηνεκῶς. Ταύτας δὴ οὖν τὰς μιγάδας καὶ αὐτὸς μιμούμενοι, πανταχοῦ τοῖς κηρίοις τῶν ἁγίων βιβλίων, πολλὴν ἐντεῦθεν ἀφενόμενοι τὴν ἡδονήν. ὑ Εἰ βούλει μαθεῖν τὴν τράπεζαν τὴν ἐκείνων, ἔχεις γλυκύ, ὑ ὄψιν ποικίλην ἐρθυμούμενοι αὐτούς, πάντα τοσοῦτον καὶ ἡδέα καὶ ὠφελίας γέμοντα πνευματικῆς. Οὐδὲν αἰσχρὸν ἐκεῖθεν τὰ στόματα ἐξεστεγκεῖν δύναται ῥῆμα, οὐδὲν ἐντραπέλιον, ὐδὲν τραχύ, ἀλλὰ πάντα τῶν ὑγιαινόντων ἄξια. Οὐκ ἂν ἴδοις ἀμύρτοι τὰ μὲν στόματα τῶν πολλῶν τῶν ἐν ἀγοραῖς συνομιλούντων ὑ τοὺς τὰ βιωτικὰ λυπηρὰν βορβόρου γέμοντας ἀποβαλλομένους· τὰ δὲ τούτων, πηγὰς μέλι ῥεούσας ὑ ἱάματα τοσοῦτον καθαρά.. Εἰ δέ τις ἐδυσχέραινεν, ὅτι τὰ τῶν πολλῶν στόματα βορβόρου γέμοντος τοσοῦτον ὀχετοῖς, ἴσω ὅτι σφόδρα φειδόμενος εἶπον. ἡ γὰρ γραφὴ οὐδὲ τούτῳ κέχρηται τῷ μέτρῳ, ἀλλ' ἑτέρῳ πολλῷ σφοδροτέρῳ ἀπαδείγματι. Ιὸς γάρ, φησιν, ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, ὑ τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν. Ἀλλ' ὐ τὰ ἐκείνων διαύτα, ἀλλ' ὠφελίας γέμει πολλῆς. ὑ τὰ μὲν οὐρανοῦ διαυτα, τὰ δὲ ἐκ ποίους ἡμῖν ἀπασήσει λόγους; ποία ἐννοήσει διάνοια; τὴν λῆξιν τὴν ἀγελαιοτέραν; τὴν μακαριότητα; τὰ ἄφθαρτα ὑ ἀπόρρητα ἀγαθά; τάχα πολλοὶ διεθρεμμένοι τούτων, ὑ εἰς ὀπτυμίαν ἐκπεπόστε τῆς καλῆς ταύτης πολιτείας. Ἀλλὰ τί δ' κέρδος, ὅταν οὐρανοῦ " ὄντες μόνον τοῦτο ἔχητε τὸ πῦρ, ὀξελθόντες δὲ σβέσητε τὴν φλόγα, ὑ καταμερισθῇ σοὶ ὁ πόδος; πῶς οὖν, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται; ὡς ἔστι σοι θερμὸς σοὶ ὁ ἔρως, ἄπελθε τοὺς αὐτοῦ ἐκείνους τοὺς ἀγέλους, αἰσθήσεσθε αὐτοῦ πλέον. ὑ γὰρ ὕτως ὁ πρὸς ἡμᾶς λόγος δυνήσεται σε ἀνάπαυσαι, ὡς ἡ τῶν γραμμάτων ἕδρα. μὴ εἴπῃς, ἀγαπήσω τὴν γυναῖκα, ὑ ἀγαπήσω μου τὰ γράμματα τοσοῦτον. Ἀρχὴ ῥᾳθυμίας αὕτη ἡ αἰσθολή. ἄκουσον ὅτι σωπᾶσθαι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἠθέλησέ τις, ὑ οὐκ εἴασεν ὁ " τοσοῦτος. ὑ τί λέγω σωπᾶσθαι; θάπτειν πατέρα ἠθέλησεν ὁ μαθητὴς, καὶ οὐδὲ τοῦτο συνεχώρησεν ὁ Χριστός. καίτοι τί σοι ἄρα δυνήσεται ὕτως εἰ δοκῇ, ὡς κηδεία παρῇς; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐπίστευσε. τί δήποτε; ὅτι σφοδρὸς ἐφέστηκεν ὁ διάβολος, πρεῖσδυσιν ζητῶν βουλόμενος λαβεῖν. καὶ ὀλίγης ἀμελείας ὑπιλαβόντος καὶ ῥᾳθυμίας, μεγάλην ἐργάζεται ῥᾳθυμίαν. διὰ τοῦτο τοιοῦτός τις, Μὴ ῥᾳθυμήσωμεν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. ὕτω γὰρ δυνήσῃ τὰ πλείονα κατορθοῦν, ὕτω καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν σοι καλῶς διακείσεται. Ζητεῖτε γάρ, φησι, πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Εἰ γὰρ ἡμεῖς τὰς τῶν ἑαυτῶν ὑπερορῶντες, καὶ τὴν ἡμετέραν τὴν ὑπὲρ ἐκείνων ἐπιμέλειαν προτιθέντες ἐν πολλῇ καταισχύνῃ ἀμεριμνίᾳ, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὁ καὶ χεῖρες τούτων κηδόμενος καὶ προνοῶν. μὴ τοίνυν φροντίσῃς τῶν σῶν, ἀλλὰ ἄφες αὐτὰ τῷ Θεῷ. σὺ γὰρ σὺ φροντίσῃς, ὡς σὺ θεὸς φροντίζεις " ἂν ὁ Θεὸς προνοήσῃ, ὡς Θεὸς προνοᾷ. μὴ " δὲ φροντίσῃς αὐτῶν σὺ ἀφεὶς τὰ μείζω, ἐπεὶ αὐτὸς ὑ σφόδρα αὐτῶν προνοήσεται. ἵν' οὖν σφόδρα αὐτῶν προνοῇ, αὐτῷ μόνῳ πρόμ-

χ. μακροθυμίας.

χ. μόνοντες

χ. δυσώπησε.

γ. Βασ. ιθ. π. Λυκ. θ. ξ.

Σειρ. ε. π. κ. ιη. κα.

Ματθ. ς. λγ.

χ. αὖ ὁ ἀφῇς, ὁ Θεὸς προνοήσει.

χ. ἵν

ἡμερηκότων νέων ζωγραφῶται εἰ τῇ σκηνῇ, ἢ τούτων αὐτῷ τῷ μακαρίῳ, ἐκ ἡδυπαθῆ λόγῳ, δι' ὃν μάλιστα πολλοὶ τῶν ῥαδίως νέων ἁλίσκονται παγίσι. ὥστον γὰρ ὁ μέσον εὑρήσομεν, ὅσον εἰ ἀπέλων ὡς ἥκιστα ἀδύτων ἄνω τὸ πῶμα χιόνιον μηχανῆσαι ἐκείνῳ, ἢ κωφὸν ὀπὶ τῆς κορυφῆς κατορυχθῆναι ἢ ζυγοῦντα. διὰ τούτων μὲν γὰρ ἂν σωθῇ ὁ Χριστὸς, διὰ σκείων ἢ τῆς γλώττης ὁ διάβολος φθαρῇ. ἀλλὰ ἢ σύριγξ ζωγρούσιν ἐκείνοις ἀσήμῳ φωνῇ ἐκ ἀπειρεῖ τῇ ὄψει, ταῖς γλαφυραῖς αὐλοῖς φυσωμένοις ἐκ τῶν νεύρων διαπαταμένων. ἀλλ' ἐκ ἔξω ἡ τῶ πνεύματος ἐπιχορηγίας, ἀπὸ αὐλοῦ ἢ κιθάρας ἢ σύριγγος τοῖς τῶν ἁγίων σώμασι κεχρημένη. μᾶλλον ἢ ὅσα δὴ ἐπιτηδεύουσι, ἃ δυνατὸν ἐκφυγεῖν τὴν ἡδονὴν, διὰ τὰς τῷ πηλῷ ἢ τῇ πλανηθείᾳ συμπλεκομένους. διὰ τοῦτο ἢ ἐβουλόμην τινὰ τῶν τοιούτων μαγευμένων λαβεῖν, καὶ ἀπαγαγεῖν ἐκεῖ καὶ δεῖξαι τὴν ἁγίων τὸν χορὸν τοῦτον, καὶ ὅτι δὴ ἐδέησέ μοι λόγου λοιποῦ· πλοῦ, καὶ ἂν ὦσι πλάνοι δαιμονιώδη, πεισθήσονται ἢ ταῖς λόγῳ καὶ ἢ μικρὸν αὐτὸς φύσασαν τὴν ἰλὺν καὶ τὸν πηλόν. ἐκεῖθεν μὲν γὰρ ὠφέλειαν πᾶν δέχεται ἔρωτος ἀπόπου ὁ ἀκροατὴς (ὡς γὰρ ὄκ ἀρχούσης τῆς ὄψεως τῆς πόρρω φλέξαι τὴν διάνοιαν, ἢ τὸ ἀπὸ τῆς φωνῆς συνεισθέσει λύμην) σὺν ζοῦδα ἢ καὶ ἔχει τοιοῦτον ἡ ψυχὴ, ἀπολαθεῖν εὐθέως. οὐχ ἡ φωνὴ ἢ μόνον ὄδε ἡ ὄψις, ἀλλὰ ἢ τὰ ἱμάτια τούτων μᾶλλον ζητοῦσι, δὺ ὁρῶντας. καὶ πόσης ἢ τῆς τῶν παχυτέρων ἢ ἠμυημένων, ἀπὸ τῆς θεωρίας μηρία ἀποδυσαμένους· πολλάκις ἢ ὡς ἐαυτὸν ἐρᾷ, ὅτι ἡ μὴ πόρνη ἢ ὁ ἑταιρικὸς, μαγείρων τέχνα ἢ σκυτοτόμων, πολλάκις ἢ ὃ οἰκετῶν, ὃ τοσαύτη ζῶσι πυφῇ· ἐγὼ ἢ ἐλεύθερος καὶ ἐξ ἐλευθέρων, δικαίως πόνος αἰσχύνομος, ὃν ἔσαρ ζῶντα φθαρτὰ ὕδατα δυάμεσι· ἢ ὅτας ἐμπαρθεῖς ὑπὸ τῆς ἀζυμίας ἄπεισιν. ὅτι ἢ τῶν μοναχῶν ἡδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ ἢ τἐναντίον ἄπαν. ὅταν γὰρ ἴδῃ πλουσίων παῖδας ἢ πρεσβύτων θεραπαίνας ἐσθῆτος ζιαύτα ἠμφιεσμένους ἱμάτια, οἷα ὄδὲ ἃ ἔμποροι τὰ πεντῶν, καὶ ὅτι τούτῳ χαίρουσας, σὺν ὀπίσω τε τῆς πενίας ὑπομνῆσαι δύσμορος ἄπεισι· καὶ πλούσιος ἢ, σωφρονιστὴς ἀναχωρεῖ βελτίων ἡμόμβος. πάλιν ὁ μὲν τραπέζῃ ὅταν ἴδωσι χρυσᾶ θεραπευτήρια τὸν πρανῆ, ὁ δὲ πένης οἰμώξεται καὶ ἀρεῖται, τὸν ἑαυτῷ γυμνᾶρκα ὄδὲν ποιοῦσι ἔχουσαι βλέπων· ἃ ἢ πλουτοποιοῦντες σωφρόνουσι καὶ διαπύουσι ἀπὸ τῆς ἕας ζωῆς ζωοκτόνας αὐτοῖς. ὅταν γὰρ καὶ χῆμα καὶ βλέμμα καὶ φωνὴν καὶ βάδισιν, καὶ πάντα διακεκλασμένα σκεύη πρέχῃ τοῖς ὁρῶσιν, ἐμπαρθέντες αἰσχρεῦσι καὶ ἀκμαλώτοι λοιποὶ εἰς τὰς οἰκίας εἰσέρχονται ζῶς ἑαυτῶν. σὺν τεῦθεν αἱ ὕβρεις καὶ αἱ ἀτιμίαι, σὺν τεῦθεν αἱ ἀπέλειαι, οἱ πόλεμοι, ἃ θάνατοι ἃ καθημερινοὶ, σὺν τεῦθεν ἀβίωτος τοῖς ἀλλοῦσιν ὁ βίος, καὶ ἢ ζωοκτόνα λοιποὶ ἀνδρὸς, καὶ τὰ παιδία ὑχ ὁμοίως ποθεινὰ, καὶ πάντα διάπυα καὶ κάτω τὰ τῆς οἰκίας, καὶ ὑπὸ αὐτῆς λοιποὶ τῆς ἀκλίνους ὁ τοιοῦτος σκοχλεῖσθαι δεῖ. διὰ σὺν ἀπὸ τῶν χορῶν τούτων ἀνδία ζῆς τοιαύτη, ἀλλ' ἥμερον καὶ ῥᾴδιον δέξεται ἢ γυνὴ τὸν ἄνδρα, πάσης ἡδυπαθείας ἀπόπου ἀπηλλαγμένον, καὶ εὐκολώτερον αὐτῷ χρήσεται, ἢ πρὸ τούτου. ζιαῦτα ὁ μὲν χορὸς σκῆπος ἴκλιε καικὸ, σοῦ δὲ ἀγαθὸ· ὁμοῦ ἀπὸ πρεσβούτων λύκης ποιεῖν, αὐτὸς δὲ ἀπὸ λύκων ἀρνειοὺς ἐργαζόμενος. διὰ ὅπως ἐκ τῆς ἡδονῆς σοὶ σοὶ ἔπεσι ζῶσα ἔλθῃ ἡμῖν. ἢ ἵ ἡμῶν δὲ ἥδιον τὸ μὴ θορυβεῖσθαι μηδὲ ὀδυνᾶσθαι τῷ σώμασι, μηδὲ ἀθυμεῖν ἐκ ἔτεων; πλοῦ ἀλλὰ ἢ σφαγτέρῳ λόγῳ πρεσβεύωμεν, ἢ ἑκατέρας τῆς ὠδῖνος ἢ τῆς θέας [ζωῆς] τὸν ἀπόλαυσιν ἐξετάσωμεν, ἢ ὀφέλθα τὸν μὲν μέλλειν ἑαυτὸν μύουσαν, ἕως ἂν σὺ ἐκ θεατὴς καθίζηται ὁ θεατὴς, μὴ ἢ ζῶντα κέντρου πάντος χαλεπώτερον δύνασθαι αὐτὸν· σὺν ζῶντα ἢ διὰ νυκτὸς σὺν ἀκμάζουσαν ταῖς ψυχαῖς τὰ ἐναγκώτων. ἢ γὰρ ἢ τῶν ὑδάτων τόπον, ἢ τὸ τόπου ὃ πρᾶνον, ἢ τῆς ἀμφιγνώσεως ὃ γλυκὺ, ἢ τῆς πολιτείας τὸ κεκαθαρμένον, ἢ τῆς κοινῆς ὠδῖνος ἢ πνεύματικῆς τὸν χαρὸν ἔχειν σὺν ἑαυτοῖς ἀγαθὸ πάντος σὺν ζῆν οἶται. ἃ γοῦν τούτων ἀπολαύοντες διὰ νυκτὸς τῶν λιμένων, ὥσπερ

χ. ἵς

χ. καθαρευομένων

χ. ἐμπαθεῖς

χ. διὰ παννύχου

τὰ προοίμια τῆς θυμηδίας. ἀληθῶς γὰρ ἡ πόλεις ἡ ζοὶς ἐν μέσῳ διαφυγόντες θορύβους, ⟨W⟩ ἐν ὄρεσιν ἔζηλωτοι βίου· ⟨W⟩ οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς ⟨W⟩ πλούτους· ⟨W⟩ οὐδὲ ἀνθρώπινον ὑποπτήσσοντα, ἢ λύπαις βιωτικῆς, ἢ οἰκτοῖς, ἢ φροντίδα τοιαύτην, ἢ κενοδοξίας, ἢ ὑπεροψίας, ἢ βασκανίαν, ἢ ζηλοτυπίαν, ἢ ἔρωτας ἀτόπους, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν. 5 ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς βασιλείας μυστήρια, καὶ παρρησίαν ὁμιλοῦντες, ἡ ὄρεσι, καὶ πηγαῖς, καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ ἐρημίᾳ πολλῇ, καὶ πρὸς τούτων ἁπάντων τῷ Θεῷ. καὶ πάντως μὲν θορύβου τὸ δωμάτιον αὐλῆς καθαρώτερον· πάντως δὲ πάσης ἡ ψυχὴ καὶ νοήματος ἐλευθέρα, λεπτὴ καὶ κούφη καὶ τοῦ λεπτοτάτου ἀέρος σφοδρὰ καθαρωτέρα. ἔρχεται δὲ αὐλῆς, ὅπερ ἐκεῖ καὶ τῷ Ἀδὰμ πρὸ τοῦ ἁμαρτεῖν καὶ πρὸ τῆς ἀμαρτίας, ὅτε τιμῶν δόξαν ἐμφιεσμένος ἦν, καὶ τῷ Θεῷ 10 μετὰ παρρησίας ὡμίλει, καὶ τὸ χωρίον ἔσχεν τὸ πολλῆς γέμον μακαριότητος ἔχει. Τί γὰρ ὅτου χεῖρον ἐκείνου διαφέρεται, ὅτε πρὸς τῆς πρώτης ἐτέθη ἐργάζεσθαι ⟨W⟩ πρόβατον; οὐδεμία φροντὶς ἐκεῖ αὐτῇ βιωτικὴ ἀλλ' οὐδὲ τούτοις· Θεῷ διελέγετο μετὰ καθαροῦ ζωηδότος· τοῦτο γὰρ ὅτου, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα ἔχουσι παρρησίαν ἐκείνου, ὅσῳ γὰρ μείζονος ἀπολελαύκασι χάριτος διὰ τῆς τοῦ πνεύματος χορηγίας. ἐγὼ δὲ οὐκ ὑμᾶς ἵνα ταῦτα 15 προσλαμβάνειν· ὅπερ δὲ βούλεσθε, ἀλλ' ἐν θορύβοις, ἐν ἀγοραῖς πάντα ποιεῖτε, καὶ λέγω ὑμῖν διδάξωμεν ὑμᾶς, ἐν μέσῃ ἀπολαβόντες αὐτῶν τῆς διαγωγῆς. πρῶτα γὰρ δεῖ δυνατὸν ἐπελθεῖν τὸν ἐκείνων βίον. ὅτου ⟨Φ⟩ φωστῆρες τῆς οἰκουμένης, ἐπειδὴ ἥλιος δύσεως, μᾶλλον δὲ πολλῷ πρὸς τῆς ἀκτῖνος, ἀπὸ τῆς θείας δυάσαντες ὑγρᾶς καὶ ἐξηντληκότες καὶ πίονται (ὅτε γὰρ λύπη ἢ φροντὶς, ὅτε καρηβαρία ἢ πόνος καὶ πραγμάτων ὄχλος, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν αὐλῆς ἐνοχλεῖ, ἀλλ' ὡς ἀγγέλοις διαγίνεται ἐν ὁρμῇ) δυάσαντες τόπου θέσεως ἀπὸ τῆς θείας φαιδροὶ καὶ γεγηθότες, ἢ χορὸν ἕνα στησάμενοι, ἐν φαιδρῷ τῷ [προσώπῳ τε ἢ] ζωηδότι συμφώνως ἅπαντες, ὥσπερ ὀξέος τόματος ὑμνοῦσι εἷς τὸν ὅλων ἀρχὸν Θεὸν, ἁρπάζοντες αὐτὸν ἢ χάριν εἰδότες ὑπὲρ ἀπάντων αὐτῷ, τὸ ἰδίων, τὸ καὶ χειρῶν θαυμασιουργημάτων. ὥστε, εἰ δοκεῖ, τὸν Ἀδὰμ ἀφέντες, ἐρωτήσωμεν, τί τὸ ἀγγέλων ἔστι διεγηκεν ὁ χορὸς τῶν ὑπὸ γῆς ἀδύτων καὶ λεγόντων Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, ἢ ὑπὲ γῆς Εἰρήνη, ἐν ἀν- Luc. 2. 14. θρώποις εὐδοκία; ἢ τί ὅλη ἡ αὐλὴ, τῆς αἰθρείας ἀξία. ἢ γὰρ δὴ καὶ τοὺς ἐλεεῖν τοὺς ἐκτεθυμωμένους ἢ ἐκτεθυμωμένους ἐᾶσιν ἑστιοῦσθαι· ἀλλὰ καὶ τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἀγγέλους, τὸν Ἡλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τὸν Ἰωνᾶν, καὶ τοὺς ἀποστόλους· τῶν ἱματίων κατασκευασμάτων αὐλῆς, τοῖς μὲν ἀπὸ τειχῶν αἰγῶν, τοῖς δὲ ἀπὸ τειχῶν καμήλων. ἐᾶσι δὲ οἷς καὶ δέρματα πάρεστι μόνον, καὶ ταῦτα πάλαι πεποιημένα. εἶτα, ἐπειδὴ ταῖς ὠδαῖς ἐκείναις ἐπαίσαν, καὶ γόνατα κάμψαντες, τὸν ὑμνηθέντα Θεὸν προσκαλοῦσιν ὑπὲρ προσταμάτων, ὧν ἕνιοι οὐδὲ εἰς ἔννοιαν ταχέως ἔρχονται. αἰτοῦσι γὰρ τὸν μὲν πάντων οὐδέν (οὐδεὶς γὰρ αὐλῆς τούτων λόγος) ὃ δὲ μετὰ παρρησίας ἐμποδὼν ἔστω τὸ βῆμα τοῦ φοβεροῦ, ὅταν ἔλθῃ κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἢ δὲ μηδένα ἀκοῦσαι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φωνῆς τῆς λεγούσης, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· ἵνα ὡς μετὰ καθαροῦ ζωηδότος ἢ πολλῶν τῶν κατορθωμάτων τοῦτον ἁρπάσαι βίον, καὶ τὸ χαλεπὸν πλεῦσαι πέλαγος ἐξ ὑσίας. πρῶτα δὲ αὐλῆς τῆς θύρας ὁ πατὴρ ὁ καὶ προσεπικώς. εἶτα δυάσαντες ἢ τελέσαντες ταῖς ἁγίαις ἐκείναις ἢ ζωηδόταις θύραις, ἀνοιχθείσης δ' ἀκτῖνος εἰς ἔργον ἄπεισιν ἕκαστος, πολλὴν προσοδον ἐντεῦθεν τοῖς δεομένοις ζωὴν φέροντες. πῶν τίνων εἰσὶν ⟨Φ⟩ τοῖς ἁγιοπολιτικοῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες χοροῖς, καὶ τοῖς ἁσμασι τοῖς πνευματικοῖς, καὶ ἐν θεάτροις καθημένοι; ἁμαρτάνομεν μὲν γὰρ μεμνημένοι ἐκείνων, πλὴν διὰ τὴν ἀσθένειαν· ὑμῶν δὲ ἁπάντων καὶ τοῦτο ποιησάντων. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος ὅτε φησὶν· Ὥσπερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ Rom. 6. 19. ἀκαθαρσίᾳ, οὕτω νῦν παραστήσατε· αὐτὰ δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. Φέρε τοίνυν, πρὸς ἐξετάσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ χορεύειν τοὺς ἐκ τῶν πορισμάτων· ζωγραφοῦντας καὶ τῶν

χ. διατείσεται.

χ. πόνοι πραγμάτων, ἐκ ὄχλος.

χ. ἐξενείας.

χ. ἢ ὑμετέρων
χ. δὲ
χ. τὰ μέλη ἐμῶν
χ. χορῶν

χειρὸς ἐισαγγ ψηφιζομένους ὅτι οὐδὲν ὑπέλιπε, καὶ καταδικάζοντας ἑαυτῶν. ὅταν γὰρ χ. ἑαυτούς.
Πρα. τ. ὦ ζ. ἔπτωσιν, ὅτι κακοὶ κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τ ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο λέγουσι, μὴ πολλῆς τῆς παρρησίας τὴν ψῆφον ἐκφέροντες. τοῦτο δὲ Στέφανος αὐτοῖς ὑπεμίμνησκε, ὁ καὶ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνεν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύσαντες ἀεὶ παρρησίας τοῖς ἁγίοις ἠμείβοντο τ διερεθισμόν· ὅπερ καὶ αὐτὸ μέγιστον ὢν σημεῖον τοῦ μὴ τ χολᾶ- 5
ζεσθαι, ἀλλὰ σφᾶς χολαζομένους αἰτίους εἶ) τῆς ὑμετέρας τῆς ἐπαγωγῆς αὐτοῖς. τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων δείκνυται καὶ τῆς παραβολῆς, καὶ τῆς προφητείας. οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῇ παραβολῇ μόνοις, ἀλλὰ καὶ προφητείαν διπλῶν ἐπήγαγε, τὴν μὲ τ Δαβίδ, τὴν ἣν πρὸ ἑαυτοῦ. τί οὖν ἐργεῖν ταῦτα ἀκούσαντας ποιεῖ; οὐχὶ προσκωπᾶσαι; οὐχὶ θαυμάσαι τὴν κη- 10
δεμονίαν τὴν ἐμπροσθεν, τὴν μὴ ταῦτα; εἰ δὲ μηδενὶ τούτων ἐνέμενον βελτίοσι, τῷ γοῦν φόβῳ τῆς κολάσεως οὐκ ἔδει δεδιέναι σωφρονεστέρους; ἀλλ' οὐκ ἐνέμενον. ἀλλὰ διὰ μὴ ταῦτα;

45 Ἀκούσαντες, φασιν, ἔγνωσαν ὅτι πρὸς αὐτοὺς λέγει,

46 Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ὅτι ὡς προφήτην αὐ- 15
τὸν εἶχον. Ἠδέσαντο γὰρ λοιπὸν ὅτι αὐτοὺς κατέγνω. καὶ ποτὲ μὲν οὖν κατεχόμενος, ὅταν μέσον αὐτῶν ἀναχωρῇ, καὶ οὐκ ὀφθῇ· ποτὲ δὲ φανόμενος, ὠδίνουσιν αὐτῶν τὸν ὑπερηφανίαν ἐπέχει. ὃ καὶ θαυμάζοντες ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν [ὁ] Ἰησοῦς; ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. οὐ γὰρ διὰ τὸν φόβον τὸν πλήθους κατέχοντο, ἀρκεῖται τούτῳ, καὶ ὁ παραδοξοποιός, ὥσπερ ἔμπροσθεν, ἀφ' ἑαυτῶν ἀναχωρῶν καὶ μὴ φανόμενος. ὁ γὰρ ἐβούλετο πάντα ὑπὲρ ἀνθρωπον ποιῆσαι, ὡς πιστευθῆναι τὴν οἰκονομίαν. ἀ δὲ ἀπὸ τὸν πλήθους ἐσωφρονίζοντο, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἐρημιῶν· αὐτὴν τῶν προφητῶν μαρτυρίαν, ὁ τὴν ἑαυτῶν ἡδυπάθειαν ψῆφον, ὁ τὸν τῶν πολλῶν γνώμην. ὅτω καθάπαξ αὐτὸν ἡ φιλαρχία καὶ ὁ τῆς κενοδοξίας ἔπαρσις ἔρως, καὶ ὃ πάντων προσκαίρων ζητεῖ. οὐδὲ γὰρ χ. παύσατε
ὅτως ὅπως κεφαλὴν ὠθεῖ, καὶ κῆ χρημάτων φέρει· οὐδὲν ὅτω ποιεῖ τ μαθητῶν ἐκπίπτειν, ὡς ὃ προσηλῶσθαι τοῖς ὑπηρέταις τούτοις, ὥσπερ οὐδὲν ὅτω ποιεῖ καὶ τούτων κρείττονα ἀπο-
Ματθ. τ. λγ. λαύειν, ὡς ὃ πάντων ὀφθαλμὸν προτιμᾷ. Ζητεῖτε γάρ φησιν ὁ Χριστὸς τὴν βασιλείαν τ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. κἀκεῖνος εἰ μηδὲ τούτου προσέκειτο, οὐδὲ ὅτως αὐτῶν ἐφίεσθαι ἔδει. νῦν δὲ ὁ μὲν λαβὼν ὀφθαλμὸν, καὶ ταῦτά ἐστι προσλαβεῖν· ὁ δὲ οὐδὲ ὅτως ἕνιοι πείθονται, ἀλλὰ λίθοις ἀναισθήτοις ἐοίκασι, καὶ σκιᾶς διώκουσιν ἡδονῆς. οἱ γὰρ ἡδυ τ ὁ πρόπτωσις βίος; οἱ δὲ τερπνόν;

ΗΘΙΚΟΝ Μετὰ γὰρ παρρησίας ὑμῖν πλείονος διαλεχθῆναι βούλομαι σήμερον· ἀλλὰ ἀκούσατε, ἵνα μάθητε, ὅτι ὁ δοκῶν εἶναι φορτικὸς εἶ) βίος καὶ ἐπαχθὴς, ὁ τῶν μοναχῶν λέγω καὶ τῶν ἐσωρωμένων, πολὺ τούτου τοῦ δοκοῦντος εἶ) προσωπου καὶ ἀπαλωτέρου γλυκύτερός τε καὶ ποθητότερός ἐστι. καὶ τούτου μάρτυρες ὑμῖν, ὁ θαυμαστὸν πολλάκις αἰτήσαντες ὁ τοῖς καταλαβούσαις ὑμᾶς παρεισάσεσι καὶ ἀθυμίαις, καὶ ὁ κείνοις μαχεσάμενοι ὁ τοῖς ὄρεσι, ὁ τοῖς ἀσπλείοις, τοῖς μὴ γεγαμηκόσι, ζωὴν ἣν ἀπορρήγνυσι ζῶντας, οἱ τὸ τέγγας, οἱ τὸ ταῖς στρατείαις, οἱ τὸ ἁπλῶς ζῶντες καὶ εἶχη καὶ ὁ τῇ σκιᾷ διημερεύοντες καὶ ταῖς ὀρχήστραις. καὶ γὰρ ὄχθαι, ὅταν μυείαις δοκοῦσι βρύειν ἡδοναῖς καὶ βυθοῦσθαι πηγαί, ἄλλα μυείαις ῥιπίεται πικρότερα βέλη. αὖ γὰρ ἀλῶ ὑπὸ ἔρωτι κόρης ὑπὸ τῶν ὀρχουμένων ὄχθαι, ὑπὸ μυείαις στρατείας, ὑπὸ μυείαις ἀποδημίαις χαλεπωτέραι ὑποστήσεται βάσανοι, πάσης πόλεως πολιορκουμένης ἀθλιώτεραι δάκρυσιν. πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ ὄχθαι δεδιέτε τοὺς, ἃ ὑμεῖς δὲ τοῦτα ἀφέντες τὴν ἀλωκότων, φέρε, πρὸς τὰ τῶν πολλῶν διαλεχθῶμεν βίου· καὶ τοσοῦτον θρήσομεν ὃ μέσον ἑκατέρας τῆς ζωῆς τούτης, ὅσον λιμὸς καὶ πλάγιος συνεχῶς ἀνέμοις διακοπομένου ὃ διάφορον. σκόπει γὰρ ἀπὸ τῆς καταγωγίων αὐτοὺς

πα

χ. ἡμᾶς, αὐθέντης ἐλθὼν δι' ὑμᾶς, καὶ τὰ μυεῖα ἐκφῦσα ἐργάσατο βαύματα; ἀλλ' ὅτι τὰ ἁμαρτήματα ζωωέχρεως; ἀλλ' ὅτι ἐπὶ βασιλείαν ἐκάλει; ὅρα δὲ μὴ τῆς ἀσεβείας καὶ τὴν φύσιν πολλαχοῦ ὖσαν, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς σφαγῆς πολλῆς γέμουσαν ὠφελημένος. Ἀποκλείωμεν Λυκ. κ. ιδ.
γὰρ αὐτόν, φησι, καὶ ἡμᾶς ἔσαι ἡ κληρονομία. καὶ ποῦ ἀποκλεῖναι βουλόμενοι; ἔξω τὸν ἀμπελῶνος. Εἶδες πῶς ὠφεφητεύει καὶ ᾧ ὅπου εἶδε ἐλθεῖν σφάττεσθαι; καὶ ἐκβαλόντες ἀπέκτειναν. καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀπεφεύγετο, ὁ πατὴρ ἔδει τοῦτο· καὶ ἐκεῖνοι εἶπαν, μὴ γένοιτο· ὁ δὲ τὴν μαρτυρίαν ἐπήγαγεν. ἐμβλέψας γὰρ αὐτοῖς εἶπε· τί οὖν ἐστὶ τὸ γεγραμμένον, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; Ψαλμ. ριζ. κα.
ὁ δὲ, πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' αὐτὸν ζωθλασθήσεται; ὁ δὲ Ματθαῖος, ὅτι αὐτὸν τὸν ψῆφον ἐξεύεγκαν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἐναντιολογίας. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα γέγονε· καὶ τὸν ψῆφον ἐξεύεγκαν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν, καὶ πάλιν αἰσθόμενοι τὴν εἰρημένην, εἶπον, μὴ γένοιτο· ὁ δὲ, τῶν προφητῶν αὐλοῖς ἐπετείχισε, πείθων αὐτοὺς, ὅτι πάντως ἔσται τοῦτο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτω τὰ ἔθνη σαφῶς ἀπεκάλυψεν, ὥστε μηδεμίαν αὐλοῖς ὠφελεῖν λαβεῖν· ἀλλ' ἠνίξατο εἰπών, δώσει ᾧ ἀμπελῶνα ἄλλοις. Διὰ τοῦτο δὴ καὶ ὠφελοῦσιν εἰρηκεν, ἵνα αὐλοὶ τὸν ψῆφον ἐξενέγκωσιν· ὅπερ δὲ ὅτι τὸν Δαβὶδ γέγονεν, ὅτε ἔκρινε τὸν ὠφελοῦντα τὸν Ναθάν. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τοῦτο πῶς δίκαια ἡ ψῆφος, ὅταν αὐλοὶ μέλλοντες κολάζεσθαι, χ. ψῆφος ἑαυτοὺς καταδικάζωσιν. Εἶπα ἵνα μάθωσιν, ὅτι τὸ μέσον ἡ τοῦ δικαίου Φύσις ταῦτα ἀπῄτει, ἀλλὰ καὶ δύναται ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ποιῆσαι ταῦτα, καὶ ὁ Θεὸς οὕτως ἐψηφίζετο, καὶ ὠφεφητείαν ἐπήγαγε, καὶ συντεταμένως αὐλοῖς ἐπετίμα λέγων· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; ὠφελοῦσι Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν· διὰ πάντων δεικνὺς ὅτι οὐ μὴ ἐκβάλλεσθαι ἔμελλον ἀπιστοῦντες, τὰ δὲ ἔθνη εἰσάγεσθαι. τοῦτο δὲ διὰ τῆς Χαρδυαίας, τοῦτο δὲ διὰ τῆς ὄιν, καὶ διὰ τῶν ἐναντιαρχῶν, καὶ διὰ πολλῶν ἑτέρων ὠφελοῦντα ἠνίξατο. Τὸν δὲ λίθον. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε· ὠφελοῦσι Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν· τουτέστιν, ὅτι τὰ ἔθνη πιστεύσεται, καὶ Ιουδαίων ὅσοι δὲ καὶ αὐλοὶ πιστεύσουσιν, ἔσονται ἓν, καὶ οὐδὲν τοσοῦτον τὸ μέσον ἔσται ἐμποδὼν. Εἶπα, ἵνα μάθωσιν ὅτι οὐδὲν τῷ Θεῷ ἐναντίον τὴν γενομένων ἐῶ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐαπόδεκτον ἔσεσθαι, καὶ ὠφέλιμον, καὶ τὴν ὁρωμένων ἕκαστον εὐκαταφρόνητον (καὶ γὰρ ἐῶ θαῦμα σφόδρα ἄφατον) ἐπήγαγε λέγων· ὠφελοῦσι Κυρίου ἐγένετο αὕτη. λίθον ἑαυτὸν καλῶ, καὶ οἰκοδόμους τοὺς διδασκάλους τῶν Ιουδαίων· ὁ καὶ Ιεζεκιὴλ φησιν, Οἱ οἰκοδομοῦντες τὸ τεῖχος, οἱ ἀλείφοντες ἀναρτύτους. πῶς οὖν [καὶ] ἀπεδοκίμασαν; Ιεζ. ιγ. ι.
χ. ὑπὸ λέγοντες, οὗτος οὐκ ἔστιν οὐκ [τοῦ] Θεοῦ· οὗτος πλανᾷ τὸν ὄχλον· καὶ πάλιν, Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις. Εἶπα, ἵνα γνῶσιν, ὅτι τὸ μέγεθος τῆς εὐκολοπληξίας αὐλοὺς ἡ ζημία, ἐπάγουσα καὶ τὰς κολάσεις, λέγων

44 Πᾶς ὁ πίπτων ἐπὶ τοῦτον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. Δύο φησὶν ἀπωλείας εἶναι ταῦτα· μίαν μὲν τὴν ἀπὸ τῆς προσκόψεως καὶ σκανδαλισθῆναι (τοῦτο γάρ ἐστιν, ὁ πίπτων ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον) ἑτέραν δὲ, τὴν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῆς καὶ τῆς συμφορᾶς καὶ πανωλεθρίας, ἣν καὶ σαφῶς προεδήλωσεν εἰπών, λικμήσει αὐτόν. διὰ τούτων δὲ τὴν δύναμιν ἠνίξατο τὴν ἑαυτοῦ. ὁ μὲν οὖν προφήτης Ησαΐας τὴν ἀμπελῶνα αἰτιᾶσθαι φησιν αὐτοὺς, ἐνταῦθα δὲ καὶ τοὺς ἀρχοντας τοῦ λαοῦ διαβάλλει. καὶ ἐκ μιᾶς φησι· Τί ἔδει με ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα; καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Τί ἐποίησά σοι, καὶ τί θλῖψιν ᾧ πατέρες ὑμῶν ἐν ἐμοὶ πλημμέλημα; καὶ πάλιν, Λεός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; δεικνὺς αὐτὸν τὸν ἀγαθὸν γεωργὸν, καὶ ὅτι πάντων ἀπολαύοντες τοῖς ἐναντίοις ἠμείβοντο. ἐνταῦθα δὲ μὴ πλείονος αὐλοῦ μέμνηται ὑποφορλῆς. οὐ γὰρ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων· τί ἔδει με ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησα; ἀλλ' αὐτοὺς ἐ-

χείρας

ΠΟλλὰ ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης τῷ Θεῷ τὴν προθυμίαν τὴν εἰς αὐτοὺς δῶθεν μεγαλομηδίαν, ὃ δὲ ἀρχῆς αὐτῶν φονικὸν, ὃ μηδὲν ὠφελεῖσθαι τῶν ἡκόντων εἰς ἐπιμέλειαν, ὃ καὶ τοὺς προφητῶν σφαγῆτων μὴ ἀποστραφῆναι αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ⓦ υἱὸν πέμψαι, ὃ καὶ τῆς καινῆς καὶ τῆς παλαιᾶς ἕνα καὶ ⓦ αὐτὸν εἶναι Θεὸν, ὃ μεγάλα αὐτῷ ⓦ θαύματα κατορθῶσαι, τὸ τὴν ἐκάστην δίκην τῶν σαρκὸς καὶ τῆς πολυπήματος αὐτοὺς ἐπωμῶσαι, τῶν ἐθνῶν τὴν κλῆσιν, τῶν Ἰουδαίων τὴν ἔκπτωσιν. διὰ τοῦτο οὖν αὐτὴν μετ' ἐμοῦ θαθεν πίθησιν, ἵνα δείξῃ καὶ ντεῦθεν τὸ ἔγκλημα μεῖζον ὂν σφόδρα ἀσύγγνωστον. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι τοσαύτης τυγόντες ἐπιμελείας, πορισῶν καὶ τελωνῶν ἡτήθησαν, καὶ διὰ τοσοῦτον. θεὰ γὰρ καὶ αὐτὸν τὴν προφήτου τὸν πολλὴν, καὶ τὴν τούτων ἀρχὴν τὴν ἄφατον. καὶ γὰρ ἀπὸ γεωργῶν ἰῶ, αὐτὸς ἐποίησε· τὸ φραγμὸν περιθεῖναι· τὸ φυτεῦσαι ⓦ ἀμπελῶνα, τὰ ἄλλα πάντα· τὸ μακρὰν αὐτοῖς καταλιπεῖν, τὸ ''ἐπιμελεῖσθαι τῶν ὄντων, καὶ διαφυλάξαι τὰ δοθέντα. οὐδὲν γὰρ ἰῶ ἐλλειφθέν, ἀλλὰ πάντα ἀπηρτισμένα· καὶ οὐδὲ ὅπως εἰσέρθμον, καὶ ταῦτα τοσούτων ἀπολαύσαντες πρὸς αὐτόν. ὅτε γὰρ ἐξ Αἰγύπτου ἐξῆλθον, καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ πόλιν ἐδείμησε, καὶ θυσιαστήριον κατεσκεύασε, καὶ ναὸν ᾠκοδόμησε, καὶ ἀπεδήμησε· τοιοῦτον, ἐμακροθύμησεν, οὐκ ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι παραδόδας ἐπάγων τὰς τιμωρίας. τὴν γὰρ ἀποδημίαν, τὴν πολλὴν αὐτοῦ μακροθυμίαν φησί. καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ (τουτέστι, τοὺς προφήτας) ⓦ καρπὸν λαβεῖν· τουτέστι, τὴν ὑπακοὴν, τὴν διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξιν. οἱ δὲ καὶ ταῦτα τὴν κακίαν ἐπεδείξαντο· ὁ τῆς μὴ δούναι ⓦ καρπὸν τοσαύτης ἀπολαύσαντας ἐπιμελείας, οὐδὲ ἀρχὴν ἰῶ, ἀλλὰ ὃ τῆς δυσχεραίνειν πρὸς τοὺς ἐλθόντας. οὐδὲ γὰρ οὐκ ἔχοντας δοῦναι, καὶ ὀφείλοντας, οὐκ ἀγθμακτεῖν ἐχρῆν οὐδὲ δυσχεραίνειν, ἀλλὰ πολλαχῶν. ⓖ δὲ μόνον ἠγανάκτησαν, ἀλλὰ καὶ αἰμῆς τὰς χεῖρας ἐνέπλησαν· καὶ δίκην ὀφείλοντες, αὖθις δίκην ἀπαιτοῦσι. διὰ τοῦτο καὶ δευτέρους ἔπεμψε καὶ τρίτους, ἵνα δειχθῇ καὶ ἡ τούτων κακία, καὶ ἡ τοῦ πέμψαντος φιλανθρωπία. ὃ δὲ μὴ ⓦ υἱὸν ἐντραπέντες ἔπεμψεν; ἵνα οὐκ τὴν εἰς ἐκείνους ὠμότητα καταγνόντες ἑαυτῶν, καὶ ⓦ θυμὸν ἀφέντες, οὐκ ἴσον ἀπειλήσωσιν ἐλθόντα. εἰσὶ δὲ ἕτεροι λόγοι· ἀλλὰ τέως ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἴωμεν. τί δέ ἐστι τὸ, ἴσως ἐντραπήσονται; οὐκ ἀγνοοῦντος (ἅπαντα) ἀλλὰ θέλοντος δεῖξαι τὸ ἀμάρτημα μέγα, καὶ ἀπολογίας ἀπάσης ἐκκεκομμένον. ἐπεὶ αὐτὸς εἰδὼς, ὅτι δυνήσονται, ἔπεμψε. λέγει δὲ, ἐντραπήσονται [ⓦ ὑὸν μου,] τὸ νομίσαι ὀφθῆναι ἀπαγγέλλων, ὅτι ἔδει αὐτοὺς ἐντραπῆναι. ἐπὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν· οὐδὲ ἐκεῖ ἀγνοῶν· ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσί τινες τῶν ἀγνωμόνων, ὅτι ἡ παρρησία αὐτοῦ γίνεται δυναγκασική τῆς διδαχῆς, διὰ τοῦτο ὑπογράφει τὰς λέξεις, ἐὰν ἄρα λέγων δὲ ἴσως. εἰ γὰρ καὶ τοὺς δούλους ἀγνώμονες ἐνόμιζον, τοῦ γοῦν τὸ ἀξίωμα αἰδεσθῆναι ἐχρῆν. τί οὖν ὅτου; δέον προσδραμεῖν, δέον αἰτῆσαι συγγνώμην ὅτι τοῖς πεπλημμεληθόσι, * ἐπαγωνίζον) [τοῖς παρατέρσις, ἐπὶ πολύων)] τοῖς μιάσμασιν, ἀεὶ τὰ παρόντα τοῖς δευτέροις ἀποκρύπτοντες. ὁ δὲ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε, Πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. διὸ καὶ τοῦτο ἐνεκάλουν ⓐ παρόντα λέγοντες· Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις· καὶ, Αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι δὲ, Οἰκοδομοῦντες Σιὼν ἐν αἵματι. διὸ οὐκ ἐσωφρονίζοντο· καὶτοι ταῦτα λαβόντες παρόντα τὸν ἐπόλιν, ὃ οὐ φονεύσεις, καὶ μυρίων ἑτέρων κεκλυθότες ἀπέχεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διὰ πολλὰ καὶ πανοδαπῶν εἰς τὸν φυλακὸν τῆς ἐπολῆς ταύτης εἰσαγόμενοι. ἀλλ' ὅμως τὸν ποτὲ ἐκεῖνον οὐκ ἀπέθανον ζωπῆσαι. ἀλλὰ τί λέγουσιν ἰδόντες αὐτόν; δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν. ἵνος ἔνεκεν, καὶ διὰ τί; τί ποτε ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ἢ μικρὸν, ἢ μέγα; ὅτι ἐτίμησεν ὑμᾶς, ὁ Θεὸς ὤν,

ἀνθρωπος

Ματθ. κγ. λβ.
Ησ. α. ιε.
Ωσ. δ. β.
Μιχ. γ. ι.

χ. τῶν

χ. ἐπιμελήσαθαι

χ. ἀπέκτειναν

χ. ὅμως γὰρ αὐτὸς καὶ ἐφ' εἰδὼς,

φέρει καρπὸν ὁ τῆ βιωτικῆ πραγμάτων ἱδρώς· πλὴν ἀλλ' ὅταν μὴ δλιβῶμεν, ἀλλ' ἡ πολλὴ ἐπέγκη τὴν φοβὰν, ἐκβαλεῖ τὰ ἀκάνθας ὁ γεώργος. ὅταν γὰρ γηράσης, ἡ μηκέτι λοιπὸν ἀκριβῆ τῆς ἀπολαύσεως τὴν ἀίδιον ἔχῃς, ὅ τε σοὶ φέρει ταῦτα ἀμοιβὰς ὁ πόνος. καὶ ὁ μὲν πόνος ἐν ἀκμαίοις σώμασι· ὁ δὲ καρπὸς ἐν τῇ ψυχῇ, ἐν γεγηρακόσι πρέπει μᾶλλον, ὅταν καὶ τὴν αἴθησιν ὁ χρόνος καταμαράνῃ, καὶ εἰ μὴ καταμάρανεν, ἡ τῆς τελευτῆς ἐλπὶς οὐκ ἀφίησι ψυχᾶν. ἐκεῖ δὲ οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ὁ μὲν πόνος, ἐν φθορᾷ καὶ τελευτῶντι σώματι· ὁ δὲ καρπὸς, ἐν ἀγήρῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ τέλος οὐκ ἔχοντι. καὶ ὁ μὲν πόνος, καὶ πρᾶγμα καὶ βραχὺς· ἡ δὲ ἀντίδοσις, καὶ ὑστέρα καὶ ἄπειρος, ἵνα μὴ ἀδείας ἀναπαύῃ λοιπὸν, μηδὲν προσδοκῶν ἀνδρὸς. ἀνάγκη μεταβολὴν δῆσαί ποτε λοιπὸν, τοῦτ' ἐκτῶσιν καθάπερ ἐν ζωῇ. ποῖα οὖν ταῦτα ἀγαθὰ, τὰ μήτε ἀσφαλῆ, καὶ βραχέα καὶ πήλινα, καὶ ἁρπὴ ἡ φθονοῦσα ἀφανιζόμενα, καὶ μυρίων πολλῶν κλαύματα πόνων; ποῖα δὲ ἐκείνων ἀγαθὰ ἴσα, τῶν ἀκινήτων, τῶν ἀγηράτων, τῶν μηδένα μόχθον ἐχόντων, τῶν καὶ ἐν τῷ χαρᾷ τῶν ἀγώνων τοὺς πρώτους σοι χαμιζόντων; ὁ γὰρ χρημάτων κατάφρονῶν, καὶ ἐντεῦθεν ἤδη λαμβάνει μισθὸν, φρονήσεως ἀπαλλαττόμενος, βασκανίας, συκοφαντίας, ἐπιβουλῆς, φθόνου. ὁ σώφρων καὶ κοσμίως ζῶν, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀπολαύσεως πρόσεισι, ἀμεμψίας, γέλωτος, καταφρονήσεως, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπαλλαττόμενος δεινῶν. ταῦτα δὲ ἄλλα πάντα ὁμοίως τῆς ἀρετῆς μέρη ἐντεῦθεν ἤδη ἡμῖν δίδωσι τὴν ἀμοιβήν. ἵν' οὖν καὶ τῶν προκειμένων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνωμεν ἀγαθῶν, φύγωμεν κακίαν, καὶ ἐλώμεθα ἀρετήν. ὅταν γὰρ καὶ ἐνταῦθα ψυχήσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἀκινήτῳ καὶ ἀκμάτῳ

χ. προφήτης

χ. τὰς ἀμοιβάς.

Ομιλ. ξη.

33 ΑΛΛΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΑΚΟΥΣΑΤΕ· ΑΝΘΡΩΠΟΣ ἦς ἐκεῖ οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον· καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

34 Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37 Ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἴσως ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. 38 Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. 40 Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 Λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

42 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;

Πολλὰ

Θεοῦ, ὑ μέμψηται τῶ πρώτερον. οὐκ ἔστιν ὡς ἀνθρωπος ὁ Θεός. οὐ γὰρ ὀνειδίζει τὰ παρελθόντα, οὐδὲ λέγει· ἵνα τοσοῦτον χρόνον ἀπελείφθης, αὖ μετανόησωμεν· ἀλλ' ἀγαπᾷ, ὅταν πρόσελθωμεν· μόνον ὡς χρὴ προσέλθωμεν. κολληθῶμεν [τοίνυν] αὐτῷ σφοδρῶς, ὑ πρόσπλώσωμεν τῷ φόβῳ αὐτοῦ ταῖς καρδίας ἡμῶν. τοιαῦτα γέγονεν οὐκ ἐπὶ τῆ χ. σάρκες
δ. Βασ. κα. κλίνῃ μόνον πρόγματα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆ παλαιᾷ. ἵ γὰρ τῶ Μανασσῆ χέρσιν; ἀλλ' ἠδυνήθη 5
γ. Βασ. ια. δ. Θεὸν ἐξιλεώσασθαι. ἵ τῶ Σολομῶντος μακρειότερον; ἀλλ' ἀπουσάξας ἔπεσεν· μᾶλλον γὰ ἀμφότερα ἐπ' ἐμοὶ ἔχω δόξαι γνώμενα, ἐπὶ τῷ πατρὶ ὅτι τοῦτο. ὑ γὰρ ὑ κακὸς γέγονέ ποτε ὁ αὐτός. ἵ τῶ Ἰούδα μακαριώτερον; ἀλλ' ἐγένετο προδότης. τί τῶ Παύλου ἀθλιώτερον; ἀλλ' ἐγένετο βλασφημίας. ἵ Ματθαίου χεῖρον; ἀλλ' ἐγένετο ἀπόστολος. τί τῶ Σίμωνος ζηλωτοῦ τερον; ἀλλ' ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἀπόντων ἀθλιώτερος. πόσας 10
τοιαύτας ἑτέρας βούλει ἰδεῖν μεταβολὰς ὑ πάλαι γεγενημένας, ὑ νῦν γινομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν; δι' ὃ δὴ τοῦτο λέγω, μήτε ὁ ὑπὲ τῆς σκιρτῆς ἀπογινωσκέτω, μήτε ὁ ἐν τῆ ἐκκλη-
α. Κορ. ι. ιβ. σίᾳ θαρρείτω. πρὸς μὲ γὰρ τοῦτον φησιν, Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· πρὸς δὲ
Ισρ. κ. δ. ἐκεῖνον, Μὴ ὁ πιστῶν οὐκ ἀνίσταται; ὑ, Τὰς πρεμούσας χεῖρας, ὑ τὰ παραλελυμένα γό-
Ερμ. ε. ιδ. νατα ἀνόρθωσατε. πάλιν πρὸς τούτους φησὶ, γρηγορεῖτε· πρὸς δὲ ἐκείνους, Ἐγείρου ὁ καθεύ- 15
δων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶ νεκρῶν. ὅστις μὲ γὰρ φυλάξαι δέονται ὅπερ ἔχουσι, ἐκεῖνοι δὲ ἡμεθα ὅπερ οὐκ εἰσίν· ὅστις παρατηρῆσαι τὴν ὑγίειαν, ἐκεῖνοι τῆς ἀῤῥωστίας ἀπαλλαγῶσι. κάμνουσι γάρ· ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ὑ τῶν καμνόντων ὑγιαίνουσι, ὑ τῶν ὑγιαινόντων ῥαθυμήσαντες ἀῤῥωστοῦσι. πρὸς μὲν οὖν ἐκείνους φησίν· ἴδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται· πρὸς δὲ τούτους, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἆρον κράββατόν σου, ὑ ἔγειρε, ὕπαγε εἰς 20
τὸν οἶκόν σου. δεινὴ γὰ, δεινὴ πρόφασις ἡ ἁμαρτία· μᾶλλον δὲ οὐδὲ πρόφασις μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι χαλεπώτερον. ὁ γὰ ἐν ἀρχῆ μόνον ἀγαθὸν ὢν ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, δηλαδὴ ὑ ἐν ἐνεργείᾳ κακόν. δῆ ὅμως καὶ ὅταν ὑπερεχείμενος ᾖς, καὶ θλίψεσι μακρὰν διαναστῆναι, πάντα λύει τὰ δεινά. χ. ὑ
καὶ τεσσαρακονταοκτὼ ἔτη ἔχων, ἀπουσιάσας δὲ ὑγιὴς, οὐδεὶς ὁ κωλύων. πρέσει ὑ νῦν ὁ
Χριστὸς, ὑ λέγει, ἆρον τὸν κλίνῶ σου· μόνον θέλησον· διαναστῆναι· μὴ ἀπογνῶς. οὐκ ἔχεις δύ- χ. διαναστῆναι
σθεσπον, ἀλλ' ἔχεις Θεόν· οὐκ ἔχεις τὸ βαλλάντιόν σε εἰς τὸν κολυμβήθραν, ἀλλ' ἔχεις τὸν ὑκ ἀφιέντα σε διενθεῦναι κολυμβήθρας· ὑκ ἔχεις τὸν ὀχλοῦντά σε ῥίπτοντα, ἀλλ' ἔχεις τὸν κελεύοντά σοι ἆραι τὸν κλίνῶ. οὐκ ἔστι εἰπεῖν, ὅτι ᾧ ἦλθεν ἐγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. δύ γὰρ θλίψεις κατελθεῖν εἰς τὸν πηγὸν, οὐδεὶς ὁ κωλύων. οὐκ ἀνάλίσκεται, ὑ δαπανᾶται ἡ χάρις. πηγή τίς ἐστιν ἀνάβλύζουσα διηνεκῶς, οὐκ τῶ πληρώματος αὐτοῦ πάν- 30
τες θεραπεύόμεθα ὑ ψυχὰς ὑ σώματα. πρόσπορχώμεθα τοίνυν ὑ νῦν. ὑ γὰρ ἡ Ῥαὰβ πόρνη ἦν, ἀλλ' ἐσώθη· ὑ ὁ λῃστὴς ὑδροφόνος ἦν, ἀλλὰ προδείσου πολίτης ἐγένετο. ὁ μὲν Ἰούδας μετὰ τῶ διδασκάλου ὤν, ἀπώλετο· ὁ δὲ λῃστὴς ἐν τῷ σταυρῷ μαθητὴς ἐγένετο. ταῦτα τῶ Θεοῦ τὰ προδόξα. ὅτως ἡ μάχαιρα ἠυδοκίμησαν· οὕτως ὁ τελώνης βλασφημίας ἐγένετο· οὕτως ὁ βλάσφημος, ἀπόστολος. ταῦτα ὅσα, ὑ μηδέποτε ἀπογνῶς, ἀλλ' ἀεὶ 35
θαῤῥεῖ ὑ διανάστασον σαυτόν. ἄνθρωπε μόνον τῆς ὁδοῦ τῆς ὀκνηρᾶς φευγούσης ὑ προσδοκᾶ τὰ σέως. μὴ τὰς θύρας ἀποκλείσῃς, μὴ τὴν εἴσοδον φράξῃς. βραχὺς ὁ πρὸ ὢν καιρὸς, ὀλίγος ὁ πόνος. εἰ ὑ ἡ πολὺς ἐστὶν, οὐδὲ ὅτως ἀπαγορεύειν δεῖ. κἂν γὰρ μὴ κάμῃς πολλὰ κάλλιστον τοῦτον κάματον ἐν τῆ μετανοίᾳ ὑ ἀρετῆ, ἐν τῷ κόσμῳ πάντως καμῇ ὑ ταλαιπωρήσεις ἕτερος. εἰ ὑ δὲ ἐνταῦθα κἀκεῖ κάματος, δῆ τί μὴ τοῦτον αἱρούμεθα πολλὰ ἔ- 40
χοντα καρπὸν ὑ μεγάλην τὴν ἀμοιβήν; καίτοιγε οὐδὲ ὁ αὐτὸς κάματος οὗτος κἀκεῖνος. ἐν μὲν γὰρ τοῖς βιωτικοῖς δὲ κίνδυνοι ζωηρεῖς, ὑ ζημίαι ἐπάλληλοι, καὶ ἡ ἐλπὶς ἄδηλος, ὑ δυσωρέπεια πολλὴ, ὑ χρημάτων ὑ σωμάτων ὑ ψυχῆς δαπάνη· καὶ ὅτε ἡ τῶν καρπῶν ἀπόδοσις πολὺ τῆς ἐλπίδος καταδεεστέρα, δὴ ἀρὰ βλάπτει. οὐδὲ γὰρ πάντα φέρει·

χ. παρῆλθε

διὰ τοῦτο ἀεὶ λέγει· ὅτι ⁂ ἔσονται πρῶτοι, καὶ ⁂ ἔσχατοι ἔσονται. διὰ τοῦτο καὶ πόρνας προῆγε τελώνας, ἵνα τὴν ὁδὸν κλώσῃ. καὶ γὰρ τὰ δύο ταῦτα ἄκρα ἁμαρτήματα ἐρωτός ἐστι χαλεποῦ βαλλόμενα, ὃ μὲν ἀπὸ σωμάτων, ὃ δὲ ἀπὸ χρημάτων ἐπιθυμίας. δείκνυσι δὲ ὅτι τοῦτο μάλιστά ἐστιν ἀκούσας νόμου Θεοῦ, ὃ Ἰωάννης πιστεύσας. οὐκ ἄρα χαρίτος μόνης ὃ εἰσελθεῖν πόρνας, ἀλλὰ καὶ διορθώσεως. ὁ γὰρ μὴ ἀκούσας πόρνας εἰσῆλθον, ἀλλ' ὁ ἀκούσας καὶ πιστεύσας καὶ καθαρισθεὶς καὶ μεταβαλόμενος, οὕτως εἰσῆλθον. εἶδες πῶς αἰεπαιδῆ ⁂ λόγον ἐποίησε καὶ τοιωύτερον ἀπὸ τῆς παραβολῆς, ἀπὸ τῆς τῶν πορνῶν ἐπαγωγῆς; οὐδὲ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, διότι οὐκ ἐπιστεύσατε Ἰωάννῃ· ἀλλ' ὁ πολλῷ πληκτικώτερον ἦν, οὐ τελώνας καὶ πόρνας προσῆκεν, ὅτε τοῦτο ἐποίησαν, ἀπὸ τῶν προτέρων βιωμάτων ἀκηλιδίας διελέγχων αὐτῶν ὃ ἀσύγνωστον, καὶ δεικνὺς ὅτι διὰ φόβον ἀνθρώπων πάντα ποιοῦσι καὶ δόξαν κενήν. καὶ γὰρ ⁂ Χριστὸν οὐχ ὡμολόγησαν διὰ φόβον, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· καὶ τῷ Ἰωάννῃ πάλιν οὐκ ἐτόλμων χαρίζεσθαι· οὐδὲ τοῦτο δι' εὐλάβειαν, ἀλλὰ διὰ φόβον. ἅπερ ἅπαντα ἤλεγξε διὰ τῶν εἰρημένων, καὶ χαλεπωτέραν ὕστερον ἐπήγαγε τὴν πληγήν, εἰπών· ὑμεῖς γε εἰδότες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. κακὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ τῶν πρώτων μὴ ἐλέσθαι τὸ καλόν· μεῖζον δὲ κατηγορία, τὸ μηδὲ μεταθέσθαι. μάλιστα γὰρ τοῦτο ἐργάζεται πολλοὺς πονηροὺς, ὁ τῶν ὑστάτως ἐλθόντων ὁρῶν τὴν διαφορὰν εὐαθησίας ἑαυτούς.

Ἀλλὰ μηδεὶς ἕως τοιούτου· ἀλλὰ κἂν εἰς ἔσχατον κατενεχθῇ κακίας, μὴ ἀπογινωσκέτω τὸν ὅτι τὸ βέλτιον μεταβαλεῖν. ῥᾴδιον γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν βαράθρων τῆς πονηρίας ἀνενεγκεῖν. ἢ οὐκ ἠκούσατε πῶς ἐκείνη ἡ πόρνη, ἡ ὅτι ἀσελγείᾳ πάσῃ προσελθοῦσα, πάσης ἀπέφυγεν ἐν βλασφημίας; ἀλλὰ τὸν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις λέγω, ἀλλὰ τὸν ὅτι τῆς ἡμετέρας, τὸν ἐκ Φοινίκης τῆς πολυανθρωπωτάτης πόλεως. καὶ γὰρ αὕτη ἡ πόρνη ποτὲ πρὸ ἡμῶν ἦν, τὰ πρόσωπα ὅτι τῆς σκηνῆς ἔχουσα, καὶ πολὺ τὸ ὄνομα αὐτῆς πάντα χρόνον οὐκ ἐν τῇ πόλει τῇ ἡμετέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι Κιλίκων καὶ Καππαδοκῶν. καὶ πολλὰς μὲν ἐκείνων οὐσίας, πολλοὺς δὲ εἶλεν ὀρφανούς· πολλοὶ δὲ αὐτὸν καὶ εἰς γυναῖκα διέβαλον, ὡς δὲ τῇ τοῦ σώματος ὥρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς φαρμάκοις ἐκείνα τὰ δίκλινα πλέκουσαν. εἶλέ ποτε καὶ βασιλίδος ἀδελφὸν αὕτη ἡ πόρνη. καὶ γὰρ πολλὴ ἦν αὐτῆς ἡ τυραννίς. ἀλλ' ἀθρόον οὐκ οἶδ' ὅπως, μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς. βουληθεῖσα γὰρ καὶ μεταβληθεῖσα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν ἐπιπασαμένη, κατέφρονησεν ἁπάντων ἐκείνων, ἃ ῥίψασα τοῦ βαθέος τῆς μαγδαλείας, ὡς ⁂ ὑραῖον ἀνέθρεμε. καίτοιγε οὐδὲν αἰσχρότερον αὐτῆς ἦν, ὅτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἦν· ἀλλ' ὅμως ὕστερον πολλὰς πρήνησε τὴν τῆς ἐλεημοσύνης ῥοπὴν, καὶ σάκκον περιεβάλετο πάντα ⁂ χρόνον ὅτως ἤσκησε. ταύτης ἔνεκεν καὶ ὕπαρχος ἐνωχλήθη, καὶ γραπτὰς ὠπλίσαντο, καὶ μετασπᾶσαι πρὸς τὸν σκηνὸν αὐτὸν οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ ἐξαγαγεῖν τῶν ἐνοδεξαμένων αὐτὸν πρέσβεων. αὕτη μυστηρίων καταξιωθεῖσα τῶν ἀπορρήτων, καὶ τῆς χάριτος ἀξίαν ἐπιδειξαμένη ταπεινόν, ὅτω ⁂ βίον κατέλυσεν, ἅπαντα ἀποτιμησαμένη διὰ τῆς χάριτος, καὶ μᾶλλον τὸ βάπτισμα πολλὴν ἐπιδειξαμένη τὴν φιλοσοφίαν. οὐδὲ γὰρ ψιλῆς ὄψεως μετέδωκε τοῖς ποτε ἐρασταῖς ὅτι τοῦτο ἐλθοῦσιν, ἀποκλείσασα ἑαυτὸν, καὶ ἔτη πολλὰ καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ διατελέσασα. ὅτως ἔσονται ⁂ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ ⁂ πρῶτοι ἔσχατοι· ὅτω πάντα διὰ πεπυρωμένης ἡμῖν ψυχῆς δεῖ, καὶ ὃ κωλύον ὀφθῆναι μέγα καὶ θαυμαστόν. μηδεὶς τοίνυν τὸν ἐν κακίᾳ ἀπογινωσκέτω· μηδεὶς ἐν ἀρετῇ ὢν ἀναζέπω, μήτε ὅτω θαῤῥείτω. πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἡ πόρνη προελθοῦσα. μήτε ἐκεῖνος ἀπογινωσκέτω· δυνατὸν γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς πρώτους προελθεῖν. ἄκουσον τί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἱερουσαλήμ· Εἶπον μὴ ὃ πορνῶσαι αὐτὸν ταῦτα πάντα, πρός με ἐπιστρέψον, καὶ οὐκ ἐπέστρεψεν. ὅτε γοῦν ἐπορεύθημεν εἰς τὸν σφόδρα ἀγαπῶντα τοῦ Ιερ. γ. α. ζ.

Θεοῦ,

χ. δέδηκεν ἀλ. ἔχει

χ. ἐν κακίᾳ ὤν

χ. ἐκεῖ

χ. αὐτῷ

τοῦ Εἰδέναι οἱ ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῆ. Εἶπα ὅτι κακοεργοῦντες ἔλεγον, οὐκ ἴσμεν, οὐκ εἶπεν, οὐδὲ ἐγὼ οὐκ οἶδα· ἀλλὰ πῶ; οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, εἰ μὴ γὰρ ἠγνόουν, διδάσκεσθαι αὐτοὺς ἔδει· ὅτιπερ γὰρ κακοεργῶν, εἰκότως οὐδὲν αὐτοῖς ἀποκρίνει). καὶ πῶς οὐκ εἶπον, ἐξ ἀνθρώπων τὸ βάπτισμα;

26 Εφοβοῦντο οὖν ὄχλους, φησίν. 5

Εἶδες διεστραμμένην καρδίαν; πρόληψις τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦσι, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπάντων τρέπονται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτοι διὰ αὐτοὺς ἐφοβοῦντο, οὐκ αἰδούμενοι Ⓦ αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ τῷ Χριστῷ πιστεύει διὰ τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἤθελον· καὶ πρόληψις αὐτοῖς ἐπιτεθεῖσα ἐπίλεπτα τὰ κακά. Εἶτά φησι·

28 Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο, καὶ λέγει τῷ πρώτῳ· ὕπαγε, σήμερον 10
ἐργάζου εἰς τὸν ἀμπελῶνα.

29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν, οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε.

30 Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀπέρχομαι, καὶ οὐκ ἀπῆλθε. κ. ἐψεύσατο, 15

31 Τίς οὖν ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος.

Πάλιν διὰ προβολῆς αὐτοὺς ἐλέγχει, τῷ τε αὐτῷ ἀγωνοσωτῶν, καὶ τὸ σφόδρα κατηγωσμένων καταπεπτωκότας αἰσχύνῃ. τὰ γὰρ δύο τέκνα ταῦτα δηλοῖ τοῦτο, ὅ τε ὅτι τῶν ἐθνῶν ἓξ. κ. ὅτι Ἰουδαίων γέγονε. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἠθέλησαν ἀκούσασθαι, οὐδὲ ἠμέλησαν ἀκριβῶς τοῦ νόμου, διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξαντο τῷ προφήτῃ· καὶ ὅτοι εἰπόντες, πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ ὁ Θεὸς, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα, διὰ τῶν ἔργων προσήκουσαν. διὰ τοι τοῦτο, ἵνα μὴ νομίσωσι Ⓦ νόμον αὐτὸν ὠφελῆ, δείκνυσιν ὅτι αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο αὐτοὺς καταδικάζει· ὅπερωῦν καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οτι οὐκ Ⓓ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' Ⓓ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. διὰ τοῦτο, ἵνα καὶ αὐτοὺς ταχέως ποιήσῃ, πρὸ αὐτῶν ἀγενεθλίων τὸν ψῆφον προσκυλίζει· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὀπωρινῆς προβολῆς ποιεῖ τοῦ ἀμπελῶνος· καὶ ἵνα τοῦτο γνῶναι, ἑτέρου ἀνθρώπου γυμνάζει τὸ ἔγκλημα. ὅτιπερ γὰρ ἐξ ὑβρίας οὐκ ἠθέλησαν ὁμολογῆσαι, διὰ προβολῆς αὐτοῖς ἐμβάλλει λοιπὸν εἰς ὅπερ ἐβούλετο. ὅτι δὲ ὑπ' ἐνίοντες τὰ λεγόμενα τῷ ψῆφον ἐξεύρηκεν, τότε ἀποκαλύπτει λοιπὸν τὸ ζωηρόκιασμένον, ἐπὶ λέγει· Οτι τελῶναι καὶ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

32 Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· Ⓓ ὁ τελῶναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μεταμεληθέντες ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς, ἔδοξεν ἂν φορτικὸς αὐτοῖς εἶναι ὁ λόγος· νυνὶ δὲ μὴ τὴν αὐτὴν ψῆφον ἀποφαινόμενος, ἀνεπαχθὴς εἶναι δοκεῖ. διὰ τοῦτο καὶ τὴν αἰτίαν προσίθησι. Τίς δὲ ἦν αὕτη; ἦλθεν Ἰωάννης, φησί, πρὸς ὑμᾶς, οὐ πρὸς ἐκείνους· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔγκλημα ἦν, ὅτι ἠμεληκότες εἰς ἐκεῖνον καὶ οὐδὲν ὠφελῶν· ἀλλὰ καὶ ὁ βίος ἀνεπίληπτος καὶ ἡ πρόνοια πολλή, καὶ οὐ προσεῖχετε αὐτῷ. καὶ μὴ τοῦτον καὶ ἕτερον ἔγκλημα, ὅτι τελῶναι προσέχον· ἐπὶ μὴ τοῦτο πάλιν ἄλλο, ὅτι οὐδὲ μετ' ἐκείνους ὑμῖς. ἔδει μὲν γὰρ καὶ αὐτῷ· ὃ δὲ μηδὲ μὴ τούτους, πάσης συγγνώμης ἐξηρημένον ἐστίν, καὶ ἄφατος κἀκείνων ἔπαινος, καὶ τούτων κατηγορία. πρὸς ὑμᾶς ἦλθε, καὶ οὐ προσήκατε· οὐκ ἦλθε πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐδέξαντο, καὶ οὐδὲ ἐκείνους ἔχετε διδασκάλους. ὅρα διὰ πόσων ἐκείνων δείκνυται ὃ ἐγκώμιον, καὶ τούτων ἡ κατηγορία. πρὸς ὑμᾶς ἦλθεν, οὐ πρὸς ἐκείνους· ὑμῖς οὐκ ἐπιστεύσατε, τοῦτο ἐκείνους οὐκ ἐσκανδάλισεν· ἀλλὰ ἐπίστευσαν, τοῦτο ὑμᾶς οὐκ ὠφέλησε. Τὸ δὲ προάγουσιν, οὐχ ὡς τούτων ἐπαινῶν, ἀλλ' ὡς ἐλπίδα ἐχόντων, ἐὰν ἐθέλωσι. οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς ζηλοτυπία διεγείρει τοῦ παχυτέρους.

διὰ

πνευματικῆς αὐτὸ δυνάμεως ἀποδεῖξαι τὸ διδάσκειν· ἵνα μάθωσι καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι δυνάμεως ἦν τὸ ἐκβαλεῖν τοὺς σαρκωτὰς αὐτοὺς, ἐκεῖνα συγχωρῶν καὶ ὁ ἐκβάλλει. Οὐκ ἐβούλετο γὰρ εἰς τοῦτο εἰς δυσφημίαν ἐνδεῖξαι, εἰς δὲ φυτὸν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τῆς πνευματικῆς τὴν ἀπόδειξιν προέσχετο. ὅταν γὰρ εἰς τόπους, ἢ εἰς φυτὰ, ἢ εἰς ἄλογα γένηται τι τοιοῦτον, μὴ ἀκριβολογοῦ, μηδὲ λέγε· πῶς οὖν δικαίως ἐξηράνθη ἡ συκῆ, εἰ καιρὸς οὐκ ἦν; τοῦτο γὰρ ἐκάστης ληρωδίας λέγει· ἀλλὰ καὶ θαῦμα ὅρα, καὶ θαύμαζε τὸν δίκαιον τεχνουργόν. ἐπεὶ καὶ ὑπὸ τῶν χείρων τῶν καταφρονηθέντων πολλοὶ τοῦτο εἰρήκασι, καὶ τὸ δικαίου γυμνάζοντες λόγον· ἀλλ' οὐδὲ οὕτω ταῦτα προσεκτέον αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ τὰ ζῶντα ἄλογα, ὥσπερ οὐκεῖνο φυτὸν ἄψυχον. πόθος οὖν ἔσχεν εἰπεῖν τοιοῦτον ῥῆμα ὁ προφήτης, καὶ τὸ κατάρας αὐτὴν ἡ προφάσις; ὅπερ ἔφην, τῆς τῶν μαθητῶν ἀπιστίας τοῦτο ἦν. εἰ δὲ μηδέπω καιρὸς ἦν, εἶχεν τινες καὶ τόμον δηλοῦσθαι σύμβολα λέγεσθαι. ὁ γὰρ τότε καιρὸς ἦν ἡ πίστις· ὁ δὲ τότε μὴ ὁ καιρὸς τοῦ καρποῦ τότε, καὶ ἐμέμψατο αὐτόν. Ἤδη γὰρ αἱ χῶραι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν, φησὶ· καὶ ἀπέστειλε ὑμᾶς θερίζειν, ἃ οὐκ ὑμεῖς κεκοπιάκατε. Οὐκ ἄρα τούτων τι αἰτίαται σύνταυθα, ἀλλ' ὧν ἔφην, τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυται τῷ πνευματικῷ. καὶ οὐκ ἦν λέγειν, ὅπως γὰρ οὐ καιρὸς, δείκνυσι, δηλονότι ὅτι προσηνέχθη εἰς τοῦτο ἦλθεν, οὐ διὰ τὴν πεῖναν, ἀλλὰ διὰ σὲ τοὺς μαθητάς, οἳ καὶ σφόδρα ἐθαύμασαν, καὶ τοι πολλῶν ἤδη σημείων θαυμάτων μείζονα· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ξένον τοῦτο ἦν. τοῦ γὰρ προφήτου τὴν ἀμφιβολίαν ἐπεδείξατο δύναμιν. διὰ τοῦτο οὐκ ἐν ἄλλῳ φυτῷ, ἀλλ' ἐν τῷ πάντων ὑγροτάτῳ τὸ σημεῖον ἐποίησεν, ὥστε καὶ ἐντεῦθεν μείζονα φανῆναι τὸ θαῦμα. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι διὰ σὲ τοῦτο γέγονεν, ἵνα εἰς τὸ θαρρῆσαι αὐτοὺς ἀλείψῃ, ἄκυρον τὸν ἐξῆς ὦσι λέγοντα. τί δέ φησιν; Καὶ ὑμεῖς μείζονα ἐργάσεσθε, ἐὰν θέλητε πιστεύειν ἐν εὐχῇ θαρρῆσαι.

Ὁρᾷς ὅτι τὸ πάντων διὰ αὐτοὺς γέγονεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι καὶ τρέμειν ὑπὲρ βουλομένους; διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο λέγει, ἀνέχῃ προσπλανῶν καὶ πίζῃ. ὁ γὰρ δὴ τοῦτο ἐργάσεσθε μείζονα, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ὄρη μεταστήσετε, καὶ ἕτερα πλείονα ποιήσετε, πίστει καὶ εὐχῇ θαρροῦντες. ἀλλ' οἱ ἀλαζόνες Ἰουδαῖοι καὶ τετυφωμένοι διδασκάλων βουλόμενοι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, προσελθόντες ἠρώτων· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ὑπῆν γὰρ τοῖς σημείοις ὑπόσκηψις οὐκ εἶναι, τῶν παλαιῶν ἐν τῷ ἱερῷ προφέρεσθαι αὐτοῦ διαθήκην. τοῦτο οὖν καὶ τῷ Ἰωάννῃ φαίνονται ἐρωτῶντες, εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ γνώμῃ. καὶ γὰρ οὐκ λέγουσι· τί σημεῖον δείκνυεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν αὐτοὺς λέγειν· λύσατε καὶ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· ἐνταῦθα γὰρ εἰς ἀπορίαν αὐτοὺς ἐμβάλλει. ὅθεν δῆλον, ὅτι τὸ ὑπὲρ ἀρχὴν καὶ προοίμιον ἦν τῶν θαυμάτων· ἐνταῦθα δὲ, τέλος. ὁ δὲ λέγουσι, τοῦτο ἐστι· διδασκαλικὸν ἐδέξω δεῖγμα; ἱερεὺς ἐχειροτονήθης, ὅτι τοσαύτην ἐξουσίαν ἐπεδείξω, φησί; τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν αὐθάδειαν ἔχον, ἀλλὰ τῆς εὐταξίας προσεποιοῦντο τὸ ἱερόν· ἀλλ' ὅμως οὖν ἔχοντες εἰπεῖν, τοῦτο ὑπεσκήψαντο. καὶ ὅτε μὴ ἐξέβαλεν, οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν οὖν ἐκ θαύματα· ὅτε δὲ ὤφθη, ὅτε ὑπεμάσθησαν. τί οὖν αὐτός; οὐκ ἐξ εὐθείας αὐτοῖς ἀποκρίνεται, δεικνύς, ὅτι εἰ ἤθελον ἰδεῖν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἠδύναντο· ἀλλ' ἀντερωτᾷ αὐτοὺς λέγων·

25 Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Καὶ ποία αὕτη [ἡ] ἀκολουθία; μεγίστη μέν οὖν. Εἰ γὰρ εἶπον, ἐξ οὐρανοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; εἰ γὰρ ἐπίστευσαν, οὐκ ἂν ἠρώτησαν ταῦτα. πρὸς γὰρ αὐτὸν ἐνταῦθα εἶπεν· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὰ ὑποδήματος αὐτοῦ· καὶ, Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· καὶ, Αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ, Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν· καὶ, Ὅτι τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ. ὥστε εἰ ἐπίστευσαν ἐκείνῳ, τοῦτ' ἂν ἐμοὶ τὸ κωλύον αὐ-

Ιωαν. δ. λε.

χ. πιεῖτον

χ. δυνάμει

χ. αὐτοῖς

χ. ἐν ἀρχῇ

χ. ποιεῖν

χ. τοῦτο ὑπεσκήψαντο.

Λυκ. γ. ιε.

Ιωαν. α. κθ.

Ιωαν. γ. λα.

Ματθ. γ. ιβ.

Ιωαν. β. ιδ.

ΤΟυτο γ̀ Ιωάννης φησὶν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐν ἀρχῇ τὸ διαπελίου, διὸ καὶ ὁ πρεσβὺς παρὰ τέλει· ὅθεν εἰκὸς δεύτερον γενέσθαι τοῦτο, καὶ κατὰ διαφόρους καιρούς· καὶ δῆλον ἐκ τῶν ῥημάτων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχα προσῆλθεν· ἐνταῦθα δὲ πολλοῦ. καίτοι μὲν λέγουσιν Ιουδαῖοι· τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν; ἐνταῦθα δὲ σιγῶσι, καίτοιγε ὀργιζόμενοι, ἀφ' ὧν ἤδη θαυμάζεσθαι αὐτὸν πᾶσι. τοῦτο δὲ κατηγορία μείζων Ιουδαίων, ὅτι [καὶ] ἀπαλλαγὴν καὶ δὶς τοῦτο αὐτοὺς ποιήσαντος εὐεργέτην ἐπὶ τῇ καπηλείᾳ, καὶ δυνάμενον αὐτὸν εἶλεγον, δέον καὶτοῦθεν μαθεῖν αὐτὸν τὸν τοῦ πατέρα τιμᾶν, καὶ τὸν οἰκείαν ἰσχύν. καὶ γὰρ καὶ ἐθαυματούργησε, καὶ ἐώρων τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις συμφωνοῦντας. ἀλλ' οὐδὲ ὅπως ἐπείθοντο, ἀλλ' ἠναντιοῦτο· καὶ ταῦτα τοῦ φύσει βοῶντος ἀκούοντες, καὶ τῶν παιδίων ἀφ' ἡλικίας αἰσχρυντῶν αὐτόν. ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ Ησαίας αὐτοῖς ἐπιτιμᾷ κατηγορῶν καὶ λέγων· ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται. ἐν ταύτῃ μόνον δείκνυσιν αὐτοῦ τὸν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ θεραπεῦσαι ποικίλα νοσήματα

χ. περιέν τ.

14 (Προσῆλθον γὰρ αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς)

Καὶ τὸν δυνάμει αὐτοῦ καὶ τὸν ἐξουσίαν ἐνδείκνυται. ⓐ ὁ οὐδὲ οὕτως ἐπείθοντο, ἀλλὰ μετὰ τῶν λοιπῶν θαυμάζων καὶ τῶν παιδίων αἰσχυόντων αἰσχυνθέντων αὐτὸν κατεπῄνησεν, καί φασι· οὐκ ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσι; καὶ μὴν τοῦτο τοῦ Χριστοῦ ἴδιον εἰπεῖν πρὸς αὐτούς· οὐκ ἀκούετε τί οὗτοι λέγουσιν; ὡς γὰρ Θεῷ ἥδοντο ἐκεῖνοι. τί οὖν αὐτός; ὅτι τοῖς φθονεροῖς ἀνιπτόποσι, ὅτι πλακικώτεροι κέχρηνται τῇ διορθώσει, λέγων·

16 Οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

Καὶ καλῶς εἶπεν, ἐκ στόματος. οὐ γὰρ τῆς διανοίας αὐτῶν ὃ λεγόμενον ἦν· ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως τὸ δημιουργὸν ὃ τῆς γλώττης ἐκείνων ἄνωθεν. τοῦτο δὲ καὶ τύπος τῶν ἐθνῶν ἦν τῶν ψελλιζόντων, καὶ ἀρχὴν ἠρτιμένων μεγάλης μὲν διανοίας καὶ πίστεως, καὶ τοῖς ἀποστόλοις ὁ ἐπιτρέπει οὐ μικρὰ παράκλησις. ἵνα γὰρ μὴ διαπορῶσι, πῶς ἰδιῶται ὄντες δυνήσονται τὸ κήρυγμα καταγγεῖλαι, προλαβόντες ⓐ παῖδες πᾶσαν αὐτῶν ἐξέβαλον τὸν ἀγωνίαν, καὶ θαρρεῖν παρεσκεύασαν ὅτι δώσει καὶ αὐτοῖς λέγειν ὁ τούτους ποιήσας ὑμνῆν. ἐν ταύτῃ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς φύσεώς ἐστι δημιουργὸς, ἐδήλου τὸ θαῦμα. ⓐ μὲν οὖν παῖδες καίτοι ἄνοιαν ἔχοντες ἡλικίαν, ἔσυσμα ἐφθέγγοντο τοῖς δύο ζωῳδα· ⓐ ἄνδρες πολλαφεσσώμενοι γέμοντα καὶ μανίας. τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία. ἐπεὶ οὖν πολλὰ ἐν αὐτοῖς καὶ παροξύνοντα· καὶ πολλὰ τῶν ἔγκλων· καὶ [πολλὰ] τῆς σκληρότητος τῶν πονηρευομένων· καὶ τὸ θαυμάζειν· τὰ τῶν παίδων, πάλιν αὐτοὺς καταλιμπάνει, χαλᾶν αὐτῶν τὸ ὄγκον τοῦ πάθους, καὶ μὴ βουλόμενος ἄρχεσθαι τῆς διδασκαλίας, ἵνα μὴ ζέοντες τῷ φθόνῳ δυσχεραίνωσι ὑπὲρ πλέον πρὸς τὰ λεγόμενα.

18 Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. Πῶς πρωΐας πεινᾷ; ὅτε συνεχώρησε τῇ σαρκὶ, τότε ὑπεδείκνυται αὐτῆς τὸ πάθος.

19 Καὶ ἰδὼν συκῆν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐδὲν εὗρεν, εἰ μὴ φύλλα μόνον.

Μαρ. ια. ιγ.

Ἄλλος φησὶν εὐαγγελιστὴς, ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν. Εἰ δὲ καιρὸς οὐκ ἦν, πῶς ἕτερος εὐαγγελιστὴς φησὶν· ἦλθεν, εἰ ἄρα εὑρεῖ καρπὸν ἐν αὐτῇ; ὅθεν δῆλον, ὅτι τῆς συνηθείας τῶν μαθητῶν ἕνεκα τοῦτο ἀπῄτησεν ἐπὶ δένδρεσι μύθων. καὶ γὰρ τὰς συνηθείας τῶν μαθητῶν πολλαχοῦ γράφουσιν ⓐ εὐαγγελισταί. ὥσπερ οὖν τοῦτο τῆς συνηθείας αὐτοῦ ἕνεκεν, οὕτω καὶ ὁ νομίζειν δι' αὐτὸν αὐτὸν καταφρονεῖσθαι διὰ τὸ μὴ ἔχειν καιρόν. ἵνατι οὖν ἔνεκεν κατηράσθη; τῶν μαθητῶν ἕνεκεν, ἵνα θαρρῶσιν. ὅπου γὰρ πανταχοῦ μὲν εὐπρεπές, οὐδέπω δὲ σκόλιον, ἔνθα δὲ καὶ τῆς ὠμορρηπικῆς

Digitized By Google

βασιλὰς οὐκ, οὐκ ἔδωκέ σοι τοὺς ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' ἐκόντα βούλεται καταθεῖναι. κἂν κτ̄ μακρὰν καταβάλῃς, δέχεται· καὶ ἂν πολλοῦ χρέους καταθῇς, οὐ κατεπείγει οὐδὲν ἔχοντα. μὴ δὴ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ καταφρονῶμεν, ἀλλὰ θησαυρίζωμεν ἑαυτοῖς, μὴ ὀργὴν, ἀλλὰ σωτηρίαν· μὴ θάνατον, ἀλλὰ ζωήν· μὴ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἀλλὰ τιμὰς καὶ τροφάς. οὐκ ἔστιν οὖν ταῦτα δοῦναι μισθὸν τῆς μεταχμιδὴς τῶν εἰσφερομένων· οὐκ ἔστιν οὖν ταῦτα καμφθῆναι ἐξαργυρίζοντας. ἂν καταβάλῃς αὐτὰ, αὐτὸς αὐτὰ μεταπέμψεται εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ δεσπότης· αὐτός σοι τὴν ἐπιγραμματείαν κατασκευάζει κερδαλεωτέραν.

χ. κατασκευάζων.

οὐκ ἔστιν οὖν ταῦτα ὧδε πομπὴν εὑρεῖν τῶν καταβληθέντων· μένον καταβαλε, καὶ εὐθέως δώσει, οὐχ ἵνα γραφῇ ἑτέροις προφάσιν, ἀλλ' ἵνα σοι μείνῃ μετὰ ἐμπορείας πολλῆς. οὐταῦθα μὴν γὰρ ἅπερ δοῦς, ἀναλαβεῖν οὐκ ἔνι· ἐκεῖ δὲ μετὰ πολλῆς ἀπολήψῃ πάλιν αὐτὰ τῆς τιμῆς, καὶ κερδήσεις μεῖζω καὶ πνευματικώτερα κέρδη. οὐταῦθα μὲν διδόμενα ἀπαίτητοί ἐστιν· ἐκεῖ [δὲ] χρῆσις καὶ δόσεις καὶ ὄφλημα. καὶ γὰρ καὶ χειρόγραφά σοι ἐποίησεν ὁ Θεός. Ὁ γὰρ ἐλεῶν πένητα, φησὶ, δανείζει Θεῷ. ἔδωκέ σοι καὶ ἀρραβῶνα, καὶ ἐπηύξατο, καὶ ταῦτα Θεὸς ὤν. ποῖον ἀρραβῶνα [δὲ ἐπηύξατο]; τὰ οὖν τοῦ παρόντος βίου, τὰ ἀνθρώπινα, τὰ πνευματικὰ, τὰ προοίμια τῶν μελλόντων. εἰ τοίνυν ἀναβάλλῃ καὶ ὀκνῇς τοσαῦτα ἤδη λαβὼν, τοσαῦτα προσδοκῶν; ἃ μὴν γὰρ ἔλαβες, ἐστὶ ταῦτα· σῶμα αὐτός σοι διέπλασε· ψυχὴν αὐτός σοι ἐνέθηκεν· ἐπίμηστόν σε λόγῳ μόνον τῶν ὄντων τῆς γῆς· τῶν ὁρωμένων σοι ἁπάντων τὴν χρῆσιν ἔδωκεν· ἐχειρίσατό σοι τὴν εὐφροσύνην· οὗ γὰρ ἔδωκεν ὕδατος βάπτισμα τοσούτων γένεσιν ἀγαθῶν ἐδωρήσατο· ἔδωκέ σοι πράττειν ἱερὰ· ἐπηγγείλατο βασιλείαν καὶ ἀπόρρητα ἀγαθά. τοιαῦτα τοίνυν λαβὼν, τοσαῦτα μέλλων λαμβάνειν (πάλιν γὰρ ὃ αὐτὸς ἐρῶ) πρὸς χρήματα ἀπολύεσθαι μακρολογῇ; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην; ἀλλὰ τοὺς παῖδας πάντως ὁρᾷς, καὶ δι' αὐτοὺς δύνασαι; καὶ μὴν κἀκείνους παίδουσι τοιαῦτα κερδαίνειν κέρδη. ἡ γὰρ εἰ ἀργύριον ἦν σοι δεδομενισμένον καὶ τόκους φέρον, εἶτα ὀφειλέτης βιγνώμων ἦν, μυριάκις ἂν εἶλε αὐτὴ τὸ χρυσίου τὸ γραμματεῖον καταλιπεῖν τῷ παιδὶ, ὥστε αὐτὸν πρὸς τὰς πρόσοδους ἐλθεῖν πολλὰς, καὶ μὴ ἀναγκάζεσθαι πρεσβεύειν καὶ ζητεῖν ἑτέρους τοὺς δανειουμένους. εἰ νῦν οὖν δὸς τὸ χειρόγραφον τοῖς παισίν, εἰ καταλιπεῖν τῷ Θεῷ αὐτῶν ὀφειλέτην. σὺ δὲ τοὺς μὲν ἀργοὺς καὶ πονηροὺς καὶ δίδους τοῖς παισίν, ἀλλ' ἐᾷς ὅπως ἡ πρόσοδος μένῃ, καὶ ὁ τῶν χρημάτων πλεονασμὸς αὐτῶν ἐλαττοῦται πλείονα σπείρειν. τὸ δὲ χειρόγραφον τοῦτο πάντως ἀργὸν καὶ πρόσοδον εὐπορώτερον καὶ τοσούτους φέρειν καρποὺς, [οὖν] δέδοικας καταλιπεῖν; εἰ πόσης οὖν εἴη ἂν τοῦτο εὐηθείας τε καὶ ἀφροσύνης; εἰ ταῦτα οἶδας ὅτι καὶ αὐτῶν αὐτὸ καταλίπῃς, καὶ αὐτὸς αὐτὸ λαβὼν ἀπελεύσῃ πάλιν. τοιαῦτα γὰρ τὰ πνευματικὰ, πολλὴν ἔχει τὴν φιλοτιμίαν. μὴ δὴ ῥᾳθυμῶμεν, μηδὲ ἀπόντα θεωροῦντες καὶ ὡμοὶ νομίζωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς γνώμην ἔχειν· ἀλλ' ἐμπρυσώμεθα τὴν καλὴν ταύτην ἐπιγραμματείαν, ἵνα καὶ αὐτὸν λαβόντες αὐτὸν ἀπέλθωμεν, καὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς ἑαυτῶν καταλείψωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐφίλημα.

Παρ. ιθ. ιζ.

χ. ζωοδόκων.

χ. τόκους

Ομιλ. ξζ.

12 ΚΑΙ ΕΙΣΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς, 13 Καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

τε οἱ τε πλουτοῦντες, οἱ τε μετ' ἐκείνους, οὐδὲ δι' ὁμολογίας ἄρτων ἢ σὺν δυμῖ, μόλις ἂν πεντήκοντα δύο δραχμὰς ἢ καὶ ἑκατὸν λάβοι πέπις ἐῖς. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τοσαύτῃ ἀφθονίᾳ τῶ σιτου ὄντες, ὁδύρονται καθ' ἑκάστην ὥραν τὴν μὴ σφόδρα πλουτούντων τὴν σύνοδον ἡ ἐκκλησία ἔχουσα, ἐπόησεν ὅσους ἐπὶ ἔχει καθ' ἑκάστην ὥραν χήρας, ὅσους πένητας (ἐν γὰρ ἐῖς τὴν τεσσαρακοντάδα ἀριθμὸν ὁ καταλογὸς αὐτῶν ἔφθασε) μὴ τούτους, τοὺς δὲ δεσμωτήριον οἰκοῦσι, τοὺς ἐν ταῖς ξενοδοχείοις κάμνουσι, τοὺς ὑγιαίνοσι, τοὺς ἀποδημοῦσι, ὧν τὰ σώματα λελωβημένους, τοὺς τὴν θυσιαστηρίαν τροφοδρόμους ἐν ἐφῆς καὶ δυμῖ ἔνεκεν, τοὺς ἁπλῶς τροφοῦσι καθ' ἑκάστην ὥραν, ἐν οἷς αὐτῆ τὰ τῆς ὑσίας ἀλάτω). ὥστε εἰ δέκα αἱρεσιμώτατον ὕπνου ἤλησαν ἀναλίσκειν, οὐδεὶς δ' ἐν ἐῖ πέπις. ἐν ᾧ ἑαυτὸν, φησιν, ἡ παῖδες ἡμῶν διάγουσι; ὁ κεφάλαιον ἐλθὼν, ἡ τροφὸς πάλιν πλείων ἐγίνετο ἐν ὑρφανῖς θησαυριζομένων ἀνθρώποις τὴν κλημυῖ. ἀλλ' ὑ βούλεσθε ὕτω; καὶν δέκ ἡμισείας· καὶν ἀπὸ τρίτης μοίρας· καὶν ἀπὸ τετάρτης· καὶν ἀπὸ δεκάτης. δίκαιον γὰρ τὴν τῶ Θεοῦ χάριν δίκα πόλεων πέπτας δυνατὸν ἐν ὀρέψαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. ἡ, εἰ βούλεσθε, ποιήσωμεν ἵνα τούτων συλλογισμοὶ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ συλλογισμοῦ χρεία. ἡ γὰρ αὐτόθεν καταδηλός ἐστιν ἡ ὠμότης τῶ πράγματος. ὁρᾶτε γοῦν ἐῖς τὰς λειτουργίας τὰς πολιτικὰς, ὅσα οἰκία μία δύναται πολλάκις σὺν ὤκησεν, ἀλλ' οὐδὲ κῦ μακρὰν ἠθέτο τὴς δαπάνης, ἵν' εἰ τῶν πλουσίων ἕκαστος ἐῖς τὴν πέπτας λῃτουργίαν λειτουργεῖν ἐβούλετο, τὸ βαρύκοιλα κωμῳδοῦμενον ἅπασιν ἂν ὠφέλησε. διὸ καὶ ἐγὼ συγγνώμην, ποίαν ἀπολογίας σκιὰν, ὅταν μηδὲ ὧν ἀφίσασθαι μέλλομεν πάντως ἀπαγορεύωμεν ἑαυτοῖς, μηδὲ τούτων μεταδιδῶμεν τοῖς δεομένοις μὴ δαψιλείας ἑαυτῆς, μὴ ὅσης τοῖς ὀπὶ τῆς σκιλῆς ἕτεροι, ἢ καὶ ἡμῶν τὰ μέλλοντες καρποῦσθαι σὺν τούτων; ἔδει μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἐξ ἀπάντων τῶν ὄντων ἡμῖν, μηδὲ ὕτω φειδέσθαι τῆς καλῆς ταύτης δαπάνης· ὅταν γε μακρὰν ὑστέρων ἑαυτοῖς ἀπαγόρευμα, ἐν πάντων ἀφελκόμεθα γυμνοὶ, ποῖαν ἔξομεν ἀπολογίαν, μηδὲ ἀπὸ τῶν περισσῶν παρέχοντες τοῖς λιμῷττουσι καὶ ἀγχομένοις; οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαί σε τὰ ὄντα μειώσαι· σὺν ὅπῳ μὴ βούλομαι, ἀλλ' ὅπῳ σφόδρα ἀκριβῶντα ὁρᾶν. ἡ τοίνυν τοῦτό φημι· ἀλλ' ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν, ἡ μηδὲν θησαυρίσῃς ἑαυτοῖς. ἀρκέσει ὥσπερ ἐκ πηγῆς ἔχειν ἐπιῤῥέοντα τὰ χρήματα τῶν περισσῶν· ποίησον κοινωνοὺς σὺν πέπτας, ἡ ἡμοῦ καλὸς οἰκονόμος τῶν τοῦ Θεοῦ σοι ἐδόθεντων. ἀλλὰ τελέσματα δίδωμί, φησι. δίκαιον οὖν καταφρονῆς, ὅτι ἐνταῦθα οὐδεὶς ἀπαιτῆ, κἀκεῖνο μὴ τῆ, κἂν ἐνέγκῃ, κἂν μὴ ἐνέγκῃ ἡ γῆ, λαμβάνοντι μὴ ἀνάγκης ἡ "τρεχόντων τὸ ἅλμας αἰτεῖ τὸν; τῆ γὰρ ὕστερον ἡμέρᾳ, ἡ ὅτε ἀπαιτεῖται ὅταν ἐνέγκῃ ἡ γῆ, οὐδὲ μίαν λόγου ἀπόκρισιν; ἡ ὡς σε ἐξαιρήσεται τῶν ἀκαρτερήτων ἐκείνων κολάσεων; σὺν ἔστι οὐδείς. εἰ γὰρ ὅπῳ ἐκῆ πάντας ἕξεται τιμωρία· χαλεπωτάτη μὲν δίδοτι, δίκαιον γὰρ ἀπαιτεῖν ἐκείνους, ἐπόησεν ὅτι ἐνταῦθα χαλεπωτέρα· ἡ τὰ δεσμώτας, οὐδὲ τὰ εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ τὰ ἀπελθεῖν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. ἀπάντων οὖν ἕνεκεν ταῦτα "προῆται καταθαλλόμενα τὰ τελέσματα. καὶ γὰρ πολλὴ ἡ δύκολία, ἡ μείζων ὁ μισθὸς, ἡ πλείων ἡ ἐμπορία, ἡ χείρων ἡ κόλασις ἀγνωμονοῦσιν ἡμῖν· κόλασις γὰρ "διαδέξεται) πέλος ἂν ἔχουσα. εἰ δὲ τὸς γραπτὰς μοι λέγεις τὸς ἐν τῷ σοῦ πολεμοῦντας βαρβάροις, ἐστὶ ἡ ἐνταῦθα γραπτὸ πόδον, ὃ τὸ πῶγον, ἡ πόλεμος, ὃν ἐνταῦθα σὺ πολεμοῦσιν ἡ πέντες. ὅταν γὰρ λαμβάνωσιν εὐχόμενοι, τὸ Θεοῦ ἵλεω ποιοῦσιν ἵλεω ἡ ποιοῦντες, ἀποχρῶνται αὐτὴ βαρβάροις ταῖς τὸ δαιμονίων ὀπλοθυλάκοις· ὃν ἀφίασι σφόδρα εἰ τὸ πονηρὸν, ἀλλὰ ὀπιπθεῖν συνεχῶς, ἵνα ἐκλύσωσιν αὐτὸ τὸ ἰσχυρὸν. ὁρᾶτε τοίνυν τὰς γραπτὰς ταύτας καθ' ἑκάστην ὥραν πυκτεύουσας ἐνταῦθα σὺν τῷ ἀγαθόλῳ ἀγαθῶν τὴν δήσεων ἐν τὸ εὐχῶν, ἀπαίτησον σαυτὸ τὴν καλὴν ταύτην εἰσφοράν, ταῖς ἐκείνων ἐφάς. ἡ γὰρ ἡμέρας ὧν ὁ

βασιλεὺς

ἐσκίρτησεν, ἀλλ' ὑπάλλως ἐφέρετο. ὁ γὰρ αὐτὸ τοῦτο προφητεία τῶν μέλλοντος ἦν, δηλοῦσα τὸ καταπεπτηκὸς τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν ἀθρόαν εἰς ὑπαξίαν μεταβολήν. καὶ γὰρ πάντα εἰργάσατο τὸ ῥῆμα τὸ λέγον· λύσαντες ἀγάγετέ μοι· ὥστε τὰ ἄπακτα εὐταξία, καὶ τὰ ἀκάθαρτα ἡμέρας λοιπὸν καθαρᾶς· ἀλλ' ὅρα τὸ ἀπεπὲς τῶν Ιουδαίων. τοσαῦτα θαύματα εἰργάσατο, καὶ οὐδέποτε αὐτὸν οὕτως ἐξεπλάγησαν. ὅπερ ἦν εἰδὸς ὄχλου ζωοτρόφοντα, ὅτε θαυμάζοισιν.

10 Εστάθη γὰρ πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα, Τίς ὅστιν οὗτος;

11 Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· οὗτός ὅστιν Ιησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ὅπερ ἔδοξέ μοι μέγα λέγειν, τότε χαμαίζηλος ἦν αὐτῶν ἡ γνώμη καὶ ταπεινὴ καὶ στενωμένη. Ταῦτα δὲ αὐτὸς ἐποίει, ἵνα πομπεύσῃ ἵνα ὑπιδεικνύμενος, ἀλλ' ὁμοῦ μὲν, ὅπερ εἶπον, καὶ προφητείαν πληρῶν, καὶ φιλοσοφίαν παιδεύων· ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς μαθητὰς θαρραλεωτέρους ἀπεργαζόμενος λυπουμένους δι' ὧν θαίνατον, καὶ δεικνὺς ὅτι ταῦτα πάντα πάσχει ἑκών. σὺ δέ μοι θαύμασον τὴν προφήτου τὴν ἀκρίβειαν, πῶς πάντα προεφθέγξατο καὶ μὲν ὁ Δαβὶδ, καὶ δὲ ὁ Ζαχαρίας προεφώνησεν.

15 Οὕτω καὶ ἡμᾶς ποιῶμεν, τοὺς ὑμνοῦντας, καὶ τὰ ἱμάτια προβαλλόμενα τοῖς αὐτὸν φέρουσι. Τίνος γὰρ αἱ ἡμῶν ἄξιοι, ὅταν μὲν τὴν ὕλην προβάλλωσιν εἰς τὸν ἀκάνθινον, μὲν δὲ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ἐπιστρώννυσι τὰ ἱμάτια· ἡμᾶς δὲ αὐτὸν γυμνὸν ὁρῶντες, καὶ οὐδὲ ἀποδύσαι χελιδόνιον, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χειμώνων δαπανᾶν, μηδὲ ὕντως ὦμεν φιλότιμοι; καὶ ἡμῖν μὲν σχολὴν δῶσιν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν· ἡμεῖς δὲ καὶ προσόντα προδαπεμπόμενα καὶ διαχρώμενα καὶ ὑπερίζωμεν; πόσης ταῦτα κολάσεως ἄξια; πόσης τιμωρίας; προσέρχεταί σοι δείλαιος ὁ διακονητὴς, καὶ οὐδὲ ἀκούσας βούλει τῆς ἱκετηρίας, ἀλλ' ἐγκαλεῖς καὶ ἐπιτιμᾷς, καὶ ταῦτα ἀκούσας τοιούτων ῥημάτων. Εἰ δὲ ἕνα ἄρτον δίδοὺς καὶ ὀλίγον ἀργύριον, οὕτω βάναυσος εἶ καὶ ὀλίγωρος καὶ ὀκνηρὸς, εἶ πάντα κενώσας ἔδει, τίς ἂν ἐγένου; οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ φιλοτίμως, ὅσα ταῖς πόρναις προσίενται; σὺ δὲ οὐδὲ ὃ ἥμισυ τούτων δίδως, οὐδὲ ὃ πολλοστὸν πολλάκις. ἀλλ' ὁ μὲν διάβολος κελεύει δοῦναι τοῖς τυχοῦσι, γέενναν προξενῶν, καὶ δίδως· ὁ δὲ Χριστὸς τοῖς δεομένοις, βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος, καὶ οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ ὑβρίζεις, καὶ αἰρῇ μᾶλλον προσακοῦσαι τοῦ διαβόλου ἵνα κολασθῇς, ἢ σωθῆναι τοῦ Χριστοῦ καὶ σωθῆναι. καὶ τίς ταύτης χάρις γένοιτ' ἂν τῆς παραπλησίας; ὁ μὲν γέενναν προξενεῖ, ὁ δὲ βασιλείαν· καὶ τὸν ἀφέντες, ἐκείνῳ προστρέχετε· καὶ μὴ προσόντα παραπέμπεσθε, καὶ δὲ μαχαίρᾳ ὄντα προσκαλεῖσθε. καὶ ταῦτ' ἔστιν, οἷς ἂν εἰ βασιλεὺς μὴ ἀλυσιτέλειαν ἔχων, καὶ διάδημα προτεινόμενος, μὴ πείθοι· λῃστὴς δὲ μάχαιραν ἐπίστειον καὶ θάνατον ἀπειλῶν, πείθοι. Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, διαβουλεύωμεν ἐφ' ἡμῖν ποτε καὶ ἀνδρωθῶμεν. καὶ γὰρ ἐγὼ λοιπὸν ἀφίημι μὴ ἐλεημοσύνης παρακελευόμενος, διὰ δὲ πολλάκις τοῦτο τῆς προθέσεως εἶπον, μηδὲν ἄξιον αὐτῆς τῆς προαιρέσεως. χρήσεις μὲν γὰρ τι πλέον, οὐ τοσοῦτον δὲ ὅσον ἐβουλόμεν. ὁρῶ μὲν γὰρ ἀπειρήσεις ὑμᾶς, οὐ δαψιλῆ δὲ τῇ δόξῃ. διὸ καὶ φοβοῦμαι, μή πως καὶ φειδομένως θερίσητε. ὅτι γὰρ φειδομένως ἀπείρομεν, ἐξετάσωμεν, εἰ δεκαδύο τινὲς εἰσὶ πλείους ἐν τῇ πόλει, πέντες ἢ πλούσιοι; καὶ τίνες οὔτε πέντες οὔτε πλούσιοι, ἀλλὰ μέσιοι χρῆσαι ἔχοντες; οἷς ὅστι τὸ δέκατον μέρος πλουσίων, καὶ τὸ δέκατον πενήτων τῶν τοσούτων ὅλως ἐχόντων. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν μέσων εἰσί. διέλωμεν τοίνυν εἰς τοὺς διαμοίρους τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ ἴδωμεν τίνα ἀριθμὸν ὅσα. οἱ μὲν γὰρ σφόδρα πλουτοῦντες, ὀλίγοι· οἱ δὲ μετ' ἐκείνους, πολλοί· πάλιν οἱ πέντες πολλῷ τούτων ἐλάττους. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων τῶν δυναμένων τοὺς πενιχρᾶς τρέφειν, πολλοὶ πεινῶντες καθεύδουσιν· καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μετ' εὐκολίας αὐτοῖς ἐπιχορηγεῖν τοὺς ἐχομένους, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν. Εἰ γὰρ διέλοιμεν

ΗΘΙΚΟΝ

χάπυλῶν.

χ. ελλῆν.

φήτου Ζαχαρίου. καὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι καθεδεῖται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ὄνου· ἢ καθίσας αὐτὸς ἢ πληρώσας αὐτὴν, ἑτέρην πάλιν ἐδίδου προφητείας ἀρχήν, δι' ὧν ἐποίει, καὶ μέλλοντα προδιατυποῖ. πῶς ἢ νῦν ζήσω; τῷ ἀκαθάρτων ἐθνῶν τὴν κλῆσιν προσδυσφωνεῖ, καὶ ὅτι ἀδοῖς" ἐπήνεσαν, ἢ ἤξουσιν αὐτῷ ἢ ἔφυγον, καὶ προσφητεία διεδέχετο προφητείαν. ἐμοὶ ὃ δοκῶ τοῦτο δεικνύειν μόνον ὅτι τὴν ὄνον καθίσας· ἀλλὰ ἢ μέγαν ἡμῖν φιλοσοφίας πόρον ἔχων. ἐπλήρου δὲ μόνον προφητείας ἐκεῖνος, οὐδὲ δόγματα ἐφύτευε καὶ τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ ἢ τῷ βίῳ ἡμῖν διώρθου δι' αὐτῶν τούτων, πόνους καὶ κακοίας ἡμῖν λύσεις τῆς φιλαργυρίας χρείας, ἢ δοκῶ πάντων τὴν ζωὴν κατορθοῦν τὴν ἡμετέραν. δοκῶ τοῦτο ἢ ἰδίκα πύθεσθαι ἔμελλεν, οὐκ ἐπεζήτησε λαμπρὰν οἰκίαν, οὐδὲ μητέρα πλουσίαν καὶ εὐδαίμονα· ἀλλὰ πένητα, καὶ μηδὲν τέκνα ἔχουσαν, ἐν ᾗ οὐ καλύβη ἐγεννήθη, ἢ οὐ φάτνῃ ἔδεται· ἐν μαθηταῖς οὐκ εἶχεν, οὐδὲ ὑπόκρισις ἢ ὑπόκριτὴς, ἀλλὰ πείθας ἢ οὐ πειθόντων ἢ πόνοθεν ἀσήμους ἐξέλεξε· καὶ τελώνιον καθεζόμενος, ποτὲ μὲν κρίθινος ἄρτος καθαίρεται, ποτὲ ὁ αὐτὸς ἰχθὺς ἀγόρας τοὺς μαθητὰς ὠνήσασθαι κελεύων· καὶ σπάνδα ποιᾶν, ἀπὸ χόρτου ποιᾶς· ἐν ἱματίοις ἀμφιεσάμενος, ὑπέλαβεν τὸν πολλῶν οὐδὲν διαφέροντα καθιζάνειν· οἰκίαν ὃ οὐδὲ ἔσχεν. εἰ ὃ ἢ μεταβαίνειν οὐκ ἔστιν εἰς ἕτερον ἔδος, ὁδοιπορεῖν ὕστερον ποιᾷ· ἐν ὕστερον ὁδοιπορεῖν, ὡς ἐν κοπιᾶν. καὶ καθήμενος, ὁ δεῖπνον δεῖται, οὐδὲ προσκεφάλαιον, ἀλλ' ὅπου ἦν ἑδάφους, ποτὲ μὲν ἐν τῷ ὄρει, ποτὲ ὃ παρὰ τὴν πηγὴν· καὶ ὁ παρὰ τὴν πηγὴν μόνον, ἀλλὰ ἢ μόνος, καὶ Σαμαρείτιδι διαλέγεται. πάλιν λύπης μέτρα λύσεις, ἵνα ἀριθμήσας ἔδει, διαχρύσει ἡρέμα, πόνταχοῦ κόπους, ὅπερ ἔφην, καὶ ὄρους πηγῆς, μέχρι ποῦ προβαίνειν δεῖ, καὶ ἀφαιτέρω μηκέτι. δοκῶ δὲ τοῦτο καὶ νῦν, ὅπως ζωὴ ἐμαίνετο ἵνας ἀθετεχέρους ὄντας ὑποζυγίων δεῖσθαι, καὶ ταῦτα μέγαν ἔσχε, δείκνυσιν ὅτι οὐχ ἵππους, οὐδὲ ἡμιόνους ζεύξαντας φέρεσθαι δεῖ, ἀλλὰ ἵνα χεῖρας καὶ περαιτέρω μὴ προβαίνειν, καὶ πόνταχοῦ τῆς χρείας εἴη. ἰδωμὲν ὃ καὶ τὴν προφητείαν τὴν δοκῶ τῶν ῥημάτων, τὴν δοκῶ τῶν πραγμάτων. τίς οὖν ἡ προφητεία; ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾶος καὶ ἐπιβεβηκὼς ὄνῳ καὶ ὑποζυγίου καὶ πῶλον νέον· οὐχὶ ἅρματα ἐλαιῶν, ὡς ⓐ λοιποὶ βασιλεῖς· οὐ φόρους ἅπαντας, οὐ σοβὰς καὶ δορυφόρους πρεσβεύων· ἀλλὰ πολλὴν τὴν ἐπιείκειαν καὶ πραότητα ἐνδεικνύμενος. ἐρώτησον τοίνυν ⓦ Ἰουδαῖον, ποῖος βασιλεὺς ὀχούμενος ἐπὶ ὄνου ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ. ἀλλ' οὐκ ἀν ἔχοι εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ τοῦτον μόνον. ἐποίει ὃ ταῦτα, ὅπερ ἔφην, τὰ μέλλοντα προδηλῶν. οὐ ταῦτα γὰρ ἡ ἐκκλησία δηλοῦται διὰ τὸ πῶλον, καὶ ὁ λαὸς ὁ νέος, ὁ ποτὲ μὲν ἀκάθαρτος, μετὰ ὃ καθίσας ⓦ Ἰησοῦς, καθαρὸς ἡμόμενος. καὶ ὅσα δι' ἄλλων τὸν εἰκότα σωζομένων. ⓐ γὰρ μαθηταὶ λύουσι τὰ ὑποζύγια. διὰ γὰρ τῶν ἀποστόλων καλοῦσι καὶ ἡμᾶς ἐκλήθημεν· διὰ τῶν ἀποστόλων προσκεκλήμεθα, ὅπως καὶ ἡ ἡμετέρα βδελυκτὴ ἐκείνοις προσέλθωσι. διὰ τοῦτο φαίνεται ἡ ὄνος ἀχαλινωτοῦσα τῷ πώλῳ. μετὰ γὰρ τὸ καθίσαι ⓦ Χριστὸν ὅπου τὰ ἔθνη, τότε ἤξουσι καὶ ἀκοῦσι προσκεκλήσονται. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ "οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. ὅτι γὰρ προφητεία ἐστὶν, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. ὁ γὰρ δὲ ἐμέμψατο τῷ προφήτῃ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας τῆς ὄνου τὴν ἡλικίαν εἰπεῖν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν. οὐ ταῦτα ὃ μόνον δηλοῦται διὰ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ὅτι καὶ μετ' ὀχλαγωγίας αὐτοὺς ἄξουσιν ⓐ ἀπόστολοι. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῦτα οὐδεὶς αἰτιᾶται εἰς ὃ καταφεῖν, οὕτως οὐδὲ ὅπου τῶν ἐθνῶν οὐδεὶς ἠδυνήθη διὰ κωλῦσαι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἔμπροσθεν. ὁ καθήμενος ὃ ὅπου γυμνὸν ⓦ πῶλον, ἀλλ' ὅπου τὰ ἱμάτια τῶν ἀποστόλων. ὅπως γὰρ ⓦ πῶλον ἔλαβον, ἅπαντα λοιποὶ προσίενται, καθὼς καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Ἐγὼ ὃ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. σκέπει ὃ ὁ διδάσκαλος τὸν πῶλον, πῶς ἀδάμαστος ὢν ἢ χαλινοῦ ἀπειρος, οὐκ

χ. προσπαύσεται, Ρω. ια. κς. κζ. χ. πᾶς

ἐσκίρτησεν,

τῶν πόνταχοῦ τοῦτεστιν τὴν ἀρετὴν τ θεοπνευμάτων καταδηλον ποιῶν ὑ ἐκκαλύπτων ἅπασι, ὑ τότε ἐπάγων τὴν ἰατρείαν· διὰ ἓν μόνον, ἵνα ὑ τοὺς ἄλλους εἰς ζῆλον ἀγάγῃ· διὰ ἕτερον δ', ἵνα δείξῃ τῆς δωρεᾶς ἀξίους ἀπολαύοντας. τοῦτο γοῦν ὑ ὅτι τῆς Χαναναίας ἐποίησε γυναικός· τοῦτο ὑ ὅτι τοῦ ἑκατοντάρχου· τοῦτο ὑ ὅτι τῆς αἱμορροούσης. μᾶλλον δ' ἡ θαυμασία γυνὴ ἐκείνη καὶ τοῦτο ἐνέβαλε τοῦ διασῶσαι τὴν πόλιν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὕστερος αὐτὴν προέδραμεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἰατρείαν καταδηλον αὐτὴν ποιεῖ. ὕστερος αὐτῷ πόνταχοῦ θεασάμενον ἐῶ διαχηρύττειν τῶν τοιούτων αὐτῷ τὰ κατορθώματα, ὑ πολλῷ μείζονα ἀποφαίνειν τῶν ὅπλων· ὃ δὴ καὶ ἐν τούτοις ποιεῖ. Εἶτα, ὅπερ εἶπον ὅπερ ἐβούλοντο, σκολαγχιασθεὶς ἤφαλο αὐτῶν. αὕτη γὰρ μόνον ἡ αἰτία τῆς ἰατρείας, διὰ ἣν ὑ εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν. ἀλλ' ὅμως εἰ τὸ ἔλεος ἐῶ ὑ χάρις, σὺ ἀξίως ζήτησον. ὅπου γ' ἄξιοι, δῆλον τὸ ἐξ ὧν ἐβόησαν, τὸ ἐξ ὧν λαβόντες οὐκ ἀπεπήδησαν, ὃ πολλοὶ ποιοῦσι, μετὰ τοσαύτης εὐεργεσίας ἀγνωμονοῦντες. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι τοιοῦτοι· ἀλλὰ ὑ διὰ τῆς δόσεως καρτερικοὶ, τὸ μετὰ τὴν δόσιν εὐγνώμονες. ὑ γὰρ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱερουσάλημα, ὑ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κεζ κα.

15 τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ λέγων·

χιλίαρχοι 2 Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, τὸ εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, ὑ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι·

3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δ' ἀποστελεῖ αὐτούς.

20 4 Τοῦτο δ' ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου,

5 Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, ὑ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον ὑ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. καίτοι πολλάκις ἐπέβη τῶν Ἱεροσολύμων πρότερον, ἀλλ' οὐδέποτε μετὰ τοσαύτης παῤῥησίας. τί οὖν ὁ αἴτιον; προοίμια ἐῶν τότε τὴν οἰκονομίας ὑ ὅτε αὐτὸς σφόδρα καταδηλος ἦν, ὅτι ὁ καιρὸς ὃ παθεῖν ἐγγύς. διὸπερ ὑ διαφορώτερον αὐτοῖς δυσμίγνυτο, ὑ μᾶλλον κρύπτων ἑαυτόν. οὔτε γὰρ δῶ ἐφαντάσθη φανούμενος ὅτω, ὑ εἰς μείζονα δῶ αὐτοῦ δέησαν ὀργήν· ὅπου γ' ὑ τῆς αὐτῆς δυνάμεως πεῖραν ἔδωκεν ἱκανῶν, ὑ ὁ σαφὴς ὅτι θύραις ἐῶ, μείζονος ἐλάμπει λοιπὸν, ὑ μετὰ πλείονος ἅπαντα προέπεμπε περιφανείας τὰ μέλλοντα αὐτοῖς ἔσεσθαι. δυνατὸν μὲν γὰρ ἐῶ ὑ πρὸ τοῦ ἐρχθῆναι τὸν γνέσθαι· ἀλλ' οὐ χρήσιμον, οὐδὲ λυσιτελές οὕτω. σὺ δέ μοι θέα ὅσα θαύματα γίνονται, ὑ ὅσαι πληροῦνται προφητείαι. Εἶπεν, ὅτι εὑρήσετε ὄνον· προεῖπεν ὅτι οὐδεὶς κωλύσει, ἀλλ' ὅτι ἀκούσαντες σιγήσουσι. τοῦτο γ' οὐ μικρὰ χρήματα Ἰουδαίων, εἴ τις οὐδέποτε γνωρίμως αὐτῶν οὐδὲ φθονεῖσθαι πείθῃ τὰ αὐτῶν προέσθαι ὑ μηδὲν δύνασθαι· οὗτοι γ' ὑ πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ θαυμαίοργοῦντι πρόσωπον οὐκ ἐπείσθησαν. μὴ δὴ μικρὸν εἰς νομίσῃς τὸ γεγενημένον. τίς γὰρ αὐτοὺς ἔπεισε τὸν ἰδίων ἀφαρπαγὴν, ὑ ταῦτα πένητας ὄντας ἴσως ὑ γεωργοὺς, μὴ δύνασθαι; καὶ τί λέγω, μὴ δύνασθαι; μὴ ἔρεσθαι, ἢ ὑ ἐρομένους σιγῆσαι τὸ θαρρῆσαι; ὑ γὰρ ἀμφότερα ὁμοίως θαυμαστὰ ἐῶ, ὑ εἰ μηδὲν εἶπον ἐλκόμενοι τῶν ὑποζυγίων, τὸ εἰ εἶπόντες, ὑ ἀκούσαντες, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει, προεχώρησαν ὑ οὐκ ἀντέστησαν, ὑ ταῦτα οὐκ αὐτὸν ὁρῶντες, ἀλλὰ σὺν μαθηταῖς. ἀπὸ τούτων αὐτοὺς παιδεύει, ὅτι ὑ Ἰουδαίους ἐδυνάστευσε ὑ ἀχθεσθέντας κωλῦσαι δι' ὅλου μέλλοντας αὐτῷ ὑπάγειν, ὑ ἀφώνους κατασῆσαι· ἀλλ' οὐκ ἠδέλησε. ὑ ἕτερον δ' μετὰ ποτὲ διδάσκει τοὺς μαθητὰς, ὅπερ δῶ αἰτήσῃ, δίδοται, κἂν αὐτὸν ἐλθεῖν τὴν ψυχὴν προέσθαι, ὑ ταύτην πρέπειν ὑ μὴ ὑπολέγειν. Εἰ γὰρ τὸν ἀγνώστους αὐτῷ προεχώρησαν, πολλῷ μᾶλλον αὐτοὺς ἀπόντων δέξασθαι δεῖ. προεῖπε δ' τοῖς Εἰρημένοις ὑ ἑτέρου πάλιν προφητείαν ἐπλήρου διπλῆν· τὴν μὲν, δι' ἔργων· τὴν δ' ἀφ' ῥημάτων. ὑ ἡ μὲν ἀφ' ἔργων ἦν, ἡ ἀφ' τῆς καθέδρας τῆς ὄνου· ἡ δ' ἀφ' τῶν ῥημάτων, ἣ ὕστερον προφήτου

ὅτως ἀποστρέφεται ὁ Θεὸς ὡς ἐπ' ἐρημίαν. διὰ τοῦτο δὲ ἀρχῆς πάντα ἐποίησεν, ἵνα τοῦτο δείξῃ τὸ πάθος. διὰ τοῦτο ἤνεγκε μετὰ θλίψεως καὶ στεναγμοῦ, διὰ τοῦτο ἐν λύπαις καὶ ἐν ὀδυρμοῖς, διὰ τοῦτο ἐν πόνῳ καὶ ἐν ἱδρῶτι καὶ ἐν ἐργασίᾳ διῆγεν καὶ πεπαλαιπωρημένη. καὶ γὰρ οὐκ ἀπονοίας ἤμβρτεν ὁ τοιοῦτος ἀνθρωπος, τοιοσδοκήσας ἰσοθεΐαν· διὰ τοῦτο οὔτε ἅπερ εἶχεν ἐμεινεν ἔχων, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐξέπεσε. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀπόνοια, οὐ μόνον οὐδὲν ἡμῖν προσίθησι κατόρθωμα βίου, ἀλλὰ καὶ ἃ ἔχομεν ἀποτίμνεται· ὥσπερ οὖν ἡ ταπεινοφροσύνη, οὐ μόνον τὴν οἰκουμένην οὐδὲν ἀποτίμνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ὄντα προσίθησι. ταύτην τοίνυν ζηλώσωμεν, ταύτην διώξωμεν, ἵνα καὶ τῆς παρούσης ἀπολαύσωμεν ζωῆς, καὶ τῆς μελλούσης ὑπερτυχώμεν δόξης, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα καὶ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεί, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

γ. σταλαγμοῦ, χ. οὐκ ἔχομεν ἐδίν ἀπολαύσαι,

Ομιλ. ξς. 29 ΚΑΙ ΕΚΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟ Ιερειχώ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

30 Καὶ ἰδοὺ, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε, υἱὸς Δαβίδ.

Ιωαν. δ.α.γ.

ΟΡα πόθεν παρῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ποῦ περὶ τούτου διέτριβεν· ὁ καὶ μάλιστα ζητήσεως ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ, διὰ τί μὴ εἰς Περαίαν ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς Σαμαρείας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τοῖς φιλομαθέσιν ἀφήσομεν. Εἰ γάρ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθέλοι, εὑρήσει τὸ Ἰωάννου αἰτιξάμενον αὐτὸ καλῶς, καὶ τὴν αἰτίαν τοιαύτην· ἡμεῖς ὁ τὴν περιτειχισμένην ἐχώμεθα, καὶ τὴν τυφλὸν τούτων ἀκούσωμεν, οἱ πολλῶν βλεπόντων ὄντες ἀμείνους. οὔτε γὰρ ἡ ὁδηγοῦντα ἔχοντες, οὔτε διδαχθέντες αὐτὸ διωμάμενοι ὑπισχνεῖσθαι, ὁμῶς ἐφιλονείκουν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, καὶ μεγάλη ἠρξατο τῇ φωνῇ χρᾶζειν· εἰ ὑπισχνούμενοι μᾶλλον ἐσῴζοντο. τοιοῦτον γὰρ ψυχὴ καρτερική, δι' αὐτὴν τὴν κωλυόντων αἴρεται. ὁ δὲ Χριστὸς εἶα αὐτὸν ὑπισχνεῖσθαι, ἵνα μείζονος αὐτὴν ἡ προθυμία φανῇ, καὶ μάθῃς αὐτοῦ ἄξιος ἀπολαύουσας θεραπείας. Ἀλλὰ τοῦτο σοὶ ἐρωτᾷ· Εἰ πιστεύετε, ὅπερ ὑπὲ πολλῶν ἐστίν. ἡ γὰρ κραυγὴ καὶ ἡ προθυμία ἔδειξε πᾶσι καταδῆλοι ποιῆσαι τὴν πίστιν αὐτῶν. σὺ τοίνυν μάνθανε ἀγαπητέ, ὅτι καὶ σφόδρα θύελλα ὤμην καὶ ἀπερίμμενοι, μὴ ἀπογνῷς ὁ προσιὼν τῷ Θεῷ, καὶ δὶ ἡμῶν αὐτῷ δωροῦμεθα μύειν ὅπερ αἰτοῦμεν. ὁρᾷς ὅτι καὶ τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀποστόλων ζωηρὸν ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς ὑπισχνουμένους, ἵνα μὴ ἀπολαύσωσι τῶν κωλύμματα, καὶ προσῆλθον αὐτὸν ἐλθεῖν τὸ Ἰησοῦν. καίτοι πρόφησιν βίου οὐδὲ μικρὰν αὐτοῖς ὁ θαυμαστὸς μαρτυρῇ, ἀλλ' ἤρκεσεν αὐτοῖς ἡ προθυμία. τούτους δὴ καὶ ἡμᾶς ζηλώσωμεν. κἂν ἀναβάλητα τὴν δόσιν ὁ Θεός, κἂν πολλοὶ οἱ ἀπαίροντες, μὴ ἀποστῶμεν αἰτοῦντες. ταύτῃ γὰρ μάλιστα τὸν Θεὸν ὑπεισδυόμεθα. ὁρᾷς καὶ σὺ πῶς τὴν σφοδρὰν αὐτῶν προθυμίαν, οὐχ ἡ πενία, οὐχ ἡ πήρωσις, οὐ τὸ μὴ ἀκουσθῆναι, οὐ τὸ πολλοὺς τῶν ὄχλων ὑπιπτεῖν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν διεκώλυσε. τοιοῦτόν ἐστι φυχὴ ζέουσα καὶ πονουμένη. Τί οὖν ὁ Χριστός;

χ. πεισθῆναι,

32 Εφώνησεν αὐτούς, καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

33 Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. Τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς ἐρωτᾷ; ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ἄλλα βουλομένοις λαβεῖν ἄλλα δίδωσιν. ἔπειτα καὶ ἕτερος αὐτῷ

χ. αἰσχύνεται

ὑ πρ̃ αὐτ̃ ὑμᾶς, μεγάλας εἰ) φησίζε). πάλιν ὁ Ζαπεινὸς πρ̃ Θεὸν εἰς ἀλίσκεται πάθος· οὐκ ὀργὴ τύτῳ διεκωλύσαν δωρήσε), ὐ δόξης ἔρως, ὐ βασκανία, ὐ ζηλοτυπία. τ̃ς ὑ τύτων ἀπαλλαγμένης ψυχ̃ς ὑ ῥᾳστ' ἂν ὑψηλότερον ὁ ὑ ἀλαζὼν ἅπασι τύτοις κατέχεται, καθάπερ ὑς σκώληξ ἐγκαλινδούμενος ὐ βορβόρῳ ὐ γὰρ ζηλοτυπία ὐ βασκανία ὐ θυμὸς ἀεὶ τὸν ἐκείνου διεκωλ̃ ψυχήν. ὑς οὖν ὑψηλός; ὁ τ̃ν ποδῶν ἀνώτερος, ἢ ὁ δοῦλος αὐτ̃ν; ὁ τεμὼν αὐτὰ ὐ δεδοικώς, ἢ ὁ ἀχείρωτος ὐ ὀδαμῶς ὑπ' αὐτῶν ἁλισκόμενος; ποῖον ὄρη ὑψηλότερα πέτεσθαι φαίη τις ἄν; τ̃ν χειρῶν ὐ τ̃ν καλάμων τ̃ν θηρατοῦ ὑψηλότερον ὄντα, ἢ μὴ δὲ καλάμου ἀφέντα δεσθῆναι τοῦ θηρατίου ἐκ τ̃ χαμηλ̃ χ. πέτασθαι, πέτεσθαι, ὐ μὴ δυνάσθαι μετεωρίζεσθαί ποτε; σκόπει τοίνυν ὁπόσος ὁ ἀπεινοημένος ἐστὶ. ὐ γὰρ ἐκ φύσεως παγὶς ὀκόλως αὐτὸν αἴρει, ἀπὸ χαμηλ̃ ἕρποντα. Εἰ δ' βούλει, ὐ ἀπὸ τ̃ ποιητοῦ δαίμονος ἐκείνου τ̃το ἐξέτασον. ὑ γὰρ διαβόλου ζαπεινότερον ῥᾳστ' ἂν, ὅστις ἐπάρθη; πῖ δ' ἂν θεφπου ὑψηλότερον, ἢ ταπεινῶν ἑαυτὸν βουλόμενον; ὁ μὲν γὰρ χαμηλ̃ σύρεται ὑπὸ τ̃ν τ̃ερνὸν τ̃ν ἡμετέρων κείμενος (Πατ̃ρε γάρ, φησιν, ἐπαύω ὄφεων ὐ σκορπίων) ὁ Λυκ. ι. ιθ. δ' μὴ ἀγέλων ἔχει ἄνω. Εἰ δ' ὃς ἂν θεφπων τ̃το βούλει μαθεῖν ὑπερηφάνων, ἐννόησον ἢ βαρβάρων ἐκφύσεων ἢ τοσαύτην ἀγέλην σφαλῆναι, ὅς σχεδὸν τὰ πάντα δήλα ποιήσατο· οἷ, ὅτι ὁ λίθος ἐκ λίθου, ὐ τὰ εἴδωλα, εἴδωλα. δῆλα δὲ τύτων κατάστερος ἐκ· ἢ δὲ βύσσος ὐ πίστις, ὐ ὑπὲρ ἢ πλείονα ἴσταται, ὧν εἰ ῥᾳστ' ἂν ὑψηλότερον; οἱ δὲ αὐτὰς ὑπερβαίνοντες τ̃ θερμοῦ τὰς ἀψίδας, ὐ ἀπέλεις πτερυγίζοντες πρ̃ς ἡμᾶς ἀφίκασιν αὐτ̃. ὃ λέγω ὅ βασιλικῷ. ἵνα δὲ ὐ ἐπέρωθεν μάθῃς αὐτῶν τὴν εὐτέλειαν, εἶπέ μοι, τίς ἂν ὑπερηφανῶσείη; ὁ βοηθούμενος ἢ τὸ τ̃ Θεοῦ, ἢ ὁ πολεμούμενος; ἔνδηλον ὅτι ὁ πολεμούμενος. σκόπει δὲ ἑκάτερον τύτων εἰ φησιν ἡ γραφή. Ο Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, Ιακ. δ. ε. ταπεινοῖς δ' δίδωσι χάριν. πάλιν σε ὐ ἕτερον ἐρήσομαι· τίς ὑψηλότερος; ὁ ἱερώμενος καὶ θυσίαν προσάγων τ̃ Θεῷ, ἢ ὁ πόρρω που τ̃ς πρὸς αὐτὸν παῤῥησίας ὑπάρχων; ὐ ποίαν θυσίαν προσφέρει ὁ ζαπεινός, φησιν; ἄκουσον τ̃ Δαβὶδ λέγοντος· Θυσία τ̃ Θεῷ, πνεῦ- Ψαλμ. ν. ιη. μα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην ὐ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Εἶδες τύτου τὸ καθαρόν; βλέπε δὲ ἐκείνου τὸ ἀκάθαρτον. ἀκάθαρτος γάρ, φησι, πᾶς ὑψηλοκάρδιος. πρὸς τύτοις, ὁ μὲν ἔχει ἀναπαυόμενον Θεὸν ἐπ' Ησ. ξς. β. αὐτ̃ (Επὶ τίνα γὰρ ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν ὐ ἡσύχιον ὐ τρέμοντά μου τοὺς λόγους) ὁ δὲ μετὰ τ̃ διαβόλου σύρεται. ὁ γὰρ τετυφωμένος, τὰ ἐκείνου πείσεται. δῆλον ὐ ὁ Παῦλος μὴ εἴφυτον, ἔλεγε· * Μὴ πῶς τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τ̃ διαβόλου. ἔστι τοιοῦτον ὄ, ἃ δ' βούλεται, αὐτῷ συμβαίνει. βούλεται μὲν γὰρ ἀπενοῆσθαι, ὥστε τιμᾶσθαι· ὁ δὲ μάλιστα πάντων καταφρονούμενος, τοῦτ' ἔστιν. ἃ γὰρ καταγελᾶσι, ἃ πᾶσιν ἐχθροὶ ὐ πολέμιοι, ἃ ἀνήκεστοι τοῖς ἐχθροῖς, ἃ πρὸς ὀργὴν διέμπωπεν, ἃ ἀκάθαρτα πρ̃ αὐτῷ, ἅπερ μάλιστα πάντων ἐστί. τί τοίνυν τύτου χεῖρον ἴσως ἂν; ὁ γὰρ πέρας τ̃το ἔστι τ̃ν κακ̃ν. τί δ' ἂν τ̃ ζαπεινοῦ ἥδιον; τί δ' μακαριώτερον, ὑτῳ πεφυκὸς ὐ ἐπέρασι τοῖς περὶ τὸν Θεὸν; ὐ τὴν πρ̃ ἀνθρώπων ἂν μάλιστα δόξαν ἀπολαύουσι δόξης, ὐ πάντες αὐτὸν ὡς πατέρα τιμῶσιν, ὡς ἀδελφὸν ἀσπάζονται, ὡς οἰκεῖα μέλη περιέπονται. χρώμεθα τοίνυν ζαπεινοῖ, ἵνα χρώμεθα ὑψηλοῖ. ὐ γὰρ μὴ ὑποβολ̃ς πολλ̃ς ζαπεινοῖ ἡ ἀπόνοια. τ̃το ἐπαπείνωσε Φαραώ. Οὐκ οἶδα γάρ, φησι, Κύριον, ὐ μεγάλη ὐ βαρεῖα ἡ χάμπτη ἐχρήτο χείρι, ὐ μετὰ Εξ. ε. β. ταῦτα αὐτὸς ὅπλοις ὐ ἵπποις κατεπονπζετο. ἀλλ' ἀπειρατίας τύτῳ Αβραάμ. Εγὼ δέ, Γεν. ιδ. φησίν, εἰμὶ γ̃ ὐ ασοδὸς, ἃ μυρίων βαρβάρων ἐκράτησε, ὐ εἰς μέσον ἐμπεσὼν Αἰγυ- Γεν. ιη. κζ. πτίων ἐπόμενοι λαμπροτέρου ἥπατος φέρων, ὐ ταύτης αὐτεχόμενος τ̃ς ἀρετ̃ς ἀεὶ ὑψηλότερος ἐγίνετο. διὰ τύτο αὐξάνεται πάντα χρόνον, διὰ τύτο σεφαύσται καὶ διαπρύπτει)· ὁ δὲ Φαραὼ γ̃ ὐ ασοδὸς, καὶ εἰ τις τύραννος ὑπερέχοντος ἕτερος. οὐδὲν γὰρ

ὕτως

τοῦ· ἐγὼ γὰρ σῦ. μὴ τοίνυν φοβηθῇς, ὡς τῆς ὑμῖν σε καθαιρησόμενος. ὅσον γὰρ ἀν ταπεινωθῇς, τοσοῦτον κατελθεῖν, ὅσον ὁ διαπτύστης σε. ἀλλ' ὅμως ἡ κατάβασις αὕτη πολλῶν ἀνάβασις γέγονε, ἡ τὴν δόξαν ἐκλάμψαι πεποίηκε τὴν ἑαυτῆς. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ ἡμᾶς αὐθεφπος, πῶς ἀγγέλοις ἐγκωμιάζετο μόνοις· ἐπεὶ δὲ ἀνθεφπος ἐλήλυθε καὶ ἐφαιρώθη, ἵνα μόνον ἐκείνῳ σὺν ἀλάπωσι τὴν δόξαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν προσέλαβε, τὴν ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς οἰκουμένης. μὴ δὴ φοβηθῇς, ὡς τῆς ὑμῖν σε καθαιρησόμενος, ἐὰν ταπεινώσῃς σαυτόν. ταύτῃ γὰρ μᾶλλον ἐπαίρεται σε ἡ δόξα· ταύτῃ μείζων ἡμῖν αὕτη τῆς βασιλείας ἡ ὁδός. μὴ δὴ τὴν ἐναντίαν ἔλθωμεν, μὴ δὲ ἑαυτοῖς πολεμῶμεν. ἐὰν γὰρ βουληθῶμεν μεγάλοι φαίνεσθαι, σὺκ ἐσόμεθα μεγάλοι, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀτιμότεροι. εἶδες πῶς πρόφασιν ἀπὸ τῆς ἐναντίας αὐτοῦ προτείνει, δίδους αὐτοῖς ὅπερ ὀπτῶμοῦσι; καὶ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐμπροσθεν δῆλα πολλῶν τοῦτο ἐδείξαμεν, καὶ ὅτι τῆς φιλοχρημοσύνης ἦν, καὶ τῶν κενοδοξούντων ὕτως ἐποίησε. ἵνος γὰρ ἕνεκεν, φησιν, ἐμπροσθεν τῶν ἀνθεφπων ἐλεᾷς; ἵνα δοξῃς ἀπολαύσῃς; σὺκοῦν μὴ ποίει οὕτω, καὶ ἀπολαύσῃ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀνθεφπου. τίνος ἕνεκεν θησαυρίζεις; ἵνα πλουτήσῃς; σὺκοῦν μὴ θησαυρίσῃς, καὶ πάντως πλουτήσεις. ὅτω καὶ ἐνταῦθα· ἵνος ἕνεκεν τῶν προφητείαν ἐρᾷς; ἵνα προφῆτ ἀλλων ἦς; σὺκοῦν τὴν ἐρᾶτὸν ἐπίλεξαι ταύτην, ἵν' τότε τῶν προφητείαν ἀπολαύσῃ. ὥστε εἰ θέλεις μεγάλος εἶναι, μὴ ζήτει μεγάλος εἶναι, καὶ τότε ἔσῃ μέγας. σκῆπτρον γὰρ μαφοὶ ὅσιν εἰσί. ὁρᾶς πῶς αὐτοῦ ἀπήγαγε τὸ τοσοῦτον, τὸ δεῖξαι ὅτι ἐκ σκηπτούσεσι, ἐκ σταυροῦσθαι ἐπιτυγχάνουσιν, ἵνα ὃ μὴ φύγωσι, τοῦτο διώκωσι; καὶ τὴν ἐταιρίαν ἐπὶ τοῦτο ἐδέησεν ὁ βδελυκτὸς ἀποδείξῃ. (Ψ) γὰρ ἀπονενοημένου ἀνάγκη ταπεινὸν εἶναι, ἐκ τἀναντίον (Ψ) ταπεινοφρονοῦντα ὑψηλὸν. τοῦτο γὰρ ὄντως ὕψος ἀληθὲς καὶ γνήσιον καὶ σὺκ ἐν ὀνόματι μόνον, ὃ δὲ ἐν προσοχῇ ὄν. ἐκ ὃ μὴ ἔχωδεν, ἀνάγκης ὄντι καὶ φόβου· τοῦτο γὰρ, τῶν θεοῦ προσέοικε. ὁ ἰουδοῦτος, κἂν πῶς σοφὸς ἦναι μαίζηται, ὑψηλὸς μόνον· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος, κἂν πάντων ἀναπέπτηται, πάντων ἐσὶ ταπεινότερος. καὶ ἡ μὲν χθὲς ἀνάγκη ὅτι ὑμεῖ, ὅθεν καὶ ῥᾳδίως ῥᾴδιος· ἡ δὲ ἐκ προαιρέσεως, ὅθεν καὶ ἰσχυρὰ βεβαία. ἐπεὶ δὲ τὰς ἀγίους ἅπαντες θαυμάζομεν, ὅτι πάντων ὄντες μείζους, πάντων μᾶλλον ἑαυτοὺς ἐταπείνουν. διὰ καὶ μείζει τῆς σήμερον μισθοῦσιν ὅσοι ὑψηλοί, καὶ οὐδὲ ἡ τελευτὴ τὸ ὕψος ἐκεῖνο κατεσκεύαζεν.

ΗΘΙΚΟΝ Εἰ βούλεσθε, ἐκ ἀπὸ τῶν λογισμῶν διεξέλθωμεν τοῦτο αὖθις. ὑψηλὸς εἶναι λέγεται ἢ διὰ τοῦ μήκους τοῦ σώματος τοῦτο, ἢ ὅταν ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου ἑστηκὼς τύχῃ· καὶ ταπεινὸς ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ἐναντίων. ἴδωμεν οὖν τίς τοιοῦτός ἐστιν, ὁ ἀλαζών, ἢ ὁ μετεωρίζων· ἵνα μάθῃς, ὅτι ταπεινοφρονοῦντος οὐδὲν ὑψηλότερον, οὐδὲ ἀλαζονείας χαμαιλότερον. ὁ μὲν οὖν ἀλαζών, πάντων βούλεται εἶναι μείζων, καὶ οὐδένα ἄξιον αὐτοῦ εἶναι φησι, καὶ ὅσης ἂν τύχῃ ἡμῖν, πλείονος ἐρᾷ καὶ ἀπήχεται ἐκ οὐδεμιᾶς τετυχηκέναι νομίζει, καὶ διαστρέφει τοὺς ἀνθεφπους, καὶ τῆς πῶς αὐτῶν ἐφίεται ἡμῶν, ἵνα μὴ φοιτῶσι πρὸς ἀληθεστέρους· καὶ γὰρ ἀπίγμασι τοῦτο ἔοικεν. ὃς γὰρ οὐδὲν ἡγεῖται, πάντα τῶν δοξάζεσθαι βούλεται. εἶδες πῶς ὁ ἐπῶν θηναι βουλόμενος, καταπίπτει καὶ χαμαὶ ἕρπει; ὃν γὰρ οὐδὲν εἶναι νομίζει πάντας ἀνθεφπους ὑπὲρ ἑαυτὸν, αὐτὸς ἀποφαίνεται. τοῦτο γὰρ ἀλαζονεία. ἵ τοίνυν ὑπὲρ (Ψ) οὐδὲν ὄντα τί ἔχεις; ἵ πῶς ἐκείνου ζητῆς τιμήν; ἵ τοσοῦτος ὄχλος περιάγεις; ὁρᾶς ταπεινόν, καὶ ἐπὶ ταπεινοῦ ἑστηκότα; φέρε οὖν, ἐξετάσωμεν (Ψ) ὑψηλόν. οἶδεν οὖν ὅσον ἀνθεφπος, καὶ ὅτι μέγα ἀνθεφπος, καὶ ὅτι πάντων ὅτι ἔσχατος, καὶ διὰ τοῦτο ἡς αὐ ἀπολαύσῃ ἡμῶν, μέγα τοῦτο ἡγεῖται. ὥστε οὖν μὲ ἑαυτὸν ἀγαλλιᾶται, καὶ ἔστιν ὑψηλὸς, καὶ τὴν ὑπὸφοι οὐ ματαΐζησιν. ὃς γὰρ ἡγεῖται μεγάλοις, καὶ διὰ τῶν ἡμᾶς μεγάλους εἶναι νομίζει, καὶ μικρὰ τυχὼν ὧν, ὑπὲρ μεγάλοις ἑαυτοῦ ἡγεῖται. ὁ δὲ ἀλαζὼν τὰς μὲν ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι νομίζει διὰ

δὲ

*ἄγνλος Τότε, πότε; ὅτε ἐπετίμησεν αὐδῖς. ἕως μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἡ ψῆφος *ἰῶ, οὐκ ἠγανάκτουν, ἀλλ' ὁρῶντες αὐδιὰ τοσαῦτα σημεῖα ἔστεργον καὶ ἔσιγων, ἀφδούλωθοι ⓦ διδάσκαλοι καὶ τιμῶντες· καὶ εἰκὸς ἄλλοις ἤλγησεν, ἀλλ' εἰς μέσον τοῦτο ὀξενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμων. καὶ τοῖς Πέτρου δὲ πάντες ἀνθέστησαν, ὅτε τὰ δίδραχμα ἔδωκεν, οὐκ ἐδυσχέρανάν, ἀλλ' ἠρώτησαν μᾶλλον· τίς ἆρα μείζων ἐστίν; ὅπερ ἦν τοῦ μαθητοῦ ἡ αἴτησις ἰῶ, ἀγανακτοῦσι. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα βύτεως ἀγανακτοῦσιν ὅτε ἤτησε, ἀλλ' ὅτε αὐδῖς ἐπετίμησεν ὁ Χριστός, καὶ ἔφησιν οὐκ ἀποκαίσειν τοῦ τοσούτου τὰ μαθητὴ

λων εἰρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; Ψαλμ. ρθ. ι.
ἢ τοὺς μὲν τοὺς ἀπέλους φησίν· Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα· τοὺς δὲ ὑμᾶς, Ὁ θρόνος σου ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. πῶς οὖν φησι, τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν ἢ ὀλίγου δεῖν ὠμόμην ἐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ὡς ὄντων ἄλλων τῶν καθεδουμένων; ἢ οὐχ ὡς ὄντων (ἅπαγε)· ἀλλὰ τοὺς τοιούτους ἀπεκρίνατο τῶν ἐρωτώντων, συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ. 5
Οὐδὲ γὰρ ἤδεισαν ὑψηλὸν θρόνον ἐκεῖνον, ἢ τὸ ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς καθῆσθαι, ὅπουγε καὶ πολλῷ τούτων καταδεέστερα καὶ καθ' ἡμέραν αὐτοῖς ἐπηγγύμνα ἦν εἶναι· ἀλλ' ἓν ἐζήτουν μόνον, τῶν τροφείων ἀπολαῦσαι, ἢ μηδένα εἰς τοῦτ' πρὸ αὐτοῦ· ὅπερ ἤδη ἔφθασεν εἰπών, ὅτι ὅταν δώδεκα θρόνους ὄψεσθαι, ἀγνοήσαντες ὃ, τι ποτέ ὅσι τὸ εἰρημένον, τὴν τροφὴν ἐπεζήτησαν. ὁ τοίνυν φησὶν ὁ Χριστός τοῦτο ἔστιν· ἀπο- 10
γαγόντε μοι δι' ἐμέ, καὶ σφαγήσεσθε τὸ κηρύγματος ἕνεκεν, ἢ χαλεπώτερά μοι πάθος· ἢ μᾶλλον ἄρκει τοῦτο ποιῆσαι τῆς τροφῆς ὑμᾶς ἀπολαῦσαι καὶ τὴν τροφὴν ταύτην καταλεῖν. δῶ γὰρ πᾶς ἕτερος ἕλθῃ μάρτυρίου καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀρετὴν κεκτημένος πολλῷ πλείονα ὑμῶν, οὐκ ὄψῃ φιλοτιμοῦμαι ὑμᾶς καὶ τῶν ἄλλων τροφρίνω, ἀλλ' ὅτε παρουσάμενος οὐκ ἔστιν ὅπου τῶν ἔργων κηρυττόμενον, ὑμῖν δώσω τὰ τροφεῖα. ἀλλ' ὅτε μὴ 15
οὐκ εἶπεν, ὡς τε μὴ λυπῆσαι· αἰνιγματωδῶς ἢ ὃ αὖθις τοῦτο αἰτίᾳ λέγων· τὸ μὲν ποτήριον μου πίεσθε, ἢ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ ὠμοσίας οὐκ ἔστιν ἐμὸν * δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασαι τοῦτο τοῦ πατρός μου. πῶς δὲ ἡτοίμασαι; τοῖς ἀπὸ τῶν ἔργων δυναμένοις γλυκεῖαν λαμπρεῖς. * οὐκ ἔστιν
ὅθεν τοῦτο ὠκ εἶπεν, ὠκ ἔστιν ἐμὸν * δοῦναι, ἀλλὰ τοῦ πατρός μου, ἵνα μὴ ἀσθενῆσῃ μηδὲ ἀπογνῷ αὐτὸ φαίνῃς τοῦτο τὸ ἀνθίδοσιν· ἀλλὰ πῶς; ὠκ ἔστιν ἐμόν, ἀλλ' ἐκείνων οἷς ἡτοίμασαι *. ἵνα ἢ ἡμᾶς σαφέστερον ὁ λέγω γένῃ, ὅπερ ὑποδείγματος αὐτὸ γυμνάσωμεν, ἐπὶ ὑποθώμεθα εἴ τινα ἀγωνοθετήσειεν, εἶτα ἀθλητὰς ἀρίστους πολλοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα καθίστασθαι τοῦτον, καὶ ἵνας δύο προσελθόντας τῶν ἀθλητῶν τῶν μάλιστα ὠκειωμένων τῷ ἀγωνοθέτῃ λέγῃ, ὅτι ποίησον ἡμᾶς στεφανωθῆναι ἢ συναγωνιζέσθαι, ἵνα ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ ἢ φιλίᾳ· ἐκεῖνον ἢ πρὸς αὐτοὺς λέγει, ὠκ ἔστιν ἐμοὶ τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασαι ἀπὸ τῶν πόνων ἢ τῶν ἱδρώτων, ἃ ἡμεῖς καταγωσόμεθα αὐτὸ ἀθενείας; ὠδαμῶς· ἀλλ' ἀποδεξόμεθα αὐτὸ τῆς δικαιοσύνης ἢ τὸ ἀποστολικοῦ. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον ὠκ ἐᾶν φάναι ἀτοπωτάτα μὴ δίδοναι στέφανον, ἀλλὰ μὴ βουλόμενον ὅλως στεφανῶσαι τοὺς ἀγῶνας νόμον, μηδὲ ζημιωσάμενος τὸ δικαίου τοῦ ἴσου· οὕτω δὴ ἢ Χριστὸν εἰπόντα αὐτὸν τοῦτο εἰρηκέναι, πάντα χρῆναι αὐτοὺς ζημιωθῆναι, μὴ τοῦ θεοῦ ὄντος, εἰς τοὺς τῶν οἰκείων καταρθῶσαι ἐκ ὑποδείξαι ἡμᾶς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἢ τῆς ὑποδειγματίσεως ἔχειν. ὅλως τοῦτό φησιν, οἷς ἡτοίμασαι. τί γάρ, φησιν, ἄλλο ἕτερον φαίνῃ ὑμῶν βέλτιον; τί ἢ αὖ μείζονα ἐργάσονται; μὴ γὰρ ὅλως μαθηταί μου γεγόνατε, ὅλως τοῦτο τὸ τροφεῖον ἀπολαύσατε, ἐὰν μὴ τῆς ἐκλογῆς αὐτοὶ ἄξιοι φαίνητε; ὅτι γὰρ αὐτὸς κύριος ὅτι τοῦ πάντος, δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸς πᾶσαν ἔχει τὴν κρίσιν. ἐγὼ γὰρ Πέτρῳ οὕτω φησίν· Β. Θεμ. δ. κ. ἐγὼ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ἐγὼ ὁ Παῦλος ἢ τοῦτο ὁπλοῦν ἔλεγε· Λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ὁ δίκαιος κριτὴς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· ὠ μόνον ἢ ἐμοί, ἀλλὰ ἢ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ· ἐπιφάνεια ἢ τὸ Χριστοῦ, ἣν ἐγερσιγήν πρόσοισα λέγεται. ὅπ ἢ Παύλου οὐδεὶς τροφῆτος εἴρηται, πάντη που δῆλον. εἰ δὲ ἀσαφέστερον ταῦτα εἰρηκεν, μὴ θαυμάσῃς. οὐδὲ πεπόμπολμός τε γὰρ αὐτοῖς οἰκονομικῶς, ὥστε μὴ ἐκ τῶν τροφείων ἐνοχλεῖν εἰκῇ ἢ μάτην (καὶ γὰρ ἀπὸ πάντες τὸν ἔπαθον δι' ὑποδείγματος) ἢ μὴ λυπῆσαι βουλόμενος αὐτούς, τῇ ἀσαφείᾳ ἀμφότερα ταῦτα κατορθοῖ. 4ς
χ ὅπου γέγονεν. ἀλλ. γέγονεν.

24. Τότε ἠγανάκτησαν οἱ δέκα περὶ τῶν δύο.

Τότε,

παν τοῦτον αὐτῶν ἀπαγαγὼν τῶν λογισμῶν, κελεύων σφαγὰς καὶ κινδύνους καὶ ἕτοιμα δύναμθαι δεικνύειν. δύνασθε γάρ, φησι, πίειν ὃ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω; ἀλλὰ μηδεὶς θορυβείσθω, τὴν ἀποστόλων οὕτως ἀτελῶς διακειμένων. οὔπω γὰρ ὁ σταυρὸς ἐπὶ τελευτῆς· οὔπω πνεύματος χάρις δοθεῖσα. εἰ δὲ βούλει μαθεῖν αὐτῶν τὴν ἀρετήν, μὴ τὰ νῦν αὐτοὺς κατάμαθε, καὶ ὄψει πολὺ πάθος δυνατώτερος. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐκκαλύπτει αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα, ἵνα μετὰ τὰ νῦν γνῶς ὁποίας ἀπὸ τῆς χάριτος ἐλάμβανον. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν πνευματικὸν ἦσαν, οὐδὲ ἐνόμιζον τῆς δύο βασιλείας εἶναι, δῆλον ἐντεῦθεν. πολλὰ ἴδωμεν καὶ πῶς προσέρχονται, καὶ τί λέγουσι. θέλουσι, φησίν, ἵν', ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν σε, ποιήσῃς ἡμῖν. καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστός· τί θέλετε; οὐκ ἀγνοῶ, ἀλλ' ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι, καὶ ἀναπαλύψῃ τὸ ἕλκος, καὶ ὅπως ὑπιδῇ τὸ φάρμακον. ⓐ ἠρώτησαν καὶ αἰσχυνόμενοι, ὅθεν καὶ πάθος δύσθεραπεύτου προσῆν τοῦτο. ἴσασιν, κατ' ἰδίαν οὐδὲς τῶν μαθητῶν [τῶν ἄλλων] λαβόντες αὐτὸν ἠρώτησαν. προεπορεύθησαν γάρ, φησιν, ὥστε μὴ φθάσαι αὐτοῖς καταδηλοι, καὶ ὅπως εἶπον ἅπερ ἐβούλοντο. ἐβούλοντο δή, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ὅθεν ἦκον, ὅτι ὑπὲρ δώδεκα θρόνους καθεδεῖσθε, τὴν προεδρίαν τῆς καθέδρας ταύτης λαβεῖν. καὶ ὅτι μὲν τῶν ἄλλων πλέον εἶχον, ἤδεισαν· ἐδεδοίκεσαν δὲ Πέτρον, καὶ λέγουσιν· εἰπέ, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καθίσῃ, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. καὶ κατεπείγουσι λέγοντες, εἰπέ. τί οὖν αὐτοὺς; δηλοῦ ὅτι οὐδὲν πνευματικὸν ἦσαν, ὅτε εἰ ἤδεσαν πάλιν ὅπερ ἦσαν, ἐτόλμησαν δι' ἑαυτῶν τοσοῦτον αἰτῆσαι, φησίν· 22 Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· Πολὺ μέγα, πῶς θαυμαστόν, πῶς ὑπερβάλλον καὶ τὰς δύο δυνάμεις· εἶτα ἐπάγει·

Δύνασθε πίειν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Εἶδες πῶς διὰ τέχνης ἀπήγαγε τῆς ὑπονοίας, ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς διελεγχθείς; ὑμεῖς μὲν γὰρ περὶ ἡμῶν καὶ στεφάνων μοι διαλέγεσθε, φησὶν ἐγὼ δὲ περὶ ἀγώνων θυμῶν καὶ ἱδρώτων [διαλέγομαι.] οὐ γάρ ἐστιν οὗτος ὁ τῶν ἐπάθλων καιρός, οὐδὲ νῦν ἡ δόξα μου φανῆναι ἐκεῖνη· ἀλλὰ σφαγῆς καὶ πολέμων καὶ κινδύνων τὰ πρόκατα. καὶ ὅρα πῶς τῷ ξίφει τῆς ἐρωτήσεως καὶ προτρέπει καὶ ἐφέλκεται. οὐδὲ γὰρ εἶπε, δύνασθε σφαγῆναι, δύνασθε τὸ αἷμα ὑμῶν ἐκχεῖν; ἀλλὰ πῶς; δύνασθε πίειν τὸ ποτήριον; εἶτα ἐφιλοτίμησε φησὶν, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν· ἵνα τῇ πρὸς αὐτὸν κοινωνίᾳ προθυμότεροι ὦσιν. τὸ βάπτισμα αὐτὸ πάλιν καλεῖ, διακρίνει μέντοι ἀπὸ τῶν γινομένων ⓑ καθαρμὸν ἐσόμενον τῇ οἰκουμένῃ. Εἶτα λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα.

Ἀπὸ τῆς προθυμίας βάθους ἐπιπείλαντο, οὐδὲ τοῦτο εἰδότες ὅπερ εἶπον, ἀλλὰ προσδοκῶντες ἀκούσεσθαι ὅπερ ἤτησαν. τί οὖν αὐτούς;

23 Τὸ μὲν ποτηρίου μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

Μεγάλα αὐτοῖς προεφήτευσεν ἀγαθά· τοιοῦτοι, μάρτυρίου καταξιωθήσεσθε, καὶ ταῦτα πείσεσθε ἅπερ ἐγώ· βιαίῳ θανάτῳ τὸν ζωὸν καταλύσετε, καὶ τούτων μοι κοινωνήσετε.

Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται παρὰ τοῦ πατρός μου. Ἐπάρας αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ ὑψηλοτέρας ποιήσας, καὶ προσλύπως ἀχειρώτους ἐργασάμενος, τότε διορθοῦται αὐτῶν τὸν αἴτησιν. ἀλλὰ τί ποτέ ἐστι τὸ τοῦ ἑτοιμασθέν; καὶ γὰρ δύο ἐστὶ τὰ ζητούμενα παρὰ πολλῶν· ἓν μὲν, εἰ ἡτοίμασαί τισι καθίσαι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· ἕτερον δὲ, εἰ ὁ πάντων Κύριος, ἐκείνοις οἷς ἡτοίμασαι, κύριος ἐστὶ παρασχεῖν. τί οὖν ἐστι τὸ ἑτοιμασθέν; διὰ τὸ προτερον λύσωμεν καὶ τὸ ἡμῶν ἐγχωρήσωμεν, τότε καὶ τὸ δεύτερον τοῖς ζητοῦσιν ἔσται σαφές. τί οὖν ἐστι τοῦτο; οὐδεὶς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθεδεῖται, οὐδὲ ἐξ εὐωνύμων. ἄδικος γὰρ πᾶσιν ὁ θρόνος ἔσται· οὐκ ἀνθρώποις λέγω καὶ ἁγίοις καὶ ἀποστόλοις, ἀλλὰ δὲ ἀγγέλοις καὶ ἀρχαγγέλοις καὶ πάσαις ταῖς ἄνω δυνάμεσιν. ὡς γοῦν ἄξιαιρετον τοῦ μονογενοῦς εἴπωσιν αὐδὲ ὁ Παῦλος λέγων· Πρὸς ἵνα δὲ τὴν ἀγγέ-

μένες. Τοῖς μαθηταῖς ὁ οὐ λέγει τοῦτο μόνον πρὸς αὐτὸν λέγω, ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ἵνα ἐπιμένοντες τῇ προσδοκίᾳ, ῥᾳδίως ἐπέχωσι. Ὁ παῖδος, ἐὰν μὴ ἀμέτρητον ἐπελθοῦσα παραίτησι σφόδρα αὐτοὺς δέδοικε τοῦτο δὲ ἀρχὴς μὲν τοῦ θανάτου ἔλεγε μόνον· ὅτε ὁ ἐμέτρησε, καὶ τὰ ἄλλα πάντα προσέθηκεν· οἶδεν, ὅτι πολλάκις τοῖς ἔθνεσιν ὅτι ἐμπαίζουσι καὶ μασιγώσουσι τοῦτο τὸ ἔνεκεν, ἵνα μὴ ὅταν τὰ σκανδαλισθῶσιν ἐπελθόντα, καὶ τὴν ἀνάστασιν οὐτιδοῦν προσδοκήσωσιν· ὁ γὰρ τὰ λυπηρὰ μόνα οὐκ ἀποκρυπτόμενος καὶ τὰ δεκτὰ εἰ ἐποιεῖτο, εἰκότως ἔμενε δὲ καὶ τῶν ἔργων πιστεύεσθαι. σκόπει δέ μοι πῶς καὶ ἀπὸ τοῦ χαμηλοῦ σοφῶς ὁ προοίμια οἰκονομεῖ· ὅτι γὰρ δεῖ ἀρχὰς αὐτοὺς εἶπεν, ἵνα μὴ δέξηται παίζειν· ὅτε προῆς αὐτοὺς τοῦ χαμηλοῦ, ἵνα μὴ καὶ τοῦτον προσδοκήσῃ· ἀλλ' ὅτε πεῖραν αὐτοῦ τὴν δυνατωτέρας ἔλαβον ἀρχάς, ὅτι μεγάλας ἔδωκε τὰ ἐπαγγελίας καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, τότε καὶ τὸν τῶν ἐμβαλλόντων λόγον ὁ ἄπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις, ἐνυφαίνων αὐτοῖς τοῖς παύμασι καὶ ταῖς διδασκαλίαις. ἕτερος ὁ εὐαγγελιστὴς

Λευκ. ιη. λα. φησιν, ὅτι καὶ τοῖς προφήταις πρὸ ἦγε μάρτυρας· ἄλλος δὲ φησι, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐθαύμαζον τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ὡς κεκρυμμένοι ὁ ῥῆμα ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐθαμβοῦντο ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. Ὅθεν οὖν ἀνῆρται, φησι, τῆς προρρήσεως ὁ κέρδος. εἰ γὰρ μὴ ἤδεσαν ἅπερ ἤκουον, οὐδὲ προσδοκᾶν εἶχον· μὴ προσδοκῶντες δέ, οὐδὲ γυμνάζεσθαι ταῖς ἐλπίσιν. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον τοῦτο ἀπορῶ φημι, ὅτι εἰ μὴ ἤδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; καὶ γὰρ ἕτερός φησιν, ὅτι ἐλυποῦντο

Ματθ. ιζ. κγ. εἰ τοίνυν μὴ ἤδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; πῶς Πέτρος ἔλεγε· Ἱλεώς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο; ἢ οὖν ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι μὲν ἀποθανεῖται, ἤδεσαν, εἰ καὶ μὴ σαφῶς τῆς οἰκονομίας ἥπτοντο τὸ μυστήριον· ὅτε δὲ τὴν ἀνάστασιν σαφῶς ἥπτοντο, ὅτε ἄνωθεν ἔλυπε κατορθοῦν. καὶ τοῦτο οὖν κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο δὲ ἤλεγεν. ἑτέρους μὲν γὰρ ὑφ' ἑτέρων ἀνασπάντας εἶδον· αὐτὸν δὲ οὐκ ἀνασήσαντα ἑαυτὸν, καὶ ὅτως ἀνασήσαντα ὡς μηκέτι λοιπὸν ἀποθανεῖν, οὐδέποτε εἶδον. τοῦτο οὖν οὐ συνίεσαν πολλάκις λεγόμενον. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς οἶδε ὁ θάνατος τί ποτέ ἐστι, καὶ πῶς ἐτελεύτησεν, σαφῶς ἥπτοντο. διὰ τὸ ἐθαμβοῦντο ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἐμοιγε δοκεῖ, καὶ "ἐκπλήττει αὐτοὺς πρὸ τοῦ πάθους διαλεγόμενος. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐποίει θαρρεῖν αὐτούς, καὶ ταῦτα συνεχῶς πρὸ τῆς ἀνασάστεως ἀκούοντας. καὶ γὰρ μετὰ τὸν θάνατον καὶ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἐθορύβει, τὸ ἀκούειν ὅτι ἐμπαίζουσι καὶ μασιγώσουσι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὅτε γὰρ ἐνενόησε τὰ θαύματα, τοὺς δαιμονῶντας ὡς ἠλευθέρωσεν, τοὺς νεκροὺς ὡς ἤγειρε, τὰ ἄλλα πάντα ἅπερ ἐθαυματούργει, εἶτα ἥκουσαν ταῦτα, ἐξεπλήττοντο, εἰ ὁ ταῦτα ποιῶν ταῦτα πείσει). διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτον· καὶ νῦν μὲν ὑπίσχνουν, νῦν δὲ ἠπίστουν, καὶ νοῆσαι οὐκ εἶχον τὰ λεγόμενα. οὕτω χαλεπὸν οὐ

Μαρ. ι. λα. ζωὴν καὶ σαφῶς ὁ λεγόμενον, ὡς υἱὸς Ζεβεδαίου πρᾶγμα τοσοῦτον ἐλθεῖν, καὶ τοσαύτης ἀξίας αὐτοὺς διαλεχθῆναι.

21 Θέλω γὰρ, φησὶν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καθίσῃ, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

Πῶς οὖν οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς φησὶν, ὅτι ἡ μήτηρ προσῆλθεν; ἀμφότερα γενέσθαι εἰκός. τὸν γὰρ μητέρα πρὸ ἔλεγον, ὡς μείζονα τὴν ἱκετείαν ἐργασόμενοι, καὶ ταύτῃ Χριστὸν δυσωπήσοντες. ὅτι γὰρ τοῦτο ἀληθὲς ὅπερ ἔφην, καὶ αὐτὸς μᾶλλον ἡ αἴτησις ἦν, καὶ αἰσχυνόμενοι προσάλλονται τὴν τεκοῦσαν, σκόπει πῶς πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνει λόγον ὁ Χριστός· μᾶλλον δὲ προσέτερον μάθωμεν τί αἰτοῦσι, καὶ ἀπὸ ποίας γνώμης, καὶ πόθεν ὁρμῶμενοι ἦλθον. πόθεν οὖν ὁρμῶμενοι ἦλθον; ἑαυτοὺς τιμωρούμενοι πολλὰ τοὺς ἄλλους, καὶ προσεδόκησε σύντομον ὁρμὴν θώξασθαι καὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης. ἀλλὰ τί ποτέ ἐστιν ὃ αἰτοῦσι; ἀκουσον ἑτέρου εὐαγγελιστοῦ ὅτου σαφῶς ἀκριβοῦντος διὰ γὰρ τοῦ ἑνὸς εἰ, φησὶ, τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ δηλοῖ ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἤδη διαφθείρεται, ταῦτα ἦτουν. ἐνόμιζον γὰρ ὅτι ἐπὶ θύραις αὕτη, καὶ αἰωνίου καὶ ἀπολαύσαντες ὧν ἦτουν, οὐδὲν ὑποστήσονται τοῦ λυπηρῶν. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο μόνον αὐτοῦ ἐζήτουν, ἀλλ' ὡς καὶ ὀφθαλμοῖς τὰ δυσχερῆ. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς τοῦ-

χ. διὰ τοῦτο αὐτὸν μόνον

ἀφέντες, τὸν ἀδοκιμησόντας ἐκεῖσε. Τοῦτο γὰρ σὺ ποιεῖς. Οὐδὲ γὰρ διαιρεῖς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τῶν ἑτέρων πεπλημμεληκότων, οὐδὲ ἀφίστης τῶν ἄλλων ἁμαρτημονούντων· σαυτῷ χρίνει, ὄχ ἑτέροις" ὥστε σιτάγης. εἰ γὰρ ἐαυτοὺς ἐκείνομεν, φησιν, οὐκ ἂν ἐκεινόμεθα· χριτόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, παιδευόμεθα. σὺ δὲ τὰ ἄξιν" ἀνέστρεψας, σαυτὸν μὲν ἐν μεγάλων, ὑ μακρῶν ἀπαλλαγμῷ ἁπάντων ἁμαρτιῶν, τὰ δὲ ἑτέρων μὴ ἀκριβείας ὥστε ἐργάζόμενος. διὰ μηκέτι τοῦτο ποιῶμεν· ἀλλὰ τῶν τὰ ἀφέντες τὸν ἀταξίαν, δικαίωσον [σὺ] ἡμῖν αὐτοῖς καθίσωμεν τῶν [σὺ] ἡμῖν αὐτοῖς ἁμαρτημονῶν, αὐτοὶ δὲ κατήγορεσι δικαιοῦσθαι δίκαιοι τῶν πλημμελημῷ χρώμενοι. Εἰ δὲ βούλει τὰ ἑτέρων πολυπραγμονεῖν, τὰ κατορθώματα μὴ τὰ ἁμαρτήματα θεώρα ζοῦ· ἵνα μὲν ἐκ τῆς μνήμης τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, μὲν ἐκ τοῦ ζήλου τῶν ἑτέρων κατορθωμάτων, μὲν ἐκ τῆς τοῦ ἀνδρείτητος δικαιωσάσεως, καθ' ἑκάστην, ὥσπερ πλήκτρῳ τοῖς ζωοδόσει νυστάζομεν, εἰς τὰ πεποφρασμένα μείζονα σπουδὴν ἑαυτοὺς" ἐπάγοντες, τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν μὲν ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐπιτάγης. χ. αὐτίρ. χ. εἰσαγόμεθα.

Ομιλ. ξε. 17 ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΙΝΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 18 Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ" ἀναστήσεται.

χ. ἐκρθήσετ.

χ. Οὐκ ἀρέσον ἀναβαίνει εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκ

ΕΙς Ἱερουσαλὴμ οὐκ ἀνθρώπου ἀναβαίνει ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐλθών, ἀλλὰ πρεσβύτερον θαυμαστὸν ἀρχήσας καὶ ὑπερφυίσας φαρισαίους, καὶ διαλεχθεὶς τοῖς μαθηταῖς περὶ ἀκληρονομησίας (εἰ γὰρ θέλεις τέλειος εἶναι), φησὶ, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα) καὶ περὶ πτωχείας (ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω) καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης (ἐὰν μὴ γένησθε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν) καὶ περὶ ἀποδόσεως τῶν ὑπαρχόντων (ὅστις γὰρ ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ) καὶ περὶ ἀμοιβῶν τῶν ἐκεῖ (καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει) τότε περισσεύει τῇ πόλει λοιπὸν, καὶ μέλλων λοιπὸν περὶ τοῦ πάθους πάλιν διαλέγεται. διὰ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τοῦτο συμβῆναι διὰ παντὸς ἀπιστεῖσθαι, συνεχῶς αὐτοὺς ἀναμιμνήσκει, ἐγκομιάζων αὐτῶν τὴν διάνοιαν τῇ ψυχικότητι τῆς ἀναμνήσεως καὶ τῷ λύπῃ ἐπισπεμνόμενος. κατ' ἰδίαν δὲ αὐτοῖς διαλέγεται διὰ ἀναγκαίως. οὐ γὰρ ἔδει εἰς πολλοὺς ἐξενεχθῆναι περὶ τούτων λόγον, οὐδὲ σαφῶς λεχθῆναι. οὐδὲν γὰρ ἐκ τούτου πλέον ἐγίνετο. Εἰ γὰρ οἱ μαθηταὶ ἐθορυβοῦντο περὶ τούτου ἀκούοντες, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν πολλῶν δῆμος. Τί οὖν; οὐκ ἐλέχθη τοῖς πολλοῖς, φησιν; ἐλέχθη μὲν καὶ ἐκείνοις πολλοῖς· ἀλλ' οὐχ οὕτω δὲ σαφῶς. Λύσατε γάρ, φησι, τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. καὶ, Σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ πάλιν, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε. τοῖς δὲ μαθηταῖς οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα σαφέστερον ἔλεγεν, οὕτω καὶ τοῦτο εἶπε. Καὶ τίνος ἕνεκεν, εἰ μὴ ζωώσαι [τὸν δυνάμενον] τῶν λεγομένων, καὶ ἐλέγετο; ἵνα μάθωσι μὲν τοῦτο, ὅτι ὥσπερ ἐκ τοῦ πάθους ἦλθε καὶ ἔχει, * οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲ ἀναγκαζόμενος.

Ιωαν. ε. ιθ. κε. Ματθ. ιβ. λθ.

* ἀλλ'

ἐργάζεται· ὁ μηδὲ τὸ δίκαιον πρέχων, τίνος ἄξιος ἔσται; Εἰκότως οὖν ἔλεγεν, ὀλίγοι σωζόμεθα. μὴ δὴ [οὖν] καταφρονῶμεν τῆς κατὰ βίον ὠφελείας. Εἰ γὰρ μέρος αὐτῆς καταφρονούμενον ἐν τοσούτῳ φέρει τὴν ἀπώλειαν, ὅταν πάντα χάνωμεν ἅπαντες ὑπεύθυνοι τῇ καταδικαζούσῃ ψήφῳ, πῶς διαφευξόμεθα τὴν κόλασιν; ποίαν δὲ ἀπολογίαν ἕξομεν δίκαιον; τίς δὲ ἡμῖν σωτηρίας ἐλπίς, φησίν, εἰ τῶν ἀπηλεημένων ἕκαστον τὴν γέενναν ἡμῖν ἀπειλῇ; καίτοι τοῦτο λέγω· πλὴν ἐὰν ἀποστέρωμεν, δυνατὸν σωθῆναι τὸ τῆς ἐλεημοσύνης κατασκυλάζοντας φάρμακον, καὶ τὰ πάθη θεραπεύοντας. οὐ γὰρ οὕτω σῶμα ῥώννυσιν ἔλαιον, ὡς φιλάνθρωπία ψυχὴν ῥώσει, καὶ ἀχείρωτον πᾶσιν ἐργάζεται, καὶ ἀνάλωτον τῷ διαβόλῳ ποιεῖ. ὅπου γὰρ αὐτὴ κατάκειται, διαλιθαίνει λοιπὸν, οὐκ ἐάσει τὸ ἐλαίου τοῦτο τοῖς κάτω τοῖς ἡμετέροις σπλάγχνοις ἐπιζῆναι τοῦ ἐκείνου λαβάς. τοῦτο τοίνυν ἀλείφωμεν ἑαυτοὺς τῷ ἐλαίῳ συνεχῶς. καὶ γὰρ ὑγιείας ἐστὶν εὐτονίσεως, καὶ φωτὸς χορηγία, καὶ φαιδρότητος ἀφορμή. ἀλλ' ὁ δίκαιός, φησι, τόσα καὶ τόσα ἔχει κακὰ περὶ σοῦ, καὶ δίκην ὑφέξεται. καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; ὅτῳ γὰρ θαυμάζουσι σὺ φαίνῃ, ὅταν ἀπὸ πενίας φιλοτιμότερος ἐκείνου γένῃ. ὅπου καὶ Μακεδόνας ὁ Παῦλος ἐθαύμασεν, οὐχ ὅτι πρέχον, ἀλλ' ὅτι καὶ ὑπὲρ δύναμιν εἰσφέροντας. μὴ δὴ οὖν πρὸς τούτους ἴδωμεν, ἀλλὰ πρὸς τὸν κοινὸν ἁπάντων κύριον καὶ διδάσκαλον, ὃς οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. καὶ διὰ τί, φησίν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τοῦτο ποιεῖ; μὴ κρῖνε ἕτερον, ἀλλὰ σαυτὸν ἀπάλλαξον τῆς κατηγορίας. ἐπεὶ μείζων ἡ κόλασις, ὅταν καὶ ἑτέρους ἐγκαλῇς, καὶ αὐτὸς μὴ ποιῇς· ὅταν ἄλλους κρίνων, ταὐτὰ κρίμασι πάλιν ὑπεύθυνος ἦς καὶ αὐτός. μὴ γὰρ οὐδὲ κατορθοῦσθαι κρίνειν ἀφίησιν ἕτερος, πολλῷ μᾶλλον παίουσθαι. μὴ τοίνυν κρίνωμεν ἕτερον, μηδὲ πρὸς ἑτέρου ῥᾳδιουργῶμεν βλέποντες· σπεῦσον πρὸς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ σκέψαι τὰ ὑποδείγματα φέρωμεν. μὴ γὰρ ἐγώ σε ὑβρίσθην σα; μὴ γὰρ ἐγώ σε ἐλυπησάμην, ἵνα πρὸς ἐμὲ βλέπῃς; ἄλλος ἐστὶν ὁ σοῦτα πάσχων. τί δὲ σεαυτὸν ἀφεὶς, πρὸς τὸν ξυλόκαρπον ὁρᾷς; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ; καὶ πάλιν, Ὁ θέλων ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι; καὶ πάλιν, Καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι; καὶ μυρία τοιαῦτα πάλιν, ἵνα μὴ πρὸς ταῦτα τοῖς ῥαθύμοις τὸν ξυλοκάρπον μάθῃς σὺ ὀλιγωρίαν, ἀφέλκων σε τούτων, φησίν· Ὑπόδειγμα δέδωκα ὑμῖν ἐμαυτὸν, ἵνα καθὼς ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. ἀλλ' οὐκ ἔστι σοι διδάσκαλος ἀρετῆς τὸν ξυλοκάρπον ἀνθρώπων ὀφθῆναι, οὐδὲ οἷος εἶς τοῦτα διδάξαι; οὐκοῦν πλείων ὁ ἔπαινος, μείζων τὸ ἐγκώμιον, ὅτι μηδὲ διδασκάλων βύπρων γέγονας σὺ θαυμαστός. καὶ γὰρ δυνατὸν τὸ καὶ σφόδρα ῥᾴδιον, ἐὰν θέλωμεν. καὶ δηλοῦσι καὶ πρόπαλαι τοῦτο κατορθώσαντες· οἷον, ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Μελχισεδέκ, ὁ Ἰώβ, καὶ κατ' ἐκείνους ἅπαντες ἅγιοι, πρὸς οὓς ἀναίσχυντοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρᾶν, ἀλλὰ μὴ πρὸς τούτους, οὓς οὐδέποτε παύεσθε ζηλωτοὶ καὶ σὺν τοῖς συλλόγοις τοῖς ἡμετέροις πρὸς ἐφέρεσθε. καὶ γὰρ οὐδὲν ἄλλο πάσχουσι λεγόντων ἀκούω, ἀλλ' ἢ ταῦτα καὶ ῥήματα· ὁ δεῖνα ἐκτήσατο πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα· ὁ δεῖνα πλουτεῖ· ὁ δεῖνα οἰκοδομεῖ. τί κέχηνας ἔξω, ἄνθρωπε; τί πρὸς ἑτέρους βλέπεις; εἰ βούλει πρὸς ἑτέρους ἰδεῖν, τοὺς κατορθοῦντας βλέπε, τοὺς διδοκιμοῦντας, τοὺς τὸν νόμον μὴ ἀκριβείας ἀποπληροῦντας, μὴ τοὺς πρὸς ἁρπαγὴν καὶ πλεονεξίαν. εἰ γὰρ πρὸς τούτους βλέπῃς, πολλὰ σοι συμβήσεται συλλέξεις κακὰ, εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμπίπτων, εἰς ἀπόνοιαν, εἰς τὸ καταδικάζειν ἑτέρους. εἰ δὲ τοὺς κατορθοῦντας ἀριθμῇς, εἰς ταπεινοφροσύνην, εἰς εὐσυνδοσίαν, εἰς κατάνυξιν, εἰς τὰ μυρία σαυτὸν ἕξεις ἀγαθά. ἄκουσον τί ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος, ὅτε τοὺς κατορθοῦντας ἀφεὶς, τὰ ἁμαρτήματα εἶδεν· ἄκουσον, καὶ φόβηθητι. βλέπε πῶς θαυμαστὸς ἐγένετο ὁ Δαβὶδ, ὅτε πρὸς τοὺς κατορθοῦντας ἔβλεπε. Παροικῶ γάρ, φησιν, ἐγὼ εἰμὶ καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου. καὶ γὰρ οὗτοι, καὶ πάντες οἱ κατ' αὐτοὺς, τὴν μυρτικὸν ἀφέντες,

c. Κορ θ. c.

Ματθ. ια. κθ.

Ματθ. κ. κς. κζ. κη.

Ιωαν. ιγ. ιε.

Ψαλμ. λη. ιβ. Εβ. ια. ιγ.

χ. διάξωμεν

λῆς τοῦτο (ωαραγαγὼν φησιν· ἀλλὰ τοῦτο λέγω, ὅτι ὥσπερ τοῦτον (ωυθέσθαι, οὕτω καὶ ἐκεῖνο συμβήσεται). οὐ (ωάντα μὲν γὰρ οὐκ ἐγίνοντο ⓦ (ωᾶσι ἑκάστοις, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ἀπόστολοι ἀπήλαυνον πίστιν ἐλπίδα τε (ωρὸς (ωροσδοκίαν. ὥσπερ γὰρ τοῦτον πίστιν ἐλπίδα καὶ (ωροσδοκίαν ὀνόμασεν, καὶ τῶν ἐμποδὼν ἐγίνοντο ἴσως ⓦ μὴ (ωάντα· ὅτῳ δὲ τοῦτο πλέον συμβήσεται καὶ (ωροσδοκήσεται, οὗτος καὶ ἐμποδὼν ἧττον τῶν (ωάντων τοῦτον ἑκάστης, καὶ μὴ τούτοις τοῦτον (ωάντας. ὥστε ἕτερον σκῆψιν, καὶ ἕτερον ὄνομα δοκεῖ δέ μοι (ταῦτα λέγειν Ἰουδαίοις ἀντιβόμενος, καὶ τῶν πίστεων τοῦτον ὀφρῆς λαμβάνεσθαι ὕστερον καὶ ἀμβήσασθαι ἀρετῆς καὶ εἰς τὸ πίσω κατενεχθέντας· κἀκείνους πάλιν τοῦτον ἀπὸ κακίας αἰνεγκέσθαι, καὶ πολλοὺς (ωροσκατήσασθαι. ὁρᾷς γὰρ (ταῦτας μεταβολὰς καὶ ἐπὶ πίστεως καὶ ἐπὶ βίου γενομένας.

Διὸ (ωροσκαλῶ, πολλὴν (ποιησόμενος σπουδὴν, τοῦτον ἐπὶ τῆς πίστεως ἑστάναι τῆς ὀρθῆς, καὶ βίον ἐπιδείκνυσθαι ἄριστον. ἂν γὰρ μὴ καὶ βίον (ωροσθῶμεν τῆς πίστεως ἄξιον, πλὴν ἑκάτερα δώσομεν δίκην. καὶ τοῦτο ἔδειξε μοι καὶ ἀπὸ τῶν ἀνωθεν χρόνων ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτε ἔλεγεν· Οτι πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· καὶ (ωροθεὶς, ὅτι οὐκ ἐσώθησαν. καταστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἔδειξε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν βαπτιστοῦ, ὅτε Εἰσηγάγοντας δαίμονας ἐκβαλόντας καὶ (ωροφητεύσαντας, καὶ εἰς κόλασιν ἀπαγομένους. καὶ πᾶσαι δὲ αἱ (ωροβολαὶ, εἴτε ἡ τῶν πτηνῶν, ἡ τῆς σαγήνης, ἡ τῶν ἀκάνθων, ἡ τοῦ δένδρου τοῦ μὴ ποιοῦντος καρπὸν, πλὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀρετὴν ἐπιζητοῦσι. διὸ μοι δοκεῖ ὀλιγάκις (ωαραβολῇ (ταύτῃ χρήσασθαι (οὐδὲ γὰρ δεῖται πολλοῦ ὁ (ωαραβολή) διὸ δὲ βίου πολλάκις, μᾶλλον δὲ (ωάντα χρόνον διὰ τοῦτο· διὰ γὰρ τοῦτο ὁ (ωρὸς τοῦτον (ωόλεμος, διὰ τοῦτο καὶ ὁ πόνος. ἵνα τί λέγω (ωολιτείαν ὁλόκληρον; καὶ γὰρ μέρος αὐτῆς (ωροφητεῖαι μεγάλαι ἐπάγουσι κακά· εἰς ἐλεημοσύνην (ωροφητεύσας εἰς πενίαν ἐμβάλλει τοῦτον ὑστερήσαντας· καίτοι οὐχ ὁλόκληρος ἦν τοῦτο ἀρετὴ, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ αἱ (ωτῆσεις διὰ τοῦτο ἦσαν ὁ μὴ ἔχειν (ταύτην σχολάσαντας· καὶ ὁ (ωλούσιος διὰ τοῦτο οὐκ ἀπεστιγμάτισεν· καὶ ⓦ (ωεινῶντα μὴ θρέψαντες, σὺ τεύξῃ τῆς διαβόλου καταδικάζονται. (ωάλιν τὸ μὴ λοιδορεῖν, μέρος αὐτῆς ἐστιν ἐλάχιστον. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτον σκάλλειν τοῦτον μὴ καταρθωκότας. Ο γὰρ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, φησὶ, μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὸ γέενναν τοῦ πυρός. (ωάλιν ἡ σωφροσύνη καὶ αὐτὴ μέρος ὄντος. ἀλλ' ὅμως χωρὶς (ταύτης οὐδεὶς ὄψεται ⓦ Κύριον. Εἰρήνην γάρ, φησὶ, διώκετε καὶ ⓦ ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται ⓦ Κύριον. καὶ ἡ (ταπεινοφροσύνη ὁμοίως μέρος ὄντος ἀρετῆς. ἀλλ' ὅμως κἂν ἕτερά τις ὑπερτελέσῃ καλὰ, (ταύτην μὴ καταρθώσῃ, ἀκάθαρτος ὄντως (ωρὸς τῷ Θεῷ. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ Φαρισαίου, ὃς μυρίοις κόμμι ἀγαθοῖς, σὺ τεύξῃ (ωάντα ἀπώλεσεν. ἐγὼ δέ τι καὶ τούτων πλέον εἰπεῖν ἔχω (ωάλιν. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐν τῇ αὐτοῦ (ωροφητείᾳ ἀποκλείει ⓦ ὑμᾶς ὁ κύριος· ἀλλὰ κἂν ἡμῖν μὴ, μὴ μὴν τῆς (ωροσηκούσης ἀκριβείας καὶ ἐπιβολῆς, τοῦτο αὖθις τοῦτο (ωάλιν ποιῆ. Εἰ γὰρ μὴ (ωερισσεύσῃ, φησὶν, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὥστε κἂν ἐλεημοσύνῃ δῷς, μὴ πλείονα δὲ ἐκείνων, οὐκ εἰσελεύσῃ. καὶ πόσων ἐκείνοι (ωλείονα ἐλεημοσύνην, φησὶ; τοῦτο γὰρ αὐτὸς εἰπεῖν βούλομαι νῦν, ἵνα ⓦ μὲν μὴ διδόντες, (ωαναστῶσι (ωρὸς τοῦτο δοῦναι· ⓦ δὲ διδόντες, μὴ μέγα φρονήσωσι, ἀλλὰ καὶ (ωροσθήκην ἐργάζωνται. τί οὖν ἐδίδοσαν ἐκεῖνοι; τῶν ὄντων ἀπάντων δεκάτην, καὶ πάλιν ἑτέραν δεκάτην, καὶ μὴ (ταύτην, τρίτην. ὥστε γὰρ οὐδὲν τὸ τρίτον τῆς οὐσίας (ωλέον. τρεῖς γὰρ δεκάτας (ωαρέλυσαν τοῦτο ποιοῦσι τοῦτον μὴ πάντων τοῦτον ἀπλῶς, καὶ (ωροφάσεις, καὶ ἕτερα πλείονα· οἷς, τὰ (ωερὶ ἀμέλητα, τὰ (ωερὶ καθαρισμῶν, τὰ ἐν ταῖς ἑορταῖς, τὰ ἐν τοῖς (ωροσευχαῖς, τὰ ἐν ταῖς τῶν χρεῶν ἀποκοπαῖς, καὶ ταῖς τῶν οἰκετῶν ἀφαιρέσεσι, καὶ τοῖς δανείσμασι τοῖς ἐκ (ωαλλακίδων. Εἰ δὲ ὁ τοῦτον τρίτον δοὺς τῶν ὄντων, μᾶλλον δὲ ὁ ἥμισυ (μὴ γὰρ τούτων ἐκφύγοι (ωαρέλυσε τοῦτο ἥμισυ ὄντος) εἰ τοίνυν ὁ τοῦτον ἥμισυ δίδοις, οὐδὲν μέγα

ΗΘΙΚΟΝ

α. Κορ. ι. γ. δ. Ματθ. ζ. κβ. Ματθ. κε. Ματθ. ιγ. Μαρ. δ.

Ματθ. ε. κβ.

ΕΒ. ιβ. ιδ.

Ματθ. ε. κ.

χ. ἐμένετο ὁ (ωᾶσι ἑκάστοις,

χ. ὑστερηκόσι

χ. πλείων

χ. καθαρισμῶν,

παγε. θέλω γὰρ ὑμῖν ἑκάστῳ τούτῳ δοῦναι ὡς ἡ σὴ. ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; τί οὖν ὅτι ὃ κατασκευαζόμενον ἐκ τούτων; ἡ γὰρ ἡ ἐφ' ἑτέρων πλεονεξία. ὃ αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς ὁ βιβλίμος αὐτὸ τοῦτο εἰσάγεται πεποιηκώς, ὅτι εἶδε τὰ ἄσωτον ἀδελφὸν πολλῆς ἀπολαύσαντα τιμῆς, καὶ πλείονος ἢ αὐτός. ὥσπερ γὰρ ὅταν πλείονος ἀπόλαυσιν τῶν προφητῶν λαβόν, ὅταν καὶ ἐκεῖνος μείζονος τῆς προσουσίας τὴν δεδομένων ἐτιμᾶτο· καὶ ζῶντα αὐτὸς μάρτυρεῖ ὁ βιβλίμος. τί οὖν ὅτιν εἰπεῖν; οὐκ ἔστιν τοιαῦτα διαλογιζόμενος, ἢ ἐγκαλῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῷ οὐρανῶν (ἅπαγε) φθόνου γὰρ καὶ βασκανίας ὃ χωρίον ἐκεῖνο καθαρόν. εἰ γὰρ σὺ ζῶμεν ὄντες ἅγιοι, καὶ ζῶμεν ψυχὰς ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν διδόναι, πολλῷ μᾶλλον ἐροῦντες ἐκεῖ τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν αὐτοῦ ἀπολαύοντες χαίρουσι, καὶ οἰκειότατοι εἰσὶ τὰ οἰκείων ἀγαθά. πόθος οὖν ἔσεσθαι ὅπως ἐφθόνησεν; τῷ λόγῳ; παραβολὴ ὁ λεγόμενον· διὸ περ οὐδὲ χρὴ πάντα τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς κατ' ἐξέτασιν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν μαθόντας διὰ ὃν ἐρρέθη, τοῦτον διώκειν καὶ μηδὲν πολυπραγμονεῖν περαιτέρω. τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτω ἐρρέθη αὐτῇ ἡ παραβολή, καὶ τί κατασκευάσαι βούλεται; παροξυνθεῖσες πεῖσαι σὸν ἐν ἑκάστῳ χρόνῳ μεταβαλεῖν καὶ χαμερπεῖς καὶ γηώλοφους βλέπειν, μηδὲ ἀφθονίαν νομίζειν ἔλαττον ἔχειν. διὰ δὲ τοῦτο εἰσάγει καὶ δυσχεραίνοντάς ἑτέρους ὅτι τοῖς τόποι ἀγαθοῖς· οὐχ ἵνα διίξῃ τοὺς ἀκριβεῖς καὶ δικαιομένους εἰκῆ (ἅπαγε) ἀλλ' ἵνα διδάξῃ τούτους τοσαύτης ἀπολαύσαντας τιμῆς, ὡς καὶ φθόνον ἐπιθέσεις τοῖς ἔχειν· δυνάσθαι· ὁ καὶ ἡμεῖς πολλάκις ποιοῦμεν λέγοντες· ὅτι ὁ δεῖνά μοι ἐνεκάλεσεν, ὅτι σε τοσαύτης ἠξίωσα τιμῆς· οὔτε ἐγκληθέντος, οὔτε ὀφθαλμὸν ἐκβαλόντος, ἀλλὰ τούτου διίξαι ὃ μέγεθος τῆς δωρεᾶς ἧς ἀπόλαυσεν. ἀλλὰ τί δήποτε οὐ πεπόνθαμεν οὕτως ἐμισθώσατο; ὃ ἐξὸς αὐτοῦ ἦκον, ἀπεθάμβαμεν. εἰ δὲ οὐχ ὁμοῦ πάντες ἐκαλέσαμεν, τὸν ἀφορμὴν ἡ τῶν κληθέντων γνώμη πεποίηκε. διὰ τοῦτο ἡ μὲ πρώτη, ἡ δὲ τρίτη, ἡ δὲ ἕκτη, ἡ δὲ ἐνάτη ὥρα καλοῦνται, ἡ δὲ ἑνδεκάτη, ὅτε ἦλθον ἐκάστου. πολὺν δὲ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου. πότε δὲ εὐδόκησεν; ὅτε ἦλθεν ἐκάστου. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο ἐκ προοιμίων· ὅπερ ἡ αὐτὸς σὸν ἦν ἔξεν, πότε εὐδόκησεν, ὅτε ἦλθε πείθεσθαι. οὕτω καὶ ἡμεῖς λέγω ἐκάλεσεν, καίτοι δυνάμενος ἐξ ἐμαυτοῦ πρόσθεν αὐτὸν καλέσαι· ἀλλ' ἐκβιος σὸν ἂν ἐκάστου. εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ἐξ ἀρχῆς σὸν ἂν ἐκάστου, πολλῷ μᾶλλον ὁ λῃστής. εἰ δὲ ὅτοι λέγουσιν, σοφὸς ἡμᾶς ἐμισθώσατο, μᾶλιστα μὲν, ὅπερ ἔφην, ἐκρὴ πάντα προεργάζεσθαι τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς· ἐνταῦθα ἡ σοφὸς ὁ οἰκοδεσπότης φαίνεται τοῦτο λέγων, ἀλλ' ἐκβιος· αὐτὸς ἡ αὐτοῦ σὸν ἐλέγχει, ἵνα μὴ ἀπορήσῃ, ἀλλ' ὑπιστάσηται. ὅτι γὰρ πάντας, τοῦτο εἰς αὐτὸν ἦκεν, ἐκ προφάσεως σκάλει, ἐδήλωσε καὶ ἡ παραβολὴ λέγουσα· ὅτι ἀπὸ προφάσεως ἐξῆλθε μισθώσασθαι. πάντοθεν οὖν δῆλον ἡμῖν, ὅτι πρὸς τε σοῦ ἐκ προφάσεως ἡλικίας, καὶ πρὸς σοῦ ἐν γήρᾳ ἡ βεβαίου χρείας ἐπειλημμένης εἴρηται ἡ παραβολή· πρὸς ἐκείνους μὲν, ἵνα μὴ ἀπονοήσωσιν, μηδὲ οἰεσθῶσι τοῖς πρὸ τῆς ἑνδεκάτης ὥρᾳ πρὸς τούτους ἦ, ἵνα μάθωσιν ὅτι ἐστὶ καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ὃ πολὺ διανύσασθαι. ὅπερ γὰρ πρὸ σφοδρότητος διελέγετο, καὶ τὰ χρήματα ῥίψαι, καὶ καταφρονῆσαι τῆς ὄντως ἀπάντων· πολλοῦ γὰρ τοῦτο ἐδεῖτο τοῦ καὶ νεανικῆς προθυμίας, δυνάμενον ἐν αὐτοῖς φλέγμα ἀγάπης καὶ ἔρωτος πρὸς τὸν νομοθέτην, δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν καὶ ὕστερον ἐλθόντας, τῆς πάσης ἡμέρας λαβόντας μισθόν. ἀλλ' ὅτω μὴ λέγῃ, ἵνα μὴ πάλιν αὐτοῦ ἀπονοήσῃ· δείκνυσι γὰρ ὅτι τῆς αὐτῆς φιλανθρωπίας ὄντες ὁ πρῶτος, καὶ ὁ ἔσχατος οὐκ ἐκπεσοῦνται, ἀλλ' ἀπολαύσονται καὶ αὐτοὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· καὶ τοῦτο μάλιστά ὅστιν ὁ βούλεται ἐκ τῆς παραβολῆς ζητεῖν καὶ σκοπεῖν. εἰ δὲ ἐπάγῃ, ὅτι ὅτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· καὶ, πολλοὶ γὰρ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ὡς ἐκ τῆς παραβολῆς

λῆς

ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 Καὶ περὶ τρίτην ὥραν ἐξελθὼν εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς,

4 Κἀκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα μου, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

5 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως.

5 6 Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἐξελθὼν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

7 Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, λήψεσθε.

8 Ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς 10 ἐργάτας καὶ δὸς αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

9 Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

10 Καὶ ἐλθόντες οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. 11 Καὶ λαβόντες ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,

χ. ἐποίησαν, 12 Λέγοντες· οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς 15 βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα.

13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῶν· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

14 Ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ καὶ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι, ὡς καὶ σοί.

15 Ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι 20 ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

16 Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Τί βούλεται [ἡμῖν] ἡ παραβολὴ αὕτη; ὁ γὰρ συνάδει τοῖς πρὸς τὸν τέλει λεχθέντι ὃ δὴ ἀρχῆς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπαν ἐμφαίνει. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ δίκαιον ἀπαντᾶς τὸν αὐτὸν 25 ἀπολαύοντας, καὶ οὐ τοὺς μὲν ἐκβαλλομένους, τοὺν δὲ εἰσαγομένους· αὐτὸς δὲ ὁ τῆς παραβολῆς, ἐκ μὲν τοῦ παραβολίου τοὐναντίον εἶπεν, ὅτι ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι· τοιγαροῦν, καὶ αὐτοῖς τοῖς πρώτοις πρῶτοι, καὶ οὐ πρώτοις μόνοις, ἀλλ' ἐσχάτοις ἐκείνοις ἡνομένοις. ὅπερ γὰρ τοῦτο δηλοῖ, ἐπήγαγε· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί· ὥστε διπλῆν κἀκείνους δέχεσθαι, καὶ τοὺς πρώτους παραπεσεῖν. ἡ δὲ παρα- 30 βολὴ οὐ τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι τῶν εὐδοκίμων καὶ πολλὰ πεποιηκότων ἔσονται ἴσοι. ἴσους γὰρ ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, φησι, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. τί οὖν ἐστι, ὃ φησιν ἡ παραβολή; ἀναγκαῖον γὰρ τοῦτο πρῶτον ποιῆσαι σαφὲς, καὶ τότε ἐκφῆναι τὰ λοιπά. ἀμπελῶνα μὲν, τὰ ἐπιτάγματα τοῦ Θεοῦ φησιν εἶναι καὶ ἐντολάς· ἐργάσιον δὲ τὴν ἐργασίαν, τὴν πρᾶξιν βίου· ἐργάτας δὲ, τοὺς διαφόρως καλουμένους ὑπὸ τῶν [θείων] προφητῶν· 35 μαται· περὶ δὲ τὴν τρίτην καὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην καὶ ἑνδεκάτην ὥραν, τοὺς διαφόρους ἡλικίας προσηγόρευσε καὶ βύδοκιμήσαντας. ἀλλὰ τί ζητεῖ μῆκος τοῦτο ἔσται; εἰ λαμπρὸς εὐδοκιμήκοτες οἱ πρῶτοι καὶ ἀρέσαντες τῷ Θεῷ, ἀπὸ ὅλης ἡμέρας λαμπραίτης ἀπὸ τῶν ποιῶν, τῶν ἐσχάτων τῆς κακίας κατέχονται παθῶν βασκανίας καὶ φθόνου. ἰσότητα γὰρ αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἀπολεγομένοις, φασίν· ὅτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐ- 40 τοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ἐκ τούτων μηδεὶς μέλλοντες ζημιοῦσθαι, μηδὲ εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἐλαττοῦσθαι μισθὸν, εὐχαριστῶμεν καὶ ἡγανακτοῦντι ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, ὃ φθόνου καὶ βασκανίας ἐστί. ἐκ δὲ ἔτι πλέον, ὅτι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ὑπὲρ αὐτοῦ δικαιολογούμενος, καὶ πρὸς τὸν εἰρηκότα ταῦτα ἀπολογούμενος, πονηρίας αὐτὸν κρίνει ἐκ βασκανίας ἐρώτας, λέγων· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕ-

παγε.

λάσης, ⁊ τῆς τέχνης ἀπέστησε, ⁊ ἀφῆναι ⁊ πλοῖον ἐκέλευσεν, οὐκ ὑραιῶν, οὐ θεάτρων ἐ-
Ματθ.δ.19. μπιμπλάντων, ἀλλὰ τῶν ἐν ταύτῃ τεταγμένων, εἰπών· Ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.
ὅπερ οὐχὶ ἁπλούστερον εἰργάσαντο, ὅτε λοιπὸν ⁊ πρὸς τὸν ὄχλον ἐδιδάσκετο). τί δέ ἐστι, κρί-
νοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ισραὴλ; τουτέστι, καταδικάζοντες. οὐ γὰρ δὴ δικασταὶ μέλλουσι
καθεδεῖσθαι· ἀλλ' ὥσπερ τῷ βασιλεύσαντι τοῦτο κατάρχειν τῷ θείῳ ἐκείνῳ ἔφησε, 5
⁊ ⓐ Νινευῖται ἐν κατάρχουσιν αὐτοῦ· οὕτω δὴ ⁊ οὗτοι. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὰς ἕδρας ⁊ τὸ
οἰκουμένου· ἀνά, τὰς φυλὰς τοῦ Ισραήλ. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦσαν τεθραμμένοι ⁊ νόμοις
καὶ ἔθεσι καὶ πολιτείᾳ οἵπερ καὶ Ιουδαῖοι καὶ ⓐ ἀπόστολοι, ὅταν λέγωσιν ⓐ Ιουδαῖοι, ὅτι διὰ
τοῦτο οὐκ ἠδυνήθημεν πιστεῦσαι τῇ Χριστῷ, ὅτι ὀνόματος ἐκωλύετε τὰ θαυμαστὰ αὐτοῦ
δέχεσθαι, τούτους εἰς μέσον παράγων τοὺς ⓦ αὐτὸν δοξάσαντας νόμον καὶ πιστεύσαντας, 10
καταγινώσκει πολλῷ ἐκείνους· ὅσῳ καὶ ἦδη ἔλεγε, διὰ τοῦτο χριστὸν ὑμῶν οὐκ ἔσται). ⁊ τί μέ-
γα αὐτοῖς ἐπηγγείλατο, φησίν, εἰ ὅσον ἔχουσιν ⓐ Νινευῖται, καὶ ὁ βασιλεύσας τοῦτο, τοῦτο καὶ
οὗτοι ἔξουσι; μᾶλλον μὲν καὶ ἄλλα ἐπαγγελίας αὐτοῖς πολλὰ ἐπηγγείλατο, καὶ μετὰ τού-
των ἐστεφάνωσεν, ⁊ τοῦτο μόνον ὅτι ὅ ἔπαθεν· ἄλλως γε, ⁊ ἐν τούτῳ πρηνίξατο ἂν πλέον
Λευκ.ιε.λα. ἐκείνων. πρὸ μὲν γὰρ ἐκείνων ἁπλῶς εἶπεν· Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται) ⁊ κατακρινού- 15
λβ. σι τὴν γενεὰν ταύτην, ⁊ βασίλισσα νότου κατακρινεῖ· πρὸ γε τούτου, οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ πῶς;
ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὅτι θρόνου δόξης αὐτοῦ, τότε ⁊ ὑμεῖς καθίσεσθε ὅτι δώδεκα
β.Τιμ.β.18. θρόνους, φησί· δηλῶν, ὅτι ⁊ συμβασιλεύσουσι ⁊ κοπωνήσουσι τῆς δόξης ἐκείνης. Εἰ γὰρ
ἐστεφανώμεθα, φησι, ⁊ συμβασιλεύσομεν. διὸ γὰρ καθέδρας ⓐ θρόνοι δηλοῦσι (μόνος
γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ καθεδούμενος ⁊ κρίνων) ἀλλὰ ὑμεῖς ⁊ δόξαν ἄφατον προεδήλωσε θρόνῳ τοῦ 20
θρόνου. τούτοις μὲν οὖν ταῦτα εἶπε· τοῖς δὲ λοιποῖς πᾶσι ζωὴν αἰώνιον, ⁊ ἑκατονταπλα-
σίονα, μισθὸν ἐνταῦθα. εἰ δὲ τοῖς λοιποῖς, πολλῷ μᾶλλον δὲ τούτοις, ⁊ ἐνταῦθα, ⁊ ἐν τῷ
αἰῶνι τούτῳ. ⁊ τοῦτο γοῦν ἔδειξε. κάλαμον γὰρ ⁊ δίκτυα ἀφέντες, καὶ πάντων οὐσίας μεθ'
ὑπερουσίας εἶχον, καὶ ὑμᾶς τῶν οἰκιῶν δὲ ⁊ τῶν χωρίων, ⁊ αὐτὰ τὰ σώματα τῶν πιστευόντων. ⁊
σφαγὴν γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν πολλάκις εἶλητο, ὡς ⁊ Παῦλος πολλοῖς μάρτυρι, ὅταν λέ- 25
Γαλ.δ.16. γῃ· Εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὅταν γὰρ λέγῃ· ὅτι πᾶς
ὅστις ἀφῆκε γυναῖκα, ⁊ τοῦτό φησιν, ὥστε ἁπλῶς διαφθαρῆναι τοὺς γάμους· ἀλλ' ὁ ὅτε τὴν
ψυχὴν ἔλεγε, ὅτι ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν, οὐχ ἵνα διαιρω-
μεθ ἑαυτούς, οὐδ' ἵνα σπουδὴν ἤδη χωρίζωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἵνα πάντων
προτιμῶμεν τὴν εὐσέβειαν· τοῦτο δὲ ὅτι γυναικὸς ⁊ ἀδιάφορον φησι. δοκεῖ δέ μοι ⁊ τοὺς 30
διωγμοὺς ἐνταῦθα αἰτίᾳ ἔσεσθαι. ὅπερ γὰρ πολλοὶ ἦσαν πατέρες εἰς ἀσέβειαν ἕλκοντες παῖ-
δας, ⁊ γυναῖκες ἄνδρας, ὅταν ταῦτα κελεύωσι, φησι, μήτε γυναῖκες ἕπωνται μήτε πα-
α.Κορ.ζ.16. τέρες. ὅπερ οὖν ⁊ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. ἀναιρήσας
τοίνυν αὐτῶν τὰ φρονήματα, ⁊ πείσας ⁊ ὑπὲρ ἑαυτῶν ⁊ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης
παρρησίᾳ, προσέθηκε· 35

30 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. Τοῦτο δὲ ⁊ ἀδιακρίτως καὶ
πρὸς πολλοὺς καὶ ἑτέρων εἴρηται· εἴρηται δὲ ὅμως ⁊ πρὸς τούτους, καὶ πρὸς φαρισαί-
ων τῶν ἀπειθούντων, ὅπερ ⁊ ἐμπροσθεν εἶπεν· Ὅτι πολλοὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν ⁊ δυσ-
Ματθ.η.11. μῶν, ⁊ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ, ⁊ Ισαὰκ, ⁊ Ιακώβ· ⓐ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἔξω
βληθήσονται. Εἶτα ἐπάγει ⁊ παραβολὴν, εἰς πολλὴν προθυμίαν ἀλείφων τοὺς ἀκρο- 40
ρηκόους.

χξζ κ. 1 Ομοία γάρ, ὅτι, φησιν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἅμα ἐξῆλ-
θεν ἅμα πρωὶ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

2 Καὶ συμφωνήσας μετ' αὐτῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς ⓦ
ἀμπελῶνα

σὶλθῦσι ἠλάτησαν· ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα μὴ αὐτὸς Πέτρος μαθὼν ἀμφιβάλλῃς (ἐ γὰρ ἁπλῆς ἰῶ ἔτι καὶ πνθύμαλος ἔρημος) ἀλλὰ αὐτὸς τὸ διδασκάλου τὸ Πέτρου δέξάμθος τλὼ ἀπόφασιν θαρρῆς. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ποιῦμθ, οἰκειύμθα πρόγματα πολλάκις ὑπὲρ ἀλλοτρίων ἐξαλεγόμθοι· ὕτω καὶ ὁ ἀπόστολος ἐποίησεν, ὑπὲρ τῆς οἰκυμθίης ἁπάσης τλὼ πεῦσιν αὐτῷ ταύτλω προσαγαγών. ἐπεὶ ὅτι γε τὰ ἑαυτῦ ἠδέως σαφῶς, δῆλον ἀπὸ τῶ ἔμπροσθεν εἰρημθίων. ὁ γὰρ τὰς κλεῖς τῶ βασιλείας εἰληφὼς ἤδη δέξάμθος, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἐκ θαρρῆς εἶχε. σκέψαι γῦ καὶ πῶς ἀκριβῶς ἀποκρίνεται, ὡς ὁ Χριστὸς ἐπεζήτησε. καὶ γὰρ αὐτὸς αὐτὸς τὸ πλῆσιν δύο ταῦτα ἤτησε· δοθῆναι πλοίοις τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀκολυθεῖν. διὰ τῦτ' γὰρ αὐτὸς τὰ δύο ταῦτα πέθησι, τὸ ἀφεῖναι, καὶ τὸ ἀκολυθῆσαι. ἰδὺ γάρ, φησιν, ἡμεῖς ἀφήκαμθ πάντα, καὶ ἠκολυθήσαμθέ σοι. τό τε γὰρ ἀφεῖναι, διὰ τὸ ἀκολυθῆσαι γέγονεν· ἥ τε ἀκολύθησις, ἐκ τῦ ἀφεῖναι εὐκολωτέρα κατέστη, καὶ ὑπὲρ τῦ ἀφεῖναι θαρρεῖν καὶ χαίρειν αὐτοὺς παρεσκεύάζε. Τί οὖν αὐτός;

28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς ⓐ ἀκολυθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τῦ ἀνθρώπυ ἐπὶ θρόνυ δόξης αὐτῦ, καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνυς, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τ Ἰσραήλ. Τί οὖν; καὶ Ἰύδας, φησί, καθεδεῖται; ὐδαμῶς. πῶς οὖν, καὶ ὑμεῖς, φησιν, ὅτι δώδεκα θρόνυς καθεδεῖσθε; πῶς τὰ τ ὑποσχέσεως πληρωθήσεται; ἀκύσον πῶς, καὶ τίνι λέγω. τόμος ὅτι πρὸ τῦ Θεοῦ κείμθος, διὰ Ἱερεμίυ τ προφήτυ τοῖς Ἰυδαίοις ἀναγνωσθείς, καὶ ταῦτα λέγων· Πέρας λαλήσω ὅτι ἔθνος καὶ βασιλείαν, Ιερ. κη. ζ.
τοῦ ἀπολλύειν καὶ ἀποστρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, μετανοήσω καὶ ἐγὼ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμλιν ποιῆσαι αὐτοῖς. καὶ πέρας λαλήσω ὅτι ἔθνος καὶ βασιλείαν, τ ἀνοικοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. καὶ ἐὰν ποιήσωσι τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μυ, τ μὴ ἀκύειν τῆς φωνῆς μυ, μετανοήσω κἀγὼ περὶ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐλάλησα τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς. τὸ αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἐχθρῶν διαφυλάξω ἔθος, φησί. καὶ γὰρ ἔλεγεν τ ἀνοικοδομεῖν, ἀναξίνς ἦ αὐτοὺς πρόσχωσι τῆς ὑποσχέσεως, οὐκ ἔτι ποιήσω. ὥσθ' γέγονεν ὅτι τ ἀνθρώπυ πλανθέντος. Ὁ θρόμος γὰρ ὑμῶν, φησι, καὶ ὁ φόβος ἔσται ὅτι τὰ θηρία, καὶ οὐκ ἐλάμετο. ἀ- Γεν. θ. β.
ναξίων γὰρ ἑαυτὸν τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἀπέφηνεν· ὥσπερ οὖν καὶ Ἰύδας. ἵνα γὰρ μήτε ταῖς ἀποφάσεσι τῆς κολάσεως ἀπηγόντες τινὲς σκληρότεροι φῶνται, μήτε ταῖς τῶν ἐχθρῶν ὑποσχέσεσιν ἁπλῶς ῥαθυμότεροι κατασῶσιν, ἀμφότερα ταῦτα ἰᾶται διὰ τοῦ προειρημθύ, λέγων· καὶ ἀπειλήσω, μὴ ἀποκτῶς (δυνάσαι γὰρ μετανοῆσαι καὶ λῦσαί μυ τλὼ ἀπόφασιν, ὡς Νινευῖται) καὶ ὑποσχωμαί τι ἐχθρόν, μὴ ἀναπέσῃς διὰ τ ὑπόσχεσιν. δι' γὰρ ἀνάξιος φανῇς, οὐδέν σε ὠφελήσει τὸ ὑποσχέσθαι με, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ βλαβήσεται. ἐγὼ γὰρ ἀξίω ὅτι ὑποσχόμθα. διὰ τῦτο καὶ τότε διαλεγόμθος τοῖς μαθηταῖς, ὐχ ἁπλῶς ἐπηγείλατο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὑμᾶς μόνοι, ἀλλὰ [καὶ] προσέθηκεν, ⓐ ἀκολυθήσαντές μοι, ἵνα καὶ ⓦ Ἰούδᾳ ἐκβάλῃ, καὶ τύς μετ' ταῦτα ἐφήκύσοντας. οὔτε γὰρ πρὸς ἐκείνους εἶρηται μόνοις, οὔτε πρὸς Ἰούδᾳ λοιπὸν ἀνάξιον γεγλμμθύον. τοῖς μὲ οὖν μαθηταῖς τὰ μέλλοντα ἐπηγείλατο, λέγων· καθίσεσθε ὅτι δώδεκα θρόνους (ἦσαν γὰρ ὑψηλότεροι λοιπὸν, καὶ οὐδὲν τῶν πρότερον ἐζήτουν) τοῖς δ' ἄλλοις καὶ τὰ ἐν ταῦθα ὑποσχόμθα.

29 Πᾶς γάρ, φησιν, ὅστις ἀφῆκεν ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρύς, ἢ οἰκίαν, ἕνεκεν τῦ ὀνόματός μυ, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τύτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. Ἵνα γὰρ μή τινες ἀκύσαντες τὸ, ὑμεῖς, [ὡς] ἀκαίρετον τῶν μαθητῶν εἰς τ τοιοῦτον νομίσωσι (λέγω δὴ τ μελίσσων καὶ πρεσβυτέρων ἐν τοῖς μέλλουσιν ἀπολαύειν) ὄξέτερνε ⓦ λήψει, καὶ ἵνα πλοῦτον τλὼ ὑποσχέσιν ὅτι τλὼ γλῶ ἅπασαι, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων καὶ τὰ μέλλοντα πιστῦται. καὶ τοῖς μαθηταῖς δ' ἐν προοιμίοις, ὅτε ἀτελέστερον διέκειτο, ἀπὸ τῶν παρόντων διελέγετο. ὅτε γὰρ εἵλκυσεν αὐτὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης,

ειδός, καὶ πολλῷ βρήσεις τῷ ἀργυρίῳ ἔνδον, καὶ πολλῷ τῷ κόπρου ὄφελ. σύνησον Ⓦ Παῦλον, Ⓦ Πέτρον· σύνησον τὸν Ἰωάννην, Ⓦ Ἠλίαν· μᾶλλον δὲ αὐτὸ Ⓦ τὸ Θεοῦ ῥῆ-μα τὸ οὐκ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. σκέπου γῆρους ζηλωτὴς καὶ τῶν σκεύη δούλων, καὶ τῶν ἄφατον τόπων φαντάζου πλοῦτον. εἰ δὲ μικρὸν ἀβλεπὲς σκότων, σκοτωθείης πάλιν, καθάπερ ἐν ταῖς ναυαγίῳ καθαγίδος ἐπελθούσης, ἄκουσον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ λεγούσης, ὅτι ἀδύνατον πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην θὲς τὰ ὄρη, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν· καὶ πόντα, εἰ βούλει, ὃν λόγῳ ποίησον εἶναι χρυσόν, καὶ σόδην ἴσον ὄφει τῆς ζημίας τῆς σκληρᾶς σοι γνωμένης. καὶ σὺ μὲν πλέθρων γῆς τοσῶν καὶ τοσῶν μέμνησαι, καὶ οἰκιῶν δέκα καὶ εἴκοσι ἢ καὶ πλειόνων, καὶ βαλανείων τοσούτων, καὶ ἁρμάτων χιλίων, ἢ δὶς τοσούτων, καὶ ὀκτὼ μυριάδων ἀργυρικῶν καὶ χρυσεμπαίκτων. ἐγὼ δὲ σκῆπτρον φημι, ὅτι εἰ τῶν πλουσίων ἕκαστος τὴν πενίαν ταύτην ἀφεὶς (πενία γὰρ ταῦτα πρὸς ὃ μέλλω λέγειν) ὁλόκληρον σκέπτοιτο κόσμον, καὶ ἕκαστος αὐτῶν τοσούτους εἶχεν οἰκέτας, ὅσοι νῦν εἰσὶ πόντων καὶ γῆς καὶ θαλάττης καὶ οἰκουμένης, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ πόντων καὶ σκευοδοκήματα, καὶ πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ πόντων ἔθνη αὐτὰ ὕδατος, αὐτὰ πηγῶν αὐτῶν χρυσίον ἐπέρρει, πειῶν ὁλοκλήρων σόκ ἂν ἔφθιε ἀξίους εἶναι σοῦ οὕτω πλουτοῦντας, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν σκοπεύοντας. εἰ γὰρ νῦν χρημάτων τῶν ἀπολλυμένων ἐφιέμενοι, ὅταν μὴ ἐπιτύχωσι, βασανίζονται· εἰ λάβοιεν αἰωνίων τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν σκεῖνον, τί λοιπὸν ἔρχεσθαι εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς; σόκ ἔστιν σόδέν. μὴ τοίνυν μοι λέγε τὸν τῶν χρημάτων ὠφελοῦσαι, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ζημίαν ὅσην σκ ἔστιν Ⓐ ταύτης ὑπομένουσιν ἔρασαι, αὐτὴ τούτων σοῦ οὐρανοὺς ἀπολλύτης, καὶ ταῦτον πάσχοντες, οἷς ἂν εἴ τις τῶν ἐν βασιλείοις μεγίστης τιμῆς σκήπτρων, κύκλῳ σου γυμνὸν ἔχων μέγα ὅπλον ταύτῃ φέρηι. σόδὲν γὰρ κρεῖττον σκείνης ἡ τῶν χρημάτων σωρεία· μᾶλλον δὲ βέλτιον σκείνη. καὶ μὲν γὰρ καὶ πρὸς γεωργίαν ἐπιτήδειος, καὶ πρὸς βαλανεῖον κατασκευήν, καὶ πρὸς ἄλλα τοιαῦτα· ὁ δὲ χλωρουργημένος χρυσὸς πρὸς σόδὲν τούτων. καὶ εἶδε μόνον ἄχρηστος ἦν· νυνὶ δὲ καὶ πολλὰς ἀνάπτει ὧν ἔχοντι ταῖς καμίνοις, εἰ μὴ εἰς δέον αὐτῷ χρήσαντο. τὰ γοῦν μυρία καὶ σκτιδῆν φύεται. διὰ τοῦτο Ⓐ μὴ ἔξωθεν, ἀκρόπολιν καὶ τεῖχος τὴν φιλαργυρίαν σκάλεσαν· ὁ δὲ μακάριος Παῦλος, πολλῷ βέλτιον καὶ ἐμφρονικώτερον, ῥίζαν αὐτὴν ἀπάντων τῶν κακῶν εἶπεν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα σκοποῦντες μάθωμεν ζηλοῦν τὰ ἄξια ζήλου, μὴ ταῖς λαμπρὰς οἰκοδομαῖς, μηδὲ τοὺς πολυτελεῖς ἀγροὺς· ἀλλὰ τοὺς πολλῷ πρείττονας Ⓦ Θεοῦ ἐργάτας ἄνδρας, τοὺς ἐν οὐρανῷ πλουτοῦντας, τοὺς τῶν θησαυρῶν σκείνων κυρίους, τοὺς ὄντως πλουσίους, τοὺς διὰ Χριστὸν πένητας· ἵνα τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξθ'. ΤΟΤΕ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ Ο ΠΕΤΡΟΣ ΕΙΠΕΝ αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι; τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

ΠΟῖα πάντα, ὦ μακάριε Πέτρε; Ⓦ κάλαμον; ὁ δίκτυον; ὁ πλοῖον; τὴν τέχνην; ταῦτά μοι πάντα λέγεις; ναί φησιν. ἀλλ' οὐ διὰ φιλονεικίαν ταῦτα λέγω· ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης Ⓦ τῶν πενήτων εἰσάγω δῆμον. ὅπου γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, ἵνα μὴ λέγῃ τις τῶν πενήτων· τί οὖν, ἐὰν μὴ ἔχω ὑπάρχοντα, οὐ δύναμαι τέλειος εἶναι; ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα σὺ μάθῃς ὁ πένης, ὅτι σόδὲν σκύβευεν

καὶ πρώτων ἐλεεινότερος ἢ τοιαῦτα λυπᾶσθαι. Ἀπόρως γάρ μοι, τίνα δὲ φαίνεσθαι βασανίζεσθαι καὶ ὀδυνᾶσθαι, ὅταν ὑπὸ μοιχῶν καὶ πόρνων πολυτελῶν καὶ ὄντα ἀπολαβοῦσαι ὡς βούλεται· ἢ ὅταν ὄντα ἐπιθυμίαν τοιαύτην; ἐνδήλως ὅτι ὅταν ὑπὸ μοιχῶν μὴ ἀπολαύσῃ καὶ διψῶντα μὴ πίνει, ὡς ἡ τὴν γέενναν βουλόμενον μὴ ὑπομεῖναι Χριστὸν, τοῦτο καὶ τὸν ὑπομείναντα Ἰησοῦν, ὃς ὅταν πλούσιον ὄντως ἐξ ἴσου καὶ πτωχὸν ἀποστυγαζόμενον. ὑπὸ ψυχρὸν ὕδατος, καὶ μὴ ἀπολαύων, ὅτως ἀσολάζεται. Οὕτω ὁ μὴ χρημάτων καταφρονῶν, ἔτοι τὴν ἐπιθυμίαν· ὁ δὲ πλουτῶν βουλόμενος καὶ ἀποβάλλεσθαι πλοῦτον, διὰ τοῦτο μᾶλλον, καὶ ἀπόντα ἴσασιν· ἀλλὰ, καὶ μυρία λαβὼν ἀγαθὰ, ἑτέρων πεσόντων ἐπιθυμεῖ· καὶ τούτων ἐπιτυχὼν, πάλιν δὶς τοσούτων ἄλλων ἐφίεται· ἐκ παρέσεως, καὶ ἀπορίας, καὶ τοῦ χωρὶς, καὶ τοῦ θαλάττης, καὶ πάντα θύεται αὐτῷ γίνεσθαι χρυσίον, κτωμένῳ ἵνα μεμνῆσθαι μισούμενος καὶ φοβερὸς ἐκ οὐδενὸς ὄντος σοβεσθῆναι δεύσεται. καὶ ἵνα μαθῇς, ὅτι οὐ τῇ παρουσίᾳ, ἀλλὰ τῇ ἀφαιρέσει τοῦτο ἴσασιν ὁ κακὸς, εἰ σοὶ μέλλει ἐπιθυμία ποτὲ ἄτοπος πιεῖν καὶ δι' ἀέρος ἀνελθεῖν, πῶς ἂν τὸν ἄτοπον τοῦτον ἔσθεσας ἐπιθυμίαν; ἐδὲ πλεῖστα ἀφανιστήσεις, καὶ ἕτερα ὄργανα κατασκευάζει· ἢ τῶν πεῖσαι λογισμὸν, ὅτι ἀδύνατον ἐπιθυμεῖ, καὶ οὐδενὶ τούτων ἐπιχαρῆ δῷ; οὐδὲν ὅτι τῷ πεῖσαι τὸ λογισμῷ. Ἀλλ' ἐκεῖνο, φησὶ, ἀδύνατον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀδυνατώτερον, ὃ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ὄρον θῆναι. καὶ γὰρ εὐκολώτερον ἀνθρώπους ὧδε πεῖσαι, ἢ τῇ παρουσίᾳ τὸ πλείστους παῦσαι τῆς ἔρωτας. ὅταν μὲν γὰρ ἡ δυνατὰ τὰ ἐπιθυμητὰ, τῇ ἀπολαύσει καθυμνεῖσθαι δυνατὸν· ὅταν δὲ ἀδύνατα, ἐν ᾧ μόνον ἀσυδαίζειν μόνον, ὃ τῆς ἐπιθυμίας ἡμᾶς ἀπάγει, ὡς ἑτέρως τι ὄντα εἶναι ἀνακλήσασθαι τὴν ψυχήν. ἵν' οὖν μὴ περὶ τὰ ὁδυνώμεθα, διωκώμεθα διωκτῶν λυπῶντα τῶν χρημάτων ἔρωτα καὶ ὀδέποτε σιγῆσαι ἀεὶ λόμενον ἀφέντες, ἐφ' ἕτερα μεθορμισώμεθα, τὸν καὶ μακαρίσας ἡμᾶς πεισῶντα, καὶ πολλῶν ἔχοντα τὴν θυκλίδην, καὶ τῶν ἀνω θησαυρῶν ἐπιθυμήσωμεν. ὅτε γὰρ πόσος οὐ ζῶντα τοσοῦτος, ἐκ ὃ κέρδος ἄφατον, καὶ ἀποτυχὴν οὐκ ἔστιν ὅπου σῶσαι καὶ ἡφοῖτα καὶ τὴν πρόσοψιν ἀφορᾶντα· ὥσπερ οὖν ὁ δουλεύοντα αὐτοῖς καὶ σκλαβωθέντων εἰς ἅπαξ ἀνάγκη πᾶσα ἐκπεσεῖν ἐκείνων.

Ταῦτα οὖν ἅπαντα λογιζόμενος τὴν ποτὲ ἐπιθυμίαν ἐκβαλε τῶν χρημάτων. οὐδὲ ΗΘΙΧΟΝ γὰρ τοῦτο ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι τὰ μὲν πρόσοντα δίδωσι, τῶν δὲ μὴ ὄντων ἀπέστερε· καὶ ἐκ ἐστὶ. τοῦτο ἰῶ, ἐκατὸν τοῦτο κόλασις καὶ ὑμωρία. νῦν δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐστι. μετὰ γὰρ τῆς χείρης καὶ τοῦ τῆς χείρης ἐκείνης καὶ σὺ ζῶντα ἐκ ἐμβάλλει κόλασιν. ἢ γὰρ οἰκίας πολλὰς ἢ ἐπιθυμία ἀνέτρεψε, καὶ πολέμους χαλεποὺς ἀνέρριπισε, καὶ βιαίως θανάτου κατὰ νόμους κατέλυσε τὸν βίον· καὶ τῶν κινδύνων τούτων, τῆς ψυχῆς λυμαίνεται τὴν εὐημέρειαν· καὶ δούλην καὶ ἄνυδρον, καὶ ἀφραζῆ, καὶ ψεύστην, καὶ συκοφάντην, καὶ ἁρπαγὰ, καὶ πλεονέκτην, καὶ ἔτι καὶ πόντα τὰ ἔχοντα πολλάκις ἐπιγράψαντα. Ἀλλ' ἴσως τὴν λαμπηδόνα τὸ ἀργυρίου, καὶ τὴν οἰκετῶν ὁ πλῆθος, καὶ τὴν οἰκοδομημάτων ὁ κάλλος, καὶ τὴν θεραπείαν τῶν ἐπ' ἀγορᾶς ὁρῶν καταζητεῖν. τίς οὖν ἂν γένοιτο θεραπεία τοῦ πονηροῦ τραύματος τούτου; ἂν ἐννοήσῃς, πῶς σοι ζῶντα τὴν ψυχὴν σχετιάσθησι καὶ ἔρημον καὶ αἰχμάλωτα κατασκευάζει καὶ δυστειῶν αὐτήν· καὶ λογίσῃ μὲν ὅσων ζῶντα ἐκτήσῃ κακῶν, μὲν ὅσων φυλαττόμενος πόνων, μὲν ὅσων κινδύνων· μᾶλλον δὲ οὐδὲ φυλαττόμενος μένει τέλος, ἀλλ' ὅταν ἀπόντων ἀφεύγῃ καὶ λαβεῖν, ὁ θάνατος ἐκπλήσῃ ζῶντα μὲν εἰς ζῶν τῶν ἐχθρῶν πολλάκις ἐξήγαγε χεῖρας, σὲ δὲ ἔρημον λαβὼν ἀπιὼν οὐδὲν τούτων ἐπιτρέψαι, ἀλλ' ἢ τὰ τραύματα καὶ ἕλκη μόνον, ἅπερ ἐκ τούτων λαβοῦσα ἀπιοῦσα ἡ ψυχή. ὅταν οὖν ἴδῃς ἵνα λαμπρότατα ἔξωθεν ἀπὸ τῶν ἱματίων καὶ τῆς πολλῆς δορυφορείας, αἰκάθυζον αὐτὸ συνιδὸς,

χ. φυσιγίδος
χ. ἐδίπτει τὸ πεῖσαι ἀπολαύειν
χ. ἀνακ
χ. ἐνορῶν
χ. ἐπισυλ.

ἐμπαίδιον, τὸ καὶ τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, σὺν ὀκνῳ πόσῳ σωρεύει τὸ πῦρ. Τί δήποτε ὁ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, ὅτι δυσκόλως Ⓐ πλούσιοι εἰσελεύσονται, πάντων ὄντων καὶ τοῦτο χαλεπώτερον ἀπεργαζομένων; παιδεύων αὐτοὺς μὴ ἀργυρίου θαυμάζειν τὴν πενίαν, καὶ ὡσανεὶ ἀπλησίαστος αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ὑπεσχῆσθαι ἔχειν. Εἶπον ὁ δυσχολαίνων, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖξον ὅτι ἡ ἀδυνατον, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀδυνατον, ἀλλὰ μὴ πολλοῦ τοῦ θαύματος. ἡ τοῦτο ἐκ τοῦ παραδείγματος ἐδήλωσε τοῦ κατὰ τὴν κάμηλον καὶ τὴν βελόνην.

χ. πλέον εἰσελάσαι. χ. ἢ μετὰ ὑπόνοιαν. χ. ὅτι

24 Εὐκοπώτερον γάρ, φησι, καμήλῳ εἰσελθεῖν διὰ τρυπήματος ῥαφίδος, ἢ πλουσίῳ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁρᾷς δείκνυται, ὅτι οὐκ ὀκνηρὰν μαθὼν τοῖς πλουτοῦσι καὶ δυναμένοις φιλοσοφεῖν. διὰ τοῦτο Θεοῦ ἔργον ἔφησεν εἶναι αὐτό, ἵνα δείξῃ ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς χάριτος τοῦ μέλλοντος τοῦτο κατορθοῦν. τῶν γὰρ μαθητῶν ταραχθέντων ἔλεγε·

25 Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατον, παρὰ ὁ Θεῷ πάντα δυνατά.

Καὶ τίνος ἕνεκεν Ⓐ μαθηταὶ ταραττόμενοι πάντες ὄντες, καὶ σφόδρα πάντες; τίνος οὖν ἕνεκεν θορυβοῦνται; ἆρα τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας ἀληθῶς, καὶ πολλὴν περὶ ἀπάντων φιλοστοργίαν ἔχοντες, καὶ τὰ τῶν διδασκάλων ἤδη ἀπολαύσαντα καὶ ἀληθεύοντες. ὅτι γοῦν ἔτερόν τι ἐδιδοίκεισαν ἆρα τὸ οἰκουμένης ἁπάσης ἀποστῆναι τοῦτο, ὥστε πολλῆς δεῖν θαυμαστῆς τῆς παρακλήσεως. διὰ τοῦτο καὶ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε· τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα δυνατὰ παρὰ Θεῷ, ἡμέρῳ ὄμματι καὶ φαιδρῷ φείδεσθαι αὐτοῦ τοῦ δέους παραμυθούμενος, καὶ τὴν ἀγωνίαν καταλύσας. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ διαπεπλεγμένος εἰπών, ἐμβλέψας. Ὅτε δὲ διὰ τῶν ῥημάτων αὐτοῖς αἴσησι, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν εἰς μέσον ἀγαγών, καὶ ὅτω ποιήσας θαρρεῖν. εἰ δὲ βούλει καὶ τὸν τρόπον μαθεῖν, καὶ πῶς δὴ τὸ ἀδύνατον ἦν δυνατόν, ἄκουε. σοὶ γὰρ διὰ τοῦτο εἶπε, τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα δυνατὰ παρὰ Θεῷ, ἵνα ἀναπαύσῃς καὶ ὡς ἀδυνάτων ἀπόφῃ· ἀλλ' ἵνα τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος εἰσοίσας ὑπομνήσῃς ῥᾳδίως, καὶ Ⓐ Θεὸν παρακαλέσας συνεφάπτεσθαί σοι τῶν ἀγαθῶν τούτων ἀζήλωτον τῆς ζωῆς ὑπὸ τύχης. πῶς οὖν ἦν τοῦτο δυνατόν; δὸς ῥίψῃς τὰ ὄντα, δὸς χειρώσῃ τὰ χρήματα, ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ὑπερηφανίας ἀπέρχῃ. ὅπερ γὰρ ἀδύνατον τῷ Θεῷ μόνον αὐτὸ λογίζεται, ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἶπεν ἵνα δείξῃ Ⓐ ὄγκον τὸ κατορθώματος, ἄκουσον τί μετὰ ταῦτα. Πέτρος γὰρ ἐπόντος,

χ. πάντων

27 Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, καὶ ἐρωτήσαντος, Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; Τὸν μισθὸν εἰσῆσε ἐκείνοις, ἐπιζητεῖ·

29 Καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀγροὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Οὕτω τὸ ἀδύνατον ἦν δυνατόν. ἀλλὰ πῶς αὐτὸ τοῦτο γένοιτ' ἄν, φησι, τὸ ἀφεῖναι; πᾶς δυνατὸν τὸν βαπτισθέντα ἅπαξ ὑπερῆσθαι ταύτης ἀνενεχεῖν; δὸς ἀφῇς ἐκ τῶν ὄντων χειρώσῃ, καὶ τὰ θεῖα θεικόπιεν. ὅτω γὰρ καὶ περαιτέρω προβήσεται, καὶ διακωλύσει λοιπὸν δραμεῖται. μὴ τοίνυν ὑφ' ἓν τὸ πρῶτον ζητήσῃς, ἀλλ' ἑκάστοτε καὶ κατὰ μικρὸν ἀνάβαινε τὴν κλίμακα ταύτην τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν σε ἀναγουσαν, εἰ δυσχερές σοι τὸ ἀθρόον φαίνεται. καθάπερ γὰρ Ⓐ πυρέττοντες δριμείαν χολὴν ἔνδον ἔχοντες πλεονάζουσαν, ὅταν ἐπεμβάλλωσί τινα σιτία καὶ ποτὰ, οὐ μόνον οὐ κατασβεννύουσι τὸν διψος, ἀλλὰ καὶ δυσαρεστοῦσι τὸν φλέγμα· οὕτω καὶ Ⓐ φιλοχρήματοι, ὅταν τῇ πονηρᾷ ταύτῃ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῆς χολῆς ἐκείνης δριμύτερα τὰ χρήματα ἐπεμβάλλωσι, μᾶλλον αὐτὸν ἐκκαίουσι. διὸ καὶ αὐτὸν ὕπνος ἴσχυσιν, ὡς ὁ ἀποστῆσαι τέως τῆς τοῦ κερδαίνειν ὑπερθυμίας, ὥσπερ οὖν τὸν δριμεῖαν χολὴν ἐλλιπαρότητα καὶ κένωσις. τοῦτο ὁ αὐτὸ πολεῖ ἔσαι, φησίν; δὸς ἐκποίησῃς, ὅπ πλοῦτον μὲ διὰ παντὸς παύσῃ διώκων ὁ τηκόμενος τῇ τοῦ πλείονος ἐπιθυμίᾳ· ἀπαλλαγεὶς ὁ τῆς ὄντων, καὶ ὁ νόσημα δυνήσῃ σαι τοῦτο. μὴ τοίνυν πλειόνων πλείονα, ἵνα μὴ ἀκόρεστα διώκῃς, καὶ φύσαν νοσῇς,

χ

ποτε ἔπαθε τῶν Φαρισαίων, ἀλλ' ἡδέως ἂν ἐπεσωμιζόμην. ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅπως· ἀλλ' ἄπειμι κατηφής· ὅπερ ἦν μικροῦ σημεῖον ἐκ τοῦ μὴ μετὰ ποικίλης γνώμης αὐτὸν προσελθεῖν, ἀλλ' ἁπλουστέρας, καὶ ἐπιθυμεῖν μὲν τῆς ζωῆς, κατέχεσθαι δ' ἑτέρῳ πάθει χαλεπωτάτῳ. εἰπόντος τούτου τοῦ Χριστοῦ·

17 Εἰ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς, Λέγει· ποίας; οὐχὶ πειράζων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ νομίζων ἑτέρας τινὰς παρὰ τὰς νομικὰς εἶναι τὰς τῆς ζωῆς προσηκούσας αὐτῷ ἐπιστολάς, ὁ σφόδρα ἐπιθυμητὴς τοῦ. Εἶτα, ὅπερ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὰ ἀπὸ τοῦ νόμου, φησί·

20 Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· Καὶ οὐδὲν ἐψεύσατο ἔστι, ἀλλὰ πάλιν ἐρωτᾷ, Τί ἔτι ὑστερῶ; Ὁ δὲ αὖ σημεῖον ἦν τῆς σφοδρᾶς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. οὐ μακρὰν ἦν δὲ νομίζειν αὐτὸν ὑστερεῖν, μηδὲ κτᾶσθαι δύνασθαι τὰ εἰρημένα· πρὸς δὲ τυχεῖν ὧν ἐπεθύμει. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ἔμελλε μέγα καὶ ἐπιπάσειν, προσπάσασθαι τὰ ἔπαθλα, καί φησιν·

21 Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι· Εἶδες ποσὰ βραβεῖα, ποσὰς στεφάνους ἔθηκεν ὧν ἐπεθύμει τούτου; εἰ γὰρ ἐπείραζεν, οὐκ ἂν αὐτῷ ταῦτα εἶπε· νυνὶ δὲ λέγει, καὶ ὥστε αὐτὸν ἐφελκύσασθαι καὶ μαθόντα αὐτοῦ δεῖξαι πολλῷ ὄντα, καὶ τῇ γνώμῃ αὐτοῦ δὲ πάλιν ἐπιτρέπει, δεικνὺς πόντων συσκιάζων δὲ δοκοῦν εἶναι βαρὺ τῆς προαιρέσεως. δεῖ καὶ ταῦτα εἰπεῖν καὶ ἀγῶνα καὶ πόνον, τὸ βραβεῖον αὐτοῦ δεῖξαι, λέγων· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι· καὶ τότε φησί, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ οὐδέπω πάλιν τὰ ἔπαθλα, ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. καὶ γὰρ τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, μεγάλη ἀντίδοσις. καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. ὅπερ γὰρ πρὸς χρημάτων ἦν ὁ λόγος, καὶ πόντων αὐτὸν γυμνωθῆναι πρήνει, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀφαιρεῖται τὰ ὄντα, ἀλλὰ προσιέναι τοῖς θεοῖς, καὶ πλείονα ὧν ἐκέλευσε προαιρεῖν ἔδωκεν, καὶ πλείονα ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοσούτῳ μείζονα, ὅσον γῆς οὐρανὸς, καὶ ἔτι πλέον. θησαυρὸν ἦν εἶπε, τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἀντιδόσεως, τὸ μόνιμον δηλῶν, τὸ ἄσυλον, ὡς ἐκεῖθεν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἁπίξασθαι τοῦ ἀκόντος. οὐκ ἄρα ἔρχεται τῶν χρημάτων καταφρονῆσαι, ἀλλὰ δι' ἃ τὸ ἀγαθοεργῆσαι πέπτωκε, καὶ προθυμούμενος ἀκολουθεῖν τῷ Χριστῷ· τοῦτο, πόντα τὰ περὶ αὐτὸν κελεύσμασι ποιεῖν, ὡς σφαγὰς ἕτοιμον καὶ θανατεῖν καὶ θνήσκειν. Εἴ τις γὰρ θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὥστε τὸ ῥῖψαι τὰ χρήματα πολλῷ μείζον τοῦτο τὸ ὀπίσω μου, τὸ καὶ αὖθις λοιπὸν τὸ αἷμα ἐκχεῖν· καὶ μακρὰν ἦν εἰς τοῦτο τὸ χρημάτων ἀπηλλάχθαι συμβαλλεται.

22 Ακούσας δὲ ὁ νεανίσκος, ἀπῆλθε λυπούμενος. Εἶτα ὥσπερ διασείει ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι οὐκ ἀπρόθυμός τις πέπονθε, φησίν· Ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Οὐχ ὁμοίως κατέχονται οἱ τὰ ὀλίγα ἔχοντες, καὶ οἱ πολλῇ βαπτισθέντες προθυμίᾳ. τυραννικώτερος γὰρ ὁ ἔρως τότε γίνεται. ὅσῳ δ' ἀεὶ λέγων καὶ παύομαι· ὅτι ἡ προσθήκη τῶν ἐπεισιόντων μείζονα ἀνάπτει τὴν φλόγα, καὶ πενεστέρους ἐργάζεται τοὺς κεκτημένους, εἶτα οὐ πλείοσι καθήπτησιν αὐτοὺς ἐπιθυμίαις, καὶ μᾶλλον ἀθανατίσθαι τῆς οὐσίας ποιεῖ. σκόπει γοῦν ἡ σοφὴ οἵαν ἐπεδείξατο τὴν ἰσχὺν τὸ πάθος. οὐ γὰρ μὴ χεῖρας προσβάλοντα καὶ προθυμίας, ὅπερ ἐκέλευσεν ὁ Χριστὸς ῥῖψαι τὰ χρήματα, ὅπου κατέχουσι δι' ἐναρπάσαι, ὡς μηδὲ ἀποκρίνασθαι πρὸς τοῦτον ἀφῆναι, ἀλλὰ σιγήσαντα καὶ κατηφῆ καὶ συγκύψαντα λυπούμενον ἀπιέναι. ἃ δὴ ὁ Χριστός·

23 Πῶς δυσκόλως οἱ πλούσιοι εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Οὐ τὰ χρήματα διαβάλλων, ἀλλὰ τοὺς κατεχομένους ὑπ' αὐτῶν. εἰ γὰρ πλούσιος δυσκόλως, πολλῷ μᾶλλον ὁ πλεονέκτης. εἰ γὰρ τὸ μὴ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ, πρὸς βασιλείαν

χ. ὡς

χ. δίδωσι

Λυκ. θ. κγ.

χ. ὑπεδείξατο

Ομιλ. ξγ. 16 ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΕΙΣ ΠΡΟΣΕΛΘΩΝ ΕΙΠΕΝ
αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Ιεὶς μὲν οὖν Ἰουδαίοις ἐνομίσθη τοῦτον, ὡς ὑπουλόν τινα καὶ πονηρὸν καὶ μὴ πείρας τοῦ Ἰησοῦ γεγονότα· ἐγὼ δὲ φιλάργυρον μὲν αὐτὸν καὶ χρημάτων ἐλάττονα οὐκ ἂν ἀδιστοσάμην εἰπεῖν, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς τοιοῦτον αὐτὸν ἔλεγξεν ὄντα, ὑπουλον δὲ καὶ δόλιον μήτε ἀσφαλὲς εἶναι τοῖς ἄλλοις κατατολμᾶν, καὶ μάλιστα ἐν ἐκκλησίαις, καὶ ὁ ἅγιος Μάρκος ταύτην αἰτιᾶται τὴν ἀποστασίαν. καὶ γὰρ Μαρ. ι.ζ. φησιν· Ὅτι περιβλεψάμενος αὐτὸν ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ ὅτι ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἠγάπησεν αὐτόν. ἀλλὰ πολλὴ τῶν χρημάτων ἡ τυραννίς, καὶ δῆλον ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ τἆλλα ὧν ἤκουσε, ἤρεσεν αὐτῷ λυμαίνεται τὰ καλά. Εἰκότως οὖν καὶ ὁ Παῦλος ῥίζαν αὐτὴν ἀποφαίνων τῶν κακῶν εἶναί φησι· Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, φησί. Τί οὖν ὅτι περὶ αὐτοῦ ἀπεκρίνατο ὁ Χριστὸς λέγων· Τοῦ δὲ ἀγαθός; ὅτι οὐδὲ ἀνθρώπῳ περιπλέκεται φίλῳ καὶ ἑνὶ τῶν πολλῶν, καὶ διδασκάλῳ Ἰουδαϊκῷ. Διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ ἀνθρώπου ἀκούειν ἠθέλησεν, ὡς ἀνθρώπου λέγοντος. Ἐπὶ γὰρ πολλαχοῦ περὶ τῆς ἀποστασίας τῶν πολλῶν ἀποκρίνεται, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἡμῖν περισκιοῦμαι ὁ οἰδαμεν· καὶ, Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ὅταν οὖν εἴπῃ, Τοῦ δὲ ἀγαθός, μὴ ἐαυτὸν ἐκβάλλων τὸ ἀγαθὸς εἶναι τὸ λέγῃ (ἅπαντι γὰρ εἶπε, τί με λέγεις ἀγαθόν, οὐκ εἰμὶ ἀγαθός· ἀλλ', Τοῦ δὲ ἀγαθός· τουτέστιν, Τοῦ δὲ ἀνθρώπων. καὶ αὖθις ἐπὶ τοῦ ὅταν λέγῃ, Τοῦ δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀποστεροῦν ἀγαθότητος λέγει· ἀλλὰ περὶ ὑπερβολῆς τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος. διὸ καὶ ἐπήγαγε, Εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. καὶ οὐκ εἶπεν, Εἰ μὴ ὁ πατήρ μου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐξεκάλυψεν ἑαυτὸν τῷ νεανίσκῳ. ὅτου δὲ αἰωτέρω ποιεῖ ἐκάλει τοῦτον ἀνθρώπους λέγων· Εἰ δὲ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν. Ματθ. ζ. ια. ἐπεὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πονηροὺς ἐκάλεσεν, ἐπὶ τῆς φύσεως ἁπάσης πονηρεύεται κατηγορῶν (οὐ γὰρ, ὑμεῖς, ἐκεῖ πάντες εἰσὶν ἄνθρωποι, φησίν) ἀλλὰ τοῦτο ἐν ἀνθρώποις ἀγαθότητα τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητι παραβάλλων ἵνα ἀνώμαλον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; ἢ τί δὲ κατεπείγει λοιπόν, φησιν, ἢ τί δὲ χρήσιμον, ὥστε ἵνα αὐτὸν ἀποκρίνασθαι; ἀπάγει αὐτὸν τῆς μακρὰν καὶ παιδεύει κολακείας ἀπηλλάχθαι πάσης, τῶν ὑπὲρ τῆς γῆς ἀπάντων καὶ τῷ Θεῷ προσπλοῦν, καὶ πίστιν καὶ μέλλοντα ζητεῖν, καὶ ἐλπίδαι ὄντως ἀγαθὸν καὶ τοῦ ῥίζαν καὶ τοῦ πηγὴν ἀποφαίνων, καὶ αὐτῷ "τὰς ψυχὰς ἀναφέρειν. ἐπεὶ καὶ ὅταν λέγῃ, Μὴ κολάσητε διδάσκαλον ὑπὲρ τῆς γῆς, περὶ ἀποδιασολλεῖ αὐτοῦ τοῦτο φησι, καὶ ἵνα μάθωσι τίς ἡ περιττὴ τῶν ὄντων ἀποφάσεως ἀρχή. Τοῦτο γὰρ μικρὸν ὀνειδίσας ἐπεδείξατο περὶ τοιοῦτον ἐμπεσών, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μὴ πειραζόντων, τῶν δὲ καὶ ὠφελημάτων περιόντων, ἢ τῶν οἰκείων, ἢ τῶν ἀλλοτρίων, αὐτὸς καὶ ζωῆς αἰωνίου καὶ περιόντων καὶ Ἀβραὰμ ὁμοῦ. καὶ γὰρ λιμοῦ καὶ γῆ καὶ πίων, ἀλλὰ τῶν ἀριθμῶν τὸ πλῆθος ἐνόησε συνέπιγε. σκόπει γοῦν πῶς ὅτι παρεσκευασμένος πρὸς τὸν τῶν "ὑπερπεπαγμένων καὶ ἀκολουθεῖν. τί δὲ ποιήσας, φησί, ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὥστε ἕτοιμος ἦν πρὸς ἐργασίαν τῶν λεγομένων. Εἰ δὲ πειράζων προσῆλθεν, ἐδήλωσεν ἀλλοῦ καὶ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστής, ὥσπερ καὶ ὅπου τῶν ἄλλων "ἐποίει, ὥσπερ καὶ ὅπου τοῦ νομικοῦ. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐσίγησεν, ὁ Χριστὸς αὐτὸν οὐκ ἀφῆσαι λαθεῖν, ἀλλ' ἤλεγξεν ἀφανῶς, ἢ καὶ ἠνίξατο, ὥστε μὴ δόξαι ἐπατηκέναι καὶ λαθεῖν, καὶ ταύτῃ βλαβῆναι. Εἰ γὰρ πειράζων προσῆλθεν, οὐκ ἀπῆλθε λυπούμενος ἐφ' οἷς ἤκουσε. τοῦτο γοῦν οὐδεὶς

ποτε

χ. παῖται ἐκ τῆς λυμαίνεται αὐτῆς.

χ. σεσίγηκε

χ. τὰ τῆς ψυχῆς

χ. ὀπταζομένων

λφι ἐπεχείρει, ἀλλ' αὐτῷ πολλὰ κατώρθου, ϗ σφόδρα ἦν αὐτὸν διέκειτο. καὶ τοῦτο ϗ ἐκ τῆς
χ. αὐτὸν μετὰ ταῦτα δῆλον. ὅτε μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῷ τὰ πόμφος ἦν, ἴσως ἂν νόμῳ τῆς ὑποδιαγῆς ταῦτα
φύσει τις λογίσαιτο τὸν ἐκ ἀκριβῶς ἐξεταζόντων· ὅπου δὲ ἐξήλαψε αὐτὸν τῆς βασιλείας ἐκείνης,
τί λοιπὸν ἦν ἂν κατέχον αὐτὸν ϗ πεῖσαι ἢ μὴ ἐκφυγεῖν ἀπέχεσθαι πολέμου; μᾶλλον δέ, τί
οὐκ ἦν ἂν προξενοῦν ὅπως ἧττον σφαγῶν; οὐ ποταμὸς ἄφατος ϗ δὶς ϗ πολλάκις ἦν αὐτὸν γέμοντα
οὐχὶ παθῶν θ'; οὐχὶ μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν; οὐκ ὀπτικὴ δίνωσις αὐτῷ ἡ ὀπισφαλὴς ἡ βασι-
λεία, αὐτὸ ϗ ἡ ῥᾳστώνεια ἦν; ὃ πλανᾶσθαι ἔδει διὰνεκῶς ϗ φεύγειν ϗ πρὸ τῶν ἑκάτων
πέμπειν, ζῶντος ἐκείνου ϗ κρατοῦντος; ἀλλ' ὅμως τούτων οὐδὲν αὐτὸν ἠνάγκασεν αἴρεσθαι
χ. αὐτῷ, τὸ ξίφος· ἀλλὰ ϗ καθεύδοντα θυρῶν, ϗ δεδεμένον, καὶ μόνον, ϗ ἐν μέσοις αὐτοῖς, ϗ τῆς κε-
φαλῆς ἁψάμενος, ϗ πολλῶν ὄντων τῶν διεγειρόντων καὶ Θεοῦ φήσον εἰ λεγόντων πρὸς
τοιοῦτον ὑκαμρίαν, ἐκφυγεῖν ϗ ἐπελίμησε τοῖς πρόσω, καὶ ἀπέσχετο τοῦ φόνου, καὶ σῶον
ἐξέπεμψεν ϗ ὑγιῆ. καὶ ὥσπερ ὢν μᾶλλον σωματοφύλαξ αὐτοῦ καὶ ὑπασπιστής, ὁ πολέ-
μιος, ὅτως ἐκεχάλκευε τῷ γραπτοπέδῃ τῷ εἰς Ⓦ βασιλέα παραδοσίαν. τί ταύτης τῆς
ψυχῆς ἴσον ἡγήσατ' ἄν; τί τῆς ἡμερότητος ἐκείνης; τοῦτο γὰρ δυνατὸν μὲν καὶ ἐκ τῶν εἰ-
ρημένων ζωγραφῆσαι· πολλῷ δὲ πλέον καὶ ἐκ τῶν νυνὶ ῥηθησομένων. ὅταν γὰρ τοῦ ἡμετέρου κα-
θαμάρτωμεν φαυλότητα, ὅτι ἀκριβέστερον εἰσόμεθα τῶν ἁγίων ἐκείνων τὸν ἀρετήν.
διὰ τοῦτο καλῶ πρὸς Ⓦ ζῆλον ἐκείνων πρέπον. καὶ γὰρ εἰ δόξης ἐρᾷς, ϗ διὰ τοῦτο ὦ πλη-
χ. αὐτῆς σίον ἐπιβουλεύεις, ὅτε αὐτῆς ἀπολαύσῃ μειζόνως, ὅταν αὐτὴν διαπτύσας ἀπόσχῃ τῆς
ἐπιβουλῆς. ὥσπερ γὰρ τὸ χρηματίζεσθαι, φιλαργυρείας ἐνδεικτικόν· οὕτω πρὸς τὸ δόξης
ἐπιτυχεῖν, τὸ δόξης ἐρᾶν. ϗ, εἰ βούλεσθε, καθ' ἕκαστον ἐξετάσωμεν. ὅθεν γὰρ τῆς γενέσης
ἡμῖν φόβος ἐνδείς, ὅθεν τῆς βασιλείας λόγος πολύς, φέρε κἀπὸ τούτων ὑμᾶς ἀναγάγωμεν. τίνες γάρ εἰσιν Ⓐ κατάγελαστοι, εἰπέ μοι; οὐχ Ⓐ ὁ διὰ δόξαν ϗ ποιοῦντες τὰ τῶν
πολλῶν; τίνες δὲ ἐπαινετοί; οὐχ Ⓐ τὰ τοῦ θεοῦ τῶν πολλῶν ὑπερπίπτοντες ἔπαινον; οὐκοῦν εἰ τὸ
κενῆς δόξης ἐρᾶν, ἐπονείδιστον, ὁ δὲ κενόδοξος οὐ δικαίως λαβεῖν ἐρᾶν αὐτῆς ἐπονείδιστος ἔσται πάν-
των, ϗ γένοιτ' αὐτῷ τὸ τῆς δόξης ἐρᾶν ἀμιμίας αἴτιον. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον καταισχύνει· ἀλλὰ
ϗ ὧν πολλὰ ἀναγκάζεται ποιεῖν αἰσχρά, ϗ ὀλεθρεπείας τῆς ἑαυτοῦ γέμοντα. οὕτω καὶ
Ⓐ εἰς τὸ κερδαίνειν ὑπὸ πάντος μεμηνότες, βλάπτεσθαι μᾶλλον ἀπὸ τοῦ νοσήματος τῆς
* οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. φιλοκερδείας εἰώθασιν ἅπαντες.* πολλὰς γοῦν ἀπάτας ὑφίστανται, ϗ τὰ μικρὰ κέρδη
μεγάλας ποιεῖ ζημίας. διὰ δὲ εἰς προῖκα ὁ λόγος τοῦτ' ἐξεῖκασεν. οὕτω ϗ τῷ λόγῳ
χώλυμα πρὸς τὸ ἡδονῆς ἀπολαύειν τὸ πάθος ἔχει. τοῦτο γοῦν σφόδρα κατοφερὴς καὶ
γυναικοδούλους, τούτους μᾶλλον ὡς ἀνδράποδα προσφέρεσθαι αἱ γυναῖκες, ϗ οὐκ ἂν ποτε
καταξιώσαιεν ἐκείνας ὡς ἀνδράσιν αὐτοῖς χεῖρας ἅπτεσθαι, ῥαπίζουσαν, ἁρπάζουσαν, ἄγουσαν
καὶ προσάγουσαν πάντα χοῦ καὶ θρυπτόμεναι, καὶ πάντα ὑπομένουσαν μόνον. οὕτω ϗ τὸν ἀπονενοημένου καὶ δοξομανοῦντος ϗ δουλοῦντος ἔθος ὑφηλόν, οὐδὲν οὕτω πειστήριόν τε καὶ
ἀνιμότερον. ὁ γὰρ φιλόνεικον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον αὐτὸν ἐκκαλέσαι, ὡς πρὸς ἀλαζόνα ὁ ὑποκρίτην ϗ δόξης δοῦλον. ϗ αὐτὸς ὁ ἐκφυγὼν, ὥστε διατηρῆσαι τὸ ἀνθ-
μα τῆς ἀπονοίας, τὰ τῶν ἀνδραποδῶν πρὸς τοὺς πλείονας ὑπόδειγμα, κολακόνων, θερα-
πόντων, πάντος δεσμωτικοῦ ἀνελεύθερον ἀνελευθέρου χαλεπωτέρου. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰ-
χ. καταθώ- δότες, μεθώμεθα ταύτης τὰ πάθη, ἵνα μὴ ϗ σεαυτὸν δίκην δῶμεν, καὶ ἐκφ κολασθῶ-
μεθα μεν ἀπέραντα. γνώμεθα τῆς ἀρετῆς ἔρασταί. οὕτω γὰρ καὶ πρὸ τῆς βασιλείας τὰ μέγιστα
ἐνταῦθα καρπωσόμεθα καλὰ, καὶ ἀπολαύοντες ἐκεῖ τῶν αἰωνίων μεθέξομεν ἀγαθῶν· ὧν γέ-
νοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ
ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

διδάσκων ἀΐδεις μετεωρίζει καὶ τὸ τέφοι καταπατεῖν τὸν κόσμον, καὶ λαμβάνει καὶ ἀνθρώπους, ἐναγκαλίζεται, καὶ τοῖς τοιούτοις τὴν βασιλείαν ἐπαγγέλλεται, ὅπερ καὶ ἐμποδὼν εἶναι ἔμελλε.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ ἡμᾶς τοίνυν εἰ βουλοίμεθα κληρονόμους γενέσθαι τῆς οὐρανῶν, τὴν ἀρετὴν ταύτην μὴ πολλῆς κτησώμεθα τῆς ἐπιμελείας. οὐδὲ γὰρ φιλοσοφίας ἔργον, μᾶλλον σωφρόνως ἅπαντα εἶναι· τοῦτο βίου ἀγγελικοῦ. καὶ γὰρ πόνων τὴν ψυχὴν καθαρεύει ἡ ψυχὴ τοῦ παιδίου. τοῖς λεληπυκόσιν οὐ μνησικακεῖ· ἀλλ' ὡς φίλοις τοῖς προσέρχεται, ὡς οὐδένας ἠγνοηκώς· ὅσα δὲ καὶ τῆς μητρὸς μαστιχθῆ, ταύτην ἐπιζητεῖ, καὶ πόνων αὐτὴν τοῦ γάλακτος. καὶ βασιλείαν δείξης μᾶλλον ἀγαθήματος, οὐ προσέσχηκεν αὐτὴν τῆς μητρὸς ῥᾴδιον ἀπενεγκεῖν, ἀλλ' ἕλοιτο ἂν μᾶλλον ἐκείνην ἰδεῖν μᾶλλον τοῦτον, ἢ τὴν βασιλείαν μᾶλλον κόσμου. οὐ γὰρ οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον, οὐ πενίαν, οὐ πλοῦτον, ἀλλὰ φιλίαν μόνην οἶδε· καὶ τὸ ἀναγκαῖον οὐδὲν πλέον ἐπιζητεῖ, ἀλλ' ὅσον ἐμπλησθῆναι τοῦ μαστοῦ, καὶ ἀφίσταται τῆς τροφῆς. οὐ παιδίον οὐ λυπεῖται ἐφ' οἷς ἡμεῖς, οἷς ἐπιζημίαν χρημάτων καὶ τοῖς τοιούτοις· καὶ οὐ χαρᾷ πάλιν ἐφ' οἷς ἡμεῖς, οἷς ἐπιτηδεύσεις τούτοις· οὐκ ἐπίσταται τοὺς κάλλη σωμάτων. μόνα τοῦτον ἔλεγε· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἵνα τῇ προαιρέσει ταῦτα ἐργαζώμεθα, ἃ τῇ φύσει τὰ παιδία ἔχει. ὅπερ γὰρ οἱ φαρισαῖοι οὐδαμοῦ ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ κακουργίας καὶ ἀπονοίας ἔκραζον ἃ ὧν ἔκραζον, διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω τοὺς μαθητὰς ἀφελεῖς εἶναι κελεύει, ἀκεραίους τε ἀντιπόμπους, καὶ τούτους παιδεύων. καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτως εἰς ἀλαζονείαν ἐκτρέπει, ὡς ἀρχὴ καὶ προαιρεσία. ἐπεὶ οὖν ἔμελλον ἀπολαύειν οἱ μαθηταὶ πολλῆς τιμῆς καὶ τῶν οἰκουμένων ἁπασῶν, προσκαταλαμβάνει αὐτοὺς τοῖς διδασκάλοις, ὅτι ἀφιεὶς αἰσθάνονται ὑπαρξεῖν, οὐδὲ τιμὰς ἀπαιτεῖν παρὰ τῶν πλήσιον, οὐδὲ σοφοὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς. εἰ γὰρ καὶ μικρὰ ταῦτα εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ μεγάλων κακῶν ἐστιν αἴτια. οὕτω γοῦν οἱ φαρισαῖοι παιδοτριβήσαντες εἰς τὴν κοσμικὴν τῶν κακῶν ἐξέπεσον, καὶ ἀκαταστασίας, καὶ προπετείας, καὶ μεσασμοὺς ἐπιζητοῦντες. ἀπὸ γὰρ τούτων εἰς δοξομανίαν, εἶτα ἐκεῖθεν εἰς ἀσέβειαν ἐξώκειλαν. διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι μὲν ἀεὶ ἐπιτάττουσι διὰ τὸ πιστεύειν ἀπηλθεν· τὰ δὲ παιδία βούλεται, ἅτε τούτων ἀπόντων πλουσιωτέρους. βούλομαι δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ παιδία, καὶ τὴν κακίαν νηπιάζωμεν. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἕτερος ἰδεῖν οὐρανόν, ἀλλ' ἀναίσχυντον πόντου εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν τὸν ὑπουλον καὶ πονηρόν· οὐ περὶ τῆς γεέννης ὁ, τι καὶ ταῦτα ἐκραζα πεισόμεθα. ἐὰν γὰρ κακὸς ᾖ, φησί, μόνος δυνήσεται τὰ κακά· ἐὰν δὲ ἀγαθός, σωθῶ καὶ ὦ πλησίον. σκόπει γοῦν, ὡς τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν προτέρων συνίεσι. ὅτε γὰρ πονηρότερον τὸν Σαοὺλ γέγονεν, ὅτε ἀπλούστερον οὐ ἀφελέστερον τὸν Δαβίδ. ἵνα οὖν ἐμφράξῃ σοι· ὁ δοὺς αὐτὸν εἰς χεῖρας ἔλαβεν ὁ Δαβίδ, καὶ κύριος τὸν αἰχμάλωτον ἀπέκτεινε; οὐχ ὡς σαγήνη καὶ δεσμωτήριον συναλλήμενον εἶχε, καὶ ἐφείσατο, καὶ ζῶντα, καὶ ἑτέρων προσοχωτων, καὶ αὐτὸς μυρία ἐγκαλῶν ἔχων ἐγκλήματα; ἀλλ' ὅμως ἀφῆκε σῶον ἀπελθεῖν. καὶ τοιοῦτον μὲν πάσης αὐτὸν τῆς γραφῆς ἐδίωκεν· οὗ μὲν ὀλίγων φυγάδων ἀπιγωσμένων ἰδεῖν ἀλώμενος, καὶ τόπους ἐκ τόπων ἀμείβων. ἀλλ' ὅμως ὁ φυγὰς τοῦ βασιλέως προσεχώρει· ὅπερ ὁ μὲν ἀπλότητος, οὗ μὲν πονηρίας προστάττετο. εἰ γὰρ δὴ γένοιτο πονηρότερον ἐκεῖνον, ὃς τὸν αὐτὸν στρατηγοῦντα, καὶ τοὺς πολέμους ἅπαντας καθορῶντα, καὶ τῆς ἴσης καὶ τὸν ἔσεσθαι τὰς μὲν ποιοῦντα, τὰς δὲ στέφανος ἐκείνῳ χαρίζοντα δυνήσῃ ἐπεχεῖν; διοὐτον γὰρ ἡ βασιλεία· ἀεὶ τοῖς οἰκείοις ἐπιβουλεύει καλοῖς, καὶ τὸν ἔργα αὐτὴν πικρὰ καὶ μυρίας προβάλλῃ συμφοράς. καὶ ὁ δείλαιος γοῦν ἔκρινος, ἕως ὅτε ὁ Δαβὶδ ἀ-

α. Βασ. κα. ιε. πέση, οὐκ ἐρρήξε τὸν φωνὸν ἐκεῖνον τὸν ἐλεεινὸν, ὀλοφυρόμενος καὶ λέγων· Θλίβομαι σφόδρα, καὶ ἀλλόφυλοι πολεμοῦσιν ἐν ἐμοὶ, καὶ Κύριος ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ. ἕως ὅτε ἐκωλεύθη Δαβὶδ, οὐκ ἔπεσεν ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἐν δόξῃ ἦν. καὶ γὰρ εἰς τὴν βασιλέα τοῦ στρατηγοῦ διέφαινεν ἡ δόξα. οὐδὲ γὰρ τυραννικὸς ἦν ὁ ἀνὴρ, οὐδὲ θεὸς ἐκβα-

λῆν

ἐκτομὴ μᾶλλον, ὡς λογισμοῦ χαλεποῦ τὰ τοιαῦτα οἴδε καταξέλειν κύματα καὶ χαλεπὸν πειρᾶν· μᾶλλον ὁ λογισμὸς μόνος. διὰ τοῦτο τοίνυν ἐκείνας προῆγαγεν, ἵνα τούτους ἀλείψῃ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο κατεσκεύαζε, ἡ βουλὴ ὁ σὸς τῶν ἄλλων εὐνούχων λόγος αὐτῷ· ὅταν δὲ λέγῃ, εὐνούχισαν ἑαυτοὺς, διὰ τῶν μελῶν λέγει τὴν ἐκτομὴν (ἅπαντες) ἀλλὰ τῶν λογισμῶν τὴν προαίρεσιν· ὡς ὅτι ὁ μέλλων ἐκτέμνειν, καὶ ἀρᾷ ὄντι σωφρονεστέρῳ, καθὼς ὁ Παῦλός φησιν· Ὀφείλει ὁ ἐπίσκοπος ἀνεπίληπτον εἶναι μᾶς. καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ τῶν αἱρετικῶν ὁ τοιοῦτος τολμᾷ, καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ ἁγιωτάτοις τὴν δημιουργίαν δίδωσιν ἀφορμὴν, καὶ τὰ Μανιχαίων δυοῖν γένοιτο σώματα, καὶ τοῖς παρ' ἕλλησιν ἀκρωτηριαζομένοις τὰ αὐτὰ πραγματεῖ. ὁ γὰρ ἀποκόπτων τὰ μέλη, δαιμονικῆς ἐνεργείας καὶ σατανικῆς ὑπηρέτης ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐργάζεται. ἵνα τοῦ Θεοῦ ὁ ἔργος ἁγιάζωνται· ἵνα μὴ τῇ προαιρέσει, ἀλλὰ τῇ τῶν μελῶν φύσει ὁ πρῶτος λογισάμενοι, ὅτως ἀδιαφόρως ἀμύητώσωσιν αὐτῶν οἱ πολλοὶ, ἅτε ἀνεύθυνοι ὄντες· καὶ διπλῆν προβάλωνται ὁ ζῆλος τοῦ Θεοῦ τιμωρίαν, καὶ ὧν τὰ μέλη πηρῶσι, καὶ τῶν τῆς προαιρέσεως τύπον· ἀφ' ὧν ἀγαθῶν προθυμίαν κωλύει. ταῦτα ὁ ἁγιάζολος ὑπομνήτησι, προσὸς ὁ τοὺς εἰρηνικοὺς καὶ ἕτερον πόνηρον δόγμα εἰσάγων, καὶ οἱ οἱ εἰμαρμένης καὶ ὑπεύθυνον προσποιῶν λόγον, καὶ πάντα κατὰ τὸν τοῦ Θεοῦ δοθέντα ἡμῖν ἐλεύθερον λυμαινόμενος, καὶ πιθανὸν φυσικὸν εἰ πάνυ κακὸν, καὶ πολλὰ ἕτερα ὑπεύθυνα ἀποστείρων δόγματα πονηρὰ, εἰ καὶ μὴ προφανῶς. τοιαῦτα γὰρ τῶν ἁγιάζολου ταῦτα διηλητήρια. διὰ τοῦτο προφυλάττω τὴν τοιαύτην προαίρεσιν. μᾶλλον γὰρ τῶν εἰρηνικῶν, οὐδὲ πάντων ἡμερώτερα ὑπεύθυνα, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα γοῦν. ἑτέρωθεν γὰρ ἔχει ταῦτα πηγὰς ὁ αὐτὸς καὶ ὑμῖν, καὶ ἑτέρωθεν κυμαίνει. καὶ ὁ μὲν, ἀπὸ ἐγκεφάλου· ὁ δὲ, ἀπὸ ὀσφύος οἱ δὲ ἱερὸν ἐκεῖνο φύεσθαι λέγουσιν· ἐγὼ δὲ οὐδαμόθεν ἄλλοθεν εἶναί μοι δοκῶ, ἀλλ' ἢ ἀπὸ γνώμης ἀκλινοῦς καὶ ἁγνοίας ἡμιγηλύτης. κἂν αὐτὴ σωφρονῇ, τῶν φυσικῶν κίνημάτων βλάβος οὐδέν. εἰ πῶν τοίνυν οὖν εὐνούχους οὖν εἶχε καὶ μάτην εὐνούχους, εἰ μὴ τῷ λογισμῷ καὶ αὐτοὶ καθαιρούμενοι, καὶ οὐ [τῆς βασιλείας] τῶν οὐρανῶν πρόξενοι ὄντες, πάλιν ἐπάγει λέγων· ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω, προθυμοτέρους τε ποιῶν τῷ δεῖξαι τὸν ἀγῶνα ὃν ὁ καταρτισμὸς, καὶ οὐκ ἀφεὶς εἰς ἀνάγκην ὁμοῦ τὸ πρᾶγμα κλειθρῶσαι διὰ τὸν ἄφατον αὐτοῦ ἡμερότητα. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔπι σφόδρα ἔδειξε δυνατὸν ὄν, ἵνα πλείονας τῆς προαιρέσεως ἡ φιλοτιμία γένηται. καὶ εἰ προαιρέσεώς ἐστι, φησι, πῶς ἀναγκάζομαι ἔλεγε· καὶ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται· ἵνα μάθῃς, ὅτι μέγας ὁ ἀθλος, οὐχ ἵνα ἀποκληρωσόν τινα ἀναγκασμένων ὑποστεύσῃς. δέδοται γὰρ ἐκείνοις τοῖς βουλομένοις· εἶπε γοῦν, δείκνυσι ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς ὥστε εἰς τοῦτο ἐλθεῖν τὸ σκάμμα, ἧς ἀπολαύσει πάντως ὁ βουλόμενος. ἔστι γὰρ αὐτῷ ταῦτην χαρίσασθαι τὴν λέξιν, ὅταν μέγα τὸ καταρτίζωμαι ᾖ· ὡς ὅταν λέγῃ, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια. καὶ οὐ τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἀλλὰ καὶ τὸ προῆκτος. εἰ γὰρ τῆς ἀνωθεν δόσεως μόνης ἐστὶ, καὶ οὐκ ἀνθρώπων ἐπιτηδείων προαιρουμένων ἢ προηγουμένως, ὡς ἁπλῶς ἀνθρώπων τὴν βασιλείαν ἁρπαζόντων καὶ τὴν ἄλλων αὐχῶν διέλαθεν εὐνούχων. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἐξ ὧν ἕτεροι πορεύονται, κερδαίνουσιν ἕτεροι. καὶ μὴ γὰρ Ἰουδαῖοι μηδὲν μαθόντες ἀπῆλθον (ἀλλὰ γὰρ ἵνα μάθωσιν ἤρώτων) καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ οὐτοῦτον σκέρδαιον.

13 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

14 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός μέ. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

15 Καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὰ τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

Καὶ τίνος ἕνεκεν οἱ μαθηταὶ ἀπεστόμωσαν τὰ παιδία; ἀξιώματος ἔνεκεν. τί οὖν αὐτός;

ὁμοίως. Εἶτα, ὅπῃ φορτικὸν ἰῶ ὃ εἰρημένοι, ἢ πολλαχοῦ ἔφερεν αὐτοῖς τὴν διδασκαλίαν, λαμβάνει πάλιν ὅτι ⟨W⟩ ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· ⟨W⟩ λέγω δὲ, λέγων, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπεν· Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον.

Ἀπ' ἀρχῆς γὰρ οὐκ ἐγίνετο ὕπω· Τοῦτ' ἔστιν, ὅτι διὰ τὴν προσγινομένην ἡμῖν δι' ἁμαρτίας ἀσθένειαν οὐκ ἐνομοθέτησεν ὁ Θεὸς τὰ ἀκριβῆ. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν τοῦτο εἶπε Μωϋσῆς, ἐκεῖθεν αὐτὸν πάλιν ἐπιστομίζει. Εἰ γὰρ ἦν προσηνὲς μᾶλλον τὸ νομοθέτημα τοῦτο καὶ συμφέρον, οὐκ ἂν ἔδει ἀρχῆς δοθῆναι· οὐκ ἂν οὕτω πλάτη ἔπλασεν ὁ Θεός· οὐκ ἂν ἔλεγε τοιαῦτα εἶπε.

9 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸν ἐπέστομισε, μὴ αὐθεντίας νομοθετοῦντα λοιπὸν, ὥσπερ ὅτε τὴν βρωμάτων, ὥσπερ ὅτε τὸ σαββάτου· καὶ γὰρ ὅτι τὴν βρωμάτων τρεῖς μάρτυρες αὐτοὺς, ὅτι διελέγχει τοῖς ὄχλοις, ὅτι οὐ τὸ εἰσερχόμενοι κοινοῖ ἀνθρώπους· καὶ ὅτε τοῦ σαββάτου ἐπιστομίσας αὐτούς, φησιν· ὥστε ἔξεστι τοῖς σαββάτῳ καλῶς ποιεῖν, καὶ σώζειν τὸ αὐτὸ τοῦτο. ἀλλ' ὅπερ ἐκεῖ ζωὴ ἐστι, τοῦτο καὶ σώζειν. ὥσπερ γὰρ τὴν Ἰουδαίων ἐπιστομίσαντων ⟨W⟩ μαθηταὶ ἐγρυζοπήσαν, καὶ προσελθόντες αὐτῷ μετὰ τοῦ Πέτρου ἔλεγον, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν ταύτην, ὅτω καὶ ἡμῶν γρυζοπήτες ἔλεγον· χ. ἡμ. ἀπ. ἐπ. 10

10 Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου, συμφέρει μὴ γαμῆσαι. Καὶ γὰρ ἦν οἱ μᾶλλον ἢ πρότερον τὸ λεχθέν. διὰ τί τοτὲ μὲ ἐσίγησαν, νυνὶ δὲ ὅπῃ αὐτίρρησις καὶ ἀπόκρισις γέγονε, καὶ ἐρώτησις καὶ πάλιν, καὶ σαφέστερος ὁ νόμος ἐφάνη, ἐρωτῶσιν αὐτόν. καὶ φαίνεται μὲ αὐτὸς ὁ πολιτικὸν, τὸ δὲ ἀπ' αὐτοῦ βαρυδοκῶ εἶ) καὶ φορτικὸν, τοῦτο εἰς μέσον προάγουσι λέγοντες· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μὴ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. καὶ γὰρ σφόδρα ἐπαληθὶς εἶ) ἐδόκει, τὸ γυναῖκα πάσης κακίας γέμουσαν ἔχειν, καὶ αἰσχύνεσθαι αἰτιᾶσθαι ἀνθρώπου θείου διὰ πάντος ἔνδον συγκεκλεισμένου. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι σφόδρα τοῦτο αὐτὸν ἐταράττει, ὁ Μάρκος αὖθις δηλοῖ ἐλέγχων, ὅτι καὶ δίδυμα εἶπον αὐτῷ. Mar. 1. 1.

τί δέ ἐστιν, εἰ ὕπως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μὴ τῆς γυναικός; τοῦτ' ἔστιν, Εἰ διὰ τοῦτο "Ζωὴ φθῇ ἵνα ἓν ὦσιν, εἰ δὲ σκάνδαλον αἰτίαν" λήψεται ὅτι τοῦτο ὁ ἀνήρ, ἢ πάντα χρὴ παρακούειν σκάλλων, καὶ φόβητρον ποιεῖν τοὺς ἐπιθυμίαν μάχεσθαι φύσεως ἢ πρὸς ἑαυτόν, ἢ πρὸς γυναῖκα πορεύειν. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ εἶπε, καὶ καθόλου ἐγίνετο ἢ ποιεῖ ὕστερον, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι νόμος ὃ προστάττει ἐστίν· ἀλλ' ἐπάγει, 11 Οὐ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται, Ἐπαίρων ὃ προστάττει μέγα, καὶ διακεῖσθαι μέγα οἴ, ἢ ζωὴν ἐφελκόμενος καὶ προστάττων. ἀλλ' ὅσῳ σὺ ζωὴν εἶναι πολυτίμητον. αὐτὸς μὲ γὰρ μέγα φησὶ τοῦτο· σκῆνος ἡ καθόλου ἢ γὰρ ἀμφότερα ἔδει γενέσθαι, ἢ πρὸ αὐτοῦ μέγα ὁμολογηθῆναι, ἵνα προθυμότερος ἐργάσηται, ἢ σὺ τὴν Ἑβραίων πρὸς αὐτοὺς καθόλου λεγθῆναι, ἵνα ἢ ζωὴν μᾶλλον τὴν πρὸς γενέσθαι ἔλωνται ἢ τὴν ἐγκράτειαν. ὅπῃ γὰρ ὃ προς γενέσθαι εἰπεῖν ἐπαληθὶς ἐδόκει εἶ), σὺ τῆς αἰτίας τοῦ νόμου τούτου εἰς τὸν ἐπιθυμίαν αὐτὸν ἐκείνου ἐκάλεσεν. Εἶτα ὃ δυνατὸν δείκνυσι, φησιν· ἰσ. σωφρονεῖσαι χ. δεῖ τέκνα ἀναλάβετε,

12 Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, Διὰ τούτων λανθανόντως ἀπάγων αὐτὸν εἰς τὸν τῶν προτάγματος αἵρεσιν, ἢ ὃ δυνατὸν τῆς ἀρετῆς ζωὴν κατασκευάζων, καὶ μονονουχὶ λέγων· ὅτι οὐκ ἀνάγκη εἰ οὐκ φύσεως τοιούτος εἶ, ἢ πρὸ τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντων ὃ αὐτὸ τοῦτο ὑπομένας, εἰ δὲ ἐποίησας, τῆς ἀπολαύσεως μὲ ἐστερημένος, μαθὼν ὃ οὐκ ἔχων· οὐκοῦν βλαβείς τῷ Θεῷ νῦν, ὅτι μὴ μαθὼν ἢ σεαυτὸν τοῦτο ὑπομένεις, ὃ χρεὼν σεαυτὸν ἐκεῖνοι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ ἢ πολλῷ κρύπτεσθαι, τῇ τε ἐλπίδι διορθούμενος καὶ τῷ ζωηδότι τοῦ χαλεπώματος, ἢ μηδὲ τὴν ἐπιθυμίαν οὕτω κυμαίνουσαν ἔχων. ὁ γὰρ ὕπνος ἐκτομὴ

ἐνδυπτόμενος Μωϋσεῖ ταῦτα ἐπέταξεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαίνων. σκόπει δὲ αὐτὸν οὐκ ἀπὸ τῆς δημιουργίας διομνύζόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ θαύματος αὐτοῦ. ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐποίησεν ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα μόνον· ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο ἐκέλευσεν, ὥστε ἵνα τῇ μιᾷ συναπτεσθαι. Εἰ δὲ ἐβούλετο πολλὰς ἀφιέναι, ἑτέραν ἐπεισήγεν, ἵνα ἄνδρα ποιήσας, πολλὰς αὖ ἔπλασε γυναῖκας. νῦν δὲ καὶ τοῦ ἔργου τῆς δημιουργίας, καὶ ᾧ ἔργῳ τῆς νομοθεσίας ἔδωκεν, ὅτι ἕνα δεῖ μιᾷ συνοικεῖν ἄνδρα καὶ μηδέποτε διαῤῥηγνυσθαι. καὶ ὅρα πῶς φησιν· ὁ ποιήσας ἐξ ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν [αὐτούς·] τουτέστι, καὶ οὐκ μιᾶς ῥίζης ἐβλάστησαν, καὶ εἰς ἓν σῶμα συνῆλθον. ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Εἶτα φοβερὸν ποιεῖ τοῦτῳ καταπηρῶν τῆς νομοθεσίας, ὡς πηγνὺς νόμον, οὐκ εἶπε, μὴ διαστάτε τοῦτο, μηδὲ χωρίζεσθε· ἀλλὰ τί; ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Εἰ δὲ Μωϋσῆς πρὸς ἄλλα, ἐγώ σοι λέγω Μωϋσέως διατάττομαι, ὡς μὴ τοῦτο καὶ τοῦ χρόνου ἀμελήσομεν. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. καὶ παρεσύρτεσεν οὗτος ὁ νόμος, εἰ καὶ δοκεῖ πρὸς ἐμοῦ τῶν εἰσαγεσθαι, καὶ μὴ πολλῆς χείμωνος τῆς ἀπουδῆς. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς συνήγαγε τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ καὶ μητέρα ἀφίεναι ἐκέλευσε καὶ πατέρα· καὶ οὐδὲ ἐλθεῖν παρὸς τὴν γυναῖκα ἁπλῶς ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ καὶ κολληθῆναι, τῷ ῥητῷ τῆς λέξεως ὃ ἀδιάστατον ἐμφαίνων. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἠρκέσθη, ἀλλὰ ἕτερον μείζονα συνάφειαν ἐπεζήτησεν· ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Εἶτα ὀφθεὶς τὸ παλαιὸν ἀνέγνω νόμον, καὶ ἀπὸ παραγραμμάτων καὶ ἀπὸ ῥημάτων εἰσενεχθέντα, καὶ ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ δεδωκότος ἀπέφηνε, μετ' ἐξουσίας λοιπὸν ἃ αὐτὸς ἐρμηνεύει καὶ νομοθετῶν λέγων· ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὥσπερ οὖν σάρκα τέμνειν, σκαλεῖς, ὅταν δὲ γυναῖκα ἀφαιρῆσαι, οὐδαμῶς. καὶ οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Θεοῦ ἐπήγαγε λέγων· ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, δεικνὺς ὅτι καὶ τοῦ φύσει καὶ οὐδὲ νόμου ὃ χαλεπώτερον· οὐδὲ φύσει μὲν, ὅτι μία σὰρξ γέγονε· οὐδὲ νόμου δὲ, ὅτι καὶ Θεοῦ συνάψαντος καὶ κελεύσαντος μὴ διαχωρίζεσθαι, ἀλλὰ ὥσπερ ἔδει τοῦτο πρᾶξαι. τί οὖν μοι τοῦτα ἐγκαλῶ; καὶ ἡσυχάσας καὶ ἐπαινέσας τὸ εἰρημένον; καὶ θαυμάσας τὴν σοφίαν; οὐκ ἐκπλαγῶ τὴν συμφωνίαν τοῦ τε παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου; ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τούτων πεισθεὶς· ἀλλ' ὡς δῆθεν ἐπαγωνιζόμενοι φασί·

7 Πῶς οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; Δευτ. κδ. α.

Κατηγορεῖ τοῦτο λοιπὸν οὐκ αὐτοῦ ἔδει πρόφασιν, ἀλλ' αὐτοὺς· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπεμβαίνει, οὐδὲ λέγει αὐτοῖς τοῦτο, ὅτι οὐδὲν οὐκ εἰμὶ λοιπὸν κατ' ἄνθρωπος ἐγώ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διαλύεται. καὶ μάλ' εἰ ἀλλότριος ἦν τῆς παλαιᾶς, οὐκ ἂν ἠγωνίσατο κατ' αὐτοῦ Μωϋσέως· νῦν δ' ἂν ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς τὸ ἀρχῆθεν ἐμαρτύρησε· οὐκ ἂν ἐπαύσατο τὰ αὐτοῦ δείξας συμβαίνοντα τοῖς παλαιοῖς. καίτοι γε πολλὰ καὶ ἄλλα Μωϋσῆς ἐκέλευσε, καὶ τὰ περὶ βρωμάτων, καὶ τὰ περὶ σαββάτων· ἵνος οὖν ἕνεκεν νόμου αὐτὸν μόνον ἐμνημόνευσαν, ὡς ὑπεροπτικόν; βουλόμενοι δὲ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν ὑποτραπῆναι αὐτῷ. καὶ γὰρ ἀδιάφοροι Ἰουδαίοις τότε ἦν, καὶ πάντες τοῦτό γε ἔπασχον. διὰ δὴ τοῦτο τοσοῦτον ὁ ὢν ὄρει λεχθέντων ταύτης ἐμέμνηντο τῆς ὑπολήψεως νῦν. ἀλλ' ὅμως ἡ ἀπόῤῥητος σοφία καὶ ὑπὲρ τούτων ἀπολογεῖται, καὶ φησιν·

8 Ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔτρεψε νομοθέτησε.

Καὶ οὐδὲ εἶχον ἀφίσιν ὑπὸ κατηγορεῖν μόνον, ὅτι καὶ ὁ νόμον αὐτὸς ὑπὸ αὐτοῦ δεδωκώς· ἀλλ' ἀφαιρεῖται αὐτοὺς τὸ ἐγκλήματος, καὶ τὸ πρῶτον εἰς τὴν σκέψιν πρέπει κεφαλήν, ὁ πονηρὸς ποιεῖ. καὶ γὰρ ὅτι σὺν μαθηταῖς πλείοσιν σὺν σάκκοις ἠπίστου, δείκνυσιν αὐτοὺς ὀρθῶς κατευθύνων· καὶ ὅτι πρόφασιν ἐκκαλοῦσι περὶ τοῦ μὴ νίπτεσθαι τὰς χεῖρας, δείκνυσιν αὐτοὺς ὀρθῶς σὺν πρόφασιν· καὶ ὅτι τὸ σαββάτου ὤν, καὶ ὁ πονηρὸς, καὶ οὗτοι

ὁμοίως.

χ. τῷ

χ. ἐγὼ δὲ λέγω σοι † Μωϋσέως, ἀλλὰ † διατάττω·

χ. συνήγαγε

χ. πημῖν,

χ. τέμνειν

χ. τοῦτο

χ. ὑμᾶς

Υ τεχῶς τὴν Ἰουδαίαν ἀφεὶς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἣν χ. ἀφεὶς.
ἐπιχειρεῖ λοιπὸν, ὅπερ ὁ παῖδος ἐκεῖνος ἔμελλεν εἰ) ἐ μέλλει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τέως αἴειπεν, ἀλλ᾽ εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας. ἐ ἐλθόντι ἠκολούθησ[αν αὐτῷ] ὄχλοι πολλοὶ, ἐ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὅτε τῇ τῶν λόγων διδασκαλίᾳ διὰ νυκτὸς ἐνδιατείβει, ὅτε τῇ τῶν σημείων θαυματουργίᾳ· ἀλλὰ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δ᾽ ἑκάτερα ποιῇ, ποικίλλων τὴν σωτηρίαν τῶν προσηλύτων ἐ ἐπιμηκύνων, ὥστε ἀπὸ μὲν τῶν σημείων ἀξιόπιστος, ἐν χ. ἐπαύσαν.
οἷς ἔλεγε, φανερὸν διδάσκαλος, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας ὑπεροψίαν ὃ ἀπὸ τ σημείων κέρδος. τοῦτο δ᾽ ἐν ὃ τοῖς θεηγωσίαν αὐτοῦ χειραγωγῆσαι. σὺ δέ μοι καὶ ἐκεῖνο σκόπει, πῶς ὁλοκλήρους ἡμᾶς προσδέχεσθαι ἐν ἑνὶ ῥήματι ⓐ μαθητὰς, ἃ κατ᾽ ὄνομα ἔκαστον ἀπαγγέλλοντες τὴν θεραπευομένων. οὐ γὰρ εἶπον, ὅτι ὁ δῆμος ἐ ὁ δεῦρο· ἀλλ᾽ ὅτι πολλοὶ, ὃ ἀκόμπασον παιδεύοντες. ἐθεράπευσε δ᾽ ὁ Χριστὸς, ἐκείνους τε ἐνεργετῶν, καὶ δι᾽ ἐκείνων πολλοὺς ἑτέρους. ἡ γὰρ τῆς τούτων ἀπιστείας διόρθωσις, ἑτέροις ὑποδείξεσι θεοσεβείας ἐγίνετο· ἀλλ᾽ οὐχὶ τοῖς Φαρισαίοις, ἀλλ᾽ ἐ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκβιαζόμενα ἐ προσστρέχοντα αὐτῷ πειράζοντες. ὅπερ γὰρ τῶν γινομένων ὑπολαβέσθαι οὐκ εἶχον, προβλήματα αὐτῷ προσβάλλουσι.

3 Προσελθόντες δὲ αὐτῷ ἐ πειράζοντες ἔλεγον· Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; Ὡ τῆς ἀπονοίας· ὥστε ὑπισχνίζειν αὐτὸν διὰ χ. αἰτίας.
τῶν ζητημάτων, καίτοιγε ἤδη λαβόντας αὐτοῦ τεκμήριον τῆς δυνάμεως ταύτης. ὅτε γοῦν τοὺς σαββάτου πολλὰ διελέγχησαν, ὅτε εἶπον, ὅτι βλασφημεῖ, ὅτι εἶπον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, ὅτε τοῖς μαθηταῖς ἐπετίμησαν διὰ τῶν ἀσυνείμων βαδίζοντι, ὅτε τοὺς ἀνίπτων διελέγχησαν χειρῶν, πάντα χοῦ ἀπερράνθας αὐτῶν τὰ σώματα, ἐ τὸν αἰσχύνην ἐμφεαύξας γλωττῆν ὅτω πρὸς ἐπιμένειν· ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲ ὅτως ἀφίσανται. Ἴσασιν γὰρ ποινεία, ἴσασιν ἡ βασιλεία, ἀναίσχυντον ἐ ἰταμόν. κἂν μυριάκις ὑπισχνισθῇ, μυριάκις ἐ- φίσανται πάλιν. σὺ δέ μοι σκόπει ἐ τὴν οὐκ τοῦ θεοῦ τῆς ἐρωτήσεως κακουργίαν. οὐδὲ χ. ἐπειρατ.
γὰρ εἶπον αὐτῷ, ἐκβαλοῦσα μὴ ἀφίεναι γυναῖκα (ἐ γὰρ ἤδη ἐν τῷ νόμῳ τούτου διαλεχθεὶς) ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἐμνημόνευσε ἐκείνων τῶν ῥημάτων, ἀλλ᾽ ὡρμήθησαν μᾶλλον ἐκβαλεῖν· οἰόμενοι δ᾽ μείζονα ποιεῖν τὴν ἐπέδραν, ἐ βουλόμενοι εἰς ἀνομίας αἰτίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, οὐ λέγουσι, διατί συνομοθέτησας τοῦ καὶ τό; ἀλλ᾽ ὡς οὐδενὸς εἰρημένου ἐρωτῶσιν εἰ ἔξεστι, προσδοκῶντες ὅτι ὑπολείψεται εἰρηκώς· ἐ ὄντες ἔτοιμοι, εἰ μὴ εἴποι ὅτι ἔξεστιν ἀ- φεῖναι, δυσχεραίνειν αὐτῷ τὰ πρὸς αὐτὸν εἰρημένα, ἐ εἰπεῖν· πῶς οὖν εἴρηκας τὰ ἐναντία; εἰ δ᾽ τὰ αὐτὰ πάλιν [εἴπῃ,] ἅπερ ἐξ ἔμπροσθεν, αἰτιᾶσθαι τὰ Μωϋσέως. τί οὖν αὐτός; οὐκ εἶπε· τί με πειράζετε, ὑποκριταί; καίτοι ἐ μὴ ταῦτα λέγει· ἀλλ᾽ ὁ ταῦτα δ᾽ φησι τοῦτο. τί δήποτε; ἵνα μὴ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τὴν ἡμεροτητα ὑποδείξῃ). ὅτε γὰρ ἀεὶ σιγᾷ, ἵνα μὴ τοιῦσοι λαθραίων· ὅτε ἀεὶ ἐλέγχει, ἵνα παιδεύσῃ ἡμᾶς ἡμέρως πρᾴως φέ- ρειν. πῶς οὖν αὖθις ἀποκρίνε); ;

4 Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

5 Καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος ⓦ πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα [αὐτοῦ,] ἐ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται ⓐ δύο εἰς σάρκα μίαν·

6 Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Ὅρα σοφίαν διδασκάλου. ἐρωτηθεὶς γὰρ εἰ ἔξεστιν, οὐκ εὐθέως εἶ- πεν, οὐκ ἔξεστιν, ἵνα μὴ θορυβηθῶσι καὶ ταραχθῶσι· ἀλλὰ πρὸς τῆς ἀποφάσεως ὀλίγα κατα- σκευῆς κατέπισε τοῦτο δῆλον, δεικνὺς ὅτι καὶ αὐτὸς τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ ἐστι τὸ πρόσταγμα, καὶ ὅτι οὐκ

ἐναντίθεμος

ἀπαλλαγὴν· δύ᾽ ἐστι, καρτερεῖν δὲ ἐν τῷ μονὴν τεῖναι, ἡμερότητα καὶ φιλοξενίαν. ὁ γὰρ τοῖς λυποῦσιν οὐκ εἰδὼς ὀργίζεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν ἐπιδημιος ἔσται. τέταρτον, ὃ καθαρεύειν ὀργῆς διϊσχυρίζεται, ὃ οὐδεὶς ἡμῶν ἴσον. ὁ γὰρ ὀργῆς καθαρεύων, δῆλόν ἐστιν ὅτι καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀγωνίας ἀπηλλακται, καὶ οὐκ αἰωρεῖται τὸν βίον εἰς μα-
5 ταιοπονίας καὶ ὀδυνας. ὁ γὰρ οὐκ εἰδὼς ἀπιστεῖσθαι, οὐδὲ λυπεῖσθαι οἶδεν, ἀγαθὴ τυφῆς ἀπολαύσεται καὶ μείζονα ἀγαθῶν. ὥστε ἑαυτὸν ἡμῶν ἐκάστου μισητὸς ἑτέρῳ, ὥσπερ οὖν καὶ ἑαυτὸν ἀνέργετον ἁπάντων ἀγαπῶντες. πρὸς τούτοις ἅπασιν ἀμφίσημος ἔσται καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ δαίμονες ὦσι, μᾶλλον δὲ ὅτι οὐδὲ ἕξεις λοιπὸν ἐχθροὶ διακείμενος ὅπως.

χ. περιώσεως ὃ γὰρ πόνων μείζον ἐστὶ πρὸς τὸν Θεὸν "περιουσίας φιλανθρωπίαν. καὶ ἡμῖν τοιούτοις
10 τυγχάνομεν· καὶ καταρθωκώς ἐσμεν, πλείονα προσλήψῃ πάρεσιν. ἀμύσωμεν τοίνυν ὃ μηδεὶς μισεῖν, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ἡμᾶς φιλήσῃ, ἵνα, καὶ μείζονα ἀγαθὰ λάβωμεν ὧν ἐσμεν βύθιοι, πολλαγχιαδὴν καὶ ἐλεεῖσθαι. ἀλλ᾽ ἠδίκησαν πρὸς αὐτόν; οὐκοῦν ἐλεῆσον αὐτὸν, καὶ μισήσῃς· διάχρυσον καὶ ἀφιλόνικον, μὴ ἀπεριγραφῆς. ὁ γὰρ σὺ εἶ ὁ προσκεφουκὼς τῷ Θεῷ, ἀλλ᾽ ἐχθρὸς· σὺ δὲ καὶ βδοκίμασας, ἐὰν ἐνέγκῃς. σύνοισον ὅτι φαυλοδοθαι μέλλων ὁ Χριστὸς, ὑπὲρ
15 ἐμοῦ μὲ ἔλαβεν, ὑπὲρ δὲ τῶν φαυλοτέρων ἐδάκρυεν. οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀλλάττεσθαι χρή, ἐφ᾽ ὅσῳ αἰ ἀδικώμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον * ἀριθμῶν τὸν ἀδικοῦντας. ἡμῖν μὲν γὰρ πολλὰ ὑπάρχει τὰ ἀγαθὰ, ἐκείνοις δὲ τὰ ἐναντία. ἀλλ᾽ ὅτι πάντων ὕβρεσι ἐτύπησεν; οὐκοῦν ὅτι πάντων ἑαυτὸν ἡμᾶς, καὶ τιμῶσι, καὶ μείζονα κατηγορεῖν ἐθέλοις σώματα, καὶ ζῇ πλείονας τοῦ-
20 τοις ὕφλων, καὶ πολλοὺς ζητῆς μαχροθυμίας ζωήλατε κήρυκας. ἀλλὰ πρὸς ἑτέρους διέβαλε; καὶ μὴ τοῦτο, τὸ Θεοῦ ὄντος τὸ μέλλοντος ἀπαντᾶν καὶ βδιώσας, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνων τῶν ἀκουσάντων; ἑαυτῷ δὲ προσέσθηκε κολάσεως ἐπόδησιν, ἵνα μὴ μόνον ἐπὶ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ καὶ ἐπ᾽ ὦν πρεῖ σοῦ διελέχθη, πρόσεχῃ λόγοι καὶ σὲ μὴ πρὸς δυσθέσπους διέβαλε, αὐτὸς ἦ πρὸς Θεὸν διέβλήθη. Εἰ δὲ οὐκ ἀρκεῖ σοι ταῦτα, σύνοισον ὅτι καὶ ὁ δι-
25 αβαλὼν σε διέβλήθη ἐπὶ τοῦ Σατανᾶ καὶ ἐπὶ δυσθέσπων καὶ πρὸς τοῦ μάλιστα φιλουμέ- Ματθ. ι. κε.
νους, καὶ ὁ τοῦτο μισοῦμενος πάλιν ἐκ αὐτά. διὸ καὶ ἔλεγλε, Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεεζεβοὺλ
ἐκάλεσαν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ. καὶ ὁ διέβαλεν αὐτὸν μόνον ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ἐπιστεύθη· ἐδιέβαλεν οὐκ ἐκ τυχόντα, ἀλλὰ τὰ μέγιστα ὀνείδη καὶ ἐγκλήματα. καὶ γὰρ καὶ δαιμονᾶν αὐτὸν ἔφησε, καὶ πλάνον εἶναι ἐδόκιζον. ἀλλὰ καὶ
30 ὑπὲρ ἐκείνου ἔπαθε κακῶς; καὶ μᾶλλον τοῦτο μάλιστα ὑπὲρ μὲν τοῦ ποιήσαντος θρύπτει καὶ ἀλ-
χ. δούλως λά, ὑπὲρ δὲ σεαυτοῦ δὲ χαῖρε, ὅτι Θεοῦ γέγονας ὅμοιος, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς. εἰ δὲ καὶ ὑπερβαίνῃ σε ὁ τοῦ Θεοῦ μιμεῖσθαι, κἂν τοῦτο ὑπὲρ τοῦ δύσχολον) ἀλλ᾽ ὅμως εἰ σοῦ μεῖζον τοῦτο εἶ δοκῇ, φέρε σε πρὸς τὸν "ζωοδούλους ἀγάγωμεν, πρὸς τὸν Ἰωσὴφ τὸν μυρία παθόντα καὶ ὑπερβαίνοντα τοῦ ἀδελφοὺς, πρὸς τὸν Μωϋσέα τὸν μυρίας ἐπιβουλὰς ὑπὲρ αὐτῶν δεηθέντα, πρὸς τὸν μακάριον Παῦλον τὸν οὐδὲ ἀριθμῆσαι ἐ-
35 χόντα ἅπερ ἔπαθε πρὸς αὐτῶν, καὶ ἀξιοῦντα ἀναθεμα εἶ) ὑπὲρ αὐτῶν, πρὸς τὸν Στέφανον
χ. λυσιῶν τὸν λιθαζόμενον καὶ προσκαλούμενα συγχωρῆσαι αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ ταῦτα
χ. ἁμαρτήματα, πάντα ἐννοήσας ἔκβαλε πᾶσαν ὀργὴν, ἵνα δὲ ὁ Θεὸς ἀφῇ ἡμῖν πάντα τὰ "προσκόμματα, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

40

Ομιλ. ξβ. 1 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο ΙΗ- κζ΄ ιθ.
σοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Συνεχῶς

ἔδει κ᾽ σὲ ἐλεῆσαι τ̃ Ϛωϑδυλὸν σε, ὡς κ᾽ ἐγὼ σε ἠλέησα; Ὅσα πάλιν τὴν ἡμερότητα τ̃ δεσποτ. κρίνεται παρ᾽ αὐτὸν, κ᾽ ἀπολογεῖται μέλλων αἰσχύνειν αὐτ̃ τὴν δωρεάν· μᾶλλον γ᾽ οὐκ αὐτὸς ἠδίκησεν, ἀλλ᾽ ὁ λαβών. διὸ φησι, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνῳ ἀ- χ. αἴρεται.
φῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει δὲ σε ἐλεῆσαι ⓦ Ϛωϑδυλὸν σε; Εἰ γὰρ καὶ βαρύ σοι ὃ προσέταγμα εἶν δοκῇ, ἀλλ᾽ ἔδει κ᾽ σὲ ὃ κέρδος ἰδεῖν ὃ τότε γενόμενον καὶ ὃ ἐσόμενον. Εἰ γὰρ δὲ ἐπαρθεὶς τὸ ἐπίταγμα, τὸ ἔπαθλον σύνοπσας ἔδει, μηδὲ ὅπ λελύπηκεν ἐκεῖνος, ἀλλ᾽ ὅτι σὺ Θεὸν παρώξυνας, ὃν ἀπὸ φιλῆς ἱκετηρείας κατέλλαξας. Εἰ γὰρ κ᾽ τοῦτο σοι φορτικὸν τὸ φίλον γενέσθαι τ̃ λελυπηκότι, πολλῷ βαρύτερον τὸ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν. κ᾽ εἰ τ̃τὸ αὐτὸ ἦκας ἐκείνῳ, τότε δ᾽ ἔγνως, ὅτι πολλῷ τ̃τὸ κουφότερον. δὲ ὅτε μὲ μυρία χ. τὸ τοῦ αὐτ. ἐκείνου
ἄλαντα ὤφειλεν, οὐκ ἐκάλεσε ποινὴν, ϑεὸς ὑβρισεν, ἀλλ᾽ ἐλέησεν· ὅτε γ᾽ παρεῖ ⓦ Ϛωϑδυλος ἀγνώμων ἐγένετο, ὅτε λέγει, ποινηρὲ δοῦλε. ἀκούσατε ⓐ πλεονεξίας (καὶ γὰρ ὑμᾶς ὁ λόγος) ἀκούσατε κ᾽ ⓐ ἀπλοῦς κ᾽ ὠμοῦ, ὃν οὐχ ἑτέρους ἐστὶ ὠμοῦ, ἀλλ᾽ ἑαυτοῦς. ὅταν οὖν βούλῃ μνησικακῆν, σύνισον ὅτι σαυτ̃ μνησικακεῖς, οὐχ ἑτέρῳ· ὃν γὰρ σαυτοῦ καταδεσμεῖς ἁμάρτημα, ϑεὸν τὸ τ̃ πλησίον. σὺ μὴν γὰρ, ὅπερ δ᾽ ἐργάσῃ, τ̃τὸ ὡς χ. κατὰ δυσμένους
ἂν ϑεσπος ἐργάζῃ, κ᾽ οὐ τ̃ φιλάνϑρωπον βίᾳ· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μείζονως σε ὠμωρήσεται κ᾽ ὠφεῖλεν τὴν ἀεὶ καὶ ἀεί.

34 Παρέδωκε γὰρ αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον,

Τοῦτο, σύνεχῶς. οὔπω γὰρ ἀπεδώσει ποτέ. ὅϑεν γὰρ οὐκ ἐλπίζω τ̃ διέρχεσϑαι βελτίων, λείπεται τ̃ ὠμωρῆσϑαί σε διαρρήδην. καίτοιγε ἀμεταμέλητα τοῦ Θεοῦ τὰ χαρίσματα καὶ δωρεαί· ἀλλὰ ἴσως τοῦτο ἴσχυσεν ἡ κακία, ὡς κ᾽ ζοῦτον λῦσαι ⓦ νόμον. Τί τοίνυν τοῦ μνησικακεῖν χαλεπώτερον, ὅταν δωρεὰν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἀνάπεπον φαίνηται; κ᾽ οὐδὲ ἁπλῶς αὐτ̃ πρέδωκεν, ἀλλὰ ὀργισθείς. ὅτε μὲν γὰρ ἐκέλευσε παραδοῦναι, οὐκ ἰὼν ὀργῆς τὰ ῥήματα (οὐκοῦν οὐδὲ ἐπέπεσεν) ἀλλ᾽ ἀφορμὴ φιλανϑρωπίας μείζων· καὶ γ᾽ ἀγαμαχτήσεως πολλῆς ἡ ψῆφος καὶ ὠμωρίας καὶ κολάσεως. Τί οὖν ἡ ⓦ Ϛωϑδυλὴ βούλεται;

35 Οὕτω ποιήσει γὰρ, φησι, καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ μου, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτ̃ ἀπὸ τῆς καρδίας ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν. Οὐ λέγει ὁ πατήρ μου, χ. ἀμῶν.
ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου. οὐ γὰρ ἄξιον τῶν τοιούτων καλεῖσϑαι πατέρα τ̃ Θεόν, τ̃ οὕτω ποινηρεῦσαι καὶ μισανϑρώπου. δύο τοίνυν εἰσὶν ἃ ζητῇ, καὶ καταγινώσκειν ἡμᾶς τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, καὶ ἑτέροις ἀφιέναι, καὶ ἐκεῖνο μέγα τοῦτο, ἵνα δίκαιότερον τοῦτο γένηται (ὁ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ οἰκτείρων, συνεπωμικώτερος ἔσται τ̃ Ϛωϑδύλῳ) καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀφιέναι ἀπὸ στό- χ. συγγνωμονικώτερος
ματος, ἀλλ᾽ ἀπὸ καρδίας. χ. ἐλύπησεν

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ δὴ καθ᾽ ἑαυτῶν ὁ ξίφος ὠϑῶμεν μνησικακοῦντες. τί γὰρ σε τοιοῦτον τ̃ ἐργάσε- ται ὁ λελυπηκώς, ὃς σὺ σαυτὸν ἐργάσῃ τ̃ς ὀργ̃ς μεμνημένος, κ᾽ ὑπασπώμενος κ᾽ σαυτ̃ τὴν καταδικάζουσαν * Ϛωϑὰ Θεοῦ ψ̃φον; δὴ τί γὰρ ἡ ψ̃φος κ᾽ φιλοσοφ̃ς, εἰς τὴν ἐκείνου κεφαλὴν πρίσηται ὃ δεῖνα, κάκεῖνος ἔσται ὁ πάσχων κακῶς· δὴ γ᾽ ἡδίης ἀγανακλῶν καὶ δυσχεραίνων, τότε αὐτὸς ἐπισπᾶται τὴν βλάβην, οὐ πρ̃ ἐκείνῳ, ἀλλὰ Ϛωϑᾷ σαυτοῦ. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ὕβρισε καὶ διέβαλε καὶ μυρία εἰργάσατο κακά. ὅσα γὰρ αἱ εἴπῃς, τοσάτῳ μᾶλλον δικαιοῖ αὐτὸν εὐεργετ̃ν. ἔδωκε γὰρ ἀφορμὴν ἀπολυσάσϑαι τὰ ἁμαρ- χ. ἀπολύσασθαι
τήματα· ὥστε ὅσῳ μείζονα ἠδίκηκώς ἦ, τοσούτῳ μείζονος ἁμαρτημάτων ἀφέσεως αἴτιός σοι χ. μείζονων
καθέστακεν. δὴ γὰρ ϑέλωμεν, ϑεὸς ἡμᾶς ἀδικῆσαι δυνήσεται· ἀλλ᾽ ⓐ ἑξῆροι τὰ μέ- γιστα ὠφελήσουσιν ἡμᾶς. ἡ τί λέγω σοὶ αἰϑεσπις; τ̃ * Ϛωϑόλῳ τί γένοιτ᾽ δὴ ποινηρότερον; ἀλλ᾽ ὅμως ἡ σκ̃ϑη πολλῷ ἀφορμὴν διδοκιμήσεως ἔσχηκε· δὲ δικαιοῖ ὁ Ἰώδ. εἰ δὲ ὁ Ϛωϑόλος ἀφορμὴ γέγονε στεφάνων, τί δέδοικας αἰ, ϑεσπις ἑξῆροι; ἔσα ὅσα κερ- χ. γ
δαίνεις, παρὰ τὰ ἑξῆροι φέρων ἐπηρείας. τοσοῦτον μὲν ἡ μέγιστον, ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴ·

αὐτῷ, Φησὶν, εἰς ὀφλέτης μυρίων ταλάντων. Οὐκ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποτίσαι, ἐκέλευσεν αὐτὸν πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ παιδία. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι [τὴν γυναῖκα], ὐκ ὀφλήσαντος, οὐδὲ ἀπὸν δεσπότου (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἡ ζημία περιῆστο τὸ πάλιν. δοῦλη γὰρ ἦν καὶ ἐκείνη) ἀλλ' ἕνεκα ἀφάτου κηδεμονίας. βούλεται γὰρ αὐτὸν ἡμερον ποιῆσαι διὰ τῆς ἀπειλῆς ταύτης, ἵνα εἰς ἱκετηρίαν αὐτὸν ἀγάγῃ, ὐχ ἵνα πραθῇ. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἐποίει, οὐκ ἂν ἐπέδωσεν αὐτῷ τὴν αἴτησιν, ὡσὴ ἂν τὴν χάριν ἔδωκε. διὰ τί οὖν πραθῆναι τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἀφῆκε τὸ ὄφλημα; διδάξαι βουλόμενος πόσων αὐτὸν ὀφλημάτων ἐλευθεροῖ, ἵνα καὶ ταύτην ἡμερώτερος πρὸς Θν Χν ὦσιν ἅπαντες. Εἰ γὰρ καὶ μαθὼν τὸ ὄφλήματος Θν ὄγκον, καὶ τῆς συγχωρήσεως τὸ μέγεθος, ἐπέμεινεν ἄγχειν Θν σύνδουλοι εἰ μὴ τοσούτοις αὐτὸν πραπαίδευσι φαρμάκοις, ποῦ σὺν ἂν ἐξῆλθεν ὠμότητος; τί οὖν ἐκφιος;

26 Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω, Φησίν·

27 Ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ σπλαγχνισθεὶς ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

Εἶδες πάλιν φιλανθρωπίας ὑπερβολήν; ἀναβολὴν ἐζήτησε μόνον παρ' οὗ καὶ ὑπερθεσιν ὁ οἰκέτης· ὁ δὲ πλείονα, ἢ ἤτησαν, ἔδωκεν, ἀφεσιν ὁλοκλήρου τοῦ δανείσματος καὶ συγχώρησιν. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο αὐτὸν εἰς τὸ δοῦναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τούτου ἱκετηρίας, ἵνα μὴ ἀσεφάνωτος ἀπέλθῃ. ὅπερ γὰρ αὐτῷ τὸ πᾶν ἦν, εἰ καὶ πρασέπεσεν οὗτος ἐδέησεν, ἡ αἰτία τῆς συγχωρήσεως ἐδήλωσε. σπλαγχνισθεὶς γὰρ, Φησὶν, ἀφῆκεν αὐτῷ. διὰ τοῦτο ἅπαντες ἐβούλοντο καὶ ἐκφυγεῖν καὶ δοκεῖν σωφρονίσαι, ἵνα μὴ σφόδρα ἡ κατηγορημένος, καὶ ἵνα παιδοθῇ εἰς τὰς οἰκείας συμφορὰς συνδιαμαρτὼν τῷ σωθῆναι. μέχρι μὲν οὖν τούτου καλὸς οὗτος καὶ δυάρεστος. ὅτε δὲ ὠμολόγησε, καὶ ἐπηγγείλατο ἀποδώσειν τὸ ὄφλημα, καὶ πρέσπεσε, καὶ παρεκάλεσε, καὶ κατέγνω τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, καὶ ἔγνω τὸ μέγεθος τοῦ ὀφλήματος. ἀλλὰ τὰ μὲν ταῦτα ἀνάξια τῶν πρεσβυτέρων. ἄξελθὼν γὰρ αὐτὸς, οὐδὲ μὲν χρόνου πολλοῦ, δῆλον ὅτι, εὗρε τὸν ἐχέσπατον δυστυχοῦντα, εἰς κακίαν ἀπερχόμενον τῇ δωρεᾷ καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῇ παρὰ τοῦ δεσπότου αὐτῷ παρασχεθείσῃ.

28 Εὑρὼν δὲ ἕνα τῶν Θν σύνδουλον αὐτοῦ ὀφείλοντα αὐτῷ ἑκατὸν δηναρίια, ἔπνιγεν αὐτὸν λέγων, Ἀπόδος μοι ὅ τι ὀφείλεις. Εἶδες διάστασιν φιλανθρωπίας; Εἶδες δούλων ὠμότητα; ἀκούσατε Θν ὑπὲρ χριμῶν ταῦτα ποιούντων. Εἰ γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἡ χρὴ, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ χριμάτων. τί οὖν ἐκφιος;

29 Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. Οὐδὲ τὰ ῥήματα ἠδέσθη, δι' ὧν ἐσώθη. ἡ γὰρ αὐτὸς ταῦτα εἰπὼν ἀπηλλάγη τῶν μυρίων ταλάντων, καὶ οὐδὲ Θν λιμῶνα ἐπέγνω, διὰ δὲ ὃ ναυάγιον διέφυγε, τὸ σχῆμα τῆς ἱκετηρίας αὐτὸν ἀνέμνησε τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας· ἀλλὰ πάντα ἐκφια ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ὠμότητος καὶ τῆς μνησικακίας ἐκβαλών, θηρίου χαλεπώτερος ἦν, ἄγχων Θν σύνδουλον. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; σαυτὸν ἀπαγῶν οὐκ ἀφαιρῇ, ἀλλ' σαυτῷ τὸ ξίφος ὠθεῖς, καὶ τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν δωρεὰν ἀναισχυντεῖς; ἀλλ' ὁρᾷς τὸν ὑπερθέσθαι, οὐδὲ ἐμνήσθη τῶν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐνέδωκε. καίτοι οὐχ ὑπὲρ τῶν ἴσων ἡ ἱκετηρία. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ μυρίων ταλάντων, ὁ δὲ ὑπὲρ ἑκατὸν δηναρίων πρέσπεσε· καὶ ὁ μὲν Θν σύνδουλον, ὁ δὲ Θν δεσπότην· καὶ ὁ μὲν τελείαν συγχώρησιν ἔλαβεν, ὁ δὲ ἀναβολὴν ἤτει· καὶ οὐδὲ τοῦτον οὗτος ἐδίδου.

30 Ἔβαλε γὰρ αὐτὸν εἰς φυλακήν. 31 Ἰδόντες δὲ Θν σύνδουλοι αὐτοῦ, κατηγόρησαν αὐτοῦ πρὸς τὸν δεσπότην. Οὐδὲ δι' ἐχθροὺς τοῦτο ἔδρασαν οὗτοι, μή πως Θεῷ. Συνέλυπησαν δὲ Θν μὴ ὀφείλοντες. ἵνα δὲ ὁ δεσπότης;

32 Πονηρὲ δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει

νοσήματος εἰ) ἀγνοοῦσι ὃ πάσχουσι· ὅταν γὰρ ὀφθαλμὸς ὁ σφόδρα ὑγιὴς πάσχει μηδὲν, οὐδὲ αἰσθάνονται ὅσοι ὄντες ὁ κακόν. ὅτω γὰρ πρόσεστι τὸ ἀρετὴν ἡ καλὴ αὕτη καὶ τυραννίς, ὡς μηδὲ εἰς κλῆμα βαρὺ εἰ) νομίζεσθαι αὐτὴν τοῖς μεγαλοψύχοις ἐκείνοις. ἀλλὰ βούλεσθε τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἑτέρους ἔλθωμεν ὑπτιοκτέρους; φέρε δῶ, τοὺς τῶν δημιουργῶν ὄχλους καὶ χειροτεχνῶν ἐξετάσωμεν. ὅταν γὰρ μάλιστα δοκῶσιν ἐκ δικαίων ἁρπάζειν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων τῶν ἑαυτῶν. ἄλλα καὶ ὅταν, ὅταν μὴ προσέχωσιν ἑαυτοῖς, πολλὰ συλᾶται σωφρονοῦσι ἑαυτοὺς ἐκ κακοῦ. τὸ γὰρ ἀπὸ τῆς προφάσεως καὶ ἀγοραίας ἀδικίαν ὑπισωφρονοῦσι τῇ τῶν δικαίων πόνων ἐργασίᾳ, καὶ ὅρκους καὶ ὑπορκίας καὶ ψευδολογίας προσιᾶσι τῇ πλεονεξίᾳ πολλάκις, καὶ τὸ βιωτικὸν μόνον αὐτοῖς προσαμάτων, καὶ τῇ γῇ προσπλωμῦσι ὀλιγιτέλως, καὶ ὅπως μὴ χρηματίσωσι πάντα προσπάσιν, ὅπως ὑμεταδιδῶσι τοῖς δεομένοις· πολλοὶ δὲ τῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν, καὶ ὅπου μὴ ἀξίως ἐστὶ λοιδορίας ἕνεκεν τῶν τοιούτων, ἕνεκα ὀργῆς, ἕνεκα δωρεισμάτων, τοὺς ὄχλους, καὶ σωφρονιζόμενα ἕνεκα πολλῆς γέμοντα καπηλείας, ἕνεκα ἐμπορείας ἕνεκα ἀναισχύντου, ἀλλὰ βούλεσθε καὶ τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἑτέρους ἔλθωμεν τοὺς δικαιοσύνης εἰ) δικαιοτέρους; τίνες οὖν εἰσιν οὗτοι; ἆρα τοὺς ἀργοὺς κεκτημένους, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς δρεπομένους πλοῦτον, καὶ τί τούτων ἡμῖν μὴ ἀδικώτερον; εἰ γὰρ ἐξετάσαι τις πῶς τοὺς ἀθλίους καὶ παλαιπώρους κέκρεωται γεωργοὺς, βαρβαρῶν αὐτοὺς ὠμοτέρους εὕροι). τοὺς γὰρ ἐν λιμῷ τηκομένους, καὶ δι' ὅλης πονουμένους τῆς ζωῆς καὶ τελέσματα διώκειν καὶ ἀφορητα ὑπιπτέσθαι, καὶ ἀμαχανίας ὑπιπόνως ὑπιτάττεσθαι, καὶ ὡς ὄνοις καὶ ἡμιόνοις, μᾶλλον δὲ ὡς λίθοις τοῖς ἐκείνων κέκρεωται σώμασιν, οὐδὲ μικρὸν ἀναπεύσαι συγχωρεῖσθαι, καὶ πρὸ ἐχούσης τῆς γῆς, καὶ μὴ πρὸ ἐχούσης, ὁμοίως αὐτοὺς καταπίνουσι, καὶ οὐδεμιᾶς αὐτοῖς συγχώμης μεταδιδόασι· καὶ τί γὰρ ἀθλιώτερον, ὅταν δι' ὅλου χειμῶνος ποιήσαντες, καὶ κρυμῷ καὶ ὄμβρῳ καὶ ἀνυπνίαις δαπανηθέντες, κενῆς ἀναχωρήσωσι τῆς χερσὶ, ἔπι καὶ προσοφείλοντες, καὶ τὸ λιμοῦ τοῦτο καὶ ἀναγκαῖον καὶ τῆς ὀπίζηπων βασάνου καὶ τοὺς ἐλκυσμοὺς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἀπαγωγὰς καὶ τὰς ἀδημονήτους λειτουργίας μᾶλλον δεδικότες καὶ φείσεσθαι; ἀν τις εἴποι τὰς ἐμπορείας, ἃς "αὐτοὶ ἐμπορεύονται), καὶ καπηλείας, ἃς αὐτοὶ καπηλεύονται, ἀπὸ μὲν τῶν πόνων αὐτῶν καὶ τῶν ἱδρώτων λιμοὺς καὶ ὑπολιμία πληροῦντες, αὐτοὶς δὲ ὀλίγοι οἵκαδε εἰσαγαγεῖν ὑπιτρέποντες μέρος, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸν καρπὸν εἰς τοὺς τῆς πλεονεξίας αὐτῶν ἀπλοῦντες πίθους; καὶ ὀλίγον αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου προσειπόντες ἀργύριον, χαρὰ δὲ ἡμῖν ὅσων ὑπισοῦσι, καὶ οὐδὲ τοῖς ἑλλιμένων νόμοις νενομισμένα, καὶ δημοσίᾳ γραμματεῖα πολλῆς γέμοντα τῆς ἀρᾶς ζωοπλήσαν. οὐδὲ γὰρ ἑκατὸς ἰῶ τῶν πρώτως, ἀλλὰ ὃ ἥμισυ δὲ πατοῦσι ἀπαντῶν βιάζονται, καὶ ζῶντα τὰ ἀπαρτημένα καὶ γυναῖκα ἔχοντος, καὶ παιδία τρέφοντος, καὶ δυσθεῶν πενόντος, καὶ τοῖς οἰκείοις πόνοις καὶ τοῖς" ἄλλοις καὶ ὧν λιμοὶ πληροῦντος. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὑποῦσι. δίδ δὴ ὧν προφήτης βοήσεται προλαμβάνων εἰπεῖν· ἔκστηθι ἀφρονέ, καὶ φείξον γῆ. εἰς πολλὴν ἡμερότητα ὁ τῶν ἀνθρώπων ὄχλος ἐξεβακχεύθη; ζῶντα γὰρ λέγω, καὶ πεινᾶς, οὐδὲ γεωργίαν, οὐδὲ στρατείαν, οὔτε ἀργοὺς δίκαια ἄλλων, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτούς. ἐπεὶ καὶ ὁ Κορνήλιος ἑκατοντάρχης ἰῶ, καὶ ὁ Παῦλος σκυτοτόμος, καὶ μὴ ὁ κήρυγμα τῇ τέχνῃ ἐκέκρηκτο, καὶ ὁ Δαβὶδ βασιλεὺς ἰῶ, καὶ ὁ Ἰὼβ πολλῶν" κλημῦ κύριος ἰῶ, καὶ μυρίων προσόδων ὑπῆρχεν ἀπέλαυσε, καὶ οὐδὲν ὑπῆρχεν τούτων οὐδενὶ κώλυμα ὑπῆρξε προς ἀρετήν. ζῶντ' οὖν ἅπαντα ὑποῦντες καὶ τὰ μυρία τὰ λοιπὰ ἀναλογισάμενοι, καὶ ὑπτεύθειν ἵνα ζῶμεν προς ὃ ἀφίενται τοῖς πλησίον τὰ ὀλίγα ὑκεῖνα καὶ ἐυτελῆ. καὶ γὰρ λέγεις ἡμῖν· ἡμῦσιται τῶν ἐμπιστευθεισῶν ἡμῖν ὑντολῶν, καὶ οὐκ ἔχομεν πάντα καταβαλεῖν, ὅθ' αὐ οἷοιῶ ποιήσωμεν. δίδ καὶ τοῦτο ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς προς ἔκτισιν ὄκνηλόν τε καὶ ῥᾳδίαν ὁδὸν, καὶ πάντα δυναμένην δίκαιοσαλῦσαι ὑκεῖνα, ὃ μὴ μυπικαχεῖν λέγω. ἵνα οὖν τοῦτο μάθωμεν καλῶς, ἀκούσωμεν ὁδῷ προϊόντες τῆς παβδόλης ἀπάσης. προσπέσῃ γὰρ αὐτῷ,

χ. ἐν αὐτῷ

χ. μόνον

* ἀπᾶν

χ. αὐτοὺ

χ. καπηλεύσιν,

χ. προσειπόντος

χ. ἅλματα

χ. ἐπιχειρήσωμεν

χ. γίνεται

μᾶλλον αὐτῆς ἀνθέξονται. δέ̓περ ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἐρᾶ τοίνυν ἡ θάσσα τὰ ἀμύρτήμα-
τα, ὅσα τε εἰς Θεὸν πλημμελοῦμεν, καὶ ὅσα εἰς ἀνθρώπους. καὶ θάσσα δ' τὰ ἴδια,
ἀλλὰ τὰ κοινά· τὰ δ' ἴδια ἕκαστος ζωνατλέτω λοιπὸν ἀπὸ τῆ ζωνειδότος. πάσσω δ'
τῆτο, τοσέτεροι τὰς ἀνέργεσίας θεὶς τῆ Θεοῦ. Ἵνες οὖν αἱ ἀνέργεσίαι τοῦ Θεοῦ; ἐποί-
5 ησεν ἡμᾶς οὐκ ὤνθα, καὶ πάντα δι' ἡμᾶς εἰργάσατο τὰ ὁρώμενα, ἀέρα, θαλαττᾶν,
γῆν, ἄέρα, τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ζῶα, φυτά, σπέρματα. δῆτα δ' ἐπέτεμψε δῶρα τὸ πέλαγος
τῆ ἔργων τὸ ἄπειρον. ψυχὴν ζῶσαν ἡμῖν ἐνέπνευσε, μόνοις πιστεύσι τῆ ὑπὸ γῆς, πα-
ρασάδεισον ἐφύτευσε, βοηθὸν ἔδωκε, πᾶσι τοῖς ἀλόγοις ἐπέστησε, δόξῃ δὲ τιμῇ ἐστεφάνωσε.
χ. πάντα μῦ" τῶτο ἡμέτερον ἀγνώμονα σεῖ ἀνέργέτην μείζονος ἀξίωσε δωρεᾶς. μὴ δ' τοῦτο
10 ἴδης μόνον, ὅλη δέξεδεγε τῶ δεσπότου, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος σκέπει δ' ἐκ τότε ἡμέτερον. μῦ
δ' τὸ ἐκδεχθῆ τῶ δεσπότου, καὶ τὰ μυρία ἐκεῖνα ἐργάσασθαι ἀγαθὰ, καὶ τὰς ποικίλας οἰ-
κονομίας ἐπιτελέσαι, καὶ ἀνθ' ὑμῶν ἔπεμψε τὸν ἑαυτῆ υἱὸν ὑπὲρ τῶν ἀνέργετηθέντων καὶ μισουμέ-
των, καὶ τὸν θεσπότην ἡμῖν ἀπώλεσε, καὶ τὸν πρεσάδευτον αὐτοῦ ἀνεπέπασε, καὶ ἡμᾶς ἐποίησε, τῶν
χ. ἀκουσάτω ἐχθρούς, τῆς ἀγνωμοσύνης. δέδ καὶ δίκαιον νῦν εἰπεῖν, Ω βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ Ρω. ια. λγ.
15 γνώσεως Θεοῦ. ἔδωκε γὰρ ἡμῖν καὶ βάπτισμα ἀφέσεως ἁμύρτημάτων, καὶ ἱματείας ἀπαλλα-
γῆν, καὶ βασιλείας κληρονομίαν, καὶ μυρία ἐπηγγείλατο καταρτᾶσαι ἀγαθὰ, καὶ χεῖρα
ὤρεξε, καὶ πνεῦμα ἔδεξεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Ἵ οὖν; μῦ τοσαῦτα ποιῶν δ' ἐπαλι-
χ. ἐξεπνεύσαμεν χαῦτα ἀγαθὰ πῶς ἡμᾶς ἀφανεῖσθαι ἐχρῆν; ἆρα εἰ καὶ καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκομεν τῆ
ἡμέραν γὰρ τῶ ὕτως ἡμᾶς φιλοῦντος, ἀξεπνεύσαμεν δ' τῆ ἀξίας, μᾶλλον δὲ τὸ πολ-
20 λοστὸν τῆς ὀφειλῆς κατεπίομεν; οὐδαμῶς. καὶ γὰρ δὲ τῶτο πάλιν εἰς τὸ κέρδος τὸ ἡμέτερον πε-
χ. περιέμεναν ρεύσεται. πῶς οὖν ἀφανεῖμεν ἂν ὕτω ἀφανεῖσθαι ὀφείλοντες; καθ' ἑκάστην ἡμέραν
εἰς τοὺς ὁμοίους συνδεύζομεν τοὺς αὐτῆ. ἀλλὰ μὴ ἀγανακτῆσητε, δ' ἑταφῶ τῆ γλαυ-
σαν τοῖς ἀμύρτάνουσιν. οὐ γὰρ ὑμᾶς κατηγορῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμαυτῦ. πόθεν οὖν βου-
λεσθε ἄρξωμαι; ἀπὸ τῆ δούλων; ἀπὸ τῆ ἐλευθέρων; ἀπὸ τῆ πλουσίων; ἀπὸ τῆ
25 ἰδιωτῆ; ἀπὸ τῶν ἀρχόντων; ἀπὸ τῶν ἀρχομένων; ἀπὸ τῆ γυναικῶν; ἀπὸ τῆ ἀνδρῶν;
χ. παιδίων ἀπὸ τῆ γερόντων; ἀπὸ τῆ νέων; ἀπὸ ποίας ἡλικίας; ἀπὸ ποίου γένους; ἀπὸ ποίου ἀξι-
ώματος; ἀπὸ ποίου ἐπιτηδεύματος; βούλεσθε ἀπὸ τῆ πλουσίων ποιήσωμαι τὸν λόγ-
χ. πονήμονοι, χόν; Ἵ τοίνυν ὑχ ἁμύρτάνουσι ὅτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὑβρίζοντες, λοιδορύμενοι, μεμ-
νημένοι, τὰς ἀλλοτρίας πραγματευόμενοι συμφορὰς, λύπης ἐοικότες, πλημμελήμασιν
30 ὁσδέποτε καθαρεύοντες, πλὴν εἰ μή καὶ τὴν θάλατταν εἴποι τις κυμάτων εἶ ἐκτός;
ποῖον γὰρ ἀλλοῖς πάθος οὐκ ἐνοχλῆ; ποῖον δ' νόσημα οὐ πλουτᾶ αὐτῆ τὴν ψυχήν; πρὸς
μὲν γὰρ σὸν ὁμοτίμως ζηλοτύπως δέχεται, καὶ φθονᾶσι καὶ κενοδοξᾶσι· πρὸς δὲ σὸν ὑπο-
τεταγμένος, πλεονεκτικῶς· πρὸς δὲ τοὺς δίκας ἔχοντας, καὶ ὡς εἰς λιμένα κατα πέφευγας,
καὶ ἐπίφθονος. πολεμίως. πόσας γὰρ αὖθις ἁρπαγάς, πόσας πλεονεξίας, πόσας συκοφαντίας καὶ κατη-
χ. δὲ
35 λείας, πόσας κολακείας δ' ἁλιθορεπεῖς; Φέρε οὖν, καθ' ἕκαστον ἁμύσωμεν τ' δ' Χ[illegible]
ὁ εἰπὼν ὦ ἀδελφῶ αὐτῆ μωρέ, ἔνοχος ἔσαι τῆ γεένης τ' πυρός. ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ [illegible]
ἐπιθυμήσας, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν. ἐαὶ μή τις ζαπειθώσι ἑαυτὸν ὡς ὁ παῖδιον, οὐ μὴ
εἰσέλθῃ εἰς τ' βασιλείαν τῆ ὀρανῶν. ὅτοι γὰρ ἐπιτηδεύσι τῦφοι, καὶ τῆ τῶν πλησίον
καὶ ζωδεδομένων καὶ τρεμόντων αὐτοὺς καὶ δεδικότων θελγ γνόμοι χαλεπώτερσι, δέκα μοῖ
40 τ' Χριστοῦ σοδὲν πιστεύοντες, πάντα γὰρ δέκα τ' ζατέρα, δέκα τὰ χρήματα, δέκα τ' κενοδοξίαν.
ἆρα ἕνι ἀριθμῆσαι δέκα ῥημάτων τ' τῆ παραγμάτων πλημμελειδν; τί δ' τις εἴποι τῶν
χ. ἀπλάτου χλευασίας αὐτῆ, τοὺ γέλωτα, τὰς ἀκαίρους θαλέξας, τὰς αἰσχρολογίας; ὧν γὰρ πλεο-
νεξίας σοδὲ εἰπεῖν ἔνι. καθάπαξ γὰρ ὁ τοῖς ὄρεσι μαινομένοις, σοδὲ τί ποτέ ὄστιν ἡ πλεο-
νεξία ἴσασιν, ὕτως σοδὲ ὅτοι· ἀλλ' ἀπειθείας ἐκείνοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ θάσσα τὸ πόρρω τῶ

ΕΝόμισε μέγα λέγειν ὁ Πέτρος· διὰ τί ὡς φιλοτιμούμενος ἐπήγαγε, ἕως ἑπτάκις; τοῦτο γάρ, φησιν, ὁ ἐκέλευσας ποιεῖν, ποσάκις ποιήσω; μὴ γὰρ ἀεὶ μὲ ἁμαρτάνειν, ἀεὶ δὲ ἐλεγχόμενος μετανοεῖν, ποσάκις τοῦτο ἀνέχεσθαι κελεύεις ἡμᾶς; ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὸ μὴ μετανοοῦντα μηδὲ καταγινώσκοντα ἑαυτῶν ἁμαρτήματα ἐπίπονος εἶναι, ἔγωγε σοὶ ὡς ὁ ἐθνικὸς ἢ ὁ τελώνης· τοῦτο δὲ οὐκ ἔτι· ἀλλ' ἐκέλευσας αὐτὸν ἀνέχεσθαι. ποσάκις οὖν αὐτὸν ὀφείλω φέρειν ἐλεγχόμενον καὶ μετανοοῦντα; ἕως ἑπτάκις; τί οὖν ὁ Χριστός, ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς διδάσκαλος; Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· οὐκ ἀριθμὸν λύειν σύνταθα, ἀλλὰ δεῖ ἀπειρον καὶ ἀεί. ὥσπερ γὰρ τὸ μυριάκις τὸ πολλάκις δηλοῖ, οὕτω καὶ σύνταθα. καὶ γὰρ τὸ, ζητεῖ ἔτι ἔχειν ἑπτά, τὸ πολλὰ φησιν ἡ γραφή. ὥστε οὐκ ἀριθμῷ συνέκλεισε τὴν ἄφεσιν, ἀλλὰ τὸ διὰ παντὸς ἐδήλωσε καὶ ἀεί. τοῦτο γοῦν καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τῆς ἐφεξῆς χειμάρρους ἔδειξεν. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τισὶ μεγάλα καὶ φορτικὰ ἐπιτάττειν, εἶπεν ἑβδομηκοντάκις ἑπτά, προσέθηκε τὴν παραβολήν, ὁμοῦ τι σαίνων εἰς ὅπερ εἶπεν, καὶ ὡς μεγαφρονοῦντα ὑπὸ τῶν καταγέλων, καὶ δεικνὺς οὐ βαρὺ τὸ πρᾶγμα ὂν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ὄκνηλον. διὰ τοῦτο τὸν αὐτὸν φιλανθρωπίᾳ εἰς μέσον ἤγαγε, ἵνα τῇ παραβάσει μάθῃς, ὅτι καὶ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφῆς, καὶ πάντα ἁπλῶς καὶ ἁμαρτήματα διὰνεκῶς συγχωρῇς τῷ πλησίον, ὅσον σαρῶν ὕδατος πρὸς πέλαγος ἄπειρον, τοσοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον ἀποδεῖσα ἡ φιλανθρωπία πρὸς τὸν ἄπειρον ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἧς οἱ χρεία κελεύοντας διὰ καλεῖσθαι μέλλοντας καὶ θυσίας προσφέρειν. διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων·

23 Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

24 Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 Μὴ ἐχόντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσε πραθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν. Εἶτα, ὅπως φιλανθρωπίας ἀπέλαυσεν οὗτος, ἐξελθὼν ὀφείλοντα αὐτῷ συνδούλου ἑκατὸν δηνάρια ἔπνιγε, καὶ τύπτοις χαίνοις καὶ δεσμωτήριον πάλιν αὐτὸν ἐμβοήσῃ, ἕως ἂν ἀποτίσει τὸ πᾶν. εἶδες ὅσον τὸ μέσον τῶν εἰς ἀνθρώπους, καὶ τῶν εἰς Θεὸν ἁμαρτημάτων; ὅσον τὸ μέσον μυρίων ταλάντων καὶ ἑκατὸν δηναρίων· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν προσώπων, καὶ ἀπὸ τῆς συνεχείας τῶν ἁμαρτημάτων. ἀνθρώπου μὲν γὰρ ὁρῶντος καὶ ἀφισταμένου καὶ ἐκανοῦντος ἁμαρτάνειν· Θεοῦ δὲ καθ' ἑκάστην βλέποντος τὴν ἡμέραν οὐκ ἀπιόντα, ἀλλὰ καὶ προσπίπτοντα δεόμενα πάντα, καὶ φθεγγόμενα. οὐκ οὐτιδανὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ὑπερτιμίας, καὶ ἀπὸ τῆς ὑμῶν, ἧς ἀπελαύσαμεν, χαλεπώτερα δὲ καὶ ἁμαρτήματα. καὶ εἰ βούλεσθε μαθεῖν, πῶς ὅτι μυρία ταλάντια, μᾶλλον δὲ πολλῷ πλείονα καὶ εἰς αὐτὸν ἁμαρτήματα, δείξαι πειράσομαι διὰ βραχέων. ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τοῖς πρὸς κακίαν ῥέπουσι καὶ διὰνεκῶς ἁμαρτάνειν φιλοῦσι πλείονα πρόφασιν ἀδείας, ἢ τοῦ ὑπεύθυνος εἶναι πρὸς ἀπώλειαν ἐμβάλω, εἰ τὸν μαθητὴν εἶπωσι, Τίς δύναται σωθῆναι; πλὴν ἀλλὰ καὶ ὧτινος ἕνεκα, ἵνα τοῦτο προσέχοντες ἀσφαλεστέρας ἐργάσωμαι καὶ ὑπευθυνότερους. οἱ τε γὰρ ῥᾴστα νοοῦντες καὶ ῥᾳδίληπτοι, καὶ τούτων χωρὶς τῶν λόγων οὐκ ἀφίστανται τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας τε καὶ ποιπνείας. Εἰ δὲ καὶ σύνταθεν πλείονα λαμβάνοιεν ἀφορμὴν ὀλιγωρίας, ἀλλὰ τῶν λεχθέντων καὶ αἰτία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ῥᾳθυμίας. ὡς γοῦν λεχθέντα δὲ συστεῖλαι δυνήσεται καὶ κατασβέσαι τοῦτο προσέχοντας μᾶλλον, οἱ τὸ ὑπευθύνους, ὅταν ἴδωσι μὲν ὄγκον τῶν ἁμαρτημάτων, μάθωσι δὲ καὶ πόσα δυνάμεις τῆς μετανοίας, μᾶλλον

χ. φιλίας σίον" ἀγάπης ἐπόθεσιν προσηγορίαν ἔχει, μετ' αὐτὸ ἔσομαι, αἱ γὰρ ἄλλαι ἀρέτας ἡμῶν ὁ τοῦ πλείονας ὁρῶμεν ἑτέρας ἔχουσας φιλίας ἀφορμάς. ὁ μὲν γὰρ ὅτι φιλεῖται φιλεῖ, ὁ δὲ ὅτι ἐπιμήθη, ὁ δὲ ὅτι ἐν ἑτέρῳ τινὶ βιωτικῷ προσήματι γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος ὁ δεῖνα, ὁ δὲ δι' ἕτερόν τι τοιοῦτον· διὸ δὴ καὶ Χριστὸν δύσκολόν ἐστι φιλεῖν ἵνα γησίως καὶ ὡς ἐχρῆν φιλεῖν καὶ πλησίον φιλῶμεν. ὁ γὰρ πλείους ἀπὸ τῶν βιωτικῶν εἰσι συνδεδεμένοι προσήμασι ἀλλήλοις· ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως ἐφίλει, ἀλλὰ διὰ καὶ Χριστόν. διὸ καὶ μὴ φιλαύτως οὕτως, ὥσπερ ἐφίλει, οὐ κατέλυσε τὴν ἀγάπην, ὅπου ῥίζαν ἰσχυρὰν κατεβάλετο τὸ φίλτρον.

Ἀλλ' οὐχὶ τὰ νῦν οὕτως· ἀλλὰ πολλοὺς ἑξετάζοντες εὑρήσομεν διὰ τοὺς πολλοὺς φιλίας ΗΘΙΚΟΝ
ποιητικὰ μᾶλλον, ἢ τοῦτο. καὶ εἴ τις προφέροι μοι ἑξήκοντα ἢ ἑκατὸν ποιήσασθαι ταύτην, ἐδειξα αἱ τοῦ πλείονας" ἀπὸ τῶν βιωτικῶν προφάσεων ἀλλήλοις συνδεδεμένους. καὶ δῆλον τοῦτο ἀπὸ τῶν αἰτιῶν τῶν τὴν ἔχθραν ἐργαζομένων. ὅπου γὰρ ἀπὸ τῶν ὁπτικήρων τούτων ἐισὶν ἀλλήλοις συνημμένοι, διὰ τοῦτο οὐδὲ θερμοὶ πρὸς ἀλλήλους εἰσὶν, οὐδὲ διηνεκεῖς· ἀλλ' ἂν ὕβρις, ἂν χρημάτων ζημία, ἢ φθόνος, ἢ κενοδοξίας ἔρως, ἢ πᾶν τοιοῦτον ἐπελθὸν διαλύει τὴν φιλίαν. οὐ γὰρ ἀνέχεται τὴν ῥίζαν τὴν πνευματικήν· ὡς εἴγε τοιαύτη ἦν, οὐδὲν ἂν τῶν βιωτικῶν τὰ πνευματικὰ διέλυσεν. ἡ γὰρ διὰ Χριστὸν ἀγάπη βεβαία καὶ ἀρραγὴς καὶ ἀνάλωτος, καὶ οὐδὲν αὐτὴν διασπάσαι δύναται· ὁ διαβολαὶ, ὁ κίνδυνοι, οὐ θάνατος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. καὶ γὰρ μυρία πάθη ὁ οὕτω φιλῶν, πρὸς τὴν ἐπόθεσιν τῆς ἀγάπης ὁρᾶν οὐκ ἀποχήσει). ὁμοίως γὰρ καὶ ὁ φιλῶν φιλῶν, καὶ ἀνδρὸς τι πάθῃ, διαλύει τὴν ἀγάπην· ὁ δὲ οὐχ οὕτω φιλῶν ἀποχήσει). διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. τί γὰρ λέγεις εἰπεῖν; ὅτι τι πεμφθήσεται ὕστερον; ὅτι εὑρήσει τις ἀμείνων σοφίαν ἐβουλήθη; ἀλλὰ καὶ τοῦτό σε μᾶλλον φιλῆσαι προσκυλίει, διὸ διὰ Χριστὸν φιλῆς. ἀγαθὸν γάρ ἐστιν ὅπου τῶν ἄλλων διαστήματα ἀγάπης, ταῦτα ἐνταῦθα κατασκευάζει· πῶς; προῆκται μὲν, οὐ σοὶ μόνῳ τῶν τοιούτων αἴτιος ὁ τοιοῦτος ὅστις· δεύτερον, ὅτι πλείονος δεῖται βοηθείας ὁ διακείμενος οὕτω καὶ θεραπείας πολλῆς. διὰ τοι τοῦτο ὁ οὕτω φιλῶν ὁ ὄχλος ἑξετάζει, οὐ πατέρα, οὐ πλοῦτον, ὁ τὴν προῆκται αὐτὸν ἀγάπην, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ καὶ μισῶν, καὶ ὑβριζόμενος, καὶ ἀκαρῆ πάσχων, μένει φιλῶν, ἱκανὴν ἔχων ἐπόθεσιν τὸ φιλῆσαι, διὰ Χριστόν· ὅταν καὶ ἴσα πεπονθὼς, βέβαιος, ἀπαθὴς ἑστὼς, πρὸς ἑαυτὸν ὁρᾷ. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὕτως ἐφίλησε τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀγνώμονας, τοὺς ὑβριστὰς, τοὺς βλασφήμους, τοὺς μισοῦντας, τοὺς οὐδὲ ἰδόντι αὐτὸν θέλοντας, τοὺς ξύλα καὶ λίθους προσπηλῶντας αὐτῷ ἀγαπήσας, καὶ ἀγάπην τὴν δυνατὴν, καὶ μὴ ἄλλην ἑτέραν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, φησὶν, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. καὶ τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν καὶ ὑβρίσαντας εἰς αὐτὸν ἐμπροπήσαντας ὅσα πῶς μόνον θεραπεύων. καὶ γὰρ τῷ πατρὶ πρὸς αὐτὸν διαλέγεται λέγων· Ἄφες αὐτοῖς· οὐκ οἴδασι τί ποιοῦσι. καὶ τοὺς μαθητὰς ὅτε μὴ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἀπεῖπε. ταύτην πίνων τὴν ἀγάπην καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ πρὸς ταύτην ἀπέλθωμεν, ἵνα μιμηταὶ γενώμεθα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐντεῦθεν καὶ τῆς μελλούσης ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξα. 21 ΤΟΤΕ ΠΡΟΣΕΛΘΩΝ ΑΥΤΩ Ο ΠΕΤΡΟΣ εἶπε· Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; 22 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

λείαν τῶν ἀρχαίων· τουτέστιν ⓖ σφόδρα κατεγνωσμένοι ⸌ καὶ δεδικαιωμένοι. ἀκηκόατε ⓖ κέρδεσιν ἐπιπηδῶντας ἀδίκοις, ⓖ σὺν τάχει ὀπὶ ζήτησιν ἀριθμοῦντες. Διὰ τί ⸌ αὐτὸν μετ' ἐκείνων ἔταξε; παραμυθούμενος ⓦ ἠδικημένον, καὶ φοβῶν αὐτόν. τοῦτο οὖν ἡ κόλασις μόνον; οὐχί· ἀλλ' ἄκουε ⸌ τῶν ἑξῆς.

18 Ὁ ἐὰν δήσητε ὀπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 5

Καὶ οὐκ εἶπε τῷ ταῖς ἐναντίαις τῆς ἐκκλησίας, δήσουσιν ⓦ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐὰν δήσῃς, αὐτῷ ⸌ λελυπημένῳ ⸌ πᾶν ὀπιτρέπων, καὶ ἄλυτα μένει τὰ δεσμά. σκληρῶν (καὶ ἔχαπα πείσῃ) δεινά· ἀλλ' οὐχὶ ὁ ἀγαγὼν αἴτιος, ἀλλ' ὁ μὴ θελήσας πειθῶναι. Εἶδες πῶς αὐτὸν διπλαῖς κατιδίκασεν ἀνάγκαις, καὶ τῇ ἐντεῦθεν ἡμφεία, καὶ τῇ ἐκεῖ κολάσει; ταῦτα ἢ ἡπείλησεν, ἵνα μὴ ταῦτα συμβαίνῃ· ἀλλὰ φοβούμενος [⸌ τὴν ἀπειλὴν] ⸌ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκβολήν, ⸌ τ' ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ κίνδυνον, ⸌ ὃ ἐν οὐρανοῖς δεδέσθαι, ἠμερώτερος γένῃ), καὶ ταῦτα εἰδὼς, εἰ καὶ μὴ ἐκ προαιρέσεως, ἐν γοῦν ⸌ πληθῇ τῶν δικαστηρίων ἐκλύσῃ τὴν ὀργήν. διὰ τοι τοῦτο ⸌ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τέταρτον ἐπέσκηψε κριτήριον, καὶ οὐκ εὐθέως ἐξήνεγκεν, ἵνα καὶ τοῦ πρώτου παραμύσῃ, ὃ τέταρτον φοβηθῇ· καὶ τοῦτο μηδένα ποιήσῃ) λόγον, τὴν μέλλουσαν καταπλαγῆναι ὑμᾶς καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ψῆφόν τε καὶ δίκην.

19 Πάλιν ἢ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ὀπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

20 Οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς ⸌ συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ὁρᾷ πῶς καὶ ἑτέρωθεν παραλύει τὰς ἔριδας, καὶ τὰς μαροψυχίας ἀναιρεῖ, καὶ πρὸς ἀλλήλους ⸌ συνάγει, οὐκ ἀπὸ τῆς κολάσεως μόνης [τῆς εἰρημένης], ἀλλὰ ⸌ ἀπὸ τ' ἀγαθῶν τῶν ἐκ τῆς ἀγάπης. καὶ γὰρ ἀπειλήσας ἐκεῖνα τῇ φιλοτεχνίᾳ, τὰ μεγάλα ἐνταῦθα τ' συμφωνίας πίθησιν ἐπαθλα, εἰπὼν ⸌ τ' πατέρα πείθοισιν ⓖ συμφωνοῦντες ὑπὲρ ὧν αἰτοῦσι, καὶ τ' Χριστὸν ἔλκουσι ⸌ εἰς τὸ μέσον. ἆρ' οὖν ἀδαμοῦ εἰσι δύο συμφωνοῦντες; καὶ πολλαχοῦ μέν, ἐνταῦθα δὲ καὶ πανταχοῦ. πῶς οὖν οὐ; πάντα ὀπίτευχθήσεται; ὅτι πολλαὶ αἱ αἰτίαι δι' ἃς ἀποτυγχάνει. ἢ γὰρ ἀσύμφορα πολλάκις αἰτοῦσι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἕτεροί τινες, ὅπου γε καὶ Παῦλος τοῦτο ἔπαθεν, λοιπὸν ἤκουσε, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται; ἢ διὰ ἀξίους τῶν τοιούτων ἀκηκόατον εἰσὶ, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῶν οὐκ εἰσφέρουσιν· αὐτὸς γὰρ σὺν κατ' ἐκείνους * ὀπιζητεῖ. Διὰ τοῦτό φησιν, ἐξ ὑμῶν, τῶν σπουδαίων, τῶν ἀγγελικῶν ὀπιδεικνυμένων πολιτείαν. ἢ κατὰ τῶν λελυπηκότων οὔπω ἐστὶ σκληρίαν καὶ πικρίαν ὀπιζητοῦντες, ὅπερ ὀστὶ κεκωλυμένον. οὔπω γάρ, φησιν, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. ἢ ἀμετανόητα ἁμαρτάνοντες αἰτοῦσιν ἔλεον, ὅπερ ὀστὶν ἀδύνατον λαβεῖν, οὐ μόνον διὰ αὐτὸ αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἕτερος πολλῷ πρὸς ⓦ Θεὸν παρρησίαν ἔχων ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσῃ. " καθάπερ ⸌ Ἱερεμίας θύεσθαι ὑπὲρ Ἰουδαίων ἤκουσε, Μὴ προσεύχου" πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. διὰ τί πάντα πρᾶξῃ, καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῆς, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὴν πάντα εἰσφέρῃς, καὶ βίον παράσχῃς ἀπροσκλιτον, καὶ ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην πρὸς ⓦ πλησίον ἔχῃς, ὅπιτι θύῃ παρακαλῶν. Φιλάνθρωπος γὰρ ὁ δεσπότης. εἶτα ὅπως εἶπε, παρὰ τῶν πατρός μου, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν ὅντα ⓦ πρόσχρηστα, καὶ ὃ ⓦ χαλεπὰ μόνον, ἐπήγαγεν· ὃ γὰρ ἐὰν ὦσι δύο ἢ τρεῖς ⸌ συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Τί οὖν; οὐκ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς ⸌ συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ; εἰσὶ μέν, ἀσθενῶς δέ. ὃ γὰρ ἁπλῶς τὴν ⸌ συνοδον λέγει, οὐδὲ τοῦτο ὀπιζητεῖ μόνον, ἀλλὰ μᾶλλον μέν, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν μετὰ τούτου· ἔπειτα ἢ καὶ τοῦτο αὐτὸ μετὰ πολλῆς ἀπαιτεῖ τῆς ἀκριβείας. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ὀστιν· εἰ δύο ἐκ τῆς ⸌ πλησίον ⸌ πλησίον

Β. Κορ. ιϚ. θ.

Ἡσ. να. ιδ.

σφόδρα ἐφελκομένω τοὺς καλλαγλώ. τί οὖν ἐὰν ἀπειθῇ ὁ σκληρὸς καὶ κάπη;

16 Παρέλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων σταθῇ πᾶν ῥῆμα

Οσῳ γὰρ αὐταδέστερος εἶπε καὶ ἰταμώτερος, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἰατρείαν σπεύδειν χρή, οὐκ ἐπὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν. καὶ γὰρ ἰατροῦ, ὅταν ἴδῃ ὁ πάντος δυσ-
5 εύοδωτον, οὐκ ἀφίσταται οὐδὲ δυσχεραίνει, ἀλλὰ τότε μᾶλλον προσκαθέζεται, ὁ καὶ ἐνταῦθα ποιῶν κελεύει. ἐπεὶ γὰρ ἀσθενέστερος μόνος ὢν ἐφαίνης, ἵνα δυνατώτερος τῇ προσθήκῃ. καὶ γὰρ ἰσχυροὶ (α) δύο τὸν ἡμαρτηκότα ἐλέγξαι. ὁρᾷς ὡς ὁ τὸν λελυπημένον ζητῶν μένει, ἀλλ' ὁ τὸν λελυπηκότος; ὁ γὰρ ἠδικημένος ὅτους ἐστὶν ὁ ἀλγῶν ὡσπερ τοὺς πάσχοντες, αὐτὸς ὁ νο-
10 σῶν καὶ ἀσθενῶν καὶ κάμνων. διὰ τοῦτο πολλάκις ἐκβιάζεται πρὸς τοῦτον ἀγαγεῖν, ἵνα μὴ μόνον, ἵνα μὴ ἕτερον· εἰ δὲ ὑπομένοι, καὶ μετὰ τῆς ἐκκλησίας.

17 Εἰπὲ γὰρ, φησι, τῇ ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ τοῦτο μόνον ἐζήτει, οὐκ ἂν ἐκέλευσεν ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ μετανοοῦντι συγχωρεῖν, οὐκ ἂν τοσαυτάκις καὶ ποσοῦτος ἐπέσπευσεν αὐτῷ διορθώσασθαι τὸν πάντα· ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἑνὶ αὐτὸν ἀδιόρθωτον μείναντα σωτηρίας
15 χωρεῖς εἶασε· καὶ ἵνα ἅπαξ δὲ δὶς καὶ τρὶς αὐτὸν προσπεσόντα κελεύει, καὶ ἵνα μὴ μόνον, ἵνα μὴ δύο, ἵνα μὴ πλείονες. διὰ δὴ τοῦτο ὅπως μὴ τῶν ἔξωθεν οὐδὲν τοιοῦτον λέγῃ, ἀλλ' ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ, φησὶν, εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως. ὥσπερ καὶ ὁ Παῦλός φησι, λέγων· Τί μοι καὶ τοὺς ἔξωθεν κρίνειν; τοὺς δὲ ἀδελφοὺς καὶ ἐ- α. Κορ. ε. 12.
20 λέγχειν καὶ ἀποστρέφεσθαι κελεύει, καὶ ἀποτάσσειν μὴ πειθομένοις, ἵνα ἐντραπῶσι· τοῦτο καὶ ἐνταῦθα αὐτὸς ποιῶν τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ τρόποις νομοθετῶν, καὶ τρεῖς ἐφίησιν αὐτῷ διδασκα-
λους καὶ δικαστὰς διδάσκοντας τὰ κρείττονα τῆς μέθης γινόμενα. Εἰ γὰρ δὲ αὐτός ἐστιν ὁ φλεγξάμενος καὶ ποιήσας πολλὰ ἐκεῖνα τὰ ἄτοπα, ἀλλ' ὅμως ἑτέρων δεῖται τὸν διδάξοντων, καθάπερ οὖν καὶ ὁ μεθύων. καὶ γὰρ πάσης μέθης θυμὸς καὶ ἀμαρτία ἐκείνης τοσούτῳ μείζων, καὶ ἐκ μείζονι τὸν ψυχὴν καθίησι βάραθρον. Τίς γοῦν τοῦ Δαβὶδ ἐγένετο σωφρονέστερος; ἀλλ' ὅμως ἀμαρτῶν οὐκ ἠθέτησε, τῆς ἐπιθυμίας τοὺς λογισμοὺς ἀπαντήσας καὶ κατισχύσας καὶ ὥσπερ β. Βασ. ιε. α. 6
χ. τὸ χ. σωφρονέστερον.
πινὸς καπνοῦ πληρώσας αὐτοῦ τὴν ψυχήν. Διὰ τοῦτο ἐδεήθη λύχνου τοῦ προφήτου, καὶ ῥημάτων δυναμένων αὐτὸν ὧν ἔπταικε. διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα τοὺς τοιούτους τὸν ἡμαρτηκότα διαλεξομένους αὐτῷ ὧν ἔπταικε. διὰ τοῦτο οὐκ εὐθέως καὶ τοὺς δύο κελεύει λαβεῖν, ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ἀτονήσῃ καὶ οὐδὲ τότε ἐπαφίησιν αὐτῷ πλῆθος, ἀλλὰ μέχρι δύο ποιεῖται τὴν προσθήκην, ἢ καὶ ἑνός. ὅταν δὲ τούτων καταφρονήσῃ, ὥστε αὐτὸν ὅπως τὴν ἐκκλησίαν ἀξιοῖ. ὅτω πολλῷ ποιεῖται σπουδὴν μὴ ἐκπομπεύεσθαι καὶ τὸν πλησίον ἁμαρτήματα. καίτοι ἠδύνατο δι' ἑαυτοῦ τοῦτο κελεῦσαι· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ μίαν δὲ δευτέραν προσθήκην τοῦτο νομοθετεῖ. Τί δέ ἐστιν, ὅπερ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα; ἔχεις μαρτυρίαν ἱκανήν, φησιν, ὅτι ὃ σαυτοῦ ἅπαν ἐποίησας, ὅτι οὐδὲν ἐνέλιπες τῶν εἰς σὲ ἡκόντων. ἐὰν δὲ καὶ
ἰσ. σφοδρύνεσιν. τούτων προσδέηται, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ, τουτέστι, τοῖς πεφοσδρύνουσιν.

Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας προσδέηται, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Λοιπὸν γὰρ δύνασαι ὁ ζημιούμενος νοσεῖν. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πάντα χορὸν (α) τελωνίου εἰς ὑ-
πόδειγμα τῆς μεγίστης πάντων κακίας. καὶ γὰρ δεύτερον φησιν, Οὐχὶ καὶ (α) τελῶναι τὸ Ματθ. ε. μθ.
αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ πάλιν, Καὶ τελῶναι καὶ πόρναι προάξουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασι- Ματθ. κα.
λείαν

αἰρόμθα. κἀπειγε τῆς πίγκης ταύτης οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων. Οἱ γὰρ ἴσον τὸ ῥυθμίσαι ψυχὴν καὶ ἁρμόσαι νέου ὀργάνου; Ἐ γὰρ καὶ πάντος ζωγράφου καὶ πάντος ἀνδριαντοποιοῦ τὸ ταύτην ἔχοντα τὴν ὀπτικὴν ἀκριβέστερον διακεῖσθαι χρή. Ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν τούτων ποιοῦμθα λόγου, ἀλλ' ἐν ὁραμθῷ μόνον, ὅπως παραδοθῇ τῇ γλώττῃ· καὶ οὕτω ὀρθὰ χρήματα πάλιν ἐκπορδακόμθα. Ὁ γὰρ ἵνα δυνῆται λέγειν, ἀλλ' ἵνα χρηματίζηται, μεμάθηκε δὲ λέγειν· ὡς ἐλέγχω Ἐ χωρὶς τούτων πλουτῶ, οὐδεὶς ἡμῖν ἰῶ οὐδὲ τοῦτο λόγος. Εἶδες πόσην τὴν χρημάτων ἡ τυραννὶς; πῶς πάντα κατέῤῥηξε, καθάπερ ἀνδράποδα ὄντα καὶ θρέμματα δήσασα ἕλκει ὅπου περ ἂν θέλῃ; ἀλλὰ τί δὲ κέρδος ἀπὸ τῶν τοσούτων ἐγκλημάτων ἡμῖν; ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῖς λόγοις αὐτὴν βάλλομθα, ἐκείνη δὲ τοῖς ἔργοις ἡμᾶς κρατεῖ· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ὅπω παυσόμθα τοῖς ἀπὸ τῆς γλώττης αὐτὴν βάλλοντες ῥήμασιν. ἂν μὲν γὰρ γένηται τι πλέον, ἐκερδήσαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς· ἂν δὲ τοῖς αὐτοῖς ὀπισθώμεν, οὐκ ἐκείνου μᾶλλον ἀπόν ἀπηρτισαι. ὁ δὲ Θεὸς καὶ ὑμᾶς τούτων ἀπαλλάξειε τῆς ὕσης; καὶ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν καυχᾶσθαι δωρησάμενος· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξ. 15 ΕΑΝ ΑΜΑΡΤΗ ΕΙΣ ΣΕ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΣΟΥ, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ Ϛ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου. χ. μόνου.

Ἐπειδὴ* σφοδρὸν κατέτεινε λόγον τῇ τῶν σκανδαλιζόντων καὶ πάντα χόλον αὐτοῖς ἐφόδιον, ἵνα μὴ τούτῳ χρῶνται πάλιν ὑπτίοι τὸν σκανδαλιζόμθους, μηδὲ, ὃ πάντων ποιοῦσιν ἐφ' ἑτέροις ἐρριφθαι, εἰς ἑτέρους καιρὸν ὀξέλθωσι, θρυπτόμθοι, καὶ πάντα θεραπευόμενοι θέλοντες* εἰς ἀπόνοιαν ἐξοκείλωσι, ὅρα πῶς καὶ αὐτοῖς συγγνώμῃ πάλιν, Ϛ κελεύει τὸν ἔλεγχον μεταξὺ τῶν δύο γενέσθαι μόνων, ἵνα μὴ τῇ τῶν πλησίον μαρτυρίᾳ βαρυτέραν ἐργάσηται τὴν κατηγορίαν, καὶ ἱσταμένους θρόμθους ἐκείνους δυσδιόρθωτος μείνῃ. διὸ φησι, μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. καὶ ἂν ἀκούσῃ, ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου. Οἱ ἕξει, ἐὰν ἀκούσῃ; ἐὰν καταγνῷ ἑαυτοῦ, ἐὰν πεισθῇ ὅτι ἡμάρτηκεν. ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου. Οὐκ εἶπεν, ἔγνως ἐμοὶ τιμωρίαν, ἀλλ' ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου, δεικνὺς ὅτι χαρὰ καὶ ζημία ἀπὸ τῆς ἔχθρας. Ὁ γὰρ εἶπεν, ἐκέρδανεν ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ Ϛ σὺ αὐτὸν ἐκέρδανας· διὰ ὧν ἔδειξεν ὅτι καὶ αὐτὸς, καίπερ ἐζημιωμένος τότε τοῦτο, ὁμοῦ τὸν ἀδελφὸν, ὁ δὲ τὸν οἰκεῖον κτησεῖται. τοῦτο καὶ πολλαχοῦ τὰς ὄψεις σκάπτοντο, πρήνιον, ποτὲ μὲν τὸ λελυπηκότα τοῦτο τὸ λυπηθέντα ἀγαν καὶ λέγων· Ἐὰν τῷ θυσιαστηρίῳ προσφέρῃς, ἐκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ὕπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου· ποτὲ δὲ τὸν ἠδικημένον κελεύων ἀφεῖναι τῷ πλησίον. Ἄφες γάρ ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμθα τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, λέγων ἐδίδαξεν. οὐ τοῦτο δὲ καὶ ἑτέρωθι ὀπτικὸς ἔχοντα. ὁ γὰρ λελυπηκότα, ἀλλὰ λυπηθέντα ἀγαν τοῦτον. ὅπου γὰρ ἐκεῖνος ὁ ἠδικηκὼς οὐκ εὐκόλως δὺ ἔλθοι τοῦτο ἀπολογίαν αἰσχυνόμενος καὶ ἐρυθριῶν, τοῦτο τοῦτο ἐκεῖνον ἕλκει, Ϛ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε διορθῶσαι τὸ γεγονὸς ἐρρωμένον. καὶ οὐ λέγει, κατηγόρησον, ὑδὲ ὀπτιμήσον, οὐδὲ δίκας ἀπαίτησον, καὶ βύθωσας, ἀλλὰ ἔλεγξον, φησίν. αὐτὸς μὲν γὰρ, καθάπερ πρὸ μικροῦ λόγου, ὦ θυμῷ καὶ τῇ αἰσχύνῃ κατέχεται μεθύων· δεῖ δὲ σε τὸν ὑγιαίνοντα τοῦτο ἐκεῖνον τὸν νοσοῦντα ἀπελθεῖν, καὶ ἀδημοσίευτον ποιῆσαι τὸ δικαστήριον, καὶ θεραπεῦσαι τὸν ἰατρεῖον. Τὸ γὰρ ἐλέγξαι, ἔλεγξον, οὐχ ἕτερόν τί ἐστι, ἢ ἀναμνῆσαι τὸν ἁμαρτήματος, εἰπεῖν τοῦτο αὐτὸν ἂν ἔπαθες πρὸς αὐτὸν ὅσον καὶ αὐτὸς, ἐὰν ὡς χρὴ λίπῃται, μέχρις ὅτου ἀπολογησάμενος καὶ σφόδρα

πόλεως, ὅτι πρὸς τοὺς δικαστείους, οὔτε πρὸς τοὺς βασιλείους, ἀλλὰ πόρρω πάνυ τὲ μακρὰν διδυμάων κατίχουσι· ὅπου γὰρ τὰ ψυχῆς, ἔνθα τὸ βουλευτήριον, ἔνθα τὰ βασίλεια, ἔνθα τὸ δικαστήριον, αἴσιοι τὰ σημεῖα πάντα τοῦ νοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ θεῖα τὰ βασιλικὰ κεκλόντα καὶ προσοιῶντα. ἀλλὰ τὰ πάντα αὖ καὶ πάλιν ἀγῶς, καὶ πάντα μεστὰ ταραχῆς, καὶ ἔνδον, καὶ ἔξω, καὶ σοῦ διεσπασμένος ἕκαστος ἡμῶν πόλεως ὑπὸ καταδρομῆς βαρβάρων προσουσιάζεται καὶ αὐτὸς ἀγῶς, οἷ αἱ δράκοντος νεοττιὰ φρυάττων ὅπου διαμάχονται, πάντα χοῦ πετόμενοι οἱ φρυδοὶ πίπτουσι φοβούμενοι καὶ ταραχῆς γέμοντες, οὐκ ἔχοντες ὅ ὅποι καταλύσωσι τὰ ἀγαπάν. διὸ παρακαλῶ, τὰ δράκοντα μὴ ἐλωμῶμεν, συγκλείσωμεν καὶ σημεῖα, ἀποπνίξωμεν, καταφάξωμεν· καὶ σοῦ πτερυγὸς τὰ ἴλης λογισμοὺς τῇ μαχαίρᾳ τὸ πνεύματος παραδῶμεν, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν ἀπειλῇ τοιαῦτα ὁ προφήτης, οἷα καὶ τῇ Ἰουδαίᾳ· Οπ οἰκεῖ ζωσι σκεῖ ὀρχόσου ἐ ἔχιοι καὶ δράκοντες. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ Ησ. ιγ. κδ.
καὶ δὲ θεοπροσοικεῖ ζώρων χείρες, καθάπερ οἱ ἐρημίαι ζῶντις καὶ λαικτίζοντες καὶ τὸ πλέον τὰ νεότητος πρὸς ἡμῶν τοιοῦτον. καὶ γὰρ ἀγελίας ἔχοντες ὑπὸ θυμίας ὕτω πηδῶσιν, ὕτω λακτίζουσιν, ἀγαλλίωσι πρεπόντως, καὶ τῇ ἀσυνδέτῳ πρὸς σοῦ τὰ δεόντων χρώμενοι. αἴτιοι ἐ οἱ πατέρες, οἱ τὰς μὲν πωλοδάμνας ἀναγκάζουσι τὰς ἵππους σοῦ ἑαυτῶν ῥυθμίζειν μὴ πολλῆς τὰ ὑπομονῆς, καὶ σὺν ἀφιᾶσιν ὑπὸ πολὺ τὰ πῶλον τὰ ἡλικίαν ἀδάμαστον προσελθεῖν, ἀλλὰ χαλινὸν, καὶ πάλαι πάντα ὑπιπτάσαι σὺν προσωμίων, τὰς ἐ αὐτὰ νέας ὑπὸ πολὺν πρεσβυτέρως ἀγαλλιώτας πρεπόντως, σωφρονιστὰς ἐρήμας, πορνείας καὶ κύλικες καὶ παῖς σὺν τοῖς πρὸς θυμοῖς θεάτρους ἀγκυλεύσας καταχωνιστὰς. δέον προὸ τὰ πορνείας γυναικὶ πρὸς δοῦναι, γυναικὶ σώφρονι καὶ σοφωτάτῃ· αὕτη γὰρ καὶ τὰ ἀτοπωτάτης ἀπαίξει ἀγκυλεύσας τὰ αἵδρα, καὶ δὲ τὰ χαλινοῦ ἂν πῶλον ἡμῶν ἐ). σὺν γὰρ ἐπίρωθεν αἱ πορνείας καὶ αἱ μοιχείας, ἀλλ' σὺν τὰ ἀφέτες εἰ) τὰς νέους. δὸ γὰρ γυναῖκα ἔχῃ ζωστικὴν, καὶ οἰκίας ὑπιμελήσει) καὶ δόξης καὶ σταυλήψεως. ἀλλὰ νέος ὑπὶ, φησιν. οἶδα καγώ. εἰ γὰρ ὁ Ισαὰκ παρεκόντα ἐπ' αὐτὰ νύμφιον ἤγαγεν, οὐ Γεν. κδ. κ.
χαῦ γε, πρὸς ἡλικίαν πᾶς ἄγων, πολλῷ μᾶλλον τὰς ἐν τῇ χώρᾳ νέους τὰ φιλοσοφίαν ζωὴν ἀσκεῖν ἔδει. ἀλλὰ ἵ πάθωσιν ἀπέχωσι τὰ σωφρονισμὸς αὐτὰ ὑπιμελήσας, φησὶ πρεσβεύετε καταχωνιστὰς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀγριαίνετε, ἵνα σὺν τὰς ἡλικίας πᾶς ἄγων, πολλῷ μᾶλλον τὰς ἐν τῇ χώρᾳ νέους τὰ φιλοσοφίαν ζωὴν ἀσκεῖν ἔδει. ἀλλὰ ἵ πάθωσιν ἀπέχωσι τὰ σωφρονισμὸς αὐτὰ ὑπιμελήσας, φησὶ πρεσβεύετε καταχωνιστὰς, μᾶλλον δὲ καὶ ἀγριαίνετε, ἵνα σὺν τὰς πολιτικὰς λάμψῃ πρόσωπα. τὰς ἐ ψυχὰς ὑμῶν ἀδεὶς λόγος, ἀλλὰ πρεσβεύετε αὐτὰ ἐρρωμένως. διὸ καὶ ὅτε πάντα συγχύσεως γέμει καὶ ἀταξίας καὶ ταραχῆς, ὅτι πρέσβυς αὖτε, ὅτι καὶ μὲ δυναγκάζει ἀμέλπαι, καὶ ἐ αὐτὰ πολλῆς τυγχάνει προσοιάς. σὺν οἶδα, ὅτι σοῦ τοιοῦτον χρεῖαν τῷ παιδί, ὡς ὃ φυλάξαι πορικῆς ἀκαθαρσίας καθαρόν; ψυχὰς γὰρ ἴσον σοῦ. Τί ὠφελῆται ἄνθρωπος, φησι, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὸν ἐ ψυχὸν αὐτὸν ζημιωθῇ; ἀλλὰ γὰρ πάντα ὁτὲν χρημάτων ἔρως Ματθ. ιϛ. κϛ.
ἀνέτρεψε καὶ κατέβαλε, καὶ τὸν θεοῦ ἄκρον φόβον πρὸ ὥρησεν, ὥσπερ τις τυφλωνος ἀκρόπολιν, ὅταν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπων ψυχὰς καταβάλῃ. διὸ καὶ τῆς τὸν παίδων καὶ τῆς ἡμετέρας ἀμελήσαντα σωτηρίας, εἰ μάνον σχοπούντες, ὅπως δὲ πορεύσεσι χλιόμενοι πλοῦτον ἑτέρους ἀφωμεν, κἀκεῖνοι πάλιν ἄλλους, καὶ ἀπὸ μεῖ' ἐκείνους ἐπὶς μεῖ' αὐτοὺς, παραπομποί ὄντες τὰ ἡμετέρων χειλέων κίνημά τε καὶ χρῆμα, ἀλλ' ὁ δεσπότης. σὺ τοίνυν πολλὴ ἡ ἀνοια, σὺ τοίνυν τὸν δούλων ἀπὸ ἐλεύθερος ἀτιμότερος. τὰς μὲν γὰρ δούλους, εἰ καὶ μὴ δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπιμεμφόμεθα· ἀπὸ ἐ ἐλεύθερος σοῦ ταύτης ἀποτελοῦσι τῆς προσοιάς, ἀλλὰ καὶ τούτων ἡμῖν εἶσι βέλτιστος. καὶ λέγω τὸν δούλων· καὶ γὰρ βοσκημάτων ἀπὸ παῖδες ἀτιμότεροι, καὶ θεῶν καὶ ἵππων μᾶλλον ὑπιμελούμεθα, ἢ παίδων. καὶ μὲ ἡμιόνου ὡς ἔχῃ, πολλὴ ἡ φροντὶς, ὥστε ἁπλατεῖν ἅρμα ἄριστον, καὶ μήτε ἀγνώμονα, μὴ κλέπτῃ, μὴ μέθυσον, μὴ τῆς τέχνης ἄπειρον· δὸ ἐ ψυχὴ παιδὸς ὑπεισῆσαι δὴ παιδαγωγὸν, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὰ ἐπελθόντα

αἱρόμεθα.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ἐν ἀρχῇ ἦν πρὸς τὸν θεόν.

πλημμελῶν, σφόδρα ἥδεται τῇ εὑρέσει καὶ τῇ σωτηρίᾳ τότε. Εἰ τοίνυν ὁ Θεὸς ὅτε χαίρει ἐπὶ ᾧ μικρῷ τῷ εὑρεθέντι, πῶς σὺ καταφρονεῖς τῶν τῷ Θεῷ προσηνωμένων, δέον καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν προσέχειν· εἰς γὰρ εἰς τῶν μικρῶν τούτων; ἁμαρτωλὸς ἐστὶ καὶ εὐτελής; διὰ αὐτὸ μᾶλλον δεῖ πάντα ποιεῖν, ὥστε αὐτὸν διασῶσαι. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ ἐνενηκονταεννέα ἀφεὶς προσέβατο, ἐπ' ἐκεῖνο ἦλθε, καὶ οὐκ ἤρκεσε τῶν τοσούτων ἡ σωτηρία συσκιάσαι τὸ εἷς τὴν ἀπώλειαν. ὁ δὲ Λουκᾶς, ὅτι καὶ ὅτε τὴν ὥραν ἐνόησε, φησὶ· καὶ μείζων ἦν χα- Λουκ. ιε.
χ. ἐγένετο
ρὰ ὅτι ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ὅτι ἐνενηκονταεννέα δικαίοις. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐγκαταλιπεῖν τὰ σωσομένα δι' αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ὅτι τοῦτο ἠθέλησε, πολλὴν ἔδειξε τὴν πρὸς αὐτὸν προσοχήν. μὴ δὴ οὖν ἀμελῶμεν τῶν ψυχῶν τῶν τοιούτων· καὶ γὰρ πάντα τοῦτο δι' ὃ εἴρηται. τοῦ μὲν γὰρ ἀπειλῆσαι μηδ' ὅλως ὑποπτεύεσθαι τῶν θείων Ⓦ μὴ ἡμούμενον παιδίον, καὶ τοῦ μάλα μνησθῆναι, Ⓦ τοῦ φοιτᾶν κατεπείγειν τῶν ἀλαζόνων. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγάπην πολέμιον, ὡς ἀπόνοια. τοῦ δὲ εἰπεῖν, ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, ἐγρηγορέναι ἐποίησε· διὸ δὲ προσελθεῖναι, οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται, ἕκαστον παρασκευάζειν μὴ δι' αὐτοῦ ἡμέραν πρόσκαιρον. καὶ τοῦ μὲν κελεῦσαι ἐκκόψαι τοὺς σκανδαλίζοντας, οὐκ ὀλιγωρεῖν τὴν σωτηρίαν ἐποίησε· διὸ δὲ ὑπιδεῖν μὴ κατάφρονεῖν αὐτῶν, εἰ μηδὲ ἁπλῶς ὑπιδεῖν, ἀλλὰ σφόδρα (ὁρᾶτε γάρ, φησὶ, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων) εἰ διὰ τοῦτο εἶπεῖν ὅτι Ⓦ ἀγγέλους αὐτῶν βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, εἶτα διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ, καὶ ὅτι ὁ πατήρ μου τοῦτο βούλεται, τοῦ ὀφείλοντας αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι σωτηριωτέρους ἐποίησεν. ὁρᾷς ἰσχυρὸν τεῖχος τοῖς πρόσω τῶν ὠκαταφρονήτων καὶ τῶν ἀπολωλότων ποιῆται σωτηρίαν, ἀπειλάς τε αἰήκεσα καὶ διὰ τοῦ σκελίζοντος αὐτοῦ, καὶ μεγάλας ἐπαγγελλόμενος ἀγαθὰ τοῖς θεραπεύουσι καὶ ἐπιμελουμένοις αὐτῶν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν
χ. ἐπιμελουμένοις
πάλιν τὸν ἐπιδειγμα φέρων εἰς προσοχὴν τοὺς;

Τοῦτον εἰς ἡμᾶς μιμησώμεθα, μηδὲν προσπταίοντων εἰς ταπεινῶν τε καὶ ΗΘΙΚΟΝ
μοχθηρῶν ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν· ἀλλ' ἐὰν διαφθαρῆναι δέῃ, καὶ μικρὸς ᾖ, καὶ εὐτελὴς
χ. σῶσαι 25 ἐπὶ οὗ τὸ γένος, καὶ ὅτι ποιοῦ τὸ πρᾶγμα ᾖ, καὶ ὅρα καὶ χρημάτων διαβαίνει χρεία, πάντα ἕως φορητὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ. οὕτω γὰρ προσηνώσατον ψυχὴ Θεῷ, ὡς μηδὲ τοῦ ἰδίου υἱοῦ φείσασθαι. διὸ παρακαλῶ, τοῦ ὁρῶντος Θεοῦ φανέντος, οὕτως ἐξιόντες ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦτον ἕνα σκοπὸν ἔχωμεν, καὶ τούτου προ πάντων σπουδὴν, ὃ Ⓦ κινδυνεύοντα ἐξαρπάσαι· οὐ λέγω τοῦτον μόνον Ⓦ κίνδυνον Ⓦ ἀφανῆ (οὗτος γὰρ οὐδεὶς κίνδυνος) ἀλλὰ
30 Ⓦ τῆς ψυχῆς, Ⓦ παρὰ τὸ διαβούλιον τοῖς αἱρεσιώταις ὑπιφερόμενον. καὶ γὰρ ὁ ἔμπορος, ὥστε αὐξῆσαι τὴν προσουσίαν, πέλαγος διαβαίνει· καὶ ὁ χειροτέχνης, ὥστε προσθεῖναι τοῖς ὑπάρχουσι, πάντα ποιεῖ· καὶ ἡμεῖς τοίνυν μὴ τῆς σωτηρίας μόνον ἀνεχώμεθα τῆς ἡμετέρας, ἐπεὶ καὶ ταύτης λυμαινούμεθα. καὶ γὰρ ὁ πολεμῶν καὶ παράξενος τοῦτο μόνον ὁρᾷ σκοπεῖν τοῦτο, μόνον
χ. φύγωμεν, ὅπως ἑαυτὸν διασώσειε· ἐκφυγὼν, καὶ τοὺς ἄλλους μετ' ἐκεῖνον προσαπόλλυσιν· ὥσπερ
35 οὖν ὁ ἡνίοχος καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων τὰ ὅπλα διδέμενος, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἑαυτὸν διασώζει. ἐπεὶ οὖν καὶ τὰ ἡμέτερα πόλεμος, καὶ πολέμων ἀπόντων ὁ πικρότατος, καὶ παράταξις καὶ μάχη, ὡς ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἐκέλευσεν, οὕτω ταπεινώμεθα ἐπὶ τῆς παρατάξεως, προσέχοντες σφαγὰς καὶ αἵματα καὶ φόνους περισκυλευομένοις, προσέχοντες τῷ ὑπὲρ ἀπόντων σωτηρίαν βλέποντες, καὶ τοὺς ἐγκόπτας ἀλείφοντες, καὶ τοὺς κειμένους ἐπείροντες. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν
40 ἡμετέρων ἐν ταύτῃ κεῖται τῇ παρατάξει τραύματα ἔχοντες καὶ αἵματι συρρεόμενοι, καὶ ὁ θεραπεύων οὐδεὶς, ὁ τοῦ λαοῦ ὢν, ὁ χέρνιβος, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς, ὁ παρασάτης, ὁ φίλος, οὐκ ἀδελφός· ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν σκοπούμενος ἕκαστος. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἑαυτῶν κολοβοῦμεν.
χ. ζωπῦρ. ἡ γὰρ μεγίστη παῤῥησία καὶ ἡ βοηθεστάτη, τὸ μὴ τὰ ἑαυτῶν σκοπεῖν. διὰ τοι τοῦτο ἀσθενεῖς καὶ ὀλιγοπαθοῦντες καὶ δυσθεράπευτοι καὶ διὰ τοῦτο ὀλοῦμαι, οὗ τὸ ἐναντίον τούτου ζητοῦμεν, καὶ οὐ ζημιούμεθα

δέ ὅστι αὕτη; τοῦ ποιητοῦ, φησι, κἂν σφόδρα σοι φίλοι ὦσιν, ἀπότεμνε τῆς φιλίας. καὶ λέγει λογισμὸν ἀναστρέπτον. δοῦ μοι γὰρ μίσησι φίλοι, ὅτε αὐτὸς κερδανεῖς, ἢ σαυτὸν προσαπολῇς· αὐ δὲ ἀποτέμνῃς, τῷ σῷ σαυτοῦ σωτηρίαν καρπώσῃ. ὥστε εἰ φίλος σε φιλία βλάπτει, ἔκκοπτε ἀπὸ σοῦ. εἰ γὰρ τὴν ἡμετέρων μελῶν πολλάκις ἀποτέμνομεν, ὅταν αὐτά τε αἰσχρῶς ἔχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς λυμαίνηται, πολλῷ μᾶλλον ὅτι φίλων τῶν ποιεῖ κακά. εἰ δὲ φύσει ἐστὶ κακά, ὥσπερ οὖν οὕτω δὴ ὥσπερ, εὐδηλον ὅτι γνώμης ἡ ποικιλία.

10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μικροὺς 10
οὓς καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς νομιζομένους διὰ τοὺς πολλοῖς, τοὺς πτωχούς, τοὺς δι' εὐκαταφρονήτους, τοὺς ἀγράμματους. πῶς γὰρ ἂν εἴη μικρός, ὁ τοῦ κόσμου παντὸς ἀνάξιος; πῶς δ' ἂν εἴη μικρός, ὁ παρὰ Θεῷ φίλος; ἀλλὰ τοὺς διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν τοιούτους νομιζομένους. καὶ οὐ λέγει περὶ πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἑνός, καίτοι δῆλον παλιν ἀποτειχίζων τὴν τῶν πολλῶν σκανδάλων βλάβην. ὥσπερ γὰρ τοὺς πονηροὺς, οὕτω τοὺς ἡμᾶς τοὺς χρηστοὺς κέρδος ἔχει μέγιστον· καὶ διπλῆν φησιν· διὰ μὲν ἀσφάλειαν τοῦ προσιόντος· μία μὲν οὖν τὸ τὴν σκανδαλιζόντων καὶ φιλίας ἐκτέμνειν, ἑτέρα δὲ οὐ τὸ τοὺς ἀγίους τούτους ἔχειν ἐν θεραπείᾳ καὶ τιμῇ. εἶτα καὶ ἑτέρωθεν αὐτοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ λέγων, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. σύνταξον δῆλον, ὅτι ἀγγέλους ἔχουσιν οἱ ἅγιοι ἐκεῖ παντός. καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος φησι περὶ τῆς γυναικός, ὅτι ὀφει- 20
λει ἐξουσίαν ἔχειν ὅτι τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους· καὶ Μωϋσῆς ἔφησεν ὅσα ἐθηκεν κύ ἐθνη ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. οὐκοῦν οὐ περὶ ἀγγέλων διαλέγεται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀγγέλων ὑπερεχόντων. ὅταν οὖν εἴπῃ, ὃ πρόσωπον τοῦ πατρός μου, τοῦτ' ἔστιν, ἢ τὸν πλείονα παρρησίαν λέγει τὸν πολλὴν ἐμοί.

11 Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. 25

Πάλιν ἕτερον λογισμὸν ἄγει τοῦ προτέρου μείζονα, καὶ δι' ἑαυτοῦ συναίρει, δι' οὗ καὶ πατέρα εἰσάγει σωτῆρα βουλόμενον.

12 Τί δοκεῖ, φησι; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ πρόβατα ἑκατόν, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενηκονταεννέα, ὅτι τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; 30

13 Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ὅτι τοῖς ἐνενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός ὑμῶν, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων. Ὁρᾶς δι' ὅσων ἡμᾶς ἐπάγει εἰς τὸ τῶν αὐτελῶν ἀδελφῶν ἐπιμέλειαν; μὴ τοίνυν εἴπῃς, χαλεπὸν τὸ ἔργον ἐστὶν ὁ δεῖνα, ἀνωφελὴς ματαιόφρων ἐστὶν, ὠφελὴς ἐστὶν, αἰσθητός ἐστι, καταφρονήσῃς. ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο σοι ἀνάγκη, ὅσα διὰ πόσων σε πείθει μετεισάγειν, καὶ 35
εἰς τὸ τούτων ἐπιμέλειαν ἐμβάλλει. ἔφησε παιδίον, καί φησι, γίνεσθε ὡς τὰ παιδία, ὡς ἐὰν δίψητε παιδίον τοιοῦτον, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ, τὰ ἔσχατα πείσεται. καὶ οὐδὲ ἠρκέσθη τῷ παραδείγματι τῷ τοῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ ὃ ὀναίμεθα προσέθηκε, καὶ τοὺς τοιούτους ἐκτέμνειν ἐκέλευσε, κἂν ἐν δέξει χειρῶν ὦσι καὶ ὀφθαλμῶν ἡμῖν. καὶ ἀπὸ τῶν ἀγγέλων πάλιν τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς, τούτους τοὺς αὐτελεῖς ἀδελφοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ πάλιν (ὅταν γὰρ εἴπῃ, ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός, καὶ ἑαυτὸν δηλοῖ, καθάπερ καὶ Παῦλός φησι, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ λέγων, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανε) καὶ ἀπὸ τοῦ πατρός, ὅτι οὐδὲ αὐτῷ δοκεῖ ἀπολέσαι, καὶ ἀπὸ τῆς χρηστῆς συνηθείας, οὐ καταλιπὼν τὰ σεσωσμένα ὁ ποιμὴν ζητεῖ τὸ ἀπολλύμενον, καὶ ὅταν εὕρῃ τὸ πε-

πλανημένον,

μ̄ν τούτων. Τὰ γὰρ κακὰ, ὀνόματα ὄντι μόνον, ἐστὶν τελωνῶν. μὴ τοίνυν ζήτει, πόθεν τὰ κακὰ, μηδὲ ζήτει πόρεν· ἀλλ' εὑρὼν ὅπου ἀπὸ ῥᾳθυμίας μόνης, φεῦγε τὰ κακά. καὶν εἴπῃ τις, ὅτι ὁ πνεῦμα ἡμῶν ζωῦτα· ὅταν ἴδῃς ὀργιζόμενον οἰκέτην καὶ προξενοῦντα χωρὶς καὶ ἐγκαλοῦντα παιδὶ καταγινώσκοντα τῶν ἀδικημάτων, εἶπὲ αὐτοῖς· πῶς οὖν ἔλεγες, ὅτι ὁ πνεῦμα ἡμῶν τὰ κακά; Εἰ γὰρ ὁ πνεῦμα ἡμῶν, τίνος ἕνεκα ἐγκαλεῖς; Εἶπε πάλιν, ἀπὸ σαυτοῦ λοιδορεῖς καὶ ὑβρίζεις; Εἰ μὴ γὰρ σὺ ἀπὸ σαυτοῦ, μηδείς σοι ὀργιζέσθω· Εἰ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς σῆς τὰ κακά. Τί" δαί; νομίζεις εἶναι ἀγαθούς; Εἰ μὴ γὰρ μηδεὶς ἀγαθός, πόθεν σοὶ τὸ ὄνομα τοῦτο; πόθεν σοὶ ⓐ ἔπαινος; Εἰ δὲ εἰσὶν ἀγαθοὶ, ἐνθυμοῦ ὅτι καὶ τοῖς ποιηροῖς ὑπάρχουσιν. ἀλλ' εἰ μή τις ὅστις ἐκὼν πονηρὸς μηδεὶς πώποτε ἐγένετο, ἀδίκως εὑρέθησαν ὑπομένοντες ⓑ ἀγαθοὶ τοῖς κακοῖς, καὶ ἔσονται καὶ αὐτοὶ ζωῦτα κακοὶ πάλιν. Τί γὰρ δῶ χάριν ἴδωσι τὸ ⓒ δυσεύθυνον ἐπιτιθέασιν ἐγκλήματα; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθοὶ καὶ ὑπομένοντες, καὶ τὸ μάλιστα τῆς ἀγαθότητος αὐτῶν ἀπόδειγμα, ὃ τοῖς σφόδρα μισοῦσιν καὶ πάντοθεν δῆλον, ὅτι σὺν θεῷ σὺν θεῷ ποτε ἀνάγκη κακός. Εἰ δὲ καὶ ζωῦτα πάντα ζητοῖς, πόθεν τὰ κακὰ, ἀπὸ ῥᾳθυμίας εἶπον ἄν, ἀπὸ ἀργίας, ἀπὸ τοῦ πονηροῖς συγγίνεσθαι, ἀπὸ τοῦ καταφρονῆσαι ἀρετῆς. οὐτωδὶ γὰρ τὰ κακὰ, καὶ ὃ ζητεῖν πάντας, πόθεν τὰ κακά· ὡς τῶν γε κατορθούντων σὺν θεῷ ζωῦτα ὑπάρχοντα, τὴν ὑπερβολὴν καὶ σωφρόνως ζῆν παραγγελλόντων. ἀλλ' ⓒ πονηρὰ βουλόμενοι ῥᾳθυμίαν τινὰ" μισοπονηρίαν ἀπὸ τούτων βουλόμενοι τὴν λόγων ὑπνῶσαι, ἀφορμὰς ὑφάσματα πλέκουσιν. ἀλλ' ἡμεῖς ζωῦτα μὴ ἀπὸ λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων ἀφαιρήσωμεν. σὺν θεῷ δὲ ἀνάγκης ὄντι ζωῦτα. Εἰ γὰρ ἀνάγκης ἦν, οὐκ ἂν εἶπεν· ὀναίμην τοῦ ἀνθρώπου, δι' οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται. ἐκείνως γὰρ μόνως ζωῦται, σὺν οὐ προαιρέσεως πονηρᾶς. Εἰ δὲ, διὰ δὲ, λέγει, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ὡς ἑτέρου διὰ αὐτὸν εἰσαγομένου τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὡς αὐτὸν ὃ πρὸ κατασκευάζοντος. οὕτε γὰρ ὃ διὰ δὲ, τοῦτ' ἔστι λέγει ἡ γραφή· ὡς ὅταν λέγῃ, Ἐκπορεύου ἀπὸ τοῦ προσώπου μου, ἀντὶ τοῦ Θεοῦ, Γεν. δ. α. ἀλλ' οὐ δοῦναι αὐτὸν, ἀλλὰ τὸ προεῖδον πεποίηκα. καὶ πάλιν· οὐκ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ ἀφαίρεσις ἀπ' αὐτῶν ἐστι; καὶ, Πιστὸς ὁ Θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ εἰσὶν ἀνάγκης, ἄκουσον καὶ τοῦ ἐξῆς. μ̄ν γὰρ ὃ σκανδαλίζει φησίν· α. Κορ. α. θ.

8 Εἰ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ καὶ "ἔκβαλε ἀπὸ σοῦ. καλόν γάρ σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

9 Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

Οὐ περὶ μόνων ζωῦτα λέγων (ἅπαντες) ἀλλὰ περὶ φίλων, περὶ τῶν προσκόπτων, ὃς ἂν ζῆλον μόνον ἔχωμεν ἀναγκαῖον. τοῦτο καὶ δυνατώτερον εἶρηκε, καὶ πῶς λέγει. σὺν θεῷ γὰρ ὅπου βλάπτειν, ὡς ζωοποιὸς ποιεῖ. ὅσα γὰρ ἀνάγκη μὴ δύναται, δύναται φιλία πολλάκις καὶ εἰς βλάβην καὶ εἰς ὠφέλειαν. διὰ μ̄ν πολλῆς τῆς σφοδρότητος τὸν βλάπτοντας ἡμᾶς ἐκκόπτειν κελεύει, τούτους ἀμυττόμενος σὺν θεῷ τὰ σκάνδαλα φέροντας. εἶδες πῶς τὴν ἐπιμιξίαν οὐκ ἀπὸ σκανδάλων ἀνεκρούσατο βλάβην ταῦτα προφέρειν ὅλη πάντως ἔσται, ὥστε μηδένα ἂν ῥᾳθυμίαν εὑρεῖν, ἀλλὰ προσδοκῶντας αὐτὰ ἰσχύειν, ὡς δείξαι μεγάλα ὄντα κακά; οὐ γὰρ δι' ἁπλῶς εἶπεν, ἵνα ὡς κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ δείκνυσι μεγάλην τὴν ἐξ αὐτῶν λύμην, τῷ [δὲ] βαλεῖν πάλιν ⓓ εἰσάγοντα αὐτὰ, μείζονα δίκην ἐπιτίθησιν τῇ βλάβῃ. ὃ γὰρ εἶπεν, πολλοῦ ἂν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, πολλοῦ δεικνύοντος ὡς τὴν ὠμότητα. οὐ τοσοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς παραδείγματος προσθήκῃ πλείστην φόβον. εἶπα οὐκ ἀρκέσαι τούτοις, ἀλλὰ καὶ δείκνυσι τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἂν τις διαφύγοι τὰ σκάνδαλα. Τίς

δὲ

ναὶ βὐτελεστέρας, ἀλλ' ἐκεῖνο πάλιν ἀπόκριναί μοι· πόθεν αὐθέφπος ὁ Θεὸς εἰργάσατο; πόθεν ἐστὶ δῆλον. πῶς οὖν ὁ πένητες ἰσοι τῆς ἀρετῆς λόγοι, καὶ τῆς κακίας; πόθεν ἀγαθοὶ καὶ χρηστοὶ ἐβάπτισεν; πόθεν φαῦλοι καὶ πονηροί; εἰ γὰρ μὴ γνώμης ἦν τὰ δόγματα, ἀλλὰ φύσεως ὄντι, πῶς μὴν τοῦτό ἐστιν, ἢ ἐκεῖνο; εἰ μὲν γὰρ φύσει πάντες κακοὶ, οὐδένα οἷόν τε ἦν ἀγαθὸν εἶναι· εἰ δὲ ἀγαθοὶ φύσει, οὐδένα κακόν. εἰ γὰρ μία φύσις ἁπάντων, ἔδει καὶ τοῦτο πάντας ἔχειν, εἴτε ἐκεῖνο ἅπαντας εἶχεν. εἰ δὲ λέγομεν, ὅτι φύσει μὲν ἀγαθοί, οἱ δὲ κακοὶ (ὅπερ οὐκ ἂν ἔχοι λόγον, ὥσπερ ἀποδείξαμεν) ἐροῦμεν ἀκίνητα ταῦτα εἶναι. τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀκίνητα. σκόπει δὲ ὅτι πάντες ἐπὶ τὰ βέλτιστα, καὶ θεῖοι ἀπάντων, καὶ μεγάλα φιλονεικῶ. νῦν δὲ ὁρῶμεν ἀπὸ χρηστῶν φαύλους πολλοὺς, καὶ ἀπὸ φαύλων χρηστοὺς γινομένους, οὐδὲ μὴν ῥᾳδίως, οὐδὲ ἀσφαλῶς· ὅπερ μάλιστα δείκνυσιν οὐκ ὄντα φύσεως ταῦτα. ὅτε γὰρ μεταβάλλεται, οὐκ ἔνι πρᾶγμα φύσεως δεῖται τὰ φυσικά. ὥσπερ γὰρ εἰς τὸ βλέπειν καὶ ἀκούειν καὶ διόμεθα πάντες, οὕτως οὐδὲ εἰς τὴν ἀρετὴν ἱδρώτων ἡμῖν ἔδει, εἰ τῇ φύσει αὐτὴν ἐπεσυγκεκληρώμεθα. πόθεν ἔσχεν ἡ φαῦλος ἐποίει, διὰ τί μόνους ἀγαθοὺς ποιῆσαι πάντας; καὶ μὴν φαύλους οὐκ ἐποίησε. πόθεν οὖν τὰ κακά, φησιν; ἐρώτησον σεαυτόν. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, οὐ γὰρ φύσεως οὐδὲ ἀπὸ Θεοῦ. οὐκοῦν αὐτόματα, φησιν; ἀδαμῶς. ἀλλὰ ἀγνοίας; οὐφήμει σύ, ἀδελφέ, τὰς ἀπάσας τοῦτο τὰς ὑβρεις, μιᾷ ἡμῇ καὶ Θεὸν καὶ τὰ κακά, καὶ τιμῇ τῇ ἀνωτάτω. εἰ γὰρ ἀγνοίᾳ, καὶ ἰσχυρὰ ἔσται καὶ ἀνάσπαστα ἅπαντα δυνήσεται, οὐδὲ εἷς ὃ μὴ εἰ χωρήσει. ὅτι δὲ ὃ ἀγνοῶν ἀνώλεθρον, πάντι που δῆλον. πόθεν ἡ καὶ ἀγαθοὶ τοσοῦτοι, τοσαυτάκις δυνάμενοι τὸ κακὸν ἔχοντες; πῶς καὶ ἀγνοοῦντι τὸ ἀγνοοῦντι ἰσχυρότερον; ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὰ αἰωρήσει, φησί, ποτε. πῶς ἡ καὶ αἰωρήσει ταῦτα ὁμοπαθῆ καὶ ὁμοιοπαθῆ καὶ ὁμοκλινῆ, ὡς δὲ τις εἶποι; ὦ τῆς τοῦ διαβόλου κακίας, πόσον ἐξεῦρε τὸ κακόν; οἷα καὶ Θεὸν εἰσελθεῖν ἐποίησε βλασφημία, οἷον πρόσκομμα βυσσείας ἔτεκεν δύσφημον ἐπενόησε λόγον· βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἐξ αὐτοῦ τὸ κακὸν, πονηρὸν ἄλλο δόγμα εἰσήγαγον, ἀγνοῆσαι αὐτὰ φήσαντες εἶναι). πόθεν οὖν τὰ κακά, φησιν; οὐκ οἶδ' ἔλεγεν, ἢ μὴ θέλει. ἀλλ' ἡ τὸ θέλειν καὶ μὴ θέλειν πόθεν· πρὸ ἡμῶν αὐτῶν. συ γὰρ σεαυτὸν ποιεῖς ἐρωτῶν, ὡς ἐὰν ἐρωτήσω σε, πόθεν τὸ βλέπειν καὶ μὴ βλέπειν. εἶτα εἰπόντος μου, οὐκ τὸ μένειν καὶ μὴ μένειν, πάλιν ἔρεις, αὖθις ἡ τὸ μένειν καὶ μὴ μένειν πόθεν; εἶτα ἀκούσας ὅτι ἐξ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τὸ θέλειν, αὖτις πάλιν ἑτέραν ζητοῖς. ὁ δὲ κακὸν οὐδὲν ἕτερόν ἐστι, ἀλλ' ἢ τὸ ἀποδεδωκυῖαν Θεοῦ. πόθεν οὖν τοῦτό, φησιν, ὥρεν ἀνθρωπος; ἔργον ἆρα ἐμὸν τοῦτο ὥρεν, εἶπέ μοι; οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτό φημι, ὅτι δύσκολον τοῦτο. ἀλλὰ πόθεν ἠθέλησε ἀποδεδωκυῖαν Θεοῦ; ἀπὸ ῥᾳδυμίας. κύριος γὰρ ὢν ἑκατέρων, πρὸς τὸ μᾶλλον ἀπέκλινεν. εἰ δὲ ἀπορεῖς ἔτι καὶ ἰλιγγιᾷς ταῦτα ἀκούων, ἐγώ σε ἐρήσομαι οὐδὲν δυσχερές οὐδὲ ποικίλον, ἀλλὰ ἁπλούστερον καὶ σαφῆ λόγον. πένης ποτὲ κακὸς, πλούσιος δὲ ποτὲ καὶ ἀγαθός; ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν. ἐκάθησας ποτε παίζων, καὶ ἐάλως πάλιν ὑπὸ πάθους· ἀνέστησε μέθη, καὶ ἐκάθησας μέθης, ὠργίσθης ποτε, καὶ οὐκ ὠργίσθης; "πῶς ἔφης πένητα, καὶ δ' πῶς εἶδες; ἐπορίσθησάς ποτε, καὶ ἐσώφρησας πάλιν; πόθεν οὖν ταῦτα πάντα, εἶπέ μοι; πόθεν; ὅτι (καὶ γὰρ αὐτὸς ὃ λέγεις, ἐγὼ ἐρῶ) ὅτι "ὃ μὲν ἐσπούδασας "καὶ ζωὴν ἐπεστείνας σεαυτὸν, μετὰ ταῦτα δέξηται καὶ ἐρράθυμησας. οἷς μὲν γὰρ ἀπεγνωσμένοις καὶ διόλου δοῦναι οὐκ ἔχουσι τὰ κακὰ ἐδυνάσθησαν ἔχοντες καὶ μεγαλοψύχους καὶ οὐκ ἐθέλουσι οὐδὲ ἀκούειν τὰ ἐμὰ παρ' ἐμοῦ," οὐδὲ ἀφελέσθαι τῆς φιλοσοφίας· οἷς δὲ ποτὲ μὲν ἐστὶ τοῦτο, ποτὲ δὲ οὐκ ἐκείνοις ἡμελημένοις πάντως ἐρῶ· ἁρπάσας ποτε μηδὲ τὰ μὴ προσήκοντα, μετὰ ταῦτα κατακλασθεὶς ἐπὶ τοῦ ἐλέους καὶ τῶν σαυτοῦ μετέδωκας τῶν δεομένων; πόθεν οὖν αὕτη ἡ μεταβολὴ; οὐκ οἶδα; δῆλον ὅτι ἀπὸ τῆς γνώμης καὶ τῆς προαιρέσεως; εὔδηλον· καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν εἴποι τοῦτο. διὸ παρακαλῶ ἀπουδάζειν καὶ ἀρετῆς ἔχεσθαι, καὶ οὐδὲν διστάσαι τῶν ζητη-

μάτων.

χ. ὁμοίως

χ. εἰ κτίσεως.

χ. αὐτὰ

χ. ἀγνοεῖ;

χ. αἰωρεῖ, χ. ὁμοίχειρα χ. ὁμόλιθα,

χ. ἀπεκλείσθησαν; ἴσ. ποτὲ

χ. ζωοτόκησας

ζῶ σκάνδαλα. Τί δέ ἐστι τὰ σκάνδαλα; κωλύματα τῆς ὠφελείας οὖσα. Οὕτω δὲ καὶ τὰς σκηνὰς τὰς περὶ ζῶντα δεινοὺς καλεῖσθαι, διὰ τὰ σώματα συμφερόντως οὐ μόνον ὁ ῥήσις αὐτὰ τὰ σκάνδαλα ἀλλ' (ἅπαγε) οὐδὲ ὅπῃ προσειπεῖν, διὰ τοῦτο ζῶντα, ἀλλ' ἵνα πάντως ἔμελλεν ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο προεῖπεν· ὡς εἴγε μὴ ἐβούλοντο ⓐ φέροντες αὐτὰ ποιμπρεύεσθαι, οὐδ' ἂν ἦλθον· εἰ γὰρ μὴ ἔμελλον ἔρχεσθαι, οὐδ' ἂν προεῤῥήθη. ὅπῃ δὲ σκληρύνουσιν σκῆπτρον αἰτίαται σώσονται, ἦλθε καὶ προλέγει "ὃ μέλλει ἔσεσθαι. καὶ εἰ διωρθώθησαν σκῆπτρον, φησι, καὶ μηδεὶς ἐπὶ τὰ σκάνδαλα κομίζων, σὺκ ἔμελλεν ὁ λόγος ἅπαντος "ψεύδης ἀλίσκεσθαι; οὐδαμῶς. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἐλέχθη. Εἰ γὰρ ἔμελλον διορθοῦσθαι πάντες, σὺκ ἂν εἶπεν, ὅτι ἀνάγκη ἐλθεῖν· ἀλλ' ὅπῃ προῄδει ἀδιορθώτους ἐσομένους οἵους ἦν, διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι πάντως ἥξουσι. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτὸς σὺκ αἰρεῖ, φησίν; ἵνος γὰρ ἕνεκεν ἀναιρεθῆναι ἔδει; διὰ σὲ βλασφημοῦντες; ἀλλ' σὺκ ἐκεῖνον ⓑ βλασφημοῦντες ἀπόλλυνται, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν ῥᾳθυμίας. καὶ δηλοῦσιν ⓒ ἐναρέτοι, ἅ μόνον οὐδὲν ἀδικούμενοι ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μέγιστα κερδαίνοντες, οἷος ὢν ὁ Ἰωάννης, οἷος ὁ Ἰωσὴφ οἷοι πάντες ⓓ δίκαιοι. Εἰ δὲ ἀπόλλυνται πολλοί, διὰ ⓔ ἑαυτὸν ὕπνον. Εἰ δὲ μὴ ἅπαξ εἶπεν, ἀλλ' διὰ τὰ σκάνδαλα ἡ ἀπώλεια, πόθεν ἀπολέσθαι ἔδει. Εἰ δέ εἰσιν ⓕ δίκαιοι, ὁ μὴ "διαφθείρων ἑαυτὸν λογιζέσθω. τὰ γὰρ σκάνδαλα, ὅπερ ἔφην, τὸ διεγείρει καὶ ὀξυτέρους ποιεῖ τοὺς ἀκριβεῖς, καὶ οὐ μόνον ⓖ φυλακτέους, ἀλλὰ καὶ τὸν πεσόντα ταχέως ἀνιστᾷ. ἀσφαλέστερον γὰρ αὐτὸν ἐργάζεται, καὶ δυπάλωτον μᾶλλον ποιεῖ. ὥστε, ἂν μὴ φωνῶμεν, οὐ μικρὸν ἐντεῦθεν καρπούμεθα κέρδος, τὸ διὰπαντὸς ἐγρηγορέναι. Εἰ δὲ πολεμίων ὄντων, καὶ τοσούτων πειρασμοὺς ὑπομενόντων καὶ τενδόμων, οἵτινες δὲ ἕπηνται οὐ παύονται ζητοῦντες καὶ βάλλει, τὸν προῆκον αἰῶνα πῶς ἔσται; εἰ γὰρ ὀλίγον χρόνον, ῥᾴδιον· εἰ δὲ πάσαν ὅλην τὴν οἰκουμένην διαδέχεσθαι ζήσας ἐπὶ πολὺ πλανώσας εἰς τοσοῦτον ἦλθε κακίας, ὡς καὶ ἐπιορκίαν φάσκειν αὐτὸν καὶ ἀπατεῶνα ἐργάτην νομίσαι, καὶ μιᾶς μὴ κατορθοῦν ἐπολῆς· εἰ καὶ τὸν ἐφεξῆς βίον ἀταλαίπωρον ἕξῃ, εἰ οὐκ ἂν εἰς ἀγάπην ἔστη, ἀλλ' ὅταν ζῶντα εἴπωμεν, πάλιν ἕτερα ἀντιλέγουσιν ἐρωτῶντες, καὶ διὰ τί αὐτὸν τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Θεός; καὶ ὁ Θεὸς τοιοῦτον αὐτὸν ἐποίησεν (ἅπαγε) ἐπεὶ διὰ τί αὐτὸν ἔσχολασεν. Εἰ γὰρ ἡμᾶς, οἷς ἂν ὠφελῶμεν ἄπιοι, σὺκ ἐγκαλοῦμεν τοῖς οἰκέταις, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν ὅλων Θεός. ἀλλὰ πόθεν τὸ ἐγκλῆμα, φησί; πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῆς ἑαυτοῦ ῥᾳθυμίας. τί δὲ πρὸς ἑαυτόν; ἐρώτησον σαυτόν. εἰ γὰρ μὴ πρὸς ἑαυτὸν εἰσι κακοὶ ⓗ κακοί, μὴ κόλαζε τὸν οἰκέτην, μηδὲ ὑπόκριμα τῇ γυναικὶ οἷς ἀμύτρεμει, μηδὲ τύπτε τὸν υἱόν, μηδὲ ἐγκάλει τῷ σίλφ. μηδὲ ποίει τὸν ἐπηρεάζοντα σε [ἐχθρόν.] πάντες γὰρ ὅτοι ἐλεεῖσθαι, ἀ κολάζεσθαι ἄξιοι, εἰ μὴ οἰκοθεν πλημμελοῦσιν. ἀλλ' οὐ δυνάμεθα φιλοσοφεῖν, φησι. κρεῖττον ὅταν ζωοθήσῃ σὺκ ἐκείνων τὸ αἴτιον ὄσαν, ἀλλ' ἀναγκῆς ἑτέρας, δυώσας φιλοσοφεῖν. ὅταν γοῦν νόσῳ κατεχόμενος οἰκέτης μὴ πείσῃ ζῶ ἐπιταχθέντα, ἅ μόνον σὺκ ἐγκαλεῖς, ἀλλὰ καὶ συγγινώσκεις. ὥστε συμβαίνει, ὅτι δὲ οὐκ αὐτὸ, ὃ ἦ σὺκ αὐτό. ὥστε καὶ ζῶντα, εἰ ἤδεις ὅτι διὰ τοῦτο δὲ γίνεσθαι τοιοῦτος, ποιητὴς ὢν, οὐ μόνον σὺκ ἂν ἐκεκάλεσας, ἀλλὰ καὶ συγγνώμην ἔδωκας ἄν. ἅ γὰρ δύπου διὰ μὲ τὴν τόσην συγγνώσεις, διὰ Θεοῦ δὲ δημιουργὸν σὺκ ἂν ζωήσεις, εἴγε τοιοῦτος δὲ ἀρχὴς γέγονε. καὶ ἑτέρωθεν ἦ τὸν τοιούτους ὑπομονὴν ῥᾴδιον· πολλὴ γὰρ τῆς ἀληθείας ἡ περιουσία. διὰ τί γὰρ μηδέποτε ἐκεκάλεσας οἰκέτην, ὅτι σὺκ ἔστι καλὸς "τὴν ὄψιν, ὅτι σὺκ ἔστι θυμικὸς τὸ σῶμα, ὅτι σὺκ ἔστι πιῶδης; ὅτι" τῆς Φύσεως ζῶντα. σὺκοῦν τὴν τῆς Φύσεως ἐγκλημῶν ἀπόλλακίαν, καὶ σαθεὶς ἀντρεῖ. ὅταν οὖν ἐγκαλῇς, δεικνύεις ὅτι οὐ τῆς Φύσεως τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως. Εἰ γὰρ σὺ οἷς σὺκ ἐγκαλοῦμεν, μάρτυρα μὴν τῆς Φύσεως ἔχω ὃ πρῶ, δῆλον ὅτι σὺ οἷς ἐπιτιμῶμεν, δηλονότι ὅτι προαιρέσεώς ἐστι ὃ πλημμέλημα. μὴ τοίνυν μοι λογισμοὺς εἰς μέσον" ἄγε διεστραμμένους, μηδὲ σοφίσματα, καὶ πλοκὰς ἀγαχ-

χ. τὰ μέλλοντα

χ. ψευδὴς

χ. διαφυγὼν

χ. ὃ

χ. ἅπαξ

χ. ὄψιν,

χ. θυμικὸς τοῦτο ἐκ ὄντα, ὃ

χ. ἄγαγε

κλέπτοισιν ἐκείνων ἀναισχυντότεροι, καὶ σφάττοισιν ἴσα μᾶλλον, καὶ ἀστραγάλοισι πολλῷ πολυμοιρότεροι, καὶ διορύττοισιν οὐ τοῖχον ἕνα, ἀλλὰ οἰκίας καὶ οἰκίας ἀπείρους, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας πολλὴν τὴν ἀνεξαλείπτως ἔχοντες, καὶ δυσθύρετοι δυσλείπτως χαλεπωτάτην, τοῖς πάθεσιν ἐπακολουθοῦντες ἀμηχάνοις, [καὶ τοῦ ζωοδούλου τύπτουσιν ἀφειδῶς] καὶ τοῦ ζωοδότου αὐτοῖς ἀπομάχεσθαι τετολμήκοντες. μόνος γάρ ἐστιν ἐλεύθερος, καὶ μόνος ἄρχων, καὶ τῶν βασιλέων βασιλεύων, ὁ τῶν ταπεινῶν ἀπαλλαγμένος. ζητεῖτε οὖν εἰδέναι, διὰ ξωμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, καὶ τῆς πονηρᾶς δουλείας ἀπαλλάξωμεν ἑαυτούς· καὶ μήτε ἀρχῆς ὄρεγώμεθα, μήτε πλούτου τοῦ τυχόντος, μήτε ἄλλο τι τοιοῦτον μακαριστὸν νομίζωμεν, ἀλλ' ἀρετὴν μόνην. οὕτω γὰρ καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀπολαυστόμεθα ἀδείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. διέξωμεν

Ομιλ. ιθ. 7 ΟΥΑΙ ΤΩ ΚΟΣΜΩ ΑΠΟ ΤΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ. αἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται).

ΑΙ εἰ ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, εἶπόι τις ἂν ἴσως τὴν ἐναντίαν, ἵνα ταλανίζῃ τὸν κόσμον, δέον ἀμῦναι καὶ χεῖρα ὀρέξαι; τοῦτο γὰρ ἰατροῦ καὶ τοῦ τυχόντος. τί οὖν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὕτως αἰσχύνην γλωττήσαι; καὶ ἵνα τῆς θεραπείας ταύτης ἴσον ἐπιζητεῖς; καὶ γὰρ Θεὸς ὢν ἀνθρωπος ἐγένετο δι' σέ, καὶ δούλου μορφὴν ἔλαβε, καὶ τὰ ἄρθρα πάντα ἐπάγη, καὶ οὐδὲν ἐκείνῳ ἐλιπε τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων. ἀλλ' ὅπως πλέον οὐδὲν γένοιτο τοῖς ἀγνώμοσι, διὰ τοῦτο αὐτοὺς ταλανίζει, ὅτι μὴ τὴν τοσαύτην θεραπείαν ἔμειναν ὑπὲρ τῆς ἀρρωσίας. ὥσπερ αἰ εἴ τις καὶ χάμνοντα πολλῆς ἀπολαύσαντα ὑπομελείας, καὶ ὅλα ἐξελήσαντα νόμοις πειθήνοις ἰατρικοῖς θρίων λέγοι, οὐαὶ τῶν δεῖπνων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρρωσίας, ἐν διὰ τῆς οἰκείας νῦξησε ῥαθυμίας. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τῶν θρίων, ἐνταῦθα δὲ τοῦτο εἶδος θεραπείας ἐστί, τὸ παιδεῦσαι καὶ ταλανίσαι. πολλοὶ γὰρ πολλάκις συμβουλευόμενοι μὲν οὐδὲν ὠφελήθησαν, θρηνηθέντες δὲ ἀνέλυσεν. διὰ καὶ μάλιστα τοῦτο οὐαὶ πέπτωκε, διεπείρων αὐτοὺς καὶ ἐναγωνίους ποιῶν καὶ ἐγκηδεύειν παρασκευάζων. μὴ δὲ τούτων καὶ τῶν ἐμοὶ δοκούντων ἐπιδείκνυται τὸν παρὰ αὐτοῦ ἐκείνης, καὶ τὴν ἡμερότητα τὴν αὐτοῦ, ὅτι καὶ ἀντιπόνους ἀθρῶν, οὐ δυσχεραίνων μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθούμενος καὶ παρρησίᾳ, ὥστε αὐτοῦ ἀναλῆσαι. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο, φησίν; εἰ γὰρ ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πῶς δυνατὸν ταῦτα μὴ φυγεῖν, ὅτι ἐλθεῖν μὲν τὰ σκάνδαλα ἀνάγκη, ἀπολέσθαι δὲ οὐ πάντως ἀνάγκη. ὥσπερ γὰρ εἰ τις ἰατρὸς εἴποι (οὐδὲν γὰρ κωλύει τοῦ αὐτοῦ παραδείγματι χρήσασθαι πάλιν) ἀνάγκη τὸν νόσον τόνδε ἐπιζῆναι, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη διαφθαρῆναι πάντως ἀπὸ τῆς νόσου τὸν θεραπεύοντα. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅπερ ἔφην, μὴ τὸν ἄλλων καὶ τοῦ μαθητοῦ ἀφυπνίζων. ἵνα γὰρ μὴ νυστάζωσιν, ὡς ὑπὸ εἰρήνην καὶ ἀπαρέγχυτον βίον πεμπόμενοι, πολλὰς ἐφεστώσας αὐτοῖς δείκνυσι· πολέμους ἔξωθεν, ἔνδοθεν ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ἔξωθεν μάχαι, ἔνδοθεν φόβοι, κίνδυνοι ἐν ψευδαδέλφοις. καὶ Μιλησίοις δὲ διαλεγόμενος ἔφη, ἀνάστησονται ἄνδρες ἐξ ὑμῶν λαλοῦντες διεστραμμένα. καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἔλεγεν, Ἐξελεύσονται δὲ ἀνθρωποι οἱ οἰκειακοὶ αὐτοῦ. ὅταν δὲ αἰτίαν εἴπῃ, ἀεὶ δὲ αὐθαιρέτου τῆς ἀξίας ἀναιρεῖ, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς προαιρέσεως, διὰ δὲ ἀνάγκης ἴσως πράγματα ὑποβάλλουσι τῷ βίῳ φησὶ ταῦτα. ἄλλα δὲ πάντως ἐπόμενον προλέγει. ὅπερ ὁ Λουκᾶς ἑτέρᾳ λέξει παρέστησεν εἰπών· ὑπὸ πάντων δὲ ἔσεσθε μισούμενοι διὰ τὸ ὄνομά μου· ἀναδεικνὺς ἐστὶ δὲ μὴ ἐλθεῖν τὰ

Digitized by Google

πθίαση, ϗ ὀχ τῆς ἑτέρων πολλάκις βδόκιμοδσι συμφορᾶς. ἀλλ' ὁ τὰ ἡμέτερα ζιαδτα· ἀλλὰ κἂν προάξη κακῶς ἕτερος, πολλοὶ ⓐ ζωηγοιῶτες· κἂν βδόκιμη, πολλοὶ ⓐ ζωπδόμβοι τῷ ⓦ ἀποστολω· Εἴτε γὰρ παρῇ ἓν μέλος, σύμπαρῇ πᾶν τὸ μέλη· Εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πᾶν τὸ μέλη, φησί. Ϛ νῦν μὲ ἔλεγβε ὁ ταῦτα προβαπδι, Τίς μοδ ὅστιν ἐλπὶς, ἢ χαρά; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμῖς; νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ὑ, Οπ νὴ ζῶ ἐγὼ, ἐαν ὑμῖς φάκητε ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ὑ, Εκ πολλῆς θλίψεως ϗ ζωοχῆς καρδίας ἔγραφα ὑμῖν· ϗ, Τίς ἀσθενῆ, ϗ ὀκ ἀσθενῶ; Τίς σκανδαλίζεται, Ϛ ὀκ ἐγὼ πυροδμαι; Τίνος ὧν ἕνεκεν ἔτι τῆς ζάλης αἰρώμβα Ϛ τῷ κυμάτι τῷ ἔξωθεν, ϗ οὐ τρέχομεν ὅπῃ ⓦ βύδιον λιμένα τοῦτον, Ϛ τὰ ὀνόματα ἀφέντες τῷ ἀγαθῶν, ὅπῃ τὰ πράγματα βαδίζομεν αὐτά; δόξα γὰρ Ϛ δυναστεία ϗ πλοῦτος καὶ βδόκιμοις Ϛ τὰ ζιαδτα πᾶντα, ὀνόματα πᾶσ' ἐκείνοις, πράγματα δὲ ὑμῖν πράγματα· ὥσπερ γὰρ τὰ λυπηρὰ, θάνατος ϗ ἀτιμία ϗ πενία ϗ ὅσα τοιαῦτα, ὀνόματα μὲν πᾶσ' ἡμῖν, πράγματα δὲ πᾶσ' ἐκείνοις. ϗ, εἰ βούλει, τιμὴ δόξαν πρᾶγμα Ϛ εἰς μέσον ἀγάγωμεν τιμὴ πᾶσ' ἐκείνοις πᾶσαν ἐπέρασεν Ϛ πόβῳ. Ϛ οὐ λέγω ὅτι ὀλιγοχρόνιος, ὰδ' ὅτι ταχέως σβέννυται· ἀλλ' ὅτε μύει, τότε μοι δεῖξον αὐτήν. μὴ πρόβειλε τῆς πόρνης τὰ ὑπογεγράμματα ϗ τὰς εἰκονογραφάς, ἀλλὰ κεκηρωπισμένον εἰς μέσον ἄγε, ϗ ὑπόδειξον ἡμῖν, ἵνα τότε αὐτῆς ἐλέγξω τὸ δυσειδές. ὀκοῦν τὸ ῥῆμα πάντως ἐρῷς, Ϛ τὸ πλῆθος τῶν ῥαβδούχων, ϗ τὸ κήρυκος τὴν φωνὴν, καὶ τῶν δημίων τὴν εἰκαιολίαν, ϗ τὴν πρᾶξιν τῶν πολλῶν σιγὴν, καὶ τὸ τύπτεσθαι σὺν ἀπρεπείᾳ ζαι ἀπρέπειαν, καὶ τὸ εἰκαῖον πάντων προβλέπεσθαι. ὑχὶ ταῦτα ὅστι τὰ λαμπρά; φέρε οὖν, ὀξετάσωμεν εἰ μὴ πρεπτὰ ταῦτα, καὶ εἰκαία μόνον αἰσχύνης. τί γὰρ ὀκφορὰ ἀπὸ τούτων βελτίων ἔσται, ἢ τὸ σῶμα, ἢ τὴν ψυχήν; τοῦτο γὰρ ἀνθρώπου. ἆρα ὑψηλότερος ἔσαι ὀτεῦθεν ἢ ἰσχυρότερος ἢ ὑγιεινότερος ἢ ταχύτερος ἢ ταῖς αἰσθήσεις ὀξυτέρας κτήσει) καὶ πρωτοτέρας; ἀλλ' οὐδεὶς ἀνέξεται τοῦτο εἰπεῖν. ἴωμεν οὖν ἐπὶ τὴν ψυχήν. μή ποτε ὀκφὶ κέρδος πρόσεσιν ὀτεῦθεν εὑρήσομεν; τί οὖν; σωφρονέστερος, ἐπιεικέστερος, ζωηρότερος ἀπὸ ταύτης ἔσαι τῆς θεραπείας ὁ ζιούτος; ὐδαμῶς. ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἄπαν. οὐ γὰρ ὅπερ ἐπὶ τοῦ σώματος, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει. ὀκφὶ γὰρ οὐδεὶς προσ τὴν οἰκείαν προσλαμβάνεται θρεπτὴν ὃ σῶμα· ὀταῦθα δ' μόνον τοῦτο ἔσι τὸ δεινὸν, ὅτι οὐδεὶς καρπούται χρηστὸν, ἀλλὰ ὅτι καὶ κακίαν δέχε) πολλὴν ὀτεῦθεν ἡ ψυχή. καὶ γὰρ εἰς ἀπόνοιαν καὶ κενοδοξίαν καὶ δύσνοιαν καὶ εἰς θυμοὺς καὶ εἰς μυρία ἐλαττώματα ζιαδτα ὀτοῦθεν ὀκφέρε). ἀλλὰ χαίρει, φησὶ, καὶ γάμοις τούτοις, καὶ φαιδρύνε). ⓦ κολοφῶνά μοι τῷ κακῷ εἶπες, καὶ τὸ νοσήματος τὸ ἔσχατον. ὁ γὰρ χαίρων ὅπὶ τούτοις, οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι ῥᾳδίως ἂν θελήσειε τῆς ἀνοήτου ταύτης κακῆς, ἀλλ' ἀπετείχισεν ἑαυτῷ τῆς θεραπείας τὴν ὁδὸν δι' τῆς ἡδονῆς. ὥστε τοῦτο μάλιστα ὅστι τὸ δεινὸν, ὅτι οὐδὲ ἀλγεῖ, ἀλλὰ καὶ χαίρει τῇ νοσήμαι αὐξομένῃ αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ πόρνῃ τὸ χαίρειν καλὸν, ἐπεὶ καὶ κλέπται χαίρουσι κλέπτοντες, καὶ μοιχὸς ἀφροδίτην τὴν πλησίον γάμον, καὶ ὁ πλεονέκτης ἁρπάζων, καὶ ὁ αἱδροφόνος φονεύων. μὴ τοίνυν, εἰ χαίρει, ἴδωμεν, ἀλλ' εἰ ὅτι χρήσιμον· καὶ ἀσκεψώμεθα μήποτε τοιαύτην εὑρήσομεν τὴν χαράν, οἵαν τὴν τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ κλέπτου. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, χαίρει; ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν δόξης, καὶ τὸ δυνάσθαι φυσᾶσθαι καὶ προβλέπεσθαι; καὶ τί τῆς ὑπερηφανίας ταύτης πονηρότερον γένοιτ' ἄν, καὶ τοῦ ἀτόπου τούτου ἔρωτος; εἰ δὲ μὴ πονηρόν, παῦσαι σὺν κενοδόξοις σκώπτοντες καὶ μυρίοις πλυνόντες σκώμμασι· παύσασθε τοῖς ἀπονενοημένοις καὶ ἐπιτρόπαις ἐπιτρώμενοι. ἀλλ' ὀκ ἂν ἀνάσχοισθε· ὀκοῦν μυρίας ἄξιοι καὶ αὐτοὶ κατηγορίας, κἂν μυρίοις ἔχωσι ῥαβδούχοις. καὶ ταῦτά μοι πρὸς τῶν ἀνεκτοτέρων ἀρχόντων εἴρηται· ὡς τούς γε πλείονας καὶ λῃστῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ μοιχῶν καὶ τυμβωρύχων μείζονα ἀπὸ τῆς τιμωρίας εὑρήσομεν ἀπὸ τοῦ μὴ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ ἀρχῇ. καὶ γὰρ καὶ

α. Κορ. ιϛ. κϛ.
α. Θεσσ. β. ιγ.
β. Κορ. ϛ. δ.
β. Κορ. ιϛ. κθ.
χ. ἀποτειχίσειν

ἡ τῶν δήμους τῶν ἀρχόντων οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. πολλὰς γοῦν οἰκίας θεωρῶ ταύτας ὁμοίως καὶ δήμων ψυχὰς ἀρχόντων ἀνέτρεψεν ἀπειλή· ὁ δὲ πένης ἑκατέρων τούτων τῶν κυμάτων ἀπήλλαχεν. ὥστε ταύτην ἀφεὶς τὴν εὐχέρειαν, εἰ βούλει μοι δεῖξαι ὅτι εὐγνώμων εἶ, δεῖξον τῆς ψυχῆς τὴν ἐλευθερίαν, οἵαν εἶχεν ὁ μακάριος οὗτος, καὶ ταῦτα πένης ὤν,
Ματθ. ιδ. δ. ὁ λέγων τῷ Ἡρῴδῃ, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου· οἵαν ἐ-
γ. Βασ. ιη. ιη. κέκτητο ὁ περὶ ἐκείνου τοιοῦτος, ἢ μετ' ἐκεῖνον τοιοῦτος, ὁ λέγων Ὦ Ἀχαάβ, Οὐ θλιβερέφω ἐγὼ τὸν Ἰσραήλ, ἀλλ' ἢ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου· οἵαν εἶχον αἱ περὶ Φῆτην· οἵαν αἱ ἀπόστολοι πάντες. ἀλλ' οὐκ αἱ τῶν πλουτούντων ψυχαὶ τοιαῦται, ἀλλ' ὥσπερ αἱ ἐκ μειρίων ὄντες παιδαγωγοὶ καὶ δημιουργοί, ὅπως οὐδὲ ἐπάραι ὀφθαλμὸν τολμῶσι καὶ ἐναντίον ἀρετῆς παρρησιάσασθαι. ὁ γὰρ τῶν χρημάτων ἔρως καὶ ὁ τῆς δόξης καὶ ὁ τῶν ἄλλων περισπᾷ, φοβεροὺς εἰς αὐτοὺς βλέποντες, δουλοπρεπῆς ποιοῦσι καὶ κόλακας. οὐδεὶς γὰρ ὕπως ἐλευθερίαν ἀναιρῇ, ὡς ὁ βιωτικοῖς ἐμπεπλεχθαι πράγμασι, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι λαμπρὰ ἀβλεβλῆσθαι. οὐδὲ γὰρ ἕνα δεσπότην καὶ δύο εἶναι, ἀλλὰ μυρίους ὁ τοιοῦτος ἔχει. καὶ εἰ βούλεσθε εἰς ἀριθμῆσαι τούτους, εὑρήσετε ἕνα καὶ τῶν εὐδοκιμούντων ἐν βασιλείοις, καὶ ἕτερον αὖ καὶ χρήματα πάμπολλα, καὶ δυναστεία μεγάλη, καὶ πατρὶς περίφημος, καὶ περιφάνεια, καὶ ἀπολελαμπρυσμένα πάντα. ἰδοὺ τοίνυν, εἰ μὴ οὗτός ἐστιν ὁ πάντων δουλικώτερος καὶ ἀπιστήσωμεν αὐτῷ μὴ δοῦλον ἁπλῶς, ἀλλὰ δούλων δοῦλον. πολλοὶ γὰρ οἰκέται δούλους ἔχουσιν. οὗτος μὲν οὖν ὁ δοῦλος τοῦ δούλου ἕνα ἔχει δεσπότην· τί γάρ, εἰ καὶ μὴ ἐλεύθερον; ἀλλ' ἕνα, καὶ περὶ τοῦ ἐκείνῳ δοκοῦντος ὁρᾷ μόνον. κἂν γὰρ ὁ τούτου δεσπότης αὐτὸν δοκῇ κρατεῖν, ἀλλὰ πέπεισται μόνῳ πείθεσθαι. κἂν τὰ περὶ ἐκεῖνον αὐτῷ καλῶς ἔχῃ, εἰς ἀδείαν καὶ ἄπονα καθεστῶσαν βίον. οὗτος δὲ οὐκ ἕνα καὶ δύο μόνον, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ χαλεπωτέρους ἔχει δεσπότας. καὶ περὶ τοῦ αὐτὸν βασιλεύοντα μεμνᾶσθαι. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον εὐπαθῆ δεσπότην ἔχειν, καὶ βασιλέα ἐπὶ πολλοῖς τοῖς ὠφελουμένοις, καὶ ἑκατὸν μὴ τούτων, ἑκατὸν δὲ ἐκείνων γινομένων. οὗτος καὶ μηδὲν ἑαυτῷ ζημιώδες ᾖ, πάντας ἐπαισθάνεται, καὶ περὶ αὐτοῦ φροντίζοντας, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ φροντιζομένους, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ θαρροῦντας, καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς. ἀλλὰ καὶ οὗτος, φησί, δεσπότης. καὶ πολὺ ἴσον ἕνα καὶ πολλοὺς ἔχειν τοὺς διδιττομένους αὐτούς; μᾶλλον δὲ εἰ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲ ἕνα εὑρήσει. πῶς, καὶ πῇ δῆτα; ἐχθρὸς μὲν οὐδένα ἔχει τὸν ὑπερθυμούμενον αὐτοῦ ἐκβαλεῖν τῆς δουλείας ταύτης, καὶ εἰσαγαγεῖν ἑαυτόν· ὅταν οὐδὲ τὸν ὑπερβουλεύοντα ἐν τούτοις ἔχει. ὅτοι δὲ οὐδὲ ἑτέραν ἀσυνδιάλυτον ἔχουσιν, ἀλλ' ἢ ὃν ἐξεταλεύσαντο τὴν εὐδοκιμοῦσαν καὶ μᾶλλον ἀγαπώμενον παρὰ τῶν κρατούντων. διὰ καὶ πάντας ἀνάγκη κολακεύειν, τοὺς μείζονας, τοὺς ὁμοτίμους, τοὺς φίλους. ἔνθα γὰρ βασκανία καὶ δόξης ἔρως, οὐδὲ φιλίας εἰλικρινοῦς ὅστισοῦν ἰσχύει. ὥσπερ γὰρ οἱ ὁμοτέχνοι φιλεῖν ἀλλήλους οὐκ ἂν δυνάιντο ἀκριβῶς καὶ γνησίως, οὕτω καὶ οἱ ὁμότιμοι καὶ τῶν αὐτῶν ἐραστὲς ἐν τοῖς βιωτικοῖς· ὅθεν καὶ ὁ πόλεμος ἔνδον πολύς. εἶδες δεσποτῶν ἐσμόν, καὶ δεσποτῶν χαλεπῶν; βούλει καὶ ἕτερον ὑποδείξω τούτου χαλεπώτερον; οἱ μετ' αὐτὸν ἅπαντες περὶ αὐτοῦ φιλεῖσθαι αὐτοῦδοσιν, οἱ περὶ αὐτοῦ κωλύσαι γενέσθαι πλησίον καὶ περιφρονεῖν. ἀλλ' ὦ τοῦ θαύματος. ἐγὼ μὲν ὑπερβάλλω δεσπότας δεῖξαι, ὁ δὲ λόγος περιὼν καὶ ἀγωνιζόμενος, πλείονα τῆς ὑπεροχῆς ἐποίησε, πολεμίους δυσὶ δεσποτῶν δείξας, μᾶλλον δὲ καὶ πολεμίους καὶ δεσπότας αὐτούς. θεραπεύονται μὲν γὰρ ὡς δεσπόται, φοβεροὶ δὲ εἰσιν ὡς πολέμιοι, καὶ ὑπερβουλεύουσιν ὡς ἐχθροί. ὅταν οὖν τις τοῦτον καὶ κύριον ἔχῃ καὶ ἐχθρούς, τί ταύτης τῆς συμφορᾶς χεῖρον γένοιτ' ἄν; ὁ μὲν δοῦλος, κἂν ὑπερπέσῃται, ἀλλ' ὅμως ὑπομιμνήσκει τὸν δεσπότην καὶ τὴν οἰκείαν καὶ θυσίας· ὅπου δὲ καὶ ὑπερπάσονται, καὶ πολεμοῦνται, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐστήκασι, καὶ τοσούτῳ τῶν ἐν ταῖς μάχαις χαλεπώτεροι, ὅσῳ καὶ λάθρα κεντοῦσι, καὶ ἐν προσωπείῳ φίλου τὰ τῶν ἐχθρῶν διαπράττονται,

τὴν τῦ μύλυ καὶ τῦ καταπονισμῦ. καίτοιγε ἀκόλυθον τῷ πρότερον ἐῶ εἶπεῖν· ὁ μὴ δεχόμενος ἕνα τῶν μαρῶν τύπων, ἐκεῖ δέχεται, ὁ πάσης κολάσεως πικρότερον ἐῶ· ἀλλ' ὅπερ τῶν σφόδρα δυναθήτων καὶ παχυπάτων καὶ ὃ φοβερὸν τῦτο ὄχ ὕτω καθικνεῖτο, ὡήσι μύλον καὶ καταπονισμόν. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅλι μύλος χρεμαθήσι) εἰς ΦΝ πάλυν αὐτύ, ἀλλὰ συμφέρ αὐτῷ τῦτο νομεῖναι, δεικνὺς ὅτι ἕτερον τύτυ χαλεπώτερον αὐτὸν δυαμφὶ καχόν· εἰ γὰρ τῦτο ἀφῆκεν, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνο. εἶδες πῶς ἐκατέρωθεν φοβερὰν ἐποίησε τὴν ἀπειλήν, τῇ μὲν τοῦ γνωρίμυ προσδοκήματος συγκείσει σαφεστέραν αὐτὴν ποιῶν, τῇ δὲ ὑπερβολῇ χαροχῇ πολλῷ μείζονα τῆς ὁρωμένης φαντάζεσθαι προσκυδάσας; εἶδες πῶς προῆρίζοι δυσέασε τῆς ἀπονοίας τὸ φάρμακον; πῶς ἰάσατο τῆς κενοδοξίας τὸν ἔλκος; πῶς ἐσαίδωσε μηδαμῦ τῶν προσηκόντων ἐραν; πῶς ἔπεισε τὸν ὑπερφυομενῶντας τῶν προσηκόντων τὸ ἐφάπαξ πονηρὸν διώκειν ζῆλον;

Οὐδὲν γὰρ ἀπονοίας χεῖρον. αὕτη καὶ τῶν ψυχῶν τὴν φύσιν ἀξίωσι φρενῶν, καὶ μωρὸν ὑπολάμβανε ΗΘΙΚΟΝ δόξαν· μᾶλλον δὲ καὶ σφόδρα δυσκόλους εἶναι ποιῇ. ὥσπερ γὰρ εἰ τις πεῖραν λάβοι βιάζεσθαι τῶν ὁρῶν ὑψηλότερος, ἢ καὶ νομίζοι τῦτο, καὶ δυσπειθῆ ἑαυτὸν ὡς ἀναβασμὸν ὄρους αὐτῶν ζητεῖ χρυσᾶς, οὕτω ἕτερον ζητήσωμεν δεῖγμα δυσκόλου· ὅπερ καὶ ὅταν μὴ θέλοντα ἀπειθοῦντα ἰδεῖν τὸν ἑαυτῦ πλοῦτον καὶ ἀπόρων βλέποντα ἑαυτὸν ἡγούμενον εἶναι, καὶ ὕβριν νομίζοντα τὸ μὴ τῶν πολλῶν ζῆν, μὴ ζήτει λοιπὸν ἕτερον ἔλεγχον ἰδεῖν τῆς ἐκείνου προαιρέσεως. τὸν γὰρ φύσει μωρὸν πολὺ καταγελαστότερον οὕτως, ὅσον καὶ ἑαυτὸν δημιουργεῖ τῇ νόσῳ. ὁ ζωὴν μόνον ἀβλιος, ἀλλ' ὅλῃ καὶ δυσχερῶς εἰς αὐτὸν τῆς κακίας ἐμπίπλει τὸ βάραθρον. πότε γὰρ ὁ ζιζῦτος ὑπογνώσεται ἁμαρτημάτων ὡς χρή; πότε αἰσθήσεται πλημμελῶν; καὶ γὰρ ὡς ἀσθρὰ ποδὸν κακὸν καὶ αἰσχιστον λαβὼν αὐτὸν ὁ δαίμονες ἄπεισι, καὶ ἄγει καὶ φέρ ραπίζων πανταχῦ καὶ μυρίας πανδαίλων ὕβρεσιν. εἰς τοσαύτην γὰρ αὐτὸν ἄγνοιαν λοιπὸν, ὡς πεῖσαι καὶ παῖδα καὶ γυναῖκα μεγαφρονῆσαι, καὶ τῶν πρότερον οἰκείων· ἕτερος δὲ τυραννικὸν ἀπὸ τῆς τῶν πρότερον ὠφελείας φυσᾶσθαι προσκυδάζει, δ τι γένοιτ' ἂν δυσκολώτερον, ὅταν ἀπὸ τῶν ἐναντίων ὁμοίως φλεγμαίνωσι, ὁ μὲν ὅπερ εὐγενεῖς ἔχων πατέρας καὶ πάππους καὶ ὑπερπάππους, ὁ δὲ ὅπερ λαμπρὸς καὶ ὠφελείς; πῶς οὖν ἂν τις ἑκατέρων ταπεινώσειε τὸν φλεγμονήν; πρὸς μὲν ἐκείνους λέγων, δυάζηται περαιτέρω τῶν πάππων καὶ τῶν προπάππων, καὶ πολλοὺς ἴσως εὑρήσεις ματαίους καὶ ἀνανδρίας καὶ κακίλυς· πρὸς δὲ τύτυς αὖ ἀπὸ τῆς ἀνελείας τῶν προγόνων φυσωμένους ὁ ἐναντίον πάλιν, ὅτι καὶ σὺ πάλιν αἰωτέρω προβήσῃ τῶν προγόνων, ὀψὲ πολλῷ σου λαμπροτέρους πολλοὺς. ὅτι γὰρ τῦτοι ἔχει ΦΝ δρόμον ἡ Φύσις, φέρε καὶ ἀπὸ τῆς γραφῆς ὑμῖν ἀποδείξω. ὁ Σολομὼν γὰρ υἱὸς βασιλέως ἦν, καὶ βασιλέως λαμπροῦ· ἀλλ' ὁ τύτυ πατὴρ τῶν εὐτελῶν καὶ ἀσήμων, καὶ ὁ πρὸς μηδὲν ὄφελος πάππους ὁμοίως. οὐδὲ γὰρ δὴ φιλῶ γραπτὴν τὴν γενεαλογίαν ἐξέδυκεν. εἰ δὲ αἰσχύνεις ἀνωτέρω πάλιν ἀπὸ τῶν εὐτελῶν τύτων, λαμπροτέροις ὄψει ὁ λῳος καὶ βαπλικωτέροις. ὕτω δὲ ὅπερ τὸν Σαοὺλ, ὅπερ καὶ ὅπερ πολλῶν ἑτέρων δῆλον ἂν τῦτο συμβαῖνον. μὴ δὴ μέγα φρονῶμεν ἐντεῦθεν. τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι; οὐδὲν· ἀλλ' ἢ ὄνομα μόνον πρόσκαιρον ἔρημον· καὶ τῦτο ἴσασιν ἅπαντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ἐπεὶ δ ὕπερ ΠΝ ἔστιν ἐκεῖνο, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν ΠΝ ὑμᾶς πείσωμεν, ὅτι οὐδὲ μία ἐντεῦθεν χαροχή. εἰ γὰρ καὶ πόλεμος καταλάβοι, καὶ λιμὸς, καὶ ἕτερόν ὁποιονῦν, πάντα ἐλέγχεται ταῦτα τὰ τῆς εὐημερίας φυσήματα. καὶ νόσος ἐπέλθοι, καὶ λοιμὸς, οὐκ οἶδε θαμβῶναι ΦΝ πλούσιον ἐν ΦΝ πένητα, ΦΝ ἔνδοξον καὶ τὸν ἄδοξον, τὸν εὐημῆ ἐν τῷ νοσοῦντι· ὕτε ὁ θάνατος, ὕτε αἱ λοιπαὶ τῶν συμφορῶν μεταβολαὶ, ἀλλ' ὁμοίως πᾶσι πάντα ἐπημίσαται, καὶ εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, τοῖς πλουτῦσι μᾶλλον. ὅσῳ γὰρ ἀμελέτητοι τύπων εἰσὶ, τοσύτῳ μᾶλλον ἀλύντες ἀπέλλιπον). καὶ ὁ φόβος δὲ προσῆκε τοῖς πλυτῦσι μείζων. καὶ γὰρ ἀρχὴν ὅτοι μάλιστα τρέμουσι,

θεν τ, ἡ τῶν ἀφροντίων ἀλλήλοις προσχωροῦσιν. ἡμεῖς δ' ὁρᾶ Εἰς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν φέρουσαν διωκόμεθα, οὐδὲ ζητοῦμεν τίς μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ τίς μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς γῆς, τίς ὑπερηφανώτερος, τίς δυνατώτερος. τί οὖν ὁ Χριστὸς ; ἀνακαλύπτει αὐτῶν τὸ ζωηδὲς, ἡ τοὺς τοῦ παθους ἀπτομένους, οὐχ ἁπλῶς τοὺς τὰ ῥήματα.

2 Περσκαλεσάμενος γὰρ παιδίον, φησὶν,

3 Εἶπεν· ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία τοῦτο, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὑμεῖς μὲν γὰρ, φησὶν, ἐξετάζετε τίς μείζων, καὶ τοὺς τοιούτων φιλονεικεῖτε ἐγὼ δὲ τὴν μὴ πάντων ταπεινότερον ἡγούμενον οὐδὲ τὴν εἴσοδον αὐτὴν ἔχειν ἀξίαν εἶναι φημι καὶ καλῶς τὸ ὑπόδειγμα προτείνω, οὐ τοῦ προτέρου μείζονα, ἀλλὰ τὸ παιδίον εἰς μέσον ἵστησι, καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτοὺς ἐντρέπων εἰ πείθοιεν εἶναι ταπεινοὺς ὅτων καὶ ἁπλᾶς. καὶ γὰρ φύσει τὸ παιδίον, καὶ κενοδοξίας, καὶ τοῦ τῶν τοιούτων ἐραστὴν, καὶ τῷ μάλιστα κεκλῆσθαι ἀρετὴν, τὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ ἁπλοῦν καὶ ταπεινὸν. οὐκ ἄρα αἱδρείας δεῖ μόνον, οὐδὲ φρονήσεως, ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς, τῆς ταπεινοφροσύνης λέγω καὶ τῆς ἀφελείας. καὶ γὰρ καὶ οἱ τοῖς μάλιστα χωλεύει τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῖν, τούτων ἡμῖν ὑπάρχουσιν. ὁ παιδίον, καὶ ὑβρίζηται, καὶ τυπῆται, καὶ λιμᾶται, καὶ διώκηται, ὅτι οὐκ ἔξεστιν διαφεύγει καὶ θασκαίνει, ὅτε οὐ ποιεῖν ἐταίρεται. Εἶδες πῶς πάλιν ἡμᾶς τοὺς τὰ φαύλα κατορθώματα ἐκκαλεῖται, δεικνὺς ὅτι οὐκ περιαιρέσεως ζωῆς κατορθοῦν δυνατὸν, καὶ τὴν πονηρῶν Μανιχαίων ἔπεισε μείζων λύπαι ; Εἰ γὰρ πονηρὰ ἡ φύσις, ἵνος εἶχεν οὐκ ἔστε τὴν φιλοσοφίας τὰ προτερεύματα ἔλκει ; παιδίον δὲ μαίεσθε, σφόδρα παιδίον ὄν, οὐ δὲ μόνον τῶν παθῶν ἀπάντων τούτων ἀπηλλαγμένον. ἔχει δὲ τοιοῦτον παιδίον καὶ ἀπονοίας καὶ δειλομανίας καὶ θασκανίας δὲ φιλονεικίας καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀπήλλακται παθῶν, δὲ πολλὰς ἔχομεν ἀρετὰς, ἀφέλειαν, τὰ ταπεινοφροσύνην, ἀπραγμοσύνην, ἐπὶ τοῦτοις ἐπαίρεται, οὐδὲν διπλοῦς ἔστι φιλοσοφίας, καὶ τὸ κεκτῆσθαι ταῦτα, καὶ μὴ φυσᾶσθαι ἐπ' αὐτοῖς. δίδωσιν αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἕστησεν ἐν μέσῳ. δὲ μέρος τοῦτο μόνον οὐ λόγον κατέκλεισεν, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προάγει τὴν διδασκαλίαν ταύτην, λέγων·

5 Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. Οὐ γὰρ δι' μόνον φησὶν, ἐὰν αὐτοὶ τοιοῦτοι γένησθε, μισθὸν λήψεσθε μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τοιούτους πέμψητε δι' ἐμὲ, καὶ τῆς Εἰς ἐκείνους τιμῆς βασιλείαν ὑμῖν ὀφείλω τὴν ἀμοιβὴν· μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα δώσειν, ἐὰν δέχεται, λέγων. ὅτε μοι σφόδρα ποθεινὸν, δὲ ταπεινὸν καὶ ἁπλοῦν. παιδίον γάρ ἐστιν, οὐδὲν αὐθέκτους οὐδὲ ὕπουλα ἀφελεῖς φησι καὶ ταπεινὰς, καὶ ἀπερίεργους πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ δόκησιν φερομένους. Εἶτα δείκνυσιν μείζονα πιὰν τὸν λόγον, οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κολάσεως αὐτὴν σωμάτων, ἐπάγων καὶ λέγων·

6 Καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει, εἰ τὰ θαλάσσης. Ὥσπερ γὰρ τούτους πιθανοὺς, φησὶ, δι' ἐμὲ κέρδους ἔχουσι, μᾶλλον δὲ τῆς βασιλείας αὐτῆς μείζω τιμῶν, ὅτε δικαίως ἀπειλοῦντες (τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ σκανδαλίσαι) τὴν ἐσχάτην δώσουσι δίκην. Εἰ γὰρ σκανδαλον τὴν ὕβριν καλεῖ, μὴ θαυμάσῃς. πολλοὶ γὰρ τῶν μικροψύχων, οὐκ ὡς ἔτυχεν, ἐν τῷ πρόσωπον καὶ καθύβρισαν αὐτῶν ἐσκανδαλίσθησαν. ἐπαίρων τοίνυν καὶ αὔξων τὸ ἔγκλημα, τὴν ἐξ αὐτοῦ ὕβριν βλάβην. καὶ οὐκ ἔστι ἀπὸ τῶν αὐτῶν τὴν ὑμωρίαν ἐμφαίνει, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρὸς ἡμᾶς γινομένων τὸ ἀφορητον αὐτῆς ἐπιδείκνυται. ὅταν γὰρ μάλιστα καθάψασθαι βούληται τῶν πεχυτέρων, ἀγαθὰ ἄγαθὰ προσδιδόμενα. διὸ καὶ ἐνταῦθα βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι πολλὴν ὑπερίσχυσιν τὴν ὑμωρίαν, καὶ καθικέσθαι τῆς τῶν δίκαιων αὐτῶν ἀπωλείας, ἀμήτην ὕβριν κόλασιν εἰς μέσον ἤγαγε τὴν

αὐτὸ διασολλιὼ ἔθηκε τοῦ ἀλλοτείους, οὕτω καλῶν τοὺς οὐκ ἐξ αὐτῶν γεγονότας· τοὺς ἢ αὐτῶν, οὓς ἐξ αὐτῶν γεγόνασι. σὺ δέ μοι σκόπει καλῶς, πῶς τῷ ἀποκαλυφθεῖσαν τῷ Πέτρῳ γνῶσιν ἐκ σπουδῆς βεβαιοῖ, καὶ οὐδὲ σὺ ἔσῃ· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς συγκαταβάσεως τὸ αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, ὅπερ πολλῆς ἐστὶ σοφίας. καὶ γὰρ ταῦτα εἶπών φησιν·

27 Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. Ὅρα πῶς οὔτε προσκαιτεῖται τὸν φόρον, οὔτε ἁπλῶς κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ προτρέπει δείξας ὅτι οὐκ ὀφείλων, ὅτε δίδωσι· διὰ μόνον, ἵνα μὴ σκάνδαλα ποιῶσι· διὰ δὲ ἵνα μὴ ὄφλοι. οὐδὲ γὰρ ὡς ὀφείλων δίδωσιν, ἀλλ' ὡς τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν θεραπεύων. ἀλλαχοῦ μέντοι καταφρονῆσαι τοῦ σκανδάλου, ὅτε πρὸς βρωμάτων διελέγετο, διδάσκων ἡμᾶς εὐδίαφορεῖν καὶ μετρίως, καὶ ὡς δεῖ μὴ καταφρονεῖν τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ καθ' οὓς δεῖ καταφρονεῖν· καὶ αὖπάλιν ἀπὸ τοῦ τῆς δόσεως τρόπου δείκνυσιν ἑαυτὸν πάλιν. ἵνος γὰρ ἔνεκεν ὑπὲρ ἐξ ἀποκεφαλίων κελεύει δοῦναι; ἵν', ὅπερ ἔφην, καὶ ἐν τούτῳ δείξῃ Θεὸν ἑαυτὸν ὄντα τῶν ὅλων. καὶ ὅλη καὶ τῆς θαλάσσης κρατεῖ, ἔδειξε μοι γὰρ καὶ πάλαι ὑπὲρ μισθοῦ καὶ τὸν Πέτρον τοῦτον *κελεύσας ὑπὲρ ἰχθύος τῶν χρημάτων· δείκνυσι δὲ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο, ἑτέρῳ μὲν τρόπῳ, πολλῷ δὲ καὶ ἐν τούτῳ πλέον τὴν ἔκπληξιν. οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἦν ἀπὸ τῶν βυθῶν ἐκείνων προσειπεῖν, ὅτι καὶ προῆλθόν ἐμπεσεῖται ὁ τὸν φόρον ἐκεῖνον τελῶν ἰχθύς, καὶ ὥσπερ ἀμφίβληστρον εἰς τὸ ἄβυσσον ἐκείνων ἀφέντα αὐτοῦ τὸ προσαγμα ἀγαπῆν τὸ κομίζοντα τὸ στατῆρα· ἀλλὰ πεῖσαι δυνάμενος καὶ ἀπορρήτου τοῦ καὶ τὴν θάλατταν ὕστερον ποιῆσαι δωροφορῆσαι, καὶ πρότερον τὴν ἐπιστασίαν αὐτῆς ὑπεδείκνυται, καὶ ἵνα μαγομένην ἐσίγα, καὶ ὅτε τὸν σίνδουλον ἐδέχετο ἀγελαίουσα, καὶ νῦν πάλιν ὅτε πρὸς τοὺς ἀπαιτοῦντας ὑπὲρ αὐτοῦ διαλύεται. καὶ δὸς οὗτοις, φησι, ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. Εἶδες τὸ ὑπερβάλλον τῆς ψυχῆς; ἴδε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς τοῦ Πέτρου γνώμης. τοῦτο γὰρ ὁ φαίνεται Μάρκος ὁ τούτου φοιτητὴς γεγραφηκὼς ὁ κεφάλαιον, ὅτι πολλῷ ἐδείκνυ τὴν εἰς αὐτὸν τιμήν. ἀλλὰ τὴν μὲν ἄρνησιν καὶ αὖθις ἔγραψε, τὰ δὲ τοιοῦτα αὐτοῦ λαμπρὰ ἀπεσίγησεν, ἴσως τοῦ διδασκάλου βουλομένου ὁ μεγάλα περὶ αὐτοῦ λέγειν. ἀντὶ ἐμοῦ δὲ καὶ σοῦ εἶπεν, ὅπερ καὶ αὖθις προτρέπουσα ἐστίν. ὥσπερ δὲ ἐξεπλάγης ὁ Χριστὸς τὴν δύναμιν, οὕτω φαίνεται καὶ ὁ μαθητὴς τὴν πίστιν, ὅτι προσέχοντι ἀπορῶ ὅπως ἐπήκουσε. καὶ γὰρ σφόδρα ἄπορον ἦν τὴν φύσιν. διὰ δὲ τῆς πίστεως αὐτοῦ ἀμειβόμενος, ζωπυρεῖ ἑαυτὸν καὶ τὴν τοῦ φόρου δόσιν.

κεζ m.

1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ λέγοντες, Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Ἐπαθόν τι ἀνθρώπινον οἱ μαθηταί. διὰ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνεται τοῦτο λέγων, ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, δηλονότι ὅτε πάντων αὐτὸν προετίμησε, καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, ὧν ἦσαν προπάτορες ἦν, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐπάθομεν. εἶτα αἰσχυνόμενοι ὃ πάθος ὁμολογῆσαι, ὅπερ ἔπαθον, φιλοσόφως μὲν ἃ λέγουσι, τίνος ἕνεκεν τὸν Πέτρον ἡμῶν προετίμησας; καὶ, Εἰ μείζων ἡμῶν οὗτός ἐστιν; (ἠκηκόεσαν γὰρ) ἀδήλως ἢ ἐρωτῶσι, τίς ἄρα μείζων ἐστίν; ὅτε μὲν γὰρ τοῦτ' ἦν ἰδεῖν προτιμωμένους, οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον· ὅπερ ἢ εἰς ἓν ἔργον προῆλθε τῆς ψυχῆς, τότε ἤλγησαν· οὐ τοῦτο ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλὰ συναγόντες, ὃ πάθος ἐμήνυσαν. καὶ γὰρ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ δώσω σοι κλεῖς, καὶ, μακάριος εἶ Σίμων Βαριωνᾶ, καὶ σὰρξ καὶ αἷμα, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ τὴν ἄλλην ἢ προτίμησιν αὐτοῦ τὴν πολλὴν ὁρῶντες προσεκείμενον. εἰ ἢ ὁ Μάρκος φησιν, Ὅτι οὐκ ἠρώτησαν, ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς διελογίζοντο, οὐδὲν τοῦτο ἐναντίον ἐστὶν ἐκείνῳ. εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς καλῶς καὶ τοῦτο ποιῆσαι, καὶ πρότερον μὲν ἐν ἑτέρῳ καιρῷ τοῦτο παθεῖν καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον, τότε ἢ καὶ ἐξαφεῖν καὶ ἐν ἑαυτοῖς διαλογίσασθαι. σὺ δέ μοι μὴ ἔγκλημα μόνον ἴδοις, ἀλλὰ καλῶς λογίζου· πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν τῶν ἐν ταῦθα ζητοῦσι, ἔπειτα ὅτι καὶ τοῦτο ὕστερον ὁ πάθος ἀπέ-

Μαρ. θ. κδ'.

θεντο,

ΙΝα γὰρ μὴ λέγωσι, Τίνος ἕνεκεν σιγῶντα ἀφατείομθν διλωεκῶς, πάλιν φησὶ τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς φησιν· ὅπερ ἀχθιοντες ὅτε ἰδεῖν ἐβούλοντο τὰ Ἱεροσόλυμα. ὅρα γοῦν πῶς καὶ τὸ Πέτρου ὑπὸ πολλῶν ἐπαινούμενον, καὶ τὸ τοῦ Μωϋσέα καὶ Ἠλίαν τοῦ αὐτοῦ ἀφαλεστέρων καὶ δόξαν ὃ προστάγμα καλεσάντων, καὶ τὸ παρὰ τοῦ ἀνωθεν φωνῆν ἀφιέντος, καὶ σημείων τοσούτων γενομένων, καὶ τῆς ἀναστάσεως ὑπὸ θύραις οὔσης (οὐδὲ γὰρ πολὺν ἔφησε χρόνον ἐν ᾧ θανάτῳ μένειν, ἀλλὰ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεσθαι) οὐδὲ οὕτως ἀνέγκλημα, ἵνα μὴ ἐλυπήθησαν, ἢ οὐδὲ ἁπλῶς, ἀλλὰ σφόδρα. ἐλύπετο γὰρ τοῦτο διὰ τὸ ἀγνοεῖν ἐπὶ τῶν λεγομένων πῶν δυνάμει, ὅπερ ὁ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς αἰτιῶνται ἔλεγον, ὁ μὲν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ὁ δὲ, ὅτι ἴσως κεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀναθῶνται, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸ ἐρωτῆσαι διὰ τὸ ῥήματος. καὶ μάλα εἰ ἠγνόουν, πῶς ἐλυπήθησαν; ὅτι δὲ πάντα ἠγνόουν· ἀλλ' ὅτι μὲν ἀποθανεῖται, ἤδεισαν (συνεχῶς ἀκούοντες· ὅτι ποτὲ μὲν ἴσως οὐκ ἀποθανεῖται, καὶ ὅτι ταχέως λυθήσεται, καὶ τὰ μυρία ἐργάσεται) ἀγαθά, τοῦτο δὲ οὐδέπω ἤδεισαν σαφῶς, οὐδὲ ὅ, τι ποτέ ἐστιν αὐτῆ ἡ ἀνάστασις· διὰ τοῦτο οὖν ἠγνόουν, διὰ τοῦτο καὶ ἐλυποῦντο. καὶ γὰρ σφόδρα φιλόστοργος ἦν ὁ διδάσκαλος.

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

Καὶ τίνα ἐστὶ ταῦτα τὰ δίδραχμα; ὅτι τὰ προστόκια τῶν Αἰγυπτίων ἀπέκλεινεν ὁ Θεὸς, τότε τῷ Λευὶ φυλῇ φησὶ· αὐτῶν ἔλαβεν. εἶπα, ὅπερ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις προστόκων ἐλάφθη ὁ τῆς φυλῆς ἀριθμὸς ἴσως; αἱ τῶν λειπόντων εἰς ᾠ ἀριθμὸν σίκλον ἐκέλευσεν εἰσενεγθῆναι· καὶ ἐξ ἐκείνου ἕως ἐκρέτησε τὰ προστόκια τὴν φόρον τοῦτον εἰσφέρειν. ἐπεὶ οὖν προστόκως ἦν ὁ Χριστὸς, ἐδίδει τῶν μαθητῶν προῆτος εἶ ὁ Πέτρος, αὐτῷ προσέρχονται. καὶ γὰρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, καὶ πολιτεκάς ἦν ἀπ' ἐκείνου. διὰ καὶ ἐν τῇ πατρίδι προσῆλθον αὐτῷ, ὅπερ πατρὶς αὐτοῦ νομίζεται ἡ Καπερναούμ. καὶ αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμησαν προσελθεῖν, ὡς Πέτρῳ δὲ, καὶ οὐδὲ τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ἀλλ' ὀκνηρότερον. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλοῦντες, ἀλλ' ἐρωτῶντες ἔλεγον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν τὰ τέλη τὰ δίδραχμα; τί μὲν γὰρ προσῆκεν αὐτὸν δόξαν οὐδέπω εἶχον, ἀλλ' ὡς περὶ ἀνθρώπου οὕτω διελέγοντο· πλὴν ἀπένεμον αὐτῷ τινα αἰδῶ καὶ τιμὴν διὰ τὰ προλαβόντα σημεῖα. τί οὖν ὁ Πέτρος; ναὶ, φησι. καὶ τούτοις μὲν εἶπεν, οὐ τέλη αὐτοῦ ἦν οὐκ εἶπεν, ἴσως ἐρυθριῶν ὑπὲρ τῶν αὐτῷ διαλεχθῆναι. διὰ καὶ ὁ ἥμερος καὶ ὁ πάντα σαφῶς εἰδὼς, προλαβὼν αὐτὸν, φησι·

25 Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλῆς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κήνσους; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

26 Εἰπόντος δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

Ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃ ὁ Πέτρος ὅτι περὶ ἐκείνων ἀκηκοὼς λέγει, προλαμβάνει αὐτὸν, τοῦτό πως δηλῶν, καὶ παρρησίαν αὐτῷ παρέχων ὀκνοῦντι προτρέπων εἰπεῖν. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐλεύθερος μὲν εἰμι τῶν δοκούντων κήνσους. εἰ δὲ οἱ τῆς γῆς βασιλῆς παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν οὐ λαμβάνουσι, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, πολλῷ μᾶλλον ἐμὲ ἀπαλλάττεσθαι δεῖ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, οὐκ ὑπηκόου βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ τὰ ὅλα ποιοῦντα [με] υἱὸν καὶ βασιλέα. ὁρᾷς πῶς διέσχισε τὸν υἱόν, καὶ τὸν οὐχ υἱόν; εἰ δὲ οὐκ ἴσως υἱός, εἶχεν καὶ τὸ ἀπόδειγμα παρ' ἡμῶν τοῦ βασιλέως. ναὶ φησι, υἱός· ἀλλ' οὐ γνήσιος. οὐκοῦν οὐχ υἱός. εἰ δὲ οὐκ υἱός, οὐδὲ γνήσιος· οὐδὲ αὐτὸς, ἀλλ' ἀνθρώπειος. εἰ δὲ ἀνθρώπειος, οὐδὲ τὸ παράδειγμα ἔχει τινὰ οἰκείαν ἰσχύν. οὐδὲς γὰρ τῶν υἱῶν ἁπλῶς, ἀλλὰ τῶν γνησίων λέγεται καὶ ἰδίων καὶ τῶν κεκτημένων τὴν βασιλείαν. διὰ καὶ τοῦς

αὐτὸ διασολεῖ

λειπ. γλθ. μγ.

* ἄλλως δὲ

χ. ἰδίων

χ. ἀνθρώπειοι,

* ἀπὸ

διὰζ τὴν ἐλαίαν καταβρεχόντων τὰς κεφαλάς; ταῦτά μοι ὁ τοὺς πολλὰς εἰρηται, μᾶλλον ὁ τοὺς πολλὰς· οὐχ ὅπως πάντας μεθύοιεν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὅπως τὴν μεθύοντων ⓐ μὴ μεθύοντας ὑφορτίζοιεν. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ὑμᾶς ἀποτίνομαι μᾶλλον τοὺς ὑγιαίνοντας, ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς τοὺς ἀῤῥωστοῦντας ἀφείς, ἐκείνοις διαλέγεται τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις. τοὺς ὑμᾶς τοίνυν ἀποτίνω ⓦ λόγον, τοὺς καλοὺς μήτε ἀλυσιᾶν ποτε τοῦ πάθους τούτου, καὶ τοὺς ἀλύσεως ἀνιμᾶσθαι, ἵνα μὴ τὴν ἀλόγων φαύλων χείρους. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πλέον τῆς χρείας οὐδὲν ἐπιζητεῖ ὅταν ἢ κἀκείνων ἀλογώτεροι γένησθε, τοὺς τῆς συμμετρίας ὑπερβαίνοντες ὅρους. πόσῳ γὰρ βέλτιον τούτων ὁ ὄνος, πόσῳ ἡ ἀμείνων ὁ κύων; καὶ γὰρ ἕκαστον τούτων τὴν ζώων, καὶ τ' ἄλλων ἁπάντων, μὲν τε φαγεῖν, μὲν τε πιεῖν δεῖ, ὅρον τινὰ αὐτάρκειαν οἶδε, καὶ πέρας τῆς χρείας οὐ παρέρχεται. κἂν γὰρ μυρίοι ⓐ κατεπαναγκάζοντες ὦσιν, οὐκ ἀνέξεται ἐξυβρίζειν εἰς ἀμετρίαν. σκόπει οὖν ταύτην καὶ τὴν ἀλόγων χείρους ὑμᾶς, ὁ τοὺς τοῖς ὑγιαίνουσι ἡ μόνον, ἀλλὰ δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς. ὅπου γὰρ κενοδοξία καὶ ἄνοια ἀπεμπολήσας ἑαυτοὺς εἰς κεκρίκατε, δῆλον ἐκεῖθεν. τὰ μὲν γὰρ ἄλογα ταῦτα οὐκ ἀναγκάζεις πέρα τοῦ μέτρου τροφῆς ἀπολαύειν. κἂν ἔρηταί τις, διὰ τί ἵνα μὴ καταβλάψῃς, ἐρῶ. σαυτὸν ἢ οὐδὲ ταύτην παρέχεις τοῖσιν· ὅτω κἀκείνων σαυτὸν εὐτελέστερον εἰ) νομίζεις, δὲ τροφὰς διηνεκῶς χειμαζόμενον. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μέξης μόνον τὸ ἐκ τῆς μέθης βλαβῆναι κωμῳδεῖς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. καθάπερ, πυρετοῦ παρόντος, ἡ ἐκ τοῦ πυρετοῦ μένει λύμη, ὅπου καὶ, μέθης ἀπελθούσης, ἡ τῆς μέθης ζάλη καὶ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐν τῷ σώματι τρέφεται. καὶ ὃ μὲν ἄθλιον σῶμα κεῖται τοῦ λυθῆναι, καθάπερ τοῦ ναυαγίου σκάφος· ἡ ἢ τούτου παλαιπωρότερα ψυχή, δὲ τούτου διαλυθέντος, ⓦ χειμῶνα διεγείρει καὶ τὴν ὑπὸ θυμὸν ἀνάπτει, καὶ ὅταν δοκῇ σωφρονεῖν, τότε μάλιστα μαίνεται, οἶον καὶ πίθους καὶ φιάλας καὶ κεραμέας φλυαροῦμεν. καθάπερ ἐν χειμῶνι, παυθείσης τῆς ζάλης, ἡ διὰ ⓦ χειμῶνα μένει ζημία, ὅπου ἢ καὶ ἐναῦθα. δὲ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖ τοῦ ἀγωνίμων, ὅπου καὶ ἐναῦθα ἐκβολὴ τοῦ φορτίου τῶν ἀγαθῶν. κἂν σωφροσυνίαν εὕρῃ, κἂν αἰδῶ, κἂν σύνεσιν, κἂν ἐπιείκειαν, κἂν ταπεινοφροσύνην, πάντα ῥίπτει εἰς τὸ τῆς κωμῳδίας πέλαγος ἡ μέθη. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἔτι ὅμοια. ἐκεῖ μὲν γὰρ μετὰ τὴν ἐκβολὴν τὸ σκάφος κουφίζεται· ἐνταῦθα δὲ βαρύνεται μᾶλλον. διὰ γὰρ ἐκείνου τοῦ πλούτου δέχεται βάμμον καὶ ὕδωρ ἀλμυρὸν καὶ πάντα ⓦ τῆς μέθης φόρτον, ἅπερ ἅμα τοῖς ὑπερβάταις δὲ ὦ κυβερνήτης καταβαπτίζει τὸ σκάφος εὐθέως. ἵν' οὖν μὴ ταῦτα πάσχωμεν, ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς τοῦ χειμῶνος. οὐκ ἔστι μετὰ μέθης βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι. Μὴ πλανᾶσθε γάρ, φησιν ὁ ἀπόστολος· οὐ μέθυσοι, οὐδὲ λοίδοροι βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσουσι. καὶ τί λέγω βασιλείαν οὐρανῶν; μετὰ γὰρ μέθης οὐδὲ τὰ παρόντα ἔστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ τὰς ἡμέρας νύκτας ἐργάζεται ἡμῖν ἡ μέθη, καὶ τὸ φῶς σκότος, καὶ τὴν ὀφθαλμῶν ἀνεῳγμένων οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶ βλέπειν ⓐ μεθύοντες. καὶ τοῦτο μόνον ἔστι τὸ δεινόν, ἀλλὰ μετὰ τούτων καὶ ἑτέραν χαλεπωτάτην ὑποπεσόντες δίκην, ἀθυμίας ἀλόγους, μανίαν, ἀῤῥωστίαν, γέλωτα, ὄνειδος διηνεκῶς κωμῳδούμενοι. ποίαν τοίνυν συγγνώμην τοῖς ἑαυτοὺς τοσούτοις ἐκπείραντες κακοῖς; οὐκ ἔστιν οὐδεμία. φύγωμεν τοίνυν τὸ νόσημα τοῦτο, ἵνα καὶ τὴν ἐναῦθα καὶ τὴν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιη. 22 ΑΝΑΣΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ ΕΝ ΤΗ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Ιτα

χ. ἀποτίνομαι
α. Κορ. ε. ι.

πον ἐπιτρεπόμενον ἴσχυεν ὑπερέμψαι, πολλῷ μᾶλλον τῷ Θεὸν ὑπερασπίσει ὁ σωτὴρ ἀπὸ πρεσβυτέρων, καὶ γραμματέων κρατῶν, καὶ πυρὶ ἐκβάλλων. Εἰ δὲ ἀσθενές σοι τὸ σῶμα ὥστε πιστεύειν διὰ παντὸς, ἀλλ' οὐκ εἰς πρεσβυτικὴν ἀσθενές, οὐδὲ πρὸς ὑπερορίαν γραμματέως ἀπόνον. Εἰ γὰρ καὶ πιστεύειν οὐ δύνασαι, ἀλλὰ μὴ πυρᾶν δύνασαι. ὦ μακρὰν ἡ καὶ τοῦτο, οὐδὲ πολυνηστείας ἀπέχον· ἀλλ' ἐνδυσον μὲ καὶ τὴν ἀπὸ πάσης τῆς ἁμαρτίας τὴν μολυσμόν. καὶ γὰρ οὕτως ἐκείνῳ τῷ δαίμονι φίλον, ὡς πυρὶ καὶ μάχη· ὅπου καὶ πηγὴ καὶ μήτηρ ὄντι ἀπάντων τῶν κακῶν. ἀλλ' ταύτης χάριν ποτὲ τοῦ Ἰσραηλίτας εἰς εἰδωλολατρείαν ἐκβαλε· ἀλλ' ταύτης τοῦ Σοδομίτας εἰς παρανόμους ἀπήγαγεν ἔρωτας. Τοῦτο γάρ, φησι, τὸ ἀνόμημα Σοδόμων, ἡ ὑπερηφανία καὶ ἡ πλησμονὴ ἄρτων καὶ ἀδημονίας ἀπάτης. ἀλλ' ταύτης μείζονος ἑτέρας ἀπώλεσε, καὶ τὴν χεῖρα προέδωκε. Τί γὰρ οὐκ ἐργάζεται κακὸν ἡ πυρά; χείρους δὲ ἀνθρώπων πυρί, καὶ χάρων χείρους. ὁ μὲν γὰρ χοίρους βορβόρῳ ἐγκαλινδεῖται, καὶ κοπρῳ ἀρέσκεται· οὗτος δὲ ἡμᾶς βδελυκτοτέρων ἐστὶ πράγμασι, μίξεις ὑπονοῶν ἀθέσμους, καὶ παρανόμους ἔρωτας. ὁ τοιοῦτος οὐδὲν δαιμονιώντος διαφέρομεν. ὁμοίως γὰρ ἀναιρεῖται, καὶ μαίνεται· καὶ οὐ δαιμονιῶντα καὶ μὴ ἐλεοῦμεν, τοῦτον δὲ ἀπρεπέστατα καὶ μισοῦμεν. τί δήποτε; ὅτι ἀφαίρετον ὑπάρχει τὴν μανίαν, καὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ῥῖνας καὶ πάντα ἁπλῶς, κατηγόρια ὄντα καὶ ἀμάρτυρα ἐργάζεται. Εἰ δὲ καὶ τὰ ἔντος ἴδοις, ὄψει τὴν ψυχὴν καθάπερ ἐν λίμνῃ χειμῶνι καὶ κύματι πεπηγυῖαν καὶ ναρκῶσαν, καὶ οὐδὲν ὃ σκάφος ὠφελῆσαι δυναμένην διὰ τὴν τοῦ χειμῶνος ὑπερβολήν. αἰσχύνομαι εἰπεῖν, ὅσα ἀπὸ πυρᾶς πάσχουσι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες κακά· ᾧ δὴ αὐτὴν καταλείπω σιωπῶντι τὰ ταῦτα ἀκριβέστερον εἰδότι. τί γὰρ αἰχρότερον γυναικὸς μέθυσης, ἢ ἁπλῶς ἀσελγοῦς; ὅσῳ γὰρ ἀσθενέστερον τὸ σκῦλος, τοσούτῳ πλέον τὸ ναυάγιον, ἂν τε ἐλθοῦσα ᾖ, ἂν τε δούλη. ἡ μὲν γὰρ ἐλθοῦσα εἰς μίσος τῆς ἑαυτῆς τῶν δούλων ἀφικνεῖται, ἡ δὲ δούλη πάλιν ὁμοίως μεταξὺ τῶν δούλων· καὶ παροξύνουσι τὸν Θεὸν τὰ δῶρα βλασφημείσθαι διὰ τὴν αἰσχύνην. πολλῶν γοῦν ἀκούω λεγόντων, ὅταν τοιαῦτα συμβαίνῃ πάθη· μὴ ἔστω οἶνος. ὦ τῆς αἰσίας, ὦ τῆς παραπλησίας. ἄλλων ἀμπελουργούντων τὰς τοῦ Θεοῦ δωρεὰς ἐξαλείφεις; καὶ πόσης τοῦτο μοιχίας; μὴ γὰρ ὁ οἶνος ἐποίησεν, ἀλλ' ἡ ἀκολασία τῶν ἀπολαυόντων κακῶς. εἰπὲ τοίνυν, μὴ ἔστω μέθη, μὴ ἔστω πυρά. εἰ δὲ λέγεις, μὴ ἔστω οἶνος, ἐρεῖς καὶ μαχαίρων, μὴ ἔστω σίδηρος διὰ τοὺς ἀνδροφόνους, μὴ ἔστω ξύλον διὰ τοὺς κλέπτας, μὴ ἔστω φῶς διὰ τοὺς συκοφάντας, μὴ ἔστω γυνὴ διὰ τὰς μοιχίας· καὶ πάντα ἁπλῶς ἀναιρήσεις. ἀλλὰ μὴ οὕτω ποίει (σατανικὸς γὰρ τοῦτο γνώμης) μηδὲ διάβολος οἶνος, ἀλλὰ τὸ μέθυσον. καὶ λαβὼν τοῦτον ἀνίσχυρον ποίησον, κατάσχασον αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἀκρασίαν, καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· οἶνος ἐδόθη, ἵνα εὐφρανώμεθα, οὐχ ἵνα ἀκρατώμεθα· ἵνα γελάσωμεν, οὐχ ἵνα γελῶμεν· ἵνα ὑγιάνωμεν, οὐχ ἵνα νοσῶμεν· ἵνα ἀσθένειαν σώματος διορθωσώμεθα, οὐχ ἵνα ψυχῆς ἰσχὺν καταβάλωμεν. ἐπίμησόν σε ὁ Θεὸς τῷ δώρῳ· τί σαυτὸν ὑβρίζεις τῇ ἀμετρίᾳ; ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος. Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. Εἰ δὲ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος καὶ ἴσος κατεχόμενος, καὶ ἐπαλλήλως ἀρρωστίας ὑπομένων οὐ μετέλαβεν οἴνου, ἕως οὗ ἐπέτρεψεν ὁ διδάσκαλος, ἵνα αὖ σοὶ πλέον συνεισφέρωμεν ἡμᾶς σὺν ὑγείᾳ μεθύοντες; ἐκεῖνο μὲν οὖν ἔλεγεν, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου· "ἡμῶν δὲ ἕνεκα ὦ τὴν μεθύουσαν ἐρᾷ, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὰς πορνείας, διὰ τὰς πυκνὰς αἰσχρολογίας, διὰ τὰς ἑτέρας ὑπερβολὰς τὰς ποινικάς, ἃς ἡ μέθη πιεῖν ἔωθεν. Εἰ δὲ μὴ βουλεσθε διὰ τοιαῦτα ἀπέχεσθαι, διὰ γοῦν τὰς ὑπερβολὰς τὰς ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰς ἀνδίας ἀπέχεσθε. οἶνος γὰρ εἰς εὐφροσύνην ἐδόθη. οἶνος γάρ, φησιν, εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου· ὑμᾶς δὲ καὶ τοῦτον αὐτοῦ λυμαίνεσθε τὸ ἀρετικόν. ποία γὰρ εὐφροσύνη μὴ εἰ ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀληθεῖς μυελοὺς ἔχειν, καὶ πάντα ὁρᾶν εὐφραινόμενα, καὶ σκυθρωπίαν καταπαύειν, καὶ τὸν πυρρέθριον τοῦτον δεῖπνον

Ιεζ. ιε. μη. α. Τιμ. ε. χγ.

διὸ καὶ ἐρωτῶσι κατ' ἰδίαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ, οὐκ αἰσχυνόμενοι, ὅπου δεῖ ἀπορρήτου καὶ μεγάλου πράγματος ἐμέλλησαν αὐτὸν ἐρωτᾶν. Εἰ γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἐξῆλθε καὶ ἠλείφθησαν δώ, πειστέον ἵνα αἰσχυνώμεθα λοιπὸν τὴν ἀφ' ἧς λόγων ὁμολογίαν. τί οὖν ὁ Χριστός;

20 Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν, φησιν. ἐὰν γὰρ ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Εἰ δὲ λέγῃς, πῶς ὄρος μετέβημεν; ἐκεῖνο αὖ εἴποιμι, ὅτι πολλῷ μείζονα ἐποίησαν, μικροὺς νεκροὺς ἀναζήσαντες. οὐδὲ γὰρ ἴσον, ὄρος μεταχῆσαι καὶ ἀναστῆναι ἀπὸ σώματος κεκοπιακός. λέγεται δὲ μετ' ἐκείνους ἄλλοι τινες ἐκείνων ἐλάττονες πολλῷ καὶ ὄρη χειρίας καλέσασθαι μεταθεῖναι· ὅθεν δῆλον ὡς καὶ ὅτοι μετέθησαν ἂν καλούσης χειρός. Εἰ δέ τινι οὐκ ἐγίνετο χειρὶ, μὴ ἐγκαλεῖ· ἄλλως δέ, καὶ αὐτὸς οὐκ εἶπεν, ὅτι μεταχήσετε πάντως, ἀλλ' ὅτι δυνήσεσθε καὶ τοῦτο. Εἰ δὲ μετέσησαν, οὐκ ὅπου οὐκ ἐδωκήθησαν (πῶς γάρ, τὰ μείζονα δυνηθέντες;) ἀλλ' ὅπου οὐκ ἐβουλήθησαν, ὅπερ ὃ μὴ ἠθέλησε χρεία ἦν. Εἰκὸς δὲ καὶ μεγαλήσαι τοῦτο, καὶ μὴ μεγαλήφθαι. οὐδὲ γὰρ πάντα ἃ ἔθαυματούργησαν, ἐγράφη. ὅτι μὴν τοσοῦτοι ἀτελέστεροι πολλῷ διέκειντο. τί οὖν; οὐδὲ ταύτην τὴν πίστιν εἶχον ὅτε; οὐκ εἶχον. νῦν δὲ γὰρ ἀεὶ οἱ αὐτοὶ ἦσαν· ἐπεὶ καὶ Πέτρος πῶς μὲν μακαρίζεται, πῶς δὲ ἁπτόμενα· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ εἰς ἄνοιαν σκώπτονται πρὸ ἀνδρός, ὅτε οὐ ζωῆκαν τὸ κατὰ τὴν ζύμην λέγειν. ζωήσει δέ τινες τῶν μαθητῶν ἀθεῖσαν. ἀτελέστερον γὰρ διέκειντο περὶ τὸ σταυρόν. πίστιν δὲ σταφυλὴν λέγει, τὴν τῶν σημείων, καὶ σινάπεως μέμνηται, τὴν ἄφατον αὐτῆς δηλῶν δύναμιν. Εἰ γὰρ καὶ τὸ ὄγκον μικρὸν εἶ) ὃ σίνηπι δοκεῖ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει ἀπόρρητον ἔχει σφοδρότητα. δυσκόλως τοίνυν ὅπου καὶ ὁ ἐλάχιστον τῆς γνησίας πίστεως μεγάλα δύναται, εἰκὸς ἦν τὸ σινάπεως, ἃ οὐδὲ μικρὸν τοῦτο ἔσχε μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄρη μετέστησε, καὶ περιττὸν ἦν εἰπεῖν. οὐδὲν γάρ, φησὶν, ἀδυνατήσει ὑμῖν. σὺ δὲ καὶ ταῦτα αὐτοῦ θαύμασον τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸ πνεύματος τὸ ἰσχυρόν· τὸ μὲν φιλοσοφίαν, ὅτι οὐκ ἔκρυψαν αὐτῶν τὸ ἐλάττωμα· τὸ δὲ πνεύματος τὴν ἰσχύν, ὅτι τοὺς οὐδὲ ὡς κόκκον σινάπεως ἔχοντας πίστιν, οὕτω κατὰ μικρὸν χ. ἐπήγαγε, ἀπήγαγε, ὡς ποταμοὺς καὶ πηγὰς ἐν αὐτοῖς πίστεως ἀναδοῦναι.

21 Τοῦτο τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Προσέσχε, τῶν δαιμόνων ἅπτου, καὶ τῶν σελληνιαζομένων λέγων μόνον. ὁρᾷς πῶς αὐτοῖς ἤδη καὶ περὶ νηστείας προκαταβάλλεται λόγον; μή γάρ μοι ἀπὸ τῶν κοσμικῶν τούτων λέγε, ὅτι λυπεῖ καὶ χωρὶς νηστείας ἀξιέβαλον. Εἰ γὰρ καὶ περὶ τῶν ὀπτημένων ἔστω δύο εἶπαι λυσεῖς, εἷς πῦρ καὶ δεύτερος· ἀλλὰ πάσχοντα μὴ χρὴ ποτὲ πρὸφασίζεσθαι ἀπαλλαγὴν τῆς κακίας ταύτης.

Δεῖ γὰρ μάλιστα τῶν προσώπων τούτων τὰ τοιαῦτα νοσοῦντα. ἃ μὲν οὖν εἰ πίστεως χρεία, φησὶ, τί δεῖ νηστείας; ὅτι μὴ τῆς πίστεως καὶ ἐκείνου οὐ μακρὰν εἰσὶ καὶ τῆς ἰσχύος. φιλοσοφίαν γὰρ πολλὴν ἐπέδειξε, καὶ ἄγγελοι δεῖ δυνάμεως κατασκευάζῃ, καὶ ταῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσι πυκτεύειν. ἀλλ' οὐ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ δεῖ καὶ βοηθείας, ἃ "προσήκει βοηθείας. ὅσα γοῦν ὅσα ἀγαθὰ δεῖ ἀμφοτέρων ἔχει. ὁ γὰρ ἀνόητος, ὡς χρή, καὶ νηστεύων, οὐ πολλῶν δεῖται· ὁ δὲ πολλῶν μὴ δεόμενος, οὐκ ἂν γένοιτο φιλοχρήματος· ὁ δὲ μὴ φιλοχρήματος, καὶ πρὸς ἐλεημοσύνην ἐπιτηδειότερος. ὁ νηστεύων καὶ σοφὸς ὅτι ἐκπερισσοῦ, καὶ μετὰ νήψεως εὔχεται, καὶ ἃ ἐπιθυμίας σβέσει ἃ ποιμαίνει, καὶ ἐξιλεοῦται τὸν Θεὸν, καὶ παπεινοῖ τὴν ψυχὴν ἐπαισθησίαν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος ἀεὶ μέθεδον εἰσήγευεν. ὁ εὐχόμενος μετὰ νηστείας διπλᾶς ἔχει τὰ πτέρυγας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν κουφοτέρας. οὐδὲ γὰρ χασμᾶται καὶ ἁπλᾶ πίπτει καὶ ταρκᾷ εὐχόμενος, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοὶ, ἀλλ' ἔστι πτερὸς σφοδρότερος καὶ τῆς γῆς ἀνώτερος. διὰ καὶ μάλιστα ὁ τοιοῦτος τοῖς δαίμοσιν ἐχθρὸς καὶ πολέμιος. οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπου γνησίως εὐχομένου δυνατώτερον. Εἰ γὰρ χειμὼν ὦμεν πλοῖα ἀρχόντα, καὶ ὅτε Θεὸν φοβούμενον, ὅτε ἀνθρώ-

πων.

Πεσ.ι. δ.Βασ.ιγ. χάριν· ϗ ὅτι τῦ Ελισαίου ϗ, σθένος πιστεύσαντος, νεκρὸς αἴεση. οἵ τε γὰρ ῥίψαντες, ὐ δι' πίστιν, ἀλλὰ διὰ δειλίαν ἔῤῥιψαν ἁπλῶς ϗ ὡς ἔτυχε, φοβηθέντες ὃ πειρατήριον, ϗ ἔφυγον· αὐτός τε ὁ ῥιφεὶς ἀποτεθηκὼς ἰῶ, ϗ ἀπὸ μίκης τῆς τῦ ἁγίου σώματος δυνάμεως ἀνέστη ὁ νεκρός. ὅθεν δῆλον· ὑπεῦθεν, ὅλι ϗ ⓐ μαθηταὶ ἠθέησαν, ἀλλ' ὐ πάντες. ⓐ φύλαι γὰρ ὐ πᾶσαν ἐκῆ. θέα ϗ τῦτο ϗ ἐπέρωθεν τὴν ἀγνωμοσύνην, πῶς ὅπι τ' ὄχλου ἐντυγχάνει τῷ Ἰησῦ χ τῶν μαθητῶν, λέγων, ὅτι παρεσπεύσα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, ϗ οὐκ ἴσχυσ αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀλλ' αὐτὸς ἀπαγάγων αὐξυς τὴν ἐγκλημ[α] ὅτι τ' δήμου, ἐκείνῳ ὃ πλέον λογίζεται. χ. ἐπαῖδα,

17 Ὦ γενεὰ γάρ, φησι, ἄπιστος ϗ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μὲθ' ὑμῶν; Οὐκ εἰς ὃ τῦτο παρέσωπον μένω· ἀποτεινόμενος, ἵνα μὴ ἀπορήσῃ τ' ἀῦθέντου, ἀλλὰ ϗ εἰς πάντας Ἰουδαίους. ϗ γὰ εἰκὸς πολλοὺς τῶν πρ' αὐτῶν σκανδαλισθῆναι, ϗ τὰ μὴ παρόντα σημεῖα ἐνεργῆσαι παρὰ αὐτῶν. ὅταν ϗ εἴπῃ, ἕως πότε ἔσομαι μὲθ' ὑμῶν, δείκνυσι πάλιν ἀπαστὸν ὄντα τ' θάνατον αὐτῷ, ϗ "ὀπιθυμίας ὃ παράγμα, ϗ πιθανὸν τὴν ἀποδημίαν, ϗ ὅτι ὐ ὃ φαυρωθῆναι, ἀλλὰ ὃ εἶ) μετ' αὐτῶν βαρύ. ὐ μέλλω ἔσῃ μεθ' ἡμῶν τὸν ἐγκλημ[α], δηλά δί φησι; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. χ. ἐπιθυμίαν

Καὶ αὐτὸς διερωτᾷ αὐτὸν, πόσον χρόνον ἔχει, ϗ ὑπ' τῶν μαθητῶν ἀπολογούμενος, καὶ χεῖνον ἀγῶν εἰς ἐλπίδα χρηστὴν ϗ τῦ πιστεῦσαι, ὅτι ἐς αἰ αὐτῷ ἀπαλλαγὴ τῦ κακοῦ. ϗ ἀφίησιν αὐτὸν ἀσασσάθεσθαι, οὐ παρὲς ἐπίδειξιν (ὅπῳ γεννῶ ὄχλος ζωόγονος, ϗ ἐπιτίμησιν αὐτῷ) ἀλλὰ δι' αὐτὸν τ' πατέρα· ἵν', ὅταν ἴδῃ χορευόμενον ὃ δαιμόνιον ἀπ' τ' κληθῆναι μόνον, καὶν ὄτως σπαχθῇ εἰς τὴν πίστιν τ' ἐσομένου χάματος. ὅπῳ ϗ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι ἐκ παιδὸς, ϗ ὅτι εἰ δύνασαι, βοήθησόν μοι, λέγει· τῷ πιστεύοντι πάντα δυνατά, πάλιν εἰς αὐτὸν παρεστρέπων ὃ ἔγκλημα. ϗ ὅτε μὲν ἔλεγεν ὁ λεπρός, Εἰ θέλεις, δύνασαί με καθαρίσαι, μάρτυρον αὐτὸν τῇ ἐξουσίᾳ, ἐπαινῶν αὐτὸν ϗ βεβαιῶν ὃ Εἰρηνικόν, ἔλεγε, Θέλω, καθαρίσθητι· ὅτε δὲ ἐξ ὧν αὐτὸν ἀξιον τῆς αὐτῦ δυνάμεως ἐφθέγξατο εἰπὼν, Εἰ δύνασαι, βοήθει μοι, ὅσα πῶς αὐτὸν διορθοῦται, ὡς ὐ δεόντως Εἰρηνικόν. Λυκ. ε.ιε. Ματθ.π.γ.

Τί γάρ φησιν; Εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. ὁ ϗ λέγει, τοιοῦτόν ὅστι· ποσαύτην πρ' ἐμοὶ περιουσίαν δυνάμεως, ὡς ϗ ἑτέρους δύνασθαι ποιῆσαι θαύματα ποιεῖν· ὥστε ἂν πιστεύῃς ὡς ἐγώ, ϗ αὐτὸς δύνασαι θεραπεῦσαι, φησι, ϗ τῦτον ϗ ἑτέρους πολλούς. ϗ θαῦμα εἰπὼν ἀπήλλαξε ⓦ δαιμονιῶντα. σὺ ϗ μὴ μόνον ὑπεῦθεν αὐτὸν σκόπει τὴν παρουσίαν ϗ τὴν δυνεργασίαν, ἀλλὰ ϗ ὅτε ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ὃ ζωοχορήσειν ἔσεσθαι εἰ) τ' δαίμονα. ϗ γὰ εἰ μὴ πολλῆς παρουσίας ϗ ὅτε ἀπέλαυεν ὁ ἀῦθέντος, πάλαι ἂν ἀπωλώλει. καὶ γὰ εἰς ὃ πῦρ αὐτὸν ἔβαλε, φησι, ϗ εἰς ὃ ὕδωρ. ὁ ϗ θαῦμα τολμῶν ϗ αἴσχιστον ἂν πάντως, εἰ μὴ ϗ ἐν τοσαύτῃ μανίᾳ πολλὴν ἐπέθηκεν ὁ Θεὸς αὐτῷ ⓦ χαλινόν· ὥσπερ οὖν ϗ ἐπ' ἐκείνων τῶν γυμνῶν τῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις τρεχόντων, ϗ λίθοις ἐκβάλλειν κατακοπτόντων. εἰ ϗ στιλβωζόμενον καλῷ, μηδὲν χορευθῆς. τ' γὰ πατρὸς τ' δαιμονιῶντός ὅστιν ἡ φωνή. πῶς οὖν φησι καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι στιλβωζομένης πολλοὺς ἐθεράπευσεν; ἀπὸ τῆς τ' πολλῶν ὑποψίας αὐτοῦ καλῶν. ὁ γὰ δαίμων ὅτι ἀβαβολὴν τῶ στοιχείῳ ϗ ὅτι πίπτεται τοῖς ἁλσυσι, καὶ δύπησιν αὐτοῦ κ τὰς τῆς στιλβώσης δρόμους, οὐχ ὡς ἐκείνης ἐνεργούσης (ἄπαγε) ἀλλ' αὐτὸς τ' τὸ κακουργὸν εἰς τὴν τῶ στοιχείῳ βαβολήν. διὸ ϗ πεπλανημένῳ παρὰ τοῖς δυόπτοις ἐπεκράτησε δόξα, καὶ ὅτω τοὺς πεντύρους καλεῖσθαι δαίμονας ἀπατώμενοι. οὐδὲ γάρ ὅστι ὐ τὸ ἀληθές.

19 Τότε προσελθόντες ⓐ μαθηταὶ αὐτῷ κατ' ἰδίαν ἠρώτησαν αὐτόν, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸ τὸ δαιμόνιον ἐκβαλεῖν; Ἐμοὶ δοκοῦσιν ἀγνοίᾳ ϗ ὀλιγοπιστίᾳ, μήποτε τὴν χάριν, ἣν ὑπεσχέθησ, ἀπώλεσαν. ἔλαβον γὰ ἐξουσίαν κ δαιμόνων ἀκαθάρτων.

διὸ

σαθαι μεγάλα. καὶ γὰρ ἰωάννα δὺ ὧδε ἓξ πάθεις λέγηται, διὰ τοῦτο θαυματυργεῖ, καὶ μὴ τοὺς λόγους, καὶ ὡς τῶν λόγων τούτων. καὶ πολλαχοῦ τοῦτο ὧδε ἐπιτηδεύσαι πατὴρ ἐστι διὰ ῥᾳδιον. τότε γοῦν, φησὶν, ἤρξατο δεικνύειν ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν, καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ πολλὰ παθεῖν. ζητῶ, πότε; ὅτε ὡμολόγησεν Χριστὸς ὁ υἱὸς εἶναι τοῦ Θεοῦ πάλιν ἐν τῷ ὄρει, ὅτε τὴν θαυμαστὴν αὐγὴν ἔδειξεν ὀφθαλμοῖς, καὶ ὡς τῆς δόξης αὐτοῦ διελεγχθῆναι ἀπὸ τοῦ φῆται, δύνεμνησεν αὐτοὺς τῶν παθῶν. εἶπων γὰρ τὴν τοῦ Ἰωάννου ἱστορίαν, ἐπήγαγε· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παθεῖν ὑπ' αὐτῶν. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν, ὅτε τὰ δαιμόνια ἐξέβαλεν, οἱ οὐκ ἴσχυσαν μαθηταὶ ἐκβαλεῖν. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἀναστρεφομένων αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, φησὶν· Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. τοῦτο ἐποίει, ὡς μεγέθη τὴν θαυμαστὴν τοῦ ἐκβολὴν τῆς λύπης ἐκταπεινούμενος καὶ πάντα τρόπον αὐτοῖς παραμυθούμενος· ὥσπερ καὶ ἐνταῦθα τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου Ἰωάννου πολλὰ αὐτοῖς παρέσχε τὴν παράκλησιν. εἰ δέ τις λέγοι μοι, τίνος ἕνεκεν μὴ καὶ νῦν τὸν Ἠλίαν ἀναστήσας ἔπεμψεν, εἴ τι τοιοῦτον αὐτοῦ μαρτυρεῖ τὴν προυσίαν καὶ ἀγαθά; ἐγὼ φημὶ, ὅτι καὶ νῦν τὸν Χριστὸν ἐπιζητοῦντες Ἠλίαν εἶδον, οὐκ ἐβάπτιζεν αὐτόν. ἀλλὰ γάρ, φησὶν, Ἠλίαν σε λέγουσι, ἀλλ' ὁ Ἱερεμίαν. ἢ Ἰωάννου ὁ δὲ Ἠλίου οὐδὲν ἐν τῷ μέσῳ, ἀλλ' ὁ χρόνος μέσος. πῶς οὖν ἐκεῖνοι τότε πιστεύσουσι, φησὶ; καὶ γὰρ ἀποκατάστασιν πάντα, ἀλλ' οὐχὶ ἅπαξ ἐλεύσεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαξ ἀπελθεῖν μετὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ πλέον τὸ Χριστοῦ τιμὴν ὀφθῆναι, καὶ πᾶσιν εἶναι τὸ Ἠλίου φανερώτερον. ὅταν οὖν τοιαύτης ἀναλήψεως καὶ δόξης ἔλθῃ ἐκεῖνος καὶ αὐτὰ κηρύττων τότε καὶ ἀναγγελῶν καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς, εὐκολώτερον δέξονται τὰ λεγόμενα. ὅταν δὲ εἴπῃ, οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν, καὶ ἀντὶ τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀπολέσθαι, οὐ ταύτην αὐτοῖς μόνον ἐπεδείξατο, ἀλλὰ καὶ τὰ δεῖξαι ἀδίκως πρὸς αὐτῶν πάσχοντα ἅπερ πάσχει, καὶ τὰ λυπηρὰ δύο συγκαλύψαι σημείοις, τῷ τε ὑπ' ὄψει, καὶ ᾧ μέλλουσι γίνεσθαι. ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οὐκ ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πότε ἔρχεται Ἠλίας, ἢ τῇ ἀγνοίᾳ πεζόμενοι τὰ πάθη, ἢ δεδοικότες. πολλαχοῦ γὰρ ὅταν ἴδωσι μὴ βουλόμενόν τι παρρησίᾳ εἰπεῖν, σιγῶσι λοιπόν. ὅτε γοῦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἐμαθητεύοντο εἶπε· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, ἐπήγαγε, καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. ὅπερ ἑκάτεροι τῶν εὐαγγελιστῶν ἀμνημόνευτον, ὁ Μάρκος μὲν φησὶν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ὁ Λουκᾶς δὲ, ὅτι ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτὸ, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ ῥήματος. Μαρ. θ. λα. Λουκ. θ. κε.

14 Ἐλθόντων δὲ πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτῷ,

15 καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν, ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ· 16 καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἴσχυσαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον σφόδρα ἀθενοῦντα τῇ πίστει δείκνυσιν ἡ γραφή. καὶ οὐκ πολλῶν τοῦτο δῆλον, ἔκ τε τοῦ εἰπεῖν τὸν Χριστὸν, ὦ πιστεύοντι πάντα δυνατά, ἔκ τε τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν τὸν προσελθόντα, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ οὐκ ἂν τὸν Χριστὸν κελεῦσαι ὦ δαιμόνιον μηκέτι εἰσελθεῖν εἰς αὐτὸν, καὶ οὐκ ἂν πάλιν εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον ὦ Χριστῷ, εἰ δυνάσαι. καὶ εἰ ἡ ἀπιστία αὐτοῦ γέγονεν αἰτία, φησὶ, τοῦ μὴ ἐξελθεῖν τὸ δαιμόνιον, τί τοῖς μαθηταῖς ἐγκαλεῖς; δείκνυσι ὅτι δυνατὸν αὐτοῖς καὶ χωρὶς τῶν προσαγόντων μετὰ πίστεως πολλάκις θεραπεῦσαι. ὥσπερ γὰρ ἤρκει πολλάκις ἡ τοῦ προσάγοντος πίστις εἰς τὸ καὶ πρὸς ἑτέρους λαβεῖν, ὅταν τῶν ποιούντων πολλάκις ἤρκεσεν ἡ δύναμις, καὶ μὴ πιστευόντων τῶν προσελθόντων, θαυμάτουργῆσαι. καὶ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυται ἐν ταῖς γραφαῖς. οἵ τε γὰρ ἐν Κορίνθιοι, ἀπὸ τῆς αὐτῶν πίστεως ἐπεσπάσαντο τὸ πνεῦμα τοῦ

διαφέροντες ⓦ δῆμοι, ἐκείνης ἐμνημόνευον μόνης τοῖς ⓦ δήμοις, τῆς δευτέρας προφητείας, ἣ ἔλεγεν· ὅτι Εἰ σοὶ ὅδιν ὁ Χριστὸς, ἔδει ⓦ Ηλίαν προελθεῖν. διὰ τοῦτο καὶ ⓐ μαθηταὶ λέγουσι πῶς ⓐ γραμματεῖς λέγουσι, Ηλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; διὰ τοῦτο ⓒ
Ιωαν. α. κα. τοῖς ⓦ Ιωάννῃ πέμψαντες ⓐ Φαρισαῖοι πρώτων, Εἰ σὺ Εἶ Ηλίας; οὐ μνημονεύοντες τῆς ἀδαμοῦ τῆς δευτέρας προελεύσεως. Ἣς οὖν ἐστιν ἡ λύσις, ἵνα ὁ Χριστὸς ἐπάγαγεν· Οὐ Ηλίας μὲν ἔρχεται τότε πρὸ τῆς δευτέρας μου προελεύσεως, καὶ ἵνα ὃν ἐλήλυθεν Ηλίας, ⓦ Ιωάννην οὕτω καλῶν. Οὗτος ἦλθεν Ηλίας. Εἰ δὲ ⓦ Θεσβίτην ζητοῖτε, ἔρχεται. διὸ καὶ ἔλεγεν, Ηλίας μὲν ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. ποῖα πάντα; ἅπερ ὁ προφήτης εἶπε Μα-
Μαλ. δ. α. λαχίας. Ἀποστελῶ γὰρ ὑμῖν Ηλίαν ⓦ Θεσβίτην, ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην. Εἶδες ἀκρίβειαν προφητικῆς ῥήσεως; ὅπου γὰρ ⓦ Ιωάννῃ Ηλίαν καλέσαι ὁ Χριστὸς διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς διδασκαλίας, ἵνα μὴ νομίσῃς τοῦτο καὶ διὰ τὸ προφήτου λέγεσθαι νῦν, προσέθηκεν αὐτῷ καὶ τὴν πατρίδα εἰπών, ⓦ Θεσβίτην· Ιωάννης ὁ Θεσβίτης οὐκ ἦν. καὶ ἕτερον ὁμοῦ τούτου διδάσκων λέγων, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην, τὴν δευτέραν αὐτοῦ προέλευσιν ἐμφαίνων τῇ φο-
Ιωάν. γ. ιζ. βερᾷ. τῇ γὰρ πρώτῃ οὐκ ἦλθε πατάξαι τὴν γῆν. Οὐ γὰρ ἦλθεν, φησὶν, ἵνα κρίνω ⓦ κόσμον. * δηλονότι τοῦτον ὃν ἐκείνης ἔρχεται ὁ Θεσβίτης τῆς τὸ κρίσιν ἐχούσης, τοῦτον εἶπε, καὶ τὴν αἰτίαν ὁμοῦ διδάσκει τῆς προελεύσεως αὐτοῦ. Ἥς ἡ αἰτία; ἵνα ἐλθὼν πείσῃ τοὺς Ιουδαίους πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ πάντες ἀπόλωνται τῇ βδελυγμίᾳ. διὸ δὴ καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνην αὐτοὺς τὴν πέμπων τὸ μήνυμα, φησὶ· καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, τουτέστι, διορθώσει τὴν ἀπιστίαν τῶν Ιουδαίων τῶν τότε ἐυεισκομένων. διὸ καὶ σφόδρα ἀκριβέστατα εἶπεν. ὁ γὰρ εἶπεν, ἀποκαταστήσει καρδίαν υἱοῦ πρὸς πατέρα, ἀλλὰ πατέρας πρὸς υἱούς. ὅπου γὰρ πατέρες ἦσαν τῶν ἀποστόλων ⓐ Ιουδαῖοι, τοῦτο λέγει, ὅλη ἀποκαταστήσει τοῖς δόγμασι τῶν υἱῶν αὐτῶν, τουτέστι, τῶν ἀποστόλων, τὰς καρδίας τῶν πατέρων, τουτέστι, τὰ ἤθη τῶν Ιουδαίων τὴν διάνοιαν.

12 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Ηλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτόν· ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ, ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

13 Τότε συνῆκαν ὅτι περὶ Ιωάννου εἶπεν αὐτοῖς. Καίτοι ὅτε ⓐ γραμματεῖς τοῦτο εἶπον, ὅτε αἱ γραφαί· ἀλλ' ὅπου λοιπὸν ὀξύτεροι ἐτύγχανον ὄντες προσεκληκώτεροι πρὸς τὰ λεγόμενα, ταχέως συνίεσαν. πόθεν δὲ ἔγνωσαν τοῦτο ⓐ μαθηταί; ἐπεὶ ἤδη προειρηκώς αὐτοῖς, αὐτός ἐστιν Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι· ἐνταῦθα δὲ, ὅτι ἦλθε· καὶ πάλιν, ὅτι Η-
λίας ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ πεπλανῆσθαι ⓦ λέγειν νομίσῃς, εἰ ποτὲ μὲν αὐτὸν ἤξειν, ποτὲ δὲ ἐληλυθέναι λέγει. πάντα γὰρ ἀληθῆ ταῦτα. χ. ἔφη.
ὅταν μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι Ηλίας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, αὐτὸ Ηλίαν φησὶ τὸ τότε ἐσομένῳ τῶν Ιουδαίων ἀπιστοφιλῶ· ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, Ιωάννην λέγει, τὸ τρόπον τῆς διακονίας Ιωάννου Ηλίαν καλῶν. ὃ γὰρ ⓐ προφῆται ἐκάστην τῶν βδελυκτῶν βασιλέων Δαβὶδ καλοῦσι, καὶ τοὺς Ιουδαίους ἄρχοντας Σοδόμων καὶ υἱοὺς Αἰθιόπων ἀπὸ τῶν τρόπων. ὥσπερ γὰρ οἰκεῖος τῆς δευτέρας ἔσται προελεύσεως, οὕτως τοῦτο τῆς προτέρας ἐλήλυθε πρόδρομος. διὰ δὲ τοῦτο μόνον Ηλίαν αὐτὸν ὀνομάζει πολυπραγμονῶν, ἵνα δείξῃ σφόδρα αὐτὸ τῇ παλαιᾷ συμβαίνοντα, καὶ τῇ προφητείᾳ καὶ τοῖς προσώποις τούτοις ὄντα. ἴσ. αὐτὸν
διὸ καὶ ἐπάγει πάλιν, ὅτι ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν εἰς αὐτὸν πάντα ὅσα ἠθέ- χ. ἐν αὐτῷ
λησαν. Τί ἐστι, πάντα ὅσα ἠθέλησαν; ἐνέβαλον εἰς δεσμωτήριον, ὕβρισαν, ἀπεκεφάλισαν, ἤνεγκαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὅπου πίναξ. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. ὁρᾷς πῶς πάλιν εὐκαίρως αὐτοῦ αἱ μιμητικὰ τὰ πάθη, ἀπὸ τὰ πάθη τὰ Ιωάννου πάλιν αὐτοῖς προξενῶν τὴν ἀναμνησιν; ἐν τούτῳ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα θᾶττον ἐργά-

σασθαι

Εἰσὶ δίκαιαι ἐμπορείαι πολλαί· αἱ τῶν ἀγρῶν, αἱ τῶν προμνίων, αἱ τῶν βουκολίων, αἱ πάν-
δρεμμάτων, αἱ τῶν γεωργῶν· ἀλλ' ἔχουσιν ἀποτυχίας ⓐ τῆς γῆς καρποί, καὶ χάλαζαν καὶ ἐρυσίβην καὶ
ἐπομβρείας. ἀλλ' οὐ τοσαῦται, ὅσαι αἱ ψυχῶν ζημίαι, ἃς εἰκὸς τοὺς πρὸ-
5 οδον ἡ ζημία, ὃ δὴ κεφάλαιον ἔσηκεν, ὁ ἀγρός· οὕτω δὴ πολλοὶ πολλάκις ἐν τῷ κεφα-
λαίῳ ὃ ναυάγιον· ἐπὶ ἐμπορίαν, ὡς πρὸς τῆς ζημίας ἡ ὀλιγοστεῖ εἰσὶν ἀθυμίαι. ὅθεν ποτε
γὰρ ἀπολαύει τῶν ὄντων ὁ ὀλιγωρῶν, ὅσα μὴ ἀφαίρεται δικαίως, ἀλλ' ὅταν ὁ ἔχων ἐκχυθῇ,
καὶ χαίρει ὅτι πρόσοδος γέγονεν, ἀλλὰ λυπεῖται, ὅτι οὐκέτι τὸ κεφάλαιον ἔφασιν ὁ ἔχων.
καὶ ταῦτ' ἐστὶν ἡ τέλειος τιμωρία τὸ κακὸν ἡμῖν τοῦτο, καὶ αὐτὸ πάλιν ἀναγκάζει, τοὺς ἔχοντας κε-
χ. φησὶν γ- 10 φαλαίων ποιεῖν, ὡς βιαζόμενος τὰ ἄωρα ἀμέλωνα, ῥίζια " προσενεγκεῖν ἡμῖν ἐνέχυρα τῶν
κλήρων. ὁ διώκτης γὰρ ⓐ τάχει τὰ θνητὰ ἐκείνων μᾶλλον κατεδίοντα καὶ ἀπαρέσκοντα
τοῖς τῶν ἀθλίων ψυχαῖς. τοῦτο ζωοδεσμὸς ἀδικίας, τοῦτο γραφὴ βιαίων συνηγορημάτων.
δίδωμι γάρ, φησὶν, ἀχ ἵνα λάβῃς, ἀλλ' ἵνα πλείονα ἀποδῷς. καὶ ὁ μὲν Θεὸς ἄντε δὸ διδόμενον
κελεύει λαβεῖν· Δίδοτε γάρ, φησὶ, πᾶσι ὧν ἀν προσδοκᾶτε λαβεῖν· σὺ δὲ καὶ τὸ δεδομένον Λκ.ς.λα.
15 πλέον ἀπαιτεῖς, καὶ ὅπερ οὐκ ἔδωκας, τοῦτο ὡς ὀφλήμενον ἀναγκάζεις καταβαίνειν ⓦ Εἰ-
ληφότα. καὶ σὺ μὲ νομίζεις τὴν οὐσίαν σοι πλουτίζειν σπεύδειν, ἀντὶ δὲ τῆς οὐσίας τὸ πᾶν ἀ-
ναπέμπεις δὲ ἄσβεστον. ἵνα δῶ τοῦτο μὴ λάβῃτε, ἐκκόπτομεν τὴν ποιητικὴν ὕλην τῶν ἔχων,
πηρώσωμεν καὶ ἀδυνάτους ὠδῖνας, ἀναξηράνωμεν τὴν ὀλέθριον ταύτην γαστέρα, καὶ καὶ
ἀληθῆ καὶ μεγάλα κέρδη διώκωμεν μόνα. ἵνα δὲ ταῦτά ἐστιν; ἀκούσωμεν Παύλου λέγοι- Α.Τιμ.ς.ς.
20 τος, Ὅτι μέγας πορισμὸς ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας. τοῦτον τοίνυν πλουτῶμεν τὸν πλοῦ-
τον μόνον, ἵνα καὶ ταύτης ἀδείας ἀπολαύσωμεν, καὶ τῶν μηνύτων ὑπερτυχώμεν ἀγαθῶν, χάριτι
καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ
τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

25 Ομιλ. ιζ 10 ΚΑΙ ΕΠΗΡΩΤΗΣΑΝ ΑΥΤΟΝ ΟΙ ΜΑΘΗ-
ταὶ αὐτοῦ λέγοντες· τί οὖν ⓐ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ
ἐλθεῖν πρῶτον;

ἰσοκλείτως αὐτὸ

30 Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν γραφῶν τοῦτο ἤδεισαν, ἀλλ' " ἐκείνοις αὐτοῖς διεσάφουν,
καὶ πρεσφέρετο ὁ λόγος ὅτι οὐ τῷ ἀπείρῳ δήμῳ, καθάπερ καὶ ὅτε τὸν
Χριστὸν. ὅθεν καὶ ἡ Σαμαρεῖτις ἔλεγε· Μεσσίας ἔρχεται, ὅταν ἔλθῃ Ιωαν. δ.κε.
ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. καὶ αὖθις ἠρώτων ⓦ Ἰωάννην· Ἠλίας Ιωαν.α.κα.
εἶ, ἢ ὁ προφήτης; ἐκεῖνος μὲν γάρ, ὅπερ ἔφην, ὁ λόγος, καὶ ὁ πρὸ τοῦ
35 Χριστοῦ, καὶ ὁ πρὸ τοῦ Ἠλίας, οὐχ ὡς ἐκείνῳ ἦν πρὸ ἐκείνων ἐρμηνευόμε-
νος. αἱ μὲν γὰρ γραφαὶ δύο λέγουσι τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ταύτην τε τὴν μεγαλοπρεπῆ, καὶ Τίτ.β.ιγ.
τὴν μέλλουσαν· καὶ ταύτας δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτή-
ριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς
ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν. ἰδοὺ μία· ἄκουσον πῶς καὶ τὴν ἑτέ-
ραν δηλοῖ. Εἰπὼν γὰρ ταῦτα ἐπήγαγε· προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπι-
40 φάνειαν τῆς μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ οἱ προφῆται ἑκατέρας μέμ-
νηνται. τῆς μὲν μιᾶς τῆς δευτέρας προδρόμου λέγουσι ⓦ Ἠλίαν ἔσεσθαι· τῆς γὰρ
πρώτης ἐλθούσης ὁ Ἰωάννης, ὃν καὶ Ἠλίαν ὁ Χριστὸς ἐκάλει, οὐκ ὀπίσω Ἠλίας ἦν, ἀλλ' ὀπίσω
τοῦ Ἀχαὰβ ἐπλήρωσε τὴν ἐκείνου. ὥσπερ γὰρ ἐκείνου πρόδρομος ἦσαν τῆς δευτέρας πα-
ρουσίας, οὕτω καὶ τῆς πρώτης ἐλήλυθε. ἀλλ' ⓐ γραμματεῖς ταῦτα συγχέοντες καὶ

φερῆναι λόγῳ, ἢ λυπῆσαι σῶμά μοι; τέρψαι τὴν ἀκοήν, καὶ κολάσαι τὴν ψυχήν; δέσπερ δύανγκαῖον ἐστῶτα λυπεῖν, ἵνα μὴ ὑμφείαι δῶμεν ἐκφ. ἢ γὰρ δεινόν, ἀγαπητέ, δεινὸν ἢ πολλῆς δεομένον θεραπείας νόσημα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐμπέπωκεν. ⓐ γὰρ μηδὲ ἐκ δικαίων πόνων θησαυρίζειν κελεύομεν, ἀλλὰ ἐκ οἰκίας ἀνοίγειν τοῖς δεομένοις, τὴν ἑτέρων χαρπουῶντα πενίαν, ἡνεῳφάσιστον ἁρπαγήν, ἡνεθφάσιστον πλεονεξίαν ὑπινοῦντες. μὴ γὰρ μοι λέγε τοῦτ' ἔξω νόμος· ἐπεὶ ὁ τελώνης νόμον πληροῖ τὸν ἔξωθεν, ἀλλ' ὅμως κολάζεται· ὃ καὶ ἡμεῖς πεισόμεθα, ἐὰν μὴ ἀποχωρήσωμεν τοῦ πένητας ὑπερβαίνοντες, καὶ τῇ χρεία καὶ τῇ ἀνάγκῃ ἐφῆ ἀφορμὴν εἰς καπηλείαν αἰσχίστην ἀποχρώμενοι. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο χρήματα ἔχεις, ἵνα λύσῃς πενίαν, οὐχ ἵνα σῶμα πενίᾳ· σὺ δὲ σὺν χρήματι σῶμα μυριάδας μείζονα ἐργάζῃ τὴν συμφοράν, καὶ πόλεις φίλαν θεραπείαν χρημάτων. πώλησον, ἃ κωλύω, ἀλλὰ βασιλείας ἄρχοντι· μὴ μικρᾶν λάβῃς τιμὴν τοσούτου κατορθώματος, ὃ χοῦ ἑκατοντάμνων, ἀλλὰ τὴν ἀμίαντον ζωὴν ἐκείνην. εἰ πόλεως εἶ πένης, εἰ μαρολόγος, ὀλίγου τὰ μεγάλα πόλεων, χρημάτων ἀπολλυμένων, δέον βασιλείας ἀεὶ μνούσης *; εἰ ⓦ Θεοῦ ἀφεὶς, μὰ θεσπέσια κερδαίνεις κέρδη; εἰ τὸ πλουτοῦντα παρὰ * αἰσχυνείας σθραυσθῆναι, τὸ ὃν ἔχοντα ἀνοχλῆς· ἢ τὸ ἀποδιδόντα καταλιπόντα, τῷ ἀγνώμονι ὠνῇ συλλαλεῖς; ἢ συμβάλλεις; ἐκφιος ὑπάγει ἀποδοῦναι, ἔστ' ἂν δὲ δυσχεραίνει ἀποδιδεῖς· ἔστ' μέλις ἑκατὸς ἰὼ ἀποδίδωσιν, ἐκφιος ἂν ἑκατονταπλασίονα, ἢ ζωὴν αἰώνιον· ἔστ' μὴ ὕβρεων ἢ λοιδοριῶν, ἐκφιος μὴ ἐπαίνων ἢ βυφημίας· ἔστ' σοι βασκανίαν ἐγείρει, ἐκφιος ἂν καὶ σεφάνους σοι πλέκει· ἔστ' μόλις σὺν τοῦτο, ἐκφιος ἂν ἢ ἐκφ, ἢ σὺν τοῦτα. ἀρ' οὖν οὐκ ἐκάστης τοῦτα αἰσίας, ὃ" μηδὲ εἰδέναι κερδαίνειν; πόσοι ἢ δὲ κεφάλαιον ἀπώλεσ' ἀφ' ὑπόκοος; πόσοι κινδύνοις ὑπεξέπεσον ἀφ' ὑπόκοος; πόσοι ἢ ἑαυτὸν ἢ ἑτέρους πενίᾳ ὑπεξέβαλον ἐκάστη ἀφ' τὴν ἄφατον πλεονεξίαν; μή γὰρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἥδεται λαμβάνων, ἢ χάριν ἔχει τοῦ δωρεύσματος. τοῦτο γὰρ ἀφ' τὴν ζωώμοτητα ζῆλ. ἐπεὶ ἢ ὁ Αβρααμ τὴν γενναίαν ἐκδίδοις τοῖς βαρβάροις, αὐτὸς κατεσκεύαζεν ὑπὸ δεκάδων" γίνεσθαι τὴν ἐπιβουλήν· ἀλλ' οὐχ ἑκών, ἀλλὰ ἀφ' τὸν φόβον τοῦ Φαραώ. ὅταν δὲ ὁ πένης, ὑπὸ σὲ τότε ἄξιον αὐτὸν νομίζεις εἶ), ἢ ὠμότητος ἀνάγκαζε χάριν εἰδέναι· σὺ δέ μοι δοκεῖς, κἂν κινδύνων ἀπαλλάξῃς, μαθεῖν ἀπαιτῶν τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης αὐτόν. ἄπαγε, φησι, μὴ γένοιτο. ἢ λέγεις; τοῦ μείζονος ἀπαλλάττων ὁ βούλει χρήματα ἀπαιτῶν, οὐκοῦν ὃ τοῦ ἐλάττονος ὑπαυτίαν ὑπιδείκνυσαι τὴν ἀπὸ θεσπίας; οὐχ ὁρᾷς ὅσῃ ὦ σώματι κεῖται ὑμωρία; οὐκ ἀκούεις, ὅτι ἢ σὺ τῇ παλαιᾷ τοῦτο κεκώλυται; ἀλλὰ τίς τῶν πολλῶν ὁ λόγος; λαῶν τὸν ὄχον πέντε δίδωμί, φησιν. ἢ βύφημει, ὦ θεσπέ. ἢ βούλεταί σιαῦτας ὑσίας ὁ Θεός. μὴ σοφίζου τὸν νόμον. βέλτιον μὴ δίδοναι πέντε, ἢ ἑστεῦθεν δίδοναι· ὅτι ὃ οὐκ δικαίων πόνων συλλέγῳ ἀργύριον πολλάκις πυῖς εἶ) σῶμον ἀφ' τὰ ποτερὰ ἡμῶν μᾶλλα· ὥσπερ αἰ εἴ τις ὑπὸ ἢ καλῶ αἰσχύζοι ὑκλεῖν σκορπίος. ἢ ἃ λέγω τοῦ Θεοῦ νόμος; ἢ χρὴ ὑμεῖς ῥᾴδιον αὖ καλεῖτε; εἰ ἢ ⓐ κερδαίνοντες ταῦτα ψηφίζεσθε, σκόπει τίνα ὁ Θεὸς σὲ ὑμῶν οἴσει τὴν ψῆφον. εἰ ἢ βούλει δὲ σὺν ἔξωθεν νομοθέτας ἐρέσθαι, ἀκούσῃ ὅτι κἀκείνοις τῆς ἐκάστης αἰσχυμπίας ὃ σῶμα δεῖγμα εἶ) δοκεῖ. σὺν γοῦν σὺ ἀξιώμασιν ὄντας, ἢ εἰς τὴν μεγάλην πλουτοῦντας βουλήν, ἵνα σύγκλητον καλέσῃς, ἢ δήμου τοιούτοις κέρδεσι καταισχύνεσθαι· ἀλλὰ νόμος ὀρᾷ αὐτοῖς ὁ τὰ τοιαῦτα ἀπαγορεύων κέρδη. πῶς οὖν οὐκ ἄξιον φείκης, εἰ μηδὲ τοσαύτην ἀπονέμοις τῇ τῶν ἐυσεβῶν πολιτείᾳ τιμὴν, οἵαν τῇ βουλῇ τῶν Ρωμαίων ⓐ νομοθέται· ἀλλ' ἐλαττον οἴσει τῆς γῆς ὁ θεσπέσιος, ἢ σὺν δὲ αὐτὸν αἰσχύνῃ τὸ σῶμα τὸ τοῦ ἀληθείας; ἢ γὰρ τότε ἡμῶν ἂν ἀληθώτερον, ἀλλ' ἢ ὅταν ὡς χοεὶς γῆς ἢ ὑετῶ ἢ ἀσθενοβιάζηται σπείρειν; ἀφ' τοῦτο ζιζάνια θεῖζοισι τὰ τῷ πυεὶ σῶ δαιδόμενα ⓐ τὸν ποιμένα τούτων ὑπισχνοῦντες γεωργίαν. μὴ γὰρ σὺν

εἰσὶ

διχοτομήσει ὑ φονεύσει τοὺς βασανισταῖς, τοὺς ὀφείλοντας δεθῆναι χεῖρας καὶ πόδας εἰς
χ. ἐμελλησᾶ- τὸ σκότος· ἐκβληθῆναι τὸ ἐξώτερον, ὑ μὴ τὴν ἀξίαν ἡ χάρις ἀφαιρεῖται, καὶ τὰ ἀπὸ
τα τῆς σαγήνης ῥιπτόμενα ἐκφεύγοντα. Ὥστε ⓐ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος· μᾶλ-
λον ὀφθήσονται ἡ ὁ ἥλιος. Τοσοῦτον ὀφείλουσιν, ὅσον ὀπῆς τοσοῦτον αὐτοὺς μόνον ἔσαι τὸ φῶς· ἀλλ'
ὅπῃ τοῦ ἄστρου τοῦτο φαιδρότερον ὅλον ἴσμεν ἕτερον, ἀπὸ τοῦ γνωρίσματος ἀφαιρῆσαι ἠβουλή-
θη τὴν μέλλουσαν λαμπηδόνα τοῖς ἁγίοις· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ὄρει εἶπων, ὅτι ἔλαμψεν ὡς ὁ ἥ-
λιος, δείκνυσι τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ὕστερον εἰρηκεν. ὅτι γὰρ τοῦ ὑποδείγματος μεῖζον ἐστὶ τὸ φῶς,
ἔδειξεν ⓐ μαθηταῖς πεσόντες. Εἰ μὴ ἄκρατον ἦν τὸ φῶς, ἀλλὰ τῷ ἡλίῳ σύμμετρον,
οὐκ ἂν ἔπεσον, ἀλλ' εὐκόλως ἔφερον ἄν. ⓐ μὴ οὖν δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ὑ
ὡσὰρ ⓦ ἥλιοι δέ· ⓐ ὑ ἀνθρωποειδῆ ἔσται τὰ πείσονται. Ὅτε δὲ ὑκ ἐστὶ μαρτυρίας δεῖσαι,
οὐκ ἐλέγχων, ὑ μύρτυρων. πρῶτα γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ δικαίζων, ὑ μάρτυς, ὑ ἔλεγχος, ὑ κρι-
τής. πρῶτα γὰρ οἶδε σαφῶς. πρῶτα δὲ γυμνὰ ὑ πεφαλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐ-
τοῦ. ὑ πλούσιος, ὑ πένης, ὑ δυνάστης, οὐκ ἀθεώρητος, ὑ σοφὸς, οὐκ ἄσοφος, ὑ δοῦλος, οὐκ
ἐλεύθερος σοφεῖς ἐκφεύξεται, ἀλλὰ τὴν προσωπείων τούτων ἑκάστου, ἢ τὴν ἔργων
ἐξέτασις ἔσαι μόνη. Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις ὅταν ὑφ' τυράννιδος ὁ κρίνηται, ἢ φίλου,
ὅπερ δὴ ἦν, καὶ ὕπαρχος, καὶ ὑπάτου, καὶ ὁποῦν τῶν ἀρχῶν, πρῶτα ἀφίησιν ἅπαντα τὰ ἀξι-
ώματα, ὑ ὁ ἀλγεῖ τὴν ἐφ' ἑαυτὸν δίδωσι δίκην, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ τοῦτο ἔσαι. ἵν' οὖν μὴ
*ὑ ἐμπαθῶμεν τούτοις, ἀποβαλώμεθα τὰ ῥυπαρὰ ἱμάτια, * ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, ὑ ἡ δόξα
τοῦ Θεοῦ προεκτελέσῃ ἡμᾶς. Τί γὰρ ὑ φορτικὸν τῶν ὀπτασιῶν; τί ὑ ῥᾴδιον; ἀκούσατε γεγρ
τοῦ προφήτου λέγοντος, ὑ ὅτε ἔσῃ τοῦ δικολίαν. Οὐδὲ εἰ κάμψῃς ὡς κλοιὸν ⓦ τρά- Ησ. νη. ε'
χηλόν σου, ἐ σάκκον καὶ σποδὸν ὑπεστρώσῃ, οὐδὲ οὕτω καλέσεις νηστείαν δεκτήν· ἀλλὰ
λύε πρῶτα συνδέσμους ἀδικίας, δήσαι συγγραφὰς βιαίων συναλλαγμάτων· ἔσα σοφὸν
προφήτου· ἓν τὰ φορτικὰ προέτερον καὶ δεύτερον, ἀπὸ τῶν δικολάβων ἀξιοῖ σωφρονεῖν, δεικνὺς
ὅτι θεὸς ὑ πόνων δεῖται, ἀλλ' ὑπακοῆς. Εἶτα διασυρὼν τοὺς εὐκόλως μὴ ἐν ἀρετῇ, θαρρύνει
ἡ κακία, ἀπὸ τῶν ὁμοίων γυμνῶν τοῦτο κατασκευάζει. ἡ μὲν γὰρ κακία, συνδέσμους καὶ
γραπτὰ λαμβάνει, φησίν· ἡ δὲ ἀρετὴ, τούτων ἀπόντων ἀπαλλαγὴ καὶ δήλωσις. πᾶσαν συγγρ φὴν
ἀδίκου δήσασα, τὰ τῶν τόκων γράμματεῖα, τὰ τῶν δανείσμάτων ὅτω κα δν. λύσατε πεφαυ-
σμένους ἐν ἀφέσει, τοὺς πεπαλαιπωρημένους. Οἰκοῦσιν γὰρ ὀχυρώσεις· ὅταν ἴδῃ τὰ δάνεια, λύ,
κλᾶται αὐτὰ ἡ δήλωσις, καὶ θηρίου μᾶλλον αὐτὰ δέδοικε. καὶ πανοχεῖς ἀσπάζεται εἰσάγαγε εἰς τὰ
οἴκους σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνοὺς, σκέπασαι, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων σου σπερμάτων σου ἐὰν μὴ
οὖν τῇ προσήκην ἡμῖν ὁμοιότητι δήλοι τὰ ἔπαθε διηγούμενος, τὸ πλεῖστον ἐδείκνυτο τὸ σκο-
τοῦτων· νυνὶ δὲ ἴδωμεν, εἰ ἁ τῶν ὑπαγορεύσεων ὄντι δύσκολοι, καὶ πρὸς ἡμετέραν ἐπιβαίνουσι
φύσιν. Ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐρήσομεν, ἀλλὰ πάνυ ῥᾴδιον ἅπαν, ζῶντα μὲν πολλοὺς ἔχοντα
τοὺς βουλομένους, πάντῃ τῆς κακίας πολλοὺς τὸ ἰσχύοντας. Τί γὰρ δυσκολώτερον τοῦ δανείζειν, καὶ
ὑπὲρ τόκων καὶ συναγωγμάτων φορτίζειν, ἐ ἐγγύας ἀπαιτεῖν, καὶ δεδοικέναι ἐ πέμπειν ὑπὲρ
εἰσεχύρων, ὑπὲρ τοῦ κεφαλαίου, ὑπὲρ τῶν γραμματείων, ὑπὲρ τῶν τόκων, ὑπὲρ τῶν ἐγ-
γυωμένων; ἐκεῖνα γὰρ τὰ βιωτικά. αὕτη γὰρ ἡ δοκοῦσα καὶ ὑπονοουμένη ἀσφάλεια πάν-
των ἐστὶ σαθροτέρα καὶ ὑποπτος. Τὸ δὲ ἐλεεῖν ῥᾴδιον, καὶ πάσης ἀπαλλάττον φορτίδος. μὴ τοί-
νυν πραγματευώμεθα ἀλλοτρίας συμφορὰς, μηδὲ καπηλεύωμεν τὴν φιλανθρω-
πίαν. ἐ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τούτων ἀνδρῶς ἀκούσουσι τῶν λόγων· ἀλλά τί ὄφελος τῆς σι-
γῆς; καὶ γὰρ σιγήσω καὶ μηδὲν ἐροχλήσω διὰ ῥημάτων, ἀδύνατον ὅτι τῆς σιγῆς ταύτης ἀ-
παλλάξαι τῆς κολάσεως ὑμᾶς· ἀλλὰ ἐ τοιοῦτον ἅπαν ἐστὶ δῆλον. ὅταν γὰρ εἴπωμεν γὰρ
τὰ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ὑχ ὑμῖν μόνον, ἀλλὰ ἐ ἐμοὶ προσέχειν τὴν κόλασιν ἡ ταύτη σιγή. Εἰς
οὖν ἡ τῶν ῥημάτων χάρις, ὅταν εἰς τὰ ἔργα μὴ βοηθῇ, ἀλλὰ ἐ καταβλάπτῃ; ἡ ἐ κέρδος ὑ-

ἴσος αὐτῷ τῇ πόλει καὶ ὁμογνώμων ἐστὶ, ὥστε διπλοῦν τὸ φίλτρον, μᾶλλον δὲ καὶ τετραπλοῦν· ὅπου γὰρ, ὅπου ἀγαπητὸς, ὅπου σὺν αὐτῷ ᾠδύκησε. Τί δέ ἐστιν, σὺν ᾧ ᾠδύκησα; ὡσανεὶ ἔλεγεν, σὺν ᾧ ἀναπαύομαι, * ᾧ ἀρέσκομαι, ἀλλὰ τὸ τῇ πάντα ἐξισοῦσθαι τοὺς * ὑ
αὐτὸν τῇ ἀκριβείας, ἡ βούλημα ἓν σὺν αὐτῷ ἦ (ἃ τῷ πατρὶ, ἡ μόνοντα μὲν κατὰ πόλιν
ἓν ἦ) τοὺς (ϰ) γεγυμνώτα αὐτοῦ ἀκούειν· ὥστε καὶ σαυρωθῆναι βουληθῆ, μὴ αὐτο- 5
πίσης.

6 Καὶ ἀκούσαντες, ἔπεσον ὑπὶ πρόσωπον, ἡ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, ἡ εἶπεν· ἐγέρθητε, ϰ μὴ φοβεῖσθε.

8 Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ (ϰ) Ἰησοῦν μόνον.

Πῶς ταῦτα ἀκούσαντες κατεπλάγησαν; καίτοι ἡ προ τούτου ἰωάννης φωνὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορ- 10
δάνου τοιαύτη, ἡ ὄχλος παρῆν, ἡ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθε· ἡ μὴ ταῦτα πάλιν, ὅτι καὶ
βεβαπτισμένοι ἔλεγον γεγονέναι· ἀλλ' οὐδὲ τότε τοιοῦτον οὐδὲν ἐπεμψεν. πῶς οὖν σὺν τῷ ὄ-
ρει ἔπεσον; ὅτι ϰ ἐρημία ἡ ὕψος ἡ ἡσυχία ἰσχὺν πολλὴν, ἡ μεταμόρφωσις φέρουσα τὴν
φωνὴν ἄκρατον, ϰ νεφέλη σκιρτᾶσα· ἅπερ ἅπαντα εἰς πολλὴν ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐνέβαλε· 15
ϰ πάντα μᾶλλον ἡ ἔκπληξις ἐκράτει, ἡ ἔπεσον φοβηθέντες τε ὁμοῦ ἡ προσκυνήσαντες.
ὥστε ἡ μὴ ὑπὸ πολὺ δέος μεῖναι ἐκέλευεν αὐτῶν τὴν μνήμην, εὐθέως ἔλυσεν αὐτῶν τὴν
ἀγωνίαν, ἡ ὁρᾶται αὐτοὺς μόνους, ἡ ἐπιλέγει μηδενὶ τοῦτο εἰπεῖν, ἕως ἂν ἐκ νε-
κρῶν ἀναστῇ.

9 Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ ὅραμα, 20
ἕως ἂν ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. Ὅσῳ γὰρ μείζονα ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, τοσούτῳ δυσπαραδέκ-
τότερα ἦν τοῖς πολλοῖς τότε, καὶ τὸ σκάνδαλον ἡ τὸ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐπετείνετο μᾶλλον ἐν-
τεῦθεν. Διὰ τοῦτο κελεύει σιγᾶν, καὶ οὐκ ἁπλῶς, ἀλλὰ πάλιν τοῦ πάθους ἀναμιμνήσκων,
καὶ μονονουχὶ καὶ τὴν αἰτίαν λέγων, δι' ἣν καὶ σιγᾶν ἐκέλευσεν. ὁ γὰρ διὰ πάντος
ἐκέλευσε μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλ' ἕως ἀναστῇ ἐκ νεκρῶν. καὶ τὸ διαχερὲς σιγήσας, τῷ χρόνῳ ἐμ- 25
φαίνει μόνον. Τί οὖν; μὴ ταῦτα σὺν ἔδυμον σκανδαλίζεσθαι; ὐδαμῶς. Τὸ γὰρ ζητού-
μενον ὁ προ τοῦ σταυροῦ χρόνος ἦν. μὴ γὰρ ταῦτα καὶ πνεύματος κατηξιώθησαν, καὶ τὴν
ἀπὸ τῶν σημείων εἶχον φωνὴν ζωηροτέραν αὐτοῖς, καὶ πάντα ὅσα ἔλεγον λοιπὸν εὐπα-
ραδέκτα ἦν, σάλπιγγος λαμπροτέρου τῶν σταυρῶν δυσκηρυπτόντων αὐτῶν τὸ ἰσχυρὸν, καὶ
οὐδενὸς σκανδάλου τοιούτου μεσολαβοῦντος τὰ γινόμενα. οὐδὲν ἄρα τῶν ἀποστόλων μα-
καριώτερον, καὶ μάλιστα τῶν τελῶν, οἳ καὶ ἐν τῇ νεφέλῃ ὁμόσκηνοι γενέσθαι κατηξιώ- 30
θησαν τοῦ διδασκάλου.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ', ἀγαθὲ, ἀφόμοια ἡμῖν (ϰ) Χριστὸν, οὐχ ὕπνος. ὡς ἐκεῖνοι τότε ἐν ὄρει, ἀλλὰ
πολλῷ λαμπρότερον. ὁ γὰρ ὕπνος ὕστερον ἦλθε. τότε μὲν γὰρ τῶν μαθητῶν φιλοτιμία το-
σοῦτον μόνον ἐνοίξε μόνον τῆς λαμπρότητος, ὅσον ἠδυνάσθη ἐνεγκεῖν· ὕστερον δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πα-
ρούσῃ τῇ δόξῃ ἦλθε. ὁ μὲν Μωϋσέως ἡ Ἠλία μόνον, ἀλλὰ μὲν τῆς ἀπείρου τῶν ἀγγέλων πλη- 35
θύος, μὲν τῶν ἀρχαγγέλων, μὲν τῶν χερουβὶμ, μὲν τῶν δυνάμεων τῶν ἀπείρων ἐκείνων· ὁ νε-
φέλης γυμνὸς ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ συστελλομένου τὸ θεῖον.
καθάπερ γὰρ ὅτε τοῖς δικασταῖς, ὅταν δημοσίᾳ κρίνωσι, τὰ βασιλικὰ σύμβολα ἐκκλείσαν-
τες (ϰ) πλέκωσι πᾶσιν αὐτοῖς διακούουσιν· οὕτω δὴ ἡ τότε καθημένου αὐτὸν ἅπαντες ὄ-
ψονται, ἡ πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δικάσεται φύσις, ϰ αὐτὸς αὐτοῖς δι' ἑαυτοῦ ἀποκρίνεται, ἡ 40
τοῖς μὲν ἐρεῖ, δεῦτε (ϰ) εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· ἐπείνασα γὰρ, ϰ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν·
τοῖς δ' ἐρεῖ· ἔνδουλε ἀγαθὲ ἡ πιστὲ· ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. ἡ πά-
λιν τὰ εὐδοκία φιλοτιμούμενος, τοῖς μὲν ἀποκρίνεται, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοι-
μασμένον τῷ διαβόλῳ ἡ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· τοῖς δ', πονηρὲ δοῦλε ἡ ὀκνηρέ. καὶ σὺν μὲν

διχοτομήσει

ὅπως θερμὸς ἰῶ, πῶς ἀπειχήσετο * τοῦ Χριστοῦ. ὅτι γὰρ οὐχ ἑαυτῷ τοσοῦτον τρέμων ταῦτα ἔλεγε, πίκα αὐτοῦ Ⓦ ἐστόμωσε θερμούμενον ἀγαθοπρεπῶς τῷ ἔρωτι, ἄκουσον τί φησι· τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὅσα δὲ πῶς καὶ ἐν μέσοις αὐλοῖς τοῖς κινδύνοις προεβάλλετο. τοσοῦτον γοῦν ἀπειλησάντων δήμων οὐ μόνον οὐκ ἔφυγε, ἀλλὰ τῇ μαχαίρᾳ ἀπεκρύψατο τοῦ ὠτίου ἀπεκόψατο τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως. ὅπως δὲ ὃ καθ' ἑαυτὸν ἔσχε πάθει, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου ἔτρεμεν. Εἶτα ὅπως ἀποφθεγματικῶς ἐφθέγξατο, ὅπλαμβάνεται ἑαυτοῦ, ἐπὶ ὀνόματος μὴ πάλιν ὑπολιμπάνηται, φησίν·

Εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωϋσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.

Τί λέγεις, ὦ Πέτρε; ὁ μικρὸν τῶν δούλων αὐτὸν ἀπήλλαξας; πάλιν μετὰ τῶν δούλων αὐτὸν ἀριθμεῖς; Εἶδες πῶς σφόδρα ἀπειλῆς ἦσαι μετὰ θαρρεῖν; Εἰ γὰρ καὶ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ ὁ πατήρ, ἀλλ' ὅμως διὰ παντὸς καλῆσαι τὴν ἀποκάλυψιν, ἀλλ' ἵνα τῆς ἀγωνίας ἐπαιρόμενος, καὶ ταύτης ὡς εἶπεν μείζονος, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας τῆς ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκείνης. Ⓐ γοῦν ἕτερον διαγελᾶσαι τοῦτο δηλοῦντες, καὶ ὃ συνεκρυμμένον αὐτοῦ τῆς γνώμης, μεθ' ἧς ταῦτα ἐφθέγξατο, ἀπὸ τῆς ἀγωνίας ἐκείνης δεικνύοντες γεγηθότα, ἔλεγεν, ὁ μὲν Μαρκος· Οὐ Μαρ. θ.ϛ.
χάμφοβοι οὐ γὰρ ἦν καιρὸς τῆς λαλιᾶς, ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο· ὁ δὲ Λουκᾶς, μὴ ὃ εἰπεῖν, τῆς σκηνᾶς ποιήσασθαι, ἐπήγαγε, Μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. Εἶτα δηλοῖ ὅτι πολλῷ κατεῖχετο φόβῳ ἐξ αὐτῆς καὶ Ⓐ λοιποί, φησί· βεβαρημένοι ἦσαν ὕπνῳ· διεγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὕπνον ἐνταῦθα καλεῖ Ⓦ πολὺν κάρον τὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκείνης αὐτοῖς ἐγκοιμώμενον. καθάπερ γὰρ ὀφθαλμοὶ ἐξ ὑπερβαλλούσης λαμπηδόνος σκοτοῦνται, οὕτω καὶ τότε ἔπαθον. ὁ γὰρ Λουκᾶς, ἀλλ' ἡμέρα, καὶ ὃ τῆς αὐγῆς ὑπερέσχεν ἐβάρει τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἀσθένειαν. τί οὖν; αὐτὸς μὲν σὺν Πέτρῳ φοβεῖται, σὺν δὲ Μωϋσῆς, σὺν δὲ Ἠλίας· ὁ γὰρ πόντων μείζων καὶ ἀξιοπαθέστερος ὁ πατὴρ φωνὴν ἀφίησιν ἐκ τῆς νεφέλης. Διατί ἐκ τῆς νεφέλης; οὕτως ἀεὶ φαίνεται ὁ Θεός. Νεφέλη γὰρ καὶ γνόφος κύκλῳ αὐτοῦ· καὶ πάλιν, Ὁ πήξας νέφη τὸν ὑετὸν αὐτοῦ· καὶ πάλιν, Κύριος καθήσεται ἐπὶ νεφέλης κούφης· καὶ, Νεφέλη ἐπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῆς· ἐξ, Ὡς ἵππος αἰθέσιος ἐρχόμενος ἐπὶ τῶν νεφελῶν. ἵν' οὖν πιστεύσωσιν ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ φωνὴ φέρεται, ἐκ τοιούτου ἅρχεται· καὶ ἡ νεφέλη "καὶ φωνή.

ἰσ. ιθ.

Ψαλμ. ξη. δ. Ψαλμ. ϙγ. γ. Παροξ. α. θ. Δευτ. ζ. ιγ.

ϛ Επὶ γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος, φησίν, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.

Οπόταν μὲν γὰρ ἀπειλῇ, σκληρὸν δείκνυσι νεφέλιον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Σινᾶ. Εισπλθε γὰρ, Εξοδ. κδ. ιη.
φησι, εἰς τὸν νεφέλιον καὶ ὡς Ⓦ γνόφος ὁ Μωϋσῆς, καὶ ὡς ἀτμὶς, οὕτως ἐφέρετο ὁ κεκπνός. καὶ ὁ θεσπέσιος φησι θεὸς τῆς ἀπειλῆς αὐτοῦ Ψαλεγόμενος, Σκοτεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων. ἐνταῦθα δὲ, ὅπως οὐ φοβήσαι ἐβούλετο, ἀλλὰ διδάξαι, νεφέλη φωτεινή. καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἔλεγε, ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς· αὐτὸς γὰρ ἀχειροποίητον ἔδειξε σκηνήν. Ἅμα τοσοῦτον ἐκεῖ καπνὸς καὶ ἀτμὶς καπνοῦ, ἐνταῦθα γὰρ φῶς ἄφατον καὶ φωνή. Εἶτα ἵνα δειχθῇ ὅτι οὐ πρὸς ἕνας ἁπλῶς τῶν τριῶν ἐλέχθη, ἀλλὰ πρὸς τὸν Χριστοῦ μόνον, ὅτε ἡ φωνὴ γέγονεν, ἐκπεπλήγεσαν ἐκεῖνοι. τοῦτο γὰρ ἦν, εἰ πρός τινας αὐτῶν διελέγετο ἁπλῶς, οὐκ ἂν ἔμενε μόνος ἀποκαθεστηκὼς τῶν δύο. καὶ τί φησιν ἡ φωνή; οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. Εἰ δὲ ἀγαπητός, μὴ φοβοῦ Πέτρε. ἔδει μὲν γὰρ σε καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἤδη εἰδέναι, καὶ περιεσφράσθαι πρὸς τὰς ἀπαντήσεις· ὅπως γὰρ ἀγνοῇς, καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς τοῦ παίζοντος θαρρεῖν εἰ γὰρ δυνατὸς ὁ Θεὸς, ὥσπερ οὖν ἐστὶ δυνατὸς, βέβηλον ὅτι καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως. μὴ τοίνυν δείδιθι τὰ δυνατά. Εἰ γὰρ θέλεπτον τοῦτο καὶ δεκτὸν, καὶ ἐκεῖνο λογίζου, ὅτι καὶ ὁ υἱός, καὶ φιλεῖ. Οὗτος γάρ ἐστι, φησίν, ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. Εἰ γὰρ φιλεῖται, μὴ φοβοῦ. οὐδεὶς γὰρ, ὃν ἀγαπᾷ, κατεσθίει. μὴ τοίνυν θορυβοῦ. καὶ μυριάκις αὐτὸν φιλῇς, οὐ φιλεῖς αὐτὸν τοσοῦτον ὅσον. ἐν ᾧ εὐδόκησα. οὐ γὰρ ὅπως ἐγέννησε μόνον φιλεῖ, ἀλλ' ὅπως καὶ

ἴσος

ὁ ἕκαστος αὐτῶν εἰδωλολατρείας ἀπαλλάξαι βουλόμενος, ἕκαστος αὐτῶν ἰδιώτης ὤν, ὁ μὲν γὰρ βραδύγλωσσος καὶ ἰσχνόφωνος, ὁ δὲ αὐτὸς ἀγριώτερον δράκοντος· καὶ ἀληθῶς ἡ πολλὴ πρὸς ἑκάτερον ἀκρίβεια. ὅτε γὰρ Μωϋσῆς τι ὑπέσχετο, ὅτε Ἠλίας. τί γὰρ εἶχε πλέον τῆς μηλωτῆς; καὶ ταῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ οὐδὲ χάριν τοσαύτην λαβόντες σημείων. εἰ γὰρ καὶ θάλασσαν ἔσχισε Μωϋσῆς, ἀλλὰ καὶ πέτρας ὕδατος ἐκάθισε, καὶ ὄρη μεταθεῖναι ἰσχυρὰς ἐδίδου, καὶ νοσήματα σωμάτων διώρθου πάντοδαπά, καὶ δαίμονας ἤλασεν ἀγρίους, καὶ σκιᾷ σώματος τὰ μεγάλα ὑπέφαινε τραύματα τεράστια, καὶ τῷ οἰκουμένῳ μετέσησεν ἅπασαν. εἰ δὲ καὶ Ἠλίας νεκροὺς ἀνέστησεν, ἀλλ' ὅτοι μικρούς, καὶ ταῦτα μηδέπω πνεύματος καταξιωθέντες. ἀλλὰ τίνων δὲ δεῖ τούτων εἰς μέσον. ἐβούλετο γὰρ αὐτοὺς καὶ ὁ δημαγωγικὸν ὁ ἐκείνων ζηλῶσαι, καὶ ὁ θυμικὸν καὶ ὁ ἀκαμπῆ, καὶ φιλεῖν ὑπερεῖδε καὶ Μωϋσέα, καὶ ζηλωτὰς καὶ Ἠλίου, καὶ κηδεμονικοὺς ὁμοίως. ὁ μὲν γὰρ λιμὸν τεσσαράκοντα ἔτη ὑπέμεινε δεῖ δήμου Ἰουδαϊκοῦ· ὁ δὲ ἔλεγεν, Εἰ μὴ ἀφῆς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ, καὶ μὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας. τούτων δὲ ἁπάντων ἐμέμνητο δεῖ τῆς ὄψεως. καὶ γὰρ ἐν δόξῃ αὐτοῦ ἤκουσε, καὶ οὐχ ἵνα μείζει τούτων τύχῃ, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ σκάμματα. ὅτε γοῦν εἶπον· Εἰ πῦρ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσαν Ἠλίου ὡς τούτου πεποιηκότος, φησίν· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε, εἰς ἐπιείκειαν ἀλείφων δεῖ τῆς καὶ τὸ χάρισμα διαφορᾶς. καὶ μή τις ἡμᾶς νομιζέτω καταγινώσκειν Ἠλίου, ὡς ἀτελοῦς. οὐ τοῦτο φαμέν. καὶ γὰρ σφόδρα τέλειος ἦν, ἀλλ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς ἑαυτῶν, ὅτε παιδικωτέρα ἡ τῶν ἀνθρώπων διάνοια ἦν, καὶ ταύτης ἐδέοντο τῆς παιδαγωγίας. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς καὶ τοῦτο τέλειος ἦν· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκείνου πλέον ἀπαιτοῦνται νῦν. Ματθ. ε.κ. ται. ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. οὐ γὰρ εἰς Αἴγυπτον εἰσῆσαν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν χαλεπώτερον Αἰγυπτίων διακειμένην· οὐδὲ τῷ Φαραὼ διαλεξόμενοι, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ πικλεύσοντες, αὐτῷ τῷ τῆς κακίας τυράννῳ. καὶ γὰρ ἀγαγὼν αὐτοὺς κἀκεῖνον δῆσαι, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι παίζει. καὶ ταῦτα ἐποίουν οὐ θαλάττην ῥηγνύοντες, ἀλλὰ βυθὸν ἀσεβείας διὰ τῆς ῥάβδου τῆς Ἰεσσαί πολλῷ χαλεπώτερα κύματα ἔχοντα. ὅρα γοῦν πόσα ἐφόβει τοὺς αἱρετικούς, θάνατος, πενία, ἀδοξία, τὰ μυρία πάθη. καὶ μᾶλλον ταῦτα ἔτρεμον, ἢ τὸ πέλαγος ὅτε ἔφευγον Ἰουδαῖοι· ἀλλ' ὅμως ἁπάντων τούτων ἔπεισεν αὐτοὺς καταπολεμῆσαι, καὶ ὥσπερ διὰ ξηρᾶς διελθεῖν μετ' ἀσφαλείας ἁπάσης. τοιγοῦν ταῦτα τοίνυν ἅπαντα αὐτοῦ ἀλείφων, πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ λαμπαδίζοντας. τί οὖν ὁ Πέτρος ὁ θερμός;

4 Καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι). Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσεν, ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ παθεῖν, δεδοικὼς ἔτι καὶ τότε μὴ πάλιν ὑπομείνῃ, τοιγοῦν εἰσελθεῖν μὲν καὶ εἰπεῖν ὃ αὖθις τοῦτο δὲ τολμᾷ πάλιν, ὅτι ἱλεώς σοι· ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου εἰπεῖν τὰ αὐτὰ πάλιν αἰνίττεται διὰ ἑτέρων ῥημάτων. ὅπου γὰρ εἶδεν ὄχλος καὶ πολλοὺς τοὺς ἀναχωρήσαντας καὶ τὴν ἐρημίαν, ἐνενόησεν ὅτι ἔχει πολλὴν ἀσφάλειαν τὸ ἀπὸ τοῦ τόπου· οὐ μόνον δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηκέτι ἀπελθεῖν αὐτὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. βούλεται γὰρ αὐτὸν ὄχλος εἶναι διηνεκῶς· διὸ καὶ σκηνῶν μέμνηται. εἰ γὰρ τοῦτο ἠθέλομεν, φησίν, οὐκ ἀναβησόμεθα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. εἰ δὲ μὴ ἀναβαίνομεν, οὐκ ἂν ἀποθανεῖται. οὐκ ἦν δὲ ἔφη τοῦτο γραμματεῖς ὑπολήψεσθαι αὐτοῦ. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν· ταῦτα δὲ βουλόμενος καταπαύσαι, ἔλεγεν ὡς ἀσφαλείᾳ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, ἔνθα καὶ Μωϋσῆς πρέσβεις καὶ Ἠλίας, Ἠλίας ὁ ἐπὶ τοῦ ὄρους πῦρ καταπέμψας, καὶ Μωϋσῆς ὁ εἰς νόφον εἰσελθὼν καὶ τοῦ Θεοῦ διαλεχθείς· καὶ οὐδεὶς τόδε ἐπίσταται ἔνθα ἐσμέν. εἶδες θερμὸν ἔρωτα τοῦ Χριστοῦ; μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ζητεῖ, ὅτι οὐκ ἰῶ ἐξεπαυσμένος ὁ τόπος τῆς παραλήψεως, ἀλλ'

ὅπως

ὑμάτια αὐτῶν γέγονε λευκά, ὡς ὁ φῶς. 3 Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ηλίας συλλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ.

Διὰ τί τούτους προβαλλόμεθα μόνους; ὅτι ἄλλων οὐκ ὑπῆρχον. ἢ ὁμοῦ Πέτρος ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν αὐτὸν ἐνίλλα τὸν χορόν· ὁ δὲ Ιωάννης οὐκ τὸ σφόδρα φιλοῦν· ἢ ὁ Ἰακώβου Πετρ. ιϐ. α. β.
δὲ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως, ἧς ἀπεκρίνατο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ λέγων, δυνάμεθα πιθεῖν ὃ ποτήριον· οὐκ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἔργου, τοῦ τι ἄλλου, καθ' ὧν ἐπλήρωσεν ἄπερ
χ. μαζάλωθ εἶπεν. οὕτω γὰρ ἦν σφοδρὸς καὶ βαρὺς Ιουδαϊσμὸς, ὡς καὶ τοῦ Ηρῴδου τοῦτον δωρεὰν μεγίστην νομίσαι χαρίσασθαι τοῖς Ιουδαίοις, εἰ οἷόν τε ἦν θέλοι. διὰ τί δὲ μὴ εὐθέως αὐτοὺς ἀνῆγε; ὡ-
ϛ αὐτῶν σε μηδὲν παθεῖν ἀνθρώπινον τοὺς λοιποὺς μαθητάς. Διὰ τοῦτο οὖν τὰ ὀνόματα *λέγει
τῶν αἱρέσεων μηνύων. καὶ γὰρ σφόδρα ἀνέπτησαν καὶ ④ λοιποὶ ἀκολουθήσαντες, καὶ τὸ δεῖγμα μέλλοντες τῆς δόξης ἐκείνης ὁρᾶν, καὶ ἥλπισαν ἀνῆ, ὡς προεφθέντες. Εἰ γὰρ καὶ σωματικώτερον τοῦτο ἐδείκνυ, ἀλλ' ὅμως πολλὴν ὑπεμίμνησκε τὸ πρᾶγμα εἶχε. Διὰ δὴ ποτε οὖν καὶ παρελήφθη; ἵνα θαυμαστέρα σοι τοῦ τοῦ θεωρίαν γένωνται, ἀφ' ὧν προεῖπε, καὶ σφοδρότερος ὁ τοῦ τοῦ ἡμέρᾳ ἀριθμῷ τῆς ὑπερβολῆς ἐμπλησθέντες, ὥστε μηφοῦσι καὶ μεμε-
ιε μνημένῃ τῇ δόξῃ προβαλλόμενοι. Τίνος γ' ἕνεκεν καὶ Μωϋσῆν καὶ Ηλίαν εἰς μέσον ἀγεν; πολλὰς αἰ ἔχοι τις εἰπεῖν αἰτίας· ὁ μὲν προτέρου τοῦτον, ὅτι ὑπὲρ ④ ὄχλου ἔλεγεν, ④ μὲν Ηλίας, ④ δ' Ιερεμίας, ④ δ' ἕτερος τῶν ἀρχαίων προφητῶν, σὺν χρυσαΐσι ἀγεν, ἵνα ὁ μέσον ἀνθρώπους τῶν δούλων καὶ τὰ διαφορὰν, καὶ ὅτι καλῶς ἐπηνέθη
χ. ἵπερον Πέτρος ὁμολογήσας αὐτὸν ὑὸν Θεοῦ. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ "ἕτερον ἔστι ἰδεῖν. ὅπου γὰρ συν-
χ. πῶ ἐγὼς ἀνεκάλεσεν αὐτῷ "τὸ προβαίνειν τὸν νόμον, καὶ βλάσφημον αὐτὸν ἐνόμιζον, ὡς σφετερίζόμενον δόξαν ὑπὲρ προσήκουσαν αὐτῷ τοῦ τὰ παῦσαι, καὶ ἔλεγον, Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Ιωαν. θ. ιϛ.
Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ· καὶ πάλιν, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ Ιωαν. ι. λγ.
βλασφημίας, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σαυτὸν Θεόν· ἵνα δειχθῇ ὅτι βασκανίας ἀμφότερα τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἑκατέρων τούτων ὄντων ἀνθρώπινος, καὶ ὅτε νόμου προβάσεως τὸ γι-
νόμενον, ὅτε δόξης σφετερισμὸς τῆς μὴ προσηκούσης, τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἴσον τῷ πατρί, σὺν
χ Μωϋσεῖ καὶ ἑκατέρῳ λαμβάνεται τούτων εἰς μέσον ἀγεν. καὶ γὰρ "Μωϋσῆς ⓦ νόμον ἔδωκε, καὶ ἠδικοῦντο λοιδορούμενοι Ιουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἀνεῖδε πατρῷον αὐτὸν, ὡς ἐνόμιζον, ἀλλ' ἀνῆ τὸν προβαίνοντα αὐτὸν καὶ τῷ τηρεῖν πολέμιον ὄντα ἐπεδείκνυεν ἀνῆ. καὶ Ηλίας δὲ ὑπὲρ τῆς δόξης ἀνῆ τοῦ Θεοῦ ἐζήλωσε, καὶ οὐκ ἀνεῖ, εἰ ἀνῄρητος ἦν, καὶ Θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγεν, ἴσον ἑαυτὸν πει-
σῶν τῷ πατρί, μὴ ὧν ὅπερ ἔλεγε, μηδὲ προσηκόντως τοῦτο ποιῶν, πρέπει καὶ αὐτὸς καὶ κατήκουσεν. ἔστι γὰρ καὶ ἕτερα αἰτίαν εἰπεῖν μὴ τῶν εἰρημένων. ποίαν δὴ τούτων; ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, καὶ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω κρατεῖ, διὰ τοῦτο καὶ τὸν τετελευτηκότα, καὶ ⓦ δύο τοῦτο παῖδα εἰς μέσον ἀγεν. τοῦ δὲ "πέμπτου αἰτίαν
χ. πεντέρτου (πέμπτη γὰρ αὕτη ὅτι προεῖπε ταῖς εἰρημέναις) καὶ αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπεκάλυψε. τίς δὲ
ιζ ἦν αὕτη; διῖξαι τὴν φανερὰν τοῦ δόξαν, καὶ προβαλέσθαι τὸν Πέτρον καὶ ἐκείνους δεδοικότας ὁ πάθος, καὶ ἀνάσπασαι αὐτῶν τὰ φρονήματα. καὶ γὰρ προβεβλημένοι οὐκ ἐσίγων,
χ. ἔξοδον Αλλ' ἐλάλουν, φησὶ, τοῦ "δόξαν, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῦτ' ἔστι, ὁ πάθος Λουκ. θ. λα.
καὶ τὸν φανερὰν· οὕτω γὰρ αὐτὸ καλεῖσθαι ἀεί. ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος μόνον οὐκ ἐλήφθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν τὸν ἀνδρῶν, ἣν μάλιστα πρὸ αὐτῶν ἐζήτει. ὅπου γὰρ εἶπεν, Εἴ τις θέλει ὀπίσω
μου ἐλθεῖν, ἀρνάσθω τὸν φανερὸν αὐτὸν, καὶ ἀκολουθείτω μοι, σὺν μυριάκις ἀποδιδόντας τὸν τῷ Θεῷ δοκιμώτων καὶ δήμου τοῦ πιστευθέντος αὐτοῖς, τούτους εἰς μέσον ἀγεν. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος τὸν ψυχὴν ἀπολέσας, εὑρεν αὐτόν. καὶ γὰρ καὶ πρὸς τυραννίδος ἕκαστος ἐπρήσιάσαν· ὁ μὲν πρὸς τὸν Αἰγύπτιον, ὁ δὲ πρὸς τὸν Αχαάβ, καὶ ὑπὲρ ἀγνωμόνων δυνάμεων καὶ ἀπειθῶν· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸν πρὸ αὐτῶν σωζομένων εἰς τὸν πρὸ τῶν ἑκάτων ἤρξησαν κινδύνων·

καὶ

ἀποστόλων κατηχηθέντες ζωὴν μὲν πόλεις ᾤκησαν, τῷ δὲ ζωῇ ἐρημίας κατειληφότων τὸν εὐλαβείᾳ ἐπεδείκνυντο· ἢ ἕτεροι δὲ πάλιν ἐργασηρίων παρεσκηκότες, ὡς Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας. καὶ ⓐ προφῆται δὲ πάντες καὶ χωβαρχαὶ εἶχον καὶ οἰκίας, ὡς ὁ Ησαΐας, ὡς ὁ Ιεζεκιήλ, ὡς ὁ μέγας Μωϋσῆς, ἢ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι εἰς ἀρετὴν προβεβλήσαντο. τούτους δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσαντες, ἵνα μετὰ πάντων εὐαρεστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἵνα μετὰ πάντων ὑμνῳδῶμεν αὐτὸν, ἢ σωφρονεστέρως καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὀπιμεληώμεθα, δὲ τὸν ἐν ταῖς ἐρημίαις φιλοσοφίαν εἰς ζωὰς πόλεις εἰσαγάγωμεν· ἵνα καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεστοι, ἢ τοῖς μετὰ θεὸν δίκαιοι φανῶμεν, καὶ τῶν μελλόντων ὅπερ τυχεῖν ἀγαθοῖ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ καὶ μετὰ τοῦ [Θεοῦ καὶ] πατρὸς δόξα, τιμὴ ἡ μεγαλοπρέπεια, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐρήμοις

χ. φανεσώμεθα,

χ. χάριτι,

χ. καὶ

Ομιλ. ιϛ. 28 ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ, ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, ΕΙΣΙ ΤΙΝΕΣ τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Πολλὰ πολλοὶ κινδύνων διελέγξαι καὶ θανάτου καὶ τοῦ πάντες τὸ ἑαυτῶν καὶ τῆς τῶν μαθητῶν σφαγῆς, καὶ τὰ αὐτικα ἐπέταξεν εἰκότα· καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ καὶ ἐν χερσὶ, τὰ δὲ ἀγαθὰ ἐν ἐλπίσι καὶ προσδοκίαις· οἷς ὅ, σώζειν τὸν ψυχὴν τοῦ ἀπολλυέναι αὐτὸν· ὃ ἔρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἢ ἀποδιδόναι τὰ ἔπαθλα· βουλόμενος δὲ τὸν ὄψιν αὐτῶν πληροφορῆσαι, καὶ δεῖξαι, τί ποτέ ἐστιν ἡ δόξα ἐκείνη, περὶ ἧς μέλλει προσομιλεῖσθαι, ὡς ἐγχωρεῖν ἐν αὐτοῖς μαθεῖν καὶ τὸν παρόντα βίον, δείκνυσιν αὐτοῖς καὶ ἀποκαλύπτει ταύτην· ἵνα μήτε ὑπὸ τοῦ οἰκείου θανάτου μήτε ὑπὸ τοῦ τοῦ σταυροῦ λοιπὸν ἀλγῶσι, δὲ μάλιστα Πέτρος ὀδυνώμενος. δὲ ὅρα τί ποιεῖ. πρὸ γέεννης καὶ βασιλείας διαλεχθεὶς (τοῦτο γὰρ εἶπεν, ὁ θύρων τὸν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτὸν, δὲ ὃς δ' ἀπολέσει αὐτὴν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτὸν· καὶ τοῦτο εἶπεῖν, ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ, ἀμφότερα ταῦτα ἐδήλωσε) πρὸ ἀμφοτέρων τούτων εἶπεν, τὴν μὲν βασιλείαν τῇ ὄψει δείκνυσι, τὴν δὲ γέενναν οὐκ ἔτι. τί δήποτε; ὅτι εἰ μὲν ἄλλοι τινες ἦσαν παχύτεροι, ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο ἦν· ὅπερ δὲ δίκαιοι καὶ εὐγνώμονες, ἀπὸ τῶν χρηστοτέρων αὐτοῖς εἰκάζει. ὃ δὲ τοῦτο δὲ μόνον δείκνυσι τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτῷ τοῦτο [μᾶλλον] προπαθέστερον ἦν. ὃ μὲν οὖν ἐνταῦθα οὐδὲν οἰκεῖον προσαπέχει ὃ μέρος, ἀλλ' ἔστιν ὅπου φεύγει καὶ τὸν ὄψιν αὐτὰ φέρει τὰ σχήματα τῆς γεέννης, ὡς ὅταν τοῦ Λαζάρου τὴν εἰκόνα εἰσάγῃ, καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου διωκείαν ἀπαρτίσαντος μυημονεύῃ, καὶ τοῦ ῥοιζηδὸν σεσεισμένου ἱματίου, καὶ ἑτέρων πλειόνων.

Ανε.ις. Ματθ.ιη. Ματθ. κϛ.

κζ ιζ. 1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει Πέτρον καὶ Ιάκωβον καὶ Ιωάννην.

Επειδὴ μὴ ὀκλῶ φησι, σὺν σπουδῇ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σπουδῶν. ὁ μὲν γὰρ τὴν αὐτοῦ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐφθέγξατο, καὶ ἐκείνην καθ' ἣν ἀνέστη, εἶπεν· ὁ δὲ ζωὴ μεταξὺ τούτων μίαν. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ὁ Ματθαῖος φιλόσοφος, οὐκ ἀποκρυπτόμενος τὰς ἑαυτοῦ παρεπιμηθείας. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ιωάννης πολλαχοῦ ποιεῖ, τὰ ἐξαίρετα τοῦ Πέτρου ἐγκώμια μὴ πολλῆς ἀναχαφῶν τῆς ἀληθείας. βασκανίας γὰρ καὶ δίκης κενῆς πάντα κρείττων ὁ τῶν ἁγίων τούτων χορός. λαβὼν τοίνυν τοὺς κορυφαίους, Ἀναφέρει εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν·

2 Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ

ὑ ἱμάτια αὐτ᾽ ἐγένετο λευκὰ, ὡς ὁ φῶς. 3 Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ηλίας συλλαλοῦντες μετ᾽ αὐτ.

Διὰ τί τούτους προβάλλεται μόνους; ὅτι τοῖς ἄλλων ἦσαν ὑπερέχοντες. καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἐκ τῆς σφόδρα φιλεῖν αὐτὸν ἐδόκει τῷ Χριστῷ· ὁ δὲ Ἰωάννης ἐκ τῆς σφόδρα φιλεῖσθαι· καὶ ὁ Ἰάκωβος Περ. ιβ. α. β.
5 δι᾽ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως, ἧς ἀπεκρίνατο μετὰ τῶν ἀδελφῶν λέγων, δυνάμεθα πιεῖν τὸ ποτήριον· οὐκ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων, ὧν τι ἄλλων, καὶ ἀφ᾽ ὧν ἐπλήρωσεν ἅπερ εἶπεν. οὕτω γὰρ ἦν σφοδρὸς ὁ βαρὺς Ἰουδαίοις, ὡς καὶ τὸν Ηρῴδην τοῦτον δωρεὰν μείζονα νομίσαι χαρίσασθαι τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ οἷόν τε ἦν ἀνελεῖν. διὰ τί δὲ μὴ εὐθέως αὐτὸς ἀνῄρει; ὥστε μηδὲν παθεῖν ἀνθρώπινον τοὺς λοιποὺς μαθητάς. Διὰ τοῦτο οὐδὲ τὰ ὀνόματα λέγει τῶν αἰτίαν μηνύοντος. καὶ γὰρ σφόδρα ἀνεπετάσθησαν καὶ οἱ λοιποὶ ἀκολουθήσαντες, τοῦ δείγμα μέλλοντες τῆς δόξης ἐκείνης ὁρᾶν, καὶ ἤλγησαν ἄνω, ὡς προφῆται. Εἰ γὰρ καὶ σωματικώτερον τοῦτο ἐδείκνυτο, ἀλλ᾽ ὅμως πολλὴν ὑπεμίμνησκε τὸ πρᾶγμα εἶχε. Διὰ τί δὲ οὖν καὶ παραλέγει; ἵνα βέβαιοτέρους αὐτοὺς τῆς θεωρίας ἀπεργάσηται, ἀφ᾽ ὧν παρεῖπε, καὶ σφοδροτέρας ἐν τῷ τῶν ἡμερῶν ἀριθμῷ τῆς ὑπομνήσεως ἐμπλησθέντες, ὅτε ἠφούσι καὶ μεμεμνημένοι τῆς δεήσεως προσῆλθον. Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ Μωϋσῆν καὶ Ηλίαν εἰς μέσον ἄγει; πολλὰς ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν αἰτίας· καὶ παρὰ τοῦτο μὲν τοῦτο, ὅτι ὅπερ καὶ ὄχλοι ἔλεγον, καὶ μὲν Ηλίαν, καὶ δὲ Ἱερεμίαν, καὶ δέ τινα τῶν ἀρχαίων προφητῶν, τοῦτο χρυσαῖς ἄγει, ἵνα δι᾽ μέσου καὶ ἐντεῦθεν ἴδωσι τὴν δούλων καὶ τοῦ δεσπότου, καὶ τοῦτο ἀφορᾷ, καὶ ὅτι καλῶς ἐπῄνεσε Πέτρος ὁμολογήσας αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ. μετ᾽ ἐκεῖνον δὲ καὶ συνεχῶς ἐνεκάλεσεν αὐτῷ· ὁ γὰρ βλασφημεῖν τὸν νόμον, καὶ βλάσφημον αὐτὸν εἶναι ἐνόμιζον, ὡς σφετερίζοντα δόξαν ἃ προσήκουσαν αὐτῷ τοῦτο παῦσαι, καὶ ἔλεγον, Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Ιωαν. θ. ιε.
Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ· καὶ πάλιν, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ Ιωαν. ι. λγ.
βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν· ἵνα διελθὼν ὅτι βασκανίας ἀμφότερα τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἑκατέρων τούτων ὄντα ἀνύβριστος, καὶ ὅτε τὸν μὲν βλασφημίαν, καὶ ὅτε δόξης σφετερισμὸς τῆς μὴ προσηκούσης, τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἴσον τῷ πατρί, τοῦτο δὲ ἑκατέρῳ λαμβάνας τούτων εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ Μωϋσῆς νόμον ἔδωκε, καὶ ἠδυνάμην λογίσασθαι Ἰουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἂν προσεῖδε παραβαίνοντα αὐτὸν, ὡς ἐνόμιζον, οὐδ᾽ ἂν τὸν παραβαίνοντα αὐτὸν καὶ τῷ τηλικούτῳ πολέμῳ ὄντα ἐλεεῖσθαι ἔπεμψεν. καὶ Ηλίας δὲ ὁ ζήλου τῆς δόξης ἂν τοῦ Θεοῦ ἐζήλωσε, καὶ οὐκ ἂν, εἰ ἀνάξιος ἦν, καὶ Θεὸν ἑαυτὸν ἐλεγεν, ἴσον ἑαυτῷ πιστεύειν τῷ πατρί, μὴ ὢν ὅπερ ἔλεγε, μηδὲ προσηκόντως τοῦτο πιστεύων, πῦρ ἐπῆγε καὶ αὐτὸς καὶ κατήχουσεν. ἔστι δὲ καὶ ἑτέραν αἰτίαν εἰπεῖν μετὰ τῶν εἰρημένων. ποίαν δὴ τοῦτον; ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, καὶ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω κρατεῖ, διὰ τοῦτο καὶ τὸν τετελευτηκότα, καὶ ἵνα τοσοῦτον τοῦτο παθόντα εἰς μέσον ἄγει. τοῦτο δὲ πέμπτον αἰτίαν (πέμπτη γὰρ αὕτη ὅτι προεῖπε τοῖς εἰρημένοις) καὶ αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπεκάλυψε. τίς δὲ ἦν αὕτη; δεῖξαι τὸν φανερὸν τοῦτον δόξαν, καὶ προβαλέσθαι τὸν Πέτρον καὶ ἐκείνους δεδοικότας τὸ πάθος, καὶ διασῶσαι αὐτοῖς τὰ ῥήματα. καὶ γὰρ προβαλλόμενοι οὐκ ἐσίγων, Αλλ᾽ ἐλάλουν, φησὶ, τοῦτο δόξαν, ὃν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, τοῦτ᾽ ἔστι, τὸ πάθος Λυκ. θ. λα.
καὶ τὸν φανερὸν· οὕτω γὰρ αὐτὸ καλοῦσιν ἀεί. καὶ τούτου μόνον οὐ τοῦτον ἐλπίζει, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν τὸν ἀνδρῶν, ὃν μάλιστα πρὸς αὐτοὺς ἐζήτει. ὅπερ γὰρ εἶπεν, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀρνήσατω τὸν φανερὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι, τοῦτο μειλίχιος ἀποδαιτόμενος καὶ τὸν τῷ Θεῷ δοκιμώτων καὶ δήμου τοῦ πιστευθέντος αὐτοῖς, τούτους εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος τὴν ψυχὴν ἀπολέσας, εὗρεν αὐτήν. καὶ γὰρ καὶ τοὺς τυράννους ἕκαστος ἐπῃρησιάσατο· ὁ μὲν τὸν Αἰγύπτιον, ὁ δὲ τὸν Αχαάβ, καὶ καθ᾽ ἁπλοϊκῶν δυνάμεων καὶ ἀπειθῶν· καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν τὸν πρὸ αὐτῶν σωζομένων εἰς τὸν τῶν ἑκάτων ἤλθησαν κίνδυνον·

καὶ

ἀποστόλων κατηχηθέντες τὰς μὲν πόλεις ὤκησαν, τὴν δὲ τὰς ἐρημίας κατειληφότων τὴν εὐλάβειαν ἐπεδείκνυντο· ἡ ἑτέρα δὲ πάλιν ἑρμαιοτρόπων τεθεικότες, ὡς Πελαγία καὶ Ἀκύλας. καὶ ⓜ τεθῆται δὲ πάντες καὶ γυναῖκας εἶχον καὶ οἰκίας, ὡς ὁ Ἡσαΐας, ὡς ὁ Ἰεζεκιήλ, ὡς ὁ μέγας Μωυσῆς, ἡ δοκεῖν ὀντιῦθεν εἰς ἀρετὴν προβεβλῆσθαι. τούτους δὴ καὶ ἡμᾶς ζηλώσαντες, ἵνα μὲ πάντος εὐαρεστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἵνα πάντος ὑμνῶμεν αὐτὸν, καὶ σωφρονοῦντες καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ὑπομιμνώμεθα, καὶ τὸν ἐν τοῖς ἐρημίαις φιλοσοφίαν εἰς τὰς πόλεις εἰσαγάγωμεν· ἵνα καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεστοι, καὶ τοῖς δυσθέσποις δίκαιοι φανῶμεν, καὶ τὴν μισθὸν τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ [Θεῷ καὶ] πατρὶ δόξα, τιμὴ καὶ μεγαλοπρέπεια, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐρήμοις

χ. εὐαρέστως,

χ. χάριτι,

χ. καὶ

Ομιλ. ιε'. 28 ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ, ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, ΕΙΣΙ ΤΙΝΕΣ τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι ⓦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Πειδὴ πολλὰ περὶ κενοδοξίας διελέχθη καὶ θανάτου καὶ τοῦ πάθους τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τῆς τῶν μαθητῶν σφαγῆς, καὶ τὰ αὐτικα ἐπέταξεν εἰκότα· καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ καὶ ἐν χρεῖ, τὰ δὲ ἀγαθὰ ἐν ἐλπίσι καὶ περὶ δικαίας· οἷς ὅ, σώζειν τὴν ψυχὴν οὐκ ἀπολλύσθαι αὐτὴν· ὃ ἔρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἢ ἀποδιδόναι τὰ ἔπαθλα· βουλόμενος δὲ τὴν ὄψιν αὐτῶν πληροφορῆσαι, καὶ δεῖξαι, ἵνα ποτὲ ὄντων ἡ δόξα ἐκείνη, μεθ' ἧς μέλλει παραγίνεσθαι, ὡς ἐγχωροῦν ἐκ αὐτοῖς μαθεῖν καὶ τὴν ⓦ παρόντα βίον, δείκνυσιν αὐτοῖς καὶ ἀποκαλύπτει ταύτην· ἵνα μήτε ὑπὲρ τοῦ οἰκείου θανάτου μήτε ὑπὲρ τοῦ τοιούτου λοιπὸν ἀλγῶσι, καὶ μάλιστα Πέτρος ὀδυνώμενος. ἔστι δὲ ποιῆ. περὶ γεέννης καὶ βασιλείας ἀμφιζητεῖς (τοῦτο γὰρ εἶπεν, ὁ θρὶξ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτὴν, καὶ ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ αὐτὴν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτὴν· καὶ τοῦ εἰπεῖν, ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ, ἀμφότερα ταῦτα ἐδήλωσε) περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶπεν, τὸ μὲν βασιλείας τῇ ὀψει δείκνυσι, τὸ δὲ γεέννης ὕστερον ἐπῆγε. διὰ ποτε; ὅτι εἰ μὲν ἄλλοι τινες ἦσαν παρόντες, δυσχερὲς καὶ τοῦτο· ὅτῳ δὲ διδύμοις καὶ ἐνηνωμένοις, ἀπὸ τῶν χειροτέρων αὐτοῖς εὐκολον. οὐ δέχεται τοῦτο μόνον δεῖκνυσι τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτῷ τοῦτο [μᾶλλον] πρεπωδέστερον ἦν. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο πάντως ἔχει ὃ μέρος, ἀλλ' ἔστιν ὅπου φέρει καὶ τοῦτο ὄψιν αὐτὰ φέρει τὰ τοιαῦτα τῆς γεέννης, ὡς ὅταν τὸν Λαζάρου εἰκόνα εἰσάγῃ, καὶ τὸν ἕκαστον διωκισμένα ἀπαριθμήσαντος μνημονεύῃ, καὶ τὸν ῥυπῶντα ἐνδεδυμένου ἱμάτια, καὶ ἕτερα πλείονα.

χ. ἀπὸ

Ανεπ. Ματθ. ιη. Ματθ. κζ.

κεφ. ιζ. 1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην.

Ἕτερος μέν φησιν, οὐκ ἀκριβούμενος τούτῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σπουδάζων. ὁ μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐφθέγξατο, καὶ εἶπεν ὁ δὲ μετὰ τοῦτο μόνον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ὁ Ματθαῖος φιλόσοφος, οὐκ ἀποκρυπτόμενος τὰς ἑαυτοῦ παρρησίας. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης πολλαχοῦ ποιεῖ, καὶ ἐξαίρετα τοῦ Πέτρου ἐγκώμια μὲν πολλῆς ἀπαγράφων τῆς ἀληθείας. βασκανίας γὰρ καὶ δίκης κενῆς πάντα χορὸς ἐν ὁ τῶν ἀγίων τούτων χορός. λαβὼν τοίνυν τοὺς κορυφαίους, Ἀναφέρει εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν·

2 Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ

μὴ γὰρ κρίτος εἰς τὸν αἰῶνας ἀμὴν. ἴσον τῇ ἀρχῇ ὁ πόλος ὑφαίνοισι ἀπὸ τῆς βυζαντείας. εἶτα πάλιν δοκοῦσι μὴ ὀκ ποιμαίνειν ἄρχεσθαι, τὰ αὐτὰ ἃ ἔχονται λόγου· ὥσπερ δὲ ὁ Παῦλος ὀκ ποιμαίνων ὑπολῆς καταλύσας εἰς δοξολογίαν γὰ εἶπεν, Κατὰ θέλημα Γαλ.α.δ.ε. τοῦ Θεοῦ γὰ πατρός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν, ἄρχεται τῆς ἐπιστολῆς πάλιν ὑπὲρ

ις.ἔχαφε. 5 ἧς ἔγραφε. γὰ πάλιν ἀλλαχοῦ εἶπεν· Εσεβάσθησ γὰ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτί- Ρω.α.κε.κς.

ις.ἄρχεται σαντα, ὃς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν, ὀκ ἀπήρτισε τὸν λόγον, ἀλλ' ἔχεται πάλιν. μὴ τοίνυν μηδὲ τούτοις ἐγκαλῶμεν τοῖς ἀγγέλοις ὡς ἀπάντως ποιοῦσιν, ὅτι καταλύσαντες τὸν λόγον εἰς δοξολογίαν, πάλιν ἄρχονται τῶν ὕμνων τῶν ἱερῶν. ἀποστολικοῖς γὰρ ἕπονται νόμοις, ἀπὸ δοξολογίας ἀρξάμενοι, καὶ εἰς τοῦτο τελευτῶντες, γὰ μὴ τῶν τελευτῶν τούτων ποιούμενοι παύλιν. διὰ λέγουσι· δόξα σοι Κύριε, δόξα σοι ἅγιε, δόξα σοι βασιλεῦ, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγάλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν μικρῶν δεῖ εὐχαριστεῖν. εὐχαριστοῦσι γὰρ καὶ ὑπὲρ τούτων, καταμιμούμενοι τὸν τῶν Μακκαβαίων αἵρεσιν, γὰ ὅσοι τὸν πρόδρομον ζωὴν ποιεῖν ἐν λέγουσιν. ἵνα γὰρ μὴ διὰ τὴν ἄκραν φιλοσοφίαν γὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς ὑποπέσωσι τῷ αὐτῷ ὡς γὰ ὄντα βδελυττομένῳ, οἷς τοῖς ἐκείνων τῶν ἀπαγχονιζόντων ἑαυτούς, διὰ τῆς εὐχῆς σε παιδεύουσιν, ὅτι οὐ βδελυττόμενοι γὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ τῶν πλειόνων ἀπέχονται, ἀλλ' ἡ φιλοσοφία ἀσχημόνως. γὰ ὅσα πῶς ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας τῶν ἤδη δοθέντων, καὶ τοῖς τὰ μείζονα δυσωποῦσι, καὶ οὐ μόνον ὅτι τὰ βιωτικά, ἀλλὰ ἀναβαίνουσιν ὑπὲρ τοὺς οὐρανούς, καὶ φασι· " πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου. οὐδὲ γὰρ ὅσιν εὐδοκιμεῖν, ὡς χρὴ, μὴ πλη- ις.πλήρωσον
ρωθέντα τῆς χάριτος ἐκείνης· καθάπερ οὐκ ἔστι φωτὸς μέγα, μὴ τὰς τοῦ Χριστοῦ ῥοπὰς ἀπολαύσαντα. ὥσπερ οὖν εἰπόντες, ἵνα παιδευθῶμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ἐπήγαγον, ἐν Χριστῷ Ιησοῦ· οὕτω γὰ ἐνταῦθα λέγουσι, πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου, ἵνα εὑρεθῶμεν ἐνώπιόν σου " εὐαρεστήσαντες, γὰ μὴ αἰσχυνόμενοι. οὐ γὰρ μέλει ἡμῖν τῶν παρὰ ις.εὐαρεστοῦντες,
πολλῶν αἰσχύνης, φησίν· ἀλλ', ὅσα αὖ εἶπων ὁ διάβολος ἡμῖν γελάσωμεν, ὀνειδίζοντες, οὐδὲ ἐπιστρεφόμεθα· ὁ δὲ ἀγὼν ἡμῶν ἅπας, ὥστε μὴ ὅτε αἰσχυνθῆναι, ὅταν ὑπὲρ τούτων εἴπωσι, γὰ τὸ πυρὸς ἐπεισάγουσι ποταμόν, καὶ τὰ ἔπαθλα γὰ τὰ βραβεῖα. οὐκ εἶπον, ἵνα μὴ καταισχυνθῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ αἰσχυνώμεθα. τοῦτο γὰρ ἡμῖν πολὺ φοβερώτερον γέγονεν, τὸ δόξαι προσκεκρουκέναι τῷ δεσπότῃ. ἀλλ' ὅπου τοῦ πολλοὺς τὸ φοβεῖ τοῦτο καὶ παχυτέρους, ἐπάγουσιν· ὅτε ἀποδίδωσ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. εἶδες πάλιν ἡμᾶς ὑπὲρ
ὄντων ὁ ξένοι καὶ πάροικοι ὄντες, ὁ τῆς ἐρήμου πολῖται· μᾶλλον δὲ ὁ τῶν ἀγγέλων πολῖται; ἡμεῖς μὲν γὰρ τῶν ἀγγέλων ξένοι, πολῖται δὲ τῆς γῆς· " ὅτου δὲ τοὐναντίον. μετὰ δὲ ὑμνον τοιοῦτον πολλῆς ἐμπλησθέντες κατανύξεως καὶ θερμῆς καὶ πολλῶν δακρύων, ὅτως ὅτι τὸν ὕπνον βαδίζουσι, τοσοῦτον ὑποποιῶντες, ὅσον μακρὰν διαπαύσασθαι· καὶ πάλιν τὰς νύκτας ἡ- ις.ψαλμῳδίας
μέρας ποιοῦσιν, ὑπ' εὐχαριστίας καὶ " ὑμνῳδίας διάγοντες. ὀκ ἄνδρες δὲ μόνοι, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ταύτην ἀσκοῦσι τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἀθάνατον τῆς φύσεως τῇ προαιρέσει τῆς προθυμίας νικῶσαι. αἰσχυνθῶμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀγωνίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἀγωνιζομένην, καὶ παυσώμεθα τοῖς πρόσθεν προσκεκρουκόσι, τῇ σκιᾷ, τοῖς ὀνείρασι, τῷ καπνῷ. γὰ γὰρ τὸ πλέον τῆς ζωῆς ἡμῶν ὑπὲρ ἀναισθησία. ἡ τε γὰρ παρεφθαρμένη ἡλικία πολλῆς τιμᾶ τῆς ἀξίας· ἡ δὲ προκόπτουσα τὸ γῆρας ὀδεύουσα πάλιν πᾶσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν αἴσθησιν καταμύραινει, γὰ ὀλίγον ὅτι τὸ μέσον τὸ δυναμένου μετὰ αἰσθήσεως τυφῆς ἀπολαῦσαι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὑγιὲς καθαρῶς τοῦτο με- ις.αὐτῷ.
τέχει, μυρίων φροντίδων καὶ πόνων λυμαινομένων " αὐτό. διὰ * τοῦτο καλῶ, τὰ ἀκίνητα καὶ ἀ- *γὰ
θάνατα ζητήσωμεν ἀγαθά, γὰ τὸν ζωὸν τὸ οὐδέποτε γῆρας ἔχουσαν. ἔστι γὰρ γὰ πόλιν οἰ- ις. ζηλῶν.
κησῶτα, τὸν τῶν μοναχῶν φιλοσοφίαν " ζηλῶσαι. ἔστι γὰ γυναῖκα ἔχοντα, γὰ ὑπὲρ οἰκίας φροντίζοντα καὶ ἔνεχεσθαι γὰ πιστεύειν καὶ κατοικεῖσθαι. ἐπεὶ καὶ ὁ τοῦ ἀρχιὼ τοῦ

ἀποστόλων

ἵνα ὃ ἐξ αὐτῶν κέρδος ἰδόντες, ἢ αὐτοὶ ζωοτροφῶσιν ἑπαύριον αὐτὸν τῇ τραπέζῃ, ἢ τὰ σκιρτήματα τῆς γαστρὸς καταγέλωμεν, ἢ τὰ ἤθη καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀγγέλων ἐκείνων εἰς τὰς οἰκίας εἰσαγάγωμεν τὰς ἡμετέρας. ἔδειξε γὰρ βασίζοντας ἐκεῖ, ταῦτα καρποῦσθαι· ὅπου γὰρ βούλεσθε, καὶν ἀφ' ὧν ἡμετέρων λόγων ἀκούσωσι τῆς πνευματικῆς ταύτης μαγῳδίας, ἢ ἕκαστος μὴ τῶν τραπέζων ταῦτα λεγέτω τὰ ῥήματα, ἐρχόμενος ὅπως· βλασφημεῖται ὁ Θε- 5
Κολ. γ. ιζ. ὸς. Ⓦ γὰρ ἀποστολικὸν βῆμα ἔστω πληρῶσαι νόμον Ⓦ κελεύοντα· Πᾶν ὅτι ποιῶν ποιεῖσθε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. Εἶτα ἡ εὐχαριστία οὐχ ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἡμέρας ἐκείνης μόνης, ἀλλ' ὑπὲρ πάντος τοῦ βίου γίνεται. ὁ τρέφων γάρ μέ, φησιν, ἐκ νεότητός μου. ἡ διδασκαλία φιλοσοφίας ἐστὶ τοιαύτη. ὃ γὰρ Θεοῦ τρέφοντος, οὐ χρὴ μεμνᾶσθαι. Εἰ γὰρ βασιλέως σοι ἐστρατοπεδευκότος πάρεχεν ἐκ τῶν αὐτοῦ ταμείων τοῖς καθημένοις ἐφίλει, ἐθάρσησας ἂν λοιπόν· πολλῷ μᾶλλον ὤν ὁ Θεὸς πάρεχε, ἢ πάντα σοι ὥσπερ ἐκ πηγῶν ὀπτήρει, πάσης φροντίδος ἀπηλλάχθαι δεῖ. Διὰ γάρ τοῦτο λέγουσιν, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένους πείσωσι πᾶσαν φροντίδα ἀποδύσασθαι καὶ μέλλουσαι βιωτικήν. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων τοῦ εὐχαριστῆσαι ταύτην ἀναφέρουσιν, ἐπάγουσι λέγοντες, ὁ διδοὺς τρέ- 15
φων πάσῃ σαρκί· ὑπὲρ πάντος εὐχαριστοῦντες δι' κόσμου· καθάπερ πατέρες τῆς οἰκουμένης ἅπασης, οὕτω τοῦ ὑπὲρ ἁπάντων εὐφημίας ἀναφέρουσι, καὶ εἰς φιλαδελφίαν αὐτοὺς ἀλείφουσι γησίαν. οὐδὲν γὰρ δύναται μισεῖν ἐκείνους ὑπὲρ ὧν, ὅτι τρέφονται, εὐχαριστοῦσι τῷ Θεῷ. Εἶδες καὶ τοῦ ἀγάπου ἀφ' τῆς εὐχαριστίας εἰσαγομένου, καὶ μέλλοντα ἐκδημοῦντα βιωτικοῦ, καὶ ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν καὶ ἀφ' τούτων; Εἰ γὰρ πᾶσαι τρέφει σάρκας, 20
πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀναχωροῦντας αὐτῷ· εἰ γὰρ τοὺς βιωτικῆς ἐκδεδυμένους φροντίσι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς τούτων ἀπηλλαγμένους. Τί που καὶ ὁ Χριστὸς καταπαύων ἔλεγε· Πόσων φροντίδων ἀφ' ἑαυτοῦ ὑμᾶς; ταῦτα ἦν ἔλεγε, παιδεύων μὴ θαρρεῖν πλούτῳ καὶ γῇ καὶ σπέρματι. οὐ γὰρ ταῦτά ἐστι τὰ τρέφοντα· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. ἀπὸ τούτων καὶ Μανιχαῖοι, καὶ τοὺς Ουδηρτίου, ἢ πάντας τοὺς τὰ ἐκείνων φρονοῦντας βδελύσσονται. οὐ γὰρ δὴ καὶ 25
ποιητὴς εἶτε, ὁ πᾶσι παρεσχηκὼς τὰ ἑαυτῷ καὶ τοῖς βλασφημοῦσιν αὐτόν. Εἶτα ἡ αἴτησις· πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. ποίας οὖν χαρᾶς λέγει; μὴ τῆς βιωτικῆς; μὴ γένοιτο. οὐ γὰρ ἂν, εἰ τοῦτον ἤθελον, ὁρᾶν κορυφὰς κατελθεῖν καὶ ἐρημίας, καὶ σάκκον περιβάλλεσθαι· ἀλλ' ἐκείνην λέγουσι τὴν χαρὰν, τὴν οὐδεὶς κόσμου ἔχουσαν παρὸς Ⓦ πρόσωπα βίου, τὴν τῶν ἀγγέλων, τὴν αὐτὸν καὶ ὁμοίως αὐτοῦ αἰτοῦσιν, ἀλλὰ μὴ πολ- 30
λῆς τῆς ὑπερβολῆς. οὐ γὰρ λέγουσι, δός, ἀλλὰ πλήρωσον· καὶ οὐ λέγουσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ
Ψαλ. ιδ. κβ. τὰς καρδίας ἡμῶν. αὕτη γὰρ μάλιστα καρδίας χαρά. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη. ὅπου γὰρ ἡ ἀμέτρητος λύπη εἰσήχθη, ἀξιοῦσι διὰ τῆς χαρᾶς τὴν δικαιοσύνην αὐξῆσαι ἐμφυτευθῆναι. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐβλάστησε χαρά· ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐταρκείαν ἔχοντες περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. ὅρα τοῦ διαβολικοῦ ἐκείνου 35
Λουκ. ια. γ. πληρώματος ῥῆσιν, τὴν λέγουσαν· Τὸν ἄρτον ἡμῶν Ⓦ ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ταύτην οὐ αὐτοὶ ζητοῦσιν ἀφ' τὰ πνευματικά. ἵνα γὰρ περισσεύωμεν, φησιν, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. οὐκ εἶπεν, ἵνα ὀφειλόμενοι μόνοι ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ πλέον τῶν ὀφειλομένων. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἵνα περισσεύωμεν. καὶ πρὸς μὲν τὸ Θεοῦ τοῦ αὐταρκεῖν ζητοῦσιν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις· αὐτοὶ δὲ μὴ αὐταρκείας βούλονται ὑπερασχύειν μόνον, ἀλλὰ 40
μὴ περιουσίας πολλῆς, καὶ ἐν ἅπασι. τοῦτο δούλων βλεπομένων, τοῦ φιλοσόφου ἀνδρὸς, ὃ ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσι περισσεύειν. Εἶτα πάλιν ἑαυτοὺς μιμησόμενοι ἑαυτοὺς τοῦ οἰκείου ἀφέντας, καὶ ὡς ἐκεῖ ἄνθρωπος ἀναπεσεῖν τροπῆς ἠξιώσαν δοῦναι ἠξίωσαν, εἰπόντες, ἵνα περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ἐπαγγείλωσι, καὶ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, κράτος

μὴ

ὑσία ἑτέρα νομισθῇ; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐν δόξῃ τοιαύτῃ οἵᾳ ὁ πατήρ, ἵνα πάλιν ἀλλαγὴν ἵνα ὑποπτεύσῃς· ἀλλὰ ὃ ἀπηρίθμουν δείκνυσι, ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ δόξῃ, φησίν, ἦξει, ὡς μίαν αὐτὴν ὑποπτεύεσθαι καὶ τὴν αὐτήν. Τί τοίνυν φοβῇ Πέτρε, φησί, θάνατον ἀκούων; ὅτε μὲν γὰρ ἔφυγεν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ παθους. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν δόξῃ, καὶ ὑμεῖς. οὐδὲ γὰρ μέλει τοῦ παρόντος βίου τὰ ὑμέτερα· ἀλλ' ἑτέρα σοι ὑμᾶς ἀναδείξεται λῆξις ἀμείνων. διὰ ὅμως εἶπων τὰ χρησιμα, οὐκ ἔστι μέλει τούτου, ἀλλὰ καὶ τὰ φοβερὰ ἀνέμιξε, ὃ δικαστήριον ἐκφοβοῦντος εἰς μέσον ἀγαγών, καὶ τὰς εὐθυμίας τὰς ἀναβαλλομένους, καὶ τὴν ψῆφον τὴν ἀδέκαστον, καὶ τὴν κρίσιν τὴν ἀνεξαπάτητον. οὐ μὴν ἀφῆκε σκυθρωπὸν μόνον φαντάζων ⟨W⟩ λόγοις, ἀλλὰ καὶ χρησταῖς ἀνέμιξεν ἐλπίσιν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, τότε κολάσει τοὺς ἁμαρτηκότας, ἀλλ'
χ. τ πεζὸν 10 ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, οὐχὶ τοῦ ἁμαρτηκότας κολάσεως ἀναμιμνήσκων μόνον, ἀλλὰ τοῦ καταρθωκότας βραβείων καὶ στεφάνων.

Αλλ' αὐτὸς μὲν, ἵνα καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας ἀνακτήσηται, ταῦτα εἴρηκεν· ἐγὼ δὲ φείσομαι ΗΘΙΚΟΝ
ταῦτα ἀκούων. οὐ γὰρ εἰμὶ τῷ στεφανοῦσθαι. οἶμαι δὲ καὶ ἑτέρους ἡμῖν κοινωνῆσαι τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας. ἵνα γὰρ οὐκ ἱκανὸν τοῦτο ποιοῦσα ὁ ῥηματα, εἰς τὸ ζωηρὸς εἰσελθόντα τὸ
15 ἑαυτοῦ, καὶ ποιήσαι φρίττειν, καὶ πεῖσαι ὅτι σάκκου ἡμῖν χρεία, καὶ νηστείας ὀπτεταμένης μᾶλλον, ἢ τοῦ δήμου τῶν Νινευιτῶν; οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς καταστροφῆς πόλεως καὶ τῆς κοινῆς τελευτῆς ὁ λόγος ἡμῖν· ἀλλ' ἐπὶ τῆς κολάσεως τῆς αἰωνίου, καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ μὴ σβεννυμένου. διὰ καὶ τοὺς ἐρήμους κατειληφότας μοναχοὺς ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω, ταῦτα ἄλλων ἕνεκεν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν. ἐκεῖνοι γὰρ μετὰ τὸ ἀριστοποιήσασθαι, μᾶλλον δὲ μετὰ δεῖπνον (ἄριστον
20 γὰρ οὐκ ἴσασί ποτε. καὶ γὰρ ἴσασιν ὅτι πένητες ὁ πρῶτον καιρὸς καὶ νηστείας) μετὰ δεῖπνον λέγοντές τινας θυσιαστηρίους εἰς ⟨W⟩ Θεὸν, καὶ ταύτης μεμνῆσθαι τῆς φωνῆς. καὶ εἰ βούλεσθε καὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι τῶν ὑμνων, ἵνα καὶ αὐτοὶ λέγητε συνεχῶς, πᾶσιν ὑμῖν ἀπαγγέλω τὸν ᾠδὸν ἐκεῖνον τὸν ἱερόν. ἔχει τοίνυν τὰ ῥήματα αὐτῆς ὧδε· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ " πέφων με ἐκ νεότητός μου, ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκὶ, πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης "
25 τὰς καρδίας ἡμῶν, ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀ- " γαθὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ, κράτος σὺν ἁγίῳ πνεύματι " εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. δόξα σοι Κύριε· δόξα σοι ἅγιε· δόξα σοι βασιλεῦ, ὅτι ἔδωκας " ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην. πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου, ἵνα εὑρεθῶμεν ἐνώ- "
χ. δικαίων- πιόν σου " εὐαρεστήσαντες καὶ μὴ αἰσχυνόμενοι, ὅτε ἀποδίδως ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. πάντα "
30 μὲν οὖν ἄξιον θαυμάσαι ⟨W⟩ ὕμνον τοῦτον· μάλιστα δὲ τοῦτο ὃ πλοῦς. ὅταν γὰρ ἡ τράπεζα καὶ ἡ ἐσθὴς δέχηται εἰδωλεῖον καὶ βαρυώδιαν, καθάπερ ἵνα χαλκὸν τοῦτο ῥῆσιν ταύτην ἐπιτείνασι τῇ ψυχῇ, ᾠδὴ ⟨W⟩ καιρὸν τῆς ἀνέσεως τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως αὐτοῦ αἰσχυνόμενοι. ἐμαθον γὰρ οἱ ἑπαθον Ισραὴλ ἀπὸ τραπέζης πολυτελοῦς. Εφαγε γὰρ καὶ ἐπαχύνθη καὶ ἀ- Δευτ. λϛ. ιε.
πεβάκλασεν ὁ ἠγαπημένος· διὰ καὶ Μωϋσῆς ἔλεγε· Φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθεὶς μνήσθητι Δεύτ. ε. ιβ. ιϛ.
35 Κύριόν τὸν Θεόν σου. μετὰ γὰρ ἐκείνου τοῦ τραπέζου, τὰ πρόχειρα αὐτοῖς ἐτολμήθη τότε ἐκεῖνα τολμήματα. σκόπει τοίνυν καὶ σὺ, μή τι τοιοῦτόν τι πάθῃς. κἂν γὰρ μὴ λίθῳ θύσῃς μηδὲ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ μόχλοις, σκόπει μὴ θυμῷ θύσῃς τοῦ σαυτοῦ ψυχοῦ· μὴ πορνείᾳ θύσῃς τὸ σωτήριόν σου· μὴ ἑτέροις τοιούτοις πάθεσι. δέδοικα γάρ τι τοῦτο καὶ ἐκείνοι τοὺς χρημάτων δεδοικότες τοῦτο, τραπέζης ἀπολαύσαντες, μᾶλλον δὲ νηστείας (καὶ γὰρ καὶ ἡ τράπεζα
40 αὕτη νηστεία) τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνης ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκουσιν. εἰ δὲ ἐκεῖνοι οἱ νηστείαις, καὶ χαμευνίαις, καὶ ἀγρυπνίαις, καὶ σάκκῳ, καὶ μυρίοις ἑαυτοὺς σωφρονίζοντες, ἔτι καὶ ταύτης δέον) τὴν ὑπομνήσεως· πόσῃ δυσωπίᾳ ἡμᾶς ὀφείλομεν ζῆν, οἱ τραπέζας καταπλήσσοντες μυρίας ναυαγια φέρουσας, καὶ μηδὲ ὅλως εὐχόμενοι, μήτε ἐν ἀρχῇ, μήτε ἐν τέλει; διὰ τοῦτο ἵνα τὰ ναυάγια ταῦτα λύσωμεν, τὸν ὕμνον ἐκεῖνον εἰς μέσον ἀγαγόντες αἰσθησώμεθα πάντα·

ζεται· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πολέμων τούτων, ὅτι ἡ ἀνάστασις ἐλπίδες τοσαῦται, ὁ τοῦ Θεοῦ ὁμόθυμος εἰς θάνατον τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν θύσει αὐτόν· εἰ μὴ τοῦτο, ὅτι οὐ ῥᾳδίως ἀλώσεται· δεύτερον ὅτι, καὶ πέση, ὅτι μείζονα αὐτὸν ἀμοιβὴν ἀπολήψεται ζωήν. Εἶτα ὅτι Εἶπεν, ὅτι ὁ θέλων σῶσαι, ἀπολέσει αὐτόν, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ, σώσει, κἀκεῖ σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν ἡ σταυροῦ φύσις ἀπώλειαν καὶ σωτηρίας ἀπώλειαν τέθεικεν, ἵνα μὴ νομίσῃς ἴσην εἶναι τὴν ἀπώλειαν αὐτὸν κἀκείνου καὶ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ μάθῃς ὅτι πόσον σκέπης τῆς σωτηρίας καὶ τοῦτος ὁ μέσον, ὅσον ἀπωλείας καὶ σωτηρίας, καὶ σκότους καθαπτόμενα ἐπάλληλα ταῦτα κατασκευάζων. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, φησίν, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Εἶδες πῶς ἡ τοῦ σταυροῦ δέος αὐτῆς σωτηρία ἀπώλεια, καὶ ἀπωλείας ἀπάσης χείρων, ἅτε καὶ αἰνίττεται ὅσα, τοῦ μηδὲν εἶναι λοιπὸν ὃ ἐξωνούμενον αὐτόν; μὴ γάρ μοι λέγε τοῦτο, φησίν, ὅτι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔσωσεν ὁ κινδυνεύσας ἀφυγεῖν τοιούτους, ἀλλὰ μὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θὲς δὲ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. καὶ τί δὲ πλέον ἐντεῦθεν αὐτῷ σκέπης ἀπολυμένης; εἰπέ γάρ μοι, εἰ σὸν οἰκέτην ἴδοις σὸν σὺς ὑπὸ τρυφῆς, σαυτὸν δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀφαιρούμενος ὑπὸ τοῦ δεσπότου εἶτα; οὐδαμῶς. τοῦτο τοίνυν καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς λογίζου· ὅταν τῆς σαρκὸς πεφώσης καὶ πλουτήσῃς, αὐτὴν τὴν μέλλουσαν ἀπώλειαν ἀναλύσει. Τί δώσει ἀνθρώπου ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; πάλιν ἐπιλήσει σου αὐτοῦ μὴ γάρ ἑτέραν ψυχὴν ἔχεις δοῦναι ἀντὶ ψυχῆς, φησίν; χρήματα μὴ γὰρ ἂν ἀπολέσῃς, δυνήσῃ δοῦναι χρήματα, καὶ οἰκίαν, καὶ ἀνδράποδα, καὶ ὁποιονοῦν ἕτερον τῶν κτημάτων· ψυχὴν δὲ ἂν ἀπολέσῃς, ἑτέραν οὐ δυνήσῃ ἐπιδοῦναι ψυχήν. ἀλλὰ καὶ τὸν κόσμον ἔχῃς, καὶ βασιλεὺς ὢν οἰκουμένης ἦς, καὶ οἵους τις ἔσῃ τὸ οἰκουμένης πάντα καταδραμὼν μὴ τὸ οἰκουμένης αὐτὴν ψυχὴν ἀγοράσαι μέλλει. Τί θαυμαστόν, εἰ ὅτι ψυχῆς ὑπὲρ συμβαίνει; καὶ γὰρ καὶ ὅτι σώματος ὑπὲρ ἀγωνιῶμεν ἴδοι τις ἂν καὶ μυρία δείγματα τοιαῦτα ἐκείνους ἦς, σῶμα δὲ ἔχῃς ἐπίπονον φύσει καὶ ἀπάτας ἔχον, ὃ δυνήσῃ, καὶ τὴν βασιλείαν ἅπασαν ὀπίσω ὤφ, ὃ σῶμα δέρεσθαι τοῦτο, καὶ μυρία σώματα τοσαῦτα πόλεις καὶ χρήματα. Οὕτω τοίνυν καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς λογίζου μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον ὅτι τῆς ψυχῆς, καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἀφεὶς, εἰς ταύτην ἅπασαν ἀναλίσκε τὴν σπουδήν. μὴ δὴ τῶν ἀλλοτρίων φειδόμενος ἀμέλει σαυτοῦ καὶ τῶν σῶν· οὕτω ἅπαντες ποιοῦσιν, οἱ τὰ μέταλλα ἐργαζόμενοι. οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ὄφελος τῆς ἐργασίας ταύτης, οὐδὲ τοῦτο πλοῦτος· ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ βλαβερὸν, ὅτι τοσούτοις κινδύνοις εἰσὶν, καὶ ὅτι ἑτέρους κινδυνεύοντας, οὐδὲν ὄφελος τῶν ἱδρώτων ἐκείνων καὶ τῶν θανάτων καρπούμενοι. τούτους καὶ νῦν εἴποι πολλοὶ ἂν μεμυθημένοι, ἂν ἑτέρους μεταλλεύοντες πλοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἀθλιώτερον, ὅσῳ καὶ γέενναν ἡμᾶς ἀναπλήσει μετὰ τῶν τοιούτων πόνους τούτους. ἐκείνους μὲν γὰρ ἴσκει τῶν ἱδρώτων ἐκείνων ὁ θάνατος· ἡμῖν δὲ ἀρχὴ μυρίων κακῶν ὁ θάνατος ἔσται. Εἰ δὲ λέγεις ὅτι "Ἀπολαύσεις τῶν σῶν πόνων πλούτου, δεῖξον τὴν ψυχὴν θυσιαθεῖσαν, καὶ τότε πίστευσον. τῶν γὰρ ἐν ἡμῖν κυριώτερον ἡ ψυχή. Εἰ δὲ τὸ σῶμα πιάρει, τηκομένης ἐκείνης, ἐυδεῖ αὕτη τοὺς σὲ ἡ θυμία· ὥσπερ οὖν τῆς δούλης θεραπομένης, οὐδὲν πρὸς τὴν δέσποιναν ἀπολυμένην ἡ τῆς θεραπαίνιδος θύμελα, οὐδὲ ἡ τῆς σολῆς εὐκοσμία πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς ἀθένειαν· ἀλλ' ἐρεῖ σοι πάλιν ὁ Χριστός· Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ἆρα καὶ πάντως ἐκείνην σε χρὴ θεραπεύειν καὶ ἀντῆς μόνης ποιεῖσθαι λόγον. Φοβήσας τοίνυν σε τοιοῦτον καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν προσαγαγεῖται.

27 Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησὶν, ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Εἶδες πῶς δόξα μία πάντες καὶ υἱός; Εἰ δὲ δόξα μία, ἔδηλον ὅτι καὶ οὐσία μία. Εἰ γὰρ ἐν οὐσίᾳ μία διαφορὰ δόξης (Ἄλλη γὰρ δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἕτερον γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ, καίτοι μιᾶς ὄντος οὐσίας) πῶς δὴ ἂν ἡ δόξα μία, ἡ οὐσία

a. Cor. 15. ma.

τῶτοι, ⁊ καθ' ἡμέραν ἕτοιμος ἔσο πρὸς σφαγήν. ὅπου γὰρ πολλοὶ χρημάτων μὴ καταφρόνησαν ⁊ τυφῆς ⁊ δόξης, θανάτου ὑπὲρ ἀχ ὑπέμειναν κίνδυνον, ἐγὼ φησι ⁊ μέχρις αἵματος παλαίειν ⓦ ἀγωνίζωμαι βούλομαι τὴν ἐμήν, ⁊ ἕως σφαγῆς ⁊ σκάμματα γίνεται· ὥστε κἂν θάνατον ὑπομεῖναι δέῃ, κἂν θάνατον ⓦ ἐπινοήσωσιν, κἂν θάνατον τὸν ἐπάρατον, κἂν ὅπου ποινὰς ὑπομένῃ, πάντα δεῖ γενναίως φέρειν, ⁊ ταύτῃ μᾶλλον ἀγαλλεσθαι. ⁊ ἀκολουθείτω μοι. ὅπου γάρ ἐστι ⁊ πάσχοντα μὴ ἀκολουθεῖν, ὅταν μὴ δι' αὐτὸν τις πάθῃ (⁊ γὰρ λῃσταὶ πολλὰ [⁊] χαλεπώτερα πάσχουσι, ⁊ τυμβωρύχοι ⁊ ῥάπται) ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ἔρχεται τοῖς δεινοῖς ἡ φύσις, ἀπαλλάττουσι τοῦ ὑποστῆναι τοὺς δεινούς. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἵνα ταῦτα ποιῶν ⁊ πάσχων αὐτῷ ἀκολουθῇς, ἵνα δι' αὐτὸν πάντα ὑπομένῃς, ἵνα ⁊ τοῦ ἄλλου ἀρετοῦ ἔχῃς. ⁊ γὰρ καὶ τοῦτο δηλοῖ ὃ, ἀκολουθείτω μοι, ὥστε μὴ μόνον ἀνδρείαν τοῦ ἐν τοῖς δεινοῖς, ἀλλὰ ⁊ σωφροσύνην ⁊ ἐπιείκειαν ⁊ πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι φιλοσοφίαν. τοῦτο γάρ ἐστιν ἀκολουθεῖν ὡς χρή, τὸ ⁊ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ⁊ ὃ δι' αὐτὸν πάντα πάσχειν. Εἰσὶ γὰρ ⓐ τῷ διαβόλῳ ἀκολουθοῦντες, ⁊ ταῦτα πάσχουσι, ⁊ δι' ἐκεῖνον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκδιδόασιν· ἀλλ' ἡμᾶς δεῖ τοῦ Χριστοῦ, μᾶλλον δὲ δι' ἡμᾶς αὐτόν. ἐκεῖνοι μὲν, ἵνα ἑαυτοὺς βλάψωσι, ⁊ ἑτέρους ⁊ ἐκεῖ· ἡμεῖς δὲ ἵνα κερδήσωμεν ἑκάτερον τοῦ ζωοῦ. πῶς οὖν οὐκ ἐσμὲν πάσης βλακείας, μηδὲ τοῦ αὐτοῦ τοῖς ἀπολλυμένοις ἐπιδείκνυσθαι ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα, τοσούτους μέλλοντας καρπώσασθαι στεφάνους; καίτοιγε ἡμῖν μὲν ὁ Χριστὸς πρέσβεις βοηθῶν, ἐκείνοις δὲ ὁ διάβολος. Εἶπε μὲν οὖν ἤδη ⁊ τοῦτο τὸ ἐπίταγμα, ὅτε ἔπεμπεν αὐτοὺς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε. Ἀποστέλλω γὰρ ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων ὡς τοῦτο, ⁊ ὅπου κτήνους ἢ ⁊ βασιλέως ἀφίστασθε· νυνὶ δὲ ἐπιτάττω μᾶλλον ⁊ αὐχεῖσθαι. Ὅτε μὲν γὰρ θανάτου εἶπε μόνον· ἐνταῦθα δὲ καὶ φανερὸν ἐμνημόνευσε, καὶ φανερὸν διώκτας ἀνάπτω γάρ, φησί, τὸ φανερὸν αὐτοῦ· τοιοῦτοι, βασανίζετω διώκτας καὶ φερέτω. καὶ ὅτι ποιεῖν εἴωθε πάντα χρόνον, οὐκ ἐξ ἀρχῆς οὐδὲ ἐκ προοιμίων, ἀλλὰ πρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τὰ μείζονα τοῦ εὐαγγελίου εἰσάγων, ἵνα μὴ ξενιζώμεθα ⓐ ἀκούοντες. Εἶτα, ὅπου σφοδρὸν ἐδόκει εἶναι τὸ εἰρημένον, ὅσα πάσχουσιν ἀεὶ τοῦ ἔξω διωκόμενοι, καὶ λίθοις ἔπαθλε προσκαλλόντα οὐδὲ ἱδρῶτας· ⁊ οὐκ ἔπαθλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς κακίας ὑπέχειεν. καὶ γὰρ τούτοις ἐνδέχεται μᾶλλον, ἢ ἐκείνοις· ἐπειδήπερ οὐχ ὅμοιος ἡ τοῦ ἀγαθοῦ δόσις, ὡς ἡ τοῦ πονηροῦ ἀπειλή· οὐδὲ πολλοὺς σωφρονίζειν εἴωθε. σκόπει δὲ πῶς καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται, ⁊ εἰς τοῦτο τελευτᾷ. Matth. 10. Luc. 10. γ.

25 Ος γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

26 Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν ⓦ κόσμον ὅλον κερδήσῃ, ⁊ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἀφειδῶν ὑμῶν, ἀλλὰ ⁊ σφόδρα φειδόμενος, ταῦτα ὑποτίθεται. ⁊ γὰρ ὁ φειδόμενος τοῦ παιδίου αὐτοῦ, ἀπόλλυσιν αὐτό· ὁ μὴ φειδόμενος, σῴζει. ὁ καὶ ἐπὶ τοῦ σοφοῦ ἐλέχθη· Ὅτι ἐὰν παίσῃς ⓦ τὸν υἱόν σου ῥάβδῳ, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ οὐ θανατοῖ ῥύσῃ. καὶ πάλιν, Ὁ φειδόμενος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καταδήσει τραύματα αὐτοῦ· τοῦτο ⁊ ὅτι * γραπτέον ἐστὶ. διὸ γὰρ ὁ γραπτὸς φειδόμενος τοῦ γραπτοῦ, ἔνδον κελεύει μένειν ἵνα τὸν ἔνδον αὐτοῖς πρόσταπολλύει. ἵνα οὖν μὴ ⁊ ἐφ' ὑμῖν τοῦτο συμβαίνῃ, φησί· δεῖ πρὸς ⓦ διωκτὴν θάνατον ὑμᾶς προπάσχειν. ⁊ γὰρ ⁊ νῦν πόλεμος ἀναρριπίζεσθαι μέλλει χαλεπός. μὴ τοίνυν καθίσῃς ἔνδον, ἀλλ' ἔξελθε ⁊ πολέμει· κἂν πίσῃς ἐν τῇ παρατάξει, τότε ἔζησας. Εἰ γὰρ ὅτι τοῖς ἀθλητοῖς πολεμοῦσιν ὁ προπεπαγμένος εἰς σφαγὴν, οὗτος τοῦ ἄλλων ὑδροκμῶτερος μᾶλλον ⁊ ἀνάλωτος ἐστι, ⁊ τοῖς πολεμίοις φοβερώτατος, κἂν τοιγε μὴ θάνατον οὐκ ἰσχύοντος αὐτὸν ἀνάσχεσθαι τὸ βασιλέως ὑπὲρ τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, Παροιμ. κγ. ιγ. Σειρ. λ. 28. ὑμῶν

ὀπίσω μου ἐλθεῖν. ὁ βιάζομαι, οὐκ ἀναγκάζω· ἀλλ' ἕκαστον κύριον τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως ποιῶ. διὸ καὶ λέγω, Εἴ τις θέλει. ὅτι γὰρ ἀγαθὰ καλῶ, οὐχὶ ὅτι καὶ ἡ ἐπαθλον, οὐκ ὅτι κόλασιν τὴν μισθὸν, ἵνα καὶ ἀναγκάσω. καὶ γὰρ αὐτὴ τοῦ πράγματος ἡ φύσις ἱκανὴ ἐφελκύσασθαι. ζῶπα δὲ λέγων ἐπιτάσσατο μείζονος. ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος ἀποτρέπει πολλάκις· ὁ δὲ ἀφεὶς κύριον (Ϟ) αἱροατιὼ εἶ), μᾶλλον ἐφέλκεται. βίας γὰρ δυναστέρων δεσποτεία. διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγε· Εἴ τις θέλει. μεγάλα γὰρ ἐστι καὶ δίδωμι ὑμῖν, φησὶν, ἀγαθὰ, καὶ ζωῦπα, ὡς καὶ ὑπιτέχειν ἐκείνας. οὐδὲ γὰρ Εἴ τις χρυσίου πρόκειται ἢ δόξης ἢ θησαυρῶν προτίθηται, μὴ βίας ἐκάλεσεν ἀν. Εἰ δὲ εἰς ἐκεῖνα ἡ μὴ βίας, πολλῷ μᾶλλον ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρίστοις ἀγαθά. Εἰ γὰρ μὴ ἡ τοῦ πράγματος φύσις πείθει σε δραμεῖν, ἀνδὲ λαβεῖν ἄξιος εἶ· ἀνὴ ἀν λάβῃς, εἶσι καλῶς ὁ ληφθείς. Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἀναγκάζει ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ προτρέπεται θεσπέσιος ἡμῶν. ὅπου γὰρ ἐδόκουν πολλὰ Ἀλλοφύλλοι ἰδία, ζηρεύοντες προὸς τὸ Εἰρηναῖον, φησὶν· οὐ χρεία ζηρεύειν καὶ παρεκτός. Εἰ μὴ νομίζετε μείζων ἀγαθῶν αἴτιον εἶ) τὸ Εἰρηναῖον, ἐφ' ὑμῖν συμβαῖνον, οὐ βιάζομαι οὐδὲ ἀναγκάζω, ἀλλ' Εἴ τις θέλει ἀκολουθεῖν, τοῦτον καλῶ. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο νομίζετε εἶ) τὸ ἀκολουθῆσαι, ὃ ποιήσετε νῦν ἐπόμενοί μοι· πολλῶν ὑμῖν ὄντων, πολλῶν κινδύνων, οἳ μέλλοντες ἐπίσω μου ἴεναι. διὸ γὰρ δὴ, ὦ Πέτρε, ὅπου νῦν μοι ὡμολόγησας Θεοῦ, ἀφ' τοῦτο μόνον προσδοκᾷν ὀφείλεις στέφανον, ἢ νομίζειν Εἰς σωτηρίαν ἥκειν σοι τοῦτο, ἢ ἀδείας λοιπὸν ἅπτεσθαι, ὡς τὸ πᾶν ἐργασάμενος. δυνάμεθα μὲν γὰρ, ἅτε ὑπὸ ὢν Θεοῦ, μηδὲ ἁφῆναί σε πεῖραν τῶν δεινῶν λαβεῖν· ἀ βουλόμεθα ἀφ' ἑαυτοῦ ζωωποιήσεως καὶ δοκιμωτέρους ἡμῖν. οὐδὲ γὰρ εἰ τις ἀγωνοθέτης Εἶπε τὸ φίλον ἀθλητὴν ἔχοι, βουληθείη ἂν χάριτι αὐτὸν στεφανῶσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων πόνων, τὸ ἀφ' τοῦτο μάλιστα ὅπῃ αὐτὸν φιλῇ. ὕτω καὶ ὁ Χριστὸς· ὃς μάλιστα φιλῇ, τούτους μάλιστα βούλεται καὶ οἴκοθεν εἰσδοκιμεῖν, οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ βοηθείας μόνης. ὅσα δ' πῶς καὶ ἀνέπαφον ποιεῖ (Ϟ) λόγου. οὐδὲ γὰρ Εἰς αὐτὸν πείθεσθαι μόνους τὰ δεινὰ, ἀλλὰ καὶ κοινὸν τὸ δόγμα τῇ οἰκουμένῃ προτίθησι, λέγων· Εἴ τις θέλει· καὶ γυνὴ, καὶ ἀνὴρ, καὶ ἄρχων, καὶ ἀρχόμενος, ζωύτῳ ἐρχέσθω τῷ ὁδῷ. καὶ δοκεῖ μὲν εἴ τι Εἰρηκέναι· τὸ δὲ ὅτι ζῶν λεγόμενα, ὃ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν, καὶ τὸ ἀεὶ (Ϟ) σαυτοῦ αὐτὸ, καὶ τὸ ἀκολουθεῖτε μοι. ὃ τὰ μὲν δύο ζωνέζθηκαι, τὸ δ' ἓν καθ' ἑαυτὸ τέθηται. ἀλλ' ἴδωμεν προτέρου ἢ ποτέ ὅτι τὸ ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. μαθωμεν προτέρου τί ὅτι ἀρνήσασθαι ἕτερον, καὶ τότε εἰσόμεθα τί ποτέ ὅτιν ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. ἢ οὖν ὅτι ἀρνήσασθαι ἕτερον; ὁ ἀρνούμενος ἕτερον, οἷς ἢ ἀδελφοὺς, ἢ οἰκείους, ἢ ὀπαδοὺς, καὶ μαστιζόμενον ἴδῃ, καὶ δεσμούμενον, καὶ ὁποῖα πάσχοντα, ἃ πεῖσαι, οὐ βοηθεῖ, οὐκ ὀπτιλάται, οὐ πάσχει τι προὸς αὐτὸν, ἅτε ἀπαθὴς, ἀπαλλοτριωθείς. οὕτω τοίνυν βούλεται τὰ σώματος ἀφεῖσθαι τὰ ἡμέτερα, ἵνα καὶ μαστίζωσι, καὶ ἐλαύνωσι, καὶ κτείνωσι, καὶ ὁποῖα ποιῶσι, μὴ φεισώμεθα. τοῦτο γὰρ ἐστι φείσασθαι. ἐπεὶ καὶ (Ϟ) πατέρες τότε φείδονται τῶν ἐγγόνων, ὅταν διδασκάλοις αὐτὰ παραδιδῶσι, κελεύουσιν αὐτῶν μὴ φείδεσθαι. ὕτω καὶ ὁ Χριστὸς· οὐκ Εἶπε μὴ φείσασθαι ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐπιτιμήσας, ἀπαρνήσασθω ἑαυτὸν, τουτέστι, μηδὲν ἐχέτω κοινὸν προὸς ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐκδότω τοῖς κινδύνοις, τοῖς ἀγῶσι, καὶ ὡς ἑτέρου ζῶντα πάσχοντος, ὕτω καὶ ἀμελείσθω. καὶ οὐκ Εἶπεν, ἀρνησάσθω· ἀλλ' ἀπαρνησάσθω, καὶ τῇ μακρᾷ ζωῦπι προσθήκῃ πολλαχοῦ πάλιν ἐμφαίνων τὸν ἀκροβολισμόν. καὶ γὰρ πλέον τοῦτο ἐκείνου ἐστί. καὶ ἀράτω (Ϟ) σαυτοῦ αὐτοῦ. τοῦτο δὲ ἐκείνου χαλεπώτερον. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ὅτι μέχρι ῥημάτων καὶ ὕβρεων δεῖ ἀνειδισμοῦ σὲ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν, λέγει καὶ μέχρι πόσου ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν φησὶ· τουτέστι, μέχρι θανάτου, καὶ θανάτου ἐπιπειδήσου. διὸ τοῦτο οὐκ Εἶπεν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, ἀφ' ἀφῆκε τὸ σαυτοῦ αὐτοῦ, (Ϟ) ἐπονειδίσειν θάνατον δηλαδὴ· καὶ ὅτι οὐχ ἁπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ διὰ πολυτοῦ βίου τοῦτο δεῖ ποιῆσαι. διηνεκῶς γὰρ, φησὶ, προσφέρειν τὸν θάνατον τοῦτον,

χ. ἐπισπᾶται

χ. ἐπιδεῖται

χ. ἐνδοκιμεῖν,

χ. ὀνειδισμὸν

ιδ. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν καρπῶν λέγομεν πεφύκειν ὃ περὶ τὴν χειμερινὴν φθινει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὃ ταχινὸν πάλιν ἐμφαίνων οὕτως εἶπεν, ὥσπερ ἄνω ἔλεγεν· ἔτι λαλοῦντος σου ἰδοὺ παρειμι. ποῖον δὲ λέγει φῶς; καὶ τί πολέμιόν ἐστι τὸ φῶς; οὐ τοῦτο τὸ αἰσθητόν, ἀλλ' ἕτερον πολλῷ βέλτιον, ὃ ⓦ οὐρανὸν ἡμῖν δείκνυσι, τὸν ἀπέλεις, τοὺς ἀρχαγέλους, τὰ χερουβίμ, τὰ σεραφίμ, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τὸν θρόνους, τὰς κυριότητας, ὃ κρατοῦν πέδον ἅπαν, τὰς αὐλὰς τὰς βασιλικάς, τὰς σκηνάς. διὰ γὰρ τοῦ φωτὸς ἐκείνου καταξιωθῆς, καὶ ταῦτα ὄψει, καὶ ἀπαλλαγήσῃ γεέννης, καὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, καὶ τοῦ βρυγμοῦ τῶν ὀδόντων, καὶ τῶν δεσμῶν τῶν ἀλύτων, καὶ τῆς γεηροχοείας, καὶ τῆς θλίψεως, καὶ τοῦ σκότους τοῦ ἀφεῖσθαι, καὶ τοῦ διχοτομηθῆναι, καὶ τῶν ποταμῶν τοῦ πυρός, καὶ τῆς καπάδος, καὶ τῶν τῆς ὀδυνηρᾶς χοείων· καὶ ἀπελθοῦσι ἔνθα ἀπέδρα ὀδυνη καὶ λύπη, ἔνθα πολλὴ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρηνη καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ θυφοσυνη καὶ ἡ τρυφή, ἔνθα ζωὴ αἰώνιος καὶ δόξα ἄῤῥητος καὶ κάλλος ἄφραστον, ἔνθα αἰώνιοι σκιρτήσεις, καὶ ἡ δόξα τοῦ βασιλέως ἡ ἀπόῤῥητος, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ἔνθα ὁ συμφώνων ὁ πνευματικὸς, καὶ αἱ παιᾶδες τῶν οὐρανῶν, καὶ αἱ πρωτόγονοι αἱ τὰς φαιδρὰς ἐχουσαι λαμπάδας, καὶ ⓒ τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου ἐχουσι· ἔνθα πολλὰ τὰ ὑπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ διαβόλου, καὶ τὰ τάγματα τὰ βασιλικά. εἶδες ἡλίκα πάσχειν ἔπαθλα, καὶ ὅσα δι' ὀλίγης ῥήσεως ἐπεδείξατο, καὶ πῶς πάντα ἐσωφρόνισεν; οὕτω καὶ τὴν ἑξῆς ῥήσεων ἐχώμεθα ἀναπτύξαντες, πολλὴν εὑρήσομεν τὴν ὠφελειαν, καὶ πέλαγος ἀγαθῶν. Τί οὖν αἰσθησόμεθα, εἰπέ μοι, καὶ ὁπόταν δεήσωμεν ἐλεεῖν τοὺς δεομένους; μὴ τοῦτο καλὸν, ἀλλὰ, κἂν πάντα ῥίψαι δέῃ, κἂν εἰς πῦρ ἐμβληθῆναι, κἂν ξίφους κατατομῆναι, κἂν κατὰ μαχαιρῶν ἅλλεσθαι, κἂν ὁτιοῦν παθεῖν, πάντα φέρωμεν εὐκόλως, ἵνα τῶν ἐνδύματος ἐπιτύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τῆς ἀπορρήτου ἐκείνης δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. λαμπάδας

ἰσ. Σωεφόρησεν; ιδ. ἔπ

Ομιλ. νε. 24 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΠΕ ΤΟΙΣ ΜΑΘΗΤΑΙΣ ΑΥΤΟΥ· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω ⓦ σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Ὅτι, ποτε; ὅτε ὁ Πέτρος εἶπεν, ἵλεώς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσαι σοι τοῦτο, καὶ ἤκουσεν, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ. οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῇ ὑβρει μόνον· ἀλλὰ καὶ ἐκ προαιρέσεως βουλόμενος δόξαι τιμᾶν τε τὸν διδάσκαλον Πέτρου εἰρηνεύων ἀποπίαι, καὶ ὃ κέρδος ὃ ἀπὸ τοῦ πάθους, φησί· σὺ μοι λέγεις, ἵλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσαι σοι τοῦτο· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι οὐ μόνον ὃ ἐμὲ κωλῦσαι καὶ τὸν ἐμὸν πόθον δυσχεραίνειν, ὑπεναντίον σοι καὶ ὀλέθριον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ σωθῆναι δυνήσῃ, ἐὰν μὴ καὶ αὐτὸς εἰς ὃ ἀποθανῇ ἡτοιμασμένος δόξῃ πάντως. ἵνα γὰρ μὴ ἀναίξιον αὐτὸν ὃ παθὼν εἶναι νομίσωσιν, οὐ δόξης τῆς παρόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ δόξης τῶν ἐπαγομένων αὐτοῖς παιδεύει τοῦ πράγματος τὸ κέρδος. διὸ καὶ τῶν Ἰωάννην φησίν· ἐὰν πεσὼν ὁ κόκκος τοῦ σίτου εἰς τὴν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὸν καρπὸν φέρει. οὐκοῦν ὁ ἐκ προαιρέσεως αὐτὸν γυμνάζων, οὐκ ἐφ' ἑαυτῷ προάγει ⓦ λέγει μόνον ⓦ περὶ τοῦ δεῖν ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐκείνων. ὑποστὸν γὰρ τοῦ πράγματος τοῦτο τὸ κέρδος, ὅτι καὶ ἐφ' ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ θέλῃ ἀποθανεῖν, δεινόν· τὸ δὲ ἕτοιμον εἶναι πρὸς τοῦτο, ἀγαθόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκ τῶν ἑξῆς δηλοῖ, τέως δὲ ἐκ ἑνὸς αὐτὸν γυμνάζει μέρους. καὶ ὅρα πῶς καὶ ἀναπόφευκτον ποιεῖ ⓦ λέγειν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅλως κἂν βούληταί τις, κἂν μὴ βούληται, οὐκ οὕτω ὑμᾶς παθεῖν, ἀλλὰ πῶς; Εἴ τις θέλει ὀπίσω

ταζεν, οὐδὲ παρεῖλκεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ὀφρύωσιν αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα Χριστὸν πιτα-
μῶσιν εἶχεν. ὥστε αἰ βουληθῶμεν, δυνατὸν ἡμῖν ἔστι. Εἰ μὲ γὰρ τότῳ διεζήκει, καλῶς
ἦπορῆς· εἰ δ' ἦν πάντα ταῦτ' πρέσει, τῷ ἀσυνδιάζουσι δ' συντεταμένῳ πλησίον ἐστὶ. ὀφρὺν τὸ ὁ προ- κ. πιτα-μῶσιν
Ψαλμ. κβ. δ. φήτης ἔλεγε· Οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Θεός·
Ιερ. κγ. κγ. Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, δ δ' οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. ὥσπερ οὖν ἁμαρτίαι διίστων ἡμᾶς ἀπ' αὐ- 5
Ησ. νη. β. τῶν, ὅταν δικαιοσύνη σωμάτρυσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτόν. Επὶ γὰρ ἀληθινῶτός σε, φησιν, " ἐρῶ, κ. ἀφῆ-
ἰδοὺ πρόειμι. ποῖος πατὴρ ὅτως αὖ καταισχύσει ποτὲ τοὺς ἐγγόνους; ποία μήτηρ ὅτως ὀλοσ
πρόεσθαι μείη δικαίως ἐσηκόα, μή ποτε καλέσειεν αὐτὴν τὰ παιδία; οὐκ ἔστιν οὐδείς,
ὁ πατὴρ, ὁ μήτηρ. ἀλλ' ὁ Θεὸς δικαίως ἔσηκεν δύναμιν, Εἰ' ὃς ποτε καλέσειεν αὐτὸν τῶν
οἰκετῶν, δ οὐδέποτε, καλεσάντων ἡμῶν ὡς δεῖ, πρήκουσε. ὀφρὺν τοῦτό φησι· " ἐπὶ ἀληθινῶτός 10
σε. οὐκ ἀναμένω σε πληρῶσαι, δ βύθιος ταπεινῶσαι. καλέσωμεν τοίνυν αὐτὸν, ὡς κλη-
Ησ. νη. ε. θῆναι βάλεται. πῶς οὖν βάλεται; Λύε, φησὶ, πᾶσα " σωρὸν ἀδικίας, ὀφρὺν λύσε χ. λυσιν
γραγγαλιὰς βιαίων συναγμάτων, πᾶσαν συγκοφὴν ἀδικον ὀφρύωσαν· ὀφρύωσον πεινῶντι ⓦ ἄρτον σου, δ πλανωμένους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περι-
βαλε· δ ἀπὸ τῶν οἰκείων τὸ σπέρματός σου οὐκ ὑπερόψει. Τότε ῥαγήσεται ὡσεὶ πρωῒ τὸ φῶς 15
σου, δ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελῇ, δ πορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ
ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιέξει σε. Τότε ἐπικαλέσῃ με, δ εἰσακούσομαί σου· ἔτι λαλοῦντός σε
ἐρῶ, ἰδοὺ πρόειμι. δ τίς ταῦτα πάντα δυνήσεται ποιῆσαι, φησι; τίς δ' δύναται, εἰπέ
μοι; ἢ γὰρ δυσχερὲς τῶν ἐπηρμένων; ἢ δ' ἐργῶδες; ἢ δ' ῥάδιον; οὕτω δὲ ὅστις οὐκ δυνατὰ
μόνον, ἀλλὰ δ εὔκολα, ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν μέσων τῶν ὑπερηφάνων ἐπιδεικνύμενοι, οὐκ ἄδικα 20
γραμματεῖα ἀφανίσαντες μόνον, ἀλλὰ δ τὰ ὄντα ἀποδυσάμενοι πάντα· οὐ στέγη δ πα-
πίζη τὸν πλουτοῦντα δεδεμένον, ἀλλὰ δ τῷ τοῦ σώματος ἰδρῶτι, δ κάμνοντες ὥστε αὐτὸν ἀφ-
ηρέψαι, δ συνήθεις μόνον, ἀλλὰ δ ἐξόχους διεργαζομένους. Τίς δ' δλως δύσκολον τῶν ἐπ-
ηρμένων; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐπιδεῖξαι τὸ ὄρος· ἀφάνισον πλέθρα γῆς
τόσα δ τόσα· ἄσπορος ἀφάνισον· σάκκον περίβαλε· ἀλλὰ μεταδὸς τοῖς οἰκείοις, μεταδὸς τοῦ 25
ἄρτου, τὰ ἀδίκως συγκείμενα γραμματεῖα ἀφάρπαξον. Τί τούτων εὐκολώτερον, εἰπέ
μοι; εἰ δ' δ δύσκολα εἶ νομίζεις, σκόπει μοι δ τὰ ἔπαθλα, δ ἔσῃ σοι ῥάδια. καθάπερ
γὰρ ⓐ βασιλεῖς ἐπὶ τοῖς ἱπποδρομίαις πρὸ τῶν ἀγωνιζομένων τεθήκασι δ βραβεῖα δ ἁμ-
ματα σωματάσιν· ὅτω δὴ δ ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ τίθησι τῷ σταδίῳ τὰ ἔπαθλα, καθάπερ ὀφρὺν
πολλοὶ χθαμαὶ, τῶν δὲ πρότερον ῥημάτων ἐκλείπων αὐτά. δ ⓐ μὴ βασιλεῖς, καὶ μυριά- 30
κις ὦσι βασιλεῖς, ἄτε μὴ θέσποτοι ὄντες, δ βασιλείαν διαπυνθάνεσθε ἔχοντες, δ φιλοτιμίαν
μὰ λισκομένην, τὰ ὀλίγα πολλὰ φιλοτιμούμενα δείξαι (διὸ δ εἰ ἕκαστον ἑκάστῳ τῶν ὀφει-
λόντων ἐγγυᾶσθε, οὕτως εἰσάγουσιν εἰς μέσον) ὁ μὴ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος τύραννος. ἄ-
πτωτα ὁμῶς συμφορήσας, ὅπῃ σφόδρα ὅστις δύσπορος δ οὐδὲν πρὸς ὑπόδειξιν ποιῆ, οὕτως
εἰς μέσον πρόσωπον, ἅπερ οὐκ ἀπτὰ ἅπαντα ἔσται, δ πολλοῦ δεήσεται τῶν κατεχουσῶν 35
χειρῶν. δ ἵνα μάθῃς τοῦτο, ἕκαστον αὐτῶν σκόπει μὴ ἀκριβείας. ποτὲ ῥαγήσεται ὡσεὶ μὴ τὸ
φῶς σου. ἆρα οὐ δοκεῖ * ἐν τῷ εἶ) τὸ δῶρον τοῦτο; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἔν. δ γὰρ πολλὰ ἔνδον ἔχει, * ται
δ βραβεῖα καὶ στεφάνους, δ ἕτερα ἔπαθλα. καὶ, Εἰ βούλεσθε, λύσατέ δείξωμεν τὸ πλοῦ-
τον ἅπαντα, καθὼς οἶδ' τί ἐστιν ἡμῖν δεῖξαι· μόνον μὴ ἀποκάμητε. καὶ ὡσεῖπον μαθωμεν
τί ὅστι, ῥαγήσεται. οὐδὲ γὰρ εἶπε, φανῆται, ἀλλὰ, ῥαγήσεται, δ ταχὺ καὶ δαψιλὲς ἡμῖν 40
ἐμφανῶν, καὶ πῶς σφόδρα ἐφίεται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, δ ὡς ὠδίνει τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ
ὡσεβγεῖν, δ ἐπείγει), καὶ οὐδὲν ἔσται δ κωλύσει τὸ ἄφατον ῥύμην· δι' ὧν ἀπόμπαν τὴν
δαψιλείαν αὐτῶν ἐνδείκνυ), καὶ δ ἄπτωτον τῆς οὐσίας. τί δέ ὅστι, ὡσεῖπον; τοῦτ' ἔστιν,
οὐ μὴ δ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἡμᾶς, οὐδὲ μὴ τὴν τῶν κακῶν ἔφοδον, ἀλλὰ δ ὡσεφθά-

ιγ.

πηροφάνητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. σκάνδαλον, φησι, τοῦτ' ἔστι παγὶς ἀληθευομένη ὑμῖν, καὶ σκάνδαλος τῷ δι' ἀνθρώπων ἔσται δοῦλος, τοῦτ' ἔστιν ἀπατώμενος, τοῦτο γὰρ λέγων. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐβούλετο γράφεσθαι αὐτοὺς δοῦλους, ἀλλὰ προσέτι τῇ προαιρέσει μὴ πολλῆς τῆς πίστεως. καὶν ὅτῳοῦν τύπῳ τῆς ὑποταγῆς αὐτοὺς τῇ ὑλῇ, οὐδὲν εἰσὶ σὺν τῷ ἀκαθάρ-
χ. πνεύμα- των. των δαιμόνων, ὁρᾶν τοῦ μαχαίρου, ἢ τοῦ πληγοῦ ἔλαβεν, ὁρᾶν τὸ ξίφος, ᾧ τοῦ χειμάρου ἐδέξατο πληγήν. εἰ γὰρ ἡμᾶς ὅταν ὁρῶμεν, οὐ οἷς ἀπετμήθημεν ἡ καταδίκη, φείτ-
χ. πίστιν. τομεν, σκάνδαλον οἰόμεθα πεῖσιν· ὁ διάβολος καὶ τὰ δαιμόνια, τὸ ὅπλον ὁρῶντες δι' ὃ πᾶσαν τοῦ δυνάμεως αὐτῶν ἔλυσεν ὁ Χριστός, καὶ τοῦ τὸ δράκοντος ἀπότεμε κεφαλήν. μὴ τοίνυν ἐπαχθῶμεν ὑπὸ τοῦτον ἀγαθοί, ἵνα μή ποτε ἐπαχθῶμεν ὑπὸ Χριστοῦ, ὅταν ἔρχηται μετὰ τῆς δόξης
χ. ὑπὸ τὴν ἀκλ. αὐτοῦ τὴν ἡλίου. αὐτοῦ, καὶ τὸ σημεῖον ἐμφανὲς ὀφθῇ φαίνῃ· λαμπρὸν γὰρ αὐτοῦ τοῦ ἀκλίνα τοῦ ἡλίου. καὶ γὰρ ἔρχεται ὁ σωτὴρ ὅτε φωτοῦ ὄντος ἀφεὶς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης, καὶ εἰς τοῦ οἰκουμένου ἅπασαν ἀπολαμπύνθης· γὰρ τὸ διαστόν, καὶ δυσκρὶς ὅτι οὐδὲν ἐκέλιπε τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. τοῦτο δὲ σημεῖον καὶ ὅτι τῶν προφητῶν ἡμῶν καὶ νῦν θύρας αἰτήσεις κεκλεισμένας· τοῦτο δηλητήρια ἔσβεσε φαρμάκα· τοῦτο κνησίου δυνάμεν ἐξέλυσε· τοῦτο θηρίων δήγματα ἰοβόλων ἐσα-
χ. ἐνεκρώθησαν. σατο. Εἰ γὰρ αὖθις πύλας ἀνέῳξε, καὶ ὀχυρὰν ἀφίδας ἀνεπέτασε, καὶ προφητείας εἴσοδον ἀνεκήρυσε, καὶ τὸ ἀληθείας ἐκ θυρεοῦ ἐξέκλυφε πᾶν βαλμάτων, εἰ καὶ φαρμάκων δηλητηρίων,
χ. τόπον καὶ θηρίων, καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων προσιεμένου; τοῦτο τοίνυν ἐγκόλαφον τῇ ἀληθείᾳ τῇ σῇ, καὶ τοῦ σωτηρίου προσέπηξαι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. οὕτω γὰρ ὁ σωτὴρ τοῦ οἰκουμένου ἔσωσε καὶ ἐπέστρεψε· τοῦ πλανωμένου ἀνήλασε· τοῦ ἀληθοῦς ἐπεμήκυνε· τοῦ ζῶν ὑ-
20 φαντὸν ἐποίησε· τοῦ δὲ θεοπνεύστου ἀγγέλους εἰρήκασιν. ἀλλ' οὐ τούτοις δαίμονες οὐκ ἐπὶ φοβεροῖ, ἀλλ' ὑπεκπαφεύγουσι· οὐδὲ ὁ θανάτου θάνατος, ἀλλ' ὕπνος. ἀλλὰ τούτων πάντα ἔρριπται χαμαὶ καὶ πεπάτηται τὰ πολεμοῦντα ἡμῖν. δὸ τοίνυν εἴπῃ σοί τις, τί ἐσωρωμένως προσακούεις; εἰπὲ φαιδρᾷ τῇ φωνῇ, γεγήθοτι τῷ προσώπῳ, καὶ προσκυνῶ, καὶ οὐ παύσομαί ποτε προσκυνῶν. καὶ γελάσῃ, δάκρυσιν αὐτὸν ὅτι μάτην· διαφείσεσθαι τῷ δεσπότῃ, ὅτι
25 τοιαῦτα ἡμᾶς ἀνεργέτησεν, ἃ μηδὲ μαθεῖν δυνατή τις χωρεῖς τῆς αἴσθησεν ἀποκαλύψεως. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἔστι γελᾶ, Οτι ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ὅπερ καὶ τὰ παιδία τοῦτο πάσχει, ὅταν τὰ τῶν μεγάλων ἴδῃ καὶ θαυμαστῶν. καὶν εἰς μυστήριον εἰσαγάγῃς παιδίον, γελάσει· τούτοις ὃ καὶ ἔλλιπες ἔοικασι τοῖς παιδίοις· μᾶλλον δὲ καὶ τούτων εἰσὶν ἀτελέστεροι. διὸ καὶ ἀθλιώτεροι, ὅτι οὐκ ἐν ὥρᾳ ἡλικίας, ἀλλ' ἐν τελείᾳ τὰ τῶν
χ. μεγάλη καὶ ὑψηλῇ 30 ἡπίων πάσχουσι· ὅτου οὐδὲ συνιέναι ἔοικεν ἄξιοι. ἀλλ' ἡμᾶς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ καὶ μέγα καὶ ὑψηλὸν βοᾶντες κεκράζωμεν καὶ λέγωμεν, καὶ ὅταν πάντες πλήρωσιν ἔλλιπες μὴ πλείονος τὴν πλήρωσιν, ὅτι τὸ κλύσμα ἡμῶν ὁ σωτὴρ, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων, καὶ ἡ πλήρωσις καὶ ὁ σύμφυτος ἅπας. ἐβουλόμην δὲ μὴ Παῦλον δυνάσθαι λέγειν, Οτι δὲ ἐμοὶ κόσ- Γαλ. ς. ιδ.
μος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ· ἀλλ' ὑ δυνάμει, ποικίλοις παθεῖν καταπλήσσεσθαι. διὸ πα-
35 ρακαλῶ καὶ ὑμᾶς, καὶ προτρέπομαι ὑμῶν καὶ ἐμαυτὸν, σταυροῦσθαι τῷ κόσμῳ, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τοῦ γλυκὺ· ἀλλὰ τῆς ἄνω παιδείας ἐρᾶν, καὶ τῆς ἐκεῖθεν δόξης καὶ τῶν ἀγαθῶν. δὲ γὰρ φρατρίαν ἐσμὲν βασιλέως ὑρανίου, καὶ ὅπλα ἐσθήτα πνευματικά. τί τοίνυν καὶ κατηλῶν καὶ ἀγυρτῶν, μᾶλλον δὲ σκωλήκων βίου μεταχειρίζομεν; ὅπου γὰρ ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ καὶ ἡ φρατρίαν ἐστὶ· καὶ γὰρ φρατρίαν γενόμεθα, ὑ τῶν μαχαιρῶν, ἀλλὰ τῶν ἐγκλημάτων. ὁ μὲν γὰρ
40 ὅτι τῆς γῆς βασιλεὺς οὐκ ἀπάρχεται πάντως ἐστὶ σὺν τοῖς βασιλείοις, οὐδὲ πρόδηλός ἐστιν ὁ τῶν ὑρανῶν ἄπαντας ἐγκλείων ἐστὶ βούλεται τὸ θείου τὸ βασιλικόν. καὶ πῶς
χ. ὅπλα. δυνατὸν ἐγκρύπτα· ὅπλα, φησὶ, κρύφιον ἐσόμενα τοῦ θεοῦ; ὅτι καὶ Παῦλος ὅτι τῆς γῆς ὢν, ὅπου καὶ σκεφάλιμ, ὢν ὅπου καὶ χαρακτῆρα, καὶ ἑπτὰ τὸ Χριστοῦ, ἢ ὅτι ὁ ἀποδημοῦσι τοῦ βασιλέως. ὅτι μὲν γὰρ πολλαχοῦ τοὺς ὅπλους προφέρουσιν· ἐκεῖνον δὲ σαφῶν ἐφάπτεν,

ζων· τυτέστι, τῶν λοιπῶν ἀποχίσας ἑαυτὸν μαθητῶν, καὶ φησιν· 22 Ιλεώς σοι, Κύριε, ὁ μὴ ἔσαι σοι τοῦτο. Τί ποτε τοῦτο ἐστιν; ὁ ἀποκαλύψεως τυχών, ὁ μακαριστὸς, οὗτος ὅπου ταχέως διέπεσε καὶ ἐσφάλη, ὡς φοβηθῆναι τὸ πάθος; καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ οὐ δέδοικεν ἐν τούτοις ἀποκαλύπτει, τοῦτο παθεῖν; ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅτι οὐδὲ σκληρὰ οὐδὲν ἐφθέγξατο, ὅρα πῶς ἐν τούτοις τοῖς οὐκ ἀποκεκαλυμμένοις αὐτῷ, πῶς θορυβεῖται καὶ ταράττεται), καὶ μυριάκις ἀκούων οὐκ οἶδε πῶ ποτέ ἐστι τὸ λεχθέν. ὅτι μὲν γὰρ υἱὸς Θεοῦ ἐστιν, ἔμαθεν· ὅτι δὲ ποτὲ δεῖ ἐστὸν τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως, οὐδέπω αὐτῷ δῆλον ἐγένετο. καὶ γὰρ ἐῶν, φησι, ἀπ' αὐτῶν ὁ λόγος κεκαλυμμένος. ὁρᾷς ὅτι δικαίως ἐκείνους τοὺς ἄλλους μὴ δεῖπειν; εἰ γὰρ ἦς ἀναγκαῖον ἐῶν μαθεῖν, οὕτως ἐθορύβησεν, τί οὐκ ἂν ἔπαθον οἱ λοιποί; αὐτὸς μόνος δικαίως ὅτι τοσοῦτον ἀπέχει ἄκων ἐλθεῖν ὅτι τὸ πάθος, καὶ ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ καὶ Σατάναν ἐκάλεσεν. ἀκουσάτωσαν ὅσοι τὸ πάθος ἐπαισχύνονται τὸ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ ὁ χορυφαῖος, καὶ ὅταν ἢ πάντα μαθὼν σαφῶς, Σατανᾶς ἐκλήθη τοῦτο παρὰ τοῦ, τίνα αἰ ἔχοιεν συγνώμην (ἃ μὴ τοσαύτην ἐπιδείξῃ τὴν οἰκειότητα ἐγνωκότες; ὅταν γὰρ ὁ οὕτω μακαριστὸς, ὁ τοιαῦτα ὁμολογήσας τοιαῦτα ἀκούῃ· σκάνδαλον εἶ ἐμοί (ἃ μὴ ταῦτα ἀκούοντες τὸ σταυροῦ τὸ μυστήριον. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ Σατανᾶς ἐφθέγξατο ἀλλὰ σύ, ἀλλ' ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· καὶ γὰρ ἐπιθυμία ἦν τοῦ αἰτιαμένου, ὃ μὴ παθεῖν Χριστόν. ἀλλὰ τοῦτο μὴ τοσαύτης σφοδρότητος ἐπετίμησεν αὐτῷ, ὅσῃ ἤδει μάλιστα καὶ αὐτὸν καὶ ἄλλους τοῦτο φοβουμένους καὶ οὐκ εὐκόλως αὐτὸ δεξαμένους. ἀλλὰ τί φησι καὶ ἀποκαλύπτει καὶ ἀπὸ τῆς ἀλγηδόνος αὐτοῦ λέγει·

23 Οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. [Τί δέ ἐστιν, ὁ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων;] σκληρὸς αἰ ἀνθρώπινα λογισμῷ καὶ γνώμῃ τὸ σταυροῦ ἐξεταζων, οὐόμισεν αἰσχρὸν εἶ) τοῦτο αὐτῷ καὶ ἀπρεπές. καὶ ἡκούσμενος εἶπεν αὐτῷ, φησι· ὁ δὲ ἐμὲ παθεῖν ἀπρεπές, ἀλλὰ σὺ σφικὴν γνώμην τούτοις ψηφίζῃ. ὡς εἰ μὴ Θεὸν ἤκουες τὸν λεχθέντων τῆς σφικῆς διανοίας ἀπαλλαγείς, ἤδεις δὲ ὅτι ἐμοὶ μάλιστα τοῦτο πρέπει δεῖ. σὺ μὲν γὰρ νομίζεις ὅτι ἀναξιόν μου δεῖ τὸ παθεῖν· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι τὸ μὴ παθεῖν με, τῆς τοῦ διαβόλου γνώμης ἐστὶν· ἀπὸ τῶν ἐναντίων καταγέλλων αὐτοῦ τὴν ἀγωνίαν. ὥσπερ γὰρ Ιωάννῃ, ἀναξίου αὐτὸν νομίζοντα εἶ) τὸ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, βαπτίσαι ἔπεισεν εἰπών, Οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν· καὶ αὐτῷ ἧ τούτῳ τῷ Πέτρῳ κωλύοντι αὐτοῦ νίψαι τοὺς πόδας εἶπεν· Οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ νίψω σοὺ πόδας σου· οὕτω καὶ σοῦ ἀπὸ τῆς ἐναντίας αὐτὸν κατέχε, καὶ τῇ τῆς ἐπιπλήξεως σφοδρότητι ὑπῆγε τὸν παθεῖν φόβον κατέσκεδε.

ΘΕΙΚΟΝ Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν σύμβολα καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, καὶ δι' ἃ ζῶμεν, καὶ δι' ὃ ἐσμεν· ἀλλ' ὡς διάδημα, οὕτω φερέσθω τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ πάντα δι' αὐτοῦ τετέλεσται τὰ καθ' ἡμᾶς. καὶ δυάγλυπτον θεῖναι δεῖ, σταυρὸς ὑπάρχειται· καὶ περαφῶναι τὸν μυστικὸν ἐκείνου τύπον· καὶ χριστοπλάστους εἶναι, καὶ ὁποιονοῦν ἕτερον ποιῆσαι, πάντα χρὴ τοῦτο τῆς νίκης ἡμῶν προτίθεσθαι σύμβολον. διὰ τοῦτο καὶ ὅτι οἰκίας, καὶ ὅτι τῶν τοίχων, καὶ ὅτι τῶν θυρίδων, καὶ ὅτι τοῦ μετώπου, καὶ ὅτι τῆς διαφανείας μυρίαις ἐπιγράφομεν αὐτὸν τῆς ταπεινώσεως. τῆς γὰρ ἡμῶν σωτηρίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἡμῶν, καὶ τῆς ἐπιτυχείας ἡμῶν τοῦ διαπάντος, τοῦτο ἔστι τὸ σημεῖον. Ως περίβατον γὰρ ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη. ὅταν τοίνυν σφραγίζῃ, σπεύδει πᾶσαν τὸν σταυροῦ τὴν ἰσχύν, καὶ σέβεσθαι χρὴ καὶ λοιπὰ πάντα πάθη· ὅταν σφραγίζῃ, πολλῆς ἐμπλησθῇ μέτωπον παῤῥησίας, ἐλευθέραν τὴν ψυχὴν ποίησον. ἴσθι γὰρ πάντως τοῦτο ἐστὶ τὰ ἐλευθερίαν παῤῥησίαν. διὸ καὶ Παῦλος εἰς τοῦτο σπάσας ἡμᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν λέγω τὴν παῤῥησίαν ἡμῶν, ὅταν σπᾷς, ἔφη, σταυροῦ καὶ τοῦ αἵματος ἀγαμνήσας τοῦ διαπαντός. Τιμῆς γὰρ, φησι, ἠγοράσθητε·

Ματθ. γ. ιε. Ιωαν. ιγ. η. χ. αὐτὸν

ομωτι γλωσσῃδω τῶ τοιαῦτα τολμῶντων. ὅσα γ' ἀφ' ἑαυτῶν τῶν τοιούτων ἀξιοῖσθαι· ἐγὼ δι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος· ἐγὼ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν· ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς οὐρανῶν. καὶ ὅτι ταῦτα εἶπεν,

20 Διεσείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.

5 Καὶ τίνος ἕνεκεν διεσείλατο; ὥστε τῶν σκανδαλιζόντων ἐκ μέσου γενομένων, καὶ τοῦ φανεροῦ τελεσθέντος, καὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔπαθεν ἀπηρτισθέντων, καὶ μηδενὸς ὄντος λοιποῦ τοῦ ἀφανίστου καὶ ἀθανάτου τὴν εἰς αὐτὸν τῶν πολλῶν πίστιν, καθαρὰν καὶ ἀκίνητον ἐντυπωθῆναι τῶν ἀκουόντων τῇ ἀληθείᾳ τὴν περιοῦσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν. καὶ γὰρ οὔπω σαφῶς ἐκεκράτησα αὐτοῦ ἡ δύναμις. ἀφ' ἧς τοῦτο τότε ἐβούλετο διακηρύττεσθαι περὶ αὐτοῦ, ὅτε
10 καὶ ἡ σαφὴς τῶν πραγμάτων ἀλήθεια, καὶ ἡ τῶν ἀθανάτων ἰσχὺς ζωηγόρει τοῖς περὶ τῶν ἀποστόλων λεγομένοις. οὐδὲ γὰρ ἴσασι ὁρᾶν νῦν ὡς ἐν Παλαιστίνῃ θαυματουργοῦντα, νῦν ὑβριζόμενον, ἐλαυνόμενον, καὶ μάλιστα ὁπότε καὶ ὁ σωτὴρ ἔμελλε δέχεσθαι τὰ θαύματα τὰ γινόμενα· καὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης περισκιούμενον βλέπειν καὶ πιστευόμενον, καὶ μηδὲν τοιοῦτον πάσχοντα λοιπόν, οἷ ἔπαθε. ἀφ' οὗ φησι μηδενὶ εἰπεῖν. τὸ μὲν γὰρ ῥιζωθὲν ἅπαξ,
15 εἶτα αἰσθανθέν, δυσχόλως δ' ὑποβληθὲν καταφθείρεται πάλιν ὑπὸ τοῖς πολλοῖς· ὃ δὴ μὴ ὂν παλαιὰν ἅπαξ μεῖναι ἀκίνητον καὶ μηδαμόθεν ἐπηρεασθέν, ῥᾳδίως δύνεται εἰς περὶ αὔξησιν ἐπιδίδωσι μείζονα. εἰ γὰρ τὰ σημεῖα ἀπολελαυκότες πολλοί, καὶ τοσοῦτον μεταπόρτες μυστηρίων ἀπορρήτων, ὑπὸ τῆς ἀκοῆς μόνης ἐσκανδαλίσθησαν· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πάντων κορυφαῖος Πέτρος· σκόπησον εἰ σοῦ πολλοὺς ἂν εἰκὸς παθεῖν, μαθόντας μὴ
20 ὅτι υἱὸς Θεοῦ ἐστιν, ὁρῶντας δὲ φαινόμενον καὶ ἐμπνεόμενον, καὶ τῶν μυστηρίων τούτων τὰ ἀπόρρητα οὐκ εἰδότας, οὐδὲ πνεύματος ἀπολελαυκότας ἁγίου. Εἰ γὰρ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· πολλῷ μᾶλλον ὁ λοιπὸς ὄχλος Ιωαν. ιϛ. ιβ.
κατέπεσεν ἄν, εἰ περὶ καθαροῦ τοῦ περισκίπτος τὰ τῶν μυστηρίων τούτων ἀκρότατα αὐτοῖς ἀπεκαλύφθη. ἀφ' οὗ δὴ τοῦτο κωλύει εἰπεῖν. καὶ ἵνα μάθῃς πόσην ἐν τῷ μὴ ταῦτα μαθεῖν
25 πλήρη τὴν διδασκαλίαν, τῶν σκανδαλιζόντων περιῃρημένων, ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κορυφαίου μάθωμεν. αὐτὸς γὰρ οὗτός ἐστιν ὁ Πέτρος, ὁ μὴ τοσαῦτα σημεῖα ἰδὼν φανέντα, ὡς δὲ ἀρνήσασθαι καὶ κύριον ὑπεληφθῆναι, ὅτε ὁ σωτὴρ περιεχώρησε, καὶ τῆς ἀναστάσεως σαφεῖς ἔλαβε τὰς ἀποδείξεις, καὶ οὐδὲν ἐν λοιπῷ τὸ σκανδαλίζον αὐτὸν καὶ θορυβοῦν, οὕτως ἀκίνητον κατέχει τοῦ πνεύματος τὴν διδασκαλίαν, ὡς λέοντος σφοδρότερον ὑπεπηδᾶν τῷ δήμῳ τῶν
30 Ἰουδαίων, καίτοι κινδύνων καὶ μυρίων θανάτων ἀπειλουμένων. πολλὰ γὰρ ἔχω λέγειν ὑμῖν, φησιν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. καὶ τῶν εἰρημένων ὑπὲρ αὐτοῦ πολλὰ ἀγνοοῦσιν, ἃ οὐκ ἐποίησε σαφῆ περὶ τοῦ σωτῆρος· ὅτε γοῦν ἀνέστη, τότε ἔγνωσαν ἕνια τῶν λεχθέντων. εἰκότως τοίνυν ἐκέλευσε τοῖς πολλοῖς μὴ εἰπεῖν περὶ τοῦ σωτῆρος, ὅπουγε οὐδὲ αὐτοῖς τοῖς μέλλουσι διδάσκειν πάντα εὐθαρρήσει περὶ τοῦ σωτῆρος.

35 21 Ἀπὸ τότε ἤρξαν αὐτοῖς δεικνύειν, ὅτι δεῖ αὐτὸν παθεῖν. Ἀπὸ τότε, πότε; ὅτε ἔπεσεν ἐν αὐτοῖς τὸ δόγμα· ὅτε τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνῶν εἰσήγαγεν. ἀλλ' οὐδὲ ὅτω ζωϊέσαι τὸ λεγόμενον. ἐν γάρ, φησι, κεκαλυμμένος ὁ λόγος ἀπ' αὐτῶν· καὶ ὥσπερ ἐν ἀσαφείᾳ ἦν ἦσαν, οὐκ εἰδότες ὅτι δυὰς ἦν αὐτὸν δεῖ. ἀφ' οὗ δὲ διαπείθει τοῖς δυσχερέσι, καὶ ἐμπλατύνει τὸν λόγον, ἵνα ἀφαιρεῖσθαι αὐτῶν τὴν ἀφανισθῆναι, καὶ ζωωθῆναι τί ποτέ ἐστι τὸ
40 λεγόμενον. ἀλλ' οὐ ζωήσθη, ἀλλ' ἐν τῷ ῥῆμα κεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι, καὶ εἰ ἀποθανεῖται, ἀλλὰ πῶς καὶ ἵνα ἔσται. καὶ τί ποτέ ἐστι τὸν τὸ μυστήριον; οὐδὲ γὰρ ἤδεσαν, τί ποτέ ἐστι τὸ ἀναστῆναι τὸν υἱόν, καὶ πολλῷ βέλτιον ἐνόμιζον εἶναι τὸ μὴ ἀποθανεῖν. ἀφ' οὗ τὸν τῶν ἄλλων θορυβουμένων καὶ ἀφαπορουμένων, πάλιν ὁ Πέτρος, θερμὸς ὤν, μόνος τολμᾷ περὶ τούτων ἀφελεῖσθαι· καὶ οὐδὲ σοῦ παρρησίᾳ, ἀλλὰ καταδίδωμι λα-

βεῶν,

σοῦ μακαρίζει); ὅτι γνήσιον αὐτὸν ὡμολόγησεν υἱόν. δῆλα δὲ τοῦτο ἐστ' ἐκείνων μᾶλλον ὡφέλιμα τοιοῦτον εἴρηκεν· ὅτι ἢ τοῦτο, ἡ Ⓦ ἀποκαλύψαντα δείκνυσιν. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τοῖς πολλοῖς, ὅπερ σφοδρὸς ὢν ἐραστὴς τοῦ Χριστοῦ, φιλίας ἕνεκα τὰ ῥήματα, ἢ δημοσίως αὐτὸν χαριζομένης, ἀλλ' εἰς μέσον Ⓦ εἰσηγάσατο αὐτὸν τῇ ψυχῇ· ἵνα μάθῃς, ὅτι Πέτρος μὲν ἐφθέγξατο, ὁ πατὴρ δὲ κατηρθρωσε· καὶ μηκέτι δόξῃ σὺν δεσποτείᾳ, ἀλλὰ δόγμα εἶναι θεῖον τὰ εἰρημένα πίστεως. ἢ πόθεν ἔνεστι τοῦτο αὐτὸς ἀποφαίνεται, οὐδὲ λέγει ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός· ἀλλὰ δῆλα τῆς αὐτοῦ ἐρωτήσεως κατασκευάζει τοῦτο, αὐτὸν εἰσάγων ὁμολογήσαι; ὅθεν ἄτοπον ἢ αὐτὸν τότε παρεπιδημεῖν ἐκεῖ καὶ ἀκηκοέναι, καὶ ἐκείνης μᾶλλον ἐφείλκετο τοὺς τὴν πίστιν τὴν λεγομένων. Εἶδες πῶς υἱὸν ἀποκαλύπτει πατήρ; πῶς πατέρα υἱός; Οὐδεὶς γὰρ Ⓦ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, φησὶν, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. Οὐκ ἄρα ἔνι πρὸς ἕτερα μαθεῖν Ⓦ υἱόν, ἢ πρὸς αὐτὸν τοῦ πατρός· οὐδὲ πρὸς ἕτερον μαθεῖν Ⓦ πατέρα, ἢ παρὰ τοῦ υἱοῦ. ὥστε καὶ ἐντεῦθεν τὸ ὁμοτίμον τε καὶ ὁμοούσιον δῆλον. Τί οὖν ὁ Χριστός; σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς. ὅπερ γὰρ ἐκήρυξάς με Ⓦ πατέρα, φησὶ, κἀγὼ Ⓦ γεγωνήκοτά σε ὀνομάζω, μόνον οὐ λέγων· ὅτι ὥσπερ σὺ τοῦ Ἰωνᾶ υἱός, οὕτω κἀγὼ τοῦ πατρός εἰμι. ἐπεὶ καὶ προέλεγεν ἵνα εἴπῃ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· ἀλλ' ὅπερ εἶπεν υἱὸν Θεοῦ, ἵνα δείξῃ ὅτι ὥσπερ ἐστὶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ ἐκεῖνος υἱὸς Ἰωνᾶ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ᾧ γεγωνήκοτι, δῆλα ταῦτα τοῦτο ποιεῖ στήκει.

18 Καὶ ἐγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. Τουτέστι, τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. ἐντεῦθεν δείκνυσι πολλοὺς μέλλοντας πίστεύειν, καὶ λύσησιν αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ παιδεύει ποιεῖ.

Καὶ πύλαι ᾅδου οὐκ Ⓒ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Εἰ δὲ ἐκεῖνος οὐκ Ⓒ κατισχύσει, πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ. ὥστε μὴ θορυβοῦ, ἐπειδὴ μέλλῃς ἀκούειν, ὅτι Ⓒ θραυσθήσομαι, καὶ σταυρωθήσομαι. Εἶτα καὶ ἑτέραν λέγει τιμήν·

19 Καὶ ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας. Τί δέ, καὶ ἐγὼ δέ σοι δώσω; ὥσπερ ὁ πατὴρ σοὶ ἔδωκε τὸ ἐμὲ γνῶναι, οὕτω καὶ ἐγώ σοι δώσω. καὶ οὐκ εἶπε, Ⓒ θαρρεῖ σου Ⓦ πατέρα (καίτοι πολλὴ τοῦ ἐξουσίας ἡ ἐνδειξις, καὶ τὸ δῶρον τὸ μέγεθος ἄφατον) ἀλλ' ἐγώ σοι δώσω. τί δίδως, εἰπέ μοι; τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν·

Ἰν' ὅσα δήσῃς ὅτι τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ὅτι τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αὐτὸν δοῦναι τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, τὸ λέγοντος, ἐγώ σοι δώσω; Εἶδες πῶς καὶ αὐτὸς ἀναγκάζει Ⓦ Πέτρον εἰς ὑψηλὸν τινὰ τὸν ἄνδρα ἔννοιαν, καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει καὶ δείκνυσιν ὑιὸν ὄντα τοῦ Θεοῦ δηλονότι τῶν ἐπουρανίων τῶν δύο τούτων; ἃ γὰρ Θεοῦ μόνον ἐστὶν ἴδια, ὃ τὰ ἁμαρτήματα λύσαι, καὶ ὃ ἀνθρώπινον τινὰ ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐκ τοσαύτης κυμάτων ἐμβολῆς, καὶ δαιμόνων ἀλίεα πέτρας πάσης ἀπορρώγας ἐρρύτερον, τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἁπάσης, ταῦτα αὐτὸς ἐπαγγέλλεται δώσειν. καθάπερ ὁ πατὴρ τοῖς Ⓦ Ἱερεμίαν ζαλεπόμενος ἔλεγε· Ὡς σύλον χαλκοῦν, ὡς τοῖχον πύργον αὐτόν· ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν εἰς ἔθνει, τοῦτον δὲ πάντα κρατοῦντα τῆς οἰκουμένης. Ἡδέως ἂν ἐρείμην σοῦ ἐλαττοῦσι βουλομένους τοῦ μισθοῦ τὸ ἀξίωμα, ποῖα μείζονα δῶρα, ἅπερ ἔδωκεν ὁ πατὴρ τῷ Πέτρῳ, ἢ ἃ αὖ ἔδωκεν ὁ υἱός; ὁ μὲν γὰρ τῷ Πέτρῳ τὸ ἀποκαλύψαι οὐ μὴν ἐχειρίσατο· ὁ δὲ υἱὸς τοῦτο καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πάντα κρατοῦντα τὸ οἰκουμένης ἔσεμνε, καὶ αἰδέσιμα θητοῦ τὸ σὺν τοῖς θείοις πάντων τὸ ἐξουσίαν σεχρίσει, ταῖς κλεῖς αὐτοῦ δοὺς, ὃς τὸ ἐκκλησίαν πάντα κρατοῦντα τῆς οἰκουμένης ἐξέτεινε, καὶ τοῦ θείου ἰσχυροτέραν ἀπέφηνεν. Ὁ θεῖος γὰρ καὶ ἡ γῆ παρελθόσεται· ἃ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. πῶς οὖν ἐλαττοῖ, ὁ τοιαῦτα δοὺς, ὁ τοιαῦτα καταρθωκώς; καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα δείξω τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ἔργα (πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν) ἀλλ' ὑποτιμίζων τινὰ αἰσχιστον

Ιερ. α. ιη. Ματ. κδ. λε.

κ. ἐπὶ ἀ

Τίνος ἕνεκεν ⓦ οἰκίας τῆς πόλεως εἰρήκεν; ἐπειδὴ ἔστι καὶ ἄλλη Καισάρεια, ἡ Στράτωνος. ⸀οὐκ ἐν ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν ταύτῃ αὐτοὺς ἐρωτᾷ, πόρρω τῶν Ἰουδαίων ἀπάγων, ὡς πάσης ἀπαλλαγὴν τῆς ἀγωνίας μετὰ παρρησίας εἰπεῖν τὰ κατ' ἐμοῦ ἅπαντα. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐθέως τὴν γνώμην αὐτῶν ἠρώτησεν, ἀλλὰ τὴν τῶν πολλῶν; ἵνα εἰπόντες τὴν ἐκείνων, εἶτα ἐρωτηθέντες, ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγητε (τίνα με), ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἐρωτήσεως εἰς μείζονα αἰσχυνθῶσιν ἔννοιαν, καὶ μὴ εἰς τὴν αὐτίκα ταπεινότητα τοῖς πολλοῖς ἐκπέσωσι. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν πεπαίδευκε· ἀλλ' ὅτε σημεῖα πολλὰ ἐποίησε, καὶ ἐκεῖ πολλῶν αὐτοῖς διελέξατο καὶ ὑψηλῶν δογμάτων, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος, καὶ τῆς πρὸς ⓦ πατέρα ὁμοουσίας πολλὰς ποιήσατο τὰς ἀποδείξεις, ὅτε τὸ πρόσωπον αὐτοῖς προσαγαγὼν ταύτην. καὶ οὐκ εἶπε, ἵνα με λέγωσιν ⓐ γραμματεῖς καὶ ⓐ Φαρισαῖοι εἶναι (καίτοιγε ὅτοι αὐτῷ πολλάκις προσίοντα καὶ διελέγοντο) ἀλλὰ ἵνα με λέγωσιν ⓐ ἀνθρωποι εἶναι, τὴν τοῦ δήμου γνώμην τὴν ἀδέκαστον ἐξετάζων.

κ. ὅ καὶ

Εἰ" γὰρ αὐτὴν πολλῷ τὰ πεποτέρα τοῦ δέοντος ἴσῃ, ἀλλὰ πονηρίας ἀπήλλακτο· ἐκείνη δὲ πολλῆς ἔγεμε τῆς κακίας. καὶ δείκνυσι πῶς σφόδρα βουλόμενον τὴν οἰκονομίαν ὁμολογεῖσθαι, φησὶ· ⓦ τὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν θεότητα σημαίνων καλῶν· ὁ δὲ ἀναχωρῶν πολλαχοῦ ποιεῖ φησὶ γὰρ, Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς ⓦ οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Ioan. γ. ιγ. καὶ πάλιν, Ὅταν δὲ ἴδητε ⓦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον· Ioan. ς. ξβ. εἶτα, ὅπερ εἶπον·

14 Οἱ μὲν Ἰωάννην ⓦ βαπτιστὴν, ⓐ δὲ Ἠλίαν, ⓐ δὲ Ἰερεμίαν, ⓐ δὲ ἕνα τῶν προφητῶν, Καὶ τὴν πεπλανημένην αὐτῶν δόξαν εἰς μέσον ἤγαγον, τότε ἐπήγαγε,

15 Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι); Ἐκκαλούμενος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως, εἰς ὃ μεῖζόν τι φρονεῖν ἀναπείσαι περὶ αὐτοῦ· ⸀ἐκδεκαιούμενος αὐτοὺς, ὅτι ἡ πρότερα ψῆφος σφόδρα ὑστέρα ἐστὶν ἀποδέουσα αὐτοῦ τῆς ἀξίας. διὰ τοῦτο αὐτὸν ἑτέρῳ ὑπιζήτει, καὶ δευτέρου ἐπάγει πάλιν, ὑπὲρ τοῦ μὴ συμπεσεῖν τοῖς πολλοῖς, οἳ, ὅπερ μείζονα εἶδον τὰ σημεῖα ἢ κατ' ἄνθρωπον, ἄνθρωπον μὲν ὑπέλαβον εἶναι, ἐξ ἀναστάσεως δὲ φανέντα, καθάπερ καὶ Ἡρῴδης ἔλεγεν. ἀλλ' αὐτὸς ταύτης αὐτοὺς ἀπάγων τῆς ὑποψίας, φησὶν· ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγητε εἶναι; τουτέστιν, ⓐ ζωοῦντες ἀεὶ καὶ θαυματουργοῦντα βλέποντες, καὶ πολλὰς δυνάμεις δι' ἐμοῦ πεποιηκότες αὐτοί. Τί οὖν; τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων ὁ Πέτρος, ὁ πάντα χρὸν θερμὸς, ὁ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος, πάντων ἐρωτηθέντων, αὐτὸς ἀποκρίνεται. καίτοι μὲν τὸν τοῦ δήμου γνώμην ἠρώτα, πάντες εἶπον τὰ ἐρωτηθέν· ὅτε δὲ τὴν αὐτῶν, Πέτρος προσπηδᾷ καὶ προλαμβάνει, καὶ φησι·

16 Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Τί οὖν ὁ Χριστός;

17 Μακάριος εἶ Σίμων Βαρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι.

ἴσ. γνῶσον, ἢ, γνωσθεὶς ἦν ἕνα

Καὶ μὴν εἰ μὴ" γνησίως αὐτὸν ὡμολόγησε καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ παθεῖν γεγυμνημένον, οὐκ ἂν ἐπεκαλύφθη τοῦτο ἔργον· εἰ μὴ πολλῶν αὐτὸν (τίνα) * ἐνόμιζεν, ἀμακαρισμοῦ ἄξιον ἂν τὸ λεχθέν. ἐπεὶ καὶ πρότερόν τινα εἶπον, Ἀληθῶς Θεοῦ υἱός ἐστιν, ⓐ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ⓦ σάλου οἱ εἰδόν, καὶ οὐκ ἐμακαρίσθησαν, καίτοι ἀληθῆ εἰπόντες. οὐ γὰρ ἰδιαιτέρων ὠμολόγησαν ἰδιότητα, οἵαν ὁ Πέτρος· ἀλλ' ἅπερ τῶν πολλῶν ἀληθῆ ἐγὼ ἐνόμιζον (τίνα)· ἀξιάρεστον μὲν καὶ τοῦτο τῶν πολλῶν, ἀμαρτίαν μὲν οὐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς. καὶ ὁ Ναθαναὴλ ἔλεγε· Ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ οὐ μόνον ἀμακαρίζεται, ἀλλὰ καὶ ὡς εὐδετέρων πολλῷ τῆς ἀληθείας εἰρηκώς, ἐλέγχεται παρ' αὐτοῦ· ἐπήγαγε γοῦν· Ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς πιστεύεις· μείζονα τούτων ὄψῃ. τίνος οὖν ἕνεκεν Ioan. α. μθ. Ioan. α. ν.

οὖν

νοι ἔχει ἡ ἀρετή, ἀλλὰ ὁ Ζωσιδὸς πολλῆς πλησῖ τῆς ὑφεσσώης· καὶ τοσαύτῳ ἔνδοι ἐστὶ θησι τῷ ἡδονῷ, ὅσῳ οὐδεὶς πρόθυμος δυνήσ[ε]ται λόγος. Τί γὰρ σοι δοκεῖ τὴν ἐν ᾧ παρόντι βίῳ [ε]ἶ ἡδύ; τράπεζα πολυτελὴς, καὶ σώματος ὑγεία, καὶ δόξα, καὶ πλοῦτος; ἀλλὰ ταῦτα τὰ ἡδέα μὴ ἐκείνη προβαλώμεθα τῇ ἡδονῇ, πόσων ἔσται παρότερα τὰ οὐτῷ συμφέροντα. οὐδεὶ γὰρ ἥδιον Ζωσιδότος ἀγαθοῦ καὶ ἐλπίδος χρηστῆς. καὶ εἰ βούλεσθε τοῦτο μαθεῖν, Ⓦ μέλλοντα ἀπιέναι σύντομον ἔξεπάσωμεν, ἢ Ⓦ γενόμενα· καὶ ἀναμνήσαντες αὐτὸν τραπέζης πολυτελοῦς ἧς ἀπέλαυσε, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, καὶ ἀγαθῶν ἔργων ὧν εἰργάσατο ποτε καὶ ἐποίησεν, ἐρώμεθα ὅτι ἆρα ἡδύνατο μᾶλλον, καὶ ὀφρύμεθα ἐπ' ἐκείνοις μὲ ἀμεμπτόμενοι καὶ ἐγκαλυπτόμενοι, ὅτι τούτοις ἢ πεπτώμενοι καὶ σκιρτῶντα. ὅτα καὶ Ἐζεκίας ὅτε ἐμεγαλαύχιθη, καὶ δόξης, καὶ βασιλείας, καὶ τραπέζης πολυτελοῦς ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ διαφο-
δ. Βας. κ. γ. καὶ Ησ. λα. γ. β. Τιμ. δ. ζ. π. σώης. Μνήσθητι γάρ, φησι, Κύριε, ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου ἐν ὁδῷ ἀληθείας. ὅρα καὶ Παῦλον ἀπὸ τούτων σκιρτῶντα καὶ λέγοντα· Τὸν ἀγῶνα Ⓦ καλὸν ἠγώνισμαι, Ⓦ δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. Τί γὰρ καὶ Εἶχεν εἰπεῖν οὗτος, φησι; πολλὰ καὶ πλείονα τούτων· καὶ ὑμᾶς ἂς ἐπιμήκη, καὶ δορυφορίαν ἧς ἀπέλαυσε, καὶ θεραπείαν πολλήν. ἢ οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ λέγοντος, Ὡς ἄγγελον Θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν· καὶ, ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι· καὶ, ὅτι οὐχὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ Ⓦ πρόκειται οὐκ ἐνθάδε; ἀλλ' οὐδὲν ἐκείνων φέρει εἰς μέσον· ἀλλὰ τοὺς πόνους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ τοὺς ὑπὲρ τούτων στεφάνους. καὶ μάλα εἰκότως. ταῦτα μὲν γὰρ ἐπιστῆσαι ἀφίεται, ἐκεῖνα δὲ ἡμῖν ζωποιεῖ· κἀκείνων μὲν δώσομεν λόγον, τούτων δὲ μισθὸν ἀπαιτήσομεν. Οὐκ οἶσε οὖν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τελευταίᾳ πῶς συστρέφει ψυχὴν ἁμαρτήματα; πῶς κάτωθεν τὴν καρδίαν ἀνέχας; ὅτε τοίνυν ὅτε ταῦτα ἴδῃς, τὴν ἀγαθῶν ἔργων ἡ μνήμη προβαλοῦσα, καθάπερ βύσσα τὸ χαλκεῖον, προβαλεῖται τὴν τεθορυβημένην ψυχήν. αὐτὴ γὰρ πέφυκεν, καὶ ζῶσιν ἡμῖν ἀεὶ ποιεῖ πρέσβυν ὁ φόβος· ὅπου δὲ ἀναισθησία πολλὴ, ἐκεῖθεν ὁ θάνατος ἀπόκειται, ὅταν ἐκδημήσωμεν σύντομον, ὅταν ἀπὸ τούτου. ἐπεὶ καὶ ὁ δεσμώτης ὅτε μάλιστα λέγει, ὅταν εἰς τὸν ὄζα ἀγάγωσι· ὅτε μάλιστα πέφευγε, ὅταν ἔπους ἡ τῶν βημάτων, ὅταν ἤδη ταῖς εὐθυνίαις δώσωμεν. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ δίκαια τὴν πολλὴν τότε ὄντων ἀκούει δικηγορημένων, καὶ ἀνάγκης φοβερᾶς, ὧν οὐδὲν τὴν θεωρίαν λοιπὸν φέροντες Ⓦ ἀπόντες, καὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ μὴ πολλῆς τῆς ῥύμης ὠφέλουσι κείμενοι, καὶ φοβερὸν ὁρῶσι τοῖς πρόσω, τῆς ψυχῆς ἔνδοι ἑαυτὴν εἰσωθούσης, καὶ ὀκνούσης ἀπορραγῆναι τοῦ σώματος, καὶ τὸν ὄφιν τὸν ἐρχομένων ἀπέλαυν οὐ φερούσης. Εἰ γὰρ αἱ θεόπτους φοβερὰς ὁρῶντες διατελοῦμεν, ἄγγελος ἀπειληφόρους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τὴν προβαλομένων βλέποντες, τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένης ἡμῖν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς, καὶ συρομένης καὶ πολλὰ ἀποδυρομένης εἰκῆ καὶ μάτην; ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος μὴ ὃ ἀπελθεῖν, πολλὰ ἐπιτίθησιν, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησε. ταῦτα δὴ πάντα ἀναπλάττοντες πρὸ ἑαυτοῖς καὶ διαστρέφοντες, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ πάθωμεν, Ⓦ ὧν τούτων φόβον ἀκμάζοντα μαθόντες, ὅπως τὴν ἀπὸ τῶν παραγμάτων φύγωμεν κόλασιν, καὶ τὴν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν ἡμῖν πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νδ. 13 ΕΞΕΛΘΩΝ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΕρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· τίνα με λέγουσιν Ⓦ οἱ ἄνθρωποι [ε]ἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

Τίνες

ὅταν χαίρωμεν θορυβεῖσθαι εἰκός. κ᾽ φύσιν γὰρ πάντα ἔχει καὶ κ᾽ ἀκολουθίαν. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ὅπου σῶμα ἐστὶ, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ συμβαίνουσι τοῦτο ἴδοι τις ἄν. καὶ ἵνα τοῦτο μάθῃς, φέρε, ὃν νομίζεις μάλιστα βίον ἡδέως ζῆσαι καὶ ἀπολαύσεσθαι τοῦ παρόντος, τοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν. βούλει τοὺς Ἀβραὰμ τὸν Ζωὴν ἐξετάσωμεν ἐκ τοῦ ποιμένων; τί οὖν οὗτοι θύρας ἤκουσιν; Ἐξῆλθε γὰρ ἐκ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας αὐτῶν. εἶδες πολλὰ Γεν. ιε. α.
μὰ λυπηρὰ ἐπιτατόμενον; ἀλλ᾽ οὐδὲ καὶ ὁ χρηστὸς ἀβραὰμ ἐδειλία. καὶ δοῦλος εἰς γῆν τὴν αὐτοῦ σοι δείξω, καὶ πόσον τε εἰς ἔθνος μέγα. τί οὖν; ὅτε ἦλθεν εἰς τὸν γῆν, καὶ ὁ λιμὸς ἐπῆλθεν, ἔστι τὰ λυπηρά; οὐδαμῶς· ἀλλὰ πάλιν ἕτερα χαλεπώτερα τῶν πρότερον διαδέχεται, λιμὸς καὶ μετάβασις εἰς γυναικὸς ἁρπαγή. καὶ μὴν ταῦτα χρήσιμα ἕτερα αὐτὸν ἐξ-
εδέχετο, ἥ τε τοῦ Φαραὼ πληγή, εἰς ἡ ἄφεσις, εἰς ἡ ὕβρις, καὶ τὰ πολλὰ δῶρα σκῦλα, καὶ ἡ πρὸς τὸν οἰκίαν ἐπανοδος. καὶ τὰ ἑξῆς δὲ ἅπαντα τοιαῦτα ἔχει τὸν στερεὸν, ἀπὸ χρηστῶν καὶ λυπρῶν πλεκόμενον. καὶ ὅπου τοὺς ἀποστόλους δὲ εἶδες Ζωὲ βαίνε. διὸ εἰς Παῦλος ἔ- Ι. Κορ. α. δ.
λεγε· Ὁ καλῶν ἡμᾶς ἐν παύσῃ τῇ θλίψει, εἰς ὃ δύναται ἡμᾶς καλεῖν τοῦτ᾽ ἐν παύσῃ θλίψει. τί οὖν πρὸς ἐμέ, φησὶν, ἀεὶ ἐν λύπαις εἶ; μὴ ἀγνώμων μηδὲ ἀ-
χάριστος γίνου. καὶ γὰρ ἀμήχανόν ἐστιν ἐν λύπαις εἶναι διηνεκῶς (οὐδὲ γὰρ ἔρχεται ἡ φύσις) ἀλλ᾽ ὅπου ἐν χαρᾷ βουλόμεθα εἶναι ἀεὶ, διὰ τοῦτο ἐν λύπαις εἶναι νομίζομεν ἀεί. οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον· ἀλλ᾽ ὅπου τῶν μὲν χρηστῶν καὶ ἀγαθῶν βίαιος ἀπολαυόμεθα, τῶν δὲ λυπρῶν ἀεὶ μεμνημένοι ἐσόμεθα, διὰ τοῦτο καὶ ἀεὶ ἐν λύπαις εἶναι φαμεν. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἀνθρώπου ὄντα, ἀεὶ ἐν λύπαις εἶναι. καὶ εἰ βούλεσθε, καὶ ἐν τρυφῇ βίον ἐξετάσωμεν, τὸν
ἁβρὸν καὶ διαῤῥέοντα, καὶ τὰ φορτικὰ καὶ ἐπαχθῆ καὶ ὀδυνηρά. ὑποδείξομεν γὰρ ὑμῖν καὶ τοῦτον ἔχοντα λύπας, κἀκεῖνον αἰσθήσεις. ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε. προχείσθω δὲ εἰς μέσον δεσμώτης ἀνήρ, καὶ ἄλλος βασιλεὺς νέος ὀρφανὸς, οἰκίαν διαδεξάμενος μεγάλην· προχείσθω δὲ καὶ ὁδοιπόρος, διὰ ὅλης ποιούμενος τῆς ἡμέρας, ὁ δὲ ἕτερος τρυφῶν διηνεκῶς. βούλει καὶ σκεῦος ἀγγείας προθῶμεν τοῦ τρυφῶντος; σκόπησον πῶς αὐτὸ εἰ-
κὸς χειμάζεσθαι τὸν διάπλουν, ὅταν δόξῃ ἐφίπτασθαι τῆς καρδίας αὐτοῦ· ὅταν κατα-
φερῆται πρὸς τὴν οἰκετῶν· ὅταν τοῦ ἐλαττῶσαι ὑβρίζηται· ὅταν μείζους ἔχῃ κατηγόρους, καὶ σὺν διαβάλλοντας αὐτὸν τὸν πολυτέλειαν. καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα ἐν πλούτῳ τοιούτῳ συμβαίνει εἰκὸς, σὺν εἰπεῖν ἔστι, πρὸς ἀπειθείας, πρὸς προσκρούσματα, πρὸς κατηγορίας, πρὸς ζημίας, πρὸς πρὸς τὴν φιλονεικίαν ὀπίσω λάκης, οἱ, ἐπειδὴ τὸ ἐκείνου πλοῦτον εἰς ἑαυ-
τὸν ἐνεγκεῖν μὴ δυνηθῶσι, ἕλκουσι, ἅπερ ἐπίτοισι πάμπαν ἦν τὸν νέον, μείζους ἐπίφορσι χειμῶνας αὐτῷ. βούλει καὶ τοῦτον εἶπω τὸν ἡδονὴν τοῦ μισθωτοῦ; ἀπόντων ἀπόλλακται τοῦτον. καὶ ὑβρίσῃ τις αὐτὸν, οὐκ ἀλγεῖ (οὐδενὸς γὰρ ἑαυτὸν ἡγεῖται μείζονα)· οὐκ ἔστι χρημάτων δέδοικε, μὴ ἡδονῆς ἐλάττει, μετ᾽ ὀφθαλμοῦ καθεύδει πολλῆς. οὐκ ἔστως ὁ τὸ θαλάττιον οἶνον πίνοντες τρυφῶσιν, ὡς σκῆπτος ὅτι πηγὰς ἀπίων, καὶ τὸν ναμάτων ἀπολαύων ἐκείνων. ἀλλ᾽
ἐκείνου δὲ τοιαῦτα. εἰ δὲ οὐκ ἔχεις σοι τὰ εἰρημένα, ἵνα μείζονα ποιήσω τὸν νίκην, φέρε, τὸν βασιλέα καὶ τὸ δεσμώτην συγκρίνωμεν· καὶ ὄψῃ πολλάκις ὅταν μὲν ἐν ἡδονῇ ὄντα καὶ παίζοντα καὶ πηδῶντα· ἐκεῖνον δὲ ἐν ἁβδέλματι καὶ πορφυρίδι ἀθυμοῦντα, καὶ μυρίας ἔχοντα φροντίδας, καὶ ἀπὸ τεθηκότα ὧν δεῖ. οὐ γάρ ὅστιν, οὐκ ἔστι βίον ἄλυπον οὐδὲ ἑνὸς θύρᾳ, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡδονῆς ἄμοιρον. οὐδὲ γὰρ δύ᾽ ἤρκεσεν ἡμῖν ἡ φύσις, καθάπερ ἔφθην εἰπών. εἰ δὲ
ὁ μὲν χαίρει πλείονα, ὁ δὲ λυπεῖ πλείονα, τοῦτο πρὸς αὐτὸν τὸ ἀληθοῦς συμβαίνει, ὅταν μακροθυμῇς ᾖ, οὐ πρὸς τὸν τοῦ παραγμοῦ φύσιν. εἰ γὰρ βουλοίμεθα ζωὴν ἔχειν, πολλὰς ἔχομεν ἀφορμάς. δύ᾽ γὰρ ὁπλαδώμεθα ἀρετῆς, οὐδὲν ἔσται ὃ λυποῦν ἡμᾶς λοιπόν. καὶ γὰρ ἐλπίδας ὑποτείνει χρηστὰς αὐτὴ τοῖς κεκμηκόσιν αὐτὴ, καὶ θεοῦ θυμέσους ποιῇ, καὶ πρὸς αἰῶνα εὐθύμους, καὶ ἡδονὴν ἀνίπνου ἄφατον. εἰ γὰρ καὶ ἐν ᾧ καταρθοῦν πό-

θορυβεῖσθαι.

ὑπο τείνει

αὐτοὺς ἀναμιμνήσας τῶν ἠμαρτημένων. Ὃ γὰρ ἤδει ὑπολελειμμένους. ἀλλὰ δι' ἁπλῶς ἐγκαλέσαι, οὐκ ἐδόκει λόγοι ἔχειν· διὸ ἀφορμὴν ἀπ' αὐτῶν λαβόντα οὕτως ὑπομνῆσαι, ἀνωδύνως ἐποίει τὸ ἔγκλημα. καὶ διατί μὴ τότε ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ὅτε εἶπον· πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι; καὶ γὰρ ἄκαιρον ἐδόκει τότε τοῦτο λέγεσθαι, ἵνα μὴ δόξῃ ὑπερέχειν τῶν σημείων. καὶ ἄλλως δὲ, οὐκ ἐβούλετο ὑπὸ τῶν ὄχλων αὐτοῖς ἐγκαλέσαι, οὐδὲ ἐπ' ἐκείνων φιλοτιμεῖσθαι. Ὃ καὶ τῶν ὑστέρων ἡ κατηγορία, ὅτι διπλοῦν τὸ θαύματος ἡμαρτήκεισαν. διὸ δὲ ἄλλο θαῦμα ποιήσας, τότε ὑπεμίμνησκε. ἃ γὰρ διελογίζοντο, ταῦτα εἰς μέσον φέρει. τί οὖν διελογίζοντο;

7 Ὅτι ἄρτους, φησὶν, οὐκ ἐλάβομεν. Ἐπὶ γὰρ τοῖς καθάρσιοις ἦσαν ταῖς Ἰουδαϊκαῖς ἐσταθμημένοι, καὶ ταῖς τῶν βρωμάτων διαστάσεσι. διὸ ἀπόντων ἔνεκεν καὶ σφοδρότερον αὐτοῖς ὑπέτιθε), λέγων·

8 Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

9 Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην ὑμῶν ἐστὶν ἡ καρδία; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; ὦτα ἔχοντες, οὐκ ἀκούετε; οὐ μνημονεύετε τῶν πεντακισχιλίων τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

10 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

Εἶδες ἀναγκαίως ὑπετέμνησεν; οὐδὲ γὰρ δηλαδὴ φανερῶς οὕτως αὐτοῖς ὑπεμίμνησας. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; ὥστε πάλιν τοῦ περὶ τῶν βρωμάτων παραλήψεως ἐκβαλεῖν. διὰ γὰρ τοῦτο, ὅτε μὲ, οὐ νοεῖτε, μόνον εἶπεν, οὐδὲ συνίετέ φησιν· ἐνταῦθα δὲ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερηφανείας, ὀλιγόπιστοί φησιν. οὐ γὰρ πάντα ὁμοῦ ἡ παραίνεσις καλεῖ. ὥσπερ γὰρ μετεδίδου παῤῥησίας αὐτοῖς· ὅταν δὲ ὑπομιμνῄσκῃ, τῇ πικρίᾳ ταύτῃ τοὺς σωτηρίας αὐτῶν οἰκονομεῖ. ὅρα δὲ καὶ τοῦ ὑπομιμνήσκειν πολλοῦ καὶ τοῦ ὑπεικεῖν. μονονουχὶ γὰρ ἀπολογούμενος αὐτοῖς, ὑπὲρ ὧν ἐπετίμησεν αὐτοῖς σφοδρῶς, φησὶν· ὅπως νοεῖτε οὖν πάντα ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; δηλοῖ τοῦτο δὲ καὶ ἐξ ἀριθμοῦ τὸ ἦσαν ἐκ τῶν τεσσαράκοντα καὶ τῶν λειψάνων, ὁμοῦ τε εἰς δύναμιν αὐτοὺς ἄγων τοῦ προελθεῖν, καὶ ὡς τὰ μέλλοντα παρασκευωτέρους ποιῶν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἴσχυσεν ἡ ὑπόμνησις, καὶ πῶς διήγειρεν αὐτῶν καταῤῥυῆναι τὴν δηλαίαν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Εὐαγγελιστής. οὐδὲν γὰρ πλέον εἶπεν τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὑπομνήσαντος καὶ τοῦτο παρὰ τοῦτος μόνον,

11 Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν προσέχειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων; Ἐπήγαγε λέγων·

12 Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν ἄρτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων,

Καί τι αὐτὸ τοῦτο ἐρμηνεύσαντος. ὅσα πόσα ἀγαθὰ ἡ ὑπόμνησις εἰργάσατο. καὶ γὰρ τῶν Ἰουδαϊκῶν αὐλῶν ἀπήγαγε παντελῶς, καὶ ῥᾳθύμους οὕτως προσεκλιτικοὺς εἰργάσατο, καὶ τῆς φιλοτιμίας δὲ ὀλιγοπιστίας ἀπήλλαξεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι μηδὲ τρέμειν, εἴποτε ἄρτους φαίνοιτο ὀλίγους ἔχοντες, μηδὲ ὑποφορὰν λιμοῦ φοβεῖσθαι, ἀλλ' ὑποφορὰν τύπτων πάντων. ἴσ. μετ' ἐρμηνεύσαντος.

ΘΕΙΚΟΝ· Μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς πάντα καλῶς κολακεύωμεν τοὺς ὑποκειμένους, μηδὲ κολακεύεσθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων ζητῶμεν. καὶ γὰρ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ τῶν δυσθεράπευτον ψυχὴ τῶν φαρμάκων τούτων. Ἀφὸ δὲ τοῦτο καὶ τὰ τῇ τοῦ οἰκουμένου ἅπασαν ὁ Θεὸς ὅτω διῆκε, ποτὲ μὲν τοῦτο, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο ποιῶν· καὶ ὅτε τὰ χρήσιμα μόνιμα, ὅτε τὰ λυσιτελῆ καθ' ἑαυτὰ ἀφίησιν εἰ). ὥσπερ γὰρ ποτὲ μὲν ὑγίᾳ, ποτὲ δὲ νόσῳ· καὶ ποτὲ μὲν λύπῃ, ποτὲ δὲ ἡδονῇ· ποτὲ μὲν νόσος, ποτὲ δὲ ὑγίεια. μὴ τοίνυν θαυμάζωμεν ὅταν νοσῶμεν, ἐπεὶ καὶ ὅταν ὑγιαίνωμεν θαυμάζειν δεῖ· μηδὲ θορυβώμεθα, ὅταν ἀλγῶμεν, ἐπεὶ καὶ ὅταν χ. ποτὲ χ. ποτὲ

2 Ο δὲ φησιν· ὑμῖς γινώσκετε εὐδία (πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός)

3 Καὶ τοῦ σήμερον χειμών (πυῤῥάζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός) τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;

4 Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

Ο δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι προσελθόντων αὐτῷ Φαρισαίων, Ἀναστενάξας τῷ πνεύ- Μαρ. η. 12.
ματι αὐτοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; κατέτεμνε ὀργῆς ἀξία ἡ ἐρώτησις καὶ ἀγανακτήσεως· ἀλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἡδέως ὑφορᾶται, οὐκ ὀργίζεται, ἀλλ' ἐλεᾷ καὶ θαλαττίζει ἅτε δύνατα ποιοῦντας, καὶ μὴ τοσαύτην ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως πειράζοντας αὐτόν. Οὐδὲ γὰρ ὥστε πιστεῦσαι ἐζήτουν, ἀλλ' ὥστε ἐπιλαβέσθαι. Εἰ γὰρ ὡς πιστεύσοντες προσῆλθον, ἔδωκεν ἄν. ὁ γὰρ τῇ γυναικὶ εἰπών, οὐκ ἔστι καλόν, καὶ μὴ ταῦτα δοὺς, πολλῷ μᾶλλον ἂν τούτοις παρέσχεν. ἀλλ' ὅτι οὐ πιστεῦσαι ἐζήτουν, δῆλα τοῦτο ἀποκρίσεις ἑτέρωθι καλοῦσα, ὅτι ἕτερα μὲν ἔλεγον, ἕτερα δὲ ἐφρόνουν. Εἰ γὰρ ὅτις θύσαι, ὕδωρ ἂν ἤτησε. καὶ ἑτέρωθεν δῆλον οὐκ ὄντα πιστεύειν. ὅπου μηδέποτε γὰρ ἐλεγχθέντες, οὐ παρέμειναν οὐδὲ εἶπον, ὅτι ἀγνοοῦμεν καὶ μαθεῖν ζητοῦμεν. Τί δὲ σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤτουν; ἥλιον στῆσαι, ἢ σελήνην χαλάσαι, ἢ χειμῶνας κατενεγκεῖν, ἢ ἀέρα μεταβαλεῖν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. τί οὖν αὐτὸς φησι; τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; ὀρᾶτε τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν; οὐδὲ γὰρ ὡς πρόφασιν ἡρήσατο μόνον καὶ εἶπεν, οὐ δοθήσεται αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν λέγει, δι' ἣν οὐ δίδωσι, κατέτεμνε οὐχ τοῦ μαθεῖν ἐρωτᾶν αὐτόν. Τίς οὖν ἡ αἰτία; ὥσπερ ὅτι τοῦ οὐρανοῦ φησι, ἄλλο μόνον σημεῖον τοῦ χειμῶνος, ἄλλο δὲ τῆς εὐδίας· καὶ οὐκ ἀν τις τὸ σημεῖον ἴδοι τοῦ χειμῶνος γαλήνην ζητήσειεν, οὐδὲ ἐν γαλήνῃ εὐδίαν χειμῶνα· οὕτω καὶ ἐπ' ἐμοῦ λογίζεσθαι χρή. ἄλλος γάρ ἐστι τῆς παρουσίας ὁ καιρὸς, ἄλλος δὲ ὁ μέλλων. νῦν χρεία τούτων τῶν σημείων οὐκ ἐν τῇ γῇ, τὰ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκείνῳ τεταμίευται τῷ καιρῷ· νῦν ὡς ἐπὶ σοὶ ἦλθον, τότε ὡς δικαστὴς παρέσομαι· νῦν ὥστε ζητῆσαι τὸ πεπλανημένον, τότε ὡς ἀπαιτῆσαι θυσίας. Διὰ τοῦτο λαθὼν ἦλθον· τότε δὲ μετὰ πολλῆς τῆς δημοσιότητος, τὸν οὐρανὸν ἑλίξω, τὸν ἥλιον ἀποκρύψω, τὴν σελήνην οὐκ ἀφεὶς δοῦναι τὸ φῶς. Ὅτε καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ ἀστραπὴ ἀθρόως πᾶσι φαινομένη μιμήσεται τῆς παρουσίας μου ἡ ἐπιφάνεια. Ἀλλ' οὐχὶ νῦν τούτων ὁ καιρὸς τῶν σημείων. ἦλθον γὰρ ἀποθανεῖν, καὶ τὰ ἀγνοούμενα παθεῖν. Οὐκ ἠκούσατε τοῦ προφήτου λέγοντος· Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀ- Ησ. μβ. β.
κουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ; καὶ ἑτέρου πάλιν· Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον; Εἰ δὲ τὰ Ψαλμ. ογ. ς.
ἐπὶ Φαραὼ λέγοιεν σημεῖα, πολεμίου τότε ἀπαλλαγὴν ἔδει, καὶ εἰκότως ἐχθρὸς ἐνόμιστο· ὧν δὲ πρὸς φίλους ἐλήλυθε τότων οὐ χρεία τῶν σημείων. πῶς δὲ τὰ μεγάλα δώσω, τῶν μικρῶν μὴ πιστευομένων; μικρῶν ὡς πρὸς ἐπίδειξιν λέγω· ἐπεὶ τῇ δυνάμει πολλῷ τούτων ἐκείνων μείζονα ἰδοῦ. Τί γὰρ ἴσον ἂν εἴη τῷ ἀμύρτημα λῦσαι, καὶ νεκροὺς ἀναστῆσαι, καὶ δαίμονας ἀπελάσαι, καὶ δημιουργῆσαι σῶμα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξεργάσασθαι; σὺ δὲ αὐτῷ ὅσα τινὶ πεπωρωμένῳ καρδίᾳ, πῶς ἀκούσαντες, ὅτι οὐ δοθήσεται αὐτοῖς σημεῖον, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου, οὐκ ἐρωτῶσι. καίτοι γε ἐχρῆν καὶ τοῖς προφήταις εἰδότας, τὰ συμβάντα ἀπόρρητα, καὶ οὐκ ἀδύτερον τοῦτο ἀκούσαντας πυθέσθαι καὶ μαθεῖν τί ποτε ἐστὶ τὸ λεγόμενον. ἀλλ' ὅπερ ἔφην, οὐκ ἐπιθυμίᾳ τοῦ μαθεῖν ταῦτα λέγουσι. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτοὺς ἀφεὶς αὐτοὺς ἀπῆλθε.

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησὶν, εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῶν Σαδδουκαίων. Διὰ τί μὴ εἶπε, προσέχετε ἀπὸ τῆς διδασκαλίας; σαφῶς βουλόμενος

δοὺς αὐτοῖς παρὲς ὃ περὶ αὐτῶν ζῶντα ἀρτήσας. ὁ γὰρ δεικνύτος ἰῶ τὰ ῥήματα, ὅτι δυνάται μὴ ἀπολῦσαι αὐτὲς νηστεις, ἢ ἐμφανίοντος τὴν ἐξουσίαν. ὃ γὰρ, φησὶ, τῶτο ἐστὶν ἐδεδακυλίδυε. ὅπερ ἦ τῶν πλήθυς ἐμεμηνύκεσαν λοιπὸν, ἢ τὸ τόπου ὁ τῆς ἐρημίας (πόθεν γὰρ, φησὶ, ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσῶτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσῶτον;) ἢ σαφὲ ὅτω ζωπυρῶν ὁ λιμὸν, λοιπὸν αὐτὲς τὰ περὶ ἑαυτῶν ἐισφέρει, καὶ φησὶν αὐτοῖς

34 Πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτὰ, ἢ ὀλίγα ἰχθύδια.

Καὶ οὐκ ἔτι λέγουσιν, ἀλλὰ ζῶντα τὰ ὄντα εἰς τοσῶτος, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἶπον. ὅτως εἰ μὴ ὁ τοῦ πνεύματος ἐπέλαμβάνετο τὸ, ἀλλ' ὅμως ὑφηλότεροι καὶ μακρὰ ἐλέγοντο. ὁ γὰρ ἢ αὐτὸς μᾶ τῶτων ἑτέρων αὐτῶν τὴν ἀφέλειαν ὁμοίας ἐρωτᾷ, ὥσπερ ἢ πρότερον, ἵνα καὶ τῶν ζήτων τῆς ἐρωτήσεως δυναμένοι αὐτὲς τὴν ἤδη γεγενημένην. σὺ δ' ὥσπερ εἶδες αὐτὸν ὁ ἀτελὲς ὂν τότων, ὅτω καπάμαθε ἢ τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης, ἢ θαύμασον τὸ φιλάληθες, πῶς αὐτοὶ γραφόμενοι, τὰ ἑαυτῶν ἁ κρύπτοισιν ἐκτιθέμενα, ἢ ζῶντα μεγάλα ὄντα. σαφὲς γὰρ τὸ τυχὸν ἰῶ ἐγκλημα, ἐναγχος τοῦ σημείου τότου γεγενημένου ὕτως εὐθέως ἐπιλαθόμενοι. μᾶλλον τῶτο ἢ ἐπιτιμῶντα. μᾶ δ' τότοις ὁ τὴν ἀλλίαν φιλοσοφίαν σπόνσον· πῶς ἦσαν γαστρὸς κρείττες· πῶς ἐπαύδοντο μὴ πολὺν ποιεῖσθαι περὶ τῆς λήψεως λόγον. ὁ γὰρ ἐρημίαν γὰρ ὄντες, ἢ τρεῖς ἡμέρας ὁρᾶς προσκαρτεροῦντες, ἐπὶ ἄρτους εἶχον. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὁμοίως τοῖς πρότερον ποιεῖ. ἢ γὰρ καπακλίνει αὐτὲς ἐπὶ τὴν γῆν, ὁ δὲ παῖς χορὶς τὴν μαθητὴν ποιεῖ πηγάζειν τὲς ἄρτους.

35 Ἐκέλευσε γάρ, φησὶ, τὲς ὄχλους ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν·

36 Καὶ λαβὼν τὲς ἑπτὰ ἄρτους ἢ τὲς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Τὸ δὲ τέλος οὐκ ἔστ' ὅμοιον.

37 Ἔφαγον γὰρ πάντες, φησὶ, καὶ ἐχορτάσθησαν. ἢ ἦραν ὁ περισσεύσαν τὸ κλασμᾶ ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

38 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἀνδρες, χωρὶς γυναικῶν ἢ παιδίων.

Matth. 16. 10. Καὶ ζήτει τότε μὲ πεντακισχιλίων ὄντων, δώδεκα κόφινοι ἐπλήσθησαν· οὐ ζῶντα δὲ τετρακισχιλίων, ἑπτὰ σπυρίδες; ἆρα οὖν ἔνεκεν ἢ σχήματος ἐλάττονα ἰῶ τὰ λείψανα, καίτοι οὐ τοσῶτων ὄντων τῶν ἐσιωμένων; ἢ τοῖνυν τῶτο ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι αἱ σπυρίδες τῶν κοφίνων μείζους ἦσαν· ἢ εἰ μὴ τῶτο, ἵνα μὴ πάλιν ἡ ἰσότης τοῦ σημείου εἰς λήθην αὐτὸν ἐμβάλῃ, τῇ διαφορᾷ τῶν μνημείων αὐτῶν διεπέρων, ἵνα ὁπ τῶν παλαιμένων δύναμιν θῶσι καὶ εἰ τοῦτο. σχεδὸν δὲ τῶν τότε μὲ τοῖς μαθηταῖς ἰσχρίθμους ποιεῖ τοὺς κοφίνους τῶν λειψάνων· τοῖς δὲ, τοῖς ἄρτοις τοὺς σπυρίδας, καὶ τῶτο τῶν ἀφάτου δυνάμεως ὁ διακυβερνῶν καὶ τῶν βυκολίαν τῆς ὀξουσίας, ὅπ αὐτῷ δυνατὸν ὂν καὶ ἑτέρως τὰ τοιαῦτα θαυματυργεῖν. ὅδε γὰρ μικρᾶς δυνάμεως ἰῶ, ὃ ἐν ἀριθμῷ σχετηρῆσαι ἢ τότε μὲ νῦν, τότε μὲ πεντακισχιλίων ὄντων, νῦν δὲ τετρακισχιλίων· καὶ μήτε τότε τὸ κοφίνων, μήτε νῦν τῶν σπυρίδων μείζω ἐλάττονα μήτε πλείονα ἡμέσθαι ἀφθίαν τὰ λείψανα, καίτοιγε τῶν πλήθυς τῶν ἐσιωμένων διαφέρου ὄντος. ἢ ὃ τέλος ἦ ὅμοιον τοῖς πρότερον. ἢ γὰρ ἢ τότε τῶν ὄχλους ἀφεὶς ἀνέ-

Ioan. 5. 15. χώρησεν ὁ τοῦ πλοίου, ἢ νῦν· ἢ ὁ Ἰωάννης ἦ τοῦτό φησιν. ὅπερ γὰρ σαφὲς ὅτω σημεῖον ἀνήλυθεν αὐτοῖς προσκυλίζει, ὡς τὸ τῶν ἄρτων θαῦμα· ἢ ὁ μόνον ἀνήλυθεν, ἀλλὰ ἢ βασιλέα ποιῆν ἐβούλοντο, τυραννίδος φεύγων ὑποψίαν ἀποπηδᾷ μᾶλλον τὸ θαυματυργίαι ζῶντῶν· ἢ σαφὲς πεζῇ ἄπεισιν, ἵνα μὴ ἀνήλυθησιν, ἀλλ' εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάς.

39 Καὶ ἀπολύσας, φησὶ, τὲς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.

κβ ις'. 1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἢ σαδδυκαῖοι, πειράζοντες αὐτὸν σημεῖον ἐκ τῦ οὐρανῦ ἤτησαν αὐτῶν.

Ομιλ. ιγ. 32 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΠΡΟΣΚΑΛΕΣΑΜΕΝΟΣ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τῷ ὄχλῳ, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μή ποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

Καὶ δώτερον δὲ σημεῖον τοῦτο μέλλων ποιεῖν, πρῶτον ἐθεράπευσε τοῦ τὸ σῶμα πεπηρωμένους· καὶ ἐνταῦθα δὲ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ. Ἀπὸ τῶν τυφλῶν καὶ χωλῶν ἰάσεως εἰς τοῦτο ἐμβαίνει καὶ πάλιν. Τί δή ποτε ὁ τότε μὲν εἶπον οἱ μαθηταί, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους· νῦν δὲ οὐκ εἶπον, καὶ ταῦτα προῤῥηδούσων τριῶν ἡμερῶν; ἢ ὅτι αὐτοὶ βέβηλοι ἐνομίζοντο λοιπόν, ἢ ὅτι ἐκείνους ὁρῶντες ὑ σφόδρα αἰσθανομένους τὸ λιμοῦ. καὶ γὰρ ἐδόξαζον Θεὸν ὅτι τοῖς γινομένοις. Ἀλλ' ὅρα πῶς καὶ νῦν οὐχ ἁπλῶς ὅτι τὸ θαῦμα ἔρχεται, ἀλλ' ἐκκαλεῖται αὐτοὺς εἰς τοῦτο. μὴ γὰρ ὄχλοι ὅτι ἰατρείαν ἐληλύθοτες, οὐκ ἐπόλμων τοὺς ἄρτους αἰτῆσαι· αὐτὸς ὁ φιλάνθρωπος καὶ πολυέμφων, καὶ οὐκ αἰτοῦσι δίδωσι, καὶ φησι πρὸς τοὺς μαθητάς· σπλαγχνίζομαι ὅτι τὸ ὄχλου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις ὑ θέλω. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐφόδια ἔχοντες ἦλθον, φησὶ πρὸς ἡμέρας ἤδη μοι συνημέρευσαν, ὥστε κ. αὐάλωτο εἰ καὶ ἔχοντες ἦλθον, ἠὐάλωτα ταῦτα. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐκ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ' ὅτε αὐτοῖς ἄπορα ἠὐάλωτο· ὥστε πρότερον αὐτοὺς ἐν χερσὶν καταστήσας, μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας δέξασθαι τὸ γνώμενον. Διὰ τοῦτό φησιν, ἵνα μὴ ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ· δείκνυς ὅτι καὶ πόῤῥωθεν ἀφεῖκεσαν, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὑπολελειμμένον ἰῶ. καὶ εἰ μὴ θέλεις ἀπολῦσαι νήστις, ἵνος ἕνεκεν οὐ ποιεῖς τὸ σημεῖον; ἵνα ἐν τῇ ἐρωτήσει ταύτῃ καὶ τῇ ἀποκρίσει προσεκτικωτέρους ποιήσῃ τοὺς μαθητάς, τὴν πίστιν ἑαυτῶν ἐπιδεικνύμενος, προσοικειούμενος καὶ λέγων, ποίησον ἄρτους. Ἀλλ' οὐδὲ ὅτε ζωοποιῆσαι τῆς ἐρωτήσεως τὴν αἰτίαν. ὅθεν ὕστερον λέγει αὐτοῖς, καθώς φησιν ὁ Μάρκος· Ἔτι ὕτως εἰσὶ πεπωρωμένη αἱ καρδίαι ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἰῶ, ἵνος ἕνεκεν τοὺς μαθητὰς λέγει, καὶ δείκνυσιν ἀξίους τοῦ παθεῖν οὓς τοῦ ὄχλους, καὶ προσέθηκε καὶ τὸ ἔλεον τὸ περὶ αὐτῶν; ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι μετὰ ταῦτα καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς λέγων· Ὀλιγόπιστοι, οὔπω τοῦτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; οὕτως ἀλλήλοις συμφωνοῦσιν οἱ εὐαγγελισταί. τί οὖν οἱ μαθηταί; ἐπὶ χαμηλοῖς ἔπρεσεν· καίτοι μυρία ἐποίησεν, ὥστε μνημονεῦσαι ἐκείνου τὸ θαῦμα καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ διὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ διὰ τῶν ποιησάντων διαφόρους αὐτοὺς, καὶ διὰ τῆς ἐναπομείνης τοὺς κοφίνους· ἀλλ' ἐπὶ ἀπλέστερον διέκειντο. διὸ καὶ λέγουσιν αὐτῷ·

33 Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρήμῳ ἄρτοι τοσοῦτοι; Καὶ πρότερον τοῦτο καὶ πρώην ἔλεγε· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν, ἵνα αὐτοὺς εἰς ἀφορμὴν ἐμβάλῃ τοῦτ[ο πρὸ τούτου] θαυμαλέσαι. νῦν δὲ οὐδὲ τοῦτό φησι, δότε αὐτοῖς φαγεῖν· ἀλλά τί; σπλαγχνίζομαι [ἐπὶ τῷ ὄχλῳ] καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, ἐπὶ τέρατι αὐτοὺς ἄγων καὶ ἐρεθίζων μᾶλλον, καὶ διὰ

δρα βάλε῎) καπορθῦσθαι αὖθ᾽ ὁ Θεὸς, σκέλδυσε τῇ φύσει πολλὰ εἰς τοῦτο ζωοποιεγκεῖν, δείκνις, ὅτι σφόδρα αὐτῷ τοῦτο ἔστι φιλανθρώπευμα τον. ταῦτ᾽ οὖν ἐννοοῦντες, καὶ ἡμᾶς ἑαυτοὺς καὶ τὰ παιδία καὶ ὅσον τοιοῦτον ἐσμὲν εἰς τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἀγάπημα διδασκάλους, καὶ τοῦτο τοῦ πόντων δ᾽ ἄθεος μανθανέτω, ὅπερ καὶ τοῦτο δ᾽ ἄθεος. μέγα γὰρ δ᾽ ἄθεος, καὶ τίμιον δ᾽ ἀνὴρ ἐλεήμων· ὡς δ᾽ μὴ τοῦτο ἔχῃ, καὶ τὸ εἶ) αὖ ἄθεος ὄζέπεστε. τοῦτο σοφοὶς ἐρ- 5
Λυκ. ς. λς. γάζε῎). καὶ πῶς μαίζεις εἰ τοῦτο αὖ ἄθεος; τοῦτο Θεός. Γίνεσθε γάρ, φησιν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. μάθωμεν τοίνυν ἵνα εἶ) ἐλεήμονες ἀπὸ τῶν ἔνεκα· μάλιστα γ᾽, ὅτι ἐν ἡμεῖς πολλοῦ δεόμεθα ἐλέους, καὶ μηδὲ ζῆν ᾽ ἠνύμεθα ⟨Ψ⟩ κρεῖττον σκῆνος, ὅταν μὴ ἐλεᾶμεν. ἐλε- ἴσ. ἠνύμεθα
ημοσύνην γ᾽ λέγω, τὴν πλεονεξίας καθαρόν. εἰ γὰρ ὁ τοῖς αὐτοῦ δεχόμενος καὶ μηδενὶ με- 10
ταδιδοὺς, σὰρξ ἐλεήμων· ὁ τὰ τῶν ἑτέρων λαμβάνων, πῶς ἐλεήμων, καὶ μυεῖα δῶ; εἰ γὰρ ὃ ἀποκλαύειν μόνον τῶν ὄντων, ἀπόν θεσπίας· πολλῷ μᾶλλον ὃ ἑτέρους ἀφαιρεῖσθαι. εἰ
⟨Ψ⟩ μηδὲν ἀδικήσαντες ᾽ κολάζον῎), ὅτι γε μετέδωκεν, πολλῷ μᾶλλον ⟨Ψ⟩ καὶ τὰ ἑτέρων λαμ- χ. κολάσοντα
βάνοντες. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἄλλος ἠδίκηται, καὶ ἄλλος ἐλεῆται. ὃ γὰρ δεινὸν τοῦτο ἔστιν. ἔδει γὰρ ⟨Ψ⟩ ἀδικουμένου αὐτ᾽ εἶ) ⟨Ψ⟩ τ᾽ ἐλεουμένου· νυνὶ δ᾽ ἑτέρους τραυματίζων, ὃς οὐκ ἐτραυμάτισας θεραπεύεις, δέον σκεῖνες θεραπεύειν, μᾶλλον δ᾽ μηδὲ τραυματίζειν. 15
Φιλάνθεσπος γὰρ, οὐχ ὁ πλήττων καὶ θεραπεύων, ἀλλ᾽ ὁ τοῦ πῦρ ἑτέρων πληγὰς ἰώμε-
νος. καὶ σαυτὸν τοίνυν ἴασαι κακὰ, μὴ τὰ ἑτέρα· μᾶλλον δ᾽ μηδὲ πλῆττε, μηδὲ καταβαλλε
(τοῦτο γὰρ παίζοντος ὄζιν) ἀλλ᾽ ἀνάστησον τοῦ καταβληθέντας. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τῷ αὐτῷ μέτρῳ τῆς ἐλεημοσύνης θεραπεῦσαι ὃ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας κακόν. ἀλλ᾽ γὰρ πλεο- 20
νεξίας ἕλκος, ἀλλὰ καλάντα. Διὰ τοῦτο ὁ κλέπτης ἀλεὶς πεντάπλάσιον καταβάλλει· ᾽ δ᾽ κλέπτοντος ὁ ἁρπάζων χείρων. εἰ δ᾽ ἐκεῖνον τετραπλασίονα δοῦναι δι᾽ ὧν ἔκλεψε, ⟨Ψ⟩ ἁρπάζοντα δεκαπλασίονα καὶ πολλῷ πλέον· καὶ ἀγαπητὸν, ὃ καὶ ὅπου δυνηθῆναι τὴν ἀδικί-
αν ἐξιλεώσασθαι. ἐλεημοσύνης γὰρ οὐδὲ ὅτε λήψῃ) καρπὸν. διὰ τοῦτο ὁ Ζακχαῖος, 25
Λυκ. ιθ. κ. Αποτίσω, φησὶν, ὧν ἐσυκοφάντησα, τετραπλασίονα. καὶ ἐμίσει τῶν ἀρχόντων μισ- δύσωπωχοῖς. εἰ δ᾽ ἐν τῷ νόμῳ τετραπλασίονα δοῦναι δι᾽, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ χάριτι· εἰ
⟨Ψ⟩ κλέπτοντα, πολλῷ μᾶλλον ⟨Ψ⟩ ἁρπάζοντα. μὴ γὰρ τῆς ζημίας ἐνθυμῶ καὶ ἡ ὕβρεις πολλή. ὥστε καὶ ἑκατονταπλασίονα δῷς, ἐνδέπω ἐποίησας. ὁρᾷς ὡς ὑμᾶτίων ἔλεγεν, ὅτι καὶ ὁδοῦ ἁρπάσης καὶ βαλάντου ὑπεδύθης, μόλις καὶ ὅπου θεραπεύεις; εἰ δ᾽ τοῦτο ποιῶν, μόλις ὅταν ἀνύπερβλητος ᾖ τάξιν, καὶ ἁρπάσης μὲν ὑσίας ὁλοκλήρους, ὀλίγα δ᾽ παράσχῃς, 30
καὶ μηδὲ ἐκείνοις τοῖς ἀδικηθεῖσιν, ἀλλ᾽ ἑτέροις μὲν ἐκείνοις, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν; ἵνα συνδυάμωμεν; ποίαν σωτηρίας ἐλπίδα; βούλει μαθεῖν ὅσον ἐργάζῃ κακόν ὅπως ἐλεᾷς;
Σειρ. λδ. κβ. ἀπὸ σοῦ τῆς χαφῆς λεγούσης· Ὡς ὁ ἀποκλείων τὸν ὑὸν αὐτοῦ ἐμποδίζει τὸ παθεῖν, οὕτως ὁ ποιῶν ὑσίαν ἐκ χρημάτων πενήτων. ζωὴν τοίνυν τὴν ἀπειλὴν ἐξεφάψαντες τῇ δι-
ανοίᾳ ἀπέλθωμεν, ζωὴν ἐν τοῖς τοίχοις, [ζωὴν ἐν ταῖς χερσὶ,] ζωὴν ἐν τῷ συν- 35
δόδῳ, ζωὴν πόντα χοῦ· ἵνα καὶ ὁ φόβος ζῶν ἀκμαίζῃ ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν κωλύῃ ζῶν χεῖρας ἡμῶν καθημένων φόνων. φόνου γὰρ ἁρπαγὴ χαλεπώτερον, κἂν μικρὸν τὸ πόντα ἀναλίσκουσα. ἵνα οὖν καθαρεύωμεν τοῦ νοσήματος τούτου, μιμητὰ ἐσμὲν ἑαυτῶν καὶ ποιῶμεν ἀλλήλους ζῶντα. ὥσπερ γὰρ ἐν ἔλεον ἐσόμεθα ποιήσεσι, καὶ καθαρεῖς τοῦ ὅπερ ζωὴν ληψόμεθα μισθοὺς, καὶ τὴν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλαν- 40
θεωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζῶν τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁ-
γίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

πεσθ, ἀλλὰ γνώμης δεῖται μόνον. Εἰ γ' λέγεις, ὅτι χρημάτων δεῖται καὶ οἰκημάτων καὶ ἱματίων ἢ ὑποδημάτων, ἀνάγνωθι τὰ ῥήματα τοῦ Χριστοῦ σκῶλα, ἃ πρὸς τοὺς χείρας εἶπε, καὶ λυκ κα.γ.δ. παῦσαι τῆς ἀγνωμοσύνης· καὶ σφέδρα πένης ἦς, καὶ τῶν προσαιτούντων [χείρων,] δύο λεπτὰ αἰ βάλῃς, ὃ πᾶν ἀπήρτισας· καὶ δῶς μᾶλλον αὐτὸ, ταύτην ἔχων μόνον, πρὸς ὃ τέλος ἦλθες τῆς τέχνης. ταύτην τοίνυν δεξώμεθα τὴν ὑπόμνησιν καὶ τέχνην, καὶ καταρθώσωμεν. καὶ γὰρ βέλτιον ταύτην εἰδέναι, ἢ βασιλέα εἶναι καὶ χρῆμα πρόσκειθαι. ὁ γὰρ δεῖ τοῦτό ἐστι τὸ πλεονέκτημα αὐτῆς μόνον, ὅτι ὁ δεῖται ἑτέρων· ἀλλ' [ὅτι] καὶ ποικίλων προσταγμάτων ὄντων δύσκολη, καὶ πολλῶν καὶ πάντοδαπῶν. καὶ γὰρ οἰκίας οἰκοδομεῖ τὰς ἀεὶ μενούσας ἐν οὐρανοῖς, καὶ διδάσκει σοῦ καταρθοῦσθαι αὐτήν, πῶς δεῖ ⟨W⟩ ἀθάνατον θανάτου ἀφελοῦσθαι φύσιν καὶ ἀναστάσεις δωρεὰς μηδέποτε δαπανωμένους, ἀλλὰ πᾶσαν ἀφθαρσίαν βλέπειν, καὶ τὴν ἀπὸ λῃστῶν, καὶ τὴν ἀπὸ σκωλήκων, καὶ τὴν ἀπὸ σητῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου. καίτοιγε εἰ ὅπου πυρὸν φυλακὴν τοῦτο μόνον σε ὁ κύριος ἐδίδαξε, οὐκ ἂν ἔδωκας ὦξε * δωρεὰν ὅπου πολλοῖς ἔτεσιν ἀνάλωτον ἀφατηρήσας ⟨W⟩ σῖτον; ἀλλ' ἰδοὺ σε αὐτὴν οὐκ ἐπὶ πυρὸν μόνον, ἀλλ' ὅπου πάντων παιδεύει, καὶ πῶς δεῖ καὶ τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀνάλωτα μένειν δείκνυσι. καὶ τί δεῖ χεῖρας ἄπαντα λέγειν τῆς τέχνης ταύτης τὰ κατορθώματα; αὕτη γάρ σε διδάσκει, πῶς ἂν θεοῦ ὅμοιος, ὁ πάντων ὄντως χρήσιμον τῶν ἀγαθῶν. ὁρᾷς πῶς οὐκ ἐν αὐτῆς τὸ ἔργον, ἀλλὰ πολλά; ὁ διορθοῦται τέχνης ἑτέρας, οἰκίας οἰκοδομεῖ, ἱμάτια ὑφαίνει, ὑποδήματα δυσγώτους κατασκευάζει, θανάτου ἀπηλλάχθαι ποιεῖ, ἀφαβόλου κρατεῖ, θεοῦ κατασκευάζει ὁμοίους. τί τοίνυν τῆς τέχνης ταύτης χρησιμώτερον ἄν; αἰ μὴ γὰρ ἄλλαι μὴ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦ πρόσκαιρου συγκαταλύονται βίου, καὶ νοσούντων τῶν τεχνιτῶν ὑδαμοῦ φαίνονται, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν διακεῖται οὐκ ἰσχύοντα, καὶ πόνου δέονται καὶ χρόνου πολλοῦ, καὶ μειόνων ἑτέρων· αὕτη γ' ὅταν ὁ κόσμος πρόσελθῃ, τότε μάλιστα φαίνεται· ὅταν ἀποθανώμεθα, τότε μάλιστα διαλάμπει, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς τὰ γεγυμνωμένα δείκνυσι· καὶ οὔτε χρόνου, οὔτε πόνου, οὔτε ἄλλης ἰσότητος ἐργασίας δεῖται ταύτης· ἀλλὰ καὶ νοσοῦντός σε ἐνεργεῖ, καὶ γεγηρακότος, ἐὰν πρὸς τὸ μέλλουσαν ζωὴν ζωποδημεῖ, καὶ οὐδέποτέ σε ἀπολιμπάνει. αὕτη σε καὶ ζῶσιν καὶ ῥήτορων δυνατώτερον κατασκευάζει. ⟨A⟩ μὲν γὰρ ἐκείνας βιβλιοκολλητικὰς τέχνας, πολλοὺς ἔχουσι τοὺς φθονοῦντας· ⟨A⟩ δ' ἐν ταύτῃ λάμποντες, μείζους τοὺς θαυμάζοντας. καὶ εἰσὶ μὲν ἀνθρώπων πρόεδροι βήματι, ζωπυρεῖν τοὺς ἀδικουμένους, πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν· αὕτη δὲ βήματι πρόκειται τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον ζωπυροῦσα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ⟨W⟩ δικάζοντα πείθουσα ζωπυρεῖν τὸν χριστομάχον, καὶ ταῖς ψήφοις ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκφέρειν· καὶ μείζονα ἀμοιβὴν ἢ, στέφανοι καὶ ἀναπαύσεις. Διότι γάρ, φησὶν, ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ἔσται καθαρά. καὶ τί λέγω τὰ μέλλοντα; ἐν γὰρ τῷ παρόντι βίῳ εἰ τοῦ ἀνθρώπους ἐφιλοῦμεν, τί βούλει μᾶλλον, ζῆσαι τοὺς πολλοὺς καὶ ῥήτορας, ἢ ἐλεήμονας καὶ φιλανθρώπους, ἀκηδίαν δὲ δύσκολον ἀρχομένους καὶ μάλα εἰκότως. δύγλωττίας μὲν γὰρ ἀναρμοστίαν, τοῦτ' ἐστὶν ὁ βίος βλασφήσει) (καὶ γὰρ καὶ περὶ ταύτης ζωφρήσει χρόνοι πολλοὶ) θᾶττον δὲ ὃ ἐλεᾷ πλείονας, πάντα οἰκήσει) καὶ ἀπόλωλε. καὶ καθάπερ τὴν θάλατταν οὐκ ἔνι πλῆσαι, λιμένων καὶ ὅρμων περισχόντων· ὅτως τοῦτ' ἐστὶ ⟨W⟩ βίον ζωοτροφεῖσθαι τοῦτον, ἂν ἔλεος καὶ συγγνώμην καὶ φιλανθρωπίαν ἀνέλῃς. διὰ τοῦτο τοῦτ' ἐστὶ λογισμῷ μόνον αὐτὰ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός· διὰ πολλὰ μέρη αὐτὸ καὶ τῇ τῆς φύσεως σπέρματι τυραννίδι. ὅτου καὶ πατέρες παῖδας ἐλεοῦσιν· ὅτου μητέρες· ὅτου τέκνα γηρᾷς· οὐκ ὅπου ἂν ἀνθρώπων ᾖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅπου τῶν ἀλόγων ἀπάντων· ὅτου ἀδελφοὶ ἀδελφοί, καὶ συγγενεῖς προσήκοντες· ὅτου ἄνθρωπος ἂν ἀνθρώπου. ἔχομεν γάρ τι καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως πρὸς ἔλεον ὑπερρεπές. διὸ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἀγωνιζόμεθα, καὶ σφαττομένους ὁρῶντες ὑπερπαμπάλλομεν, καὶ πενομένους βλέποντες δακρύομεν. ὅπου γὰρ σφό-

δρα

λίαν, πρὸς γνώμης δεῖται μόνον. Εἰ γ' λέγεις, ὅτι χρημάτων δεῖται καὶ οἰκημάτων καὶ ἱματίων ἢ ὑποδημάτων, ἀνάγνωθι τὰ ῥήματα τοῦ Χριστοῦ σκῶλα, ἃ πρὸς τοὺς χείρας εἶπε, καὶ λυκ κα.γ.δ. παῦσαι τῆς ἀγνωμοσύνης· καὶ σφέδρα πένης ἦς, καὶ τῶν προσαιτούντων [χείρων,] δύο λεπτὰ αἰ βάλῃς, ὃ πᾶν ἀπήρτισας· καὶ δῶς μᾶλλον αὐτὸ, ταύτην ἔχων μόνον, πρὸς ὃ τέλος ἦλθες τῆς τέχνης. ταύτην τοίνυν δεξώμεθα τὴν ὑπόμνησιν καὶ τέχνην, καὶ καταρθώσωμεν. καὶ γὰρ βέλτιον ταύτην εἰδέναι, ἢ βασιλέα εἶναι καὶ χρῆμα πρόσκειθαι. ὁ γὰρ δεῖ τοῦτό ἐστι τὸ πλεονέκτημα αὐτῆς μόνον, ὅτι ὁ δεῖται ἑτέρων· ἀλλ' [ὅτι] καὶ ποικίλων προσταγμάτων ὄντων δύσκολη, καὶ πολλῶν καὶ πάντοδαπῶν. καὶ γὰρ οἰκίας οἰκοδομεῖ τὰς ἀεὶ μενούσας ἐν οὐρανοῖς, καὶ διδάσκει σοῦ καταρθοῦσθαι αὐτήν, πῶς δεῖ ⟨W⟩ ἀθάνατον θανάτου ἀφελοῦσθαι φύσιν καὶ ἀναστάσεις δωρεὰς μηδέποτε δαπανωμένους, ἀλλὰ πᾶσαν ἀφθαρσίαν βλέπειν, καὶ τὴν ἀπὸ λῃστῶν, καὶ τὴν ἀπὸ σκωλήκων, καὶ τὴν ἀπὸ σητῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου. καίτοιγε εἰ ὅπου πυρὸν φυλακὴν τοῦτο μόνον σε ὁ κύριος ἐδίδαξε, οὐκ ἂν ἔδωκας ὦξε * δωρεὰν ὅπου πολλοῖς ἔτεσιν ἀνάλωτον ἀφατηρήσας ⟨W⟩ σῖτον; ἀλλ' ἰδοὺ σε αὐτὴν οὐκ ἐπὶ πυρὸν μόνον, ἀλλ' ὅπου πάντων παιδεύει, καὶ πῶς δεῖ καὶ τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀνάλωτα μένειν δείκνυσι. καὶ τί δεῖ χεῖρας ἄπαντα λέγειν τῆς τέχνης ταύτης τὰ κατορθώματα; αὕτη γάρ σε διδάσκει, πῶς ἂν θεοῦ ὅμοιος, ὁ πάντων ὄντως χρήσιμον τῶν ἀγαθῶν. ὁρᾷς πῶς οὐκ ἐν αὐτῆς τὸ ἔργον, ἀλλὰ πολλά; ὁ διορθοῦται τέχνης ἑτέρας, οἰκίας οἰκοδομεῖ, ἱμάτια ὑφαίνει, ὑποδήματα δυσγώτους κατασκευάζει, θανάτου ἀπηλλάχθαι ποιεῖ, ἀφαβόλου κρατεῖ, θεοῦ κατασκευάζει ὁμοίους. τί τοίνυν τῆς τέχνης ταύτης χρησιμώτερον ἄν; αἰ μὴ γὰρ ἄλλαι μὴ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦ πρόσκαιρου συγκαταλύονται βίου, καὶ νοσούντων τῶν τεχνιτῶν ὑδαμοῦ φαίνονται, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν διακεῖται οὐκ ἰσχύοντα, καὶ πόνου δέονται καὶ χρόνου πολλοῦ, καὶ μειόνων ἑτέρων· αὕτη γ' ὅταν ὁ κόσμος πρόσελθῃ, τότε μάλιστα φαίνεται· ὅταν ἀποθανώμεθα, τότε μάλιστα διαλάμπει, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς τὰ γεγυμνωμένα δείκνυσι· καὶ οὔτε χρόνου, οὔτε πόνου, οὔτε ἄλλης ἰσότητος ἐργασίας δεῖται ταύτης· ἀλλὰ καὶ νοσοῦντός σε ἐνεργεῖ, καὶ γεγηρακότος, ἐὰν πρὸς τὸ μέλλουσαν ζωὴν ζωποδημεῖ, καὶ οὐδέποτέ σε ἀπολιμπάνει. αὕτη σε καὶ ζῶσιν καὶ ῥήτορων δυνατώτερον κατασκευάζει. ⟨A⟩ μὲν γὰρ ἐκείνας βιβλιοκολλητικὰς τέχνας, πολλοὺς ἔχουσι τοὺς φθονοῦντας· ⟨A⟩ δ' ἐν ταύτῃ λάμποντες, μείζους τοὺς θαυμάζοντας. καὶ εἰσὶ μὲν ἀνθρώπων πρόεδροι βήματι, ζωπυρεῖν τοὺς ἀδικουμένους, πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν· αὕτη δὲ βήματι πρόκειται τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον ζωπυροῦσα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ⟨W⟩ δικάζοντα πείθουσα ζωπυρεῖν τὸν χριστομάχον, καὶ ταῖς ψήφοις ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκφέρειν· καὶ μείζονα ἀμοιβὴν ἢ, στέφανοι καὶ ἀναπαύσεις. Διότι γάρ, φησὶν, ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ἔσται καθαρά. καὶ τί λέγω τὰ μέλλοντα; ἐν γὰρ τῷ παρόντι βίῳ εἰ τοῦ ἀνθρώπους ἐφιλοῦμεν, τί βούλει μᾶλλον, ζῆσαι τοὺς πολλοὺς καὶ ῥήτορας, ἢ ἐλεήμονας καὶ φιλανθρώπους, ἀκηδίαν δὲ δύσκολον ἀρχομένους καὶ μάλα εἰκότως. δύγλωττίας μὲν γὰρ ἀναρμοστίαν, τοῦτ' ἐστὶν ὁ βίος βλασφήσει) (καὶ γὰρ καὶ περὶ ταύτης ζωφρήσει χρόνοι πολλοὶ) θᾶττον δὲ ὃ ἐλεᾷ πλείονας, πάντα οἰκήσει) καὶ ἀπόλωλε. καὶ καθάπερ τὴν θάλατταν οὐκ ἔνι πλῆσαι, λιμένων καὶ ὅρμων περισχόντων· ὅτως τοῦτ' ἐστὶ ⟨W⟩ βίον ζωοτροφεῖσθαι τοῦτον, ἂν ἔλεος καὶ συγγνώμην καὶ φιλανθρωπίαν ἀνέλῃς. διὰ τοῦτο τοῦτ' ἐστὶ λογισμῷ μόνον αὐτὰ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός· διὰ πολλὰ μέρη αὐτὸ καὶ τῇ τῆς φύσεως σπέρματι τυραννίδι. ὅτου καὶ πατέρες παῖδας ἐλεοῦσιν· ὅτου μητέρες· ὅτου τέκνα γηρᾷς· οὐκ ὅπου ἂν ἀνθρώπων ᾖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅπου τῶν ἀλόγων ἀπάντων· ὅτου ἀδελφοὶ ἀδελφοί, καὶ συγγενεῖς προσήκοντες· ὅτου ἄνθρωπος ἂν ἀνθρώπου. ἔχομεν γάρ τι καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως πρὸς ἔλεον ὑπερρεπές. διὸ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἀγωνιζόμεθα, καὶ σφαττομένους ὁρῶντες ὑπερπαμπάλλομεν, καὶ πενομένους βλέποντες δακρύομεν. ὅπου γὰρ σφό-

δρα

φιῶαι τοὺς τοῦ πόδας μόνον. ἢ ἰῶ πολὺ τὸ ῥαῶμα ἢ τὴν δόξαν, τὰς φρεσὶ μόνον τοὺς πατοιῶτας ἰδεῖν, τὰς πηρὰς βλέποντας, ἢ οὐ χρείαν ἔχοντας χειραγωγοιῶτων. ἢ γὰρ τὸ πλῆθος τῆς θεραπαινιμάτων, ἐς τὸ ὄγκον τῆς ἰατρείας αὐτοὺς ἐξέπληττεν. Εἶδες πῶς τὸ μὴ χωᾶπα μὴ τοσαύτης μελλήσεως ἐθεράπευσε, τύτους ἢ αὖθις; οὐκ ὄλῳ βελτίους ἐκείνης ὄντας, ἀλλ' ὄλῳ πιστοτέρα ἐκείνη τούτων. ὅλῳ ὅτο ἐπ' ἐκείνης μὴ ἀνάβαλλε ἢ μέλλει, τὸ ἔυτονον αὐτῆς ἐνδεικνύμενος· τύτοις ἢ εὐθέως πρόσεχε τῷ δωρεᾷ, ἐμφερεῖτων τὸ ἀπίστων Ἰυδαίων τὰ τόματα, ἐς πᾶσαν αὐτὴν ἐκκόπτων ἀπολογίαν. ὅσῳ γὰρ ἀν τις μείζονα ἐυεργετῆται, τοσύτῳ μᾶλλον ὄζιν εὐπρόσωπος κολάσει ἀγνωμοσύνη, ἢ μηδὲ τῇ ὑμῇ ἡμέρᾳ βελτίων. ὅλῳ δὲ τύτου καὶ ὁ πλουτοῦντες τὴν πενομένων μᾶλλον κολάζονται καὶ οἱ ὄντες, ὅτι μηδὲ ὁ θεμένια ἐγκόπασιν ἡμέρᾳ. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅλι ἔδωκα ἐλεημοσύνην. Εἰ γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν ἔδωκας τῆς ὑσίας, ὑσὶ ὄτω ἀμφιβάλλονται. οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τὴν δεδομένων ἡ ἐλεημοσύνη κρίνεται, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῆς γνώμης. Εἰ ἢ ὅτοι δίκαιον διδόασι, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὰ ἀλλότρια κεκληκότες, οἱ πολύφορα ἢ πεφυτευκέναι οἰκοδομοιῶτες, τὴν ἢ πενίαν καταφρονοιῶτες· οἱ φιλαργυρείας μὲν ὑπερμεγέθεις, ἐλεημοσύνης ἢ ἀμελοῦντες.

ΗΘΙΚΟΝ Αλλ' ὅλῳ τοῦτ' ἐλεημοσύνης λόγος ἐκέκτηται, φέρε δὴ καὶ λόγον ἐκθῶμεν, ὃν τοῦ πολλῶν ἡμερῶν τοῦτ' φιλοσοφίας ποιούμενος ἀπέλεσον θέασα, ἀναλαβόμενος σήμερον. μέμνημαι γὰρ ὅτι πρώην τοῦτ' ἐπισκήμης ἀκριβείας διελεγόμην, ἢ τῆς μεταποιείας ἐκείνης καὶ τῆς τῶν νέων βλακείας, ὅτε ἀπὸ ἐλεημοσύνης ἡμῖν ἐς ἐκθρὰ ὁ λόγος ἐξέπεσε τὰ ἐγκλήματα. Ἵνα δὲ νῦν ἰῶ πάλιν τότε κινούμενα; ἔστι τίχη τίς ὄντως ἡ ἐλεημοσύνη, ἐν ὑσεμένῳ τὸ ἐργαστήριον ἔχουσα, ἢ διδάσκαλον, ὄχι ἀνθρωπον, ἀλλὰ Θεόν. Εἶτα ζητοῦντες, τί τίχη καὶ τί οὐ τίχη, ἐς μεταμονίας ἢ κακοτεχνίας ἐκπεσόμεθα, ἐν αἷς καὶ τῆς τίχης ταύτης ἐμνημονύσαμεν τῆς τῶν ἐπιστημῶν. ἀρα ἀσχολούμεθα; Φέρε δῶν ἢ τήμερον τὰ τότε ἐρημένα ἀναλάβωμεν, ἢ δείξωμεν πῶς τίχη ἐς ἀμείνων πασῶν τεχνῶν ἡ ἐλεημοσύνη. εἰ γὰρ τέχνης ἴδιον, ὃ τοῦς μὲ χρήσιμον πλουτᾶν, ἐλεημοσύνης ἢ ὄντως χρησιμώτερον, ἔυδηλον ὅτι καὶ τίχη, καὶ τεχνῶν ἁπασῶν αὕτη ἀμείνων. οὐ γὰρ ἐπιστήματα ἡμῖν ἐργάζεται, οὐδὲ ἱματία ὑφαίνει, οὐδὲ οἰκίας οἰκοδομεῖ τὰς πολίτας· ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον τοῦ ἐξεῦ, καὶ τῶν τῦ θανάτου χειρῶν ἁρπάζει, καὶ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ ζωῇ λαμπροὺς ἀποφαίνει, καὶ οἰκοδομεῖ τὰς μονὰς τὰ ἐν ὑρανοῖς, καὶ τὰς σκηνὰς ἐκείνας τὰς αἰωνίους. αὕτη τὰς λαμπάδας ἡμῶν ὐκ ἀφίπσι σβεσθῆναι, οὐδὲ ῥύπαρὰ ἔχοντας ἱμάτια Ησ. α.π. φαιδρύνει ἐν τῷ γάμῳ, ἀλλὰ πλυίει καὶ χιόνος καθαρώτερα ἐργάζεται. Εαν γὰρ ὦσι αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. Οὐκ ἀφίπσι ἡμᾶς ἐμπεσεῖν εἰθα ὁ πλοῦ- Λικ.ιζ.κγ. τος ἐκβύσσους, οὐδὲ ἀκοδομὰς τὴν φοβερὰν ῥημάτων· ἀλλ' εἰς κόλπους ἐκεκαγωγεῖ τὸ Αβρααμ. κἂν τὴν τίχην βιωτικὴν ἐν ἐκείνῃ ἀπολαβοῦσα ἔχει καὶ πορθμεῖα· οἷ ἡ γεωργία, τὸ τρέφειν· ἡ ὑφαντική, τὸ σκύειν, μᾶλλον ἢ οὐδὲ τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἔρχεῖ μόνη τὰ πρὸς ἑαυτὴν ἡμῖν συνεισενεγκεῖν. ἐς, εἰ βούλει, τὴν γεωργικὴν ἐξετάσωμεν τεχνῖτιν. ἀν γὰρ μὴ ἔχῃ τὴν χαλκευτικὴν, ἵνα δίκελλαν ἢ ὄνιον ἢ δρεπάνιον ἢ πέλεκυν, ἢ ἕτερα πλείονα δημιύζηται πρὸς χ. ὄνιον αὐτῆς· ἢ τὴν τεκτονικὴν, ὥστε ἐς ἀρόσεγον πῆξαι, καὶ ζεύγλην κατασκευάσαι καὶ ἅμαξαν, ὥστε τεῦξαι ἁρπάχας· καὶ τὴν σκυτοτομικὴν, ὥστε ἢ ἱμάντα ἐργάσασθαι· ἢ τὴν οἰκοδομικὴν, ὥστε ἢ τοῖς ἀροτεριῶσι τοῦργοις βραχίσιον οἰκοδομῆσαι, ἐς τοῖς ἀπιέρεσι γεωργοῖς οἰκίαν· ἢ τὴν δρυμοτομικὴν, ὥστε ξύλα τέμνειν· ἢ τὴν ἀρτοποιητικὴν μὴ ταῦτα πρᾶττα, ὕδατι μοῦ "φθείρας. χ. φαίνεται. οὕτω καὶ ἡ ὑφαντική, ὅταν τι ποῆ, πολλὰς μὲν ἑαυτῇ κελεύῃ τέχνας, ὥστε αὐτῇ ζωοφανῆσαι τὸ πρόκειμένων· κἂν μὴ πρόθυμων ἢ χεῖρα ὀρέξωσιν, ὑγκικε ἐς αὐτὴν καὶ ἐκείνων ἀπορεμένη. καὶ ἐκάστη ἢ τῶν τεχνῶν τῆς ἑτέρας δεῖται. ὅταν ἢ ἐλεῆσαν δέῃ, οὐδενὸς ἡμῖν δεῖ ἑτέρου,

ἐκάλλετο ὁ Χριστός. ἐρωτῶσαι γὰρ ταῦτα ἤδει. διὰ τοῦτα ἠρεῖτο τὴν δίκην, ἵνα δείξῃ αὐτῆς τὴν φιλοσοφίαν. εἰ γὰρ μὴ δυνῶν ἔμβυγεν, οὐδ' ἂν μετ' ταῦτα ἔδωκεν, οὐδ' ἂν ἐπεσόμισεν αὐτὴν πάλιν. ἀλλ' ὅπερ ὅτι ὁ ἑκατοντάρχου ἐποίησε λέγων· Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν, ἵνα μάθωμεν ἐκείνου τὴν ἀλαζονείαν, καὶ ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος· οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μου Matθ. η. ζ.
5 ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· καὶ ὅσῳ ὅτι τῆς αἱμορροούσης ποιεῖ λέγων· Ἐγὼ οἶδα δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ, ἵνα καταδηλον αὐτῆς τὴν πίστιν ποιήσῃ· καὶ ὅπερ ὅτι τῆς Σαμαρείτιδος, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲ ἐλεγχομένη ἀφίσταται· ὅπου δὲ καὶ οὐ ταῦτα. ὁ γὰρ ἐβούλετο χρυσίων τοσαύτην γυναικὸς ἀρετήν. ὥστε οὐχ ὑβρίζοντος ἐκεῖνον ἀλλ' ἐκκαλυμμένου, καὶ Luκ. η. μς. Ioαν. δ.
10 φρονοῦντος ὅσα καὶ τὴν πίστιν. αὐτὸς μὲν γὰρ πέντε ἐκάλεσε τοὺς Ἰουδαίους· αὕτη δὲ οὐκ ἠρκέσθη τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ὠνόμασε. τοσοῦτον ἀπέχει ἀλγῆσαι τοῖς ἑτέρων ἐγκωμίοις.

27 Καὶ γὰρ τὰ γυναικεῖα, φησὶν, ἐαθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Εἴδες γυναικὸς ζῆσιν, πῶς οὐδὲ λυπεῖν ἐτόλμησεν, οὐδὲ ἐδήχθη τοῖς ἑτέρων ἐπαίνοις, οὐδὲ ἠγανάκτησε τῇ ὕβρει; Εἶδες θερμόν; αὐτὸς ἔλεγε, οὐκ ἔστι καλὸν,
15 αὕτη δὲ ἔλεγε, ναὶ Κύριε· αὐτὸς πέντε ἐκάλει, αὕτη δὲ καὶ κυνίδια· αὐτὸς γυναῖκα ὠνόμασεν, αὕτη δὲ καὶ ὃ ἔργον τῆς γυναικὸς προσέθηκεν. Εἶδες ταύτης τὴν ταπεινοφροσύνην; ἀκουσον Ἰουδαίων μεγαληγορίαν. Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· Ioαν. η. λγ.
καὶ πῶς σὺ Θεοῦ γεγηπήμεθα. Ἀλλ' οὐχ [ὅτως] αὕτη· ἀλλὰ γυναῖον ἑαυτὴν καλεῖ, καὶ κυνίδιον ἐκείνους. διὰ δὴ τοῦτο πέντε τέκνον. Τί οὖν ὁ Χριστός;
20 28 Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. Διὰ γὰρ τοῦτο ἀνεβάλλετο, ἵνα τοῦτο ἀναβοήσῃ ῥῆμα, ἵνα στεφανώσῃ τὴν γυναῖκα. Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.

Οὐ λέγει, τοιοῦτον ἔστω· ἡ μὴ πίστις σου καὶ μείζονα τούτων ἀνύσαι δύναται· πλὴν γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. αὕτη συνήθεια ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τῇ λεγούσῃ· Γενηθήτω ὁ θεμένος, καὶ ἐγένετο. Γεν. α. α.

Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

25 Εἶδες πῶς μακροὶ καὶ αὕτη εἰσιλύεγκεν εἰς τὴν ἰατρείαν τοῦ θυγατρίου; διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ εἶπεν ὁ Χριστός, ἰαθήτω σου τὸ θυγάτριον· ἀλλά, μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ χαλαρείας ἦν τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολλὴ τῆς πίστεως ἡ δύναμις. τὴν γοῦν ἀκρίβειαν βάσανον αὐτῆς καὶ ἀπόδειξιν τὴν τῶν προσταγμάτων ἐπέτρεψεν ἐκβάσει. ἰάθη οὖν, φησὶ, τὸ θυγάτριον αὐτῆς ἀφ' ὥρας. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς
30 τῶν ἀποστόλων ἀπηλθότων καὶ οὐκ ἀνυσάντων, αὕτη ἴωσε. ποσοῦτόν ἐστι προθυμία ψυχῆς. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων πρὸς ἡμᾶς βούλεται μᾶλλον ταῖς ὑπὲρ θυσίαις ἀξιοῦσθαι, ἢ πρὸς ἑτέρων ὑπὲρ ἡμῶν. καίτοι μείζονα παῤῥησίαν εἶχον ἐκεῖνοι· ἀλλὰ πολλὴν καρτερίαν ἐπεδείξατο αὕτη. διὰ τοῦτο πέντε καὶ προς τοὺς μαθητὰς ἀπελογήσατο τῆς ἀναβολῆς ἕνεκα, καὶ ἔδειξεν, ὅτι δικαίως, αὐτὴν ἀξιωσάντων, οὐκ ἐπίθυσε.
35 29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ.

30 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κυλλούς, κωφούς, καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ,

31 Καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς, ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας,
40 κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν Ισραήλ. Ποτὲ μὲν αὐτὸς ποιεῖ, ποτὲ δὲ καὶ παρ' ἑτέρων τοὺς κάμνοντας, καὶ χωλοὺς εἰς τὸ ὄρος ἀναγκ. καὶ κωφοὺς λαλοῦντας. Καὶ οὐκ ἐπ' ἄπιστοις οὐδὲ τοῖς ἰματίοις, ἀλλ' ὅτι τὸ ὑψηλότερον αἰσθάνονται, ῥιπτούμενοι παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ διπλοῦν τὴν πίστιν τὴν ἑαυτῶν ἐπεδείκνυντο, τῷ τε χωλεύοντες εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνειν, καὶ τῷ μηδενὸς δέεσθαι ἑτέρου, ἀλλὰ τοῦ ῥι-

φῶναι

23 Ο δ' οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Τί δ' ἐκράτει ἡ γυνὴ ; οὐδὲν μὲν Ἰουδαίους ἢ ἀγεωμετρησίαν ὡς ἐκάλει, ἢ βλασφημοῦσα ὡς ἐβοᾶτο, ἢ πυρίζουσα ὡς ἀφίστα· τοῦτο δ' ἐπετήδευσεν αὐτῇ ὁ διάβολος καὶ διεκάλουν ἢ διεμέμφοντο, ἢ ὅτε νόμον ὅτε προφήτας ἐσυκοφάντουν, ἢ ὅσα τοῦτο δὴ πλεῖστα ἐπεδικημάτιζον, ταῦτα οὐδὲ ἀποκρίσεως ἄξιον. Ἵνα δὲ μὴ δοκῇ ἐσκωμμάζεσθαι, ὁρᾶτε τὰ ἐναντία τῇ φύσει γελάσματα ; ἢ γὰρ ἔκλαυσε, ὅτι πόλεις καὶ κώμας ἠλεεῖτο· ταῦτα δὲ ἐλεεῖσθαι ἀξιοῦσα. Ἵνα δὲ μὴ δοκῇ ἐπτύρθαι ὁ πόθος ἢ ἡ ἱκετηρία, ἰδοὺ ἐπίπονον ὄντως τῆς γυναικὸς ὅτου κακῶς ἀκουσμάτων· οὐδὲ γὰρ ὡς ἄξια ὧν ἔπασχε, οὐδὲ ὡς ὀφειλέτιν ἀπαιτοῦσα, ὅτου προσῆλθε, ἀλλ' ἐλεημοσύνην ἰδίωτε, ἢ τοῦ συμφορᾶς τοῦ οἰκείου ὄζοντος ἀγῴδυ μόνου, καὶ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἄξιούσης. Τέλος πάλιν τὴν ἀκοὴν ἐσκανδαλίσθησαν· ἐκείνη δὲ οὐκ ἐσκανδαλίσθη. Ἐ τί λέγω, τὴν ἀκοὴν ; καὶ γὰρ οἶμαι ἢ τοὺς μαθητὰς αὐτοὺς παῦσαι ἂν προῖξε τοῦ συμφορᾶς τῆς γυναικὸς, ἢ ἀβασανίστως καὶ ἀδυμήτως. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ παροξύνοντες ἐτέλμεσαν εἰπεῖν· δὸς αὐτῇ τοῦ χρῆσαι, ἀλλά· Ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ὅταν βουληθῶμεν ἵνα πεῖσαι, τοιαῦτα πολλάκις λέγομεν· ὁ δὲ Χριστὸς λέγει, φησὶν·

24 Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.

Τί οὖν ἡ γυνὴ ; ἐπῆλθε ταῦτα ἀκούσασα, ἐσίγησεν ; ἢ ἀπέστη ; ἢ κατεφρόνησε τῆς προσευχῆς ; οὐδαμῶς· ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέκειτο. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως· ἀλλ' ὅταν μή τι χωρῶμεν, ἀφιστάμεθα, δίκην δῆθεν ὑπεκλύσαι μᾶλλον. κράτει ἵνα μὴ ἀξιοπίστως τοῦτο τότε ῥηθῇ ; ἀκούσατε μὲ οὖν καὶ ἡ σιγὴ εἰς ἀπόκρισιν αὐτῶν ἱκανὴ δῆλον· ἢ ὁ ἀποκρίσεως καὶ πολλῷ μᾶλλον [ἐπείθη.] Ὃ γὰρ μὴ ἑαυτῆς ἐν τοῖς ἰδίοις ἀξιοπρεπῶς ἰδίοις, καὶ ὃ ἀκούσας, ὅτι τὸ προσάγειν δοκοῦσι, ἀμήχανον, εἰς ἄφατον ἀστείαν ἐπέδωκεν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαρκεῖ ἡ γυνὴ· ἀλλ' ἔτι ἐπὶ τοῦτο ἰκανὸς ἰκετείας τοὺς προσεύχας, ἀπιθανολογήσασθαι κελεύει ἀναγκαιότατα. προσέτι δὲ καὶ εἰς ὕψος ἐλθοῦσα ἐπολμᾷ (κράζει γὰρ, φησὶ, ὄπισθεν ἡμῶν) ὅτι ὁ εἰκὼς ἐμοὶ αὐτοῦ καὶ πρόπαππος ἀπελθὼν ἀξιοπρεπῶσε, ὅτι καὶ ἐπιτύρου ἔρχεται καὶ προσκυνῶ λέγουσα·

25 Κύριε, βοήθει μοι. Τί τοῦτο, ὦ γυναῖ ; μὴ γὰρ μεῖζόν σοι προῆλθεν ἤχος τῶν ἀποστόλων ; μὴ γὰρ πλείονα ἰσχυεῖ ; προῆσαι δὲ καὶ ἰσχυεῖ, φησὶ, δίδωμι, ἀλλὰ καὶ ἀσθενῶ γάμων· ἀλλ' ὅμως αὐτῇ ἡ αἰτησαμένη αὐτὴ ἱκετηρίας προσκαλλωμεῖ. ἀφιλοθέατος μοι ἡ προῆσαι. καὶ τί δέομαι οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· ὅτι οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ προβατα ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ ; ἤκουσα, φησὶ, ἀλλ' αὐτὸς Κύριός ἐστι. δέσποτα οὐδὲ ἔλεει· προσκαλέσασα καὶ ἀνέθηκε, ἀλλὰ βοήθει μοι. τί οὖν ὁ Χριστὸς ; οὐδὲ τὸ ἔσωθεν ἠρκέσθη, ἀλλ' ὑπεστείλατο ἀξιοπρεπῶσε πάλιν λέγων·

26 Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Καὶ ὅτε ἐξέστη αὐτοῦ λόγος, τότε μεῖζόν τι ἐπήπλητο, ἢ δίκην τῆς σιγῆς. καὶ οὐκ ἔτι ἐφ' ἑτέρᾳ μεταφέρει τοῦ αἰτήσαι, οὐδὲ λέγει, οὐκ ἀπεστάλην· ἀλλ' ὅσον ἐπέτασε ἐκείνῃ τοῦ ἱκετηρίου, τοσοῦτον καὶ αὐτὸς τοῦ προσέτησε ὑπεστείλατο· καὶ οὐκ ἔτι προβατα αὐτοὺς καλεῖ, ἀλλὰ τέκνα, καὶ αὐτοῦ κυναρίου. τί οὖν ἡ γυνὴ ; ἀπ' αὐτῶν τῶν αὐτοῦ ῥημάτων πλέκει τοῦ ζωοτροφίαν. Εἰ γὰρ κυναρίου εἰμὶ, φησὶ, οὐκ εἰμὶ ἀλλοτρία. δικαίως ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, ὡς κρίμα ἐγὼ ἔλεγον. ἡ γυνὴ φιλόσοφος, καὶ καρτερεῖν ὑπεδέκνυται πᾶσαν καὶ πάσχειν, καὶ ταῦτα οὐδεμιᾶν· ἐκεῖνοι δὲ προπετεύμενοι καὶ ἀμελοῦντες, τοῖς ἐναντίοις ἀμείβονται. ὅπου μὲ γὰρ ἀναγκαία ἡ τροφὴ τοῖς τέκνοις, φησὶν, εἶδε καιρὸν· πλοῦτον οὐδὲ ἐγὼ κεκώλυμαι, κυναρίου ὄντα. εἰ μὲ γὰρ μὴ ἦμεν λαβεῖν, οὐδὲ τοῦ ἐμοῦ μεταλαβεῖν ἦμεν· εἰ δὲ καὶ ὁπωσοῦν δεῖ κυνὸς εἶναι, οὐδὲ ἐγὼ κεκώλυμαι καὶ κυνάριον ὦ· ἀλλὰ καὶ ταῦτα μᾶλλον μετέχω, εἰ κυναρίου εἰμι. ἀλλὰ ταῦτα ἀπε-

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιβ. 21 ΚΑΙ ΕΞΕΛΘΩΝ ΕΚΕΙΘΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. 22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα· ἐλέησόν με, Κύριε υἱὲ Δαβίδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

Ὁ Μάρκος φησὶν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν. Τί δαὶ ὅλως ἀπῆλθεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα; ὅτι τῆς τῶν βρωμάτων διαφορᾶς αὐτὸν ἀπήλλαξε, ὅτε ἐν τοῖς ἔθνεσι θύραν δυσίαν λοιπὸν, ὁδῷ πορεύων· ὥσπερ οὖν καὶ Πέτρος, μετέστησε τοῦτον ὑπαγεὶς Πραξ. ι. λύσας τὸν νόμον, πέμπεται πρὸς τὸν Κορνήλιον. Εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς οὖν τοῖς μαθηταῖς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, ταύτην Ματθ. ι. ε. πορεύεται; πορεύσεται; μὲν οὐχὶ ἀπεῖπομεν, ὅτι οὐκ ὥσπερ ἐπέτρεψε τοῖς μαθηταῖς, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐνεβούλετο ἐμοὶ· δεύτερον δὲ, ὅτι οὐδὲ ὡς κηρύσσων ἀπῆλθεν. οὐδὲ γὰρ ὁ Μάρκος ἀμετρόμυθος ἔλεγεν, ὅτι ἐκρύψεν ἑαυτὸν, καὶ οὐκ ἔλαθεν. ὥσπερ γὰρ τὸ μὴ δραμεῖν ἐπ' αὐτοὺς πρόφασις, τῆς ἀκαλυθίας τῶν πραγμάτων ἐστὶν· ὅπου δὲ πορευόμενος διώκειν, ἴσ. διώξειν, ἢ, διωξεῖν, διώξιον αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας. Εἰ γὰρ τοῦ φθόγγου διώκειν ἐχρῆν, πολλῷ μᾶλλον τοῦ διώκοντος φθόγγον οὐκ ἔδει. ὅρα γοῦν πῶς ἔστιν ἐναργείας ἀπάσης ἀξία ἡ γυνή. οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν ἐλθεῖν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, φοβουμένη καὶ αἰδῶ ἑαυτῇ ἐνεμένη. ὅτι γάρ, Εἰ μὴ τοῦτο ἐνῆν, οὐκ ἂν προεῖλετο αὐτὴ, δῆλον ἐκ τῆς προούσης σφοδρότητος, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ τῶν ἐκείνων αὐτῆς ἐξελθεῖν. ἴσως δὲ καὶ ἀλληγορεῖσθαί φασιν, ὅτι ὅτε ἐξῆλθεν οὐκ τῆς Ἰουδαίας ὁ Χριστὸς, ὅτε αὖθις προελθεῖν ἐτόλμησεν ἡ ἐκκλησία, καὶ αὕτη οὐκ τῶν ἐκείων αὐτῆς ἐξελθοῦσα. Ἐπιλάθου γάρ, φησι, τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. καὶ γὰρ ὁ Ψαλμ. μδ. ιε. Χριστὸς οὐκ τῶν ἐκείων αὐτοῦ ἐξῆλθε, καὶ ἡ γυνὴ οὐκ τῶν ἐκείων αὐτῆς· καὶ οὕτως ἠδυνήθησαν συντυχεῖν ἀλλήλοις. ἰδοὺ γὰρ γυνὴ Χαναναία, φησὶν, ἐξελθοῦσα οὐκ τῶν ἐκείων αὐτ. κατηγορεῖ τῆς γυναικὸς ὁ βαπτελιστὴς, ἵνα δείξῃ τὸ θαῦμα, καὶ αὐτὴν ἀναχηρύξῃ μειζόνως. καὶ γὰρ ἀκούσας Χαναναίαν, ἀναμνήσθητι τῶν θαυμάτων ἐκείνων ἐθνῶν, εἰ καὶ τοὺς τῆς φύσεως νόμους οὐκ βαθέως ἀνέτρεψαν· μνησθεὶς δὲ αὐτῶν, σύνοιδε καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ προνοίας τὴν δύναμιν. Ἀφ' ὧν γὰρ ἐκβληθέντες, ἵνα μὴ διαφθείρωσιν Ἰουδαίους, ὅτοι τοσοῦτον ἐφάνησαν τῶν Ἰουδαίων ὑπερτεθειότεροι, ὡς καὶ ἐξένους οὐκ τῶν ἐκείων καὶ προσφιλεῖς τῷ Χριστῷ, ἐκείνων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐρημώτερον ἐλαυνόντων. προσελθοῦσα τοίνυν οὐδὲν ἕτερόν φησιν, ἀλλ' ἐλέησόν με, καὶ πολὺ διαφέρει τῆς κραυγῆς ἐκείνης τὸ θέαθρον. ἐν γὰρ ἐμοὶ θάμα ἐλεεινὸν, γυναῖκα ἰδεῖν βοῶσαν μετὰ συμπαθείας τοσαύτης, καὶ γυναῖκα μητέρα, καὶ οὐχὶ θυγατέρας δεομένην, καὶ θυγατέρας οὕτω κακῶς διακειμένης. οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν εἰς ὄψιν τοῦ διδασκάλου τὴν δαιμονῶσαν ἀγαγεῖν, ἀλλ' ἀφεῖσα οἴκοι κεῖσθαι αὐτὴν πίστει τὴν ἱκετηρίαν, καὶ λέγει τὸ πάθος μόνον, καὶ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν, οὐδὲ ἕλκει ⟨ω⟩ ἰαθῆναι εἰς τὴν οἰκίαν, καθάπερ ὁ βασιλικὸς ἐκεῖνος, λέγων· Ἐλθὲ πρὶν τὸ παιδίον μου ἀποθανεῖν· καὶ Ματθ. θ. ιη. καταβῆναι πρὶν ἡ ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου· ἀλλὰ καὶ τὴν συμφορὰν διηγήσατο μόνην, καὶ τῆς νόσου τὴν ὑπόστασιν, ⟨ω⟩ ἔλεος τοῦ δεσπότου προσκαλεῖται, ὃ χρῄζει μεγάλως· καὶ οὐ λέγει, ἐλέησον τὴν θυγατέρα μου, ἀλλ' ἐλέησόν με. ἐκείνη μὲν γὰρ ἀπαίθητος ἐστὶ τῆς νόσου· ἐγὼ δὲ ἡ τὰ μυρία πάσχουσα εἰμὶ δεινὰ, ἡ μετὰ αἰσθήσεως οὖσα, ἡ μετὰ τοῦ εἰδέναι μαινομένη. κε. ἀναίσθητος

23 Ο

λαγῆς, ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἀφέσεως, ὑπὲρ τοῦ λυθῆναι τὰς ἀφορήτους ἡμῖν ἐμφερείας ἐκείνας, ὑπὲρ τοῦ τῶν αἰσχρῶν τυχεῖν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐκεῖ. πρεσβεύσωμεν τοίνυν καὶ τοῦ σώματι καὶ τῇ ἀθανασίᾳ, ἵνα αὐτὸς αἰσχύνῃ καὶ μώλωπας· μὴ ὑπερηφανείας ἀπαλλαγῶμεν καὶ ὠμότητος ἁπάσης. καὶ ἵς ἄτοπος ἀθλιος, φησι, καὶ ταλαίπωρος, ὡς ἐν εὐχῇ μὴ ἠμεῖσθαι ὑπερηφανίας; ὁ μὴ ἀφεὰς θυμοῦ πληρῶν ἑαυτὸν, καὶ τῶν ἐμπροσθεν καταβοᾶν. εἰ μὲ βούλει κατηγορῆν, σαυτὸν κατηγόρει· εἰ βούλει τιμωρεῖσθαι καὶ δίκην, μὴ τῶν σῶν ἁμαρτημάτων· καὶ μή τι ἕτερός σε εἰργάσατο κακὸν εἶπας, ἀλλὰ τί σὺ σαυτὸν εἰργάσω. τοῦτο γὰρ μάλιστά ὅστι κακόν. οὐδὲ γὰρ ἕτερός σέ τις ἀδικῆσαι δυνήσεται, ἂν μὴ σὺ σαυτὸν ἀδικῇς. ὥστε εἰ μὴ τῶν ἀδικούντων ἡμᾶς βούλει, μὴ σαυτὸν παρέστελλε τοιοῦτον, οὐδεὶς ὁ κωλύων· ὡς αὐ μὴ μὴ ἕτερον παρεστέλλῃς, μείζονα ἀδικηθεὶς ἀπῆλθες. τίνα γὰρ ὅλως καὶ ἀδικίαν ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι ὁ δηλῶν ὕβρισε καὶ ἥρπασε καὶ κινδύνοις παρέβαλεν; ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἠδικῆσθαι, ἀλλ᾽, ἐὰν ἀφῶμεν, καὶ ὠφελεῖσθαι τὰ μέγιστα.. ὁ γὰρ ἠδικημένος, ὁ τὰ τοιαῦτα ποιήσας ὅστιν, οὐχ ὁ παθών. καὶ τοῦτο μάλιστά ὅστι τὸ πρώτων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι οὐδὲ ἴσμεν ἵς ποτέ ὅστιν ὁ ἀδικούμενος, καὶ τίς ὁ ἀδικῶν. ὡς εἰ τοῦτο ἠδυνάμθα καλῶς, οὐκ ἂν ἑαυτοὺς ποτε ἠδικήσαμθα, οὐκ ἂν καθ᾽ ἑτέρου ἠυξάμθα, μαθόντες ὅτι πρὸς ἑτέρου ἀδικεῖσθαι παθεῖν κακῶς. οὐδὲ γὰρ τὸ ἁρπάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἁρπάζειν, κακόν. ὥστε εἰ μὲ ἥρπασας, κατηγόρει σαυτοῦ· εἰ δὲ ἥρπαγης, καὶ ἔχου ὑπὲρ τοῦ ἥρπακότος, ὅτι σε τὰ μέγιστα ὤνησεν. εἰ γὰρ μὴ διαῤῥήγνυμι τὸν πεποιηκότα, ἀλλὰ σὺ τὰ μέγιστα ὠφελήθης, ἂν γνησίως ἐνέγκῃς. ἐκφύγομεν γὰρ καὶ ἀνθρώποι καὶ θεῖοι ταλαιπώρεσι νόμοι· σὲ μὲν ἠδικημένον καὶ στεφανοῦσι καὶ ἀνακηρύττουσιν. οὐδὲ γὰρ εἰ πυρέττων τις ἥρπασε ποτὲ πινος ἀγλεῖον ὕδωρ ἔχοι, καὶ διεφορήθη τῆς βλαβερᾶς ἐπιθυμίας, μὴ ἁρπαγέντα εἰποιμθα ἂν ἠδικῆσθαι, ἀλλὰ τ᾽ ἁρπάσαντα. μὴ γὰρ πυρετὸν ἤυξησε, καὶ τὴν νόσον ταλεπωτέραν ἐποίησε. τοῦτο τοίνυν καὶ ὁπὶ τοῦ φιλοχρημάτου καὶ φιλαργύρου λογίζου. καὶ γὰρ οὗτος πυρέττων πολλῷ ταλεπώτερον ἐκείνου, διὰ τῆς ἁρπαγῆς ταύτης τὴν φλόγα ἀῦξησε τὴν ἑαυτοῦ. καὶ ξίφος μὲν εἴ τις μαινόμθος ἁρπάσας πρὸς ὀργὴν ἑαυτὸν διεχείρισατο, πῶς ἂν ὁ ἠδικημένος πάλιν; ὁ ἁρπασὶς, ἢ ὁ ἁρπάσας; δῆλον ὅτι ὁ ἁρπάσας. οὕτω καὶ ὁπὶ τῆς τῶν χρημάτων ἁρπαγῆς τοῦτο φιλοσώμθα. ὅπερ γὰρ μαινομθῷ ξίφος, τοῦτο τῷ φιλαργύρῳ πλοῦτος· μᾶλλον μὲν καὶ ταλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ μαινόμθος, τὸ ξίφος λαβὼν καὶ ὠθήσας δι᾽ ἑαυτοῦ, τῆς τε ψυχῆς ἀπηλλάγη, καὶ οὐκ ἔτι δευτέραν λαμβάνει πληγήν· ὁ δὲ φιλάργυρος μυρία ταλεπώτερα ἐκείνου πεπόνθατα καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, οὐκ ἀπαλλαττόμενος τῆς μανίας ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ὁπτιτίνων μείζονας· καὶ ὅσῳπερ μὲν λάβῃ πλείονα πεπόνθατα, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπνώττει" ἑτέρας πρέχει πληγῆς ταλεπωτέρας. ταῦτ᾽ οὖν ἐννοήσαντες, φύγωμθ τυφὶ τὸ ξίφος, φύγωμθ τὴν μανίαν· καὶ ἐκεῖ ποτε νήφωμθ. καὶ γὰρ ἡ ταύτης τῆς ἀρετῆς σωφροσύνη δῆλον ταλεῖν, οὐχ ἥττον ἐκείνης τῆς πρὸ πάσι νενομισμένης. οὐδὲ μὲν γὰρ, ὅταν μίαν ἐπιθυμίαν τυραννίδα ἡ παλιγγενεσία· ἐνταῦθα δ᾽, πολλῶν καὶ πάντοθεν ἐπιθυμιῶν περιγίνεσθαι" δῆλον. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἀφελέστερον τοῦ τῶν χρημάτων δούλου. δοκεῖ κρατεῖν, κρατούμθος· δοκεῖ κύριος εἶναι, δοῦλος ὤν· ἡ δεσμὰ περιπεπλεγμένος ἑαυτῷ, χαίρει· χαλεπώτερον τὸ θηρίον ἐργαζόμθος, εὐφραίνει· ἡ αἰχμάλωτος γινόμθος, ἀγάλλει· καὶ πηδᾷ· ἡ ὁρᾷ κακὰ λυπήσαντα καὶ ἐφαλλόμθον αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, δῆσαι δέον καὶ λιμῷ τῆξαι, ὁ δὲ ἄφθονον αὐτῷ πρέχει τὸν τροφέα, ἵνα μείζονος ἐφάλλῃ· καὶ φοβερὸς ᾖ. ταῦτα οὖν πάντα ἐννοοῦντες λύσωμθ τὰ δεσμά· ἀπελάσωμθ τὸ θηρίον· ἀπελάσωμθ τὴν νόσον· ἐκβάλωμθ τὴν μανίαν ταύτην, ἵνα γαλήνης ἀπολαύσωμθ καὶ ὑγιείας καθαρᾶς, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς εἰς τὸν οἶκον κατακλυσάντες λιμένα, τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμθ ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου

ἡμῶν

ωδιχτύσαιεν τῷ Θεῷ, ϑδένα ποιουμένους λόγον. καὶ ταῦτα λέγω, ὁ κωλύων ὤχετί-
πλειν χεῖρας, ϑδὲ τόμα· ἀλλὰ βουλόμενος οὕτω νίπλειν, ὡς πρέπει, οὐχ ὕδατι μόνον,
ἴσ. κακηγορία, ἀλλ' αἰτὶ τὸ ὕδατος τὴν ἀρετήν. ῥύπος γὰρ τόματος, κατηγορία, βλασφημία, λοιδορία,
ἀργίλα ῥήματα, αἰσχρολογία, γέλως, ὑπερπελία. Εἰ τοίνυν σύνοιδας σαυτῷ μηδὲν τού-
των φθεγξομένῳ, μηδὲ ῥυπῶντι τὸν ῥύπον τοῦτον, προσέλθε θαῤῥῶν. Εἰ δὲ μυριάκις ἐδέξω
ταύτας ταῖς χηλίδας, εἰ μέταμορφος, ὕδατι μὲν πρόκλυζε τὴν γλῶτταν, τὸν δὲ ὁλέθριο-
ον δὲ βλαβερὸν προφέρων ἐν αὐτῇ ῥύπον; Εἶπέ γάρ μοι, Εἰ κόπρον ἐν ταῖς χερσὶν εἶχες ἢ
βόρβορον, ἆρα ἂν ἐτόλμησας βύζαιν; ὐδαμῶς. ἢ μὴν τοῦτο ϑδέν μία βλάβη· ἐ-
κεῖνο δὲ ὅλεθρος. πῶς οὖν ἐν μὲ τοῖς ἀναφόροις βλαβῆς, ἐν δὲ τοῖς κεκωλυμένοις ῥάϑυ-
μος; εἰ οὖν, ὁ δοῦλος, φησι; σπεῦδε μόν· ἀλλ' ὁχὶ ῥυπῶντα, ὁδὲ τοιοῦτον ἔχοντα βόρ-
βορον. τί οὖν, ἐὰν προσληφθῶ, φησι; κάθαρον σαυτόν. πῶς δέ, καὶ τίνι τρόπῳ; κλαῦσον,
στέναξον, δὸς ἐλεημοσύνην, ἀπόλησον τὰ ὑβεισμένα, καταλλάγηθι αὐτῷ, καὶ περὶ τούτων,
ἀπόσμηξον τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ μειζόνως προξενήσῃ τὴν Θεόν. ὁ γὰρ Ἐλισσαῖος τὰς
χεῖρας πλυνῶσας, ὅτω σε κατέχει τοὺς πόδας ἱκετεύων, οὐ μόνον οὐκ ἀπῆλασας, ἀλλὰ καὶ
τῷ ποδὶ ἐλάκτισας. πῶς οὖν σὺ τολμᾷς ὅτω Θεῷ προσεύχεσθαι; ὁ γὰρ χεὶρ ὄντως ἡ γλῶτ-
τα τῶν ὑβριζόντων, ὁ δὲ αὐτῆς κατέχρωμα τὰ γόνατα τοῦ Θεοῦ. μὴ τοίνυν μολυνῶμεν αὐτὴν,
ἵνα μὴ ὁ Θεὸς σε εἴπῃ· Ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι. Καὶ γὰρ ὁ ἐν Ησ. α. ιε.
χειρὶ γλώσσης ζωὴ ὁ θάνατος· Καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, ὁ ἀπὸ τῶν λόγων σου Παροι. ιη. κα.
καταχριθήσῃ μᾶλλον τοίνυν τῆς χόρης φύλαξε τὴν γλῶτταν. ἵππος* ἐστὶ βασιλικὸς ἡ Ματθ. ιϛ. κζ.
* κζ
γλῶσσα. ἀπόμαξον οὖν ὑπὸ τῆς αὐτῆς χαλινόν, ὁ διδάξῃς βαδίζειν εὔρυθμα, ἐπόμενα πάντα
αὐτῇ δὲ ὑπακούσῃ ὁ βασιλεύς· δοῦλον ἀχαλίνωτον ἀφῆς φέρεσθαι δὲ σκιρτᾶν, ἵνα βλα-
βόλον ᾖ τῶν δαιμόνων ὄχημα. ϰζ. σὺ δὲ ἀπὸ μὲν σωφροσύνης οὐ τῆς σαυτοῦ γυναικός, ἡ τολ-
μᾷς βύζαιν, κἂν τοῖς ἐγκλήματα τὸν· ἀπὸ δὲ λοιδορίας οὐ δὲ ὕβρεως, ὁ ὁ γέεννα προξε-
νεῖ, πρὶν ἢ καθᾶραι σαυτὸν καλῶς, δύνασαι ταῖς χερσὶ καὶ πῶς ἡ φείδεις, εἰπέ μοι;
Οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Οτι μιαρὸς ὁ γάμος, δὲ ἡ κοίτη ἀμίαντος; εἰ δὲ ἀπὸ τῆς ἀ- Εϐ. ιγ. δ.
μιάντου κοίτης ἀνιᾶσθαι ὁ τολμᾷς βύζην προσελθεῖν, ἀπὸ τῆς κοίτης οὐ τῆς ἀναβολικῆς
πῶς καλῶς ὃ φεύγει ὄνομα σκῶμμα ὁ φόβητρον; καὶ γὰρ κοίτη ἀναβολική, ὃ ὁ ὕβρεσι
πλυνέσθαι δὲ λοιδορίαις. ὁ καθάπερ ποτηρός τις μοιχὸς, ὁ θυμὸς μὴ πολλῆς ἡμῖν συνεί-
νεται τῆς ἡδονῆς, τὰ ὀλέθρια προσιέμενος ὁ ἡμῖν ποτήματα, ὁ τὴν ἀναβολικὴν ποιῶν ἀ-
ποπτύειν ἔμπροσθεν, δὲ ἀπενδυτίας τῷ γάμῳ πάντα ἐργαζόμενος. ὁ μὲ γὰρ γάμος σὺν δύο ποιεῖ
σάρκα μίαν φέρει· ὁ δὲ θυμὸς σὺν ἰωμένους εἰς πολλὰ διαιρεῖ μέρη, δὲ αὐτὴ καταζεῖ ὁ
κατατέμνει τὴν ψυχήν. ἵν' οὖν μὴ παῤῥησίας τῷ Θεῷ προσίῃς, μὴ δέξῃ τὸν θυμὸν ἐπεισ-
ιόντα σε τῇ ψυχῇ, ὁ συγγενέα βδελύττεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ κύνα λυττῶντα ἀπέλασον. ὅτω
γὰρ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν. Επαίρειν γὰρ, φησὶν, ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς ὁ διαλο- α. Τιμ. β. η.
γισμοῦ. μὴ δὴ καταμιάνῃς τὴν γλῶτταν· ἐπεὶ πῶς ἂν δεηθείης, ὅταν τὴν οἰκείαν
παῤῥησίαν ἀπολέσῃς; ἀλλὰ κόσμησον αὐτὴν ὑπακοῇ, ταπεινοφροσύνῃ· πόησον ἀ-
ξίαν τοῦ προκαλουμένου Θεοῦ, ὑλογίας αὐτὴν ἔμπλησον, ἐλεημοσύνης πολλῆς. ἔστι γὰρ
ὁ διὰ ῥημάτων ἐλεημοσύνη ποιῶν (χρῆσον γὰρ λόγῳ, ἡ δόσις· δὲ, Απεκρίθητι τῷ πτωχῷ Σειρ. δ. η.
ὀργὴν ἐν πραΰτητι ἐίρηνικὰ) ὁ πολλῷ ἄλλον ὁ ἄπαντα χρήσιμον τῇ διηγήσει τῶν θείων καλλώπιζε
νόμων. Πᾶσα γὰρ ἡ διήγησις σου ἔστω ἐν νόμῳ ὑψίστου. ὅτως ἐαυτὸν κοσμήσαιτες, προσερ- Σειρ. θ. κε.
χώμεθα τῷ βασιλεῖ, ὁ πίπτωμεν ὅπου τὰ γόνατα, μὴ τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ ὁ τῇ διανοίᾳ.
ἐννοήσωμεν τίνι προσίμεν, ὁ ὑπὲρ τίνων, καὶ τί βουλόμενοι αἰτοῦμεν. Θεῷ προσίμεν, οὗ
τὰ Σεραφὶμ ἰδόντα τὰς ὄψεις ἀπέστρεψεν ὁ φέροντα τὸν λαμπηδόνα, οὐ ἡ γῆ βλέπουσα
τρέμει· Θεῷ προσίμεν, τῷ φῶς οἰκοῦντι ἀπρόσιτον, ὁ προσίμεν γὰρ γεέννης ἀπαλ-

ὃ πρῶ ὠφιέλκων. Εἶτα καὶ ὁ πλῆθος ἀποχλίζων αὐτῷ, ὡς μέλλοι εἰς βαράθρον ἐμπίπτειν δι' αὐλύς, φησὶ τυφλὸς ὁ τυφλὸν ἑαυτῷ ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. μέγα μὲν κακόν, ὁ τυφλὸν εἶναι· ὃ δὲ καὶ τοιοῦτον ὄντα, μήτε ἔχειν τὸν χειραγωγόν, καὶ ὁδηγοῦ ταχὺ ἐπέχειν, διπλοῦν καὶ τριπλοῦν ἔγκλημα. Εἰ γὰρ ὁ μὴ ἔχειν ὁδηγὸν τυφλόν, ὀκνηρὸν καὶ ἀμελῆ, πολλῷ μᾶλλον ὁ καὶ ἑτέρου τοῦτο βουλεσθαι εἶναι. Τί οὖν ὁ Πέτρος; οὐ λέγει, Τί ποτε; εἰς τί οὗτος εἴρηκας; ἀλλ' ὡς ἀσαφείας γέμοντα τὸ ἐρωτᾷ. καὶ οὐ λέγει, διὰ τί σκάνδαλον εἶπας (ἐδεδοίκει γάρ, ἵνα μὴ νομίσῃ αὐτὸν ἐσκανδαλίσθαι) ἀλλ' ὡς ἀσαφείας τοῦτο εἶναι φησιν. ὅτι οὐκ ἐν ἀσαφείᾳ, ἀλλ' ἐσκανδαλίζετο, δῆλον. οὐδὲν γὰρ ἀσαφείας εἶχε. διὸ καὶ ὀκνηρὸν αὐτὸν λέγων· χ. ἀυτῷ

16 Ακμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; Οἱ μὲν γὰρ ὄχλοι οὐδὲ ζωπυρῆσαι ἴσως τὸ λεχθὲν· αὐλοὶ δὲ ἦσαν σκανδαλισθέντες. διὸ σκάνδαλον τὸν ἀρχηγὸν, ὡς καὶ τῶν φαρισαίων δῆλοι ἐρωτῶντες, ἐβούλοντο μαθεῖν. ὅπερ δὲ ἤκουσαν αὐτοῦ μεγάλων ἀπειλῶν ἀπειλοῦντος καὶ λέγοντος· ὅτι πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται, καὶ, ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν, κατεγέλασαν. ὁ δὲ πανταχοῦ θερμὸς οὐδὲ ὅπως ἀνέχεται σιγῆσαι, ἀλλά φησι· Φέρε σοι ἡμῖν τὸν σκάνδαλον τοῦτον. Τί οὖν ὁ Χριστός; σφόδρα ὑπομονητικῶς ἀποκρίνεται· ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; ὅπου νοεῖτε; ταῦτα δὲ ἔλεγε καὶ ἐπιτίμα, ὥστε τὸν σκάνδαλον σκανδαλῆσαι. οὐ μὴν ἐπὶ μέτρῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἑπτάκις λέγων·

17 Οτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὸν χοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται·

18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

19 Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαὶ, βλασφημίαι, ψευδομαρτυρίαι,

20 Καὶ ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίειν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Εἶδες πῶς αὐλοῖς σφόδρα χέρνηται καὶ ὑπομητικῶς; Εἶπα καταισχυνάζει τὸ εἰρημένον ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ ὡς τὴν θεραπείαν τὴν ἐκείνου. ὅταν γὰρ εἴπῃ, εἰς τὴν χοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, ἕλκει τὴν Ιουδαϊκὴν ταπεινότητα ἀποκρίνεται. λέγει γάρ· ὅτι οὐ μένει, ἀλλ' ἐξέρχεται. καίτοι καὶ εἰ ἔμενεν, οὐκ ἐποίει ἀκάθαρτον. ἀλλ' οὐδέπω δυνατοὶ ἦσαν τοῦτο ἀκοῦσαι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ νομοθέτης τοσοῦτον χρόνον ἀφίησιν, ὅσον δὴ ἔνδον μένει· ὅταν δὲ ἐξέλθῃ, οὐκ ἔτι. εἰ ἑτέρᾳ μοι καλῶς λύεται, καὶ καθαρεῖ ἐστί, τὸν καιρὸν τῆς πέψεως δύναμεσθαι καὶ τῆς ἐκκρίσεως. τὰ δὲ τῆς καρδίας, φησὶν, ἔνδον μένει, καὶ ἐξελεύσεται καὶ οὗτοι, καὶ μένοντα μόνον. καὶ πρότερον εἶπεν οὐδὲ πονηροὺς διαλογισμοὺς, ὅσοι ἐν Ιουδαίοις, καὶ οὐδέπω ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ποιεῖται τὸν ἔλεγχον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς χοιλίας καὶ τῆς καρδίας, καὶ ἐκ τοῦ τὰ μὲν μένειν, τὰ δὲ μὴ μένειν. τὰ μὲν γὰρ ἔξωθεν εἰσιόντα, ἔξω πάλιν ἀπεισι· τὰ δὲ ἔνδοθεν πηγάζεται, καὶ ἐξελεύσεται καὶ οὗτοι, καὶ τότε μᾶλλον, ὅταν ἐξέλθῃ. ὅπου γὰρ ἦσαν δυνατοὶ, ὅσα ἔφην, ἀκούσας μὲν τῆς παρησκευασμένης φιλοσοφίας ταῦτα. ὁ δὲ Μαρκος φησὶν, ὅτι καθαρίζων τὰ βρώματα, ταῦτα ἔλεγεν. οὐ μὴν ἐνέφηνεν οὐδὲ εἶπε, δὲ βρώματα τοιάδε φαγεῖν, καὶ οὗτοι κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον (οὔτε γὰρ ἐμέλετο σαφῶς ὅπως αὐτὰ ἀκούσας) διὰ καὶ ἐπήγαγε· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἰσ. πλίσθη χ. κακείζοντα

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν τίνα ὄντα τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· μάθωμεν, ἵνα φύγωμεν. καὶ γὰρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοιοῦτον ὀρῶμεν ἔθος κεκτημένον πολλοῖς, καὶ ὅπως μὴ καθαρὸς εἰσέλθοιεν ἱματίοις κατευδαίζοντας, καὶ ὅπως ταῖς χερσὶ νίπτοιτο· ὅπως δὲ ψυχὴν καθαρὰν

11 Ου τὰ εἰσερχόμενα εἰς ὃ στόμα κοινοῖ τ̄ ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τοῦ στόματος, Επὶ τῇ φύσει αὐτὴν καταφύγων, ἡ νομοθετῶν δὲ ἀποφαίνομενος. καὶ πῶς ἀκούοντες οὐδὲν αἴτιον ἐκεῖνοι, οὐδὲ εἶπον, Τί λέγεις; τοῦ Θεοῦ μωρία ὠφελείλαστος ὡδὶ βρωμᾶτ̄ ὠφελητήσεως, σὺ τοιαῦτα νομοθετεῖς; ἀλλ' ὅπῃ σφόδρα αὐτοὺς ἐπιστόμισεν, οὐ τῷ ἐλέγξαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τ̄ δόξαν αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, δι' ὧν τὸ λαθρα γινόμενον π̄ῖ αὐτῶν ἐκπομπεύσας, καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς ἀνοίας αὐτῶν ἀναλύσας, ἵνα ἐπιστομισθέντες ἀπέλθωσι. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδέπω θαρρῶν σαφῶς κατολμᾷ τῶν βρωμᾶτ̄. Διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπε τὰ βρώματα, ἀλλὰ τὰ εἰσερχόμενα οὐ κεῖνοῖ τ̄ ἄνθρωπον· ὅπερ εἰκὸς ἦν δι' ὧν καὶ τῶν ἀνίπτων χειρῶν ἐποιεῖτο. αὐτὸς μὲν γὰρ ὡδὶ βρωμᾶτ̄ ἔλεγε, συνῆκε δ' ἂν καὶ τάχα. Τοσαύτη γὰρ ἡ ὠφελητήρησις τῶν βρωμάτων ἦν, ὡς καὶ μᾶτ̄ τῷ δύνασθαι τ̄ Πέτρον εἰπεῖν· Οὐχί, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. εἰ γὰρ καὶ δι' ἑτέρας ταῦτα ἔλεγε, καὶ ὥστε καταλιπεῖν ἑαυτὸν ἀπολογίαν ὠφελοῦς τοὺς ἐγκαλοῦντας, καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ αὐτὸς ἀνεχωρήθη, ὅμως δείκνυσι πολλῷ οὖσαν τοῦ ὠφελήματος τὴν ἐπανόρθωσιν. Διό τι τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐκ ἀκριβῶς οὐ Περικ. 180
φανερῶς εἶπε τοῖς βρωμᾶτ̄· ἀλλὰ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα. καὶ πάλιν, ὅτε καθέζεσθαι ἔδοξεν ὕστερον λέγει, ἀπὸ τ̄ τέλους αὖθις ἀνασκίασεν εἰπών· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν οὐ κεῖνοῖ τ̄ ἄνθρωπον· ἵνα δόξῃ ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι, καὶ ὡδὶ αὐτὸς διαλέγεσθαι τέως. Διὰ τ̄το οὐκ εἶπε· τὸ δὲ βρώματα φαγεῖν οὐ κεῖνοῖ τ̄ ἄνθρωπον· ἀλλ' ὡς ὠφελοῦντος, ἵνα μηδὲν ἔχωσιν αὐτῷ ἐγκαλεῖν ἐκεῖνοι. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσαντες ἐσκανδαλίσθησαν, φησίν, ⓐ Φαρισαῖοι, οὐχ ⓐ ὄχλοι.

12 Προσελθόντες γὰρ, φησίν, ⓐ μαθηταὶ αὐτῷ εἶπον αὐτῷ· οἶδας ὅτι ⓐ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθη; Καίτοι οὐδὲν πρὸς αὐτοὺς εἴρητο. Τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἔλυσε τὸ σκάνδαλον ἐκείνοις, ἀλλ' ἐπιτείνει λέγων·

13 Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. Οἶδε γὰρ ἡ καταφρόνησιν σκανδάλων, καὶ μὴ καταφρονεῖν. Ἀλλαχοῦ" γοῦν φησιν, ἵνα μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἐνταῦθα δέ φησιν,

14 Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι *τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ⓐ μαθηταῖς, οὐχ ὅτι ἐκείνων ἀνεχώρησε μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ῥῆμα ἐθορυβοῦντο. ὅπῃ δὲ οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἐξ οἰκείου προσώπου τοῦτο, ἐν τῇ ὡδὶ ἑτέρων διηγήσει τ̄το μεμαθήκειν ἐβούλοντο. ὅτι γὰρ τοῦτο ἦν, ἄκουσον πῶς μᾶτ̄ ταῦτα ὁ θερμὸς καὶ πανταχοῦ προφθάνων Πέτρος προσελθὼν φησιν· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην, τ̄ ἐν τῇ ψυχῇ θόρυβον ἐκκαλύπτων, καὶ φανερῶς μὲν οὐ τολμῶν εἰπεῖν ὅτι σκανδαλίζομαι, αἰτιᾶται δὲ διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἀπαλλαγὴν τ̄ θορύβου· διὸ καὶ ἐπιτιμᾶται. Τί οὖν ὁ Χριστός φησι; πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. τ̄το ὡδὶ τ̄ νόμου φασὶν εἰρῆσθαι ⓐ τὰ Μανιχαίων ὀσουιῶται· ἀλλ' ὑπερορίζει τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα αὐτούς. Εἰ γὰρ ὡδὶ τ̄ νόμου ἔλεγε, πῶς ὀλίγῳ πρότερον ἀπολογεῖται καὶ μάχεται λέγων· διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τ̄ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; πῶς δὲ ⓦ προφήτην εἰσάγει εἰς μέσον λέγοντα· ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ; ἀλλὰ ὡδὶ αὐτῶν ἐκείνων καὶ τῶν παραδόσεων αὐτῶν ταῦτά φησιν. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς εἶπε, τίμα ⓦ πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, πῶς οὐκ ἔστι φυτεία Θεοῦ, ὃ παρὰ τ̄ Θεοῦ εἰρημένον; καὶ ὃ ἐξῆς δὲ δείκνυσιν, ὅτι ὡδὶ αὐτῶν εἴρηται καὶ τῶν παραδόσεων αὐτ̄. ἐπήγαγε γοῦν· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. Εἰ δὲ ὡδὶ τ̄ νόμου ἔλεγε τ̄το, εἶπεν ἂν· ὁδηγοὺς ὄντι τυφλὸς τυφλῶν. ἀλλ' οὐχ ὅπως εἶπεν· ἀλλ' ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν, ἐκεῖνον μὲν ἀπαλλάττων τῆς κατηγορίας, εἰς δὲ τούτους

λάζεται, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ⓒ ἔργῳ· ⓒ δ' μόνον ἀπιμάζοντες, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τοῦτο διδάσκοντες. ⓐ τοίνυν μηδὲ ζημιοῦσθε ὀφείλοντες, πῶς ἐγκαλεῖτε τοῖς μαθηταῖς; ἵνα δ' θαυμάσῃ, εἰ εἷς ἐμὲ ⓜ τέως ἀγνοούμενον τοιαῦτα ὑβρίζετε, ὅταν ⓒ εἷς ⓜ πατέρα φαίνησθε τοιαῦτα ποιοῦντες; πάνυ ταχὺ γὰρ καὶ λέγω καὶ δείκνυσιν, ὅτι ἐκεῖθεν τῆς ἀπονοίας ἤρξαντο τοῦτης. ἵνες γὰρ καὶ ἑτέρως ἐρμηνεύσωσι, τὸ δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, τοῦτέστιν, οὐκ ὀφείλω σοι ἡμεῖν, ἀλλὰ χρείζομαί σοι, διὰ ἄρα σε ἡμᾶσω. ἀλλ' οὐκ αἰ ὁ Χριστὸς τοιαύτης ἐμνημόνευσεν ὕβρεως. καὶ ὁ Μαρκος δ' σαφέστερον τοῦτο ποιῆ λέγων· Κορβᾶν ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, ὅπερ οὐκ ἔστι δῶρον καὶ πρόσφορα κυρίως λέγεται. δείξας τοίνυν ὅτι οὐκ αἰ εἶεν δίκαιοι ἐγκαλεῖν παβαίνουσι συνηθείᾳ πρεσβυτέρων ⓐ ⓜ νόμον καταπατοῦντες, δείκνυσι τοῦτο αὖθις καὶ ἀπὸ τ' προφήτου. ὅπερ γὰρ αὖθις εἶλε σφοδρᾶς, περαιτέρω προέρχεται· ὁ δὲ πάντα χρὸ ποιῆ, ἵνα γραφὰς εἰς μέσον ἄγων, καὶ ταύτῃ διακεῖσθαι ἑαυτὸν συμβαίνοντα τῷ Θεῷ. ἵνα δαὶ ὁ προφήτης φησίν;

Μαρ. ζ. ιε.

Ησ. κθ. ιγ.

8 Ο λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

9 Μάτην δέ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Εἶδις προφητείαν" συμβαίνουσαν τοῖς Ἑβραίοις μὴ ἀκριβείας, καὶ αὖθις αὐτῶν προφανῶς ἐλέγχει τὴν κακίαν; ὅπερ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐνεκάλεσε νῦν, τοῦτο καὶ ὁ Ησαίας ἄνωθεν εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦσι (μάτην γὰρ σέβονταί μέ φησι) τῶν δ' ἰδίων πολλὴν ποιοῦνται λόγον (διδασκαλίες γὰρ ἐντάλματα διδασκαλίας ἀνθρώπων) σκιὰν οὖν εἰκότως αὖθις ἐπιφέρει. δοὺς τοίνυν αὖθις κεφάλαια τὴν πλημμέλειαν καὶ ἀπὸ τ' γραμμάτων, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ψήφου, καὶ ἀπὸ τοῦ προφήτου τὴν καθηγεμονίαν αὐξήσας· ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀφαλέσεται ἀδιορθώτως λοιπὸν ἔχουσι, τοῖς δὲ λόγου πρέπει προσέχειν ὄχλοις, ὡς τὸ δόγμα εἰσενεγκεῖν ὑψηλὸν καὶ μέγα ὄν, καὶ πολλῆς φιλοσοφίας γέμον. καὶ λαβὼν ἀφορμὴν ἀπ' ἐκείνου, τὸ μεῖζον ὑφαρεῖ λοιπόν, καὶ τὴν βρωμάτων παρατήρησιν ἐκβάλλει. ἀλλ' ὅρα πότε. ὅτε τ' λεπροῦ ἐκάθαρεν, ὅτε τὸ σάββατον ἔλυσιν, ὅτε γῆς καὶ θαλάττης βασιλέα ἑαυτ' ἀπέφαινεν, ὅτε συνομολόγησιν, ὅτε ἁμαρτήματα ἀφῆκεν, ὅτε ναρκῶν ἤγειρεν, ὅτι πολλὰ δείγματα τῆς θεότητος αὐτοῦ προέφερεν αὖθις, τότε τοῖ βρωμάτ[ων] ἀφαλέσεται. καὶ γὰρ ὁ πᾶς Ιουδαϊσμὸς ἐν τούτῳ ξυνέχεται· καὶ τοῦτο ἀνέλης, * ὃ πάν ἀνῄλες. σκεπτέον γὰρ δείκνυσιν, ὅπη καὶ προσομιλῶν ἀνῄλυεν. ἀλλ' αὐτὸς μὲν τοῦτο προσηνυμφώνως οὐκ εἰσηγεῖται, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων σκολῶν προσεύτερον ἦν, καὶ πλείονα εἶχε τὴν ἀπόληψιν· ἀφ' δὲ τῶν μαθητῶν" αὖθις νομοθετῇ. ὅταν γὰρ μέγα ᾖ, ὅπη καὶ ⓐ μαθηταὶ μὴ τοσοῦτον χρόνον βουλόμενοι αὖθις ἀνέλῃ, προέρχεται αὖθις μετὰ χειρίζονται, καὶ ὅταν καταλύουσι. ὅσα δ' πῶς εἰσάγει τ' νόμον.

χ. ἀμφοῖν

χ. ἀπὸ

10 Προσκαλεσάμενος γὰρ τοὺς ὄχλους εἶπεν αὖθις· ἀκούσατε ⓒ ξυνίετε.

Οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὖθις ἀποφαίνει· ἀλλὰ τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ θεραπείᾳ προέπων διαβάλλει τοὺς λόγους (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ διαγγελιστὴς εἰπών, προσκαλεσάμενος) ἔπειτα καὶ τῇ χειρῖ. μὴ γὰρ τ' ἐκείνων ἔλεγχον καὶ τ' νίκην τ' κατ' αὐτ', καὶ τ' διαβολὴν τοῦ προφήτου κατηγείαν, τότε ἀρχεται τῆς νομοθεσίας, ὅτε καὶ διηλώτιεσιν" κατεδίκοντο γὰρ λεγόμενα. καὶ οὐχ ἁπλῶς αὐτοὺς προσκαλεῖται, ἀλλὰ καὶ προσεκλικωτέρως πως. ξυνίετε γάρ, φησί· τοῦτέστι, νοήσατε, διαγράψατε. τοιοῦτος γὰρ ὁ μέλλων χαράττεσθαι νόμος. εἰ γὰρ αὖθις τὸν νόμον ἔλυσαν, καὶ διὰ χειρὸς διὰ τὴν ἰδίαν διάθεσιν, καὶ ἠκούσατε· πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ ἀκούειν χρὴ τῆς τ' προσοίκοντα χειρὸς ὅπου μείζονα ὑμᾶς ἄγγελος φιλοσοφίαν. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅσον ὅτι καὶ διάτριψις τ' βρωμάτων, ἀλλ' ὅλως Μωσῆς κακῶς προσέταξεν, ἀλλ' ὅτι συγκαταβαίνων· ἀλλ' ὁ τάξει διάπεσιος καὶ συμβολὴν, ὁ ἀπὸ τῆς τῶν προγεγραμμένων φύσεως τ' μυστηρίου λαβών, φησίν·

χ. καλαίχεται

11 Ου

ὅτε ὃ μὴ ἱππεύειν νόμον ἔχοντες, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν ἑκάτεροι ποιοῦντες. ⓐ γὰρ καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καταφρονοῦντες, πῶς ἐμέλησε τῶν τοιούτων περιττοτέρων ἔχειν; ἐπεὶ οὖν ἐμέθυσαν πολλάκις τὸν ἀπὸ τοῦ τοιούτου γίνεσθαι, οἷς ὡς ὅτε ἐν τῇ ἐρήμῳ πάθοι, ὡς ὅτε τοὺς ἀσθενεῖς ἔπιλλον, αὐτὸ ἐγκλήματος αὐτὸ προσβάλλουσι, ⓐ τὰ μεγάλα ἀεὶ" παραδέχεσθαι, καὶ τῶν περιττῶν πολιὸν ποιούμενοι λόγον. Τί οὖν ὁ Χριστός; Οὐκ ἔστι προς τοῦτο, οὐδὲ ἀπελογήσατο· ἀλλ' εὐθέως αὐτεγκαλεῖ, κατασοφῶν αὐτῶν τὴν πρόφασιν, καὶ δείκνυσι, ὅτι ⓦ μεγάλα ἁμαρτάνουσι καὶ μακρῶν προς ἑτέρους ἀκριβολογεῖσθαι οὐ χρή. δέον γὰρ ὑμᾶς ἐγκαλεῖσθαι, φησι, καὶ ἐγκαλεῖτε. σὺ δὲ παραπίπτει, πῶς ὅταν τι βούλωνται λύσαι τῶν νομίμων, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀπολογίας αὐτοὺς, ὅπερ καὶ ὅτε ἐποίησεν. οὐδὲ γὰρ εὐθέως ὅτε τὴν παράβασιν ἔρχεται, οὐδὲ λέγει, οὐδὲ ὅστις (οὐ γὰρ δὴ σφοδρότερος εἰργάσατο) ἀλλὰ πρῶτον σκοπεῖ αὐτῶν τὴν φρασύτητα, ὃ πολλῷ μεῖζον ἔγκλημα εἰς μέσον ἄγων, καὶ εἰς τὴν ἐκείνων περιέλκων κεφαλήν. καὶ ὅτε λέγει, ὅτι καλῶς ποιοῦσι παραβαίνοντες, ἵνα μὴ δῶ λαβὴν αὐτοῖς· ὅτε κακίζει ὃ γινόμενον, ἵνα μὴ βεβαιώσῃ ⓦ νόμον· ὁρᾷ αὖ πάλιν κατηγορῶν τῶν πρεσβυτέρων, ὡς παράνομον καὶ μιαρὸν (οὐ γὰρ ἂν ὡς λοίδορον καὶ ὑβριστὴν ἀπεφράφησαν) ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀφεὶς, ἑτέραν ὁδὸν ἔρχεται. καὶ δικαίως αὐτοῖς ἐπιτιμᾷ τοῖς παραβαίνουσι, καθάπερ καὶ τοὺς ταῦτα νομοθετήσαντας, τὴν μὲν πρεσβυτέραν ὁρᾶν μου μνημονεύων, ἐν ᾗ τῇ πρὸς τοῦτον κατηγορίᾳ καὶ ἐκείνους κατεβάλλων, καὶ δεικνὺς ὅτι διπλοῦν τὸ ἁμάρτημα, ὅτι καὶ τοῦ Θεοῦ ὁ πείθονται, καὶ δι' ἀνθρώπους ταῦτα ποιοῦσιν· ὡσανεὶ ἔλεγε· τοῦτο γὰρ αὐτὸ ὑμᾶς καὶ ἐκείνους ἀπώλεσε, τοῦτο, ὃ πάντα πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις. ἀλλ' ὁ λέγω ἄνω τοῦτο ἦν αὐτὸ αἰνίττεται, ὅτως αὐτοῖς ἀπεκρίνετο·

3 Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο·

4 Τίμα ⓦ πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω· Εξοδ. κ. ιβ. Λευϊτ. κ. θ.

5 Ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς,

6 Καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ ⓦ πατέρα καὶ τὴν μητέρα. καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. Καὶ οὐκ εἶπε, τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλ' ὑμῶν· καὶ ὑμεῖς λέγετε, καὶ οὐκ εἶπεν, ⓐ πρεσβύτεροι, ὥστε ἀνεπαχθέστερον ποιῆσαι τὸν λόγον. ὅπου γὰρ παράνομος ἠθέλησαν δεῖξαι τοῦτο μαθεῖν, δείκνυσιν αὐτοῦ τοῦτο ποιοῦντας, τοῦτον ὃ ἀπηλλαγμένους ἐγκλήματος. οὐ γὰρ δὴ νόμος ὃ ἐᾶσαι τι ἀνθρώπων ὑπερβαίνειν. διὰ καὶ παράδοσιν αὐτὸ καλεῖ, καὶ ἀνθρώπων μάλιστα παράνομον. καὶ ὅπου τοῦτο οὐκ ἦν ἐναντίον τῷ νόμῳ, ἐκέλευεν ἁπλᾶς χεῖρας νίπτειν, ἑτέραν παράδοσιν εἰς μέσον ἄγει, ἐναντιουμένην τῷ νόμῳ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπαίδευσαν αὐτοὺς νέους ὑποσχέσεως ῥήματι καταφρονεῖν τῶν πατέρων. πῶς καὶ πῇ δήπου; Εἴ τις τῶν γονέων εἶπε τῷ παιδὶ· δός μοι ὃ πρόβατον τοῦτο ὃ ἔχεις, ἢ τὸν μόσχον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἔλεγον· δῶρόν ἐστι τοῦτο τῷ Θεῷ, ὃ θέλεις ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆναι, καὶ ὁ δυνάσαι λαβεῖν. καὶ διπλοῦν ἐπῆγεν ἐγίνετο ὃ κακόν. ὅτε γὰρ τῷ Θεῷ προσῆγεν, καὶ τοὺς γονέας ὀνόματι τῆς προσφορᾶς ἀπεστέρουν, τούς τε γεγηπακότας διὰ τὸν Θεὸν ὑβρίζοντες, καὶ τὸν Θεὸν διὰ τοὺς γεγηπακότας ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο εὐθέως. ἀλλὰ πρότερον τὸν νόμον ἀναγινώσκει, δι' οὗ δείκνυσι σφόδρα βουλόμενον αὐτοὺς ἡμᾶς θαι γονέας. Τίμα γὰρ, φησι, ⓦ πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶτα πάλιν, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ἀλλ' αὐτὸς σκῆπτρον ἀφεὶς, ὃ χείμαρρον ἔπαθλον τοῖς ὑμῶσι τοὺς γονέας, ὃ φοβερώτερον ὕψησι, τὴν κόλασιν λέγω τὴν τοῖς ἀπειλουμένοις ἠπειλημένην, καὶ αὐτοὺς καταπλῆξαι βουλόμενος, καὶ τοῦτο νοῶν ἔχοντας ὅτι ἀπατᾶσθαι· καὶ δείκνυσιν ἐντεῦθεν θανάτου ἀξίους ὄντας. Εἰ γὰρ ὁ ῥήματι ἀπειλοῦν κο-

κεφ. ιε. παραλιπόντες,

πόρεως, ἀναπλήρωμος αὐτὴν ζῶντα ἔλεγεν. ὅτι γὰρ ἐκείνων παράδειγμα ζῶντα ἔ-
Μαρ. ιδ. ε. φη, ἐπήγαγε· Τί κόπτεις τὴν γυναῖκα; ὅτι καλὸν ἔργον ἠργάσατο ἐν ἐμοί· φησὶ γὰρ αὐτοῖς ἀεὶ μεθ' ὑμῶν εἶμι· φησὶ γὰρ αὐτοῖς ἀεὶ μεθ' ὑμῶν ἔσομαι, φησὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ὃς ὧν ἀπέδει- χ. ν
κνυν ἀληθῆ, ὅτι δι' οὐδὲν ἕτερον ἐλέγετο ζῶντα, ἀλλ' ἵνα τὴν πίστιν τῆς γυναικὸς, τὴν τότε βλαστήσασαν, μὴ καταῤῥαίνῃ τῶν μαθητῶν ἡ ἀπιστία. μὴ τοίνυν ζητῶμεν εἰς μέσον φέρωμεν ἡμῖν, ἃ ὄφελον ἐσιγήσαμεν εἰρῆσθαι· ἀλλὰ τοὺς νόμους ἀπέδωμεν, τοὺς ἐν τῇ κρύπτῃ, τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ τοσαῦτα ἐλεημοσύνης αὐτῷ κειμήλια ἀναγνόντες, πολλῷ μᾶλλον τοσούτου κακοῦ ἀπαλλαγησόμεθα. τοῦτο γὰρ ἡ ἀμαρτίας καθαίρει (Δότε γάρ, φησὶν, ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρά) τοῦτο θυσίας μείζον (Ἔλεος γὰρ θέλω, καὶ οὐ θυσίαν) τοῦτο τοὺς θεμελίους ἀποίησεν (Αἱ ἁμαρτίαι γάρ σου αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀντέκλιναν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ) τοῦτο πρὸ γενέσεως ἀναγκαιότερον. ὅπου γὰρ ἐξελεήθη ὁ τυμφωνίος ἐκεῖ- χ. ἀποκλῶ-
ναι· οὕτως αἱ ἄλλαι * ἐδιωκήσθησαν. ἄπειρ ἅπαντα (μισοῦντες ἀπείρωμεν φιλοτίμως, ἵνα μὴ πλείονος ἡμᾶς δαπάνης, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι * καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. * ἐκπρ-
μοις

Ομιλ. ια. 1 ΤΟΤΕ ΠΡΟΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΤΩ ΙΗΣΟΥ ΟΙ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· Διατί, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ματθ. κε. ιε.

ΤΟτε, πότε; ὅτε τὰ μυρία σημεῖα εἰργάσατο, ὅτε τοὺς ἀῤῥώστους ἐθε- 20
ράπευσεν ἐκ τῆς ἀφῆς τοῦ κρασπέδου. Διατί γὰρ τοῦτο ἡ διαγωγὴς ἐπισημαίνεται καιρὸν, ἵνα σὺ δείξῃ τὴν ἄφατον αὐτῶν ποικιλίαν τοσαύτην ἐπίκουσαν. Οἱ δέ ἐστι, καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, πάντα γὰρ τῶν φυλῶν ἦσαν διεσπαρμένοι, καὶ εἰς δωδεκα δημοσίους μέρη· ἀλλ' οὐ τὴν μεγάλην πόλιν ἔχοντες, ποιν- 25
περὶ τῶν ἄλλων ἦσαν, ἃ καὶ πλείονας ἀπολαύοντας ἡμῶν, καὶ πολλῶν κεκλημένοι καὶ τύφον. γνῶ δέ μοι πῶς ἐκ ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῆς ἀλίσκονται. τοσοῦτο γὰρ λέγουσι, Διατί παραβαίνουσι καὶ νόμον Μωυσέως ἄλλα τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. ὅτου δῆλον, ὅτι πολλὰ ἐκαιροτόμουν καὶ ἰσχὺν κρατοῦντες Μωυσέως μὴ πολλοῦ τοῦ φόβου ἐκ μὴ πολλῆς τῆς ἀ-
Δευτ. δ. β. πειλῆς ἐπισκήπτα τοῖς, ὥστε μήτε προσθεῖναι μήτε ἀφελεῖν. Οὐ προσθήσετε γὰρ πρὸς τὸ 30
ῥῆμα, ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ' αὐτοῦ. Ἀλλ' οὐδὲν κεῖται ἐκαιροτόμουν· εἰ δὲ μὴ, τοῦτο ἴσθι, τὸ μὴ δεῖν ἀνίπποις χερσὶν ἐσθίειν, τὸ ποτήριον βαπτίζειν ἐκ χαλκεία, τὸ καὶ αὐτοὺς βαπτίζεσθαι. ὅτε γὰρ ἔδει λοιπὸν αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι τῶν παραπτώσεων τοῦ χρόνου προελθόντος, τότε αὐτοῖς μᾶλλον πλείονα ἔδωκαν τοῖς παραπτώσεσι, δεδικότες μὴ ἵνα αὐτὴν ἀφέλωνται τὴν ἀρχὴν, καὶ φοβερώτερον εἶ βουλόμενοι, ὡς δὴ καὶ αὐτοὶ νομοθέ- 35
ται. Εἰς ποσοῦτον οὖν προῆλθε παρανομίας τὸ πρᾶγμα, ὡς ζημίαν αὐτὴν φυλάττεσθαι σύντομος, ζημίαν τοῦ Θεοῦ παραβαίνεσθαι· καὶ τοσοῦτον ἐκράτουν, ὥστε μὴ κατηγείλαι λοιπὸν τὸ πρᾶγμα εἶ). ὅπερ δι πλοιῶ κατ' αὐτῶν ἐγκλημα ἴσθι, ὅτι τε ἐκαιροτόμουν, καὶ ὅτι ὕπνος ἐξεδικοῦν τὰ ἑαυτῶν, τοῦ Θεοῦ οὐδένα ποιουμένου λόγον. ἐκ ἀφέντες τὰ ἄλλα εἰπεῖν, ἰδοὺ ξίφος καὶ τὰ χαλκᾶ (καταγέλασα γὰρ ἴσθι) ὁ τῶν ἄλλων ἐδόκει μᾶλλον λόγον ἔχειν, τοῦ- 40
το εἰς μέσον προφέρουσι, ὕπως, ὡς ἐμοὶ γε δοκεῖ, εἰς ὀργὴν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν βουλόμενοι. διὰ καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἐμνημόνευον, ἵ' ὡς ἐξουσιαστὴν αὐτοὺς, ἐξ ὧν καθ' ἑαυτῶν λαβοῦσι. ἄξιον δὲ προσέχειν ἐξετάσαι, διατί καὶ μαθηταὶ χεροὶν ἀνίπτοις ἤσθιον. οὐκ ἐπιτηδεύοντες τοῦτο, ἀλλ' ὑπορρωδοῦντες λιμὸν τὴν ἐρημίαν, καὶ τοῖς ἀναγκαίοις προσέχοντες, οὗτε δὲ νίπτεσθαι,

ὅτε

χου χείρων, τὸ γὰρ σκῦλος χρυσοῦν, ἢ τὸ κέρδος; μὴ ζήτει τὸν σκηπτοῦχον, ὅπως χρυσᾶ σκεύη
χ. φέρωμεν περιφέρωμεν μόνον, ἀλλ' ὅπως καὶ ἐκ δικαίων πόνων. Ταῦτα γὰρ ἔστι τὰ καὶ χρυσῶν
ἡμῶν τερπνότερα, τὰ χωρὶς πλεονεξίας. οὐ γὰρ χρυσοχοεῖον, οὐδὲ ἀργυροκοπεῖόν ἐστιν ἡ ἐκ-
κλησία, ἀλλὰ πνευματικῶν ἀγγέλων· διὸ ψυχῶν ἡμῖν δεῖ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα δεῖ τὰς ψυ-
5 χὰς περιποιεῖ) ὁ Θεός. Ἐκ ἐκείνων ἡ πρᾶξις ἀργύρου ὅτι ἐκεῖνα, οὐδὲ τὸ ποτήριον
χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ· ἀλλὰ ὑμεῖς ἂν ἐκεῖνα πάν-
τα καὶ φιάλας, ὅπου πνεύματος ἅγιον. Βούλει ἡμῖν τὸν Χριστοῦ τὸ σῶμα; μὴ περίδῃς
αὐτὸν γυμνόν, μηδὲ ἐνταῦθα μὲν αὐτὸν σηρικοῖς ἱματίοις ἡμπίσχῃς, ἔξω δὲ περιορᾷς τοῦ χρυσοῦ
καὶ γυμνότητος ἀφορήτῳ μαρτύρῃ περίδῃς. ὁ γὰρ εἰπών, Τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, καὶ Ματθ. κϛ. κϐ.
10 τῷ λόγῳ τὸ πρᾶγμα βεβαιώσας, ἐκεῖνός εἶπε· Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε· Ματθ. κε. μϛ.
καὶ, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, τοσοῦτόν μοι ἐποιήσατε. ὅτι μὲν γὰρ οὐ δεῖται
ἀπολαύσεως, ἀλλὰ ψυχῆς καθαρᾶς· οὐκοῦν πολλῆς δεῖται ἐπιμελείας. μάθωμεν τοί-
νυν φιλοσοφεῖν, καὶ τὸν Χριστὸν τιμᾶν, ὡς αὐτὸς βούλεται). ὦ γὰρ ἡμφιεσμένῳ ἡμῖν ἠδίστη, τὴν
αὐτὸς θέλῃ, οὐχ ὧν ἡμεῖς νομίζομεν. ἐπεὶ καὶ Πέτρος ἡμᾶς αὐτῷ ὥρετο τοῦ κωλύσαι νί- Ιωαν. ιγ. η.
15 ψαι τοὺς πόδας, ἀλλ' οὐκ ὢν ἡμῖν ἀνοήμων, ἀλλὰ ζυναντίον. οὕτω καὶ σὺ ταύτην αὐτὸν
ἡμῖν τὴν ἡμέραν, ὢν αὐτὸς εὐεργετήσει, εἰς πένητας ἀναλίσκων τὸν πλοῦτον. οὐδὲ γὰρ σκευῶν
χρείαν ἔχει χρυσῶν ὁ Θεός, ἀλλὰ ψυχῶν χρυσῶν. καὶ ταῦτα λέγω, ἵν' κωλύων ἀναθήματα κα-
τασκευάζειν τοιαῦτα· ἀξιῶ δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ πρὸ τούτων, τὴν ἐλεημοσύνην ποιεῖν. δέχεται
μὲν γὰρ καὶ ταῦτα· πολλῷ μᾶλλον δὲ ἐκεῖνα. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ ὁ προσιὼν κέρδει ὠφελεῖται
20 μόνον, ἐκεῖ δὲ καὶ ὁ λαβών. ἐν ταύτῃ δοκεῖ καὶ φιλοτιμίας ἀφορμὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι, ἐκεῖ
δὲ ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία τὸ πᾶν ἐστι. Τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ἡ τράπεζα αὐτῶν
μὲν χρυσῶν ποτηρίων, αὐτὸς δὲ λιμῷ διαφθείρηται; πρότερον αὐτὸν ἐμπλῆσαι πεινῶντα,
εἶτα τότε ἐκ περιουσίας καὶ τὴν τράπεζαν αὐτὸν κόσμησον. ποτήριον χρυσοῦν ποιεῖς, καὶ ποτή-
ριον ψυχροῦ δίδως; ἢ τί ὄφελος χρυσώματα ἐπιβλήματα κατασκευάζειν τῇ τραπέ-
25 ζῃ· αὐτὸν δὲ μηδὲ τὸν δυναγκαῖόν σοι παρέχῃ σκέπειν; ἢ τί ὁ κέρδος ἐκ τούτου; Εἰπέ μοι
γάρ· Εἴ τινα ἰδὼν τῆς ἀναγκαίας ἀπορούμενον τροφῆς, ἀφεὶς αὐτὸν λῦσαι τὸν λιμὸν τοῦ
τραπέζου ἀργύρου περιέβαλες μόνον· ἆρα δῶρόν ἐγνω σοι χάριν, ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον ἠγανάκτησε;
χ. ῥάκια τί δὲ εἰ ῥάκιον περιεβεβλημένον ὁρῶν καὶ ἐκ τοῦ χρυσοῦ πεπονθότα, ἀφεὶς αὐτὸν δοῦ-
ναι ἱμάτιον κόσμου καταστολὴν χρυσᾶς, λέγων Εἰς ἐκείνου τιμᾷ ποιῇ, οὐκ ἂν σε καὶ
* ἢ 30 εἰρωνεύεσθαι ἔφη, ἢ ὕβρει ἐνόμισε * ταύτην ἐκάτερον; τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ λογίζου,
ὅταν ἀλήτης καὶ ξένος παρέρχηται διόμματος ὀρφῆς· σὺ δὲ αὐτὸν ἀφεὶς ἐκεῖνον δέχεσθαι ἑδα-
φος καλλωπίζεις, καὶ τοίχους καὶ κίονων κεφαλάς, καὶ ἀργυρᾶς ἀλύσεις ἐκ λαμπάδων ἐξ-
άπτεις, αὐτὸν δὲ ἐν δεσμωτηρίῳ δεδεμένον μηδὲ ἰδεῖν ἐθέλεις. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχὶ κωλύων καὶ ἐν τούτοις φιλοτιμεῖσθαι· ἀλλὰ ταῦτα μετ' ἐκείνων, μᾶλλον δὲ ταῦτα πρὸ ἐ-
35 κείνων πρᾶττε ποιεῖ. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὰ ταῦτα μὴ ποιήσας, οὐδεὶς ἐνεκλήθη ποτέ· ἐκεῖ δὲ
ἐκείνων, καὶ γέενα ἠπείλη), καὶ πῦρ ἄσβεστον, ἐκ μετὰ δαιμόνων ἡμῶν. μὴ τοίνυν
χ. πρωϊτέρου οἴκους κοσμῶμεν, ἀδελφοὺς θλιβομένους παρίδωμεν. ἔστι γὰρ ἐκείνου [ὁ] ναὸς πλειότερος καὶ
τιμιώτερος. καὶ ταῦτα μὲν καὶ βασιλεῖς ἄπιστοι, καὶ τύραννοι, καὶ λῃσταὶ δυνήσονται) λαβεῖν τὰ χειμήλια· ὅσα δὲ
ἀδελφὸν ποιήσῃς πεινῶντα καὶ ξένον ὄντα καὶ γυμνόν, οὐδεὶς ὁ δυνάμενος συλῆσαι δυ-
40 νήσεται), ἀλλ' ἐν ἀσύλῳ κείσεται θησαυρῷ. Τί οὖν αὐτὸς φησι· Τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔ- Μαρ. ιδ. ζ.
χετε μεθ' ἑαυτῶν· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε; ἆρα γὰρ τοῦτο μάλιστα ἐλεεῖ δῆλον, ὅτι οὐ πάντοτε ἔ-
χομεν αὐτὸν πεινῶντα, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι βίῳ μόνον. Εἰ δὲ βούλει τὴν εἰρημένην τοῦ δεσπό-
του πᾶσι μαθεῖν, ἄκουσον, ὅτι τοῦτο οὐ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἴρηται) (εἰ καὶ οὕτω δοκεῖ) ἀλλὰ
πρὸς τὴν ἀδικίαν τῆς γυναικός. ὅτε γὰρ ἀτελέστερον ἔτι διέκειτο, ἐκείνοις δὲ αὐτὴν διη-

πόρει,

ὴ χειρὸς ἀφίωι ὑπιζητοῦντες ἢ παράγραμμα λαβεῖν· ἀλλ' ὑψηλότερον, ἢ * φιλοσοφώτερον, ἢ μὴ πλείονος τῆς πίστεως τὴν δεσποτείαν ἐπιτασσόντος. ἡ γὰρ ἀμορφοῦσα ἀπαιδεύτους ἐδίδαξε φιλοσοφεῖν. δεικνὺς ὁ διάβολος, ὅτι ἢ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τῆς μάρτυρα ἐπέβη, φησὶν· ὅτι ὑπερῴκοδομεῖτε τοὺς ἄνδρας τοῦ τάφου, ἀπέτειλαν εἰς τὸ πεῖσαι, ἢ παρεκίνησαν αὐτοὺς τοὺς κακῶς ἔχοντας· ἀλλ' ὅμως ὁ χρόνος ἡ μόνον οὐκ ἐξέλυσε τὴν πίστιν, ἀλλὰ ἢ μείζονα εἰργάσατο, ἢ ἀκμαιοτέραν διετήρησεν. * πολλῆς

ΗΘΙΚΟΝ Ἀφῶμεν τοίνυν ἢ ἡμᾶς τὸ κεφαλαιῶδες τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· μᾶλλον δέ, ἐὰν θέλωμεν, ὅλον αὐτὸν ἔχομεν. ἢ γὰρ ἢ τὸ σῶμα αὐτοῦ παρέκειτο ἡμῖν· οὐ τὸ ἱμάτιον μόνον, ἀλλὰ ἢ τὸ σῶμα· οὐκ ὤκνησε ἁψασθαι μόνον, ἀλλ' ὥστε φαγεῖν ἢ ἐμφορηθῆναι. παρεσκεύασται οὖν μὴ πίστεως, ἕκαστος ἀθλητὴν ἔχων. Εἰ γὰρ τὸ κεφαλαιῶδες τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἁψάμενοι τοσαύτην εἴληφε δύναμιν, πόσῳ μᾶλλον ὅλου αὐτοῦ κατισχύοντες; ὁ δὲ παρελθὼν μὴ πίστεως, τὸ δὲ λαβὼν οὐ μόνον τὸ παρειλόμενον, ἀλλὰ ἢ τὸ μὴ καθαρᾶς καρδίας ἁψασθαι, τοῦτο ἔπαθε, ὡς αὐτὸν παρασκευάσαι τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ Εἰ μὴ φωνῆς ἀκούεις; ἀλλ' ὁρᾷς αἰτοῦντα καὶ μᾶλλον ἢ φωνῆς αὐτοῦ ἀκούεις, φιλοτιμούμενου αὐτοῦ δεῖξαι τὴν θαυμαστὴν πίστιν· πιστεύσατε τοίνυν ὅτι ἢ νῦν ἐκεῖνο τοῦτό ἐστι, ὃ ἢ αὐτὸς ἐποίει. ταὐτὸν γὰρ ἐκεῖνο τοῦτο διεῖπεν. ταὐτὸ γὰρ τοῦτο μὲν ἀδελφὸς ἐργάζεται, ἐκεῖνο δὲ αὐτός· ἀλλὰ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο αὐτός. ὅταν τοίνυν ἡ ἱερεὺς ὑπιδιδοῦται ἡ ἴδητε, μὴ ἡ ἱερέα νομίσητε τοῦτον ποιοῦντα, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ χεῖρα εἶναι τοῦτον ὑπολάβητε. ὥσπερ γὰρ ὅταν βαπτίζῃ, οὐκ αὐτός σε βαπτίζει, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔστω ὁ κατέχων σου τὸ κεφάλαιον ἀφειδῶς δωρούμενος, ἢ οὔτε ἄγγελος οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε ἄλλος τις ὅλως ἐλθεῖν καὶ ἅψασθαι οὕτω καινόν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς μίσγῃ, αὐτὸς μόνος ἔστι καὶ δωρεά. οὐχ ὁρᾷς ὅτι ὑποποιοῦμεν ἑαυτούς, πῶς οὐ δουλοῖς ὑπὸ τὸ παράγραμμα, ἀλλ' αὐτοῖς πείσει τῷ δικαστηρίῳ; οὕτω καὶ ὁ Θεός, οὐκ ἀπόλλυσι τὸ πρέπον τῶν δωρεῶν, ἀλλ' αὐτὸς πρέσβεις κελεύων καὶ λέγων· μὴ καλέσητε πατέρα ὑπὲρ τῆς γῆς· οὐχ ἵνα ἀπομάσῃ τοὺς γεγεννηκότας, ἀλλ' ἵνα πρώτων ἐκείνων παρέλθῃς ποιήσαιτό σε ἢ ἐπεφάψατο σε εἰς τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας. ὁ γὰρ τὸ μεῖζον δοὺς, τοῦτο ἑαυτὸν ἔδωκε, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἀπαξιώσει ἢ ἅψασθαί σου τὸ σῶμα. ἀκουσώμεθα οὖν, ἢ ἱερεὺς ἢ ἀρχιμύστης, ἢ τις κατηξιώσηται· ἀκούσωμεν ἢ φείξωμεν. τί ἀξίων ἔφθη αὐτὸν ἐμπλακῆναι ἢ ἔδωκεν ἡμῖν, ἑαυτὸν τρέφεσθαι παρεμύθιον. ὃς οὖν ἔσται ἀπόλοιτο ἡμῖν, ὅταν τοιαῦτα σιτούμενοι, ἁμαρτάνωμεν; ὅταν ἀργύριον ἑαυτοῦντες, λύκοι γενώμεθα; ὅταν παρέλθωμεν σιτούμενοι, τῆς λέοντος ἁρπάζωμεν; τοῦτο γὰρ τὸ μυστήριον, οὐ μόνον ἁρπαγῆς, ἀλλὰ ἢ ψυχῆς ἔχρας καθαιρεῖν κελεύει δι' ἡμᾶς. ἢ γὰρ εἰρήνης ὄντι μυστήριον. τοῦτο τὸ μυστήριον οὐκ ἀφῆκε. διὰ τοῦτο ἔλαχε χρημάτων. εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτοῦ οὐκ ἐφείσατο δι' ἡμᾶς, τίνος ἂν εἵνεκεν ἄξιοι χρημάτων φειδώμεθα ἢ ψυχῆς ἀφειδοῦντες, ὑπὲρ ἧς ἐκεῖνος οὐκ ἐφείσατο ἑαυτοῦ; διὸ καὶ Ἰούδαιος καὶ ἰδιώτου κατάμυημα τὸ οἰκείων εὐεργεσιῶν ἐπὶ ἑορτὰς ἐποίησεν ὁ Θεός· σὺ δὲ καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, τὰ ἡμέτερα, ἀφῆκε τούτων τὸ μυστήριον. μὴ τοίνυν αἰσχύνῃ ἡ φανερῶν. ταῦτα γὰρ ἡμῶν ἐστι τὰ σεμνά· ταῦτα ἡμῶν τὰ μυστήρια· τούτῳ κεκοσμήμεθα ὡ δούλῳ· τούτῳ καλλωπιζόμεθα καὶ εἴ τις, ὅτι ἡ ἐκείνου αἷμα καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ τιμὴ θαλάσσης πλῶσι, τοσοῦτος καὶ ἀγγέλους ἔπεμψεν, οὐδὲν ἐρῶ ἴσον. τὸ γὰρ κεφάλαιον τῆς ἀγάπης τοῦτό ἐστι, ὅτι ἢ ἰδίου γιοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἵνα τοὺς ἀλλοτριωθέντας οἰκείους σώσῃ. μηδεὶς τοίνυν Ἰούδας ταύτῃ παρέστω τῇ τραπέζῃ, μηδεὶς Σίμων. καὶ γὰρ ἀμφότεροι δι' Φιλαργυρίαν ἀπώλοντο ἄνωθεν. φύγωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ βάραθρον, μηδὲ νομίζωμεν ἀρκεῖν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν εἰ χέρας καὶ ὀφθαλμοὺς ἀποδύσαντες, ποτήριον χρυσοῦν καὶ λιθοκάλλητον παρασκευάσωμεν τῇ τραπέζῃ. Εἰ γὰρ βούλει τιμῆσαι τὸν ἅγιον, τὸν ψυχὴν παρασκεύασε, δι' ὧν ἢ ἐτύθη· ταύτην χρυσοῦν ποίησον. διὸ ἢ αὕτη μὴν μαλιστα δὴ καὶ ὀρά-

κου

ὰφο τῦτο ϡζ. ὅτι γὰρ ἐδύνξεν ὅλη κεφτεῖ τῆς θαλάσσης, δῆτε ἐ ὅτι τὸ θαυμαστότερον ἐξ-
ἀγὰ τὸ σημεῖον. δῆτε μὸν γὰρ τοῖς ἀνέμοις ἐπετίμησε μόνοις· νυνὶ ϳ ἐ αὐτὸς βαδίζει, ἐ ἑτέ-
ρᾳ πᾶσα χωρῆ τῦτο ποιῆ· ὅπερ ἐ ἦν δῆλον ἐκ τῦ δρόμου ἐκέλευσε γὰρ ἄλλος. οὐκ ἀν ὁμοίως
κατέδειξατο Πέτρος, δῆλα ἐ μηδέποτε δυνατὸν ἔσεσθαι πίστιν. Τίνος οὖν ἕνεκεν αὐτὸν ὁ χ. τί ὧν ὁ Χει-
5 Χριστὸς ἐπέτρεψε; ϗ γὰρ εἰ εἶπεν, ἠδύνατο, πάλιν ἦν μετὰ τῦτο ἀν ἀπιστῆσαι ἀν. δῆλα τῦτο στὸ ἐπιτρέψαι. σ.
ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτὸν πίστει, ἵνα εἰς τὸ μέλλον σωφρονισθῆ. ἀλλ' ὅτε ἔντας αὐτὸν
ἔσχεται. καταβὰς τοίνυν κινδυνίζεται. ἐφοβήθη γὰρ ϗ τοῦτο ἐ κινδυνότερον ἐποίησε· τὴν δὲ
φόβον ἐπαύσας εἰρήνευσεν. ὁ ϳ Ιωάννης φησὶν, Οτι ἤθελον λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ Ιω. ς. κε.
εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν ὑπῆγον· τὸ αὐτὸ δὴ τῦτο δηλῶν. ὥστε
10 μηνύσαντων αὐτῷ τοὺς τὴν γῆν θρέψαι ἐπέβη τῦ πλοίου. καταβὰς τοίνυν ἀπὸ τῦ πλοίου χ. τῇ γῇ
πρὸς αὐτὸν εἶπε, δῆλα ὅτι ἔρχεται, ὡς τῶν πρὸς αὐτὸν ἔρχεσθαι χαίρων. ἴσ. ἦκε,
ϗ ἐ μείζονος πρὸς ἐλπίδος ἔμενε παρὰ τῶν κακῶν, ἣν δὴ αἴρεσιν λέγω ῥυμῆς
ἀ τῆς θαλάττης. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις· πολλάκις ἐ μεγάλα κατορθοῦσα, ἐν τοῖς
ἐλαττόσι ἐλέγχεται· οἷς ὁ Ηλίας ὅτι ἦν Ιεζάβελ ἔπαθεν· οἷς ὁ Μωϋσῆς ὅτι ἦν Αἰγυπτίου· οἷς
15 ὁ Δαβὶδ ὅτι ἦν Βηρσαβεέ. ὥστε δὴ ϗ ἔστ, ἐπὶ ἦν φόβου σπασμάζοντος ὑπεδέξατο τῶν ὑδάτων
ἐθάρρησε· πρὸς ϳ ἦν τῦ ἀνέμου ἐμβολὴν οὐκ ἐπὶ πόδωκεν ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ, ϗ ταῦτα εἰδὼς ὡς τῦ
Χριστοῦ. ὥσπερ γὰρ οἱ ὡφελῆς εἰδότες τῦ Χριστοῦ μὴ πίστει ὄντας εἰδέναι. τῦτο ϳ ϗ ὃ μέσον." ἐ-
δείκνυ τῦ διδασκάλου ἐ τῦ μαθητοῦ, ϗ τὸν ἄλλως " πεπεμφότα. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν δύο ἀ- χ. ἐνδείκνυ
20 δελφῶν ἠναγκάσθησαν, πολλῷ μᾶλλον οὐ ταῦθα. ὥσπερ γὰρ ἦσαν πνεύματος ἠξιωμένοι. χ. πεπεμ-
μὴ γνῶν ταῦτα ἀ ἴσασι. πάντα γὰρ τῶν φοβητέων πᾶσα χωρεῖ τὰ Πέτρῳ, ἐ σε- φθαι.
ταῖς δημιουργείαις αὐτὸν προβάλλονται, ϗ πάντας ἀγνοοῦντες τῶν ἄλλων ὑπερέβαινον. ϗ
ὑπὸ σάλου ὐκ ἐπέτρεψε τοῖς ἀνέμοις παῦσασθαι, ἀλλ' αὐτὸς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο
αὐτῦ· ὅτι τῆς ἐκείνου πίστεως ἔδει. ὅταν γὰρ τὰ πρὸς ἡμῶν ἐλλιμπάνῃ, καὶ τὰ πᾶσα τῦ
25 Θεοῦ ἴσασι. δεικνὺς τοίνυν ὅτι ὐχ ἡ τῦ ἀνέμου ἐμβολὴ, ἀλλ' ἡ ἐκείνου ὀλιγοπιστία τὴν
πρὸς ἔργον ἐπρέπετο, φησὶν· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; ὥστε εἰ μὴ ἡ πίστις ἠθέτησε,
ϗ τρὸς Ⓦ ἀνέμους ἂν ἔστη ῥᾳδίως. Διὰ τι τῦτο ϗ ὑπολαβόμενος αὐτῦ, Ⓦ ἄνεμον ἔφη πρὸς,
δεικνὺς ὅτι σφόδρα ἐκεῖνος πᾶσαν ἐκβαλοῦσθαι, ὅταν ἡ πίστις ἡ πεπηγυῖα. ϗ καθάπερ νεοττὸν πρὸς χ. ἐξελθόντα
καιρὸν τῆς καλιᾶς" πρόελθόντα ϗ μέλλοντα καταπίεσθαι ἡ μήτηρ ταῖς πτέρυξι διέβασά- σασα, πάλιν ὅτι τὴν καλιὰν ἀγὰ ὅπου ϗ ὁ Χριστὸς ἐποίησε.

30 32 Καὶ ἐμβάντων αὐτοῖν τῦ πλοίου, ἔστε ἐπαύσατο ὁ ἄνεμος.

Πρὸ τούτου μὲν ὧν ἔλεγεν· Ποταπός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἔστ, ὅτι καὶ Ⓤ ἄνεμοι καὶ ἡ θα- Matth. η. κζ.
λασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; νυνὶ ϳ οὐχ ὕτως.

33 Οἱ γὰρ ἐν τῷ πλοίῳ, φησὶν, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θε-
οῦ υἱὸς εἶ. Ορᾷς πῶς κῦ μικρὸν ὅτι ὑψηλότερον ἀπῆρας ἦλθε; ϗ γὰρ ἀπὸ τῦ βα-
35 δίσαι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἀπὸ τῦ ἑτέρᾳ κελεῦσαι τῦτο ποιῆσαι, καὶ κινδυνεύοντα σῶσαι, πολλὴ λοιπὸν ἡ πίστις ἦν. Τότε μὲν γὰρ ἐπετίμησε τῇ θαλάσσῃ· νυνὶ ϳ οὐκ ἐπιμᾷ, ἑ-
τέρως τὴν δύναμιν αὐτῦ δεικνὺς μείζονα. διὰ καὶ ἔλεγον· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ. Τί οὖν; ἐπετίμησε τῦτο ἐκείνοις; τοιοῦτον μὲν οὐδὲν ἀπῆν, ϗ ἐβεβαίωσε δὲ λεχθὲν, μᾶ μείζονος
ὀχυρώσεως θεραπεύων αὐτὸν προαίρεσιν, ϗ ὐχ ὡς ἐμισεῖτο θεν.

40 34 Καὶ διαπεράσαντες, φησὶν, ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.

35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν Ⓤ ἄνδρες τῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχω-
ρον ἐκείνην, ϗ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 Καὶ παρεκάλουν ἵνα ἅψωνται τῦ κρασπέδου τῦ ἱματίου αὐτῦ· ἐ ὅσοι ἥψαντο, ἐ-
σώθησαν. Ουδὲν γὰρ ὁμοίως ὡς ἑτέρους προσῆκαν, εἰς ἃς οἰκίας αὐτὸν ἔλκοντες,

ϗ

τοιοῦτον ὁ φόβος, οὐ μὴ τῶ χειμῶνος ἡ ὁ κλύδων ποιῇ. μὴ δὲ τῆς καταιύξεως ἐκείνης ἐπιθυμήσῃ μείζονα αὐτοῖς ἐνεγκεῖν τὴν αὐτήν, ἢ εἰς μνήμην ἔλθωσιν. διὰ δὴ τοῦτο οὐκ αὐθημερὸν αὐτοῖς ἐπέστη.

25 Τετάρτῃ γάρ, φησι, φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἦλθε πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, Παιδεύων αὐτοὺς μὴ ταχέως λύειν ἐπιζητεῖν τὴν συνεχόντων δεινῶν, ἀγαθὰ φέρειν καὶ συμπαθοῦντα γενναίως. ὅτι γὰρ προσεδόκησαν ἀπαλλαγήσεσθαι, δῆλον ἐποτάθη πάλιν ὁ φόβος.

26 Ἰδόντες γὰρ αὐτόν, φησιν, (α) μαθηταὶ περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐταράχθησαν, λέγοντες Φάντασμά ἐστι), καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. Καὶ γὰρ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖ. ὅταν μέλλει λύειν τὰ δεινά, ἕτερα ἐπάγει χαλεπώτερα καὶ φοβερώτερα· ὁ δὴ καὶ τότε συνεῖδεν μὴ γὰρ τὸ χειμῶνος ἦν ἡ ὄψις αὐτοῦ ἐδοκοῦσεν τοῦ χειμῶνος ἄχθος. διὰ τοῦτο οὐδὲ ὁ σεισμὸς ἔλυσεν, οὐδὲ φανερὸν ἑαυτὸν ἐποίησεν, ἀλείφων αὐτούς, ὥσπερ εἶπον, ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν φόβων τούτων, καὶ παιδεύων εἰς (β) καρτερικούς. τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ ἐποίησεν. ὅτε γὰρ ἔμελλε λύειν (γ) φόβον καὶ (δ) πειρασμόν, τότε ὁ τέλος χαλεπώτερον ἐπῆγε θρῆνος· οὐ δῆλον (ε) τῶν παίδων θάνατον λέγω καὶ τὰ ῥήματα τῆς γυναικός, ἀλλὰ διὰ τὰ εἰδη τὰ τῶν οἰκετῶν καὶ τῶν φίλων. καὶ ὅτε (ζ) Ἰακὼβ ἔζαρπαζεν ἔμελλε τῆς ἐν τῇ ξένῃ θαλαττοπορείας, ἀγγέλους διεστρωμένους ἔμελλε θρηνεῖσθαι (η) θρηνοῦσι. καὶ γὰρ ὁ κηδεστὴς κατελθὼν θάνατον ἠπείλει, ὃς μετ' ἐκείνους ὁ ἀδελφὸς Ἰωσὴφ ἔμελλε θρηνεῖσθαι μέλλων (θ) τῶν ἐχθρῶν ἐπικρατεῖν κινδύνων. ἔπειτα γὰρ οὐκ ἦν ἡ ἐν μάχῃ χρεία πιέζεσθαι, ἢ σφοδρῶς, ὅταν μέλλωσιν ἐκβαίνειν οἱ ἀγῶνες οἱ δύναμοι, βουλόμενος αὐτοὺς πλέον κερδαίνειν, ὑπετίνει τὰ γυμνάσια· ὁ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ ἐποίησε, (ι) ἔφυσεν αὐθις, τὸν τοῦ παιδὸς θῆρις. ὥσπερ γὰρ καὶ φορτία ἔσται τὰ ἀφόρητα, ὅταν μὴ χρείας ἐπάγηται ἐτέρας ἔχοντα τὴν ἀπαλλαγήν. διὰ δὴ καὶ τότε ἐποίησε, καὶ ὁ προτέρων ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν [αὐτοῖς] ὁ Χριστὸς, ἡνίκα ὅτε ἔκραξαν. ἴσως γὰρ ἐπετείνετο τὰ τῆς ἀγωνίας, ποσῷ μᾶλλον ἡσυχίζοντο αὐτοῦ τὴν παρουσίαν. Εἶτα, ὅπερ ἔδοξαν, φησιν·

27 Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Τοῦτο τὸ ῥῆμα (ια) φόβον ἔλυσε, καὶ θαρρῆσαι παρεσκεύασεν. ὅπερ γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως οὐκ ἐπεγίνωσκεν ἡ ἁφὴ ὃ προδοξον τῆς βασάνου ἡ δῆλον (ιβ) καυσον, ἀπὸ τῆς φωνῆς δῆλον ἑαυτὸν ποιεῖ. τί οὖν ὁ Πέτρος, ὁ πυκτικὸς θερμὸς ἀεὶ τῶν ἄλλων προπηδῶν;

28 Κύριε, εἰ σὺ εἶ, φησι, κέλευσόν με πρὸς σὲ ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

Οὐκ εἶπεν, οὖν ἡ προκάλεσον, ἀλλὰ κέλευσον. εἶδες πίστιν ἡ θερμότητος; πίστιν ἡ πίστις; καίτοι γε οὐκ τότε πολλαχοῦ κινδυνεύει, οὐκ τὸ πέρα τὸ μέγα ζητῶν. ἡ γὰρ καὶ σιγῶν πολὺ μέγα ἐζήτησε, δι' ἀγάπην μόνον, ἃ δι' ἐπιδειξιν. σὺ δὲ εἶπε, κέλευσόν με βαδίσαι ἐπὶ τὰ ὕδατα· ἀλλὰ τί; κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σέ. σὺ δὲ οὕτως ἐφίλει (ιγ) Ἰησοῦν. τοῦτο ἡ μὴ τὴν δύναμιν ἐποίησεν. οὐκ ἰδιάσατο μὴ τὴν ἄλλων ἐλθεῖν, ἀγάπῃ προσεπέδησεν. ἃ τὴν ἀγάπην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν ἐπιδείκνυται. οὐ γὰρ μόνον ἐπίστευσεν, ὅτι αὐτὸς δύναται περιπατεῖν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὅτι ἡ ἑτέρους ἀναγάγῃ, ἐκ ἐπιθυμεῖ ταχέως ἐπὶ αὐτὸν ἐλθεῖν.

29 Ὁ δὲ εἶπεν, ἔλθε. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, καὶ ἦλθε πρὸς (ιδ) Ἰησοῦν.

30 Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με.

31 Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίσασας; Τοῦτο τοῦ προτέρου προδοξότερον. διὰ τοῦτο μετ' ἐκεῖνο

των εἰδώλων σημείους ποιῶν, μεγαλοψύχους, χρείττους ἁπάντων. ὅτω γὰρ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις θαρήσομεν δοκίμους. Πῶ γὰρ τῆς τῶν στοιχείων μαθήσεως θὰ τελέσειεν; ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τούτων καὶ ῥήτορες, καὶ σοφισταί, καὶ φιλόσοφοι γίνονται. καὶν ταῦτα ἀγνοήσωσιν, οὐδὲ σκηνὰ ποτε ἔσονται. Ταῦτα ἡμῖν ὁ τρεῖς νέους μόνον, ἀλλὰ καὶ τρεῖς γυναῖκας καὶ κόρας εἴρηκε (καὶ γὰρ καὶ αὗται τοῖς τοιούτοις ἐγκαλήμασιν ὑποκεῖνται) καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ πρὸς πλείω κοσμιότης ἐπιτήδειον. Τὰ τοίνυν τρεῖς ἐκείνους εἰρηνεύειν καὶ τρεῖς ὑμᾶς εἰρηνεῖσθαι νομίζετε, ἵνα μὴ πάλιν τὰ αὐτὰ αἰδηλάσωμεν. καὶ γὰρ ὥσπερ λοιπὸν ψυχὴ καταχλύσαι πᾶν λέγειν. ἅπαντες τοίνυν ἡμῖν ζωβύξατε, ὥστε οὐ νέους, οὐ τῆς ἐκκλησίας μάλιστα, διευπλεῖν κοσμίως ζῆν, καὶ εἰς ὄρη ἐλθεῖν αὐλοῖς πρέπον (ὡς τοὺς γε ἐν ἄτω ζωὴν, οὐδὲ εἰς ὄρη ἐλθεῖν καλόν). οὐ γὰρ ἐν νεότητι γεγηθέναι βέλτιον καὶ εἰς πολιὰν βαθυτάτην ἐλθεῖν, καὶ πατέρας γηράσθαι παίδων δοκίμων, καὶ οὐ γεγηθέναι βέφεσιν, καὶ πρεσβύτου πρὸς πόρνου πεποιηκότα αὐτὸν Θεόν, καὶ πᾶσαν ἀξελέσθαι νόσον, ἐν τῷ ἐν τοῖς ἐκκλησιάσμασιν, οὐδὲ τῷ ἐν τοῖς ἱματίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ ἅπασαν. καὶ γὰρ οἱ γῆ χερσωθῆναι, τοιοῦτόν ἐστι καὶ νεότης ἀμπελωθῆναι, πολλὰς πολλαχόθεν ἐκφέρουσα τὰς ἀκάνθας. χ. παντα-χόθεν
ἐπαφῶμεν τοίνυν τὸ πῦρ τὸ πνεύματος, καὶ καταναύσωμεν τὰς ποιηρὰς ταύτας ἐπιθυμίας, καὶ νεώσωμεν τὰς ἀρούσας, καὶ ἑτοίμους πρὸς τὸ τὸ σπόρου ποιήσωμεν ἐκδεχομένους, καὶ οὐ νέους οὐ πρὸς ἡμῶν τῶν ἀλλαχοῦ γερόντων ἀποδείξωμεν σωφρονεστέρους. καὶ γὰρ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ἐστιν, ὅταν ἐν νεότητι σωφρονῶσι λάμπῃ· ὡς ὅ γε ἐν γήρᾳ σωφρονῶν οὐδὲν μισθὸν ἂν ἔχοι πολύν, [ἀκριβῆ] τὸν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἀσφάλειαν ἔχων. Ὃ δὲ πρὸ πάντων ἔνδοξον, ἐν νέοις γαλήνης ἀπολαύειν, καὶ ἐν καιρῷ μὴ καταισχύνεσθαι, καὶ ἐν νεότητι μὴ ἀστοχῆσαι. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες ζηλώσωμεν τὸν μακάριον ἐκεῖνον Ἰωσήφ, καὶ ἀφ' ἁπάντων λάβωμεν τούτων, ἵνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιτύχωμεν στεφάνων αὐτῷ· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ν. 23 ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΣΑΣ ΤΟΥΣ ΟΧΛΟΥΣ Α-

ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. 24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

ΤΙνος ἕνεκεν εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνει; παιδεύων ἡμᾶς ὅτι καλὸν ἡ ἐρημία καὶ ἡ μόνωσις, ὅταν σπουδὴν δέῃ τῷ Θεῷ. διὰ τοῦτο συνεχῶς εἰς τὰς ἐρήμους ἄπεισι, καὶ διὰ νυκτερεύει πολλάκις θορύβων, παιδεύων ἡμᾶς καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ χωρεῖν, καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ τόπου θηρᾶσθαι. ἐν ταῖς θυγατράσι ἀταραξίαν. ἡσυχίας γὰρ μήτηρ ἡ ἔρημος, καὶ γαλήνη καὶ λιμὴν ἀπόντων ἀπαλλάττουσα θορύβων ἡμᾶς. αὐτὸς μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀνέβαινεν ἐκεῖσε· οἱ δὲ μαθηταὶ κλυδωνίζονται πάλιν, καὶ χειμῶνα ὑπομένουσιν, οἷς δὲ πρέπει. ἀλλὰ τότε μὲν ἔχοντες αὐτὸν ἐν τῷ πλοίῳ τοῦτο ἔπαθον· νυνὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες μόνοι. καὶ γὰρ πρέμα καὶ τοῦτο μικρὸν ὅτι τὰ μείζονα αὐτοὺς διάγει καὶ ἐμβιβάζει, καὶ εἰς τὸ φέρειν πόνους γυμνάσαι. διὰ δὴ τοῦτο, ὅτε μὲν πρέπει κινδυνεύειν ἔμελλον, πρὸ τοῦ μὲν, ἐκάθευδε δὲ, ὥστε ἐξ ἑτοίμου δοῦναι τῷ παιδαγωγῷ αὐλοῖς· νυνὶ δὲ ὅτι μείζονα ἄγων αὐτοὺς ὑπομονὴν οὐδὲ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἄπεισι, καὶ ἐν μέσῳ θαλάσσης συγχωρεῖ χειμῶνα διεγερθῆναι, ὡς μηδὲ προσδοκῆσαι πόθεν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ὅλως τῷ τύχῃ ἀφῆσαν αὐτοὺς κλυδωνίζεσθαι, διεγείρων αὐτὴν, ὡς οἶμαι, πεπωρωμένου τοῦ καρδίαν. ἐξ οὗ

τοιοῦτου

ἀναγκάζῃ σωφρονεῖν, ὁ σωφρονῶν ταῦτα τὰ σωφρονικὰ κατορθώματα; πότε ἀνέξεται ὁ τοιοῦτος νέος ψυχῆς ὀπτιμβήσας, ἢ σκυθρωπάσας ὅλως καὶ ψυχλὸν ἔχων; ἢ γὰρ σωφρονιστὴς ἔσται ὁ ταῦτα θαυμάζειν ἀναγκάζόμενος, ἢ ὠμὸς ὁ δέσποτα ταῦτα τὴν πτωχῶν ἀμβαλών, καὶ ἀγρεῦ ἔρημος ὁ πᾶσαν εἰς ταῦτα καταδιδόκων τὴν οὐσιαν. ὁ γὰρ τηλικοῦτος ἀγρεύ, ἢ χρωμένος ἄγριος, καὶ (οὐ πάντες οὐ πάντως ἀπὸ τοιούτων φασμένος σωφρονίζόμενος, ποτὲ εἰς τὸ ἥμερον δυνήσεται) ἰδεῖν; πότε τὸ σκληθαυμάσεται κάλλος, ὁ σωφρὸς καλλος ἐπιποθούμενος δερμάτων, καὶ χαμαὶ κύπτων; καὶ ὁ μὲν Θεὸς ἔτεμεν ἥμισυ, καὶ ἥλιος δύνειν, φῶν σε ταῖς ὄψεσι ἔλκων· σὺ δὲ κάτω σαυτὸν καὶ σωφρὸς τὸν χλῶ κρημνὸν (οὐ χείρας τοῦτο ἀναγκάζεις, καὶ τῶν διαβόλων πείθῃ. καὶ γὰρ ὁ ποιητὴς δαιμόνων ἐστὶ ταῦτα ἐπιτάττει τὸν ἀφανισμὸν, * ἐκείνου σε τῆς κάλλους ἀπάγων. διὰ τοῦτό σε σταυροῦται εἵλκυσε· καὶ προσδοκᾶται Θεὸς οὐρανὸν δεικνύς· ἀπὸ διαβόλου δέρματα δεικνύντος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ δέρματα (καὶ γὰρ ταῦτα ἔργα Θεοῦ) ἀλλὰ βλακείαν καὶ κακοτεχνίαν. καὶ κάτω εἰς τὸν χλῶν τοῦτον ὁ νέος σωφρονιστὴς, ὁ διὰ σὲ τοῖς οὐρανοῖς φιλοσοφῶν κελευσθεὶς, μᾶλλον ἐγκαταπιζόμενος τούτοις, ἢ εἰ τῶν μεγάλων τὰ κατορθωκότων λῷ, καὶ ἀκροβατῶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λύπας καὶ ἀθυμίας σεαυτῷ σωφρονίζων ἐκτὸς ἑαυτῷ σωφρονιστὰς· μὴ μολυνῇ τῷ πλῷ χειμάζόμενος ὤν, μὴ καλύψῃ σῷ κυβερνήτῃ θέρος ἐπιζάντος. ἢ λέγῃς, διὰ δεῦρο; τὸν ψυχλὸν ἅπασαν εἰς πλοῦν ἐρριμμένας διὰ ταύτης τῆς ἀσωτίας, καὶ χαμαὶ συγκυλίῃ σωφρονᾶς, καὶ σωφρονιστὴς τοσοῦτον ἔχεις ἀγῶνα; μάθε τὸν χρῆσιν αὐτῶν, καὶ αἰδέσθητι τὸν ψῆφον ἵν σωφρονιστῶν φέρεις. ὥστε γὰρ πλοῦν πατεῖν καὶ βορβόρου ἢ πᾶσαν τὸν ὀπὸ τὰ ἐδάφους κηλίδα, γέγονε διὰ σὲ ταπεινόματα. εἰ δὲ σὺκ ἀνέχῃ, λαβὼν δέξαι τὸν πραχηλὰ, ἢ τῇ κεφαλῇ σωφρόνει. ἐὰν ὑμεῖς μὴ γένησθε ταῦτα ἀκούοντες· ἐμοὶ δὲ δακρύειν ἔπεισι τὸν τούτων μανίαν, ἐὰν τὸν σωφρονιστὰ ταῦτα κατοικοδομῶ. ἢ γὰρ ἡδύτερον λύ ὅτου ὁ σῶμα μολυνάμενον πλοῦ, ἢ διὰ δέρματα σκῆνα. μικρολόγοι μὲν οὖν ὅτω γίνονται, φιλοχρήματοι δὲ πάλιν ἕτερος. ὁ γὰρ σωφρονιστὰ τοιαῦτα μαίνεσθαι ἐὰν κατοικοδομεῖν ἐλπίδι, καὶ ἐν τοῖς ἱματίοις ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πολλῆς δεῖται δαπάνης ἢ πολλῆς τῆς σωφρόνου. καὶ μὴ φιλότιμον ἔχῃ πατέρα, μᾶλλον αἰχμάλωτος ἦν, τὸν ἄτοπον ταύτην ὀπτανίων ὀπτυμίαν· λύ δὲ συμβολόγοι, ἀναγκάζεται ἕτερα ἁρπαγῆν, ὥστε χρῆσιν εἰσαγαγεῖν εἰς ταῦτα διαύγαμα δαπάνας. ἐπιθυμεῖ πολλοὶ τὴν νέων ἢ τὸν ὥραν ἀπέδυτο, ἢ σωφρόσιτοι τοῖς βύπορεῖς ἐλθοντο, ἢ ἑτέρας δουλοπρεπεῖς ἐπιμενθυμίας, αἵτι τούτων ὠνούμενοι ὃ ταῦτα τοιαύτας ὀπτυμίας ἐκπληρωῦ. ὅτι μὲν οὖν ἢ φιλοχρήματος οὐκ ἔσται ἢ μαρολόγος, ἢ σωφρονιστὰ διαγκάμα πάντων ἀργότερος, ἢ πολλὰ διαγκαδήσεται ἀμπτώσεων, δῆλον ἐκ τούτων. ὅτι δὲ [ἢ] ὠμὸς ἢ κενόδοξος, σαφὲς τοῦτο πᾶς ἀνθρῳ· ὠμὸς μὲν, ὅταν πέντε ἰδὼν, ταῦ πόθῳ τὸ καλλωπισμοῦ μηδὲ ἐωρακέναι δοκῇ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν χρυσῷ καλλωπίζει, ἐκφαῦλον δὲ ἀπὸ λιμοῦ διαφθειρόμενον σωφρονιστὰ· κενόδοξος δὲ, ὅταν ἢ ἐν τοῖς μαροῖς παιδεύηται τὸν σωφρονιστὰ τῶν ὁρώντων δόξαν ζητᾶν. ἢ γὰρ ὅτως οἴμαι γραπτὴν ὅτι τοῖς γραπτοπέδοις ἢ ζωπαίοις μέγα φρονῇ, ὡς ἀκόλαστον νέον ὅτι ταῦ καλλωπισμῷ τῶν ἀπὸ σωφρονιστῶν, ὅτι τοῖς συνεθισμένοις ἱματίοις, ὅτι τῇ κουρᾷ τῆς κεφαλῆς· καίτοιγε ταῦτα πάντα τεχνίτῶν ἔργα ἐστὶν ἑτέρων. εἰ δὲ ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις οὐκ ἀφίσανται κενοδοξοῦντες, πότε ὅτι τοῖς ἰδίοις ἀποχήσονται; εἶπον ἢ ἕτερα τούτων χαλεπώτερα, ἢ ἢ ταῦτα ὑμῖν ἀπόχρη; ἀκουσῶν ἀνάγκη καταλῦσαι (ὦ) λόγοι σταυρὸν· ἐπεὶ ἢ ταῦτά μοι εἶρηται διὰ τοῦ φιλονείκους ἢ σοῦ ἄτοπον ὃ σωφρόνημα εἰ) λέγονται. ἢ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τῶν νέων σοῦ σωφρονιστοῦ ἐξοιστοῦς λεγομένους, μεθύοντες ἅπαξ ταῦ πάθῃ· ἃ μὲν διὰ τοῦτο σιγήσαι ἔδει. ὦ γὰρ τοιοῦτοι ἔχοντες πατέρες ἢ ὑγιαίνοντες πῶς ἢ ἀκούσας αὐτοῦ εἰς τὸν σωφρόνησαν θυμοσοφῶν ἐμβιβάσας δυνήσονται. μὴ τοίνυν λέγε, σοῦ τοῦτο, σοῦ πρὸς ἐκεῖνο. ὅτο γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. ἔδει γὰρ ἢ σὲ ταῦτα αὐτοῦ παιδεύειν, ἢ ἀπὸ τῶν δοκιμωτάτων

Digitized by Google

χμας τῶν ἀναγκαίων ἢ ζωοτρόφων ἡμῖν τοῦ ζωοῦ παρεσκευασμένας εἰ) σῆς ἢ κατασκευασμένας. διὰ γὰρ τοῦτο ὁ σοφὸς ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἵνα ὑφαίνωμεν μεδόδους, δι' ὧν διωκτέον τὸν βίον συγκροτεῖν ὡς ἡμέτερον. Οὐ γὰρ ζῶδια γινέσθω, ἢ ὄνος τοίχος, ἢ ὄνος ἱμάτιον, ποῦ χρήσιμον, εἰπέ μοι; διὰ δὴ τοῦτο ἢ τὴν ὑποδηματορράφον, ὁ τὴν ὑφαντὴν πολλὰ παρεκώλυεν ἔδει τὸ τοίχου. ὁ γὰρ ὅτι οὐ βούλουσι τὰ πλείονα αὐτῆς ἐξάγειν, οὐ ἀναγκαῖοι αὐτῆς ἀφαιρεῖσθαι, τοίχῳ κακοτοιχίαν μίξαντες· οὐκ ἢ οἰκοδομικὴ ἔπαθεν. ἀλλ' ὥσπερ τοίνυν ἕως δύο οἰκίαν οἰκοδομῇ, ὁ μὲν τέτταρα, τὰ μὲν ἀναγκαῖα, ἢ δὲ περιττὰ ἐργάζηται, τοίχῳ καλῷ· ὅτω ἢ τὴν ὑφαντικὴν, ἕως δύο ἱμάτια ποιῇ ἢ ὑποδήματα, ἵνα μὴ τὰς ἀράχνας μιμῆται, ἢ πολλοὺς καταγέλωτας ἢ τοὺς βλακείαν ἄφατον, τοίχῳ ὀνομάζω. ἢ τὴν τῶν ὑ-

χ. ὑποδηματοποιῶν, ποδηματοποιῶν, ἕως αὖ· ὑποδήματα ποιῇ, οὐκ ἀποστρήσω ὃ τῆς τοίχης ὄνομα· ὅταν δὲ ἄνδρας εἰς τὴν γυναικῶν ἐξαγάγῃ σχήματα, ἢ μαλακίζεσθαι ποιῇ διὰ τῶν ὑ-

χ. ἐξαγάγῃς, ποδημάτων, ἢ ῥυπᾶσθαι, μὴ τῶν βλακερῶν ἢ περιττῶν αὐτοὺς ζηξομὲν, ἢ οὐδὲ τοίχῳ ἐργοῦμεν. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοῖς σμικρολόγος εἰ) δοκῶ ζῆν ταῦτα περιεργαζόμενος· ἢ μὴν διὰ τοῦτο ἀποστήσομαι. ὁ γὰρ πόντων αἴτιον τῶν κακῶν τούτων, ὃ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἰ) τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελῆσαι. καὶ τί τοῦτο, φησὶν, ὑπολήψεσθαι ἁμάρτημα ἡμῖν ἂν, κεκαλλωπισμένον ἔχειν ὑπόδημα καὶ ἀποσίλβον ἢ τοῦ ποδὸς ὡς σπουδασμένον, εἶτα καὶ ἁμάρτημα τοῦτο καλὸν δοκῇ; βούλεσθε οὖν ἐπαφήσω τὸν γλωττῶν αὐτῷ, ἢ

χ. σεσπουδασμένον, χ. ὅσιον, δείξω τὸν ἀδημοσιώτον" ὅσιον, καὶ οὐκ ὀργίζεσθε; μᾶλλον ἢ, καὶ ὀργίζεσθε, ἢ πολὺς μοι λόγος. καὶ γὰρ ὑμᾶς ἅπαντας τῆς ἐμῆς ταύτης, ὦ μηδὲ ἁμάρτημα εἰ) νομίζοντες, καὶ ἐν-

τεῦθεν ἡμᾶς ἀναγκάζοντες εἰς τὸν κατηγορεῖν τῆς ἀσωτίας ἐμέλλωμεν ταύτης. φέρε δή, ἀνθ' ὧν ἐξεπάσωμεν, καὶ ἴδωμεν ὁποῖόν ἐστι κακόν. ὅταν γὰρ τὰ ἱμάτια τὰ σπερικὰ, ἃ μηδὲ ἐν ἱματίοις ὑφαίνεσθαι καλὸν, ταῦτα ἐν ὑποδήμασι διαῤῥάπτητε, πόσης ὕβρεως, πόσου γέλωτος ταῦτα ἄξια; εἰ ἢ τῆς ἡμετέρας ψήφου καταφρονεῖς, ἄκουσον τῆς θ' Παύλου φωνῆς μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ταῦτα ἀπαγορεύοντος, καὶ τότε αἰσθήσῃ τὸ γέλωτος. Ἵνα οὖν εἰδῆτε φησὶ; Μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. Ἵνα οὖν ἂν εἴπης συνήθως ἄξιος, ὅταν τῇ γεναμμένῃ μὴ ὑπαντῶντος Παύλου πολυτε- α. Τιμ. ε. θ.

λῆ ἱμάτια ἔχειν, σὺ καὶ ὑπὲρ τὰ ὑποδήματα τὸν βλακείαν ταύτην" ἐξάγῃς, καὶ μυεῖα κατασκευάζῃς ὑπὲρ τῆς καταγελάστου ὕβρεως; καὶ γὰρ καὶ ναῦς πήγνυται, καὶ ἑρέται καταλέγονται καὶ κυβερνῆται, καὶ ἴσιον αἴαπτον ὑφαίνουσι, καὶ πέλαγος πλεῖται, ἢ γυναῖκα εἰς παιδιὰν ἢ πατρίδα ἀφεὶς, ἢ τὴν ἑαυτῆς ψυχὴν ὁ ἔμπορος ἐκδίδωσι κύμασι, ἢ εἰς τὸν βαρβάρων ἀφικνεῖται χώραν, ἢ μυρίους ὑποφέρει κινδύνους διὰ ταῦτα τὰ ἱμάτια, ἵνα σὺ μὴ πόντια ἐκφύσια λαβὼν ὑπὲρ τῶν ὑποδημάτων διαῤῥάψῃς, ἢ ὃ δέρμα καλλωπίσῃς. ἢ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χεῖρον ἂν εἴποι τις; ἀλλ' ἃ μὲν παλαιὰ ἐστὶ ταῦτα, δῆλα ἀνδράσι γέροντα. ὅταν ἐγὼ περισσὸν δοκῶ, χρόνον περιόντος, τοῦ νέους τοῦτο πρὸς ὑμᾶς καὶ γυναικῶν ὑποδήματα αἰσθέσθαι· καὶ ὃ χαλεπώτερον, οἱ μὲν πατέρες ταῦτα ἐρῶντες οὐκ ἀγαναχτοῦσιν, ἀλλὰ ἢ ἀδιάφορον ὃ πρᾶγμα εἰ) νομίζουσι. βούλεσθε εἶπω ἢ ὃ ἔτι χαλεπώτερον; ὅτι ὁ πεινήτων ὄντων πολλῶν ταῦτα ἡμῖν. βούλεσθε εἰς μέσην ἀγάγω χεῖρας λιμῷ τηκομένους; γυμνούς; ἀλῶντας πόντων; δεδεμένους; πόρρω οὐκ οὖν εἶπε σκηπτοῦχοι ἄξιοι, ἐκφῦναι μὲν ἀφῆκε ἀναγκαίας ἀπορίαν πρὸς ἐπιεικῶς περιόντας, τὰ δέρματα ἢ μὴ τοσαύτης καλλωπίζοντες τῆς ἀσωδοῦς; ὁ αὐτὸς μὲν ἰσχνὰ τοῖς μαθηταῖς ἐνομοθέτει, οὐδὲ ἁπλῶς ὑποδήματα ἔχειν ἐπέτρεπεν, ἡμᾶς ἢ μόνον γυμνοῖς ποσὶ οὐκ ἀνεχόμενα βαδίζειν, ἀλλ' οὐδὲ ὑποδεδεμένους ὡς ὑποδεδέσθαι δεῖ. Ἵνα τοίνυν τῆς ἀκοσμίας ταύτης χεῖρον εἴποι τις ἄν; τί τὸ τέλωτος; ἢ γὰρ ψυχῆς ὅστις μαλακὸν τὸ πρᾶγμα ἢ ἀπίστους ὁ ὠμῆς ὁ περίεργος καὶ ματαιοπόνος πότε γὰρ δυνήσεται

εἴζεσθαι. ὁ ἄλλως ὁ, ὅταν μεγάλα ἐργάσηται, ἀποσκιρτᾷ ἐ) τοῦτ' ὄχλους ἡ τοῦ μαθητοῦ, πείθων ἡμᾶς μηδαμοῦ τὸ τοῦ τὸ πολλῶν δόξαν διώκειν, ἡ μὴ ἐπιστρέφεσθαι πλῆθος. χ. τοῦ λύειν
ὅταν ὁ Εἶπη, ἰώ ἀγκαισε, τὸ πολλοῦ τὸ μαθητοῦ τοσοῦτον δεήσει. ὁ ἔπεμψε μὲν ἀνδρας, ὅτι τοσοῦτοι μὲν τὸ τοῦ ὄχλου, αὐτὸς ὁ εἰς ὃν ὄρος βουλόμενος ἀναβαίνειν ἐπαίρει ὁ τοῦτο, πάλιν παιδεύων ἡμᾶς, μήτε ὄχλοις δυναμένοις διὰ παντὸς, μήτε φεύγειν ἀεὶ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑκάτερα χρησίμως, τὲ ἕκαστον σκοπεῖν ἅπτεσθαι τοῦ δέοντος. μάθωμεν τοίνυν ἡμᾶς τοσοῦτον τοῦ Ἰησοῦ· ἀλλὰ μὴ δόξῃ τὸ τῶν ἀνθρώπων δόσιν, ἵνα μὴ ὀκνηρὰ θῶμεν τὸ τοῦ Ἰουδαίους. ὁ γὰρ ζητοῦντά με, φησιν, οὐχ ὅτι εἴδετε τὰ σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων ὁ ἐχορτάσθητε. ἀφ' τοῦτο οὐδὲ ζωοποιὸς ποιῆ τοῦτο τὸ σημεῖον, ἀλλὰ δεύτερον μένει· ὥστε παιδεύεσθαι αὐτοὺς μὴ τῇ γαστρὶ δουλεύειν, ἀλλὰ τῷ πνευματικῷ ἔχεσθαι διλωνεκῶς. 10

ΗΘΙΚΟΝ Τοιοῦτον οὖν ἐχώμεθα ὁ ἡμεῖς, ὁ ζητῶμεν ⟨Ⲙ⟩ ἄρτον ⟨Ⲙ⟩ ἐπουρανίου, ὁ λαβόντες πᾶσαν ἐκβάλλωμεν φροντίδα βιωτικήν. Εἰ γὰρ ἔκφυσι ὁ οἰκίας τὲ πόλεις ὁ σωτηρίας καὶ πάντα ἀφῆκαν ὁ τὸ ἐρήμου διέτελουν, καὶ τὸ λιμοῦ κατεπαγκάζοντος οὐκ ἀνεχώρουν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοιαύτη προσιόντας τραπέζῃ πλείονα ἐπιδείκνυσθαι χρὴ φιλοσοφίαν, ὁ τῶν πνευματικῶν ἐρᾶν, ὁ τὰ αἰσθητὰ μὴ ζητεῖν· ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι συνεκαλοῦντο, οὐχ ὅτι ἐζήτησαν αὐτοὺς ὅτι ⟨Ⲙ⟩ ἄρτοι, ἀλλ' οὐκ ἀφ' τοῦτο μόνον αὐτοὺς ἐζήτησαν, καὶ ὅτι τοῦτο προ- 15
ηρημένως. ἀν γὰρ ὡς τῶν μεγάλων μὲ δώρων καταφρονῇ, τῶν ὁ μαρὼν ἔχεται, ὁ ὧν χ. ἀμείνων
βούλεται καταφρονῶν αὐτοὺς ὁ δίδοις, καὶ ἐκείνων ἐκπίπτει· ὥσπερ οὖν ἂν ἐκείνων ἐρασθῶμεν, χ. γοῦν
καὶ τοῦτα προσέσται. καὶ γὰρ προσθήκη τοῦτα ἐκείνων. ὅταν βούτελῶ τοῦτα καὶ μικρὰ προς ἐκεῖνα ἀξιαζόμενα, κἂν μεγάλα ᾖ. μὴ τοίνυν ταῦτα σπουδάζωμεν, ἀλλ' ἀδιαφορῶν αὐτῶν εἰ) νομίζωμεν καὶ τῶν κτῆσιν καὶ τῶν ἀφαίρεσιν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἰησοῦς 20
ὅτε πρόκειτον ἀντίχειρ, οὔτε ἀπῆτει ἐζήτει. καὶ γὰρ χρήματα ἀφ' τοῦτο λέγεται, ἀχ ἵνα καταφρονῶμεν, ἀλλ' ἵνα εἰς δέον αὐτοῖς χρησώμεθα. καὶ καθάπερ τῶν τεχνιτῶν ἕκαστος ἰδίαν ὑπερημῶν ἔχει· οὕτω καὶ ὁ πλοῦτος οὐκ οἶδε χαλκεύειν, οὐδὲ ναυπηγεῖν, οὐδὲ ὑφαίνειν, οὐδὲ οἰκοδομεῖν, οὐδὲ ἄλλο ὁ τῶν τοιούτων οὐδέν. μεμαθηκέτω τοίνυν ταῦ πλούτου κεχρῆσθαι εἰς δέον, καὶ ἐλεῆσαι τοὺς δεομένους, καὶ πάντων ἐκείνων εἴσεται βελτίονα τέχνην. 25
καὶ γὰρ αὕτη τῶν τεχνῶν ἐκείνων ἀνωτέρα πασῶν. ταύτης τὸ ἐργαστήριον οὐ σύσσηνον φοκοδόμηται· οὐκ ἔστι σιδήρου καὶ χαλκοῦ τὰ ὄργανα ἔχει, ἀλλ' ὀξ ἀγαθότητος καὶ ἀπὸ γνώμης. ταύτης τῆς τέχνης ὁ Χριστὸς ἐστι διδάσκαλος, καὶ ὁ τούτου πατήρ. γίνεσθε γὰρ, φησιν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐ τοῖς οὐρανοῖς. ὁ δὲ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι ὅτου τῶν ἄλλων ὅσα βελτίων, ὁ πόνου, οὐ χρόνου δεῖται πρὸς τὸ κατορθωθῆναι. ὀρκῆ 30
[γὰρ δ']ηλῶσαι, ὁ τὸ πεῖν ἰῶσαι. ἰδωμεν ὁ ὁ τέλος αὐτῆς οἷόν ἐστι. τί οὖν ἐστι αὐτῆς τὸ τέλος; ὁ ὑρανοὶ ὁ τὰ οὐ τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ὁ δόξα ἡ ἀπόρρητος ἐκείνη· αἱ πνευματικαὶ παῤῥησίαι· [αἱ φαιδραὶ λαμπάδες·] ἡ μετὰ τῶν νυμφίου εἰσαγωγή· τὰ ἄλλα, ἃ μηδεὶς λόγος μηδὲ νοῦς ἐφικέσθαι δυνατα· ὥστε καὶ αὐτοῦ πολλὴ προς τὰ ἄλλας" αὕτη ἡ ἴσ. ταῦτας
διαφορά. τῶν γὰρ τέχνων αἱ πλείονες προς ⟨Ⲙ⟩ πρόκεται εἰσὶ χρήσιμοι" βίου μάτων ἡμῖν· χ. χρήσιν
αὕτη ὁ ἡ προς τὸν μέλλοντα ζωήν. Εἰ ὁ εἰς ὃ πρόκειται ἡμῖν ἀναγκαίων τέχνη ποῶν διεληλύθει, οἷ ἰατρικῆς λέγω τὲ οἰκοδομικῆς, ὁ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· πολλῷ μᾶλλον τὰ ἄλλων, ἃς εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲ τέχνας ἂν εἰ) φαίη· ὅθεν ἔνιοι τὰς ἄλλας τὰς ἀσελγὰς οὐδὲ τέχνας εἶπον ἂν εἰ). ποῦ γὰρ ἡ ὀψαρτυτικὴ τὲ ἡ καρυκευτικὴ χρήσιμοι ἡμῖν; ὑδαμοῦ· ἀλλὰ ὁ σφόδρα ἀχρήστοι ὁ βλαβεραί, σώματι ὁ ψυχῇ λυμαντήριαι, ὧ πολὺ μᾶλλον τῶν ποσμικῶν ἀπόντων τὲ παρόντων τοῦ τρυφῶντος μὴ πολλῆς ἐπεισαγῆς τῆς φιλοπονίας. ὁ μόνοι ὁ ταῦτας, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ ζωγράφου, οὐδὲ τοῦ ποικίλου εἶναι ἂν ἔλαγε τέχνην εἰ). Εἰς γὰρ διαπόντου μόνου ἐμβάλλοιεν ἀξιπλοῦ· ταῦ ὁ τέ-

χνας

μον αὐτοὺς ἀλλὰ, ἵνα μὴ ὀχληρὸν ἡ τὸ θαῦμα, καὶ μηδεὶς νομίσῃ πλησίον κώμης
. κωμῶν μίαν" ἀφῆκεν αὐτοὺς εἰσελθεῖν τι εἰς τὸν πάππον αὐτῶν. διὰ τοῦτο καὶ τῆς ὥρας μέμνηται),
. εἰ οὐχὶ τὸ ὄπου μόνον. καὶ ἕτερον ἂν μάθοιμεν, τὸν φιλοσοφίαν τῶν μαθητῶν" ἐπὶ τοῖς
ἀναγκαίοις, καὶ πῶς καταφρονοῦσι τρυφῆς. δώδεκα γὰρ ὄντες πέντε ἄρτους εἶχον μόνους καὶ
δύο ἰχθύας. ὅτω πρόκειται τὰ σωματικὰ, καὶ τῶν πνευματικῶν εἶχοντο μόνον. καὶ
οὐδὲ τῶν ὀλίγων φείδεται, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς αἰτηθέντες ἔδωκαν· ὅθεν παιδεύεσθαι χρὴ, ὅτι
κἂν ὀλίγα ἔχωμεν, καὶ αὐτὰ προϊέναι δεῖ τοῖς δεομένοις. κελευσθέντες γοῦν ἀνενεγκεῖν τοὺς
πέντε ἄρτους, οὐ λέγουσι, καὶ πόθεν οὖν ἡμῖν ἔσται ἡ δαπάνη; πόθεν ἡμᾶς προέμενοι θη-
σόμεθα τὸν πένητα τὸν ἡμέτερον; ἀλλ' ἀνατάσσουσιν εὐθέως. προσὸς γὰρ τοὺς εἰρηνεύοντας, ὡς
ἔμοιγε δοκεῖ, δεῖ τοῦτο ἐκ τῆς ἀναστροφῆς ποιεῖν, ἵνα αὐτοῖς εἰς πίστιν ἀγάγῃ. ἐπὶ γὰρ ἀσθε-
νέστερον διέκειτο· διὰ καὶ εἰς τὸν ὄχλον ἀναβλέπει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλων σημείων εἶχον πολ-
λὰ ὑποδείγματα· τοῦτο γὰρ οὐδέν. λαβὼν οὖν αὐτοὺς διέκλασε καὶ ἐδίδου" διὰ τῶν μαθητῶν,
τούτῳ αὐτοῖς ἐμοῦ· ὁ ἐμοῦ γὰρ μόνον, ἀλλ' ἵν' ὕστερον χρήσῃ) τὸ θαῦμα, μὴ ἀπιστήσωσι, μηδὲ
ὑπολάβωσι) πρόδηλόν τινος, τῶν χειρῶν αὐτοῖς μαρτυρουσῶν. διὰ καὶ σὺν ὀχλῳ ἀφῆκε προ-
ελθεῖν τῆς πείνης αἰσθησιν λαβόντι, καὶ τούτους διαμεῖναι προσελθόντας καὶ ἐρωτῆσαι,
καὶ δι' αὐτῶν καταλύει, καὶ δι' αὐτῶν διανέμει, ταῖς οἰκείαις χερσὶ, καὶ τοῖς ἔργοις
προκαταλαβὼν βουλόμενος ἕκαστον. διὰ τοῦτο καὶ πρὶν αὐτῶν λαμβάνειν οὓς ἄρτους, ἵνα
πολλὰ τὰ μαρτύρια ἢ τοῦ γινομένου, καὶ ἀνατομήματα τοῦ θαύματος ἔχωσι. εἰ γὰρ καὶ
τούτων συμβάντων ἐπλάγησαν, τί οὐκ ἂν ἔπαθον, εἰ μὴ καὶ ταῦτα προεπεποίκασι; καὶ κε-
λεύει ὁ αὐτοὺς ὅπως εὐτάκτους ἀναπεσεῖν, φιλοσοφεῖν τοὺς ὄχλους παιδεύων. οὐ γὰρ σφάγια τὰ
σώματα μόνον ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν παιδεῦσαι. καὶ ἀπὸ τοῦ πόσου τοίνυν, καὶ ἀπὸ
τοῦ μηδὲν πλέον αἰτῆσαι δοῦναι καὶ ἰσχύσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πᾶσι τὰ αὐτὰ προθεῖναι καὶ ποιῆσαι
κοινὰ, καὶ μηδὲν θατέρῳ θατέρου πλέον προσκεῖν, καὶ καταπεινοφρονεῖν καὶ ἐγκράτειαν καὶ
ἀγάπην καὶ τὸ ὁμοίως προσὸς ἀλλήλους διακεῖσθαι καὶ τὸ κοινὰ πάντα νομίζειν εἶναι ἐπαίδευε.
καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς· οἱ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. τοὺς πέντε ἄρτους κλάσας ἔ-
δωκε, καὶ πέντε ἐν ταῖς χερσὶ τῶν μαθητῶν ἐπήγαζον. καὶ οὐδὲν μεῖζον τοῦτο τὸ θαῦμα ἐστὶν,
ἀλλὰ καὶ προελθοῦσαν ἐποίησε· καὶ προελθοῦσα οὐχὶ ἄρτους μόνον, ἀλλὰ καὶ κλάσματα· ἵνα
χ. ἄπαντες δείξῃ ὅτι ἐκείνων τῶν ἄρτων ταῦτα λείψανα ἦν, καὶ ὥστε" τοὺς ἀπόντας μαθεῖν τὸ γενόμε-
νον. διὰ τοῦτο καὶ πεινάσαι ἀφῆκε τοὺς ὄχλους, ἵνα μή τις φαντασίαν εἶναι νομίσῃ τὸ γε-
γονὸς. διὰ τοῦτο καὶ δώδεκα κοφίνους προελθοῦσαν ἐποίησεν, ἵνα καὶ Ἰούδας βασάσῃ. καὶ δύ-
ναται μὲν γὰρ καὶ σβέσαι τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' οὐκ ἀνῆκεν ἵνα μαθητὴς τὸν δυνάμενον· ἐπεὶ καὶ
ὅπου Ἡλίου τοῦτο γέγονεν. ὅτω γοῦν αὐτὸν ἀξιοπλάγητος ἐστεύδην ἵνα Ἰουδαῖοι, ὅπου καὶ βασιλέα α Βασ. ιζ.
ἠθέλησαν ποιῆσαι· καίτοι γε ὅπου τῶν ἄλλων σημείων ἀδαμοῦ τοῦτο ποιήσαντες. διὰ τοῦτο πα-
χ. ἐν λόγοις, ροξύνει" λέγων, πῶς ἐπήγαζον ἄρτοι; πῶς ἐπέρρεον ἐν τῇ ἐρήμῳ; πῶς τοσούτοις ἤρ-
κεσαν; καὶ γὰρ πεντακισχίλιοι ἦσαν, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, ὁ μέγιστον ὧν τὸ δῆμον ἐγ-
κώμιον, ὅτι καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες προσῄδρυον. πῶς οὖν λείψανα γέγονε; καὶ γὰρ καὶ πολὺ
τὸ προτέρου οὐκ ἔλαττον. καὶ τοσαῦτα γέγονεν, ὥστε ἰσαρίθμους γενέσθαι τοῖς μαθηταῖς
κοφίνους, καὶ μήτε πλείω, μήτε ἐλάττω. λαβὼν τοίνυν τὰ κλάσματα, οὐχὶ τοῖς ὄχλοις ἔ-
δωκεν, ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς. καὶ γὰρ τῶν μαθητῶν ὁ ὄχλος ἀτελέστερον διέκειτο. ποιήσας
ὃ τὸ σημεῖον,

22 Εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς
τὸ πέραν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. Εἰ γὰρ καὶ πρὶν ἐδόκει φαντάζειν, ἀλλ' οὐκ
ἀληθῶς πεποιηκέναι, ὃ δὴ που καὶ ἀπῶν. διὰ δὴ τοῦτο ἀκριβῆ βασάνῳ τὰ γεγονότα ἐπι-
τρέπων, τοὺς τὰ ἀνατομήματα λαβόντας καὶ ὡς ἔλεγχον τῶν σημείων ἐκέλευσεν αὐτοὺς χω-

γὰρ εἶπεν εὐθέως, πτέφω αὐλεῖς (οὐδὲ γὰρ ἔμβην εὐπροσδέκτως εἶχον) ἀλλὰ θρ;

16 Οὐ Ἰησοῦς, φησὶν, εἶπεν αὐλῶν· ὃ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐλεῖν ὑμᾶς φαγεῖν. Οὐκ εἶπε, δίδωμι αὐτοῖς· ἀλλὰ ὑμᾶς δότε. ἔπι γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσεῖχεν. αὐτοὶ γὰρ οὐδὲ ὅπου ὄχλος, ἀλλ' ἔπι ὡς ἀνθρώπῳ προσέχουσι), λέγοντες·

17 Οὐκ ἔχομεν, εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. Διὸ καὶ Μαρκος φησίν·

Μαρκ. ς. ν. 6. Οτι δὲ ζωὴν τὸ λεπτὸν. καὶ γὰρ ἰδὼν ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη. ἐπεὶ οὖν ἐπ χαμαὶ ἐσύροντο, ὅτε τὰ πρὸς ἑαυτοὺς λοιπὸν εἰσάγει, καὶ φησι·

18 Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. Εἰ γὰρ καὶ ἔρημος ὁ τόπος, ἀλλ' ὁ τρέφων τὴν οἰκουμένην πάρεστιν. Εἰ δὲ καὶ οὐ πρόκειται, ἀλλ' ὁ μὴ προσκείμενος ὥρα ὑμῖν δείκνυται). ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ χριθίνους οἶδεν ἄρτους εἰπών) λέγει, οὐ πρόχειρος τοῦτο διηνυθύμησε, ἀλλὰ τύφου τῆς πολυτελείας παιδεῦσαι ἡμᾶς καταπατῆσαι. τοιαύτη καὶ ἡ τῶν προφητῶν τράπεζα ἦν. Ἰωαν. ς. θ. 10

19 Λαβὼν τοίνυν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους, φησὶν, ἀναπεσεῖν ἐπὶ τοὺς χόρτους, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις,

20 Καὶ ἔφαγον ἅπαντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦρεν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

21 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Διατί ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν; ἔδει πιστωθῆναι αὐτὸν, ὅτι "ἀπὸ τοῦ πατρός ἐστιν καὶ οὐκ ἔστιν ἐναντίος τῷ Θεῷ. χ. τῷ Θεῷ

ἐστιν. Διὰ δὲ τούτων κατασκευάζει καὶ ἄλλοις ἔδοξεν μόχθους. τὸν μὲν γὰρ ἰσότητα, τῶν μετ' ἐξουσίας πάντα ποιοῦντα ἔδειξεν· ὃ δὲ τοῦ πατρός ἐστιν), οὐκ ἂν ἑτέρως ἐπίστωσεν, εἰ μὴ μετὰ πολλῆς τῆς κατηφείας, καὶ εἰς αὐτὸν πάντα ἀναφέρων ἐποίει, καὶ καλῶν αὐτὸν εἰς τὰ γόνατα. δι' ὃ δὴ τοῦτο οὐδὲν ζῶντα μόνα ποιεῖ, ὅτε ἰχθύα, ἵνα ἀμφότερα βεβαιωθῇ καὶ νεκρῶν μετ' ἐξουσίας, νεκρὸν δὲ ὄντα ἀναστήσῃ. Εἶτα, ἵνα μὴ ἐόξῃ πάλιν μάχη εἶναι ὃ γινόμενον, ὃ μὲν τοῖς ἐλαττοῦσιν ἀναβλέπει εἰς τὸν οὐρανὸν· ὁ δὲ τοῖς μείζοσιν, ἀπ' ἐξουσίας πάντα ποιεῖ, ἵνα μάθῃς ὅτι ἡ σὺν τοῖς ἐλαττοῦσι οὐκ ἐδίωκε μούλωτος ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πιμπλῶν τὸν γεγυμνικότα αὐτὸν "ὕστερον ποιεῖ. ὅτε γοῦν ἁμαρτήματα ἀφῆκε, καὶ τὸν παθόντα ἐλάσσονα ἐλάβομεν, καὶ τὸ παλαιὸν μὴ πολλῆς τῆς κατηφείας ἔλυσε νόμου, καὶ νεκροὺς "ἤγειρε μείζους, καὶ θαλάττην ἐχάλινωσε, καὶ τὰ ἀπόρρητα τῶν ἀνθρώπων "ἔλεγξε, καὶ ὀφθαλμὸν ἐδημιούργησεν, ἃ Θεοῦ μόνου κατορθώματά ἐστι καὶ οὐδενὸς ἑτέρου, ὅτε μοῦ φαίνε) εὐχόμενος· ὅτε δὲ τοὺς ἄρτους πολλαπλασιάσαι προεσκεύασεν, ὁ πολὺ τούτων ἀπάντων ἐλάττονα λαβεῖν, ὅτε εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπει· ὁμοῦ μὲν ζῶντα κατασκευάζων, ὁμοῦ δὲ, ἅπερ εἶπον, παιδεύων ἡμᾶς μὴ προέσθαι ἀπόλεσθαι πρόθυμος, ἕως ἂν εὐχαριστήσωμεν τῷ τὴν ἔφοδον ἡμῖν ταύτην προέχοντι. καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ ποιεῖν οὐκ ἦν ὅτων; ἐμφοσεῖν τὰ Μαρκιωνος καὶ Μανιχαίου "σώματα, ἃ τὴν κλῆσιν ἀλλοτριούντων αὐτοῦ, καὶ ὅτι τῶν ἔργων αὐτῶν παιδεύων, ὅτι καὶ τὰ ὁρώμενα πάντα αὐτοῦ ἔργα καὶ "κτίσματά ἐστι· καὶ δείκνυσι, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τὰς καρποὺς δίδους, ὁ εἰπὼν ὀξ ἀρχῆς· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου καὶ, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα "ψυχὴν ἑρπετῶν ζώντων. Οὐδὲ γὰρ ἐλάττων τούτου ἐκείνου. καὶ γὰρ καὶ ὀξ οὐκ ὄντων ἐκτίσθη, ἀλλ' ὁμοίως ὀξ ὕδατος. Οὐκ ἐλάττων ἡ τὸ ἀπὸ γῆς δεῖξαι καρπὸν καὶ ἀπὸ ὑδάτων ἑρπετὰ ἔμψυχα ὃ ἀπὸ ἄρτων πέντε ποιῆσαι ἄρτους ζῶντας, καὶ ἀπὸ ἰχθύων πάλιν· ὃ σημεῖον ἰδεῖν, τὸ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης αὐτὸν κρατεῖν. ἐπεὶ γὰρ οὐ πᾶς ἀνθρώπους ἀεὶ ἐποίει θαύματα, ποιεῖ καὶ καθολικὴν ἐνεργείαν, ἵνα μὴ λοιπὸν μόνοι οἱ πολλοὶ τῶν ἑτερεῖς συμβάντων ζώων"), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τῆς δωρεᾶς ἀπολαύσωσι. καὶ ὅπερ ἐδόκει ἐπὶ τῶν ἐρημιτῶν Ἰουδαίοις εἶναι θαυμαστὸν (ἔλεγον γοῦν, Μὴ καὶ ἄρτον δυνάται δοῦναι, ἢ ἑτοιμάσαι τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ;) τοῦτο διὰ τῶν ἔργων "ἐπιδείκνυ). διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἔρημον χ. ἐπιδείξατο.

Digitized by Google

Ομιλ. μθ. 13 ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΑΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΝΕΧΩΡΗσεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν, καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ * τῶν πόλεων.

* πολλῶν

ΠΡα πρωταρχοῦ αὐτὸν διαχωρισῶτα, καὶ ὅτε προεδόθη Ιωαννης, καὶ ὅτε ἀνῃρέθη, καὶ ὅτε οἱ Ιουδαῖοι ἤκουσαν ὅτι πλείους μαθητὰς ποιεῖ. τὰ γὰρ πλείονα αἰσθητικώτερον βούλεται διδάσκειν, διὸ ἐπὶ τῶν χωρεῖν καλοῦντος ἀπογυμνάσας τὴν θεότητα σαφῶς. διὸ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε μηδενὶ εἰπεῖν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός. μήπω γὰρ τὴν δύναμιν [αὐτοῦ] ἐκδύλετο τοῦτο γνώριμον ὄντα τοῖς τότε διαπεπισπασμένοις τὴν Ιουδαίων οὐ σφόδρα ἰσχυρὰν, ἀλλὰ καὶ συνδιωμικὴν. διὰ χωρήσας οὖν οὐκ ἀπεισιν εἰς πόλιν, ἀλλ' εἰς ἔρημον, καὶ ἐν πλοίῳ, ὥστε μηδένα ἀκολουθῆσαι. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς οἱ μαθηταὶ Ιωάννου λοιπὸν μᾶλλον ᾠκειώθησαν τῷ Ιησοῦ. αὐδὶ γάρ εἰσιν οἱ ἀπηγγελκότες αὐτῷ τὸ γεγονὸς. καὶ γὰρ πάντα ἀφέντες, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγουσι λοιπόν. ὅπως ὑμῖν μικρὸν μὴ τῆς συμφορᾶς καὶ τὰ ἤδη περὶ αὐτοῦ διὰ τὴν ἀποκρίσεως ἐκείνης οἰκειοποιήσατο καὶ πάρθωσεν. ἀλλά τίνος ἕνεκεν πρὶν ἢ ἀπαγγεῖλαι αὐτὸν ἐκεῖ ἀνεχώρησε, καίτοιγε ἤδει καὶ πρὶν ἢ ἀπαγγεῖλαι τὸ γεγονὸς; δεικνὺς διὰ πάντων τὴν οἰκονομίας τὸν ἀληθισμὸν. οὐ γὰρ δι' μόσιον τὴν ὄψιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῦτο παιδεύσαι ἐβούλετο, διὰ τὸ εἰδέναι τὸ διαβόλου τὸν κακουργίαν, καὶ ὅτι πρώτα ἐργάσεται, ὥστε ταύτην αἰρεῖν τὸν δόξαν. αὐτὸς μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀναχωρεῖ· οἱ δ' ὄχλοι οὐδὲ ὕπνος ἀφίσανται, ἀλλ' ἔπονται πανσπλωμένοι, καὶ οὐδὲ τὸ δραμα αὐτοὺς ἐφόβησε τὸ Ιωάννου. τοσοῦτον ἐστὶ πόθος, τοσοῦτον ἀγάπη, ὥστε πάντα ἡττᾶ καὶ διαφρονεῖται τὰ δεινά. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὸν ἀμοιβὴν εὐθέως ἀπελάμβανον.

χ. ἐκεῖνος

χ. σπαλύειν

14 Ἐξελθὼν γάρ, φησὶν, ὁ Ιησοῦς εἶδεν ὄχλον πολύν, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν. Εἰ γὰρ καὶ πολλὴ ἦν αὐτῷ ἡ πανσοφία, ἀλλ' ὅμως τὰ περὶ αὐτὸν μυούμενα πάσης ἀσυδῆς ἐπιβέβαιον ἀμοιβήν. διὸ καὶ αἰτίαν τῆς τοιαύτης θεραπείας ἔλεον ἐποιήσατο, ἔλεον ὑπερτεθυμηκὸς, καὶ θεραπεύει πάντας. καὶ οὐκ ἀπαυτῷ πίστιν ἐπιζητᾷ. καὶ γὰρ τὸ πανσπλῆξαι, καὶ τὸ τὰς πόλεις ἀφῆναι, καὶ τὸ μὴ ἀκριβείας αὐτὸν ζητῆσαι, καὶ τὸ θαμβῆσαι καὶ τὸ λιμοῦ κατεπαγγάζοντος, τὴν πίστιν ὑπεδείκνυται τὴν αὐτῶν. μέλλει γὰρ τρέφειν αὐτούς. καὶ οὐ ποιεῖ τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' δυναμένοις παρακληθῆναι, ὅπερ ἔφην, πρωταρχοῦ ὄντος διατηρῶν, τὸ μὴ πανσπερεῖς ὑπιπτεῖν τοῖς θαύμασιν, ἀλλὰ καλούμενος. καὶ διατί μηδεὶς τῶν ὄχλων πανσπελθὼν παρ' αὐτὸν διελέχθη ἡδυνήθη αὐτὸν μὴ παρεκολούθησε, καὶ διὰ τῆς πείνης ἐλάμβανον αἰτίαν ὡς πανσεδρίας. ἀλλὰ διὰ μαθηταὶ αὐτοῦ πανσπελθόντες λέγουσι, θρέψον αὐτούς (ἐπὶ γὰρ ἀπλέστερον διέκειντο) ἀλλὰ τί;

χ. σπανίζειν

χ. ἐδύνατο

15 Οψίας γενομένης, φησὶ, πανσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη πάρεστιν. ἀπόλυσον οὖν τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τὸ θαῦμα ἐπελάβετο τοῦ γεγονότος, καὶ μὴ τὰς ἀποστόλους ἐνόμιζον αὐτὸ εἰρῆσθαι λέγει, ἵνα ζύμην τὴν διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων ἐκβάλητε, πολλῷ μᾶλλον μηδέπω πεῖραν λαβόντες τοιούτου σημείου, οὐκ ἂν πανσεδόκησαί τι τοιοῦτον ἔσεσθαι. καίτοιγε πανσλαβὼν καὶ ἀῤῥώστους πολλοὺς ἐθεράπευσεν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐντεῦθεν τὸ τῶν ἄρτων πανσεδόκησαν· ὅπως ἦ ἀπλῆς τότε. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ διδασκάλου τὴν σοφίαν, πῶς αὐτοὺς ἐκκαλῆται σαφῶς πανσὸ πιστεῦσαι. οὐδὲ

Matth. 16.6.

αὐτὸν ἔξωθεν γελᾶντα, ἀλλὰ δὲ ζωειδὸς ὄξέταζε, καὶ τότε ὄψῃ μυριάκις αὐτὸν ἑαυτῷ καταρωμένον καὶ σίνοντα δὲ ὀδυσσόμενον. εἰ δὲ σὲκ ὑπιδείκνυται, καὶ τοῦτο ὄψῃ σέ. ἔσωθεν τοίνυν ἀνθρωποι πάντες ἐλεύθεροι σύκοντοί σε, μὴ ὑπόρχοι μηδὲ μίμοι. εἰ δὲ βούλει δὲ τ' ἔξωθεν αὐτοῖς ἀμοιβὴν ἀπαντῆσαι, κέλευσον, ἂν ἴδωσί σε τὰ τόκων γονόμενον, ὑπιπλῆξαι, ἢ δαπέσαι, ζωωθ πλαβέαι, ἢ καὶ τ' οἰκίαν ὑπὲρ μυριάδος, ἢ τ' οἰκετῶν πεντασίας. παιδία ἔχεις; κοινοὶ πατέρες ἔσονται ἐκείνων, μᾶς σοῦ τ' πεντασίαν ὀφανεμέσθωσαν, κέρδη σοι φερέτωσαν τὰ πρὸς Θεὸν φίλα, εἰς ἐμπορείαν αὐτοὺς ἐμβάλε πνευματικήν. καὶ ἴδῃς τινὰ δεόμενον πεντασίας, ὑπὲρ τ' ἄξιον βοηθῆσαι *, κέλευσον ὀφειλέτας γενέσθαι. ὀφὲ τούτων φήρυε τὰς ξένους, ὀφὲ τούτων ἔνδυε τὰς γυμνούς, ὀφὲ τούτων εἰς δεσμωτήριον πέμπε, ὡς ἀνάγκης λύε ὡς ἀλλοτρίας. ταῦτα σοι διδόασιν τῆς ἔξωθεν τὴν ἀμοιβήν, τὴν ἢ σὲ ἢ ἐκείνους ὠφελῆσαι δυναμένην, ἢ σοὶ μίαν καπάγωσιν ἔχουσαν. ὀφὲ τούτων ἢ φιλία στέφεται μᾶλλον. νῦν μὲν γὰρ καὶ δοκῶμεν φιλεῖσθαι, ἀλλ' ὅμως αἰσχύνονται, ὡς εἰκῆ ζάντες ὀφὲ ζῇ. ἀλλ' ὡς ταῦτα ἀκούσωσι, καὶ αὐτοὶ ῥᾳδίως ὀφελήσουσι, καὶ σὺ ἥδιον ὀφελῆς, ἅτε ἀ μάτην δαπανῶν, καὶ ἐκεῖνοι μᾶς πρήσιας ζωὶ ζωέσονται, καὶ τῆς πεσησούσης ἐλευθερίας, καὶ ἡ οἰκία ζωὴ ἀντὶ θεάτρου ἐκκλησία σοι γένηται), καὶ ὁ ὀφθαλμὸς δραπετεύσει, καὶ ὁ Χριστὸς εἰσελεύσεται καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων χορός. ὅπου γὰρ ὁ Χριστός, ἐκεῖ καὶ ἄγγελοι, ἐκεῖ καὶ ὁ οὐρανός, ἐκεῖ φῶς, φῶς τοῦ ἡλιακοῦ τούτου φαιδρότερον. εἰ δέ τις ἕτερος βούλει δι' αὐτῶν καρποῦσθαι ὀφελήσεις, κέλευσον ὁρμᾶν ἄγων βιβλία λαβόντας ἅγιον νόμον ἀναγινώσκειν. ἥδιον ζωὴ ταῦτα ἀκροᾶσθαι), ἢ ἐκεῖνα. ταῦτα μὲν γὰρ καὶ σε καὶ ἐκείνους ποιεῖ σωφρονεστέρους· ἐκεῖνα δὲ ἀπομύττας ὁμοῦ καταχώνυει· σὲ μὲν ὡς ὑβρίζων δὲ παρώνυμον, ἐκείνους δὲ ὡς ἀθλίους καὶ γαστριμάργους. ἂν μὲν γὰρ ἐφ' ὕδατι πέφῃς, χαλεπώτερον, ἢ εἰ ἀμύλας· ἂν δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ κέρδει, χρησιμώτερον πάλιν, ἢ εἰ ἀπαγχόνας τὸν ὅτι ταχάτω ἐπεμήγατις. καὶ νῦν μὲν τοὺς οἰκετῶν μᾶλλον αὐτὸς καταισχύνεις, καὶ ὁ οἰκέτας πλείονα τούτων ἔχοις πρήσιν καὶ ἐλευθερίαν ζωάδος· τότε δὲ τῶν ἀγγέλων ἐργάσῃ ἴσους. καὶ τούτους τοίνυν καὶ σαυτὸν ἀπάλλαξον, καὶ ὄζελον δὲ τῶν ὀφασίτων "ὄνομα, συναίτους κάλει, καὶ σκυβάλων τὸν τῶν κολάκων, τὸν τῶν φίλων ὑπερτίθη σωτηρίαν. ὀφὲ τούτου καὶ ζᾶς φιλίας ἐποίησεν ὁ Θεός, σὲκ ὑπὲ κακῶν τῶν φιλουμένων καὶ τῶν φιλούντων, ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῷ καὶ χρησίμῳ. αὗται δὲ αἱ φιλίαι πάσης ἔξοδος εἰσὶ χαλεπώτεραι. ὀφὲ μὲν γὰρ τῶν ἐχθρῶν, δὲ θέλουσιν, καὶ κερδαίνομεν· ὀφὲ δὲ τούτων ἀνάγκη πᾶσα καὶ βλάπτεσθαι πάντως. μὴ δὴ κάτεχε φίλους, βλάβης διδασκάλους· μὴ κάτεχε φίλους τραπέζης μᾶλλον ἢ φιλίας ἐρασταὶ ὄντας. ὁ γὰρ τοιοῦτοι πάντες, αὐ τὸν πυθμένα καπαλύσῃς, καταλύουσι καὶ τὴν φιλίαν· ὁ δὲ ἀγαπητὸν ζωὸν ὄντες, μύοισι διλώκας, πᾶσαν φέροντες ἀνωμαλίαν. ὃ δὲ τῶν ὀφασίτων γένος, καὶ ἀμύνονταί σε πολλάκις, καὶ ποιήσει τοῦτο σὺ ὠφελῆσαι δόξαν. ἐντεῦθεν ζωῶν πολλοὺς τῶν ἐλευθέρων οἶδα ποιήσαντας τὸν πλήσιον λαβόντας καὶ ὁ μὲ ὑπὲρ ζωντείας, ὁ δὲ ὑπὲρ μοιχείας δὲ παίδων ὀφθορᾶς διεβλήθησαν. ὅταν γὰρ μηδὲν ἔργον ἔχωσιν, ἀλλ' εἰκῇ ἑαυτῶν ζῶσι βίον, ὡς ταῦτα ὀφελουμένοις τοῖς πᾶσι, τῶν πολλῶν ἐστοχάζονται. καὶ δόξης τοίνυν ἑαυτὸν ἀπαλλάττοντες ποιήσῃς, καὶ τὸ πάντων τῆς μωμούσης γλώσσης, καὶ τὰ ὦ Θεῷ δοκοῦντα ποιοῦντες, τὴν ὀφελουσαν ταύτην ζωὴν ἀπολαύσωμεν, ἵνα καὶ ἐλθόντες καὶ πίοντες, πάντα εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ποιῶμεν, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπολαύσωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπὲρ τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐξέπασε,

* ἐκπέμψαι,

χ. ὠφελῆσαι δυναμένην,

χ. πάντων,

χ. κατελύουσι

Ομιλ.

πόθεν ζωὴ λειτουργίαν σύνοιδε, ἢ ὅλη ὅτι ἐξ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας καὶ βίας καὶ ἁρπαγῆς. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐκ τούτων ζῶντα, φησὶ· μὴ γένοιτο. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ βούλομαι. πλὴν εἰ καὶ τούτων καθαρίσει, οὐδὲ οὕτως ἐλκυσθήσεται τὰ πολυτελῆ δεῖπνα ἀπήλλακται. ἄκουσον γοῦν πῶς καὶ χωρὶς τούτων ἐλκαλεῖ ὁ προφήτης οὕτω λέγων· Οὐαὶ οἱ πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χρίο- Αμ. 5. 6.
μενοι. ὁρᾷς πῶς καὶ τρυφῆς κατηγόρησε, οὐδὲ γὰρ πλεονεξίαν ἐπῆγε αἰτίαν, ἀλλ' ἀσωτίαν μόνον. καὶ σὺ μὲν εἰς ἀμετρίαν ἐσθίεις, ὁ δὲ Χριστὸς οὐδὲ εἰς χρείαν· σὺ μὲν [δὴ] πλακοῦντας ἀδιαφόρους, ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ ἄρτον ξηρόν· σὺ θάσιον οἶνον, ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ ποτήριον ψυχροῦ ἐπέδωκας διψῶντι· σὺ μὲν ὅτι τρωμένης ἀπαλῆς καὶ ποικίλης, ὁ δὲ κατὰ [τοῦ] κρημνοῦ ὄλεθρον φέρεται. διὰ καὶ πλεονεξίας καθαρὰ ἡ τὰ δεῖπνα, καὶ ὅτι σκαιή ἐστιν, ὅτι σὺ μὲν ὑπὲρ τοῦ χρείαν πάντα ποιεῖς· ἐκείνῳ δὲ οὐδὲ τοῦ χρείαν δίδως, καὶ ζῶντα σπαράττων τοῖς αὐτοῦ. ἀλλ' εἰ παιδὸς μὲν ἐπιδέδωκας, καὶ λαῶν τὰ αὐτὰ πεπονθότας αὐτῷ σὺν τοῖς ἑκάτοις ὄντα, μείζους δὲ ἔχεις κατηγορίας, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν νόμων ἔδωκας αἰδίκως τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ λαῶν, καὶ οὕτω μάτην ἀναλίσκων, οὐκ ἠγνόησεν θάνατον; καὶ ζῶντα οὐ πρὸς τὰς πόρνας τὰ παπέζας αὐτῶν ἐπεισαγόντων λέγω (πρὸς γὰρ ἐκείνους οὐδεὶς μοι λόγος, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς κύνας) οὐδὲ πρὸς τοὺς πλεονεκτοῦντας καὶ ἑτέρους γαστρίζοντας (οὐδὲ γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἐστί μοι κοινὸν λόγος, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς χοίρους καὶ λύκους) ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀπολλυόντων μὲν τῆς ἰδίας οὐσίας, οὐ μεταδιδόντων δὲ ἑτέροις, πρὸς τοὺς τὰ πατρῷα κατημαλισκότας ἀπλῶς. οὐδὲ γὰρ ὅτου κατηγορίας ἐκτός· πῶς γάρ, εἰπέ μοι, δίκαιον κατηγορεῖσθαι καὶ ἐγκλήματα, ὅταν ὁ μὲν πρόσωπος σὲ γαστρίζῃ καὶ ὑπὲρ τοῦ πρέπειν· ὁ δὲ Χριστὸς μηδὲ τῶν ἀξίως σοι φαίνηται; ὅταν ὁ μὲν γέλωτος ὅσα οὐκ ἔστιν ἐμπλήσῃ· ὁ δὲ βασιλείας οὐρανοῦ οὐδὲ ὃ πολλοστὸν τούτων; καὶ ὁ μὲν ἵνα τι. εἶπῃ ἀτιμίαν ἐμπλησθεὶς ἀπῆλθεν· σὺ δὲ διδάξας ἡμᾶς, ἃ μὴ μαθόντες οὐδὲν ἂν τοῦ κυνὸς διεφέρομεν, οὐδὲ τοῦ αὐτοῦ ἀξιοῦσθαι ἐκείνῳ; φείδεις ἀκύρων; οὐκοῦν φείδου ὅτι τοῦ ἔργου. ἔκβαλε τοὺς πόρνους, καὶ ποίησον συγκατακλίνεσθαί σοι τὸν Χριστόν. μὴ ἀλλὰ κοπιῶντος καὶ πτωχεύοντος, ἡμέρους ἔσται σοι δικάζων· οἶδεν αἰδεῖσθαι πτώχευμα. εἰ γὰρ λῃσταὶ ἴσασι, πολλῷ μᾶλλον ὁ δεσπότης. σύνισον γοῦν τοῦ πορίσματος ἐκείνου, πῶς ἀπὸ πτωχείας ἐποίησεν ἥμερον, καὶ Σίμωνι ὀνειδίζει λέγων· Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας. εἰ γὰρ μὴ ποιοῦντά σε ταῦτα πέφει, Λουκ. ζ. μ. ιε.
πολλῷ μᾶλλον ποιοῦντα ἀμείψεται. μὴ πρὸς τὸν πάντα εἶδες, ὅτι ῥυπῶν προσέρχεται καὶ αὐχμῶν· ἀλλὰ σύνισον ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ σοῦ βαπτίζεται τῆς σῆς οἰκίας, καὶ παύσας τῆς ὠμότητος καὶ τῶν ἀπίστων ῥημάτων, οἷς ἀεὶ πλουσίους τοὺς πρόσοιδας, ἐπιθέτας, ἁρπαγῆς, καὶ ἕτερα χαλεπώτερα τούτων καλῶν· καὶ λογίζου ὅταν ταῦτα λέγῃς, ὦ πόρνοι ποῖα ἔργα κατασκευάζουσι· τί τοῦ οἰκίου ὠφελοῦσι τοῦ σοῦ. ἰδοὺ πάντως σοι ποιοῦσι τὸν ἄρτον; καὶ πῶς ἰδού, ῥαπίζομενοι καὶ αἰκιζόμενοι λέγοντες; καὶ τί τοῦτο ἀπόδειγμα, ὅταν τὸ καλὸν Εἰκόνα Θεοῦ γλυφόμενον τύπτῃς, καὶ σκότος εἰς σκότος ὕφαιρεῖς ἑαυτὸν ζωγραφῶν, θέαν ποιῶν τὴν οἰκίαν, καὶ μίμων πλήρων τὸ συμπόσιον, καὶ τὰς ὀπὴ τὸ σκηνὰς ἐξηρημωμένας μιμούμενος ὁ θυμὸς καὶ ἐλεύθερος; καὶ γὰρ σκῆλος καὶ ῥαπίσματα. ταῦτα οὖν ἡδονὴν καλεῖς, εἰπέ μοι, ἃ πολλῶν ἄξια δακρύων ἐστίν; ἃ πολλῶν θρήνων καὶ οἰμωγῶν; καὶ δέον εἰς βίον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν ἀπόλαυσον, δέον σωφρονέσαι καὶ δέοντα· σὺ δὲ εἰς ὀπισορχίας καὶ ῥήματα ἄτακτα σκάλλεις, καὶ πέρυσι τὸ παῖγμα καλεῖς; καὶ τὸ γέννημα πρόξενον, πόθεν ἔστιν νομίζεις; καὶ γὰρ ὅταν ἀπορήσωσιν ἀεὶ ῥημάτων, ὅρκοις καὶ ὀπισορχίαις τὸ πρὶν σφαλοῦσι). ταῦτ' οὖν γέλωτος ἄξια, ἀλλ' οὐκ ὀδυρμῶν καὶ δακρύων; καὶ τίς δὲ ταῦτα εἶπεν νοῦν ἔχων; καὶ ταῦτα λέγω, ὁ κωλύων πέφευγε αὐτούς· ἀλλὰ μὴ ὅτι τοιαύτη αἰτία. φιλανθρωπίας γὰρ ἡ ζωὴ τοῦ ἐπιτίμου ἐστὶν ἐχέτω, μὴ ὠμότητος· ἔλεον, μὴ ὕβριν. ὅτι πεινᾷ ὁ ἀδελφός, θρέψον· ὅτι Χριστὸς πέφευγε, θρέψον· μὴ ὅπως κατὰ μικρὰ εἰσάγῃ ῥήματα καὶ τοῦ ἑαυτοῦ καταιχμίσει ζωοῦ. μὴ ἴδῃς

αὐτὸν

χ. ψυχροῦ χ. κρημνοῦ

χ. ἀναλισκόντων

χ. ἐδιδάξαμεν,

χ. ἐξηρημένους

χ. ὠμότητα·

αἰφόνους πηγάς. αἱ γὰρ μοιχευθεῖσαι ἐπιθυμοῦσαι, καὶ τοὺς σφαγεῖς εἶσι προσκυλισθῆναι τὴν ἀδικημένων ὑδάτων· καὶ οὐχ ἑνὸς μόνου τοῦδε δύο, ἀλλὰ καὶ μυρίους ἑτοίμως τολμήσας φόνους. καὶ τούτων πολλοὶ μάρτυρες τὴν ὁρμὴν εἰσίν. ὃ δὴ καὶ ἐκεῖνη τότε ἐποίησεν, τοῦ σοδόκωσα λήσεσθαι λοιπὸν καὶ ἀποκρύψει τὸ τόλμημα, ὃ τοιωδὶ ἄπαν ἐξέβαινε. καὶ γὰρ μειζόνως μετὰ ταῦτα ἐξόρισεν ὁ Ἰωάννης. ἀλλὰ τοὺς μὲν πρὸ τῆς κακίας μόνον ὁρᾷ, καθάπερ ἰατρὸς πυρέποντες ὅταν ψυχροῦ ἀκαίρως αἰτῶσι. τοὺς γὰρ εἰ μὴ ἔσφαξε τὸ κατήφορον, οὐκ ἂν ὕστερον ἐξεκαλύφθη τὸ τόλμημα. "ἐγὼ μαθηταί, ὅτε αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον" ἐκάλει, τοῦτ' ἦν τοιοῦτον εἰπεῖν· ὅτε μὲ ἀπέκλεινε, ὅτε Ἰωάννην ἐκάθησαι καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. τὸ γὰρ μοιχαλίδα κρύπτειν ἐβούλετο, καὶ οὐκ ἤθελεν ἐκπομπεύειν τοὺς τὸ πλησίον συμφορᾶς. ὅπου δὲ εἰς ἀνάγκην ἐκέπεσον τῆς ἰσορείας, τότε λέγουσι τὸ τόλμημα ἅπαν. ἵνα γὰρ μὴ ποιήσῃ τις ὑποπλεύσῃ τῆς σφαγῆς τὴν αἰτίαν, καθάπερ ὅτι Θοῦδᾶ καὶ Ἰούδα, ἀναγκάζονται καὶ τὴν φροφασιν εἰπεῖν τοῦ φόνου. ὥστε ὅσῳ ἂν βουληθῆς ἁμαρτήσαι συσκιάσαι ᾧ δήπου τούτῳ, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὴν ἐκπομπεύεις. ἁμαρτία γὰρ οὐχ ἁμαρτίας τοσοῦτον κρύπτεται, ἀλλὰ μετανοίᾳ καὶ ὁμολογήσει. διὰ τοῦτ' ἐναγελιστὴν πῶς δύνατο πάντα δηλοῦται, καὶ ὡς οὗ τέθνηκε αὐτῷ, καὶ ἀπολογίαν ζωλίδησιν. ὑπὲρ μὲν γὰρ τοῦ Ἡρῴδου φησί· Μὴ σὺν ὅρκους καὶ σὺν ζωνδυακειμένους, καὶ ὅτι ἐλυπήθη· τοῦτο δὲ τῆς κόρης, ὅτι τοσοῦτον ἐπαθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρός, καὶ ὅτι ἐπέγκε τῇ μητρὶ τὴν κεφαλήν· ὥσπερ ἐλεγεῖν, ἐκείνης δὲ τοσοῦτον ἐπλημμέλησεν. ὁ γὰρ ὑπὲρ τῶν κακῶς παθόντων, ἀλλὰ ὑπὲρ τῶν ποιούντων ἀληθῶς δίκαιοι πάντες, ὅπου καὶ ὅτι μάλιστα εἰσὶν καὶ κακῶς πάσχοντες. οὐδὲ γὰρ Ἰωάννης ἠδίκησε· ἀλλ' ὅτι ταῦτα οὕτω κατασκευάσαντες.

ΗΘΙΚΟΝ Τούτοις καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα, καὶ μὴ ἐπεμβαίνωμεν ταῖς τῶν πλησίον ἁμαρτίαις· ἀλλ' ὅσοι αἰ δέη, συσκιάζωμεν, ἀναλάβωμεν φιλόσοφον ψυχήν. καὶ γὰρ ὁ εὐαγελιστὴς οὕτω πόρνης καὶ μοιχάφόνου γυναικὸς μνημονεύσας ἐλέγετο, ὡς οὗ τε ἦν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οὕτω τῆς μοιχάφόνου καὶ σπάνιας· ἀλλὰ τοσοῦτον ἐπαθεῖσα οὕτω τῆς μητρός, ἀπὸ τῶν δυσφημοτέρων καλῶν ὀνομάτων. σὺ δὲ καὶ κατηγορῆς τοῦ πλησίον, καὶ σὸν αἰ δυάδελφος ποτὲ λελυπηκότος ὅπως ἀδελφοῦ μνησθῆναι, ὡς ἐκφυος τῆς πόρνης· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς θηριωδίας καὶ τῶν ὀνειδῶν τῶν πονηρῶν, [καὶ πονηρῶν,] καὶ ὕπουλον, καὶ αἰσχρὸν, καὶ πολλὰ ἕτερα χαλεπώτερα τούτων καλῶν. καὶ γὰρ ἐκθηριούμεθα μᾶλλον, καὶ ὡς ταῖς ἀλλοφύλοις αἱ θεσπεσίου ἀφελεγόμεθα, κακίζοντες, λοιδορούμενοι, ὑβρίζοντες. ἀλλ' οὐχ ἅγιοι ὦμεν· ἀλλὰ θρίωσον μᾶλλον τοῦ ἁμαρτάνοντας, ἢ καθαρώτατα. τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ δακρύωμεν τὴν Ἡρωδιάδα, καὶ τοῦ ἐκείνου ζηλωτὰς. πολλὰ γὰρ καὶ νῦν τοιαῦτα συμπόσια γίνεται. κἂν γὰρ μὴ Ἰωάννης διαιρῆται· ἀλλὰ τὸ Χριστοῦ τὰ μέλη, καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. καὶ γὰρ κεφαλὴν αὐτῶν ὅτι πίνακι καὶ νῦν ὀρχούμενοι, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ζωνδυακειμένων. ὅταν γὰρ δούλοις αὐλοὺς ποιῶσι, καὶ εἰς τοιούτους ἔρωτας ἄγωσι, καὶ πόρνας ὑποτιτρώσκωσι, οὐχὶ τὴν κεφαλὴν διαιροῦσιν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν σφάττουσι, μοιχοὺς ἐργαζόμενοι καὶ ἀκολασίας καὶ πόρνης. καὶ γὰρ δὴ μοι ἐρῇς, ὡς οἰνωμένος καὶ μεθύων, καὶ γυναῖκα ὀρχουμένην καὶ ἀσχημονησάσαν ὁρᾷς, οὐ πάσχεις τι τοιοῦτον, οὐδὲ ἐκφέρῃ τοὺς ἀσωτίαν ἐκτὸς τῆς ἡδονῆς πεποίηκας· καὶ πάσχεις ἐκφιο δὲ φευκτὸν, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη" ἀπεργαζόμενος πόρνης. εἰ γὰρ καὶ μὴ πρόεσιν ἡ θυγάτηρ Ἡρωδιάδος, ἀλλ' ὁδὶ ἐκείνης ὀρχησάμενος τότε διάβολος, καὶ διὰ τούτων χορεύει νῦν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκολάστων λαβὼν ἀπεισιν αἰχμαλώτους. εἰ δὲ ὑμεῖς διώκατε μίσης μέσης ἐκτὸς, ἀλλ' ἑτέρας χαλεπωτέρας κατωνήσατε ἁμαρτίας. καὶ γὰρ πολλῶν ἁρπαγῶν τὰ τοιαῦτα γέμει συμπόσια. μὴ γὰρ μοι τοῦ "ὀπτικείμενα κρέα ἴδῃς, μηδὲ τὰς πλακοῦντας· ἀλλὰ [καὶ] πόθεν

δίκολος. οὐδὲ γὰρ εἰς ὕτο ἔδωκεν ἡμῖν πόδας ὁ Θεὸς, ἵνα ἀσημονάμεθα· ἀλλ' ἵνα βύ-
ραχέα βαδίζωμεν· ὄχ ἵνα κτᾶται καμήλους πηδῶμεν (ἡ γὰρ ἡ σκέψις ἀπόδειξις ὀργύμενα,
μήτοι δὴ γυναῖκες) ἀλλ' ἵνα ζωὴν ἀπέλθοις χαρίσωμεν. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα αἰσχύνη τὸ διαῦτα
ἀσημονοῦν, πολλῷ μᾶλλον ἡ ψυχή. διαῦτα ὀρχοῦνται ⓐ δαίμονες· διαῦτα ὑπὸ πόδα-
ζουσιν ⓐ τῶν δαιμόνων δίκαιοι. σκόπει ὃ αὐτῶν τὴν αἴτησιν. δὸς μοι ὧδε ὑπὲρ πίνακι τὴν
κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Εἶδες τὴν ἁπλότητα; τὴν ὅλην τοῦ δίκαιου πε-
ρίνοιαν; ἡ τοῦ ἀξιώματος μέμνη); ἡ οὐδὲ ὅτως ἐγκαλύπτει; ἀλλ' ὡς περὶ ἄλλου τινὸς ἐδέ-
ματος δίκαιον ἐκλεγομένη, ὅπου τὴν ἱερὰν ἐκείνην καὶ μακαρίαν αὐτοῦ κεφαλὴν ὑπὲρ πίνακος
εἰσενεχθῆναι. ⓒ οὐδὲ αἰτήσαι τίνηται (οὐδὲ γὰρ εἶχεν εἰπεῖν) ἀλλ' ἁπλῶς ὑμνηθῆναι
τοῖς ἑτέρων ἀξιοῖ συμφοραῖς. ἡ οὐκ εἶπεν, Εἰσάγαγε αὐτὸν ἐνταῦθα καὶ κατάσφαξον.
οὐδὲ γὰρ μέλλοντος τελευτᾶν τὴν πρόρησιν ἤνεγκεν δυ'. καὶ γὰρ ἐδεδοίκει ἡ κατα-
σφαττομένου τῆς φωνῆς ἀκούσαι φωνῆς. οὐδὲ γὰρ ἀποτέμνεσθαι μέλλων εἰσήγησεν αὐ'.
δίκα τοῦτό φησι· δός μοι ὧδε ὑπὲρ πίνακι· ἰδοὺ γὰρ ὑπεξυμῷ τὴν γλῶτταν ἐκείνου σιγῶ-
σαν. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγὴν τῶν ἐλέγχων ἔσεσθε μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπόδικον καὶ ὑπεύ-
θυνον κεῖσθαι φόβου. ὁ δὲ Θεὸς ἐνέφηνε, καὶ ὅτε κεφαλὴν ἀφῆκεν αἴρεσθαι, καὶ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἐ-
φλεξεν ὄψιν· ὅτε τῇ γῇ δίκαιον ἐκέλευσε τὸ ποτηρὸν ἐκεῖνο συμπίσαι δεξαμένην, ὁμοῦ καὶ
τὸ δίκαιον μείζονος ἐφιλονείκει, τοῖς μὴ ταῦτα ἀδίκως μὲ πάσχουσι πολλὴν καταλιμπάνων
παραμυθίαν. ἀκούσωμεν οἶνον ὅσοι δεινὰ πάσχομεν ἐν ἀρετῇ ζῶντες παρὰ πονηρῶν ἀνθρώ-
πων. καὶ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς ἐνέφηνε τὸ ἐν ἐρήμῳ, τὸ ἐν τῇ ζωῇ τῇ δερματίνῃ, τὸ ἐν τειχίνῳ
ἱματίῳ, τὸ παρόντων, τὸ τῶν παρόντων μείζονα, τὸ μηδένα μείζονα ἔχοντα ἐν γλυπτοῖς
γυναιξὶν καὶ κατασφαλῶναι ἀπὸ χέρης ἀκολάστου καὶ διεφθαρμένης πόρνης, καὶ ταῦτα
νόμοις ἀμώσκοντα θείοις. ταῦτα οἶνον λογιζόμενοι, φέρωμεν πάντα γενναίως ὅσα ἂν πά-
σχωμεν. ⓒ καὶ τότε ἡ μαγφόνος καὶ παράνομος αὕτη, ὅσον ἀμυάσθαι τὸ λελυπηκότα ἐ-
πεθύμησε, τοσοῦτον ἴσχυσε, καὶ τὸ θυμοῦ ἄπαντα ἐπλήρωσε, καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρει. καίτοιγε
τοῖς αὐτῶν οὐδὲν εἶπεν, οὐδὲ κατηγόρησεν, ἀλλὰ τῷ ὑδρὶ μόνῳ ἐκέλευε. ἀλλὰ ὁ συνειδὼς πικρὸς κατήγορος ἦν. διὸ καὶ εἰς μείζονα ὀξύτερον κακὰ, ἀλγήσασα καὶ δακνομένη, καὶ κατήχμενεν ὁμοῦ πάντας, ἑαυτὴν, τὴν θυγατέρα, τὸ ἀπελθόντα ὑδρα, τὸ ζῶντα μοιχὸν, καὶ τοῖς παρεστῶσιν ἐπηπείλει. Εἰ γὰρ ἀλγεῖς, φησὶν, ὅτι μοιχεύει, ἐγὼ αὐτὸν ἐργάζομαι καὶ ὑδροφόνον, ⓒ ποινὰ σφαγέα τοῦ ἐγκαλουμένου. ἀκούσατε ἔσοι παῖδες γυναικὸς ἔστε ἐπαινούμενοι παρὰ δὲ δεῖ· ἀκούσατε ὅσοι ἐπ' ἀδίκοις ὅρκοις παρεστήκατε, καὶ ἑτέρους κυρίους ποιεῖσθε τῆς ὑμετέρας ἀπωλείας, καὶ βάσκανοι ἑαυτοῖς καταρᾶσθε. καὶ γὰρ καὶ σὺν ὅτας ἀπώλετο. καὶ γὰρ παρεσοδόκησεν ἄξιόν τι αὐτῇ τῶν δείπνων αἰτήσειν, ⓒ κόρίου ὄσαν, καὶ ἐν ἑορτῇ καὶ συμποσίῳ καὶ πανηγύρει χάριν αἰτοῦσαν φαυλοτάτου ὄντος καὶ ὑπὲρ χάριτι, ἀ μᾶλλον κεφαλὴν αἰτεῖν· καὶ ἁπατήθη. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αὐτὴ παρεσήσεται. Εἰ γὰρ ἡ ἐκείνη θηριομάχων ἀνδρῶν ψυχὴν ἐκτήσατο, ἀλλ' αὐτὸν παθεῖν ἐδίκαιωσάσθαι οὐκ ἔδει, οὐδὲ τυραννικοῖς ὕπνοις ἐλαχτήσασθαι ἐπιτάγμασι. παρεστὸν μὲν γὰρ τίς οὐκ ἂν ἔφριξε τὴν ἱερὰν ἐκείνην κεφαλὴν αἷμα σάζουσαν ὁρῶν ὑπὲρ πίνακος ἐν δείπνου παρεκειμένου; ἀλλ' οὐχ ὁ παράνομος Ἡρῴδης, οὐδὲ ἡ ἀκατιστέρα τούτου γυνή. διαῦτα γὰρ αἱ παρθυόμεναι γυναῖκες, ἀπάντων εἰσὶν ἰταμώτεραι καὶ ὠμότεραι. εἰ γὰρ ἡμεῖς ἀκούοντες ταῦτα φείδομαι, τί εἰκὸς ἦν τὸ ὄψιν τότε ἐργάσασθαι; τί παθεῖν τὸν συναναπειμένους νεοσφαγεῖς κεφαλῆς αἷμα σάζοντος ὁρῶντας ἐν μέσῳ τῷ συμποσίῳ; ἀλλ' οὐχ ἡ αἰμοβόρος ἐκείνη καὶ ἐμπύων ἀγριωτέρα ἔπαθέ τι περὶ τὴν θεοείδη ἐκείνου, ἀλλὰ ἡ σπλαγχνεύετο· καίτοιγε εἰ μὴ δαιμόνιον ἄλλο ἦν, ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης εἰκὸς ἦν παραχρῆμα λοιπὸν. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν ἡ μαγφόνος καὶ αἱμάτων διψῶσα παρεφθαρμένων. τοιοῦτον γὰρ ἡ πορνεία· οὐκ ἀσελγεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ μι-

μαγφόνους

θετῆ γαμεῖν ⸗ ζῶντα ἀδελφόν, καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ τετελευτηκότος ὃ πικρότερον καλεῖν παιδίον, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν οἰκίαν τὴν ἑκείνου. Εἰ γὰρ μὴ παῖδας ἔμελλε καταλιμπάνειν ὁ τετελευτηκώς, ὅπερ μεγίστη τοῦ θανάτου δόξα, οὐκ ἂν ἔμελλεν εἰσφέρειν ὁ πένθος. Διὰ δὴ τοῦτο ἐπενόησε τὴν παράνομον ταύτην ὁ νομοθέτης τοῖς ἐκ φύσεως παίδων ἀπεστερημένοις, καὶ ὃ ἂν ἔρρωνον οἰκέλευστον ἑκείνῳ λογίζεσθαι· ὅτος γὰρ παιδὸς, οὐκ ἐπ' ἐφίετο εἶναι ὁ γάμος. Τίνος ἕνεκεν, φησιν; Εἰ γὰρ ἑτέρῳ δόξειεν, πολλῷ μᾶλλον τῷ ἀδελφῷ. ἁδαμῶς. βούλεται γὰρ σαλεύεσθαι τὴν συνήθειαν, καὶ πολλὰς εἰσφέρειν τὰς ἀφορμὰς τοῦ μισεῖν ἀλλήλους οἰκειότατος. Διατί οὖν καὶ παιδὸς τελευτήσαντος οὐκ ἄλλος ἐγάμει; ὅτι οὐκ ἂν ὕτως ἐνομίσθη τοῦ ἀπογόντος εἶναι ὁ παιδίον· νεκρὸς γὰρ τοῦ ἀδήλου ἀπέργητος, πιθανὸν ὃ σόφισμα ἐλήφθη. ἄλλως δ', οὐδὲ ἀναγκαίως εἶχεν ἕτερος τὴν οἰκίαν ζημιοῦν τοῦ τετελευτηκότος· ἦν γὰρ ὃ ἀπὸ τῆς συνηθείας ἐκέκτητο δικαίωμα. ἐπεὶ οὖν ὁ Ηρῴδης παιδίον ἔχουσαν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ ἔγημε, διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖ ὁ Ιωάννης, καὶ ἐγκαλεῖ συμμέτρως, μετὰ παῤῥησίας καὶ τὸ ἀπτοεικὲς ἐπιδεικνύμενος. σὺ δέ μοι σκόπει ὅπως ὃ θαῤῥεῖ ὅλην σατάνικόν. πρόσωπον ἦν γὰρ ἀπὸ μέθης καὶ τρυφῆς ζωγραφήσει, ὅθεν οὐδὲν δύνηται ὑγιές. δεύτερον, οὐδὲ θαῤῥεῖ διεφθαρμένους εἶχε, καὶ τὸ ἐστάτερα ἀπρεπῶν ἀπιμότερον. τέτοι, πότερος ἡ παράνομος. τεταρτον, ἡ κόρη, διὰ ἣν παράνομος ἦν ὁ γάμος, ἣν καὶ χρυπτεται ἔδει ὡς ὑβριζομένης αὐτῇ τὸ μήτρως, ἡ δὲ καὶ ἐπεισέρχεται ἐμπορπῶσα, καὶ πόρνας ἁπάσας ἀποκρύπτουσα ἡ πρόνοια. Ὁ γαμεῖς δὲ μικρὸν εἰς κατηγορίαν ζωτελῆ τῆς παρανομίας ταύτης. ὅτι γὰρ αὐτὸ διαφεύγειν ἐγκλῆμα τοῦ Θεοῦ, ὅπ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς φῶς αὐτὸν ἤγαγε, τότε δὲ παράνομα ἐκεῖνα τολμᾶται· ὅτε λύσαι ἐγκλῆμα δεδεμένον, τότε σφαγὴν τοῖς δεσμοῖς παρεσκεύασεν. ἀκούσατε τῆς πόρνης, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς γεγαμημένης· ὅσαι ἐν τοῖς ἑτέρων γάμοις τοιαῦτα ἁμαρτάνουσι καὶ παιδεύεσθε, ἀλλόμεναι καὶ πηδῶσαι, ὡς τὴν κοινὴν καταισχυνουσαν Φύσιν. ἀκούσατε καὶ οἱ ὄρεις, ὅσοι τὰ πολυτελῆ συμπόσια καὶ μέθης γέμοντα διώκετε· ὡς δείσατε τοῦ Διαβόλου ὃ βαράθρον. καὶ γὰρ ὅταν κρατος εἶλε ⸗ ἄθλιον ἐκεῖνον τότε, ὡς ὀμοσαν καὶ τὰ ἡμίση ἐδώκαν τῆς βασιλείας. τοῦτο γάρ ὁ Μαρκος φησίν· Οπ ὤμοσεν αὐτῇ, Μαρ. ε. κγ. ὅπ ὃ ἐάν με αἰτήσης, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. Τοσούτου τὸν ἔρωτα ἐπεμάνθανεν ἑαυτῷ· ὅτω καθάπαξ αἰχμάλωτος ἦν τοῦ παῖδος ἐγένετο, ὡς δι' ὅρκων αὐτῆς παθαρῆσαι. καὶ θαυμάζεις, εἰ τότε ταῦτα ἐγένετο, ὅπου γε καὶ μετὰ τοσαύτην φιλοσοφίαν ὁρκώσεως ἔνεκεν τῶν μαλακιζομένων τότων νέων πολλοὶ καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπεδέδωκαν, τοσοῦτο γὰρ τῆς ἡδονῆς αἰχμάλωτοι γινόμενοι, καθάπερ βοσκήματα ἄγονται, ἅπερ δὴ ὁ λύκος σύρει· ὃ δὴ καὶ τότε ἔπαθεν ὁ παράνομος ἐκεῖνος, δύο γὰρ ἄγρια παράφερόμενος, τῆς τε ἐκείνου κυείας ποιῆσαι ὕτω μεμνημένην καὶ μεθύουσαν τῶν παθῶν, καὶ οὐδὲν πραγματευόμενον. ὦ τῆς δυνάγκης ὅρκου καταδικάσαι τὸ σῶμα. ὁρᾷς ὅπως ὅτος ἐκείνου παράνομος, παράνομώτερον ἀπρεπῶν ὃ γυναῖκα ἐκείνου, καὶ τῆς κόρης καὶ τῆς τυράννου. καὶ γὰρ ἡ τῶν κακῶν ἀπρεπῶν ἐξεπίτηλον καὶ τὸ πρῶτον φανεῖσα δρᾶμα αὐτὴ ἐκείνου, ἐκείνου μάλιστα χάριν ἐδέησεν ἐγκλῆμα ὃ σῶσον. καὶ γὰρ ἡ θυγατηρ αὐτῆ πειθαρχήσασα, καὶ ἠγημόνησε καὶ ὡρχήσατο ⸗ φόνου ἦτησε, καὶ ὁ Ηρῴδης ἐκ' αὐτῆς ἐσαγινεύθη. ὁρᾷς πῶς διὰ Ματθ. ι. λζ. κρίως ἔλεγεν ὁ Χριστός· Ο φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Εἰ γὰρ αὐτὴ τὸν νόμον τοῦτον ἐτήρησεν, οὐκ ἂν τοσούτους πρόβη νόμους, οὐκ ἂν τὴν μιαιφονίαν ταύτην εἰργάσατο. Πῶ γὰρ τῆς θηριωδίας ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἄν; φόνον οὐ χρῆτος αὐτῇ μέρη, φόνον παράνομον, φόνον μεταξὺ δείπνου, φόνον δημοσίᾳ καὶ ἀναισχύντως. οὐ γὰρ ἰδία παρεισελθοῦσα διελέχθη πρὸς τύτον, ἀλλὰ δημοσίᾳ, καὶ τὸ παρόσωπειον ῥίψασα, γυμνὴ τῇ κεφαλῇ, καὶ τὴν ὀρχήστραν λαβοῦσα (ὡσπερεῖ, ὅτω φησὶν ὁ φησι. καὶ γὰρ σκήνος ἐπέκεινον αὐτῆς καὶ διδασκαλεῖον ὀρχηστικῶν, καὶ ⸗ Ηρῴδου ἐλθὼν τότε. ἔνθα γὰρ ὄρχησις, σκήνη καὶ ὁ διάβολος.

ἐκ τ̃ νεκρῶν· ἐ ἀφ' ὅτου αἱ δυναμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. Εἶδες τ̃ φόβον ἐπιτεταμένον; οὐδὲ γὰρ τότε ἔξωπεῖν ἐτόλμησεν ἔξω, ἀλλ' ἔνδοθεν λέγει τοῖς ἑαυτ̃. ἀλλ' ὅμως ἐ αὕτη ἡ δόξα σφαλερὰ καὶ ψεύδηλος. καὶ γὰρ καὶ πολλοὶ ἀνέστησαν ἀπὸ νεκρῶν, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον ἐφρόνησαν. δοκῶ δέ μοι καὶ φιλοτιμίας τ̃ι καὶ φόβου τὰ ῥήματα τοιαῦτα εἰρῆσθαι· οὐδὲν γὰρ αἱ ἄλογοι ψυχαί· ἐναντίων μέντοι δέχονται παθῶν πολλάκις. ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι Ⓗ ὤκνει ἔλεγεν, Οὗτός ἐστιν Ηλίας, ἢ Ιερεμίας, ἢ τῶν προφητῶν εἷς τῶν ἀρχαίων· Luc. 9. ζ. π. ἴσως δ' ἄν τι καὶ τῶν ἄλλων σοφώτερον λέγων, τοῦτο εἴρηκεν. εἰκὸς μὲν οὖν αὐτὸν προτερεῖν μᾶλλον τοῦ λέγειν ἃ αὐτὸν τ̃ι Ⓦ Ιωάννην (πολλοὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔλεγον) ἀρνεῖσθαι καὶ λέγειν, ὅτι ἐγὼ αὐτ̃ ἀπέκλεινα, φιλοτιμούμενοι καὶ σκανδαλιζόμενοι. τοῦτο γοῦν ὁ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἔλεγεν· ὅτι ἐγὼ Ιωάννην ἀπεκεφάλισα. τῆς δὲ φήμης ἀρθείσης, λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτ̃ λέγει τοῖς πολλοῖς. ἔπειτα καὶ τὴν ἱστορίαν ἡμῖν ὁ διαγελιστὴς διηγεῖται. καὶ ἵνα δή ποτε ὑ προσηνυμένως αὐτὴν εἰσήγαγε· ὅτι καὶ ἡ πᾶσα προαγματεία αὐτ̃ πρὸς τὸν Χριστοῦ εἶπεῖν ἐ οὐδὲν ἐποιοῦντο τοῦτο πάρεργον ἕτερον, πλὴν εἰ μὴ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ζωτικῶς ἔμβλεψεν. σκοπῶ δὴ νῦν ἐμνημόνευσαν τῆς ἱστορίας, εἰ μὴ ἀφ' Ⓦ Χριστοῦ, καὶ ἀφ' ὧν λέγει Ηρῴδην, ὅτι ἀνέστη ἐκφυγὼν. ὁ μὲν Μάρκος φησὶν, ὅτι σφόδρα ἐλύπησε Ⓦ αὐτὸν ὁ Ηρῴδης, ἐ ταῦτα ἐλεγχόμενος. τοσοῦτόν ἐστιν ἡ ἀρετή. εἶτα διηγούμενος ὅτου φησίν· 3 Ο γὰρ Ηρῴδης κρατήσας Ⓦ Ιωάννου, ἔδησεν αὐτ̃ ἐ ἔθετο ἐν φυλακῇ, ἀφ' Ηρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

4 Ελεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ιωάννης· οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

5 Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη Ⓦ ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐδὲν ἐκείνῃ ἀφελέγκτως, ἀλλὰ τῷ αὐδρί; ὅτι κυριώτερος ἦν ἐκ. ὅσα ἂ πῶς ἀνέπαφθ̃ ποιῆται τὴν κατηγορίαν, ὡς ἱστορίαν διηγούμενος μᾶλλον, ἢ κατηγορίαν εἰσάγων. 6 Γενεσίων δὲ γενομένων τοῦ Ηρῴδου, φησὶν, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ηρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ηρῴδῃ. Ω συμποσίου ἀφανοῦς καὶ σκοτεινοῦ· ὦ θεάτρου σατανικοῦ· ὦ πανδήμους ὄρχησις, ἐ μανθὸς ὀρχήσεως πανδημοτέρους. φόνος γὰρ ὁ πάντων φόνων σκαιότερος ἐπλήμμελε, καὶ ὁ σεφασθαι καὶ δυσκηρύτευτα ἄξιος, ἐν ᾧ μέσῳ κατεσφάγη, καὶ ὃ τῶν δαιμόνων ὄφελον ὅπου τ̃ τραπέζης ἵσαν· καὶ ὁ ὄφλος ἦ τῆς νίκης τῶν γενομένων ἄξιος. ὠρχήσατο γὰρ, φησὶν, ἡ θυγάτηρ τῆς Ηρωδιάδος ἐν ᾧ μέσῳ, ἐ ἤρεσε τῷ Ηρῴδῃ· 7 Οθεν μεθ' ὅρκου ὤμοσεν αὐτῇ δοῦναι, ὅ ἐὰν αἰτήσῃ).

8 Η δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς· δός μοι, φησὶν [ὧδε] ὅτι πίνακι τὴν κεφαλὴν Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Διπλοῦν δ' ἔγκλημα, καὶ ὅτι ὠρχήσατο, καὶ ὅτι ἤρεσε, καὶ ὅπως ἤρεσεν, ὡς καὶ φόνου λαβεῖν τὸν μισθόν. Εἶδες πῶς ὠμός; πῶς ἀναίσθητος; πῶς ἀνόητος; ἑαυτ̃ μὲν γὰρ ὅρκῳ ὑπεύθυνον ποιεῖ· ἐκείνῳ δὲ κυρίαν τῆς αἰτήσεως καθίστησιν. ὅπου δὲ εἶδε θαυμάσιον ὅτι ἀξίαν, ἐλυπήθη, φησὶ· κρατούσης δὲ ὀργῆς ἔδησεν αὐτόν. Τίνος οὖν ἕνεκεν λυπεῖται; οὐδὲν ἡ ἀρετή, καὶ τοῖς κακοῖς θαύματος καὶ ἐπαίνων ἀξία. ἀλλ' ὦ τῆς μανιώδους. δέον αὐτὸν θαυμάζειν, δέον προσκυνεῖν, ὀλίγου ἡμᾶς ὑβρίζουσιν· ἡ δὲ καὶ συγκαταβαίνει τὸ δρᾶμα, καὶ παῖδα ὑπέστη, καὶ αὐτῇ χάριν σατανικήν.

9 Ο δὲ ἔδωκεν ἀφ' τοὺς ὅρκους, φησὶ, καὶ τοὺς συνανακειμένους.

Καὶ πῶς ὁ χαλεπώτερον οὐκ ἔδωκας; εἰ γὰρ ὁ μάρτυρας ἔχει ἐπιορκίας ἐδεδοίκεις, πολλῷ μᾶλλον φοβηθῆναι ἐχρῆν σφαγῆς ὅτου πανδήμους μάρτυρας ἔχειν τοσούτους. ὅπου δὲ πολλοὺς ἡ ζῆλος καὶ τ̃ ἐγκλήματος, ὅθεν ὁ φόνος ἐτέχθη, τ̃ ὑποθέσιν ἀγνοῆ, ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο ἐξειπεῖν, ἵνα μάθητε ὑμεῖς τ̃ νομοθέτην τ̃ σύνεσιν. Ἵς οὖν ἦν ὁ παλαιὸς νόμος, ὃν κατεπάτησε μὲν ὁ Ηρῴδης, ἐξεδίκησε δὲ ὁ Ιωάννης· Τὸν τελευτήσαντος ἀπαιδος τ̃ γυναῖκα τῷ ἀδελφῷ δίδοσθαι ἔδει. Deut. xxv. 5. ὅπου γὰρ ἀπαμύνητε κακὸν ὁ θάνατος ἦν, καὶ πάντα ἐπὶ ζωῆς ἐ προαγματεύετο, νομο-

θετῆς

ἀποφίζοντος καὶ τῇ πολιτείᾳ μαχομένου. ἐκπλησσόμενοι τοίνυν καὶ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἔλεγον·

Πόθεν αὕτῃ ἡ σοφία τούτῳ καὶ αἱ δυνάμεις; Ἤτοι τὰ σημεῖα δυνάμεις καλοῦντες, ἢ καὶ αὐτὸν τὸν σοφίαν.

55 Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐκοῦν μείζονι ὁ θαυμασὸς, ἐὰν μείζων ἡ ἔκπληξις. Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;

56 Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν τούτῳ ταῦτα;

57 Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁρᾷς ὅλως ἐν τῇ Ναζαρὲτ διελέγετο. οὐχὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, φησὶ, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνά εἰσι; καὶ πόθεν τοῦτο; ἐπιτιθεὶς γὰρ ὑμᾶς μάλιστα εἰς πίστιν ἀναγεσθαι ἔδει. ἀλλὰ γὰρ πέφυκεν ὁ φθόνος, καὶ ἑαυτῷ παρεμπίπτει πολλάκις. ἃ γὰρ ἐμοὶ προσέδοξα καὶ θαυμαστὰ καὶ ἱκανὰ αὐτὸν ἐφελκύσασθαι, ταῦτα ἐκεῖνος ἐσκανδάλιζε. Πῶς οὖν ὁ Χριστὸς παρὲς αὐτούς;

Οὐκ ἔστι προφήτης, φησὶν, ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

58 Καὶ οὐκ ἐποίησε, φησὶ, δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησι, καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ σημεῖα πολλά. καίτοι ποῖόν ἐστιν εἰκὸς ἦν. Εἰ γὰρ ὁ θαυμάζεσθαι αὐτὸν παρεσκεύασε (καὶ γὰρ καὶ τότε ἐθαυμάζετο) τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐποίησεν; ὅτι οὐ παρὲς ἐπίδειξιν ἔβλεπε τοῦ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ παρὲς τὸ ἐκείνοις συμφέρον. τοῦτο τοίνυν μὴ παρεγωρεῖτο, πρόφασιν ὁ ἑαυτῷ, ὡς μὴ τοῦ κόλπου αὐξῆσαι. καίτοι ὅσα μὴ πολλοὶ παρὲς αὐτὸν ἦλθε χρόνοι, καὶ πόσα ἂν σημεῖα ἐπίδειξεν. Ἀλλ' οὐδὲ ὅτως ἀνέστρεφεν, ἀλλὰ πάλιν ἐξεκαίοντο τῷ φθόνῳ. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ὀλίγα ἐποίησε σημεῖα; ἵνα μὴ λέγωσιν, ἰατρὲ, θεράπευσον σαυτόν· ἵνα μὴ λέγωσι, πολέμιος ἡμῖν ὄντι καὶ ἐχθρὸς, καὶ τὰς οἰκείας ἀποφορὰς· ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι εἰ ἐγεγόνει σημεῖα, καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν ἄν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐποίησε καὶ ἐπέσχε· τὸ μὲν, ἵνα τὸ αὐτὸν πληρώσῃ· τὸ δὲ, ἵνα μὴ μείζονας ἐκείνης καταχρίνῃ. Σκάπτουσι δὲ τὴν λεγομένην τοῦ δυσὶ μιᾶν, ὅπου γε καὶ τοσοῦτο φθόνου κατεχόμενοι ὁμοίως ἐθαύμαζον. Ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τὴν ἔργαν τὸ γινόμενον μέμφονται, ἀλλ' αἰτίας πλάττουσιν οὐκ οὔσας, λέγοντες· Ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· ὅτω καὶ ἐνταῦθα, τὸν τοῦ διδασκαλίαν αἰτιῶνται, ἀλλ' ὅτι τοῦ ὑπερέχειν κατεφθόρασι τοὺς ἡμᾶς. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ ὑπείκειαν τοῦ διδασκάλου, πῶς αὐτοῦ οὐχ ὑβρίζει, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἡμερότητος φησι· οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ παρεστάθη, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοῦτο ἀδεῶς αἰτιώμενος τοὺς ἑαυτοῦ τοῦτο παρεσκευάκεναι. ἐν τῷ Λουκᾷ δὲ παραδείγματα τούτου πάθοι, λέγων· Οὐ πρὸς Ἠλίας ἦλθε παρὲς τοὺς οἰκείους, ἀλλὰ παρὲς τὴν ἀλλόφυλον χήραν· οὐδὲ ἐπὶ Ἐλισαίου ἄλλος τις ἐθεραπεύθη λεπρὸς, ἀλλ' ἢ ὁ ἀλλόφυλος Νεεμάν. Ἰσραηλῖται γὰρ οὔτε οὐκ ἐπαθον, οὔτε οὐκ ἐποίησαν, ἀλλὰ ξένοι. Ταῦτα γὰρ λέγει, παραμυθούμενος τὴν πεπονθὼς αὐτὴν συνήθειαν, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐπ' αὐτοῦ γέγονε.

κζ ιδ. 1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ.

Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἡρῴδης ὁ τούτου πατὴρ τετελευτηκὼς ἦν, ὁ τὰ παιδία ἀνελών. οὐχ ἁπλῶς γὰρ Χριστὸν ὀνομαζόμενον ὁ διαγελᾶσι, ἀλλ' ἵνα μάθῃς Χριστὸν τὸν τυράννου καὶ τὴν ἀλιτηρίαν. οὐδὲ γὰρ ἐν τοσούτοις ἔμαθε τὰ κατ' αὐτὸν, ἀλλὰ μετὰ χρόνον ἀπειρον. πιστοῦται γὰρ καὶ ἐν δυναστείαις καὶ πολλῷ Χριστῷ ὄγκῳ παρεβεβλημένοι· ὀνομάζουσι μὲν ταῦτα μυθαίνουσι, δρᾷ δὲ μὴ πολλῷ αὐτῷ πιθανῶς λέγων. σὺ δέ μοι σκόπει πηλίκον ἡ ἀρετή· ὅτι καὶ πεπαιδευκότα αὐτὸν δέδοικε, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ παρὲς ἀπαράστατος φιλοσοφεῖ.

2 Εἶπε γὰρ, φησὶ, τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· οὗτος ἠγέρθη

ἐκ

χλιὼ εἰς ὃ μέσον ἐξενεγκεῖν, καθάπερ ἱμάτιον ἢ τὸ μυρίων βρωτὴν σκωλήκων ἢ σὴν ἔχον σοφὴν ὑλίς, ὅπως θησαυρίσεις ἑαυτῷ θησαυροὺς πρὸ τοῦ φερομένου, ἢ τοῦ τῶν ἁμαρτημάτων στόματος ἀναπλῆσαι ἢ ἰοβολίου. ἀλλ' οὐχὶ τῆς πένητος τοιαύτης, τῆς πένητος τῆς ἑκούσης· ἣν ἀποστέλλει μὲν ὡς χρυσίον, λάμπει δ' ὥσπερ μαργαρίτης, δύναται δ' ὥσπερ ῥόδον. ὃ γάρ ἐστιν ἐκεῖ σὴς, οὐκ ἔστιν ἐκεῖ κλέπτης, οὐκ ἔστι φερομένη βιωτική· ἀλλ' ὡς ἄγγελοι οὕτω πολιτεύονται. βούλει τῆς ψυχῆς ταύτης ὃ κάλλος ἰδεῖν; βούλει τῆς πενίας τὸ πλοῦτον κατανοῆσαι; σὺν ὑπομονῇ ἀνάστηθι, ἀλλὰ δαίμοσιν ὑπαντήσει· ὃ πρίσασθαι βασιλεῖ, ἀλλὰ πρέσκτασθαι Θεῷ· ὃ στρατεύεται μετὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ στρατεύεται μετὰ ἀγγέλων· σὺν ἔχει χιλίωνα καὶ δύο καὶ τρία καὶ εἴκοσιν, ἀλλὰ τοιαύτην ἀνάπαυσιν, ὡς ⟨ω⟩ κόσμον ἅπαντα μηδὲν εἶναι νομίζειν· σὺν ἔχει θησαυρούς, ἀλλὰ ⟨ω⟩ ἀέρινον· οὐ δοῦλον ἀνθρώπου, μᾶλλον δὲ ἔχει δούλους τὰ πάντα, ἔχει δούλους τοὺς βασιλέως κατατοξεύοντας λογισμούς. ὁ γὰρ ὑπερήφανος ὡς τὴν ἀλουργίδα ὠθεῖται μένω, ἕως αὐτὸν κατέπληξεν ὁ λογισμός, καὶ ἀντιβλέψαι οὐ τολμᾷ. βασιλείαν δὲ καὶ χρυσοῦν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καθάπερ παίδων ἀθύρματα γελᾷ, ⟨ω⟩ καθάπερ ὄχλους ⟨ω⟩ ἀγοραίους καὶ χαλάσας ⟨ω⟩ σφαίρας, οὕτω ταῦτα πάντα ἡγεῖται εἶναι ἀνάπαυσιν. ἔχει γὰρ κόσμον, οὐ σοῦ ἰδεῖν ⟨ω⟩ ἐν τούτοις παίζοντες δυνάμενον. Οἶσθα τῆς πένητος τούτου βέλτιον πλοῦτον; ἀλλ' ἔδαφος γῆς ἔχει ⟨ω⟩ οὐράνιον. Εἰ δὲ τὸ ἔδαφος τοιοῦτον, σκότος τὸ ὄρυγμα. ἀλλὰ σὺν ἔχει ἵππους καὶ ὀχήματα. τί γὰρ αὐτῷ τούτων χρεία, ᾧ μέλλοντι ὑπὲρ τὴν νεφέλην ὀχεῖσθαι καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι; ταῦτ' οὖν σκοποῦντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, σχολὴν ἄγωμεν τὸν πλοῦτον καὶ τὸν ἀτάλαντον εὐπορίαν, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὑπερτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μθ. 53 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο Ιησους τας παραβολας ταυτας, μετηρεν εκειθεν.

Τίνος ἕνεκεν εἶπε, ταύτας; ὑπὲρ τίνος καὶ ἄλλας εἴρηκεν ἐροῦν. Ἵνος δὲ ἕνεκεν καὶ μεταβαίνει; πάντα γὰρ ⟨ω⟩ λόγον ἀπεῖρκαι βουλόμενος.

54 Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν. Καὶ ποίαν πατρίδα αὐτοῦ καλεῖ νῦν; ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν Ναζαρέτ. ὁ γὰρ ἐποίησεν οὐκ δυνάμεις πολλὰς, φησὶν· ἐν δὲ Καπερναούμ ἐποίησε σημεῖα. διὰ τί οὖν ἔλεγε· Καὶ σύ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. ἐλθὼν δὲ οὐκ, τῶν ἐκεῖ σημείων καθυφίησιν, ὥστε μὴ εἰς πλείονα αὐτοὺς φθόνον οὐκ ἀναβαλέσθαι, μηδὲ καταχρίναι μείζονος τῆς ἀπιστίας ὑπερπεπληρωμένης· διδασκαλίαν δὲ ποιεῖται), τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον θαῦμα εἶχον. ⟨ω⟩ γὰρ πάντα ἀνθρωποι, δέον θαυμάσαι καὶ ἐκπλαγῆναι τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὅτοι δὲ τοὐναντίον ἐβδελύττοντο αὐτὸν ἀπὸ τοῦ δοκεῖν εἶναι παῖδα, καίτοι γε πολλὰ τούτων παραδείγματα ἔχοντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ πατέρων ἀσήμων γυναῖκας ἐνεγκόντες παῖδας. ἢ γὰρ ὁ Δαβὶδ ἁπλοῦς τινος ἦν γεωργοῦ τοῦ Ἰεσσαί· ἢ ὁ Ἀμὼς, ἀπλοῦς, ἢ [αὐτὸς] οὗτος ἀπλοῦς· ἢ ὁ Μωϋσῆς ὁ νομοθέτης, σφόδρα αὐτὸν ἀποδέοντα ἔχει πατέρα. δέον οὖν διὰ τοῦτο μάλιστα προσκόψαι καὶ ἐκπλαγῆναι, ὅτι τοιούτων ὢν τοιαῦτα ἐφθέγγετο (οὐδηλον γὰρ, ὅτι οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης ἐπιμελείας ἦν, ἀλλὰ θείας χάριτος) ἢ ἀφ' ὧν ἔδει θαυμάζειν, ἀπὸ τούτων καταφρονοῦσι. Συνεχῶς δὲ τὴν συναγωγὴν ὑπεχώρει, ἵνα μὴ διὰ πάντος ὑπὸ τῆς ἐρήμου διατρίβοντος αὐτὸν μᾶλλον κατηγορήσωσιν, ὡς

σὺ ὁ σπὸς χαρεπώτερον ὁρᾷ τὴν λήθην λυμαινομένην σε τῇ ψυχῇ, οὐκ ἐντυγχάνῃς βιβλίοις, οὐ μακρὰν τὴν λύμην, ἣ καλλωπίζεις σε τῇ ψυχῇ, οὐκ ὀπισθοπεῖς ζωεχῶς τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, ἢ τὰ μέλη αὐτῆς καταμυδαίνεις ἢ τὴν κεφαλήν; ἢ γὰρ ἢ κεφαλὴ ἔχει ἢ μέλη πάντος σώματος ὀφθαλμοὺς ἢ καλῶς ὑπερέχοντα. ὡς οὖν ἡ κεφαλή,

Ματθ. ε. γ. φησι, τῆς ἀρετῆς· ἡ ζαπεινοφροσύνη. διὰ τὰ ἀπ' αὐτῆς ἄρχεται ὁ Χριστὸς λέγων· Μακάριοι οἱ πτωχοί. αὕτη ἡ κεφαλὴ ἡ κόμας ἔχουσα ἢ βοστρύχους, ἀλλὰ κάλλος τοιοῦτον, οἷ τ'

Ησ. ξς. α. β. Θεὸν ὀπτάσασθαι. Επὶ τίνα γὰρ ἐπιβλέψω, φησὶν, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πραῦν ἢ ζαπεινὸν καὶ

Ψαλμ. γ. ιη. τρέμοντά μου τοὺς λόγους; ἢ, Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πραεῖς τῆς γῆς. ἢ, Εκλυς Κύριος τοῖς

Ψαλμ. λδ. ις, ζωντετριμμένοις τὴν καρδίαν. αὕτη ἡ κεφαλή, φύτις τειχῶν ἢ κόμης, θύματα φέρει τῷ

Ψαλμ. ν. ιζ. Θεῷ πνεῦμα ζωντετριμμένον. βωμὸς ἐστὶ χρυσοῦς, ἢ θυσιαστήριον πνευματικόν. Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ πνεῦμα ζωντετριμμένον. αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς σοφίας μήτηρ. δὸ ταύτην ἔχῃ τις, ἢ τὰ λοιπὰ ἕξει. Εἶδες κεφαλήν, οἵαν οὐδέποτε εἶδες; βούλει ἢ σὲ προσωπον ἰδεῖν, μᾶλλον ὁ μαθεῖν; σκόπει μάτε πῶς αὐτὸ τὸ χρῶμα τὸ ἐρυθρὸν ἢ ὑδατὸς ἢ πολλὴν ἔχον τὴν χάριν, ἢ μάτε πόθεν ζωίσαται. πόθεν οὖν ζωίσαται; ἀπὸ τοῦ αἱμάσσεσθαι ἢ ἐρυθριᾶν. διὰ καὶ

Σηρ. λβ. ιε. ὡς φησι· Περὶ αἱμωτηροῦ προσελθόντα χάρις. τοῦτο ἢ τῶν ἄλλων μελῶν πολὺ κατα- 15
χεῖ τὸ κάλλος. καὶ μικρὰ μίξης χρώματα, οὐκ ἐργάσῃ τοιαύτην ὥραν. Εἰ ὁ ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν βούλει, ὅσα κοσμιότητι ἢ σωφροσύνῃ μετ' ἀκριβείας ἐπιτηρεῖται.

Ματθ. ε. η. διὰ τοῦτο καλεῖ ἢ ὀξυδερκῆ λίθον), ὡς ἢ αὐτὸν Κύριον ὁρᾶν. Μακάριοι γάρ, φησὶν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ Θεὸν ὄψονται). τοῦτο ὁ αὐτῆς, σοφία ἢ ζωῆσις, ἢ τοὺς πνευματικοὺς ὕμνους εἰδέναι· καρδία ὁ, γραφὴν ἐμπειρία ἢ δογμάτων ἀκριβῶν δίκα- 20
τήρησις ἢ φιλοθεωρία ἐστὶ χρηστότης. ἢ καθάπερ ταύτης μόνον οὐκ ἔνι ζῆσαι, ὑδὲ ἐκείνης χωρὶς σωθῆναι ἔνι ποτέ. ἢ γὰρ ἐκεῖθεν πάντα ῥίζεται καλά. Εἰσὶν αὐτῇ ἢ πόδες ἢ χεῖρες, τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ ὑπόδειξις ἔστιν αὐτῇ ἢ ψυχή, ἡ εὐσέβεια ἔστιν αὐτῇ ἢ στῆθος χρυσοῦν ἢ ἀδάμαντος τεῖχος ἰσχυρότερον, ἡ ἀμύρεια, ἐστὶ πάντα ἀλῶναι δύνηται, ἢ τοῦτο διαῤῥαγῆναι τὸ στῆθος. τὸ ὁ πνεῦμα τὸ ἐν ἐγκεφάλῳ ἢ καρδίᾳ, ἡ ἀγάπη ἐστί. βούλει ἢ ἐπ' αὐτῶν τῶν 25
ἔργων δεῖξω σοι τὴν εἰκόνα; σκόπησόν μοι τοῦτον αὐτὸν τὸν εὐαγγελιστὴν χήτει τὰ πάντα αὐτοῦ τὸν βίον διάγραπον ἔχομεν, ἀλλ' ὅμως ἢ ἐξ ὀλίγων ἔνεστιν αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ἰδεῖν διαλάμπουσαν. ὅτι μὲν ζαπεινὸς ἢ ζωντετριμμένος ἦν, ἄκουσον μετὰ τὸ εὐαγγέλιον τελώνου ἑαυτὸν καλοῦντα. ὅτι ὁ ἢ ἐλεήμων, ὅρα πάντα ἀποδυσάμενον καὶ ἀκολουθήσαντα τῷ Ἰησοῦ. ὅτι ὁ καὶ εὐσεβὴς, δῆλον ἀπὸ τῶν δογμάτων. καὶ τὴν ζωὴν ὁ αὐτὸς ἀφ' οὗ ζωέθηκεν εὐ- 30
αγγελίου ῥᾳδίαν ὄντα ἰδεῖν, ἢ τὴν ἀγάπην (τῆς γὰρ οἰκειότητος ἐπεμελήσατο) ἢ τὴν τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν ὑπόδειξιν, ἀπὸ τοῦ θείου ἐφ' οὗ μέλλει καθίσθαι· καὶ τὴν παῤῥησίαν ὁ, ἐξ ὧν χαίρων ἐπιστέρφω ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ζωηδρίου. ζηλώσωμεν τοίνυν τὴν ἀρετὴν ταύτην, καὶ μάλιστα πάντων τὴν ζαπεινοφροσύνην καὶ ἐλεημοσύνην, ὧν ἄνευ σωθῆναι οὐκ ἔνι· καὶ δηλονότι αἱ πάντες πρόθυμοι, καὶ μετ' ἐκείνων ὁ Φαρισαῖος. χωρὶς μὲν 35
γὰρ πρόθυμίας, δύναται βασιλείαν ἰδεῖν· χωρὶς ὁ ἐλεημοσύνης, ἀμήχανον. τὴν γὰρ ἀναγκαίων τοῦτο ἐστὶ καὶ ζωηρίτων τὸ πᾶν. οὐκ ἄρα ἀπεικότως καρδίαν αὐτὸ κεκλήκαμεν ἀρετῆς. ἀλλ' ἡ καρδία αὕτη, ἐὰν μὴ πᾶσι χορηγῇ πνεῦμα, ζαχέως σβέννυται· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ πηγή, ἐὰν μὴ ἔχῃ ζωοχὰ ὑάτα πρὸς ἑαυτήν, σήπεται· οὕτω καὶ οἱ πλουτοῦντες, ὅταν πρὸς ἑαυτοὺς τὰ ὄντα κατέχωσι. διὰ τοῦτο δὲ ἐν τῇ κοινῇ ζωηδρίᾳ λέγομεν· πολ- 40
λὴ ἡ σῆψις τοῦ πλούτου παρὰ ὃ δεῖ· καὶ ὅ λέγομεν, πολλὴ ἡ ἀφθονία, πολὺς ὁ θησαυρός. ἢ γὰρ σῆψίς ἐστιν, οὐχὶ τῶν κεκτημένων, ἀλλὰ ἢ αὐτοῦ τοῦ πλούτου. ἢ γὰρ τὰ ἱμάτια κείμενα φθείρεται, ἢ ὁ χρυσίον ἰοῦται, ἐὰ ὁ σῖτος ὑπερβιβρώσκεται, ἢ ἡ ψυχὴ ὁ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχοντος τότων ἀπόντων μᾶλλον ταῖς φροντίσι ἢ ἰοῦται ἢ σήπεται). καὶ ἐθέλῃς φιλαργύρου ψυ- χ. βεβρώκεται.

χῇ

λήσης πάντα, οὐκ ἀγοράζεις· καὶ μὴ ψυχὴν τοιαύτην ἔχης μεμερισμένην; καὶ ζητοῦσαν, ἐὰν χρείαν ᾖ. δύο τοίνυν δεῖ παρεῖναι, καὶ τὸ τῆς βιωτικῆς ἀπέχεσθαι, καὶ τὸ ἐγρηγορώτατον εἶναι. ζητοῦντι γάρ, φησι, καλὸν μαργαρίτας· ὃς εὑρὼν ἕνα πολυτίμητον πέπρακε πάντα, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. μία γάρ ἐστιν ἡ ἀληθὴς καὶ οὐ πολυχρόνιος. καὶ καθάπερ ὁ τὸν μαργαρίτην ἔχων, αὐτὸς μὲν οἶδεν ὅτι πλουτεῖ, τοῖς δὲ λοιποῖς οὐκ ἔστι γνώριμος πολλάκις τῇ χειρὶ κατέχων (ἐν γάρ ἐστιν ὄγκος σώματος) οὕτω δὴ καὶ ὁ τὸ κηρύγματος· ⓐ μὲν αὐτὸ κατέχοντες ἴσασιν ὅτι πλουτοῦσιν· ⓐ δὲ ἀπιστοῦντα θησαυρὸν οὐκ εἰδότες τὸν, καὶ ⓦ πλοῦτον ἡμῶν ἀγνοοῦσιν. Εἶτα ἵνα μὴ θαρρῶμεν τῷ κηρύγματι μόνον, μηδὲ ἐχέφρονι τινὶ πίστιν μόνην νομίζωμεν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, λέγει καὶ ἑτέρᾳ φοβερᾷ παραβολῇ. πίσας δὴ ταύτην; τὴν τῆς σαγήνης.

47 Ομοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·

48 Ἣν ἀνενέγκαντες εἰς τὸν αἰγιαλόν, καθίσαντες καὶ συλλέξαντες τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα ἔβαλον, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Καί τί διέπρεπεν αὐτὴ τῶν ζιζανίων παραβολῆς; ⓒ γάρ ἐκεῖ ⓐ μὲν σώζονται, ⓐ δὲ ἀπόλλυνται· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν πονηρῶν δογμάτων αἵρεσιν ἡ ⓐ παρὰ τούτου δέ, μία τὸ μὴ παρεσκευάσθαι τοῖς λεγομένοις· οὗτοι δέ, μία βίου πονηρίαν· οἱ πρῶτοι εἰσὶν ἀθλιώτεροι, τῆς μὲν γνώσεως ὑπερτυγχάνοντες ἡ ἀληθοῦντες, οὐ δυνηθέντες δὲ οὕτω σωθῆναι. καίτοι γε ἀμαχοῦ φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀφορίζει ὁ πιμελῶν· ἐπὶ τούτου δὲ τοῦ ἀγγέλους τοῦτο ποιεῖν φησιν, ὡς ⓒ ὅτι τῶν ζιζανίων. Τί οὖν ἐστι; ποτὲ μὲν ἀλλοῖς παχύτερον ἀφαιρέσεως, ποτὲ δὲ ὑφηλότερον. ἡ τούτου, οὐδὲ ἐρωτηθεὶς, τῷ παραβολῷ ἐρμηνεύει, ἀλλ' αὐθημάτως ἀπὸ τῆς μέσης αὐτῷ ἐγνώρισε, ἡ τὸ φόβον ἤυξησεν. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας ὅτι τὰ σαπρὰ ἔβαλον ἔξω, ἀκίνδυνον εἶναι τὴν ἀπώλειαν νομίσῃς, ἀφ' τῆς ἑρμηνείας ἔδειξε τῷ κόλασιν, εἰπών· ὅτι εἰς κάμινον βαλοῦσι, ἡ ⓦ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, ἡ τὸ ὀδυνηρὸν ἄρρητον ὂν σὶ ἔφηνεν. Εἶδες πόσας τῆς ἀπωλείας αἱ ὁδοί; ἡ ἀφ' τῆς πέτρας, ἡ ἀφ' τῶν ἀκανθῶν, ἡ ἀφ' τῆς ὁδοῦ, ἡ ἀφ' τῶν ζιζανίων, ἡ ἀφ' τῆς σαγήνης. Οὐκ ἄρα ἀπεικότως ἔλεγεν, ὅτι βαρεῖα ἐστιν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, ἡ πολλοί εἰσιν Ματθ.ζ.ιγ.
χ. ἀπερχόμενοι ⓐ· εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. Ταῦτα πάντων εἰπών, ἡ εἰς τὸ φοβερὸν καταπλήξας τὸν λόγον, ἡ πλείονα ταῦτα δείξας (μᾶλλον γὰρ αὐξῆσαι ἐνδιέτεινε) φησί·

51 Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί, Κύριε. Εἶτα ὅπως συνῆκεν, πάλιν αὐτὸν ἐπαινῶν, λέγων·

52 Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ ⓒ παλαιά.

ιγ. ἐκκλείει Διὸ ἡ ἄλλαχού φησιν· Ἀποστελῶ ὑμῖν σοφοὺς ἡ γραμματέας. Εἶδες πῶς οὐκ ἐγκλείει τῷ παλαιῷ, ἀλλὰ ἡ ἐγκωμιάζει [ⓒ δημηγορεῖ] θησαυρὸν αὐτῷ καλῶν; ὥστε Ματθ.κγ.λδ.
ὅσοι τῶν θείων εἰσὶν ἄπειροι γραφῶν, οὐκ ἀν εἶεν οἰκοδεσπόται, ὅσοι μήτε αὐτοὶ ἔχουσι, μήτε παρ' ἑτέρων λαμβάνουσιν, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτοὺς λιμῷ φθειρομένους. ἀχ ὅτι μόνον, ἀλλὰ ἡ ⓐ αἱρετικοὶ ἐκτὸς εἰσὶ τοῦ μακαρισμοῦ τούτου. οὐ γὰρ ἐκβάλλουσι καινὰ ἡ παλαιά. οὐδὲ γὰρ ἔχουσι τὰ παλαιά, διὰ οὐδὲ καινά· ὥσπερ οὖν ⓐ καινὰ οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ παλαιὰ ἔχουσιν, ἀλλ' ἑκατέρων ἐστέρηνται. Ταῦτα γὰρ ἀλλήλων συνδέδεται καὶ συμπλέκεται.

Ακούσωμεν τοίνυν ὅσοι τῆς τῶν γραφῶν ἀμελοῦμεν ἀναγνώσεως, ὅσον καταισχυνόμεθα ΗΘΙΚΟΝ
βλέβειν, ὅσον πείθειν· ποτὲ γὰρ τῆς διὰ τῶν ἔργων ὑπεληφόμεθα πολιτείας, ⓐ μηδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους εἰδότες, καθ' οὓς πολιτεύεσθαι χρή; ἀλλ' ⓐ μὲν πλουτοῦντες, ⓐ δὲ χρήματα μεμισωκότες, ζώσεχῶς ἀναπαύουσιν ἑαυτῶν τὰ ἰμάτια, ὥστε μὴ σπόρωτα γίνεσθαι·

42 Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

Ὅταν γὰρ αὐτὸς ἡ ὁ πειρασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τῆς ἑαυτοῦ ζωώσῃ, θύσηλον ὅτι καὶ ὁ πρῶτος κόσμος αὐτός ἐστι. σκόπει δὲ αὐτοῦ φιλανθρωπίαν ἄφατον, καὶ ὃ τοὺς θύοντας ἐπιτρέπεις, καὶ ὃ τοὺς κόλασιν ἠλλοτριωμένους. ὅταν μὲν γὰρ πειρᾷ, δι' ἑαυτοῦ πειρᾷ· ὅταν δὲ κολάζῃ, δι' ἑτέρων, τυπτέσι, τοῖς ἀγγέλοις. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Οὐκ ὀφθῆναι μόνον, ἀλλ' ὀφθῆναι τοιοῦτοι τοῦ ἀέρου φανερώτεροι οὐκ ἴσμεν ἕτερον, τοῖς γνωρίμοις ἡμῖν κέχρηται παραδείγμασι.

Ιω. δ. λε. καίτοιγε ἀλλαχοῦ φησι τὸν θερισμὸν ἤδη πρᾶναι, ὡς ὅταν λέγῃ πρὸς τοὺς Σαμαρείτας· Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. καὶ πάλιν,

Λουκ. ι. ε. Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. πῶς οὖν ἐκεῖ μὲν ἤδη τὸν θερισμὸν πρᾶναί φησιν, ἐνταῦθα δὲ μέλλοντα τὸν θερισμὸν εἶπε; καὶ ἄλλο σημαινόμενον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀλλαχοῦ εἰπών, [ὅτι] ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων· ἐνταῦθα [δὲ] ἑαυτὸν φησὶν εἶναι τὸν ὅτι σπείροντα; ὅπου καὶ οὐκ ἐαυτῷ, ἀλλὰ προφήταις ἀποστόλοις δυσὶ δεκαπέντε ἐλέτω, καὶ ὅτι τοῦ Ἰωδαὶμ καὶ Σαμαρείτου. καὶ γὰρ καὶ τῶν προφητῶν αὐτὸς ἑαυτοῦ. ἐστὶ δὲ ὅπου καὶ θερισμὸν ἐπὶ σπόρου αὐτὸ τοῦτο καλεῖ, πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο αὐτὸ ὀνομάζων. ὅταν μὲν γὰρ τὸν πιστὸν ἐπὶ τὸν ἀπαχθησόμενον λέγῃ, θερισμὸν δὲ πρᾶγμα καλεῖ, ὡς ὃ πρῶτον ἀπρότιστον· ὅταν δὲ τὸν καρπὸν ὀπτιζητῆ ἀκροάσεως, σπόρου καὶ θερισμὸν τὸ ζωτέλειαν λέγων. καὶ πῶς ἀλλαχοῦ φησιν

Α. Θεσσ. δ. ιε. ὅτι πρόσεσται οἱ δίκαιοι ἁρπάζειν; ἁρπάζειν μὲν γὰρ πρόσεστι πολλοῦ τοῦ Χειμῶνος· πολλοῦ δὲν ἢ ὅτι κολάσεως, ἐπὶ δὲ τὰς βασιλείας ἀνάρχου ἐκεῖσε. ὅπου γὰρ οὐ θέρους δεῖ αὐτοὺς εἶναι, ἐνταῦθα ἢ αὐτὸς ἥξει καὶ χρεία πολλῆς αἰθρίας, δυσὶ τοῖς ἀποφάσεσι τούτοις, καθάπερ ὑπὸ βασιλεὺς ἀμύσας μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ, πρὸς τὸ μακαρίου ἐκείνου λῆξιν αὐτοῦ ἄγων. Εἶδες διπλοῦν τὸν κόλασιν ὄντα, τῆς τε κατακαίεσθαι, τῆς τε τῆς δόξης ἐκπίπτειν ἐκείνης; ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν λοιπόν, διαχωρησάντων ἐκείνων, καὶ αὐλῆς οὐ πρόσκλησις λαλῇ; Φοβήσεσι οὐκ τῶν εἰρημένων ἐγὼ σοι, ὡς ζωτέλειαν. ἀμέλει γοῦν λέγει αὐλῆς μετὰ ταῦτα, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί Κύριε. ὅπου μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο κατόρθωσεν ἡ πρόσκλησις, ὃ διεσαφηκώτερος αὐτοῦ ποιῆσαι. Τί οὖν φησι πάλιν;

44 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·

46 ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακεν ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. Ὥσπερ ἐκεῖ ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως καὶ ἡ ζύμη μικρά ἐστιν ἑκάτερα πρὸς ἀλλήλας διαφορά· ὅτου δὴ καὶ ἐνταῦθα αἱ δύο παραβολαὶ αὗται, ἥ τε τοῦ θησαυροῦ καὶ ὁ μαργαρίτης. καὶ γὰρ τοῦτο δι' ἀμφοτέρων αἰνίττεται, ὅτι δεῖ τὸ κήρυγμα πάντων περιπεμφθῆναι. καὶ κεῖται μὲν ἡ τῆς ζύμης καὶ τοῦ σινάπεως πρὸς τὸ δυνάμει εἰρῆσθαι τοῦ κηρύγματος, καὶ ὅτι περιέξεται τῆς οἰκουμένης πάντας· αὕτη δὲ ὁ θησαυρὸς καὶ ὁ πολυτελὴς ἐμφαίνουσι. ἐκπίνεται μὲν γὰρ ὡς σίναπι, καὶ περιγίνεται ὡς ζύμη· πολυτιμὴς δὲ ὄντως ὡς μαργαρίτης, καὶ μυρίαν πρέχει τὴν ὠφέλειαν ὡς θησαυρός. ὃ δὴ τοῦτο μόνον ἐστὶ μαθεῖν, ὅτι πάντα δεῖ τὰ ἄλλα ἀποδυσαμένους τὸ κηρύγματος ἔχεσθαι· ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ χαρᾶς τοῦτο δεῖ πεῖσαι· καὶ ἀποκτώμενοι τὰ ὄντα δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὃ πρᾶγμα ἐμπορεία ὄντι, καὶ οὐχὶ ζημία. ὁρᾷς πῶς κέκρυπται καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὃ κήρυγμα, καὶ ἐν τοῖς κηρύγμασι τὰ ἀγαθά; κεῖ μὴ πω-

λήσῃς

Ομιλ. μζ. 34 ΤΑΥΤΑ ΠΑΝΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗ-
σοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει
αὐτοῖς· 35 Ὅπως πληρωθῇ ὃ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέ-
γοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐξερεύξομαι κεκρυμμένα
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

ΟΡΑΤΕ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν, ἐλάλει αὐτοῖς ⓦ Μαρκ. δ. λγ.
λόγον ἐν παραβολαῖς. Εἶτα δείκνυς οὐδὲν αὐτὸν χαριτόμωτα, εἰσά-
γει τὸν προφήτην ἑαυτὸν φανερὸν τὴν διδασκαλίας ⓦ ἔργον.
καὶ διδάσκων ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ τὸ γνώμιμι, ὅτι οὐχ ἵνα ἀγνοῶσιν, ἀλλ' ἵνα
αὐτοὶς εἰς ἐρώτησιν ἄγῃ, ὅτω διελέγετο, ἐπήγαγε· καὶ χωρὶς παραβο-
λῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς. καίτοιγε πολλὰ χωρὶς παραβολῆς εἶπεν· ἀγ-
νοεῖ ὅτε οὐδέν. καὶ ὅμως οὐδεὶς αὐτὸν ἠρώτησε. καίτοιγε ὁι προφῆται πολλάκις ἠρώτων, ὡς
ὁ Ἰεζεκιὴλ, ὡς ἕτεροις πολλοις. ὅτοι ὃ οὐδὲν ὅιοδον ἐποίουν· καίτοιγε ἰκανὰ τὰ εἰρημένα ἦν
εἰς ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐμβαλεῖν καὶ διεγεῖραι πρὸς τὴν ἐρώτησιν. καὶ γὰρ κόλασιν μείζω ἀπει-
λοῦσι οἱ παραβολαί. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅτως ἐκινήθησαν. διὸ καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπῆλθε.

36 Τότε γὰρ, φησὶν, ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς·
καὶ οὐδεὶς ἔπεται τῷ γραμματέων· ὅθεν δῆλον, ὅτι διὰ τοῦτο ἕτερον εἶπον, ἢ ὥστε
ὁπλαβέσθαι. ὅπερ ὃ ἐποίησαν τὰ λεγόμενα, εἴασαν αὐτοὺς λοιπόν.

Καὶ προσέρχονται ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐρωτῶντες περὶ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων·
Καίτοιγε ἔστιν ὅπου βουλόμενοι μαθεῖν καὶ δεδοικότες ἐρωτῆσαι. πόθεν οὖν ἐνταῦθα γέ-
γονεν αὐτοῖς ἡ παῤῥησία; ἤκουσαν ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
νῶν, καὶ ἐθαῤῥησαν. διὸ καὶ ἰδίᾳ ἐρωτῶσιν, ὑπὸ πολλῆς βασκαίνοντες, ἀλλὰ ⓦ τοῦ δικαίου
προσιῶτες νόμου. τούτοις γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐδόθη. καὶ τί δήποτε τὴν τῆς ζιζανίου καὶ σιτά-
πεως ἀφέντες παραβολὴν, περὶ ταύτης πυνθάνονται; ὡς σαφεστέρας ἐκείνας ἀφῆκαν·
ταύτην δὲ, ὡς ἔχουσαν συγγένειαν πρὸς τὴν προειρημένην, καὶ πλέον τι ἐνδεικνυμένην ἐκεί-
νης, μαθεῖν ἠβουλήθησαν. οὐδὲ γὰρ αἱ ἑκατέρου τὴν αὐτὴν εἶπεν ὑπομνῆσαι μα-
θεῖν. καὶ γὰρ ἑώρων πολλὴν ἐξ αὐτῆς ἐμφαινομένην τὴν ἀπειλήν. διὸ οὐδὲ ἐγκαλεῖ αὐ-
τοῖς, ἀλλὰ καὶ διαπληροῖ τὰ εἰρημένα. καὶ ὅσαπερ ἔλεγεν ἀεὶ, ὅτι ταῖς παραβολαῖς ὑπὸ τὴν
ῥῆσιν ἐπεξιέναι δεῖ, ἐπεὶ πολλὰ τὰ ἄτοπα ἕψεται, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα παιδεύων ἡμᾶς,
ὅτως ἐξητεῖται τὴν παραβολήν. οὐδὲ γὰρ λέγει, τίνες εἰσὶν ⓐ δοῦλοι ⓐ προσελθόντες·
ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι ἀκολουθίας τινὸς ἕνεκεν αὐτοὺς παρεῖληφε καὶ τὴν παραλάσσαν τὴν εἰκόνα,
ἐκεῖνο ἀφεὶς ὃ μέρος, τὰ κατεπείγοντα ἐρμηνεύει καὶ συνέχοντα μάλιστα, καὶ διὰ ἃ ἡ παρα-
βολὴ εἴρηται, δεικνὺς αὐτὸν ὅτι περὶ κριτοῦ καὶ κύριον τὸν πάντος.

37 Καὶ ἀποκριθεὶς, φησὶν, εἶπεν αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου·

38 Ὁ δὲ ἀγρὸς, ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας·
τὰ δὲ ζιζάνια, ⓐ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ·

39 Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτά, ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς ἐστὶν, ἡ συντέλεια τοῦ αἰῶ-
νος· ⓐ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί εἰσιν.

40 Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ
αἰῶνος τούτου. 41 Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν
ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν·

ϗ πρὸς ἑαυτὴ ἐλκύσας, ἀρετῆ εἰς τὸν βίον εἰσαγάγῃ. διὸ ϗ τὴν πλείονα ὑπὲρ τούτου ποιῆται σπουδήν. οὐδὲ γὰρ τοῖς σημείοις ἀρκεῖται μόνοις, ἀλλὰ ϗ γέενναν ἀπειλῇ, ϗ βασιλείαν ἐπαγγέλλεται, ϗ πρὸς πᾶσαν δόξης ἐκείνους ὑψηλοὺς νόμους, ϗ πάντα ὑπὲρ τούτου πραγματεύεται, ἵνα ἰσαγγέλους ἐργάσηται. ϗ τί λέγω, ὅτι ὁ Χριστὸς πάντα τοῦτο ἕνεκεν ποιεῖ; οἱ γὰρ εἴ τις ἔδωκεν, εἰ τύχοι μοι, ἄρσεσι, νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἢ δῆλον ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀποθαυμάσῃ, τί δῆτα ἔδειξε μᾶλλον; οὐκ ἄδηλον ὅτι τὸ δόξαν; ϗ μέντοι τὸ μὴ σημεῖόν ἐστι, τοῦτ' ἔργον. τὸ δὲ, εἴ τις οἱ πρὸς αὐτὸν ἦκε ποιῆσαι χάριτας χρυσοῦν, ἢ δυνηθείη πάντων τῶν χρημάτων ὡς χάρτου καταφρονῆσαι, οὐκ ἂν τοῦτο ἔδειξε μᾶλλον; ϗ μάλα εἰκότως. ἐπὶ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους τοῦτο ἂν μάλιστα ἐπεπαίδευτο. εἰ μὲν γὰρ εἶδον ἅπαντα χάρτου χρυσοῦν γινόμενον, καὶ ἐπεθύμησαν καὶ αὐτοὶ λαβεῖν τοιοῦτον δυνάμενοι, ὥσπερ ὁ Σίμων, ϗ πυξήσῃ ἂν αὐτοῖς ὁ τῶν χρημάτων ἔρως. εἰ δὲ εἶδον ὡς χάρτου τοῦ χρυσοῦ πάντας καταφρονοῦντας καὶ ὑπερορῶντας, πάλαι ἂν τῆς νόσου ταύτης ἀπηλλάγησαν. ὁρᾷς ὅτι ὁ βίος μᾶλλον ὠφελεῖ δυνάμενος; βίον δὲ λέγω νῦν, οὐχὶ αὖ πνεῦσιν, οὐδὲ δὴ σάκκον ϗ σποδὸν ὑπογρώσης· ἀλλ' ἐὰν χρημάτων ὑπεριδῆς, ὡς ὑπεριδεῖν καὶ ἐὰν φιλοσοφήσῃς· ἐὰν δ' ὡς πεινῶντι ἄρτον σοι ἐὰν θυμοῦ κρατήσῃς· ἐὰν κενοδοξίαν ἐκβάλῃς· ἐὰν βασκανίαν ἀπέλῃς. ὅταν ϗ αὐτὸς ἐπαίδευε. Μάθετε γάρ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· [ϗ] οὐκ εἶπεν, ὅτι σπείσουσα. κἂν πίστιν ἔχῃς εἰπεῖν ὄρεσι μεταστῆναι ἡμέρας, ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο· ἀλλ' ὅτι πρᾶός εἰμι ϗ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ πάλιν πέμπων αὖθις, οὐκ εἶπεν, ὅτι πιστεύετε· ἀλλὰ πᾶν τὸ προσκεκρουσμένον ὑμῖν ἐθίζετε. χρημάτων μὲν τοι ἕνεκεν πολλοὶ ἀκρίβειαν ἀπῄτησαν, λέγων· Μὴ κτήσησθε χρυσὸν ἢ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν. ταῦτα δὴ λέγω, οὐχὶ πίστιν κακίζων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὸ σφόδρα ἐπαινῶ· ἀλλὰ δὴ ὅταν τὴν ἄλλων ἀμελημάτων ταύτην νομίζητε δεῖν εἰς σωτηρίαν ὑμῖν, τὸ ἕκαστον τῶν χρεῶν τῆς ἀρετῆς ἔχουσαν μέρος. τὸ γὰρ μεῖζον, ἀγάπη ϗ ὑπερβολὴ ϗ ἐλεημοσύνη, ἢ ϗ πρὸς ἅπαντα ὑπερισχύουσιν. ὥστε εἰ βούλει ἀποστόλων ἡμέραν ἄγειν, οὐδὲν ὃ κωλύει. ἔρχει γὰρ ταύτην τὴν ἀρετὴν ἐπιμελόμενος μόνον, μηδὲν ἔλαττον ἐκείνων ἔχων. μηδεὶς τοίνυν εἰς σημεῖα ἀναβλεπέσθω. ἀλλείπει μὲν γὰρ ὅταν ἐξελαθῇ σώματος δαίμων· πολλῷ δὲ μᾶλλον, ὅταν ἁμαρτίας ἀπαλλαγῇ πονηρίας ἴδιον ψυχῆς. ϗ γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ δυνάμεις ἐκείνης ἡ μεγάλη. διὸ ταύτην ἀπέβαινεν ὁ Χριστὸς, ἵνα ταύτην καταλύσῃ. ϗ γὰρ αὐτὴν τὴν θανατηφόρον εἰσήγαγε. διὸ ταύτην τὰ ἄνω κάτω ἐποίησεν. δι' ἣν λοιπὸν ταύτην ἐξέλῃς, ἐξέκοψας ὃ διαβόλου τὰ νεῦρα, ζωοπετείας αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, κατέλυσας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἅπασαν, διέσπασας τὸν στρατόπεδον, ἀπόντων σημείων ἐπιδείξω σημεῖον μεῖζον. οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. Εἰπὼν γὰρ, Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, ϗ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι, οὐκ ἐπήγαγε σημεῖον, ἀλλ' ἀγάπην, τὴν πάντων ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν. δι' οὗπερ ταύτην ἀσκήσωμεν, ϗ τὴν οὐκ ταύτης φιλοσοφίαν ἅπασαν, οὐδὲν διοίσομεν σημείων· ὥσπερ οὖν ἐὰν μὴ ἀσκήσωμεν, οὐδὲν κερδανοῦμεν ἀπὸ τῶν σημείων. ταῦτ' οὖν ἅπαντα συνοοῦντες, ἀφ' ὧν ἐγένοντο οἱ ἀπόστολοι μεγάλοι, ταῦτα ζηλώσωμεν. πόθεν οὖν ἐγένοντο σκηνοῖ μεγάλοι; ἀκούσαντες λέγοντος Πέτρου· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, ϗ ἠκολουθήσαμέν σοι. τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ἀκούσαντες ϗ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος αὐτοῖς· ὅτι ὑμεῖς καθίσεσθε δώδεκα θρόνους καθίσαντες, οὐδὲν πώποτε τοιοῦτον ἐπεπόνθασιν. ἀπόντων τοίνυν ἐκείνων ἀποφήσαντες τὸν βιωτικὸν, ἀναθησόμεθα ἑαυτοὺς τῷ Χριστῷ, ἵνα ϗ τὴν ἀποστόλων ἡμῶν ἴσωμεν κτῆσιν τὴν ἀποφασιν τὴν αὐτοῦ, ϗ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ια. κθ.

Λυκ. ι. δ'.

α. Κορ. ιβ. λα.

Ματθ. ιθ. κζ. κη. κθ.

Ομιλ.

ποιήσας τῆς φλογὸς ἀποσβήκω, οὐτα τοῖς ἄλλοις ἔπεισι· οὕτω δὴ καὶ ὁ κήρυγμα. ἀλλ' οὐκ εἶπε πῦρ, ἀλλα ζύμην. τί δή ποτε; ὅτι ὑ τὸ πυρός ὅστι ἐκεῖ ὁ ὄλεθρος, ἀλλα καὶ τῶν ἀκατοφλομβίων ξύλων· ἐν ᾧ καὶ ὁ ὄλεθρος ἡ ζύμη ἐργάζεται δι' ἑαυτῆς. εἰ δ' αἱ δεῦτεροι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, σύνοισθι ὅσῃ ἡμῖν ἡ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες τὸν ὑπόλειπον κόσμους μὴ δυνηθῶμεν διορθοῦν, ὃς μυρίοις κόσμοις ἀρκεῖ ἐμοὶ καὶ ἑνὶ ζύμην. ἀλλ' ἐκεῖνοι, φησιν, ἀπιστοῦσι ἦσαν. καὶ τί τοῦτο; οὐχὶ τὴν αὐτὴν σοι μετοῦσι; οὐκ εἰς πόλεσιν ἐγράφησαν; ὑ τὴν αὐτὴν ἀπέλαυσε; οὐχὶ τέρατα μετεχειρίσαντο; μὴ γὰρ ἀπέλθοι ησαν; μὴ γὰρ ὄζος ὑφαντοῦ κατέλιπον; ἀλλὰ τὰ σημεῖα, φησιν, εἶχον. ὑ τὰ σημεῖα ἦν μαθητοῖς αὐτοῦ ἐποίησε.

Μέχρι ποτὲ τοσοῦτον καλύμμασι χειρούμεθα τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας τοῖς ἁγίοις σχεῖσις; [ἰδὲ ΚΥ χρεὼν τὴν ἁγίων ἐν τοῖς ἁγίοις σχεῖσις λαμβάνειν.] πολλοὶ γὰρ τῶν δαίμονας ἐκβαλόντες, οὐδὲν τῶν δυνάμεων ἐνεργάσαντο, οὐκ ἐλύοντο ἁγίοι, ἀλλὰ ἐν σκολάθησαν. ἐν τί ποτ' οὖν ὅστι, φησιν, ὁ μεγάλως αὐτοῦ ἔδειξε; ὁ χειμὼν καταφερής· ὁ δόξης ἐπιφορᾶι· ὁ τοσοῦτος ἀπηλλάχθαι βιωτικῶν. ὡς εἶγε μὴ ταῦτα εἶχον, δηλαδοῦλοι τῶν παθῶν ἦσαν, εἰ δὲ μυρίας νεκρὰς ἤγειραν, ὑ μόνοι σῶοι αὐ ὠφέλησαι, ἀλλὰ ἐν ἀπατεῶνες αὐ ἐνομίσθησαν εἶ). ὕτως ὁ βίος ὅστι ὁ πνευματικοῦ λάμπων, ὁ καὶ τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ὑπεστορώμενος. ποῖον σημεῖον Ιωάννης ἐποίησεν, ὅτι πόλεις τοσαύτας ἀνῃρτίσατο; οὐ γὰρ σῶοι ἐθαυμάτοργησαν, ἀκόσοι τῷ βαπτιστοῦ λέγοντος· Οτι Ιωάννης Ιωαν. ι. μα.
μὲν ἐποίησε σημεῖον σῶοι. πόθεν ὁ θαυμαστὸς Ηλίας ἐγένετο; οὐκ ἀπὸ τῆς προφητείας τῆς εἰς ΚΥ βασιλέα; οὐκ ἀπὸ τοῦ ζήλου τοῦ εἰς ΚΥ Θεόν; οὐκ ἀπὸ τῆς ἀκτημοσύνης; οὐκ ἀπὸ τῆς μηλωτῆς καὶ τοῦ ἀσκητικοῦ τῶν ὀρέων; τὰ γὰρ σημεῖα μετὰ ταῦτα ἄπαντα ἐποίησε. ΚΥ δὲ Ιῶ ποῖον σημεῖον ὁρᾶν ποιοῦντα ὀξυπλάγκτου ὁ διάβολος; σημεῖον μὲν σῶοι, βίον δὲ λάμποντα καὶ ἀκατομνήτου ἀδάμαντος στερρότερον ἐπιδεικνύμενον. ποῖον σημεῖον ὁ Δαβὶδ ἐποίησεν ἔντιμος ὤν, ὡς εἰπεῖν ΚΥ Θεῷ, Εὗρον Δαβὶδ ΚΥ τὸν Ιεσσαί, ἄνδρα κατὰ Πρ. ιγ. κε.
τὴν καρδίαν μου; ὁ δὲ Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ ποῖον νεκρὸν ἤγειραν; ποῖον δὲ λεπρὸν ἐκάθηραν; οὐκ οἶδα ὅτι τὰ σημεῖα, ἐὰν μὴ πάνφωνα ᾖ, καὶ βλάπτει πολλάκις; ὕτω [γὰρ] πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀπεγνώσθησαν ἀπ' ἀλλήλων· ὕτω πολλοὶ τῶν Ρωμαίων ἀπενοήθησαν· οὕτω Σίμων ἐξεβλήθη, οὕτως ὁ τῷ Χριστῷ τότε ὑπηγμένος ἀκολουθήσας ἀπεδοκιμάζετο, ἀκούσας ὅτι αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὁ μὲν χρημάτων, ὁ δὲ δόξης ἐφιέμενος τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, ἐξεπίτηδες καὶ ἀπώλυτο. βίου δὲ ἐπιμέλεια καὶ ἀρετῆς ἔρως, οὐ μόνον οὐ πάλαι τοιαύτην ὑπηγμένην, ἀλλὰ καὶ θύραν ἀμαρτῆ. εἰ αὐτὸς δὲ ὅτε σημοθέτει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, τί ἔλεγε; ποιήσατε σημεῖα, ἵνα ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι; ὑδαμῶς. ἀλλὰ τί; Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὦ Πέτρῳ ἦ οὐκ εἶπεν, Εἰ φιλεῖς με, ποίει σημεῖα· ἀλλὰ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. καὶ Ιωαν. κα. ιε.
παντοῦ δὲ αὐτὸν προλιμῶν τῶν ἄλλων μᾶλλον Ιακώβου καὶ Ιωάννου, πόθεν, εἰπέ μοι, προεστήμασι; ἀπὸ τῶν σημείων; καὶ μὴν πάντες ὁμοίως τὸν λεπρὸν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἤγειρεν, καὶ πᾶσιν ὁμοίως τὴν δόξαν ἔδωκε. πόθεν οὖν εἶχον τὸ πλέον οὗτοι; ἀπὸ τῆς ψυχικῆς ἀρετῆς. ὁρᾶς ὅτι πνευματικοῦ βίου χρεία καὶ τὰ σημεῖα τῶν ἔργων ἐπιδείξεως; Ἀπὸ τῶν καρπῶν γὰρ αὐτῶν, φησιν, Ματθ. ζ. ιε.
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. τί δὴ τὸν ζωὴν ζωοῦσι τὸν ἡμετέραν; ἆρα μὴ σημείων ἐπίδειξις, ἢ πολιτείας ἀκρίβεια; δῆλον ὅτι ὁ δεύτερος· τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἔχει, καὶ εἰς τοῦτο καταλήγει τὸ τέλος. ὁ τε γὰρ βίου ἄριστα ἐπιδεικνύμενος, ἐπιπαντὸς τὴν τοιαύτην τῶν χάριν· ὁ τε λαμβάνων τὴν χάριν, ἀφ' ἑαυτοῦ λαμβάνει, ἵνα τῶν ἑτέρων διορθώσηται βίον. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς τὰ θαύματα ἐκεῖνα ἀφ' ὧν ἐποίησεν, ἵνα ἀξιόπιστος φανεὶς ἐντεῦθεν,

ΗΘΙΚΟΝ

ρεῖται, πῶς οὐκ ἀποφαίνει μόνον οὐδὲ κελεύει, ἀλλὰ λογισμοὺς ἔθηκε. Τί οὖν ἀν μέλλοις πλησμονὴν τροφῆς ζητεῖν; Τότε ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. Πάλιν αἰνιττόμενος τὴν Ἰωνᾶ ῥιζὴν, τὴν κριτικὴν αὐτοῦ εἰσαγόντων, καὶ φησὶν ὅτι ἕως μὲν ἐσήκασιν ἐγγὺς τοῦ σίτου, φείδεται χερὸς (ἐγχαρῆ γὰρ αὐτοῖς τὸ σῖτον ἔμελλε) ὅταν δὲ μηδὲν κερδαίνοντες ἀπέλθωσι, δίκη, ἐρῶ γὰρ τοῖς θερισταῖς, φησὶ, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια. διὰ τί πρῶτον, ἵνα μὴ φοβηθῶσιν ὅτοι, ὡς ζωοπαγημένου ἅμα αὐτοῖς τοῦ σίτου. καὶ δήσατε αὐτὰ δέσμας, ὥστε κατακαῦσαι αὐτά.

Τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου. 31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ σπόρου τρία μέρη ἀπόλλυται, καὶ σώζεται εἷς, καὶ οὐ πάλιν τὸν σωζόμενον τοιοῦτον ζητῶμεν βλέπειν, ἵνα μὴ λέγωσι, καὶ ἵνες καὶ πόσοι ἔσονται πιστοί; καὶ τὸν ἀξιαρίθμητον τοῦ φόβου, διὰ τοῦτο παραβολῆς τοῦ σινάπεως ἀκούων εἰς [τὸν] πίστιν αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅτι πάντως ἐκταθήσεται τὸ κήρυγμα. διὰ τοῦτο τοῦτο τὸ λαχανώδους τὸ εἰκόνα εἰς μέσον ἤγαγε σφόδρα ἐσπουδακὼς τὴν ὑπόθεσιν.

32 Ὃ μικρότερον μέν, φησὶν, ὄντι πάντων τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶ, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. Τοῦ γὰρ μεγέθους τὸ τεκμήριον ἐδείκνυεν ἡ συκῆ. ὅπου δὴ καὶ ὅπως τοῦ κηρύγματος ἔσται, φησὶ. καὶ γὰρ ἀπάντων ἀσθενέστερα ἦσαν οἱ μαθηταί, καὶ πάντων ἐλάττους· ἀλλ' ὅμως ὅτε μεγάλην ἴσχυσεν αὐτῶν δύναμις, ἐξεπλώσθη πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Εἶτα καὶ τὴν ζύμην ταύτῃ παρεσήμηνε τῇ εἰκόνι, λέγων·

33 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Καθάπερ γὰρ αὕτη ὁ μικρὸν ἄλευρον μεθίησιν εἰς τὴν ἑαυτῆς ἰσχύν, οὕτω καὶ ὑμεῖς πρὸς τὰ κόσμου μεταστήσετε. καὶ ὅρα θαυμαστὸν τὰ τῆς φύσεως παράδοξα, δεικνὺς ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνίκητα, χάριτι μὴ ἡττᾶται, οὕτω καὶ ταῦτα. μὴ γὰρ μοι τοῦτο λέγε· τί δυνησόμεθα ἐνὸς ὄντες ἀνδρὸς ἐπὶ ἔθνος ἐμπεσόντες ὅλον τοσοῦτον; καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μᾶλλόν ὑμᾶς ποιεῖ τοῦ ἰσχυροὺς εἶναι, ὅτι ἀσθενεῖς· καὶ μὴ φύγῃ· ὥσπερ καὶ ἡ ζύμη τότε τὸ φύραμα ζυμοῖ, ὅταν ἐγγὺς ἦ τοῦ ἀλεύρου· καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐγγὺς, ἀλλ' οὕτως ὥστε καὶ μιγῆναι. διὸ γὰρ εἶπεν, ἔθηκεν ἁπλῶς, ἀλλ' ἔκρυψεν. ὅταν δὲ ὑμεῖς, ὅταν κολληθῆτε καὶ ἑνωθῆτε τοῖς πολεμοῦσιν ὑμῖν, τότε αὐτῶν κρείττους ἔσεσθε. καὶ καθάπερ ἐκείνη κατακρύπτεται οὐ, οὐκ ἀφανίζεται δέ, ἀλλὰ καὶ μακρὰν πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἕξιν ἅπαντα μεταποιεῖ· οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς καὶ ὅπου τὰ κηρύγματος τοῦτο συμβήσεται. μὴ τοίνυν, ὅπου πολλὰς εἶπεν τῆς ἐπηρείας, φοβεῖσθε. οὐ γὰρ οὕτως ἰσχύσουσιν, καὶ ἀπάντων κρείττους ἔσεσθε. τεῖα δὲ σάτα ἐνταῦθα, τὰ πολλὰ εἴρηκεν. οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς ἀριθμοὺς τοῦτον ὅπου πλήθους λαμβάνειν. μὴ θαυμάσῃς δὲ, εἰ τοῦ βασιλείας ζύμην καὶ ζύμης ἐμνήσθη. διαφθορᾶς γὰρ διελέγετο ἀπείρους καὶ ἰδιώτας καὶ διομόρους ἀπὸ τούτων δύνασθαι· οὕτω γὰρ ἦσαν ἀφελεῖς, ὡς καὶ μυρίων θαυμάτων ἐρμηνείας πολλῆς. ποῦ τοίνυν ἑλλήνων παῖδες εἰσὶ; μαίνεσθαι τοὺς Χριστοῦ τὸν δυνάμενον, ὁρῶντες τῶν παραγμάτων τὸν ἀληθῆ· καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοὺς παρασκευάσασαι, ὅπου καὶ παρῆν μάθημα τοσοῦτον, καὶ ἐπλήρωσε. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐστὶν ὁ τὸν δυνάμενον τῇ ζύμῃ. διὰ τοῦτο καὶ ἀνέμιξε τῷ πλήθει τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας, ἵνα μεταδῶμεν ἀλλήλοις τῆς ἡμετέρας ζωώσεως. μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότητα αἰτιάσθω. πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις· καὶ ὃ ζυμοῖ τὸν ἅπαξ, ζύμη γίνεται τῶν λοιπῶν πάλιν. καὶ καθάπερ ὁ σωτὴρ, ὅταν ἐπιλαβόμενος ξύλων, τὰ ὕδατα κατακαυθῆναι ποιήσας

ση, ὅτε ὠφελῆ ὅτε οἰδε. καὶ νῦν τοίνυν, ὅπερ εἶδεν, ὅτι ὁ μὲν ἐποίησεν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα, ἄλλῳ ἔργεται [λοιπὸν] ὁδόν. ἐπεὶ γὰρ ἁρπάσαι σὺκ ἠδυνήθη τὸ ῥιζωθὲν, οὐδὲ ἀποπνίξαι, οὐδὲ καταφλέξαι, διὰ ἑτέρας ἀπάτης ὑπεβουλεύσατο, τοὺς ἐμβαλλων τὰ πρὸς ἑαυτόν. καὶ ἵνα μὴ ἀφορέσουσιν ⓐ καθεύδοντες, φησι, τὴν τοιαύτην ὁδὸν μιμούμενοι; ὅτι σκληρὸς ἦρπασεν (οὐδὲ γὰρ ῥιζωθῆναι ἀφῆκεν) ἀλλὰ ταῦτα δὴ, πλείονος ἐδεήθη τῆς μηχανῆς. ταῦτα δὴ λέγει ὁ Χριστὸς, παιδεύων ἡμᾶς ἅπαντας ἐγκηρεύειν. καὶ γὰρ σκληρὰς ἅπαντα φύγῃς τὰς βλάβας, φησὶν, ἔστι καὶ ἑτέρα βλάβη. ὥσπερ γὰρ σκληρὰ διὰ τῆς ὁδοῦ ἐστὶ τῆς πέτρας καὶ τὴν ἀκανθωδη, ὅτω καὶ σκληρὰ ταῦτα διὰ τοῦ ὕπνου καὶ ἀπώλεια δῆλον· ὥστε διπλοῦν χρεία φυλακῆς δεῖ. διὸ καὶ ἔλεγεν· Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. τοιοῦτον δὲ γέγονε καὶ τὸ Ματθ. κβ. τὸν ἀρχιλεῖ. πολλοὶ γοῦν τῶν προφητῶν πονηροὺς ἐπισάγοντες ἄνδρας εἰς ταῖς ἐκκλησίαις, αἱρεσιάρχας κρυπτομένους, πολλῷ εὐκολίᾳ τὴν τοιαύτην πρόφορον ὑπεβουλὴν. οὐδὲ γὰρ πόνων δεῖ τῷ διαβόλῳ λοιπὸν, ὅταν εἰσίους εἰς μέσον φυτεύσῃ. καὶ πῶς δυνατὸν μὴ καθεύδειν, φησί; ⓦ μὴ οὖν φυσικὸν ὕπνον, οὐ δυνατόν ⓦ δὲ τῆς προαιρέσεως, δυνατόν. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Γρηγορήσατε, στήκετε ἐν τῇ πίστει. εἶτα δείκνυσι καὶ προσπόν ὃ προῦλ- α. Κορ. ις. ιγ. μα, οὐχὶ βλαβερὸν μόνον. μὴ γὰρ ὁ γεωργῶν τὴν ἀρότρον, καὶ μὴ χρείαν εἰς μηδενός, τότε ὑπαπειρῆ ἔσται, καθάπερ καὶ ⓐ αἱρετικοὶ ποιοῦσιν, οἱ δὲ οὐδὲν ἕτερον, ἢ δῆλα κενοδοξίαν ἐμβάλλουσι ⓦ ἑαυτῶν ἰόν. σὺκ ἐπείθετο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺκ τὴν μὴ ταῦτα μὴ ἀκριβείας αὐτῶν ἐπιγράφει τὴν σκληρὸν ἅπασαν. ὅτε γὰρ ἐβλάστησε, φησὶν, ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια· ὅπερ καὶ ὅτοι ποιοῦσι. τοῦτο μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν συσκιάζουσιν ἑαυτοὺς· ἐπειδὰν δὲ πολλὴν λάβωσι τὴν προῆσιν, καὶ λέγουσιν, αὐτοῖς μεταδῶ, ὅτε ⓦ ἰὸν σκεδάσουσι. Πόθεν οὖν ἔσχεν εἰσαγαγεῖν τοὺς δούλους λέγοντας; πεφυτευμένον; ἵνα εἴπῃ, ὅτι ὁ δῆλα αἱρεσις αὐτούς. ἐχθροὶ δὲ ἄνθρωπον αὐτὸν καλῶ, δῆλα τὸ εἰς ἀνθρώπους βλάβην. ἡ μὲν γὰρ ἐπιρεια καθ' ἡμῶν· ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς ἐπιρείας, σὺκ ἀπὸ τῆς εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν ἔχθρας ἐλήλυθεν. ὅτεν δῆλον, ὅτι μᾶλλον ὁ Θεὸς ἡμᾶς φιλεῖ, ἢ ἡμεῖς ἑαυτούς. ἔσχε δὲ ἑτέρωθεν τὸ διαβόλου τὴν κακουργίαν. ὁ γὰρ πρὸ τούτου ἔσπειρεν, ὅπερ μηδὲν εἶχεν ἀπολέσαι, ἀλλ' ὅτι ἐν ἅπαντα πεπληρωμένα, ἵνα τὴν σπουδὴν λυμήνηται τοῦ γεωργοῦ. ὅτω πρὸς σκῆνον ἐχθρωδῶς ἔχων πάντα ἐποίει. σκέπτει δὲ τὴν οἰκετῶν τὴν φιλοσοφίαν. καὶ γὰρ ἐπείγονται πᾶσι τὰ ζιζάνια ἀνασπᾶσαι, εἰ καὶ μὴ διεσκεμμένως ποιοῦσιν· ὅπερ δείκνυσι τὸν σπόρον μέσιμναν αὐτῶν, ὡς πρὸς ἓν μόνον βλέποντας, ὡς σκῆνος ἐκεῖνος δῶ δίκαιον, ἀλλ' ὥστε τὰ καταβληθέντα μὴ ἀπολέσθαι. ὁ γὰρ δὴ τοῦτο ἐστὶ τὸ καταπείγον. διόπερ ὅπως τὸ νόσημα τέως ἐξέλωσι, σκοποῦσι. καὶ οὐδὲ τοῦ ἁπλῶς ζητοῦσιν. ὁ γὰρ ἑαυτοῖς ὅτι πρέπουσιν, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου τὸν γνώμιον ἀναμένουσι λέγοντες· θέλεις; πῶμεν ὁ δεσπότης; κωλύει λέγων· μήποτε συλλέγοντε ἅμα αὐξοῖς ⓦ σῖτον. τοῦτο δὲ ἔλεγε, κωλύων πολέμους γίνεσθαι καὶ αἵματα καὶ σφαγάς. οὐ γὰρ δῆλα αἱρεσιν αἱρετικὸν, ἐπεὶ πόλεμος ἄσπονδος εἰς τὸν οἰκουμένην ἐμβήσει εἰσάπαξ. δύο τοίνυν τούτοις αὐξοῦς κατέχει τοὺς λογισμοῖς· ἑνὶ μὲν, τῷ μὴ ⓦ σῖτον βλαβεῖναι· ἑτέρῳ δὲ, ᾧ καταλήφεσθαι τὸ κόλασιν πάντως αὐξοῦς δυνάπως νοσοῦσας. ὥστε εἰ βούλει καὶ κολασθῆναι αὐτοὺς, καὶ χωρὶς τῆς τοῦ σίτου βλάβης, δύαμενον ⓦ προσέχοντα χαιρεῖν. Εἰ δὲ ἄλλο δῆλα τὸ, μὴ συλλέγωσιν ἅμα τοῖς σίτον, ὃ τοῦτό φησιν· ὅτι εἰ μέλλοιτε καὶ ὅπλα καὶ καταστάσεων τοὺς αἱρετικοὺς. ἀνάγκη πολλοὺς καὶ τῶν ἀγίων συγκαταβάλλεσθαι ἢ ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ζιζανίων πολλοὶ εἰκὸς μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι σῖτοι; ἵν τοίνυν προλαβόντες αὐξοὺς συλλέγωσιν, λυμήσεσθε τῷ μέλλοντι γίνεσθαι σίτῳ, ὃς ἐγχωρῆ μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι βλητίους δυναμένους. οὐ τοίνυν κατέχειν αἱρετικοὺς καὶ ὑπεροράζειν, καὶ συκοπεῖν αὐτῶν τὴν προῆσιν, καὶ ζιζανιώδεις, καὶ ζιζανοδὰς ἀφαιρεῖν κωλύει· ἀλλ' ἀναιρεῖν καὶ καταστάσεων. σὺ δὲ αὐτῶν σκέπτει τὴν πικε-

ρότητα,

τὰ ωδε πὰ ωοιέσαι ὑπὲρ τῶν ουρανῶν, ὑπὲρ τῶν τοσούτων σεφαίων; καὶ ποίας δὴ ἄξιος ἔσομαι συγγνώμης, τίνος ἀπολογίας, ἐν μὴ ὦ σπουδῶ τῆς γῆς πάντα ἡδέως ωοιεμένος, καὶ ἐν ᾧ δαμονίζεται αὐθέντης τοσούτος φιλόδωρος· ἐν ᾧ τῷ τρέφεται σε τὸν δεσπότην ΔΔ τῶν δεομένων, ὡμὸς καὶ ἀπάνθρωπος ὤν; ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοήσαντες, καὶ λογισάμενοι ὅσα ἐλπὶ φαμεν, ὅσα λαμβάνειν μέλλομεν, ὅσα ἀπολύεται, μὴ πάντως σπουδῶ ἐν τοῖς βιωτικοῖς ἐπιδεικνυώμεθα· ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας καὶ φιλάνθρωποι, ἵνα μὴ πάντα ἀφίεντον δίκαιον ἐφ' ἑαυτοῖς ἑλκύσωμεν. τί γὰρ ἡμᾶς οὐχ ἱκανοὶ κατακρῖναι; τὸ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀπολαῦσαι, τὸ μηδὲν μέγα αἰτῆσθαι, ὃ τοιαῦτα αἰτεῖσθαι ἀναγκάζει σύνταξις ἀπολείπομεν, ὃ πολλῶν ἐν τοῖς βιωτικοῖς φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυσθαι; τούτων γὰρ ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ἱκανοὶ ἡμᾶς καταδικάσαι· ὅταν δ' ὁμοῦ τὰ πάντα ζωέλθῃ, τίς ἔσαι σωτηρίας ἐλπίς; ἵν' οὖν ἅπασαν ταύτην τὴν κατάκρισιν ΔΔ φύγωμεν, ἐπιδειξώμεθά τινα δαψίλειαν πρὸς τοὺς δεομένους. οὕτω γὰρ καὶ τῶν σύνεγγυς καὶ τῶν σκῆ ἁπάντων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μς. 24 ΑΛΛΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΠΑΡΕΘΗκεν αὐτοῖς λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρός, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. 26 Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ ἀγρῷ σου; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 Ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

30 Ἀφετε οὖν συναυξάνεσθαι ἀμφότερα ἄχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια.

ΤΙ δὲ μέσον τούτης καὶ τῆς προτέρας παραβολῆς; οὐχ οὗτος μισῶ ὅλως προστηκόντως [αὐτῷ] φησιν, ἀλλ' ἀποπεδήσαντας καὶ τὸν σπόρον προϊεμένους· ἐνταῦθα δὲ, τῶν αἱρετικῶν λέγει τὰ συνήματα. ἵνα γὰρ μηδὲ τοῦτο σοῦ μαθητὰς ἀρυσῇ, καὶ τὸν προλέγει, μὴ δὲ διδάξαι αὐτοὺς ΔΔ ἵνα σε παραβολῆς λαλῇ. ἐκείνη μὲν ἡ παραβολή, φησιν, ὅτι οὐκ ἐδίξατο· αὕτη δὲ, ὅτι καὶ φθορέας ἐδέξατο. ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ διαβόλου μεθοδείας, τὴν ἀληθείαν ἀεὶ παρασαίνειν τοῖς πλάνοις, πολλὰ ὑποχωννύοντα αὐτῇ τὰ ὁμοιώματα, ὥστε εὐκόλως κλέπτειν σοῦ εὐξαπατήτους. διὰ τοῦτο οὐκ ἄλλο τι σπέρμα, ἀλλὰ ζιζάνια καλῇ, ὃ δὲ κατ' ἐκεῖνο ἔοικέ πως τῷ σίτῳ. εἶτα λέγει ὁ Κύριος τῆς ὑποθέσεως. ὁ γὰρ καθεύδειν σοῦ φησὶν, ἀνθρώπους, φησίν. ὑ μακρὰν τοῖς ἄρχουσιν ὑπέδυσεν ὑποχρεμᾶ κίνδυνον, οἷς μάλιστα τῆς ἀρούσης τὴν φυλακὴν ἐμπεπιστευμένοις· ὑ τοῖς ἄρχουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις. δείκνυσι δὲ καὶ τὸν πλησίον μὴ τὸν ἀληθῆ ὄντα, ὅπερ καὶ ἡ τῶν γραμμάτων ἔκδοσις μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ μὴ σοῦ πεφυτεύκασι, ἀλλὰ ψευδοπροφῆται· καὶ μὴ σοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ψευδαποστόλους· ἐν μὴ Χριστὸν, ἀντίχριστος. ἀν γὰρ μὴ ἴδῃ τις μιμήσηται ὁ διάβολος, ἢ ὅσιν ὑποκριθῇ,

gnized by Google

Καὶ λέγε τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα, τὰ περὶ ῥᾳθυμίας δὲ καὶ ὀκνηρίας, τὰ περὶ δειλίας καὶ ἀῤῥᾳθυμίας, τὰ περὶ χρημάτων καὶ ἀκτημοσύνης, δείκνυς τὴν ἐκεῖθεν βλάβην καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν. εἶτα καὶ τὴν ἀρετὴν εἰσάγει δι' ἑτέρους τρόπους. φιλάνθρωπος γὰρ ὢν, εὐμίαν ἔτεμνε ὁδὸν, οὐδὲ εἶπεν, ἐὰν μή τις ἑκατὸν ποιήσῃ, ἀξίαν ἔσεσθαι· ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ ἑξήκοντα ποιῶν σώζεται· καὶ οὐχ εἷς μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ τριάκοντα. τοῦτο δὲ ἐποίησεν εὐχόλως κατασκευάζων τὴν σωτηρίαν.

Καὶ σὺ τοίνυν οὐ δυνάσαι πρόγνοιαν ἀσκῆσαι; μάθησον σωφρόνως. οὐ δυνάσαι γνῶναι ἀκτήμων; δὸς ἐκ τῶν ὄντων. οὐ φέρεις ἐκεῖνο τὸ φορτίον; μέρισαι μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ ὑπάρχοντα. οὐ βούλῃ αὐτῷ συγχωρῆσαι ἁπάντων; καὶ τὴν ἡμίσειαν, καὶ τὸν τρίτον ὑπὲρ τοῦ μισθοῦ. ἀδελφός σοῦ ἐστι καὶ συγκληρονόμος· ποίησον αὐτὸν καὶ συγκληρονόμον· ὅσα αὐτὸ ἐκείνῳ δῷς, σαυτῷ δώσεις. ΘΗΙΚΟΝ

Οὐκ ἀκούῃς τί φησιν ὁ προφήτης; σὺν οἰκείοις τοῦ σπέρματός σου· οὐχ ὑπαρχόντων. Εἰ γὰρ συγγνώμης ὑπαρξαν οὐ χρή, πολλῷ μᾶλλον ἐπιεικείας, μετὰ τῆς ἀκριβείας δὲ ὁ τῆς συγγνώμης λόγος πρὸς σὲ ἔχοντα, καὶ πολλῷ πλείονα ἔτερα. καὶ γὰρ καὶ μείζω σε ἐποίησε τῶν αὐτοῦ, οὐδὲν προσδεόμενος σοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ δὲ καταρξας τῆς ἀφάτου ταύτης εὐεργεσίας. πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης αἰσίας, ὃ μηδὲ τῇ δωρεᾷ ταύτῃ γνώσεσθαι φιλάνθρωπον, μηδὲ ἀμοιβὴν αὐτὴ χάριτος δοῦναι, καὶ ἐλάττονα αὐτῆ μείζονι; αὐτὸς μὲν γὰρ σε τῶν οὐρανῶν κληρονόμον ἐποίησε· σὺ δὲ αὐτῷ οὐδὲ τῶν ἐν τῇ γῇ μεταδίδως; αὐτὸς σε οὐδὲν καταρῥωκότα, ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸν ὄντα κατήλλαξε· σὺ δὲ οὐδὲ φίλον ὄντα καὶ εὐεργετοῦντα ἀμείβῃ; καίτοιγε καὶ περὶ τῆς βασιλείας, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ ἐκεῖνος αὐτοῦ τοῦ δοῦναι χάριν δίκαιον ἔχειν αὐτῷ. δὲ γὰρ καὶ οἰκέτας δεσπόζας ἐπ' ἴσης καλοῦντες, οὐ πρέπει, ἀλλὰ λαμβάνειν νομίζουσιν· ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον γέγονεν. οὐ γὰρ ὁ οἰκέτης τὸν δεσπότην, ἀλλὰ ὁ δεσπότης τὸν οἰκέτην [προσῆτος] σκάλεσεν ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράττειν. σὺ δὲ οὐδὲ μετὰ τοῦτο καλεῖς; προσῆτός σε εἰς τὸν αὐτοῦ τέκνων εἰσήγαγε· σὺ δὲ οὐδὲ δούλους; γυμνὸν ὄντα σε προσέβλεψε· σὺ δὲ οὐδὲ μετὰ ταῦτα ξένον ὄντα συνεισάγεις; προσῆτός σε ἐπότισε δὲ ἑαυτῷ ποτήριον· σὺ δὲ οὐδὲ ψυχροῦ μεταδίδως ὕδατος; ἐπότισέ σε πνεῦμα ἅγιον· σὺ δὲ οὐδὲ τοῦ σωματικοῦ προσήμενος δίψαν; ἐπότισέ σε πνεῦμα, ἄξιον ὄντα χαλάσεως· σὺ δὲ καὶ διψῶντα προσορᾷς, δὲ ταῦτα ἐκ τῶν αὐτοῦ μέλλων ἅπαντα ταῦτα ποιεῖ; καὶ [γὰρ] μέλα ἠγεῖ δὲ ποτήριον καταχεῖν, ὃ καὶ πίνειν ὁ Χριστὸς μέλλει, καὶ προσάγειν τοῖς στόμασι; οὐχ ὁρᾷς ὅτι ὡς ἱερᾶ μόνῳ ἡμῖς δὲ τοῦ αἵματος ὑπεδίδοσαν ποτήριον; ἐγὼ οὐδὲν ἐκεῖνων ἀκριβολογοῦμαι, φησὶν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὑπεδέξομαι· καὶ χ. ψυχόν. ξένος ἦς, καὶ συνηγάγετέ με· οὐκ ἀπαιτῶ οἷς ἔδωκα. οὐ γὰρ αἷμα ζητῶ, ἀλλ' ὕδωρ· καὶ ψυχρόν. σύνοισον πῶς ποτίζεις, καὶ φείδου· σύνοισον ὅτι ἱερεὺς τοῦ Χριστοῦ γίνῃ σύ, ἰδίᾳ χειρὶ δίδοις, οὐ σάρκα, ἀλλ' ἄρτον, οὐχ αἷμα, ἀλλὰ ψυχροῦ ὕδατος ποτήριον. σπέρδυσέ σε ἱματίου σωτηρίου, καὶ σπέρδυσέ σε δι' ἑαυτοῦ· σὺ καὶ διὰ τοῦ παιδὸς ἔνδυσον. ἐποίησέ σε ἔνδοξον ὁ οὐρανοῖς· σὺ τῆς φείσης ἀπάλλαξον, καὶ τῆς γυμνότητος καὶ τῆς ἀκτημοσύνης. ἐποίησέ σε ἀγέλων πολίτην· σὺ καὶ σχῆς μετάδος μόνον. καὶ ὡς ὢν οἰκέτης ὢν σῶν δὸς οἰκίδιον, οὐκ ἀποστρέφομαι τοῦτο δὲ καταγώγιον, δὲ ταῦτά σοι τὰ οὐρανοὶ αἰσίξας ἅπαντα. ἀπάλλαξόν σε φυλακῆς χαλεπωτάτης· ἐγὼ δὲν οὐκ ἀπαιτῶ, οὐδὲ λέγω, ἀπάλλαξόν με, ἀλλ' ἂν ἴδῃς με μόνον δεδεμένον, ἔρχεῖ τοῦτο εἰς προμηθίαν ἐμοί. νεκρὸν ὄντα σε ἀνέστησα ἐγώ· προδὲ σοῦ οὐκ ἀπαιτῶ τοῦτο, ἀλλὰ λέγω, ὑπίσχεταί με μόνον ἀρρωστοῦντα. ὅταν οὖν οὕτως ἡ μεγάλα τὰ δεδομένα, καὶ πολὺ κέρδος τὰ ἀπαιτούμενα, καὶ μηδὲ ταῦτα πρόσχωμεν, πόσης οὐκ αὖ ἐσόμεθα ἀξιοι γέενης; εἰκότως εἰς δὲ πῦρ ἀπιμεν τὸ ἡτοιμασμένον δι' ἐμβόλω καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, πέρας ὄντες ἀναισθητότεροι. πόσης γὰρ ἀναισθησίας, εἰπέ μοι, τοσαῦτα λαβόντας, τοσαῦτα ληψομένους, χρημάτων καὶ δούλους, ὧν μακροὶ ὕστερον ἀποστησόμεθα καὶ ἄκοντες; καὶ ἕτερον μὲν καὶ τὸν ψυχὸν ἐπέδωκεν, δὲ δὲ αἷμα δέδεγμαι· σὺ δὲ οὐδὲ

τὰ

ρεων, καὶ ἐπιβούλιον. ἀλλ' οὐ λέγ' τοῦτο. οὐ γὰρ βούλεται τὴν φορικὰς κατηγορῶν. ἀπαιτῶ δὲ ἀρχὴς οὐχ οὕτως αὐτοῖς διελίξθη, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς σαφηνείας. ὅπερ ὁ διέτρεφεν ἑαυτὸν, εἰ σοβαρολογεῖς λοιπὸν φθέγξεται. εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃ τις κατηγορεῖν τὴν φιλίαν τὴν εἰρηνικὴν, μικρὰ λέγωσιν, ὅτι ἐχθρὸς ἡμῖν ὢν ταῦτα ἀπάντων ἡ ἀβρόλλια, καὶ τὸ προφήτου εἰσάγει τὰ αὐτὰ αὐτῷ ψηφιζόμενον.

14 Πλησμονὴν δὲ ἐπ' αὐτοῖς, φησὶν, ἡ προφητεία Ησαΐου ἐπέγνωκε· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Εἶδες καὶ τὸν προφήτην μετὰ ταύτης τῆς ἀκριβείας κατηγορεῖ; τοῦτο γὰρ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι οὐ βλέποντες, ἀλλὰ βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε· οὐδ' ὅτι οὐκ ἀκούσεσθε, ἀλλ' ὅτι ἀκούοντες, καὶ οὐ μὴ συνῆτε. ὥστε αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀφείλαντο προφῆται τὰ ὄμματα βύσαντες, τοῦτ' ἐφθαλμοὺς μύσαντες, τῇ κακίᾳ παχύναντες. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἤκουσαν, ἀλλὰ καὶ

ιε'. βλέψετε.

15 Βαρέως ἤκουσαν. Ἐπάχυνε γὰρ τοῦτό, φησὶ, Μήποτε ὑπερίδωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς, Τῷ ὑπερπαιρομένῳ αὐτὴν λέγων πεπεῖσθαι, καὶ μὴ ἀπορίᾳ δεῖσθαι προφητῶν. καὶ τῶν λόγων, ἐφιλονείκουν αὐτοῖς καὶ ἐρίζων, καὶ δικαίως ὅτι, ἃ ὑπερίδωσι, ἰάσεσθαι αὐτούς. ὥσπερ δὴ εἴ τις λέγοι· οὐκ ἐβουλήθη με ἰδεῖν, ἐξ ὧν ἔχω· ἐξ ὧν γὰρ ἔχω, αὐτὸν, δῆλος οὐδεμίαν ἐποιεῖτο τὴν ἐμὴν. τοῦτο δὲ λέγει, δικαίως πᾶς ἂν κατάλληλος εἴη. ὅταν δὲ καὶ σὺ τοῦτο φῇς· μήποτε ὑπερίδωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς, δικαίως ὅτι καὶ ὁ ὑπεροφθῶν δυνατὸν, καὶ μετανοήσαι ἔμελλε καὶ σωθῆναι· καὶ ὅτι οὐκ ἐξ ἧς τοῦ αὐτοῦ δίξης, ἀλλ' ἐξ ἧς αὐτὸν σωτηρίαν ἀπώμνυτο ἐπιών. Εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο αὐτοὺς ἀκοῦσαι καὶ σωθῆναι, σιγῶσαν ἔδει, οὐχὶ δὲ προφητεύειν λέγει· νῦν δὲ αὐτῷ τούτῳ καὶ αὐτοὺς, τῷ ζωπυρεῖσθαι λέγει. Ὁ γὰρ Θεὸς οὐ βούλεται καὶ ἀμέτοχοι τῶν ἀμέτρων, ὡς ὁ ὑπερῴφθη καὶ ζῆν αὐτόν. ὅτι γὰρ οὐ φύσεως τὸ ἀμέτρημα, δῆλον ἀπὸ ἀνάγκης καὶ βίας, ἄκουσον τί φησι πρὸς τὸν ἀπόστολον·

κ'. ιε. κζ'.

16 Υμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα, ὅτι ἀκούει·

Οὐ ταύτην λέγων τὴν ὄψιν οὐδὲ τὴν ἀκοὴν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ δίκαιος. Ἐ γὰρ καὶ ὄντες Ιουδαῖοι ἦσαν, καὶ ἐν ταῖς αὐταῖς τιθέμενοι· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν πρὸς ἐκλάβοσαν ἀπὸ τῆς προφητείας, ὅπερ τὴν ῥίζαν τὴν ἀγαθὴν ἔλεγεν ἐν ἀβρακαμβύθοις, τὴν προφητείαν λέγω, καὶ τὴν γνώμην. ὁρᾷς, ὅτι δι', νῦν διδόται, οὐκ ἀνάγκης ἰωνόδη γὰρ ἂν ἐμακαρίσθησαν, εἰ μὴ αὐτὸν ἐν δι' κατηρτίσατο. μὴ γὰρ τοῦτ' ἔστιν, ὅτι ἀσπαφῶς ἐλέγετο. πολλάκις γὰρ καὶ προετέλλετο καὶ ἐρωτῶσιν, καθάπερ οἱ μαθηταί· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν, ῥᾳδίως ἅπαντες καὶ ἀναπεπταμένως. καὶ εἰ λέγω, οὐκ ἠθέλησαν· καὶ τὸ ἐνδυτὸν μὲν ἔδει ἐπίστευσαν. οὐ γὰρ μόνον ἠπίστουν, ἀλλὰ μᾶλλον οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ ἐπολέμουν καὶ σφόδρα ἁπλῶς ἔλεγον πρὸς τὸ λεγόμενον· ὅπερ οἱ προφῆται ἐσίσηνε κατηγορεῖν, ὃ λέγων βαρέως ἤκουσαν. ἀλλ' οὐ καλεῖται τοῦτο· ἔξω καὶ ἐμακάριζεν αὐτούς. καὶ ἐπήρωσε δὲ αὐτοὺς βέλτιον πάλιν λέγων·

17 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Τὸ προφῆται τὸ ἐμὸν, φησὶ, τὰ θαύματα αὐτὰ, τὴν φωνὴν, τὴν διδασκαλίαν. οὐ τοῦτο γὰρ ἦκεν τὴν διαφθορὰν τότε, ἀλλὰ καὶ τὴν καταρθωκότων αὐτὸν προφήτην. καὶ γὰρ καὶ σκληρὸν μακαριστέρους αὐτοὺς εἶναι φησι. Πῶς δέ ποτε; ὅτι μὲν ὅπερ Ιουδαῖοι οὐκ εἶδον, βλέπουσι δέ τινες, δῆλα· ὅτι δὲ ὅπερ οὐκεῖνοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν. οὐκοῦν μᾶλλον τὴν πίστιν μέσον ἐθαύμασεν· ὅτι καὶ τὴν ὄψιν, καὶ πολλῷ σαφέστερον. Εἶδον τοὺς παλαι τὸν παλαιὸν ζωοποιοῦντα τὴν κοσμοῦ, δικαίως οὐ μόνον ἰδόντας ἐκείνους τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπεθύμουν τοῦτο· οὐκ ἂν δὲ, εἰ ἀγαθοῦ ἦν καὶ ἐνδυτοῦ Θεοῦ ἦσαν, ἐπεθύμησαν.

18 Υμεῖς οὖν ἀκούσατε τοῦ σπείροντος, φησὶ·

Καὶ

Ομιλ. με. 10 ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΛΘΟΝΤΕΣ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ, εἶπον αὐτῷ, Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;
11 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

ΑΞιον θαυμάσαι τοῦ μαθητοῦ, πῶς ἡ ἐπιθυμοῦντες μαθεῖν, ἴσασι πότε ἐρωτῆσαι ἐχρῆν. οὐ γὰρ ὅτι πάντων τοῦτο ποιοῦσι. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Ματθαῖος εἰπών, καὶ προσελθόντες. καὶ ὅτι οὐ σχασμὸς ὃν εἰρηκώς, ὁ Μάρκος αὐτὸ σαφέστερον παρέστησεν, εἰπὼν ὅτι καταλιπόντα προσῆλθον αὐτῷ. τοῦτο δὴ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς μητέρας ποιῆσαι ἐκέλευεν, καὶ οὐχὶ καλέσαι ἔξω τὸν ἐπιδείξασθαι. σκήπτει δ' αὐτῶν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, πῶς πολὺν ἱδρῶτα τῶν ἄλλων ποιούμενα λήγειν, καὶ προστιθέναι τὰ ἐκείνων ζητοῦσι, καὶ ὅτε τὰ ἑαυτῶν. διὰ τί γάρ, φησιν, ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; οὐκ εἶπον, διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς ἡμῖν; καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχῶς φαίνονται φιλοσόφως πρὸς ἀπορίας διαλεγόμενοι, ὡς ὅταν λέγωσιν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, καὶ ὅτι οἴδας ὅτι ἐσκανδαλίσθησαν. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅτι ὑμῖν δέδοται, φησι, γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. τοῦτο δὲ εἶπεν, οὐκ ἀπάγκλιν ἐπάγων, οὐδὲ ἀποκληρώσιν ἵνα ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γινομένην· ἀλλὰ δικαίας αὐτοὺς ἀπορύπτων αἰτίας ὄντας τῶν κακῶν, καὶ παραξῆσαι θέλων, ὅτι δωρεὰ τὸ πρᾶγμά ἐστι καὶ χάρις αἴρουσα δεδομένη. οὐ μὴν ὅτι δωρεά, διὰ τοῦτο τὸ αὐτεξούσιον ἀνῄρηται· ἐκ τούτου γὰρ οὐκ ἂν ἔξω ἦλθον. ὅρα γοῦν πῶς, ἵνα μήτε σχῶσιν ἀπογνῶσι, μήτε οἱ τοῦ ῥᾳθυμήσωσιν ἀκούσαντες ὅτι δέδοται, δείκνυσι πρὸς ὑμᾶς τὸν ἀρχὸν ὄντας.

12 Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πολλῆς μὲν ἀσαφείας γέμει τὸ εἰρημένον, ἄφατον δὲ δικαιοσύνην ἐνδείκνυται. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν τις προθυμίαν ἔχῃ καὶ σπουδήν, δοθήσεται αὐτῷ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἅπαντα· ὅταν δὲ τούτων κενὸς ᾖ καὶ περὶ ἑαυτὸν μὴ εἰσφέρῃ, οὐδὲ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δίδοται. ἃ γὰρ ὁ δοκεῖ ἔχειν, φησὶν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ· οὐ τοῦ Θεοῦ αἴροντος, ἀλλὰ μὴ καταξιοῦντος αὐτὸν τῶν αὐτοῦ. τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν. ὅταν ἴδωμέν τινα ἀκριβοῦντα ῥᾳθύμως, καὶ πολλὰ παρακαλοῦντες προσέχειν μὴ πείθωμεν, σιγῶμεν λοιπόν. Εἰ γὰρ μέλλομεν ἐπιμένειν, ἐπιτείνει αὐτοῦ τὰ τῆς ῥᾳθυμίας· οὓς δὲ ἀσυδάλους ὄντας μαθεῖν, ἐπιμένομεν καὶ πολλὰ ἐγκαλοῦμεν. καὶ καλῶς εἶπε, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸ ὅτου ἔχει. εἶτα καὶ σαφέστερον ὅπερ εἶπεν, ἐποίησε, δεικνὺς τί ὅστι τὸ, τῷ ἔχοντι δοθήσεται, εἰπών· ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

13 Διὰ τοῦτο, φησιν, ἐν παραβολαῖς λαλῶ αὐτοῖς, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν. Οὐχοῦν ἀνοίξαι ἔδει, φησὶ, τοῦτο ὀφθαλμοὺς εἰ μὴ βλέπουσιν. ἀλλ' εἰ μὴ φύσεως ἡ πήρωσις ἦν, ἀνοίξαι ἔδει· ὅτου γὰρ ἐκούσιος καὶ αἱρετὸς ἡ πήρωσις, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, οὐ βλέπουσιν, ἀλλὰ βλέποντες οὐ βλέπουσιν· ὥστε τῆς αὐτῶν πονηρίας ἡ πήρωσις. Εἶδον γὰρ καὶ δαίμονας ἐξελαύνοντας, καὶ ἔλεγον· ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἤκουσαν τοῦ Θεοῦ παρόντος αὐτοῖς καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικνυμένου τὴν ὁμόνοιαν, καὶ λέγουσιν· ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ἐπεὶ οὖν τὰ δαιμόνια καὶ ὧν ἔβλεπον καὶ ὧν ἤκουον ἀπεφαίνοντο, διὰ τοῦτο, φησι, καὶ τὸ βλέπειν καὶ τὸ ἀκούειν ἀπ' αὐτῶν ἀφαιρῶ. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἐντεῦθεν πλέον ἦν, ἀλλὰ καὶ κρίμα πλέον. οὐ γὰρ μόνοι ἠπίστουν, ἀλλὰ καὶ ἐπετίμων, καὶ κατηγόρουν,

ιον, ϗ ὑπερογκοι ποιῆται ⟨Ϣ⟩ γόμοι· ὅθεν ϗ πολλαὶ ⟨ ⟩ιωεχῆ τὰ σώματα, ϗ πυκναὶ τὰ ναυάγια. Ἱ γὰρ λιπαίνεις, εἶπέ μοι, ὃ σῶμα; μὴ γὰρ καταθῦσαί σε ἔχομεν; μὴ γὰρ παρασκεύασαι τράπεζαν; ταῦ ὄρνις καλῶς πιαίνεις· μᾶλλον γὰρ οὐδὲ ἐκείνας καλάς. ὅταν γὰρ πιάνωσιν, ἄχρηστοι πρὸς ὑγιεινὸν εἶσι διαιτᾶν. ⟨οῦτον καλὸν ἡ τυφή, ὡς ϗ σὺ ἀλήθεις τὴν λύμην ἐπιδεικνυσθαι. ⟨ γὰρ ἐκείνας τυφώσας ϗ ἑαυτὰς ϗ ἡμῖν ἀχρήστους ποιοῦμεν. καὶ γὰρ τὰ σωτήρια ἀκατέργαστα, ϗ ἡ ὑγροτέρα σὰρξ ἀπὸ τῆς πυθμένος ἐκείνης γίνεται. τὰ γὰρ οὕτω τρεφόμενα, ἀλλ' ὡς δεῖ εἰπεῖν τις ἐν ἰκτείᾳ διάγοντα, ϗ συμμέτρῳ δίαιτῃ, ϗ πονοῦντα ϗ ταλαιπωρούμενα, ταῦτα ϗ ἑαυτοῖς ⟨ ἄλλοις χρησιμώτατα ϗ τοῖς θεοφιλοῖ ϗ τοῖς τὰ ἄλλα ἅπαντα. ⟨ γοῦν ἐκεῖνα σιτούμενοι μᾶλλον ὑγιαίνουσιν· ⟨ γὰρ τὸ τοιοῦτοις τρεφόμενοι, αὐλοῖς ἐοίκασι νωθρεῖ ϗ ἐπίνοσοι γινόμενοι, ϗ ⟨Ϣ⟩ δεσμὰ χαλεπώτερον ἐργαζόμενοι. οὐδὲν γὰρ ὕπνου σώματι πολέμιον ϗ βλαβερόν, ὡς τυφή· οὐδὲν ὕπνου διαρρήγνυσι ⟨ καταχώνευσιν αὐτοῦ ϗ διαφθείρει, ὡς ἀσωτία. διὰ μάλιστα αὖ ἂν καὶ τις εἴποι ἐκπλαγεὶς τῆς αἰτίας αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲ ὅσον ὑπὸ τῶν ἀσκῶν ἔχεται ἕτερον τοῦ φυσῶ, τοσοῦτον ἐφ' ἑαυτῷ θέλουσιν ὑπιδεικνυσθαι ὄντι. ἐκείνους μὲν γὰρ ⟨ τῶν οἴνων τοσοῦτον ἐῶσι πλέον τοῦ δέοντος βαλεῖν, ὥστε μὴ διαῤῥαγῆναι· τοῦ δὲ ἀθλίου ὄντος γαστέρα, ὃν δὲ τούτης ἀξιοῦσι τῆς τροφοῖας· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτοῦ ἐμπλήσασι ϗ διαῤῥήξωσι, ϗ μέχρι τῶν ὤτων, μέχρι τῆς ῥινός, μέχρι τῆς φάρυγγος αὐτῆς πληροῦσι τοῦ οἴνου, διπλοῦν ἐντεῦθεν τῷ πνεύματι ϗ τῇ τοῦ ζῶον οἰκονομούσῃ δυνάμει κατασκυάζοντες τοῦ στοιχείου. μὴ γὰρ διὰ τοῦτό σοι λέγομεν φάρυγξ, ἵνα μέχρι τοῦ στόματος αὖ σε σπεύδοις οἶνον ϗ τῆς ἄλλης ἀποπληρώσῃς αὐτὸν διαφθορᾶς; ὁ διὰ τοῦτο, μὴ θεός, ἀλλ' ἵνα τροφὴν συμφώνως ἀνδρὶ τῷ Θεῷ, ϗ ταῖς ἱεραῖς αἱ ἁπάντων δίκαις, τοῖς θείοις αἱ ἀγωνώσκησι νόμοις, τοῖς πλησίον τὰ συμφέροντα συμβουλεύῃς. σὺ δ' ὥσπερ διὰ τοῦτο αὐτοῦ λαβών, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲ μικρὸν ἐᾷς χαρεῖν σχολάζειν τῇ λειτουργίᾳ, πάντα δ' τὸν βίον τῇ πομπῇ ταύτῃ αὐτοῦ ὑποπεσεῖν δουλείᾳ. ϗ ὥσπερ ἐπί τις κυβεύει λαβών, χρυσᾶς ἰδοὺ ἐκβαλὼν ϗ ἡρμοσμένους καλῶς, διὰ τὸ τοῦ πεπαρμένον μόνου διὰ τοῦτ' αἰσχύνεσθαι, κόπρῳ πολλῇ καταχώσας ϗ πνίγει, οὕτω ϗ ὅταν ποιοῦσι. κόπρος δ' οὐ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ τυφοῦ ἐκάλεσα ϗ τοῦ πολλοῦ ἐκείνου ἀσελγείας. ὃ γὰρ πλέον τοῦ δέοντος, οὐκ ἐπὶ θεοῦ, ἀλλὰ λύμη μόνον. ϗ γὰρ ἡ γαστὴρ μόνη διὰ τοῦτ' τῶν σιτίων μόνων γέγονεν ὑποδοχεῖον· σῶμα δ' ϗ φάρυγξ ϗ γλῶττα ϗ δι' ἕτερα ἀναγκαιότερα τούτων· μᾶλλον δ' οὐδὲ ἡ γαστὴρ διὰ σιτίων ὑποδοχεῖον ἁπλῶς, ἀλλὰ διὰ σιτίων ὑποδοχεῖον σύμμετρον. ϗ τοῦτο δηλοῖ, καταδοῶσα ἡμῶν μυεία, ὅταν ἐπηρεάσωμεν αὐτῇ διὰ τῆς πλεονεξίας ταύτης· ὁ καταδοᾶ δ' μόνον, ἀλλὰ ϗ ἀμυνομένη τῆς ἀδικίας τὸν ἐχάτιον ἡμᾶς ἀπαιτεῖ δίκην. ϗ πρῶτον, τοὺς πόδας τιμωρεῖται, τοὺς βαστάζοντας ϗ ἀπάγοντας ἡμᾶς ὅπου τὰ πομπεῖα ἐκεῖνα συμπόσια· ἔπειτα, ταῖς χεῖρας ταῖς διακονουμένας αὐτῇ ⟨ωδίνουσα, αἷς ὧν τοσαῦτα ϗ τοιαῦτα προσῆγεν ἐδέσματα. πολλοὶ δ' ϗ αὐτὸ τὸ στόμα διέρρεψαν, ϗ ὀφθαλμοὺς ϗ κεφαλήν. ϗ καθάπερ οἰκέτης, ὅταν ὑπαγῇ τι τῶν δυνάμει ὑποβαίνον, ἀπονοηθεὶς ὑβρίζει εἰς ⟨Ϣ⟩ ὑπαίτιον πολλάκις ὄντα ϗ αὐτὸν, οὕτω τῶν μηδὲν τούτων ϗ τὴν ἐγκέφαλον πολλάκις αὐτὸν βιασθεῖσα ἀπόλλυσι ϗ διαφθείρει. ϗ τοῦτο ὁ Θεὸς ὡχυρώσατο καλῶς ἐκ τῆς ἀμετρίας τοσαύτην γίνεσθαι βλάβην· ἵν', ὅταν ἐκὼν μὴ φιλοσοφῇς, κἂν ἄκων διὰ ⟨Ϣ⟩ φόβον τῆς τοσαύτης διαφθορᾶς μετεκάζῃ μάθῃς. ταῦτ' οὖν εἰδότες, φεύγωμεν τυφλόν, ὑπὲρ μηδὲν ἀξίαν συμμετρίας, ἵνα ϗ τῆς τοῦ σώματος ὑγιείας ἀπολαύσωμεν, ϗ τὴν ψυχὴν πάσης ἀπολαύσεως ἀρρωστίας, τῶν μηδόντων ὑπὲρ τυχόντων ἀγαθῶν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομλ.

χ. ἀσωτία.

ἴσ. λαβεῖν.

χ. συμμέτρων.

ὁ δὲ πειάχοντα ἰῶ ἔγκει; ἐνταῦθα πάλιν ἀφὰ τὴν φύσιν τῆς γῆς ἡ διαφορά. καὶ γὰρ ἔνθα δὴ καλή ἡ γῆ, πολλὴ ἐν αὐτῇ ἡ δι᾽ αφορά. ὁρᾷς ὅτι γεωργὸν αἴτιον ὄντα, οὐδὲ τὰ σπέρματα, ἀλλὰ τὴν διεφθαρμένην γῆν; ἀ᾽ οὐκ ἀφὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ οὐδὲ τὴν γνώμην. ἐνταῦθα δὲ πολλὴ ἡ φιλαν θρωπία, ὅτι οὐχ ἓν ἁπαιτεῖ μέτριος θεὸς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς προφήτας ἀποδέχεται, καὶ τοὺς δώτορας οὐκ ἐκβάλλει, καὶ τοῖς τελίοις δίδωσι χώραν. ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα μὴ νομίσωσιν οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀκρόασις εἰς σωτηρίαν. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, ἐγὼ καὶ ἄλλας ἔθηκε ποιητείας· ὀργὴ, ἐπιθυμίαν (ομ.) πλεονεξίαν; εἰ τῶν τὴν μέμνηται τὰ αἱρέσεως τούτων δὲ τὴν ἀπάτην τὸ πλούτου, ἅπαντα τέθηκε. καὶ γὰρ καὶ κενοδοξία καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα, τὰ αἱρέσεως τούτων καὶ τῆς τοῦ πλούτου ἀπάτης ἐστίν· ὀργὴ, ἡδονὴ, καὶ γαστριμαργία, καὶ βασκανία, καὶ κενοδοξία, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πρόσεθηκε δὲ καὶ τὴν ὁδὸν καὶ τὴν πέτραν, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ χρημάτων ἀπηλλάχθαι μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκεῖν. τί γὰρ ὄφελος χρημάτων μὴ ἐλευθέρας ἦς, ἀνάνδρου δὲ καὶ μαλακῆς; τί δὲ εἰ ἀνάνδρου μὴ μὴ ἦς, ῥᾳθύμου δὲ καὶ ὀλιγώρου πρὸς τὴν ἀκρόασιν; οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μέρος ἓν πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν, ἀλλὰ δεῖ πάντων μὲν ἀκροατὰς ἀκριβοῦς καὶ μνήμης διϊσχυρᾶς, εἶτα ἀνδρείας, εἶτα χρημάτων καταφρονητοῦ, καὶ τῆς τοῦ βιωτικοῦ ἀπάτης ἀπαλλαγῆς. ἀφὰ γὰρ δύναται τοῦτο πάντων εἰπεῖν; οὐχ ὅτι τούτων πάντων ἐστὶν ἀδύνατον (Πῶς γὰρ πιστεύσουσι, ἐὰν μὴ ἀκούσωσι; καθάπερ οὖν καὶ ἡμεῖς ἐὰν μὴ προσέχωμεν τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ μαθεῖν δυνησόμεθα ἃ χρὴ ποιεῖν) ἔπειτα τὴν ἀνδρείαν, καὶ τὴν τῶν παρόντων καταφρόνησιν. Rom. 10.

Ταῦτ᾽ οὖν ἀκούοντες, πάντοθεν ἑαυτὸν περιτειχίζωμεν, προσέχοντες τοῖς λεγομένοις, καὶ ΗΘΙΚΟΝ
χεῖρα βάλλοντες ἀφιέντες τὰ ῥίζας, καὶ πάντων ἑαυτὸν ἐκκαθαίροντες τὴν βιωτικήν. ἂν γὰρ τὰ μὲν ποιῶμεν, τὴν δὲ ἀμελῶμεν, οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον. κἂν γὰρ μὴ ὕστως, ἀλλ᾽ ἐκείνως ἀπολλύμεθα. τί γὰρ διαφέρει, ἂν μὴ διὰ πλοῦτον, ἀλλὰ διὰ ῥᾳθυμίας· ἂν μὴ διὰ ῥᾳθυμίας, ἀλλὰ δι᾽ ἀνανδρίας διαφθαρῶμεν; ἐπεὶ καὶ ὁ γεωργὸς, ἂν τε οὕτως ἂν τε ἐκείνως ἀπολέσῃ τὸν σπόρον, ὁμοίως πενθεῖ. μὴ τοίνυν, ὅταν μὴ πᾶσιν ἀπολλύμεθα τοῖς δι᾽ ἑτέρους, τοῦτο μυρίαν ἔχωμεν, ἀλλὰ ἀλγῶμεν, οἷα δὴ ἀπολλύμενα ἕτερα, καὶ κατακαίωμεν τὰς ἀκάνθας· καὶ γὰρ ἀποπίπτουσι τὸν λόγον. καὶ ἵνα σαφὲς τοῦτο ποιήσωμεν, πλουτοῦντες, μὴ τοῖς πένησι μόνον, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἑτέροις ὦμεν χρήσιμοι. δοῦλοι γὰρ καὶ αἰχμάλωτοι ἡδόμενοι τοῖς ἰδίοις, καὶ τοῖς μὲν πολιτικοῖς εἰσὶν ἄχρηστοι πράγμασι. εἰ δὲ τοῖς ἐχθροῖς, πολλῷ μᾶλλον τοῖς τῶν ἀρετῶν, καὶ γὰρ διπλῆ τοῖς λογισμοῖς ἐντεύθεν ἡ λύμη γίνεται, ἀπό τε τῆς τρυφῆς, ἀπό τε τῆς φειδοῦς. τούτων γὰρ ἑκάτερον ἐκ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸ ἕκαστον ἰσχυρὸν καταπονήσαν τὸ σκάφος· ὅταν δὲ ἀμφότερα ζωηρὰ μείνῃ, εὐπόρησεν ἡλίκον τὸ κυβερνήσιον. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ τὴν τρυφὴν ἀχθηδόνα καλέσω. σὺ μὲν γὰρ ἀγνοεῖς μεθύων τὸ πάθος· οἱ δὲ ὑγιαίνοντες ἴσασιν ὅτι ἀχαριστότερον οὐδέν, καὶ τρυφῆς πλέον ἢ μέριμνα δαπανᾷ τὴν ψυχὴν, καὶ χαλεπωτέρας πρέχει τὰς ὀδύνας καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ. οὐδὲ γὰρ ὕστως ἐστὶ φειδοῦς τις πλησθῆναι, ὡς ἐστὶ πλησμονῆς. ὅταν γὰρ ἀγρυπνίαι, καὶ κροτάφων διατάσεις, καὶ καρδιαλγίαι, καὶ σπλάγχνων ὀδύναι τοιούτων, ἐννόησον πόσων ἀχθηδόνων ταῦτα χαλεπώτερα. καὶ καθάπερ αἱ ἀκάνθαι, ὅταν αἱ καταφθάσωσι, αἱμάτωσι καὶ κατέχουσαι αὐτὰς χεῖρας· ὕπνος δὴ καὶ ἡ τρυφὴ, καὶ πόδας, καὶ χεῖρας, καὶ κεφαλὴν, καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ πάντα ἁπλῶς λυμαίνεται τὰ μέλη καὶ ξηρὰ ὄντα καὶ ἄκαρπός ἐστιν, ὥσπερ ἡ ἀκάνθα, καὶ πολλῷ μείζονος ἐκείνης λυπεῖ, καὶ ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις. καὶ γὰρ καὶ γῆρας ἄναρον ἐπισπᾶται, καὶ ἀμβλύνει τὰς αἰσθήσεις, καὶ σκοτοῖ λογισμὸν, καὶ πηροῖ νοῦν ὀξὺ βλέποντα, καὶ πλαδαρὸν τὸ σῶμα ποιεῖ, δαψιλεστέραν τῆς κόπου τὴν ἀποθήκην ἐργαζόμενον, καὶ πολλῷ τὴν σωρείαν τῆς κακῆς συναγωγῆς, καὶ μείζονα τὸν φορ-

ὑ ὅτι δ᾽ ἀπείρως ἐξῆλθε. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, ὁ πλέων ἀπώλετο τὴν θάλασσαν; ἀ γὰρ ἀπείρατα, ἀλλὰ γὰρ τῶν ἐπιδεχομένων γλῶ· τοῦτ᾽ ἐστί, γὰρ τῶν μὴ ἀκουσάντων ψυχῶν. ἡ ὕλιος ἐνέχει οὐ λέγει, ὅτι τὰ μὴ ἐδέξαντο ⓐ ῥᾳδίως, ἡ ἀπώλεσαν· ἃ ὑ ⓐ πλησίον, ἃ ἀπέπιξεν· ἃ ὑ ⓐ χώνει, ἡ προσῦδωρ; ἀ βούλεται αὐτὴν σφοδρὰ καθικέσθαι, ὥστε μὴ εἰς ὀπὴν ὠσὶ ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ καταλιμπάνει τῷ ζωειδοπ τὴν ἀκοὴν ⓦ ἐλεγχον. οὐχ ὁ σπόρος ὑ τοῦτ᾽ ἔπαθε μόνον, ἀλλὰ ἡ σαγήνη. πολλὰ γὰρ ἡ σαγὴν ὠφέλησεν ἀγρεύσασα. ἃ τῶν ὑ λέγει τὴν παραβολὴν, δεῖ μαθεῖν ἀλείφων ἡ παιδεύων, κἂν πλείονες τὴν διερμηνείαν ⓦ λαβεῖν ὦσι ⓐ ἀπολλυμένοι, μὴ καταπίπτων. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τὸ διασπαρὲν τοῦτο γέγονε ἡ ὁ πάντως παραδιδούς, ὅτι ζωῶν ἔσται, οὐκ ἀπόδειξιν τοῦ σπείρειν. ἡ πῶς δὴ ἔχει λέγειν, φησίν, ὅτι ζωὰ ἀκανθῶν σπείρειν, ὅτι τὴν πέτραν, ὅτι τὴν ὁδόν; ὅτι μὲν τὴν σπορέως ἡ τῆς γῆς, οὐκ ἂν ἔχοι λέγειν· ὅτι ὑ τὴν ψυχὴν ἃ τὴν διδασκάλων, ἃ πολλὴν ἔχει τοῦτο ⓦ ἔπαινον. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς εἰκότως ἂν ἐγκαλέσῃ τοῦτο πιεῖν. ἀ γὰρ ἔνι τὴ πέτραν ἡμεῖσθαι γλῶ, οὐδὲ τὴν ὁδὸν μὴ εἶ ὁδὸν, οὐδὲ ζωὰ ἀκανθῶν μὴ εἶ ἀκάνθας. ὅτι ὑ τὴν λογικὴν οὐχ ἥττω. δυνατὸν γὰρ τὴν πέτραν μεταβληθῆναι, ἡ ἡμεῖσθαι γλῶ λιθώδη ἡ τὴν ὁδὸν μηκέτι κατὰ πατεῖσθαι, μηδὲ προσκεῖσθαι τοῖς παριοῦσιν ἅπασιν, ἀλλ᾽ εἶ ἄρδαιαν πίονα· ἡ ζωὰ ἀκάνθας ἀφανισθῆναι, ἡ πολλῆς ἀπολαῦσι ἀδείας ζωὰ σπέρματα. εἰ ὑ δὲ μὴ ὀξύ, οὐκ αὐ ἐασπείρει ⓒⓣⓣ. εἰ ὑ μὴ ἐγίνετο ἔτι πόνων ἡ μεταβολή, ἀ ῥᾳδίως τ ἂν εἰρηται, ἀηδὲ ῥᾳδίως· τὸν μὴ βουλόμενος μεταβληθῆναι. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς πεποίηκεν. εἰ ὑ σκέπει ζωὰ πρὸς αὐτὸν προσῦδωρ, αἰδήμων αὐτὸς ὁ ποσαύτην φιλανθρωπίαν ἐπιδείξαμένος. οὐ δέ μοι σκῆφο σκῆπτ, ὅπι ἀ μία τ ἀπωλείας ἡ ὁδός, ἀηδὲ δι᾽ ἀφορίαν ἡ ἀγλίαν διεφθάρη. ⓐ μὲν γὰρ τῇ ὁδῷ εἰσιόντες εἰσίν, ⓐ βαίαυσοι ἡ ῥᾳδίως καὶ ὀλίγως εἰσὶ ⓐ ὑ σὺν τὴ πέτρᾳ, ⓐ ἀδιεξόδευτοι μόνον. ὁ γὰρ ὅτι τὰ πετρώδη ἀσπαρεῖς, φησὶ, ζωὰ ἐστὶν ὁ τ λόγον ἀκούων ἡ θύρας μὴ χαρᾶς λαμβάνων αὐτὸν, οὐκ ἔχει ὑ ῥίζαν σὺν ἑαυτῷ, ἀλλὰ παρόσον καιρὸς ὅστ᾽ ἡμερῶν ὑ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τ λόγον, θύρας σκανδαλίζεται. πάντως, φησὶν, ἀκούοντος ⓦ λόγον τῆς βασιλείας ἡ μὴ ζωέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς ἡ ἁρπάζει ζ ἐσπαρμένον· σὺν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ὅτις ὅστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν ἀσπαρείς. οὐκ ἔστι ὑ ἴσον, μηδενὸς ἐπηρεάζοντος μηδὲ ἀναμοχλεύοντος, τὴν διδασκαλίαν ὥραι θῶναι, ἡ πειρασμῶν ἐπικειμένων· ⓐ ὑ ταῖς ἀκάνθαις προσοικοῦσι, πολλῷ τούτων ἀσυγκωτότερον. ἢ ὅτι μή τι τούτων παθόντων, ἐπικαλύψωσιν τῇ προθυμίᾳ τὰ λεχθέντα ἡ τῇ διηνεκεῖ μνήμῃ. εἰ γὰρ ἡ ἁρπάζει ὁ διάβολος, ἀλλ᾽ ἡμεῖς κινοῦμεν τὸ μὴ ἁρπαγῆναι· εἰ καὶ ξηραίνεται ζωὰ σπέρματα, ἀ ῥᾳδίως τ καύσωνα ὑπομένει. ἀ γὰρ εἶπεν, ὅπι διὰ τ καύσωνα διεφθάρη, ἀηδὲ διὰ τὸ μὴ ἐχειν ῥίζαν· εἰ ἡ ἀποπνίγεται ζωὰ λεχθέντα, οὐ ῥᾳδίως ζωὰ ἀκάνθας, ἀηδὲ παρὰ τὴν συνηθείαν ἀναβαίνειν ζωῦσι. ἔνεστι γὰρ, ἐάν θέλῃς, κωλύσαι τὸν ποιμένα ζωύτιον βλαστῆσαι, ἡ ὦ πλούτῳ εἰς δέον χρήσασθαι. διὰ ὅτο οὐκ εἶπεν, ὁ αὐτὸς, ἀηδὲ ἡ μέριμνα ὁ αὐτὸς· ἀδὲ ὁ πλοῦτος, ἀλλ᾽ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου. μὴ ζώνυε τὰ σπέρματα αὐτῶν, ἀλλὰ τὸν γεωμόρον τὸν διεφθαρμένον. ἔστι γὰρ ἡ πλουτεῖν, ὡς μὴ ἀπατᾶσθαι· ὡς τὸ τῷ αὐτῷ εἶ τοῦτο, ἡ μὴ ἀποπνίγεσθαι τὴ φροντίσι. ἡ γὰρ δύο ἐλαττώματα ὁ πλοῦτος ἔχει σώματα· ὃ μὲν, καταπίπτει ἡ ἐπισχετοῦ, τὸν μέλιμνον· τὸ δὲ, μαλακωτέρους ποιοῦν, τὸν τυφλόν. ἡ καλῶς εἶπεν, ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου. πολύπα γὰρ ζωὰ τὸ πλοῦτος ἀπατᾷ. ὀνόματα γὰρ μόνον ἐστὶ, οὐκ ὄντα πραγμάτων κείμενα. ἡ γὰρ ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ δόξα ἡ καλλωπισμὸς καὶ πάντα ζαῦτα, φαντασία τίς ἐστι, ἀ πραγμάτων ἀλήθεια. εἰ πῶν τοίνυν τοῦ ζόφου τῆς ἀπωλείας, ὕστερον ὑπέδησι τὸν καλὸν γῆν, οὐκ ἀφεὶς ἀπηγανεν, ἀλλὰ διδοὺς ἐλπίδα μετανοίας, ἡ δίοδον, ὅλα δυνατὸν ἐκ τῶν εἰρημένων εἰς ταῦτα μεταβαλεῖν. καίτοι εἰ ἡ γῆ καλὴ, καὶ ὁ σπορεὺς εἷς, ἃ ζὰ σπέρματα ζὰ αὐτὰ, σχεδὸν ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα. χ. ὁ

χ. ἁλισθείς
χ. ἐκ τ καρδίας
χ. σίτειν.

ὅτι βουλόμενος μὴ ἀκριβείας συγχροτῆσαι τὸ ῥᾴδιον, τοῦτο πεποίηκε, ἵνα ὡς μηδὲν ἀφ-
ειμένος μὴ νώτου, ἀλλὰ πάντως ἀντιποιούμενος ἔχειν.

2 Καὶ συνήθησαν, φησι, πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖ-
ον καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. Καθίσας δὲ ἐκήρυ, ἐλάλει πρὸς
5 αὐτοὺς φθέγγεται,

3 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς, φησι, πολλὰ ἐν παραβολαῖς. Καίτοι γε ἐπὶ τοῦ ὄρους
οὐχ οὕτως ἐποίησεν, οὐδὲ ἐλάλει παραβολὰς τοιαύτας· τότε γὰρ ὄχλοι μόνον
ἦσαν καὶ δῆμος ἄπλαστος· ἐνταῦθα δέ, ἐξ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι. σὺ δέ μοι σκόπει πόθεν πρό-
τερον λέγει παραβολήν, καὶ πῶς τοῦ Ἡσαΐου ἅψεται τὸν Ματθαῖον. ποίαν δὴ παρα-
10 βολὴν λέγει; ἣν μάλιστα παρὰ τὴν ἐρημίαν εἶπεν, τὴν ποιοῦσαν τὸν ἀκροατὴν προσεκ-
τικώτερον. ὅπερ γὰρ αἰνιγματωδῶς ἔμελλε διαλέγεσθαι, διανίστησι τὸν ἐλάττονα τῶν ἀ-
κουόντων πρότερον διὰ τῆς παραβολῆς. διὰ τοῦτο καὶ ἕτερος εὐαγγελιστὴς φησιν, ὅτι ἐπετίμη-
σεν αὐτοῖς ὅτι μὴ νοοῦσι, λέγων· πῶς οὐκ ἔγνωτε τὴν παραβολήν; μὴ διὰ τοῦτο ἦν μόνοις ἐν πα-
ραβολαῖς φθέγγεται, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐμφατικώτερον τὸν λόγον ποιήσῃ, καὶ πλείονα τὴν μνήμην
15 ἐνθῇ, καὶ ὥσπερ ὄψιν ἀγάγῃ τὰ πράγματα. οὕτω καὶ ὁ προφήτας ποιοῦσι. Τίς οὖν ἐστιν ἡ
παραβολή; Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν, φησί. Πόθεν ἐξῆλθεν ὁ σπεί-
ρων τὸ σπέρμα παρών, ὁ τὰ πάντα πληρῶν; ἢ πῶς ἐξῆλθεν; οὐ τόπῳ, ἀλλὰ φύσει καὶ οἰκειότητι τῇ
πρὸς ἡμᾶς, ἐνδύτερος ἡμῖν γενόμενος διὰ τῆς τοῦ σαρκὸς παραβολῆς. ὅπερ γὰρ ἡμᾶς
εἰσελθεῖν οὐκ ἐδυνάμεθα, τοῦτο ἀμύρτημεν διαστειχίζοντων ἡμῖν τὴν εἴσοδον, αὐτὸς ἐξ-
20 έρχεται πρὸς ἡμᾶς. καὶ τί ἐξῆλθεν; ἀπολέσαι τὴν γῆν ἀκάνθας γέμουσαν; ἀμωρήσασθαι
σὺν γεωργοῖς; οὐδαμῶς· ἀλλὰ γεωργῆσαι καὶ ἐπιμεληθῆναι, καὶ σπεῖραι τῆς εὐσεβείας τὸν
λόγον. σπείρει γὰρ ἐνταῦθα τὴν διδασκαλίαν φησιν· ἄρουραι δὲ, τὰς ἀνθρώπων ταῖς ψυ-
χαῖς· σπορέα δὲ, ἑαυτόν. τί τοίνυν γίνεται ἀπὸ τοῦ σπέρματος τούτου; τέσσαρα ἀπόλλυται μέρη,
καὶ σώζεται τὸ ἕν.

25 4 Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσε, φησι, παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ
κατέφαγεν αὐτά. Οὐκ εἶπεν ὅτι αὐτὸς ἔρριψεν, ἀλλ' ὅτι ἔπεσεν,

χ. τὴν πέτραν, 5 Ἄλλο δέ τι τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ
ἔχειν βάθος γῆς·

6 Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

30 7 Ἄλλο δέ τι τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέδησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8 Ἄλλο δέ τι τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ
τριάκοντα.

9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Τέταρτον μέρος ἐσώθη, καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐξίσης,
ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἡ διαφορά. ταῦτα δὲ ἔλεγε, δηλῶν ὅτι μὴ ἀφηνίας ἅπασι
35 διελέγετο. καθάπερ γὰρ ὁ σπείρων οὐ διαιρεῖ τὴν ἐπιοχειμάσιον ἄρουραν, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ
ἀδιακρίτως βάλλει τὰ σπέρματα· οὕτω καὶ αὐτὸς, οὐ πλουσίοις, οὐ πένησι διαιρῶν, οὐ σοφοῖς, οὐκ
ἀσόφοις, οὐ ῥᾳθύμοις, οὐ σπουδαίοις, οὐκ ἀνδρείοις, οὐ δειλοῖς, ἀλλὰ πᾶσι διελέγετο, τὰ πρὸς ἑ-
αυτὸν πληρῶν, καίτοι προσηυδῶς τὰ ἐσόμενα· ἵνα ἐξῇ αὐτῷ λέγειν, Τί με ἔδει ποιῆσαι, καὶ οὐκ
ἐποίησα; καὶ ὁ μὲν προφήτας ὡς πρὸς ἀμπέλου διαλέγεται πρὸς τὸν δῆμον. Ἀμπελὼν Ησ. ε.
40 γὰρ ἐγεώργησεν, φησί, τῷ ἠγαπημένῳ καὶ, ἄμπελον δὲ Αἰγύπτου μετῆρεν αὐτὸς ὡς πρὸς σπεί-
ραντα. Τί δήποτε δηλοῖ; ὅτι τάχα ἔσται νῦν ἡ ἐπακοὴ καὶ βύκολωτέρα, καὶ λυθέως καρ-
ποὺς δώσει. ὅταν δὲ ἀκούσῃς, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι, μὴ θαυμολογίαν εἶναι νόμιζε.
ἐξέρχεται γὰρ ὁ σπείρων πολλάκις καὶ ἐφ' ἕτερον πρᾶγμα· ἢ ὥστε νεῶσαι, ἢ ὥστε τὰς ποταμίας
ἐκβεβρυκυίας βοτάνας, ἢ ὥστε ἀκάνθας ἀναπαῦσαι, ἢ ἄλλο τι ἐπιμελήσασθαι τοιοῦτον· αὐτὸς

μησιν, καὶ εἰκὴ λεσιτελοῦσαν, ἢ μὴ τούτων πολὺ ἢ ὃ ἤμελλον ἔχεσθαι. οὐδὲ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, εἰπὲ τῇ μητρί, ὅτι οὐκ εἰς μοι μήτηρ, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμὲ εἰπόντα ἀποτείνεται, λέγων· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; μετὰ τῶν εἰρημένων καὶ ἕτερόν τι κατασκευάζων. ποῖον δή τοῦτο; ὃ μήτε οἰκείους, μήτε ἀλλοτρίους συγχωρεῖσθαι πρὸς ἀρετῆς ἀμοιβήν. εἰ γὰρ ταύτην οὐδὲν ὠφελεῖ ὁ μητέρα εἶναι. εἰ μὴ οὐκ ἦν, ὁρᾶν γ' ἂν ἕτερος ἦν ἀπὸ συγγενείας σωθῆναι. μία γάρ ἐστιν εὐγένεια μόνη, ὃ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιεῖν. ἐκ τῆς εὐγενείας ὁ ἔσπος βελτίων οἰκείου καὶ κυριώτερος. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μήτε ὅτι παισὶν εὐδοκίμοις μέγα φρονήσωμεν, ἂν μὴ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν ἔχωμεν· μήτε ὅτι πατράσι γνωρίμοις, ἐὰν μὴ ὠφελῶμεν αὐτοὺς ὁμοίοις ἔσποι. ἔστι γὰρ ἃ μὴ γνήσιοι μὲν εἶναι πατέρα, καὶ μὴ γνήσιοι εἶναι. Λευ. ια. κζ. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ γυναικός τινος εἰπούσης, Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας· οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐβάστασέ με κοιλία, οὐδὲ, μαστοὶ οὐκ ἐθήλασα· ἀλλὰ τοῦτο, μᾶλλον μακάριοι οἱ πιστεύοντες ὃ θέλημα τοῦ πατρός μου. ὁρᾷς πῶς διὰ καὶ πανταχοῦ οὐκ ἀρνεῖται τὴν φύσιν συγχέασθαι, ἀλλὰ προτίθησι τὴν κατ' ἀρετήν; καὶ ὁ Παῦλος λέγων· ἡνίκα ἂν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι· μὴ δόξητε λέγειν, παῦλος ἐγὼ οὐκ ἔστιν ἀλλ' ὁ Χριστός· ἀλλ' ὅτι τὴν ἀσθένειαν ἐμοῦ τὴν φύσιν ἔχει. ὃ καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε· ἢ τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἀπέστρεφε τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ παιδεύων τὴν μείζονα ταύτης εὐγενεστέραν ἐπιζητεῖν. τοῦτο δὲ καὶ ἐνταῦθα κατασκευάζει, ἀλλ' αὐτὸ παραστήσεσθαι καὶ ἐμμένοντες· καὶ γὰρ πρὸς μητέρα ἐκεῖνος ἀπεστρέφετο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἔστι μου μήτηρ, οὐδὲ ἀδελφοὶ ἐκεῖνοι, ὅτι δὲ ποιοῦσι τὸ θέλημά μου, οὐδὲ ἀπεφήνατο καὶ κατεδίκασεν· ἀλλ' ἐπὶ κυρίους αὐτοὺς ἐπιστῆσαι τὸ βουλεύσασθαι, μετὰ τῆς αὐτῶν προπετοῦς ἀπειθείας φερομένους.

50 Ὁ γὰρ ποιῶν, φησί, τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, οὗτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. Ὥστε εἰ βούλοιντό τινες, ταύτην ἐρχέσθωσαν τὴν ὁδόν. καὶ ἰδοὺ ἡ ἐκπεσοῦσα γυνὴ λέγουσα, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστι μου μήτηρ, ἀλλ' εἰ βούλεται μακαρία εἶναι, τὸ θέλημα πιστεύσῃ τοῦ πατρός μου. ὁ γὰρ ληστὴς, καὶ ἀδελφὸς καὶ μήτηρ ἐστί. βαδίσῃ τὰς ἐμὰς· βαδίσῃ τὰς ἀρετάς. εἰς ὕψος αἰθέρος κεφαλὴν τὴν μετανοοῦσαν αὐτὸν; πόσαι γυναῖκες ἐμακάρισαν τὸν ἀγῶνα πρόθυμον ἐκείνου τὸν τῆς ἰδέας, καὶ πύξασθαι τοιαύτας γενέσθαι μητέρας καὶ πάντα ποιεῖσθαι; τί τούτου τὸ κωλύον; ἰδοὺ γὰρ ὁδὸς ἑτέρωθεν ἡμῖν ὁδοῦ, καὶ ἔξεστιν οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ὅτι τῆς τοιαύτης γενέσθαι τάξεως· μᾶλλον δὲ καὶ "ὅτι πολλῷ μείζονος. τοῦτο γὰρ πολλῷ μᾶλλον μητέρα ποιεῖ, ἢ αἱ ὠδῖνες ἐκεῖναι· ὥστε εἰ μακαριστὸν ἐκεῖνο, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο, ὅσῳ καὶ κυριώτερον. μὴ τοίνυν ἁπλῶς ὅτι φύσει, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσάν σε ὅτι τὴν ὑπομονὴν βάδιζε μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυνδέτου. Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν ἔδιδαξεν οὐκ τῆς οἰκίας.

Εἶδες πῶς καὶ ἐπαίνησε, καὶ ἐποίησεν ὅπερ ἐπόθουν; ὃ δὴ καὶ ὅτι τοῦ γάμου ποιεῖ. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐπεδήμησεν ἀκαίρως αὐτόσε, καὶ ὅμως οὐκ ἀντεῖπε· τοῦ μὲν πρότερα δι' ἀρετὴν ἀγωνιζόμενος τὴν ἀδέσποτον, τοῦ δὲ δευτέρου τὴν πρὸς τὴν μητέρα εὔνοιαν ὑπερεκπεμπόμενος. ὅπου δὴ καὶ ἐνταῦθα, τῆς τε κενοδοξίας ὃ νόσημα ἰάσατο, καὶ τὴν πρέπουσαν τιμὴν τῇ μητρὶ ἀπέδωκε, καίτοι καὶ ἀκαίρως αὐτόσε.

κζ΄ ιγ. 1 Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ, φησὶν, ἐκείνῃ, ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. Εἰ δὲ βουλεσθέ, φησὶν, ἰσχὺν ἐκούσαν, ἰδοὺ ἐξέρχομαι καὶ ἐξαλείψομαι. ὅπερ γὰρ σημεῖα πολλὰ ἐποίησε, πάλιν τὴν ἐκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλειαν προέχει, καὶ κάθηται παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀλιεῖων καὶ σαγηνευτὰς τοὺς ἐν τῇ γῇ. ἐκάθισε παρὰ τὴν θάλασσαν οὐχ ἁπλῶς· ἐκ τούτου αὖθις τεθήκεν ἀφιπόμενος ὁ εὐαγγελιστής. ἵνα γὰρ δείξῃ, ὅτι

ΠΕρ τοῦ φθόνου ἔλεγον, ὅτι ἀρετῆς ἀπούσης ἁπάντα τὰ εἰρημένα, τοῦτο καὶ νῦν μετὰ πολλῆς δείκνυμι τῆς τοῦ βίου σοφίας. ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι καὶ ἡλικία, καὶ φύσις, καὶ ὁ ἔρημον οἰκεῖν, καὶ ὅσα βιαίως ἀείνηστα, γνώμης οὐκ ὄντος ἀγαθῆς· σήμερον δὲ καὶ πλέον ἕτερόν τι μεμαθήκαμεν, ὅτι οὐδὲ ὁ κωφορήσας τὸν Χριστὸν καὶ τὸν δαιμόνιον ἐκβάλλον τειχεῖν, ἔχει τι κέρδος, ἀρετῆς οὐκ ὄντος. καὶ τοῦτο μάλιστα ἐντεῦθεν δῆλον· εἴ τις γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, φησὶν, εἶπέ τις αὐτῷ, ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε. ὁ δὲ λέγει· τίς ὅστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες οἱ ἀδελφοί μου; ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ ἐπαισχυνόμενος ὅτι τὴν μητέρα, οὐδὲ ἀρνούμενος τὴν γεγεννηκυῖαν (εἰ γὰρ ἐπῃσχύνετο, πῶς ἂν δῆλον ἦν ἀφ' ὧν ἐποίει τὰς μητέρας ἐκείνης) ἀλλὰ δηλῶν ὅτι οὐδὲν αὐτῇ ὄφελος τούτου, εἰ μὴ τὰ δέοντα ποιεῖ ἅπαντα. καὶ γὰρ ὅθεν ἐπεχείρησε, φιλοτιμίας ἕνεκα τοῦτο εἶπε. ἐβούλετο γὰρ ἐνδείξασθαι τῷ ὄχλῳ, ὅτι κρατεῖ ἡ αὐξητικὴ τὰ παιδία, οὐδὲν οὐδέπω τοιοῦτον περὶ αὐτὸν μέγα φαντάζοντα. διὸ ἡ ἀκαίρως προσῆλθεν. ὅπερ γοῦν ἡ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος τῷ ἀπόστολος. δέον γὰρ εἰσελθόντας ἀκοῦσαι μετὰ τοῦ ὄχλου, ἢ μὴν τοῦτο βουλομένους διαμεῖναι καταλύσαι τὸν λόγον, ἡ ὅτε προσελθεῖν· ὁ ὃ ἔξω καλοῦσι αὐτόν, ἡ ὅτι πάντων ὕστατοι ποιοῦσι, φιλοτιμίαν ἐπιδεικνύμενοι προσεπιλύω, ἡ δείξαι θέλοντες ὅτι μετὰ πολλῆς αὐτῷ ὑποτάττονται τῆς ἐξουσίας· ὅπερ καὶ ὁ βαπτιστὴς δείκνυται ἐγκαλῶν. αὐτὸς γὰρ τοῦτο αἰτιώμενος ὕστερος ἦλθεν, εἴ τις αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις· ὥστε οὐ μικρὰ ἔλεγε· μὴ γὰρ οὐκ ἐμοῦ κρείττονος ἔπεσος; μὴ γὰρ οὐκ ἐμὲ κατ' ἰδίαν ἀφαιρεθῆναι; εἰ δὲ μὴ λαλῆσαι ἐβούλετο; εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας δογμάτων, καὶ ἐμὲ τοῦτο προσδεῖται ἐκβαλεῖν ἐξεῖναι τὸ ἐπὶ πάντων εἰπεῖν, ὥστε ἡ σὺν ἄλλης κερδαίνειν· εἰ δὲ περὶ ἑτέρων τῶν αὐτοῦ διαφερόντων, οὐκ ἐκβαλεῖν ὅτου κατεπείγει. εἰ γὰρ πατέρα θάλπειν οὐκ ἀφῆκεν, ἵνα μὴ διακόπῃ ἡ ἀκολουθήσις, πολλῷ μᾶλλον τοῦ αὐτοῦ δημιουργείαν καταλύσαι οὐκ ἐκβαλεῖν ὑπὲρ τῶν σοὶ προσηκόντων. ὁρᾷς δῆλον ὅτι χειροδεξίᾳ τοῦτο μόνον ἐπίοιεν· ὃ καὶ Ἰωάννης δηλοῖ ἔλεγε, Ὅτι σοὶ αὐτοῖς ἀδελφοὶ αὐτοῦ βαπτίζουσι εἰς αὐτόν· ἃ δὲ ῥήματα ἡ αὐτῶν ἀπαγγέλλει δι' ἃ πολλῆς χέμουσα ὑποκρίσεως, λέγων, ὅτι εἶλκυσε αὐτὸν βαπτίσματα, δι' ἕτερον μοι δοκεῖ, "ἵνα αὐτοὶ δόξαν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου σημείων καρπώσωνται. εἰ γὰρ τοιοῦτα ποιεῖς, φησι, δεῖξον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. δοκεῖς γάρ τι ποιεῖν χρυπτῷ, ἡ ζητεῖ αὐτὸς φανερὸς εἶναι· ὅτε ἡ αὐτὸ αὐτοῖς ἐπετήμησε, τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν ἀπιώμενος γνώμην. ὅπερ γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι ὠνείδιζον καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ὅστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός, οὗ ἡμεῖς ἴσμεν τὸν πατέρα ἡ τὴν μητέρα; ἡ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οὐχὶ πρὸς ἡμῶν εἰσι; τοῦ βουλόμενοι τοῦ ἀπὸ τοῦ γένους ἀπεκρούεσθαι, ὅτι τοῦ τῶν σημείων αὐτὸν ἐκάλουν ὑπόδειξιν. διὰ τοῦτο αὐτοὺς διαμαρτάνει, ὃ πάντων αὐτῶν βουλόμενος ἰάσασθαι. ὡς εἶτε ἀρνήσασθαι ἤθελε τὴν μητέρα, ὅτε ἐκένοι ὠνείδιζον, ὅτε δὲ ἠρνήσατο· νῦν ἡ φαίνεται τοσαύτην αὐτῆς ποιούμενος πρόνοιαν, ὡς ἡ πρὸς αὐτὸν τὸν σταυρὸν, τῶν πάντων μάλιστα πιστευθῆναι μαθητὴν παρακαταθέσθαι αὐτῇ, ἐκ πολλὰ ἂν αὐτῆς ὑπέσχηται. ἀλλ' οὐχὶ νῦν τοῦτο ποιεῖ, κηδόμενος αὐτῆς ἡ τῶν ἀδελφῶν. ὅπερ γὰρ ὡς δυσεφίκτῳ προσεῖχον φιλοῦσι ἐκ πολυδόξοις, ὃ νόσημα ἐκβάλλει, οὐχ ὑβρίζων, ἀλλὰ διορθούμενος. σὺ δέ μοι μὴ τὰ ῥήματα ἐξέταζε μόνον τὰ ὑπὲρ τιμῶν ἔχοντα σύμμετρον, ἀλλὰ ἡ τὴν ἀποπίδυ ἡ τὴν πάλμυν τῶν ἀδελφῶν, ἵνα ἐτόλμησαν, καὶ τὸ ὑπερβάντα ἵνα (ὅτι οὐχὶ φιλὸς αὐτοῦ ἦν, ἀλλ' ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ) καὶ τί βουλόμενος ἐπετίμα (οὐδὲ γὰρ ἐξαπορῆσαι θέλων, ἀλλ' ἀπαλλάξαι τὸν τυραννικώτατον πάθους, ἡ χρὴ μικρὸν ἀναγαγεῖν εἰς τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, ἡ πεῖσαι ὅτι οὐχὶ ἡμῖς αὐτῆς μόνον ὅστι, ἀλλὰ καὶ δεσπότης) ἡ ὅτι σφόδρα προέπουσαι καὶ αὐτῷ τῷ ὑπερ-

μενον,

χ. δεικνυται.

χ. ἵνα ἡ

χ. αὐτὸς

Ιωαν. ζ. ε.

Matθ. κγ. ιβ. Mαρ. ε. γ.

πλήθημεν ῥαθυμοῦντες; γελῶντες; διαβαλλόμενοι; ἃ τὰ αὐτὰ πάλιν ἔξαι, τὰ πέζα, καὶ κόρις, καὶ πολυτίλεια, ⁊ χρήματα, ⁊ κτήσεις, καὶ οἰκοδομαί; καὶ τί τὸ τέλος; θάνατος. τί δὲ τέλος; τίφος καὶ κόνις καὶ σορὸς καὶ σκώληκες. ὅπιδειξώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς ὅτι ζῶμεν, ποιήσωμεν τὴν γλῶτταν ἀφανῆ· ἐντεῦθεν δείξωμεν ἕλληνες, ὅσων εἰσὶ τὰ πεφερημένοι καλῶν. ὅταν γὰρ ἴδωσι καλῶς ἡμᾶς πολιτευομένους, τὴν ὄψιν αὐτῶν θαύσονται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ὑπτιεικεῖς, ὀργῆς καθαρούς, ἐπιθυμίας πονηρᾶς, βασκανίας, πλεονεξίας, ⁊ ἄλλα πάντα καταρθωθέντας, ἐροῦσιν· Εἰ ἐπαῦτα ἄγγελοι γεγένασι ⓐ χειστιανοί, τί ἔσονται μὴν τὴν ἐντεῦθεν ἀπόδημίαν; Εἰ ἔνθα ξένοι εἰσίν, ὅπου λήμψονται, ὅταν τὴν πατρίδα αὐτῶν ἀπολάβωσιν, πλίονες γνήσονται; ὅπου καὶ σκηνοὶ βελτίους ἔσονται, καὶ ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας ᾿᾽δραμεῖται οὐκ ἔλαττον ἢ ὅπερ τῶν ἀποστόλων. Εἰ γὰρ δώδεκα ὄντες σκηνοὶ, πόλεις ὁλοκλήρους καὶ χώρας ἐπέστρεψαν· Εἰ πάντες γνησιώμεθα διδάσκαλοι μᾶλλον τῆς τοῦ βίου ὑπιμελείας, σύνοισον πῶν ἀρθήσεται ⁊ ἡμέτερον. ὁρᾶς γὰρ ὅτως ὑπισῶται ⓦ ἕλληνα νεκρὸν φιλοσόφως, ὡς δὴ θεσπὸς φιλόσοφος. ὡς μὲν γὰρ σκηνοὶ συμπλαγήσεται, ἀπὸ τούτου κερδανῶ. σκηνοὶ γένωνται καὶ πλείονες, τοῦτο ὑμᾶς μᾶλλον, καὶ μᾶλλον πάντος αὐτῶν γεωργεῖ τὸν ψυχῶν. ὑπιμνησώμεθα τοίνυν ἡμῶν αὐτῶν, ἵνα καὶ σκείνους κερδανώμεθα. ὁρᾶτι γὰρ λέγω φορτικόν· ἃ λέγω, μὴ χάμει· οὐ λέγω, καταλίμπανε πόλεις καὶ ἀφίσασο πολιτικὴν πραγμᾶτ· ἀλλ᾽ ἐν τούτοις ὦν, δείξον τὴν ἀρετήν. καὶ γὰρ οὐ μέσαις πόλεσι γρεφομένους βούλεται μᾶλλον θύδοκιμεῖν τῶν τὰ ὄρη κατειληφότων. ᾯ γε; ὅτι πολὺ ὁ κέρδος ἐντεῦθεν ᾗ. ὁρᾶτις γὰρ χάμει λύχνον, καὶ πῆσιν αὐτὸν ὑπὸ ⓜ μόδιον. ὄχι τοῦτο βούλεται, ὅτι τῆς λυχνίας κεῖται, ἀλλ᾽ ἵνα πολὺ ὁ φῶς λάμπῃ. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οὐ τὰ ὄρη κατειληφότες, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μέσοις ὄντες,

σιν ἀποτηγμιζόμθροι, ϗ τοσαύτ̃ων ὀδυνῶν ἔχοντες, ὅσ̃ων οὐδὲ εἰπεῖν δυνατόν. εἰ γὰρ τ̃ῶν ἐν ζῶσθα χαμομθνων ζᾶς δριμείας ἀλγηδόνας οὐδεὶς δυνατ̃αι ᾠδαξῆσαι λόγ̃ῳ· πολλῷ μᾶλλον τ̃ῶν ζῶντα ἐκ̃ῆ παχόντων. ἐν ζῶῷ μ̃ὲν γὰρ, ἐν βεβχεία χαιεσῦροπῇ ὃ πᾶν γίνεται· ἐκεῖ γ̃ὰρ, χάιεται μ̃ὲν, ϗ δακπνᾶται γ̃ὰρ ὃ χαόμθνον. τί τοίνυν ποιήσωμθν ἐκεῖ; χαὶ γὰρ
5 ωὸς ἐμαυτὸν ζᾶντα λέγω. ϗ εἰ σύ, φησὶν, ὁ διδάσκαλος, ωὸῖ σεαυ̃τ̃ῷ ζῶντα λέγ̃ῃς, οὐδὲν ἐμοὶ μέλει λοιπόν. τί γὰρ ϗαυμασὸν ἐμὲ χολάζεσθαι; μὴ, ωὸδαχαλῶ, μηδεὶς ζωντ̃ι τ̃ῶ ζητείτω τ̃ὸ ωὸδαμθῆναι. ϗ γὰρ ἔ''ὄστιν αὕτ̃η ωὸδαψυχή. εἶπέ γὰρ μοι, ϗχὶ ἀσώματος δυνάμις ἰῶ ὁ δ̃ῃάβολος; ϗ τ̃ῶν ἀνθρώπων βᾳτίων; ἀλλ' ὅμως ὑπ̃έπεσεν. ἆρ' οὖν ἐστιν ὅστις ωὸδαμθῆναι ἐκ τ̃ὸ μετ' ἐκείνου χολάζεσθαι λήψεται; ϗδαμῶς. τί δαὶ ⓐ ὁ Αἰ-
10 γύπ̃τ̃ιος πάντες; ϗχὶ ϗ τ̃ὸν ἐν ἀρχαῖς ἑώρων χολαζομθνους, ϗ ἑκάστ̃ου οἰκίαν πτίγος ἔχουσαν; ἆρ' οὖν ἐντεῦθεν * ϗ πρεκλήθησαν ⓒ αἰσθάνθυσαν; ϗ δῆτα. ϗ δῆλον ὡς ὧν μ̃ὴ ζῶντα ἐποίησαν, ὥσπερ ἐπ̃ὸ τινος φλογὸς μασιζόμθνοι, ζωεπισπάντες τ̃ῶ βασιλῇ, ϗ ἀναγκάσαντες ἐκβαλεῖν τ̃ῶν Ἑβραίων ⓦ δῆμον. ⓒ γὰρ σφόδρα ψυχρὸς ζῶν̃ ὁ λόγος, ὃ νομίζειν ωὸδαμθῆναι φέρειν ὃ μ̃ὴ πάντων χολάζεσθαι· ὃ λέγειν, ὡς πάντες, χαὶ ἐγώ.
15 τί γὰρ χρὴ λέγειν τ̃ὸν γέενναν; ἐνόησόν μοι ζῶν̃ ἐπ̃ὸ ποδαλγίας χατεχομθνους, ἐπ̃ὅταν ἐπ̃ὸ δριμείας ὀδύνης χατατείνωνται, χαὶ μυείας δείξῃς χαλεπώτερα πάσχοντας, ὑσ̃ὴ εἰς νοῦν λαμβάνουσι. τὸ γὰρ ὑπτεταμθνον τ̃ῆς ἀλγηδόνος ϗ συγχωρεῖ ᾧ λογισμ̃ῷ φολλὰ ἵνα ἔχῃ, εἰς τὸ λογίσασθαι ἑτέρως χαὶ ωὸδαμθῆναι θύρειν. μὴ τοίνυν ταῖς ψυχρ̃αῖς ζῶντας ἐλπίσι πεφωμθα. τὸ γὰρ δέξασθαι ωὸδαμθῆναι ἐκ τ̃ὸ πέλας χαλὸν, ἐν τοῖς συμ-
20 μέξεσι γ̃ίγ̃ν τ̃ῶν παθῶν· ὅταν δὲ ἐπ̃αρέχῃ ἡ βάσανος, ϗ ζάλης ἢ πάντα μεσὰ ἔισδυ, χαὶ μηδὲ ἑαυτ̃ῷ ἐφ̃ίστ̃αι ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἔχῃ, πόθεν χαρπώσεται ωὸδαμθῆναι; ὥστε γέλως πάντα ζῶντα τὰ ῥήματα ϗμῶν τοῖς παίδων ἀνοήτων ἐοικότα. τ̃ῦτο γὰρ ὃ λέγ̃ῃς ἐν ἀθυμίᾳ συμβαίνει, ϗ ἐν ἀθυμίᾳ συμμέτ̃ῳ, ὅταν ἀκούσωμθν ὅτι ὁ δεῖνα ὃ αὐτὸ ἔπαθεν· ἔστι γ̃ὰρ ὅτε οὐδὲ ἐν ἀθυμίᾳ. εἰ γ̃ὰρ ἐκ̃ῆ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχει, πολλῷ μᾶλλον ἐν ὀδυνῃ ϗ πόνῳ ἀρ-
25 ρήτῳ, ὡ̃ὸ βρυγμὸς τ̃ῶν ὀδόντων δείκνυσι. ϗ οἶδα μ̃ὲν φορτικὸς ὢν ϗ λυπῶν ὑμᾶς ἀκ̃ὰ τ̃ὸ ῥημ̃ᾶ τ̃ὸ τῶν· ἀλλὰ τί πάθω; ϗ γὰρ ἐβουλόμθν ζῶντα λέγειν, ἀλλὰ ⓒ ἐμαυτ̃ῷ ϗ πᾶσιν ὑμ̃ῖν ἀρετὴν ζωεδέναι. ὅθ̃ὲν γ̃ὰρ ἐν ἁμ̃ῥτ̃ήμασιν ἐσμεν ⓐ πλείους, ὡς δῦ μοι δοῦν ἀληθῶς δυνηθῆναι λυπῆσαι ὑμᾶς, ϗ καθικέσθαι τ̃ῆς ᾳ̃ῥοσίας τ̃ῶν ἀκροωμθνων; τότε δῦ ἅπαντας ἀνέπαυσάμθν· νῦν δ̃ὲ δέδοικα μή πινες καταφερπόσωσι τ̃ῶν λεγομθνων, ϗ μείζων
30 ἡ κόλαπις ᾳ̃ὰ τ̃ὴν ὀλιγωρίαν τ̃ῆς ἀκροάσεως ἦμπαν. οὐδὲ γὰρ, εἰ δεαπότ̃ου ζωὸς ἀπειλοῦντος τ̃ῶν ζωδούλων τις ἀκούων καταφερεῖ τ̃ῆς ἀπειλ̃ῆς, ἀπμορπτὶ πρ̃έδραμθν αὐ αὐτὸν ὁ ἀγωνακλήσας, ἀλλὰ ⓒ τ̃ῦτο ἐπ̃ὰθεπς ἀπ̃ῷ χολάσεως ἀπ̃ῆλθετο μείζονος. δ̃ῃὸ ωὸδαχαλῶ, χατημ̃ύξωμθν ἑαυτ̃ὸν τ̃ῶν ωὸῖ γέενπς ἀχούοντες λόγων. οὐδὲν γὰρ ἥδιόν ἐστι τ̃ῆς ᾳ̃αλέξεως ζωύτης, ὅθ̃ὲν τ̃ῶν ωὸραγμάτων οὐδὲν πικρότερον. χαὶ πῶς ἡδὺ ὃ
35 ωὸῖ γέενπς ἀχοῦσαί, φησι; ὅθ̃ὲν ἀνδὸς ὃ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν, ὥσ̃ῥ ἀπχρούεσθαι τὰ δοχεῖῶτα φορτιχὰ εἶναι ῥήματα, χαὶ ωὸῖ τ̃ῦτ̃ο ἑτέρων ἀ̃ῖθπιν ἡδύτ̃ιον. συ-ρέφει γὰρ ἡμ̃ῶν ζᾶς ψυχὰς, ϗ ἀλαζονεστέρους ποιῇ, ϗ μετιωείζει τ̃ὸν ὄγκον, ⓒ ωὸ-ρεῖ ⓦ λογισμὸν, χαὶ τ̃ὸν ποιητ̃ὴν τ̃ῶν ὑπθυμιῶν ἐχβάλλει πολιορχίᾳ, ⓒ ἰατρεία ὃ ωὸρ̃ᾶγμα γ̃ίγ̃ν. δ̃ῃὸ δὴ μ̃ὴ τ̃ῆς χολάσεως δότε μοι χαὶ τ̃ὸν ἀγμ̃ὸν εἰπεῖν. χα-
40 θάπερ γὰρ ὁ Ἰουδαῖος ⓐ Νινῖται χατακρινοῦσι τότε, ὅτ̃ω χαὶ ἡμᾶς πολλοὶ χατακρινοῦσι τ̃ῶν δοχιμωτ̃ων χαταδεεστέρων νῦν. ἐνοήσωμθν τοίνυν ὅσος ὁ γέλως, ὅση ἡ χατάγνωσις· ἐνοήσωμθν ϗ βάλωμθρ πινα ἀρχὴν χαὶ νῦν, χαὶ φύγωμ̃ν μετάνοίας. ωὸῖς ἐμαυτὸν ζᾶντα λέγω, ωὸῖ σοὶ ἐμαυτ̃ὸν ζᾶντα ωὸδαιω· ϗ μηδεὶς ὀργιζέσθω ὡς χατηχρημθνος· ἀφώμθα τ̃ῆς ὁδοῦ τ̃ῆς γενπς. μέχρι πότε πνυφή; μέχρι πότε δῦσις; οὐχ ἐπλησθημθν

πλήσθημθν

ἑλλιῶν ἑαυτὸν ἔταιρον, πῶς γὰ ἐκείνων ἐφεψόμενον. ὥστε καὶ μικρόν τι δοκῶσι σωφρονεῖν νῦν, διὰ ⓦ τὴν βασιλέως φόβον ἡσυχάζουσιν· ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἦν, πολλῷ τῶν πρότερον χαλεπώτερα ἐτόλμησαν ἄν. σὺ γὰρ τοῖς ἄλλοις πονηραῖς ἔργοις νικῶσι σεαυτὸν ἐμπόροθεν, γοητείας, μαγγανείας, ἀστελτείας * μὴ πολλῆς ἐπιδεικνύμενος τῆς ἀφροσύνης· καὶ τοῖς ἄλλοις γ' (καὶ τοι τοσούτῳ χαλεπῷ κατεχόμενοι) πολλάκις ἐσασίασαν, καὶ βασιλέων κατεξανέστησαν, ὡς καὶ τοῖς ἐμάτοις ἐπιβουλὰς κακοῖς. χ. νῦν * πάντα

ΗΘΙΚΟΝ Ποῦ νῦν εἶσιν ⓐ τὰ σημεῖα ζητοῦντες; ἀκουέτωσαν ὅτι γνώμης χρεία λογισμόνος· καὶ μὴ αὐτὴ πρὸ σημείων σοὶ ὄφελος. ἰδοὺ γοῦν ⓐ μὲν Νινευίτας χωρὶς σημείων ὑπέστρεψε· ὅταν γὰρ μὴ τοσαῦτα θαύματα χεῖρες ἐβλύζοντο, τὰ δαιμόνων ἀπείρων οἰκητόρια ἑαυτὸν κατέσησαν, καὶ μυρίας ἐπιπασάσαντο συμφορὰς καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ ἅπαξ ὁ εἰς ἐλευθερωθεὶς τῆς κακίας μὴ σωφρονισθῇ, πολλῷ χαλεπώτερα πείσεται τῶν πρότερον. διὰ γοῦν τοῦτο εἶπεν, ὅτι οὐχ εὑρίσκει ἀνάπαυσιν, ἵνα δείξῃ ὅτι πάντως καὶ ὀξ ἀνάγκης λήψεται ⓦ τοιοῦτον ἢ τῶν δαιμόνων ὑπόδυλή. καὶ γὰρ ἀπὸ δύο τούτων σωφρονισθῆναι ἔδει, ἀπό τε τῶν παθῶν πρότερον, ἀπό τε τῶν ἀπαλλαγῆναι· μᾶλλον γὰ καὶ πείσει πρότερον, ἢ τὴν χείρονα πεῖσαι θαι ἀπειλή. ἀλλ' ὅμως οὐδενὶ τούτων ἐγίνοντο βάρβαροι. ταῦτα γὰ μὴ πρὸς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰρῆσθαι χρεὼν αὖ ἔχει, ὅταν φωτισθέντες καὶ τῶν πρότερον ἀπαλλαγέντες κακῶν, πάλιν τῆς αὐτῆς ἐχόμεθα πονηρίας. ἢ γὰρ χαλεπωτέρα λοιπὸν ἔσται ἡ κόλασις τῶν μὴ ταῦτα ἁμαρτημάτων. διὰ τοῦτο καὶ τοῦ δεσπότου ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς, ἵνα μὴ χεῖρόν σοι γένηται καὶ ταῦτα πρὸς ἂν θεσπέσιον πεπονθὼς ἐκπεπτωκὼς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. ἢ ἵνα χείρων ἐμοὶ φησι, πείσεσθαι πεύσῃ; πολλῷ χείρων καὶ χαλεπώτερος. μὴ γὰρ δὴ γένοιτο τοσαῦτα ἡμᾶς ὑπομεῖναι, ὅσα δυνάμεθα παθεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀπορεῖ ἡμῶν ὁ Θεός. καὶ γὰρ ὁ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, ὅτι καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ. ἢ τοῦτο καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ ἐγκαλῶ διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ. Εἶδον γάρ σε, φησὶ, πεφυρμένην ἐν αἵματι· καὶ ἔλουσα καὶ ἔχρισα, ἢ ἐνέδυσα σοι ὅμοια ἐμαυτῇ κάλλη σε· καὶ ἐξεπορνεύθης, φησὶν, ὅπερ οὐκ ὁμοιοῦσθαί σοι· διὸ καὶ χαλεπώτερα ἀπειλῶ σοι ἁμαρτάνουσιν. εἰ πάντων γ' μὴ τῶν κολάσεων λογίζῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπειλῶν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν. "ποσάκις γοῦν ἂν αὐτῷ ἡμάρτομεν κακῶν, καὶ ἔτι μακροθυμεῖ; ἀλλὰ μὴ θαρρῶμεν, ἀλλὰ φοβηθῶμεν. καὶ γὰρ ὁ Φαραὼ, εἰ οὐκ ἂν ἐφθάνεν πληγὰς ἐπαιδεύθη, οὐκ ἂν ἔλαβε πεῖραν τῶν ὑστέρων, οὐκ ἂν μὴ ταῦτα ἅμα αὐτῷ ὡ τράτῳ κατεπονήθη. ταῦτα γ' λέγω ὅτι πολλοὶ οἶδα καὶ ⓦ Φαραὼ καὶ νῦν λέγοντας, οὐκ οἶδα ⓦ Θεόν, καὶ ὧ πλῷ καὶ τῇ πλουσίᾳ μακροθυμίᾳ καταπλουτοῦντας τοῦ ἀναθυμώσεως. πόσοι, τὸ Θεοῦ κελεύοντος αἰτίαν τὴν ἀπειλὴν, οὐδὲ ⓦ πόνον ἀνέχονται χαλάσαι; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐρυθρὰν θάλασσαν διαβῆναι νῦν λαπὸν, ἀλλὰ πέλαγος ὅτι πυρός, πέλαγος οὐ τοιοῦτον οὐδὲ τοσοῦτον, ἀλλὰ πολλῷ μεῖζον καὶ ἀγριώτερον, οὐ τὸ πυρὸς ἔχον τὰ κύματα, πυρὸς ξένου καὶ ὠμοῦ καὶ θηριώδους. ἀβυσσός ἐστιν οὐκ μεγάλη φλογὸς χαλεπωτάτης. πάντα γοῦν τὸν πῦρ καθεῖς ἔχει· ὅτι ἰδεῖν, ἀγρίῳ τινὶ θηρίῳ εἰκώς. εἰ γὰρ τοῦτο τὸ αἰσθητὸν τοῦτο καὶ ὑλικὸν πῦρ, ὥσπερ θηρίον οὐκ ἐπηδῶσαν τῆς καμίνου, ἐφύλαττε τοὺς ἔξω καθημένους ὅτι τῶν τεφρῶν παῖδων, οὓς οὐκ ἐργάσεται οὐκ ἐμοῦ ἔμπεσοῦσας; ἀκούσει καὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λεγόντων τῶν προφητῶν· Ἡμέρα Κυρίου ἀνίατος, θυμοῦ καὶ ὀργῆς πλήρης. οὐδεὶς γὰρ ἔσται ὁ παρισάμενος, οὐδεὶς ὁ ἀξιαγώνιστος, οὐδὲ μοῦ τὸ πρόσωπον ὃ ἡμέρᾳ καὶ γαλεπῶν. ἀλλ' ὥσπερ ⓐ τὰ μέταλλα ἐργαζόμενοι χαλεποῖς ὑπὸ δεσπόταις καὶ ὠμοῖς καὶ οὐδένα τῶν οἰκείων βλέπουσιν, ἀλλὰ τὸν ἐπιστάτην μόνον· ὅτω δὴ καὶ τότε, μᾶλλον γ' ἢ οὐχ ὅπως, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οἶσθα μὲν γὰρ δυνατὸν καὶ πρόσωπα καὶ δεήσεις καὶ δικαιώματα τοῦ βασιλέως, καὶ λῦσαι ⓦ καταδικασθέντα· ἐκεῖ δὲ οὐκ ἔστι. οὐ γὰρ" ἐφεῖται, ἀλλὰ μόνον

χ. ἐπὶ τοῦ ἐρίστ. χ. πολλάκις χ. ἀμοιβὰς τινας;

στιν

μβμα· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν ἀπορρήτων πεφροντικὼς ἀγαθῶν. ἐπεὶ οὖν αὐτὸν κατέκρινε, δείξας ὅτι πολλοῦ τοῦ ἀξίου ἀπολείπεται καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀγνωμοσύνην, καὶ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀθετήσεως, τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους πολλῶν, καὶ τὴν Νινευϊτῶν καὶ τῆς βασιλίσσης ἀπέδειξε, ὅτι λέγει καὶ τὴν καταληψομένην αὐτὸν κόλασιν· αἰνιγματωδῶς μέν, λέγει γὰρ ὅμως, πολὺ τὸν φόβον ἐνεφαίνετο τοῖς διηγήμασι.

43 Ὅταν γὰρ, φησὶν, ἐξέλθῃ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, περέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον,

44 Λέγει· ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν, εὑρίσκει σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

45 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερα ἑπτὰ πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Εντεῦθεν δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τὰ χαλεπώτατα πείσονται. ὅθεν γὰ εἶπεν, ἄνδρες Νινευῖται κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην· ἵνα μὴ δόξῃ τοῦ τοῦ χρόνου μέλλησιν καταφέρειν τὴν κρίσιν, καὶ ῥᾳδιωτέρους ἡμᾶς ποιῇ), εἰσάγει ἑφίστασιν αὐτοῖς τὰ δεινά. ὃ καὶ ὁ προφήτης Ωσηὲ αὐτοῖς ἀπειλῶν ἔλεγεν, Ὅπου ἔσονται ὥσπερ ὁ προφήτης ὁ πνευματοφόρος ὁ ἔνθεος ἀνὴρ ὠσ. θ. ιε.
πος, ὁ πνευματοφόρος· τοῦτ' ἔστιν, ὥσπερ μανιώδεις καὶ βακχευομένους τοὺς τῶν ποιητῶν πνευματοφόρους καὶ ψευδοπροφήτας. προφήτην γὰρ οὐ τὸν ἔνθεον, καὶ ψευδοπροφήτην φησὶν, οἵους εἶναι μαντεῖς. τοῦτο δὴ καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν, φησὶν ὅτι τὰ ἔσχατα χ. ἐστήσει
πείσονται). Εἶδες πῶς πάντα ἀνέτρεψεν αὐτοῖς; ὥστε ὅτι δὲ προσέχει τοῖς λεγομένοις; ἀπὸ τῶν παρόντων, ἀπὸ τῶν μελλόντων, ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων (ἀπὸ τῶν Νινευϊτῶν λέγω καὶ τῆς βασιλίσσης) ἀπὸ τῶν προκεκρυκότων Τυρίων καὶ Σιδωνίων· ὃ καὶ οἱ προφῆται ἐποίουν, τοὺς ἡμᾶς Ρηγᾶν προσήκοντες, καὶ τὴν νύμφην τὴν οὐκ ἐπιλαθησομένην τὸν κόσμου τοῦ οἰκείου Ιερ. λα.
καὶ τῆς σηδονοσμίδος, καὶ τοῦ βοῶν τὸ εἰδότα τοῦ κλησάμενον, καὶ τὸν οἶον τὴν φάτνην ἐπιγινώσκοντα. ὅπου δὴ καὶ σὺ, ἀπὸ συγκρίσεως προσάγουσα αὐτῷ τὴν ἀγνωμοσύνην, λέγει τὴν ὑμετέραν λιπών. Ἵνα ποτ' οὖν δείξῃ τὸ εἰρηνεύοντας καθάπερ δαιμονιώντας, φησὶν, ὅταν ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀρρωστίας ἐκείνης, δυσχερεστέρους ἡμῶν), χαλεπωτέραν ἐπισπῶνται καθ' ἑαυτῶν τὴν φαντασίαν· ὅπου καὶ ὑφ' ὑμῶν ἦμεν. καὶ γὰρ καὶ ἐμπεσεῖν δεῖ κατείχεσθαι δαίμοσι, ὅτε τὰ εἴδωλα προσοικειοῦσθε καὶ τοῖς υἱοῖς ὑμῶν ἐσφάττετε τοῖς δαιμονίοις, πολλῷ δαιμονικωτέρους μανίας· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐγκατέλιπον ὑμᾶς, ἀλλ' ὀξέως ἦλθον τὰ δαίμονα ἐκφοβοῦντες τὴν προφητῶν, καὶ δι' ἐμαυτοῦ πάλιν ἦλθον ἐπιπλέων ἐκκαθᾶραι ὑμᾶς βουλόμενος. ἐπεὶ οὖν οὐ βούλεσθε προσέχειν, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ὀφλισκάνετε πονηρίαν (τοῦ γὰρ προφήτας ἀνελεῖν, πολλῷ μείζονι καὶ χαλεπωτέρῳ δοκεῖ καὶ αὐτὸν κατασφάξαι) διὰ τοῦτον χαλεπώτερα πείσεσθε τῶν προτέρων, τῶν τὸν Βαβυλῶνα λέγω καὶ τὸν Αἴγυπτον, καὶ τὸν Ἀντίοχον τὸν προφήτην. τὰ γὰρ ὅπου Ουεσπασιανοῦ καὶ Τίτου συμβάντα αὐτοῖς πολλῷ μᾶλλον τούτων χαλεπώτερα. ὅθεν καὶ ἔλεγεν· Ἔσται θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ μὴ ἔσται. Ματθ. κδ. κα.
τοῦτο δὲ μείζον δηλοῖ τὸ ἐπιτίμημα, ἀλλ' ὅτι τὴν ἀρετὴν ἁπάσης ἔσον) ἔρημον καθίλεν, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων ἐνέργειαν ἀνεπιχείρητον μᾶλλον ἢ τότε. Ὅτε μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἡμάρτανον, ἀλλ' ἔμενον ἦσαν καὶ τοῦ καθορθοῦντος ἐν αὐτοῖς, καὶ τοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ τοῦ πνεύματος χάριτος ὑπομενούσης, διορθουμένης, τὰ πολλὰ ἐκ τῆς ἀπόντα πληροῦσα· νυνὶ δὲ καὶ ταύτης καθῄρηνται ἐρημωθήσονται τῆς κηδεμονίας, φησὶν, ὥστε καὶ ἀρετῆς πλείονα ἀσθένειαν καὶ συμφορᾶς ὑπόστασις, καὶ δαιμόνων ἐνέργεια τυραννικωτέρα. ἴστε οὖν καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας, ὅτε ὁ πόλεμος ἀσεβείᾳ νικήσας Ἰουλιανὸς ὀξέως ἀνῄρητο, πῶς μὴ τῶν

ἐλλείψων

ὕτεμ ἀπ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶ ὀνυμφίος. ☩ σὺ ζωῦτα, ὑ δοῆσι) αὐτῆ σημεῖον, εἰ μὴ ὃ σημεῖον Ιωνᾶ τὺ ωεοφήτυ, ϗ ὅτι γὰρ αὐτῶ πείσι) δηλοῖ, ☩ ὅτι σοδὶν κερδδμεῦσι. ἕτο γὰρ μὴ ζωῦτα ἐδήλωσεν, ἀλλ᾽ ὅμως ☩ ταῦτα εἰδὼς ἀπέθανε. ὃσαύτη ἰὼ αὐτὶ ἡ κηδεμονία. ἵνα γὰρ μη νομίσῃς ὅτι κὴ τὰ ἐξῆς ζιαῦτα ἔσαι ὅτὶ τῶ Ιευδαίων, εἶα ὅτὶ τὰ Νινδιτῶ, ϗ ὅπισραφόσυ), ϗ καθάπερ ἐκείνοις στιομδίλω τὶω πόλιν ἔσησε, ϗ σοῦ βαρβαρίες ἐπίσρεψεν ὅτε ϗ ὅτοι μὴ τὶω ὁιάσασι ὅπισρέφοσιν, ἀκύσυσι πῶς τοιωδυτίον ἀπδμ δηλεῖ. ὅτι γὰρ σοδὶν καρπώσου) σὺ τιδῆν ☩ εἰς τὶω εἰκείδυ θέρτισίδμ, ἀλλὰ κὴ δύϗκεσα πείσυ), ϗ τῶτο ἐξῆς ἐδήλωσε δ᾽ϕὰ τῶ κῦ Ⓜ δαίμοια ωᾦδειγματος. τίως γὰρ ὧν μέλλοισι παϕὴν μὴ ζωῦτα ἀπολεγεῖται, δεικνὶς ὅτι δικαίως πείσου). ζαὶ μὶ γὰρ συμφορὰς αὐτῶ ϗ τὶω ἐρημίδμ, ἀπὸ τῶ ωᾦδειγματος ἐκείου " πῦ ἔσησε. τίως γὰρ δεικνεσιν, ὅτι δικαίως ζωῦτα πάντα ὑ τοιωδυσιν ὅπερ ☩ ὅτὶ τῆς παλαιᾶς ἐποίει. ϗ γὰρ τὰ Σοδδμα μέλλων καθαιρεῖ, ἀπελεγήσας τῆ Αβρααμ ωοτέρεσι, τὶω ἐρημίδμ δείξας ϗ τὶω ασσύτι τῆς ἀρετῆς, ὅπυγε σοδὶ δίκαι εὑρεθῆσαν ἄνδρες ἐν πόλεσι τοσαύταις σωφρόνως ζῆν ωοτρημδμοι. ϗ ὧ Λὼτ ὃ ὁμοίως δείξας τὶω μισοξενίδμ ϗ σὺν ἀτόπυς αὐτῶ ἐρωζμ, τότε ἐπάγῃ ὃ πῦρ. ϗ ὅτὶ τῶ κατακλυσμοῦ ὃ ὃ αὐτὸ τῶτο ἐποίησε, δ᾽ϕὰ τῶ ἔργων ἀπολεγησάμδμος τῆ Νῶε. ☩ ὧ Ιεζεκιὴλ ὃ ὁμοίως, ὅτε ἐν Βαβυλῶι δ᾽ϕήνετα ζὰ ἐν Ιερσολύμοις ἰδεῖν ἐποίησε καχά. ϗ ὧ Ιερεμία ὃ πάλιν, ὅτι ἔλεγε, μὴ ωᾦσεύχου*, ἀπολεγεύμδμος ἔλεγῳ " ἢ ὐχ ὁρᾶς τί ὅτοι ποιοῦσι; ϗ πδμταχοῦ ὃ αὐὸ τῶτο ποιῶ, ὃ δὴ ϗ ὸ ζωῦτα. Τί γὰρ φησιν;

41 Ανδρες Νινδίται ἀναςήσοι) ϗ καθαιρήσοι τὶω ἡλεαὶ ζαύτυ· ὅτι μετενόησαν εἰς ὃ κήρυγμα Ιωνᾶ. ϗ ἰδοὺ πλῶν Ιωνᾶ ὧδε. Ο μὶ γὰρ δοῦλος, ἐγὼ ὃ διασότης· ϗ ὁ μὶ ὐκ κήτος ὄζηλθεν, ἐγὼ ὃ ὐκ θανάτυ δύϵ ιω· ϗ ὁ μὶ καταϕροφὼ ἐκήρυξεν, ἐγὼ ὃ βασιλείδμ ἦλθον εὐαγελιζόμδμος. ☩ Ⓜ μὶ χωρὶς σημείου ὅπίσευσαι· ἐγὼ δὲ πολλὰ σημεῖα ἐπεδειξάμιν. ☩ Ⓜ μὶ σοδὶν πλῶν ἦκέσαι τῆ ῥημῆ ἐκείων, ἐγὼ δὲ πᾶσαν ἐκήνσα ϕιλοσοϕίας ἰδέαν· ϗ ὁ μὶ ἐμϕανεύμδμος πῦ ἐγλμένο, ἐγὼ δὲ αὐτὸς ὁ διασότης ☩ ὁ πάντων κύριος ἦλθον, ὐκ ἀπειλῶν, ὐκ ἀπαιτῶ εὐθυμίας, ἀλλὰ συγχώρησιν κομίζων. ϗ Ⓜ μὶ βαρβαροι, ὅτοι δὲ ωοφῆταις ζωυμεσράφησαν μιείοις· κὴ ωᾦ ἐκείνου μὲν σοδὶς ωοφῆτα, ωᾦ ἐμοῦ δὲ ἄπιστος, κὴ τὰ ἔργα τοῖς λόγοις ζωύϵαρε. καὶ εἶπος μὲν ἐβραπίτυσεν ἀπειλὰ μέλλων ἔσῳ τὸ μὴ ϕλαθῆναι· ἐγὼ ὃ εἰδὼς ὅτι ϗ σωθῆναι ϗ ϕλαθῆναι μέλλω, πῦ ἐλμόμιν. ϗ ἐκεῖνος μὲν σοδὶ οἰκιοδομῆσαι ἰῶγκεν ἔσῳ τῶν σωζομένων· ἐγὼ ὃ ϗ θάνατον ἔσ ἔμεπα, θάνατον Ⓜ ἄιρεσιν, κὴ μὴ ζωῦτα πάλιν ἑτέρυς ἀποσελλω. κὴ ὁ μὲν ξένος ὡς ἰῶ κὴ ἀλλόσειος κὴ ἀγνωσος· ἐγὼ ὃ συνῆλμπς κατὰ σάρκα κὴ ωοηρόιων τῶν αὐτῶ. κὴ πολλὰ ὃ ἕτερα δ᾽ὧ ὡς ζωαγάγοι ὃ πλέον ὀπίζησῆ. αὐτὸς δὲ σοδὲ σὺ ζωῦτα ἴσαται, ἀλλὰ κὴ ἕτεροι ωοσιθῆσι ωᾦδειγμα λέγων·

42 Οπ κὴ βασίλισσα νότυ ἐγερθήσεται σὺ τῆ κρίσει μὴ τῆς ἡλεᾶς ζαύτης, κὴ καταχρηϕῆ" αὐτοῖς· ὅτι ἦλθεν ὐκ τῶ ϵράτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὶω ϕρόνιν Σολομῶνος· κὴ ἰδοὺ πλῶν Σολομῶνος ὧδε. Τοῦτο τὸ ωοτέρυ πλέσι ἰῶ. ὁ μὲν γὰρ Ιωνᾶς ωᾦς ἐκείνοις ἀπῆλθεν· ἡ δὲ βασίλισσα τὸ νότυ ὐκ ἀνέμεινε τὸν Σολομῶνα ωᾦς αὐτὸν ἐλθῆ, ἀλλ᾽ αὐτὴ ωᾦς αὐτὸν πῦ ἐλμένο, κὴ γυνὴ κὴ βαρβαρος ὖσα, κὴ ζοσῶτον ἀφεσηκῆμα, ὐκ ἀπειλῆς ὑπεισελθόσης, ὑ θανάτου δεδιεκῆμα, ἀλλ᾽ ἔρωτι ῥημῆς μόνον ζϕῶν. ἀλλ᾽ ἰδοὺ κὴ πλῶν Σολομῶνος ὧδε. ὐκ ἦλθεν ὁ γυνὴ πῦ ἐλμένο· σὺ ζωῦτα δὲ ἐγὼ ἦλθον· κὴ ἡ μὲν ἀπὸ τῶ ϵράτων τῆς γῆς ἀνέσῃ, ἐγὼ ὃ ☩ πόλεις ϗ κώμας ωᾦειρχόμιν. κάκεῖνος μὲν γὰρ δένδρων ϗ ξύλων διελέγετο, ζαὶ μηδὲν μέγα ὠφελῆσαι τὶω ωᾦδαλμοδίλω δυνάμδμα·

χ. παίσιτ.

Γεν. ιη.

Γεν. ιθ.

χ. ἰδοὺ

* ωᾦὶ τόπυ,

χ. αὐτῶ·

ταῦτα ἦ ἔλεγε, δεικνὺς ἑαυτὸν τῷ πατρὶ συμφωνοῦντα, καὶ τύπους ὄντας ξένου ποιοῦντας, καὶ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν ἐκκαλύπτοντα, καὶ ὅτι μὴ ἐκ τοῦ χρίσαντος καὶ ὡς ἐχθροὶ ἦσαν. διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἔλεγε ἡμᾶς ποτὲ, ὅτι ἀγνώμονες ἀεὶ γεγόνασι περὶ τοὺς θεραπείας, ὅτι οὐ πάροντες γίνονται χείρους, ὅπερ ἐκ τῆς ὄψεως ποιεῖ. μοιχαλίδα ἦ ἐκάλεσε, καὶ πονηρὰν καὶ τὴν προδοῦσαν ἀπιστίαν δηλῶν· ὅτι δίκαιοι ἑαυτὴν πάλιν τῷ πατρὶ ἴσον, εἴγε καὶ ὃ μὴ πιστεύσας αὐτῷ μοιχαλίδα ποιεῖ. εἶτα ὑβρίσας, τί φησι; καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. ἤδη Ⓦ περὶ τῆς ἀναστάσεως προσαιρούμενος λόγον, καὶ πιστούμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τύπου. τί οὖν; ἐδόθη αὐτῇ σημεῖον, φησι; οὐκ ἐδόθη ἀληθῶς. οὐ γὰρ ὥστε αὐτοὺς σαλεῦσαι ἐποίει τὰ σημεῖα (ἤδει γὰρ πεπωρωμένους) ἀλλ' ὥστε ἑτέρους ἐξερεθίσαι. τοῦτο οὖν ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι τοιούτου οὐ λήψονται σημείου, οἷ οὐκ εἶδον. σημεῖον γὰρ αὐτοῖς γέγονεν, ὅτι διὰ τῆς οἰκείας κολάσεως ἔγνωσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. ὃν ταῦτα τοίνυν ἀπειλῶν λέγει, καὶ ὅτε αὖθις ἀπιστοίμενος, ὡς αἰεὶ ἔλεγε· μυρίας θεραπείας ἐπεδείξαμεν· οὐδὲν τούτων ὑμᾶς ἐπεσπάσατο, οὐδὲ ἠθελήσατε προσκυνῆσαί μοι τὸν δυνάμενον. * γνώσεσθε τοίνυν διὰ τῶν ἐναντίων τὸν ἐμὸν τὸν ἐμόν, ὅταν τὸν πόλεμον μεμαθηκότα ἴδητε, ὅτε τὰ τείχη προσηρμόσθαι, ὅτε Ⓦ ναὸν ἐρείπιον γεγενημένον, ὅταν καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐκπέσητε τῆς προτέρας, καὶ "πάλιν οἰκισθῇ καὶ φυλάξῃς πάντα ταῦτα προφητευθέντα. πάντα γὰρ ταῦτα μετὰ Ⓦ σαφοῦς γέγονε. ταῦτα οὖν ὑμῖν αὐτὰ σημεῖα "ἔσται μεγάλων. καὶ γὰρ σφόδρα μέγα σημεῖόν ἐστι, τὸ ἀκίνητα αὐτὸν μένειν τὰ κακά, τὸ μείζονα ἐπιχειρησάντων μηδέπω δυνηθῆναι διαρρῆξαι τὴν ἅπαξ κατ' αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσαν δίκην. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ λέγει· καταλιμπάνει δὲ ὃ μετὰ ταῦτα χρόνῳ φανέντα αὐτοῖς σαφῆ. πέως δὲ Ⓦ περὶ τῆς ἀναστάσεως γυμνάζει λόγον, ὃν ἔμελλον εἰσιέναι, διὰ ὧν ἔμελλον ὕστερον ἀποκρίνεσθαι.

40 Ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς, φησὶν, ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Φανερῶς μὲν γὰρ οὐκ εἶπεν ὅλως ἀναστήσεσθαι· (ἐπεὶ ἀν καὶ κατεγέλασαν) ἠνίξατο ἦ ὕστερον, ὡς ἐκείνους πιστεύσας ὅτι προήδει. ὅτι γὰρ ᾔδεσαν, λέγουσι πρὸς Ⓦ Πιλάτον· εἶπε, φησὶν, ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσομαι· καὶ πῶς Ⓐ μαθηταὶ τοῦτο ἠγνόουν. καὶ γὰρ ἀσυνετώτεροι αὐτῶν ἐμπροσθεν ἦσαν. διὸ καὶ ἀνεκαπάκριτοι γεγόνασιν ὕστερον. ὅρα ἦ πῶς ἡ ἀπιστία μῆκος ἀκριβοῦς αὐτοὺς ἐδίδαξεν. ὁ γὰρ εἶπεν, ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς· ἵνα καὶ Ⓦ πάθος δηλώσῃ, καὶ μηδεὶς δόκησιν ἀναπλεύσῃ. καὶ τρεῖς ἦ ἡμέρας ἀπὸ τοῦ συνεχώρησεν, ἵνα πιστευθῇ ὅτι ἀπέθανεν. ὁ γὰρ τῷ σαυτῷ αὐτῷ μόνοι βεβαιοῦνται, καὶ τῇ πάντων ὄψει, ἀλλὰ καὶ ὃ χρόνῳ τῶν ἡμερῶν. τῇ μὲν γὰρ ἀναστάσει, πᾶς ὁ μὴ ταῦτα ἐμβλέπων μάρτυρήσειν χρόνος· ὁ σαυτοῦ ἦ, εἰ μὴ τότε πολλὰ ἔχει τὰ μαρτυρήσοντα αὐτῷ σημεῖα, καὶ ἠπιστήθη· τούτου ἦ ἀπιστηθέντος, καὶ ἡ ἀναστασις οὐ διεπιστήθη. διὰ τοῦτο καὶ σημεῖον αὐτὸ καλεῖ. εἰ δὲ μὴ ἐσταυρώθη, οὐκ ἂν ἐδόθη τὸ σημεῖον. διὰ τοῦτο δὲ Ⓦ τύπον φέρει εἰς μέσον, ἵνα πιστευθῇ ἡ ἀλήθεια. εἰπὲ γάρ μοι, φθάσασα ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις τοῦτο εἰπεῖν. οὐκοῦν οὐδὲ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς. ὁ γὰρ δηλῶν ὁ μὲν τύπος ἐν ἀληθείᾳ, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐν φαντασίᾳ. διὰ τοῦτο πολλαχοῦ τὸ θάπτειν αὐτὸ καταγέλωμεν, καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις, καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λαμπρᾷ βοᾷ τῇ φωνῇ· Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅθεν δῆλον ὅτι τέκνα τοῦ διαβόλου εἰσὶν Ⓐ τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντες, ταῦτα ἀξαλείφοντες, ἅπερ ὥστε μὴ ἀφανισθῆναι, μυρία ἐποίησεν ὁ Χριστὸς, καὶ ὥστε ἀφανισθῆναι, μυρία ἐποίησεν ὁ διάβολος, Ⓦ σαφῶς λέγω καὶ τὸ πάθος. διὰ τοῦτο τὸ ἐλεγε καὶ ἀλλαχοῦ· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· καὶ, ἔστιν ἡμέρα ὅταν

* ἐσταῦθα τοίνυν ἀπειλῶν λέγει·

χ. πλάνος ὁ ἡ. πλάνης χ. ἴσως

Matth. κθ.

Iuan. c. ιθ.

χημεός; ἡμᾶς ὃ οὐδὲ ἐνεώσαμεν ἀδέπω ταῖς ἀρύραις. ὡὐ οὖν πολλαχῶ) ὁ χωρὸς ἢ ἐλ-
καλῆ, ἢ ἐργάμεθα; ἢ δὲ ἀποκριτούμεθα; ὅτι τὰ σπέρματα οὐδεὶς ἔδωκε; ἢ μᾶλλον καθ' ἑ-
κάστω καταβάλλεται τοῦτο τῷ ἡμέρᾳ. ἀλλ' ὅτι ταῖς ἀκάνθαις οὐδεὶς ἐζήτησε; καὶ
μᾶλλον καθ' ἑκάστω ἡμέρᾳ τῷ δρεπάνῳ θερίζομεν. ἀλλ' αἱ βιωτικαὶ πολλάκις σπουδαὶ
καὶ; ἢ ὄχλος μὴ ἐξαίρωσας σαυτὸν τοῦ κόσμου; εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἔδωκε ἀποδίδους μόνον ποτὲ, 5
ὅπως μὴ ἐδιπλασίασεν, ὁ ἢ τοῦτο ἀφαφθείρας, τί ἀκούσεται; εἰ σκῶλος δέδωκε ἐζημέ-
θη ὅταν ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ἡμᾶς τί πεισόμεθα, μυείων ἡμᾶς ἑλκόντων ἐπ' ἀρετῆν,
ἀναδυόμενοι δὲ ὀκνοῦντες; ἢ γὰρ ὄχ ἱκανόν σε παρεστέναι; ὄχ ὁρᾶς τὸ αὐτέλες τοῦ βίου;
τὸ ἀδηλον τῆς ζωῆς; (Ⓐ) πόνον (Ⓐ) ἐν τοῖς προσοῦσι; (Ⓦ) ἱδρῶτα; μὴ γὰρ τῷ μὴ ἀρετῆ μὴ
πόνῳ, τῷ ἢ χαλεπὰν ἄνευ πόνων ὄντι μεταλῆψη; εἰ οὖν ἢ ἐνεργῶν καὶ ἐκεῖ πόνος, ἆρα μὴ 10
ταύτῃ εἶλεν τὸν πολὺ τὸ κέρδος ἔχουσαν; μᾶλλον δὲ ὅτι ἴσα τῆς ἀρετῆς, ἀ μηδὲ πό-
νον ἔχῃ. ποῖος γὰρ πόνος, τὸ μὴ κακηγορῆν μηδὲ ψεύδεσθαι, τὸ μὴ ὀμνύειν, τὸ τῷ ὀργῷ ἀ-
φιέναι τοῦ πλησίον; τοιαυτὶ μὲ οὖν τὸ ταῦτα ποιῆν ὑπὲ πόνου ἢ πολλῷ φέρει τὴν φρον-
τίδα. ὡς οὖν ἡμῖν ἔσαι ἀπολογία; ποία συγνώμη, μηδὲ ταῦτα καταρθοῦσιν; ἀπὸ γὰρ
τούτων δῆλοι ὅτι ἢ τὰ ὑπεροκείμενα ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἡμᾶς ἀφῳθύλῃ ἢ ὄκνου. ἆρ' ἀπόν- 15
τα ποιήσαντες, φύγωμεν κακίαν, ἐλώμεθα ἀρετῆν· ἵνα ἢ τῶν προόντων ἢ τῶν μελλόντων ἐ-
πιτύχωμεν ἀγαθῶν, [ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν] χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ἢ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μγ. 38 ΤΟΤΕ ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ [ΑΥΤΩ] ΤΙΝΕΣ 20
τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ
σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 39 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, γενεὰ πο-
νηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ
τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

25

Ρα τοι γνώσεσθαι ἀνόητότεροι τούτων καὶ ἀσεβέστεροι, οἱ μὴ τοσαῦτα σημεῖα, ὡς οὐδενὸς γνωμένου, λέγουσι, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν; τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἔλεγον; ἵνα ἐπιλάβωνται) πάλιν. ὅπερ γὰρ ἀπὸ τῆς ῥημάτων αὐτοῦ ἐπεσόμεθα, καὶ ἄπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις καὶ τῶν δυνάμεων ἔφραξε γλῶτταν, ὅτι τὰ ἔργα πάλιν ἔρχονται· ὅπερ καὶ θαυ- 30
μάζων πάλιν ὁ διαστελλόμενος ἔλεγε· τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν
γραμματέων, σημεῖον αἰτοῦντες. τότε πότε; ὅτε κατοικτεῖραι ἐχρῆν, ὅτε θαυμάζειν, ὅτε σκα-
νδαλίζεσθαι καὶ φαγεδαίνῃ, τότε τῆς ποινείας οὐκ ἀφίσανται. ὅσα γὰρ καὶ ῥήματα χλευα-
σίας γέμοντα καὶ εἰρωνείας. προσεδόκων γὰρ αὐτὸν ὑπαπάσασθαι δι' ἐκείνων. καὶ τοῦτον μὲν
ὑβρίζοισι, τῶν δὲ χλευάζουσι, τῶν μὲν δαιμονᾶντα καλοῦντες, τῶν δὲ διδάσκαλον· ἀμφό- 35
τερα ἀπὸ ποινῆς γνώμης, εἰ καὶ σκάνδαλα ταῦτα λεγόμενα. δι' ἐκείνου αὐτῷ καὶ σφόδρα κα-
θαίρεται. καὶ ὅτῳ μὲν αὐτὸ πρόχειρον καὶ ὑβρίζον, ὑπεικῶς αὐτοῖς διελέγετο· ὅτε δὲ ἐ-
χολάκευον, ὑβρεικῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, δεικνὺς ὅτι ἑκατέρου τοῦ πάθους ὄντι
φυώτερος, οὔτε ὅτι εἰς ὀργὴν ἐξάγεται, οὔτε τῶν ἀπὸ κολακείας μαλακίζεται. ὅσα
δὲ καὶ τὴν ὕβριν, οὐκ ἁπλῶς λοιδορίαν ἦσαν, ἀλλ' ἀπόδειξιν ἔχουσαι τῆς ποινείας αὐτῶν. 40
τί γὰρ φησι; γενεὰ ποινηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· τί θαυ-
μαστὸν, εἰ ἐπ' ἐμοῦ ταῦτα ποιεῖτε τοῦ πάσης ἀγνωμοσύνου πρὸς ὑμᾶς, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ παῤῥησ,
ἢ τοσαύτην ἐλάβετε πρόφασιν, ὃ αὖθ' ὑμῶν πεποιήκατε. καταλιπόντες γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ
Ισ. 15. δαίμονας ἐπέχετε, ἐφασκὰς ὑπαπώμενοι ποινεῖς· ὃ συνεχῶς αὐτοῖς καὶ ὁ Ἡσαΐας ὠνείδιζε.

ταῦτα

θιώας, ϗ λέγε, δίκαιόν ἐστι τὸ σοι τετόλμηται; καὶ ταῦτα μὴ φύγῃ, τὰ δὲ ἑτέρων ἐξετάζῃ, λέγε πρὸς αὐτόν· οὐχ ὑπὲρ τούτων σε κρίνω, οὐχ ὑπὲρ τούτων εἰσῆλθες ἀπολογησόμενος. ἵνα γάρ, μὴ ὁ δίκαια ποιῇς; σὺ τίνος ἕνεκεν ὃ δὲ ὃ ἐπλημμέλησας; ἀπολογοῦ, μὴ κατηγόρει· τὰ ἐπὶ σαυτῆς σκόπει, μὴ τὰ ἑτέρων· ϗ διηνεκῶς αὐτὸν εἰς ταῦτον ἐμβίβαζε τὸν ἀγωνίαν. εἶτα, αἰ μηδὲν ἔχῃ λέγειν, ἀλλὰ καταδύνῃ, καταξίωσε μαθητὴν αὐτὸν, καθάπερ τὰς θεραπαινίδας μετίωσι ϗ πορθυμοῦνται, ϗ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν καθίζει ὁ δικαστήριον, ϗ ὑπόγραφε τὸ ποταμοῦ ὕδωρ, τὸ σκώληκα τὸ ἰοβόλον, τὰ ἄλλα βασανιστήρια· ϗ μὴ ἀφῇς αὐτὸν συγγενέσθαι λοιπὸν ᾧ ἀλγοῦσιν, μηδὲ αἰσχρὰ αἰνίγματα λεγούσης, ὅτι ἐκεῖνος πρὸς μὲ ἔρχεται, αὐτός μοι ὑποβουλεύει, αὐτός με πειράζει· ἀλλ' εἰπὲ πρὸς αὐτόν· αἰ τί μὴ δεῖ, πάντα ἐκεῖνα πρακτέα. καὶ λέγῃ πάλιν, ὅτι σώματι συμπέπλεγμαι, σάρκα ἐνδέδυμαι, κόσμον οἰκῶ, ἐν γῇ ἀλατεύω· εἰπὲ πρὸς αὐτόν, ὅτι πάντα ταῦτα σκηψάς σε πρὸς φάσεις. ϗ γὰρ ὁ ἄγγελος σάρκα περιέκειτο, ϗ ὁ ἄγγελος κόσμον οἰκῶν καὶ ἐν γῇ ἀλατεύων εὐδοκίμει· ϗ σὺ ἴσθι αὐτὸ, ὅταν θύρας κλῇς, σάρκα περικείμενον τὸν ποιεῖς. καὶ ἂν λέγῃ ταῦτα ἀκούουσα, μὴ ἄρῃς τὴν χεῖρα. οὐ γὰρ ἀποθανῇ ἐὰν παύσῃς, ἐκ θανάτου ἡ αὐτὴ ῥύσις. καὶ λέγῃ πάλιν, ὅτι ὁ δεῖνα πλήξωσιν, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ἔξεστί σοι μὴ προσέχεσθαι· πολλάκις γοῦν κατέσχες ὀργήν. ἐὰν εἴπῃ, ὅτι ἡ θυμορφία τοῦ ἄνδρος ἀνεστέρωσέ με· εἰπὲ πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἐδιώξασο κατ' ἐμοῦ. παράγε τοὺς πρόσχημα μένους, παράγε τὴν γυναῖκα τὴν πρόφασιν, τὴν εἰποῦσαν, ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ οὐκ ἀπαλλαγῆσαν τὸ ἐγκλήματος. ὅταν ἡ ταῦτα ἐξετάζῃς, μηδεὶς πρέσβυς, μηδεὶς γονεὺς εἶπῃ, ἀλλ' ὥσπερ ἐν δικασταὶ ὑπὸ τὰ ἀναπεπασμένα καθεζόμενοι κρίνουσιν· οὕτω καὶ σύ, ἀντὶ πάντων ἀναπεπασμάτων καθεζόμενος ἴσον ζήτησον τὸ σύμφορον ϗ τὸ ὄφελος· ϗ ὅταν δεσπότης ἀνάσχῃς, ϗ μέλλῃς καταπλήττεσθαι, τότε ταῦτα δίκαζε. ἔστι γὰρ ὁ καιρὸς ἐπιτήδειος σοι· τόπος ἐστὶν, ἡ κλίνη ϗ ὁ θάλαμος. ὅταν ϗ ὁ πρόφητης ἐκέλευσεν εἰπών· Α λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, καὶ μὴ ἐπὶ ταῖς κλίναις ὑμῶν κατανύγητε. ἐν τῷ μακρὰν μεγάλας ἀθλίας ἀπαίτει, ἵνα τὸν μικρὸν μηδὲ ἐνταῦθα ποιῇς κατὰ ἐκάστην ἡμέραν, μὴ παρρησίας ἐκεῖ παρὰ τὸ βήματι ἐκείνῳ παρὰ φοβερῷ. ὅπως ὁ Παῦλος ἐλύετο καθαρός. Διὰ τοῦτο ϗ ἔλεγεν· Εἰ γὰρ ἑαυτοῖς ἐκείνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. ὅτι τοὺς παῖδας ἐξεκάθαρεν ὁ Ιωὴλ. ὁ γὰρ ἀθύλακτον θυσίας ἀναφέρων, πολλῷ μᾶλλον τῶν θύλακτων ἀθλίας ἀπῄτει. ἀλλ' ἡμεῖς οὐχ ὅτι ποιοῦμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. ὁμοῦ τι γὰρ κατεκλίθημεν, ϗ τὰ βιωτικὰ τρέφομεν ἅπαντα· ϗ ὡς μὴ ἁμαρτόντες Εἰσάγεσι λογισμοὺς, ὡς ὑπερείσματα ϗ συμβόλαια ϗ φερεπίδας ὑπηρέτας. ϗ δυνατέρα μὴν ἔχοντες πρόνοιαν ποιούμεθα, ἀκριβῶς φυλάττομεν· οὐ γὰρ θυγατρὸς ἡμῖν ἀμείνων ἡ ψυχή, ταύτην ἐῶμεν πορνεύεσθαι ϗ μοιχεύεσθαι, μυρίας ἐπεισάγοντες ἐννοίας πονηρὰς αὐτῇ. καὶ [γὰρ] ὁ τῆς πλεονεξίας ἔρως, καὶ ὁ τῆς πυρᾶς, καὶ ὁ τῶν λαμπρῶν σωμάτων, καὶ ὁ τοῦ θυμοῦ, καὶ ἴσως ἕτερος ἐπεισελθεῖν βούλῃ, ταῖς θύραις ἀναπεπασμένοις ἐλκόμεθα ϗ καλούμεθα, ϗ μὴ ἀδείας αὐτῇ προσέχομεν μίγνυσθαι· ἵνα τί γὰρ οὐ βαρυαισθητότερον, τὸν πόρνον ἡμῖν ὁμιλητέραν ψυχὴν ποιῇ τοσούτων μοιχῶν ὑπερισχυομένου πρεσβυτῶν, ϗ μέχρι τοσούτου συγχωρούμενος, ἕως οὗ χορευθῶσιν ἐκεῖνοι; ὅπερ οὐδέποτε ἔσται. Διὰ δὴ τοῦτο ὅταν ὕπνος καταλάβῃ, τότε μόνον ἀφίσαν· μᾶλλον γὰρ οὐδὲ τότε. ϗ γὰρ τὰ ὀνείρατα ϗ αἱ φαντασίαι τὰ αὐτὰ αὐτῇ φέρουσιν εἴδωλα· ὅλην ϗ ἡμέρας γλυμμένης ἡ διαυτὰ φανταζομένη ψυχὴ, ϗ εἰς ὃ ἔργον τῶν φαντασιῶν ἐκείνων πολλάκις ἐξέπεσε. σὺ δὲ τῇ μὲν κόρῃ τῶν ὀφθαλμῶν, οὐδὲ μικρὸν κόνιν ἐπεισελθεῖν ἐᾷς· τῇ δὲ ψυχῇ φορυτὸν τοσούτων κακῶν ὑποσυρομένῃ περιορᾷς; πότε οὖν τὴν κόρην ταύτην ἐξαυτλῆσαι δυνησόμεθα, ἕως καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποπλύνωμεν; πότε τὰς ἀκάνθας ἐκλεμεῖς; πότε τὰ ἀπόρματα καταδοῦναι; οὐκ οἶδα ὅτι τῶν ἀμήτων λοιπὸν ἐφέστηκεν ὁ καιρός.

ς. ἑαυτῆς

πῶς ὄφελος

ς. ὑπερείσματα

ς. τὸ βῆμα κεῖται τὸ δικαστήριον.

Ψαλ. ϛ. ε.

ἀπὸ κεφ. ιϛ. ἕως κεφ. ιζ. ἀ. Κορ. ια. λα.

ς. ἐπισάγοντες

ς. τῇ δὲ ψυχῇ ς. ἐπισυρομένῳ

ὁ γὰρ ὀπίσω λάθῃ, ἑαυτὸν ἀναρῥῖψαι προῆται. καὶ γὰρ ὁ πῦρ πάντα, ἑαυτὸν καταχαίει· καὶ ὁ ἀδάμας τὰ παίοντα, ἑαυτῷ ἐπηρεάζει· καὶ ὁ τρὼς κέντρα λαμπίζων, ἑαυτὸν αἱμάττει. τοιοῦτον γάρ ἐστιν ὁ εἰδὼς ἀδικεῖσθαι καὶ φέρειν ὑβριστάς, καὶ ἀδάμας, καὶ κέντρα, καὶ πῦρ· ὁ δὲ ἀδικῶν μεμψιμοιρητικώς, πολλοῦ πόντου ἀθυμότερος. οὐ τοίνυν τὸ ἀδικεῖσθαι κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖν, καὶ τὸ μὴ εἰδέναι φέρειν ἀδικούμενον. πόσα γοῦν ἠδίκησε τὸν Δαβίδ; πόσα ἠδίκει τὸν Σαοὺλ; τίς οὖν ἰσχυρότερος γέγονε καὶ μακροθυμότερος; πῶς δὲ ἀθλιώτερος καὶ ἐλευθερώτερος; οὐχ ὁ ἠδικημένος; σκόπει δὲ. Ἐπεθύμησε τοῦ Σαοὺλ, εἰ καθέλοι (Ψ) ἀλλόφυλον ὁ Δαβίδ, κἀδυνήθη αὐτὸν λαβεῖν, ἐξὸν δοῦναι τῷ θυγατέρα αὐτοῦ μὴ πολλῆς τῆς χρήσεως. καθεῖλε (Ψ) ἀλλόφυλον, παρέδωκε τοὺς Φιλισταίους ἐχθρούς· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐδίδου, ἀλλὰ καὶ μνησθεὶς ἐπεχείρει. τίς οὖν γέγονε λαμπρότερος; οὐχ ὁ μὴ ἀπειπὼν τοῦ τῆς ἀθυμίας καὶ τοῦ ποταμοῦ δαίμονος· ὁ δὲ (Ψ) ἥλιον ἔλαμπε τοῖς Ἰσραηλίταις ἐν τῇ τοῦ (Ψ) Θεοῦ βοηθείᾳ; πάλιν ὅτι ἐν χρόνοις τοῦ γυναικὸς, οὐχ ὁ μὴ ἀπαγγείλαντος τῷ φθόνῳ· ὁ δὲ τῇ σιγῇ πάντα φέρων, ἅπαντας εἵλε καὶ ἐαυτῷ προσέδησεν; ὅπου δὲ καὶ αὐτὸς ἔλαβεν αὐτὸν εἰς χεῖρας καὶ ἐφείσατο, ὡς πάλιν ὁ μακάριος Ἰὼβ, ὡς ὁ ἀθλιος; ὡς ὁ ἀσθενέστερος; ὡς ὁ δυνατώτερος; οὐχ οὕτως ὁ μηδὲ δίκαια ἐπεξιὼν; καὶ μάλα εἰκότως. ἐμὲ γὰρ γραπτῶς ὡπλισμένος, ὁ τὴν δικαιοσύνην τὴν μυρίαν γραπτοῖς ἰσχυροτέραν εἶχε σύμμαχον καὶ βοηθόν. διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀδίκως, οὐδὲ δικαίως ἀνῃρέθη· οὐκ ἐμέμνητο. ἦδη γὰρ ὁκ τῶν ἔμπροσθεν, οὐ τὰ τοῦ ποιῆσαι κακῶς, ἀλλὰ τὸ πάσχειν κακῶς, ὅτι καὶ τοῦ σώματος ἦν, τοῦτο ἐπὶ δένδρων. τί ὁ Ἰαχώβ; οὐκ ἠδικήθη πολλὰ ὑπὸ Λάβαν καὶ ἔπαθε κακῶς; πῶς οὖν ὡς ἰσχυρότερος, ὁ λαβεῖν αὐτὸν εἰς χεῖρας καὶ μὴ θελῆσαι ἅψασθαι, ἀλλὰ δεδικαιωμένος, καὶ τέμενος, καὶ "οὐσίας ὄχλον καὶ" γραπτῶν μυρίων βασιλέων ἡμύθους αὐτοῦ φοβερώτερος; ἵνα δὲ καὶ ἑτέρωθεν μείζονα ταύτης ἀποδείξῃ ὑμῖν προκόπτοντας τοὺς Εἰρηνικούς, ἐπ' αὐτοῦ πάλιν τοῦ Δαβὶδ εἰς ὠμότητος τὸν λόγον μεταβαίνωμεν. ὁ γὰρ ἀδικηθεὶς οὐδὲ ἰσχύσας, ἀδικήσας ὕστερον πάλιν ἀσθενέστερος γέγονεν. ὅτε γοῦν ἠδίκησε τὸν Οὐρίαν, μετὰ πάλιν ἡ τάξις, οὐχ ἡ μὲν ἀσθένεια τοὺς ἀδικήσαντας, ἡ δὲ δύναμις τοὺς ἀδικηθέντας διέβη. νεκρὸς γὰρ ὢν ἐπόρθει τὴν οἰκίαν τὴν ἐκείνου· καὶ αὐτὸς μὲν βασιλεὺς ὢν καὶ ζῶν οὐδὲν ἴσχυσεν, ἐκεῖνος δὲ καὶ γραπτὸς ὢν καὶ σφαγείς, πάντα ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε τὰ ἐκείνου. βούλεσθε καὶ ἑτέρωθεν, ὃ λέγω, ποιήσω σαφέστερον; ἐξετάσωμεν οὐ τὸν δικαίως ἀμυνομένους. ἐμὲ γὰρ ἀδικοῦντες, ὅτι πάντων εἰσὶ θυτελέστεροι τῇ ἑαυτῶν πολεμοῦντες ψυχῇ, πάντα πάντων δῆλόν ἐστιν. ἀλλὰ τίς, φησὶν, ἠμύνατο δικαίως, καὶ μυρία ἀνήκεστα κακὰ, καὶ πολλὰς ἑαυτοῦ ἀφελέσθαι συμφορὰς τὸν ὀδυνᾶσαι; ὁ τοῦ Δαβὶδ γραπτός. οὗτος γὰρ καὶ πόλεμον συνεχρότησε, καὶ μυρία ἔπαθε κακὰ· ὧν οὐδὲν ἂν ἀνέγνω, εἰ μὴ ἐπίστατο φιλοσοφεῖν. φύγωμεν τοίνυν τὴν ἀμυντίδα ταύτην, καὶ μήτε ῥήμασι μήτε πράγμασιν ἀδικῶμεν οὐδένα πλησίον. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, * ἐαὶ" κακηγορήσῃς καὶ δικαστήριον καθίσῃς· ἀλλ' ἁπλῶς, ἐάν τις κακῶς εἴπῃς, καὶ σὺ αὐτὸν, καὶ ὅσα τὴν ἑαυτὸν δώσεις δίκην. καὶ ἀληθὲς ἦ τὸ Εἰρηνικόν, σὺ δὲ "καὶ πεπεισμένος εἶπῃς, καὶ ὅτι ὑμφρηθήσῃ. ὁ γὰρ ἐξ ὧν ἔπαθεν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶπες σύ, τὴν ψῆφον ὁ Θεὸς οἶσει. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου κατακεκρίσῃ, φησίν. οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ ὁ Φαρισαῖος πάλιν ἐφθέγξατο, καὶ τὰ πᾶσι καταδηλα εἶπεν, ὰ τὰ λανθάνοντα ἐκκαλύπτας; ἀλλ' ὅμως τὴν ἑαυτὸν ἔδωκε δίκην. εἰ δὲ τῶν ὁμολογημένων οὐ δεῖ κατηγορεῖν, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἡμφισβητημένων. τὰ γὰρ ἐξ "δικαστῶν ὁ πεπλημμεληκώς. μὴ τοίνυν ἁρπάσῃς τὰ ἀξίδια τῶν μονομυοῦς. ἐκείνῳ τῆς κρίσεως ὁ θρόνος τετήρηται. "ἀλλὰ βούλει δικάζειν; ἔστι σοι κριτήριον πολὺ τὸ κέρδος ἔχον, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα φέρον. καθίσον ὅπου τὸν Ζωσιμᾶτος τὰ δικαζόντα λογισμοῦ, καὶ πάρεχε εἰς μέσον τὰ πεπλημμεληκότα σοι πάντα· ἐξέτασον σαυτὸν τὰ ἁμαρτήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπαιτῶν μετ' ἀκριβείας τὰ βυθιώδη,

χ. ἄπαν.

χ. ἄδικον

χ. ὑπεξελθών;

χ. ὁ τοιοῦτος χ. γραφόμενον

C. Bασ. 1α.

* ἀλλ' ὁ λέγω χ. κακουργῆσῃς χ. μὴ πιστευθείς

χ. συνασκῶν

Digitized by Google

ζὰ ἀπόῤῥητα· ϗ ὅτι ἐχ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ ϗ πονηρῶν ἐνεργειῶν δώσουσι δίκην· ϗ ὅτι οἶνον αὐτὰ ὁ Θεός· λέγω δή, ὅτι ϗ δυσφημοῦντες δυνατὸν ζῶντα εἰδέναι. Φύσεως γὰρ ἀκηλιδωτα τοῦτο, τὸ ἐκ ζῶντος λυζούσης ἔνδον τῆς πονηρίας ἐκχεῖσθαι ἔξω διὰ τοῦ στόματος ζὰ ῥήματα. ὥστε, ὅταν ἀκούσῃς δυσφημοῦντος πονηρά φθεγγομένου, μὴ ζοιαύτην νόμιζε πονηρίαν ἐγκεῖσθαι αὐτῷ, ὅσην ζὰ ῥήματα ὑποδείκνυται· ἀλλὰ πολλῷ πλείονα ζοχάζου εἶναι τὴν πηγήν. τὸ γὰρ ἔξωθεν λεγόμενον, τοῦ ἔνδον ἐστὶ τοῦ ἔνδον. Εἶδες πῶς αὐτὴν καθήψατο σφοδρῶς; εἰ γὰρ τὸ λεχθὲν οὕτω πονηρόν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ δῆλον ὅλου τοῦ γνώμης ὄντος, σύνοισθα ἡ ῥίζα ϗ ἡ πηγὴ τῶν ῥημάτων ἡλίκη· συμβαίνει γὰρ τοῦτο εἰκότως. ἡ μὲν γὰρ γλῶττα αἰσχυνομένη πολλάκις, οὐκ ἀνθρώπου ἐκχεῖ τὴν πονηρίαν· ἡ δὲ καρδία οὐδένα δυνηθέντων ἔχουσα μύρτυρα, ἀδεῶς ὅσα δύναται λέγει καὶ πράττει κακά. τοῦ γὰρ Θεοῦ ὁ πολὺς λόγος αὐτῆς. ἐπεὶ οὖν ζὰ μὴ λεγόμενα εἰς ὄψιν ἔρχεται ϗ πᾶσι προσπίπτει, ἐκείνη δὲ ζωνεσκίασαι, διὰ τοῦτο ζὰ μὲν ζαύτης ἐλάττω, ζὰ δὲ ἐκείνης πλείονα γίνεται. ὅταν δὲ πολὺ τὸ πλῆθος γένηται τῶν ἔνδον, πολλῷ δὲ ῥοίζῳ ζὰ τῆς κρυπτόμενα προσιοι. ϗ καθάπερ οἱ ἐμοῦντες, διὰ μὲν τοῦ στόματος βιάζονται ἔνδον κατέχειν ἐκπηδῶντας τοὺς χυμούς, ἐπειδὰν δὲ ἐκνικηθῶσι, πολλοῦ τοῦ βδελυγμίας προσίενται· οὕτω ϗ οἱ τὰ πονηρὰ βουλεύματα ἔχοντες, ϗ τοῦ πλησίον κακηγορεῖν.

χ. παχέως

35 Ο ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ, φησί, τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει ζὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει ζὰ πονηρά. Μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι τῆς πονηρίας τοῦτο γίνεσθαι μόνον. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῆς ἀγαθότητος τοῦτο συμβαίνει. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πλείων τοῦ ἔξωθεν ῥημάτων ἔνδον ἡ ἀρετή· ἐξ ὧν ἐδείκνυ, ὅτι καὶ χείρους πονηροτέρους ἐχρῆν νομίζειν ἢ ζὰ ῥήματα ὑποδείκνυτο, ϗ αὖ τὸν ἀγαθώτερον ἢ τὰ λεγόμενα ὑπέφαινε. Θησαυρὸν δέ φησι, τὸ πλῆθος ὑποδεικνύμενος. Εἶτα πάλιν πολλὴν ὑποτιθεὶς τῷ φόβον. μὴ γὰρ δὴ νομίσητέ, φησι, μέχρι τούτου ϗ τῆς τῶν πολλῶν καταγνώσεως τὸ πρᾶγμα ἐστήκειν. ϗ γὰρ τοῖς ἑκάστοις δώσειν δίκην ἅπαντες ζὰ τοιαῦτα πονηρεύόμενοι. ϗ οὐκ εἶπεν, ὑμεῖς, ὁμοῦ μὲν τὸ χρηστὸν παιδεύων ἦθος, ὁμοῦ δὲ ἀνέπαφον τηρῶν λόγον.

36 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ ἐὰν λαλήσωσιν ἄνθρωποι ἀργὸν ζὸ οὐθέποτε, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἀργὸν δέ, τὸ μὴ χρείας πρᾶγματος κείμενον, τὸ ψευδές, τὸ συκοφαντίαν ἔχον, ὅστις. Τινὲς δέ φασιν, ὅτι ϗ τὸ ματαῖον, οἷον, τὸ γέλωτα κινοῦν ἄπρεπον, ἢ τὸ αἰσχρὸν ϗ αἰσχύνην ϗ ἀνελευθερίαν.

37 Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, ϗ ἐκ τῶν λόγων σου κατακριθήσῃ.

Εἶδες πῶς ἀνέπαφος τὸ δικαστήριον; πῶς ἥμερος ἡ ψῆφος; ἐκ γὰρ τῶν σῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ἐφθέγξω, φησὶν ὁ δικαστὴς οἵοσι, ὅπερ ἀπόντων ἐστὶ δικαιότατον. ϗ γὰρ σὺ κύριος εἶ ϗ τὸ εἰπεῖν ϗ τὸ μὴ εἰπεῖν.

35 Οὐκοῦν τοῦ κακηγορεῖν μηδὲν ἀγωνιᾷν δεῖ ϗ πέμπειν, ἀλλὰ τοῦ κακηγορεῖν. οὐ ΗΘΙΚΟΝ γὰρ ἐκεῖνοι ἀναγκάζονται ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ ὧν κακῶς ἤκουσαν, ἀλλ' ὅτι ὑπὲρ ὧν κακῶς εἶπον, ϗ τούτοις ὑπερέκειται ὁ κίνδυνος ἅπας. ὥστε τοῦ μὴ κακῶς ἀκουσθῆναι, ἀμελείτωσαν δεῖ (οὐ γὰρ πρὸς ἐξουσίαν βλέπουσιν, ὧν ἔπεσον εἰπόντων κακῶς) τοῦ δὲ κακῶς εἰπόντας ἀγωνιᾷν ϗ πέμπειν, ἅτε αὐτοῖς μέλλοντας εἰς τὸ δικαστήριον ὑπὲρ τούτων ἕλκεσθαι. ϗ γὰρ ἀβολιὴ αὕτη ἡ παγὶς, ϗ ἀμήχανα τοσαῦτα ἔχουσα ἡδονῆς, ἀλλὰ βλάπτειν μόνον. ϗ γὰρ πονηρὸν ἐν τῇ ψυχῇ θησαυρὸν ἀποτίθησιν ὁ διώκτης. εἰ δὲ ὁ χυμὸν πονηρὸν ἔχων, αὐτὸς χαρποῦται πρῶτον τῇ νόσῳ πολλῷ μᾶλλον ὁ τὸ χολῆς πάσης πικρότερον τῇ πονηρίᾳ ἐν ἑαυτῷ θησαυρίζων, ϗ ἕκαστα πείσεται, χαλεπωτέρων νόσων. ϗ δῆλον ἐξ ὧν ἐρωτᾶται. Εἰ γὰρ τοὺς ἄλλους οὕτω λυπεῖ, πολλῷ μᾶλλον τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ψυχήν.

γνώμης ὅτι τοῖς πεπλημμεληκόσι ἀπολαῦσαι, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μβ. 33 Η ΠΟΙΗΣΑΤΕ ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ ΚΑΛΟΝ,

ὁ καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Ἄλλην ἑτέρως αὐτοῦ καταμέμφεται, καὶ οὐκ ἀρκεῖται τοῖς πρότερον ἐλέγχοις. τοῦτο γὰρ ποιεῖ, οὐχ ἑαυτὸν ἀπαλλάττων τοῦ ἐγκλήματος (ἦρκει γὰρ ἂν καὶ τὰ πρότερα) ἀλλ' αὐτοὺς διορθῶσαι βουλόμενος. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδεὶς ὑμῶν ὅτε ἐμέμψατο τοῖς Φαρισαίοις [ὡς δὲ Φαρισαίοις], ὅτε εἶπεν ὅτι πονηρὸν τὸ δαιμόνιον ἐλαύνειν. Εἰ γὰρ καὶ σφόδρα ἠναισχύντουν, οὐκ ἐδύναντο τοῦτο εἰπεῖν. ἐπεὶ οὖν τοῖς μὲν ἔργοις οὐκ ἐπέσκηπτον, τῷ δὲ τὰ ἔργα ζύμῃ διέβαλλον, δείκνησιν ὅτι καὶ τοῦτο κοινοὺς λογισμοὺς καὶ τοῦτο τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν ἡ κατηγορία αὕτη· ὅπερ ὑπέπτερμβήκασιν ἐστὶν ἀναισχυντίας, τὸ μὴ μόνον ποιηρεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ζωντηθέναι ἃ καὶ τοῦτο τὰς κοινὰς ἐστὶ νοήσεις. Τὸ ὅρα τὸ ἀφιλοπεύκητον. ἀλλ' ἆρα εἶπε, ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν, ὅπως καὶ ὁ καρπὸς καλός, ἀλλὰ μὴν ἀπροκόλως αὐτοὺς ἐπισκοπίζων, καὶ τὸν ὑπεικείμενον τὸν αὐτὸν καὶ τὸν ἀναισχυντίαν τὸν ἐκείνων ἐνδεικνύμενος, φησὶν· Εἰ γὰρ καὶ τοῖς ἔργοις βούλεσθε ὑπολαβέσθαι, οὐδὲν κωλύω· μόνον μὴ ἀσύμφωνα μηδὲ ἀνακόλουθα ἐγκαλεῖτε. ὥστω γὰρ καφέστερον ἀλίσκεσθαι ἔμελλον, τοὺς τὰ λίαν φανερὰ ἀναισχυντοῦντας· ὥστε εἶχεν ποιηρεύεσθε, φησὶν, καὶ ἀνακόλουθα ἑαυτοῖς λέγετε. καὶ γὰρ ἡ τοῦ δένδρου διάκρισις ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαίνεται, οὐχ ὁ καρπὸς ἀπὸ τοῦ δένδρου· ὑμεῖς δὲ τοὐναντίον ποιεῖτε. Εἰ γὰρ καὶ τὸ δένδρον τοῦ καρποῦ αἴτιον, ἀλλ' ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου γνωστικός. Τὸ ἀκόλουθον οὖν, ἢ καὶ τὰ ἔργα διαβάλλειν ἡμᾶς αἰτιώμενοι, ἢ ταῦτα ἐπαινοῦντας, καὶ ἡμᾶς τοῦ ἐργαζομένους τῶν ἐγκλημάτων ἀπαλλάττειν τούτων. τοῦτο δὲ τοὐναντίον ποιεῖτε. Τοῖς γὰρ ἔργοις οὐδὲν ἐγκαλεῖν ἔχοντες, ὅπερ ἐστὶν ὁ καρπὸς, τοῦτο τοὐναντίον τοῦ δένδρου φέρετε ψῆφον, ἐμὲ δαιμονῶντα καλοῦντες, ὅπερ ἐσχάτης ἐστὶ πονηρίας. καὶ γὰρ ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπε, ὅτι καὶ τοῦτο διασκευάζει, ὅτι οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς ποιηρεὺς ποιεῖν, οὐδὲ αὖ τοὐναντίον πάλιν. ὥστε πᾶσαν ἀκολουθίαν δὲ φύειν αὐτοῖς τὰ ἐγκλήματα. Εἶπε, ὅπως οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πνεύματος ποιῆται τὸν λόγον, καὶ καταφορικῶς κέχρηται τῇ κατηγορίᾳ λέγων·

34 Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες;

Τοῦτο γὰρ ἐμοῦ καὶ ἐγκαλουμένου ἐστὶ, καὶ τὴν εἰρημένων τοῦτον ἀπόδειξιν ὃς ἐκείνων πρόεγνος. ἰδοὺ γὰρ ὑμῖν, φησὶ, δένδρα ὄντες πονηρὰ δύνασθε φέρειν καρποὺς ἀγαθούς. οὐ τοίνυν θαυμάζω, ὅτι ταῦτα φθέγγεσθε. Τὸ γὰρ ἐτεραφῆτε κακῶς, πονηρίαν ὄντες ποιηρεύσατε, καὶ διαφθορὰν κέκτησθε ποιηρᾶν. καὶ ὅρα πῶς ἀκριβῶς τὸ χωρεῖς λαβὼν ἀπάσης τίθησι τὰ ἐγκλήματα. Δύνασθε γὰρ εἶπε, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν ῥήματα ὄντες ἐχιδνῶν; οὐδεὶς γὰρ τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο· ἀλλὰ πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν ποιηρεὶ ὄντες; ῥήματα γὰρ ἐχιδνῶν αὐτοῦ εἴρηκεν, ὅπερ ἐπὶ τοῖς πονηροῖς ἤκουσε. δείκνησι τοίνυν ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς ἐστὶ δῦναι τὸ κέρδος, τὰς μὲν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὀζεδόσεις αὐτοῦ συλλεγείσας· δίδωσι γὰρ αὐτοῖς πονηροὺς ὁμοζύγους, τῆς ἐκεῖθεν φιλοφανείας γυμνώσας αὐτούς. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Ἐνταῦθα πάλιν τοῦ ἤθους αὐτοῦ δείκνησιν εἰδὼν ἐκ

χ. τὸ σφόδρα.

χ. διάκρισις φανερὰ

χ. κακουργία

χ. πονηρία.

χ. ὁμοζύγους.

ἐν ταῦθα ᾖ, ὡς ὁ πεπορνευκὼς τῇ Κορινθίοις. ὅτε ᾖ ἐν ταῦθα ὅτε ἐκεῖ, ὡς ἐν ἀποστόλοι, ὡς ἐν προφῆται, ὡς ὁ μακάριος Ἰώβ. ὁ γὰρ δικαίως ἐν ἅπερ ἔπαθον, ἀλλ' ἀγώνων ἕνεκα παλαισμάτων.

Σπουδάσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τῆς τούτων ἁγνείας μερίδος· εἰ δὲ μή τούτων, καὶ τῶν ΗΘΙΚΟΝ

χ. ἀπολυομένων ἐν ταῦθα" ἀπολυομένων τὰ ἁμαρτήματα. καὶ γὰρ φοβερὸν ἐκεῖνο τὸ κριτήριον, καὶ ἀπροσδοκήτου ἡ ἡμέρα, καὶ" ἀφόρητος ἡ κόλασις. εἰ δὲ βούλει μηδὲ ἐν ταῦθα δοῦναι δίκην, σαυτῷ δίκασον, ἀπαίτησον σαυτὸν λόγους· ἄκουσον Παύλου λέγοντος, Ὅτι εἰ ἑαυτοὺς ἐκείνομεν, οὐκ ἂν ἐκεινόμεθα. δοῦ τοῦτο ποιῆς, οὐδὲν προβαίνων καὶ ὅτι σφόδρα ἤξεις. καὶ πῶς δικάσομεν, ἢ ἀπαιτήσομεν ἑαυτοὺς δίκην, φησί; δάκρυσιν, στέναγμοι πικροὶ, ταπείνωσον σαυτὸν, κάκωσον, αἰκίασον τὴν ἁμαρτησάσαν χ. τῶν κατ' εἶδος. οὐ μικρὰ" αὕτη βάσανος ψυχῆς. εἴ τις ἐν κατηφὴς γέγονεν, οἶδεν ὅτι μάλιστα πάντων ἡ ψυχὴ τούτῳ κολάζεται. εἰ δὲ καὶ γέγονεν ἁμαρτιῶν μνήμη, οἶδε τὴν ἐντεῦθεν ὀδύνην. διὰ τοῦτο καὶ δικαιοσύνην ἔπαθεν τὴν θεὸς τῇ τοιαύτῃ μετανοίᾳ, λέγων· λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. ὁ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι μακρὰν εἰς διόρθωσιν, ὃ πάντα συναγαγόντα τὰ ἁμαρτήματα κατ' εἶδος, αὐτὰ τρέφειν συνεχῶς καὶ ἀναλογίζεσθαι. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν ὅτε καταφυγήσεται, ὡς μήτε τοῦ ζῆν ἄξιον ἑαυτὸν εἶναι νομίζειν· ὁ δὲ τοῦτο νομίζων, κηδεμὼν πάντες ἀπαλώτερος ἔσται. μὴ γάρ μοι πορνείας εἴπῃς μόνον, μηδὲ μοιχείας, μηδὲ ταῦτα τὰ ὕλαι ὁμολογημένα πᾶσιν· ἀλλὰ καὶ τὰς λαθραίους ὀπτικὰς, καὶ τὰς συκοφαντίας, καὶ τὰς κακηγορίας, καὶ τὰς κενοδοξίας, καὶ ἓν φίλτατον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα συναγε. οὐδὲ γὰρ ταῦτα μικρὰν οἴσει κόλασιν. καὶ γὰρ καὶ ὁ λοίδορος εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται, καὶ ὁ μεθύων οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν βασιλείαν, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν πλησίον, ὅταν προσκρούει θεῷ, ὡς μηδὲ μάρτυρος αὐτοῦ ὠφελεῖσθαι· καὶ ὁ τὴν οἰκείαν ἀμπελῶνα τὴν πίστιν ἥρπακας, καὶ ὁ πένητας προσόρων εἰς τὸ πῦρ πέμπεται. μὴ τοίνυν μικρὰ ταῦτα νόμιζε εἶναι, ἀλλὰ συναγε πάντα, καὶ ὡς ἐν βιβλίῳ γράφε. αὐτὸς γὰρ σὺ γράψῃς, ὁ θεὸς ἐξαλείφει· ὥσπερ οὖν ἐὰν σὺ μὴ γράψῃς, ὁ θεὸς καὶ ἐπιγράφει καὶ δίκαιον ἀπαιτεῖ. πολὺ τοίνυν βέλτιον πρὸ ἡμῶν αὐτὰ γραφῶμεν καὶ αἰῶνα ἐξαλεῖψαι, ἢ συναλίσκεσθαι ἡμῶν ὑπολαμβανόντων τῷ θεῷ αὐτὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν συνέχειν τῶν ἡμετέρων καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, πάντα μετ' ἀκριβείας αἰσθανώμεθα, καὶ εὑρήσομεν πολλὰ ἑαυτοὺς ἀνθυπόδικα ὄντας. τίς γὰρ πλεονεξίας καθαρός; μὴ γάρ μοι τὸ μέγεθος εἴπῃς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τῷ μικρῷ τὴν αὐτὴν δύσομεν δίκην. τοῦτο σπουδὴ καὶ μετανοίᾳ. τίς ὑπερεῖδε ἁπάλλακται; τοῦτο γὰρ εἰς γέενναν ἐμβάλλει. τίς λάθρα πλησίον ἐκάκωσε; τοῦτο γὰρ βασιλείας ἀποστερεῖ. τίς οὐκ ἀπενόθη; οὗτος γὰρ πάντων ἀκαθαρτότερος. τίς οὐκ εἶδεν ἀχαλάστοις ὀφθαλμοῖς; οὗτος γὰρ μοιχὸς ἀπηρτισμένος. τίς οὐκ ὠργίσθη τῷ ἀδελφῷ εἰκῇ; οὗτος γὰρ ἔνοχός ἐστι τῷ συνεδρίῳ. τίς οὐκ ὤμοσε; τοῦτο γὰρ οὐκ τοῦ πονηροῦ. τίς οὐκ ὑπώρκησεν; οὗτος γὰρ πλέον ἢ τοῦ πονηροῦ. τίς οὐκ ἐδούλωσε τῷ μαμωνᾷ; οὗτος γὰρ τῆς γνησίας ἐξέπεσε τοῦ Χριστοῦ δουλείας. ἔχω καὶ ἕτερα μείζονα τούτων εἰπεῖν· ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ ταῦτα, καὶ ἵνα μὴ λίθινον ὦμεν μηδὲ σφόδρα δυαίσθητον εἰς κατηφείαν ἀγαγεῖν. εἰ γὰρ ἔκαστον αὐτῶν εἰς γέενναν ἐμβάλλει· πάντα ὁμοῦ συνελθόντα τί οὐκ ἐργάσεται; πῶς οὖν ἐστι σωθῆναι, φησί; τὰ δυτίρροπα τούτων φαρμακα ὑπεισπέμψαμεν, ἐλεημοσύνῃ, δάκρυσι, κατηφείᾳ, μετανοίαις, ταπεινοφροσύνῃ, συντετριμμένῃ καρδίᾳ, ἐπιφροσύνῃ τῶν ὄντων. μυρίας γὰρ ὁδοὺς σωτηρίας ἔπεμψεν ὁ θεὸς, ἐὰν ἐθέλωμεν προσέχειν. προσέχωμεν τοίνυν, καὶ διὰ πάντων τὰ τραύματα ἐκκαθάρωμεν, ποιοῦντες ἐλεημοσύνην, ὀργὴν τοῖς λελυπηκόσιν ἀφιέντες, δάκρυα ποιοῦντες ἐπὶ πάντων τῷ θεῷ, ἱκετεύοντες καὶ δωρεὰν, εὐχόμενοι γνησίως, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦντες ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. ὅτε γὰρ δυνησόμεθα καὶ συλ-

γιώμεν

λεμῶν. ζῶντα γὰρ πάντα λέγει, ἵνα δείξῃ πολλῷ αὐτὸν τοὺς Ⓦ ἀγάλλονται τῷ ἐνῆρθαι τῷ ἄφατον ὄντας. Εἰπέ γάρ μοι, εἰ δέοι τινὰ πολεμῆσαι, ὁ μὴ βουλόμενός σοι συμμαχῆσαι, αὐτῷ τούτῳ οὐκ ἔστι χρῆσθαι; εἰ δὲ ἀλλαχοῦ φησιν, ὁ μὴ ὢν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τοῦτο. ἐνταῦθα γὰρ ἔδειξε κατ' αὐτῶν ὄντα· οὐκ ἂν δείκνυσιν ἐν μέρει μᾶλλον αὐτῶν ὄντα. ἐν γὰρ τῷ ὀνόματί σου, φησίν, ἐκβάλλουσι τὰ δαιμόνια. ἐμοὶ δοκοῦσι ἐνταῦθα καὶ Ἰουδαίους αἰνίττεσθαι μετὰ τῶν ἀγγέλων φησὰς αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ αὗται κατ' αὐτῶν ἦσαν, καὶ ἐσκήπτιζον ἀπὸ Σωτῆρος. ἐπὶ γὰρ καὶ αὐτοὺς ἠνίττετο, ἐδήλωσεν ὅπως εἰπών· Ματθ. ζ. κβ.

31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπελογήσατο καὶ τὴν αἰτίαν ἔλυσε καὶ ἀπέδειξεν αἰσχυντοῦντας μάτην, φοβεῖ λοιπόν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο συμβουλῆς μακρὰν μέρος καὶ διορθώσεως, τὸ μὴ μόνον ἀπολογεῖσθαι καὶ πείθειν, ἀλλὰ καὶ ἀπειλεῖν, ὁ πολλαχοῦ ποιῶν νομοθετῶν καὶ συμβουλεύων. καὶ δοκεῖ μὲν ἀσάφειαν ἔχειν πολλὴν τὸ Εἰρημένον· ἐὰν δὲ προσέχωμεν, σαφῆ λόγον ἔχει τὴν λύσιν. προέτεινε γὰρ αὐτοῖς ἐπαχθῆ καὶ λυπηρὰ ῥήματα. πᾶσα, φησίν, ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· χ. αἰσχῶν

Ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται ἀνθρώποις.

32 Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Τί τοίνυν ἐστὶν ὃ φησι; πολλὰ καὶ ἐμοῦ εἰρήκατε, οὐ πλάνος, οὐ μυθεύετος. ζῶντα ὑμῖν ἀφίημι μετανοοῦσι, καὶ οὐκ ἀπαιτῶ δίκας ὑμᾶς· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται οὐδὲ μετανοοῦσι. καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτον λόγον; καὶ γὰρ καὶ αὕτη ἀφείθη μετανοήσασι. πολλοὶ γοῦν τῶν ζῶντα εἰρηκότων ὑπέστρεψαν ὕστερον, καὶ πάντα αὖθις ἀφείθη. χ. δίκλω χ. ἀφείθη χ. ἀφέθη.

Τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν; ὅτι ὑπὲρ πάντα αὕτη ἡ ἁμαρτία ἀσύγγνωστος. Τί δήποτε; ὅτι αὐτὸν μὲν ἠγνόουν, ὅστις ποτὲ ἦν· τὸ δὲ πνεύματος ἐναργῶς ἐλήφασι πεῖραν. καὶ γὰρ καὶ Ⓓ προεφῆταν δι' αὐτοῦ πάντα ἐφθέγξατο, ἀπὸ ἐφθέγξατο, καὶ πάντες δὲ Ⓓ ἐν τῇ παλαιᾷ μεγίστην αὐτοῦ εἶχον ἔννοιαν. Ὃ τοίνυν λέγει τοῦτό ἐστι· ἔστω, ἐμοὶ προσπαίζετε διὰ τὴν σάρκα τὴν προσειλημμένην· μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχετε εἰπεῖν, ὅτι ἀγνοοῦμεν αὐτό; διὰ δὴ τοῦτο ἀσύγγνωστος ὑμῖν ἔσται ἡ βλασφημία, καὶ ἐνταῦθα οὐκ δώσετε δίκην. πολλοὶ μὲν γὰρ ἐνταῦθα σκολάθησαν μόνοι, ὡς ὁ πεπορνευκώς, ὡς Ⓓ αἰσχίονας μεταχόντες μυσπείων α. Κορ. ια. καὶ Κοσμήσεις· ὑμεῖς δέ, καὶ ἐνταῦθα καὶ οὐκ. ὅσα μὲν οὖν ἐβλασφημήσατε κατ' ἐμοῦ πρὸ τοῦ φανεροῦ ἀφίημι, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ φανερὸν τὸ τόλμημα, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀπιστίας δὲ καταριθήσεσθε μόνης. οὐδὲ γὰρ Ⓓ πρὸ τοῦ φανεροῦ πιστεύσαντες πεπληρωμένῳ πίστιν εἶχον. καὶ πολλαχοῦ δὲ ὁ Παῦλος μηδενὶ κατάδηλον αὐτὸν ποιῶν πρὸ τοῦ πάθους· καὶ ἐν τῷ φανερῷ ταύτῳ ἔλεγεν ἀφεθῆναι αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν. ἃ δὲ περὶ τοῦ πνεύματος εἰρήκατε, ταῦτα οὐκ ἔχει συγγνώμην. ὅτι γὰρ περὶ τῶν εἰς αὐτὸν εἰρημένων πρὸ τοῦ φανεροῦ φησιν ἅπερ λέγει, ἐπήγαγεν, ὃς δ' ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐκ ἔτι. Διατί; ὅτι τοῦτο γνώσιμον ὑμῖν ἐστί, καὶ πρὸς τὰ δῆλα αἰσχυντηλοῦσι. Εἰ γὰρ καὶ ἐμὲ λέγετε ἀγνοῆσαι, ἀλλὰ πάντα καὶ ἐκεῖνο ἀγνοῆτε, καὶ ὅτι δαίμονας ἐκβάλλειν καὶ ἰάσεις ἐπιτελεῖν τοῦ ἁγίου πνεύματός ἐστιν ἔργον. οὐκ ἄρα ἐμὲ ὑβρίζετε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. διὸ καὶ ἀπαραίτητος ὑμῖν ἡ δίκη καὶ ἐνταῦθα καὶ οὐκ. καὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων, Ⓓ μὲν καὶ ἐνταῦθα κολάζονται καὶ οὐκ· Ⓓ δὲ ἐνταῦθα μόνον· Ⓓ δὲ οὐκ μόνον· Ⓓ δὲ οὐδὲ ἐνταῦθα, οὐδὲ οὐκ. ἐνταῦθα μὲν καὶ οὐκ, ὡς ὅτι αὐτοί (καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἔδοσαν δίκην, ἐπεὶ καὶ ἔπαθον τὰ δυήκεστα οὐδὲ τῆς ὧδε πολεως ἀλύσεις· καὶ οὐκ χαλεπωτάτην ὑπομένουσιν) ὡς Ⓓ Σοδόμων πολίται, ὡς ἕτεροι πολλοὶ οὐκ ἂν μόνον, ὡς ὁ πλούσιος ὁ ἀποτυφλούμενος, καὶ οὐδὲ ταφέντος κύριος ὤν· χ. χαλεπώτερ

ἐνταῦθα

δαίμονας ἐκβάλλειν, ἢ ἀ τῆς τυχούσης χάριτος. ἢ βούλεται μὲ ἀπὸ τούτων συλλογίσασθαι ἢ εἰπεῖν· ὅτι εἰ ἢ τοῦτο ἔστιν, ἄρα ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ παραπίπτειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲ οὐ λέγει· ζωεσκιασμένως γὰρ ἢ ὡς ἐκείνοις ἀνεπαρδίς ἰών, αἰνίττεται αὐτὸ λέγων· ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶδες παιδοποιὸν σοφίας; δι' ὧν ἐκβάλλει, δείκνυσι τούτων ἔ-
5 δειξεν αὐτοῦ τὴν προῖσαν ἐκλάμπουσαν. Εἶτα, ἵνα ἐφελκύσηται, οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἔφθασεν ἡ βασιλεία, ἀλλ' ἐφ' ὑμᾶς· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὑμῖν ἦκει τὰ ἀγαθά. Διατί οὖν πρὸς τὰ οἰκεῖα καλὰ ἀνδρῶς διάκεισθε; διατί τῇ ὑμῶν αὐτῶν πολεμεῖσθε σωτηρίᾳ; σὺν ἐ-
κεῖνος ὁ χαίρων, ὅτι πάλαι προσῆλεγον ἢ προφῆται· τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς παρουσίας τοῦ
χ. τοσαῦτα υἱοῦ ἀδρόμως, ὃ" τοῦτα γίνεται θεία δυνάμει. ὅτι μὲ γὰρ γίνεται, ἢ ὑμεῖς ἴστε· ὅτι δὲ
10 θεία δυνάμει ἢ διὰ, τὰ πράγματα βοᾷ. οὔτε γὰρ δυνατὸν Σατανᾶ ἰσχυρότερον εἶναι, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα ἀθετεῖ τὸν ἢ ἀθετοῦντα· οὐκ ἔστιν ὡς ἰσχυρὸν ἐκβάλλειν τὸν ἰσχυρὸν δαίμονα. Ταῦτα ἢ ἔλεγε τῆς ἀγάπης δεικνὺς τὴν δύναμιν, ἢ τῆς Διαστάσεως ἢ τῆς φιλονεικίας τὴν ἀθεσίαν. διὸ καὶ αὐτὸς συνεχῶς τοῖς μαθηταῖς αὖθις καὶ καὶ πάλιν περὶ ἀγάπης
15 παραινεῖ, ἢ ὅτι ὁ διάβολος οὐδὲν τοῦ τοιούτου ἀνελεῖν πάντα ποιεῖ. Εἰπὼν τοίνυν τὴν δύ-
ναμιν λύσιν, ἐπάγει καὶ τρίτην, ὅταν λέγων·

χ. τὴν οἰκίαν 29 Πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε αὐτοῦ τὰ σκεύη διαρπάσει;

χ. ἄλλως Οὐ μὲ γὰρ οὐκ ἐγχωρεῖ Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· οὐ
ἢ οὐδὲ" ἄλως δύναται ἐκβάλλειν, ἐὰν μὴ πρότερον ἐκείνου κρατηθῇ, καὶ τοῦτο πᾶσίν
20 ἐστιν ὁμολογημένον. Τί οὖν ἐκ τούτων ζημιώσεται; ὃ ἔμπροσθεν εἰρημένον μὴ πλείονος ἢ περιουσίας. τοσοῦτον γάρ ἀπέχω, φησί, συμμάχου χρήσασθαι τῷ διαβόλῳ, ὅτι καὶ πο-
* αὐτῷ λεμῶ* καὶ δεσμοῦ ἢ τούτου τιμιώτερον, ὃ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι. ὅρα πῶς τοὐναντίον, ὅπερ ἐπιχείρουσιν ἐκεῖνοι κατασκευάσαι, ἀποδείκνυται. ἐκεῖνοι μὲ γὰρ ἐβούλοντο δηλῶσαι, ὅ-
τι οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει ἐκβάλλει δαίμονας· αὐτὸς ἢ δείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον τοὺς δαίμονας, ἀλ-
25 λὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἄρχοντα μετὰ πολλῆς τῆς ἐξουσίας δεδεμένον ἔχει, καὶ ἐκεῖνα περὶ τούτων ἐκφαίνουσιν ἰδίᾳ δυνάμει· καὶ δῆλον ἀπὸ τῶν γινομένων. Εἰ γὰρ ὁ μὲ ἄρχων ἐστὶν, ἃ δὲ
χ. διδύπτος ὑποκείνται, πῶς δύ, ἐκείνα μὴ "πτηθέντος μηδὲ ὑποκύψαντος, ὅτοι διηρπάγησαν; ἐπεὶ δέ μοι καὶ περιττεία δοκεῖ ὃ λεγόμενον εἶναι· καὶ γὰρ δὴ μόνον ἃ δαίμονες σκεύη ὁ διάβολε, ἀλλὰ καὶ ἃ τὰ ἐκείνου φάρμακα δύσοσμοι. δηλονότι τοίνυν ὅτι ὁ δαίμονας ἐκ-
30 βάλλει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πλάνην τῆς οἰκουμένης ἅπασαν ἀπελαύνει, καὶ τὰς μυστηρίας τοῦ διαβόλου καταλύσει, ἃ πάντα ἀχρεῖα ποιήσει τὰ ἐκείνου, ταῦτα εἴρηκε. καὶ οὐκ εἶπεν, ἁρπάσει, ἀλλὰ διαρπάσει, ὃ μετ' ἐξουσίας γινόμενον δηλοῖ. ἰσχυρὸν ἢ αὐτὸν καλῶ, οὐκ ὀφθῇ τῇ φύσει τοιοῦτος ὤν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ἔμπροσθεν δηλοῖ τυραννίδα, τὴν ἐκ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς ἡμετέρας γεγενημένην.

35 30 Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστὶ· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

Ἰδοὺ καὶ τετάρτη λύσις. Τί γὰρ ἐγὼ βούλομαι, φησί; ὦ Θεῷ προσάγει, ἀρετὴν διδάσκει, βασιλείαν καταγγέλλει. Τί ἢ ὁ διάβολος καὶ ἃ δαίμονες; πανδημεὶ τοὐναντίον. πῶς οὖν ὁ μὴ μετ' ἐμοῦ συνάγων, μηδὲ μετ' ἐμοῦ ὤν, ἐμοὶ συμπροσάπτειν ἔλυσε; καὶ τί λέγω συμπροσάπτειν; τοὐναντίον δέ, καὶ σκορπίζειν αὐτῷ ἐπιθυμία τὰ ἐμά. ὁ τοίνυν μὴ μόνον μὴ
40 συμπροσάπτων, ἀλλὰ καὶ σκορπίζων, πῶς ἂν ἑαυτὸν πρὸς ἐμὲ ὁμοίωσιν ἐπεδείξατο, ὥστε μετ' ἐμοῦ τοὺς δαίμονας ἐκβάλλειν; ἕτερον ἢ δὲ τοῦ διαβόλου μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν πει-
ρᾶται ἑαυτῷ εἰκὸς ὑποτιθεύειν εἰρηκέναι, ὡς καὶ τοῦ διαβόλου ὄντος καὶ σκορπίζοντος τὰ ἐκείνου. ὃ πῶς, φησίν, ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστιν; αὐτῷ τούτῳ ὦ μὴ συνάγει. Εἰ ἢ ὅτι ἀληθὲς πολλῷ μᾶλλον ὁ καθ' αὑτοῦ ὤν. εἰ γὰρ ὁ μὴ συμπροσάπτων, ἐχθρὸς πολλῷ μᾶλλον ὁ πο-

λεμῶν.

οἰκία δὺ σχισθῇ, σχίσεως σφαλύεται. οὐ γὰρ ὕπως ⓐ ἔξωθεν πόλεμοι, ὡς ⓐ ἐμφύλιοι σφαφθείρωσι. τῦτο γὰρ ἡ ἐν σώμασι γίνε), τῦτο ἡ ἐν ἅπασι τοσῶμασιν. ἀλλὰ τέως ἀπὸ τῶν γνωσιμωτέρων τὰ ἐπτοδείγματα ἄγε. κἀπὶ τῆ βασιλείας ὅπῃ τῆς γῆς δυνατωτέρη; τοδέν. ἀλλ' ἔμως ἀπόλυ) σασιάζυσα. Εἰ ὃ ἐκφ' ὅγκον τῶν τοσωμάτων αἰτιᾶταί τις, ὡς ἑαυτῇ συρρηγύμθνον, τί δῦ" Εἶποι τοῖ πόλεως; ἢ ὃ τοῖ οἰκίας; καὶν γὰρ μικρόν ἢ, καὶν μέγα ἦ, τοσὸς ἑαυτὸ σασιάζον ἀπόλυται. Εἰ τοίνυν ἐγὼ δαίμονα ἔχων δι' ἐκείνου ἐκβάλλω τὸν δαίμονας, σάσις ἡ μάχη μεταξὺ δαιμόνων ὅστ, ἡ κατ' ἀλλήλων ἴσανται· Εἰ ὃ κατ' ἀλλήλων ἴσαν), ἀπόλωλεν αὐτῶν ἡ ἰσχὺς ἡ διέφθαρται. Εἰ γὰρ ὁ Σατθμᾶς ⓦ Σαπανᾶν ἐκβάλλει (ἐ εἶπε τοὺς δαίμονας, δεικνὺς πολλῷ αὐτοῖς τοσος ἀλλήλυς συμφωνίδι ὄσαν) ἐφ' ἑαυτὸν ὦν ἐμερίσθη, φησίν. Εἰ ὃ ἐμερίσθη, ἀσθενέστερος γέγονε ἡ ἀπόλωλεν. Εἰ δὲ ἀπόλωλε, πῶς δυνά) ἕτερον ἐκβάλλειν; Εἶδες πόσος τῆς κατηγορείας ὁ γέλως; πόση ἡ ἄτοια; πόση ἡ μάχη; τοδὲ γὰρ ὅστ" τῶν αὐτῶν λέγειν μῖ, ὅτι ἔσηκε ἡ ὅτι ἐκβάλλει τὺς δαίμονας· λέγει δὲ, ὅτι ἀφ' τῦτο ἔσηκε, διὸ Εἰκὸς ἰῶ αὐτὸν καταλελῦσθαι. ἐ τοῦτη μὴν αὕτη ἡ λύσις· δὐτέρα δὲ μετ' ἐκείνω, ἡ τοῖ τῶν μαθητῶν. τοδὲ γὰ εἰ μόνον ἀεὶ ζήτω, ἀλλὰ ἡ δὐτέρω ἡ τείτω καταλύει τὰς αἰτιθέσεις αὐτῶν, ἐκ τοῖ ἐξυσίας ὀπτομίσας βουλόμθνος αὐτῆ τιμὴ δυσχερείαν· ὅπερ ἡ ὅτι τὸ σαββάτυ ἐποίησε, ⓦ Δαβὶδ φέρων Εἰς μέσον, τὺς ἱερέας, τιμὴ μάρτυρίαν τιμὴ λέγυσαν, ἔλεον θέλω ἡ ὐ θυσίαν, τιμὴ αἰτίαν τῦ σαββάτυ δι' ὃν γέγονε. Διὰ [γὰ] ⓦ δῦ θεσπόν, φησι, ὁ σάββατον. τῦτο δὴ ἡ ἐν τοῦθα ποιῆ. μετὰ γὰ τιμὴ τοσπέραν ὅτι δὐτέραν ἤρχετο λύσιν τῆς τοσπέρας σαφεστέραν.

27 Εἰ γὰ ἐγώ, φησιν, ἐν Βεελζεβὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ⓐ οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Ορα καὶ τοῦθα τιμὴ ὀπτείκειαν. ὃ γὰ Εἶπεν, ⓐ μαθηταί μὺ, τοδὲ οἱ ἀπόστολοι· ἀλλ' ⓐ οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ἵν', Εἰ μὴν βουληθεῖεν ἐπφελεῖν τοὺς τιμὴ" αὐτιμὴ ἐκείνοις αὐχθέσαν, πολλῷ ἐντεῦθεν λάβωσι τιμὴ ἀφορμιλίαν· εἰ δὲ ἀγνωμονοῖεν ἡ τοῖς αὐξοῖς ὀπτιμύοιεν, μηδὲ δυσχέρειαν λοιπὸν τοσφασιν ἔχωσιν Εἰπεῖν. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ὅστιν· ⓐ ἀπόστολοι ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; ἐ γὰ ἦσαν ἐκβάλλοντες ἤδη ἀφ' ὧ λαβοῖ ἐξουσίαν πῦ αὐτῦ, ἡ τοδὲν αὐξοῖς ἐνεκάλουν ὕστι. ὑ γὰ τοσφάσαν, ἀλλὰ τοσσώπω μόνον ἐμάχοντο. θέλων τοίνυν δεῖξαι ὅτι φθόνου ἰῶ τὸ τοὺς αὐτὸν τὰ Εἰρημθνα μόνον, ἀγὰ τὺς ἀποστόλους Εἰς μέσον. Εἰ γὰ ἐγὼ ὕτως ἐκβάλλω, πολλῷ μᾶλλον ἐκβάλλουσιν ⓐ πῦ ἐμοῦ τιμὴ ἐξουσίαν λαβόντες· διὴ ὅμως ὐδὲν τοιοῦτον εἰρήκασι αὐξοῖς. πῶς ὖν ἐμοὶ τῶ καὶ ἐκείνοις αἰτίω τ γινομθνων, ταῦτα ἐγκαλεῖτε, ἐκείνυς ἀπολύοντες τῶν ἐγκλημτ; ὑ μᾶλλον τοῦτο ὑμᾶς ἐλθυθερώσει τῆς ζημειας, ἀλλὰ καὶ καταδικάσει μειζόνως. ἀφ' τῦτο καὶ ἐπήγαγε·

Αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται. Οτὰν γὰ ἴδῃ ὑμῶν ὄντες, ἐ ταῦτα μεμθετηκότες, καὶ πείθωνται ἐμοὶ ἡ τοῖ ἀκούωσιν, δῆλον ὅτι ἡ καταχρηοῦσι τῦ τὰ σιαστικὰ ἡ ποιοῦσι τοῖς ἡ λέγουσι.

28 Εἰ ὃ ἐν πνύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τῦ Θεοῦ. Τί δέ ὅστιν ἡ βασιλεία; ἡ πρόνοια ἡ ἐμή. ὅρα πῶς πάλιν αὐτῦ ἐφέλκεται ἡ θεραπεύει ἡ τοὺς τιμὴ ἑαυτῆ γνῶσιν ὀπιστᾶται, ἡ δείκνυσιν ὅτι τοῖς οἰκείοις πολεμοῦσιν ἀγαθοῖς, ἡ φιλονεικῦσι τῆ ἑαυτῶν σωτηρείας. δέον γὰ χαίρειν, φησί, ἡ σκιρτᾶν, ὁ δὲ μεγάλα ἡ ἀπόῤῥητα ἐκφαίνει τοῦθα γέγονα δωρύμθνος, τὰ πάλαι τοῦθα τοῖς φητῶν ἀδόμθνα, ἡ τῆς βαρεγκείας ὑμῶν ἐφέσηκεν ὁ κύριος· ὑμᾶς ὃ τοιοῦτον ποιῆτε, ὑ μόνον ὐ δεχόμθνοι τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ ἡ βλασφημοῦντες τὰ σὺκ ὄσας αἰτίας. ὁ μὲ ὦν Ματθαῖός φησιν· Εἰ ὃ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω· ὁ ὃ Λυκᾶς· εἰ ὃ ἐγὼ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, δεικνὺς ὅτι μείζονος δυνάμεως ἔργον ὅστ, τὸ

δαίμονας

ἴσ. ἴποις

χ. ἐκείνῳ αὐτοῖς

ἴσ. ταῦτα

φίω ποιᾷ ϗ μετέωρον ϗ ἀνεπηρεμιθμίω. ϗ τῶτο ϗ ἀπὸ τῆ προτέρων αἱρᾶ ἔστιν ἰδεῖν. πότε οὖν καλὸς ἰω̃ ὁ Δαβίδ; ὅτε ἔχαιρεν, ἢ ὅτε ἐν τιποχωρεία ἰω̃; πότε τῆ Ιουδαίων ὁ δῆμος; ὅτε ἔστενον ϗ ⟨W⟩ Θεὸν ἐκάλουν, ἢ ὅτε ἔχαιρον ὑπὸ τῆς ἐρήμου, ϗ τ̃ μίσος προσεκύτουν; δῆ ϗ ὁ Σολομὼν ὁ μάλιστα πάντων εἰδὼς τί ποτέ ὄστιν ἡδονή, φησίν· Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ εἰς οἶκον πότου. δῆ δὲ ὁ Χριστὸς τῶν μὲν μακαρίζει λέγων· μακάριοι ⟨Ω⟩ πενθοῦντες· τῶν δὲ μαλακίζει· οὐαὶ γὰρ ὑμῖν ⟨Ω⟩ γελῶντες, ὅτι κλαύσετε. ϗ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ πνεῦμα χρυσοτέρα ὄστιν ἡ ψυχὴ ϗ μαλακωτέρα· ὁ δὲ πίων ϗ ζωώτερος δὲ σωφρονῆς, ϗ τῆ τῶν παθῶν δισμοῦ πάντως ἀπήλλακται, ϗ ὑψηλοτέρα ϗ ἰσχυροτέρα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, φύγωμεν τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ϗ τὴν δι' αὐτῆς ἡδονήν, ἵνα τῆς ὄντως δόξης ϗ μονούσης ἀεὶ τύχωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τῆ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἰδὼν

Ομιλ. μα. 25

"ΕΙΔΩΣ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΕΝΘΥΜΗσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς· πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημωθήσεται· πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. 26 Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ⟨W⟩ Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

* ἀρχηγὸν τῶν δαιμονίων

Καὶ ἤδη τοῦτο κατηγόρησαν, ὅτι ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ * ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐπετίμησε, δίδους αὐτοῖς ἀπό τε τῶν πλησίον σημείων γνῶναι αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀπό τε τῆς διδασκαλίας μαθεῖν αὐτοῦ τὴν μεγαλοσωΐαν. ὅθεν ὑ ἐπέλυσε τὰ αὐτὰ λέγοντες, ϗ ὑπερβολὰς λοιπόν· " ὥσπερ μὲν τοῦτο τὴν θεότητα ἐνδεικνύμενος τὴν αὐτοῦ, τῷ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν εἰς μέσον ἐξαγαγεῖν· δεύτερον δέ, αὖ τῷ μετ' εὐκολίας τοὺς δαίμονας ἐκβάλλειν. καίτοι ϗ ἡ κατηγορία σφόδρα ἐναγωνίους ἐῶ (ὅπερ γὰρ ἔφην, ὁ φθόνος οὐ ζητεῖ εἰπεῖν, ἀλλ' ἵνα εἴπῃ μόνον) ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτω κατεφρόνησεν αὐτῶν ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπολογεῖται μὲν τῆς αὐτῷ ὡρεσπηχούσης ὑπερηφανείας, παιδεύων ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εἶναι τοιούτους, καὶ τοιαῦτα λέγωσιν, ἃ μήτε αὐτοὶς σύνισμεν ἡμῖν, μήτε τ̃ τυχόντα ἔχειν λόγον· μηδὲ θορυβεῖσθαι, μηδὲ ταράττεσθαι, ἀλλὰ μετὰ μακροθυμίας ἁπάσης πρὸς ἔλεγχον αὐτοῖς θεραπεύειν. ὃ δὴ μάλιστα ϗ τότε ἐποίει, δεῖγμα μέγιστον προτιθέμενος τῆ ψυχῆ εἶναι τὰ πρὸς αὐτὸν εἰρημένα. οὐδὲ γὰρ δαιμονιῶντος ἐῶ τοσαύτην ὑπιδείκνυσθαι ὑπεικείαν· οὐ δαιμονιῶντος δὲ τὰ ἀπόρρητα εἰδέναι. ϗ γὰρ καὶ μᾶλλον ὃ σφόδρα ἐναγώνιον εἶναι τοιούτοις ἐνόησεν, ϗ μᾶλλον τ̃ τῶν πολλῶν φόβον, οὐδὲ ἐτόλμων δημοσιεύειν τὰ ἐγκλήματα ταῦτα, ἀλλ' ἐν δείνοις ἔστρεφον. αὐτὸς γὰρ δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι κἀκεῖνα οἶδε, τὴν μὲν κατηγορίαν οὐ λύθησιν, οὐδὲ ἐκπομπεύει αὐτῶν τὴν ποικιλίαν· τὴν δὲ λύσιν ἐπάγει, τῶν ζωειδῶν τῶν εἰρηκότων καταλιμπάνων τ̃ ἔλεγχον. ἓν γὰρ αὐτῷ ἐδιδασκόδασκεν ἐῶ μόνον, ὠφελῆσαι οὐ λυμηνάμενος, οὐκ ἐκπομπεύσας. καίτοι εἰ ἐβούλετο μακρὸν ἀποστροφὴν λόγων ποιήσας, ϗ μὴ πάντων ϗ δίκην αὐτοῖς ἀπαιτήσας τὴν ἐχθρὰν, οὐδὲν ὃ κωλύων ἐῶ· ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα παρεὶς εἰς ἓν ἔβλεπε μόνον, ὃ μὴ φιλοσοφοτέρους ἐργάσασθαι, ἀλλ' ὑπομονητέρους, ϗ ταύτῃ πρὸς διόρθωσιν ὑπιδειοτέρους ποιῆσαι. πῶς οὖν αὐτοῖς ἀπολογεῖται; οὐδὲν ἀπὸ τῶν γραφῶν φησιν (οὐδὲ γὰρ προσῆκον, ἀλλὰ ϗ παρεμπλοκὴν ἔμελλον) ἀλλ' ἀπὸ τῶν κοινῇ συμβαινόντων. πᾶσα γὰρ βασιλεία, φησίν, ἐφ' ἑαυτὸν μερισθεῖσα οὐ σταθήσεται· ϗ πόλις καὶ οἰκία

προσκρούσας λυπεῖ, ἡ σὺν κολακείαις διέρχεται, ἐπὶ πολλῷ ἔχει δυνάμει. βιωτικῶν προσώπων ταῦτα τὰ ῥήματα, ἐπὶ τῶν τῇ γῇ προσπλωόντων αἰσθάπερ ὄντι. Ⓦ γὰρ πνευματικὸν οὐδὲν λυπῆσαι δυνήσεται. Τί γὰρ αὐτῷ ἐργάσεται δεινόν; ἀποχειροτονήσει τῆς ἀξίας; καὶ τί τοῦτο; ἀλλ' ἵνα γὰρ δικαίως, ἡ ὠφελήσῃ (οὐδὲν γὰρ ὅπου προσέχουσιν Θεὸν, ὡς ὁ περὶ ἀξίαν ἐσεσῶσθαι) ἀλλ' ἡ ἀδίκως, ὁ ἔγκλημα πάλιν ἐπ' ἐκείνοις, οὐκ ὀπίσω τοῦτον χαρεῖ. ὁ γὰρ ἀδίκως τι παθὼν ἡ ψευσθεὶς ἐπεγκὼν, πλείονα ταύτην κτᾶται πρὸς τὸν Θεὸν τὴν πρόνοιαν. μὴ τοίνυν τοῦτο σκοπῶμεν, ὅπως ὦμεν ἐν δυναστείαις ἡ ἐν τιμαῖς ἡ ἐν ἐξουσίαις· ἀλλ' ὅπως ὦμεν ἐν ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ. ὡς αἵ γε ἐξουσίαι πολλὰ τὸν ὦ Θεῷ μὴ δικαιοῦντα ποιεῖν πείθουσι, ἡ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς, ὥστε τῇ ἐξουσίᾳ εἰς δέον χρήσασθαι. ὁ μὲν γὰρ ἀπειρημένος αὐτῆς, ἡ ἐκὼν ἡ ἄκων φιλοσοφεῖ· ὁ δὲ ἀπολαύων αὐτῆς, τοσοῦτον μὲν πράγμα, οἷς δὲ εἴ τις χόρτος ζωοκτόνου δύσεως καὶ καλῆς, νόμους δίκαιον μηδέποτε εἰς αὐτὸν ἰδεῖν ἀκολάστως. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἐξουσία. διὸ πολλοὺς ἡ ἄκουσας εἰς ὃ ὑβρίζειν ἐκέβαλε, ἡ θυμὸν ἦγειρε, ἡ χαλινὸν γλώττης ἀφεῖλε, ἡ δύρσει ἀνέστασε σώματος, ὥσπερ ἐπὶ πνεύματος τινὸς ψυχὴν διαρρίπτουσα, ἡ εἰς Ⓦ ἕκαστον τῶν κακῶν βυθὸν καταποντίζουσα ὃ σκάφος. Ⓦ οὖν ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ θαυμάζεις, καὶ ζηλωτὸν εἶναί φῂς; ἡ πόσης ταῦτα ἀνοίας; ἐπόησεν γοῦν μὴ τῶν ἐρημιῶν, πόσας ἐχθρους καὶ κατηγόρους, πόσους ὁ κόλαξ σοῦ ἔχει πολιορκοῦντας αὐτόν; ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, μακαρισμῶν ἄξια; ἡ τίς αὐτὸν εἶπε; ἀλλὰ τοῦδε ὦ λαῷ, φησι, βιώσιμει. καὶ τί τοῦτο; ἀ γὰρ δὴ ὁ λαὸς ὅστις ὁ Θεός, ᾧ μέλλει τὰς δίκας ἐπὶ ἔχειν. ὥστε ὅταν λαὸν εἴπῃς, οὐδὲν ἄλλο λέγεις, ἢ πρόβολον ἐτέροις, ἡ σκοπέλους, ἡ ὑφάλους, καὶ παγίδας. τὸ γὰρ εὐδοκιμεῖν ἐν δήμῳ ὅσῳ λαμπρότερον ποιεῖ, τοσούτῳ μείζους ἔχει σοὶ κινδύνους, τὰς φθονερίδας, τὰς ἀγωνίας. αἰσπερ ἐσθὴς ὁ τοιοῦτος ἢ ξύλον ἀ δύναται ὅλως, ὅτῳ πικρὸν ἔχων διαστόμιον. καὶ τί λέγω ξύλον ἢ ἀνάπλεως; καὶ μυρία καταρθώματα ἔχει ὁ τοιοῦτος, δυσκόλως εἰς βασιλείαν εἰσέρχεται. οὐδὲν γὰρ ὅπως σκληραγωγεῖν ἐθέλει, ὡς ἡ τοῦδε τῶν πολλῶν δόξα, δειλοὺς, ἀγύμνους, κόλακας, ἀκατηρτισμένους ποιοῦσα. Τίνος γοῦν ἕνεκεν Ⓐ Φαρισαῖοι τοῦ Χριστοῦ ἔλεγον δαιμονᾶν; οὐκ ὅπως τῆς τοῦδε τῶν πολλῶν ἐπεθύμουν δόξης; πόθεν ἡ Ⓐ πολλοὶ τοῦ ὀρθοῦ τοῦ αὐτοῦ ἔφερον ψῆφον; οὐκ ὅπως τούτῳ ὑ κατείχοντο τοῦ νοσήματος; οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ὅτου ποιεῖ τοῦδε νόμους καὶ ἀνόητους, ὡς τὸ περὶ τοῦ τῶν πολλῶν κεχηνέναι δόξαν· οὐδὲν εὐδοκίμους καὶ ἀδαμαντίνους, ὡς τὸ ταύτης ἀφορᾶν. διὸ καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς ᾧ μέλλοντι πρὸς ἑαυτὸν διατείνειν ῥύμην καὶ βίαν πνεύματος. καὶ γὰρ ὅταν εὐημερῇ, πάντων ἑαυτὸν προτίθησι· καὶ ὅταν πάνδεινα ὑπομείνῃ, κατορύξαι ἑαυτὸν βούλεται· καὶ τοῦτο αὐτῷ καὶ γέεννα καὶ βασιλεία, ὅταν ὑπὸ βρύχους ὑπὸ τῶν πάθους ἦτε τούτου. ταῦτα οὖν φθόνου ἄξια, εἰπέ μοι, ἀλλ' οὐχὶ θρήνων καὶ δακρύων; πάνυ δέ που δῆλον. σὺ γοῦν τὸν ποιᾷς φθονεῖν τῷ ὅτῳ εὐδοκιμοῦντι, ὥσπερ δὲ εἴ τις δεδεμένον ἰδὼν καὶ μεμαστιγωμένον καὶ ὑπὸ μυρίων ἑλκόμενον θηρίων ἐβόασεν αὐτῷ τῶν πεμπτῶν καὶ μαστίγων. καὶ γὰρ ὅσους δὲ δεσμοὺς ὁ δήμος ἔχει, τοσούτους καὶ σοὶ δεσμοὺς, τοσούτους δεσμώτας· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ἀλλοφύλους ἕκαστος τούτων γνώμην ἔχει, καὶ τὰ ἐπιτάττα τοῖς τὸ δ' ἀληθέστατος αὐτοῖς ψηφίζονται πάντες, οὐδὲν βασανίζοντες, ἀλλ' ἅπερ δὲ τῷ δεῖνι δόξῃ ἐᾷ ᾧ δεῖνι, ταῦτα ἡ αὐτοὶ κυρωσῶντες. ποίων οὖν ταῦτα κυμάτων, ποίου κλύδωνος δ' χαλεπώτερα; ἐπὶ γὰρ ἡ φυσᾶται ἀνέμου ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ὁ τοιοῦτος, ἡ βαστάζει ἀκόλουθος πάλιν, ὑπὸ δυσμαλίαν μὲν ἀεὶ, ὑπὸ ἡσυχίαν ὁ οὐδέποτε ὤν. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ θεάτρου, ἡ τῶν ὑπὸ λέγειν ἀγώνων, ὑπὸ ἀγωνίας ἡ ἔρωτα κατέχεται· μετὰ ὁ δὲ θεάσῃ, ἢ ἀποτέθηκεν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας, ἢ χαίρει πάλιν ἀμέτρως· ὅπερ λύπης ὅστι χαλεπώτερον. ὅτι γὰρ ἡδονὴ λύπης οὐκ ἐλαττόν ὅστι κακὸν, δῆλον ἀφ' ὧν τοῦ ψυχοῦ διατίθησι. ἡ γὰρ ἡ κύφω

χ. ἐξῆλθον.] σιλείψ ἠδωκήσαν εἰσελθεῖν· ⓐ ὁ βάσκανοι ἔνδοι ὄντες, ἐξεβλήθησαν. ⓐ γὰρ ἡοί τ βασιλείας, φησίν, ἐξω βληθήσον). καὶ εἶπεν μὴν τῆς ὃν χερσὶν ἀπαλλαγῆντες πονηρείας, ὧν οὐδέ ποτε ἐφεστοδύκησαν ἐπέτυχον· ὅτοι ὁ ἡ ἐκεῖθεν ἀγαθὰ ἀπώλεσαν· καὶ μάλα εἰκότως. τὸν γὰρ σχολάζοντα δὲ αὐθέντ ποιῆ· τὸν δαίμονα ἄγειον ἀπεργάζε)· ὅτως ὁ πονηρὸς φόνος ἐγένετο· ὅτως ἡ φύσις ἠγνοήθη· ὅτως ἡ γῆ ἐμολύνθη· ὅτε μὴ τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ὅλα ἀνοίξασα ἡ γῆ, ζῶντας κατέπιε καὶ ἀπώλεσε τοὺς περὶ Δαθὰν καὶ Κορὲ ἡ Ἀβειρὼν ἡ Γεν. λ. ⓦ δῆμον σκῆνον ἄπαντα. Ἀλλὰ τὸ μὲν κατηγορῆν βασκανίας, εἶπεῖν ἴως μὲν ῥᾴδιον εἰ)· δῆ

χ. σωσῆν ὁ" εἶπεῖν ἡ ὅπως ἀπαλλαγήσονται τὸ νοσήματος. πῶς οὖν ἀπαλλαγησόμεθα τῆς πονηρίας ταύτης; δεῦ σκοπῶμεν ὅτι ὥσπερ τῶ πεπορνευκότι οὐ δεῖ εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλη- Αριθ. ιε.
σίαν, οὕτως οὐδὲ τῶ βασκαίνοντι· ἡ πολλῷ μᾶλλον τούτῳ ἢ ἐκείνῳ. πῶ μὴν γὰρ ἡ διαφορὰν εἶ) δοκῆ (διὰ ἡ ἡμέληται) δεῦ ὁ φανερὸν γίνηται ποιῆσαι ὄν, ἀποσησόμεθα ῥᾳδίως. κλαῦσον τοίνυν ἡ στέναξον· ἀφιώπησον δὲ τὸν ἀγκάλεσον ⓦ Θεόν· μάθε ὡς οὐκ ἀμύρτημάτος χάριτος ἀλλὰ μετανόει. καὶ οὕτω διαπεθῆς, ταχέως ἀπαλλαγήσῃ τοῦ νοσήματος. δὲ Ἰὼς ἀγνοῆ, φησίν, ὅτι ποιεῖ ἡ βασκανία; ἀγνοεῖ μὲν οὐδείς· οὐ μὴν τὴν αὐτὴν οὐδὲ πορνείας ἡ μοιχείας ἔχουσι δόξαν, ἡ οὐδὲ τὰ πάντα τοῦτα. πότε γοῦν ἑαυτῆς τις κατέγνω πικρῶς βασκαίνας; πότε ⓦ Θεὸν ἠξίωσεν ὑπὲρ τούτου τ νοσήματος ὥστε γε- χ. πιστεύσει ἀγ. πιστεύσει νέσθαι αὐτῆ ἵλεων; οὐδεὶς οὐδέποτε. Ἀλλ' εἰ" νηστεύει ἡ πίνῃ δ' ὦ μακρὰν ἀφεύγει, κἂν μυριάκις βάσκανος ἦ, οὐδὲν ἡγεῖται πεποιηκέναι δεινόν, τῷ πάντων μιαρωτέρῳ κατεχόμενος πάθει. πόθεν γοῦν ὁ Καὶν ζῆλος ἐγένετο; πόθεν ὁ Ησαῦ; πόθεν ⓐ ὁ Λάβαν παῖδες; πόθεν οἱ τ Ιακὼβ υἱοί; πόθεν ⓐ περὶ Κορὲ ἡ Δαθὰν ἡ Ἀβειρών; πόθεν Μαρία; πόθεν Ααρών; πόθεν αὐτὸς ὁ διάβολος; μὴ τύπτων κάκεῖνο σκότος, ὅπου οὐ ⓦ φθονοῦμενον ἀδικεῖς, ἀλλὰ χῆ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς. Ἵνα γὰρ ⓦ Αβελ ἀδικήσῃ ὁ Καίν; *σκότος μὲν [γὰ]ρ χύτερον δὲ * ἐκ ἄκων εἰς βασιλείαν πρέπεμψεν· ἑαυτὸ ἡ μυρίοις περιέπειρε κακοῖς. τί ⓦ Ιακὼβ ἔβλαψεν ὁ Ησαῦ; οὐχὶ ὁ μὲν ἐπλούτει ἡ μυρίων ἀπέλαυσεν ἀγαθῶν· αὐτὸς ἡ τῆς πα- τρῴας οἰκίας ἐξέπιπτε, ἡ ἐν ἀλλοτρίᾳ ἐπλανᾶτο μὴ τὴν ὑπερβουλὴν σκεύνου; τί ἡ ⓐ παῖδες τούτῳ τ Ιωσὴφ ἐποίησαν χεῖρον, καὶ ταῦτα μέχρις αἵματος ἐλθόντες; οὐχὶ ἔνιοι μὲν καὶ λιμὸν ὑπέμειναν καὶ περὶ τῶν ἐφετῶν σκυδρώθησαν, σκότος ἡ βασιλεὺς γέγονε τῆς Αἰγύπτου ἁπάσης; ὅσῳ γὰρ αὐ φθονῆς, τοσούτῳ" μᾶλλον μειζόνων ὑπερέξεις ἀγαθῶν τῷ χ. μᾶλλον ἀγ. μειζόνων φθονουμένῳ. Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ταῦτα ἐφορῶν· καὶ ὅταν ἴδῃ ⓦ τὸν ἀδικούμενον ἀδικοῦντα ἀδικούμε- νον, αὐτὸν μὲν ἐπαίρει μᾶλλον καὶ ποιῆ λαμπρὸν τοῦτον, σὲ ἡ κολάζει. Εἰ γὰρ τὸν ἐφηδο- μένους τοῖς ἐχθροῖς ὑπ' ἀφίησιν ἀτιμωρητὶ πρελθεῖν (Μὴ ὑπέχαιρε γάρ, φησίν, ἐπὶ πτώματι Παρ. κδ. ιζ. " ἐχθρῶν σου, μὴ ποτε ἴδῃ ὁ Θεὸς, καὶ ὑ μὴ ἀρέσῃ αὐτῷ) πολλῷ μᾶλλον τὸν βασκαίνοντας χ. θεὸν τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότας. ἐκκόψωμεν τοίνυν τὸ πολυκέφαλον θηρίον. δὲ γὰρ πολλὰ ταῦτ' εἶδη τῆς βασκανίας. Εἰ γὰρ ὁ ⓦ φιλοῦντα ἀγαπῶν οὐδὲν πλέον ἔχει τῶν πέλας, ὁ ⓦ οὐδὲν ἀδικοῦντα μισῶν πῶς ἡσυχάσεται; πῶς ἡ σκυθρώξεται τὸν γείτονα, τῷ ἐπιτυχῶν χείρων γεγονὼς μοῦ; διὰ τὴ σφόδρα ὀδυνῶμαι, ὅτι ⓐ τὸν ἀγγέλους, μᾶλλον ἡ τῶν ἀγγέλων ⓦ δεσπότην μιμεῖσθαι κελεύομαι, τ διάβολον ζηλοῦμεν. ἡ γὰρ πολλὴ ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ βασκανία· μᾶλλον ἡ ἐν ἡμῖν, ἡ ἐν τοῖς ἔρχομένοις.. διὰ τὴ ἡμῶν αὐτῶν διαλεκτέον. Ἵνα γὰρ ἕνεκεν, εἶπέ μοι, βασκαίνεις ᾧ πλησίον; ὅτι ὑμῖν ἀπολαύοντα βλέπεις τὴ χρηστῶν ῥημῶν; Εἶπα σὺν ἐνοῦς πόσον φέρουσι κακὸν αἱ ὑμῶν τοῖς μὴ προσέχουσιν; εἰς κενοδοξίαν αἴρου- σαν, εἰς τύφον, εἰς ὑπόνοιαν, εἰς ὑπερφίαν, ῥᾳθυμοτέρους ποιοῦσαν· ἡ μὴ τούτων τ κακῶν ἡ μάλιστα ῥᾳστώνην. Τὸ γὰρ δὴ χαλεπώτατον τοῦτο, ὅτι τὰ μὲν ἐξ" αὐτῶν κακὰ χ. αὐτῶν ἀθάλατα" οἶδεν· ἡ ἡδονή, ὁμοῦ τε ἔφθη ἡ ἀπέσβη. διὰ ταῦτα οὖν βασκαίνεις, εἶπέ μοι; χ. διαφόνη· ἀλλ' ὀξυσιόν ἐχει τὸ δῆγμα πολλῷ, ἡ ἄγλη ἡ φέρει πάντα ὅπου θέλει, ἡ τὸν

χρούοντο, οὐδὲ τοῖς τοῦτο ἀντέπιπτε. ἢ δεικνὺς ἢ τῷ αὐτῷ ἰχνει ἢ τῷ ἐκείνων ἀσθενείᾳ, φησὶ· κάλαμον σεσειεμμένον δὲ καταξεῖ. ἢ γὰρ ἰῶ ῥᾴδιον ἅπαντας ἀνθρ ὧσπερ κάλαμον διαλύσαι, καὶ οὐδὲ ἁπλῶς κάλαμον, ἀλλ' ἥδη σεσεισμένον. καὶ λίνον τυφόμενον δὲ σβέσει. ἐπὶ ταῦτα ἢ τοὺς ἐκείνων θυμοὺς τοὺς ἀναφλεγομένους πρὸς ἔριδα, καὶ τῷ τοῦτο ἰχνει ἰχνῶ ὅσαν καταλύσας τὸν θυμὸν αὐτῶν καὶ κατασβέσας μετὰ εὐκολίας ἁπάσης· ὅθεν ἡ πολλὴ ἐπιείκεια δείκνυται. τί οὖν; ἀεὶ ταῦτα ἔσται, ἢ οἵοτε διὰ πέλας ποιαῦτα ὑπομένοντας καὶ μαγομένους; ἄπαγε· ἀλλ' ὅταν τὰ αὐτῶν ἐπιδείξῃ, τότε καὶ ἔργα ἐργάσεται. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών· ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Ἕτοιμοι ὄντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τί δέ ἐστιν, ὅταν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν *; ὅταν τὰ πρὸς ἑαυτὸν πληρώσῃ πάντα, φησί, τότε τὰ δεινὰ πείσονται, ὅταν λαμπρὸν ᾖ τὸ σημεῖον ὃ ποιήσομεν, καὶ νικήσῃ τὰ πρὸς αὐτὸν δικαιώματα, καὶ μηδὲν ἀνάγκην ἀνθρώπων καταλίπῃ ἀπολογίας παρέχειν. οὐδὲ γὰρ κρίσιν τὴν δικαιοσύνην λέγει. ἀλλὰ οὐκ ἐν τούτῳ ζήτει τὰ τῆς οἰκονομίας, ἐν τῷ καλαθῆναι τὸν ἁπλοῦν καὶ ἀπονήρευτον μόνον· ἀλλὰ ἢ τὴν οἰκουμένην ὅπασαν. διὸ καὶ ἐπήγαγε· καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. Εἶτα ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ τοῦτο κατὰ γνώμην ἐστὶ τοῦ παιδός, ἐν τῷ προοιμίῳ ὁ προφήτης καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἐμπροσθεν· εἰσηγήσατο εἰπών· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. ὁ γὰρ ἀγαπητός, δῆλον ὅτι κατὰ γνώμην τοῦ φιλανθρώπου ταῦτα ποιεῖ.

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. Ὢ ποικιλία δαίμονος. ἑκατέραν εἴσοδον εὑρέσεως δι' ἧς ἔμελλε πιστεύειν ἐκφεύγειν, καὶ ὄψιν καὶ ἀκοήν· ἀλλ' ὅμως ἑκατέραν ὁ Χριστὸς ἀνέῳξε.

23 Καὶ ἐξίσταντο πάντες λέγοντες· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαβίδ;

24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. καίτοι τί μέγα ἐφθέγξαντο; ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἤνεγκαν. ὅτως, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἀεὶ τοῖς τῶν πλησίον δάκνουσι θυμηδίαις, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς ὅπως λυπεῖ, ὡς ἐντεῦθεν δυσσεβῶν σωτηρία. καίτοι καὶ ἀνεχώρησε, καὶ λανθάνειν ἔδωκε τοῖς πᾶσι· ἀλλὰ πάλιν ἀπήντησεν ὁ κακός, ὅπου πάλιν θυμηδία ἐγίνετο, καὶ μᾶλλον τοῦ δαίμονος ἡγανάκτουν. ἐκβὰς μὲν γὰρ καὶ ἐξίσατο τοῦ σώματος καὶ ἀνεχώρει καὶ ἐδραπέτευε μηδὲν φθεγξάμενος· ὅτοι δὲ νῦν μὲν ἀνελθὼν ἐπεχείρησε, νῦν δὲ ἐξεβάλλετο. ὅπου γὰρ ἐκεῖνο οὐ προσεχώρει, τὴν δόξαν ἠθέλησε βλάψαι.

ΗΘΙΚΟΝ Τοιοῦτον ἡ βασκανία, ἧς οὐκ ἂν γένοιτο κακία χείρων. ὁ μὲν γὰρ μοιχὸς, καὶ ἡδονὴν καρπούμενος, καὶ ἐπὶ ἀλλοτρίῳ κακῷ τὴν ἀμαρτίαν ἀπεργάζεται τὴν ἑαυτοῦ· ὁ δὲ βάσκανος προσέτι φθονερίᾳ ἑαυτὸν κολάζει καὶ ἀμφοτέρωθεν, καὶ οὐδέποτε παύεται τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀεὶ τοῖς ἑτέροις ἐπιτίθησιν. καθάπερ γὰρ χοῖρος βορβόρῳ, καὶ δαίμονες βλάβῃ τῇ ἡμετέρᾳ· ὅπου καὶ ἔστι τοῖς τοῦ πλησίον χαίρειν κακοῖς. καὶ γοῦν εἰ πολλάκις ἀνδρὸς, ὅτε ἀναπαύεται καὶ ἀναπνεῖ, τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς οἰκείας βυθμίας ἡγεῖται, καὶ οἰκεῖα κακὰ τὰ τῶν ἀλλων ἀγαθά· καὶ ὅσῳ τις τοῦ καιροῦ ἡδὺ, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον λυπηρόν. τοῦτος οὖν ὁ καταλθὼν καὶ ἀποτυμπανίζειν ἄξιον, ὡς κύνας λυττῶντας, ὡς δαίμονας ἀλιτηρίους, ὡς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς; καθάπερ γὰρ οἱ κάμνοντες τῷ κάματῳ, ὅπου καὶ ὅτοι ταῖς ἑτέραις δυσπραγίαις, κἂν οἱ ἔνιοι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τῆς φύσεως ὦσιν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι καὶ ἀλγοῦντα σφαττόμενον ἐλεοῦσι· σὺ δὲ δυσθέατον ὁρᾷς θυόμενον, ἐκπηδήσασα καὶ τρέμεις καὶ ὠχριᾷς; καὶ τί τοῦτης τῆς μανίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ἀλλὰ τοῦτο πόρρω μὲν καὶ τελέσαι εἰς βασιλείαν

χ. αὐτῶ

β. Κορ. ι. ς.

* αὐτῶ;

χ. εῦ

χ. ἑαυτῶ

χ. παρηίξατο

χ. εἰ

χ. φιλανθρώπου καὶ ταῦτα ἐποίει.

χ. ἑκατέρας

χ. Χριστὸς;

χ. δεινὰ, χ. ἀναχώρει

ῥίους· καὶ τοι σὺν ζῶντα φθείρεται μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς θανόντας ὑπὸ θηρίων διασπᾶται. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτοῖς τούτων ἐποίει πρᾶγμα· ἀλλ' ὁ μὲν διάβολος ἐνεργάζετο, σκῶλοι δὲ ἀπὸ τῆς ὑγιείας τῆς τοῦ χείρους ἐγίνοντο. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο τοῦ σκείνου θεραπεῦσαι· σκεῖνος, καὶ μυρίους σκώληκας ἔχοντες ἰατρείας, καὶ δι' ὧν ἔμελλε πείσεσθαι ἐποίησε, καὶ δι' ὧν εἶπεν, ὅπως δὲ ἄμεινον λοιπὸν σκούσωσι, ὅπερ ὃ ἔργῳ ἐχώρησε.

χ. αὐτοῦ,

13 Τότε λέγει τῷ διαβόλῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. Τί οὖν σκῶλοι; ἔρχονται, φησι, καὶ συμβουλεύονται, ἵνα ἀπέλωσιν αὐτόν.

χ. βουλεύσωνται,

14 Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι, φησὶν, ἐξελθόντες συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Οὐδὲν ἀδικηθέντες ἀφελῶς ὑπ' ἐκείνου. Τοσοῦτον ἡ βασκανία κακόν. διὰ γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς οἰκείοις ἀεὶ πολεμεῖ. ὁ γὰρ Μάρκος φησὶν, ὅτι μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν τοῦτο ἐβουλεύσαντο. Τί οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ πρᾶος; ἀνεχώρησε καὶ ταῦτα μαθών·

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν ἀνεχώρησε, φησὶν, ἐκεῖθεν.

Ποῦ δέ ποτε εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι σημεῖα ἀπαιτοῦντας ἔδει διὰ γὰρ τούτων ἔδειξεν, ὅτι καὶ ἀγνώμων ψυχὴ οὐδὲν ἐντεῦθεν πείθεται, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ τοῖς μαθηταῖς εἶχε συνεχάλασε. σκῆνο μοί τοι τὸ διαστῆσαι χρή, ὅτι μάλιστα τοὺς τὴν πλησίον ἀγαπῶσιν ἐνεργεσίας· καὶ ὅταν ἴδωσί τινα ἢ νοσήματος ἢ κακίας ἀπαλλαττόμενον, ὥστε καὶ εὐφραίνεσθαι σκηνοποιῶντας. καὶ γὰρ ὅτε τὸν πόρπιν σῶζειν ἔμελλε, διέβαλλον αὐτὸν, καὶ ὅτε μετὰ τελωνῶν ἤσθιε, καὶ νῦν πάλιν ὅτε τὴν χεῖρα ἀποκατέστησεν εἶδον. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδὲ τοὺς τοῦ ἀῤῥώστους ἡδονῆς ἀφίστησι, καὶ τοὺς σκείνων φθόνου ἀπαλλάττει φόβου.

Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας·

χ. μὴ

16 Καὶ ἐπετίμησε τοῖς θεραπευθεῖσιν, ἵνα μηδεὶ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν.

Οἱ μὲν οὖν ὄχλοι πάντα ἀκόλουθοι καὶ θαυμάζοντες καὶ ἀκολουθοῦσιν· σκεῖνοι δὲ τῆς ποινῆς οὐκ ἀφίστανται. Εἶτα, ἵνα μὴ θορυβηθῇς ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ ὡς ἀπαδόξῳ τῆς σκείνων μανίας, εἰσάγει καὶ τὸν προφήτην ταῦτα προαναφωνοῦντα. Τοσαύτη γὰρ ἦν τῶν προφητῶν ἡ ἀκρίβεια, ὡς μηδὲ ταῦτα παραλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς μεταβάσεις προφητεύειν, καὶ τὴν γνώμην μεθ' ἧς ταῦτα ἐποίει· ἵνα μάθῃς, ὅτι πάντα πνεύματι ἐφθέγγοντο. Εἰ γὰρ τὰ ἀπόῤῥητα ἀμηχάνων εἶδέναι, πολλῷ μᾶλλον τὸν Χριστοῦ τὸν σκοπὸν ἀδυνάτων ἦν μαθεῖν, μὴ τοῦ πνεύματος ἀποκαλύψαντος. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης φησίν· ἐδήλωσεν, ἐπαγαγών·

χ. εὐαγγελιστὴς ; ἐπάγει γοῦν· ὅπως χ. ἐπάγαγε, εἰπών·

17 Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

18 Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἡρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀναγγελεῖ·

19 Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ·

20 Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν *,

* αὐτῆς,

21 Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. Τὴν πραότητα αὐτοῦ καὶ τὴν ἡμερότητα τὴν ἄφατον τούτοις δείκνυσι, καὶ ὅτι ἔθνεσιν ἀποίητοις μεγάλην καὶ ἐνεργῆ, καὶ τὰ καταληφθέντα τῶν Ἰουδαίων προλέγει κακὰ, καὶ δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ὁμοιότητα τὴν πρὸς τὸν πατέρα. ἰδοὺ γάρ, φησιν, ὁ παῖς μου, ὃν ἡρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. Εἰ δὲ ἡρέτισεν, οὐχ ὡς ἐναντιούμενος λύει τὸν νόμον, οὐδὲ ὡς ἐχθρὸς ὢν τοῦ νομοθέτου, ἀλλ' ὡς ὁμογνώμων καὶ τοῖς αὐτὰ πρεσβεύων. Εἶτα τὴν πραότητα αὐτοῦ ἀναπηρύττων, φησὶν· οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο θεραπεύειν ἐπ' αὐτῷ· ὅπερ ὃ ἀπε-

χ. αὐτὸν,

Ομιλ. μ. 9 ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣ ΕΚΕΙΘΕΝ, ΗΛΘΕΝ ΕΙΣ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν· 10 Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπος ἦν ἔχων τὴν χεῖρα ἐξηραμμένην.

ΑΛΛ᾽ ἐν σαββάτῳ θεραπεύει, ὑπὲρ τῶν τοῦ μαθητοῦ γεγυμνωμένων ἀπολογούμενος. καὶ ὁ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταί φασιν, ὅτι ἔστησε τὸν ἄνθρωπον μέσον, καὶ ἠρώτησεν αὐτούς, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι. θέλων τὴν αὐθαδεστάτην διάνοιαν τῶν Ἰουδαίων ἐλέγξαι. ἔστησεν αὐτὸν μέσον, ἵνα τῇ ὄψει αὐτῶν ὅπλον κάμψῃ, ἵνα καταπλαγέντες τῇ θέᾳ τοῦ ποιητοῦ ἐκβάλωσι, καὶ τὸν ἄνθρωπον αἰδεσθέντες παύσωνται τῆς θηριωδίας. ἀλλ᾽ ὁ ἀπλαστότατος καὶ μισανθρωπότατος μᾶλλον αἰρεῖται τὴν Χειροξηραμμένου τοῦ δόξαν, ἢ τὸν τοιοῦτον ἰδεῖν σωζόμενον, ἑκατέρωθεν ἐνδιαιτώμενος τοῦ πονηροῦ, καὶ τῷ πολέμῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῷ μὴ φιλανθρωπίας ζηλωτὴς, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν ἐπηρεάζειν. ὁ μὲν οὖν ἄλλοι εὐαγγελισταί φασιν, ὅτι αὐτὸς ἠρώτησεν· οὗτος δὲ, ὅτι ἠρωτήθη.

Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, φησι, λέγοντες, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Εἰκὸς δὲ ἀμφότερα γεγυμνῶσθαι. μιαροὶ γὰρ ὄντες, καὶ εἰδότες ὅτι ἥκει πρῶτος ὅπου τοῦ ἰατρείας, τῇ πράξει τοῦτο καταλαβεῖν αὐτὸν ἑαυτοῖς, τοῦτο διεκρίνοντες ζητοῦντες· κωλύειν. διὸ καὶ ἠρώτων, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύσαι· οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ᾽ ἵνα κατηγορήσωσι. καίτοι ἦρκει ὃ ἔργον, εἴγε ἐβούλοντο κατηγορεῖν· ἀλλ᾽ ὁ διάβολος ἤδη ἤγειρε λαβεῖν εὐρεῖν, ἀφορμὰς ἑαυτοῖς λημμάτων τοῦ φθόνου σκευάζοντες. ὁ δὲ φιλάνθρωπος καὶ τοῦτο ποιεῖ, καὶ ἀποκρίνεται, ἐμφαίνων τοῦ οἰκείου ἡμερότητα, καὶ εἰς αὐτοὺς τοῦ ἐπιτείνων ὃ πᾶν, καὶ δείκνυσι αὐτοῦ τοῦ ἀπανθρωπίαν. καὶ ἵστησι τὸν ἄνθρωπον μέσον· οὐχὶ διδοὺς αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ὠφελῶν ἀσυδόν, καὶ εἰς ἔλεον ἐμβάλλων. ὡς δὲ οὐδὲν ἔπεισε, τοῦτε ἐλυπήθη, καὶ ὠργίσθη αὐτοῖς διὰ τοῦ πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ φησι·

11 Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

12 Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν. Ἵνα γὰρ μὴ ἔχωσιν αἰτίαν λοιδορεῖν μηδὲ πρόφασιν ἐγκαλεῖν πάλιν, συλλογίζεται αὐτοῖς διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ποικίλως καὶ καταλλήλως πάντα χορηγεῖ ἀπολογίας ἐπάγων, καὶ πρὸς τῆς λύσεως τοῦ σαββάτου. ὅπου μὲν γὰρ τοῦ τυφλοῦ τοῦδε ἀπολογεῖται αὐτοῖς, ὅτε ἔπλασε (καίτοι καὶ τότε οὐκ ἐκάλυεν) ἀλλ᾽ ἦρκει τὸ δημιουργίας ὄγκος δεῖξαι τοῦ νόμου διασπάσαι· ὅπου δὲ τοῦ λύτου, νίκα τὸν χλίνην ἐβάστασε, καὶ οὐκ ἀλύεν· νῦν μὲν ὡς Θεός, νῦν δὲ ὡς ἄνθρωπος ἀπολογεῖται· ὡς ἄνθρωπος μέν, ὅταν λέγῃ, εἰ προσέτι λαμβάνει ἄνθρωπος ὃν σαββάτου, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος· καὶ ὡς εἶπεν, ἵνα ὠφεληθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἐμοὶ μέλλετε ὅτι ὅλον τὸν ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα· ὡς δὲ Θεός, ὅταν λέγῃ, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. ὑπὲρ δὲ τῶν μαθητῶν ἐγκαλούμενος ἔλεγε· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ *, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ ὁ μετ᾽ αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγε; καὶ τοῖς ἱερεῦσι εἰς μέσον προῆλθε. καὶ σκόπει πάλιν, ὅτι ἔξεστιν οὐ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ἵνα [γὰρ] μὴ ἔχωσιν αἰτίαν ἐγκαλεῖν; ἤδει γὰρ αὐτοῦ τὸ φιλοχρήματον, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἦσαν ἢ φιλάνθρωποι. καίτοι ὁ ἄλλος εὐαγγελιστὴς φησὶν, ὅτι ἡ προσελέλεκτο ζωῦτα ἐρωτῆσαι, ὥστε καὶ τῷ ὄμματι αὐτοὺς ὅπου παύσασθαι. ἀλλ᾽ οὐδὲ ὅπως ἐθέλουσι βελτίους·

ἐν τῷ σαββάτῳ.

γαζομένων, καὶ ἄχυρα συλλεγόντων καὶ μαντζομένων καὶ γὰρ καὶ νῦν ὁ διάβολος ἐπιτάττει πολιτουργεῖν, καθάπερ τότε ὁ Φαραώ. Τί γάρ ἐστιν ἄλλο ὃ χρυσίον ἢ πηλός; τί δ' ἄλλο ὃ ἀργύριον ἢ ἄχυρον. ὡς ἄχυρα γοῦν, ἀνάπτει τῆς ἐπιθυμίας τὸν φλόγα· ὡς ὁ πηλός, ὅταν ῥυπωθῇ ⓦ ἔχοντα ὁ χρυσός. διὰ τοῦτο ἔπεμψεν ἡμῖν ὁ Μωϋσέα δῆθεν, ἐρήμου Αἰγύπτου, διὰ λάβ ⓦ γὸν δῆθεν εὐεργετοῦ. ἀλλ' ποίνυν ἐν ὑμῖν ὃ ἐλθεῖν αὐτὸν μείνης ἐν Αἰγύπτῳ, πείσῃ τὰ τῶν Αἰγυπτίων· αἱ δ' ἐκείνων ἀφεὶς αἱματῆς μὴ τοῦ πνευματικοῦ Ισραὴλ, ὀφθαλμοὺς ἀπόντα. πλὴν οὐδὲ τοῦτο ἦρκε εἰς σωτηρίαν. οὐδὲ γὰρ διὰ Αἰγύπτου δεῖ μόνον ἀπελαύνειν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπαγγελίαν εἰσελθεῖν. ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι, καθὼς ὁ Παῦλός φησι, καὶ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς διῆλθον, καὶ μάννα ἔφαγον, καὶ πόμα πνευματικὸν ἔπιον, ἀλλ' ὅμως πάντες ἀπώλοντο. ἵν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς ταὐτὰ πάθωμεν, μὴ ὀκνῶμεν, μηδὲ ἀναδυώμεθα· ἀλλ' ὅταν ἀκούσῃς πονηρῶν καὶ νῦν κατασκόπων διαβαλλόντων τὴν γῆν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν, καὶ λεγόντων ἄφρονα εἶναι τότε ἐκείνους ⓐ κατασκόπους, μὴ τὸν δῆμον τὸν πολιτῶν, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν ζηλώσωμεν, τὸν Χάλεβ τὸν Ἰεφοννῆ παῖδα, καὶ μὴ πρότερον ἀπέστης, ἕως αὐ ἐπιλάβῃ τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐπιβῇς· μηδὲ δύσκολον νομίσῃς τὴν ὁδοιπορίαν τὴν εἰς τὸν οὐρανόν. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα. ἀλλὰ στενὴ καὶ τεθλιμμένη, φησίν, ἡ ὁδὸς αὕτη. διὰ τί πρότερον, διὰ τῆς διῆλθες, ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄβατος καὶ θηρίων ἀγρίων γέμουσα. καὶ ὥσπερ οὐκ ἦν διὰ τῆς ἐρυθρᾶς διαβαίνειν θαλάσσης, εἰ μὴ ὁ θαῦμα οὐκ ἦν ἐθέατο, οὕτως οὐκ ἦν εἰ ᾧ πρότερον βίᾳ μείναντας εἰς τὴν γῆν ἀνελθεῖν, εἰ μὴ ὁ βάπτισμα μέσον ἐφαίνη. εἰ γὰρ τὸ ἀδύνατον γέγονε δυνατόν, πολλῷ μᾶλλον ὁ δύσκολον ἔσται ῥᾴδιον. ἀλλ' οὐκοῦν, φησι, χάριτος μόνης ἦν. διὰ γὰρ τοῦτο μάλιστα δίκαιος αὖ εἶναι θαῤῥεῖν. εἰ γὰρ ἔνθα χάρις ἦν μόνη, σωτηρίαν εἰργάσατο, ἔνθα καὶ πόνος ἐπιδείκνυται, οὐ πολλῷ μᾶλλον συμπράξει; εἰ ἀργοῦντα ἔσωσεν, τί πολλῷ μᾶλλον ἐργαζομένῳ βοηθήσει; αἰσχρὸν μὲν οὖν ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀδυνάτων καὶ τοῖς δυσκόλοις ὀφείλεις θαῤῥεῖν· νυνὶ δ' οὐκοῦν ἐρῶ, ὃν ἐγὼ πιφαύσκω, οὐδὲ δύσκολα ταῦτα ἔσται. ὅρα γάρ· θάνατος πεπάτηται, διάβολος κατέπεσεν, ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ἐσβέσθη, τὸ πνεύματος ἡ χάρις ἐδόθη, ἡ ζωὴ εἰς ὁλίγον συνέκαλυ, τὰ φορτικὰ ἐπιτέτμηται. καὶ ἵνα μάθῃς ταῦτα διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν, σκέψει πόσοι συνῆκόντισαν τὰ σφάγματα τοῦ Χριστοῦ· σὺ δὲ καὶ ὁ μέγας αὐλὸς δέδοικας. ποίαν οὖν ἔχεις ἀπολογίαν, ὅταν ἕτερον συνῇ τὰ σκάμματα πηδῶντα ἀκρῆς σφὸς τὰ νενομισμένα αὐτός; εἰ μὲν γὰρ σφαγῆναι μὴ ἐλεημοσύνη δίδοται ἀπὸ τοῦ ὄντος, ἕτερος ἂν καὶ τὰ ὄντα ἅπαντα ἀπεδύσατο· εἰ σωφρόνως ζῆν ἀξιοῦμεν μὴ τῆς γυναικός, ἕτερος ἂν οὐδὲ ὠμίλησε γάμου· καὶ εἰ μὴ σφαγιαζόμεθα μὴ βάσκωμεν εἰ, ἕτερον ἂν ἔχομεν καὶ τὸν ψυχὸν συνῆρ ἀγάπης ἐπιδιδόντα τὸν ἑαυτοῦ· καὶ εἰ μὴ σφαγιαζόμεθα συνήθειαν εἰ καὶ μὴ βαρὺ τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἄλλος ἂν ῥαπίζόμενος καὶ τὸν ἕτερον ἔστρεφε σιαγόνα. τί οὖν ἐροῦμεν, εἰπέ μοι; τί ἀπολογησόμεθα μηδὲ ταῦτα ποιοῦντες, ἑτέρων τοσοῦτον συνῆραιτώτων ἡμᾶς; * οὐκ αἰ ἂν συνέβησαν, εἰ μὴ πολλὴ τοῦ σφάγματος ἦν ἡ εὐκολία. τίς γὰρ τήκεται, ὁ φθονῶν τοῖς ἑτέρων ἀγαθοῖς, ἢ ὁ συνδόμενος καὶ χαίρων; ὃς συντρίβει πρώτα καὶ τρέμει διαπαντός, ὁ σώφρων, ἢ ὁ μοιχεύων; τίς δὲ ἐλπίσιν εὐφραίνεται ληστὰς, ὁ ἁρπάζων, ἢ ὁ ἐλεῶν καὶ τοῦ αὐτοῦ μεταδιδοὺς τῷ δεομένῳ; ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, μὴ ναρκῶμεν πρὸς τὸν συνῆρ τῆς ἀρετῆς δρόμους, ἀλλὰ μετὰ προθυμίας ἁπάσης ἀποδυσάμενοι πρὸς τὰ καλὰ ταῦτα παλαίσματα, ὀλίγον κάμωμεν χρόνον, ἵνα τὸν διαπαντὸς καὶ ἀμάραντον λάβωμεν στέφανον· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ισ. γλώ ἐπαγγελίας

χ. ἐπιτρέπει

χ. ἐπιδείκνυται,

Λευ. ιγ. Ιησ. ιδ. καὶ ιϛ.

σιν, οὐδὲ χ̄ς̄ συνηώμλω αὐτοῖς αἰτίας ἀπαλλάτ̃ων, ἀλλὰ χ̄ς̄ ⓝ τ̃ῦ δικαίου λόγου· ⁊ δο-
κεῖ μ̀ν γ̀ρ ὠφελεῖν ἀπολυτι᷈σθαι, τ̀τους δ̀ ἐλθυθερο῀ τ̃ῶν ἐγκλημάτων. ὅτ̀ν γ̀ρ
εἴπ῀· αἰαίτιοί εἰσιν ὀφθ̀οι, πολλῳ̃ μᾶλλον ὅτ̀ φησιν. ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἱερε᷈ς· ἀλλ' ἱερέων
μείζους. αὐτὸς γ̀ πάρεσιν ὁ χ̄ς̄ ὁ τ̃ῦ ἱερε᷈ος δεσπότης· ἡ ἀλήθ̃εια, οὐχ ὁ τύπος. δ̀ὰ τ̃ῦ-
το καὶ ἔλεγε·

6 Λέγω δ̀ ὑμῖν, ὅτ̀ μείζον τ̃ῦ ἱερ̃ῦ ὅδ̀ν ὧδε. Αλλ' ὅμως τηλικαῦτα ἀκούσαντες,
οὐδὲν εἶπον. οὐδὲ γ̀ρ ἰῳ᷈ σωτηρία αἰθέρου τὸ προκείμ̀νον. εἶτα, ὅπ῀ βαρὺ τοῖς
ἀκούσ̀ν ἐδόκει εἶ᷈), τ̀χέως αὖθ̀ς ζωνεκάλυψε, πάλιν ὅτ̀ συνηώμλω ⓝ λόγου ἄγων, ⁊
μ᷈ ὅτ̀πλήξεως, ἡ ὅτ̀ λέγων·

7 Εἰ δ̀ ἐγνώκειτε τ̀ ὅδ̀ν, ἔλεον θέλω, ⁊ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

Εἶδες πῶς πάλιν ὅτ̀ συνηώμλω ἄγ᷈ τ̀ λόγου, ἡ πάλιν συνηώμ̀ης ἀνατέρεις ἀπ᷈αί-
ρει; ἃ γ̀ρ ἂν κατεδικάσατέ, φησι, τοὺς ἀναιτίους. τὸ μὲν προτερον τὸ τῶν ἱερέων ζωή-
γαγε * τὸ αὖθ̀ς λέγων, ἀναιτίους εἶναι· τ̃ῦτο δ̀ ἀφ' ἑαυτ̃ῦ ᾔθησι· μᾶλλον δ̀ καὶ τ̃ῦ ἀπὸ τοῦ * εἰς
νόμου· προφητικὸν γ̀ρ ἀνέγνω ῥ̃ῆμα. εἶτα ⁊ ἄλλῳ αἰτίαν λέγ᷈·

8 Κύριος γ̀ρ [, φησὶν,] ὅδ̀ν τοῦ σαββάτου ὁ ὑὸς τοῦ ἀνθρ᷈που, Περὶ ἑαυτ̃ῦ λέγων. ὁ δ̀
Μαρκὸς ⁊ πρὸ τ̃ῆς κτίσ̀ως φύσεως αὐτὸν τ̃ῦτο ἐξηρκέναι φησίν. ἔλεγε γ̀ρ· τὸ σάββατον
δ̀ὰ ⓝ αἴνθρ᷈που ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρ᷈ος δ̀ὰ τὸ σάββατον. Ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐσχολάζετο
ὁ τοιοῦτος ξύλου ζωάγων; ὅτ̀ εἰ ἔμ̀νεν ⁊ ἐν ἀρχ̃ῇ κατ᷈φεγεσθαι ⓐ νόμου, ῥ̀δίη γ' ἂν ὑπε-
γενέφυλάξησαν. ⁊ γ̀ πολλὰ ὠφέλει πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ σάββατον ⁊ μεγάλα· οἷον,
ἡμέρας ἐποίει πρὸς τοὺς οἰκείους εἶ᷈) ⁊ φιλανθ̀ώπους· ἐδίδασκεν αὐτοὺς τ̃ῦ Θεοῦ τ̃ῆ πρό-
νοιαν ⁊ τὴν δημιουργίαν, ὅπερ φησὶν ὁ Ἰεζεκιήλ· ἐπαίδ̀υσεν αὐτοὺς χ̄ς̄ μικρὸν ἀπέχεσθαι
ποτηείας, ⁊ τοῖς πνευματικοῖς προσέχ̃ειν πρεσκύαζεν. ὅπ῀ γ̀ρ ⓝ νόμον δίδοις ⓝ τοῦ
σαββάτου, εἰ εἶ᷈πε, τὰ μὲν ἀγαθὰ πρᾶττετε ἐν τοῖ σαββάτοις, τὰ δ̀ κακὰ μὴ ποιῆτε,
οὐκ ἂν ἐνέσχεν· ἀπὸν τ̃ῶν ὁμοίως ἀπεῖργε. μηδὲν γ̀ρ ποιήσητέ, φησι· ⁊ οὐδὲ ὅτ̃ῳ κατεί-
χοντο. αὐτὸς δ̀ ⁊ " ⓝ νόμον δίδοις ⓝ τοῦ σαββάτου, ⁊ ὅτ̃ῳ ἠνίξατο, ὅτι τ̃ῶν ποτηρ̃ῶν αὐτοὺς
ἀπέχεσθαι βούλε᷈) μόνον. μηδὲν γ̀ρ ποιήσητέ, φησι, πλὴν ὧν προσθήσεται ψυχή· ⁊ ὃν τοῖς χ̄. ⁊ τ̀ ⁼ ⁼ νόμ̃ον δίδοις ⁊ τ̀ τοῦ σαββάτου τύπον· ἔτ̃ι χ̄. αἰτίας
ἱερῷ δ̀ πολὺ ἐλάττονα, ⁊ μ᷈ πλείονος τ̃ῆς ἀσυδ̃ίας, ⁊ διπλασίονος τ̃ῆς ἐργασίας. ὅτ̃ω ⁊ δι'
αὐτ̃ῆς τ̃ῆς " σκιᾶς τὴν ἀλήθ̃ειαν αὐτοῖς προῆνιξε. Τοσοῦτον οὖν κέρδος, φησὶν, ἔλυσεν ὁ Χρι-
στός; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ⁊ σφόδρα ἐπέτεινε. χαλεπὸς γ̀ρ ἰῳ᷈ δ̀ὰ τοὺς ὑφηλοτέρων αὐτοὺς
πόνους παιδεύεσθαι, ⁊ οὐκ ἔδει διδέναι τὰς χ̀ρας τ̃ῆ ποτηείας μ᷈ ἀπηλλαγμένους, πρὸς
ὃ τὰ ἀγαθὰ πόνους ἐπιφερομένου, οὐδὲ ὑπετύθην μανθάνειν ὅτι ὁ Θεὸς ἄπονα ἐποίησεν,
οὐδὲ ὑπετύθην ἡμέρας εἶ᷈) τοὺς πρὸς αὐτὸν τ̃ῦ Θεοῦ τ̃ῆς φιλανθ̀ωπίας τὴν μίμησιν
καλουμένους (γίνεσθε γ̀ρ, φησιν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος) οὐδὲ μίαν ἡμέραν
ἑορτάζειν τοὺς πάντα ⓝ βίον ἑορτὴν ἄγοντας καλουμένους. Ἑορτάζωμεν γ̀ρ, φησι, μὴ ἐν ζύ- α. Κορ. ε. η.
μ̃η παλαι᷈, μηδὲ ἐν ζύμ̃η κακίας ⁊ ποτηείας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας ⁊ ἀληθείας.
ἃ δ̀ὰ γ̀ρ τοῦτο ἐξάγειν ⁊ θυσιαστήριον χρυσοῦν τοὺς αὐτὸν τὸν πάντων δεσπότην ἐν-
οικεῖν ἔχοντας ⁊ δ̀ὰ πάντων ὁμιλοῦντας αὐτῷ, ⁊ δι' εὐχ̃ῆς, ⁊ δ̀ὰ προσφορᾶς, καὶ δ̀ὰ γρα-
φ̃ῆς, ⁊ δι' ἐλεημοσύνης, καὶ δ̀ὰ τὸ εἶδος ἔχειν αὐτόν. τί τοίνυν σαββάτου χρεία τοῖς δ̀ὰ
πόνου ἑορτάζουσι, τοῖς πολιτευομένοις ἐν οὐρανῷ;

ΗΘΙΚΟΝ Ἑορτάζωμεν τοίνυν διὰ παντὸς, καὶ μηδὲν ποτηρὸν προσπαίζωμεν (τ̃ῦτο γ̀ρ ἑορτή) ἀλλ'
ἐπιπλεύσωμεν τὰ πνευματικά, ⁊ προσχωρήσωμεν τοῖς ὀφθ̀οῖς, ⁊ ἀρχαῖοι πνευμα-
τικοὶ, τοῖς χείλεσι [οὐ] πλεονεξίας ἀφιστῶντες, ὃ σῶμα τῶν ἀθετήσεων ⁊ δυσνήτων ἀπαλ-
λ[illegible], καὶ ὧν ἐν Αἰγύπτῳ ποτὲ ἐπέμενεν ὁ Ἑβραίων δ̃ῆμος. οὐδὲν γ̀ρ δ̀ὰ
φέρομεν ⓒ χρυσοῦν ζωάγοντες τὴν τοῦ πηλοῦ προσδεδεμένοι, ⁊ τὴν πλίνθον ἐκείνην ἐρ-
γαζόμενοι,

ἐγνωτε τί ἐποίησε Δαβίδ; καὶ γὰρ πολλὴ τῶ προφήτη ἡ δόξα, ὡς τε πέντε μὴ ζῶντα ἀπολογούμενον πρὸς Ἰουδαίους ὅτως εἶπεν· Ἐξὸν εἰπεῖν μὴ πρέπουσας πρὸς ὑμᾶς Πρ. C. κθ.
πρὸς τὸν πατριάρχην Δαβίδ· ὅπου καὶ ἐπλήθυσε τὸ ἁμάρτημα. Ἆρα οὖν οὐκ μὴ τὸ ἀξιώματος καλῶ ὅτε σὺν ζῶσι, ὅτε μὴ ζῶντα; ἴσως ὅπου ἐκεῖνον τὸ ἦθος κατηγορ. Εἰ μὴ
χ. συγγνωμονικοὶ 5 οὖν" θυμωμονικοί τινες ἦσαν, ὅτι τὸ πάθος αὐτῆς τῆς πείνης ⓦ λόγον ἠγάγομεν· ὅπου γὰρ μακροὶ καὶ ἀπρόθυμοι, τε ἰσοείδη αὐτοῖς ἀναγινώσκει. ὁ γὰρ Μάρκος ὅτι Ἀβιάθαρ τὸν ἀρχι- Μαρ. C.
χ. ἁπλίζων ερέως φησίν, οὐκ" ἐναντία λέγων τῇ ἰσοεία, ἀλλὰ δηλονότι ὅτι διώνυμος ἦν· τε προσέθηκεν ὅτι ἐκεῖνος ἔδωκεν αὐτῷ· δηλονότι καὶ σὺν τοῦτον μεγάλου ὄντος ἀπολογίου, ὅπου γε καὶ ὁ ἱερεὺς ἐπέτρεψε· καὶ οὐ μόνον ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ δεηθέντος. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι προφήτης ἦν
10 ὁ Δαβίδ. οὐδὲ γὰρ ὅτως ἁπλοῦν, ἀλλὰ τὸν ἱερέων ἕνα τὸ προστάγμα· διὸ καὶ προσετέθη, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. Εἰ γὰρ καὶ μυριάκις ἦν προφήτης, ἀλλ' οὐκ ἱερεύς. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος προφήτης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ⓐ μετ' αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἐκείνοις ἔδωκε. Τί οὖν φησιν; ἴσον Δα-
χ. κἂν βίδ καὶ ὕπνον; Τί μοι λέγεις ἀξίαν, ὅπου νόμον προβάσεως εἰ δεκτὸς" καὶ φύσεως ὄντος ἀναγκαίου; καὶ γὰρ καὶ ταύτῃ μᾶλλον αὐτοῦ ἀπήλλαξε τῆς ἐγκλήσεως, ὅταν ὁ μείζων φαίνηται ὁ αὐτὸς
15 πεποιηκώς. καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸ ζητούμενον, φησίν; οὐ γὰρ δὴ σάββατον ἔκρινε πρέπειν· τὸ μεῖζόν μοι λέγε, ὃ μάλιστα δείκνυσι τὸν Χριστοῦ τὴν σοφίαν, ὅτι τὸ σάββατον ἀφεὶς, ἕτερον ἐπεδείξατο φέρων τοῦ σαββάτου μεῖζον. Οὐδὲ γὰρ [ἴσον] ἴσον προβαίνων ἡμέραν, καὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἅψασθαι τραπέζης, ἧς μηδενὶ θέμις ἦν. τὸ μὲν γὰρ σάββατον καὶ ἐλύθη πολλάκις, μᾶλλον δὲ ἀεὶ λύεται, καὶ ἐν τῇ περιτομῇ, καὶ ἐν ἑτέραις πλείοσιν ἔργοις, καὶ ἐν τῇ Αριθ. κη.
20 Ἰεριχῶ δὲ τὸ αὐτὸ ἠμάρτηται ἴδοι τις ἄν. τοῦτο δὲ ὅτε μόνον ἐγένετο· ὥστε ἀπὸ τοῦ πλείονος Ἰησ. ε.
ἡ νίκη. πῶς οὖν οὐδεὶς ἐκεκάλεπτο τὸν Δαβίδ, καίτοι καὶ τοῦτο μεῖζον ἕτερον ἔγκλημα
χ. ἀφορμάς ἦν, ὃ τοῦ φόνου τῶν ἱερέων ἐντεῦθεν λαβὸν τὸν" ἀρχιμάγειρον; ἀλλ' ὁ εἴθησιν αὐτό. τοῦτο γὰρ ὃ προχείμενον ἴσασι μόνον. Εἶτα πάλιν καὶ ἕτερος αὐτὸ λύει. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ⓦ Δαβίδ πρήγματι, τῷ ἀξιώματι τοῦ προσώπου καταπέλλων αὐτῶν τὸν ἀπόνοιαν·
25 ὅπου δὲ αὐτὸς ἐπεσόμισε, καὶ τὸν ἀλαζονείαν καθεῖλε, ὅτι καὶ τὸν χειροτέχνην ἐπάγει λύσιν. ποία δὲ ἦν αὕτη;

5 Οὐκ οἴδατε, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ ⓐ ἱερεῖς τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσιν;

Ἐκεῖ μὲν γάρ, φησι, τὸ προῖσασις τὸν λύσιν ἐποίησεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ χρείας προῖσάσεως ἡ λύσις. ἀλλ' οὐκ αὐθέως ὅπως ἔλυσεν· ἀλλὰ προῆγεν καὶ συνιώμην, εἶτα καὶ ἔπεισεν. Τὸ
30 γὰρ ἰσχυρότερον ὕστερον ἐπάγειν ἐγχειρῶ, καίτοι γε τὸ πρότερον τὸν οἰκείαν εἶχε δύναμιν. μή γάρ μοι λέγε, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπηλλάχθαι ἐγκλήματος τὸ καὶ ἕτερον τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνοντα εἰς μέσον συνεγκλῆσαι. ὅταν γὰρ μὴ ἐγκαλῆται ὁ πεποιηκώς, νόμος ἀπολογίας ἐστὶ τὸ τολμηθέν. πλὴν οὐκ ἠρκέθη τούτῳ, ἀλλὰ τὸ καὶ ἕτερον ἐπάγει, λέγων· ὅτι οὐδὲ ἁμάρτημά ἐστι τὸ γεγονὸς· ὅπερ μάλιστα λαμπρᾶς νίκης ἦν, τὸ δόξαι ⓦ νόμον ἑαυτῷ προσ-
35 λύοντα, καὶ διπλῆν τὴν ποιοῦσα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τοῦ σαββάτου· μᾶλλον δὲ καὶ τριπλῆν, τῷ καὶ διπλοῦν τὸ ἔργον γίνεσθαι· τε μὴ τοῦτο καὶ ἕτερον, τὸ καὶ τῶν ἱερέων. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, τὸ καὶ μὴ ἔγκλημα εἶ). ἀναίτιοι γάρ, φησίν, εἰσιν. εἶδες πόσα πέφηνε; τὸν τόπον· ἐν τῷ ἱερῷ γάρ φησι. Τὸ προσωπον· ⓐ γὰρ ἱερεῖς. Τὸ χαμαί· τὸ σάββατον γάρ φησι. τὸ προσάγμα αὐτό· βεβηλοῦσι γάρ. οὐδὲ γὰρ εἶπε, λύουσιν, ἀλλὰ τὸ φορτικώτερον, βεβη-
40 λοῦσι· τὸ μὴ μόνον μὴ δίκην διδόναι, ἀλλὰ καὶ αἰτίας ἀπηλλάχθαι. ἀναίτιοι γάρ, φησι. μὴ δὴ νομίσητε τοῦτο ὅμοιον εἶ)" τῶν προτέρων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ πάντες γέγονε, καὶ οὐκ ἀπὸ
χ. φησι τῶν προτέρων. ἱερέων, τε ἀνάγκης ὄντος· ἐνταῦθα δὲ καὶ συνιώμης ἐγένετο καὶ ἄξιοι. τοῦτο δὲ τε καθ' ἕκαστον σάβ-
χ. τέως. βατον, καὶ οὐκ ἀπὸ ἱερέων, καὶ ὅτι ἱερεῖς καὶ τὸν νόμον· διὸπερ οὐδὲ τὸν συνιώμην μόνον, ἀλλὰ τε τὸν νόμον εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι τῶν ἐγκλημάτων. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλῶν τοῦτο εἶπέν, φη-

σιν,

δίσαι ὁδόν. ἐπεὶ οὖν τοσαῦτα αὐτῷ τὰ ἀγαθά, τοσαύτη ἡ ἀσφάλεια, τοσαύτη ἡ εὐφροσύνη, πάσῃ" ψυχῇ, πάσῃ καρδίᾳ τῶν ἐλκωμένων ζητῶ· ἵνα καὶ σὺ εὕρωμεν παῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ τῶν μηδόπω τετυχότων ἀγαθῶν, χάριτι τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. σεσημείω.

ρξζ ϛ. Ομιλ. λθ. 1 ΕΝ ΕΚΕΙΝΩ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΕΠΟΡΕΥΘΗ Ο Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. 2 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. 3 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν ὁ Δαβὶδ ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;
4 Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

Δὲ Λουκᾶς φησι, ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ. Τί δέ ἐστι, δευτεροπρώτῳ; ὅταν δίπλῆν ἡ ἑορτή, ἢ τὸ σαββατον τοῦ Κυρίου, ἢ ἑτέρας ἑορτῆς ἔξοχον ἐπιφερομένης. σάββατον γὰρ ἑκάστην ἑορτὴν καλοῦσι. καὶ τί δήποτε ἐκώλυον αὐτοὺς ἤγαγον ὁ πάντα προφδῶς, εἰ μὴ ἐβούλετο λυθῆναι τὸ σάββατον; ἐβούλετο μέν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. διὸπερ ἐδέποτε χωρεῖ αἰτίας αὐτὸ λύει, ἀλλὰ δίδοις προφάσεις λύσεως· ἵνα καὶ νόμον ἀναπαύσῃ, καὶ ἐκείνους μὴ πλήξῃ. ἔστι δὲ ὅπου καὶ προσημαίνων αὐτὸ λύει, διὰ μὴ προσισάσεως· ὡς ὅταν "τῷ πηλῷ χρίῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ· ὡς ὅταν λέγῃ, Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. ποιᾷ οὖν ταῦτα, τούτῳ μὲ δοξάζων τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ἐκείνῳ δὲ τιμῶ ἀναθεματίζων τὸν Ἰουδαίων προμηθούμενος· ὁ δὲ καὶ σαββατα κατασκευάζει, τιμῶν τῆς φύσεως ἀνάγκῃ προσκαιρόμενος· καίτοιγε καὶ ὅτι τῶν ἀμάρτημάτων ὁμολογημένων οὐκ ἀν ἠμοιτό ποτε ἀπολογία. ὅτε γὰρ ὁ Φινεὲς ζηλωτὴς ἀν ἐφόνευσε προσκαίρως; ὅτε ὁ μοιχεύων τὴν ἐπιθυμίαν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀλλὴν αἰτίαν οὐδεμίαν εἶπεῖν· σὺ δὲ σαββατα δὲ τὴν πεῖναν εἶπον, πάντως ἀπήλλαξεν αὐτοὺς ἐγκλήματος. σὺ δέ μοι ζήτησον τοὺς μαθητάς, τοὺς ὅτε ζωσεσταλμένους καὶ μηδὲν τῶν σωματικῶν ποιουμένους λόγον, ἀλλὰ πέργην ἀθεμένους τὴν τῆς ἑρκὸς τράπεζαν, καὶ λιμῶ" ἀγχομένους ἀνεχεῖν, καὶ οὐδὲ ὅτι τοὺς ἀφισαμένους. Εἰ γὰρ μὴ ἠνάγκαζεν αὐτοὺς σφόδρα ὁ πεινῆν, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο ἐποίησαν. Τί οὖν οἱ Φαρισαῖοι; ἰδόντες, φησίν, εἶπον αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ· σταυδὰ μὲν οὐ πάνυ σφοδροί· καίτοιγε ἀκόλουθον ἦν τοῦτο, ἀλλ' ὅμως οὐ σφόδρα προξιώνται, ἀλλ' ἐγκαλοῦσιν ἁπλῶς. ὅτε γὰρ τὴν χεῖρα τὴν ξηρὰν ἐξέτεινε καὶ διώρθωσε, τότε οὕτως ἐξεθηριώθησαν, ὡς καὶ σφαφῆς αὐτοῦ βουλεύσασθαι καὶ ἀναιρέσεως. ἔνθα μὲν γὰρ οὐδὲν ἦν μέγα καὶ θηρατόν, ἠσυχάζουσιν· ἔνθα δὲ ὁρῶσί τινας σωζομένους, ἀγελαίους εἰσὶ θηρεύοντες καὶ πάντων ἐκεῖνοι φορτικώτεροι. ὅτως ἐχθροὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας εἰσί. πῶς οὖν ἀπολογεῖται πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς; οὐκ ἀνέγνωτέ, φησί, τί ἐποίησε Δαβὶδ ὁ τοῦ ἱερῶ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πάντες; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν; ὅταν μὲν γὰρ τῶν μαθητῶν ἀπολογῆται, τὸν Δαβὶδ εἰς μέσον προφέρει· ὅταν δὲ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τὸν πατέρα. καὶ ὅρα πῶς ὑπιπλακικῶς· οὐκ ἀνέγνωτε

Ioan. c. 5. χ. τὸν πηλὸν
χ. μαχομένους

μὴ οἰκεῖτης ἀφελόμβνος ἀπέλθῃ; πλεῖόν ἀλλ' ὅσα δὲ εἴπω, οὐδὲν ὠφελήσει ὁ λόγος τοιοῦτον; οὐ γὰρ τῶν θεαγμάτων πεῖρα. διὸ ἐβουλόμεθα ἵνα τῶν εἰς σκηνὴν φθασάντων τῷ χορυφαίῳ τῆς φιλοσοφίας προσφωνῆσαι ἡμῖν, καὶ τότε σαφῶς δὲ εἰδεῖς τὸ θεάματος τὸ ἡδονικόν." ὃ δὲ οὐδεὶς δὲ ἐδέξατο σκέπειν τῶν ἐρώντων αἰκημοσυνῶν; μυρίων γὰρ ἐρώντων πλουτεῖν. ὅτοι γ' ἐδεξάμενοι δὲ ποτε ἡμέαθαι πέντε, φησι, καὶ ῥίψαι τὰς φερνίδας ἃς ἔχουσι, καὶ ἵ τοῦτο; τῆς γὰρ ἀνοίας αὐτῶν ὃ τοῦ χαλεποῦ νοσήματος τοῦτο δεῖγμα, ὅτι τὸ θέαμα ἥδιστον εἶ). καὶ τοῦτο καὶ αὐτοὶ μαρτυρήσαιεν αἱ ἡμῖν, ὃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅτι τοιούτοις ἀποδυρόμενοι τὸ φερνίδιον, καὶ ὃν βίον ἀβίωτον εἶ νομίζοντες. ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς οὕτως, ἀνὰ γελᾶτε, σκιρτῶσι, καὶ τὸ σχῆμα τῶν εἰκαιοτάτων μᾶλλον ὅτι τῇ πενίᾳ καλλωπίζονται. πάλιν τὸ τρέψαι τοῦ σιγηρὰ τὸ πλῆξαι ἕτερον, καὶ φόβερον τοῦ ἐπερχόμενον. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀρχὴ ὁ πόλεμος λαμβάνει, ἐνταῦθα δὲ λύσιν· καὶ ἐκείνῳ μὲν ὃ τοῦ ἑτέρου πυρὰν δύψας, τούτῳ δὲ ὁ τοῦ σαυτοῦ φλόγα ἔσβεσας. ὅπου γὰρ τὸ μὴ καίεσθαι τοῦ καίεσθαι ἥδιον, πάντα που δῆλον ὅτι. εἰ δὲ ὅτι σωμάτων τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ψυχῆς. τί γὰρ κουφότερον; ἀγωνίζεσθαι, ἢ σεφθυοῦσθαι; πυκτεύειν, ἢ ὃ βεβοῦσθαι ἔχειν; κυμάτων ἀνέχεσθαι, ἢ εἰς [illegible] καταῤῥεῖν; σκοπῶ καὶ ὃ ἀποθνῄσκειν τὸ ζῆν βέλτιον. τοῦτο μὲν γὰρ ὀξέως τῶν "κλυδώνων καὶ τῶν κινδύνων· σκέψαι δὲ "πῶς ἔσται, ὃ ἐν θύραις ποιᾷ μελέᾳ ἐπιβουλαῖς καὶ αἰκίαις, δι' ἃς ἀβίωτον εἶ τὸ βίον νομίσας. εἰ δὲ ἀπιστεῖς τοῖς λεγομένοις, ἄκουσον τῶν ἑωρακότων τὰ πρόσωπα τῶν μαρτύρων ἐν τῷ χαρᾷ τῶν ἀγώνων, πῶς μᾶζι ἥδιοι καὶ ξεκινδυνοι καὶ ἐλεύθεροι ἦσαν καὶ φαιδροί, ὃ τῶν ἐπὶ ῥαδιουργίαις κατακεκλιμένων ὅτι τηλαύγως πρόσειλοι μᾶλλον ἔχαιρον καὶ θάῤῥαινον. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, μέλλων ἐπιδώσειν ἀπείλας καὶ καταλύειν βιαίῳ θανάτῳ τὸ ζωῇ, Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. ὃ δ' αὖ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. εἶδες μὲν ὅσης ἐπιβολῆς τὸ οἰκουμενικὸν ἅπασαν ὑπὸ τὸ κεφαλαίαν τῆς θεοσεβείας καλῆς; ὅτου μέγα ἀγαθὸν ἥδει τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ὖσαν, οὕτω πρόθυμοι καὶ θέειν αὐτὸν" καὶ φονεῦσαι θάνατον, καὶ ἐπέρασαν δὲ θυσίας ἄξιον. ἀλλ' ὅτι μὲν ἡδὺς καὶ κερδαλέος ὁ τῆς ἀρετῆς ζυγός, δὲ ἐπέρωθεν πολλαχόθεν δῆλον. λοιπὸν γ', εἰ δοκεῖ, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἴδωμεν τὰ φορτία. σκέψωμεν δὴ πλεονεκτοῦντας εἰς μέσον ἀγάγωμεν, καὶ τοὺς καπήλους καὶ παλιγκαπήλους τῶν αἰσχρῶν συμβολαίων· εἰ οὖν φορτικώτερον τῆς τοιαύτης "θεαματείας ἄλλο τι; πόσαι λύπαι; πόσαι φερνίδες; πόσα θεσκεύσματα; πόσοι κίνδυνοι; πόσαι ἐπιβουλαὶ καὶ πόλεμοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τούτοις φύονται πρὸς κέρδεσι; πόσοι θρῦλοι καὶ ταραχαί; ὥσπερ γὰρ τοῦ ταλαπώρου οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ποτε κυμάτων χωρὶς· οὕτως οὐδὲ τοῦ τοιούτου ψυχοῦ φερνίδος καὶ ἀθυμίας καὶ φόβου καὶ ταραχῆς ἐκτός, ἀλλὰ τὰ μὲν πρότερα καταλαμβάνει τὰ δεύτερα, καὶ πάλιν ἕτερα ἕπεισι, καὶ τούτων οὐδέποτε παυομένων ἕτερα κορυφοῦται. ἀλλὰ τῶν λισσόρων καὶ τῶν ἀκροχόλων βούλει τὰς ψυχὰς ἰδεῖν; ἐπὶ τῆς βασάνου ταύτης χεῖρον; τί τῶν πραγμάτων ἔχουσιν ἔνδον; τί τῆς καμίνου τῆς διωκτικῆς κακομοίας, καὶ τῆς φλογὸς τῆς μηδέποτε σβεννυμένης; ἀλλὰ τῶν φιλοσωμάτων καὶ τῆς πρὸ αὐσης προσκτικότων ζωῆς; καὶ τί ταύτης τῆς δουλείας χαλεπώτερον; τὸν Καὶν βίον ζῶσι, ζέμνῳ διωκτικῇ συζῶντες καὶ φθόνῳ, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν τελευτώντων μᾶλλον τῶν σκοπῶν, τοῖς οἰκείοις προσκόπτοντες τελευτοῖς. τί γὰρ τῶν περυσινῶν ταραχωδέστερόν τε καὶ μανικώτερον; μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ἀπόντων γὰρ μήτηρ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀνεξικακία. μὴ τοίνυν φθονήσῃς, μηδὲ ἀπιστήσῃς τῶν ἀπόντων σε τούτων" καθίζοντα ζυγόν, ἀλλ' ὑπέλθε μετὰ προθυμίας ἁπάσης αὐτόν, καὶ ὅτε αὐτὸ ἔσῃ ταφῶς τοῦ ἡδονικόν. οὐδὲ γὰρ τοιοῦτον ὃν τὸ ἀχάνα, ἀλλ' ἀνταξίας ἔνεκεν ὑπόκειται μόνης, ὃ τὸ πεῖσαι βαδίζειν ῥυθμὸν, καὶ πρὸς τοῦ βασιλικοῦ σε ὁδὸν ἀγαγεῖν, καὶ τῶν ἐκατέρωθεν ἀπαλλαξαι κρημνῶν, καὶ ποιῆσαι μετ' εὐκολίας τοῦ στενοῦ βαδίσαι

ἀρετοῦ
καὶ ὡς ἐκ ἂν τις ἀνελίξατο ἐκ-
κατεδ.
καρτερεῖν;
- δυνίων
πίθησι,
σωφροσύνης
ἔτι φοβ.
ἀναισχυντίας
ἀμαρτίας
κουφίζων

φιλιπ. βιζ. ιη.

ὅταν ῥᾳθυμος ἦς, ὅταν ἀναπεπταμένος· ὡς ἐὰν κατορθώσῃς τὰ ἐν ῥᾳθυμίᾳ, ἐλαφρὸν ἔσται τὸ φορτίον. διὸ καὶ ἡμῖν αὐτὸ τοιοῦτον ἐκάλεσε. πῶς οὖν κατορθοῦται; ἀν τὰ πεινᾷ ψυχὴ καὶ πρᾶος καὶ ὑποτεικής. αὕτη γὰρ μήτηρ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ φιλοσοφίας ἁπάσης. διὸ καὶ ἀφεὶς τὰ θεῖα ἐκείνων νόμων, ἐντεῦθεν ἤρξατο· τὸ γὰρ πρᾶον πάλιν τοῦτο καὶ μέγιστον ἔθηκε [τοῦτο] ἔπαθλον. καὶ γὰρ ἑτέρωθι χρήσιμος μόνον, ἀλλὰ καὶ σαυτὸν ποιεῖ πολλῶν ἀναπαύειν, φησίν. εὑρήσετε γὰρ ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ πρὸ τῶν μαθητῶν ἐντεῦθεν δίδωσί σοι τὸν ἀμοιβὸν, καὶ τοῦτο ἔξω τίθησι, καὶ ταύτῃ καὶ ἐφ' ἑαυτὸν ἐπάγει τὸ ἐγκώμιον θείναι εἰς μέσον λιτὸν καὶ ἀδέκαστον ποιῶν τὸν λόγον. τί γὰρ δέδοικας, φησὶ; μὴ ἐλαττωθῇς ταπεινὸς ὤν; ἐμὲ σκέπει, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα· ἀπ' ἐμοῦ μάθετε, καὶ τότε εἴσῃ σαφῶς ἡλίκον ἔστι τὸ ἀγαθόν. ὁρᾷς πῶς διὰ πάντων αὐτὸν διάγει εἰς τὸν ταπεινοφροσύνην; ἀφ' ὧν αὐτὸς ἐποίησε (Μάθετε γὰρ ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι) ἀφ' ὧν αὐτὸν ἐκέρδαινεν μέλλοντα (εὑρήσετε γάρ, φησὶν, ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν) ἀφ' ὧν αὐτοῖς χρείζεται (ἀναπαύσω γὰρ ὑμᾶς κἀγὼ, φησὶν) ἀφ' ὧν κἀκεῖνον αὐτὸ κατεσκεύασεν. ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. ὅπου καὶ Παῦλος πείθει λέγων· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται. καὶ πῶς ἐλαφρόν, φησὶ, τὸ φορτίον, ὅταν λέγῃ· Ἐὰν μή τις μισήσῃ πατέρα καὶ μητέρα· καὶ, Ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ, Ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής· ὅταν κελεύῃ καὶ αὐτὰ ἀποτρέφεσθαι τὰ ψυχικά; διδάσκει ὥσπερ Παῦλος λέγων, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καὶ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. διδασκέτωσαν ὅσοι τὸν Ἰουδαϊκὸν μετὰ μωρίας μάσιγας ὑποστρέφοντες, καὶ χαίροντες ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀπομαθῆναι. Εἰ δὲ δέδοικας καὶ φείδῃ, τὸν ζυγὸν καὶ τὸ φορτίον ἀκούων, τὴς φύσεως τοῦτο πρᾶγμα ὁ φόβος, ἀλλὰ τῆς σῆς ῥᾳθυμίας. ὡς ἂν ἡμῖν προκαθυσμένοις καὶ προθυμίαν ἔχουσι, πάντα σοι ῥᾴδια ἔσται καὶ κοῦφα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς δείκνυσιν ὅτι δεῖ καὶ ἡμᾶς αὐτὸν πιστὸν, καὶ τὰ χρήσιμα μόνον εἶπε, καὶ ἐσίγησεν, οὐδὲ τὰ φορτικὰ μόνον, ἀλλ' ἑκάτερα τέθεικε. καὶ γὰρ ζυγὸν εἶπε, καὶ χρηστὸν ἐκάλεσε, καὶ φορτίον ὠνόμασε, καὶ ἐλαφρὸν προσέθηκεν· ἵνα μήτε ὡς ὀπίπονα φύγῃς, μήτε ὡς σφόδρα εὐκόλων καταφρονῇς. εἰ δὲ καὶ μὴ ταῦτα πάντα δύσκολον ἡ ἀρετὴ εἶναι σοι δοκῇ, εὑρήσεις οὐδὲν δυσκολώτερον ἡ κακία. ὅταν δὲ αὐτὸ ἀμφιβόλως, οὐ πρότερον εἶπε, λάβετε μου ζυγόν· ἀλλὰ προτέτακται, δεῦτε καὶ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, δεικνὺς ὅτι ἡ ἁμαρτία κόπον ἔχει καὶ φορτίον ὄντι βαρὺ καὶ δυσβάστακτον. οὐδὲ γὰρ κεκοπιῶντες εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ πεφορτισμένοι. καὶ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε, τὴν φύσιν αὐτὴν ὑποτιθέμενος· Ὡσεὶ φορτίον γάρ, φησὶ, βαρὺ ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμέ. καὶ ὁ Ζαχαρίας ὁμοίως αὐτὴν, Μολίβδου τάλαντον αὐτὴν εἶναι φησὶ καὶ τοῦτο καὶ ἡ πεῖρα αὐτὴ δείκνυσιν. οὐδὲν γὰρ οὕτω βαρὺ τὸν ψυχὴν, οὐδὲν ὕπνῳ πνεῖ δριμύτερον καὶ πιέζει κάτω, ὡς ἁμαρτίας συνειδὸς· οὐδὲν οὕτω πνεῖ καὶ μετέωρον ποιεῖ, ὡς δικαιοσύνης κτῆσις καὶ ἀρετή. σκέψαι δέ. τί φορτικώτερον, εἰπέ μοι, τοῦ μηδὲν κεκτῆσθαι; τοῦ τρέφειν τὸ σιαγόνα, καὶ τυπτόμενον μὴ ἀντιτύπτειν; τοῦ ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ; ἀλλ' ὅμως ἐὰν φιλοσοφῶμεν, πάντα ταῦτα κοῦφα καὶ ῥᾴδια καὶ ἡδονῆς ποιητικά. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆτε, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν μετ' ἀκριβείας ἐξετάσωμεν μεταχειρίσαντες καὶ, Εἰ βούλεσθε, τὸ πρῶτον καὶ τὸ πολλοῖς ὀπίπονον καὶ βαρὺ εἶναι δοκοῦν. πότερον οὖν, εἰπέ μοι, βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς τὸ μίαν γαστέρα μεμισηκέναι, ἢ τὸ μυρίων φροντίζειν; τὸ ἓν πρόσωπον βλέπεσθαι ἱμάτιον τε μηδὲν πλέον ὀπτίζειν, ἢ τὸ πολλὰ ἔνδον ἔχοντα, καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα κόπτεσθαι, δεδοικότα, τρέμοντα ὑπὲρ τῆς φυλακῆς, ἀλγοῦντα καὶ ἀγχόμενον ὑπὲρ τῆς ζημίας; μὴ σπουδαῖον γὰρ τὴν μὴ

χ. ἐκ αἴρει

χ. ἐκδιδόναι

χ. καθίλκων

χ. ἁμαρτία καὶ ὕδιν

χ. μιᾶς γαστρὸς

ἀπήλθω παρέξω ζας· οὕτω γὰρ οὐ ζαυθά φησι Θ, ἀπεκάλυψας. εἶτα, ὅπερ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι, ὅτι ἀπέκρυψας, ἢ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὡς αὐτὸς ἀπερίτμητος τῆς δυνάμεως ζαύτης καὶ μὴ δυνάμενος αὐτὸ κατορθῶσαι οὕτως βιάζεται, φησί·

27 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. Πρὸς γὰρ οὐδὲν χαίρουζας, ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτοῖς ὑποτάσσεται. Τί γὰρ θαυμάζετε, φησιν, ὅτι δαίμονες ὑμῖν ὑποτίθενται; ἐμοὶ πάντα δέδοται, πάντα μοι παρεδόθη. ὅταν γὰρ ἀκούσῃς, παρεδόθη, μηδὲν ἀνδρεῖον ὑποπτεύσῃς. ἵνα γὰρ μὴ δύο θεοὺς ἀγνοοῦντας νομίσῃς, ζαύτῃ τῇ λέξει πιθήσειν. ἐπεὶ ὅτι ὁμοῦ τε ἐγνώκη καὶ πάντων δεσπότης ἐω, πολλαχόθεν Θ ἀλλαχόθεν δηλοῖ. Εἶτα λέγει Τί καὶ τοῦτο μεῖζον, ἀνοίγων σου τῷ θέλοντι· χ. ἀνορθῶν χ. ἢ * πς,

Καὶ οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ οὐδὲ τὸν πατέρα ἐπιγινώσκει*, εἰ μὴ ὁ υἱός.

Καὶ δοκεῖ μὲ ἁπαρτῖσθαι τὴν ἔμπροσθεν τοῖς ἀγνοοῦσι, πολὺ δὲ ἔχει σύμφωνον. ὅπερ γὰρ εἶπε, πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, ἐπάνω· καὶ τί θαυμαστόν, φησιν, εἰ πάντων εἰμὶ δεσπότης, ὅπουγε καὶ ἕτερόν τι μεῖζον ἔχω, ὃ εἰδέναι τὸν πατέρα καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐσμέν; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λανθάνουσι δείκνυσιν οὐκ τοῦ μόνος αὐτὸν οὕτως εἰδέναι. ὅταν γὰρ εἴπῃ· Οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, τοῦτό φησιν. Θ ὥρα πότε λέγει ταῦτα· ὅτε δεῖ τὴν ἔργων τῆς δυνάμεως ἔλαβον αὐτὸν τοῦτον ἀπόδειξιν, οὐχὶ θαυματουργοῦντα ἰδόντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ τοσαῦτα δυνηθέντες. εἶτα, ὅπερ εἶπεν, ὅτι ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις, δείκνυσι καὶ ὅτο αὐτὸν υἱόν. Οὐδὲ γὰρ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, φησὶν, εἰ μὴ ὁ υἱός, Καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι· χ. αἴνων χ. ὄντως χ. τότε

Οὐχ ᾧ ἂν ὑπετάγηται, οὐδὲ ᾧ ἂν κελεύηται. εἰ δὲ ἑκόντι ἀποκαλύπτει, καὶ ἑαυτόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὁμολογημένον ἀφῆκεν· ἑκόντι δὲ τέθεικε. καὶ πάντα χρὴ τοῦτό ζειν, ὡς ὅταν λέγῃ· Οὐδεὶς δύναται πρὸς Ⓦ πατέρα ἐλθεῖν, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ὅτε δὲ τούτων καὶ Ιωαν. ιδ. ε. ἄλλο κατασκευάζει, ὃ * σύμφωνος αὐτῷ ἐστὶ καὶ ὁμογνώμων. Τοῦτον γάρ, φησιν, ἀπέχω ὃν μάχεσθαι αὐτῷ καὶ πολεμεῖν, ὅτι οὐ δύναται πρὸς ἐκεῖνον ἐλθεῖν τινα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ὅπερ γὰρ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἐσκανδάλιζε, ὃ δοκεῖν μυστήριον αὐτὸν εἶναι, ἀφ' πάντων τοῦτο ἀναιρεῖ, καὶ τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον πρὸ τούτου ἐπαίδαχεν. ὅταν γὰρ λέγῃ, οὐδεὶς Ⓦ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι πάντες αὐτὸν ἠγνόησαν, ἀλλ' ὅτι τῇ γνώσει, ἣν αὐτὸς αὐτὸν οἶδεν, οὐδεὶς αὐτῷ ὁμοίαται· ὃ καὶ πρὸ τοῦ ἦν εἰπεῖν. οὐδὲ γὰρ πρὸ αἰῶνος τοῦ λοιποῦ Θεοῦ καὶ μηδενὶ γνωρίμου γνωρίμως ταῦτα ἔφασκεν, ὡς φησιν ὁ Μαρκίων, ἀλλὰ τῇ ἀκριβῆ γνώσει οἰκείᾳ ἀπιθάνως· ἐπεὶ οὐδὲ τὸν υἱὸν ἴσμεν, ὡς χρὴ εἰδέναι. καὶ τοῦτο δηλοῖ αὐτὸ Παῦλος δηλαδὴ ἐλέγῳ· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, α. Κορ. ιγ. ιβ. καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. Εἶτα καταπήσας διὰ τὴν εἰρημένων εἰς ὑπόμνησιν αὐτοὺς, καὶ δείξας αὐτὸ τοῦτο δυνάμενον ἅπασι, τότε καλεῖ λέγων· χ. αὐτὸν χ. Χριστοῦ

28 Δεῦτε πρός με πάντες Ⓐ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Οὐχ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλὰ πάντες Ⓘ ἐν φόβοις, Ⓐ ἐν λύπαις, Ⓐ ἐν ἁμαρτίαις. δεῦτε, οὐχ ἵνα ἀπαιτήσω λύθρωπας, ἀλλ' ἵνα λύσω τὰ ἁμαρτήματα· δεῦτε, οὐκ ὅπερ δέομαι ὑμῶν τῆς δόξης, ἀλλ' ὅπερ δέομαι ὑμῶν τῆς σωτηρίας. ἐγὼ γάρ, φησιν, ἀναπαύσω ὑμᾶς. Οὐκ εἶπε, σώσω μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολλῷ πλέον ἐω, ἐν ἀθείᾳ καταπήσω πάσῃ.

29 Ἄρατε Ⓦ ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

30 Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν.

Μὴ τοίνυν φοβηθῆτε, φησὶ, ζυγὸν ἀκούοντες· χρηστὸς γάρ ἐστι. μὴ δείσητε, ὅπερ φορτίον εἶπον· ἐλαφρὸν γάρ ἐστι. Θ πῶς ἔμπροσθεν ἔλεγε, στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός;

ὅταν

ς τῦτο ἐδήλου αὐτὸν εἰ ⸗ δι' ἐκείνων προσαναφωνούμενον. τέταρτον, διὰ τῦ δεῖξαι ὅτι πόλεις ὅσας ἐχρῆν γίνεσθαι πρὸ αὐτῦ, πάντα γέγονεν, ὅτε γὰρ τῆς προβολῆς τῶν παίδων ἐμνημόνευσε πέμπτον, διὰ τῦ οἰκειδίσαι τὸν μὴ πιστεύοντας καὶ φοβῆσαι ς ἀπειλῆσαι μεγάλα. ἕκτον, διὰ τῦ διχάσαι τῶν πιστευσάντων. ὁ γὰρ, ἀξιομισηθήσῃ φησί, σταυρῶ δὲ διχάσαι τῦτό ἐστιν. διχάσαι φησίν, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν. τί οὖν; ἐπ' ἀπωλείᾳ χαίρεις, καὶ τῷ μὴ μαθεῖν ἐκείνους ταῦτα; ἀδαμῶς· ἀλλ' αὐτὴν τ σωτηρίας ὁδὸν ἀρίστην, ὃν τὸν διὰ πίστεως καὶ μὴ βουλομένους δέχεσθαι τὰ λεγόμενα μὴ κατεμαγκάζειν· ἵν', ὅπερ τῷ κληθῆναι βαπίσας τὸν ἐγίνοντο, ἀλλ' ἀνέπεσον καὶ καταφρόνησις, τῷ ἐκλεληθῆναι εἰς ὀπίσω μέρη τῶν ἐμπέσωσιν. ὅπω γὰρ καὶ ⸗ προσέχοντες ἀσυνδαιότερον γίνεσθαι ἔμελλον. ὃ μὲν γὰρ ἀποκαλυφθῆναι τῦτοις, ἄξιον χαρᾶς· τὸ δὲ κρυβῆναι ἄξιον ἐκείνων, οὐκ ἔτι χαρᾶς, ἀλλὰ δακρύων ἄξιον. τῦτο γοῦν καὶ ποιῆς δακρύων τὴν πόλιν. ὑ δίκαιον διὰ τῦτο χαίρει, ἀλλ' ὅτι ἃ σοφοὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἔγνωσαν νήπιοι. ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος, Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ὑ δίκαιον οὕτε Παῦλος διὰ τῦτο χαίρει, ὅτι ἦσαν δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅτι ὄντες δίκαιοι πειθοῦνται πειθόντων ἀπέλαυσαν. σοφοὺς δὲ οὐ σοφοὺς τὸν γραμματέας φησὶ καὶ τὸν φαρισαίους. ταῦτα δὲ λέγει, τὸν μαθητὰς παρακαλῶν μετριωτέρους εἶναι, καὶ δηλῶν πίονα κατηξιώθησαν ⸗ ἀλιεῖς, ὧν ἐκεῖνοι πόλεις ἀξίας ἔσεσθαι. εἶπων δὲ σοφὸς, ὑ τῷ ὀνόματι σοφίᾳ λέγει καὶ ἐπαινετῷ, ἀλλὰ τούτῳ ᾧ ἐδόκουν ἀπὸ δεισιδαιμονίας ἔχειν. διὰ τῦτο τοῦτ' εἶπεν, ἀπεκάλυψας μωροῖς, ἀλλὰ ἰκανοῖς, ἀπλάστοις, φησὶν, ἀφελέσι. καὶ δείκνυσιν ὑ μόνον πρὸς ἀξίαν τὸν ἀπολαύσαντας τῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῦ εἰκὸς· καὶ παιδεύει διὰ πόνων ἡμᾶς, ἀπιστίας μὲν ἀπαλλάττειν, ἀφέλειαν δὲ ζηλοῦν. διὰ τῦτο καὶ Παῦλος αὐτὸ ἔλεγε μὴ πλείονος τῆς προβολῆς, ὅπου χρεία ἦν· Εἴ τις δοκεῖ ἐν ὑμῖν σοφὸς εἶναι ⸗ ἐν τῷ αἰῶνι τύτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ὅπου γὰρ δείκνυται ἡ τῦ Θεοῦ χάρις. διὰ τί δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ πατρὶ, καίτοιγε αὐτὸς αὐτὰ ἐποίησεν; ἅπερ ἄλλος τις βέλτιον καὶ εὐτυχέστερον τῷ Θεῷ, τὸν πολλῷ ἀγαπῶντα τὸν υἱὸν ἡμᾶς ἐνδεικνύμενος· ὅπου καὶ ἐκεῖνα ποιῆ. πολλῆς γὰρ καὶ τῦτο ἀγάπης. καὶ δείκνυσιν, ὅτι ὑ πρὸς αὐτὸν ὀφείλοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῦτο παρέχεις. ὅπερ γὰρ εἶπε τοῖς μαθηταῖς λέγων, Μὴ βάλητε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, τῦτο προλαβὼν αὐτὸς ἐποίησεν. εἶτα δείκνυσιν ἐκ τύτων καὶ ὃ αὐτὸν προηγούμενον θέλημα, ἐν ᾧ τῦτο παρέχεις. αὐτὸ μὲν γὰρ ὃ βασιλεὺς καὶ χαίρειν ὅτι τῷ ἡμομένῳ· τῦτο παρέχεις ἦ, ὃ δείκνυσιν, ὅτι σοφὸς ἐκείνος προβαλλόμενος τῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς οἰκοθεν ὁρμηθείς. ὅπου γάρ, φησὶν, ἐλθόντες βδελυκία ἐρημώσεως ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ· τότε, ὅταν ἴδητε. διὰ τί δὲ ἀπεκρύβη ἀπ' ἐκείνων, ἀκούσατε Παύλου λέγοντος· Οὐ ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. εἰκότως τοίνυν τί εἰκὸς εἶναι τὸν μαθητὰς ταῦτα ἀκούοντας, ὅτι ἃ σοφοὶ οὐκ ἔγνωσαν, ὅτι ἔγνωσαν· καὶ ἔγνωσαν μείναντες νήπιοι, καὶ ἔγνωσαν τὸν Θεοῦ ἀποκαλύψαντος. ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὅτε ἦλθον ⸗ ἑβδομήκοντα ἀπαγγέλοντες τὰ κατὰ τὸν δαιμόνων, τότε ἠγαλλιάσαντο, καὶ εἶπε ταῦτα, ἅπερ μὴ τὸ ἀσυνδιαστέτους αὐτοὺς ποιῆ, καὶ μετεωρίζειν προσεκδύαζεν. ὅπου γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μέγα φρονῆσαι ὅτι τῷ τὸν δαιμόνων ἐλαύνειν, καὶ σύντονον αὐτὸν καταστῆναι. ἀποκάλυψις γὰρ ἦν τὸ γινόμενον, οὐκ ἐκείνων ἀσυνδ. διὰ καὶ ⸗ χαμαιτὰς καὶ ⸗ σοφοὶ ζωπυρούμενοι εἰ πρὸς ἑαυτοὺς, ἀξέπεσον διὰ τ οἰκεῖον τῦ φρον. σκόπει δὲ διὰ τ τὸ ἀξ αὐτ ἀπεκρύβη, φοβοῦμαι τὴν, φησὶ, καὶ ὑμᾶς καὶ μείνατε νήπιοι. τῦτο γὰρ ὑμᾶς ἐποίησε τ ἀποκαλύψεως ἀπολαῦσαι, ὥσπερ οὖν καὶ ἐκείνους ὁ ἐναντίον ἀποστερηθῆναι. ὅταν γὰρ, ἵνα μὴ λέγῃ, ἀπέκρυψας, ὁ Θεὸς ὁ πρὸ εἰ φησιν, ἀλλ' ὥσπερ ὅταν λέγῃ Παῦλος, Οὐ πρ εὐδόκησεν αὐτὸν εἰς ἀδόκιμον νῦν καὶ ἐτύφλωσεν αὐτῶν τὰ νοήματα, οὐκ αὐτὸν εἰσάγων ταῦτα ἐνεργοῦντα τῦτό φησιν, ἀλλ' ἐκείνους τὸν τ

αἰτίαν

Ρω.ε.ιζ. Ρω.ι.γ. Λυκ.ι.ιζ. Ρω.α.κη.

α.Κορ.γ.ιη. Ματθ. ζ.

ια. ἀπ' ἐκείνων, ἐκ ἔτι χαρᾶς, ἀλλὰ δακρύων ἄξιον. τῦτο γοῦν καὶ ποιῆς δακρύων τὴν πόλιν. ὑ δίκαιον διὰ τῦτο χαίρει, ἀλλ' ὅτι ἃ σοφοὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἔγνωσαν νήπιοι. ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος, Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ὑ δίκαιον οὕτε Παῦλος διὰ τῦτο χαίρει, ὅτι ἦσαν δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅτι ὄντες δίκαιοι πειθοῦνται πειθόντων ἀπέλαυσαν. σοφοὺς δὲ οὐ σοφοὺς τὸν γραμματέας φησὶ καὶ τὸν φαρισαίους. ταῦτα δὲ λέγει, τὸν μαθητὰς παρακαλῶν μετριωτέρους εἶναι, καὶ δηλῶν πίονα κατηξιώθησαν ⸗ ἀλιεῖς, ὧν ἐκεῖνοι πόλεις ἀξίας ἔσεσθαι. εἶπων δὲ σοφὸς, ὑ τῷ ὀνόματι σοφίᾳ λέγει καὶ ἐπαινετῷ, ἀλλὰ τούτῳ ᾧ ἐδόκουν ἀπὸ δεισιδαιμονίας ἔχειν. διὰ τῦτο τοῦτ' εἶπεν, ἀπεκάλυψας μωροῖς, ἀλλὰ ἰκανοῖς, ἀπλάστοις, φησὶν, ἀφελέσι. καὶ δείκνυσιν ὑ μόνον πρὸς ἀξίαν τὸν ἀπολαύσαντας τῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῦ εἰκὸς· καὶ παιδεύει διὰ πόνων ἡμᾶς, ἀπιστίας μὲν ἀπαλλάττειν, ἀφέλειαν δὲ ζηλοῦν. διὰ τῦτο καὶ Παῦλος αὐτὸ ἔλεγε μὴ πλείονος τῆς προβολῆς, ὅπου χρεία ἦν· Εἴ τις δοκεῖ ἐν ὑμῖν σοφὸς εἶναι ⸗ ἐν τῷ αἰῶνι τύτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ὅπου γὰρ δείκνυται ἡ τῦ Θεοῦ χάρις. διὰ τί δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ πατρὶ, καίτοιγε αὐτὸς αὐτὰ ἐποίησεν; ἅπερ ἄλλος τις βέλτιον καὶ εὐτυχέστερον τῷ Θεῷ, τὸν πολλῷ ἀγαπῶντα τὸν υἱὸν ἡμᾶς ἐνδεικνύμενος· ὅπου καὶ ἐκεῖνα ποιῆ. πολλῆς γὰρ καὶ τῦτο ἀγάπης. καὶ δείκνυσιν, ὅτι ὑ πρὸς αὐτὸν ὀφείλοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῦτο παρέχεις. ὅπερ γὰρ εἶπε τοῖς μαθηταῖς λέγων, Μὴ βάλητε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, τῦτο προλαβὼν αὐτὸς ἐποίησεν. εἶτα δείκνυσιν ἐκ τύτων καὶ ὃ αὐτὸν προηγούμενον θέλημα, ἐν ᾧ τῦτο παρέχεις. αὐτὸ μὲν γὰρ ὃ βασιλεὺς καὶ χαίρειν ὅτι τῷ ἡμομένῳ· τῦτο παρέχεις ἦ, ὃ δείκνυσιν, ὅτι σοφὸς ἐκείνος προβαλλόμενος τῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς οἰκοθεν ὁρμηθείς. ὅπου γὰρ, φησὶν, ἐλθόντες βδελυκία ἐρημώσεως ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ· τότε, ὅταν ἴδητε. διὰ τί δὲ ἀπεκρύβη ἀπ' ἐκείνων, ἀκούσατε Παύλου λέγοντος· Οὐ ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. εἰκότως τοίνυν τί εἰκὸς εἶναι τὸν μαθητὰς ταῦτα ἀκούοντας, ὅτι ἃ σοφοὶ οὐκ ἔγνωσαν, ὅτι ἔγνωσαν· καὶ ἔγνωσαν μείναντες νήπιοι, καὶ ἔγνωσαν τὸν Θεοῦ ἀποκαλύψαντος. ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὅτε ἦλθον ⸗ ἑβδομήκοντα ἀπαγγέλοντες τὰ κατὰ τὸν δαιμόνων, τότε ἠγαλλιάσαντο, καὶ εἶπε ταῦτα, ἅπερ μὴ τὸ ἀσυνδιαστέτους αὐτοὺς ποιῆ, καὶ μετεωρίζειν προσεκδύαζεν. ὅπου γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μέγα φρονῆσαι ὅτι τῷ τὸν δαιμόνων ἐλαύνειν, καὶ σύντονον αὐτὸν καταστῆναι. ἀποκάλυψις γὰρ ἦν τὸ γινόμενον, οὐκ ἐκείνων ἀσυνδ. διὰ καὶ ⸗ χαμαιτὰς καὶ ⸗ σοφοὶ ζωπυρούμενοι εἰ πρὸς ἑαυτοὺς, ἀξέπεσον διὰ τ οἰκεῖον τῦ φρον. σκόπει δὲ διὰ τ τὸ ἀξ αὐτ ἀπεκρύβη, φοβοῦμαι τὴν, φησὶ, καὶ ὑμᾶς καὶ μείνατε νήπιοι. τῦτο γὰρ ὑμᾶς ἐποίησε τ ἀποκαλύψεως ἀπολαῦσαι, ὥσπερ οὖν καὶ ἐκείνους ὁ ἐναντίον ἀποστερηθῆναι. ὅταν γὰρ, ἵνα μὴ λέγῃ, ἀπέκρυψας, ὁ Θεὸς ὁ πρὸ εἰ φησιν, ἀλλ' ὥσπερ ὅταν λέγῃ Παῦλος, Οὐ πρ εὐδόκησεν αὐτὸν εἰς ἀδόκιμον νῦν καὶ ἐτύφλωσεν αὐτῶν τὰ νοήματα, οὐκ αὐτὸν εἰσάγων ταῦτα ἐνεργοῦντα τῦτό φησιν, ἀλλ' ἐκείνους τὸν τ

ια. ἀπ' ἐκείνων
χ. αὖπ'
ίσ. ἀπ'
χ. ἐκείνοις

χ. ἐδὲν τάπων

δῶ ἐθέλητε, ὃ ἡμέτερον μέρος καθήρηται ϗ κατέσκαπται. πλὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο κελεύω. ἀλλ' ἐστῶτα ποιήσατε ἄκυρα, ὅπερ μεῖζόν ἐστιν ἐγκώμιον τῆ καθελοῦσι. Εἰ δὲ μηδένα ἕτερον, τοὺς γοῦν βαρβάρους ζηλώσατε. Ἐκεῖνοι γὰρ πάσης τοιαύτης ἐκάθηραν ὑποψίας. πῶς οὖν ἡμῖν ἔσται ἀπολογία λοιπόν, ὅταν ἡμεῖς τῶν ἀρχαίων πολίται ϗ τῆς χερσαίας

χ. τῶν
χ. λόγος
χ. ἀρχαγ.
χ. φαινώμεθα,
χ. καταμαίδωσι

συγχορευταὶ, ϗ τῶν ἀγγέλων κοινωνοὶ τῶν βαρβάρων χείρονες φαινώμεθα, ϗ τοῦτα ἔχοντες μυρίας ἑτέρας τούτων βλητίους πόρρωθεν εὑρεῖν; Εἰ γὰρ βούλει ψυχαγωγεῖσθαι, βάδιζε εἰς τὰ Δελφείσους, ὅπου τὰ Δερρέοντα ποταμοῦ ϗ λίμνας, κατάμαθε κήπους, ἄκουε πτηνῶν ᾀδόντων, ὅπου χωρίζει σπηλαῖς μύρτοις, ὅπου σώματος ὑγεία καὶ ψυχῆς ὠφέλεια, καὶ βλάβος οὐδὲν, οὐδὲ μετοχὴ μετὰ τὴν ἡδονὴν, καθάπερ ἐνταῦθα. ἔχεις γυναῖκα, ἔχεις παιδία· τί τούτης τῆς ἡδονῆς ἴσον; ἔχεις οἰκίαν, ἔχεις φίλους· ταῦτα μὲν τερπνά, πολὺ μέντοι [τῆς] σωφροσύνης καὶ ὁ κέρδος προέχοντα. τί γὰρ παίδων γλυκύτερον, εἰπέ μοι; τί δὲ γυναικὸς τῆς σωφρονῆς βουλομένης; λέγειν δεῖ καὶ βαρβαρική ποτε εἰπεῖν ῥῆμα φιλοσοφίας γέμον. ὥστε γὰρ τὴν θεατρῶν ταύτην ἀκούσαντες τὴν Δελφικὴν, καὶ τῆς ἀκαίρου τέρψεως, Ρωμαῖοι γάρ, φησὶν, ὡς οὐκ ἔχοντες παῖδας ϗ γυναῖκας, οὕτω διαύγας ἐπενόησαν τὰς ἡδονάς, δεικνύοντες ὅτι οὐδὲν παίδων γλυκύτερον ϗ γυναικὸς, ἐὰν σεμνῶς ἐθέλῃς βιοῦν. τί οὖν ἐὰν δείξω, φησὶ, μηδὲν βλαβέντας ἐκ τῆς ἐκεῖ θέας; μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο βλάβος; ὃ εἰκὸς δὲ μάτην τὴν χεῖρα δαπανᾶν, ϗ ἕτερον γίνεσθαι σκάνδαλον. κἂν γὰρ σὺ μὴ βλαβῇς, ἕτερον ποιῇς εἰς τοῦτο ἀπονενοημότερον. πῶς γὰρ ϗ αὐτὸς οὐ βλαβήσῃ, πρέχων ἀφορμὰς τοῖς γυμνοῖς; ϗ γὰρ ὁ γάμος, ϗ ὁ παρθενόμνυμφος παῖς, καὶ ἡ παρθενομνύμφη γυνὴ, ϗ πάντες ἐκεῖνοι ἀβακολικοὶ χορεὶ, ὅτι τὴν σὴν κεφαλὴν τὴν αἰτίαν τῶν γεγονότων φέρουσιν. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ ἦσαν οἱ θεατρῶται, οὐκ ἂν ἦσαν ἃ ταῦτα μετιόντες· οὕτως ἐπειδή εἰσι, ϗ αὐξεῖ μείζονα τῶν γεγονότων ὁ πῦρ. ὥστε καὶ εἰς σωφροσύνην μηδὲν προβλάβῃς, ὅπερ ἀμήχανον, ἀλλὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ἑτέρων χαλεπὰς δώσεις δίκας, ϗ τῶν θεατρώντων, ϗ τῶν αὐτὰς ζωγράφων· ϗ εἰς σωφροσύνην ἂν μείζονα ἂν ἐκέρδανες, εἰ μὴ ἐκεῖσε ἐβάδιζες. Εἰ γὰρ ϗ νῦν εἶ σώφρων, σωφρονέστερος ἂν ἐγένου τὰς τοιαύτας φεύγων θέας. μὴ τοίνυν φιλονεικῶμεν, μηδὲ ἀνοήτους ἀπολογίας ἐπινοῶμεν. μία γὰρ ἀπολογία, τὸ φυγεῖν τὴν κάμινον τὴν Βαβυλωνίαν, τὸ πόρρω γενέσθαι τῆς Αἰγυπτίας πόρνης, κἂν γυμνοὶ δέῃ τὰς ἐκείνης χεῖρας ἐκφυγεῖν. οὕτω γὰρ ϗ ἡδονῆς πολλῆς ἀπολαυσόμεθα, τὸ ζημιοῦσθαι δὲ κατηξιωμένοι ἡμεῖς, ϗ τὸν πρόνοια μετὰ σωφροσύνης βιωσόμεθα βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἀπολαύσωμεν
χ. ἀπολαυσόμεθα
χ. ἐπιτυχόμεθα

χ. ἀνοήτους
χ. φεύγειν

Ομιλ. λη. 25 ΕΝ ΕΚΕΙΝΩ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ

ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ ϗ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν ϗ συνετῶν, ϗ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. 26 Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

Ρα ἀφ' πόσων αὐτῶν σκάνδ εἰς τὴν πίστιν. προσῆλθον, ἀφ' τῆς ἐξομολογήσεως τοῦ Ἰωάννου. δείξας γὰρ αὐτὸν μέγαν ϗ θαυμαστὸν, ἀξιόπιστα καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ πάντα ἀπέφηνε, δι' ὧν εἰς τὸν αὐτοῦ γνῶσιν αὐτοὺς ἐφείλκετο. δεύτερον, ᾧ εἶπεν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, ϗ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. τοῦτο γάρ ἐστιν ἐπαίροντος ϗ ὠθοῦντος. τρίτον, ἀφ' τοῦ δεῖξαι ὅτι καὶ προσῆλθον πάντες ἀπρόθυμοι. Ἐκ γὰρ

τες οὐκ ἐξεναξθη, οὐδὲ ἀξέχει τὴν δακρύων πηγάς. καίτοιγε ὁ μὲν νεκρὸς οὐκ ἀκάθαρτον ἢ ὁ ἁμαρτία ἑαυτὸν· σὺ δὲ πολλοὺς κηλῖδα, ὡς μηδὲ μυείας πηγᾶς ἱκανὰς εἶναι σὲ τὸν δυνάσθαι, ἀλλὰ μόνοις δάκρυσι σὲ ἐξομολογήσεσιν. ἀλλ' οὐδεὶς ὁ ἀληθινώτερος τῆς κηλίδος ταύτης. ὅπερ γὰρ ἀεὶ ἡ φοβούμεθα, ἀφ' τοῦτο ἀμὴ μὴ δεδοίκαμεν. ὡς ἢ ἡ ὁ πάταγος; ὡς ἢ ἡ ὁ θόρυβος, ἡ αἱ σατάνικαὶ χραυγαὶ ἡ τὰ ἀλαβολικὰ ῥήματα ἢ ἁσματα; ὁ μὲν γὰρ ὅπιοθεν ἔχει κόμιλλον νέος ὤν, σὲ τὸν φύσιν ἰχθυλιώνων, σὲ τῷ βλέμματι, ἢ τὰ ῥήματι, ἢ τοῖς ἱματίοις, ἢ πᾶσιν ἁπλῶς, εἰς εἰκόνα κόρης ἀπαλῆς ἐκδεδῶσαι φιλοτεχνῆ· ἄλλος δὲ ὡς γεγηρακὼς ὑπὸ εὐλαβείας τοῦτο τὰ τείχας ξυρῷ ἀφειλών, ἢ ἐζωσμένος τὰ πλευρᾶς, ὡσεὶ τὴν τειχῶν ἐκτέμνων τὸν αἰδῶ, ὡσεὶ ὃ ῥαπίζεσθαι ἕτοιμος ἵστηκε, πάντα καὶ λέγὼν ἢ ποιῶν προσεσκυθρασμένος. αἱ δὲ γυναῖκες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἀπηρυθριασμέναι ὡσεὶς δῆμοι ἑστήκασι θλαλεγόμεναι, τοσαύτην μηχέτην δύναμιν ποιούμεναι, ἢ πᾶσ' ἱταμότητα ἢ ἀσέλγειαν εἰς τὰ τὴν ἀκουόντων ἐκχέουσαι ψυχάς, σὲ μία ἀπουδὴ, πᾶσαν ἐκβάλλεσθαι δύνασθαι τὴν σωφροσύνην, καταχμῶσαι τὸν φύσιν, ἐμπλῆσαι τὸ πονηρὸ δαίμονος τὴν ὀπτυμίαν. καὶ γὰρ καὶ ῥήματα αἰσχρὰ αὐτοῖς, καὶ σχήματα καταγέλαστα, καὶ κουφὰ τὰ ἀπὸ τῆ, σὲ βάδισις· ὁμοία, ἢ σολή, καὶ φωνή, καὶ μηχῶν θλάκλασις, καὶ ὀφθαλμῶν ἐκτροφαί, ἢ σύριγξες, ἢ αὐλοί, ἢ δράματα, ἢ ὑποδήσεις, ἢ πάντα ἁπλῶς τὰ ἐκ τῆς ἀσελγείας αἰάμεσα. πότε οὖν δύνῃ, εἰπέ μοι, σοῦ τὸν σὺν πορνείας ἄκρατον ἐγχέοντος τὸ θλαβόλου, τοσαύτας ἀκολασίας κύλικας κεκραμένους; ἢ γὰρ καὶ μιχείαν, ἢ γάμων ἐκεῖ κλοπαί, ἢ γυναῖκες ἐκεῖ πορνεύομεναι ἢ ἄνδρες ἑταιρικότες, ἢ νέοι μαλακιζόμενοι, πάντα τὰ δαιμονίας μεσά, πάντα τερατωδίας, πάντα αἰσχύνης. οὐκ ἄρα γελᾶν ὀπὶ τούτοις σοῦ καθημένους ἐχρῆν, ἀλλὰ δακρύειν ἢ στένειν πικρόν. τί οὖν; ἀποκλείσομεν τὸν ὀρχήστραν, φησί, ἢ τὰ λέγω τὰ σῷ πάντα αἰκατεπάστατα; ναὶ μὰ οὖν πάντα αἰκατέστατα. πόθεν γὰρ ⓐ τοῖς γάμοις ὀπισθουλεύοντες, εἰπέ μοι; οὐκ ἀπὸ τῆς σκιωνῆς ταύτης; πόθεν ⓐ σοῦ θαλάμους διορύττοντες; οὐκ ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας ἐκείνης; οὐκ ἐντεῦθεν ⓐ ἄνδρες παῖς γυναιξὶ φορτικοί; οὐκ ἐντεῦθεν τοῖς ἀνδράσιν αἱ γυναῖκες θύκατα φέρονται; οὐκ ἐντεῦθεν ⓐ πλείσις μιχοί; ὥστε ὁ τὰ πάντα ἀνατρέπων ὁ σὸς ὃ θεατὴς βαδίζων ὅτι, ὁ τυρβανίδα χαλεσωλὼ ἐπεισάγων. οὐχί, φησίν, ἀλλὰ τῇ τῶν νόμων βύταξία τοῦτο δικῇ. ἢ μὲν ὃ γυναῖκας διακωλῦσαι, καὶ παῖδας ὑβρίζειν νέους, καὶ οἰκίας ἀνατρέπειν, τῶν ἀκροπόλεις κατειληφότων ὅτι. καὶ τίς μειζὼς, φησίν, ἀπὸ τῶν θεαμάτων τούτων γένοιτο; τίς γὰρ οὐ μειζὼς; καὶ εἰπέ μοι τῶν εἰπῇ, ἑδυξα ἂν ὅσους ἄνδρας ἀπέχεσαν γυναικῶν, ὅσους ἔλαθον αἰσχιστοτάτας αἱ πορνικαὶ σκῆναι, σοῦ μὲ ἀπ' αὐτῆς ἀναπήσασαν τῆς βύπης, σοῦ ἢ σοῦ τὸν ἀρχὴν ἀφέσαι ὁμιλῆσαι γάμῳ. τί οὖν, εἰπέ μοι, σοῦ νόμους ἀνατρέψομεν ἀπάντων; καὶ μὴν ὠδόμισεν ὅτιν ἀνατρέψαι, ταῦτα λύοντας τὰ θέατρα. ⓐ γὰρ πᾶσι πόλεσι λυμαινόμενοι οὐ τότων εἰσὶν· οὐτευθεν γοιῶν ῥάσεις καὶ ταραχαί. ⓐ γὰρ οὐτὸ τῶν ὀρχουμένων τρεφόμενοι, καὶ μαστὶ τὸν ἑαυτῶν πωλοιῶντες φωνὸν, οἷς ἔργον βοῆσαι καὶ παράξαι πολὺ ἄτοπον, ὅτι μάλιστά εἰσιν ⓐ σοῦ δήμους ἀναρριπίζοντες, ⓐ τὰς ταραχὰς ἐμποιοῦντες πᾶσι πόλεσι. νεότης γὰρ ἀργίας ὑπιλαβομένη, καὶ τοσούτοις σύντροφομένη κακοῖς, θηείου πάντος ἀγριωτέρα γίγ. ⓐ δὲ γόητες, εἰπέ μοι, πόθεν; οὐκ οὐτευθεν; ἵνα δῆμον ἀναπτερώσωσιν εἰκῆ ὀρλαζοντα, καὶ σοῦ ὀρχουμένους πολλῶν ἀπολαβόντας πιπόσοι θορυβεῶν, καὶ τὰς περιβομένας γυναῖκας πᾶσι σωφρονούσας ὑπιτιμήσωσιν. εἰς τοῦτο γὰρ ἔρχεται μανίας, ὡς μηδὲ τὰ ὁσιὰ τῶν καπηλείων" κεφὴ ἐκεῖν. οὐκ οὐτευθεν, ὅταν μυεία ἀναγκάζωνται εἰς ἓν πικρὸν ἐκβιον τὸ θλαβόλου χορὸν ἀναλίσκειν; ἢ ἡ ἀσέλγεια πόθεν, καὶ τὰ μυεία κακά; ὁρᾶς ὅτι σὺ μὲν ἓν βίον ἀνατρέπεις, ὑπὸ ταῦτα ἔλκων, ἐγὼ ἡ συγχρότων καταλύων; καθελωμὲν οὖν τὸν ὀρχήστραν, φησίν; εἰ δὲ καθελεῖν δυνατὸν ἐστὶν, μᾶλλον ἡ

χ. πίθηπ

χ. πιαίπ,

χ. μὴ εἰπ αὐτὰ.

δύ

νομα ἡμῶν, ἀλλὰ τοσοῦτον νόμον ἡγοῦνται τῆς χάριτος· ἡμεῖς δὲ μυρίων τοσούτων ὄντες ἀμελοῦμεν ἀμυντόμενοι, οἵνος δὲν ἐπιμένῃ συγγνώμης ἄξιοι, μισοξενίαν τοσαύτην ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τοῖς δεομένοις τὰς θύρας ἀποκλείοντες, καὶ τοσοῦτον τὰς ἀκοὰς· μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς πένησι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις; διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς πένησι, διότι καὶ τοῖς ἀποστόλοις. ὅταν γὰρ ἀναγινώσκῃ Παῦλος, καὶ σὺ μὴ προσέχῃς· ὅταν κηρύττῃ Ἰωάννης, καὶ σὺ μὴ ἀκούῃς, πότε δέξῃ πένητα, ἀπόστολον μὴ δεχόμενος; ἵνα οὖν καὶ τούτοις αἱ οἰκίαι, καὶ χείνοις αἱ ἀγοραὶ διὰνεκῶς ἀνεῳγμέναι ὦσιν, ἀποκαθάρωμεν τὸ ῥύπον ἀπὸ τῶν τῆς ψυχῆς ὠτων. καθάπερ γὰρ ῥύπος ἡ πλὴς τὰ ὦτα τῆς σαρκὸς, οὕτω τὰ πορνικὰ ἀσματα, καὶ τὰ βιωτικὰ διηγήματα, καὶ τὰ χρέα, καὶ τὰ περὶ τόκων καὶ δάνεια μυρίων, ῥύπου πολλῷ χαλεπώτερον ἐμφράττει τῆς διανοίας τὸν ἀκοὸν· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐμφράττει μόνον, ἀλλα καὶ ἀκάθαρτον ποιῇ. καὶ γὰρ κόπτεσιν ἐνίαις ὑμῶν τὰς ἀκοὰς ἃ τοιαῦτα διηγούμενοι. καὶ ὅπερ ὁ βάρβαρος ἠπείλει, λέγων, φάγεσθε τὸν κόπτεσιν ὑμῶν καὶ τὰ ἑξῆς, τοῦτο καὶ ὅτι ἐγὼ λέγω, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων ὑμᾶς ἐπιδείκνυσθαι ποιοῦσι· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἀνδίκτερα ἐκεῖνα τὰ ἀσματα, καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἐνοχλεῖσθαι νομίζετε τούτων ἀκούοντες, ἀλλὰ καὶ γελᾶτε, δέον βδελύττεσθαι καὶ φεύγειν. εἰ δὲ οὐ βδελύκτα, καταδεῖξον εἰς τὸν ὀρχηστὴν, ζήλωσον ὅπερ ἐπαινεῖς· μᾶλλον δὲ βάδισον μόνον μετὰ τούτου τοῦ κινουμένου τὰ γέλωτα ἐκεῖνα. ἀλλ' οὐκ ἂν δύναιο. τί οὖν τοσαύτην ἀπονέμεις αὐτῷ τιμήν; καὶ μὴ νόμοι τὸν τοιοῦτον γραφέντες ἀτίμους αὐτὸν εἶναι βούλοιντο; σὺ δὲ αὐτὸν ὅλῃ τῇ πόλει δέχῃ, ὥσπερ προσόδους καὶ στρατηγὸν, καὶ ἀπαντᾷς συγκαλεῖς ἵνα σε ἐξέλθωσι κόπτεσιν ταῖς ἀκοαῖς. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης αἰσχρόν τι φθεγξόμενος, ἀκουόντος σου, μυρίας λήψεται μάστιγας· κἂν ὑός, κἂν γυνή, κἂν ὁτιοῦν αὖθ' τοῦτο ποιήσῃ, ὕβρεως ὁ τρόπος καλεῖ· αὐ δὲ ἀδελφοὶ μαστιγίαν καὶ τελωνολιμῶοι καλέσωσί σε τὰ αἰσχρὰ ἀκουσόμενον ῥημάτων, οὐ μόνον οὐκ ἀγανακτεῖς, ἀλλὰ καὶ χαίρεις καὶ ἐπαινεῖς. καὶ τί τούτου τῆς ἀλογίας ἴσον γένοιτ' ἄν; ἀλλ' αὐτὸς ὁ φθεγξάμενος τὰ αἰσχρὰ ταῦτα· καὶ τί ὄφελος; μᾶλλον δὲ, καὶ αὖθ' τοῦτο πόθεν δῆλον; εἰ γὰρ μὴ ἐφθέγξατο, οὐκ ἂν οὐδὲ ἀκούων ἐτέλεσε, νῦν δὲν μυρίους ἀποδύσεις ἐδραμεν ὅτι τὸν καταισχύνουσάν σε φωνὴν. εἶπέ γὰρ μοι, χαίρεις ἀκούων βλασφημούντων, ἀλλ' οὐχὶ φείδῃ καὶ τὰ ὦτα ἐμφράττεις; ἔγωγε οἶμαι. τί δήποτε; ὅτι οὐδὲ αὐτὸς βλασφημεῖς. οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῆς αἰσχρολογίας ποιεῖ· καὶ εἰ βούλῃ δεῖξαι σαφῶς ἡμῖν, ὅτι οὐ χαίρεις αἰσχρὰ φθεγξομένοις, μηδὲ ἀκούειν ἀνέχου. πότε γὰρ δυνήσῃ γλυφθαι ἀποστόλου πειθοῦς ἐντρεφόμενος ἀκούσματι; πότε δὲ ἐν σωφροσύνης ἰδρῶτας ἐνεγκῇ ἀνέξῃ καὶ μικρὰν ἐπορρέων ἀπὸ τοῦ γέλωτος καὶ τῶν ἀσμάτων καὶ τῶν αἰσχρῶν ῥημάτων τούτων; καὶ γὰρ ἀγαπητὸν ἀπαντῶν τούτων καθαρθέντα ψυχὴν, δυνηθῆναι γενέσθαι σεμνὴν καὶ σώφρονα, μή τι γε τοῖς τοιούτοις ἀκούσμασιν ἐντρεφομένην. ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι πρὸς καιρὸν ὑπορρέπεσεν ἔχομεν; ὅταν οὖν καὶ τέχνην αὐτὸν ποιησώμεθα καὶ ἔργον, πότε διαφθερούμεθα τὸν χάμινον ἐκεῖνον; οὐκ ἤκουσας τί φησιν ὁ Παῦλος; χαίρετε ἐν Κυρίῳ· οὐκ εἶπεν, ἐν βαβάλῳ. πότε οὖν ἀκοὴν δυνήσῃ Παύλου; πότε αἴσθησιν λαβοῦσαν τῶν πεπλημμεληκότων, μεθύων ἀεὶ καὶ διὰνεκῶς ἀπὸ τῆς θεωρίας ἐκείνης; ὅτι γὰρ θαυμάσιον ἐστὶν, οὐ θαυμαστὸν καὶ μέγα· μᾶλλον δὲ θαυμαστόν. ἐστὶν μὲν γὰρ καὶ ἁπλῶς καὶ ἀφοσιούμενος θαυμάσῃ· ἐκεῖ δὲ, μετὰ ἀσυδησίας καὶ ὀργῆς καὶ πολλῆς τῆς θορυβώδους. καὶ δηλον ἐξ ὧν οἴκαδε φέρεις ἐκεῖθεν ἀναχωρῶν. καὶ γὰρ βόρβορον ἄπαντα ἐκχυθέντα ὑμῖν ἐκεῖ διὰ τῶν ῥημάτων, διὰ τῶν ᾠδῶν, διὰ τοῦ γέλωτος, εἰς τὴν οἰκίαν ἕκαστος ζωσάμενοι φέρετε· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰς τὴν οἰκίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διάνοιαν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ. καὶ τὰ μὲν οὐκ ἄξια τοῦ βδελύττεσθαι ἀποτρέφῃ, τὰ δὲ βδελυκτὰ οὐ μισεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀγαπᾷς. πολλοὶ γοῦν ἀπὸ μόνου τοῦ φωνὴ ἐπιμελοῦντες ἐλύσαντο· ἀπὸ δὲ θεάτρων ἀναχωροῦντες

βαρυ μετῆλθε βίου, καὶ ὁ πρόσεχετε. καὶ ὁ λέγει, ἐκεῖνος τοῦτον, κἀγὼ τοῦτον· ἀλλ' ὅπως μία ἡ γνώμη ἑκατέρων ὦ, εἰ καὶ τὰ ὑποτυπώματα ἑκάστα, ἀλλὰ τοῦτο κοινὰ τὰ γεγυμνωμένα φησὶν εἶναι). καὶ γὰρ καὶ ὁ τῶν ἀκανθῶν ἐλθεῖν ὁδὸν, ἀπὸ συμφωνίας ὑπετεταμένης ἐλέγετο, καὶ πρὸς ἓν βλεπούσης τέλος. ποίαν οὖν χρείαν τοῦτον λοιπὸν ἀπολογίαν ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε·

Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Τουτέστιν, εἰ καὶ ὑμεῖς οὐκ ἐπείσθητε, ἀλλ' ἐμοὶ λοιπὸν ἐγκαλεῖν οὐκ ἔχετε· ὃ πρὸ τοῦ παῤῥησίᾳ φησὶν ὁ προφήτης, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου. ὁ γὰρ Θεὸς, κἂν μηδεὶς μύῃ πλέον ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῶν κηδεμονίας, καὶ πᾶν ἐαυτῷ πρόσωπον πληροῖ· ὥστε τοῖς δυσχεραίνουσι βουλομένοις μηδὲ σκιαὶ [ὦσι] καταλιπεῖν ἀγώμονος ἀμφιβολίας. εἰ δὲ τὰ παράδειγματα βούλει καὶ κατέμφατα, μὴ θαυμάσῃς. πρὸς γὰρ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκουόντων διαλέγεται· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ πολλαχοῦ παραδείγματα αὐτοῖς προσφέρει, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοσυμπαθείας δύναται. ἀλλὰ καὶ τοῦτο μᾶλλον ἄξιον αὐτοῦ τῆς κηδεμονίας. σκόπει δὲ αὐτοὺς ἐκ ἑτέρωθεν εἰς ἀναίδειαν περιερχομένους δόξας. εἶπόντες γὰρ πρὸ Ἰωνᾶ, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, οὐκ ἔσπασαν μέχρι τούτου· ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ τὰ σημεῖα αἰσχυνθέντες ταῦτα εἶπον πάλιν. ὅπως εἰς μείζονα ὕβριν αὐτῶν κατηγορίαν, εἶπόν· ἰδοὺ γὰρ τελώναι ἐδικαίωσαν τὸν Θεὸν, δεξάμενοι τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. τότε λοιπὸν ὠνείδιζει τὰς πόλεις, ὅτε ἐδικαιώθη ἡ σοφία, ὅτε ἀπέδειξε πάντα πεπληρωμένα. ὅπου γὰρ οὐκ ἔπεισε, ταλανίζει λοιπὸν, ὁ τὸ φοβοῦσθαι πλέον ὄν. ἐκ γὰρ τῶν ἀπὸ τῶν λόγων διδασκαλίαν ἐπεδείξατο, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν σημείων θαυματουργίαν. ὅπου γὰρ ἔμενεν ὅτι τῆς αὐτῶν ἀπειθείας, ὠνείδιζει λοιπόν. 20 Τότε γάρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ἤρξατο ὠνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν, λέγων· χ. ἀπιστείας,

21 Οὐαί σοι Χοραζείν· οὐαί σοι Βηθσαϊδά. Εἶτα, ἵνα μάθῃς οὐκ ἀπὸ φύσεως αὐτοῖς τοιούτους ὄντας, λέγει δὲ ὄνομα τῆς πόλεως, ἀφ' ἧς πέντε προῆλθον ἀπόστολοι. ὅτε γὰρ Φίλιππος καὶ αἱ δύο ξυνωρίδες ἐκήρυξαν τὸν χριστὸν ἐνταῦθα ἦσαν.

Ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο, φησὶν, αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

22 Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. Luc. 1. 14.

23 Καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως [τοῦ] ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 Πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.

Καὶ τί Σόδομα ἦ αὐτοῖς οὐχ ἁπλῶς προῄδησιν, ἀλλ' αὔξων τὴν κατηγορίαν. καὶ γὰρ μείζων κακίας ἀπόδειξις, ὅταν μὴ τῶν τότε ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γενομένων πονηρῶν φαίνωνται χείρους ἐκεῖνοι. ὅπου καὶ ἄλλου ποιεῖται σύγκρισιν, ὅτε Νινευίτας αὐτοῦ κατακρίνων, τῆς βασιλίσσης τοῦ νότου. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν, ὅτε τῶν καταβεβηκότων· ἐνταῦθα δὲ, ὅτε τῶν ἠμπρακότων, ὃ πολὺ βαρύτερον ἦν. τοῦτον καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ οἶδε τῆς κατακρίσεως νόμον· ὅτε καὶ ἔλεγε τῇ Ἱερουσαλὴμ, Ἐδικαίωσας τὰς ἀδελφάς σου ἐν πάσαις ταῖς ἁμαρτίαις σου. ὕστερον πρωταγωνιστῇ παλαιᾷ ἐμφιλοχωρῆν ἔοικε. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα λόγου ἴσχυσεν· ἀλλὰ καὶ φόβοι ὑπετείνει λέγων, ὅτι χαλεπώτερα πείσονται Σοδομιτῶν καὶ Τυρίων, ὥστε πρωταγόρου τῆ

ἀποσάντες, πῶς δὴ γὰρ τῶν ἀναγκαίων οὐκ ἐπύθοντο καὶ ἠρώτησαν, εἶτε μαθεῖν ἐπεθύμουν; εἰ γὰρ τῶν νομίμων ἠρώτων, ποία σύνολή τοσαύτη, καὶ τοσοῦτα, καίτοιγε ὀδεμία ἰῶ αἰάγκη ταῦτα εἰπεῖν, πῶς τῶν περὶ αὐτὸ λεγομένων, ὧν καὶ τοῖς ἀπεκρίσεσι μᾶλλον γὰρ βάθους ἰῶ, οὐκ αὖ ἠξίπαζον τὴν διάνοιαν· καὶ μάλιστα, ὁπότε αὐτὸς ἰῶ ὁ τοσοῦτον εἰς τοῦτο καὶ ἐφελκόμενος; ὃ γὰρ εἰπεῖν, βιασαὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν, εἰς τοσαύτην ἀῤῥησίαν διεστήρει· καὶ ὃ εἰπεῖν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω ἀκουέτω, ὃ αὖθ' ὕστερον ποιεῖ.

χ. ἐξίπταζον

16 Τίνι οὖν ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην, φησίν; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις καθημένοις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λέγουσιν,

17 Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

10 Πάλιν ταῦτα δοκεῖ μὲ ἀπηρτῆσθαι τῶν προτέρων, σφόδρα δὲ ἔστιν αὐτοῖς ἀκόλουθα. καὶ γὰρ ἔλιπε τὸ κεφάλαιον ἔχεται τοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ δεῖξαι ζωώδη αὐτὸν προφήτην Ιωαννῆν, εἰ καὶ τὰ γινόμενα σκαιὰ ἰῶ, ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς ἐρωτήσεως· καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν ἰῶ ὄφελος γνῶσθαι εἰς σωτηρίαν αὐτῶν, καὶ προσελεύσθη· ὃ προς Ⓦ ἀμπελωνά φησιν ὁ προφήτης, Τί ἔδει με ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνι τούτῳ, καὶ οὐκ ἐποίησα; τίνι γάρ, φησιν, ὁμοίωσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις καθημένοις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λέγουσιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

χ. ἔτι ποιῆσαι

Ησ. ε. δ.

18 Ηλθε γὰρ Ιωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει

19 Ηλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἑκάτερος ἦλθομεν ὁδόν, ἐγὼ καὶ Ιωάννης· καὶ ταύτην ἐποιησάμεθα, ὅτι ἂν τινες θηράται ζῶον δυσθήρατον ἢ δύο μέλλον ἐμπίπτειν ὁδῶν εἰς τὰ θηρατρα, ἑκάτερον ἕκαστος ἀπολαβὼν ὁδὸν ἐλαφρὰν ἐξενδυτίας ἐχούσας τὴν ἑτέραν, ὥστε πάντως εἰς θάτερον ἐμπεσεῖν. σκόπει γοῦν ἄνθρωπον ὃν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως προς ὃ τῆς ἡσυχίας ἐπιόντα ταῦτα καὶ Ⓦ σκληρὸν τοῦτον καὶ φιλόσαρκον βίον. Διὰ τοῦτο ἐρχόμενος οὐκ εἶχε τὴν λυκίαν ὥστε τραφῆναι Ⓦ Ιωάννῃ, ὥστε καὶ σύντεθθεν ἀξιόπιστα γενέσθαι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. καὶ ὁ υἱὸς εἶχεν οὐκ αὐτὸς, φησι, ταύτην εἶλεν τὴν ὁδόν; μάλιστα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ταύτην ἦλθεν, ὅτε ταῦτα ἔφη τὰ μετὰ ῥηθέντα ἡμέρας σιγήσεσι, καὶ προσῆκεν διδάσκων καὶ οὐκ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἕτερος ὃ αὖθ' τοῦτο κατισχύαζε, καὶ ὃ σύντεθθεν ὠφελούμεθα κέρδος. τὸ γὰρ ἐλθεῖν αὐτὸν τὴν ὁδὸν ταύτην, ταυτὸν ἰῶ, ἢ καὶ πολλῷ μεῖζον, ὃ κατὰ τὸ ἐλάττονος μαρτυρεῖσθαι. ἄλλως δέ, ὁ μὲν Ιωάννης οὐδὲν πλέον ἐπεδείξατο, πλὴν τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας· Ιωάννης γάρ, φησιν, οὐδὲν ἐποίησε σημεῖον· αὐτὸς δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν θαυμάτων μαρτυρεῖσθαι εἶχεν. ἀφεὶς τοίνυν Ιωάννην ἀπὸ τῆς ἡσυχίας λάμπειν, αὐτὸς τὴν ὁδὸν ἦλθε, καὶ εἰς τραπέζας εἰσιὼν τελωνῶν, καὶ ἐσθίων, καὶ πίνων. ἐρώμεθα τοίνυν Ιουδαίους· καλὴν ἡ ἡσυχία καὶ θαυμαστή; οὐκοῦν ἔδει πείθεσθαι Ιωάννῃ καὶ ἀποδέχεσθαι αὐτὸν, καὶ πιστεύειν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις. ὅτι γὰρ ὑμᾶς ἔμελλεν ἐκφύλα τὰ ῥήματα προσπαίζειν τοῦ Ιησοῦ. ἀλλὰ φορτικὸν ἡ ἡσυχία καὶ ἐπαχθές; οὐκοῦν ἔδει πείθεσθαι τοῦ Ιησοῦ, καὶ πιστεύειν αὐτῷ τὴν σύντομον ἐλθοντι. δι' ἑκατέρας μὲν ὁδοῦ εἰς τὴν βασιλείαν ἐμέλλετε ἐμπίπτειν· ἀλλ' ὥσπερ θηρίον δύσροπον, ἑκατέρωσε σκάκιζον. οὐκ ἄρα ὃ ἔγκλημα τῶν μὴ πιστευθέντων, ἀλλ' ἡ κατηγορία τῶν μὴ πιστευσάντων ἰῶ. οὐδὲν γάρ ποτε τὰ σύντομα καθίζει ἔλαττον, ὥσπερ ὃν οὐδὲ ἐπαινῶν. οἵ τι λέγω· ὁ Ⓦ φαῦλον ἀποδεχόμενος αὖθ' ἕτερον καὶ ἀνειμένον, Ⓦ σκυθρωπὸν καὶ " βαρύβαρον οὐκ ἀποδέξεται· ὁ Ⓦ σκυθρωπὸν ἐπαινῶν, τὸ φαῦλον οὐκ ἐπαινέσει. ἀμήχανον γὰρ ἐστὶ ταύτην καὶ ἐκείνην πλεῖαι τὴν φύσιν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς φησιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· τουτέστι, τὸν ἀνειμένον βίον " ὑπέδειξα, καὶ οὐκ ἐπείσθητε· καὶ ἐθρηνήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε· τουτέστιν, Ιωάννης τὸν σκληρὸν καὶ

χ. ἀμφοτέρας γὰρ ὁδοὺς

χ. βαρὺ

χ. ἐπέδειξα,

Εβ. γ. γ. φη, Πλείονος γὰρ δίξης ϲοῦ ὧδε Μωϋσῆ ἠξίωται, συγκρίνων ϗ ἁφεν. ϗ αὐτὸς ὢ, ἰδοὺ πλέον Σολομῶνος, ὧδε λέγων, ὐχὶ συγκρίνων φησί. Εἰ δ' ἄρα δοίημεν ϗ ϗ̄ σύγκριση εἰρῆσθαι πρ̄ αὐτὸ τοῦτο, εἰκότως ἐγίνετο ἀφ' ἑαυτῶν τῶν ἀκροατῶν ἀφέλειαν. ϗ γὰρ σφόδρα ἦσαν ϖρὸς αὐτὸν κεχηνότες ⓐ δι' ὑθεφποι· ποτὲ ὢ λαμϖρότερον αὐτὸν ϗ ὃ δεσμωτήριον ἐποίησε, ϗ ἡ ϖρὸς Ⓦ βασιλέα π̄ρησία, ϗ ἀγαπητὸν ἰῶ τέως τοῦτο δεικνῦσαι ϖρὸ τοῖς πολλοῖς. ϗ γὰρ καὶ ἡ παλαιὰ οἶδεν ὅτω διορθοῦν ϖας τῶν ϖεπλυμμένων ψυχάς, ϖὰ Ψαλμ. ϲϛ. ϗ. ἀσύγκριτα ϗ̄ σύγκρισιν ϖροβάλλουσα· ὡς ὅταν λέγῃ, Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· ϗ πάλιν, οὐκ ἔστι Θεὸς, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἰωὰς δέ φασιν, ὅτι ϖρὸς τῶν ἀποστόλων τοῦτο εἴρηκεν ὁ Χριστὸς, ἕτερος ὢ ϖρὸς ἀγγέλους· καλῶς. ὅταν γὰρ τῆς ἀληθείας ἰωὰς ἐκτείνωσι, ϖολλὰ ϖλεονάζεσθαι εἰώθασι. ϖοία γὰρ ἀκολουθία, ἢ ϖρὸς ἀγγέλους ἢ ϖρὸς τῶν ἀποστόλων εἶπεν; ἄλλως ὢ, εἰ ϖρὸς τῶν ἀποστόλων ἔλεγε, τί ἐκώλυεν ὀνομαστὶ ϖροσαγαγεῖν; ϖρὸς μὲν γὰρ ἑαυτὸν λέγων, εἰκότως κρύπτει τὸ ϖρόσωπον ἀφ' ἑαυτοῦ· ὅπερ ἐποίουν ὑπόνοιαν, ϗ τὸ μὴ δόξαι ϖρὸς ἑαυτὸν μέγα τι λέγειν. ϗ γὰρ πολλαχοῦ φαίνεται τοῦτο ϖοιῶν. τί δέ ἐστιν, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν ὐρανῶν; ἐν τοῖς ϖνευματικοῖς ⸋ τοῖς ϗ̄ Ⓦ ὑρανοῖς ἅπασι. ⸋ ὃ εἰπεῖν ὢ, οὐκ ἐγήγερται ἐν γηγενητοῖς γυναιξὶν μεῖζων Ἰωάννου, ἀντιδιαστέλλοντος ἰῶ ἑαυτὸν Ⓦ Ἰωάννῃ, ϗ ὅτως ἑαυτὸν ὑϖερεξαιρουμένου. Εἰ γὰρ ϗ "ἐν γηγενητοῖς γυναιξὶν ἰῶ αὐτὸς, ἀλλ' ὐχ ὅτως, ὡς ὁ Ἰωάννης. ὁ γὰρ φιλὸς αὐθέφποις ἰῶ, οὐδὲ "ὁμοίως αὐθέφπῳ ἑτέρῳ, ἀλλὰ ξένον τινὰ τόκον ϗ ϖροδίδοσι. χ. γηγενητοῖς ἰῶ αὐτὸς, καὶ ἐν γυναιξὶ, χ. ὅμοιος

12 Ἀπὸ ὢ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, φησιν, ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν ὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. Καὶ ϖοῖόν τινα ἀκολουθίαν ἔχει ϖρὸς τὰ ἐμϖροσθεν εἰρημένα; ϖολλοὶ μὲν οὖν ϗ σφόδρα ζηλωτάδουσαν. ϗ γὰρ ὡδὶ ϗ ἐπεὶ λεπτὸν αὐδεῖς ϗ σπουδῆσαι εἰς τὴν ϖίστιν τὴν ἑαυτοῦ· ἅμα ὢ ϗ τοῖς ἔμϖροσθεν εἰρημένοις ϖρὸς Ἰωάννου ζυμπαίρει. Εἰ γὰρ μέχρι Ἰωάννου ϖεπλήρωται ϖάντα, ἐγώ εἰμι ὁ ἐρχόμενος.

13 Πάντες γὰρ, φησιν, ⓐ ϖροεφήτευσαν ϗ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ϖροεφήτευσαν.

Οὐ γὰρ δι' ἕτερον ⓐ ϖροεφήτευσαν, εἰ μὴ ἦλθον ἐγώ. μηδεὶ τοίνυν ϖροσδοκᾶτε "ἄφαμτον, μηδὲ ἕτερόν τινα μένετε. ὅτι γὰρ ἐγώ εἰμι, δῆλον ϗ ἐκ τοῦ τοὺ ϖροφήτας ϕ ἰῶναι, ϗ ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἁρπαζόντων [τὴν] ἡμέραν τὴν ϖίστιν τὴν εἰς ἐμέ. ὅτω γὰρ δῆλόν ἐστι ϗ ϕανὲς, ὡς ϗ ϖολλοὶ ἁρπάζειν αὐτήν. ϗ τίς ἤρπασεν, εἰπέ μοι; ϖάντες ⓐ μ̄ ϖονηροὶ ϖροσιόντες. Εἶτα ϗ ἕτερον τεκμήριον λέγει, λέγων·

14 Εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

Μαλ. δ'. ε. Ἀποστελῶ γὰρ, φησιν, ὑμῖν Ἠλίαν Ⓦ Θεσβίτην, ὃς ὑπιστρέψει καρδίαν ϖατέρων ὑπὲρ τέκνα. οὗτός ἐστιν Ἠλίας, ἐὰν ϖροσέχητε μ̄ ἀκριβείας, φησί. ϗ γὰρ ἀποστελῶ, φησι, Ⓦ ἄγγελόν μου ϖρὸ ϖροσώπου σου. ϗ καλῶς εἶπεν, εἰ θέλετε δέξασθαι, τὸ ἀβίαστον δεικνύς. ὐ γὰρ ἀναγκάζω, φησί. τοῦτο ὢ ἔλεγεν, ὑγιῶμονα ἀπαιτῶν διάνοιαν, ϗ δηλῶν, ὅτι οὗτός ἐστιν, καὶ οὗτος οὗτός ἐστιν. ἀμφοτέροις γὰρ μίαν ἀφανίζειν ἀνεδίξατο, ϗ ϖρόδρομοι γενόμενοι ἀμφοτέροις. διὸ περ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπεν, οὗτός ἐστιν Ἠλίας, ἀλλ', εἰ θέλετε δέξασθαι *, οὗτός ἐστι, τυπικῶς, εἰ μ̄ ὑγιῶμοιος ἀφανοίας ϖροσέχοιτε τοῖς γινομένοις. καὶ οὐδὲ ἐν τούτῳ ἔστη, ἀλλὰ δυκνὺς ὅτι ζωόσεως χρεία, ϖροσέθηκε ϖρὸς ὃ, οὗτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, * αὐτὸν,

15 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Τοσαῦτα ὢ αἰνίγματα ἐπῆγε, διεγείρων αὐτοῦ εἰς ἐρώτησιν. Εἰ ὢ οὐδὲ ὅτως ἐδυσπίζοντο, πολλῷ μᾶλλον εἰ δῆλα ἰῶ ϗ σαφῆ. οὐδὲ γὰρ ἐκφυγεῖν αἰ ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐτόλμων ἐρωτᾶν, ϗ ὅτι δυσπρόσιτος ἰῶ. ⓐ γὰρ ϖαρ' τῶν τυχόντων αὐτὸν ἐρωτῶντες ⸋ πειράζοντες, ϗ μυριάκις ὀπισθοδρομοῦντες ϗ οὐκ ἀποσαίνοντες,

κρὰ τῶν κλᾶται ὃ τόσημα. πάλιν δύκηλοι ἡ κηδφοι ⓐ μὰν εἰσι φύσει, ⓐ ἡ ἀπὸ τῆ τυφῆ δουλεύειν ἡ μαλακίζεσθαι τῶτο γίνεται. ἀλλ' ὁ Ιωάννης, φησὶν, ὅτε φύσει τοιοῦτος ἰῶ (οὐδὲ γὰρ κάλαμον ὄξηλθετε ἰδεῖν) ὅτι τυφῆ δοὺς ἑαυτ, ἀπώλεσεν, ὅπερ εἶχε, πλεονέκτημα. ὅτι γὰρ οὐκ ἐδούλθυσε τυφῆ, δείκνυσιν ἡ στολὴ ἡ ἐρημία ⓒ ὃ δεσμωτήριον. εἰ γὰρ ἐβούλετο μαλακὰ φορεῖν, οὐκ ἂν τὰ ἐρήμοι ᾤκησεν, οὐκ ἂν ὃ δεσμωτήριον, ἀλλὰ τὰ βασίλεια. ὄξιῶ γὰρ αὐτῆ σιγήσαντι μόνοι μυρίας ἀπολαῦσαι λιμῆς. ὅπου γὰρ ⓒ ἐλέγξαντα ἡ δεδεμθροι ὅτως ἠδέχθο ὁ Ηρώδης, πολλῶ μᾶλλον σιγήσαντα οὐκ ἐκόλασεν ἂν ἔργω τοίνυν τῆς αὐτῆ τερπότητος ἀπολαῦσαι βάσανον ⓒ τῆς καρτερείας, πῶς αἱ ἐνδίκημος ὑπὸ τοιούτοις ἐστεφθύεσθαι; ἡ ἀπὸ τῆ τόπο τοίνυν, ⓒ ἀπὸ τῆ ἰματίων, ἡ ἀπὸ τῆς ζωδροκ. ἐκολάκευσεν ἄν.
μῆς ὃ ἦθος αὐτῆ χαρακτηείσας ἐπάγλ λοιπὸν ⓒ ⓦ τροφήτου. Εἰπὼν γὰρ, τί ἐξήλθετε; τροφήτου ἰδεῖν; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον τροφήτου, φησίν.

10 Οὗτος γάρ ὅστι, περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἀποστέλλω ⓦ ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. Πρότερον τὴν τ Ιουδαίων μαρτυρίαν λαβεῖς, τότε τὴν τῆ τροφήτου ἐφαρμόζει. μᾶλλον γ', πρῶτον μὲ τὴν φησὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ιουδαϊκοῦ, ἵπερ μείζων ἦν· ἔπειτα δὲ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἡ μαρτυρία φέρεται· δεύτερον, ⓦ βίον τ τῆ ἀνδρός· τρίτον, τὴν ἑαυτῆ χρείαν· τέταρτον, ⓦ προφήτου, πρώτοθεν αὐτὸν ὑποτιμίζων. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τί οὖν εἰ τότε μὲ τοιοῦτος ἰῶ, νῦν γ' μεταβέβληκε); ἐπήγαγε καὶ τὰ μετ' ταῦτα, τὰ ἱμάτια, ὃ δεσμωτήριον, καὶ μετ' τούτων τὴν προφητείαν. Εἶτα, εἰπὼν ὅτι μείζων προφήτου, δείκνυσι καὶ κατ' εἰ μείζων. κατ' τί τοίνυν μείζων; κατ' ὃ ἐγγὺς εἶ τῆ προφητευομένου. ἀποστελῶ γάρ, φησι, ⓦ ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, τουτέστιν, ἐγγύς σου. καθάπερ γὰρ ὅταν τῶν βασιλέων ⓐ ἐγγὺς τ ὀχήματος ἐλαύνοντες, ὅταν τῶν ἄλλων εἰσὶ λαμπροτέρων· οὕτω δὴ ⓒ ὁ Ιωάννης ἐγγὺς αὐτῆς φαίνεται τ πρησίας ἐλαύνων· ὅρα πῶς καὶ ἐντεῦθεν τὴν ὑπεροχὴν ἔδειξε· καὶ οὐδὲ οὐ τῶν ἴσα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸ ἑαυτῆ λοιπὸν ἐπάγλ φῆσον, λέγων·

11 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γυναικῶν μείζων Ιωάννου τῦ βαπτιστοῦ.

Οὐ λέγει τοιοῦτόν ὅστιν· οὐκ ἔστιν γυνὴ τοῦτο μείζονα. καὶ δεκτέ μὲ καὶ ἡ ἀπόφασις· εἰ δ' βούλει καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν μαθεῖν, σύνοψον αὐτὴν τὴν πρόπεζαν, τὴν Δεσποτικήν, τῆς γνώμης ὃ ὕψος. ὥσπερ γὰρ ὅταν ὁρᾶτε, ὅτω δίκης, καὶ τῶν τῆς φύσεως δυσκόλων δυσκολώτερον ὁμολογοῦμος, ξένιόν τινα ὧδόν σεν ὁδὸν, ὅταν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς ⓦ πομπὴν Δεσπότου χρόνοι, καὶ δυσθεώπτων μὲ οὐδενὶ, Θεῷ δ' ὁμιλῶν μόνῳ διώκεσθε. οὐδὲ γὰρ εἶδέ τινα τῶν ὁμοδούλων, ὅτε ὤφθη τινὶ τοῦτον, οὐκ ἐλαλαχόθεφήθη, οὐ κλίνης, οὐ τέγης, οὐκ ἀγορᾶς, οὐκ ἄλλου τινὸς ἀπέλαυσε τῶν δυσθεπτόντων· καὶ ὁμῶς ἦμεθες ἰῶ ὁμοῦ καὶ σφοδρός. ἄκουσον γοῦν πῶς μετ' ἐπιτάσεως τοῖς ἑαυτῆ μαθηταῖς Δεσπότης λέγει), πῶς μετ' ἀνδρείας τῶ δήμω τῶν Ιουδαίων, πῶς μετ' παῤῥησίας τῶ βασιλέ. δεῖξε τοῦτο καὶ ἔλεγχο· οὐκ ἐγήγερται ἐν γυναικῶν μείζων Ιωάννου τῦ βαπτιστοῦ. ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἡ παροξυσμὸς τῶν ἐγκωμίων τέχνη τινὰ ἀποπίαν, προσπτύσηται αὐτὸν τῦ Χριστοῦ τῶν Ιουδαίων, σκόπει πῶς καὶ ὅτε δοξάζεται. καθάπερ γὰρ ὅταν ὧν ὡκοδομοῦντο ⓐ μαθηταὶ, ἐβλασφήμουντο ⓐ ὄχλοι, δύσκολοι αὐτοὶ εἶναι νομίζοντες· ὅτω καὶ ὅταν ὧν ἐθεραπεύοντο ⓐ ὄχλοι, μείζων δὲ ἐγίνετο ἡ βλασφη, σεμνότερον τῦ Χριστῦ λαμβανόντων αὐτῶν ὑποψιαν οὐκ τῶν εἰρηνεύων. δεῖ καὶ τῦτο δυσπόστως διορθοῦσθαι) λέγων· Ὁ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτῦ ὅστι·

κ. δεῖ αὐτῦ

Μικρότερος κατ' τὴν ἡλικίαν, ⓒ κατ' τὴν τῶν πολλῶν δόξαν. ⓒ γὰρ ἔλεγεν αὐτὸν φάγον καὶ οἰνοπότην· καὶ, οὐχ ὗτός ὅστιν ὁ τῦ τέκτονος υἱός; καὶ πάντα χοῦ αὐτὸν ἐξαυτελίζον. Τί οὖν, φησι, κατ' τὴν σύγκρισιν τῦ Ιωάννου μείζων ἐστί; ἄκουε. οὐδὲ γὰρ Ιωάννης, ὅταν λέγῃ, ἰσχυρότερός μῦ ὅστι, συγκρίνων λέγει· οὐδὲ Παῦλος, ὅταν Μωϋσέως μεμνημθος γράφῃ,

Ομιλ. λζ. 7 ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ, ΗΡΞΑΤΟ ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; 8 Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. 9 Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναί λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

ΟΙ μὲν τοῦ Ἰησοῦ μαθηταὶ Ἰωάννου ὑπεχωρουμένου καλῶς, καὶ βεβαιωθέντες ἀπῆλθον ἀπὸ τῶν αὐτοῦ σημείων· ἔδει δὲ λοιπὸν καὶ τοὺς τοῦ δήμου ἰάσασθαι. ὄχλοι μὲν γὰρ οὐδὲν δύνανται ὑπωφθῆναι περὶ τοῦ ἑαυτῶν διδασκάλου· ὁ δὲ πολὺς ὄχλος ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τῶν Ἰωαννίου μαθητῶν, πολλὰ δὲ ἄτοπα ὑπενόησεν, οὐκ εἰδὼς τὴν γνώμην δι' ἣν ἐπέμφθη ὁ μαθητής. καὶ εἰκὸς ἦν διαλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτὸν καὶ λέγειν· ὁ τοσαῦτα μαρτυρήσας μετεπείσθη νῦν καὶ ἀμφιβάλλει, εἴτε σοὶ εἴτε ἑτέρῳ εἶπε ὁ ἐρχόμενος; ἆρα μὴ σατανᾶ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λέγει; ἆρα μὴ δειλότερος ὑπὸ δεσμωτηρίου γενόμενος; ἆρα μὴ μάτην καὶ εἰκῇ τὰ περὶ τοῦ ἐρχομένου εἴρηκεν; ἐπεὶ δεῖν πολλὰ τοιαῦτα εἰκὸς ἦν αὐτὸν ὑποπτεύειν, ὁρᾶν πάσας αὐτοῦ διαρρηδὴν τὰς ἀπειλάς, καὶ ταύτας αἰσθάνεσθαι τὰς ὑποψίας. προσκομμάτων γὰρ αὐτῷ ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις. διατί προσκομμάτων αὐτῷ; ἵνα μὴ δόξῃ σκανδαλίσαι τὸν δι' ὃν ἔπεμψε. διαρρηδὴν δὲ ἔφη, οὐκ ἄγει εἰς μέσον αὐτῷ τὴν ὑποψίαν, ἀλλὰ τὴν λύσιν μόνον ἐπάγει τῷ Χριστῷ διαφανῶς θορυβουμένων αὐτοῦ λογισμῶν, δεικνὺς ὅτι ἤδει τὰ ἀπόρρητα ἀνθρώπων. οὐδὲ γὰρ λέγει, καθάπερ τοῖς Ἰουδαίοις· τί ἐθορυβεῖσθε ποιηταί; εἰ γὰρ καὶ ὑπενόησαν, οὐκ ἀπὸ ποιητείας ἐλογίζοντο ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν εἰρημένων ἀγνοίας. διὰ τοῦτο οὐδὲ ὑπαπλήκτως αὐτοῖς διαλέγεται, ἀλλὰ διαρρηδὴν αὐτῷ μόνον τὴν διάνοιαν, καὶ ἀπολογεῖται ὑπὲρ Ἰωάννου· καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ μετέπεσε τῆς προτέρας δόξης, οὐδὲ μεταβέβληται. οὐδὲ γάρ ἐστιν ἄνεμος ἀνήθικος καὶ εἰκαῖος, ἀλλὰ πεπηγὼς καὶ βέβαιος, καὶ οὐ τοιοῦτος, ὡς ὑπὸ προδοσίαν τὰ ἐμπεπιστευμένα. ταῦτα δὲ κατασκευάζων, οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως θήσεται, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκείνων προτέρας ταῦτα καταμαρτυρίας· οὐ δι' ὧν εἶπον μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἐπροφήτευσαν, δείξας αὐτοὺς μαρτυρουμένους αὐτὸν τῇ περρήτῃ. διὰ φησι· τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἰδεῖν; ὡσανεὶ ἔλεγε· διατί πάλιν ἀφέντες καὶ τὰς οἰκίας, συνήλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἀπόντες; ἵνα οἰκοδομὴν ἴνα ἴδητε καὶ συνήλθετε δι' ἄνεμον; ἀλλ' οὐκ ἦν ἔχοι λόγον. οὐ γὰρ τοῦτο δείκνυσι, φησιν, ἡ σαυδὴ ἐκείνη, καὶ ὃ πάλιν ἔφη συρροῆς εἰς τὴν ἔρημον. οὐ γὰρ δι' ὄχλος τοσοῦτος καὶ πόλεις τοσαῦται μιᾶς τοσαύτης προθυμίας εἰς τὴν ἔρημον καὶ τὸν Ἰορδάνειον ποταμὸν ἐξεχύθησαν ἂν τότε, εἰ μὴ μέγα τινὰ καὶ θαυμαστὸν καὶ πέτρας τερπνότερον ὤφεσθαι προσεδέχοντο. οὐ γὰρ δὴ κάλαμον ἐξήλθετε ἰδεῖν ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον. ἀλλὰ γὰρ εὐκόλως καὶ ῥᾳδίως φερόμενοι, καὶ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ ἕτερα λέγοντες καὶ ὑπὲρ μηδενὸς ἑστῶτες, τούτῳ μάλιστα ἐοίκασι. καὶ ὅρα πῶς, πᾶσαν πονηρίαν ἀφεὶς, ταύτην φησὶ τὴν μάλιστα ὑφορμῶσαν αὐτοῖς τότε, καὶ αἰσθησιν τῆς εὐκολίας τὴν ὑποψίαν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε εἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι οἴκοθεν οὐκ ἦν εὐπιστος, καὶ τοῦτο ἐδηλώσατε διὰ τῆς σαυδῆς ὑμῶν. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὡς φοβερὸς μὲν ἦν, ψευφῇ δὲ δουλεύσας ὕστερον χαῖνος ἐφάνη. τῷ γὰρ ἀνθρώπων οἱ μὲν οἰκοδεν εἰσι τοιοῦτοι, οἱ δὲ γίνονται· οἷς, ὁ μὲν ἐστιν ἐφύλλος φύσει, ὁ δὲ εἰς ἀρρωστίαν ἐμπεσὼν μαχαν

ιδ. ὑφορμῶσαν
κ. αὐτοῖς

Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τῇ γεέννῃ ἀφαπισθῶντες; εἰ γὰρ οἱ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Χεισοῦ, οἱ μηδὲ ὄνομα γεέννης ἀκηκόοντες μηδὲ ἀναστάσεως, οἱ δὲ ἐνταῦθα κολαζόμενοι, χ. Ὡς τραφέντες χ. σοφίας; χ. ἔχει λόγον, χ. ἔλως

κἀκεῖ δώσουσι δίκην· πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τοσούτοις ἐντραφέντες λόγοις φιλοσοφίας; δὲ πῶς βούλεσθε, φησί, τοῦ μηδὲν περὶ γεέννης ἀκούσαντας εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν; ἐρῶ γάρ, ὅτι εἰ ἠπείλησας γέενναν, μᾶλλον ἂν ἐφοβήθημεν καὶ ἐσωφρονήσαμεν. πάνυ γε. καὶ γάρ, ὡς ἡμᾶς βιοῦμεν νῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντες τοῦ περὶ γεέννης λόγους, καὶ οὐδὲ ὅτων περιστέχοντες.. χωρεῖς ἢ τούτων, κἀκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅλη ὁ τοῦ πόδας μὴ κατεχόμενος πυρείας, πολλῷ μᾶλλον ἐκείνης καταφλεχθήσει). τοῦ γὰρ ἀληθινωτέρους καὶ παχυτέρους ἐφαπτόμενοι, τὰ ἐν χερσὶ μᾶλλον καὶ θᾶττον συμβησόμενα εἶναι σωφρονίζειν, ἢ τὰ μακροῖς ὕστερον ἐκβησόμενα χρόνοις. ἀλλ' ἡμῖν, φησι, μείζων ἐπεκρεμάσθη ὁ φόβος, καὶ ὅτι ἐκεῖνοι οὐκ ἠδίκουν); ἀλλαμῶς. περὶ τοῦτον μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ περίκεινται σκάμματα ἡμῖν κἀκείνοις, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα ἡμῖν. τοῦ δὲ μείζονας ἀναδέξαμένους πόνους, μείζονος δεῖ βοηθείας ἀπολαῦσαι. βοήθεια δὲ μία, τὸ ἀφελεῖν τὸν φόβον. εἰ δὲ πλεονεκτοῦμεν αὐτῶν ταῖς τὰ μέλλοντα εἰδέναι, πλεονεκτοῦσιν ἡμῶν κἀκεῖνοι τῷ πανταχόθεν διαφέρεσθαι [σφοδρὰς] ταῖς πυρείας αὐδῆς. ἀλλ' ἕτερόν τι καὶ περὶ τούτων λέγουσιν οἱ πολλοί. ποῦ γάρ, φησι, τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐνταῦθά τις ἁμαρτὼν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ κολάζηται; βούλεσθε οὖν ὑμᾶς ἀναμνήσω τῶν ὑμετέρων λόγων, ἵνα μηκέτι κόπτησθε ἡμῖν παρέχητε, ἀλλ' οἴκοθεν φέρητε τὴν λύσιν; ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα δυσσεβῶν ἡμετέρων, εἴποτε μάθοιεν αὐδροφόνον ἀπολυθέντα ἐν δικαστηρίῳ, δυσχεραινόντων καὶ ταῦτα λεγόντων τὰ ῥήματα· τελέως ἄφρονες οὗτοι καὶ ἀναγὴς τολμήσας, ἢ καὶ πολλῷ πλείους, ἕνα μόνον αὐτὸς ἐποίησε θανάτου; καὶ ποῦ τὸ δίκαιον; ὥστε ὑμᾶς αὐδὶ ὁμολογεῖτε, ὅτι οὐκ ἐρρέθη θάνατος εἷς εἰς ἁμαρτίαν. πῶς οὖν τὰ ἐσώτατα ψηφίζεσθε νῦν; ὅτι οὐχ ἑτέρως, ἀλλ' ὑμῖν αὐδὶς δικάζετε. τοσοῦτον ἡ φιλαυτία χέει χάλυμα εἰς τὸ * ζωοραῖν τὸ δίκαιον. ἀλλὰ τοῦτο, ὅταν μὲν ἑτέρους κρίνωμεν, μετ' ἀκριβείας ἅπαντα ἐξετάζομεν· ὅταν δὲ ἡμῖν αὐδὶς δικάζωμεν, ἐσκοτώμεθα. ὡς ἐπὶ δὲ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ταῦτα ἐξετάζωμεν, ὥσπερ τὸ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ἀδέκαστον τὴν ψῆφον οἴσομεν. ἔστι γὰρ τὰ * ἡμῖν ἁμαρτήματα, τὰ δύο τὰ πειῶν, ἀλλὰ μείζονα θανάτων ἄξια. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα πρῶτον, ἀναμνησθῶμεν ἑαυτοὺς ὅσοι τῶν μυστηρίων μετέχομεν ἀναξίως· οἱ τοιοῦτοι ἔνοχοί τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός εἰσι τοῦ Χεισοῦ. ὥστε ὅταν ὑδροφόνον λέγῃς, δὲ σεαυτὸν λογίζου. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀνδρὸς ἔφόνευσε, σὺ δὲ τῆς σφαγῆς τοῦ θείου εἷς τοῦ δεσπότου· κἀκεῖνος μέν, ἂν μεταχὼν μυστηρίων, ἡμᾶς δὲ τραπέζης ἀπολαύοντας ἱερᾶς. νῦν δὲ οἱ τοὺς ἀδελφοὺς δακνόντες καὶ κατεσθίοντες καὶ πολλαχοῦ ἀφιέντες ἰὸν· τί δὲ ὁ τὴν ζοφερὰν τῶν πενήτων ἀφαρπάζων; εἰ γὰρ ὁ μὴ μεταδιδοὺς ζιοῦτός ἐστι, πολλῷ μᾶλλον ὁ τὰ ἀλλότρια λαμβάνων. πόσων λῃστῶν οἱ πλεονέκται χείρονες εἰσί; πόσων ὑδροφόνων οἱ ἅρπαγες; πόσων τυμβωρύχων; πόσοι δὲ μετ' ὀδύνης καὶ αἱμάτων εἰσὶν ὑπηθυμοῦντες; ἅπαντα· μὴ γένοιτο, φησὶ. νῦν λέγεις, μὴ γένοιτο. ὅταν ἐλθὼν ἔλεγχε, τότε εἰπέ, μὴ γένοιτο, δὲ μέμνησο τῶν εἰρημένων, καὶ βίον ὑπόδειγμα πολλῆς γέμοντα ἀκριβείας, ἵνα μὴ δὲ ἡμᾶς τὰ Σοδόμων μείνῃ· ἵνα μὴ τὰ Γομόρρων πάθωμεν ἵνα μὴ τὰ Τυρίων ὑπομείνωμεν καὶ τὰ Σιδωνίων κακὰ μᾶλλον δέ, ἵνα μὴ τῆς Χειρὸς ἐκείνης περιοργύσωμεν, ὅπερ ἀπάντων ἐστὶ χαλεπώτερον [δὲ φοβερώτερον.] εἰ γὰρ καὶ τοῖς πολλοῖς ἡ γέεννα φοβερὸν δοκεῖ, ἀλλ' ἐγὼ μὲν παύσομαι συνεχῶς * βοῶν, ὅτι τοῦτο * πάντων δὲ γέεννης χαλεπώτερον καὶ φοβερώτερον· δὲ ὑμᾶς ὧν περιγενέσθαι τοιούτου κακοῦ. ὅταν γὰρ καὶ γεέννης ἀπαλλαγησόμεθα, δὲ τοῦ τοῦ Χεισοῦ ἀπολαυσόμεθα δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χεισοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΗΘΙΚΟΝ

* μὴ

χ. δώσομεν. * ὧν

χ. ἀλλὰ μεταχὼν ὢν ἀπόλαυσε μυστηρ.

* τοῦτο * πάντων

7 Τοῦτον

γεν; Τίνος ὃ ἔφεκεν ὐκ ἔλεγε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος εἰς τ' ᾅδου, ἢ ἀπλῶς, ὁ ἐρχόμενος; ἀλλ' ἐπεὶ ἡ ὃ πολλῷ κατεγέλασόσεσθαι τὐτο ἐκφιο ἀν εἶπ. Φασὶ γὰρ ὅτι διὰ τὔτο ζῶπα ἔλεγλν, ἵνα κἀκεῖ ἀπελθὼν κηρύξῃ· ὡς ὃς ὐχ ἥκεσεν εἰπεῖν· Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος βίος πολιτείας ὅσι χωρὶς μὴ ὃ τὸν τελευτῖον, κρίσις ἡ κόλασις. Εἰ γὰρ ὧδ' ἄδη, φησί, τὶς ἐξομολογήσεται σοι; πῶς οὖν συνετείνησαν πύλαι χαλκαῖ, ἡ μοχλοὶ σιδηροῖ ζωωθλάσθησαν; διὰ τὸ σώματος αὐτοῦ. ὅτε γὰρ ψυχὴν ἐδέξη σῶμα ἀθάνατον ἐ ἀγήρων" τὸ θανάτου τὸν τυραννίδα. ἄλλως δὲ, τὔτο δείκνυσι τὸ θανάτου τὸν ἰσχὺν ἀνηρημένην, ὁ τῶν ὡσὶ τῆς προσίας αὐτοῦ πεπελυτηκότων τὰ ἀμαρτήματα λελυμένα. εἰ ὃ μὴ ἦτο, φασὶν, ἀλλὰ ἡ τοὺς ἔμπροσθεν ἀπὸ τοῦ ἀπήλλαξε γεέννης· πῶς φησιν, Ἀνεκτότερον ἔσαι γῇ Σοδόμων ἐ [γῇ] Γομόρρας; τὔτο γὰρ ὡς ἡ ἐκείνων κολασθησομένων εἴρηται, ἡμερώτερον μὲν, κολασθησομένων δ' [οὖν] ὅμως. καίτοιγε ἡ δίκαιον ἐνταῦθα ἔδοσαν τὸν ἑκάτερον· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τῦτο ἀδεῖς δέχαρήσει). εἰ δὲ τούτους, πολλῷ μᾶλλον τοὺς μηδὲν πεπονθότας. Τί οὖν, φησιν, ἠδίκησαν ὁ ὡσὶ τῆς προσίας αὐτοῦ; οὐδαμῶς. ἐκεῖνοι γὰρ ἡ μὴ ὁμολογήσαντας ὁ Χριστὸν τότε σωθῆναι. ὁ γὰρ τῦτο ἀπῄτειτο πρὸς αὐτῶν, ἀλλὰ ὃ μὴ εἰδωλολατρεῖν, ἡ τὸ τ' ἀληθινοῦ Θεοῦ εἰδέναι. Κύριος γάρ, φησιν, ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστι. διὰ τῦτο ἡ ὁ Μακκαβαῖοι ἐθαυμάζοντο, οὐ γὰρ τῆς τῦ νόμου φυλακῆς ἕπαθον ἅπερ ἔπαθον, ἡ ὁ παῖδες ὁ τρεῖς, ἡ ἕτεροι ὃ πολλοὶ δὲ Ἰουδαίοις βίον ἀρίστον ἐπιδειξάμενοι, ἡ ὃ μέχρι τῆς γνώσεως ταύτης διατηρήσαντες, οὐδὲν ἀπῃτήθησαν πλέον. Ὅτε μὲν γὰρ εἰς ζωτικὸν ἦρχεν, καθάπερ ἔφθην εἰπών, ὃ τ' Θεοῦ εἰδέναι μόνον· νυνὶ ὃ σκέπη, ἀλλὰ διὰ ἡ τῆς τῦ Χριστοῦ γνώσεως. διὰ τῦτο καὶ ἔλεγλν· Εἰ μὴ ἦλθον, ἡ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσι· νυνὶ ὃ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὕτω ἡ ὅπου τῆς πολιτείας· τότε μὲν ὁ φόνος ἀπολλύων ἰῶ τ' ἐργαζομένων, νυνὶ ὃ ὃ ὀργίζεσθαι· ἡ τότε μὲν ὃ μοιχεύειν ἡ μίγνυσθαι ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ κόλασιν ἔφερε· νυνὶ ὃ ἡ ὃ ἀκολάστοις ἰδίᾳ ἀθέμιτος. ὥσπερ γὰρ ἡ γνῶσις, οὕτω ἡ ἡ πολιτεία" ὅπου τέτραται νῦν· ὥστε οὐδὲν ἔδει πρόφασιν οὐκ. ἄλλως δὲ, εἰ μέλλοιεν μὴ ὃ ἀπολαῦσαι ὁ πίστει πιστεύοντες σώζεσθαι, οὐδεὶς ἀπολῶται ποτε. πάντες γὰρ μετανοήσουσι τότε ἡ προσκυνήσουσι. καὶ ὅτι τῦτο ἔστιν ἀληθές, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Ὅτι πᾶσα γλῶσσα ὁμολογήσεται, ἡ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ὑποχθονίων ἡ καταχθονίων· ἡ ὅτι Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος τῆς ὑποταγῆς ἐκείνης. ὁ γὰρ προαιρέσεώς ἐστιν ὑμνούμενος, ἀλλὰ τῆς τῦ προαγμένου, ὡς δ' ἔπος εἰπεῖν, λοιπὸν ἀνάγκης. μὴ δὴ ζητοῦντα λοιπὸν εἰσάγωμεν δόγματα γραώδη ἡ μῦθος Ἰουδαϊκούς. ἄκουσον γοῦν τί περὶ τύτων ὁ Παῦλός φησιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως ἡ ἀπολοῦνται), πεῖ τῶν ἐν τῷ τοῦ νόμου χρόνῳ διαλεγόμενος· ἡ, ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτοι, διὰ νόμου κριθήσονται, περὶ τῶν μὴ Μωϋσέα λέγων ἀπόντων· ἡ, ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν ἡ ἀδικίαν ἀνθρώπων· ἐ, θυμὸς ἡ ὀργὴ ἡ θλῖψις ἡ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον ἡ Ἕλληνος. καίτοι μοιρία" τότε ἔπαθον Ἕλληνες κακά. ἡ τοῦτο ἐ αἱ τῶν ἔξωθεν ἱστορίαι δηλοῦσι, ἐ αἱ γραφαὶ αἱ πρὸ ἡμῶν. Τίς γὰρ ἂν διηγήσηται τὰς τῶν Βαβυλωνίων πραγῳδίας, ἢ τὰς τῶν Αἰγυπτίων; ὅτι ὃ ἡ ὁ Χριστὸν οὐκ ἐγνωκότες πρὸ τῆς ὑπάρχου προαιρέσεως, εἰδωλολατρείας ὃ ἀποστάντες, ἡ τῷ Θεὸν προσκυνήσαντες μόνον, ἐ πολιτείαν ὑπεδιξάμενοι ἀρίστην, ἀπὸν ἀπολαύσονται τῶν ἀγαθῶν, ἄκουσον τί φησι· Δόξα ὃ ἡ τιμὴ ἡ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι. ἐρᾷς ὅτι [καὶ] ἀγαθῶν ἀμοιβαὶ πολλαὶ τύτοις εἰσὶ, καὶ κολάσεις καὶ τιμωρίαι πάλιν τοῖς τὰ ἐναντία πεποιηκόσι;

κ. καί τοι πολλ.

α. Κορ. ιδ'. κ'. ἵνα κἀκεῖ ἀπελθὼν κηρύξῃ

Ψαλμ. ς'. α'. τελευτίῳ

κ. σώματος

κ. αὐτοῦ

κ. σώματι

Λυκ. ι'. ιϛ'.

Ιωαν. ιε'. κϛ'.

Φιλιπ. ϛ'. ια'.

α. Κορ. ιε'. ιε'.

Ρωμ. ϛ'. ιϛ'.

κ. ὑπὸδιον

Ρωμ. ϛ'. ι'.

Ποδ

κούουσι, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πλωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ πεσσέθηκε, 6 Καὶ
μαχαίρας, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί·

Δείκνυς ὅτι καὶ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς Θεότητος αὐτὸς οἶδεν. Εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πεσσέση μὲ, ὅπερ ἔφθασεν εἰπών, τοῦτο αὐτοῖς, ἐξ ἐναντίας αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ εἶπεν, ὅπερ ἰσ-
5 δασι πάντες αὐτὸν ἔλεγον· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς. Διὰ τοῦτο αὐτὸς μὲν οὐ λέγει τοῦτο· ἀπὸ δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀφίησιν αὐτοὺς πάντα μαθεῖν, δύο ποιῶν τὴν διδασκαλίαν ποιούμενος καὶ σαφεστέραν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγχον αὐτῶν λανθανόντως ἐπήγαγε. Ὅτε γὰρ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ, ὃ πάσης αὐτῶν ἀνακρούεται, καὶ τῷ ζωειδότι αὐτὸν μόνῳ τοῦτο καταλιπὼν, καὶ οὐδὲν μαρτυρεῖ τῆς κατηγορείας ταύτης ποιησάμενος, ἀλλ' ἢ μόνος ἐκεῖνος τὰς κ. κατηγορείας
10 ταῦτα ὑπισχνούμενος, μεζόνως αὐτὸς καὶ ταύτην ἐπεσπάσατο, εἰπών· μακάριος, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. καὶ γὰρ ἄλλοις ἀνυπόμνηστα ταῦτα ἔλεγε. ἵνα δὲ μὴ περὶ ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἑτέρων λεγόμενα δόντες εἰς μέσον, σαφεστέραν ὑμῖν ἐκ τῆς προφητείας τῶν λεγομένων ποιησώμεθα τὴν ἀληθείαν, ἀναγκαῖον καὶ ἀκριβῶς εἰπεῖν. Τί οὖν φασί τινες;
15 ὅτι οὐκ αὐτὸς ἐστὶν ὁ αἴτιος τοῦ μὴ πρὸς ἑαυτὸν εἰρηνεύειν, ἀλλ' ἡγεῖται ὁ Ἡσαΐας. ἡγεῖται δὲ ὃ πᾶν, ἀλλ' ὅτι μὲ αὐτὸς ἐᾷ ὁ Χριστός, ἢ διὰ τί· Εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἔμελλε τελευτᾶν, οὐκ ἤδει. διὰ τοῦτο εἶπε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος; τυτέστιν, ὁ εἰς ᾅδου μέλλων καταβαίνειν; ἀλλ' οὐκ ἀνῆκεν αὐτὸν ἔχειν τοῦτο λέγειν. ὁ γὰρ Ἡσαΐας οὐδὲ τοῦτο ἠγνόει. "τοῦτο γὰρ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐκήρυττε, καὶ πρῶτον ὅτο ἐμαρτύρησεν. ἴδε γάρ, φησὶν, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ἀμνὸν δὲ οὐκ ἄλεσε, τί φανερὰν ἀνακρούεται· ἐξ ὧν εἰπεῖν δὲ, ὁ αἴρων τὰν ἁμαρτίαν
20 τοῦ κόσμου, ὃ αὐτὸ τοῦτο ἐδήλωσεν. ὁ γὰρ ἕτερος, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ φανερὸν τοῦτο εἰργάσατο· ὃ καὶ Παῦλος ἔλεγε, Καὶ ὃ χειρόγραφον, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ μέσου, Κολ. β. δ. προσπλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ. καὶ ὃ λέγων δὲ, ὅτι οὐ πνεύματι βαπτίσει ὑμᾶς, ἐπὶ μὴ τῷ ἀνάστασιν προφητεύοντος αὐτοῦ. ἀλλ' ὅτι μὲ ἀναστήσεται, φησὶν, ἤδει, καὶ δῶσι πνεῦμα ἅγιον· ὅτι δὲ σταυρωθήσεται, οὐκ ἤδει. πῶς οὖν ἔμελλεν ἀνίσασθαι ὁ μὴ παθὼν μηδὲ σταυρω-
25 θείς; πῶς δὲ μείζων προφήτου οὗτος, ὁ μηδὲ τὰ τῶν προφητῶν ὑπισχνούμενος; ὅτι γὰρ μεί- Ματθ. ια. θ.
ζων προφήτου ὦν, καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησεν· ὅτι δὲ τὰ προφήτου τὸ πάθος ἤδεσαι, πανταχοῦ δῆλόν ἐστι. καὶ γὰρ Ἡσαΐας φησίν· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς Ησ. νγ. ζ.
ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἄφωνος. καὶ πρὸ τῆς μαρτυρείας δὲ ταύτης φησί· Καὶ ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ησ. ια. α. ιβ.
Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. Εἶτα δὲ πάσης λέγων καὶ
30 τὴν ἀπ' αὐτοῦ δόξαν, ἐπήγαγε· καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ὃ μόνον δὲ ὅτι σταυρωθήσεται προεῖλεγε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡνῶν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, φησὶ· καὶ οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἀπολογήσεται. τοῦτο γάρ, φησὶν, οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. καὶ ὅτι ἀδίκως κατακριθήσεται· ἐν τῇ ταπεινώσει γὰρ αὐτοῦ, φησὶν, ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη. καὶ περὶ τούτου δὲ [αὐτοῦ] ὁ Δαβὶδ καὶ τοῦτο λέγει, ἐξ ὧν δικαίως ἐναντία φέρει· Ἰατί γάρ, φησὶν, ἐ- Ψαλ. β. α.
35 φρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ὅτι ὁ αὐτὸς, τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. ἀλλαχοῦ δὲ καὶ τὸν τύπον [αὐτὸν] λέγει τοῦ σταυροῦ *, ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου· καὶ τὰ πάντα τὴν γραπτῶν τολ- * ἤτοι λίγων,
μὴν ἐστὶν ἀκριβείας ἁπάσης. Διεμερίσαντο γάρ, φησὶ, τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, Ψαλ. κα. ιζ.
καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ὅλη ὄξος προσωνείδισαν αὐτῷ λέγει·
40 Ἐδωκάν γάρ, φησὶν, εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Ψαλ. ξη. κε.
Εἶτα ἵνα μὴ προφήτου τοσούτων ἔτῶν καὶ ὁ δικαστὴς, καὶ τὴν καταδίκην, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῶν κλῆρον, ἐξ πολλῷ πλείονα ἕτερα (οὐδὲ γὰρ πάντα ἀναγκαῖον προθεῖναι νῦν, ὥστε μὴ μακρὸν ποιῆσαι τὸν λόγον) τοῦτο δὲ ὁ μείζων ἐκείνων ἁπάντων, ἄπορα ταῦτα ἡγοῦμαι; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τὸν λό-

γον;

μῶος, πρὸς δῆμον ὁλόκληρον αἵματα μελετήσαντα ἐκχέειν πρόφητικά, τοσαύτην δὴ ἐπεδείξατο τὴν δυσφορίαν· οὐκ αὖ ⟨W⟩ ὠμὸν τύραννον ἐκφύγων μὴ τοσαύτης ἔλεγξε τὴν πρόρησιας ἐν μέσῃ πόλει καὶ ἀγορᾷ, καθάπερ παιδίῳ μαχῷ, σφόδρα ὀπτιμῶν ἀκουόντων" ἀπόντων. χ. πολλῶν.
Εἰ δὲ καὶ διελθτερος γέγονε, πῶς σὺν μαθηταῖς οὐκ ἠρέμησε σὺν ἑαυτῷ, ἐφ' ὧν αὐτῷ τοσαῦτα ἐμαρτύρησεν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἠρώτα, ὀφείλων δι' ἑτέρων ; καίτοιγε ἦδει σαφῶς, ὅτι καὶ ἐζηλοτύπουν αὐτὸν, καὶ λαθεῖν ἦνα βύρσῃ ἐπεζύμουν. πῶς δὲ ⟨W⟩ δῆμον τὸν Ἰουδαϊκὸν οὐκ ἠρυθρίασεν, ἐφ' ὃ τοσαῦτα ἐκπύρωσε ; Πῶ δὲ αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν ἀπαλλαγὴν τῶν δεσμῶν ἐντεῦθεν πλέον ἐγίνετο ; οὐδὲ γὰρ δήπου ⟨W⟩ Χριστὸν ἐμὲ βελημένος, οὐδὲ δήπου τὸ δυσκηρύξαι αὐτῶν τὸν δυσμενῆ, ἀλλὰ δήπου ⟨W⟩ ἔλεγχον τὸν ὑπὲρ τοῦ σωφρονεῖν γάμου. ποίου δὲ παιδίου μύσταν, ποίας δὲ σωφροσύνης μαιομένου οὐκ ἂν ἑαυτοῦ δόξαν σωφρονίσθη ; Πῶ οὖν ἐστὶ ὁ καταισχυνόμενον ; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν Ἰωάννου τὰ ἀμφισοπῶσα ταῦτα, ἀλλ' οὐδὲ τῶν τυφλῶν, οὐδὲ τῶν σφόδρα αἰσθητῶν ⟨ὄντων⟩ καὶ σωφρονούντων, οὐκ ἂν ἐρημώσεν δῆλον. δῆ δὲ λοιπὸν τὸν λύσιν ἐπαγαγεῖν. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔπεμψεν ἐρωτῶν ; ἐπεπήδων τῷ Ἰησοῦ ⟨Φ⟩ Ἰωάννου μαθηταὶ (⟨καὶ⟩ τῶν πρώτων δῆλον ὅτι) καὶ ζηλοτύπως αἰεὶ πρὸς αὐτὸν εἶχον. καὶ δῆλον ἐξ ὧν πρὸς τὸν διδάσκαλον ἔλεγον· ὃς γὰρ ἦν, φησι, μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. καὶ πάλιν ζήτησις ἐγένετο Ἰουδαίων μετὰ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου περὶ καθαρισμοῦ, καὶ αὖτε πάλιν προσελθόντες ἔλεγον·
Ματθ. θ. ιδ. Διατί ἡμεῖς καὶ ⟨Φ⟩ Φαρισαῖοι νηστεύομεν [πολλά,] ⟨Φ⟩ οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν ; ὅπου γὰρ ἦσαν εἰδότες, ὡς ἰσῶν ὁ Χριστός· ἀλλὰ τὸν μὲν Ἰησοῦν ἀνθρωπον ψιλὸν νομίζοντες, τὸν δὲ Ἰωάννην μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον, ἐδιδάσκοντο διδοκιμοῦντα ὑπὸ τοῦ ὀχλικοῦ, ἐκφύγον ἦ, καθὼς εἶπε, λοιπὸν λήψονται. καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐκώλυε προσελθεῖν, τῆς ζηλοτυπίας ἀμαυρούσης τὴν προσοδον. ἕως μὲν οὖν ἰσῶν Ἰωάννης μετ' αὐτῶν, πρόφασιν ἐκάλει συνεχῶς καὶ ἐδίδασκε· καὶ ὁδὲ ὅπως ἔπεισεν. ὅπου δὲ λοιπὸν ἔμελλε τελευτᾶν, πλείονα ποιεῖται τὴν ἀσυνδεσίαν. καὶ γὰρ ἐδεδοίκει μὴ καταλίπῃ πονηρὸν δόγματος ὑπόνοιαν, καὶ μείωσιν ἀπορρήγνυσθαι τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκακούδαζε καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτὴν προσάγειν ἀπόνοιαν τοῦ αὐτοῦ· ὅπου δὲ οὐκ ἔπεισε, τελευτῶν λοιπὸν πλείονα ποιεῖται τὴν προθυμίαν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπέλθετε πρὸς αὐτὸν, αὐτὸς μου βελτίων ἐστὶν, οὐκ ἂν ἔπεσε δυσαποσπάστως ἔχοντας· ἀλλὰ καὶ ὁμοίωσε μετεωρίζων * ταῦτα" λέγων, καὶ μᾶλλον ἂν αὐτῷ προσηλώθησαν. Εἰ δὲ ἐσίγησε, πάλιν οὐδὲν πλέον ἐγίνετο. Πῶ οὖν ποιεῖ ; ἀναμένει πρὸς αὐτῶν ἀκούσας, ὅτι "θαυμαστὰ ἐργάζεται). καὶ οὐδὲ ὅπως αὐτοῖς προσκρούσῃ, οὐδὲ πόρρω πέμπει, ἀλλὰ δύο μνᾶς, ἃς ἠδει ἴσως τῶν ἄλλων εὐπορεστέρους ὄντας, ἵνα αἰσχυνθέντες ἡ ἐρώτησις γένηται, ἵνα καὶ τὸ σφάλμα μάθωσιν αὐτῶν τὸ μέσον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐκείνου· καὶ φησιν· ἀπέλθετε, καὶ εἴπατε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν ; ὁ δὲ Χριστὸς τὴν γνώμην εἰδὼς τὴν Ἰωάννου, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι (πάλιν γὰρ ἂν" προσέσχον τοῖς ἀκούουσι, καίτοι ταῦτα ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν) ἀλλὰ ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἀφίησι μανθάνειν. λέγει γάρ, ὅτι προσελθόντων αὐτῷ τούτων, τότε πολλοὺς ἐθεράπευσε. καίτοι ποία ἀκολουθία ἦν ἐρωτηθέντα, Εἰ σὺ εἶ, πρὸς μὲν τοῦτο μηδὲν εἰπεῖν, θεραπεῦσαι δὲ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς ἔχοντας, Εἰ μὴ τοῦτο ἐβούλετο κατασκευάσαι ὧν εἶπον ἐγώ ; καὶ γὰρ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων μαρτυρίαν πιστοτέραν καὶ μᾶλλον ἀνύποπτον εἶ) νομίζετε τῆς ἀπὸ τῶν ῥημάτων. εἰδὼς οὖν, ἅτε Θεὸς ὤν, τὴν διάνοιαν μὲν ἧς αὐτοῖς ἔπεμψεν ὁ Ἰωάννης, διὰ τυφλοὺς ἐθεράπευσε τυφλοὺς, χωλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, οὐκ ἐκφύγον διδάσκων (πῶς γὰρ τὸ πεπρωμένον ;) ἀλλὰ τούτους σὺν ἀμφιβάλλοντας. καὶ θεραπεύσας φησί·

4 Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

5 Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, καὶ λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι,

καὶ ὑβριαθέντας ἐκπέμψωμεν, ἐπίσησον πόσων σκηπτῶν, πόσων κεραυνῶν ἄξιον τοῦτο γέγονε ποιοῦμεν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, καὶ τὴν γλῶτταν χαλιναγωγοῦμεν, καὶ τὴν ἀπονθεσπίαν ἐκβάλλωμεν, καὶ τὴν χάριν τοῦ ἐλεημοσύνου ἐκπέσωμεν, καὶ μὴ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥήμασι τοῦτο μεμαθηκότες ἀεὶ διορθοῦν. ἵνα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λοιδορίας κόλασιν φύγωμεν, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς βλασφημίας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης βασιλείαν κληρονομήσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. ἐκφύγ.

Ομιλ. λϛ. 1 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΔΙΑΤΑΣΣΩΝ ΤΟΙΣ ΔΩΔΕΚΑ ΜΑΘΗΤΑΙΣ ΑΥΤΟΥ, ΜΕΤΕΒΗ ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΙΝ ΚΑΙ ΚΗΡΥΣΣΕΙΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΟΛΕΣΙΝ ΑΥΤΩΝ. ψξϛ ια.

ΕΠειδὴ [γὰρ] αὐλοὺς ἐπέμψει, ὥστε ἐξήγαγε λοιπὸν ἑαυτὸν, διδοὺς χώραν αὐλοῖς καὶ χοροῖς ποιεῖν ἅπερ ἐπέταξεν. "Οὐδὲ γὰρ ἂν αὐτὸς" παρόντος καὶ θεσπιδόντος ἤθελησεν ἀνθρώπους ἐκείνους ἀποστεῖλαι. χ. ὁ χ. διάμηθ

2 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰωάννης ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν*, 3 Εἶπε αὐτῷ, λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι καὶ αὐλοὶ ἀπήγεσαν τὰ σημεῖα τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τότε ἔπεμψεν αὐλούς. πολλοῦ ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπόδειξιν οὐδεμίαν ἔχει, ἀλλὰ θεωρίαν μόνον. τὴν γὰρ ζηλοτυπίαν αὐτῶν καὶ τοῦτο ἐμφαίνει τοῦ πρὸς αὐτόν· ὃ δὲ ἐξῆς, σφόδρα ὅτι τῶν ζηλούντων. ποῖον δὴ τοῦτο; Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; ὁ γὰρ τῶν σημείων εἰδὼς αὐτὸν, ὁ καὶ τὸ πνεῦμα μαθών, ὁ καὶ πάσης ἀκούσας, ὁ ὅτι πρώτων ἀναβοήσας, νῦν πέμπει, περὶ αὐτοῦ μαθησόμενος, εἶτα αὐτὸς εἶη, εἶτα μή; καίτοι εἰ μὴ οἶδας ὅτι αὐτὸς ὅστι σαφῶς, πῶς σαυτὸν ἀξιόπιστον εἶναι νομίζεις, ἀποφαινόμενος ταῦτα τῶν ἀγνοούντων; ᾧ γὰρ ἑτέρους μαρτυρήσοντα, ποσῷ τινι αὐτὸ ἀξιόπιστον εἶναι δεῖ. χ. δοκῶ. Λευκ. γ. ιϛ.

ᾧ ἐμοὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ ῥήματος; καὶ σὺ ἔλεγες, Ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι αὐτοῦ ᾧ ὑποδήματα τοῦ ῥήματος; καὶ σὺ ἔλεγες, Ὅτι οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ; οὐκ εἶδες τὸ πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς; οὐχὶ τῆς φωνῆς ἤκουσας; καὶ διεκώλυες αὐτὸν λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγες, ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι; οὐχὶ ᾧ δῆμον ἐδίδασκες ἅπαντα, ὅτι αὐτὸς αὐλοὺς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί; καὶ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου; οὐχὶ πρὸ τῶν σημείων ταῦτα πάντα καὶ [πρὸ] τῶν θαυμάτων ἀνεκήρυξας; πῶς οὖν νῦν, ὅτε πᾶσιν ἐγένετο καὶ πάντα σοῦ διῆλθεν αὐτοῦ ἡ φήμη, καὶ νεκροὶ ἠγέρθησαν, καὶ δαίμονες ἀπηλάθησαν, καὶ σημείων τοσούτων ἐπίδειξις γέγονε, τότε πέμπεις μανθάνων παρ' αὐτοῦ; τί δὴ γέγονεν; ἀπάτη τις ἦν πάντα ἐκεῖνα τὰ ῥήματα; σκιὰ καὶ μῦθος; καὶ εἰς ἂν ταῦτα νοῦν ἔχων εἴποι; οὐ λέγω, Ἰωάννης, ὁ ἐν τῇ μήτρᾳ σκιρτήσας, ὁ τοῦ τῶν ὠδίνων αὐτὸν ἀνακηρύξας, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης, ὁ τὴν ἀγγελικὴν ἐπιδειξάμενος πολιτείαν· ἀλλ' εἰ καὶ τῶν πολλῶν εἷς ἦν καὶ τῶν σφόδρα ἀπερριμμένων, οὐκ ἂν μετὰ τοσαύτας μαρτυρίας καὶ τὰς πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰς πρὸς ἑτέρων ἀμφέβαλεν. ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲ ἐξ ἀμφισβητοῦντος ἔπεμπεν, οὐδὲ ἀγνοῶν ἠρώτα. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι ἤδει μὲν σαφῶς, ἐβούλετο δὲ δεσμωτήριον διελθόντες γένηται. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγήσεσθαι ἐντεῦθεν προσεδόκα, οὐδὲ, εἰ προσεδόκα, προσύδωκεν ἂν τῷ βδελύγματι ὁ τοῦ θανάτου πρόξενος. οὐδὲ γὰρ ἄν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο ἦν προκεκυβευκὼς

ναι δεύτερον, φησι, πένητος. Διατί [εἰπέ μοι] τοῦτο καλῶ; ὅτι ὁπόταν ἔχωι καταβοᾶι· βούλει σοι δείξω ὅτι ἐκείνων ἡμᾶς ἐστιν ἀναισχυντότεροι, καὶ σφόδρα ἀναιδῶς; ἀναμνήσθητί μοι νῦν ἐν καιρῷ τῆς ἱκετείας, ποσάκις παρέζης τοῦ ἀκειμένης ἐν ἑστίαι, [καὶ] ⟨ΜΝ⟩ ἐπωρετοδίτα οἰκέτην καλέσας, ἵνα χολαιότερον βαδίσῃ, πόντα ἀνέτρεψας, λαχνίζων, ὑβρίζων, λοιδορούμενος· ἐπεὶ ἀναβολῆς μόνον μικρᾶς, καίτοι σφόδρα εἰδώς, ὅτι καὶν μὴ θύσῃς, ἀλλὰ μακρὸν ὕστερον" ἀπολαύσῃ τῆς ἑδωδῆς; εἶτα σαυτὸν μὲν ἐπὶ τοῦ μηδενὸς ἐκθηριούμενον ἀκαλῆς ἀναίσχυντον, ⟨ΜΝ⟩ ὃ πέπονθα ⟨ΜΝ⟩ ἐπὶ τῶν μειζόνων δεδεικότα ἑτέρων τὸ μέντοι (οὐδὲ γὰρ ἔστι μνησικακεῖν, ἀλλὰ οὐδὲ λιμὸν πᾶς ὁ φόβος αὐτῷ) ὕστερον καὶ ἱκανῶν καὶ ἀναιδῆ καὶ ἀναίσχυντον καὶ πάντα τοιοῦτον ἀφεῖκα; καὶ πῶς οὐκ ἐσχάτης ἐστὶ τὸ ἀναίσχυντίας; ἀλλ' οὐκ ἐνενοοῦμεν ταῦτα· διὰ τοῦτο ἐπαιδεῖς οἰκέτους εἶναι νομίζομεν· ὡς εἶναι δὴ ἡμέτερα δεῖ ζητοῦμεν καὶ προβάλλομεθα τοῖς ἑκείνων, οὐκ ἀν' αὐτοὺς ἀνομίσαμεν εἶναι φορτικούς. μὴ δὴ γένῃ πικρὸς δικαστής. καὶ γὰρ εἰ πάντων ἀμάρτημ' ἦν ἀπαλλαγμένος," οὐδὲ οὕτω σοι ἐπέτρεπεν ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος ἀκριβῆ γίνεσθαι ἐξέτασιν τῶν ἀλλοτρίων. εἰ γὰρ ὁ Φαρισαῖος διὰ τοῦτο ἀπώλετο, ποίας τυχόμεθα ἀπολογίας ἡμεῖς; εἰ τοῖς [καλῶς] κατορθοῦσιν οὐκ ἔστιν ἐπιτρέπειν πικρῶς ἐξετάζειν τὰ ἑτέρων, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἐσφαλμένοις. μὴ τοίνυν ὠμοί, μηδὲ ἀπηνεῖς, μὴ ἀσπονδοι, μηδὲ ἄστοργοι, μὴ θηρίων χείρεις ὦμεν. καὶ γὰρ πολλοὺς εἰς τοῦτο οἶδα θηριωδίας ἐλθόντας, ὡς δι' οἶνον [ὃ] μακρὸν λιμοῦσθαι τοὺς ἐπιορᾶν, καὶ ταῦτα λέγοντας τὰ ῥήματα· οὐ πρέπει οἰκέτης ἐμοὶ νῦν, πόρρω τῆς οἰκίας ἐστάναι, παρεζῆτης δὲ εἶ μοι γνώριμος. ὦ τῆς ὠμότητος. ὃ μεῖζον" ἰδοῦσας, καὶ ὃ ἔλαττον οὐκ ἀνύεις; ἵνα σὺ μὴ βαδίσῃς μακρὸν, ἐκεῖνος λιμῷ διαφθείρῃ); ὦ τῆς ὕβρεως, ὦ τοῦ τύφου. εἰ γὰρ δέκα σταδίαν βαδίσας ἐχρῆν, ἀνῆκας ἔδει; οὐδὲ σπουδῆς ὅτι μείζων ὁ μισθός σοι ὅταν γίνῃ; ὅταν μὲν γὰρ ὡς, ὑπὲρ τοῦ διδομένου λαμβάνειν μισθὸν μόνον· ὅταν δὲ καὶ αὐτὸς βαδίσῃς, καὶ τότε σοι κεῖται πάλιν ἀμοιβή. ἐπεὶ καὶ ⟨ΜΝ⟩ πατριάρχου δεῖ τοῦτο θαυμάζομεν, ὅτι αὐτὸς ὑπὲρ τὰς βοὰς ἔδραμε καὶ τὸ μοσχάριον ἥρπασε, καὶ ταῦτα τριακοσίοις δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκογενῆς ἔχων. νῦν δὲ τοσούτων πιέσ εἰσι τύφου πεπληρωμένοι, ὡς δεῖ παίδων ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι. ἀλλὰ διὰ ἐμαυτὸν μὲν ταῦτα κελεύεις ἀνύειν, φησί, καὶ πῶς ὑ δόξω κενοδοξεῖν; ἐμοὶ καὶ νῦν διὰ ἑτέραν κενοδοξίαν τοῦτο ποιεῖς, αἰσχυνόμενος ὀφθῆναι πένητα παραλεγόμενος. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ τούτων ἀκριβολογησόμεθα· μόνον δίδου, εἴτε διὰ σαυτόν, εἶτε διὰ ἑτέρων τοῦτο βούλει ποιεῖν, καὶ μὴ ἐγκάλει, μὴ πλῆττε, μὴ λοιδόρει. φαρμάκων γὰρ, οὐ τραυμάτων δεῖται ὁ πρόσωπον· ἔλεου, οὐ ξίφους. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις λίθῳ βληθεὶς καὶ τραῦμα λαβὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς, σὺν ἄλλης ἀφεὶς ἀπόντας, προσέδραμέ σου τοῖς γόνασι καταῤῥεόμενος τῷ αἵματι, ἆρα ἑτέρῳ λίθῳ παίξας, προσετέθηκας ἂν αὐτῷ ἕτερον τραῦμα; οὐκ ἔγωγε οἶμαι, ἀλλὰ καὶ" αὐτὸ ἐπεχείρησας ἂν διορθῶσαι. τί οὖν ὅτι τῶν πεπτωκότων ποιεῖς καὶ ἐνδεῶν; οὐκ οἶδας ὅσον δυνατὸν καὶ αἰσχῦναι καὶ καθελεῖν λόγος; χρῆσον γάρ, φησι, λόγος ἢ δόσις. λογίζῃ ὅτι κατὰ ταὐτὸν ὁ ξίφος ὠθεῖς, καὶ χαλεπώτερον τραῦμα λαμβάνομεν, ὅταν λοιδορηθεὶς ἐκβίος ἀναχωρήσῃ σιγῇ τέκνων καὶ πολλὰ δακρύων; καὶ γὰρ τοῦ Θεοῦ πέμπεται πρὸς σέ. ἐνόησον οὖν ὑβρίζων αὐτὸν, ποσὸν διαβάζεις τὴν ὕβριν, ὅταν ἐκβίος μὴ πέμψῃ πρὸς σέ, καὶ σοὶ δοῦναι κελεύῃ· σὺ δὲ μὴ μόνον μὴ δῷς, ἀλλὰ καὶ ὑβρίσῃς ἐλθόντα· εἰ δὲ ἀγνοεῖς τὴν ἐναντιολογίαν τῆς ἀτοπίας, ἐπ' ἀνθρώπων αὐτὸ σκόπησον, καὶ τότε εἴσῃ καλῶς τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας. εἰ γὰρ σὸς οἰκέτης τοῦ σὲ κελεύσαντος πρὸς ἕτερον ἀπελθεῖν οἰκέτην δεόμενον ἔχοντα σὸν λαβὼν, οὐ μόνον κενὰς ἐπανῆλθε χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὑβριστὴς, τί οὐκ ἂν εἰργάσω ⟨ΜΝ⟩ ὑβρικότα; πόσῳ οὐκ ἂν δίκην ἀπῄτησας, ἅτε λοιπὸν αὐτὸς ὢν ὁ ὑβρισμένος; πόσον καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ λογίζου. εἰ γὰρ αὐτὸς πέμπει πρὸς ἡμᾶς τοὺς πένητας, καὶ τὰ" αὐτοῦ δίδομεν, ἂν ἆρα δῶμεν· ἂν δὲ μὴ δοῦναι

ναι

ἁπαντοιῶτα ἀποτρέφῃ, ὀφείλων διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐλεῆσαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἀναγκάζεται σοι προσεύχαις τὴν ἡμέραν. Εἰ γὰρ καὶ μηδαμόθεν ἑτέρωθεν ἐπικάμπτῃ, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἔδει σε ἐλεῆσαι. "ἡ γὰρ τῆς πενίας ἀνάγκη (ταῦτα βιάζει) καὶ ποιεῖ· καὶ σὺκ ἐλεεῖς αὐτὸν, ὅπου τοιαῦτα ἀκούων σὺκ αἰσχύνῃ). ἡ γὰρ ἀνάγκη δυσαπωτέρα. σὺ γὰρ μόνον σὺκ ἐλεεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκπομπεύεις· καὶ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος λάθρα δίδοναι, ἔσπασας δημοσίων τὴν προσελεύσεται καὶ ἀνειδίζων, ὡς ὧν ἐλεεῖν ἐρεῖν. Εἰ γὰρ μὴ βούλει δοῦναι, τί καὶ ἐγκαλεῖς καὶ ζωτείβεις τὸν ταλαίπωρον καὶ ἀθλίαν ψυχήν; ἦλθεν, ὡς εἰς λιμένα, τὰς σὰς χεῖρας ὀπτήσων· τί κύματα ἐγείρεις καὶ χαλεπώτερον θῆρα ἐργάζῃ; τί καταγινώσκεις ἀνελεημοσύνης; μὴ γὰρ, εἰ προσεδόκησε τοιαῦτα ἀκούσεσθαι, προσῆλθεν δή; Εἰ δὲ καὶ ταῦτα προσειδὼς προσῆλθε, διὰ τοῦτο ἄξιον κἀκεῖνον ἐλεεῖν, καὶ τὴν ζωὴν φείσασθαι αὐτοῦ τὴν ὠμότητα· ὅπου γὲ ὕπως, ἀπροσδοκήτου ὀπτικειμένου ὁρᾶν ἀναίσκει, ἡμερώτερος γίνῃ. Οὐδὲ [γὰρ] ἔρχεται αὐτῷ νομίζεις εἰς ἀπολογίαν τῆς ἀναισχυντίας ὃ τοῦ λιμοῦ δέος, ἀλλ' ἀναισχυντίαν ἐγκαλεῖς· καίτοι μείζονα αὐτὸς ἐναισχύντησας πολλάκις, καὶ χαλεπῶν προσαγμένος. ἐν ταῦτα μὲν γὰρ καὶ συγνώμην ἡ ἀναισχυντία φέρει, ἡμεῖς δὲ πολλάκις καλάσεως ἄξια προσήκοντες ἀναιδευόμεθα· καὶ δέον συνοσιῶσαι ἑαυτοὺς καὶ γενέσθαι πενιχροὺς, καὶ ἐπιμεβαίνομεν τοῖς ταλαιπώροις τούτοις, καὶ φαρμακα αὐτοῖς πραύματα προστιθέαμεν. Εἰ γὰρ μὴ βούλει δοῦναι, τί δὲ πλήττεις; Εἰ μὴ βούλει χρείζεσθαι, τίνος ἕνεκεν καὶ ὑβρίζεις; ἀλλ' σὺκ ἀνέχεται ἄπος ἰῶναι ἕτερος. σὺκοῦν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ σοφὸς ἑαυτὸν, οὕτω ποίησον· ἀποκρίθητι αὐτῷ ἐν παρούσῃ εἰρωνικά. Οὐδὲ γὰρ ἐκὼν τοσαῦτα ἀναισχυντεῖ. ὃ γὰρ ἔστιν, σὺκ ἔστιν ἀνθρωπος ἁπλῶς βουλόμενος" αἰσχύνεσθαι· καὶ μυρία ἰοὺς" φιλονεικήσωσιν, σὺκ ἂν ἀναισχύντως ἐγὼ πειαθείην ποτε, ὅτι ἀνθρωπος ἐν ἀφθονίᾳ ζῶν ἕλκος ἂν ἐπαρτεῖν. μηδεὶς τοίνυν ἡμᾶς σοφιζέσθω, ἀλλὰ, καθ' λέγει Παῦλος, Εἴ τις θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, πρὸς ἐκείνους λέγει· πρὸς ὑμᾶς δὲ τοῦτο λέγω, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὃ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῆτε. ὅπου καὶ ἐν οἰκίᾳ ποιοῦμεν ἡμεῖς· ὅταν δύο ἰοὺς μάχωνται πρὸς ἀλλήλους, κατ' ἰδίαν ἕκαστον λαβόντες παίνατία σοφιζόμεθα· τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε, καὶ Μωϋσῆς. πρὸς μὲν γὰρ τὸν Θεὸν ἔλεγε, Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· ἐπεὶ, καὶμὲ ἐξάλειψον· αὐτοῖς δὲ ἐκέλευε καταφάγεσθαι ἀλλήλους καὶ τὸν προσκαιρίας ἀπωλείας. καὶ τοι ταῦτα ἐναντία ἐστὶν, ἀλλ' ὅμως εἰς ἓν ἀμφότερα ἔλεπε τέλος. πάλιν ὁ Θεὸς τῷ μὲν Μωϋσεῖ, Ιουδαίων ἀκουόντων, ἔλεγε· ἄφες με, καὶ ἐκτρίψω τὸν λαὸν (εἰ γὰρ καὶ μὴ ἔπρεπεν, ταῦτα λέγοντος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔμελλον αὐτὰ ἀκούσεσθαι ὕστερον) καὶ ἰδίαν δὲ τὰ ἐναντία τούτων αὐτῷ προσῆκε. καὶ ταῦτα Μωϋσῆς ἀναγκασθεὶς ὕστερον ἐξελάλησεν, ὅτε λέγων· Μὴ γὰρ ἐγὼ αὐτοὺς ἐν χαρᾷ ἔλαβον, ὅτι λέγεις μοι, [ὅτι] ἄρον αὐτοὺς, ὡς ἂν ἄρῃ ἰδιώτης [θεὸν] θηλάζοντα εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς; ταῦτα καὶ ἐν οἰκίαις γίνεται, καὶ πολλάκις πατὴρ, τῷ μὲν παιδαγωγῷ ὑβρίσαντι παῖδα, κατ' ἰδίαν ὀπτιμᾷ λέγων, μὴ ἔσο τραχὺς μηδὲ σκληρὸς· τῷ δὲ νέῳ τὰ ἐναντία λέγει, καὶ ἀδίκως ὑβρίζῃ, φέρε, ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἕν τι [ὅ] χρήσιμον ζημιώσω. ὅπου καὶ Παῦλος, τοῖς μὲν ὑγιαίνουσι καὶ προσαγτῦσιν ἔλεγε, Εἴ τις θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, ἵνα αὐτὸν εἰς ἔργον ἐμβάλῃ· τοῖς δὲ ἐλεεῖν δυναμένοις, ὑμεῖς δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῆτε, ἵνα αὐτὸν εἰς ἐλεημοσύνην ἀγάγῃ. ὅπου καὶ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρέπει ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ὑποτολῇ μὴ ὑψηλοφρονεῖν κατὰ τῶν Ιουδαίων, καὶ τὴν ἀγελειαίαν πρόνοιαν εἰς μέσον, καὶ ἄλλα μὲν τούτοις, ἄλλα δὲ ἐκείνοις φαίνεται λέγων. μὴ τοίνυν εἰς ὠμότητα ἐκπέσωμεν, ἀλλ' ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος, ὃ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῆτε· ἀκούσωμεν τὸ διαστόλου λέγοντος, πρωτὶ τῷ αὐτῷ σε δίδου· ὃ, γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. καίτοι πολλὰ εἶπεν, οὐδαμοῦ τοῦτο τέθεικεν, ἀλλ' ὅτι τῷ οἰκτιρμῶν μόνον. Οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ἴσους Θεῷ ποιεῖ, ὡς ὁ εὐεργετῶν. ἀλλ' οὐδὲν ἀ-

χ. τῇ χ. -κῃ

χ. τ' αἰσχυντίαν καὶ τὸ

γ. καταισχ. γ. φιλονεικῶσιν,

β. Θεσ. γ. ι.

ε. εἰ δὲ μὴ,

Εξοδ. λβ. λα.

Λευϊ. ια. ιβ.

τοῦτο δὲ διηγήσ, ἵνα μάθῃς ὅτι ὑ τῇ ἀξίᾳ ὕ ὡδηγημένου, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τὸ ξενίζοντος τ μαθόν ἡμᾶς φησιν

ΗΘΙΚΟΝ Εἰ ζῶθα μὲ γὰρ ὡσὶ ὡσφητῶν ἐ διηγῶν ἐ μαθητῶν φησι· ἀλλαχοῦ ὁ γε τὸν σφόδρα ἀπερίμμενος ὑποδέχεθαι κελεύει, ἐ τοῦ μὴ ὑποδεχομένους κολάζει. ἐφ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐποίησατε ἑνὶ τῶν ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποίησατε· ἡ πανωλετίον πάλιν ὅπου τῶν αὐτῶν λέγει." καὶν γὰρ μηδὲν ᾖ κατορθῶν πιστόν, ἀνέφικτός ὅστις ⟨ν⟩ αὐτὸν σοι κόσμον οἰκῶν, ⟨ν⟩ αὐτὸν ἥλιον ὁρῶν, τῷ αὐτῷ ψυχρῷ, ⟨ν⟩ αὐτὸν ἔχων διαπότιον, τῶν αὐτῶν σοι κεχαρισμένων μυστηρίων, ὅπου ⟨ν⟩ αὐτὸν ζῳ κολούμενος οὐρανόν, ἔχων μέγα διήγημα, τῷ πείθῃ, ἡ δὲ δεῖσθαι τῆς ἀναγκαίας ἐφῆς. νῦν ὁ ⟨α⟩ μὲ ὀξυπνίζοντες μὴ αὐλῶν ἐ συρίζων ὁ χειμῶνος ὥρα, ἡ εἰκῇ ἡ μάτην ἀνοχλοῦντες, ξένια πολλὰ λαβόντες ὡδὲ σῶ ἀναχωρεῦσι· ἡ ⟨α⟩ χιλιόδινας ὡσιφέροντες ἡ πολυλογοῦντες ἡ πρὸς ἀλλήλους κακηγοροῦντες, μαθὸν τ τερατώδιας ζωύτης λαμβάνουσιν· αὖ ὁ ὡσελθῇ πέντε ἄρτοι δεόμενος, μυρία κακηγορίαι, ἐ βλασφημίαι, ἐ ἀργίας ἐγκλήματα, ἡ λοιδορίαι, ἡ ὕβρεις ἡ σκώμματα· ἐ ὁ λογίζῃ ὡσὸς ἑαυτόν, ὅτι ἡ σὺ ἀρτῖς, ἡ ὅμως ὁ Θεὸς ⟨α⟩ πρὸ ἑαυτῷ σοι δίδωσι. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ὡσάγεις τι ἡ αὐτός· ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον, εἰ τῶν ἀναγκαίων τι ποιῇς ἡ μεταχειρίζῃς. εἰ ὁ λέγῃς μοι χρηματισμοὺς ἡ καπηλείας ἡ τ τ ὄντων ὑπιμέλειαν ἡ ὡροσθήκην, ἐ ἵποιμι δ' ἂν σοι ἡ αὐτός, ὅτι ζωῦτα οὐκ δ' ἔστι ἔργα, ἀλλ' ἐλεημοσύνη ἐ βύσσοι ἡ τ ἀδικουμένων ὡσῆσαι, ἡ ὅσα τοιαῦτα, ὧν οὐκ ἀργίαν ζῶμεν ἀλλ' ἐμοὶς ἡμῖν οὐδέποτε εἶπεν ὁ Θεός, ὅπου ἀργεῖς, οὐκ ἀπάγω σοι ⟨ν⟩ ἥλιον, ὅπου ὑδὲν ὡσάγεις τ ἀναγκαίων, τῷ στελλώμι σβεννύω, πηγὰς τ γαστέρα τῆς γῆς, κωλύω ζας λίμνας, τὰς πηγάς, τοὺς ποταμοὺς, ἀφαιρίζω τ ἀέρα, ἐπέχω τὰς ἐτησίας νέτας· ἀλλὰ πάντα μὴ δαψιλείας ἡμῖν πρέχῃ· οἷοις ὁ ὑ μόνον ἀργοῦσιν, ἀλλὰ ἡ ποιηρὰ ὡσάγουσι τούτων χρείζεται τ ἀπόλαυσιν. ὅταν τοίνυν ἴδῃς πέντε, ἡ εἴπῃς, ἀποπνίγομαι, ὅτι νέος ὢν ἔσῃ ἐ ὑγιής, ὑδὲν ἔχων, βούλεται πρέφεσθαι " ἀργῶν, οἰκέτης που ἡ δραπέτης ὤν, ἡ τὸν ἑαυτῷ δεσπότην καταλιπών. ζωῦτα ἅπερ εἶπον εἰπὲ ὡσὸς ἑαυτόν, μᾶλλον ὁ ἐκείνῳ δὸς αὐτὰ μὴ πρῆσσας εἰπεῖν ὡσὸς σέ, ἡ διηκόπεργε ἑρᾷ, ὅτι ἀποπνίγομαι, ὅτι ὑγιὴς ὢν ἀργεῖς, ἡ ὑδὲν ὡσάγεις ὧν ἐπέταξεν ὁ Θεός, ἀλλὰ δραπετεύσας ἀπὸ τ ὀπίσω μὴ τ δεσπότου, ὡσιέρχῃ, καθάπερ ὁ ἀλοδαπὴ, τῇ καλίᾳ βλασφήμων, μεθύων, κραιπαλῶν, κλέπτων, ἁρπάζων, ζας ἑτέρων ἀνατρέπων οἰκίας. ἡ σὺ μὲ ὑπὲρ ἀργίας ἐγκαλῇς· ἐγὼ ὁ ὑπὲρ ἔργων πονηρῶν, ὅταν ὀμνύῃς, ὅταν ψεύδῃ, ὅταν ἁρπάζῃς, ὅταν μυρία τοιαῦτα ποιῇς. ζωῦτα ὁ λέγω, ὑ νομοθετῶ τ ἀργεῖν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ καὶ σφόδρα βουλόμενος πάντας ὁ ἔργοις εἶναι. πᾶσαν γὰρ καλὸν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία. ὡδηκαλῶ ὁ μὴ ἁπλῶς εἶναι) μηδὲ ὠμούς. ἐπεὶ ἡ Παῦλος μυρία μεμαθήκως ἡ εἶπών, Εἴ τις ὑ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, οὐκ ἔστι μέγεθος τοῦτο, ἀλλὰ ὡσοστῆκεν· ὑμεῖς ὁ μὴ ὀκνήσητε ὃ καλὸν ποιοῦντες. ἡ μᾶλλον ζωῦτα ἀναγκαῖα ὄντα. εἰ γὰρ ἐκέλευσας αὐτοὺς μὴ ἐσθίειν, πῶς ἡμῖν ὡδηγὸς δίδοιας; καί φησι, καὶ ἐκέλευσα αὐτοὺς ἀποτρέφεσθαι ἡ μὴ ἀναμίγνυσθαι, καὶ πάλιν εἶπον, μὴ ἑστιᾶσθε, ἀλλὰ τοιοῦτοι ἦτε, οὐκ ἀναγκαῖα νομοθετῶ, ἀλλὰ καὶ πάνυ ζωφόντα. σὺ γὰρ σὺ ὡσὸς ἔλεον ἕτοιμος ἦς, καὶ εἰς τάχους ὁ πόνος τῆς ἀργίας ἀπαλλαγήσεται, καὶ σὺ τῆς ὠμότητος. ἀλλὰ ψεύδεται πολλὰ καὶ πλάττεται, φησιν. ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἄξιος ἐλεῆσθαι, ὅτι εἰς τοιαῦτα κατέπεσεν ἀναγκαῖα, ὡς καὶ ζωαῦτα ἀναγκαιοῦντα. ἡμᾶς ὁ οὐ μόνον οὐκ ἐλεοῦμεν, ἀλλὰ καὶ ζα ὠμὰ ἐκεῖνα ὡσοτιθέμεθα ῥήματα, οὐκ ἔλαβες ἅπαξ καὶ δίς, λέγοντες; ἵ οὖν; ἡ δῶμεν πάλιν, ὅπου ἅπαξ ἐπάφῃ; ἀλλὰ μὴ καὶ τῇ σαυτοῦ γαστρὶ τοῦτον ἴδοις τὸν νόμον, καὶ λέγῃς * ἐκεῖνα ἴδοις καὶ πρὸ τῆς ἴδοις, καὶ μὴ ζήτει νῦν; ἀλλ' ἐκεῖνα μὲ καὶ ὑπὲρ ὃ μέζονα ἀφαρπάγαις, τοῦτον ὁ καὶ ζα σύμμετρα ἀπαιτοῦντα

* ὡσὸς αὐτόν

χ. φιλαυτίων χ. μισουμένων

ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. Εἶδες πόσον τὸν ἔρωτα ὁ θεῖος φιλαυτίων ὁ βλάβος; πόσον τὸν μισουμένων ὁ κέρδος; ὅπου γὰρ ἁπάντων χρημάτων φορτικὰ ἐστιν, τοὺς γονέας, καὶ παῖδας, καὶ φύσιν, καὶ συγγένειαν, καὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ τοὺς αὐτοὺς τοῦ ψυχοῦ κελεύοντος αὐτοῦ καταπατεῖσθαι, τίθησι καὶ τὸ ὄφελος, μέγιστον ὄν. Ὁ γὰρ δὴ μέγιστον οὐ βλάψει, φησί, ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα, τἀναντία ἢ τοῦ βλάπτοντος· ὅπερ πάντα χρὴ ποιεῖν, ἀφ' ὧν ἐπιθυμοῦσιν, ἀπὸ τούτων σκάζων. Διατί γὰρ οὐ βούλει καταφρονῆσαί σου τῆς ψυχῆς; ὅπως φιλῇς αὐτήν; σκοπῶ δι' τοῦτο καταφρόνησον, καὶ τότε αὐτῷ τὰ μέγιστα σώσεις, καὶ τὰ τοῦ φιλαυτοῦντος ἐπιδείξῃ. καὶ σκόπει ζωὴν ἄφατον. Ὁ γὰρ ὅπου τῶν γονέων γυμνάζει τὸν λόγον τοῦτον, οὐδὲ ὅπου τῶν παίδων μέγιον, ἀλλ' ὅπου τῆς πάντων οἰκειοτέρας ψυχῆς· ἵνα σκέψῃ σύντευθεν δυναμφισβήτητον τὴν ἀγάπην, καὶ μάθωμεν ὅτι καὶ σκέπεως ὕστερα τὰ μέγιστα ὠφελήσουσιν, ὅπου τι καὶ ὅπου τῆς πάντων δυναγκαιοτέρας ψυχῆς τοῦτο συμβαίνει. ἰσχυρὰ μὲν οὖν καὶ οὕτω καὶ ταῦτα πεῖσαι δέξεσθαι τοὺς μέλλοντας αὐτοὺς θεραπεύειν. ὅταν γάρ τις ὕδατος ψυχροῦ καὶ ἀειστείας, καὶ καθάπερ λέοντας τὴν οἰκουμένην περιτρέχοντας, καὶ πάντων καταφρονοῦντας τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἵν' ἕτερόν σωθῶσιν, σὺν δυνάμει ἐδέξατο τοσαύτῃ παῖσαι; ἀλλ' ὅμως καὶ ἕτερον μαθὼν πίστωσι, δείκνυσιν ὅτι τῶν ξενοδοχούντων φορτίζει μᾶλλον ἐν τούτῳ, ἢ τῶν ξενιζομένων. καὶ δίδωσι μὲν τοιοῦτον τίμιον λέγων·

40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με·

Οὐ τὸν αὐτὸν ἀμοιβὴν ἴσον, τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν· ἐπαγγέλλεται δὲ μὴ τοῦτον καὶ ἕτερον ἀμοιβήν.

41 Ὁ δεχόμενος γάρ, φησι, προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

Καὶ δυσωτέρω μᾶλλον κόλασιν ἀπειλᾷ τοῖς μὴ δεχομένοις, ἐνταῦθα δὲ καὶ δύσιν οἰκείως ἀγαθῶν. ἵνα μάθῃς ὅτι τούτων φορτίζει μᾶλλον, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ δεχόμενος προφήτην ἢ ὁ δεχόμενος δίκαιον, ἀλλ' ἐπήγαγε, εἰς ὄνομα προφήτου, καὶ εἰς ὄνομα δικαίου· τουτέστιν, ἐὰν μὴ ὅλῳ βιωτικῷ προσασίαι, μηδὲ σοί ἄλλο τι τῶν ὑπερόρων δέξηται, ἀλλ' ὅτι προφήτης ἐστίν, ἢ δίκαιος, μισθὸν προφήτου καὶ μισθὸν δικαίου λήψεται· ἢ οἷον εἰκὸς ἦν προφήτην ἢ δίκαιον δοξάμενον λαβεῖν· ἢ οἷς ἐκεῖνος μέλλει λαμβάνειν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα. Εἶτα, ἵνα μηδὲ πειράσῃ τις προβάλληται, φησίν· 2. Κορ. η. 15.

42 Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Καὶ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος δῶς, ἔνθα οὐδὲν ὄφελος δαπάνησαι, καὶ τούτου κείσεταί σοι μισθός. ὅρα γὰρ ὑμᾶς ἅπαντα ποιοῦντας τοὺς δεχομένους. Εἶδες πῶς ὅσων ἔπεισε, καὶ ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἐνέζευξε τῆς οἰκουμένης ἁπάσης; καὶ γὰρ ἔδειξε δι' ἁπάντων ὀφειλέτας αὐτὸν ὄντας· προσέτι, εἰπών· ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ· δεύτερον, τὸν μηδὲν ἔχοντας ἐκπέμψαι· τρίτον, ὡς εἰς πολέμους καὶ μάχας ὑπὲρ τῶν δεχομένων ἐκδοῦναι· τέταρτον, ὡς τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἐγχειρίσαι· πέμπτον, ὡς τῶν πάντων τῶν ἀγαθῶν αὐτὸν εἰρηνεῖον διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ εἰς ταύτην τὸν δεχομένων εἰσαγεῖν οἰκίαν· ἕκτον, ὡς χαλεπωτέρα Σοδόμων ἀπειλῆσαι τοῖς μὴ δεχομένοις αὐτούς· ἕβδομον, ὡς δεῖξαι καὶ αὐτὸν καὶ τὸν πατέρα δεχομένους τοὺς μὴ δεχομένους αὐτούς· ὄγδοον, ὡς καὶ προφήτην καὶ δικαίου μισθὸν ἐπαγγέλλεσθαι· ἔνατον, ὡς καὶ ποτηρίου ψυχροῦ μεγάλας ἀποφέρεσθαι ταύτας ἀμοιβάς. τούτων δὴ ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ἰσχυρὸν ἦν αὐτοὺς ὑπαπάσασθαι. Πῶς γάρ, εἰπέ μοι, τραπεζῶν μυρία πράγματα ἔχοντα καὶ ἠμαγμένον ὁρᾷ, καὶ μὴ τὰ πολλὰ θέματα ἀπὸ πολέμου καὶ προσόδου ἐπαιόντα, σὺν δυνάμει ἐδέξατο, ταῖς ὄχλοις αἰσθησάμενος τῆς οἰκίας ἁπάσης; καὶ τίς τοιοῦτος, φησί; Διὰ τοῦτο προσέθηκεν, Εἰς ὄνομα προφήτου καὶ μα-

χ. ἑαυτοῦ χ. ἀειστείας,

χ. αὐτῷ χ. ἢ

χ. - χεῖ δῶς

χ. - ρῆσαι· χ. εἰσαγαγεῖν

χ. - γιλαῖος χ. ἐπαγγέλ-λεσθαι

χ. δι' αὐτοῦ

δξῳ τοῦτο ϗ ἔλεγε· πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν. Τὸν δ' ἔλεγε τὴν σφοδρότητα ϗ θερμότητα δηλῶν τῆς ἀγάπης, ἣν ἀπῄτει. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς σφόδρα ϗ ἀπησεν, ὅτω ϗ ἀγαπᾶσθαι βούλεται πρὸς ἑαυτόν. Ταῦτα δὲ τούτοις ἔλιπε τὰ ῥήματα, ϗ ὑψηλοτέρους ἐποίει. Εἰ γὰρ σκῆνος μόλυνσι, φησί, συνέσεων ϗ παίδων ϗ γυναικῶν κατασφενδονήσας σοῦ διδασκάλης ὁποίος εἶ; χρή. Οὐδὲ γὰρ μέχρις ὑμῶν τὰ δυσχερῆ στήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ σοῦ ἄλλους ἀφίξεται. ὅπερ μεγάλης χωρίων ἦλθον ἀγαθὰ, μεγάλων ἀπαντῶν ϗ τῶν ἀκολούθων ϗ τῶν δοξῶν.

Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος·

37 Καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38 Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ϗ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Εἶδες ἀξίωμα διδασκάλου; Εἶδες πῶς δείκνυσιν ἑαυτὸν γνήσιον τοῦ γεγλυπτικότος υἱόν, πάντα κελεύων ἀφεῖναι χάριν, ϗ τὴν ἀγάπην τὴν αὐτοῦ προτιμᾶν; ϗ τί λέγω, φησί, φίλους ϗ συγγενεῖς; καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ προτιμήσης τῆς ἐμῆς ἀγάπης, πόρρω τῆς ἐμῆς ἔσῃ μαθητῆς. τί οὖν; οὐκ ἐνδυτὰ ταῦτα τῇ παλαιᾷ; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ϗ σφόδρα ταυτὰ ἐστι. ϗ γὰρ ἐκεῖ τοῦ ἐνδεδωκότος ἀφεῖναι ἐστι, ϗ ἐνταῦθα τοῦ ἀφέντος ἀπολαβεῖν. Δὲ οὐκ ἔστιν ὅτε ἀντιφωνεῖ τοῖς ἐναντία λέγουσιν, ἀλλὰ ϗ ἐνταῦθα ἀντιφωνεῖ. Δὲ ἐκεῖ δευτερονομίῳ τούτοις θαυμάζων, φησίν· Ὁ λέγων τῷ πατρὶ ϗ τῇ μητρὶ, ἀφῆκά σε, ϗ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ οὐκ οἶδα, ϗ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ οὐκ ἐπέγνω, ϗ ἐφύλαξε τὰ λόγιά σου. Εἰ δὲ ὁ Παῦλος πολλαχοῦ τοῦ γονέων προστάττει, ϗ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ταυτὰ ἀκολουθεῖν κελεύει, μὴ θαυμάσῃς. Εἰς σκῆνος γὰρ μόνα φησὶν ἀντιφωνῶ, ὅσα μὴ προβλάπτει τὴν ἀνθρωπείαν. ϗ γὰρ ὡσαύτως τὴν ἄλλην ἀνθρωπίνην ἅπασαν ἀποδιδόναι ἡμῖν ὅταν ἡ πλέον τῆς ὑφειλομένης ἁπάντων, ὅ δεῖ περιεῖναι. Διὰ τοῦτο ὁ Λουκᾶς φησιν· Εἴ τις ἔρχεται πρὸς μέ, ϗ οὐ μισεῖ πατέρα αὐτοῦ ϗ τὴν μητέρα ϗ τὴν γυναῖκα ϗ τὰ τέκνα ϗ τοὺς ἀδελφοὺς, ἔτι δὲ ϗ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι· οὐχ ἁπλῶς μισῆσαι κελεύων, ἐπεὶ τοῦτο σφόδρα προβάλλομεν, ἀλλ', ὅταν βούληται πλέον ἐμοῦ φιλεῖσθαι, μίσησον αὐτόν ϗ τοῦτο. τοῦτο γὰρ δὲ αὐτὸ φιλούμενον ϗ φιλοῦντα ἀπέλλυσι. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, ϗ τοὺς παῖδας ἀνδρειοτέρους ἐργαζόμενος, ϗ τοὺς πατέρας τοὺς μέλλοντας κωλύειν παραστερεῖς ποιῶν. ὁρῶντες γὰρ ὅτι τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει δυνάμεων, ὡς ἀποχίζειν αὐτῶν τὰ τέκνα, οὐκ ἀδυνάτους ἐπιχειρεῖν ἔσεσθαι ἔμελλον. διὰ δὲ τοῦτο ἀφεὶς, πρὸς ἐκείνους πίπτει ϗ λόγον, τοὺς παῖδας μὴ ἐπιχειρεῖν, οὐκ ἐπιχειρήσεσθαι ἐνόμιζον. Εἶπα ἵνα μὴ ἀγωνιάσωσιν ἐκεῖνοι μηδὲ δυσχεράνωσι, ὁρᾶ πρὸ ϗ λόγου. Εἰπὼν γὰρ, ὃς οὐ μισεῖ πατέρα καὶ μητέρα, ἐπήγαγε, ϗ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. τί γὰρ μοι λέγεις σοῦ γεννήσαντος, φησὶ, ϗ ἀδελφοὺς ϗ ἀδελφὰς ϗ γυναῖκα; ψυχῆς σοῦ ἐστὶν οἰκειότερον σοῦ; ἀλλ' ὅμως εἰ μὴ ϗ ταύτην μισήσῃς, παντελῆ τὸν φιλοῦντα ἀποστήσῃ πόνον. καὶ σοῦ ἁπλῶς αὐτὴν μισῆσαι κελεύσει, ἀλλ' ὥστε ϗ εἰς πόλεμον ϗ εἰς μάχας αὐτὴν ἐκδιδόναι ϗ εἰς σφαγὰς ϗ αἵματα. ὃς γὰρ ὑβαστάζει ϗ ὡσαύτως, ἔρχεται ὀπίσω μου, ὃ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι). σοῦ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι πρὸς θάνατον δεῖ προτετάχθαι, ἀλλ' ὅτι ϗ πρὸς θάνατον βίαιον, ὃ πρὸς θάνατον βίαιον μόνον, ἀλλὰ ϗ ἐπονείδιστον. ϗ σοῦθεν σοῦτο πρὸ τῶν οἰκείων ἅπαντες, ἵνα πρὸς ἐν τούτοις παυσόμενοι ῥᾳδίως ἐκείνου δέξωνται) λόγον. ἆρα οὐκ ἄξιον ἐκπλαγῆναι, πῶς ταῦτα ἀκούσαντων αὐτῶν οὐκ ἀπέστη ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, πρὸ πάντων τὴν μὲν λυπηρὰν ἐν χερσὶν ὄντων, τὴν δὲ χρηστὴν ἐν ἐλπίσι; πῶς δῶν οὐκ ἀπέπτη; πολλὴ ϗ ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις ἰδοῦ, ϗ ἡ τῶν ἀκουόντων ἀγάπη. διὰ πολλῷ φορτικώτερα ϗ ἐπαχθέστερα τὴν μεγάλων ἐκείνων ἀκούοντες ἀνδρῶν τὴν περὶ Μωϋσέα ϗ Ἱερεμίαν, ἔμενον πειθόμενοι ϗ οὐδὲν ἀνθιλέγοντες. 39 Ὁ θεράπων τὸν ψυχὴν αὐτοῦ, φησὶν, ἀπολέσει αὐτὴν, ϗ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν

Δ ἀντ. λγ. θ.

Ἀνκ. ιδ'. κε.

χ. ὑπὲρ

χ. ϗ γυναῖκα

χ. - λέγει

χ. ἀπέστη

χ. ἀπέστη;

Digitized by G

γὰρ κακὸν εἰρήνην ἡ καλὴ συμφωνία ἔλυσε· ἃ ἐποίησεν εἰρήνην. οὕτω καὶ Παῦλος τοῦτ'
χ. διέχυσεν. κατ' αὐτὸ συμφωνοῦσας" διῆλεγε. ὅτι γὰρ τῶν Ναβουζὲ πολέμων πάντων ἡ συμφωνία τότε Πρ. κγ. ς.
εἶχεν χαλεπωτέρα γέγονεν. ὁ γὰρ πάντα χρόνον ὁμόνοια καλόν, ἐπεὶ καὶ λῃσταὶ συμφωνοῦσιν.
οὐκ ἄρα οἶμαι τῆς αὐτῶν προθέσεως τὸ ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὁ πόλεμος. αὐ-
τοὶ μὲν γὰρ ἐβούλετο πάντας ὁμονοεῖν εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· ὅπερ οἱ ἐκεῖνοι διεσάσια-
ζον, πόλεμος ἦν. ἀλλ' οὐκ εἶπεν ὅτως· ἀλλὰ τί φησιν; οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἐ-
κείνους σκανδαλιζόμενος. μὴ γὰρ νομίσητέ, φησιν, ὅτι ὑμᾶς αἴτιοι τούτων· ἐγώ εἰμι ὁ ταῦτα
κατασκευάζων, ὅπερ οὕτω διέκειτο. μὴ τοίνυν θορυβεῖσθε, ὡς παρὰ προσδοκίαν τῶν
προαγμένων γινομένων. διὰ τοῦτο ἦλθον, ὥστε πόλεμον ἐμβαλεῖν. τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ βέ-
βλημα. μὴ τοίνυν θρυβεῖσθε, ὡς πολεμουμένης, ὡς ἐπιβουλευομένης τῆς γῆς. ὅταν γὰρ
ἀποκλεισθῇ ὁ χείμων, τότε λοιπὸν τῷ κρείττονι ζωπαθῆσαι ὁ θεμένος. ταῦτα δὲ λέγει πρὸς
χ. πόνων τὴν πονηρὰν κατοικοῦσαν" πολλῶν αὐτὸν ἀλείφων. καὶ οὐκ εἶπε πόλεμον, ἀλλ' ὁ πολ-
λῷ τούτου χαλεπώτερον ἰοῦ, μάχαιραν. εἰ δὲ φορτικώτερον εἴρηται ταῦτα καὶ κακεμ-
φάτως, μὴ θαυμάσῃς. βουλόμενος γὰρ αὐτὴν γυμνάσαι τῇ πραχύτητι τῶν ῥημάτων τὴν
ἀκοήν, ἵνα μὴ ἐν τῇ δυσκολίᾳ τῶν προσταγμάτων ἀποπηδήσωσιν, ὅπως τὸν λόγον ἐγκρατῶσι.
καὶ ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι κολακεύσας ἔπεισε καὶ τὰ δυσχερῆ κρύψας, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ἕτερος
χ. φορτικώ- ὀφείλοντα λέγεσθαι, ἐπαξίσεσιν ἡρμήνευσε δὲ" φορτικώτερον. βέλτιον γὰρ ὅτι τῶν
τερον. προσταγμάτων τὴν ἡμερότητα ἰδεῖν, ἢ ὅτι τῶν ῥημάτων. διὰ τοῦτο οὐδὲ τούτοις ἠρκέθη, δη-
χ. τοῦτο λαδὴ καὶ ἀναπλώσας αὐτὸ τὸ πολέμου ὃ εἶδος, δείκνυσι καὶ" τὸ ἐμφυλίου πολλῷ χαλεπώ-
χ. ὃν, τερον" ὄντα, καὶ φησιν· ἦλθον διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς
χ. ὑδὲ μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφιον κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. ὁ γὰρ φίλοι, φησί," καὶ πολίται μό-
νον, ἀλλὰ καὶ συγγενεῖς κατ' ἀλλήλων ἔσονται), καὶ ἡ φύσις καθ' ἑαυτῆς ἀθετήσεται. ἦλθον
γὰρ, φησι, διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ
* ἰοῦ, νύμφιον κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐν τοῖς οἰκείοις ὁ πόλεμος *, ἀλλ' ἐν
τοῖς φιλτάτοις καὶ τοῖς σφόδρα ἀναγκαίοις· ὁ μάλιστα αὐτοῦ τὴν δυώδυμιν δείκνυσιν, ὅτι
ταῦτα ἀκούοντες καὶ αὐλοὶ κατεδέχοντο, καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειθον. καίτοιγε οὐκ αὐτὸς ταῦτα
ἐποίει, ἀλλ' ἡ ἐκείνων πονηρία· ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ταῦτα λέγει πασι. τοιοῦτον γὰρ τὸ χρα-
φῆς τὸ ἔθος. καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν· Ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν. ἐν- Ιεζ. ιϛ. ϛ.
ταῦθα δὲ οὕτω φησίν· ἵν', ὥσπερ ἔφθην εἰπών, μιγεντισάντες ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις, μὴ θορυ- Ιωαν. ιϛ. μ.
βάνται ὀνειδίζόμενοι καὶ ὑβριζόμενοι. εἰ δὲ ὅσοι φορτικὰ ταῦτα εἶ νομίζουσιν, ἀναμνη-
σθήτωσαν παλαιᾶς ἱστορίας. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις τοῦτο ζωπαθὲν, ὃ μάλιστα δείκνυσι τὴν
παλαιὰν τῆς χαμὴ συνήθειαν, ἐν ᾧ ταῦτα λέγοντα τοῦτον ὄντα τὸν καὶ τὰ ἐκεῖνα ἐπιτάξαντα. καὶ
γὰρ καὶ ὅτι τῶν Ιουδαίων ὅτε ἕκαστος τὸν πλησίον ἀνεῖλε, τότε τὴν ὀργὴν αὐτοῖς εἶασε· καὶ Εξοδ. ιϛ. κη.
ὅτε τὸ μόσχον ἐποίησαν, ἐν ὅτε τῷ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθησαν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν ⓐ λέγοντες,
ὅτι πονηρὸς ἐκεῖνος ὁ Θεός, οὗτοι δὲ ἀγαθός; ἰδοὺ γὰρ συγγενικῶν αἱμάτων τὸ οἰκεῖον ἐπλή- Αριθ. κε.
ρωσεν. ἀλλ' ὅμως πολλῆς καὶ τούτου φιλανθρωπίας ἔργον ἐ) φαμὲν. διὰ δὴ τοῦτο δεικνὺς
αὐτὸν ὄντα τὸ καὶ οἰκεῖα ἀποδεξάμενον, καὶ πρόφητείας μέμνη), εἰ δὲ μὴ εἰς τοῦτο εἰρη-
μένης, ἀλλ' ὅμως ὃ αὐτὸ ἐμφαίνουσης. Τίς δὲ αὕτη ὅστις ἐστὶν; ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου ⓘ οἰκεια-
κοὶ αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῶν Ιουδαίων τοιοῦτον ἦν ζωπαθές. ὅταν γὰρ προφῆται καὶ ψευδο-
προφῆται, καὶ ὁ δῆμος ἐκρίζετο, καὶ αἱ οἰκίαι διηρεθοῦτο· καὶ ⓘ μὲν τούτοις ἐπίστευον, ⓘ δὲ ἐ-
κείνοις. διὰ τοῦτο προφήτης ὁ προφήτης, λέγων· Μὴ πιστεύετε ἐν φίλοις, μηδὲ ἐλπίζετε ἐπὶ
χ. καὶ ἄλλος σοφός, ἡγουμένοις" ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι τοῦ διαλέγεσθαί τι αὐτῇ, ὅτι ἐχθροὶ τοῦ
ἀνδρὸς ⓘ ἄνδρες ⓘ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ταῦτα δὲ ἔλεγε, ⓦ μέλλοντα δέχεσθαι ⓦ λόγον
χ. κατασκ. πρώτων ἀνώτερον ἐ)" σκανδαλιζόμενον. ὁ γὰρ ἀποθανὼν, κακὸν, φησὶ, θάνατον ἀπο-

διὰ

φίλει τοίνυν ἐκείνῳ τὴν καλλονὴν τοιαύτην τοιοῦσαν φαίνεσθαι. ἐ τί λέγω Ⓦ θάνατον; ἡ γὰρ ἂν αὐτὴ τῇ ζωῇ δείκνυμί σοι πῶς πάντα αὐτῆς ὄντα καλά. αἱ μὲν γὰρ κόμαι, ῥόδα κατέπασται τῶν πρεσῶν· αἱ δὲ ὀφρύες λαβοῦσα ἐκεῖνο μύγαιν τολμᾷ ὁ πόθος περιέβαλε· καὶ ὑφαίνηται διὰ νεκρῶν, γέγονεν ἀπαθὲς τὸ σῶμα· αἱ δὲ ὀδόντες, ἀφ' ἧς ἡμᾶς ἰχνότερόν τε ἡ ἀθενέστερον ἐποίησεν· αἱ δὲ γνάθοι ἐξ ὧν ἐπαίνου ἐ αἰσχρόν· αἱ δὲ γαλεωτὸν ὀφθαλμὸν δείξῃ, πολὺ [ὁ] κάλλος ἐξέλιπεν· αἱ δὲ βασκήνῃ, πολλῷ τὴν ὠχρίαν ἐ τὴν τηκεδόνα ὄζει· αἱ δὲ ἀγαπήσῃ, πολλῷ τὴν βόμορφίαν ἐδωρήσατο. ὅπου γοῦν πολλαὶ οὐχ ὅσαι βόμορφοι τὴν ὄψιν, χάριν πολλὴν ἀπὸ ψυχῆς ἔλαβον· ἕτεραι [πάλιν] λάμπουσαι τῇ ὥρᾳ, ὅπῃ ψυχὴν ἄχαριν ἔχουσι, ἐλυμήναντο τὴν βόμορφίαν. ἐννόησον πῶς ἐρυθραίνει τὸ πρόσωπον λευκὸν ὄν, ἡ τῆς χρώματος ποικιλία πολλῷ ἐργάζεται τὴν ἡδονήν, ὅταν αἰσχύνεσθαι δέῃ ἐ ἐρυθριᾷ· ὥσπερ οὖν ἐκεῖ αἰσχύνης ἢ, θηρίου πάντος ἀνδρειότερον τὴν ὄψιν δείκνυσιν· ὅταν ἡ αἰδήμων, ἥμερον ἡ εὐχάριν τὴν ὄψιν ἐργάζεται. οὐδὲν γὰρ ψυχῆς καλῆς ὠφελιμώτερον, οὐδὲ ἥδιον. ὅπου μὲν γὰρ τῶν σωμάτων, μετ' ἀληθοῦς ὁ πόθος· ὅπου δὲ τῶν ψυχῶν, καθαρὰ ἡ ἀκύμαντος ἡ ἡδονή. τί τοίνυν Ⓦ βασιλέα ἀφεὶς, πρὸς Ⓦ κήρυκα ἐπείσπεσας; τί Ⓦ φιλόσοφον καταλιπὼν, κέχηνας πρὸς Ⓦ ἑρμαιώδη; εἶδες καλὸν ὀφθαλμόν, κατάμαθε τὸν ἔνδον· καὶ μὴ ᾖ καλὸς ἐκεῖνος, καταφρόνησον ἡ τούτου. οὐδὲ γὰρ, εἰ γυναῖκα εἶδες ἄμορφον πρόσωπον πρὸς εἰκόνιον καλὴν, ἔπαθες δὲ τί πρὸς αὐτὸ· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐνύδρῳ ἡ καλῷ ἰχθύϊ ἔξεστι καὶ κρύπτεσθαι τοῦ προσώπου, ἀλλὰ πρὸς ἐλῶν αὐτὸ, γυμνὸν δὲ ἠθέλησας τὸν ὄφιν ἰδεῖν. τοῦτο δή ἡ ὅτι τῆς ψυχῆς ποιᾷ, ἡ αὐτὸν καταμαθεῖν προῆκε. ἐν προσώπου γὰρ χώρᾳ τὸ σῶμα πρόκειται. διὸ ἐ μάθοι τοιοῦτον οἷόν ἐστιν· ἐκεῖνο γὰρ, καὶ ἄμορφος ᾖ, ταχέως διώκεται γλυφθῆναι καλῇ· καὶ ὀφθαλμὸν ἔχῃ δυσειδῆ ἐ πρᾶγμα ἡ σκληρὸν, διώκεται γλυφῆναι καλὸς, ἥμερος, γαλεωτὸς, μειλίχιος, προσηνής. ταῦτα τοίνυν τὴν εὐμορφίαν ζητῶμεν, ταῦτα τὴν κοσμιότητα τὴν ὄψιν· ἵνα ἡ ὁ Θεὸς ἐπιθυμήσας τοῦ ἡμετέρου κάλλους, μεταδῷ ἡμῖν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ἡ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λε. 34 ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΤΕ ΟΤΙ ΗΛΘΟΝ ΒΑΛΕΙΝ

Εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. 35 Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς· καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· 36 καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου Ⓦ οἰκεῖοι αὐτοῦ.

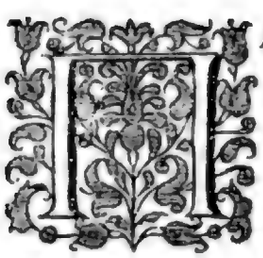

Ἄλλην τὰ φορτικώτερα πλῆσαι, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς παρασκευῆς· καὶ ὅπερ ἔμελλον κατορθοῦν, τοῦτο παρέλυσε. ἵνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀκούοντες λέγωσι, τί δήποτε τοῦτο οὕτω παρεγένετο, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀπελθεῖν καὶ τοὺς ἡμῖν πεισθησομένους, καὶ πολέμου τὴν γῆν ἐμπλῆσαι; παρόντες αὐτὸς φησιν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην τῇ γῇ. πῶς οὖν αὖθις ἐπέταξεν εἰς ἅπασαν οἰκίαν εἰσιόντας εἰρήνην ἀσπάζεσθαι; πῶς δὲ καὶ Ⓦ ἄγγελοι ἔλεγον· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη; πῶς δὲ καὶ Ⓦ προφῆται πάντες τοῦτο εὐηγγελίζοντο; ὅτε τοῦτο μάλιστα εἰρήνη, ὅταν ὁ πονηρὸς ἀποτέμνηται, ὅταν ὁ σατανᾶς χωρίζηται. ὅπου γὰρ δυνατὸν τὸ ἀρχαῖον τῇ γῇ ζιζανίου θέσθαι. ἐπεὶ καὶ ὁ ἰατρὸς ὅτε τὸ λοιπὸν σῴζεσθαι σῶμα, ὅταν τὸ σπλάγχνον ἔχον ἐκτέμῃ· ἐ στρατηγὸς, ὅταν κακῶς ὁμονοοῦντας εἰς δέησιν ἀγάγῃ· οὕτω καὶ ὅτε τοῦ πύργου γέγονεν ἐκείνου. τοῦ γὰρ

χ. ταύτῃ
χ. ἐυπαθὲς
χ. αἰ ῥᾳδυμίαι,
χ. κόσμος
χ. ἄμορφον
χ. κοσμοποιζομένῳ ὄψ.
χ. χῳ
χ. χῳ
χ. οἰκειακοὶ
χ. αἰσυμπερίφορον,
Λευκ. β. ιδ.
Γεν. ια.

γὰρ εἰς πολλῷ βελτίονα" ἀναστησόμεθα ζωήν. ἀλλὰ φθείρεται τὸ σῶμα; καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα χαίρειν δεῖ, ὅτι ὁ θάνατος φθείρεται καὶ ἡ θνητότης ἀπόλλυται, οὐχ ἡ οὐσία τοῦ σώματος. οὐδὲ γὰρ, εἰ ἀνδριάντα ἴδοις χωνευόμενον, ἀπώλειαν ὑποστῆναι τὸν χαλκὸν φήσομεν, ἀλλὰ βελτίω κατασκευήν· τοῦτο δὴ καὶ ὅτι τοῦ σώματος λογίζου, καὶ μὴ θρήνει. τότε γὰρ ἔδει θρηνῆσαι, εἰ ἔμελλεν ἐν τῇ κολάσει. ἀλλ' ἔδει, φησί, χωρὶς τὸ φθείρεσθαι τὰ σώματα τοῦτο γίνεσθαι, καὶ ὁλόκληρα μένειν αὐτά. ἐπὶ τούτου ἢ τοὺς ζῶντας ἢ τοὺς ἀπελθόντας ὠφέλησεν ἄν; μέχρι πότε φιλοσώματοι, μέχρι πότε τῇ γῇ προσπλωμένοι πρὸς τὰ σκιὰς κεχήνατε; τί γὰρ τοῦτο ὠφέλησεν ἄν; μᾶλλον δὲ τί οὐκ ἂν ἔβλαψεν; εἰ γὰρ μὴ ἐφθείρετο τὰ σώματα, πρῶτον τὸ πάντων μεῖζον τῶν κακῶν ὁ τύφος πᾶσι πολλοῖς ἔμενεν ἄν. εἰ γὰρ καὶ τότε μισθῶν καὶ σκωλήκων πυγαίων πολλοὶ θεοὶ νομισθῶσιν ἐφιλονείκησαν, τί οὐκ ἂν ἐγένετο τότε μύωπος; δεύτερον, οὐκ ἂν ἐπιστεύθησαν ἀπὸ γῆς εἶναι. εἰ γὰρ τοῦ πέλας μάρτυρος ἀμφισβητοῦσιν ἐπὶ ξύλου, τί οὐκ ἂν ἐπεκωμῴδησαν, εἰ μὴ τοῦτο εἶδον; τρίτον, σφόδρα ἂν ἐφιλήθη τὰ σώματα, καὶ ἡ πλείων ἀρχαιότερον καὶ παχύτερον ἐγένοντο ἄν. εἰ δὲ καὶ νῦν ξύλα τοῖς πάθοις συμπλέκονται καὶ "ταῖς σοροῖς ἀφομοιοῦσι σχεδόν, τί οὐκ ἂν ἐποίησαν, εἰ καὶ τὴν εἰκόνα εἶχον διατηρουμένην; τέταρτον, οὐκ ἂν σφόδρα ἐπόθησαν τὰ μέλλοντα. πέμπτον, ἡ κόσμον ἀθάνατον εἶναι λέγοντες, μᾶλλον ἂν ἐβεβαιώθησαν, ἢ οὐκ ἂν "ἔφασαν Θεὸν εἶναι δημιουργόν. ἕκτον, οὐκ ἂν ἔγνωσαν τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετήν, καὶ πόσον ὄφελος σώματι ψυχή. ἕβδομον, πολλοὶ τῶν ἀποδημούντων τοὺς οἰκείους, τὰς πόλεις ἀφέντες, τὰ "σώματα ἔμενον οἰκεῖν, καὶ ἁπλῆς γίνεσθαι τοῖς νεκροῖς τοῖς αὐτῶν διὰ νεκρῶν ἀλείφοντες. εἰ γὰρ καὶ νῦν εἰκόνας "πλάττοντες ἀνθρωποι (ἐπεὶ τὸ σῶμα καταφεῦ οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ δύνανται, ἀλλὰ καὶ ἀκόντων αὐτῶν ῥεῖ καὶ ἀποπίπτει) προσπλωμένοι τοῖς σανίσιν εἰσί, τί οὐκ ἂν τότε ἐπενόησαν ἄτοπον; ἐμοὶ" δοκεῖν καὶ ναοὺς ἂν τοῖς τοιούτοις σώμασιν "ᾠκοδόμησαν [ἄν] πολλοί, "καὶ πεῖσαι δαίμονας φθέγξασθαι δι' αὐτῶν ἄν καὶ τοιαῦτα μαγγανεύειν δεινοί, ὅπου γε καὶ νῦν ἄν τὰς νεκυομαντείας τελοῦντες, πολλὰ τούτων ἀποπώτερα ἐπιχειροῦσιν, οἵ γε μὴ τὴν κόπρον καὶ τὴν τέφραν ταῦτα ποιεῖν ἐπὶ φιλονεικοῦσι. πόσας γὰρ οὐκ ἂν εἰδωλολατρείας εἰσῆγεν ἐγχωρεῖν; πρῶτα ποίαν ἂν αἰμαρῶν ὁ Θεὸς τὰ ἄθυτα, καὶ παιδεύων ἡμᾶς ἀφίστασθαι τῶν ζώντων ἀπρώτων, ἀφαιρεῖται τὸ σῶμα προσπλωμένους τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς ἡμετέροις. καὶ γὰρ ὁ φιλοσώματος, καὶ προσὼν κόρῳ ἐπιλοιμιώδης θύμορφον, εἰ μὴ βούλοιτο μαθεῖν τῷ λόγῳ τὸ εἰδεχθὲς τῆς οὐσίας, δι' αὐτῆς αὖθις τῆς ὄψεως εἴσεται. καὶ γὰρ πολλαὶ τῆς ἐρωμένης ὁμιλίαι, πολλάκις γὰρ καὶ λαμπροτέραν ἀποθανοῦσαν, μιᾷ καὶ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ δυσωδίαν πρόσεχον καὶ ἰχῶρα καὶ σπαδόνα σκωλήκων. σινόμενον οὖν οὕτω τὸ κάλλος φιλεῖς, καὶ πρὸς ποίαν ἐπείσθης θύμορφίαν. εἰ δὲ μὴ ἐφθείρετο τὰ σώματα, οὐκ ἂν τοῦτο ἐγνώσθη καλῶς. ἀλλ' ὥσπερ ἡ δαίμονες πρὸς τοὺς τάφους τρέχουσιν· οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν ἐρώντων τοῖς μνήμασι προσκαθήμενοι διὰνεκῶς δαίμονας δι' ἐδέξαντο τῇ ψυχῇ, καὶ τῇ χαλεπῇ ταύτῃ ταχέως ἂν ἐσκαπέδανον μανίᾳ. νῦν δὲ μὴ τὰ ἄλλων ἀπρώτων καὶ τοῦτο προσμοιοῦται τῷ ψυχρῷ, ὃ μὴ φαίνεται τῷ εἰκόνα, καὶ εἰς λήθην "ἐμβάλλει τοὺς πάντας. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, ἀλλ' εἰ μνήματα ἦν, ἀλλὰ τὰς πύλας εἶδες ἂν διὰ παντὸς ἀνδριάντων νεκρούς ἐχούσας, ἑκάστου ἑαυτῷ βλέπειν ἐπιθυμοῦντος· καὶ πολλὴ ἂν ἐγένετο σύγχυσις ἐντεῦθεν, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν πολλῶν ψυχὰς ἐπεμβήσατο, οὐκ ἂν προεχώρησε τὸ θεῖον ἀθανασίας ἐπεισελθεῖν λόγῳ. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ ἂν ἀτοπώτερα τούτων ἐγένετο, ἃ μηδὲ εἰπεῖν "καλόν. διὰ τοῦτο σπείρεται βύθεως, ἵνα ἴδῃς γυμνὸν τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος. εἰ γὰρ" ἐκείνη τοσούτου κάλλους καὶ τοσαύτης ζωῆς "προέξενος, πολλῷ μᾶλλον αὕτη βλητέον ἂν εἴη· εἰ δὲ ὕστερος εἰδεχθὴς καὶ δυσειδὴς διαμενεῖ, πολλῷ μᾶλλον ἑαυτοῦ. ὁ γὰρ τοῦ σώματος ἐστὶ τὸ κάλλος, ἀλλ' ἡ διάπλασις, καὶ τὸ μύδρος ὅσον τοῦ τῆς ψυχῆς ὑπερέχουσι τῆς οὐσίας.

φίλη

χ. μεταστησόμεθα

χ. εἶναι

χ. τοῖς σορεῖς

χ. ἐφαντάσθησαν

χ. μνήματα

χ. ὁμαλάτ.

χ. δοκοῦσι

χ. οἰκοδομῆσαι

χ. ὅστε πεῖσαι

χ. -λειν

χ. δόμος.

χ. ἐκεῖνο

χ. ἀξιοῖ, ἀλ. ἄξιον,

32 Πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

33 Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ὠφελεῖ, ἢ εἰς τὸ σκυθρωπὰ καταλῆξαι. ἢ σκέψει τινὶ αἰρίσεώς ἐστιν. Σὺ εἶπεν ἐμέ, ἀλλ' ἐν ἐμοί, δείκνυσιν ὅτι σὺκ οἰκείᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ δόσει βοηθούμενος χάριτι ὁμολογεῖ ὁ ὁμολογῶν. ὡσεὶ ἂν τοῦ ἀρνουμένου, σὺκ εἶπεν ὁ ἐμοί, ἀλλ' ἐμέ. ἔρημος γὰρ ἠνόμηται τῆς δωρεᾶς, ἣν ἁρπάσαι. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐγκαλεῖται, φησίν, εἰ ὁ ἐγκαταλειφθεὶς ἁρπάσαι; ὅτι ὃ ἐγκαταλειφθῆναι, πρὸ αὐτοῦ ἔχει Ⓦ ἐγκαταλιμπανόμενον. Τίνος δ' ἕνεκεν σὺκ ἀρκεῖται τῇ κατ' ἀξίαν πίστει, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ σώματος ὁμολογίαν ἀπαιτεῖ; Εἰς πρόῤῥησιν ἡμᾶς ἀλείφων καὶ πλείονα ἀγαθὸν καὶ ὑφ' ἡδονῆς, καὶ ὑπλοεῖς ἐργαζόμενος· δι' ἣ τοὺς ἀπροθύμους ἀφαλέγεται· καὶ σὺνεσὶ τῷ τοσούτῳ τῶν μαθητῶν κέχρηται μόνον. οὐ γὰρ αὐτούς, ἀλλὰ καὶ σὺν αὐτοῖς πᾶσι κατασκευάζει γενναίους. ὁ γὰρ τοῦτο μαθών, οὐ διδάξει μόνον μετὰ πρόῤῥησίας, ἀλλὰ καὶ πείσεται πρόθυμος καὶ μετὰ τοσαύτης εὐκολίας. τοῦτο γοῦν πολλοὺς τοῖς ἀποστόλοις τοσούτους κατέστησε, διὰ πίστεως τῆς ῥήματι τούτῳ. καὶ γὰρ ἐν τῇ καλάσει πλείων ἡ ὕλη, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς μείζων ἡ δύτιδοσις. ὅπου γὰρ τοῦ χρόνου πλεονεκτεῖ ὁ κατορθῶν, καὶ τῇ αἰσθολῇ τῆς ὕλης νομίζει κερδαίνειν ὁ ἁμαρτάνων, δυτίρροπον, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα πλεονεξίαν εἰσήγαγε, τοῦ τοσούτου τῶν δυτιδόσεων. ἐπλεονέκτησας, φησί, τοῦ τοσούτου με ὁμολογῆσαι σὺ τοῦτο; πλεονεκτήσω σε κἀγώ, φησί, τοῦ μείζονά σοι δοῦναι, ἐν ἀφάτοις μείζονα. σὺκ οἶδά σε ὁμολογήσω. ὁρᾷς σὺκ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἐν τοῖς κακοῖς ταμιευόμενα; τί τοίνυν ἀπούδεις ἐν ἐπίγνῳ; Τί δὲ ζητεῖς σὺν τοῦτο τοῖς ἀμοιβαῖς ἐλπίσι σωθῆς; ὅμως δὲ καὶ τοῦτο κἀν ποιήσῃς ἵνα χρηστὸν, ἐν μὴ λάβῃς αὐτὸ τῇ δυτιδόσει σὺν τοῦτο, μὴ τοσοῦτον. μετὰ γὰρ τοσούτου σὺν τοῦ μέλλοντί σε κυρῶ δύναμιν τούτων τὴν ἀμοιβήν. κἀν ποιήσῃς μὲ ποιήσεις, ἐν μὴ δῷς δίκαιον, μὴ ῥᾳθύμει. σὺκ οἶδά σε σκεδέξει) τὴν ὕλην ἡ ἀμοιβή

χ. ἐποίει, * καὶ ἐνταῦθα λείπουσι καὶ χ. ὑμᾶς

Ὅπερ ἀεὶ ἐποίει*, εἰς τοὐναντίον τρέπειν ⟨W⟩ λόγον. Τί γάρ φησι; δεδίκατε ⟨W⟩ θάνατον, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἤρξατο κηρύττειν; διὰ τοῦτο μὲν οὖν οὐδὲ ἤρξατο κηρύττειν, ὅτι δεδοίκατε θάνατον. τοῦτο γάρ ὑμᾶς ἐξαιρήσεται τῶν ὄντως θανάτου. εἰ γὰρ καὶ μέλλουσιν ὑμᾶς ἀναιρεῖν, ἀλλὰ τοῦ κρείττονος καὶ τρέσεσθε), καὶ μυρία φιλονεικήσουσι. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὴν ψυχὴν οὐκ ἀποκτεινόντων, ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. κἂν γὰρ ⟨C⟩ θελήσωσι, καὶ τρέσεσθε· ὥστε εἰ δέδοικας κόλασιν, ἐκείνην φοβοῦ τὴν πολλῷ χαλεπωτέραν. ὁρᾷς πῶς πάλιν οὐκ ἐπαπειλεῖ αὐτοῖς ἀπαλλαγὴν θανάτου, ἀλλ' ἀφίησιν ἀποθανεῖν, μείζονα χρεωζόμενος, ἢ εἰ μὴ ζωοχόρησε τοῦτο παθεῖν; τὸ γὰρ ἀπαλλάξαι θανάτου τὸ πεῖσαι καταφρονεῖν θανάτου πολλῷ μεῖζόν ἐστιν. οὐ τοίνυν εἰς κενδυνώδη ἐμβάλλει αὐτοὺς, ἀλλ' ἀναιτέρους ποιεῖ κινδύνων, καὶ οὐ βραχεῖ λόγῳ τὰ περὶ ἀθανασίας ψυχῆς ἐν αὐτοῖς πήγνησι δόγματα· ⟨C⟩ οὐ δύο ἢ τρεῖς λέξεσι δόγμα σωτήριον καταφυτεύσας, καὶ ἀπὸ λογισμῶν αὐτῶν ἑτέρων παραμυθεῖται. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ἀναρθύμους καὶ σφαττόμενοι, ὡς ἐγκαταλιμπανόμενοι, τοῦτο πάσχειν, πάλιν ⟨W⟩ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ εἰσάγει λόγον, οὕτω λέγων·

χ. -τέρω

χ. δὲ καὶ ἡ γλῶ

29 Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

30 Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. Τί γὰρ θαυμαστὸν ἐκείνων, φησίν; ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐκεῖνα ἀλόγιστα ἀγνοοῦντος τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι αὐτὸς ἐνεργοῦντος πίπτει (τοῦτο γὰρ ἀνάξιον Θεοῦ) ἀλλ' ὅτι οὐδὲν αὐτὸν λανθάνει τῶν γινομένων. εἰ τοίνυν ἄγνοιαν οὐδὲν τῶν συμβαινόντων, ὑμᾶς δὲ φιλεῖ πάσης γνησιωτέρα, καὶ οὕτω φιλεῖ, ὡς καὶ τὰς τρίχας ἠριθμημένας, οὐχὶ δεδοικέναι. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, οὐχ ὅτι τὰς τρίχας ὁ Θεὸς ἀριθμεῖ· ἀλλ' ἵνα τὴν ἀκρίβειαν γνῶσιν καὶ τὴν πολλὴν προνοίαν τὴν περὶ αὐτοὺς ἐπιδείξηται. εἰ τοίνυν καὶ οἵδε πάντα τὰ γινόμενα, καὶ δύναται σῶζειν ὑμᾶς, καὶ βούλεται, ὅσα αὖ πάθητε, μὴ νομίσητε ἐγκαταλιμπανόμενοι πάσχειν. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλάξαι ὑμᾶς βούλεται τῶν δεινῶν, ἀλλὰ πεῖσαι καταφρονεῖν τῶν δεινῶν· ὅπερ τοῦτο μάλιστα ἀπαλλαγητῶν δεινῶν.

χ. κρατήσαντα;

31 Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Ὁρᾷς ἤδη ⟨W⟩ φόβου αὐτῶν καταπατήσαντα; καὶ γὰρ ἤδει τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, μὴ οὖν φοβεῖσθε αὐτούς. κἂν γὰρ κρατήσωσι, τοῦ καταδεεστέρου κρατήσουσι, τοῦ σώματος λέγω· ὃ κἂν μὴ οὗτοι ἀποκτείνωσιν, ἡ φύσις λαβοῦσα ἄπεισι πάντως· ὥστε οὐδὲ τούτου οὗτοι γεγόνασι κύριοι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτὸ ἔχουσιν. εἰ γὰρ τοῦτο δέδοικας, πολλῷ μᾶλλον δὲ μείζονα δεδιέναι χρὴ, καὶ φοβεῖσθαι ⟨W⟩ δυναμένην καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα εἰς γέενναν ἀπολέσαι. καὶ οὐ λέγω φανερῶς ἑαυτὸν εἰ ⟨W⟩ δυναμένην καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι· διὰ τοῦτο δὲ ἐμμένομεν" ἐνέφηνε, κρατεῖν ἑαυτὴν ὅτε ἐδήλωσεν. ἀλλὰ νῦν τοιαῦτα ποιοῦμεν. ⟨W⟩ μὴ γὰρ δυναμένην ψυχὴν ἀπολέσαι (τοιοῦτοι, κολάσαι) οὐ φοβούμεθα· τοῦτο δὲ τὸ σῶμα δυσαναλύτους πεφεικάμεν. καίτοιγε ὁ μὴ μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶμα ἠμορφῆσαι· ⟨W⟩ δὲ οὐ μόνον οὐ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τοῦτο τὸ σῶμα κολάσαι δυνάμενος· καὶ μυρίας" δυέλλωσι, ἀλλὰ καὶ λαμπροτέρους οὕτω ποιοῦσι αὐτό. Εἶδες πῶς δείκνυσι τοὺς ἀγῶνας δυσχερεῖς; καὶ γὰρ σφόδρα ὁ θάνατος κατίσχυσεν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, φοβερὸν τοῖς ἐμπείροις, τῶν μηδέπω γεγυμνῆσθαι δι' ἀγῶνος, μηδὲ τοῦ μέλλοντος αὐτὸν καταφρονεῖν τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπολελαυκέναι χάριτος. ἐκβαλὼν οὖν ⟨W⟩ φόβον καὶ τὴν ἀγαπίαν τὴν κατασείσασαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς ὡδαθαρρεῖν πάλιν, φόβῳ φόβον ἐκβάλλων· καὶ οὐ φόβῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπαθλων ἐλπίδι μεγάλων, καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοὺς τρέπει εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς ἀληθείας προτρεπόμενος, καὶ ἐπάγει λέγων·

χ. ἀπόφηνε, χ. γίνεται.

χ. κολάσαι,

32 Πᾶς

τας*. Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. Ἀρκεῖ μὲν ὑμῖν εἰς παραμυθίαν, τὸ τὴν ἐμὲ χειροῦσθαι τῆς αὐτῆς λοιδορίας ὑμῖν, ⟨Ψ⟩ διδάσκαλον καὶ ⟨Ψ⟩ διαπύστιον· εἰ δ' ἔτι ἀγνοεῖτε ζῶντα ἀκούοντες, σκοπεῖτε καὶ ἐπὶ, ὅτι τὴν ζωῆς μικρὸν ὕστερον ἀπαλλαγήσεσθε τῆς ὑποψίας. τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀλγεῖτε ζῶντα ἀκούοντες; ὅτι χόνδρους ὑμᾶς καλοῦσι καὶ πλήθους; ἀλλ' ἀναμείνατε μικρόν, καὶ σωτῆρας ὑμᾶς ⟨ε⟩ βυρτέσας τὰς οἰκουμένης προσεροῦσιν ἅπαντες. καὶ γὰρ ἀποκαλύψω ἅπαντα ὁ χρόνος τὰ ζωσκιασμένα, καὶ τὴν ἐκείνων συκοφαντίαν ἐλέγξει, καὶ δήλους ποιήσει τὴν ὑμετέραν ἀρετήν. ὅταν γὰρ δι' ὧν πρόγμ[α] φαίνεσθε "φωστῆρες καὶ βυρτέται καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδεικνύμενοι, ἃ τοῖς ἐκείνων προστάγμασι λόγοις ⟨Ω⟩ οὐ θέμενοι, ἀλλὰ τῇ τῶν προσταγμ[α] ἀληθείᾳ. καὶ ⟨Ω⟩ μὴ συκοφαντῆσαι καὶ ψεύσασθαι καὶ κακήσεσι· ὑμεῖς δὲ τὴν ἡλίου φανεῖσαν λαμπροτέραν, τὴν μακρὸν χρόνου ἐκκαλύπτοντος ὑμᾶς ⟨ε⟩ φανερυπτόντος, καὶ σάλπιγγος λαμπροτέρου φωνὴν ἀφιέντος, ⟨ε⟩ μάρτυρας ἅπαντας τῆς ὑμετέρας ποιουμένους ἀρετῆς. μὴ τοίνυν ζητῶμεν λεγόμενα παρ' ὑμᾶς ζητεῖσθαι, ἀλλ' ἡ ἐλπὶς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν αἰωρείσθω παρ' ὑμῖν. ἀμείνονα γὰρ χρυσίου καὶ λίθου ὑμᾶς. Εἶπα, ὅτι πάσης αὐτοὺς ἀπήλλαξεν ἀγωνίας καὶ φόβου καὶ μερίμνης, καὶ ὑψηλοτέρους ἐποίησε τῶν ἐνεδρῶν, τότε λοιπὸν εἰς χεῖρας αὐτοῖς καὶ ὧν τῆς ἐν τῷ κηρύγματι παῤῥησίας ἀφῄρηται.

27 Ο λέγω γὰρ ὑμῖν, φησιν, ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμ[α]. Κωλύει οὐκ ἐῶ σκότος ἰσχὺν ζητῶν ἔλεγχον, οὐδὲ εἰς τὸ οὖς αὐτοῖς διελέγετο, ἀλλὰ μεθ' ὑποβολῆς χέλευσεν τῷ λόγῳ. ὅπερ γὰρ μόνοις αὐτοῖς διελέγετο ἐν ἐσχατιᾷ τῆς Παλαιστίνης, ἀφῆκε τοῦτο εἰπεῖν, ἐν τῇ σκοτίᾳ, καὶ εἰς τὸ οὖς, ὡς τὴν μὴ ζῶντα παῤῥησίαν ἐσωπῶσιν, ἐῶν ἔμβιον αὐτοῖς διδόναι, ⟨Ψ⟩ ἵνα τῆς ἀληλέξεως ἀνθιδιαξέλλων "ἐκείνης. ἃ γὰρ μιᾷ καὶ δύο ⟨ε⟩ πεισὶ πόλεσιν, ἀλλὰ τῇ οἰκουμένῃ κηρύξατε πάσῃ, φησί, γλῶσσαν καὶ θαλάττας διαπλέοντες, καὶ οἰκουμένην καὶ ἀοίκητον, καὶ τυραννίδας καὶ δήμους, καὶ φιλοσόφους καὶ ῥήτορσι γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ μὴ παῤῥησίας πάσης πρώτα λέγοντες. ἀφῆ τοῦτο εἶπεν, ὅτι τῶν δωμ[α], καὶ ἐν τῷ φωτί, τοιαύτης, χρείας ὑποκειμένης τινός, καὶ μὴ ἐλευθερίας ἁπάσης. καὶ ἀφεῖ μὴ εἶπε, κηρύξατε ὅτι τῶν δωμ[α], καὶ εἴπατε ἐν τῷ φωτὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ προσέθηκεν, ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε· ἐπαίρων αὐτῶν τὰ φρονήματα. ὥσπερ οὖν ὅτε ἔλεγεν, Ο πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτων δὴ καὶ ἐνταῦθα, δείκνυσιν ὅτι "πάντα σὺν αὐτῷ ἐργάσεται, καὶ πλέον ἢ δι' ἑαυτῷ, τοῦτο τέθεικε. τῷ μὲν γὰρ ἐρχομένῳ ἐγὼ δέδωκα, φησί, καὶ τὰ προσοίμια τοῦ πλέον δι' ὑμῶν δόξαν βούλεσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ ὑποτάττοντος ὅτι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ μέλλον προσθήκας φωνοῦντος καὶ παῤῥησιαστοῦντος τοῖς λεγομένοις, καὶ δεικνύντος ὅτι πάντων κρατήσουσι, καὶ ῥῆμα καὶ τῶν [τῆς] κακοηθείας ἀγωνίδων πάλιν ὑποῤῥύπτοντος. ὥσπερ γὰρ τοῦτο τὸ κήρυγμα "λαθραίων τέως πᾶσι ἐπελθόσεται, οὕτω καὶ ἡ ποίησις τῶν Ἰουδαίων ὑπόπλησις ἀπολεῖται τάχους. Εἶπα, ὅπερ ἐπῆρεν αὐτὸν ⟨ε⟩ ὕψωσε, προσαναφωνῆσαι πάλιν καὶ τοῦτο κινδυνεύοις, ἀναπεφῶν αὐτῶν τὸν ἀφέσεως καὶ ὑψηλοτέρους πάντων ποιῶν. Τί γὰρ φησι;

28 Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὸν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Εἶδες πῶς πάντων αὐτοὺς ἔσησεν αὐτοτέρους, οὐχὶ φερεπίδος μόνον, οὐδὲ κακοηθείας, οὐδὲ κινδύνων καὶ βουλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ παντὸς εἰ δοκοῦντος φοβερωτάτου πείθων καταφρονεῖν; καὶ οὐδὲ ἁπλῶς θανάτου, ἀλλὰ καὶ βιαίου. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀναιρεθήσεσθε· ἀλλὰ ⟨ε⟩ μὴ τῆς αὐτῆς προσποιούσης μεγαλοφροσύνης "τὸ πᾶν ἐδήλωσε, μὴ φοβηθῆτε λέγων ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὸν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι.

Φοβήθητε δὲ μᾶλλον ⟨Ψ⟩ ⟨ε⟩ ψυχὴν καὶ σῶμα δυνάμενον ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

Οπερ

* καὶ εἰς φανερὸν ἐλθη. κ. ἐμοῦ.

κ. σωτῆρας

κ. ἐκείνοις.

Ἰσαι. ιδ'. ιβ.

κ. τὸ πᾶν

κ. λαθραίοτατος

Ἐπὶ ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ καὶ φρικώδη καὶ ἀδιάλυτα ἐνεστὶ λαλοῦσα, τὰ μὴ τὴν φανερὰν καὶ τὴν αἰσθησιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀναλγησίαν αὐτῶν συμβεκτρέμουσα, ἀλλὰ πάλιν τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἡμερώτερα, διδοῦσ' ἀναπνεῦσαι τοῖς ἀθληταῖς, καὶ πολλὴν αὐτοῖς παρέχουσα τὴν ἄνεσιν. Οὐδὲ γὰρ ἐκέλευσε διωκομένους ὁμόσε χωρεῖν, ἀλλὰ φεύγειν. ὅπου γὰρ ἀρχὴ τέως ἐστὶ καὶ παρασκευή, συγκαταβαίνουσι λέγουσι τὰ λεγόμενα. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς μὴ ζημιοῦσθαι φησὶ διωγμῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς μετὰ τοῦτο φησὶ διωγμῶν, καὶ περὶ τῆς μετὰ τοῦτο φανερᾶς καὶ τῶν πάντων. καὶ τοῦτο ἐδήλωσε λέγων· οὐ γὰρ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι· τί οὖν ἐὰν διωκόμενοι φεύγωμεν, καὶ πάλιν ἐκεῖ καταληφθέντες ἐλαύνωσι; τοῦτον ἀναιρῶν τὸν φόβον, φησί· καὶ μὴ φοβηθῆτε τοὺς ἀποκτέννοντας τὸ σῶμα· τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένους ἀποκτεῖναι· φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Εἰ δὲ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπών, φεύγετε, καὶ μὴ φοβηθῆτε. καὶ ἐκεῖ αὐτοῖς πρόσκαιρος ἐκέλευσε φεύγειν, ἀλλ' ἐλαυνομένους ὑποχωρεῖν· καὶ οὐδὲ πολὺ τὸ διάστημα δίδωσιν, ἀλλ' ὅσον περιελθεῖν τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ. Εἶτα πάλιν πρὸς ἕτερον αὐτοῖς ἀλείφει μέρος φιλοσοφίας· πρότερον μέν, τὴν μέλλουσαν τῆς ἐφῆς ἀκηδίαν· δεύτερον δέ, τὸν τῶν κινδύνων φόβον· νυνὶ δὲ τὸν τῆς κακίας. ἐκεῖσε μὲν γὰρ ἀπήλλαξε τῆς φροντίδος, εἰπών· Ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς μισθοῦ αὐτοῦ, καὶ δείξας ὅτι πολλοὶ αὐτοῖς ὑποδέξονται· τῶν δὲ κινδύνων*, εἰπών· Μὴ μεμνήσησθε πῶς, ἢ τί λαλήσητε, ἢ ὅτι ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅπου δὲ μὴ τούτων εἶχος ἦν αὐτοῖς ἐξ ἀποστερεῖν δόξαν κακοῦ, ὅπερ πολλοῖς πάντων φορτικώτερον εἶναι δοκεῖ, ὅρα πόθεν αὐτοῖς καὶ ὑποτιθεῖται παρηγορίαν, ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τῆς πρὸς ἑαυτὸν εἰρηνικῶν ἀπάντων τοῦ παντὸς πηγῆς, ὅπερ ἴσον ἐστὶν ἐνταῦθα. ὥσπερ γὰρ εἶπεν ἐκεῖ, ὅτι ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων, καὶ προσέθηκε, δι' ἐμὲ τὸ ὄνομά μου· οὕτω καὶ ἐνταῦθα καὶ ἑτέρως αὐτοῖς παραμυθεῖται, ἕτερον μετ' ἐκεῖνο λαβών. ποῖον δή τοῦτο;

24 Οὐκ ἔστι μαθητὴς, φησὶν, ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

25 Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος, ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν δεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ;

26 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. Ὅρα πῶς ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει τῶν πάντων τὸν δεσπότην καὶ Θεὸν καὶ δημιουργόν; τί οὖν; οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ; ἕως ἂν μὴ ᾖ μαθητὴς καὶ δοῦλος, οὐκ ἔστι τῆς ἡμῶν φύσεως. μὴ γάρ μοι τὰ ἀσυμφέροντα ἐνταῦθα λέγε, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πλειόνων τὸν λόγον. καὶ οὐ λέγει, πόσῳ μᾶλλον τοὺς δούλους, ἀλλὰ τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ, πολλὴν παρέχων αὐτοῖς ἀμερότητα ὑποδεικνύμενος. καὶ ἀνάχυσιν ἔλεγεν· Οὐκέτι καλῶ ὑμᾶς δούλους, ὑμεῖς δὲ φίλοι μού ἐστε. Καὶ οὐκ εἶπεν, Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην ὕβρισαν καὶ ἐκακηγόρησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο εἶδος τῆς ὕβρεως τίθησιν, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν. Εἶτα καὶ ἑτέραν ταύτης οὐκ ἐλάττονα δίδωσι παραμυθίαν. ἰδοὺ μὲν γὰρ μείζων καὶ αὕτη. ὅπου γὰρ τοῖς οὐδέπω φιλοσοφοῦσι καὶ ἑτέρας ἔδει τῆς μάλιστα αὐτοῖς ἀναλυούσης δυναμένης, καὶ ταύτην τίθησι· καὶ οὐ μὴν ἀπὸ τῶν λεγομένων καθολικὴν δοκεῖ τὴν ἀποφασιν ἔχειν· πλὴν οὐ περὶ πάντων [τῶν] παραδεδομένων, ἀλλὰ περὶ τῶν παρακειμένων εἴρηται μόνον. Τί γάρ φησι; μὴ φοβηθῆτε αὐτούς·

Οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· οὐδὲ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσε-

χ. φοβηθῆτε

χ. τοῦτο δὲ ἐδήλωσεν εἰπών, φεύγετε,

χ. ἀκβαλλων

* ἴσως,

χ. παρ' ἑαυτοῦ

χ. τὸν κ. ὄντα

χ. λέγε

χ. εἰκειότητα ἀμερότητα ὑποδεικνύμενος

Λυκ. ι. ζ.

Ματθ. ιδ. ιγ.

Ιω. ιε. ιε.

τούτοις φιλοσοφίαν) ἀλλὰ τῶν πόνων τούτων φορτικωτέρων, τῶν παίδων λέγω, καὶ πλατυτέρᾳ τινὶ τραγῳδίᾳ, καὶ ἀπ' ἐαυτῆς ἐκβεσίδησιν. Εἰ γὰρ ἦν "ἀθηλία οὖσα καὶ μηδὲν πάσχουσα ἀνδρὸς πολλὰ πολλάκις ἔπεισαν γυναῖκες· σύνοισθα" πῶς ἐκείνη νεανικὴ ἡ ψυχή, καὶ τοσούτων ὅπλων αὐτὴν ἐπελθόντων ἀποκρουσαμένη, καὶ δύο τὰ τυραννικώτατα πάθη καταπατήσασα, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν ἔλεον. καί τοι πολλοὶ τῶν κρατησάντων τὴν ἐπιθυμίας, οὐκ ἐλέου ἐκάμφθησαν. ὁ γοῦν γυναῖος ἐκεῖνος Ἰωσὴφ τῆς μὲν τυραννικωτάτης ἡδονῆς κατέβη, καὶ τὴν βαρβάρου γυναῖκα ἐκείνην διεφθάρατο μυρία κατασκήψουσαν μηχανήματα· δακρύων γὰρ οὐ κατέβη, ἀλλ' ἰδὼν τὸν ἀδελφοὺς τὸν ἠδικηκότας ἐπεστράφη τῷ πάθει, καὶ τὸ "κατασοπεῖον ζαχέως" ῥίψας, τὸ δρᾶμα ἀπεκάλυψεν. ὅταν γὰρ γυνὴ ᾖ, καὶ ἐλεεινὰ λέγῃ, καὶ ⟨ω⟩ καιρὸν ἔχῃ συμπαθῆ ποιοῦντα, καὶ τὰ πραύματα, καὶ τοὺς μώλωπας, καὶ τὰ μυρία κύματα τῶν συμφορῶν, πᾶς οὐκ ἂν δίκαιος διηγούμενος πάντας ταράττειεν τὸν ἀκούοντα; τοσοῦτον τὸ χειμάρρους παθοῦσαν ψυχὴν εἶδε ἀπεφήνατο; δότε μοι μὴ πρόρησίας εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀποστόλων, εἰ μὴ μείζων, ἀλλ' οὐδὲ ἐλάττων ὁ μακάριος οὗτος ἰώβ. ἐκείνους μὲν γὰρ παρεμυθεῖτο, τὸν δὲ ⟨ω⟩ Χριστὸν πάλιν *, καὶ ὅτω τοῦτο ἐποίουν ἰῶβ τὸ Φαρμακοὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτὸν διώξησαν, ὡς πάντα χοῦν αὐτῷ ἰδέναι ⟨ω⟩ διαστῆναι, διὰ ἐμὲ καὶ ἔνεκεν ἐμοῦ λέγοντα, καὶ, Εἰ ἐμὲ ⟨ω⟩ οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν. ἐκεῖνος γὰρ ταύτης ἔρημος ἰῶν τῆς παρρησίας, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς χάριτος. οὐδὲ γὰρ εἶχε τοσαύτην πνεύματος δύναμιν. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅπερ ἐν πολλῇ πυρῇ πᾶφεις, οὐκ ἐξ ἁλιέων καὶ τελωνῶν ὧν καὶ τῶν βυτελῶς βεβιωκότων, ἀλλὰ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς παιδείας, ἅπαγεν ἅπερ ἔπαγεν ἅπαντα. καὶ ὅπερ φορτικώτατον ὅτι τῶν ἀποστόλων εἷς ἐδόκει, τὸ αὐτὸ καὶ αὐτοὺς ἐποίησε, πολλὰ φίλων, πολλὰ οἰκετῶν, πολλὰ ἐχθρῶν μισούμενος, πολλὰ τῶν βλασφημούντων· καὶ τὴν ἱερὰν ἀγκυραν, καὶ ⟨ω⟩ ἀκύμαντον λιμένα (τοῦτο γὰρ ἰῶβ τὸ τοῖς ἀποστόλοις εἰρημένον, τὸ, ἕνεκεν ἐμοῦ) τοῦτον ἰδεῖν οὐκ εἶχε. θαυμάζω καὶ σοῦ τῆς παίδας, ὅτι "κατετόλμησαν χαμαὶ νου, ὅτι κατεξηράνθησαν τυραννου· ἀλλ' ἀκούουσι τί λέγουσι· Τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ᾗ ἔστησας οὐ προσκυνοῦμεν· ὅπερ μεγίστη βλασφημία αὐτοῖς ἰῶβ, τὸ σαφῶς εἰδέναι ὅτι διὰ ⟨ω⟩ Θεὸν πάντα πάσχουσιν, ἅπερ καὶ πάσχουσιν· οὐδὲ γὰρ οὐκ ἤδει ὅτι ἀγωνίσματα ταῦτα ἰῶβ καὶ πάλη. Εἰ γὰρ ἤδει, οὐκ ἂν ἠθέτει τῶν γυμνιῶν. ὅτι γοῦν ἤκουσεν, ὅτι ἄλλως με οἴει σοι χειρηματικέναι, ἵνα δικαιωθῇς; σύνοισθα πῶς αὐθέως ἀπὸ φιλοσόφου ῥήματος εἰς πόνον ἐξέπεσε· πῶς ὀξυτέλισεν ἑαυτόν· πῶς οὐδὲ πεπονθέναι ἐνόμισεν ἅπερ ἔπαθεν, ὅτω λέγων· Τί ἔτι κρινόμεθα οὐδετερόμυθος καὶ ἐλεγχόμυθος· σὺ δὲ Κυρίου, ἀκούων ὅτι διὰ σὲ οὐδὲν ὧν ἐγώ; καὶ πάλιν· ἕως μικροῦ ὥστε ἀκοῆς ἤκουσέ σου ὁ προστερεόν· νυνὶ δὲ καὶ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε· διὸ ἐφαύλισα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην· ἤμην γὰρ ἐμαυτὸν μὴν καὶ ἀποδύν. ταύτην τοίνυν τὴν ἀνδρείαν, ταύτην τὴν ἐπιείκειαν καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ἵνα μὴ νόμον καὶ χάριν, τὸν μὲν νόμον καὶ χάριτος γυμνιῶν, ἵνα καὶ τῶν ἀγώνων αὐτῶν διανηξώμεθα κυμάτων σκληρῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λδ. 23 ΟΤΑΝ ΔΕ ΔΙΩΚΩΣΙΝ ΥΜΑΣ "ΕΚ ταύτης τῆς πόλεως, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰπὼν

ἀποβολίω, τοῦς γυναικὸς συμπάθειαν, τοῦς σώματος μάσιγας, τοῦς ὀνείδη φίλων, τοῦς λοιδορείας οἰκετῶν. Εἰ γὰρ θέλεις καὶ τὰ γυμνάσια αὐτοῦ ἰδεῖν, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος πῶς καταφρονεῖ χρημάτων· Εἰ γὰρ ἐθαυμάσθη, φησί, πολλοῦ πλούτου μοι γέμοντος, εἰ ἐ- Ιωϛ λα. κβ.
χ. ὅτι ταξα χρυσίον εἰς χοῦν, εἰ λίθῳ πολυτελῆ ἐπεποίθειν. διὰ τοῦτο δὲ ἁρπαγῶν αὐ-
5 τῷ ἐφορυβεῖτο, ὅτι καὶ πρόσωπον οὐκ ἐπεζήμει. ἄκουσον πῶς καὶ τοὺς παῖδας διώκει· ὁ καταμαλακιζόμενος τοῦτο δεῖ, ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν περὶ αὐτῶν ἅπαντων. ὁ γὰρ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλλήλων ψυχῶν διαφέρων, σύνισον πῶς ἂν ἀκριβὴς τῶν φανερῶν δικαστής. Εἰ γὰρ καὶ τοὺς τοιούτους ἀγῶνας ἀκοῦσαι βούλει, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Διαθήκην διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου τοῦ μὴ κατανοῆσαι εἰς παρθένον· διὰ Ιωϛ λα. α.
10 τοῦτο αὐτὸν οὐ κατέκλασεν ἡ γυνή. ἐφίλει μὲν γὰρ αὐτὴν καὶ τοῦτο· ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τὸ μέτρον, ἀλλ' ὡς εἰκὸς γυναῖκα· ὅθεν μοι καὶ θαυμάσαι ἔπεισι, πόθεν ἐπῆλθε τῷ διαβόλῳ εἰδότι αὐτοῦ τὰ γυμνάσια κινῆσαι τοὺς ἀγῶνας. πόθεν οὖν ἐπῆλθε; πονηρὸν ὄντι τὸ θηρίον, καὶ οὐδέποτε ἀπογινώσκει· ὃ μέγιστον ἡμῖν κατάκριμα γέγονε, ὅτι ἐκεῖνος μὲν οὐδέποτε ἡμῶν ἀ-
15 πελπίζει τὴν ἀπώλειαν, ἡμεῖς δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀπογινώσκομεν σωτηρίαν. ἀλλὰ καὶ σώ-
χ. οὐδέποτε ματος πόρωσιν καὶ λώβην σκέπει πῶς ἐμηχανᾶτο. ὅτι γὰρ αὐτὸς οὐδέπω τι τοιοῦτον ἐπέμεινεν, ἀλλ' ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ καὶ τῇ ἄλλῃ εὐημερίᾳ διετέλεσε ζῶν, δῆλα ἀλλοτρίας καθ' ἑκάστην ὠνειροπόλει συμφοράς. καὶ τοῦτο δηλοῖ ἔλεγε· Φόβος γάρ, ὃν ἐφοβούμην, ἦλ- Ιωϛ γ. κε.
θέ μοι, καὶ ὃν ἐδεδοίκειν, ἐπῆλθέ μοι. καὶ πάλιν· Ἐγὼ γὰρ ὅτε πρωΐ ἀδιαλείπτως ἔκλαυσα, καὶ ἐσιώπησα ἰδὼν ἄνδρα ἐν ἀνάγκῃ. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲν αὐτὸν ἐφορύβει τῶν τοσούτων
χ. ἴδῃς 20 τῶν τε μεγάλων ἐκείνων καὶ ἀφορήτων. μὴ γάρ μοι τὴν ἀπώλειαν εἴπῃς τῶν χρημάτων, μηδὲ τὴν τῶν παίδων ἀφαίρεσιν, μηδὲ τὴν πληγὴν ἐκείνην τὴν ἀίατον, μηδὲ τὴν τῆς γυναικὸς ἐπιβουλήν· ἀλλὰ τὰ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα. καὶ τί τούτων χαλεπώτερον, φησίν, ἔπαθεν ὁ Ἰώβ; τοῦτο γὰρ τῆς ἰσοτιμίας οὐδὲν πλέον τούτων μανθάνομεν. ὅτι καθυβρίσθη, οὐ μεμαθήκαμεν· ὡς ὅ γε μεμιμνώς, καὶ ἐν μυρμηκιᾶσι καλῶς διερριπτόμενος, πολλῷ
χ. ἐνθῦναι 25 πλείονα τούτων εἴσεται. τὰ γὰρ χαλεπώτερα καὶ ἰχθὺν μείζονα εἰκότως φόρυβον, ἕτερα ἴσως. καὶ τοῦτον, ὃ μηδὲν εἰδέναι τοῦ βασιλείας ὄντως καὶ ἀναστάσεως ἀφές· ὅταν οὖν καὶ θρίωνά τις ἐλέγῃ· οὐ γὰρ εἰς ἐμὲ ἀγῶνα ζήσομαι, ἵνα μακροθυμήσω. δεύτερον, ὃ πολλὰ ἑαυτοῦ ζημιοῦντα καλά. τρίτον, ὃ μηδὲν ζημιοῦντα πονηρόν. τέταρτον, ὃ τοῦτο θεοῦ νομίζειν ζῶντα ἐπανορθοῦται. Εἰ γὰρ τοῦτο διαβόλου, καὶ τοῦτο ἰχθὺν ἴσως αὐτὸν σκανδαλί-
30 σαι. πέμπτον, ὃ ἀκοῦσαι τῶν φίλων ὅτι καλὰ διαβαλλόντων αὐτόν· οὐκ ἄξιά γάρ, φησίν, ὧν ἤμαρτες μεμαστίγωσαι. ἕκτον, τὸ τοὺς ἐν πενίᾳ ζῶντας μὴ πάσχοντας ὁρᾶν καὶ ἐπιγελῶντας αὐτῷ. ἕβδομον, τὸ μὴ ἔχειν εἰς ἕτερον ἰδεῖν πιαστὰ πεπονθότα ποτέ. καὶ Εἰ βούλει μαθεῖν ἡλίκα ταῦτά ὅστιν, σύνισον τὰ παρόντα. Εἰ γὰρ νῦν βασιλείας προσδοκωμένης καὶ ἀναστάσεως ἐλπιζομένης καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, καὶ μυρία συνιδόντες ἑαυ-
35 τοῖς κακά, καὶ τοσαῦτα ἔχοντες παραδείγματα, καὶ τοσαύτης μετέχοντες φιλοσοφίας, μὴ ὀ-
λίγην χρυσίου ἀπολέσωσί τινες, καὶ τὸ πολλάκις ἁρπάσαντες, ἀβίωτον καὶ βίον εἶ
χ. ὅτι νομίζουσιν, οὐ γυναικὸς ὑπικειμένης, οὐ παίδων ἀφαιρετῶν, οὐ φίλων ὀνειδιζόντων, οὐκ οἰκετῶν
χ. ὅτι ἐπεμβαινόντων, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ὄντων τῶν παρακαθημένων, τῶν μὲν διὰ ῥημάτων, τῶν δὲ διὰ γραμμάτων· πόσων οὐκ ἄξιος ἐκεῖνος μὴ εἰπεῖν φθόνων, καὶ ὅσα δικαίων πόνων συλλεγόντα
40 ὁρᾶν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἁρπαζόμενα, καὶ μὴ πάντα ἐκεῖνα μυρίων ὑπομένοντα πειρασμῶν ἀφάσθαι, καὶ διὰ πάντων ἀκίνητος μένειν, καὶ τὴν παροῦσαν διαφέρων τῆς δεσποτείας
χ. μηδὲ παρὰ τούτων θαυμασθῆναι; μὴ γὰρ μηδὲν τῶν ἄλλων μηδεὶς εἴπῃ, διὰ τῆς γυναικὸς μόνον ῥή-
χ. πάντα μασι καὶ πάντας ὑπὲρ ἰχθὺν διαβαλεῖσαι. ὅρα γοῦν αὐτοῦ τὴν κακουργίαν. ὅ μὲν μὴ χρημάτων, ὅ μὲν μὴ καμήλων καὶ ποιμνίων καὶ βουκολίων (ζημιοῖ γὰρ τῷ ἀνδρὶ τὸ ὅτι

πάρεισι. καὶ πάλιν· ἐνδυτὰ τοῖς Καίσαρος δίγμασι" προσδύουσι, λέγοντες εἶναι βασιλέα Χριστὸν Ἰησοῦν. ἡ πίστις οὖν τὰ δικαστήρια τοσοῦτον ἐπλήρωσε τὰς τοιαύτας ὑπονοίας, καὶ πολλῆς ἔδει τῆς ἀνώθεν ῥοπῆς εἰς ὃ ἀμφότερα δεῖξαι, καὶ τὸ δόγμα ἀληθὲς ὄν, ὅπερ ἐπροσδύοντο, καὶ ὅτι δι' ὑμᾶς τοῖς κοινοῖς νόμοις, καὶ μήτε ἀσυδάζοντας εἰπεῖν τοσοῦτο τὸ δόγματος, ἐμπεσεῖν εἰς ὑπόνοιαν τῆς τῶν νόμων ἀναιρέσεως, μηδ' αὖ πάλιν ἀσυδάζοντας δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀνατρέπουσι τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν, ἀλλὰ τῇ τῶν δογμάτων ἀκριβείᾳ. ἅπερ ἅπαντα ὁ Χριστὸς καὶ διὰ Πέτρου καὶ διὰ Παύλου καὶ διὰ τοῖς λοιποῖς ἁπασι μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιεικείας κατώρθωσε. τοὺς γὰρ ὡς ἁπλουστέρους καὶ νεωτέρους καὶ καινοτόμους πάντας τῆς οἰκουμένης ἐκάλεσεν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτην ἀπεκρούσαντο τὴν ὑπόνοιαν, καὶ τὴν ἐνδυτὰν ἑαυτοῖς προσέθηκαν, ὡς φοβεροὶ καὶ κινδυνώδεις καὶ βύρσεται διὰ πάσης ἀνακηρυττόμενοι. ταῦτα δὲ πάντα διὰ τῆς πολλῆς κατώρθωσε σωφροσύνης. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, καὶ μέχρι τέλους κινδύνων διέμενε.

ΗΘΙΚΟΝ Τίνος οὖν αὐ εἰσόμεθα ἄξιοι, τοσαῦτα ἔχοντες ὑποδείγματα, καὶ ἐν εἰρήνῃ μαλακιζόμενοι καὶ καταπίπτοντες; σθένος γοῦν πολεμουμένου, σφαττόμεθα· σθένος διώκοντος, ἐκλυόμεθα· ἐν εἰρήνῃ σωθῆναι κελευόμεθα, καὶ σθένος τοῦτο δυνάμεθα. καίτοι μὴ, τῆς οἰκουμένης καθεστώσης, καὶ τῇ γλώττῃ ἅπασαν τῆς πυρᾶς ἀναπτομένης, εἰσιόντες ἔνδοθεν, ἐκ μέσης ἥρπαζον τῆς φλογὸς τοὺς ἐμπιπραμένους· σὺ δὲ σαυτὸν διατηρῆσαι δύνασαι. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται παρρησία; ποία συνήθεια; ἡ μαστιγοῦσθαι, ἡ δεσμωτήρια, ἐκ ἄρχοντες, ἢ ζημιοῦσθαι, ἐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὑπόκειται, ἀλλὰ καὶ πεινῶντιον ἅπαν· ἡμεῖς ἀρχόμεθα καὶ κατώμεθα. ἐν γὰρ βασιλεῖς θύονται, καὶ ὑμᾶς πολλαὶ χρυσίδουσι, καὶ καθέδραι καὶ δόξαι, καὶ ἀνέσεις· ἐν τούτῳ ὅπου καθιστάμεθα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀπαγόμενοι καθ' ἡμέραν, καὶ διδάσκοντες καὶ μανθάνοντες, ἐν μυρίους μώλωπας ἔχοντες καὶ ζωηρὰ στίγματα, τῷ ἐν τῷδε εἴσω δοκοῦντα μᾶλλον ἐτύφων· ἡμεῖς δὲ τοῦτο ἴσαμεν τοιοῦτόν τι ὑποπτεύοντες, κατεγνωκότες ἐσμεν μαλακώτεροι. ἀλλ' ἐκεῖνοι, φησὶν, ἐθαυματούργουν. διὰ τοῦτο οὖν οὐκ ἐμαστιγοῦντο; διὰ τοῦτο οὐκ ἠλαύνοντο; καὶ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ τῶν δοξόντων, ὅπερ ἐν τῷδε τῶν θυομένων πολλάκις τοιοῦτο ἔπαθον· καὶ τοῦτο ὅτως ἐθορυβοῦντο, κακεῖ δυτὶ ἀγαθῶν ἀπολαμβάνοντες. σὺ δὲ, δὸς τίνα θύεται μικρὸν ἵνα θύσεσιν, εἶτα λυπηρὸς ἵνος ἀπολαύσῃς, θορυβῆ, ταράττῃ, καὶ ἐπὶ τῷ γελωμένῳ μετάμοσς. εἰ τοίνυν γένοιτο (ὁ μὴ γένοιτο, μηδὲ συμβαίη ποτὲ) γένεσθαι πόλεμον ἐκκλησιῶν καὶ διωγμὸν, ἐννόησον πόσους ἔσται ὁ γέλως, πόσα καὶ ὀνείδη· καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ ἐν τῇ παλαίστρᾳ μηδεὶς γυμνάζηται, πῶς ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἔσται λαμπρός; ποῖος γὰρ ἀθλητὴς," παιδοτρίβου οὐκ εἰδώς, δυνήσεται, καλούντων τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα, μέγα τι καὶ γενναῖον ἐπιδείξασθαι τοὺς ⟨Ϣ⟩ δυτάγωνιστάς; ἢ γὰρ ἐχρῆν καθ' ἑκάστην ἡμέραν παλαίειν ἡμᾶς καὶ πυκτεύειν καὶ πένεσθαι; ἢχ ὁρᾶτε τοὺς λεγομένους πενταθλους, ἐπειδὰν μηδένα ἔχωσι ⟨Ϣ⟩ δυτάγωνιστάς, πῶς ὑλακὴν ἄμουσον γεμίσαντες [πολλῆς] καὶ κρεμάσαντες, ἐκεῖ τοῖς ἱματίοις γυμνάζοισιν ἅπασαι; ⟨ἀ⟩ ἢ τούτων νεώτεροι, ἐν τοῖς τῶν ἑτέρων σώμασι μαθητοῖς τοῖς τοὺς τοὺς ἐχθροὺς μάχεσθαι; τούτους καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μάθε τῆς φιλοσοφίας τὰ παλαίσματα. καὶ γὰρ εἰς θυμὸν πολλοὶ προκύπτουσι, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἐμβάλλουσι, καὶ πολλοῖς ἀνάπτουσι τοῖς φλόγα. ἵνα τοίνυν καὶ τῶν παθῶν, φέρε" γενναίως καὶ καὶ ἀφάνισον ὁδοὺς, ἵνα καὶ καὶ τὸ σώματος ἐνέγκῃς. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Ἰωὴβ, εἰ μὴ καλῶς ἐγυμνασάμενος τοὺς τῶν ἀγώνων, οὐκ ἂν ὅτω λαμπρῶς ἐπὶ τῶν ἀγώνων ἔλαμψεν· εἰ μὴ μεμετέσχει πάσης" ἀθυμίας ἐκτὸς εἶ), εἶπεν ἄν τι τολμηρὸν τῶν παίδων ἀποθανόντων. νυνὶ δὲ τοὺς πάντα ἔστι τὰ παλαίσματα, τοὺς χρημάτων ἀπώλειαν καὶ εὐουσίας τοσαύτης ἀφανισμὸν, τοὺς παίδων ἀποβολὴν,

χ. ἐπέθεσαν.

χ. παιδοτριβῶν

χ. ἀναλήπτως

χ. ἀθυμίας

ἐρημίας. καὶ μάρτυρούσιν ⓐ τῶν μοναχῶν χορεὶ, ὃς καταφύτευσαν πόντον, οὐ τῷ οἰκουμένῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀοίκητον οἰκαθάραντες. καὶ ὃ δὴ θαυμαστότερον, ὅτι οὐκ ἐκ παρατάξεως ἴσης ταῦτα ἐποίουν· ἀλλ' ἐν ταῖς πάλαι κακῶς πόντα λύουσι. καὶ γὰρ εἶχον αὐτοὺς ἐν ταῖς μέσαις, δώδεκα δυνάμεις ἰδιώτας, δέρεντες, δεσμεύοντες, μαστίζοντες, ἀγόντες, ὠθιάζοντες, & οὐκ ἴσχυον ὀπίσω μίσαι· ἀλλ' ὥσπερ τῷ ἀκτῖνα δῆσαι ἀδύνατον, οὕτω καὶ τῷ γλώσσῃ τῶν ἐκείνων. ὃ δ' ἄτοπον οὐκ αὐτοὶ ἦσαν ⓐ λαλοῦντες, ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις. ὅτω γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐνίκησε τοὺς ὠθιὰ Αἰγύπτου, καὶ ⓦ καλὰ νικήσαντα πόντας δυνάστας Νέρωνα. Ὁ γὰρ Κύριος μοι πρόκειται, φησί, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, καὶ ἐρρύσατό με ἐκ στόματος λέοντος. σὺ δὲ καὶ αὐτοὺς θαύμαζε, πῶς ἀκούσαντες, μὴ μεμνήσθαι, καὶ ἐπίστευσαν καὶ κατεδέξαντο, & οὐδὲν αὐτοὺς τῶν φοβερῶν ἐξέπληξεν. Εἰ δὲ λέγοις, ὅτι ἐκανοὶ αὐτοὺς ἔδωκε τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐλθεῖν, τοῦ εἰπόντος, ὅτι ὃ πνεῦμα τὸ παρ' ἐμοῦ ἔσται ὃ λαλῶν, & διὰ τοῦτο μάλιστα ἐκπλήττομαι αὐτούς, ὅτι οὐκ ἀμφέβαλλον οὐδὲ ἐζήτησαν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν· καὶ ταῦτα ὑ δύο, οὐ τέως ἔτη μέλλοντες ταῦτα πάσχειν, ἀλλὰ τοῦ πάντα ⓦ βίον. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, τοῦτο ἔστιν ἀντιπομένειν. βούλεται γὰρ μὴ τὰ πρὸς αὐτοῦ μόνον εἰσφέρεσθαι, ἀλλὰ & πρὸς αὐτῶν γίνεσθαι τὰ κατορθώματα. σκόπει γοῦν δίωθεν, πῶς τὰ μὲν αὐτοῦ, τὰ δὲ τῶν μαθητῶν γίνεται. ὃ μὲν γὰρ σημεῖα ποιεῖν, αὐτὸς ὃ δὲ μὴ κλίνασθαι μηδὲν, ἐκείνων. πάλιν, ὃ τὰς οἰκίας ἀνοίξαι πάσας, τῆς αὔριον χάριτος· ὃ δὲ μηδὲν πλέον τῆς χρείας ἀπαιτῆσαι, τῆς αὐτῶν φιλοσοφίας. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης, φησὶ, τῆς μισθοῦ αὐτοῦ. ὃ τὸν εἰρωνίαν χαρίσασθαι, τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς· τὸ δὲ τοὺς ἀξίους ἐπιζητεῖν, καὶ μὴ τοὺς πόντας ἁπλῶς εἰσιέναι, τῆς αὐτῶν ἐγκρατείας. πάλιν, ὃ κολάζειν τοὺς μὴ δεχομένους αὐτούς, αὐτός· τὸ δὲ μετ' ἐπιεικείας διαχωρεῖν τόπων, μὴ λοιδορουμένους μηδὲ ὑβρίζοντας, τῆς τῶν ἀποστόλων ἡμῶν ῥᾳστώνης. τὸ δοῦναι πνεῦμα καὶ μὴ ποῆσαι μεμνᾶσθαι, τοῦ πέμποντος ἡμῶν· τὸ δὲ ὡς τοῦτο γίνεσθαι καὶ ἀκίνδυνος, καὶ φέρειν πόντα γυναίως, τῆς τούτων ὑπονοίας καὶ ζωῆς. τὸ μισεῖσθαι, καὶ μὴ καταπίπτειν καὶ τὸ ὑπομένειν, αὐτῶν· τὸ ὑπομείναντας σῶσαι, τοῦ πέμποντος. διὸ καὶ ἔλεγεν· ὁ [δὲ] ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅπου γὰρ εἰώθασιν ⓐ πολλοὶ, ἐν μὲ τοῖς ποιμνίοις εἶναι σοφροὶ, μὴ δὲ ταῦτα σκυλεύειν, διὰ τοῦτό φησιν, ὅτι τὸ τέλος ὑπόμενε. καὶ γὰρ ὄφελος ἀπερμάτου, τοῦτό μὲ τοῦ ἀρχὴν ἀνθρώπων, μακρὰν δὲ ὕστερον μαθητῶν; διὰ τοῦτο διὰ ταῦτα τοῦ ὑπομονὴν πρὸς αὐτὸν ἀπαιτεῖ. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτὸς ἐποίησε, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, τοιούτους ἐκείνους γενέσθαι, ὑδὲν πάσχοντας φορτικὸν, διὰ τοῦτό φησιν αὐτοῖς, ὅτι καὶ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν χρεία. καὶ γὰρ τῶν ποιμένων ἁρπάσω κινδύνων, ἑτέρους χαλεπωτέρους πηρᾷ, & μετ' ἐκείνους πάλιν ἑτέρους διαδέξονται· καὶ οὐ φήσετε ὑπερβαλλόμενοι, ἕως ἂν ἐμπνέητε. τοῦτο γὰρ κἀκείνων ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. διὰ δὴ τοῦτο καὶ εἰπών, μὴ μεμνήσητε, ἵνα λαλήσητε, ἀλλαχοῦ φησιν· ἕτοιμοι γίνεσθε ποιεῖς ἀπολογίαν πάντι τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον ποιεῖ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος. ὅταν μὲν γὰρ μεταξὺ φίλων ὁ ἀγὼν ᾖ, κελεύει καὶ μεμνᾶσθαι· ὅταν δὲ διαφόρων φοβερῶν, καὶ δήμου μαινομένου, καὶ φόβος πάντοθεν, τοῦ πρὸς αὐτὸν πρόχειρον, ὥστε θαρρῆσαι καὶ φθέγξασθαι, καὶ μὴ καταπλαγῆναι, μηδὲ ποιῆσαι τὰ δίκαια. καὶ γὰρ πολὺ μέγα τοῦτο, ἀνθρώπων ποιεῖ λίμνας πεπληθυσμένον καὶ δέρματα καὶ τελωνείαν, τυφλῶν καθημένων, καὶ σανίδων πρόκειται καὶ δορυφόρων, καὶ τῶν ξιφῶν γεγυμνωμένων, καὶ πάντων μετ' ἐκείνων ἐσόντων, ἐστελμένα μόνον, δεδεμένον, κάτω κύπτοντα, δυνηθῆναι δίκαιον εἶναι τόμα. καὶ γὰρ οὐδὲ λόγου οὐδὲ ἀπολογίας αὐτοῖς μετεδίδοσαν τῶν δογμάτων ἕνεκεν, ἀλλ' ὡς κοινοὺς τῆς οἰκουμένης λυμεῶνας, οὕτως ἀποτυμπανίζειν ἐπεχείρουν. ⓐ γὰρ τῷ οἰκουμένῳ, φησὶν, ἀνάστατοι ὄντες, ὅτι καὶ ἐνθάδε

19 Οτ᾽αν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς, ἢ τί λαλήσητε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

20 Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς πείσαι δυνησόμεθα τοιούτων γινομένων παραγμῶν; καὶ πρὸς τὴν ἀπολογίας κελεύει θαρρεῖν. καὶ ἀλλαχοῦ μὴ φησιν, ἐγὼ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν· ἐνταῦθα δέ, τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ὅστι τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν, εἰς τὸ τῶν προφητῶν αὐτοὺς ἀνάγων ἀξίωμα. διὰ τοῦτο ὅτε εἶπε τὴν δωρεὰν ταύτην δεδομένην, ἵστε καὶ τὰ δεινὰ ἐπήγαγε, τοὺς φόνους καὶ τὰς σφαγάς.

21 Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν, φησιν, εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. χ. ἐπιφυας.

Καὶ ὅσα ἐνταῦθα ἔστι, ἀλλαχοῦ μὲν ἐλεγόμενα προσέθηκε καὶ πέτρᾳ ἰχθύων ἁλιευομένη,

22 Οπ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων. Καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν ὅτι θύραθεν ἡ παράκλησις. Διὰ τὸ ὄνομά μου Γάρ, φησι, ταῦτα πείσεσθε. καὶ μὴ τοῦτο πάλιν ἕτερον· Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλως ἰκανὰ ἦν πρὸς διορθώσαι αὐτῶν τὰ φρονήματα, εἰ γε τοσαύτη τοῦ κηρύγματος ἐμελλεν ἀπαίρεσθαι [ἡ] δύναμις, ὡς φύσιν ἀπαμάζεσθαι, καὶ συγχεῖσθαι ἐκεῖ ἀλλεσθαι, καὶ παρεπιμᾶσθαι πάντων τὴν λόγον, μὴ κρότος πάντα ἐλαύνοντα. Εἰ γὰρ φύσεως τυραννὶς οὐκ ἰσχύει παρὰ τὰ λεγόμενα δύπτειν, ἀλλὰ διαλύεται καὶ καταπατεῖται, πῶς ἕτερον ὑμῶν παρεμβαίνεσθαι δυνήσεται; καὶ μᾶλλον ὅπου ταῦτα ἔσται, ἐκεῖ ἀδεία ὑμῶν ἔσται ὁ βίος, ἀλλὰ καὶ χαρὰ ἕξεται πολεμίους δὲ ἕξουσι τοὺς τῶν οἰκουμένων οἰκοῦντας. ποῦ νῦν Πλάτων; ποῦ Πυθαγόρας; ποῦ τὴν Στωϊκὴν ὁ ἑρμαῖος; καὶ γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας σκιᾶς ὑμῖν, ὥστε πλέγχεσθαι, ὡς ἀπεμπολησθῶσαι, καὶ μηδὲν ὧν ἐβούλετο κατορθώσας, οὐδὲ ἐφ᾽ ἑνὸς τυράννου· ὁ δὲ τοὺς μαθητὰς παρεδοὺς, ἐλεεινῶς βίον κατέλυσε. καὶ τὰ Κυνικὰ καθάρματα, ὥσπερ ὄναρ καὶ σκιὰ πεσόντα. καίτοιγε οὐδέποτε τοιοῦτον οὐδὲν [ἐπὶ] ἐκείνοις ξυνέπεσεν, ἀλλὰ καὶ λαμπροὶ ἦσαν τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἔξωθεν εἰσαῦθις ἐδόκουν, καὶ τοὺς ἐπισταλεὶς ἀνέγεσαν δημοσίᾳ Ἀθηναῖοι τοὺς Πλάτωνος παραφθείσας, καὶ ὁ ἀνεστὼς πάντα δίκην χρέως, καὶ χρήμασιν ἐπλούτουν οὐκ ὀλίγοις. ὅτε γοῦν ὁ μὲν Ἀριστίππου πορείας ἠλόησε πολυτελεῖς· ὁ δὲ Διογένης ἔγραφεν, ἅπαντα κλέπτα καταλιμπάνων· ὁ δὲ τῶν μαθητῶν γενόμενος ἑαυτοῦ, δοῦλον ἐβάδιζε· τί δὲ Σπεύσιππος φασὶ καὶ δημοσίᾳ ἀσημονῆσαι ὅτι τῆς αἱρέσεως. ταῦτα γὰρ αὐτῶν τὰ σήματα. ἀλλ᾽ οὐδὲν τοιοῦτον ἐνταῦθα, ἀλλ᾽ ὅπλα ταμιεῖα σωφροσύνης καὶ κοσμιότητος ἀκρατοσύνης, καὶ πόλεμος πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ ὃ καθ᾽ ἑκάστην σφάττεσθαι τὴν ἡμέραν, καὶ μὴ ταῦτα τὰ ἔρπαια τὰ λαμπρά. ἀλλ᾽ εἰσὶ βοᾶς, φησι, καὶ γραπτικοὶ πρὸς αὐλοῖς· οἷον, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Περικλῆς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα παίδων ἀθύρματα πρὸς τὰ τῶν ἀληθῶν. Ἀλλὰ καὶ ἦν ἔχοις εἰπεῖν; ὅτι οὐδὲ Ἀθηναίοις ἔπεισεν ἐπιβῆναι τῶν πλοίων, τὸν Ξέρξου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐλαύνοντος; οὐκοῦν ὁ οὐ Ξέρξου ἐλαύνοντος, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου καὶ τὴν οἰκουμένης ἁπάσης καὶ τῶν ἀπείρων δαιμόνων καὶ τῶν δώδεκα πυτῶν ἐπιόντος, οὐκ ἐν ἐνὶ χαμρῷ, ἀλλὰ διὰ πάντος τοῦ βίου, πολεμεῖσθαι καὶ οἰκοδόμησαι· καὶ ὃ δὲ θαυμαστὸν, οὐκ αἰτοῦντες τὰς οἰκουμένους, ἀλλὰ μεταδιδόντες καὶ μεταρρυθμίσαντες. τοῦτο γὰρ μάλιστα δεῖ πάντα χοῦ παραγενέσθαι, ὅτι οὐκ ἐμίσησαν τοὺς ὑπεναντίους αὐτοῖς· ἀλλὰ δαιμόνων λαβόντες ἴσους, ἀγγέλων ἐπόησαν ἐφαμίλλους, τῇ μὲν αἰθεσπίλῳ φύσιν τῆς πονηρᾶς ταύτης ἐλευθερώσαντες τυραννίδος, τοῦ δὲ ἀληθείας οἰκείους καὶ πάντας ζωοφορήσαντας δαίμονας, οὐκ μίσους ἀγαθοῦ καὶ οἰκιῶν, μᾶλλον δὲ αὐτῆς ἀπολέσαντες τῆς ἐρημίας.

χ. διορθοῦται

χ. κατάκρας

χ. ὑμῶν

χ. ὑμῶν ἔσται

χ. ἀφ᾽

χ. ἀλλὰ πάντες

ἴσ. πάντα

ὑπ εἶπον οὔτε ἐποίησαν, μὴ παραὁτητος ἢ πάσης ἀπειθηριώτ λέγοντες· Εἰ δικαιόν ὅστιν ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τ̃ Θεοῦ, κρίνατε. Εἶδες ὃ ἀκέραιον τῆς ἀθεότητος; βλέπε καὶ ὃ φρόνιμον τ̃ ὄφεως. ἡμᾶς γὰρ ὰ δυνάμθα ἀ οἴδαμθν ἢ ἠκούσαμθν μὴ λαλῆν. Εἶδες πῶς πάντα χθὲς ἠκριβωμθνος εἶ) χρὴ, ὥστε "μὴ ⟨τοῦ κινδύνου ⟨αποδῦναι," μηδὲ ὑ-
χ. μήτε
χ. μήτε
πὸ θυμοῦ πρόοξύνεσθαι; ὅρα τ̃τον ἢ ἔλεγε·

17 Προσέχετε ἀπὸ τ̃ ἀνθρώπων. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς ⟨υνέδρια, καὶ ἐν τ̃ ⟨υναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς,

18 Καὶ ἕνεκεν ἐμοῦ, ἡγεμόνας ἢ βασιλῆς ἀχθήσεσθε εἵνεκεν ἐμοῦ, εἰς μ̃ρτύριον αὐτοῖς ἢ τοῖς ἔθνεσι. Πάλιν ἡφεν αὐτ̃ παραδοκιάζει, πάντα χθὲ ὃ μὴ παθεῖν κακῶς αὐ-
10 τοῖς διδοὺς, ὃ ἢ ποιῆσαι ἑτέρως ἀφιείς, ἵνα μάθῃς ὅτι ἐν ᾧ παθεῖν κακῶς ἡ νίκη, ἢ τὰ λαμ-
χ. ὅτι
πρὰ ⟨υντεθθεν ἔσχε ⟨θρίαμβα. ὑδὲ γὰ εἶπε, πυκίβλεπτε ἢ ὑμεῖς, ⟨ὲ αὐθίσασθε τοῖς ἐπηρεάζειν βουλομένοις ὑμῖν, ἀλλ' ὅτι τὰ ἔμετα πείσεσθε μόνον. βαβαί, πόση τ̃ λέγοντος ἡ δύναμις; πόση τ̃ ἀκουόντων ἡ φιλοσοφία; ⟨ὲ γὰ σφόδρα ἄξιον θαυμάζειν, πῶς οὐκ εὐθέως
χ. ὐδέποτε
ἀπεπήδησαν ⟨ωτα ἀκούοντες, αὐθάδεσποι φονοδεῖς, ἢ τλῶ λίμνῳ" ⟨οδέποτε ⟨σφο-
15 δρότερ ⟨κείνῳ ⟨ωλίῳ ἠλίθιον· πῶς ἢ οὐκ ⟨ενόησαν ἢ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπον, ἢ ποῦ φθο-
* καθ' ἡμῶν.
ξόμθα λοιπόν; ⟨α δικαστήρια καθ' ἡμῶν· ⓐ βασιλῆς καθ' ἡμῶν· ⓐ ἡγεμόνες*, αἱ ⟨υναγωγαὶ τ̃ Ιουδαίων· ⓐ δῆμοι τ̃ ἑλλήνων, ἀρχόντες ἢ ἀρχόμθοι (σύνοιδεν γὰρ ὐχὶ μόνοι τλῶ Παλαισπίνῳ αὐτοῖς ἢ ⟨α ἐν αὐτῇ κακὰ ⟨προσθμεφώνησεν, ἀλλὰ ⟨ὲ τοῖς τῆς οἰκουμένης πρόμοιοιξε πολέμοις, εἰπών· ὅτι βασιλῆς ἀχθήσεσθε ἢ ἡγεμόνας, δεικνὺς, ὅτι ⟨ὲ τοῖς
20 ἔθνεσι μ̃ ⟨αῦτα κήρυκας αὐτοὺς ἔμθγε πέμπειν) τλῶ οἰκουμθνίῳ ἡμῶν ὀξεπολέμωσας, τοὺς τλῶ γλῶ οἰκειώ⟨ας ἅπαν⟨ας ὥπλισας καθ' ἡμῶν, δήμους, τυράννους, βασιλῆς. καὶ ὃ ἑξῆς ἢ πολὺ φρικωδέστερον, ὅταν ἢ ἀδελφοκτόνοι ἢ παιδοκτόνοι ἢ πα⟨ρέγκλητοι σὶ ἡμᾶς μέλλωσιν ⓐ παραδώσειν ἀθεφοι γενέσθαι. παραδώσει γάρ, φησιν, ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, ἢ πατὴρ τέκνον, ἢ ἐπαναστήσονται) τέκνα ὑπὲρ γονέων, ἢ θανατώσουσιν αὐτούς. πῶς οὖν ⓐ λοιποί,
25 φησι, πιστεύσουσιν, ὅταν ἴδωσι σὶ ἡμᾶς παῖδας ⟨ατὰ πατέρων ἀναιρουμθνους, ἢ ἀδελφοὺς ⟨ατὰ ἀδελφῶν, ἢ μιασμ̃χ τὰ πάντα πληρούμθνα; ὑ γὰ ὡς δαίμονας ἀλάστορας, ὐχ ὡς ⟨υναγεῖς ἢ τῆς οἰκουμθνης λυμεῶνας ἀπελάσουσιν ἡμᾶς πάντοθεν, αἱμ̃χ συγγενικῶν τ̃
χ. παύγε. ὑ γὰ τ̃ ἰερωσύνῳ
γλῶ πληρουμθνῳ ὀργῆς ἢ φόνων τοιούτων;" καλήν γε τλῶ Εἰρήνῳ εἰς ⟨α οἰκίας εἰσ-
ἀγητε δώσομθν, ποσάκις αὐ⟨ας ἐμπιπλᾶντες σφαγῶν· Εἰ γὰρ πολλοί πιες ἦμθν, ἢ
χ. μηδὲ
30 μὴ δώδεκα· εἰ γὰρ μὴ ἰδιῶται ἢ ἀγραμματοι, ἀλλὰ σοφοὶ ἢ ῥήτορες ἢ δεινοὶ λέγειν· μᾶλλον ἢ εἰ βασιλῆς αὐτοὶ, ⟨ὲ ⟨ρατόπεδα ἔχοντες ἢ χρημ̃χ πειθοισαν· πῶς δ' ἰσχύσαμθν πεῖσαί ⟨ωμας, ἐμφυλίους πολέμους ἀναιρεῖσθαι, ἢ ἐμφυλίων πολλῷ χαλεπωτέρους; καὶ γὰ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καταφρονήσωμθν, τίς ἡμῖν τ̃ ἄλλων προστέξει; ἀλλ' οὐδὲν τού-
των ὅτι ⟨ενόησαν, ὅτε εἶπον, ὅτε θαύματα ἀπήτησαν τ̃ ὑπισταμ̃χ, ἀλλ' εἶπον καὶ ἐπεί-
35 σθησαν μόνον. τοῦτο ἢ ὑ τῆς αὐτ̃ ἀρετῆς [ἐκ μόνον,] ἀλλὰ [ἢ] τῆς τ̃ διδασκάλου σοφίας. ὅσα γὰ πῶς ἐκάστῳ τ̃ δεινῶν προεθεμυθήσατο πρόεζθξε. καὶ ὑπὲ [μὲ] τ̃ μὴ δεχομθνων αὐτοὺς ἔλεγεν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ⟨κείνῃ. καὶ ⟨ντεῦθα πάλιν εἶπεν, ὑπὲ καὶ βασιλῆς ἀχθήσεσθε, ἐπήγαγεν, ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μ̃ρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. οὐ μικρὰ ἢ αὕτη παράκλησις, τὸ [⟨ὲ] μὰ
40 τὸν Χριστὸν ⟨αῦτα πάσχειν, καὶ εἰς ἔλεγχον ⟨κείνων. ὁ γὰ Θεὸς, κἂν μηδὲν προσέχῃ, ⟨α αὐτ̃ παντα χοῦ φαίνεται πιστά. ⟨αῦτα ἢ αὐτοῖς προεγάλει, ⟨ὸκ ὀπὶ τῆς ἑτέρων ἐπευ-
χ. ἵνα δαῤῥ. ἔχωσιν, ὅτι
μοιρ πμωρίας, ἀλλ' "ὀπὶ θαῤῥεῖ ἔχει, ὅτι τάντα χοῦ αὐτὸν ἕξουσι συμπαρόντα, ⓦ καὶ προορῶντα καὶ προειδότα ⟨αῦτα, καὶ ὅτι ὐχ ὡς πονηροὶ καὶ λυμεῶνες ⟨αῦτα πείσονται.
χ. προπθ.
μὴ δὲ τοῦτον, ἃ μικρὰ καὶ ἑτέραν" προσέθησιν αὐτοῖς παράκλησιν, λέγων·

19 Οταν

νοήσω λεπρούς καθαίρειν, καὶ δαίμονας ἐλαύνω. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον αὖ ἐρῶ, ὅτι αὐτὸ μὲν οὕτω τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἰσχυροὺς ἐποίησεν, ὅτι καὶ νεκροὺς ἐγείροντες, καὶ δυνάμεσι χρώμενοι τοιαύταις, ὅμως ἐταπεινοῦντο, καὶ διασπάσεις, καὶ ἀπαγωγάς, καὶ συνεχῆ πολέμων πόλεμον ὑπέμενον, καὶ διαιρέσεις, καὶ ἀπανταχοῦ πανταχοῦ πρὸς πάντων πολέμους, καὶ ὃ κοινὸν τῆς οἰκουμένης μῖσος, καὶ τοιαῦτα αὐτοὺς ἅπαντα μαστιγοῦσα δυναμένη δεινά. Ἵνα οὖν μὴ τούτων πρὸς ἀλλήλους ἡ τοῦ πέμποντος δύναμις. εἰς δὲ τοῦτο καὶ πρὸς πάντων τέθεικε, λέγων· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς. δέχεσθε τοῦτο εἰς παραμυθίαν ὑμῖν· δέχεσθε τοῦτο εἰς ὃ θαρρῆτε, καὶ μηδένα διδιάσκειν τὴν ἀπιστίαν. εἶδες αὐθεντίαν; εἶδες ἐξουσίαν; εἶδες δυνάμεων ἄμαχον; οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ θορυβηθῆτε, φησίν, ὅτι μετὰ ξύλων λύκων πέμπω ὑμᾶς παρέδοτα, καὶ ὡς παρέσεσθε εἰ κελεύω. ἐδυνάμην μὲν γὰρ ποιῆσαι τοὐναντίον, καὶ μηδὲν ὑμᾶς ἀφῆναι δεινὸν ἐπαθεῖν, μηδὲ ὡς παρέδοτα ἐπιτεθῆναι λύκοις, ἀλλὰ λεόντων ἐρᾶσθαι φοβερώτερος· ἀλλ' ἕτω συμφέρει γενέσθαι. τοῦτο γὰρ ὑμᾶς λαμπροτέρους ποιῆ, τοῦτο δὲ τῷ ἐμῷ ἀνακηρύττει δυνάμει. τοῦτο καὶ πρὸς Παῦλον ἔλεγε· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἐγὼ τοίνυν ὕτως ὑμᾶς ἐποίησα εἰ. ὅταν γὰρ εἴπω· ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς παρέδοτα, τοῦτο ἀπίστεται· μὴ τοίνυν κατάπτυστε. οἶδα γὰρ, οἶδα σαφῶς ὅτι ταύτῃ μάλιστα πᾶσιν ἀγχίρωπτι ἔσεσθε. εἶτα, ἵνα τί ἡ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρωσι, ἐὰν μὴ πάντα τῆς χάριτος εἰ δοκῇ, μηδὲ εἰκῇ καὶ ματαίως φαυλοῦσθαι νομίζωσι, φησί· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. καὶ ἵνα δυνάμεως μὲν ἡ παρ' ἡμετέρα φρόνησις, φησίν, ἐν τοσούτοις κινδύνοις; πῶς γὰρ ὅλως δυνησόμεθα φρόνησιν ἔχειν, ἐὰν τοσούτων περιστατικῶν κυμάτων; ὅσον δὲ γλυκύ φρόνιμον παρέδοτον, μετὰ λύκων οἱ καὶ λύκων τοσούτων, ἵνα δυνήσεται πλέον αἰδέσαι; ὅσον δὲ γλυκὺ ἀκέραιος ἡ περιστερά, τί ὠφελήσει τοσούτων ὑπεκειμένων ἱεράκων; ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀλόγων, οὐδέν· ὅτι γὰρ ὑμᾶν, ἅπαντα. ἀλλ' ἴδωμεν ποίαν φρόνησιν αὐτοὺς ἀπαιτεῖ. τὴν τοῦ ὄφεως φησι. καθάπερ γὰρ ὁ ἰχθὺς ἅπαντα πάντα περιέλε), κἂν αὐλὸς δέῃ τὸ σῶμα ἀποτμηθῆναι, ὑπὸ σφόδρα αὐτέχεται αὐτοῦ, ὥστε τὴν κεφαλὴν ἁρπάσαι· ὕτω δὲ σύ, φησί, πλὴν τῆς πίστεως πάντα ἐκδίδου, κἂν χρήματα, κἂν τὸ σῶμα, κἂν αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἐκδοῦναι δέῃ. ἐκεῖνο γὰρ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ῥίζα· κἀκεῖνος ὁλοτελοῦς ἁπάντων ἀπολέσης, ἅπαντα ἀνακτήσῃ πάλιν μετὰ πλείονος τῆς ὠφελείας. ὅρα δὴ τοῦτο ὅτι ἁπλοῦν ἦναι εἰ δὲ ὠφελῆ παρασέταξεν, ὅτε φρόνιμον μόνον, ἀλλ' ἑκάτερα, ὥστε γενέσθαι αὐτὰ ἀρετήν· τὴν μὲν φρόνησιν τοῦ ὄφεως, εἰς ὃ μὴ πλήττεσθαι ἐν τοῖς κινδύνοις, παρὰ λόγον· ὃ δὲ ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς, εἰς ὃ μὴ ἀμύνασθαι τὴν ἀδικουμένας, μηδὲ πιμπρᾶσθαι τὸν ἐπιβουλεύοντας. ἐπεὶ πάλιν ὁρᾷς τὸν ὄφεως τῆς φρονήσεως, ἵν μὴ ὕτω παρῇ. ἆ τοίνυν τούτων ὑποκάτερα γένοιτ' ἂν τὴν ἐπιταγμάτων; οὐ γὰρ ἤρκει ὁ παθεῖν κακῶς; οὐχί, φησίν· ἀλλ' ὁρᾷς ἀγωνιᾷ σοι συγχωρῶ (τοῦτο γὰρ ὅτι ἡ περιστερά) ὥσπερ ἵν' ἐάν ἰὸς κάλαμον εἰς πῦρ ἐμβαλὼν κελεύῃ μὴ καίεσθαι, ἀλλὰ σβέννυσθαι τὸ πῦρ. ἀλλὰ μὴ θορυβώμεθα. καὶ γὰρ δεῖξον ταῦτα ὁ τέλος ἔλαβε, καὶ ἐπ' αὐτὴν ὑδείξῃ τὴν ἔργων, καὶ φρόνιμοι γενόμενοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί, οὐκ ἄλλης ὄντες φύσεως, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἡμῖν. μὴ τοίνυν ἀδύνατα νομίζετε ἃ εἰ τὰ ἐπιτάγματα. περὶ γὰρ τῶν ἄλλων ἁπάντων αὐτὸς οἶδε τὴν τῶν προσταγμάτων φύσιν· οἶδεν ὅτι φρασύτης, οὐ δραστήτι, ἀλλ' ὑπακοία σθένει). εἰ γὰρ ὅτι τῶν προσταγμάτων τὸν γινόμενον ἰδοὺ ἐτέλεσε, φιλάνθρωπε τῶν προφητῶν τὸν ἀποστόλων τὸ βιβλίον, καὶ ὁ τῆς ποσάκις τὸν δήμου τῶν Ἰουδαίων κατεξανασάντος ἐν τοῖς ὁδοῖς θήσεις, τὴν περιστερὰν ὅτι μεμυημένοι, καὶ μὴ τὸ πρεπούσης ὑπακοίας ἀποκρινόμενοι, κατέλυσαν τὸν ἐκείνων θυμόν, ἔσβεσε τὴν μανίαν, ἐξέλυσαν τὴν ὁρμήν. ὑπὲρ γὰρ ἔλεγεν· οὐ παραγελία πρέπει λαβὼν ὑμῖν μὴ λαλεῖν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ; καίτοι μυρία δυνάμενοι ματαιοργεῖν, πρὸς μὲν οὐδὲν

ὅτε

Επειδὴ ἀεὶ τῆς ἀναγκαίας ἐποίησεν αὐτὸς θαρρεῖν ἔγερσις, καὶ τὰς πόνων ἀνέλυσεν αὐλῆς οἰκίας, καὶ σεμνὰ τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν ῥῆμα περιέθηκεν, οὐχ ὡς ἁλιέας καὶ τελώνας εἰσιέναι κελεύων, ἀλλ' ὡς τῶν ὑποδεχομένων πολλῷ σεμνοτέρους (τοῦτο γὰρ ἔδειξε δι' ὧν ἔλεγεν· ἄξιος ἐργάτης τῆς μισθοῦ αὐτοῦ, καὶ δι' ὧν εἰσελθόντες ἐρωτᾶτε τίς ἄξιος, κἀκεῖ μένετε, καὶ ἀπαίρετε τοὺς δεχομένους τελεστάτους ἐποίησε, καὶ
χ. ταῦτα δι' ὧν τοῖς μὴ δεχομένοις τὰ δυσκολώτερα εἰκότα ἀπειλήσει κακά) ὅπως οὖν τὴν ἐξέδρην αὐτῶν τὴν φερωνίδα, καὶ τὴν τῶν σημείων καταπλήξει ἐπιδείξει, καὶ σιδηροῦς ἵνας καὶ ἀδαμαντίνους εἰργάσατο, πάντων ἀπαλλάξας τῶν βιωτικῶν, καὶ πάσης ἐλευθερώσας ἐπιχαίρειν μελίμνης αὐλοῖς, λέγει λοιπὸν καὶ τὰ μέλλοντα συμπίπτειν αὐλοῖς κακά· καὶ τὰ μακρὰν ὕστερον συμβησόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ μακρὰν ἐσόμενα χρόνον, δείκνυσι καὶ τοῦ πολλοῦ τοῦ πρὸς αὐτὸν διαβολὴν προσκευάζοντος αὐτοῖς πολέμου. καὶ γὰρ πολλὰ ἐντεῦθεν κατωρθοῦτο· καὶ πρῶτον, ὃ μαθεῖν τῆς προγνώσεως αὐτοῦ τὴν δύναμιν· δεύτερον δέ, ὃ μηδένα ἀποπτύσαι, ὅτι δι' ἀθενείαν τοῦ διδασκάλου ταῦτα ἐπήει τὰ δεινά· τρίτον, ὃ τοὺς ὑπομένοντας ταῦτα μὴ ἐκπλήττεσθαι τῇ ἀπροσδοκήτῳ καὶ πρὸ ἐλπίδας ἐκβαινούσῃ· τέταρτον, ὃ μὴ πρὸ αὐτοῦ καιρὸν τὸ φανερὸν ταῦτα ἀκούοντας θορυβηθῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἔπαθον τοῦτο αὐτὸ τότε, ὅτε καὶ οἰομένους αὐλοῖς ἔλεγεν· Οτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις. καίτοι ἐν- Ιωαν. ιϛ. ε.
χ. ἐπιπλάττοντας
χ. ἐλπίδα
χ. αὐτοῦ
χ. ἐν ἐμοὶ
χ. ἐξεπλάγησαν
δεὶ οὐδέπω τοσοῦτον ἑαυτοῖς λέγει· οἶδ', ὅτι δεδίστατε καὶ μάτην δεδίστατε) καὶ ἀναιρεθήσεσθε, ὥστε μὴ καὶ ταύτην ὑπεραίρειν αὐτοῖς τὴν ἀξίωσιν· ἀλλὰ πῶς τὰ αὐλοῖς συμβησόμενα προαναφωνεῖ. Εἶτα, ἵνα μάθωσιν ὅτι καιρὸς ἐστὶ τοῦ πολέμου νόμος, καὶ ὁ προάγγελος τῆς παρατάξεως ἔπος, γυμνοὺς πέμπων καὶ μονοχίτωνας καὶ ἀνυποδήτους, μὲ χρεῖς ῥάβδου, καὶ χρεῖς ζώνης καὶ πήρας, μὲ τοῦ τῶν δεχομένων κελεύων πρέφεσθαι, οὐδὲ ἐνταῦθα λόγον ἔσηχ. καὶ ἐν μέσῳ τῶν λύκων ὄντα μὲ μυῖα λαμβάνοντα δήγματα, μὴ μόνον μὴ καταβάλλῃ, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους μεταβάλλῃ· ὅπερ πολλῷ θαυμαστότερόν ἐστι τὸ μὴ ζῶν τοῦ ἀνελεῖν, ὃ μεταθεῖναι τὴν γνώμην καὶ μεταρρυθμίσαι τὴν διάνοιαν· μὲ ταῦτα δώδεκα ὄντας μόνους, τῆς οἰκουμένης τοὺς λύκους ἐμπεπλησμένης. ἀγαμνώμεθα τοίνυν τὰ ναυτία ποιοῦντες, ὡς λύκοις τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπηδῶμεν. ἕως μὲν γὰρ αἰ ὦμοι σῶμα, νικῶμεν· κἂν μυῖαι σεσιτισμέναι λύκοι, σεσιτισόμεθα καὶ κατοδυσόμεθα· αἱ δ' ἁλισόμεθα λύκοι, ἡττησόμεθα. ἀφίσταται γὰρ ἡμῶν ἡ τοῦ ποιμένος βοήθεια. ὁ γὰρ λύκος, ἀλλὰ σώζοντα ποιμαίνει, καὶ καταλιμπάνει σε καὶ ἀναχωρεῖ· οὐδὲ γὰρ συγχωρεῖς αὐτοῦ δειχθῆναι τὴν δύναμιν. αἰ μὲν γὰρ πάσχων κακῶς, ἡμερότητα ἐπιδείξῃ, αὐτῷ λογίζεται ἅπαν τὸ ἔμπαλιν· αἰ δ' ἐπεξίῃς καὶ πυκίβυσις, ἐπισκιάζῃς τὴν νίκην. σὺ δέ μοι σκέπει λύκος εἶσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν ἀκουόντων τὸν σκληρὸν καὶ ἐπαπειλοῦντα. ἐν δειλοὶ καὶ ἰδιῶται, ἐν ἀγράμματοι καὶ ἀμαθεῖς, ἐν πάροδοι* ἄσημοι, ἐν μηδέποτε τοῖς ἔξωθεν ὑπαφέντες νόμοις, ἐν μὴ ταχέως εἰς ἀγρεὰς ἐμβάλλοντες ἑαυτοὺς, ἐν ἁλιεῖς, ἐν τελῶναι, ἐν μυῖαν γέμοντες ἐλαφρομυῖαν. Εἰ δὲ καὶ σοὶ ὑψηλοὺς καὶ μεγάλους ἰχθῦς ταῦτα θορυβοῦσα λέγω, σοὶ πρώτῳ ἀπείρως καὶ οὐδὲν οὐδέποτε φαιταδείας ἠναίρως πῶς οὐκ ἐμοὶ ἰχθὺς καταβαλεῖν καὶ ἐκπλῆξαι; ἀλλ' οὐ κατέβης. εἰ μάλα εἰκότως. καὶ ἴσως εἴποις μοι δή· ἔδωκε γὰρ αὐτοῖς ἐξ-
χ. ἐπιμόνως. *ὄντας
χ. παφέντες
χ. φερωνίδα
χ. σεσιτισμένοι
χ. ἐμπεπλησμένης
χ. ἐμβάλλοντες
χ. ἁλιεῖς
χ. τελῶναι
χ. μυῖαν γέμοντες
χ. ἐλαφρομυῖαν
χ. ἐμοὶ ἰχθὺς
χ. καταβαλεῖν
χ. ἐκπλῆξαι
χ. ἔδωκε γὰρ αὐτοῖς ἐξ-

ουσίαν

λων ἀίζονται· Εἰ γὰρ σημεῖα ἐγένοντο, ποῦ ἂν ἦλθεν ῥήγματα; καὶ ὅτι μὲν σχασμὸς δὲ εἰρηκέν, μάρτυρούσι Κορίνθιοι εἰς πολλὰ διατεθέντες μέρη. μὴ δὴ σημεῖα ζήτει, ἀλλὰ ψυχῆς ὑγείαν· μὴ ζήτει νεκρὸν ἕνα ἰδεῖν ἐγερθέντα. καὶ γὰρ ἔμαθες ὅτι ὁλόκληρος ἡ οἰκοδομὴ ἡμῖν δοίη). μὴ ζήτει τυφλὸν ἰδεῖν ἀναβλέποντα, ἀλλ' ὄρεγε πρὸς ἃ ἀναβλέποντας νῦν τὸν βελτίω καὶ χρησιμώτερον διάβλεψιν, καὶ μάθε καὶ σὺ σωφρόνως ὁρᾶν, καὶ διόρθωσαί σου Ⓦ ὀφθαλμόν. καὶ γὰρ εἰ πρότερος ὡς ἐγρηγορὼς ἐζώμην, μᾶλλον δὲ τὴν θαυματουργοῦντων ἐθαύμασαν αἱ ἡμᾶς ἐλλιῶντες παῖδες. τὰ μὲν γὰρ σημεῖα, καὶ φαντασίας ἐποίουν ἔχει πολλάκις, καὶ ἑτέρων ποιητὰν ἐποίησεν, εἰ καὶ τὰ ἡμέτερα δὲ τοιαῦτα· βίος δὲ καθαρὸς οὐδεμίαν τοιαύτην ἐπήρειαν δυνατὸν) δέξασθαι· διὰ πρότων ἐμφανεῖται τὰ σώματα τῆς ἀρετῆς ἡ κλῆσις. ταύτης τοίνυν ἐπιμελώμεθα. πολὺς γὰρ αὐτῆς ὁ πλοῦτος καὶ τὸ θαῦμα μέγα. αὕτη τὸν ὄντως ἐλευθερίαν παρέχει, καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ θεωρεῖσθαι ταύτην ἐποικοδομεῖ, οὐκ ἀπαλλάττουσα τῆς δουλείας, ἀλλὰ δούλους μᾶλλον ἐλευθέρων ἀποφαίνουσα σεμνοτέρους, ὃ τῶν δοκούντων ἐλευθερίαν πολλῷ πλέον ἐστίν· οὐ ποιοῦσα πλουσίους Ⓦ πένητας, ἀλλὰ μᾶλλον πένητας, ἵνα πλουσίους" οὐ πορώτερον ἀποφαίνουσα. Εἰ δὲ καὶ σημεῖα βούλει ποιεῖν, ἀπαλλάγηθι πλημμελημάτων, καὶ ὃ πρὸ μικροῦ ἔλυσας. καὶ γὰρ μέγας δαίμων ἡ ἀκρασία, ἀλλὰ πειστέ. καὶ ταύτην ἐξέλασις, τῶν μυρίους δαίμονας ἐλαυνόντων μεῖζον α. Κορ. ιϐ. λα. εἰργάσω. ἄκουσον Παύλου λέγοντος, καὶ τὸν ἀρετὸν τῶν θαυμάτων προτιθέντος· Ζηλοῦτε δέ, φησι, τὰ χαρίσματα τὰ" πνευματικά· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. καὶ μέλλων λέγειν τὸν ὁδὸν ταύτην, ὅτε νεκροὺς ἐγεῖραι ἔφην" ἔλεγον, ἢ λεπροὺς καθαρίσαι, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων ὠνόμασεν· ἀλλ' ἀντὶ πάντων τούτων τὸν ἀγάπην τέθεικεν. ἄκουσον καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται), ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πρὸ τούτου πάλιν, Ἐρουσί μοι πολλοὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅτι τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν· καὶ τότε" ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς. καὶ ὅτε ἔμελλε χαίρεσθαι, καλέσας τοὺς μαθητὰς ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐν τούτῳ γνώσονται) πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν δαίμονας ἐκβάλητε, ἀλλ' ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. καὶ πάλιν, ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι σύ με ἀπέστειλας, οὐχὶ αἱ νεκροὺς ἐπίρωσιν ὅτοι, ἀλλ' ἐὰν ὦσιν ὅτοι ἕν. τὰ μὲν γὰρ σημεῖα πολλάκις ἕτερον μὲν ὠφέλησε, Ⓦ δ' ἔχοντα πρὸς ἔβλαψεν, εἰς ἀπόνοιαν ἐμπεσόντα καὶ κενοδοξίαν· ὅπερ δὲ τῶν ἔργων ἐστὶν τοιοῦτον ἐργάσασθαι" ἕνι, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετιόντας αὐτὰ εἰς ἑτέρους πολλοὺς ὠφελεῖ. ταῦτα τοίνυν μὴ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἐργασώμεθα. δὸν γὰρ δεῖ ἀπὸν θεωρίας εἰς ἐλεημοσύνην μεταβάλῃς, ξηρὰν τὴν χεῖρα οὖσαν ἐξέτεινας· δὸν θεάτρων ἀποστᾶς, ὅπου τὴν ἐκκλησίαν εἰσίης, χωλεύοντα Ⓦ πόδα διώρθωσας· αὖ ἀποστήσης τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἀπὸ πόρνης καὶ κάλλους ἀλλοτρίου, τυφλοὺς οὔσας ἀνέῳξας· ἐὰν δὲ σατανικῶν ᾠδῶν ψαλμοὺς μάθῃς πνευματικούς, κωφὸς ὢν ἐλάλησας. ταῦτα τὰ θαύματα μέγιστα, ταῦτα τὰ σημεῖα θαυμαστά. αἱ ταῦτα τὰ σημεῖα ποιοῦντες διατελῶμεν, καὶ αὐξοι μεγάλοι καὶ θαυμασοὶ διὰ τούτων ἐσόμεθα, καὶ τὸν πονηρὸν ὑπερασπασόμεθα πρὸς ἀρετὴν, καὶ τῆς μελλούσης ἀπολαύσομεν ζωῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς [ἀτελευτήτους] τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λγ. 16 ΙΔΟΥ, ΕΓΩ ΑΠΟΣΤΕΛΛΩ ΥΜΑΣ, ΩΣ πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς Ⓐ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

Επειδὴ

ὅπῃ φλαχύω τῦ δεσπότυ, ἀλλ' ὅπῃ σφόδρα ὑμῶν ἐκχαίομαι. ἄλλως γ', οὐδὲ ἔπαθόν τι δι' ὑμᾶς, ὅτε μακρὰν ἦλθον ἀποδημίαν, οὐδὲ μετ' τῦ ῥήματος ἐκείνου ἡ τῆς ἀπημοσώνης ἦλθεν (ὃ δι' τῦτο πρότερον ἑαυτοῖς εἴρηκα δύμν) οὐδὲ χωρὶς ὑποδημάτ' καὶ δύ τέρυ χιτῶνος· δι' τῦτο γὰρ καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἐλιμπάνετε. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ ὅτυ ὑμῖν εἰς ἀπολογίαν· ἀλλ' ἡμῖν μὲ ὃ κρίμα μᾶλλον, ὑμῖν γ' συγχώρησις οὐ μεταδίδωσι. τότε αἱ οἰκίαι ἐκκλησίαι ἦσαν, νῦν γ' ἡ ἐκκλησία οἰκίαν γέγονεν. οὐδὲν ἐῶ τόπον οἰκίας λαλῆσαι βιωτικόν· οὐδὲν ὅτι νῦν ἐν ἐκκλησίᾳ πνευματικὸν εἰσπέμπει, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐκ τῆς ἀληθείας ἐπισκάπτετε, καὶ τοῦ Θεοῦ διαλεγομένου ἀφέντες ὃ σιγῇ τῷ λεγομένῳ ἀκούειν, παναιτία φέροντες ἐμβάλλετε θορύβματα. καὶ εἶδε τὰ ὑμέτερα· νυνὶ γ' τὰ μηδὲν ὑμῖν προσήκοντα καὶ λέγετε καὶ ἀκούετε. διὰ ταῦτα θρίνομαι, καὶ θρίνων ὑ παύσομαι. οὐδέ γὰρ εἰμι κύριος τῆν οἰκίαν ἀμείψαι ταύτην, ἀλλ' ἐν ταύτῃ ἀναγκαίως μένειν, ἕως ἂν ἐκ τοῦ παρόντος ἐξέλθωμεν βίου. χωρίσατε τοίνυν ἡμᾶς, καθὼς ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν. οὐδὲ γὰρ θεὶς τράπεζαν ἐκεῖ ὃ Εἰρηναῖος ἵνα αὐτῷ, ἀλλὰ θεὶς γνώμης καὶ διανοίας. τοῦτο καὶ ἡμεῖς πρὸς ὑμᾶς ζητοῦμεν, τῆν ἀγάπην, τῆν φιλίαν τῆν θερμῆν ἐκείνην καὶ γνησίαν. εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο δύνεσθε, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς φιλήσατε τῆν παροῦσαν ἀποπλήθοντες ῥαθυμίαν. ἀρκεῖ τοῦτο εἰς θεραπείαν ἡμῖν, αἰ ἰδωμεν εὐδοκιμοῦντας καὶ ἡμῶν βελτίους ὑμᾶς. οὕτω καὶ αὐτὸς μείζονα ἐπιδείξομαι τῆν ἀγάπην, εἰ καὶ θειοτέρων ἀγαπῶν ἦσθα ἀγαπῶμαι. καὶ γὰρ πολλά ἡμας ὅτι τὰ ζωώδη· μία τράπεζα πρόκειται πᾶσιν, εἷς ἐλούσατο ἡμᾶς πατήρ, ταὐτὰ αὐτὰ πάντες ἐλύσαμεν ὠδῖνας, τὸ αὐτὸ ποτὸν ἅπασι δέδοται· μᾶλλον γ' οὐ μόνον τὸ αὐτὸ ποτόν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑνὸς ποτηρίου. ὁ γὰρ πατὴρ βουλόμενος ἡμᾶς εἰς φιλοστοργίαν ἀγαγεῖν, καὶ τῦτο ἐμηχανήσατο, ἐξ ἑνὸς ποτηρίου πίνειν ποιήσας ἡμᾶς· ὅπερ ὑπερπαμφής ὅτι ἀγάπης. ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι τῆν ἀποστόλων ἡμῶν. ὁμολογῶ κἀγώ, καὶ οὐκ ἀν ποτε ἀρνηθείην. οὐ γὰρ μόνον ἐκείνων, ἀλλ' οὐδὲ τῆς σκιᾶς ἀξιοι τῆς ἐκείνων ἡμῶν. ἀλλ' ὅμως τὰ πρὸς ὑμᾶς* γινέσθω· οὐδὲν ὑμᾶς τῦτο καταισχύναι δυνήσεται, ἀλλὰ καὶ ὠφελῆσαι μείζονως. ὅταν γὰρ καὶ πρὸς ἀξίους τοσαύτην ἐπιδείξησθε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐπαγωγήν, τότε μείζονα λήψεσθε τὴν δύτα πόδοσιν. οὐδὲ γὰρ τὰ ἡμέτερα λέγομεν (ἐπεὶ μηδὲ ὅσιν" ἡμῖν διδάσκαλος ὑπὲρ τῆς γῆς) ἀλλ' ἃ παρελάβομεν, καὶ διδάσκομεν, καὶ διδόντες οὐδὲν πλέον ὑπολαμβάνομεν παρ' ὑμῶν, ἀλλ' ἢ ὃ φιλεῖσθαι μόνον. εἰ δ' ἀνάξιοι καὶ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φιλίας ὑμᾶς ἀξιοῖ τὰ χέως ἐσόμεθα. καίτοιγε παρεσπάγημεν μὴ σὺν φιλοτιμίᾳ φιλεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺν ἐμφορεῖ. ὡς οὖν ὕπως ἀπίθανος, πῶς οὕτως ἄγαμος, ὃς τοιοῦτον δόξαν ἔμνος νόμον, καὶ σὺν φιλοτιμίᾳ ἀποστραφήσεται καὶ μισήσει, καὶ μείζων κακῶν ἀνάμεσος ἦ; σκοπωπήσαμεν πρὸς πίστις πνευματικῆς· κατανοήσωμεν καὶ ἀγάπης πνευματικῆς. εἰ γὰρ λήσει, κοπωνήσαντες ἀλλοι, ἐπιλαθάνονται τῦ ζήπου, ἵνα ἔχωμεν ἀπολογίαν ἡμῖς, σώματος [ἀεὶ] διασπικοῦ μετέχοντες, καὶ οὐδὲ τῆν ἐκείνων μισυμένοι ἡμερότητα; καίτοιγε πολλοῖς οὐχὶ τράπεζα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πόλεως εἶ) μιᾶς ἤρκεσεν εἰς φιλίαν· ἡμῖς γ', ὅταν δὲ πόλιν τῆν αὐτῆν ἔχωμεν, καὶ οἰκίαν τῆν αὐτῆν, καὶ τράπεζαν, καὶ ὁδόν, καὶ θύραν, καὶ ῥίζαν, καὶ ζωήν, καὶ κεφαλήν, καὶ ποιμένα ἕν αὐτὸν, καὶ βασιλέα, καὶ διδάσκαλον, καὶ κριτήν, καὶ δημιουργόν, καὶ πατέρα, καὶ πόσα ἡμῖν ἡ κοινὰ, λίαν δ' εἰκότως συγχώμεθα ἄξιοι ἀπ' ἀλλήλων διαμεῖναι; ἀλλὰ τὰ σημεῖα ὑπὲρ ζητεῖτε, ἅπερ εἰσὶν ἐποίουν ἐκείνοι, τοὺς λεπρούς τοὺς καθαιρομένους, καὶ τοὺς δαίμονας τοὺς ἐλαυνομένους, καὶ τοὺς ἐγηγερμένους νεκρούς; ἀλλὰ καὶ τῦτο [καὶ] τῆς θείας ὑμῖν μίγιστον δῆγμα καὶ τῆς ἀγάπης, ὃ μὴ μετ' ἐνεχύρων πιστεύειν τῷ Θεῷ. καὶ γὰρ καὶ διὰ τῦτο, καὶ δι' ἕτερον τὰ σημεῖα ἔπαυσεν ὁ Θεός. εἰ δ', οὐ γινομένων σημείων, ἀλλ' πλεονεκτήμασιν ἑτέροις κομῶντες," οἱονεὶ λόγου σοφίᾳ, ἢ δυνάμεως ἐπιδείξει, κενοδοξοῦσιν, ἐπαίρονται, ἀπ' ἀλλήλων

λων

* ὑπὲρ ὑμῶν

χ. ἐκβάλλετε

χ. ὑμῶν

χ. ἐν λόγῳ σοφίας,

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα μὴ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμώμεθα. οὐ γὰρ περὶ τῶν ἀποστόλων εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἁγίων. ἡμώμεθα τοίνυν αὐτῶν ἄξιοι τῆς ἀποδοχῆς. ἀπὸ γὰρ τῆς γνώμης τῶν ἀποδεχομένων ἡ εἰρήνη ἔρχεται αὕτη, καὶ ἀφίσταται πάλιν. οὐδὲ γὰρ μόνον ἀπὸ τῆς τῶν διδασκόντων παῤῥησίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν λαμβανόντων ἀξίας τοῦτο γίνεται. μηδὲ μικρὰν νομίζωμεν εἶναι ζημίαν, τὸ μὴ ἀπολαῦσαι τοιαύτης εἰρήνης.

Νακμ.α.ιθ. Ρω.ι.ιε. "Ταύτην γὰρ καὶ ὁ προφήτης ἀνῶθεν προεθεσπίζετο λέγων· Ὡς ὡραῖοι ἐπὶ ὄρεσι πόδες τοῦ εὐαγγελιζομένου εἰρήνην. εἶτα αὐτῆς τὸ ἀξίωμα ἑρμηνεύων ἐπήγαγε· τοῦ εὐαγγελιζομένου τὰ ἀγαθά. Ταύτην δὲ ὁ Χριστὸς μεγάλην οὖσαν ἀπέφηνεν, εἰπών· Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. καὶ διὰ πάντα ποιῶν, ὥστε αὐτῆς ἀπολαῦσαι, καὶ ἐν οἰκίᾳ δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ προέδρου δίδωσιν εἰρήνην. καὶ ὅτι ἐκείνου τύπος ἐστί, καὶ διὰ μὲν πάσης αὐτὴ δέχεται τὴν προθυμίαν, τὴν γνώμην τροφὴν τὴν πατρίζης. εἰ γὰρ τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ μεταδιδόναι φορτικόν, τὸ μεῖζον καὶ μᾶλλον αὐ φορτικώτερον; διὰ σὲ κάθηται ὁ προεδρεύτερος, διὰ σὲ ἔστηκεν ὁ διάκονος πιστὸν καὶ ταλαιπωρεῖ μόχθος. ἵνα οὖν ἔξεις ἀπολογίαν, μηδὲ τινὰ ἐκ τῆς ἀκροάσεως αὐτῶν πρόφερε ὑποδοχήν; καὶ γὰρ οἰκία κοινὴ πάντων ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, καὶ προσλαβόντων ὑμᾶς εἰσιόντες ἡμεῖς, τὴν ἐκείνων τύπον διατηροῦντες. διὰ τοῦτο καὶ κοινῇ πᾶσι τοῖν ἐπιλέγομεν εἰσιόντες εὐθέως, κατὰ νόμον ἐκεῖνον. μηδεὶς τοίνυν ἔστω ῥᾴθυμος, μηδεὶς μετέωρος, εἰσελθόντων τῶν ἱερέων καὶ λεγόντων. οὐδὲ γὰρ μικρὰ ὅπου τοῦτο κεῖται κόλασις. καὶ γὰρ βουλοίμην ἂν ἔγωγε μυριάκις εἰς οἰκίαν τινὸς ὑμῶν εἰσελθὼν ἄξαπορηθῆναι, ἢ ἐν ταύτῃ λέγων μὴ ἀκουσθῆναι. τοῦτο ἐμοὶ φορτικώτερον ἐκείνου· ὅπου καὶ κινδυνωτέρα αὕτη ἡ οἰκία. καὶ γὰρ τὰ μεγάλα ἡμῶν ἐνταῦθα κεῖται κλήματα, ἐνταῦθα ἡμῶν αἱ ἐλπίδες πᾶσαι. τί γὰρ ἄλλο ἐνταῦθα μέγα καὶ φειδοῦς; καὶ γὰρ ἡ τράπεζα αὕτη πολλῷ ἀμείνων ἐκείνης ἐστὶν ἡδίων, καὶ ἡ λυχνία τῆς λυχνίας· καὶ ἴσασιν ὅσοι μετὰ πίστεως καὶ δικαίως ἐλαίῳ χρισάμενοι νοσήματα ἔλυσαν· ἐστὶ τὸ κιβώτιον ἢ τοῦτο ἐκείνου τοῦ κιβωτοῦ πολλῷ βέλτιον καὶ διαγνωστέρα (καὶ γὰρ ἱμάτια, ἀλλ' ἐλεημοσυνῶν ἔχει συγκεκλεισμένων, εἰ καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ κεκτημένοι ἐνταῦθα) καὶ κλίνη ἐκείνης βαθυτέρα. ἡ γὰρ τῶν θείων γραφῶν διάπαυσις πάσης κλίνης ἡδίων ἐστί. καὶ εἰ καλὸς ἐκεῖ ἡμῖν τὰ τῆς ὁμοιότητος καταρθωθῆναι, ὅτι ἂν ἑτέραν ἔρχωμεν οἴκαδε ταύτην οἰκίαν. καὶ ὅτι οὐ φορτικὸν τὸ εἰρημένον, μάρτυρες ὧδε οἱ πεντακισχίλιοι καὶ οἱ τετρακισχίλιοι, καὶ οἰκίαν καὶ τράπεζαν καὶ ψυχὴν ἐφεκότες μίαν. Τοῦ γὰρ πλήθους τῶν πιστευσάντων, φησίν, ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία. ὅπου δὲ πολὺ τῆς ἐκείνων ἀποδεῖξαι ἀρετῆς, καὶ διεχίσμεθα τῆς οἰκίας, κἂν, ἵνα καὶ ἐνθάδε συλλέγωμεν, μὴ περιμένωμεν τοῦτο ποιῶμεν. εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πάντες ἐσμὲν, ἀλλ' ἐν τούτοις πλούσιοι. διὰ κἂν ἐνταῦθα δέξασθε μετὰ ἀγάπης εἰσιόντας ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἐπὰν εἴπω, εἰρήνη ὑμῖν, εἶτα εἴπητε, καὶ τῷ πνεύματί σου, μὴ τῇ φωνῇ μόνον, ἀλλὰ δὲ τῇ γνώμῃ λέγετε· μὴ τῷ σώματι, ἀλλὰ καὶ τῇ διανοίᾳ. κἂν ὅ ἐνταῦθα μὴ λέγῃς, εἰρήνη καὶ τῷ πνεύματί σου· ἔξω δέ μοι πολεμῆς διαπίνων καὶ κακηγορῶν, μυρίοις λάθρα πλεῖόν ὀνείδεσι, ποία εἰρήνη αὕτη; ἐγὼ μὲν γὰρ, κἂν μυριάκις κακηγορήσῃς, μὴ καθαρᾶς καρδίας τὴν εἰρήνην σοι δίδωμι, μὴ εἰλικρινοῦς γνώμης, καὶ ποιήσει τοῦτον δυνάμει ποτὲ τοῦ εἰπεῖν. ἀναλάγητα γὰρ ἔχω πάντα. κἂν ἐπιπλήξω ποτέ, κηδόμενος τοῦτο ποιῶ. σὺ δὲ λάθρα δάκνων δὲ μὴ δεχόμενός με ἐν τῇ δεκαστιχῇ οἰκίᾳ, δίδοικα μὴ πάλιν μοι τὴν ἀθυμίαν αὔξῃσῃς· οὐκ ὅπου ὕβρεσας, οὐδὲ ὅπου ἐξέβαλες, ἀλλ' ὅπου τὴν εἰρήνην ἀπεκρούσω, καὶ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην ἐπεσπάσω κόλασιν. κἂν γὰρ μὴ ἐκπλήξω ὁ χειροτονήσας ἐγὼ, κἂν μὴ ἀποφαφῶ, τὰ τῆς ἀπειλῆς ἀκίνητα μένει. ἐγὼ μὲν γὰρ ὅπλισμαι πολλάκις ὑμῖν εἰρήνην, καὶ ἀεὶ τοῦτο λέγων οὐ παύσομαι· κἂν ὅ καὶ μὴ τῶν ὕβρεών με δέξησθε, οὐδὲ οὕτω χειροτονήσω· οὐκ ὅπου

γρ. τοιαύτην

γρ. διδασκάλους

γρ. διδασκόντων. γρ. ἐξακουσθῆναι.

γρ. ἢ μετ' ὀλ. καὶ μὴ δέξ.

λοις· ⁊ ὅπερ αὐ δῶσιν ⓐ διδασκόμενοι, ὑ χρείζόμενοι πρέχεσιν, ἀλλ' ἀμοιβὴν ἀποδιδόντες. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τ̃ μισθοῦ αὐτ̃ ἐστι. ϗ τοῦτο εἶπεν, οὐ ταύτῃ τὸν ἀποστολικὸν ἀποφαίνων τοίνυν ἄξιον (ἅπαντες, μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ϗ ἐκείνοις νομοθετῶν μηδὲν πλέον ζητεῖν, ϗ τὰς παρέχοντας πείθων ὅτι ἡ φιλοτιμία ὃ γινόμενον πρὸς αὐτῶν ἐστιν, ἀλλ' ὀφειλή.

κ. τ̃ ἔργης

11 Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐρωτήσατε τίς ἄξιος ἐν αὐτῇ ἐστι, κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. Οὐδὲ γὰρ, ὅπερ εἶπόν, φησιν, ἄξιος ὁ ἐργάτης τ̃ μισθοῦ αὐτ̃ ἐστι, τὰς πάντων θύρας ὑμῖν ἀνέῳξα· ἀλλὰ ϗ ἐνταῦθα πολλὴν κελεύω ποιεῖσθαι τὴν ἀκρίβειαν. τοῦτο γὰρ ἐξ εἰς δόξαν ὑμᾶς ὠφελήσει, ϗ εἰς αὖθις τὸ πρέφεσθαι. εἰ γὰρ ἄξιός ἐστι, πάντως δώσει ζῆφιν· ἐξ μάλιστα, ὅταν μηδὲν πλέον τῶν ἀναγκαίων αἰτῆτε. μόνον δὲ ἄξιοις κελεύει ζητεῖν, ἀλλὰ μηδὲ οἰκίαν ἐξ οἰκίας ἀμείβειν, ὥστε μηδὲ ⓦ δεχόμενον λυπεῖν, μήτε αὐτὸν δόξαν λαβεῖν ματαιοδοξίας ἐξ εὐκολίας. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐξ τοῦτο ϗ ἐκ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἔστι καταμαθεῖν. εἶδες πῶς αὐτὸν ϗ ταύτῃ σεμνοὺς ἐποίησε, ϗ τὸν δεχομένους ἀναγωνίως, δείξας ὅτι αὐτοὶ μᾶλλόν εἰσιν ⓐ κερδαίνοντες ἐξ εἰς δόξαν καὶ εἰς ὠφελείας λόγων; εἶτα αὖθις τὸ πάλιν ἐπεξιών, φησιν·

κ. αἰτῆται. κ. μήτε

12 Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.

13 Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. Ορᾷς μέχρι τίνος ὁ φιλανθρωπεύεται διακατέχει; ϗ μάλα εἰκότως. ἀθλητὰς γὰρ θυσεβείας ϗ κήρυκας κατεσκευάζε τῆς οἰκουμένης, ϗ ταύτῃ ϗ μετεωρίζειν αὐτὸν φιλοσκευάζων, ἐξ ἐπερείσους ποιῶν, φησι·

14 Καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τῶν λόγων ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας, ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε ⓦ τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

κ. ῥων

15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων ϗ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Μὴ γὰρ ὅπερ διδάσκετέ, φησι, διὰ τοῦτο φιλονικεῖτε πρὸς ἑτέρους ἀπατᾶσθαι, ἀλλὰ φοβεῖσθε τὴν ὑμῶν. Εἶτα δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἀπατεῶνας τοῦτο ἐστὶ ψιλὸς, ἀλλ' ἀθλοθέτας, ἐὰν ᾖ, φησιν, ἀξία ἡ οἰκία, ἥξει ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ ἀνάξιος ᾖ, φοβερὰ μοι κόλασις, ὃ μὴ ἀπόναισθαί τι τῆς εἰρήνης· δεύτερα δὲ, ὅτι τῶν Σοδόμων πείσεται. ϗ τί φοβεῖς ἡμᾶς, φησιν, ἡ ἐκείνων κόλασις; ἔξετε τὰς τῶν ἀξίων οἰκίας. ἵνα δὲ βλέπῃς ὃ, ἐκτινάξατε ⓦ τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν; ἢ ὥστε δηλῶσαι ὅτι οὐδὲν ἐλάβομεν παρ' αὐτῶν, ἢ ὥστε εἰς μαρτύριον αὐτοῖς γενέσθαι τῆς μακρᾶς ὁδοιπορείας, ἵνα ἐκτίλαιτο δι' αὐτούς. σὺ δὲ μοι σκόπει πῶς οὐδέπω τὸ παρ' αὐτοῖς δίδωσιν. οὐδὲ γὰρ φείσεται τέως αὐτοῖς χρείζεται, ὥστε μαθεῖν, τίς ἄξιος, ϗ τίς οὐ τοιοῦτος· ἀλλὰ φιερχάζεσθαι ϗ τὸν πείσαι δυναμένων κελεύει. πῶς οὖν αὐτὸς φησὶ τελώνης ἔλθων; ἵνα ἄξιος γένηται ἐκ τῆς μεταβολῆς. σὺ δὲ μοι σκόπει πῶς πάντων αὐλοὺς γυμνώσας πάντα αὐλοῖς ἔδωκεν, ὑπερέβλεψε δὲ ταῖς τῶν μαθητευομένων μόνον οἰκίαις, ϗ οὐδὲν ἔχοντας εἰσιέναι. ὅτω γὰρ ϗ αὐλοὶ τῆς φερνίδος ἀπηλλάττοντο, κἀκείνους ἐπείθον ἵνα διὰ τοῦτο πάντα σωτηρίαν μόνον, ϗ τὸ μηδὲν ὑπιφέρεσθαι, ϗ τὸ μηδὲν πλέον αὐτῶν ἁπαιτεῖν τῶν ἀναγκαίων, ϗ τὸ μὴ τὰς πόλεις ἁπλῶς εἰσιέναι. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν σημείων αὐλοὺς ἐβούλετο φαίνεσθαι λαμπρούς μόνον, ἀλλὰ ϗ τὰ σημεῖα ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρετῆς. οὐδὲν γὰρ οὕτω χαρακτηρίζει φιλοσοφίαν, ὡς τὸ ἀπερίττον ἐξ τὸ ἐγχωρεῖν δυνατόν. τοῦτο ϗ ⓐ ψευδαπόστολοι ἠδεσαν. διὰ τοῦτο ϗ Παῦλος ἔλεγε· ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσιν ὡς ϗ ἡμεῖς. εἰ δὲ ὅτι ξένης οὔσας ϗ τὰς ἀγωνίας ἀπόντας οὐδὲν διὰ πλέον ζητῶ τῆς ἐφημέρου ζωῆς, πολλῷ μᾶλλον οἴκοι μένοντας.

πολέμους δὲ τὰ ἀφόρητα ἀκούοντες καὶ, μὴ πολλῆς δέχον) τῆς πειθοῦς τὰ ὑπερπατ-
τόμενα, ἄτε βασιλείας κήρυκες ὄντες. ἢ πῶς μαθεῖν, φησὶν, εἰ μηδὲν σκυθρωπὸν κηρύτ-
τοντες ἢ χαλεπὸν, θυμόλεως ὑπῆκοε; πῶς λέγεις; ὑδὲν χαλεπὸν ἐπιτάττουσιν; οὐκ ἀκούεις
τῶν δεσμωτηρίων; τῶν ἀπαγωγῶν; τῶν πολέμων τῶν ἐμφυλίων; τοῦ δὲ πάντων μί-
σους; ἅπερ ἅπαντα μικρὰν ὕστερον" αὐτῆς ἀπαντήσας ἔλεγεν. ἐπίτηδες μὲν γὰρ μυρίων ἑ- 5 χ. αὐτὰ ὑ-
πομένειν
σμῶν ἀγαθῶν τοξένους καὶ κήρυκας ἔπεμπεν· αὐτὸν δὲ αἰτήσεσθαι δίκαι πείσεσθαι
ἔλεγε καὶ τοῦναντίον φώνει. Εἶτα, ποίαν αὐτὸν ἀξιοπίστους, φησὶ·

8 Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαίρετε,* δαιμόνια ἐκβάλλετε, δωρεὰν ἐ- χ. νεκροὺς ἐ-
γείρετε,
λάβετε, δωρεὰν δότε. Ὁρᾷς πῶς τῶν ἔργων αὐτῶν ὑπεμίμνησεν, καὶ οὐκ ἔλαττον ἢ τῶν
σημείων, δείκνυς ὅτι τὰ σημεῖα τῶν χαρίτων ἕνεκά ἐστι. καὶ γὰρ τὰ φαντάσματα αὐτῶν κατα- 10
τείλει λέγων, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, καὶ φιλοχρηματίας καθαρεύειν διδασκαλίζει.
Εἶτα, ἵνα μὴ νομισθῇ αὐτῶν εἶναι κατόρθωμα, καὶ ἐπιμαρτύρησιν ἀπὸ τῶν [νομιζομένων] σημείων,
φησί· δωρεὰν ἐλάβετε· δι' ἐμὲ χαρίζεσθε τοῖς δεχομένοις ὑμᾶς. " ὃ γὰρ μισθοῦ δοῦναι χ. ἐδεῖ
ἐλάβετε, διὰ τοῦτο πωλήσαντες. ἐμὴ γὰρ ἡ χάρις· ὅτως οὖν καὶ ἐκείνοις δότε. διὰ γὰρ ὅτι τι-
μιώτερα αὐτῶν ἀρεῖτε. Εἶτα τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν διώκειν ἀναπαύων, φησί· 15

9 Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν,

10 Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον.

Οὐκ εἶπε, μὴ λάβητε μὴ ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπέρωσεν ὀξὴν λαβεῖν, φύγε τὸ ποιητὸν νό-
σημα. καὶ γὰρ πολλὰ δεῖ τούτου κατάρχειν· ἐν μὲ, φιλοπόποις ποιεῖ τοὺς μαθητάς· δεύτε-
ρον δὲ, πάσης αὐτοὺς ἀπαλλάττων φροντίδος, ὥστε [τῷ] χορηγῷ πᾶσαν τὴν λύπην ἐγκεῖ- 20
σθαι, διδάσκων αὐτοὺς τῷ ἑαυτῶν δυνάμει. τοῦτο γοῦν αὐτῆς ἐστὶ λέγειν μὴ ταῦτα μὴ πιος
ὑπερήσατε, ὅτε ἔπεμψα ὑμᾶς γυμνοὺς καὶ ἀνυποδήτους; καὶ οὐκ αὐτὸς λέγει, μὴ κτήσησθε,
ἀλλ' ὅπερ εἶπε, λεπροὺς καθαίρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, ὅτε εἶπε, μηδὲν κτήσησθε, τότε
ἐπήγαγε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, καὶ ὃ συμφέρει δίδωσι τοῖς μαθηταῖς, καὶ ὃ πρέπει αὐτῆς
καὶ ὃ δυνατὸν προεχόμενος. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, ὅτι τὰ μὲ ἄλλα λόγου ἄν ἔχοι· ὃ δὲ μηδὲ 25
πήραν ἔχειν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μὴ ῥάβδον, μηδὲ ὑποδήματα, τίνος ἕνεκεν ἐπέτεινεν;
εἰς πᾶσαι αὐτοὺς ἀκρίβειαν ἀσκῆσαι βουλόμενος· ἐπεὶ καὶ ἀνωτέρω, οὐδὲ ὑπὲρ τὸ ὑποῦσης
ἡμέρας μεριμνᾶν ἐπέτρεψε. καὶ γὰρ τῇ οἰκουμένῃ διδασκάλους ἔμελλεν ἀποστέλλειν. διὰ τοῦτο
καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς ὡς ἂν θέσπιν, ὡς εἴπειν, κατασκευάζει, πάσης ἀπολύων φροντί-
δος βιωτικῆς, ὥστε μιᾷ κατέχεσθαι φροντίδι μόνῃ, τῇ τῆς διδασκαλίας· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνης 30
αὐτοὺς ἀπολύει λέγων, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε. ὥστε ὁ δοκεῖ σφόδρα φορτι-
κὸν εἶναι ἐπαγθὲς, τοῦτο μάλιστα εὔκολον αὐτοῖς ἀποφαίνει καὶ ῥᾴδιον. ὑδὲν γὰρ ὕστερον εὐ-
θυμεῖσθαι ποιεῖ, ὡς ὃ φροντίδος ἀπηλλάχθαι καὶ μεριμνῆς· καὶ μάλιστα, ὅταν ὀξὴν ταύτης ἀ-
πηλλαγμένους" μηδενὸς ἐλαττοῦσθαι, τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν δὲ ἀντὶ πάντων αὐτοῖς νομοθέτου. χ. μηδὲν
Εἶτα ἵνα μὴ λέγωσι, πόθεν οὖν τῆς ἀναγκαίας ἀπολαύσουσιν τροφῆς, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὅτι καὶ 35
κούσατε ὅτι εἶπον ὑμῖν ἔμπροσθεν, ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ (ὕστερον γὰρ ἦσαν
δυνατὸν ὃ ὑπόμνημα τοῦτο ὑπὲρ τῶν ἔργων ὑπιδυῖαι) ἀλλὰ ὃ πολὺ τοῦτο καταδέεσθαι ἐ-
πήγαγε, λέγων· Ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστι,

Δηλοῖ ὅτι πρὸς τὸ μαθητὰς αὐτοὺς τρέφεσθαι δεῖ, ἵνα μήτε αὐτοὶ μέγα φρονῶσι κτῇ χ. ἐλεῖ,
τῆ μαθητευομένων, ὡς πάντα" προέχοντες καὶ μηδὲν λαμβάνοντες παρ' αὐτῶν, μήτε ὀκνῶσι χ. θεραπεύ-
πάλιν ἀπορράγωσιν ὑπερορώμενοι πρὸς τούτων. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τοσαυτοῦτας 40 χοντες
οὖν ἡμᾶς κελεύεις ζῆν, καὶ ἀχμώσητε τοῦτο, δείκνυσι ὃ τροφὴν ὀφειλὼν οἱ, ἐργάζεσθαι τε
αὐτοὺς καλῶν, καὶ ὃ διδόμενον μισθὸν" ὀνομάζων. μὴ γὰρ, ὅπερ ὁ λόγος ἡ ἐργασία, φη- χ. νομίζων.
σὶ, νομίσητε μικρὰν εἶναι τὴν εὐεργεσίαν τὴν πρὸς ὑμᾶς. καὶ γὰρ ποῦ ἔχει ὃ τροφὴν πολ-

λοὺς

κος ⸂δ κατ' ἀξίαν αὐτὸς λέγει. μετὰ γὰρ τοὺς δύο κορυφαίους τότε τὸν Ἀνδρέαν ἀριθμεῖ οὐδὲ ὡς τυχόντως, ἀλλὰ διαφόρως, μᾶλλον δὲ καὶ Θωμᾶ πολὺ καταδεέστερον ἑαυτῷ ποιῶν. ἀλλ' ἴδωμεν αὐτῶν τὰ ὀνόματα καὶ πάλιν. Πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο τὸ ἐγκώμιον. μετὰ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, τὴν ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τῆς κατὰ Θεὸν ἐπῆνεσεν.

χ. αὐτὸν

χ. συγγενείας χ. ὠνόμασεν.

Εἶτα Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ὁρᾷς πῶς καὶ τὴν ἀξίαν λέγει; ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁ Ἰωάννης οὐχὶ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μείζων εἶναι. Εἶτα εἰπών,

3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, ἐπήγαγε· Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης.

Αλλ' οὐχ ὁ Λουκᾶς οὕτως· ἀλλ' ἀκριβῶς, καὶ τοποθετῶν αὐτὸν τοῦ Θωμᾶ.

Εἶτα Ἰάκωβος ὁ τοῦ Αλφαίου. Ἦν γάρ, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ ὁ τοῦ Ζεβεδαίου. Εἶτα εἰπών· Λεββαῖον τὸν καὶ Θαδδαῖον, καὶ Σίμωνα τὸν Ζηλωτὴν, ὃν καὶ Καναναίτην καλεῖ, Ἐπὶ τὸν τοποθετῶν ἔρχεται. καὶ οὐχ ὡς ἐχθρὸς ὢν καὶ πολέμιος, ἀλλ' ὡς ἱστορίαν γράφων οὕτω διηγήσατο. Οὐκ εἶπεν, ὁ μιαρὸς καὶ παμμίαρος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πόλεως αὐτὸν μόνον ἐκάλεσεν, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης. ὧν γὰρ καὶ ἕτερος Ἰούδας ὁ Λεββαῖος, ὁ καὶ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος, ὃν Ἰακώβου φησὶν εἶναι ὁ Λουκᾶς. ἀπὸ τούτου τοίνυν αὐτὸν διαιρῶν, φησὶν·

χ. ἐπικληθείς

4 Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. Καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. οὕτως οὐδὲν οὐδέποτε οὐδὲ τῶν δοκούντων ἐπονειδίστων εἶναι ἀπέκρυπτον. ποιητὴς γὰρ πάντων ⸂δ κορυφαῖος, ὁ ἀγράμματος καὶ ἰδιώτης. ἀλλ' ἴδωμεν πού, καὶ ποῖς ἵνας αὐτοὺς πέμπει.

5 Τούτους τοὺς δώδεκα, φησὶν, ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς. Ποίους τούτους; τοὺς ἁλιέας, τοὺς τελώνας. καὶ γὰρ τέσσαρες ἦσαν ἁλιεῖς, καὶ δύο τελῶναι, Ματθαῖος καὶ Ἰάκωβος ὁ δὲ εἷς καὶ ποιητὴς. καὶ τί ποιεῖς αὐτοὺς φησιν; Εὐθέως παραγγέλλει αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε·

χ. Σαμαρειτῶν

6 Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε, φησὶν, ἐπειδὴ με ὑβρίζουσι καὶ δαιμονᾶν καλοῦσιν, ὅτι μισῶ αὐτοὺς καὶ ἀποστρέφομαι. καὶ γὰρ προφῆται αὐτοῖς διορθώσασθαι ἐπεπόνθασι, καὶ πάντων ὑμᾶς ἀπάγων τῶν ἄλλων, τούτοις πέμπω διδασκάλους καὶ ἰατροὺς· καὶ οὐ μόνον πρὸ τούτων ἄλλοις καταπέμψαι κωλύω,

χ. πολλῷ

37 ἀλλ' οὐδὲ ὁδοῦ ἅψασθαι τῆς ἐκεῖ φερούσης ὑπιτρέπω, μηδὲ εἰς πόλιν τοιαύτην εἰσιέναι. ⸂δ γὰρ ⸂δ Σαμάρεια παντοίως πρὸς Ἰουδαίους διάκειται· καίτοιγε θᾶττον τὰ ἐκείνων ἐμοὶ (πολὺ γὰρ ὑπιτηδειότερον πρὸς τὴν πίστιν εἶχον) τὰ τούτων χαλεπώτερα. ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ τὰ δυσκολώτερα πέμπει, τὴν κηδεμονίαν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐνδεικνύμενος, καὶ τὰ σώματα τῶν Ἰουδαίων ἀποφεύγων, καὶ προοδοποιῶν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀποστόλων, ἵνα μὴ πάλιν ἐγκαλῶσιν, ὅτι πρὸς ἀκροβύστους [Ασυρίους] εἰσῆλθον, καὶ διχόθεν δόξωσιν ἔχειν αἰτίαν τὸ φθάνειν αὐτοῖς καὶ ἀποστρέφεσθαι. ⸂δ πρόβατα αὐτοὺς καλεῖ ἀπολωλότα, οὐκ ἀποπεδήσαντα, πάντα χθὲς συγχώμιον αὐτοῖς ὑπονοῶν, καὶ ἐφελκόμενος αὐτῶν τὴν γνώμην.

χ. ἐμφεύγων, χ. ἐγκαλοῦντες ὕστ, χ. ἀποδημήσαντας,

7 Πορευόμενοι δέ, φησι, κηρύττετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Εἶδες ἁρμονίας μέγεθος; Εἶδες ἀποστόλων ἀξίωμα; οὐδὲν αἰσθητὸν κελεύονται λέγειν, οὐδὲ οἷς ⸂δ πρὸ Μωϋσέως καὶ τοὺς προφήτας τοὺς ἔμπροσθεν, ἀλλά τινα καὶ παράδοξα. ὑπὲρ γὰρ ταῦτα ἐκήρυττον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ γὰρ καὶ ⸂δ ἐν τῇ γῇ ἀγαθά· ⸂δ δὲ βασιλείαν οὐρανῶν, καὶ τὰ ἐκεῖ ἄπορα. οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον ὅτι μείζονες, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως. οὐδὲ γὰρ αἰσθητὸν οὐδὲ ὁρατόν, καθάπερ ⸂δ παλαιοὶ, ἀλλὰ κρείττονα καὶ δυσκολώτερα καὶ

χ. ἄλλοι,

τῳ, ἵνα θύχηπώτεροι τῶν μὴ ταῦτα ἀγώνων ἅψωνται, καθάπερ τινὰς νεοττοὺς ἀπαλοὺς τοὺς τῶν ὀρνέων τροφάγων ἤδη· καὶ πῶς αὐτοὺς ἱκανοὺς σωμάτων ποιεῖ, ὕστερον παμβούλμος τῷ τῆς ψυχῆς διόρθωσιν τῷ προηγυμνάσθαι. καὶ σκόπει πῶς θύκολον τὸ πρᾶγμα δείκνυσι καὶ ἀναγκαῖον. Τί γὰρ φησιν; ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, ⓐ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. ὑγὰρ ὅτι ⓦ κατέσεσι ὑμᾶς, φησιν, ἀλλ' ὅτι ⓦ ἀμητὸν πέμπω. ὅπερ καὶ τῷ Ἰωαννῃ ἔλεγεν· Ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς ⓦ κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ταῦτα δὲ ἔλεγε, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν καταφέλλων, καὶ θαρρεῖν παρασκευάζων, καὶ δεικνὺς ὅτι ὁ μείζων προσέλαβε πόνος. διὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀπὸ φιλανθρωπίας ἀρξάμενος, οὐκ ὀξὺ ἀμείβεται λόγος. ἐσωλαγχίαθη γὰρ ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. αὕτη τῶν ἀρχόντων τῶν Ἰουδαίων ἡ κατηγορία, ὅτι ποιμένες ὄντες τὰ τῶν λύκων ἐπεδείκνυντο. ὑγὰρ μόνον ὑ διωρθοῦτο ὁ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ ἐλυμαίνοντο αὐτῶν τὸν προκοπήν. ἐκείνων μὲν θαυμαζόντων καὶ λεγόντων, ὑδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ, οὗτοι δὲ ἐναντία ἔλεγον· ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἀλλὰ ἵνας ἐργάσῃ ἐν ταύτῃ φησί; δὸς δώδεκα μαθητάς. τί οὖν; εἶπών, ⓐ δὲ ἐργάται ὀλίγοι, προσέθηκεν αὐτοῖς; ὑδαμοῦ· ἀλλ' αὐτοὺς ἔπεμψε. ἵνας οὖν ἔνεκεν ἔλεγε, δεήθητε τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ἵνα ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς ⓦ θερισμὸν αὐτοῦ, καὶ σοφίαν αὐτοῖς προσέθηκεν; ὅπου δὲ δώδεκα ὄντας πολλοὺς ἐποίησε λοιπόν· ὑχὶ τῷ ἀριθμῷ προσῆλθεν, ἀλλὰ δυνάμει χαριτόμενος. εἶτα δείκνυσι τὴν λίχνειαν τοῦ δῶρον ὅτι, φησὶ· δεήθητε [οὖν] τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, καὶ λοιδορίαν τοῦτον ἑαυτὸν ἐμφαίνει ⓦ τὸ κύριος εἶναι. εἰ πὼν γὰρ, δεήθητε τοῦ κυρίου θερισμοῦ, σοὶ δεηθέντων αὐτῶν σοὶ δύναμιν, αὐτὸς αὐτοῖς δῶρεὰν χαρίσεται, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς καὶ τοῦ Ἰωάννου ῥητοῦ, καὶ τῆς ἄλω, καὶ τοῦ λικμοῦ, καὶ τοῦ ἀχύρου καὶ τοῦ σίτου· ὥστε δῆλον ὅτι αὐτός ὅστιν ὁ γεωργός, αὐτὸς ὁ τοῦ θερισμοῦ κύριος, αὐτὸς ὁ τῶν προφητῶν διασπότης. εἰ γὰρ θερίζειν ἔπεμψε, δῆλον ὅτι οὐ τὰ ἀλλότρια, ἀλλ' ἃ σπορὰ τῶν προφητῶν ἔσπειρεν. οὐ ταύτην δὲ μόνον αὐτοὺς προεθάρρυνε τῷ θερισμὸν καλέσαι τὴν αὐτῶν δραχνίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ποιῆσαι δυνατοὺς πρὸς τὴν δραχνίαν. χ. ἀπὸ

κεφ. ι. 1 Καὶ προσκαλεσάμενος, φησὶ, τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Καί τοι ὕπω ἦν πνεῦμα δεδομένον. ὕπω γὰρ ἦν, φησὶ, πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. πῶς οὖν ἐξέβαλον τὰ πνεύματα; ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς τῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας. σκόπει δέ μοι καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς. οὐ γὰρ εἰκῆ προοιμίων αὐτοῦ ἔπεμψεν· ἀλλ' ὅτε ἱκανῶς τῆς ἀκολουθήσεως ἦσαν ἀπολελαυκότες, καὶ εἶδον καὶ νεκροὺς ἐγηγερμένους, καὶ θαλάττας ὑποπεπατηκότας, καὶ δαίμονας ἐλαυνομένους, καὶ παραλυτικοὺς σφιγγομένους, καὶ ἀμβλυωπήματα λυθέντα, καὶ λεπροὺς καθαρθέντας, καὶ ἀκούσαντας αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἀποδεῖξιν ἐλάττονα καὶ δι' ἔργων καὶ δι' ἀκοῆς λόγων, τότε [καὶ] αὐτοῖς ἐκπέμπει. καὶ οὐκ εἰς ὑποκίνδυνα πράγματα (οὐδεὶς γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ πώποτε κίνδυνος ἦν, ἀλλὰ πρὸς κακηγορίας ἔδει ἴσασθαι μόνον) πλεῖν δὲ τοῦτο αὐτοῖς προλέγει ὁ περὶ τῶν κινδύνων, προοικοδομῶν αὐτοὺς καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον, καὶ ἀγωνίους ποιῶν τῇ συνεχεῖ περὶ τούτων προρρήσει. εἶτα, ἐπειδὴ δύο συζυγίας ἡμῖν εἶπεν ἀποστόλων, τὸν Πέτρου καὶ Ἰωάννου, καὶ μετ' ἐκείνους ⓦ Ματθαῖον ἔδειξε κληθέντα, διὰ δὲ τῆς τῶν ἄλλων ἀποστόλων κλήσεως τὸ προσηκόντως ἡμῖν διελέχθη, ἐκ τούτων ἀναγκαίως ⓦ κατάλογον αὐτῶν ⓦ ἀριθμοῦ τίθησι. τὰ ὀνόματα δῆλα ποιῶν, λέγων ὅτω·

2 Τῶν δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ὅστι ταῦτα· πρῶτος, Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος. Καὶ γὰρ ἕτερος Σίμων ἦν, ὁ λεγόμενος Καναναίτης· καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὃς καὶ Ἰούδας ὁ Ἰακώβου· καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου. ὁ μὲν οὖν Μάρ-

Ιωαν. δ. λπ. χ. Ἰουδαϊκῶν

χ. ὅτι χαὶ ἀπλ.

Οὐ γὰρ τῆς φύσεως ἐκεῖνος ἔργον, ἀλλὰ τοῦ δαίμονος ἡ ἐπιβουλή· διὸ καὶ ἑτέρων δεῖται τῶν προσαγόντων. Οὐδὲ γὰρ δι' ἑαυτὸν προσκαλέσασθαι ἠδύνατο ἄφωνος ὤν, οὐδὲ ἑτέρους ἱκετεῦσαι τὸν δαίμονος δήσαντος τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν ψυχὴν μετὰ τῆς γλώττης πεδήσαντος. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπαιτεῖ πίστιν αὐτόν, ἀλλ' αὐτέως διορθοῦται τὸ νόσημα.

33 Ἐκβληθέντος γὰρ τοῦ δαίμονος, φησίν, ἐλάλησεν ὁ κωφός. Καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. Ὁ δὴ μάλιστα ἰδίᾳ τοὺς Φαρισαίους, ὅτι πόρρωθεν αὐτοὺς προσῆλθεσαν, οὐ τῶν τότε ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων. προσῆλθεσαν δέ, οὐχ ὅτι ἐθεράπευσεν, ἀλλ' ὅτι ῥᾳδίως καὶ ταχέως, καὶ ἄπειρα νοσήματα καὶ δυσίατος ἔχοντα. Ἐκεῖνοι δὲ ὁ μὲν δῆμος οὕτως·" Καὶ Φαρισαῖοι δὲ τοιαῦτα ἔλεγον περὶ αὐτοῦ. οὐ γὰρ μόνον ἀφανίζειν τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς οὐκ αἰσχύνονται. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία. Τί γὰρ φασιν;

34 Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· Οὐ πολλοστὸν ἂν ἀνοητότερον; μάλιστα μὲν γὰρ ὃ καὶ προσθὲν φησιν, ἀμήχανον δαίμονα ἐκβάλλειν δαίμονα (τὰ γὰρ ἑαυτῷ συγχρωτεῖν ἔθος, " οὐκ ἀναλύειν ἐκεῖνος) αὐτὸς δὲ οὐχὶ δαίμονας ἐξέβαλε μόνον, ἀλλὰ καὶ λεπρεῖς ἐκάθηρε καὶ νεκροὺς ἤγειρε, καὶ θαλάττην ἐχαλίνου, καὶ ἁμαρτήματα ἔλυε, καὶ βασιλείαν ἐκήρυττε, καὶ τὸν πατέρα προσῆγε· ἅπερ δῆτα ἀνύελειτό ποτε δαίμων, ὅτ' ἂν δυνηθείη ποτὲ ἐργάσασθαι. Καὶ γὰρ δαίμονες εἰδώλοις προσάγουσι, καὶ Θεοῦ ἀπάγουσι, καὶ τῇ μιαρᾷ ζωῇ ἀπίστειν πείθουσιν· ὁ δαίμων ὑβριζόμενος οὐκ ἐνεργεῖ, ὅπου γε καὶ μὴ ὑβριζόμενος βλάπτει τοὺς θεραπεύοντας αὐτὸν καὶ τιμῶντας. αὐτὸς δὲ τοὐναντίον ποιεῖ. μετὰ γὰρ τὰς ὕβρεις τοὺς τε καὶ λοιδορίας

35 Περιῆγε, φησί, τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν *. Καὶ ὁ μόνον αὐτοῦ οὐκ ἐκόλασεν ἀναισθητοῦντας, ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῶς ἐπετίμησεν· ὁμοῦ τε τὴν ῥᾳστώνην ἐπιδεικνύμενος, καὶ ταύτην τὴν κακηγορίαν ἐλέγχων· ὁμοῦ τε βουλόμενος πολλὰ τῶν ἐξῆς σημείων πλείονα προδεῖξαι τὴν ἀπόδειξιν, καὶ τότε καὶ ἀπὸ τῶν λόγων ἔλεγχον ἐπάγων. περιῆγε τοίνυν καὶ ἐν πόλεσι, καὶ ἐν κώμαις, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, παιδεύων ἡμᾶς ὅπως ἀμείβεσθαι τοὺς κακηγόρους, οὐ κακηγορίαις ἑτέραις, ἀλλ' εὐεργεσίαις μείζοσιν. Εἰ γὰρ μὴ δι' ἀνθρώπους, ἀλλὰ διὰ αὐτὸν Θεὸν εὐεργετεῖς τοὺς ὁμοδούλους, ὅσα ἂν ποιῇσι, μὴ ἀποχῆς εὐεργετῶν, ἵνα μείζων ὁ μισθὸς ᾖ. ὡς ὅγε μετὰ τὴν κακηγορίαν ἀφισάμενος τῆς εὐεργεσίας, δείκνυσιν ὅτι διὰ Χριστὸν ἐκείνων ἔπαυσεν, ἀλλ' οὐ διὰ Θεὸν τῆς τοιαύτης ὑπολαμβάνεται ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς παιδεύων ἡμᾶς ὅτι δεῖ ἀγαθότητος μόνης ὑπὲρ τοῦτο " ἥκει, οὐ μόνον οὐκ ἀπέρριψε πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν τοὺς κακηγοροῦντας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πρὸς ἐκείνους ἠπείγετο, δύο τὰ μέγιστα αὐτοῖς χαρίζων ἀγαθά· ἓν μέν, τῆς βασιλείας τὸ εὐαγγέλιον· ἕτερον δέ, τὴν πόλιν τῶν νοσημάτων διόρθωσιν. καὶ οὐδὲ πόλιν πρεσβεύσας, οὐδὲ κώμην παρέπεμψεν, ἀλλὰ πόλιν ἐπὶ πόλιν τόπον καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἴσατο, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους πρὸς τοιούτου ὑπεδείκνυτο.

36 Ἰδὼν γὰρ, φησί, τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν " ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

37 Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

38 Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἵνα ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Ὁρᾷς πάλιν τὸ ἀκατάσχετον. ἵνα γὰρ μὴ ἄπορος πρὸς ἑαυτὸν ὑποσύρηται, ἐκπέμπει τοὺς μαθητάς. διὰ τοῦτο δὲ οὐ μόνον, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς καὶ παιδεύσῃ, καθάπερ ἐν ἅλωνι παλαίστρᾳ, τῇ Παλαιστίνῃ μελετήσαντας, ὥστε πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῆς οἰκουμένης ἀποδύσασθαι. διὰ δὲ τοῦτο καὶ μείζονα τὰ γυμνάσια τῶν ἀγώνων πήρωσι, [καὶ] ὅσον εἰς τὸν αὐτὸν ἦκεν ἀρε-

χ. ἐκεῖνοι

χ. ὁ καταλύειν

* ἐν τῷ λαῷ.

χ. ἦλθε,

χ. ἐκλελυμένοι

ΤΙ δήποτε πρὸς ἔλκει αὐτὸν κελεύοντας; πάλιν ἐνταῦθα παιδεύων ἡμᾶς τοῦ μὴ δοξάζειν τοὺς πολλοὺς διωρθοῦτο δόξαν. ὅπου γὰρ πλησίον ἐστὶν ἡ οἰκία, ἄγει αὐτὸν ἐκεῖ, κατ' ἰδίαν θεραπεύσων. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καὶ παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν. ἡ μὲν γὰρ αὐτὴ τῶν Ἰουδαίων κατηγορία, ὅταν μὴ, τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῖς ἐκκεκομμένων, ἐξ ἀκοῆς μόνης τοῦ πίστιν δέχωνται· ἐκεῖνοι δὲ θεωρηθέντες τὰ θαύματα, καὶ τοῦ ὄψιν μαρτυρεῖσαν τοῖς γινομένοις ἔχοντες, τὰ ἐναντία πρᾶττα ποιοῦσιν. ὅρα δὲ αὐτῶν καὶ τὴν προθυμίαν, καὶ ἀπὸ τῆς κραυγῆς, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐντεύξεως. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς προσῆλθον, ἀλλὰ μεγάλα βοῶντες, καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ Ὃ ἐλέησον προσδοκώμενοι· ἢ δὲ ἐλεον Δαβὶδ ἐκάλεσεν, ὅπου γε τὸ ὄνομα τιμῆς ἐκείνης ἐδόκει. πολλαχοῦ δὲ καὶ ⓜ προσῆκται τοῦτο βασιλέας, ὡς ἐβούλοντο τιμᾶν καὶ μεγάλως ἀποφαίνειν, ὥτως ἐκάλεσεν. καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδὲν πρότερον ἐρώτησιν προσάγει. πολλαχοῦ γὰρ ἐποίουν ἱκετευόμενος ἰᾶσθαι, ἵνα μή τις νομίσῃ δόξης φιλοτιμίαν αὐτὸν τοῖς θαύμασιν ὑποπτεῦσαι. ὃ οὐ μόνον τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ δείξῃ ὅτι καὶ ἄξιοι ἦσαν θεραπείας· καὶ ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι εἰ ἐλεεῖν μόνοι ἔσωζε, πῶς σώζεσθαι ἔδει. ἔχει γὰρ ἄνια καὶ ἡ φιλανθρωπία λόγον, ⓜ ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν σωζομένων. ἡ δὲ ταῦτα οὐ μόνον τοῦ πίστιν αὐτοῦ ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ὅπου εἶπον, ἐάν δαβὶδ, δύναμαι ἀφ' ὑμῶν ὅτι τοῦτο ποιῆσαι; οὐκ εἶπεν, ὅτι πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; ⓜ πατέρα μου, ὅτι δύναμαι βοηθῆσαι· ἀλλ' ὅτι ἐγὼ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. Τί οὖν ἐνθένδε; ναὶ Κύριε. οὐκ ἔτι Δαβὶδ μὲν αὐτὸν καλοῦσιν, ἀλλ' ὑψηλότερα δύνασθαι, καὶ τοῦ δεσποτείου ὁμολογοῦσι. καὶ τότε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἅπτεται τοῦ χείρα, λέγων· καὶ τοῦ πίστιν ὑμῶν γινηθήτω ὑμῖν. ποίᾳ δὲ τοῦτο τοῦ πίστιν αὐτῶν ῥώννυς, καὶ δεικνὺς μείζονας εἰσάγων καταρθώματος, καὶ μαρτυρῶν ὅτι οὐ κολακείας τὰ ῥήματα ἦν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀνοιχθήτωσαν ὑμῶν ⓜ ὀφθαλμοί, ἀλλὰ καὶ τοῦ πίστιν ὑμῶν γινηθήτω ὑμῖν· ὃ πολλοῖς τῶν προστελθόντων λέγει, προσ τῆς τῶν σωμάτων ἰατρείας τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ πίστιν προθυμοτέρους ποιῆσαι, ὥστε δι' ἐκείνους εὐδοκιμωτέρους ποιῆσαι, καὶ ἑτέρους εὐσυνδιαιτήτους καταισχυνθῆναι. ὕτω καὶ ὅτι τῶν θαλυπτικόν. καὶ γὰρ προσ τῶν σφίγξαι τὸ σῶμα, τοῦ ψυχοῦ ἀνίσχει χειμῶνι, λέγων· θάρσει, τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. καὶ τὸ χεῖρον ἀπαίρησας κατέχε, καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης ἐδίδαξεν αὐτοῦ ⓜ ἐργάτου· καὶ ὅτι τὸ ἑκατοντάρχου ὁμοίως ἐποίησε, τῇ πίστει τὸ πρῶτον ὑπερέβαλε· καὶ τὸν μαθητὴν ἀπαλλάττων τοῦ χειμῶνος τῆς θαλάσσης, τῆς ὀλιγοπιστίας προτέρου ἀπήλλαττεν. ὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. ἤδει μὲν γὰρ τὸ προσ τῆς ἐκείνων φωνῆς αὐτὸς τὰ ἀπόῤῥητα τῆς θεότητος· ἵνα δὲ καὶ ἕτερους εἰς ⓜ αὐτὸν ζῆλον ἀγάγῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις καταδήλους αὐτοὺς ποιῇ, διὰ τὸ τέλους τῆς ἰατρείας τοῦ χρυσομιγοῦ αὐτῷ πίστιν δυσκηρύττων. Εἶτα μετὰ τοῦ ἰατρείαν κελεύει μηδενὶ εἰπεῖν· καὶ οὐχ ἁπλῶς κελεύει, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος.

Ἐνεβριμήσατο γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω. 31 Οἱ δὲ ἐξελθόντες, διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. Οὐ μοῦ ἐβούλοντο ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἐβλάπτοντο κήρυκες καὶ διαπελίζειν· καὶ κελευόμενοι κρύπτειν τὸ μεγαλεῖον, οὐκ ἐβούλοντο. Εἰ δὲ ὀργῆς φάσκει λέγων· ἄπελθε, καὶ σιγησον τοῦ δόξαν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστιν ἐναντίον ἐκεῖνο τούτῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαῖνον. παιδεύει γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς μὲν ἑαυτῶν μηδὲν λέγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους ἡμᾶς ἐγκωμιάζειν κωλύειν· εἰ δὲ εἰς ⓜ Θεὸν ἡ δόξα ἀναφέρεται, μὴ μόνον μὴ κωλύῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπιτάττειν τοῦτο ποιῇ. ἀναφέρεσθαι.

32 Τούτων ἀπελθόντων, προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

Οὐ

σθ ὃ παιδίον μ̄ πλείονος δόξης. καὶ εἰ μὴ ἀνθρωπος ἀπῆλθεν, ἔση σὺ τῆς κακίας (ὑ-
κ. -σι τ̄ δὲ γὰρ δι' εἰ μεταβολῆς ὅλου ὁ Θεὸς ἤδει," παρεσκεύασεν" δι' τῆς μετανοίας) εἰ ὁ δί-
καιος ὢν κατέλυσεν, οὐκ ἀσφαλείᾳ σὺ ἀγαθὰ κεκλη̄) · ὅτι δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι φιλοστορ-
γίας σὺ σὺ δάκρυα, ἀλλὰ πάντες ἀλογίστου. ἐπεὶ εἰ ⓦ ἀπελπίστα ἐφίλεις, χαίρειν ἔδει καὶ
5 εὐφραίνεσθαι, ὅτι τῶν π̄ὸ ὧν ἀπηλλάγη κυμ̄. τί γὰρ ὃ πλέον, εἰπέ μοι; τί ὁ ξέ-
νον καὶ καινόν; ἡ χὶ τὰ αὐτὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρῶμεν αἰσχυλούμενα; ἡμέρα καὶ νύξ, νὺξ καὶ
κ. ὁρᾷν ἡμέρα· χειμὼν καὶ θέρος, θέρος καὶ χειμών, ⓒ πλέον οὐδέν. καὶ ταῦτα μὲ ἀεὶ τὰ αὐτά, τὰ δὲ
κακὰ ξένα ⓒ καινότερα. ταῦτα οὖν αὐτὸν" δύτλειν καθ' ἑκάστην ἐβούλου τὸν ἡμέραν, καὶ
μόνον σὺ ζῆν, καὶ νοσεῖν, ⓒ πεινᾶν, καὶ δεδοικέναι, καὶ πένεσθαι· καὶ τὰ μὲν ὑπομένειν τὴν δειλίαν,
10 τὰ δὲ μήποτε ὑπομείνῃ φοβεῖσθαι; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο δι' ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι τὸ μακρὸν τοῦτο
κ. τῦτο χά- δίκαπλέοντα πέλαγος, δυνατὸν ἦν ἀγυμίας καὶ φοβερὸν δὲν ⓒ τ̄ ἄλλων ἀπηλλάχθαι τ̄ τοι-
χεῖνο ούτων. μ̄ ὃ" τούτων λογίζου, ὅτι οὐκ ἀθάνατον ἔτικες, καὶ ὅτι εἰ μὴ νῦν ἐτελεύτησε,
μικρὸν ὕστερον αὖ τῦτο ὑπέμενεν. ἀλλ' οὐκ ἐπλήσθης αὐτῦ; ἀλλὰ ἀπόλαυσον πόντως
ἐκεῖ. ἀλλὰ καὶ σὺ ζῶν ὅπου μεῖς ὁρᾷς; καὶ τί τὸ κωλύον; ἔξεστι γὰρ καὶ σὺ ταῦτα, ἐὰν νήφῃς.
15 ἡ γὰρ ἐλπὶς τῶν μηδέντων ὄφελος φαυερωτέρα. σὺ ὃ εἰ μὲν σὺ βασιλείοις ἦν, οὐκ ἂν ποτε
κ. ἐπιζήτ. αὐτὸν" ἐζήτησας ἰδεῖν, ἀκούσας εὐδοκιμοῦντα· νῦν δὲ τὰ πολλῷ βᾶτον ὁρῶσα ἀποδιδη-
μηκότα ὑπὲρ ὀλίγου χρόνου μακροψυχεῖς, καὶ ταῦτα ἔχουσα αὐτὸ ἐκείνου ⓦ ζωοποιοῦν-
τα; ἀλλ' οὐκ ἔχεις αὐδρα; ἀλλ' ἔχεις τὸν ἄμωμον, ⓦ πατέρα τ̄ ὀρφανῶν καὶ κριτὴν τ̄
κ. χήρων χηρῶν. ἀκουσον καὶ Παύλου ταύτην μακαρίζοντος τὴν" χηρεύσαν καὶ λέγοντος· Η ὃ ὄν-
20 τως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπισεν ὅτι Κύριον. καὶ γὰρ εὐδοκιμωτέρα ἡ τοιαύτη φανεῖται, α. Τιμ. ε. ε.
πλείονα ὑπὲρ ἀνθρωπίνην ἐλπὶν τὸν ὑπομονήν. μὴ τοίνυν θρηνεῖ ὑπὲρ οὗ τεθνεῶσα, ὑπὲρ
κ. ὃ, ὃ μᾶλλον ἀπρεπές. καὶ γὰρ ἀπέδωκας τὸν θεὸν ἀκαταθήκην, " εἰ, ὅπερ ἐπιστεύθης,
κ. σῶσαι φ̄. μηκέτι φθονήσῃς ἀπολειφθέντα τὸ λίμμα ἀποθεμένη θησαυρῷ. εἰ
ὃ καὶ μάλιστα τῆς μὲν πρώην βίος, ἧς ἡ μέλλουσα ζωή, καὶ ὅτι σκιᾶς μὲν ὄρεξις καὶ σκιά,
25 τὰ δὲ ἐκεῖ πόντα ἀκίνητα καὶ ἀθάνατα, οὐ δέπου λοιπὸν ἑτέρων λόγων. νῦν μὲν γὰρ πάσης
τὸ παιδίον ἀπήλλαχε μεταβολῆς· σὺ δὲ ὢν, ἴσως μὲν χρηστός, ἴσως δὲ οὐ τοιοῦτος ἔμβυσε
αὖ. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσοι τὸν ἑαυτῶν ἀποκηρύττουσι παῖδας; ὅσοι τῶν ἀποκηρυττομένων χεῖρας οὐ-
δὲν αἰσχύνονται) οἵοι κατέχειν; ταῦτ' οὖν ἄπαντα λογιζόμενοι φιλοσοφῶμεν. ὕτω γὰρ
καὶ τῷ τετελευτηκότι χαριούμεθα, καὶ τῶν θεῶν πολλῶν ἀπολαύσομεν τ̄ ἐπαίνων,
30 καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ τὸν μεγάλων τῆς ὑπομονῆς ἀπολαυόμεθα μισθοὺς, καὶ τῶν αἰωνίων
ὑπιτυχόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̄ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τὸν αἰῶνας τ̄ αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. λβ. 27 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΙ ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΩ ΙΗΣΟΥ,
35 ἠκολούθησαν [αὐτῷ] δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡ-
μᾶς, υἱὲ Δαβίδ. 28 Ελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλ-
θον αὐτῷ ⓓ [δύο] τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς [ὁ Ιησῦς·] πιστεύετε ὅτι δύνα-
μαι τῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ Κύριε. 29 Τότε ἥψατο
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν·
40 30 Καὶ ἠνεῴχθησαν αὐτῶν ⓓ ὀφθαλμοί.

πνϑυμητικὸς, ἢ φαυδρὰ λαμπάδες, ⸂καὶ μετάγασις πρὸς τὸ ϑεῖον. τί τοίνυν χαπνίζομένης τὸν ἀπελθόντα; ἵνα τοῦ δακνϑάζεις τὰς ἄλλας διδάξεσθαι δύνατον ἢ τρέμειν; τί ποιῆς πολλοὺς κατηγορῇ τοῦ Θεοῦ, ὡς μεγάλα ἐργασαμένου δεινά; μᾶλλον ὦ τί μὴ ζῶντα πείσῃς καλῆς, ἢ τοῦ δακαλῆς ἱερέας δύξασθαι; ἵνα ⸀εἰς ἀνάπαυσιν ἀπέλθῃ, φησὶν, ὁ τετελευτηκὼς, ἵνα ἵλεω σχῇ τὸν δικαστήν. ⸂γὰρ τοῦτο οὖν ὁρίως καὶ ὁλοκλήρως; σκοπῶ᾽ σαυτῷ 5 χ. αὐτῷ
μάχῃ ἢ πολεμεῖς, ⸂γὰρ ὧν ⸀εἰς λιμένας ἀπῆλθεν ἐκεῖνος, χειμῶνας αὐτῷ κατασκευάζων. ἢ τί πάθω, φησί; τοιοῦτον ἡ φύσις. οὐκ ἔστι φύσεως ὃ ἔγκλημα, οὐδὲ τῆς τοῦ σώματος ἀκηλησίας· ἀλλ᾽ ἡμεῖς ⓐ πάντα δύνω ἢ κάτω τοιοῦτοι ἐσμεν ⓐ καταμαλακιζόμενοι, ἢ τῷ οἰκείῳ σώματι δουλεύοντες ἀνῃρείᾳ, ἢ τοὺς ἀπίστους χείρους ποιοῦντες. πῶς γὰρ ἑτέρῳ σοὶ ἀθανασίας ⸂παλεξόμεθα; πῶς πείσομεν τὸν ἐθνικὸν, ὅταν μᾶλλον ⸀εἰσὶν τὸν 10
θάνατον φοβούμενα ἢ φεύγομεν; πολλοὶ γοῦν τῶν ἕλλησι, κἂν τοῖς οὐδὲν τοῦ ἀθανασίας εἰδότες, ἐξεφώνησαν τὴν παίδων αὐλῶν ἀπελθόντων, ἢ λυχνοκαιστῶν ἐφάνητο, ἵνα τὴν πρεῦσαν καρπώσων) δόξαν· σὺ ὃ οὐδὲ ὅλως τοῦ μέλλουσαν παύῃ χωμαρίζόμενος καὶ χαπόμενος. ἀλλὰ κληρονόμον οὐκ ἔχεις, οὐδὲ ὅλως δόχοι τῶν ὄντων; ἢ τί μᾶλλον ἐβούλου, τῶν σῶν αὐτὸν εἶ) κληρονόμον, ἢ τῶν οὐρανῶν; ἢ ὃ ἐπεζύμεις, τὰ ἀπολλύμενα αὐτ᾽ ⸂λαβέσθαι, ἃ ⸀εἰ μαρὸν ὕστερον ἀφίεται ἔλυσεν, ἢ τὰ μένοντα ἢ αἰώνια; οὐκ ἔχεις κληρονόμον αὐτ᾽, ἀλλ᾽ αὐτὸ σὺ ἔχει αὐτ᾽ ὁ Θεός· οὐκ ἐβούλετο ταῦν ἀδελφῶν τὴν ἰδίων συγκληρονόμος, ἀλλ᾽ ἐβούλετο τῷ Χριστοῦ. ἢ τίνι, φησὶ, τὰ ἱμάτια; ἵνι τὰ οἰκήματα; ἵνι τὰ ὑδράποδα ἢ τὰς ἀγρούς κατὰ λιμπάνομεν; αὐτὰ πάλιν, ἢ ἀσφαλέστερον, ἢ ⸀εἰ ἔζη. ὃ γὰ κωλύον ὑδέν. ⸀εἰ γὰ [ἢ] βαρέαροι συγκαταβαίνουσι τοῖς ἀπιβοῦσι τὰ ὄντα, πολλῷ μᾶλλόν σε 20
ζωοποιεῖσθαι ὡς τετελευτηκότι δίκαιον τὰ αὐτά· οὐχ ἵνα τόφερα βλέπται, καθάπερ ἐκεῖνα, ἀλλ᾽ ἵνα πλείονα τούτῳ ⸂βάλῃ δίξαι ⸀εἰ μὴ ἀμάρτωλὸς ἀπῆλθεν, ἵνα τὰ ἀμαρτήματα λύσῃ· ⸀εἰ ὃ δίκαιος, ἵνα ⸂βοηθείᾳ βλέπται μισθοῦ καὶ ἀντιδότεως. ἀλλ᾽ ἰδεῖν αὐτὸν ὀπῃγμεῖς; οὐκοῦν τ᾽ αὐτ᾽ αὐτῷ βίου βίου, ἢ ταχέως ἀπολῇ τὴν ἱερὰν ἐκείνου ὄψιν. μὴ ὃ τούτων κἀκεῖνο λογίζου, ὅτι καὶ ἡμῶν μὴ ἀκούσης, ὦ χρόνῳ πάντως πειαθήσῃ. ἀλλ᾽ 25 χ. πεισθήσῃ.
οὐδὲὶς τότε σοι ὁ μισθὸς (τὸ γὰρ πλῆθος τὴν ἡμερῶν ⸂ζῆν ἢ ⸂βραμβία) δὲ ὃ νῦν βλεπόμενος φιλοσοφῶν, δύο χερδήσεις τὰ μέγιστα· ἢ σαυτὸν τὴν ἐν μέσῳ κακῶν ἀπαλλάξεις, καὶ ⸂βοηθὸ τοῦ Θεοῦ λαμπρότερον αἰσθήσῃ τὸν τέφανον. ἢ γὰ ἐλεημοσύνης ἢ τὴν ἄλλων πολλῷ μείζον, ὃ πράως συμφορὰν ἐνεγκεῖν. ἐνόησον ὅτι ἢ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπέθανε· ⸀εἰ ἐκεῖνος μὲ ὀφειλέτης, σὺ ὃ ⸂βοηθὸ σαυτόν. ἢ ⸀εἰ πῶν, Εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, ἢ λυπηθεὶς ἢ ἀγωνιάσας, ὅμως οὐ παρέδραμε τὴν τελευτὴν, ἀλλὰ ἢ μὴ πολλῆς αὐτὴν ⸂ἐπέσχε τῆς πραγῳδίας. ὑδὲ γὰ ἁπλῶς θάνατον ⸂ἐμέμνεν, ἀλλὰ τ᾽ αἰσχύνην· ἢ τοῦ θανάτου μάστιγας, ἢ τῶν μαστίγων ὀνείδη ἢ σκώμματα ἢ λοιδορίας, ὅτε παιδούων πάντα φέρει γυναῖος. ἀλλ᾽ ὅμως ἀποθανὼν καὶ ὃ σῶμα ἀπαθὲς μένος, πάλιν αὖθ᾽ ὑπέλαβε μὴ μείζονος δόξης, καὶ ⸀εἰ ζῶντά σοι χρησάς ⸂ἐποτείνων ἐλπίδας. ζῶντα ⸀εἰ μὴ μῶδος, μὴ ὀφίλει· ζῶντα ⸀εἰ πιστὰ νομίζεις εἶ), μὴ δάκρυε· εἰ ὃ δακρύεις, πῶς δυνήσῃ πεῖσαι τοὺς ἕλληνας ὅτι πιστεύεις; ἀλλὰ ἢ ὕπως ἀφόρητον ἔτι σοι φαίνε) ὃ συμβεβηκὸς; οὐκοῦν διὰ αὐτὸ τοῦτο ὐκ ἄξιον ἐκείνου ὀφίλεσθαι. πολλῶν γὰ τοιούτων ἀπηλλαγὴ συμφορῶν ἐκέφνος. μὴ τοίνυν αὐτῷ φθόνει μηδὲ βάσκαινε. ὃ γὰ ⸂ἑαυτῷ μᾶλλον θάνατον αἰτεῖν ὀφείλει τὴν ἄνωθεν αὐτὸ τελευτὴν, ⸂πενθεῖν ὃ ἐκέφνον ὅτι μὴ ἔζη, ἵνα πολλὰ ⸂ἐπομείνῃ τοιαῦτα, φθονεροῦντος μᾶλλόν ὅστι ἢ βασκαίνοντος. μὴ δὴ τοῦτο ἐννόει, ὅτι οὐκ ἔτι ἐπέμενεν εἰς τὸν οἰκεῖον, ἀλλ᾽ ὅτι ἢ αὐτὸς ἀπελθὼν μακρὸν ὕστερον ⸂ἐκείνου. μὴ τοῦτο λογίζου ὅτι οὐκ ἔτι ἐπανέρχε) σὺ δὲ ὦ· ἀλλ᾽ ὅτι οὐδὲ αὐτὰ ζῶντα τὰ ὁρώμενα μένει ⸂διαῦτα, ἀλλὰ ἢ ζῶντα μεταχηματίζε). ἢ γὰ ἢ οὐρανὸς ἢ γῆ ⸀εἰ θάλαττα ἢ πάντα ⸂μεθαρμόζε), ἢ ⸂τότε ἀπολῇ τὴν σὺ

Ματθ. κς. λθ. Λκκ. κβ. μβ.

χ. αὐτὸν μὲ θανόντα ἀλλὰν δὲ χ. μεθορμίζεται, χ. τότε ταῦτα ἀπολήψεται σου

γιόμθον. καὶ ὅπῃ τῷ Λαζάρῳ φησί· ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ἵνα ⓐ Εἰπόντες, Ερχου καὶ Ιωαν. ια. λθ.
ἴδε, καὶ ὅτι ὄζῃ, τεταρταῖος γάρ ἐστι, μηκέτι ἀπιστεῖν ἔχωσιν ὅτι νεκρὸν ἀνέστησεν. ἰδὼν τοίνυν
ἃ κύμβαλα καὶ τὰς ὄχλους, ὀξήναθε ἀπομάξας, καὶ πρότερον τῶν γραπέων θαυματουργεῖ· οὐχ
ἑτέραν ἐπεισάγων ψυχὴν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ὀξηθυμοῦσαν ἐπομάγων, καὶ ὥσπερ ἐξ ὕπνου διε-
γείρων. κατέχει ὁ τῆς χειρὸς πληροφορῶν τὰς ἐρωτήσεις, ὥστε πεποιθοποίησαι διὰ τῆς
χ. μειζόνως ὄψεως τὴν πίστιν τῆς ἀναστάσεως. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ ἔλεγεν, ὀπίθες τὴν χεῖρα· αὐτὸς δὲ" π
πλέον ποιεῖ. οὐ γὰρ ὀπισθήσιν, ἀλλὰ καὶ καταχὼν ἀνίησι, δεικνὺς ὅτι πάντα αὐτῷ ἕτοιμα·
καὶ οὐκ ἀνίησι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔσω φθάνει δοὺς, ἵνα μὴ δόξῃ φάντασμα τὸ γε-
γηγερμένον· καὶ οὐκ αὐτὸς δίδωσιν, ἀλλ' ἐκείνοις κελεύει· ὥσπερ καὶ ὅπῃ τῷ Λαζάρῳ λέγει,
λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν, καὶ μετὰ ζῶντα κοινωνοὶ ποιεῖ τῆς τραπέζης. καὶ γὰρ ἀμ-
φότερα ἀεὶ κατασκευάζειν ἔοικε, καὶ τὸ θαυμάτου τὴν ἀπόδειξιν καὶ τῆς ἀναστάσεως μετ' ἀ-
κριβείας ἁπάσης ποιούμενος. σὺ δέ μοι μὴ τὴν ἀνάστασιν σκόπει μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸ ἀγ-
χ. μηδὲν γειλε" μηδενὶ εἰπεῖν, καὶ τοῦτο μάλιστα ὀξὺ πάντων" παιδεύων ὃ ἄτυφον καὶ ἀκενόδοξον
χ. παιδεύν καὶ μετ'" τοῦτο κἀκεῖνο μάθε, ὅτι τὰς κεφαλομένους ἔξω τῆς οἰκίας ἐξέβαλε καὶ ἀναξίους τῆς
χ. τοῦτου
χ. ἵνα μόνης τοιαύτης θεωρίας ἀπέφηνε· καὶ μὴ ἐξέλθῃς μετὰ τῶν αὐλητῶν," ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ Πέτρου
καὶ Ιωάννου καὶ Ιακώβου. εἰ γὰρ τότε ἐξέβαλεν ἐκείνους ἔξω, πολλῷ μᾶλλον ἐκ τῶν. τότε μὲν
γὰρ ὕπνῳ δῆλος ὁ θάνατος ἐῶν ὕπνος νεκρωθείς· τῶν δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἡλίου τοῦτο φανερώτερον.
χ. ἀλλ' ἐμοὶ πάντως, καὶ οὐκ ἠλγηρέ σου ὁ θυγάτριον τῶν; ἀλλὰ πάντως ἑτέρᾳ, ἐκ μετὰ πλείονος τῆς δόξης. ἐκεῖ-
νο μὲν γὰρ ἀνάστασιν πάλιν ἀπέθανεν· ὃ δὲ σὸν ἔσται ἀνάστασις, μηκέτι λοιπὸν ἀθάνατον.

Μηδεὶς τοίνυν κοπιάτω λοιπὸν, μηδὲ θρηνείτω, μηδὲ ὃ κατόρθωμα τοῦ Χριστοῦ ἀφα- ΘΕΙΧΟΝ
χ. σῶν βαλλέτω. ἐκ γὰρ ἐκίνησε ⓐ θάνατον. τί τοίνυν ἔστιν ὃ θρηνῆς; ὕπνος ὁ ἐγκαταστά-
ζοντι, εἶτα ὀδύρῃ καὶ κλαίῃς; τοῦτο γὰρ εἰ καὶ ἕλλησιν ἐποίουν, καταγελᾶν" ἔδει· ὅταν οὖν ὁ πι-
στὸς ἐν τούτοις ἀημιμένῃ, ποία ἀπολογία; πῶς ἔσται συγγνώμη τοιαῦτα ἀσυνταίρουσι, καὶ ζῶντα
μετὰ χρόνον τοσοῦτον, καὶ σαφῆ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξιν; σὺ δὲ ὥσπερ αὐχῆσαι ὃ ἔγκλημα
χ. πάντως, ἀπώδων, καὶ θρηνῳδοὺς ἡμῖν ἄγεις ἑλληνίδας γυναῖκας, ὀξαπίων τὸ" πένθος, καὶ τὴν κάμ-
μινον διελεείρων, ἐκ οὐκ ἀκούεις τοῦ Παύλου λέγοντος· Τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βε- β. Κορ. γ. ιι.
λίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; καὶ παῖδες μὲν ἑλλήνων ⓐ μηδὲν πρὸ ἀναστάσεως εἰ-
δότες, ὅμως θύειν ἠναγκάσθησαν λόγοις πολλαμυθίας λέγοντες, φέρε γυναῖκας. καὶ γὰρ ἀναλῦσαι τὸ
γεγηγερμένον οὐκ ἦν, οὐδὲ διορθώσασθαι τοὺς θρήνους. σὺ δὲ ὁ φιλοσοφώτερα καὶ χρησιότε-
ρα τούτων ἀκούων, οὐκ αἰσχύνῃ μείζονα ἐκείνων ἁμαρτάνων; οὐδὲ γὰρ λέγομεν, φέρε γυναῖ-
κες, ὅπου τὸ γεγηγερμένον ἀναλῦσαι οὐκ ἦν· ἀλλὰ φέρε γυναῖκες· καὶ γὰρ ἀναστήσεται πάν-
των· καθεύδει τὸ παιδίον, οὐ τέθνηκεν· ἡσυχάζει, οὐκ ἀπόλωλεν. ἀνάστασις γὰρ αὖθ' ἁπα-
δέξεται καὶ ζωὴ αἰώνιος, καὶ ἀθανασία καὶ λῆξις ἀγγελική. οὐκ ἀκούεις τοῦ ψαλμοῦ λέγον- ψαλμ. μδ'. ζ.
τος, Ἐπίστρεφον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐεργέτησέ σε; εὐεργετεῖ δὴ ὁ Θε-
ὸς τὸ σῶμα καλῶς, καὶ σὺ θρηνῇς; καὶ τί πλέον αἱ ἐποίησας, εἰ πολέμιος καὶ ἐχθρὸς τοῦ
τετελευτηκότος ἦς; εἰ γὰρ ὤφελον θρηνεῖν, ἔδει ἁπάντων θρηνεῖν. ἐκεῖνος κωλύεσθω· ἐ-
κεῖνος ὀδυράσθω, ὅτι πρὸς τὰ μείζονα ὀδοῦμεν ἀγαθά. τῆς ἐκείνου πονηρίας ἀξία αὐ-
τὴ ἡ οἰμωγή, οὐχὶ σοῦ γε φανοῦσαν μέλλοντος καὶ ἀναπαύεσθαι. καὶ γὰρ λιμοῦ ὄντος ὁ θάνατος.
χ. ὅσων σκόπει γοῦν" πόσων γέμει κακῶν ὁ πρὸ ἐκείνου βίος· σκόπησον" πόσαις αὐτὸς κατηφάσω τὴν πρὸς
χ. ἰσάκις ζωήν. καὶ γὰρ ὅπῃ τὰ χείρονα τὰ ἀπαλλάγματα προῆκε, καὶ ὅτε ἀρχῆς ἦν ἀμικρᾶς σωφεληθῆς
κατάδικη. Ἐν γὰρ λύπαις τέξῃ τέκνα, φησί, καὶ ἐπὶ ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου, Γεν. γ. ιϛ.
Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε. ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν ἐκείνου τοιαύτην ἐρρήθη, ἀλλὰ τοιαυτηρίαν Ιωαν. ιϛ. λγ.
ἄπαν, ὅτι ἀπέδρα ὀδυνῶν, λύπη καὶ στεναγμός· καὶ ὅτι ἀπὸ ἀνάπαυλαν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀ-
ναπαυθήσονται εἰς τοὺς κόλπους Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακώβ· καὶ ὅτι ὁ τυμφὼν ἐκεῖ ἐκ

πνευματικὸς,

τὼ ἐκάλεσεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ τοῦ ἑτέρου φησί, τίς ἐστιν ὁ ἀναμάρτητος μόνος; Εἶτα τῶν Πέτρου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ λεγόντων· ὅπισω σου; ⓐ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἀναμάρτητος μόνος; (ὃ μέγιστον ἐμοὶ σημεῖον τοῦ καὶ σαρκὰ αὐτὸν ἀληθῶς ἀνείληφθαι, καὶ πρώτα τύφοι καταπατεῖν. οὐδὲ γὰρ πόρρωθεν εἶπόντο, ἀλλὰ συνεῖχον πρώτοθεν αὐτόν) αὐτὸς δὲ ἐπέμενε, φησί, λέγων· ὅπι ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δυνάμιν ἐξ ἐμοῦ ἐξελθοῦσαν, τοῦτο τοῖς ἀγνοοῦσιν τὸν ἀκριβούντων παχύτερον ἀποκρινόμενος. ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα καὶ ἐκείνην ἀφ' ἑαυτῆς ὁμολογήσασαν πείσῃ. δεῖ γὰρ τοῦτο οὐδὲ εὐθέως αὐτὴν ἤλεγξεν, ἵνα δείξας ὅτι πρώτα οἶδε σαφῶς, αὐτὸ μᾶλλον πείσῃ πρώτα ἐξειπεῖν, καὶ αὐτὴν ἀναχαρύξῃ τὸ γεγονὸς θαυμάσιον, καὶ μὴ λέγων ὑποπτος εἶ δόξῃ. εἶδες τὸν ἀκριβῆ οἰκονόμον βέλτιόν τοῦ γυναῖκα; οὐ κατέγνω, οὐκ ἐκάτησεν· ἀλλ' ἄχρις τοῖς δακτύλοις ἥψατο μόνον, καὶ ὑστέρα ἐλθοῦσα, τοῦτο πρώτα ἐξεπύθετο ἀπῆλθε. καὶ ἐκεῖνος μὴ ὅλον ἦγε ⓦ ἰᾶσθαι εἰς τὸν οἶκόν, ταύτην δὲ ἦρκεσε καὶ ἀφῆκεν. εἰ γὰρ καὶ τῇ πάθῃ σου σεσωσμένη, ἀλλὰ τῇ πίστει σου ἐπιτερωμένη. σκόπει δὲ πῶς αὐτὸν θαυμάζεται λέγων· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· καίτοι εἰ ὅπισθεν ἔχειν αὐτὸν εἴλκυσεν εἰς τὸ μέσον, οὐκ ἂν οὕτω τοῦτο ἐποίησεν. ἀλλὰ παθοῦσαν ⓦ ἐξομολογήσασαν πιστεύσασαν, ταῦτά φησι, καὶ τὸν γυναῖκα ἀναχαρύξῃ, καὶ οὐκ ἐλάττω τῆς τοῦ σώματος ὑγείας ἔδωκε τὴν ψυχὴν τούτων πρότερον αὐτῇ τὸν ἡδονὸν καὶ τὸν ὠφέλειαν. ὅτι γὰρ ἐκείνην δοξάσαι βουλόμενος, ταῦτα ἐποίει, καὶ ἑτέρωσις διορθῶσαι, ἀλλ' οὐκ ἑαυτὸν ἀποφῆναι λαμπρόν, δῆλον ἐντεῦθεν. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁμοίως ἔμιγεν εἰ θαυμαστὸς καὶ τούτου χωρεῖς (οὐδὲν γὰρ τὰς νηφάδας αὐτὸν ἐπέρρᾳ τὰ θαύματα· καὶ πολλῷ τούτων μείζονα δὲ εἰργάσατο καὶ ποιήσειν ἔμελλεν) ἡ δὲ γυνή, εἰ μὴ τοῦτο ἔπαθε, λαθοῦσα δὲν ἀπῆλθε, τὸν μεγάλων τούτων ἀπεστερημένη ἐπαίνων. διὰ τοῦτο αὐτὴν εἰς μέσον ἀγαγὼν ἐξεκήρυξε, καὶ ὃ δεῖ ἐδέδαλε (καὶ γὰρ τεθνηκυῖα, φησί) καὶ θαῤῥεῖν αὐτὴν παρεσκεύασε, καὶ μετὰ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος καὶ ἑτέρα αὐτῇ δέδωκεν ἐφόδια, εἰ πιστεύσει, πορεύου εἰς εἰρήνην.

23 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ ⓦ ὄχλον θορυβούμενον,

24 Ἐλεγεν· ἀναχωρεῖτε. οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Καλῶς τὸν ἀρχισυναγώγων τὰ τεκμήρια, μετὰ δὲ ἀποθανεῖν αὐλοὶ καὶ κύμβαλα θρηνῶν ἐγείροντες. τί οὖν ὁ Χριστός; τοὺς μὲν ἄλλους ἀπωθεῖται ἐξέβαλε, τοὺς δὲ γεγενημένους εἰσήγαγεν, ὥστε μὴ ἐξεστὶν θαι εἰπεῖν ὅτι ἄλλος ἐθεράπευσε. καὶ τῆς ἀνάστασεως δὲ ἐτέρᾳ τὰ λόγῳ, λέγων, οὐ τέθνηκε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει· καὶ πολλαχοῦ δὲ τοῦτο ποιεῖ. καὶ ὥσπερ ὅτι τῆς θαλάττης ὑπερτιμᾷ τοῖς μαθηταῖς πολλάκις· ὅτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, ⓦ θορύβου ἐνέβαλλει τῆς ἀναισίας τῶν πρόντων, ὁμοῦ καὶ δείκνυς ὅτι βούλεται αὐτῷ τοῦτο πεθηκότας ἐγεῖραι (ὃ δὴ καὶ ὅτι ὁ Λαζάρου πεποίηκε λέγων· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται) καὶ ἅμα παθοῦσαν μὴ δεδιέναι ⓦ θάνατον. οὐ γὰρ εἰ θανάτου αὐτοῖς, ἀλλ' ὕπνου λοιπὸν γεγονέναι. ὅπερ γὰρ καὶ αὐτὸς ἔμελλεν ἀποθνήσκειν, ἐν τοῖς ἑτέρων σώμασι προοιμάζει τοὺς μαθητὰς θαῤῥεῖν καὶ πρᾴως φέρειν τὸν τελευτήν. καὶ γὰρ αὐτὸν προσημαινόμενον λοιπὸν ὕπνος ὁ θάνατος ἦν. διὰ τοῦτο ἐκατεγέλων αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ οὐκ ἠγωνιάκτησεν ἀπιστούμενος, ἐφ' οἷς μαρὸν ὕστερον ἔμελλε θαυματουργεῖν· οὐδὲ ἐπετίμησε τῷ γέλωτι, ἵνα καὶ αὐτὸς, ⓐ αὐλοὶ, καὶ τὰ κύμβαλα, καὶ τὰ ἄλλα πρώτα ἀπόδειξις γένηται τοῦ θανάτου. ὅπερ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ μετὰ τὸ γενέσθαι τὰ θαύματα ἀπιστοῦσιν ἀνθρωποι, προσκαταλαμβάνει ταῖς οἰκείαις ἀποκρίσεσιν αὐλοί· ὃ δὴ καὶ ὅτι τοῦ Λαζάρου γέγονε, καὶ ὅτι τοῦ Μωϋσέως. ⓒ γὰρ Μωϋσῆ φησι· Τί τοῦτο τὸ ὄναρ τῇ χειρί σου; ἵνα, ὅταν ἴδῃ ὄφιν γεγονότα, μὴ ὑποπτεύσῃ ὅτι ῥάβδος ἐστὶ πρότερον, ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀπαμπεχθεὶς φωνῆς, ἐκπλαγῇ τὸ γενόμενον.

Συνέχουσι. Ἐξοδ. δ. c.

χ. λιαν. ζαὶ μόνοι, ϗ οὐδὲ τοῦτος πρώζας, πρωταχοῦ παιδεύων ἡμᾶς τὴν ἀφ' ἑαυτῶν πολλὴν ἀποχρᾶσθαι δόξαν.

20 Καὶ ἰδοὺ γυνή, φησιν, ἡ ῥύσει αἵματος δώδεκα ἔτη ἔχουσα προσῆλθεν ὄπισθεν, ϗ ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

5 21 Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν ἅψωμαι μόνον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

Τίνος ἕνεκεν ὁ μὴ πρόπυσίας αὐτῷ προσῆλθεν; ἠσχύνετο δηλονότι ὁ πάντας, ἀκάθαρτος ἑαυτὸν νομίζουσα. Εἰ γὰρ ἡ ἐν καταμηνίοις οὖσα οὐκ ἐδόκει ἑαυτὴν καθαρὰν, πολλῷ μᾶλλον ἡ τοιαῦτα νοσοῦσα τοῦτο δὴ ἐνόμισε. ϗ γὰρ πολλὴ πρὸς τὸν νόμον ἀκαθαρσία τοῦτο ἑαυτὸν τὸ πάθος ἐνομίζετο. διὰ τοῦτο λάθραιον ϗ κρύπτεται. ἄλλως τε οὐδέπω οὐδὲ αὐτὴ τὴν προσῆκουσαν ϗ ἀπηρτισμένην πρὸς αὐτὸν δόξαν εἶχεν· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐνόμισε λάθραιον. ϗ προφητικῶς προσέρχεται δημοσίᾳ * αὐτὴ ἡ γυνή. Ὃ γὰρ ἤκουσεν ὅτι καὶ γυναῖκας θεραπεύει, καὶ ὅτι ὁπὸ ὄχλου ἀπορρίπτεται τὸ τετελωτηκός. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν μὴ αὐτὸν καλέσας οὐκ ἐτόλμησε, [καίτοιγε θαρροῦσα ὅσα·] ἀλλ' ὅτε δημοσίᾳ προσῆλθε, λάθρᾳ ἅψασθαι μόνου πίστεως τῶν ἱματίων ἤψατο. Οὐδὲ γὰρ ἀμφέβαλεν, οὐδὲ εἶπεν ἐν ἑαυτῇ· ἆρα ἀπαλλαγήσομαι τοῦ νοσήματος; ἆρα οὐκ ἀπαλλαγήσομαι; ἀλλὰ θαρσήσασα πρὸς τῆς ὑγιείας ὅπου προσῆλθεν. ἔλεγε γάρ, φησι, ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. ϗ γὰρ εἶδεν οὐκ ποίας δέξηλθεν οἰκίας, τῆς τῶν τελωνῶν· ϗ τίνες ἦσαν ⓐ ἐπόμβιοι, ἁμαρτωλοὶ ϗ τελῶναι· ϗ ταῦτα πάντα βέλτιον αὐτὴν ἐποίησε. Τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν λαθεῖν, ἀλλ' εἰς μέσον ἄγει ϗ δηλῶν καθίστησι πολλῶν ἕνεκεν. καίτοιγέ τινες τῶν δυναθήτων φασὶ δόξης αὐτὸν ἐρᾶσθαι τοῦτο ποιῶν. Ἀλλὰ πῶς γάρ, φησι, οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν λαθεῖν; τί λέγεις, ὦ μακαρὲ ϗ μακαριστὲ; ὁ κελεύων σιγᾶν, ὁ μυρία πράττων θαύματα, δόξης ἐρᾷ; τίνος οὖν ἕνεκεν εἰς μέσον ἄγει; πρῶτον λύει ὁ Θεὸς τῆς γυναικὸς, ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς ζωοδότου χειρὸς μόνον, καθάπερ κεκλοφᾶσα τὴν δωρεάν, ἐν ἀνωνυμίᾳ ἀπέλθῃ· δεύτερον, αὐτὴν διορθοῦται, ὅπως ἐνόμισε λαθοῦσαν· εἶτα, πᾶσι τὴν πίστιν αὐτῆς ὑποδείκνυται, ὥστε ϗ τοὺς ἄλλους ζηλῶσαι· ϗ τὸ σῶσαι ταύτης πηγὰς τοῦ αἵματος οὐκ ἔλαττον σημεῖον παρέχεται, ὃ δεῖξαι ὅτι πάντα ὑπέσχε). ἔπειτα, ⓦ ἀρχισωμάτων μέλλοντα ἀπιστεῖν, καὶ ταύτην τὸν πόνον ἀφανίσειν, καίτοι ἀπὸ τῆς γυναικός. Ὃ γὰρ ⓐ ἐλθόντες ἔλεγον, μὴ σκύλλε ⓦ διδάσκαλον, ὅτι τέθνηκε τὸ κοράσιον· ϗ ⓐ ἐν τῇ οἰκίᾳ καταγέλων αὐτοῦ εἰπόντος ὅτι καθεύδει, ϗ εἰκὸς ἦν ⓦ πατέρα τοιοῦτον τι πεπονθέναι. διὸ τοῦτο παρορθρυμήσας ταύτην τὴν ἀθένειαν, ἄγει τὸ γυναῖον εἰς μέσον. ὅτι γὰρ τὸ σφόδρα παχυτέραν εἶχεν ἰῶ, ἀκούσασι τί φησι πρὸς αὐτόν· μὴ φοβοῦ, [σὺ] μόνον πίστευε, καὶ σωθήσε). ϗ γὰρ τὸν θάνατον ὑπέτιπτεν ἔρχεσθαι ἐλθεῖν, ϗ τότε παρεγένετο, ὥστε ζωῆς γενέσθαι τὴν ἀναστάσεως τὴν ἀπόδειξιν. διὸ ὅτι ϗ σκληρότερον βαδίζει, ϗ διαλέγεται τῇ γυναικὶ πλείονα, ἵνα συγχωρήσῃ τελευτήσασι ἐκείνῳ, ϗ παρεγένετο τοῖς ταῦτα ἀπαγγέλλουσιν ϗ λέγουσιν, μὴ σκύλλε ⓦ διδάσκαλον. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀκριβούμενος ὑποσημαίνε) λέγων· ὅτι ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἦλθον ⓐ ἀπὸ τῆς οἰκίας λέγοντες· τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε ⓦ διδάσκαλον. ἐβούλετο γὰρ πιστευθῆναι ⓦ θάνατον, ἵνα μὴ ὑποπτευθῇ ἡ ἀνάστασις. ϗ τοῦτο πάντα χοῦ ποιῶ. ὅτε ϗ ὑπὲρ τοῦ Λαζάρου, ϗ μίαν ϗ δευτέραν ϗ τρίτην ἡμέραν ἔμεινε. διὸ δὴ ταῦτα πάντα ἄγει αὐτὴν εἰς μέσον, καὶ φησι·

40 22 Θάρσει, θύγατερ, Ὦ πατὴρ [ϗ] τῷ προφητικῷ ἔλεγε· θάρσει, τέκνον. καὶ γὰρ προεῖδεν ἰῶ ἡ γυνή· διὸ τοῦτό φησι, θάρσει, καὶ θυγατέρα καλῶ. ἡ γὰρ πίστις αὐτὴν θυγατέρα ἐποίησεν. Εἶτα τὸ ἐγκώμιον·

Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Ὁ μὲν Λουκᾶς καὶ πλείονα τούτων ἡμῖν ἕτερα ἀπαγγέλλει Λουκ. η. μθ. περὶ τῆς γυναικός. Ὅτε γὰρ προσῆλθε, φησι, καὶ τὴν ὑγίειαν ἐλάβεν, οὐκ ἐβλέπετο αὐτὴν

χ. πιστοῦτον νοσοῦσα νόσον τοῦτ.

χ. ἐδέπω γὰρ ἦν * διαῤῥοῦσα

Θεὸς ὁ ἐργάζε), καὶ σὺ διορθοῦσαι; ⁊ οὐκ οἶσθας ὅ γεέννης ὁ πῦρ; οὐκ οἶσθας τῆς ψυχῆς τὴν ἐρημίαν; διὰ γὰρ τοῦτο ἡμέλη) σκεῖπι, ὅπως πᾶσα εἰς τὴν σάρκα ἡ σωτηρία κατορθοῦται. καὶ τί λέγω τὴν ψυχήν; καὶ γὰρ αὐτὴ τῇ σαρκὶ ταναντία συμβαίνει ἅπαντα ὧν ἐσωσθάκατε. σκόπει δὲ βούλει καλὴν φαντασίαν; ὅτου σε ἄμορφον δείκνυσι. βούλει ἀρέσαι τῷ ἀνδρί; ὅτου αὐτὸν μᾶλλον λυπεῖ ⁊ οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξω κατηγόρους παρασκευάζει γίνεσθαι. βούλει νέα φαίνεσθαι; ὅτου σε ταχέως εἰς γῆρας ἄγει. βούλει καλλωπίζεσθαι; τοῦτό σε αἰσχύνεσθαι ποιεῖ. καὶ γὰρ τοιαύτη συχνὰς ὁμοτίμους μένει, ἀλλὰ καὶ τὰ θεραπαινίδων τὰς ζωηδίας καὶ τὰ οἰκεῖα σοῦ βδελυσσομένης αἰσχύνεται, καὶ πολλάκις αὐτὴ ἑαυτῇ. ἀλλὰ τί δεῖ ταῦτα λέγειν; τὸ γὰρ πάντων χαλεπώτερον πρᾶγμα ἐστίν, ὅτι τῷ Θεῷ πολεμεῖς, ὅτι σωφρονίζοντι ἀπειθεῖς, ὅτι ζηλοτυπίας ἀπαιτήσεις φλόγας, ὅτι τὰς ὅτι τὸ γέγονε ζηλοῖς πορνευομένας γυναῖκας. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦσα καταγελάσατε τῆς σατανικῆς πομπῆς καὶ τῆς διαβολικῆς πίστεως, καὶ κόσμον τοῦτον ἀφεῖσα (μᾶλλον δὲ τὸν ἀκόσμιον) τὸν κάλλος ἐκεῖνο κατασκευάσατε ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, ὃ καὶ ἀγγέλοις ἐπέρασεν, καὶ Θεῷ πολλὴν, καὶ τοῖς ζῶσιν οἰκοῦσιν ἡδύ, ἵνα καὶ τῆς μελλούσης καὶ τῆς μελλούσης ὄντως τύχητε δόξης. ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὄντως τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κ. παρειδέσας

κ. λογισάμενος

Ομιλ. λα. 18 ΤΑΥΤΑ ΑΥΤΟΥ ΛΑΛΟΥΝΤΟΣ*, ΙΔΟΥ ἄρχων εἰσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσεται. 19 Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

*αὐτοῖς,

Κ Ατέλαβε τοὺς λόγους ὃ ἔρχει, ὥστε πλέον τοῦ Φαρισαίου ἐπισυμιαθῆναι. καὶ γὰρ ὁ ἐλθὼν ἀρχισυναγωγὸς ἦν, καὶ ὁ πένθος δεινόν. καὶ γὰρ μονογενὲς ἦν τὸ παιδίον, καὶ ἐτῶν δώδεκα γεγονὸς, αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγον τὸ ἄνθος· διὸ δὴ μάλιστα καὶ θάττον αὐτὸ ἀνέσπασεν. Εἰ γὰρ ὁ Λουκᾶς λέγει, ὅτι ἦλθον λέγοντες, μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον, τέθνηκε γὰρ, σκληρὸν ἐφοβοῦντο, ὅτι τὸ ἄρτι ἐτελεύτησε, σταζομένου ἔτι ἀπὸ τοῦ κραυγοῦ τῆς ὀδυνηρείας, ἢ αὔξοντος τὸν συμφορῶν. καὶ γὰρ ἔθος τοῖς δεομένοις ἐπαίρειν τὰ λεγόμενα καὶ οἰκεῖα κακά, καὶ πλέον τι τῶν ὄντων λέγειν, ὥστε μᾶλλον ἐπισπάσασθαι τοὺς ἐκβαλουμένους. ὅρα γὰρ αὐτοῦ τὸν παχύτητα. δύο γὰρ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ Χριστοῦ, ⁊ παρακληθέντας αὐτὸν, καὶ τὸν χεῖρα ἐπιθεῖναι, ὅπερ σημεῖον ἦν τοῦ καταλιπεῖν αὐτὸν ἐμπνέουσαν ἔτι. τοῦτο καὶ ὁ Σύρος ἐκεῖνος ὁ Νεεμὰν παρὰ τοῦ προφήτου ἀπῄτει. ἔλεγε γὰρ, ὅτι καὶ ἐξελθόντα, καὶ τὸν χεῖρα ἐπιθήσει αὐτῷ. καὶ γὰρ καὶ "οὕτως δίονται καὶ αἰθιοπῶν παρακλήσεως παχύτεροι διακείμενοι. καὶ ὁ μὲν Μάρκος φησὶν, ὅτι τοὺς πόδας ἔλαβε μαθητοῦ, ⁊ ὁ Λουκᾶς· σὺν γὰρ ἁπλῶς φησι τοὺς μαθητάς. ἵνος οὖν ἔνεκεν παρὰ Ματθαῖον δὲ προσελήφθη, καὶ τοῦτο παρακλήσεως; εἰς πλείονα αὐτὸν ὑπομιμνήσκων ἐμελλον, καὶ διὰ τὸ ἀτελέστερον ἔτι διακεῖσθαι. διὰ γὰρ τοῦτο ἐκείνους τιμᾷ, ἵνα ὦσι κατ' ἐκείνους γνώριμοι. τοῦτο γὰρ ἦκεν τέως τὸ κτῆμα τοῦ αἱμορροούσαν ἰδεῖν, καὶ τὸ παπίζη τιμηθῆναι καὶ "κοινωνίαν ἀλλήλων. αἰσχύνεσθαι γὰρ ἠκολούθησεν πολλοί, ὡς ὅτι θαύματι μεγάλῳ, καὶ διὰ τὸ προσώπου τὸ θαυμαστοῦ, καὶ ὅτι πλείονες παχύτεροι διακείμενοι, οὐχ ὅτου ψυχῆς ὑπομνήσθη, ὡς σώματος ἰατρείαν ἐζήτουν. καὶ συμφέρει, καὶ μὴ "τοῦ τῶν οἰκείων συνωδυνώμενοι παθῶν, καὶ ὅ τῆς τῶν ἀλλοτρίων διορθώσεως θεατὰ εὐεύδοντες γένεσθαι· λέγω δὲ ἔνεκεν καὶ διδασκαλίας προσηνυμένους ὀλίγοι καὶ πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες ἦσαν τέως. ὁ μὲν Ἐλισσαῖος εἰς τὴν οἰκίαν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ δεῖ μαθη-

κ. αὐτοῦ

κ. ὄψεσι

κ. κοινωνῆσαι

κ. αὐτῷ

τὰ

ρων κατηγορίας, καὶ δίχα τῆς σῆς ψήφου καὶ γνώμης· καὶ λέγε πρὸς αὐτὴν συνεχῶς, ὅτι σοι οὐκ ἔστιν ἐπέρασος [ἡ] ὄψις οὕτω κἀλλωπιζομένη, ἀλλὰ καὶ σφέδρα ἀηδής· καὶ πεῖθε, ὅτι σε μάλιστα τοῦτο λυπεῖ. καὶ μὴ τὴν ζωὴν ψῆφον καὶ τὴν παρ' ἑτέρων δόξαν εἶναι, καὶ λέγε, ὅτι καὶ ζωὴ βδελυρὸς τοῦτο ἀφανίζειν εἴωθεν, ἵνα δὲ πάθος δίκελυς· καὶ μηδὲν
κ. ὧδ 5 μηδέπω πρὸς γέενναν εἴπῃς, μηδὲ πρὸς βασιλείας (εἰκὴ γὰρ ταῦτα ἐρᾷς)· ἀλλὰ πεῖσον αὐτὴν, ὅτι σε τέρπει μᾶλλον γυμνὸν ὑπιδεικνῦσα τοῦ Θεοῦ τὸ ἔργον· ἢ ἣ βασανίζουσα τὴν ὄψιν ἡ κατατείνουσα καὶ κρημνίσασα, ὑδὲ πρὸς τοὺς πολλοὺς φαίνεται καλὴ καὶ εὐειδής. πρότερον ἢ πρὸς τοὺς κρημνοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς πάντων ψήφους τὸ νόσημα ἔκδυσε· καὶ ὅταν τούτοις καλαμαλάξῃς τοὺς λόγους, καὶ ἐκεῖνα πρόσιθι. καὶ ἁπαξ εἴπῃς καὶ μὴ πείσῃς, καὶ
κ. κἂν 10 δεύτερον "καὶ τρίτον" καὶ πολλάκις τὰ αὐτὰ ἐπάναπλον ῥήματα, μὴ ἀποκάμῃς· μὴ μοῦ
κ. κἂν δοκῇ μὴ "ἐπαοιδὰς πινὰς, ἀλλὰ μὴ χειροτονησον· καὶ νῦν μὲν ἀπόστρεφον, νῦν ἢ κολάκευε
κ. ἀπιθείας καὶ θεράπευε. οὐχ ὁρᾷς τοῦ ζωγράφους πόσα ἐξαλείφοντα, πόσα παρεγράφοντα, ἕως ὅταν ὅλον ποιῶσι καλόν; μὴ ῥίψῃ πάλιν ἐκεῖνον χεῖρον. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι σώματος εἰκόνα γράφοντες ζημιοῦνται κέρδος τὴν ἀσυνδοσίαν· "πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς ψυχὴν δεῖ πλάττον-
κ. πολλῷ 15 τας πᾶσαν δὴ εἰς δίκαιον κτῆσιν μεταχειρίζειν; αἰ γὰρ καλῶς τῆς ψυχῆς ταύτης δεῖ πλάσις τὴν "ὄψιν, οὐκ ὄψει τὸ τοῦ σώματος "ἀσχημονοῦν πρόσωπον, οὐδὲ ἡμαγμένα χείλη, οὐδὲ στόμα ἄρκτου αἵματι πεφονευμένου προσοικὸς, ὑδὲ ὀσφρόλωμίας ὀφρῦς ὡς ἀπὸ χύτρας
κ. εἰκόνα, κ. ἀσχημονοῦντος ῥωὸς, ὑδὲ κεκαπνισμένας παρειὰς τοῦ τείχους τὸ τάφου. πάντα γὰρ ταῦτα, ἀσθόλη καὶ τέφρα καὶ κόνις, καὶ ἑσπέρας δυσωδίας γνωρίσματα. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἔλαθον εἰς τοῦτους ἐξ-
20 ενεχθεὶς τοῦ λόγους, καὶ ἐκεῖνα ὧδε διδάσκειν μετ' ὑπεικείας, αὐτὸς εἰς ὀργὴν ἐξεκυλίσθην. σὺ κοινῶ ἐπιμείνωμεν πάλιν πρὸς τὴν ἡμερωτέραν ὧδὴν, καὶ πόνους φέρωμεν τὰ ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν, ἵνα κατορθώσωμεν ὃ βουλόμεθα. οὐχ ὁρᾷς πῶς τὰ παιδία φέροντα κλαίοντα, ὅταν αὐτὰ τῆς θηλῆς ἀπάγῃ βουλώμεθα, καὶ πόνους ὑ-
πομένομεν δι' ἐκεῖνο μόνον, ἵνα αὐτὰ πείσωμεν καταφρονῆσαι τῆς μητέρας τραπέζης; ὅπω
25 δὲ καὶ ταῦτα ποιῶμεν· πόνων ἀνεχώμεθα τῶν ἄλλων, ἵνα τοῦτο κατορθώσωμεν. ὅταν γὰρ τοῦτο διορθωθῇ, εἶτα καὶ ὁ ἕτερον "ὁδῷ ῥᾴδιον, καὶ ὅπερ τὰ χρυσία [πάλιν] ἥξεις, καὶ τῷ
κ. καὶ ὅπως ὁδῷ προσαίτων, καὶ κ. ἄειστος, κ. βίλπτος. κ. Σάρας, ισ. δίκυος αὐτῷ τὸ ἕτερον ὁμοίως ἀγαλεῖν· καὶ ὅπου κῇ μακρὸν ῥυθμίζων τὴν γναθμὸν, ἔσῃ ζωγράφος "κάλλιστος, δοῦλος πιστὸς, γεωργὸς "ἄριστος. μὴ ἢ τοῦτον ἀνάμιμνησκε αὐτὴν καὶ τῶν παλαιῶν γυναικῶν, τῆς "Σάρρας, τῆς Ῥεβέκκας, καὶ τῶν βδελύρων, καὶ τῶν ὁ-
30 μοίων, καὶ "δείκνυε πάσας ὁμοίως σωφρονούσας. καὶ γὰρ Λεία ἡ τοῦ πατριάρχου γυνὴ οὐκ
κ. ποδουμένη ἦσαν βδελυρὸς, οὐκ ἰσάγκαλον τοιοῦτον οὐδὲν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ δυσειδὴς ἦσαν καὶ ἡ σφόδρα "φιλουμένη ὧδὲ τοῦ Ἰακὼβ, ὅτε ἐπεκείσατο τοῦτο, ὅτε τὴν ὄψιν διέφθειρεν,
κ. ἀκαιρίας διαπρᾶττας τὰς χαρακτῆρας, ἀλλ' ἔμενεν "ἀκέραιον διατηροῦσα Ⓦ χαρακτῆρα, καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ ἐλλιμένος τραφεῖσα. σὺ ἢ ἡ πιστὴ, ἡ Ⓦ Χριστὸν ἔχουσα κεφαλὴν, σατανικὸν ἐπεισάγῃς ἡμῖν μοιχόν; καὶ οὐκ
35 ἀναμιμνήσκῃ τοῦ ὕδατος τοῦ ἀνακλύσαντός σε τὴν ὄψιν; τῆς θυσίας τῆς κοσμούσης σου τὰ χείλη; τοῦ αἵματος τοῦ φοινίξαντός σε τὴν γλῶτταν; ἀλλὰ γὰρ ταῦτα πάντα σιωπήσῃς, καὶ μι-
κ. φιλόνεικος κ. ὀπλασεῖν. μνήσεις "φιλόνεικος ἦς, ἀλλὰ τολμήσεις οὐδὲ ἀνέξῃ Ⓦ κοπρίου καὶ τὴν τέφραν σκεύει "ὑπερβαλεῖν. μάθε ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἁρμόσθης, καὶ ἀπόστηθι τῆς ἀκαθαρσίας ταύτης. οὐδὲ γὰρ τέρπεται τοῖς χρώμασι τούτοις, ἀλλ' ἕτερον ὑπιζητεῖ κάλλος, ὃ καὶ σφοδρὸς ὄστιν ἐραστὴς, ὃ σὺ
40 τῇ ψυχῇ λέγω. τοῦτό σοι καὶ ὁ προφήτης ἀσκεῖν σκέλυσε, καὶ ἐπέλεγε· Καὶ ἐπιθυμήσει Ψαλμ. μδ. δ.
ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. μὴ τοίνυν προστιθῶμεν ἀκαθαρσίαν. οὐδὲ γὰρ ἀτελές τι τῶν ἔργων ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ διορθώσεως δεῖται τοῦ παρ' ἡμῶν. οὐδὲ γὰρ εἰ βασιλικὴ τις εἰκὼν μὴ ὃ δυνάσηται προσθεῖναι ὑπεχειρήσειε τὸ πρὸς ἑαυτὸν, ἀσφαλὴς ἡ ὑπεχείρησις [ἔσται,] ἀλλὰ Ⓦ ἔφασαν κινδυνεύσεται κίνδυνον. εἶτα, δυνάμενος μὴ ἐργάζεται, καὶ ὁ προσιὼν

τὰ λαμβάνειν τὰς ἐκ τῆς οἰκουμένης· ἄπιστα, μὴ πολλῆς αὐτοῖς τοσαύτης τὴν ἡμερότητος. ἴσ. ἀπίστοις,

17 Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς.

Εἶδες τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς παλαιᾶς ἐοικότα; τὸ ἱμάτιον; τοὺς ἀσκούς; καὶ γὰρ ὁ Ἱερεμίας τοῦτό φησι· καὶ παλιὸν ἀσκὸν μέμνηται καὶ οἴνου. ὅπου γὰρ τοιαύτης μέθης καὶ τρυφῆς ὁ λόγος καὶ τράπεζης, ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὰ ὑποδείγματα. ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ πλέον τί φησιν, ὅτι καὶ ὁ χρηστὸς γίνεται, ἐὰν ὑπερβάλῃς αὐτὸ τοῦ παλαιοῦ. ὁρᾷς ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν γίνεται ὄφελος, ἀλλὰ καὶ πλείων ἡ ζημία; καὶ λέγει μοι ὁ πρότερος, τοσοῦτον φωνῆς ὁ μέλλων· οἶδα, ὅτι χρηστὸς μοί ἐστιν. ἕως δὴ δοῦ τοῦτο γένηται, οὐδὲν αὐτοῖς ὑπιτάττειν χρὴ καὶ βαρύ. ὁ γὰρ τοσοῦτον χρεοῦ ζητῶν, φησί, τοσούτου καὶ ὑφίστατο ἐπιτηδεύματα, οὐδὲ τὸ χρεοῦ καλοῦντος λοιπὸν ἐπιτηδείους θήσει, ἀχρήστους ἐργασάμενος ἅπαντας. τοῦτο οὖν οὐ πάντα οἶνον συμβαίνει, οὐδὲ πάντων ὑποδεχομένους ἀσκούς, ἀλλὰ πολλὰ τὴν ἀκμαίαν τῶν ἐμβαινόντων. ὑπισχνεῖται ἡμᾶς καὶ τὴν αὐτίκα ἐδίδαξε τὸ παπαῖ ῥῆμα, ὃν συνεχῶς τοῖς αὐτοῖς διελέγετο. σφόδρα γὰρ τὴν ἀθυμίαν αὐτῶν πολλὰ ἔλεγε καταδεέστερα τῆς ἀξίας τῆς ἑαυτοῦ. ὅσῳ οὖν καὶ ὁ Ἰωάννης ἐπιδεικνύμενος αὐτὸν εἰρήκει, φησί· Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσι ταῦτα εἶναι μόνα ἃ εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ μείζονα φθονεῖσθαι, τὴν ἀθυμίαν αὐτῶν εἰς τὸ μέσον τέθηκεν, ἐπαγγειλάμενος, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἅπαντα ἐρεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ἐνταῦθά φησιν· ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅταν ἀπ' ἐμοῦ ἀπέλθῃ ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς πάντα τὰ παρὰ πάντων ἐν τοῖς ἰδιώταις, ἀλλ' ὅσα δυνατὸν καὶ ταχέως καὶ ἐπ' ἐκφανῆ ἄγομεν. εἰ γὰρ ἐπείγῃ καὶ σπεύδεις, διὰ τοῦτο μὴ ἐπείγου, ἵνα μὴ σπεύδῃς. εἰ δὲ ἀμύητά σοι τὰ ἐν ἱερεῖ δοκεῖ εἶναι, ἀπ' αὐτῆς αὐτὸ τῆς πραγματείας μάθε τῆς φύσεως, καὶ ὅτι οὐκ αὐτὸ τοῦτο δυνάμει πᾶσαι· καὶ μυστήρια τὰ ἐν ἱερεῖ ἀκαίρως ἐγκαλούμενα κινεῖται· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι φασιν οἱ ἐγκαλοῦντες ἦσαν, καὶ μαθηταὶ οἱ ἀνευδιάζοντες. ἀλλ' ὅμως ἀδύνατον τοῦτον ἔπεισε Χριστὸν μεταθεῖναι τοῦ δίξυλου, οὐδ' εἶπεν, ἀκμαῖον ὄντα τοῦτον μὴ ποιεῖν καὶ τούτους μὴ ποιεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἄριστος κυβερνήτης οὐ τοῖς ταραττομένοις κύμασιν, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ τέχνῃ προσέχει· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τότε ποιεῖν, ἀκμαῖον ὄντα, καὶ μὴ ποιεῖν ἐᾷ τοὺς χρείους πληγὰς καὶ ἁλμυρίδας καὶ ἁμμοβολίας. ἀπορρήσσεσθαι.

ΗΘΙΚΟΝ Ἅπερ οὖν καὶ ἡμᾶς εἰκὸς ποιεῖν, οὕτω τοῖς οἰκείοις χρώμενα πᾶσι, καὶ γυναῖκα φιλόκοσμον ἔχης, μὴ εἰς ἐπιτηδεύματα κεχηνέτω [καὶ ἀνεπιτηδεύτοις] καὶ πολλῇ τρυφῇ ἁλισκομένην καὶ λάθῃ καὶ αἰσχύνῃ. καίτοιγε οὐκ ἔνι ταῦτα πάντα εἰς γυναῖκα μίαν συμπεσεῖν· πλὴν ἀλλὰ διαπλάσωμεν τῷ λόγῳ τοι αὐτὴν γυναῖκα. τί οὖν ὅτι γυναῖκά, φησι, καὶ οὐχὶ ἄνδρα διαπλάττεις; εἰσὶ καὶ ἄνδρες ταύτης χείρους τὸ γυναικός. ἀλλ' ὅτῳ ἀνδράσιν ἡ ἐπιτηδεία ἐγκεχείρισται, διαπλάττομεν τέως, οὐχ ὡς ἐκεῖ τὰ κακίας πλείονα ζητοῦντες, πολλὰ γὰρ καὶ ἀνδράσιν ἔστιν ὑβρίσματα, ἃ καὶ γυναιξὶν οὐκ ἔστιν οἷα, ἀνδροφονίαι, τυμβωρυχίαι, θηριομαχίαι, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. μὴ τοίνυν νομίσητε τὸ τίνος ἡμᾶς ἕξει τελίζοντας ταῦτα ποιεῖν (οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν) ἀλλ' ὅπως χρήσιμον τέως ὑπογράψαι τὴν εἰκόνα. κατοικείσθω τοίνυν ἡμῖν γυνὴ τοιαύτη, καὶ κοσμείσθω πρὸς ἄνδρα αὐτὴ διηρθρωμένη ὁ ἀνήρ. πῶς δὲ αὐτὴ διηρθρώσεται; μὴ πάντα ἀθρόα ὅπως ταῦτα, ἀλλὰ τὰ κουφότερα τοῖς τοιούτοις καὶ οἷς ὁ σφόδρα κατοκνεῖ. ἂν γὰρ ὃ πᾶν ἐπείξῃς αὐτὴ κατορθῶσαι ὃς ἀρχῆς, ὃ πᾶν ἀπώλεσας. μὴ τοίνυν ἀφέλῃς τὰ χρυσία αὐθέως, ἀλλ' ἄφες ἔχειν καὶ ἀφείκεσθαι τέως. δοκεῖ γάρ μοι τὸ ἔλαττον εἶναι κακὸν τῶν ὑπερεμμάτων καὶ τῶν ὑπογραφῶν. τοιγαροῦν τοίνυν σχῆμα ἀναιρείσθω· καὶ μηδὲ σχῆμα φόβῳ καὶ ἀπειλῇ, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ τοσαύτῃ καὶ δι' ἐκ τῆς ἑτέρων

τοὺς γ' οὖν μαθητὰς ἐσκωπτον, μὴ ὑπειληφέναι ἀπαύστως πίνειν τὸν ἀπόντα. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἔστω, σύ, φησιν, ὡς ἐγὼ λέγω τοῦτο ποίει· τί γὰρ οἱ μαθηταὶ τοῦ νηστεύειν ἀφέντες [ταῖς] τοιαύταις τραπέζαις προσέχουσιν; εἶτα, ἵνα μείζω ποιήσωσι τὴν κατηγορίαν, προφάσεις ἑαυτοῖς λύσασι, καὶ τότε τὸν Φαρισαίους, τῇ συγκρίσει τὸ ἔγκλημα αὐξήσας βάλλει. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς, φησί, καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλάκις. καὶ γὰρ [καὶ] ἐνήστευον, οἱ μὲν ἀπὸ Ἰωάννου μαθόντες, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ νόμου. ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔλεγε· Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου. Λευκ. ιη. ιβ.

Τί οὖν [φησιν] ὁ Ἰησοῦς; μὴ δυνάμενοι οἱ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; προσέτι γε μὴ ἐᾶσθαι ἑαυτοὺς σκάλλειν, ἐν ᾧ γὰρ ὁ νυμφίος, τὰ ἀπόρρητα μυστήρια ἀφ' ὧν ὀνομάτων τούτων ἐσκανδάλιζον. καίτοι γε οἶδεν ὅτι πλείω χώρεσι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν· ὅτι οὐκ ἐᾷ τοῦτον ὑμᾶς κύριος, ὥστε τοιαῦτα νομοθετεῖν. Τί γὰρ ὄφελος τῆς νηστείας, ὅταν πονηρίας ᾖ ἡ ἀφορμὴ γέμουσα; ὅταν ἑτέρωσις ἐγκαλῆτε; ὅταν καταιρίπτητε, δοκοῦσι προφέρεσθε ὅτι τὴν ὀφθαλμόν, ἐν πρὸς ὑπόδειξιν πάλιν ποιῆτε; πρὸ γὰρ τούτων ἀπόντων κενοδοξίαν ἐκβάλλειν ἐχρῆν, καὶ τὰ ἄλλα καταρτίζειν ἀπόντα, ἀγάπην, ταπείνωσιν, φιλοσοφίαν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων φησίν, ἀλλὰ μετ' ὑποκρίσεως πάσης· ὁ δύνασθαι οἱ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος, δύο μυρίων ἀνθρώπων αὐτοὺς τὴν Ἰωάννου ῥημάτων, δι' ὧν ἔλεγεν· Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου Ιωαν. γ. κθ. ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· χαρᾶς ὁ παρὼν καιρὸς καὶ εὐφροσύνης· μὴ τοίνυν ἐπείσακτα τὰ σκυθρωπά. καὶ γὰρ σκυθρωπὸν ἡ νηστεία, οὐ τῇ φύσει, ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς ἀσθενέστερον ἔτι διακειμένοις· ὡς τοῖς γε φιλοσόφοις ἐθέλουσι καὶ σφόδρα ἡδὺ τὸ τοιοῦτον καὶ ποθητόν. ὥσπερ γὰρ τοῦ σώματος ὑγιαίνοντος, πολλὴ ἡ εὐφροσύνη· οὕτω τῆς ψυχῆς εὖ διακειμένης, μείζων ἡ ἡδονή. ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν ἐκείνων ταῦτά φησιν. οὕτω δὲ Ησαΐας πρὸς αὐτῆς διαλεγόμενος, παραπείθουσιν ψυχῆς αὐτὸν καλῆς· καὶ Μωϋσῆς ὁμοίως. οὐ μὴν ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐπιστομίζει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθεν λέγων· Ησ. νη. Λρ. λ.

Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι.

Διὰ γὰρ τούτων δείκνυσιν, ὅτι οὐ μαρτυρίας ὁ νομοθέτης ἐστίν, ἀλλ' οἰκονομίας ἕνεκα θαυμαστῆς· ἅμα δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τὸ πάθος προσκαταβάλλεται λόγον, ἐν ταῖς πρὸς ἑτέρους ἀνθρωπολογίαις παιδεύων τοὺς μαθητάς, καὶ γυμνάζων μηδέτερα ἤδη ἐν τοῖς δοκοῦσιν εἶναι σκυθρωποῖς. πρὸς μὲν γὰρ αὐτοὺς ἤδη τοῦτο εἰπεῖν φορτικὸν ἦν καὶ ἐπαχθές, ὅπερ καὶ μὴ ταῦτα λέγειν αὐτοὺς ἐτρύφησε· πρὸς δὲ ἑτέρους λεγόμενον, εὐπαραδεκτότερον τοῖς μαθηταῖς ἐγένετο. ἔπειτα δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ ὑπὲρ τοῦ πάθους Ἰωάννου μέγα φρονῆσαι, καὶ τοῦτο ἐντεῦθεν καταστεῖλαι τὸ φύσημα. Ἀλλὰ μήν τοι πρὸς τῆς δυνάσεως ὕστερον πρὸς τιθησι λόγον· οὐδέπω γὰρ ἦν χαρά. τοῦτο μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἦν, τὸ ἀνθρώπινον νομιζόμενον εἶναι πάσχειν, ἐκεῖνο δὲ ὑπὲρ φύσιν. εἶτα ὅπερ ἐμπροσθεν ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ χειροτονίας αὐτῶν δεῖξαι ἐγκλήμασιν ὕστερον ἐπῆλθον τοῦ μὴ ἁμαρτωλῶν ἑαυτὸν ἐπεῖσε τὸν μυστῶν, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ ἔπαινος τὸ γενόμενον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα βουληθεὶς αὐτοῦ ἀποφῆναι αὐτὸν ὅτι οὐκ οἶδε χαίρεσθαι τοῖς μαθηταῖς, δείκνυσιν ὅτι τὸ ταῦτα λέγειν· οὐκ εἰδότων ὅτι χαίρεσθαι τοῖς ἐπαινοῦσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐγκαλούντων.

16 Οὐδεὶς γὰρ ἐπιβάλλει, φησίν, ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ.

Πάλιν ἀπὸ τῆς κοινῆς ὑποδείγματος κατασκευάζει λόγον. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὕτω γενόμενοι ἱκανοὶ οἱ μαθηταί, ἀλλ' εἰ πολλῆς δέοιτο [τῆς] συγκαταβάσεως· οὕτω διὰ τὸ πνεύματος ἀνεκτὰ ἔσεσθαι. ὅτου γὰρ βάρος ἐπιτεθῇ ἐπὶ μικρῷ· ἐπὶ δὲ ταῦτα ἔλεγε, νόμους ἐπιτιθεὶς καὶ κανόνας τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, οἳ, ὅταν μέλλωσι μαθη-

τες μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. οὕτω καὶ ὁ Παῦλος πιστὸν τοῦτον [γὰρ] ἀπὸ
α. Κορ. θ. ζ. τῶν καινῶν παραδείγματος τὸν λόγον κατασκευάσας καὶ εἰπών· Τίς στρατεύεται ποτὲ ἰδίοις ὀψωνίοις; τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ οὐκ
α. Κορ. θ. θ. τοῦ γάλακτος αὐτῆς οὐκ ἐσθίει; τότε καὶ τὰς γραφὰς ἐπήγαγε, λέγων· Ἐν γὰρ τῷ νόμῳ Μωϋσέως γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα· καὶ πάλιν, ὅτως ὁ Κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. τοῦτο γὰρ μαθητὰς οὐχ ὅτως· ἀλλὰ τὴν σημείων αὐτοῖς μιμνήσκει, ὅτε λέγων· ὅτε μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; ἀλλ' ὁ τοῦτο ὅτως· ἀλλὰ τῆς ἀθετείας δυσμενὴς τῆς κρίσεως, καὶ δείκνυσι καὶ αὐτοὺς ὄντας τῶν ἀθετούντων, οἵ γε οὐδὲ τὰς γραφὰς ἠδεσαν, καὶ πάσης τῆς λοιπῆς ἀμελοῦντες ἀρετῆς ἐν ταῖς θυσίαις τὸ πᾶν ἐτίθεντο. ὁ καὶ σφόδρα αὐτοὺς
Ωσ. ς. ς. ἀνιτόμενος, τὸ δι' ἑτέρου τοῦ προφήτου πολλάκις εἰρημένον ἐν βραχεῖ πάλιν φησί, λέγων· Μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. δι' ἃ γὰρ τούτων δείκνυσιν, οὐκ αὐτοὺς ὄντας τοὺς δικαιοῦντας, ἀλλ' ἐκείνους· ὡς δὴ εἴ ἔλεγε, Τίνος ἕνεκεν ἐγκαλεῖτέ μοι; ὅτι ἁμαρτωλοὺς διῃρήμεθα; οὐκ-
Ιωαν. ε. ιζ. οὖν καὶ τοῦ πατρός μου τοῦτο ἐγκαλέσετε. ὅπερ οὖν καὶ διδάσκων κατασκευάζων ἔλεγεν· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· καὶ οὐ πάλιν, πορευθέντες μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος τοῦτο βούλεται, φησίν, ὅτω καὶ ἐγώ. ὁ-
ρᾷς πῶς ἐκεῖνα μὲν ἀπεστράφη, ταῦτα δὲ ἀναγκαῖα; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἔλεον θέλω καὶ θυσίαν, ἀλλ' ἔλεον θέλω, ἢ οὐ θυσίαν. τὸ μὲν γὰρ ἀνέκρινε, τὸ δὲ ὡξέβαλε· καὶ ἀπέδειξεν ὅτι μόνον ὅτε κεκωλυμένον ὅπερ ἐνεκάλουν, ἀλλὰ καὶ νενομοθετημένον, καὶ μᾶλλον [ἢ] τῆς θυσίας· καὶ τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ εἰσάγει ζηλωτὰς τούτων φθεγγομένου καὶ νομοθετοῦντος. καθαιρόμενος τοί-
νυν αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῶν καινῶν ὑποδειγμάτων ἢ ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἐπάγει λέγων·

Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Γεν. γ. κζ. Ταῦτα δὲ εἰρωνευόμενος πρὸς αὐτοὺς λέγει· ὡς ὅταν λέγῃ, Ἰδοὺ, Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς
Ψαλμ. μθ. ιγ. ἐξ ἡμῶν· καὶ πάλιν, Ἐδὼμ πεινάσει, οὐ μὴ σοι εἴπω. ὅτι γὰρ οὐδεὶς δίκαιος ἐνώπιον τῆς γῆς,
Ρωμ. γ. κγ. Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπών· Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. τοῦτο δὲ καὶ ἐκείνους πρεμνηρίσατο τοὺς κεκληκότας. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησί, τοῦ βδελύττεσθαι ἁμαρτωλοὺς, ὅτι καὶ διὰ αὐτοῦτο μετανοεῖν. εἶτα, ἵνα μὴ ὑπολάβωσί σου ἐπαινέσαι, εἰπὼν ἁμαρτωλούς, οὐκ εἰσήγησεν, ἀλλὰ προσέθηκεν, εἰς μετάνοιαν. οὐ γὰρ ὥστε ἁμαρτωλοὺς μένειν προτρεπόμενος, ἀλλ' ὥστε μεταβάλλεσθαι καὶ ἀμείνους γίνεσθαι. ἐπεὶ οὖν πολλοὶ ἐπεσόμενοι, καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας, καὶ οὐδὲν ἔχοντες εἰπεῖν, ψευδόμενοι [τοῖς] ἐγκλήμασιν, οἷς ἐπήγαγον αὐτῷ, φανέντες, καὶ σώσαντες τὸν νόμον ἐν τῇ παλαιᾷ, ἀφέντες αὐτὸν πάλιν ὅτι οὐ μαθηταὶ ὃ ἔγκλημα μεταφέρουσι. καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι Φαρισαῖοι εἶπον· οὗτος, ὅτι μαθηταὶ Ἰωάννου. εἰκὸς δὲ καὶ ἀμφοτέρους ταῦτα εἰρηκέναι. ἐξαπορηθέντες γὰρ ἐκείνους ὡς εἰκὸς μᾶλλον ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν Ἡρωδιανῶν ὕστερον ἐποίησαν. καὶ γὰρ ζηλωτύπως ἀεὶ πρὸς αὐτὸν εἶχον Ἰωάννου μαθηταί, καὶ ἀπειθοῦντας αὐτῷ διελέγοντο, τότε μᾶλλον ταπεινωθέντες, ὅτε ἐν ἐ-
χρῆν τὸ δεσμωτήριον φύγωσιν [ὁ] Ἰωάννης. ἐλθόντες γοῦν τότε μάλιστα τῷ Ἰησοῦ· μήτε δὲ ταῦτα ὅτι πολὺ πρότερον ἐπεπλήκτο βασκανίᾳ. Τί οὖν ὅτοί φασι;

14 Διατί ἡμεῖς καὶ Ἰωάννου νηστεύομεν πολλά· οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

Τοῦτο ἐστὶ τὸ νόσημα, ὃ πάλαι ἐξέκοπτεν ὁ Χριστὸς λέγων· ὅταν νηστεύῃς, ἄλειψαι σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἰλαρόν μου καρδίαν. ἀλλ' οὐδὲ τού-
τοις ὅπιπτεν, οὐδὲ λέγει· ὦ κενόδοξοι καὶ πρόπετοί· ἀλλὰ μετὰ ἐπιεικείας ἁπάσης αὐτοῖς διαλέγεται, λέγων· 15 Οὐ δύνανται οἱ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν, ἕως οὗ ἡ μετ' αὐτῶν ὁ νυμφίος. Ὅτι μὲν γὰρ ἑτέρων αὐτοῦ ὁ λόγος ἦν, τῶν τελωνῶν λέγω, ἵνα αὐτῶν πλησθῶσι τὴν ψυχήν, σφοδρότερον ἐπετίμησε τοῖς ὀνειδίσασιν ἔνθα δὲ αὐ-

τὸν

α. τοὺς πέντε
χ. τοὺς
χ. μὴ δύν. οἱ υ. τ. ν. πιστοὶ ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ὁ νυμφίος;

ἐρχονται ὁ ⓐ τελῶναι ὡς ποιὸς ὁμότιμον. ἐγκαλλωπιζόμενος γὰρ τῇ εἰσόδῳ τῇ τοῦ Χριστοῦ πολλῶς αὐτοῦ ζωοποιεῖ. καὶ γὰρ πολὺ εἶδος θεραπείας ὁ Χριστὸς ἐκάλει· ἐ οὐκ ἀλεξόμενος μόνον, οὐδὲ θεραπεύων, οὐδὲ ἐλέγχων τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ ἀγίστων διώρθου πολλοὺς τῶν κακῶν ἀλγεινμάτων, ἀφ' τούτων διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι πᾶς κρείσσ καὶ πολὺ ἔργον δυνάται πρὸς ἔχειν ἡμῖν [τινα] ὠφέλειαν. καίτοιγε τὰ τοιαῦτα πολλάκις οὐκ ἀδικίας ἰῶ καὶ πλεονεξίας, ἀλλ' ὑπὲρ πρήτησαν ὁ Χριστὸς αὐτῶν μεταχεῖν, ὅπερ μέγα τὸ κέρδος ἐπιδεῖξαι ἔμελλε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὁμοεθνίος καὶ ὁμοτράπεζος ὢν τοῖς τοιαῦτα πεπλημμεληκόσι." τοιοῦτος γὰρ ὁ ἰατρός· δεῖ μὴ ἀπαλλαγῆναι τῆς σηπεδόνος τὸ κάμνοντος, οὐκ ἀπαλλάττει τῆς ἀῤῥωστίας αὐτός. καίτοιγε πονηρὸν ἐπιδεῖξαι ἔλαβε δόξαν, ἐ τῷ μετ' αὐτοῦ φαγεῖν, ἐ τῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἐκείνου, καὶ τῷ μὴ πολλῶν πλωναῖς. ὅρα" γὰρ αὐτοὺς τοῦτο ὀνειδίζοντας· ἰδοὺ δεῦρος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωναῖς φίλος καὶ ἁμῤτωλοῖς. ἀκουέτωσαν ὅσοι μεγάλων ὀρέγονται ἰητρείᾳ δόξαν ἑαυτοῖς ὠφελήσειν κατασκάζοντες, καὶ ἐννοείτωσαν ὅτι ὁ διδάσκαλος ἡμῶν φάγος καὶ οἰνοπότης ἐκλήθη, καὶ οὐκ ἠμύνετο, ἀλλὰ πρὸ τῶν ὑβρεώς τούτων, ἵνα τὸ πρόβλημα λύσῃ· ὅπερ δῶν καὶ ἐγένετο. καὶ γὰρ καὶ μετεβάλετο ὁ τελώνης, καὶ βελτίων ὅπως ἐγένετο. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι μέγα τοῦτο ἰῶσι τὸ κοινωνῆσαι αὐτῷ τῆς τραπέζης, ἄκουσον τί φησιν ὁ Ζακχαῖος ἕτερος πάλιν τελώνης. ὅπερ γὰρ ἤκουσε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Σήμερον ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι, ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ὑπερωθεῖς, Τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων μοι δίδωμι πτωχοῖς, φησὶ, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι" τετραπλάσιον. καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς φησι· σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο. ὅτω δεῖ πάντων ἔνεστι παιδεύειν. καὶ πῶς ὁ Παῦλος, φησὶ, κελεύει, Εἰ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν; μάλιστα μὲν οὖν ὅπως δεῖ, εἰ καὶ διδασκάλοις ταῦτα πρέπει, ἀλλ' οὐχὶ ἀδελφοῖς μόνοις. ἔπειτα, ὅτοι ὅπως τῶν ἀπηρτισμένων ἦσαν, οὐδὲ ἀδελφῶν ἐγκλημάτων. πρὸς γὰρ τούτοις, ὁ Παῦλος καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐγκαλεῖ τότε ἀποχρέφεσθαι κελεύων, ὅταν ὀπιμῶσιν· ὅτοι γὰρ ἦσαν πανσάμενοι λοιπὸν ἐ μεταδιδόμενοι. ἀλλ' οὐδὲ τούτων τοὺς φαρισαίους ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐγκαλεῖ τοῖς μαθηταῖς, λέγοντες·

11 Διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμῤτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Καὶ ὅταν μὲν αὐλοὶ δικαίων ἁμῤτάνειν, αὐτοὶ ἐπιτυγχάνουσι, λέγοντες· Ἰδοὺ ⓐ μαθηταί σου ποιοῦσιν, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν σαββάτῳ· ἐνταῦθα γὰρ πρὸς αὐτοὺς αὐτοὶ ἁμῤτάνουσι· ἅπερ πολλὰ κακουργούντων ἰῶ καὶ βουλομένων ἀπορρῆξαι τὸ διδασκάλου ⓦ χρεὼν τῶν μαθητῶν. Τί οὖν ἡ ἄπειρος σοφία;

12 Οὐ χρείαν ἔχουσί, φησιν, ⓐ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Ὅρα πῶς αὐτῶν εἰς πονηρίαν ἐπέτρεψε ⓦ λόγον. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ "ἔγκλημα ἐποιοῦντο, ὃ συνίνεσθαι αὐτὸν τούτοις· αὐτὸς γὰρ τοὐναντίον φησὶν, ὅτι ὃ μὴ συνίνεσθαι, δύαξιον αὐτὸ καὶ τοῦ αὐτοῦ φιλανθρωπίας· ἐ οὐ μόνον ἐγκλήματος ἐκεῖνος, ὃ οὐ τοιούτους διορθοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινούμενον καὶ δυάγκαιον καὶ μισείων ἄξιον ἐπαίνων. Εἶπα, ἵνα μὴ δόξῃ καταφρονεῖν τοῦ κληθῆναι τὴν λέξιν, ⓐ κακῶς ἔχοντες, ὅρα πῶς αὐτὸ ἐπιδιορθοῦται πάλιν, ἐπιτιμῶν αὐλοῖς καὶ λέγων·

13 Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν.

Τοῦτο δὲ ἔλεγε τὸν τῶν γραφῶν ἀγνοοῦν αὐτοῖς ὀνειδίζων. διὸ ἐ πληκτικώτερον κέχρηται τῷ λόγῳ, οὐχὶ αὐτὸς ὀργιζόμενος (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὥστε ἐκείνους μὴ ἐξαπορηθῆναι. καίτοιγε ἐδύνατο εἰπεῖν· Οὐκ ἐνενόησατε πῶς ἔλυσα τὰς ἁμῤτίας τοῦ παραλυτικοῦ; πῶς δὲ σῶμα ἔσφιγξα; ἀλλ' οὐ λέγει τούτων οὐδέν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν κοινῶν λογισμῶν ἔρχεται αὐτοῖς ἀναλέγειν, καὶ τότε ἀπὸ τῶν γραφῶν. Εἶπον γὰρ, ὅ χρείαν ἔχουσιν ⓐ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' ⓐ κακῶς ἔχοντες, ἐ λοιδορούντως ἀείξας ἑαυτὸν ὄντα ⓦ ἰατρὸν, τότε εἶπε, πορεύθε-

κ. ὅτω καὶ ἰατρὸν πρεῖ. ἀλλὰ μὴ κ. χρεῖ

κ. μου κ. πλουῖ.

Λκκ. ιθ. ε. Λκκ. ιθ. η.

α. Κορ. ε. ια.

κ. οἱ μαθηταὶ

Ματθ. ιβ. β.

κ. ἐγκλήματα

τοῖς τὴν ἀκαταισχύντον τιμὴν μεμνημένον. ἄξιον γὰρ καὶ τοῦτο ἀποστόλου θαυμάσαι τὴν φρόνησιν, πῶς οὐκ ἀπεκρύπτετο αὐτοῦ τὴν ἔμπροσθεν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τίθησι, τῶν ἄλλων κρυπτόντων αὐτὸ προσηγορίαν ἑτέραν. τίνος γὰρ εἵνεκεν εἶπεν, ὅτι ὅτε ὁ τελώνιον καθήμενον; δείκνυσι τοῦ καλέσαντος τὴν δύναμιν, ὅτι οὐ καταλήξαντα οὐδὲ ἀποστάντα τῆς πονηρᾶς ταύτης καπηλείας, ἀλλ' ἐκ μέσων αὐτὸν ἀνέσπασε τῶν κακῶν· καθάπερ οὖν καὶ μακάριον Παῦλον μεμνήμενον καὶ λυπούμενον καὶ πῦρ ἀφιέντα μετέτρεψεν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς δεῖγμα ποιούμενος τῆς τοῦ καλέσαντος δυνάμεως, φησὶ Γαλάταις· Ἠκούσατε τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐκ ἀλιέας ἢ ἐν μέσοις τοῖς ἔργοις οὔσας ἐκάλεσεν. ἀλλ' ἐκείνων μὲν τέχνης τῶν δι' εὐσεβεστέρων μέν, ἀνθρώπων δὲ ἀγριωτέρων καὶ ἀμάτων καὶ πολὺ τοῦ ἀφελεστέρων ἀλιέων· τοῦτο γὰρ ὑπόδυμα δυσχερείας μέρος καὶ ἀπαμότητος, καὶ κέρδος οὐκ ἔχον εὐφρασίαν ὕλης, καὶ ἐμπορία δυσβάστακτος, καὶ ἁρπαγὴ σχῆμα ἔχουσα ἔννομον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐπηρμένον ὁ καλέσας. καὶ τί λέγω ἐκ τελωνίου οὐκ ἐπαιρόμενος, ὅπου γε οὐδὲ πορνίου γυναῖκα ἁπλῶς μόνον καλέσας οὐκ ἐπηρμένον, ἀλλὰ καὶ φιλήσας οὐ πόδας αὐτοῦ καὶ βρέξας τοῖς δάκρυσι προσέχει αὐτῇ; καὶ γὰρ καὶ διὰ τοῦτο προσελήλυθεν, ἵνα μὴ σῶμα γε καθύσῃ μόνον, ἀλλὰ ἵνα ψυχῆς κακίαν ἰάσηται. ὁ καὶ ὅτι τοῦ παραλυτικοῦ πεποίηκε καὶ δείξας σαφῶς ὅτι δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὅτε ὅτι τοῦτον ἔρχεται, ἵνα μηκέτι θορυβῶνται, τελώνιον ὁρῶντες εἰς τοῦ μαθητοῦ ἐγκρινόμενον χορόν. ὁ γὰρ κύριος ὢν λύσας τὰ πεπλημμεληθότα πάντα, τί θαυμάζεις εἰ καὶ τοῦτον ἀπόστολον ποιεῖ; ἀλλ' ὥσπερ εἶδες τὸν καλέσαντος τὴν δύναμιν, ὅτι καταμάθωμεν τὸ κληθέντος τὴν ἀκαταισχύντον. ὁ γὰρ διώκτην, οὐδὲ ἀμφισβητῶν εἶπε, τί τοῦτο; ἆρα μὴ ἀπατηλῇ κλήσει ἐμὲ τοιοῦτον καλεῖ; καὶ γὰρ ἄκαιρος αὕτη πάλιν ἡ παρανοφρασύνη· ἀλλ' εὐθέως ἐπήκουσε, καὶ οὐδὲ οἰκαδε ἀπελθεῖν ἠξίωσε καὶ τοῖς αὐτοῦ πρὶν τούτων κοινώσασθαι, ὥσπερ οὖν οὐδὲ Πέτρος ἁλιεύς· ἀλλ' οὐ τόπον ἐχθροὶ ὁ δίκλινον καὶ ὁ πλοῖον καὶ τὰ πατέρα, ὅτε καὶ ὅτος τὴν τελωνείαν καὶ τὸ κέρδος ἀφεὶς εἵπετο, πρὸς ἅπαντα τὴν γνώμην ἐπιδεικνύμενος, καὶ πάντων ἀθρόον ἑαυτὸν ἀπορρήγνυς τῷ βιωτικῷ, ἐμπύρῳ τῇ θυσίᾳ τὸ καλέσαντος δηλῶν τῆς ἀπηρτισμένης ἀκαιρίας. καὶ τί δήποτε, φησίν, οὐχὶ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους εἶπεν ἡμῖν, πῶς, καὶ τίνα τρόπον ἐκλήθησαν, ἀλλὰ πρὸς Πέτρον καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου καὶ Φιλίππου, πρὸς ἢ τοὺς ἄλλους ἁπάντους; ὅτι μάλιστα ἦσαν ἐν τοῖς ἀτίμοις καὶ ταπεινοῖς ὑπερηφάνοις. ὅτε γὰρ τελωνείας τις χείρων, ὅτε ἁλιείας εὐτελέστερον. ὅτι καὶ Φίλιππος τοῦ σφέτερα αἰσθάνεται ἐμοῦ, ἀπὸ τῆς πατρίδος δῆλον. διὰ τοῦτο τούτους μάλιστα αἰσχρύνουσι * μὴ τὸ ὑπερηφάνου, δηλοῦντες ὅτι καὶ ἐν τοῖς λαμπροῖς τὸ διηνεκὲς τούτοις πιστεύει χρή. ἀλλὰ γὰρ τὸ δοκούντων ἐπιτυδείων εἶναι μηδὲν αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἄλλων ταῦτα μὴ ἀκριβείας δυσχωρεῖν, καὶ ὅτι τοῦ διδασκάλου καὶ ὅτι τὸ μαθητοῦ, πῶς ἂν εἶεν ὅτι τὸ σεμνοὶ ὑποπτοι· καὶ μάλιστα, ὅταν σημεῖα μὲν πολλὰ καὶ θαύματα προσχέωσι, τὰ δὲ ὅτι τοῦ ταπεινοῦ δοκοῦντα εἶναι ἐνεῖδη μὴ ἀκριβείας βοᾶσι καὶ τῶν μαθητῶν τὰ ὑπερηφανήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα, καὶ τοῦ διδασκάλου τοὺς προφήτας ὅτι ἁμαρτήμασι [καὶ ταπεινότητι] βεβοημένους λαμπρᾷ ἐκκαλύπτοντος τῇ φωνῇ; ὅτου δῆλον ὅτι πολλοῦ τῆς ἀληθείας ἐποιοῦντο [καὶ] λόγου, καὶ οὐδὲν πρὸς χάριν, οὐδὲ πρὸς ὑπόδειξιν ἔγραφον. καλέσας τοίνυν αὐτόν, [καὶ] τιμῆς μείζονος τετύμηκε, παραπέζης αὐτῷ κοινωνήσας εὐθέως. ταύτην γὰρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν μυρίων ἔλεγεν ἐποίει, καὶ εἰς πλείονα προῆρητο εἰκῆ. ὁ γὰρ χρόνῳ μακρῷ, ἀλλὰ δρόμοι ἰάσατο τοῦ καλέσαντος· καὶ οὐκ αὐτοῦ ζωπυρεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους πολλούς. καὶ τί καὶ τοῦτο ἐδόκει αὐτοῖς ἔγκλημα εἶναι, ὅτι οὐκ ἀπεσύροντο τοὺς ἁμαρτωλούς. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο κρύπτοιτοιν, οἷα ὑποσκήπτειν ὑπεχειρώσατο τοῖς περὶ αὐτὸν μυρίοις. συνέρχονται

γ. Δαγγελιστοῦ

χ. φιλοσοφίαν,

Γαλ. α. ιγ.

χ. ἐκεῖνο

χ. ἁρπαγῆς

χ. σώματα

χ. ἵνα καὶ ψυχῆς κακίαν

* ἡμῖν

ἰσ. ἐκκαλύπτων

χ. οἱ δὲ ὑποσκήπτειν

ὀργιζομένους, οὐδὲ ἐκθηριουμένους. οὐδὲ γὰρ βλάβη τις εἰς Θεὸν ἀπὸ τῆς βλασφημίας ἐκβαίνει, ἵνα θυμωθῇς· ἀλλ' ὁ βλασφημήσας αὐτὸς ἑαυτὸν τραῦμα ἕλκει. ἐκποιῶ γένηται, θρήνησον. καὶ γὰρ δακρύων ἄξιον τὸ πάθος, καὶ τραυματίαν τὸν τοιοῦτον ὡς ὀπτείκεια θεραπεύσας δώσει. ὀπτείκεια γὰρ πάσης βίας δυνατωτέρα. ὅρα γοῦν πῶς ἡμῖν αὐτὸς ὁ ὑβρισμένος διαλέγεται, καὶ ὑπὲρ τῆς παλαιᾶς καὶ ὑπὲρ τῆς νέας· ἐκεῖ μὲν λέγων, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἐν τίνι σε ἐλύπησα, Σαοὺλ; Σαοὺλ, τί με διώκεις; καὶ ὁ Παῦλος ὁ ἐν Μιχ. ε. γ. Πρ. θ. δ. τραύτητι κελεύει παραδιδόναι τὸν αὐτιδιατιθεμένους. ἐπ' αὐτὸς ὁ, ἵνα μὴ σκέσωσιν οἱ μαθηταὶ ἀξιοῦντες πῦρ καταβῆναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Σφόδρα ἐπετίμησεν αὐτοῖς λέγων· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς. καὶ ἐν τίνι ὁ οὐκ εἶπεν, ὦ μιαροὶ καὶ ῥῆτες ὑμεῖς, ὦ βάσκανοι καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροί· ἀλλά, τί ἐν ὑμῖν ἐστὶ ποιητέα ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; δεῖ τοίνυν μετ' ὀπτείκειας ἐξαίρειν τὸ νόσημα. ὁ γὰρ φόβῳ νικώμενος καὶ ἀνθρώπῳ βιαζόμενος, ταχέως ἐπανήξει πρὸς τὴν ποιητέαν πάλιν. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ζιζάνια ἀφεθῆναι ἐκέλευσε, διὰ τὴν ἀνθρωπίνην μετάνοιαν. πολλοὶ γοῦν ὕστερον μετανοήσαντες, καὶ γενόμενοι σπουδαῖοι, πρότερον ὄντες φαῦλοι· οἷον, ὁ Παῦλος, ὁ τελώνης, ὁ λῃστής. καὶ γὰρ ζιζάνια ὄντες, ὕστερον σῖτος γενόμενοι ὠφέλησαν. ὅπου μὲν γὰρ τὸ αὐθαίρετον τοῦτο ἀμήχανον· ὅπου δὲ τῆς πρὸς ἁμαρτίαν ῥᾳδίως τε καὶ εὐκόλως. ὑπὸ γὰρ φύσεως ὄρεξις αὐτοῖς δέδοται, ἀλλ' ἐλευθερίᾳ πρὸς ἁμαρτίαν τε εἴμεθα. ὅταν τοίνυν ἴδῃς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας, θεράπευσον, ἐπιμήκυνον, πρὸς ἀρετὴν ἐπανάγαγε, βίου ἐπιδεικνύμενος ἄριστον, καὶ λόγου πρέποντος ἀκατάγνωστον, πρᾶξιν καὶ ἀνδρείαν πρέπουσαν, πάντα δεῖξαι τοῖς ἐναντίοις τῶν ἰατρῶν μιμούμενος. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι καθ' ἕνα δεῖπνον θεραπεύουσι μόνον· ἀλλ' ὅταν ἴδωσιν ὅτι ἔχει τὸ ἕλκος τῷ πρότερον φαρμάκῳ, πρὸς ἑτέραν ἐπέρχονται, καὶ μετ' ἐκεῖνο πάλιν ἄλλο· καὶ πολλοῖς μὲν τέμνουσι, πολλοῖς δὲ ἐπιδεσμοῦσι. καὶ σὺ τοίνυν ψυχὴν ἰασόμενος, πάντα κίνει θεραπείας δεῖπνον κατὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ νόμον· ἵνα καὶ τῆς σαυτοῦ σωτηρίας καὶ τῆς ἑτέρων ὠφελείας λάβῃς μισθόν, εἰς δόξαν Θεοῦ πάντα πράττων, καὶ ζῶν τῷ αὐτὸς δοξάζοντι. Τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, φησί, καὶ Οἱ ἐξουθενοῦντές με ἐξουθενωθήσονται. πάντα τοίνυν εἰς δόξαν αὐτοῦ πρακτέον, ἵνα τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐπιτύχωμεν λήξεως· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Μαρκ. ε. κ. Βασ. Ε.

Ομιλ. λ. 9 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΚΕΙΘΕΝ, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθησόν μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

ΠΟσάκις τὸ θαῦμα οὐκ ἐπῆλθεν, ἵνα μὴ τοὺς ζηλοτὰς ἐξάψῃ πλέον ὁρώμενος· ἀλλὰ χρείᾳ ἐπάγει αὐτοῖς, διὰ χωρὶς καὶ τὸ πάθος τοῦ θαυμαζομένου. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν, μὴ ὁμόσε χωροῦντες τοῖς ἐπιβουλεύουσιν, ἀλλὰ τοῦ θαυμαζόμενα αὐτῷ τὸ ἕλκος, ἐνδιδόντες καὶ χαλῶντες αὐτῷ τι τόνου. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὁ μὲν Πέτρου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἐκάλεσεν αὐτούς; ὥσπερ οὐκ ἦν τότε παρεσκευασμένοι, ὅτε ἠδύναντο πείθεσθαι· ὅτε δὲ τὸν Ματθαῖον ἐκάλεσεν, ὅτε ἠπίστουν ἤδη. διὰ δὴ τοῦτο ἐπὶ Παῦλον μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἦλθεν. Ὁ γὰρ τῆς καρδίας ἐπισταμένος, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς ἑκάστου διανοίας εἰδώς, ἤδει καὶ πότε ἕκαστος τούτων ὑπακούσεσθαι. διὰ τοῦτο οὐκ ἐν παρεσκευασμένοις αὐτὸν ἐκάλει, ὅτε σκληρότερον ἐπὶ διέκειτο, ἀλλὰ μετὰ μεγάλα θαύματα, καὶ πολλῷ παρὰ αὐτοῦ φθάσαντι, ὅτε καὶ ἐπιτηδειότερον ἦδει Ρω. η. κζ.

πρὸς

θέντα, καὶ εἰπεῖν· ἕτερον ἦλθον θεραπεῦσαι, καὶ ἕτερον διορθῶσαι; πόθεν γὰρ δῆλον, εἰ μὴ ἀφέωνταί μου αἱ ἁμαρτίαι; νυνὶ δὲ σκῆπτρον μὲν οὐδὲν φέρεται τοιοῦτον, ἀλλὰ δίδωσιν ἑαυτὸν τῇ τοῦ θεραπεύοντος ἐξουσίᾳ· ὅτι δὲ πεπτωκότες καὶ βάσκανοι, ταῖς ἑτέρων ἐπιβουλεύουσιν εὐεργεσίαις. διὸ ἐπισκήπτει μὴ αὐτοῖς, μετ' ἐπιεικείας δὲ πάσης. Εἰ γὰρ ἀπιστεῖτε, [φησι,] τῷ παρόντι, καὶ κόμπον εἶναι νομίζετε τὸ λεχθέν, ἰδοὺ καὶ ἕτερον * σημεῖον μοι, τὸ παράδοξον ὑμῖν σκηπτρον· καὶ μετὰ σκῆπτρον πάλιν ἕτερον. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ σφίγξαι τὸ σῶμα τοῦ παραλελυμένου. καὶ ὅτε μὲν εἶπε τῷ παραλυτικῷ, οὐ σαφῶς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἑαυτοῦ δηλοῖ ἔλεγεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀφίημί σοι τὰς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. ὅπερ οὖν σκῆπτρον ἐκείνοις ἐδίδου καὶ τότε, τοῦτο καὶ νῦν ἐπιδείκνυσι τὴν ἐξουσίαν, λέγων· ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας. ὁρᾷς ὅσον ἀπέχει τοῦ μὴ θέλειν νομίζεσθαι ἴσος τῷ πατρί; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι δέδοται ἑτέρῳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν, ἀλλ' ὅτι ἐξουσίαν ἔχει. καὶ οὐδὲ αὐτὸς πρὸς φιλοτιμίαν λέγει· ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς πείσω, φησίν, ὅτι οὐ βλασφημῶ, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ πατρί. πόθεν γὰρ ἀποδείξεις βούλει; πῶς ἔχειν ἄφεσιν δυνατὸν ἁμαρτιῶν, ὡς ὅταν λέγῃ· ὕπαγε, σαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ· καὶ τὴν πενταετῆ Πέλοπα δεικνύει δεδεγμένους, καὶ τοῦ χοίρους ἐπιτρέπει καταχρημίζεσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τῆς μὲν τῶν ἁμαρτημάτων ἀφέσεως τεκμήριον, τὴν τοῦ σώματος σφίγξιν ποιεῖται· τῆς δὲ σφίγξεως, τὸ βαστάσαι τὸν κράβαττον, ὥστε μὴ νομισθῆναι φαντασίαν εἶναι τὸ γεγενημένον. καὶ οὐ πρότερον τοῦτο ποιεῖ, ἕως αὐτοὺς ἠρώτησε.

5 Τί γάρ, φησίν, ἐνόχλωτέρόν ἐστιν εἰπεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου; Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. Τί δοκεῖ ῥᾷόν σου ὑμῖν εἶναι; σῶμα σφίγξαι διαχυσμένον, ἢ ψυχῆς ἁμαρτήματα λῦσαι; θὲς δηλονότι σῶμα σφίγξαι. ὅσῳ γὰρ ψυχὴ σώματος βελτίων, τοσούτῳ τὰ ἁμαρτήματα λῦσαι τούτου μεῖζον. διὰ ταῦτα τὸ μὲν ἀφανές, τὸ δὲ φανερόν, προτίθησι τὸ καταδεέστερον μέν, φανερώτερον δέ· ἵνα καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἀφανὲς ἀπὸ τούτου λάβῃ τὴν ἀπόδειξιν, ἀπὸ τῶν ἔργων προαποκαλύπτων ἤδη τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου εἰρημένον, ὅτι αὐτὸς αἴρει τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. αἰσχήσας τοίνυν αὐτόν, εἰς τὴν οἰκίαν πέμπει, πάλιν ἐνταῦθα τὸ ἀτυφον δεικνύς, καὶ ὅτι οὐ φαντασία ἦν τὸ γεγενημένον. τοῦ γὰρ τῆς ἀρρωστίας μάρτυρος, τούτους ποιεῖται καὶ τῆς ὑγιείας. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐβουλόμην, φησί, καὶ τὸν νοσοῦντα ὑγιαίνειν, νοσοῦντας δὲ τὴν ἀλαζονείαν, θεραπεῦσαι· ὅπερ οὐ βούλονται, ἀπὸ παντὸς οἴκαδε τοῦ ἐκεῖ διορθωσόμενος. ὁρᾷς πῶς δείκνυσι καὶ ψυχῆς καὶ σώματος αὐτὸν ὄντα δημιουργόν; ἑκατέρας γὰρ οὐσίας τὸ παράλυσιν ἰᾶται, καὶ τὸ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ δῆλον ποιεῖ· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ χαμαὶ σύρεται.

8 Ἐδόξασαν γὰρ τὸν Θεόν, φησί, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Περισσὸν γὰρ αὐτοῖς ἡ σάρξ· αὐτὸς μὲν αὐτοῖς οὐκ ἐπετίμα, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων ἐλείρων αὐτοὺς καὶ ὑψηλὸν τὸ φρόνημα ποιῶν. τέως γὰρ οὐκ ἐῶ μικρὸν τὸ νομίζεσθαι παρὰ τῶν [τῶν] ἀνθρώπων εἶναι μείζων, καὶ παρὰ [τοῦ] Θεοῦ ἧκειν. Εἰ γὰρ ταῦτα καλῶς ἐβεβαίωσαν παρ' ἑαυτοῖς, οὕτω πεπαίνοντες ἔγνωσαν ἂν ὅτι καὶ Θεοῦ γίς ἐῶ. ἀλλ' οὐκ ἀπέχουσι ταῦτα σαφῶς· διὰ τοῦτο οὐδὲ προσελθεῖν ἠδυνήθησαν. ἔλεγον γὰρ πάλιν, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ· πῶς ἔστιν οὗτος παρὰ τοῦ Θεοῦ; καὶ συνεχῶς αὐτὰ ἐτρεφον, τοῖς οἰκείοις παθῶν ταῦτα προβαλλόμενοι προκαλύμματα.

ΗΘΙΚΟΝ Ὁ πολλοὶ καὶ νῦν ποιοῦσι, καὶ τὰ Θεοῦ δοκοῦντες ἐκδικεῖν, οἰκεῖα πληροῦσι πάθη, δέον μετ' ἐπιεικείας ἅπαντα μετιέναι. καὶ γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεός, σκηπτὸν δυνάμενος ἀφιέναι ὁπόταν βλασφημῶμεν αὐτόν, τὸ ἥλιον ἀνατέλλει, καὶ τοὺς ὄμβρους ἀφίησι, καὶ τἄλλα πάντα μετὰ φιλανθρωπίας παρέχει· οὐ χρὴ δὲ ἡμᾶς μιμεῖσθαι τοὺς παραλυτικούς, τοὺς ἀμαθεῖς, τοὺς ἀπαιδεύτους, τοὺς ὀργιζομένους,

τον, ϗ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου, ἐταύμασε δὲ ὁ ἰωσὴφ πῶς ἀνεκήρυξε διὰ τῆς θαλάττης, ὅτε αὐτῷ ἐχαλίνωσε λόγῳ μόνῳ· διὰ τῶν δαιμόνων, ὅτε αὐτὸν κριτὴν ἀνωμολόγησεν, ϗ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας αὐτοὺς ἐξέβαλεν. ἐν τούτοις πάλιν ἕτερα μείζονα ζήτει πεῖσαι ἐχθρούς· αὐτὸ κατηναγκάζει ὁμολογῆσαι τὴν ὁμοτιμίαν, ϗ διὰ τὸ σώματος αὐτῷ αὖθις καθίστησι φάνεσθαι. αὐτὸς μὲν γὰρ τὸ ἀφιλότιμον δείκνυσι (ϗ γὰρ [ϗ] πολὺ προεῖπε τὸ θαυμάζειν τὴν εἴσοδον ἀποτειχίζων, διὰ ϗ αἴνων αὐτὸν καθῆκεν) οὐκ ἐπέδρα μὲν ἀθρόως τῇ τοῦ σώματος θεραπείᾳ τοῦ φαρισαίου, ἀλλὰ πρὸ ἐκείνων λαμβάνει τὴν ἀφορμὴν δὲ τὸ ἄδηλον προφέρεται, τὴν ψυχήν, τὰ ἁμαρτήματα ἀφείς· ὅσῳ ἐκεῖνοι μὲν ἔσωζεν, αὐτῷ ϗ πολλῷ τὴν δόξαν ἔφερεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ ἀπὸ ποινείας οὐκ ἀναγκαίως ἔχοντες, δὲ ὑπεκρίναντο βουλόμενοι, ἐκλάμψαι τὸ γεγυμνασμένον καὶ ἄκοντες προσεκύσαν. ϗ γὰρ θυμήχαμος ὢν αὐτὸς, τῇ βασκανίᾳ αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ σημείου φανέρωσιν ἀπεχρήσατο. ἐπεὶ οὖν ἐγόγγυζον, δὲ ἔλεγον·

3 Οὗτος βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός;

Ἰδωμὲν τί φησιν αὐτός. ἆρα λύσει τὴν οὐσίαν; κρίνει εἰ μὴ ἴσος ἐμοὶ, ἐλέγχει εἰπεῖν· ἵνα μοι προσάπτεται μὴ προσῆκόν ἐστιν οὐ πολῆψαι; πόρρω τούτης ἐγὼ τῆς δυνάμεως. νῦν γὰρ τούτων μὲν οὐδὲν εἶπε, τὸν υἱὸν δὲ ἄνθρωπον καὶ ἐβεβαίωσε ϗ ἐχύρωσε, τῇ τε πρὸς ἑαυτὸν φωνῇ, καὶ τῇ τοῦ θαύματος ἐπιδείξει. ὅπερ γὰρ τὸ αὐτὸν ἴσα θεὸν ἑαυτὸν λέγειν ἐδόκει προσίσασθαι τοὺς ἀκροωμένους, διὰ τὴν ἄλλων βεβαιοῖ τὰ περὶ ἑαυτοῦ. ϗ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι οὐ διὰ τὴν φίλων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐχθρῶν. τοῦτο γὰρ ἡ προαίρεσις τοῦ αὐτοῦ σοφίας. διὰ μὲν τὴν φίλων, ὅτε εἶπε, θέλω, καθαρίσθητι, καὶ ὅτε εἶπεν, * οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον· διὰ ϗ τὴν ἐχθρῶν νῦν. ὅπερ γὰρ εἶπον, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός, ἐπήγαγεν·

6 Ἵνα ϗ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας ὅτε τῆς γῆς, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὸν κράβαττον, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Οὐκ ἐν τούτοις δὲ μόνον, ἀλλὰ δὲ ἄλλαχοῦ πάλιν αὐτῷ λεγόντων, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ϗ ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σαυτὸν Θεόν, οὐδὲ ἐκεῖ τὴν δόξαν τούτῳ καταλύσει, ἀλλὰ πάλιν αὐτὴν ἐχύρωσεν, εἰπών· Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ οὐ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε. ἐν τούτοις μὲν τοι ϗ ἑτέρωθι σημείοις τῆς ἑαυτοῦ θεότητος δείκνυσιν οὐ μικρὸν, ϗ τῆς πρὸς τὸν πατέρα ὁμοτιμίας. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι * λύειν ἁμαρτήματα, Θεοῦ μόνου ἐστίν· οὐδὲ ὁ λύων μόνον ἁμαρτήματα, ἀλλὰ ϗ πρὸ τούτου ἕτερόν τι ὑπεδείκνυτο, ὃ Θεοῦ μόνου ἐστὶν, δ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπόρρητα ἐκφέρει. οὐδὲ γὰρ ἐξήνεγκεν εἰς μέσον ὅπερ ἐνενόουν.

Ἰδοὺ γάρ τινες τῶν γραμματέων, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς εἶπον· οὗτος βλασφημεῖ. 4 Καὶ εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπε· τί ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ὅτι μὲν Θεοῦ μόνου ἐστὶ τὰ ἀπόρρητα εἰδέναι, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Σὺ ἐπίστασαι καρδίας μονώτατος· δὲ πάλιν, Ἐτάζων καρδίας ϗ νεφρούς ὁ Θεός. ϗ ὁ Ἱερεμίας δέ [φησι·] Βαθεῖα ἡ καρδία παρὰ πάντα· ϗ, Ἄνθρωπος ἐστι, ϗ τίς γνώσεται αὐτόν; ϗ, Ἄνθρωπος ὄψεται εἰς τὸ πρόσωπον, ὁ μὲν Θεὸς εἰς καρδίαν. ϗ διὰ πολλῶν ἐστὶν ἰδεῖν ὅτι Θεοῦ μόνου ἐστὶ τὰ τῶν διανοιῶν εἰδέναι. δείκνυσι τοίνυν ὅτι Θεός ἐστιν ἴσος τῷ γεγυμνικότι, ἅπερ ἐν ἑαυτοῖς ἐλογίζοντο (δεδοικότες γὰρ τὸ πλῆθος, οὐκ ἐτόλμων αὐτῷ τὴν γνώμην εἰς τὸ μέσον ἐξενεγκεῖν) τοῦτο ἐκκαλύπτει ϗ δῆλα ποιεῖ, πολὺ ϗ ἐν τούτοις τὸ δυνατὸν ἐνδεικνύμενος. ἵνα τί γάρ, φησιν, ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; κρίνοιτο εἰ ἀγωνακτήσας ἐγείρω, τὸ κράβαττον ἀναναστήσας ἔδει ὡς ὢν ἀπατηθέντα,

χ. πολ-

χ. παρεκκλίνομεν,

χ. ὑπεκρ.

χ. περιέσεσθαι

χ. ἑαυτὸν.

* ὅτι

χ. τὸ κλίνην,

χ. πολλαχοῦ
χ. ἑαυτὸν
χ. τούτῳ

Ιω. ι. λγ.

Ιω. ι. λζ.

* τὸ
χ. ἰῶ·

χ. ἰδὼν
χ. εἶπον ἵνα τί

χ. Βαρεῖα

β. Παρ. ς. λ. Ψαλμ. ζ. ι. Ιερ. ιζ. θ. ι. α. Βασ. ις. ζ.

χ. τὸ
χ. δύνεται
χ. τούτῳ
χ. δύλλω

χ. διαπατ.

σας ἐφέλκηται; πῦ γῆ, δῶ μέθυσος; ὢ πόσων ζαχίως πενέτων ὧν ὕδρα ἐργάσεται; οὐ γαμοῦσι γῆ μόνον, ἀλλὰ ἓ ὠνοῦνται ὑπισφαλῶς, ὑπὸ τῆς ὑπερθυμίας τῆς πολλῆς οὐ ζὰ σπουδαῖα τῶν ἀνδρα πόδων, ἀλλὰ ζὰ ἄθυρα ἐπεργαζόμενοι. ζαῦτ' οὖν ἅπαντα ἀναλογισάμενοι (τῶν γὰρ ὠδῖν τῆς γεέννης γῆ τῆς βασιλείας οὐδέπω λόγων ἀκούειν δυνάσθε) γῆ ζὰς ζημίας συνιόντες, ἃς ὑπομένατε πολλάκις ἀπὸ τῆς φιλοχρηματίας, καὶ ὑπὸ χ. ὑπὸ δόμνισμασι, γῆ ἐν γάμοις, γῆ ἐν γάμοις, γῆ ἐν πανηγύρεσι, γῆ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀπίσητε τῶν χρημάτων ἐραν. οὕτω γὰρ δυνήσεσθε γῆ ὧν πρόκειται βίον μετὰ ἀσφαλείας ζῆν, γῆ μακρὸν ὑπιδόντες γῆ τῶν ὧδε φιλοσοφίας ἀκηδῶς λόγων, ἓ μακροὶ ἀγαβλέποντες, εἰς αὐτὸν τὸν δικαιοσύνης ἰδεῖν τὸν ἥλιον, γῆ τὸ ἐπιπόθητον ἀγαθῶν πᾶσι αὐτὸ ὑπάρχειν· ὧν γένοιτο πάν- χ. σοφίας χ. γῆ διαβλέ- ψαντες, εἰς
τας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι γῆ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα γῆ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 10

κζ ια. Ομιλ. κθ. 1 ΚΑΙ ΕΜΒΑΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ ΔΙΕΠΕ-
ρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 Καὶ ἰδοὺ προσέ-
φερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. γῆ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν 15
πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ· θάρσει, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁ-
μαρτίαι σου.

Δίδυ αὐτῷ πόλιν ὑπὸ ζαῦτα τὴν Καφαρναούμ λέγῃ. ἢ μὲν γὰρ ἰδίαν εἶχεν αὐτὸν, ἡ Βηθλεέμ· ἢ γῆ ἐθρέψεν, ἡ Ναζαρέτ· ἢ γῆ εἶχεν οἰκοῦντα*, 20 * ἐνοικοῦντα
ἡ Καφαρναούμ. ὁ μὲν τοι παραλυτικὸς ἕτερος ἦν ἔξω, ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην κείμενον. ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ τῇ χαλυμβήθρᾳ κατέκειτο, ἦν γῆ ὑπὸ τῇ Καφαρναούμ· γῆ ὁ μὲν τεσσαρακοστὸν εἶχεν ἔτος, ὧδε τοῦτον γῆ οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηται· ὁ δὲ ὑπὸ ἐρημίας τῶν προσπορευομένων ἐῶν, οὗτος γῆ εἶχε τοὺς ὑπερβολὰς, οἳ καὶ βαστάζοντες αὐτὸν ἔφερον. γῆ τοῦτο μὲν φησι, τέκνον, ἀ- 25
φέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἐκεῖνο δὲ [οὐ φησι,] θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; γῆ ὧν μὲν ἐν σαββάτῳ ἐ- χ. σου
θεράπευσε, τοῦτο γῆ οὐκ ἐν σαββάτῳ. ἦν γὰρ ἂν ἐπικαλέσασθαι γῆ τοῦτο Ἰουδαῖοι. καὶ ὅτι τοῦ- το μὲ ἐσίγησαν, ἐπ' ἐκείνου γῆ ἐπέκειντο διώκοντες. ζαῦτα δέ μοι δόκει ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ἵνα μὴ τις ζῆλ φωνὴν εἰ γομίζῃ, ἵνα γῆ ὧν αὐτὸν ὑποπτεύσας παραλυτικόν. σὺ δέ μοι σκόπει τὸν ἄτυφον γῆ τὸν ὑπειρεκεῖνον τοῦ διαστόλου. γῆ γὰρ γῆ περὶ τούτου τοὺς ὄχλους διεφύσατο, γῆ 30
ὑπὸ τῶν ἐν Γαδάρεσι γῆ ἐκβληθεὶς οὐκ ἀντέτεινεν, ἀλλ' ἀνεχώρησε μὲν, ἐμὸν γῆ μα- ἐνδιαζθεὶς
χεῖν. καὶ πάλιν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβὰς διέβαινε, δυνάμενος καὶ πεζῇ διαβαίνειν. ἐμὸν γὰρ ἀεὶ παραδοξοποιῆσαι ἐβούλετο, ὥστε μὴ τῶν τῆς οἰκονομίας λυμήνασθαι λόγων. ὁμοῦ οὖν Ματθαῖός φησιν, ὅτι περιέφερον αὐτόν· ὁ γῆ ἄλλοι, ὅτι γῆ τῶν τειχῶν διορυττόντες, αὐτὸν κα- θῆκαν γῆ περιῆκαν τῶν χειρῶν ᾧ ὧν κάμνοντα, λέγοντες μὲν οὐδέν, αὐτῷ γῆ τῷ πρᾶγ ὑπο- 35
πτεύοντες. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ γῆ αὐτὸς ἐθεράπευε, γῆ ἐμὸν τοσαύτην ἦλθε τὴν πίστιν· ὑπὲρ τῶν περιαιρόντων ἦλθε τὴν πίστιν ἀπηνοιῶν. ἰδὼν γάρ, φησι, τὴν πίστιν αὐ- τῶν, τουτέστι τὴν χαλεπότητα. ἐμὸν γὰρ πάντα χολὴ ὑπὲρ τῶν κάμνοντων μόνοι ζητεῖ τὴν πίστιν ὁρᾷ, ὅταν παραιτῶνται, ἢ ἕτερος ὑπὸ τοῦ νοσήματος ὧδε ἐξεπηκότος. μᾶλλον γῆ ἐν ζαύτῃ γῆ τῷ κάμνοντος ἰῶν ἡ πίστις. ἐμὸν γὰρ ἂν ἰδέσθαι χαλεπῶς μὴ πιστεύον. ἐπεὶ οὖν ζο- 40
σαυτην ἐπιδείξασθαι πίστιν, ὑπιδέικνυται ἓ αὐτὸς τὴν αὐτοῦ δύναμιν, μεθ' ἐξουσίας ἁπά- χ. ἐπιδείξαι
σης λύων ζὰ ἁμαρτήματα, γῆ δεικνὺς διὰ πάντων ὅτι ὁμότιμός ἐστι τῷ γεγεννηκότι. σκόπει δὲ. ἀνάθεν εὐθὺς διὰ τῆς διδασκαλίας, ὅτι εἰδὼς αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων· διὰ τὸ λε- γεσθαι, ὅτι εἶπε, θέλω, κεκαθάρισο· διὰ τὸ ἐκατοντάρχου, ὅτι εἶπε μόνῳ λόγῳ μό-

νον,

πολύ τῶ νεῶ ὀξήθοντος ἀγελαιότερον ὄντα καὶ μανικώτερον. ἀλλ' ὅπῳ τοῦτο σὸκ ἔσι, ὦ λόγῳ τέως ἀυδὲ ἐπανορθώσωμεθα, καὶ πάσας αὐτῶ τὰς ἐλωθείσας ἀλύσεις· καὶ τότε αὐτῶ σαφῶς εἰσόψεθα τὴν λαμπρότητα μοιρίαν. ἀλλα μὴ δείσητε ὃ θηρίον, ὅταν ἀυδὲ ἐκκαλύψωμεν. σὺ γὰρ τῶν λόγῳ ἡ σκηνή, σὸκ ἐν τῇ ἀληθείᾳ ὃ τοιοῦτον ἔσω δίκαιος ἄνθρωπος πῦρ ἀπὸ τῶ ὀφθαλμῶν ἀφιείς, μέλας, ὀξὺς ἑκατέρων τῶν ὤμων δρέπανα ἔχων ἀντὶ χειρῶν ἔχων ὀξυρτημένους· ἔσω δ' αὐτῶ καὶ τόμα, αἱμὶ ὦ ὀδόντων ξιφηδέα ἔχον ἐμπεπηγότα, δύτε δὲ γλώσσης ἰοῦ ἢ δηλητηρίου φαρμάκου πηλὸν διαβλύζουσαν· χαλεπὴ δε, καμίνου πάσης δαπανητικωτέρα, ἃ ἐμβαλλόμενα αἰωνίσχυσα ἀπανται· ὃ πόδες ταχύτεροί τινες καὶ φλογὸς ἁπάσης σφοδρότεροι· ὃ δ' ὄσφρησιν ἢ αὖτῳ ἀπὸ καπνοῦ ἢ λύχνου κατισχυασμένην ἔσω· ἢ φθεγξάσθω μηδὲν αἰδέσιμον, ἀλλ' ἀπηχὲς μὲν ἢ ἀηδὲς ἢ φοβερόν· ἐχέτω δ' ὃ ἐν χερσὶ φλόγα. ἔχα φοβερὰ δοκεῖ εἶ ὑμῖν τὰ εἰρημένα· ἀλλ' ὀλίγον κατ' ἀξίαν αὐτὸν ἐσχηματίσαμεν. μὴ γὰρ τύπτειν, ὃ ἕτερα δ' ἢ πρεσβεῖναι. ἢ γὰρ ἢ τοῦτ' ἀπαμυνάσας σφαπέτω, καταβιέτω, τὴν ἀφορμὴν αὐτὴν ἀπεσθω. ἀλλὰ ἢ τοῦτο πολλῷ χαλεπώτερος ὁ φιλάργυρος, πᾶσιν ὑπεῖκω, ὥσπερ ἅδης, "πάντα καταπίνων, κοινὸς πολέμιος πᾶσι ἀνθρώποις τὸν τῶν αὐθρώπων βίον· ἢ γὰρ βούλεται μηδένα αὐθρώπων εἶναι, ἵνα τὰ πάντα κατέχῃ. ἢ οὐδὲ σώζωθαι ἴσασιν· ἀλλ', ὅταν πάντας ἀπολέσῃ τῇ ὑπερβολῇ, ἢ τῆς γῆς τὴν οὐσίαν ἀφανίσας ὃ γενόμενος, ἢ χρυσὸν αὐτὸν οὖσαν ἰδεῖν· οὐ τὸν γλῶν ἢ μόνον, ἀλλὰ ὃ ἅρπας ἢ ναύτας ἢ πηλάς, ὃ πάντα ἁπλῶς τὰ φανόμενα. ἢ ἵνα μάθητε ὅτι οὐ τὸν μανίαν προσεκτησάμεθα τὴν ἐκείνου, μηδεὶς ἔσω ὁ ἐγκαλῶν ὃ διεστραμμένος· ἀλλ' ἀκούετε τοῦ ἐκ τῶν νόμων φόβου τοῦ λέγω τέως, ἢ ὅλῳ αὐτὸν ξίφος ἁρπάσαντα καὶ πάντας ἀναιρεθέντα καὶ οὐδ' ἑνὸς φεισάμενον, οὐ φίλου, οὐ συγγενοῦς, σὸκ ἀδελφοῦ, σὸκ αὐτοῦ τοῦ γεγεννηκότος. μᾶλλον δὲ σοῦδ' ἐπανορθώσεως ἐστὶν ἐκεῖνα ἰάσεως· ἀλλ' ἐρωτάσθω αὐτὸν, εἰ μὴ ἐναντίας πλάττει ἀεὶ καθ' ἑαυτὸν φαντασίας, ἢ πάντας ἐπειτα ἀναιρῶν ὡς λησταῖς, ὃ φίλους καὶ συγγενεῖς ἢ αὐτοῦ σοῦ γεγεννηκότας. μᾶλλον δ' οὐδ' ἐρωτήσεως ἐστὶν ἰάσεως χρεία· καὶ γὰρ πάντες ἴσασιν, ὅσοι τοῦτον κατέχονται ἰῷ νοσήματι, ὅτι καὶ γῆρας βαρυώτατα πάθος, καὶ ὃ γλυκὺ καὶ πᾶσιν ἐπιθυμητὸν τὸ παιδὰς ἔχειν, βαρὺ ὃ ἐπαχθὲς εἶ νομίζουσι. πολλοὶ γοῦν ἢ ἀτεκνίαν διὰ τοῦτο ὠνήσαντο, καὶ τὴν φύσιν ἐπήρωσαν, σὸκ ἀνελόντες [μόνον] παῖδας, ἀλλὰ μηδὲ φῶς τὸν ἅπαξ συγχωρήσαντες. μὴ τοίνυν θαυμάσητε εἰ ⓜ φιλάργυροι οὕτως ἐσμανίσθη (ἐστὶ γὰρ πολὺ χεῖρον ὅτι τῶν εἰρημένων) ἀλλὰ σκοπήσωμεν πῶς τοῦ δαίμονος αὐτὸν ἀπαλλάξωμεν. πῶς οὖν ἀπαλλάξομεν; εἰ μάθοι σαφῶς ὅτι [ἡ] φιλαργυρία πρὸς αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ἡμῖν ἐναντιοῦται, πρὸς τὸ ποιεῖν χρήματα. ἀεὶ γὰρ ⓐ ἃ μικρὰ κερδαίνειν βουλόμενοι, μεγάλας ζημίας ὀφλισκάνουσι· ὅταν δὲ ἡ προαιρεσία εἰς αὐτὸ τοῦτο ἄξῃ ἐπιτήδευμα. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ὅτι μεγάλοις δόμασι βαλόμενοι ζημίας, τῇ προσδοκίᾳ τοῦ κερδαίνειν σὸκ ἔλαβον τοὺς τόκους, μὴ "τὴν ἕξιν καὶ τὸ κεφάλαιον πάντος ἐξέπεσαν. πάλιν εἰς κινδύνους προσεπεσόντες ἕτερους, καὶ οὐ βουληθέντες ὀλίγα προέσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν μὴ τῆς οὐσίας ἀπώλεσαν· καὶ πρὸ πάλιν, ἢ ἀξιώματα κερδαλέα, ἢ ἄλλο ἢ τοιοῦτον ὠήσασθαι, "μαρολογησάμενοι τὸ πᾶν ἀπώλεσαν. ὅπῳ γὰρ σὸκ ἴσασι πειρᾶν, ἀνὰ * θρείζειν μεμελετήκασι, καὶ τὸ ἀμπαυ ζωοχῶς ἐκπίπτουσιν. σοῦδεὶς γὰρ ἀεὶ 'θρεῖζειν δυνάται), ὥσπερ σοῦδὲ ἀεὶ "κερδαίνειν. ἐπεὶ οὖν οὐ βούλεται δαπανᾶν, σοῦδὲ κερδαίνειν ἴσασιν· ἀνὰ καὶ γυναῖκα δεῖ λαβεῖν, πάλιν ὃ αὖθ' τοῦτον ἐναντιοῦσιν. ἢ γὰρ ὀξύπαιδα ὀφθῆναι ἄπορον αὐτὸ εὐπόρου λαβόντες, ἢ πλουσίαν εἰσαγαγόντες καὶ μυρίων γέμουσαν ἐλαφρωμένην, πλείονα πάλιν τὴν ζημίαν ἐναντίωσαν. οὐ γὰρ ἡ περιουσία, ἀλλ' ἡ χρεία τὸν ⓜ πλοῦτον ἐργάζεται. ὃ γὰρ ὄφελος τοῦ πλούτου, ὅταν δαπανηρὰ ἢ καὶ ἄσωτος, καὶ πάντα αὐτὸν σφοδρότερον "ἐκφορῆ, ὃ ὃ, αὖ ἀσελγὴς καὶ μυρίους ἐργασάμενος

χ. αὐτὸν ἀποθώμεθα,

χ. αὐτῷ αὐτὸ μ. ὀδ. ξίφ. ὀξ. πεπήγότα,

χ. παῖτας

χ. οἱ τέτῳ κατ. τῇ νοσή. ἢ γήρ.

χ. αὐτῷ

χ. τὸ τόκε

χ. μαρολογήσαντες, * ἀεὶ

χ. κερδαίνειν

χ. θρείζειν.

χ. βούλοιντο

χ. ἐκφέρῃ;

ζας

μένον, ἀλλὰ καὶ καταχρημίζονται. καὶ ἄλλως ἵνα μὴ πὶς σκώλῳ εἰ νομίσῃ τὰ ῥηθέντα, ἀλλὰ πίστιν σαφῆ ὅτι ἐξῆλθεν ὁ δαίμων, ἀπὸ τῆς ἀνατάσεως τῶν χοίρων τοῦτο γίνεται καταδηλον. σκόπει δὲ αὐτὸ καὶ ὃ πρᾶον μετὰ τῆς δυνάμεως. ἐπεὶ γὰρ διαυτὰ ἱερωτηθέντες ἀπώλεσαν αὐτοὶ τὴν χώραν οἰκειοῦντες ἑαυτοῖς, οὐκ ἀντέτεινεν, ἀλλὰ [καὶ] ἀνεχώρησε· καὶ τοὺς ἀναξίους ἀποφήνασθαι ἑαυτοὺς τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας κατέλιπε, τοὺς ἐλευθεροῦντας τῶν δαιμόνων δοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς συζῶντας, ὥστε πρὸς ἐκείνων μαθεῖν πολλὰ πονηρὰ, καὶ αὐτὸς ἀναχωρήσας φόβον ἀφίησιν αὐτοῖς ἐναγωνίζονται. καὶ γὰρ τῆς ζημίας ὁ μέτοχος διεδίδου τὸ γεγονὸς τῷ φήμῃ, καὶ καθικέτο τῆς ἀγχοίας αὐτῶν ὁ συμβάν. καὶ πολλαχόθεν ἐφέροντο φωναὶ, ἀναχρύπτουσαι τὸ θαύματος ὁ παράδοξον· ἀπὸ τῶν θεραπευθέντων· ἀπὸ τῶν καταποντισθέντων· ἀπὸ τῶν διασωθέντων τῶν χοίρων· ἀπὸ τῶν ποιμαινόντων ἀγγελόντων αὐτοῖς.

χ. ἐξῆλθον οἱ δαίμονες,

χ. ἀγχοίας

χ. παντα χόθεν

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα καὶ ἡμῖν γίνεται ἴδοι τις ἄν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς μνημείοις δαιμονιζομένους, οὓς οὐδεὶς κατίσχυε τῆς μανίας, οὐ σίδηρος, οὐχ ἅλυσις, οὐκ ἀνθρώπων πλῆθος, οὐ παίδευσις, οὐ νουθεσία, οὐ φόβος, οὐκ ἀπειλὴ, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐπὶ γὰρ ὅταν τις ἀκόλαστος ἢ πονηρὸς πρὸς πόρνα σώματα ἐπιορμήσῃ, οὐδεὶς διενεύσει τὸ δαιμονιῶντος· ἀλλὰ γυμνὸς ὢν ὡς ἐκφυὴς πανοῦργος ἔρχεται, ἱμάτια μὲν ἐνδεδυμένος, τὴν δὲ ἀληθοῦς παιδεύσεως ἀπεστερημένος, ἐπὶ δὲ αὐτῷ πονηρᾶς ἐπισκευὴς δόξης γεγυμνωμένος· οὐ λίθοις ἑαυτὸν κόπτων, ἀλλὰ ἀμυθήτοις πολλῶν λίθων χαλεπωτέρους. τίς οἶδεν τὸ κακὸν δῦσαι δυνήσεται; καὶ παῦσαι ἀθημονοῦντα καὶ οἰκτρούμενον καὶ οὐδέποτε ἐν ἑαυτῷ γινόμενον, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τὰ μνήματα φαντάζεται; τοιαῦτα γὰρ τὰ πόρνων καὶ καταγώγια πολλῆς τῆς δυσωδίας γέμοντα, πολλῆς δὲ σηπεδόνος. πῶς δὲ ὁ φιλάργυρος; οὐχὶ τοιοῦτος; τίς δὲ αὐτὸν ἰσχύει δῦσαι ποτε; οὐχὶ φύσει καὶ ἀπειλαὶ καὶ θάνατοι καὶ συμβουλαί; ἀλλὰ πόντα ταῦτα ἀλαζόνεια τὰ δεσμά. κἂν ἔλθῃ τις αὐτὸν ἀπαλλάξαι τῶν δεσμῶν, ὀρχίζει ὥστε μὴ ἀπαλλαγῆναι, βάσανον ὑπομένων εἰ μέλλοι, ὃ μὴ εἰ ἐν τῇ βασάνῳ οὗτοι τί γένοιτο χαλεπώτερον; ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὁ δαίμων, εἰ καὶ ἀνθρώπων κατεφρόνησεν, ἀλλὰ τῷ προσώπατι εἶχε τὸ Χριστοῦ, καὶ ταχέως ἀπεπήδησε τοῦ σώματος. οὗτος δὲ ὁ δεῖνα ὦ προσώπατι εἴκει. ἴδοὺ γοῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούει αὐτοῦ λέγοντος· οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ, καὶ γέενναν ἀπειλοῦντος, καὶ ταῖς αἰωνίοις κολάσεσι, καὶ ὑπὲρ πείθεται· οὐχ ὅτι ἰσχυρότερός ἐστι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι ἀγνοεῖ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς οὐ σωφρονίζει. διὰ τοῦτο ὡς ἐν ἐρήμοις καὶ τοιοῦτοι διατρίβουσι, καὶ ἐν μέσαις πόλεσιν ὦσι. τίς γὰρ ἂν ἕλοιτο νοῦν ἔχων τοιούτοις συμπίπτειν ἀνθρώποις; μᾶλλον δὲ ἔγωγε καταδέξαμην μᾶλλον μυρίων δαιμονώντων οἰκεῖν, ἢ μιᾷ ἑνὸς ταύτης νοσούντος τὴν νόσον. καὶ ὅτι οὐ σφάλλομαι ταῦτα λέγων, δῆλον ἔξ ὧν ἑκάτεροι πάσχουσιν. ὅταν μὲν γὰρ οὐδὲν ἠδικηκότα ἑλθόντα ἡμύνηται, καὶ βούλεται καὶ δοῦλον λαβεῖν τὸν ἐλθόντα ὑπὸ τὸν ἑαυτοῦ ζυγὸν, καὶ μυρίοις πολεμίοις καὶ κακοῖς· οἱ δὲ δαιμονιῶντες οὐδὲν ἄλλο ἐργάζονται, ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς τὴν νόσον τὰ ἐφόδους· καὶ ὅταν μὲν πολλὰς οἰκίας δυνατὸν ἐπεισι, καὶ ὃ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖσθαι παρασκευάζουσι, καὶ λύμη πόλεως καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης εἰσίν· ἐὰν δὲ ἑνὸς δαίμονος ἐνοχλοῦντος, ἐλεεῖσθαι μᾶλλον εἰσὶν ἄξιοι καὶ δακρύεσθαι. καὶ ἐὰν μὲν ἐν δυναστείᾳ τὰ πλείονα πράττουσι· ἐὰν δὲ μετὰ λογισμοῦ παιδεύσεως, ἐν μέσαις πόλεσι βακχευόμενοι καὶ κραυγὴν ποιοῦντες μανόμενοι μαίνεσθαι. τί γὰρ τοιοῦτον ἐργάζονται οἱ δαιμονιῶντες ἅπαντες, οἷς Ἰούδας ἐπλημμέλησε, τὴν ἐκείνου παρανομίαν ὑπεδέξαντο; καὶ πάντες δὲ οἱ ἐκφυεῖς ζηλωτοὶ, καθάπερ θηρία χαλεπὰ ἀπὸ γαλεάγρας φυγόντα, ταῖς πόλεις θορυβοῦσιν οὐδενὸς κατέχοντος. πρόκειται μὲν γὰρ καὶ τοῦτο δεσμὰ πονηρὰ τυχεῖν· οἷς, ὁ τῶν δικαίων φόβος, ἡ τῶν νόμων ἀπειλὴ, ἡ παρὰ τῶν πολλῶν κατάγνωσις, καὶ ἕτερα πλείονα τούτων· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα διαρρηγνύουσι πολλάκις καὶ κάτω ποιοῦσι. καὶ εἰ τις αὐτὰ τίλεσι αὐτῶν ἀφέλοι, τότε δὴ ἔγνω σαφῶς τὸ ἐν αὐτοῖς δαίμονα,

χ. πὶς

χ. πορνῶν

χ. πὶς γὰρ αὐτ. ἰσχυ δῦσ.

χ. ῥᾴστ' ἂν ἀθλιώτερον;

χ. απεδήμησεν

χ. δουλεύσαι

χ. βασάνους,

χ. οἱ δ' ἄλλοι δαιμονῶντ. ἐκδ. τοιῶτον ἐργ.

χ. τρέφουσι δέσει δ' πολλ.

πολὺ

ναι. καὶ γὰρ ὁ Σπέφανὸς φησι· Δέξαι τὸ πνεῦμά μου· καὶ ὁ Παῦλος, Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖττον. καὶ ὡδὶ δ' ἂν τις εἴποι καὶ τὴν γραφήν· Καὶ ὡς ἐπέθη ὡς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, πεφεὶς ἐν γήρᾳ καλῷ. ὅτι ἡ τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχαὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐν ᾅδου εἰσὶ κολαζόμεναι, ἀκούσονται τοῦ πλουσίου πολλὰ· ἐπὶ τούτοις δὲ καλοῦντος καὶ οὐκ ἐπιτυγχάνοντος. ὡς, εἴπερ ἐδύνατο, αὐτὸς ἂν ἦλθε καὶ ἀπήγγειλε τὰ ἐκεῖ γενόμενα. ὅθεν δῆλον, ὅτι μετὰ τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν, εἰς χώραν τινὰ ἀπάγονται αἱ ψυχαί, οὐκ ἐπ' εὐεία οὖσαν ἐπαμελεῖν, ἀλλὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν ἀναμένουσαν. εἰ δέ τις λέγοι τις, καὶ τίνος ἕνεκεν, ὅπερ ἠξίωσαν οἱ δαίμονες, ἐποίησεν ὁ Χριστός,

31 Εἰς τὴν ἀπέλειαν τῶν χοίρων ὑπεξέβασε αὐτοῖς ἀπελθεῖν,

Ἐκεῖνο δὲ ἐρῶ· ὅτι οὐκ ἐκείνοις πειθόμενος τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ πολλὰ ἐντεῦθεν οἰκονομῶν· ἓν μέν, τὸ διδάξαι τοὺς ἀπαλλαγὰς τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐκείνων τὸ μέγεθος τῆς λύμης τῶν ὑπηκόων αὐτοῖς· δεύτερον δέ, ἵνα μάθωσι πάντες, ὅτι οὐδὲ χοίρων κατατολμῶσι, εἰ μὴ αὐτὸς συγχωρήσειε· τρίτον, ὅτι χαλεπώτερα τῶν χοίρων ἐκείνους δὲ εἰργάσαντο, εἰ μὴ καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ πολλῆς ἀπήλαυσαν τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ὅτι γὰρ ἡμᾶς τῶν ἀλόγων μᾶλλον μισοῦσι, πάντι που δῆλόν ἐστιν. ὥστε καὶ τῶν χοίρων μὴ φειδόμενοι, ἀλλ' ἐν μιᾷ καιρεσυροπῇ πάντας αὐτοὺς καταχρημίσαντες, πολλῷ μᾶλλον αὖ τοὺς ἀνθρώπους ταῦτα εἰργάσαντο, ὃς εἶχον, ἐπ' ἐρημίας ἄγοντες καὶ ἀπάγοντες, εἰ μὴ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τυραννίδι πολλὴ ἦν ἡ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία, καλύπτουσα καὶ ἐπέχουσα τὴν περαιτέρω ῥύμην αὐτῶν· ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐδὲν, ὃς οὐκ ἀποκρύπτει τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. εἰ μὴ πάντες ὁμοίως μηδὲ κατ' ἴσα ἔφερον, καὶ τοῦτο προνοίας μέγιστον εἰδὸς ἐστί. πρὸς γὰρ ὃ ἕκαστος λυσιτελοῦν, καὶ ὃ τῆς προνοίας ἐπιδείκνυται). πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις ἕτερον οὐ τοῦτο μανθάνομεν, ὅτι καὶ κοινῇ πάντων προνοεῖται μόνος, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἑκάστου. ὃ καὶ ὅτι τῶν μαθητῶν ἐδήλωσεν εἰπών· Ὑμῶν δὲ* αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί· καὶ ἀπὸ τῶν δαιμονώντων δὲ τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν σαφῶς, οἱ πάλαι μὲν ἀπεπνίγησαν, εἰ μὴ πολλῆς τῆς ὠφελείας κηδεμονίας ἀπήλαυον. διὰ δὴ ταῦτα ἐπέτρεψεν ἀπελθεῖν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀγέλους τῶν χοίρων, ἵνα καὶ τὰ χοῖρα οἰκειωθέντες σφᾶς, μάθωσιν αὐτοῦ τὴν δυνάμιν. εἶτα μὴ γὰρ πολὺ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦν, οὐ σφόδρα ἐπιδείκνυται· εἶτα ἵνα μηδεὶς αὐτὸν οἴηται, ἀλλ' ἐπ' ἀναγθήτως διάκεινται, ἐκλάμπειν ἐποίει τὰ θαύματα, ὥστε αὐτοὺς εἰς τοὺς ἑαυτοῦ θεογνωσίαν ὑπιέναι θαι. ὅτι γὰρ δυνάμενοί τινες ἦσαν καὶ τοὺς πόλιν ἐκείνην οἰκειωθέντες, δῆλον ἀπὸ τοῦ τέλους. δέον γὰρ αὐτὸν προσκυνῆσαι καὶ θαυμάσαι τὴν δύναμιν· καὶ ἃ ἀπέπεμπον,

34 Καὶ παρεκάλουν ἀπελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἐβόων τοὺς χοίρους καὶ δαίμονες; πάντα γὰρ τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀθυμίαν ἐμβάλλειν καὶ δαίμονες ἐσπουδάκασι, καὶ πάντα γὰρ χαίρουσι τῇ αὐτῶν ἀπωλείᾳ. διὸ καὶ οἱ ἀγέλοντες δὲ ὅτι τοῦ Ἰησοῦ ἐποίησε. καί τοι δὲ ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν· ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖ πειθόμενος τοῖς ἀγέλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ θεράποντα θέλων ἀποφῆναι λαμπρότερον, καὶ τῷ δαίμονι πᾶσαν ἀναισχυντίας ἐκκόψων πρόφασιν, καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ πρεπτὸν ἐπὶν κεφαλαίῳ τὰ κατὰ τοῦ δικαίου γινόμενα. ἐπεὶ καὶ νῦν ἔνιοι τοιοῦτον, ἅπερ ἤθελον ὅτοι, γένοιτο. καὶ γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις λαμπρὸς ἀνεκηρύττετο, καὶ ἡ ποιμένια τῶν δαιμόνων, ἧς ἀπηλλάγησαν τοὺς ἐπ' αὐτῶν καταχθονίους ἀφέστερον διεδείκνυτο, καὶ ὅτι οὐδὲ χοίρων εἰσὶν ἄπειθαι κύριοι, μὴ τοῦ τῶν ὅλων ἐπιτρέποντος Θεοῦ. εἰ δέ τις ἐστὶν ἀναγωγὴν ταῦτα σκληροί, ὁ κωλύων οὐδείς. ἡ μὲν γὰρ ἱστορία αὕτη. δεῖ δὲ εἰδέναι σαφῶς, ὡς καὶ χοιρώδεις τῶν ἀνθρώπων θυεπιχείρητοι ταῖς τῶν δαιμόνων ἐνεργείαις εἰσί. καὶ ἀνθρώποι μὲν ὄντες καὶ ταῦτα πάσχοντες, δυνάμενοι καὶ προσεύχεσθαι πολλάκις· οὗ δὲ χοῖροι δὲ ὅλον ἡμῶνται, οὐ δαιμονίζονται μόνον,

χ. ἀπήγγειλε

χ. λύσεως
χ. ἔπεσεν δὲ,

* καὶ

χ. τὸ πᾶσαν αὖ τις καπίδοι
χ. τοῦτο

χ. οἴδεν,

χ. ἀπὸ

Πρ. ζ. ρη. Φιλιπ. α. κγ. Γεν. κε. κ.

Ματθ. ι. λ.

ῆς ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; διὰ δὴ τοῦτο πρότερον ὁμολογεῖται ἡ ἔξοδος, ἵνα μὴ ὑποπλος αὐτῷ ἡ ἱκετηρία γένηται. Καὶ γὰρ ἐμαίζοντο ἀοράτως, καὶ τῆς θαλάττης ἐχειμάζοντο μᾶλλον κεντούμενοι καὶ ἐμπιπραμένοι, καὶ τὰ ὑπήκοα πάσχοντες ὑπὸ τῆς προαιρέσεως ἐκείνης. ὅπου γὰρ οὐδεὶς αὐτοῦ πρότερον ἐτόλμα, αὐτὸς πρὸς αὐτοῦ ἀφίκετο ὁ Χριστός. καὶ ὁμοῦ Ματθαῖός φησιν αὐτοῦ Εἰρηκέναι· ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ⓐ ἦ ἄλλοι πρόσθηκαν, καὶ ὅτι προεκάλεσεν αὐτὸν καὶ ὥρκισον, ἵνα μὴ εἰς τὴν ἄβυσσον αὐτοὺς ἐμβάλῃ. ἐνόμισαν γὰρ ἤδη τὴν κόλασιν αὐτοῖς ἐφεστάναι, καὶ ἔδεισαν ὡς ἤδη εἰς πυρείδη ἐμπεσούμενοι. Εἰ ἦ ⓐ πρὸς τὸ Λουκᾶν ἕνα φασὶν αὐτὸν εἶναι, οὐκ ἦ δύο, οὐδὲ τοῦτο διαφωνίαν ἐμφαίνει. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι εἷς μόνος ἦν, ἕτερος ἦ οὐκ ἦν, ἐδόκει ἀμφισβάλλειν τῷ Ματθαίῳ· εἰ ἦ, ὁ μὲν πρὸς τοὺς ἕνα, ὁ ἦ πρὸς τοὺς δύο διελέξατο, οὐ μάχης δὲ Εἰρηνεύων, ἀλλὰ διαφορὰν διηγήσεως. καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ, τὸ χαλεπώτερον τούτων ὑπολεξάμενος ὁ Λουκᾶς Εἰρηκέναι. διὰ τὸ παραινέσαι τῷ συμφορᾷ· οἶδ, ὅτι τὰ δεσμὰ καὶ αἱ λύσεις διαῤῥήσουσι τὴν ἔρημον ἐπλανᾶτο· ὁ ἦ Ματθαῖος, ὅτι δὲ τοῖς λίθοις ἑαυτὸν ἔκοπτε, φησί. καὶ τὰ ῥήματα ἦ αὐτοῦ ἰσχνὰ δὲ ἀπλοῦς καὶ δὲ ἀνάγκην ὑπεδείξαθαι. ἦλθες γὰρ ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς, φησι; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἦμαρτεν, οὐκ εἶχον εἰπεῖν· ἀξιοῦσι ἦ μὴ πρὸ καιροῦ δοῦναι τὴν δίκην. ὅπου γὰρ κατέλαβεν αὐτοὺς τὰ αἰσχρὰ δεινὰ καὶ πρόσφορα ἐργαζομένους, καὶ δὲ πλάσμα δὲ ἑαυτῷ πομπὴ διαφερόντως ζῶσι καὶ πεμπομένους, καὶ ἐνόμιζον αὐτὸν δι' ὑποβολὴν τῶν ἡγεμόνων οὐκ ἀναιρεῖν ⓐ καιρὸν τῆς καλάσεως, διὰ τοῦτο προεκάλεσαν δὲ ἐδέοντο· καὶ ⓐ μηδὲ δεσμῶν ἀνεχόμενοι σιδηρῶν, ἔρχονται δεδεμένοι, καὶ ⓐ τὰ ὄρη καταπετάσαντες, εἰς τὰ πεδία ἐξῆεσαν, καὶ ⓐ τοὺς ἄλλους κωλύοντες διαβαίνειν, ⓐ ἀποτειχίζοντα τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἰδόντες, ἔστησαν. Τί δήποτε ἦ καὶ τοῖς πάθοις ἐμφιλοχωροῦσιν; ὀλέθριον δαίμονα τοῖς πολλοῖς εἰσελθεῖν βουλόμενοι, οἶδ, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπελθόντων δαίμονες γίνονται· ὃ μηδέποτε γένοιτο μηδὲ μέχρις ἐννοίας λάβοι. Τί οὖν, φησιν, ἂν εἴποις, ὅταν πολλοὶ τῶν ζητῶν [καὶ] παῖδας λαβόντες ἀποσφάττωσιν, ὥστε αὐτοῖς μὴ ζῶντα ζυμπαραπέμπουσαι τὴν ψυχὴν ἔχειν; καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ὅτι μὲν γὰρ ἀποσφάττουσι, πολλοὶ λέγουσιν· ὅτι ἦ αἱ ψυχαὶ τῶν σφαγέντων μετ' αὐτῶν εἰσι, πόθεν ἔγνως, εἰπέ μοι; αὐτοί, φησιν, ⓐ δαιμονιῶντες βοῶσιν, ὅτι ψυχὴ τὸ δεῖνος ἐγώ. ἀλλὰ καὶ τοῦτο σκιώδης καὶ ἀπάτη διαβολική. καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ τοῦ τετελευτηκότος ἔστιν ἡ βοῶσα, ἀλλ' ὁ δαίμων ὁ ὑποκρινόμενος ζῶντα, ὥστε ἀπατῆσαι τοὺς ἀκούοντας. Εἰ γὰρ εἰς δαίμονος οὐσίαν δυνατὸν ψυχὴν εἰσελθεῖν, πολλῷ μᾶλλον εἰς τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῆς ἄλλως ἦ, οὐδὲ ἔχοι λόγον τὴν ἠδικημένην ψυχὴν συμπαραπέμπειν τῷ ἠδικηκότι· ἢ ἀνθρώπου δυνάσθαι δυνάμει ἀσώματον εἰς ἕτερον μεταβαλεῖν οὐσίαν. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν σωμάτων τοῦτο ἀμήχανον, καὶ οὐκ ἂν τις ἀνθρώπου σῶμα εἶναι σῶμα ἐργάσαιτο· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀοράτου ψυχῆς τοῦτο ἀδύνατον, καὶ οὐκ ἂν τις ἰσχύσειεν εἰς δαίμονος οὐσίαν αὐτὴν μετενεγκεῖν. ὥστε γραϊδίων μυθόντων ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ παίδων μορμολυκεῖα. οὐδὲ γὰρ ἕνι ψυχὴν ἀπορραγεῖσαν τοῦ σώματος ἐνταῦθα πλανᾶσθαι λοιπόν. Ψυχαὶ γὰρ δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ. Εἰ ἦ αἱ τῶν δικαίων, καὶ αἱ τῶν παίδων (οὐδὲ γὰρ ἀκάθαρτοι ποτε) καὶ αἱ τῶν ἁμαρτωλῶν ἦ λύτεως ἀντεῦθεν ἀπόκεινται. καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου. Λουκ. ιβ. κ. καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν ὁ Χριστός· Σήμερον τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. Καὶ οὐκ οἶδ' πῶς ψυχὴν ἐξελθοῦσαν τοῦ σώματος ἐνταῦθα πλανᾶσθαι· καὶ μάλα εἰκότως. εἰ γὰρ ἐν γῇ βαδίζοντες τῇ ζωσῇ καὶ γνοείμων, καὶ σῶμα περικείμενοι, ὅταν ξένην ὁδὸν ὁδεύωμεν, ποίαν ἐλθεῖν δεῖ, οὐκ ἴσμεν, ἂν μὴ τὰ χειραγωγοῦντα ἔχωμεν. πῶς ἡ τοῦ σώματος ἀπορραγεῖσα ψυχὴ καὶ τῆς ζωηθείας ἐξελθοῦσα πάσης, εἴσεται ποῦ δεῖ βαδίζειν αὐτὴν τοῦ καθοδηγοῦντος αὐτῆς; καὶ πολλαχόθεν ἦ ἐπέρωθεν ἂν τις κατίδοι, ὅτι οὐκ ἔστι ψυχὴν ἐξελθοῦσαν ἐνταῦθα μεί-

χ. μίσης.
χ. ὠδεῖν, χ. ἐκαστὰ λέγειν χ. μάχη χ. τὸ
χ. αἰσθεῖς χ. ἐνδείξ.
χ. εἰς ἔπειτα σῶμα ψυχὴν δυνατὸν εἰσελθεῖν, χ. ἐκ ἂν ἴχνι χ. ἐρχάσιτο
χ. παντὶ
χ. ἐκεῖθεν
Σοφ. γ. α.

φοβῆται ὑχ ἁπλῶς, ἀλλὰ ἀ μετὰ πολλῆς τῆς ἀγωνίας, ἀ ὅτε ὁρᾷ ὃ ωροσδόξον ἐκφιο γιόμενον. ὅπε ἀ ὅτοι, ωροσδοκήσαντες ἀπόλλυσθαι ωρότερον, ὅτε ἐσώθησαν· ἵνα ὁμολογήσαντες ⓦ κἀδιωσι, μάθωσι τὸ θαύματος ὃ μέγεθος. Διὰ τῦτο ἀ καθεύδει. Εἰ γὰρ ἐγρηγορότος ἐλύετο, ἢ ὀκ ἂν ἐφοβήθησαν, ἢ ὀκ ἂν προσεκάλεσαι, ἢ ὐδ' ἂν ὑπόμεινεν αὐτὸν δεῦρο θαῦσθαι τοιῦτον ἀ πηλίκον. διὰ τῦτο καθεύδει, διδοὺς χώρον τῇ δειλίᾳ, ἀ προτέραν αὐτῆς ποιῶν τὴν αἴθησιν τῶν γινομένων. ὑ γὰρ ὁμοίως ἂς ὁρᾷ τὰ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις σώμασι γινόμενα, καὶ τὰ ἐν ἑαυτοῖς. ἐπεὶ ὅταν πολλὰς εἴδῃ θυρεπιπηδήσας, ἐὰν δὲ ὁ σεισμὸς ἀπολελαυκώς, ἀ ὑπνοῦσι ἦσαν (ὅτε γὰρ χωλεῖ, ὅτε ἄλλο τι τοιῦτον νόσημα ἔχοντες ἦσαν) ἔδει ὁ αὐτὸν διὰ τῆς οἰκείας αἰθήσεως ἀπολαῦσαι τῶν θυρεπισῶν συγχωρῆσ ⓦ χειμῶνα, ἵνα διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς σαφεστέραν λάβωσιν αἴθησιν τῆς θυρεπισίας. διὰ τῦτο δὲ παρόντων τῶν ὄχλων τῦτο ποιῆ, ὥστε μὴ καταγνωσθῆναι ὀλιγοπιστίας· ἀλλ' αὐτὸν μόνοις λαβὼν διορθοῦται, ἀ ωρὸς τὸ χειμῶνος τῶν ὑδάτων ⓦ χειμῶνα τῆς ψυχῆς αὐτῶν λύει, ὑπολιμῶν ἀ λέγων,

25 Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι, Καὶ παιδεύων ὁμοῦ, ὅτι ⓦ φόβου ὑχ ἡ τῶν πειρασμῶν ἐργάζεται ἐπαγωγή, ἀλλὰ ὃ τῆς διανοίας ἀσθενές. Εἰ ὁ λέγοι τις, ὅτι δειλίας ὀκ ἦν, οὐδὲ ὀλιγοπιστίας ὃ ωροστεθῆναι ἐτίμα, ἐκφιο δ' ἂν εἴποιμι, ὅτι τῦτο αὐτὸ μάλιστα σημεῖον ἦν τῦ μὴ τὴν ωροσοῦσαν αὐτοῖς δόξαν ἔχειν. ὅτι μὲ γὰρ δειλοὶ ὄντες ὑπερμεγάλην ἐπεδείξαντο, ἦδεσαν· ὅτι ὁ ἀ καθεύδων, οὐδέπω. ἀ τί θαυμάζεις, εἰ νῦν, ὅπου γε ἀ μετὰ πολλὰ ἕτερα θαύματα ἀπελεγχόμενοι ἔτι διέκειντο; διὰ ἀ ὑπερμῆκες πολλάκις, ὡς ἔτερόν μοι λέγει· ἀκμὴν ἀ ὑμεῖς ἀσώματοί ἐστε; μὴ τοίνυν θαυμάσῃς, εἰ τῶν μαθητῶν ἀτελέστερον διακειμένων ⓐ ὄχλοι οὐδὲν μέγα ωρὸς αὐτὸν ἐφαντάζοντο.

27 Εθαύμαζον γὰρ λέγοντες· ποταπός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὅτι ἀ ἡ θάλασσα καὶ ⓐ ἀνέμοι αὐτῷ ὑπακούουσιν; Ο ὁ Χριστὸς ὐκ ἐπετίμησεν ὅτι θεὸν αὐτὸν ἐκάλουν, ἀλλ' ἀνέμενε διὰ τῶν σημείων αὐτὸν διδάσκων, ὅτι πεπληροφόρηκεν αὐτὸν ἡ ὑπόληψις. πόθεν ὁ θεὸν αὐτὸν ὑπόμιζον; ἀπὸ τε τῦ ὄψεως, ἀπό τε τοῦ ὕπνου, καὶ τῦ πλοίῳ χωρεῖσθαι. διὰ δὴ τῦτο εἰς ἀμηχανίαν ἐξέπιπτον λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος; ὁ μὲ γὰρ ὕπνος ⁂ καὶ ὁ φαινόμενον ἐδείκνυ· ἀ ὁ θάλασσα καὶ ἡ γαλήνη Θεὸν ⁂ ἐδείκνυεν. ὅθεν γὰρ καὶ Μωϋσῆς ἐποίησέ τι τοιῦτον ποτε, καὶ ὑπέτεθεν δείκνυσι τὴν ὑποψίαν· καὶ ὅτι ὁ μὲ ὡς δοῦλος, ὁ ὁ ὡς δεσπότης ἑαυτὸν ἐμαρτύρει. ὑ γὰρ ῥάβδον ἔτεινεν, ὥσπερ ἐκεῖνος, οὐδὲ χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς ⓦ ὑρανὸν, οὐδὲ βύχης ἐδεήθη· ἀλλ' ὥσπερ εἰκὸς δεσπότην ὑπάττοντα θεραπαινίδι, ἀ δημιουργὸν χύσμασι, ὕπως αὐτὴν κατίσχυσέ τε καὶ ἐκλίνωσε λόγῳ καὶ ὑπάγματι μόνον· καὶ πᾶσα βύθιος ἐλύετο ἡ ζάλη, ἀ οὐδὲ ἶχνος ἀπέλιπε τῆς ταραχῆς. τῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ βαπτιστής, εἰπών·

Καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. Καὶ ὃ ωρὸς τὸ πάθος ὡς μέγα εἴρητο, τῦτο αὐτὸς διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξατο πάλιν. τί ὁ εἴρητο ωρὸς αὐτόν; Εἶπέ, φησι, καὶ ἔσται πνεῦμα καταιγίδος· ὅπε καὶ συνῆκα, εἶπε, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. διὸ μάλιστα καὶ ἐθαύμαζον ⓐ ὄχλοι αὐτόν, οὐκ ἂν θαυμάσαντες, εἰ ὧν ὅπως ἐποίησεν, ὡς ⁂ ἐκφιος ὁ ἀπέλθη τῆς θαλάττης, διὰ δὲ τὸ ὁ θαῦμα ἕτερον φοβερώτερον. δαιμονιῶντες γὰρ, καθάπερ δραπέται πονηροὶ, δεσπότην ἰδόντες, ἔλεγον·

29 Τί ἡμῖν καὶ σοὶ, Ιησῦ υἱὲ τῦ Θεοῦ; ἦλθες ὧδε ωρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Επειδὴ γὰρ αὐτὸν ἔλεγον ⓐ ὄχλοι, ἦλθον ⓐ δαίμονες τὴν θεότητα αὐτῦ διακηρύττοντες· καὶ ⓐ τῆς θαλάττης κυμαινούσης καὶ πάλιν ἡσυχαζούσης ὀκ ἀκούσαντες, ἤκουον τῶν δαιμόνων ταῦτα βοώντων, ἅπερ ἐκεῖνα διὰ τῆς γαλήνης ἔκραξεν. Εἶτα ἵνα μὴ δόξῃ κολακείας ὃ ωρᾶγμα εἶναι, ἀπὸ τῆς πείρας τῶν ωραγμάτων βοᾶσι, λέγοντες· ἦλ-

ϗ μυείας χέμῃ τῆς δυσωδίας, ἀλλ' ὅμως τὰς προσοικειώσεις ὁσὸν ὅτιος αὐτὸν καταλιμπάνειν χρὴ, ἀλλὰ ζοῦτον μᾶλλον προσιέναι, [ὁπόσον ἡ φλογὰ ὑπεδίδωσιν] (ὅπερ οὖν ϗ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου τότε ἐποίησαι) ϗ μὴ προϊτέσθαι ἀφίσασ ϖδακαλοιῶσας, δεομένους, ἱκετεύοντας, ἕως ἂν αὐτὸν ζωπυρήσωμεν. ἀν' ἡδὺ ὅτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐς τὰ τῶν πλησίον διοικῶμεν, ϗ τῆς μελλούσης ζαχέως ὑπερτυχόιμεν ζωῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κη. 23 ΚΑΙ ΕΜΒΑΝΤΙ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ,

ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 24 Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. κ. κυμάτων

Μὴ [οὖν] Λυκᾶς ἀπαλλάττων ἑαυτὸν τοῦ ἀπαιτεῖσθαι τὸν χρόνον τῆς ἕξεως, ὅτως εἶπεν· ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ϗ αὐτὸς ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον ϗ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ϗ ὁ Μάρκος ὁμοίως. οὐδὲ γὰρ ἦν ὅτως, ἀλλὰ ϗ ἀκολουθίαν ἐνταῦθα διατηρεῖ. οὐδὲ γὰρ ὅτω πάντες [πάντα] ἔγραφον. ταῦτα δέ μοι ϗ ἔμπροσθεν εἴρηται), ἵνα μὴ τῇ ϖδαλείᾳ διαφωνίαν τις εἰσάγῃ. τοὺς μὲν οὖν ὄχλους προέπεμψε, τοὺς δὲ μαθητὰς μεθ' ἑαυτοῦ ἔλαβε. ϗ γὰρ τοῦτο ἐκεῖνοι λέγουσι. προὔλαβε δὲ οὐ μάτην, οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ὥστε ποιῆσαι θαυμαστὰ τὸν μέλλοντες ἔσεσθαι θαύματος. καθάπερ γάρ τις παιδοτρίβης ἄρτιος εἰς ἀμφότερα αὐλοὺς ἤλειφεν, εἴς τε τὸ ἀκαταπλήκτους εἶναι πρὸς δεινοῖς, εἴς τε τὸ μετριάζειν πρὸς ταῖς ἡμέραις. ἵνα γὰρ μὴ μέγα φρονήσωσιν ὅτι τοὺς ἄλλους ἐκπέμψας αὐτοὺς κατέσχεν, ἀφίησι κλυδωνισθῆναι, τοῦτό τε κατορθοῦν, ϗ γυμνάζων πειρασμοὺς φέρειν ἀνδρείως. μεγάλα μὲν γὰρ ἐκ τῶν προτέρων θαύματα ἰδόντες· ἀλλὰ τοῦτο ϗ γυμνασίαν ἕξειν ἐκέλευσε τὸν μείζονων, ϗ τοῦ παλαιοῦ συνήθειες σημεῖον ἦν. ἀφ' οὗπερ μόνους τοὺς μαθητὰς ἀπέλυσε μεθ' ἑαυτοῦ. εἶτα μὲν γὰρ ἄνεμον ὑπέδειξεν ἰδεῖν, ϗ τὸν Πέτρον ἀφῆκεν περιπατῆσαι· εἶτα δὲ πειρασμοῦ καὶ φόβου ἐπέμασεν, οὐδὲ ἀθλητὰς τῆς οἰκουμένης, ὃς γυμνάζειν ἔμελλε, τούτους ϖδαλαμβάνει μόνους. ὁ δὲ Ματθαῖος οὐκ ἐκάθευδεν εἶπεν ἁπλῶς· ὁ δὲ Λυκᾶς, ὅτι ἐν προσπεφαλαίῳ φησὶ, δείκνυσί τε ὃ ἄτυφον, ϗ πολλὴν ἐνέπνευσεν ἡμᾶς παιδεύων φιλοσοφίαν. τοῦ κλυδωνίου πάντων διεξιόντος, ϗ τῆς θαλάσσης μαινομένης,

25 Διεγείρουσιν αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

Ὁ δὲ αὐλὸς ἐπιτίμα τοῖς τῆς θαλάσσης. ϗ γὰρ, ὅσῳ ἔφην, γυμνασίας ἕνεκεν ταῦτα ἐμηχανήσατο, ϗ τύπος ἦν τῶν μελλόντων καταλήψεσθαι αὐτὸν πειρασμῶν. ϗ γὰρ ϗ μετὰ ταῦτα πολλάκις ἀφῆκεν αὐτοὺς εἰς χαλεπωτέρας χειμῶνας προσταγμάτων ἐμπεσεῖν, καὶ ἐμαχεσύμησε. διὸ ϗ Παῦλος ἔλεγεν· Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς ϗ τοῦ ζῆν. ϗ μετὰ ταῦτα πάλιν· ἐς ὑπηλίκην τινὰ θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς. δείκνυσι τοίνυν ὅτι θαρρεῖν χρὴ, καὶ μεγάλα διεπείραται τὰ κύματα, ϗ ὅτι πάντα συμφερόντως οἰκονομεῖ, προτὸν αὐλὸς ὑπὸ πρᾶ. ϗ γὰρ αὐλὸς ὁ θορυβηθῆναι, συμφερόντως ἐγένετο· ὥστε μεῖζον φανῆναι τὸ θαῦμα, ϗ διὰ τοῦτο ἡσυχάσαι τὸ συμβαῖνος τῷ μύθῳ. ὅταν γὰρ ϖδαδείξει τι ἡσυχάσαι μέλλῃ, πολλὰ προκατασκευάζεται προτέρων μύθους ποιητικά, ἵνα μὴ μετὰ ταῦτα δοκῇ ὁ θαῦμα εἰς λήθην ἐμπέσωσιν. ὅτω δὲ Μωϋσῆς προτέρων φοβεῖσθαι φησὶν, ϗ

φοβεῖσθαι

κ. κυμάτων

κ. νομίζει.

κ. ἔχει

κ. λέγει

κ. καταπλήττεται

τοῦτο εἶπεν ὅλη ὑπὸ σκωλήκων οὐ κατεσθίεται, οὐδὲ ὑπὸ λάρνακι κεῖται, οὐδὲ ἀπέκλεισε σοῦ ὀφθαλμοὺς, οὐδὲ χειρίας δέδεται. καὶ γὰρ τὰ χαλεπώτερα ὑπομένῃ τοῦ τετελευτηκότος· οὐ σκωλήκων αὐτὸν κατεσθιόντων, ἀλλὰ θηρίων σφοδρότερον τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς αὐτὸν ἀπεργαζομένων. Εἰ γὰρ δυνήσασιν ⓦ ὀφθαλμοὶ, καὶ τοῦτο πολὺ χεῖρον πάλιν τοῦ μεμυ-
5 κέναι. ⓦ μὲν γὰρ τοῦ νεκροῦ οὐδὲν ὁρᾶσι πονηρόν· οὗτος δὲ μυρίας ἑαυτῷ ζωάγει νόσους, δυνηγμένων αὐτοῦ τῶν ὀφθαλμῶν. καὶ ὁ μὲν ὑπὸ λάρνακι κεῖται, πρὸς πᾶν τὰ ἀκίνητος ὤν· οὗτος δὲ ὑπὸ τάφῳ μυρίων κατορώρυκται νοσημάτων. ἀλλὰ τὸ σῶμα" αὐτοῦ σπόμενον οὐχ ὁρᾶς· καὶ τί τοῦτο; πρὸς γὰρ τὸ σώματος" αὐτοῦ ἡ ψυχὴ διέφθαρται καὶ ἀπόλωλε, καὶ πλείονα ὑπομένῃ τοῦ σπεδόνα. ὁ μὲν γὰρ δέκα ὤδωδεν ἡμέρας· οὗτος δὲ πάντα ⓦ βίον δυσωδίας" ἀ-
10 πάσης, σῶμα ἔχων ὀχετῶν ἀκαθαρτότερον. ὥστε τοσοῦτον αὐτοῦ διενήνοχεν ὑπνος, ὅσον ὁ μὲν τοῦ ἀπὸ τῆς φύσεως ὑπομένῃ μόνον διαφθοράν· οὗτος δὲ μετ' ἐκείνης καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς ἀσωτίας ἐπεισάγει σπεδόνα, μυρίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀπτανῶν ὑπομένων δυσφορίας. ἀλλ' ἐφ' ἵππου φέρεται; καὶ τί τοῦτο; καὶ γὰρ ὑπὸ κλίνης· καὶ ὁ δὴ χαλεπώτερον, λυόμενον μὲν ὑπνον καὶ σπόμενον οὐδεὶς ὁρᾷ, ἀλλ' ἔχει τοῦ λάρνακα τοῦδε πέπασμα·
15 οὗτος δὲ ζῶν καὶ ὀδωδὼς πάντα χοῦ ῥεῖσι, καθάπερ ὑπὸ τάφῳ ᾧ σῶμα τῷ νενεκρωμένῳ ψυχῷ ῥεῖ φέρων. καὶ εἶγε τῷ ψυχῷ ἡδὺ μύρου πνεῦμα καὶ καλὸν" συζῶντος, εἶδες ἂν ὅτι πολὺ βέλτιον ὑπὸ τάφῳ κεῖσθαι δεδεμένον, ἢ ταῖς τῶν ἁμαρτιῶν σφίγγεσθαι σειραῖς, καὶ λίθον ἔχειν ὑπερκείμενον, ἢ ὃ βαρὺ τῆς δυναστείας" πῶμα. διὸ δὴ μάλιστα τοῖς τούτοις προσέχοντας τοῖς νεκροῖς, ὅπως" οὕτως ἀνεγκλήτως διάξειεν, ῥᾳστώνην δὴ σοὶ αὐτὸν τοῦ
20 Ἰησοῦ, καθάπερ ἡ Μαρία τότε ἐποίησεν ὑπὲρ τοῦ Λαζάρου. κἂν ὀδωδὼς ᾖ, κἂν τεταρταῖος ᾖ, μὴ ἀπογνῷς, ἀλλὰ πρόσελθε, καὶ ⓦ λίθον ἄνελε πρῶτον. καὶ γὰρ ὅτε ἦλθε κείμενον ὥσπερ ὑπὸ τάφῳ, καὶ ταῖς χερσὶ δεδεμένον. καὶ εἰ βούλεσθε, τῶν μεγάλων [τούτων] μικρὰ καὶ πρόφασιν εἰς μέσον ἀγάγωμεν. ἀλλὰ μὴ δείσητε. ἀνωνύμως γὰρ ἐρῶ ὃ ὑποδείγματος μᾶλλον ἢ εἰ καὶ τὴν προσηγορίαν ἔλεγον, οὐδὲ οὕτω δεδοικέναι ἐχρῆν. τίς γάρ ποτε
25 νεκρὸν δέδοικε; καὶ γὰρ ὅσα ἂν πρόσῃ, μᾶλλον νεκρὸς ὢν· νεκρὸς ἢ ζῶντα οὐ μᾶλλον, οὐ μέγα ἀδικῆσαι δυνάμενα). ἴδωμεν τοίνυν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν δεδεμένην. ἐπὰν γὰρ ὅταν μεθύωσι διηνεκῶς, καθάπερ ⓦ νεκροὶ τοῖς πολλοῖς ὑπολήμασιν ἐκείνοις ἐπὰν ταῖς χερσίν, οὕτω πάντα τὰ ἀγαθητήρια" ἀποκλείεται καὶ δεσμεῖται. Εἰ γὰρ βούλει καὶ τὰς χεῖρας ἰδεῖν, ὄψει καὶ αὐτὰς τῇ ταφρὶ προσδεδεμένας, καθάπερ τῶν οἰχομένων, καὶ προεισφρημένας οὐ χειρίαις,
30 ἀλλ' ὁπόσῳ χαλεπώτερόν ἐστι, τοῖς τῆς πλεονεξίας δεσμοῖς. οὐ γὰρ ἀφίησιν αὐτὰς ἐκτεθῆναι πρὸς ἐλεημοσύνην ἐκείνῃ, οὐδὲ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοιούτων κατορθωμάτων, ἀλλὰ τῶν νενεκρωμένων ἀχρηστοτέρας ἐργάζεται. βούλει καὶ τοὺς πόδας ἰδεῖν ζωοδεδεμένους; ὅρα πάλιν αὐτοὺς προεισφρημένους φέρουσι, καὶ δι' ἃ τοῦτο οὐδέποτε δυναμένους εἰς οἶκον Θεοῦ δραμεῖν. Εἶδες ⓦ νεκρὸν, βλέπε καὶ ⓦ ἐνταφιαστήν. Τίς οὖν ἐστιν ὁ ἐνταφιαστὴς
35 τούτων; ὁ ἀφέλους, ὁ ἀκριβῶς αὐτοὺς προεισφίσων, καὶ οὐκ ἀφιεὶς λοιπὸν ⓦ αὐθέφτον δὲ αὐθέφτον φαίνεσθαι, ἀλλὰ ξύλον ξηρόν. ὅπου γὰρ οὐκ ὀφθαλμὸς, οὐ χεῖρες, οὐ πόδες, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, πῶς ἂν ὁ Ἰούδας αὐθέφτος φανείη; οὕτω καὶ τοῦ ψυχῷ αὐτῶν ἐναπεργαζομένου ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ εἴδωλον μᾶλλον ἢ ψυχὴ ὄντα. ἐπεὶ οὖν ἀναγθήτως αὐτοὶ διάκεινται πρὸς νεκροὶ γεγονότες, προσέλθωμεν οὖν αὐτῶν τῷ Ἰησοῦ, καὶ παρακαλέ-
40 σωμεν ἀναστῆσαι, ἀνέλωμεν ⓦ λίθον, λύσωμεν τὰς χειρίας. δεῦρο γὰρ ⓦ λίθον ἀνέλης, ἵστησι τοῦ ἀναγθησίαν τοῦ ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τὰ χέως δὲ ἀπαγαγεῖν αὐτοὺς δυνήσῃ τὸ μνήματος· ἐξαγαγὼν γὰρ, εὐκολώτερον τῶν δεσμῶν ἀπαλλάξεις. Τότε σε εἴσεται ὁ Χριστὸς, ὅταν ἀναστῇς, ὅταν λυθῇς, τότε σε καὶ ἐπὶ τὰ δεῖπνα" καλέσῃ τὰ ἑαυτοῦ. ὅσοι τοίνυν τοῦ Χριστοῦ φίλοι, ὅσοι μαθηταὶ, ὅσοι ⓦ ἀπελθόντα φιλεῖτε, προσέλθετε τῷ Ἰησοῦ, καὶ δεήθητε. Εἰ γὰρ

χ. αὐτῶ
χ. αὐτῶ
χ. αὐ απεῖ,
χ. ζῶντος,
χ. πῶμα ἀλ. σῶμα.
χ. ὅπου
χ. ἀποκλείονται καὶ δεσμοῦται.
ις. χαλίων

διδοὺς τῷ πάντα τὰ ἑξῆς· ἢ ἵνα μὴ ὀφείλοι τοσαύτην ἀποδιδόναι τῷ ἀφαιτίωτῳ μὴ πολλῶν τινῶν ὄντων τῶν ζημιούντων· ὅτι δεῖ ἐν πᾶσι βούλεσθαι καὶ πολλοῦ ἔχειν τὸν ἀπονον.

19 Περιελὼν δὲ, φησὶ, διδασκαλίαν, ἀνελὼν δὲ τὴν ἀπόφασιν. Εἰπὲ πόσους ὁ τυφλός; ἀπὸ γὰρ οὐκ ἀφῆκεν αὐτῷ τὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' οὐδὲ ἐκολούσθησεν· ὅτι [ὁ] μὲν τελώνης ὀλίγοις ἁμαρτήμασι δεδεμένος ἦν, οὗτος δὲ πολλοῖς· ὅτι αἴτιος, ὅτι πρόσκομμα. τοιαῦτα γὰρ ἐλάλουν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀκαίρως περίεργοι ὄντες· ἀπὸ ἁμαρτίας ὅτι ἀναπλέα. ὅταν γὰρ ἄλλος τις ἁμαρτήματα σημαίνων [αὐτοὺς] ἀναπηδήσας, φησί· Ποία οὖν τολμᾷς εἰπεῖν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπετίμησεν ὁ ἀκριβὴς περίεργοις, ταῦτα δὲ οὗτος ἡμᾶς ἐκολούσθησε τοιούτους φέρων. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐλέγχει, φανερὰς δὲ ποιεῖ βουλόμενος. Ματθ. κε. λε.

χ. ὑπόνοιαν

10 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὑποκρίνεται, μέσους τοὺς καταλιμπάνων ἐλέγχους, καὶ διπλῆν ἀφεὶς ἀφέλειαν, τό τε δηλῶσαι ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ζωοδότῃ, καὶ τὸ μὴ τοῦ ἐπιτιμᾶν ἑαυτὸν ἀφελέσθαι ὃ λαβὼν, καὶ δικαίως πάλιν, εἰ βούλοιτο, ἐὰν δὲ ἀναλήσασθαι ὁ δικαίως ὑπὸ τούτου ποιεῖ· ἐπεὶ καὶ τὰ πολλὰ σημεῖα καὶ πολλοὺς ἐπισυρόμενους, ἀφεστέοκησε χρηματίζεσθαι ὑπὸ τῶν τοιούτων χρειῶν· διὸ περ καὶ ἀκολουθήσας ἐ-

15 κωλύει. [καὶ] πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως· φησὶ γὰρ ὁ Χριστός, ποιῆσαι, οὐκ ἀφεὶς τοῦ ἐρωτῆσαι τὸ ῥητὸν, ἀλλὰ ἀφεὶς τὸ γνῶναι τοὺς ἐλέγχους ἀπέμυτεν. εἰ γὰρ φησι· χρήματα ἀφεστέοκασι ἀκολουθῆσαι ἐμοὶ συλλέγοντι· ἴσως οὐκ ὄντας ὅπου κατακλίνω μοι δοκῶ, οὐδὲ τοσούτους ὄντας τοὺς ὄχλους; χ. τοῖς

20 Αἱ γὰρ ἀλώπεκες, φησὶ, φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώ- χ. κλίνῃ. Δευτ. θ. νθ.

20 σεις· ὁ δὲ υἱός μου τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Ταῦτα δὲ οὐκ ἀποτεροῦμαι, ἀλλ' ἐλέγχειν μὲν τὸν ποιητὴν γνώμην, προέχεται δὲ εἰ βούλοιτο μὴ τῆς τοιαύτης ἀφεστέοκησίας ἀκολουθεῖν. καὶ ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὴν ποιητικὴν, ἀφεῖλε τὴν ποιᾶ. ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐλεγχθεὶς οὐκ εἶπεν, ἕτοιμός εἰμι ἀκολουθῆσαι. ἐπὶ πολλαχοῦ δὲ ἄλλαχοῦ τοῦτο φαίνεται ποιῶν ὁ Χριστός. φανερὰς μὲν οὐκ ἐλέγχει, ἀπὸ δὲ τῆς ἀπο-

25 κρίσεως δῆλον τὴν γνώμην τὴν ἀφεστέοκησαν. καὶ γὰρ ἐκείνῳ τῷ λεγοντι, διδάσκαλε ἀγαθὲ, καὶ ἀφεστέοκησαν ὅμα τῆς κολακείας αὐτὸν ἀπαλλάσσεσθαι, ἀφεὶς τὴν γνώμην ἀπεκρίνατο, λέγων· τί με λέγεις ἀγαθὸν, οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. καὶ ὅτι ἐλέγχει αὐτὸν, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε, ἵνα δὲ ἀφεστέοκησαν ἐπαφρῇ, οὐκ ἀκολουθεῖ τὴν γνώμην βουλόμενος, ἀλλ' ἐπιδείξασθαι ὅτι ἀφεστέοκασιν αὐτῷ καὶ ταῦτην χαρίσασθαι· Ματθ. ιβ. μζ.

30 καὶ ὅτι· τί ἐστι· Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ἴδε γὰρ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· φησὶν, ἐκείνους ἐστὶν ἀδελφούς μου καὶ μητέρα, οὓς ἐποίησε τοιούτους. Ματθ. ιβ. μη.

Ὁ αὐτὸς καιρὸς, φησὶν, ἀεὶ ἕτοιμος, ὁ δὲ ἐν ὅπου πρέπει. καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστάσεως Ιω. ζ. ι.

τοῦ ποιῆ, ὡς ἐπὶ τῷ Ναζαναπλ λέγων· Ἰδοὺ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι· καὶ Ιω. α. μζ.

πάλιν, Πολλοὶ ἐν τῇ ἑορτῇ εἶδον ἃ ἐποίησα ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἑορτῇ· οὐδὲ γὰρ οὐκ ἦλθον ἐκεῖσε πρὸς τὰ Λευκ. ζ. κε.

35 ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην τὸ πεπλανῆσθαι ἀπεκρίνατο. καὶ τὸν δίκαιον ὁ πάλιν ὁμοίως πρὸς τὸν Ζακχαῖον ἀφεστέοκησε λέγων· σήμερον ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι· καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἀφεστέοκησε τὸν Ἰωσήφ,

δι' ἀγνοιαν μηδεν μεγα περι αυτ' φαντάζη), ἢ δι' ηλικίαν ἀνεργον.

16 Οψιας γ' γενομένης, προσηνεγκαν αυτῳ δαιμονιζομένους πολλους, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα [αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν] λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἐχοντας ἐθεράπευσεν,

17 Οπως πληρωθῇ τὸ ῥηθεν διὰ τοῦ προφήτου Ησαίου λεγοντος, ὅτι τας ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέλαβε, καὶ τας νόσους ἐβάστασεν.

Εἶδες τὸ πλῆθος εἰς πίστιν" αὐξόμενον λοιπόν. Οὐδὲ γὰρ τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος ἀναχωρῆσαι ἠνείχοντο, οὐδὲ ἄκαιρον εἶναι ἐνόμιζον ἐν ἑτέρᾳ προσαγειν τοὺς ἀρρώστους" αὐτῳ. σὺ δέ μοι σκόπει πόσον πλῆθος θεραπευομένων παρατείνουσιν ὁ εὐαγγελιστὴς, οὐχὶ καθ' ἕνα λέγοντες ἡμῖν καὶ διηγούμενοι, ἀλλ' εἰς ῥήματι πέλαγος" ἄφατον θαυμαζοντες καὶ χαροποιοῦντες. Εἶτα ἵνα μὴ πάλιν τὸ μέγεθος τῶν θαύματος εἰς ἀπιστίαν ἐμβάλῃ, εἶπε δῆμον ποσοῦτον καὶ ποικίλα νοσήματα ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ ἔλυσε καὶ διώρθωσε, ἐπάγει τῷ προφήτῃ μαρτυροῦντα τοῖς γενομένοις, μεγάλως πάντα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς γραφῆς ἀπόδειξιν ἡμῖν ἐναργῆ δεικνύς, καὶ τῶν σημείων αὐτῶν οὐκ ἐλάττονα, καί φησιν· Ὅτι καὶ Ησαίας τοῦτο εἶπεν, Ὅτι τας ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τας νόσους ἐβάστασεν. Οὐκ εἶπεν, ἔλυσεν, ἀλλ' ἔλαβεν, καὶ ἐβάστασεν. ὁ πολλὴν ἀμαρτίαν μᾶλλον εἰρηκέναι μοι δοκῇ τὰ προφήτῃ συμφώνως Ιωαννῃ τῷ λέγοντι· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. πῶς οὖν πολλὴν νοσημάτων αὐτὸ ἐνταῦθα πέφηνεν ὁ εὐαγγελιστής; ἢ κατ' ἰσοτιμίαν" τῆς μαρτυρίας ἀναγκαίως, ἢ δηλονότι ὅτι τὰ πλείονα τῶν νοσημάτων ἐξ ἁμαρτημάτων ἐστὶ ψυχικῶν. εἰ γὰρ ὁ κεφάλαιον αὐτὸς ὁ θάνατος ἐξ ἁμαρτίας ἔσχε τὴν ῥίζαν καὶ τὴν κατάστασιν, πολλῷ μᾶλλον καὶ τῶν νοσημάτων τὰ πολλά· ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ παθητὸν εἰς ἡμᾶς ἐκεθεν γέγονεν.

18 Ιδὼν δ' ὁ Ιησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

Εἶδες πάλιν τὸ ἀκόμπαστον; μὴ γὰρ ἄλλοι φασὶν, ὅτι τοῖς δαίμοσιν ἐπέταττε, ἵνα μὴ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν· οὕτε δέ φησιν, ὅτι τοὺς ὄχλους διωθεῖται. ἐποίει δ' τοῦτο, ὁμοῦ τε μετεπαίζειν ἡμᾶς παιδεύων, ὁμοῦ τε φεύγων κενοδοξίαν καὶ Ιουδαϊκὴν, καὶ διδάσκων ἡμᾶς μηδεν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν. οὐ γὰρ δὴ σώματα ἐθεράπευσε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν διώρθου καὶ φιλοσοφεῖ· ἐπαίδευε, δι' ἀμφοτέρων ἑαυτὸν δεικνύς, καὶ τὰ νοσήματα, καὶ τὸ μηδεν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν. καὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ προσπλανώμενοι, φιλοῦντες αὐτὸν καὶ θαυμάζοντες, καὶ ὁρᾶς εἰς αὐτὸν ἀεὶ βουλόμενοι. Τίς γὰρ αἱ ἀπέκτησε παιδα θαυματουργοῦντος; τίς δ' οὐκ ἂν ἐθέλησεν ἁπλῶς ἰδεῖν, καὶ τὸ σῶμα τὸ τοιαῦτα φθεγξάμενον; οὐδὲ γὰρ θαυματουργὸν ἦν θαύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ φαινόμενος ἁπλῶς πολλῆς ἔγεμε χάριτος. καὶ τοῦτο ὁ προφήτης δηλῶν ἔλεγεν· Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ ὁ Ησαίας λέγει, Οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἢ πρὸς τὴν τῆς θεότητος δόξαν τὸ ἀπόρρητον καὶ ἄφατον τοῦτο φησιν· ἢ τὰ ἐν τῷ παθεῖν συμβάντα διηγούμενος, καὶ τὴν ἀτιμίαν ἣν ὑπέμεινεν ἐν ξύλῳ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὴν εὐτέλειαν ἣν πρὸ πάντα βίον ἐπεδείξατο πρὸ πάντων. οὐ πρότερον γ' ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν, ἕως ἐθεράπευσεν. ἢ γὰρ δὴ οὐδὲ ἠνέσχοντο. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ ὄρει οὐχὶ διημερεύσιν παρέμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ σιγῆς οὔσης ἠκολούθουν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐχὶ θαυματουργοῦντι προσῆρθον, ἀλλὰ καὶ παυσαμένῳ πάλιν, ἀπὸ τοῦ προσώπου πλείω τὴν ὠφέλειαν δεχόμενοι. Εἰ γὰρ Μωϋσῆς δεδοξασμένον τὸ πρόσωπον εἶχε, καὶ Στέφανος ὡς ἀγγέλου, σκότησον καὶ τὸν τοῦ Ιησοῦ ἂν εἶχεν ἴσως φαιδρὸν τότε. Ἐνταῦθα πολλοὶ νῦν εἰς ἐπιθυμίαν ἐκέπεσον τὴν εἰκόνα ἐκείνου ἰδεῖν· ἀλλ' οὐκ ἐθέλομεν, πολλῷ βέλτιστα ὀφθαλμὰ ἐκείνης. οὐ γὰρ μετὰ παῤῥησίας πρόσωπα διαφύσομεν βίου, ὅτε τὴν νεφελῶν αὐτὸν δεξόμεθα, ἀπομυσάττοντες ἐν ἀθανασίᾳ καὶ ἀφθαρσίᾳ σώματι. Θέα γ' πῶς αὐτὸν οὐχ ἁπλῶς ἐλαύνει, ἵνα μὴ πλήξῃ. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀναχωρήσατε, ἀλλ' εἰς τὸ πέραν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν, προσδοκίαν

δίδους

ιε. αὐξανόμενον
χ. αὐτῷ.
χ. ἄφατον
Ησ. ιγ. δ.
χ. πρὸ
Ψαλμ. μδ. γ.
Ησ. ιγ. β.

γήνται, ὁπλίσωμθ ἑαυτοὺς ἀγαθοῖς ἔργοις· καὶ ἂν τοῦ σφηνῶμέν τι πλημμέλημα, ἀπονιψώμεθα· ἵνα καταξιωθῶμθ, εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ζήσαντες ⁂ πρὸ τοῦ βίου, τῆς μελλούσης ἀπολαύσαι ζωῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κζ. 14 ΚΑΙ ΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙκίαν Πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· 15 Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.

χ. αὐτῆς.

"Ὁτι Μάρκος καὶ, θύτεως," φησὶ, βουλόμενος καὶ ⁂ χρόνον δηλῶσαι· ὅπερ ὅμοιον τὸ σημεῖόν τέθηκε, ⁂ χρόνον οὐκ ὀπισημηνάμενος. καὶ ⁂ μὲ ἄλλοι φασὶν, ὅτι δὲ πρὸ ἐκάλεσεν αὐτὴν ἡ κατακειμένη, οὐδὲ ὅλως καὶ τοῦτο ἐσίγησεν. τοῦτο μὲν οὐκ ἔστι διαφωνίας· ἀλλὰ τὸ μὲν ζωηρομίας, τὸ δὲ ἀκριβοῦς ἐξηγήσεως. ἀλλὰ πῶς ἔτεκεν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πέτρου; ἐμοὶ δοκεῖ θεοῦ μεταληψόμενος. τοῦτο γοῦν ἐδήλωσεν εἰπών· ἀνέστη, καὶ διηκόνει αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ τοῖς μαθηταῖς κατήστετο, ὥσπερ καὶ τῷ Ματθαίῳ, ὅτε αὐτὴν οὐκ ἐκάλεσε, διὰ τοῦτο καὶ προθυμοτέρως ταύτην ποιεῖ. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ σὺν ταῦτα τοῦ Πέτρου τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς αὐτόν. ἔχων γὰρ τὴν πενθερὰν οἴκοι χειμαίνουσαν καὶ πυρέσσουσαν σφοδρῶς, οὐκ ἔλκωσεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλ' αὐτὸς ἐλθὼν τὴν διδασκαλίαν ἀπεδιαθεῖτο, καὶ τοὺς ἄλλους θεραπευθῆναι πρὸς, καὶ τότε αὐτὸν εἰσελθόντα" προεκάλεσεν. ὅπως δὲ ἐρρήθη ἐπαιδεύετο τὰ τῶν ἄλλων ἑαυτοῦ προθύμως. οὐκοῦν οὐκ αὐτὸς αὐτὸν εἰσάγει, ἀλλ' αὐτὸς αὐθαιμάτως ἐπέβη μετὰ τὸ εἰπεῖν ⁂ ἐκβαίνω· ἀφεῖναι, οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, δείκνυσι ὅσον ἐχρείζετο τῶν μαθητῶν. καί τοι σύνοισον οἷα ἐν τοῖς τὰ δώματα τῶν ἁλιέων τότων· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπηξίου ὑπὸ τὰς καλύβας αὐτῶν εἰσιέναι τὰς θύπλεῖς, παιδεύων σε ὅλῳ πάντων" ⁂ θύθεσπίνοι καταπατεῖν * τύφον. καὶ ποτὲ μὲν λόγοις θεραπεύει μόνοι, ποτὲ δὲ τὴν χεῖρα ἐκτείνει· ποτὲ δὲ ἀμφότερα ταῦτα ποιεῖ, εἰς ὄψιν ἄγων τὴν ἰατρείαν. ὁ γὰρ ἐβούλετο ἀεὶ μὲν· ἐπισβολῆς θαυματουργεῖν. ἔδει γὰρ τέως λαθάνειν, καὶ μάλιστα ὅτι τῶν μαθητῶν. καὶ γὰρ οὐκ πολλῆς ἡδονῆς πάντα ἀν ἐκήρυξαν· καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν μετὰ τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸ ὄρος ἐδέησε τὸ φανερῶσαι αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ἁψάμενος τοίνυν τοῦ σώματος, οὐχὶ ⁂ πυρετὸν ἔσβεσε μόνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὰν τὴν ὑγείαν ἀπέδωκεν. ὅπερ γὰρ ὁ νόσημα ὀπτελὲς ἐποίησε, τοῦτο ἔργῳ τῆς ἰατρείας τὴν δυνάμιν ἐπεδείκνυτο· ὥσθ' οὐκ ἂν εἰργάσατο τέχνη ἰατρική. ἴσε γὰρ ὅτι μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ πυρετοῦ πολλοῦ δεῖ χρόνου πάλιν τοῖς κάμνουσιν, ὥστε εἰς τὴν προτέραν ὑγείαν ἐπανελθεῖν. ἀλλ' ὅτε ὁμοῦ πάντα ἐγένετο· καὶ οὐκ ἐκβαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς θαλάττης. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἀνέμους ἔπαυσε μόνον καὶ ⁂ χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ ⁂ σάλον θύθεως ἔσησεν, ὅπερ καὶ τοῦτο ξένον ἦν. εἰ γὰρ καὶ ἡ ζάλη λήξειε, μένει πολλοῦ μένει τὰ ὕδατα σαλευόμενα. ἀλλ' οὐκ ὅτι τοῦ Χριστοῦ ὅτως· ἀλλ' ὁμοῦ πάντα ἐλύετο. ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς γυναικὸς γέγονε. καὶ τὸ ἐμφαῖνον ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν· ἀνέστη, καὶ διηκόνει αὐτῷ· ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως σημεῖον ἦν, καὶ τὴν ἀληθείας τῆς γυναικός, ἣν ⁂ Χριστὸν ἐπεδείκνυτο. καὶ ἕτερον δέ τι μετὰ τούτων ἐντεῦθεν αἰ κατίδοιμεν, ὅτι καὶ τῇ ἑτέρων πίστει χρείζει ὁ Χριστὸς τὴν ἑτέρων διόρθωσιν (καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἑτέρου αὐτὸν προεκάλεσε, ὡς καὶ ὅτι τοῦ παιδὸς τοῦ ἑκατοντάρχου) χρείζεται δὲ, ὅταν μὴ ἀπιστῇ ὁ θεραπεύεσθαι μέλλων, ἀλλ' ἢ ἀληθῆ νόσον μὴ δυνῇ ἄνθρωπον ἰᾶσαι, ἢ

χ. παρεκάλεσαν.

χ. τῶν ἀνθρωπίνων

δι

ναυάγιον θὴτέως ὑποτρέμουσας ὁμοίως ἀλιτῆ τῷ μὴ μυρίας ἐμπορείας πεφορτωμένῃ σκηπέλῳ. τρίτον, ὃ πολλῷ ἤδη ζημιωθῆναι πλοῦτον, τοῦτο παθεῖν. ἡ γὰρ ψυχὴ μικρὰ ἀπέκειτο αὐτῷ φορτία τότε, οἷς τὰ τοῦ τότε ἡλικίαν, ὑϊκὰ ἐπομένην, τὰ τοῦ Ⓦ Γολιὰθ, ὅτε ὁ λαμπρὸν ὅπλον ἔσκε, τὰ τοῦ φιλοσοφίαν τὴν ὑπὲρ τὸν Σαούλ. ἡ γὰρ τοῦ βιαιοκτονικοῦ ἐπιδείκνυτο μακροθυμίαν, μυρίαις Ⓦ ἐλπίσι εἰς χεῖρας ἐλθὼν καὶ φεισάμενος διηνεκῶς· ἡ μᾶλλον ἐλάμβανε σκέπτεσθαι παιδὸς τὸ ἐλευθερίας τὸ αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἢ Ⓦ ἀδίκως ὑπερβουλεύοντα ἀνελεῖν. ἡ μὴ τοῦ βασιλεύειν ὁ μικρὰ ἰῶ αὐτῷ τὰ κατορθώματα· μὴ ὁ τῶν Ἑβραίων, ἡ ἡ τοῦ τῶν πολλῶν ὑπόληψις, τὸ λαμπρὸς ὕπτα δόξης σκέπεσθαι, ἃ Ⓦ τυχόντα ἐποίει θρύπτον. οὐδὲ γὰρ ὅτως αὐτὸν σκηνώπιζεν ἡ πορφύρα, ὡς κατήχμιζεν ἡ τῆς ἁμαρτίας ταύτης κηλίς. ἴσε ὁ πάντως ἥλιον ὄντι ἁμαρτήματα σκοτομπολεῖσθαι, ἡ πῶς μεγάλης δύναται ψυχῆς ὁ τοιοῦτος, ὥστε μὴ τοῦ τῶν πολλῶν κατηγορίαν ἡ τὸ μάρτυρας ἔχειν τοσούτους τῶν οἰκείων πλημμελημάτων μὴ δύνασθαι. ἀλλ' ὅμως ἄπαντα ταῦτα ὁ θυμὸς σκοπὸς τῆς ψυχῆς ἐξελκύσας τὰ βέλη, ὅτως ἔλαμψε μὴ ταῦτα, ὅτως ἔσμηξε τοῦ κηλῖδα, ὅτως ἐθόλωσε καθαρὸς, ὡς τῶν σκηνῶν τῶν αὐτοῦ ἡ τολυτήσας τὰ ἁμαρτήματα" ὠδάμωσθαι. * ἡ ὅταν ἐλέγετο περὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἡ περὶ τούτου φαίνεται ὁ Θεὸς λέγων· μᾶλλον ὁ πολλῷ πλέον περὶ τούτου. ὅτι μὲν γὰρ τῶν πατριάρχου φησὶν· ὅτι ἐμνήσθη τῆς διαθήκης τῆς πρὸς Ⓦ Ἀβραάμ· σὺ ταῦτα ὁ οὐ τῆς διαθήκης φησὶν, ἀλλὰ πῶς; διὰ Δαβὶδ Ⓦ παῖδά μου· σωσάσαι τῆς πόλεως ταύτης. ἐ Ⓦ Σολομῶνα ὁ διὰ τοῦ πρὸς σκότον δύνοιαν οὐκ ἀφῆκε τηλικαύτην ἁμαρτήσαντα ἁμαρτίαν τῆς βασιλείας σκῆψιν. ἐ τοσαύτη ἰῶ ἡ δόξα τῶν ἀνδρός, ὥστε Ⓦ Πέτρον μὴ τοσαῦτα ἔτη πρὸς Ἰουδαίους δημηγορεῖσθαι ὕτω λέγοντι· Ἐξὸν εἰπεῖν μὴ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τῶν πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι ἡ ἐτελεύτησε ἡ ἐτάφη. ἡ ὁ Χριστὸς ὁ" πρὸς Ἰουδαίους διαλεγόμενος, δείκνυσιν αὐτὸν μὴ τοῦ ἁμαρτήματος ἠξιωμένον τοσούτου, ὡς ἐ περὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἀξιωθῆναι πεφθεγξάμενον πάλιν· ἐ ἐντεῦθεν αὐτὸν ὑπονομίζων ἔλεγε, πῶς οὖν ὁ Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; ἡ ὅταν ὑπὲρ τοῦ Μωϋσέως γένηται, τοῦτο ἡ ὑπὲρ τοῦ Δαβίδ. καθάπαξ γὰρ τοῦ Μαρίδμ καὶ" ἄχρητος τοῦ Μωϋσέως σκόλασεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ εἰς Ⓦ ἀδελφὰς ὕβρεν, ὑπὲρ σφόδρα ἐφίλει Ⓦ ἄνδρα· ὕτω καὶ τοῦτον διὰ παιδὸς ὑβριαθέντα χάριτος ἤμυνε, ἡ ταῦτα μὴ βουλομένῳ. ἱκανὰ μὲν οὖν ἡ ταῦτα, μᾶλλον ὁ πρὸς τῶν ἄλλων ταῦτα ἱκανὰ δεῖξαι τοῦ ἀρετοῦ τοῦ ἀνδρός. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ψηφίζηται, οὐδὲν δεῖ περιεργάζεσθαι πλέον. εἰ ὁ βούλεσθε καὶ κατ' εἶδος αὐτοῦ τοῦ φιλοσοφίαν μαθεῖν, ἔξεστιν ὑμῖν ἐπελθοῦσι τοῦ ἱστορίαν τοῦ μὴ τοῦ ἁμαρτίαν ἰδεῖν αὐτοῦ τοῦ παῤῥησίαν τοῦ πρὸς Ⓦ Θεὸν, τοῦ δύνοιαν, τοῦ τῆς ἀρετῆς ὑπόδυσιν, τοῦ εἰς ἑκάτερα ἀκρίβειαν. ταῦτα οὖν ἔχοντες τὰ παραδείγματα, νήφωμεν ἡ ταπεινάζωμεν μὴ καταπίπτωμεν· εἰ δέ ποτε ἡ πέσοιμεν, μὴ κεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ ἵνα ὑμᾶς εἰς ῥᾳθυμίαν" ἐμβάλω, τὰ τοῦ Δαβὶδ ἁμαρτήματα εἶπον· ἀλλ' ἵνα πλείονα φόβον ἐργάσωμαι. εἰ γὰρ ὁ δίκαιος σκῆψις ῥᾳθυμήσας μικρὸν τοιαῦτα ἐδέξατο [πάθη ἡ] τραύματα· τί πεισόμεθα ἡμεῖς, οἱ καθ' ἑκάστην ὀλιγωρήσαντες; μὴ τοίνυν ὅτι ἔπεσεν ἴδῃς, ἡ ῥᾳθυμήσῃς· ἀλλ' ἐννόησον πόσα ἡ μὴ ταῦτα εἰργάσατο, πόσους θρίους ἐπεδείξατο, πόσοις μετεμοίμην, τὰς νύκτας ταῖς ἡμέραις περιστήσας, πηγὰς δακρύων" ἀφεὶς, τοῦ κλίνην λούων τοῖς δάκρυσι, περὶ τούτοις σάκκον περιβαλόμενος. εἰ ὁ σκῆψις τοσαύτης ἐδεήθη τῆς ὑπομονῆς, πότε δυνησόμεθα σωθῆναι ἡμεῖς μὴ τοσαῦτα ἁμαρτήματα δυσηγήτους δρακείμενοι; ὁ μὲν γὰρ πολλὰ ἔχων κατορθώματα, ῥᾳδίως ἂν ἡ ἐντεῦθεν τὰ ἁμαρτήματα συσκιάσειεν· ὁ ὁ γυμνὸς, ὅπου ἂν δέξῃ βέλος, καιρίαν δέχεται πληγήν. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται,

χ. κατορθωμάτα

χ. ἐγκόνων

χ. ὠδαμῶσθαι.

* διὰ

χ. τοῖς Ἰουδαίοις

χ. ἀκόντος

χ. ἐμβάλλω,

χ. ἄφας,

Πραξ. β. κθ.

ἐφόνευσεν, οὐ μὴν πολλοὺς φονέας, ἀλλὰ πρῶτος ὁ μῶσος εὑρών) οὕτω δὴ καὶ σὺ τῷ σῷ φόνος
κ. ἔγκλημα ἰῶ μόνον ὄν τόλμημα (καὶ γὰρ ὁ τυχὸν ἦν ἀνὴρ ὁ πεποιηκώς, ἀλλὰ προφήτης) καὶ τοῦτ' ἠδικηκότα,
ἀλλὰ τοῦτ' ἠδικημένον ἀναιρεῖ. καὶ γὰρ ἠδίκηται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ γυναικὸς ἁρπαγείσης· ἀλλ' ὅμως
μετὰ σκήψιος τοῦτο πεποίηκεν. εἰδέτε πῶς οὐκ ἐφείσατο τοῦ δικαίου; πῶς οὐδὲ μεθ' ὑπο-
στολῆς μικρᾶς εἶπον τὰ πεπλημμεληκότα αὐτῷ; ἀλλ' ὅμως ὅπως ὑπὲρ τοῦ ἀπολογίας θαρρῶ, ὅτι
μὴ τοσοῦτον ὄγκον τοῦ ἁμαρτήματος ἐβουλόμην περῆναι καὶ Μιχαίους σοὶ μάλιστα ταῦτα
κωμῳδιῶντας, καὶ τὰς τοῦ Μαρκίωνος νοσοῦντας, ἵνα σὺν παῤῥησίᾳ αὐτοῦ ἐμφράξω τὰ στόμα-
τα. σκῆψιν δὲ λέγω τοῦτο, ὅτι ἐφόνευσε καὶ ἐμοίχευσεν· ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτο λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ
διπλοῦν φόνον ἀπέφηνα, ἀπό τε τοῦ ἠδικημένου, ἀπό τε τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου τοῦ
πεπλημμεληκότος. οὐ γὰρ ὅσον ἴσον πεθύμαντες ἀξιωθέντα σὲ τοσαῦτα θεραπευθῆναι, καὶ
τηλικαύτην ἐφικόντα περῆσθαι, καὶ σὺν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ τοιαῦτα τολμᾷν, καὶ τούτων πεύσε-
σθαι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτῃ μάλιστα θαυμαστός ἐστιν ὁ γυναῖος ἐκεῖνος
ἀνήρ, ὃν εἰς αὐτὸν πεθυμία τῆς κακίας καταπεσών, οὐκ ἀνέπεσεν, οὐδὲ ἀπέγνω, οὐδὲ
ἐρρίψαν ἑαυτὸν ὕπτιον, οὕτω πρὸς τοῦ διαβόλου καρδίαν λαβὼν πληγὴν, ἀλλὰ ταχέως,
μᾶλλον δὲ θᾶττον, καὶ μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος καρτερωτέραν ἔδωκεν ἢ ἔλαβε τὴν πλη-
γήν. καὶ ταῦτ' γέγονεν, οἶμαι δὲ εἰ σὺ πολέμου καὶ προπαίζει βαρβάρου τινὸς εἰς ἀσιτέως
καρδίαν ἐμπήξαντος δόρυ, ἢ χεὶρ τοῦ ἥπατος ἀφέντος βέλος, καὶ δοῦπον ὡς πετρώδους τεῦχος
κ. πεπλημ- πεσὸν ἐκείνου καρτερώτερον, πεσὸν δὲ αἵματι πολλῷ περιῤῥεόμενος πάντοθεν ὁ ταῖς
μένοντος κ. περιδεῖ χαλεπὰς ταύτας λαβὰς πληγὰς, καὶ ἀναιμὶ ταχέως, καὶ δόρυ χεὶρ τὸ τοξεύσαντος ἀφεὶς, νε-
κρὸν ἐπὶ τοῦ πεδίου δείξειεν εὐθέως. ὅπου δὴ καὶ σὺ ταῦτα, ὅσῳ ἂν μείζονα εἴπῃς τὴν πλη-
γήν, τοσούτῳ θαυμαστέραν δεικνύεις τοῦ πληγέντος τὴν ψυχήν, ὅπου ἴσχυε μὴ ὁ χαλεπὸν
τοῦτο τραῦμα καὶ αἰσχύνην καὶ στόνον ἐν αὐτῷ τῷ τοῦ φάσκοντος μεταπίπτειν, καὶ πρόσαντα
καταγεγχεῖν. τοῦτο δὲ ἥλικον ἐστίν, ἴσασι μάλιστα, ὅσοι χαλεπαῖς περιπίπτουσιν ἁμαρτίαις. οὐ
κ. βαδίζειν καὶ γὰρ ὅπου ψυχαγωγίας καὶ νεανικῆς ἔστι ψυχῆς ὀρθαὶ βαδίζοντα διὰ ὁδοῦ πορεύεσθαι (ἔχει γὰρ ὁ Χρι-
διὰ ὅλου τρέ- στὸς ζωοδοπόρον τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, ἀλείφουσαν, διεγείρουσαν, ἐνδυναμοῦσαν, πορευτι-
χειν κ. ἡ τοιαύτη κωτέραν ἐργαζομένην) ὡς δὲ μὴ σὺν μείοσι στεφάνοις τὰ πολλὰ βραβεῖα καὶ τὰς νίκας, τὴν ἐλάττω
κ. ἐκωμῴδησαν λέγω, ἀνατρέχοντα ζημίαν, ἀνιαθῆναι πάλιν ἐπιλαβέσθαι τῶν αὐτῶν δρόμων. καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, καὶ ἕτερον ὑδὲν ἔλαττον τοῦ προτέρου προβλήματος εἰς μέσον ὑμῖν ἀγαγεῖν πειράσομαι. ἐνίοτε γάρ μοί τινα κυβερνήτην μεῖα σῴζα-
λόντα πελάγη, μὴ τὸ τὴν θάλασσαν διαπλεῦσαι ἅπασαν, μὴ σὺν πολλοῖς χειμῶσι καὶ σὺν σκοπέλοις καὶ τοῖς κύμασι, πολὺν ἔχοντα φόρτον, ἐν αὐτῷ καταποντιζόμενον τῇ σώματι
κ. κλυδώνιον τῶν λιμένος, καὶ γυμνῷ μόλις τῷ σώματι τὸ χαλεπὸν τοῦτο διαφυγόντα "ναυάγιον· πῶς
πρὸς τὴν θάλασσαν διακεῖσθαι εἰκός, καὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ σὺν τοιούτοις πόνοις; ἆρα
κ. στερρᾶς αἱρήσεται ποτε ὁ τοιοῦτος, εἰ μὴ σφόδρα "γυναῖος εἴη ψυχῆς, ἀγνοῶν ἰδεῖν, ἢ πλοῖον, ἢ λι-
κ. καὶ μένα; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλ' ἐγκαλυφάμενος κεῖσεται νύκτα "τὴν ἡμέραν ὁρῶν, καὶ πρὸς
πνεύματα ἀπαγορεύων· καὶ μᾶλλον αἱρήσεται πρόσαντες τὴν ζῆν, ἢ τὴν αὐτὴν ἄνεσθαι πόνων.
ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὗτος τοιοῦτος· ἀλλὰ τοιοῦτον ναυάγιον ὑπομείνας μὴ σὺν μυρίοις
πόνοις καὶ σὺν ἱδρῶσι σκείνοις, οὐκ ἔμεινεν ἐγκεκαλυμμένος, ἀλλὰ καὶ τὸ πλοῖον κα-
θείλκυσε, καὶ τὰ ἱστία πετάσας, καὶ τὸ πηδάλιον μεταχειρίσας, τὴν αὐτὴν ἥπερ πόνων, πρὸς πλεί-
* ὅτου. ονα τῶν πρόσθεν κέρδος εἰργάσατο [πάλιν.] Εἰ γὰρ ὁ ξηναι θαυμαστὸν *, καὶ τὸ μὴ
κεῖσθαι διὰ ὅλης πεσόντα, καὶ τὸ ἀναξῆναι καὶ τοιαῦτα ἐργάζεσθαι, πόσων οὐκ ἂν εἴη στε-
φάνων ἄξιον; καίτοιγε πολλὰ ἰῶ τὰ εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐμβάλλοντα. καὶ πρῶτον, τὸ μέ-
γεθος τοῦ ἁμαρτήματος· δεύτερον, ὃ μὴ ἐν προοιμίοις τῆς ζωῆς, ὅτε καὶ πλείους αἱ ἐλπί-
δες, ἀλλὰ πρὸς τῷ τέλει ταῦτα παθεῖν. οὐδὲ γὰρ ὁ ἔμπορος ἀπὸ λιμένος ἐξελθὼν πρὸς

ναυάγιον

τα, ⓐ τὴν καρδίαν ἀκίνητον εἶναι φασι, τῷ ἀγαθόλῳ τελευτῶντι, καὶ τὰς τῶν ἀσυδάζειν βιαιοπραγιῶν χεῖρας ἐκλύοντες, καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν διατείποντες. ⓐ γὰρ ταῦτα πείθοντες, οὐ τοὺς τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἐλπίσοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ δὴ καὶ κάτω πονηροὺς ποιοῦσι, τόγε αὐτῶν μέρος. ποτὲ γὰρ ὅπου μὴ σπουδὴν τὴν τῆς ἀρετῆς τὴν ἐν καρδίᾳ ζώντων, ὅταν ἀδυνάτων τὴν πρὸς ἐκείνην ἐπιμονὴν εἶναι νομίζῃ καὶ τὴν ὅπου τὸ βέλτιον μεταβολήν; εἰ γὰρ νῦν καὶ νόμων ὄντων καὶ κολάσεων καὶ ἀπειλημμένων, καὶ δόξης τοῦ πολλοὺς διεφθαρκέναι, καὶ γεέννης προσδοκωμένης, καὶ βασιλείας ἐπηγγελμένης, καὶ τῶν καλῶν ὀνειδιζομένων, καὶ τῶν καλῶν ἐγκωμιαζομένων, μόλις αἱρούμενοί τινες τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἱδρῶσαι, καὶ ταῦτα πάντα ἀπέλης, τί τὸ κωλύον τὰ πάντα ἀπολέσθαι καὶ ἀγαθοφθαρῆναι; ζημιοῦτες οὖν τὴν κακουργίαν τὴν ἀγαθολικὴν, καὶ ὅτι καὶ τοῖς ἔξω νομοθέταις, καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ χρησμοῖς, καὶ τοῖς τῆς φύσεως λογισμοῖς, καὶ τῇ κοινῇ πάντων ἀνθρώπων δόξῃ, καὶ βαρβάροις, καὶ Σκύθαις, καὶ Θραξὶ, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἀπενδιάτοις ὅτι καὶ ⓐ τὰ τῆς εἱμαρμένης δόγματα νομοθετεῖν ὅτι χειροῦτες φερνοῦσι, νηφωμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ πᾶσιν ἐκείνοις ἐρρῶσθαι εἰπόντες, ὁδοιπορῶμεν ἀγαθῇ τῇ φειδοῦς ὁδοῦ, καὶ θαρροῦντες καὶ δεδοικότες· δεδοικότες μὲν, ἀγαθῇ τοῦ ἐκατέρωθεν κρημνοῦ· θαρροῦντες δὲ, ἀγαθῇ ⓦ τῇ μύμνον ἡμῶν Ἰησοῦ· ὁδοιποροῦντες νηφοντες καὶ ἐγρηγορότες. κἂν γὰρ μικρὸν τις ἀπονυστάξῃ, κατακυλισθήσεται ταχέως. ὁ γὰρ ἐσμεν ἀκριβέστεροι τοῦ Δαβὶδ, ὃς μικρὸν ὀλιγωρήσας πρὸς αὐτὸν κατεκρημνίσθη τῆς ἁμαρτίας ὁ βάραθρον, ἀλλ' αὐτίκα ταχέως. μὴ τοίνυν ὅτι ἤμαρτεν ἴδῃς μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἀπενίψατο. διὰ γὰρ τοῦτο τὴν ἱστορίαν ἐνέγραψεν, οὐχ ἵνα πεσόντα θεάσῃ, ἀλλ' ἵνα ἀνασάντα θαυμάσῃς, ἵνα μάθῃς ἐπιδοὺς πτῶσις, πῶς αἴσασθαι χρή. καθάπερ γὰρ ⓐ ἰατροὶ τῶν νοσημάτων τὰ χαλεπώτατα ἐκλεγόμενοι ταῖς βίβλοις ἐγγράφουσι, καὶ τῆς τοιαύτης διορθώσεως τὴν μέθοδον διδάσκουσι, ἵνα οἱ τοῖς μείζοσι γυμνασάμενοι, ῥᾳδίως τὰ ἐλαττόνων καταγνῶσι· οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς τὰ μέγιστα τῶν ἁμαρτημάτων εἰς μέσον ἤγαγε, ἵνα καὶ ⓐ τὰ μικρὰ παίοντες δι' ἐκείνων ῥᾳδίαν τὴν τούτων διόρθωσιν θῶνται. εἰ γὰρ ἐκεῖνα ἔφυγον ἅσιν, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐλάττονα. ἴδωμεν τοίνυν πῶς καὶ ἠρώησε, πῶς καὶ αἰσθη ταχέως ὁ μακάριος ἐκεῖνος. τίς οὖν τῆς ἀρρωστίας ὁ τρόπος ἦν; ἐμοίχευσε καὶ ἐφόνευσεν. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλύπτομαι λαμπρᾷ τοῦτα ἀναισχυντίαν τῇ φωνῇ. εἰ γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐνόμισεν αἰσχύνης ταύτην ἀναδεῖναι πᾶσαν τὴν ἱστορίαν, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ ἡμᾶς συσκιάζειν χρή. διὸ δὴ μόνον οὐ τοῦτο ἀναισχυντῶ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προσεπιθήσω. καὶ γὰρ ὅσοι τοῦτο κρύπτουσιν, ὅταν μάλιστα τὴν ἀρετὴν συσκιάζωσι τὴν ἐκείνου. καὶ ὥσπερ ⓐ ⓦ πόλεμον σιγῶντες τὸν Γολιὰθ ὑπὲρ μικρῶν αὐτὸν ἀποτερεοῦσι φαύλων· οὕτω καὶ ⓐ ταύτην παραπέμποντες τὴν ἱστορίαν. ἆρα οὐ δοκεῖ παράδοξον εἶναι τὸ λεγόμενον; οὐκοῦν ἀναμείνατε μικρὸν, καὶ τότε ἴστασθε ὅτι δικαίως τοῦτο ἡμῖν εἴρηται). ἀφ' γὰρ τοῦτο αὔξω τὸ ἁμάρτημα καὶ παραδοξότερον ποιῶ τὸ λόγοι, ἵνα μὴ πλείονος παρρησίας τὰ φάρμακα κατασκευάσω. τί οὖν ἐστιν ὁ προσέθηκε; τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός· ὃ μεῖζον ποιεῖ [καὶ] τὸ ἔγκλημα. ὁ γὰρ ὁμοίως πάντα ὑπὲρ πάντων κείμενος). Δυνατοὶ γάρ, φησι, δυνατῶς ἐταφήσονται). καὶ, Ὁ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιῶν, δαρήσεται) πολλάς· ὥστε ἡ πλείων γνῶσις πλείονος καὶ λύσεώς ἐστιν ἐπιτάσεως. διὰ δὴ τοῦτο ὁ ἱερεὺς τὰ αὐτὰ τοῖς ἐρχομένοις ἁμαρτάνουσιν, οὐ τὰ αὐτὰ πείσει), ἀλλὰ τὰ πολλῷ χαλεπώτερα. τάχα ὁρῶντες τὴν κατηφορίαν αὐξανομένην τρέμετε καὶ δεδοίκατε καὶ θαυμάζετέ με ὡς καινῶν ἐρχόμενον. ἀλλ' ἐγὼ οὕτω θαρρῶ ὑπὲρ τοῦ δικαίου, ὅτι καὶ σφαγέρα πρόειμι. ὅσῳ γὰρ ἂν αὐξήσω τὸ ἔγκλημα, τοσούτῳ μᾶλλον δείξω δυνησόμενον τὸ ἐγκώμιον τοῦ Δαβίδ. καὶ τί τούτων πλέον ἐστὶ, φησιν, εἰπεῖν; πάνυ γε πολύ. ὥσπερ γὰρ ὅπου τοῦ Κάϊν, οὐ φόνος μόνον τὸ ἡμέτερον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν φόνων χεῖρον (τὸ γὰρ ἀλλότριον, ἀλλ' ἀδελφόν, οὐκ ἠδικηκότα, ἀλλ' ἠδικημένον ἐφό-

α. Βασ. ιβ.

χ. ἐκκλεκτὸς μένης,

χ. κειτὸ

χ. ἔρρωσθε

χ. ἡ ἀρετὴ

ἐκείνων ἔλαβον ὅτοι. ἰουὺς ὃ βασιλείας φησὶν, οἷς ἡ βασιλεία ἰῶ ἡτοιμασμένη· ὃ καὶ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνε. δείξας γὰρ εἰς κόλπους ὀπώρας τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τὴν ὑποφόρεσιν, τότε ἐξάγει. εἶτα ὅπως ἀποφασις ἰῶ τὸ εἰρημένον, πιστοῦται αὐτὸ ὧ σημείῳ· ὥσπερ οὖν καὶ τὰ σημεῖα ἀπὸ τ προφήτου τῆς μ τ αὐτὰ γεγενημένης δείκνυσιν. ὁ τοίνυν ἀπιστῶν τῇ ὑγιείᾳ τῇ γενομένῃ τῷ παιδὶ τότε, ἀπὸ τῆς προφητείας τῆς ἐξελθούσης σήμερον πιστευέτω καὶ εἰκῆ. καὶ γὰρ ἡ προφητεία καὶ περὶ τῆς ἐκβάσεως ἀπὸ τ σημείου τ τότε δηλη πᾶσιν ἐγένετο. ἅμα τοίνυν τ προφητεύειν ταῦτα προφωνήσας, τότε ⓦ θαλελυμένον ἀνέστησεν, ἵνα τὰ μέλλοντα ἀπὸ τῶν πρόσθεν πιστώσηται, καὶ τὸ ἔλαττον ἀπὸ τ μείζονος. τὸ μ γὰρ ἀναρέτους ἀπλαύειν τῶν ἀγαθῶν, καὶ πεῖς ἀναλίσκειν τὰ λυπηρὰ ὑπομένειν, οὐδὲν ἀπεικὸς, ἀλλὰ [καὶ] κτ λόγον καὶ κτ ἀκολουθίαν νόμον ἐγένετο· τὸ δ πρόσθεν σφίγξαι καὶ νεκρὸν δύαξησαι, μεῖζον ἢ κτ φύσιν ἰῶ. ἀλλ' ὅμως εἰς τὸ μέγα ὅτο καὶ θαυμαστὸν, οὐ μικρὸν καὶ ὁ ἑκατοντάρχης ζωφόρον ἐγκεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν· ὕπαγε, καὶ ὡς ὑπίστευσας γενηθήτω σοι. εἶδες πῶς ἐκήρυξεν ἡ τ παιδὸς ὑγίεια καὶ τὸν ὅ Χριστοῦ δύναμιν, καὶ τὴν τ ἑκατοντάρχου πίστιν, καὶ τὸ μέλλον ὑπισχνεῖσθαι; μᾶλλον δὲ πάντα τὸν τ Χριστοῦ δύναμιν ἀνεκήρυττεν. οὐ γὰρ τὸ σῶμα διορθώσασθαι μόνον τοῦ παιδὸς· ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ ἑκατοντάρχου ψυχὴν εἰς τὸν πίστιν δι' ὧν ἔπαθεν ἀνθρ ἀνοικτὸν ἐφιλοκάλησατο. σὺ δὲ μὴ τ τὸ σκῆπτρον μόνον ὁρᾷς οὐδὲ ὑπίστευσε, καὶ ὅτι ἐκβιος ἰάθη, ἀλλὰ καὶ τὸ βάρος θαυμάσον. τὸ γὰρ τ τὸ δηλῶν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε· καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτὸς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ· ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι ὅ λεπρὸν εἶπεν, ὅτι εὐθέως ἐκαθαρίσθη. οὐδὲ γὰρ ὧ θεραπεύειν, ἀλλὰ καὶ τῷ θαυμαστῷ ὅτο ποιῆν καὶ ἐν ἀκαρεῖ ῥοπῇ, τ δύναμιν ἐπεδείκνυτο. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον ὠφέλει, ἀλλὰ καὶ τῷ ζωηρὸς ἐν τῇ τῶν θαυμ ὑπιδείκνυσι τοὺς ἀεὶ τῆς βασιλείας θαυμαστοὺς λόγους, καὶ πόθεν ἐφέλκεσθαι πρὸς αὐτήν. καὶ γὰρ ὃς ἐκβάλλειν ἠπείλει, οὐχ ἵνα ἐκβάλλῃ ἠπείλει, ἀλλ' ἵνα τῷ φόβῳ πρὸς αὐτὸ τὸ ἅμα τῷ ρημ ὑπιστώσηται. εἰ δὲ [μηδὲν] μηδὲ ἐντεῦθεν ὠφέλει, ἀυτῷ τὸ ἔγκλημα ἀπῆν, καὶ πάντων τῶν ἁμαρτιῶν ἀφεσιν ἐδίδου.

δὲ γὰρ ὑπὶ Ιουδαίων μόνον τ τοιοῦτον ἴδοι τις ἄν, ἀλλὰ καὶ ὑπὶ τῶν πιστευσάντων. καὶ γὰρ ὁ Ιούδας ὁ βασιλείας ἰῶ, καὶ ἦν μ τῶν μαθητῶν, ὑπὶ δώδεκα θεῖοι καθηφθε, ἀλλὰ γέγονεν ὁ υἱὸς γεέννης· ὁ δὲ Αἰθιοψ, βαρβαρος [ἀνθρωπος] ὤν, τ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, μ Αβραὰμ καὶ Ισαακ καὶ Ιακὼβ ἀπολαυσεται τῶν ἀφθόνων. τοῦτο δ ἐφ' ἡμῶν γ νῦν. Πολλοὶ γὰρ ἔσονται, φησι, πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ⓐ ἔσχατοι πρῶτοι. τοῦτο ὃ ἔλεγεν, ἵνα μήτε ῥᾳθυμήσωσιν, ὡς ἀπιστοῦντες, μήτε ὑπερήφανοι γένωσιν, ὡς ἐσχάτους. ὅτο καὶ ὁ Ιωάννης αἰσθόμενος προφανῶν ἔλεγε· δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Αβραάμ. ὑπὲρ δὲ τοῦτο ἤμελλε γίνεσθαι, προαναπηδᾷ πόρρωθεν, ὥστε μηδεὶς τῷ ξένῳ τοῦ πράγματος θορυβηθείη. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὡς ἐνδεχόμενον αὐτὸ λέγει ("ἄνθρωπος γὰρ ἰῶ") ὁ δὲ Χριστὸς ὡς πάντως ἐσόμενον, τοῦτο ἀπὸ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν προσέχων.

Μὴ τοίνυν θαῤῥῶμεν ⓐ ἐσχάτοις, ἀλλὰ λέγωμεν ἑαυτοῖς, ὁ δοκῶν ἑστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ· μηδὲ ἀπογινώσκωμεν ⓐ χείμωνι, ἀλλὰ λέγωμεν ἑαυτοῖς· μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; καὶ γὰρ πολλοὶ εἰς αὐτὸ τὸ χρυφίως ἀνελθόντες τὸ ὄρος, καὶ πᾶσαν τὴν καρτερίαν ὑπιδειξάμενοι, καὶ τὰς ἐρήμους κατειληφότες, καὶ σὺν γυναῖκα ἅμαρ" εἰδότες, ῥᾳθυμήσαντες μακρὰν ὑπεσκήσθησαν, καὶ πρὸς αὖθις ἦλθον τ κακίας ὃ βάραθρον. ἕτεροι δὲ πάλιν ἐκβληθέντες πρὸς τὸ ὄρος ἀνέβησαν, καὶ ἀπὸ τ σκληρᾶς καὶ ἀπὸ τ ὀρχήστρας πρὸς τὸν ἀγγελικὸν μετατάξαντο πολιτείαν· καὶ τοσαύτην ἐπεδείξαντο [τὴν] ἀρετὴν, ὡς δαίμονας ἀπελάσαι καὶ πολλὰ ἄλλα σημεῖα τοιαῦτα ἐργάσασθαι. καὶ τούτων μὲν πλήρεις εἰσὶν αἱ γραφαὶ, πλήρης δὲ ὁ βίος τῶν θαυμ ἡμῶν· καὶ πόρνοι καὶ μαλακοὶ τὰ Μανιχαίων ἐμφράττουσι τόμα-

χ. τοῖς μὴ ταῦτα γεγενημένοις

χ. ἀνεκήρυξεν

χ. ἐκβάλλῃ

χ. ὃ

χ. ἀπιστῆσαι, χ. ἐνεισῶσι.

χ. πεσῶσι

χ. ἀναστῆσαι;

χ. ἰδόντες,

Ματθ. κ. 16.

ΗΘΙΚΟΝ

κῆ, ϛαὶ ὲν ὐρανῷ ϛραπὰς· ἢ ὅτι αὐτῷ τὰ πάθη ὕπως ὸϛὶν ὑποτεταγμένα, ϗ θάνατος, ϗ τὰ ἄλλα πθώτα, ὡς αὐτῷ ⓐ ϛραπῶται. διὸ ϵ̓ ἔλεγε· ϗ γὰρ ἐγὼ ἀν̓θρωπός ϵ̓ίμι ὑπὸ ἐξουσίαν ϛαυτόμβνος· τυτέϛι, σὺ θεὸς, ἐγὼ ἀν̓θρωπος· ἐγὼ ὑπὸ ἐξουσίαν, σὺ ϗ̓ ὐχ ὑπὸ ἐξουσίαν. ϵ̓ὶ τοίνυν ἐγὼ ἀν̓θρωπος, ϗ ὑπὸ ἐξουσίαν ὤν, ϛοσαῦτα δυνάμη· πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς, ὁ ϗ θεὸς ὢν" ϗ ὐχ ὑπὸ ἐξουσίαν. μ̄ϛ̄ γὰρ ὑπερβολὴς θέλει αὐτὸν πεῖσαι, ὅτι ὐχ ὡς ὅμοιον δίδωϛι ὑπόδειγμα ϛαῦτα λέγῃ," ἀλλὰ σφόδρα ὑπερέχῃ. ϵ̓ὶ γὰρ ἐγὼ ἐμότιμος ὢν τοῖς ὑπ̓ατομβνοις, φησὶ, ϗ ὑπ̓ ἐξουσίαν ὤν, ὅμως διὰ τ̄ μικρὰν τῆς ἀρχῆς ὑπεροχὴν ϛοσαῦτα δυνάμη, ϗ οὐδεὶς αὐτερῇ, ἀλλ̓ ἅπερ ὑπ̓άσω, ϛαῦτα γ̄ϛ̄, καὶ̓ διάφορα ἢ τὰ ὑπ̓άγματα (λέγω γὰρ τύτῳ, πορεύϑ, ϗ πορεύε), ϗ ἄλλῳ, ἔρχου, ϵ̓ ἔρχε)) πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς δυνήϑη. ἵνες ϗ̓ ὕπως δυναγνώσκυσι ϗτὶ τὸ χωρίον· ει γὰρ ἐγὼ ἀν̓θρωπος ὢν, μεϛὰ ξὺ ϛρατιώτας ἐπάγυσιν, ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ̓ ἐμαυτ̄ ϛρατιώτας. σὺ δέ μοι σκέπει, πῶς ἐδειξεν ὅτι ϗ θανάτυ κρείττω δυνά) ὡς δυλν, ϗ ὑπάπτειν ὡς δεσπότης. ὅταν γὰρ ϵ̓ίπῃ [ὅτι] ἔρχυ, ϵ̓ ἔρχε), ϗ πορεύϑ, ϗ πορεύε), ϗτο λέγει, ὅτι ἐὰν κελεύσῃς μὴ ἐλθῇ τὶν τελώτὶν ἐπ̓ αὐτὸν, οὐχ ἥξει. ϵ̓ἶδες πῶς ἰῶ πιϛός; ὁ γὰρ ἔμελλεν ἅπασιν ὕϛερον φανερὸν ἔϛεϑαι, τῶν αὐτὸς ἤδη καταδηλον κατέϛησεν, ὅτι ϵ̓ θανάτυ ϗ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, ϵ̓ "καταγῆ εἰς πύλας ᾅδυ, ϵ̓ "ἀνάτιτι. ϗ ὑ ϖ̄ϵ̄ῑ ϛραϖιωτῶν ϵ̓ἶπε μόνον, ἀλλὰ ϗ ϖ̄ϵ̄ῑ δυλων, ὁ̓ϖ̄ ἰῶ μείζονος ὑπαρχῆς. ἀλλ̓ ὅμως ϵ̓ ϛοσαύτης πίϛιν ἔχων, ἔτι ἀνάξιον ἑαυτὸν ϵ̓ἶ) ἐνόμιζεν. ὁ ϗ̓ Χριϛὸς δείκνυϛ ὅτι ἄξιος ἰῶ τ̄ ϵἰϛελθῇ εἰς τὶν οἰκίαν αὐτῦ, πολλῷ μείζονα ἐποίησε, ϑαυμάζων αὐτὸν, ϗ ἀνακηρύτ̄ων, ϗ πλείονα δίδυϛ ὧν ἤτησε. ϗ γὰρ ἦλθεν ὑγίειαν ζητ̄ῶν τῷ παιδὶ σωματικὴν, ϵ̓ βασιλείαν λαβεῖν ἀπῆλθεν. εἶδες πῶς ἤδη ἐπεπλήρωτο ὧν, ζητ̄ῶτε τὶν βασιλείαν τ̄ῦ ϑ̄ϵ̄ν, ϗ ταῦτα πθώτα ϖ̄ϵ̄ϱ̄ϵ̄τ̄ϵ̄θήϵ̄ται ὑμῖν; ἐπεὶ γὰρ πολλὴν πίϛιν ἐπεδείξατο καὶ̓ τὰ περὶ τοφορσιῶν, ϗ τ̄ ϑ̄ϵ̄ρμὸν ἔδωκε, ϗ τὶν ὑγίειαν αὐτῷ ϖ̄ϵ̄ϱ̄ϵ̄τ̄έθηκε· ϗ ὑ τύτῳ μόνον ἐτίμησεν, ἀλλὰ ϗ τῷ δείξαι ὧν ἐκδεχομβνων αὐτὸς εἰσάγεται. ϗ γὰρ ἐκπεπλήρωτο ἤδη λοιπὸν πᾶσι ποιῆ γνώριμον, ὅτι ἀπὸ πίϛεως ἡ σωτηρία, ϵ̓ὐκ ἀπὸ ἔργων τ̄ῦ νόμυ. διὸπερ ϵ̓ὐκ Ιυδαίοις μόνοις, ἀλλὰ ϗ ἔθνεσι δ̄ τῆς δωρεᾶς ταύτης ϖ̄ϵ̄ϱ̄ιϵ̄ίϵ̄ται· ϗ ἐκείνοις μᾶλλον, ἢ τύτοις. μὴ γὰρ δὴ νομίϛητε, φησὶν, ὅτι ὑπὲ τύτυ γέγονε τῦτο μόνον· ϗ γὰρ ϗ ὑπὲ τῆς οἰκυμβνης ἁπάσης τῦτο ἔϛαι. τῶν ϗ̓ ἔλεγε ϖ̄ϵ̄ὶ τ̄ῦ ἐθνῶν ϖ̄ϵ̄ϱ̄οφητβύων, ϗ χρηϛὰς ἀὐτῆς ὑποτείνων ἐλπίδας. ϗ γὰρ ἦσαν ϗ ἀπὸ Γαλιλαίας ἀνηλυθυῖτες τῆς τ̄ῶν ἐθνῶν. ταῦτα ϗ̓ ἔλεγε, τύς τε ἐθνικυὺς ὐκ ἀφιεὶς ἀπογνῶναι, τ̄ῶν τε Ιυδαίων" καθαιρῶν τὰ φρονήματα. ὥϛε ϗ̓ μὴ" ϖ̄ϵ̄ϱ̄ιϛιῶναι ὃ λεγόμβνον τοῖς ἀκυύσι, μηδὲ ϖ̄ϵ̄ϱ̄οφέϵ̄ιν αὐτῆς λαβὼ μηδεμίαν, ὅτε ϖ̄ϵ̄ϱ̄ιϛυμβνως ϖ̄ϵ̄ὶ τ̄ῶν ἐθνῶν εἰσάγει λόγον, ἀλλ̓ ἀφορμὴν λαβὼν ἀπὸ τ̄ῦ ἑκατονταρχυ, ὅτε γυμνὸν ὃ ὄνομα τ̄ῶν ἐθνῶν ἔϑηκεν. ὐ γὰρ ϵ̓ἶπε, πολλοὶ τ̄ῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ϗ δυσμῶν· ὅπερ ἰῶ δηλωτικὸν τὰ ἔθνη. ὑ ϖ̄ϵ̄ϱ̄ιϵ̄ίϛατο ϗ̓ ὅτω τοῖς ἀκυύυσι. ζωεσκιασμένον γὰρ ἰῶ ὃ λεγθέν. ὑ ταύτῃ ϗ̓ μόνον ϖ̄ϵ̄ϱ̄αμυθεῖται τὶν δοκθδσαν ϵ̓ἶ) τῆς διδασκαλίας χαϱαϱτομίδν, ἀλλὰ ϗ τ̄ῶν τ̄ῦ κόλπους Αβϵ̄ϱ̄αὰμ δύτὶ τῆς βασιλείας ϵ̓ἶπεῖν. ὐδὲ γὰρ ὠφελιμον γνώριμον αὐτοῖς ὃ ὄνομα ἰῶ· ϗ μειζόνως αὐ̄ τ̄ῦ ἐδίδαϵ̄κεν ὁ Αβϵ̄ϱ̄αὰμ ϵ̓ἰς ὃ μέσον τιθείς. διὸ ϗ ὁ Ιωάννης ὑδὲν θύτέως ϖ̄ϵ̄ὶ γενέσεως ϵ̓ἶπεν· ἀλλ̓ ὁ μάλιϛα αὐ̄ τ̄ῦ ἐλύπει φησὶ, μὴ δόξητε λέγειν ὅτι" πατέρα ἔχομεν ⓐ Αβϵ̄ϱ̄αὰμ. μ̄ϛ̄ ϗ̓ τύτων ϵ̓ ἕτερον κατασκευάζῃ, τὸ μὴ δόξαι σπανίως ϵ̓ἶ) τῇ παλαιᾷ πολιτείᾳ. ὁ γὰρ εὖ̄ πατριάρχας ϑαυμάζων, ϗ λῆξιν ἀγαθῶν πὺς ἐκείνων κόλπους καλῶν, ὐκ πολλῆς τῆς ϖ̄ϵ̄ϱ̄ιουσίας καὶ̓ ταύτιν ἀναιρεῖ τὶν ὑποϑεσιν. μηδεὶς οὖν μίαν ϵ̓ἶ) νομιζέτω τὶν ἀπειλὶν. διπλῆ γὰρ ὅϛι ϗ τύτοις ἡ κόλασις, καὶ̓ ἐκείνοις ἡ ϖ̄ϵ̄ϱ̄ιουσία· τύτοις μ̄, ὐχ ὅτι ἐξέπεσον, ἀλλ̓ ὅτι τῶν ἰδίων ἐξέπεσον· ἐκείνοις ϗ̓, ὐχ ὅτι ἐπέτυχον, ἀλλ̓ ὅτι καὶ̓ ὧν ὐ ϖ̄ϵ̄ϱ̄ιϵ̄δόκων ἐπέτυχον. ϗ πάλιν μ̄ϛ̄ τύτων, ὅτι τὰ ἐκείνων

χ. ϗ ἐξουσίαν μὴ ὑποτείμβνος.

χ. ϖ̄ϵ̄ὶ ὡς

χ. κατάγῃ

χ. αἴτιτι.

γὰρ ζητούμενον, εἰ τὴν προθυμίαν ἐκάτερος προέσπε τῆς ἀνδρός, καὶ ὅπι τὴν προσήκουσαν περὶ τοῦ Χριστοῦ δόξαν εἶχεν. εἰκὸς γὰρ αὐτὸν μὴ τὸ πεμφθὲν τοῦ φίλους προδεδημόσιον ζητεῖν εἰπεῖν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο εἶπεν ὁ Λουκᾶς, ἀλλ' ὅδε ἐκεῖνο ὁ Ματθαῖος· ὅπερ ἡ μαχομένων ἑαυτοῖς ἦν, ἀλλὰ τὰ ὑπ' ἀλλήλων προδεδειγμένα ἀναπληρούντων μᾶλλον. ὅρα δὲ αὐτοῦ πῶς καὶ ἑτέρωθεν τὴν πίστιν ἀνεκήρυξεν ὁ Λουκᾶς εἰπών, ὅτι ἔσωσε τελευτᾶν ὁ παῖς. ἀλλ' ὁμοίως οὐδὲ τοῦτο εἰς ἀνάγκην αὐτοῦ ἐτέθαλεν, οὐδὲ ἀπελπίσας προσκύσασεν· ἀλλὰ δι' οὕτως ἤλπισε θεάσεσθαι. εἰ δὲ ὁ μὲν Ματθαῖός φησι τὸν Χριστὸν εἰρηκέναι, οὐδὲν ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρεν, καὶ τοῦτο δηλοῖ οὐκ ἴσα αὐτὸν Ἰσραηλίτην· ὁ δὲ Λουκᾶς, ὅτι ἀνεδόμησε τὴν συναγωγήν, οὐδὲ τοῦτο σφόδρα. δυνατὸν γὰρ καὶ Ἰουδαῖον οὐκ ὄντα, καὶ τὴν συναγωγὴν οἰκοδομῆσαι, καὶ τὸ ἔθνος ἀγαπᾶν. σὺ δέ μοι μὴ ἁπλῶς ἐξέταζε τὰ εἰρημένα πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ θεώρει, καὶ τότε ὄψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. καὶ γὰρ πολὺς ὁ τύφος τῶν ἐν ἀρχαῖς ὄντων, καὶ οὐδὲν οὕτω συμφορᾶς καταβάλλει. ὁ γοῦν θεὸς τὸν Ἰωάθαμ χείλινος ἔλκει αὐτὸν πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ φησι· καταβήθι· μέλλει γάρ μου τὸ παιδίον τελευτᾶν. ἀλλ' οὐχ ὕστερος οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ καταβάντων τὴν κλίνην πολὺ βᾴστων. ὁ γὰρ σωματικὴν πρόνοιαν ἐπιζητῶν, οὐδὲν ἐλεεῖ τὸν ἱατρὸν καμνοντα ἰδεῖν, ὅπερ οὐ μικρὰ φιλοτιμούμενον ἐδείκνυεν αὐτός· ἀλλὰ θεραπεῦσαι τὴν ἀνθρωπίνην ἔχων φησίν, εἰπὲ λόγῳ μόνον. καὶ ὁ δὲ ἐν ἀρχῇ λέγει, εἰπὲ λόγῳ, ἀλλὰ μόνον τὸ παῖς διηγεῖται. οὐδὲ γὰρ προσεδόκησεν ἀπὸ πολλῆς καταπεφρονήσεως εὐθέως ἐπανδύσειν Χριστόν, ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπιζητήσειν. διὰ τοῦτο ὅτε ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν, τότε φησί, εἰπὲ λόγῳ. καὶ οὐδὲ τὸ πάθος αὐτὸν ἀνέχειν· ἀλλὰ καὶ ἐν συμφορᾷ φιλοστοργεῖ, καὶ ὡς εἰς τὴν ὑγείαν τοσοῦτον ὁρᾷ τοῦ παιδός, ὅσον πρὸς τὸ μὴ δόξαι μηδὲν ἀνύλαβὲς ποιεῖν. καίτοιγε οὐκ αὐτὸς ἀναγκασεν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐπηγείλατο· ἀλλὰ δι' ὅτω δέδοικε μήποτε δόξῃ τὴν ἀξίαν ὑπερβαίνειν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ βαρὺ πρᾶγμα ἐφέλκεται. εἶδες αὐτοῦ τὴν σύνεσιν; σκόπει τὸν Ἰουδαίων τὰ αἰσθητὰ λεγόντων, ἀξίος ὅστιν ᾧ παρέξει τοῦτο χάριν. δέον γὰρ ὅπι τὴν φιλανθρωπίαν καταφυγεῖν τοῦ Ἰησοῦ (ἐκεῖ γὰρ τὴν ἀξίαν τούτου προσβάλλον), καὶ οὐδὲ ὅθεν προσβάλλεσθαι δεῖ, ἴσασιν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ὕπως, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἑαυτὸν ἀνάξιον ἔφη εἶναι, δι' μόνον τῆς ὑπερβασίας, διὰ καὶ τοῦτο τὴν οἰκίαν δέξασθαι τὸν Κύριον. διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν, ὁ παῖς μου βέβληται, οὐκ ἐπήγαγεν, εἰπέ, δεδοικὼς μὴ ἀνάξιος εἴη τοῦ τυχεῖν τῆς δωρεᾶς· ἀλλὰ τὴν συμφορὰν ἀπήγειλε μόνον. ὅπως δὲ εἶδε τὸν Χριστὸν φιλοτιμούμενον, καὶ οὕτως ἐπεπόθησεν, διὰ τί μένει τὸ ἑαυτῷ προσῆκον διατηρῶν μέχρι. εἰ δὲ λέγοι τις, ἵνα ἔνεκεν οὐκ αὐτὸς ἐτίμησεν αὐτὸν ὁ Χριστός; ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἐτίμησε· πρότερον μὲν τῇ δείξαι τὴν γνώμην, ὅπερ οὐκ ἐκ τοῦ μάλιστα μὴ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔφαινε· δεύτερον δέ, τῷ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, καὶ προτιμήσας πάντως τοῦ ἔθνους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ. ὅπερ γὰρ καὶ τὸ δέξασθαι Χριστὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἀνάξιον ἑαυτὸν εἶναι ἐνόμισε, καὶ βασιλείας γέγονεν ἄξιος, καὶ τοῦ τὴν καλὴν ὑπερτυχεῖν, ὧν ἀπέλαυσεν ὁ Ἀβραάμ. καὶ ἵνος ἔνεκεν ὁ λεπρὸς, φησι, μείζονα τούτων ἐπιδειξάμενος οὐκ ἐπῃνέθη; οὐδὲ γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος, εἰπὲ λόγῳ, ἀλλ' ὁ πολλῷ μείζον ἐκεῖ, θέλησον μόνον· ὁ δὲ τοῦ παιδὸς φησὶν ὁ προφήτης, Ὅτι πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. διὰ καὶ κἀκεῖνος ἐπῃνέθη. ὅταν γὰρ εἴπῃ, προσέτι εἶχε τὸ δοῦναι ὁ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, οὐδὲν ἕτερόν φησιν, ἢ ὅτι σὺ κατηγορήσεις αὐτῶν ὧν ἐπίστευσας. ἄλλως γὰρ, οὐκ ἐκεῖνος Ἰουδαῖον ὄντα πιστεύσαι, καὶ ἔξωθεν [ὄντα] τοῦ ἔθνους. ὅτι γὰρ οὐκ ἐκεῖνος Ἰουδαῖος ὁ ἑκατοντάρχης, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑκατοντάρχης εἶναι δῆλος ἐκεῖνος, καὶ ἀπὸ τοῦ εἰρῆσθαι, οὐδὲν ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρεν. καὶ [πολὺ] μέγα ἐκεῖνος διὰ θεσπέσιον ἐκτὸς ὄντα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καταλόγου τοσαύτην λαβεῖν ἔννοιαν. ὅτε γὰρ ἐφιλοτιμήθη, ὡς ἔμοιγε δο-

χ. παραλειπόμενα

χ. βέλπον.

χ. σφοδρῶς

χ. ἱστίων

χ. -λον

Φιλ. ριγ. ια.

μαι. ὅταν τ᾽ ἐκατοντάρχου καὶ θαυμάζει, ἡ τὸ δήμευ πάντας προτίθησι, καὶ τὴν τῆς βασιλείας δοὺς ἡμῖν, καὶ ἐᾶς ἄλλους εἰς τὸν αὐλῶνα ζῆλον καλῇ. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι διὰ τοῦτο ἔλεγεν ἵνα καὶ ἐᾶς ἄλλους παιδεύσῃ πιστεύειν ὅτας, ἀκούσας τὸ εὐαγγελιστοῦ τὸ ἀκριβέστατον, πῶς αὐτὸ ἠτήσατο. γραφεὶς γάρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ· οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. ἄρα τὸ μεγαλαυχεῖν αὐτὸ φαντάζεσθαι, ἢ τὸ μᾶλλον πίστεως, ἡ βασιλείας, καὶ τῶν ἄλλων προτέρειον ἀγαθῶν. οὐδὲ γὰρ μέρει λόγων αὐτῷ ἔχρησεν ὁ ἑκατόνταρχος, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσοῦντα ὑγιῆ ἀπέδωκεν αὐτὸ τῆς πίστεως, καὶ λαμπρὸν πλέκει αὐτῷ τὸ ἐγκώμιον, ἡ μεγάλως ἐπαγγέλλεται δωρεάς, οὕτω λέγων·

11 Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ·

12 Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ ἐπεδείξατο θαύματα, μὴ πλείονος λοιπὸν αὐτοῖς προσαλέγεται παῤῥησίας. Εἶτα, ἵνα μή τις νομίσῃ κολακείας εἶναι τὰ ῥήματα, ἀλλὰ μαίνωσι, ἀπορεῖς ὅτι οὕτω διέκειτο ὁ ἑκατοντάρχης, φησίν· Ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Καὶ βούλεσθε τὸ ἔργον ἀκολουθῆσαι πίστεως ἀρετῇ τῇ προαιρέσει.

13 Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης· Οὗπερ γὰρ ἐπὶ τῆς Συροφοινίσσης ζητεῖται. ἡ γὰρ φησιν ἐκεῖνη· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Ἐκείνη δὲ οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν· ἀλλὰ μόνον ἐδεήθη, καὶ ἔτυχε τοῦ θαύματος. ἐνταῦθα δὲ ὁ μὲν Λουκᾶς τοῦτο τὸ θαῦμα ἀπαγγέλλων προσέθηκεν ἕτερα πλείονα, ἃ δοκεῖ μαφωνίαν ἐμφαίνειν, ἐπιλυσάμενος ἡ ῥᾳδίως ἀναγκαῖον ἡμῖν. Εἰ οὖν φησιν ὁ Λουκᾶς, ἔπεμψε πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν, παρακαλῶν αὐτὸν ἐλθεῖν· ὁ δὲ Ματθαῖος φησι, ὅτι αὐτὸς προσελθὼν ἔλεγεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἄξιος. καὶ ἴσως μὲν ὅσιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ, οὐδὲ ἐκεῖνος, εἰ μὴ πολλὰ ἔχει οἰκοῦντα. πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνου φησὶν, ὅτι μὴ συναγωγὴν ἡμῖν ἐκτισε, ἡ τὸ ἔθνος ἠγάπα· πρὸς δὲ τούτου αὐτὸς φησιν ὁ Ἰησοῦς, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον· καὶ ἐπ᾽ ἐκείνου μὲν οὐκ εἶπεν, ὅτι πολλοὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν, ἀλλ᾽ εἰκὸς Ἰουδαίους αὐτὸν εἰ). Εἰ οὖν ἐρωτῶμεν, οὐ μὲν αὐτὴ ἐυκλεὴς ἡ λύσις· τὸ δὲ ζητούμενον, εἰ ἀληθῆς. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὐδὲ ἐκεῖνος εἰ). πᾶς οὖν, φησι, ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει, ὅτι αὐτὸς εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ τείχους εἰσέλθῃς· ὁ δὲ Λουκᾶς οὐκ ἐπεμψεν ἵνα ἔλθῃ, ἐμοὶ δοκεῖ τὴν κολακείαν τῶν Ἰουδαίων ἀμύνεσθαι θέλων ὁ Λουκᾶς ἡ οὐκ ἂν εἰς συμφορὰ ἀκατάστατοι ὄντες πολλὰ μεταβουλεύονται. εἰκὸς γὰρ τὸν ἑκατόνταρχον βουλεύσασθαι πέμψαι πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Ἰουδαίων, κολακεύοντα αὐτοὺς ἐπαινέσαντα, ἵνα μὴ δόξῃ μέγας εἶναι ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἡ τὸ ἐναντίον, ἵνα μὴ δόξῃ μικρὸς τὴν πίστιν) ἀλλ᾽ ἡσυχῇ τὰ μεταξὺ τούτων, ἅπερ ἦσαν ἀδύνατα, ἡ ἐκείνου αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα μὴ δέξῃ μέγας πίστεως κολακείαν, ἡ τὸ ἐναντίον, ἵνα μὴ δόξῃ μικρὸς τὴν πίστιν· τοῦτο, ἅπερ ἦσαν ἀδύνατα πρᾶξαι αὐτὸν, ἡ ἐκείνου αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα μὴ δέξῃ μέγας πίστεως κολακείαν, ἡ τὸ ἐναντίον, ἵνα μὴ δόξῃ μικρὸς τὴν πίστιν· ἀλλ᾽ ἡσυχῇ τὰ μεταξὺ τούτων

χαπασα...

χείγκλυσθη

* τῆ

χ.πλαγ Θ.

5 ...

χ.πᾶσαι.

χ.λόγον

8 Ο ... τοῦ τέλους εἰσέλθης.

... Χριστ. μέλλομεν ... ποδέχεσθαι (διὰ πᾶσι γὰρ αὐτοῖς κατεύχεσθαι ...) ἀκούσωμεν, καὶ μὴ πρὸ αὐτῆς δεξώμεθα" τῆς ταπεινώσεως. καὶ γὰρ ὁ ...
10 ...ερ τοῦτο ...τεῖ ... καὶ γυμνοὶ, ἐκφῦσι [καὶ] ποτε εὐθὺ καὶ ἐκφεύγας.

Λαὶ εἶπε λεγόμενον, ὡς ἐδήπεταμὸ παῖς μου.

Ο γὰρ ... λεπρὸν, τὸν προσκυνήσαντα περὶ αὐτοῦ δεξάμενος ἐκρατα. διὸ γὰρ ὁ ... ἔλεγεν, οὐ θέλω, ἀλλὰ ἔπεμψεν, οὐ ἔξαιρεῖ καὶ ἰκέτευσον, ἀλλ' ἐπίταξον μόνον. εἶτα δεδοικὼς μὴ πεπλανῆσθαι δόξαιεν, φησί·

15 9 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι· καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο· καὶ ποιεῖ. Καὶ τί τοῦτο φησιν, εἰ ὁ ἑκατοντάρχης ὑπὸ ἐξουσίαν ὢν οὕτως; ἢ γὰρ ἐγὼ οἶδα, εἰ ὁ Χριστὸς τοῦτο" ἀπεφήνατο καὶ ἐκύρωσε. καὶ ... συνεβούλευε. διὰ πολλῶν τοῦτο αὐτό. καὶ [γὰρ] βήματα ἦν, ὅπερ ... γέ-
20 γονε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα γεγενῆσθαι. ὥσπερ γὰρ ὁ λεπρὸς εἶπεν, ἐὰν θέλῃς (οὐ ὅτι ἀπὸ τοῦ ... ἔσχε μέντοι τὴν ἐξουσίας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ...ωσεως· ἐπεὶ οὐδὲ ἐπλησίασε τῷ ... ἀλλὰ ἐξέτεινε ... πεῖ ... καθαρίσθητι, ἵνα κυρώσῃ τὸ λεγόμενον καὶ ἐκύρωσε. πάντα γὰρ ἐγένετο. ἐγὼ δὲ εὑρίσκω τὸ αὐτὸ ...
25 ... ἐκ, ηκότος καὶ μαρτυρήσαντος ... καὶ ... ἔχω, καὶ πλέον τι ἐποίησεν ... ἀγγελικοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ... Καὶ τοῦτο ἁπλῶς, ... ἐπὶ ... ἐπιτάσεως μὰ δίδαχεν ὡς ... ἐκ ... τῶν μαζῶν; καὶ ἐξεπλήττετο ... ἐκ ... καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐκπλήττει, ἀλλὰ ... ἐκάθηρεν, ἐκύρωσεν αὐτὴν τῶν γραμμάτων ... ἐκ καθησάσαι καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐπεμπεν ... ἔπεμψεν, ἐκάθηρε. πάλιν ὁ ἑκατοντάρχης ... μὰ.

... ἐγὼ, οὐδὲ ἐν ... μαζῶν, ὅτι ... ἀσπεί τι, σκ ... ὑπ ... καὶ ... ἐγὼ ... ἐκ ... ἐκ ... ἐκ

ὄγε τοὺς ἀλαζονείαν ἀφόρμως, ἐκφυὲς ὄντι ὁ μάλιστα πάντων ἑαυτὸν ἀγνοῶν. διὸ καὶ τὴν τοῦ χριστοῦ ζωὴν ἡμῖν λέγει τοῦτ' ἐστὶν ἀφροφάνων, οὐκ οἶδεν ἑαυτὸν, ἀγνοῦς ἑαυτόν. ὁ γὰρ ἑαυτὸν ἀγνοῶν, ἵνα γνώσεται; ὥσπερ γὰρ ὁ ἑαυτὸν εἰδὼς, ἅπαντα εἴσεται· οὕτως ὁ τοῦτο μὴ εἰδὼς, οὐδὲ τὰ ἄλλα εἴσεται. τοιοῦτος ἐστὶν ἐκφυὲς, ὁ λέγων· ἐπαίνω τὴν ὑγραν θύραν ἀφ' ἧς ἔφυον μυ. ὅτι γὰρ ἠγνόησεν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἠγνόησεν. ἀλλ' οὐκ ὁ Παῦλος * · ἀλλ' ἔκτρωμα ἑαυτὸν καὶ τὴν ἀγίαν ἔκλησιαν ἐκάλει, καὶ οὐδὲ τῆς ἀποστολικῆς διακονίας ἄξιον ἑαυτὸν εἶναι ἐνόμιζε τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κατορθώματα. τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν καὶ μιμησώμεθα. μιμησόμεθα δέ, ἂν τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ἀπαλλαγῶμεν πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγνοεῖ ἑαυτὸν ποιεῖ, ὡς ὁ τοῖς βιωτικοῖς ἐμπλεκόμενος· οὐδὲν οὕτω πάλιν τοῖς βιωτικοῖς ἐμπλέκεσθαι ποιεῖ ἀμαθίαν ἐμβάλλει, ὡς ὁ ἀγνοεῖν ἑαυτόν. ἀλλήλων γὰρ ταῦτα ἐξήρτηται. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς δόξης ἐραστὴς τῆς ἐξωθεν, καὶ μεγάλα καὶ πρόσκαιρα πηγνύμενος, καὶ μυρία φιλονεικῶν, οὐ συγχωρεῖται ἑαυτὸν καταδεῖν· οὕτως ὁ τούτων ἐπιλανθάνεται ῥᾳδίως ἑαυτοῦ εἴσεται· ἑαυτὸν δὲ μαθὼν, οὗτος καὶ ὅτι τὰ ἄλλα πάντα βαδιεῖται μέρη τῆς ἀρετῆς. ἵν' οὖν τοῦ καλοῦ τούτου μαθήματος ἐπιτύχωμεν, ἀπαλλαγέντες τῶν ἐπιχείρων καὶ πάντων τῶν πολλῶν ἐν ἡμῖν ποιούντων τὸν φλόγα, καὶ μαθόντες ἑαυτῶν τὴν ἀπόνοιαν, πᾶσαν ἐπιδειξώμεθα ταπεινοφροσύνην καὶ φιλοσοφίαν, ἵνα καὶ τῶν πρόσκαιρων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμὴ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ [καὶ ζωοποιῷ] πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ὅτε

* ὅτως

χ. ἐναγκαλίζεται

χ. ἐμπαθῆ.

Ομιλ. ϛ΄.

5 ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΙ ΔΕ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΚΑΠΕΡναούμ προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν,

6 Καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλελυμένος, δεινῶς βασανιζόμενος.

χ. παραλυτικὸς,

Μέν λεπρὸς καταβαίνει ἀπὸ τοῦ ὄρους προσῆλθεν ὁ ἑκατόνταρχος οὐδὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καπερναούμ. Ἵνα οὖν ἔνεκεν ὅτε οὐδὲ οὕτε ἐκφυὲς εἰς τὸ ὄρος ἀνέβησαν; ὁ μὲν γὰρ ῥᾳθυμίαν (καὶ γὰρ ἀμφοτέρων ἡ πίστις θερμὴ) ἀλλ' ὡς μὴ ἐγκόψαι τὴν διδασκαλίαν. προσελθὼν δέ, φησὶν ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος. Ἵνες μὲν [οὖν] φασιν, ὅτι ἀπολογούμενος ὁ τὴν αἰτίαν εἴρηκε, διὰ ἵνα αὐτὸν οὐκ ἠγαγεν (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἦν, φησι, παραλελυμένον καὶ βασανιζόμενον καὶ πρὸς ἑκάστας ὄντα ἀναπνοὰς φορεῖσθαι κομίζειν. ὅτι γὰρ ἐπιπνεῖν ἔμελλεν, ὁ Λυκᾶς φησιν, ὅτι καὶ ἔμελλε τελευτᾶν) ἐγὼ δὲ τὸ μεγάλου αὐτὸν ἔχειν πίστιν τοῦτο σημεῖον εἶναι φημι, καὶ πολλῷ μείζονα τῶν ἀφὲ τοῦ στόματος χαλασάντων. ὅτι γὰρ ἤδει σαφῶς, ὅτι καὶ ἐπίταγμα ἀρχῆς μόνον εἰς τὸ ἀνάσασιν τοῦ κειμένου, πρεπὸν εἶναι νόμισεν αὐτὸν ἀγαγεῖν. διὰ οὖν ὁ Ἰησοῦς; ὁ μηδαμοῦ πρόσκοπον ἐποίησεν, ἐν ταύτῃ ποιεῖ. πανταχοῦ γὰρ ἐπόμενος τῇ προαιρέσει τῶν ἱκετευόντων, ἐν ταύτῃ καὶ ὑπισχνεῖται· καὶ οὐχὶ θεραπεύσαι ἐπαγγέλλεται μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν. ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἵνα μάθωμεν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἑκατοντάρχου. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐπηγγείλατο, ἀλλ' εἶπεν, ὕπαγε, ἰαθήτω ὁ παῖς σου, οὐδὲν ἂν τούτων ἔγνωμεν. τοῦτο γοῦν καὶ ὅτι τῆς Φοινίσσης ἀπεναντίας ἐποίησε γυναικός. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ μὴ καλούμενος εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸς ἀπήλθεν φησὶν ἤξειν, ἵνα μάθῃς τοῦ ἑκατοντάρχου τὴν πίστιν καὶ τὴν πολλὴν ταπεινοφροσύνην· ὅτι δὲ τῆς Φοινίσσης καὶ ἀρνήσατο τὸν δόσιν, καὶ ἐπιμένουσαν ἔλαβε πόρει. σοφὸς γὰρ ὢν καὶ φιλάνθρωπος ἰατρὸς, ἀφὲ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία κατα-

χ. ἀμφοτέρων ἡ πίστις ἐρρωμένη.

χ. ἐκκόψαι

σφίξαι καὶ γνησιωτέραν ποιῆσαι. Οὐδὲ γὰρ δυνήσῃ βασκῆναι λοιπὸν ἐκείνοις, ὑφ' ὧν εὐεργετεῖ τὰ δεσπότη. διὰ δὴ τὴν ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν, ὑπὲρ τῶν νεῶν, ὑπὲρ τῶν ἡμιόνων τῶν ἐμπορευομένων, ὑπὲρ τῶν μὴ ζώντα εἰσομένων [εἰς] ἡμᾶς εὐεργετεῖν κελεύει, τῆς θυσίας τοιαύτης ἐκείνης. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς καὶ τῆς γῆς ἀπαλλάττει, καὶ τοὺς ἐν ᾅδου μετατίθησι, καὶ ἀγγέλους ἐξ ἀνθρώπων ποιεῖ. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι χορεύουσι τὴν ἁγίαν μετὰ ἡμῶν, ὑπὲρ τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν εὐχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, λέγοντες· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ πάλιν τοὺς ἡμᾶς, φησί, τοὺς οὐκ ἐπὶ γῆς, οὐδὲ μὲν ἀνθρώπους; μάλιστα μὲν οὖν τοὺς ἡμᾶς. ὅταν γὰρ ἐπαυδοῦσθαι μὴ θέλωσι τοὺς ξενοδόχους φιλεῖν, ὡς καὶ τὰ ἐκείνων ἀγαθὰ ἡμέτερα εἶναι νομίζειν. διὰ τοῦτο Παῦλος πανταχοῦ τῶν ὑποτολῶν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης εὐχαριστεῖ καταρθῶσαι. καὶ ἡμεῖς τοίνυν ὑπὲρ τῶν οἰκείων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ὑπὲρ μικρῶν δὲ καὶ μεγάλων διὰ παντὸς εὐχαριστῶμεν. καὶ γὰρ μακρὰν ἡ ὁδὸν δοθεῖ, μέγα ἔχει τὸ κερδαλέον (μᾶλλον δὲ οὐδὲν μικρὸν τὸ πρὸς ἐκείνην) ὃ τὸ πρὸς ἐκείνην μόνον προσφέρει, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τὴν φύσιν. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα παρῶ, ἀπὸ τοῦ ἄμμον ἁπλῶς τὸ πλῆθος· τί ἴσον τῆς ὑπὲρ ἡμῶν φιλοσοφίας οἰκονομίας; ὁ γὰρ ἰδιώτης αὐτῶν τιμιώτερον ἀπάντων, ὁ μονογενὴς παῖς, τοῦτον ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐχθρῶν· καὶ οὐκ ἔδωκε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ δοῦναι, προσέθηκε, πάντα αὐτοῖς τὰ ὑπὲρ ἡμῶν ποιῶν, καὶ τὸ δοὺς, τὸ εὐεργετοῦσι ὑπὲρ τούτων πεῖσαι. ὅπερ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ἀφρικτός ἐστιν ὁ ἀνθρωπος, πάντα χορὸν αὐτὸς ἀναδέχεται καὶ κερδαίνειν τὰ ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ ὅπερ ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων ἐποίησεν, ἀπὸ ζώων καὶ χρόνων καὶ ἑορτῶν αἱμομιγῶν αὐτοὺς τῶν εὐεργεσιῶν, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα εἰργάσατο, ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς θυσίας εἰς διηνεκῆ τῆς ὑπὲρ τούτων εὐεργεσίας μνήμην ἡμᾶς ἐμβάλλων. ὅτως οὐδὲν ἐκοινώνησε δεκτικὸν ἡμέσθαι καὶ μεγάλης καὶ ἀπὸ πάντων εὐγνώμονας, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. Διὰ τοῦτο καὶ ἀγνοεῖς ἡμᾶς εὐεργετεῖ πολλάκις, καὶ ἀγνοοῦντας τὰ πλείονα. Εἰ δὲ θαυμάζεις τὸ εἰρημένον, οὐκ ὅτι τῶν τυχόντων τινός, ἀλλ' ὅτι τοῦ μακαρίου Παύλου δείκνυμί σοι τοῦτο συμβαῖνον. καὶ γὰρ ὁ μακάριος οὗτος πολλὰ κινδυνεύων καὶ θλιβόμενος, πολλάκις παρεκάλει τὸν Θεὸν ἀποστῆσαι αὐτοῦ τοὺς πειρασμούς· ἀλλ' ὅμως οὐ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, ἀλλὰ τῇ λυσιτελείᾳ τοῦτο ποιεῖν ὁ Θεός· καὶ τοῦτο δείκνυσι ἐλέγχων, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ὥστε πρὶν εἰπεῖν αὐτὸν τὸν αἰτήσαι, ἄκοντα εὐεργετεῖ καὶ οὐκ εἰδότα. τί οὖν μέγα αἰτεῖ δι' αὐτὸν τοσαύτης κηδεμονίας εὐχαρίστους κελεύων εἶναι; ἐπειδὴ καὶ τοῦτο καὶ ἡμῶν καὶ πανταχοῦ τοῦτο διατηρῶμεν. καὶ γὰρ τοῦ Ἰουδαίους οὐδὲν ὅτως ἀπώλεσεν, ὡς τὸ ἀχαρίστους εἶναι, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ἐπαλλήλους ἐκείνας πληγὰς οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο ἐπήγαγε· μᾶλλον δὲ καὶ τῶν πληγῶν τὸν ψυχὸν αὐτῶν τοῦτο ἀπώλεσε καὶ διέφθειρεν. Ἀχαρίστου γὰρ ἐλπὶς, ὡς ποιμὴν χειμέριος, φησίν. ὅταν ναρκᾷ καὶ νεκροῦσθαι τὸν ψυχὸν ποιῇ, ὥσπερ ἐκείνη τὰ σώματα. τοῦτο δὴ καὶ ἐξ ἀπονοίας καὶ τὸ νομίζειν ἑαυτὸν ἄξιον εἶναι τινος. ὁ δὲ ζωντετεμμένος, οὐκ ἀπὸ ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐναντίων δοκούντων εἶναι, εὐχαριστίας ἔσεται τῷ Θεῷ, καὶ ὅσα μὲν πάθῃ, οὐδὲν ἡγήσεται μέγα ἄξιον πεπονθέναι. καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅσῳ μὲν τοὺς ἀρετὴν ὑπεδώμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον ἑαυτοὺς ζωντεύωμεν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο μάλιστα ἀρετή. ὥσπερ γὰρ ὅσῳ αἱ ὀξύτεραι ὁδῶμεν, τοσούτῳ μᾶλλον μηνάομεν ὅσον διεξήκαμεν τὸν ἀέρα· οὕτως ὅσῳ μὲν ὑπεδώμεθα τοὺς ἀρετὴν, τοσούτῳ μᾶλλον παραδρόμεθα εἰδέναι τὸν Θεὸν τὸ μέσον τοὺς ἡμᾶς. ὦ μικρὸν ἢ μέρος τοῦτο φιλοσοφίας δυνηθῆναι ζωὴν τὴν ἀξίαν τὴν ἡμετέραν. οὗτος γὰρ μάλιστα ἐστὶν ὁ ἑαυτὸν εἰδώς, ὁ μηδὲν εἶναι ἑαυτὸν νομίζων. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὅτε τοὺς τὴν ἄκραν ἀνέβησαν τῆς ἀρετῆς κορυφὴν, τότε μάλιστα ἔτι τὸ κατώρθωσαν. καὶ ὁ μὲν γῆν καὶ σποδὸν, ὁ δὲ σκώληκα ἑαυτὸν καλεῖ· καὶ πάντες δὲ οἱ ἅγιοι ὁμοίως τούτοις ἑαυτοὺς ταπεινίζουσιν· ὡς

χ. ὑμᾶς τοὺ ἴσ. φῆς

Ακτ. β. ιδ.

χ. τοὺς ὑμ.

Γεν. ιη. κζ. Ψαλ. κα. ε.

ὥστε

πρὸ ἔχειν τινὰ ἀπόδειξιν, ἢ ἀπὸ τῆς ψήφου ζωὴν ἐγχρίεσθαι τοῖς καθαροῖς. Εἰ γὰρ μὴ εἶπεν ὁ ἱερεὺς ὅτι "κεκαθάρισαι ὁ λεπρὸς, ἐπὶ μὲν τῶν ἀκαθάρτων ἐμένετο ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὰ φησι, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε ὃ δῶρον ὁ προσέταξε Μωϋσῆς. Οὐκ εἶπεν, ὁ" προσάτων ἐγὼ, ἀλλὰ τέως προσπέμπει τῷ νόμῳ," πόνῳ παχόμενον ἀπορράπτων αὐτῷ τὰ τύμματα. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι τῶν ἱερέων τινὰ δόξαν ἥρπασε, ὃ μὲν ἔργον αὐτὸς ἐπλήρωσε, τινὰ δὲ δοκιμασίαν ἐκείνοις ἐπέτρεψε, καὶ χρίσας αὐτοὺς ἐκάθισε τῶν οἰκείων θαυμάτων. Τοῦτο γὰρ ἀπέχω" μάχεσθαί, φησιν, ἢ Μωϋσῆ ἢ τοῖς ἱερεῦσιν, ὅτι καὶ τοῦτ' ἐμὲ διεργετηθέντας εἰς τὸ πείθεσθαι ἐκείνοις" ἐάγω. Τί δέ ἐστιν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς; εἰς ἔλεγχον, εἰς ἀπόδειξιν, εἰς κατηγορίαν, ἐαὶ ἀγνωμονήσωσιν. ὅπερ γὰρ ἔλεγον· ὡς πλείονα ἀπάτεωνα διώκομεν, ὡς δυσφορητέον ἐστὶ προδότην, σὺ μοι μαρτυρήσεις, φησὶ, κατ' ἐκείνου τὴν κρίσιν, ὅτι ὁ προδότης ἐγώ. καὶ γὰρ θεραπεύσας σε προδιπέμπω τῷ νόμῳ καὶ τῇ τῶν ἱερέων δοκιμασίᾳ· ὅπερ μιμούμενος καὶ τὸν νόμον, καὶ θαυμάζοντος τὸν Μωϋσέα, ἐκ ὀκνοῦμεν τοῖς παλαιοῖς δόγμασιν. Εἰ δὲ μηδὲν ἔμελλον κερδαίνειν, καίτοι πολλὰ τινὰ τῷ νόμον αὐτῷ καταμαθεῖν ὅτι μέλλω, ὅτι καὶ πρόδηλον ἐστὶν καρπωσομένους, τὰ αὐτῷ πόνῳ ἐπλήρουν. καὶ γὰρ προήδει τοῦτο αὐτὸ καὶ προέφην. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰς διόρθωσιν αὐτῷ, οὐδὲ εἰς διδασκαλίαν· ἀλλ', εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, τουτέστιν, εἰς κατηγορίαν καὶ εἰς ἔλεγχον καὶ εἰς μαρτυρίαν, ὅτι σοι περὶ ἐμοῦ πόνῳ" ἐγένετο· καὶ προδήλως ἀδιορθώτους μένοντας, οὐδὲ ὅτως ἀφέλιμοι ἅπερ ποιοῦσα ἐκείνοις· ἐκείνοι δὲ τινὰ οἰκείαν ἔμενον ἀφαιρούμενοι καὶ ἀκίδα. Ματθ. κδ. ιδ. Τὸ γοῦν καὶ ἄλλαχοῦ. Κηρυχθήσεται γάρ, φησι, τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. τοῖς ἔθνεσι, τοῖς οὐκ ἀκούσασι, τοῖς οὐ πεισομένοις. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, καὶ τίνος ἕνεκεν πᾶσι κηρύττεις," Εἰ μὴ πόνῳ μέλλουσι πείθεσθαι; ἵνα τὰ" ἐμαυτοῦ πόνῳ φανερὰ πεποιηκώς, καὶ μηδεὶς ἔχῃ μὴ τοῦτο ἐγκαλεῖν ὡς οὐκ ἀκηκοώς. καταμαρτυρήσει γὰρ αὐτῷ αὐτὴ ἡ κήρυξις, καὶ οὐκ ἀν ἔχοιεν μὴ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἠκούσαμεν. Πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα τῆς οἰκουμένης ὁ λόγος" ἐξήλθε τῆς εὐσεβείας. Ψαλμ. ιη. δ.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν εἰδότες καὶ ἡμεῖς, τὰ πρὸς ἑαυτῷ ἀπόνῳ πληρώμεν εἰς τὸν πλησίον, καὶ τῷ Θεῷ διὰ πόνῳ εὐαρεστῶμεν. καὶ γὰρ ἄτοπον, ἄρχω τῆς εὐεργεσίας αὐτὸ καθ' ἑκάστην ἀπολαύοντας τινὰ ἡμέραν, μηδὲ λόγῳ τινὰ χάριν ὁμολογεῖν, καὶ τοῦτο τῆς ὁμολογίας "πολλὰ ἡμῖν τινὰ ὠφέλειαν φερούσης. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς δεῖται τῶν ἡμετέρων λιτῶν, ἀλλ' ἡμεῖς δεόμεθα τῶν ἐκείνου ἀπόνῳ. καὶ γὰρ ἡ εὐαρεστία ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν προστίθησιν· ἡμᾶς δὲ οἰκειοτέρους αὐτῷ καθασκευάζει. Εἰ γὰρ δυσθεώπτων εἰς μικρὰν λαβόντες διεργεσίας, θερμαινόμεθα μειζόνως τῷ φίλτρῳ· πολλῷ μᾶλλον τὸ διαπύτον μεμνημένοι διηνεκῶς τῶν καταρθωμάτων τῶν εἰς ἡμᾶς, ἀσυδαιμονέστερον πρὸς τὰ ἐντολὰς τὰ ἐκείνου ἐσόμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· εὐαρίστοι γίνεσθε. Φυλακὴ γὰρ εὐεργεσίας ἐστὶν εὐαρεστία, καὶ τῆς εὐεργεσίας μήτηρ καὶ ἡ διηνεκὴς εὐαρεστία. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὰ φερικὰ μυστήρια πολλῆς γέμοντα τῆς σωτηρίας, τὰ καθ' ἑκάστην τελούμενα [λέγω] Χριστοῦ, εὐαρεστία καλεῖται, ὅτι πολλῶν ὄντων εὐεργετημάτων δύναμις καὶ ὃ κεφάλαιον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐνδείκνυται, καὶ διὰ πόνων προσκυνεῖται *εὐαρεστεῖν. Εἰ γὰρ ὃ ἡμπαθῶν ἐκ πρόδηλον, θαῦμα μέγα, καὶ ἐκπληττόμενος ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε, τοῦτο ἦν ὅλον γένος· ὃ καὶ σφαγιῶν ποῦ ἥσομεν, εἰπέ μοι; Εἰ γὰρ ὃ ἡμπαθῶν, τοῦτο ὅλον καλεῖται, ὃ σαρκωθῶν καὶ ὃ αἷμα ἐκχεῖν δι' ἡμᾶς καὶ ὃ ἑαυτὸν δοὺς ἡμῖν εἰς ἑστίασιν καὶ εὐωχίαν πνευματικὴν, "τί δὴ κληθείη; εὐαρεστῶμεν τοίνυν αὐτῷ διηνεκῶς, καὶ ῥημᾶ καὶ ἔργον τῶν ἡμετέρων προτιθέντω τοῦτο. εὐαρεστῶμεν δή, μὴ μόνον τῶν οἰκείων μέλων, ἀλλὰ καὶ μόνον τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν. ὅτω γὰρ καὶ τῇ τῶν βασκανίαν δυνησόμεθα, καὶ τῇ ἀγάπῃ ὅπισθίξωμεν

σφίξωμεν

χ. κεκάθαρ.
χ. προσέταξε
χ. παθόντων
χ. μάχεσθαι
χ. ἀπάγω.
χ. γένηται
χ. ἐπὶ
χ. ἡμᾶ
χ. ἐξέβη
χ. πάλιν
χ. τίνα
* ἡμᾶς

ζ βύλεως, πολύ βεκδύτερόν ὅστι τῦ ζάχους τῦ κζ΄ ὃ ἔργον γεγημνάσου. οὐχ ἁπλᾶς ὁ Εἶπε, θέλω, καθαρίσθητι· ἀλλὰ κ

Τὼ χεῖρα ἐκτείνας ἥψατο αὐτῦ· Ο δὲ μάλιστα ἄξιον ζητήσεως. Τίνος γὰρ ἕνεκεν θελήματι καθαίρων αὐτὸν καὶ λέγω, τὼ τῆς χειρὸς προσέθηκεν ἀφίω; ἐμοὶ δοκεῖ δὲ σοδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ ἐντεῦθεν ὅτι οὐχ ὑποκείται τῷ νόμῳ, ἀλλ' ὑπίκειται· κ ὅτι τῷ καθαρῷ λοιπὸν σοδὲν ἀκάθαρτον. Διὰ δὲ τῦτο Ελισαῖος μὲ σοδὲ εὐσεβὴς Ⓦ Νεαμὰν, ἀλλὰ κ σκανδαλισθέντα ἰδὼν, ὅτῳ μὴ ἄξηλθε" μηδὲ ἥψατο, τηρῶν τῦ νόμυ τὼ ἀκρίβειαν οἰκεῖα μᾶθά, καὶ πέμπει προσὸς Ⓦ Ιορδάνην αὐτὸν λυσόμενον· ὁ δὲ διαστὰς, δεικνὺς ὅτι ὐχ ὡς δοῦλος ἀλλ' ὡς Κύριος θεραπεύᾳ, κ ἅπτεται. οὐ γὰρ ἡ χεὶρ ἀπὸ τῆς λέπρας ἐγίνετο ἀκάθαρτος, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ λεπρὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς ἁγίας καθίστατο καθαρόν. οὐ γὰρ δὴ μείζονα σώματα προσεγίνετο θεραπεύσων, ἀλλὰ κ ψυχὴν εἰς φιλοσοφίαν ἀγάγῃ. ὥσπερ οὖν [κ] χερσὶν ἀνίατοις ἐλθὼν οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐκώλυε, Ⓦ ἄρτον ἐκ θεοῦ καταβάντα νόμον, Ⓦ διὰ τῆς τῦ βρωμάτων ἀδιαφορείας· ὕτω δὴ κ ἐνταῦθα [λοιπὸν] παιδεύων ὅτι τῆς ψυχῆς ἐπιμελεῖσθαι χρὴ, ὃ τῶν ἔξωθεν ἀπαλλαγὴν καθαρμῶν ἐκείνων ἀποσυλᾶν κ τὼ αὐτῆς λέπραν δεδοικέναι μόνον, ὅπερ ὅστιν ἀμαρτία (ὃ γὰρ λεπρὸν εἰ) σοδὲν κώλυμα εἰς ἀρετὴν) προσῆτος αὐτὸς ἅπτ) τῦ λεπροῦ, κ σοδὲνὸς ἐγκαλεῖ. " σοδὲ γὰρ ἐῶ διεφθαρμένον ὃ δικαιότερον, σοδὲ τὸν φθόνου κατεχόμενον Ⓐ ἀκροᾶται. διὰ τῦτο οὐ μόνον σὐκ ἐπέσκηψαν, ἀλλὰ κ ἐξεπλάγησαν ὃ θαῦμα κ προσεχώρησαν, ἀπό τε τῶν Εἰρημένων, ἀπό τε τῶν γινομένων τὼ " ἀμήχανον αὐτῦ δυύαμιν προσσκυνήσαντες. θεραπεύσας τοίνυν αὐτῦ ὃ σῶμα, κελεύει

4 Μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ δεῖξαι ἑαυτὸν τῷ ἱερεῖ, ὃ προσενεγκεῖν ὃ δῶρον ὁ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι διὰ τῦτο ἐκέλευσε μηδενὶ μηδὲν εἰπεῖν, ἵνα μὴ κακουργήσωσι προσὲ τὼ διάκρισιν τῦ" καθαρμῦ, σφόδρα δυσκόλως τῦτο ὑποπτεύοντες. ὁ γὰρ ὕτως ἐκάθηρεν, ὡς κ ἀμφισβητήσιμον εἶ) τ' καθαρμόν· ἀλλὰ μηδενὶ εἰπεῖν κελεύει, διδάσκων ὃ ἀκόμπαστον κ ἀφιλότιμον. καίτοιγε ᾔδει ὅτι οὐ πειθήσεται ὄχλος, ἀλλ' ἀναχωρήσει Ⓦ θεραπεύτων· ἀλλ' ὅμως ὃ αὐτῦ ποιῆ. πῶς οὖν ὁ γλωσσοκόμος κελεύει εἰπεῖν, φησιν; οὐχὶ ἑαυτὸν προεπιστώσων σοδὲ ἐνδυσιούμενος, ἀλλὰ παιδεύων θυγατρικὰς εἶ). σοδὲ γὰρ ἐκεῖ ἀναχωρήσαι ἑαυτὸν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ δοκῶν δόξαν τῷ Θεῷ· διὰ μὲν τὸ λεπροῦ τῦτο, ἀτύφους ἡμᾶς προδασκαλίζων κ ἀκενοδόξους, διὰ δὲ ἐκεῖνο, εὐαγγελίσας κ εὐγνώμονας εἶ), κ παιδεύων πομπαγὸν τὴν γνωμικὴν τὼ εὐφημίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ. ὅτῳ γὰρ, ὡς ἐπὶ πολλὰ, Ⓐ ἀνθρωποι νοσοῦντες μὲν μεμερίσται τὸ Θεοῦ, τῆς δὲ ἀρρωστίας ἀπαλλαγέντες ῥᾳθυμότεροι γίνονται), κελεύων διηνεκῶς κ νοσοῦσι κ ὑγιαίνουσι προσέχειν τῷ δεσπότῃ, φησὶ· δὸς δόξαν τῷ Θεῷ. τίνος δὲ ἕνεκεν κ δεῖξαι ἑαυτὸν ἐκέλευσε τῷ ἱερεῖ καὶ δῶρα προσενεγκεῖν; πάλιν Ⓦ νόμον ἐνταῦθα δυσπλήρωτον. σοδὲ γὰρ πομπαγὸν αὐτὸν προέλυεν, ὥσπερ σοδὲ πομπαγὸν ἐφύλαττεν· ἀλλά ποτε μὲν τῦτο ἐποίει, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο· τῦτο μὲν τῇ μαθήσει" φιλοσοφίαν προσοδοποιῶν, ἐκεῖνο δὲ τὼ δυαίρεσιν τῶν Ιουδαίων τέως κατέχων γλαφυρὰν, ὃ συγκαταβαίνων αὐταῖς τῇ ἀσθενείᾳ. καὶ τί θαυμάζεις εἰ γε ἐν προσοιμίοις αὐτὸς τῦτο ἐποίησε· ὅπυτε καὶ Ⓐ ἀπόστολοι μὲν ὃ κελευσθῆναι εἰς ζὰ ἔθνη ἀπελθεῖν, κ ζὰ φεύγειν δυσιγλώσσους τῆς κζ΄ τὼ οἰκουμένην διδασκαλίας, κ Ⓦ νόμον ἐκκλεισθῆναι, κ δυσνοεῖσθαι τὰ προσάγματα, κ τὰ παλαιὰ" ἀναπαύσασθαι ἀπόντα, φαίνονται ποτὲ μὲν τηροῦντες Ⓦ νόμον, ποτὲ δὲ αὐτὸν προδατέχοντες; κ τί τῦτό, φησι, προὸς τὼ τῦ νόμυ ζωτελῆ φυλακήν, ὃ Εἰπεῖν, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ; ὁ δὲ τυγὸν. καὶ γὰρ νόμος ἐῶ παλαιὸς, Ⓦ λεπροῦν καθαρίζοντα μὴ ἑαυτῷ τὼ δοκιμασίαν ὑπιτρέπειν τῦ καθαρισμοῦ, ἀλλὰ φαίνεσθαι τῷ ἱερεῖ, κ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς ἐκείνου

προέχειν

χ. Νεεμὰν, κ. κ

χ. ὅτι φιλ. ἀνάξων.

χ. ὁ

χ. διαπαί.

χ. ἄμαχον

χ. καθαρισμοῦ,

χ. σοφία

χ. παύεσθαι

χὸς ἰῶ. Εἰ γὰρ δι᾽ ἃ τὰ ἔργα ὁρῶντες ἐπιδεικνύμενον αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν ἐλίθαζον ⓐ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὅπου ῥήματα [ἰῶ] μόνον τοῦτο ἐμφαίνοντα, πῶς οὐκ εἰκὸς ἰῶ αὐτοὺς σκανδαλίζεσθαι, [δὲ] μάλιστα ὁπότε ἐν τοῖς ἱεροῖς τοιαῦτα ἐλέγετο, καὶ τοῖν ἢ πεῖραν αὐτοῦ δεδωκέναι τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως; ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲν τούτων ἔπαθον. ὅταν γὰρ ψυχὴ καὶ διάνοια βιωνώμων ᾖ, ῥᾳδίως πείθεται τοῖς τῆς ἀληθείας λόγοις. διὰ δὴ τοῦτο ἐκεῖνοι μὲν καὶ τῶν σημείων ἀναπηδώντων αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐσκανδαλίζοντο· οὗτοι δὲ λόγοις ἀκούοντες ψιλοῖς, ἐπείθοντο καὶ ἠκολούθουν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς αἰτιᾶται λέγων· ὅτι ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· οὐχὶ τῶν ἀρχόντων τινὲς οὐδὲ τῶν γραμματέων, ἀλλ᾽ ὅσοι κακίας ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, καὶ γνώμην εἶχον ἀδέκαστον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοῦ εὐαγγελίου τούτους ὁρᾷ αὐτῷ προσηλωμένους. καὶ γὰρ ἰσχνὰ ἔλεγε, μετὰ σιγῆς ἤκουον, οὐδὲν παρεμβάλλοντες οὔτε διὰ κόπους τινὰ ἀκολουθίαν, οὐδὲ ἀποπειρώμενοι καὶ λαβεῖν ὑπομιμνῶντες ὕβρει, καθάπερ οἱ Φαρισαῖοι· καὶ μετὰ τοῦ δημηγερεῖν ἠκολούθουν πάλιν θαυμάζοντες. σὺ δέ μοι σκόπει τὴν δεσποτικὴν τοῦ Χριστοῦ, πῶς ποικίλλει τὸν ὠφέλιμον τῶν παρόντων, ἀπὸ θαυμάτων εἰς λόγους ἐμβαίνων, καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας εἰς θαύματα μεταβαίνων. καὶ γὰρ τοῖν ἢ ἀναβιῶναι εἰς ὄρος, πολλοὺς ἐθεράπευσε, προσδοποιῶν τοῖς λεγομένοις, καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ μακρὰν ταύτην ἀπεργάσασθαι δημηγερείαν, πάλιν ὅπου θαύματα ἔρχεται, βεβαιῶν τὰ τῶν νομίμων καὶ εἰρημένα. ἐπειδὴ γὰρ

χ. ἐμβάλλων

29 Ὡς ἐξουσίαν ἔχων ἐδίδασκεν,

Ἵνα μὴ νομισθῇ κόμπος εἶναι καὶ αὐθαδιασμὸς ἡ τῆς διδασκαλίας ὁ τρόπος, ἐν οἷς ἔργοις τὸ αὐθάδες τοῦτο πίπτει, καὶ ὡς ἐξουσίαν ἔχων θεραπεύει, ἵνα μηκέτι θορυβοῦνται ὁρῶντες αὐτὸν οὕτω διδάσκοντα, ὁπότε καὶ τὰ θαύματα ὕποπτα ἐποίει.

χ. -πεύει,

χξ΄ η. 1 Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

2 Καὶ προσῆλθε λεπρὸς λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Πολλὴ ἡ χάρις καὶ ἡ πίστις τοῦ προσελθόντος. οὐ γὰρ διέκοψε τὴν διδασκαλίαν, οὐδὲ ἕτερα τοῦ θεάσῃ, ἀλλ᾽ αὐέμπτως ⓦ προσήκοντα καιρῷ, καὶ καταβάντι αὐτῷ προσέρχεται· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ [καὶ] μετὰ πολλῆς τῆς θερμότητος, καὶ πρὸς τὴν γνώμην αὐτὸν προκαλεῖ, ὡς ἕτερός φησιν εὐαγγελιστής, καὶ μετὰ γνησίας τῆς πίστεως καὶ τῆς προσηκούσης περὶ αὐτοῦ δόξης. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐὰν ἀξιώσῃς ⓦ Θεόν, οὐδέ, ἐὰν εὔξῃ· ἀλλ᾽ ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι· οὐδὲ εἶπε· Κύριε, καθάρισον, ἀλλ᾽ αὐτῷ τὸ πρῶτον ἁρμόττει, καὶ κύριον ποιεῖται τῆς διορθώσεως, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ μαρτυρεῖ ἅπασαν. τί οὖν, φησιν, εἰ ἐσφαλμένη ἡ δόξα τοῦ λεπροῦ ἰῶ; καταλύσας αὐτὴν ἐρρίζωσε καὶ ὑπελάμπυνε καὶ διορθώσας. ἆρ᾽ οὖν τοῦτο ἐποίησεν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ ὠφέλιμον ἅπαν, καὶ Χριστὸν καὶ βεβαιοῖ τὸ εἰρημένον. Διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ εἶπε, καθάρθητι·

χ. ἐμοῦ
χ. πρὸ
χ. ποιεῖ

3 Ἀλλὰ, θέλω, καθαρίσθητι, Ἵνα μηκέτι τῆς συνοικείας τῆς ἐκείου, ἀλλὰ τῆς γνώμης τῆς αὐτοῦ τὸ δόγμα θαυμάσῃ. ἀλλ᾽ οὐχ ⓐ ἁπλοῦν οὕτως· ἀλλὰ πῶς; ὅτε ὁ δῆμος ἐξεπλήττετο ἅπας, ἔλεγον· τί προσέχετε ἡμῖν, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ ἐξουσίᾳ πεποιηκόσι τὸ περιπατεῖν αὐτόν; ὁ δὲ δεσπότης, καίτοι πολλὰ μέτεια φθεγξάμενος πολλάκις καὶ καταδείξας τῆς αὐτοῦ δόξης, ὥστε πῆξαι τὸ δόγμα ἐν τοῖς ἐκπληττομένοις αὐτὸν ὅτι τῇ ἐξουσίᾳ, [τί] φησι; θέλω, καθαρίσθητι. καίτοι τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ποιήσας σημεῖα, θαυμαστὸν φαίνεται τοῦτο εἰρηκὼς τὸ ῥῆμα· ἐνταῦθα μάθοι ὡς κυρώσας τὴν συνοικείαν καὶ τοῦ δήμου πρώτου καὶ τοῦ λεπροῦ τὴν περὶ τῆς ἐξουσίας, διὰ τοῦτο προσέθηκε, θέλω. καὶ οὐκ εἶπε μὲν τοῦτο, οὐκ ἐποίησε δέ· ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον εὐθέως ἠκολούθησεν. Εἰ δὲ μὴ καλῶς ἔλεγον, ἀλλὰ βλασφημία ἰῶ τὸ εἰρημένον, ἔδει διαχωρίσαι τὸ ἔργον· νυνὶ δὲ καὶ ἔδειξεν ἡ φύσις ἐπιτάττουσα, καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος τάχους, καὶ μείζονος ἢ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπε. Τὸ γὰρ

χ. -γων
χ. -λῶν,

ζ΄

ὅτι ϗ μὴ πλουτιῶ τῶν ζώντων ὅτι δυνατωτέρα. διὰ δὴ τοῦτο ϗ, ἰωΐηλ ἔζη, ⓐ τὰ πολλὰ κεκλημένοι χρήματα τοῖς αὐτὸν ἐργαζομένοις ἔλεγον· τί ποιήσωμεν; τοσαῦτα ἔχετε, ϗ τῶν δὲ τῶν μηδὲν ἔχοντος βούλεσθε μαθεῖν τῆς ὑμετέρας δικαιοσύνης τὴν ὁδόν; τῶν δὲ τῶν πένητος ⓐ πλουτοποιῶντες; τῶν δὲ τοῦτ' οὐδὲ οἰκίαν ἔχοντος ⓐ ἐρατεινόμενοι; τοιοῦτος ϗ ὁ Ηλίας ἰωὴλ διὰ ϗ μὴ τῆς αὐτῆς πρόνοιας τῷ δήμῳ διελέγετο. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε, ῥητήματα ἐκδιδούς· ἕως ἦ, Εως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; ϗ ὁ μὲν ἔλεγεν· "Εφόνευσας ϗ ἐκληρονόμησας; ὁ δὲ ἔλεγεν· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. Εἶδες τὴν πέτραν; Εἶδες τὴν ῥάμνον πῶς θυκόλως καταπίπτει; πῶς ἔχει τὰς συμφορᾶς; πῶς ἀδιστάκτως, καὶ μὴ βασιλέως, καὶ μὴ πλήθους ὄντος, καὶ μὴ δυναστείας; ἁπάντων γὰρ τούτων μειζόνως αὐτὴν αἰσθησομένων ποιῇ ϗ τοῦτ' ἁπλῶς καταπίπτῃ, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς συμφορᾶς.

χ. μηδὲ

χ. ἔρημός σοι ὁ ἐχθρὸς μου

γ. Βασ. ιη. κε. γ. Βασ. ιη. Ματθ. ιδ. δ.

27 Καὶ [γὰρ] ἰωὴλ, φησιν, ἡ πλῶσις αὐτῆς μεγάλη [σφόδρα.]

Οὐδὲ γὰρ ὁ τῶν τυχόντων ὁ κάδμος, ἀλλ' ὁ τῶν ψυχῆς, ὁ τῶν ἐκπλώσεως θεσμῶν ϗ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀγαθῶν· μᾶλλον δὲ ϗ τοῦ ἐκείνων πάντων ἀθλιώτερον ὁ ταύτην διώκων βιώσιμον βίον, ἀδυμίας διωνεκέσι, δειλίας, φεσυτίσιν, ἀγωνίας συζῶν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ τῆς ζῳφὸς ἀπτόμβρος ἔλεγε, Φεύγει ἀσιβὴς, οὐδενὸς διώκοντος. ⓐ γὰρ τοιοῦτοι ταῖς οἰκίαις τρέμουσι, τοὺς φίλους ὑποπτεύουσι, τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς οἰκείους, τοὺς εἰδότας, τοὺς οὐκ εἰδότας αὐτοὺς, ϗ τοῖς τῆς κολάσεως ἐνταῦθα τὴν ἑκάστην ὑποσῦσι κόλασιν. ϗ ταῦτα πάντα δηλῶν ὁ Χριστὸς ἔλεγε· ϗ ἰωὴλ ἡ πλῶσις αὐτῆς μεγάλη [σφόδρα,] εἰς ὃ τοσοῦτον τέλος καταλήξουσι ταῖς καλαῖς ταύταις πράξεσιν, ϗ τοῦ σφόδρα ἀπίστους" πείθων ἐκ τῶν πρόντων φεύγειν κακίαν. Εἰ γὰρ ϗ μείζων ὁ τοῖς τῶν μελλόντων λόγος, ἀλλὰ τοῦ παχυτέρους οὕτως μᾶλλον ἰσχυρὸς [ἰωὴλ] κατασχεῖν ϗ ἀπαγαγεῖν τῆς πονηρίας. διὰ ϗ εἰς αὐτὸν καταλήξει, ὥστε ἐπαυλιεῖ δή τὴν ὠφέλειαν αὐτοῖς. πάντα τοίνυν ταῦτα ζωιδότης, ἐκ τὰ πρόντα ϗ τὰ μέλλοντα, φύγωμεν [τὴν] κακίαν, ζηλώσωμεν ἀρετὴν, ἵνα μὴ μάτην μηδὲ εἰκῇ κάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀποκαύσωμεν ἀσφαλείας, καὶ τῆς ἐκεῖ μετάσχωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. κωλῶν· ἀλ. στραίνων

χ. διήκω.

χ. ἐπάγειν ἀπὸ

ΗΘΙΚΟΝ

Παρεμ. κα. α.

30 Ομιλ. κε. 28 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο Ιησους * τους λογους τουτους, εξεπλησσοντο ⓐ οχλοι επι τη διδαχη αυτου.

* πάντες

Αἱ μὲν ἀκόλουθον ἦν ἀληθῆ αὐτοὺς τοῖς τοῦ φορτικοῦ τῶν Εἰρημένων, ϗ ταρκαῖ τοῖς ὄψος τῶν ἐπιτεταμένων· νῦν ὅ τοσαύτη ἡ ἰσχὺς τοῦ διδάσκοντος ἰωὴλ, ὡς πολλοὺς αὐτῶν ϗ ἑλεῖν, ϗ εἰς θαῦμα μέγιστον ἐμβαλεῖν, καὶ πεῖσαι διὰ τοῦ ἡδονικοῦ τῶν Εἰρημένων μηδὲ "παυσαμένου" τὴν λέξιν ἕως ἰωὴλ λοιπόν. τοῦτο γὰρ ὅπερ ἐκ τῶν ὄρεως κατέβη, ἀπέστησαι ⓐ ἀκροαταὶ, ἀλλὰ ϗ ἔντυπον τὸ θαῦμα ἀπῆν ἠκολούθησε τοσοῦτον ἐνέστηκεν αὐτοῖς τῶν Εἰρημένων ἔρωτα. ἐξεπλήσσοντο δ' αὐτοῦ μᾶλλον τὴν ἐξουσίαν. ἐν γὰρ εἰς ἕτερον δυσφέρων, ὡς ὁ τῶν φήτης * Μωϋσῆς, ἔλεγεν, ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ πάντα χοῦ ἑαυτὸν ἐνδεικνύμενος εἶναι ⓦ τὸ κῦρος ἔχοντα. ἐκ γὰρ νομοθετῶν ζωτικῶς τοῖς τοῦτο ἔφη, ἐγὼ δ' λέγω ὑμῖν· ϗ τῆς ἡμέρας διαμαρτύρομαι ἐκείνης, ἑαυτὸν ἐδείκνυ ⓦ δικαίζοντα εἶναι, ϗ ζῶντα τῶν κολάσεων, ἐκ διὰ τῶν ὑμῶν. κἂν ϗ ἐντεῦθεν γοργοκινδύνως εἰ-

* τῷ

χός

σιλείαν, ϗ τοῦ λέγειν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ἀλλὰ ϗ ἀπὸ τῶν παρόντων, τῆς τῶν ὡσεως λέγω τῆς κατὰ τὴν οἰκίαν. διὸ δὲ ἐμφαντικώτερον Ⓦ λόγον ἐποίησεν ὅτι ⸗δαβολῆς αὐτὸν γυμνάζων. οὐδὲ γὰρ ἰῶ εἰπεῖν ἴσον, ὅτι ἀχείρωτος ἔσται ὁ σπαρεὶς, ϗ θύαλωτος ὁ ποιηθείς, καὶ πέτρα θεῖναι, καὶ οἰκίαν, καὶ ποταμὸς, δὲ βρέχει, ϗ πνεῦμα, ϗ ὅσα τοιαῦτα.

26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, φησὶ, ϗ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ψάμμον.

Καλῶς γε μωρὸν ἐκάλεσε τοῦτον. Τί γὰρ ἂν ἦν αἰσχύντερον τῆς οἰκίας οἰκοδομοῦντος ἐπὶ τῆς ψάμμου, καὶ τὸν μὲν πόνον ⸗παμβύοντος, τοῦ δὲ καρποῦ καὶ τῆς ἀναπαύσεως ἀποστερουμένου, καὶ διὰ τοῦτο κόλασιν ⸗παμβύοντος; ὅτι γὰρ καὶ Ⓐ καλὸν μετιόντες κάμνουσι, πολλοῖς που δῆλον ἐστί. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἅρπαξ, δὲ ὁ μοιχὸς, ϗ ὁ συκοφάντης πολλὰ πονοῦσι καὶ παλαιπωροῦσιν, ὥστε τὴν αὐτὴν καλίαν εἰς πολλὰς ἀναγκῆν· ἀλλ' οὐ μόνον οὐδὲν ἀπὸ τῶν πόνων τούτων χαρποῦνται * κέρδος, ἀλλὰ δὲ πολλοῦ ⸗παμβύουσι τὴν ζημίαν. ἐπεὶ δὲ ὁ Παῦλος "Ὃ αὖ ϗ ἀνεπόμβυος ἔλεγεν· Ο αὐτίρωτος εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ, οὐκ ἔστι σαρκὸς αὐτοῦ θεῖσι φροντίσαι τούτου ἕνεκεν καὶ οἱ ὅτι ἔστι ψάμμου οἰκοδομοῦντες οἵ οἱ ὅτι πορνείας, οἱ ὅτι ἀσελγείας, οἱ ὅτι μέθης, οἱ ἐπὶ θυμῷ, οἱ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀχαάβ, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ὁ Ἠλίας. ϗ γὰρ ⸗δάλληλα θέντες τὴν ἀρετὴν ϗ τὴν κακίαν, ἀκριβέστερον εὑρήσομεν δὲ διαφορὰν. ὁ μὲν γὰρ ὅτι ἔστι πέτρας ᾠκοδόμησεν, ὁ δὲ ὅτι ἔστι ψάμμου· διὸ ϗ βασιλεὺς ὢν ἐδιδοίκει ϗ ἔτρεμε Ⓦ τοὺς φήτας, Ⓦ τὸν μηλωτὸν ἔχοντα μόνον. Τοιοῦτοι Ⓐ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' οὐχ Ⓐ ἀπόστολοι. διὸ ϗ ὀλίγοι εἰσὶ δὲ δεδεμένοι, τῆς πέτρας ἐπεδείκνυτο δὲ τὸ τέρρος· ἐκεῖνοι δὲ ϗ πολλοὶ ϗ ὡπλισμένοι, τοῦ ψάμμου δὲ ἀσθενές*. ϗ γὰρ ἔλεγεν, Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὁρᾷς ὅτι ἀπορίᾳ ἔλεγε, ὁ οὐδὲν ⸗παχεῖον δὲ δεδεμένους, ἀλλὰ οὐδὲ κατέχοντας ϗ δεσμεύοντας· ὃ τί ἦν αὖ κωλύσαι μᾶλλον; σὺ κατέχεις, ϗ δρασπορᾷς; ϗ μάλα εἰκότως. ὅπου γὰρ ἔστι ψάμμου [πόντα] ᾠκοδόμηται, δρᾷ ὅτι ϗ ἀσθενέστερον πάντων ἦν. δρᾷ ὅτι ϗ πάλιν ἔλεγον· τί πιστὸν βουλόμενοι ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου; τί φησι; σὺ μαστίζεις, ϗ σὺ φονᾷς; σὺ ἐπηρεάζεις, ϗ σὺ" δέδιας; σὺ κρίνεις, ϗ σὺ τέμεις; ὅπως ἀσθενὴς ἡ κακία. ἀλλ' Ⓐ ἀπόστολοι οὐχ ὅπως· * ὃ δυνάμεθα ἡμεῖς ἀ" εἰδόμεν ϗ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν. Εἶδες φέσιμα ὑψηλόν; Εἶδες πέτρας κυμῷ καταβηγνύσας; Εἶδες οἰκίαν ἀσείστον; ϗ τὸ δὴ θαυμαστότερον, ὅτι ὃ μόνον οὐδὲ ἐλπίσαντο αὐτοὶ δεῖλοι δὶ ὧν ἐπεβουλεύοντο, ἀλλ' ὅτι δὲ πλεῖον ἐλάμβανον θάρσος, κἀκείνους εἰς μείζονα ἐνέβαλον ἀγωνίαν. ϗ γὰρ ὁ Ⓦ ἀδάμαντα πλήττων, αὐτὸς ὄντι ὁ πληττόμενος· καὶ ὁ τὰ κέντρα λακτίζων, αὐτὸς ὄντι ὁ κεντούμενος δὲ τὰ χαλεπὰ δεχόμενος παύματα· καὶ ὁ τοῖς σιαρέτοις ἐπιβουλεύων, αὐτός ὄντι ὁ κινδυνεύων. ἡ γὰρ κακία τοσούτῳ μᾶλλον ἀσθενεστέρα γίνεται, ὅσῳπερ ἂν" ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ⸗δαζάπηται. καὶ καθάπερ ὁ πῦρ ἐν ἱματίῳ δεσμῷ, τὸν μὲν φλόγα οὐκ ἔσβεσε, δὲ ἱμάτιον ἐδαπάνησεν· οὕτως ὁ τοῖς σιαρέτοις ἐπηρεάζων, δὲ κατέχων, καὶ δεσμεύων, ἐκείνους μὲν λαμπροτέρους εἰργάσατο, ἑαυτὸν δὲ ἠφάνισε. καὶ γὰρ ὅσα αἱ δεινὰ πάθῃ ὑπὸ ψυχῆς ζῶν, τοσούτῳ γίγνεται ἀμυδρότερος. ὅσῳ γὰρ ἂν" ὑπερτείνωμεν τὴν φιλοσοφίαν, τοσούτῳ μᾶλλον σθένος δεσπόζομεν· καὶ ὅσῳ αἱ μηδενὸς δεηθῶμεν, τοσούτῳ μᾶλλον ἰσχυροὶ γινόμεθα καὶ πάντων δυώτεροι. "Οὕτως ἰῶ ὁ Ἰωάννης· διὸ ἐκεῖνον μὲν θέλεις ἐλύπει, αὐτὸς δὲ ἐλύπει Ⓦ Ἡρῴδην· καὶ ὁ μὲν μηδὲν ἔχων, κατεξανέστη τῷ κρατοῦντος· ὁ δὲ διάδημα ϗ ἁλυσίδα ϗ μυρίαν φαντασίαν ⸗περιβεβλημένος, τρέμει ϗ δέδοικε Ⓦ παίτοι γυμνωθέντα, ϗ σὺν δὲ ⸗δοτετιμημένον τὴν κεφαλὴν ἀδεῶς ἰδεῖν" ἐδύνατο. ὅτι γὰρ ϗ μὴ τὴν τελευτὴν ἀναμάζοντα εἶχε Ⓦ φόβον, ἄκουσον τί φησιν· Οὗτος ἐστὶν [ὁ] Ἰωάννης, ὃν ἀνεῖλον ἐγώ. ὃ δὲ, ἀνεῖλον, οὐκ ἐπαυθημένου ἰῶ, ἀλλὰ Ⓦ φόβου ⸗δαμενθυμένου, καὶ πείθοντος τὴν ψυχὴν τὴν ⸗παροπωμένην ἀναμνησθῆναι, ὅτι αὐτὸς αὐτὸν ἔσφαξε. Τοσαύτη τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχύς,

ὅτι

κ. ἐκφεύγειν αὐτὸ, " ὑψηλότερον πάντων ποιοῦντα τὸν ἀνθρώπινον κυμάτων. ὁ γὰρ ταῦτα μὴ ἀκριβείας φυλάττων, οὐκ ἀνθρώπων ἀφίεσαι μόνον ἐπηρεαζόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων βουλευόντων αὐτῷ. καὶ ὅτι ἀληθῆ λέγω, μάρτυς ἡμῖν ὁ Ἰώβ, πάσας δόξας ὑπερβὰς τῇ ἀγαθόλυτῳ ταύτῃ περιουσίᾳ καὶ μείνας ἀκίνητος· μαρτυρήσειαν δὲ ἂν καὶ οἱ ἀπόστολοι, οἱ τὸν κυμάτων τῆς οἰκουμένης ἀφρηγυμένων αὐλῶν, καὶ δήμων, καὶ τυράννων, καὶ οἰκείων, καὶ ἀλλοτρίων, καὶ δαιμόνων, καὶ ἀγαθόλυτου, καὶ πάσης μηχανῆς κινηθείσης, πέτρας στερρότερον φάντες καὶ ταῦτα πάντα ἀγαλύσαντες. Ἵνα τοίνυν τὸ βίου τοῦτο μακαριώτερον γένοιτ' ἄν· τοῦτο γὰρ ὁ πλοῦτος, οὐ σώματος ἰσχύς, ἡ δόξα, ἡ δυναστεία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἐπισχεθεῖν δυνήσεται, ἀλλ' ἢ τῆς ἀρετῆς κλῆσις μόνη. ἡ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι βίου ῥυῆναι ἕτερον κακῶν ἐλεύθερον ἀπάντων, ἀλλ' ἢ τοῦτον μόνον. καὶ μάρτυρες ὑμῖν, οἱ τὰς ἐν τοῖς βασιλείοις εἰδότες βουλάς, οἱ τοὺς θορύβους καὶ τὰς ταραχὰς τὰς ἐν ταῖς τῶν πλουτούντων οἰκίαις. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἀποστόλοις τοιοῦτον οὐδέν. Ἵνα οὖν; οὐδὲν γέγονε τοιοῦτον, ἀλλ' ἔπαθόν τι δεινὸν περὶ οὐδενὸς ἐκφῦναι; ὃ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο μάλιστα πάντων ἐστὶν, ὅτι πολλὰς μὲν ἐπεφέμενον βουλὰς, καὶ πολλοὶ κατεγράσαντο ἐπ' αὐτοὺς οἱ χειμῶνες, πλὴν ὁ ψυχὴν αὐτῶν ἀπεκτεῖναι δυνάμενος, οὐδὲ εἷς ἀθυμίαν ἐνέβαλεν· ἀλλὰ καὶ γυμνοῖς σώμασι παλαίοντες ἐκράτησαν καὶ περιεγένοντο. καὶ σὺ τοίνυν, ἐὰν θέλῃς ταῦτα ποιῆσαι μὴ ἀκριβείας, πάντων καταγέλασον. καὶ γὰρ ἡ ὠχυρωμένος τῇ τοιαύτῃ φιλοσοφίᾳ, οὐδέν σε λυπῆσαι δυνήσεται. Ἵνα γὰρ σε βλάψῃ ὁ βουλόμενος ἐπιβουλεύειν; χρήματά σου ἀφαιρεθήσεται; ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπειλῆς τῆς ἐκείνου ἐκκλεύσθησαν αὐτῷ καταφρονῆσαι, καὶ μὴ τοσαύτης ἀπέχεσθαι τῆς ἐνυβρολῆς, ὡς μηδὲ θαρρῆσαι τὸ διαστόμα πρός τινα τοιοῦτον ἀπειλῆσαι. ἀλλ' εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλει; ἀλλὰ τοῦ δεσμωτηρίου ὕστερον ζῆν ἐκελεύσθης, ὡς καὶ πρώτῃ ἐφαρμόσαι τῷ κόσμῳ. ἀλλὰ λέγε κακῶς; ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπήλλαξέ σε τῆς ὀδύνης ὁ Χριστὸς, πολλοῖς σοι δεσπότῃ τῆς αἰσχρολογίας ἐπαγγελλόμενος μισθὸν, καὶ ὅτι σε καθαρὸν τῆς ἐντεῦθεν ὀργῆς καὶ λύπης ποιήσας, ὡς καὶ κελεύσαι ὑπὲρ ἐχθρῶν εὔχεσθαι. ἀλλ' ἐλαύνει, καὶ μυρίοις σε περιβάλλει κακοῖς; ἀλλὰ λαμπρότερόν σοι ποιεῖ τὸ φέρειν. ἀλλ' ἀναιρεῖ καὶ κατασφάττει; καὶ διὰ τοῦτο τὰ μέγιστά σε ὠφελεῖ πάλιν, τὰ τῶν μαρτύρων σοι ἐπαθλα καταστεφανοῦν, καὶ ταχύτερον εἰς τὸν ἀκύμαντον λιμένα παραπέμπων, καὶ μείζονος ἀμοιβῆς ἐποθήσειν σοι πρόξενον, καὶ τῷ κοινῷ δίκῃ περιγραπτεύεσθαί σε παρασκευάζων. ὁ δὴ καὶ μάλιστα πάντων ἐστὶ θαυμαστότερον· ὅτι καὶ μόνον οὐδὲν παραλείπουσι οἱ ἐπιβουλεύοντες, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμωτέρους ποιοῦσι τοὺς ἐπηρεαζομένους· καὶ τί γέγονε τοῦτο; ἵνα ἴσον, τοιοῦτον ἐλέσθαι βίον, οἷος μόνος σῶός ἐστιν; ὅπου γὰρ εἷπε κοινῷ καὶ τεθλιμμένῃ τῇ ὁδὸν, καὶ τεύθεν παραμυθούμενος τοὺς πόνους, δίκαιον πολλῷ αὐτῆς ὄντα τῇ ἀσφάλειαν, πολλῷ τῇ ἡδονῇ· ὥσπερ οὖν καὶ τῆς ἀνομίας πολλῷ τῷ σαθρότητα καὶ τῇ ζημίᾳ. καθάπαξ γὰρ τῆς ἀρετῆς καὶ τεύθεν ἔδειξε τὰ ἐπαθλα, ὕστερον καὶ τῆς κακίας τὰ ἐπιτίμια. καὶ γὰρ ὅπερ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, δι' ἀμφοτέρων πάντα χορὸν κατασκευάζει τὴν ἀκροατὴν τὴν σωτηρίαν, διά τε τὸ ζῆλον τῆς ἀρετῆς, διά τε τὸ τῆς κακίας μίσος. ὅπου γὰρ ἐμέλλομεν ὄφεσθαι, τὰ μὴ λεγόμενα θαυμάζοντες, τῷ ὁ διὰ τῶν ἔργων ἃ προέλεγεν ἐπίδειξιν, παρακαταλαμβάνων αὐτοὺς φοβεῖ, λέγων· ὅτι εἰ καλὰ τὰ Εἰρημένα, οὐκ ἀρκεῖ εἰς ἀσφάλειαν ἡ ἀκρόασις, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπακοῆς, καὶ ὃ πολὺ ἐν τούτῳ μάλιστα ὅτι. καὶ ἐνταῦθα καταλύει ὁ λόγον, τὸν φόβον αὐτοῖς ἀκμάζοντα ἀφείς. ὥσπερ γὰρ ὅπου τῆς ἀρετῆς, οὐκ ἀπὸ τῶν μελλόντων παρέπεμψε μόνον, βασιλείαν εἰπὼν καὶ ἄρσεσι, καὶ μισθὸν ἄφατον καὶ παράκλησιν, καὶ τὰ μέλλα ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πρόσθεν, ὃ φέρει καὶ ἀκίνητον ἐνδυναμοῦν τῆς πίστεως· οὕτω καὶ ὅπου τῆς κακίας, οὐκ ἀπὸ τῶν παρόντων φοβεῖ μόνον, οἷς, τὸ κατακαιόμενον δένδρον καὶ τὸ πυρὸς ἄσβεστον, καὶ τὸ μὴ εἰσελθὼν εἰς τὴν βασιλείαν,

κ. ἐκφεύγειν

κ. ταῦτα ἀφεῖται,

κ. αὐτῷ

κ. χρημάτων σου ἀφαιρεῖσθαι;

κ. τοῦτο

κ. ἐκμάζ.

Αρ. κδ. ἐκπεπωκόσας δυείσκεται ἐνεργῶν; ⸂ὲ γὸ ὁ Βαλαὰμ ϗ πίστεως ϗ πολιτείας ἀείσης ἀλλό-
τριος ἰῶ· ἀλλ' ὅμως ἐπήρκεσεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις δι' ἃ τὶν ἑτέρων οἰκονομίαν. ϗ ὁ Φαραὼ
Γεν. ιδ. πιοῦτος· ἀλλ' ὅμως κἀκείνῳ τὰ μέλλοντα ἔδειξε. ϗ ὁ Ναβουχοδονόσορ ⸀δαιμόνιατος· καὶ
Δαν. β. τούτῳ πάλιν τὰ μὴ πολλὰς ὕστερον ἐσόμενα ἡμεὰς ἀπεκάλυψε· ⸂ὲ ὧ παιδὶ πάλιν ὧ ἐ-
κείνου νικῶντι ⓦ πατέρα τῆ ⸀δαιμονία τὰ μέλλοντα ἔδειξε, ϗαυμαστὰ ϗ μεγάλα οἰκονο- 5
μοῦντα ⸀πράγματα. ἐπεὶ οὖν ϗ τότε ἀρχὰς ὁ κήρυγμα εἶχε, ϗ πολλοὶ ἔδει ἡμέας τῆς
δυνάμεως αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν, πολλοὶ ⸂ὲ τῶ δι' αἰξίων δῶρα ἐλάμβανον. ἀλλ' ὅμως ἀπὸ
τῶν σημείων τούτων οὐδὲν ὠφέλουν οἱ κεῖνοι, ἀλλὰ ⸂ὲ μᾶλλον κολάζονται. διὸ ⸂ὲ τὸ φοβερὸν
ἐκεῖνο ῥῆμα εἶπεν αὐτοῖς· οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. πολλοὺς γὸ ⸂ὲ ὑπεδέξατο ἤδη μισεῖ, καὶ
⸀πρὸ τῆς ⸀χρίσεως ἀποτρέφεται. φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, καὶ πολλὴν ⸀ἐπιμέλειαν 10 χ. κολάσεως
ποιησώμεθα βίου, μηδὲ νομίζωμεν ἔλαττον ἔχειν, ὅταν σημεῖα οὐ ποιῶμεν νῦν. οὐδὲν γὰρ
ἐκ τούτου πλέον ἔσται ἡμῖν ποτε, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἔλαττον ἐκ τοῦ μὴ ποιῆ, ἐὰν ἀρετῆς ἐ-
πιμελώμεθα πάσης. τῶν μὲν γὸ σημείων οὐκ αὐτοὶ ὠφελήσεται ἐσμέν, τοῦ ⸀δ βίου ϗ τῶν ⸀πρά-
ξεων ⓦ Θεὸν ἔχομεν ὠφελέτην. ὅταν τοίνυν πάντα ἀπάρτισε, ϗ ⸀πᾶσ ἀρετῆς διελέ-
χθη μὴ ἀκριβείας ἁπάσης, ⸂ὲ οὐ ⸀κατεκρινομένους αὐτὸν ἔδειξε ϗ διαφορὰς οἴας, τούς τε 15
ἡσυχάζοντας ⸀πρὸς ὑπόδειξιν ϗ βυκομένους, τούς τε ἐν δορᾷ ⸀πρεπόντων ⸀δαιμονμένους, τούς τε
λυμαινομένους αὐτὸν, οὓς ⸂ὲ χείρους ⸂ὲ κυνὰς σκάλεσε, δεικνὺς λοιπὸν πόσον μὲν ἡ ἀρετὴ
ϗ ἐνεργοῦν ὁ κέρδος, πόσον ⸀δ τῆς κακίας ὁ βλάβος, φησί· 24 Πᾶς οὖν, ὅστις
ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, ⸂ὲ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ.

"Οἱ μὲν γὸ μὴ ποιοῦντες, κἂν σημεῖα ἐργάζωνται, πίστονται ἃ ἀκηκόασι. διὸ ⸀δ ὑμᾶς εἰ- 20 χ. ἃ μὲ γὸ οἱ
δέναι ⸂ὲ ὑμῶν ⓐ πειθομένους τοῖς ἐντολμένοις ἅπασιν ἀπολαύσονᾶ), οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶ- μὴ π.
νι μόνον, ἀλλὰ ⸂ὲ ἐνταῦθα. πᾶς γὰρ, φησιν, ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, ϗ ποιῆ αὐ-
τούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ. εἶδες πῶς ποικίλλει τὸν λόγον, ποτὲ μὲν λέγων· ὁ πᾶς
ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, ϗ ἑαυτὸν ἐκκαλύπτων· ποτὲ ⸀δ λέγων, ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πα-
τρός μου, ϗ πάλιν κρίτην ἑαυτὸν εἰσάγων; πολλοὶ γὰρ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύ- 25
ριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ⸀προεφητεύσαμεν; ⸂ὲ ἐρῶ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ϗ ἐνταῦθα πά-
λιν δείκνυσιν ἑαυτὸν τὴν ἐξουσίαν ἔχοντα τοῦ πάντος. διὸ ϗ ἔλεγεν· ὅστις ἀκούει μου τοὺς λό-
γους τούτους. ὅταν γὰρ πάντα ⸀πρὸς τῶν μαθητῶν διελέχθη, ϗ βασιλείαν λέγων ϗ μισθὸν
ἄφατον, ϗ ⸀παράκλησιν, ϗ ὅσα ποιοῦντα, βούλε⸃ ⸂ὲ ἐντεῦθεν αὐτοῖς δοῦναι τοὺς καρπούς, ϗ
"δεῖξαι πόσον ϗ χῦ τ' πρόντα βίου ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρετῆς. Ἰσ οὖν ἐστιν ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρετῆς; ⸂ὲ χ. δείξ. ὡς ἐσχύουσι
μὴ ἀσφαλείας ζῆν, τὸ μηδενὶ τῶν δεινῶν εὐχείρωτον εἶ), τὸ πάντων αὐτῶν ἐσάναι τῶν τῷ παρόντι
ἐπηρεαζόντων· ϗ τί γένοιτ' ἂν ἴσον; τοῦτο γὰρ ⸂ὲ αὐτὸς ὁ τὸ θέλημα ⸀πρικείμενος ἑαυτῷ βίῳ τὴν ἰσχὺν ϗ ἀρετῆς
"καθοσκυάσας δυνατὸν ἂν, ἀλλ' ὁ ἀρετὴν μετῶν. αὐτὸς γὰρ μόνος μὴ πολλῆς τούτου χ. καταξίαν
κέκληται τῆς ⸀περιουσίας, ἐν τῷ τῶν πρόντων εὐείπῳ ⸀πράγματων πολλῆς ἀπολαύων
γαλήνης. τὸ γὰρ δὴ ϗαυμαστὸν τοῦτ ἔστιν, ὅτι οὐκ ὠδῖνας ὕσης, ἀλλὰ σφοδρὸν τοῦ χειμῶ- 35
νος ὄντος, ϗ πολλῆς τῆς ⸀ταραχῆς, καὶ "πολλῶν τῶν πειρασμῶν, αὐτὸς οὐδὲ μίκρον σαλευθῆναι χ. συνεχῶν
ἠνέσατο.

25 "Κατέβη γὰρ, φησιν, ἡ βροχὴ, ἦλθον ⓐ ποταμοὶ, ἔπνευσαν ⓐ ἄνεμοι, ⸂ὲ ⸀προσέπε-
σαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ϗ οὐκ ἔπεσεν· τεθεμελίωτο γὰρ ὑπὸ τὸν πέτρον.

Βροχὴν ⸂ὲ ἐνταῦθα ⸂ὲ ποταμοὺς ϗ ἀνέμους μεταφορικῶς καλεῖ δυσθρήνους λέγων συμ- 40
φορὰς καὶ δυσωδρίας· οἷον, συκοφαντίας, ὑπουλοφὰς, πένθη, θανάτους, οἰκείων "ἀπωλεί- χ. ἀπωλείας,
ας, ἀλλοτρίων ἐπηρείας, πάντα ὅσα δὴ εἴποις καὶ ἐν ᾧ πρόντι βίῳ κακά. ἀλλ' οὐδὲν
ἔοικεν, φησὶν, ἡ τοιαύτη ψυχή· ὁ ⸀δ αἴτιος, ὅτι ὑπὸ τῆς πέτρας τεθεμελίωται, πέτραν ⸀δ τὸν
ἀσφάλειαν τῆς ἑαυτῆ⸃ διδασκαλίας "καλεῖ. ϗ γὸ πέτρας ἰσχυρότερα τὰ ⸀πρόσταγμα τοῦ χ. κρείττων.
αὐτοῦ,

Ιούδας ἐπονομάζη, ϗ ἐπαναπαύη τῷ νόμῳ, ϗ καυχᾶσαι ἐι Θεῷ, ϗ γινώσκεις τὸ θέλημα· ἀλλ' οὐδέν σοι πλέον ἐντεῦθεν, ὅταν μὴ τὰ ἔργα ἐπιδείξῃ μὴ προσῇ. αὐτὸς γὰρ μείζονα τούτων ἔσῃ, ἀλλὰ ϗ τὸ πολλῷ πλέον εἶπε. 22 Πολλοὶ γάρ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; Οὐ γὰρ δή μοῦσον, φησίν, ὁ πίστιν ἔχων, τὰ βίου ἀμεμπτεῖν, τὰ ὁράσεων ἐκβάλλειν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πίστεως σημεῖα πολλὰ πεποιηκὼς ᾖ, ϗ οὐδὲν ἀγαθὸν ἐργασάμενος, ἐξ ὧν ὁμοίως τὰ ἱερεῖα εἴρηται τὰ ῥαῳδὰ ἐκείνων. πολλοὶ γὰρ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; ὁρᾷς πῶς λαμπρότητος ἑαυτὴν συνεισάγει λοιπόν, ὅπου τὰ πᾶσι ἀπήρτισε δημιουργείαν, ϗ δείκνυσιν ἑαυτὴν οὖσα χριστήν; ὅτι μὴ γὰρ κόλασις ἐκδέξεται τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔδειξε· πῖς ὁ χλευάζων, ἐν τῷ σῷ λοιπὸν ἐκκαλύπτει. ϗ οὐκ εἶπε φανερῶς, ὅτι ἐγώ εἰμι· ἀλλὰ πολλοὶ ἐροῦσί μοι, τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν καταισχυνόμενοι. εἰ γὰρ μὴ αὐτὸς ὢν ἐκρίτης, πῶς ἂν τοιοῦτος αὐτοὺς εἶπε· 23 Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς; Οὐχὶ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως· ἀλλ' οὐδὲ τότε, ἰδίᾳ ἐθαυματούργητέ, φησι. διὰ τοῦτο ϗ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται, ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ϗ πάντα μὲν πολλαχοῦ κελεύει τὸν βίον ἀσυλλόγιστον ποιεῖσθαι. οὐ γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ὀρθῶς βιοῦντα, ϗ πάντων ἀπηλλαγμένον τῶν παθῶν ἀθεράπευτά ποτε· ἀλλὰ καὶ πλουτοῦντος τύχῃ, ταχέως αὐτὸν ὁ Θεὸς πρὸς τὸ ἀληθὲς ὑποστρέφει. ἀλλ' εἰσί τινες οἳ φασιν, ὅτι ψευδόμενοι οὗτοι ταῦτα ἔλεγον· διὰ τί γὰρ δὴ ἐσώθησαν, φησίν. οὐκοῦν ὃ ἐναντίον ἦν βούλεται κατασκευάζει. ϗ γὰρ βούλεται δεῖξαι, ὅτι ἡ πίστις οὐδὲν ἰσχύει χωρὶς τῶν ἔργων· εἶτα ὑπείνων αὐτοὺς, ἀπεσθένησε ϗ τὰ σημεῖα· δηλονότι ὅτι οὐ μόνον ἡ πίστις, ἀλλ' οὐδὲ ἡ τῶν σημείων ὑπόδειξις οὐδέποτε τὸν θαυματουργοῦντα ἀρκεῖ χωρὶς εἰ μὴ ἐποίησε, πῶς ἂν ἐδυνήθη ταῦτα συζῆσαι τῷ θεῷ, ἀλλως δὲ, φησὶν, οὐκ ἐτόλμησαν ἡ κρίσεως πρόσωπον αὐτὸν ταῦτα εἰπεῖν. ἐξ ἀποκρίσεως δὲ ϗ ἐπερωτήσεως λέγει, δείκνυσιν αὐτοὺς πεποιηκότας. ὅπου γὰρ ὁμοῦ τὴν ἀπεσθενείαν τὸ τέλος εἶδον, ϗ τῷ σῷ μὴ θαυμασοὶ ἦσαν ἀλλὰ πᾶσι θαυματουργοῦντες, ἐκεῖ δὲ ὁρῶσιν ἑαυτοὺς λοιπὸν κολαζομένους, ὡς ἐκπεπτώκοτες ϗ θαυμάζοντες λέγουσι· Κύριε, Κύριε, οὐχὶ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; πῶς οὖν ἡμᾶς ἀποστρέφῃ νῦν; ἵνα βουλεται τὸ ξένον ϗ παράδοξον ὕστερον τέλος; ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν θαυμάζουσιν, ὅτι τοιαῦτα θαυματουργήσαντες ἐκολάσθησαν· σὺ δὲ μὴ θαύμαζε. ἡ γὰρ χάρις πᾶσα τοῦ δεδωκότος δωρεᾶς· ἐκεῖνοι δὲ τοῦτον πρὸ ἑαυτῶν εἰσπεπλήχθαι. διὰ ϗ κολάζεται δίκαιοι, ὅτι τὸν ὕπνον ἡμίσαντα, ὡς ϗ ἀναξίοις δοθεῖσαν τὴν χάριν, ἀγνώμονες γενόμενοι ϗ ἀναίσθητοι. τί οὖν, φησὶ, πράξωμεν ἡμεῖς τοιαῦτα ἐποίησαν; ἕτερος μέν φασιν, ὅτι οὐκ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ταῦτα ἐθαυματούργουν, ϗ ἐδόκουν, ἀλλ' ὕστερον μετέβαλον, ϗ τοιαῦτα ἐποίουν. ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ᾖ, πάλιν ὁ ἀσυλλόγιστος οὐκ ἴσα. ὁ γὰρ δείξας ἐσασύλακε, ὅτι ἔστιν· ὅτι οὔτε πίστις, οὔτε θαύματα ἰσχύει, βίου μὴ πρέποντος. ὅπερ οὖν ϗ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἐὰν ἔχω πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ϗ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα ϗ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. ἵνες οὖν εἰσιν οἱ τοί, φησι; πολλοὶ τῶν πιστευσάντων ἐλαβον χαρίσματα, οἷος καὶ ὁ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων ϗ οὐκ ὢν μετ' αὐτῶν, οἷος ἦν ὁ Ἰούδας. ϗ γὰρ ϗ ἔστι ποιμὴν ὢν χάρισμα εἶχε. ϗ ἐν τῇ παλαιᾷ δὲ τοῦτο εὕροι τις ἂν, εἰς ἀναξίους τὴν χάριν ἐνεργήσασαν πολλάκις, ἵνα ἑτέρους εὐεργετήσῃ. ὅπου γὰρ οἱ πάντες τοῦ πάντα ἐπιτηδείως εἶχον, ἀλλ' οἱ μὲν ἦσαν βίου καθαροῦ, πίστιν δὲ οὐ τοσαύτην εἶχον, οἱ δὲ τοὐναντίον· κἀκείνους διὰ τοῦτον προετρέπετο, ὥστε πολλὴν ἐπιδείξασθαι πίστιν, ϗ τούτους διὰ τὴν ἀφάτου ταύτης δωρεᾶς ὥστε ἡμέρας βήματος ἐξεκδήσασθαι. διὰ ϗ μετὰ πολλῆς [τῆς] δαψιλείας τὴν χάριν ἐδίδου. δυνάμεις γάρ, φησι, πολλὰς ἐποίησαμεν· διὰ τοῦτο ὁμολογήσω αὐτοῖς τότε, ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς. νῦν μὲν γὰρ νομίζουσιν εἶναί μοι φίλοι· τότε δὲ εἰσονται, ὅτι οὐχ ὡς φίλοις ἔδωκα. ϗ τί θαυμάζεις εἰ ἀνδράσι πεπιστευκόσι μὲν εἰς αὐτὸν, βίον δὲ οὐκ ἐχουσι τῇ πίστει συμβαίνοντα, τὰ χαρίσματα δέδωκεν· ὅπου ϗ εἰς τοῦτο ἀμφοτέρων τούτων

σ. παρῇ.

σ. ἀσυλλόγιστον

Λουκ. ι. κ.

σ. τὸ ἀσύλλογιστος βίλει) κατασκευάζειν.

σ. τὸν εἶναι

γτω χρήματα, ϗ πλείτω θάλατταν, ϗ πορτείτω γῆν, ϗ πολλοὺς ἑτέρας ἐμπορίας θυέσκέτω ζ̄τους (χαίτοιγε ὐκ οἶδα εἰ ταῦτα ποιᾶν δύνα᾽) δίκαιως κερδαίνειν, πλὴν ἀκ᾽ ἔξω, ϗ ὑποκείσθω δίκαια κέρδη κερδαίνειν αὐτ᾽) ϗ ἀγορεύς ὠνείσθω ⸌ ἀνδράποδα ⸌ ὅσα τοιαῦτα, ϗ μηδεμία πορισέσθω τούτοις ἀδικία· ὁ ᾽ ἕτερος [ὡς] τοσαῦτα κεκτημένος, πωλείτω ἀγορεύς, πωλείτω οἰκίας, ϗ σκεύη χρυσᾶ ϗ ἀργυρᾶ, ϗ πρεχέτω τοῖς δεομένοις, ἐπικείσθω τοῖς πενομένοις, θεραπευέτω νοσοῦντας, τοὺς ἐν δυσκλείᾳ λυέτω, ζεύς ᾽ ὑπὸ δεσμὰ ἐκδεδεμένους, ζεύς ἐν μετάλλοις ἐλεύθερόν τω, ζεύς ᾽ ὑπὸ βρόχον καθιέτω, ζεύς ἀχμαλώτους λυέτω τ᾽ ὑμωείας. ὑίνος δ᾽ν βούλεσθε μείζους εἶ); ϗ ὐδέπω τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ τέως τὰ ἐνζῶ εἰρήκαμεν. ὑίνος δ᾽ν εἶ) βούλεσθε; ὅ συνάγοντος χρείσιον, ἢ ὅ λύοντος συμφοράς; ὅ τοὺς ἀγορεὺς ὠνουμένου, ἢ ὅ λιμένα καθασκευάζοντος ἑαυτ᾽ τῇ τ᾽ ἀνθρώπων φύσει; ὅ ὃ πολὺ περιβεβλημένου χρείσιον, ἢ ὅ μυείαις θυφημίαις ἐστεφανωμένου; ὐχ ὁ μ᾽ ἀγγέλῳ πνὶ προσοίκει ὄξ ὐρανὸν καταβαίνειν πρὸς τ᾽ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων διόρθωσιν· ὁ ᾽ ὐδὲ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ παιδίῳ πνὶ μάτην ⸌ ἁπλῶς πόντα συνάγειν; εἰ ᾽ ὃ δικαίως χρηματίζεαζ ὅπου καταγήρασεν ϗ ἀνοίας ἑκάστης· ὅπου μηδὲ ὃ δικαίως προσῇ, πῶς ὅ πόντων ἀθλιώτερος ὁ τοιοῦτος; εἰ γὰρ ὁ γέλως τοσοῦτος, ὅπου ϗ γέεννα πρόσῃ ϗ βασιλείας ἔκπλωσις, πόσων ἂν ἐνθρήνων ἄξιος ϗ ζωὴ ϗ τελβυλησκώς; ἀμᾶ ϗ ἕτερον, εἰ βούλῃ, τ᾽ ἀρετ᾽ μεταχρισώμεθα μέρος. ὐκοῦν ἀναγωμεν [πάλιν] ἕτερον ἄνθρωπον ἐν δυναστείᾳ ὄντα, πᾶσιν ἐπιτάττοντα, ἀξίωμα πρεσβευτικὸν μέγα, χίρυκα ἔχοντα λαμπρὸν ϗ ζωνὶν ϗ ῥαδδούχους, ϗ πολιτ᾽ τ᾽ θεραπείας χορεύοντα, ὐχὶ δοκεῖ τοῦτο μέγα εἶ) ⸌ μακαριστὸν; φέρε δ᾽ν ϗ τοῦτο ἀντιθῶμεν πάλιν ἕτερον, τ᾽ ἀνεξίκακον ϗ πρᾶον ϗ ταπεινὸν ϗ μακρόθυμον· ϗ ⸌ ὑβριζέσθω, τυπτέσθω, ϗ φερέτω θύκολος, ϗ τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας θύλοτιτω. ὑίος δ᾽ν ὁ θαυμαστός, εἰπέ μοι, ὁ πεφυσιωμένος ϗ φλεγμαίνων, ἢ ὁ κατεσκληκὼς; ὐχὶ ὁ μ᾽ ἔοικε πάλιν τ᾽ αὖθις δυνάμεσι, τ᾽ πολλὴν ἐχούσας τ᾽ ἀπάθειαν ὁ ᾽ φύσει σωτικὴν, ἢ ὕστερον ἀνθρώπου ἔχοντι ϗ πολλὴν τ᾽ φλεγμονήν; ϗ ὁ μ᾽ ἰατρῷ πνὶ θυμάτων, ὁ ᾽ τοῖς γνάθοις φυσῶντι παιδίῳ καταγήρας ὢν; ἵ γὰρ μέγα φρονεῖς, ἄνθρωπε, ὅτι ὑψηλὸς ὅπου ὀχήματος φέρῃ; ἵ σε ζεύγους ἡμίονοι ἕλκει; ϗ τί ὅτο; τ᾽ τοῦτο γὰρ ϗ ἐπὶ ξύλων ϗ ὅπου λίθων γινόμενον ἴδοι τις ἄν. ἀλλ᾽ ὅτι ἱμάτια καλὰ περιβέβλησαι; ἀλλ᾽ ὅρα τ᾽ ἀρετ᾽ αὐτῆ ἱματίων ἐνδεδυμένον, ϗ ἐκβαλὲ σαυτ᾽ μ᾽ χόρτου ἐοικότα σπορμοῦ· ἐκεῖνον ᾽ δένδρῳ θαυμαστὸν φέροντι καρπὸν, ϗ πολλὴν τοῖς ὁρῶσι παρέχοντι τ᾽ θυφεσούνην. σὺ μοὶ γὰρ ζ̄φὴν σκωλήκων περιφέρεις ϗ σητ᾽· οἱ, ἂν ὁπόθωνταί σοι, ταχέως σε γυμνὸν ποιήσουσι τ᾽ κόσμου τούτου. ϗ γὰρ ϗ ἱμάτια ϗ χρυσὸς ϗ ἄργυρος, τὰ μ᾽ σκωλήκων νήματα, τὰ ᾽ γῆ ϗ κόνις, ⸌ πάλιν γῆ ⸌ πλέον οὐδέν· ὁ ᾽ ἀρετ᾽ περιβεβλημένος, τοιαύτην ἔχει στολὴν, ἣν οὐ μόνον σῆτες, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτὸς ὁ θάνατος λυμήνασζ δύναι᾽) ⸌ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ ἀπὸ γῆς ἔχουσι τ᾽ ἀρχὴν αὖ᾽) τ᾽ ψυχῆς αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πνεύματος εἰσι καρπός· διὸ οὐδὲ σκωλήκων ὑπόκεινται᾽) σώμασι. ϗ γὰρ ὅταν ὑφαίνῳ τὰ ἱμάτια ταῦτα ὑφαίνον᾽), ὅπου οὐδὲ σὴς, οὐδὲ σκώληξ, οὐκ ἄλλο τ᾽ τοιούτων οὐδέν. ἵ τοίνυν, εἰπέ μοι, βέλτιον; πλουτεῖν, ἢ πένεσζ; ἐν δυναστείᾳ εἶ), ἢ ἐν ἀτιμίᾳ; ἐν πυρῇ, ἢ ἐν λιμῷ; δῆλον ὅτι ἐν τιμῇ ϗ πυρῇ ϗ πλούτῳ. ὑκοῦν εἰ τὰ πρόγματα βούλει ϗ μὴ τὰ ὀνόματα, τ᾽ γὴν ἀφεὶς ϗ τὰ ὐρανὰ ἐν αὐτῇ, μεθορμίζου πρὸς τ᾽ ὐρανόν. τὰ μ᾽ γὰρ ἐνζῶ, σκιά· τὰ ᾽ ἐκεῖ, πρόγματα ἀκίνητα ⸌ πεπηγότα ϗ πᾶσιν ἀχείρωτα. ἐλώμεθα τοίνυν αὐτὰ μ᾽ ἀκριβείας ἁπάσης, ἵνα ⸌ τοῦ δορύφορ᾽ τ᾽ ἐνζῶ ἀπαλλαγῶμεν, ϗ πρὸς ⸌ γαλιλαίου ἐκεῖσε καταπλεύσαντες λιμένα, μ᾽ πολλῶν τῶν φορτίων φλυαρίαν ⸌ ἀφάτου τῆς ἐλεημοσύνης πλούτου· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς [πληρεῖς ὄντας τοῦ φοβεροῦ βήματος πρασκαρτερῆσαι, ϗ τῶν ὐρανῶν βασιλείας] ὀπτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τ᾽ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κδ. 21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ὐρανῶν, ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν ὐρανοῖς.

Ρω. β. ιζ.

Ια᾽ ἵνα μὴ εἶπεν, ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τὸ ἐμόν; ὅτι τέως ἀγαπητὸν ἦν [ϗ] τοῦτο πρότερον δέξασζ. ϗ γὰρ πολὺ τοῦτο μέγα ἦν πρὸς τ᾽ ἀσθένειαν τ᾽ ἐκείνων. ἄλλως ᾽ ϗ τοῦτο δι᾽ ἐκείνους ἡνίξατο. μ᾽ ᾽ τοῦτων κἀκεῖνό ὅστιν εἰπεῖν ὅτι ὐδέ ἐστι θέλημα ἕτερον τοῦ ἐμοῦ πρὸς τ᾽ πατέρα. ἐνζῶ δέ μοι τ᾽ Ιουδαίων μάλιστα καθάπεζ δοκεῖ ἐν τοῖς δόγμασι διῃρημένων τὸ πᾶν, ϗ τ᾽ βίου προνοίαν σοβαρὰν ποιουμένων. διὸ ϗ [ὁ] Παῦλος αὐτοῖς ἐγκαλεῖ, λέγων· Ἰδε, σὺ

Ιουδαῖος

χ. λεπρὸν
χ. ἀπὸ δισμῶν
χ. ἀπὸ βεβρόχων
χ. ϗ
χ. φύσει

ὄντα με καὶ μισουῶντα αὐτ̃ καὶ ἀποστρεφόμενον ὅπως ἐδοξάσατε, ὡς μηδὲ ἑαυτ̃ φείσασθαι, ἀλλ' ἐκδῦναι ἑαυτ̃ εἰς θάνατον ὅταν μ̃ πάντα ἐκεῖνα μηδὲ ἄρτου ἀξιώσω αὐτ̃ λιμώττοντα, ποίοις λοιπὸν αὐτ̃ ὀφθαλμοῖς ὄψομαι; οὐκοῦν καὶ αὐτ̃ τ̃ ἡμέρας τὰ δύο τρισὶ ἡμέραις. ἀλλὰ γὰρ καταλέγεται δυστροπίας, ἀλλ' ὅτι τ̃ τοσαῦτα ὠφελήσαντα ἀνάξια. ἀλλὰ λέγει, ἐμὲ τ̃ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι σε παγαγόντα, τ̃ ψυχὴν ἐμπνεύσαντα καὶ δημιουργήσαντά σε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ γῇ, τ̃ δόξαν σε γῆν καὶ θάλατταν καὶ ἀέρα καὶ πάντα τὰ ὄντα ποιήσαντα, τ̃ ἀπιμανθάνοντα καὶ ἀναίσθητον σε καὶ ἀνάξιον ὄντα, καὶ μηδὲ ὅπως δώσοντα, ἀλλὰ μυρία μ̃ ταῦτα δημιουργήσαντα, τ̃ ἐλεύθερον φύσει δοῦλον, τ̃ ῥαπισθέντα καὶ ἐμπτυσθέντα, τ̃ σφαγῆναι καὶ ἀποθανόντα τ̃ αἰσχίστου θανάτου, τ̃ καὶ αὖθις ὑπὲρ σῶν ἐντυγχάνοντα, τ̃ πνεῦμά σοι ἅγιον δόντα, τ̃ βασιλείας σε καταξιοῦντα, τ̃ τοιαῦτα ἐπαγγελόμενον, τ̃ κεφαλαίου σου βεβληκότα εἶναι, καὶ νυμφίον, καὶ ἰμάτιον, καὶ οἶκον, καὶ ῥίζαν, καὶ θεμέλιον καὶ πόλιν, καὶ παιδιὰ καὶ βασιλέα, καὶ ἀδελφόν, καὶ κληρονόμον καὶ συγκληρονόμον σε ἐλόμενον, τ̃ ἀπὸ σκότους εἰς ὀξυτάτην φῶτος σε ἀγαγόντα (ταῦτα γὰρ καὶ πλείονα τούτων ἔχων εἰπεῖν, οὐδὲν τούτων λέγει) ἀλλὰ τιμώτερον αὐτοῦ ἁμάρτημα. καὶ σταυροῦν δείκνυσι τ̃ ἀγάπην, καὶ τ̃ πόθον, ὃν ἔχει σε, ἐνδεικνύμενος. οὐδὲ γὰρ εἶπε, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον ὑμῖν, ἀλλὰ [τὸ ἡτοιμασμένον] τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. καὶ πρότερον λέγει ἃ ἠδίκησε, καὶ οὐδὲ ὅπως ὑπομονὴν πάντα εἰπεῖν, ἀλλ' ὀλίγα. καὶ πρὸ τούτων ἐκείνους καλεῖ σὺν καταρθωκόσι, ἵνα δείξῃ καὶ σταυροῦσιν δίκαια ἐγκαλῶν. πόσης δὲ κολάσεως τὰ ῥήματα ταῦτα οὐ χαλεπώτερα; εἰ γὰρ ἄνθρωπον ὃς ὑστέρησεν λιμώττοντα ἰδών, οὐκ ἂν φείσαιτο εἰ μὴ φείσαιτο, οὐκ ἂν διέσωσεν ἑαυτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἑαυτὸν εἰς τὴν γῆν, ἢ ὅτι δύο ἢ [καὶ] τριῶν φίλων ταῦτα ἀκούσας, ἵνα πεισθῶμεν ἡμεῖς ὅτι τὸ οἰκειωθῆναι ἁπάσης ταύτας ἀκούσεται, ἆρ' οὐκ ἂν τότε εἶπεν, εἰ μὴ ὑπὲρ τ̃ κατ' ἐαυτ̃ ἀπολογήσασθαι ἔσπευδεν; ὅτι γὰρ οὐκ οἰκείζων αὐτὰ προέφερεν, δῆλον ἀπολωλότος, καὶ ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι ὅτι μάτην οὐδὲ εἰκῇ πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, δῆλον ἐκ τ̃ ἀφάπαν ὀργισθῆναι. εἰ γὰρ ἐβούλετο οἰκείσαι, πάντα ἂν ἐκεῖνα εἰς μίσος ἤγαγε νυνὶ δὲ ἅπαξ λέγει μόνον. φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπήσωμεν, ὃ ταῦτα ἀκούσαντα τὰ ῥήματα. οὐκ ἔστι παίγνιον ὁ βίος μᾶλλον ἢ ὁ μὴ πρὸ τοῦ βίος παίγνιον, τὰ δὲ μέλλοντα τοῦ παίγνια. ταῦτα δὲ οὐ παίγνιον μόνον ὁ βίος, ἀλλὰ καὶ διὰ τούτου γείρων. οὐ γὰρ εἰς γέλωτα τρέψεται, ἀλλὰ καὶ πολλῷ φέρει τ̃ βλάβην τοῖς μὴ μετ' ἀκριβείας τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομοῦσι βλαβεροῦσι. τί γάρ παίδων, εἰπέ μοι, διεσπασμένων τ̃ παιζόντων καὶ οἰκίας οἰκοδομούντων ἡμᾶς τὰς λαμπρὰς οἰκίας οἰκοδομοῦντες; τί δὲ ἀριστοκρατικῶν αὐτ̃ ἡμᾶς οἱ πτωχεύοντες; οὐδέν, πλὴν ὅσον μ̃ σχολάσεως ταῦτα προέπεμψε. εἰ δὲ οὐδέπω σωρεύομεν τ̃ εὐτελείαν τ̃ γινομένων, θαυμαστὸν οὐδέν. ὅπου γὰρ ἄνδρες γεγόναμεν ὅταν δὲ γενώμεθα, εἰσόμεθα ὅτι πάντα ταῦτα παιδικά. ἐπεὶ καὶ ἐκείνων γινόμενοι ἀνδρες καταγελῶμεν παῖδες ὄντες νομίζομεν τὰ ἐκείνα οὐδὲν ὄντα εἶναι, καὶ ὄστρακα καὶ πηλὸν συνάγοντες, τ̃ τοῦ μεγάλους αἰσχύνην οὐκ ἐλάττονα φερόμενα. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ ἀπόλλυσι καὶ καταπίπτει, καὶ ὅτε ἐξῶπάς τι χρήσιμα γένοιτ' ἂν ἡμῖν ὥσπερ ὅτι οὐδὲ αὖ αἱ λαμπραὶ οἰκίαι. τ̃ γὰρ τ̃ ἀρχὴν πολίτην οὐκ ἂν δύναιντο δέξασθαι, οὐδ' ἂν αἱ ἀκρόπολις μείναι ἐν αὐτ̃ ὁ τ̃ ἄνω πατρίδα ἔχων. ἀλλὰ ὥσπερ ἡμεῖς τοῖς τοσοῦτα καθαρὰ ὁρῶμεν, ὅτι καὶ κόπρος ὁ φρόνιμα τὰ καταγελῶμεν τ̃ παίδων ἐπὶ τῇ καταφορᾷ κλαυσόντων καταγελῶμεν ὅτι καὶ ὅτοι, ταῦτα ὀδυρομένων ἡμῶν, καὶ γελῶσι μοῦσι, ἀλλὰ καὶ κλαίουσιν. ὅπου καὶ συμπαθῆ αὐτ̃ τὰ σπλάγχνα, καὶ πολλὴ συντέτρηται ἡ βλάβη. γελῶμεν τοίνυν ἄνδρες. μέχρι τίνος χαμαὶ συρόμεθα, ὅτι λίθοις καὶ ξύλοις μέγα φρονοῦντες; μέχρι τίνος παίζομεν; καὶ εἰ γε μόνον ἐπαίζομεν· νυνὶ δὲ καὶ τ̃ ἑαυτ̃ προδίδομεν σωτηρίαν. καὶ καθάπερ τὰ παιδία, ὅταν τ̃ συντόμοις σχολὴν ἄγῃ τ̃ γραμμ̃ ἀμελήσαντα, ἐκάστας ὑπομένουσι πληγὰς ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐν τούτοις ἅπασι τ̃ ἀσυδοῦ καταιδούμενοι, καὶ τὰ πνευματικὰ ἀπαιτοῦμενοι μαθήματα τότε διὰ τ̃ ἔργων, καὶ οὐκ ἔχοντες φθέγξασθαι, τ̃ ἑκάστου ὑμῶν εἰσαν δώσομεν καὶ οὐδεὶς ὁ ἐξαρνούμενος, κἂν πατὴρ ᾖ, κἂν ἀδελφός, κἂν ὁστισοῦν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἴχεται πάντα, καὶ ἐξ αὐτ̃ γνοιμεν βάσανος, ἀθάνατος μένει καὶ διηνεκὴς ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι τ̃ παίδων τὰ μὲν παιδικὰ ἀθύρματα τ̃ παύεσθαι τ̃ ῥᾳθυμίαν αὐτ̃ τέλεσι ἀφομοίζοντος, αὐτὸν εἰς ὃ διηνεκῶς κλαίειν καθιστῶντος. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ταῦτα τοιαῦτά ἐστιν, ὁ μάλιστα πάντων δεῖται συγγνώμης, τ̃ πλοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν, καὶ ἀντιζῶμεν αὐτῷ ψυχῆς ἀρετ̃ εἰ ἀγαθῆς, καὶ τότε αὐτὸ μάλιστα ὀφλήσει τ̃ δικαίαν. θαυμάσωμεν τοίνυν δύο θεσπίσαντας δύο (καὶ ὅπου λέγω τοὺς πλεονεξίας, ἀλλὰ τοὺς δικαίου πλοῦτον τινας) καὶ τ̃ δύο τούτων, ὁ μὲν συνα-

ὁ γ̀ Χριστὸς οὐ τῦτο λέγει, ὅτι ϖ̃ ποιησον ἀμὴ χρὴ μεταβάλλεσθαι, ἢ ϖ̃ ἀγαθὸν" ἀδύ- χ. ἐκεῖνε
νατον μεταπεσεῖν· ἀλλ' ὅτι ἕως ἀν̄ ἡ ποιηρία συζῇ, ϑ̀ δυνήσεται καρπὸν ἀγαθὸν ἐνεγκεῖν.
μεταβάλλειν μὲ γὰρ εἰς ἀρετὴν δυνατὸν ὢν· μὴ ὢν γ̀ ποιηρία, καρπὸν ϲὐκ
οἴσει καλόν. "Πῶς οὖν; ὁ Δαυὶδ ἀγαθὸς ὢν οὐ ποιηρὸν καρπὸν ἐνήνεγκεν; ϑ̀ χὶ μὴ ὢν ἀγαθός, χ. πῶς
ἀλλὰ μεταβληθείς· ὡς, εἴγε ἔμεινεν ὅπερ ἦν διωνεχῶς, ϑ̀κ ἀν̄ καρπὸν τοιοῦτον ἐνήνεγκεν. 5
ϑ̀ γὰρ δὶ' μὴ ὢν ἐν τῇ "ταξει τῆς ἀρετῆς ἐτόλμησεν" ἅπερ" ἐτόλμησε. Ταῦτα γ̀ χὶ τοὺς χ. ἔξει
ἁπλῶς ϑαρραλλόντας ὑπισχνίζων ἔλεγε, χὶ τῶ "κακηγόρων καλινῶν τὰ σώματα. ὅπῳ χ. ὅσῳ
γὰρ πολλοὶ τὰς ἀγαθὰς ἀπὸ τῶ πονηρῶν ἐκκοπτοῦσι, πάσης ἀποστερῶν αὐτὰς ἀπολο- χ. ἐτόλμησε.
γίας τῦτο εἴρηκεν. ϑὲ γὰρ ἀν̄ ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι ἠπάτημαι πρὸς ὑμᾶς. ἐγὼ γὰρ ἀ- χίζεται δὲ
κριβῶς οἶσθα" πρέσβεις τὰ ἀπὸ τῶ ἔργων δηλώσουσιν, ὡς σταξὰς βαδίζειν ὑπὲρ τὰς ϖ̃ράξεις, χ̀ τῷ λόγῳ ὁμῶ
μὴ πάντα ἁπλῶς ζωγραφῆσαι. Εἶπα ὅπῳ κωλύειν μὲ αὐτὰς ϲὐκ ἐκέλευσε, φυ- μὲν χ̀ τοὺ ἁπλῶς
λάττεσθαι γ̀ μόνον, ὁμοῦ ϑ τοὺς ἐπηρεαζομένους πρ̃ αὐτῶ ϖ̃ϑαμυθοῦμενος, καὶ κεῖνος φο- χ. κατηγόρων
βῶν χ̀ μεταβάλλων, ἐπετείχισεν αὐτῆς τῷ πρ̃ αὐτὸ κόλασιν, εἰπών· χ. παρέχε

19 Ὅτι πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται χ̀ εἰς πῦρ βάλλεται.

Εἶτα διεπαιδαγώγησεν ποιῶν ϖ̃ λόγον, ἐπήγαγε·

20 Ἄρα οὖν ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Ἵνα [γ̀] μὴ ϖ̃ερισπασθῶμεν τ̃ ἀπειλὴ δόξῃ εἰσάγειν,* ὁ τάξει ϖ̃ϑαινέσεως χ̀ συμ- * ἀλλ'
βουλῆς κατασείει αὐτ̃ τ διαίρεσιν. ὁ ταῦτά μοι χ̀ Ἰουδαίους ἀπήτεσθαι δοκεῖ, τοιούτους καρ- χ. σίειν
πὺς ἐπιδεικνυμένους. δι' χ̀ τ Ἰωαννίου ῥητ̃ ἐπέμψατο, δι' τ αὐτ̃ ὀνομ̃ τῷ ὑμωείαν αὐτῆς ἐπογράψας. χ̀ γὰρ χ̀ ἐκεῖνος ταῦτα ἔλεγεν, ἀξίωσε, χ̀ δένδρου κοπτομένου, χ̀ πυρὸς ἀσβέστου ϖ̃ερὶ αὐτῶν μεμνημένος.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ δοκῇ μὲ μία τις εἶ ὑμφεία, ὃ καταγέλα· εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, δύο αὖ-
ται κολάσεις εἰσίν. ὁ γὰρ κεκόμενος χ̀ τῆς βασιλείας ἐκπίπτει πάντως· αὐτὴ γ̀ ἐκείνης
χαλεπωτέρα ἡ ὑμφεία. χ̀ οἶδα μὲ ὅτι πολλοὶ τῶ γέενναν μᾶλλον πεφεύγασιν· ἐγω γ̀ τῶ
ἐκπώσιν τῆς δόξης ἐκείνης πολὺ τῆς γεέννης κόλασιν πικροτέραν εἶναί φημι. Εἰ γ̀ μὴ δυ- 25
νατ̃ ϖ̃ϑαρῆσαι τὰ λόγῳ, ϑαυμαστὸν ϖ̃άντ. ϖ̃ϑὲν γὰρ ἴσμεν ἐκείνων τῶ ἀγαθῶν τῶ μα-
καριότητα, ἵνα χ̀ τῶ ἀθλιότητα τῶ ἀπὸ τῆς ϖ̃ερήσεως αὐτῶν σαφῶς εἰδῶμεν· ἐπεὶ κεῖ
Παῦλος ὁ ταῦτα σαφῶς εἰδώς, οἶδεν ὅτι ὃ ἐκπεσεῖν τῆς δόξης τὸ Χριστοῦ πάντων ἐστὶ
χαλεπώτερον. χ̀ τῦτο χ̀ ἡμῖς εἰσὶ πολλὰ τότε," ὅταν εἰς αὐτῶν τῶ πεῖραν ἐμπέσωμεν. χ. ὅτι
ἀλλὰ" μή ποτε τῦτο παθεῖν μῶ, ὦ μονοχλὲς τὸ Θεοῦ παῖ, μηδὲ λαβεῖν ποτὲ ἵνα πεῖ- 30 χ. μηδέποτε
ραν τῆς αἰωνίου ταύτης κολάσεως. ὅσον γὰρ ὅτι κακὸν ἐκπεσεῖν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, σα-
φῶς μὲ εἰπεῖν ϲὐκ ἔστι πλῶ. ὡς δ' οἷός τε ὢ, βιασομαι χ̀ φιλοτεχνήσω δι' ϖ̃ροθεήματος
ὑμῶν αὐτὸ καὶ χεῖ μικρὸν ποιῆσαι φανερόν. "ϖ̃ροτῶμαι γὰρ εἴ παιδίον ϑαυμαστὸν, χ̀ χ. ϖ̃ροτεθῶμαι
μετ̃ τῆς ἀρετῆς χ̀ τῶ βασιλείου τῆς οἰκουμένης ἐγεῖρον, ϑ̀ ὅπως εἴ ϲὐάρεστον πᾶσι τοῦτο, ὡς χ. ἅπαντας,
δυνάσθαι ἀπαλλάξαι αὐτὸ τῆς φιλοτεχνίας παρεικῆς καταῤῥᾳσαι ῥᾳθέσεως. Τί τοίνυν ϲὐκ 35
ἀν̄ εἴποιμι πρὸς ϖ̃άντ. ϖ̃ερὶ τῦτο παθεῖν ἀν̄ ἐθέλεις, ὥστε μὴ ἐκπεσεῖν αὐτῦ τῆς ὁμιλίας; Τί γ̀
ἢ μικρὸν ἢ μέγα κακὸν ϲὐκ ἀν̄" δέξαιτο, ὥστε ὁρᾶν χ̀ ἀπολαύειν αὐτῦ; τῦτο τοίνυν χ̀ ὅτι χ. ἐδέξατο.
τῆς δόξης ἐκείνης λογιζώμεθα. οὐ γὰρ ὕτω ϖ̃ατρὶ παιδίον, κἂν μυριάκις ϲὐάρεστον ἢ, ϖ̃οθεῖν
ὅτι χ̀ ἐπέβαστεν, ὡς τῶ ἀγαθῶν ἡ λῆξις ἐκείνη, ϑ̀ ὃ ἀνάλυσαν χ̀ ζωὴ Χριστῷ εἴη). ἀ-
φόρητον χ̀ ἡ γέεννα χ̀ ἡ κόλασις ἐκείνη. πλῶ κἂν μυρίας τις ϑῇ γεέννας, ϖ̃όθεν τοιοῦτον ἐ- 40
ρᾷ, οἷς ὃ τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἐκπεσεῖν δόξης; ὃ μισητὸν ϖ̃ϑὰ τῦ Χριστοῦ, ὃ ἀκού-
σας, ὅτι ϲὐκ οἶδα ὑμᾶς, ὃ ἐγκληθῆναι ὅτι πεπωντα αὐτὸν ἰδόντες ϲὐκ ἐδρέψαμθ. χ̀ γὰρ
βέλτιον μυρίους ὑπομῖναι κεφαυτοὺς, ἢ ὃ ϖ̃ροσώπων ἐκεῖνο ὃ ἡμερον ἰδεῖν ἀποτρεφόμθον
ἡμᾶς, χ̀ ϖ̃ ϑαλλιῶν ὀφθαλμῶν ϲὐκ ἀνεχόμθον εἰς ἡμᾶς βλέπειν. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἐζήτουν

εἶτα

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν. ἐλεύσονται γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων· ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. Ἰδοὺ μὴ τῶν κυσὶν καὶ χοίρων ἕτερον εἶδος ἐνέδρας ἢ ἐπιβουλῆς πολὺ χαλεπώτερον· ἐκείνων. ⓐ μὲν γὰρ ὠμολογημένοι καὶ φανεροί, ὅτι ἦσαν ζωοκτασμένοι. διὰ καὶ ἐκείνων μὲν ἀπέχεσθαι ἐκέλευσε· τούτους δὲ καὶ διασκέπτεσθαι μετὰ ἀκριβείας, ὡς οὐκ ἐκ τῶν ἐκτὸς αὐλῆς ἰδεῖν προσβολῆς. διὰ καὶ ἔλεγε· προσέχετε, πρὸς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ἀκριβεστέρας ποιῶν. Εἶτα, ἵνα μὴ γενικῶ ἀκούσαντες καὶ πεπλημμελῶς, καὶ ὅτι ἐνδυτόν ἐστι τοῖς πολλοῖς διαβάλλειν, καὶ χοίρους φυλάττεσθαι καὶ κύνας, καὶ μετὰ τούτων καὶ ἑτέρων ποικιλωτέρων ἦλθος τοῦτο ὃ τῶν λύκων· ἵνα μὴ τὸ πλῆθος τῶν λυπηρῶν καταπίσωσι, μέλλοντες καὶ τὴν ἐνδυτὸν τοῖς πολλοῖς εἶναι, καὶ μετὰ τούτων πάλιν καὶ τὴν ἐσθῆτα τούτων ἔχειν φορητόν, αἰνίσσεται τῶν ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτῶν ἡμιμένων, ψευδοπροφήτας καλέσας. καὶ γὰρ καὶ τότε ἰουδαῖοι ζωνέκαμψε. μὴ τοίνυν θορυβηθῇς, φησιν. δεῖ γὰρ καιροὺς οὐδὲ ξένοι συμβαίνεται. τῇ γὰρ ἀληθείᾳ πρόσφησιν ἀεὶ τὰ ἀπάτην ὁ διάβολος. ψευδοπροφήτας δὲ εἶπε θαῦμα, ὅτι τοὺς αἱρετικοὺς ἀρίστεσθαί μοι δοκεῖ, ἀλλὰ τοὺς βίου μὲν ὄντας διεφθαρμένου, προσωπεῖον δὲ ἀρετῆς περικειμένους, ὃς τῇ τῶν ἐπιθετῶν προσημείᾳ καλῶν εἰώθασιν ⓐ πολλοί. διὰ καὶ ἐπήγαγε λέγων·

16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Παρὰ γὰρ αἱρετικοῖς ὅσι πολλάκις καὶ βίον βλέπειν· πρὸς δὲ τούτοις οἷς εἶπον, ὕδαμῶς. τί οὖν, φησιν, οὐ καὶ τούτοις ἐπιτρέπων); ἀλλὰ ἀλώσονται ῥᾳδίως. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ὁδοῦ [ταύτης] φύσις, ἵν' ἐκέλευσα βαδίζειν, ἐπίπονος καὶ μοχθηρά· οὐ δὲ ἐπιτρέπει πονεῖν οὐκ οὖν ἔλεγε, ἀλλ' ἐπιδείκνυσθαι μόνον. διὰ καὶ ἐλέγχεται ῥᾳδίως. ὅπου γὰρ εἶπεν, ὅτι ὀλίγοι εἰσὶν ⓐ εἰσερχόμενοι αὐτήν, ἐκκαθαίρει πάλιν αὐλὴν ἀπὸ τῶν οὐκ εὐρισκόντων μὲν, ὑποκρινομένων δὲ, κελεύων μὴ τὰς τῆς προσωπεῖα περικειμένους μόνον ὁρᾶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετὰ ἀληθείας μετιόντας αὐτήν. καὶ ἵνος ἔνεκεν οὐ καταδήλους αὐτοὺς ἐποίησε, φησιν, ἡμῖν εἰς τὴν ἕρεσιν ἐκβάλλειν; ἵνα ζηλωτοὶ ὦμεν καὶ σπουδαῖοι διὰ πάντος ὦμεν, μὴ σὺν φανεροῖς μόνοις, ἀλλὰ καὶ σὺν κρυπτομένοις ἐχθροῖς φυλαττόμενοι. Ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἀριστόμενος ἔλεγε· Ὅτι τῇ ζηνοδωρίᾳ ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. μὴ τοίνυν θορυβώμεθα, ἐπειδὴ πολλοὺς τοιούτους καὶ νῦν ὁρᾶν ἰδώμεθα. καὶ διὰ καὶ τοῦτο ἔφην ὁ Χριστός. Ὅρα τὴν ἡμερότητα. οὐδὲ γὰρ εἶπε, κωλύσατε αὐτούς, ἀλλὰ μὴ βλέπετε πρὸς αὐτούς, μὴ ἀφύλακτοι αὐλῆς περίπεσητε. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃς ὅτι ἀδύνατον ὑπογραφὰς τοιούτους, πάλιν λογισμοὶ ἀπὸ παραδείγματος δείκνυσι φησίν, οὕτω λέγων·

Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν; ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

17 Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· ὁ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

18 Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιῆν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· οὐδὲν ἔχουσιν ἡμέρου, οὐδὲ γλυκὺ μέρος τῆς δρυὸς τὸ πρόβατον· διὰ δὲ εὔκολος ἡ διάγνωσις. καὶ ἵνα μὴ [δὲ] τὸ τυχὸν ἐνδιαίτης, φυσικῆς ἀνάγκης παραβάλλει τὰ οὐκ ἐγχωροῦντα ἄλλως γενέσθαι· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, Τὸ [γὰρ] φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται). Εἰ δὲ δεύτερον τὸ αὐτὸ πίθησιν, οὐκ ἔστι ταυτολογία. ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, ὅτι τὸ πονηρὸν δένδρον φέρει μὲν καρποὺς πονηρούς, φέρει δὲ καὶ ἀγαθούς, καὶ δύσκολον ποιῇ τὴν διάγνωσιν διπλῆς τῆς φορᾶς ὄσης, οὐκ ἔστι, φησί, τοῦτο. πονηρὸν γὰρ φέρει μόνον, καὶ ἀγαθοὺς οὐκ ἄν ποτε ἐνέγκοι· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ἀνάπαλιν. πῶς οὖν; οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ἀγαθός, γινόμενος πονηρός; καὶ τοὐναντίον πάλιν ἐστί, καὶ πολλαὶ ὁ βίος τοιούτων γέμει παραδειγμάτων.

χ. ἐκείνου.

χ. λυπερά·

χ. ὅσον

Ρω.ιϛ.ιη.

χ. σαφυλάς;

χ. ἐνδυάζης

Ρω.η. ϛ.

14 Καὶ στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν ⓐ εὑρίσκοντες αὐτήν. χ. ὅτι

Καὶ μὴν μὴ ταῦτα ἔλεγεν· ὁ ζυγὸς μὲν χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μὲν ἐλαφρόν ἐστι· καὶ οὐ τοῖς ἐναγχος ὑπ' Ἱερεμίου τὸ αὐτὸ ἠνίξατο. πῶς οὖν οὐ ταῦτα στενὴν αὐτὴν εἶναί φησι καὶ τεθλιμμένην; μάλιστα μὴν, ἐὰν προσέχῃς, καὶ οὐ ταῦτα δείκνυσι πολὺ κρύφιον ὄσαν καὶ ῥᾳδίαν καὶ εὔκολον. καὶ πῶς, φησιν, ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη, ῥᾳδία; ὅτι ὁδός ἐστι καὶ πύλη· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἑτέρα κἂν πλατεῖα" καὶ εὐρύχωρος, καὶ αὐτὴ ὁδὸς καὶ πύλη· τούτων δὲ οὐδὲν μόνιμον, ἀλλὰ πάντα παροδεύει), καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ χρηστὰ τοῦ βίου. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον ῥᾴδια τὰ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τῷ τέλει πάλιν εὐκολώτερα ἔστιν. οὐ γὰρ τὸ" παροδεῦσαι τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἱδρῶτας, ἀλλὰ τὸ εἰς χρηστὸν τέλος" ἀπενεγκεῖν (εἰς ζωὴν γὰρ τελευτᾷ) ἱκανὸν ὠφελῆσαι τοὺς ἀγωνιζομένους. ὥστε καὶ τὸ προσκαρτερεῖν τοῖς πόνοις, καὶ τὸ διηνεκὲς τῶν στεφάνων, καὶ τὸ ταῦτα μὲν εἰ) πρᾶξαι, ὀκνεῖν δὲ ταῦτα, μείζονα τῶν πόνων ἡμῶν ἂν ὠφελήσειε. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐλαφρὰν τὴν θλῖψιν ὀκάλεσεν, οὐ διὰ τὴν φύσιν τῶν γινομένων, ἀλλὰ διὰ τὴν προαίρεσιν τῶν ἀγωνιζομένων καὶ τὴν τῶν μελλόντων ἐλπίδα. τὸ γὰρ * ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, φησι, [καθ' ὑπερβολὴν] αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοπουμένων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. εἰ γὰρ τὰ κύματα καὶ τὰ πελάγη τοῖς ναύταις, καὶ αἱ σφαγαὶ καὶ τὰ τραύματα τοῖς τραπώταις, καὶ ⓐ χειμῶνες καὶ ⓐ χρυμοὶ τοῖς γεωργοῖς, καὶ τοῖς πυκλοῦσιν αἱ ὁρμφαῖαι πληγαί, καὶ φόβοι καὶ φροντίδες πάντα διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐπάθλων τῶν ὑπὲρ τῶν ἀγωνισμάτων· πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ὁ οὐρανὸς προκείμενος ᾖ, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα ἀγαθὰ, καὶ τὰ ἀθάνατα ἔπαθλα, οὐδενὸς ὄντος ὃς ἀμαθήσεται) τῶν προκειμένων δεινῶν. εἰ δὲ ἴνες αὐτὴν καὶ ὕπνος ὑπόπτιον εἶ) νομίζουσι, τῆς αὐτῆς ῥᾳθυμίας ἡ ὑπόνοια μόνον. ὅρα γοῦν πῶς ἐπέρωθεν αὐτὴν εὔκολον ποιῇ, κελεύων μὴ συμπλέκεσθαι τοῖς κυσὶ, μηδὲ ὀκλίδειν ἑαυτὸν τοῖς χοίροις, καὶ φυλάττεσθαι ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, καὶ πάντα χόρτον αὐτὸν ἀγωνίσεις ἐργαζόμενος. καὶ αὖθ' ὁ τὸν στενὴν καλέσας, μέγιστον εἰς τὸ ποιῆσαι αὐτὴν εὔκολον ζωοβάλετο. νήφειν γὰρ αὐτὸν προσέταξεν. Εφ. ε. ιβ. ὥσπερ οὖν ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ, Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· οὐχ ἵνα καταβάλῃ, ἀλλ' ἵνα διεγείρῃ τὰ φρονήματα τῶν τραπωτῶν τοῦτο ποιεῖ· ὅταν δὲ ὁ αὐτὸς ἀφυπνίζων αὐτοὺς ὁδοιπόρους, πρὸς εἶδον ὀκάλεσε τὴν ὁδὸν. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον νήφειν προσεύξατο, ἀλλὰ καὶ τῷ προσθεῖναι, ὅτι πολλοὶ ἔρχονται ὑποσκελίζοντες· καὶ δὴ καὶ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ φανερῶς προσβάλλουσιν, ἀλλὰ κρυπτόμενοι ἑαυτούς. τοιοῦτον γὰρ ταῖν ψευδοπροφητῶν τὸ ἦθος. ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἴδῃς, φησὶν, ὅτι πρόχειρα καὶ στενὴ, ἀλλὰ ποῦ τελευτᾷ· μηδ' ὅτι πλάτος καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς, ἀλλὰ ποῦ καταφέρει. ταῦτα δὴ Ματθ. ια. ιβ. πάντα λέγει, διεγείρων ἡμῶν τὴν προθυμίαν· ὥσπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν, Ὅτι βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, ἐπειδὰν ἴδῃ σαφῶς ⓐ ἀγωνοθέτην θαυμάζοντα τὸν ὑπὲρ τῶν" ἀγωνισμάτων, προθυμότερος γίνεται. μὴ τοίνυν ἀλύωμεν, ὅταν πολλὰ ἡμῖν ἐντεῦθεν συμβαίνῃ λυπηρά. τεθλιμμένη γὰρ ἡ ὁδὸς καὶ στενὴ ἡ πύλη, ἀλλ' οὐχ ἡ πόλις. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ ὀλιγωθῆναι χρὴ προσδοκᾶν, οὐδὲ ὀκλυπεῖσθαι λοιπὸν ὀκδέχεσθαι. εἰπὼν γὰρ, ὅτι ὀλίγοι εἰσὶν ⓐ εὑρίσκοντες αὐτὴν, πάλιν καὶ ὀλιγωθῆναι τὴν τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίαν ἐδήλωσε, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπαίδευσε μὴ ταῖς τῶν πολλῶν εὐημερίαις προσέχειν, ἀλλὰ τοῖς τῶν ὀλίγων πόνοις. ⓐ γὰρ πλείους, φησὶν, ὑμῶν αὐτὴν εὐβαδίζουσιν, ἀλλ' οὐδὲ αἱρεῖσθαι, ὅπερ ἐκάτης" ἀνοίας ἐστὶν. ἀλλ' ὑμεῖς τοῖς πολλοῖς δεῖ προσέχειν, οὐδὲ ὀκλυπεῖσθαι θορυβεῖσθαι, ἀλλὰ ζηλωτὰς τοὺς ὀλίγους, καὶ πάντα χόρτον ἑαυτοὺς συγκροτοῦντας ὅπως αὐτὴν βαδίζειν. καὶ γὰρ προῒς τῷ στενὴ αὐτὴν εἶ), πολλοὶ καὶ ⓐ ὑποσκελίζοντες εἰσὶ τὴν ὀκείσε φέρουσαν" εἴσοδον. διὸ καὶ ἐπῆγαγε· χ. ἐλίγ.

15 Προσέχετε

ἵνα δὲ ὅτι ταῦτα; τὸ γὰ πνευματικὰ ζητεῖν ἅπαντα· τὸ ἀφέντα τοῖς πεπλημμεληκόσιν
ὕστερον τὴν ἄφεσιν αἰτοῦντα· τὸ χωρεῖς ὀργῆς ἐν μακροθυμίᾳ χεῖρας ἐπαίρειν ὁ-
ς. αἰτήσω, σίους. δὸ ὕστερος αἰτῶμεν, λημψόμεθα. ὡς νικῶν γὰρ λέγει ὅτι ἡ αἴτησις ἡμῶν, καὶ μεγάλων
καὶ θείων, καὶ ἀφθάρτων. Τί οὖν, φησιν, ὅταν ἐν πνευματικὰ αἰτήσω, καὶ μὴ λάβω; ὁ μὴ
ς. ἀπίστας. ἀσυνδέτως ἐκφωνήσας πάντως, καὶ σαυτὸν ἀνάξιον προεσκευάσας τοῦ λαβεῖν, καὶ ταχέως ἀπέστης.
καὶ Τίνος ἕνεκεν, φησι, μὴ εἶπεν ἃ χρὴ αἰτεῖν; καὶ μικρὸν εἶπεν ἅπαντα ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν, καὶ ἔδειξεν ὑπὲρ τίνων χρὴ προσεύχεσθαι. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι προσῆλθον, καὶ οὐκ ἔ-
ς. τοῦ Θεοῦ τὸ λαβον. τοῦ δὲ μὴ λαβεῖν, ὦ ὅτω φιλεωῦτι, ὡς καὶ πατέρας νικῆσαι,
ν φιλοῦντα, καὶ τοῦτον νικῆσαι, ὅσον τῷ ποιητῇ ταύτῃ ἡ ἀγαθότης.

10 11 Εἰ γὰρ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ
μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος;

Ταῦτα ἦ ἔλεγεν, ὁ μακαρίων τὴν θεοπρεπῆ φύσιν (ἅπαγε) οὐδὲ κακίζων τὸ γέ-
νος· ἀλλὰ πρὸς αἰτιολογισμὸν τῆς ἀγαθότητος τῆς αὐτοῦ, τὴν φιλοστοργίαν τὴν πατρι-
κὴν ποιεῖται λόγον. τοσαύτη αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. Εἶδες λογισμὸν
ς. ἀπέρατον, 15 ἀνθυπέρβατον, ἰσχυρὸν καὶ σφόδρα ἀπεγνωκότα πρὸς τὰς χεῖρας διανύσασθαι ἐλπίδας; ἐν-
ταῦθα μὲν οὖν ἀπὸ τῶν πατέρων τὴν ἀγαθότητα δείκνυσιν· ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ τῶν
μειζόνων ὧν ἔδωκεν, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τοῦ σώματος. καὶ ἀνάπαυσον τὰ κεφάλαια τῶν ἀγα-
θῶν ἡμῖν, οὐδὲ εἰς μέσον προῆγε τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν. ὁ γὰρ ὅτω φιλῶν ἡμᾶς πρὸς σφα-
ς. θελήσας, λεῖν ἐκδυῶναι ἀπυσας, πῶς ἀ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; οὐδέπω γὰρ ἦν ἐκβεβηκός. ἀλλ' Ρω. κ. λϚ.
20 ὁ μὲ Παῦλος τοῦτο τίθησι, οὕτω λέγων· Ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν
αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; αὐτὸς ἦ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων αὖθις ἐπιλαμβάνεται. Εἶ-
τα δείκνυσιν ὅτι οὐτε ἰσχὺν δεῖ παρέχειν ἀμνημονοῦντας τῶν καθ' ἑαυτοὺς, οὔτε κατανδαλίζοντας τὴν οἰ-
κείαν μόνον πίστιν κατευθύνειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωθεν ὀπτικὴν βοήθειαν, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῶν συν-
εισφέρειν, ἕνεκεν τοῦτο κάκεῖνο λέγων. καὶ γὰρ πεπαίδευσας πολλὰ, καὶ βέλτιον ἐδίδαξε,
25 καὶ διδάξας βέλτιον, πάλιν ὀπτὴν τὴν πεῖσιν τῶν πρακτέων ἤλθεν· Εἶτα ἀπ' ἐκείνου
πάλιν ὀπτὴν δεῖ βέλτιον ἕνεκεν, εἰπὼν· αἰτεῖτε καὶ ζητεῖτε καὶ κρούετε· καὶ σύντειναν
πάλιν ὀπτὴν δεῖ καὶ αὐστηρὸν ἀσυνδέτους τίθησι).

· γάρ, 12 Πάντα οὖν, φησιν, ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε
αὐτοῖς,

30 Ἐν βραχεῖ πάντα ἀνακεφαλαιούμενος, καὶ δεικνὺς ὅτι ἕνεκεν τὸ ἀρετὴ καὶ ῥᾴδια καὶ
πᾶσι γνώριμος. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπε· πάντα ὅσα ἐὰν θέλητε, ἀλλὰ πάντα οὖν ὅσα ἂν
θέλητε. Τὸ γὰρ, οὖν, τοῦτο οὐχ ἁπλῶς προσέθηκεν, ἀλλ' ἀνυπόρθμους· Εἰ βούλεσθε, φη-
σιν, ἀκριβεύεσθαι, μετ' ἐκείνων ὧν εἶπον ἃ ταῦτα ποιεῖτε. ποῖα δὴ ταῦτα; ὅσα ἐὰν βούλησθε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι. Εἶδες πῶς ἔδειξε καὶ σύντειναν ὅτι μὴ τῆς βίας ἐν πολιτεί-
ὅσα θέλης 35 ας ἡμῖν ἀκριβοῦς δεῖ; καὶ οὐκ εἶπεν, πάντα" ὅσα ἂν θέλῃς γνέσθαί σοι παρὰ θεοῦ, ταῦ-
τα ποίει εἰς ἕνα πλησίον, ἵνα μὴ λέγῃς, καὶ πῶς δυνατόν; ἐκτὸς Θεὸς, ἐγὼ ἦ ἄνθρω-
πος· ἀλλ' ὅσα ἂν θέλῃς γνέσθαί σοι παρὰ τοῦ ὁμοδούλου, ταῦτα καὶ αὐτὸς ποίει εἰς ἕνα πλη-
σίον ἐπιδείκνυσο. Τί τούτου χαυνότερον; τί δικαιότερον; Εἶπα καὶ ἐγκώμιον πρὸ τῶν ἐπά-
θλων μέγιστον.

40 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Οὐκ ἀπλῶς, ὅτι κατὰ φύσιν ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, καὶ οἴκοθεν τὰ δέοντα ἅπαντες ἴσμεν, καὶ οὐκ
οἴόντε εἰς ἄγνοιαν οὐδέποτε καταφυγεῖν.

13 Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγου-
σα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·

14 Καὶ

Επειδὴ γὰρ μεγάλα ἢ θαυμαστὰ ἐπέταξε, ἢ πάντων ἀκέλευστον τὴν παθὼν εἰς αἰωτέρας, ὡς τοὺς αὐτὸν ἤγαγε Ⓦ ὑρανὸν, ὡς ασυνδάζειν ἐπέταξεν, οὐκ ἀγέλους οὐδὲ ἀρχαγέλους, ἀλλ' αὐτῷ τῷ "τῶν ὅλων διακότῃ, κατὰ ὃ ἐγχωρεῖν, ὁμοίους γίνεσθαι, χ.τ' ἀγγέλων οὐ μαθηταὶ οὐκ αὐτοῦ μόνους ταῦτα κατορθοῦν, ἀλλὰ ἢ ἑτέρους διορθοῦν ἀκέλευστον, ἢ διακρίνειν τοὺς ποιμένας ἢ τοὺς οὐ τοιούτους, τοὺς κωμῳδοὺς καὶ τοὺς ὑκώμους (πολὺ γὰ ὃ ὑπικεχρυμμένον ἐν αἰθέροις) ἵνα μὴ λέγωσιν ὅτι χαλεπὰ ταῦτα ἢ ἀφόρητα (ὡς γὰρ ἐν τοῖς Ματθ.19.1. μὴ ταῦτα ὁ Πέτρος ἐφθέγξατό τι τοιοῦτον, εἰπών· Τίς δύναται σωθῆναι; ἢ πάλιν· Εἰ ὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ γαμῆσαι) ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λέγωσι ἢ νῦν, μάλιστα μὲ ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐμαυτοῦ θεν ἀπέδειξε θύκολα ὄντα, λογισμοὺς διδοὺς πολλοὺς ἢ ζωοχεῖς, τοὺς δυναμένους πεῖσαι· λοιπὸν ἡ ἢ τὴν κορωνίδα ἐπάγει τῆς εὐκολίας, ὑ τὴν τυχοῦσαν ἐπίνοιαν ἀθυμίαν τοῖς πόνοις, τὴν ἀπὸ τῆς εὐχῆς τῶν "ὑπομόνων συμμαχίαν. ὑ γὰ χ.χερσεικῶν αὐτοὺς ασυνδάζειν δεῖ μόνους, φησὶν, ἀλλὰ ἢ τὴν δύναμιν χαλᾷν βοηθεῖν, ἢ πάντως ἥξει ἢ πρέσαι ἢ ζωοφάψεται τῶν ἀγώνων ἡμῖν, ἢ πάντα ποιήσει ῥᾴδια. Διὰ τοῦτο καὶ αἰτεῖν ἐκέλευσε, ἢ τὴν δόσιν ἐπηγύσατο. πλοῦ ὐχ ἁπλῶς αἰτεῖν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ ωολλῆς ἐμφάσεως καὶ εὐτονίας. τοῦτο γὰρ ὅστι τὸ, ζητεῖτε. ἢ γὰρ ὁ ζητῶν, πάντα ἐκβαλὼν τῆς διανοίας, ωολλῷ μᾶλλον τὸ ζητούμενον, ἢ οὐδένα τῶν ὄντων ἐνοεῖ. καὶ ἴσασι τοῦτο ὃ λέγω, ὅσοι ἢ χρείαν ἢ οἰκείαν ἀποτέσαντες ὑπὲρ ζητοῦσιν. ἀπὸ μὲν οὖν τοῦ ζητεῖν, τοῦτο· ἀπὸ δὲ τοῦ κρούειν, τὸ μετὰ σφοδρότητος ωροσιέναι καὶ θερμῆς διανοίας ἐδήλωσε. μὴ τοίνυν καταπέσῃς, ἀδελφὲ, μηδὲ ἐλαττοῦσθαι ὑπόδειξῃ ωρὸς τὸ ἀρετὴν ασυνδῶν τὰ ωρὸς τὰ χρήματα ὑπερβολάς. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πολλάκις ζητήσας οὐχ εὑρες· ἀλλ' ὅμως ἢ ταῦτα εἰδὼς ὅτι ὑ πάντως εὑρήσεις, πάντα κινεῖς ἐρεύνης ἔφορον ἐν σαυτῷ δὲ ἐπαγγελίαν ἔχων ὅτι λήψῃ πάντως, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ασυνδοῦς ἐκείνης ὑπεδείκνυσας μέρος. εἰ δὲ μὴ εὐθέως λαμβάνεις, μηδὲ οὕτως ἀπογνῷς. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, κρούετε, ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ εὐθέως μὴ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ωροσμένειν δεῖ. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς μου τῇ ἀποφάσει, καὶ τῷ ὑποδείγματι πίστευσον.

9 Τίς γὰρ ὅστιν ἐξ ὑμῶν, φησὶ, πατὴρ, ὃν ἐὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ αἰτήσῃ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; Επ' ἀνθρώπων μὲν γὰρ ἀνωμαλῶς τοῦτο ποιῇς, ὡς ὀχληρὸς ἢ βαρὺς εἰς δοκῇς· ὑπὲρ δὲ τοῦ Θεοῦ ὅταν μὴ τοῦτο ποιῇς, ὥστε ωροξυνεῖς μειζόνως. αἰ ὃ ὑπομείνῃς αὐτῷ, κἂν μὴ εὐθέως λάβῃς, λήψῃ πάντως. Διὰ γὰρ τοῦτο κέκλεικαι ἡ θύρα, ἵνα σε ἐὶς τὸ κρούειν ἀναγάγῃ· Διὰ τοῦτο οὐκ εὐθέως ὑπανοίγει, ἵνα αἰτήσῃς. μᾶλλον οὖν ταῦτα ποιῶν, καὶ λήψῃ πάντως. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· Τί οὖν ἀνήσω, καὶ μὴ λάβω; ἐπετείχισέ σοι τὸ ωαβολὴν, λογισμοὺς πάλιν διδοὺς, ὡς ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ωροάγων ἐὶς τὸ ωρὸ τούτων θαῤῥῆσαι ἀνάγων, * δεικνὺς διὰ τούτων, ὅτι οὐκ αἰτῇ χρὴ μόνον, ἀλλὰ ὡς ἀ χρὴ αἰτῇν. Τίς γὰρ ὅστιν ἐξ ὑμῶν πατὴρ, ὃν ἐὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ αἰτήσει ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ὥστε ἀν μὴ λάβῃς, ὅτι λίθον αἰτεῖς, ἀ λαμβάνεις. Εἰ γὰρ ὡς υἱὸς ἐστὶ, οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο ἐὶς τὸ λαβεῖν· ἀλλὰ ἢ αὖθις μὲ οὖν τοῦτο κωλύῃ τὸ λαβεῖν, τὸ υἱὸν ὄντα, ἃ μὴ συμφέρῃ, αἰτεῖν. ἢ σὺ τοίνυν μηδὲν αἰτήσῃς χοσμικὸν, ἀλλὰ πνευματικὰ πάντα, ἢ λήψῃ πάντως. ἢ γὰρ ὁ Σολομὼν, ἐπειδὴ ἀφ' ἥτησεν ἅπερ αἰτῆσαι ἐχρεὼν, ὅσα πῶς ταχέως ἔλαβε. δύο τοίνυν ἐστὶ χρὴ ὧν ὀχλουμένῳ, ἢ τὸ αἰτεῖν σφοδρῶς, ἢ τὸ ἃ χρὴ αἰτεῖν. ἐπεὶ ἢ ὑμεῖς, φησὶ, κἂν πατέρες ἦτε, οἴδατε αἰτῆσαι τοὺς υἱοὺς καὶ ἀσύμφορα μὲ ωρὸς ὑμῶν αἰτήσωσι, κωλύετε τὴν δόσιν· ὥσπερ ὃν ἐὰν συμφέρῃν, ὑπανοίγετε ἢ ωρέχετε. [τοίνυν] ὡς σὺ ταῦτα ἐνόησον, μὴ ἀνοίξῃς, ἕως ἂν λάβῃς, ἕως δὲ ἕυρῃς, μὴ ἀναχωρήσῃς, μὴ καταλύσῃς τὴν ασυνδὸν, ἕως δὲ ἀνοιχθῇ ἡ θύρα. ἐὰν γὰρ μετὰ ταύτης ωροσέλθῃς τῆς διανοίας, ὡς ἐὶπεῖν, ἐὰν μὴ λάβω, οὐκ ἀπέρχομαι, λήψῃ πάντως, ἐὰν τοιαῦτα αἰτῇς, οἷα ἢ τῷ αἰτοῦντί σε δοῦναι πρέπει, ἢ σοὶ τῷ αἰτοῦντι συμφέρει.

Ἵνα

τίνα δὲ ὄφι ταῦτα; τὸ τὰ πνευματικὰ ζητεῖν ἀπόντα· τὸ ἀφέντα τοῖς πεπλημμεληκόσιν ὅπω ποσοσίεναι τὴν ἄφεσιν αἰτουῶντα· τὸ χωρεῖς ὀργῆς ἐν ἀλλοτριομῷ χεῖρας ἐπαίρειν ὁσίους. ἀλλ' ὅτως" αἰτῶμεν, λημψόμεθα. ὡς νεῶν γὰρ γέλως ὅστιν ἡ αἴτησις ἡμῶν, τὰ μεθυόντων ἀνθρώπων, ἢ ἰκφόντων. τί οὖν, φησιν, ὅταν ἐν πνευματικὰ αἰτήσω, τὰ μὴ λάβω; ἀ μέτ' ἀσωδὴς ἔκρουσας παίτως, ἢ σαύτην ἀναξιον προσκευάσας τὸ λαβεῖν, ἢ ταχέως" ἀπέσης. τὰ τίνος ἕνεκεν, φησι, μὴ εἶπεν ἃ χρὴ αἰτεῖν; καὶ μὰν εἶπεν ἅπαντα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, τὰ ἔδειξεν ὑπὲρ τίνων χρὴ ποσοσίεναι. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ποσοῆλθον, τὰ οὐκ ἔλαβον. ἀδαμοῦ γὰρ ποῦ τὸ μὴ λαβεῖν, ὅ ὅτω φιλοῦσι, ὡς τὰ πατέρας νικῆσαι, τὰ τοῦτον νικῆσαι, ὅσον τὴν ποινείαν ταύτην ἡ ἀγαθότης.

χ. ἀπὸ ἴδα, χ. ἀπέσπας. χ. τ' Θεοῦ τὸ μὴ λαβ. τ' ὅτω φιλοῦσι,

11 Εἰ γὰρ ὑμεῖς ποηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος;

Ταῦτα ἦ ἔλεγεν, ἀ ἀλλαχοῦ μὲν ἀνθρωπίνην φύσιν (ἄπαγε) οὐδὲ κακίζων τὸ γένος· ἀλλὰ ποὸς αἰτιολογισολίαν τῆς ἀγαθότητος τῆς αὐτοῦ, τὴν φιλοσοργίαν τὴν πατρικὴν ποιείαν κλίων. τοσαύτη αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. εἶδες λογισμὸν χ. ἀπρεπῆ τον, ἀνθρωπίρρητον, ἰκανὸν τὰ σφόδρα ἀπεγνωκότα ποὸς χρῆσιν διαναστῆσαι ἐλπίδας; ἐντεῦθεν μὲν οὖν ἀπὸ τῶν πατέρων τὴν ἀγαθότητα δείκνυσιν· ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ τῶν μειζόνων ὧν ἔδωκεν, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τοῦ σώματος. τὰ ἀδαμοῦ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τίθησιν, οὐδὲ εἰς μέσον παράγει τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν. ὁ γὰρ ὅτω φιλῶν ὑὸν ποὸς σφαγὴν ἐκδοῦναι" ἀπεύσας, πῶς ἁ πάντα ἡμῖν χαρίεται; οὐδέπω γὰρ ἦν ἐκβεβηκός. ἀλλ' ὁ μὲν Παῦλος τοῦτο τίθησιν, οὕτω λέγων· Ος γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, πῶς οὐχὶ τὰ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; αὐτὸς ἦ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτὸς ἐπὶ τὰ θεῖα ἀνάγει. εἶτα δείκνυσιν ὅτι οὔτε διὰ τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἄφεσιν ἀμφισβητοῦσι τὸν καθ' ἑαυτοὺς, οὔτε ποσοδαίζοντας τὴν οἰκείαν μόνον πιστεύειν ποσοδῆ, ἀλλὰ τὰ τὴν ἄνωθεν ὀπτίζητον βοήθειαν, τὰ τὰ πρὸς ἑαυτὸν συνεισφέρειν, σωτηρίως τοῦτο κἀκεῖνο ζήτησιν. τὰ γὰρ ποσοσαίνεσας πολλὰ, τὰ βύσσεσθαι ἐδίδαξε, τὰ διδάξας βύσσεσθαι, πάλιν ὅτι τὴν ποσοσαίνεσιν τῶν ποσοκλέσεων ἦλθεν· εἶτα ἀπ' ἐκείνου πάλιν ὅτι δεῖ βύσσεσθαι σωτηρίως, εἰπών· αἰτεῖτε καὶ ζητεῖτε καὶ κρούετε· καὶ ἐντεῦθεν πάλιν ὅτι δεῖ καὶ αὐτοὺς ποσοδαίνειν.

χ. γάρ.

12 Πάντα" οὖν, φησιν, ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς,

Εὐβρακεῖ πάντα σωκεφαλαιούμενος, τὰ δείκνυσιν ὅτι σωτομον ἡ ἀρετὴ τὰ ῥᾳδία καὶ πᾶσι γνώριμος. τὰ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπε· πάντα ὅσα ἐὰν θέλητε, ἀλλὰ πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε. ὃ γὰρ, οὖν, τοῦτο οὐχ ἁπλῶς ποσοτέθηκεν, ἀλλ' αἰτιπόμενος. εἰ βούλεσθε, φησὶν, ἀκούεσθαι, μετ' ἐκείνων ὧν εἶπον ταῦτα ποιεῖτε. ποῖα δὴ ταῦτα; ὅσα ἐὰν βούλησθε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι. εἶδες πῶς ἔδειξε τὰ ἐντεῦθεν ὅτι μετὰ τῆς βύσσεως τὰ πολιτείας ἡμῖν ἀκριβοῦς δεῖ; τὰ οὐκ εἶπεν, πάντα" ὅσα ἂν θέλῃς γένεσθαί σοι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ταῦτα ποίει εἰς τοὺς πλησίον, ἵνα μὴ λέγῃς, τὰ πῶς δυνατόν; ἐκεῖνος Θεὸς, ἐγὼ δὲ ἄνθρωπος· ἀλλ' ὅσα ἂν θέλῃς γένεσθαί σοι παρὰ τοῦ ὁμοδούλου, ταῦτα τὰ αὐτὸς ποεῖ τοὺς πλησίον ἐπιδείκνυσο. εἶτα τοῦτο χαυφότερον; εἶτα δικαιότερον; εἶτα τὸ ἐγκώμιον ποσὸ τῶν ἐπάθλων μέγιστον.

χ. ὅπε δεῖ.

Οὗτος γάρ ὅστιν ὁ νόμος τὰ οἱ ποοφῆται.

Οὗτον δῆλον, ὅτι τῇ φύσει ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, τὰ οἴκοθεν τὰ δέοντα ἅπαντες ἴσμεν, καὶ οὐκ οἴόντε εἰς ἄγνοιαν οὐδέποτε καταφυγεῖν.

13 Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη τὰ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, τὰ πολλοί εἰσι οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·

14 Καὶ

Ἐπειδὴ γὰρ μεγάλα ἦν θαυμαζόμενα ἐπέταξε, καὶ πόνων ἐκέλευσε τῶν παθῶν εἶναι κρείττονας, καὶ ὡς εἰς αὐτὸν ἤγαγε τὸν ἀκροατήν, καὶ ἀπουδάζειν ἐπέταξεν, οὐκ ἀπέλεισε σφόδρα ἀφεληλεῖσθαι, ἀλλ' αὐτῷ τῷ τῶν ὅλων διασώστῃ, κατὰ τὸ ἐγχωρεῖν, ὁμοίως γίνεσθαι, τοῦ μὴ μαθητὰς οὐκ αὐτοῦ μόνους ταῦτα κατορθοῦν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους διορθοῦν ἐκέλευσε, καὶ διακρίνειν τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς οὐ τοιούτους, τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς ἀκάλους (πολὺ γὰρ τὸ ὀπτικερυμμένον ἐν αἱρέσεσι) ἵνα μὴ λέγωσιν ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ ἀφόρητα (ὡς γὰρ ἐν τοῖς Ματθ.19.1. μὴ ταῦτα ὁ Πέτρος ἐφθέγξατό τι τοιοῦτον, εἰπών· Τίς δύναται σωθῆναι; καὶ πάλιν· Εἰ ὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ἀνθρώπων, ἀ συμφέρει γαμῆσαι) ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λέγωσι καὶ νῦν, μᾶλιστα μὲν ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐμπορεύεται ἀπέδειξεν οὗτος ὄντα, λογισμοὺς λύσεις πολλοὺς καὶ ζωηρεῖς, τοὺς δυναμένους πεῖσαι· λοιπὸν καὶ τὴν χορωνίδα ἐπάγει τῆς εὐκολίας, ἀπὸ τῶν τυχόντων ὑπενοῶν θαυμάζειν τοὺς πόνους, τῶν ἀπὸ τῶν εὐκόλων τῶν ὀπτιμόνων συμμαχίαν. ἀπὸ γὰρ αὐτοῦ ἀπουδάζειν ἀφ' μόνους, φησίν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνάγκην καλῶν βοηθεῖν, καὶ πόνους ἄξει καὶ πρέσαι καὶ ζωοφάγεται τῶν ἀγώνων ἡμῖν, καὶ πόνους ποιήσει ῥᾴδια. Διὰ τοῦτο καὶ αἰτεῖν ἐκέλευσε, καὶ τῶν δόσιν ἐπηγγείλατο. πλοῦν οὐκ ἁπλῶς αἰτεῖν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ σωφροσύνης πολλῆς καὶ εὐτονίας. τοῦτο γάρ ἐστι ζητεῖτε. καὶ γὰρ ὁ ζητῶν, πόνους ἐκβαλὼν τῆς ψυχῆς, μόνον ὃ ζητούμενον, καὶ οὐδένα τῶν πόντων οἶδεν. καὶ ἵνα σοι τοῦτο λέγω, ὅσοι ἢ χρείαν ἢ οἰκείαν ἀπολέσαντες ὀπτίζουσιν. ἀπὸ μὲν οὖν τοῦ ζητεῖν, τοῦτο· ἀπὸ δὲ τοῦ κρούειν, τὸ μετὰ σφοδρότητος πολλῆς καὶ θερμῆς διανοίας ἐμήλωσε. μὴ τοίνυν καταπέσῃς, ἀδελφέ, μηδὲ ἐλαφρὰ ὀπτιδείξῃ πρὸς τὸ ἀρετὴν ἀπουδάζειν τὰ πρὸς χρήματα ὀπτάζουσιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πολλάκις ζητήσας οὐχ εὑρες· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι τὰ πόντια θυρήσεις, πόντα κινεῖς ἐρεύνης ἔσπον· οὗτος δὲ ἐπαγγελίαν ἔχων ὅτι λήψῃ πάντως, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ἀπουδῆς ἐκείνης ὀπτιδείκνυσαι μέρος. εἰ δὲ μὴ εὐθέως λαμβάνεις, μηδὲ οὕτως ἀπογνῷς. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, κρούετε, ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ εὐθέως μὴ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, προσμένειν δεῖ. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς μου τῇ ἀποφάσει, καὶ τῆς ὑποδείγματι πίστευσον.

7 Τίς γάρ ἐστιν ἐξ ὑμῶν, φησὶ, πατὴρ, ὃν ἐὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ αἰτήσῃ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; Ἐπ' ἀνθρώπων μὲν γὰρ ἀνωφελῆ ταῦτα ποιῇς, καὶ ὀχληρὸς καὶ βαρὺς εἶναι δοκῇς· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ ὅταν μὴ τοῦτο ποιῇς, ὥστε προθυμίας μείζονος. αἰ δὲ ὀπτιμείνῃς αἰτῆσαι, καὶ μὴ εὐθέως λάβῃς, λήψῃ πάντως. Διὰ γὰρ τοῦτο κέκλεισται ἡ θύρα, ἵνα σε εἰς τὸ κρούειν ἐναγάγῃ· Διὰ τοῦτο οὐκ εὐθέως ὀπτανεύει, ἵνα αἰτήσῃς. μᾶλλον τοίνυν ταῦτα ποίωμεν, καὶ λήψῃ πάντως. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· Τί οὖν ἀνῶ αἰτήσω, καὶ μὴ λάβω; ἐπιτείνασέ σοι τὸ προβολὴν, λογισμοὺς πάλιν λύσεις, καὶ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν μεταβὰς εἰς τὸ νοητὸν τῶν θαυμάτων ἐναγωγὴν, * δείκνυσί δι' τούτων, ὅτι οὐκ αἰτῆσαι χρὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰτῆσαι. τίς γάρ ἐστιν ἐξ ὑμῶν πατὴρ, ὃν ἐὰν υἱὸς αὐτοῦ αἰτήσει ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ὥστε ἀν μὴ λάβῃς, ὀπτὴν λίθον αἰτεῖς, ἀ λαμβάνειν. Εἰ γὰρ καὶ υἱὸς εἶ, οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς τὸ λαβεῖν· ἀλλὰ καὶ αὖθις μὲν οὖν τοῦτο κωλύει τὸ λαβεῖν, τὸ μὴ ὄντα, ἃ μὴ συμφέρει, αἰτεῖν. καὶ σὺ τοίνυν μηδὲν αἰτήσῃς κοσμικὸν, ἀλλὰ πνευματικὰ πόντα, καὶ λήψῃ πάντως. καὶ γὰρ ὁ Σολομὼν, ἐπειδὴ ἀρ' ἤτησεν ἅπερ αἰτήσας ἐχρῆν, ὅσα πᾶσι χαλεπὸν ἔλαβε. δύο τοίνυν εἰσὶ χρὴ τὸ αἰτεῖν καὶ τὸ αἰτεῖν σφοδρῶς, καὶ τὸ ἃ χρὴ αἰτεῖν. ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς, φησὶ, καὶ πατέρες ἦτε, οἴδατε αἰτήσαι τοὺς υἱοὺς· καὶ συμφορὸν ἃ πρὸς ὑμᾶς αἰτήσωσι, κωλύετε τὴν δόσιν· ὥσπερ ἂν ἐὰν συμφέρῃ, ὀπτανεύετε καὶ πρέχετε. [τοίνυν] καὶ σὺ ταῦτα ἐννόει, μὴ ἀποστῇς, ἕως ἂν λάβῃς, ἕως ἂν εὕρῃς, μὴ ἀναχωρήσῃς, μὴ καταλύσῃς τὴν ἀπουδὴν, ἕως ἂν ἀνοιχθῇ ἡ θύρα. ἐὰν γὰρ μὴ ταῦτης προσέλθῃς τῆς Ἀμμοίας, καὶ εἴπῃς, ἐὰν μὴ λάβω, οὐκ ἀπέρχομαι, λήψῃ πάντως, ἐὰν ποιῶσα αἰτῇς, οἷα καὶ τῷ ἀπεμπόρῳ δοῦναι πρέπει, καὶ σοὶ τῷ αἰτοῦντι συμφέρει.

Ἵνα

διακρίνῃ τὴν ἑτέρωσις πλημμελημάτων, ἢ μάλιστα ὅταν μικρὰ ζῶντα ᾖ· οὐ δὲ ἐλέγχειν, οὐδὲ δὲ διορθοῦν δύνατε ἐστιν, ἀλλὰ δὲ τὴν οἰκείων ἀμελῆν κωλύων, ἢ * τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπάλλεσθαι. ἢ γὰρ εἰς μεγάλην ὀπτασίαν καὶ ἀρετὴν ἐποίει ὕστερον, διπλῶν ποιήσαι τὴν εἰσάγων. ὁ γὰρ μελετήσας ἀμελῆν τὴν ἑαυτῷ μεγάλων ὄντων, ὀξετάζειν τὰ ἑτέρων πικρῶς μικρὰ ὄντα ἢ βύτελῆ, διπλῆ διεφθείρετο, τῷ τε τὴν οἰκείων καταφρονεῖν, ὧ τε ἔχθρας ἢ ἀπιστίας τοῖς ἀπολωλόσι αἰσθάνεσθαι, ἢ εἰς ἐκάτερον ὠμότητα ἢ δὲ ἀσυμπαθῆς καθ' ἑκάστην ἀλείφεσθαι τὴν ἡμέραν. ζῶντ' οὖν ἀπόντα ἀνελῶν διὰ τῆς καλῆς ζώτης νομοθεσίας, ἐπήγαγε πάλιν ἕτερον παράβολμα, λέγων·

6 Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας [ὑμῶν] ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. Καίτοιγε πρεσβύτας ἐκέλευσε, φησι, [τὸ] Ἠκούσατε εἰς δὲ ὃς, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀσφαλὲς ὅτι τῶν πρεσβυτέρων. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ πᾶσιν ἁπλῶς ἐπέταξεν εἰπεῖν, ἀλλ' οἷς δεῖ εἰπεῖν, μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν. κἰωᾶς ἢ ἐλαίᾳ, οὐ δὲ ἀσέβειαν ζωγραφῶν διὰ τοῦτο ἢ μεταβολῆς τῆς ἐπὶ δὲ χρῆσιν ἐκ ἔχοντας· ἐλπίδα ἠίξατο, καὶ χοίρους οὐ δὲ ἀκηλέστερον βίᾳ ἁρπάζοντας δηλονότι, ὥσπερ ἀπολωλεκὰς ἀξίως ἔφησεν εἶναι τῆς τοιαύτης ἀκροάσεως. Τοῦτο γοῦν ἢ ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγε· Ψυχικὸς ἢ ἄνθρωπος ὁ δὲχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι. ἢ πολλαχοῦ ἢ ἑτέρωθι βίου ἁφροσύνην αἰτίαν φησὶν εἶναι τοῦ μὴ δέχεσθαι τὰ πλείστερα δόγματα· δηλοῖ κελεύει μὴ ἀναπεπταμένας ἔχειν θύρας αὐτοῖς. καὶ γὰρ θρασύτερον γίνονται πρὸς δὲ μαθεῖν. τοῖς μὲ γὰρ εὐγνώμοσι καὶ νοῦν ἔχουσι σκληρυνόμενα, σημεῖα φαίνεται· τοῖς ἢ ἀναισθήτοις, ὅταν ἀγνοῶνται μᾶλλον. ὅπως οὖν ἀπὸ τῆς φύσεως ἢ δύνανται αὐτὰ καταμαθεῖν, καλυπτέσθωσαν, φησιν, ἵνα κἂν ἀπὸ τῆς ἀγνοίας ἀφέλωσιν. οὐδὲ γὰρ ὁ χοῖρος οἶδε τί ποτέ ἐστι μαργαρίτης. σκοπῶμεν ὅπως σὺκ οἶδε, μηδὲ ὁράτω, ἵνα μὴ καταπατήσῃ ἃ ἂκ οἶδεν. οὐδὲν γὰρ χεῖρον, κἂν βλάβῃ μείζων τοῖς ὕστερον ἁμαρτήμασι ἐκ ἀκούσῃ. ἐκ γὰρ τὰ ἅγια ἐμπτύονται παῤ ἐκείνων ἐκ εἰδότων τίνα ἐστὶ ζῶντα, ἢ σκληροὶ μᾶλλον ἐπαίρονται ἐκ ὀπλίζονται καθ' ἡμῶν. τοῦτο γάρ ἐστι, Μὴ καταπατήσωσι, ἢ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Καὶ μὴν ὕστερος ἰσχυρὰ ἔδει εἶναι, φησιν, ὡς καὶ μετὰ δὲ μαθεῖν ἀνάλωτα μένειν, καὶ μὴ παρέχειν ἑτέροις λαβὰς καθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἐκ σκληρὰ παρέχει, ἀλλὰ δὲ χοίρους εἶναι τούτους· ὥσπερ οὖν κἢ ὁ μαργαρίτης καταπατώμενος, ὐκ ὅπως ἐυκαταφρονητός ἐστι, καταπατεῖται, ἀλλ' ὅπως εἰς χοίρους ἐκπέσῃ. ἐκ καλῶς εἶπε, στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. ἐστι γὰρ ὅτε ἐκείνων ὀπλίζονται, ἀλλ' αὐτοὶ αὑτοῖς γίνονται, πλείονος ἀπονοίας πληρούμενοι. Διὰ τοῦτο ἢ μικρὸν κέρδος, τὸ ἐν ἀγνοίᾳ μένειν αὐτούς. ἐυδὲ γὰρ ὕστερα καταφρονοῦσι. διὰ ἢ μαθόντα, διπλῆν ἡ ζημία. αὐτοί τε γὰρ ἐκπεσόντες σωθῆναι χαρπώσονται, ἀλλὰ ἐκ βλαβήσονται μείζονος, ἢ σοὶ μικρὰ πρέξουσι παραγγέλματα. ἀκουέτωσαν ἁπλῶς πᾶσιν διὰ παντὸς συμπλεκόμενοι καὶ τὰ σεμνὰ θύρας καταφρόντα πιστεύοντες· καὶ γὰρ μυστήρια διὰ τοῦτο τὰς θύρας κλείσαντες ὅπου πλοῦμεν, ἢ σὺν ἀμυήτοις ἐσμὲν ἐργασόμενοι, ὐκ ὅπως ἀθένειαν κατηγορῶμεν τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ὅπως ἀτελέστερον πολλοὶ τοῖς αὐτὰ ἐπὶ διαφέρονται. διὰ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐν παραβολαῖς πολλὰ τοῖς Ἰουδαίοις διελέγετο, ὅπως βλέποντες σὺκ ἔβλεπον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν ἐν ἑδέναι, πῶς δεῖ ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

7 Αἰτεῖτε, ἢ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, ἢ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Ἐπειδὴ

* τὸ εἰσάγειν.

χ. διαπτᾶσθαι

χ. κατατιλῶσιν

χ. αὐοίας
χ. ἔπαγθέσθαι
χ.

χ. κλείσαντες
χ. ἔγκλημα
χ. αὐτῆς

ἀπηγρυιθίων, ὅσῳ ἔφθιν εἶπον, ἀλλὰ πολὺ τῶν ὁδὸν διοικιώτων εἰς πλημμελημάτων εἴρηκε). διὸ καὶ ἔλεγε·

3 Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου;

Καὶ γὰρ καὶ πολλοὶ νῦν τοῦτο ποιοῦσι. κἂν ἴδωσι μοναχὸν πενιχρὸν ἱμάτιον ἔχοντα, Ⓦ νόμον αὐτῷ προβάλλοντες Ⓦ διακονικόν, αὐτοὶ μυρία ἁρπάζοντες καὶ καθ' ἑκάστην πλεονεκτοῦντες τὴν ἡμέραν καὶ ἴδωσι δαψιλεστέρας ἐσθῆτος ἀπολαύοντα, πικρὸν γήινον) κατηγοροῦσι, καθ' ἡμέραν αὐτοὶ μεθύοντες καὶ κραιπαλῶντες, οὐκ εἰδότες ὅτι μὴ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων μείζονι ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν ζωπύρησι τὸ πῦρ, καὶ πάσης ἑαυτὸν ἀποστεροῦσι τῆς ἀπολογίας. ὅτι μὲν γὰρ δεῖ μὴ ἀκριβείας ἐξετάζειν τὰ σά, σὺ προσέτος νόμον ἔθηκας, ὅπου τοῖς τὸ πλησίον δικάσας. μὴ τοίνυν βαρὺ εἶναι νόμιζε, εἰ καὶ αὐτὸς μέλλεις τοιαῦτα ὑπεύθυνος ἔχειν.

5 Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου.

Ἐνταῦθα τὴν ὀργὴν ἐνδείξασθαι βούλεται) τὴν πολλήν, ἵν' ἔχει πρὸς σοῦ τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας. καὶ γὰρ ὅπουπερ αἱ βουλήσεις δεῖξαι τὸ ἁμάρτημα μέγα ὄν, καὶ πολλὴν τὴν ἐπ' αὐτῷ κόλασιν καὶ ὀργὴν, ἀπὸ ὑπερέως ἄρχεται. ὥσπερ οὖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον Ⓦ τὰ ἑκατὸν Ματθ. ιη. λβ. δηνάρια ἀπαιτοῦντα ἀγανακτῶν ἔλεγε, Πονηρὲ δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἐποκριτά. καὶ γὰρ κηδεμονίας ἡ τοιαύτη ψῆφος, ἀλλὰ μισανθρωπίας ὄντι. καὶ γὰρ προσωπεῖον μὲν φιλανθρωπίας προβάλλεται), ἔργον δὲ ἑκάστης πονηρίας πληροῖ, ἐπειδὴ πρείττα καὶ ἐγκλήματα προσγρίβομβος τοῖς πλησίον, καὶ διδασκάλου πάσχει ἁρπάζων, οὐδὲ μαθητὴς ἄξιος ὢν εἶναι). διὸ καὶ ὑποκριτὴν αὐτὸν καλεῖ. ὁ γὰρ ἐν τοῖς ἑτέρων οὕτως ὢν πικρός, ὡς καὶ τὰ μικρὰ ἰδεῖν· πῶς ἐν τοῖς σοῖς οὕτω γέγονας ῥᾴθυμος, ὡς καὶ τὰ μεγάλα προδραμεῖν; ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου. ὁρᾷς, ὅτι οὐ κωλύει τὸ κρίνειν, ἀλλὰ κελεύει ἐκβαλεῖν πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὅτι τὰ τῶν ἄλλων διορθοῦν; καὶ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ μᾶλλον οἶδεν, ἢ τὰ ἑτέρων· ἐκεῖ τὰ μείζονα μᾶλλον ὁρᾷ, ἢ τὰ ἐλάττω· καὶ ἑαυτὸν μᾶλλον φιλεῖ, ἢ Ⓦ πλησίον. ὥστε εἰ κηδόμενος ποιεῖς, σαυτῷ κήδου πρώτιστον, εἶτα καὶ σαφέστερον καὶ μείζονα τὸ ἁμάρτημα. εἰ δὲ σαυτῷ καταφρονεῖς, οὐδήλον ὅτι καὶ Ⓦ ἀδελφόν σου οὐ κηδόμενος κρίνεις, ἀλλὰ μισῶν καὶ ἐκπομπεύσαι βουλόμενος. εἰ γὰρ καὶ δεῖ τοῦτον κρίνεσθαι, πρῶτα τοῦ μηδὲν τοιοῦτον ἁμαρτάνοντος, οὐ πρὸς σοῦ. ὅπου γὰρ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ φιλοσοφίας ἐνέθηκε δόγματα· ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι τὰ τοιαῦτα φιλοσοφεῖν λόγοις ἔυκολον, δεῖξαι βουλόμενος τὴν παρρησίαν, καὶ οὐ μηδενὶ τῶν εἰρημένων ἐστὶ εὐθυνον εἶναι), ἀλλὰ πάντα κατορθοῦντας, οὕτω λέγει τὸ παρακολουθεῖν. Ματθ. κζ. ιδ. καὶ γὰρ οὐ τοῦτος ἔλεγε κρίνειν μὴ κρῶντα, Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, λέγων. ἀλλ' οὐκ ἐῶ ὑπεύθυνος τοῖς εἰρημένοις. ὅτι γὰρ κάρφος ἐξέβαλεν, ὅτι δοκὸν εἶχεν ἐπὶ τῶν ὀμμάτων. ἀλλὰ πάντων τούτων ὢν καθαρός, ὅπου τὰ πάντων διορθοῦ πλημμελήματα. τοῦτο γὰρ δεῖ, φησι, κρίνειν ἑτέρους, ὅταν μὴ τις τῶν αὐτῶν ὑπεύθυνος ᾖ. καὶ θαυμάζεις, εἰ Ⓦ νόμον τοῦτον αὐτὸς ἔθηκεν, ὅπου γε καὶ ὁ ληστὴς αὐτὸν ἐλύπωσεν ὄντι Λυκ. κγ. με. τοῦ σταυροῦ, τῷ ἑτέρῳ ληστῇ λέγων· Οὐδὲ φοβῇ σὺ Ⓦ Θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Χριστῷ νοήματα λέγων. σὺ μὲν τὴν σαυτοῦ δοκὸν οὐ μόνον οὐκ ἐκβάλλεις, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾷς· τὸν δὲ ἑτέρου κάρφος οὐ μόνον ὁρᾷς, ἀλλὰ καὶ κρίνεις καὶ ἐκβάλλειν ἐπιχειρεῖς; ὥσπερ εἴ τις ὑδέρῳ ζωγρούμενος χαλεπῷ, ἢ καὶ ἑτέρᾳ τοιαύτῃ νοσήματι ἀνιάτῳ, τοῦτο μὲν ἀμελοίη, ἐγκαλοίη δὲ ἑτέρῳ φυσήματος ἀμυδρῶς μικροῦ. εἰ δὲ κακοὶ, τὸ μὴ ὁρᾶν τὰ ἑαυτοῦ ἁμαρτήματα, διπλοῦν καὶ τριπλοῦν κακὸν, τὸ καὶ ἑτέροις δικάζειν, αὐτὸν ἀναλγήτως ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν πρειφέρειν τὰς δοκούς. καὶ γὰρ δοκοῦ βαρύτερον ἁμάρτημα. ὁ τοίνυν ἐκέλευσε πρῶτον τὴν εἰρημένων τοῦτο ἔστι, Ⓦ ἐπανόρθωσον ὅπως μικροῖς κακοῖς μὴ πικρὸν εἰς δικάζειν

..ἢ ἀῤῥῆις ἢ ζᾷ κλῆς ἔδωκεν; Εἰ γὰρ μὴ μέλλουσι κρίνειν, ἀπὸ τῶν ἔσεσθαι ἄκυροι, ἢ μᾶτιν τὴν ἐξουσίαν τῦ δεσμεῖν ἢ τῦ λύειν εἰλήφασι. Ὁ ἄλλως ἢ, Εἰ τῦτο κρατήσειεν, ἅπαντα οἰχήσεται, καὶ ζᾷ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὁ ζᾷ ἐν ταῖς πόλεσι, ἢ ζᾷ ἐν ταῖς οἰκίαις. ἢ γὰρ ὁ δεσπότης ⓦ οἰκέτην, ἢ ἡ δέσποινα τὴν θεραπαινίδα, καὶ ὁ πατὴρ ⓦ υἱόν, ἢ ὁ φίλος ⓦ φίλον ἐὰν μὴ κρίνωσιν, ὑπεύθυνοι ζᾷ τῆς κακίας. ἢ τί λέγω ὁ φίλος ⓦ φίλοι; οὐδ' ἐχθροὺς ἐὰν μὴ κρίνωμεν, οὐδέποτε καταλύσαι δυνησόμεθα τὴν ἔχθραν, ἀλλ' αἰῶνα ἢ κάτω πάντα μένει). Τί ποτ' οὖν ὅτι τὸ Εἰρηνεῦον; προσέχωμεν μᾶλλον ἀκριβείας, ἵνα μὴ ζᾷ φαρμακα τῆς σωτηρίας ἢ οὐ τῆς Εἰρήνης νόμους νομίζῃ τις δυάζοντας εἶναι ἢ συγχύσεως νόμους. μάλιστα μὲν γὰρ ὁ ἀπὸ τῆς ἐξῆς ἐπεδείξατο τοῖς τοιῶν ἔχεσι τὸν νόμον τοῦτον τὴν ἀρετὴν, εἰπών· Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῦ ἀδελφοῦ σου· τὴν ἢ δοκὸν τὴν ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; Εἰ ἢ πολλοῖς τῶν ῥᾳδιουργοτέρων τὸ Εἰρηνεῦον ἀσαφέστερον ἔτι εἶναι δοκεῖ, ἄνωθεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀναλῦσαι πειράσομαι. ἐν ζᾷ τοῦτο γὰρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, οὐχ ἁπλῶς ἁπάντα τὰ ἁμαρτήματα κελεύει μὴ κρίνειν, οὐδὲ ἁπλῶς * ἀπαγορεύει τὸ πιοῦσιν πιεῖν· ἀλλὰ τοῖς μείζοσι γέμουσι κακοῖς, ἢ ἄλλοις ἐν ζᾷ τῶν τυχόντων ἐπεμβαίνουσι. δοκεῖ δέ μοι ἢ Ἰουδαίους ἐν ζᾷ τοῦτο αἰτιᾶσθαι, ὅτι πικροὶ τῶν πλησίον ὄντες κατήγορεσι μικρῶν ἔνεκεν ἢ ὑδαμινῶν, αὐτοὶ τὰ μεγάλα διεπαντὸς ἡμαρτάνον· ὃ ἢ πρὸς ᾧ τέλει ὀνειδίζων αὐτοῖς ἔλεγεν· Ὅτι δεσμεύετε φορτία βαρέα ἢ δυσβάστακτα, ὑμεῖς ἢ τῷ δακτύλῳ ὑμῶν θέλετε κινῆσαι αὐτά· ἢ, ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ καταλείπατε τὰ βαρύτερα τῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ ⓦ ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. δοκεῖ μὲν οὖν καὶ πρὸς τούτους ἀποτείνεσθαι, πρὸς δυάζοντας ἀῤῥῆτα ἐν οἷς ἔμελλον τῶν μαθητῶν κατηγορεῖν. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἁμάρτοι ἐκεῖνοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὅμως ἐκείνοις πλημμελήματα ἐνομίζετο εἶναι, οἷς, τὸ σάββατον μὴ τηρῆν, τὸ χεροὶν δυίπτοις ἐσθίειν, τὸ μὴ πλυνῶν κατακεῖσθαι. ὁ ἢ ἀλλαχοῦ φησιν· ⓐ ⓦ κάνωπα διϋλίζοντες, ἢ τὴν κάμηλον καταπίνοντες. πλὴν καὶ χοῖνοι ⓦ πρὸς τούτων ἴσθι νόμον. καὶ Κορινθίοις ἢ ὁ Παῦλος οὐχ ἁπλῶς ἐκέλευσε μὴ κρίνειν, ἀλλὰ τοῦτο ἐν ζᾷ ἑαυτοῦτο μὴ κρίνειν, καὶ δι' ἐν ζᾷ τούτου ὡμολογημένου, [ἀλλὰ πρὸς τὸ κρυπτὸν ἢ ἀδήλων,] οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ἀμαρτάνοντας μὴ διορθοῦν. ἢ τοῦτο ἀδιαφόρως ἅπασι τότε ἐπετίμα, ἀλλὰ μαθηταῖς πρὸς διδασκάλων τοῦτο ποιοῦσιν ἐπεπλήττε, καὶ τοῖς μείζοσι κακοῖς ἐν ζᾷ τοῦτο ἀνθρωπίνοις ὑπ' ἢ τοῦτο ἀνθρωπίνοις ἁμαρτάνουσιν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἐν ζᾷ τοῦτο ἠνίξατο· καὶ οὐχ ἁπλῶς ἠνίξατο, ἀλλὰ καὶ πολλῶ ἐπέσπασε ⓦ φόβον καὶ τὴν κόλασιν ἀπροσδοκήτως.

2 Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, φησὶ, κριθήσεσθε.

Οὐ γὰρ ἐκβιάζεις, * φησὶν, ἀλλὰ σαυτὸν, ἢ φοβερόν σοι ποιεῖς τὸ δικαστήριον, ἢ ἀκριβοῖς ζᾷ βυθμούς. ὥσπερ οὖν ἐν τῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἀφέσει πρὸς ἡμᾶς αἱ ἀρχαὶ, ὅταν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ κρίσει πρὸς ἡμᾶς ζᾷ μέτρα τῆς καταδίκης λήψεται. οὐδὲ γὰρ ὀνειδίζειν δεῖ οὐδὲ ἐπεμβαίνειν, ἀλλὰ νουθετεῖν· ἢ κακηγορεῖν, ἀλλὰ συμβουλεύειν· οὐδὲ μὴ ἀποιοίας ἐπιλέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ φιλοστοργίας διορθοῦν. ἢ γὰρ ἐκεῖνον, ἀλλὰ σαυτὸν" ὠφελήσεις ἑκάστη ἡμωρεία, μὴ φειδόμενος αὐτῦ, ἵνα ἀκριβῶς δείσῃ ψηφίζεσθαι πρὸς τὴν πεπλημμεληθέντων "αὐτῷ. ὁρᾷς πῶς αὗται αἱ δύο ἐντολαὶ ἢ κηδεμαὶ ἢ μεγάλων αἰτίαι ἀγαθῶν τοῖς πειθομένοις, ὥσπερ οὖν ἢ κακῶν τοῖς μὴ προσέχουσιν; ὁ τε γὰρ ἀφιεὶς τῷ πλησίον, ἑαυτὸν πρὸς ἐκείνου τὴν ἐγκλημᾶτ ἀπήλλαξεν, οὐδὲν χαμαὶ ὁ τε μὴ φειδὸς ἢ συγγνώμης ζᾷ πεπλημμεληθέντα ἑτέρους ὀξετάσας, πολλῶ ἑαυτῷ τῆς συγγνώμης ⓦ ἔρανον ἀπὸ τῆς ψήφου προσαπέτεμεν. Ἀλλ' οὖν, ἀλλ' πορνεύῃ, φησὶ; μὴ εἴπω ὅτι κακὸν ἡ πορνεία, μηδὲ διορθώσομαι ⓦ ἀσελγαίνοντα; διορθώσομαι μὲν, ἀλλὰ μὴ ὡς πολέμιος, μηδὲ ὡς ἐχθρὸς ἁπαντῶν δίκην, ἀλλ' ὡς ἰατρὸς φαρμακα κατασκευάζων. οὐδὲ γὰρ εἶπε, μὴ παύσῃς ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ μὴ κρίνῃς· τοῦτο, μὴ πικρὸς γένου δικαστής. ἄλλως ἢ, οὐδὲ πρὸς τὴν μεγάλων ἢ

* πῶν

* κρίνων,

χ. κατακρίνει χ. κατηγορεῖν, χ. παραδίδως

χ. αὐτῷ.

χ. ἴλεων

τῆς τ̃ παίδων ὑβριζόντων ἐκεῖνον ἀληθεύομεν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεός, ὁ μηδὲ ὑβρισθῆναι δυνάμενος, ἐκεῖνος οὗ τὸ ὑβριστὸς ἀγνοήσας. Εἰ ἡμεῖς ⓐ φύσει ἀγαπῶντες, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐκεῖνος φύσιν φιλόστοργος. Εἰ γὰρ ἡ βπιλαθησόμενον γυνή, φησι, τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, λέγει Κύριος. πορευθέντες οὖν αὐτῷ, ἐροῦμεν· Ναί Κύριε· ἡ γὰρ καὶ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. πορευθέντες θύσωμεν, ἀνάρπαστοι· μᾶλλον δὲ οὐδέποτε ἔστιν ἀνάρπαστος πορευθῆναι. ἁρπάζει γὰρ ὃ μὴ διὰ νεκρῶν πορευόμενον. ⓦ γὰρ ἐπιθυμοῦντα δίδοναι δίδωσι πάντως αὐτῷ ἁρπάζειν αὐτόν. ὥσπερ γὰρ ὃ ἁρπάζων οὐδέποτε ἀνάρπαστος· οὕτως οὐδὲ ὁ αὐτῷ, ἀλλὰ ὁ μὴ αὐτῷ, ἁρπάζει. ἡ γὰρ καθάπερ τῆς ἀσπόνδου δεόμεθα ταύτης· οὕτω καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν βοηθείας. καὶ γέλωμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐπιτρασόμενοι. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ πορφήτης διὰ τῆς εἰκόνος τῆς θυρωρίας ὃ ἀεὶ προσκλυσμένον, ἔλεγεν· Ὡς ὄρθρου ἕτοιμον θυρήσομεν αὐτόν. ὁσάκις γὰρ αὖ πορευθέντες, δυναμένοις τὰ πρὸς ἡμᾶς ὀφείλομεν. Εἰ δὲ οὐδὲν ἀπὸ τῆς πηλαζούσης αὐτὸν χρείας ἐχόμεθα, ἡμέτερον ὃ ἔγκλημα ἅπαν. οὕτω καὶ Ἰουδαίοις ἐγκαλῶν ἔλεγε· ὃ δὲ ἐλεύσομαι, ὡς νεφέλη πορφύρη, καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ πορευομένη. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ μὲν τὰ πρὸς ἐμαυτὸν ἅπαντα πρόθεσμον· ὑμᾶς δέ, ὥσπερ ἥλιος θερμὸς ὀπιὼν καὶ τῷ νεφέλῃ καὶ τῇ δρόσῳ ἐξακρούει. ἐπικρύπτει, οὕτω διὰ τῆς πολλῆς πονηρίας τὸν ἄφαντον ἀνειλήφατε φιλοτιμίαν· ὃ καὶ αὐτὸ πάλιν πορνοίας ἐστίν. ὅταν γὰρ ἐξαλείψῃς ἴδῃ τὸ παθεῖν οὗ, ἐπὶ τὰς εὐεργεσίας, ἵνα μὴ ῥαθύμους ἡμᾶς ἐργάσηται. δεῖ δὲ μεταβαίνωμεν μικρόν, καὶ ποσάκις ὅσον γυναῖκα ὅτι ἡμάρτομεν, διὰ τὰς πηγὰς ἀναλύει, διὰ τὸ πέλαγος κεῖται· καὶ ὅσῳ δεῖ πλείονα λάβῃς, τοσούτῳ μᾶλλον χαίρει· καὶ ταύτῃ πορεύεται τὸ πλείονα δοῦναι δικαίως πάλιν. καὶ γὰρ πλοῦτον οἰκεῖον τὴν ἡμετέραν ἡγεῖται σωτηρίαν, καὶ τὸ δοῦναι δαψιλῶς τοῖς αἰτοῦσιν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγε· Πλουτῶν εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. ὅταν γὰρ μὴ αἰτήσωμεν, τότε ὀργίζεται· ὅταν μὴ αἰτήσωμεν, τότε ἀποστρέφεται. διὰ τοῦτο ἐπαίρει, ἵνα ἡμᾶς πλουσίους ἐργάσηται· διὰ τοῦτο πάντα ποιεῖ σκληρά, ἵνα ἡμᾶς ἐκκαλέσηται πρὸς τὸ αἰτῆσαι. μὴ τοίνυν ἀποκάμωμεν· ἀλλ' ἔχοντες τοσαύτας ἀφορμὰς καὶ χρηστὰς ἐλπίδας, καὶ καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἁμαρτάνωμεν, προσιώμεν παρακαλοῦντες, δεόμενοι, τὴν ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων αἰτοῦντες. ὅτε γὰρ τὸ ἁμαρτάνειν οὐκ ἐφ' ἡμῖν λοιπὸν ἐσόμεθα, καὶ ⓦ διὰ βολὴν ἀποσοβήσομεν, τῷ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν ἐκκαλεσόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτυχόμεθα, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣ ζ. Ομιλ. κγ. 1 ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ, ΙΝΑ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ.

Τί οὖν; οὐ χρὴ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐγκαλεῖν; καὶ γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτό φησι· μᾶλλον δὲ καὶ ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου, λέγων· σὺ τί κρίνεις ⓦ ἀδελφόν σου; καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; καὶ σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ⓦ ἀλλότριον οἰκέτην; καὶ πάλιν· ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος. πῶς οὖν ἑτέρωθί φησι· ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον; καὶ πάλιν, τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε; καὶ ὁ Χριστὸς τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· καὶ παρακάλει, καὶ ἕτερον σεαυτὸν παρόντες· δεῖ δὲ μηδὲ οὕτως ἁπλῶς, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ κατάπτυστον. καὶ τοιούτους ἐπίσκοπον τοῦ ὑπομένοντας, καὶ οὐ μόνον τοῦ ὑπομένοντας, ἀλλὰ καὶ καλέοντας. ⓦ γὰρ τοιοῦτος τῶν ἀκουσάντων ἐκέλευσεν ὡς ἐθνικὸν εἶ τελώνου. πῶς

χ. ὑβρίζοντος
χ. ἐπιλάθηται
χ. ἔγγονα
χ. τῶν
χ. διὰ παντὸς δίδοται ἁρπάζειν
χ. ἐτέρωθι
χ. καὶ ἀγγέλου.

φησί); οὐδὲ γὰρ αἰάγκην καὶ βίαν, ἀλλ' ἑκόντα βούλεται σώζεσθαι. Εἰ γὰρ αὐτὸς οἰκέτην ἔχων μισοῦντά σε ἢ ἀποφρεφόμενον ἢ ζωεχῶς ἀποπηδῶντα καὶ φθόγγον, οὐκ ἂν ἔλοιο κατέχειν, ἢ ταῦτα δέομαι αὐτοῦ τῆς ἀλαζονίας· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεός, ὁ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ οἰκείαν χρείαν, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς σωτηρίαν πάντα ποιῶν, οὐκ ἂν ἔλοιτό σε τοῦς βίᾳ καπτίχειν· ὥσπερ οὖν ἐκεῖ προαίρεσιν ἐπιδείξῃ μόνον, οὐκ ἂν ἔλοιτό σε ποτε τοῦτο ἔσεσθαι, ἀλλ' ἂν ὁπωσοῦν ὁ δεσπότης ποιῇ. ὥστε ἡμεῖς αἴτιοι τῆς ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας ἐσμέν. Οὐδὲ γὰρ προσπτύομαι αὐτῷ, οὐδὲ ἐπτυγχάνομεν, οὐδὲ παραλαμβάνομεν, ὡς χρή· ἀλλὰ καὶ προσελθόντας, τὴν ποιουμένην ἀχ ὡς ὀφείλοντες λαβεῖν, οὐδὲ μὴ τῆς προσηκούσης πίστεως, οὐδὲ ὡς ἀπαιτοῦντες, ἀλλὰ χαριζόμενοι δὲ ἀναπεπλωκότες πάντα ποιοῦμεν. καίτοιγε βούλεται ἀπαιτεῖσθαι παρ' ἡμῶν ὁ Θεός, ἢ χάριν ἔχει σοι τοῦτο πολλήν. μόνος γὰρ ἔξεστιν ὁ χρεώστης, ὅταν ἀπαιτῆται, χάριν ἔχει, ἢ ἃ μὴ ἐδημοσίευσαμεν δίδωσι. καὶ μὴ σφοδρῶς ἰδὴ ἐπικείμενον τὰ ἀπαιτοῦντα, δὲ ἃ μὴ ἔλαβε παρ' ἡμῶν καταβάλλει αὐτὸ γνησίως, ἢ αὐτὸς διαναβάλλεται, ἃ ἀφ' ὧν μὴ βούλεσθαι δοῦναι, ἵνα μὴ ὅπως παρ' ἡμῶν πόθεν ἔχει ἀπαιτεῖσθαι. ἀφ' οὗ τοῦτο σοι ἢ τὸ ὑποδειγμα εἶπεν ἐκείνου τοῦ φίλου τοῦ νυκτὸς παραγινομένου καὶ ἀρτον αἰτοῦντος, καὶ τοῦ δικαστοῦ τοῦ τὸν Θεὸν μὴ φοβουμένου, μηδὲ ἀνθρώπους ἐντρεπομένου. ἢ οὐκ ἔστι μέρει τῷ παραδείγματι, ἀλλὰ ἢ ἐπ' αὐτῶν αὐτὸ τὸ ἔργον ἔδειξεν, ἵνα τὴν Φοίνισσαν ἐκείνην γυναῖκα τῆς μεγάλης δωρεᾶς ἐμπλήσας ἐξέπεμψε. ἀφ' ὧν γὰρ ταύτης, ὅτι καὶ τὰ μὴ προσήκοντα τοῖς ἀπαιτοῦσι σφοδρῶς δίδωσιν, ἔδειξεν. Οὐ γὰρ καλόν Μαρ. ζ. κζ. ἐστί, φησί, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, ἢ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις· ἀλλ' ὅμως ἔδωκεν, ὅπως σφοδρὰ αὐτὴν ἀπήτησε. ἀφ' ἧς τῶν Ἰουδαίων ἐδήλωσεν, ὅτι τοῖς ῥᾳθυμοῦσιν οὐδὲ τὰ αὐτὰ δίδωσιν. Οὐκοῦν ἔλαβον οὐχ ἵνα οὐδὲν, ἀλλὰ δὲ τὰ αὐτῶν ἀπώλεσε. ἢ γοῦν μὲ, ὅπως ῥᾳθύμως ἠτήσε, οὐδὲ τὰ ἴδια ἔλαβον· ἐκεῖνα γάρ, ὅπως σφοδρὰς ἐπετέθη, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴσχυσεν ἐκδικῆσαι, καὶ τὰ τῶν τέκνων ἔλαβε τὸ κυνάριον. Τοιοῦτον ἡ προσεδρία ἀγαθόν. κἂν γὰρ κύων ἦς, προσεδρεύων προστιμηθήσῃ τῶν τέκνου ῥᾳθυμοῦντος. ὅσα γὰρ οὐκ ἀνύει ἡ φιλία, τοσαῦτα ἰσχύσει ἡ προσεδρία. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ἐχθρός μού ἐστιν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἐισακούσεταί μου· θύρας σοι ἀποκρίνει ζωεχῶς ἐνοχλοῦντι, εἰ καὶ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ φίλον, ἀλλὰ δι' ἑαυτὸ προσεδρεύῃ· καὶ ὅτε ἡ ἔρημος, ὅτε ἡ ἀκηδία, οὗτε ἄλλο οὐδὲν ἰσχύει κώλυμα. μὴ εἴπῃς, οὐκ εἰμὶ ἄξιος καὶ οὐκ εὔχομαι· καὶ γὰρ ἡ Συροφοίνισσα τοιαύτη ἦν. μὴ εἴπῃς ὅτι πολλὰ ἥμαρτον, καὶ δύναμαι παραλέσαι τὸν ὠργισμένον. ἀ γὰρ τὰ ἄξιά σου ὁ Θεὸς σκοπεῖ, ἀλλὰ τὴν γνώμην. Εἰ γὰρ τὰ ἄρχοντα τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενον καὶ ἀνθρώπους μὴ αἰσχυνόμενον ἔκαμψεν ἡ χήρα· πολλῷ μᾶλλον τὰ ἀγαθὸν ἐπιτιθάσσεται ἡ ζωεχὴς ἐντυξις. ὥστε κἂν μὴ φίλος ἦς, κἂν μὴ τὰ ὀφλήματα ἀπαιτῇς, κἂν τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς ἦς καὶ κατεμαλωκώς, καὶ πολὺν χρόνον δὲ ὄψεως ἠμόλυνος, κἂν ἄτιμος, κἂν πάντων ἔσχατος, κἂν ὀργιζομένῳ, κἂν ἀγανακτοῦντι προσέλθῃς· θέλησον μόνον θαρρῆσαι ἐπεμελῆσαι, ἢ πάντα ἀπολήψῃ, ἢ τὴν ὀργὴν ἢ τὴν κατάκλισιν σέσεισαι θέλεις. ἀλλ' ἰδοὺ εὔχομαί, φησί, ἢ οὐδὲν πλέον. οὐ γὰρ εὐχῇ κατ' ἐκείνους οἷς τὴν Συροφοίνισσαν λέγω, ἢ φίλον τὰ ἀεὶ παρανόμους, ἢ τὴν χάριν τὰ ζωεχῶς ἐνοχλοῦντα δικαιοῦν, ἢ τὸν μὲν τὰ πατρῷα κατεμαλώσαντα. Εἰ γὰρ ὅτως ἤνυον, παλαιὸς ἐπετύγχανες. καὶ γὰρ Εἰ δὲ ὑβρίσθη, πατὴρ ὅστι· ἢ Εἰ ὠργίσθη, φιλόπαις ὅστι· ἢ ἐν ζητῷ μόνον, ὁ δίκαιον λαβεῖν τὴν ὕβριν, ἀλλ' ἰδοὺ σοι "μεταδιδόμενον ἢ παραλαμβανόμενον τὰ ὀφλήματα. ὀφείλει δὲ ἡμεῖς ὅτω διεθρεμμάθημεν, ὡς ἐκεῖνα τὰ αὐλάγχνα τοῦς τὴν ἀγάπην ἀφανίσαντας τὴν ἡμετέραν. ἀλλ' ἀφορμὴν ὀπτίζητε μόνον τοῦτο δὲ πῦρ· καὶ μακρὰν εἰσὶ παρεσχηκὼς αἰσθήσεως, ὀλοκληρον "ἀνάπτει φλόγα ἐνεργείας. Οὐδὲ γὰρ ὅπως ὑβρίσαι, ἀγαμακίᾳ, ἀλλ' ὅπως σὺ ὁ ὑβρίζων ἐῖ, ἢ ταύτην γινόμενος πρόφασις. Εἰ γὰρ ἡμεῖς πονηροὶ ὄντες

χ. Χαναναίαν
χ. δυῶν
χ. αὐτὸν
χ. μὴ
χ. μεταμελόμενον
χ. εὐκόπως

Λυκ. ι. δ. τὰς ἡμῶν ἐν ταῦτα μὴ συμβουλεύει τοιοῦτον ὁ αὐτὸς καὶ νομοθετῶν λέγων· Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἀργύριον, μήτε πήραν εἰς ὁδόν. ὅπου γὰρ ἀφ' ὧν ἔργων αὐτὸ ἐπεδείξατο, τούτων λοιπὸν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν ῥημάτων εἰσάγει νομοθετήσαι αὐτοποιότερον, ὅτι καὶ αὐτάδικλος ὁ λόγος ἐγίνετο, τοῖς ἔργοις τοῖς ἑαυτῶν τοὺς τρόπους βεβαιωτής. ποῦ οὖν ἔδειξε δι' τῶν ἔργων; ἀκούσον αὐτοῦ λέγοντος· Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. καὶ οὐδὲ τοῦτο δέχεσθαι μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς μαθηταῖς παρέσχεται τὴν χάριν τούτων ἀπόδειξιν, καὶ αὐτοῦ ὅτι σημαίνουσι, καὶ οὐκ ἀφεὶς οὐδενὸς δεηθῆναι. σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνδρείαν, πῶς πάντας παῤῥησίᾳ χαίρει φιλοτιμούμενον. τοῦτο γὰρ κελεύω, φησί, μηδὲ ἕτερον μὲν οὐδὲν, ἵνα δι' ὑμᾶς ἀπαλλάξω πενίας φορτίων. καὶ γὰρ σήμερον μεμνήσεσθε τῆς αὔριον, καὶ πάλιν αὔριον μεμνήσεσθε. τί οὖν τὸ πενιῶν; τί καταναγκάζεις τὴν ἡμέραν πλέον τῆς συγκεκληρωμένης αὐτῇ παλαιπωρίας καταδέχεσθαι; καὶ μὴ τῶν οἰκείων πόνων καὶ τὸ τῆς ὑπούσης προσθήκης τῆς γνώμης ὑπισχνοῦσιν αὐτῇ φορτίον. ἃ γοῦν ἄδει τὸ ἕτερον μέλλον ἀπὸ τῆς προσθήκης τῆς γνώμης ὑπισχνοῦσιν, ἀλλὰ πλεονεξίαν μόνον πενιῶν ὑπιδείκνυσθαι πόνων; ἵνα γὰρ μείζονος αὐτῷ καθάψηται, μονονουχὶ τῷ κτίσαντι αὐτὸν ψυχώσας, ὡς ἀδικούμενον εἰσάγει καὶ καταβοῶντα αὐτῷ κατὰ τῆς πενιῆς ἐπηρείας. καὶ γὰρ ἔλαβες τὴν ἡμέραν, ἵνα τὰ αὐτῆς φορτίζῃς. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ τὰ τῆς ἑτέρας αὐτῇ πενιῆς; μὴ γὰρ σὺ ἀρκεῖν ἔχει φορτίον τὸ ἑαυτῆς φορτίδα; τί τοίνυν βαρυνεῖς αὐτὴν μείζονος;

ΗΘΙΚΟΝ Ὅταν δὲ ὁ νομοθέτης ταῦτα λέγῃ καὶ ὁ μέλλων ἡμῖν δικάζειν, σύνοισον πῶς ἡμῖν ζητᾷ τὸ τείνει ταῖς ἐλπίσιν, ὅταν αὐτὸς μάρτυρι ὅτι παλαίπωρος ὁ βίος οὗτος καὶ ὑπόμοχθος, ὡς καὶ τὴν τῆς μιᾶς ἡμέρας φορτίδα δέχεσθαι εἰς τὸ κακοῦν ἡμᾶς καὶ ζωοτρίβειν. ἀλλ' ὅμως τοιούτων εἰρημένων καὶ τηλικούτων, ἡμεῖς οὐ μὴ τούτων μεμνώμεθα, οὐδὲ ἓν τῶν εἰρημένων ἐν τοῖς ὠσὶ τοῖς ἡμετέροις σήμερον, ἀλλ' ἀντιρέψαμεν τὴν ζάλην, ἐκπεφευγότες μακρόθυμοι τοῖς λεγομένοις. σκόπει γὰρ· μὴ ζητῆτε τὰ πρόσφατα, φησί, καθόλου· ἡμεῖς δὲ ζητοῦμεν ταῦτα διηνεκῶς. ζητῆτε τὰ ἐπουράνια, φησίν· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ μικρὰν ὥραν σχῆναι ζητοῦμεν, ἀλλ' ὅσον οὐδέπω τῶν βιωτικῶν ὑπιδεικνύμενα τὴν μέριμναν, τοσαύτην σου τοῖς πνευματικοῖς ἐχόμενοι τὴν ὁλιγωρίαν, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείονα. ἀλλ' οὐκ ἀεὶ ταῦτα παραχωρεῖ, οὐδὲ ἀεὶ ταῦτα ἀνέχεται). ἰδοὺ δέκα ἡμέρας καταφρονοῦμεν· ἰδοὺ εἴκοσι· ἰδοὺ ἑκατόν. οὐκ ἀνάγκη πάντας ἀπέχεσθαι καὶ ἐμπίπτειν εἰς τὰ δικάζοντος χάριτας; ἀλλ' ἔχει παραμυθίαν ἡ ἀπολή. καὶ ποία παραμυθία δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσδοκᾶν κόλασιν καὶ ὠμότητα; εἰ γὰρ βούλει παραμυθίαν λαβεῖν ἵνα ἀπὸ τῆς ἀνάπαυλης ταύτης, λάβε τὴν ἀπὸ τῆς μετανοίας καρπούμενος διόρθωσιν. καὶ γὰρ εἰ δὲ μέλλει τὴν ὠμότητα παραψυχὴν ἔχειν νομίζεις, πολλῷ μᾶλλον κέρδος τὸ μὴ παρίστασθαι τῇ ὠμότητι. καταγελῶμεν τοίνυν τῆς μανίας ταύτης τοῦ τὸ ἀπαλλαγῆναι πάντελῶς τῶν ὑπεικόντων δεινῶν. οὐδὲ γὰρ φορτικὸν ἀνάπαυσις ἡ τῶν ὑπεναντίων ἐστί· ἀλλ' οὕτως οὐκολα πάντα καὶ ῥᾴδια, ὡς παραιρεῖσθαι μόνον εἰσενεγκόντας γνώσιν πάντα δυνηθῆναι αὐδήσαι, καὶ μείζων ὠφελεῖ θησαυρὸς πλημμελημάτων. ὁ γὰρ Μανασσῆς μιάσματα ἄπειρα ἐν τῷ τόλμησε. καὶ γὰρ ὁ τῶν ἀγίων χεῖρας ἐξέτεινε, καὶ τὰ βδελύγματα εἰς τὸν ναὸν εἰσήγαγε, καὶ φόνων τὴν πόλιν ἐνέπλησε, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰργάσατο συνῳδὰ μείζονα· ἀλλ' ὅμως μὴ τοσούτων καὶ τηλικούτων προθυμίας, ἅπαντα ἀπενίψατο ἐκεῖνα. πῶς, καὶ ἵνα τοῦτο; μετανοίας καὶ γνώμης. ἃ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἀμάρτημα, ὅπερ οὐκ ἔχει καὶ παραχωρεῖ τῇ τῆς μετανοίας δυνάμει, μᾶλλον δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. καὶ γὰρ δι' μεταδιωκόμεθα μόνον, αὐτὸν ἐχόμενον ἐφαπτόμενον ἡμῶν. καὶ θελήσῃς ἡμέσθαι καλῶς, οὐδεὶς ὁ κωλύων· μᾶλλον δὲ ἔστι μὴ ὁ κωλύων ὁ διάβολος, ἃ μὲν ἰσχύει, σὺ τὰ ἄεισα παραιρούμενος, καὶ ταῦτα Θεὸν ὑπισχνούμενος παρὸς συμμαχήσειν. σὺ δὲ σὺ μὴ βουληθῇς, ἀλλ' ἀποπηδήσῃς, πῶς σε παρέσῃ);

χ. μήτε
χ. αὐτὰ

χ. παρέσεσθε
χ. πλεονεξίας
χ. φορτίδι
χ. πόνου;
χ. καὶ αὐτὰς τὰς ἡμέρας κατασοῦσας αὐτῇ
χ. παρέσεσθε;

χ. τοσούτων

χ. μάθωσιν τὴν ἡμετέραν.

Δ. Βασ. κα.

τοῦτο καὶ ἐλέγετο· ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
ις. μίαν ᾗ οὐκ εἶπε, δοθήσεται, ἀλλὰ, προστεθήσεται, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐδὲν μὴ τῶν διδομένων τὰ προόντα ὄντως πρὸς τὸ μέγεθος τῶν μισθῶν. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ αὐτῆς αὐτὰ κελεύει· ἀλλ' αὐτῆς μὲν ἕτερα, θαῤῥεῖν δὲ ὡς ἂν τούτων ἐκείνοις προστεθησομένων. ζητεῖτε τοίνυν τὰ μέλλοντα, καὶ
5 λήψῃ καὶ τὰ παρόντα· μὴ ζητεῖτε τὰ ὁρώμενα, καὶ πάντως αὐτῶν ἐπιτεύξῃ. καὶ γὰρ αἰτεῖσθαι σε
χ. ὑπὲρ οὐ παρεῖ τοιούτων προσιέναι τῇ δεσπότῃ. ὁ γὰρ τὴν ἅπασαν ἀπορρίπτων ἀγαθῶν ἐκείνων ὀφείλων ποιεῖσθαι, σφόδρα σεαυτὸν καταισχύνεις, εἰς τὴν τῶν ῥεόντων προσφυγὴν ἐπιθυμίᾳ καταφαλίσκων σαυτόν. πῶς οὖν, φησιν, ἐκέλθυσε αὐτὸν ἄρτον αἰτῆσαι; ἀλλὰ οὐκ ἐπούσιον προσετέθηκε, καὶ τοῦτο πάλιν τὸ σήμερον· ὅπερ
10 οὖν καὶ ἐν ταῦθα ποιεῖ. οὐ γὰρ εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἀλλὰ μὴ μεριμνήσητε ὑπὲρ τῆς
χ. τάσεως. ἄνεσιν, ὁμοῦ καὶ τὴν ἐλθοῦσαν ἡμῖν πρόσχυσιν, ἀλλὰ τὴν ψυχρὰν ἡμῶν προσπλοῦν τοῖς ἀναλωτικοῖς. καὶ γὰρ ἐκεῖνα αἰτῆσαι διὰ τοῦτο ἐκέλθυσεν, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ δεομένου τῆς παρ' ἡμῶν ὑποφωνήσεως, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι μὴ τῆς αὐτοῦ βοηθείας καταρθούμεθα, ἃ περ αὐτὸν κατορθώσωμεν, καὶ ἵνα οἰκειωθῶμεν τῇ ζωοποιῷ ταύτῃ αἰτήσει. εἶδες πῶς ἐντεῦθεν ἐπει-
15 σιν ὅτι λήψῃ; τὰ παρόντα πάντως· ὁ γὰρ τὰ μείζω παρέχων, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐλάττω δώσει. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο, φησιν, εἶπον μὴ μεριμνᾶν μηδὲ αἰτεῖν, ἵνα ῥᾳθυμοῦντες καὶ γυμνοὶ προέρχησθε, ἀλλ' ἵνα καὶ τούτων ὦσιν ἀφορμαὶ ἡμῖν· ὃ δὴ μάλιστα πάντων ἐκεῖνον ἐφελκυσασθαι. ὥσπερ οὖν ὑπὲ τῆς ἐλεημοσύνης ἀποτρέπων αὐτὸν ὑποδείκνυσθαι τοῖς ἀνδράποις, τούτῳ μάλιστα ἐπείγει τῷ μὴ πλείονος αὐτὸν παρέχειν ἀπολαύειν τῆς φιλοπο-
20 μίας αὐτοῖς (ὁ γὰρ πατὴρ σου, φησιν, ὁ βλέπων σε ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ)
χ. αὐτὸ ὅτῳ καὶ ἐν ταῦθα ἀφέλκων αὐτὸν τὸ μὴ ζητεῖν αὐτά, τούτῳ μάλιστα πείθει τῷ μὴ ζητοῦσι μὴ πλείονος ἀπολαύειν παρέχειν τῆς οὐσίας. διὰ γὰρ ὅτι κελεύω, φησί, μὴ ζητεῖν, οὐχ ἵνα μὴ λάβῃς· ἀλλ' ἵνα λάβῃς δαψιλῶς· ἵνα λάβῃς μὴ τοῦ σοι προσοικείοις σχήματος, μὴ τὰ ἁρμόζουσά σοι λυσιτελείας· ἵνα μὴ μείνωσιν μηδὲ
χ. σχηματιζόμενος ἐλεήσωμεν ἐπὶ τὸν τούτων φεύγοντα δικαίαν σαυτὸν καὶ τούτων καὶ τὴν πνευματικὴν καταιγίδα· ἵνα μὴ ταλαιπωρίαν προσπίπτωμεν, καὶ τὸ προσκαιρίου πάλιν ἐκπέσωμεν.

χ. εἰς τὴν αὔριον ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς ἀρκεῖ.
χ. προσίδης
34 Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἀρκετὸν [γὰρ] τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.
Τουτέστιν, ἡ ταλαιπωρία [αὐτῆς,] ἡ ζωτικὴ. οὐκ ἀρκεῖ σοι ὃ, Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προ- Γεν. γ. ιθ.
σώπου σου ἐδέσθιεν ἄρτον [σου]; τί καὶ ἑτέραν προσιδεῖς τὴν ἀπὸ τῆς φερνίδος ταλαιπω-
30 ρίαν, μέλλων λοιπὸν καὶ τῶν προτέρων ἀπολύεσθαι κόπων; κακίαν ἔν ταῦθά φησιν, οὐ τὴν πονηρίαν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὸν πόνον τὸν ταύτης συμφορᾶς, ὥσπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Εἰ ἔστι κακία ἐν πόλει, ἃ Κύριος οὐκ ἐποίησεν; ἢ οὐχ ἁρπαγὰς Αμ. γ. ς.
* καὶ χ. δυναστείας, χ. ὑ * λέγων τοῦτο πλεονεξίας, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ ταύτην φεύγειν θεσμοθέτας πληγάς. καὶ πάλιν, Ἐγώ, φησι, ποιῶν εἰρήνην καὶ κτίζων κακά. Οὐδὲ γὰρ ἐν ταῦθα τὴν Ησα. με. ζ.
35 κακίαν φησίν, ἀλλὰ τοὺς λιμοὺς καὶ τοὺς λοιμοὺς, ταῦτα δοκοῦντα εἶναι κακὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς. ἔστι γὰρ τοῖς πολλοῖς ταῦτα λεγόμενα κακά. οὕτω γοῦν καὶ ὁ τὴν πάντα σατραπείαν ἐκεί- α. Βασ. ς.
νων ἱερὸς καὶ μύστης, ἡνίκα ταῖς βουσὶ προζεύξαντες τὴν κιβωτὸν χωρεῖς τὴν δαμάλεων ἀφῆκεν βαδίζειν, κακίαν ταῖς θηλαίαις ἐκάλεσεν πληγὰς ἐκείνας, καὶ τὴν ὀξεῖαν αὐτὴν ἀγωμίδα καὶ ὁδοιπορίαν ἐγκομιάζει αὐτοῖς. τοῦτο τοίνυν καὶ ἐν ταῦθα δηλοῖ, λέγων, Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ
40 ἡ κακία αὐτῆς. οὐδὲν γὰρ ὅπως ἀλγύνει ψυχήν, ὡς μέριμνα ἡ φερνίς. οὕτω καὶ * Παῦλος εἰς Πρ. ἐπ.
πρόθυμον ἀνάγων ζωοποιεῖσθαι, λέγων· Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὅταν δὲ λέγῃ, Ὅτι ἡ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς, οὐχ ὡς τῆς ἡμέρας μεριμνώσης ταῦτά φησιν, ἀλλ' ὅτι πρὸς δῆμον ἀπελέγετο ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, βουλόμενος ἐμφανίσαι τοῖς ποιοῦσι δὲ λεγόμενοι, προσωποποιήσας ἡμᾶς, καὶ τὴν τῶν πολλῶν ζωοποιῆσαι φιλούμενος πρὸς αὐ-

Εἶδες πῶς πάλιν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἐναντίον μείζονως, καὶ προεδήλωσεν ὅτι οὐδὲν φορτικόν, οὐδὲ ἐπαχθὲς ἐπιτάττει; ὥσπερ οὖν ὅτε ἔλεγεν, ἐὰν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, οὐδὲν μέγα ποιεῖτε (καὶ γὰρ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν) ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἐθνικῶν αὐτοὺς διήγειρε πρὸς τὸ μεῖζον· ὅτε δὲ νῦν ἐκείνους εἰς μέσον ἄγει, καθαπτόμενος καὶ δεικνὺς ὅτι ἀναλγησίαν ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἐφείλημα. Εἰ γὰρ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων πλέον ὀφείλει δεῖξαί τι, φησὶν, ὑμᾶς δὲ εἰκὸς ἀξίους, καὶ μὴ μόνον ἐκείνους μὴ ὑπερβαίνοντας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν ἐθνικῶν διατελείᾳ λάμποντας, καὶ τῶν αὐτῶν μακροψυχίαν ζηλοῦντας· ὑμεῖς μέχρι τῆς ἐπιπλήξεως ἔστη, ἀλλὰ καθαλάμενος ἐντεῦθεν καὶ διεγείρας αὐτοὺς καὶ ἐντείνας μᾶλλον ὑπερβολῆς ἁπάσης, καὶ ἑτέρωθεν προσκαλεῖ λέγων·

Οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

Οὐκ εἶπεν, οἶδεν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οἶδεν ὁ πατήρ, ὥστε αὐτοὺς εἰς μείζονα ἐλπίδα ἀγαπῆν. Εἰ γὰρ πατήρ ἐστι, καὶ πατὴρ τοιοῦτος, οὐ δυνήσεται παρεῖδεῖν τοὺς υἱοὺς ἐν ἑκάστοις οὕτως ἀχθηῖς ὄντας· οὐδὲ δοῦλοι πατέρες ὄντες τοῦτο ὑποπτεύουσι. καὶ ἕτερον ὅτι "τοῦτο πάλιν ἐπάγει λογισμόν. ποῖον δὴ τοῦτον; ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. μὴ γὰρ "παρεπιπλήξεσθαι ταῦτα, ἵνα καταφρονήσῃ; κἄπειτα οὐδὲν ἐν τοῖς παρεπομένοις κατεφρόνησεν, ὅπου τὸ χρήσιμον· καὶ γὰρ ἀναγκαῖά ἐστιν· ὥστε ὑπομίμνῃσκε αὐτὸν εἶναι σοι τῆς φειδοῦς, τοῦτο ἱκανὸν εἶναί φησι τῆς φειδοῦς σε ταύτης ἀπαγαγεῖν. Εἰ "γὰρ λέγεις, ὅλως μὲ δεῖ τοῦτό με χρὴ μεμνῆσθαι, ὅπερ ἀναγκαῖόν ἐστι, τοῦτό σοι ἐγὼ φημι· ὅτι σοὶ αὖθις μὲ οὐκ τοῦτο μὴ μεμνήσῃ, ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστιν. Εἰ γὰρ παρεπιπλήττω, οὐδ' ὅταν ἀποτυπώσωμαι, ἀλλὰ θαῤῥῶν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν χρησίας ἐρῶ· ὅπερ ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐκέτι ἀμφιβάλλειν δεῖ. ποῖος γὰρ ἐστι πατὴρ, ὃς ὑπομένει μηδὲν ἀναγκαῖα παρέχειν τοῖς παισίν; ὥστε καὶ διὰ τοῦτο πέμπτος προέρχεται ὁ Θεός. καὶ γὰρ δημιουργὸς τῆς φύσεως αὐτός ἐστι, καὶ τὴν χρείαν αὐτῆς μᾶλλον ἀκριβείας αὐτὸς ἔπλασεν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι πατὴρ μὲν ἐστι καὶ ἀναγκαῖά ἐστι ζητούμενα, ἄγνοεῖ δ' ὅτι ἐν χρείᾳ αὐτῶν καθεστήκαμεν. ὁ γὰρ τὴν φύσιν αὐτὴν εἰδὼς, καὶ δημιουργὸς αὐτῆς γεγονὼς, καὶ τοιαύτην αὐτὴν πλάσας, οὐδηλονότι ὅτι καὶ τὴν χρείαν αὐτῆς ἔπλασεν σοῦ μᾶλλον τὸν χρείαν" αὐτὸν καθεστῶτος. καὶ γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἔδοξεν, ὥστε ἐν τοιαύτῃ χρείᾳ εἶ" αὐτὸν. οὐ βούλεται ἐνδιαιτᾶσθαι οἷς ἠθέλησε, καταστήσας μὲν ἐν ἀνάγκῃ" τοσαύτης χρείας, ἀπέστρεψε δὲ πάλιν τῆς χρείας καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῶν. μὴ τοίνυν φορτίζωμεν. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν παρέσται πλέον, ἢ ὃ καταπίπτει ἑαυτούς. ὅταν γὰρ καὶ μεμνώμεθα ἡμῶν, ἂν μὴ μεμνώμεθα παρέχει, καὶ μᾶλλον μὴ μεμνώμεθα, πλέον ἀπὸ τῆς φειδοῦς, ἢ τὸ δίκαιον σαυτὸν παρεπιδῷ ἀπαιτῶν· οὐδὲ γὰρ ὅπου δαψιλὲς ἀπείρως μέλλων ἀεισέν τις, οὐδ' ἔχοντος ἀείδει μεμνῆσθαι· οὐδὲ ὁ ὅπου πηγὴν βαδίζων, οὐδ' ὅταν πίνειν φορτίζῃ, μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς, ἂν πηγῆς ἁπάσης καὶ μυρίων δείπνων παρεσκευασμένων δαψιλεστέραν ἔχοντες χορηγίαν τοῦ Θεοῦ τὴν παρουσίαν," μεμνώμεθα μηδὲ μακροψυχῶμεν. μὴ γὰρ τῶν εἰρημένων ἕτερον λογισμὸν πάλιν ὑπὲρ τῆς θαῤῥῆσαι τοιούτων αἰτήσει, λέγων·

33 Ζητεῖτε * τὴν βασιλείαν" τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀπῆκε τῆς φειδοῦς τὸν ψυχὸν, τότε καὶ τὸν οὐρανὸν ἐμνημόνευσε. καὶ γὰρ τὰ παλαιὰ ἀνέλυσεν. προσαγόρευσε, καὶ πρὸς μείζονα καλέσας πατρίδα. διὰ τοῦτο πάντα ποιεῖ, ὥστε τὸν προτιμᾶν ἡμᾶς ἀπαλλάττειν καὶ τῆς πρὸς τὸν γλῶν συμπαθείας. διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐμνημόνευσεν, εἰπὼν ὅτι ταῦτα ἔθνη ζητοῦσι ταῦτα, οἷς ὁ πόνος ἅπας περὶ τὰ βιωτικὰ βίου, οἷς λόγος οὐδεὶς περὶ τῶν μελλόντων, οὐδὲ ἔννοια τῶν οὐρανῶν· ὑμῖν δὲ οὐχὶ ταῦτά ἐστι τὰ προηγούμενα, ἀλλ' ἕτερα. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἐλθόντες, ἵνα φάγωμεν καὶ πίωμεν καὶ περιβαλώμεθα· ἀλλ' ἵνα ἀρέσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν. ὥσπερ οὖν ἐν τῇ κατασκευῇ πρότερα ταῦτα, οὕτω καὶ ἐν τῇ αἰτήσει πρότερα ἔστω. διὰ τοῦτο

χ. τότε

χ. φείσεται

χ. διὰ

χ. αὐτὴν

χ. τοσαύτης

χ. αὐτὴν

χ. πιεῖν

χ. πάντα χεύωμεθα

* ἐν τοῖς προτέροις

χ. τὸν Θεὸν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ

ἀλλὰ σὺδὲ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὕτως ἐκδηλωτέρα. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών, ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ) ἡ ὑχ ὑπὸ τούτου μὲν ἡττήθη τοῦ αἴρεσις, ὃ ἕτερον ἐμιμήσατο, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοῦ προεχώρησε, δι' ὃ καὶ ἔλεγλε, ὡς ἐν τούτοις (ὅσον γὰρ τῆς ἀληθείας τοσοῦτο τὸ ψεῦδος, τοσοῦτον τῶν ἰματίων ἐκείνων ἡ τοῦ ἀνθρώπου τούτου μέσον) εἰ τοίνυν ἐκεῖνος ὡμολόγησε τὴν ἥτταν, ὁ πολλῶν βασιλέων τοῦ πώποτε γνωρίμων λαμπρότερος, πόσῳ σὺ περιγλυέσθαι δυνήσῃ, μᾶλλον δ' ἐγγὺς γλυέσθαι" καὶ μικρὸν τῆς τοιαύτης διαφορᾶς; ἐντεῦθεν ἡμᾶς παιδεύει μηδ' ὅλως ἐφίεσθαι τοῦ τοιούτου καλλωπισμοῦ. ὅρα γοῦν αὐτοῦ ὁ πέλος· μὴ τὴν νίκην εἰς κλίβανον βάλῃ). εἰ δὲ ἀεὶ τὰ εὐτελῆ καὶ εὐτελοῦς λόγου ἄξια, ἡ τὴν τυχοῦσαν προσέχομεν χρείαν τοσαύτην προθυμίαν ὁ Θεὸς ἐπεδείξατο," πῶς οὐ προσήκει) ὁ πάντων" ἀναγκαιότερον ζῶον; τίνος οὖν ἕνεκεν ὕπερ καλὰ αὐτὰ ἐποίησεν; ἵνα τὴν αὐτοῦ σοφίαν ὑπερδείξῃ) καὶ τὴν προνοίαν τῆς δυνάμεως, ἵνα πάντα χρῆται αὐτοῦ τὴν δέξαν μάθωμεν. οὐ γὰρ ἀγγελοι μόνοι διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ τοῦτο ὁ Δαβὶδ δηλῶν ἔλεγεν· Αἰνεῖτε Κύριον ἐκ τῆς γῆς κήτη καὶ πάντα βυθοί· πῦρ χάλαζα χιὼν πνεῦμα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ· ὄρη καὶ πάντες βουνοί· ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι· τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη· ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ πτερωτά· βασιλεῖς γῆς καὶ πάντες λαοί· ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ γῆς· νεανίδες καὶ νεανίσκοι· πρεσβῦται μετὰ νεωτέρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου. Ψαλμ. ρμη. ζ. Ψαλμ. ρμη. θ. μὴ γὰρ ὄψει τοῦ καρποῦ, ἢ ὄψει τοῦ μεγέθους, ἢ ὄψει τῆς κάλλους δύναται ταῦτα ποιῆσαι τὴν εὐφημίαν. πολλῆς γὰρ ἡ ὕλη σοφίας καὶ προνοίας σημεῖον, ὅταν ἡ εἰς τὰ σφόδρα εὐτελῆ (τί γὰρ εὐτελέστερον τοῦ σήμερον ὄντος ἡ αὔριον οὐκ ὄντος;) τοσοῦτον ἐκχέῃ τὸ κάλλος. εἰ τοίνυν τῷ χόρτῳ τὸ μὴ ὂν χρείαν δέδωκε (τί γὰρ αὐτοῦ τὸ κάλλος πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς ἔφοδον;) πῶς σοι τὸ ὂν χρείαν οὐ" δέδωκεν; εἰ τὸ πάντων εὐτελέστερον ἐκδηλώτατον ἐκ προνοίας, καὶ ταῦτα οὐ πρὸς χρείαν, ἀλλὰ πρὸς φιλοτιμίαν τοῦτο ποιῶν· πολλῷ μᾶλλόν σε τῶν ἀπάντων ἡμιώτερον ἐν τοῖς τῆς τοῦ χρείας" τιμήσει. ὅπερ τοίνυν ἀπέδειξε πολλαχοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν προνοίαν οὖσαν, ἡ ἔδει δὲ ὑπιπλῆξαι λοιπόν, δὲ ἐν ταῦτα κεῖται) τῇ Φειδοῖ, οὐκ ἀπιστίαν, ἀλλ' ὀλιγοπιστίαν αὐτοῖς ἐγκαλῶν. εἰ γὰρ χόρτον, φησί, τὸν ἀγρὸν ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι. καίτοιγε ταῦτα πάντα αὐτὸς ἐργάζεται). πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, δὲ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· ἀλλ' ὅμως οὐδαμοῦ ἑαυτῷ μέμνηται τέως. ἦρκει γὰρ εἰς τὸ δεῖξαι τὴν αὐθεντίαν τέως, τὸ λέγειν καθ' ἑκάστην τὴν στολήν, ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. μὴ τοίνυν θαυμάσῃς, ὅταν ἡ σὺ τοῖς μὴ ταῦτα κρύπτῃ ἑαυτοῦ, ἢ ταπεινόν τι περὶ ἑαυτοῦ φθέγξῃ). ἐν γὰρ ἑαυτοῦ δαζε τέως, οὐδαμοῦ δείκνυσι αὐτοῖς γνώσεσθαι τὸν λόγον, ἡ ὅτι πάντων ἀποδείξας σὺκ αὐτόθεν ἴσα ὄντα, ἀλλ' ὁμογοῦντα καὶ συμβαίνοντα τοῦ πατρί· ὁ δὴ καὶ ποιεῖ. τοσούτους γὰρ ἀναλώσας λόγους ἕνεκεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ δίδωσι, τὴν σοφίαν αὐτοῦ θαυμάζων, τὴν προνοίαν, τὴν ἀκριβειαν, τὴν ὅτι πάντων, ἡ τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν. καὶ γὰρ ὅτε περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔλεγε, τὴν πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως αὐτὸν ἐκάλεσε· καὶ ὅτε τοῦ ὄρους ἐμνημόνευσε, θεῖον πάλιν ὠνόμασε τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτε περὶ τῆς τοῦ κόσμου οἰκονομίας διελέγετο, αὖθις πάλιν ἐκ τοῦ ἀνατέλλοντος, λέγων· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηρούς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ ἐν τῇ ὄψει ἡ ἐδίδασκε λέγειν, ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δυνάμις, καὶ ἡ δόξα. καὶ ἐνταῦθα περὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ διαλεγόμενος, καὶ δεικνὺς πῶς καὶ ἐν τοῖς μικροῖς ἀκριβὴς ἐστὶν ἐξέτασις ὅτι, φησίν, ὅτι χόρτον τὸν ἀγρὸν ἀμφιέννυσι· καὶ θαυμαστοῦ ἑαυτοῦ πατέρα καλεῖ, ἀλλ' ἐκείνων, ἵνα καὶ τῇ ὕλῃ καθάψηται, καὶ ὅταν" ἑαυτοῦ λέγῃ πατέρα, μηκέτι ἀγωνιατῶσιν. εἰ δὲ χαρὰ φιλεῖ καὶ ἀναγκαίων θαυμάσῃ μεριμνᾶν, ἵνας ἂν εἶεν ἄξιοι συγγνώμης οὐ χαρᾷ τοῦ πολυτελῶν μεριμνῶντες; μᾶλλον δὲ ἵνας ἂν εἶεν συγγνώμης ἄξιοι οὐ μηδὲ καθεύδοντες, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων λάβωσι;

31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, Τί φάγωμεν, ἢ Τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;

32 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη [τοῦ κόσμου] ἐπιζητεῖ.

Εἶδες

γὰρ ξηρείοις ἀπὸ φύσεως τοῦτο πεφύκασιν· ἡμᾶς δὲ ὁ λόγῳ μιμηθέντας, καὶ πρὸς τὴν πρώτην φύσιν καταπίπτοντας δυσχεράνω, τίνος ἀπολαυσόμεθα συγγνώμης; σὺ ποιήσαντες τοίνυν τὰ μέτρια τῆς παρεχειμώνης ἡμῖν φιλοσοφίας, καὶ εἰς τὰ μέσα φθάσωμεν, ἵνα καὶ τῆς μιγούσης ἀπαλλαγῶμεν κολάσεως, καὶ ὁδῷ πρεπούσῃ χρησάμενοι, ἐπ' αὐτὴν ἔλθωμεν τὴν κορυφὴν τῶν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. κϛ. 28 ΚΑΤΑΜΑΘΕΤΕ ΤΑ ΚΡΙΝΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΥ

πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. 29 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

Ἐπὶ τῶν περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, καὶ δείξας ὅτι οὐδὲν χαλεπὸν ταύτης τυχεῖν μεμνᾶσθαι, ὅτι τὰ κουφότερα μεταβαίνει λοιπόν. οὐδὲ γὰρ ὅπως ἀναγκαῖον ἔνδυμα, ὡς τροφή. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ κέχρηται τὰ αὐτῷ παραδείγματι τῷ τῶν ὀρνίθων, οὐδὲ λέγει τὰ πετεινὰ ἡμῖν, καὶ τὰ κύκνειον, καὶ τὰ τοιαῦτα; καὶ γὰρ πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἐκφῆναι ἦν λαβεῖν. ὅπερ βούλεται ἑκατέρωθεν δεῖξαι τὴν ἀφροντιστίαν, ἀπό τε τῆς τελειότητος τῆς τοιαύτης μεταχόντων εὐπορεπείας, ἀπό τε τῆς φιλοτιμίας τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς δοθείσης τοῖς κρίνοις. ἐκεῖ τοῦτο ὅτε αὐτὰ κατεσκεύασεν, οὐδὲ κρίνα αὐτὰ καλεῖ λοιπόν,

30 Ἀλλὰ χόρτον ἀγρού. Καὶ ἅ μὲν ὀνόματι ἐκάλεσε τούτῳ, ἄλλα πάλιν ἑτέρων τελειοτέρων ἐμνήσθη, εἰπών, Σήμερον ὄντα· Καὶ οὐκ εἶπεν, Αὔριον Οὐκ ὄντα, ἀλλὰ τοῦτο πάλιν καταδείκνυσιν, Εἰς κλίβανον βαλλόμενον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἁπλῶς ἀμφιέννυσιν· Ἀλλ' οὕτως ἀμφιέννυσιν. Ὁρᾷς πανταχοῦ πολλὰς τὰς ὑποβολὰς καὶ τὰς ὑπονοίας; ποῖος ὁ τοῦτο, ἵνα αὐτὴν καθάψηται. Ἐφ' ᾧ δὴ τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν·

Οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς; Καὶ γὰρ πολλῷ καὶ τοῦτο ἔχει τὸ ἔμφασιν. Τὸ γάρ, ὑμᾶς, οὐδέν ἕτερόν ἐστιν ἀντιπαροιμίου, ἢ τὸ πολυτίμητον καὶ περιπόθητον τοῦ ἤθους· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὑμᾶς, οἷς ψυχὴν ἔδωκεν, οἷς σῶμα διέπλασε, δι' οὓς τὰ ὁρώμενα ἅπαντα ἐποίησε, δι' οὓς προφήτας ἔπεμψε καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ τὰ μυεῖα εἰργάσατο ἀγαθά· δι' οὓς τὸν μονογενῆ παῖδα ἐξέδωκε, καὶ τὰ μυεῖα δι' αὐτοῦ χαρίσματα ἐδωρήσατο. ὅθεν ὁ ἀπόστολος ἔφασκε, τότε καὶ ὑπερπλήττει, λέγων· Ὀλιγόπιστοι. Τοιοῦτον γὰρ ὁ συμβουλεύων· οὐ μόνον παιδεύει, ἀλλὰ καὶ καθάπτεται, ἵνα διεγείρῃ πλέον πρὸς τὴν πεῖραν τῶν λεγομένων. ἀπὸ τούτων ὁ ἡμᾶς οὐχὶ μὴ μεριμνᾶν διδάσκει μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ἐπιποθεῖν πρὸς τὴν πολυτέλειαν τῶν ἱματίων. χλόης γὰρ ἡ εὐπρέπεια, καὶ πόας ὁ κάλλος, μᾶλλον δὲ καὶ ἀμαυρότερος ὁ χόρτος τῆς τοιαύτης στολῆς. Τί τοίνυν μέγα φρονεῖς, ἐν οἷς τὰ κτήνη; πρὸς τὴν βοτάνην μὲν πολλῆς τῆς περιουσίας; καὶ ὅρα πῶς ἀπὸ τῶν προσώπων κεφαλὴν δείκνυσι τὸ ἐπίταγμα, πάλιν ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων αὐξεῖ, καὶ ἀφ' ὧν δεδοίκασιν, ἀπὸ τούτων ἀπάγων. Εἶπων γὰρ· καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, ἐπήγαγεν· οὐ κοπιῶσιν. ὥστε κόπτων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι βουλόμενος ταύτης ἐκέλευσε. καὶ τοίνυν οὐ μὴ μεριμνᾶν ταύτης πάσης, ἀλλὰ οὐ μεριμνᾶν. καὶ καθάπερ εἶπών, οὐ πείθουσιν, καὶ τὸν αὐθέντην αἰτίᾳ ἐνέφηνεν, ἀλλὰ τὴν φρονηματίδα· οὕτως εἶπών, καὶ κοπιῶσιν, οὐδὲ νήθουσιν, καὶ οὐ ἔργον αἰτεῖται, ἀλλὰ τὸ μεριμνᾶν. εἰ δὲ Σολομὼν ἠτήθη τοῦ κάλλους αὐτοῦ, καὶ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δίς, ἀλλὰ διὰ ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ (οὐδὲ γὰρ ἔχει τις εἰπεῖν ὅτι καὶ μὴ τοιαῦτα περιεβάλετο, μὴ δὲ ταῦτα οὐκ ἦν, ἀλλὰ

δικαίων; ὐχ ὁρᾷς μετ' ἐκείνων Ⓦ Ιακὼβ [ἀπὸ] τῆς παιδικῆς οἰκίας γυμνὸν ἀποδυτὶ ἀναχωρεῖσθαι; σὺ δὲ ἀκούεις αὐτοῦ βοηθοῦντος καὶ λέγοντος· Ἐὰν δῷη μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν Γεν. κη. κ.
χ. ἀπωθῶ καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι; ἔσαφ ὐχὶ μεμνῶτος, ἀλλὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ τοῦ πολλοῦ "ζητουμένου καὶ ἰῶ. τοῦτο δὲ Ⓐ ἀπόστολοι κατώρθωσαν, ἅπαντα ῥίψαντες καὶ μὴ μεμνησάμενοι· καὶ Ⓐ πεντακισχίλιοι, καὶ Ⓐ τετρακισχίλιοι. εἰ δὲ σὺ μὲν ἔχῃ τοσούτων ἀκούων ῥημάτων ἀπολύσας σαυτὸν τῶν ἁλιευτῶν τούτων διορυχθῆναι, τοῦ δὲ ὀψίστου τὸ πρόσταγμα σιωπήσας, κατάλυσιν τίθει φρενῶν δέ.

27 Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, φησι, μεμνῶν δύναται προσθεῖναι ὅπερ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Ἰδὲ πῶς ἀπὸ τοῦ φανεροῦ καὶ ὃ ἀφανὲς καταδηλοῖ ἐποίησεν. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα, φησι, σὸν μὲν μαρῶναι προσθεῖναι δυνήσῃ μεμνῶν· ὅτως σὸν δὲ τὸ φρόνιμον συναγαγεῖν, εἰ δ' οὕτω νομίζεις. ἀπὸ τούτου δῆλον ὅτι οὐχὶ ἡ ἡμετέρα ἀσυδία, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ προνοια καὶ ἐν οἷς δοκοῦμεν ἐνεργεῖν ὃ πᾶν ἐνεργεῖ· ὡς γοῦν [εἰ] ἐκεῖνος ἡμᾶς ἐγκαταλίπῃ, οὐ φερεπὶς, ὁ μέλεμα, οὐ ποιος, σὸν ἄλλο τι τῶν τοιούτων σοῦ φανῆναί ποτε, ἀλλὰ πάντα οἰχήσεται.

Μὴ τοίνυν νομίζωμεν ἀδύνατα εἶναι τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον· πολλοὶ γὰρ εἰσὶ Ⓐ κατορθοῦντες αὐτὰ καὶ νῦν. Εἰ δὲ ἄγνοεῖς, θαυμαστὸν οὐδέν· ἐπὶ τοῦ Ηλίας ἐνόμιζεν εἷς μόνος, ἀλλ' ἤκουσεν, Ὅτι κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας. ὅταν δῆλον ὅτι καὶ νῦν πολλοί εἰσι Ⓦ ἀποστολικὸν ὑπερβαίνοντες βίον, καθάπερ καὶ Ⓐ τετρακισχίλιοι τότε, καὶ Ⓐ πεντακισχίλιοι. Εἰ δὲ πιστεύομεν, οὐ σοὶ τὸ μὴ εἶναι σὺν κατορθοῦσι, ἀλλὰ σοὶ τὸ πολὺ τὸ προσταγματος ἀπέχειν. ὥσπερ οὖν ὁ μεθύων σὸν ἂν θέκολος πιστεύσειεν ὅτι ὅστις ἀνθρωπος ὃς σοὶ ὕδωλος ἀποχαλούμενος, κρατήσας καὶ τοῦτο πολλοὶ κατώρθωσαν ἐφ' ἡμῶν μοναχοί· καὶ ὁ μοιχὸς γυναῖξὶ μιγνύμενος, ὅτι οὐκ ὀλίγοι πεφεύγασι· οὐδὲ ὁ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζων, ὅτι καὶ τὰ αὐτοῦ τις ῥᾳδίως προήσεται· ὅτως [σοὶ] Ⓐ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μοιχοὶ φερεπὶς ἐσμὸν χαπατήσαντες, σὸν ἀκόλουθοι ἂν ὅτο προσδέξοιντο. ὅτι μὲν οὖν πολλοὶ Ⓐ τοῦτο κατορθώκότες εἰσὶν, ἀπ' αὐτῶν δυνατὸν ἡμῖν σκέψασθαι τῶν τοῦτα φιλοσοφούντων καὶ ὅτι τῆς ἡμετέρας γλιχοῦς. ἀλλ' ὑμῖν τοῖς ἀρχὴ δὲ μὴ πλεονεκτεῖν μαθεῖν, καὶ ὅτι καλὸν ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ δὲ ἐπιδύναι ὅτι χρὴ τῶν ὄντων μεταδιδόναι. τοῦτα γὰρ σὺ κατορθώσας, ἀγαπητε, ταχέως καὶ ἐπ' ἐκεῖνα βαδιεῖ. τέως τοίνυν τὸν πολυτέλειαν ἀποθώμεθα τὸν σωτῆρα, καὶ ἀναχώμεθα τῆς συμμετοχίας, δὲ μαθόντες ἀπὸ δικαίων πόνων κλαῦσαι ἅπαντα, ἅπερ μέλλομεν ἔχειν. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ιωάννης ὅτι διελέγετο τοῖς τοῦ τελωνίου ἐργολαβοῦσι καὶ τοῖς Λουκ. γ.
στρατευομένοις, ἀρκεῖσθαι τοῖς ὀψωνίοις" ἐπέταττεν. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐφ' ἑτέραν μείζονα αὐτοὺς ἀγαπᾶν φιλοσοφίαν· ἐπεὶ δὲ οὐδέπω τοῖς τοῦτα ἦσαν ὑπερτιθέμενοι, τὰ ἐλάττονα λέγει· ὡς εἰ τὰ ὑψηλότερα τούτων εἶπεν, οὐτ' ἂν ἐκείνοις προσέσχον, καὶ τούτων ἂν ἐξέπεσον ἄν. ἀκοὴ δὲ τοῦτο δὲ ἡμᾶς εἰ τοῖς καταδεεστέροις ὑμᾶς γυμνάζομεν. καὶ γὰρ τέως ἴσμεν, ὅτι μείζον ὑμῖν τῆς ἀκτημοσύνης τὸ φορτίον, καὶ ὅσον ἀφέστηκεν ὁ ὑετὸς τῆς γῆς, τοσοῦτον ὑμῶν ἡ φιλοσοφία ἐκεῖνη. ἐκκοῦσι καὶ τῶν ἐσάπαν ὑπιλαβοῦμεθα ὑπισχνεῖσθαι· σοὶ γὰρ αὖτη μικρὰ προθυμία. κρίνοιμι γοῦν ἕλληνί τινες καὶ τοῦτο κατώρθωσαν, εἰ καὶ μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης γνώμης, καὶ τὰ ὄντα ἅπαντα ἀπεδύσαντο. ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς ἐρκούμεθα ἐφ' ὑμῶν τῶν ἐλεημοσύνῃ θαρρεῖν πρὸς ἐκεῖσθαι πρὸς ὑμῶν. ταχέως γὰρ καὶ ἐπ' ἐκεῖνα ἥξομεν, εἰ οὕτω προσθείημεθα. εἰ δὲ μηδὲ ὅτο ποιοῦμεν, τίνος ἂν εἰκότως συγγνώμης ἀξιοι, Ⓐ σοὶ σὺ τῇ παλαιᾷ ἐκφορᾷ καλυόμενοι, καὶ τῶν πρὸς ἕλληνι φιλοσόφων ἐλαφρὸς φαινόμενοι; ἢ ἂν εἰποιμεν ὅταν ὀφείλοντες εἶναι ἄγελοι καὶ ὑοὶ Θεοῦ, μηδὲ τὸ ἀνθρωποι εἶναι διατηρῶμεν; τὸ γὰρ ἁρπάζειν καὶ πλεονεκτεῖν, ὅ τῆς ἀνθρώπων ἡμερότητος, ἀλλὰ τῆς τῶν θηρίων ὠμότητος· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων χείρους Ⓐ τοῖς ἀλλοτρίοις ὑπερμένομεν. Τοῖς μὲν

ΗΘΙΚΟΝ
γ. Βασ. ιθ. ιη. Ρωμ. ια. δ.

Digitized by Google

Ουχὶ πλεῖόν ὅστιν ἡ ψυχὴ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;

Ὁ τοίνυν τὸ μεῖζον δούς, πῶς τὸ ἔλαττον οὐ δώσει; ὁ τὴν τεφομένην σάρκα ἀθανατίσας, πῶς τὴν τροφὴν οὐ παρέξει; διόπερ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπε, μὴ μεριμνήσητε τί φάγητε καὶ τί ἐνδύσησθε, ἀλλὰ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ· ὅπερ ἀπ' αὐτῶν ἔμελλε τὰς ἀποδείξεις ποιεῖσθαι, καὶ σύγκρισιν ⟨ω⟩ λόγου τροφάγων. ἀλλὰ τὴν μὲν ψυχὴν ἄπαιξ ἔδωκε, καὶ μηδὲ τοιαύτην τὸ δὲ σῶμα καθ' ἑκάστην ἀπαιτεῖ. ὅπερ οὖν ἀμφότερα ἐνδεικνύμενος, καὶ τῆς μὲν τὸ ἀθάνατον, τοῦ δὲ τὸ ὑπήκοον, ἐπήγαγε λέγων· τίς δύναται δὲ ὑμῶν προσθεῖναι ὅπερ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ τὴν ψυχὴν σιγήσας, ἅπερ ἐλαμβάνουσαν ὑπέδωσεν, ἐπὶ τοῦ σώματος διελέχθη μόνου· ἀπὸ τούτου καὶ ἀκριβῶς δηλονότι, ὅπερ οὐκ ἐπὶ παντὸς ἀξιοῖ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Θεοῦ προσώπου. ὁ καὶ δι' ἄλλων ὁ Παῦλος δηλονότι ἔλεγε· Ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων, οὔτε ὁ ποτίζων ἐστί τι, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεός. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν ἐπαναγομένων οὕτω προσέταξεν· ἀπὸ δὲ ἑτέρων παραδειγμάτων, α. Κορ. γ. ζ.

26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων. Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃ τις ὅτι ὠφελούμεθα μεριμνῶντες, καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος αὐτὸν ἀπορρέπει· τοῦ μείζονος μέν, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· τοῦ ἐλάττονος δέ, τῶν πετεινῶν. Εἰ γὰρ τῶν σφόδρα καταδεεστέρων τοσοῦτος λόγος αὐτῷ, πῶς ὑμῖν οὐ δώσει, φησί; καὶ πρὸς μὲν τούτους ἅπας (ὀκνηλὸς γὰρ ἴσως τοῦτο δημόδης) τῷ παραβολῷ δέδωκε, πῶς δὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πῶς; οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. οἶδα δὲ καὶ τῶν ὀρνίθων μέμνηται, καὶ σφόδρα οἰκτρῶς· ὅπερ μείζονα εἰς ἀνάπαυσιν λόγον ἔχει τοῖς ἐμοί. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἦλθόν τινες τῶν ἀσεβῶν, ὡς καὶ ὑπολαβέσθαι τὸ ἀνθρωπείου παραδείγματος. ὁ γάρ, ἔδει, φησί, τοὺς αἱρεσιώτας ἀλείφοντα, ἀπὸ φυσικοῦ πλεονεκτήματος εἰς τοῦτο ἐκπίπτειν. ἐκείνοις γὰρ τοῦτο τῇ φύσει πρόσεστι, φησί. τί οὖν πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν; ὅτι εἰ καὶ τῇ φύσει ἐκείνοις πρόσεστιν, ἀλλὰ δίκαιον καὶ ἡμῖν ἐκ προαιρέσεως προσγενέσθαι τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐμβλέψατε ὅτι πετεινὰ (τὰ πετεινά, ὅπερ ἀδιάφορον ἴσως ἀνθρώπῳ· ἀλλ' ὅτι πέφε) χωρίς μειώσεως, ὅπερ, ἐπὶ πλῶμεν, εὐκόλως κατορθωθῆναι. καὶ τοῦτο ἔδειξεν ⟨ω⟩ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτὸ μυήσαντος. διὸ δὴ ἄξιον μάλιστα θαυμάσαι τοῦ τῆς νομοθεσίας ζωέσιν, ὅτι οὐ μυθοπλάστην ἔχων τὸν ὑποδειγματοδιδάσκαλον, καὶ δικαίωμος εἰπεῖν τὴν Ἠλίαν καὶ τὴν Μωϋσέα καὶ ⟨ω⟩ Ἰωάννην καὶ ἑτέρους τοιούτους μὴ μεριμνήσαντας, ἵνα αὐτῶν καθάψῃ) μᾶλλον, τῶν ἀλόγων ἐμνημόνευσεν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπε τοὺς δικαίους ἐκείνους, εἶχεν ἄν τοι λέγειν, ὅτι οὐδέπω κατ' ἐκείνους γεγόναμεν. νυνὶ δὲ σιγήσας αὐτούς, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ παραγαγών, πᾶσαν αὐτῶν ἀξιέχρεω προφάσιν, καὶ σὺν αὐτοῖς παλαιὸν μεμούμβους νόμον. καὶ γὰρ ἡ παλαιὰ διαθήκη εἰς τοὺς μύρμηκα, καὶ πρὸς ⟨ω⟩ μύρμηκα, καὶ πρὸς τὴν τυγόνα, καὶ πρὸς τὴν χελιδόνα. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο δεῖγμα ἡμῶν, ὅταν ἅπερ ἐκ φύσεως ἔχῃ, ταῦτα δικαιώμεθα ἡμεῖς καταργοῦν τῇ προαιρέσει. Εἰ τοίνυν τὸν δι' ἡμᾶς τοσαύτην ποίησιν προσῆκαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν· εἰ τὸν δούλων, πολλῷ μᾶλλον τοῦ δεσπότου. διὸ ὅπερ ἔλεγον, ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινά. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ καταπλήσσουσιν, οὐδὲ ἐμπορεύουσιν) (ταῦτα γὰρ τῶν σφόδρα ἀπειρημένων ἐστίν)

" Ἀλλ' ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσι. Τί οὖν; οὐ δεῖ σπείρειν, φησίν; οὐκ εἶπεν, ὅτι σπείρειν οὐ δεῖ, ἀλλ' ὅτι μεριμνᾶν οὐ δεῖ· οὐδὲ ὅτι ἐργάζεσθαι οὐ χρή, ἀλλ' ὅτι μακρόψυχον εἶναι) καὶ καταλείπειν ἑαυτὸν ταῖς φροντίσιν οὐ χρή. ἐπεὶ καὶ τρέφεσθαι οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ μὴ μεριμνῶντας. διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ φύσει προσκαβάλλε) ⟨ω⟩ λόγοις αἰνίγμασι παιδῶν οὕτω λέγων· Ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας. καὶ πάλιν, Τῷ διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφὴν αὐτῶν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. τίνες οὖν οὐκ ἐμεμίμησαν, φησί; οὐκ ἤκουσας πόσους προσήγαγεν τῶν διδόντων; χ. ἀλλὰ πῶς; Ψαλ. ρμδ. ιζ. Ψαλ. ρμς. ιδ.

μωνᾶ, ἀλλ' ἔξεστιν αὐτὸν καὶ σκεφάτειν, καὶ διαστῆσαι, οὐ δοῦλος, ἀλλ'. ὥσπερ οὖν ἀγαθοῦ οἰκονόμος ὢν χρημάτων, ὅτω πάντα σκεῦα σκέκληται· ἃ μόνοις γὰρ ἑτέρων οὐκ ἁρπάζων, ἀλλὰ καὶ ἰδιᾳ παρεισέρχεται τοῖς δεομένοις· καὶ ὃ δὴ μᾶλλον, ὅτι καὶ πρόδοσιν ἔχωρεν. ὁ καὶ ἐδήλωσε λέγων· Εἰ καὶ βέβαιόν ἐστιν πολλοῦ πλοῦτον μοι χρόνου. ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ πλησιάζει ἀπειλοῦντος. Ιωὴλ ιε.

ἀλλ' οὐχὶ νῦν τοιοῦτοι ⓐ πλουτοποιοῦντές εἰσιν, ἀλλὰ ἐκ πάντος μέρους ἐργασίαν χείρονα προσειλημμένοι, καθάπερ τυφλοὶ τῷ χαλεπῷ φόβῳ ἄγοντες. ὥσπερ γὰρ ἀκρόπολίν τινα αὐτῷ καταλαβόντι τινὶ δικαίᾳ ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, καὶ πάσης παρανομίας γέμοντα ἐπιτάγματα σκῆπτει αὐθαίρετα καὶ ἐκάστοτε πέμπει ποιεῖν τινὰ ἡμέραν, καὶ ὁ παρανόμους ὀδεῖς. μὴ τοίνυν ἐκπλαγῇ φιλοσόφε. καὶ γὰρ ἀπεφήνατο ἄπαξ ὁ Θεός, καὶ εἶπεν ἀδύνατον εἶναι πλουτεῖν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν συμβῆναι τινὰ δικαίαν. μὴ τοίνυν σὺ λέγε, ὅτι δυνατόν. ὅταν γὰρ ὁ μὲν ἁρπάζῃ κελεύῃ, ὁ δὲ καὶ ὅτι ἀποδύεσθαι· ὁ μὲν σωφρονῇ, ὁ δὲ πορνεύειν· ὁ μὲν μεθύῃ καὶ τρυφᾷν, ὁ δὲ λιμὸς κατέχειν· ἐκ ὁ μὲν ὑπερορᾶν τὸν ὄπτον, ὁ δὲ παρεισπλώειν τοῖς πλουσίοις· ὁ μὲν θαυμάζειν μάρμαρα καὶ τοίχους ἐκ ὀρόφους, ὁ δὲ πάντα ἀπιμάζειν, ὑμᾶς δὲ φιλοσοφίαν, πῶς δυνατὸν ταῦτα συμβῆναι; κύριος δὲ ἐπάνω ⓦ μαμωνᾶ ἐκάλεσεν, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ὑπολημφίων αὐτῷ ταλαιπωρίαν. ὅτω ἐκ τὴν κοιλίαν Θεὸν καλῇ, οὐκ ἀπὸ τῆς διανοίας ἀξιώματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν δουλευόντων ἀθλιότητος· ὃ πάσης κολάσεως χεῖρόν ἐστι, καὶ παρὰ τῆς κολάσεως ἐκβιῶν ὑμωρήσασθαι τὰ ἄλογα. ποίαν γὰρ καταδίκην οὐκ ἂν εἶεν ἀθλιώτεροι, ⓐ ⓦ Θεὸν διανοίᾳ ἔχοντες, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας βασιλείας ἐκείνης ὀπὴ τὸν χαλεπὸν ἀδημονοῦντες τυραννίδα, καὶ τοσαῦτα τοσαύτης ἀπὸ τοῦ παράγματος βλάβης καὶ ἐτοῖμα γομφίας; καὶ γὰρ ζημία ἄφατος ἀπὸ τοῦ παράγματος, καὶ δίκαι, καὶ ἐπήρειαι, καὶ ἀγῶνες, καὶ πόνοι, καὶ ψυχῆς πήρωσις, καὶ ὃ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐκπίπτειν ποιεῖ τὸν δυνάμενον ἢ τοῦ μαμωνᾶ δουλεύειν. δείξας τοίνυν ἀφ' πάντων ὃ συμφέρει τῆς τοῦ χρημάτων ὑπερφυΐας καὶ τοῦ τὸν αὐτῶν τῶν χρημάτων τινὰ φυλακὴν, καὶ τοῦ τινὰ τῆς ψυχῆς ἡδονὴν, καὶ τοῦ τινὰ τῆς φιλοσοφίας κλῆσιν, καὶ τοῦ τὴν εὐσεβείας ἀσφάλειαν, καταισχύνει λοιπὸν ὅτι καὶ δυνατὴ αὕτη ἡ παραίνεσις. τοῦτο γὰρ μάλιστα νομοθεσίας ἀρίστης, ὃ μὴ τὰ συμφέροντα μόνον ἐπιτάττειν, ἀλλὰ καὶ δυνατὰ αὐτὰ ποιεῖν. ἀφ' τοῦτο καὶ ἐπάγει λέγων·

χ. ἐκπίπτει τὸν ἀνώτατον, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ βουλεία. δείξας τοίνυν χ. χρείαν

25 Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί οὖν; αἱ πάντα ῥίψωμεν, πῶς δυνησόμεθα ζῆσαι; τοῦ τινὰ λοιπὸν ἴσαται τινὰ ἀνάπαυσιν σφόδρα εὐκαίρως. ὥσπερ γὰρ εἰ καὶ τινὰ ἀρχὴν εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἐδόκει βαρεῖ εἶναι ὁ λόγος· ὅτως, ὅπερ ἔδειξε τὴν λυμεῶνα τὴν ἐπιπομπὴν ἀπὸ τῆς φιλαργυρείας, εὐκαίρως λοιπὸν ποιεῖ τὰ ἀναπαύσεων. ἀλλ' οὐδὲ νῦν ἁπλῶς εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν προσέθηκε, ὅτω τοῦτο ἐπέτελεσε. μὴ γὰρ ὃ εἶπεῖν, ὅ δουλεύετε Θεῷ δουλεύειν ἐκ μαμωνᾶ, ἐπήγαγε· διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνήσητε. τοῦτο, ποῖον; ὃ τῆς ζημίας ἄφατον. οὐδὲ γὰρ ἐν χρήμασι μόνον ὑμῖν ἡ βλάβη, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χαριεστάτοις ἡ πληγή, καὶ τῇ τῆς σωτηρίας ὑμῶν διαφθορᾷ. τὸ γὰρ ποιήσαντος ὑμᾶς καὶ κηδομένου καὶ φιλοῦντος ἐκβάλλειν Θεοῦ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνήσητε. ἐπεὶ γὰρ τὴν βλάβην ἔδειξεν ἄφατον, ὁπότεινε λοιπὸν ὃ ὑπόταγμα. οὐδὲ γὰρ τὰ ὄντα κελεύει ῥίπτειν μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ὑπὲρ τῆς διαναγκαίας μεριμνᾶν σφῆς, λέγων· μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε. οὐκ ὅπερ ἡ ψυχὴ σφῆς δεῖται (ἀσώματος γάρ) ἀλλὰ διὰ τὴν κοινὴν ἐφήγγατο ζωοποίαν. εἰ γὰρ ἐκ μὴ δεῖται σφῆς, ἄλλως οὐκ ἂν δυάμοιτο μένειν ἐν τῷ σώματι, ἀλλ' ἢ περιφερομένου αὐτό. διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ λέγων, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις λογισμοὺς δυάκειε· τὸν μὲν ἐκ τῶν κρυμμένων ἡμῖν ἤδη, τὸν δὲ ἐξ ἑτέρων παραδείγματος. ἀπὸ μὲν τῶν κρυπτομένων, ὅτω λέγων·

Οὐχὶ

θεοπία τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ ὁ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κα. 24 ΟΥΔΕΙΣ ΔΥΝΑΤΑΙ ΔΥΣΙ ΚΥΡΙΟΙΣ

δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.

Πρᾶς πῶς καὶ μακρὰν τῶν ὄντων ἀφίστησι, καὶ διὰ πλόκων τὸν τῆς ἀληθοσύνης εἰσάγει λόγον, καὶ τίνι τῆς φιλαργυρίας καταξέλλει τυραννίδα; τοῦτο γὰρ πρόκειται τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ πολλοῖς δὲ μεγάλοις δοκεῖ ἀλλὰ δὲ ἕτερα τοιαῦτα πλείονα καὶ φοβερώτερα. Τί γὰρ τῶν νῦν εἰρημένων φοβερώτερον, εἴτε μέλλομεν τῆς τοῦ Χριστοῦ δουλείας ἐκπίπτειν διὰ χρήματα; τί δὲ ποθητότερον, εἴτε μέλλομεν αὐτῷ συνδεδόντες ἀκριβῆ τὸν πρὸς αὐτὸν ἔρωτα ἔχειν καὶ τὸν ἀγάπην; ὅπερ γὰρ ἀεὶ λέγω, τοῦτο δὲ νῦν ἐρῶ ὅτι διὰ ἑκατέρων ὠφελεῖ τὸ ἀκροατὴν εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ λεγομένου, δὲ διὰ τῶν ὠφελίμων καὶ διὰ τῶν βλαβερῶν· καθάπερ ἰατρὸς ἀγαθὸς ἀεικὸς, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀπορρητορείας τύφον, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἔρωτος ὑπόνοιαν ἐκδεικνύμενος. ὅρα γοῦν ὅτι πάλιν δείκνυσι τὸ κέρδος τοῦτο, καὶ πῶς κατασκευάζει τὸ συμφέρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐναντίων ἀπαλλαγῆς. ὁ γὰρ τοῦτο μόνον ὑμᾶς βλάπτει, φησὶν, ὁ πλοῦτος, ὅτι ληστὰς ὁπλίζει καθ' ὑμῶν· οὐδ' ὅτι οὐ νοεῖ σκοτοῖ μετ' ὀπτασίας ἀπάσης· ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς δουλείας ὑμᾶς ἐκβάλλει τοῦ Θεοῦ, αἰχμαλώτους τῶν ἀψύχων χρημάτων ποιῶν, καὶ ἑκατέρωθεν βλάπτων, δὲ τῷ δούλους ποιεῖν ὧν κρατεῖ ἕδει, καὶ τῷ τῆς δουλείας ἐκβάλλειν τοῦ Θεοῦ, ᾧ μάλιστα πάντων δουλεύειν ἀναγκαῖον ὑμῖν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ διπλοῦν ἔδειξε τὸν βλάβον, τῷ καὶ συζεῦξαι ζιζάνια, ὅπου σὺς ἀφανίζει, καὶ ἐκεῖ μὴ ζιζάνια, εἶθα ἀνάλωτος ἡ φυλακή· οὕτω καὶ συζεῦξαι διπλοῦν δείκνυσι τὸν ζημίαν, καὶ δι' ὧν ἀφέλκει τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὧν ἐναπείρει τῷ μαμωνᾷ. ἀλλ' οὐκ αὐθέως αὐτὸ πίθησιν, ἀλλ' ἀπὸ κοπῶν αὐτὸ πρῶτον καταπαύει λογισμῶν, ὅτω λέγων· οὐδεὶς δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, δύο τοὺς ἐναντία ὑπιτάττοντας λέγων συζεῦξαι. ἐπεὶ, Εἰ μὴ τοῦτ' ἔστιν, οὐδὲ δύο ἂν εἶεν. Καὶ γὰρ τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἓν ἡ καρδία δὲ καὶ ἡ ψυχὴ μία· κἂν εἰς πολλὰ σώματα ὦσιν διηρημένοι, ἀλλ' ὅμως ἡ ὁμόνοια τοὺς πολλοὺς ἓν ἐποίησεν. Εἶτα ὑπιτίθησιν αὐτό, φησὶν· ὁ μὲν οὐ δουλεύσει, ἀλλὰ καὶ μισήσει καὶ ἀποστραφήσεται· ἢ γὰρ τὸ ἕνα μισήσει, φησὶ, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. καὶ δοκεῖ μὲν δεύτερον εἰρῆσθαι τὸ αὐτό· οὐ μέντοι ἁπλῶς οὕτως αὐτὸ εἰρήκει, ἀλλ' ἵνα δείξῃ ῥᾳδίαν οὖσαν τὴν ὑπὸ τὸν βέλτιον μεταβολήν. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, ἐδουλώθην ἅπαξ, ἐτυραννήθην ὑπὸ τῶν χρημάτων, δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν μεταβῆναι, καὶ ὥσπερ ἐκεῖθεν ὑπὸ τοῦτον, οὕτω καὶ ἐντεῦθεν ἐπ' ἐκεῖνο ἐλθεῖν. Εἰπὼν δὲ πάντων ἀδιαλείπτως, ἵνα πείσῃ τὸν ἀκροατὴν ἀδέκαστον κριτὴν γενέσθαι τῶν λεγομένων, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως τὴν ψῆφον ἐξενεγκεῖν, ὅτε ἔλαβεν αὐτὸν συμφωνοῦντα, τότε καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει. ἐπήγαγε γοῦν·

Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Φείξωμαι ἐπισκήψαντος τὸ πρᾶγμα τοῦ Χριστοῦ εἰπεῖν, καὶ μὴ Θεοῦ θεῖναι τὸν πλοῦτον. εἰ γὰρ τοῦτο φεικτόν, ὃ διὰ τὸ ἔργον γίνεται καὶ πορισμάτων ἕνεκα φόβου τοῦ Θεοῦ τὸν πλοῦτον πολλῷ φεικωδέστερον. Τί οὖν; ὅτι τὴν παλαιὰν οὐκ οἶδε τὸ δυνατόν; ὦ δαιμόνιε. πῶς οὖν ὁ Ἀβραάμ, φησὶ, πῶς ὁ Ἰὼβ ἐδοκίμησε; μή μοι τοῦτον πλουσιώτατον εἴπῃς, ἀλλὰ τοῦτον ἐλεύθερον. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰὼβ πλούσιος ἦν· ἀλλ' οὐκ ἐδούλευε τῷ μαμωνᾷ,

χ. καταξέλλει ἀλ. ἐκβάλλει

χ. μαμωνᾷ. χ. ἐναπείρει

διατελέσειν, καὶ θορύβου γέμειν, καὶ πόνους ὑποφέρειν ἀκερδεῖς, καὶ ἑτέρους φυλάττειν τὰ χρήματα, πολλάκις δὲ καὶ ἐχθροῖς; ποίας οὖν ταύτας ἐπιθυμίας ἄξια; ποίας δὲ φυγῆς καὶ δρόμων; ποία ἐπιθυμία δικαίως ἀποπνιγῆναι μεταξὺ κλεπτῶν; εἰ γὰρ ὅλως ἐπιθυμεῖς χρημάτων, μετάβηθι ἔνθα δικαίαν μὲν ἀσφάλειαν καὶ ἀνεπηρέαστα. ὡς ἄγε νῦν ποιῆς, ἵν' χρημάτων ἐπιθυμοῦντός ὄντι, ἀλλὰ δουλείας, καὶ ἐπηρείας, καὶ ζημίας, καὶ ὀδυνῶν διὰ παντός. σὺ δὲ μὴ μόνον ἵνα μὴ θεφπων ἐπὶ τῆς γῆς τόπον ἀνεπηρέαστον [σοι] δείξῃ, καὶ εἰς αὐτὸν ἐξαγάγῃ τὸν ἔρημον, ἀλλὰ μετὰ ἀσφαλείας τὴν φυλακὴν τῶν χρημάτων, καὶ κατοικίας οὐδὲ ἀναδύῃ, ἀλλὰ καὶ ἐμπίπτεις καὶ χ. ἐμβάλλ. ἐκβάλλεις ἐκεῖ τὰ χρήματα τοῦ Θεοῦ δὲ αὐτὸ ἀνθεφπων ὑπισχνουμένου σοι τοῦτο, καὶ οὐχὶ τὸν ἔρημον, ἀλλὰ τὸν θεῖον οἶκον τοσοῦτος, τὰ ἀνυτία καταδέχη. καίτοιγε καὶ μυριάκις ἐν ἀσφαλείᾳ χ. ἥκατε κεῖται κἀκεῖ, τῆς φερούσης οὐδέποτε ἐλευθέρως ἥκειν δυνάμενον. καὶ γὰρ μὴ ἀπολέσῃς, τοῦ φερούσης οὐδέποτε ἀπαλλαγήσῃ. ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὑποστήσῃ τοιοῦτον. καὶ ὁ μὲν πλέον, ὅτι οὐ καταρύπτει ὁ χρυσὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ φυτεύει. ὁ γὰρ αὐτὸ καὶ θησαυρὸς ὄντι καὶ σωρὸς· μᾶλλον δὲ ἑκατέρων τούτων πλέον. ὁ μὲν γὰρ σωρὸς οὐ μόνον ἔξω πόντος, τοῦτο δὲ καὶ διαπαντός. πάλιν ὁ θησαυρὸς οὐ βλασταίνει, σὺ δὲ ἀθανάτους σοι φέρει καρπούς. εἰ δὲ τὸ χρόνον μοι λέγεις καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποδόσεως, ἔχω μὲν καὶ ἐγὼ δεῖξαι καὶ εἰπεῖν, ὅσα καὶ σὺ ταῦθα ἀπολαμβάνεις· χωρὶς δὲ τούτων, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν βιωτικῶν σε ἐλέγξαι πειράσομαι μᾶλλον ταῦτα τοῦ φασιζόμενον. πολλὰ γὰρ ἂν εἰς τὸν παρόντα βίον κατασκευάζεις, ὧν δὲ μέλλεις αὐτὸς ἀπολαύειν· κἂν ἐγκαλῇς μοι, σὸν παῖδας καὶ σὸν ἐκείνων παῖδας τοῦ δοκοῦντος, ἐνταῦθα δείκνυμι σοι τὴν ἀμείνω θύρηκείαν πόνων. ὅταν γὰρ εἰς ἑκάτερον γήρας γένωμαι οἰκοδομῆς λαμπρᾶς οἰκίας, ὧν τοῦ τέλους ἀπελεύσῃ πολλάκις, εἰς δένδρα φυτεύῃς, ἃ μὴ πολλὰ ἔτη καρπὸν οἴσει· ὅταν φυτεύῃς εἰς χωρίον δένδρα, ὧν μὴ μικρὰ ἔτη ὁ καρπὸς ἥξει, εἰς ὠδῖνας ἀγοράζῃς καὶ κλήσεις, ὧν μὴ πολὺν δέξῃ χρόνον τὴν δεσποτείαν, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα φιλοπονῇς, ὧν οὐ καρπώσῃ τὴν ἀπόλαυσιν, ἆρα σὺ μᾶλλον ἑαυτόν, ἢ ἐμὲ σὺ μὴ ταῦτα ποιεῖς; πῶς δὲ οὐκ ἐκάτερος ὠδῖνας, εἰ ταῦθα μὴ μηδὲν ἀλύειν τοῦτο τὴν τοῦ χρόνου μέλλησιν, καὶ ταῦτα χ. μέλλοντα μέλλοντας ἐκ τῆς μηνύσεως ταύτης, ἀπόσης τῶν πόνων ἐκπίπτειν τῆς ἀμοιβῆς· ἐκεῖ δὲ ἐμὲ τὴν ἀναβολὴν ναρκᾶν, καὶ ταῦτα πλέον σοι φερούσης τὸ κέρδος, καὶ οὐκ εἰς ἕτερον παρεμπεσούσης τὰ ἀγαθά, ἀλλά σοι κομιζούσης τὰς δωρεάς; χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ ἡ ἀναβολὴ πολλή. καὶ γὰρ ὀπὴ βραχὺ τὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἴσμεν μή ποτε εἰς τὴν ἡμετέραν γενεὰν τέλος ἔξει τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα, καὶ ἡ φοβερὰ ἐκείνη ἡμέρα ἐκείνη, ἣ φειδόμενος ἡμῶν οὐδενὸς μέλλει καὶ ἀδίκως δικαιοκρισίαν. καὶ γὰρ τὰ πλείονα τῶν σημείων ἀπήρτισαι, καὶ τὸ εὐαγγέλιον λοιπὸν πάντα χ. κρατήσειν. χωρεῖ τῆς οἰκουμένης κεκήρυκται, καὶ τὰ τῶν πολέμων, καὶ τὰ τῶν σεισμῶν, καὶ τὰ τῶν λιμῶν ἔχεσθε, καὶ οὐ πολὺ τὸ μέσον. ἀλλ' οὐκ ὁρᾷς τὰ σημεῖα; καὶ τοῦτο αὐτὸ μέγιστον σημεῖον. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ Νῶε εἶδον τοσοῦτον τῆς οἰκουμένης ἐκείνης, ἀλλὰ μεταξὺ παίζοντες, ἐσθίοντες, γαμοῦντες, καὶ συνῆγον τοσοῦτοι ἅπαντα, ὅτε κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης· εἰς δὲ ἐν Σοδόμοις ὁμοίως, πεφυσιωμένοι καὶ οὐδὲν ὑποφερόμενοι τῶν γεγενημένων, ὑπὸ τῶν κεραυνῶν κατεφλέχθησαν τῶν τότε κατειλημμένων. ἀπερ οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, ὑπισχνώμεθα ἑαυτοὺς τοῦ τὸν ὄντως ἀποδημίας παρασκευάζειν. καὶ γὰρ ἡ κοινὴ τῆς συντελείας ἡμέρα μηδέπω ὑπῆρξε, τὸ ἑκάστου τέλος ὑπὸ χ. μηδέποτε θύραις, καὶ γεγηρακώς τις ἦ, καὶ νέος· εἰς οὐκ ἔστιν ὑπεύθυνος ἀπελθόντας ὅτι ἔλαιον παρίδῃ λοιπόν, ὅτε δεηθέντας ὑπὲρ τυχεῖν συνδιώμης, καὶ Ἀβραὰμ ὁ χ. παρακαλῶμεν Δαβὰκαλῶν, καὶ Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιήλ. ἕως οὖν καιρὸν ἔχομεν, προαποστώμεθα ἑαυτοῖς πολλὰ τὴν πρόνοιαν, συναγάγωμεν ἔλαιον δαψιλές, μεταθῶμεν ἅπαντα εἰς τὸν θεῖον· ἵνα ὅτε καιρῷ τῷ προσήκοντι καὶ ὃ μάλιστα αὐτῶν δεόμεθα, πάντων ἀπολαύσωμεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ

ἀφ' ὧν μάλιστα ἐκαπύδακεν, ἀπὸ τούτων εἶλε. τί γὰρ βούλει, φησί; τὰ χρήματα "ζητ. σου
φυλάττεσθαι; οὐ δῆτα· ὃ πεφοβῆσθαι καὶ δοξάζεσθαι καὶ ἡδονῆς ἀπολαύειν; ταῦτα ζητ. ἀμφότερα
πρέξομεν μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, ἐὰν ἐκεῖ καταθῇ ὁ χρυσίον, ὅπου κελεύω. σαφέ-
στερον μὲν οὖν ἐν τοῖς μὴ ταῦτα τοῦ τοῦ νοῦ βλάβεσθαι τοῦ" ἐντεῦθεν μισθὸν ἐπιδείξει, ὅτε ζητ. ἐκεῖθεν
τῶν ἀγαθῶν ἐμνημόνευσε· τέως ἢ καὶ ἐν ταύτῃ οὐχ ὡς ἔτυχε τοῦτο ἠνίξατο, δείξας "ἐσκο- ζητ. σκοτίμιον
πισμὸν ⓦ περὶ ταῦτα μηνύσων. καὶ καθάπερ ⓐ ὄντες ἐν σκότῳ τοῦδὲν ὁρῶσι σαφές,
ἀλλὰ αἴ τε ὀρῖναι ἴδωσιν, ὄφιν εἶ) νομίζουσιν, αἵ τε ὄρη καὶ φάραγγας, ἀποτεθηπέναι τῷ
δέει· οὕτω δὲ "ὕπνοι, τὰ μὴ φοβερὰ τοῖς ὁρῶσι, ταῦτα δι' ὑπονοίας ἔχουσι. καὶ γὰρ πενίαν ζητ. αἰτὶ,
τρέμουσι· μᾶλλον ἢ ὄχι πενίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τυχοῦσαν ζημίαν. ἐὰν γὰρ μικρόν τι
τοῦδε πολέσωσι, τῶν τῆς ἀναγκαίας ἀπορουμένων ἐφῆς μᾶλλον ἀληθῶς καὶ ὀδυρόμενοι.
πολλοὶ γοῦν τῶν πλουτούντων [τούτων] καὶ ὅτι βεβίωκεν ἦλθον, τὴν τοιαύτην οὐκ ἀνεχόντες
δυσημερίαν. ἐὰν δὲ ὑποζεύξασθαι ἢ καὶ τὸ ἐπηρεάζεσθαι ὕπνος ἀφόρητον αὐτοῖς εἶ) δόξῃ, ὡς καὶ
ὀδῦραι τοῦτο πάλιν τῆς περιούσης πολλοὺς" ἀπαλλαγῆναι ζωῆς. ἐπεὶς γὰρ πάντα μᾶλλον ζητ. ἀπεῖπα-
αὐτοῦ ὁ πλοῦτος ἐποίησε, πλὴν τῆς αὐτοῦ ὀδυνίας. ὅταν γὰρ" αὐτὸ ὀδυνᾶσθαι κελεύῃ καὶ γῆν
φόνων καταπολεμῶσι, καὶ μαστίγων ἐν οἰκέταις, καὶ αἰχμῆς ἀπάσης, ὅπερ τῆς ἑκάστης ἐστὶν ἀ- ἴσ. ἑαυτῷ
θλιότητος, ἐν μὲν οἷς ὀδὸν φιλοσοφεῖν, πάντων εἶ) μαλακώτερος· ἐν ᾗ οἷς εὐλαβεστέρους
εἶ) ἐχρῆν, αἱμαχμωτοτέρους πάλιν καὶ ἰταμωτέρους γίνεσθαι. καὶ γὰρ τοῦτο συμβαίνει τούτοις, οἷς
δὴ" ἐπὶ ἵνα παῦσι τὰ ἔντα πάντα ἀναλώσας ἐπὶς τὰ μὴ δέοντα. ὁ γὰρ τοιοῦτος τοῦ χρυσοῦ τῆς
ἀναγκαίας δαπάνης ὑπεσάντος, οὐδὲν ἔχων ὑποδοῦναι, τὰ αἰσχρὰ πάσχει δεινά, πάντων τῶν
αὐτοῦ περιαλωθέντων κακῶν. καθάπερ ⓐ ὑπὸ τῆς σκηνῆς τὰς ποιητὰς τέχνας εἰδότες
σκέπας, ἐν μὲν ταύταις πολλὰ τῶν ὀδαφῶν ἐξ ὑποκινδύνων ὑπομένουσιν, ἐν ᾗ "ἑτέροις ζητ. τοῖς
χρησίμοις καὶ ἀναγκαίοις περάγμασι πάντων εἰσὶ καταγελαστότεροι, οὕτω δὲ οὗτοι. καὶ γὰρ
ⓐ ὑπὸ χρίνα τεταμένης βαδίζοντες, τοσαύτην ἀνδρείαν [ἐν σκέπῃ] ὑποδεικνύμενοι, ὥστε
αἴ τι τῶν ἀναγκαίων τόλμαν ἀπαιτῇ καὶ ἀνδρείαν, τοῦδὲ ὑπομεῖναί τι δυνᾶται), ἢ ἀνέχειν) τοι-
οῦτον. ὕπνος δὴ δὲ ⓐ πλουτοῦντες, πάντα ὑπὸ χρημάτων τολμῶντες, ὑπὸ τοῦ φιλοσοφεῖν ὑ 25
μικροὶ, οὐ μέγα τι τοιοῦτον ὑπομένειν ἀνέχονται. καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι καὶ σφαλερὸν καὶ ἀνερδὲς
περᾶγμα μεταχειρίζουσιν· ὕπνος δὲ ὅταν πλουσίους μὲν ὑπομένουσι πολλοὺς καὶ χρημάτων, εἰς
τοῦδὲν ἢ χρήσιμον ἀπάντων τέλος, καὶ διπλοῦν ὑπομένουσι σκότος, ἀπό τε τῆς τοῦ νοῦ διαφ-
θορᾶς πεπληρωμένοι, ἀπό τε τῆς τῶν φερνῶν ἀπάτης πολλῷ τῷ ἀχλυῖ ὑπομένοντες· διόπερ τοῦδὲ ὀφθαλμοῖς ῥᾳδίως δύνανται. ὁμοῦ γὰρ ἐν σκότει ὤν, μόνον [τὸν] ἡλίου φα- 30
νέντος ἀπαλλάττει) τοῦ σκότους· ὁ ᾗ ταῖς ὄψεσι πεπληρωμένος, τοῦδὲ ἡλίου φανέντος· ὃ δὴ καὶ ὅτι
πέπονθαπεν. τοῦδὲ γὰρ τὸν ἡλίου τῆς δικαιοσύνης λάμψαντος ἐξ ὑποκινδύνου ἀκούουσιν, ἀ-
ποκλείσαντος αὐτοῖς τοῦ ὀφθαλμοὺς τὸν πλοῦτον. διὸ καὶ διπλοῦν σκότος ὑπομένουσι, τὸ μὲν
ἐξ" αὐτῶν, τὸ ᾗ ἐκ τοῦ μὴ προσέχειν τῷ διδασκάλῳ. ζητ. ἑαυτῷ,

ΗΘΙΚΟΝ Περισχώμεν οὖν αὐτῷ μετ' ἀκριβείας, ἵνα ὀφθῶμεν ποτὲ ἀναβλέψαντες. καὶ πῶς 35
ἀναβλέψαι δυνατόν; ἐὰν μάθῃς πῶς ἐτυφλώθης. πῶς οὖν ἐτυφλώθης; ἀπὸ τῆς πο-
νηρᾶς ὑπερηφανίας. καθάπερ γὰρ κόρη [ὀφθαλμοῦ] καθαρᾶ χυμὸς ὑπορρεύσας πονηρὸς, ὁ
τῶν χρημάτων ἔρως, πυκνὸν τὸν νεφέλιον ἐποίησεν· ἀλλὰ ἐν δράσκελα δὴ" ῥαγῆναι ζητ. διαῤῥαγῆ-
τὸν νεφέλιον ταῦτον ῥᾴδιον, ἐὰν τὸν ἀκτῖνα τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης ὦμεν διδασκαλίας· ἂν
ἀκούσωμεν αὐτοῦ ὀδυνωῶντος καὶ λέγοντος, μὴ θησαυρίζητε ὑμῖν θησαυροὺς ὑπὶ τῆς 40
γῆς. καὶ τί μοί, φησι, πλέον ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως, ὅταν ὑπὸ τῆς ὑπερηφανίας κατέχωμαι;
μάλιστα μὲν οὖν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν ἡ συνεχὴς ἀκρόασις καταλύσαι δυνήσεται. ἐὰν δ' ἄρα
ὑπερηφανίᾳ κατεχόμενος, ἐννόησον ὅτι τοῦδὲ ὑπερηφανία τὸ περᾶγμά ἐστι. πῖα γὰρ ὑπερη-
φανία, χαλεπῶς δουλεύειν καὶ ὑποκλαθαι τυραννίδι, καὶ δεδιέναι πάντα χόθεν, καὶ ἐν σκότῳ

ἅμα-

23 Εαν ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; Επὶ τὰ αἰσθητότερα ἄξαγε τὸν λόγον. ὅπου γὰρ ἐμνημόνευσε τοῦ νοῦ, ὡς καταδουλουμένου καὶ ἀχμαλωτίζοντος, τοῦτο δὲ πολλοῖς ἐυσύνοπτον ἐστὶ καὶ ἐμοί, ἐπὶ τὰ ἔξω καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν κεῖται τὴν διδασκαλίαν μεταπήσιν, ἵνα ἀπὸ τούτων καὶ περὶ ἐκείνων νοήσωσιν. Εἰ γὰρ μὴ οἶδά, φησι, τί ποτέ ἐστι βλέφαρον καὶ, ἀπὸ τῶν σωματικῶν τοῦτο καταμάθωμεν. ὅπερ γάρ ἐστιν ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοῦτο ὁ νοῦς τῇ ψυχῇ. ὥσπερ οὖν οὐκ ἀν ἕλοιο χρυσοφορεῖν ἐν σπιλάδι βεβλημένος ἱματίοις, καὶ πεπηρωθαί σου τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ τὴν ὑγείαν τὴν τούτων ἁπάσης τῆς διαιτητικῆς περιουσίας πολυτιμοτέραν εἶναι νομίζεις (οὐ γὰρ αὐτὴν ἀπολέσης καὶ ἀμφοτέρης, ὑδέν σοι τῆς λοιπῆς ὄφελος
χ. τέκτων χ. παρωδίντων, ζωῆς. ὥσπερ γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν τυφλωθέντων, τὸ πολὺ τῆς τῶν λοιπῶν μέλων ἐνεργείας οἴχεται, τὸ φωτὸς αὐτοῖς σβεσθέντος· οὕτω καὶ τῆς διανοίας ἀμφιβαρείσης, μυρίων κἀζωήσας κακῶν ἐμπλησθήσεται) καθάπερ οὖν ἐν σώματι τοῦτο σκοπεῖσθω, ὥστε τὸν ὀφθαλμὸν ἔχειν ὑγιῆ, οὕτω δὲ καὶ τῇ ψυχῇ τὸν νοῦν. διὸ καὶ τοῦτον πηρώσωμεν τὸν καὶ τοῖς ἄλλοις πρέχειν ὀφείλοντα τὸ φῶς, πόθεν ἀμβλέψωμεν λοιπόν; ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν πηλὸν ἀνελών, καὶ τὸ ποταμὸν ἐξήρανεν, οὕτως ὁ τὸν νοῦν ἀφανίσας, πᾶσαν αὐτοῦ τὸν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ περιουσίαν ἐξώλωσε. διό φησιν, Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον; ὅταν γὰρ ὁ κυβερνήτης ὑποβρύχιος γένηται, καὶ ὁ λύχνος σβεσθῇ, καὶ ὁ πηγεμὼν ἀχμάλωτος γένηται, ποία λοιπὸν ἔσται τοῖς ἐναυτιῶσιν ἐλπίς; Αμφὶ δὲ πάντα ἀφεὶς εἰπεῖν θέλω τὰς ἐπιβουλὰς τὰς διὰ πλοῦτον, τὰς μάχας, τὰς δίκας (ἠπίξατο μὲν γὰρ αὐτῶν ἀνωτέρω εἰπών, πάλιν δὲ ἀναδύσει σε ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ) τὰ πάντων χαλεπώτερα τούτων συμβαίνοντα πάντως ἴσθι, οὕτως ἀπάγει τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας. τὸ γὰρ τὸ δεσμωτήριον οἰκῆσαι, πολλῷ χαλεπώτερον τὸ δεδουλῶσθαι τοῦ νοσήματος τούτου. καὶ τὰ μὲν οὐ πάντως συμβαίνει, ὁ δὲ ἐφεξῆς συγκεκλήρωται τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ. διόπερ αὐτὸ μετ' ἐκεῖνο τέθηκεν, ἅτε χαλεπώτερον ὄν, καὶ πάντως συμβαῖνον. ὁ γὰρ Θεὸς, φησιν, ἔδωκεν ἡμῖν νοῦν, ἵνα τοῦ ἀγροικου διαφεύγωμεν, καὶ τοῦ τῶν περιττῶν κρίσιν ὀρθὴν ἔχωμεν, καὶ περὶ τὰ λυποῦντα πάντα καὶ ἐπιβλαβῆ, τούτῳ ὥσπερ ὅπλῳ τινὶ καὶ φωτὶ χρώμενοι, μὴ πταίωμεν ἐν ἀσφαλείᾳ· ἡμεῖς δὲ περιδιδόμεν τοῦ δωρεαὶ διὰ τὰ περιττὰ καὶ αἰσχρά. τί γὰρ ὄφελος τραπεζῶν χρυσοφορουσῶν, ὅταν ὁ τραπεζὴς αἰχμάλωτος γένηται; τί δὲ κέρδος νηὸς καλλωπιζομένης, ὅταν ὁ κυβερνήτης ὑποβρύχιος γένηται; τί δὲ σώματος δι' συγκειμένου πλέον, ὅταν τὰ ὀφθαλμοὶ τῆς ὄψεως ὦσιν ἐκκεκομμένοι; ὥσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τούτου τὰ ὀφείλοντα ὑγιαίνει, ἵνα λύῃ τὰς νόσους, διὰ τοῦτο ἐμβαλὼν εἰς νόσον, εἰς ἀργυρᾶν κελεύσει κεῖσθαι κλίνην καὶ χρυσοῦν θάλαμον, οὐδὲν ὄφελος ἔσται τοῖς κάμνουσιν· οὕτως διὰ τὸν νοῦν ἀμφιβαρεῖται καὶ δυνάμενοι λύειν τὰ πάθη, φησὶν, αὐρῶ διδασκαλίσης, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφήσας, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἐζημίωσας καὶ πᾶσαν ἔβλαψας τὴν ψυχήν. Εἶδες πῶς σοι μᾶλλον ἐπιθυμοῦσιν διὰ θεραποντῆς πονηρίας πάντα χορεύουσι, διὰ τούτων αὖθις μᾶλλον ἐκείνης ἀπάγει, καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐπιμάχει; Ἵνος γὰρ ἔνεκεν ἐπιθυμεῖς χρημάτων, φησὶν; ἵνα μὴ ἐνδεὴς ἀπολαύσῃς καὶ τρυφῆς; τοῦτο μὲν οὖν μᾶλλον οὐκ ἔσται σοι ἐντεῦθεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπαν. Εἰ γὰρ ὀφθαλμῶν ἐκκοπέντων ὁ θεῖος ἀπαναίνεται τὰ ἡδέα διὰ τὴν συμφορὰν τὴν ἐκεῖθεν· πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ νοὸς διαστροφῇ καὶ πηρώσει τοῦτο πεισόμεθα. Ἵνος γὰρ ἔνεκεν καταρύττεις ἐν τῇ γῇ; ἵνα φυλάξῃ μὴν ἀσφαλείας; ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάλιν τοὐναντίον, φησίν. ὥσπερ οὖν πιστεύοντα καὶ ἐλεούντα καὶ περισσεύοντα εἰς χειροδοξίαν, ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ μᾶλλον, ἀπὸ τούτων αὐτὸν ἐπεσπάσατο εἰς τὸ μὴ χειροδοξεῖν (τίνος γὰρ ἕνεκεν οὕτως ἀψυχῆ καὶ ἐλεεῖς, φησιν; ἀλλὰ τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξης ἕνεκεν; Σκόπει μὴ οὕτως ἀψύχου, φησὶ, καὶ τότε αὐτῆς τεύξῃ τὴν ἡμέραν τὴν μέλλουσαν) οὕτω καὶ φιλάργυρος,

Οπου σὴς ϗ βρῶσις ἀφανίζει, ϗ ὅπου κλέπται διορύττουσι ϗ κλέπτουσι.

Τέως δείκνυσι τῦ σὺν τῷ θησαυρῷ τὴν βλάβην, ϗ τῦ σὺν τῷ ὠφέλειαν, ϗ ἀπὸ τ̃ τόπου ϗ ἀπὸ τ̃ῶν ὑπαρχόντων· ἃ δὲ μέρει τύτων ἴσασι, ἀλλὰ ἃ ἕτεροι ἐπάγλ λογισμοί. ἃ φησὶν, ἀφ' ὧν μάλιστα δεδοίκασιν, ἀπὸ τύτων αὐτὸν φοβερίζει. Τί γὰρ δέδοικας, φησι; μὴ ἀναλωθῇ τὰ χρήματα, ἐὰν ἐλεημοσυνῶν ὦ; οὐκοῦν δὸς ἐλεημοσύνην, καὶ τότε οὐκ ἀναλωθήσεται· ϗ ὃ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἀναλωθήσεται, ἀλλ' ὅτι ϗ τῶν ἀναλισκόντων πλείονα. ϗ γὰρ τὰ ἐν τοῖς ἀέρασι φυόμενα. ἀλλὰ τέως αὖθις ἀ λέγω, ἀλλ' ὕστερον αὖθις τίθησι. τέως γὰρ ὁ μάλιστα αὐτὸν φοβερίζας ἡδύνατο, τύτο εἰς μέσον ἄγει, ὃ μόνον αἱ ἀλῶπεκες αὖθις τὸν θησαυρὸν, ϗ ἑκατέρωθεν αὖθις ὠφέλεται. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐὰν σῶς ἐλεημοσυνῶν, τηρῆται μόνον, ἀλλὰ ϗ ὃ ἐναντίον ὑπεῖληφεν· ὅτι ϗ ἐὰν μὴ σῶς, ἀπόλλυται. ἃ ὅρα τὸν ἄφοβον ζωὴν. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἃ ἕτερος αὐτὰ καταλιμπάνει (ἐπεὶ καὶ τῦτο πολλάκις ἤδυ τοῖς δυσθέοις) ἀλλ' ἐπέρωτα αὐτὸν φοβῇ, δείκνυς ὅτι οὐδὲ τύτου τυγχάνουσι. καὶ γὰρ δυσθεοῦντες μὴ ἀδικήσωσιν, εἰσὶν ⓐ ἀδικούμενοι πρῶτοι, ὁ σὴς ϗ ἡ βρῶσις. Εἰ γὰρ ϗ σφόδρα ἀνάλωτος ἦ δοκῇ αὕτη ἡ λύμη, ἀλλ' ὅμως ἄμαχός ἐστι ἃ ἀκαθεκτος. καὶ ὁπουοῦν ἐπινοῇς, ϗ δυνήσῃ ταύτην ὑπερβαλεῖν τὴν βλάβην. Τί οὖν; τὸ χρυσίον σὴς ἀφανίζει; Εἰ ϗ μὴ σὴς, ἀλλὰ κλέπται. τί οὖν; ἄρπαντες ἐσυλήθησαν; Εἰ ϗ μὴ πρῶτος, ἀλλ' ⓐ πλείους. διὰ δὴ τ̃το ϗ ἕτερον, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἐπάγλ λογισμόν, λέγων·

21 Οπου * ὁ θησαυρὸς τ̃ῦ σοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία τ̃ῦ σοῦ.

Καὶ γὰρ μηδὲν τύτων γένηται, φησὶν, οὐ μικρὰν ἀπολήψῃ βλάβην, τοῖς κάτω περισπλωμένοις, καὶ δούλοις αὐτ̃ ἐλευθέρου· γινόμενος, καὶ τ̃ῶν ἀέρων ἐκπίπτων, ϗ μηδὲν τ̃ ὑψηλὸν σκοπῶν δυνάμενος, ἀλλὰ τ̃ πρὸς τὰ χρήματα ἃ ἴσχυες ϗ δύνασθαι ϗ κέρδη ϗ καπηλείας ἀνελεύθερος, ὅ τι γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; ϗ γὰρ ὑδραπόδου πάντος ὁ Ἰούδας δουλικώτερος ἦν, τυραννίδα χαλεπωτάτην ὑπομένων, ϗ ὃ πάντων χαλεπώτατον περισπᾶσθαι χρήμασιν, ταῦτα ἀχθόμενος δυνήσῃ τῷ σοῦ περισπάσαι· ἀλλ', ὥσπερ κύων Ἄφρων, περισπασθεὶς ἀλύσεως ἀπάσης χαλεπώτερον τὴν τ̃ῶν χρημάτων τυραννίδα, κἂν τ̃ῶν περισπάντων ἀπάντων ὑλακήσῃ, ἐν ἔργοις τ̃το ἔχεις διώκειν, ὃ τηρῆ ἕτερος ἂν κείμενα, ὅ τι γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; ἀλλ' ὅμως ὅπερ τ̃το ὑψηλότερον ἐστὶ τ̃ῆς τ̃ῶν ἀκροωμένων διανοίας, ϗ οὔτε ἡ βλάβη αὐτὸ τοῖς πολλοῖς εὐσύνοπτος, ὅτε ὁ κέρδος φανερός, ἀλλὰ φιλοσοφωτέρας ἐδέησε γνώμης, ὥστε ἑκάτερα ταῦτα συνιδεῖν, πόθεν μὲν αὖθις μετ' ἐκεῖνα τὰ δῆλα, εἰπών· ὅπου ὁ θησαυρὸς τ̃ῦ σοῦ, ἐκεῖ ϗ ἡ καρδία αὐτ̃ῦ. ποῖ δ' αὖ τὸ [τ̃το] σαφέστερον πάλιν, ἀπὸ τ̃ῶν νοητῶν ὅτι τὰ αἰσθητὰ ὑπάγων τ̃ λόγου, ϗ λέγων·

22 Ο λύχνος τ̃ῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.

Ο δ' λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ καταρύξῃς χρυσίον ἐπὶ τ̃ῆς γ̃ῆς, μηδὲ ἄλλο τι τ̃ῶν τοιούτων μηδέν. τῷ γὰρ σπεῖραι ϗ τῇ βρώσει ϗ τοῖς κλέπταις αὐτὰ ζωάγλς. ἐὰν δ' ϗ τοῦτα διαφύγῃς τὰ βλάβη, τὸ δουλωθῆναί σοι τῷ καρδίᾳ ϗ περισπασθῆναι τοῖς κάτω πᾶσιν οὐ διαφεύξῃ. ὅπου γὰρ ἂν ᾖ ὁ θησαυρὸς, ἐκεῖ ἃ ἡ καρδία σου. ὥσπερ οὖν εἰς ⓦ ἀέριον ἀποτιθέμενος, οὐ τ̃το καρποῦσθαι μόνον ὃ τυχεῖν τ̃ῶν ὅτι τοιούτων ἐπάθλων, ἀλλ' ἀντεύθεν ἡδονὴν ⓦ μεθύων λαμβάνεις, ἐκεῖ μεθορμιζόμενος ϗ τὰ ἐκεῖ φέρειν ϗ ὑπὲρ τ̃ ἐκεῖ μεμνᾶσθαι (ὅπου γὰρ ἀπέθου τ̃ θησαυρὸν, ἔνθεν ὅτι ϗ τὴν διάνοιαν ἐκεῖ μεταπέμπῃς) οὕτως δὴ ὅτι ϗ γῆς τ̃το ποιήσῃς, ταύτην πείσῃ. Εἰ δ' ἀσαφές σοι ὃ εἰρημένον, ἄκουσον τῶν ἑξῆς.

Ο λύχνος τ̃ῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·

23 Ἐὰν

* γαρ' ὅτι

χ. λυομένων· ἀλ. λυμαινομένων·

χ. μιζονα.

χ. ὑμῶν, χ. ὑμῶν. χ. ἡμῶν. χ. ἐραντῶν ἴσ. παίπτη χ. πιῶτο χαλεπωτέρων τῶν ὀπαπάτων τῶν δουλείαν,

χ. πάφῳ,

χ. ὁ χ. καρπώσει) χ. ἄγλων,

καὶ αὐτὸν εἶ Ⓦ βεβαθύνοντα, καὶ ὃν πόντων ἀσυγκρίτως ὑπερέχειν τῶν ὑφ᾽ ἡλίῳ πάντων καθημένων, ἑτέρους ὑποδείκνυσιν τοῖς μόνον ὑδὲν ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μέγιστά σε βλάπτουσι. πλὴν τοῦτό γε τοῦτο κωλύω, φησὶν· ἀλλ᾽ εἰ καὶ δι᾽ ἑτέρων ὑποδείξαθαι βούλει, ἀνάμεινον, κἀγώσοι καὶ τοῦτο μετὰ πλείονος προέξομαι τῆς ὠφελείας καὶ πολλοῦ τοῦ κέρδους. νῦν μὲν γάρ σε ἀποῤῥήγνυσι τῆς πρὸς μὲ δόξης τοῦτο, ὥσπερ οὖν συγκολλᾷ ὁ τούτων ὑφορᾶν· τότε γὰρ πόντων ἀπολαύσῃ μετὰ ἀδείας ἁπάσης, καὶ μακρὸν καὶ πρὸ ἐκείνων καὶ ἐνταῦθα καρπωσόμενος, τὸ πᾶσαν καταπατῆσαι τὴν διὰ δόξης πτῶσιν, καὶ τῆς χαλεπῆς τῶν διὰ δόξαν, καὶ τῆς χαλεπῆς τῶν διὰ δόξαν ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ γήσιον γενέσθαι τῆς ἀρετῆς ἐραστήν· ὡς νῦν γε ἄτοπα διάκειμαι, διὰ τὸ ἐρημίαν γένη, πάσης ἔρημος ἔσῃ τῆς ἀρετῆς, οὐκ ἔχων τοὺς θεωσώζας. ὃ δὲ αὐτὴν ὑβρίζοντος ὅτι τὴν ἀρετήν, εἶγε μὴ δι᾽ αὐτὴν, ἀλλὰ διὰ Ⓦ φρικοτρόφον, καὶ Ⓦ χαλκοτύπον, καὶ Ⓦ πολιὼ τῶν ἀγοραίων δήμων μέλλοις αὐτὴν μετιέναι· ἵνα δὲ Ⓘ καγὼ καὶ Ⓘ πάρεισι ταύτης ὅτις σε θαυμάσωσι, δὲ τοὺς ἐμφορεῖς αὐτῆς καλῇς ὑπὲρ τὴν ὑπόδειξιν αὐτῆς δὲ τὴν θεωρίαν· ὥσπερ δὴ εἴ τις σωφροσύνῃ ἔλοιτο, μὴ διὰ τὸ τῆς σωφροσύνης κέρδος, ἀλλ᾽ ἵνα ὑποδείξηται τοῖς ἡταιρηκόσι. καὶ σὺ τοίνυν οὐκ αἰ ἕνεκα τὴν ἀρετὴν, εἰ μὴ διὰ τοὺς ἐμφορεῖς τῆς ἀρετῆς· δεῖ αὐτὴν καὶ σὺ πεῦθεν θαυμάσαι, ὅτι καὶ τοὺς ἐμφορεῖς ἐπαινέσαι ἔχει· θαυμάσαι δ᾽, ὡς ἔχει, μὴ δι᾽ ἑτέρας, ἀλλὰ δι᾽ αὐτὴν· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ὁπόταν μὴ δι᾽ ἑαυτοὺς, ἀλλὰ δι᾽ ἑτέρας φιλώμεθα, ὕβρεως τὸ πρᾶγμα νομίζομεν. τοῦτο τοίνυν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς λογίζου, καὶ μηδὲ δι᾽ ἑτέρους αὐτὴν δίωκε, μήτε δι᾽ ἀνθρώπους ἵνα ἀρέσκουσι Θεῷ, ἀλλὰ διὰ Ⓦ Θεὸν δι᾽ ἀνθρώπους· ὡς δὴ τὸ ἐνάντιον ποιῆς, καὶ μετιέναι δοκῇς ἀρετὴν, ὁμοίως τῷ μὴ μετιόντι πτοηξωσας. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος τῷ μὴ ποιῆσαι πτοήσειεν, οὕτω καὶ σὺ τῷ πρὸς ἀνθρώπους ποιῆσαι.

19 Μὴ θησαυρίζητε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐπειδὴ ὁ τῆς κενοδοξίας ὄζος ἐβλάστησε νόσημα, δυσχερῶς λοιπὸν καὶ τὸ πρὸς ἀκλημοσύνης εἰσάγειν λόγον. οὐδὲν γὰρ οὕτω χρημάτων ἐρᾶν πρὸς ἀσωτίαν ἀναπτύει, ὡς ὁ τῆς κενοδοξίας ἔρως. διὰ τοῦτο καὶ τὸ καὶ τῶν αἰθεροπόδων ἀγέλας, καὶ Ⓦ ἐσμοὺς τῶν θυσίων, καὶ τοὺς χρυσοφορουμένους ἵππους, καὶ τοὺς ἀργυρᾶς τραπέζας, καὶ τὰ ἄλλα τὰ καταπλαστότερα ὑπενόησαν αἰθέροποι, οὐχ ἵνα χρείαν πληρώσωσιν, οὐδ᾽ ἵνα ἡδονὴν ἀπολαύσωσιν, ἀλλ᾽ ἵνα τοῖς πολλοῖς ὑποδείξωσι). ἀνωτέρω μὲν οὖν, ὅτι ἐλεῆσαι διὰ μόνον ἐλεγθ· τοῦτο δὲ καὶ πόσον ἐλεῆσαι χρὴ δείκνυσιν, εἰπών, μὴ θησαυρίζητε. ὅπου γὰρ οὐκ οἰκεῖον διὰ ἀρχὴν αἰθέρου τὸ πρὸς τῆς ὑπερφυΐας τῶν χρημάτων εἰσαγαγεῖν λόγον διὰ τοῦτο τὰ τυραννίδα τοῦ πάθους, καὶ μακρὰν αὐτὸν διατεμὼν καὶ ἐλευθερώσας, οἰκήσιν ἐν τῇ τοῦ ἀκροατοῦ διανοίᾳ, ὥστε εὐπαίδευτον γενέσθαι διὰ δὴ τοῦτο πρῶτον μὲν ἔλεγε, μακάριοι Ⓘ ἐλεήμονες· καὶ τοῦτο, ἵνα θύραν τὰ διὰ δείκνυσι· καὶ μετ᾽ ἐκεῖνο πάλιν, ἐὰν δῖς σοι θέλει κριθῆναι καὶ τὸ χιτῶνά σε λαβεῖν, δὸς αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· οὐκοῦν ἢ τὸ πολλῷ μεῖζον πόντων ἐκείνων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι αἰ δίκαιον ἴδῃς ἐπιχειροῦντα, τοῦτο ποίησον. (τὸ γὰρ μάχεσθαι ἔξωθεν βέλτιον τὸ μὴ ἔχοντα ἀπαλλάξαι μάχης) οὐκοῦν ἢ οὔτε διδίδοικεν; οὔτε τὸ κερδαίνειν θεὶς, οὔτε ἄλλου τοιούτου τοιοῦτον μνημονεύσας, αὐτὸν καθ᾽ ἑαυτὸν διδάσκει τὴν τῶν χρημάτων ὑπεροψίαν, δεικνὺς ὅτι διὰ τοῦτο ἐλεουμένους τοσοῦτον, ὅσον διὰ τὸν διδόντα ταῦτα νομοθετεῖ, ἵνα καὶ μηδεὶς ᾖ ὁ ἀδικῶν καὶ ἕλκων εἰς δικαστήριον, καὶ ὅτω καταφρονῶμεν τῶν ὄντων, πτοῆσαι τοὺς δεσπόταις. καὶ τοῦτο οὐκοῦν ὅλον τέθεικεν, ἀλλὰ τοῦτο ῥῆμα· καὶ πολὺν τοῦτο ἀγῶνα τοῦ πρὸς τούτων μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς ὑποδείξαμενος. ἀλλ᾽ ὅμως ἔτι θηπτὸν τοῦτο, οὐδὲ εἰς μέσον ἄγει (οὐδέπω γὰρ ἐκκαλύψαι καιρὸς ἦν) ἀλλὰ λογισμοὺς ἐξεπάζει τέως, συμβούλου μᾶλλον ἢ νομοθέτου τάξιν ἐν τοῖς πρὸς τούτων φυλάττων λόγοις. εἰπὼν γὰρ, μὴ θησαυρίζητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπήγαγε·

παύσῃ ὁ τῶν ὑποκριτῶν χείρων νόμος, ὁ διπλοῦς τοὺ ὑποκρίσιν ἐργαζόμενος, καὶ πολλοὺ τῆς καρδίας ταύτης τοὺ ὑποβολέως σπουδῆς; οὐκ αἰσχυνθήσῃ τῆς λέξεως ταύτης τοὺ ἔμφασιν; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὑποκρίνονται ἁπλῶς· ἀλλὰ δὲ μείζονος καθάρσεως βουλόμενος, φησὶν ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, τουτέστι, διαφθείρουσιν, ἀπολλύουσιν. εἰ γὰρ τοῦτο ἀφανισμός προσώπου, τὸ πρὸς κενοδοξίαν ὠχρὸν φαίνεσθαι, οὐ δεῖ ποιεῖν τοῦτο ὑπὲρ τοῦ ὑποκρίνασθαι καὶ ὑποχρεώσεις· διαφθείρουσιν τὰ πρόσωπα γυναικῶν, ὅτι λύμη τῶν ἀκτενίστων τριχῶν; ἐκείνοις μὲν γὰρ ἑαυτοὺς βλέπεσθαι μόνον· αὗται δὲ καὶ ἑαυτὰς καὶ τοὺς ὁρῶντας· διὸ χρὴ φεύγειν καὶ ταύτην κἀκείνην τοὺ λύμην ὡς πολλοῦ τοῦ πρόσωπος. οὐδὲ γὰρ μόνον μὴ ὑποδέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ σπουδάζειν λανθάνειν ἐκέλευσεν· ὅθεν καὶ ἐμπροσθεν ἐποίησε. καὶ ὅτι μὲν τῆς ἐλεημοσύνης οὐκ ἁπλῶς αὐτὸ τέθηκεν, ἀλλ' εἰπὼν, προσέχετε μὴ ποιεῖν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, προσέθηκε, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· ὅτι δὲ τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς οὐδὲν τοιοῦτον διώρισε. τί δή ποτε; ὅτι ἐλεημοσύνῃ μὲν ἀδυνατον πάντη λαθεῖν, θύραν δὲ καὶ νηστείαν δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἰπὼν, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, οὐ πρὸς χάριν ἔλεγεν, ἀλλὰ πρὸς τὸ δεῖν * μετὰ ἀκριβείας ἅπαντας λανθάνειν· καὶ καλοῦσας εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσιέναι, οὐ πάντως, οὐδὲ προσηναγκάσθη μόνον ἐπέταξεν εὔχεσθαι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ πάλιν ἠνίξατο· ὅτε καὶ σταθῆναι ἀλείφεσθαι κελεύσας, οὐχ ἵνα ἀλήφωμεν πάντως ἐνομοθέτησεν (ἐπεὶ πάντες εὑρεθησόμεθα νόμον παραβαίνοντες τοῦτον, καὶ προσέτι πάντων μάλιστα αὐτὸν φυλάττειν ἐσπουδακότες, καὶ τῶν μοναχῶν δήμοι, καὶ τὰ ὄρη κατειληφότες) οὐ τούτων ἐπέταξεν, ἀλλ' ὅπερ τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἀλείφεσθαι (συνεχῶς ἐν εὐφραινομένοις καὶ χαίρουσι (καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ καὶ ἀπὸ τοῦ Δανιὴλ ἂν τις κατίδοι σαφῶς) εἶπεν ἀλείφεσθαι· οὐχ ἵνα πάντως τοῦτο ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πάντων σπουδάζωμεν μετὰ ἀκριβείας πολλῆς κρύπτειν τὸ κτῆμα τοῦτο. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐστιν, αὐτὸς τοῦτο, ὅπερ διὰ τῶν λόγων ἐπέταξε, διὰ τῶν ἔργων ὑποδείξάμενος, καὶ νηστεύσας παραπλήσια ἡμέρας, καὶ μετὰ τοῦ λαθεῖν νηστεύσας, ὅτε ἠλείψατο, ὅτε οὐ· ἀλλ' ὅμως δὲ ταῦτα μὴ ποιήσας, μάλιστα πάντων χωρὶς κενοδοξίας τὸ πᾶν ἐώσειν. ὁ δὴ καὶ ἡμῖν ὑποτίθεται, καὶ τοὺς ὑποκριτὰς εἰς μέσον ἀγαγών, καὶ διπλῆν αὐτοῖς ἐγκαλέσας κακουργίαν ἀποτρέψας· καὶ ἑτέραν τινὰ διὰ τῆς παραινέσεως ταύτης ἠνίξατο, τῆς τῶν ὑποκριτῶν λέγω. οὐ γὰρ μόνον τῷ ὃ προσῆκεν εἰ καταγέλαστον, οὐδὲ τῇ ζημίαν ἔχειν ἐφάπτειν, ἀλλὰ καὶ τῷ παραίνεσιν δεῖξαι τοῦ τοιούτου ἀπάτου, ἀπάγει τῆς πονηρᾶς ὑποψυμίας. ὁ γὰρ ὑποκριτὴς μέχρι τότε φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν ὃ θεάσηται καθηται μᾶλλον ἢ οὐδὲ τότε διὰ πᾶσιν. ἴσασι γὰρ οἱ πλείους τῶν ἀνθρώπων, εἰς ὢν τινα ὑποκρίνεται· πλὴν ἀλλὰ τοῦ θεάσασθαι λυθέντος, σαφέστερον ἅπασι γίνεται. ὅτε τοίνυν καὶ τοὺς κενοδόξους ὑπομένειν ἀνάγκη πᾶσα. καὶ σταθῆναι μὲν γὰρ τοῖς πλείοσίν ἐστι καταδῆλον, ὅτι οὐκ εἰσὶ τοῦτο ὅπερ φαίνονται, ἀλλὰ προσωπεῖον περίκεινται μόνον· πολλῷ δὲ πλέον μετὰ ταῦτα ἀλώσονται, ὅτε πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα φαίνεται. καὶ ἑτέρωθεν δὲ πάλιν αὐτοὺς ἀπάγει τῶν ὑποκριτῶν, δεῖξαι κενοῦσθαι τὸ ὑποτιθέμενον. οὐ γὰρ τὴν νηστείαν ὑποτίνει, οὐδὲ μείζονα ὑποδείξασθαι κελεύει· ἀλλὰ μὴ ἵνα αὐτῆς ἀπολέσασα τὸν φόβον [ἀσφαλίζεται.] ὥστε ὅμως δοκεῖ φορτικὸν εἶναι), κοινὸν ἡμῖν καὶ τοῖς ὑποκριταῖς (νηστεύουσι γὰρ καὶ ἐκεῖνοι) ὃ δὲ ὄντως κουφότατον, τὸ κέρδος μὴ ἀπολέσαι ἵνα μαθὼν, τοῦτο ἐστιν ὃ κελεύω, φησί· τοῖς μὲν πόνοις οὐδὲν προσιτέον, οὐδὲ ἵνα μαθοῖς ἡμῖν· ζωάγων μετὰ ἀσφαλείας ἁπάσης, δὲ οὐκ ἀφιεὶς ἀσφαλούτους ἀπελθεῖν, καθάπερ ἐκείνους. δὲ οὐδὲ οὐδὲν ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι παλαίοντας μιμεῖσθαι ἐθέλουσιν, οἳ, τοσοῦτο καταπεπτώκασι δήμου καὶ ἀρχόντων τοσούτων, εἰ βούλονται ἀρέσαι ὡς βραβεύοντι τοὺ νίκαν αὐτοῖς, καίτοι πολλῷ ῥᾴδιον καταδεέστερον· σὺ δὲ διπλοῦν ἔχων τοὺ ἀφορμὴν τοῦ τοὺ νίκαν ὑποδείκνυσθαι ἐκείνῳ, ὡ

ὁ

χ. ἔστι τῆς καρδίας ταύτης ἡ ὑποβολή

χ. διαφθείρουσιν

* σπουδάζει

α. Βασ. 15.

χ. λαμπρὸς

* κήρυκι, θύγατερ Ιερουσαλήμ,

δρα θύγατερ Σιών, *ὅτι ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, ἐπιεικὴς ὅτι ζυγὸν & πῶλον νέον· οὐχὶ καὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ διακηρύττει πρᾳότητα, ὅταν λέγῃ· Ηξει Κύριος οὗ ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ οὐκ ἐστιν εὑρεῖν ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; Σκιρτήσατε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα. καὶ ἕτερος πάλιν τοιοῦτον ἐκπλήττοντος ἔλεγεν· οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὑ λαθήσεται ἕτερος εἰς αὐτόν. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων & πολλῷ πλειόνων λεγομένων, δέον φείδεσθαι & μηδὲν ὑπὲρ γῆς τολμᾶν εἰπεῖν· ὡς ἂν ἀγορᾷ μέσῃ θορυβούμενοι, ἀρεσκόμενοι, ἃ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ὄντα διαλεγόμενοι ἀπόντα ἀναλίσκομεν τῆς (ωῆς ἡμέρᾳ. ὅταν οὖν καὶ ἐν μικροῖς καὶ ἐν μεγάλοις, καὶ ἐν ἀκροάσει, καὶ ἐν πράξει, καὶ ἔξω, καὶ ἔνδον ἐν ἐκκλησίᾳ ὅπως ὠφθῶμεν ῥᾳθυμοι, καὶ μετὰ τούτων ἁπάντων καὶ κατ' ἐμφρόνων διχόμεθα, πόθεν ἐξόμεθα σωτηρίας ἐλπίδα, τοῖς τοσούτοις ἁμαρτήμασι πρεσθηκίαν ἑτέραν χαλεπὴν καὶ τούτων ἀπήρτοπον, τὴν καταφρόνησιν ταύτην προσιθέντες βυθόν; Εἶτ' οὖν θαυμάζεις εἰ δίκαιοι, ἂν συμβῇ τι τῶν ἀδοκήτων ἡμῖν καὶ λυπηρόν; δέον ὅταν μὴ συμβῇ θαυμάζειν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίας· τοῦτο δὲ καθ' ὑπερβολὴν πάντα καὶ πρόσκοπον. & γὰρ ἂν λάθῃ, ἐγρηγορὼς τοῦ Θεοῦ μνημονεύων καὶ προσδοκῶν αὐτὸν ἀπολαύειν ἡλίου καὶ ὑετῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀνθρώπους θηρίων ὠμότητα νικῶντας & κατ' ἀλλήλων ἐσκευωρημένους, καὶ τοῖς τῶν πλησίον δόγμασι τὴν γλῶτταν αἱμάσσοντας, μετὰ τοῦ πεπαῖσθαι τὸ πνευματικὸν καὶ τὰς τοσαύτας εὐεργεσίας καὶ τὰ μυρία προνοήματα. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες ἐμέσωμεν τὸν ἰόν, καὶ λύσωμεν τὰς ἕξεις, καὶ τὰς ἡμῶν πρεπούσας εὐχὰς ποιώμεθα, ἀντὶ δαιμόνων θηριωδίας ἀγγέλων λαβεῖν ἡμερότητα, καὶ ὅσα ἂν ὠφθῶμεν ἠδικημένοι, τὰ αὐτῶν ἡμέτερα ἐννοήσαντες, καὶ & τὸν τούτου τοῦ ἐπόλεως κείμενον ἡμῶν μισθόν, μὰ λάβωμεν τοῦ ὀργοῦ, καταστείλωμεν τὰ κύματα, ἵνα καὶ τὸν παρόντα βίον ἀταράχως διέλθωμεν, καὶ ἀπολαβόντες ἐκεῖνον τύχωμεν τοῦ διαπύρου, οἷοι πρὸς τοῦτον θωιδούλοις γενώμεθα. Εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο καὶ φοβερόν, ποιήσωμεν ἡμεῖς αὐτὸ κοῦφον καὶ ποθεινόν, καὶ τὰς τῆς πρήσεως τῆς πρὸς αὐτὸν λαμπρὰς ἀνοίξωμεν θύρας· καὶ ὅπερ οὐκ ἰσχύσαμεν ἀνδρικῶς διὰ τοῦ τὴν ἁμαρτημ- χ. ἐλαφρὸν, ἀπέχεσθαι, τοῦτο ἀνύσωμεν διὰ τοῦ γενέσθαι τοῖς ἡμαρτηκόσιν εἰς ἡμᾶς ἥμερον (οὐδὲ γὰρ βαρὺ τοῦτο, οὐδὲ ἀπαθές) καὶ οὗτοι ἕτεροι εὐεργετούμενοι οὐχ ἡμᾶς, πολλῷ ἑαυτοῖς προσαποδώσονται ἔλεον. ὅταν γὰρ καὶ τὸν παρόντα βίον ἅπαντες ἡμᾶς ἀγαπήσουσι, & τὴν ἄλλων ἀπάντων ὁ Θεὸς φιλήσει καὶ εὐφρανεῖ, & τὴν μελλόντων ἡμᾶς πάντων ἀξιώσει ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ χ. φορτικόν. τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. κ. 16 ΟΤΑΝ ΔΕ ΝΗΣΤΕΥΗΤΕ, ΜΗ ΓΙΝΕΣΘΕ, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες.

χ. ἀνομοῦσαι

Καλὸν ἐνταῦθα πενθῆσαι μέγα καὶ "οἰμῶξαι παρόν. ὁ γὰρ μόνον τοὺ ὑποκριτὰς μιμούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους προεληλύθαμεν. οἶδα γὰρ, οἶδα πολλοὺς, οὐχὶ νηστεύοντας καὶ ὑποδεικνυμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ νηστεύοντας καὶ τὰ τῶν νηστευόντων προσωπεῖα περικειμένους, καὶ ἀπολαύοντας χείονα τῆς ἁμαρτίας προσθήκην ἔχοντας. ἵνα γὰρ μὴ σκανδαλίσω, φησί, τοὺς πολλοὺς, τοῦτο ποιῶ. τί λέγεις; νόμος ὅστις θεῖος ὁ ταῦτα κελεύων, καὶ σκανδάλου μέμνησαι; καὶ φυλάττων μὲν αὐτὸν σκανδαλίζειν νομίζῃς· προδαίμονα δὲ ἀπαλλάττῃν σκανδάλου; καὶ τί ταύτης τῆς "ἀπολογίας χεῖρον ἠμύνατ' ἄν; καὶ

χ. ἀλογίας

παύσῃ

ωφελείας σοι λόγον, ὅτι σὺ παραβαίνεις τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῦτον παρανάλωσε ποιῶν; μὴ γὰρ ἐπελάθετο ὧν ἐπέταξε; μὴ γὰρ ἄθεός ἐστιν ὁ ταῦτα εἰπών; Θεός ἐστιν ὁ τὰ πτώματα εἰδώς, καὶ μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης τοὺς ἑαυτοῦ βουλόμενος φυλάττεσθαι νόμους, καὶ τοσοῦτον ἀπέχων τοῦ ποιῆσαι ταῦτα, ἅπερ ἀξιοῖς, ὅτι καὶ σὲ τοῦ ταῦτα λέγειν καὶ ὑπὲρ τοῦ λέγειν μόνον ἀποτρέφει καὶ μισεῖ καὶ δίκαιον ἅπαντες τὸ ἐγκάλειν. πῶς οὖν ἀξιοῖς παρ' αὐτοῦ τυχεῖν, ὧν αὐτὸς μετὰ πολλῆς ἀπέχεσθαί σε κελεύει σπουδῆς; ἀλλὰ γὰρ εἰσί τινες, οἱ δὲ εἰς τοσοῦτον ἀλογίας ἥκασιν, ὡς μὴ μόνον τῶν ἐμφανῶν καπύχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τέκνοις ἐναβάλλειν τοῖς ἐκείνων, δὲ αὐτῶν, εἶτα εἰλοῦ, ἀποτεύσασθαι τῶν σαρκῶν προαιρεῖσθαι, μᾶλλον δὲ καὶ ἀποτυλοῦμαι. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι τοὺς ὀδόντας οὐκ ἐπέπηξας τῷ σώματι τοῦ λελυπηκότος. πολὺ γὰρ χαλεπώτερον ἐποίησας, τόγε εἰς σὲ ἦκον, ἀξιῶν μὴ θεῖναι ὀργὴν ἐπὶ τοῖς ἐμφανῶς καὶ αὐτοῦ, καὶ ἀθανάτῳ παραδοθῆναι κολάσει, καὶ μετὰ τῆς οἰκίας ἅπαντος ἁπάσης. ποίων γὰρ ταῦτα ὑπαλεπώτερα δείγματα; ποίων βελτίω ἐμπαροίνεσα; οὐ ταῦτά σε ἐπαίδευσεν ὁ Χριστός, ὑπὲρ οὗ τὸ σῶμα αἱμάττειν οὐκ ἐθέλησε. καὶ γὰρ ἡμαγμένων σοι μετὰ ἀπὸ σαρκῶν ἀνθρωπίνων χαλεπώτερα αἱ τοιαῦται γλαφύρα. πῶς οὖν ἀνάσχῃ τὸν ἀδελφόν; πῶς ἅψῃ τῆς θυσίας; πῶς ἀπορρύσῃ τὸ αἷματος τοῦ διαπτοικοῦ, τοσοῦτον ἔχων δίκης τῆς ἁμαρτίας ὄγκον; ὅταν γὰρ εἴπῃς, καταῤῥάξον αὐτόν, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνάτρεψον, καὶ πτώματα ἀπόλεσον, καὶ μυρίους αὐτῷ ὀλέθρους κατάχῃ, οὐδὲν ἀνθρωπικώτερα διενοήσας, μᾶλλον δὲ ἀνθρωποφάγου θηρίου. παυσώμεθα τοίνυν τῆς νόσου ταύτης καὶ τῆς μανίας, καὶ τὴν φιλοσοφωτάτην, ἵνα δείξωμεν ὅτι σὺν λελυπηκόσι, ἵνα γενώμεθα ὅμοιοι τοῦ παρ' ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. παυσώμεθα δὲ, ἀνθρώπων οἰκείων ἀναμπαθῶμεν ἁμαρτημάτων, ἀνθ' ὧν ἀκριβείας ἅπαντα ἐξεπόσωμεν τὰ πεπλημμεληκότα ἡμῶν, τὰ εἴσω, τὰ ἔξω, τὰ ἐν ἀγορᾷ, τὰ ἐν ἐκκλησίᾳ. εἰ γὰρ μηδενὸς ἕνεκα, τῆς γοῦν ἐπαύλης ὀλιγωρίας τὴν ἑκάστου ἀξίαν ἐσμὲν δίκην ὑποσχεῖν. καὶ γὰρ πορνῶν φαλλόντων, καὶ ἀποστόλων ὑμνούντων, καὶ Θεοῦ βλασφημουμένου, ἐξω πλατυνόμεθα, καὶ βιωτικῶν πραγμάτων ἐπεισαγόμεθα δορυφοροῦντα· καὶ οὐδὲ τοσαύτην ἀπενέμομεν τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις τὴν ἡσυχίαν, ὅσην τοῖς τοῦ βασιλέως γράμμασιν οἱ τοῖς πρόσθεν ἀπαντῶντες τὴν σιγήν. ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν γραμμάτων ἀναγινωσκομένων, καὶ ὕπατοι, καὶ ὑπατικοί, καὶ βουλὴ καὶ δῆμος ὀρθοὶ πάντες ἑστήκασι μετὰ ἡσυχίας ἀκούοντες τῶν λεγομένων· καὶ μεταξὺ τῆς ἡσυχίας τῆς βαθυτάτης ἐκείνης ἀνθρώπου [ἀν]ῆς πηδήσας καταβοήσῃ, ἅτε εἰς τὸν βασιλέα ὑβρικώς, τὴν ἑκάστου δίδωσι δίκην. ἐνταῦθα δὲ, τῶν ἐκ τοῦ θεάτρου γραμμάτων ἀναγινωσκομένων, πολὺς πάντα χόρτος ὁ θόρυβος γίνεται· καὶ ὁ πέμψας τὰ γράμματα πολὺ τοῦ βασιλέως τούτου μείζων ὄντι, καὶ ὃ θέατρον σεμνότερον (οὐ γὰρ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλων ἐστὶ) καὶ τὰ ὑπηκοα ταῦτα, ἀ τὰ γράμματα διαπελίζει), πολλῷ τῷ ἐν τῇ γῇ φερωνυμότερα. διὸ περ ἐκεῖ ἀνθρώπου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλου, καὶ ἀρχαγγέλου, καὶ τῶν ἀνωνύμων δήμου, καὶ ἐν τῇ γῇ πάντες θύφημ. ρβ. κβ. φημὶ κελευόμεθα. Εὐλογεῖτε γάρ, φησι, Κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἁμαρτάνομεν καὶ καθυβρίζομεν, ἀλλὰ πάντα ὑπερβαίνει λόγον καὶ νοῦν καὶ ἀνθρώπινον ἀνθρωπίνου. καὶ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν διανεμόμεθα καὶ ἀναγινώσκομεν τοῦτο θέατρον διαφερόντως. ὁ μὲν γὰρ, Ἀνέβης εἰς ὕψος, φησὶν, ἠχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις· καὶ, Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ. ὁ δὲ φησι, τῶν ἰχθύων μεμιγμένα τὰ σκύλα. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἦλθεν, ὥστε κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ὁ δὲ τοῦ θανάτου τὸν ὀπαδὸν ἀλαλάζων ὠδῖνι ἐλεγε· Ποῦ σου, θάνατε, ὁ νῖκος; ποῦ σου, ᾅδη, ὁ κέντρος; ἕτερος δὲ [αὖ] πάλιν τὸν βαθυτάτην εἰρωνείαν διαπελιζόμενος ἔλεγε· Σωτείφουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ ὁ μὲν τὸν Ἱερουσαλὴμ χαλεῦ, λέγων, Χαῖρε σφόδρα

χ. ἐπισαγόμεθα

χ. μεμιγ. χ. φωνὴν

Πόσης οὖν δὴ εἶεν κολάσεως ἄξιοι ⓜ μὴ ταῦτα πρὸτα μὴ μόνον αὐτοὶ μὴ ποιεῖντες, ΗΘΙΚΟΝ
ἀλλὰ δὲ ⓦ Θεὸν ὅπῃ τὴν ἄμωμον τῶν ἐχθρῶν ἀγαπᾶν διδάσκαλοντες, ἢ ὥσπερ ὁ τοῦ Δαμέδου υἱὸς ⓦ νόμον τοῦτον προβαίνοντες· ἢ ταῦτα αὐτὸ πάντα ποιοῦντες ἢ τοσαγματευόμενοι, ὥστε μὴ δύνασθαι ζῆν ἡμᾶς τοὺς ἀλλήλους; ὅπου γὰρ ῥίζα πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐστιν ἡ ἀγάπη, τὰ λυμαινόμενα αὐτὴν ἀναιρεῖ, πάντοθεν ἡμᾶς τοὺς ἀλλήλους [ζωπυρεῖ] συγκολλῶν. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, καὶ πατὴρ ἢ, καὶ μήτηρ, καὶ φίλος, καὶ ὁστισοῦν, ὃς οὕτως ἡμᾶς ἠγάπησεν, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. ἢ τί τὸ μάλιστα καὶ δεῖ ὧν διερωτᾷς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δὲ δι' ὧν ὅπι πάσχει, δῆλον. Εἰ γὰρ λύπας μοι λέγεις ἢ τὰ ὁδύνας δὲ τὰ τοῦ βίου κακὰ, σύνισον ὅσα αὐτῷ τοσοκρούεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἢ οὐκ ἐπὶ θαυμάσῃ, καὶ πλείονα τούτων ἐπέλθῃ κακά· ἀλλ' αἰ ἀγαθοῦ νοὸς ἀπολαύσῃς, τότε ἢ θαυμάσῃ καὶ ἐκπλαγήσῃ. νῦν γὰρ εἰς μὲ τὰ συμφορὰς ὁρᾶμεν τὰ ὅπουσας ἢ τὰ τοῦ βίου κακὰ τὰ γὰρ τοσοκρούσματα, ἃ καθ' ἑκάστην τοσοκρούομεν τὴν ἡμέραν, οὐκ αἰσθόμεν διὰ τοῦτο ἀλύομεν. ὡς εἴγε μᾶς ἡμέρας μόνον μὲ ἀκριβείας τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐλογισάμεθα, τότε δὲ ἔγνωμεν καλῶς πόσων αἰ εἰσὶν ὑπεύθυνοι κακῶν. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα ἀφεὶς τὰ ἰδία πεπλημμεληκότα ἑκάστῳ τὰ σήμερον εἶπω γινόμενα (κἂν τοιγε οὐκ οἶδα τί ποτ' ἕκαστος ἡμῶν ἥμαρτεν, ἀλλ' ὁμοίως τοσαύτη ἡ τοσιοῦσα τῶν πλημμεληκότων, ὡς μηδὲ ⓦ ἀκριβῶς ἅπαντα εἰδότα δυνάσθαι καὶ οὐ τούτων ἑλεῖν) τίς οὖν ἡμῶν οὐκ ἐρραθύμησεν δυσχόμενος; τίς οὐκ ἀπειρήθη; τίς οὐκ ἐκετοδόξησε; τίς οὐ κακῶς εἶπε τὸν ἀδελφόν, οὐδὲ ἐδέξατο πονηρὸν ὑπιγούμενον; οὐκ εἶδεν ἀχολάστους ὀφθαλμοῖς; οὐκ ἐμνησθη μὲ πάντες ἐχθροὶ, καὶ οἰδαίνειν τὴν καρδίαν ἐποίησεν; εἰ δὲ οὐ σκληρία ὄντες. καὶ οὐ καιρῷ δεδοκεῖ τοσούτοις ἐνυβρίσμασι γεγόναμεν κακοῖς, ἵνες ἐσόμεθα ἐξελθόντες ἐντεῦθεν; Εἰ οὐ τῷ λιμνῇ τοσαῦτα τὰ κύματα, ὅταν ἐξέλθωμεν εἰς τὸν βίον τὸν κακὸν, τὴν ἀρρεᾶ λέγω, καὶ τὰ πολιτικὰ τοσάγματα, καὶ τὰς οὐ οἰκίας φερομένας, ἆρα ἑαυτοὺς χειῶ ὑπιγνώναι δυνησόμεθα; ἀλλ' ὅμως τῆς τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγῆς ἐδωκεν ἡμῖν ζωτομον καὶ ῥᾳδίαν ὁδὸν καὶ πρωτὸς ἀπηλλαγμένην πόνου ὁ Θεός. ποῖος γὰρ πόνος ἀφέναι τὴν λελυπηκότα; "πόνε μὲν οὖν, τὸ μὴ ἀφεῖναι, ἀλλὰ κατέχειν τὸν ἐχθρὸν· ὡς τόγε ἀπαλλαγῶναι θυμοῦ, καὶ δύεσιν πολλὴν ἐμποιεῖ, καὶ σφόδρα βύχολον τὸν βουλόμενον. οὐδὲ γὰρ πέλαγος διαβῆναι δεῖ, οὐδὲ ὁδὸν ἀποδημήσαι μακρὰν, οὐδὲ ὀρῶν ὑψηλῶν κορυφὰς, οὐδὲ χρήματα δαπανῆσαι, οὐδὲ καταπεῖναι τὸ σῶμα· ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ θελῆσαι μόνον, καὶ πάντα λέλυται τὰ ἁμαρτήματα. διὸ μὴ μόνον αὐτὸς μὴ ἀφῇς, ἀλλὰ καὶ ᾧ Θεῷ κατ' αὐτὸ ἐντυγχάνῃς, ἵνα λοιπὸν ἔχεις σωτηρίας ἐλπίδα, ὅταν, ἡνίκα δεῖλεσθαι αὐτὸν δέῃ, καὶ ὅτι αὐτὸ προξενῇς, ἱκέτης μὲ χρῆμα τοσικεύμενος, ἀκούσῃ φωνὰς ἀφιεὶς, δὲ καθ' ἑαυτὸ τὰ βέλη τὸ πονηρὸν δέξασθαι ἐκεῖνα; Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Παῦλος βύχης μεμνημένος, οὐδὲν ὅτως δέδοικεν ὡς τῆς ἐντολῆς ταύτης τὴν φυλακὴν. Ἐπαίρονται γὰρ ὀσίους χεῖρας, 1. Τιμ. 2. 8.
φησι, χωρὶς ὀργῆς δὲ διαλογισμοῦ. Εἰ γὰρ ὅτε ἐλέους χρείαν ἔχεις, οὐδὲ ὅτε ἀφῆς τὸν ὀργὴν, ἀλλὰ ἢ σφόδρα αὐτῆς μέμνησαι, δὲ ταῦτα εἰδὼς ὅτι κατ' σεαυτὸν ὃ ξίφος ὠθεῖς, πότε δυνήσῃ γλυκάθαι φιλάνθρωπος, δὲ ⓦ πονηρὸν ἀπολύσας τῆς πονηρίας ταύτης ἕξιν; εἰ δὲ οὐδέπω τῆς ἀτοπίας ταύτης εἶδες τὸ μέγεθος, ἐπ' ἀνθρώπων αὐτὸ λογίζου γινόμενον, ἢ τότε ὀφθῇ τῆς ὕβρεως τὸ ἀνόσιον. Εἰ γὰρ ἀνθρώπῳ σοι ὄντι πεσπλήκτης ἀξιοῦν ἐλεηθῆναι, εἶτα μεταξὺ χείμενος ὅπου τῆς γῆς εἶδεν ἐχθρὸν, δὲ ἀφεὶς σε ἱκετεύσαντα, σκεῖνον ἔτυπτεν, ἆρα οὐκ αἰ μείζονα ἐποίησεν τὸν ὀργὴν; τοῦτο λογίζου ἢ ὅπι τοῦ Θεοῦ συμβαίνειν. ἢ γὰρ δὲ σὺ ⓦ Θεὸν ἱκετεύων, μεταξὺ τὴν ἱκετηρίαν ἀφεὶς τὸν ἐχθρὸν τοῖς ῥήμασι τύπτεις, ἢ τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους ὑβρίζεις, τὸν νομοθετήσαντα πᾶσαι ὀργὴν ἀφιέναι τὸν λελυπηκότων καλῶν, δὲ ἀξιῶν ἐναντία τοῖς ἑαυτοῦ τοσάγμασι ποιῶν. οὐκ ἄρα ἔρχεῖ εἰς

ῥιμωείας

χ. τοῦτο

χ. ὑμᾶς

χ. γνῶναι

χ. πόνος

χ. ἐποίησας

ὅστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Ἐνταῦθα ἡμᾶς τὴν ἡμετέραν παιδεύει σαφῶς εὐπλοιαν, καὶ καταστέλλει τὸ φύσημα, διδάσκων μήτε ὠθεῖσθαι τοὺς ἀγῶνας, μήτε μὴν ὑπτιάζειν. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἡ νίκη λαμπροτέρα ἔσται, καὶ ἡ πεῖρα τοῦ διαβόλου καταπεπαστοτέρα. ἐλκυσθέντας μὲν γὰρ δεῖ γνησίως ἐστάναι· μὴ καλουμένους δέ, πονηρὸν καὶ τὸ ἑκεῖσε δυναμένην τὴν ἀγώνων, ἵνα καὶ τὸ ἀκειόδοξον καὶ τὸ ψευδαγον ὑπιδειξώμεθα. ποιητὴν δὲ σταφῶν τὸν διάβολον καλεῖ, κελεύων ἡμᾶς ἀσπονδον πρὸς αὐτὸν ἔχειν πόλεμον, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ φύσει πονηρός ἐστιν. ὃ γὰρ τῶν ἐκ φύσεως, ἀλλὰ τῶν ἐκ προαιρέσεως ὑπεναντίων ἐστὶν ἡ πονηρία. κατ' ὀξυχλὺν δὲ οὕτως ἐκφύσας καλέσας, διὰ τὴν ἀναβολὴν τῆς κακίας, καὶ ὅτι μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ἀδικηθείς, ἀσπονδον πρὸς ἡμᾶς ἔχει πόλεμον. διὰ τοῦτο οὖν εἶπε, ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· παιδεύων ἡμᾶς μηδαμοῦ πρὸς τὸν πλησίον ἀνδρὸς ἔχειν, ἐν οἷς δὴ πάσχομεν πρὸς αὐτοὺς κακῶς, ἀλλ' ἀπὸ τούτων πρὸς ἐκεῖνον μεταθεῖναι τὴν ἔχθραν, ὡς πάντων αὐτὸν αἴτιον τῶν κακῶν ὄντα. σταγωνίους οὖν ποιήσας τὴν μνήμην τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὴν βαθυμίαν ἡμῶν ἅπασαν σκεδάσας, πάλιν θαρρύνει καὶ ἀνίσησι τὰ φρονήματα, τῷ βασιλέως ἀναμνήσας ὑφ' ὧν ταπεινόμεθα, καὶ δείξας πάντων αὐτὸν ὄντα δυνατώτερον. σοῦ γὰρ ἐστί, φησιν, ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα. σκόπει δὲ εἰ αὐτοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, οὐδὲ τὰ δεδοικέναι χρή· ἅτε οὐδενὸς ὄντος τοῦ ἀνθισταμένου, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν διαφερομένου. ὅταν γὰρ εἴπῃ· σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, δείκνυσι καὶ σκύφιον τὸν πολεμοῦντα ἡμῖν ὑποτεταγμένον, καὶ σταπεινοῦσθαι δοκῇ τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος τέως. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν δούλων ἐστίν, εἰ καὶ τῶν ἀπειθούντων καὶ πρεσκρούοντων. καὶ σὺκ ἂν τολμήσειεν οὐδενὶ τῶν ὁμοδούλων ὑπιδεῖσθαι, μὴ πρότερον ἀνῶσθαι τὸν δεσπότην λαβόν. καὶ τί λέγω τῶν ὁμοδούλων; οὐδὲ χεῖρον καταπολεμῆσαι πρέμειεν, ἕως ὅτε αὐτὸς ἐπέτρεψεν, οὔτε ποιμένων, οὔτε βουκολίων, ἕως ὅτε τὸν δεσπότην ἀνῶσθαι ἔλαβε καὶ τὸν δυνάμει. σκόπει καὶ μυρμήκιος ἀσθενὴς ἦς, δίκαιος ἂν εἴης, θαρρῶν τοιοῦτον ἔχων βασιλεύοντα, πάντα θυκόλως καὶ σφόδρα σου καταφρονῶν δυναμένου. καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. οὐδὲ γὰρ ἀπολαύσεσι τῶν ὑπιόντων δεινῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνδόξου δυνάμεως ποιεῖ καὶ λαμπροῦ. ὥσπερ γὰρ ἡ δυνάμις αὐτοῦ πολλή, οὕτω καὶ ἡ δόξα ἄφατος, καὶ τὰ πάντα ἀπέραντα, καὶ τέλος αὐτῶν οὐδέν. εἶδες πῶς πάντα ἔθηκεν ἡμῖν ἀθλητὰς καὶ θαρρεῖν παρεσκεύασεν; εἶπα, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, δείξας βουλόμενος ὅτι πάντων μάλιστα μισοπονηρίαν ἐπιτρέφεται καὶ μισεῖ, καὶ μάλιστα πάντων τὸν ὑπομένοντα [τὴν κακίαν] ταύτην ἀποδέχεται ἀρετὴν, καὶ μὴ τὸν θυμὸν πάλιν αὐτοῦ τὸν καταφθάσαντος κατέμενεν, καὶ ἀπὸ τῆς χειμώνος κολάσεως, καὶ ἀπὸ τῆς ὠρισμένης ἡμῖν ἀκροατὴν ὑπάγων εἰς τὴν τῆς πόλεως ταύτης κατοχήν.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε, φησὶ, τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν·

15 Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε, οὐδὲ αὐτὸς ὑμῖν ἀφήσει.

Διὰ τοῦτο τὴν συρκαὶν πάλιν καὶ τὸ παρὸν ἐμνημόνευσεν, ὥστε καὶ τούτῳ τῷ ἀκρατῆ ὑπτέναι· εἰ γε τοιοῦτος παρὸν ὢν σκληρὸς μέλλοι, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐλθεῖν, μηνὸν ἂν καὶ βιωτικὸν ἔχει φρόνημα. οὐ γὰρ δὴ χαρίζεται δεσπότας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις. ὑδὲν δὲ ὅτως ὁμοιοῖ τῷ Θεῷ, ὡς τὸ τοῖς πονηροῖς καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν εἶναι συμπαθητικόν· ὥσπερ οὖν καὶ ἔφθη διδάξας, "ἵνα γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ οὐρανίου, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς. διὰ δὲ τοῦτο καὶ καθ' ἑκάστην τῶν ῥημάτων κοπὰς ἐλθοῦσι ποιεῖ τὰς εὐχάς, πάτερ ἡμῶν λέγων, καὶ γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς, πάντα δὲ τῷ πληθυντικῷ ῥήματι τούτῳ κελεύων χεῖρον ἔχειν, ἵνα μηδεὶς ἔχθος ὀργῆς πρὸς τὸν πλησίον ἔχῃ μόνον.

Πόσης

ας ἀνάγκη πᾶν ἡμῶν ἁπαντᾷ. Εἶτα, ὅπερ συμβαίνει ἡ μὴ ὃ λαβεῖν τῆς παλιγγενεσίας ἀμβλυτῆναι, πολλῷ ἡ σὺν ταῦτα τῷ φιλανθρωπίαι αὐτοῦ ὑπερεκπλήσσομαι, κελεύει τοῖς τὴν ἀμνηστίαν [τούτων] ἀφέσεως τυγχάνειν ὁ φιλανθρωπος θεὸς ἡ λέγων ὅτως·

12 Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς ἡ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

5 Εἰδὼς φιλανθρωπίας ὑπερβολήν· μὴ τοσούτων κακῶν ἀναίρεσιν ἡ δωρεᾶς μέγεθος ἄφατον, πάλιν ἀμνηστιουμένους ἀξιοῖ συνιέναι μᾶς. ὅτι γὰρ πιστοῖς αὐτὴ ἡ τοιαύτη προσήκει, ἡ ὁ νόμος τῆς ἐκκλησίας διδάσκουσι, ἡ τὸ πρόσφορον τῆς βίβλου. ὁ γὰρ ἀμύητος οὐκ ἂν δύναιτο πατέρα καλεῖν θεόν. Εἰ τοίνυν πιστοῖς προσήκει ἡ βίβλῳ, βίβλου ὄντος ἡ ὅτι ἀμαρτήματα ἑαυτοῖς ἀφεθῆναι [δεόμενοι,] δῆλον ὅτι οὐδὲ μὴ τὸ λουτρὸν αἴτιον τῆς μετανοίας τὸ
10 κέρδος. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐβούλετο δεῖξαι, οὐδ' ἂν τοῦτο ὁμολογήσειν βίβλος· ὁ ἡ δὲ ἁμαρτημάτων δυναμένης ἡσκαι, ἡ κελεύων αὐτὴν ἄφεσιν, ἡ διδάσκων ὅπως αὐτῆς ἐπιτύχωμεν τῆς ἀφέσεως, ἡ βίβλον ταύτην ποιῶν τινὰ ὁδόν, βίβλον ὅτι εἰδὼς ἡ δεικνύς, ὅτι ἡ μὴ ὃ λουτρὸν ὄντος ἀποπλύνασθαι τὰ πεπλημμελημένα, τοῦτον τῆς ἱκετηρίας νόμον εἰσώγαγε· τῷ μὲν ὑπομεῖναι τὴν ἁμαρτημάτων, μετεσάγειν πείθων· τῷ ἡ ἑτέρους ἀφεῖναι κελεύσας, μιμητὰς
15 κίας ἁπάσης ἀπαλλάττων ἡμᾶς. ὧν ἡ αὐτὸ τοῦτον ἡ ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι συγχωρεῖν, χρηστὰς ὑποτείνων ἐλπίδας, ὃ δεῖ τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας φιλοσοφεῖν ἡμᾶς παιδεύων. ὁ ἡ μάλιστα χρὴ προσδεχόμενον, τοῦτο ἐστιν· ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὁλοκλήρου μνημονεύσας τῆς ἀρετῆς, ἡ ταύτῃ ὃ μνησικακεῖν προελόμενος (καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀπηρτισμένης ὅλης πολιτείας ἀκρίβεια· ἡ τὸ ἡμπλῶσθαι ὃ θέλημα αὐτοῦ,
20 ὃ αὖθις τοῦτο πάλιν [δηλοῖ]· ἡ ὃ πατέρα δύνασθαι καλεῖν τὸν θεόν, ἀμήτορας πολιτείας ἐπιδειξίς ὅλης· ἐν οἷς ἅπασι (συνείληπται ἡ τὸ δεῖν ἀφεῖναι τοῖς πεπλημμεληκόσι τοῦ ὁρίζοντος) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠρέσθη τούτοις, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος ὅσῳ ὑπερέχει τοῦ προσώπατος ποιεῖται τοῦ κατορθοῦν, ἡ ἰδικᾶς αὐτὸ ἅπτεσθαι, ἡ μὴ τοῦ βίβλου ὑποθέσεως ἄλλης ἐπιτομὴν μέμνηται ἢ ταύτης, οὕτω λέγων· ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει ὑ-
25 μῖν ἡ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ὥστε πᾶν ἡμῶν ἡ ἀρχὴ, ἡ κύριοι τῆς κρίσεως τῆς περὶ ἡμῶν ἡμεῖς. ἵνα γὰρ μηδὲ τὴν δυναμένην μηδεὶς ἐγκαλεῖν ἔχῃ δικαζόμενος, μὴ μικρὰν, μὴ μέγα, σὲ ἡ τὸν εὐθύνων κύριον ποιεῖ τῆς ψήφου· καὶ ὡς δὴ αὐτὸς ἐδίκασας σεαυτὸν, φησιν, οὕτω σοι δικάζω καγώ. κἂν ἀφῆς τὸν συνδοῦλον, καὶ πρὸς ἐμοῦ τῆς αὐτῆς τυγχάνει χάριτος· καὶ ποιεῖ οὐκ ἴσον τοῦτο ἐκείνῳ. σὺ μὲν γὰρ δεόμενος ἀφίης, ὁ ὃ θεὸς
30 μηδενὸς χρείαν ἔχων σὺ τὸν ὁμοδοῦλον, ὁ ὃ θεὸς τὸν δοῦλον· σὺ μὲν τὸν θνητὸν ὢν μυρίοις κακοῖς, ὁ ὃ θεὸς ἀναμάρτητος ὤν. ἀλλ' ὅμως ἡ ὅτου τοῦ αὐτοῦ φιλανθρωπίαν· οὐδεὶς κτυπᾷ· ἠδυνάτο μὲν γὰρ ἡ χωρὶς τούτου πόντα σοι ἀφεῖναι τὰ πεπλημμεληθέντα, ἀλλὰ βούλεται σε ἡ σὺ τοῦδεν εὐεργετεῖσθαι, μυρίας σοι πόντας ἔχειν προφάσεις ἡμερότητος ἡ φιλανθρωπίας ἀφορμὰς, ἡ ὃ σὺ σοὶ ζημιώδες ἐκβάλλων, ἡ τὸν ὑμοῦ σβεσαι, ἡ πόντας χά-
35 ρειν σε· συγχαλῶν τῷ μέλει τῷ ζῷ. Ἵνα γὰρ αὖ ἔχῃς εἰπεῖν· ὅτι ἀδίκως ἔπαθές τι κακὸν παρὰ τὸ πλησίον; ταῦτα γάρ ὅστι τὰ ἁμαρτήματα· ὡς εἰ δικαίως, οὐδὲ ἁμάρτημα ὃ προσῆκόν ὅστιν. ἀλλὰ ἡ σὺ τοιούτων προσέρχῃ ληψόμενος ἄφεσιν, ὃ πολλῷ μείζονων. καὶ τοῦ τῆς ἀφέσεως ὃ μὲν μικρᾶς ἀπέλαυσας δωρεᾶς, διδασκόμενος παρὰ θεοῦ ἐλεεῖν ἔχειν ψυχὴν, ὃ πᾶσαν παρακαλούμενος ἡμερότητα, ἡ μὴ τούτων ὃ ἡ μισθὸς σοι μέγας κείσεται ἐκεῖ,
40 ὃ μηδενὸς ἀπαντῆσαι λόγου τὸ πεπλημμεληκόσιν. πόσης οὖν οὐκ ἂν ἐπήμην κολάσεως ἀξιοι, ὅταν τὸ ὀφειλόμενον λαβόντες, προσδῶμεν ἡμῶν τὴν σωτηρίαν; πῶς ὃ ἐν τοῖς ἄλλοις προσκρούσεσιν ἀξιούμεθα ἀκούεσθαι, αὐτοὶ μὴ θέλοντες, ἐν οἷς ἐσμὲν κύριοι, φείδεσθαι ἑαυτῶν;

13 Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅπου οὖ

ὅστι

10 Ελθέτω ἡ βασιλεία σου. Καὶ τοῦτο πάλιν παιδὸς εὐγνώμονος τὸ ῥῆμα, τὸ μὴ προσπλώεσθαι τοῖς ὁρωμένοις, μηδὲ μέγα τι τὰ παρόντα ἡγεῖσθαι, ἀλλ' ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὰ μέλλοντα ἐφίεσθαι· ὅπερ ἀπὸ ζηλωτοῦ τινος ἦν, καὶ ψυχῆς ἀπολλαγμένης τῶν ἐν τῇ γῇ πραγμάτων. τοῦτο ζητῶ καὶ ὁ Παῦλος καθ' ἑκάστην ἐπιθυμεῖ τὴν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε· Ὅτι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. ὁ γὰρ τοῦτον ἔχων ἔρωτα, οὔτε ὑπὸ τῶν χειρόνων τοῦ βίου τούτου δύναται φυσιοῦσθαι, οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν καταπονεῖσθαι· ἀλλ' ὡς ἐν αὐλοῖς διατείνων τοῖς οὐρανοῖς, ἑκατέρας ἀπήλλακται τῆς ἀνωμαλίας. Ρω. η. κγ.

Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶδες ἀκηλυθήσαι ἀείζω; ἐπιθυμῶ μὲν γὰρ ἐκείνου τῶν μελλόντων, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐπείγεσθαι τὴν ἀποδημίαν ἕως δὴ δὺ τοῦτο μὴ γένηται), καὶ σὺ ταῦτα διατείνουσα πρὸς ἀσυδαίζειν τὴν αὐτὴν τοῖς δύω πολιτείαν ἐπιδείκνυσθαι. ἐπιθυμῶ μὲν γὰρ δεῖ τῶν οὐρανῶν, φησι, καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πλοῦτον καὶ πρὸς τὸ οὐρανοῦ τὸν γλυκὺν οὐρανὸν ἐκείνου ποιοῦσαν, καὶ ἐν αὐτῇ διατείνουσα, ὡς ἐκεῖ πολιτευομένους, οὕτω πρᾶττα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὡς καὶ γὰρ τούτων προσκαλεῖν τὸ δεσπότην. οὐδὲν γὰρ ὁ κωλύον φθάσαι τὴν τῶν δύω δυνάμεων ἀκρίβειαν διὰ τὸ γλυκὺ οἰκεῖν· ἀλλ' ἵνα καὶ ἐνταῦθα διατείνουσα, ὡς δύω γινόμενοι ἤδη, πρᾶττα ποιεῖν. ὃ λέγει τοίνυν, τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ἐκεῖ πρᾶττα ἀκωλύτως ζῶσι, καὶ ὑ ζᾷ μὴ ὑπὸ ἀκούσιον ἀγγέλοι, ζᾷ ὃ προσκούσιν, ἀλλὰ πρᾶζα εἶχουσι δὲ πεῖσον) (δυνατὸν γάρ, φησιν, ἰσχύϊ, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ) ὕτω καὶ ἡμᾶς καταξίωσον τοῦ δουλεύειν μὴ δὲ ἡμισείας τὸ θέλημά σου ποιεῖν, ἀλλὰ πάντα, καθάπερ θέλεις, πληροῦν. Εἶδες πῶς καὶ μετεωρίζειν ἐδίδαξε, δηλώσας ὅτι οὐ τῆς ἡμετέρας ἀσυδίας ἡ ἔρεσις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς αἴωνος χάριτος; καὶ πάλιν τὸν ὑπὸ τῆς οἰκουμένης στεφάνων ἔκαστον ἡμῶν τῶν προσδυσωμένων δυάδι ἐπέταξεν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοὶ, ἢ ἐν ἡμῖν· ἀλλὰ πάντα τοῦ τῆς γῆς, ὥστε λυθῆναι τὸν πλάνον, καὶ φυτευθῆναι τὸν ἀληθῆ, καὶ σκληθῆναι κακίαν ἅπασαν, καὶ ἐπανελθεῖν ἔρεσιν, δὲ μηδὲν ταύτῃ διαφέρῃ λοιπὸν οὐρανὸς τῆς γῆς. Εἰ γὰρ τοῦτο γένοιτο, φησιν, οὐδὲν διοίσει τὰ κάτω τῶν ἄνω, εἰ καὶ τῇ φύσει διέστηκεν, ἀγέλας ἑτέρους τῆς γῆς ἡμᾶς ἐπιδεικνυμένης. χ. ἐπιδημίαν. χ. τοῦτο

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. Τί ἐστι, τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον; τὸν ἐφήμερον. ἐπεὶ γὰρ εἶπεν, ὕτω γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνθρώπους ὄντας διελέγετο σάρκα περικειμένους, καὶ ἀνάγκη φύσεως ὑποκειμένους, καὶ οὐ δυναμένους τὸν αὐτὸν ἔχειν ἀπάθειαν τοῖς ἀγγέλοις· διὰ μὲν ἐπιτάγματα ὁμοίως κελεύει γίνεσθαι καὶ παρ' ἡμῶν, καθάπερ αὐτὰ καθεῖνοι πληροῦσι· συγκαταβαίνει ὅ καὶ τῇ τῆς φύσεως ἀσθενείᾳ λοιπόν. ἀκρίβειαν μὲν γὰρ, φησι, πολιτείας ἀπαιτῶ τοσαύτην, ὑ μὴν ἀπάθειαν. οὐδὲ γὰρ ἐπιτρέπει τῆς φύσεως ἡ τυραννίς. δεῖται γὰρ τροφῆς τῆς ἀναγκαίας. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς πολὺ τὸ πνευματικόν. οὐδὲ γὰρ χρημάτων, οὐδὲ γὰρ τρυφῆς, οὐδὲ γὰρ πολυτελείας ἱματίων, οὐδὲ γὰρ ἄλλου οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἀλλ' ἄρτου μόνον ἐκέλευσε τὴν ψυχὴν ποιεῖσθαι, καὶ γὰρ ἄρτου τὸ ἐφήμερον, ὥστε μὴ γὰρ τῆς αὔριον μεριμνᾶν. διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, τουτέστι, τὸν ἐφήμερον. καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη τῷ ῥήματι, ἀλλὰ καὶ ἕτερον μετὰ τοῦτο προσέθηκεν, εἰπών, δὸς ἡμῖν σήμερον· ὥστε μὴ περαιτέρω ζητεῖσθαι ἑαυτὸν τὴν φερούσης τῆς ἐπιούσης ἡμέρας. ἧς γὰρ οὐκ οἶδας εἰ ὁ δεσπότης ἔσται, τίνος ἕνεκεν ὑπερβαίνεις τὸν μεριμνᾶν; τοῦτο καὶ προσθεὶς διὰ πλειόνων ἐπέτεινε, λέγων· μὴ μεριμνήσητε εἰς τὸν αὔριον. καὶ γὰρ βουλόμενος πάντοθεν ἡμᾶς ἀζώνους εἶναι καὶ ἐπαλειφομένους, τοσοῦτον ἔσχυσε τῇ φύσει, ὅσον ἡ τῆς χρείας

ας

εὐχλιὼ ζωλιθένζας αὐτ᾽ πορσσιέναι καὶ ἀπαγέλλειν ἁπλῶς κελεύει. τοῦτο γὰρ ἠνίξατο εἰπών·

Δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Καὶ εἰ οἶδε, φησὶν, ὧν χρείαν ἔχομεν, ἵνος ἔνεκεν βύχεσθαι δεῖ; ὄχ ἵνα διδάξῃς, ἀλλ᾽ ἵνα ὑπηκόμενης, ἵνα οἰκειωθῆς τῇ ζωῆχεία τῆς ἐντεύξεως, ἵνα ζαπεινωθῆς, ἵνα δυαμνησθῆς τῶν ἁμαρτημάτ᾽ τῶν σῶν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς, φησὶ· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ορα πῶς διδάσκων ἀνέπτησε τ᾽ ἀκροατὴν, καὶ πάσης ἀνέμνησε τῆς διεστασίας ἐν προοιμίοις. ὁ γὰρ πατέρα εἰπὼν τ᾽ Θεοῦ, καὶ ἁμαρτημάτ᾽ ἄφεσιν, καὶ κολάσεως ἀναίρεσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμὸν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ κληρονομίαν, καὶ ἀδελφότητα τὴν πρὸς τ᾽ μονογενῆ, καὶ πνεύματος χορηγίαν ἀφ᾽ τῆς μιᾶς ταύτης ὁμολογίας προσηγορείας. οὐδὲν γὰρ δυνατὸν καλέσαι πατέρα τ᾽ Θεὸν, μὴ πάντων ἐκείνων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. διπλῆ τοίνυν αὐτῶν διεστίρει τὸ φρόνημα, καὶ τῷ ἀξιώματι τοῦ καλοῦντος, καὶ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτ᾽ ὧν ἀπέλαυσαν. τὸ γὰρ, ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅταν εἴπῃ, οὐκ ἐκφ᾽ τ᾽ Θεὸν συγκλείων τοῦτό φησι· ἀλλὰ τῆς γῆς ἁπάγων τ᾽ εὐχόμενον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις καὶ ταῖς ἄνω ζαστεβάσεις. παιδεύει γὰρ καὶ ἡμᾶς τῶν ἀδελφῶν ποιεῖσθαι τὴν εὐχήν. οὐ γὰρ λέγει, ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἀλλ᾽ ὁ πατὴρ ἡμῶν, ἵνα μὴ τοῦ χοικοῦ σώματος ζαὶ δέησις ἀναφέρῃ, καὶ ὑδαμοῦ σκοπῶν τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πάντα ζητῇ τὸ τοῦ πλησίον. ἀπὸ γὰ τούτου καὶ ἐλπίδα ἀναιρεῖ, καὶ ἀπόνοιαν καταστέλλει, καὶ βασκανίαν ἐκβάλλει, καὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων τὴν ἀγάπην εἰσάγει, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ἀνθρώπων διορθοῦται προσφυῶς, καὶ πολλὴν δείκνυσι τῇ βασιλεῖ πρὸς τ᾽ πλησίον τὴν ὁμοτιμίαν, εἶτι ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαιοτάτοις χοινωνοῦμεν ἅπαντες. ἐν γὰρ βλάβος ἐκ τῆς κάτω συγγενείας, ὅταν χῇ τὴν ἄνω ἅπαντες ὦμεν ζωημμένοι, καὶ μηδεὶς ἑτέρου πλέον ἔχῃ μηδέν, μήτε ὁ πλούσιος τοῦ πένητος, μήτε ὁ δεσπότης τοῦ δούλου, μήτε ὁ ἄρχων τοῦ ἀρχομένου, μήτε ὁ βασιλεὺς τοῦ γραμματέως, μήτε ὁ φιλόσοφος τ᾽ βαρβάρου, μήτε ὁ σοφὸς τ᾽ ἰδιώτου· πᾶσι γὰρ μίαν ἐχορήγησατο εὐημερίαν, πάντων ὁμοίως κηδεμονήσας πατήρ. ἀναμνήσας τοίνυν τῆς εὐημερίας ταύτης καὶ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὁμοτιμίας καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς γῆς ἀποστήσας, καὶ τοῖς οὐρανοῖς προσπλώσας, ἵδρυθαι κελεύει λοιπὸν αἰτήσαι. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις ἱκανὴ πάσης ἀρετῆς διδασκαλίαν ἐνθεῖναι. ὁ γὰρ πατέρα καλέσας Ⓜ Θεὸν, καὶ πατέρα κοινὸν, δίκαιος ἂν εἴη τοιαύτην ὑπιδέκεσθαι πολιτείαν, ὡς μὴ τῆς εὐημερίας ταύτης ἀνάξιος φανῆναι, καὶ ἴσην τῇ δωρεᾷ προσέχεσθαι τὴν ἀσυδίαν. πλὴν ἀλλ᾽ οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν προσεπιθησει, ὅταν λέγῃ·

Αγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Αξία τ᾽ Ⓜ Θεοῦ προσκαλεσώτος ἡ εὐχὴ, τὸ μηδὲν αἰτῆσαι πρὸς τῆς τ᾽ πατρὸς δόξης, ἀλλὰ πάντα δύτερα ἡγεῖσθαι τῆς εἰς ἐκεῖνον εὐφημίας. τὸ γὰρ ἁγιασθήτω, τοῦτο ἔστι, δοξασθήτω. τὴν μὲν γὰρ οἰκείαν ἔχει δόξαν πεπληρωμένην, καὶ ὡσαύτως ἀεὶ μένουσαν· ἀξιοῖ γὰ κελεύει τοὺς εὐχομένους καὶ ἀφ᾽ τῆς ἡμετέρας αὐτοὺς δοξάζεσθαι ζωῆς. ὅπερ καὶ ἐμαρτύρατο ἐλεγε· λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ γὰρ τὰ σεραφὶμ δοξάζοντα οὕτως ἔλεγον· Αγιος, ἅγιος, ἅγιος· ὥστε τὸ, ἁγιασθήτω, ὅτο ἔστι, δοξασθήτω κατ᾽ ἀξίωσιν γάρ, φησὶν, ὅτως ἡμᾶς βιοῶ καθαρῶς, ὡς δι᾽ ἡμῶν ἅπαντα ζᾷ σε δοξάζειν· ὅπερ πάλιν ἀπρῳσιμένης ὀξῆ φιλοσοφίας, τὸ ὅτω βίον ἄλυπον προσέχεσθαι ἐν πᾶσιν, ὡς ἕκαστον τῶν ἱρώτων τῷ διαστῆ τὴν χορὸν τούτων ἀναφέρειν εὐφημίαν.

χ. συγχύσεως, χ. ἐχθροῖς, χ. συγχύσεως

Ησ. ς. γ.

σχήματι τῦ σώματος, μηδὲ τῇ κραυγῇ τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ τῆς γνώμης τῷ
εὐχαὶ ποιώμθα, μήτε μῦ φόφον ἡ ἦχος ἢ προὸς ὑπόδειξιν, ὡς ἢ τὺς πλησίον ἐκκρούειν, χ. ἐγκρούειν,
ἀλλὰ μῦ ὑπεικείας πάσης ἢ τῆς τῦ Θμάτιος ζωτελοῦς δακρύων τὴν ἔνδοθεν. ἀλλ'
ἀλγεῖς τὴν ψυχήν, ἢ οὐκ ἀν δύναιο μὴ βοᾶν; ἐ μὴν τὸ σφόδρα ἀλγοῦντός ἐστι, ὃ οὕ-
τως ἀγκαλᾶ ἢ προσκαλῆται ὥσπερ εἶπον· ἐπεὶ ἢ Μωϋσῆς ἤλγει, ἐ ὅτας ἤυχετο, καὶ ἐκώλυετο. 5
Ἐξ. ιδ. ιι. Θμᾶ τοῦτο ἢ ἔλεγε προὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Τί βοᾷς προὸς μέ; καὶ ἡ Ἄννα ἢ πάλιν, τῆς φωνῆς
α. Βασ. α. αὐτῆς οὐκ ἀκουομένης, πάντα ἐώυσιν ὅσα ἠθέλησεν, ὅθεν ἡ καρδία αὐτῆς ἐβόα. ὁ δὲ
Γεν. δ. ια. Ἄβελ ἀχὶ σιγῶν, ἀλλὰ ἢ τελθὼν ἤυχετο, ἢ ὃ αἷμα αὐτῦ σάλπιγγος λαμπροτέραν ἀ-
Ιωὴλ ς. ιγ. φίει φωνήν. τέναξον τοίνυν ἢ σὺ οὕτως ὡς ὁ ἅγιος ἐκεῖνος· οὐ κωλύω· Διαῤῥήξον, ὡς ὁ
προφήτης ἐκέλευσε, τὴν καρδίαν σου, ἢ μὴ τὰ ἱμάτια σου. οὐ βαθέως κάλεσον Ⓦ Θεόν. 10
Ψλμ. ρκθ. α. Ἐκ βαθέων γάρ, φησίν, ἐκέκραξά σοι, Κύριε. κάτωθεν ἀπὸ τῆς καρδίας σου ἔλκυσον φω-
νήν, μυσήριον ποίησόν σε τῶν εὐχῶν. ἐχόρας ὅτι ἢ ἐν τοῖς βασιλείοις χρυσοῦς ἐκπεσὼν
ἄπας, ἢ πολλὴ πάντα χοῦν ἡ σιγή; καὶ σὺ τοίνυν ὡς εἰς βασίλεια εἰσιών, οὐ τὰ ἐν τῇ γῇ,
ἀλλὰ τὰ πολλῷ φειδωλότερα τούτων, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πολλὴν ὑπόδειξον τὴν εὐσχη-
μοσύνην. ἢ γὰρ ἐ ἀγγέλων εἶ συγχορευτής, ἢ ἀρχαγγέλων κοινωνός, ἢ " μῦ τὴν στεφάνην 15 χ. συγκοινω-
ἄδεις. πάντες ὁ ὅτοι Ⓜ δῆμοι πολλὴν ὑπεδείκνυνται τὴν εὐταξίαν, μῦ πολλῆς τῆς φει- νὸς,
δωλίας τῆς ἐκεῖθεν ὁ μυστικὸς ἐκεῖνος μόλος ἢ σὺν ἱερεῖ ὕμνους ἄδοντες τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ. τού- χ. τὰ
τοις τοίνυν ἐγκαταμίξον σαυτὸν εὐρύθμως, ἢ Ⓦ μυστικὸν αὐτῶν ζήλωσον χόρευμα. οὐδὲ
γὰρ δυσθέοπος εὐχή, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ πάντα χοῦν ἡγοῦντι, τῷ ἢ προὸς τῆς φωνῆς
ἀκούοντι, τῷ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς ψυχῆς ὑπιδομένῳ. αἰ οὕτως εὐχή, πολλὴν ἀπολήψη 20
Ⓦ μισθόν.

Ο πατὴρ γάρ σου, φησίν, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Οὐκ εἶπε, χρεωστεῖται σοι, ἀλλ' ἀποδώσει σοι. ἐ γὰρ χρεώστην ἑαυτὸν σοι κατέστησε, καὶ
μεγάλην σε ἢ ἐντεῦθεν ἐτίμησε τιμήν. ὅθεν γὰρ αὐτός ἐστιν ἀόρατος, ἢ τὴν εὐχήν σου ζητεῖ
αὐτὴν εἶναι βούλεται. εἶτα λέγει ἢ τὰ ῥήματα αὐτὰ τῆς εὐχῆς. 25

7 Προσευχόμενοι γάρ, φησι, μὴ βαττολογῆτε, ὥσπερ Ⓐ ἐθνικοὶ ποιοῦσιν.

Ὅτι μὲν γὰρ τοῖς τῆς κενοδοξίας λύμης ἀπέστω μόνον, ἢ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν, οὐδὲ εἶπε πόθεν ἐλευθεροῦσθαι δεῖ πιστεῖν, οἷς ἀπὸ δι-
κῶν ποινῶν, ἀλλὰ μὴ ὅλως ἁρπαγῆς, μηδὲ ἀπὸ πλεονεξίας· ἢ γὰρ σφόδρα τῷ ὁμολογη-
μένῳ προσέπαισεν. ἢ δεύτερόν γε τοῦτο προσδιεκάθαρεν, ὅτι οὐ πειρᾶσθαι ἢ διαλέγεσθαι 30
τοῖς διαβεβοημένοις ἐμακάρισεν. ὑπὸ γὰρ τῆς βύβης ἢ ἕτερόν τι προσίδηται πλέον, ὃ μὴ βατ-
τολογεῖν. ἢ ὥσπερ οὐκ οὐ κατηρᾶσθαι, ὅταν οὐ τοιαῦτα οὐ ἐθνικοὺς κωμῳδεῖ, πάντα χοῦν
τῇ τῶν προσώπων βδελυρίᾳ μάλιστα ἐπιτρέπων Ⓦ ἀκροώμενον. ὅθεν γὰρ ὡς τὰ πολλὰ
τοῦτο μάλιστα δάκνει καὶ καθάπτεται, ὃ δοκεῖν ἀπειρημένοις δυσθέοπος ὁμοιοῦ-
σθαι, ἐντεῦθεν ἀοκνοῦν ἀποτρέπει, βαττολογίαν ἐνταῦθα τὴν φλυαρίαν λέγων· οἷς ὅταν 35
τὰ μὴ προσήκοντα αἰτώμεθα τοῦ Θεοῦ, δυναστείας καὶ δόξας, ἢ ὃ τῶν ἐχθρῶν περιγε-
νέσθαι, ἢ χρημάτων περιουσίας, ἢ ἁπλῶς τὰ μηδὲν ἡμῖν ὠφελοῦντα. οὐδὲ γάρ, φησιν,
ὧν χρείαν ἔχετε. μῦ ὁ τοῦτον δοκεῖ μοι κελεύειν ἐνταῦθα μηδὲ μακρὰς ποιεῖσθαι τὰς
εὐχάς· μακρὰς ὁ οὐχὶ τὰς χρόνῳ, ἀλλὰ τὰς πλήθει ἢ μήκει τῶν λεγομένων. παραιτοῦνται
Ρω. ιϛ. ιϛ. μὲν γὰρ χρὴ τὰ αὐτὰ αἰτοῦντας. Τῇ γὰρ εὐχῇ, φησί, προσκαρτεροῦντες. ἢ αὐτὸς ὁ ὀρθῶ 40
τὸ παραδείγματος ἐκείνου τὸ κῦ τὸν χρόνον, ἢ τὸν ἀνελεῖν ἢ ὠμὸν ἐπεκαμψεν ἀρχὴν τῆ
συνεχείᾳ τῆς ἐντεύξεως, ἢ τὸ κῦ " Φίλον τὸν ἀεὶ τῶν τυπτόντων παραγινόμενον ἢ τὸν κα-
θεύδοντα ἀπὸ τῆς κλίνης ἀναστήσαντα ὀρθῶ τὸν φιλίαν ἀλλὰ ὀρθῶ τὸν προσιόντα, ὀρ-
θὲν ἕτερον ἢ τὸ συνεχῶς ἐντυγχάνειν αὐτῷ ἀπαρτίας ἐνομοθέτησεν, ὁ μὲν μυρίων σίτων

ἐυχῶν

μὴ γὰρ σε ὑπ καταγνώσονται ⓐ ὁρῶντες, ὡς κενοδόξως τεφαυμένον ἢ ἰδόντες, οὐ μόνον ὑ καταγνώσονται, ἀλλὰ καὶ θαυμάσουσι ἢ ἄπιστοι. ὅταν οὖν καὶ μισθὸν ᾖ λαβεῖν, καὶ θαῦμα καρπώσασθαι μεῖζον, ὀλίγον ἀναμεῖναι τὸν χρόνον, ἐνίοτε πλείονος ἀνοίας ἐστὶν ἀμφοτέρων ἐκπεσεῖν τούτων, καὶ τοῦ θεοῦ ⓦ μισθὸν αἰτοῦντας, καὶ τὴν θεοῦ ὁρᾶσθαι, τοὺς ἀνθρώπους καλῶν πρὸς τὸ ὑποδείξειν τῶν χρημάτων. Εἰ γὰρ ὑποδείκνυσθαι δεῖ, ᾧ πατὴρ τοῦ πάντων ὑποδείκνυσθαι χρή· καὶ μάλιστα, ὅταν καὶ τὴν τεφανώσας καὶ τοῦ ζημιώσας κύριος ὁ πατὴρ ᾖ. καίτοι εἰ καὶ ζημία μὴ ἦν, οὐκ ἔδει τὸ θέατρον τοῦτον ἀφιέναι, ἀπαλλάττεσθαι τῶν ἀνθρώπων, ⓦ τῆς δόξης ὑποθυμοῦντα. Ὡς γὰρ ὕπνος ἀθλιος, ὡς τὴν βασιλέως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων κλοπὴν τοῦ ἀργυρώματος ἑλέσθαι, οὐκ ἦν μὴ ἀφιέναι, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν θεραπαινίδων καθίζειν αὐτοῦ τὸ θέατρον; Ἀλλὰ δὴ τοῦτο, οὐχὶ μόνον οὐκ ὑποδείκνυσθαι κελεύει, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ καταδάζειν λανθάνειν. σοῦ γάρ ἐστιν ἴσον, μὴ αὐτοῦ θέλοντος φανῆναι, καὶ αὐτοῦ θέλοντος λαθεῖν.

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, φησίν, οὐκ ἔσεσθε ὥσπερ ⓐ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως δοξασθῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, * ἀπέχουσι ⓦ μισθὸν αὐτῶν.

χ. δέ

6 Σὺ δέ, ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ.

Πάλιν καὶ τούτους ὑποκρίσεως καλῇ· ἐμάλα εἰκότως, ὅτι θεῷ προσποιούμενοι προσεύχεσθαι, ἀνθρώπους εἰσηγοῦνται, οὐχ ἑαυτῷ προσεκείμενοι φῆμα, ἀλλ' ἀνθρώπων καταγελάσαι. ὁ γὰρ μέλλων ἑαυτῷ, ἅπαξ ἀφεὶς, πρὸς οὐδὲν μόνον ὁρᾷ ⓦ κύριον ὄντα δοῦναι τὴν αἴτησιν. ἂν δὴ τοῦτον ἀφεὶς, προέρχῃ πλανώμενος δὲ πανταχοῦ προφέρων τοὺς ὀφθαλμούς, κενῆς ἀπελεύσῃ χερσί. τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἐβούλήθης. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ λήψονται μισθὸν ⓐ ζητοῦντες, ἀλλ' ὅτι ἀπέχουσι· τουτέστιν, ὅτι λήψονται μέν, πρὸς ὧν ἦ ὑποθυμοῦσιν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ ὁ θεὸς τοῦτο βούλεται, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὸν πρὸς ἑαυτὸν πρέχειν ἤθελεν ἀμοιβήν· οὐκοῦν ἢ τὸν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ζητοῦντες, οὐκέτ' ἂν εἶεν δίκαιοι λαβεῖν πρὸς ἐκείνου, ἧς οὐδὲν πεποιήκασι. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ Θεοῦ τὸν φιλανθρωπίαν, ὅταν ᾖ, ὑπὲρ ὧν ἄρτι πρὸς ἡμᾶς ἀγαθῶν, ἐπαγγέλληται μισθὸν προέξειν. Ἀφαιρῶν τοίνυν τοὺς ὑποκρινομένους τῷ προσώπατι χρωμένους, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀγαθότητος, καὶ δείξας σφόδρα καταγελάστους ὄντας, εἰσάγει τὸ ἄλλον τῆς προσευχῆς εἶδος, καὶ πάλιν τὸ μισθὸν δίδωσιν, εἰπών· Εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου. Τί οὖν; ἐν ἐκκλησίᾳ, φησίν, οὐ δεῖ προσεύχεσθαι; καὶ σφόδρα μὲν οὖν, ἀλλὰ μετὰ γνώμης τοιαύτης. πανταχοῦ γὰρ ὁ Θεὸς τὸ σκοπὸν ζητεῖ τῶν γνωμῶν· ἐπεὶ, κἂν εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσέλθῃς, καὶ ἀποκλείσας τὰς θύρας προσεύχῃ αὐτῷ ἐργάσῃ, οὐδὲν σοι τῶν θυρῶν ὄφελος. ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα πῶς ἀκριβῆ τὸν διορισμὸν τέθεικεν, εἰπών, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ὥστε, κἂν τὰς θύρας ἀποκλείσῃς, τοῦτο τῆς τῶν θυρῶν ἀποκλείστεως κατορθῶσαί σε βούλεται, καὶ τὰς τῆς διανοίας ἀποκλείειν θύρας. κενοδοξίας γὰρ πανταχοῦ μὲν ἀπηλλάχθαι καλὸν, μάλιστα δὲ ἐν εὐχῇ. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο χωρὶς πλανώμεθα καὶ ἀφιεροῦμεθα, ἀλλὰ καὶ ταύτην εἰσερχώμεθα τὴν ἴσον ἔχοντες, ποτὲ ἀκουσόμεθα τῶν πρὸς ἡμᾶς λεγομένων; Εἰ δὲ ἡμεῖς ⓐ δεόμενοι καὶ προσκαλούμενοι οὐκ ἀκούομεν, πῶς τὸν θεὸν ἀξιοῦμεν ἀκούειν; ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες, ⓐ μετὰ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα προσκλήματα ὕπνου ἀσημονοῦντες ἐν [τῇ] εὐχῇ, ὡς καὶ τοῦ σώματος κρυπτομένου διὰ τῆς φωνῆς πᾶσι καταδήλους ἑαυτοὺς ποιοῦν, συρφετωδῶς βοῶντες, καὶ τοῖς ῥήμασι καὶ τῇ φωνῇ καταγελάστους ποιοῦντες ἑαυτούς. οὐχ ὁρᾷς ὅτι ἐν ἀγορᾷ, δοῦλοι μὲν τοιαῦτα προσελθόντες ποιοῦσι καὶ μετὰ βοῆς ἱκετεύοντες, σοβοῦσι τὸν ἱκετεύοντα· δοῦ δὲ ἡσυχῇ καὶ μετὰ τοσούτου σχήματος, ὅτι ὅτι πάντας μᾶλλον ⓦ δυνάμενον δοῦναι τὴν χάριν; μὴ οὖν τοῖνυν τοῖς

χ. ἀπῶν

χ. αἰτῆται

χ. ἀσπουδῶν

πάντα χοῦ πάντας δυνατὸν εἶ) λαθεῖν αὐτούς. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἀπολύων σε τῆς ἀνάγκης ταύτης, οὐ τῷ τέλει τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τοῦ ποιοῦντος καὶ τῷ ζημίαν καὶ τὸν μισθὸν ὁρίζει. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, τί γὰρ ἐγὼ πάθω, εἰ ἕτερος οὐ θέλει; οὐ τοῦτο ζητῶ, φησίν, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ. τῷ γὰρ ψυχρῷ ἁπλᾶσαι βούλεται, καὶ πάντας ἀπαλλάξαι τραυμάτων. ἀπαγορεύσας τοίνυν τὸ προσδεῖξαι ποιεῖν, καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην ζημίαν διδάξας, τὸ μὲν τῷ καὶ εἰκῇ τοῦτο ποιεῖ, πάλιν αὐτὸν ἐγείρει λέγων "Φρενήματα, τὸ παίζειν αἰσχύνασθαι καὶ τοῦ γέλωτος ἀπέχεσθαι.

Οὐκ ἔχετε γὰρ μισθὸν, φησὶ, παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστι, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προέρχεται, καὶ δι' ἑτέρων πολλῶν τὸν ἀποστολικὸν ἐργαζόμενος. ὥσπερ γὰρ αἰωτέρω τελώνας καὶ ἐθνικοὺς ἔπεισε, τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου καταισχύνων τοὺς μιμουμένους· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοὺς ὑποκριτάς.

2 Ὅταν οὖν ποιῇς, φησὶν, ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί. Οὐχ ὅτι σαλπίσας εἶχον ἐκεῖνοι, τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τὸν πολλῶν αὐτῶν ἐπιδεῖξαι βούλεται μιμίαν, τῇ λέξει τῆς μεταφορᾶς ταύτης κωμῳδῶν καὶ ἐκπομπεύων αὐτούς. καὶ καλῶς ὑποκριτὰς εἶπε. τὸ μὲν γὰρ προσωπεῖον, ἐλεημοσύνης ἐστὶ· ἡ δὲ ἀλαζονεία, ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας. οὐ γὰρ ἵνα τὸν πλησίον ἐλεήσῃ ποιοῦσιν, ἀλλὰ ἵνα δόξῃ τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῖς· ὅπερ ἑκάστης ἐστὶν ὠμότητος, ἑτέρᾳ λιμῷ ἀφθονωτέρῳ φιλοτιμίαν ζητῆσαι, καὶ μὴ λύειν τὸν συμφορῶν. ὁρᾷς ἄρα τὸ δοῦναι ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ τὸ, ὡς χρὴ, δοῦναι ἔστι τὸ ζητούμενον, καὶ διὰ τοῦτο δοῦναι. κωμῳδήσας τοίνυν αὐτοὺς ἱκανῶς, καὶ καθάπαξ αὐτῶν, ὡς καὶ αἰσχύνην ποιῶν ἀκροατήν, διορθοῦται πάλιν τὸν τὰ τοιαῦτα νοσοῦσαν γνώμην, καὶ εἰπὼν πῶς δεῖ μὴ ποιῆσαι, δείκνυσι πάλιν πῶς δεῖ ποιῆσαι. πῶς οὖν δεῖ ποιεῖν;

3 Μὴ γνώτω, φησὶν, ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. Πάλιν ἐνταῦθα ὑ χεῖρας αἰνίττεται), ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ πέπεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε ἦν, φησὶ, καὶ σεαυτὸν ἀγνοῆσαι, πολὺ μᾶλλον ἔδει σοι τοῦτο, καὶ οὐ τοὺς ἄλλους δυνατὸν ἢ τοὺς ἀφανισμοὺς χεῖρας λαθεῖν· οὐχ ὡς λίαν φασὶν, ὅτι τοὺς σκαιοὺς δεῖ κρύπτειν τοὺς ἀθέους. πόθεν γὰρ ἐνταῦθα λαβεῖν ἐκέλευσεν. Εἶτα καὶ ὁ μισθὸς ἐπίσκοπος ὅσος. ὅπου γὰρ εἶπε τὸν ἐκεῖθεν κόλασιν, δείκνυσι καὶ τὸν ἐντεῦθεν λιμόν, ἑκατέρωθεν αὐτοὺς ὠθῶν καὶ εἰς ὑψηλὰ ἄγων διδάγματα. καὶ γὰρ πείθει εἰδέναι, ὅτι πάντα τοῦ θεοῦ πρόνοιά ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι ὧν μέλει τοῦ παρόντος βίου ἔσηκε τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ φοβερώτερον ἡμᾶς ἐντεῦθεν ἐκδίξεται δικαστήριον, καὶ αἱ τῶν πεπραγμένων θυσίαι ἀπάντων καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ ὅτι σοφὸν, καὶ μακρὰν, καὶ μέγα λιμὸς ποιῶν λήσεται, κἂν δόξῃ τοῦτο δυσθεώρητον λαθεῖν. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἡνίξατο εἰπών.

4 Ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ· Μέγα δὲ σημεῖον αὐτῷ καθίζων θεάζειν, καὶ ὅπερ ἐπιθυμεῖ, τοῦτο μὴ πολλῆς αὐτῷ δεῖσθαι τῆς παρουσίας. τί γὰρ βούλει, φησὶν; ἐκ θεατὰς "ἔχειν τῶν ποιούντων ἀνάς; ἰδοὺ ποιοῦντες ἔχεις, οὐκ ἀπέλεις" ἢ ἐξαπέλεις, ἀλλὰ τῶν ὅλων Θεόν. Εἰ δὲ καὶ ἀδελφοὺς ἐπιθυμεῖς ἔχειν θεωρούς, ἀλλὰ ταύτης σε ἀποστερᾷ τῆς ἐπιθυμίας χαρᾷ τῷ προσόντι, ἀλλὰ καὶ μὴ πλείονός σοι αὐτὸ πρέπει τῆς ὑποκρίσεως. τῶν μὲν γὰρ δι' ἐπιδείξεν, δίκαια ἂν εἴχομεν, εἰ καὶ ἐκατὸν ἀδελφοὺς ἐπιδείξασθαι δυνάμενοι μόνους δι' ἀσυδαΐζεις τῶν λαθραίων, τότε σε αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀναιρεῖ, τῆς οἰκειότητος πρόφασις ἀπάσης. ὥστε μαίνεσθαι, εἰ βούλει ἀνθρώπους ἰδεῖν σε τὰ κατορθώματα, κρύφιον αὐτὰ τῶν, ἵνα μὴ πλείονος ὑμῖν τότε αὐτὰ πάντες θεάσωνται, ὁ Θεὸς φανερὰ ποιοῦντος καὶ ἐπαίροντος καὶ πᾶσιν ἀναπτύσσοντος. τῶν

μὴ

χ. τ αὐτῶ νόμον ἤκουσας.

ἀφ' γὰρ τ Θεὸν ταῦτα ὑπομένεις, ὅπῃ" τῶ αὐτῦ νόμων ἤκουσας. τοῦτο γ ποίας ὄκ δ' εἶπ ἡμῖν ἀντάξιον; πόσων ἀφαιρῆ; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν τοιοῦτο ὑβρίζεται γ καταφρονεῖται ἀφ' τ Θεοῦ, ἢ ἡμᾶς ταῦτα παθεῖν βασιλέως ἀπόντων. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν τῆς δόξης ταύτης ἴσον.

χ. ποιούμεθα τούτων,

ταύτην τοίνυν διώκωμεν ὅπως, ὡς αὐτὸς ἐκέλευσε, καὶ τῶν αἰσθητῶν μηδένα" ποιούμενοι λόγον, ἀλλὰ τὴν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενοι ἀφ' πάντων *, ὅπως ἐν ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶμεν. καὶ γὰρ τῶν ὑγιαίνοντων καὶ τῶν ἐκείνοις τεφαίων ἐντεῦθεν ἥδη καρπωσόμεθα τὰ ἀγαθά; ὡς ἄγγελοι μὲν τῶν αἰσθητῶν βαδίζοντες, ὡς αἱ τῶν" ἀγγέλων δυνάμεις ἐν τῇ γῇ" περιπολοῦντες, καὶ πάσης μὲν" ἐπιθυμίας, πάσης γ ἐκτὸς μένοντες ταραχῆς· καὶ μὲν τούτων γ πάντων, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα ἀπολαύσομεν ἀγαθά· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι τ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα τ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις ζωοποιῷ ἀναρχῳ πατρὶ καὶ ᾧ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἀγαπῶν
χ. περιπατοῦντες.
χ. ἀπολαύσει,

Ομιλ. ιθ. 1 ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ ΤΗΝ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΝ ΥΜΩΝ μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. κεφ. ς.

χ. κενοδοξίαν.

ΟΥ περιττότερον πάντων λοιπὸν ἐξορίζει πάθος, τὴν λύσσαν καὶ τὴν μανίαν τὴν περὶ τὴν" κενὴν δόξαν ἐπιπολάζουσαν τοῖς κατορθοῦσιν. ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ διελέχθη. ἐπὶ γὰρ ἰῶ περιῆν, πρὶν ἢ πεῖσαι ποιεῖν ἃ τῶν δεόντων, περὶ τοῦ πῶς δεῖ ποιεῖν αὐτὰ καὶ μετέπειτα διδάσκειν. ὅπῃ γ εἰπεῖν εἰς φιλοσοφίαν, ὥστε λοιπὸν καὶ τὴν πρυφιαιτάτην αὐτῆ καθαιρεῖ λύμην. οὐδὲ γὰρ ἁπλοῦς ἦν τὸ νόσημα, ἀλλ' ὅταν πολλὰ κατορθώσωμεν τῶν ἐπιτελουμένων. ἔδει τοίνυν προτέρων φυτεῦσαι τὴν ἀρετὴν, καὶ τότε ὃ ἐπηρεάζον αὐτῆς τὴν καρπὸν ἀνελεῖν πάθος. ἔστι δὲ ὄρος πόθεν ἄρξεται. ἀπὸ νηστείας καὶ θυμοῦ καὶ ἐλεημοσύνης. τούτοις γὰρ μάλιστα ἐμφιλοχωρεῖ ἕως τοῖς κατορθώμασιν. ὁ γοῦν Φαρισαῖος ἐντεῦθεν ἔφυσαν, λέγων· Νηστεύω δὶς τῆς ἑβδομάδος, ἀποδεκατεύω πάντα τὰ ὑπάρχοντα· καὶ ἐν αὐτῇ γ ἐκενοδόξει τῇ ψυχῇ, πρὸς ἐπίδειξιν αὐτὴν ποιούμενος. ὅπῃ γὰρ οὐδεὶς ἄλλος πρὸ ἐμοῦ, τοῦ τελώνου ἐνεδείκνυτο, λέγων· οὐκ εἰμὶ ὡς ὁ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. καὶ σκέψει πῶς ἤρξατο, ὡς περὶ θηρίου ἐκείνου δυσφορώτατα διαλεγόμενος, καὶ δεινοῦ κλέπτου τ μὴ σφόδρα ἐξεπιστάσθαι. προσέχετε γὰρ, φησὶ, τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν. ὅτου καὶ ὁ Παῦλος λέγει Φιλιππησίοις· Βλέπετε τοὺς κύνας. καὶ γὰρ λάθρα ἐπεισέρχεται ὁ θηρίον, καὶ πάντα ἐκφυσᾷ ἀνοήτῳ, καὶ ἀνεπαισθήτως ἐκφέρει τὰ ἔνδον ἅπαντα. ἐπεὶ οὖν πολλὴν περὶ τ ἐλεημοσύνης ἐποιήσατο λόγον, καὶ τ Θεὸν εἰς μέσον ἤγαγε, τ ἀνατέλλοντα τ ἥλιον ὅτι πονηρούς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχειν προέτρεψεν εἰς τοῦτο, καὶ κομᾶν ἔπεισε τῇ ἀναμιξίᾳ τῆς χορηγίας, αἵματος λοιπὸν καὶ τὰ ἐνοχλοῦντα τῇ καλῇ ταύτῃ ἐλαίᾳ πάντα. διὰ φησι, προσέχετε τ ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖσθαι ἔμπροσθεν τ ἀνθρώπων. ἐκείνη γὰρ ἡ ἔμπροσθεν εἰρημένη, ὅ Θεοῦ ὄντι ἐλεημοσύνη. καὶ εἰπὼν, μὴ ποιεῖσθαι ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἐπήγαγε, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. καὶ δοκεῖ μὲν" προτέρων εἰρῆσθαι τὸ αὐτὸ· δὲ δύο ἐστὶν ἀκριβῶς προσέχειν, οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ, ἀλλ' ἕτερον ὄν, καὶ ἕτερον ἐκεῖνο, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἄφατον τ κηδεμονίαν ἐκ τ φιλῶ. ἔστι γὰρ καὶ ἔμπροσθεν τ ἀνθρώπων ποιοῦντα, μὴ πρὸς τὸ θεαθῆναι ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντα [πάλιν] ἔμπροσθεν, πρὸς τὸ θεαθῆναι ποιεῖν. διόπερ οὐκ ἁπλῶς τὸ γνώμονα, ἀλλὰ τὴν γνώμην κολάζει καὶ τεφάνους. εἰ γὰρ μὴ αὕτη ἡ ἀκρίβεια" προσκέμενη ἦν, πολλοὺς ἂν τῶν ὀκνηροτέρους ἐποίησε πρὸς τὴν τῆς ἐλεημοσύνης δόσιν, διὰ τὸ μὴ πάντας

χ. θεαθῆναι αὐτοῖς.

χ. προσκέμενη

νόμφοι; τῦτο γὰρ ἠνίξαν εἰπών· ὑχὶ ἡ ⓐ πλᾶναι τὸ ἀῶ ποιοῦσιν; ὃ ἢ μάλιστα ἡμᾶς ἀῦτὸ τῆς διδασκαλίας ὄφελος· ὅτι πόντα χοῦ ἔπαθλα τ" ἀγώνων ὑπὲρ μ" πολλῆς τῆς περιουσίας, οἷον καὶ τὸ ⓦ Θεὸν ὁρᾶν, ⁊ βασιλείαν ὐρανῶν κληρονομεῖν, καὶ τὸ υἱὸς Θεοῦ γενέσθαι, ἢ τὸ ὁμοίους Θεοῦ, ἢ τὸ ἐλεᾶσθαι, ἢ τὸ παῤῥησίαν, ⁊ τὸ ἐν ὐρανοῖς ἔχειν πολιτ" τ" μαθητήν· εἰ που ἢ λυπηρῶν μνησθῆναι ἔδει, ὑφειμένως τῦτο ποιεῖ. τὸ μὲν γὰρ τῆς γεέννης ὄνομα ἅπαξ ἐν τοσούτοις πέφηκε λόγοις· " ἢ ἑτέρωθι δέ φησιν ὑπερεσταλμένως ἢ ἐντρεπτικώτερον μᾶλλον, ἢ ἀπειλητικώτερον καὶ χειρημένος τῷ λόγῳ, διορθοῦται τ" ἀπροσδοκήτως λέγων· Οὐχὶ ἢ ⓐ πλᾶναι τὸ ἀῶ ποιοῦσι; ἢ, Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ καὶ, Ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν ὐρανῶν. ἔστι γ" ὅπου ⁊ τὰ ἁμαρτήματα διὰ τὴν κολάσεως ὕλην, τὸ φορτικὸν τῆς κολάσεως τῷ ἀπροσδοκήτῳ διδοῦς ζωοδ. ὡς ὅταν λέγῃ· ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· ⁊ ὁ ἀπολύων ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· ἢ τὸ βέβαιον τῦτο ἐκ τῦ ποιητοῦ ὄφελ. τοῖς γὰρ νοῦν ἔχουσιν ἀῦτὴ τῦ τῆς κολάσεως ὀνόματος ἀρκεῖ ἢ τὸ τῆς ἁμαρτίας μέγεθος εἰς σωφρονισμόν. διὸ δὴ ἢ ἐντεῦθεν τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τοὺς πλάνους εἰς μέσον ἄγει, τῇ ποιότητι τῦ προσώπου ⓦ μαθητὴν ἐντρέπων. ὁ ἢ ὁ Παῦλος ἐποίει λέγων· Μὴ λυπεῖσθε ὡς ἢ ⓐ λοιποὶ ⓐ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα· ἢ πάλιν, καθάπερ ⁊ ἔθηκε ⁊ μὴ εἰδότα τ" Θεόν. ἢ δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ὑπερβολικὸν ἅπαντες, ἀλλὰ μικρῷ πλέον τῦ εἰωθότος, φησὶν· οὐχὶ ἢ ⓐ ἐθνικοὶ τὸ ἀῶ ποιοῦσι; ἀλλ" ὅμως ὐχ ἵστησιν ἐντεῦθεν τ" λόγον· ἀλλ" εἰς ⁊ ἔπαθλα αὐτὸν καλεῖ καὶ ⁊ ἐλπίδας, λέγων·

ε. Θεοπ. ζ.ιζ.

ΗΘΙΚΟΝ· 48 Γίνεσθε οὖν τέλειοι, ὡς ἢ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ὐράνιος. Καὶ πολὺ δ" τῶν ὐρανῶν ὄνομα διαστείρει πόντα χοῦ, ἢ ἀπὸ τ" τόπου ⁊ φορτήματα αὐτῶν διειπεῖν. πέως γὰρ ἀθενέστερον ⁊ παχύτερόν πως ἦσαν διακείμενοι. Απόντα οὖν ἐπεσοῦντες ⁊ εἰρηνεία, πολλῷ ἢ μᾶλλον τοὺς ἐχθροὺς ὑπεδεξώμεθα τῇ ἀγάπῃ· ἢ ὃ καταγέλαστον ἐκεῖνο ἔθος ἐκβάλωμεν, ὅπερ πολλοὶ τῶν ἀλογωτέρων ὑπομένουσιν, αἰσχυνόμενοι τοὺς ἀπόντων ἅπτεσθαι πειρᾶσθαι, ὃ μὲν ἔχει πολλὴν μανίαν, μὴ ζηλῶντες, ὃ δὲ ὄντως καταγέλαστον, τ" τὸ διώκειν. ἵνος οὖν ἔνεκεν ὁ πειρᾶς αὐτ" πειρᾶσθαι; ὅπῳ τὸ δύναμαι, φησίν. ἐγὼ δὲ οὐδὲ τοῦτο μάλιστα ὑπομένω ἀκοῦσαι ἔδει, ἵνα σὺ λάβῃς ⓦ τέφνον. ὦ, φησὶν· ὅπῳ τῦτο ἐσοφίσατο. ἢ διὰ ταύτης τῆς " ἀλογίας χεῖρον ἦν αὐτ"; ὅπῳ γὰρ τῦτο ἐσοφίσατο, φησὶ, μαθεῖν μοι ἦν ἄξιος, οὐ βούλομαι ὑπολαβέσθαι τῆς ἀποθέσεως ταύτης. διὸ μὲν οὖν ἐκεῖνός σε πειρᾶσθαι πειράτω, οὐδέν σοι πλέον ἢ πειρᾶσθαι· ἐὰν δ" σὺ πειρᾶσθαι ὑπομείνῃς τῇ πειρασμῷ, ἐπειρασμὸν τ" τύφον ἐκείνου, καὶ δανειλῇ ἵνα ἐκ τῆς ἀπονοίας αὐτ" τ" καρπὸν ἐπενέγκασθαι. πῶς οὖν οὐκ ἐκάτης φύσεως τοσαῦτα μᾶλλον καρποῦσθαι ἀπὸ φιλῶν ῥημ" πειρᾶσθαι δ" κέρδος, ⁊ καταπαύσειν αὐτὸν, τοῖς ἀῶσι πείθεσθαι; εἰ γὰρ διὰ τῦτο αὐτὸν αἰτιᾷ, ὅτι πειρᾶσθαι αἰσθάνεται τῷ πῦρ ἑτέρῳ πειρᾶσθαι, ἵνος ἕνεκεν ζηλοῖς ὅταν ἐγκαλεῖς, ἢ ὅταν ἔφης εἶ) πιστεύειν, τῦτο ὡς ἀγαθὸν μιμεῖσθαι ἐσοφίσω; ὁρᾷς πῶς οὐδὲν δύσκεφον κακία συζῶντος φύσει; διὸ παῤῥησιάζομαι, φύγωμεν ὃ πιστεύειν τῦτο ἐστὶ ⁊ καταγέλαστον. ἢ γὰρ μυρίας ἀνέτρεψε φιλίας ὃ νόσημα τῦτο, ⁊ πολλὰς ἔχθρας εἰργάσατο. διὸ δὴ τῦτο φθάνωμεν αὐτοῦ ἡμεῖς. ⓐ γὰρ ῥαπίζεσθαι ἢ ἀτιμάζεσθαι ἢ γυμνοῦσθαι πῦρ ἐχθρῶν κελευόμενοι, καὶ φέρειν, ποίας ἂν εἰκότως συγγνώμης ἄξιοι, ἐν πειρασμοῖς φιλῆς τοσαύτης ὑπεδεκυύμενοι φιλονεικίαν; ἀλλὰ καταφρονοῦμεθά, φησι, ⁊ παῤῥησιάζομαι, ὅταν αὐτῷ χαρισώμεθα τῦτο. καὶ ἵνα μὴ καταφρονήσῃ ἂν ὁ θεὸς πειρασκεύεις Θεῷ; καὶ ἵνα μὴ καταφρονήσῃ σε ὁ μακρόθυμος ὁ μάδουλος, καταφρονῆς τ" δεσπότου, ὃ τοσαῦτά σε " ἀνεργετηκότος; εἰ γὰρ ἄτοπον ὃ καταφρονῆσαί σου ⓦ ὁμότιμον, πολλῷ μᾶλλον τὸ σε καταφρονῆσαι τ" σε πεποιηκότος Θεοῦ. μ" ὃ τῦτο κἀκεῖνο σκόπει, ὅτι ὅταν σε καταφρονήσῃ, τότε σοι μείζονος μαθοῦ ἢ πειρᾶσθαι.

ἀγαθῶν

χ. ἢ τῦτο δὲ πάντα ὑπερεσταλμένως ἐντρεπτικώτερον

Μαρ. θ. γ. Λκ. ιδ. λδ. Ματθ. ϛ. ιθ.

χ. ἀπολογίας

χ. ἀνεργετηκότος;

πι ϗ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν. ϗ σὺκ ἀπὸ τοῦ ὑποδείγματος τοῦ κῦ τ̃ Θεοῦ σπάγμόνοι Εἰς τοῦτο, ἀλλὰ δὲ σὺκ ἀπὸ τοῦ σπυτίου.

46 Εἰ γὰρ ἀγαπήσητέ, φησι, τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ἵνα μισθὸν ἔχητε; οὐχὶ καὶ Εβ.18.5.
(ϗ) τελῶναι τὸ αὐτὸ [τοῦτο] ποιοῦσι; Τοῦτο γὰρ ὁ Παῦλός φησιν· Οὕτω μέτρα ἁ-
μάτων αὐτὴν ἀπαιτήσητε τοὺς τῶν ἀμαρτάνειν διὰ ταγὴν ζόμενοι. εἰ μὲν οὖν ταῦτα ποιεῖς, μὴ
τοῦ Θεοῦ ἔσηκας· εἰ δὲ ἐγκαταλιμπάνεις αὐτά, μὴ τῶν τελωνῶν. Εἶδες πῶς οὐ τοσοῦτον τῶν
χ. μέσον. σπολῶν τὸ μέγεθος, ὅσον τῶν προσώπων τὸ διάφορον; μὴ τοίνυν τοῦτο λογιζώμεθα, ὅτι
δυσχερὲς τὸ ἐπίταγμα, ἀλλὰ γὰ τὸ ἔναντίον σπονοήσωμεν, ϗ λογισώμεθα ὅτι νῦν ὅμοιοι γινόμεθα
καταρθώσαντες, δὲ ὅταν ἴσοι διαμείνωμεν. τῷ μὲν οὖν ἀδελφῷ κελεύει καταλλάτ̃ε-
σθαι, ϗ μὴ προτέρεσι αἰφνιδίως, ἕως αὐ τ̃ ἔνδραν ἀνέλωμεν· ὅταν γὰρ πρώτων διαλέ-
γῃ), σὺκ ἐπὶ ταύτῃ ἡμᾶς σπαναλλει τῇ ἀνάγκῃ, ἀλλὰ ταῖς πρὸς ἡμᾶς ἀπαντᾶς μόνον, βύ-
κολόν καὶ ταύτην ποιεῖ τ̃ νέμον. ὅπου γὰρ εἶπεν ὅτι ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν,
ἵνα μὴ διὰ ταῦτα αὐτὰ ἀνδρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχωσι, κελεύει μὴ μόνον φέρειν ταῦτα ποιοῦντας,
ἀλλὰ ϗ ἀγαπᾶν. ὁρᾶς πῶς προῤῥίζον τὸν θυμὸν ϗ τὴν ὀπιθυμίαν τ̃ σπερὶ τὰ σώματα, τ̃
σπερὶ τὰ χρήματα, τὴν σπερὶ τὴν δόξαν, τ̃ σπερὶ τὸν πρ̃όποτα βίον διαμᾷ; τοῦτο γὰρ ἐποίησε
μὴ ἐξ ἀρχῆς, πολλῷ πλέον ϗ νῦν. ὁ τε γὰρ πλούτῳ ϗ ὁ πρᾶος ϗ ὁ πενθῶν χρηστοὶ τ̃ ὀργῆ· ὅ τε
δίκαιος ϗ ἐλεήμων χρηστοὶ τ̃ τῶν χρημάτων ὀπιθυμίαν· ὁ καθαρὸς τὴν καρδίαν ἀπήλλακ-
ται ὀπιθυμίας ποιητικᾶς· ὁ δεδιωγμένος καὶ φέρων τὰς ὕβρεις ϗ κακῶς ἀκούων πᾶσαν ἀ-
σκῆ λοιπὸν τὴν τῶν πρ̃όποτα σπαθομίαν σωφρονίζει, δὲ τύφου δὲ κενοδοξίας ὄντ καθα-
ρός. λύσας τοίνυν τῶν δισμῶν τούτων τὸν ἀκροατὴν ϗ Εἰς τοὺς ἀγῶνας ἀλείφας, πάλιν ἑ-
τέρως ἀναπαύει ταῦτα τὰ πάθη, δὲ μὴ πλείονος τῆς ἀκριβείας. Ὀξύμωρος γὰρ ἀπὸ τῆς ὀρ-
γῆς καὶ πόθεν σκυθρωπάζειν τὸ πᾶσος τοῦτο δοκεῖ καὶ νεῦσαι, καὶ Εἰπών, ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελ-
φῷ [αὐτοῦ,] ϗ ὁ μωρὸν καλῶν, δὲ ὁράκι, κολαζέσθω· ϗ ὁ σπροσφέρων τὸ δῶρον μὴ σπρο-
τιθέτω σπροσίτω τῇ τραπέζῃ, ἕως αὐ καταλύσῃ τὴν ἔνδραν· ϗ ὁ ἀντίδικον ἔχων, σπρὶν ἢ τὸ
δικαστήριον ἰδεῖν, φίλον ποιείτω τ̃ ἑνδρόν, ὅπερ τὴν ὀπιθυμίαν μεταβαίνει πάλιν. ϗ Οἱ φη-
σιν· ὁ ἐμβλέπων ἀκριβέστερος ὀφθαλμοῖς, ὡς μοιχὸς γυμωρεῖσθω· ὁ σκανδαλιζόμενος σπὸ
χειρὸς ἀκρωτήριον ἢ σπὸ ποδός, ἢ σπὸ ἄλλου μέλους τῶν αὐτῷ σπροσκόντων, ἀπέμ-
χ. μηδέπω βαλε σπκοπεῖν τοῦτος· ὁ νόμος γὰρ κατέχων γυναῖκα," μηδέποτε αὐτὴν σπκβαλλέτω ϗ
σπρὸς ἑτέραν βλεπέτω. ὀργὴ γὰρ τοῦτον τῆς ποιητικᾶς ὀπιθυμίας τὰς ῥίζας ἀφῄρει. Εἶτα σπ-
χ. φείδεσθε τείνει τῶν χρημάτων τ̃ ἔρωτα ἀναστέλλει, κελεύων μήτε ὀμνύναι, μήτε ψεύδεσθαι, μήτε
αὐτὴν ἀντιχᾶσθαι τοῦ χειποτόνου, σὺ ἂν μέλλοις σπδεδυμένος τύχῃ· ἀλλὰ ϗ ὃ ἱμάτιον σπρο-
σίεσθαι δὲ βουλομένῳ, ϗ τ̃ τοῦ σώματος χρῆσιν, σὺκ πολλῆς σπρουσίας τ̃ σπερὶ τὰ χρήματα ἀ-
ναιρεῖ σπόθου· ϗ τότε μὴ ταῦτα πρώτα καὶ τ̃ ποικίλοι τῶν ὀπτασμάτων τύποι σπέφασαν
ἐπάγει, λέγων· Οὐχὶ δὲ σὺκ τὴν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ἐπ' αὐτοῦ ἄνω τοῦ ἀκροατοῦ τ̃
φιλοσοφίας ἀνάγει [τὸν] κορυφοῦ. ὥσπερ γὰρ τοῦ πρᾶον εἶ) μειζον δὲ ῥαπίζεσθαι, ϗ τοῦ
χ. σπεύδε ἐλεήμονα εἶ) δὲ ϗ δὲ ἱμάτιον" σπροίεσθαι μὴ τ̃ χειποτόνου, καὶ τὸ δίκαιον εἶ) δὲ καὶ ἀδικού-
μενον φέρειν, καὶ τοῦ Εἰρηνοποιὸν εἶ) τὸ καὶ ῥαπιζόμενον καὶ ἀγαρευόμενον ἕπεσθαι· οὕ-
τω ϗ τὸ διώκεσθαι τὸ διωκόμενον ὑλογεῖν. ὁρᾶς πῶς κῦ μικρὸν Εἰς αὐτὰς ὑμᾶς ἀνάγά
χ. τὴν οὐρανοῦ τὰς ἐλπίδας; ἵνος οὖν αὐ Εἰσηλθ ἄξιοι, (ϗ) σπερὶ τ̃ Θεὸν κελθυόμενοι τὸν
ζῆλον ἔχειν, καὶ τάχα μηδὲ τῶν τελωνῶν γινόμενοι ἴσοι; Εἰ γὰρ τὸ φιλεῖν τοὺς φιλοῦντας,
τελωναῖον καὶ ἁμάρτωλόν καὶ ἐθνικόν ὄντων μηδὲ τοῦτο ποιοῦμεν (οὐ γὰρ ποιοῦμεν αὐτὸ βα-
σκαίνοντες βδελυκτοῦσι τοῖς ἀδ̃φοῖς) ποίαν ὄχ σπροσκτώμεθα δίκαιν, σπρὸς τοῦ μὴ σπρὸς
χ. λέα, γραμματεῖς κελθυόμενοι, ϗ τῶν ἐθνικῶν ἐχθρῶς κατόντες; πῶς οὖν οἰκήσομεν βασιλείαν,
χ. ἀλλ Εἰ μὴ; πῶς ὀπτεσπουδάσομεν τῶν ἱερῶν σπυλῶν σπείνων, σὺν τῶν τελωνῶν ἀμείνους γι-
νόμενοι;

γκίας ὑπερβολὴν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν τῆς ἀξίας ὑπερβολήν. σὺ μὲν γὰρ τὸν ὁμοδούλου καταφρονῇ, ἐκεῖνος ὁ τοῦ δούλου δεσπότης· καὶ σὺ μὲν ῥήματα χρείζῃ οὐχ ὁμοίως ὑπὲρ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ πράγματα πολὺ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, τὸν ἥλιον ἀνατέλλων, καὶ τοὺς ἐτησίους ὄμβρους διδοὺς. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω δίδωμι ἴσως εἰπεῖν, ὡς ἄνθρωπον ἐλεύθερον). μὴ τοίνυν μίσει τὸν πονηρὸν τοιοῦτον ὄντα σοι πρόξενον ἀγαθῶν, καὶ εἰς τοσαύτην ἀγνωμοσύνην ἐμπίπτῃς, τὸν ὁμολογῶ ἐπηρεάζοντι· ἐπεὶ καὶ μὴ πόνον ὑπέστης, τὸν γοῦν καρπὸν ἀπεστερήθης· καὶ τὰ μὲν ζημίαν οἴσεις, τὰ δὲ μισθὸν ἀπολεῖς· ὅταν ἑκάστης ὕστερον ἀμοίας, τὸ χαλεπώτερον ὑπομείνωμεν τὸ ἔλαττον τοῦτο μὴ φέρειν. καὶ πῶς ἔστι τοῦτο γενέσθαι, φησί; Θεὸν ἰδὼν ἀνθρωπον γενόμενον, καὶ τοσοῦτον καταδεδυκότα, καὶ τοσαῦτα παθόντα δι' σὲ, ἐρωτᾷς ἔτι καὶ ἀμφιβάλλεις, πῶς δυνατὸν τοῖς ὁμοδούλοις ἀφεῖναι τὰς ἀδικίας; οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ τὸν ἐν τῷ σταυρῷ λέγοντος, Ανα. κγ. λδ. Πα. π. λδ. Ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν; οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, Οτι ὁ ἀναβὰς μέν καὶ καταβὰς ἐν δεξιᾷ, ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν; οὐχ ὁρᾷς ὅλη καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ μετὰ τὴν ἀναλημψιν τοῖς ἀπιστοῦσιν Ἰουδαίοις ἔπεμπε τοὺς ἀποστόλους τὰ μεγάλα οἴσοντας ἀγαθά, καὶ τούτων μέλλοντας μεγάλα πρὸς αὐτὸν παρρησιάσεσθαι; ἀλλὰ σὺ μεγάλα ἠδίκησας; καὶ τί τοιοῦτον πέπονθας, οἷον ὁ σὸς διακονητὴς, δεσμούμενος, ῥαπιζόμενος, μαστιζόμενος, καὶ οἰκετῶν ἐμπιπτόμενος, θανάτου ὑπομένων, καὶ θανάτου τῶν θανάτων ἀπόνου ἄξιον, μετὰ τὰς μεγάλας εὐεργεσίας; εἰ γὰρ μεγάλα ἠδίκησας, καὶ ὑπὲρ τούτου μάλιστα εὐεργέτησον, ἵνα καὶ σαυτῷ λαμπροτέραν ποιήσῃς τὴν συμφοράν, καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς ἑκάστης ἀπαλλάξῃς ὀργῆς. ἐπεὶ καὶ (ἀ) ἰατροὶ, ὅταν λαχλίζωνται καὶ ὑβρίζωνται) καὶ δεσμῶν μεμνημένοι, τότε μάλιστα αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ καθασκυάζονται πρὸς τὴν σκέψιν διορθώσεως, εἰδότες ὅτι τῆς ὑπερβολῆς τοῦτο σήματος ἡ ὕβρις ἐστί. καὶ σὺ τοίνυν τοῦτο ποίει τὸν ὑπεναντιούμενον ἔνεκα τοῦ γνώμης, καὶ ὅταν χαλεπὸν τοῖς ἀδικοῦσιν. σκέψαι γὰρ εἴπε μάλιστα (ἀ) νοσοῦντες καὶ τὴν βίβλον ὑπομένοντες [ἅπασαι.] ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοὺς τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐπηρείας, καὶ δὸς ἄφεσιν τῇ ὀργῇ, καὶ δαίμονος ἐλευθέρωσον χαλεποῦ, τοῦ θυμοῦ. καὶ γὰρ δαιμονῶντας ἐὰν ἴδωμεν, δακρύομεν· καὶ οὐχὶ δεῦρο ἡ κατωδύζομεν δαιμονᾶν. τοῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. καὶ γὰρ σκεύεσιν ἐοίκασιν (ἀ) θυμούμενοι, μᾶλλον δὲ κἀκείνων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, μὴ αἰσθήσεως μετέχοντες· διὰ καὶ ἀσυγγνώστου αὐτῶν ἡ καταπληξία. μὴ τοίνυν ἐπέμβαινε χειμῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐλέει. καὶ γὰρ καὶ τοῦ χολῆς ἵνα ἀσχολούμενοι δὲ σκυθρωπάζητε καὶ ἐμέσαι ἐπειγόμενοι (ψ) ποιεῖν τοῦτον χυμὸν ἴδωμεν, χεῖρα ὀρέγωμεν καὶ ἀναβαστάζομεν" ἀπαρεσκόμενοι, κἂν ὁ ἰμάτιον μολύνωμεν, οὐκ" ἀποστρεφόμεθα· ἀλλ' ἐν μόνον ζητῶμεν, ὅπως ἀπαλλάξωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης ἀηδίας. τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τούτων ποιῶμεν, καὶ ἀναβαστάζωμεν ἐμοιῶς καὶ ἀπαρεσκόμενοι· μὴ δὴ πρότερον ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποθῆται τὴν πικρίαν· καὶ τότε σοι χάριν εἴσεται μείζω, ἐπειδὰν παύσηται, ὅτε γνώσεται σαφῶς, ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξας θεραπείας. καὶ τί λέγω τὴν πρὸς ἐκεῖνον χάριν; ὁ γὰρ Θεὸς σε θᾶττον θεραπεύσει καὶ μείζοσιν ἀμείψεται καλοῖς, ὅτι σὸν (ψ) ἀδελφὸν νοσήματος ἠλευθέρωσας χαλεποῦ· καὶ κἂν ὁ ὡς διακονητὴν ὑμνήσει, δι' ὃν πολλοὺς αἰδυμένους σε τὴν ἐπιείκειαν. οὐχ ὁρᾷς τὰς ἰαθείσας γυναῖκας, πῶς διακονοῦσι τοῖς πρεσβύταις, καὶ οὐκ ἀληθῶς ἐκεῖναι; μᾶλλον δὲ ἀληθῶς μέν, φέρεσι δὲ ἡμαιῶς, καὶ ζωοτροφοῦσι ταῖς ὀδυνωμέναις καὶ διακονουμέναις ὑπὸ τοῦ ὠδῖνος. ταύτας καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γένου σὺ μαλακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ τύχωσιν αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γὰρ εἰσι μακροθυμότεροι) τότε σε (ψ) ἀνδρα εἴσονται· καὶ δὲ βαρέα τὰ ὑπερβάλλοντα, σύνοισον ὅτι διὰ τοῦτο προεῖπεν ὁ Χριστὸς, ἵνα ταῦτα σὺ τῇ ἡμετέρᾳ καταφυτεύσῃ διανοίᾳ, ἵνα δὲ ἐχθροῖς καὶ φίλοις χρήσιμος κατασκευάσῃ. διὰ τοῦτο καὶ ἑκατέρων τούτων ὑπεμνήσθη κελεύων τῷ μὲν ἀδελφῷ, ἰσχὺν αὐτῷ λέγων, ἐκεῖ προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου· τῷ δὲ ἐχθρῷ, ἐπειδὴ νομοθετῇ φιλίαν

τι

χ. παρεσπάμεθα, χ. ὑπεστρεφόμεθα·

ὦ πα᾽ ἢ μᾶλλον, σκόπησον οἷα αὐτῆς κατασκευάζει ἡ ψυχή. ὅμως δὲ τοῦτο ὅπερ ὀπίσω τῶν πλησίον, ὅπερ ὀπίσω τῶν χρημάτων, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐκέλευσε ποιεῖν. Οὐ γὰρ λέγω, φησίν, ὑβρεσι καὶ χρήμασιν ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ σώματι σου βούλομαι εἰς πόνον χρήσασθαι καὶ κάματον, καὶ τοῦτο ἀδίκως, πάλιν νίκησον καὶ ὑπερβολὴν τῆς ἀδικίας ὑπερβολὴν ἐλέους. τὸ γὰρ ἁρπάσαι, τοῦτο ἐστι, τὸ ἀδίκως ἑλκῦσαι, καὶ ἄνθρωπον λόγου ζωὴν, καὶ ἐπηρεάζοντα. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ὡς τοῦτο ἔστω τοιοῦτον ὑπομένοις, ὥστε πλοῦτον παρεῖναι, ἢ ἐκεῖνος βούλεται ποιῆσαι.

42 Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα δανείσασθαι ἀπὸ σοῦ μὴ ἀποστραφῇς.

χ. ἀπαιτεῖ Ταῦτα ἐκείνων ἐλάττονα· ἀλλὰ μὴ θαυμάσῃς. τοῦτο γὰρ ἐθίζων ἀεὶ ποιεῖν ἀναπείγει τοὺς μεγάλοις καὶ μικρά. Εἰ γὰρ ταῦτα μικρὰ τοῖς ἐκείνα, ἀνάπτωσιν τὰ ἑτέρων λαμβάνοντας, πόρρω τὰ ἑαυτῶν ἀφιέμενοις καὶ διπλοῦν ἑαυτοῖς ἀναπίπτοντες πυρὸν, καὶ δόξαν τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς ἀδικίας, καὶ δόξαν τῆς δαπάνης τῆς ἐλευθερίας. δοκοῦσι γὰρ ἐνταῦθα, τὸ μὴ τῶν τόκων λέγειν συμβόλαιον· ἀλλὰ τοῦ χρῆσιν ἁπλῶς. ἀλλ᾽ ἄρα γε οὐ καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ὑπὸ τῶν χ. λαμβάνειν. λεγόντων ἐκείνοις δίδοναι, ἵνα ὧν δεόμεθα παρ᾽ αὐτῶν ἀπολαμβάνωμεν;

43 Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· Λε. ιθ. ιζ.

44 Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε τοῦ πατρὸς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,

χ. ὑμῖν 45 Οπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Οσα τὴν κεφαλίδα τῶν ἀγαθῶν πῶς ἐπέθηκεν ἐκάτερα. ὅρα γὰρ τοῦτο παιδεύει μὴ μόνον ῥᾳδιουργίας φεύγειν, ἀλλὰ καὶ πρέχειν τοῖς δεξιοῖς σιαγόνα· μηδὲ μόνον ὑπὲρ χιτῶνος ἱματίου τοσαύτην, ἀλλὰ καὶ δύο ζημιοῦσθαι μίλια τοῦ ἐν ἀναγκαίου, ἵνα ὃ πολλῷ πλέον τούτων μεῖζον εὐκολίας δίδῃ πόσης. καὶ τί τούτων πλέον ὅσι, φησι; ὃ τοιούτοις ζημίοις μηδὲ ἐχθροὺς ἔχειν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ἕτερόν τι πλέον. ὅρα γὰρ εἶπε, μὴ μισήσῃς, ἀλλὰ καὶ ἀγάπησον. ὅρα εἶπε, μὴ ἀδικήσῃς, ἀλλὰ καὶ καλῶς ποίησον. Εἰ δὲ ὡς ἀκριβῶς ἐξετάσεις, καὶ τοῦτον αὐτὸν ἑτέρων ὀφείλεται τοσαῦτα κλίνει πολλῷ μείζονα τούτων. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐκέλευσεν ἀγαπᾶν, ἀλλὰ καὶ χ. περιτύχῃς. εὔχεσθαι. Εἶδες ὅσους αἰθέρα βαθμοὺς, καὶ πῶς εἰς αὐτὸν ἡμᾶς τὸν χορυφαῖον ἔστησε τῆς ἀρετῆς; σκόπει δὲ αὖθις ἀριθμῶν· πρῶτός ἐστι βαθμὸς, μὴ ἄρχειν ἀδικίας· δεύτερος, μὴ τὸ χ. ἄρξασθαι, ἀρξαι, καὶ ἀδικούμενον τοῖς ἴσοις μὴ ἀμύνεσθαι· τρίτος, μὴ δρᾶσαι καὶ ἐπηρεάζοντα κακῶς, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸν εἰπεῖν, ἀντὶ ἠσυχάσαι· τέταρτος, τὸ μὴ προσέχειν ἑαυτὸν εἰς τὸ παθεῖν κακῶς· πέμπτος, τὸ καὶ πλέον προσέχειν ἢ ὁ ἐχθρὸς βούλεται ὁ ποιήσας ἕκτος, τὸ μὴ μισῆσαι τὰ ταῦτα ἐργαζόμενον· ἕβδομος, τὸ καὶ ἀγαπῆσαι· ὄγδοος, τὸ καὶ εὐεργετῆσαι· ἔνατος, τὸ καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ προσκαλεῖν. Εἶδες ὕψος φιλοσοφίας; ὅρα τοι τοῦτο καὶ λαμπρὸν τὸ ἔπαθλον ἔχει. ὅπερ γὰρ μέγα ἐστὶ τὸ ὑπέρβαλλον καὶ νευρικῆς δεόμενον ψυχῆς καὶ πολλῆς τῆς ἀσουδῆς, καὶ μισθὸν αὐτοῦ φησι τοιοῦτον, οἷος οὐδεὶς τῶν ἑτέρων. καὶ γὰρ τῆς ἐνταῦθα μέμνηται, καθάπερ ὑπὲρ τῶν ῥαθύμων· ὅτι προσκλήσεως ἐλέους, καθάπερ ὑπὲρ τῶν πενθούντων καὶ ἐλεημόνων· ὅτε βασιλείας οὐρανῶν· ἀλλ᾽ ὁ πρώτων τούτων ἐστὶ φιλοσοφώτερον, ὑμᾶς γενέσθαι ὁμοίους τῷ Θεῷ, ὡς ἀληθῶς γένεσθαι εἰκός. ὅπως γένησθε, φησὶ, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Οὐ δέ μοι προσάτιρει, πῶς οὐδὲ ἐνταῦθα, οὐδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πατέρα ἑαυτῶν καλεῖ· ἀλλ᾽ ἐκεῖ μὲν Θεὸν ἐν βασιλέα μέγαν, ὅτε περὶ τῶν ὅρκων διελέγετο· ἐνταῦθα δὲ πατέρα αὐτῶν. ποιεῖ δὲ τοῦτο, τοῦ προσήκοντος χάριν τοῦ περὶ τούτων τηρεῖν λόγους. Εἶτα ἐπεξηγεῖται μῦθος τὸν ὁμοιότητα, ἐπάγει, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ ποιηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ μόνοι ὁ μισεῖ, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ὁ εὐεργετεῖ τοὺς ὑβρίζοντας· καίτοι ὁ δαιμόνιον ὅσον, ὁ μόνον ἀπὸ τοῦ τῆς εὐεργεσίας

ὥσπερ εἰ πὼν μὴ κελεῦσαι μηδὲ ὀργίζεσθαι εἶχε, πολλὴν ἀπῆτησεν, ἵνα καὶ ἐκέλευσε τὴν δόξαν σαφῆ πρὸ ἔχειν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, εἰ πὼν βιαίοις τῷ ἀντιδίκῳ, πάλιν ἐπιτείνει τὸ ἐπίταγμα. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἃ βούλεται λαβεῖν, κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ καὶ πλείονα ἐπιδείξασθαι φιλοτιμίαν. Τί οὖν; γυμνὸς μέλλω ἀπιέναι, φησίν; οὐκ ἀν' ἡμῶν γυμνοὶ, εἰ τύχοις ἐπιδόμενα μὴ ἀκριβείας· ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα" ἀπόντων ἀν' ἡμῶν ἀπιέναι κε- 5 χ. ἄπωντες
λεύει. οὐκοῦν μὴ γὰρ τοῦτό σε ἀν' ὅπου ἀλγεινοῖς ἐπέτεμνον· δεύτερον ἦ, εἰ καὶ ἔτυχέ τις χ. ἐπίδοτο·
ὢν ἄγριος ὢν καὶ ἀπήμερος, ὡς καὶ μέχρι τοσούτου προελθεῖν· ἀλλὰ πολλῷ πλείους ἂν ἐφάνησαν Ⓖ Ⓦ ὥστε φιλοσοφωτέρα καὶ ἰματίοις μείζοσι, ἀλλὰ καὶ τῇ σαρκὶ τῇ ἑαυτῶν, εἴγε οἷόντε ἦν, ἀπελθόντες. Εἰ δὲ ἐχρῆν γυμνοὺς ἀπιέναι καὶ τοιαύτην φιλοσοφίαν, ὑ-
Γεν. β. δὲ ὥστε αἰσχρὸν ἦν· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀδὰμ γυμνὸς ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ οὐκ ἠμύετο· καὶ ὁ 10
Ησ. κ. γ. Ησαΐας γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος, καὶ πάντων Ἰουδαίων λαμπρότερος ἦν· καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἦ, ὅτε
Γεν. λθ. ἀπεδύσατο, τότε μάλιστα ἔλαμψεν. οὐ γὰρ ὅταν γυμνοῦσθαι καιρὸν, ἀλλὰ ὅταν ἐν-δύεσθαι, καθάπερ τῶν ἡμῶν, ἱματίοις πολυτελέσι, τότε καὶ αἰσχρὸν καὶ καταγέλαστον. Διὰ τοι ὅτου ἐκείνους μὲν ὁ Θεὸς ἐπῄνεσε, τούτους ἦ ἐγκαλεῖ, καὶ διὰ τοῦτο φησὶν καὶ δι' ἀποστόλων· μὴ τοίνυν ἀδυσώπατοι τὰ ἐπιτάγματα. καὶ γὰρ οὐ τὸ συμφέρον τοσοῦτόν ἐστιν 15
ὅσον ἀκολασίαν, ἐὰν μὴ φωνῶμεν· καὶ τοσοῦτον ἔχει τὸ κέρδος, ὡς μὴ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους τοὺς ἐπηρεάζοντας τὰ μέγιστα ὠφελεῖν. καὶ τοῦτο μάλιστα αὐτῶν ὅστις ὁ ὀξύρρεπος, ὅτι πείθοντες ἡμᾶς πάσχειν κακῶς, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ποιοῦντας διδάσκουσι φιλοσοφεῖν. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος μὴ ἡττᾶται μέγα τὸ τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, σὺ ἦ αὐτῷ δείξεις, ὅτι σοι κοῦφον καὶ ἃ μὴ αὐτὸς δοῦ- 20
ναι, καὶ ἀντίρροπον φιλοτιμίαν εἰσαγαγὼν τῆς ἐκείνου πλεονεξίας, τοῦτ' ἔστιν ὅσης ἀπολαύσει) διδασκαλίας, οὐ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν παιδεύσωμεν καὶ φεύγειν μὲν κακίας, ἐφίεσθαι δὲ ἀρετῆς. οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς χρησίμους ἡμᾶς εἰ) μόνον βουλεῖ) ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον ἅπασι. διὸ μὴ οὕτω δῶμεν καὶ μὴ δικάσῃ, ἵνα σαυτῷ συμφέρῃ ἐζήτησας μόνον· ἀλλ' ἵνα καὶ ἑτέρῳ, κἀκεῖνον βέλ- 25
τίω ποιήσας ἀξέπεμψας. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἄλας, ὅπερ αὐτοὺς εἰ) βούλεται. καὶ γὰρ ἑαυτὸ
" συγκροτεῖ, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα σώματα οἷς ἂν ὁμιλήσῃ." τοιοῦτός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· χ. συγκρατεῖ,
καὶ γὰρ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις φαίνει. ἐπεὶ οὖν ἐν τάξει σε τῶν κατέστησεν, ὠφέλησον καὶ χ. παῖσιν δὲ
τὸν σὸν" σχέτλιον καὶ ἀηδέμονα, καὶ δίδαξον αὐτὸν ὅτι σοὶ τὸ " πρότερον βία ἔλαβε· πεῖσον ὅτι χ. -τι
οὐκ ἐπηρέασεν. ὥστε καὶ αὐτὸς αἰδεσιμώτερος ἔσῃ καὶ σεμνότερος, ἐὰν" δείξῃς ὅτι ἐ- χ. πρῶτον
ξῆλθεν, καὶ οὐχ ἡρπάγης. ποίησον τοίνυν αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν δι' τῆς σῆς ἐπιεικείας φιλο- χ. δέξῃς
τιμίαν σεαυτῷ. Εἰ δὲ μέγα τοῦτο εἰ) νομίζεις, ἀτάμιευτον, καὶ ὀλίγα σαφῶς, ὅτι οὐδέπω πρὸς τὸ τέλειον ἀπιώτηκας. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ἴσα παίσει ὁ τοῦ πρὸς ἀνεξικακίας ὑπεισέρχομαι, δηλαδὴ καὶ περαιτέρω πρόσεισιν, ὅταν λέγῃ·

41 Ἐάν τίς σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.

Εἶδες ἐπιθυμοῦντα φιλοσοφίας; μὴ γένῃ ὃ δοκεῖς Ⓖ Ⓦ χιτῶνα καὶ τὸ ἱμάτιον, οὐδὲ ἵνα γυμνῷ τῷ σώματι χρῆσθαι βούλητο ὁ ἐχθρὸς πρὸς ἀλαζονείας καὶ πόνους, οὐδὲ ὅπως αὐ- χ. πωμεῖας
τὸν δεῖ κωλύειν, φησί. πρῶτα γὰρ βούλεται ἡμᾶς κρατᾶν, καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα, καὶ τοῖς δεομένοις προσφέρειν καὶ τοῖς ὑβρίζουσι. Τὸ μὲν γὰρ ἀνδρείας, τὸ δὲ φιλανθρωπίας ἐστί. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ἐὰν τίς σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο, ἀναπαύων σε ἀνάγων πάλιν, καὶ τιμῶν αὐτὸν φιλοτιμίαν ὑπεισέρχεσθαι κελεύων. Εἰ γὰρ, ἅπερ ἐγχω- 40
μιάζοντες ἔλεγεν ἐλάττονα ὄντα τῶν πολλῷ, τοσούτους ἔχει μαχαιρισμούς, σύνισμεν οἷα λῃστὴς τοὺς ταῦτα καταρτιῶντας ἀναμένει, καὶ τίνες πρὸς τοῦτ' ἐπιθυμοῦσι γίνονται, ὅταν ἀνδραπόδῳ σώματι καὶ παθητῷ ἀπαθῆ ἄπασαν καταρτιῶντες. ὅταν γὰρ μηδὲ ὕβρεσι καὶ πληγαῖς, μήτε χρημάτων ἀφαιρέσει δάκνωνται), μήτε ἄλλῳ μηδενὶ εἴκωσι τοιούτῳ, ἀλλὰ καὶ ὑπιδαμιλεύωσι)

πάθοι, δείκνυσι πάλιν οὐ Ⓜ ἀδελφὸν ὄντα τὸ ζωῦτα ἐργασάμενον, ἀλλὰ τὸ πονηρόν. Διὰ
ὅτου καὶ ἐπήγαγεν· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιζῆσαι τῷ πονηρῷ. Οὐκ εἶπε μὴ δύνασθαι τῷ
ἀδελφῷ, ἀλλὰ τῷ πονηρῷ, δείκνυς ὅτι οὐκείνου κυριεύοντος ζωῦτα τολμᾶται, ἡ ζωύτη δὲ πο-
λὺ τῆς ὀργῆς τῆς πρὸς τὸ πεποιηκότα χαλεπὴ καὶ ἀτιμωρήτους τοὺς τὴν αἰτίαν ἐφ' ἑ-
5 αυτὴν μεταθέντας. τί οὖν; ἡ χρὴ ἡμᾶς ἀμύνασθαι τοῦ πονηροῦ, φησι; μὴ μὲν, οὐ τούτῳ δὲ ζῆτε· ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἐπέταξε, τοῦ πλέκειν ἑαυτὸν παύειν κακῶς· ὕστερον γὰρ αὐτὸ
καθείσει. Οὐδὲ γὰρ πυρὶ σβέσαι τὸ πῦρ, ἀλλ' ὕδατι πῦρ. ἵνα δὲ μάθῃς ὅτι καὶ ὁ τῶν παλαιῶν
νόμων ὁ παθεῖν κελεύσας μᾶλλον, ἡ ὅστις ἐστὶν ὁ σεφασεύμενος, ὀξέπασον αὐτὸ δι' γινόμενον, καὶ
ὅλῃ πολλῶν αὐτὸ τὸν προσεδρίαν ὄντα. ὁ μὲν γὰρ ἀρξας χειρῶν ἀδίκων, ἀμφοτέρους αὐ-
10 τοὺς ἔσαι ἀνήρηκὼς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὸ τῦ πλησίον, ἡ τὸ αὐτό· διὸ ἡ μισεῖται παρὰ πάν-
χ. μυειάως των δικαίων, ἡ " μυείαις βάλλει) κατηγορείας· ὁ δὲ ἀδικηθείς, ἡ μὴ δι τοῖς ἴσοις ἀμύνε-
σθαι οὐδὲν ἔσαι δεινὸν πεποικώς. διὸ δὲ πολλοὺς ἔχει τοὺς ζημιωσομένους, ἅτι καθαρὸς ὢν
ἡ μὴ δι πεπονθὼς ζωύτης τῆς πλημμελείας. καὶ ζα μὲν τῆς συμφορᾶς ἴσα ἀμφοτέρους· ζα
δὲ τῆς δόξης οὐκ ἴσα, οὐδὲ παρὰ Θεῷ, οὐδὲ παρὰ ἀνθρώποις· διόπερ λειπόν ὅτι τὰ τῦ συμ-
15 φορῶς ἴσα. ἐρχόμενος μὲν οὖν ἔλεγλε· ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ εἰκῇ, καὶ ὁ μωρὸν
καλῶν, ἔνοχος ἔσαι τῇ γεέννῃ τῦ πυρός· ὀργιζόμενος δὲ πολυπραγμονῶν, ἅτι καθαρεύων
ἡσυχάζειν τὰ πάροντα κακῶς, ἀλλὰ δὲ καὶ φιλοτιμεῖσθαι μειζόνως τιλὺ ἑτέρου πρέχοντα σαγήνα. ὅτου δὲ λέγλ, οὐ πᾶσι τοῖς τοιούτοις πλημμελοῦσι νομοθετῶ μόνον, ἀλλὰ
δὲ τιλὺ ὃν ἅπασι τοῖς ἄλλοις αἰσχιστοποιὸν παιδεύων ἡμᾶς. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, ὅτι ὁ κα-
20 λῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ μωρὸν, ἔνοχος ἔσαι τῇ γεέννῃ τῦ πυρός, οὐ περὶ ῥήματος πούτῳ λέ-
γλ μόνον, ἀλλὰ ἡ περὶ λοιδορείας ἁπάσης· ὕτω δὴ ἡ ὀργὴ, ἐν ᾗ ἁπλῶς πούτῳ λέγλ μόνον φέρωμεν ἡμεῖς νομοθετοῦμεν, ἀλλ' ἵνα ἡ πολὺ ὀλιγωτέρων παθόντες μὴ θορυβώμεθα. διὸ τοῦτο κα-
κὸν τὸ ἐφ' ἑαυτιλὺ ὕβρει ἐπελέξατο, ἡ ὀργὴν τὰ μάλιστα δηλοῦσαν ἡ πληγιλὸ ἐποιείδι-
σαν, τὸ ὅτι σαγήνας, ἡ πολλιλὸ ἔχουσαν τιλὺ ὕβριν τίθηκε. καλοῦσι δὲ τοῦτο, ἐπάν τε τὸν
25 πλησίοντας, ἐπάν τε τὸν πλησιοχώρου Ⓜ λέγειν ποιούμενος. ὃ τι γὰρ ὑβρισμένος, οὐδὲν ἡγή-
σαι) πάσχειν δεινὸν ὅτου πρεσπυασμένος φιλοσοφεῖ (οὐδὲν γὰρ τῆς ὕβρεως αἴσθησιν λήψε-
ται, ἅτι ἀγωνιζόμενος μᾶλλον ἡ τυπτόμενος) ὅτι ἐπορεύζων καταισχυνθεὶς οὐκ ἐπὶ δεύ-
τεραν ἐπάξει πληγιλὸ, καὶ θηείου πάντος χαλεπώτερος ἦ, ἀλλὰ ἡ ὅτι τῇ πρωτέρᾳ
σφόδρα ἑαυτὸν καταγνώσεται. οὐδὲν γὰρ ὕτω κατέχει τὸν ἀδικοῦντα, ὡς τὸ φέρειν τοὺς ἀ-
30 δικουμένους ὑπεικῶς ζα γινόμενα. ἡ κατέχει ἡ μόνον τῆς " πρωτοτέρω ῥώμης, ἀλλὰ δὲ ὅτι
χ. πεῖστος τοῖς φθάσασι μετάνοιαν πρόσκειται, ἡ θαυμαζόντας τιλὺ ὑπεικείδη ἀναχωρῆσι, καὶ
οἰκειοτέρους καλῆται, ἡ δούλους, ὑχὶ φίλους μόνον, ἀντὶ ἐχθρῶν ἡ πολεμίων ποιῆ· ὥσπερ οὖν
τὸ ἀμύνεσθαι, ζα ἐναντία ἄπαντα. ἀμφοτέρους τε [γὰρ] καταισχύνει, καὶ χείρους κατασκευ-
άζει, ἡ τιλὺ ὀργιλὸ εἰς μείζονα δυάδ' ἀφλεγα, καὶ πολλάκις ἦ καὶ εἰς θάνατον καταστρέφει
35 περαιτέρω τὸ δεινὸν προβαῖνον. διὸ δὴ τοῦτο μόνον ῥαπιζόμενον ἐκέλευσε μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλ-
λὰ ἡ ἐμπιπλᾶν αὐτὸν τῆ ὑπομονῆ ἐπέταξεν, ἵνα μηδὲ τὸ πρώτερον δόξης ἄκων ἐπανο-
μεμυημένειαν. ὕτω γὰρ δὲ αἰσχίστων ὄντα " κηείᾳ δεινῇσι πλῆξαι " πληγῆ μᾶλλον, ἢ
χ. -εἶσι εἰ τῇ χειρὶ ἔπληξας, ἡ δυσαρμοστότερον ὄντα ὑπεικέστερα ποιῆσαι. ᾧ θέλοντί σοι κριθῆ-
χ. -γῶ ναι ἡ Ⓜ χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ ἡ τὸ ἱμάτιον. οὐδὲ γὰρ ὅτι " πληγῶν μόνον, ἀλλὰ ἡ
χ. -γῶν ὅτι χρημῦ ζημίας βούλεται τιλὺ τοιαύτιλ δυσχερεῖ πρέχεσθαι. διὸ πάλιν τὸ αὐ-
τιλὺ τί θηκον ὑπογραμμόν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ κελεύει παρὰ τὸ πάσχειν, ὕτω ἡ οὐ ζῶῦτα δὲ
χ. πλεονεκτῆν ἁφαιρεῖσθαι πλείονα, ὧν ὁ " πλεονεκτῆν θέλων πρωτοτύπησε. πλιλὺ οὐχ ὕτως ἁπλῶς αὐ-
τὸ τίθηκεν, ἀλλὰ μὴ πρόσθηκε. ἡ γὰρ εἶπε, δὸς τῷ αἰτοῦντί σε ἱμάτιον, ἀλλὰ τῷ θέ-
λοντί σοι κριθῆναι· τοῦτέστι, ἐὰν εἰς δικαστήριον ἔλκῃ ἡ πρόγματά σοι πρέχῃ. ἡ

ὥσπερ

ἡδὺς διαφέρει ἀνάχας, ἢ πλῆθος ὑπισχνεῖσθαι τοῦ δικαιοσύνην καὶ τοὺς ἄλλους διαφθείρειν. μὴ μοί τις πλούσιος, μὴ μοί τις δυνάστης ἐν ταύτῃ φυσάτω καὶ ταῖς ὀφρύσι διαστάτω· πάντα μοι ταῦτα μῦθος καὶ σκιὰ καὶ ἄχαρι. τοιοῦτος γὰρ τῆς νῦν πλουτοῦντων ἐκεῖ μὲν προκείσεται, ὅταν ἐγκαλῶμεν καὶ κατηγοροῦμεν, ὡς μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης σφοδρότητος τοῦ τοῦ Θεοῦ διεκδικήσας νόμους. τοῦτο γὰρ, τοῦτο καὶ τὸν ἅπαντα μισοῦ ἐκεῖσε προσεύξεται, ἐκεῖσε τὸ Ἠλὶ λέγω, ἀπώλεσε, καὶ τοὺς βίους προεχόμενοι ἄλυπον· ἀλλ' ὅμως ὅπως τοῦ τοῦ Θεοῦ νόμους παυομένους ἐπαφῶσιν, ἐκκλάσει μετὰ τῆς παίδων, καὶ τὸν ἁλιεῖς ἐδίδου ἡμῖν. Εἰ γὰρ ἦσθα τοσαύτη τῆς φύσεως ἰσχὺς ἡ τυραννὶς, ὁ μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης αἰδοῦς τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ χρησάμενος, οὗτος ἁλιεῖς ἔδωκε δίκην· ἵνα ἔξομεν συγγνώμην ἡμεῖς, καὶ τῆς τυραννίδος ἐκείνης ἀπηλλαγμένοι, καὶ κολάσεως τὸ πρῶν διαφύγωμεν; ἵν' οὖν μὴ καὶ ἡμᾶς καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς τοιοῦτον ποιήσωμεν, πείθωμεν, παρακαλῶ, καὶ μείζονος ἄρξασθε καὶ λογισάμενοι ἑαυτοῖς καταφύσαντες, ἀπαλλάγητε τῆς τῶν ὅρκων ζημίας· ἵνα οὕτω ποιήσαντες, εἰσέλθητε καὶ τὴν ἄλλην ἄρετὴν μετ' εὐκολίας κατορθώσητε πάσης, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσητε ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐγκαλῶμεν καὶ κατηγοροῦμεν.

Ομιλ. ιη. 38 ΗΚΟΥΣΑΤΕ ΟΤΙ ΕΡΡΕΘΗ, ΟΦΘΑΛΜΟΝ ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

ΟΡᾶς ὅπου οὐ περὶ ὀφθαλμοῦ τὰ παρόντα ἐλέχθη, ἵνα ὁμοιωθῇ τὸν ὀφθαλμὸν σκανδαλίζοντα· ἀλλὰ περὶ τοῦ λίαν φιλοπόνως ἡμᾶς, καὶ εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας ἐμβάλλοντος βάραθρον; ὁ γὰρ τοσαύτην ἐν ταύτῃ ποιούμενος τὴν παρουσίαν, καὶ μηδὲ ἑτέρου ἐξορύττοντος ὀφθαλμὸν ὑπομένων σκάνδαλα τὸν ἑαυτοῦ, πῶς ἂν ἑαυτῷ σκάνδαλον ὁμολογήσειεν; Εἰ δέ τις τοῦ παλαιοῦ κατηγορῆσαι νόμου, λίαν τὸ καλῶς εἶπον ἀμαυρώσασθαι, σφόδρα μοι δοκεῖ σοφίας νομοθέτην παρεπόντως ἀπειρος εἶναι, καὶ χαρᾶς διώκειν ἀγνοεῖν καὶ συγκαταβάσεως κέρδος. διὰ γὰρ εὐνοίαν, ἵνες ἦσαν ἃ ταῦτα ἀκούοντες, καὶ πῶς ἀφελίμους, καὶ πότε τὸν νομοθετοῦντα ἐδέξαντο ταύτην, σφόδρα ἀποδέξῃ τοῦ νομοθέτου τὴν σοφίαν, καὶ ἐνόησε ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα νομοθετήσας ὤφθη, καὶ σφόδρα χρησίμως ἑκάτερα καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος γράψας καιροῦ. καὶ γὰρ, εἰ καθ' ἑαυτὸν ἀφεῖλε τὰ ὑπλᾶ ταῦτα καὶ ὑπόγυα εἰσήγαγε καθ' ἕλκωμα, ὅτι διὰ ταῦτα ἐδέξαντο, ὅτι ἐκεῖνα· καὶ ἡ ἐκείνου παρουσία ἑκάτερα διώρθωσε, τὸν οἰκειμένων δι' ἀμφοτέρων κατόρθωσιν ἅπασαν. ἄλλως δὲ καὶ τοῦτο ἐκέλευσεν, οὐχ ἵνα τοὺς ἀλλήλων ἐκκόπωμεν ὀφθαλμοὺς, ἀλλ' ἵνα πρὸ ἑαυτοῦ τὰς χεῖρας κατέχωμεν. ἡ γὰρ ἀπειλὴ τοῦ παθεῖν, τὸν ὅτι τὸ δρᾶσαι ὁρμὴν διεκώλυε· καὶ οὕτω δὴ πολλαχοῦ πρέμα ἐποιήσατο τὴν φιλοσοφίαν, ὅπουγε παθόντα τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι κελεύει καὶ τοιγε μείζονος κολάσεως ἄξιος ἦν ὁ τῆς παρανομίας ταύτης κατάρξας, καὶ τοῦτο ὁ τὸ δικαίου λόγος ἀπαιτεῖ. ἀλλ' ὅπως ἡ φιλανθρωπία ἐβούλετο χορέσαι τὸν δικαίου, μείζονα πλημμελήσαντα ἐλαττοῦσι τῆς ἀξίας καταδικάζει μηνοεία, παιδεύων καὶ ὡς τοῦ πάσχειν πολλαχοῦ ὑπεδίκνυσθαι τὴν ὑπεικείαν. Εἰπὼν τοίνυν παλαιὸν νόμον, καὶ αἰσχύνοις αὐτὸν ἀπόντα,

λήστεως τὴν ἡμέραν, ἢ πότε τὴν ἑκάστην τῶν πεπλημμεληκότων δώσουσι δίκην· ὁ τὴν ἐν πονηρίᾳ καταλυσάντων βίον ὅτι μόνον. ἐκείνης γὰρ ἀπογινώσκειν χρή, ἢ μηδὲν ἕτερον, ἢ τὴν κόλασιν λοιπὸν ἀναλύειν. ⓐ γὰρ ἐν ᾅδου ὄντες ἔτι, ἢ μαχόμενα δυνήσονται, ἢ νικήσαντες ἢ τεφανωθῆναι ῥᾳδίως. μὴ τοίνυν ἀναπέσῃς, φησὶν, μηδὲ τὴν καλὴν καταλύσῃς προθυμίαν. ἐπεὶ γὰρ φορτικὰ τὰ ὑπὲρ τὰ πόλεμα. ποῖος ποῖος, εἰπέ μοι, ὅρκον φύγῃ; μὴ γὰρ χρημάτων δαπάνη ὅτι; μὴ γὰρ ἰδρὼς ἢ ταλαιπωρία; ἀρκεῖ θέλησαι μόνον, ὡς ὃ πᾶν γίνεται. εἰ δέ τις ζωηθῆναί μοι προσβάλλει, δι' αὐτὸ μὲ οὕτω τοῦτο μάλιστα θύκλειν εἶναί φημι ὃ καὶ σῴζομαι. διὰ γὰρ εἰς ἐτέραν σαυτὸν καταστήσῃς ζωηθῆναι, ὃ πᾶν καὶ πάρεστας. ἐννόησον γοῦν ὅτι πρὸ ἔλλησι πολλοὶ, ⓐ μὲ τραυλίζοντες, μελέτῃ πολλῇ χωλεύουσαν αὐτοῖς τὴν γλῶσσαν διώρθωσε· ⓐ ἢ σὺ ὦμος ἀπαίδευτος διαφερομένους ὑπομένους ζωοχῶς, ξίφος ὑπὲρ πόλεως τιθέντες ἀπίστῃ· ὅπου γὰρ ἀπὸ γραφῶν οὐ πείθεται, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἀναγκάζομαι σωτηρίαν. τοῦτο ἢ ὁ Θεὸς πρὸς Ἰουδαίους ἐποίει λέγων· Πορεύθητε εἰς νῆσους Χεττείμ, ὑπὲρ εἰς Κηδὰρ ἀποστείλατε, ἢ γνῶτε εἰ ἄλλα ἔξωνται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν· ἢ αὐτοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί. ἢ πρὸς τὰ ἄλογα ἢ πέμπει πολλάκις ὕτω λέγων· Ἴτε πρὸς ⓐ μύρμηκα ἢ λ. κθ. καὶ, ὦ ὀκνηρέ, ἢ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, ἢ πορεύθητι πρὸς τὴν μέλιτταν. τοῦτο τοίνυν καὶ ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς ἐρῶ· σύνοισατε τοὺς ἑλλήνων φιλοσόφους, ἢ τότε εἴσεσθε πόσης εἰσὶν ἄξιοι κολάσεως ⓐ τῶν νόμων τὴν θείαν παρακούοντες· ὅταν ἐκεῖνοι μὲν ὑπὲρ θνητῶν ζώων δυθεραπίνης μειρακίσκας ὧδε πεποικότες, ὑμᾶς δὲ μηδὲ ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν τὴν αὐτὴν προτρέχοντα ἀσυνδέτως. εἰ δὲ καὶ μὴ ταῦτα λέγεις, ὅτι δεινὸν ἡ ζωηθεία κλέψαι ἢ σοῦ σφόδρα ἀσυνδέτως δαίζονται, ὁμολογῶ μὲν τοῦτο κἀγώ. πλὴν καὶκεῖνο μὴ τοῦτο φημί, ὅτι ὥσπερ δεινὸν ἁπαντῆσαι, οὕτω ἢ δίκαιον διορθώσασθαι. διὰ γὰρ ὑπισχνῆ ὑπὲ τῆς οἰκίας πολλοὺς σαυτῷ φύλακας, οἷς, ⓐ οἰκέτην, τὴν γυναῖκα, ⓐ φίλον, ῥᾳδίως ἀπὸ πάντων ζωωθούμενος τὸ ἢ ζωελαυνόμενος ἀποσκῆψαι τῆς πονηρᾶς ζωηθείας. κἂν δέκα ἡμέρας μείνῃ αὐτὸ κοτορθώσῃς, οὐκ ἔτι δεήσῃ λοιπὸν ἑτέρου χρόνου, ἀλλὰ κείσεται σοι μὴ ἀσφαλείας ὃ πᾶν, τὴν δὲ καλλίστης ζωηθείας σερρότητι πάλιν ῥίζωθέν. ὅταν οὖν ἀρξῃ τοῦτο διορθοῦν, καὶ ἅπαξ, καὶ δεύτερον ῥᾳδίως τὸν νόμον, καὶ τρίτον, καὶ εἰκοστὸν, μὴ ἀπείρως· ἀλλὰ πάλιν ἀνάσκησι ἢ ὑπολαβοῦ τῆς αὐτῆς ἀσυνδέτως, ἢ σφόδρα σπούδασον. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ὅτι κακὸν ἡ ὑπορχία. εἰ δὲ τὸ ὀμόσαι τὸ ποιῆσαι, τὸ ὑπόρκησι πόσῳ οἴσει τὸν ψυχικὸν; ἐπιτέτακται ἢ εἰρηνικά; ἀλλ' ἐμοὶ κρότων ἢ δεῖ, οὐδὲ θορύβων, οὐδὲ ἠχῆς· ἓν βούλομαι μόνον, μὴ κοινολογίας ἀκούσῃς ποιῆσαι τὰ λεγόμενα. τοῦτό μοι κρότος, τοῦτο ἐγκώμιον. ἂν δὲ ἐπαινῆς μὲ τὰ εἰρηνικὰ, μὴ ποιῇς δ' ἄκαρ ἐπαρθῆς, μείζων μὲ ἡ κόλασις, πλείων δὲ ἡ κατηγορία, καὶ ἡμῶν αἱμωδία καὶ γέλως. οὐδὲ γὰρ θέατρόν ἐστι τὰ πρόκειτα, οὐ τραγῳδοὶ καθῆσθε θεώμενοι νῦν, ἵνα κροτῆτε μόνον· διδασκαλεῖόν ἐστι τὰ σταδία πνευματικόν. διὸ καὶ τὸ ἀσυνδετίζόμενόν ἐστιν ἐν, ὥστε καταρθῶσαι τὰ εἰρηνικὰ, καὶ δι' ὧν ἔργων ὑπεδείξατο τὸν ἀγῶνα κοινόν. ὅτε γὰρ τὸ πρῶτον ἐσαλπίσθα ἀπειληφότες· ὡς νῦν γε καὶ ἀπηρθρώσαμεν λοιπόν. καὶ γὰρ [ἢ] τοῖς ἰδίοις ζωτυγχάνουσι δ' ἐλίπομεν ταῦτα ῥᾳδιουν, ἢ ὑμῖν κοινὴ διαλεγόμενος, ὡς οὐδεὶς ὅμως ὁρᾷ γεγυμνωμένον πλέον, ἀλλ' ἓν τῶν πρότερον ὑμᾶς ἐχόμενος τοιχείων· ὅταν ἰσθμὸν ᾖ διδάσκωμεν πολιτεύεσθαι τὸν ὅπλον. ὅρα γοῦν ἢ Παῦλος διὰ τοῦτο δυσαναγνώστους, ὅτι πολλοῦ χρόνου τοῖς προτέροις ὑπεστέλλοντο μαθήμασιν ⓐ ἀκροαταί. Καὶ γὰρ Εβ. ε. ιβ. ὀφείλοντες εἶναι, φησὶ, διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκεσθαι ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ. διὸ καὶ ἡμεῖς ὀρθρίζωμεν ἢ ὑπνῶμεν ἢ ἀγρυπνῶμεν ἵνα, ἀπαγορεύσω λοιπὸν ὑμῖν τῶν ἱερῶν τούτων ὑπαίθριων ἀκροατήριον, ἢ τὴν ἀλαζονείαν μεταθεῖναι μυστηρίων, ὥσπερ τοῖς πορνεύουσι ἢ μοιχεύουσι ἢ ὑπὲ φόνοις ἐγκαλουμένοις. ὃ γὰρ βέλτιον μὴ δύο καὶ τρισὶν τοῦ Θεοῦ φυλαττόντων νόμους ὧδε συν-

ἀλλ' ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ἐφολκῆς ἀπαγάγῃ τῆς παλαιᾶς θυτελείας. καὶ πρὸς μὲν αὐτοὺς ταῦτα λέγε· ὅπου γε τῶν δυναμένων Ιουδαίων καὶ ὑπομενόντων τοῖς αὐλοῖς, καθάπερ πικρίᾳ τινὶ, τῆς ἀμαλωσίας φόβῳ τινὶ πόλιν προσελθεῖσαι, ἄβατον ἐποίησεν. ὅπου γε οὐδὲ τοῦτο ἴσχυσεν αὐλοὺς κατέχειν, ἀλλὰ πάλιν αὐτοὺς ἐπεθύμουν ἰδεῖν, ὥσπερ παιδίον ὅτι τὴν θηλὴν καταπέχοντες, τέλεον αὐτοὺς ἀπέκρυψε, καθελών τε αὐτοὺς καὶ σὺν πλείστῃ παῤῥησίᾳ ταύτης ἀπαγαγών· καθάπερ ὅτι τοὺς βοῦς πολλοὶ τοὺς δαμάλεις ἀποκλείοντες, τῷ χρόνῳ πείθουσιν ἀποζῆσαι τῆς παλαιᾶς τὸ γάλακτος ζωοτροφίας. Εἰ δὲ τὸ ἐφολκὸν ἦν ἡ παλαιά, οὐκ ἂν τῆς εἰδωλολατρείας ἀπήγαγεν· ἀλλὰ τοὐναντίον εἶπεν ἂν εἰς αὐτούς, καὶ ἐνέδηκε. τοῦτο γὰρ ὁ ἐφολκὸς ἤθελε. νῦν δὲ τοὐναντίον ὁρᾷς μετὰ τῆς παλαιᾶς γινόμενον. καὶ αὖθις δὲ τοῦτο ὁ ὄρκος ὃν παλαιοῖς ἐξ ὄρους ἐνομοθετήθη, ἵνα μὴ τῶν εἰδώλων ὀμνύωσιν. Ὀμεῖσθε γάρ, φησι, τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν. ὑπὸ τοίνυν μικρὰ κατώρθωσεν ὁ νόμος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεγάλα. ὃ γὰρ ὅπου τοῦ φρέατος αὐλοὶ ἐληλύθεσαν ἐφολκοῦ, τῆς ἐκείνου ἀσυνδέτου γέγονεν ἔργον. τί οὖν; ὑκὶ τὸ ποτηρίου, φησίν, ὅτι ὃ ὀμνύων; καὶ σφόδρα μὲν οὖν τοῦ ποτηρίου· ἀλλὰ νῦν μὴ τοῦτο τοσαύτην φιλοσοφίαν, τότε γε δή. καὶ πῶς ἂν ὃ αὐλὸς ἠμύνατο, φησι, νῦν μὲν καλὸν, νῦν δὲ οὐ καλόν; ἐγὼ δὲ τοὐναντίον λέγω· πῶς δὲ οὐκ ἂν ἠμύνατο καλὸν καὶ οὐ καλόν, τῶν σαρκικῶν ἀπόντων αὐτὰ βοώντων, τῶν τεχνῶν, τῶν καρπῶν, τοῦ ἄλλων ἀπόντων; ὅρα γοῦν ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας αὐλοῦ σφοδρὸν συμβαῖνον. ὃ γὰρ βασάζεσθαι ἐν μὲν τῇ σφοδρᾷ ἡλικίᾳ καλὸν, μετὰ ταῦτα ὀλέθριον· ὃ μεμασημένῳ ἐφολκὸν ἐοικέναι, ἐν μὲν σωφρονοῦσι τῆς ζωῆς ἡμῶν καλὸν, μετὰ ταῦτα βδελυγμίας γέμει· ὃ γαλακτοφορεῖσθαι καὶ σφόδρα τοῦ θηλυτοῦ φθόγγου, ἐν ἀρχῇ μὲν χρήσιμον καὶ σωτήριον, μετὰ ταῦτα ὀλέθριον καὶ βλαβερόν. ὁρᾷς πῶς τὰ αὐτὰ σχήματα ἀπὸ τῶν χωρῶν καλά, καὶ πάλιν τοὐναντίον φαίνεται πάλιν; καὶ γὰρ ὃ ἱμάτιον φορεῖν παιδικὸν, μειρακίῳ μὲν ὂν καλὸν, ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ πάλιν αἰσχρόν. βούλει δὲ καὶ τῶν ἐναντίων μαθεῖν πῶς τῷ παιδὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀνάρμοστα πάλιν; ὅταν τῷ παιδὶ ἱμάτιον ἀνδρικὸν, καὶ πολὺς ἔσται ὁ γέλως, καὶ μείζων ὁ κίνδυνος ἐν τῷ βαδίζειν οὕτω σχεδιαζομένου πολλάκις. οὕτω δὲ μεταχειρίζεται τὰ σχήματα πολιτικὰ, καὶ ἐμπορεύεσθαι καὶ ἀγείρειν καὶ ἀμᾶσθαι, καὶ πάλιν πολὺς ἔσται ὁ γέλως. καὶ τί λέγω ταῦτα; ὁ γὰρ φόνος ὁ τοῦδε πᾶσιν ὡμολογημένος θύρεμα τοῦ ποτηρίου, ὅτε ἐπιβαλόμενος χαλεποῦ τοῦ σοφιστοῦ, καὶ ἐργασάμενοι αὐτὸν Φινεὲς ἱερωσύνης μνησθῆναι ἐποίησεν. ὅτι γὰρ ὁ φόνος ἔργον ἐκείνου, ἄκυρον τί φησιν· Ὑμεῖς τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ποιεῖτε· ἐκεῖνος δὲ ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. ἀλλ' ἐβούλετο αὐθεντικὸς ὁ Φινεὲς, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, φησίν. ὁ δὲ Ἀβεσσαλὼμ οὐκ αὐθεντικὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδοκτόνος (ὃ πολλῷ χεῖρον ἦν) ἠμύνατο, μᾶλλον δὲ οὐκ ἠμύνατο πάλιν. καὶ ὁ Πέτρος δὲ διπλοῦν εἰργάσατο φόνον, ἀλλ' ὅμως πνευματικὸν ὃ ἠμύνατο.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν ἁπλῶς τὰ σχήματα ἐξετάζωμεν· ἀλλὰ καὶ χρείαν, καὶ αἰτίαν, καὶ γνώμην, καὶ προσώπων διαφοράν, καὶ ὅσα δὴ αὐλοῖς ἔπρεπε συμβαίνοι πάντα μετ' ἀκριβείας ζητῶμεν (οὐδὲ γὰρ ὅτιν ἑτέρως ἐφικέσθαι τῆς ἀληθείας) καὶ ἀσυνδέτως, εἰ βουλοίμεθα βασιλείας ἐπιτυχεῖν, πλέον τι τῶν παλαιῶν ἐπιδείξασθαι ἐπιταγμάτων, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐπιλαβέσθαι τῶν ἀρχαίων. δεῖ γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον τῶν παλαιῶν φθάσωμεν, ἔξω τοῦ προθύρου γενόμενα τούτων. ἂν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ δυνήσεσθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, φησί. ἀλλ' ὅμως καὶ τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης, εἰσί τινες, οἳ οὐ μόνον οὐχ ὑποφαίνουσι τὸν δικαιοσύνης ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ὑστεροῦσιν αὐτῆς. οὐ γὰρ μόνον ὅρκους οὐ φυλάττουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιορκοῦσιν· οὐ μόνον ἀκόλαστοί εἰσιν ὧν οὐκ ἐκκλίνουσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ποτηρίου ἐμπίπτουσι πρᾶξιν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα δυσζήτητα καὶ κεκωλυμένα πολλαχοῦ, ἓν μόνον δυσμαθοῦντες, τῆς κο-

λάσεως

Ισ. παιδία

Ιερ. δ. ε.

κ. -λυείας

Λευϊ. ιε. ια. Ψαλμ. ρε. λ. Ιωαν. μ. μα. μβ. Γεν. κζ. Πρ. ι.

κ. ἐὰν ἁπλῶς ἐπιλαβέσθαι τῶν ἀρχαίων.

κ. ὁ δυνήσεσθε

ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὰ χρείας τῆς κτ συγκαταβάσεως Ἑρμηνεύης. Ὅπερ γὰρ πολλὴ ἡ τῆς Εἰδωλολατρείας τυραννὶς ἰῶ, ἵνα μὴ δόξῃ τὰ στοιχεῖα δι' ἑαυτὰ εἶ) ὑμνεῖσθαι, τοῦτο τέθεικε τὸν αἴνιγμα ἰῶ Ἑρήκαιδι, καὶ πάλιν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ δόξαν διεξαγει. Οὐδὲ γὰρ Εἶπεν, ὅπερ κηρὸς καὶ μέγας ὁ ἥλιος· οὐδὲ, ὅπερ χρησίμη ἡ γῆ· ἀλλ', ὅπερ τοῦ Θεοῦ ὁμὸν ὄντ. Θεῖος, ἢ ὁ ἱστοπόδιον, πάντα χρόνον αὐτὸν ὅτι ὡς διασώζειν ζωωθῆν.

χ. ἐν τῇ κεφαλῇ συ-μίσγε, ὅπ

36 Μήτε κτ τὴ κεφαλῆς σὺ, φησιν, ὅτι ὃ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. Πάλιν σκόπει ὃ θαυμάζω ὡς δεσπότην, ἐπήγαγε δὲ μηδὲ κτ τῆς κεφαλῆς ὀμνύειν (ἡ γὰρ αὐτὴ ἐστὶ αὐτῶν ὑποστάσις) ἀλλὰ τὸν δόξαν ὅτι ὡς Θεὸν ἀνάγων, καὶ δείκνυς ὅτι οὐδὲν σαυτῷ ἐστὶ κύριος· σκόπει οὖν τὴν κτ τῆς κεφαλῆς ὅρκων. Εἰ γὰρ ὁ παιδίον οὐκ ἂν τις δοίη ὃ ἑαυτῷ ἑτέρῳ· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὃ ἔργῳ ὃ ἑαυτῷ ὑποκείσεται σοι. Εἰ γὰρ ἡ σὴ ἡ κεφαλὴ, ἀλλ' ἑτέρου τὸ κτῆμα· ἡ τοσοῦτον ἀφέστηκας τοῦ κύριος εἶ), ὅτι οὐδὲ τὸ παίτων ἔχατον ἐργάσασθαι ἐν αὐτῇ δυνήσῃ. ὃ γὰρ εἶπεν, ὃ δύνασαι ἐξενεγκεῖν τρίχα· ἀλλ' οὐδὲ ἀλλάξαι αὐτῆς τὴ ποιότητα. Οὐ οὖν, ἂν ἀπαγτῇ τις ὅρκον, φησὶ, διὰ τοῦτο ἀπάγη· ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος τὴ ἀνάγκης ἐστὶν δυνατώτερος. ἐπεὶ, Εἰ μέλλοις τοιαύτας ὑποβάλλεσθαι ὑποφάσεις, ὃ δεῖ φυλάξεις τὸν ὁπτάζοντα. καὶ γὰρ ἐν ὅτι τὸ γυναικὸς ἔρως· τί οὖν; ἐὰν μάχιμος ἢ ἡ δαπάνησαι; ἡ ὅτι ὃ ὀφθαλμῶ ὃ δεξιῶ· Οὐ οὖν, ἐὰν ἀφέλω αὐτὸν, ἡ ἀφανίσω μὴ; ἡ ὅτι τῆς ὄψεως τῆς ἀκολάστου· Οὐ οὖν; δύναμαι μὴ ὁρᾶν; ἡ ὅτι τῆς ὑποῦ τὸν ἀδελφὸν ὀργῆς· Οὐ οὖν, ἐὰν ὑποπτεύῃς ὦ ἡ μὴ δύνωμαι γλῶτταν κεφῆν; ἡ πάντα ἁπλῶς ὅτω καταπατήσεις τὰ Ἑρμηνεύα. κέρδος ὅτι τῶν νόμων τῶν αἰθεσπίων ὑδαμοῦ τοῦτο τολμᾶς ὑποβάλλεσθαι, οὐδὲ Εἰπεῖν, Οὐ οὖν, ἐὰν τὸ δὲ τό; ἀλλὰ ἡ ἔχων ἡ ἄκων κατὰ δίκην τὰ γεγραμμένα· ἄλλως ἢ, οὐδὲ ἀνάγκην ἱστοσῆσι ποτε. ὁ γὰρ τῶν ἐμπροσθεν μακαρισμῶν ἀκούσας, ἡ τοιοῦτον ἑαυτὸν ὑποβασκάσας, ὃς ἐπέταξεν ὁ Χριστὸς, οὐθεμίαν πρὸς οὐδένος ἱστοσήσεται τοιαύτην ἀνάγκην, ἀβίαστος ὢν ὑπὸ πᾶσι ἡ σταμός.

37 Ἐστω ἢ ὁ λόγος ὑμῶν [τὸ] ναὶ, ναὶ, [ἡ οὒ]· ὅ· τὸ ἢ περισσὸν τούτων ἐκ ὃ ποτεσθ' ὅστ.

Τί οὖν ὅστ τὸ περισσὸν τοῦ ναὶ ἡ ὃ· ὁ ὅρκος, ὁ τὸ ὑπορκεῖν. σκῆνος γὰρ ἐστὶ ὡμολογημένον ὅστ, ἡ οὐδὲις δεῖται μαθεῖν, ὅτι ἐκ ὃ ποτεσθ' ὅστ, ἡ ὃ περιττὸν, ἀλλ' ἐναντίον· ὃ ἢ περισσὸν, τὸ πλέον ἐστὶ ἐκ περισσείας προσκείμενον, ὅπερ ὅστι ὁ ὅρκος. Τί οὖν, φησιν; ἐκ τοῦ ποτεσθ' ἰῶ; ἡ εἰ ἐκ ὃ ποτεσθ' ἦν, πῶς νόμος ἦν; τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἡ τοῦ τῆς γυναικὸς ἔρως· πῶς μοιχεία νῦν γενόμεναι τὸ προστεθὲν ὑπὸ τεταγμένον; Τί οὖν προς ζῶντά ὅστι εἰπεῖν; ὅτι τὴ ἀσθενείας τῶν δεχομένων οὐ νόμος ἰῶ τὰ λεγόμενα τότε. ἐπεὶ ἡ ὁ κύριος ἡμῶν παιδεύσας σφόδρα ἀνάξιον Θεοῦ, ὥσπερ ἡ ὁ ψελλίζων ἀνάξιον φιλοσόφου. μοιχεία τοίνυν νομίσθη νῦν τὸ τοιοῦτον, ἐκ τὴ ποτεσθ' ὃ ὁμνύναι, ὅτι ἐπίδηκε τὰ τῆς ἀρετῆς. εἰ ἢ ἀβόλως ζῶντα ἀξ ἀρχῆς ἦσαν νόμοι, οὐκ ἂν τοσοῦτον κατώρθωσι. ἐκ γὰρ Εἰ μὴ ἐκῆνα προεῖτο προεδραμὼν, οὐκ αὖ ἦτος εὐκόλως εἰσῆλθε τὰ ἐκῆνα. μὴ τοίνυν αὐτῷ ἀπαίτει τὸν ἀρετὸν, ὅτε πρὸς ἦλθεν αὐτῷ ἡ χρεία· ἀλλὰ τότε, ὅτε ὁ καιρὸς αὐτὰ ἐκάλει· μᾶλλον ἢ, Εἰ βάλλ, ἡ νῦν. ἡ γὰρ ἡ νῦν ἡ ἀρετὴ αὐτῷ δείκνυται, καὶ ἀφ' τοῦτο μάλιστα πρὸς αὐτὸν ἀφεβάλλεται. ὃ γὰρ τοιαῦτα αὐτὰ φαίνεσθαι νῦν, ἐγκώμιον αὐτῶν μέγιστόν ὅστιν. Εἰ γὰρ μὴ καλῶς ἡμᾶς ἐθρεψε, ἡ προς τὸν τῶν μειζόνων ἱστοδοχὴν ὑποτυπώδεις ἐποίησεν, οὐκ ἂν ἐφάνη τοιαῦτα. ὥσπερ οὖν ὁ μασὸς, ὅταν ὃ αὐτὸ πληρώσῃ πᾶν, ἡ προς τὸ τελειότερον προσπίζῃ ὃ παιδίον ὑποπέμπῃ, λοιπὸν ἀχρηστος φαίνεται), ἡ ὡς προτέρου ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶ) νομίζοντες τῶν παιδίων γονῆς, μυρίοις αὐτὸν ἀφεβάλλουσι σκώμμασι· πολλοὶ ἢ οὐδὲ ῥήμασιν αὐτὸν μόνον ἀφεβάλλουσιν, ἀλλὰ ὡς παροῖς ὅπλοις χείρουσι φαρμάκοις, ἵν', ὅταν μὴ ἰσχύσῃ τὰ ῥήματα τὸν ἀκμὴν ὡς αὐτὸν ἀφεθῆσιν ἀνελῇ τὸ παιδίου, τὰ προσώματα σβέσῃ τὸ πόθου· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ ποτεσθ' ἔφησεν αὐτὰ εἶ), ὄχ ἵνα δείξῃ τοῦ ἀφεβόλου τὸν παλαιὸν ὄντα,

σαν ἀιξλεν, ουχὶ ϖ φόνον μόνον, ἀλλὰ ϗ τὸ ἁπλῶς θυμοδαϊσαι κωλύσας, μετ' ἐυκολίας ϗ τῦτον εἰσαγγ ϖ νόμον. διὰ τῦτο ϗ τῶ ϖροτέρων ἀεὶ ῥημ χ δυαμιμνήσκει, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐκ ἐναντία ἐκείνοις, ἀλλὰ συμβαίνοντα λέγῃ, ὑπτείτων αὐτά, οὐκ ἀνατρέπων· καὶ διορθυόμενος, οὐ λύων. ὅρα γὰρ αὐτὸν πάντα χοῦ τῶ ἀνδρὶ ϗαλεγόμενον. ὁ γὰρ ἀπολύων, φησί, τὴν γυναῖκα αὐτῦ, ποιῇ αὐτὴν μοιχευθῆναι· ϗ ὁ γαμῶν ἀπολελυμένην, μοιχᾶται. ὁ μὲν γὰρ, καὶν ἑτέραν μὴ λάβῃ, τοῦτο αὐτῷ κατέσκευσεν ἑαυτὸν ἐγκλήματος ἐνοχον θῆναι, μοιχαλίδα ποιήσας ἐκείνην· ὁ δ', τῷ τὴν ἀλλοτρίαν λαβεῖν, μοιχὸς γέγονε πάλιν. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς ὅτι ἀξίως ἐβλήθη. ϗ γὰρ ϗ ἐκβληθεῖσα μένει ὑ ἐκβάλλοντος οὖσα γυνή, εἶτα, ἵνα μὴ ὅλον ὅπερ ἐκβάλλοντα ῥίψας, αὐθαδιάσεται ἐργάσῃ τ γυναῖκα, ϗ ἅς τὸν δεχομένου μ ἅπτεται· αὐτὴ θύεις, ὦ μᾶν εἴπειν, ὃς δ' ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται, τ γυναῖκα ϗ ἀγνὴν σωφρονίζων, ϗ τ ϖρὸς ἕτερον ἄνδρα πάντως ἀποτρέχων εἴσοδον αὐτῇ, καὶ οὐκ ὑπερέπων ἀφορμὰς πρ ἐχειν μαρονψυχίας. ἡ γὰρ μαθοῦσα ὅτι πᾶσα ἀνάγκη ἢ τ ἐξ ἀρχῆς κληρωθέντα ἔχειν, ἢ τῆς οἰκίας ἐκπεσοῦσ ἐκείνης, μηδεμίαν ἑτέραν ἔχειν καταφυγήν, ϗ ἀγνοῦσα ἰωάγκαζετο φέρειν τ ζωοποιον. εἰ δὲ μηδὲν αὐτῇ ϖρὸς τοῦτον διαλέγῃ, μὴ θαυμάσῃς. ἀσθενέστερον γὰρ ἡ γυνή. διὰ τῦτο αὐτὴν ἀφεὶς, ἐπὶ τὴν χ τῶν ἀνδρῶν ἀπειλὴν τὴν αὐτῆς διορθοῦται ῥαθυμίαν. ὥσπερ αἱ εἴ τις παῖδα ἄσωτον ἔχοι, ἐκφυγεῖν ἀφεὶς, τοῖς ποιοῦσιν αὐτὸν τοιοῦτον ὑπιπλήττοι, καὶ εἰς ἀμφορεῖς μὴ συβλέπεσθαι μηδὲ πλησιάζειν αὐτῷ. εἰ δὲ φορτικὸν τοῦτο, ἀναμνήσθητί μου τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἐφ' οἷς ἐμακάρισε τοὺς ἀκούοντας, ϗ ὅτι πολὺ δυνατὸν ϗ βάσκολον ὄν. ὁ γὰρ ϖρᾶος ϗ εἰρηνοποιὸς ἐστὶ πῶς γὰρ τὰ πνεύματι ϗ ἐλεήμονα πῶς ἐκβαλῇ τὴν γυναῖκα; [ϗ] ὁ ἕτερος καταλλάττων, πῶς αὐτὸς ϑάσασιάσει ϖρὸς τὴν ἑαυτῦ; ὁ τοιοῦτος μόνον, ἀλλὰ ϗ ἕτερον ζῆπον ἐποίησε ϖ νόμον. ϗ γὰρ ϗ τοῦτο καταλιμπάνει ζῆπον ἕνα ἀφέσεως, εἰπών, πλὴν ἐκτὸς λόγου πορνείας· ἐπὶ πάλιν εἰς ὃ αὐτὸ ϖερῆγαγε. εἰ γὰρ ἐκέλευσε ϗ πολλοῖς συμπεριφέρειν ἑνδον, πάλιν εἰς μοιχείαν ὃ ϖρᾶγμα καταφέρει. ὁρᾷς πῶς συμβαίνουσι ταῦτα τοῖς ἔμπροσθεν; ὁ γὰρ μὴ βλέπων ἑτέραν γυναῖκα ἀνέλαστοις ὀφθαλμοῖς, ϗ πορνεύσει· μὴ πορνεύων δ', ϗ πρ ἕξει [τὴν ἀνδρὶ] ἀφορμὴν ἐκβαλεῖν τὴν ἑαυτῦ γυναῖκα. ϑάρ' δὴ τοῦτο λοιπὸν μ ἀδείας ἐπισφίγγει ϗ ϖ φόβου ὑπτιτιχίζῃ, μέγαν ὑπισχνούμενον ϖ ἀνδρὶ ϖ κίνδυνον, εἴγε ἐκβάλοι. τῆς γὰρ μοιχείας τῆς ἐκείνης ἑαυτὸν ποιῇ. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας, ἕξελε ϖ ὀφθαλμόν, νομίσῃς δὲ ϖρὸς γυναικὸς ταῦτα λέγεσθαι, εὐκαίρως ἐπήγαγε τὸν ὑπὸδιόρθωσιν ταύτην, εἰς ζῆπον μόνον συγχωρῶν ἐκβάλλειν αὐτὴν, ἕτερον δ' οὐδένα.

33 Πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου· 34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως.

Τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθέως ἦλθεν ὅτι τ κλοπὴν, ἀλλ' ὅτι τ ψευδομαρτυρίαν, ὑπῶρξας ἐκείνην τ ἐντολήν; ὅτι ὁ μὲν κλέπτων ἔστιν ὅτε δ' ὀμνύει· ὁ δὲ μήτε ὀμνύων μήτε ψευδόμενος εἰδώς, πολλῷ μᾶλλον οὐχ ἁρπάσεται κλέπτειν· ὥστε διὰ ταύτης ἀνέτρεψε τὴν ἀμαρτίαν· τὸ γὰρ ψεῦδος ἀπὸ τῆς κλοπῆς. τί δέ ἐστιν, ἀποδώσεις τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου; τοῦτ' ἔστιν, ἀληθεύσεις ὀμνύς. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. εἶτα παραιτοῦμαι αὐτοῦ ἀπάγων τῆς χ Θεοῦ ὀμνύναι, φησί·

Μήτε ἐν χ τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· 35 Μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ἀπὸ τῶν ϖροφητικῶν ἕτερα φθεγόμενος, δὲ διανοεῖ ἑαυτὸν οὐκ ἐνδυσιούμενον τοῖς παλαιοῖς· δὲ γὰρ ἔθος εἶχον χ τούτων ὀμνύναι ϗ δείκνυσι ϖρὸς ὃ τέλειον τοῦ εὐαγγελίου τοῦτο ὄντος. σὺ δέ μοι δεῦρο ϖόθεν ἐπαίρῃ τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας φύσεως, ἀλλ'

Ἐξοδ. κ. Δευτ. ε.

χ. ὁμοίως

χ. ταύτην

χ. ἐν τῷ ἑαυτῷ, χ. εἰς Ἱερουσάλημα,

λε ἀπὸ σῦ. Εἶπα, ὅπῳ ἀποτόμως ἐκέλευσε, δείκνυσι καὶ ὃ κέρδος ἑκατέρωθεν, ἀπό τε τῶ ἀγαθῶν, ἀπό τε τῶ κακῶν, ὀπτιμῶν τῇ μεταφορᾷ.

Συμφέρῃ γάρ σοί, φησιν, ἵνα ἀπόλῃται ἓν τῶ μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. Οταν γὰρ μήτε ἑαυτὸν ἀφελῆσῃ, καὶ σὲ πολλὴν ποιήσῃ, ποία φιλανθρωπία ἀμφοτέρους καταπονίζεσθαι, ἕξον χειροθέτων καὶ ἕνα σωθῆναι; Τί οὖν ὁ Παῦλος ἔλεγε, φησιν, ἀνάθεμα γίνεσθαι; οὐχ ὡς μηδὲν κερδήσαι, ἀλλ' ὡς ἑτέρους σωθῆναι. Ρω. θ. γ.

χ. μηδένα
χ. ἀμφοτέρους

ὥσπερ οὖν ἡ ἀμφοτέρων ἡ βλάβη ζημία. διόπερ οὐκ εἶπεν, ἔξελε μόνον· ἀλλά, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ," ὥστε μηκέτι λαμβάνειν, ἐὰν βούληται μένειν. οὕτω γὰρ κακίονος μείζονος ἀπαλλάξεις ἐγκλήματος, καὶ σαυτὸν ἀπωλείας ἐλευθερώσεις. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον ἴδῃς τὸν νόμον ὃ κέρδος, εἰ δοκεῖ, καὶ ὅτι σώματος κατ' ἐξοχὴν εἴρηκεν τὸ ἐπιμελέσθαι. εἰ γὰρ αἵρεσις παρεῖχεν καὶ ἀνάγκη ἦν ἢ τὸν ὀφθαλμὸν ἔχοντα ἐμβληθῆναι εἰς ὄρυγμα καὶ ἀπολέσθαι, ἢ ἐξελθόντα τὸ λοιπὸν σῶσαι σῶμα, ἆρα οὐκ ἂν τὸ δεύτερον ἐδέξω; πάντες που δῆλον ὅτι. οὐ γὰρ μισοῦντος ἐοῦ τοῦτο ὁ ὀφθαλμός, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν φιλοῦντος σῶμα. τοῦτο δὴ καὶ ἐπ' ἀνδρῶν λογίζου καὶ γυναικῶν. εἰ γὰρ ὁ βλάπτων σε τῇ φιλίᾳ αἴτιος μόνοις, καὶ σὲ λύμης ἀπαλλάξει πάσης ἐκκοπτόμενος οὕτω, καὶ αὐτὸς τῶν μείζονων ἀπαλλαγήσεται ἐγκλημάτων, μηκέτι μετὰ τῶν αὐτῶν κακῶν καὶ τῆς σῆς ἀπωλείας λόγον ἔχων. ἴδε ὅσης ἡμερότητος ὁ νόμος γέμει καὶ ἡδεμονίας, καὶ ἡ δοκοῦσα τοῖς πολλοῖς ἀποτομία εἶναι, πόσην ἐνδείκνυται φιλανθρωπίαν. ἀκουέτωσαν τούτων οἱ τὰς θέατρα ἀσυδοῦντες, καὶ μοιχοὺς ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ποιοῦντες τὴν ἡμέραν. Εἰ γὰρ οἰκειωθέντα ὅτι βλάβην ἐκκόπτειν ὁ νόμος κελεύει, ἵνα ἀν ἔχοιεν ἀπολογίαν, οὐδὲν οὐδέπω γλωμένους γνωρίμους δίκης ἐκκλησιαστηρίου καθ' ἑκάστην ὅτιοσοῦν τὴν ἡμέραν, καὶ μικρὰς κατασκευάζοντες ἑαυτοῖς ἀπωλείας ἀφορμάς; οὐ γὰρ μόνον ἀκολάστως ἰδεῖν ὁ συγχωρεῖ λοιπόν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἐκ τοῦ προσώπου ἔδειξε βλάβην, καὶ ἐπιτείνει νόμον περὶ ὀφθαλμῶν, ἐκκόπτειν κελεύων καὶ ἀποτέμνειν καὶ πόρρω" που βάλλειν. καὶ ταῦτα ὁ μικρὸς περὶ ἀγάπης κινήσας λόγους νομοθετῶν, ἵνα ἑκατέρωθεν αὐτὸν μάθῃς τὴν προαίρεσιν, καὶ πῶς πάντα χρὴ ποιεῖν τὸ σὸν συμφέρον ζητῶν.

χ. τοῦτο

31 Ἐρρέθη δέ, * ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ" βιβλίον ἀποστασίου.

* ὅτι
χ. ἀποστάσιον.

32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν" μοιχευθῆναι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

χ. μοιχᾶσθαι

Οὐ μόνον ὅτι τὰ ἔμπροσθεν παιδεύσει, ἕως τὰ ὀπίσω ἐκκαθάρῃ καλῶς. ἰδοὺ γὰρ καὶ" ἕτερον δείκνυσιν ἡμῖν πάλιν μοιχείας εἶδος. τί δέ τοῦτο ἐστί; νόμος ἐοῦ [χείμβιος] παλαιός, καὶ μισοῦντα τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας, μὴ κωλύεσθαι ἐκβάλλειν, καὶ ἑτέραν αὐτῇ ἐκείνης εἰσάγειν. οὐ μόνον τοῦτο ἁπλῶς ποιεῖν ὁ νόμος ἐκέλευσεν, ἀλλὰ δόντα βιβλίον ἀποστασίου τῇ γυναικί, ὥστε μὴ εὐκόλως κυρίαν πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἐπανελθεῖν, ἵνα καὶ ὁ χῆμα μᾶλλον τοῦ γάμου. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐπέτασσεν, ἀλλ' ἐξῆν ἐκβάλλειν τε αὐτὴν καὶ ἑτέραν λαμβάνειν, πολλὴ ἡ σύγχυσις ἔμελλεν εὐκόλως, συνεχῶς γὰρ ἀλλήλων λαμβανόντων ἀπάντων, καὶ μοιχεία τὸ πρᾶγμα λοιπὸν ἐγίνετο. διόπερ οὐ μικρὰν ἐπένευσε καταμωλύνων τὸ βιβλίον τοῦ ἀποστασίου. ἐλύετο δὲ ταῦτα οὐκ ἐτέραν πολλῷ μείζονα κακίαν. εἰ γὰρ ἀνάγκασε καὶ μισουμένην κατέχειν ἔνδον, ἐσφαλεῖν ἂν ὁμοίων. τοιοῦτον γὰρ τῶν Ιουδαίων τὸ" ἔθνος. οἱ γὰρ παίδων μὴ φειδόμενοι, καὶ προφήτας διαφθείροντες, καὶ ὡς ὕδωρ αἷμα ἐκχέοντες, πολλῷ μᾶλλον γυναικῶν οὐκ ἂν ἐφείσαντο. καὶ τοῦτο τὸ ἔλαττον συνεχώρησε, τὸ μεῖζον ἐκκόπτων. ἐπεὶ ὅτι οὐ" προσηύμενος ἦν ὁ νόμος ἐοῦ, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. Ματθ. ιθ. η.

χ. ἔθνος.
χ. -γουμένων
χ. ἔνδ. παύτας φυλάξητε, ἀλλ.

κ) μοιχεύσεις τῇ διανοίᾳ. ἔστι γὰρ κ) ἄλλως ἰδεῖν, ὡς ⓐ σώφρονες βλέπουσι. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς τοῦ ὄψει αἰτίαν, ἀλλὰ τοῦ μὴ ἐπιθυμίας ὄψιν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐβούλετο, εἶπεν ἄν, ὁ βλέπων γυναῖκα ἁπλῶς· νῦν δὲ οὐχ ὅτως εἶπεν, ἀλλ' ὁ βλέπων πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ὁ βλέπων ὥστε πεῖραν τοῦ ὄψει. οὐδὲ γὰρ εἰς τοῦτο σοι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα διὰ τούτων μοιχείαν εἰσαγάγῃς, ἀλλ' ἵνα αὐτοῖς τὰ κτίσματα βλέπων θαυμάζῃς τὸν δημιουργόν. ὥσπερ οὖν ὅτι εἶχε ὀργίζεσθαι, ὅτως ὅτι εἶχε ὁρᾶν, ὅταν πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦτο ποιῇς. εἰ γὰρ βούλει ὁρᾶν καὶ τέρπεσθαι, ὅρα τοῦ σαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ταύτης ἔρα διηνεκῶς· οὐδεὶς κωλύει νόμος. ἐὰν δὲ τὰ ἀλλότρια μέλλεις περιεργάζεσθαι καὶ ἄλλη, καὶ κεῖνον ἀδικεῖς ἀλλαχοῦ μετεωρίζων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ταύτην, ἣν εἶδες, ἀνόμους ἀπεργάζῃ νόμους. εἰ γὰρ κ) μὴ ἥψω τῇ χειρὶ, ἀλλ' ἐψηλάφησας τοῖς ὀφθαλμοῖς. διὰ τοῦτο καὶ τὸ μοιχεία νενόμισαι, κ) πρὸς τῆς κολάσεως ἐκείνης κόλασιν ὑπὸ τοῦ τυχοῦσι ἐπάγει. κ) γὰρ θορύβου καὶ ταραχῆς πάντα τὰ ἔνδον πληροῦται, καὶ πολλὴ μὲν ἡ ζάλη, χαλεπωτάτη δὲ ἡ ὀδύνη, καὶ τῷ ἀχμαλώτων κ) δεδεμένων οὐδὲν ἄμεινον ὁ ταῦτα παθὼν διακείσεται. κ) ἡ μὲν τὸ βέλος ἀφῆσα πολλάκις ἀπέστη, ἡ δὲ πληγὴ κ) οὕτω μένει· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνη τὸ βέλος ἀφῆκεν, ἀλλὰ σὺ καρδίαν ἔδωκας ἑαυτῷ τοῦ πληγοῦ ἀκολάστως ἰδών. καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα σωφρονοῦσας ἀπαλλάττωμεν τῆς κατηγορίας. ὡς εἴγε ἦς καλλωπίζοιτο καὶ καλοῖ πρὸς ἑαυτὸν τῶν ἀπόντων ὀφθαλμοὺς, κἂν μὴ πλήξῃ τὸν ἐντυχόντα, δίκαιον δώσει τοῦ ἑκάστου. ὁ γὰρ φαρμακὸν ἐκέρασε, καὶ τὸ κώνειον κατεσκεύασεν, εἰ καὶ μὴ τοῦ κύλικα προσήνεγκε· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ κύλικα προσήνεγκε, εἰ καὶ μηδεὶς ὁ πίνων ἀφέθη. τί οὖν; οὐχὶ καὶ πρὸς αὐτὰ διαλέγεται, φησὶν; ὅτι κοινοὺς τοὺς νόμους πάντας ἔθηκεν, "Εἰ καὶ πρὸς τοὺς ἀνδρας ἀποτείνεσθαι δοκεῖ μόνους. τῇ γὰρ κεφαλῇ διαλεγόμενος, "κοινῇ κ) πρὸς τὸ σῶμα ἅπαν ποιεῖται τοῦ παραίνεσιν. γυναῖκα γὰρ κ) ἄνδρα ἓν οἶδε ζῶον, κ) οὐδαμοῦ διαιρεῖ ὁ νόμος. Εἰ δὲ κ) ἰδίως ἀκοῦσαι βούλει τῆς κατ' αὐτὴν ἐπιπληξεως, ἄκουσον τοῦ Ησαΐου πολλὰ πρὸς αὐτὰς ἀποτομούμου, κ) κωμῳδοῦντος αὐτῶν τὸ σχῆμα, τὸ βλέμμα, τοῦ βάδισιν, τοῦ συρομένους χιτῶνας, τοῦ παίζοντας πόδας, τοὺς διακλωμένους τραχήλους· ἄκουσον μετ' ἐκείνου κ) τοῦ μακαρίου Παύλου πολλοὺς αὐταῖς ἐπιτίθεντος νόμους, κ) κατὰ ἱματίων, κ) κατὰ χρυσίων, κ) κατὰ τειχῶν πλοκῆς, κ) κατὰ σανδαλίων, καὶ κατὰ τῶν ἄλλων τοιούτων σφοδρὰς ἐπιτιμῶντος τῷ γένει τούτῳ. ⓒ ὁ Χριστὸς δὲ διὰ τῶν ἑξῆς ἀριθμητικῶς αὐτὸ τοῦτο ἐνέφηνεν. ὅταν γὰρ λέγῃ, "Ἔξελε κ) ἔκκοψον ⓐ σκανδαλίζοντα, τοῦ πρὸς ἐκείνας ὀργὴν ἐνδεικνύμενός φησι. διὰ τοῦτο κ) ἐπήγαγε·

29 Ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν κ) βάλε ἀπὸ σοῦ.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· Τί οὖν, ἐὰν συμβαίνῃ; τί οὖν, ἐὰν ἄλλως μοι πρόσκοπη; διὰ τοῦτο "Τοῦτα προστάττει, ὃ σοὶ μελῶν διαλεγόμενος, ἄπαιρε· ἄδαμοῦ γὰρ τῆς σαρκὸς τὰ ἐγκλήματα εἶναί φησιν, ἀλλὰ πάντα τοῦ τῆς γνώμης τῆς ποιησάσης ἡ κατηγορία. διὰ γὰρ ὁ ὀφθαλμός ἐστιν ὁ ὁρῶν, ἀλλ' ὁ νοῦς κ) ὁ λογισμός. πολλάκις γοῦν ἄλλοχοῦ πεπαμμένων ἡμῶν ὁ ὀφθαλμὸς τὰς πόρνας οὐ βλέπει· ὥστε οὐκ ἔστιν αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας ὁ πόνος. εἰ γὰρ σοὶ μελῶν ἔλεγε, οὐκ ἂν σοὶ ἑνὸς εἶπεν ὀφθαλμοῦ, οὐδ' ἂν τοῦ δεξιοῦ μόνου, ἀλλὰ σοὶ ἀμφοτέρων. ὁ γὰρ κατὰ τοῦ δεξιοῦ σκανδαλιζόμενος, δῆλον ὅτι κ) κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὁ αὐτὸ τοῦτο πείσεται. Διὰ τοῦτο οὖν ἔνεκεν τοῦ δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἔθηκε, κ) τοῦ χεῖρα προσέθηκεν; ἵνα μάθῃς, ὅτι διὰ σοὶ μελῶν ὁ λόγος, ἀλλὰ σοὶ τῶν οἰκείως πρὸς ἡμᾶς ἐχόντων. διὰ γὰρ ἵνα ὅτω φιλῇς, φησὶν, ὡς ἐν χώρᾳ πιθανῇ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ, οὕτω χρήσιμον εἰ νομίσῃς, ὡς ἐν τάξει ἔχειν χειρός, κ) βλάπτει σε τοῦ ψυχοῦ, κ) τοῦτον ἀπότεμε. κ) ὅρα τοῦ ἔμφασιν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀπόκοψον· ἀλλὰ "πολλῷ χωρισμὸν ἐμφαίνων, ἔξελε, φησὶ, κ) βάλε

λε

χ. ὦν

χ. αὐθρώπων
χ. ἐντυγχάνοντα, δίκαιον δίδωσι τοῦ

χ. καὶ
χ. κοινοῦ

Νο. γ. ιτ.

α. Τιμ. ς.

χ. πάντα

τοιῶτα ἐν ἡμῖν, ἢ τὴν ἄλλων ὅσα φυσικώτερα) μὴ πολλῆς τῆς αὐθεντίας ἢ ὅσης τομοθέτη προσῆκον ἦν, διώρθωσέ τε αὐτὰ, ἢ μὴ πάσης ἐκόσμησε τῆς ἀκριβείας. Οὐδὲ γὰρ
χ. ἐκέλευσεν] εἶπεν, ὅτι ὁ μοιχὸς κολάζεται μέγιστα, ἀλλ' ὅπερ ἐπίστευεν ὅτι τὸ φονεύοντος, τοῦτο ἐν ταύτῃ ποιῇ, ἢ τὴν ἀκόλαστον ὄψιν κολάζων, ἵνα μάθῃς ὃ πλέον τὴν γραμματέως ποιεῖ πλέον.
χ. κολάζει, διόπερ φησίν· ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ὁ ποιοῦν μόνος ἔργον τὸ τὰ λαμπρὰ σώματα προσεργάζεσθαι, ἢ τὰς εὐμόρφους ὄψεις θηρᾶν, ἢ ἑστιᾶν τῇ θέᾳ τὴν ψυχὴν, ἢ προσηλοῦν τὰ ὄμματα τοῖς καλοῖς προσώποις. οὐ γὰρ τὸ σῶμα ἦλθεν ἀπαλλάξαι τὴν πονηρὰν προαίρεσιν μόνον, ἀλλὰ ἢ τὴν ψυχὴν προὸν ἐκείνου. ὅθεν γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ τοῦ πράγματος δεῖται χάριν, αὐτὴν ἐκκαθαίρει προῶτην. ἢ πῶς ἔνεστιν ἐπιθυμίας, φησίν, ἀπαλλάττεσθαι; μᾶλλόν μοι, εἰ βουληθείημεν, ἔνεστιν ἢ αὐτὴν νεκρωθῆναι ἢ ἀνενέργητον μεῖναι· ἄλλως γὰρ ἐν ταύτῃ
χ. ταύτην οὐκ ἀπλῶς τὴν ἐπιθυμίαν δύναμις, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ὄψεως ἐπιθυμούμενον ἐπιθυμίαν. ὁ γὰρ ἀσυνδάζων ὁρᾶν ταῖς θυμόρφοις ὄψεσι, αὐτὸς μᾶλλόν τὴν κάμινον δύναται τὰ πάθη, ἢ τὴν ψυχὴν ἀκμαλώτους ποιεῖ, ἢ ταχέως ἐκ τοῦ ἐπὶ τὴν προαίρεσιν ἔρχεται. διὰ δὴ τοῦτο
χ. αὖ οὐκ εἶπεν, ὃς ἐὰν ἐπιθυμήσῃ πρὸς τὸ μοιχεῦσαι ἀλλ', ὃς ἂν ἴδῃ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι. ἢ ἐπὶ μὲν τῆς ὀργῆς διεσιμοῦ ἵνα πέφευγεν, ἐπαγαγὼν ἢ εἰπὼν τὸ εἰκῇ· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καθάπαξ τὴν ἐπιθυμίαν δύξλε. καίτοι γε ἀμφότερα ἔμφυτα, ἢ γεγενημένα ἡμῖν ἀμφότερα ἔγκειται, καὶ ὀργὴ ἢ ἐπιθυμία· ἡ μὲν, ἵνα τοὺς πονηροὺς χολάζωμεν ἢ τοὺς ἀκοσμοῦντας διορθώμεθα· ἡ δὲ, ἵνα παιδοποιώμεθα ἢ τὸ γένος ἡμῖν συγκεκτῆται ταῖς τοιαύταις διαδοχαῖς. Ἵνα οὖν ἔσχεν οὐκ ἔθηκε διεσιμοῖ καὶ ἐνταῦθα; μέγιστον μὲν οὖν, ἐὰν προσέχῃς, ὅμως καὶ ἐνταῦθα διεσιμοῖ ἐγκείμενον. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἰπὼν, ὃς ἂν ἐπιθυμήσῃ (ἐπεὶ ἔστι καὶ ἐν ὄρεσι καθήμενον ἐπιθυμῆσαι) ἀλλ' ὃς ἂν ἐμβλέψῃ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι· τουτέστιν, ὁ ἑαυτὸν τὴν ἐπιθυμίαν συλλέγων, ὁ μηδενὸς ἀναγκάζοντος τὸ θηρίον ἐπεισάγων ἑκουσίως τῷ λογισμῷ. τοῦτο γὰρ οὐκ ἐπὶ τῆς φύσεως ἦν, ἀλλὰ τῆς σῆς ῥᾳθυμίας. τοῦτο καὶ ἡ παλαιὰ διορθοῦται ἀνωθεν λέγουσα· Μὴ καταμεθύσθητε κάλλος ἀνθρώπου· Σημ. θ. π.
λότερον. Εἶπα, ἵνα μή τις λέγῃ· Τί οὖν, ἐὰν [καὶ] καταμάθω, ἢ μὴ ἄλλως; κολάζει τὴν ὄψιν· ἵνα μὴ τῇ ἀδείᾳ ταύτῃ θαρρῶν, καταπίοιμι πάλιν εἰς τὸ ἀμέτρητον. Τί οὖν, ἐὰν ἴδω, φησί, ἢ ἐπιθυμήσω μόνον, μηδὲν ἦν προάξω ποιεῖν; ἢ ἕτω μὴ τὸν μοιχὸν ἔσεσθαι. ἀπεφήνατο γὰρ ὁ νομοθέτης, καὶ οὐδεὶς διὰ τοῦτο προσεργάζεσθαι πλέον. ἅπαξ μὲν γὰρ καὶ δὶς ἢ τρὶς
χ. διαπράξομαι ἀλ. διαπράξωμαι ἴδοις ἰδών, ἴσως δυνήσῃ κρατεῖν· δὶς δ' συνεχῶς ἕτοιμος ποιῆς ἢ ἀναπῆναι τὸ κάμινον, ἀλώσῃ πάντως. ἐὰν γὰρ ἔξω τὸ ἀνθρώπινος ἔσεσθαι φύσεως. ὥσπερ γὰρ ἡμᾶς, ἐὰν ἴδωμεν παιδίον μάχαιραν καλέσαι, καὶ μὴ πληγὴν ἴδωμεν, μαστιγοῦμεν ἢ ἀπαγορεύομεν αὐτῷ μηδέποτε αὐτὴν καλεῖν· ἕτω καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἀκόλαστον ὄψιν ἢ προὸς τῆς προάξεως δύαμις, μήποτε ἢ εἰς πρᾶξιν ἐμπέσῃ. ὁ γὰρ τὸ φλέγμα δυάμενος ἅπαξ, ἢ, ἀπούσης τὸ ὀφθείσης γυναικὸς, πλάττει πρὸ ἑαυτοῦ διενεκῶς εἴδωλα προσλυπῆ αἰσχρὰ, ἢ ἀπ' αὐτῶν πολλάκις ἢ ὅτι ὁ ἔργον προεῖσι. διὰ τοῦτο
χ. Συνοίκησις δὲ τὸ διὰ τὸ καρδίας συμπλοκὴν ὁ Χριστὸς δύαμις. Τί πέπονθεν οὖν ὁ Θεὸς, ἀπὸ τῆς Συνοικούσας ἔχοντες πρόφασιν; ἀπὸ γὰρ τῆς τὸ νόμου θέσεως μυρίαν ἂν εἶεν μοιχικὴν ἀφορμὴν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν μὴ ἐπιθυμίας ὁρῶντες αὐτάς. διὰ τοῦτο ἢ ὁ μακάριος Ἰὼβ τοῦτον Ἰωβ ιγ. α.
ἐξ ἀρχῆς ἐπῆλθε νόμον, ἀποτειχίζων ἑαυτῷ πόρταχον τὴν τοιαύτην θεωρίαν. καὶ
χ. ποσὶν γὰρ μείζων ὁ ἀγὼν μὴ τὸ ἰδεῖν, ἢ μὴ ἁπλῶσαι τῆς ἐρωμένης· ἢ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως καρπούμενα τὴν ἡδονὴν, ὅσην ἀπὸ τοῦ τὴν ἐπιθυμίαν αὐξῆσαι ταύτην ἀναμένομεν τὴν λύμην, ἰσχυρὸν ποιοῦντες τὸν ἀγωνιστὴν, ἢ πλείονα διδόντες τὴν βιαιοσύνην τῷ διαβόλῳ, ἢ οὐκ ἔτι ἰσχύοντες αὐτὸν ἀποκρούσασθαι, ὅταν εἰς τὰ ἐσώτατα εἰσαγάγωμεν ἢ αἰσπεπάσωμεν αὐτῷ τὴν διάνοιαν. διὰ τοῦτό φησι, μὴ μοιχεύσῃς τοῖς ὀφθαλμοῖς,

ἢ

χαν. ἵν' οὖν ⸂ ἡμεῖς, πᾶσαν χαμίνον ἡδονῆς ἀ⸌χλου καταλύσαντες ἐν ταύθα, τὴν ἐκεῖ
Δραφύγωμεν γέενναν, ⸂ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ⸌ "βυλευώμεθα ⸌ μεριμνῶμεν καὶ χ. βυλεύωμεθα
προσάπτωμεν, τῇ τε τῶν ⸂ἀγαθῶν προσθήσει, καὶ ταῖς πυκναῖς εὐχαῖς τὸν Θεὸν τὴν ἔνοιαν
ἐπιστρώμενοι. ὅταν γὰρ καὶ τὰ δικαιώματα ἀφορμὰ ⸂εἰ) νῶν, ῥᾴστα ἔσται ⸂ κοῦφα καὶ ἐπέραστα.
ἕως μὲν γὰρ ἐν τοῖς πάθεσιν ὦμεν, πραχεῖαν ⸌ δύσκολον ⸌ "ἀνάπτη τὴν ἀρετὴν ⸂εἰ) νομί- χ. ἐναπῖαν
ζομεν, τὴν δὲ κακίαν πυθνὴν καὶ ἡδίστην· ἂν δὲ μικρὸν ἀποστῶμεν τούτων, τότε κακείνη φα-
νεῖται βδελυρὰ καὶ δυσειδὴς, καὶ αὕτη ῥᾳδία καὶ εὔκολος καὶ πυθνή. ⸌ ταῦτα ἐκ τῶν κα-
τωρθωκότων ⸂δῆλον μαθεῖν. ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ Παῦλος ἐκεῖνα μὲν ⸌ μὴ τὴν ἀπαλ-
Ρω. ς. κα. λαγὴν ἀφιέται, λέγων· Τίνα γὰρ καρπὸν εἴ⸌χετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε;
ταύτην δὲ ⸌ μὴ ⸂ω πόνον κεύφην εἶναί φησι, δ᾽ ὧν ἀπέκα τῆς θλίψεως ⸌ ὃ᾽ ὅτι πόνον ἐ-
λαφρὸν κἀγὼ, ⸌ χαίρων ἐν τοῖς παθήμασι, ⸂ ἀγαλλόμενος ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ μέγα
φέρων ὅπλον τοῖς στίγμασι τοῖς ἐμοῖ Χριστοῦ. ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς ἐν ταύτῃ καταστῶμεν τῇ ἕξει,
τοῖς Εἰρηνικοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑαυτοὺς ῥυθμίζοντες, ⸌ τῶν μὲν ὄπισθεν ὀπιλανθανόμε-
νοι, τοὺς δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι, διώκωμεν ὅπως ὃ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως
ἕλοιντο πάντας ἡμᾶς ὑπεύθυνον, χάριτι ⸌ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ᾧ ἡ δόξα ⸌ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιζ. 27 ΗΚΟΥΣΑΤΕ ΟΤΙ ΕΡΡΕΘΗ ΤΟΙΣ ΑΡ-

χαίοις, οὐ μοιχεύσεις. 28 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ
"ἐμβλέπων γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι" αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσεν 20 χ. βλέπων γυναῖκα χ. αὐτῆς.
αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Παρθένος * τὴν πρώτην ἐπολίτευσε, καὶ εἰς "ἄκρον φιλοσοφίας αὐ- * πίνων χ. ἄκραν φι-
τὴν ἐκτείνας, ἐδῶ κἀκεῖ πρόβαινεν, λοιπὸν ὅτε τὴν δευτέραν πρόεισι, καὶ ταύτῃ τῷ νόμῳ πειθόμενος. καὶ μὴν ἡ δευτέ- λοσοφίαν
ρα αὕτη, φασίν, ἀλλὰ τρίτη. οὐ γὰρ πρώτη ἐστὶν, οὐ φονεύσεις· 25
ἀλλὰ Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστι. δεῖ δὲ ζητῆσαι ἄξιον, διὰ
τί ἔτεχεν ἐκ ἐκβαλεῖν ἤρξατο. τίνος οὖν ἕνεκεν; ὅτι ἀρχὴν ἐκβαλεῖν, ἔ-
δει κἀκείνην αὐξῆσαι, κἀαυτὴν ⸂ωνησαγαγεῖν. οὕτω δὲ καιρὸς ἦν τοῦ ἑαυτὸν διδάσκειν τὰ
τοιοῦτον· ἄλλως δὲ, κἀν ⸂ω ἡλικὸν τέως ἐγύμναζε λέγειν, ἐπιτρέπειν βουλόμενος πρόσπτα, καὶ ἐκ 30
τῶν θαυμάτων πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας, ὅτι υἱὸς ἦν τοῦ Θεοῦ. τί μὴν οὖν εὐθέως, φησὶ, ἢ τί φθέγ-
ξασθαι καὶ ποιῆσαι, λέγει· ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ
πλείω ἐμοῦ ἐκ ἔστιν ἄλλος, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν κἀμὲ προσκυνεῖν ὡς ἐκεῖνον, ἐποίει πολλὰ
ὡς μαθητὴν προσέχειν αὐτῷ. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ τοσαῦτα σημεῖα
Ιω. ιι. νβ. καὶ ι. κ. σοῦ πω φανερὰς αὐτὸ τοῦτο λέγοντος, δαμενοῦντα σκάλοιμι, εἰ τοσοῦτων ἀπόντων 35
ἐπεχείρησέ τι τοιοῦτον εἰπεῖν, τί ἂν οὐκ ἐδύνατο; τί δ᾽ οὐκ ἐτόλμησεν; τῷ δὲ καιρῷ τῷ
προσήκοντι τὴν περὶ τούτων τηρῆσαι διδασκαλίαν, ἐν ⸂ῷ δέδεικτον ἐποίει τοῖς πολλοῖς γίνε-
σθαι τὸ δόγμα. διὸ καὶ νῦν μὴν αὐτὸ προέβαλλε, ἀπὸ τῶν σημείων αὖθις πάντα τοῦτο κατα-
σκευάσας καὶ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας· ὕστερον δὲ αὖθις καὶ διὰ ῥημάτων διεξεκάλυψε. νῦν μὲν
τοι τὴν τῶν σημείων ἐπιδείξει ⸂ε αὐτῷ τῆς διδασκαλίας τῷ ζήτῳ κἀ μικρὸν καὶ πρέμα αὐ-
τὸ "προδείκνυσι. τὸ γὰρ μετ' ἐξουσίας τὰ τοιαῦτα νομοθετεῖν καὶ διορθοῦν, ⸂ω χ. παρενοίγνυσι.
Ματθ. ζ. κθ. Μαρκ. α. κβ. ⸂ωσεσειστα καὶ νοῦν ἔχοντα" δύναται καὶ κἀ ⸂ω τὸ δόγματος λέγει. Ἐξεπλήττοντο γὰρ χ. ἐνῆγε ἀλ. ἀνῆγε
αὐτὸν, φησὶν, ὅτι οὐχ ὡς ⸂α γραμματεὺς αὐτῶν ἐδίδασκεν. ἐξαίρετος γὰρ ἀπὸ τῶν γε-
νικωτάτων ἐν ἡμῖν παθῶν, θυμὸν λέγω καὶ ἐπιθυμίας (ταῦτα γὰρ ὄντα μάλιστα τὰ τυραννοῦντα

τε τῶν μωμένων, ἀπό τε τῶν πρόντων ἀναγων τ' ἀκροατήν· οἵ ὡς ὅταν ἀπάγων κακίας,
χ. λίκνα τῶν παρδαλώψ, χ. ἔκδικος τ' ἀρχοντα ὁπλιζόμενοι" δεικνύη ὦ πονηρευόμενε, ὅτω λέγων· Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φο- Ρα. ιγ'. δ.
βοῦ· ὁ γὰρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορῶ· Θεοῦ γὰρ" ὑπάκουός ἐστι. καὶ πάλιν κελεύων ἀποτάσσεσθαι αὐτῷ, ὅτ' τὸ Θεοῦ φόβου ζητοῦντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειλὴν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν
5 κηδεμονίαν. ἀνάγκη γὰρ ἀποπάσασθαι, ὁ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀνιᾶ καὶ διὰ τὴν ζωὴν δηλονότι. οὐ γὰρ ἀληθέστερος, ὅπερ ἔφθην εἰπών, τοῦτο μᾶλλον εἴωθε διαρρήδην τὰ φαινόμενα τῶν πόδας. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς οὐ γεέννης μόνον ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ καὶ δικαστηρίου
χ. ἀπαγωγῆς καὶ" ἀπαγωγῆς καὶ δεσμωτηρίου, καὶ τῆς ἐκεῖ παλαιπωρίας ἁπάσης, διὰ πάντων τούτων τὰς ῥίζας ἀναιρῶν τοῦ φόβου. ὁ γὰρ μήτε λοιδορούμενος, μήτε δικαζόμενος, μήτε τὴν ἔχθραν
10 ἐκτείνων, πῶς φονεύσει ποτέ; ὥστε καὶ ταύτῃ δῆλον, ὅτι σὺ τῷ τὸ πλησίον συμφέροντι ὃ ἡμέτερον κεῖται συμφέρον. ὁ γὰρ τῷ ἀντιδίκῳ βοηθῶν, πολλῷ" μείζονα ἑαυτὸν ὠφελήσει, δικαστηρίων καὶ δεσμωτηρίων καὶ τῆς ἐκεῖ παλαιπωρίας ἑαυτὸν ἀπαλλάττων.
χ. μεῖζον

Πειθώμεθα τοίνυν τοῖς λεγομένοις, καὶ μὴ ἀντιτείνωμεν, μηδὲ ἀντιφιλονεικῶμεν. μάλιστα μὲν ΗΘΙΚΟΝ
γὰρ ἐκ τοῦ ἐπάθλου σὺ ἑαυτοῖς ἔχει τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ὠφέλειαν ταῦτα. εἰ
15 δὲ τοῖς πολλοῖς ἐπαχθὴς εἶναι δοκεῖ καὶ πολὺ προέχειν τὸ πόνον, σύνισον ὅτι διὰ τὸν Χριστὸν ταῦτα ποιεῖς, ἐκ ὃ λυπηρὸν ἔσται ἡδύ. ἐὰν γὰρ τὸν λογισμὸν τοῦτον ἔχωμεν διαπαντός, οὐδενὸς πειρασόμεθα φορτικοῦ, ἀνιᾶ πολλῷ πρότερον χαρπωσόμεθα τὴν ἡδονήν. ὁ γὰρ πόνος οὐκ ἐπὶ πόνος φαίνεται
χ. ἐπαυλῆς ἀλλ' ὥσπερ αὐλὴ ὑπερτείνη), ζοιοῦτον γλυκύτερος ἐκ ἡδίων γίνεται. ὅταν τοίνυν ὑπομονὴ ἡ ζωηθεῖά σε τὸν κακὸν ζηλήσουσα, καὶ ἡ τῶν χρημάτων ὑπεροψία, ἀνιάσῃ τοῦτο αὐτὴν τὸν λογισμὸν
20 οἰκεῖον λέγοντα, ὅτι πολλῷ ληψόμεθα μισθὸν τῆς ἐπισκαίρου καταφρονήσαντες ἡδονῆς· καὶ εἰπεῖν ἐπὶ τὴν ψυχήν, [πόνου] ἀνιᾶς, ὅτι σε ἡδονῆς ἀποστερῶ· * ἀλλ' ὑπόφαινου, ὅτι σοι τὰ ὑπερκόσμια ἐπέξεισι· καὶ διὰ μὲν ἡδονῆς ποιεῖς, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεόν. αἰάσθητον τοίνυν μαθόν, ἐκ ὀλίγα ὃ κέρδος ἠλίκον· κατάτεμνον τὸν παρόντα βίον, καὶ λήψῃ παῤῥησίαν ἄφατον. οὐ γὰρ τοιαῦτα αὐτῇ διαλεγόμεθα, ἐκ μὴ μόνον ὃ φορτικὸν ἀποσοβοῦντες τῆς ἀρε-
25 τῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς λογιζόμενα σφέρειν, ταχέως αὐτὴν κακίας ἀποστήσομεν ἁπάσης. εἰ γὰρ ὁ διάβολος δεικνὺς ὃ μὴ ἡδὺ ἐπεσκαίρου, ὃ ὑ ὠδυνηρὸν διϊκνεῖται, ὅμως ἰσχὺν καὶ ἐπεγίνε)· ὅταν ἀνυστρόφως πρὸ ἡμῶν ταῦτα" φαίνῃ), τί μὴ ὑπὲ ποιοῦ, ἐπεσκαρεσι, τί ὑ ἡδὺ καὶ χρήσιμον, ἀθάνατε, ἵνα ἡμῖν" ὄντι λόγος μὴ μεποιῆσιν ἀρετὴν μὴ τοσαύτην ἐπιδαμιᾶναι; ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν αὐτὴ πόνων ἡ τῶν πόνων ἀποθέωσις, καὶ τὸ πεπεῖσθαι σα-
χ. λήψῃ, χ. ἔσαι
30 φῶς, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν ἀναμένομεν ταῦτα πάντα. εἰ γὰρ τὸν βασιλέα ἔχων ἵνα ὀφειλέτην, ἀρχαῖσαν εἰς πάντα νομίζει τὸν βίον ἀσφάλειαν ἔχειν, σύνισον ἠλίκος ἐστὶν ὁ τὸν φιλάνθρωπον καὶ ἀεὶ ζῶντα Θεὸν, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων κατορθωμάτων χρεώστην ἑαυτῷ καταστήσας. μὴ τοίνυν ἐπιβάλλου μοι πόνους καὶ ἱδρῶτας. οὐδὲ γὰρ τῇ τῶν μωμένων ἐλπίδι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ δήπου κρυφίῳ τινὶ ἀρετὴν ἐποίησεν ὁ Θεός, ζωεφαπτόμενος
35 ἡμῶν πάντα χρὸς καὶ ζωνδιαλαμβανόμενος. καὶ βουληθῆς μόνον ὀλίγον εἰσενεγκεῖν προθυμίαν, τὰ ἄλλα πάντα ἕπεται. διὰ τοῦτο βούλεται καὶ σὲ μικρὰ πυθέσθαι, ἵνα καὶ σὴ νίκη λήπτωρ. καὶ καθάπερ βασιλεὺς βούλεται μὲν ἑαυτοῦ παῖδα προβῆναι ἐπὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ τοξεύειν, καὶ φαίνεσθαι, ὥστε αὐτῷ λογισθῆναι ὃ δέοντος, ὃ ὑ πᾶν αὐτὸς δύναι· ὕπου καὶ ὁ Θεὸς ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ τοῦ διαβόλου ποιεῖ. ἐν γὰρ ἀπαλεῖ διδασκάλου μόνον, ὥστε ἐχ-
χ. πάντων χ. ὀργὴ φλέγει, χ. μία, χ. αἰσθήσεται ταχέως
40 θρὸν τοῖς ἐχθροῖς ὑποδείξασθαι γνησίαν· καὶ" ταῦτα αὐτῷ διδασκόντος, αὐτὸς πάντα δύναι πόλεμον. καὶ" ὀργὴ φλεγμαίνη, καὶ χρημάτων" ὑπεροψία, καὶ ὁποιωοῦν ἕτερον πάθος τυραννικὸν διδάσκηται," ταχέως, αἰσθήσεται μόνον τοῖς αὐτὸν ἀποδυόμενον καὶ πρεσβευσάμενον, καὶ ῥᾴδια πάντα ποιεῖ, καὶ ἀνώτερον ἴσχυσι τῆς φλογός, καθάπερ οὖν παῖδας τότε ἐκείνους ὑπὸ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλέον οὐδὲν τῆς γνώμης εἰσήνεγκαν.

χθμ.

μόνον ἀλλὰ καὶ φυλακτικὰ τῆς νοσημάτων ἴδησιν, ἀλλὰ καὶ τὰ διορθωτικὰ [δείκνυσιν] ὅταν καὶ αὐτὸς πιέζῃ. τὸ μὲν γὰρ κωλύειν καλὸν μόνον, καὶ φυλακτικὸν ὅτι τῆς ἔχθρας· τὸ δὲ κελεύειν καταλλαγῆναι, τῆς μὴ τὴν ἔχθραν ἐμποιούντων νοσημάτων αἱρετικόν. καὶ ὅρα ἑκάστοις πῶς μὴ σφοδρότητος κεῖται. ὀργὴ μὲν γὰρ γέεννάν ἠπείλησεν, ἀνάβασις δὲ τὸ δῶρον καὶ δέονται παρὰ τῆς καταλλαγῆς, πολλῷ ἐνδεικτικώτερος τῆς ὀργῆς, καὶ διὰ τούτων πάντων καὶ τὴν ῥίζαν καὶ τὸν καρπὸν ἀναιρῶν. καὶ καθόλου μέν φησι, μὴ ὀργίζου· μὴ δὲ ταῦτα, μὴ λοιδόρει. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα δι' ἀλλήλων αὔξει· ἀπὸ τῆς ἔχθρας, ἡ λοιδορία· ἀπὸ τῆς λοιδορίας, ἡ ἔχθρα. διὰ δὴ τοῦτο καὶ μέλλει τὴν ῥίζαν, καὶ τὸν καρπὸν ἰᾶται, κωλύων μὲν καὶ φιλῶν τὸ κακὸν τὴν ὀργήν· ἂν δ' ἄρα βλαστήσῃ καὶ καρπὸν ἐνέγκῃ πονηρότατον, πάντοθεν ἀνατρέπων μειζόνως. διὰ τοι τοῦτο καὶ κρίσιν εἰπὼν καὶ συνέδριον καὶ γέενναν, καὶ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διαλέγεται, καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις πάλιν, ὅταν λέγῃ·

25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· τί οὖν, οὐ δικώμεθα; τί οὖν, οὐ κρινούμεθα καὶ εἰς δικαστήριον ἐλκώμεθα; καὶ ταύτην αἴρει τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν πρόφασιν. κελεύει γὰρ μηδὲ ὅτιοῦν ἐναντιοῦσθαι. εἶτα, ὅπερ τοῦτο μέγα ἰσχύει τὸ ἐπίταγμα, ἀπὸ τῶν παρόντων πίστεως τὴν συμβουλὴν, ἀ[κ]ριβοῦς παχυτέρους μᾶλλον τῶν μελλόντων καταίρειν εἴωθε. τί γὰρ λέγεις, φησίν; ὅτι δυνατώτερός ἐστι καὶ ἀδικεῖ; ὅσῳ μᾶλλόν σε ἀδικήσει, ἐὰν μὴ καταλύσῃς, δῆλα ὅτι καὶ ἀναγκασθῆναι εἰς δεσμωτήριον ἐλθεῖν. ὅταν μὲν γὰρ χρημάτων ἀπαιτᾷ, τὸ σῶμα ἔξεις ἐλεύθερον· ἐὰν δὲ τῇ ψήφῳ ἡττώμενος τοῦ δικαστοῦ, καὶ δεσμευθήσῃ, καὶ τὴν ἐσχάτην δώσεις δίκην. καὶ ἂν φύγῃς τὴν ὧδε μάχην, δύο καρπώσῃ καλά· καὶ τὸ μηδὲν παθεῖν ἀνδρός, καὶ τὸ σὸν ἡμέρωσθαι τὸ κατόρθωμα λοιπόν, καὶ μηκέτι τῆς ἐκείνου βίας. εἰ δὲ βούλει πειθοῖ μὴ τοῖς λεγομένοις, σὸν ἔσται κέρδος· ἀδικήσεις σεαυτόν. ἔσται δὲ καὶ ταῦτα πῶς αὐτὸν ἐπάγει. εἰπὼν γάρ, ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου, ἐπήγαγε, ταχύ. καὶ οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ταχυτῆτος ἑτέραν ἐζήτησεν ὑπόθεσιν, εἰπών· ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, δῆλα τοῦτον ὠθῶν αὐτὸν καὶ κατεπείγων μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος. οὐδὲν γὰρ οὕτω βίον διατέμνει τὸν ἡμέτερον, ὡς τὸ μέλλειν καὶ διαβάλλεσθαι ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν ἐργασίᾳ. πολλάκις γοῦν τοῦτο καὶ ἐκτετοίηκα πολλοὺς τοῦτο πάσχοντας ἐποίησεν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησι· πρὶν ἢ τὸν ἥλιον δῦναι, λύσον τὴν ἔχθραν· καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν αὐτὸς, πρὶν ἢ τὸν προσφορὰν ἀποτίσαι, καταλλαγῆναι. οὕτω καὶ ἐνταῦθά φησι, ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, πρὶν ἐπὶ ταῖς ὕβρεις ἐλθεῖν τὸν δικαστήριον, πρὶν ἢ τῷ βήματι παραστῆναι, καὶ γνέσθαι λοιπὸν ἐκτὸς τῆς τοῦ δικάζοντος ἐξουσίας. πρὸς μὲν γὰρ τὴς εἰσόδου, σὺ κύριος εἶ τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ ὀπίσω ἐκείνων τῶν πρώτων, οὐδὲ σφόδρα σπουδάζων δυνήσῃ ταῦτα καθ' ἑαυτὸν, ὡς βούλει, διαθεῖναι, ἐκτὸς τῶν ἑτέρων γνώμης ἀνάγκη. τί δέ ἐστιν εὐνοῶν; ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι κατάδεχου μᾶλλον ἀδικεῖσθαι, ἢ ὅτου δίκασον τὴν δίκην, ὡσανεὶ τὸν ἐκείνου ταύτην ἔχων, ἵνα μὴ τῇ φιλαυτίᾳ τὸ δίκαιον διαφθείρῃς, ἀλλ' ὡς περὶ οἰκείου, τοῦ ἀλλοτρίου βουλευόμενος πράγματος, ἵνα ταύτην ἐξενέγκῃς τὴν ψῆφον. εἰ δὲ μέγα τοῦτο, μὴ θαυμάσῃς. διὰ γὰρ τοῦτο πανταχόθεν ἐκείνους ἔθηκε τοὺς μακαρισμούς, ἵνα πρόοδον καὶ προσδοκήσασας τοῦ ἀκροατοῦ τὴν ψυχὴν, ὅπου τὰ δυσκολώτερα ἐργάσηται πρὸς τὴν κατόρθωσιν τῆς νομοθεσίας ταύτης ἅπασης. τινὲς μὲν οὖν τὸ διάβολον αὐτὸ ἀμύνεσθαί φασι τῇ τοῦ ἀντιδίκου προσηγορίᾳ, καὶ κελεύειν μηδὲν ἔχειν τῶν ἐκείνου (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ δύσοργον αὐτῷ) ὡς οὐκ ἂν ἀναλύσασθαι μὴ τὴν ἀντιδικίαν ἀπαλλαγείς, τῆς ἀναγκαιοτάτης χωρὶς ἐκδεχομένης ἡμᾶς χαλάσεως. ἐμοὶ δὲ πρὸς τὸν ἐν ταύτῃ δοκεῖ λέγειν δικαστήν, καὶ τῆς ὑπὲρ τὸ δικαστήριον ὁδοῦ, καὶ τοῦ δεσμωτηρίου τούτου. ὅπερ γὰρ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων ἐπιτρέψει καὶ τῶν μελλόντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ᾧ παρόντι βίῳ φοβεῖ. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἐργάζεται, ἀπὸ

τῶν

κ. ἀδικεῖς
κ. ἐπίσχει.

κ. ἀπαρπαδιῶσι,

κ. ἐνὸν

κ. ἀποδημίαν,
κ. εἰς τὸ δεσμωτήριον
κ. ἐπίσχεψε

ἀφ' ἑαυτῆς, πέμπει ἄγγελον σώζων τὴν ἀδελφὴν· ὁ δὲ τε ζωοποιῶν καὶ σωτὴρ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ κειμένῳ κελεύει τοῦτον ἔχειν ἐκείνην. Οὐκοῦν οὕτω ἔνεκεν ὅτου κελεύει τοῦτο ποιεῖν, ἢ ἵνα μή; δύο ζῶντα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἵνα τὸν ἀποθνήσκοντος ἡ κατασκευάζων· ἐν ᾧ, ὅπερ ἔφην, δείξαι θέλων ὅτι πολλοῦ ἄξιόν ἐστι τὸν ἀγαπᾶν ἡμᾶς τὸν μισοῦντα ἡμᾶς καὶ τοῦτο μεγίστων ἡγεῖται εἶναι τὸν ζωοποιεῖν καὶ ἀναβιοῦν αὐτὸν ἐκείνῳ προσόφελος ἕτερον ἢ, δυνάμενον ὑπὸ λύπης ἀποθανεῖν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγάπης. ὁ γὰρ κελευστὴς μὴ προσῆκον προσενεγκεῖν, ἵνα μὴ καθ' ἡμαγῆ, καὶ μὴ ἵνα τὸν πλησίον ἀγαπᾶν, δέον ποιεῖν δὲ μὴ κελεῦσαι ἀπέλεσε, ἐπειδὴ σπεύδοντα δραμεῖν πρὸς (α) λελυπημένον καταλύσαι τὸν ἔρωτα. ἵνα τοῦτο ἡ ἐμφανέστατα ἄπαντα ἔδειξε, φοβῶν αὐτὸν καὶ διεγείρων. Εἶπον γάρ· ἄφες τὸ δῶρόν σου, οὐκ ἔστι μέγα τοῦτο, ἀλλ' ἐπίταγμα· ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου πάλιν εἰς φιλίαν αὐτὸν ἐμβάλων, καὶ ἀπελθε. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἄπελθε, ἀλλὰ προσέθηκε, πρῶτον, καὶ τότε ἐλθὼν προσφερε τὸ δῶρόν σου, ἵνα πάντων τούτων δηλαδή, ὅπερ ἐγὼ λέγω, ἀπαιτῶν πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας αὐτὴν ἡ τιμωρία. ἀκουέτωσαν (α) μεμνημένοι, ὅσοι μὴ ἔξεστιν ὀργίζεσθαι· ἀκουέτωσαν δὲ (α) ἀμνῆστοι. ἡ γὰρ ἡ πρὸς τούτους ἔχει μὴ κρυπτὸν ὁ λόγος. προσάγεσι γὰρ καὶ αὗται δῶρα καὶ θυσίαι, οὐχὶ λέγω καὶ ἐλεημοσύνην. ὅτι γὰρ καὶ τοῦτο θυσία, ἀκούσον μὲ φησὶν ὁ προφήτης· Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με. καὶ πάλιν· Θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως· καὶ, ἔστω σοι τὰ χείλη μου, θυσία ἑστιεῖται. ὥστε κἂν ὀργίλῳ μὴ τοιαύτης γνώμης προσάγῃς, βέλτιον ἀφεῖναι τὸν ὀργίλον, καὶ ὑπὲρ τοῦ καταλλαγῆναι ἐλθεῖν τὸν ἀδελφόν, ἢ ὅτε τὸν ὀργίλον προσφέρειν. ἀφεῖ γὰρ τοῦτο πρῶτα ἐκέλευε· ἀφεῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἀνθρώπους γέγονε, καὶ πρῶτα ἐκεῖνα ἐπροσαγαλίδσατο, ἵνα ἡμᾶς ζωαγάγῃ. ἐπειδὴ οὖν τὸν ἠδικηκότα πέμπει πρὸς τὸν ἠδικημένον· ἐν ᾗ τῇ ὀργῇ, τὸν ἠδικημένον ἀγὰ πρὸς τὸν ἠδικηκότα, ἢ καταλλάσσει. ἐκεῖ γὰρ φησιν· Ἀφετε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὀφλήματα αὐτῶν· ἐνταῦθα δέ, ἐὰν ἔχῃ τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἔμπροσθεν αὐτοῦ. μᾶλλον γὰρ ζῶντά μοι δοκεῖ (α) ἠδικημένον ἀποστέλλειν. διὸπερ οὐδὲ εἶπεν, καταλλαξον σεαυτὸν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀλλὰ, καὶ τότε ἐλθὼν προσφερε τὸ δῶρόν σου· ἢ δοκεῖ μὲν ὑπὲρ τοῦ λελυπηκότος εἶναι τοῦτο λεγόμενον· ὃ δὲ πᾶν ὑπὲρ τοῦ λελυπημένου ἐστίν. αὐτὸς γὰρ ἐκείνῳ καταλλαγῆς, φησι, δέον τὰς ἐκείνου ἀγάπησε ἢ ἐμὲ ἕξεις ἵλεων, ἐὰν μὴ πολλῆς δωρήσῃ τῆς προθυμίας τὸ δῶρόν σου προσαγαγεῖν. Εἰ δὲ Φλεγματίοις ἔπι, σκόπησον ὅτι καὶ γὼ ἡδέως τὰ ἐμὰ καταφρονεῖσθαι θέλω, ἵνα ὑμεῖς φίλοι ἦτε. καὶ ζῶντά σοι ἡμέσθω τὰ δαιμόνια τῆς ὀργῆς. καὶ σὺκ εἶπεν, ὁ τὸν μεγάλα ἠδικημένος ἦς, τότε καταλλάγηθι· ἀλλα καὶ ὃ τυχὸν ἔχῃ τι κατὰ σοῦ. καὶ οὐ προσῆκεν, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως· ἀλλ' ἁπλῶς, ἐάν τι ἔχῃ τι κατὰ σοῦ. καὶ γὰρ δικαίως, οὐδὲν ὅπως ὑπιτείνειν δεῖ τὴν ἔχθραν· ἐπεὶ ὁ Χριστὸς δικαίως ἡμῖν ὠργίζετο, ἀλλ' ὅμως ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἔδωκεν εἰς σφαγὴν, μὴ λογισάμενος [ἡμῶν] ἐκείνα τὰ πεπλημμελήματα. ἅμα τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἑτέρῳ δείκνυσι ὅτι τὰ καταλλαγὰς ἐπιζητῶν ἡμᾶς, ἔλεγεν· ὁ ἥλιος μὴ ὑπεδυέτω ἐπὶ παροργισμῷ ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς θυσίας ὁ Χριστὸς ἄρτιος ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκεῖ ζωοῦσθαι πρὸς ὃ αὖθ' τοῦτο ὁ Παῦλος. ἢ γὰρ δεδοικε τὴν νύκτα, μήποτε μόνον ἀποληφθεῖσα τὰ πεπλημμελήματα, μείζονα ὄφλος ἐργάσηται. ἐπὶ ἡμέρᾳ μὲν γὰρ πολλοὶ (α) παρασκωπτοντες ἢ αἰσχυνόμενοι· ἐν νυκτὶ δὲ, ἐπειδὴ μόνος γίνῃ, ἢ καὶ ἑαυτὸν ἀναλογίζηται, ἐγκεῖται τὰ κύματα, ἢ μείζων ἡ ζάλη γίνεται. Διὰ τοῦτο οὖν παραλαμβάνων ὁ Παῦλος, καταλλαγὴν βούλεται προσδοῦναι τῇ νυκτὶ, ἵνα μηδεμίαν ἀπορίαν ἡμῖν ἀφορμὴν ἔχῃ λοιπὸν ὁ διάβολος εἰς τὸ πλείονα ἀναλαβεῖν τῆς ὀργῆς ἢ ποιῆσαι σφοδροτέραν. ὅτω ἢ ὁ Χριστὸς οὐκ ἀφῆκεν οὐδὲ μικρὸν· ἀλλὰ πλεῖστα, ἵνα μὴ, τῆς θυσίας πληρωθείσης, ῥᾳθυμότερος ὁ τοιοῦτος γένηται, ἡμέραν δὲ ἡμέρας ἀναβαλλόμενος. οὐδὲ γὰρ τὸ πάθος πολλῆς δεόμενον τῆς ἀκριβείας. ὡς καθάπερ σοφὸς ἰατρὸς οὐ

μόνον

χ. ἐφεστηκότα

χ. τῶν

Ψαλμ. ιθ'.

Ματθ. ς'. ιδ'.

χ. φλεγματίας

ἡμετέρας ῥᾳθυμίας. ϗ ὅρα πῶς κζ̄ μαχόν πορίζεσιν ἐν τοῖς ὑμνοις. μονονϗχὶ ἀπολογούμενός σοι ϗ δεικνύς, ὅτι αὐτὸς μὲν οὐδὲν βούλεται τοιοῦτον ἀπειλῆσ, ἡμεῖς δ' αὐτὸν εἰς τοιαύτας ἔλκομεν ἀποφάσεις. σκόπει γάρ· εἶπον, φησι, μὴ ὀργισθῇς μάτην, ἐπεὶ ἔνοχος ἔσῃ τῇ κρίσει. κατέφερεν τὸν πρότερον; * ὅρα τί ἔτεκεν ἡ ὀργή· εἰς ὕβριν σε βύθεως ὤθησεν. ῥακὰ γάρ ἐκάλεσας ⓦ ἀδελφόν. πάλιν ἕτερα ὑμνοις, ὃ ζωηρόν. οὐ γάρ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι ὁ χαλεπώτερον προσελθὼν, οὐκ ἔτι σε τοῖς συμμέτροις τούτοις ὑμνήσομαι, ἀλλὰ τῇ τῆς γεέννης ἀφανάτῳ κολάσει, ἵνα μὴ λοιπὸν ϗ πρὸς φόνον ἐκκαλέσῃς. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ὕβρεως ἀφορητότερον, ϗ ὃ μάλιστα δηλοῖται δάκνειν αἰθέσπου ψυχήν. ὅταν γὰρ ἀκούσῃ τὸ ῥῆμα τῆς ὕβρεως πληκτικώτερόν τι, διπλῆ γίνῃ ἡ πυρά. μὴ τοίνυν τὸ τυχὸν νομίσῃς εἶναι, ὃ καλέσας μωρόν. ὅταν γὰρ ὧν τῶν ἀλόγων διεξήκαμεν, καὶ ὧν μάλιστα ἔσμεν αἰθέσποι, πρὸς νῶν καὶ τὴν ζωὴν, πόσον ἀφέλῃ τὸν ἀδελφόν, πόσης αὐτὸν ἀπεστέρησας τῆς βοηθείας. μὴ δὴ τοῖς ῥήμασιν ἁπλῶς προσέχωμεν, ἀλλ' ὅπως τὸν προαιρέσεως αὐτῶν γνώμονες ϗ τὰ πράγματα, λογισώμεθα ὅσον ἐργάζεται τὸ ῥῆμα ὅτου πληγῶ, ϗ εἰς ὅσον προέρχεται κακόν. διὰ τοῦτο ϗ ὁ Παῦλος τοὺς μοιχοὺς μόνον ϗ τοὺς μαλακοὺς, ἀλλὰ ϗ τοὺς λοιδόρους τῆς βασιλείας ἐξέβαλε· καὶ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ ὑβρίσας τὸν τῆς ἀγάπης" καλὸν λυμαίνεται, ϗ μυρίοις ⓦ πλησίον προσβάλλει δεινοῖς, ϗ διηνεκεῖς ἀπραξίας ἐργάζεται, ϗ τὰ τοῦ Χριστοῦ βλάπτα μέλη, ϗ τὸν τῷ Θεῷ πορισθέντα εἰρηνικὸν καθ' ἑκάστην ἀπελαύνει τὴν ἡμέραν, πολλῷ τῷ διαβόλῳ διὰ τὴν ὕβρεων δίδοὺς τὸν θυρυχωρίαν, ϗ ἰσχυρότερον ἰσχνὸν ποιῶν. διὰ τοῦτο ϗ ὁ Χριστὸς τὰ νεύρα τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἐκκόπτων, τοῦτον ⓦ νόμον εἰσήγαγε. ϗ γὰρ πολὺς αὐτῷ τῆς ἀγάπης ὁ λόγος. ἡ γὰρ τῶν ἀγαθῶν μήτηρ ἀπάντων, ϗ τὸ τῶν μαθητῶν γνώρισμα, ϗ ἡ πάντα ζωώσασα ϗ καθ' ἡμᾶς, αὕτη μάλιστα πάντων ἐστίν. εἰκότως οὖν ταύτης ῥίζας τῆς λυμαντικῆς αὐτῷ ἀπραξίας ϗ τὰς πηγὰς μιᾷ πολλῆς αἴρει τῆς σφοδρότητος. μὴ τοίνυν ἐλαφρολῆς λύσις εἶναι νόμιζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἐννοήσας τὰ δι' αὐτῶν κατορθούμενα, θαύμασον τῶν νόμων τούτων τὴν ἡμερότητα. οὐδὲν γὰρ ὕπω τῷ Θεῷ φιλανθρωπότερον, ὡς τὸ ἡνῶσθαι ϗ ζωοδοτεῖσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις. διὰ τοῦτο ϗ δι' ἐαυτῆς ϗ διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ϗ τῶν ἐν τῇ καινῇ, καὶ τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ, πολλαχοῦ τῆς ἐντολῆς ταύτης ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ σφοδρός ἐστιν ἔκδικος καὶ τιμωρὸς τῶν τοῦ πράγματος καταφρονούντων. καὶ γὰρ οὐδὲν ὕπω τῶν ποιημάτων εἰσάγει πᾶσαν ϗ ῥίζοι, ὡς ἡ τῆς ἀγάπης αἵρεσις. διὰ τοῦτο ϗ ἔλεγον· Ὅταν πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὕπως ὁ Καὶν ἀδελφοκτόνος ἐγένετο· ὕπως [ὁ] Ησαῦ· ὕπως ⓐ τοῦ Ιωσὴφ ἀδελφοί· ὕπω τὰ μυρία εἰστηκώμασε κακά, ζωῆς διαπεσούσης. διὰ δὴ τοῦτο ϗ αὐτὸς τὰ λυμαινόμενα ζωῆς μιᾷ πολλῆς πορίζεται αἱρεῖ τὴν ἀκριβείας. ϗ οὐδὲ μέχρι τῶν εἰρηνικῶν ἴσα νόμοι, ἀλλὰ ϗ ἕτερα τῶν εἰρηνικῶν ἐπάγει πλείονα, δι' ὧν δείκνυσιν ὅσον αὐτῆς πίπτει λόγον. ἀπειλήσας γὰρ διὰ τοῦ ζωοδρίου δὲ τῆς κρίσεως καὶ τὴν γεέννης, ἐπάγει ἕτερα πάλιν ζωώδη τοῖς πρότερον, ὕπω λέγων·

23 Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ϗ ἐκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 Ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ" ἄπελθε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν προσφέρε τὸ δῶρόν σου. Ὡς τῆς ἀγαθότητος, ὡς τῆς φιλανθρωπίας τῆς πόρρω λόγον ἐκφαινούσης. τί Εἰς αὐτὸ καταφρονῆς ἡμῶν ἐκ τῆς Εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν τὰ πρότερα, ἅπερ ἠπείλησεν, ἐκ ἀπραξίας ἦσαν, οὐδὲ ὀκνηρία κολάσεως ἠπείλησεν, ἀλλὰ φιλοστοργίας πολλῆς. τί γὰρ ἂν γένοιτο τούτων ἡμερώτερον τῶν ῥημάτων; "ἐγκοπήσεσθω, φησὶν, ἡ ἐμὴ λατρεία, ἵνα ἡ σὴ ἀγάπη μείνῃ· ἐπεὶ ϗ τοῦτο θυσία, ἡ προσὸς ⓦ ἀδελφὸν καταλλαγή. διὰ γὰρ τοῦτο οὐκ Εἶπε, μὴ δὸς προσενεγκεῖν, ἢ πρὶν ἢ προσενεγκεῖν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ δῶρον χειμάδιον, ϗ τῆς θυσίας

ἀρχὴν

Ματθ. κδ'. ιβ.

χ. ὕβεισας

χ. κάλλιον

χ. ἐκκοπήσεσθω

ὁ Γαλατῶν ἔθνος ταύτην πάλιν ἐκπεπτωκὸς ἀνέκτήσατο, καὶ ἑτέρους ἢ πλείους τούτων. Πῶς οὖν ὁ προσκόπων τῆς ὀργῆς χαλεπός; ὅταν μὴ ἑαυτοῖς ἀμύνωμεθα, ἀλλ' ἑτέρους σκιρτῶντας ἀγκωμεθα, καὶ ῥᾳδυμοῦντας ὑπερφέρωμεθα. Πῶς δὲ ὁ μὴ προσκόπων; ὅταν ἑαυτοὺς ἐκδικεῖν τοῦτο ποιῶμεν (ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος κωλύων ἔλεγεν· Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ) ὅταν πρὸς ἀλλήλους μαχώμεθα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δήλον ἐποίει λέγων· Διατί οὐ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε, ὥσπερ γὰρ αὐτὴ πρόκειται, οὕτως ἐκείνη ἀναγκαία καὶ λυσιτελής. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τοὐναντίον πεπόνθασιν, ἐκζηλοῦντες μὲν, μόνα δὲ ἀδικοῦνται· ἐκλυόμενοι δὲ καὶ μαλακιζόμενοι, μόνα καὶ ἀντεπηρεαζόμενοι βλέπουσιν· ἄνωθεν ἀμφοτέρωθεν ἀπενδυτίας δεῖ τοῖς τόμοις τοῖς ἀναγκαίοις. οὐ τοίνυν ὀργίζεσθε, παραινῶ, ἀλλὰ ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

χ. ἐνίκησεν, ἀλλ. ἐπίκραμεν, Ρωμ. ιβ'. α. Κορ. ς'. ζ. Ψαλμ. δ'. ι.

Ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ.

Συνέδριον εἰπὼν, τὸ δικαστήριον τὸ Ἑβραίων φησί. τέθεικε δὲ αὐτὸ νῦν, ἵνα μὴ πανταχοῦ δίκῃ ξενίζειν καὶ κινοτομεῖν. ὃ δὲ ῥακὰ τοῦτο, οὐ μεγάλης ὕβρεως ῥῆμα, ἀλλὰ μᾶλλον καταφρονήσεως καὶ ὀλιγωρίας πολὺς τὸ λεγόμενος. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς, ἂν οἰκέταις ἢ παισὶ τοῖς καταδεεστέροις ὀργιζόμενοι λέγωμεν, Ἄπελθε σύ, ἢ ἔκβαλε τοῦ δεῦρο σύ· ὅταν δὲ καὶ τῇ Σύρων χερσαίᾳ γλώττῃ ῥακὰ λέγουσιν, ἀντὶ τοῦ, σύ, τοῦτο λέγοντες. ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς καὶ τὰ μικρότατα αἰτιᾶται, καὶ θέλοντας ἡμᾶς χερσὶν ἀλλήλοις χεῖρον ἢ μετὰ τῆς προσηκούσης ἡμῖν, καὶ ἵνα διὰ τούτων καὶ τὰ μείζονα διορθώσηται.

χ. ἄπελθε τὸν, οἰκέτ.

Ὃς δ' ἂν εἴπῃ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Πολλοῖς τοῦτο βαρὺ καὶ φορτικὸν ἔδοξεν εἶναι τὸ ἐπίταγμα, εἰ περὶ ῥήματος ψιλοῦ τοσαύτην μέλλομεν δίδυναι τιμωρίαν· καὶ τινες αὐτῶν [καὶ] ἀναφανδὸν ἀντιλέγειν ἐπεχείρησαν φάσκοντες. ἀλλὰ δέδοικα μὴ λόγοις ἑαυτὸν συναυθαδιάσαντες, τοῖς ἔργοις ἐκφύγωμεν τὴν τιμωρίαν. δίκαιος γάρ, εἰπέ μοι, φορτικὸν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐπίταγμα; οὐκ οἶδα, ὅτι αἱ πλείους τῶν τιμωριῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπὸ ῥημάτων ἔχουσι τὴν ἀρχήν; καὶ γὰρ ἀπὸ ῥημάτων βλασφημίαι, καὶ ἔριδες ἀπὸ ῥημάτων, καὶ λοιδορίαι, καὶ ὀργαὶ, καὶ ὑπόρκια, καὶ τὸ ψευδομαρτυρεῖν [καὶ ἐπιορκεῖν.] μὴ τοίνυν ὅτι ῥῆμα ψιλόν ἐστιν ἴσθι· ἀλλ' εἰ μὴ πολλοῦ ἔχει τὸν κίνδυνον, τοῦτο ἐξέταζε. ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι ἐν τῷ τῆς ἕδρας χαρῷ, τῆς ὀργῆς ἐκκαιομένης καὶ τῆς ψυχῆς ἐμπιπραμένης, καὶ τὸ μακρότατον μέγα φαίνεται, καὶ τὸ μὴ λίαν ὀλίγον, φορτικὸν εἶναι δοκεῖ; καὶ πολλάκις τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ φαῦλα ἔτεκε καὶ πόλεις ὅλας ἀνέτρεψεν. ὥσπερ γὰρ φιλίας οὔσης καὶ τὰ ἐπάλξεις, κοῦφα· ὅταν ἕδρας ὑπαρχούσης, καὶ τὰ μικρὰ, ἀφόρητα φαίνεται· κἂν ἁπλῶς λεχθῇ, μετὰ πονηρᾶς διανοίας εἰρῆσθαι νομίζεται. καὶ καθάπερ ὅταν πυρὸς, ἂν μὲν μικρὸς ᾖ, κἂν μεγάλα προσενεχθῇ ξύλα, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐπιλαμβάνεται· ἂν δὲ σφοδρὰ καὶ ὑπερπλήρης ᾖ φλὸξ, οὐ ξύλων μόνον, ἀλλὰ καὶ λίθων καὶ πάσης βιάζεται τῆς ἐμπεσούσης ὕλης ἀντέχειν· καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ ἔννοησον συμβαίνειν, ἐμοῦ τὰ τοιαῦτα ἀναπτέοντος) μείζονα (λίθους γάρ φασιν, ὅτι τὸ πῦρ οὐ ξύλα μόνον καὶ σύμπαντα καὶ τὰ ἄλλα τὰ χαυσικὰ, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ δεχόμενον μᾶλλον αὐτῆς ἀναρριπίζει τὴν δύναμιν) οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῆς ὀργῆς, ὅπερ ἂν φθέγξηταί τις, ἔννοιαν ἔσχηκε τῆς πονηρᾶς ταύτης πυρᾶς. ἅπερ ἅπαντα προειδυῖα ὁ Χριστὸς, καὶ μὴν ὀργιζόμενον εἶπε, καταδίκασε τῇ κρίσει (ἐμοὶ τοῦτο καὶ εἴρηκεν, ὁ ὀργιζόμενος ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει) καὶ τὸ λεγόμενον ῥακὰ, τῷ συνεδρίῳ. ἀλλ' οὕτω ταῦτα μεγάλα. σὺ ταῦθα δὲ αἱ τιμωρίαι. δίκαιον τοῦτο ὦ μισοῦντες ὁμολογοῦντι τὸ τῆς γεέννης προσκεῖσθαι πῦρ, νῦν προεῖπεν ὄνομα γεέννης εἶπών. πρότερον γὰρ πολλὰ περὶ βασιλείας ἐμοῦ λεχθέντος, τότε ταύτης ἐμνήσθη, δείκνυσι, ὅτι ἐκείνη μὲν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ γνώμης ἐστὶν, αὕτη δὲ τῆς

χ. ἐνίκησεν, ἀλλ. ἐπίκραμεν, Ρωμ. ιβ'. α. Κορ. ς'. ζ. Ψαλμ. δ'. ι.

χ. ἄπελθε τὸν, οἰκέτ.

χ. δίκαιον

χ. ἀναιδείας

χ. ἀναισχυντίας

γὰρ νόμων ὄντων καὶ φόβου καὶ ἀπειλῆς, μόλις αἱ ποιπναὶ ἐπέχονται γνάμαι· εἰ καὶ αὕτη αἰρήσῃ ἡ ἀσφάλεια, τί δὲ κωλύσει" ἀρεῖσθαι τὴν κακίαν; πόσοι γὰρ οὐκ ἂν εἰστεκόμασιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον [ἡ] λύμη; τοῦτο γὰρ τοῦτο ὠμότητος μέσον, ὃ συγχωρῆσαι τοῖς κακοῖς ἁπάντων ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ἕτερα οὐκ ἔλαττον τούτου, ὃ Ⓦ ἠδικηκότα μὲν οὐδέν, κακῶς δὲ πάσχοντα εἰκὸς καὶ μᾶλλον ἀνθρώπινον. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις ἀνθρώπους μοχθηροὺς πονηροὺς λογισάμενος ἐκέλευσε [τις] τὴν πόλιν ἅπασαν κατασφάττειν ἅπαντας, καὶ τοὺς ἀπαντήσαντας καταφάγειν ἅπαντας, ἆρα ἂν ἐνταῦθα ἀνθρωπείως ἔχοι; ἢ εἴ τις ἕτερος τοῦ μὲν ἐκείνου καταπλαγεὶς ἔδοξε καὶ χαθεῖρξε μὴ σφοδρότητος πάσης, τοῦ δὲ ἀποσφάττεσθαι μέλλοντας τὴν ἀνόμων ἐκείνων ἐξήρπασε χειρῶν, ἆρα ἂν ἐνταῦθα ἢ τούτου φιλανθρωπότερον; ταῦτα τοίνυν καὶ ὅταν Ⓦ νόμον μεταθῇς καὶ κολάσεις καὶ κολαστήρια. ὁ μὲν γὰρ κελεύων ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ ἐξορύττειν, ὥσπερ ἰατρὸς δεσμοῖς ἰσχύει, Ⓦ φόβον παῖς τὴν πονηρὰν ἐνέβαλε ψυχαῖς, καὶ ἐκείνῳ προσοίσει ὃν τοῦτον ξιφήρεις ἐκείνους καθειργνύντι· ὁ δὲ μηδεμίαν αὐτοῖς ἀμφίασιν πλεῖς, μονονουχὶ ὁπλίζει τὴν ἀδεῖαν, καὶ ἕτεροι μιμεῖται Ⓦ ἐγχειρίσαντα αὐτοῖς καὶ ξίφη, καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἀφένται πάσης. ὁρᾷς πῶς οὐ μόνον οὐκ ὠμότητος, ἀλλὰ καὶ πολλῆς φιλανθρωπίας ὄντα τὰ ἐπιτάγματα; εἰ δὲ βαρὺ καλεῖς ταῦτα Ⓦ νομοθέτην καὶ φορτικόν, ποῖον ἐπιτιμητέρον, εἰπέ μοι, καὶ βαρύτερον; ὃ μὴ φονεύειν, ἢ ὃ μηδὲ ὀργίζεσθαι; τίς σφοδρότερος, ὁ τὸ φόνου δίκας ἀπαιτῶν, ἢ καὶ ὁ τῆς ὀργῆς; ὁ Ⓦ μοιχὸν μὴ τὴν ἀρχὴν ἐκβάλλων τῆς ἁμαρτίας, ἢ ὁ καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς κελεύων δίκας διδόναι καὶ δίκας ἀθανάτους; ὁρᾷς ὅτι εἰς τοὐναντίον αὐτοῖς ὁ λόγος ἀπεστράπη; καὶ ὁ μὲν τῆς παλαιᾶς Θεὸς, ὃν φασιν ὠμὸν εἶναι, εὑρέθησε ἡμέρος καὶ πρᾶος· ὁ δὲ τῆς καινῆς, ὃν ἀγαθὸν ὁμολογοῦσι, φορτικὸς καὶ βαρὺς καὶ τὴν ἐκείνων ἀοίδιμον; ἡμᾶς γὰρ ἕνα καὶ Ⓦ αὐτὸν φασὶν ἑκατέρων τῶν διαθηκῶν νομοθέτην, πρὸς τὸ δέον πάντα οἰκονομήσαντα, καὶ τῇ τῶν καιρῶν διαφορᾷ τὴν διαφορὰν ἑκατέρας τῆς νομοθεσίας ἁρμόσαντα. οὐκοῦν ὅτε ἐκεῖνα ὠμὰ τὰ ἐπιτάγματα, ὅτε ταῦτα ἐπαχθῆ καὶ φορτικά, ἀλλὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κηδεμονίας ἅπαντα. ὅτι γὰρ καὶ τὴν παλαιὰν αὐτὸς δεδώκει, ἄκουσον οἷ φησιν ὁ προφήτης· μᾶλλον δὲ οἷ, χρὴ λέγειν, ἐκεῖνος δὲ οὗτος. "Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. Εἰ δὲ δέχεται ταῦτα ὁ τὰ Μακαιρίων νοσῶν, ἀκουέτω τοῦ Παύλου λέγοντος τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν· Ἀβραὰμ γὰρ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. αὗται δέ εἰσι δύο διαθῆκαι. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ διαφορᾷ μὲν αἱ γυναῖκες, εἷς δὲ ὁ ἀνὴρ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, δύο μὲν αἱ διαθῆκαι, εἷς δὲ ὁ νομοθέτης. δὲ ἵνα μάθῃς, ὅτι μιᾶς δὲ τῆς αὐτῆς ἡμερότητος ἐστί, καὶ ἐκεῖ μὲν φησιν, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ· ἐνταῦθα δέ, ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν σιαγόνα τὴν δεξιάν, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ τῷ φόβῳ τὸ πάθος σωφρονίζει Ⓦ ἀδικοῦντα· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. καὶ πῶς, φησιν, ὁ κελεύων αὖθις δὲ τὴν ἄλλην παρέχειν; καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ Ⓦ φόβον ἐκλύων οὕτω ἐπέταξεν, ἀλλὰ αὖθις κελεύων παρέχειν τὸ πάντας ἐμφορεῖσθαι· οὐδὲ εἶπεν, ὅτι ἀπιμφρπτος ἐκεῖνος μένει, ἀλλὰ σὺ μὴ κολάσῃς· ὁμοῦ καὶ τὸ πλῆθος μειζόνως φοβῶν ἐπιτιμῶν, καὶ Ⓦ πλημμύρουν ἀναχαιτίζων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν; ὡς ἂν τις εἰ προφάσεως δεῖ πασῶν εἴποι τῶν ἐντολῶν, ἡμῖν εἴρηται). αἰσχρὸν δὲ ὅτι τὸ προκείμενον ἐλθεῖν, καὶ τῆς ἀκολουθίας ἔχεσθαι τὴν ἐμπροσθεν εἰρημένων. ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει, φησίν. καὶ γὰρ πάντη τὸ προάγμα ἀνῆλε· προεῖπεν μὲν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου οἷα, παθῶν ἀπηλλάχθαι· ἀλλὰ κατέχει μὲν δυνατὸν, ἐκπεσεῖν δὲ αὐτὴν πάντελῶς εἴωθεν ἀμήχανον. ἔπειτα δέ, ὅτι καὶ χρήσιμον ταύτης τὸ πάθος, καὶ μὴ τὸ προσήκοντος οἴδαμεν αὐτῷ χρῆσθαι καιρῷ. σκόπει γοῦν ἡλίκα εἰργάσατο ἀγαθὰ ἡ τοῦ Παύλου ὀργὴ ἡ κατὰ Κορινθίων τότε γενομένη (καὶ γὰρ καὶ ἐκείνους αὕτη μεγάλης λύμης ἀπήλλαξε) καὶ

χ. αἴρῃται ἀλλ. ἀρεῖται

χ. ὠμότης,

χ. μὴ

Γαλ. δ. κζ.

χ. τὸ

ὁ

χρίσει. Εἶδες ἐξουσίαν ἀπηρτισμένην; Εἶδες ὅρημα νομοθέτη πρέπον; Τίς γὰρ
χ. κήρυγμα παρεφηνεῖν ἅπερ ποτὲ ἐφθέγξατο; Τίς δίκαιος; Τίς πατριάρχης; Οὐδείς· ἀλλὰ, τὰ δὲ
χ. ὕπος. λεγόμενα Κύριος. Ἀλλ' οὐχ ὁ ὑμέτερος οὕτως. Ἐκεῖνοι γὰρ τὰ τοῦ δεσπότου διηγεῖσθαι, οὐδὲ τὰ τοῦ
παιδός. Ὅταν δὲ εἴπω τὰ τοῦ παιδός, τὰ αὐτοῦ λέγω. Τὰ γὰρ ἐμά, φησί, σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ
ἐμά. καὶ ἡμεῖς μὲν τοῖς μαθηταῖς [ἔλεγον] ὃ δὲ καὶ αὐτὸς ἡμῖν διαλέγεται. ἐρωτήσωμεν
τοίνυν αὐτὸν τὸν νόμον, ἐκβάλλονται, ὃ μὴ ὀργίζεσθαι τῷ μὴ φονεύειν ἐναντίον, ἢ μᾶλλον
ἐκείνου τελείωσις τοῦτο καὶ κατασκευάζουσα δῆλόν ἐστι τοῦτο ἐκείνου πλήρωσις καὶ μεῖζον τούτου ἔ-
νεκεν. ὁ γὰρ τοῦ ὀργίλου οὐκ ἐκφεύγομεν, πολλῷ μᾶλλον φόνου ἀφέξεται· καὶ ὁ θυμὸν
χαλινῶν, πολλῷ μᾶλλον καὶ χεῖρας κατέξει πρὸς ἑαυτόν. ῥίζα γὰρ τοῦ φόνου ὁ θυμός. ὁ
τοίνυν τὴν ῥίζαν ἐκκόπτων, πολλῷ μᾶλλον δυναρπάσει τοῦ κλάδους μᾶλλον ἢ τοῦδε φωρᾶν
τὴν ἀρχὴν ἐάσει. Οὐκοῦν οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τοῦ νόμου, ἀλλ' ὅπως πλείονι ταῦτα ἐνομο-
χ. τῷ θέτει φυλακῇ. Τί γὰρ βούλόμενος ὁ νόμος ταῦτα ἐπέταξεν; ἵνα μηδεὶς φονεύῃ τὸν πλη-
σίον; ἀκοὴν δὲ μαθημάτων τῷ νόμῳ τὸ κελεύειν φονεύειν ἦν. Τὸ γὰρ φονεύειν οὐ μανθάνομεν ἐνταῦθα. τὸ μὴ φονεύειν ἐνταῦθα.
εἰ δὲ μηδὲ ὀργίζεσθαι ὅπως ἐπέτρεπεν, ὅπερ ὁ νόμος ἐβούλετο, ὅπως μᾶλλον ἴσχυσεν. ἀνάγκη γὰρ ὁμοίως ἀ-
φέξεσθαι φόνου ὁ μηδὲ μὴ φονεύειν τῷ τὸ ὀργίλον ἀνῃρηκότι. πορρωτέρω γὰρ τοῦτ' ἔστηκε τὸ πλη-
μμέλημα. ἵνα δὲ καὶ ἕτερος ἀπὸ τούτου ἕλωμεν, εἰς μέσον ἃ λέγουσι ἀγάγωμεν ἅπαντα. Ἵνα οὖν
ἐστιν ἃ φασι; λέγουσιν ὅτι ὁ τὸν κόσμον ποιήσας Θεός, ὁ τὸν ἥλιον ἀνατέλλων ὅτι πονηρούς καὶ
ἀγαθούς, ὁ βρέχων ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους, πονηρός ἐστιν. οἱ δὲ ἐπιεικέστεροι δῆθεν αὐ-
τῶν, τοῦτο μὲν οὐδαμοῦ, δίκαιον δὲ αὐτὸν λέγοντες εἶναι, ἀποστεροῦσι τοῦ εἶναι ἀγαθόν· ἕτερον
δέ ἵνα τὸν οὐκ ὄντα, ὅτε ποιήσαντά τι τῶν ὄντων, πατέρα διδόασι τῷ Χριστῷ. καὶ τὸν μὲν οὐκ
* ἀλλὰ δίκαι- ἀγαθὸν * οἱ τοῖς ἑαυτῶν μόνοις, καὶ τὰ ἑαυτῶν διαφυλάττει, φασὶ· τὸν δὲ ἀγαθὸν τῶν ἀλλοτρίων
ον ἐφίεσθαι, καὶ ὃν οὐκ ἐβούλετο δημιουργὸς, τούτων ἅπτεσθαι βούλεσθαι θέλειν σωτῆρα.
χ. αὐτῶν Εἶδες τοῦ διαβόλου τὰ τέκνα, πῶς ἀπὸ τῆς πηγῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν φθέγγονται,
χ. αὐτῶν ἀλλοτριοῦντες τοῦ Θεοῦ τὴν δημιουργίαν, τοῦ Ἰωάννου βοῶντος, ὅτι Εἰς τὰ ἴδια ἦλ-
θε, καὶ ὅτι ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; Εἶπα νόμον ἀξιοπιστοῦντες ἐν τῇ πα-
λαιᾷ, τὸν κελεύοντα ὀφθαλμὸν αὐτὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος ἐκβάλλειν,
ἐπιμελουμένου θεοῦ λέγοντες· καὶ πῶς ἂν δυνατὸν ἀγαθὸς εἶναι ὁ ταῦτα λέγων;
Τί οὖν φησὶ ταῦτα φαίνῃ; ὅτι μέγιστον εἶδος φιλανθρωπίας ἐστίν. οὐ γὰρ ἵ-
να τοὺς ἀλλήλων ἐκκόπτωμεν ὀφθαλμούς ἐνόμοθέτησε τοῦτον· ἀλλ' ἵνα φόβῳ τοῦ
μὴ παθεῖν ὑφ' ἑτέρων, ἀπεχώμεθα τοῦ δρᾶσαί τι τοιοῦτον ἑτέρους. ὥσπερ οὖν τοῖς Νινευίταις
χ. ἑτέρους. ἐπέπληξε καταφρονῶν, οὐχ ἵνα αὐτοὺς ἀνέλῃ (εἰ γὰρ ὅπερ ἐβούλετο, σιγᾶν ἐχρῆν)· ἀλλ' ἵνα
τῷ φόβῳ βελτίους ποιήσας, παύσῃ τὴν ὀργήν· οὕτω καὶ τοῖς τοῦ χείρονος ὑπὲρ πάντων τοῖς ἑ-
τέρων ὀφθαλμοῖς ἡμωείδη ἔθηκεν, ἵνα, κἂν ἀπὸ τοῦ αἱρέσεως ἀγαθῆς μὴ βούλωνται ἀπέ-
χεσθαι τῆς ὠμότητος, ἀπὸ τοῦ φόβου κωλυθῶσι λυμαίνεσθαι ταῖς τῶν πλησίον ὄψεσιν. Εἰ δὲ
χ. ὠμότης, σκῆψιν ὠμότητος, καὶ τὸ κατέχεσθαι νόμον ἀνδροφόνον, καὶ τὸ κωλύεσθαι μοιχόν. ἀλλ'
χ. δέδικε ἀνόητον ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ τὴν ἑκάστου μανίαν μαστίζει. ἐγὼ γὰρ τοσοῦτον δέδοικα ταῦ-
τα ὠμότητος εἶναι λέγειν, ὡς τοὐναντίον τούτοις φύσιν εἶναι ἀνθρώπινον λογισ-
μόν. σὺ μὲν γὰρ λέγεις, ὅτι διὰ ὀφθαλμὸν αὐτὶ ὀφθαλμοῦ ἐκβάλλειν ἐκέλευσε, δείκνυται ὠμὸς
ὠμὸς· ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι εἰ μὴ τοῦτο ἐκέλευσε, τότε αἰτίαν ἔδοξε παρέχειν τοῖς πολλοῖς τοῦτο εἶναι, ὃ
σύ φησι. θαύμαζε γὰρ τοῦ λόγου λελύσθαι νόμον ἅπαντα, καὶ μηδένα τὸν ἐκ τούτου δεδοι-
χ. αὐτῶν κέναι φιλοσοφίαν, ἀλλ' ὀξεῖαν τοῖς πονηροῖς ἅπασι μετὰ ἀδείας ἁπάσης τοῖς ἑαυτῶν κεχρῆσθαι
χ. τῷ ὕπνῳ. ἑτέροις, καὶ τοῖς μοιχοῖς, καὶ τοῖς ἀνδροφόνοις, καὶ τοῖς κλέπταις, καὶ τοῖς ὀρκέταις, καὶ τοῖς πα-
τραλοίαις· ἆρα οὐκ ἂν πάντα ἄνω καὶ κάτω γένοιτο, καὶ μυρίων μιασμάτων καὶ φόνων πλῆ-
σαι ἀγορά, καὶ οἰκίαι, καὶ γῆ καὶ θάλαττα, καὶ πᾶσα ἐνεπλήσθη ἂν οἰκουμένη; πάντι που δῆλον. εἰ

Ματθ. κ. ιδ. ἐπὶ τὰς γε αὐτῆς εὐφήμους εἰσαγγ ἀπωλείας. Καὶ γὰρ πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν
Λουκ. ιε. ἥξουσι, φησι, καὶ ἀνακλιθήσονται εἰς τοὺς κόλπους Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακώβ. καὶ ὁ Λάζα-
ρος ὁ τῶν μεγάλων ἀπολαύων ἐπάθλων, ἐν τοῖς ἐκείνου κόλποις φαίνε᾽) διαλαμπόμενος·
καὶ πόντες ὅσοι μετ᾽ ἐκβολῆς ἔλαμψαν ἐν τῇ παλαιᾷ, δι᾽ αὐτῆς ἔλαμψαν ἄπαντες.
καὶ ὁ Χριστὸς γ᾽, Εἰ ποιμαὶ μία καὶ αὐλοτεία, οὐκ ἂν αὐτὴν ἐπλήρωσεν ἑλκτὴν ἅπασι. Εἰ γὰρ
᾽Ιουδ τοὺς Ιουδαίους ὑπεστόρεσε, διὰ τοῦτο ἐποίει μόνον, καὶ οὐχ ὥστε δεῖξαι συνεῖναι ταύτῃ δι᾽ χ. διὰ τῆ
τῆ χαμὴ καὶ συμβαίνοι, ἵνος ἔνεκεν οὐκ ἦν τὰ τῶν ἐλλείων ἐπλήρου νόμιμά τε καὶ ἔθη, ἵνα καὶ
ἐλλείωας ὑπεστόρεσε᾽); ὥστε πολλαχόθεν δῆλον, ὅτι διὰ τὸ ποιμαίνειν εἰ᾽) οὐκ εἰσαγγ, ἀλλὰ διὰ
τὸ μείζονων ἐντολῶν εἰ᾽) χαιρεῖν. εἰ γ᾽ ἀτελεστέρα ὑπῆν τῆς χαμῆς, οὐδὲ τοῦτο δείκνυσιν αὐτὴν
ποιμαίνειν· ἐπεὶ κἀ τοῦτο καὶ ἡ χαμὴ τὸ αὐτὸ τοῦτο πείσε᾽). καὶ γὰρ ἡ ταύτης γνῶσις πρὸς τ᾽
μέλλουσαν συγχρονιζομένη, μερικὴ τις ὑπῆν καὶ ἀτελής, καὶ καταργεῖται ἐκείνης ἐλθούσης. Οταν
γὰρ ἔλθῃ, φησί, τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται· ὅπερ ἔπαθεν ἡ παλαιὰ
᾽Ιερ. τῆς χαμῆς. ἀλλ᾽ ὑ᾽ ἐμοῦ τοῦτο διδασκόμεθα· καί τοι καὶ αὕτη ἐστὶ εἰρήκασι. ὅ- χ. ἐστὶ
ταν τῆς βασιλείας ὑπιτύχωμεν (τότε γὰρ τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται, φησὶν) ἀνὴρ ὅμως
μεγάλων αὐτὴν εἶναί φαμεν. ἐπεὶ οὖν τὰ μείζονα τῶν ἐπαθλα, καὶ πλείων ἡ τῶν ὑπὲρ πνεύ-
ματος δυνάμις, εἰκότως καὶ μείζονα ἀπαιτεῖ τὰ χαρίσματα." οὐκ ἔστι γὰρ γῆ ῥέουσα γάλα χ. ἐκεῖ
καὶ μέλι, οὐδὲ γῆρας λιπαρόν, οὐδὲ πολυπαιδία, οὐδὲ σῖτος καὶ οἶνος, καὶ ποίμνια καὶ βουκόλια·
ἀνὴρ οὐρανὸς καὶ γῆ ἐν" οὐρανοῖς ἀγαθά, καὶ ἡ ὁδησία, καὶ ἀδελφότης ἡ πρὸς Χν μονογενῆ, καὶ χ. πρὸ
κοινωνία κληρονομίας, καὶ τὸ συνδοξασθῆναι καὶ συμβασιλεῦσαι, καὶ τὰ μυρία ἐπαθλα ἐ-
Ρω. η. α. κεῖνα. ὅλη γὰρ πλείονος βοηθείας ἀπελαύσαμεν, ἀκούσαντες τοῦ Παύλου λέγοντος· Οὐδὲν ἄ-
ρα κατάκριμα νῦν τοῖς ἐν Χριστῷ Ιησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ
γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.
ἀπειλήσας τοίνυν τοῖς παλαιοῖσι, καὶ μεγάλα ἐπαθλα θεὶς τοῖς καταρθοῦσι, καὶ δείξας
ὅτι δικαίως πλέον ἡμᾶς ἀπαιτεῖ τῶν προτέρων μέτρων, ἄρχεται τῆς νομοθεσίας λοιπόν,
οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ σύγκρισιν τῶν παλαιῶν νομίμων· δύο ταῦτα δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι
τε οὐ μαχόμενος τοῖς προτέροις, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμφωνῶν ταῦτα νομοθετεῖ· καὶ ὅτι εἰ-
κότως καὶ σφόδρα δικαίως τὰ δεύτερα ἐκείνοις προσέθηκεν. ὅπερ ἵνα καὶ σαφέστερον γένηται),
αὐτῶν ἐπακούσωμεν τοῦ τὸν νομοθέτου ῥημάτων. Τί οὖν αὐτός φησιν;

21 Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις.

Καί τοι ὁ καὶ σκιὰν δοὺς αὐτὸς ὄντι· ἀλλὰ πῶς ἀπροσώπως αὐτὰ τίθησιν. Εἴτε
γὰρ εἶπεν, ὅτι ἠκούσατε ὅτι εἶπον τοῖς ἀρχαίοις, δυσαπαράδεκτος ὁ λόγος ἐγίνετο, καὶ πᾶ-
σιν ἀνθρώποις τοῖς ἀκούουσιν· Εἴτε αὖ πάλιν εἶπών, ὅτι ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρ-
χαίοις τοῦτο τοῦτο μὲν, ἐπήγαγον· ἐγὼ δὲ λέγω, μείζων δὲ ἔδοξεν εἰ᾽) ὁ αὐθαδιασμός.
διὰ δὴ ἁπλῶς ἀνθ᾽ ἑτέρου ἦκεν, ἓν μόνον ἀπ᾽ αὐτοῦ κατασκευάζων, ὃ δεῖξαι ὅτι εἰς χαμηλὰ
ἦλθε πρὸς προσηκοντα ταῦτα λέγων. Ὃ γὰρ εἶπεῖν, ὅλη ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἐξέφηνε
πολιτῶν ἦν χρόνον, ἐξ οὗ τὴν ἐπολιτῶν ταύτην ἔλαβον. τοῦτο δ᾽ ἐπῄνεσεν, ἵνα ἐπιστρέψῃ πρὸς
ἀκροατὰς τοὺς αἰσθανομένους πρὸς τὰ ὑψηλότερα σκιρτῶσαν τοῦ ὑπερβαγμοῦ· ὡσανεὶ διδά-
σκαλος παιδίῳ ῥᾳθυμοῦντι λέγοι, οὐκ οἶσθα πόσον σπουδὴν χρόνον συλλαβὰς μαθεῖν;
τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς αἰτιώμενος ὁ τῶν ἀρχαίων νόμων, ἐκκαλεῖται λοιπὸν αὐτοὺς πρὸς
τὰ μείζονα τῶν διδαγμάτων, ὡσανεὶ ἔλεγε· Ἀρκούντα ἔσχετε τὸν χρόνον ταῦτα μαθητεύ-
οντες, καὶ δεῖ λοιπὸν πρὸς τὰ ὑψηλότερα τούτων ἐπείγεσθε. "Θὺ γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ συγχεῖν τὴν ταξιν χ. χρεῶν ἦν
τῶν ἐντολῶν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρξασθε" πρώτου, ἀφ᾽ ἧς καὶ ὁ νόμος ἤρξατο. καὶ γὰρ ἀλλ. καλὸν
καὶ τοῦτο δεικνύοντος ὅτι τὴν συμφωνίαν. χ. πρώτης.

22 Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ
κρίσει.

ποιοῦσας, ἅπερ ἐκεῖνοι ἐποίουν, οὐκ ἰῶ πεισθεῖσαι τῷ τῆς δικαιοσύνης λόγῳ. ἀλλὰ ποῖον ἰῶ τὸ πεῖσον; τὸ μὴ ὀργισθῆναι, ἢ μηδὲ ἐμβλέψαι εἰς γυναῖκα ἀκολάστως. διὸς οὖν ἕνεκεν ἐλαχίστας αὐτὰς ἐκάλεσε, καίτοι ὅπου μεγάλας καὶ ὑψηλὰς ὄσας; ὅτι αὐτὸς τὴν νομοθεσίαν εἰσάγειν ἔμελλεν. ὥσπερ γὰρ ἑαυτὸν ἐταπείνωσε, ἵνα μέτρια περὶ ἑαυτοῦ πολλαχοῦ φθέγξηται· οὕτω καὶ περὶ τῆς ἑαυτοῦ νομοθεσίας, παιδεύων ἡμᾶς καὶ τούτῳ πολλαχοῦ μετριάζειν. ἄλλως δέ, ἵνα ὅπου χαλεπότερα ἐδόκει εἶναι τὰ προστάγματα, ἐνταῦθα μάλιστα τὴν ἐπιείκειαν ἐπιδείξηται. ὅταν οὖν ἀκούσῃς ἐλαχίστων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μηδὲν ἄλλο ὑπονόησῃς, ἢ γέενναν καὶ κόλασιν. βασιλείαν μὲν οἶδεν οὐχὶ τὴν ἀπόλαυσιν μόνον λέγων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν προσοικείωσιν ἐκείνην τὴν φοβερὰν. ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, τὸν μὴ εἰπόντα τὸν ἀδελφὸν μωρὸν, καὶ μίαν ῥαβδώσαντα ἐβουλήθη εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖν· τὸν δὲ ὅλας λύοντα, καὶ ἑτέρους εἰς τοῦτο ἀναγόντα ἐν τῇ βασιλείᾳ εἶναι; ὑ τοίνυν τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ ἐλάχιστος ἔσται, τουτέστιν ἀπρόσιτος, ἔρημος. ὁ δὲ ἔρημος πάντως εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖται τότε. ἐπεὶ γὰρ Θεὸς ὢν, προῄδει τὴν τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίαν, καὶ ὅτι μέλλουσι λίαν ὑπερβολὴν νομίζειν εἶναι τὰ εἰρημένα μόνης, καὶ συλλογίζεσθαι τοὺς νόμους, καὶ λέγειν· ἐὰν οὕτω τις μοιχὸν καλέσῃ, κολάζεται; ἐὰν οὕτω ἴδῃ τις ἁπλῶς, μοιχὸς γίνεται; διὰ δὴ ταύτην προῄδειτο τὴν ὀλιγωρίαν, ἀπειλὴν τέθεικε μείζω ἑκατέρας, καὶ τοῖς ῥᾳδιουργοῦσι, καὶ τοῖς ἑτέρους εἰς τοῦτο σπαίρουσιν. ἰδόντες τοίνυν τὴν ἀπειλὴν, μήτε αὐτοὶ ῥᾳδιουργῶμεν, μήτε τοὺς βουλομένους ταῦτα φυλάττειν κωλύωμεν. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, φησὶ, μέγας κληθήσεται. ὑ γὰρ ἑαυτοῖς δεῖ χρησίμους εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις. οὐδὲ γὰρ ἴσος ὁ μισθὸς τοῦ ἑαυτὸν κατορθοῦντος, καὶ τοῦ μὴ ἑαυτῷ ἕτερον προσθέντος. ὥσπερ γὰρ ὁ διδάσκων μόνον τὸ ποιεῖν κρίνει τὸν διδάσκοντα (ὁ γὰρ διδάσκων, φησὶν, ἕτερον, σεαυτὸν δὲ διδάσκεις;) ὅτι ὁ ποιεῖν μέν, ἑτέρους δὲ μὴ ὑφηγεῖσθαι, ἐλαττοῖ τὸν μισθόν. δεῖ τοίνυν καὶ ἑκατέρους ἄκρον εἶναι, καὶ προστερνίσασθαι, ὅτι καὶ τὸ τῶν ἄλλων ὠφελεῖν ὑπομένειν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς τὸ ποιῆσαι προῃρεῖτο τῆς διδασκαλίας ἕνεκεν, δείκνυσι διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ὅταν μάλιστα τοὺς διδάξαι δυνήσεται, ἕτερος δὲ ὑδαμοῦ. ἀκούσατε γὰρ, ἰατροὶ, θεραπεύσατε σεαυτούς. ὁ γὰρ ἑαυτὸν διδάξαι μὴ δυνηθεὶς, καὶ ἕτερος ὑπὸ χειρῶν διορθοῦν, πολλοὺς ἕξει τοὺς κωμῳδοῦντας αὐτόν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ διδάξαι ὁ τοιοῦτος δυνήσεται, τῶν προσιόντων αὐτῷ ἀνιαρότερον ἀπηρτισμένων ἤδη, μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἐντεῦθεν δικαιοσύνην τὴν πᾶσι προστιθεὶς λέγει, ὥσπερ καὶ περὶ τοῦ Ἰωὴλ προλεγόμενος ἔλεγε· καὶ ἐν ἐκείνοις δὲ, ἄμεμπτος, δίκαιος. καὶ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὁ σημαινόμενος δίκαιον ἐκάλεσεν, ᾧ μηδὲν λείπεσθαι νόμον ἔλεγε. Δικαίῳ γὰρ, νόμος οὐ κεῖται, φησὶ, καὶ πολλαχοῦ ἄλλοθι τοῦτο ὄνομα ὅτι τῆς ἀρετῆς τῆς καθόλου κείμενον θέσει ἐκείνοις δίδωσι. σὺ δέ μοι σκόπει τῆς χάριτος τὴν ὑπόδοσιν, ὅπου τοὺς μαθητὰς τοὺς νεηλύδας τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ διδασκάλων χρείττους εἶναι βούλεται. γραμματέων μὲν οὖν τῶν Φαρισαίων, οὐχ ἁπλῶς εἶπε τοὺς νομικοὺς, ἀλλὰ τῶν κατορθούντων. οὐ γὰρ εἰ μὴ κατόρθουν, ἔφησεν αὐτοὺς ἔχειν δικαιοσύνην, οὐδὲ δὴ πρὸ ἔβαλε τὴν οὐκ οὖσαν τῇ οὔσῃ. ὅρα δὲ ἐνταῦθα πῶς ζωγραφεῖ τὴν παλαιὰν, συγκρίνων ποιούμενος ταύτης πρὸς ἐκείνην· ὅπερ δείκνυσιν ὁμόφυλον αὐτὴν οὖσαν καὶ συγγενῆ. τὸ γὰρ πλέον καὶ ἔλαττον, τῶν αὐτῶν ἡμῖν ὅρων ἐστίν. οὐ τοίνυν ἀναβαλλόμενος τὴν παλαιὰν, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῇ βάλλεται. εἰ δὲ ἦν ποτε, οὐκ ἂν τὸ πλέον ἐζήτησεν, οὐδ' ἂν αὐτὴν διώρθωσεν, ἀλλ' ἐξέβαλεν ἄν. καὶ πῶς, φησὶν, εἰ τοιαύτη ἐστὶν, εἰς τὴν βασιλείαν οὐκ εἰσάγει νῦν; οὐκ εἰσάγει τοὺς μὴ τὴν τοῦ Χριστοῦ προῃρημένους πολιτευομένους, ἅτε δὴ πλείονος ἀπολελαυκότας δωρεᾶς, καὶ μείζονα ὀφείλοντας ἀγωνίζεσθαι·

των προχαταβαλόμενος δύποπλως, τότε, ὅτε ⟨αφέστεσν ἔμλγεν ὑπ τῆς προδηλώσεως τῶν παλαιῶν ϗ νέων νομίμων ὅτι ὑναπτώσει ὑποπίπτεσθαι, τῇ προσδηλώσει κέχρηται. αἰνίγματα δῶς μὲν γὰρ αὐτὰ ϗ ἤδη κατεβάλετο ὑφ᾽ τῶν Εἰρηλιτῶν. Ὁ γὰρ, μακάριοι ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ⟨αυτόν ὅτι τὰ μὴ ὀργίζεσθαι· ϗ ὅ; μακάριοι ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, τὰ μὴ ἐμβλέψαι εἰς γυναῖκα προὸς ἐπιθυμίαν· καὶ ὁ μὴ θησαυρίζειν θησαυρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ μακάριοι ⓘ ἐλεήμονες ⟨ωὰδει· καὶ ὁ πενθεῖν ϗ ὁ διώκεσθαι ⟨ὲ ὀνειδίζεσθαι, ἴσον ὅτι τὰ ὑφ᾽ τῆς ⟨ειτῆς πύλης εἰσιέναι· ϗ ὁ πεινᾶν ϗ διψᾶν τὴν δικαιοσύνην, ⟨ὐδὲν ἕτερόν ὅτιν, ἀλλ᾽ ἢ ὀκφνο, ὃ μὴ ⟨αῦτά φησιν, ὅτι ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν ⓐ ἄνθρωποι, ϗ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· καὶ ⓦ Εἰρηνοποιοὶ μακαρίσας, πάλιν ὁ αὐτὸς χρόνον Εἴρηκεν, ὅτε ὀκέλυσεν ἀφῆναι ὃ δῶρον, ϗ ὑπὲ τὴν ⟨αταλλαγὴν ⟨αυτοῦ τὸ λελυπημένου, ⟨ὲ ὃ αὖθις τὰ ἔπαθλα τῶν καταρτιώντων τέθεικεν· ὀκ⟨αῦθα ϗ τῶν μὴ ποιούντων ⟨αὶ ὑμφείας. ὅπερ ὀκεῖ μὲν ἔλεγλε· ὅτι ⓐ μακάριοι οἱ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν· ὀκ⟨αῦθα ϗ, ὁ μοιρὸν καλῶν ⓦ ἀδελφοὺς αὐτὸν, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός. καὶ ὀκεῖ μὲν, ὅτι ⓦ Θεὸν ὄψονται ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ὀκ⟨αῦθα ϗ, ὅτι μοιρὸς ὅτιν ἀπηρτισμένος ὁ ἀκολάστως ἰδών· ϗ τὸν Εἰρηνοποιοὺς υἱοὺς Θεοῦ καλέσας ὀκεῖ, ὀκ⟨αῦθα ϗ ἑτέρωθεν φοβεῖ, λέγων· μὴ ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ. ὅπου ϗ τοὺς πενθοῦντας καὶ τοὺς διωκομένους μακαρίζων ὀκ τοῖς ἔμπροσθεν, ὀκ⟨οῖς μὴ ⟨αῦτα ὁ αὐτὸς τοῦτο καταισχυνίζων, ἀπώλειαν ἀπειλεῖ τοῖς μὴ ⟨αὐτὴν ἐρχομένοις τὴν ὁδόν. ⓐ γὰρ ⟨ἀφ᾽ τῆς πλατείας βαδίζοντες, φησιν, ὀκεῖ καταφρέουσι. καὶ ὁ δ᾽ δύνασθαι Θεῷ δουλεύειν ⟨ὲ μαμωνᾷ, ἴσον εἶναί μοι δοκεῖ, τῶν μακάριοι ⓘ ἐλεήμονες καὶ ⓐ πεινῶντες τὴν δικαιοσύνην. ἀλλ᾽ ὅπερ ἔφθην εἰπών, ὑπὲρ μέλλει τὰ ⟨αιώτερον αὐτὰ λέγειν, ϗ δ᾽ τὰ ⟨αιώτερα μόνον, ἀλλὰ ϗ πλείονα τῶν Εἰρηνικῶν προσιέναι πάλιν (οὐκέτι γὰρ ἐλεήμονα ζητῶ μόνον, ἀλλὰ ϗ τὸν χιτῶνα δοῦναι δέεσθαι κελεύει· οὐδὲ ⟨αρὰ ὀλίγα ⟨απλῶς, ἀλλὰ ⟨ὲ τὴν ἑτέραν σιαγόνα στρέφειν τῷ βουλομένῳ ῥαπίζειν) τὴν δοκοῦσαν αὐτίθεσιν εἶ) προστερον λύειν. Διὰ δὴ τοῦτο, ὅπερ ἔφθην εἰπών, οὐδὲ ἅπαξ τοῦτο Εἴρηκεν, ἀλλα ϗ δεύτερον. Εἰπὼν γὰρ, μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι, ἐπήγαγε· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι, [πάλιν φησίν.]

18 Ἀμὴν [γὰρ] λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς ϗ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ * τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ὅτιν· ἀμήχανον ἀτέλεστον μεῖναι, ἀλλὰ ϗ ὃ βραχύτατον αὐτὸ πληρωθῆναι δεῖ· ὅπερ αὐτὸς ἐποίησε, μὴ ἀκριβείας αὐτὸ ἀπάσης ἀπαρτίσας. ὀκ⟨αῦθα ϗ ἡμῖν αἰνίττε), ὅτι καὶ ὁ κόσμος ἅπας μεταγραμματίζεται. ⟨ὲ οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλ᾽ ἵνα ἐπὶ τῇ ⓦ ἀκροατῇ, ϗ δείξῃ δικαίως ἑτέραν εἰσαγαγὼν πολιτείαν· Εἶγε μέλλοι ϗ τὰ τῆς κλίσεως ἅπαντα μεταγραμματίζεσθαι, ⟨ὲ ὃ τῶν δυθέντων νόμος προὸς ἑτέραν καλεῖσθαι παιδείαν, καὶ βίου προκυλιὸ ὑψηλοτέρου.

19 Ος ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσε) ὀν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Επειδὴ γὰρ ἀπήλλαξεν ἑαυτὸ τῆς πονηρᾶς ὑποψίας, ϗ τοῦ βουλομένου ἀντιλέγειν ἐπεσόμισε· τότε λοιπὸν ϗ φοβεῖ, καὶ ἀπειλὰ ὕθησι μείζονι ὑπὲρ τῆς μλγούσης νομοθεσίας. ὅτι γὰρ οὐχ ὑπὲρ τῶν παλαιῶν νόμων τοῦτο Εἴρηκεν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἔμελλε νομοθετῆν, ἄκουσον τῶν ἑξῆς.

20 Λέγω γάρ, φησιν, ὑμῖν· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ ἐίσελθητε ἐὶς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Εἰ ϗ περὶ τῶν παλαιῶν ἠπείλει νόμων, πῶς ἔλεγλε· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ; τοὺς γὰρ τὰ αὐτὰ ποιοῦντας,

χ. τῇ καταλλαγῇ

χ. - ὃν

χ. ἐὰν

* ἂν

χ. ἔσται,

ἱστ. μεταγραμματίσεται.

χ. ὑπαίρῃ

χ. -τέραν.

χ. ὑποψίας,

χ. τοιαῦτα

ῥωμένους ἐἰργάσαντο, ὡς πάντα ἀφεῖναι αὐτοῖς, διὰ τὴν τοσαύτην ἀρετὴν καὶ φιλοσοφίαν οὐκ ἴσχυσε τὰ πάντα βασάσαι τοῦ τῆς τοῦ πνεύματος χορηγίας· πῶς δῆτα Ιουδαϊκὸς καὶ Σωσίστεως ἄμοιρος, καὶ τῆς τοσαύτης ἀρετῆς ἀπολιμπανόμενος, καὶ οὐκ ἂν τοῦ βαπτιζομένου βαπτιόμενος τοῖς νομιζομένοις ἢ τοῖς λεγομένοις ποτὲ, μὴ ἀλλότριον αὐτὸν εἶναι τοῦ τοῦ ὅλων Θεοῦ ἐπείθη, εἰ μὴ συγκαταβάσει τοσαύτῃ καὶ φωνὴν ἐρήσατο; καὶ γάρ τι τοῦτο, καὶ ὅτε τὸ σάββατον ἔλυεν, ὁ τοσούτῳ νόμῳ τοιούτῳ εἰσηγεν νομοθετήσαι, ἀλλὰ ποικίλας καὶ πολλὰς τοιούτους σωτηρίους ἀπολογίας. Εἰ δὲ μέλλω ἀποτελεῖν μέλλων" ἀπολύειν, τοσαύτῃ χέχρηται λόγων οἰκονομίᾳ, ἵνα μὴ πλήξῃ τοὺς ἀκούοντας, πολλῷ μᾶλλον τοιούτοις ὀλοκλήρῳ τῷ νόμῳ ὀλοκληροῦντι ἑτέρου νομοθεσίαν, πολλῆς ἐδεῖτο τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς θεραπείας, ὥστε μὴ θορυβῆσαι τοὺς ἀκροωμένους τότε. Διὰ δὴ τοῦτο τοῦδε τοῦ τῆς θεότητος τῆς ἑαυτοῦ πάντα τρόπον φαίνεται σαφῶς παιδεύων. Εἰ γὰρ ἡ τοῦ νόμου τοιαύτην αὐτοῦ ἐτηρύει, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἑαυτὸν ἀποφαίνειν. Διὰ τοῦτο πολλὰ καταδέστερα τῆς οἰκείας φθέγγεται ἀξίας· καὶ σιωπᾷ, μέλλων ἐκβαίνειν εἰς τοῦ τοῦ νόμου τοιούτου, πολλῆς τῆς διορθώσεως χρήσεται. Τοῦτο γὰρ ἅπαξ εἶπεν, ὅτι οὐ λύω ὁ νόμον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον αὖθις ἀνέλαβε. πάλιν καὶ ἕτερον τοιούτου ἔθηκε μεῖζον. Εἰπὼν γάρ· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἐπήγαγεν· Οτι οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. Τοῦτο γὰρ οὐκ Ιουδαίων ἐμφορήσεις τὸν αἱμορροοῦντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν αἱρετικῶν ἀπορρήσεις τὰ σώματα, τὸν ἐκ τοῦ δικαίου λεγόμενον εἶναι τὸν παλαιόν. Εἰ γὰρ καταλῦσαι τὸν ἑκείνου τυραννίδα πῶς ἐλθεῖν ὁ Χριστός, πῶς ταῦτα ὁ μόνον ὁ καταλύει, ἀλλὰ καὶ πληροῖ; ὁ γὰρ μόνον εἴρηκεν, ὅτι οὐ καταλύω (· καίτοι ἦρκει τοῦτο) ἀλλ' ὅτι καὶ πληρῶ· ὅπερ ὁ μόνον οὐκ ἀνδρὸς πουμβίου ἴσως, ἀλλὰ τοῦ συγχροτοποιοῦντος αὐτόν. καὶ πῶς ὁ καταλύσει, φησι; πῶς τοῦ καὶ ἐπλήρωσεν, ἢ τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας; ἵνα προφήτας μὲν, διὰ ὧν τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα ἅπαντα ταῖς ἔργοις ἐβεβαίωσε. διὸ καὶ καθ' ἕνεκεν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου, καὶ ἰδοὺ ἕτερον, καὶ ἰδοὺ ἕτερον Λεκ.κα.κβ. τὰ παιδία ὁ ἦσαν μετὰ ὕμνων ἤδειν εἰς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ ἐπὶ τῆς ὄνου ἐκάθισε, καὶ ἐφ' ἑτέρων ἢ πλειόνων τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπλήρωσεν· ἅπερ πάντα ἀπλήρωτα ἦσαν ἂν, εἰ μὴ παρεγένετο. ὁ νόμον οὐχ εἷς μόνον, ἀλλὰ καὶ δεύτερος καὶ τρίτος ἐπληρώσει ἕτερος. εἷς μὲν, ὃν μηδὲν προσεδέησαν τὸν νομίμων. ὅτι γὰρ πάντα αὐτοῦ ἐπληρώσεν, ἄκουσον τοῦ φησι τοῦ Ιωάννου· Οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶ ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. καὶ Ιουδαίοις ἢ ἔλεγε, Τίς ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ τοῖς μαθηταῖς ἢ πάλιν· Ερχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. καὶ ὁ προφήτης ἢ αὖθις ἔλεγεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν. εἷς μὲν οὖν αὐτὸν ἐπλήρωσε τοῦτο τοῦ ἕτερος ἢ, τοῦ καὶ δι' ἡμᾶς τοῦτο ποιῆσαι. Τὸ γὰρ ἦσαν μετὰ τοῦτο ἔστιν, ὅτι ὁ μόνος αὐτὸς ἐπλήρωσεν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἐχαρίσατο τοῦτο· ὅπερ δὲ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οτι τέλος νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι καὶ τοῦ ἁμαρτίαν ἢ αὐτὸν ἔλεγε κρῖναι ἐν τῇ σαρκί Ινα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι. καὶ πάλιν· Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. ὅπερ γὰρ ὁ νόμος τοῦτο ἐποίουν δίκαιον ποιῆσαι ὁ ἔδωκεν, ἠτοίμασε ἢ, ἐλέγχων αὐτοὺς καὶ ἔξω ἐποίησεν εἰσαγαγὼν δικαιοσύνην διὰ τῆς πίστεως, ἔφησε τοῦ νόμου τὸ βούλημα· καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσε διὰ γραμμάτων ἐκφῦσαι, τοῦτο αὐτὸς διὰ τῆς πίστεως ἐλύσε. Διὰ τοῦτό φησιν, οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ὁ νόμον. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ ἕτερον τοιοῦτον εὑρήσει καθ' ὃν τοῦτο γέγονε. ποῖον ἢ τοῦτον; ὁ τῆς μυλαύσης νομοθεσίας, ὑπὲρ ἔμηνεν ἐδίδοναι. ὁ γὰρ διάιρεσις τοῦ ἑτέρου, ἀλλ' ἐπίτασις καὶ πλήρωσις ἐλέγετο. τὸ μὴ φονεύειν, οὐκ αἵρεσις ὁ μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πλήρωσις καὶ πλείων ἀσφάλεια, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἄλλων ἀπάντων. διὸ δὴ καὶ τὰ μοιχεύματα τοῦ-

τῶν

χ. ἀναπαύειν,

χ. λέγων.

χ. μοιχεύω

ἦν ὃ ὑφορμεῖῶ ϗ ἀντιχρῶν; ἐνόμιζον αὐτ̃ ταῦτα λέγοντα, ἐπ' ἀναιρέσει τ̃ παλαιῶν νομί-
μων ποιεῖ. ταύτην τοίνυν ἰᾶται τ̃ ὑπόνοιαν· ϗ ὐκ ἐναντίᾱ μένον ἦτο ποιῶ, ἀλλὰ ϗ ἑτέρωθι
πάλιν. ὅπῳ γὰρ καὶ αὐτὸν ἐντεῦθεν ἐνόμιζον εἶ), ἀπὸ τῶ τὸ σαββάτου μὴ τη-
ρεῖ, θεραπεύων αὐτὴν τὴν διαστολὴν ὑπερβάλλου, καὶ πάλιν λύσιν ἀπολογίας, ταῖς
Ιω. ε. ιζ. μὲν ἑαυτ̃ χρεπούσας· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· ταῖς 5
Ματθ. ιβ. δὲ πολὺ τὸ συγκαταβατικὸν ἐχούσαις· οἷς, ὡς ὅταν εἰς μέσον τὸ θεῖον τὸ σάββατον ἀπολ-
λύμενον ἐν σαββάτῳ, ϗ δεικνὺς ἀφ' ἑαυτ̃ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ϗ τὸν μου κανόνα, ϗ ὑπερ-
τομῆς μνημονεύῃ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιούσης πάλιν. διὸ δὴ καὶ ταπεινότερα φθέγγεται πολλά- χ. πανόσιον
κις ῥήματα, ἵνα τὸ δοκεῖν εἶ) αἰτίους ἀνέλῃ. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος νεκρὸν ἐπὶ ἑαυτ̃ λέγω
Ιω. ια. μα. μόνῳ, ὡνίκα Λάζαρον ἐκάλει, ϗ θύραν ὑπερέστηκεν. εἶτα, ἵνα μὴ τοῦτο ἐλάττονα 10
μβ. αὐτὸν δείξῃ τὸ γεγραμμένος, διορθούμενος τὴν ὑπόνοιαν, ἐπήγαγε· ὅτι ταῦτα εἶπεν διὰ
τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ϗ οὐτε πρῶτα ὡς ἀνθρωπῳ ἐρ-
γάζεται, ἵνα τὴν ἐκείνου ἀθετήσεως διορθώσηται· οὐτε πάντα ὑπερφυᾶ ποιῇ, ἵνα μὴ τοῖς
μὴ ταῦτα καταλίπῃ πονηρᾶς ὑποψίας ὑπόθεσιν, ὡς ἀθέων ϗ ἀδυνάτους ἔχων, δη-
λαδὴ μίγνυσι ταῦτα ἐκείνοις, κἀκεῖνα τούτοις· ϗ οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς ποιῇ, ἀλλὰ μ̃ τῆς 15
αὐτ̃ προσηκούσης συνέσεως. τὰ γὰρ μείζονα ἐξουσιαστικῶς ποιεῖ, οἷον τοῖς ἐλαττώσειν εἰς τ̃
οὐρανὸν ἀναλέγεται· ἀμέτρητα μὴ ὄντα, ϗ τὰ ἀόριστα ἀποκαλύπτων, ϗ τὸν ἅδη- χ. ἀποκλεί-
δειτον ἀνοίγων, ϗ δαίμονας ἀπελαύνων, ϗ λεπρὰς χρῶτας ἀγαλῶν, ϗ θανάτου κρείττων, ϗ νε- πων.
κροὺς ἐγείρων μυρίους, οἷς ἅπαντα ταῦτα ἐποίει· ὡνίκα ϗ, ὁ πολλῷ τούτων ἐλατ-
τοῦται ἰῶ, ἄρτους ὀλίγους πολλοὺς πρὸς ἐπιδεῖξαι πηγάζειν, ὅτι εἰς οὐρανὸν ἀνέβλεπε, 20
δεικνὺς ὅτι ϗ ὧδε ἀληθείᾳ τοῦτο ἐργάζεται. ὁ γὰρ τὰ μείζονα ὑπουργῆς μετ' ἐξουσίας ἁπά-
σης ποιῆσας, πῶς οὐκ ἐν τοῖς ἐλαττώσιν θύρᾳ ἔδοξεν; ἀλλ' ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἵνα ἐ-
κείνων ἐπιστομίσῃ τὴν ἀναισχυντίαν, τοῦτο ποιῇ. διὰ τοῦτο ϗ ἐν τοῖς ῥήμασιν. ὅταν
ἀκούσῃς αὐτ̃ ταπεινὰ φθεγγόμενον, λογίζου. ἐξ ὧν πολλαχῆ ϗ τὴν ῥημάτων ϗ τὴν πραγ- 25
μάτ̃ τὴν τοιούτων εἶσιν αἱ αἰτίαι· οἷς, ὃ μὴ νομίζεσθαι ἀλλότριοι εἶ) τοῦ Θεοῦ, ὃ παι-
δεύειν αὐτὸν ϗ θεραπεύειν, ὃ ταπεινοφρονεῖν διδάσκειν, τὸ σαρκὸς πρέχειν ὀφθῆναι,
ὃ μὴ δύνασθαι Ιουδαίοις πάντα ἀθρόως ἀκριβεῖν, τὸ διδάσκειν μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτ̃ ὧν
φθέγγεσθαι. διὰ τοῦτο πολλαχῆ ταπεινὰ αὐτὸς περὶ ἑαυτ̃ πολλάκις εἶπεν, ϗ μεγάλα ἐ-
τέρωθι ἀφῆκε λέγειν. αὐτὸς μὲν γὰρ Ιουδαίοις διαλεγόμενος, ἔλεγε· Πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ Γν. π. νη.
γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. ὁ μαθητὴς δ' αὐτ̃ ὄχλους· ἀλλ', Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ϗ ὁ λόγος ἦν Ιω. α. α.
πρὸς τὸν Θεόν, ϗ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάλιν, ὅτι οὐρανοῦ ϗ γῆς ποιητὴν αὐτὸς ἐποίησε,
ϗ τὰ ὁρώμενα ϗ τὰ ἀόρατα πάντα, αὐτὸς μὲν ἀδιαμφισβήτως ἐδήλωσεν· ὁ δὲ μαθητὴς μ̃
πολλῆς τ̃ παῤῥησίας ὑδὲν ὑποστειλάμενος, ϗ αὐτὸς ϗ δὶς ϗ πολλάκις τοῦτο φησι, Πάντα δι' Ιωαν. α. γ.
αὐτοῦ ἐγένετο, ϗ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο ὐδὲ ἕν, ϗ ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, ϗ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐ-
γένετο. ϗ τί θαυμάζεις εἰ ἑτέρωθι μείζονα περὶ αὐτοῦ εἰρήκασιν, ὧν αὐτὸς εἴρηκεν ὅπου ϗ πολλὰ
διὰ τ̃ παραβολ̃ ὑποδεικνύμενος, διὰ τ̃ ῥητ̃ σαφῶς ὐκ ἐλεγεν, ὅτι, ὁ τοῦτο ποιήσας αὐτὸς
ἐποίησεν, ἐδιδοῦ σαφῶς ϗ διὰ τ̃ πλοκ̃ ὡνίκα ϗ περὶ τ̃ ἀρχ̃ πλείονας ὁ λόγος ἦν
αὐτῷ, ὐκ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ ἐποίησα· ἀλλ' ὁ ποιήσας, ἀρρένα ϗ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. πάλιν, ὅτι
ὁ κόσμον ἐδημιούργησε διὰ τοῦτο ϗ ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν ἐξουσίαν, διὰ τὸ οἶκον, διὰ τὴν ἀρτον, διὰ
τὸς γαλιλαίους τῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ, διὰ τῆς ἀκάνθης, ἧς ἀπέτραφεν ἐκ τοῦ φυτοῦ, διὰ
πλειόνων ἑτέρων ἀπέδειξε ῥήματα ὁ δυνάμενος τοῦτο σαφῶς εἶπεν, ἀλλ' ἵνα μαθηταὶ συνε-
χῶς τοῦτο φθέγγωνται, καὶ Ιωάννης, ϗ Παῦλος, ϗ Πέτρος. εἰ δὲ ὐκ ἦσαν ἱκανοὶ ἡμῖν ἰδιῶται καὶ
μὴ πόρρωθεν ἀκούοντες αὐτ̃ θαλασσοπόρου, ϗ θαυματοργοῦντα βλέποντες, ϗ οἷς κατ' ἰ-
δίαν πολλὰ ἐπέλυσε, ϗ τοσαύτην ἔδωκε δύναμιν, ὡς ϗ νεκροὺς ἐγεῖραι, καὶ ὅταν ἀπο-

δυσωμένους

συγχωρήσεως μείζονος, καὶ ὀλίγα διδόντες, πολλὰ ληψόμεθα. τί οὖν οὐ παίζῃς μετὰ βίας, δέον, εἰ καὶ ἐκὼν ἐβούλετο δοῦναι, αὐτὸν συγχωρῆσαι, ἵνα καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ πρῶτον λάβῃς; νυνὶ δὲ πάντα ποιεῖς, καὶ βιάζῃ καὶ φιλονεικεῖς, ὥστε σοι μηδὲν ἀφεθῆναι τῶν σῶν καὶ δοκεῖς μὴ ἐπηρεάζειν τῷ πλησίον, καὶ σαυτὸν ὃ ζῆφος ὠθεῖς, αὔξων τοῦτο ἐν τῇ γεέννῃ κολάσεσιν. εἰ δὲ μωρὸν ἐντεῦθεν φιλοσοφήσεις, ἡμέρους σαυτῷ τοὺς θυμοὺς ποιεῖς. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἡμᾶς βούλεται ἄρχεσθαι τῆς τοιαύτης φιλοτιμίας, ἵνα ἀφορμὴν λάβῃ τοῦ πλείονα ἡμῖν ἀντιδοῦναι. ὅσους τοίνυν ὀφειλέτας ἔχεις καὶ χρεωστῶν καὶ ἀπαιτῶν, πολίτας ἀφεὶς ἐλευθέρους, τὸν Θεὸν ἀπαίτει τῆς τοιαύτης μεγαλοψυχίας τοῦτον ἀμοιβήν. ἕως μὲν γὰρ ἂν ἐκεῖνοί σοι μὴ δῶσιν ὀφείλοντες, οὐκ ἔξεις τὸν Θεὸν ὀφειλέτην· ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ἀφῇς, δώσει τὸν Θεὸν καταχεῖν καὶ ἀπαντῆσαι μετὰ πολλῆς τῆς ζημίας τῆς τοσαύτης φιλοσοφίας τοῦτον ἀμοιβήν. εἰ γὰρ δοῦλος πρὸς σὲ ἐλθὼν καὶ ἰδὼν σε τὸν συνδοῦλον κατέχοντα, καὶ κελεύσας ἐκεῖνον μὴ ἀφεῖναι, πρὸς δὲ αὐτὸν ἔχειν τὸν συνδοῦλον ἐκεῖνον λέγει, οὐκ ἂν ἔλθοι ἀγανακτοῦσαν μετὰ τοῦτο ἄφεσιν (ἀπὸ ἑαυτὸν τὸ πᾶν μεταθεὶς) πῶς ὁ Θεὸς δὲ πολλαπλασίονα καὶ μυριοπλασίονα ἀποδώσει, ὅταν ᾖ τὸ αὐτὸ πρόσταγμα σοῦ συνδούλους ἡμῖν ὄντας, μὴ μικρόν, μὴ μέγα ἐγκαλέσαντες, ἀφῶμεν ἀπελθεῖν ἀνθυπόδικους; μὴ δὴ τοῦτο προσκαρτερῶμεν· οὐδαμοῦ ἡδονὴν τοῦτο ἐμποιοῦμεν ἡμῖν ἐκ τοῦ τοὺς συνδούλους ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ τοῦτο ζημίαν, ὅσην εἰς τὸ μέλλον ἐντεῦθεν ὑπομένομεν, ἐν τοῖς ἀθανάτοις [ἀγαθοῖς] ἑαυτοὺς καταβάλλοντες. πάντων οὖν ἀνώτεροι γινώμεθα, χρεωστήματα καὶ χρέα καὶ πλημμελήματα τοῖς ὑπευθύνοις ἡμῖν, ἵνα ἡμέρους αὐτοὺς ἡμῖν ἔχωμεν θυμοὺς καὶ ὅσον οὐκ ἰχνευσάμην δηλονότι τὴν ἄλλης ἀρετῆς αἰδοῦσαν, τοῦτο δηλονότι τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς πλησίον ὑπάρχουσιν, τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ις. ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΤΕ ΟΤΙ ΗΛΘΟΝ ΚΑΤΑΛΥΣΑΙ τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας.

Τίς γὰρ τοῦτο συνώρμησεν; ἢ τίς συνεκάλεσεν, ἵνα περὶ τούτου ποιήσηται ἀπόκρισιν; οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς εἰρημένοις τοιαύτη τις ὑπόνοια εἰσήκειτο. ὁ γὰρ κελεύων πράους εἶναι καὶ ἐπιεικεῖς καὶ ἐλεήμονας, καὶ καθαροὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ ὑπὲρ δικαιοσύνης ἀγωνίζεσθαι, οὐδὲν τοιοῦτον ἐνεδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἀπῆν. τί δήποτε οὖν τοῦτο εἴρηκεν; οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ὑπὲρ μείζονα τῶν παλαιῶν ἐμέλλει νομοθετεῖν παράγγελμα (λέγων· ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, Ὀμοῦσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμνύειν μηδὲ ὀμνύσθαι) καὶ θείας ψυχὰς καὶ ἐπουρανίου πολιτείας τέμνειν ὁδόν, ἵνα μὴ τὸ ξένον παράσχῃ τῶν ἀκουόντων ταῖς ψυχαῖς, καὶ διεγείρειν παρασκευάσῃ πρὸς τὰ λεγόμενα, ταύτην κέντρον) τὴν παρορμήσουσι. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐπλήρωσε τὸν νόμον, ἀλλ' ὅμως πολλὴν κατεῖχοντο πρὸς αὐτὸν ζηλωτύπησιν, καὶ τοῖς σώμασι καθ' ἑκάστην αὐτὸν παρῆλυον τὴν ἡμέραν, τὰ γράμματα ἤθελον μόνον ἀκίνητα, καὶ μηδένα παρεῖναι πλέον αὐτοῖς μᾶλλον δὲ παρεστηκότων μὴ ἐνοίχοντο τὴν διάνοιαν, οὐκ ἐπὶ τῷ κρῖναι, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ χειρόν. καὶ γὰρ τὴν εἰς τὸν γονέα τιμὴν ὅτε μὲν ἔλυον ταῖς ἑαυτῶν παραδόσεσι, καὶ ἕτερα δὲ πλείονα τοιαῦτα ἐξέλυον τοῖς ἀναιρέσεις τούτοις πλεονασμοῖς. ἐπεὶ οὖν ὁ Χριστὸς ὅτε ἐξ ἱερατικῆς φυλῆς ἐτύγχανεν ὤν, καὶ ἀεὶ ἔμελλεν εἰσπηδᾶν, προαθήκη πᾶς ἦν, καὶ μὴν ἐλαττοῦσα, ἀλλ' ὑπερτείνουσα τὴν ἀρετὴν, παρειδὼς ἀμφότερα ταῦτα μέλλοντα λύειν καταλύειν, πρὶν ἢ τοῦτο θαυμαστὸς ἐκεῖνος ἐκφῆναι νόμος, ἐκβάλλει τὸ μέλλον αὐτὴν ὑφορμεῖν τῇ διανοίᾳ. ἢ γὰρ ὦν

ἐκείνου χαλεπώτερον. ἢ γὰρ ἐβλασφήμησεν ἐπηρεασθείς, ἢ πρώτα ἐκείνων ἤρξατο· ἢ ἐπιώρκησεν" ὁ δὲ τῷ θυμῷ συγκινούμενος, καὶ πάλιν εἰς γέενναν ἐνέπεσεν· ἢ πληγὴν δίδωσι καὶ φόνον ἐργάζεται, καὶ τὸ αὐτὸ τῶν πάλαι ὑπομένει ναυάγιον. ἄπελθε τοίνυν, καὶ ζήτησον τὸ κακόν, καὶ κατὰ πόντιζε θύμιον ἀνάπαυσον, εἰς αὐτὸ τῆς ζάλης τὸ πέλαγος καταβάς, καὶ διάλυσας τὸ διαβούλιον τὸ διάβολον, καὶ κατ' ἰδίαν λαβὼν ἕκαστον, ἐβύθισεν, κατάστειλε τὴν φλόγα, καὶ τὰ κύματα κοίμισον. εἰ δὲ μεῖζον ἦν τὸ πυρὰ, καὶ χαλεπώτερα τὰ κύματα καὶ ἡ κάμινος, μὴ φοβηθῇς. πολλοὺς γὰρ ἔχεις τοὺς ὑπερφαπομένους καὶ χεῖρα ὀρέγειν θέλοντας, αὐ ἀρχὴν ἐβύθισχης μόνον, καὶ τοῦ λοιποῦ τῆς εἰρήνης Θεόν. καὶ τοῦτος ἀφανίζει τὴν φλόγα, πολλοὶ καὶ ἕτεροι ἀκολουθήσουσι, καὶ τὴν ἐπ' ἐκείνων καταρθυμένων αὐτοῖς λήψῃ μισθόν. ἄκουσον τί προφήτης ὁ Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς χαμαὶ ἕρπουσι· αὖ τὸ ἐπιζύγιον ἴδῃς τὴν ἐφροῦσαν, φησὶ, καταπίπτον, μὴ ἀθυμήσῃς, ἀλλὰ ἀνάστησον. κἀκεῖνο τὸ χείμαρρον ἐπιζύγιον ἀνάστησαν, πολὺ κουφότερον τὸ μαχόμενοι ἀνθρώπου διαλύσαι καὶ διαλλάξαι. εἰ δὲ ἐχθρὸν ὄνον, πολλῷ μᾶλλον φίλων ψυχὰς ἐνδιδυμάσῃσαι χρή· καὶ μάλιστα, ὅταν χαλεπώτερον ᾖ τὸ πρᾶγμα. ὁ γὰρ εἰς βόρβορον αὐτὸν ποιῶν, ἀλλ' εἰς ὃ τῆς γεέννης πῦρ, ὃ φορτίον ἀφέρουσαν τῷ θυμῷ. σὺ δὲ ὁρᾷς ἀδελφὸν ἐπὶ γόμον κείμενον, καὶ διαλύεται ἐφεστῶτα καὶ τὸν πυρὰν ἀνάπτοντα, οὐδὲ τρέχεις ὡμῶς καὶ ἀσιλέως· ὅπερ οὖν ἐπὶ ἀρόγων ποιῶσαι ἀκίνδυνον. καὶ ὁ μὲν Σαμαρείτης τραυματίαν ἰδὼν ἀγνῶτα καὶ οὐδὲν αὐτῷ προσήκοντα, καὶ ἐπέσχε, καὶ ἐπὶ τὸ ἐπιζύγιον ἀνέβίβασε, καὶ εἰς τὸ πανδοχεῖον κατήγαγε, καὶ ἰατρὸν ἐμισθώσατο, καὶ τὰ μὲν ἔδωκεν ἀργύριον, τὰ δὲ ὑπέσχετο. σὺ δὲ λῃσταῖς περιπεσόντα βλέπων, ἀλλὰ δαιμόνων φάλαγγι καὶ θυμοῦ πολιορκίᾳ, οὐκ ἐπὶ ἐρημίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ μέσῃ, ὑ χρήματα ἀναλίσκει μέλλων, οὐδὲ ἐπιζύγιον μισθοῦται, οὐδὲ μαχεῖν πέμπει ἐδίν, ἀλλὰ ῥήματα φθέγξασθαι μόνον, ἀκμὴς καὶ ἀναδύῃ, καὶ προσδέχεις ὡμῶς καὶ ἀπιλέως; καὶ πῶς προσδοκᾷς, Θεὸν καλῶν, ἱλεὼ ποτε ἕξειν; εἶπον δὲ καὶ τοὺς ὑμᾶς οὐδὲν ἀδημονοῦντας δημοσίᾳ, τοὺς ἐπηρεάζοντας καὶ ἀδικοῦντα· πληγὰς ἐντείνεις, εἰπέ μοι, καὶ λακτίζεις καὶ δάκνεις; ὗς ἄγριος ἐγήνου, καὶ ὄφις ἄγριος; καὶ οὐκ ἀμύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς ἀκηθεμούμενος, καὶ τὴν οἰκείαν ἀνδρίαν προσιδοὺς; εἰ γὰρ πένης εἶ, ἀλλ' ἐλεύθερος· εἰ γὰρ χειροτέχνης εἶ, ἀλλὰ χειστανός. διὰ τοῦτο οὖν τοῦτο ὅπ πένης εἶ, ἀναγκαῖον ἡσυχάζειν. τῶν γὰρ πλουτούντων ὅστ ὃ μάχεσθαι, ὑ τῶν πενήτων, τῶν πλουτούντων, τῶν πολλὰς ἐχόντων ἀνάγκας πολέμων. σὺ δὲ τὴν ἡδονὴν οὐκ ἔχων τὴν πλοῦτον, καὶ κακὰ τὸν πλοῦτον προσέρχῃ ζωάγων σεαυτῷ, ἔριδας, καὶ φιλονεικίας, καὶ μάχας, καὶ ἀποπνίγῃς τὸν ἀδελφὸν καὶ ἀγχεις, καὶ καταβάλῃς δημοσίᾳ ἀπάντων ὁρώντων· καὶ οὐκ ἠγῇ αὐτὸς μᾶλλον ἀδημονῆσαι, τῶν ἀλόγων μιμούμενος τὰς ὁρμὰς, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν ἐκείνων χείρων γινόμενος; πάντα γὰρ ἐκείνοις κοινά, καὶ συναγελάζονται ἀλλήλοις καὶ συμβασιάζουσιν· ἡμῖν δὲ οὐδὲν κοινὸν, ἀλλὰ πάντα δύο καὶ κατὰ, μάχαι, [καὶ] φιλονεικίαι, λοιδορίαι, καὶ ἀπάνθρωπα καὶ ὕβρεις. καὶ ὅτε τὰ θεῖα αἰδούμεθα, εἰς ἓν ἐκκλησίαμ κοινὴ ἅπαντες, οὐδὲ τὴν γῆν, ἣν κοινὴ πᾶσιν ἔδωκεν, οὐκ αὐτὴν τὴν φύσιν· ἀλλὰ πάντα ὁ θυμὸς καὶ ὁ τῶν χρημάτων ἔρως διαιρεῖ καὶ διασύρει οἰκεῖα. οὐκ εἶδες ἐκεῖνον τὰ μύρια ἀλγοῦντα ὀφείλοντα, εἶτα μὴ τὴν ἐκείνου ἄφεσιν ἀποπνίγοντα τὸν ἑαυτῷ ζωὸν ἀλλὰ ἑκατὸν δηναρίων, ὅσα ἐστὶ καὶ, ἢ πῶς ἂν τοῦτο τὸν προεδόθη κεφάλαιον; ὁ δέδοικας τὸ ἀπόδειγμα; οὐ φοβῇ μὴ ἢ αὐτὸς τὰ αὐτὰ πάθῃς; ἢ γὰρ ἡμεῖς ὀφείλομεν τῷ δεσπότῃ πολλὰ ἢ μεγάλα ὀφλήματα· ἀλλ' ὅμως ἀνέχεται καὶ μακροθυμεῖ, καὶ οὐδὲ ἀπαιτεῖται, καθάπερ ἡμεῖς τοῖς ζωοδύλοις, ὅτε ἄγχει ἢ ἀποπνίγει· κἀκεῖνος εἰ ἢ ὃ πολλοστὸν μέρος αὐτῶν ἡμᾶς ἐβουλήθη ἀπαιτῆσαι, πάλαι ἂν ἀπολώλειμεν. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, ταπεινωθῶμεν, καὶ χάριν ἔχωμεν τοῖς ὀφείλουσιν ἡμῖν. γίνονται γὰρ ἡμῖν, ἂν φιλοσοφῶμεν, ἀφορμαὶ συγχωρήσεως

Λυκ. ι. λδ'.
Ματθ. ιη. κθ.

μὴ γὰ ἀγαναχτεῖ ὁ χρεώφης ἀπαιτούμθνος; μὴ γὰ πείνης ὄφτ; μὴ γὰ ὠβούλεπαι καταθεῖναι; ὠχ ὁρᾶς αὐτὰ τοὺς ἀφάτους θησαυροὺς; ὠχ ὁρᾶς τὴν ἀνεκδιήγητον φιλοτιμίαν; αὐτὸν τοίνυν καταφρόνησον" ἀπαίτησον. ὅτω γὰρ ἀπαιτούμθνος χαίρει. δῦ γὰ ἕτερον ἀπαιτούμθνον ἴδῃ αἰτῆ ὧν αὐτὸς ὀφείλει, ὡς ὑβριστὴς οὗτος ἀφαιρήσεται, καὶ οὐκέτι σοι ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλῆ δικαίως. ποίαν γὰρ μοι ἀγνωμοσύνην κατέγνως, φησί; ποίαν μοι πενίαν ζωοίδας, ὅτι ἀδραξάμθνε ἐμοῦ, ἐφ' ἕτερους ἔρχῃ; ἄλλῳ ἐδάνεισας, καὶ ἄλλον ἀπαιτῆς; εἰ γὰρ καὶ δοῦλος οὐκ ἐδέξατο, ἀλλ' ὁ θεὸς ἐκέλευσε καταδεχθῆναι· καὶ αὐτὸς καὶ ἀφορτότυπος ὀφειλέτης, καὶ ἐξυπνὸς εἶ βούλεται, μυρίας σοι πρόφασιν ἔχων ἀφορμὰς τοῦ πάμπολλα αὐτὸν ἀπαιτεῖν. μὴ δὴ οὕτω λοιπὸν ῥᾳθυμίαν καὶ ἀπορίαν ἀφεὶς, παρ' ἐμοῦ ζήτει λαβεῖν τὰ μηδὲν ἔχοντος. ἵνα γὰ ἔτερον ἐμοὶ ὑπεδείκνυσας ἐλεῶν πένητα; μὴ γὰ ἐγώ σοι εἶπον, δός; μὴ γὰρ παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἵνα καὶ παρ' ἐμοῦ ἀπαιτήσῃς; αὐτὸς εἶπεν, Ὁ ἐλεῶν πένητα, δανείζει Θεῷ. Θεῷ ἐδάνεισας, αὐτῷ" ἀπαίτει. ἀλλ' οὐκ ἀποδίδωσι· τοῦτο καὶ σοῦ ποιῇ. τοιοῦτος γὰρ ὁ ὀφειλέτης· ὠχ ὡς πολλοὶ τοῦ δανειστὴν ὑποδαίζουσιν ἀποδοῦναι μόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ τοῦ δοῦναι ἐν ἀσφαλείᾳ καταθεῖναι, πολλὰ παραγματεύεται ποιῇ. ὅτω τὰ μὲν ἐν τῷ καταβάλλῃ, τὰ δ' ἐκεῖ τὰ μιμοῦ. τοῦτ' οὖν εἰδότες πολλὴν ποιώμθν τὴν ἔλεον, καὶ πολλὴν τὴν φιλανθρωπίαν ὑπερδεξώμθα, καὶ δι' ἐρημίας, καὶ δι' ἀραγμάτων. κἂν ἴδωμθν ἵνα κακῶς πάσχοντα καὶ τυπτόμθνον ἐν ἀγορᾷ, κἂν ἀργύριον δωσάτην καταβαλεῖν, ποιήσωμθν· κἂν λόγοις δωσῶν δικάσσαι, μὴ ὀκνήσωμθν. ἔστι γὰρ καὶ λόγου μισθὸς, μᾶλλον δὲ καὶ στεναγμοῦ. καὶ τοῦτο ὁ μακάριος Ἰὼβ ἔλεγεν· Ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα ὑπὲρ παντὶ ἀδυνάτῳ, ἐστέναξα δὲ ἰδὼν πτῶσιν ἐν ἀνάγκῃ. Εἰ δὲ δακρύων καὶ στεναγμοῦ ἐστι μισθὸς, ὅταν καὶ λόγοι καὶ κοπὸς καὶ πολλὰ ἕτερα προσῇ, σπάνιον ἡλίκην ἡ δύλίδος γίνεται. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ μονογενὴς ἡμᾶς κατήλλαξε, μέσον ἑαυτὸν ἐμβαλών, καὶ πληγὰς γὰρ ἡμῶν ἐδέξατο, καὶ θάνατον γὰρ ἡμῶν ὑπομένει. κοπιάσωμθν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῦ ἐμπίπτοντας μείζονα ἀπαγάγειν κακῶν, ἀλλὰ μὴ ὡς νῦν ποιοῦμθν, ἐπειδὴ ἰδωμθν ἵνας συγχρωμένους καὶ συρρηγνυμένας ἀλλήλαις, ἱστάμθνοι καὶ θεραπεύομθνοι ταῖς ἑτέρων ἀδημοσύναις, καὶ θεᾶσθαι προϊσχόντες ἀμβολικὸν· ὃ τί γένοιτ' ἂν ὠμότερον; ὁρᾶς κακῶς ἀκουούσας, ἀμφιγνυμένους, κατατεμνούσας τὴν ἑαυτῶν, συγκαπτομένους τὸ πρόσωπον, καὶ στομώσεις ἀνοχὴ πρέσεται; μὴ γὰρ ἀρχὴς ὄφτ ὁ μαχόμθνος; μὴ γὰρ θηρίον; μὴ γὰρ ὄφις; ἀνθρωπός ὄφτ ὁ πάντα καὶ σοὶ χαπίτων, ἀδελφός ὄφτ, μέλος ὄφτ. μὴ θεώρει, ἀλλὰ δάκνε· μὴ τέρπου, ἀλλὰ δῆξον· μὴ ἕτερος πρόφασίν ὑπὲρ τῆς ἀδημοσύνης, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἀμυνομένους ἀποστεῖλαι καὶ δάκνε. ἀναιρεῖται γὰρ καὶ οἰκειότητος τὸ χάρμα ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς, καὶ καθαρμῷ καὶ ὀνίων ἀλύπων. ὁρᾶς ἀνθρωπον ἀδημονοῦντα, καὶ ὠχ ἥττον αὐτὸς ἀδημονῇ, σὺ δὲ εἰσέρχῃ μέσος καὶ διασκεδάζεις τοῦ δακόντος τὴν φάλαγγα, καὶ τὰ δυνάμθνα δάκνεις κακά; ἵνα καὶ αὐτὸς πληγὰς λάβω, φησί, καὶ σὺ τοῦτο κελεύεις; μάλιστα μὲν οὐδὲ τοῦτο πεῖσῃ. δῦ δ' ἂν καὶ τοῦτο πάθῃς, μυρίους σοι ὁ θεσμὸς ὄφτ. δικάζει γὰρ ὁ Θεὸς ἕπασιν. εἰ δὲ πληγὰς ὀκτὼ λάβοι, σπάνιον ὅτι ὁ διασώστης σου φανεὶς οὐκ ὤκνησεν ὑπομεῖναι δικάσαι σέ. σκῆνος μὲν γὰρ μύουσι καὶ ἐσκότωνται, τοῦ θυμοῦ τυραννοῦντος καὶ στρατηγοῦντος αὐτοῖς· δέονται δὲ ἵνα ὑγιάνοντος τοῦ βοηθήσοντος αὐτοῖς, ὅ τε ἀδικηθεὶς, καὶ ὁ ἀδικήσας ὁ μὲν, ἵνα ἀπαλλαγῇ πάσχων κακῶς, ὁ δὲ, ἵνα παύσηται ποιῶν κακῶς. πρόβηθι τοίνυν καὶ χεῖρα ὄρεξον, ὀνήφων τῷ μύουτι. ἔστι γὰρ καὶ ὀργῆς μέθη, καὶ τῆς ἐκ τοῦ οἴνου χαλεπωτέρα. ὠχ ὁρᾶς τοὺς ναύτας, [οἱ] ὅταν ναυαγίῳ ἵνας περιπεσούσας ἴδωσι, πῶς τὰ ἴσια πεπασάντες μὴ πολλῆς ἀπορέχηται ἀσφαλοῦς, ὥστε τοὺς ὁμοτέχνους ἁρπάσαι τοῦ κλύδωνος; εἰ δὲ τέχνης κοινωνοὶ τοσαύτην ὑπεδείκνυσαν περιουσίαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς τῆς φύσεως κοινωνοὺς ζῶντα πάντα ποιῆσαι δίκαιον; καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ναυάγιόν ὄφτ

ἐκείνου

χ. ἀπαίτησον.

χ. ὀφείλες.

χ. ἐμαυτὸν,

χ. ἐπίκαμψον

χ. ἀνεπιτόπτειος;

χ. καὶ ὁ

χ. πανῷ.

μηδὲ θορυβηθῇς ἀντεῦθεν, μηδ' ὅτι σε δημοσίᾳ ὑβρίζουσιν ἴδῃς, δι' ἐξέτασον αὐτῆ τὸ ζωηδὲς, ἢ ὀλιγοψυχοτέρως σε ἢ θαυμάζοντας, ἢ μυρίας ἀριθμήσας ἐπαίνους. ὅρα γοῦν πῶς ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπαμεῖ τοὺς παῖδας τοὺς ἐν τῇ καμίνῳ, καίτοιγε ἐχθρὸς ὢν καὶ πολέμιος· ἀλλ' ὅμως εἶδε θηναίως ἑστῶτας, ἀνακηρύττει τὴ σοφίαν· διὰ ἕτερον μὲν οὐδὲν, ὅτι ὁ αὐτὸς πρήνωσε, καὶ τὸν νόμον ἤκουσαν τὸ Θεοῦ. ὁ γὰρ Παῦλος ὅταν ἴδῃ ἑαυτὸν μηδὲν αὐχοῦντα, ἀφίσταται λοιπὸν, δεδοικὼς μὴ πλειόνων ἡμῖν σοφαίων αἴτιος γένηται· ἐκείνου δὲ ἀποστάντος, καὶ μαρὸς ἢ ἰὸς τὴ διεφθαρμένος, γνώσε τὴν ἀρετὴν, τῆς ἀχλύος ἐκείνης ἀναραιθείσης. διὸ καὶ διὰ θεσπίσι παραλογίσωνται, παρὰ τὸ Θεοῦ ἔξεις τὸν ἔπαινον ἢ δόξαν μείζονα. μὴ τοίνυν ἄλγει, μηδὲ κατάπιπτε· ἐπὶ καὶ ὁ ἀπόστολος, τοῖς μὲν ὁσημὴ θανάτου ἦσαν, τοῖς δὲ ὁσημὴ ζωῆς. καὶ γὰρ σὺ μηδεμίαν παρέσχῃς λαβὴν, πρὸ τῶν ἀπάλαυσαι τῶν ἐγκλημάτων, μᾶλλον δὲ μακαριώτερος γένῃ. λάμπε τοίνυν τῷ βίῳ, τὴ τῶν κακοηθούντων μηδένα ποιοῦ λόγον. οὐ γὰρ ὅστις, οὐκ ἔστιν ἀρετῆς· ὅστις μελήσῃ μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθρούς· ἀλλ' οὐδεὶς· τοῦτο γὰρ τῆς ἀρετῆς. Διὰ γὰρ τῶν τοιούτων λαμπρότερος ἔσαι μείζονος. Ζῶντ' οὖν σπουδάζωμεν, ἐν μόνον σκοπῶμεν, μὴ ἀκριβείας ἑαυτῷ οἰκονομεῖν βίον. ὅτω γὰρ πρὸς τὴν ἐκεῖ χειραγωγήσομεν ζωὴν οὐδὲν ὑπόπτως καθημένους. τοιαύτη γὰρ τῆ φωτὸς τύχη· ἡ δυνάμεις, ὡς μὴ ὑπὸ ταῦτα μόνον λάμπειν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐφοδηγεῖν τοὺς ἐπομένους. ὅταν γὰρ ἴδωσι πάντων τῶν πρόσωπα καταφρονοῦντα, καὶ πρὸς ὃ μέλλομεν παρασκευαζομένους, πρὸ λόγου πάντες πεισθήσονται. πῆς γὰρ ὅτως ἀνόητος, ὡς ὁρῶν τὸν πρὸς τὸ σαρκὸς καὶ πλουτοῦντα, πάντα ἀποδυόμενον καὶ πλεονάζοντα, καὶ πρὸς λιμὸν καὶ πενίαν, καὶ πρὸς σκληραγωγίαν ἅπασαν, καὶ πρὸς κινδύνους καὶ πρὸς αἷμα, καὶ πρὸς σφαγὰς καὶ πρὸς πάντα τὰ δοκοῦντα εἶναι δεινὰ παρατεταγμένον, μὴ σαφῆ λαβὴν τῶν μελλόντων ἐντεῦθεν ἀποδείξειν; διὸ τοὺς πρόσωπα ἑαυτοὺς ἐμπλέκωμεν, [καὶ ὁδοτέρω ὡσῶμεν,] πῶς δυνησόμεθα πειθῶμεν, ὅτι πρὸς ἀποδημίαν ἐπειγόμεθα ἑτέραν; ὃς ἡμῖν ἔσαι ἀπολογία λοιπὸν, ὅταν, ὅσον ἰσχύσεν ἡ διάθεσις δόξα παρὰ τοῖς ἐλλείων φιλοσόφοις, μὴ ἰσχύσῃ πρὸς ἡμᾶς ὁ τῦ Θεοῦ φόβος; καὶ γὰρ ἐκείνων ἴσασι καὶ χρήματα ἀπεδύσαντο, καὶ θανάτῳ κατεφρόνησε, ἵνα διὰ θεσπίσι ἐπιδείξωνται· δῆ καὶ χεναὶ γεγόνασιν αὐτῶν αἱ ἐλπίδες. Ὡς οὖν ἡμᾶς οὐχαρίσει λόγος, ὅταν, τοσούτων παρεκειμένων, καὶ τοσαύτης τῆς φιλοσοφίας ἡμῖν ἀνοιχθείσης, μηδὲ τὰ αὐτὰ διανηθῶμεν ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους παρασπολυμῶμεν; οὐδὲ γὰρ ὅτω βλαφθῇ ἕλλιν παρέχομα παρέσονται, ὡς χρυσίδημος· ταῦτα ποιῶν· καὶ μάλα εἰκότως. ἐκείνων μὲν γὰρ διεφθαρμένη ἡ δόξα· ἡ δὲ ἡμετέρα διὰ τὸν τῦ Θεοῦ χάριν, καὶ διὰ τοὺς ἀσεβεῖς σεμνὴ καὶ περιφανής. διὸ ὅταν μάλιστα ἡμᾶς ἐνυβρίσας βούλων) καὶ τὴν κακηγορίαν αὐξήσας, τότε ὀπιλέγουσιν· οἷς, χρυσίδημος (οὐκ ἀν εἰπόντες, εἰ μὴ μεγάλου παρῆν τὸ δόγματος ἔρως ὑπόνοιαν) οὐκ ἤκουσας πόσα ὁ Χριστὸς ἐπέταξε καὶ ἠλίκα; πότε οὖν δυνήσῃ μίαν ἐκείνων αὔσαι τὴν ἐντολὴν, ὅταν πανταχοῦ ἀφεὶς περίοχη τοκίων συλλέγων, δημεύσματα ῥαπίζων, παραγματείας ζωπυρῶν, ἀτέλειας διάφορα πόδων ὠνούμενος, ἀργυρᾶ σκεύη κατασκευάζων, ἀγρεὺς καὶ οἰκίας καὶ ἔπιπλα ἀγοράζων μυρία; καὶ εἶτα τοῦτο μόνον· ὅταν δὲ ταῖς ἀκμαίοις ταύταις ἀσυδαῖς καὶ ἀδικίαις παρεστιῶμεν, γλῶ ἀποτεμνόμενος, οἰκίας ἀποστῶν, πενίαν ὑπιτείνων, λιμὸν αὔξων, πότε δυνήσῃ τὴν θυρὼν ὑπιδεῖν ταύτην; ἀλλ' ἔστιν ὅτι καὶ πένητας ἐλεεῖς· οἶδα κἀγώ. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολλὴ πάλιν ἡ λύμη. ἢ γὰρ μὴ τύφου, ἢ μὴ κενοδοξίας τοῦτο ποιῇς, ἵνα μηδὲ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς κερδήσῃς· ᾧ ἧ ἧττον· διὸ ἀθλιώτερον, ὅταν καὶ ἐν τῷ λιμῷ ταναγῆς; ἵν' οὖν μὴ τοῦτο ἧ), ποήσας τι καλὸν, μὴ ζήτει παρ' ἐμοῦ τὴν χάριν, ἵνα τὸν Θεὸν ἔχῃς ὀφειλέτην. Δανείζετε γάρ, φησι, παρ' ὧν μὴ προσδοκᾶτε λήψεσθαι. ἔχεις χρεώστην· ᾧ ἐκφυγὸν ἀφεὶς, ἐμὲ ἀπαίτησον, διὸ θεσπότα πάντα καὶ ταλαίπωρον, μὴ

Δαν. γ. β. Κορ. β. ιι. Λικ. ς. λε.

τῶν δι' ἀθεφπων σωτηρίας, ἱκανὸν αὐτοὺς ἀναγκαίους ποῆσαι καὶ εἰς πᾶσαν ἀγαγεῖν σπουδήν. ὁ γὰρ δι' τὸν οἰκουμένην διορθώσεται, φησι, μόνον ὀρθῶς βιοιῶτες, ἀλλὰ καὶ Θεὸν δοξάζεσθαι παρασκευάσουσι· ὥσπερ οὖν τὰ ἐναντία πεποιῶτες, καὶ τοὺς ἀθεφπους ἀπολεῖτε, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα βλασφημεῖσθαι ποιήσετε. καὶ πῶς, φησιν, ὁ Θεὸς δοξασθήσονται δι' ἡμῶν; εἶτα μέλλοιεν ἡμᾶς ἀφελεῖσθαι; ἀλλ' ὁ πάντες, καὶ κεῖνοι ἀπὸ βασκανίας· καὶ ἀπὸ βασκανίας τοῦτο ποιοῦντες, καὶ τὸ ζωηρεῖσθαι ἡμᾶς παύσονται καὶ ἀποδέξονται· ὥσπερ οὖν καὶ φανερὰς κολασθήσονται τοῖς ἐν πορνείᾳ ζῶσι, καὶ νεκροῖς ἀφεβάλλουσι. Ἵνα οὖν κελεύῃς; φησὶ, δεῖξαι ἡμᾶς ζῆν καὶ ὡς ἐπιθυμίαν; ἅπαγε, ὁ ὕτος φησι· σοὶ γὰρ εἶπον, ταῦτα διαζετε ὑμεῖς εἰς μέσον φέρειν τὰ κατορθώματα ὑμῶν, σοὶ δὲ εἶπον, δείξατε αὐτὰ, ἀλλὰ λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν, τοῦτοις, πολὴ ἔστω ἡ ἀρετὴ, δαμπαλὲς ἔστω τὸ πῦρ, καὶ τὸ φῶς ἄφατον. ὅταν γὰρ τοιαύτη ᾖ ἡ ἀρετὴ, ἀδύνατον αὐτὴν λαθεῖν, κἂν μυριάκις ὁ μελῶν αὐτὴ συσκιάσῃ. ἄληθοι τοίνυν ἑαυτοῖς παρέχετε βίον, καὶ μηδεμίαν ἐχόντων ἀληθῆ κατηγορίαν ἀφορμὴν· καὶ, κἂν μυρίοι καὶ κατηγορῶντες ὦσιν, οὐδὲν ὑμῖν ἐπισκιάσαι δυνήσεται. καὶ καλῶς εἶπε, τὸ φῶς. οὐδὲν γὰρ ὕτως ἐπίσημον ἀρετὴν ποιῇ, κἂν μυριάκις λανθάνειν βάλληται, ὡς ἀρετῆς ἐπίδειξις. ὥσπερ γὰρ αὐτὴν τὴν ἀκτῖνα παρεισέβλημένος, ὕτως αὐτῆς φαιδροτέρος λάμπει, οὐκ εἰς γῆν τὰς μύρμυγας ἀφεὶς, ἀλλὰ εἰς αὐτοὺς ἀναβαίνων ὑψηλόν. οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς δεῖ βιοῦν, ἵνα μὴ τοῖς ἔξω μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καλῶς ἀκούειν πολὺ φέρει τὸ κέρδος, τῆς δόξης εἰς τὸν Θεὸν ἀναφερούσης· καὶ χρηστὰς αὐτοῖς παρέχειν τὰς ἐλπίδας. ὁ γὰρ ἐσθίων, φησιν, ἰσχύει ἡ κακηγορία τῶν πονηρῶν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισκιάζειν εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ φῶς. ὅταν γὰρ μισεῖσθε, ὅτε ὑμᾶς καταπατήσουσι μόνον, οὐχ ὅταν τὰ ὀρθὰ πράττοντες ἀφεβάλλησθε. ὅτε γὰρ οἱ πολλοὶ ἔσονται θαυμάζοντες, οὐχ ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς τὸν πατέρα ὑμέτερον. καὶ σὺν εἶπε, Θεόν, ἀλλὰ πατέρα, τῆς μισθαποδοσίας δίδοται αὐτοῖς εὐγνώμονας ἤδη παρακαταβάλλων τὰ σπέρματα. εἶπα, δεικνὺς τὸ ὠφέλιμον, ἀνωτέρω μὲ ἔλεγε, μὴ λυπεῖσθε ὅταν κακῶς ἀκούητε (ἀρκεῖ γὰρ ὑμῖν τὸ δι' ἐμὲ ταῦτα ἀκούειν) ἐνταῦθα ὁ πατέρα φησὶν, "πόθεν ἔχεις τὸ ἴσον δηλονότι.

Εἰδότες τοίνυν τὸ ἀπὸ τῆς ἀπωλείας κέρδος, καὶ τὸ ἀφελείας τὸ κίνδυνον (τὸ γὰρ ἡμέτερον ΗΘΙΚΟΝ ἀπωλείας πολλῷ χεῖρον τοῦ τοῦ δεσπότου τὸ ἡμέτερον βλασφημεῖσθαι δι' ἡμᾶς) ἀποσχώμεθα γνώμης καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ τοῦ βίου ἡλίου λαμπροτέρου πάντων ἐχόντων, καὶ ὡς βούλῃ κακηγορεῖν, μὴ τὸ κακῶς ἀκούειν δηλοῦντες, ἀλλὰ τὸ δικαίως ἀκούειν κακῶς. οὐ μὴ γὰρ ἐν πορνείᾳ ζῶμεν, καὶ μηδεὶς ὁ κακηγορῶν ἡμῶν, πόρνων ἐσόμεθα ἀθλιώτεροι οὐδὲ ἁρπαγὴν ἐπιμηχώμεθα, καὶ ἡ οἰκουμένη λέγῃ κακῶς, τότε πάντων ἐσόμεθα ζηλωτότεροι καὶ πάντας ἐπισπασόμεθα τοῦ σώζεσθαι παραμυθίας. οὐδὲ γὰρ τῇ κακηγορίᾳ τὸ πικρὸν, ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ τὸ βίου προσέξουσι. καὶ γὰρ σάλπιγγος ἀπαίσης λαμπροτέρα ἡ δόξα τῶν ἔργων ἐπιδείξις, καὶ τὸ φῶς αὐτὸ* φανερώτερος βίος καθαρὸς, καὶ μυρίοι καὶ ἀφεβάλλοντες ὦσιν. οὐ γὰρ τὰ παρεπόμενα ἀπόντα ἔχωμεν, καὶ σοφοὶ, καὶ ταπεινοὶ καὶ ἐλεήμονες ὦμεν, καὶ καθαροὶ καὶ εἰρηνοποιοὶ, καὶ κακῶς ἀκούοντες μὴ δυσφορίζωμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρωμεν, τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον ἐπισπασόμεθα τοὺς θεραπεύοντας ἡμᾶς, καὶ πάντες ἀπόντες παρὸς ἡμᾶς ἥξουσι, καὶ ξηρὸν, καὶ δαίμονα ἥλιος, καὶ ὁμοίως. εἰ δὲ εἶεν ὧσι καὶ κακηγορῶντες,

χ. ὁ Χριστὸς

χ. ἀπ. βασκ. μὴ ὅμως καὶ οἱ βασκ.

χ. τί οὖν; φησ. ὀπίσ. κελεύεις ἡμ.

χ. φησιν·

χ. τὸ πατ. ἴσον δ.

* εὐφρόσυνος καὶ

χ. οὖν

μῶν, διελιάσωμεν εἰς μέσον παρελθεῖν, λέγε ὅτι, οὐ μὴ παρέξω σαυτὸν ὑπὲρ παραπαγμῶν, εἰκῆ ἐξελέγητε. οὐ γὰρ ὃ κακῶς ἀκούειν ἐστὶν δεδοικέναι, ἀλλὰ ὃ ζωυποκριτῶν φοβεῖσθαι. τότε γὰρ μακαριζόμενοι καὶ καταπατήσεσθε. ἐὰν δὲ μὴ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιφθόνητε, εἶτα κακῶς ἀκούητε, χαίρετε. τοῦτο γὰρ ἄλλο ἔργον ὅσον, ὃ δάκνειν καὶ λυπεῖν σὸν χαίνοις. ὥστε ἀναγκαίως ἡ κακηγορία ἕπεται σοὶ ὑμᾶς βλάπτουσα, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσα ὑμῶν τὴν ἐρρώστιαν. οἱ δὲ φοβηθέντες αὐτὴν, παρέδωκε τῷ παροικοῦσαν ὑμῶν σφοδρότητα, πολλῷ χαλεπωτέρα πεισεται, καὶ κακῶς ἀκούσεται καταφρονούμενοι παρὰ πάντων. ὅτω γὰρ ὄντι καταπατήσεται. εἶτα ἐφ' ἑπερον ὑψηλότερον ἄγει παράδειγμα. 14 Ὑμεῖς ἐστὲ ὁ φῶς τοῦ κόσμου. Πάλιν τοῦ κόσμου, οὐκ ἐθνῶν ἑνός, οὐδὲ εἴκοσι πόλεων, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ὁ φωστὴρ, ὁ τῆς ἀκτῖνος ταύτης πολὺ βελτίων, ὥσπερ οὖν καὶ ἄλλας πάσχοντας. καὶ παρέστερον ἄλλας, καὶ τότε φωστῆρα μαθὼν ἥλιον τὴν κατασμικρύνας ῥήματα ἐκ κόρδης, καὶ τῆς σεμνῆς διδασκαλίας ὁ ὄφελος. καὶ γὰρ σφίγξει, καὶ οὐκ ἀφήσει διαφεύσασαι, καὶ διαβολὴν ποιῆ παρὸς ἀρετὴν χαλεπωτέραν. Οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον. Πάλιν αὐτῶν ἀπὸ τούτων εἰς ἀκρίβειαν ἄγει βίου, παιδεύων ἐκ ἀγαθῶν, ὡς οὐ τοὺς ἀπόντων ὀφθαλμοὺς κεντῶν, ἐ σὺ μέσῳ τῷ τῆς κενοδοξίας λόγῳ χαίρειν μηδὲν δὴ τοῦτο "Εἰδητε, φησὶν, ὅτι σὺ ζῶντα καθυβρίσαι, καὶ μικρὸν μιᾶς ἕστηκε μεῖζον· οὕτω γὰρ καταδήλοι ἑαυτὸν πᾶσιν, ὡσανεὶ πολὺ τι ὑπὲρ κυνὸς ὄφις κεκριμένος, ὡσανεὶ λύχνος εἰς οἰκίαν ὑπὲρ τῆς λυχνίας φαίνων. πῶς οὖν τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ ἐμπιστεύσεις; ἀκουέτωσαν ταῦτα, καὶ τῆς παρρησίας τὴν δύναμιν ἐκπλαγήτωσαν, παρασκευάζεσθαι αὐτὴν τῷ ἰσχύι. σύνεστιν γὰρ ἡλίκα ὑπέρκειται τοῦ σοῦ ἐν τῷ χαρᾷ γινόμενα ἐπὶ τῇ αὐτῇ· ὅτι γὴ καὶ θαλάττα αὐτοῦ εἶναι, καὶ πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἥκει τὴ φήμη· μᾶλλον δὲ τῇ φήμῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς δυνάμεως ἐνεργείᾳ. οὐδὲ γὰρ ἡ φήμη φέρουσα πόνου χρόνου δήλους αὐτοὺς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις τῶν ἔργων ἐπιδείξις. καθάπερ γὰρ ὑπὸ πέρας ἦλθε τῆς, τῆς ἀκτῖνος στερεώτερον τοῦ ζῶν ἐπέδραμεν ἅπασαν, καὶ ἐργάσατο τῆς βύσσου ὁ φωτ. ὑπὲρ ταῦτα δὲ μοι σκόπει καὶ τοὺς τῆς ἀληθείας ἀλείφειν δοκῶ. τὸ μὲν γὰρ εἶπεν, ὁ δυνάμει ὁ τοῦ κυρίου ἐπέμενε ἐφ' ἡμᾶς χειμῶν, τὸ αὐτὸ δυνάμει ἐστὶν ἐμφανῶς. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνον χειμῶνα ἀμείχθησαν, οὕτω τὸ κήρυγμα ἀδιάλειπτον σημαίνων καὶ λαμπρὸν. ἐπεὶ δὲ ἔπειτα διωγμοὺς καὶ κακηγορίας καὶ ἐπιβουλὰς καὶ πολέμους, ἵνα μὴ οἰόμενοι ὅτι ταῦτα αὐτοὺς ἐπεισεν δυνατοὺς, θαρρήσωσιν αὐτοὺς, φησὶν, ὅτι οὐ μόνοι οὐ λιπεῖν, ἀλλὰ καὶ καταλαμβάνει τὰ οἰκουμένα ἅπαντα καὶ δι' αὐτοῦ μᾶλλον ἔσονται λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι. ὅπερ οὖν τῷ ἑαυτῶν δυνάμει ἐνίκησαν, τοῦ δὲ ἐξῆς τῶν πυρπόλων ἅπαντες τῷ ἀπ' αὐτῶν, οὕτω λέγων· οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν κατὰ μόδιον,

Ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. 16 Οὕτω λαμψάτω ὁ φωτὸς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐγὼ γὰρ οὐδὲν ἄλλο ὁ φῶς, φησὶ· δεῖ γὰρ καὶ ἡμᾶς τῆς ὑμετέρας μέσθω σωτηρίας· καὶ διὰ ὑμᾶς ἀνέστην, ἀλλὰ δι' ἐμὲ τοῖς μέλλουσι τῆς αὐτῆς ἀπολαύειν τιμῆς, καὶ παρὸς τοῦ δικαίου χρεωστεῖσθαι. καὶ γὰρ δὴ δυνήσονται αἱ κακηγορίαι συσκιάσαι ὑμῶν τὴν λαμπηδόνα, ἐὰν ὑμεῖς ἦτε μὴ ἀκριβείας βιοῦντες, καὶ ὅτως, ὡς μέλλοντες ἅπασαν ὑπερβάλλειν τὴν οἰκουμένην. ἄξιον ζῆλου τῆς χάριτος ἐπιδείξασθε βίον, ἵν', ὡσαύτως ἐκείνη πάντων κυριεύει, ὅτω καὶ αὐτὴ ἐκείνη ζωντεχῇ. εἶτα καὶ ἕτερον κέρδος δείκνυσι μὴ τῆς τῶν

χ. πνε χρυσ. ῶν

χ. ἄκρως

χ. τῇ καρδίᾳ

χ. καὶ μυρ.

χ. ῥῆ

χ. ζητεῖ

χ. ὅπ ἂν κακῶς

χ. σεισμ. ματα.

ρας ἀεὶ τὴν ὀπτασίαν τοσοῦδε ποιεῖν σπουδὴν, σημεῖόν μοι τοῦτο ἐκλογισάμενος. ὅτε γὰρ ἀπιστος, ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντως πεσὼν ἁμαρτήματα· ὁ πεινῶν, καὶ θεραπείας ἐστὶ τῆς ὀπτικῆς καὶ ἐλεήμων· ὁ ἐλεήμων, καὶ δίκαιος καὶ κατηυθυσμένος πάντως καὶ καθαρὸς τὴν καρδίαν· ὁ δὲ τοιοῦτος, καὶ εἰς ἰωσποιὸς· ὁ δὲ πάντα ταῦτα κατορθώσας, καὶ τοῖς κινδύνοις ἐστὶ σοφώτερος, καὶ ὁ θεραπεύσας ἀκούων κακῶς καὶ ἁ μυρία παθὼν δεινά. τοσαῦτα σοφίσας πίνειν ἀνέπεισε, πάλιν ἀναπαύει τοὺς ἐγκωμίοις αὐτούς. ὅπερ γὰρ ὑψηλὰ τὰ ὀπτάγματα ἰῶ, καὶ πολλῷ μείζονα τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ, ἵνα μὴ θρυλῶνται καὶ λέγωσι· πῶς δυνησόμεθα ταῦτα κατορθῶσαι; ἄκουσον τί φησι·

13 Ὑμεῖς ἐστὲ ὁ ἅλας τῆς γῆς. Δεινὸν ὅτι ἀναγκαίως ταῦτα ὀπτάζει. ὁ γὰρ τῆς καθ' ἑαυτὸν δὲ ζωῆς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, φησὶ, πάσης ὁ λόγος ἐστὶν ὑμῖν. οὐδὲ γὰρ εἰς δύο πόλεις, οὐδὲ δεκαπέντε εἶχον, οὐδὲ εἰς ἔθνος ὑμᾶς ἀποστέλλω, καθάπερ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλ' εἰς γῆν καὶ θάλατταν καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ ταύτην κακῶς διακειμένην. Ὃ δὲ εἶπεν, ὑμεῖς ἐστὲ ὁ ἅλας τῆς γῆς, ἔδειξε μορφοῦσαν ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ κατασαπῆναι· ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων. διὰ τοῦτο ταῦτα πρὸς αὐτὸν ὀπτάζεται ἀφεῖσα, ἃ μάλιστα τοὺς τὴν πολλὴν ἐκμελεῖν εἶναι ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα. ὁ τε γὰρ πρᾶος καὶ ἐπιεικὴς καὶ ἐλεήμων καὶ συγκεκλεισμένος εἰς αὐτὸν συγκλείει τὰ κατορθώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν [illegible] ἐπιρραίνει καὶ ἐκλείπει ἅπαντας καλῶς ζῶντας· ὁ γὰρ εἰρηνοποιὸς, πηγὰς φιλοσοφίας ἀναβλύζει· ὁ δὲ καθαρὸς τὴν καρδίαν καὶ ἱλεως ποιὸς, καὶ ἐλαυνόμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, πάλιν πρὸς ὃ χρὴ σωφρονεῖν βίον καθίστησι. μὴ τοίνυν νομίσητε, φησὶν, ἐπὶ τοὺς τυχόντας ἡμᾶς ἐλθεῖν, μηδὲ ὑπὲρ μικρῶν εἶναι τὸν λόγον ὑμῖν· ὑμεῖς ἐστὲ ὁ ἅλας τῆς γῆς. ἰδοὺ, ἃ σεσηπότα αὐτοὺς διώρθωσαν, ἀδαυῆ. οὐτε γὰρ δύναται τὰ διεφθορότα ἤδη ἐπιπάττειν ἅλας ὠφελεῖν· ἀλλὰ δυνατὸν τοῦτο ποιεῖν· ἀλλὰ δυνατὸν

μα καθ' ὑμῶν, δεικνὺς ὅτι αὐτῶν τοῦτο μάλιστα ἐξαίρετόν ἐστι, καὶ γὰρ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, τὴν διδασκαλὸν ἴδιον τοῦτο. ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ αὐτοῦ ἀξίωμα ἐπαύξει αἰτίᾳ ἐται, καὶ τιμὼ τοὺς τὸν γεγωνότα ὁμοτιμίαν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι δι' τὸν πατέρα, φησὶν, ὅτι καὶ ὑμεῖς δι' ἐμὲ ταῦτα πείσεσθε. ὅταν δὲ εἴπῃ, τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν, δείκνυσι καὶ αὐτοὺς προφήτας ὄντα γεγονότας. εἶτα, δηλονότι ὅτι τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ ὠφελῆ καὶ ποιεῖ λαμπροὺς, οὐκ εἶπεν, ὅτι κακῶς μὲ ἐρεοῦσι καὶ διώξουσιν, ἐγὼ γὰρ κωλύσω τοῦτο. ὁ γὰρ οὐ θέλω μὴ ἀκούειν κακῶς, ἀλλ' οὐ τοῦ κακῶς ἀκούοντας φέρειν γενναίως, καὶ δι' ἃ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐλέγχειν, τιμὼ ἀσφάλειαν αὐτοῖς βουλεύ) εἰ). πολλῷ γὰρ τοῦτο ἐκείνου μεῖζον ὥσπερ τὸ μὴ πλήττεσθαι, ὃ ⟨illegible⟩ πληττόμενον μηδὲν πάσχειν δεινὸν πολλῷ μεῖζόν ἐστιν. ἐπεὶ οὖν μὲ οὖν φησιν, ὅτι ὁμοίως ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ὁ γὰρ Λουκᾶς καὶ ὀλιγωτέραν φησὶν αὐτὸν τοῦ πλείονος αὐτὸν Ἀδραμυτίας τοῦτο εἰρηκέναι φησίν. ὁ γὰρ δὲ μόνον τοὺς κακῶς δι' τὸν Θεὸν ἀκούοντας μακαρίζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς καλῶς ἀκούοντας παρακαλεῖ. ὅταν γὰρ ὑμῖν, φησιν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες ⟨illegible⟩ ἀδελφοὶ. καίτοι καὶ τοὺς ἀποστόλους καλῶς ἔλεγον· ἀλλ' οὐ πάντες. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν ⟨illegible⟩ ἀδελφοὶ, ἀλλ' ὅταν πάντες. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τοὺς ἐν ἀρετῇ ζῶντας παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς. καὶ πάλιν φησὶν· ὅταν ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, χαίρετε καὶ σκιρτήσατε. οὐδὲ γὰρ τὴν κενοδοξίαν μόνον ὧν ἐπεμφοι, ἀλλὰ καὶ τῆς κακηγορίας πολλῷ ἀείζει τιμὼ αὐθάδειαν. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅταν ἐλάσωσιν ὑμᾶς καὶ ἀποκτείνωσιν· ἀλλ' ὅταν ὀνειδίσωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρόν. μάλιστα γὰρ τῶν παραγμάτων αὐτῶν χαλεπώτερον δάκνουσιν αἱ κακηγορίαι. ἐν μὲ γὰρ τοῖς κινδύνοις πολλὰ παρακουφίζονται τὸν πόνον ὄντα· οἷ, ὃ παρὰ πάντων ἀλείφεσθαι, ὃ πολλὰς ἔχειν τὰς χρησιμότητας καὶ περιφανοποιούσας· ἐνταῦθα δὲ ἐν τῇ κακηγορίᾳ, ἃ αὐτὴ ἀνήρηται ἡ παρρησία. ὁ γὰρ δοκεῖ μεγάλα εἶ) ὁ κατόρθωμα, καὶ μᾶλλον τὴν κενοδοξίαν δάκνει τὸν ἀγωνιζόμενον. πολλοὶ γοῦν καὶ ὑπὸ βεβίων ἦλθον, πονηρὸν οὐ φέροντες δόξαν. ἃ δὲ θαυμάζεις "ὑπὸ τὴν ἄλλων, τὸν γὰρ προδότην ἐκεῖνον, τὸν ἁμαίεμον καὶ μιαρὸν, καὶ πρὸς πάντα ἀπερυθρίαστον ἄπλως, τοῦτο μάλιστα ὑπὸ βεβόχει ὀρμῆσαι προσκυνῆσαι. καὶ ὁ Ἰωσὴφ, ὁ ἀδάμας, καὶ πέτρας ἐρρόπεος, ἰωΐκα μὲ τὰ χρήματα ἀφήρητο, καὶ τὰ ἀνήκεστα ἔπαθε δεινὰ, καὶ ἅπαντα ὀξαίφνης ἐλθόντα, καὶ πηγὼ σκωλήκων τὸ σῶμα ἀναβλύζον ἑώρα, καὶ τιμὼ γυναῖκα* ὑπεκειμένην, διεκρούσατο μετ' εὐκολίας ἅπαντα· ὅπῃ δὲ εἶδε τοὺς φίλους ὀνειδίζοντας καὶ ἐπεμβαίνοντας, καὶ ποτοὶ δοξῆν τοῦτ' αὐτὸ ἔχοντας, καὶ λέγοντας ὡσπερ ἁμάρτημά τι ταῦτα πάσχειν, καὶ κακίας δίδοναι δίκην, τότε ἐθορυβήθη, τότε ἐταράχθη ὁ γενναῖος καὶ μέγας "ἀνὴρ. καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ πάντα ἀφεὶς ἅπερ ἔπαθεν, δι' τῆς κακηγορίας "μόνης ἀμοιβὴν ἐζήτει παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἄφες γὰρ αὐτοῖ καταράσασθαί, φησιν, ὅτι Κύριος εἰσεπίλατο αὐτῷ, ὅπως ἰδῇ Κύριος τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδῷ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς καταράς τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ὁ Παῦλος δὲ ἐνταῦθα οὐ κινδυνεύοντας μόνον, οὐδὲ οὐ ἀφαιρουμένους τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ τύπτεσθαι οὕτω λέγων· Ἀναμιμνήσκεσθε τὰς προτέρας ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲ ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατιζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γινόμενοι. διὰ τοῦτο δὲ τὸ μαθεῖν πολλοὶ τέθεικεν ὁ Χριστός. Εἶτα ἵνα μή τις λέγῃ, ἐνταῦθα οὐκ ἀμοιβὰς οὐδὲ ἀπράξεις αὐτῶν τὰ σώματα, κἀκεῖ μισθοὶ δίδως; τέθεικε τοῦτο προφήτας, δεικνὺς, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖ ἡμῖν ὁ Θεός. εἰ δὲ ὅπου καὶ πόδας ἡ αἱ δόσεις, ἀπὸ τῶν μελλόντων αὐτοῖς ἦλειφε· πολλῷ μᾶλλον νῦν, ὅτε τραχυτέρα αὐτῶν γέγονεν ἡ ἐλπὶς, καὶ μείζων ἡ φιλοσοφία. διὰ δὲ καὶ μὴ πόσας σχολὰς αὐτὸ τέθεικεν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὐτὸ πεποίηκεν, ἀλλὰ δηλονότι ὅτι οὐκ ἔνι τὸν μὴ πᾶσιν ἐκείνοις κατισκυασμένον καὶ συγκεκροτημένον τοὺς τότε ἐκβιῶναι τοῦ ἀγῶνας. διὰ τοι τοῦτο ἀπὸ τῆς προτέρας

χ. παῤῥησίας

χ. -εἰζειν αὐτὸν, φησιν, ἀλλὰ

χ. -νίζειν.

χ. τοῦ τ.

* ἔχειν

β. Βασ. 15. 14.

χ. ἀθλητὰς. χ. ἐκείνους

Εβ. 1. λβ.

γειν τὰ διεστῶτα, ϗ καταλλάξαι τὰ ὀκπεπολεμωμένα. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι πάντα-χοῦ ἡ εἰρήνη καλόν, ἐπήγαγε·

10 Μακάριοι ⓐ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· Τυτέστι, τῆς ἀρετῆς ἕνεκεν, τῆς πρὸς ἑτέρων τοσαύτας, τῆς εὐσεβείας. δικαιοσύνην γὰρ εἴωθεν ἀεὶ πολλαχοῦ λέγειν τὴν ψυχῆς φιλοσοφίαν.

11 Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς ϗ διώξωσι, ϗ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. 12 Χαίρετε ϗ ἀγαλλιᾶσθε. Οἷον, κἂν γένησθε, κἂν πλούσιοι, κἂν λυμεῶνες, κἂν οἱοσοῦν ἕτερον καλέσωσι, μακάριοί ἐστέ, φησι. Τί τούτων χαλεπώτερον ἠκούσατε· ἀλλ' οὐδὲ τῶν ὀπτασιῶν, ὅταν τὰ τοῖς ἄλλοις φοβερὰ, ταῦτα παρ' ὑμῖν λέγῃ; ὃ πιστεύειν λέγω ϗ πεισθῆναι ϗ διὰ κενοδοξίαν ϗ κακῶς ἀκούειν. Ἀλλ' ὅμως ϗ εἶπε, ϗ ἔπεισεν, οὐχὶ δύο ϗ δέκα καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ οἰκουμενικὸν ἅπαν. ϗ ἀκούοντες τὰ φορτικὰ ϗ ἐπαχθῆ ϗ ἀπενδυτίας τὴν τῶν πολλῶν ζωηρίαν, ἐξεπλήττοντο ⓐ ὄχλοι· τοσαύτη ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις ἦν. πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὁ κακῶς ἀκούειν ἁπλῶς μακαρίους ποιῇ, δύο τέθεικε διορισμούς· ὅταν ϗ δι' αὐτὸν, ϗ ψευδῆ ἡ τὰ λεγόμενα. ἐπεὶ ἐὰν μὴ ταῦτα πασχῇ, οὐ μόνον οὐ μακάριος, ἀλλὰ καὶ ἄθλιος ὁ κακῶς ἀκούων. Εἶτα ὕστερα ὃ ἔπαθλον πάλιν· Ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Σὺ δὲ εἰ μὴ καθ' ἕκαστον τῶν μακαρισμῶν βασιλείαν ἀκούεις δωρουμένην, μὴ ἀθύμει. εἰ γὰρ καὶ διαφόρως ὀνομάζει τὰς ἀμοιβὰς, ἀλλὰ πάντας εἰς τὴν βασιλείαν εἰσάγει. καὶ γὰρ ὅταν εἴπῃ, πεινάσαντες ⓐ πενθοῦντες, καὶ ἐλεηθήσονται χ. ἐλεήμονες, ⓐ ἐλεοῦντες, καὶ ⓦ θεοῦ ὀψονται ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ϗ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται ⓐ εἰρηνοποιοὶ, οὐδέν ἄλλο, ἢ τὴν βασιλείαν δι' ταῦτα ἀπόντων αἰνίττεται. ⓐ γὰρ τούτων ἀπολαύοντες, ἐκεῖνα πιστεύσονται πάντως. μὴ τοίνυν τῷ τῆς πυθμένι πλησίον νόμιζε εἶναι τὸ ἔπαθλον, ἀλλὰ ϗ τῶν πεινώντων τὴν δικαιοσύνην, ϗ τῶν φαύλων ϗ τῶν ἄλλων ἀπόντων ἁπάντων ἁπλῶς. διὰ γὰρ τοῦτο ὅπου πάντων ⓦ μακαρισμὸν ἔθηκεν, ἵνα μηδὲν ἀγαθὸν ἀναμίξῃς. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴπῃ μακάριος ὁ ἐν τούτοις τρυφερόμενος, ἀλλὰ τῆς πρὸς ὀλίγον συγκαλύπτοντος βίου, ϗ σκιᾶς ταχύτερον πάντα ἔχει. εἰπὼν γὰρ, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, ἐπήγαγε ϗ ἕτερον παράκλησιν, λέγων· Οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ὀκνεῖν ἔμελλε, διὰ τῆς βασιλείας, ϗ ὧν ἐλπίσιν ἔχουσιν, ὀπτεύθεν αὐτοῖς πρέχεται τὴν παρρησίαν, ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν πεπονθότων κακῶς. μὴ γὰρ νομίσητέ, φησιν, ὅτι εὐδοκίμως ἴσως λέγοντες ϗ νομοθετοῦντες ταῦτα πάσχετε ἢ ὅτι πονηροὶ διδάσκαλοί ἐστε διδάσκαλοι, μέλλετε ἐλαύνεσθαι πρὸς αὐτῶν. διὰ γὰρ τῆς ποιείας τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τῆς κακίας τῶν ἀκουόντων αἱ ὀπισθουλαὶ ϗ ⓐ κίνδυνοι ὄφεν οὐδὲν ὑμᾶς τοὺς κακῶς χ. ἡμᾶς πάσχοντας ἁλίσκεσθαι, ἀλλὰ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἐκείνους. καὶ μάρτυρεῖ τούτοις ἅπας ὁ ἔμπροσθεν χρόνος. ὅδε γὰρ τοῖς προφήταις παρενομήθη ϗ ἀνήθεον φόνιμα ἐγκαλεῖν-τες, τοὺς μὲν ἐλίθαζον, τοὺς δὲ ἔπλησιον, τοὺς δὲ μυρίοις ἑτέροις προεδόθησαν κακοῖς. μὴ δὴ τοίνυν θο- Ec. 12.
ρυβείτω ὑμᾶς. ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γνώμης ϗ τὰ νῦν ἄπονα πράττουσιν. εἴδες πῶς τὰ φρονήματα αὐτῶν ἀνέκοψεν, ἐγκεῖται τοῖς Μωϋσέα ϗ Ηλίαν ἅπασα αὐλὴ, ὅπου ϗ ὁ Παῦλος Θεσσαλονικεῦσι γράφων, φησίν· Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ιουδαίᾳ. ϗ γὰρ ϗ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ κἀκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ιουδαίων, τῶν ϗ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων Ιησοῦν, ϗ τοὺς ἰδίους προφήτας, ϗ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, ϗ Θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, ϗ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων. ὃ δὴ ϗ σὺν αὐτοῖς κατεσκεύασεν ὁ Χριστός. ϗ ὅτι μὲν τῶν ἄλλων μακαρισμῶν ἔλεγε, μακάριοι ⓐ πτωχοὶ ϗ ⓐ ἐλεήμονες· σὺν αὐτοῖς δὲ οὐκ ἀσθενείστερον αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτοὺς πρέπει τὸν λόγον λέγων· μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς ϗ διώξωσι ϗ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆ-

αθαι. ταῦτα γὰρ λέγει, οὐ μέχρι τῶν πρότερον ἱστάς τὰς ἀμοιβάς, ἀλλὰ μὴ τούτων καὶ ἐκεῖνα πρόσθες. αὐτὸ τε γὰρ πνευματικόν ἐστιν εἰπεῖν, οὐκ ἀφαιρεῖται τὰ ἐν τῷ πρότερον βίῳ· δύνατε τῷ ἐν τῷ βίῳ τι πάλιν ἐπισχεῖται, ἢ μέχρι τούτου τοῦ ἐπισχεῖν ἵστησι. Ζητεῖτε γάρ, φησι, τοῦ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. καὶ πάλιν· Ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Ματθ. ε. λγ. Ματθ. ιθ. κθ. Μαρ. ι. κθ.

χ. πλέον

6 Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην.

Ποίαν δικαιοσύνην; ἢ τὴν καθόλου φησὶν ἀρετήν, ἢ τὴν μερικὴν ταύτην τὴν ἀπεχθείας τῇ πλεονεξίᾳ χειμένην. ὅπερ γὰρ μέλλει περὶ ἐλεημοσύνης ὑποτίθεσθαι, δεικνὺς πῶς ἐλεεῖν χρή (οἷον, ὅτι οὐκ ἐξ ἁρπαγῆς, οὐδὲ ἐκ πλεονεξίας) μακαρίζει τοῦτον δικαιοσύνης ἀντιποιούμενον. ἔστι δὲ ὅτε μὴ ἔστης αὐτὸ τίθησι τῆς ἀνάγκης. ὃ γὰρ εἶπε, μακάριοι οἱ δικαιοσύνης ἀντεχόμενοι, ἀλλὰ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην· ἵνα μὲν ἁπλῶς, ἵνα μὴ ὑπομονῆς ἀπάσης αὐτὴν μετίωμεν. ὅπερ γὰρ τοῦτο μάλιστα ἴδιον τῆς πλεονεξίας ἐστί, καὶ οὐκ ἔστιν ἐρωμένους σίτων καὶ ποτῶν, ὡς τὸ πλείονα κλάσαι καὶ ἀπολαῦσαι, τοῦτο τὸν ἐπιθυμοῦντα ταύτην τοῦ μὴ πλεονεκτεῖν μεταθεῖναι ἐκέλευσεν. εἶτα πάλιν αἰσθητὸν τὸ ἐπαθλον ὀρέγει, λέγων·

χ. αὐτεχόμενος.

Ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Διὰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι τὴν πλεονεξίαν εὐπορίας ποιεῖν τοῦ πολλοὺς, λέγει ὅτι τοὐναντίον μᾶλλόν ἐστιν. ἡ γὰρ δικαιοσύνη τοῦτο ἐργάζεται. μὴ τοίνυν δίκαια τοῦ κτᾶσθαι φόβου πενίαν, μηδὲ τρόμε λιμόν. οἱ γὰρ ἁρπάζοντες, ὅταν μάλιστα ἐῶσιν οἱ πόντων ἐκπίπτοντες· ὡς ὁ μὴ δικαιοσύνης ἐρῶν, ἀλλ' ἁπλῶς ἔχει μετ' ἀσφαλείας. εἰ γὰρ οἱ τὰ ἀλλοτρίων μὴ ἐφιέμενοι, τοσαύτης ἀπολαύουσιν εὐπορείας, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὰ αὐτῶν προϊέμενοι.

χ. πόντων

7 Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. Ἐνταῦθα δὲ οὐ δι' χρημάτων ἐλεοῦντας μόνον ἐμοὶ δοκῇ λέγειν, ἀλλὰ καὶ οὐ δι' χρημάτων. ποικίλος γὰρ ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τρόπος, καὶ πλατεῖα αὐτῆς ἡ στολή. τί οὖν αὐτῆς τὸ ἔπαθλον;

Ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Καὶ δοκεῖ μὲν αὐτάρκεια εἶναι ἡ ἴσον· ἔστι δὲ πολὺ μεῖζον τοῦ κατορθώματος. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐλεοῦσιν ὡς ἄνθρωποι· ἐλεοῦνται δὲ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον αἰ ἀνθρώπινον ἔλεος καὶ θεῖον, ἀλλ' ὅσον ποιότητος καὶ ἀγαθότητος τὸ μέζον, τοσοῦτον τοῦτο ἐκείνου διέσηκε.

8 Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται). Ἰδοὺ πάλιν πνευματικόν τὸ ἔπαθλον. καθαροὺς δὲ ἐνταῦθά φησιν, ἢ ὅτι τοῦ καθολικοῦ ἀρετοῦ κεχλημένους, καὶ μηδὲν ἑαυτοῖς ζωοδόχας ποιεῖν, ἢ τοὺς ἐν σωφροσύνῃ διαφέροντας. οὕτω γὰρ ἡμῖν ὅτω δεῖ πρὸς τὸ Θεὸν ἰδεῖν, ὡς τῆς ἀρετῆς ταύτης. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. ὄψιν δὲ ἐνταῦθά φησιν, ἣν ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἰδεῖν. ὅπερ γὰρ πολλοὶ ἐλεοῦσι μὲν, καὶ οὐκ ἁρπάζουσιν, οὐδὲ πλεονεκτοῦσι, πορνεύουσι δὲ καὶ ἀσελγαίνουσι, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ πρότερον, καὶ τοῦτο προστέθεικε· "ὅπερ δὴ καὶ ὁ Παῦλος Μακεδόσιν ἐμαρτύρησε, Κορινθίοις ἐπιστέλλων, ὅτι οὐ μόνον ἐλεημοσύνῃ ἐπλούτησαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ. εἰπὼν γὰρ περὶ τῆς φιλοτιμίας αὐτῶν τῆς ἐν τοῖς χρήμασι, φησὶν ὅτι καὶ ἑαυτοὺς ἔδωκαν τῷ Κυρίῳ καὶ ἡμῖν.

Εβ. ιϛ. ιδ.

χ. ἄκαιρον ἦν

χ. ἑαυτοὺ

9 Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. Ἐνταῦθα δὲ τὸ μὴ σαπίζειν ἑαυτοῖς μόνον καὶ ἀπεχθάνεσθαι πρὸς ἀλλήλους φυλάττειν, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πλέον ὑποζητεῖ, ἵνα καὶ ἑτέρους σαπίζοντας ζωώσωμεν. καὶ πάλιν πνευματικὸν ἐπάγει τὸ ἔπαθλον. ποῖον δὴ τοῦτο;

Ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται). Καὶ γὰρ τῶν μονογενοῦς ἔργον ἐνόμιστο τοῦτο, ζωογονεῖν

ᾗ ὁ Παῦλος ἐδήλωλεγων· Οπ ἡ μὲ τῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται· ἡ δὲ κτ Θε- β.Κορ. ζ.ι.
ὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζε). τύτους τοίνυν ὁ αὐτὸς σοφῶν μακαρίζει τοὺς ὅτι λυπουμένους· ᾗ τοῦτό ἁπλῶς τοὺς λυπουμένους τίθησι, ἀλλὰ τοὺς μετ' ὀπτάσεως. διόπερ τοῦτό εἶπεν, οἱ λυπούμενοι, ἀλλὰ οἱ πενθοῦντες.

χ. θρηνῶντες, 5 ᾗ γὰρ [ὁ] αὐτὸς πάλιν ἡ σοφολὴ πάσης ὅστ φιλοσοφίας διδάσκαλος. Εἰ γὰρ οἱ παῖδας ᾗ γυναῖκα, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν προσηκόντων ἀπενθῆντα" πενθοῦντες, ὑ χρημάτων, ὑ σωμάτων ἐρῶσι κατ' ὀφθαλμῶν τῆς ὀδύνης οἱ κυριεύσης), ὑχ ὑβρεως προέξυνοι), ὑχ ὑπὸ βασκανίας ἁλίσκον), ὑχ ὑπὸ ἄλλου πολιορκεῖταί τινος πάθους, ὑ πένθους γινόμενοι μόνον· πολλῷ μᾶλλον οἱ τὰ ἁμαρτήματα πενθοῦντες τὰ ἑαυτῶν, ὡς πενθῆν ἄξιον,
10 μείζονα τούτης ὀπτασίαν) φιλοσοφίαν. Εἶπα, τί δ' ἔπαθλον αὐτοῖς;

Οπ αὐτοὶ παρακληθήσονται, φησιν. Εἰπέ μοι, ποῦ παρακληθήσον) οὗτοι; ᾗ σοφῶν, ᾗ σκῆ. ὅπερ γὰρ ὁ ὀπτάγμα σοφὸν ἐν φορτίοις ἐπαρθὲς, ὁ μάλιστα αὐτὸ κῦφον ἐποίει, τοῦτο κατέσκαπτε δώσιν. ὥστε εἰ θέλεις παρακληθῆναι, πένθει. ᾗ μὴ νομίσῃς ἄπιγμα εἶ) ὁ Εἰρηνικόν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς παρακαλῇ, καὶ μυρίαι νυφάδες ἐπέλθωσι λυ-
15 πηρῶν, πάντων φύσεως ἔσῃ. ᾗ γὰρ πολλῷ μείζους ἀεὶ δίδωσι τῶν πόνων ὁ Θεὸς τοῖς ἀμοιβάς· ὃ δὴ ᾗ σοφῶν πεποίηκε, μακαρίους ἀποφαίνων τοὺς πενθοῦντας, οὐ κτ τὴν τῦ πράγματος ἀξίαν, ἀλλὰ κτ τὴν αὐτῦ φιλανθρωπίαν· ὥσπερ ὁ τῆς τῦ πράγματος ἀξίας, ἀλλὰ τῆς αὐτῦ φιλανθρωπίας ὄστ. οἱ γὰρ πενθοῦντες, πλημμελήματα πενθοῦσι· τοῖς δ' τοιούτοις ἀρκεῖ [ὁ] τὸ συγνώμης ἀπολαῦσαι ᾗ ἀπολογίας τυχεῖν. ἀλλ'
20 ὅπερ αὐτὸς σφόδρα ὄστ φιλανθρωπος, τοῦτό σε τῇ τῶν κολάσεων ἀναιρέσει, τοῦτό σε τῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγῇ τὴν αὐτὴν δοῦναι ἴσχυσιν· ἀλλὰ ᾗ μακαρίσεις ποιῇ, ὁ πολλῆς μεταδίδωσι παρακλήσεως. πενθῆν δ' ἡμᾶς οὐχ ἁπλῶς τῶν οἰκείων μόνον, ἀλλὰ ᾗ ἁπλῶς τῶν ἀλλοτρίων κελεύῃ πλημμελημάτων· οἷαι τῶν ἁγίων ἦσαν αἱ ψυχαί, οἷα ἐπὶ τῦ Μωϋσέως, οἷα ἐπὶ τῦ Παύλου, οἷα ἐπὶ τῦ Δαβίδ. ᾗ γὰρ ὅτοι πάντες ἀλλοτρία πολλάκις ἐπένθησαν κακά.

25 5 Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Ποίαν γῆν, εἰπέ μοι; ἣν νοητὴν φασιν· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο. οὐδαμοῦ γὰρ εὑρίσκομεν ἐν τῇ γραφῇ γῆν νοητήν. ἀλλὰ τί ποτέ ὄστ ὁ Εἰρηνικόν; ἀγαθόν τί ἦσαν ἔπαθλον, ὥσπερ ᾗ ὁ Παῦλος. Εἰπὲ γάρ, ἵνα οἱ πατέρα σε ᾗ τὴν μητέρα σε, ἐπήγαγε· ὥστε γάρ ἔσῃ μακροχρόνιος ὅτι τῆς γῆς. καὶ αὖθις τῷ λῃστῇ πάλιν· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ
30 παραδείσῳ. ὥστε γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προτρέπει μόνον, ἀλλὰ ᾗ ἀπὸ τῶν παρόντων, ἀφ' ὧν παχυτέρους τὴν ἀκροωμένων, ἐν προῇ τῶν μελλόντων ἐκείνα ζητοῦσας. ἀφ' τούτου γοῦν καὶ προείρηκε· ἔλεγε· ἵνα δυνηθῆς τῷ αὐτιδίκῳ σου. Εἶπα τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας ὁ ἔπαθλον εἶπεν, καὶ φησι· μή ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ. ὁρᾷς πόθεν ἐφόβησεν; ἀπὸ τῶν ἀφθάρτων, ἀπὸ τῶν μὴ πόδας συμβαι-
χ. καὶ ὁ Π. ἢ πολλάκις αἰῶνα ἐπιτίθησι ἔπαθλα καὶ τὰ μέλλοντα καὶ τὰ παρόντα προτρέπων. 35 νόντων. καὶ πάλιν· ὃς ἐὰν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ." καὶ ὁ Παῦλος ἢ ἀφθάρτα ἀντὶ θνητῶν ἔπαθλα, πολλῆς ὄστ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων προτρέπων· οἷ, ὡς ὅταν μὲν τὰ μέλλοντα ἀφαιρῆται). ὅταν γὰρ μὲν τῶν ἀγαθῶν εἰπὼν σκιὰ τίνος, [ἀλλ'] ἀπὸ τῶν παρόντων σοφίζηται, λέγων, ἀφ' τὴν συνεχῆ ἀνάγκην· καὶ, ἐγὼ ἢ ὑμᾶς φείδομαι· καὶ, θέλω ἢ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶ). οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς πνευματικοῖς τὰ ἀφθάρτα αἰ-
40 νίζειν. ὅπερ γὰρ νομίζεται ὁ πραῢς ἅπαντα ἀπολλύναι τὰ ἑαυτῦ, ὃ ἐναντίον ἰσχῦσαι, λέγων· οἱ ἐκ μὲ οὗτος ἔστιν ὁ μὴ ἀσφαλείας τὰ ὄντα κεκτημένος, ὁ μὴ θρασύς, μηδὲ ἀγαζών· ὁ ἢ τοιοῦτος, ᾗ τῶν πατρώων ἐκκήσεται πολλάκις, ᾗ αὐτῆς τῆς ψυχῆς. ἄλλως ἢ, ᾗ ὅπερ ἐν τῇ παλαιᾷ (συνεχῶς ὁ προφήτης, ἐπεὶ γὰρ πραῢς κληρονομήσουσι τὴν γῆν, ἔλεγε, ἀπὸ τῶν ζώντων αὐτοῖς ῥημάτων· ἐνφαίνει λέγων, ὥστε μὴ πάντα χοῦ ξενοφωνῆσθαι.

Ψαλμ. ρ. ιη. ἡφανισμένῳ, δι' ὧν φησι· Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. καὶ ἡμεῖς δὲ ταύτην αἰτοῦμεν θυσίαν μεγάλην προσάγουσι τῷ Θεῷ, λέγοντες· Ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένῃ καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεξάσθω. Ταύτην καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει νῦν. ὅπου γὰρ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἐστὶ τὸ οἰκειοῦσθαι" λυμεῶνα ἅπασαν ἐξ ἀπονοίας εἰσπλέξαι (οὐ τι γὰρ ἀφέβολος οὐκ ὢν πρὸ τούτου τοιοῦτος, ὅτε ἀφέβολος γέγονεν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν, Ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ ἀφέβολου· ὅτε πρῶτος δοῦλος ταύτας πρὸς τοῦ ἀφέβολου φυσηθεὶς ταῖς ἐλπίσιν, ὀξέως ἀνελίθη καὶ ἀνητὸς ἐγένετο. προσδοκήσας γὰρ ἔσεσθαι Θεὸς, καὶ ὅπερ εἶχεν ἀπώλεσεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Θεὸς ὀνειδίζων αὐτῷ, καὶ τὴν ἀνοιαν αὐτοῦ κωμῳδῶν ἔλεγεν· ἰδοὺ, Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. καὶ ἕκαστος δὲ τῶν μὴ ταῦτα ἐντεῦθεν εἰς ἀσέβειαν ἐξωκείλεν, ἰσοθεΐαν φαντασθείς) ἐπεὶ οὖν αὕτη ἡ ἀκρόπολις τῶν κακῶν ἐστιν, ἡ ῥίζα καὶ ἡ πηγὴ τῆς ποικιλίας ἁπάσης, τοῦ νοσήματος ὃ κατάλληλον κατασκευάζων φάρμακον, ὥσπερ θεμέλιον ἰσχυρὸν ἵνα καὶ ἀσφαλῆ, τοῦτον προῆκτο" κατεβάλετο τὸν νόμον. Ταύτης γὰρ ὑποκειμένης, μὴ ἀσφαλείας ἅπαντα τὰ ἄλλα ὅπερ ἔθησιν ὁ οἰκοδομῶν· ταύτης δὲ ἀνηρημένης, καὶ μέρει τῶν ἀρετῶν φθάσῃ πολιτεύεσθαι, ἅπαντα ὑποσύρεται ῥᾳδίως, καὶ εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος. καὶ νηστείαν, καὶ εὐχὴν, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ σωφροσύνην, καὶ ἄλλο τι οὖν σωσαίης ἀγαθὸν, ταπεινοφροσύνης χωρὶς ἁλῶναι δεῖ ἅπαντα· ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τῶν Φαρισαίων γέγονε. καὶ γὰρ μὴ ὃ φθάσαι εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν, πρώτα ἀπολέσας κατέβη, ὅπου τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν οὐκ εἶχεν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀπονοια πηγὴ κακίας ἁπάσης ὄντι, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη φιλοσοφίας ἁπάσης ἀρχή· διὸ δὲ ἐντεῦθεν ἄρξεται, προερρίζοι δύναται τὴν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς τῶν ἀκουόντων ψυχῆς. καὶ τί τοῦτο πρὸς τοὺς μαθητάς, φησι, τοὺς πρώτους ἵστασαι ταπεινούς; οὐδὲ γὰρ εἶχον ἀφορμὴν ἀπονοίας ἵνα, ἁλιεῖς ὄντες καὶ πένητες, καὶ ἀσημοι καὶ ἰδιῶται. Εἰ καὶ μὴ πρὸς τοὺς μαθητὰς ταῦτα, ἀλλὰ πρός γε τοὺς πρώτους τότε," καὶ τοὺς μὴ ταῦτα μέλλοντας ἀκούειν ὑποδέχεσθαι, ἵνα μὴ ἀφορμὴν ταῦτα αὐτῶν καταφρονῆσαι· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς ταῦτα. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τότε, ἀλλ' ὕστερον ἔμελλον δεῖσθαι τῆς ὠφελείας" ταύτης μὴ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἡμῖν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν. ὅτε γὰρ πλοῦτος, ὅτε δυναστεία, οὐκ αὐτὴ ἡ βασιλεία ὅπως ἐπᾶραι εἰς ἡμᾶς ἰσχυὴ, ὡς τὰ ἐκείνοις ὑπαρξάμενα ἅπαντα. ἄλλως δὲ, καὶ πρὸ τῶν σημείων εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ τότε ἐπιστρέφεσθαι, ὃ πλῆθος ὁρῶντας καὶ ὃ θαῦμα ἐκεῖνο ὃ πρωτοτοκὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ παθεῖν τι ἀνθρώπινον. διόπερ αὐτῶν θᾶττον καταστέλλει ὃ φθόγγος. καὶ οὐκ εἰσάγει ἐν τάξει" πρὸ πάντων τὰ λεγόμενα καὶ ὑπερμάτων, ἀλλ' ἐν τάξει μακαρισμοῦ, ἀνεπαχθέστερον τῷ λόγῳ ποιῶν, καὶ πᾶσιν εὐοίγων ὃ τῆς διδασκαλίας στάδιον. οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ἁπλῶς πάντας ποιοῦντες μακαρίους πάντες. ὥστε, κἂν δοῦλος ᾖς, κἂν πλούσιος, κἂν πένης, κἂν ξένος, κἂν ἰδιώτης, οὐδὲν ὅτι ὃ κωλύον ἔσεσθαί σε μακάριον, αἱ τοῦ ἀρετοῦ ταύτην ζηλώσῃς. ἀρξάμενος οὖν ἐντεῦθεν, ὅθεν μάλιστα ἐχρῆν, προῆσιν ἐφ' ἑτέραν ἀπόλυσιν," ἀπενδυτίας δοκοῦσαν εἶ τῇ τῆς οἰκουμένης ψήφῳ. ἅπαντας γὰρ τοὺς χαίροντας ζηλωτὰς εἶ νομίζοντας, τοὺς δὲ ἐν ἀθυμίᾳ καὶ πενίᾳ καὶ πένθει ἀθλίους, αὐτοὺς τυγχάνειν αὐτὴν ἐκείνων μακαρίζει, λέγων ὅτι·

4 Μακάριοι οἱ πενθοῦντες. Καίτοιγε πάντες αὐτοὺς ταλανίζουσι. διὰ γὰρ τοῦτο προλαβὼν τὰ σημεῖα εἰργάσατο, ἵνα τοιαῦτα νομοθετῶν ἀξιόπιστος ᾖ. ἐνταῦθα δὲ οὐχ ἁπλῶς αὐτοὺς πενθοῦντας τέθεικεν, ἀλλὰ αὐτοὺς ἁμαρτήματων τοῦτο ποιοῦντας· ὡς τόγε ἕτερον ἡ σοφὸς ὅτι κεκωλυμένον, ὃ ὅπου ἐστὶ τῶν βιωτικῶν δηλωσει. ὅταν οὖν

ἡ

πραγμάτων. ἀναβάντες οὖν αὐτὸν καθίσαντος, προσῆλθον οἱ μαθηταί. Εἶδες αὖθις τὴν ὑπόδοσιν τῆς ἀρετῆς, καὶ πῶς ἀεὶ θέλοντος βελτίους ἐγίνοντο; οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ τῶν χαμαίτων ἦσαν θηταί, ἤτοι ἢ καὶ ἀκοῦσαί τι λοιπὸν ἐπεθύμουν μέγα καὶ ὑψηλόν· ὅπερ οὖν αὐτὸν καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσε, καὶ τῶν λόγων ἀρξασθαι τούτων ἐποίησεν. Οὐδὲ γὰρ σώματα ἐθεράπευε μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς διώρθου, καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς τούτων ὑπομελείας ὑπὲρ τὴν ἐκείνων μετέβαινεν ὑπομέλειαν, ποικίλλων τὸ ὁμοῦ τέρπον ὠφέλειᾳ, καὶ διαμιγνὺς τῇ τῶν λόγων διδασκαλίᾳ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν, καὶ τὰ διαίρετα τῶν αἱρετικῶν ἐμφανίζων τόμματα, δι' ὧν ἑκατέρας οὐσίας ἐκπέσοι, δεικνὺς ὅτι ὀλοκλήρου τοῦ ζώου αὐτὸς ἐστι δημιουργός. διὸ ὁ καὶ πολλῆς ἑκατέρᾳ τῇ φύσει μετεδίδου προνοίας, νῦν μὲν ἐκείνῳ, νῦν δὲ τούτῳ διαρροθύμως· ὃ δὴ καὶ τότε ἐποίει. διοίξας γάρ, φησι, τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἐπὶ τίνος ἔνεκεν προσέκειται ὅ, διοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ; ἵνα μάθῃς ὅτι ἐν σιγῇ ἐπαίδευεν, οὐχὶ φθεγγόμενος μόνον· ἀλλὰ νῦν μὲν τὸ στόμα αἰνίσσων, νῦν δὲ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἔργων ἀφιείς φανερόν. ὅταν δὲ ἀκούσῃς ὅτι ἐδίδασκεν αὐτούς, μὴ τοῖς μαθηταῖς αὐτὸν νόμιζε διαλέγεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων ἅπασιν. ἐπεὶ γὰρ ὁ πλῆθος δημοδὲς ἐώ, ἐπὶ δὲ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, τὰ μαθητῶν (W) χρὴ νοεῖν· ἐπισφαλὲς γάρ, τοὺς ἐκείνους ποιήσαι τοὺς λόγους, ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς διαλέξει καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασι τοῖς σφόδρα ἀποδέουσι τῶν λεγομένων, ἀμέπαφον γίνεσθαι θαρσυνάζων τῆς φιλοσοφίας τὸν διδασκαλίαν. ὅπερ οὖν δὲ ὁ Λουκᾶς ἀνεπιζήμιος ἐλεγθη, ὅτι (W) λόγοι ἀπέστρεψε πρὸς αὐτούς· καὶ ὁ Ματθαῖος ἢ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν ἔγραφεν, ὅτι προσῆλθον αὐτῷ (A) μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐδίδασκεν. οὕτω γὰρ καὶ (A) λοιποὶ προσέρχονται ἔθυμον προθυμότερον, ἢ εἰ πρὸς ἅπαντας ἀπετείνατο αὐτόν. πόθεν οὖν ἄρχεται, καὶ ποῖα θεμέλια τίθησι τῆς καινῆς πολιτείας ἡμῖν; ἀκούσωμεν μετ' ἀκριβείας τῶν λεγομένων. Εἴρηται μὲν γὰρ πρὸς ἐκείνους, ἐγράφη δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς ταῦτα ἅπαντα. σχὲς δὲ τοῦτο πρόσεχε μοι τοῖς μαθηταῖς δημιουργῶν· οὐκ εἰς ἐκείνους ἢ προῆκεν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀδιορίστως πρὸς τοὺς μακαρισμοὺς ἅπαντας. οὐδὲ γὰρ εἶπε, μακάριοί ἐστε ὑμεῖς, ἐὰν πλωχοὶ ἦτε, ἀλλὰ μακάριοι (A) πλωχοί. καὶ τί δὲ εἰ ἐκείνοις εἴρηκεν, κοινὰ τὰ τῆς συμβουλῆς ἔθηκε γίνεσθαι. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Ἰδοὺ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οὐ πρὸς ἐκείνους μόνους, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων πρὸς τὸν οἰκουμένην ἅπασαν. καὶ ὅταν αὖθις μακαρίζῃ διωκομένους δὲ ἐλαυνομένους καὶ τὰ ἐναντία πάσχοντας, οὐκ ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς τὰ αὐτὰ κατορθοῦσι πλέκει (W) στέφανον. πλὴν ἀλλ' ἵνα καὶ σαφέστερον τοῦτο γένηται, καὶ μάθῃς ὅτι καὶ πρὸς σὲ ἔχει κοινωνίαν πολλὴν τὰ λεγόμενα, καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην, εἰ βούλοιτο προσέχειν, ἄκουσον πῶς τῶν θαυμασίων τούτων ἄρχεται λόγων.

3 Μακάριοι (A) πλωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τί ἐστιν, (A) πλωχοὶ τῷ πνεύματι; (A) ταπεινοὶ καὶ συντετριμμένοι τὴν διάνοιαν. πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν προαίρεσιν εἴρηκεν. ὅτι γὰρ εἰσὶ πολλοὶ ταπεινοὶ οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφεὶς ἐκείνους (οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη τοῦτο ἐγκώμιον) τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας καὶ καταστέλλοντας μακαρίζει προφήτης. καὶ διὰ τί ἔνεκεν οὐκ εἶπεν, (A) ταπεινοί, ἀλλ' (A) πλωχοί; ἔτι τοῦτο ἐκείνου πλέον. τοὺς γὰρ καταπεπληγότας ἐνταῦθά φησι καὶ πεπονθότας ὑπὸ Θεοῦ τὰ ὑποπτώματα, ὃς καὶ διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου σφόδρα ἀποδεχόμενος ὁ Θεός, ἔλεγθη· Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ὅτι (W) πραῦν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα μου τοὺς λόγους; καὶ γὰρ πολλοὶ τῆς ταπεινοφροσύνης (A) ὑποκριταί· καὶ ὁ μὲν ὅτι ταπεινὸς συμπέπτωκεν, ὁ δὲ μετ' ὑπερβολῆς ἅπασης. ταύτην καὶ ὁ μακάριος προφήτης* ἐπαινῶν τὴν ταπεινοφροσύνην, ὑπὸ τὴν ἁπλῶς κατεσκληκότα ἡμῶν διάνοιαν ἐνεγράφων, ἀλλὰ τὴν σφόδρα συντε-

θραυσμέ-

Ἡσ. ξς. β.

* Δαυὶδ

μεμεεμμηνθώμεν, πρὶν ἢ τὴν ἡμέραν ὅπως ἰδωμεν τὴν ὀφθαλμοῖς ἡμᾶς κερδᾶναι ἐκ τούτου. νῦν μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῖν ὁ πόνος ἐστίν· τότε δὲ, ὁ δικάζων μόνος τῆς ψήφου γένεται κύριος. πρόσφθάσωμεν οὖν τὸν πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, κλαύσωμεν, θρηνήσωμεν. αἱ γὰρ δυνηθῶμεν προκαλέσασθαι τὸν δικαστὴν περὶ τῆς κυρίας ἄφεσιν ἡμῖν τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδὲν εἰσόδου χρεία λοιπόν· ὥσπερ οὖν ἐὰν μὴ τοῦτο γένηται, δημοσία τῆς οἰκουμένης παρούσης, ἕκαστος ἡμῶν ἰδίᾳ εἰσελεύσεται, καὶ οὐδεμία ἡμῖν ἔσται λοιπὸν συγγνώμης ἐλπίς. οὐδεὶς γὰρ τῶν ἐνταῦθα, μὴ δράκοντάς τινας τῶν ἁμαρτημάτων, ἀπελθὼν ἐκεῖ δυνήσεται τοὺς ὀπίσω τούτοις θηρίοις ἀφαρπάσαι· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῶν δεσμωτηρίων τούτων μὴ τῶν λύσεων προσάγοντες εἰς τὸ δικαστήριον· οὕτω καὶ ψυχαὶ πᾶσαι, ὅταν ἐκεῖσε ἀπέλθωσι, τοὺς ποικίλους προκείμενα σειρὰς τῶν ἁμαρτημάτων, ὀπίσω τὸ βῆμα ἄγουσι τὸ φοβερόν. καὶ γὰρ δεσμωτηρίου οὐδὲν ἄμεινον ὁ παρὼν βίος δράκειται. ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸ οἴκημα εἰσιόντες ἐκεῖνο, πολλοὺς ὁρῶμεν "ἀλύσεις προκειμένους, οὕτω καὶ νῦν, ἐν τῇ φαντασίᾳ τῇ ἔξωθεν ἑαυτοὺς ἀπεργασάμενοι, εἰς τὸν ἑκάστου βίον εἰσελθόντας, εἰς τὴν ἑκάστου ψυχὴν, ὁμοίως ἐνδεσμοῦντα χαλεπώτερα δεσμὰ προκείμενα, καὶ μᾶλλον, ἐν εἰς τοὺς τῶν πλουσίων εἰσελθούσης ψυχάς. ὅσῳ γὰρ ἂν πλείονα ὦσι προβεβλημένοι, τοσούτῳ μᾶλλον εἰσι δεδεμένοι. ὥσπερ οὖν δεσμώτης, ἐπειδὴν ἰδῇς καὶ ὅτι τὸν" πραχήλου καὶ ὅτι τῶν χειρῶν, πολλάκις ἂν καὶ ὅτι τῶν ποδῶν στεδηρωμένον, ἀπὸ τούτου μάλιστα καλαμᾷς· οὕτω καὶ τὸν πλούσιον, ὅταν θεάσῃ μυρία προκείμενα πράγματα, μὴ ἀπὸ τοῦ τὰ πλούσιον, ἀλλὰ δι' αὐτὰ μὴν οὖν τοῦτα ἀθλιον εἶναι νόμιζε. μὴ γὰρ τῶν δεσμῶν τούτων, καὶ δεσμοφύλακα ἔχει χαλεπὸν, καὶ ποικιλον ἔρωτα τῶν χρημάτων· ὃς οὐκ ἀφίησιν ἀναβλέψαι τοῦτο τὸ δεσμωτήριον, ἀλλὰ μυρίας αὐτῷ κατασκευάζει πέδας καὶ φυλακάς, καὶ θύρας, καὶ μοχλούς· καὶ εἰς τὸν ἐνδοτέραν αὐτὸν ἐμβαλὼν φυλακὴν, πείθει καὶ ἡδέσθαι τοῖς δεσμοῖς τούτοις, ἵνα μηδὲ ἐλπίδα λάβῃ ἀπαλλαγῆς σὺν τῶν ἐπικειμένων κακῶν. κἂν ἀποκαλύψῃς τὸν λογισμὸν τὸν ψυχὴν τὸν ἐκείνου, καὶ δεδεμένον μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐχμῶσαν καὶ ῥυπῶσαν καὶ φθειρῶν γέμουσαν ὄψει. οὐδὲν γὰρ ἐκείνων ἀμείνους αἱ τῆς πενίας ἡδοναὶ, ἀλλὰ βδελυρώτεραι, καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα αὐτῶν λυμαίνον) μᾶλλον [καὶ] τῆς ψυχῆς, καὶ τούτῳ καὶ ἐκείνη μυρίας ἐπιφέρουσι νοσημάτων πλημμύρας. διὰ δὴ ταῦτα πάντα, ἵνα λυτρωσώμεθα τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέρων προκαλέσωμεν, ἵνα καὶ τὰ δεσμὰ διαρρήξῃ, καὶ τὸν χαλεπὸν ἡμῶν τοῦτον ἀποσήσῃ φύλακα, καὶ τὸ φορτίου τῶν σιδηρῶν ἐκείνων ἀλύσεων ἀπαλλάξας, πλεῖστον κυφότερον ἡμῖν ποιήσῃ τὸ φρόνημα. προκαλούμενοι οὖν αὐτὸν, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσιέναι ἐγκωμιάζωμεν, ἀσυδίᾳ καὶ γνώμῃ καὶ προθυμίᾳ ἀγαθῇ. ὅταν γὰρ δυνησώμεθα καὶ ἐν βραχεῖ χαίρῳ τὸν κατεχόντων ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι κακῶν, καὶ μαθεῖν ἐν οἷς ἦμεν τὸ πρότερον, καὶ τῆς προσηκούσης ἀπολαβέσθαι ἐλευθερίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κζ ε. Ομιλ. ιε. 1. ΙΔΩΝ ΔΕ [Ο ΙΗΣΟΥΣ] ΤΟΥΣ ΟΧΛΟΥΣ, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων.

ΟΡα τὸ ἀφιλότιμον καὶ ἀκόμπαστον. τὸ γὰρ προσῆλθον αὐτῷ μόνῳ ἑαυτῷ· δηλοῖ ὅτι μὴ θεραπεῦσαι ἔδει, αὐτὸς προσῆλθον αὐτοῦ, καὶ πόλεις καὶ χώρας ὑπερβαίνοντος· ὅτε γὰρ πολὺς ὄχλος γίνεται, ἐν ἐνὶ καθέζεται χωρίῳ, καὶ οὐκ ἐν πόλει ἢ ἀγορᾷ μέσῃ, ἀλλ' ἐν ὄρει καὶ ἐρημίᾳ, παιδεύων ἡμᾶς μηδὲν προσέχειν ἐπιδείξεως ποιᾷ, καὶ τῶν ἐν μέσῳ θορύβων ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν φιλοσοφεῖν δέῃ, καὶ πρὸς ἀναγκαίων ἀφαιρεῖσθαι προσγμάτων.

ἀλλ' ἁμάρτημάτων ἄφεσιν. ἢ γὰρ δίδωσι ἢ νῦν, ἐὰν σπουδάζωμεν. τότε μὲν γὰρ εἰς τὴν Συρίαν ὀξηλθεν αὐτῶ ἡ ἀκοή· νῦν δὲ εἰς τὸν οἰκεμένην ὅλην. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἀκούσαντες, ὅτι δαιμονῶντας ἐθεράπευσε, ζωντες ἐχον· σὺ δὲ πολλῶ πλείονα πεπεῖσαι αὐτῶ λαβεῖν τῆς δυνάμεως ἢ μείζονα, ἢ ἀφαίρεσαν ἢ πτέρνης; ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἢ πατρίδα ἀφῆκαν, ἢ φίλους, ἢ συγγένεις· σὺ δὲ ὧνδε οἰκίαν ἀφεῖναι ἀνέχη ὑπὲρ ὧν πεπόνθεις, ἢ πολλῶ μείζονων τυχεῖν; μᾶλλον δὲ ὧνδε τῶν ἀπαντῶμεν πᾶσι σοῦ· ἀλλὰ ζωὴν ἤδη ἄφες ποιεῖν μόνον, ἢ μόνον οἶκοι μεῖναι, δυνήσῃ ἁπάσαις ῥᾳδίως πᾶσι δὲ ἀναπαῦσαι πάθος, πάντα ποιοῦμεν ἢ πεφιμαλθούμεθα, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῶν λυπούντων ἡμᾶς· τῆς δὲ ψυχῆς ἡμῶν κακῶν ἀφαιρεῖται, μέλομεν δὲ ἀναδυόμεθα. ἀλλὰ τῶν ὧνδε ἐκείνων ἀπαλλασσόμεθα· ὅπῃ δὲ μὴ ἀναίσθητα ἡμῶν πέρνα γίνεται, δὲ ἡ πέρνα αἰσθήσεα, ἢ τῶν πηλῶν τῶν κακῶν ἀφέντες, τοῦ ῥύακος ἐκκαθαίρειν ἐθέλομεν. ὅτι γὰρ τῶν ἐν τῶ σώματι κακῶν ἡ ποιεία τῆς ψυχῆς αἰτία, ἢ ὁ παῤῥησιαζόμενος πεπαίκατα ἢ ὀκνῶν ἔτη, ἢ ὁ δεῖ τὸ στόμα χαλασθεὶς, δὲ ἐκ τούτων ἢ ὁ Καὶν ἐδήλωσε. ἢ πολλαχόθεν ἢ ἑτέρωθεν τῶν μὴ ὄντων ἰδοὺ ἀνέλωμεν πίνων τῶν κακῶν τῶν πηλῶν, ἢ πάντα ῥήσεται τῶν νοσημάτων δὲ ῥεύματα. ἢ γὰρ ὁ παῤῥησιάζεσθαι μόνον, νόσημα, ἀλλὰ ἢ ὁ ἁμαρτάνειν· ἢ τοῦτο μᾶλλον, ἢ ὀκνῶ, ὅσῳ καὶ ψυχὴ σώματος ἀμείνων. ἐκ τούτου παρακαλέσωμεν πίνων αὐτὸν ἢ νῦν, ἢ παῤῥησιαλέσωμεν ἵνα σφίξῃ τὸν ψυχικὸν ἡμῶν παῤῥησιαστήριον, ἢ δὲ βιωτικὰ ἀφέντες πάντα, ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν μόνον ποιώμεθα λόγον. Εἰ δὲ ἢ τούτων μὴ τύχῃ, μετ' ὀκνῶ αὐτῶν φερώμεν. μηδὲ ὅτι οὐκ ἀγνοεῖς ἁμαρτάνων καταφεύγει, ἀλλὰ διὰ αὐτὸ μὴ τοῦτο μᾶλιστα σπεύδειν, ὅπῃ οὐκ αἰσθάνῃ τῆς ὀδύνης τῶν πλημμελημάτων. ἢ γὰρ παῤῥησία ὁ μὴ δάκνων τὸν ἁμαρτίαν τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ παῤῥησία ὁ αἰσθανόμενον εἰ τὸν πλημμελοῦσαν ψυχήν. ἐπίσωσον οὖν αἰσθανομένους τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, πῶς τῶν τεμνομένων ἢ καιομένων παῤῥησιάζεσθε ὀλολύζουσι; πόσα παῤῥησίας; πόσα πάθους; πόσα πενθοῦσι δὲ ὀδύρονται, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῶ ποινοῦ ζωειδότος; ὅταν οὐκ ἂν ἐποίησαν, Εἰ μὴ σφόδρα ἤλγουν τῆ ψυχῆ. τὸ μὲν οὖν ἀμαρτεῖν, τὸ μηδὲ ὅλως ἁμαρτάνειν· τὸ δὲ μετ' ὀκνῶ, τὸ ἁμαρτάνοντας αἰσθάνεσθαι ἢ διορθοῦσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔχομεν, πῶς δεησόμεθα τοῦ Θεοῦ, ἢ ἄφεσιν αἰτησόμεθα ἁμαρτημάτων, ⓐ τούτων μηδένα ποιούμενοι λόγον; ὅτῳ γὰρ σὺ αὐτὸς ὁ πεπλημμεληκώς, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἥμαρτες, Εἰδέναι ἐθέλεις, ὑπὲρ ποίων παῤῥησιάσεις ⓦ Θεὸν πλημμεληματίων; ὑπὲρ ὧν οὐκ οἶδας; ἢ πῶς Εἴσῃ τῆς δυσεργείας τὸ μέγεθος; Εἰπὲ ποίνων σε ἁ πλημμελήμματα κατ' εἶδος, ἵνα μάθῃς πίνων λαμβάνεις συγχώρησιν, ἵν' ὕστως εὐγνώμων γένῃ τοῦ ⓦ εὐεργέτου. σὺ δὲ αἰσθεσθαι μὲν πρόχυσιν, ἢ φίλους, καὶ γείτονας, καὶ θυρωρὸς παῤῥησιάζῃ, καὶ χρήματα δαπανᾶς, ἢ πολλὰς ἀναλίσκεις ἡμέρας πρὸ σοῦ καὶ δόμους· καὶ ἅπαξ, καὶ δὶς, καὶ μυριάκις σε ἀφικνούσηται ὁ πρόχοος, οὐκ ἀναπίπτεις· ἀλλ' ἀγανακτεῖς μᾶλλον ἡμῶν, πλείονα τὴν ἱκετηρίαν ᾄδης· τὸ δὲ τῶν ὅλων Θεοῦ πρόχοον, χασμώμεθα, καὶ ἀναπίπτομεν, καὶ τυφώμεν, καὶ μεθύομεν, καὶ ἁ χῆ ζωὴν πάντα πεφάμεν· καὶ πότε αὐτὸν δυνησόμεθα ἵλεων ποιῆσαι; πῶς δὲ οὐκ αὐτῶ τούτῳ μειζόνως πρόχοον ἔχομεν αὐτόν; ἢ γὰρ ἁμαρτάνειν τὸ μηδὲ ἀγνοῆ ἁμαρτάνοντας μᾶλλον ἀναγκαίῳ αὐτὸν ποιῆ ἢ ὀργίζεσθαι. δὲ ὅπερ Εἰς αὐτὸν λοιπὸν ἄξιον καταδυῶμεν τὸν νοῦν, ἢ μηδὲ ⓦ ἥλιον ὁρᾶν τοῦτον, μηδὲ ἀναπνεῖν ὅλως, ὅτι ὕστως ἀναπαλλαχθῶν δεσπότην ἔχοντες, πρόχοον ὁμοῦ τε αὐτὸν, ἢ πρόχοον ὄντες οὐδὲ μετέχομεν. καίτοιγε αὐτὸς, ὡσὶ ὅτῳ ὀργίζηται, μισῶν ἢ ἀποτρέφομενος ἡμᾶς τοῦτο ποιῆ, ἀλλ' ἵνα καὶ ὕστως ἡμᾶς ὀκνιτανύσηται πρὸς ἑαυτόν. Εἰ γὰρ ὑβριζόμενος διὰπαντὸς εὐεργέτει, μᾶλλον αὐτὸν καταφέρησας. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἀποτρέπεται πρὸς ὀλίγον, ἵνα δεῖ πάντος σε ἔχῃ μᾶλλον ἑαυτῆ. θαῤῥήσωμεν ποίνων αὐτὸν τῆ φιλανθρωπία, ἢ μετάνοιαν ὀκνιδιξώμεθα

μεμε-

λειπτο, οὐχ ὑπερέβαντο, οὐκ εἶπον, ὑπερτρέψαντες οἴκαδε διαλεξώμεθα τοῖς προφήταις· ἀλλὰ πάντα ἀφέντες εἶπον, καθάπερ ὁ Ελισσαῖος ἐποίησεν ὅτε Ηλίου. τοιαύτην γὰρ ὁ Χριστὸς ὑπαγκάζει πρὸς ἡμᾶς, ὥστε μήτε ἀναβολὴν διαβάλλεσθαι χρόνου, κἂν σφόδρα τι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμᾶς κατεπείγῃ. διὸ καὶ ἕτερόν τινα προσελθόντα καὶ ἀξιοῦντα θάψαι (W) ἑαυτοῦ πατέρα, οὐδὲ τοῦτο ποιῆσαι ἀφῆκε, δεικνὺς ὅτι πάντων τιμᾷ ἀκολουθησιν τιμᾷ ἑαυτοῦ προθυμίαν δεῖ. Εἰ δὲ λέγοις, ὅτι μείζων ἡ ὑποθεσις· καὶ διὰ τοῦτο μᾶλιστα αὐτὸν θαυμάζω, ὅτι μηδὲν μηδέπω σημεῖον ἰδόντες, μεγέθει τοσούτῳ ἐπαγγελίας ὑπίστευσαν, καὶ πρώτα δεύτερα ἔθεντο τῆς ἀκολουθήσεως ἐκείνης. καὶ γὰρ διὰ ὧν ἠλιεύθησαν λόγων, ὑπίστευσαν ὅτι καὶ ἑτέρους διὰ τούτων ἁλιεύειν δυνήσονται. τοῦτοις μὲν οὖν τοῦτο ὑπῆρχετο· τοῖς δὲ περὶ Ιάκωβον καὶ Ιωάννην οὐδὲν τοιοῦτον φησιν. ἢ γὰρ τῶν (W) θαυμάτων ὑπῆρχε καὶ προσδοκία ποιήσει λοιπὸν τούτοις· ἄλλως δὲ, καὶ πολλαὶ ἦσαν προτέρων ἀκηκοότες περὶ αὐτοῦ. διὰ δὲ πῶς καὶ τὴν πενίαν αὐτῶν ἡμῖν μὴ ἀκριβείας ἀπίτεται. θὲρε γὰρ αὐτοὺς ῥᾳθίους ἁλιεῖς τὰ δίκτυα αὐτῶν. τοσαύτη δὲ τῆς πλοχίας ἡ ὑπερβολὴ, ὡς τὰ πεποιημένα διαρρηγνῦναι, μὴ δυναμένους ὑπομεῖναι θάτερα. ἀλλὰ μικρὰ δὲ τέως καὶ αὕτη ἔνδειξις ἀρετῆς, τὸ πενίαν φέρειν εὐκόλως, τὸ ἀπὸ δικαίων πόνων τρέφεσθαι, τὸ ζωοδοτεῖσθαι ἀλλήλοις τῇ τῆς ἀγάπης δυνάμει, τὸ (W) πατέρα ἔχειν μὴ ἑαυτῷ δι' ἀναπαύειν. ὅθεν τοίνυν αὐτοὺς ἠλίθυσε, τότε ἄρχεται πρόσωπον θαυματουργεῖν, δι' ὧν ἐποίει, τὰ τοῦ Ιωάννου περὶ αὐτοῦ εἰρημένα βεβαιῶν. ζωοχῶς δὲ τοῖς ζωαγωγοῖς ἐπιχωριάζει, καὶ σιτεύσαν αὐτοὺς παιδεύων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνιδρὼς τις καὶ πλάνος, ἀλλὰ συμφωνῶν τῷ πατρὶ θαυματοποιεῖ. ἐπιχωριάζων δὲ, οὐκ ἐκήρυττε μόνον, ἀλλὰ καὶ σημεῖα ἐπεδείκνυτο. καὶ γὰρ πάντα χρὸς, εἴ που τι ξένον γίνεται καὶ θαυμάσιον καὶ πολιτείας τινὸς εἰσαγωγὴ, σημεῖα πιφαύσκει Ἰωάννης Θεοῦ, σὺν ἐκείνοις τοῖς τὰς νόμους δέχεσθαι μέλλουσιν. οὕτω γοῦν ὅτε (W) ἀνθρώπων ποιφὶ ἤμελλε, (W) κόσμον ἔκτισεν ἄπαντα, καὶ τότε αὐτοῦ (W) νόμον ἐκτὸς ἔδωκε (W) σὺν τῷ παραδείσῳ. καὶ ὅτε τῷ Νῶε νομοθετῆσαι ἤμελλε, πάλιν μεγάλα ἐπεδείξατο θαύματα, δι' ὧν ἅπασαι αἱ στοιχεῖα τὴν κρίσιν, καὶ ὁ φοβερὸν ἐκτὸς πέλαγος ἐπ' ἐκείνου ὁλόκληρον ἐποίει χωρεῖν, καὶ δι' ὧν ἐν τοσαύτῃ ζάλῃ (W) δίκαιον ἐκτὸς διέσωσε. καὶ ὅτι τῷ Αβραὰμ ὁ πολλὰ σημεῖα προέφερε· οἷς, τὴν νίκην τὴν ἐν τῷ πολέμῳ, τὴν πληγὴν τὴν κατὰ τῶν Φαραὼ, τὴν ἐκ τῶν κινδύνων ἀπαλλαγήν. καὶ Ιουδαίοις νομοθετεῖν μέλλων, τὰ θαύματα ἐκτὸς καὶ μεγάλα τερράστια ἐπεδείξατο, καὶ τότε (W) νόμον ἔδωκεν. ὅπου δὴ καὶ ἐν τοῦτο μέλλων ὑψηλὸν ἵνα εἰσάγειν πολιτείαν, καὶ ἃ μηδέποτε ἤκουσαν λέγειν αὐτοῖς, τῇ τῶν θαυμάτων ἐπιδείξει βεβαιοῖ τὰ λεγόμενα. ὅθεν γὰρ ἡ κηρυττομένη βασιλεία οὐκ ἐφαίνετο, διὰ τῶν φαινομένων τὴν ἀόρατον ποιεῖ φανερόν. καὶ σκόπει ὃ ἀπόρρητον τοῦ εὐαγγελιστοῦ, πῶς ἕκαστον ἡμῖν διηγεῖται τῶν θεραπευομένων, ἀλλὰ βραχέσι ῥήμασι νικάδας παραπέχει σημείων.

24 Περισώζεται γὰρ αὐτῷ, φησι, πόλις ἅπασα ἔχουσα, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις ζωχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σελήνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Ἀλλὰ ὃ ζητούμενον ἐκτὸς ἐστί, τί δήποτε πρὸς οὐδενὸς αὐτῶν πίστιν ἐπεζήτησεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὁ μὴ ταῦτα φαίνεται λέγων· πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; ὅλῃ δὲ δέπω τὸ αὐτοῦ δυνάμεως ἀπόδειξιν ἐν διδοκαῖς· ἄλλως δὲ, καὶ αὐτῷ τῷ προσιέναι καὶ προσαγαγεῖν, καὶ τὴν τυχοῦσαν ἐπεδείκνυτο πίστιν. καὶ γὰρ πόρρωθεν αὐτὸν ἔφερον, οὐκ ἂν ἐνεγκόντες, εἰ μὴ μεγάλα ἦσαν περὶ αὐτοῦ πεπεικότες ἑαυτούς.

χ. ἐν δὲ, χ. ἐπεξῆτησεν. χ. προσάγειν,

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκολουθήσωμεν τούτῳ αὐτῷ καὶ ἡμεῖς. καὶ γὰρ νοσήματα πολλὰ ἔχομεν ψυχῆς, καὶ ζωῶν προσηυμφώς βούλεται θεραπεύειν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ χαίρει διαρρήδην, ἵνα ζωῶν ἐξοχὴν τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας. προσέλθωμεν τούτῳ αὐτῷ, καὶ μηδὲν βιωτικὸν αἰτῶμεν·

ἀλλ'

ἐκήρυξε; Οὐ γὰρ ὅλως Ἰωάννου ἔδει, τῆς τῶν ἔργων μαρτυρίας αὐτὸν κηρυττούσης; ἵνα καὶ τοῦθεν μάθῃς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ὅτι καθαρὸς ὁ πατὴρ, ὅταν τὸν υἱὸν φανερὸν ἔχει. Ὅταν δὲ ὁ Ζαχαρίας ἔλεγε, Καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· γὰρ ἵνα μηδεμίαν τοῖς ἀναισχύντοις αἰτίαν καταλείπῃ Ἰουδαίοις. Ὅθεν οὖν καὶ αὐτὸς τέθηκε λέγων· Ἦλθεν Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει· ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν· καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἄλλως δὲ, καὶ ἀναγκαῖον ἦν πρὸς ἑτέρους προφήτας λεχθῆναι τὰ πρὸς αὐτὸν, καὶ μὴ πρὸς αὐτόν. εἰ γὰρ καὶ μὴ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας μαρτυρίας τε καὶ ἀποδείξεις ἔλεγεν, σὺ μάρτυρος οὐδὲν ἔδει, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· εἰ, μηδενὸς εἰρηκότος Ἰωάννου, προελθὼν εἰς μέσους τοὺς Ἰουδαίους αὐτὸς ἐμαρτύρησε, τί οὐκ ἂν ἐφθέγξαντο; Διὰ τοῦτο ὅτε ἐκήρυξε περὶ ἐκείνου, ὅτε ἐβάπτιζε μαρτύρησεν, ἕως ἐνέπεσεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐκεῖνος, ἵνα μὴ ταύτῃ τὸ πλῆθος σχίζηται. Διὰ τοῦτο οὐδὲν σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν Ἰωάννης, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν τὸ πλῆθος τῷ Ἰησοῦ προσέλθῃ, τῷ θαυμάτων πρὸς ἐκεῖνον ἐλκόντων αὐτούς. Εἰ γὰρ ἦσαν οἱκοφθόρων καὶ πρὸ τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ μὴ τὸ δεσμωτήριον, καὶ μᾶλλον τοιοῦτος πρὸς αὐτὸν εἶχον οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ πολλοὶ τῶν ἀπ' αὐτὸν, δηλονότι Ἰωάννου ὄντος ἔτι Ἰησοῦ, εἰ μηδὲν τούτων ἐγένετο, τί οὐκ ἂν ἐμανέβησαν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ματθαῖος ὑπισημαίνεται, ὅτι ἀπὸ τότε ἤρξατο κηρύσσειν· καὶ ἀρξάμενος τὸ κήρυγμα, ὃ ἐκεῖνος ἐκήρυττε, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐδίδασκε, καὶ οὐδὲν οὐδέπω περὶ ἑαυτοῦ κηρύττων λέγει. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πέρας ἀγαπητὸν ἦν τῷ διδασκάλῳ, ἐπεὶ μηδέπω τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. Διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος οὐδὲ φορτικόν τι φησὶ καὶ ἐπαχθές, οἷον ἐκεῖνος, ἀξίνην, καὶ δένδρον κατακόπτομαι, καὶ πῦρ καὶ ἄλωνα καὶ πυρὸς ἀσβέστου μυκτηρίων· ἀλλὰ μετρίως προοιμάζεται, τὴν οὐρανοὺς καὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἐκεῖ τοῖς ἀκούουσιν εὐαγγελιζόμενος.

18 Καὶ περιπατῶν* παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν (ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς)

19 Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

20 Οἱ δὲ* ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

*ὁ Ἰησοῦς

*οὐθέως

Καίτοι Ἰωάννης φησὶν ἕτερος αὐτὸν κεκλῆσθαι· ὅθεν δῆλον ὅτι δευτέρα αὕτη ἡ κλῆσις ἦν, καὶ πολλαχόθεν τοῦτο δῆλον ποιεῖ. ἐκεῖ μὲν γὰρ φησιν, ὅτι οὔπω βληθέντος Ἰωάννου εἰς τὴν φυλακὴν προσῆλθον· ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὸ ἐμπεσεῖν αὐτόν. καὶ ἐκεῖ μὲν ὁ Ἀνδρέας πρῶτον καλεῖ τὸν Πέτρον· ἐνταῦθα δὲ ἀμφοτέρους ὁ Ἰησοῦς. καὶ Ἰωάννης μὲν φησιν, ὅτι ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν Σίμωνα ἐρχόμενον λέγει· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος· ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι ἤδη τοῦτο ἐκεκλημένος ὄνομα. ἰδὼν γὰρ, φησὶ, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον. καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου δῆλον ὅθεν ἐκλήθη, καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν ἄν τις τοῦτο συνίδοι, καὶ οὐκ ῥᾳδίως ἂν ἀκουσαν, καὶ οὐκ τὸ πρῶτα ἀφῆναι. ἤδη γὰρ ἦσαν προπαιδευθέντες καλῶς. διὰ τοῦτο γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν φαίνεται ὁ Ἀνδρέας ἐρχόμενος καὶ πολλὰ ἀκούων· διὰ τοῦτο καὶ φιλονεικοῦντες ῥῆμα ἀκούσαντες βαπτίσεως ἠκολούθησαν. καὶ γὰρ εἰκὸς ἀκολουθήσαντας ὀλίγα ἀφῆναι πάλιν, τὸν τε Ἰωάννην ἰδόντας εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσόντα καὶ αὐλοὺς διαχωρίσαντα, καὶ ὅτι τὴν οἰκείαν πάλιν τέχνην ἐπεμελεῖτο. ὥστε μοι αὐτοὺς βιαίοις ἀλιεύοντας. αὐτὸς δὲ οὔτε βαλεμένους διαχωρῆσαι τὸν ἀρχιτέλωνα ἐκώλυσεν, οὔτε διαχωρήσαντας εἰς τέλος ἀφῆκεν· ἀλλ' ἐνδοὺς ὅτι ἀπεπήδησαν, ἔρχεται πάλιν αὐτοὺς ἀναληψόμενος· ὅπερ μέγιστος τύπος ἁλιείας ἦν. σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑπακοήν. καὶ γὰρ ἐν μέσοις τοῖς ἔργοις ὄντες (ἴσως δὲ πῶς λέγω ἡ ἁλιεία) ἀκούσαντες αὐτοῦ κελεύοντος, οὐκ ἀνεβάλ-

χ. αὐτὸν ἀναχωρεῖν τὰ ὀπὶ τὴν οἰκείαν πάλιν τέχνην ἀπιέναι.

λοντο,

χρείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς φιλοτιμίας τῆς ἀμοιβῆς ἡμῖν δεῖ αὐτῶν προτίθεσθαι. τοσαύτην τοίνυν ὁρῶν εὐλάβειαν (καίτοιγε οὐδὲ ὁ πολλοστὸν εἴποιμι μέρος) τολμᾷς εἰπεῖν, ὅτι ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐργασάμενος δέδοικε, μὴ τῶν ὄνων καὶ τῶν χοίρων ἀφίστημι τελωνήσασθαι καὶ ἄθεσθαι; καὶ δώσω σε ὑμῖν τοὺς τοιούτους, τὴν τῆς εὐσεβείας, ᾧ καὶ τῶν ἀγγέλων ἐποίησεν ἴσον, καὶ θεοφιλεῖς σε μὴ τοὺς μυρίους πόνους καὶ ἱδρῶτας; καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; ταῦτα γὰρ κἂν ἡμεῖς σιγήσωμεν, οἱ λίθοι κεκράξονται. ὅτω σαφῆ καὶ δῆλα, καὶ τὰ ἀκριβῆ αὐτὰ, μᾶλλον τὰ ταῦτα οὖν ἀποδεξώμεθα λογισάμενοι, καὶ πείσαντες τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, ὅτι μὴ τοὺς ἐντεῦθεν ἀποδημίας, καὶ βήματι παρασταθήσεσθαι φοβερῷ, καὶ λόγον δώσομεν τῶν πεπραγμένων ἀπάντων, καὶ βάθους ὑφέξομεν καὶ δίκην κατασχησόμεθα, ἂν μάλιστα πλημμελοῦντες καὶ σφαίραν ἀπολαύσομεν καὶ ἀγαθῶν ἀπορρήτων, ἂν μακρὰν ἑαυτοὺς ποιήσωμεν βαλανείων, τούς τε ἀνηλεήμονας ὅτι τούτοις ὑπεύθυνοι ἐσμεν, καὶ αὖ τοὺς τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐλώμεθα, ἵνα μὴ πρόφασις τῆς ποιήσεως εἰς ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ἀπελθόντες ὑπὲρ τῶν ἐπηλημένων ἡμῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἀφίστη

ἴσ. φανάτεσθε.

χ. ἀπολαυσόμεθα

Ομιλ. ιδ. 12 ΑΚΟΥΣΑΣ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΟΤΙ ΙΩΑΝΝΗΣ παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Τίνος ἕνεκεν ἀνεχώρησε πάλιν; παιδεύων ἡμᾶς μὴ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πειρασμοῖς, ἀλλ' εἴκειν καὶ παραχωρεῖν. ὁ γὰρ ἐγκλημα ὃ μὴ ῥίπτειν ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον, ἀλλὰ τὸ ἐμπεσόντα μὴ ζῆναι γενναίως. τοῦτο τοίνυν διδάσκων, καὶ τοὺς Φαρισαίους Ἰουδαίους παραμυθούμενος, ἀναχωρεῖ εἰς τὴν Καπερναούμ, ὁμοῦ μὲν τὴν προφητείαν πληρῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν διδασκάλεις τῆς οἰκουμένης ἀλιεῦσαι σπουδῶν, ὅπως ἐκεῖ διατρίβον τὴν τέχνην χρώμενοι. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πάντα χρὴ μέλλων ὅτι τὰ ἔθνη ἀπιέναι, καὶ τοὺς Ἰουδαίων λαμβάνει τὰς αἰτίας. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ὑπιοῦλεύσαντες τὸν πρόδρομον, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλόντες, ὠθοῦσιν αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν τῶν ἐθνῶν. ὅτι γὰρ ὅτε μέρους λέγει τὸ ἔθνος τὸ Ἰουδαικὸν, ὅτε πάσας αἱρέσεις ἐστὶ φυλάς, σκόπει πῶς δηλοῖ τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὁ προφήτης, ὅτε λέγων·

15 Γῆ * Νεφθαλὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,

16 Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, φῶς εἶδε μέγα·

Σκότος ἐνταῦθα τὸ αἰώνιον καλεῖ, ἀλλὰ τὸν πλούτου καὶ τὴν ἀσέβειαν. διὸ καὶ ἐπήγαγε, Τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅτι ὅτε φῶς οὐτι σκότος αἰώνιον φησι, τοῦτο μὲν τὸ φωτὸς ἀλληγορούμενος οὐχ ἁπλῶς φῶς καλέσει, ἀλλὰ φῶς μέγα, ὅπερ ἀλλαχοῦ ἀληθινὸν φησι· τὸ δὲ σκότος ἐπεξηργασμένος, σκιὰν θανάτου νόμισεν. εἶτα, δείκνυσι ὅτι οὐκ αὐτοὶ ζητήσαντες εὗρον, ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτοῖς δῶρον ἐπιφαίνει, φησὶ, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς· τουτέστιν, αὐτὸ τὸ φῶς ἀνέτειλε καὶ ἔλαμψεν, οὐκ αὐτοὶ προέτρεχον τὸν φωτὶ προσέδραμον. καὶ γὰρ οὐ ἐχάτοις ἐκ ἀνθρώπων ἦν προφητεία τοῦ τῆς Χριστοῦ παρουσίας. οὐδὲ γὰρ ἐδάδιζον οἱ σκότει, ἀλλ' ἐκάθηντο οἱ σκότει· ὅταν σημεῖον ἴδῃ, τότε μηδὲ ἐλπίζειν αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ ἐδότες πῶς δεῖ προσβῆναι, ὅτω καταληφθέντες ὑπὸ τῶν σκότους ἐκάθηντο, μὴ δυνάμενοι μηδὲ ζῆναι λοιπόν.

χ. λείπ

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ τότε· πότε; ὅτε ὁ εἰσελήφθη Ἰωάννης. καὶ διατί μὴ ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ἐκήρυξε;

χ. κληρονόμους τῆς οὐσίας

δοῦλοι δυνάσαι εἰς αὐτὸν ἐργάσασθαι ἀγαθόν, τοῖς μέλλουσι σου κληρονομεῖν τὴν οὐσίαν ὑποκαθῆς γὰρ αὐτοῦ, δεσπόται, τοιοῦτοι ποιοῦν, ὥστε μὴ μείναι αὐτὸν ἀγέραστον. εἶτα οὐ μὴ ὁ ποιητὴς, ὅτω χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος γέγονεν οἰκέτου· ἢ ὁ ἄπειρος ἀγαθότης, ὁ θεὸς, ἡ ἄφατος φιλανθρωπία, ἡ τοσαύτη χρηστότης, τοὺς οἰκέτας τοὺς ἑαυτῆς τοὺς περὶ Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν δι' αὐτὸν λιμοῦ ἀξίους, διωκομένους, μαστιζομένους, καταπονουμένους, θηρίοις παραδιδομένους, ἀποθνήσκοντας, τοσαῦτα παθόντας, ἃ μηδὲ ἀριθμῆσαι ἔστι, ἀστεφανώτους παρέλιπεν; καὶ ὁ μὲν ἀγωνοθέτης τοῦ Ολυμπιονίκου ἀναχωρήσει καὶ στέφανοι, καὶ ὁ δεσπότης τοὺς οἰκέτους, καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕκαστος ἁπλῶς τὸν θεραπεύσαντα αὐτὸν, οἷς δύνασθε, ἀμοιβὴν κομίζεται· ὁ δὲ θεὸς μόνος μὴ τοὺς τοσούτους ἱδρῶτας καὶ πόνους, καὶ μικρὸν, καὶ μέγα αὐτοῖς ἀγαθὸν ἀποδίδωσιν· ἀλλ' οἱ λίχνοι καὶ εὐτελεῖς ἐκεῖνοι, καὶ πᾶσι θέλουσιν ἐπελθόντες, ἐν τοῖς αὐτοῖς κεῖσονται τοῖς μοιχοῖς, καὶ πορνοβοσκοῖς, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ τοιχωρύχοις; καὶ πρὸ τούτων ἔχρην ἂν λόγον; εἰ γὰρ μηδὲν μὴ τὸ σπεῦδον ἀποδημίαν ἐστίν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ πρόσω τὰ ἡμέτερα, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνοι τούτοις μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς αὐτοῖς. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῖς μὴ τὸν λόγον, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐν ἀνέσει μᾶλλον, ἐν κολάσει ἢ ἐκεῖνοι τὰ πρόσω γενήσεται χείρων. καὶ πῶς τοῦτο τύραννος, "ὃς ὠμὸς ἦν δεσπότης καὶ ἀπηνὴς ὅτου τοῦ αὐτοῦ ποτε ἐβουλεύσατο θεραπόντων καὶ οἰκετῶν; εἶδες τῆς ἀσπλαγχνίας τὸν ὑπερβολὴν, καὶ πρὸ τελευτῆς ὁ λόγος ἔδειξε; σκόπει δὲ καὶ μηδαμόθεν ἀλλόθεν βούλῃ, ἀπὸ τούτων τῶν λογισμῶν παιδεύθητι, ἀπαλλάγηθι τῆς πονηρᾶς ταύτης ἀνοσιότητος, καὶ φεῦγε κακίαν, καὶ τὸν ὑπερ [τῆς] ἀρετῆς δυτέρου πόνου. καὶ ὅτε εἶπεν σαφῶς, ὅτι ὁ μέχρι τοῦ πρόσω βίος τὰ ἡμέτερα ἔστηκε. καὶ πῆς ἔρηται σε· τίς ἐλθὼν ὑπὲρ ἀπήγειλε τὰ ὑπὲρ; εἶπε πρὸς αὐτὸν· ἀγαθέ μοι δοκεῖς (ἦλθε δὲ, καὶ πιστεύθη πολλάκις, ἄτε χορταζων καὶ ἐπαίρων τὸ πρᾶγμα) ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης, πάντα μὴ ἀκριβείας ὑπὲρ ἀπήγειλε. τί τοίνυν ἡμῖν δεῖ δυθέρου, τὸν μέλλοντος ἡμᾶς διδάσκειν ἀπαλλάξαι καὶ ἐκάστου βοῶντος [τὸν] ἡμέραν, ὅτι καὶ γέενναν ἡτοίμασε, καὶ βασιλείαν προεσκύασε, καὶ τούτων ἡμῖν ἀποδείξεις σαφεστάτην ἔφασιν· ἦλθε μὴ ἔμαθε κεῖνον, δὲ δὲ αὖ τὸν ἐκεῖθεν δίκαιον ἀπήτησε. καὶ γὰρ καὶ αὖθ' ἕτερον πῶς δὲ ἔχοι λόγον, ὃν τὸν πονηρὸν τοῦτον μὴ κολάζεσθαι, τοὺς δὲ μὴ κολαζέσθαι; εἰ γὰρ μὴ τοσοῦτον πολίτευμα ἐστὶν ὁ θεὸς (ὥσπερ οὖν τοῦτό ἐστι) τί δήποτε τὸν μὲν ἀπήτησε δίκαιον, τὸν δὲ ἀφῆκεν ἀπερίφρητον ἀπελθεῖν; τοῦτο γὰρ τὸ πρότερον πάλιν ἐστὶν ἀπρεπέστερον. ἀλλ' εἰ βούλεσθε μετ' εὐγνωμοσύνης ἀκούειν τῶν λεγομένων, καὶ ταύτην λύσομεν τὴν ἀπορίαν. τίς οὖν ἐστιν ἡ λύσις; τοῦτό πρῶτον ἐν τοῦτο ἀπαλλάξει δίκαιον, ἵνα μὴ ἀπογνῶς τὸν δικάσαντα, καὶ ἀπελπίσῃς τὸν κείνον, ὡς πάντων ἐν τοῦτο διδόντων λόγον· τοῦτο πρῶτον ἀφίσιν ἁπλουστερὸν ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρεπέστερόν τι τὰ πρῶτα νομίσῃς· ἀλλὰ καὶ κολάζει, καὶ ὃ κολάζει δι' ὧν μὲν κολάζει, δείκνυσι ὅτι καὶ σὺ τὸν ὃ κολασθέντα ἐν τοῦτο ἀπαιτήσει λόγον· δι' ὧν δὲ ὃ κολάζει, διδασκαλίαν σε πιστεύειν, ὅτι ἐστὶ τὸν ἐν τοῦτο ἀποδημίαν κειμένου φοβεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ ὅλον τὸν μέσον ἡμῖν, ὅσον δὲ σχολάσει ἵνα σταθῶ, ὅσον δὲ βήματος. τοῦ δὲ ὁρᾶς αὐτὸν καὶ σὲ ὑπὲρ πίνοντα, καὶ ἥλιον διάπυρον, καὶ χιόνι βεβυθισμένα, καὶ θαλάττας χέουσα, καὶ ἀέρα ἁπλοῦν, καὶ σελήνην τάπητα δρόμους, καὶ τοὺς ὡραίους τοῦ ἔτους ἀκινήτους διέπουσα νόμους, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ἅπαντα τοῦ ῥήματι τοῦ ἐκείνου ἐν αὐτῷ μὴ ἀκριβείας διύοντα δρόμον. καὶ γὰρ ἡ φύσις ἡμετέρα, καὶ ἡ τῶν θηρίων, τῶν ἑρπόντων, τῶν βαδιζόντων, τῶν πετομένων, τῶν ἐν λίμναις, τῶν ἐν πηγαῖς, τῶν ἐν πολιμοῖς, τῶν ἐν ὄρεσι, τῶν ἐν κάπαις, τῶν ἐν οἰκίαις, τῶν ἐν ἀέρι, τῶν ἐν πεδίοις, καὶ φυτὰ, καὶ σπέρματα, καὶ δένδρα, τά τε ἄγρια, τά τε ἥμερα, τά τε ἔγκαρπα, καὶ πάντα ἁπλῶς ὑπὸ τῆς ἀκαμάτου κινούμενα χειρὸς ἐκείνης, τὴν ἡμετέραν οἰκονομεῖ ζωὴν, οὐ πρὸς

χ. ἀριθμῆσαι, χ. δεῖ

χ. δύνασθε

χ. τιμωρίας; χ. πῶς

χ. πῶς

χ. πάθημα

χ. ἀκινήτους

ὑμωείας ὁ Θεός, κηύφιω ἡμῖν" ποιῆται τὴν ἐκ τούτων ἐκλισιν. ὅταν γὰρ ἐφ' ἑκάστου τῶν πλημμελημάτων μακροθυμῇ, εἰς μεγάλην ἡμᾶς τοῖς" αὐτοῖς ὑπιμένοντας ζημιώσεται δίκην. εἰ γὰρ τοῖς" κατορθωκόσιν ἀναγκαῖον ἡ θλῖψις, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἁμαρτάνουσιν. ὅσα γοῦν πόσης μακροθυμίας ἀπολαύσας ὁ Φαραώ, ἑκάστην ὕστερον ἐκ" ἀπάντων ἐδωκε δίκην· πόσα ὁ Ναβουχοδονόσορ πλημμελήσας, ἕως τῆς τέλους δὲ πῶς ἔξέπιε. καὶ ὁ πλούσιος, ἐπεὶ μηδὲν ἔπαθεν ὑπόδικα δεινὸν, διὰ τοῦτο μάλιστα γέγονεν ἄθλιος, ὅτι τυφήσας ἐν τῇ πρόσκαιρῳ βίῳ, ἀπῆλθεν ἐκ" πάντων τούτων δώσων δίκην, εἶθα δὲ παραμυθίαν ἐῶ βύρσῃ τὸ κακοῦ. ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες οὕτω ψυχροὶ καὶ αὐσηροὶ, ὡς τὰ ὑπάρχοντα ὑπιζητεῖν" ἀεὶ μόνον, καὶ τὰ καταγέλαστα ἐκεῖνα λέγειν ῥήματα· ἀπολαύσω τῶν πρόσκαιρων πάντων, ἕως τότε" σκέψομαι τοὺς τῶν ἀθλίων· χαείσομαι τῇ χαρᾷ, δουλεύσω ταῖς ἡδοναῖς, ἀναχρήσομαι καὶ τῷ παρόντι βίῳ· δίδου μοι τὸν σήμερον, καὶ λάμβανε τὸν αὔριον. ὦ ὑπερβολὴ ἀνοίας· καὶ τί τραγῳδεῖς καὶ χορεύεις ④ ταῦτα λέγοντες διαφέρουσιν; εἰ γὰρ σὺ ὑπὲρ τοῦ γυμνὸν τὸ πλησίον χρεωστίζοντας οὐκ ἀφίσιν ὁ ἀσεφὴς ἀνθρώπους νομίζεσθαι· τίς ἡμῖν ἐγκαλέσει τούτους τραγῳδεῖς καὶ χορεύοντας καὶ ὄνων ἀνοητοτέρους εἶναι νομίζουσιν, οἱ τὰ τῶν ὁρωμένων" φανερώτερα, ταῦτα ἄδηλα εἶναι νομίζουσιν; εἰ γὰρ μηδενὶ τῶν ἄλλων πιστεύεις, ἀναπείθει δαίμοσι μαινομένοις, τοῖς ὑπὸ [τὴν] βλακείαν τὴν ἡμετέραν ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ ἀσεβεῖν μεμελετηκόσιν. οὐ γὰρ δὴ ἀσεβὲς τοῦτο ἀνθρώπου· ὅτι οὐ πάντα ὥστε αὐξῆσαι τὴν ῥᾳθυμίαν ἡμῶν ἀσεβοῦσιν, καὶ ④ τῆς γεέννης ἐκλύσαι φόβον, καὶ ἀπιστηθῆναι τὰ ἐκ δικαιοσύνης. ἀλλ' ὅμως ④ ταῦτα βουλόμενοι, βοῶντες καὶ ὀλολύζοντες πολλάκις ζῶσι ἐκεῖ βασάνοις ἀναχηρύττουσι. πόθεν οὖν ταῦτα λέγουσι, καὶ σαφῆ ὧν βούλονται φθέγγονται; ἤδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν πλείονα κατορθοῦντων ἀναγκαίων. οὐ γὰρ ἂν ἠξιούλήθησαν ἐκεῖνοι ὁμολογεῖν, ἤδη ὅτι καὶ νεκρῶν ἀνθρώπων βασανίζονται, ἤδη "ὅτι ὅλως πάσχουσί τι δεινόν. ἕως τί οὖν μοι ταῦτα εἴρηται; ὅτι δαίμονες ὁμολογοῦσι γέενναν, ④ βουλόμενοι ἀπιστεῖσθαι γέενναν· σὺ γοῦν. ὁ τοσαύτης ἀπολαύων ἡμῶν καὶ ἀπορρήτων χρηστότητος μυστηρίων, οὐδὲ σχοίνου μίμησαι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγνωμονέστερος γέγονας; καὶ τίς ἦλθεν ἐκ τῶν ἐν ᾅδου, φησί, καὶ ταῦτα ἀπήγγειλεν; ἀπὸ γὰρ τῶν ὑρανῶν τίς πρεσβεύσατο, καὶ εἶπεν ὅτι Θεός ἐστιν ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας; οὐκοῦν ψυχὴν ἔχομεν πόθεν δῆλον; εἰ γὰρ δὴ τοῖς ὁρωμένοις μέλλεις πιστεύειν, καὶ τοῖς Θεοῦ, καὶ τοῖς ἀγγέλων, καὶ τοῖς καὶ τοῖς ψυχῆς" ἀμφιβάλλεις, καὶ οὕτω σοι πάντα εἰκῇ σεται τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. κἂν τοῖς φανεροῖς πιστεύειν βούλει, τοῖς ἀοράτοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὁρωμένοις πιστεύειν δεῖ. εἰ γὰρ καὶ παράδοξον τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ὅμως ἀληθές, καὶ παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσι σφόδρα ὡμολογημένον. ④ μὴ γὰρ ὀφθαλμοὶ πολλὰ σφάλλονται), οὐκ ἐν τοῖς ἀοράτοις" μόνοις (εἰκῇ γὰρ καὶ ἴσασιν) ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς δοκοῦσιν ὁρᾶν, καὶ σχήματος, καὶ ἀέρος, καὶ σκηνοίας ἄλλοχού τετραμμένης, καὶ θυμοῦ, καὶ φερνῖδος, καὶ μειόνων ἑτέρων ἐμποδιζόντων αὐτῇ τὴν ἀκρίβειαν· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς λογισμὸς, ἂν ὁ φῶς δέξηται τὴν θείαν γραφὴν, ἀκριβέστερον καὶ ἀσφαλέστατον τῶν ὄντων ἐστὶ κριτήριον. μὴ δὴ μάτην ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, μηδὲ τοῖς τῆς ῥᾳθυμίας τοῦ βίου τῆς σκληρᾶς τοιούτοις λογισμοῖς δογμάτων, καὶ καθάπερ αὐτῶν τῶν δεσμῶν χαλεπώτερον ἑαυτοῖς ὑποστρεύσωμεν πῦρ. εἰ γὰρ μὴ ὅσιοις, μηδὲ εὐθυίας δώσομεν τοῖς πεπραγμένοις, οὐδὲ τιμὰς τῶν πεπονημένων ληψόμεθα, συνέσουσι" οἱ τείνει τὰ τῆς βλασφημίας ὑμῶν, ὅταν λέγητε ④ δίκαιον Θεὸν καὶ φιλάνθρωπον καὶ ἡμέρων τοσούτους πόνους καὶ ἱδρῶτας ὑποφορᾶν. καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λέγειν; εἰ γὰρ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ γοῦν τῶν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ζωῆς ταύτης" συλλογίζου, καὶ τότε εὑρήσεις τὸ ἄτοπον. κἂν γὰρ μειλάκιος ἦς αὐτὸς ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ θηρίων αὐτῶν" ἀγριώτερος, οὐκ ἂν ἔλθοι ④ οἰκέτῃ ④ ἑαυτοῦ ἡμερωμένῳ τελευτῶντι ἀφεῖναι ἅπαντα, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίαν ἀμείβεις καὶ χρημάτων δωρεάν. καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ λοιπὸν ἀπιὼν

σοῦ

χ. ποιεῖ
χ. πιέτις
χ. καταρθῶσι
χ. τότων
χ. ἄμεινον,
χ. σκύθ-
χ. φανώτερα ἄδηλα
χ. ὅλ. ὅτ. π.
ἴσ. ἀμφιβαλλεῖς
χ. μόνον
χ. ὃν πέμπω τὰ
χ. λογίζου,
χ. ἀλογώτερον

χ. κληρονόμοις τῆς οὐσίας

δυνάμενος δοῦναι εἰς αὐτὸν ἐργάσασθαι ἀγαθόν, τοῖς μέλλουσι κληρονομεῖν τὴν οὐσίαν βδελυκτὴ γὰρ αὐτῷ, δοῦλος, ὁ δολερὸς, ὁ ἀκάλων, πάντα ποιῶν, ὥστε μὴ μεῖναι αὐτὸν ἀγέραστον. εἶτα σὺ μέ, ὁ ποιητής, ὅτω χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος γέγονας οἰκέτην· ἢ ὁ ἄπιστος ἀγαθότης, ὁ Θεὸς, ἡ ἄφατος φιλανθρωπία, ἡ τοσαύτη χρηστότης, τοὺς οἰκέτας τοὺς ἑαυτῆς τοὺς ἀεὶ Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν δι' αὐτὸν λιματτομένους, δεσμουμένους, μαστιζομένους, καταπονουμένους, θηρίοις παραδιδομένους, ἀποθνήσκοντας, τοσαῦτα παθόντας, ἃ μηδὲ ἀριθμῆσαί ἐστι, ἀστεφανώτους παρέλιπες; καὶ ὁ μὲ ἀγανοθέτης Ολυμπιονίκην ἀναγορεύει καὶ στεφανοῖ, καὶ ὁ δεσπότης τοὺς οἰκέτην, καὶ ὁ βασιλεὺς τοὺς στρατιώτην, καὶ ἕκαστος ἁπλῶς τὸν θεραπεύσαντα αὐτὸν, οἷς δύναται, ἀμοιβὴν κομίζεται· ὁ δὲ Θεὸς μόνος μετὰ τοσούτους ἱδρῶτας καὶ πόνους, καὶ μάρτυρα, καὶ μέγα αὐτοῖς ἆθλον ἀποδιδοὺς, ἀλλ' οἱ δίκαιοι καὶ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι, καὶ πᾶσι δῆλοι ὄντες ἐπελθόντες, ἐν τοῖς αὐτοῖς κείσονται τοῖς μοιχοῖς, καὶ πατραλοίαις, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ τοιχωρύχοις; καὶ πῶς ταῦτα ἔδει ἂν λέγειν; εἰ γὰρ μηδὲν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἐστὶν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ παρόντος τὰ ἡμέτερα, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνοι τόποις μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς. εἰ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα ἐστὶ τις αὐτοῖς καὶ τὴν σὴν λέγει, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐστὶ δίκαιοι, ἐν κολάσει δὲ ἐκεῖνοι τὰ πάντα γενέσθαι χρόνον. καὶ πῶς τοῦτο τύραννος, "ὡς ὠμὸς ἀνδρὸς καὶ ἀπίστου ὅτω πρὸς τοὺς αὐτοῦ ποτε ἐβουλεύσατο θεραπόντων καὶ οἰκετῶν; εἶδες τῆς ἀβουλίας τὸν γέλωτα, καὶ ποῦ πεπτώκασιν ὁ λόγος ἔσται; σκόπει εἰ καὶ μηδαμόθεν ἀλλόθεν βούλῃ, ἀπὸ τούτων τῶν λογισμῶν παιδεύθητι, ἀπαλλάγηθι τῆς ποιητοῦ ταύτης ἀπονοίας, καὶ φεῦγε κακίαν, καὶ τὸν ὄντως [τῆς] ἀρετῆς αὐτέρασον ποιῶν. καὶ ὅτε εἶδον σαφῶς, ὅτι τὸ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ ἡμέτερα ἔστηκε. κἂν τις ἔρηταί σε· ὡς ἐλθὼν ἐκεῖθεν ἀπήγγειλε τὰ ἐκεῖ; εἰπὲ πρὸς αὐτόν· αἱ θέρμαι μὲ ἔσβεσαν (ἡ γὰρ δύ, καὶ ἡ πυρὶ ἐπῆλθε πολλάκις, ὅτε κρεμάζων καὶ ἐπαίρων τὸ σῶμα) ὁ δὲ τῶν ἀγγέλων δεσπότης, πάντα μετὰ ἀκριβείας ἐκεῖνα ἀπήγγειλε. διὰ τοίνυν ἡμᾶς δεῖ δύθρου, τὸ μέλλοντος ἡμᾶς λυθήσας ἀπαλλαγῆναι ἕκαστον βοῶντος [τὸ] ἡμέραν, ὅτι καὶ γέενναν ἡτοίμασε, καὶ βασιλείαν προεπύθασε, καὶ τούτων ἡμῖν ἀπόδειξιν ποιησάμενος ἀφῆς· εἰ γὰρ μὴ ἔμελλε κείσεσθαι, οὐδ' ἂν ἐνταῦθα δίκην ἀπῄτησε. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ ἔστω πῶς ἔχει λόγον, τὸ τοὺς πονηροὺς τοὺς μὲ κολάζεσθαι, τοὺς δὲ μὴ κολάζεσθαι; εἰ γὰρ μὴ σωφρονιστὴς ἐστὶν ὁ Θεὸς (ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι) τί δήποτε μὲ ἀπῄτησε δίκην, ἢ ἀφῆκεν ἀπεμφρονήσαντα ἀπελθεῖν; τοῦτο γὰρ τοῦ προτέρου πάλιν ἐστὶν ἀπρεπέστερον. ἀλλ' εἰ βούλεσθε μετ' εὐγνωμοσύνης ἀκοῦσαι τῶν λεγομένων, καὶ ταύτην λυσόμεθα τὴν ἀπορίαν. τίς οὖν ἐστὶν ἡ λύσις; κόλασιν πάντας ἐνταῦθα ἀπαιτῆς δίκην, ἵνα μὴ ἀπογνῶς τὸν δυάσασιν, καὶ ἀπελπίσῃς τὸν κείσεσθαι, ὡς πάντων ἐνταῦθα διδόντων λόγον· κόλασιν πάντας ἀφίησιν ἀπεμφρονήσαντα ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρεπέστερόν τι εἰς τὰ πάντα νομίσῃς· ἀλλὰ καὶ κολάζει, καὶ οὐ κολάζει δι' ὧν μὲ κολάζει, δείκνυσιν ὅτι καὶ ἡ ἐκεῖ κόλασις οὐ κολασθέντας ἐνταῦθα ἀπαιτήσει λόγον· δι' ὧν δὲ οὐ κολάζει, θαρσυνόμενόν σε πιστεύειν, ὅτι ἐστὶ τι μετὰ τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν κεφάλαιον φοβερόν. εἰ δὲ καθ' ὅλου τὸν προτέρων ἡμῶν, ὅλῃ δύ' ἐκόλασε τινας ἐνταῦθα, ὅλῃ δύ' ὑπηρέτησε. νῦν δὲ ὁρᾷς αὐτὸν μέχρι σε καὶ θεμένον τέλος, καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, καὶ γῆν βρεχομένην, καὶ θάλατταν χέουσαν, καὶ ἀέρα ἁπλούμενον, καὶ σελήνης βάπτοντα δρόμους, καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἀκινήτους διέποντα νόμους, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ἅπαντα τῷ νεύματι τῷ ἐκείνου πάντα ἐναὐτῶν μὴ ἀκριβείας ἀνύοντα δρόμον. καὶ γὰρ ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα, καὶ ἡ τῶν ἀγόντων, τῶν ἑρπόντων, τῶν βαδιζόντων, τῶν πετομένων, τῶν νηχομένων, τῶν ἐν λίμναις, τῶν ἐν πηγαῖς, τῶν ἐν ποταμοῖς, τῶν ἐν ὄρεσι, τῶν ἐν νάπαις, τῶν ἐν οἰκίαις, τῶν ἐν ἀέρι, τῶν ἐν πεδίοις, καὶ φυτὰ, καὶ σπέρματα, καὶ δένδρα, τά τε ἄγρια, τά τε ἥμερα, τά τε ἔγκαρπα, καὶ πάντα ἁπλῶς ἐκ τοῦ τῆς ἀκαμάτου κινούμενα χειρὸς ἐκείνης, τὴν ἡμετέραν οἰκονομίαν ζωὴν, οὐ πρὸς

χ. ἀειθαλῆσαν, χ. σπῆλ

χ. ἀμοίβεται

χ. τυμβωρύχοις; χ. πῶς

χ. ποῖος

χ. πάθημα

χ. ἀκινήτου

ὑμωείας ὁ Θεὸς, κηύφιω ἡμῖν" ποιῆται τὴν ἐπ' τύτων ἔκλισιν· ὅτ᾽ ἂν ἢ ἐφ' ἑκάστυ τῆ πλημμιγμάτων μακροθυμίᾳ, εἰς μεγάλω ἡμᾶς τοῖς" αὐτοῖς ὑπιμάτως ζαμιθέτας δίκλω. εἰ γὰ τοῖς" καταρθωκόσιν ἀναγκαῖον ἡ θλίψις, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἁμαρτάνουσιν. ὅσα γὰω πόσης μακροθυμίας ἀπολαύσας ὁ Φαραὼ, ἐκάτιν ὕστερον ἐπ' ἀπάντων ἔδωκε δίκλω· πόσα ὁ Ναβυχοδονόσορ πλημμελήσας, ὡς τὰ τέλει ὃ πάντων ὤξέπιστε. καὶ ὁ πλούσιος, ἐπεὶ μηδὲν ἔπαθεν ὑπαυδα δεινὸν, διὰ αὐτὸ τῦτο μάλιστα γέγονεν ἄθλιος, ὅτι τυφήσας ἐν τῇ πρόσκαιρ βίῳ, ἀπῆλθεν ἐκῆ πάντων κύρων δώσων δίκλω, ἔνθα ὐδὲ παραμυθίαν ἰῶ ὑρῆ τῦ κακοῦ. ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες ὕτω ψυχροὶ καὶ ἀνέπτοι, ὡς τὰ ἐν ζῶ ἔνθα ὑπιζητεῖν" ἀεὶ μόνον, καὶ τὰ καταγέλαστα ἐκῆνα λέγειν ῥήματα· ἀπολαύσω τῶν πρόσκαιρων πάντων, ἢ τότε" σκέψομαι ὡς τῶν ἀθλίων· χαείσομαι τῇ γαστρὶ, δουλεύσω ταῖς ἡδοναῖς, ὡδαιτήσομαι καὶ τῷ παρόντι βίῳ· δίδυμοι τὴν σήμερον, καὶ λαμβάνε τὴν αὔριον. ὦ ἐκ βολῆ ἀνοίας· καὶ τί τραγῳδῶ καὶ χοίρων ⓐ ζῶντα λέγοντες διαφέρουσιν; εἰ γὰρ τῦ ὑπὲ τὴν γυναῖκα τῦ πλησίον ζημιτίζοντας ὐκ ἀφίσιν ὁ ὡς φῆτης δυθέφτους νομίζεσθαι· τίς ἡμῖν ἐγκαλέσει τύτυς τοὺς τρόπους καὶ χοίρους καὶ ὄνων ἀνοητοτέρους εἶ νομίζυσιν, οἱ τὰ τῶν ὁρωμένων" φαυερώτερα, ταῦτα ἄδηλα εἶ νομίζουσιν; εἰ γὰ μηδενὶ τῶν ἄλλων πιστεύεις, ὡδάκνη δαίμοσι μαινομένοις, τοῖς ὑπὲ [τῆ] βλαβῇ τῇ ἡμετέρᾳ ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ ὡς ἀπεῖναι μεμηχανημένοις. οὐ γὰ δὴ ὡς ἐκῆνο ἀνίερης· ὅτι οὐ πάντα ὥστε αὐξῆσαι τὴν ῥαθυμίαν ἡμῶν ὡς ἀπέχουσι, καὶ ⓦ τῆς γεέννης ἐκλύσαι φόβον, καὶ ἀπιστηθῶσαι τὰ ἐκῆ δικαιοσύνεια. ἀλλ' ὅμως ⓐ ταῦτα βυλόμενοι, βοῶντες καὶ ὀλολύζοντες πολλάκις ζᾶς ἐκεῖ βασάνους ἀναπρύτηκσι. πόθεν οὖν ταῦτα λέγουσι, καὶ ἀναπία ὧν βύλονται φθέγγονται; ὑδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἐκ τῦ πλείονα ἐκεῖνα μέλλειν ἀναγκαῖον. οὐ γὰ ἂν ἠξυλήθησαν ἐκόντες ὁμολογεῖν, ὅτι ὑπὸ νεκρῶν ἀνθέφτων βασανίζονται, εἰ μὴ ὅτι ὄλως πάσχουσί τι δεινόν. ὡς τί οὖν μοι ταῦτα εἴρηται; ὅτι δαίμονες ὁμολογοῦσι γέενναν, ⓐ βυλόμενοι ἀπιστεῖσθαι γέενναν· σὺ δ'. ὁ τοσαύτης ἀπολαύων ἡμῖν καὶ ἀπορρήτων χαρισμάτων μυστηρίων, ὐδὲ ἐκείνης μιμῇ, ἀλλὰ καὶ τύτων ἀγνωμονέστερος γέγονας; καὶ τίς ἦλθεν ἐκ τῶν ἐν ᾅδου, φησὶ, καὶ ταῦτα ἀπήγγειλεν; ἀπὸ γὰ τῶν ὑρανῶν τίς πρεσβεύσας, καὶ εἶπεν ὅτι Θεός ἐστιν ὁ τὰ πάντα δημιυργήσας; ὅθι δ' ψυχὼ ἔχομεν πόθεν δῆλον; εἰ γὰ δὴ τοῖς ὁρωμένοις μέλλεις πιστεύειν, καὶ ὡς Θεοῦ, καὶ ὡς ἀγγέλων, καὶ ὡς τοῦ καὶ ὡς ψυχῆς" ἀμφιβάλλεις, καὶ ὕτω σοι πάντα οἰχήσεται τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. χάριτος εἰ τοῖς φανεροῖς πιστεύειν βούλει, τοῖς ἀοράτοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὁρωμένοις πιστεύειν δεῖ. εἰ γὰ καὶ ὡδόξον ὃ εἴρηται, ἀλλ' ὅμως ἀληθές, καὶ ὡδὲ τοῖς νοῦν ἔχουσι σφόδρα ὡμολογημένον. ⓐ μὲ γὰρ ὀφθαλμοὶ πολλὰ σφάλλον), ὐκ ἐν τοῖς ἀοράτοις" μόνοις (ὐκῆνα γὰρ καὶ ἴσασιν) ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς δοκοῦσιν ὁρᾶν, καὶ σχήματος, καὶ ἀέρος, καὶ σχοινοίας ἀλλαχοῦ πεπαμμένης, καὶ θυμοῦ, καὶ φρονήσεως, καὶ μειόνων ἑτέρων ἐμποδιζόντων αὐτῇ τ' ἀκρίβειαν· ὁ δ' τ ψυχῆς λογισμὸς, αὐ δ' φως δέξη) τ θείαν γραφὴν, ἀκριβέστερον καὶ ἀνεξαπάτητον τ ὄντων ἔσαι κριτήριον. μὴ δὴ μάτην ἑαυτὸν ἀπατῶμεν, μηδὲ ὡς τῇ ῥαθυμίᾳ τῦ βίου τῇ σχῇ τῶν τοιούτων ἀκριβείᾳ δογμάτων, καὶ ὡς αὐτῶν τῶν δογμάτων χαλεπώτερον ἑαυτοῖς ὑπισωρεύσωμεν πῦρ. εἰ γὰρ μὴ ὄστι κρίσις, μηδὲ εὐθυῶας δώσομεν τῶν πεπραγμένων, ὐδὲ πμὰς τῶν πεπονημένων λημόμεθα, σκόπησον" οἵ τείνει τὰ τῆς βλασφημίας ὑμῶν, ὅταν λέγητε ⓦ δίκαιον Θεὸν καὶ φιλάνθρωπον καὶ ἥμερον τοσύτους πόνους καὶ ἱδρῶτας ὑφορᾶν. καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; εἰ γὰ ἐξ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ γοῦν τῶν τῆ τῶν οἰκίαν τῶν ζώων ταῦτα" συλλογίζου, καὶ τότε ὄψῃ τὸ ἄτοπον. καὶ γὰρ μυριάκις ἦς αὐτὸς ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος ἐξ ἁπάντων αὐτῶν" ἀγελαιότερος, ὐκ ἂν ἔλαιο ⓦ οἰκέτην ⓦ εὐνοϊκῶς ἡμόμενον τελευτῶν ἀφεῖναι ἄπρακτον, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίας ἀμείβεις καὶ χρημάτων δωρεᾶς. καὶ ὅπῃ αὐτὸς λοιπὸν ἀπιὼν

ὐδὲν

χ. πιεῖ

χ. πιέτις

χ. καταρθῶσι

χ. τύτων

χ. ἄμεινον,

χ. σκήψ-

χ. φανότερα. ἄδηλα

χ. ὅλ. ὅτ. π.

χ. μόνον

χ. ἴν τοίνυν τὰ

χ. λογίζε,

χ. ἀλογώτερος.

ἐλθῃ σοί πις τῶν τοῦ δαίμονος ἐκείνου θεραπόντων ἢ τὰ ἐκείνου φρονοῦντων, ὀνειδίζων καὶ
λέγων, Εἰ θαυμαστὸς εἶ καὶ μέγας, μετάπεσον ὃ ὤρος, μὴ ταραχθῇς μηδὲ θορυβηθῇς· ἀλ-
χ. ὅπερ λὰ [καὶ] μὴ ὑπεικείας ἀποκριναι καὶ εἰπεῖ, "ὥσπερ τοῦ δεσπότου σου ἤκουσας λέγοντος· οὐκ
ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. καὶν ἐκφύσις δέξαι καὶ δυναστείαν περιβαλλόμενος καὶ
χ. κελεύῃ 5 χρημάτων πλῆθος ἄπειρον," κελεύσει περισκοπεῖν, φῆσι πάλιν θηναίως. οὐδὲ γὰρ ὅπως τὸν
κόσμου δεσπότου πάντων ἡμῶν τοῦτο πεποίηκεν ὁ διάβολος μόνον, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέ-
χ. ὡδὶ ραν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐκείνου δούλων ταύτας περιστάσεις μηχανᾶς, οὐκ ἐν ὄρεσι μόνον" ἢ
ἐν ἐρημίαις, ἀλλὰ ἢ ἐν πόλεσι, ἢ ἐν ἀγορᾷς, ἢ ἐν δικαστηρίοις· καὶ οὐδὲ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ἢ
διὰ τῶν συγγενῶν ἡμῖν ἀνθρώπων. Τί οὖν δεῖ ποιεῖν; ἀπιστεῖν αὐτῷ καθόλου, ἢ τὰς ἀκο-
10 ὰς ἀποφράττειν, ἢ κελεύοντα μισεῖν, ἢ ὅταν μείζονα ἐπαγγέλληται, τότε μείζονος ἀποστρέ-
φεσθαι. ἐπεὶ ἐπὶ τοῦ Εὔδα, ὅτε μάλιστα ἐπῆρε τὰς ἐλπίδι, τότε κατέβαλε, καὶ τὰ μέγιστα
χ. ἠδίκησατο εἰργάσατο κακά. καὶ γὰρ ἐχθρός ἐστιν ἀσυνδός, ἢ πόλεμον ἀκήρυκτον" ἀνεδέξατο περὶς
ἡμᾶς· ἢ οὐχ ὅτως ἡμῖς ἀσυνδιάζομεν ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ὡς ἐκφύσις ὑπὲρ τῆς
ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας. Ἀποστραφῶμεν τοίνυν αὐτόν, μὴ ῥήμασι μόνον, ἀλλὰ ἢ ἔργοις,
15 μὴ διανοίᾳ, ἀλλὰ καὶ προαιρέσει, καὶ μηδὲν ποιῶμεν τῷ ἐκείνῳ δοκοῦντων. ὅτω γὰρ πάντα
ποιήσομεν τὰ τῷ Θεῷ δοκοῦντα. (ἐὰν γὰρ ἢ ἐπαγγείλε) πολλά, οὐχ ἵνα δῷ, ἀλλ' ἵνα λάβῃ ἐπαγ-
γείλε) δὲ ἁρπαγῆς, ἵνα ἀφέλῃ) βασιλείαν ἢ δικαιοσύνην ἢ πίστιν, ὥσπερ πινὰς παγίδας
ἢ θηρατήρα, θησαυρὸς ἐν τῇ γῇ, ἵνα ἢ τοῦτον καὶ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀποτερήσῃ θησαυρόν·
* ἡμᾶς (ἐὰν βούλε) * ἐν ταῦτα πλουτῆν, ἵνα μὴ πλουτήσωμεν οὐκ. καὶν μὴ δωρηθῇ δὲ πλού-
20 τον τῆς οὐκ λήξεως ἡμᾶς ἐκβαλῇ, ἑτέραν ἔρχεται τὸν διὰ τῆς πενίας ὁδόν· ὥσπερ ὅτι τὸν
Ἰωὺ πεποίηκεν. ὅπου γὰρ εἶδεν, ὅτι οὐδὲν αὐτὸν ὁ πλοῦτος ἠδίκησε, διὰ τῆς πενίας πλέ-
κει τὰ δίκτυα, οὐκ ἔστιν αὐτῷ παρεῖσθαι παρόδον· οὐ γὰρ ἦν αὐτὸν ἀνατρέψαι; ὁ γὰρ
πλοῦτον δωρηθεὶς ἐλέγχειν σωφρόνως, πολλῷ μᾶλλον πενίᾳ οἴσει θηναίως. (ὁ πτωχὸν
χ. τέσσαρα ὀκ ὀπτωμένων χρημάτων, οὐδὲ ἀπόντα" ζητήσει. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὁ μακάριος τότε ἐ-
25 κείνος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πενίας λαμπρότερος ἐγένετο πάλιν. τὰ μὲν γὰρ χρήματα ἥρπασεν ἀ-
φελέαθαι ὁ ποιητὴς δαίμων οὐκ· τῷ δ' ἀγάπῃ τῷ πρὸς Θεὸν οὐ μόνον ἀφε-
λὴν οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλὰ ἢ δυνατωτέραν ἐποίησε, καὶ πάντων αὐτὸν γυμνώσας, πλείο-
σιν ἐποίησε κομᾶν ἀγαθοῖς· διὰ ἢ ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν. ὅσῳ γὰρ πλείοις ἐπήγαγε πληγάς,
τοσούτῳ τότε δυνατώτερον ἐώρα γινόμενον. διὰ δὴ πάντα ἐπελθὼν (διαχωδανίσας,
30 ὅπου πλέον οὐδὲν ἰσχύσειν, ὅτι ὁ παλαιὸς ὅπλον ἔδραμε, τῷ γυναῖκα, ἢ τοῦ σώματος ὑ-
ποδύεται κηδεμονίας, καὶ τὰς συμφορὰς ἐκτραγῳδεῖ τὰς ἐκείνου σφόδρα ἐλεεινάς, καὶ
χ. γυν. τοῦ σώματος ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς τοῦ ἐκείνου κακοῦ τῷ ὀλεθρίαι ἐκείνῃ" εἰσάγει
συμβουλήν. ἀλλ' οὐδὲ ὅπως ἐκράτησε. (ἐπὶ γὰρ ζωῆδεν αὐτοῦ ὁ δέλεαρ ὁ θαυμαστὸς
ἐκφύσις αὐτὸς, (ἐν μιᾷ πολλῆς τῆς ζωέστως τῷ δι' ἐκείνου φθεγομένῳ γυναῖκα ἐπεσόμε-
35 σεν· ὁ δὴ ἢ ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν· καὶν ἀδελφόν, καὶν φίλον γνήσιον, καὶν γυναῖκα, καὶν ὁτιναοῦν
τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμῖν ὑποδύῃ, φθέγξηταί τι τῶν ὑ τοῦ σώματος, μὴ ἀπὸ τοῦ τοῦ σώ-
ματος τοῦ ταῦτα λέγοντος δέχεσθαι τῷ συμβουλίῳ· ἀλλ' ἀπὸ τῆς συμβουλῆς τῆς ὀλε-
θρίας τὸν ταῦτα λέγοντα ἀποστρέφεσθαι. καὶ γὰρ ἢ νῦν πολλὰ διαῤῥήγνυται ποιεῖ, ἢ συμπα-
θείας προβάλλεται προσωπεῖον· καὶ δυνατὸν μὴ ἄπιστον εἶναι), τὰ δ' ὀλέθρια ἢ δηλητηρίων
40 χαλεπώτερα εἰσὶ ῥήματα. τὸ μὲν γὰρ ὅτι βλάβῃ κολακεύειν, ἐκείνου· τὸ δ' ὅτι ὠφελεῖν συμ-
φέρει παιδεύειν," Θεοῦ. μὴ δὴ παραλογιζώμεθα, μηδὲ ὁπότε ὅπου τὸν" μένον
χ. ἀκάπ. ὅτι ζητῶμεν βίον. οὐ γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, φησίν. ὥστε ὅταν ἀπημελείας ἀπο-
χ. ἀπέκτων λαύωμεν ἐν πονηρίᾳ ζῶντες, τότε μάλιστα ἀλγῶμεν. ἀεὶ μὲν γὰρ ἁμαρτάνοντας δεδοι-
κέναι χρὴ μάλιστα δ', ὅταν μηδὲν πάσχωμεν δεινόν. ὅταν μὲν γὰρ τὸ μέρος ἀπαντᾷ τοῖς

μὶν ὑπιδείξασθαι ἔδει, οὐχ ἑαυτὸν ῥιπτοῦντα εἰκῆ καὶ χρημιάζοντα, ἀλλ' ἑτέρους σώζοντα. Ὃ δ' ἑαυτοὺς ῥίπτειν εἰς φάραγγας καὶ χρημνοὺς, τῆς ἐκείνου φαλακρότητός ἐστιν· οὕτω γοῦν ὁ [πολὺς αὐξῆς] πλάνος ποιεῖ πάντα χαλᾷ. ἀλλ' ὁ Χριστὸς καὶ τούτων εἰρηκὼς, οὐδέπω ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει, ἀλλ' ὡς αὐθέντης τέως αὐτῷ διαλέγεται. Ὃ γὰρ εἰπεῖν, οὐκ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ ζήτει πειρᾶν θεὸν, καὶ Ὃ, οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, ὑ σφόδρα ἑαυτὸν ἐκκαλύπτοντος ἰῶ, ἀλλ' ἵνα τῶν πολλῶν διανιπτῆς. μὴ θαυμάσῃς Ὃ, εἰ ὦ Χριστῷ διαλεγόμενος πειρᾶται πολλάκις. καθάπερ γὰρ οἱ πυκτεύοντες, ὅταν χειρὸς δέξωνται πληγὰς, αἵματι περιῤῥεόμενοι πολλῷ καὶ σκοτόμενοι πειρῶνται· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας πληγῆς σκοτωθεὶς, ἁπλῶς τὰ ὑπόντα φθέγγεται, καὶ πρόεισιν ἐπὶ τὴν τρίτην προσβολήν. 8 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν εἰς ὄρος ὑψηλὸν, δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας*, 9 Καὶ φησὶ· πάντα ταῦτά σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. 10 Τότε λέγει αὐτῷ*· ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Ἐπειδὴ γὰρ λοιπὸν εἰς τὸν πατέρα ἠλπίκαμεν, τὰ ἐκείνου πάντα αὐτὸν λέγων εἶναι, καὶ Θεὸν ἑαυτὸν ἀποφαίνει ἑαυτὸν, ὡς δυνατὸν τῷ πάντα, τότε ἐπετίμησεν καὶ οὐδὲ τότε μετὰ σφοδρότητος, ἀλλ' ἁπλῶς, ὕπαγε [ὀπίσω μου] Σατανᾶ· ὅπερ καὶ πρόσταγμα μᾶλλον ἦν, ἢ ἐπιτίμησις. ὁμοῦ τε γὰρ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, καὶ δραπετεύσαι αὐτὸν ἐποίησεν. ὅτε γὰρ ἑτέρους πειρασμοὺς προσῆγε. καὶ πῶς ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι πάντα συντελέσας πειρασμόν; ἐμοὶ δοκεῖ τὰ κεφάλαια τῶν πειρασμῶν εἰπὼν, πάντα εἰρηκέναι, ὡς τῶν ἄλλων ἐν τούτοις προειλημμένων. τὰ γὰρ μέσα συνέχοντα κακὰ, ταῦτά ἐστι, τὸ γαστρὶ δουλεύειν, τὸ προσκυνεῖν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ καὶ μανίᾳ κενοδοξίαν ποιεῖν). ὥσπερ οὖν καὶ ὁ μακάριός ἐστι συνιδὼν, τὸ πάντων ἰσχυρότερον ὕστερον πέφηκε, τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν, ἄνωθεν μὲν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὠδίνων ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο, ἔσχατον δὲ τοῦτο τεκεῖν, ὡς τῶν ἄλλων δυνατώτερον ὄν. καὶ γὰρ οὗτος αὐτοῦ τῆς πάλης ὁ νόμος· τὰ δυνάμενα μᾶλλον ἀποσκελίζειν, ταῦτα προσάγει ἔσχατον· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ ἐποίησε. διὰ δὴ καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν δοκούντων ὑπερεχόντων εἶναι καὶ ἀδυνατέρων ἀρξάμενος, ἐπὶ τὸ ἰσχυρότερον προέεισι. πῶς οὖν τοῦτο μαθεῖν ἔστιν; ὅτι ὡς ὁ Χριστὸς ἐπαίδευσεν, ὅτι Θεὸν καταφθάνοντας καὶ μήτε ἐν λιμῷ τὰ παρόντα ἀπολλύναι, πιστεύοντας ὅτι δυνατός καὶ ἐκ λίθου τρέφειν μήτε ἐν οἷς ἂν λαμβάνωσιν ἀγαθοῖς, πειράζειν Θεὸν δεδωκότα, ἀλλ' ἐρρῶσθαι τὴν ἄνωθεν δόξαν, τῆς ἀνθρωπίνης ταύτην ποιουμένους λήθην, καὶ πάντα χαλᾷ τῆς χρείας τὸ προεῖπεν ἀπαιτίζειν. οὐδὲν γὰρ οὕτω δι' ἀβολίαν ἀποπίπτειν ποιεῖ, ὡς τὸ τοῦ πλείονος ἐφίεσθαι καὶ πλεονεξίας ἐρᾶν. καὶ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν νῦν γινομένων ἔστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσι οἱ λέγοντες, ταῦτά σοι πάντα δώσομεν, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς*, ἄνθρωποι μὲν ὄντες τῇ φύσει, ὄργανα δὲ ἐκείνου γινόμενοι. ἐπεὶ καὶ ὅτε οὐ δι' ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέρων αὐτῷ προσῆει. ὅπερ καὶ ὁ Λουκᾶς δηλοῖ ἔλεγεν, ὅτι ἕως καιροῦ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, δηλονότι ὅτι μὴ ταῦτα διὰ τῶν οἰκείων αὐτῷ ὀργάνων προσῄει.

11 Καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ. Νενίκηκε γὰρ τὰ τῆς προσβολῆς ἐγένετο, οὐκ εἴασεν αὐτοὺς φανεροὺς, ὥστε μὴ ταύτην σωθῆναι τὴν ἀγραν. ὅτε δὲ αὐτὸν ἐν ἅπασιν ἤλεγξε καὶ διαπεπτωκότα προσεκύναζε, τότε φαίνονται ἐκφανεῖς· ἵνα μάθῃς καὶ σὺ, ὅτι καὶ σὲ μὴ ταῦτα κατ' ἐκείνων νίκας ἄγγελοι δέξονται), χρυσοπώλας καὶ δρυφορημένους ἐν ἅπασιν. ὅπου γοῦν καὶ τὸν Λάζαρον, μετὰ πολὺν κάματον τῆς φιλοχρείας καὶ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς πενιχρείας ἁπάσης, ἄγγελοι λαβόντες ἀπῆλθον. ὥσπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, πολλὰ ὁ Χριστὸς ὑπεδείκνυται νῦν, ὧν καὶ ἡμεῖς ἀπολαύειν μέλλομεν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἐπεὶ οὖν ταῦτα πάντα δι' σὲ λέγεται, ζήλωσον καὶ μίμησαι τὸν νικῶντα. κἂν προσελθὴ

χ. αὐτοῦ.

χ. ἀδικεῖται

χ. δυσωπῶμαι, μαι,

ἴσ. ἑαυτὸν

ϑα πλέκῃ τὸν δόλον, τῆς κῆ τῶν χαρέα ἀκρασίας λέγω. πολλαὶ γοῦν ἐσὶν αἱ κῆ-
σαι ἀνόητοι λεγόντων τὰ μυεῖα ἀφὰ τῶν χιλίαι καπὶ· ἀλλ' ὁ Χριστὸς δεικνὺς ὅτι τ' ἀπάρετοι ἐσὶ
καὶ αὐτὴ ἡ τυραννὶς καταναγκάζει τὴ τῶν μὴ προσκόπτων ποιῆ, κῆ πειρᾷ, ἐ ὐχ ὑ-
πακούει τῷ ὑπερβάλλοντι, παιδεύων ἡμᾶς ἐν μηδενὶ πείθεσθαι τῷ ἀγαθόλῳ. ὅπῳ γὰρ ὁ
προφήτης δύναται ἐντελῶς κῆ τῷ Θεῷ προσέχουσι κῆ νόμον πλέον, ἐκ προϊούσας σε
διδάσκει, καὶν μὴ προβάσεως ἦ ὁ πλέον αὐτὸ κελευόμενος, μηδὲ οὕτω πείθεσθαι. ἐ τί λέ-
χ. προσέχετε γω προβάσεις; καὶν γὰρ τι χρήσιμον λέγωσιν ⓐ δαίμονες, φησι, μηδὲ οὕτω " προσέχε
χίσεσθε· κῆ αὐδεῖς. οὕτω γοῦν ἐ ἐδὲ δαίμονας ἐπεσόμισεν ἐκείνους, κηρύττοντας αὐτὸν " γὸν Θεοῦ· κῆ ὁ
Παῦλος ὁ πάλαι αὐτὸ τοῦτο βοᾷσιν ἐπεθύμησε, καὶ τοι ὃ λεγόμενον χρήσιμον ἦν. ἀλλ' ἐκ
προφάσεως ἀπιμάζων αὐδεῖς, κῆ ἀποτειχίζων τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλίου, κῆ σωτήρια δόγ-
ματα κηρύττοντας ἤλαυνεν, ἐμφράττων αὐτῶν τὰ ὦτα κῆ σιγᾶν κελεύων. [κῆ] ἀφ' ὅ-
χ. ἀλλ' ἤγουν τι τοῦτο ἐκ ἐᾷτε τοῖς λεγομένοις ἐπείθεσθαι· " ἀλλὰ τί φησιν; ἐκ ἐᾷ αὐτῷ μικρὸν ζήσεται
χίλιάχρι λί- αὐθρωπος (ὃ ἐ λέγει τοιοῦτόν ἐσιν· ὅτι δυνάμει ὁ Θεὸς κῆ ῥήματι θρέψαι τ' πεινῶντα) ἀπὸ
γων· τῆς παλαιᾶς φέρων αὐτῷ μαρτυρίαν γραφῆς, ἐ παιδεύων, καὶν λιμοκτονῶμεν, καὶν ὁποιῶν
πάσχωμεν, μηδέποτε ἀφίσασθαι τὸ δεσπότου. εἰ ἐ λέγοις μοι, [ὅτι] ἐ μοὶ ἐπιδείξασθαι
ἐγχείρει, ἐρεῖμοι αὖ αὐτόν, ἵνος ἕνεκεν κῆ ἀφ' τί; ἐδὲ γὰρ ἵνα πιστεύσῃ, ταῦτα ἔλεγεν ἐ-
χ. ἀλλ' ἵνα ὡς ᾤετο [εἰς] ἀπιστίαν ἐλέγξῃ· ἐπεὶ κῆ τὰς προφήτας οὕτως ἠπάτησε κῆ ἤ-
λεγξεν, ἃ σφόδρα πιστεύοντας τῷ Θεῷ. ἐναντία γὰρ ὧν εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐκφυσῶν ὑπερόγκως
καὶ κενὰς αὐδεῖς φυσήσας ἐλπίσι, ἐ εἰς ἀπιστίαν ἐμβαλεῖν, οὕτω κῆ ὧν εἶχεν ἀγαθῶν
ἐξέβαλεν. ἀλλ' ὁ Χριστὸς δείκνυσιν ἑαυτὸν μήτε τότε τότε, μήτε ὕστερον τοῖς τὰ αὐτῷ φρο-
νοῦσιν Ιουδαίοις σημεῖα αἰτοῦσιν ὑπνεύοντα, πολυταχοῦ παιδεύων ἡμᾶς, καὶν δυνώμεθά τι
ποιῆσαι, μηδὲν προπάθειν εἰκῆ κῆ μάτην, μηδὲ αἰάγκης ὑπακουμένης πείθεσθαι τῷ ἀγαθόλῳ. τί οὖν ὁ μακάριος ἐστὶ πεπληθεὶς, κῆ πεῖσαι μὴ δυνηθεὶς ὃ κελεύομενος πεῖσαι, κῆ ταῦτα
πείσης ὑπακουμένης τοσαύτης; ἐφ' ἑτέροις προέσαι, λέγων·

6 Εἰ γός ἐσὶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ
ἐντελῆται περὶ σοῦ, κῆ ὅτι χερσὶν ἀροῦσί σε. Τί. δήποτε καθ' ἑκάστην πεῖραν τοῦτο
χ. ἃ προσέθηκεν, εἰ γός ἐσὶ τοῦ Θεοῦ; " ὅπερ ὑπὸ τῶν προτέρων ἐποίησε, τοῦτο ἐ νῦν ποιῆ. ὥ-
σπερ γὰρ τότε διέβαλε τὸν Θεὸν, λέγων, ὅτι ἡ μὲν ἡμέρα φάγητε, ἀγανακτήσονται ὑμῶν ⓐ
ὀφθαλμοὶ, ἀφὰ τούτων δείξαι βουλόμενος, ὅτι ἠπάτηται κῆ πεπλανῆται, κῆ οὐδὲν εἰ-
σιν ἐνεργετημένοι· οὕτω δὴ ἐ ταῦτα τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰτήσεται, λέγων, ὅτι εἶχή σε σκάλλεσθαι γὸν κῆ ἠπάτησε τῇ δωρεᾷ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, πῶς ἄρα ἡμῖν ἀπόδειξιν τῆς τῆς δυ-
νάμεως ἔδωκε; ἐκείνης. εἶτα, ὅπῳ ἀπὸ γραφῶν αὐτῷ διελέχθη, κῆ αὐτὸς τῶν προφήτων πα-
χ. ἡ ρέχῃ μαρτυρίαν. πῶς οὖν ὁ Χριστὸς οὐκ ἠναγκάσθησεν, " οὐδὲ προῆλθεν, ἀλλὰ μᾶλλον πολ-
λῆς τῆς ὑπερβολῆς πάλαι ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτῷ ἀφελέγχῃ), λέγων,

7 Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου; Παιδεύων ἡμᾶς, ὅτι τοῦ ἀγαθόλου
οὐ μόνον σημείων, ἀλλὰ δι' αἰσχροκαρδίας κῆ μακροθυμίας προσκινεῖσθαι χρή, κῆ μηδὲν προ-
ὑπόδειξιν ποιῆ κῆ φιλοτιμίαν ἁπλῶς. σκόπει δὴ αὐτὸ τὸ αἴσιον κῆ ἀπὸ τῆς μαρτυρίας αὐ-
τῆς ἧς προῆγαγεν. αἱ μὲν γὰρ προβάσεις τὸν Κυρίου προενεχθεῖσαι μαρτυρίαι, σφόδρα ἁρμο-
δίως ἀμφότεραι εἰρῆσθαι· αἱ δὲ περὶ ἐκείνου, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ ὑδὲ τοῖς προσκό-
χ. αὐτοῦ μασιν ὃ προσῆκεν " αἰτιᾶσθαι. ὁ γὰρ δὴ ὃ γεγράφθαι, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖ-
χ. αὐτὸν ται περὶ σοῦ, προφανεῖ ῥᾳδίαν ἑαυτὸν ἐ κρημνίζειν· ἄλλως δὲ, οὐδὲ περὶ τοῦ Κυρίου τοῦτο εἰρη-
μένον ἐστίν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τέως ἐκ ἤλεγξε, καίτοιγε κῆ ὑβριστικῶς αὐτὸ ζητησαμένου τῷ
χ. -λων λόγῳ κῆ σφόδρα ἐναντίως. οὐδεὶς γὰρ προβάλλεται τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ταῦτα αἰτῆσαι, ἀλλὰ " ἀγαθόλου κῆ δαιμόνιον ὃ βάλλειν ἑαυτὸν κάτω· [τοῦ] Θεοῦ δὲ κῆ τοὺς χειμῶνας λύειν ἂν. εἰ γὰρ δυνάμει

μὴν

ὅπῃ γὰρ τὰ ἁμαρτήματα τὰ τοῦ λαοῦ, ὁ γαστὴρ δουλεύει ἐσίησιν· ὥσπερ ἂν εἴ τις νοσοῦντα ὑγιῆ ποιήσας, κελεύοι μὴ ποιεῖν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἡ νόσος γέγονεν, ὅπου δὴ καὶ σὺ τοῦτο ποιεῖς. χ. κωλύει

ἡ αὐλὸς μὲν ὁ λευτὸν ἠχεῖον ἐσίησιν. καὶ γὰρ καὶ τὸ Ἀδὰμ ἡ ἀκρασία τῆς γαστρὸς ἐξέβαλε τοῦ παραδείσου, καὶ τὸν κατακλυσμὸν τὸν ὀπὶ τοῦ Νῶε αὕτη πεποίηκε, καὶ τὸν Σοδόμων πυρὸς αὕτη κατήγαγεν. Εἰ γὰρ ἐκ πορνείας ἔγκλημα λοιπόν, ἀλλ' ὅμως ἑκατέρας τῆς κολάσεως ἡ ῥίζα σύστοιχος ἐφύη. ὅπερ καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ἀπεπήδησεν ἔλεγε· Πλὴν τοῦτο ὁ ἁμάρτημα Σοδόμων, ὅτι ὑπερηφανία καὶ πλησμονὴ ἄρτων καὶ ἀθυμίας ἐπαπάλων. ὅτου καὶ Ἰουδαῖοι τὰ μέγιστα εἰργάσαντο κακά, ἀπὸ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς ὀπὶ τὴν ὁμοίαν ὀξοκείλαντες. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς νηστεύει πεντηκοντα ἡμέρας, ἡμῖν τὰ φάρμακα τῆς σωτηρίας δεικνύς· καὶ ἐγὼ ἐπέρχεται περαιτέρω, ὥστε μὴ πάλιν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ βρώματος ἀπιστηθῆναι τὴν οἰκονομίαν τὴν ἀληθῆ. καὶ μὲν γὰρ τοῦτο οὐκ ἀν ἐγένετο, ὅπῃ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας παραβάντες εἰς τοσοῦτον ἦλθον ἐξελθεῖν μήκους, τῇ τοῦ Θεοῦ κρατυνόμενοι δυνάμει. Εἰ δὲ περαιτέρω παρέβη, πολλοῖς ἂν καὶ ἔπταισεν ἄπιστος ἔδοξεν εἶναι ἡ τῆς ἐρήμου ἀνάληψις. Ιεζ. ιε. μν.

2 Νηστεύσας τοίνυν πεντήκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας τοσαύτας, ὕστερον ἐπείνασε,

Λαβὼν αὐτὸν πρόσχωμεν εἰς ὃ παρεστήξειν, ἵνα συμπλακεὶς διέξῃ πῶς δεῖ παρελθεῖν καὶ νικᾶν. ὅτου δὴ καὶ ἀθλητὴν ποιοῦσι. τοῦτ' [γὰρ] μαθητὰς τοὺς ἑαυτῶν διδάσκοντες παρελθεῖν καὶ νικᾶν, ἐκάστοτε σὺν τοῖς παλαίσμασι συμπλέκονται ἑτέροις, σὺν τοῖς τῶν ἀντιπάλων σώμασι πρόσχοντες τὸν νοῦν, καὶ παιδεύεται τῆς νίκης ὃν τρόπον· ὁ δὴ καὶ τότε ἐγένετο. ὅπῃ γὰρ ἐβούλετο αὐτὸν ὑπερασπάσασθαι εἰς τέλος, καὶ ὁ πειρᾶν αὐτῷ καταδῆλον ἐποίησε, καὶ παρελθόντα ἐδέξατο, καὶ δεξάμενος, ἀπαλῶς καὶ δίς καὶ τρὶς αὐτὸν κατέῤῥηξε μετ' εὐκολίας τῆς αὐτῷ παρεσκευάσης. ἀλλ' ἵνα μὴ πρόσαντες ὄντες ἴσως ἡμῖν γένωμεν, λυμαινώμεθα ὑμῶν τὴν ὠφέλειαν, ἀπὸ τῆς παρούσης ἀρξάμενοι παρασκευῆς, ἐκείνην μὲν ἀκριβείας ὑπεραναβαλώμεθα. ὅπῃ γὰρ ἐπείνασε, φησί·

3 Προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε φωνῆς ἄνωθεν φερομένης καὶ λεγούσης, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἤκουσε δὲ καὶ Ἰωάννου τοσαῦτα περὶ αὐτοῦ μαρτυρηθέντος, Εἶπα ἐγὼ δεδεμένα, σὺ δὲ μοι χάρις λοιπὸν ἵνα μὴ ὅτι ὅπως ἀδελφὸς ἵνα φίλος πιστεύσας ἡδύνατο δόξαι τὰ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα, ἀλλ' αὖ πάλιν παραδέξασθαι ὅτι υἱὸς ἵνα τοῦ Θεοῦ, δόξαι ὃ βλέπειν αὐτὸν πεινάντα· ὅθεν σὺν ἀμηχανίᾳ ἠμύνατο, ἀμφιβόλως ἀφῆσι φωνάς. ἡ ὥσπερ τῷ Ἀδὰμ προσελθὼν παρὰ τὴν ἀρχὴν πλάτηξ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα μάθῃ τὰ ὄντα, ὅτου δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐκ εἰδὼς σαφῶς ὁ ἀπόῤῥητον τῆς οἰκονομίας μυστήριον, ἐν ᾧ ἦν ποτὲ ὄντι ὁ πρῶτον, ἕτερα ὑπεχείρησε πλέκειν δόλια, δι' ὧν ᾤετο εἰσπεσεῖν ὁ κεκρυμμένον καὶ ἀσαφές. ἐν ᾧ φησιν; Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. οὐκ εἶπεν, ὅπῃ πεινᾷς, ἀλλ' Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, νομίζων ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἴδιος ἐγκωμίου. διὰ καὶ τοῦτο πεῖναν ἐσίγησεν, ἵνα μὴ δόξῃ παρασφέρειν αὐτῷ τοῦτο καὶ ὀνειδίζειν. ὁ γὰρ εἰδὼς τὴν οἰκονομουμένην ὁ μέγεθος, αἰσχρὸν αὐτῷ ὅτου ἐνόμιζεν εἶναι διὰ καλεύων αὐτὸν, ἐπουλῶσαι τὰ ἀξίας μέμνηται μόνης. τί οὖν ὁ Χριστός; τύφον αὐτοῦ καθαιρῶν, καὶ δεικνὺς οὐκ αἰσχύνης ἄξιον οἷ ὃ συμβαῖνον, οὐδὲ ἀνάξιον τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὅπερ καλεύων αὐτὸν ἐκ φύσεως ἀπεσίγησε, τοῦτο εἰς μέσον αὐτὸς παρέφερε καὶ ἐνέθηκε, λέγων· χ. αἰσχύνης

4 Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος· Ὅθεν ἄρχεται ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν γαστέρα μάχης. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ πονηρὸν δαίμονος ἐκείνου τὸν κακουργίαν, καὶ πόθεν ἄρχεται τῶν παλαισμάτων, καὶ πῶς τῆς οἰκείας σὺν ἐπιλαμβάνεται τέχνης. ἀφ' ὧν γὰρ καὶ τὸ πρῶτον ἐξέβαλεν αὖ ἄνθρωπον, καὶ ἑτέρους μυρίους πρὸς ἐβαλε κακοῖς, ἀπὸ τούτων καὶ σὺ τοῦτο χ. ἐτέρων μυρίων πολλοὺς ἐβαλε.

μηδὲ εἰς ἑαυτὸν ἐμπίπτωμεν τῷ τοῦ πυρὸς τούτου δεδιδόντα ἡμᾶς τῷ ἀοράτῳ. ὁ μὲν γὰρ χρύσωμασι δουλεύων, καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀλύσεσι καὶ ταῖς ἐκεῖ διηνεκῶς ἔσται ὑπεύθυνος· ὁ δὲ τούτῳ ἀπηλλαγμένος τῆς ἐπιθυμίας, ἐκπέφευγε τὴν τῆς ἐλευθερίας· ἧς ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐπιτύχωμεν, πάντα χαλεπὸν τῆς φιλοχρηματίας ζωοτεύσαντες ζυγὸν, περιώσωμεν ἑαυτοὺς τῷ θεσπεσίῳ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιγ. 1 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΝΗΧΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι [ὑπὸ τοῦ Διαβόλου.]

ΤΙ ποτε· πότε; μετὰ τὸ τοῦ πνεύματος καθοδον, μετὰ τὴν φωνὴν τὴν ἐνθεσπίσασαν ἄνωθεν καὶ λέγουσαν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ ηὐδόκησα. καὶ τὸ δὴ χαυμαστὸν, ὅτι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐνταῦθά φησιν ἀνάγειν. ὅπερ γὰρ πέμπτα τοὺς διδασκαλίαν ἡμῖν ἔφαπτέ τε καὶ ὑπερέλθωμεν, ἀνέχεται καὶ τῆς ἐκείσε ἀναγωγῆς, καὶ τῆς πρὸς τὸν Διάβολον πάλης, ἵνα ἕκαστος τῶν βαπτιζομένων, εἰ μὴ τὸ βάπτισμα μείζονας ὑπομένειν πειρασμὸς, μὴ παρέλθῃται, ὡς πρὸ τοσοδοκίαν τὸ πρόγμαλος χαυμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἡνιαίως πάντα φέρων, ὡς κατὰ ἀκολουθίαν τούτων συμβαίνοντος. καὶ γὰρ δεῖ τοῦτο ἔλασσες ὅπλα, οὐχ ἵνα ἀργῆς, ἀλλ' ἵνα πολεμῇς. δεῖ τοῦτο σοὶ ἐπιτάττει κωλύει τὸν πειρασμὸς ὁ Θεός· πρῶτον μὲν, ἵνα μάθῃς, ὅτι πολλῷ γέγονας ἰσχυρότερος· ἔπειτα, ἵνα μὴ τῆς μετεωρίζῃ, [καὶ] μηδὲ τῶν μεγάλων τῶν δωρεῶν ἐπαρθῇς, τῶν πειρασμῶν συστέλλει σε δυναμένων· πρὸς τούτοις, ἵνα ὁ πονηρὸς δαίμων σκεύῃ, ὁ τέως ἀμφιβάλλων περὶ τῆς σῆς ἀποστάσεως, ἀπὸ τῆς βασάνου τῶν πειρασμῶν πληροφορηθῇ, ὅτι τέλειον αὐτὸν ἐγκαλλιπὼν ἀπέστη· [ὃ] τέταρτον, ἵνα ἰσχυρότερος καὶ σιδήρου πάντος θυσιώτερος ταύτῃ κατασκευασθῇς· πέμπτον, ἵνα ἀποδείξῃ λαβὼν σαφῶς τῶν πιστευθέντων σοι θησαυρῶν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν ὁ Διάβολος, εἰ μή σε ὡς μείζονα ἡγούμενον εἶδεν ἡμῶν. ἐντεῦθεν γοῦν καὶ ὀξὺς ἐρεθίζεται κατὰ τῆς ἀξίας τοῦ Ἀδάμ, ὅπερ πολλῆς αὐτὸν εἶδεν ἀπολαύοντα τῆς ἀξίας. διὰ τοῦτο προσέδραμε πρὸς τὸν Ἰωβ, ὅπερ στεφανούμενον αὐτὸν καὶ ἀκαπνιστρυπούμενον ἐθαύμασεν παρὰ τοῦ ὅλων Θεοῦ. Ἐξ πῶς οὖν, φησιν, ἔνεχθε μὴ εἰσπλεῖν εἰς πειρασμόν; διὰ τοῦτο οὐκ ἀνώνητα αὐτὸν ἀπλῶς δείκνυσί σοι τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἀναγόμενον κατὰ τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον, αἰτησόμενος διὰ τοῦτο, ὅτι αὐτὸν οὐκ ὑπεκδῦναι χρὴ, ἀλλ' ἐλκωθῆναι ἐσάναι ἡνιαίως. καὶ ὅρα πού λαβὸν αὐτὸν τὸ πνεῦμα ἀνήγαγε· οὐκ εἰς πόλιν καὶ [εἰς] ἀγορὰν, ἀλλ' εἰς τὴν ἔρημον. ὅπερ γὰρ τὸν Διάβολον ὑπεστάσασθαι ἐβούλετο, ἐν διὰ τῆς πίπης μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τόπου δίδωσιν αὐτῷ λαβεῖν. τότε γὰρ μάλιστα ὑπτιάζεται ὁ Διάβολος, ὅταν ἴδῃ μεμονωμένους καὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντας. ὅτε καὶ τῇ γυναικὶ διὰ τοῦ ὄφεως ἐπέστη, μόνῃ αὐτῇ ἀπολαβών, ἐν τῷ ἀνδρὶ χωρὶς ὄντα εὑρών. ὅταν μὲν γὰρ μὴ ἕτερον ὄντας ἴδῃ καὶ συλλαμβανομένους ἀλλήλοις ὁμοίως ἁρπάζῃ, οὐδὲν ἔπεισι. διὸ χρὴ μάλιστα καὶ διὰ τοῦτο μετ' ἀλλήλων ἀντιλαμβάνεσθαι σωτηρίως, ὥστε μὴ εὐχειρώτους εἶναι τῷ Διαβόλῳ. διὸ καὶ τοῖς αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐρήμῳ οὔσαν (ὅτι γὰρ τοιαύτη ἡ ἔρημος ἐκείνη, ὁ Μάρκος ἐδήλωσεν εἰπών, ὅτι μετὰ τῶν θηρίων ἦν) ὅρα μὴ ὅσης προσέρχεται κακουργίας καὶ πανουργίας ἐκ πανουργίας καὶ ποίων ἁπάντων κομῶν. οὐδὲν γὰρ παραλείπει, ἀλλὰ πάντα προσέρχεται· ἵνα σὺ μάθῃς, πλέκειν ἀκριβῆ καλὸν, καὶ πῶς ὅπλοις ἐστὶ τοῦ Διαβόλου μάχεσθαι, καὶ ὅτι μὴ ὁ λαβὼν ὁ πτυφῇ καὶ μάθῃ καὶ τραπέζῃ πλησθῇς, ἀλλὰ νηστείᾳ προσέχῃ δεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ αὐτὸς, ὁ τοσούτων, οὐκ ἀνώνητος ταύτης διέμεινεν, ἀλλ' ἡμᾶς παιδεύων, ὅπερ

Digitized by Google

γλῶ ἀπελθόσῃ, ἢ ἐργᾷ τῳ̃ γλῶ, ἢ τὰ πορρώτερα ἀκριβοῦμθα ἐκφῆναι, ἀλλὰ τὰ πολλῷ τῶν χαλεπώτερα, ὃ ὀκτὼ ὃ ἐξώτερον, τὰ δεσμὰ τὰ ἄλυτα, ⓦ σκώληκα ⓦ ἰοβόλον, τ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων· ἢ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ μηδὲ θέρμοσίαν τοσαύτην ἠνόμθως βελτίων, δικαίως ἂν τῳ̃ ἐκάτῳ ἢ χαλεπωτέραν δοίη δίκλω. ἠνοιξέ ποτε ἢ ἔκλεισε ⓦ θέρα- χ. λύσει
νὸν ὁ Ἠλίας, ἀλλ' ὥστε ὑετὸν κατενεγκεῖν ἢ ἀναστεῖλαι· σοὶ γ' οὐχ οὕτως ἀνοίγεται ὁ θέρμος, ἀλλ' 5
ὥστε ἀναβλῦσαί σε ἐκεῖ. ἢ ὃ δὴ μεῖζον, οὐχ ὥστε ἀναβλῦσαι, ἀλλ' ὥστε ἢ ἑτέρους ἀναγαγεῖν, ἐ-
αὶ βουληθείης. τοσαύτῃ σοι πρόκειται ἢ ἐξουσία ἐν τοῖς ἑαυτ῀ ἔδωκεν ἅπασι. ἐπεὶ οὖν χ. ἵνα.
ἐκεῖ ἡμῶν ἡ οἰκία, ἐκεῖ πολλὰ τὰ ἀποθησόμθα, ἢ μηδὲν ἐνταῦθα καταλείπωμθ, ἵνα μὴ αὐ-
τὰ ἀπολέσωμθ. ἐνταῦθα μὲν γὰρ καὶ ἡλῆ ὀπιθῆς, καὶ θύρας ἢ μοχλοὺς, καὶ μυρίας χ. κλῆς;
ἐπιτήσης οἰκέτας, ἐκ πολλῶν πορισθὴς τῶν κακούργων, ἢ σὺν τῷ βασκάνῳ δραφύγῃς ὀφ- 10
θαλμούς, καὶ σὺν σῆπας, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου γομφίων ἀπώλειαν (ὅπερ ἀδυνάτου) τ
γοῦν θάτατον οὐ δραφεύξῃ ποτέ, ἀλλ' ἀφαιρεθήσῃ) ἅπαντα ἐκεῖνα ἐν μιᾷ κακεσθροπῇ ἢ
οὐκ ἀφαιρεθήσῃ) μόνον, ἀλλὰ ἢ εἰς τὰς τῶν ἐχθρῶν πολλάκις παραπέμψῃς χεῖρας. διὸ
ἢ εἰς ἐκεῖνον παραπέμψῃς τὴν οἰκίαν, πολὺ εὐκολώτερος ἔσῃ. οὔτε γὰρ ἡλῆ οὔτε θύ- 15
ρας ἢ μοχλοὺς ὀπιθήσῃ δεῖ. τοιαύτη τῆς πόλεως ἐκείνης ἡ δυναμις· ὥστε ἀσυλον ὃ
χωρίον ἐστὶ, ἢ φθορᾶ καὶ πορνεία πάσῃ ἄβατον τὸν ὑφέσηκε. πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης οἰκί-
ας, ἔνθα ὁ ἀπόλλυ) ἢ διαφθείρεται τὰ ἀποτεθειμένα, σῳζόμενα ἅπαντα· ἔνθα ἢ δύνε- χ. ἀπόλλυσι
παφα μῦται ἢ πλείω χρῆ, ἐνταῦθα μηδὲ ὃ πολλοστὸν ἀπολώλεθαι μέρος· ἢ ταῦτα ⓦ καὶ ἀφαρπάζει.
ἅπαντα μέλλοντας ἐκεῖ βιώσασθαι χρόνον; διὰ τοῦτο ἢ ἔλλιπες ἀπιστοῦσι τοῖς πρὸ ἡμῶν λε-
γομένοις. ἀφ' ὧν γὰρ πειθόμθα, οὐκ ἀφ' ὧν λέγομεν, τὴν πρὸ ἡμῶν ἀπόδειξιν λαμ- 20
βάνειν ἐθέλουσι· καὶ ἐπειδὴ ἴδωσιν οἰκίας οἰκοδομουμένους λαμπρὰς, ἢ πολυτελείους κα-
τασκευάζοντας, καὶ λουτρὰ δὲ ἀγορὰς ὠνουμένους, οὐκ ἐθέλουσι πιστεύειν, ὅτι πολὺς ἕτερος
πρόκειται πόλεως ἀποδημίαν εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, φασὶν, ἅπαντα τὰ ἐνταῦθα ἂν ἐξ-
αργυρίσαντες, ἐκεῖ πολιτεύοντο. ἢ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα γομφίων συμβάζονται. ἢ γὰρ
ὁρῶμεν σὺν σφόδρα εὐπορίας ἐν ἐκείναις μάλιστα τὰ πόλεσιν οἰκίας ἢ ἀγορὰς ἢ τὰ ἄλ- 25 χ. πωλῶσι
λα πάντα κεκτημένους, ἐν αἷς διατρίβειν μέλλουσιν. ἀλλ' ἡμεῖς τοῦναντίον ποιοῦμθ καὶ
τὸν μὲν γλῦ, ἵν' μικρὸν ὕστερον ἀφίναι μέλλωμθ, μυ῀ πολλῆς χλιάδα τῆς εὐουδοῦς, οὐχὶ
χρήματα μόνον, ἀλλὰ ἢ ὃ αἷμα αὐτὸ παρίεμθοι· σχεδὸν πλέθειν γῆς ἢ οἰκημάτων ὀλί-
γων· σχεδὸν ἢ τῷ ⓦ θερμῶν ἁρπάσαντες, οὐδὲ τὰ πρωτεῖα τῆς χρείας ἀνεχόμθα δοῦναι, καὶ χ. φείσεται.
ταῦτα ὀλίγης αὐτὸν μέλλοντες ὠνεῖσθαι ζημίας, καὶ διὰ πάντος ἔχειν, εἶτα αὐτὸν ὠνησάμε- 30
θα. διά τι τοῦτο τὸν ἐκάτὸν δύσομθ δίκλω, γυμνοὶ ἢ πένητες ἀπιόντες ἐκεῖ· μᾶλλον ἢ
οὐχὶ σχεδὸν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μόνης, ἀλλὰ ἢ σχεδὸν ὧν ἄλλους τοιούτους ποιοῦμθ, ταῖς
αἰτήσεσι σχήσομεθα συμφοράς. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ἕλλιπες ἐκεῖ ταῦτα εὐουδαίζοντας
τοσούτων ἀπολαύσαντας μυρίων, πολλῷ μᾶλλον αὐτὶ τῶν παρόντων αἰτήσονται, καὶ
πολὺ ἢ σπουδήσει ὅπως τὸν ἡμετέραν κεφαλὴν σωρεύσοντες πῦρ. ὅταν γὰρ ⓐ διδάσκειν αὐ- 35
τοὺς ὀφείλοντες σχεδὸν τῶν φαινομένων ἁπάντων, αὐτὶ μάλιστα πάντων αὐτοὺς εἰς τ
τούτων ἐμβάλλωμθ ὀπτυμίαν, πότε δυνησόμθα σωθῆναι, τῆς ἑτέρων ἀπωλείας καὶ βυ-
θοῦ σχεδόν; οὐκ ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι δυσὶ ἀλλοῖς καὶ λαμπάδων ἀ-
φῆκεν ἡμᾶς εἰ) ὁ Χριστὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· ἵνα ἢ τοὺς διαρρέοντας σχεδὸν πνευφῆς ὀπι-
σφίσωμθ, ἢ τοὺς τῇ μεϊμνῃ τῶν χρημάτων ἐσωτωμένους φωτίζωμθ; ὅταν οὖν καὶ εἰς 40
οὗτος αὐτοῖς ἐμβάλλωμθ πλεῖον, ἐκ χαμοπέρους ποιῶμθ, οἷς ἔσαι σωτηρίας ἡμῖν ἐλπὶς;
οὐκ ἔστιν οὐδεμία· ἀλλ' οἰμώζοντες καὶ τοὺς ὀδόντας βρύχοντας, ἢ δεδεμένοι πόδας ἢ χεῖ- χ. κἀκεῖ κλαυ-
ρας εἰς τὸ τῆς γεέννης ἀπελθοῦμθα πῦρ, μυ῀ ὃ κατεργασθῆναι καλῶς ταῖς τῶν πλουτοῦ- μοῦντας
φεγγίσι. ζητῶ οὖν σπουδάσαντες ἅπαντα, τὰ δεσμὰ λύσωμθ τῆς τοιαύτης ἀπάτης, ἵνα καὶ τὰ ἑξῆς.
χ. ἀποφύσε-
ται

μηδὲ

ἐφάπτεται. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. ἡ γὰρ ἑτέρα οἰκονομίας ἀλήθεια, καὶ οὐκέτι τοσοῦτον συγκαταβάσεως. μὴ τοίνυν ἀχθόμενος χάριν τοῦ Ⓦ ἀνέρχεται, μηδὲ τοῖς ἐνδυτοῖς ἀμείβου Ⓦ τῷ πατρί σου τῆς μακαριότητος δωρησάμενον. ὅπου γὰρ ὑποτάσσεται, ἐκεῖ καὶ ἡ τῶν κακῶν διαίρεσις, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀπόντων δόσις. δῆλον δὲ τοῦτο, ὅ
χ. ιωάν. 5 μὲ Ἰουδαϊκὸν παύεται βάπτισμα, ὃ οὐ πάντες ἐρχόμενον λαμβάνει· καὶ ὅπερ ὅτι τὰ παιδάρια γίνεται, τοῦτο καὶ ὅτι τὸ βαπτίσματος συμβαίνει. καὶ γὰρ ἡ ἐκεῖ ἀμφότερα μετέλαχεν, ὃ μὲ ἀπέπαυστε, τοῦ δὲ ἐρχομένου δέδεκται· καὶ σὺ ταῦτα πάλιν πληρώσας ὃ Ἰουδαϊκὸν βάπτισμα, ἀμοιβῇ τῇ τῆς ἐκκλησίας ζωῇ θύρας ἀνοίγουσι, ὥσπερ ἐν μιᾷ τραπέζῃ τότε, ὅτως ἐν ἑνὶ πο-
χ. ουρανὸς. τισμῷ πάντων καὶ τῇ σκιᾷ ἐπιτρέψας, καὶ τῇ ἀληθείᾳ" πρωθείς. πνεύματος γὰρ χά-
10 ριν τότε ἔσχε ὃ βάπτισμα μόνον· ὃ δὲ Ἰωάννου, ταύτης ἔρημον τῆς δωρεᾶς ἦν. δῆλον δὲ τοῦτο
χ. βαπτισμα- τος. ὅτι μὲ τῶν ἄλλων τὸ βαπτιζομένων οὐδὲν τοιοῦτον ζωοῖ, ὅτι ὁ αὐτὸ μόνον τὸ μέλλοντος ὕστερον παραδιδόναι· ἵνα μὴ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτο μάθῃς, ὅτι οὐχ ἡ καθαρότης τοῦ "βαπτίζοντος, ἀλλ' ἡ δυνάμις τοῦ βαπτιζομένου τοῦτο ἐποίησε. ὅτι γοῦν καὶ Ⓦ ἀγγελοι ἀνεῴχθησαν, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπῆλθεν. ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς λοιπὸν ὅτι τῶν κρειττόνων ἀξιάγαστος πολιτείας ἡ-
15 μᾶς, ζωή τε πύλας ἡμῖν ἀνοίγουσι ζωὴν ἄνω, καὶ πνεῦμα πέμπων ἐκεῖθεν, καλοῦν εἰς τὴν ἐκεῖ
κ. οὐρανὸν. πατρίδα· καὶ οὐκ ἁπλῶς καλοῦν, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀξιώματος τοῦ μείζονος. ὁ γὰρ ἀπέλογος καὶ ἀρχάγγελος ἐποίησεν, ἀλλὰ υἱὸς Θεοῦ κατασκευάσας καὶ ἀγαπητόν, ὅπως ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν τὸν λῆξιν ἡμᾶς.

Ταῦτ' οὖν οἰκονόμησας ἅπαντα, καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ καλοῦντος, καὶ τῆς πολιτείας τῆς ἐκεῖ, ΗΘΙΚΟΝ
20 καὶ τῆς τιμῆς τῆς δοθείσης ἄξιον ὑπέδειξαι βίον, τοῦ κόσμου σωφρονῆσαι καὶ σωφρόνισαι αὐτὸν
κ. ἑαυτοῦ, "σαυτοῦ, τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν μετ' ἀκριβείας ἁπάσης· μηδὲ, ὅπερ ὁ σώμασι μὴ μετέχων πρὸς Ⓦ ἀγγέλους, νομίσῃς ἔχειν τι κοινὸν πρὸς τὴν γῆν. τὴν γὰρ κεφαλὴν αὖθις ἔχεις καθημένην. καὶ ἀφ' τοῦτο ὁ πρόπτερος καὶ ὁ διαφορὰς, καὶ τοῦ ἀπέλογος ἀγαγών, ὅτι σε αἰσθανόμενον ἀπῆλθεν ἐκεῖ· ἵνα δὲ πρὸς τῆς ἀνάδυσης τῆς ἐκεῖσε
25 μάθῃς, ὅτι δυνατόν σοι τὴν γῆν ὡς Ⓦ ἀγγέλοις οἰκεῖν. ἰδιωτικὸν τοίνυν τὸ ἀνθρώπου τηρεῖσθαι, ἵνα ἐδέξαμθα ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὰ ἐκεῖ βασίλεια καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ὅπου ζητῶμεν, καὶ πάντα τὰ οὐράνια σκιὰν δὲ ὄναρ εἶναι νομίζωμεν. οὐκοῦν ἐπειδὴ, ἐὰν βασιλεὺς τις τῶν ὅπου τῆς γῆς πλουτῶν ὄντα δὲ πρεσβεύοντα λαθεῖν, μόνον ἐξαίφνης ἐπιστάτου σε, τὴν κηδεμόνα καὶ τὴν αὐτάρκειαν τῆς "κηδεμονίας τῆς σῆς εἰσενέγκασαν αὖ· κἂν τοιοῦτε ὁ πολὺ τὸ μέσον ἐκεῖ. μὴ
30 τοίνυν μηδὲ οὐράνια λογίζου τι τῶν πρόσκαιρων. καὶ γὰρ ὅτι πολλῷ μείζοσι σκηνῆς.
χ. ὑπόστασιν ἐστὶν. "ὅταν γὰρ ὁ κηδεμὼν, ὁ τῶν ἀγγέλων διαστάτης "ἦ, τὰ μὲ διδόμενα ἀγαθὰ, καὶ λόγου καὶ ζωῆς εἰσαῦθις πᾶσαν (ὁ γὰρ ἀπὸ γῆς εἰς γῆν σε μαθήσει, καθάπερ ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν, καὶ ἀπὸ φύσεως ἐφθαρτῆς εἰς ἀθάνατον δόξαν καὶ ἄῤῥητον, ὅτι δυναμένην μόνον φθονεῖσθαι καλῶς, ὅταν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν) τοιού-
35 των τοίνυν μέλλων μετέχειν ἀγαθῶν, χρημάτων μοι μέμνησαι καὶ τῆς σαρκὸς φθαρτασίας αὐτέχνης δὲ ὁ νομίζεις ἅπαντα ζῶα ὁρώμενα τῶν τοσαυτοπλασίων ῥᾳδίως ἂν τις λέγειν ἔτι) ; δὲ πῶς ἄξιος φθονῆσαι ταύτης τῆς τιμῆς ; ποίᾳ γὰρ ἐξεῖς ἀπολογίᾳ εἰπεῖν ; μᾶλλον γὰρ ποίᾳ δώσεις δίκην, μετὰ τοσαύτην δωρεὰν ὅτι τὸ πρόσκαιρον ἔμαυτον τέχνων ; οὐκ ἐπὶ γὰρ ὡς ἀπαθοῦς ἅπλως, ἀλλ' ὡς υἱὸς Θεοῦ ἀμάρτων κολάζῃ, δὲ γίνεταί σοι ὁ τῆς ὑμῶν μίσους, ἐφοδι-
40 σ' τιμωρείας μείζονος. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς οὐχ ὁμοίως δούλους ἁμαρτάνοντας, καὶ υἱὸς ὁ αὐτὸ πλημμελοῦντας κολαζόμεθα· καὶ μάλιστα, ὅταν μεγάλα πρὸς ἡμᾶς "εὐεργετήμενοι τυγχάνωσιν.
χ. εὐεργετηθέντες πρὸς ἡμᾶς. Εἰ γὰρ ὁ παραδόντων λαχὼν, δέκα μόνα παραλαβὼν τοσαῦτα μετὰ τοῦ ὑμετέρου κατέστη δυνατὰ, Ⓐ Ⓦ ἀγγέλου ἀπολαβόντες ἡμεῖς, καὶ ταῦτ' μισοπλεῖ ἡδόμενοι συγκληρονόμει, ἵνα ἔξομεν συγκτώμενοι, ὦ ὄφελ μετὰ τοῦ εὐεργέτου παρεστῶτες ; οὐκ ἔπι γὰρ, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν. γεν. γ. ιθ.

γῆν

πειδὴ γὰρ ἀπόλλυσθαι ἔμελλον Ιουδαῖοι ϗ ἑκάστη τῶν διδόσθαι κελεύσει, ἵνα μὴ ὡς ἀπὸ τ
Ησ.ε ϛ. ἐκείνων ποιμένας τὴν αὐτὴν ἀμφοτέροις πεποιθὼς, φησι· Οτι τί με ἔδει ποιῆσαι τῆς ἀμπελῶνι τοῦτο, καὶ οὐκ ἐποίησα; τοῦτο δὴ καὶ ἐν τοῖς θα σκέπει· Τί ἔδει ἡμέσθαι καὶ οὐκ ἐθρέψην; ἐπὶ ποτὲ ἡ λόγοι ἠθροιστο τῶν τοῦ Θεοῦ προφητείας, τοῦτο κέχρηται τῆς ἔσπερ
χ. τῶν πολλῶν τῆς ἀπολογίας πρὸς σοῦ ἀπὸ τῆς πολλῆς κακίας ἀμφοτέρων ἐπιχειρῶν. ὅρα γοῦν, οἷα τῶν ἀδόξα ἡμῶν, ϗ τῶν μελλόντων προοίμια. οὐκ ἐπὶ γὰρ τῶν ἀδόξων, ἀλλ' ὑπὲρ τοὺς ἀνοίγεται. ἀλλ' ὁ μὲν πρὸς Ιουδαίους λόγος ἐπὶς ἕτερον ἡμῶν ὑπερκείσθαι χωρεῖ· τοιοῦ ἡ, τῶν Θεοῦ ζωντρεπτόντος ἡμῶν, ὅπῃ τὰ προκείμενα ϖ λόγου ἀναγνῶμεν. ϗ βαπτισθεὶς ὁ Ιησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· ϗ ἰδοὺ ἠνεῴχθησαν αὐτῷ ⓐ οὐρανοί. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀνεῴχθησαν ⓐ οὐρανοί; ἵνα μάθῃς, ὅτι ϗ σὺ βαπτίζομένου τοῦτο ἔδει, πρὸς τὴν ἡμῶν πατρίδα τῶν Θεοῦ σε καλοῦντος, ϗ πείθοντος μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν γάμον. Εἰ δὲ μὴ ὁρᾷς, μὴ ἀπιστήσῃς. ϗ γὰρ ὁ τοιμίους ἀεὶ τῶν διδόξων ϗ πνευματικῶν πραγμάτων ἀφθηται φαίνονται αἱ ὄψεις ϗ σημεῖα τοιαῦτα, δι' οὓς αἰσητοτέρων ἀμφοτέρους καὶ χείρονας ὄψεως αἰσθητῆς, ϗ μηδεμίαν ἔννοιαν ἀσωμάτου φύσεως λαβεῖν δυναμένους, πρὸς ἃ τὰ ὁρατὰ μόνον ἐπτοημένους· ἵνα, κἂν μὴ ταῦτα μὴ γένηται ταῦτα, ἀπ' ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἅπαξ ϗ ὁ ἀρχῆς τῶν διδάξῃ τῇ πίστει. καὶ γὰρ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἦχος ἐξῆλθε πνοῆς βιαίας, ϗ ὄψις γλωσσῶν πυρίνων ἐφάνησαν· ἀλλ' ὁ δι' οὓς ἀποστόλους, ἀλλὰ δι' οὓς παρόντας τότε Ιουδαίους. ἀλλ' ὅμως εἰ ϗ μὴ αἰσθητὰ γίνεται σώματα, τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἅπαξ ϗ ὁ ἀρχῆς καταδεχόμενα· ἐπεὶ ϗ ἡ παρεστερὰ δι' τοῦτο τότε ἐφάνη, ἵν' ὥσπερ ἀντὶ δακτύλου λόγος δείξῃ τοῖς πρόσθεν καὶ τὸν Ιωάννην ⓐ ὑὸν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον ἵ δι' ὅτο, ἀλλ' ἵνα ϗ σὺ μάθῃς, ὅτι ϗ ὅτι σὲ βαπτιζόμενον τὸ πνεῦμα ἔρχεται. λοιπὸν ἵ ἡμῖν αἰσθητὸς οὐ χρεία ὄψεως, τῆς πίστεως ἀντὶ πάντων ἐρχούσης. Τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστεύουσι, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. δι' τί ἵ τὸ οὐδὲ παρεστερὰς; ἡμέρα τὸ ζῶον καὶ καταφέρ. ἐπεὶ οὖν ϗ τὸ πνεῦμα περιστερᾶς ὅτι πνεῦμα, δι' τοῦτο τὸ τούτῳ φαίνεται· ἄλλως ἵ, ϗ παλαιὰς ἡμᾶς ἀναμιμνήσκει ἱστορίας. ϗ γὰρ ναυαγίου ποτὲ κόσμου τὴν οἰκουμένην καταλαβόντος ἅπασαν, ϗ τοῦ γένους ἡμῶν κατδυνεύοντος ἀφανισθῆναι, ὅτο ἐφάνη τὸ ζῶον, καὶ τὴν λύσιν τὸ χειμάρρους ἔδειξε, ϗ κλάδον φέρει ἐλαίας, τὴν κόπτων τῆς οἰκουμένης γαλήνην εὐηγγελίσατο· ἄνθρ πόλεμα τύπος τῶν μελλόντων ἦν. ϗ γὰρ ὅτε πολλῷ χεῖρον τὰ τῶν ἀνθρώπων διέκειτο, καὶ πολλῷ μείζονος ἡμερίας ἄξιοι ἦσαν. ἵν' οὖν μὴ ἀπογνῷς, ἀναμιμνήσκει σε τῆς ἱστορίας ἐκείνης. ϗ γὰρ τότε τῶν πραγμάτων ἀπηγωνισμένων, γέγονε λύσις ὡς ϗ διόρθωσις· ἀλλὰ τότε ἡμερίας, νῦν ἵ δι' χάριτος καὶ δωρεᾶς ἀφάτου. δι' τοῦτο καὶ ἡ παρεστερὰ φαίνεται, οὐ κλάδον ἐλαίας φέρουσα, ἀλλὰ τὸν πόντον τῶν κακῶν ἐλευθερωτὴν ἡμῖν δεικνύουσα, ϗ χρῆσιν ἑαυτοῦ ποιοῦσα ταῖς ἐλπίσιν. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ κυβωτοῦ ἀνθρώπων ἐξαίφνης ἕνα, ἀλλὰ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν ὡς τὸν ὄρνιν ἀναίρει φανῆσα, καὶ ἀντὶ κλάδου ἐλαίας τὴν ὑπόσιαν τῆς κόπτων τῆς οἰκουμένης κομίζει γῆν. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, μὴ ἵ ἐλαττοῦται αὐτὸν τὸν ἀξίαν νομίσῃς εἶναι, διὰ τοῦτο τοιαύτη φιλοτιμία ὤφθη. καὶ γὰρ ἀκούων ὑιῶν λεγόντων, ὅτι ὅσον ἀνθρώπου καὶ παρεστερᾶς τὸ μέσον, τοσοῦτον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πνεύματος ὅπῃ· ὁ μὲν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, τὸ ἵ ἐν ὤφθη παρεστερᾶς ἐφάνη. Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Θεοῦ φύσει ἀνθρώπου ἀνέλαβε· τὸ ἵ πνεῦμα τοῦ φύσει ἀνέλαβε παρεστερᾶς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐν φύσει παρεστερᾶς, ἀλλ' ἐν εἴδει παρεστερᾶς. Οὐκοῦν οὐδὲν μὴ ταῦτα ὦφθη ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, ἀλλὰ ὅτι μόνον. εἰ ἵ διὰ τοῦτο ἐλάττονα αὐτὸν τὸν ἀξίαν φῆς εἶναι, εὑρεθήσεται καὶ τὰ χερουβὶμ κατ' ϖ λόγου τοῦτον ἀμείνω πολλῷ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον παρεστερᾶς ἀετός· ϗ γὰρ ὡς "ταύτην καὶ κἀκεῖνα ἐσχημα- χ. αὐτῶν
τίσθη τὸν ὄψιν. καὶ ⓐ ἀγγέλου ἵ ἀμείνους πάλιν· καὶ γὰρ ἐν σχήματι ἀνθρώπου πολλάκις
ἐφάνησαν.

αὐτὸν ἀναγκ, ἀφ' ὧν μάλιστα ἐπαιρόμενον. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτω δικαιόν ἐστιν,
χ. νομίζετε ἀλλ' ὅπου πρέπον ἐστίν. ὅπερ γὰρ ἀνάξιον αὐτοῦ μάλιστα ἦν εἰ νομίζε τοῦτο, ὃ πρὸς τὸ
δούλου βαπτισθῆναι, τοῦτο μάλιστα ἔδεικνε τὸν πρὸς ἀκριβῆ διάκρισιν ἐλλόμενον. ὥσπερ εἰ
χ. βλάπτῃ ἔλεγεν· οὐχ ὡς ἀφορητὸς τοῦτο φεύγεις καὶ βδελυκτός; Διὰ τοῦτο μὲ δεῖ σοῦ ὑπ' ἄφες, ἵνα
καὶ μάλιστα πρέπον ἐστί. καὶ οὐκ ἁπλῶς εἶπεν, ἄφες· ἀλλὰ, ἄρτι, προσέθηκεν. οὐ
γὰρ διὰ παντὸς τοῦτο ἔσται, φησίν, ἀλλ' ὀλίγον με ἐν τούτοις οἷς ἐπιθυμῆς· ἄρτι μόνον ὑπό-
μενον τοῦτο. εἶτα καὶ δείκνυσι πῶς ὅτω πρέπον ἐστί. πῶς δῆτα πρέπον ἐστίν; ὅτι νόμον
πληροῦμεν ἅπαντα· ὅπερ δῆτα δηλῶν, ἔλεγε, πᾶσαν δικαιοσύνην. δικαιοσύνη γάρ ἐστιν ἡ
τῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσις. ἐπεὶ δῆτα πάσας μὲν ἄλλας ἐντολὰς ἰωάννης, φησί, τοῦτο δὲ
χ. ὑστερίσαι μόνον, ἵνα προσεθήκατο· ἦλθε γὰρ καὶ τοῦτο. καὶ γὰρ ἦλθεν λύσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑπο-
δήματος, ἀλλὰ πληρῶσαι νόμον καὶ προφήτας. διὸ τοίνυν προέτρεψε με αὐτὸν πάντα πληρώσαντα, καὶ οὐκέτι
χ. ὦ ἐμοῦ ὑμᾶς τῆς καταδίκης, ὅτως αὐτὸν ἀναπαύσαι. πρέπον δῆτα ἐστὶν ἐμοὶ πληρῶσαι
νόμον ἅπαντα· ὅπερ καὶ πρέπον ἐστὶ λύσαι τὸν καθ' ὑμῶν· ὅτι ὁ νόμον γεγραμμένον
καταργεῖ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σάρκα ἀνέλαβεν, ἵνα πληρώσῃ.

Τότε ἀφίησιν αὐτόν. 16 Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ,
ἠνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρ-
χόμενον ἐπ' αὐτόν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλῷ μείζονα αὐτὸν Ἰωάννου ἐνόμιζον, διὰ
χ. ἐρημίᾳ τοῦτο μόνον ἐν ἐρήμῳ πάντα παραφέρων τὸν χρόνον, καὶ οἷον ἀρχιερέως ἐνόμιζε, καὶ τοιαύτης
τοιαύτης, καὶ πολλοὺς ἐπὶ τὸ βάπτισμα καλεῖν, καὶ ἀπὸ σειρᾶς πεπηγέναι Ἰησοῦν καὶ ἀπὸ
βύτιλεῖς κόρης ἐνόμιζον (οὐ γὰρ τῆς προφητείας ἴσχυε σαφέστερον πᾶσι καταδηλος εἶναι) καὶ διὰ τὸ ἐν
χ. ἀναχρῆ- οἰκίᾳ παραφέρεσθαι, καὶ μὴ πάντων ἀναχρέφεσθαι, καὶ τῶν κοινῶν ταύτην ἐάσασθαι παρεκτε-
ναι, ἐλάφρονα αὐτὸν ἐνόμιζον, οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἐπιστάμενον· συν-
έβη δὲ καὶ βαπτισθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου (ὅπερ ταύτην μᾶλλον ἐβεβαίου τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι καὶ μηδὲν τῶν μετέρων ἦν. σημεῖον γὰρ ὅτι ἐστὶ μόνων τῶν πολλῶν ἐστὶν ἦν· ὁ
δὲ γὰρ, εἰ μὴ τῶν πολλῶν ἐστὶν ἦν, οὐκ ἂν μετὰ τῶν πολλῶν ὅτι τὸ βάπτισμα ἦλθεν· ἐ-
κεῖνος δὲ μείζων αὐτοῦ καὶ πολλῷ θαυμαστότερος) ἵν' οὖν μὴ αὐτὸν κρατήσῃ πρὸς τοὺς πολλοὺς
ἡ δόξα, καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγονται βαπτισθέντος αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα κάτεισι, καὶ φωνὴ μετὰ τοῦ
πνεύματος κηρύττουσα τότε τὸ μονογενοῦς τιμὴν ἀξίαν. ὅπερ γὰρ ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα, οὗ-
τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, πρὸς τοὺς πολλοὺς μᾶλλον ἁρμόσθην ἐδόκει ἢ Ἰωάνῃ (ὁ γὰρ
προσεθήκεν, οὐκ ὁ βαπτίζοντος ἦν, ἀλλ' ἁπλῶς οὐκ· καὶ τῶν ἀκροατῶν ἕκαστος πρὸς τὸν βα-
χ. βαπτίζοντος μᾶλλον, ἢ τὸν βαπτιζόμενον ἑώρακεν αὐτὸν ἐναντίον, διό τε αὐτὸν βαπτισθὲν τὸ
ἀξίωμα διό τε τὰ εἰρημένα ἅπαντα) ἦλθε τὸ πνεῦμα οὐκ εἰδὲν περιστερᾶς, τὸ φωνὴν ἔλ-
χον ὅτι Ἰησοῦν, καὶ πᾶσι δῆλον ποιοῦν, ὅτι τὸν, οὐκ, οὐ περὶ Ἰωάννου τὸν βαπτίζοντος, ἀλλὰ
περὶ Ἰησοῦ τὸν βαπτιζομένου εἴρηται. καὶ πῶς, φησίν, οὐκ ὀπίσευσαν τούτων γινομένων; ὅτι καὶ
χ. ἐκλείπειν ὅτι Μωϋσέως πολλὰ γέγονε θαύματα, εἰ καὶ μὴ τοιαῦτα, καὶ μὴ πάντα σκῆνα καὶ φω-
νὰς καὶ βάς σάλπιγγας καὶ βάς ἀστραπάς, καὶ μόχον ἐκ λιβανου, καὶ ὃν Βεελφεγὼρ ἐτελέσθησαν,
καὶ αὖθις ὅτοι τότε πρόντες, καὶ Λάζαρον ἀναστάντα ἰδόντες, τοσοῦτον ἀπέχον πιστεῦσαι
τῶν ταῦτα ἐργασαμένων, ὅτι καὶ αὐτὸν ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν πολλάκις. Εἰ τοίνυν τοὺς ὀφ-
θαλμοὺς ὁρῶντες νεκροὺς ἀνάστασιν, οὕτως ἦσαν πυκνοὶ, τί θαυμάζεις, εἰ φησὶν οὐκ ἐ-
δέξαντο φερομένου ἀέρος; ὅταν γὰρ ἀγνώμων ᾖ ἡ ψυχὴ καὶ διεστραμμένη, καὶ τῶν τῆς βασκα-
χ. τῆ καὶ τῶν νίας κατισχυμένη νοσήμασι, τοιοῦτοι εἶναι τούτων ὥσπερ οὖν ὅταν ἀγνώμων ᾖ, μὴ πίστεως
ἅπαντα διέχηται, καὶ τούτων οὐ σφόδρα δῆλον· μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὅτι οὐκ ὀπίσευσαν· ἀλλ'
ἐκεῖνο ζήτει, εἰ μὴ πάντα γέγονεν ἀφ' ὧν αὐτὸν πιστεῦσαι ἐχρῆν. καὶ γὰρ διὰ τὸ προφή-
τας τῶν καθ' ἑαυτὸν ἁπάντων τούτων ζωοποιηθῆναι τοῦπον τῆς ἀπολογίας ὁ Θεός. ἐ-

τῆς ἀπόθη τῷ κῆπον. ἀν γὰρ ἡ σωτηρία τῆς κλῆς ταύτης αὐτὸν καταιξήσῃ φιλοσοφίας, οὐδὲ ῥαθυμῶν λοιπὸν δυνήσῃ ἀπολωλῶαί τι τῶν ὑπεπαγμένων, τῆς σωτηρίας τ τῆς φύσεως μιμνησκόμενος τερπόντα. ὥσπερ γὰρ ὁ καθεύδων οὐκ ἀλθεν οὐκ πίνειν καὶ ἀπαπῆν, ὅτως ἔσαι καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς ἡμῶν ῥᾴδια, ἡ τῷ ἐπλαρῶν καρπωσόμθα ἡδονῶν, ἢ ἀκυμόντῳ λιμῶνι καθημένοι, καὶ γαλήνης διωκεχῶς ἀπολαύοντες, καὶ μ̄ πολλῶ χ' ὑμᾶ
5 ☧ φόρτω τὸ πλοῖον εἰς ἐκείνω ὁρμίζοντες τῷ πόλιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἡ τῶν ἀκηράτων ὑπιτύχοιμεν τεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

10

Ομιλ. ιβ. 13 ΤΟΤΕ ΠΑΡΑΓΙΝΕΤΑΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΠΟ χ. ὦν
τῆς Γαλιλαίας " Εἰς Ⓦ Ἰορδάνην τοὺς Ⓦ Ἰωάννου τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

ΜΕτὰ τῶν δούλων ὁ δεσπότης, μ̄ τῶν ὑπανδρων ὁ κριτὴς ἔρχεται 15
βαπτισθησόμενος. Ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις τόποις μάλιστα ζημιοῦται αὐτοῦ ὁ ὑψηλόν. ὁ γὰρ χωροφορηθῆναι τοσοῦτον χρόνον ἐν μήτρᾳ καταδεξάμενος πρ̄ βενιχῆ, ἡ τοσοῦτον ἐκβῆναι μ̄ τῆς ἡμετέρας φύσεως, ἡ ῥαπισθῆναι ἡ σταυρωθῆναι *, εἰ τὰ ἄλλα * ἡ παθεῖν,
παθεῖν ἀνάρ ἔπαθε, τί θαυμάζεις εἰ ἡ " βαπτισθῆναι καταδέξατο, 20 χ. βαπτισθῆ
ἡ μ̄ τῶν ἄλλων ἐλθεῖν τοὺς Ⓦ δούλους; ὁ γὰρ ἐκπλήττει ἐκεῖνο ἐστίν, ὁ Θεὸν ὄντα βληθῆναι ἡμέλθαι ἀνθρώπου· τὰ δ' ἄλλα [λοιπὸν] κ̄ λέγει ἑπεται ἅπαντα. διὰ τι τοῦτο; ἡ ὁ Ἰωάννης τοσοῦτος, ἔλεγε ἐκεῖνα ἀνάρ εἶπεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἄξιος λῦσαι Ⓦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, ἡ τὰ ἄλλα πάντα· οἶδ, ὅτι κριτὴς ἐστί, εἰ κατ' ἀξίαν ἀποδίδωσι ἑκάστῳ, ἡ πνεῦμα πρ̄ ἐξῃ δαιμόνιον ἅπασιν ἵνα, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ὑπὸ τὸ βάπτισμα ἐρχόμενον, μηδὲν ταπεινὸν ὑποπτεύσῃς. διὰ τοῦτο καὶ πρ̄ ὅτε

14 Αὐτὸν διακωλύει λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, ἡ σὺ ἔρχῃ πρός μέ;

Ἐπειδὴ γὰρ τὸ βάπτισμα μετάνοιας ἦν, ἡ εἰς κατηχείαν τῶν πεπλημμεληκότων ἐτέθη, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι καὶ αὐτὸς μ̄ τῆς τοιαύτης γνώμης ὑπὸ Ⓦ Ἰορδάνην ἔρχεται, προδιορθοῦται " αὐτὸν, πρῶτε ἀμυνόμενος καλέσας, καὶ λυτρωτὴν τῆς χ̄ τῶν οἰκουμένων ἁμαρτίας ἁπάσης. ὁ γὰρ τὰ πάντων τῶν πώποτε γένους ἁμαρτήματα δυνάμενος ἀνελεῖν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς δυνάμενος ἁμαρτήματα ἀνελεῖν ἦν. διὰ δὴ τοῦτο οὐκ εἶπεν· ἴδε ὁ ἁμαρτήσας· ἀλλ' ὁ πολλῷ πλέον ἦν, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἵνα " μ̄ τοῦτο κακῶς μ̄ πάσης δέξῃ πληροφορίας, καὶ δεξάμενος ἴδῃς, ὅτι ἑτέρα τινὰ οἰκονομῶν, ὅτι τὸ βάπτισμα ἔρχεται· διὸ καὶ ἐλθόντι αὐτῷ ἔλεγε· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ; καὶ οὐκ εἶπε, καὶ σὺ βαπτίζῃ ὑπ' ἐμοῦ (καὶ γὰρ [καὶ] τοῦτο ἔδυσεν εἰπεῖν) ἀλλὰ τί; καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ; τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ὅτι τὸ Πέτρου πεποίηκεν ὕστερον, τοῦτο καὶ τότε ἐποίησε. ἡ γὰρ ἡ ἐκβὰς διεκώλυεν αὐτὸν νίψαι σοῦ πόδας· ἀλλ', ἐπεὶ ἦκουσεν, ὁ ποιῶ νῦν, σὺ οὐκ οἶδας, γνώσῃ δὲ μ̄ ταῦτα, ἡ, ὅτι οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ταχέως ἀπέστη τοῦ τόπου, ἡ πρὸς τὸ ἑαυτοῦ μετέστη. καὶ σοὶ ὁμοίως πάλιν, ἀκούσας,

15 Ἄφες ἄρτι· ὅτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην,

Εὐθέως ὑπακούει. ἡ γὰρ ἀμέτρως ἦσαν φιλάνθρωποι· ἀλλὰ ἡ τοῦ ἀγάπην ἐπεδείκνυτο, ἡ τοῦ ὑπακοήν, εἰ πάντα πείθεσθαι ἐμελέτων τῷ διδασκάλῳ. σκόπει δὲ πῶς ἐπιτρέπει

αὐτὸν

λήθης ἐκπεπτίαις δόντες τὰς καρδίας ὑμῶν, πρέχετε σκεπὴν πάλιν τῷ ἑαυτοῦ ἀντιπροφάσει ὑμῶν. Τί οὖν ἔσται τούτων τὸ πέρας; καὶ ἐγὼ μὴ λέξω, τὸ ἐκάστου σωφρὸς οἶδεν. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑ παύσομαι τὰ ἐμαυτοῦ ποιῶν, ἕως τὰ ὁρθὰ γράμματα ἐπιδείξω. Εἰ δ' ὑμεῖς λυμαίνεσθε ἡμῶν τὸν σπουδὴν, ἡμῖν μὲν ὁ μισθὸς ἀκήρατος· ὑμῖν δ' μακρὸς ὁ κίνδυνος. ἀλλ' οὐδὲν βούλομαι φορτικὸν εἰπεῖν· ἀλλὰ δέομαι πάλιν τῶν παιδαγωγῶν καλῶ, καὶ τὴν παίδων τῶν μικρῶν μιμήσασθε τὸν σπουδὴν. τὰ γὰρ σκεύη πρῶτον μὲν τὸν τύπον μεμαθήκασι τὴν στοιχείων· ἔπειτα διεγραμμένα αὐτὰ γινώσκειν μεμαθήκασι· καὶ τότε τὰ ὑπὸ τῆς ἀναγκάσεως ὁδῷ βαδίζουσι τῇ ὀξ σκεύεσιν. Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· διελθόντες τὸν ἀρετὴν, μανθάνωμεν τὰ σύντομα, μηδὲ ὀπτορκεῖν, μηδὲ κατηγορεῖν· εἶτα, ἐπ' ἄλλο στοιχεῖον ἐλθόντες, ὃ μὴ βασκαίνειν, μηδὲ σωμάτων ἐρᾶν, μὴ μαργίζεσθαι, μὴ μεθύσκεσθαι· μὴ ὠμοί, μὴ ἀσθεῖς, ἵνα ἀπὸ τούτων πάλιν εἰς τὰ πνεύματικὰ μεταβάντες, μάθωμεν ἐγκράτειαν καὶ μαγρὸς καταφρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, τὸ δεξιὸν τῆς χρείττονος, καὶ ὀπτικοῖς, καὶ τῇ διανοίᾳ σωτετειμμένος, καὶ σωφρονοῦντα ζῶντα ἀλλήλοις, καὶ ἐγγεγράφωμεν ἡμῶν τῇ ψυχῇ. καὶ ζῶντα ὀπὶ τῆς οἰκίας, ὀπὶ τῶν φίλων, ὀπὶ τῆς γυναικός, ὀπὶ τῶν παίδων γυμνάζωμεν ἀπόντα· καὶ τέως ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀρχώμεθα τῶν εὐκολωτέρων, οἷς ἀπὸ τοῦ μὴ ὀμνύειν, καὶ τοῦτο σωφρόνως μαθεῖν τὸ στοιχεῖον ὀπὶ τῆς οἰκίας. καὶ γὰρ πολλοὶ (ια) ἐμποδίζοντες οἴκοι τῇ μαθήτῃ ταύτῃ. καὶ γὰρ οἰκέτης προσέξειεν, καὶ γυνὴ λυπηθεῖσα εἰς ὀργὴν ἐμβάλλῃ, καὶ παιδίον ἀμαθῶς καὶ ἀτακτοῦν εἰς ἀπειλὴν καὶ ὀργὴν ἀφάγῃ. ἀν τοίνυν ὀπὶ τῆς οἰκίας σωφρόνως ἀπὸ τούτων προκόψωμεν, καταρθώσωμεν ὃ μὴ προσυρεσθαι εἰς ὄρκους, εὐκόλως καὶ ὀπὶ τῆς ἀγορᾶς δυνησόμεθα εἶναι ἀπαθεῖς. ἀλλὰ μὴν ὃ τὸ μὴ ὑβρίζειν κατορθώσεις, μήτε τὸν γυναῖκα ὑβρίζῃς, μήτε τὸν οἰκέτην, μήτε τῶν ὀπὶ τῆς οἰκίας ἕτερόν τινα. καὶ γὰρ γυνὴ πολλάκις ἐπαιρθεῖσα τοῦ δεῖνα καὶ παλαίζουσα ἑαυτὴν, ὀξάπτει εἰς τὸ κακῶς εἰπεῖν ἕτερον. ἀλλὰ σὺ μὴ ἀναπαθὴς κατηγορήσας τὸν ἐπαινέσθητον, ἀλλὰ φέρε πάντα ἡμερώσας. καὶ τοῦ οἰκέτας ἑτέρους ἐπαινοῦντας διασπουδάσας ἴδῃς, μὴ παροξυθῇς, ἀλλὰ ζῆθι ἡμερος. ἀγαθὸν ἔστω καὶ παλαίστρα ἀρετῆς ἡ οἰκία, ἵνα σκῆ καλῶς γυμνασάμενος, μὴ πολλῆς τῆς ὀπιτιμήσεως τοῖς ἐν ἀγορᾷ προσβάλλῃς. τοῦτο γὰρ ὀπὶ τῆς κενοδοξίας ποιεῖ. ἂν γὰρ μαθητὴς μὴ κενοδοξῇ ὀπὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπ' ὀλίγον λοιπὸν ἕτερον ῥᾳδίως ἀλώσῃ τούτῳ τῷ πάθει. πονηρὸν μὲν γὰρ ὃ νόσημα τὸ χαλεπὸν καὶ τυραννικὸν, μάλιστα ὅταν γυνὴ πάθῃ. ἂν τοίνυν σκῆς καταλύσωμεν αὐτὸ τέως ἐκεῖ, ῥᾳδίως αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις προσεσόμεθα. καὶ ὀπὶ τῶν ἄλλων ὃ παῦσαι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῶμεν, ὀπὶ τῆς οἰκίας γυμναζόμενοι κατ' αὐτὸν καὶ καθ' ἑκάστην ἀλλήλοις τὸν ἡμέραν. καὶ ἵνα δυκολωτέρα ἡμῖν ἡ γυμνασία γένηται, καὶ ὀπιτίμιοι καθ' ἑαυτὸν σκέρωμεν, ὅταν τι τῶν προσκειμένων προσβάλωμεν. ἕστω ὃ καὶ τὸ ὀπιτίμιον πάλιν, μὴ ζημίαν, ἀλλὰ μισθὸν ἔχον, καὶ κέρδος προσξενοῦν μέγιστον. τοῦτο δέ ἐστιν, ἂν ἡσυχίαν ὀπιτιθέμεθα καὶ ἐαυτὸν καταδικάζωμεν καὶ χαμερπίαις, καὶ ἑτέραν τοιαύτην σκληραγωγίαν. Οὕτω γὰρ πάντων ἡμῖν πολλὰ ἥξει τὰ κέρδη· καὶ σὺν τοῖς (ιβ) ἡδέως τῆς ἀρετῆς βιωσόμεθα βίον, καὶ τῶν μελλόντων ὀπιτυχόμεθα ἀγαθῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ διὰ παντὸς ἐσόμεθα φίλοι. ἀλλ' ὅπως [ἂν] μὴ τὰ αὐτὰ ῥήματα πάλιν, καὶ θαυμάσαντες τὰ τοιαῦτα τὰ εἰρημένα, ἀπελθόντες ἁπλῶς ὡς ἔτυχε τὸν δέλτον τῆς διανοίας ὑμῶν ῥίψαντες, προσέχητε τοῖς ἀκούσμασι ταῦτα ὀξέως, καὶ ἀναχωρήσας οἶκαδε ἕκαστος καλείτω τὸν γυναῖκα τὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἀπαγγελλέτω ταῦτα καὶ λαμβανέτω βοηθὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ σήμερον ἡμέρας εἰς τὸ καλὸν ταύτην εἰσίτω παλαίστραν, ἐλαίῳ τῷ τοῦ πνεύματος χρώμενος χορηγίᾳ. καὶ ἄπαξ, καὶ δὶς, καὶ πολλάκις καταπίπτων γυμναζόμενος, μὴ ἀπογνώς, ἀλλὰ ζῆθι πάλιν καὶ πάλαισον, καὶ μὴ προσέχειν ἀποχῆς, ἕως ἂν λαμπρὸν ἀνάδειξιν καὶ τοῦ ὀξάλλου τὸν στέφανον, καὶ σὺν ἀσύλῳ θησαυρῷ λοιπὸν τῆς ἀρε-

ματος ἡμῖν πρόκειται. τοιγαροῦν ἵνα μὴ τὴν σημείων εἰπεῖν τὴν ὑπόνοιαν ἐκκόψωμεν, καὶ τῆς ἐκ τῶν χρημάτων· ἀλλ' ἐπὶ ἐκεῖνον ἔδει ἀφορᾶν, ὃν ἀμφίβολον οὐδείς, ὅτι μὲν Θεοῦ ἐστιν, ὅτι δὲ ἐπέσχεν τὸ Ἰωάννου ἀσυγκρίτως, ὅτι αἴρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι δίκην ἀπαιτήσει τῶν πεπραγμένων, οὗ οὐ μέτεστι τοῦ πρόντος καὶ ἡμέτερα, ἀλλ' ἐκεῖ τὴν ἀξίαν ἕκαστος ἐπιθήσεται τιμωρίαν. ταῦτα γὰρ ὀφλισκήσαντες τέως οὐκ ἐῶ.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν εἰδότες, πολλῆς τῆς σπουδῆς χρώμεθα ἕως ἂν ὦμεν ἐν τῇ ἄλωνι. καὶ γὰρ ἔξεστι [καὶ] ἐνταῦθα οὖσι δι' ἓξ, ἀχύρου μεταβάλλεσθαι εἰς σῖτον, ὥσπερ οὖν καὶ ἀπὸ σίτου πολλοὶ γεγόνασιν ἄχυρον. μὴ τοίνυν διαπίσωμεν, μηδὲ ἀνέμῳ πομπῇ παραφερώμεθα, μηδὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποχωρίζωμεθα τῶν ἡμετέρων, κἂν μυρίοι δοκῶσιν εἶναι ἐν ὑπεναντίοις· ἐπεὶ καὶ ὁ σῖτος τοῦ ἀχύρου πολὺ μέζων, ἐλέσθαι, καὶ ὁ τοῦ φύσει, βελτίων. μὴ δὴ τοίνυν ἕξωθεν φαντασίας ἴδῃς (τοῦ πυρὸς γὰρ ἔνδοθεν πεφλεγμένου) ἀλλὰ τὸν καὶ Θεὸν ταπεινότητα, τὸν φέρειν ταῦτα καὶ ἀδιάλυτον, καὶ τὸ μηδέποτε μὴ δυναμένου, μηδὲ ὑπὸ τοῦ πυρὸς καταμένου. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῦ ἀχύρου μακροθυμεῖ, ἵνα ἀπὸ τῆς τυχούσης αὐτοὺς ὁμιλίας βελτίους ἡμῶν γένωνται. διὰ τοῦτο ἔστιν ὅπου κεῖται, ἵνα κοινῇ πάντες σφόδρα ὠφεληθῶμεν, ἵνα ἀπὸ παντοίας πολλοὶ μεταβληθῶμεν εἰς ἀρετήν. φείξωμεν τοίνυν τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης ἀκούοντες. καὶ γὰρ ἀσβεστόν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ πῦρ. καὶ πῶς ἀσβεστόν, φησίν; οὐχ ὁρᾷς τοσούτους ἐπιλοίπους καιομένους ἀεί, καὶ μηδέποτε σβεννυμένους; οὐκ εἶδες τὴν βάτον καιομένην, καὶ μὴ κατακαιομένην; εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς βούλει διαφυγεῖν τὴν φλόγα, τὴν αἰωνίως μένουσαν, ταύτην ἀπόθου, καὶ οὕτως οὐδὲ πεῖραν λήψῃ τοῦ πυρός ἐκείνου. ἂν μὲν γὰρ ἐνταῦθα πιστεύσῃς τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ ὄψει τὴν κάμινον ταύτην ἀπιλπνῶσαν ἐκείσε· ἐὰν δὲ ἀπιστήσῃς αὐτοῖς νῦν, ἐκεῖ διὰ τῆς πείρας εἴσῃ καλῶς, ὅτι οὔτε διαφυγεῖν δυνατόν. καὶ γὰρ ἀπαίτητος ἡ κόλασις τοῖς οὐκ ὀρθὰ ὁπωσδηποτοῦν βίον. οὐδὲ γὰρ ἔρχεται ὁ πιστεύσας μόνον, ἐπεὶ καὶ δαίμονες φρίττουσι τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ οὕτω διαφυλάττουσι δεῖ πολλῆς ἡμῖν τῆς πρὸς τὸν βίον ἐπιμελείας δεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ὑμᾶς σωρηδὸν σωαγείρω, οὐχ ἵνα ἐκπέσητε μόνον, ἀλλ' ἵνα τι καὶ καρπώσησθε ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς. αἰεί μὲ θαλπόμενοι ἀεί, μηδὲν ὑπόπτευε καρπούμενοι διαχωρῆτε, μηδὲ ἔστω ἐνταῦθα εἰσόδου καὶ παρουσίας ἔσαι τι πλέον. εἰ γὰρ παιδία τέως διδασκάλου πέμποντος, ἀν' ἑκάστην ἐκεῖθεν μηδὲν καρπούμενα, σφόδρα κατηγορεῖ τῶν διδασκάλων ἡ ὄμιλία, καὶ τέως ἑτέρους αὐτὰ μαθησάμενα πολλάκις ἵνα ἔχωμεν ἀπολογίαν, μηδὲ ἔσται ἐνταῦθα ἀκούοντας καὶ μὴ καρπουμένους

καταναύσει σὺν ἀπιστοῦσας. Εἰ τοίνυν σὺ φίλο πιστεῦ, καὶ τοῦτο πάθοις. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐφεξῆς ταῦτα δύο τοῦ ῥήτορος τέθηκεν, ἵνα ἀπὸ τῆς ἤδη γλυκύτητος καὶ τὴν μηδέπω συμβᾶσαν πιστώσηται. καὶ γὰρ [καὶ] ὁ Χριστὸς πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ, πολλάκις μὲν ὅτι τῶν αὐτῶν τοῦ σώματος, πολλάκις δὲ ὅτι τῶν ἐναντίων, δύο λαβὼν τοῦ ἐφικτείας· καὶ τὸν μὲν ἀντιθεῖναι πρὸς
5 ἐρώμενος, τὸν δὲ τοῦ μέλοντι καταισχυόμενος, ἵνα ἀπὸ τῆς ἤδη γλυκύτητος καὶ τὴν μηδέπω γλυκύτητα πιστεύσωσιν Ⓐ φιλονεικότεροι. καὶ γὰρ τοῖς δι' αὐτὸν ἀποδυομένοις τὰ ὄντα πάντα, ἑκατονταπλασίονα κατέλεγε δώσειν ἐν τοῦ παρόντι βίῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον ἐν τοῦ μέλλοντι, ἀπὸ τῶν ἤδη δοθέντων καὶ τὰ μέλλοντα ἀξιόπιστα καθιστάς. ὁ δὴ καὶ Ἰωάννης ἐνταῦθα πεποίηκε δύο ῥητά· ὅτι καὶ βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ, καὶ κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.
10 Εἰ τοίνυν μὴ ἐβάπτισεν [ἐν] πνεύματι σὺν ἀποστόλοις καὶ πάντας καθ' ἑκάστην ἡμέραν σὺν βουλομένους, ἔχεις δὲ καὶ ἐκείνων ἀμφιβάλλειν· εἰ δὲ τὸ μεῖζον καὶ δυσκολώτερον εἰ) δοκοῦν καὶ πάντα ἐναργέστατον λόγῳ, καὶ γέγονε, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πῶς τὸ εὔκολον καὶ τῷ λόγῳ γινόμενον ὑφ' ἡμῶν εἰ) δηλῆς; ὅτε γὰρ εἶπεν, ὅτι βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί, καὶ μεγάλα ἐνταῦθα ἐναργῆ ἀγαθά, ἵνα μὴ ἀναπίσῃς τῶν ἑτέρων
15 ἀπάντων ἀφελεῖς, ἐπήγαγε τὸ πῦον, καὶ τὸν διὰ τοῦτο κρίσιν ἐμφανιούμενον. μὴ γὰρ δὴ νομίσητέ, φησιν, ἀρκεῖν τὸ βάπτισμα, εἰ φαῦλοι μὴ ταῦτα ἐργάσοισθε. δεῖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἀρετῆς καὶ πολλῆς τῆς φιλοσοφίας. διὰ τοῦτο εἰς μὲν τὸν χαρὶν τὸ λεχθὲν ἀπὸ τῆς ἀξίνης αὐτοῖς ὠθεῖ· μὴ ἐν τῷ χαρᾷ, ἀπὸ τοῦ πῦρος καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου φοβεῖ. καὶ τῶν μὲν τοῦ βαπτίσματος σοφίσματα ποιῆται διήκρισιν, ἀλλ' ἁπλῶς· Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν κα- Λκα. γ. 9.
20 λὸν ἐκκόπτεται, φησι, τοῖς ἀπίστοις ἀπειλὰς καταιζων· μὴ ἐν τῷ βαπτίσματα διαιρεῖσι ἵνα ἐργάζῃ), ὅτε πολλοὶ τῶν πιστευσάντων αἰτίαν ἔμελλον τῆς πίστεως ὑποδείκνυσθαι βίον. μηδεὶς τοίνυν γινέσθω ἄκαιρος, μηδεὶς ἀνεπίτηδες ἔστω, μηδὲ ἔτι ποιηρᾶς ὑποθυμίας τοῦ κεῖσθαι, πάντα γοῦν ῥᾳδίως κατ' αὐτὸν διαῤῥιπίζόμενος. διὰ μὲν γὰρ μείζης σῖτος, κἂν πειρασμὸς ἐπενεχθῇ, οὐδὲν πείσει δεινόν (ἐν γὰρ τῷ ἄλωνι ἀμάξης οἱ βόες οἱ ταχὺ περιφερόμενοι σῖτον ἀ
25 ῥαττόμενοι) διὰ δὲ εἰς ἀκαιρον μεταπίσης ἀθυμίαν, καὶ ἀνάγκη πείσῃ κατοικούμενος ὑπὸ πόνων, καὶ ἐκεῖ τὰ ἀβάτατον κατοικήσει κόλασιν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πόνοι καὶ τοῦ ἐκεῖ καιμένου βοφὴν τοῖς ἀλόγοις γίνουσι) ἀνάγκη πάθεσιν, ὥσπερ ὁ ἄκαιρος τοῖς ἀλόγοις ζώοις καὶ ἐκεῖ πάλιν ὕλη καὶ βοφὴ τοῦ πυρός. τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν ἐξ ὑβρίας, ὅτι αὐτὸς δικαίως τοῖς νομίμοις, ἐκ ὅπως ἐποίει ὑβριζόμενον· τὸ δὲ δυναμίζαι τὰ ῥᾳθυμοῦντα καὶ ἀμελοῦντα καὶ ὀλίγα ταῦτης κατασκυ-
30 άσαι τὸ πᾶν, μᾶλλον ἔπειτε, καὶ μὴ πλείονος ῥᾳθυμίας ἐφείλκυεν Ⓐ ἀκροατήν. διὰ δὲ τοῦ πλείονα ὅπως αὐτὸς αὐτοῖς διαλέγεται, ἄλωνα, καὶ ἀμητὸν, καὶ ἀμπελῶνα, καὶ λιμὸν, καὶ ἄρραν, δὲ σαγήνην, καὶ ἁλιεῖς, καὶ πάντα τὰ ζωνύσθη δὲ ἐν οἷς ἐχρέφοντο, τοῖς λόγοις μιγνὺς τοῖς αὐτοῦ. ὅσῳ οὖν καὶ ὁ βαπτίσῃς σὺν ταῦτα πεποίηκε, καὶ ἀπόδυξιν μείζω παρέσχετο τῶν ἐθνῶν, τὸν τῶν πνεύματος δόσιν. ὁ γὰρ τοσαῦτα δυνάμενος, ὡς δὲ ἀμαρτήμασι ἀφῆναι, καὶ πνεῦμα δοῦναι, καὶ ταῦτα πολλῷ μᾶλλον δυνήσεται, φησιν. Εἶδες πῶς ἤδη τὸ μυστήριον τοῦ σκοτεβάλλετο ἀκολούθως τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς κρίσεως. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησιν, σὺν εἶπε τὰ δύνασθαι ἐσόμενα παρ' αὐτοῦ σημεῖα καὶ τέρατα; ὅτι τοῦτο μεῖζον ἁπάντων ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο πάντα σκοπὸν ἐγίνετο. τὸ γὰρ κεφάλαιον δεῖς, πάντα τοῦτο διεξέλαβε, θανάτου λύσιν, ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, καταλλαγὰς ἀφθονισμοῦ, τῶν χρυσίων πολέμων ἀ
40 παλλαγὴν, τὴν εἰς Ⓐ τοῦ ᾅδου εἴσοδον, τὴν εἰς ἄφατους ᾠδὰς, τὴν μετ' ἀγγέλων πολιτείαν, τὴν τῶν μυρίων ἀγαθῶν κοινωνίαν· δὲ γὰρ σοῦ ἄῤῥαβὼν σκεύων ὅδε. Εἰ τοίνυν τοῦτο, εἶπε καὶ τὴν τῶν σωμάτων δύναστιν, καὶ τὴν τῶν ἐνταῦθα σημείων ὑπόδειξιν, καὶ τὴν τῆς βασιλείας κοινωνίαν, καὶ τὰ ἀγαθά. Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ ὃς οὐκ α. Κορ. β. 9.
ἤκουσε, καὶ ὑπὲρ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Ταῦτα γὰρ πάντα δι' ἐκείνου τοῦ χαρίσ-

σι ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. εἶδες πόσον τὸ βαπτισοῦ ἡ σοφία; ὅταν γὰρ αὐτὸς κηρύττῃ, τὰ φοβερὰ παύει λέγων καὶ ἀγωνίαν ἐμβάλλοντα· ὅταν δὲ ὡς ἐκείνου πέμπῃ, τὰ χρηστὰ, καὶ ἀναπαύεσθαι ἰσχυρά. ὁ γὰρ τῷ ἀξίνῃ, οὗτός ἐστι δένδρον τὸ ἐκκοπτόμενον καὶ καιόμενον, εἰς πῦρ βαλλόμενον, ἅτε τῷ μέλλουσαν ὀργὴν εἰς μέσον ἄγει· διὰ ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, εἰς ἱλασμοῦ αἵρεσιν, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ ἀδελφότητα, καὶ κληρονομίας κοινωνίαν, καὶ πνεύματος ἁγίου δαψιλῆ χορηγίαν. ταῦτα γὰρ πάντα ἠπείγατο, εἰπών, βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ αὐτῇ τῇ μεταφορᾷ τῆς λέξεως τὸ δαψιλὲς τῆς χάριτος ἐμφαίνων. οὐ γὰρ εἶπε, δώσει ὑμῖν πνεῦμα ἅγιον· διὰ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ, εἰς τὴν ἐπεξηγήσατο πυρὸς πάλιν τὸ σφοδρὸν καὶ ἀκαθεκτον τῆς χάριτος· ἐνδεικνύμενος. ἐπόησεν γοῦν ἵνας ἐικὸς ὦ ἡγεῖσθαι σὺν ἀκούοντας, λογιζομένους ὅτι κἀκεῖνοι σὺν τοῖς φήτας ἀθρόον ἔσονται [καὶ κἀκεῖ] σὺν μεγάλης ἐκείνοις. διὰ γάρ τοι ὕδατος καὶ πυρὸς ἐμνημόνευσεν, ἵνα εἰς ἔννοιαν αὐτοῦ τῆς μνήμης ἐκείνων ἀγάγῃ. καὶ γὰρ ὅσαι ἡδεῖαι ἀλλοῖς ὄψεις ἐφάνησαν, αἱ πλείους διὰ πυρὸς ἐφάνησαν. ὅτω ὦ Μωϋσῆ διελέχθη ἐν τῇ βάτῳ ὁ Θεός· οὗτω ὦ δίμω πρωτὶ ἐν ὦ ὄρει Σιναῖ· ὅπω ὦ Ιεζεκιὴλ ὅτι τῶν χερουβίμ. σκήπειν πως καὶ διεχείρει ⟨ω⟩ ἀκροατοῦ, ποτέρων μὲν θεὶς ὁ μὴ πρῶτα ἔμελλε ἡγεῖσθαι. ἔδει γὰρ σφαγιῶναι τὸν ἀμνόν, καὶ τῷ ἁμαρτίαι ἀφανισθῆναι, καὶ καταλυθῆναι τῷ ἅδῃ, καὶ τῷ ταφῷ ἡγεῖσθαι καὶ τῷ ἀνάστασιν, καὶ τότε τὸ πνεῦμα ἐπαγηγεῖσθαι. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν λέγει τίνος· διὰ ποτέρων τὸ τελευταῖον, καὶ δι' ὃ πρῶτα ἐκεῖνα ἐγίνετο, καὶ ὃ μάλιστα ἰσχυρὸν ἐν αὐτῷ τῷ ἀξίνῃ κηρύξαι· ἵν', ὅταν ἀκούσῃ ὁ ἀκροατὴς, ὅτι πνεῦμα λήψεται τοσοῦτον, "ζητήσῃ ποτὲ ἑαυτὸν, πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ τοῦτο ἔσται, τῆς ἁμαρτίας οὕτω κρατούσης· ἵνα λαβὼν αὐτὸν μεμεριμνημένον καὶ ἐμπεδάσκυον ποτὲ τῷ ἀκροάσει, οὕτω ⟨ω⟩ ποτὲ τοῦ παθεῖν εἰσαγάγῃ λόγον, μηδενὸς λοιπὸν σκιαδαλιζομένου τῇ ποτοδοκίᾳ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς. διὰ πάλιν ἑδόα λέγων· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὐκ εἶπεν, ὁ ἀφείς, ἀλλ', ὁ μείζονος ἐν κηδεμονίᾳ, ὁ αἴρων. ὁ γὰρ ὄντι ἴσον ἄφεσιν ἁπλῶς, καὶ τὸ αὐτὸν αἰδεσθῆν. τὸ μὲν γὰρ οὐκ ἀκινδύνως ἐγίνετο, τὸ δὲ μὴ θανάτου. καὶ πάλιν ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ τοῦ Θεοῦ ὄντι. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τοῖς ἀκούουσι τὴν ἀξίαν ἐδήλου (οὐδὲ γὰρ ἠδεσαν οὐδέπω γνήσιον αὐτὸν σύνοιδεν ὑόν) ἀπὸ τῆς τοσαύτης τοῦ πνεύματος δόσεως καὶ χρίσεως (ωἰσῖα). διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ πατὴρ πέμπων ⟨ω⟩ Ιωάννην, τοῦτο αὐτῷ δεῖγμα ποτοῦτο τῆς ⟨ω⟩ ποδαγιομένου δέδωκεν ἀξίας, εἰπών· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διὰ καὶ αὐτὸς φησι· ἐγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀπὸ τούτου καὶ κἀκείνου λοιπὸν σαφῶς ⟨ωισῖα⟩μένου. εἶτα, ὅπῃ τὰ χρηστὰ εἶπε, καὶ φύσει ⟨ω⟩ ἀκροατοῦ, καὶ ἐλάλησε, πάλιν ὑποσφίγγει, ὥστε μὴ ἡγεῖσθαι ῥᾴθυμον. τοιοῦτον γὰρ ὁ ἡμῖς τὸ Ιουδαϊκὸν, ὥστε τῶν χρηστῶν ἐφωνοιῶν ῥᾳδίως καὶ χείρους ἐγίνοντο. διὰ πάλιν ἐπάγει τὰ φοβερὰ, λέγων·

12. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ἀνωτέρω μὲν γὰρ τῷ κόλασιν εἶπεν, ἐνταῦθα δὲ ⟨ω⟩ κριτοῦ δείκνυσι, καὶ τῷ πυρὸς ἀθάνατον εἰσάγει.

Ιωαν. ιε. α. Καταπαύσει γάρ, φησι, τὸ ἀγρευσι πυρὶ ἀσβέστῳ. Ὁρᾷς αὐτὸν ⟨ω⟩ τῶν πραγμάτων κύριον, καὶ αὐτὸν ὄντα ⟨ω⟩ γεωργὸν, "καὶ ⟨ω⟩ πατέρα ἀλλαχοῦ "ταυτὸ λέγει; Ὁ πατήρ μου γάρ, φησιν, ὁ γεωργός ἐστιν. "εἶτα, ὅπῃ εἶπεν, ἀξίνη, ἵνα μὴ νομίσῃς πόνου δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ δυσδιάκριτον ἕτερον "πραδείγματος ἐκ τοῦ θυκαλίνου εἰσάγει, δεικνὺς πάντα αὐτὸν ὄντα ⟨ω⟩ κόσμον. ὁ γὰρ δὴ σὺν μὴ "ἑαυτῷ σχολάσει. τοῦ μὲν οὖν πάντα διαμένειν. καὶ γὰρ" φαίνεται διαλάμπων ὁ σῖτος, ἀλλ' ὅμως μετὰ τὴν ἀχύρων κεῖται, ὡς ἐν ἄλωνι, οὐχ ὡς ἐν ἀποθήκῃ· τότε δὲ πολλὴ ἔσται ἡ διάκρισις. πῶς" οὖν εἶπεν ⟨ω⟩ τῇ γεέννῃ διαπεισοῦσιν; καὶ γὰρ δύο τίθησι, καὶ ὅτι βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ὅτι καταχαύσει

χ. ξαίσκοπε.
χ. ἡγεμόνος.
χ. ζωσῖ.
χ. ἡγεμόνος.
χ. ἐν
χ. π. αὐτὸ λέγει.
χ. ἐπιδ. γὰρ
χ. σχολ. ἐαυτῷ
χ. αὐτὸ
χ. διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος
χ. οὖν

καὶ ϑ ὅτι ϑύραις εἴ) τὰ δεινὰ, καὶ τὸ αἰσχεσα πείσεσθαι (ἅπερ ἀμφότερα ἐξὰ τῆς ῥίζης καὶ τῆς ἀξίνης ἐδήλωσεν) ἰχθμαίως ϑ τὰς σφόδρα αἰσθησιπλοκόζας ϑανασῆσαι ϗ ἀναγωνίους ἐργάσασθαι. τοῦτο γοῦν ϑ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οτι λόγον ζωτετ μηδένι ποιήσει Κύριος ὅτι τὰ οἰκουμένικα ὅλα. ἀλλὰ μὴ φοβηθῆς, μᾶλλον ϗ φοβήϑητι μοι, μὴ ἀπαγωγὰς δέ. ἐπὶ γὰ ἔχεις ἐλπίδα μεταβολῆς. ὁ γὰ αὐστελὴς ὁ ἀποφασις, οὐδὲ ὅτι τὸ "τέμνειν ἡ ἀξίνη ἦλθεν (ἐπεὶ τί ἐκώλυεν αὐτὰ τερμῶν ὁμιλῆσαι τῇ ῥίζῃ;) ἀλλ' ὅτι τὸ σε ϑ φόβῳ τοῦτο ποιῆσαι βελτίονα, καὶ ϖδαγκυάσαι καρπὸν ἐνεγκεῖν. ἐξὰ τοῦτο ἐπήγαγε·

χ. ἀφόνη

Hs. 1. xy. Ps. 9. xii.

Πάν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται ϗ εἰς πῦρ βάλλεται.

Οταν ϑ εἴπῃ, πῶς, ἐκβάλλει πάλιν τὰ ἀπὸ τῆς βώλμείας ϖεσεδρίαν. καὶ γὰ αὐτὸς τοῦ Αβρααμ ἔκγονος ἦς, φησι, καὶ μυρίους ἔχῃς ἀριθμῷ πατριάρχας, διπλοῦν ἐποίησεν τὸν κόλασιν, ἄκαρπος μένων. ἀπὸ τούτων τῶν ῥημάτων, ϗ τελώνας ἐφόβησεν, ϗ "γραμματεῖς ἐξάνοιαν κατέπτησεν, ὅτε εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλών, ϗ ῥᾳδυμίας ἀπαλλάττων ἁπάσης. μᾶ γὰ τοῦ φόβου καὶ πολλὴν ϖδοχλησιν ἔχει τὸ εἰρημένον. τῷ γὰ εἰπεῖν, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἔδειξεν ὅτι τὸ ποιοῦν "καλὸν, πάσης" ἀπήλλαξε ζημίας. καὶ πῶς δυνησόμεθά, φησι, ποιῆσαι καρπὸν, τῆς τομῆς ἐπικειμένης, καὶ τοῦ χρόνου ὄντω "γενομένου, καὶ τῆς ϖεσθεσμίας ζωτετ μηδένος; δυνήσῃ, φησίν. ὁ γὰ πιοὺτος ἔστ' ὁ καρπὸς, οἷος ὁ τῶν δένδρων, χρόνον ἀναμένων πολὺν ϗ ὥραν δουλεύων ἀνάγκης, ϗ πολλῆς ἑτέρας δεόμενος ϖεσγματείας· ἀλλ' ἀρκῆ θελῆσαι, ϗ τὸ δένδρον βύτεως ἐβλάστησεν. ὁ γὰ ἡ φύσις τ ῥίζης μόνον *, ἀλλὰ ϗ ἡ τέχνη τοῦ γεωργοῦ ϖεὸς τὸν ζαυτὸν τὰ μέγιστα ζωπλῆ τὸν καρποφορίαν. ἐξὰ γὰρ τοί τοῦτο, ἵνα μὴ ζῶπα λέγωσιν, ὅλη ϑορυβῆς ἡμᾶς ϗ κατεπείγῃς ϗ "ἄγχεις, ἀξίνην τε ὁπλιζῃς ϗ τομὸν ἀπειλᾶν, ϗ ϖεσσόδους ἐν καιρῷ ζημίας αἰτῶν, ἐπήγαγε, δεικνὺς τὸν βύκολίαν τῆς καρποφορίας·

* ἀρεῖ,

χ. ἐλέγχεις,

* εἰς μετάνοιαν· χίνεσθε τὰ ἀποδήματα βεβαπτισμένα.

11 Εγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι *· ὁ ϑ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μού ἐστι, οὗ οὐκ εἰμὶ" ἄξιος ϖ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος λῦσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ ϗ πυρί· Διὰ τούτων δείκνυσι, ὅτι γνώμης μόνης δεῖται ϗ πίστεως, ὁ πόνων ϗ ἱδρώτων· καὶ ὥσπερ βύκολον βαπτισθῆναι, οὕτως βύκολον μεταβληθῆναι καὶ γλυκεῖαν ἀμείνους. καταστείσας πάντων αὐτῶν τὸν δέος τὸν φόβῳ τῆς κρίσεως, ϗ τῇ ϖεσοδικίᾳ τῆς κολάσεως, ϑ ὧν ὀνόματι τῆς ἀξίνης, ϗ τῇ ἀποβολῇ τῶν ϖεσγόντων, ϗ τῇ εἰσαγωγῇ τῶν ἑτέρων τέκνων, ϗ τῇ διπλῇ ζημίᾳ, "τῇ ἐκτομῇ ϗ ϖῦρ ἐμπρησμῷ, ϗ πάντοθεν αὐτῶν καταμαλάξας ϑ σκληρὸν, ϗ καταρήσας εἰς ὀπτηδυμίαν τῆς ἀπαλλαγῆς [τῶν] ζοιούτων κακῶν, τότε εἰσάγει ϖ ϖεὶ τοῦ Χριστοῦ λόγου· ϑ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μᾶ πολλῆς τῆς ἐπιφροσύνης. Εἶπα ϑ μέσον αὐτοῦ ϗ ἐκείνου ζητεῖς, ἵνα μὴ δόξῃ χαριζόμενος τοῦτο λέγειν, ἀπὸ τῆς συγκρίσεως τῶν πρὸς ἑκάτερον διδοὺς τοῦτο κατασκευάζει. ὁ γὰ βύτεως εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος αὐτοῦ λῦσαι τὰ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, ἀλλὰ ϖοτέρου ϑ βύτελές τοῦ βαπτίσματος ϑ ἑαυτῷ ζητεῖς, ϗ δείξας ὡς οὐδὲν πλέον ἔχει ϑ ϖρὸς μετάνοιαν αὐξεῖ ἀγαγών (ὧ γὰ εἶπεν, ὅτι ὕδατι ἀφέσεως, ἀλλὰ μετάνοιας) πίθησι ϗ ὅ αὐτό, τὸ τῆς ἀφάτου δωρεᾶς γέμων. ἵνα γὰ μὴ ἀκούσας, φησὶν, ὅτι μετ' ἐμὲ ἔρχεται, καταφρονήσῃς αὐτοῦ ὡς "ὕστερον παραληλυθότος, μάθῃ αὐτοῦ τῆς δωρεᾶς τὸν δυνάμει, ϑ εἰσῆσαν φῶς, ὅτι οὐδὲν ἄξιον εἴρηκα, οὐδὲ μέγα, εἰ πῶν [οὐ] οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι ϖ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. ὥστε, ὅταν ἀκούσῃς, ὅλη ἰσχυρότερός μού ἐστι, μὴ τομίσῃς ϗ σύγκρισιν με τοῦ εἰρηκέναι. οὐδὲ γὰρ εἰς δούλους ἄξιος εἰμὶ ζαπεθαι ἐκείνου, οὐδὲ εἰς δούλους ἑκάτους, οὐδὲ ϑ βύτελές τῆς ζαχοπίας δυνάδεξασθαι μέρος. ἐξὰ τοῦτο ὐχ ἁπλῶς εἶπε, ζα ὑποδήματα, ἀλλ' οὐδὲ ϖ ἱμάντα, ὅπερ ἔχασι πάντων ἐδόκει εἶ). εἶπα, ἵνα μὴ τομίσῃς ζαπεινοφρονήσῃς εἶ) τὰ ἐρημία, ἐπάγῃ ϗ τὸν ἀπὸ τῶν ϖεγμάτων ἀπόδειξιν. ἐκφνος γὰ ὑμᾶς, φησι, βαπτίσει

φοειχῶς καλῶν· ἐγὼ γὰρ ἑτέραν ἔποιδα τοῦ Εἰρηναίου φημὶ ἔχειν. ποίαν δὴ ταύτην; μὴ νομίζετε, φησίν, ὅτι, ἐὰν ὑμεῖς ἀπόλησθε, ἀπαιδα ποιήσητε τὸν πατριάρχην. οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι. τῷ γὰρ Θεῷ δυνατόν ἐστι καὶ ἀπὸ λίθων τούτων ἀναθρέψαι αὐτῷ δοῦναι, καὶ εἰς τὴν συγγένειαν ἐκείνων ἀγαγεῖν, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς ὅπως ἐγένετο. τὸ γὰρ οὐκ ἐκ λίθων ἀναθρέψαι ἡμᾶς λέγεται, ὅμοιον ἐστὶ τῷ ἀπὸ τῆς μήτρας οὐκείας τῆς σκληρᾶς ἀποβῆναι παιδίον. ὅπερ οὖν καὶ ὁ ἀποστόλος ἀριστόμυθος ἔλεγεν· Ἐμβλέψατε εἰς τὸν πετρὰν ὅθεν ἐλατομήθητε, καὶ εἰς τὸν βάθυνσιν τοῦ λάκκου, ὅθεν ὠρύγητε· ἐμβλέψατε εἰς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ὑμῶν, καὶ εἰς [τὴν] Σάρραν τὴν ὠδίνουσαν ὑμᾶς. ταύτης τοίνυν τῆς ἀποστολικῆς αὐλῆς ἀναμιμνήσκων, καὶ δεικνὺς ὅτι καὶ ἐξ ἀρχῆς ὅπως θαυμαστῶς αὐτοὺς ἐποίησε πατέρας, ὡσανεὶ καὶ ἐκ λίθων αὐτοὺς ἐποίησέ, φησὶ δυνατὸν καὶ νῦν τοῦτο γενέσθαι. καὶ ὅρα πῶς καὶ φοβεῖ, καὶ ἐκκόπτει. ὁ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἤγειρεν ἤδη, ἵνα μὴ ἀπογνῶσιν ἑαυτούς· ἀλλ' ὅτι δυνατὸν ἐστιν. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι δυνατὸν αὐτοὺς ποιῆσαι ἀπὸ λίθων, ἀλλ' ὃ πολλῷ μεῖζον ἦν, καὶ συγγενεῖς καὶ φύσει τοῦ Ἀβραάμ. εἶδες πῶς τέως ἀπέσχισεν αὐτοὺς τῆς πρὸς τὰ σωματικὰ φαντασίας, καὶ τῆς εἰς τοὺς προγόνους καταφυγῆς, ἵνα ἐν τῇ οἰκείᾳ μετανοίᾳ καὶ σωφροσύνῃ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἔχωσιν; εἶδες πῶς τὴν τῆς ἀρχῆς ἐκβάλλων συγγένειαν, τὴν ἀπὸ τῆς πίστεως εἰσάγει; σκόπει τοίνυν πῶς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἐξῆς αὔξει τὸν τῶν τὸν φόβον, καὶ ἐπιτείνει τὸν ἀγωνίαν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι δυνατὸν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, ἐπήγαγεν· Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. Διὰ πάντων δὲ λόγων φοβερὰν ποιεῖ. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς πολλῷ ἀπὸ τοῦ βίου τὴν παρρησίαν εἶχε, καὶ ἐκεῖνοι σφοδρᾶς ἐδέοντο τῆς ἐπιπλήξεως, πολλῷ ἤδη χερσωθέντες χρόνον. Τί γὰρ λέγω, φησίν; ὅτι ἀποκόπτειν μέλλετε τῆς πρὸς τὸν πατριάρχην συγγενείας, καὶ ἑτέρους ὁρᾶν τοὺς ἀπὸ λίθων εἰς τὴν ὑμετέραν εἰσαγομένους πρεσβρίαν; οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτου τὰ τῆς ὑμετέρας ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ σφοδρότερον προβήσεται τὰ τῆς χολάσεως. ἤδη γάρ, φησιν, ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. οὐδὲν φοβερώτερον ταύτης τῆς λήξεως τῆς ἐμῆς. οὐκέτι γὰρ δρέπανον περίμενον, οὐδὲ φαγεῖν καθαίρεσις, οὐδὲ ὃ καταπατεῖσθαι τὸν ἀμπελῶνα· ἀλλὰ ἀξίνη σφοδρὰ ἀκμάζουσα, καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ἐπὶ ῥίζαις αὐτῆ. ὅπερ γὰρ τοῖς προφήταις σωρηδὸν ἀπιστοῦντες ἔλεγον· Πῶς ἔστιν ἡ ἡμέρα Κυρίου; καὶ, ἐλθάτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου Ἰσραήλ, ἵνα γνῶμεν, καὶ τὸ μὴ πολλὰ πολλάκις ἔτη ἐκβαίνειν τὰ λεγόμενα, καὶ ταύτης αὐτοὺς ἀπάγων τῆς ῥᾳθυμίας, ἐγείρει αὐτῶν ἴσχυσι τὰ δεινά. καὶ τοῦτο ἐδήλωσε τῷ εἰπεῖν, ἤδη, καὶ τῷ τῇ ῥίζῃ αὐτὸν προσαγαγεῖν. οὐδὲν γὰρ ὃ μέσον λοιπόν, φησιν· ἀλλ' αὐτὴ γὰρ ὑπόκειται τῇ ῥίζῃ. καὶ οὐκ εἶπε, τοῖς κλάδοις, οὐδὲ τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ τῇ ῥίζῃ δεινὰς αὐτοὺς, εἰ ῥᾳθυμήσαιεν, ἀνίατα πεισομένους δεινά, καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔξοντας θεραπείας. οὐδὲ γὰρ δῆλός ἐστιν ὁ προφήτης, ὡς ἂν προτέρων· ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, σφοδρὰ ἐπάγων τὴν τιμωρίαν καὶ δυσαποτάτην. ἀλλ' ὅμως καὶ φοβήσας πάλιν αὖθις, οὐκ ἀφῆκεν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνωτέρω οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤγειρεν, ἀλλ' ὅτι δυνατὸν ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, φοβῶν τε ὁμοῦ καὶ προτρέπων ῥᾳθυμοτέρους, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤγαγε τὴν ῥίζης, ἀλλ' ὅτι ἐπίκειται ἡ ὁμοῦ τῇ ῥίζῃ. καὶ οὐδαμοῦ ἀναβολὴν ἐνδέικνυται, πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐγεῖραι αὐτοὺς ἀγαθοὺς, ὑμᾶς χειρίους ποιῆς τῆς τομῆς. ἂν μὴ γὰρ μεταβάλησθε καὶ γένησθε βελτίους, ἀπελεύσεται μηδὲν ἐργασαμένη ἡ ἀξίνη αὕτη· ἂν δὲ τοῖς αὐτοῖς ὑπομείνητε, προσῤῥιζον ἀναπαύσει τὸ δένδρον. διὰ τοι τοῦτο οὔτε ἀφέσεως τῆς ῥίζης, οὔτε ἐπιχειμένης τιμῆς· τὸ μὲν, ἵνα μὴ ἀναπέσητε, τὸ δὲ, ἵνα μάθητε ὅτι δυνατὸν καὶ ἐν [τῷ] βραχεῖ χρόνῳ μεταβαλομένους σωθῆναι· διὰ τὸ πάντοθεν αὔξει τὸν φόβον, διεγείρων αὐτοὺς καὶ ὠθῶν προς μετάνοιαν. καὶ γὰρ [καὶ] τὸ τῶν προφήτων ἐκπεσεῖν, καὶ τὸ ἑτέρους ἀντεισαχθῆναι,

καὶ

νης· διὸ οὐδὲ ἐκαλέσαμεν ἐγὼ, ἀλλὰ ἡ ἐπαινέσαι ἡ ἀποδέξασθαι, ὅτι πολὺν ἀφέντες ἡ οἰκίας, ἕδραμον ἀκροσόμενοι τῶ κηρύγματος. Τί οὖν ἂν εἴποιμι; ὅτι ὑ τοῖς πρῶσιν, ὑδὲ τοῖς γνησίοις προσοῖχεν· ἀλλὰ τὰ ἀπόρρητα τῆς" διανοίας αὐτῶ ἠπίστατο, τῦτο ἀκκαλύψαντος τῦ Θεῦ. ἐπεὶ οὖν μέγα ἐφρόνουν ὅτι τοῖς προγόνοις, ἡ τῦτο αἴτιον αὐτοῖς τῆς ἀπωλείας ἐγίνετο· ἐς εἰς ῥαθυμίαν ἐνέβαλε, τὴν ῥίζαν τῆς ἀπωλείας προεκόπτει. διὰ τῦτο Ησαΐας ἄρχοντας Σοδόμων καλεῖ, ἡ λαὸν Γομόρρας. ἡ ἕτερος προφήτης φησὶν, Οὐχ ὡς γὸι Αἰθιόπων ὑμεῖς" ἐστε; ἡ πάντες αὐτῦ τῶτης ἀπάγει τῆς ὑπολήψεως, ἐ φύσημα αὐτῶ κενοῦντες, τὸ μείζον αὐτοῖς αἴτιον γινόμενον κακῶ. ἀλλ' ὦ μὴ προφῆται, φησιν, εἰκότως (ἁμαρτάνοντας γὰρ εἶδον) ἐν τῶτοις ἦν Λὼτ, περιγινόμενος ἐρῶν, τῦτο αὐτὸ ποιεῖ; ἵνα ἀπαλωτέρους ἐργάσηται. εἰ δέ τις μὴ ἀκριβείας προσέχει τοῖς λεγομένοις, ἡ ἐν καιρῶ τὴν ὑπόμνησιν σκέψασθε. θαυμάζω γὰρ αὐτῦ, ὅτι ὀφείλων ποτὲ τὰ ἀδυνάτα αὐτοῖς φέρειν εἰ) δοκοῦντα ἠδυνήθησαν, τῶτα ἔλεγεν. ἐφ' ἑκάστῳ τοίνυν αὐτῦ μᾶλλόν ἐστιν ἡ ὑπόμνησις, ἡ προσκαθάζοντος αἰδυνηλίαν. ὅταν γὰρ φάρμακον σκληπτόμενος, ἡ τὴν ἔμετον δείκνυσιν αὐτῶ ποινείαν πολλὴν οὖσαν, ἡ τὴν μεταβολὴν θαυμαστὴν ἡ προσδόκιον. Τί γὰρ γέγονέ, φησιν, ὅτι παῖδες ὄντες σκεῦον, ἡ ὕστερον φανέντες κακῶς, μετέσκησαν; πόθεν ἡ τοσαύτη γέγονε μεταβολή; τίς ὁ πρῶτος τῆς γνώμης ὑμῶν κατεμάλαξε; τίς" διώρθωσε τὸν αἴτιον; ἡ ὅρα πῶς αὐτῦ ἑκάστου ἀπὸ τῶ προοιμίου ἐξέπληξε, τὸν προῖτα" γέεννης καταδυόμενος λόγος. οὐ γὰρ εἶπε τὰ εἰωθότα· τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυτεῦν τὸν πόλεμον, τίς τῶ βαρβάρων ἐφόδους, τίς αἰχμαλωσίας, τὸν λιμὸν, τὸν λοιμόν; ἀλλ' ἄλλως πως κόλασιν προσδυσκρόσβλητον μηδέποτε αὐτοῖς φανερὸν γενησομένην, ὅταν λέγων· τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; κἀκεῖνος ἡ αὐτὸς ἡ γνήσιατα ἐχίδνων σκάλεσι. ἡ γὰρ σκεῦος ὃ ἐκλογῆς" ἀφανίσαι τὴν ὠδίνουσαν, ἡ ἀφανίσαι τὴν μητέρα αὐτῆς, οὕτω λέγεται προϊοῦσαν εἰς φῶς. ὅπερ ἡ οὗτοι ἐποίουν, παραλλαγὴν ἐ μεταλλαγὴν μισθοῦμενοι, ἡ τὸν διδασκάλους ταῖς ἑαυτῶ ἀφανίζοντες χερσίν. ἀλλ' οὐχ ἵστασαι μέχρι τῶτης τῆς ὑπομνήσεως, ἀλλὰ ἡ συμβουλὴν εἰσάγει.

8 Ποιήσατε, φησι, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ φυγεῖν τὴν ποινείαν, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴν δεῖ πολλὴν ἐπιδείξασθαι. μὴ γάρ μοι τὰ σκάνδαλα καὶ σωπήσῃ· ὅτι τοῖς ὀλίγοι" ζωσταλμένοις χρῆσαι, τοῖς τὴν αὐτὴν ἐπιδεικνῦσι ποινείαν. ὁ γὰρ ὅτι τοῖς αὐτοῖς προσκρουόμεθα, ὡς ἡ ὦ ἐμ προφῆται προφῆται. ἐξηλλαγμένα γὰρ τὰ παρόντα ἡ ὑψηλότερα· ἐπεὶ [ἡ] αὐτὸς προσλ λοιπὸν ὁ χριστὸς, αὐτὸς ὁ τῆς βασιλείας διδάσκαλος, τοῖς μείζονα ἄγων φιλοσοφίαν, εἰς τὸν ὑρανὸν καλῶν, ἡ τοῖς" σκληροτέροις ἀνέλκων. διὰ τῦτο καὶ τὸν τῆς γέεννης" ἀναπαύσω λόγον. ἡ γὰρ ἐ τὰ ἀγαθὰ ἡ τὰ λυπηρὰ, ἀθάνατα. μὴ τοίνυν τοῖς αὐτοῖς ἐμμένετε [κακοῖς,] μηδὲ ταῖς εἰωθυίαις προβάλλεσθε προφάσεσι, Ⓦ Αβραάμ, Ⓦ Ισαὰκ, Ⓦ Ιακὼβ, τῶν προγόνων τὴν εὐγένειαν. ταῦτα γ' ἔλεγεν, ὑ κωλύων αὐτῦς λέγειν ἐξ εὐκείνων εἶ τῶν ἀγίων, ἀλλὰ κωλύων μὴ τῦτῳ θαῤῥεῖν, τῆς κατ' ψυχὴν ἀρετῆς ἀμελοῦντας, ἡ τὰ κατ' διάνοιαν εἰς μέσον εὐκφέροντας, ἐ τὰ μέλλοντα προφητεύειν. ἡ γὰρ μὴ ταῦτα φαίνονται λέγοντες· Ημεῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ, ἡ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. ἐπεὶ οὖν τῦτο ἴσῃ, ὁ μάλιστα αὐτῦ εἰς ἀπόνοιαν ἦρε ἡ ἀπώλεσε, πρῶτον αὐτὸ καταστέλλει. ὅρα γ' πῶς κατ' ἐ εἰς τὸν πατριάρχην τιμῆς, τὴν κατ' τούτων ποιᾶται διόρθωσιν. Εἰπὼν γὰρ,

9 Μὴ δόξητε λέγειν ἔχομεν πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ, Οὐχ εἶπεν, οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς ὁ πατριάρχης ὠφελῆσαι δυνήσεται· ἀλλ' ἡμερώτερόν πως ἡ προσηπέστερον αὐτὸ τῦτο ἠνίξατο, εἰπών· Δυνάται γὰρ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῶ Αβραάμ. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι προῖτα τὴν ἐθνὴν ταῦτα λέγει, λίθους αὐτοὺς μεταφορικῶς

χ. κεφάλαια

χ. ἐκεῖ μᾶλλ

Ησ. α ι. Αμ. θ ζ.

χ. αὐτῶ χ. δὲ ἄρθρον τὸ αἴτιον ; μελλόσης ἐργῆς προκαταλλήμενος

χ. φοβῆσαι

χ. συναλλάγμα ποιεῖσθαι π. λέγ.

χ. ἐκεῖνα λ. - λάβῃς

χ. ἐνδεικτ. ἐπὶ τ. ἐκ προφήτ.

νους, ἀπὸ θλίψεων καὶ πειρασμῶν καὶ ἐξεφαιώθησαν καὶ ἀνεκηρύχθησαν. ἄφρ παίζα
Σειρ. β. β. ι. Ζωειδότες, καὶ τὸν σοφὸν λόγον, Μὴ παιδεύσωμεν ἐν χειρῷ ἐπαγωγῆς, ἀλλ' ἐν μόνον ἑαυτοὺς παιδεύσωμεν, ὃ φέρει πάντα γνήσια καὶ μηδὲν πολυπραγμονῆσι, μηδὲ περιεργάζεσθαι τῶν ἀνθρώπων. ὃ μὲν γὰρ εἰδέναι πότε δεῖ λυθῆναι τὰς θλίψεις, τῷ συγχωρήσαντι αὐτὰς παραγενέσθαι Θεοῦ· ὃ δὲ ἐπενεχθείσας μετὰ πάσης φέρειν εὐχαριστίας, τῆς ἡμῶν εὐγνωμοσύνης λοιπὸν ἔργον ἐστίν. ὅπερ ἐὰν ἡμεῖς, πάντα ἔνεστιν ἀγαθά. ἵν' οὖν ζῶντα ἐπιτύχωμεν, καὶ δοκιμώτεροι μὲν ἐν ζῶσι γενώμεθα, λαμπρότεροι δὲ ἐκ τῆς ἡμῶν ἀπέλθωμεν, ὃ ἐὰν ἐπενεχθῇ, δεχώμεθα, χάριν εἰδότες τῷ πάντων τὰ εἰδότι μᾶλλον ἡμῶν ὃ συμφέρει, καὶ τῶν γεηλυκότων σοφρονέστερον ἡμᾶς φιλοῦντι· καὶ τούτους ἀμφοτέρους τοὺς λογισμοὺς καθ' ἕκαστον τῶν δεινῶν ἑαυτοῖς ἐπᾴδοντες, καταστέλλωμεν τὸν ἀθυμίαν, καὶ δοξάζωμεν ἐν πᾶσι Ⓦ πάντα ὑπὲρ ἡμῶν ποιοῦντα καὶ προαγματευόμενον Θεόν. ὅταν γὰρ καὶ τὰς ὑποψυχὰς ἀφεκρουσόμεθα ῥᾳδίως, καὶ τῶν ἀκηράτων ὑπιτυξόμεθα στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμή, σὺν ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. ια. 7 ΙΔΩΝ ΔΕ ΠΟΛΛΟΥΣ ΤΩΝ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙ-

ων καὶ Φαρισαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, ἔφην αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς.

Τί οὖν φησιν ὁ Χριστός, ὅτι οὐκ ἐπίστευε Ἰωάννῃ; ὅτι οὐκ ἦν τοῦτο πιστεῦσαι, ὃ τὸν κηρυττόμενον ὑπ' αὐτοῦ μὴ δέξασθαι. ἐπεὶ καὶ τοῖς προφήταις ἐδίδου προστάσσειν καὶ τῷ νομοθέτῃ· ἀλλ' ὅμως ἔφησεν αὐτοὺς μὴ προστάσσειν, ἐπεὶ τὸν πρὸ ἐκείνου προφητευόμενον οὐκ ἐδέξαντο. Εἰ γὰρ ἐπιστεύσατέ, φησι, Μωϋσῇ, ἐπιστεύσατε ἂν ἐμοί. ἐπεὶ δὲ ἐρωτῶμεν αὐτοὺς τὸ Χριστοῦ, τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν· ἔλεγον, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἀπ' οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, πῶς οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ὥστε ἐξ ἀπόντων τοῦτων δῆλον, ὅτι προεῖτο μὲν καὶ ἐβαπτίζετο· ἐπεὶ μὴ ἔμενεν ἐπὶ τῆς πίστεως τὸ κηρύγματος. καὶ γὰρ ὁ Ἰωάννης διέκρυπτεν αὐτῶν τὴν πονηρίαν, ὅτε ὧν φῶς τὸ βάπτισμα οὐκ ἔπεμπον, λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ Ἠλίας; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; δῆλον ἐπήγαγεν· οἱ γὰρ ἀπεσταλμένοι ἦσαν οὐκ ἐκ τῶν Φαρισαίων. Τί δήτα; οὐχὶ καὶ οἱ ὄχλοι τοῦτο ἐνόμιζον; ναί, ἐνόμιζον. ἀλλ' Ⓐ μὲν ὄχλοι ἀπὸ γνώμης ἁπλάστου τοῦτο ὑπώπτευον· οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ὑπολαβεῖν βουλόμενοι, ὅτι καὶ ὡμολόγησαν ἀπὸ τοῦ χώματος τοῦ Δαβὶδ ἔρχεσθαι τὸν Χριστόν, ἐκεῖθεν δὲ ἀπὸ τοῦ Λευϊτικῆς φυλῆς ἦν, ἐπέδραμον ἐλπίσαντες οὐκ ἐν ἐρωτήσεως· ἵνα, εἴ τι τοιοῦτον εἴπωμεν, ἔχωσιν ὑπολαβεῖν. τοῦτον γοῦν καὶ οὐκ τῶν ἐξῆς ἐδήλωσε. μηδὲν γὰρ ὧν προσδόκησαν ὁμολογήσαντος, καὶ ὅτως ὑπολαμβάνοντας λέγοντες· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός; καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐπίτηδες μὲν Ⓐ Φαρισαῖοι, ἐπίτηδες δὲ ὁ δῆμος προεῖτο γνώμην, ἄκουσον πῶς καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ τοῦτον ἐδήλωσε· πρὸ μὲν τοῦ δήμου λέγων, ὅτι προεῖντο, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν· περὶ δὲ τῶν Φαρισαίων οὐκ ἔτι ὁμοίως, ἀλλ' ὅτι ἰδὼν πολλοὺς τῶν Σαδδουκαίων καὶ Φαρισαίων ἐρχομένους ἔλεγε· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; βαβαὶ τῆς μεγαληγορίας. πῶς ἀφαλείπτως ἐκκαλύπτας αἰμάτων ἀεὶ διψώσας προφητικῶν, καὶ ὄφεων σοφῶν ἀμείνον ἀφαχειμώσης; πῶς καὶ αὐτὸς ὁ σοφὸν γεηλυκότας μετὰ πολλῆς ἀφαβάλλει τῆς παῤῥησίας; ναί φησιν· ἀλλ' ἡ μὲν παῤῥησία πολλή· ὃ δὲ ζητούμενον, εἰ λόγον ἔχει καὶ ἡ παῤῥησία αὕτη. οὐδὲ γὰρ ἁμαρτάνοντας εἶδεν, ἀλλὰ μεταδιωκομένους·

χ. ἀσυνήθειαν

χ. ἀσυνήθειαν

Ιωαν. α μς.

Ματ. κα. κε. κζ

Ιω. α. κδ. κ ſ.

χ. φασι.

χ. ἔνιοι μὲν ἐν ἐπιδ. οὐκ ἐν ἀσφαλείᾳ ἴστασι.

ακούοντων. ἀλλ' ὅμως εἰ ἐ συμφώνως μείζονα, μετεμποίησωμεν, καὶ τεφθόνων ἀπολαυσώμεθα.
χ. μείζονα, μετεμποίημεν ἢ λέγω, ἡ ὃ τὴν παρεστέρων ἀποστέρησιν κακὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ ἀμείνον, ὅπερ δείξασθαι κελεύω. ποιήσατε γάρ, φησι, καρποὺς ἀξίους τῆς μετεμποίας. πῶς ἢ ποιήσωμεν; ἀν ἐ σιωπία παρεστέλωμεν. οἷον τι λέγω· ἥρπασας ἀλλότρια; δὸς καὶ σὺ λοιπόν. πολιὰ ἐπόρθησας χρήματα; ἀπόσχου καὶ τῆς γυναικὸς τῆς σῆς ὠρισμένης ἡμέρας, ἄσκησον ἐγκράτειαν. ὑβρισας καὶ ἐτύπησας παιδίσκας; βούλου λοιπὸν ἐδὲ ὑβρίζουσας, καὶ ὀνείδισον πλήττουσας. ἀ γὰρ ἀρκεῖ εἰς ὑγείαν ἡμῖν ὃ βέλος ἕλκειν μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῷ τραύματι φάρμακα ἐπιθεῖναι. ἐτύφησας καὶ ἐμεθύσθης Ⓜ ἔμπροσθεν χρόνου; νῆφε καὶ ὑπόπτευε· παρέστεχε, ἵνα μὴ
χ. ὑλοποσία ἐσθίοντες, ἵνα μὴ χ. ὕπ
10 ζοις ὀφθαλμοῖς κάλλος ἀλλότριον; μηδὲ ὅλως ἰδὴς γυναῖκα λοιπόν, ἵν' ἐ πλείονι κακοπαθῆς ἀσφαλείᾳ. Ἐκκλινον γάρ, φησι, ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. καὶ πάλιν, Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σε * μὴ λαλῆσαι δόλον. ἀκ' εἰπέ μοι καὶ ὃ ἀγαθόν. Ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν· ἃ τὴν ὡς ἀψύχοις λέγω μόνοις, ἀλλὰ καὶ τὴν ὡς Ⓜ Θεόν. καὶ καλῶς εἶπε, δίωξον. ἀπελήλαται γάρ καὶ ἐκβέβληται, καὶ τῇ
χ. ἐκβέ. χ. διωκτέα
15 γλῶ ἀφῆσα, εἰς τ' ὄρεινὸν ἀπεδήμησεν. ἀκ' ἀναλάβωμεν πάλιν αὐτὴν ἐπάναγε εἰν, ἐὰν θέλωμεν, ἀπόντων καὶ ἀλλοτριότητα ἐ πάντα τὰ κωλύματα αὐτῆς ἐκβαλόντες, τὸν σώφρονα τρόπον καὶ λιτὸν διάγειν βίον. ἐσθὶ γὰρ ὀργῆς χαλεπώτερον καὶ ἀφροσύνης. αὕτη γὰρ καὶ τετυφωμένους καὶ δουλοπρεπεῖς ἐργάζεται, διὰ ἐκείνου μὴ καταπλήττειν,
χ. ἀκολασίαν. διὰ τοῦτο ἢ μισητοὺς ποιοῦσα, καὶ ἀκαρπίας εἰσάγουσα κακίας, ἀπονοίαν τε ἐμοῦ καὶ κολακείαν.
20 ἀλλ' ἐὰν τὴν πλεονεξίαν τοῦ παντὸς ἀφέλωμεν, καὶ ζάπτειν μὴ ἀκριβείας, καὶ ὑφηλοὶ μὴ ἀσφαλείας ἐσόμεθα. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις ἀπὸ πλεονεξίας αἱ δυσκρασίαι γίνονται· καὶ ὅταν ἐδὲν οἰκεῖος ὄρεξις ἀφέτα τὰ στοιχεῖα εἰς ἀμετρίαν ἔξελθῃ, τότε αἱ μυρίαι νόσοι ἐ Ⓐ κακοὶ τίκτουσι) βλάπτουσι· ὅθεν ἐ ὅτι τῆς ψυχῆς συμβαίνουσι
χ. πάσχειν; ἡμῖν δύ. ἀφελόμενοι τοίνυν τὴν ἀμετρίαν, καὶ ὃ σωτήριον τῆς συμμετρίας πάντες φαρ-
25 μακεύωμεν, μάθωμεν ὅτι τῆς βλάβους τῆς ἀφόρητος, καὶ ταῖς εὐχαῖς μὴ ἀκριβείας παρεσχώμεθα. κἂν μὴ λάβωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν ἵνα λάβωμεν· κἂν λάβωμεν, ὅπως ἐ ἐλάβομεν, μὴ ἀπόλωμεν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς βούλεται αἰσθάνεσθαι τὴν δόσιν, ἀλλὰ τῇ μνήμῃ τὴν παρασκευὴν ἡμῶν σοφίζεται). Διὰ τοῦτο καὶ ὑπομένεται τὴν αἴτησιν, ἐ πειρασμὸν συγχωρῶν πολλάκις ἐπιθεῖναι, ἵνα ζωηρὸς πρὸς αὐτὸν καταφεύγωμεν, καὶ καταφεύγοντες μι-
30 νώμεν. ὅπου καὶ πατέρες φιλόστοργοι ποιοῦσι, καὶ μητέρες φιλόπαιδες. ἐπειδὰν γὰρ ἴδωσι τὰ παιδία τὴν πρὸς αὐτοὺς ζωηρότητα ἀφέντα, ἐ μὴ τὴν ἐμπλήκτων παίζοντα, πολλὰ τοὺς οἰκέτας ὑποκρίνεσθαι πρὸς ἀπειλὰς ζοντας φόβου ἕνεκα, ὥστε ὑπὸ τοῦ δίους κατεπαγγέλλεσθαι πρὸς Ⓜ μητέρα κόλπου καταφυγεῖν. ὅπου καὶ ὁ Θεὸς ἀπειλεῖ) πολλάκις ἀπειλῶ, οὐχ ἵνα ἐπάγω, ἀλλ' ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐφέλκυσω). ὅταν γοῦν ἐπεμβάλωμεν πρὸς αὐτὸν,
35 λύει Ⓜ φόβον εὐθέως· ὡς εἴπερ ὁμοίως ἡμῖν ἐν πειρασμοῖς καὶ ἐν αἰῶσι, νῦν ἂν ἐδέκετο πειρασμόν. χ. πειρασμὸν; ἐ ἵ λέγω "πρὸς ἡμᾶς; ἐ γὰρ ταῖς ἁγίοις σκεύεσι πολὺ σπεύδει ὁ σωφρονισμὸς ἐμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρεφθὴς λέγει· Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐτάπεινώσάς με. καὶ αὐτὸς ὁ τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγε· Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε. καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο αὐτὸ αἰτεῖται), ὅταν λέγῃ· Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ. Διὰ δὲ δεηθεὶς ἀπαλλαγῆναι
χ. ἐγγίνεται. 40 τοῦ πειρασμοῦ, οὐκ ἐπέτυχε, διὰ τὸ πολλὴν ὀξ αὐτοῦ τὴν ὠφέλειαν ὑπογίνεσθαι. ἐὰν ὁ καὶ τοῦ Δαυὶδ τὸν βίον ἐπέλθωμεν ἅπαντα, εὑρήσομεν αὐτὸν ἐν τοῖς καθιδίοις λαμπρότερον ὄντα, καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς κατ' ἐκεῖνον. καὶ γὰρ ὁ Ἰωὴλ τότε μεζόνως ἔλαμψε, καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὅτε ὅτε πλέον εὐδοκίμησε, καὶ ὁ Ἰακὼβ ὁ, καὶ ὁ τούτου πατὴρ, καὶ ὁ ἐκείνου, καὶ πάντες, ὅσοι πώποτε ἔλαμψαν καὶ λαμπρότερος ἀνεδείσαντο τεφά-

γοις,

5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου,

6 Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Ὁρᾷς πόσην ἴσχυεν ἡ παρουσία τοῦ προφήτου; πῶς πάντα Ⓦ δῆμον ἀνέστρεφε; πῶς αὐτοῦ εἰς ἔννοιαν ἤγαγε τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων; καὶ γὰρ θαύματος ἄξιον καὶ ἰδεῖν ἐν ἀθεφτίῳ σχήματι πιαῦτα ὑπιδειχνύμενον αὐτὸν καὶ τοσαύτη χρησιμένοι τῇ παῤῥησίᾳ, καὶ πάντων, ὡς παίδων, καθιεξαισάμενον, καὶ πολλοῦ ἀπὸ τοῦ προσώπου τὸν χαλεπὸν ἔχοντα ἀποβαλόμενον. Συνετέλει δὲ εἰς ἔκπληξιν, καὶ ὁ δι' ὅλου πολλοῦ τοῦ χρόνου προφήτου φανῆναι (καὶ γὰρ ἐλείπετο αὐτοῦ τὸ χάεισμα, καὶ δι' ὅλου μακροῦ προῆλθε τοῦ χρόνου) καὶ ὁ χ. καὶ ἐπίλοιπον
τοῦ κηρύγματος ὁ ἦχος, ξένος καὶ παράλλαγμένος. Οὐδὲν γὰρ τῶν Συνήθων ἤκουον, οἷον, πολέμους καὶ μάχας, καὶ ἴσχας ταῖς κάπαις, καὶ λιμοὺς καὶ λοιμούς, καὶ *Βαβυλωνίους, Πέρσας, καὶ πόλεως ἅλωσιν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ Συνήθη· ἀλλ' ὀφανοῦ καὶ τῆς ἐκῆ βασιλείας, καὶ τῶν ἐν τῇ γεένῃ κόλασιν. διὰ τοι ταῦτα, καὶ τῶν χῦ τὴν ἔρημον ἔποσαν σφαλῶν πάντων ὁ προ πολλοῦ τοῦ χρόνου, τῶν μὲν Ἰουδαῖα καὶ Θηβαΐδα, οὐκ ἐλύπουν οἰκειότεροι οὗτοι πρὸς τὴν ἔξοδον τὴν ἐκῆσε. Οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῖς αὐλοῖς αὐτοῦ ἐκάλει, οἷ, ὅτι τυραννίδι καὶ ἀποσασίᾳ, καὶ νεωτεροποιίᾳ· ἀλλ' ὥστε πρὸς τὴν ἄνω χειραγωγῆσαι βασιλείαν. διόπερ οὐδὲ κατεῖχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ μὴ ἐᾶν προφέρειν· ἀλλὰ βαπτίζων, καὶ τοὺς περὶ φιλοσοφίας παιδεύων λόγους, ἀπέλυε· διὰ πάντων αὐτοὺς διδάσκων, τὸν μὲν ἐν τῇ γῇ παίτων ὑπερέχειν, πρὸς ὃν τὰ μέγιστα ἄρεσθαι, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπείγεσθαι τὴν ἡμέραν.

ΗΘΙΚΟΝ Τοιοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ τὰς τρυφὰς καὶ τὴν μέθην ἀφέντες, ὅτι Ⓦ χ. κατεπαλ-
"Συνεπαλμένον μεταθώμεθα βίον. καὶ γὰρ ἐξομολογήσεως ὁ καιρὸς, καὶ τοῖς ἀμυήτοις καὶ μόρον
τοῖς βαπτιζομένοις· τοῖς μὲν, ἵνα μετανοήσαντες, τὸν ἱερὸν τύχωσι μυστηρίων, τοῖς δὲ, ἵνα ἀποπιμφάμενοι ἐν τῷ βαπτίσματι τὰς κηλῖδας, καθαρῷ Συνειδότι τῇ τραπέζῃ προσέλθωσιν. ἀποστῶμεν τοίνυν τοῦ ὑγροῦ τούτου καὶ ῥᾳθελυμένου βίου. ὁ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ ἐξομολογεῖσθαι καὶ τρυφᾶν. καὶ ταῦτα διδάσκει ὑμᾶς ὁ Ἰωάννης, ἀπὸ τοῦ ἐνδύματος, ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τῆς οἰκίας. τί οὖν; οὐ κελεύεις ἡμᾶς κατεσθίειν, φησίν; οὐ κελεύω, ἀλλὰ συμβουλεύω καὶ παραινῶ. Εἰ δὲ μὴ δύνασθε ὑμῶν τοῦτο, κἂν ἐν ταῖς πόλεσιν οὔσης ἐπιδειξώμεθα τὴν μετάνοιαν. καὶ γὰρ ὅπου θύραι ὁ διαιρήσομεν. Εἰ δὲ καὶ μακροτέρω ἰοῦμεν, οὐδὲν οὐ πολλαχοῦ ἔδει. τὸ γὰρ ἐκείνου πέρας τῆς ζωῆς, τῆς σωφροσύνης ἐπίσχει δύναμιν παρὰ πολλοῖς. Ρωμ. ιβ. Εβρ. ι. λ ζ.
ὅλη δὲ καὶ ὅπου θύραι, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε. καὶ πάλιν· Ἥξει γὰρ ὁ ἐρχόμενος, καὶ οὐ χρονιεῖ. Εἰ δὲ τὰ σημεῖα λοιπὸν ἀπήρησαι, τὰ καλούμενα τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Κηρυχθήσεται γάρ, φησι, τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. προσέχετε Ματθ. κδ. 14.
μὴ ἀκριβείας τὰ λεγόμενα. οὐκ εἶπεν, ὅταν πιστευθῇ τὰ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅταν κηρυχθῇ τὰ παρὰ πᾶσι. διὰ τοῦτο δὲ ἔλεγεν, εἰς μαρτύριον * τοῖς ἔθνεσι· δεικνὺς, ὅτι * πᾶσι
οὐκ ἀναμένει πιστεῦσαι πάντας, ἵνα τότε παραγένηται· τὸ γὰρ εἰς μαρτύριον, τοῦτο ἐστιν, εἰς κατηγορίαν, εἰς ἔλεγχον, εἰς κατάκρισιν τῶν μὴ πιστευσάντων. ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα ἀκούοντες καὶ ὁρῶντες, καθεύδομεν καὶ ὀνείρατα βλέπομεν, καθάπερ ἐν βαθυτάτῃ νυκτὶ, μεθῃ κεχαρωμένοι. Οὐδὲν γὰρ ὀνείρατων ἄμεινον τὰ παρόντα πράγματα, κἂν χρήσῃ τις, καὶ λυπηρά. διὸ δὴ παραλλαγὴν λοιπὸν ἀφυπνισθῶμεν, καὶ πρὸς Ⓦ ἥλιον τὸν δικαιοσύνης ἀποβλέψωμεν. οὐδεὶς γὰρ καθεύδων ἥλιον ἰδεῖν δύναται, οὐδὲ ἀφεθῆναι ταῖς ὄψεσι τὴν κάλλιστον χ. ἐυφεσίαν
ἀλλ' ἂν ἀφ' ὕπνου ἐγερθῇ, πάντα ὡς ἐν ὀνείρῳ βλέπει. διὸ τοῦτο πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ὁμολογήσεως καὶ πολλῶν τῶν δακρύων, καὶ ὅτι ἀνθρώπου. Ἁμαρτήματα πλημμελοῦντες, καὶ ὅτι μεγάλα τὰ ἀμαρτήματα καὶ συνεχώμενα μείζονα. καὶ ὅτι ὁ ψευδόμενος, μάρτυρες Ⓦ πλείονες τῶν ἀκουόντων.

τὴν τῶ μακαρίου μήκιλλον ἐκείνου πῶς ἀπεπεμπόμενος ἐκ τῶν ὁρωμένων τότε· μᾶλλον δὲ καὶ πολὺς πλείονα ἔκπληξιν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐν οἰκίαις ἐτρέφετο, οὗτος δὲ ὅλου τοῦ ἔρημου ὤκησεν ἐκ παραγκόνων αὐτῶ. ἔδει γὰρ ὡς τοὺς δρόμους τῶ μέλλοντος τὰ παλαιὰ λύειν ἅπαντα (οἷς, ὡς πόνον, τὴν κατάραν, τὴν λύπην, ὡς ἱδρῶτα) ἔχειν ἀνάπαυσιν καὶ αὐτὸν σύμβολα τῆς τοιαύτης δωρεᾶς, καὶ δύσπορον ἡγεῖσθαι λοιπὸν τῆς κατοδίκης ἐκείνης. ὅτε γοῦν γλῶ ἤρεσεν, ὅτε ἀύλακα ἔτεμεν, οὐκ ἐν ἱδρῶτι τῶ προσώπου ὡς ἄρτον ἔφαγεν, ἀλλ' ἐν ἐκδιασμένῃ αὐτῷ ἡ τράπεζα, καὶ εὐκολωτέρα τῆς τραπέζης ἡ βοσκολή, ἢ ἀνωφελεστέρα τῆς βοσκολῆς ἡ οἴκησις. ὅτε γὰρ ζέγης, ὅτε κλίνης, ὅτε τραπέζης, ὅτε ἄλλου τινὸς τῶν ἐδεήθη· ἀλλὰ ἀγελαίκον ἕνα βίον ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ ἐπιδείκνυται. ἀλλὰ τοῦτο δὲ τεῖχος ἱμάτιον αὐτῷ ἦν, ἵνα ἀλλὰ τὰ σήματος παιδεύσῃ τὴν ἀνθρωπίνων ἀφίστασθαι, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν γλῶ, ἀλλ' ἐπὶ τὸν πρόσταξαν ἐπτωπτεχὼς εὐγλώττου, ἐν ᾗ ἦν ὥρᾳ ἢ διαθῆναι ἱματίων καὶ βοσκολῆς ὁ Ἀδάμ. ὅπου καὶ βασιλείας καὶ μετουσίας εἶχε σύμβολα ὃ σῆμα ἐκεῖνο. καὶ μή μοι λέγε, πόθεν αὐτῷ τεῖχον ἱμάτιον ἐν ζώοις, ἔρημον οἰκοῦντι; εἰ γὰρ τοῦτο μέλλοις ζητεῖσθαι, καὶ ἕτερα πλείονα ζητήσεις· πῶς ἐν τοῖς χειμῶσι, πῶς ἐν τοῖς καύμασι διέτρεφεν ὁπὸ τῆς ἐρημίας, καὶ ταῦτα ἐν ἀπαλῷ σώματι καὶ ἀώρῳ ἡλικίᾳ· πῶς ἤρκεσεν ἡ τῆς παιδικῆς σαρκὸς φύσις ἀνωμαλίαν ἀέρων ἐνεγκεῖν, καὶ τραπέζῃ ὅπως ἐξηλλαγμένῃ, καὶ τῇ ἄλλῃ τῇ ἀπὸ τῆς ἐρημίας ταλαιπωρίᾳ. ποῦ τοῦ εἰσὶν οἱ τῶν Ἑλλήνων φιλόσοφοι, οἱ εἰκῇ καὶ μάτην τὴν Κυνικὴν αἰσχρολογίαν ζηλώσαντες; οἳ γὰρ ὄφελος τῶ κατακλείεσθαι ἐν πίθῳ, καὶ τοιαῦτα ἀσελγαίνειν ὕβρεσιν; οὐ καὶ δακτυλίοις, καὶ φιάλαις, καὶ δεκαπτύχαις, καὶ δεκαπαιδίσι, καὶ πολλὴ ἄλλῃ περιεβάλοντο φαντασίᾳ, ἃς ἐκτήσαντο ἀμετρίας ἐκπίπτοντες. ἀλλ' οὐχ' οὗτος τοιοῦτος· ἀλλ' ὥσπερ ὡς θεραπὼν, τὴν ἔρημον ὤκησε, πᾶσαν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενος, καὶ δείξει, ὡς ἄγγελός τις ἐξ οὐρανοῦ, ὅτι τὰς πόλεις καταδραμὼν, ἀθλητὴς εὐσεβείας ὤν, καὶ τῆς οἰκουμένης στεφανίτης, καὶ φιλόσοφος τῆς τῶ θεραπῶν ἀξίας φιλοσοφίας. καὶ τὰ μὲν ἄλλα, ὅπου τῆς ἀμφιπίας λυθείσης, ὅπου τοῦ νόμου παυσαμένου, ὅπου τοῦ θανάτου δεδεκότος, εὔπου τὴν χαλκῆν πύλαν κατακλασθείσαν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς παλαιᾶς κεφαλαίου πολιτείας. τοιοῦτον ἐστὶ θηραία ψυχὴ καὶ διεγηγερμένη. καὶ γὰρ πάνταχοῦ τοὺς πηδᾷ, καὶ τὰ κενώματα ὑφαίνει σκάμμασι· καθάπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐπὶ τῆς καινῆς ἐποίει πολιτείας. ἀλλὰ τίνος εἵνεκεν, φησὶ, καὶ ζωὴν μὴ τὸ ἱμάτιον ἐζήτησε; ἆρα τοῦτο τοῖς παλαιοῖς ἐῶ, ὡς εἰς ὃ μᾶλλον τοῦτο καὶ ἀμφίβολον ῥῆμα ἐξενέγκῃ. οὕτω γοῦν καὶ ὁ Πέτρος φαίνεται ἐζωσμένος, καὶ ὁ Παῦλος. Τοῦ γὰρ ὕδρα, φησὶν, ὅ ἐστιν ἡ ζωὴ αὕτη. καὶ ὁ Ἠλίας ὁ οὕτως ἐῶ ἐσταλμένος, καὶ τῶν ἁγίων ἕκαστος, ὅτε δὲ εἰς ἔργον διωκεῖτο, ὅτε ὁδοιπορίας, ὅτε * ἑτέρου τινὸς αἰαγκαίου ποιουμένους καὶ ἀπουδάζοντας· οὐ δὲ τοῦτο ὁ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτε ὃ κελλωτισμὸν ἅπαντα καταπατῶν, καὶ σκληραγωγίαν ἅπασαν μετιὼν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸ μέγιστον ἀρετῆς ἐγκώμιον εἶναί φησιν ὁ Χριστὸς, ὅτε λέγων· Τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἀνθρώπου ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ, οἱ τὰ μαλακὰ φορεσῶντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. εἰ γὰρ ἐκεῖνος ὁ καθαρὸς ὅτε, καὶ τῶ ὑγιοῦ λαμπρότερος ὤν, καὶ τοσοῦτος ἐφάνη πάντας, καὶ δὲ μείζων τούτοις ἐλπίσει, καὶ παῤῥησίαν ἔχειν τοσαύτην, ὅτε ἑαυτὸν ἐσκληραγώγει, τὸν μὴ ἀναῤῥέουσαν τρυφὴν ἀπαιτοῦντα μετὰ πολλῆς τῆς εὐτελείας, ὅτε ὃ σκληρὸν τοῦτο ἄγαν ἐστὶ ἑαυτὸν, τίνα ἐξόμεθα ἀπολογίαν οἱ μετὰ τοσαύτην διαγωγὴν καὶ τὰ μύρα φορτία τῶ ἀμαρτημάτων, μηδὲ ὁ πολλοστὸν μέρος τῆς ὁμολογήσεως ἐπιδεικνύμενοι τῆς ἐκείνου, ἀλλὰ μισοῦντες καὶ γαστρίζόμενοι καὶ μύρων ὄζοντες, καὶ τῶ ὡς τὴν καλὴν περιβυσσῶν γυναῖκον ὀδὸν ἄμεινον ἀναχείμενοι, καὶ πάνταχόθεν ἑαυτὸν καταμαλακίζοντες, καὶ ὑγρότητος τῶ ἀναβόλου ποιοῦντες;

ρήθοντα ἀπόδειξα. Τοσαύτη γὰρ ἀπουδὴ τοῖς προφήταις περὶ τούτων ἐγίνετο τῶν πραγμάτων, ὡς μὴ ⟨Ψ⟩ διαπόντιον τ' ἑαυτῶν μίσος, ἀλλὰ καὶ ⟨Ψ⟩ μέλλοντα αὐτῶν ἀλλοτριοῦσθαι σὺν πολλοῦ προσμαχητύπειν τῷ χρόνῳ· καὶ μὴ μόνον αὐτὸ λέγειν, ἀλλὰ δὲ τ' ὄπον, σὺν ᾧ διαπείθειν ἔμελλε, καὶ τ' τῆς κηρύγματος ὄπον, ὃν διδάξαι παρεσκευάσθαι εἶχε, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ συμβαῖνον κατόρθωμα. ὅρα γοῦν πῶς ἐπ' αὐτῶν ἔρχονται τῶν νοημάτων, εἰ καὶ μὴ ἐπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων, ὅ τε προφήτης, καὶ ὁ βαπτιστής. ὁ μὲν γὰρ προφήτης φησὶν, ὅτι πλήρεσαι λέγων,

3 Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Ησ. μγ. Αὐτὸς ὁ παράκλητος ἔλεγε· Πείσασθε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. ὁρᾷς ὅτι καὶ δι' ὧν ὁ προφήτης εἶπε, καὶ δι' ὧν αὐτὸς ἐκήρυττεν, ἓν τοῦτο δηλοῦσθαι μόνον, ὅτι προοδοποιεῖν πρεσβύτερος καὶ προετοιμάζων, ἀντὶ τοῦ δωρεὰν χαριζόμενος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἄφεσις, ἀλλὰ προδιασκευάζων τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν δέχεσθαι ⟨Ψ⟩ τὸν ὅλων Θεόν. ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ πλέον τι φησιν. ἀντὶ γὰρ ὃ προοίμιον εἶπών, ἀπήλλαγη, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι τίθησι τὴν προφητείαν. Πᾶσα γὰρ φάραγξ, φησὶ, πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσαι τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Εἶδες πῶς προλαβὼν ὁ προφήτης πάντα εἶπε, καὶ τὴν τοῦ ἄνθρωπου ζωοδρομίαν, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολήν, καὶ τὴν τοῦ κηρύγματος εὐκολίαν, καὶ τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων ἀπάντων, εἰ καὶ ὑποπεπτωκότερον ταῦτα τέθεικε. καὶ γὰρ ἐν προφητείᾳ τὸ λεγόμενον. ὅταν γὰρ εἴπῃ, πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσονται αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ τοὺς ταπεινοὺς ὑψουμένους δείκνυσι, καὶ τοὺς ἀποτετυπωμένους παπεπουμένους, καὶ τὴν τοῦ κόσμου δυσκολίαν εἰς εὐκολίαν πίστεως μεταβαινομένην. οὐκ ἔστι γὰρ ἱδρῶτες καὶ πόνοι, φησὶν, ἀλλὰ χάρις καὶ συγχώρησις ἁμαρτημάτων, πολλὴν παρέχουσα τῆς σωτηρίας τὴν εὐκολίαν. Εἶτα τὸ αἴτιον τούτων τίθησι, λέγων· ὅτι ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. οὐκ ἐπὶ Ιουδαίους καὶ προσήλυτοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσα γῆ καὶ θάλασσα, καὶ ὅλη τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις. Διὰ γὰρ τῶν σκολιῶν, πάντα ⟨Ψ⟩ διεφθαρμένον βίον ἐνίξατο, πλανώνας, καὶ" πόρνους, καὶ ληστὰς, καὶ μάγους, οἵτινες ὄντες διεστραμμένοι προήεσαν, τὴν ὀρθὴν ὕστερον ἐβάδισαν ὁδόν· ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, Οτι πλατεῖα καὶ πύλαι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὀπίσω ἦσαν. καὶ δι' ἑτέρων δὲ ἐδήλωσε ῥημάτων ὁ προφήτης πάλιν ὃ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ λέγων· Τότε λύκοι καὶ ἄρνες ἅμα βοσκηθήσονται). ὥσπερ γὰρ ἐν ταῦτα δηλοῖ τῶν βουνῶν καὶ φαράγγων, ὃ αἰνίσσεται πῆλος εἰς μίαν φιλοσοφίας ἰσότητα χίρνασθαι ἔφησεν· ὅτω καὶ ἐκεῖ τοῖς τῶν ἀλόγων ἤθεσι τὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρώπων ἐμφαίνων ἔθεσι, πάλιν εἰς μίαν αὐτὴν εὐσεβείας συμφωνίαν ζεύγνυσθαι ἔλεγε· καὶ ἐκεῖ πάλιν τὴν αἰτίαν πηλεῖ· αὐτὴ δὲ ἦν. Εσαι γὰρ, φησὶν, ὁ αἰσχυνόμενος ἄρχων ἐθνῶν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν· ὅπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα ἔλεγεν, ὅτι ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· πάντα χοῦ δηλονότι, ὅτι πρὸς τὰ τῆς οἰκουμένης χυθήσεται τῶν εὐαγγελίων τούτων ἡ δυνάμις καὶ ἡ γνῶσις, ἀπὸ θηριώδους ἤθους καὶ σκληρότητος γνώμης εἰς ἡμερότητα πολλὴν καὶ" ἀπαλότητα μεταβάλλουσα τῶν ἀνθρώπων τὸ ἦθος.

4 "Οὗτος ὁ Ιωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. Εἶδες πῶς τὰ μὲν ⟨Ψ⟩ προφήταις προσῆκον, τὰ δὲ τοῖς εὐαγγελισταῖς κατέλιπον; ὅθεν καὶ ὁ Ματθαῖος καὶ τὰς προφητείας λύθησι, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν προσίθησιν, οὐδὲν τῶν πρόσθεν ἡμαρτημένος εἰ), τὸ περὶ τῆς ζώνης εἰπεῖν τῷ δικαίῳ. καὶ γὰρ ἐν θαυμαστὸν καὶ προάδηλον ἐν αἰθερίῳ σώματι τοσαύτην καρτερίαν ἰδεῖν· ὃ δὴ καὶ τοὺς Ιουδαίους μᾶλλον ἐφείλκετο, τὸν μέγαν Ηλίαν ἐν αὐτῷ βλέποντας, καὶ προὺς

τὸν

τὸ ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοῖς ὄντες ἀναθύμιοι κακοῖς, ἐδικαίουν ἑαυτὸν πάντα-
χοῦ· ὅπερ αὐτὸν μάλιστα ἀπώλεσε καὶ τῆς πίστεως ἀπήγαγε. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐλ-
καλῶν αὐτοῖς ἔλεγε· Ὅτι ἀγνοοῦντες τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες Rom. 10.
ἔστησαν, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐκ ὑπετάγησαν. καὶ πάλιν, Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ Rom. 9.
διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην· Ισραὴλ δέ, διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς
νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε; διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων. ἐπεὶ οὖν τοῦ-
το ἦν τὸ ἄτοπον τῶν κακῶν, πάλιν φησίν ὁ Ἰωάννης, ὁρᾶτε ἕτερον ποιῶ, ἢ εἰς ἔννοιαν αὐτὸν ἄγων
τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων. τοῦτο γοῦν καὶ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ἐδήλου, μετανοίας τε ὁμολο-
γήσεως ὅτι· τοῦτο δὲ τὸ κήρυγμα ἐδείκνυ. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔλεγεν, ἀλλ' ἢ, ὅτι ποιήσατε καρ-
ποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. ἐπεὶ οὖν τὸ μὴ καταγινώσκειν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ὡς καὶ
ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν, ἀποκιρτᾶν αὐτοὺς ἐποίησε τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ εἰς ἔννοιαν ἔρχεσθαι, εἰς
ἐπιθυμίαν καθίστησι τοῦ λυτρωτικοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἀφέσεως ἐπιθυμεῖν, τοῦτο ἦλθε
κατασκευάζων Ἰωάννης καὶ πείθων αὐτοὺς μετανοεῖν· οὐχ ἵνα κολασθῶσιν, ἀλλ' ἵνα τῇ μετα-
νοίᾳ χρώμενοι καταπαύσωσι, καὶ καταγνόντες ἑαυτῶν, εἰς τὸ λαβεῖν τὴν ἄφεσιν δράμωσιν. ὃ-
σα γοῦν πῶς αὐτὸ τελειοῖ ἀκριβῶς. εἰπὼν γάρ, ὅτι ἦλθε κηρύσσων βάπτισμα μετανοί-
ας εἰς τὴν ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, ἐπήγαγε, εἰς ἄφεσιν· ὡσανεὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἔπειθον
ὁμολογεῖν καὶ μετανοεῖν ὅτι τὰς ἁμαρτίαις· οὐχ ἵνα κολασθῶσιν, ἀλλ' ἵνα εὐκολώτερον τὴν
μετ' αὐτὰ ἄφεσιν δέξωνται. εἰ μὴ γὰρ κατέγνωσαν ἑαυτῶν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὴν χάριν ᾐτή-
σαντο· μὴ ζητοῦντες γάρ, οὐκ ἂν οὐδὲ τῆς ἀφέσεως ἔτυχον. ὥστε τοῦτο ἐκείνου προοδοποιεῖ
τὸ βάπτισμα. διὰ τί ἔλεγεν, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτόν, μετὰ τῆς εἰρηνικῆς
καὶ ταύτην ἑτέραν αἰτίαν λέγει τοῦ βαπτίσματος. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἦν τὴν ἀπειράνθρωπον ταύτην οἰκίαν, καὶ
ἀπελάσειν τὸν Χριστὸν τῆς χειρὸς λαβόμενον, καὶ λέγειν, εἰς τοῦτον πιστεύσατε, καὶ πάντων ἀπαλ- χλαμυδατου-
λοτριωθῆναι καὶ ὁρῶντων τὴν μανίαν ἐκείνην ἐπιχειροῦσαν φονεύειν, καὶ τὰ ἄλλα ὑπομεῖναι μένου,
ἅπαντα. διὰ τοῦτο ἔρχεται ὀπίσω τοῦ βαπτίσματος. καὶ γὰρ ἡ τοῦ βαπτίζοντος ἀπολουσις, καὶ ἡ χ. βαπτίσμα-
τοῦ ῥήματος ἀπόδειξις, πᾶσι τὴν πόλιν εἶλκε, καὶ πρὸς τὸν Ἰορδάνην ἐκάλει, καὶ θέα-
τρον ἐγίνετο μέγα. διὰ τοῦτο αὐτὸν καὶ παραπομπὰς καταστέλλει, καὶ πείθει μηδὲν μέγα
περὶ ἑαυτὸν φαντάζεσθαι, δεικνὺς τοῖς ἐκάτωθεν ὄντας ἀναθυμίους κακοῦ, εἰ μὴ μετανοή-
σαιεν, καὶ τοὺς πρώτους ἀφέντας καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἀγάλλεσθαι, δέξωνται τὸν παραγινόμενον. καὶ
γὰρ ζωοποιάσει τὰς τοῦ Χριστοῦ τέως, καὶ ἐδόκει τελεῖσθαι παρὰ πολλοῖς διὰ τὴν εἰς Βηθ-
λεὲμ γεγενημένην σφαγήν. εἰ γὰρ καὶ δώδεκα ἐτῶν γενόμενος ἐξέφηνεν ἑαυτὸν, ἀλλὰ
ταχέως καὶ ζωοποίασε πάλιν. διὰ δὴ τοῦτο λαμπρὸν ἔδει τῶν προοιμίων καὶ ὑψηλο-
τέρας ἀρχῆς. διὸ καὶ πρῶτον τοῦτο, ἃ μηδέποτε ἤκουσαν Ἰουδαῖοι, μήτε παρὰ προφητῶν,
μήτε παρ' ἄλλων τινῶν, αἰσχρηγορῶν λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, τὴν ὀργὴν καὶ τῆς ἐκεῖ βασιλείας
μεμνημένος, * οὐδὲν τῶν τῆς γῆς λέγων λοιπόν. βασιλείαν γὰρ ἐκάλουν, τὴν παρουσίαν * ὑ
αὐτοῦ τήν τε προτέραν καὶ τὴν ἐκάτερα λέγων. καὶ τί τοῦτο πρὸς Ἰουδαίους, φησίν; οὐδὲ γὰρ
ἴσασι τί λέγεις. διὰ γὰρ τοῦτο ἄτοπα λέγω, φησίν, ἵνα ἐκ τῆς ἀσαφείας τῶν λεγομένων
διεγερθέντες, ἔλθωσιν εἰς ὃ ζητοῦσαν τὸ κηρυττόμενον. ὅτων γοῦν αὐτοὺς ἐπῆρε τὸ χρησταῖς ἐλπίσι
παραγινομένους, ὡς καὶ πλοῦτος καὶ γραπτὰς πολλοὺς ἐρωτᾶν, τί δεῖ ποιεῖν, καὶ πῶς τὸ ἑαυτοῦ
βίον οἰκονομῆσαι. ὅπερ ὡς σημεῖον τοῦ βιωτικοῦ λοιποῦ ἀπηλλάχθαι προσδοκῶν, καὶ πρὸς ἕτερα
μείζονα ὁρᾶν, καὶ τὰ μέλλοντα ὀνειροπολῶν. καὶ γὰρ ἅπαντα αὐτὸν, καὶ τὰ ὁρώμενα καὶ τὰ λεγόμενα,
εἰς ὑψηλὸν ἦγε φρόνημα. ἐνόησεν γὰρ ἤδη ἐκεῖνον ὡς ἰδεῖν δὴ θεσπέσιον μὴ τελέσαντα ἔτη κατα-
βαίνοντα ἀπὸ τῆς ἐρήμου, ἀρχιερέως μὲν γενόμενον, μηδὲν διενηνοχότα τῶν δυθεσπίων· πόσοι κατὰ
πόσοι, καὶ πόθεν ὄντα αἰδέσιμον, καὶ τὸν Ησαΐαν ἔχοντα μεθ' ἑαυτοῦ. πρὸ γὰρ οὗτος αὐτὸν ἀνακη- χ. αὐτὸς
ρύττων, καὶ λέγων ὅτος ἐστιν, ὃν προέτασσεν ἔφη βοῶντα, καὶ τὸν ἔρημον λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κη-

ΠΟίαις ἡμέραις ἐκείναις; οὐδὲ γὰρ τότε, ἰωάννα παῖς ἦν, ἡ εἰς Να-
ζαρὲτ ἦλθεν, ἀλλὰ μετὰ τεσσαρακοστὸν ἔτη τοῦ βαπτίσματος ὁ Ἰωάννης,
καθὼς δὲ ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ. πῶς οὖν φησιν, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
ναις; ἔθος ἀεὶ τῇ γραφῇ τούτῳ κεχρῆσθαι τῷ τρόπῳ· οὐχ ὅταν τὰ
ἐν τῇ ἑξῆς χρόνῳ συμβαίνοντα λέγῃ μόνον, ἀλλ' ὅταν ἡ τὰ πολλοῖς
ὕστερον ἔτεσιν ἐκβησόμενα. ὅτε γοῦν ἡ ἰωάννα ἐπὶ τὴν ὄρεσι τὴν ἐ-
λαιῶν αὐτῷ καθημένῳ προσῆλθον οἱ μαθηταί, ἡ περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ μαθεῖν ἐζήτουν, ἡ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἀλώσεως· καίτοιγε ἴσμεν ὅσον ὁ μέσον ἑκατέρων τῶν καιρῶν. εἰπὼν γὰρ περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς μητροπόλεως, ἡ τοῦ τέλους τούτων ἀπροσδόκητος λήψει, ἡ μέλλων εἰς τοῦ τέλους τῆς ζωτελείας ἐκβαίνειν, ἐπήγαγε· τότε δὲ τοῦτα ἔσται· ὁ Σωτὴρ τὸν χρόνον τοῦ τότε εἰπεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνον μόνον δηλοῦν τοῦ, ἐν ᾧ ταῦτα συμβήσεσθαι ἔμελλεν. ὅθεν ἡ νῦν ποιῶ λέγων· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. ὃ γὰρ τοῦ ἑξῆς δηλοῦν, τοῦτο πέφυκεν, ἀλλ' ἐκείνας, ἐν αἷς ταῦτα συμβαίνειν ἔμελλεν, ἃ διηγήσασθαι προσεκαλέσατο· ἡ διὰ τί ἔνεκεν μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη, φησὶν, ὅτι ὁ βάπτισμα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς; λύειν νόμον ἔμελλε μετὰ τὸ βάπτισμα τοῦτο λοιπόν. διὰ τοῦτο μέχρι ταύτης τῆς ἡλικίας τῆς πρώτης διεχρήσατο τὰ ἁμαρτήματα, μηδὲ αὐτὸν πληρῶν ἅπαξ, ἵνα μηδεὶς λέγῃ, ὅτι διὰ τὸ μὴ δυνάσθαι αὐτὸν πληρῶσαι ἔλυσεν. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ πάντα ἡμῖν ὑπῆρξε τὰ παθήματα· ἀλλ' ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ πολὺ ὁ δύσκοπτον ἡ μακρόθυμον· ἐν ᾗ τῇ μετ' ἐκείνην σφοδροτέρα ἡ ὀδύνη· ἐν δὲ ταύτῃ πάλιν, ἡ τῶν χρημάτων ὑπεροψία. διὰ τοῦτο πᾶσαν τὴν ἡλικίαν δυνάμεως, ἡ διὰ πάσης πληρώσας αὐτὸν, ὅτως ὑπὸ τὸ βάπτισμα ἔρχεται, ὕστερον αὐτὸ ὑπτιθεὶς τῇ τῶν ἀλλων ἐντολῶν ἐκπληρώσει. ὅτι γὰρ τοῦτο ἔφατον ἦν αὐτῷ κατόρθωμα τῶν νομίμων, ἄκουσον τί φησιν· ὅτω γὰρ πρέπει ἡμῖν ὅσι πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ὁ μὲν λέγει, τοιοῦτόν ὅστι· πάντα λύσαμεν τὰ νομικὰ, οὐδεμίαν προσέβημεν ἐντολήν. ἐπεὶ οὖν ὕστο ὤφειλε πεῖ) μόνον, δεῖ ἡ ὕστο ὤφθαι, ἡ ὅτω πᾶς πληρώσομεν τὴν δικαιοσύνην. δικαιοσύνην γὰρ ἐνταῦθα, τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ τὴν ἐντολῶν ἁπασῶν. διὰ τί μὴ ὁ Χριστὸς διὰ ὕστο ὑπὸ τὸ βάπτισμα ἦλθε, δῆλον ἐκ τούτου. ἵνος μὲν ἕνεκεν τὸ βάπτισμα αὐτῷ ἐπεισήχθη τότε; ὅτι μὲν οὐκ οἴκθεν ὁ Ζαχαρίου παῖς, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κινήσαντος αὐτὸν, ὑπὸ τὸ ἦλθε, δῆλον ὁ Λουκᾶς αὐτὸ δηλοῖ λέγων· Ῥῆμα Θεοῦ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν, τυπτὸς, τρέσαγμα. ἡ αὐτὸς δὲ φησιν· Ὁ ἀποστείλας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, ἡ μένον ἐπ' αὐτὸν, ὕτός ὅστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐπέμφθη βαπτίζειν; πάλιν δὲ τοῦτο ὁ βαπτιστὴς δῆλον ἡμῖν ποιῶ, λέγων· Ὅτι ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐν ὕδατι βαπτίζων. εἰ δὲ αὕτη ἦν μόνη αἰτία, πῶς φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καίτοιγε οὐκ εἶχεν ἄφεσιν, ἀλλὰ τοῦτο δὲ δῶρον τοῦ μὴ ταῦτα δεόμενος βαπτίσματος ἦν; ἐν τούτῳ γὰρ συνεπάφηλθε, ἡ ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος τότε συνεσταυρώθη, ἡ περὶ τοῦ σώματος τοῦ ἁμαρτίας ὅσα. πάντα γὰρ τῷ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ τοῦτο λογίζεται. καὶ ὁ Παῦλος δέφησιν· Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, οὐ διὰ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου, ἀλλ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἡ ἀλλαχοῦ δέφησιν· Ἰωάννης μὲν ἐκήρυξε βάπτισμα μετανοίας (καὶ ὁ λέγει ἀφέσεως) ἵνα πιστεύσωσιν εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτόν. ὅτω γὰρ τῆς ψυχῆς πεφωτισμένης, οὐδὲ τοῦ πνεύματος καταδύτος, οὐδὲ τῆς ἁμαρτίας λυθείσης, οὐδὲ τῆς ἕξεως ἀπηρτημένης, οὐδὲ τῆς καρδίας ἀφανισθείσης, πῶς ἔμελλεν ἄφεσις γίνεσθαι; ἢ οὖν ὅτι ὅ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν; ἀγεώμονες ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἡ τῶν οἰκείων οὐδέποτε ἠθάτιον-

τα

θαλασσῆς αὐτῶν ὄψει τῶν πλουτούντων αἱμάτων ἐμπεπλησμένους. οὐ γὰρ δὴ γῆς σκεάτους μόνον ἡ τυραννὶς αὕτη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πέλαγος μετὰ πολλῆς εἰσεχώμασε τῆς παρανοίας. καὶ ὁ μὲν πλησίον ἁλιεὺς ζητοῦσιν, ὁ δὲ σφάττεται δι' αὐτὸ τοῦτο πάλιν· καὶ ἡ αὐτὴ τυραννὶς, (ΨΜ) μὴν ἔμπορον ἐποίησε, τὸν δὲ ἀνδροφόνον. Πῶς τοίνυν ἀπιστότερον γένοιτ' ἂν τοῦ μαμωνᾶ, ὅταν δι' αὐτὸν ἀποδημῇ καὶ κινδυνεύῃ καὶ σφάττηται; Ἀλλὰ διὰ ἐλέησον, φησίν, ἐπαοιδὸν ὀφιοδηκτον; ἔδει γὰρ εἰδέναι τὸν ὠμὴν τυραννίδα, φεύγειν τὸν δουλείαν, καὶ καταλῦσαι τὸν χαλεπὸν ἔρωτα. καὶ πῶς, φησι, τοῦτο δυνατόν; μὴ ἕτεροι εἰσαγάγῃς ἔρωτα, τοῦ τοῦ θεραπεῦσαι. ὁ γὰρ ὀπτιμοῦ βασιλείας, καταπλήσει πλεονεξίας, ὁ γνήσιος τοῦ Χριστοῦ δοῦλος, οὐκ ἔστι δοῦλος τοῦ μαμωνᾶ, ἀλλὰ δεσπότης. τὸν μὲν γὰρ φεύγοντα, διώκειν εἴωθε· τὸν δὲ διώκοντα, φεύγει· οὐκ οὖν τὸν διώκοντα ἡμᾶς, ὡς τὸν καταφρονοῦντα αὐτοῦ· σοῦ ἐστι καταγῆς, ὡς τῶν ὀπτιμούντων αὐτοῦ· οὐ καταγῆς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ μείζοις αὐτοῦ περιβάλλει δεσμοῖς. λύσωμεν οὖν ὀψέ ποτε τὰς χαλεπὰς ταύτας σειρᾶς. τί καταδουλοῖς τὸν λογικὸν ψυχὸν τῇ ἀλόγῳ ὕλῃ, τῇ μηδὲ τῶν μειόνων κρείττονι; ἀλλ' ὦ οὗτος γέλωτος· ἡμεῖς μὲν γὰρ αὐτῷ πολεμοῦμεν λόγοις, αὐτὸς δὲ ἡμῖν πολεμεῖ δι' αὐτῶν ἔργων, καὶ ἀγλὰ πράγματα καὶ περιφέρει, καθάπερ ἀργυρωπώλης καὶ μαστιγίας ἀπομάζων· οὐ τί γοῦν ἂν καὶ παθεῖν τις εἰ ἀπομόσειεν; εἰ γὰρ ὑλῶν ἀναθήσων οὐ περιγινόμεθα, πῶς τὰ ἀσωμάτων περιεσόμεθα δυνάμεων; εἰ δὲ τῆς βδελυκτῆς [ὕλης] οὐ καταφρονοῦμεν καὶ λίθων ἀπαρίθμητον, πῶς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας νικήσομεν; πῶς σοφρονοῦντα ἀσκήσομεν; εἰ γὰρ ἄργυρος καταλάμπων ἡμᾶς ἐκπλήττει, πόσῳ κάλλος ὄψεως δυνησόμεθα περιφρονεῖν; καὶ γὰρ οὔπω τινὲς ἐκδεδομένοι περὶς τούτων εἰσὶ τὴν τυραννίδα, ὡς καὶ περὶς αὐτὸ πάλαι τὸ τοῦ χρυσίου τιμῶντες ὄψιν, καὶ χρειοκλίζομενοι λέγει, ὅτι καὶ ὀφθαλμοὶ ὠφελοῦσι νόμισμα χρυσοῦν φαινόμενον. ἀλλὰ μὴ παίζετε τοιαῦτα, ἀδελφοί. σοῦ γὰρ οὔπω ἀδικεῖ ὀφθαλμοὶ, καὶ σοῦ τοῦ σώματος ἢ σοῦ τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ τούτων ὀπτιμία. σοῦ γοῦν ὁ χαλεπὸς ἔρως τῶν περὶ γένεων σκεύεων λαμπάδας ἔσβεσε, καὶ τοῦ νυμφίου ἐξέβαλεν. αὕτη ἡ ὄψις, ἡ σοῦ ὀφθαλμοὺς ὠφελοῦσα, καθὼς ἔφης, (ΨΜ) ἀθλίους Ἰούδαν οὐκ ἀφῆκεν ἀκοῦσαι τῆς διαπεπτικῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς βόρβορον ἤγαγε, καὶ μέσον λακκοῦσαν ποσοίηκε, καὶ μετ' ὀκφνα πόντα, εἰς γέενναν περιέπεμψε. τί τοίνυν ταύτης θαυμαστέον ἐστὶν ἀνθρώπους, ἢ τῆς ὑλικῆς τῶν χρημάτων λέγω, ἀλλὰ τῆς ὀπτιμίας αὐτῶν τῆς ἀκαίρου καὶ μανικῆς. καὶ γὰρ αἱμάτων ἀνθρωπίνων σπάζει, καὶ φόνον βλέπει, καὶ πνεύματος ὄντι χαλεπώτερα, καὶ ἀπαραίτητα σοῦ ἐμπεσόντας, καὶ ὁ πολλῷ χεῖρόν ἐστι, σοῦ τῶν ἀπαραιτήτων ἀφίησιν αἰσθάνεσθαι τούτων. δεινὸν γὰρ οὔτω σοῦ τὰ τοιαῦτα πάσχοντας, καὶ περὶς σοῦ πλείονας χεῖρα σκιεῖν καὶ εἰς συμμαχίαν καλεῖν· (ΨΜ) ὃ καὶ καιρὸν ἔχοιεν τούτων τῶν ἐλκηθρῶν· οὐ τί γοῦν αὐ ἀθλιώτερον; ταῦτα οὖν ἅπαντα σκοποῦντες, φύγωμεν τὸν δύσιατον νόσον, θεραπεύσωμεν αὐτῆς τὰ* δήγματα, καὶ μαχαίρᾳ ἀποτεμώμεθα τῆς τοιαύτης λύμης· ἵνα καὶ σὺν Παύλῳ ἀσφαλῆ καὶ ἀπαράσχετον ζήσωμεν βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν θησαυρῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἵνα

χ πρὸς,

Σαμ. ιβ. ιε.

χ. ἐκ

χ. ἐλπιεπέστη

* Δικαῖ,

Ομιλ. ι.

1 ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ ΕΚΕΙΝΑΙΣ ΠΑΡΑΓΙνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς, κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας,

2 Καὶ λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἀ" ὑ ὐχὶ ϗ ὁ Ησαῦ ὑὸς ἰῶ τῦ Ισαὰκ, ϗ Ⓦ ἠγνόσατε εἶχε ωεϊσάμθνον αὐτόν; ϗ γὰρ ⊄ ὁ πατὴρ ἐαυτὸν ἐδάζε ϗ ἐπεθύμει μεταχεῖν" αὐτὸν τῶ εὐλογιῶν, ϗ αὐτὸς ὑωρ τούτου τὰ χελθοθέντα πρώτα ἐποίει· ἀλλ' ὅμως ὅπῳ σκαὸς ἰῶ, οὐδὲν αὐτὸν τότων ὤφησιν· ἀλλὰ χὴ τῇ φύσει" ωεϊτερος ὢν, ⊄ Ⓦ πατέρα μᾶλ' ἑαυτῷ πρώτα ὑωρ τότο ωεράπονται ἔχων, ἐπειδὴ Ⓦ Θεὸν οὐκ εἶχε μᾶλ' ἑαυτῷ, πάντων ἧττήπεσε. ϗ ἵ λέγω σοῦ· ἀνθρωποι; ὑοὶ τῦ Θεοῦ γεγόναση Ⓐ Ιουδαῖοι, ϗ οὐδὲν ἀπὸ τῆς εὐγλωσίας ταύτης ὠκέρδωσαν. Εἰ ὑ ὑὸς τοῦ Θεοῦ τῆς γλώσσης, ἀν μὴ τῆς εὐγλωσίας ταύτης ἀρετὴν διαδείξῃ) ἀξίαν λάβοι, ϗ κολάζ ε) μειζόνως, ἵ μοι ωεσῆλθον ϗ πάντων εὐγλωσίαν ωεσφέρεις εἰς μέσον; οὐδὲ γὰρ ὠ τῇ παλαιᾷ μόνον, ἀλλὰ ϗ ὠ τῇ χαινῇ τῦτο κεκρατηκὸς θύρεσι τῆς αἱ. Ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτόν, φησιν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι· ἀλ' ὅμως τῶ τέκνων τούτων πολλοὶ ἔφησε μηδὲν ὠφελεῖσθαι ωρὸς τῦ πατρὸς ὁ Παῦλος. Εαὶ γὰρ ωεϊτέμνησθέ, φησι, Χεισὸς ὑμᾶς οὐδὲν" ὠφελήσει. Εἰ ὑ Χεισὸς οὐδὲν ὠφελεῖ σοῦ μὴ βουλομθνους ἑαυτοῖς ωροσέχειν, πῶς αἱ θρωπος ωροσῆσε); μή τοίνυν μήτε ἐπ' εὐγλωσίᾳ, μήτε ὅτι πλούτῳ μέγα φρονῶμθν, ἀλλὰ ϗ καταφρονῶμθν τῶ ὄντως ἀγαθειμθνων· μήτε ὅτι πενίᾳ καταπίπτωμθν, ἀλ' ὀχυρὸν ζητῶμθν Ⓦ πλοῦτον, Ⓦ ὐ ἔργοις ἀγαθοῖς· ἐκείνῳ φθόγωμθν τῷ πενίᾳ, τῷ ὐ κακίᾳ καθιςῶσαν ἡμᾶς, δι' ἣν ϗ ὁ πλούσιος ὀχυρὸς πέπτωκε ἰῶ· διὸ περ οὐδὲ σαγήνης ἐτύγχανε κύριος, ⊄ ταῦτα πολλῷ θεὶς ἱκετηρίᾳ. χὴ τοι τίς ἀν ὕστερον ἠθέλησε πέμψαι ἡμῖν, ὡς ϗ ὕδατος ωρὸς ἀπόλαυσιν ἀπορῆσαι; οὐκ ἔστι σοφείς. ϗ γὰ[ϗ] Ⓐ ἑκάτῳ λιμῷ τηκόμθνοι, σαγήνης ἀπολαῦσαι δυνάμθνοι· ϗ οὐδὲ σαγήνης μόνης, ἀλλὰ χὴ πολλῷ πλείονος ἄλλης ωρομθείας. ἀλ' ὐχ ὁ πλούσιος ὀχυρὸς, ἀλλὰ ϗ μέχρι τότε πένης ἰῶ. ϗ ⊄ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ ωρομθήσασθαί ποθεν τῆς πενίας" ἠδυνάτο. πῶ τοίνυν ωερὶ τὰ χρήματα κεχήναμεν, ὅταν εἰς Ⓦ ὐρανὸν ἡμᾶς μὴ" εἰσάγῃ; εἶπε γὰρ μοι εἰ βασιλεύς τις τ' ὀπῖ γῆς εἶπεν, ὅτι τ' πλουτοῦντα ἀμὴ χρὴν ἐν βασιλείοις λάμπειν, ἢ ἡμῖν ἀπολαῦσαί ἔνος, ἆρα οὐκ ἂν ἅπαντες ἀπαίσαντες ἐρρίπτατε τὰ χρήματα; εἶτα, ἂν μὴ τῆς ἐν τοῖς κάτω βασιλείοις τιμῆς ἡμᾶς ἐκβάλλῃ, εὐκαταφρόνητα ἔσαι· τῷ ὑ τῶ ὐρανῶν βασιλέως καὶ ἑκάς ἔνα ἡμέραν βοᾶντος ϗ λέγοντος, ὅτι δύσκολον μετ' αὐτῶ ὀπτεύσαι τῶ ωυλῶν ἐκείνων τ' ἱερῶν, ἃ ωερνοῦμθα πάντα, ϗ ἀποκνοῦμθα πρᾶσαι τῶ ὄντων, ἵνα μὴ ῥησίας εἰς τ' βασιλείαν εἰσέλθωμεν; ϗ ποίας ἄξιοι συγγνώμης ἐσμέν, τὰ ἀποτιμίζοντα τῇ ὀκῖ" εἰσοδον μὴ πολλῆς ωεριβαλλόμθνοι κατηφῆς, ϗ ἃ μόνον οὐ χιῶνος, ἀλλὰ ⊄ ὐ γῆ καταχρύπτοντες, πῶς ὠ τῇ τῶ ὐρανῶν" ωρομθείαν Φυλαχῆ; ὡς νῦν τι ⊄ αὐτὸ ποιῆς, ὃς ἂν εἴ τις γεωργὸς σῖτον λαβὼν ὥστε σπεῖραι * λιμωρὰν ἀρύραν, ἀφεὶς τῇ ἀρύραν, εἰς λάκκον τ' σῖτον πάντα καταρύξῃ, ἵνα μήτε αὐτὸς ἀπολαύσῃ, ϗ ὁ σῖτος διαφθαρεὶς ἀπόλῃ). Ἀλλά τίς ὁ πολὺς λόγος αὐτῶ, ὅταν ταῦτα ἐγκαλῶμθν ἡμῖν, ϗ μιχθὲν τινα ωρομθέα, φησί, φέρει ⊄ εἰδέναι, ὅτι μ' ἀσφαλείας ἡμῖν ἀπόκειται εἴδον ἅπαντα. ⊄ μὴ εἰδέναι μᾶλ' ὅτι, ὅτι ἀπόκειται, ωρομθέα. Εἰ γὰρ ⊄ μὴ λιμὸν δέδοικας, ἀλλ' ἕτερα χαλεπώτερα διὰ τῶ ἀποθήκην ταύτην δεδοικέναι δύναγκη, λῃστάς, πολέμους, ἐπιβουλάς. Εἰ ὑ λιμός ποτε καταλάβοι, πάλιν ὁ δῆμος ὑπὸ τῆς γαστρὸς καταναγκαζόμθνος, τ' δεξιὰν ὁπλίζει κ' τῆς * οἰκίας· μᾶλλον ὑ, ὅταν ταῦτα ποιῆς, σὺ ϗ τὸν λιμὸν" εἰσφέρεις εἰς τὰς πόλεις, ϗ τῷ λιμῷ χαλεπώτερον τυτὶ ⊄ βάρος θεὶς τῇ σῇ καταισχύνεις οἰκίᾳ. λιμῷ μᾶ γὰρ δύναγκη οὐκ οἶδά τινας τετελευτηκότας ταχέως (καὶ γὰρ ὅτι πολλὰ πολλαχόθεν ἐπινοῆσαι ωρὸς τὸν τ' κακῶν τότων ωρομθέα) διὰ ὑ χρήματα ϗ πλοῦτον ϗ τὰς τοιαύτας ωεριγραφὰς, πολλοὺς αἰτρημένους δείκνυμι, οὐ μᾶλλον, οὐ ὑ δημοσίᾳ. ϗ πολλῶν μὲν τοιούτων ωροδειγμάτων γέμουσιν αἱ ὁδοί, πολλῶν ὑ τὰ δικαστήρια ϗ αἱ ἀγοραί. ϗ ἵ λέγω τὰς ὁδοὺς ϗ τὰ δικαστήρια ⊄ τὰς ἀγορὰς; ϗ γὰ τὸν θαλαττῶν

χ. ἵνα

χ. ὑμῶν

χ. σεῦπε

Ιω. α. ιβ.

Γαλ. ε. β.

χ. ὠφελῆ.

χ. λιματτόμ. χ. ἀποκάγῃ

χ. ὀδὸν χ. περιβαλλόμ. αὐτὰ φυλ. * οἷς

* τῆς χ. οἰκίαμε

φάσεται. Καὶ ποῖος προφήτης τοῦτο εἶπε; μὴ προεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει. πολλαὶ γὰρ τῶν προφητῶν ἀφανίσαι βιβλίων. ἐκ ταύτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν βασιλειῶν ἴδοις ἄν. ῥᾴθυμοι γὰρ ὄντες καὶ εἰς ἀσέβειαν συνεχῶς ἐμπίπτοντες, ταῖς μὲν προφήταις ἀπόλλυσθαι, ταῖς δὲ αὐτοὶ κατέκαιον καὶ κατέκρυπτον. καὶ τὸ μὲν Ιερεμίας δηλοῖ· τὸ δὲ ὁ τοῦ τελευταίου τῶν βασιλέων, λέγων μὴ πολυπραγμόνει μᾶλις τὸ δυσπερίσκεπτον ἁρπάσθαι" κατορωρυγμένον καὶ ἀφανισμένον. Εἰ δὲ ὄντος βαρβάρου, ὅπου τὰ βιβλία προσεύξασθε, πολλῷ μᾶλλον τῶν βαρβάρων ἐπιλήσμονες. ἐπεὶ ὅτι γε προεῖπον οἱ προφῆται, καὶ οἱ ἀπόστολοι πολλαχοῦ Ναζωραῖοι [αὐτὸν] καλοῦσι. τοῦτο οὖν συνεσκίαζε τοῦ προφητείαν, φησί, τοῦ εἰπεῖν τῆς Βηθλεέμ; οὐδαμῶς· ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐκεῖνε, καὶ προὸς τοῦ ἔρωνδε διήγηται τῶν εἰρημένων. ὅπου γοῦν ὁ Ναθαναὴλ προὸς τοῦ ζήτησιν ἔρχεται τοῦ εἰρημένου, λέγων· Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ γὰρ ἰδοὺ βητὸς τὸ χωρίον· μᾶλλον δὲ οὐ τὸ χωρίον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ μέρος τῆς Γαλιλαίας. Διὰ τοῦτο ἔλεγον οἱ Φαρισαῖοι· Ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται.

Ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὐδὲ ἐκεῖθεν ἐπαισχύνεται καλεῖσθαι, δεικνὺς ὅτι φύσεως δεῖται τῆς ΗΘΙΚΟΝ ἀνθρωπίνου. καὶ σοῦ μαθεῖν ἕνεκα ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐκλέγει, πανταχοῦ σοι σκήψεις προεκκόπτων τῶν ῥᾳθυμεῖν βουλομένων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐδενὸς ἡμῖν τῶν ἔξωθεν δεῖ, ἐὰν ἀρετὴν ἀσκήσωμεν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ οἰκίαν ἐκλέγει· Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησίν, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· καὶ Ηρώδου ἐπιβουλεύοντος φεύγει, καὶ οὐ φάτνῃ παρεῖς ἀναπαύεται, καὶ οὐ καταλύματι ὠθεῖ, καὶ μητέρα βύτελῆ λαμβάνει, διδάσκων ἡμᾶς μηδὲν τούτων ἀγαθὸν εἶναι νομίζειν, καὶ ἀνθρώπιον καταπατᾶν ἐκ προσωπείων τύφον, καὶ μόνης εἶναι τῆς ἀρετῆς κελεύων. Οἶδα γὰρ ὅτι πατρίδι μέγα φέρεις, ὅταν πάσης τῆς οἰκουμένης ξένον εἶναί σε κελεύω, φησίν· ὅταν δὲ ἐξῇ σοι γενέσθαι τοιοῦτον, ὡς οὐ κόσμου ἅπαντα μὴ εἶναί σου ἄξιον; ὅπου γοῦν ταῦτα "διακαφέρεται, ὡς μηδὲ τοῖς φιλοσοφοῦσι τῶν Ελλήνων ἀξιοῦσθαι λόγου ἴσου, ἀλλὰ πάντα ἐκτὸς καλεῖσθαι, καὶ τὴν ἐκάστου χώραν κατέχειν. καίτοιγε ὁ Παῦλος καταδέχεται, φησίν, ὅτου λέγων· Καλῶς τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ δι' ἃ τοὺς πατέρας. ἀλλ' εἰπέ, πότε, καὶ ποῖόν τινων, καὶ παρὸς τίνας διαλεγόμενος; παρὸς [γοῦν] τοὺς ἐξ ἐθνῶν" μέγα φυσιῶντας ὅτι τῇ πίστει, καὶ τῶν Ιουδαίων καταξιωσαμένους, καὶ ταύτῃ μειζόνως αὐτοὺς ἀπορρήγνυσθαι, καταστέλλων μὲν ἐκείνων τὸ φύσημα, τούτους δὲ ἐφελκόμενος καὶ προὸς αὐτοὺς διεγείρων ζῆλον. ἐπεὶ ὅταν περὶ τῶν γνησίων ἐκείνων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν λέγῃ, ἀκούουσι πῶς φησι· Οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ὀνειδίζουσι. καὶ Εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀναχάμψαι· νυνὶ δὲ ἑτέρας κρείττονος ὀρέγονται. καὶ πάλιν· Κατὰ πίστιν ἀπιθάνου ὄντος, μὴ κομπάσωμεν ἐπὶ δικαιοσύνῃ, ἀλλὰ παῤῥησιαζώμεθα ἰδίοις δὲ ἁμαρτήμασι. καὶ Ιωάννης δὲ τοῖς προὸς αὐτὸν ἐρχομένοις ἔλεγε· Μὴ δόξητε λέγειν, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν· Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ισραὴλ, οὗτοι Ισραήλ, οὐδὲ πάντα τὰ τέκνα σπέρμα, ἀλλὰ τέκνα τῆς Θεοῦ. Οἶδα γὰρ καὶ τὴν Σαμουὴλ ἀπόνοιαν παῖδας, εἰπόν μοι, τῆς βασιλείας τὰ πάντα, μὴ γνώμενοι τῆς ἀρετῆς τὰ πάντα κληρονόμοι; Οἶδα δὲ καὶ τὸ Μωϋσέως ἐκπέρδηκον, μὴ ζηλωσαντες αὐτοῦ τοῦ ἀκρίβειαν; οὐκοῦν οὐδὲ διεδέξαντο τὴν ἀρχήν· ἀλλ' "ὅτι μὲν αὐτοὶ ἐπιγράφοντο πατέρα, ἡ δὲ δημαγωγία προὸς ἕτερον μετέβαινε, καὶ κατ' ἀρετὴν αὐτὸν γνώμενον υἱόν. Οἶδα δὲ ὁ Τιμόθεος πατρὸς ἕλληνος ὢν ἐβλάβη; Οἶδα δὲ αὖ πάλιν ὁ Ναὲ υἱὸς ἐκπέρδηκε ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς ἀρετῆς, δοῦλος αὐτὸ ἐλθὼν ἐθέρου γνώμενος; Εἶδες πῶς οὐκ ἀρκεῖ πατρὸς θύγατρα τοῖς γνωρίμοις εἰς προσασίαν; ἡ γὰρ κακία τῆς προαιρέσεως σοῦ τῆς φύσεως ἐίσχυσε νέμειν· καὶ ὑ μόνον αὐτὸν τῆς θυγατρὸς τῆς προὸς Ⓦ γεγυμνώκατε, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέβαλε.

τούτου ταύτης ἰωῦ τοῦ Βενιαμίν (ἡ γὰρ Ραμᾶ τοῦ Βενιαμίτιδος ἰωῦ φυλῆς) ἀπὸ τῆς τοῦ φυλάρχου, ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου τοῦ ταφῆς εἰκότως αὐτῆς ταῦτα παιδία τὰ σφαγιασθέντα καλῆ. Εἶτα δείκνυσι ὅτι ἀδίκως ἦν ὁ συμβὰς ἔλεγε γὰρ ὦδε λεγόμενον, ὅτι οὐκ εἰσί. πάλιν καὶ τοῦτο παιδεύομεθα ἔνθα, ὅπερ ἐμπροσθεν ἔλεγεν, ὃ μηδέποτε θορυβεῖσθαι, ὅταν τῆ τοῦ Θεοῦ οἰκονομίᾳ τὰ γινόμενα συμβαίνῃ. ἰδοὺ γοῦν ὦδε λεγομένου αὐτοῦ ὅτι σωτηρία τοῦ λαοῦ, μᾶλλον δὲ ὅτι σωτηρία τῆς οἰκουμένης, οἷα γέγονε τὰ προοίμια; ἡ μὲν φυγὴ μᾶλλον [γὰρ] ἡ μήτηρ, συμφορᾶς δὲ ἀνηκέστους ἡ πατρὶς ὦδε πίπτει, καὶ τολμᾶται φόνος πάντων φόνων ὁ πικρότατος, καὶ θρῆνος καὶ ὀδυρμὸς πολύς, καὶ οἰμωγαὶ πάντα γοῦν. ἀλλὰ μὴ ταράττου. εἰώθασι γὰρ ἀεὶ διὰ τῶν ἐναντίων τὰς οἰκονομίας τὰς ἑαυτῶν πληροῦν, μᾶλλον δὲ ἐπιδεῖξαι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως πρόκειται ἡμῖν ἀπόδειξιν. ὅτε καὶ σὺν μαθηταῖς ἐπῆγε σὺν ἑαυτῷ, καὶ χαρτοῦν πάντα προσκυνάζε, διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία οἰκονομῶν, ἵνα μείζονα τὸ θαῦμα γένηται. μανιζόμενοι γοῦν καὶ εἰρωνόμενοι, καὶ μυρία πάσχοντες δεινά, οὕτω τῶν μανιζόντων καὶ ἐλαυνόντων ἐπεκράτουν.

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ηρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ*, *Ἐν Αἰγύπτῳ,

20 Λέγων· ἔγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ισραήλ. Οὐκέτι φησί, φεύγε, ἀλλὰ πορεύου. Εἶδες πάλιν μὴ πειρασμοὶ ἄνεσιν, εἶτα μὴ τὴν αἴσθησιν πάλιν. τῆς μὲν γὰρ εὐπορείας ἀφείθη καὶ ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθε χώραν, καὶ φονέα τῶν παίδων σφαγιασθέντα εἶδεν. ὑπεβάς δὲ τῆς οἰκείας, πάλιν λείψανα τῶν πρότερον θύειν κινδύνων, τὸν γὰρ τοῦ τυράννου ζῶντα, καὶ βασιλεύοντα. καὶ πῶς Αρχέλαος ἐβασίλευσε τῆς Ιουδαίας, Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος; πρόσφατος ἦν ἡ τελευτὴ τὴν μνήμην, καὶ οὐδέπω εἰς πολλὰ ἦν διῃρημένη ἡ βασιλεία· ἀλλ' ὡς ἄρτι καταλύσαντος ἐκείνου τὸν βίον, τέως ὁ υἱὸς τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ἀντὶ Ηρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τοῦτο ὄνομα ἦν. Διὰ τοῦτο προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστής,

22 Ἀντὶ Ηρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰ τοῦ Ἰουδαίας ἐδεδοίκει, φησί, καταλαβὼν Διὰ τὸν Αρχέλαον, ἔδει καὶ τὴν Γαλιλαίαν Διὰ τὸν Ηρώδην φοβηθῆναι. Ἀλλ' εἰ ὁ χωρίον ἤμειψε, τὸ πρᾶγμα ζωσικάζετο λοιπόν. ἡ γὰρ ὁρμὴ πᾶσα τοῦ τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῶν ὁρίων αὐτῆς. τῆς τοίνυν σφαγῆς γενομένης, ὥστε λοιπὸν ὁ παῖς Αρχέλαος ἐφοβήθη τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ τοῖς πολλοῖς καὶ τὸν ζητούμενον ἀνῃρεθῆναι. ἄλλως δὲ καὶ πατέρα ὄντα καταλύσαντα τὸν βίον ἰδών, βιαιότερος τοῦ θηρίου προσελθεῖν ἐφοβήθη, καὶ ἐπαγωνίσασθαι τῇ ὠμότητι. ἔρχεται τοίνυν ὁ Ιωσὴφ εἰς τὴν Ναζαρέτ, ὁμοῦ τε τὸν κίνδυνον φεύγων, ὁμοῦ τε ἐμφιλοχωρῶν τῇ πατρίδι· ἵνα δὲ μᾶλλον θαρρήσῃ, καὶ χρηματισμὸν δέχεται καθ' ὃν ἀπέρχεται τοῦτο. καὶ μέντοι ὁ Λουκᾶς ὅ φησι τὸν "χρηματισμὸν ἐληλυθέναι αὐτὸν οὐκ, ἀλλ' ὅτι "καθαρισμὸν πληρώσαντες πάντα, ἐπέστρεψαν εἰς Ναζαρέτ. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι τὸν χρόνον τοῦ καθόδου τῆς εἰς Αἴγυπτον ἱστορῶν ὁ Λουκᾶς ταῦτα λέγει. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο κατήγαγεν αὐτὸν οὐκ οἶδε, ὥστε μηδὲν γνώσεσθαι θαυμάσιον, ἀλλ' ἔμενε καθαρθῆναι καὶ ἐλθεῖν εἰς Ναζαρέτ, καὶ τότε καταβῆναι εἰς Αἴγυπτον· εἶτα μὴ τὸ ἀνελθεῖν, κελεύει αὖθις εἰς τὴν Ναζαρὲτ ἐλθεῖν. τοῦτο δὲ τούτου οὐκ ἦσαν χρηματισθέντες οὐκ ἔδει ἐλθεῖν, ἀλλ' ἐμφιλοχωροῦντες τῇ πατρίδι, αὐθαιμάτως τοῦτο ἐποίουν. ὅθεν γὰρ δι' οὗπερ ἕτερον, ἢ διὰ τὴν ἀπογραφὴν ἀνέβησαν, καὶ "οὐδὲ που φησὶν εἶναι, πληρώσαντες δι' ὅπερ ἀνῆλθον, κατέβησαν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ ἄγγελος αὐτοῦ λοιπὸν ἀναπαύων ἀποδίδωσι "τῇ οἰκίᾳ καὶ οὐδὲ τῶν ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ μὴ τοσαύτης ποιᾷ.

23 Ἵνα πληρωθῇ γάρ, φησι, τὸ ῥηθὲν "διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

οὐκ ἄξια ἠδίκηται ⓐ ἀδικηθέντες, ἐὰν ἡμεῖς ὀλίγως ἐλέγχωσιν ἅπερ πάσχουσιν ἅπαντα, δηλα-
χ. κερδαίνεται, δὴ καὶ μείζονος κερδανοῦσιν, αἵ τε ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πλήξεις, αἵ τε ἀπὸ τοῦ ἁμαρτάνου μασί-
χ. ποιναί; ζωνται. τοῦ ποίας εἶχον ἀμαρτίας τὰ παιδία, φησὶν, ἵνα ταύτας ἁμαρτάνωσιν; ὡδὶ μὲν
γὰρ τῶν ἐν ἡλικίᾳ ἡμαρτῆσθαι καὶ πολλὰ πεπλημμεληκότων εἰκότως ἂν τις ταῦτα εἴποι· ⓐ
5 ἢ ἄρα ὅτως ὑπομείναντες τελευτῶσι, ποῖα ἁμαρτήματα, δι' ὧν κακῶς ἔπαθον, ἀπέθανε-
χ. ἀπόδοσις το; οὐκ ἤκουσάς μου λέγοντος, ὅτι καὶ ἁμαρτήματα μὴ ᾖ, μισθῶν ἀντάποδοσις ἐκεῖ τοῖς
πάσχουσι κακῶς ἐστιν; ἵ τοίνυν ἐβλάβη τὰ παιδία ἀναιρεθέντα ὑπὸ τοῦ θέσει τοιαύτη, καὶ πρὸς τὸν ἀκύμαντον ταχέως ἀπενεχθέντα λιμένα; ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα [πολλαχοῦ], φησὶν, ἔμελλον ζήσαντες κατορθοῦν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο μικροὺς αὐτοὺς πρεσβυτέρους
10 ταῖς τοῦ μισθοῦ τοῦ ὑπὲρ τοῦ θέσει τοιαύτῃ καταλύσας τὸν βίον. ἄλλως γὰρ, ὡς ἐν ἔλασεν, εἰ μεγάλοι ἀνὴρ ἔμελλον ἔσεσθαι ⓐ παῖδες, πρεσβυτάρους ἀπέθανον. Εἰ γὰρ τοῦ ἐν πενίᾳ μέλλοντας ζῆν διηνεκῶς, μετὰ μακροθυμίας φέρει τοσαύτης, πολλῷ μᾶλλον τούτους οὐκ ἂν ἔλασεν ὅτως ἀπενεχθῆναι, εἴ τινα μεγάλα προσήδει δύσονται. καὶ ὅτι μὲ ⓐ πρὸς
χ. ἡμῶν "ἡμᾶς λέγει ὁ μιὸς ἅπαντες ὅτι, ἀλλ' εἰσὶ καὶ τούτων ἀπορρητότεροι ἕτεροι, οὓς μετὰ ἀκρι-
15 βείας οἶδεν ὁ ταῦτα οἰκονομῶν αὐτός. ἀφορισάντες τοίνυν αὐτοὺς τῆς ἀκριβεστέρας ἐν τούτῳ καταληψεως, τῷ ἐξῆς ἡμᾶς ἐχώμεθα, καὶ ἐν ταῖς ἑτέρων συμφοραῖς παιδευώμεθα πρᾶτα φέρειν ἡμερως. καὶ γὰρ ὁ μακαρ τότε κατέλαβε τῆς ἀγωνίας τὸν Βηθλεέμ, τῶν παίδων ἁρπαζομένων ἀπὸ τῆς θηλῆς τῶν μητέρων ἐπὶ ὑπὲρ τοῦ ἄδικον ταύτην ἀγεμονίαν σφαγήν.
ϛ. τίτας Εἰ δὲ ἔτι μακροψυχεῖς, καὶ ἐλάττων εἶ τῆς ὑπὲρ "τοιούτοις φιλοσοφίας, μάθε τὸν ταῦτα τολ-
20 μήσαντος ὁ τέλος, καὶ μακρὰν ἀπένευσον. ταχέως γὰρ αὐτὸν ὁ θεὸς τούτων κατέλαβε δίκη, ἐπὶ τοῦ μιάσματος τούτου τὸν προσήκουσαν ἐδίδου ἀμοιβήν, θανάτῳ χαλεπῷ ἐπὶ τοῦ νῦν τολμηθέντος ἐλεεινοτέρῳ καταλύων βίον, ἕτερα μυρία πάσχων κακὰ ἅπερ εἰστεθε, τὸν "Ιωσίππου δὲ τούτων ἰσοτέλειν ἐπελθόντες ἴδοιτε, ἵνα μὴ μακρὸν ποιῶμεν λόγον καὶ τὸν
χ. ἐκεῖνα Συνέχειαν διακόπωμεν, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι νομίσαντες τοῖς προσοῦσιν ἐνθεῖναι.
χ. ὧν 25 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν "διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος·

18 Φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς, Ραχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

Επειδὴ γὰρ φείκης ἐπέπλησε τὸν ἀκροατὴν, ταύτην διηνεκάμενος τὸν σφαγὸν τὸν βιαίου, τὸν ἄδικον, τὸν ὠμότατον, τὸν παράνομον, παραμυθεῖται πάλιν αὐτὸν λέγων·
30 ὅτι οὐκ ἀδυνατοῦντος τοῦ Θεοῦ κωλύσαι, ταῦτα ἐγένετο, οὐδὲ ἀγνοοῦντος, ἀλλὰ καὶ προορῶντος καὶ προμαχηρύττοντος διὰ τῶν προφητῶν. μὴ τοίνυν θορυβηθῆς, μηδὲ καταπέσῃς, εἰς τὸν ἀπόρρητον αὐτοῦ προνοίαν ἀφορῶν, ἣν καὶ δι' ὧν ἐνεργεῖ, καὶ δι' ὧν συγχωρεῖ μάλιστά ἐστιν ἰδεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ τοῖς μαθηταῖς παραλεγόμενος ἐπέ-
χ. ἐπαγωγάς, ξαντο. ὅπου γὰρ τὰ δικαστήρια καὶ ταῖς "ἀπαγωγάς, καὶ τοὺς τῆς οἰκουμένης πολέμους, καὶ τὸν
35 ἄσπονδον μάχην αὐτοῖς προαναφέρητιν, ἀνέχων αὐτοὺς τὸν ψυχὸν καὶ προμυθούμενος, φησὶν· Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ταῦτα μὲν ἔλεγε, δείκνυς ὅτι οὐδὲν ἀγνοοῦντος αὐτοῦ γίνεται. ἀλλ' εἰδότος μὲν ἅπαντα, οὐ μὴν πάντα ἐνεργοῦντος. μὴ τοίνυν, φησὶ, ταράττεσθε, μηδὲ θορυβεῖσθε. ὁ γὰρ εἰδὼς ἃ πάσχετε, καὶ κωλύσαι δυνάμενος, ἔνδηλον ὅτι προσοῦν ὑμῖν
40 καὶ κηδόμενος οὐ κωλύει. ὅπερ καὶ ὑπὲρ τῶν πειρασμῶν τῶν ἡμετέρων "ἐνοεῖν δεῖ· καὶ ἐκεῖνα
χ. κρίνων ἐστὶ δῆλα λημμάτα τὸν προφήτην, καὶ τί κοινὸν τῇ Ραχὴλ πρὸς τὸν Βηθλεέμ, ἴσως εἴποι τις ἄν; Ραχὴλ γάρ, φησι, κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς. Τί δὲ τῇ Ραμᾶ πρὸς τὸν Ραχήλ; ἡ Ραχὴλ μήτηρ ἦν τοῦ Βενιαμὶν τελευτήσασαν δὲ αὐτὴν ἔθαψαν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἱππόδρομον τὸν πλησίον ὄντα τοῦ χωρίου τούτου. ἐπεὶ οὖν ἡ πάφος πλησίον, καὶ ὁ κλῆρος τοῦ παιδίου

τούτου

φυλακτήρων συμβεβληκότων (καὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ ζωοδεδμῶοι) ἠδύνατο συλλογίσασθαι, οὐκ τούτων (εἴγε ὀρθῶς ἐδίκαζε τοῖς ἥμαρτήκοσι) ὅτι οὐκ ἀνθρώπινος δυνάμεως ἐστὶν, οὐδὲ κακουργίας ὁ γινόμενον, ἀλλὰ θείας τινὸς ἐστὶ δυνάμεως, ἣ τοσοῦτον ἴσχυσεν τὸ ποιήσαντα ζῶντα, ἀλλ' ἔτι πολεμῆσαι τοῖς φυλάττουσιν. ὅπερ γὰρ ὁ Θεὸς ἐποίησεν, ἅπερ ἐποίησεν, ἅπαντα, ὡς μὴ μόνον τοὺς φύλακας μὴ τοσοῦτον δεῖσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ βασιλέα δι' αὐτοῦ χειρώσασθαι τοὺς τὸν ἀληθῆ. εἰ δ' ἀγνώμων ἐκεῖνος ἔφατο, τί τοσοῦτον τὸν ψυχῶν ἰατρὸν, καὶ πάντα ἐπ' εὐεργεσίᾳ τοσαγματευόμενον, τῆς τοῦ κήρυκος ἀταξίας; ὃ δὴ καὶ σκῶμμά ἐστιν εἰπεῖν. ἵνος γὰρ ἔνεκεν ἐθυμώθης, ὦ Ἡρῴδη, τοσοῦτον μάγων ἐμπαιχθείς; οὐκ ἔγνως ὅτι θεῖος ὁ τόκος ἦν; οὐ σὺ τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκάλεσας; οὐ σὺ τοὺς γραμματέας συνήγαγες; οὐχὶ κληθέντες ἐκεῖνοι καὶ τὸ τοσοῦτον μαθὸν ἑαυτῷ ἦλεγον; εἰς τὸν δικαίειον ζῶντα οὐκ ἐθέλεις τὰ παλαιὰ τοῖς νέοις συμφωνοῦντα; οὐκ ἤκουσας ὅτι καὶ ἀστὴρ τοῦτο δηλοῦσαι; οὐκ ἠδέσθης τὸν βαρβάρων τὸ ἀσεβὲς; οὐκ ἐταύμασας αὐτῷ τὴν προφητείαν; οὐκ ἔφριξας τὸ τοσοῦτον τὴν ἀλήθειαν; οὐκ ἐνεύσησας ἀπὸ τῶν τοσούτων καὶ τὰ ἔργα; τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐλεγίσω καὶ σεαυτὸν ὡς τούτων ἀπάντων, ὅτι οὐ τῆς ἀπάτης τὸ μάγων ἦν ὁ νόμος, ἀλλὰ θείας δυνάμεως πάντα τοσοῦτον δίον οἰκονομούσης; εἰ δὲ καὶ πατρίδης τοσοῦτον μάγων, τί τοσοῦτο τὰ παιδία τὰ σὸν ἠδικηκότα; καὶ φησιν. ἀλλὰ τί μοι Ἡρῴδου κολάζεις τὴν ἀπιστίαν, καὶ μαφόνον ἐπιφέρεις· σὺ δὲ πῶς ὁ τοσοῦτον τῆς ἀδικίας τῶν γεγραμμένων ἔλυσας λόγον. εἰ γὰρ καὶ ὁ ἐκφυγὼν ἀδικίας ἐστράτηγε, τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς ζωοχώρησε; τί οὖν μοι ἐποίμει τοσοῦτο; ὅπερ ἀεὶ ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ πανταχοῦ λέγων δ' παύομαι, ὁ καὶ ὑμᾶς βούλομαι μὴ ἀκριβείας ἁμαρτεῖν. καινὸν γὰρ τίς ὅστις τοσοῦτον ἅπασαν ἡμῶν τοιαύτην ἀρμόσθην ἀποείδη. ἔστι οὖν οὗτος ὁ καινὸς, καὶ τίς ὁ λόγος; ὅτι ⓜ μὴ ἀδικοῦντες πολλοὶ, ὁ δὲ ἀδικούμενος μόνος ἐστὶν ὁ καὶ ἵνα μὴ ἔτι πλέον ὑμᾶς ὁ ἀριθμὸς ταράττῃ, καὶ τὴν λύσιν ἐπαγάγω ταχέως. ὅταν γὰρ δύο πάθωμεν ἀδίκως τὸ ἕτερον, ἢ εἰς ἁμαρτημάτων ἀφεσιν ὁ Θεὸς ἡμῖν λογίζεται τὴν ἀδικίαν ἐκείνην, ἢ εἰς μισθῶν ἀντιπόδοσιν. καὶ ἵνα σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ὅτι ἐπὶ τοσούτου δείγματος ⓦ λόγον ἀγάγωμεν. θέλω γὰρ εἶναί τινα οἰκέτην πολλὰ ὀφείλοντα τῷ δεσπότῃ χρήματα· εἶτα τοῦτο ἀδίκων ὑδρῶν ἐπηρεασθῆναι ⓦ οἰκέτην ἕτερον, καὶ ἀφαιρεθῆναι ἵνα τὸν αὐτοῦ. οὐ τοίνυν ὁ δεσπότης ὁ κωλύσας ὑβριζόμενος ⓦ ἁρπαγὰ καὶ πλεονέκτην, ἐκεῖνα μὲν μὴ ἀποκαταστήσῃ τὰ χρήματα, εἰς ἃ ὀφειλόμενα αὐτῷ τοσοῦτο τὸ δούλου λογίσηται τὰ ἀφαιρεθέντα, ἕως μὴ ἀδίκηται ὁ οἰκέτης; ὑβριζόμενος. πῶς; αὖ καὶ πλείονα ἀποδῷ; ἕως οὐχὶ καὶ μειζόνως ἐκέρδανε; πάντι που δῆλον. τοῦτο τοίνυν καὶ ἐφ' ὧν ἡμεῖς πάσχομεν, λογισώμεθα. ὅτι γὰρ ὧν αὖ πάθωμεν κακῶς, ἢ ἁμαρτήματα ἀφαλυόμεθα, ἢ λαμπροτέρας λαμβάνομεν στεφάνους, αὖ μὴ ἁμαρτήματα τοσαῦτα ἔχωμεν, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος πρὸς ⓦ πεπορνευκότα· Παραδόντα τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. καὶ τί τοῦτο φησι; πρὸς γὰρ τὴν ἀδικουμένων πρὸς ἑτέραν ὁ λόγος ἐστὶν, ἀ τοσοῦτον τῶν διδασκάλων διορθουμένων. μάλιστα μὲν οὖν τὸ μέσον. τὸ γὰρ ζητούμενον ἔστω ἐστὶν, εἰ τὸ παθεῖν κακῶς οὐκ ἔστιν ἐπήρεια τῷ παθόντι. ἀλλ' ἵνα καὶ πρὸς τὸ ἐξ ὑτέρου τὸ ζητούμενον ἀγάγω ⓦ λόγον, ἀκαμνήσωμεν τὸν Δαβὶδ, ὃς τὸν "Σεμεεὶ τότε ὁρῶν ἐπικείμενον καὶ σκληρόμενον αὐτῷ τῇ συμφορᾷ, καὶ μυρίοις αὐτὸν ὀνείδεσι πλυνόντα, βουλομένων ἀμελεῖν τῶν στρατηγῶν, διεκώλυσε λέγων· Ἄφετε αὐτὸν "κατᾶσαι μου, ὅπως ἴδῃ Κύριος τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδῷ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας "ταύτης ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ἐν τοῖς ψαλμοῖς ὁ ᾄδων ἔλεγεν· Ἴδε σὺ ἐχθροί μου ὅτι ἐπληθύνθησαν, καὶ μῖσος ἀδίκῳ ἐμίσησάν με, καὶ ἄφες πάσας ταῖς ἁμαρτίας μου. καὶ ὁ Λάζαρος ὁ δίκαιος τοῦτο ἀπέλαυσεν ἀνέσεως, ὅτι μου καὶ τὸν βίον τοῦτον ἔπαθε κακῶς.

Οὐκ

α. Κορ. ε. ε.

β. Βασ. ιϛ. ιᾱ. ιβ.

ψ. ρκδ. ιθ.

χ. καθολικῶν. χ. καθαιρεῖν.

ἵνα " ἐπέλθωμεν τὰ γεγραμμένα μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσωμεν, καὶ μήτε χάσκειν, μήτε " ἀναζητεῖν, μήτε προγόνων πομπείαν προβάλλωμεθα. δῦ γὰρ θέλωμεν ἑαυτοῖς προσέχειν, οὐδὲν τούτων ἡμῖν ἔσται κώλυμα. ἐπεὶ καὶ Αβραὰμ ἀπὸ πατέρα εἶχεν, ἀλλ' ὑπερεῖδε τὸν προφασισμόν· καὶ ὁ Εζεκίας Ⓦ Αχάζ, ἀλλ' ὅμως τοῦ φίλος τῷ Θεῷ ἐγένετο· καὶ ὁ Ιωσαφὰτ ὁ υἱὸς τότε Αἰγύπτιος τοῦ τῆς σωφροσύνης ἐπεδείξατο φιλοσοφίας· καὶ Ⓓ παῖδες [ὁ] Ⓓ πρὸς τὸν Βαβυλῶνι μέσῃ, καὶ ἐν οἰκίᾳ μέσῃ, συναριστῶντες προκειμένης τραπέζης, τὴν ἄκραν ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν· ⸂καὶ Μωϋσῆς ὁ ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ ὁ Παῦλος ὁ τὴν οἰκουμένην· καὶ ὁ τοῦτον τοῦτον ἐγένετο κώλυμα πρὸς Ⓦ τὴν ἀρετῆς δρόμον. ⸀Ωστ' οὖν καὶ ἡμεῖς πάντα ὀνοσώμεθα, καὶ μὴ προστάς τοὺς σκηψεις καὶ προφάσεις ἐκ μέσου " ποιησώμεθα· τὴν γὰρ τῆς ἀρετῆς ἰσχύσαι " ἀφορμήν. ὅταν γὰρ καὶ Ⓦ Θεοῦ ὅτι μείζονα ἐπιπαστώμεθα δύναμιν, καὶ πείσωμεν ⸂ωσεφάπαξ ἅπαντα τὴν ἀγώνων ἡμῖν, καὶ τὴν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν " ⸂ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ⸂καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. θ. 16 ΤΟΤΕ ΗΡΩΔΗΣ ΙΔΩΝ ΟΤΙ ΕΝΕΠΑΙΧΘΗ ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν.

χ. αὐτοῦ

ΚΑὶ μὴν οὐκ ἐγὼ θυμωθῆναι, ἀλλὰ φοβηθῆναι ⸂καὶ συναλγῆσαι, καὶ ἰδεῖν ὅτι " δυνατοὶ ἐπιχειροῦσι πράγμασιν. ἀλλ' ὁ καταγέλως. ὅταν γὰρ ἀγνώμων ἡ ψυχὴ καὶ δύστατος, οὐδενὶ εἴκει τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδεμένων φαρμάκων. ὅρα γοῦν καὶ τοῦτον τοῖς προτέροις ἐπαγωνιζόμενον, καὶ φόνου " φόνον ⸂καθαίροντα, καὶ κτῆμα πονηροῦ φερόμενον. ὥσπερ γὰρ ⸂ἀπὸ τινος δαίμονος, τὰς ὀργὰς ταύτας καὶ τὰς βασκανίας ἐκβακχεύεται, οὐδὲν ὑγιὲς ποιοῦντα λόγον· ἀλλὰ ⸂κτῆσις τῆς φύσεως αὐτῆς μαίνεται, καὶ τὸν ἐρχόμενον τὸν κτῆσιν ἐμπαίζαντα μάγων, κτῆσιν τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων παίδων ἀφίησι, συγγνώμης δράματα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ " πεπραγμένων τότε ἐν Παλαιστίνῃ τολμῶν.

χ. ἠδικηκότων

Ἀποσείλας γάρ, φησιν, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

Ἐντεῦθά μοι μὴ ἀκριβείας προσέχετε. καὶ γὰρ πολλοὶ πολλὰ φλυαροῦσιν ⸂περὶ τῶν παίδων τούτων, ἀδικίαν ἐγκαλοῦντες τοῖς γεγονόσιν. καὶ Ⓓ μὲ ἐπτακόσιοι ⸂περὶ αὐτῶν Ἰεροσολυμῖται· Ⓓ ὁ Θραασύτεροι καὶ μανικώτεροι. Ἵν' οὖν τοῦτο μὲ τῆς μανίας, τοῦτο ὁ τῆς ἀπειρίας ἀπαλλάξωμεν, διὰ τοῦτο μαθὼν Ἰεροσολύμων ἡμῖν " ⸂ἐκ τῆς ⸂πόσεως ταύτης. Εἰ γὰρ δὴ τότε ἐγκαλεῖσθαι, ὅτι προεώφθη τὰ παιδία ἀναιρεῦλμα, ἐγκαλέσωσιν καὶ τῇ τῶν γραπτῶν σφαγῇ, τῶν τοὺς Πέρσαι φυλακιτῶντων. ὥσπερ γὰρ ἐνταῦθα τὰ παιδίου " φυγόντος, ἕτερα παιδία αὐτὶ τοῦ ζητουμένου κατασφάττεται), οὕτω δὴ τότε καὶ τῶν Πέρσαι τοῦ δεσμωτηρίου καὶ τῶν λύσεων ἀπαλλάξαντος τὸν ἥλιον, ὠμότητος ἦν τοῦ τυράννου τούτου καὶ ὀμόζηπος, ζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, τοὺς τηρούντας αὐτὸν γραπτὰς ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἐκείνου. ⸂Τί τοῦτό φησι; τοῦτο γὰρ ἡ λύσις, ἀλλὰ προσθήκη τοῦ ζητουμένου. οἶδα κἀγὼ, καὶ Ⓓ τοῦτο εἰς μέσον πάντα φέρω τὰ τοιαῦτα, ἵνα πᾶσι μίαν ἐπαγάγω τὴν λύσιν. τίς οὖν ἐστι τούτων ἡ λύσις; καὶ ἵνα αὖ " ἔχωμεν λόγον ἀπρόσωπον εἰπεῖν; ὅτι μὴ ὁ Χριστὸς τῆς σφαγῆς " αὐτοῖς αἴτιος γέγονεν, ἀλλ' ἡ ὠμότης τοῦ βασιλέως· ὥσπερ οὖν τοῦδε ἐκείνοις ὁ Πέρσης, ἀλλ' ἡ ἄνοια τοῦ Ηρῴδου. Εἰ μὲ γὰρ τοῖχον διορυχθέντα εἶδεν, ἢ δύσεως ἀναπεπτάσας, εἶχεν ἴσως ῥᾳθυμίαν ἐγκαλεῖσαι τοῖς φυλάττουσι τὸν ἀπόστολον γραπτὰς τινὶ ὅτι πάντα ὅτι χήματος μὴ ὄντα, καὶ τὴν θύραν ἀπεκκλεισμένην, καὶ τὰς ἀλύσεων τὰς χεροὶ τῶν φυλακιτῶντων

χ. ἀφορμὴν. χ. ὀνοσώμεθα. χ. ἀφόμεθα. χ. ὀνοσῶν: χ. φόνου χ. ἐν ᾧ χ. φεύγοντος χ. ἔχοντα χ. τῆς

ὁ γὰρ σωμάτων φύσει, ἀλλὰ ψυχῆς προαιρέσει ζῶντα κρίνεται τὰ παλαίσματα. Διὰ τοῦτο καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν μᾶλλον ἠγωνίσαντο πολλάκις, καὶ" φαυλοτέρα ἔργα ἔσησαν. οὐχ ὕτως ὅτι λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς τῷ ποικίλῳ τῶν ἄστρων χορῷ, ὡς ἡ ἔρημος Αἰγύπτου ζωὰς σκιρτώσας πομπεύουσα τῶν μοναχῶν. Εἴ τις τὸν παλαιὸν Αἴγυπτον ἐκεῖνον τὸν δρομέα ἐν μαγνησίᾳ, τὸν τῶν ἀλλήλων δάλλιν, τὸν κρόμμυα δεδοικῶτα καὶ πέπουσαν" εἶδεν, οὐκ ἐίσεται κακῶς τὸ Χριστοῦ τὸν ἰσχνόν. μᾶλλον γὰρ ἡ ἀγρεία ἡμῶν παλαιῶν διαγνῶ. ἐπὶ γὰρ καὶ νῦν τῆς αὐτῆς ἐκείνης λείψανα μένει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς προτέρας μανίας. ἀλλ' ὅμως ὅτοι ⓐ τὸ παλαιὸν πάντες πρὸς τοσοῦτον" ἀπορραγῶτες μανίας, ὡς ἀρχοῦ καὶ τῶν ⓦ ἀρχόντων φιλοσοφοῦσι προγμάτων, καὶ καταγελῶσι τῶν παρόντων ἐθῶν, καὶ τοῦ παρόντος ζῆν βίου, καὶ τῶν φιλοσόφων τούτων ποιοῦνται λόγον. ἔμαθον γὰρ παρὰ τῶν προγμάτων αὐτῶν, ὅτι ζῆ μὲν ἐκεῖνοι, χαίδιον μεθυόντων ὄντων ἐστὶν εὑρέματα· ἡ δὲ ὄντως" σοφία καὶ τῶν ἀρχόντων ἀξία αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν ἀλιέων αὐτῆς καταγελᾶσα. ἀπὸ δὲ τούτου μὲν τῆς τοσαύτης ἀκριβείας τῶν δογμάτων, καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ βίου πολλοῦ" ἐπιδείκνυται κατορθοῦ. τὰ γὰρ ὄντα ἀποδυσάμενοι πάντα, καὶ τῷ κόσμῳ σταυρωθέντες πάντι, καὶ περαιτέρω πάλιν ἐλαύνοντες, τοῦ τοῦ σώματος ἐργασίαν ποιοῦ τοῦ τῶν δεομένων ἀπεργαζόμενοι θεοφιλῶ. ὅθεν γὰρ, ὅπου νηστεύουσι καὶ ἀγρυπνοῦσιν, ἀργεῖν μὲν ἡμέραν ἀξιοῦσιν· ἀλλὰ ζᾶ μὲν νύκτας τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις καὶ ταῖς πομπυχίοις, ζᾶ δ' ἡμέρας εἰς εὐχάς τι ὁμοῦ καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐργασίαν κατομηνίσκουσι, ⓦ ἀποστολικοὶ μιμούμενοι ζῆλον. Εἰ γὰρ σκῆνος, τῆς οἰκουμένης ποιοῦς αὐτὸν βλεπούσης, ἵνα τοῦ δεομένου δέχηται φῆ, καὶ ἐργαστήριον κατέλαβε, καὶ τέχνῃ μετεχείρησε, καὶ θεοῦ ζᾶς νύκτας ἐκάθηδε τοῦτο ποιοῦ· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, φησι, τοῦ ἔρημον καταπηλοφόρας, καὶ θεοῦ κοινοῦ ποιοῦς τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι δημοσίοις ἔχοντας, τῇ τῆς ἡσυχίας δρόλῃ εἰς ἐργασίαν πνευματικὴν καταχρήσασθαι δίκαιον. αἰσχυνώμεθα τοίνυν ἅπαντες οἱ ⓐ πλουτοποιοῦντες καὶ ⓐ πενόμενοι, ὅταν ἐκεῖνοι μὲν μηδὲν ὅλως ἔχοντες, ἀλλ' ἢ" σῶμα μόνον καὶ χεῖρας, βιάζωνται οἱ φιλονεικῶσι ποιοῦσθαι τοὺς δεομένους ἑαυτοῦ θύρᾳ· ἡμεῖς δ', μυρίων ἔνδον ἀποκειμένων, μηδὲ τῶν ποιητῶν εἰς ζῶντα ἀπιόμεθα. ποῖον οὖν ἔξομεν ἀπολογίαν, εἰπέ μοι; ἵνα δὲ συλλογώμεθα; κρίνουσι σύνεσον, πῶς ὁ παλαιὸν ἦσαν ὅτοι καὶ φιλοχρήματοι, καὶ χαρίμασι μὴ τῶν ἄλλων κακῶν. ἐκεῖ γὰρ ἦσαν ⓐ λέβητες τῶν κρεῶν, ὧν ⓐ Ἰουδαῖοι μεμνῶνται· ἐκεῖ ἡ πολλὴ τῆς χαρᾶς τυραννίς. ἀλλ' ὅμως ὅπου ἐβυλήθησαν, μετεβάλοντο, καὶ ὁ πῦρ τοῦ Χριστοῦ δαπάνωμοι, καρὸς ⓦ ἀρχόντων ἀθρόον" μεθαρμόσαντο· καὶ θερμοτέρους τῶν ἄλλων ὄντες, καὶ καρὸς ὀργίλοι καὶ ποιοῦς πεδινοῦ σωμάτων ποιοῦ πετίτερον, ζᾶ ἀσωμάτους δυνάμεις τῇ ὑπεικείᾳ καὶ τῇ λοιπῇ τῆς φιλοσοφίας ἀπαθείᾳ μιμοῦνται. καὶ Εἰ τις ἐν τῇ χώρᾳ γένοιτο, οἶδεν ἃ λέγω. Εἰ δέ τις θεοῦ ποτε ἐπέβη τῶν σκιρτῶν ἐκείνων, ἐννοείτω ⓦ μικρὸν νῦν ἐν τοῖς ἀπόντων σώμασιν ὄγκα, ὃν μὴ" τοῦ ἀπὸ σόλους ὁ Αἰγυπτίος ἤνεγκε, ⓦ μακάριον καὶ μέγαν Ἀντώνιον· καὶ λογιζέσθω ὅτι καὶ τοῦτ' ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ γένοιτο, ἐν ᾗ ὁ Φαραώ· ἀλλ' ὅμως θεοῦ πρεσβεύσει, ἀλλὰ ἐν θείας ὄντως κατηξιώθη, καὶ τοιοῦτον ἐπεδείξατο βίον, οἷ ⓐ τὸ Χριστοῦ νόμοι ζητοῦσι. ἐν τούτῳ Εἴσεται τις μὴ ἀκριβείας ἐντυχὼν ταῖς βιβλίοις ταῖς τοῦ ἰσοείου ἔχοντι τῆς ἐκείνου ζωῆς, ἐν ᾧ καὶ πολλοῦ ὄφελος τοῦ προφήτου. καὶ γὰρ ἀεὶ τοῦ ἐν Ἀρείου νοσοῦντων προσωφώνησέ τε, καὶ Εἶπε τοῦ ὃς ἐκείνων μέλλουσαι βλάβειν γένεσθαι, τὸ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ τοῦτο, καὶ προσ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μέλοντα ἱστορήσαντος ἀπόντα. ὃ δὲ μάλιστα μὴ τῶν ἄλλων τῆς ἀληθείας ὄντων ἀπόδειξις," τῶν μηδένα τῶν ἔξωθεν αἱρέσεων αὐθέντα τοιοῦτον ἔχειν. ἀλλ' ἵνα μὴ πρὸ ἡμῶν ζῶντα ἀκούσητε, τοῖς γράμμασιν ἐγκύψαντες τοῖς τοῦ βιβλίου, πάντα μαθήσεσθε μὴ ἀκριβείας, καὶ πολλῷ παρόδου θήσεσθε τοῦ φιλοσοφίαν ἐκβῆναι. τοῦτο γὰρ θεοῦ καλῶ, ὄχ ἵνα

Ἐξοδ. κε.

χ. σφρίπτ. ἐκ ἀλεξανδρ.

χ. ἐδλιν.

χ. ἀποῤῥαγῶτες

χ. φιλοσοφίᾳ

χ. δεδιδύκε.

χ. σώματα

χ. μεθαρμόσατο

Ιακώβ, ὁ δίκαιος ἀνὴρ τοῦ Ισραήλ. κρίνει οὐκ ἐπ' αὐτῷ τοῦτο λέγοντι, ἀλλ' ὅτι τῶν ἐκγόνων. καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἦν πρόδηλα τῷ Νῶε λεχθέν, εἰς τοὺς Γαβαωνίτας τοὺς ἐκγόνους τοῦ Χαναὰν ἀξέλθοι· ὁ δὲ ὅτι τοῦ Ιακὼβ ἄτοπος ἰδοὺ πῶς ἀνυμφόν. αἱ γὰρ βλασφημίαι ἐκφαναὶ αἱ λέγουσαι· Γίνη κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνησάτωσάν σε ⓐ οἱ τοῦ πα- Γεν. κζ. ιδ.

5 τρὸς σου, οὐκ ἐπ' αὐτοῖς πάλαι ἦσαν (πῶς γάρ, ὅ διεδικάσατο δὲ πρόντος, καὶ μισεῖσθαι αὐτοὺς προσκυνοῦντας;) ἀλλ' ὅτι τῶν ἐκγόνων τῶν αὐτοῦ. ὁ δὴ καὶ ἐν τῷ ἔπεσι τούτοις αἰνίττεται. τίς γὰρ ἀληθέστερος υἱὸς Θεοῦ λεχθείη· ὁ μόσχῳ προσκυνῶν καὶ τῷ Βεελφεγὼρ τελούμενος, καὶ τοὺς υἱοὺς θύων τοῖς δαιμονίοις, ἢ ὁ φύσει υἱός, καὶ τὸ γεγωνότατα πιμῶν; ὥστε εἰ μὴ προεῖλετο οὗτος, οὐκ ἂν ἦν προφητεία τέλος ἔλαβε τὸ προσῆκον. ὅσα γοῦν πῶς αὐτὸ καὶ ὁ ἀγγελικὸς αἰτιᾶται λέγων· ἵνα πληρωθῇ, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἂν ἐπληρώθη, εἰ μὴ προῆλθεν. ἀλλ' ὡς ἔτυχε· ὁ δὲ τῶν πρόσθεν λαμπρῶν τοῦτον ποιεῖ καὶ θαυμαστόν. ὅπερ γὰρ εἶχεν ὁ δῆμος ἅπας ἐν ἐγκωμίου τάξει, τοῦτο καὶ αὐτὸν λοιπὸν ἔχειν ἠδύνατο. ὅθεν γὰρ μέγα ἐφέρετο ὅτι τῶν ἀνελθόντων ἐξ Αἰγύπτου, ἐκ ἁμπάζει (ὅπερ οὖν καὶ ὁ προφήτης αἰτιᾶται ἔλεγε, Οὐχὶ τὰς ἀλλοφύλους αἰνήσει οὐκ Καππαδοκίας, καὶ τὰς Ασσυρίας οὐκ Αἰθίοπας;) ποιεῖ καὶ τῆς πρὸ γένου Αμ. θ. ζ.

15 τὸ προτέρημα τοῦτο [εἶναι.] μᾶλλον γὰρ καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ πατριάρχης καταβάντες οὐκ ἔμειναν, καὶ ἀναβάντες ἐκεῖθεν, τὸν τῆς ἀνόδου τούτης τύπον ἐπλήρωσαν. καὶ γὰρ ἐκφοβοι ἔφυγον τὴν ἀνελθοῦσαν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐκφοβοι ἦσαν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ, κατῆσαν· καὶ δεῖ ἦσαν ἀπὸ τῆς βουλῆς. ἀλλ' ἐκφοβοι μὲν ἐλθόντες οὐκ ἐν τῷ λιμῷ τότε ἀπηλλάγησαν· δεῖ γὰρ καταβαίνειν τὴν χώραν πᾶσαν ἕως τῆς βιβάσεως ἠλάσαν. σκόπει γοῦν πῶς μεταξὺ τῶν ζαπειῶν, καὶ τὰ τῆς ξηρότητος ἐκκαλύπτεται. ὁ γὰρ ἄγγελος

20 εἰπών, Φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, οὐκ ἐπηγείλατο αὐτοῖς ζωοδιπορῆν, ὅτι καπηλεύσουσιν, ὅτε ἀγοράσουσιν, ἀριθμὸς ἔσται μέγας ἔχουσι ζωοδιπόρους, ὃ πρὸς τὸ παιδίον· ὃς καὶ σώματος πτῶσιν μετέβαλεν ὁμοῦ φανείς, καὶ τοὺς ἐμφόβους προεσκεύασε πολλὰ πρὸς τὴν οἰκονομίαν ἀφικνεῖσθαι ταύτην. καὶ γὰρ μάλιστα καὶ βαρβάροις τὴν πατρῴαν δεισιδαιμονίαν ἀφέντες, ἔρχονται προσκυνήσοντες, καὶ ὁ Αὔγουστος ἐπανορθοῦται τὴν ἐν Βηθλεὲμ τόκων ἀφορμὴν τοῦ

25 προστάγματος τῆς ἀπογραφῆς, ἣ Αἴγυπτος ἀφανίζει δεξαμένη φεύγοντα καὶ βουλευόμενον, καὶ λαμβάνει ἀνὰ τὰς πρὸς αὐτὴν οἰκειώσεις ἀφορμάς· ἵν', ὅταν μέλλῃ κηρύττεσθαι αὐτὸν ἀκόλουθον τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ὅτι τούτων καλλωπίζηται, ἅτε αὐτὸν δεξαμένη πρότερον. καὶ μέχρι τῆς Παλαιστίνης ἰὼν ὁ προτέρημα τοῦτο μόνης, ἀλλ' αὖθις θερμότερα ἐκείνης γίνεται.

30 Καὶ συνεὶς ἐλθὼν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου, βαδίσας πάντας βήματα τὴν ἔρημον ΗΘΙΚΟΝ
τοῦτον ὤφελε γεγονέναι, καὶ χορεῖς ἀγέλαι μυρίας ἐν ἀνθρώπῳ σήματι, καὶ δήμους μύριους, καὶ συλλόγους πρώτων· καὶ πᾶσαν μὲν τὴν Ἀλεξάνδρου τὴν τυραννίδα καταλελυμένην, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν λάμπουσαν· καὶ τὴν ποικίλην καὶ φιλόσοφον καὶ μάγων μητέρα, καὶ τὴν πάνυ εἶδος μαγείας βύσασαν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφεῖσαν, τοῦτον ὁ-

35 ρῶντα ὅτι τοῖς ἀληθῶς καλλωπιζομένοις, καὶ ἐκείνων μὲν καταφρονοῦσαν ἀπόντων, τὸν δὲ τελώνην καὶ σκηνοποιὸν πάντα χορὸν προφέρουσαν, καὶ τὸν φανερὸν προβαλλομένην. καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον καὶ ἀγαθά, ἀμᾶ δὲ ἐν ταῖς ἐρήμοις μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ γάρ ἐστιν ἰδεῖν πάντα χορὸν τῆς χώρας ἐκείνης τὸν Χριστοῦ ὃ στρατόπεδον, καὶ τὴν βασιλικὴν ἀγέλην, καὶ τὴν τῶν ἄνω δωρεῶν πολιτείαν· καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ἀνθρώποις μόνον, ἀμ-

40 λὰ καὶ ἐν γυναικείᾳ φύσει κατορθούμενα, θεοῦ δῶρα ἄν. καὶ γὰρ καὶ ἐκφοβοι ἀνδρεῖοι ἂν ἔχοιεν φιλοσοφοῦσαι· οὐκ ἀσπίδα λαμβάνουσαι καὶ ἀναβαίνουσαι ἵππον, καθάπερ ⓐ σύμβολον τῶν Ελλήνων κελεύουσι νομοθετεῖται δὲ φιλόσοφοι, ἀλλ' ἑτέραν πολὺ χαλεπωτέραν δεχόμεναι μάχην. καὶ πρὸς γὰρ αὐτὰς καὶ ἀνδράσιν ὁ πόλεμος πρὸς τὸν διάβολον καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους. καὶ ἀδαμάντου δὲ τῆς φύσεως ἀπαλὸν ἐμπόδιον γίνεται ταῖς τοιαύταις συμβολαῖς.

χωρῆσαι σὺ δύνῃ φυγάδων· ἢ αὖτη πάλιν σοὶ ποτε τὴν οἰκίαν ἐμπρῆσαι, μαχαίρᾳ ὅπλα ἐναφιεῖσα ὁδὸν ἐπομένη κελεύει), ἀλλ' ὁ Θ̄ς θαυμαστὸν τοῦτον ἔχων τὸν τρόπον καὶ πάσης ἀνθρωπίνης ὠμότητος. καὶ ἵνα δὲ τὸ ἀδόξητον πάλιν. Παλαιστὴν μοι δοκοῦμεν, Αἰγυπτίου τὸν ὑποδέχεται καὶ ἀγαπᾷ τὸν δοκοῦντα. οὐ γὰρ δὴ μέτριον ὅτι τῶν παίδων τὸ πατριάρχου τύποι ζωνέβαινον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ διασώσαι. πολλὰ γοῦν, ἀφ' ὧν ἐπ' αὐτῷ γινομένων ἔστε, προμηνυπήτετο τῶν ὕστερον συμβαίνειν μηνόντων· ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς ὁδοῦ καὶ ὅτι τοῦ πόλου γέγονε. Φασὶν οἱ ἄγγελος, οὐχὶ τῇ Μαρίᾳ, ἀλλὰ τῷ Ἰωσὴφ ἀφαλέγεται· καὶ τί φησιν; ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. σιωπᾷ γὰρ οὐκ ἔτι λέγει, τὴν γυναῖκά σου, ἀλλὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ὅπου γὰρ ὁ τόκος ὀξέως, καὶ ἡ ὠδὶς ἐλύθη, καὶ ὁ ἀνὴρ ὑπεπώθη, μὴ πρόφασις λοιπὸν ἀφαλέγε) ὁ ἄγγελος, οὔτε παιδίον, οὔτε γυναῖκα αὐτοῦ καλῶν· ἀλλα, τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον. καὶ τὴν αἰτίαν λέγει τῆς φυγῆς. Μέλλει γὰρ [ὁ] Ηρῴδης, φησί, ζητεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. χ. τὸ παιδίον, τὸν κόλπον αὐτοῦ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰωσὴφ, οὐκ ἐσκανδαλίσθη, οὐδὲ εἶπεν, ἄπιγμα τοῦτο γέγραπται· οὐ προφέρει ἔλεγες, ὅτι σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ· καὶ νῦν οὐδὲ ἑαυτὸν σώζει, ἀλλὰ φυγῆς ἡμῖν χρεία, καὶ ἀποδημίας καὶ μακρᾶς; μετημασάτωσε; ἐνταῦθα τῇ ἐπιφορᾷ δεῖ τὰ γινόμενα. ἀλλ' οὐδὲν τούτων λέγει (πιστὸς γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ) οὐδὲ προεργάζεται τῆς ἐπαναστάσεως τὸ χρόνον, καὶ ταῦτα τοῦ ἀπελθεῖν ἀδιορίστως αὐτὸν τὸ τυχόντος. Εως γὰρ ἂν εἴπω σοι, ἴσθι σκῆ. χ. μετασάσεως; χ. ἀπέλθειν

Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ προῆκεν τοῦτο ἐνάρχεσθαι, ἀλλ' ὑπακοὴν καὶ πειθὼ), πάντας μὲν χαρᾶς τοὺς πρεσβεύειν ὑπομένων. καὶ γὰρ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τοῖς ὑπομένουσι τοῦτοις καὶ ἡδέα ἐνέμιξεν. ὅπερ καὶ ὅτι πολλῶν τῶν ἀγίων ποιεῖ, ὅτι τοὺς καλοὺς, ὅτι τοὺς ἐνέσεις ζωὴν ἐχεῖς λυπεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀφ' τούτων καὶ διὰ σκιᾶς καὶ φαίνων τὸν διηνεκῆ βίον· ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε. σκόπει γάρ. εἶδε κύουσαν τὴν παρθένον· εἰς ταραχὴν αὐτὸν ἐνέβαλε τοῦτο καὶ ἔφατεν "δοῦλον. ὅτι μικρὰ γὰρ τὴν κόρην ἐπανῆλθεν. ἀλλ' αὖθις ἐπέστη ὁ ἄγγελος, τὴν τε ἀπορίαν λύων, καὶ φόβον ἀναιρῶν τοῦτον· καὶ ὃ παιδίον τεχθὲν ὁρᾷ, χαρᾶν ἐναργεστάτην μεγίστην. πάλιν τὴν χαρὰν ταύτην κίνδυνος οὐ μικρὸς ἀφαιρεῖται, τῆς πόλεως ταραττομένης, καὶ τοῦ βασιλέως μεγαλύνου, ἐκ τὸν τεχθέντα ὅπως ζητοῦντος. ἀλλὰ τὸν δοῦλον τοῦτον ἐπέρα πάλιν διεδέξατο χαρά· ὁ ἀστὴρ, ἐκ τῶν μάγων προσκυνήσας. πάλιν μὴν τὴν ὑδονὴν ταύτην φόβος καὶ κίνδυνος. ζητεῖ γὰρ, φησιν, Ηρῴδης τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. καὶ πάλιν ὁ ἄγγελος μέλλει καὶ φυγὴν καὶ "μεταβίασθαι δὲ Θεσπίνους. θαυματουργεῖν γὰρ τέως οὐκ ἔδει. Εἰ γὰρ οὐκ προφήτης ἡλικίας θαύματα ἐπεδείξατο, οὐδ' ἂν ἐνομίσθη δὲ Θεσπος εἶ). ἀλλά τοι ὅτου, οὐδὲ ἁπλῶς ναὸς πλάττει), ἀλλὰ καὶ κτίσις ἅπασα, καὶ σύνεσμιλιαῖος χορὸς, καὶ ὠδῖνες ἐκ τόκος, καὶ γαλακτοτροφία, καὶ ἀφ' πόντος ἡσυχία ὅ χρόνου, ἐκ ἀναμένει τὴν ἀνδράσι πρέπουσαν ἡλικίαν· ἵνα ἀφ' πάντων δὲ προάδεκτον γλῶτταν τῆς οἰκονομίας ὁ μυστήριον. Ἕνος οὖν ἕνεκεν καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα ἐγένετο, φησιν, ὃς ἀρχῆς; ἀφ' τὴν μητέρα, ἀφ' ὧν Ἰωσὴφ, ἀφ' τοῦ "Συμεὼν μέλλοντα ἀπιέναι λοιπὸν, ἀφ' τὰς ποιμένας, ἀφ' τοὺς μάγους, ἀφ' τὰς Ἰουδαίους. Εἰ γὰρ ἐβούλοντο προσέχειν μὴν ἀκριβείας τοῖς γινομένοις, ἀ μαχεῖ καὶ ἐντεῦθεν ἂν πρὸς τὰ μέλλοντα ἐνάρχεσθαι. Εἰ δὲ μὴ λέγουσιν ὦ προφῆται τὰ περὶ τῶν μάγων, μὴ θορυβηθῆς. ὅτε γὰρ πάντα προεῖδον, ὅτε πάντα ἐσιώπησαν. ὥσπερ γὰρ ὃ, μηδὲν ἀκούσαντας ἰδεῖν προσδοκώμενα τὰ προφήματα, πολλῷ ἐποίει τὸν ἔκπληξιν καὶ τὸν θόρυβον· ὅτω καὶ ὃ πάντα μαθεῖν, καθεύδειν πρὸ ἐσκευάζε τὸν ἀκροατὴν, καὶ τοῖς θαυμασίοις ἀδὲν ἡφίει πλέον. Εἰ δὲ τῆς προφητείας ἀμφιβάλλουσιν Ἰουδαῖοι λέγοντες, ὃ ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου, μὴ ἐπ' αὐτὸν εἰρῆσθαι, εἶπωμεν δὲ πρὸς αὐτούς· ὅτι καὶ τοῦτο προφητείας νόμος, ὃ πολλὰ πολλάκις λέγεσθαι μὲν ἐπ' ἄλλων, πληροῦσθαι δὲ ἐφ' ἑτέρων, οἷ ὃ ὅτι τὸ Συμεὼν καὶ Λεβὶ εἰρημένον ἐστὶ· Διαμερισῶ γὰρ αὐτούς, φησιν, ἐν χ. ἐπ' αὐτ. εἰρῆσθ. γεν. μ. 7

Ἄξιον σκοπῶμεν διὰ τί πορῶσα ἡ γυνὴ τὸν μάγον, καὶ οὐκ αὐτὸν τὸν παιδίον. Εἰ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι μὴ ἐθορυβήθησαν, ἀλλὰ μετὰ πίστεως πάντα ἐδέξαντο, ἡμᾶς ἄξιον ζητῆσαι, διὰ τί μὴ προότης σώζονται ἐκεῖνοι καὶ τὸ παιδίον, ἀλλ' ὁ μὲν εἰς Περσίδα, τὸ δὲ εἰς Αἴγυπτον φυγαδεύεται μετὰ τῆς μητρός; ἀλλὰ τί; ἔδει αὐτὸν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ηρώδου, καὶ ἐμπεσόντα μὴ καταπόπλεσθαι; ἀλλ' οὐκ ἂν οἰκονομίαθη σάρκα ἀνειληφέναι, οὐκ ἂν ἐπιτευχθη τῆς οἰκονομίας τὸ μέτρος. Εἰ γὰρ τοῦτον ἠνομάθουν, καὶ πολλοὶ ἂν ἀθεμίτως οἰκονομηθέντων, ἐτόλμησαν εἰπεῖν τινες, ὅτι μῶλος ἡ τῆς σαρκὸς ἀνάλημψις, πολὺ οὐκ ἂν ἐξέπεσαν ἀσεβείας, εἰ πάντα θεοπρεπῶς καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἔπραξε: τοῦτο δὲ μάγους ἐκπέμπει ταχέως, ὁμοῦ μὲν διδασκάλους ἀποστέλλων τὴν Περσῶν χώραν, ὁμοῦ δὲ σκάνδαλον τοῦ τυράννου τοῦ μειράκιον, ἵνα μάθῃ ὅτι ἀνίκητός ἐστιν ἡ σταυροῦ δύναμις, καὶ τοῖς θυμοῖς σβέσῃ, καὶ τῆς μανιώδους ἀυτὸν ἀπαγάγῃ ταύτης. οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν προρρήσεως ἐνεκεν τῆς ἐμφανοῦς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετ' εὐκολίας αὐτὸν ἀπατῆσαι, τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἄξιον. οὕτω γοῦν καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ὅτι τῶν Ιουδαίων ἦν πάτησε, καὶ δυναμένους φανερῶς τὸν ἐκείνων πλοῦτον εἰς τὰς τῶν Εβραίων μεταθῆσαι χεῖρας, λάθρα καὶ μετὰ ἀπάτης κελεῦσαι τοῦτο ποιῆσαι· ὅπερ οὐκ ἔλαττον τῶν ἄλλων σημείων φοβερὸν αὐτὸν καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐποίησεν. Ὦ γοῦν Ασκαλωνῖται, καὶ Ὦ λοιποὶ πόλεις, πόσα τοῦ κόσμου ἔλαβον, καὶ πλησμόνης λοιπὸν προήκατο τοῖς οἰκείοις μὴ πολεμεῖν, μηδὲ ὀξὺ ἐναντίας ἴσασθαι, μετὰ τῶν ἄλλων θαυμάτων καὶ τοῦτο εἰς μέσον ἤγαγον, λέγοντες· Ἵνα τί βαρυνόμεθα τὰς καρδίας ὑμῶν, καθὼς ἐβάρυνεν Αἴγυπτος καὶ Φαραώ; οὐχ, ὅτε ἐπαιζεν αὐτοῖς, τότε ὠδύνατο καὶ ἀπῆλθον; ταῦτα δὲ ἔλεγον, τῶν ἄλλων σημείων τῶν φανερῶς γενομένων οὐκ ἔλαττον καὶ τοῦτο νομίζοντες εἶναι. Εἰ τοίνυν τῆς δυναμέως αὐτοῦ καὶ τῆς μεγαλοσωΐας ἀπόδειξιν. ὁ δὲ καὶ σταυρῷ ἤγαγεν, ἵνα μὴ σκάνδαλον ἐμπλήξαι Ὦ τυράννου ἐκείνου. σὺ γὰρ οἶδα πάσχειν εἰκὸς ἦν Ὦ Ηρώδῃ, καὶ πῶς ἀποπνίγεσθαι ἀπατηθέντα τοῦ τῶν μάγων καὶ ὅτε καταγελασθέντα. τί γὰρ, εἰ μὴ γέγονε βελτίων; οὐ τοῦτο οἰκονομήσαντος ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου μανίας ἡ προαιρεσίς, μηδὲ τοῖς δυναμένοις αὐτὸν παραμυθήσασθαι καὶ ἀπέχεσθαι τῆς ποινείας ἐθέλοντος, ἀλλ' ἐπιζήτους περαιτέρω, ἵνα καὶ χαλεπωτέραν δίκην δῷ δίκην τοσαύτης ὠμότητος. καὶ τίνος εἵνεκεν, φησίν, εἰς Αἴγυπτον ὁ παιδίον πέμπει; μάλιστα μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν αἰτίαν εἴρηκεν· ἵνα πληρωθῇ γάρ, φησίν, ὅπερ ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα Ὦ τὸν υἱόν μου. ἅμα δὲ καὶ χρηστῶν παρασκευάζεται λοιπὸν ἐλπίδων τὴν οἰκουμένην παραφωνῆσαι. ἐπειδὴ γὰρ Βαβυλὼν καὶ Αἴγυπτος μάλιστα τῆς γῆς ἁπάσης τῇ πλάνῃ τῆς ἀσεβείας ἦσαν ἐκκεκαυμένα, ἐκ παρασκευῆς δείκνυσι ὅτι ἀμφοτέρας διορθώσεται, καὶ βελτίους ποιήσει, καὶ πείθων διὰ τούτων καὶ τὴν τῆς ὅλης οἰκουμένης πάχησαι παρασκευὴν, τῇ μὲν τοὺς μάγους ἀπέστειλε, τῇ δὲ αὐτὸς ἐπέβη μετὰ τῆς μητρός. παρὸς δὲ τοῖς Εἰρημένοις καὶ ἕτερον ἐστεύξεν. παιδαγώγια, οὐ μικρὰ εἰς φιλοσοφίαν ἡμῖν ζωτήριον. ποῖον δὴ τοῦτο; Ὃ ἐκ παρασκευῆς πειρασμοὺς παρασκευάζει καὶ ἐπιβουλάς. ὅσα γοῦν καὶ ἀπὸ τῶν ἀπαργμάτων θύεται τοῦτο γινόμενον. καὶ γὰρ τεχθέντος αὐτοῦ, καὶ τύραννος μήνεται, καὶ φυγὴ καὶ μετάστασις γίνεται παρὸς τοῦ πονηρεύεται, ἐξ οὗ ἀδικήσασα ἡ μήτηρ, εἰς τὴν τῶν βαρβάρων φυγαδεύεται χώραν· ἵνα σὺ ταῦτα ἀκούων, ὅταν παξιωθῇς διδασκάλου γενέσθαι πνευματικῆς παραμυθίας, μετὰ δύο ἢ τρεῖς σαυτὸν παρόντα ἐκ δύπεσα καὶ μυρίους ὑπομένοντα κινδύνους, μὴ διαπεσῇς, μηδὲ εἴπῃς, ἵνα ποτε τοῦτο ἔστι; καὶ μὴν σφαγὴν θανεῖσθαι μὲν δεῖ ἐκ διαπρυσίου θανεῖν, καὶ λαμπρὸν εἶναι καὶ περιφανῆ, παρασκευὴν πλουσίων δεσποτικὴν· ἀλλ' ἔχει τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα, φέρης πάντα γενναίως, εἰδὼς ὅτι μάλιστα αὐτῷ τῷ πνευματικῷ ἡ ἀκολουθία ἐστί, τὸ πάντα χαλεπὰ πειρασμοὺς συγκεκληρωμένους ἔχειν. ὅσα γοῦν οὐκ ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ παιδίου τοῦτο γινόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐκείνων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λάθρα ἀπα-

ἀπολογίαν, Εἰπέ μοι, ἃ μηδὲ εἰπεῖν καλόν, ταῦτα βλέπων μετὰ πολλῆς τῆς ασυδίας; ἃ μηδὲ διηγήσασθαι ἀνεκτόν, ταῦτα πρὸ τῶν ποδῶν ποιῇ; πῶς μὴ οὖν, ὥστε μὴ γλυέσθαι φορτικώτερος, ἐνταῦθα καταλύσω ⁂ λόγον· ἐὰν γὰρ τοῖς αὐδοῖς ἐπιμείνητε, ὀξύτερον τὸ σιδήριον ποιήσας, βαθυτέραν δώσω τὴν τομήν· καὶ οὐ παύσομαι, ἕως ἂν ἀφανίσας τὸν δράκοντα τὸ θηρίον, καθαρὸν ποιήσω τῆς ἐκκλησίας ⁂ σύλλογον. Ὅτι γὰρ ἡ τῆς προύσης αἱρέσεως ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ τὴν μέλλουσαν καρπωσόμεθα ζωήν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ν. 11 ΚΑΙ "ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΙΑΝ, "Εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. χιλιάρχης χώρην

Ὡς οὖν φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἐπὶ τῆς φάτνης κείμενον ἴδοι; ὅτι τεκοῦσα μὲν θύρας αὐτὸ κατέκλεισεν ἐκεῖ. ὅτε γὰρ πολλοὶ ζωοτόκοι διὰ τὸν ἀποχαρακτῆρα, οὐκ ἴδοι οἰκίαν θύραν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Λουκᾶς λια.β.ζ. ὑποσημαίνεται λέγων· ὅτι διὰ ὃ μὴ εἶχε τόπον, ἀνέκλεισεν αὐτόν. μετὰ ταῦτα δὲ ἀνείλετο, καὶ ὑπὸ τὴν σκηνὴν εἶχεν. ὁμοῦ τε γὰρ ἐπέβη τῆς Βηθλεέμ, καὶ ταῖς ὠδῖσιν ἔλυσεν· ἵνα μάθῃς καὶ τὸν τόκον τὸν οἰκονομίαν ἅπασαν, καὶ ὅτι οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ταῦτα ἐγίνετο· ἀλλὰ κατὰ προνοίαν θείαν καὶ προφητείας ἀκολουθίαν ταῦτα πάντα ἐπληροῦτο. ἀλλὰ τί δὲ πεῖσαν αὐτοὺς προσκυνῆσαι; οὔτε γὰρ ὁ πρῶτος ὑποσημασία ἴδοι, ὅτε ἡ οἰκία προφανής, ὅτε ἄλλο τι τῶν ὁρωμένων ἱκανὸν ἴδοι ἐκπλῆξαι καὶ ὑποπτῆσαι αὐτούς. ⁂ οὐ μόνον προσκυνοῦσιν,

Ἀλλὰ δὲ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, δῶρα προσφέρουσι·

Καὶ δῶρα, οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ὡς Θεῷ. ὁ γὰρ λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα τοῦτο σύμβολον ἴδοι. τί οὖν δὴ πεῖσαν αὐτούς; τὸ προφητεύσαν οἴκοθεν ἀνακαλεῖσθαι καὶ τοσαύτην ἐλθεῖν ὁδόν; τοῦτο γὰρ ἦν, ὅ τε ἀστὴρ, καὶ ἡ προφητεία τοῦ Θεοῦ γνωριζομένη τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἐλλαμπῶς, καὶ μικρὸν αὐτοὺς πρὸς τὴν τελειοτέραν ὁδηγήσασα γνῶσιν. οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτο ἴδοι, τῶν φαινομένων θαυμαστῶν ὄντων καὶ ἀπορρήτων, τοσαύτην ἐπεδείξαντο σπουδήν. διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων μέγα ἴδοι ἐκεῖ, ἀλλὰ φάτνη, καὶ καλύβη, καὶ μήτηρ πτωχὴ· ἵνα γυμνωθῶσι τῶν μάγων ἴδῃς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ μάθῃς, ὅτι οὐκ ὡς ἀνθρώπῳ φιλοῦσι, ἀλλ' ὡς Θεῷ προσπίπτουσι καὶ ἀνεργήτῃ. διὰ τοῦτο οὐδενὶ τῶν ὁρωμένων ἐζωθεν ἐσκανδαλίζοντο, ἀλλὰ καὶ προσεκύνουν καὶ δῶρα προσῆγον, τῆς μὲν Ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένα παχύτητος (οὐδὲ γὰρ προσβατα δὲ μόχθος ἔθυσαν) τῆς δὲ ἐκκλησιαστικῆς ἐγγὺς οὖσα φιλοσοφίας. ὑπέγνωσαν γὰρ καὶ ἐθαύμασαν καὶ ἠγάπησαν αὐτὸν προσῆγον. χ.λιτότης.

12 Χρηματισθέντες δὲ καὶ κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Θέα κἀντεῦθεν τὴν πίστιν αὐτῶν, πῶς οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ὅτι εἰσὶν βάρβαροι καὶ εὐτελούμενοι, καὶ ὑπὸ δορυφορούμενοι, καὶ δεδεγλίζοντες πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες καὶ μικρὸν εἰ μέγα τὸ παιδίον δεῖ τοῦτο καὶ ἔχει πατέρα ἰσχυρόν, ὃς χρείαν φυγῆς καὶ ἀναθεωρίας ἀναχωρήσεως; καὶ τί δήποτε φανερῶς ἐλθόντας ἡμᾶς, καὶ μετὰ παρρησίας καὶ πρὸς δῆμον τοσοῦτον καὶ πρὸς βασιλέως μανίαν στάντας, ὡς δραπέτας καὶ φυγάδας ἐκπέμπει ὁ ἄγγελος τῆς πόλεως; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὅτε εἶπον, ὅτε ἐπειρῶσαν. τοῦτο γὰρ μάλιστα πίστεως, τὸ μὴ ζητῆσαι βαθυτέραν τὴν προφητείαν, ἀλλὰ πεισθῆναι τοῖς ὑποτεταγμένοις μόνον. χ.λαμπρ.

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ καὶ ὄναρ λέγων, ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον.

Ἄξιον

μδης, ὐχὶ πρὸς γυναῖκας μόνον, ἀλλὰ ϗ πρὸς ἄλογά σε εὐτελέστατα πέμπει ἡ γραφή· ϗ οὐκ αἰσχύνεται τὴν τῷ λόγῳ τελειωθέντων ὡς μύρμηκι πέμπουσα μαθητεύειν. ὐ γὰρ τῆς γραφῆς τοῦτο κατηγορία, ἀλλὰ τῶν ὕπω τῷ ἑαυτῶν εὐχρεῖαν προδιδόντων. τοῦτο δὴ ϗ ἡμεῖς ποιήσομεν, ϵ νεῦμά σε τῇ γυναικὶ προσδώσομεν. ἀϊ᾽ ϗ ταύτης καταφρονήσῃς, ϗ εἰς τὸ τῶν ἀλόγων διδασκαλεῖον ἀποστελοῦμεν, ϗ δείξομεν πόσοι μὲν ὄρνιθες, πόσοι δ᾽ ἰχθύες, πόσα δὲ πετεινὰ σὺν σεμνότητι ϗ σωφροσύνῃ φαίνεται. εἰ δ᾽ αἰσχύνῃ ϗ ἐρυθριᾷς τὸν σύγκριτον, ἀνάβηθι πρὸς τὸν οἰκεῖον εὐχρεῖαν, ϗ τὸ τῆς γεέννης πέλαγος, ϗ τὸν τοῦ πυρὸς ποταμὸν λαβὼν κατανόει, φεύγε τὸν ἐν τῷ θεάτρῳ κολυμβήθραν. αὕτη γὰρ ἡ κολυμβήθρα σκῆνος τὸ πέλαγος προξενεῖ, ϗ τὸν ἄβυσσον σκεύει ἀνάπλεω τῆς φλογός. εἰ γὰρ ὁ ἐμβλέπων εἰς γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν, ὁ ϵ γυμνὸν ἀναπλάττων ἰδεῖν, πῶς οὐ μυριάκις αἰχμάλωτος ἔσται; οὐχ ὅπως ὁ ὅτι τοῦ Νῶε κατακλυσμὸς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων ἀπώλεσε χόρον, ὡς αὗται αἱ ἡδοναὶ ἅπαντας σκῆψαι μᾶς πολλῆς ἀποπνίγουσι τῆς αἰσχύνης. σκῆπτρον μὲν γὰρ ὁ γάμος, εἰ ϗ θανάτου εἰργάσατο σώματος, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς κακίαν ἀνέκλειπτον· ἔστι δ᾽ τοιοῦτον ἰὸν ποιᾷ τῶν σωμάτων μόνον, τὸν ψυχὴν ἀπόλλυσιν. ὑμεῖς δ᾽, ὅταν μὲν σωφροσύνης ἡ λόγος, ἀξιοῦτε τῆς οἰκουμένης πρόκλησθαι πάσης, ὅπου σωφρονεῖ ἡ πόλις ἡμῶν τὸ τῶν χριστιανῶν ἀνεδήσατο ὄνομα· ὅταν δ᾽ ὡς τῆς σωφροσύνης ἀγῶνι, ϗ τῶν ἀλογωτέρων πόλεων ἥττονες φέροντες οὐκ αἰσχύνεσθε; ναί φησι. ϗ τί οὖν κελεύεις ποιεῖν; ταῖς ὄρνισι καταλαμβάνειν ϗ μοναχοὺς γίνεσθαι; ὀλίγον γὰρ τοῦτο ξένον, ὅλη μόνοις σκεύεσι ἡλεῖσθε ἁρμόζειν κοσμιότητα ϗ σωφροσύνῃ· κἂν τοῦτο ὁ Χριστὸς χωροῦς τοὺς νόμους ἔθηκε. ϗ γὰρ ὅταν λέγῃ· Ἐάν τις ἐμβλέψῃ γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἢ ὡς μοιχεύσαι λέγει, ἀλλὰ καὶ ὡς γυναῖκα ἔχοντι. καὶ γὰρ τὸ ὄρος σκῆπτρον ἔστι, πολλῶν τῶν τοιούτων πεπληρωμένον ἰῶν. σκόπησον τοίνυν σκῆπτρον τὸ θεάσασθαι, καὶ μίσησον τοῦτο τὸ διαβολικόν, καὶ μὴ καταγνῷς τοῦ λόγου βαρύτητα. οὐδὲ γὰρ κωλύω γαμεῖν, οὐδὲ ἐμποδίζω τέρπεσθαι· ἀλλὰ μᾶς σωφροσύνης τοῦτο βούλομαι γίνεσθαι, ἢ μᾶς αἰσχύνης καὶ κατηγορίας ϗ μυρίων ἐγκλημάτων. ἢ νομοθετῶ τὰ ὄρη καταλαμβάνειν ϵ ταῖς ἐρημίαις, ἀλλὰ ζητεῖ εἶ ϗ ἐπιτηδεία ϵ σώφρονα, μέσην οἰκοῦντα τὴν πόλιν. ϗ γὰρ πόρνα ἡμῖν τῶν νόμων κοινὰ τοῖς τοῦ μοναχοὺς ἐστι, πλὴν τοῦ γάμου. μᾶλλον δ᾽ ϗ ἐν τούτῳ κελεύει ὁ Παῦλος ἐν ἅπασιν ἀξιοῦσθαι αὐτοὺς, λέγων· Παράγει [γὰρ] τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα ϗ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. ὥστε ἢ κελεύω ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρέων καταλαμβάνειν. ἐβουλόμην μὲν γὰρ, ὅπερ ὃ ταῖς πόλεις μιμεῖσθαι τὰ ἐν Σοδόμοις γινόμενα· πλὴν ἀναγκάζω τοῦτο. μένε οἰκίαν ἔχων ϵ παιδία ϗ γυναῖκα· ἀλλὰ μὴ ὕβριζε τὴν γυναῖκα, μηδὲ ὑποδειγματίζε τὰ παιδία, μηδὲ εἴσαγε εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἀπὸ τῶν θεάτρων λύμην. οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ἡ γυνή, ϗ κοινὸς ἀμφοτέροις νόμος τεθέντος; σὺ δ᾽, ὃν μὲν εἰς ἐκκλησίαν συνεχῶς ἐμβάλλει ἡ γυνή, βαρὺς κατήγορος γίνῃ· αὐτὸς δ᾽ εἰς θέατρα διημερεύων, οὐχ ἡνῆ κατηγορίας ἄξιος εἶ); ἀλλὰ σοὶ μὲν τὴν τῆς γυναικὸς σωφροσύνην ὅπως εἶ ἀκριβῆς, ὡς ϗ σὺ πιστὸς εἶ ϗ ἀμέμπτος, ϗ μηδὲ ταῖς ἀναγκαίας ἐξόδους συγχωρῇς, σαυτῷ δ᾽ νομίζεις πάντα ἐξεῖναι. ἀλλ᾽ οὐκ ἐπιτρέπει σοι Παῦλος, ὁ τῇ γυναικὶ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν διδούς. ϗ γὰρ τῇ γυναικί, φησὶν, ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω. ποία οὖν αὕτη ἡ τιμή, ὅταν ἐν τοῖς κακείοις αὐτὴν ὑβρίζῃς, ϗ τὸ σῶμα αὐτῆς ταῖς πόρναις παρέχῃς; (τὸ γὰρ σὸν ἐκείνης σῶμα ἐστιν) ὅταν πορνείους ϗ πολέμους εἰσάγῃς εἰς τὴν οἰκίαν; ὅταν ταῦτα ποιῇς ἐν ἀγορᾷ, ἃ διηγούμενος ἐν οἰκίᾳ, καταχύνεις μὲν τὴν ἀκούουσαν γυναῖκα, αἰσχύνεις δ᾽ τὴν πρόσθεν θαλαττέρα, ϗ πρὸ γε ἐκείνων σαυτόν. ἀνάγκη γὰρ ἢ σιγᾶν, ἢ τοιαῦτα ἀκηκοέναι, ἐφ᾽ οἷς ϗ σὺν οἰκέτας φθεγγομένους μαστίζεσθαι δίκαιον. τίνα οὖν ἔξεις

δὲ ϖ̄ θυερετίτλω τ̄ σὺν χῇ δεασύτλω; καὶ χθροὶ μᾶ χρυσίον ϖροσιώνεγκθ, σὺ ὃ αρ̄τον μόλις δίδως; ἐκεῖνοι εἶδον ϖ̄ ἀσθενᾶ, ϗ ἐχάρησαν· σὺ ὃ αὐτὸν ὁρᾷ τ̄ Χεισὸν ξένον ὄντα ϗ γυμνόν, οὐκ ἐπισκέμασθε; ὡς γὰ ὑμᾶς ἀφ᾽ τ̄ Χεισὸν τοσαύτλω ἀποδημίαν ἀπεδήμησεν τῶν μελῶν θυερετηθέντων, ὅσλω ἐκθροὶ ⓐ βαρβάροι, μᾶλλον ὃ ⓐ φιλόσοφοι" φιλοσοφώτεροι; ϗ τί λέγω τοσαύτλω ὁδόν; πολλαὶ γὰ τῶν γυναικῶν ὧτας ἡμῖν μαλακίζονται, ὡς μηδὲ ἀμφοδον ἐν ἐπερβλῶναι ϗ ἰδῆν αὐτὸν ὅτι *τῆς πνευματικῆς [τραπέζης], εἰ μὴ ἡμιόνων ὑπιλάβοιτο. ἕτεροι ὃ ὅπῃ βαδίζειν ἔχουσιν, ⓐ μᾶ βιωτικῶν ϖραγμάτων ὄχλοι, ⓐ ὃ θέατρα τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως ϖεπλέασι. ἓ ⓐ μᾶ βαρβάροι ϖρὶν ἰδεῖν αὐτ̄, τοσαύτλω ἐῶυσαν ὁδὸν δι᾽ αὐτὸν· σὺ ὃ οὐδὲ μ̄ ὃ ἰδεῖν, ἐκείνους ζηλοῖς· ἀλλ᾽ ἀφεὶς αὐτὸν μ̄ ὃ ἰδεῖν, τρέχεις ἵνα τ̄ μίμον ἴδῃς (τῶν γὰ αὐτῶν ἀπολομϑ πάλιν ὧν ϗ ϖρόλω) ἓ χείμϖνον τ̄ Χεισὸν ὁρᾷν ὑπὸ τῆς φάτνης καταλιμπανόμενον, ἵνα γυναῖκας ὑπὸ σκιωῆς ἴδῃς. πόσων οὐκ ἄξια ταῦτα σκηνῶν; εἰπὲ γὰ μοι, εἴ τίς σε εἰς βασίλεια εἰσαγαγὼν ἐπηγέλλετο, ϗ δείξειν τ̄ βασιλέα καθήμϖνον, ἆρα ἂν εἶλε ὃ θεᾶσθαι αὐτὰ τὰ τῶν ἰδῴων; καίτοιγε οὐδὲν ὅτε" ἐκεῖ χερδῆναι ἐῶ· ἐνταῦθα ὃ ϖηγὴ ϖυρὸς" πνευματικὴ ἀπὸ ταύτης ἀναλύζει τῆς τραπέζης· ϗ σὺ ταύτλω ἀφεὶς," κατατρέχεις εἰς ὃ θέατρον ἰδῆν ϖεχομένας γυναῖκας, ἓ φύσιν ϖδαδειγματιζομένων, καταλιπὼν τ̄ Χεισὸν ϖδὰ τὸν ϖηγὸν καθήμϖνον; ἓ γὰ ϗ νεὼν ϖδὰ τὸν ϖηγὸν καθῆται, ϔ Σαμϐρείτδι ϑαλεπόμϖνος, ἀλλ᾽ ὁλοκλήρῳ πόλει; ἔνθα ὃ ϗ νεὼν Σαμϐρείτδι μένῃ. οὐδὲ γὰ αὐτῷ πρέπει οὐδὲ νεῶ· ἀλλ᾽ ⓐ μᾶ τοῖς σώμασι μένει, ⓐ ὃ οὐδὲ αὐτοῖς. ἀλλ᾽ ὅμως αὐτὸς οὐκ ἀναχωρᾷ, ἀλλὰ" μᾶλλόν, ϗ πρ̄ ἡμῶν αὐτῷ πιεῖν, ϔχ ὕδωρ, ἀλλ᾽ ἁγιασμόν. ἃ γὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις δίδωσιν. οὐδὲ γὰ ὕδωρ ἀπὸ ταύτης ἡμῖν πρ̄έχει τῆς ϖηγῆς, ἀλλ᾽ αἷμα ζῶν. ϗ μᾶλλον ϑανάτου ὄντι σύμϐολον, ἀλλὰ ζωῆς γέγονεν αἴτιον. σὺ ὃ ἀφεὶς τὸν ϖηγὸν τοῦ αἵματος, ὃ ποτήριον ὃ φειδωλὸν εἰς τ̄ ϖηγὸν ἀναρχῃ τὸν διαβολικόν, ὥστε ϖεχόμϖνον ὁρᾷν ἰδῆν, ϗ ναυάγιον ἐπιφερόμϖνον ψυχῆς. ὃ γὰ ὕδωρ ἐκεῖνο πέλαγος ἀσελγείας ἐστίν, ϔ σώματα ποιοῦν ἐπιῤῥύτα, ἀλλὰ ψυχῶν ναυάγια ἐργαζόμϖνον. ἀλλ᾽ ϗ μᾶ νήχεται γυμνούμϖνον τὸ σῶμα, σὺ ὃ ὁρῶν καταπονῆζη ϖρὸς τ̄ τῆς ἀσελγείας βυθόν. διαύτη γὰ ϗ τῶ διαβόλου σαγλύη· οὐκ εἰς αὖθ᾽ καταίονται τὸ ὕδωρ, ἀλλ᾽ ἀνῶγει καθημένας τ̄ ἐκεῖ καλλιδουμένων μᾶλλον ὑποῤῥύτους ποιεῖ, ϗ χαλεπώτερον ἀποπνίγϖ ϔ Φαραώ, ϔ μ̄ τ̄ ἵππων ϗ τ̄ ἁρμάτων καταποντισθέντος τότε. καίτοι εἶτε ϖν ψυχὰς ἰδῆν, πολλὰς ἂν ὑμῖν ἔδειξα ὑπιπλεούσας τοῖς ὕδασι τούτοις, ὥσϖερ τ̄ Αἰγυπτίων τότε τὰ σώματα. διηνεκὲς δὲ χαλεπώτερον ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι ϗ τέρψιν τ̄ τοιαύτην ϖανωλεθρίαν χαλεῖσι, ϗ ὃ πέλαγος τ̄ ἀπωλείας ἡδυπάθειαν ὀνομάζουσι· καίτοιγε ὠχηλώτερον αἴ τις ὃ Αἰγαῖον ἓ ὃ Τυῤῥηνικὸν ϖδαδράμοι πέλαγος μᾶ ἀσφαλείας, ἢ τ̄ ϑεωρείσθω ταύτλω. ϖεῖσται μᾶ γὰ δι᾽ ὅλης νυκτὸς ϖεσλαμϐάνει τῇ ϖεσσοδοκίᾳ ταῖς ψυχὰς ὁ διάϐολος· ἔπα, δείξας ὃ ϖεσσοδοκηθέν, ἐάσησιν ὑπείσω ϗ αἰχμαλώτους ἐποίησε. μὴ γὰ ὅπῃ μὴ ἐμίγης τῇ πόρνῃ, καθαρὸς εἶ νομίσῃς τῆς ἁμαρτίας. τῇ γὰ ϖροθυμίᾳ ὃ ϖδῶ ἀπήρισας. εἰ μᾶ γὰ ἐπὶ ὑπιθυμίας κατέχῃ, μείζονα τὸν φλόγα ἀνῆψας. εἰ ὃ οὐδὲν ϖαρῆς ϖρὸς τὰ ὁρώμϖνα, μείζονος εἶ ἄξιος κατηγορίας, ἑτέρωις σκανδαλίζων γινόμϖνος, ϗ τῇ τῶν θαμ̄ τούτων ϖροσβολῇ ϗ τῶν σεαυτῷ καταισχύνων ὄμμ, ϗ μ̄ τῆς ὄψεως τὸν ψυχόν. ἀλλὰ γὰ ἵνα μὴ μόνον ὑπιμνῶμϖ, φέρε ϗ τρόπον ὑπινοήσωμϖ διορθώσεως. τίς οὖν ὁ τρόπος ἔσαι; ταῖς γυναιξὶν ὑμᾶς ϖδαδοῦναι βουλόμϖ ταῖς ὑμετέραις, ἵνα αὐταὶ ὑμᾶς παιδεύσωσιν. ἔδει" μ̄, μ̄ ϖ̄ τῶ Παύλου" νόμον, ὑμᾶς εἶ τοὺς διδασκάλους· ὅπῃ ὃ ἡ τάξις ἀνατέτραφε διὰ τῆς ἁμαρτίας, ϗ αὖω μ̄ ὃ σῶμα, κἀκεῖ ὃ ἡ κεφαλὴ γέγονε, κἀν ταύτλω ἐλώμϖθα τὸν ὁδόν. εἰ ὃ αἰσχύνῃ διδάσκαλον ἔχων γυναῖκα, φύγε τὸν ἁμαρτίαν, ϗ διωκόσῃ ταχέως ὅτι ϖ̄ θεῖον ἀναδῶναι ϖ̄ ϖδὰ τῶ Θεοῦ σοι δοθέντα. ὡς ἔως ἂν πλημμυρῇς,

Ιωαν. δ. α.

χ. κατάπτωσιν

* τῶ ῥάτνης

χ. ἐπηγγείλατο,

χ. ἐκεῖθεν

χ. - κῦ

χ. ἀπηγὸν

χ. καταμία,

χ. δὲ

χ. λόγον,

παιδία δῶρα προσάγοντες, ἀ Θεῷ προσάγει εἰκὸς ἰῶ. ἀγκωνέαθωσαν μετ' αὐτῶ καὶ Ιουδαῖοι, βαρβαρος ἢ μάγοις ὁρῶντες αὐτὸν φθάνοντας, ἢ σὺν μετ' ἐκείνοις ἐλθῆν ἀνεχόμενοι. ὁ γὰ τύπος ἰῶ τῶ μελλόντων τὰ τότε γινόμενα, ὁ δὲ αὐτῶ τῶ προσιόντων ἐδηλοῦτο, ὅτι φθάσει ⓦ δῆμον τ" ἐκ φύσεων τὰ ἔθνη. καὶ πῶς, φησιν, σὺ δὲ ἀρχὰς, ἀλλ' ἀ με- χ. ἐκείνων
τὰ ταῦτα ἔλεγε, παρυδρύοντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη; ὅτι τὸ μέλλοντος (ὅπερ ἔφην) γίνεσθαι τύπος ἰῶ ὁ συμβαῖνον ὁ προφανώτατος τις. ὁ μὲ γὰ ἀκόλουθον ἰῶ, Ιουδαίους προσελθῆν προφήτης· ἐπειδὴ ἢ ἐκείνες προσύδωκαν τὴν οἰκείαν διεργεσίαν, ἀπιστρόφως τὰ προσήκοντα ἔπραττον. ἐπεὶ σὺδὲ ἐν ταύτα τοῖ τῶν Ιουδαίων ἔδει τὸν μάγους ἐλθεῖν, σὺδὲ τὸν ἐκ τοσούτου διαστήματος προσλαβῆν τὸν πρὸς αὐτὸν τὴν πόλιν καθημένης, σὺδὲ τὸν σὺδὲν ἀκηκοότας φθάσαι τὰς προφητείας ζωηρὰ φέροντας τοσαύτας· ὅπερ ἢ μεγ' ὑπερβολῆς τὰ οἰκεῖα κηρύσσοντα καλῶ, ⓐ ἀπὸ Περσίδος τὸν ἐν Ιερουσαλήμοις προσλαμβάνουσιν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ * Παῦλός φησιν· Ὑμῖν [ἰῶ] ἀναγκαῖον προῆν πρῶτον λαληθῆναι ⓦ τὸν λόγον τῶ Κυρίου· ὅπερ ἢ αἰτίαν ἑαυτὸς ἐκείνατε, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Εἰ γὰ καὶ μὴ περὶ τούτου ἐπείγοντο, ἀλλὰ χαιρῶν τῶ μάγων ἀκούσαντας ἔδει δραμεῖν. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν. διὰ τοῦτο καταψευδόμενοι ἐκείνων ὅτοι προτρέχουσιν. ἀκολουθήσωμεν πάντες ὁ ἡμεῖς τοῖς μάγοις, ὁ τῆς βαρβαρικῆς ζωηθείας ἀπαλλαγῶμεν, καὶ πολὺ ὁ ἀφέλημα ποιήσωμεν, ἵνα ἴδωμεν ⓦ Χριστόν. ἐπεὶ καὶ φοβοῦμαι, εἰ μὴ μακρὰν τῆς αὐτῶ ἐλήλυθα χώρας, οὐκ ἂν αὐτὸν εἶδον. ἀποχωρῶμεν τῶν χαίρων προσγμάτων. καὶ γὰ ⓐ μάγοι, ἕως μὲ ἡ ἐν τῆ Περσίδι, τὸν ἀστέρα ἐώρων· ὅτε ἢ ἀπέστησαν τῆς Περσίδος, ⓦ ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐθεάσαντο· μᾶλλον ἢ οὐδὲ τὸν ἀστέρα εἶδοι αὖ, εἰ μὴ προθύμως ἐκεῖθεν αἰτήσῃ. αἰσχυνῶμεν οὖν ὁ ἡμεῖς καὶ πάντες παρακληθέντες, ἡμεῖς ὅτι τὸν οἰκίαν τῶ παιδίου τεχόντες. καὶ βασιλεῖς, καὶ δῆμοι, καὶ τύραννοι τὸν ὁδὸν ταύτην ἐκκόπτουσι, μὴ καταλύωμεν τὸν πόθον. ὅπου γὰ πάντα τὰ ἐπικείμενα δεινὰ φοβούμεθα δεινά. ἐπεὶ καὶ ὅτοι, εἰ μὴ τὸ παιδίον εἶδον, οὐκ ἂν τὸν κίνδυνον ὑπέφυγον τὸν παρὰ τῶ βασιλέως. πρὶν ἢ τὸ παιδίον ἰδῆν, φόβοι καὶ κίνδυνοι καὶ ταραχαὶ πάντοθεν ἐπέκειντο· μετὰ ἢ τὸν προσκύνησιν, γαλήνη καὶ ἀσφάλεια, καὶ οὐκ ἐπὶ ἀέρι, ἀλλ' ἀγγέλος αὐτοῖς δέχεται, ἱερέας ἀπὸ τῆς προσκυνήσεως ἡμομένους. καὶ γὰ καὶ δῶρα προσέφερον. ἀφεὶς πάντα ὁ σὺ ⓦ Ιουδαϊκὸν λαὸν, τὴν ταραχθεῖσαν πόλιν, τὸν φονῶντα τύραννον, τὴν βιωτικὴν φαντασίαν, σπεῦσον ὅτι τὴν Βηθλεέμ, ὅπου ὁ οἶκος τοῦ ἄρτου τοῦ πνευματικοῦ. καὶ γὰ ποιμὴν ἦς, καὶ σὺ ταῦτα ἔλθῃς, ὀφεῖλει ὁ παιδίον σὲ καταλύσαι· καὶ βασιλεὺς ἦς, καὶ μὴ προδηλῶν, ὠδέν σοι τῆς πορφυρίδος ὄφελος· καὶ μάγος ἦς, οὐδέν σε " κωλύσει τοῦτο, μόνον δὲ ὅτι ταχὺ πιθόμενος ἔλθῃς ὁ προσκυνῆσαι, καὶ μὴ καταπατήσας τὸν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ, δὲ μετ' ὀργῆς καὶ χαρᾶς τοῦτο ποιῆς. ἔστι γὰ ταῦτα ὁμοῦ ζωηθῆν ἀμφότερα. ἀλλ' ὅρα μὴ τὸν Ηρῴδου γνώμη, καὶ εἴπῃς· ὅπως ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῶ, καὶ ἐλθὼν ἀνελεῖν βουληθῆς. τοῦτο γὰ ἐοίκασιν ⓐ τῶν μυστηρίων ἀναξίως μετέχοντες. Εἰσχος γὰ ὁ ζιούστος ἔσαι, φησὶ, τὸ σώματος καὶ τὸ αἵματος τοῦ " Κυρίου. καὶ γὰ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸν τύραννον ἀληθῶς τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἐκείνου τοῦ Ηρῴδου φονικώτερον, μαίνονται. ὅτε γὰ βούλεται κρατῆν, καὶ πέμπει τοὺς οἰκείους τοῖς ἑαυτῶ προσκυνήσουσι μὲ ῥήματι, σφάττουσι ἢ ἐν τῶ προσκυνῆν. φοβηθῶμεν τοίνυν μή ποτε ῥῆμα μὲ " ἱκετῶν καὶ προσκυνητῶν ἔχωμεν, ἐν ἢ τῶ ἔργω τὰ ἐναντία " ἐπιδειξώμεθα· καὶ πάντα ἀπὸ τῶν χειρῶν ῥίψωμεν, προσκυνῆν μέλλοντες. καὶ χρυσὸν ἔχωμεν, αὐτῶ προσενέγκωμεν, καὶ μὴ καταρύξωμεν. εἰ γὰ ⓐ βαρβάροις τότε ἐκεῖνοι εἰς τιμὴν προσηνέχθη, τίς ἔσῃ μηδὲ τῶ χρείαν ἔχοντι διδούς; εἰ ἐκεῖνοι τοσαύτην ἦλθον ὁδὸν, ἵνα παιδίον ἴδωσι, ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν σὺ, μήτε στενωπὸν ἔναι ἀπιών, ἵνα " ἀρρωστοῦντας ἐπισκέψῃ καὶ " δεδεμένους; καίτοιγε καμνόντας καὶ δεδεμένους, καὶ τὸν ἐμφανῆ ἐλεοῦμεν· σὺ ἢ δὲ

χ. ἐκείνων
χ. αὐτὸν
χ. κωλύσει
χ. οἰκείοις ἢ ἐπιδειξώμεθα
χ. Χριστοῦ.
α Κορ. ια΄.

στος ἀσφαλείας καὶ πλείονα" προσεπιθῆ χρόνοι, ὥστε μηδένα δι' αὐτῶν ἀφορμὴν εὑρεῖν. καλέσας οὖν αὐτοὺς, φησί· χ. σφῶν δὲ

8 Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. Εἶδες πάλιν ἀγαθὸν; Εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἀληθείας ταῦτα λέγεις, ἵνος ἔνεκεν * λάθρα ἐρωτᾷς; Εἰ δὲ ἐπιβουλεύσαι βουλόμενος, πῶς οὐ ζωοῦδες ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ λάθρα ἐρωτᾶν δυνήσονται) ζωοῦσι μάγοι τὸν δόλον; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ψυχὴ νεκρὸν πονηρίας ἀλύουσα, πάντων αἰσθητοτέρα ἐστί. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπελθόντες μάθετε περὶ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ περὶ τοῦ παιδίου. οὐδὲ γὰρ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς καλέσαι ἠνέσχετο. ἀλλὰ μάγοι τούτων οὐδὲν ζωοῦντες, νεκρὸν πολλῆς βλασφημείας (οὐ γὰρ ἂν προσεδόκησαν, ὅτι εἰς" τοσοῦτον πονηρίας ἐξῆλθεν αὐτῶν ἐκφυὸς, καὶ ὕπου θαυμαστὴ οἰκονομία ἐπιβουλευθεῖσα" ἐπιχειρήσει) ἀπέρχονται τούτων οὐδὲν ὑφορώμενοι, ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς καὶ τὰ τῶν ἄλλων στοχαζόμενοι ἁπάντα. χ. τοῦτο χ. ἐπιχείρησιν

9 Καὶ ἰδοὺ, ὁ ἀστὴρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς.

Διὰ γὰρ τοῦτο ἡ σκηνὴ, ἵνα ἀπολέσαντες Ⓦ χειραγωγοῦντα, εἰς ἀνάγκην ἐμπέσωσιν ἐρωτῆσαι τὸν Ἰουδαίους, ἃ πᾶσι καταδηλον ἦν). ὅπου γὰρ ἠρώτησε, καὶ διδασκάλους ἔσχον τοὺς Ἰουδαίους, φαίνεται πάλιν αὐτοῖς ἐκ σκότους ἀνελθεῖν ἀρίστην ἡμῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ἀστέρος δέχεται αὐτοὺς ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ προφήτου εἰσάγουσι διδάσκοντα ὃ φαινόμενον. ἀπὸ δὲ τοῦ προφήτου πάλιν ἄγγελος αὐτοὺς πρὸς ἀλλαχοῦ πάντα ἐδίδαξε. πῶς δὲ ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Βηθλεὲμ ὁδηγεῖ ὁ ἀστέρος βαδίζουσιν. ὁ γὰρ ἀστὴρ πάλιν κάκεῖθεν ζωοῦδυεν· ἵνα μάθῃς καὶ τοῦτο ὅτι ὑπὲρ τὸ πολλῶν ἐστὶ τὸν τοῦτον. οὐδὲ γὰρ ἔχει ταύτην τὴν φύσιν ἀστὴρ οὐδὲ εἷς. καὶ οὐκ ἁπλῶς ἐβάδιζεν, ἀλλὰ προῆγεν αὐτοὺς ἕλκων καὶ χειραγωγῶν ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ. καὶ τί τοῦ ἀστέρος τούτου ἔδει, φησί, λοιπὸν, τοῦ χωρίου γνωρισθέντος; ἵνα καὶ ὁ παιδίον ὀφθῇ. οὐδὲ γὰρ ἦν τὸ δηλοῦν αὐτό· ὅπου μηδὲ οἰκία προεφαίνετο, μήτε ἡ μήτηρ λαμπρὰ καὶ ἐπίσημος. ἔδει τοίνυν τοῦ ἀστέρος ὑπισχνεῖσθαι" αὐτοῖς τὸ τόπον. διὸ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἐξελθοῦσι φαίνεται, καὶ οὐ πρότερον ἵσταται, ἕως τὴν φάτνην κατέλαβε, καὶ θαῦμα ζωοῦντος τὸ θαύματος. καὶ γὰρ ἀμφότερα παράδοξα ἦν, καὶ ὃ τοὺς μάγους προσκυνῆσαι, καὶ ὃ Ⓦ ἀστέρος" προσάγειν, καὶ ἑκάστου τοὺς σφόδρα λίθους ὑπερβαίνοντος. Εἰ μὲν γὰρ εἶπον Ⓐ μάγοι, ὅτι προφητῶν ἤκουσαν ταῦτα λεγόντων, ἢ ὅτι ἄγγελοι κατ' ἰδίαν αὐτοῖς διελέχθησαν, καὶ ὑπεκρίθησαν· νῦν δὲ τῆς ὄψεως τοῦ ἀστέρος δύσιν φαινομένης, καὶ Ⓐ σφόδρα δυσχεραινόντων ἐπεσομίζοντο. Εἶτα ὅπου ἐπέσχε παιδίον, ἔστι πάλιν ὁ ἀστὴρ· ὅπερ καὶ αὐτὸ" μείζονος δυνάμεως, ἢ κατὰ ἀστέρα ἦν, τὸ νῦν μὲν κρύπτεσθαι, νῦν δὲ φαίνεσθαι, καὶ φθονέντα ἴσασι. ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖνοι προσθήκην πίστεως ἐλάμβανον. διὰ τοῦτο καὶ ἐχάρησαν, ὅτι τὸ ζητούμενον εὗρον, ὅτι ἄγγελοι ἀληθείας μεμήνασιν, ὅτι οὐκ εἰκῇ τοσαύτην ἦλθον ὁδόν. ὕστερον πολλῷ πινα πόθον περὶ Ⓦ Χριστοῦ εἶχον. καὶ γὰρ ἐλθὼν, κατ' αὐτῆς ἔστη τῆς κεφαλῆς, δεικνὺς ὅτι θεῖόν ἐστι τὸ χρῖσμα· καὶ σαφῶς, ὅτι τὴν προσκύνησιν ἀγγ, οὐκ ἁπλῶς βαρβάρους, ἀλλὰ τοὺς σοφωτέρους περὶ ἐκείνους. ὁρᾷς ὅτι εἰκότως ἀστὴρ ἐφάνη; καὶ γὰρ καὶ μετὰ τὴν προφητείαν, καὶ μετὰ τὴν τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων ἐξήγησιν, ἔτι τούτων προσεῖχον. χ. τοῦτο χ. ἐπιχείρησιν

ΗΘΙΚΟΝ Αἰσχυνέσθω Μαρκίων, αἰσχυνέσθω Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, μὴ βουληθέντες ἰδεῖν ἅπερ Ⓐ μάγοι εἶδον, Ⓐ τῆς ἐκκλησίας προήγοροι (οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαι ὅτως αὐτοὺς καλῶν) αἰσχυνέσθω Μαρκίων, ὁρῶν Θεὸν ἐν σαρκὶ προσκυνούμενον· αἰσχυνέσθω ὁ Παῦλος, ὁρῶν οὐχ ὡς δοῦλον προσκυνούμενον ἁπλῶς. ἀλλ' ὅτι μὲν ἐν σαρκί, τὰ παράγγελμα δείκνυσι καὶ ἡ φάτνη· ὅτι δὲ οὐχ ὡς φίλον δοῦλον προσκυνοῦσιν, δηλοῦσιν ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας

ποιαῦτα

τὸν ὕμνους ᾠδὴν, ἀκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. καὶ πάλιν, ὅτι ἔψομαι τοῖς οὐρανοῖς ἔργα τῶν δακτύλων σου· ὅταν δημιουργὸν αὐτὸν δείκνυσι τοῦ παντὸς ὄντα. καὶ τί μὴν τοιοῦτον ἡ μαρτυρία ὁ προφὴς πατέρα ὁμότιμον δηλοῖ. Εἶπε γάρ, φησιν, ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Ψαλμ. ρ. β. Ψαλμ. ρ. α.

καὶ ὁ Ησαΐας δέ φησιν· Οτι ὁ αἰσχυμμένος ἀρχὴν ἔσται, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. πῶς δὲ φησι τοῖς Βηθλεὲμ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ιούδα (οὐκ εἶ) ἐλαχίστη; οὐδὲ γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ προεβλέπετο γέγονεν ἡ χώμη. ἀλλὰ τέως πρὸς Ιουδαίους ὁ λόγος. διὸ καὶ ἐπήγαγε, ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ισραὴλ, καίτοιγε τοῖς οἰκουμένοις ἐποίμαινεν. ἀλλ' * ὅπερ ἔφαμεν, ἵνα βούλεται σκανδαλίσαι τέως, τὸ προεῖπεν ἔθνων ἐγκαλύπτων λόγον. καὶ πῶς οὐκ ἐποίμανε, φησι, τὸν λαὸν τὸν Ιουδαϊκὸν; μάλιστα μὲν καὶ αὐτὸ γέγονε· τὸν γὰρ Ισραὴλ ὀνομάζομεν εἰπὼν, οὐ αὐτῷ πεπιστευκότας ἐξ Ιουδαίων ἠνίξατο. καὶ τοῦτο ἑρμηνεύων ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ου γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ισραὴλ, οὗτοι Ισραὴλ, ἀλλ' ὅσοι ἐκ πίστεως καὶ ἐπαγγελίας ἐγεννήθησαν. Εἰ δὲ μὴ πάντας ἐποίμανε, τοῦτο αὐτῷ ἔγκλημα καὶ κατηγορία. δέον γὰρ αὐτὸν προσκυνῆσαι μὲν τῶν μάγων καὶ δεξάσαι τὸν Θεόν, ὅπερ ἐπέσπη καὶ οἱ τοιοῦτος πάντα λύων αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα (καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τοιούτων ἦκουσε, οὐδὲ Ἰουδαίων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐθνῶν καὶ ὁρέων ποιμένος) πονηροῖς ποιοῦσι, καὶ ἁρπάζουσι, καὶ ζωρυβοῦσι, καὶ μυρίας μὲν ζωὰς κατασκυλάζουσι δημοσίας. Ρω. θ. ζ. χ. ὑσων χ. ἦκυσε,

7 Τότε Ηρῴδης καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος·

Επιχειρῶν διελθεῖν ὃ πρόθεν, ὅπερ ἑκάστης ὑποίας ἕνεκα, οὐχὶ μανίας μόνον. καὶ γὰρ εἰρημένα καὶ τὰ γεγυμνασμένα ἱκανὰ ἦν ἀποσῆσαι αὐτὸν πάσης [τῆς] τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. οὐδὲ γὰρ κατὰ ἄνθρωπον ἦν τὰ συμβάντα. ὁ γὰρ ἀστέρα καλέσας τοὺς μάγους ἄνωθεν, καὶ ὁ βαρβάροις ἀνδράσι τοσαύτην ἀποδημίαν σείλας, ὥστε προσκυνῆσαι τὸν ἀπαρχαίοις καὶ φάτνῃ κείμενον, καὶ ὁ προφήτας ὁ ἄνωθεν τοῦτα πάντα προφωνήσας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, μείζονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον ἦν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν τούτων κατεῖχε. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία· ἑαυτῇ προσπίπτει, καὶ ἀνιάτοις ἀεὶ προσάγμασιν ἐπιχειρεῖ. σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν τρόπον. εἰ μὲν ἐπίστευε τῇ προφητείᾳ, καὶ ἀκίνητον αὐτὴν εἶχε καὶ ἑδραίαν, οὐδὲν ἂν ἐπεχείρησε τοιοῦτον· εἰ δὲ ἠπίστει πάλιν, οὐ προσεδόκα ἐκβήσεσθαι τὰ λεγόμενα, διεδείκνυτο καὶ φοβεῖσθαι οὐκ ἐχρῆν, οὐδὲ διὰ τοῦτο ἐπιβουλεύειν. ὥστε ἑκατέρωθεν πρόσκομμα ὁ δόλος ἦν. καὶ τοῦτο δὲ ἀνοίας ἑκάστης, ὃ νομίσας τοὺς μάγους αὐτὸν προτιμήσειν τοῦ προθέντος, ἵνα μὴ τοσαύτην ὕλην ἀποδημίας. Εἰ γὰρ πρὶν ἰδεῖν ὅτως ἦσαν ἐκκεκαυμένοι τῷ πόθῳ, μὴ ὀφεῖσθαι καὶ πίστωσιν διὰ τῆς προφητείας, πῶς ἤλπιζεν αὐτοὺς πεῖσαι προδοῦναι τὸ παιδίον αὐτῷ; ἀλλ' ὅμως καὶ τοσούτων ὄντων τῶν ἀπαγόντων αὐτὸν, ἐπεχείρει· καὶ καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐνόμιζεν Ιουδαίους κήδεσθαι τοῦ παιδίου· καὶ οὐκ ἂν προσεδόκησεν Ἑλληνας τοῦτο μυρίας ἐξολισθαίνειν αὐτοὺς, ὡς [διὰ τοῦτο] τὸν προφήτην καὶ σωτῆρα καὶ ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἔθνους προκηρυσσόμενον βουλεύσαι σκυλεύειν τοὺς ἐχθροῖς. διὰ τοῦτο καὶ λάθρα καλεῖ, καὶ ζητεῖ τὸν χρόνον, οὐ τοῦ παιδίου, ἀλλὰ τοῦ ἀστέρος, οὐ πολλῆς τῆς προνοίας πηγὴν ὃ θέαμα. καὶ γὰρ περὶ πολλοῦ χρόνου δοκεῖ μοι ὁ ἀστὴρ φαίνειν. ὅπου γὰρ πολλῷ τῷ ὁδοιπορεῖν ἔμελλον ἀναλίσκειν χρόνοι μάγοι, ἵνα θᾶττον ἐπιχώσι τῷ παιδίῳ (ἔδει γὰρ οὐ αὐτοῖς προσκυνηθῆναι τοῖς ἀπαρχαίοις αὐτὸν, ὥστε ὃ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον φανῆναι τοῦ πράγματος) πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου δείκνυσιν ἑαυτὸν ὁ ἀστήρ. Εἰ γὰρ ἰσόκα ἐπῆλθε τοῖς Παλαισίνῃ, ὅτε αὐτοῖς ὤφθη τῇ ἀνατολῇ, πολλῷ τῷ ὁδοιπορεῖν ἀναλίσκοντες χρόνον, οὐκ ἂν ἀπαρχαίοις εἶδον αὐτὸν προκηρυσσόμενοι. Εἰ δὲ ἀπὸ δεκαετοῦς ἀναμὴς καὶ κατωτέρω, μὴ θαυμάσωμεν. ὁ γὰρ θυμὸς καὶ τὸ δέος ἵνα πλεί-

ονος

κνοῶντα τοῦς τὼ τοιαύτῳ ζήτησιν, εἶγε τοῦ σέλειν ἐβούλοντο. ϗ γὰρ ἐλθόντων τῶν μάγων, ἀνετάραξθη πᾶσα ἡ πόλις, ϗ μετ' αὐτῆς ὁ βασιλεύς· ϗ ὁ προφήτης εἰς μέσον προήκτο, ϗ δικαιότερον μέγιστον ζωκροῖτο· ϗ ἕτερα μὲν πλείονα γέγραπται αὐτοῦ, ἅπερ ὁ Λουκᾶς μετ' ἀκριβείας διηγεῖται ἀπάντα· οἷς, τὰ κατ' τὸν Ἀνδρ ϗ τὸν Συμεὼν ϗ τὴν Ζαχαρίαν, ϗ τοῦ ἀγγέλους, ἔτι τοῦ ποιμένας, ἅπερ ἅπαντα τοῖς προσέχουσιν ἱκανὰ ἦν προκαλεῖν ἀφορμὰς ὀρθῆς γνώμης θύρας. Εἰ γὰρ ἀπὸ Περσίδος ἐλθόντες μάγοι σὺν ἠγνόησαν τὸν τόπον, πολλῷ μᾶλλον οἱ σὺν ἀκριβεστέροις τούτων μαθεῖν ἠδύναντο. ἔδειξε μὲν οὖν ἑαυτὸν ὁ ἀρχὴς ἀφ' πολλῶν θαυμάτων. ὅθεν οὐκ ἠθέλησαν ἰδεῖν, κρύψας τὸν μέλαξὺ χρόνον ἑαυτὸν πάλιν ἐξ ἑτέρας ἀπεκάλυψε λαμπροτέρας ἀρχῆς. οὐδὲ γὰρ μάγοι λοιπὸν, οὐδὲ ὁ ἀστὴρ, ἀλλ' ὁ πατὴρ φανεὶς ἀνεκήρυττεν ὅτι τῶν Ἰορδανείων ῥείθρων, ϗ τὸ πνεῦμα ἐπεφοίτα, τῷ φωνῇ ἐκείνῳ ἔλκον ὅτι τῷ κεφαλῷ τοῦ βαπτιζομένου· ἔτι Ἰωάννης μετ' παρρησίας ἁπάσης πάντας τοῦ τῆς Ἰουδαίας ἔθνους, τῷ οἰκουμένῃ, τῷ ἀοίκητον τῆς τοιαύτης διδασκαλίας πληρῶν. ϗ ἡ τῶν θαυμάτων μαρτυρεία· ϗ γῆ, ϗ θάλαττα, ϗ ἡ κλίσις ἅπασα λαμπρὰ ἦν ἡφιεν ὑπὲρ αὐτοῦ φωνῶ. τοῦτο τοίνυν τὸν ὠδίνων τοσαῦτα ἐγίνετο, ὅσα ἐκὸς ἦν πρέπα δεῖξαι τὸν προφητικότητα. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἴσμεν πότε ἐτέχθη, οὐδὲ ἐν ποίῳ χωρίῳ, τί τοῦτο μάγους πάντα ἐγνωρίσθη, ϗ τὰ ἄλλα, ἅπερ εἰρήκαμεν, ὥστε οὐδεμίαν αἰτίαν αὐτοῖς ἔχειν εἰπεῖν, μὴ ζητήσαντες ὃ γεγνημένον. σκόπει δὲ ϗ τῆς προφητείας τὴν ἀκρίβειαν. ὁ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐν Βηθλεὲμ μόνῃ, ἀλλ' ὄχελεύσεται. ὥστε ϗ τοῦτο προφητείας ἰδοῦ, ὃ γνησθῆναι οὐκ μάτην. οἱ δὲ αὐτῶν αἰσχυντοῦντες φασι τοῦτο Ζοροβάβελ τοῦτο εἰρῆσθαι. ϗ πῶς αὐ ἔχοιεν λόγον; ὁ γὰρ δὴ αἰ ἐξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. πῶς δὲ ὃ ἐν ἀρχῇ λεχθὲν, ὅτι οὐκ σῦ ὄχελεύσεται, ἁρμόσειεν ἂν ἐκείνῳ; ὁ γὰρ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ Βαβυλῶνι ἐτέχθη· ὅθεν ϗ Ζοροβάβελ ἐκλήθη, ἀφ' ὃ οὐκ ἀπαριθμῶ· ϗ ὅσοι τῶν Σύρων ἴσασι γλῶτταν, ἴσασι τὸ λεγόμενον. μετ' τῶν Εἰρηναίων ϗ ὁ μετ' τοῦτο χρόνος ἅπας ἱκανὸς συγκοσα τῶν μαρτυρίαν. τί γὰρ φησιν;

6 Οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα.

Καὶ τῶν αὐτῶν προσίθησι τῆς ἀσφαλείας, λέγων, Οὐκ ἐκ σῦ ὄχελεύσεται).

Οὐδεὶς δὲ ἕτερος μᾶλλον ϗ ἀσφαλὲς ἐκείνο τὸ χωρίον ἐποίησεν, ἀλλ' ἢ μόνος αὐτός. μετὰ γοῦν τὸν τόκον ἐκείνον, ἀπὸ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης ἔρχονται ὀφόμενοι τῶν φατνίων ἐκ τῆς καλύβης τὸν τόπον· ὅπερ αἴρων ὁ προφήτης προφανέστατα λέγων· ὑ- δαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· τουτέστιν, ἐν τοῖς φυλάρχοις. τοῦτο δὲ εἶπεν, ϗ τῶν Ἱερουσαλὴμ προέλαβεν. ἀλλ' οὐδὲ ὅτω προστίθησι, καὶ τοι τῆς ὠφελείας εἰς αὐτοὺς ἀναβαπούσης. ϗ γὰρ ἀρχὴ τοῦτο ὑδαμοῦ προῖ τῆς ἀξίας αὐτῶν ἀναλέγονται οἱ προφῆται ἐν ἀρχῇ τοσοῦτον, ὅσον προῖ τῆς εὐεργεσίας τῆς πρὸ αὐτῶν ἡμομένης εἰς αὐτούς. καὶ γὰρ ἰωΐακα ἔτιμίεν ὁ πρόγονος, καλέσεις, φησί, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· καὶ ἐπάγει λέγων, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ μάγοι δὲ οὐκ ἔλεγον, ποῦ ὄστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ σταῦρωθὰ πάλιν οὐκ εἶπεν, οὐκ σῦ ὄχελεύσεται ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ,

Ἀλλ' ἠσύχασος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

Εδει γὰρ ϗ συγκαταβαπιχώτερον ἀναλέγεσθαι οἰκονομίας, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται, καὶ τὰ τοῦ τῆς σωτηρίας αὐτῶν κηρύττειν, ἵνα τούτῳ μᾶλλον σάγωσι). ὅσαι γοῦν προῆται προφέρονται μαρτυρίαι, καὶ ὧν θύτως προῖ τὸν ὕμνον καιρὸς ἦν, οὐδὲν μέγα οὐδὲ ὑψηλὸν τοῦ αὐτῶν λέγουσιν, οὐδὲ οἷς αἱ μὴ τῶν τῶν σημείων ἐπίδειξιν. ἐκείναις γὰρ τραυωτέρον τοῦ τῆς αὐτῶν ἀξίας ἀναλέγονται. ὅτε γοῦν μὴ πολλὰ θαύματα, παιδία εἰς αὐτὴν

χιφαλὲς

χιπαλλύνεσθ. χ. οὕτως

τὸν ὕμνους ᾔδον, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. καὶ πάλιν, ὅτι ὤφθησαν τοῖς ἀγαπητοῖς ἔργα τοῦ δακτύλων σου· ὅταν δημιουργὸν αὐτὸν δείκνυσι τοῦ παντὸς ὄντα. ἡ δὲ μετὰ ταῦτα ἀνάληψιν ἡ προφητεύσασα μαρτυρεῖα ὁ προφήτης τὸν πατέρα ὁμότιμον δηλοῖ. Εἶπε γάρ, φησιν, ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. καὶ ὁ Ησαΐας δέ φησιν· Οτι ὁ αἰσχυμμένος ἀρχὴν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. πῶς δὲ φησι τὸν Βηθλεέμ σὺ τοῖς ἡγεμόσιν Ιούδα (οὐκ εἶ) ἐλαχίστη; οὐδὲ γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ περιβλεπτος γέγονεν ἡ κώμη. ἀλλὰ πῶς πρὸς Ιουδαίους ὁ λόγος. διὸ καὶ ἐπήγαγε, ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ισραὴλ, καίτοιγε τῷ οἰκουμένῳ ἐποίμανεν. ἀλλ' * ὅπερ ἔφην, ἐὰν βούλῃ) σκανδαλίσαι πῶς, τοὺς τῶν ἐθνῶν " ἐγκαλύπτων λέγει. καὶ πῶς οὐκ ἐποίμανε, φησι, τὸν λαὸν τὸν Ιουδαϊκόν; μάλιστα μὲν καὶ αὐτὸ γέγονε." τοῦτο γὰρ Ισραὴλ ἐκάλουν Ἑβραῖοι, οὐδ' αὐτῷ πεπιστευκόσι Ιουδαίων ἠνίξατο. καὶ τοῦτο ἑρμηνεύων ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ισραὴλ, οὗτοι Ισραὴλ, ἀλλ' ὅσοι ἐξ πίστεως τὴν ἐπαγγελίαν ἐδέξαντο. Εἰ δὲ μὴ πάντας ἐποίμανε, τοῦτο αὐτῷ ἔγκλημα καὶ κατηγορία. δέον γὰρ αὐτοὺς προσκυνῆσαι μετὰ τῶν μάγων καὶ δεξάσαι τὸν Θεόν, ὅτι ἐπέστη καιρὸς τοιοῦτος πάντα" λύων αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα (καὶ γὰρ οὐδὲν περὶ δικαστηρίων" ἤκουεν, οὐδὲ βάθρων, ἀλλὰ περὶ ἡμέρου καὶ ταπεινοῦ ποιμένος) πίονα ποιοῦσι, καὶ ταράττονται, καὶ θορυβοῦσι, καὶ μυρίας μετὰ ταῦτα κατασκευάζουσι ἐπιβουλάς.

7 Τότε Ηρῴδης καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος·

Επιχειρῶν διελθεῖν ὃ πρόκειται, ὅπερ ἑκάστης οἰκίας ἴδιον, καὶ μανίας μόνον. οὐδὲ γὰρ τὰ εἰρημένα καὶ τὰ γεγραμμένα ἱκανὰ ἦν ἀποσῆσαι αὐτὸν πάσης [τοιαύτης] ἐπιχειρήσεως. οὐδὲ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου ἴδια τὰ συμβάντα. ὁ γὰρ ἀστέρα καλέσας τοὺς μάγους ἄνωθεν, καὶ ὁ βαρβάρους ἀνδρας τοσαύτην ἀποδημίαν στείλας, ὥστε προσκυνῆσαι τὸν ἀπαργαίοις καὶ φάτνῃ κείμενον, καὶ ὁ προφήτας ἐξ ἀνώθεν ταῦτα πάντα προφωνήσας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, μείζονα ἦν τοῦ ἀνθρώπου ἴδια. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν κατεῖχε. ποιοῦσι γὰρ ἡ πονηρία· ἑαυτῇ περιπίπτει, καὶ ἀνιάτοις ἀεὶ περάγμασιν ἐπιχειρεῖ. σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ μετὰ ταῦτα. εἰ μὲν ἐπίστευε τῇ προφητείᾳ, καὶ ἀκίνητον αὐτὴν ἐνόμιζεν, οὐδὲν ἂν ἐμηχανήσατο. εἰ δὲ ἠπίστει πάλιν, οὐ περιεσπάσθη τὰ λεγόμενα, διεδείκνυτο καὶ φοβεῖσθαι οὐκ ἐχρῆν, οὐδὲ ἔδει τοῦτο ἐπιβουλεύειν. ὥστε ἑκατέρωθεν περιττὸς ὁ δόλος ἦν. καὶ τοῦτο δὲ ἀνοίας ἑκάτερον, ὃ νομίσας τοὺς μάγους παρ' αὐτῶν περιμήσεσθαι τὸ παιδίον, ἵνα δὲ τοσαύτην ὁδὸν ἦλθον ἀποδημίαν. Εἰ γὰρ ἀρνὶ ἰδεῖν ὕστερον ἦσαν ἐσπουδακότες τῷ πάθει, μετὰ ταῦτα καὶ πιστωθῆναι τοῦ τῆς προφητείας, πῶς ἤλπιζεν αὐτοὺς πεῖσαι προδοῦναι τὸ παιδίον αὐτῷ; ἀλλ' ὅμως καὶ τοσούτων ὄντων τῶν ἀπαγόντων αὐτὸν, ἐπεχείρει· καὶ καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐνόμιζεν Ιουδαίους κήδεσθαι τοῦ παιδίου· καὶ οὐκ ἂν προσεδόκησεν Εἰς τοῦτο μανίας ἐξολισθαίνειν αὐτούς, ὡς [ἐξ οὗ τοῦτο] τὸν προφήτην καὶ σωτῆρα καὶ ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἔθνους προκηρυσσόμενον βουλεύσασθαι ἐκδιδόναι τοῖς ἐχθροῖς. διὸ καὶ λάθρα καλεῖ, καὶ ζητεῖ τὸν χρόνον, οὐ τοῦ παιδίου, ἀλλὰ τοῦ ἀστέρος, ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας πηγὴν ὃ θέαμα. καὶ γὰρ τοῦ πολλοῦ χρόνου δοκεῖ μοι ὁ ἀστὴρ φαίνεσθαι. ὅπου γὰρ πολιὸν τοῦ ὁδοιπορεῖν ἔμελλον ἀνάλισκειν χρόνοι μάγοι, ἵνα δὲ τέως ὑπέρωσι τὸν παῖδα (ἔδει γὰρ ἐν αὐτοῖς προσκυνηθῆναι τοῖς ἀπαργαίοις αὐτὸν, ὥστε τὸ θαυμαστὸν καὶ προφανὲς φανῆναι τοῦ πράγματος) τοῦ πολλοῦ τοῦ χρόνου δείκνυσιν ἑαυτὸν ὁ ἀστήρ. Εἰ γὰρ ἐνίοτε ἐπῆλθε τοῖς Παλαιστίνοις, ὅτε αὐτοῖς ὤφθη τὴν ἀνατολήν, πολιὸν τὸ ὁδοιπορεῖν ἂν κατεῖδον τοὺς χρόνους, οὐκ ἂν ἐν ἀπαργαίοις εἶδον αὐτὸν προκηρυσσόμενοι. Εἰ δὲ ἀπὸ διετοῦς αἰτίας καὶ κατωτέρω, μὴ θαυμάσωμεν. ὁ γὰρ θυμὸς καὶ τὸ δέος οἷον πλεί-

ονος

Ψαλμ. π. β. γ.

Ψαλμ. ριθ. α.

Ησ. ιε. ι.

Ρω. θ. ξ.

* ἔμως χ. καλύπτων ἀ

χ. ὑπῆν χ. ἦκεν,

χ. ἀλλ' ἀπὸ ἐπιβουλὰς ἐπιχείρει

χ. λόγος χ. αὐτῷ

χ. διὰ τοῦτο

καιοῦτα τοὺς τὴν τοιαύτην ζήτησιν, εἴγε τοῦ σπέρματος ἐβούλοντο. καὶ γὰρ ἐλθόντων τῶν μάγων, ἀνεταράχθη πᾶσα ἡ πόλις, καὶ μετὰ τῆς πόλεως ὁ βασιλεύς· καὶ ὁ τοῦ φήτης εἰς μέσον προῆκται, καὶ δικαστήριον μέγιστον συνεκροτήθη· καὶ ἕτερα ἢ πλείονα γέγονεν αὐτόθι, ἅπερ ὁ Λουκᾶς μετ' ἀκριβείας διηγεῖται ἅπαντα· οἷς, τὰ κατὰ τὴν Αννην καὶ τὸν Συμεὼν καὶ τὸν Ζαχαρίαν, καὶ τοὺς ἀγγέλους, καὶ τοὺς ποιμένας, ἅπερ ἅπαντα τοῖς τοῦ σπέρματος ἱκανὰ ἦν πεῖσαι προσέχειν ἀφορμὰς τὸ γεγονὸς ἀρῆναι. εἰ γὰρ ἀπὸ Περσίδος ἐλθόντες μάγοι οὐκ ἠγνόησαν τὸν τόπον, πολλῷ μᾶλλον οἰκεῖοι ὄντες ταῦτα μαθεῖν ἠδύναντο. ἔδειξε μὲν οὖν ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς δι' ἀγγέλων καὶ πολλῶν θαυμάτων. ὅτε δὲ οὐκ ἠθέλησαν ἰδεῖν, κρύψας τὸν μέλαν χρόνον ἑαυτὸν πάλιν ἐξ ἑτέρας ἀπεκάλυψε λαμπροτέρας ἀρχῆς. οὐδὲ γὰρ μάγοι λοιπὸν, οὐδὲ ὁ ἀστὴρ, ἀλλ' ὁ πατὴρ φῶνας ἀνεκήρυττεν ὅτι τοῦ Ἰορδανείου ῥεύσαντος, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπεφοίτα, τοῦ φωνοῦ ἐκείνου ἔλεγον ὅτι τοῦ κεφαλοῦ τοῦ βαπτιζομένου· ὃς Ἰωάννης μὲν προφητείας ἁπάσης πέρατος τῆς Ἰουδαίας ἦν, τοῦ οἰκουμένου, τοῦ οἰκείου τῆς τοιαύτης διδασκαλίας πληρῶν. καὶ ἡ τῶν θαυμάτων δὲ μαρτυρία· καὶ γῆ, καὶ θάλαττα, καὶ ἡ κλίσις ἅπασα λαμπρὰν ἦφιεν ἀπ' αὐτοῦ φωνοῦ. τοσοῦτος δὲ τῆς χάριτος τῶν ὠδίνων τοσαῦτα ἐγίνετο, ὅσα ἐν εἰκὸς ἦν μέλλα δεῖξαι τὸν δεσπότην. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἴσμεν πότε ἐτέχθη, οὐδὲ ἐν ποίῳ χωρίῳ, διὰ τί καὶ σὺν μάγοις πέμπται ὡκονομήθη, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ εἰρήκαμεν, ὥστε οὐδεμίαν αἰτίαν αὐτοὺς ἔχοντας εἰπεῖν, μὴ ζητήσαντες ὃ γεγεννημένον. σκόπει δὲ καὶ τῆς προφητείας τὴν ἀκρίβειαν. ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐ Βηθλεέμ μήν, ἀλλ' ὀλιγοστὸς εἶ· ὥστε καὶ τοῦτο προφητείας ἦν, ὃ γεγενημένον οὐκ μόνον. ὅτι δὲ αὐτὴν αἰσχυντηλοῦντες φασὶ τοῦτο Ζοροβάβελ δοῦναι εἰρῆσθαι. καὶ πῶς ἂν ἔχοιεν λέγειν; ὃ γὰρ δὴ καὶ ἐξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. πῶς δὲ ὃ οὐ ἀρχὴ λεχθὲν, ὅτι οὐκ οὖν ὀλιγοστὸς εἶ, ἁρμόσειεν ἂν ἐκείνῳ; ὃ γὰρ οὐ τῇ Ἰουδαίᾳ, ἀλλ' οὐ τῇ Βαβυλῶνι ἐτέχθη· ὅθεν καὶ Ζοροβάβελ οὐκ ἠκούσθη, ἀφ' ὃ οὐκ ἀπαρτίσας καὶ τοσοῦτο τοῦ Σύρων ἴσασι γλῶτται, ἴσασι τὸ λεγόμενον. μετὰ δὲ τὴν Εἰρηναίων καὶ ὁ μετὰ ταῦτα χρόνος ἅπας ἱκανὸς συνῆκεν τοῦ μάρτυρα. τί γὰρ φησιν;

6 Οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα.

Καὶ τοῦ αἰτίαν τοῦ σπέρματος τῆς ἀφελείας, λέγων, Οὐκ ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται).

Οὐδεὶς δὲ ἕτερος μᾶλλον καὶ σαφέστερον ἐκήρυξε τὸ χωρίον ἐποίησεν, ἀλλ' ἢ μόνος αὐτός. μετὰ γοῦν τὸν τόκον ἐκεῖνον, ἀπὸ τῶν πέρατων τῆς οἰκουμένης ἔρχονται) ὀφθαλμοὶ τοῦ φανέντος καὶ τῆς καλύβης τὸν τόπον· ὅσπερ αὖθις ὁ προφήτης προδηλοῦν λέγων· Βηθλεὲμ ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· τουτέστιν, ἐν τοῖς φυλάρχοις. τοῦτο δὲ εἶπεν, ἐν τοῦ Ἱερουσαλὴμ προείλαβεν. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω προσέτηρεν, καὶ τοι τῆς ὠφελείας εἰς αὐτὸν ἀφαιρουμένης. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο Βηθλεὲμ τοῦ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἀφαιρεῖται ὁ προφήτης ἐν ἀρχῇ τοσοῦτον, ὅσον τοῦ τῆς εὐεργεσίας τῆς περὶ αὐτοῦ γνωμένης εἰς αὐτούς. καὶ γὰρ ἰώμενα ἔπαυεν ὁ προφήτης, καλέσεις, φησὶ, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· καὶ ἐπάγει λέγων, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ ὁ μάγοι ὃ οὐκ ἔλεγον, σοῦ ὄντος ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐν ταῦτα πάλιν οὐκ εἶπεν, Οὐκ ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ,

Ἀλλ' ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

Εἶδεν γὰρ ὅτι συγκαταβαπτιζόμενον ἐμέλλεσθαι ὑπὸ τοῦ σπέρματος, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται, καὶ τὰ τῆς σωτηρίας αὐτῶν κηρύττειν, ἵνα τούτῳ μᾶλλον ὑπάγωσιν). ὅσα γοῦν τοῦ σπέρματος μαρτυρίαι, καὶ ὧν θείων τοῦ σπέρματος ἐν τοῖς ῥήμασιν καιρὸς ἦν, οὐδὲν μέγα οὐδὲ ὑψηλὸν περὶ αὐτοῦ λέγουσιν, οὐδὲ οἷς αἱ μετὰ τῶν σημείων ἐπίδειξιν. ὑπῆρχεν γὰρ πραότερον περὶ τῆς αὐτοῦ ἀξίας μᾶλλον. ὅτι γοῦν μὴ πολλὰ θαύματα, παιδία εἰς αὐτὸν

χειροῦται ὑπὸ τοῦ σπέρματος

τοῦ

ως αἰρεσιν; ἀλλὰ γέλως ταῦτα ὑ ὄνειδος, ⁊ ἑκάστης ἁβδομηκοντάκις ῥήματα· ὑ βέλτιον πηλῷ ⁊ βορβόρῳ τὴν ὄψιν ἀναχρώσασθαι πᾶσαι, ἢ τοιαύτην θεωρῆσαι ἁβδομάδα. ὅτε γὰρ ὕπνος ὀφθαλμῶν βλάβη βάρβορος, ὡς ἀκόλαστος ὄψις ὑ γεγυμνωμένης γυναικὸς θεωρία. ἀκούσατε γοῦν τί τὴν γύμνωσιν ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς, καὶ φοβήθητε τῆς ἀγριοζωίας τῆς ζιαύτης τὴν ἐπάθειαν. Ἡ οὖν ἐποίησε τὴν γύμνωσιν; ἡ ἁβδομηκοντάκις ⁊ ἡ τοῦ διαβόλου συμβουλή. ὕπνος αἴρων ⁊ ἐξ ἀρχῆς ἐκείνου τοῦτο γέγονε [ὁ] ὑποπίπτομα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἠμύοντο γυμνοὶ ὄντες· ὑμεῖς δὲ ἐγκαλλωπίζεσθε, καὶ ὁ ἀποστολικὸν ἐκφοβοῦ, οὐ τὴν αἰσχύνην τὴν διὰ δόξαν ἔχοντες. πῶς οὖν ὄψεταί σε λοιπὸν ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ζιαύτης ἐπιμελείας ἐπιθυμήσασα ἁβδομάδος; πῶς δέξεται; πῶς ἀσθενής, ὕπνος ἀτίμως ⁊ κοινὸν τῆς γυναικείας ἁβδομάδος σημήνασα φύσεως, ὑ αἰσχύνης ἄτερ τῆς ζιαύτης ὄψεως, καὶ δούλου γέλωτος μόνον τὰς περιβλήσεως γυναικός; εἰ δὲ ἀλλεῖτε ταῦτα ἀκούοντες, χάριν ἡμῖν ἔχω πολλήν. τίς γὰρ ὅστις ὁ λυφαίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος δι' ἐμοῦ; μὴ δὴ παύσησθε ποτε κἀγὼ τε καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ δακρύοντες. ὑ γὰρ ἀσφαλὲς ἡμῖν ἔσται τῆς ὑπὲρ ὁ κρεῖττον μεταβολῆς ἡ ἐκ τῶν τοιούτων ὁδύνη. δι' ἃ τοῦτο καὶ σφοδρότερον ⓦ λέγειν ἐπεισάμην, ἵνα βαθυτέραν δοὺς τὴν ζημίαν, ἀπαλλάξω τῆς σπουδῆς ταύτης μεθυσκομένους ὑμᾶς, ἵνα ὡς ἐξ ἀναγάγω ψυχῆς ὑγιᾶ τὴν ἡμῶν πλάσας ἡμᾶς ἀπολαύσωμεν δι' ἃ πάντων, ὑ τῶν χειμάρρων ἐπάθλων τοῖς κατορθώσασι τούτοις ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ὑ ὁ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ζ. 4 ΚΑΙ ΣΥΝΑΓΑΓΩΝ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΙ-

ερεῖς ὑ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. 5 Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

Ἰδιός ἐστιν ἔλεγχος τὸ ῥῆμα Ἰουδαίων; ἕως νῦν γὰρ αὐτοῦ οὐκ ἐπαύσαντο, οὐδὲ διὰ τοῦτο τῆς βασιλείας ἀπέστησαν, μᾶλλον δὲ ἀληθείας τὰς μαρτυρίας διηγόρευον. ὅπερ δὲ εἶδον τὴν ἀπὸ τῶν χειμάρρων ἐπιγενομένην δόξαν, διὰ τοῦτο φθόνου καταφρονήσαντες λοιπὸν εὐδόκησαν τὴν ἀλήθειαν. ἀλλ' ἡ ἀλήθεια δι' ἑαυτὸν ἦρετο, ὑ διὰ τοῦτο ἐξαίρων μείζονα ζωγρεῖται. ὅρα γοῦν ὑ ἐνταῦθα πῶς θαυμαστὰ ⁊ ἁβδόμηκοντα οἰκονομεῖται παράδοξα. ὁμοῦ τε γὰρ ⁊ μεμαθήκασι πλέον παρ' ἀλλήλων, ὑ διδάσκουσιν ἀλλήλους, οἵ τε βάρβαροι ὑ ⓘ Ἰουδαῖοι. ⓘ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι ἁβδομήκοντα μάγων ἤκουσαν, ὅτι ὑ ἀστὴρ αὐτὸν ἐπὶ τῆς Περσῶν ἐκήρυξε χώρας· ⓘ δὲ μάγοι ἁβδομήκοντα Ἰουδαίων ἐμάθοσαν, ὅτι τοῦτον, ὃν ὁ ἀστὴρ ἀνεκήρυξε, ὑ προφῆται προ πολλῶν ἀνῶδον χρόνων. ⁊ τῆς ἐρωτήσεως ἡ ἀπόθεσις, διδασκαλίας σαφεστέρας τε ὑ ἀκριβεστέρας ἑκατέρους ἀπέδειξεν γενέσθαι· ὑ ⓘ τῆς ἀληθείας ἐζήτουν τὰ περὶ τῆς ἀληθείας καὶ ἄκοντες ἀναγκάζονται ἀναγινώσκειν γράμματα, ὑ τὴν προφητείαν ἐρμηνεύειν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν. εἰπόντες γὰρ τὴν Βηθλεέμ, ὑ ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ὁ ποιμαίνων ⓦ Ισραὴλ, λοιπὸν σὺκ ἔτι προσέθηκαν ὃ ἑξῆς, κολακεύοντες ⓦ βασιλέα. τί γὰρ τοῦτο ἐστί; Ὅτι αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰωνίων. ὑ τίνος ἕνεκεν, φησίν, εἰ σκῆπτρον ἔμελλε Μιχ. 5.2.
ἁβδομήσθαι, ὁ Ναζαρὲτ μὴ ⓦ πάσχειν διῆγε, ὑ ζημιοῦσθε τὴν προφητείαν; καὶ μὴν ὑ ζημιοῦσιν, ἀλλὰ ὑ μᾶλλον ἐξεκάλυψε. ὃ γὰρ, σκῆπτρα τῆς μηκέτι οἰκείας ἐξ ἁβδόμου, ὁ τοῦτο ἐστὶ θείαν οἰκονομίας ὃ προσῆμα μόρφωσιν. ἐξ ἁβδόμου τοίνυν τὸν ἀνθρώπου ἐπλάσθη σκῆπτρα, δείκνυσιν ἐξ

θλῶσι τὴν ἀγρίαν ἐκείνην φάλαγγα ἐνεγκεῖν. δῦ ὄντε γελῶμεν, καὶ παίζωμεν, καὶ ὀλίγα πάν-
τας ῥᾳθυμῶμεν, καὶ περὶ τῆς συμβολῆς ἐκ τῆς οἰκείας καταπειρώμεθα ῥᾳθυμίας. ὁ πέ- χ. ἐκείνην
τωσι ἡμέτερον ὁ γελᾶν διηνεκῶς καὶ θρύπτεσθαι καὶ τρυφᾶν, ἀλλὰ τὸν ὅτι σκηνῆς, τῶν πορ-
νευομένων γυναικῶν, τὸν εἰς τοῦτο ὀξυρημένων ἀνδρῶν, τὸν ἀβρόσιτον, τὸν κολάκων·
οὐ τῶν ὅτι ἐν ὑγιαινόν κεκλημένων, οὐ τῶν εἰς τὴν αὐλὴν πάλιν ἐγγεγραμμένων, οὐ
τῶν ὅπλα βαστάζόντων πνευματικά, ἀλλὰ τῶν τῷ διαβόλῳ πολεμούντων.
ἐκεῖνος γάρ ὅτι ἐκεῖνος ὁ καὶ τέχνην ὃ ἐποίησας, ἵνα τὸν γραπτὸν ἐκείνην τὸν
Χριστοῦ, καὶ μαλακώτερα αὐτῶν ποιήσῃ τὰς ἐπιθυμίας καὶ νεκρά. διὰ τοῦτο καὶ θηρία φω-
κοδόμησεν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τὸν γελωτοποιοὺς ἐκείνους ἀσκήσας, ὀλίγ. τῆς ἐκείνων λύμης
Ερ. ε δ. κ τὴν πόλεως ἁπάσης τὸ τοιοῦτον ἐγείρει λοιμόν, ἃ φθέγγεται ὁ Παῦλος ἐκέλευσε, Τὴν μω- 10 χ ἐκκλῆσιαν
ρολογίαν, καὶ τὴν βωμολοχίαν [φημί,] ταῦτα διώκειν δυσπείθων· καὶ τὸ δι' ἀναισχυντότερον
τούτων, ἢ τὸ γέλωτός ἐστιν ἐπιτήδευσις. ὅταν μὲν γὰρ βλασφημίαν τινὰ εἴπωσιν ἢ αἰσχρὸν
μίμησιν τῶν γελοίων ἐκείνων, ὅτε πολλοὶ τὰ αἰσχροτέρων γελῶσι καὶ πέρπονται, ἐπαν δὲ αὐτοὺς
λιβάζειν ἐρεθίῃ, ἐπαν τούτων τροπεύωσι, καὶ τὴν κάμινον τὸν πυρὸς ὀλίγα τῆς ἡδυπάθειας ταύ-
της καὶ τῆς ἑαυτῶν ἔλκωσι κεφαλῆς. ὁ γὰρ ἐπαινοῦντες τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας, ὅτοι 15
μάλιστά εἰσιν ὁ λέγει ἀναπείθοντες. διὸ καὶ τῆς καλάσεως τῆς ὅτι τούτοις κειμένης, δικαιό-
τερον ἂν εἶεν ἐπιθυμηταί. εἰ γὰρ μηδεὶς ἐπὶ τὰ τοιαῦτα γελώμενος, μηδ' αὖ ὁ ἀναισχύντως
ἐπὶ. ὅταν δὲ ἴδωσιν ὑμᾶς ἐργαστήρια καὶ τέχνας καὶ τὴν ἐκ τούτων εὐπορίαν, καὶ πόλεις ἁ- χ ἐπὶ ἐᾶς
πλῶς ἐπὶ τῆς ἐκ βλασφημίας ἀφέλειας, μείζονα δέχονται τὴν εὐθυμίαν, καὶ πλεί-
ονα εἰς ταῦτα πιστοῦνται κατευδιῶ. ὃ ταῦτα οὐκ ἐκείνης ἀπαλλάττων ἐγκλημάτων 20
λέγω, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς μάθητε, ὅπ τὴν ἐρχὴν καὶ τὴν ῥίζαν τῆς τοιαύτης εὐθυμίας ὑ-
μεῖς μάλιστά ἐστε ὁ πρὸ ἔχοντες, ὁ τὴν ἡμέραν ἅπασαν εἰς ταῦτα διαλίσκοντες, καὶ Ισ. σεσπι-
τὰ σεμνὰ τῶ γάμω σχήματα ἐκπομπεύοντες, καὶ ὃ μυστήριον ὃ μέγα εὐδαιμονιστὶ- χ καταλλά-
ζοντες. οὐδὲ γὰρ ἴσπας ἐκείνος ὁ ταῦτα ὑποκρινόμενος ἐστὶν ὁ πλημμελῶν, ὡς σεσή- ξαιτος
κεινόν σὺ, ὁ ταῦτα κελεύων ποιῶν· μᾶλλον δὲ οὐ κελεύων μόνον, ἀλλὰ καὶ σπουδάζων καὶ βύ- 25 χ λεγόμενα
θεσπόμενος, καὶ τελῶν, καὶ ἐπαινῶν τὰ γινόμενα, καὶ πάντ' ἔξωθεν συγκροτῶν τὰ τοιαῦτα ἐργα- χ. τῶν
στήρια τῶν δαιμόνων. πίστις οὖν ὀφθαλμοῖς, εἰπέ μοι, λοιπὸν τὴν γυναῖκα ὅπ τῆς οἰκί-
ας ὤψη, ἰδὼν αὐτὴν ὑβριζομένην ἐκεῖ; πῶς δ' οὐκ ἐρυθριάσ ἀναμιμνησκόμενος τῆς συ-
οίκου, ἵνα μὴ δὴ τὴν φύσιν αὐτῆ σχεδιασματιζομένην ἴδῃς; μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι
ὑποκρισίς ἐστι τὰ γινόμενα. ἡ γὰρ ὑποκρισις αὕτη πολλοὺς εἰργάσατο μοιχοὺς, καὶ πολλὰς 30 χ. δοκεῖς
αἰτίας ἐστέψεν οἰκίας. καὶ ὀλίγα τοῦτο μάλιστα ζητῶ, ὅπ" οὐδὲ δοκεῖ ποιεῖν εἰ ὃ γινόμενον· δη-
λαδὴ καὶ κρότοι, καὶ κραυγὴ, καὶ γέλως πολὺς, μοιχείας πλημμελοῦς τοιαύτης. τί λέγεις; ὑ-
ποκρισις τὰ γινόμενα; διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μειζόνως ἂν εἶεν ἐκεῖνοι θανάτου ἄξιοι, ὅπι ἃ φθέγ-
γεται νόμει κελεύουσιν ἅπαντες, ταῦτα μιμεῖσθαι ἐπιτηδεύουσιν ἐκεῖνοι. εἰ γὰρ αὐτὸ κα-
κὸν, καὶ ἡ μίμησις τούτου κακόν. καὶ οὕτω λέγω, πόσους ἐργάζονται μοιχοὺς ἃ [τὰ] τοιαῦτα 35
τῆς μοιχείας ὑποκρινόμενοι δράματα· πῶς ἐπαμοὺς καὶ ἀναισχύντους κατασκευάζουσι τοὺς
τῶν τοιούτων θεωρούς. οὐδὲν γὰρ πορνικώτερον οὐδὲ ἐπαισθητέρον ὀφθαλμοῦ τοιαῦτα βλέπειν χ. ἢ
ἀνεχομένου. σὺ δὲ ἐν ἀγορᾷ μὲν οὐκ ἂν ἔλοιο γυναῖκα γυμνουμένην ἰδεῖν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν
οἰκίᾳ, ἀλλὰ καὶ ὑβρεῖν ὃ θέαμα καλεῖς· ὅπι δὲ ὃ θέαν ἀναβαίνεις, ἵνα ὃ κρεῖττον τῶν
ἀνδρῶν ἐν τῷ γυναικῶν εὐδοκίσῃς ὄχλος, καὶ τοὺς σαυτοῦ αἰσχύνῃς ὀφθαλμούς; μὴ γὰρ δὴ 40
τοῦτο ἐρεῖς, ὅτι πόρνη ἐστὶν ἡ γυμνουμένη, ἀλλ' ὅτι ἡ αὐτὴ φύσις, καὶ ὃ σῶμα ὃ αὐτὸ καὶ τῆς
πόρνης καὶ τῆς ἐλευθέρας. εἰ γὰρ οὐδὲν ἄτοπον τοῦτο, ὅτιος ἕνεκεν ἐπ' ἀγορᾶς αἰ ἰδῆς τοῦ-
το γινόμενον, καὶ αὐτὸς ἀποπηδᾷς, καὶ τὴν ἀκμονοῦσαν ἐλαύνεις; ἢ" ὅταν μὲν διηρημένοι ὦ- χ. ὅπ
μεν, τότε ἄτοπον ὃ τοιοῦτον· ὅταν δὲ ζωηγμένοι καὶ πάντες ὁμοῦ καθήμενοι, οὐκ ἐπὶ ὁμοί-

ως

διεπερᾶζθη. καὶ τοῦτο μὲ πολλάκις ὄντι ἰδεῖν αὐτὸν ποιοῦντα, γελᾶντα ἢ ὀδυρόμενον· ἀλλ' οὐδὲ μειδιῶντα πρέμα. οὐκοῦν τῶν βιαστῶν οὐδεὶς τοῦτο ἐποίησε. διὰ τοῦτο δὲ Παῦλος ὅτι μὲ ἐδάκρυσε, καὶ πειρατὴν καὶ λῃστὴν τοῦτο ἐποίει, καὶ αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἕτεροι πρὸς αὐτὸν τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἢ ἐγέλασεν, ὀδυρόμενον ὅτε αὐτὸς εἶδεν, οὐδὲ ἄλλος, οὐδὲ
χ. ἑαυτῶ, χ. ἀλλὰ
εἷς τῶν ἁγίων, ὅτε πρὸς αὐτὸν, οὔτε πρὸς ἕτερόν τινος τοιοῦτον· ἀλλ' ἢ πρὸς Σάρρας μόνης τοῦτο εἶδεν), ἰωΐκα ἐπεμελήθη· καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς Νῶε, ὅτε δὴ ἐλευθέρους δούλους γέγονε. καὶ
χ. διαλύσειν
ταῦτα λέγω, ὁ ⓦ γέλωτα ἐκκόπτων, ἀλλὰ τὴν ἀλόγιστον ὠμότητα. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, θρύπτῃ καὶ διαῤῥέεις τοσαύτας θυμηδίας ἔνοχος ὢν ἔτι, καὶ φοβερῷ μέλλων παρεῖσθαι δικαστηρίῳ, καὶ πάντων κρατεῖν λόγου μὴ ἀκριβείας τῶν εἰρημένων; καὶ
χ. ὑποδεικνύς
Ματθ. ι λγ. Λουκ. ιβ.θ.
γὰρ ὧν ἐκόντες καὶ ὧν ἄκοντες ἡμάρτομεν, δώσομεν λόγον. Ος γὰρ ἂν ἀρνήσεταί με, φησιν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, κἀγὼ ἀρνήσομαι αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. καίτοιγε ἀκούσιος ἡ τοιαύτη ἅρπαξις, ἀλλ' ὅμως ὑφ' ἁρπαγῆναι τὴν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ ταύτης δίδομεν θυμηδίας, καὶ ὧν ἴσμεν, καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν (Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ συνοιδα, φη- α.Κορ.δ. δ.
σιν, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι) καὶ ὧν τε ἀγνοοῦμεν, καὶ ὧν τε γνῶσιν. Μαρτυρῶ γὰρ Ρωμ.β.θ.
αὐτοῖς, φησιν, ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν· ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ἀπολογίαν αὐτοῖς. καὶ Κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων ἔλεγε· Φοβοῦμαι μή πως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξ- β.Κορ.ια.γ.
ἠπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. τοσοῦτον ποιῶν μέλλων διδόναι θυμηδίας, κἂν γελῶν, καὶ αἰτία λέγων, καὶ τυφῆ προσέχων; δοῦναι γὰρ μὴ ταῦτα ποιῶν, φησὶν, ἀλλὰ πενθῶν, τί ὄφελος; μείζονα μὲν οὖν, καὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ τὰ λόγῳ προσῆκεν δοῦναι δάκρυα. ὅτι μὲν γὰρ τὴν ἔξωθεν διαστολὴν, ὅσα δὲ δάκρυσι, οὐκ ἐκφεύξῃ τὴν κόλασιν μετὰ τὴν ἀπόφασιν· ἐν ταύτῃ γὰρ, αἰνιγμάτων μόνον, ἔλυσας τὴν ψῆφον, καὶ συγγνώμης ἀπήλαυσας. διὰ τοῦτο πολλὰ πρεῖττόν ἐστι τοῦ Χριστοῦ διαλέγεται, καὶ μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας, καὶ καταγελᾷ τοὺς γελῶντας. ὁ γὰρ ὄντως τὸ θεάσεσθαι τοῦτο γέλωτος, οὐδὲ διὰ τοῦτο ζωπληθῶμεν, ἵνα ἀναχαγ-
χ. μὴ πρέμα
χάζωμεν, μὴ ἵνα τρυφήσωμεν καὶ βασιλείαν ἐκ τοῦ τρυφᾶν τούτου κληρονομήσωμεν. σὺ δὲ βασιλεῦ μοι πρέσβυ, οὐδὲ ἁπλῶς μειδιάσας ἀνέχῃ· ⓦ δὲ τῶν ἀγγέλων διατοῦτο ἔχον ἔνοικον, ὅτι ἔστηκας τρέμων καὶ μὴ σωφρονισμοῦ τῆς παρασκευῆς, ἀλλὰ γελᾶς, αὐθ' πολλάκις ὀργιζόμενος, ἐκ ὧν οἶσθ ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων ταύτῃ μειζόνως προξενεῖς αὐτόν; ὅτι γὰρ οὕτω τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὡς τοὺς μὴ τὴν ἁμαρτίαν μὴ συγχεομένους ἀποτρέφεσθαι ἔωθεν ὁ Θεός. ἀλλ' ὅμως ὅτως εἰσὶν δυσιάθητοι ψυχαὶ δεδεμένοι, ὡς ἢ μὴ ταῦτα τὰ ῥήματα λέγειν· ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο δάκρυσι ποτὲ, ἀλλὰ δῶρα μοι γελᾶν ἐκ παίζειν ὁ Θεός πάντα τὸν χρόνον. καὶ τί ταύτης παιδιᾶς γένοιτ' ἄν; ὁ δὲ Θεὸς δίδωσι παίζειν, ἀλλ' ὁ διάβολος. ἀκούσωμεν οὖν ⓦ παίζοντες τί ἔπαθον. Ἐκάθισε, φησιν, ὁ λαὸς τοῦ Εξ.ιβ.ιθ.
φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. τοιοῦτοι ἦσαν ⓦ οἱ Σοδόμοις, τοιοῦτοι ⓦ ὅτε τὸ κα-
χ. τοσοῦτον ε
χ. ἔτεσιν,
ταχλυσμοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι φησὶν, ὅτι ἐν ἐμφροσύνῃ καὶ ἐν βδελυγίαις καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτων ἐσθιόντων καὶ πινόντων" καὶ ⓦ τοὺς Νῶε ὄντες τοσοῦτον χρόνον ὁρῶντες κατασκευαζομένην" χρόνον, δυσαγώγητος διέμενον, μηδὲν τῶν μελλόντων προορώμενοι. διὰ τοῦτο καὶ πάντας αὐτοὺς ἐπελθὼν προέσυρεν ὁ κατακλυσμός, καὶ τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης ναυάγιον τότε εἰργάσατο. μὴ τοίνυν αἰτῶμεν πρὸς τοῦ Θεοῦ ταῦτα, ἃ πρὸς τοῦ διαβόλου λαμβάνομεν.
τοῦ γὰρ Θεοῦ ὅτι δοῦναι σωτηρίαν μέλλει καρδίαν καὶ πεπαπεισμένην, νήφουσαν, σωφρονοῦσαν καὶ κατεσκευασμένην, μετανοοῦσαν καὶ κατανενυγμένην. ταῦτα ἐκείνου τὰ δῶρα· ὅπερ δὲ τούτων ἡμῖν χρεία μάλιστα. καὶ γὰρ ἀγὼν ἐφέστηκε χαλεπὸς, καὶ πρὸς τοὺς ἀοράτους ἡμῖν δυνάμεις ἡ πάλη, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἡ μάχη, πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας ὁ πόλεμος, καὶ ἀγαπητοὶ σφοδρὰ ζοντας ἡμᾶς καὶ νήφοντας καὶ διεγηγερμένους δυνη-

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν. καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη; ἢ δὲ πνεῦμα ἐν πυρὶ ἁγίῳ τοῦτο φάσκει. ἀλλ' ἡμεῖς τὰ φερόμενα ψυχρότερα γεγόναμεν, καὶ τῶν τεθηκότων νεκρότερα· καὶ ζῶντα παῦλαν ὁρᾶτε ἐπὶ τῆς γῆς ἱστάμενον, καὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ φλογὸς ἁπάσης σφοδρότερα ἅπαντα νικῶντα καὶ ὑπερβαίνοντα, τὰ κάτω, τὰ ἄνω, τὰ πρόσθια, τὰ μέλλοντα, τὰ ὄπισθεν, τὰ οὐκ ὄντα. εἰ δὲ μεῖζόν σε ἐκφοβεῖ τὸ ὑπόδειγμα, μάλιστα μὲν οὖν καὶ ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀκολουθίας ὁ λόγος. τί γὰρ σε πλέον εἶχεν ὁ Παῦλος, ὅτι ἀδιάπτωτον τὸν τῆς ἐκφορᾶς σοὶ φῆς εἶναι ζῆλον; πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ φιλονεικῶμεν, τὸν Παῦλον ἀφέντες, σὺν τοῖς πιστεύσασιν εἰσποιῶμεν, εἰ καὶ χρήματα, καὶ κτήματα, καὶ φροντίδα, καὶ μυρίαν ἀπασαν βιωτικὴν ἐξέβαλον, καὶ ὅλοις ἑαυτοὺς διέδηκαν τῷ Θεῷ, καθ' ἑκάστην ὥραν καὶ ἡμέραν τῇ τοῦ λόγου διδασκαλίᾳ προσεδρεύοντες. τοιοῦτον γὰρ τὸ πῦρ τὸ πνευματικόν, οὐδὲν μέρος ἐπιθυμίαν ἀφίησιν ἔχειν τῆς σαρκὸς, ἀλλ' εἰς ἕτερον ἡμᾶς μεθίστησιν ἔρωτα. μᾶλλον δὲ τοῦτο ὁ τοιοῦτων ἐρῶν προσαγορεύει, καὶ τὰ ὄντα προσέσθαι δεῖ, καὶ πτυφῆς, καὶ δόξης καταγελάσαι, καὶ αὐτὴν ἐκδυσάμενον τὴν ψυχὴν, μυρίας πάσης βιωτικῆς πόνου τὰ ζῶντα ποιεῖ. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς ἐκείνου θερμότης εἰς τὴν ψυχὴν εἰσιοῦσα, πᾶσαν ἐκβάλλει ῥᾳθυμίαν, καὶ πρόθυμον ποιεῖ καὶ φιλοπονωτέραν τὴν ἀλήθειαν, καὶ πάντων τῶν ὁρωμένων ὑπεροράν. λοιπὸν ὁ τοιοῦτος ἐν κατανύξει μιᾷ διάγει, πηγὰς δακρύων ἀφιεὶς ἀενάους, καὶ πολλὴν ἐπιδείκνυται χαρὰν τὴν ἡδονήν. οὐδὲν γὰρ ὕπνος συνέχειν δύναται τὸν Θεῷ, ὡς τὰ τοιαῦτα δάκρυα. ὁ τοιοῦτος κἂν ἐν μέσαις πόλεσιν ᾖ κατοικῶν, ὡς ἐν ἐρημίᾳ διατελεῖ καὶ ὄρεσι καὶ ἀπλησίοις, ὅλην ἔνδον τὴν πρόνοιαν ὁρᾷ, οὐδὲ κόρον τῶν τοιούτων λαμπρῶν θεωρημάτων ἀνίησιν, ἂν τε ὑπὸ ἐμοῦ, ἄν τε ὑπὸ τῶν ἑτέρων πεπληροφορημένων δακρύῃ. διὰ τοῦτο τοῖς τῶν ἀλλων τούτοις ἐμακάριζεν ὁ Θεὸς, Μακάριοι οἱ πενθοῦντες λέγων. καὶ πῶς ὁ Παῦλός φησι, Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε; πλὴν ἐκ τῶν δακρύων τούτων λέγων ἡδονήν. ὥσπερ γὰρ ἡ διὰ κόσμου χαρὰ, λύπην ἔχει συγκεκληρωμένην· ὅταν τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυα χαρὰν βλαστάνει διηνεκῆ καὶ ἀμέριμνον. οὕτω καὶ ἡ πόρνη πρότερον ἐλύετο σεμνοτέρα, τοῦτο καθαρθεῖσα τῷ πυρί. ὅπερ γὰρ διεθερμάνθη τῇ μετανοίᾳ, ἐξεβάκχευσε λοιπὸν ὡς πρὸς τὸν Χριστὸν πόθῳ, καὶ τείχας λύουσα, καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ βρέχουσα πόδας τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ ἀπομάττουσα κόμαις, καὶ τὸ μύρον κενοῦσα. καὶ ζῶντα μὲν ἅπαντα ἐξῆς εἶχετο· τὰ δὲ ἐν τῇ ἁγιοσύνῃ τελούμενα, πολλῷ τούτων θερμότερα ἦν, ἃ μόνος αὐτὸς ἔβλεπεν ὁ Θεός. διὰ δὴ τοῦτο ἕκαστος [ἡμῶν] ἀκούων, συγχαίρει τε αὐτῇ, καὶ οὐφελεῖται τοῖς ἐκείνης κατορθώμασι, καὶ πρώτην ἀπαλλάττει τὴν ἐγκλημοσύνην αὐτῇ. εἰ δὲ ἡμεῖς οἱ πονηροὶ ταύτην φέρομεν τὴν ψῆφον, σύνοισον, ὅτι ἀπόλαυσις τοῦ τῆς φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ πόσα καὶ τοῦ τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν ἀπὸ τῆς μετανοίας ἐκαρπώσατο τὰ ἀγαθά. καθάπερ γὰρ, ὑετοῦ καταῤῥαγέντος σφοδρῶς, αἰθρία γίνεται καθαρά· ὅταν καὶ δακρύων καταφερομένων, γαλήνη γίνεται καὶ εὐδία τῇ ψυχῇ, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀφανίζεται σκότος. καὶ ὥσπερ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὕτως ἀπὸ δακρύων καὶ ἐξομολογήσεως καθαιρόμεθα πάλιν, ἂν μὴ τοῦ ὑπαδεῖξαι ὕστερ ποιῶμεν καὶ τοῦ φιλοτιμίαν. τὸ γὰρ οὕτω δακρύειν τῆς κλαυθμηριζομένης ἐστὶ γραφῆς καὶ ἐπιτρίμμασι μᾶλλον κατηφείας φαίην ἂν εἶναι δίκαιον. ἐγὼ γὰρ ἐκφεύγω τὰ δάκρυα τὰ μὴ τοῦ ὑπαδεῖξαι, ἀλλὰ τοῦ κατανύξαι γινόμενα· τὰ λάθρα καὶ ἐν τοῖς ταμιείοις καὶ μηδενὸς ὁρῶντος, ἀλλ' ἢ ῥέμα καὶ ἀψοφητί φέροντα· τὰ ἀπὸ βάθους διανοίας· τὰ ἐν ᾧ θλίβεται καὶ ὀδυνᾶται· τὰ διὰ τὸν Θεὸν [μόνον] γινόμενα, οἷα καὶ τὰ Ἀννης ἦν. τὰ γὰρ χείλη αὐτῆς, φησὶν, ἐκινοῦντο, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆς οὐκ ἠκούετο· ἀλλὰ τὰ δάκρυα. μόνα σάλπιγγος λαμπροτέραν ἠφίει φωνήν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τοῦ μήτρας ἀνέῳξεν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν σκληρὰν πέτραν ἀπαλὴν ἄρδην εἰργάσατο. διὰ ὅτι καὶ αὐτὸς δακρύει, μιμητὴς τοῦ δεσπότου σου γίνῃ. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδάκρυσε, καὶ ὅτι Λαζάρου, καὶ ὅτι τῆς πόλεως, καὶ ὅτι τοῦ Ἰούδα διεταράχθη.

Λυκ. ιβ. μθ. — Ματθ. ε. δ. φιλ. δ. δ. — α. Βασ. ιε. — Ἰωαν. λε. Λυκ. ιθ. μα.

χ. ἡμῖς — χ. πάσας, — χ. παλαιωμένων — ἐπ αὐτοῦ παρεκλήθησαν) — χ. αὐτοῦ — χ. Συνδεδεμένα — χ. περὶ — χ. καὶ — χ. ἐκινεῖτο, — χ. ἀνέῳξεν

φητῶν σπηχουσῶν βαπίζουσαν. Ἵνος ἕνεκεν ἡμῖν ὁ Χ̄ς χρόνον λέγει ὁ Χ̄ς τόπον, ἐν Βηθλεέμ
Εἰπών, ὁ ἐν ταῖς ἡμέραις Ηρώδου τοῦ βασιλέως; Ἵνος ἕνεκεν καὶ ὃ ἀξίωμα προσέθηκε; ὃ ἀξίωμα μοὶ, ὅτι ὁ Χ̄ς ἕτερος ἦν Ηρώδης, ὁ Χ̄ς Ιωάννου μύελων· ἀλλ' ἐκεῖνος τετράρχης ἦν, οὗτος βασιλεύς. Χ̄ς Ὅπου ἕνεκεν ἦλθεν ὁ Χ̄ς χρόνον ἤθελε, προφητείας ἡμᾶς ἀναμιμνή-
χ. λαοῦ σκων παλαίας· ὧν τὴν μοὶ ὁ Μιχαίας προεφήτευσε λέγων· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ιου- Μιχ. 5. β.
δα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ιούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ὁ πατριάρχης Ιακὼβ, ἀκριβῶς
χ. τὸ μέγα καὶ παράδοξον τῆς αὐτοῦ ἡμῖν χαρακτηρίζων τὸ χρόνον, καὶ μέγα ὃ προφάσημεν τῆς αὐτοῦ προυσίας ἤθελε. Οὐκ ἐκ-
λείψει γάρ, φησι, ἄρχων ἐξ Ιούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. ἄξιον ἦν καὶ ἐκεῖνο ζητῆσαι, πόθεν εἰς τοιαύτην ἦλθον
ἔννοιαν, καὶ τίς αὐτοῦ εἰς τοῦτο διήγειρεν; ἡ γὰρ δι' ἀστέρος ἐμοὶ δοκεῖ ὃ ἔργον εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς Θεοῦ τῆς δεξιᾶς αὐτῶν κινησάσης τὴν ψυχήν· ὅπερ καὶ ὅτε Κύριος ἐποίη- β. Παραλ. λς.
σε, προσκυλίων αὐτῷ ἀφίναι τοὺς Ιουδαίους. οὐκ ἄπαις μοὶ τοῦτο εἰργάσατο, ὥστε
τὸ αὐτεξούσιον λυμαίνασθαι· ἐπεὶ καὶ Παῦλον καλέσας φωνῆς, καὶ τὴν αὐτοῦ Πραξ. 9.
χάριν καὶ τὴν ἐκείνου προαιρεσιν ἐδήλωσε. καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ πᾶσι τοῖς μάγοις τοῦτο,
φησιν, ἀπεκάλυψεν; ὅτι οὐδὲ πάντες πιστεύειν ἔμελλον, ἀλλ' ὅτι τῶν ἄλλων ἦσαν ὑποτιν-
δύτεροι· ἐπεὶ δὲ μυρία ἔθνη ἀπώλοντο, καὶ Νινευίτας ὁ προφήτης ἐπέμπετο μόνους· καὶ
δύο ἦσαν λησταὶ ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ ὁ εἷς διεσώθη μόνος. ἔστι γοῦν τούτων τὴν ἀρετὴν, οὐκ
ἀφ' ὧν ἦλθον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν προρρησιάζονται. καὶ γὰρ ἵνα μὴ δόξωσιν ἐπιβολιμαῖοί τινες εἶναι,
λέγουσι Χ̄ς ὁδηγήσαντα, δι' ἧς ὁδοῦ ὃ μῆκος, καὶ τὴν προρρησίαν ἐνδείκνυνται (ἤλθομεν
γὰρ, φησι, προσκυνῆσαι αὐτῷ) καὶ ὅτε τοῦ δήμου τὸ θυμοῦ, οὔτε τοῦ βασιλέως τὴν τυραννί-
χ. οἰκεῖοι δα ἐδεδοίκεισαν. ὅθεν ἐμοί γε δοκοῦσιν ὅτι καὶ οἰκοι διδάσκαλοι γενέσθαι τῶν ἐγχωρίων. ὁ γὰρ ἐνταῦθα μὴ προσαπόμενοι τοῦ εἰπεῖν, πολλῷ μᾶλλον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρρησιάσαντο, ὅτε καὶ Χ̄ς χρησμοὶ Χ̄ς προὶ τοῦ ἀγέλου λαβόντες, καὶ τὴν προφητῶν μαρτυρίαν.

* ὁ βασιλεὺς 3 Ἀκούσας δὲ [ὁ] Ηρώδης *, φησὶν, ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ιερουσόλυμα μετ' αὐτοῦ.

χ. ἑαυτῷ Ὁ μὲν Ηρώδης εἰκότως, ὅτε βασιλεὺς ὢν, καὶ διδοιχὼς ἐκράτει αὐτοῦ καὶ τῶν παίδων· τὶ δὲ Ιερουσόλυμα τίνος ἕνεκεν; καίτοιγε σωτῆρα καὶ ἐλευθερωτὴν ἔμελλεν αὐτὴν Χ̄ς προφῆται προεῦλεγον. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐταράχθησαν; ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀφ'
ἧς καὶ ἔμπροσθεν ὁ τῆς Θεοῦ ἐναντιούμενος ἀπεστρέφοντο, καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐμίμνησκον χρε-
ῶν, τοιαύτης ἀπολαύσεως ἐλευθερίας. σὺ δέ μοι σκόπει τῶν προφητῶν τὴν ἀκρίβειαν.
καὶ γὰρ ὁ αὐτὸς ὅτε προεφώνησε ὁ προφήτης ἔμελλεν λέγων· Θελήσουσι, εἰ ἐλεήθησαν, Ησ. 9. ς.
πυείκαυσοι ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, καὶ υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν· ἀλλ' ὅμως παρεμβάντες, ἵνα ζηλῶσι τὸ
συμβὰν ἰδεῖν, ἵνα δὲ τοῖς μάγοις ἀκολουθήσωσι καὶ προσκυνήσωσιν). ὅπως ὁμοῦ καὶ φιλόνεικοι καὶ ῥᾳθυ-
χ. αὐτοῖς μοὶ μάλιστα πάντων ἦσαν. δίκαιον γὰρ αὐτοὺς καὶ ἐγκαλωπίζεσθαι, ὅτι πρὸ αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἐ-
πτόητο, καὶ τὴν Περσῶν εἴλκυσε χώραν, καὶ μέλλουσιν ἔχειν ἀπορίας ἐκκλησίας, ἀντὶ τῶν προαγμένων ὅτι τὸ βέλτιον προσελθόντων, καὶ ἀπὸ προσοιμίου λαμπρᾶς ὅτε τῆς ἀρχῆς
ἡλιομάνης, οὐδὲ ταύτην γόνον) ἀμείνους. καὶ τοι ἆρτι τῆς ἀρχμαλωσίας ἦσαν τῆς ἐκεῖθεν ἀ-
χ. ἐννοῦντας πολογλῶτες, καὶ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐννοεῖν, εἰ καὶ μηδὲν τῶν ἀπορρήτων καὶ ὑψηλῶν ἤδεσαν,
χ. ἀφελεστέρας ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρόντων γοῦν ἐφιλοσοφοῦντο μόνον, ὅτι εἰ τηλίκα ὅτω τρέμουσιν ἡμῶν τὸν
χ. τὸ βαρβαρικὸν βασιλέα, πολλῷ μᾶλλον αὐξηθέντα φοβηθήσονται καὶ προσχύσουσι, καὶ τῶν βαρβαρικῶν
χ. φαυλότερα ἔσαι λαμπρότερα καὶ ἡμέτερα. ἀλλ' οὐδὲν τούτων αὐτοὺς ἀφανίζει. τοσαύτη ἦν αὐτῶν
χ. μετ' αὐτῆς ἀνοησία, μετ' ταύτης δὲ καὶ ἡ βασκανία. ΗΘΙΚΟΝ

Ἄνωθεν ἀμφότερα δεῖ μετ' ἀκριβείας ἐξορίζειν τῆς ἡμετέρας διανοίας, καὶ πρὸς εἶναι σφο-
δρότερον Χ̄ς μέλλοντα ὅτι τῆς τοιαύτης προσπάθειας ἴσασθαι. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε·

τα; ὅπερ [οὖν] ὅτι τῶν Νινευιτῶν ἐποίησε, πέμψας τοὺς Ιωνᾶ, καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς Σαμαρείτι-
Matθ. 12. μα. Luc. 11. λδ. δος καὶ τὴν Χαναναίας, ὅτε καὶ ἐπὶ τῶν μάγων. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται καὶ
κατακρινοῦσι, καὶ βασίλισσα νότου ἀναστήσεται καὶ κατακρινεῖ τὴν γενεὰν ταύτην· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τοῖς
ἐλαττόσιν ἐπίστευσαν, οὗτοι δὲ οὐδὲ τοῖς μείζοσιν. καὶ τίνος ἕνεκεν διὰ τοιαύτης αὐτοὺς εἵλκυσεν ὀψεώς,
φησίν; ἵνα μὴ πῶς ἔχῃς προφάσεως πέμψαι; ἵνα μὴ δι' ὀκνηρίαν οἱ μάγοι προφῆται γένωνται. ἀλλὰ φω- 5
τὸς αὐτοῖς ἀνέτειλε διὰ τοῦτο; ἀλλ' οὐκ ἔδει προσέχειν. ἀλλ' ἄγγελον ἀπέστειλε; ἀλλὰ καὶ ὅτε αὐτοὶ πρὸς
ἕσπερα μεν. διὰ δὴ τοῦτο πάντα ἐκφεύγει ὁ Θεός, διὰ τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ καρδίαν, σφόδρα συγ-
καταβαίνων, καὶ δείκνυσιν ἄφατον μέγα ἐξηλλαγμένον· ὥστε ὃν μετέθηκε καὶ ὃν κάλλει τοῦ ὄψεως
αὐτοῦ ἐκπλῆξαι, ἐξ ὧν ἔδειξε τὴν πορείαν. ταῦτα καὶ ὁ Παῦλος μιμούμενος ἀπὸ βωμοῦ τοῖς
Ἕλλησι διελέγετο, καὶ πανταχοῦ μαρτυρίαν ἀπέφαινε εἰς μέσον, καὶ μὴ προσκομπὴν τοῖς Ἰουδαίοις δη- 10 χ. ἀλλ
μηγερῶν, καὶ ἀπὸ θυσιῶν πρὸς τὸν ἀναίμακτον ζῶντας τιμὴν ἄρχειν ποιούμενος τῆς διδασκαλίας. ἐ- χ. ἀναιμάκτου.
πειδὴ γὰρ ἐκεῖνος μὲν τὰ ζωηρὰ φίλα, καὶ ὁ Θεὸς καὶ ἡμᾶς αὐτὰ περιφέροντες ἀνέθεσαν πρὸς
τιμὴν τῆς οἰκουμένης σωτηρίαν, οὕτω τὰ προσφάγματα μεταχειρίζουσι. μὴ τοίνυν ἀνάξιον εἶ-
ναι νομίσῃς αὐτὸ, ὃ διὰ σέρος αὐτοῦ καλέσας· ἐπεὶ οὖν καὶ τὰ Ἰουδαϊκὰ πάντα ἔβαλεν,
καὶ τὰς θυσίας, καὶ τοὺς καθαρμοὺς, καὶ τὰς νεομηνίας, καὶ τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸν ναὸν ὁ αὐτὸν. καὶ 15
γὰρ ἐξ Ἑλληνικῆς ταῦτα παχύτητος ἔλαβε τὴν ἀρχήν. ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς διὰ τὴν τῶν
πλανηθέντων σωτηρίαν ἐμέλετο διὰ τούτων θεραπεύειν, δι' ὧν ἐκεῖνοι δαίμονας ἐθε-
ράπευον, μικρὸν προβαλλάξας αὐτά· ἵνα αὐτοὺς καὶ μικρὸν τῆς ζωηρείας ἀποπασάσας, ὅτι
τὴν ὑψηλὴν ἀγάγῃ φιλοσοφίαν· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ μάγου ἐποίησε, δι' ὄψεως ἄφρου καλέ- χ. ἀναγάγῃ.
σας αὐτὸν διαφόρως, ἵνα λοιπὸν ὑψηλοτέρας ἐργάσηται. ἐπεὶ οὖν ἤγαγε καὶ ἐκμεταβήγη- 20
σε καὶ πρὸς τὴν φάτνην ἔπεσεν, οὐκ ἐπὶ δι' ἄφρου, ἀλλὰ δι' ἀγγέλου λοιπὸν αὐτοῖς διαλέγε- χ. λοιπ
a. Bασ. 1. ται· ὅτε καὶ μακρὸν βελτίους ἐγένοντο. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν Ἀσκαλωνιτῶν καὶ Γαζαίων ἐποίησε. καὶ
γὰρ αἱ πέντε πόλεις ἐκεῖναι, ὑπὸ τῆς κιβωτοῦ παραγενομένης ἐπλήγησαν καιρίαν πλη-
γὴν, ἐξ ἀπαλλαγὴν οὐδεμίαν δύεσκον τῶν ἐπικειμένων κακῶν, πρὶν μάντεις καλέσαντες,
a. Bασ. 5. καὶ ἐκκλησίαν συναγαγόντες, ἐζήτησαν λύσιν διὰ τῆς θεληθείσης πληγῆς ἐκείνης. Εἶτα 25
τῶν μαντικῶν ἐκείνων εἶπόν τινων, ὅτι δαμάλεις ἀδαμάστους καὶ πεπτοκούσας ἁμάξαι
τῇ κιβωτῷ χρὴ, καὶ μηδενὸς χαλινοῦντος ἀφεῖναι βαδίζειν· ὅτε γὰρ ἔσαι καταδηλον, Εἴ-
τε θεήλατος ἐστὶν ἡ πληγὴ, Εἴτε ἐκ συμφορᾶς τινος ἡ νόσος. διὰ μὲν γὰρ, φησὶ, τοῦ ζυγοῦ
ἀπὸ τῆς ἀπειρίας ζωπυρήσουσιν, ἢ πρὸς τὰς δαμάλεις μυκωμένας ὑπισχνοῦσι, συν-
τυχία δὲ γεγενημένον ἔσται· αἱ δ' ὀρθὰ βαδίσουσι, καὶ οὔτε πρὸς τὸν μυκηθμὸν τῶν παιδίων 30
πάθωσί τι, οὔτε ἀπὸ τῆς ἀγνοίας τῆς κατὰ τὴν ὁδὸν πλανηθῶσιν, δῆλον ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ
ἔστιν ἡ ἀφανὴς τῶν πόλεων τούτων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα τῶν μάντεων Εἰπόντων ἐπείσθησαν αἱ
πόλεις οἰκοῦσαι ἐκείνας, καὶ ἐποίησαν ὡς ἐκελεύσθησαν· καὶ ὁ Θεὸς τῇ τῶν μάντεων ἠ-
χηλεύθησε γνώμῃ, συγκαταβαίνων πάλιν, καὶ οὐκ ἐνόμισεν ἀνάξιον εἶ αὐτὸ τῶν αὐτῶν μάν-
τεων τινὶ προέρρησιν εἰς ἔργον ἄγαγεῖν, καὶ ποιῆσαι πίστεις εἶ δοκεῖν, ἐν οἷς τότε εἰρήκα- 35
σι. καὶ γὰρ μεῖζον ὃ κατορθούμενον ἦν, τῷ καὶ αὐτὸς τὰς ἐνδυτίους μαρτυρῆσαι τῇ τοῦ Θεοῦ
δυνάμει, καὶ τὴν σὺν αὐτῷ φῆφον τὰς αὐτῶν διδασκάλισες ἀσενεγκεῖν. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ
a. Bασ. xa. ζυσιατα ἴδοι τις ἂν οἰκονομούμενα τοῦ Θεοῦ. ἐξ ὧν καὶ ὃ ὅτι τῆς ἐπαγριμένου τούτου πρὸς τὸ
οἰκε τῆς οἰκονομίας τοῦ ζήτου, ὃ καὶ ὑμεῖς λοιπὸν ἀπὸ τῶν εἰρημένων ὁπλίσασθε δυνήσεσθε.
τοῦτο μὲν οὖν ἀσεφὲς ἔνεκεν πρὸς μὲν ἡμᾶς ταῦτα εἴρηται· πρὸς δὲ ὑμᾶς καὶ πλείονα λε- 40 χ. ὑμῶν.
Παρ θ. 8. χθῆναι δυνατὸν ἂν. Δίδου γὰρ, φησὶ, σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσαι. δεῖ δὲ λοι-
πὸν ὅτι τὸν ἀρχὴν τῶν αἰαγνωσθέντων ἐλθεῖν. τίς δὲ ἡ ἀρχή; τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθ-
λεὲμ τῆς Ἰουδαίας, οἱ ἡμέρας Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ, μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν ἔρ-
χονται εἰς Ἱερουσόλυμα. μάγοι μὲν ἀσεφὲς καταρχοντος ἠκολούθησαν, ὅτοι δὲ σοὶ τὸ σε-

φητὴν

χ. μᾶζον πλείονα τούτων ὑμῖν εἰπεῖν, ζήτησιν ἔχοντα" πλείω τῶν ἑρμηνέων. ἀλλ' ἵνα μὴ ζωνάπτοντες ἀπορείας ἀπορίαις ἰλιγγιᾶν ὑμᾶς ποιῶμεν, φέρε δὴ λοιπὸν ἐπὶ τὴν λύσιν τῶν ζητουμένων ἔλθωμεν, ἀρξαμένου τῆς λύσεως ἀπὸ τοῦ ἀετέρας αὐτὸ ποιούμενοι. δῶ γὰρ μάθωμεν πῶς ὁ ἀετὸς, καὶ ποταπὸς, καὶ εἰ τῶν πολλῶν εἷς, ἢ ξένος παρὰ τοὺς ἄλλους· καὶ εἰ φύσει ἀετὸς, ἢ ὀψὲ μόνον ἀετὸς, εὐκόλως καὶ τὰ ἄλλα πάντα εἰσόμεθα. πόθεν οὖν τοῦτο ἔσται δῆλον; ἀπὸ τῶν γεγραμμένων αὐτῶν. ὅτι γὰρ οὐ τῶν πολλῶν εἷς ὁ ἀετὸς οὗτος ἴσως· μᾶλλον δὲ οὐδεὶς ἀετὸς (ὡς ἔμοιγε δοκεῖ)· ἀλλὰ δυνάμεις τις ἀόρατος εἰς τοῦτον μεταμορφωθεῖσα τὸν ὄφιν, παρεσκεύασεν ἀπὸ τῆς πορείας αὐτῆς δῆλον. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἀετὸς πτερωτὸν βαδίζων τὴν ὁδὸν· ἀλλὰ καὶ ἥλιον ἐπτέρωσε, καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπλανεῖς ἀστέρας, ἐξ ἀνατολῶν ἐπὶ δύσιν ὁρμῶν χωρεῖσθαι· οὗτος ὁ ἀπὸ ἀρκτοῦ πρὸς μεσημβρίαν φέρεται. ὅτι γὰρ ἡ Πλειὰς πρὸς τὴν Περσέα κεῖται. δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ χειροῦ τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν. οὐ γὰρ ἐν νυκτὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ λαμπούσης ἡλίου· ὅπερ οὐκ ἔστι δυνάμεως ἀστέρος, ἀλλ' οὐδὲ σελήνης. ἡ γὰρ τοσοῦτον πόρρω χωρέχωσα τῶν ἀστέρων, τῆς ἀκτῖνος φανείσης τῆς ἡλιακῆς κρύπτεται καὶ ἀφανίζεται. οὐκοῦν τῇ τῆς οἰκείας λαμπρότητος ὑπερβολῇ, καὶ ταῖς ἀκτῖσιν ἐπέκεισε ταῖς ἡλιακαῖς, φαυλότερος ἐκείνων φανεὶς, καὶ ἐν τοσούτῳ φωτὶ μεῖζον λάμψας. τέλος, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, καὶ πάλιν κρύπτεσθαι. τὸν μὲν γὰρ ἕως Παλαιστίνης ὁδὸν ἐφαίνετο χειραγωγῶν. ὅπως δὲ ἐπέβησε τῶν Ιεροσολύμων, ἔκρυψεν ἑαυτόν. εἶτα πάλιν" ὅτε Ⓦ Ηρῴδου ἀφέντος, καὶ διδάξαντος αὐτὸν ὑπὲρ ὧν ἦλθεν, ἔμελλεν ἀπιέναι, δείκνυσιν ἑαυτὸν· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἄτρυτος κίνησις, ἀλλὰ δυνάμεώς τινος λογικωτάτης. οὐδὲ γὰρ ἰδίαν ἁπλῶς πορείαν εἶχεν· ἀλλ' ὅτε μὲν ἔδει βαδίσαι αὐτόν, ἐβάδιζεν· ὅτε δὲ ἔστη, ἵστατο, ὡς ὃ δεῖ πάντα οἰκονομῶν· καθάπερ ὁ τύλος τῆς νεφέλης, καθίζων καὶ ἐγείρων τὸ στρατόπεδον τῶν Ιουδαίων, λύχνα ἐκκρίνω. τέταρτον, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δείξεως τοῦτο αἰτίας καταμάθοι σαφῶς. ὑ γὰρ ἄνω μένων Ⓦ τόπον ἐδείκνυ (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἦν ἀΐδιος ἄνω πλέον) ἀλλὰ κάτω καταβὰς τοῦτο ἐποίει. ἴσε γὰρ ὅτι τόπον οὕτω μικρὸν καὶ ὅσον εἰκὸς καλύβιον καταχεῖν, μᾶλλον δὲ ὅσον εἰκὸς σῶμα παιδίου μικροῦ κατέχειν, οὐχ οἵοντε ἀετέα γωρεῖσθαι. ὅπως γὰρ ἀπείρων τὸ ὕψος, οὐκ ἤρκει ὧδε τινὶ τόπῳ χωρισθεῖσα καὶ γωρεῖσα τοῖς βουλομένοις ἰδεῖν. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς σελήνης ἴδοι τις ἄν· ἡ τοσοῦτον" ὑπερφερὴς οὖσα τῶν ἀέρων, πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην οἰκοῦσι, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον πλάτος γῆς" ἐκτεταμένοις ἅπασιν ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ. πῶς οὖν ὁ ἀετὸς, εἰπέ μοι, τόπον οὕτω μικρὸν φάττης καὶ καλύβης ἐδείκνυ, ἃ μὴ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ἀφεὶς, κάτω καθίζει καὶ ὑπὸ αὐτῆς ἔστι τῆς καλιᾶς τὸ παιδίον; ὅπερ οὖν καὶ ὁ βαπτιστὴς αἰνιττόμενος ἔλεγεν· ἰδοὺ ὁ ἀετὸς πρὸς ἡμᾶς αὐτὸν, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ὁρᾷς δὲ ὅσων δεικνύει; ὑ τῶν πολλῶν εἷς ὢν οὗτος ὁ ἀετὸς, οὐδὲ τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς ἐξω γωνίσεως δείκνυσιν ἑαυτόν; καὶ τίνος ἕνεκεν ἐφάνη; ὥστε καθικέσθαι τῆς Ιουδαίων ἀναισθησίας, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς ἀποκλεῖσαι" ἀπολογίας ἀφορμὴν ἀγωμενοῦσιν. ὅπως γὰρ ὁ βαπτιστὴς ἀνεπαύετο ἐμέλλε πολιτείᾳ, τῇ οἰκουμένῃ" εἰς τὸ αὐτὸ προσκυνῆσαι καλῶν, καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάττῃ προσκυνεῖσθαι πᾶσι, οὐ προοιμίων εὐθέως τοῖς ἔθνεσιν ἀοίκῳ τινὶ θεῷ, ἢ τῶν ἀγελαίων τοὺς οἰκείους παιδεῦσαι θέλων. ὅπως γὰρ τῶν προφητῶν συνεχῶς ἀκούοντες λεγόντων περὶ τῆς αὐτῶν πατρίδος ὑ σφόδρα προσεῖχον, ἐποίησε καὶ βαρβάρους ἐλθεῖν ἀπὸ γῆς μακρᾶς, Ⓦ τοῖς αὐτοῖς βασιλέα ὀπτίζοντας, καὶ παρὰ Περσικῆς προφήτης φωνῆς μανθάνουσι, ἃ παρὰ τῶν προφητῶν μαθεῖν οὐκ ἠθέλησαν. ἵνα αὐτοὺς μὴ ὑγνωμονοῦσι, μείζω ἔχωσι τὸ πείθεσθαι προφάσιν· ἐὰν γὰρ φιλονεικῶσι, πάσης ὧσιν ἀποτερημένοι λοιπὸν ἀπολογίας. τί γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν, μὴ δεξάμενοι Ⓦ Χριστὸν μετὰ τοσούτους προφήτας, ὅτε μὴ ἴδωσι μάγους ἀπὸ ὄψεως ἑνὸς ἄστρου τοῦτον δεξαμένους, καὶ προσκυνήσαντας Ⓦ φανέν-

χ. πλείονα τούτων ὑμῖν εἰπεῖν, ζήτησιν ἔχοντα" πλείω τῶν ἑρμηνέων.
χ. μᾶζον
χ. ζωνάπτοντες
χ. ἰλιγγιᾶν
χ. ἀετέα γωρεῖσθαι
χ. καταχεῖν,
χ. ὑπερφερὴς οὖσα τῶν ἀέρων, πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην οἰκοῦσι, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον πλάτος γῆς" ἐκτεταμένοις
χ. ἀπολογίαν ἀγωμ.
χ. παῦσαι
χ. ἐπὶ
χ. σχηματιζόμενος
χ. εἰς τ. αὐτὸ ταυτὸν
χ. εἰς χ. ἐφαίνετο.
χ. φαίνεται
χ. ἐπιστὰς
Εξοδ. ιγ. Αειθ. θ.

τὴν μαγδαληνὴν ἀνέπεμψε; Ἵν' δηλ. ἢ οἱ μάγοι πρὸς τὸν ἀστέρος αὐτὸν μαθηταὶ ποιήσωσι; ὅτι βα- κ.β.
σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ἰδοὺ; ἐκ μὲν γὰρ τοῦτης ἰδοὺ τῆς βασιλείας βασιλεὺς, καθὼς καὶ τοῦ Πι-
Luc. 19. 14. λάτου ἔλεγον· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. οὐδὲν γοῦν ἐπεδείξατο
τοιοῦτον. οὐδὲ γὰρ δορυφόρους, ὅτε ἐφάσκησας, ὅτε ἵππους, ὅτε ἡμιόνων ζεύγη, ὅτε ἄλ-
λο τι τοιοῦτον ἔχει περὶ ἑαυτόν· ἀλλὰ ἐκ βύτελῆ τοῦτον βίον καὶ πτωχὸν μετῄει, δώδεκα μό- κ. αὐτὸν.
νους ἀναπτελῆς ἀναθεώμενος μόνον ἑαυτοῦ περιφέρων. Εἰ δὲ καὶ βασιλέα ἤδεισαν ὄντα, τίνος ἕνεκεν προσα-
γόμενοι; οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἀστρονομίας ἔργον ἐστὶν, ἀπὸ τῶν ἄστρων εἰδέναι σοὺ τὸν πλουτοῦντα,
ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας τῶν πλουτούντων προσαναφωνῆ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὡς φασι. ὅτοι δέ, κ. ἐπὶ
" ὅτε ὠδίνουσι τὴν μητέρα ἤρξαντο, ὅτε ἐκ κακείνου ἔγνωσαν, καθ' ὃν ἐτέχθη, ὅτε σὺν τοῦτον
λαβόντες τὸν δρόμον, ζωνέθηκαν ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων κατάστεως τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι· 10
ἀλλ' ἀντιστρόφως, ἀστέρα περὶ πολλοῦ τὸν χρόνον θεασάμενοι φανέντα ὑπὲρ τῆς αὐτῶν χώρας,
ἔρχονται ὀφόμενοι ἐκ παρόντα· ὅσῳ δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ περιττὸν σφόδρα ἀπορώτερον ἂν εἴη.
τίς γὰρ αὐτοῦ ἔπεισε λόγος, ποίων ἀγαθῶν ἐλπὶς ἐκ τοσούτου διαστήματος προσκυνῆ-
σαι βασιλέα; Εἰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἔμελλε βασιλεύειν, μάλιστα μὲν οὐδὲ ὅτε λόγον εἶχε τὸ
γινόμενον. ἐκ γὰρ εἰ μὲν ἐν βασιλικοῖς αὐλαῖς ἐτέκετο, ἐκ παρόδου αὐτῷ βασιλέως πρόποτος, 15
εἰκότως ἂν τις ἔφη τούτοις, βουλομένοις ἐκ πατέρα θεραπεῦσαι, προσκυνῆσαι τὸ τεχθὲν
παιδίον, ἐκ ταύτῃ πολλὴν ἑαυτοῖς ἐπιστῆσαι προαποδέσθαι εὐνοίας. νυνὶ δὲ μὴ αὐτῶν
προσδοκῶντες ἔσεσθαι βασιλέα, ἀλλὰ ἔθνους ἀλλοκότου ἐκ πολὺ τῆς αὐτῶν ἀφεστηκότος
χώρας, ὅτε ἄνδρα ὀρῶσιν ἤδη γιγόμενον, τίνος ἕνεκεν τοσαύτην στέλλονται ἀποδημίαν, ἐκ δῶ-
ρα" προσφέρουσι, ἐκ ταῦτα μέλλοντες μὴ κινδυνῶν ἄπονα προσάψειν; ἐκ γὰρ ἐκ Ἡρῴ- 20 κ. προσβ-
δης ἀκούσας διεταράχθη, ἐκ ὁ δῆμος ἅπας ἐθορυβήθη, ταῦτα ἀκούσαντες πρὸς αὐτῶν. ἀλλ' ὅ
προσήδεσαν ὅτι ταῦτα; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι λόγον. εἰ γὰρ ἐκ σφόδρα ἦσαν ἀνόητοι, τοῦτο οὐκ ἂν
ἠγνόησαν, ὅτι ἐκ πόλιν βασιλευομένην ἐλήλυθεν, ἐκ τοιαῦτα κηρύξαντες, ἐκ βασιλέα ἕτερον
παρὰ τὸν τότε οἰκοῦντα δείξαντες, ἐκεῖ μενοῦν καθ' ἑαυτῶν ἂν ἐπαπάσαντο θανάτους; τί
δὲ ὅλως ἐκ προσκυνοῦσιν ἐν ἀσαργάνοις ὄντα; Εἰ μὲν γὰρ ἀνὴρ ἦν, εἶχεν ἂν τις εἰπεῖν, κ. διὰ
ὅτι προσδοκῶντες τὸν πρὸ αὐτοῦ βοηθὸν εἰς προῦπτον ἑαυτοὺς ἔρριψαν κίνδυνον· ὅσῳ
ἐκ αὐτὸ τῆς ἐσχάτης ἀλογίας ἦν, ὦ Πέρσαι," ὦ βάρβαροι, ἐκ οὐδὲν κοινὸν ἔχοντα προὸς χ. ἐκ
ὁ Ἰουδαίων ἔθνος, βούλεσθαι μὲν τῆς οἰκείας * ἀφίστασθαι, ἐκ πατρίδα ἐκ συγγενεῖς ἐκ " οἰ- χ. εἰκεῖας ἀφ.
κείους ἀφῆναι, ἑτέραν δὲ ἑαυτοῦ ὑποβάλλειν βασιλέα. Εἰ δὲ τοῦτο αἰσχρὸν, ὃ μὴ τοῦτο ἀ- ναι.
νοητότερον πολλῷ πλέον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ μακρὰν ὄντως ἀποδημίαν ἐληλύθασι, ἐκ προσ- 30
κυνήσαντάς τε καὶ δεξάμενοι πάλιν ἀπελθεῖν οἴκαδε. τί δὲ ὅλως ἐκ βασιλείας σύμβολον
εἶδον, καλύβῃ δὲ φάτνῃ, ἐκ παιδίον ἐν ἀσαργάνοις, ἐκ μητέρα πτωχὴν ἰδόντες; τίνι δὲ
ἐκ [τὰ] δῶρα προσέφεραν; καὶ τίνος ἕνεκεν; ἆρα νόμος ἦν ἐθνῶν, σὺν πάντα χρὸ ἀκατα-
λήπτους βασιλέας ὅπου θεραπεύειν; καὶ πᾶσαν προσῆσαν ἀεὶ τὴν οἰκουμένην, ὡς ἤδειν ἐσο-
μένους βασιλέας ἀπὸ μακρῶν ἐκ βύτελῶν, ὥστε ὑπὲρ τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν ἀναζωσαι, προσκυ- 35
νοῦντες; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι ὅπου εἰπεῖν. τίνος δὲ ἕνεκεν ἐκ προσεκύνουν; εἰ μὲν τὸ παρὸν ἦν ἐνε-
κεν, ἐκ τί προσεδόκων πάλιν παιδίου ἐκ μητρὸς βύτελοῦς λήψεσθαι; Εἰ δὲ τῶν μελλόντων
ἕνεκεν, ἐκ πόθεν ἤδεισαν ὅτι ἀπομνημονεύσει τῶν τότε γινομένων ὁ παῖς, ἐν ἀσαργάνοις προσ-
κυνηθείς; Εἰ δὲ ἡ μήτηρ ἔμελλεν ἀναμιμνήσκειν αὐτὸν, οὐδὲ οὕτω πιθανὸν, ἀλλὰ χαλκέως
ἦσαν ἄξιοι, εἰς προῦπτον ἐμβάλλοντες αὐτὸν κίνδυνον. ὑπεῖδεν γοῦν ὁ Ἡρῴδης τα- 40
χέως δεῖσας, ἐκ ἐζήτει ἐκ προεμηχάνατο, ἐκ αἰσθόμενος ἐπεχείρει. ἐκ πάντα χρὸ ὁ ὦ μέλλοντα βα-
σιλεύειν κατάδηλον ποιῶν, ἐκ προφάσεις ἡλικίας ἰδιωτικὸν ὄντα, οὐδὲν ἕτερον ἢ σφαγὴν παρα-
δίδωσι, ἐκ μυρίους ἀνάπλεως πολέμους αὐτῷ. Εἶδες" πόσα τὰ ἄτοπα φαίνεται, Εἰ χρὴ ἀνθρω- κ. δια
πίνῳ ἀκολουθίαν ἐκ κανόνι ζωνθέντα ταῦτα ἐξετάζομεν; οὐδὲ γὰρ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ ἐκ

πλείονα

ζος. δάμισον δ̃ μηδενὸς ἐνδεμένου, ἢ χρείαν ἔχοντι δῶ σὺ· δ̃ πάντας τρέφοντι, ἢ πεινᾶντι, ἵνα σὺ παρὰ λιμοῦ ἐξῆς· δ̃ πενιζομένῳ, ἵνα σὺ πλουτήσῃς. δάμισον, ὅταν σὸν ἐστὶ θάνατον, ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον θανάτου καρπώσασθαι. ὅτι μ̃ γὰρ βασιλείαν, ἐκεῖνοι ἢ γέενναν προξενοῦσιν ⓒ ζῆκοι. ⓐ μ̃ γὰρ φιλαργυρίας*, ⓐ ἢ φιλοσοφίας εἰσί· καὶ ⓐ λύπη ἀμίκτους, ⓘ ἢ φιλανθρωπίας. τίνα οὖν ἐξομεν ἀπολογίαν, ὅταν καὶ πλείονα ἄλλων λαβῶν, ⓒ μ̃ ἀσφαλείας, ἢ σὺν χαρᾷ δ̃ προσῆκον δι, ἢ σὺν ἐλευθερίᾳ πολλῇ, ἢ σκωμμάτων χωρὶς ἢ φόβων ἢ κινδύνων, ἀφέντες ζῶντα κερδᾶναι, διώκομεν ἐκεῖνα ζῶ ἀφρᾷ ἢ βύτελῃ ἢ σφαλερᾷ καὶ διαπίπτοντα, ἢ πολλῶ προξενοῦντα πλεῖ κάμπτειν ἡμῖν; ὀφείλ γὰρ, ὀφείλ τῶν ἐν ζῶ δὰ τόκων αἰρετέρων, ὀφείλ ὠμίτερον. ζῶ γὰρ ἀλλοτρίας ὀλιγότητος προαγματεύεται συμφορᾶς, ⓒ προσοδον πλεῖ ἑταίρου δυσημερίαν ποιῆται, καὶ μισθὸν ἀπαιτῇ φιλανθρωπίας, ⓒ καθάπερ δεδικαίωκεν ἀνελεήμονα φονῆ, προσῆκεται φιλανθρωπίας βαθύτερον ὀρύσσει· ⓦ βούλῃ σὺ τῶ βοηθεῖν ὑπερβάλλων πενίᾳ, ἢ σὺ τῶ χεῖρα ὀρέγειν αὐτῶν, ⓒ δεξιόν μ̃ ὡς εἰς λιμένα, ναυαγίῳ ἢ προσβάλλων, ὡς σὺ σκοπέλῳ ἢ ὑφάλῳ καὶ σπιλάδι τῶτον. ἀλλὰ ἵ κελεύεις, φησί; ὃ συλλεξὸν ἀργύριον ἢ ἐμοὶ χρήσιμον ἑτέρῳ δίδοναι εἰς ἐργασίαν, ἢ μηδένα μισθὸν ἀπαιτεῖν; ἀπαι· οὐ φημι τῶτο ἐγώ, ἀλλὰ ἢ σοφόν βούλομαί σε μισθὸν λαβεῖν, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα. δύο γὰρ χρυσίου, ⓦ ὑγιαν βάλομαί σε τόκον λαβεῖν. ἵ οἶσθ εἰς προχείρου σεαυτὸν καταπλεῖς, προεῖ πλοῦν χωρὶς συνεχόμενος, ἢ μικρᾷ δύ ἵ μεγάλων ἀπαιτῶν; τῶτο γὰρ οὐκ εἰδὼς ὅτι πλουτεῖν. ὅταν [γὰρ] ὁ μ̃ Θεὸς δύο πρὸ χρημάτων ὀλίγων ἐπαγγέλληται σοι τὰ ἐν τοῖς ὑγιαινοῖς ἀγαθά· σὺ δ̃ λέγῃς, μὴ ὑγιαίνειν μοι δόξῃς, ἀλλ' δύο τῶ ὑγιαινοῦ χρυσίοις δ̃ ἀπλοῦν μόνον, τῶτο βουλόμενος μᾶλλον ὅτιν ἐν πενίᾳ· ὡς ὅγε ὑπερβαλλῶν πλούτῳ ⓒ εὐπορείας τὰ μέγιστα προσῶν ἀπολλυμένων, ζῶ δύο τὰ πολλὰ προσῶν δαπανωμένων, ζῶ πολλὰ προσῶν ὀλίγων, ζῶ ἀκίνδυνα προσῶν φθειρομένων αἱρήσεται. ὅπου γὰρ καρδία ἔσται. ἐμ̃ γὰρ τῶ χρῶ καὶ τῶ ὑγιαινοῦ ζητῶ, ἢ ζῶτης ἐκπεσοῦται πάντως· ὁ δ̃ ἐκεῖνα ζῶτης προτιθεὶς, ἀμφοτέρων ἀπολαύσεται μ̃ πολλῆς τῆς ἐνοχλούσης. ὅσῳ δὲ ἐφ' ἡμῖν ἤμεν, καταφρονήσαντες τῶν ὀντῶν πάντων, ἐλώμεθα τὰ μέλλοντα ἀγαθά. ὅτι γὰρ ἢ τότων καὶ ἐκείνων τυχόμεθα χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα ἢ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ϛ. ΙΙ ΤΟΥ ΔΕ ΙΗΣΟΥ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΕΝ ΒΗΘ- ΚΕΦ Β.

λεὲμ τ̃ Ἰουδαίας ὲν ἡμέραις Ἡρῴδου τ̃ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἰερουσαλήμ. 2 Λέγοντες· ποῦ ὅστιν ὁ τχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἴδομεν γὰρ αὐτ̃ ⓦ ἀστέρα ὲν τῇ ἀνατολῇ, ⓒ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

Ολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας; πολλῶν τῶν δακρύων. ὥστε δυνηθῆναι ἐπεξελθεῖν τῷ πρόσῳ χωρίῳ, ἢ μαθεῖν τίνες ⓘ μάγοι ἦσαν, ἢ πόθεν ἦλθον, ἢ πῶς, ἢ τίνος αὐτοὺς πείσαντος, ἢ τίς ὁ ἀστὴρ. μᾶλλον δ', εἰ βούλεσθε, προτέρων ἃ φασιν ⓘ τῆς ἀληθείας ἐχθροί, ζῶντα εἰς μέσον ἀγάγωμεν. ἢ γὰρ τοσοῦτον κατ' αὐτῶν ἐπιθυμεῖν ὁ διάβολος, ὥστε ⓒ ἐντεῦθεν αὐτοὺς ὁπλίζειν κατ̃ τῶν τῆς ἀληθείας λόγων. τί οὖν φασιν; ἰδού, φησι, ἢ τὸ Χριστοῦ γεννηθέντος, ἀστὴρ ἐφάνη, ὅσῳ ὅτι σημεῖον ἴδιον τῶν ἀστρολογίαν εἶ βεβαίαν. πῶς οὖν, εἰ κατ' ἐκείνους ἐτάζῃ ⓦ νόμον, ἀστρολογίαν ἔλυσε, ⓒ εἱμαρμένην ἀνῆλε, ἢ δαίμονας ἐπετόμισε, ἢ πλάνην ἐξέβαλε, ἢ πᾶσαν τοιαύτην

ἀλλὰ τοῦτο μὴν ὑμῖν ἀφίημι τὸ ζήτημα· τὸ γὰρ ἐπὶ τούτῳ χαλεπώτερον ὑπιλθοσαν πειράσομαι. τί γὰρ χρὴ λέγειν τὴν ἀδελφήν; ὁ γὰρ Ζεβεδαίου δήμιον ποιησας, ἑαυτῷ ἀρχέσας οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ μετὰ τοὺς μείζους πόνους καὶ τὰς ἀλγηδόνας, καὶ τὴν σὺν παραχρῆμα ἔτεσι ποιησαμένην τῆς γῆς ὑπερβολὴν, ὑπὲρ ἧς ἐπαγγελίαν τοσαύτην καὶ ὑποσχέσεις. τί οὖν τὸ αἴτιον; οὐκ ἰσχὺν λυσιτελοῦσα ἡ χάρις αὕτη, ἀλλὰ δὲ πολὺ τὸ βλάβος ἔχουσα, καὶ πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων ὑποσκελίζειν ἐμελλεν. Εἰ γὰρ, ὅπερ τῆς Αἰγύπτου μόνης ἀπηλλάγησαν, Θεοῦ ἀφέντες, Μωϋσέα ἐζήτουν, καὶ αὐτῷ τὸ πρῶτον ἐλογίζοντο, Εἰ καὶ εἰσαγαγόντα εἶδον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, πολὺ οὐκ ἂν ὄκνησαν ἀστοχεῖν ἀστεῖας; ἀλλά τοι τοῦτο οὐδὲ ὁ Τάφος αὐτοῦ κατάδηλος γέγονε. καὶ Σαμουὴλ δὲ, Θεοῦ μὴν Σαοὺλ οὐκ ἴσχυσεν ἀπαλλάξαι τῆς δοθεῖσης ἐργῆς· τοῦτο δὲ Ἱερεμίαν πολλάκις διέσωσε. καὶ ὁ Ἱερεμίας Ἰουδαίοις μὲν οὐκ ἤρκεσεν ἕτεροι δὲ ἦσαν· ἐκάλυψεν οὖν τὴν προφητείαν. καὶ ὁ Δανιὴλ τοὺς μὲν βαρβάροις ὀξείλεσι σφαττομένους· τοὺς δὲ Ἰουδαίους οὐκ ὠφέλησε κλαυθμῶνας. καὶ οὐ ταῖς εὐαγγελίαις δὲ ὁ Ἰούδας οὐκ ἐφ' ἑτέροις, ἀλλ' ὅπερ τῶν αὐτῶν ἀμφότερα ταῦτα γινόμενα· καὶ Θεοῦ αὐτὸν νῦν μὲν ἀρχέσαντα ἑαυτῷ, νῦν δὲ προδεδομένον. ὁ γὰρ τὰ μείζω πάλαι τὰ ὀφείλων, τὰ ὀφείλειν ἑαυτὸν τῷ κλαυθμῷ δηλεῖ, καὶ πάλιν οὐκ ἴσχυσεν. ἕτερος δὲ διπλοῦν προφέρων ἑαυτὸν προδοὺς, ὕστερον τὰ μέγιστα ἑαυτῷ βοηθῆσαι ἴσχυσε. τίς δὲ θεός ἐστιν; ὁ τῷ πατρὶ καταφαγὼν θύσιαν. ὥστε ἐὰν μὲν ῥᾳθυμῶμεν, οὐδὲ δι' ἑτέρων δυνησόμεθα σώζεσθαι· ἐὰν δὲ ἐνδιδῶμεν, καὶ δι' ἑαυτῶν τοῦτο ἰσχύσομεν, καὶ δι' ἑαυτῶν μᾶλλον, ἢ δι' ἑτέρων. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῖν μᾶλλον δι' ἡμᾶς βούλεται τὸν χαρὰν, ἢ ἑτέρους ὑπὲρ ἡμῶν· ἵνα καὶ παῤῥησίας ἀπολαύωμεν, καὶ βελτίους γινώμεθα, σπουδάζοντες αὐτὸν ἱλάσασθαι τοῦ ὀργοῦ. οὕτω τὸν Χαναναίαν ἠλέησεν· οὕτω τὸν πορνεύσαντα ἔσωσεν· οὕτω καὶ ληστὴν, θεοδίδακτον γενόμενον μεσίτην καὶ προφήτην. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα μὴ ἱκετεύωμεν τοὺς ἁγίους, ἀλλ' ἵνα μὴ ῥαθυμῶμεν, μηδὲ ἀμαπίποιτες αὐτοὶ καθεύδοντες, ἑτέρους τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπιτρέπωμεν μόνοις. καὶ γὰρ εἶπον, πεπίστευται ὑμῖν φίλους, ἃ μέχρι τούτου ἔχει μόνον, ἀλλὰ προσέθηκεν, οὐ τὰ ἀδίκου μαμωνᾶ· ἵνα πάλιν σὺν ὁ κατορθώματα λάβητε. οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ ἐλεημοσύνῃ ὑπολαμβάνουσιν εἶναι. καὶ ὃ δὲ θαυμαστὸν, ὅτι "οὐδὲν ἀκριβολογεῖται πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν ἀποστῶμεν τῆς ἀδικίας. ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· "οὐ κτήσω κακῶς; ἀπόλωσον καλῶς." συνέλεξας ἀδίκως; σκόρπισον δικαίως. καίτοιγε πίστα τῶν χρεῶν ὁ οὐ τῶν τοιούτων δίδυμαι; ἀλλ' οὕτως ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος ὢν, καὶ μέχρι τούτου "συγκαταβαίνει· καὶ ὅταν πτωχόν, πολλὰ ἡμῖν ἐπαγγέλλεται ἀγαθά. ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τοσοῦτον ἀναισθησίας ἥκομεν, ὡς μηδὲ οὐ τῶν ἀδίκων δίδυμαι· ἀλλὰ μέχρι ἁρπάζοντες, καὶ πολλοστὸν μέρος καταβάλλομεν, ὃ πρῶτον νομίζομεν πεπληρωκέναι. οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Ὅτι ὁ ἀπείρων φειδομένου, φειδομένου δὲ θερίσει; ἵνος οὖν ἔσεται φειδή; μὴ γὰρ ἀνάλωμα τὸ προῖγμα ἐστί; μὴ γὰρ δαπάνη; προσοδός ἐστι καὶ ἐμπορεία. ὅπου γὰρ σπόρος, οὐκ ἀμητός· ὅπου ἐμπορεία, οὐκ ἀπλεονασμός. σὺ δὲ, Εἰ μὲν γῆν λιπαρὰν καὶ βαθεῖαν, καὶ πολλὰ ἐναυλιζομένην δέξασθαι σπέρματα γεωργεῖν ἔμελλες, καὶ τὰ ἔνυδρα ἂν ὠφέλησαν, καὶ παρ' ἑτέρων ἂν ἐδημεύσω, ζημίαν τὸν ἐν τοῖς τοιούτοις φειδωλοὶ ζῶν εἰκός· Θεοῦ δὲ μέλλων γεωργεῖν, Θεοῦ δὲ μιᾷ ἀνωμαλίᾳ ἀέρων ὑποκείμενον, ἀλλὰ πρόπους ἀποδώσοντα μετὰ πλείονος προσθήκης τὰ καταβαλλόμενα, ὀκνεῖς καὶ ἀναδύῃ, καὶ οὐκ οἶνος ὅτι ἔστι φειδόμενον ἀπολέσαι, καὶ μὴ φειδόμενον κερδᾶναι; σκόρπισον τάχιον, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς· μὴ κατάσχῃς, ἵνα κατάσχῃς· ἔκβαλε, ἵνα φυλάξῃς· ἀνάλωσον, ἵνα κερδάνῃς. καὶ φυλάξαι αὐτὰ δεῖ, μὴ σὺ φύλαττε (πάντως γὰρ [αὐτὰ] ἀπολεῖς) ἀλλὰ "ὑπόστειλον τῷ Θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἐκεῖθεν ἁρπάζει. μὴ σὺ προσαγματεύου (οὐδὲ γὰρ οἶδα κερδαίνειν) ἀλλὰ δὸς αὐτὸν τὸ πλέον τῷ τὸν τόκον παρέχοντι· δὸς αὐτὸν, ἔνθα μηδεὶς φθόνος, ἔνθα μηδεμία κατηγορία, μηδὲ ἐπιβουλὴ, μηδὲ φόβος,

χ. δὲ

Δεύτ. δ. λε. α. Βασ. ιε. α.

Δαν. β.

χ. ἔκρυψεν

Ματθ. ιε.

Ακκ. ιε.

χ. τῶν

χ. ἐκ

χ. κατακαίσει

γρ. πόστισον ἀλλ' ἄφες

σοι λοιπὸν ἀφίπταμαι λοιδορῶν· οἷοι, ὅτι οὐδὲ μετὰ ταῦτα τὴν οὕτω γλυκεῖαν μητέρα, καὶ γαμετὴν ὠδίνων καὶ ξένων καταξιωθεῖσαν λοχευμάτων, οὐκ ἀν δίκαιος ὢν ἐκβάλοι· ἀλλ' ἐμεινε λοιπὸν γυναῖκας. Εἰ γὰρ ἔγνω αὐτὴν, καὶ ἐν παύσει γυναικὸς ἔσχε, πῶς ὡς ἀπρεπέστατον αὐτὴν καὶ οὐδένα ἔχουσαν τῶν μαθητῶν ἀπέπεμψεν, καὶ κελεύει αὐτῷ εἰς τὰ ἴδια αὐτὴν λαβεῖν; πῶς οὖν, φησὶν, ἀδελφοὶ αὐτοῦ χρηματίζουσιν; ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἐμοὶ ἔδοξε σοφὸς ἀνὴρ τῆς Μαρίας. πολλὰ γὰρ ἐβλέπετο τὰ ἀπρεπέσματα, ὥστε συσκιάσθαι τέως τὸ τοιοῦτον τόκον. διὸ καὶ ὁ Ἰωάννης ὕστερος αὐτὸς ἐκάλει λέγων· Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. ἀλλ' ὅμως ἀμὴ πιστεύοντες ἀπέστεργον, θαυμασὶ καὶ ἀπειφανεῖς γενόμενοι ὕστερον. ὅτε γοῦν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνῆλθον οἱ περὶ Παῦλον δογμάτων ἔνεκεν, παρὰς Ἰάκωβον δεήσεως εἰσῆλθον. ὕστερον γὰρ ἦν θαύματος, ὡς δὲ τὸν βαπτισταῖον ἐγκεκλεῖσθαι ἀπέστεργον. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ σκληραγωγίαν ἀπέρχειν τοσαύτην, ὡς καὶ τὰ μέλη νεκρωθῆναι ἄπωθεν, καὶ ἀπὸ τῆς ζωοτόκου δίκης καὶ τῆς διωκούσης ἀπὸ δὲ ἔδαφος ὁμιλίας δὲ μέτωπον ὕπνος αὐτῷ καταισχύνειαν, ὡς μηδὲν ἄμεινον γυναικῶν καμήλου ἀφεῖσθαι τῆς δυσπειθείας ἔνεκεν αὐτῆς. οὗτος καὶ ὁ Παῦλος μὴ τοῦτα πάλιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀνελθόντα ῥυθμίζει λέγων· Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν ζωοπλυτῶν; ζοαύτη ἐστὶν αὐτοῦ ἡ ζωοποίησις δὲ ὁ ζῆλος· μᾶλλον δὲ τοσαύτη ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ δύναμις. ὁ γὰρ ἀφανισθέντες αὐτὸν ζῶντα, μὴ ὅ ἀποθανεῖν ὕστερον αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, ὡς καὶ ἀποθανεῖν ἐκεῖνον μὴ πολλῆς τῆς προθυμίας· ἃ δὴ μάλιστα δείκνυσι τῆς ἀναστάσεως τὸ ἰσχυρόν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ λαμπρότερα ὕστερον ἐπρεῖτο, ἵνα ἀναμφισβήτητος αὐτὴ ἡ ἀπόδειξις γένηται. Εἰ γὰρ δὲ τὸν ὃν τῇ ζωῇ θαυμαζομένων πρὸς ἡμῶν ἀπελθόντων ὕστερον θαυμαστὸν ἦν, πῶς ἂν ζῶντα διαχλευάζοντες τοῦτον ὕστερον Θεὸν εἶναι ὠμόσαμεν, εἰ τῶν πολλῶν εἷς ἦν ὁ Χριστός; πῶς δ' ἂν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ σφαγῆναι κατεδέξαντο, εἰ μὴ σαφῆ τῆς ἀναστάσεως ἔλαβον τὴν ἀπόδειξιν;

Ταῦτα δὴ οὐχ ἵνα ἀκούσαντες μόνον λέγωμεν, ἀλλ' ἵνα δὲ μιμησώμεθα τὴν τε αἱρεσιν, τὴν τε πρόρρησιν, τὴν τε διαφυλακὴν ἅπασαν, ἵνα μηδεὶς ἑαυτῷ ἀπογινώσκῃ, καὶ πρὸς τοῦτο ῥᾳθυμος ᾖ, ἵνα εἰς μηδὲν ἕτερον ἔχῃ καὶ ἐλπίδας μὴ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἰς ἀρετὴν οἰκείαν. Εἰ γὰρ ὅτοι τῆς τοιαύτης ὑπῆρξαν συγγενείας καὶ οἴκου, δὲ πατρίας τὴν αὐτῆς ὄντες τῷ Χριστῷ, ἕως ἀρετὴν ἐπεδείξαντο, εἴνος δυσωπούμεθα ἀπολαῦσαι συγγνώμης ἡμᾶς, συγγενῆς δὲ ἀδελφοὶ δικαίως προσαλλόμεθα, δὴ μὴ σφόδρα ὠμὴν ὑπάρχειν ἐν ἀρετῇ βεβιωκότες; καὶ γὰρ ὁ προφήτης αὐτὸ τοῦτο αἰνιττόμενος ἔλεγεν· Ἀδελφὸς οὐ λυτρώσεται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; καὶ Μωϋσῆς ἦν, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Ἱερεμίας. ἄκουσον γὰρ τί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Μὴ προσεύχου ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. τί θαυμάζεις εἰ σοῦ οὐκ ἀκούω; καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς, φησὶν, εἰ πρὸ ἐμοῦ ὁ Σαμουὴλ, οὐκ ἂν αὐτῷ ἐδεξάμην τὴν ὑπὲρ τῶν ἰκετηρίαν. καὶ Ἰεζεκιὴλ ἦν ὁ προφήτης, ἀκούσεται, ὅτι ἐὰν ᾖ Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, οἵτινες αὐτῶν τοὺς υἱοὺς οὐ μὴν ἐξέλωνται· καὶ Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης ἦν ὑπὲρ τῶν σφόδρα ἁμάρτανόντων καὶ μὴ μετανοούντων δίκαιος, ἀπελθόντα ὁ Θεὸς αὐτὸν καταλιμπάνων, ὥστε μὴ δίκαιον εἶναι τὴν ὑπὲρ τούτων φωνὴν. καὶ Σαμουὴλ πάλιν ἦν ὁ ὅτο ποιῶν, ἐρᾷ πρὸς αὐτὸν, μὴ πάθῃ περὶ τοῦ Σαοὺλ. καὶ ὑπὲρ ἀδελφῆς τις προφήτης μὴ προσηκόντως, ἀκούσεται πάλιν ὑπὲρ Μωϋσῆς· Εἰ ἐμπτύων ἐνέπτυσεν ὁ πατὴρ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς. μὴ δὴ πρὸς ἑτέρους ὠμὴν ἀσχημονοῦντες. ἔχουσι μὲν γὰρ δικαίαν αἱ δίκαι τὴν ἀλιον μεγίστην· ἀλλ' ὅταν καὶ ἡμεῖς μετανοήσωμεν καὶ γενώμεθα βέλτιον. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς ἑαυτοῦ καὶ μυριάδας ἐξήκοντα τῆς θηλάτου τούτης ὀργῆς ἐφείσατο, τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἴσχυσεν ἐξελέσθαι· καίτοι οὐκ ἴσον τὸ ἁμάρτημα ἦν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ Μωϋσέα ὕβρισαν· οὗτοι δὲ ἀσέβεια ἦν τὸ πλημμέλημα.

ἀλλὰ

χ. παρελαβεν; χ. αὐτὸς χ. ἐφ' αὐτῷ λέγων ἰωαν. ζ. ΗΘΙΚΟΝ χ. μιμήσωμεθα χ. τοιαύτης φαλμ. ξ. ἱερ. ιε. ιθ. ἐζε. ιδ. ιθ. α. βασ. ιε. α. λευ. ιβ. ιδ.

αὐτ᾽ πλθησι. ϗ ἡ πόλις δέ, φησι, κληθήσ᾽) πόλις δικαιοσύνης, μητρόπολις πίστ᾽ Σίων. Ἐ
ἴδαμοδ᾽ δὲ εἰσκομιδ᾽ ὅτι "δικαιοσύνη ἐκλήθη ἡ πόλις, ἀλλ᾽ ἔμεινεν Ιερουσάλυμα καλυμμένη. χ᾽. τησ
ἀλλ᾽ ὅπῳ τῦτο γένοιτο ποιεῖς τὸ βέλτιον αὐτῆς μεταβληθείσης, διὰ τῦτο αὐτὴν ὕστερον καλε-
σθαι "ἔφησεν. ὅταν γὰρ ἡ συμβῇ τι παράδοξον, ὁ τῆς προφητείας σαφέστερον γνωρίζει τ᾽ χ᾽ ἐκκ.
καταρθοῦσαν αὐτὴν, ἢ ϗ ἀπολαύουσαν αὐτ᾽, ὀνομα αὐτῇ φησιν εἶ) τὸ πράγματος τιμὴ ἀ- 5
λήθειαν. Εἰ δ᾽ σύτως ἔδει ὑπισοῦσθαι τὸν ἕτερον ζητοῦντα τὸ πῶς τῆς προφητείας λέγειν, ϗ προ-
καλλοντο ἡμᾶς ἑτέρως ἑρμηνεύσαι λέγοντες, ὅτι οὐκ" εἶπον προφήτην, ἀλλὰ νεᾶνιν· προσῆ- χ. εἶπε
κον μὲν ἐκεῖνο ἐρωτᾶν, ὅτι τὴν "ἄλλων μᾶλλον ἀπάντων τὸν ἀξιόπιστον ⓓ ἑβδομήκοντα ἔχειν
ἂν δικαίως. οἱ μὲν γὰρ μὴ τὸ τῦ Χριστοῦ προσιέμενοι ἡρμήνευσαν, Ιουδαῖοι μισήσαντες,
ϗ δικαίως ἂν ὑποπτεύοντο, ἅτε ἀπιστίᾳ μᾶλλον εἰρηκότες, ϗ "τὰ προφητείας συσκι- 10 χ. δικαίως
άζοντες ὑπὸπτηδες· ⓓ ϗ ἑβδομήκοντα προ ἑκατὸν ἢ ϗ πλειόνων ἐτῶν τῆς τῦ Χριστοῦ προ-
φάσιας ὑπὸ τῦτο ἐλθόντες, ϗ τοσῦτοι ὄντες, πάσης τιμωρίας εἰσὶν ὑποψίας ἀπηλλαγμένοι, καὶ
δικαίως ⓔ χρόνον ϗ δικαίως τὸ πλῆθος ϗ δικαίως τιμῶν συμφωνίαν μᾶλλον ἂν εἶεν πιστεύεσθαι δίκαιοι.
εἰ δ᾽ ϗ τῶν ἐκείνων προφήτευσεν ὑπερβολαί, ϗ ὅταν τὰ νικητήρια προ ἡμῶν. ϗ γὰρ τὸ τῆς "νεα- χ. νικητ
νιότητος ὄνομα ὑπὲρ τῆς προφητείας εἴωθεν ἡ γραφὴ λέγειν, οὐκ ὑπὲρ γυναικὸς [ὁ] μόνον, ἀλ- 15
λὰ ϗ ὑπὲρ ἀνδρῶν. νεανίσκοι γάρ, φησι, Ἐ προφῆται, πρεσβύτεροι μὲν νεωτέρων. ϗ "ὑπὲρ κόρης χ. ὡσὶ
δ᾽ ὑποβλθυομένης διαλεγομένη πάλιν φησίν· ἐὰν φωνήσῃ ἡ νεᾶνις, τοτέστιν ἡ προφῆτις. ϗ
τὰ περὶ τῦτο δ᾽ εἰρημένα, τῦτον ⓕ λόγον ζωώσησιν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ἰδοὺ ἡ προ-
φῆτις ἐν γαστρὶ ἕξει· ἀλλὰ προτέρων εἰπὼν, ἰδοὺ δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον, τότε
ἐπήγαγεν, ἰδοὺ ἡ προφῆτις ἐν γαστρὶ ἕξει. καίτοι εἰ μὴ προφῆτις ἦν ἡ μέλλουσα κυεῖν, ἀλ- 20
λὰ νόμῳ γάμου τὸν ἐλήφει, ποῖον ἂν εἴη σημεῖον τὸ γινόμενον; τὸ γὰρ σημεῖον ἐκπλη-
σσειν δεῖ τὴν τῶν πολλῶν ἀκρόασιν, καὶ ξένον εἶ) καὶ προπηλακισμῶν. ἐπεὶ πῶς ἂν
εἴη σημεῖον;

24 Διεγερθεὶς δ᾽ ὁ Ιωσὴφ ἀπὸ τῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυ-
ρίου. Εἶδες ἐπακολουθῶ, ϗ καταπείθῃ δικαίως; εἶδες ψυχὴν διεγηγερμένην ϗ ἐν ἅ- 25
πασιν ἀδέκαστον; ὅτε γὰρ ἐώρακεν ἀνδρὸς δικαίου καὶ ἀτόπου, καταφρονεῖν ἐώκρετο τὴν
προφῆτιν· "διὰ τῦτο ὅπῳ ταύτης ἀπηλλάγη τῆς ὑποψίας, ἐκβαλὼν ἐπέμενεν, ἀλλὰ καὶ χ. ὕπ
κατέχει ϗ δικαιοῦται τῇ οἰκονομίᾳ πάσῃ.

Καὶ προσέλαβε [γὰρ φησι] Μαριὰμ τὴν γυναῖκα αὐτῦ.

Εἶδες πῶς ζωοχῶς τὸ ὄνομα ὁ εὐαγγελιστὴς, οὐ βουλόμενος ἐκκαλυφθῆναι 30
τὸ μυστήριον ἐκεῖνο τέως, καὶ τὴν ποινὴν τῶν ἐκείνου ἀναιρῶν ὑποψίαν; προσλαβοῦ
δ᾽ αὐτήν,

25 Οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον.

Τὸ ἕως, σὺν ταῦτα εἰρηκεν, οὐχ ἵνα ὑποπτεύσῃς ὅτι μὴ ταῦτα αὐτὴν ἔγνω, ἀλλ᾽ ἵνα
μάθῃς, ὅτι προ τῆν ὠδίνων πάντως ἀνέπαφος ἦν ἡ προφῆτις. Ἕως οὖν ἔνεκεν, φησι, τοῦ ἕ- 35
ως τέτοκεν; ὅτι ἔτος τῇ γραφῇ τῦτο πολλάκις ποιεῖν, ϗ τὴν ῥῆσιν ταύτην μὴ ὅτι διωρισμέ-
Γεν. μ᾽. νον ἀΐδιον χρόνον. ϗ γὰρ ϗ ὅτι τῆς κιβωτῦ φησι, Οὐκ" ἐπέστρεψεν ὁ κόραξ ἕως οὗ ἐξηράν- χ. ἐκκ. ἐπ.
Ψλμ. οθ. β. θη ἡ γῆ· καίτοιγε οὐδὲ μὴ ταῦτα ἐπέστρεψε. ϗ περὶ τῦ Θεοῦ δ᾽ ἀφωρισμένη φησίν,
Ἀπὸ τ᾽ αἰῶνος ϗ ἕως τ᾽ αἰῶνος σὺ εἶ, ὥστ᾽ ὄρος ὑψῶσα σὺν ταῦτα. ϗ πάλιν βαπτιζομένη ϗ
λέγουσα· Ανατελεῖ σὺν ταῖς ἡμέραις αὐτῦ δικαιοσύνη, ϗ πλῆθος εἰρήνης ἕως τ᾽ ἀφανι- 40
ρεθῇ ἡ σελήνη· ὥ πέρας δίδωσι τῷ καλῷ τούτῳ στοιχείῳ. οὕτω δὴ ϗ σὺν ταῦτα τὸ ἕως εἶ-
πε, "τὰ περὶ τῶν ὠδίνων ἀσφαλιζομένη, τὰ δ᾽ μὴ ταῦτα σοι καταλιμπάνουσα συλλο- χ. τὸ *εἰσήγησ
γίζεσθαι. ὃ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἦν προ αὐτῦ σε μαθεῖν, ὅτι αὐτὸς εἰρηκεν, ὅτι ἀνέπαφος ἦν
ἡ προφῆτις ἕως τ᾽ τόκου· ὃ δ᾽ σὺν τῶν εἰρημένων ἀκόλουθόν τε ἐφαίνετο ϗ ὡμολογημένον, τοῦτο

σοι

γὰρ τῆς ὀλίγα λαβών, καὶ εἰς βαλλάντιον ἀποθήσῃ), καὶ σφεντόνδα ὑποπτήσῃ· ἡμεῖς δὲ
χ. ἀργυρὸν χρυσίου καὶ λίθων πολυτελῶν ἡμῶν τερα διεγήμενοι λόγια, καὶ οὐδὲ τὸ πνεύματος ἀποδεχόμενοι θησαυρούς, οὐκ εἰς τὰ βαμμένα τῆς ψυχῆς ἀποτιθέμεθα· ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐῶμεν τῆς ἡμετέρας ἀβροίας σκῶρ. τίς οὖν ἡμᾶς ἐλέησει λοιπόν, ὑπὸ συνηθείας ἐ-
5 αυλῖς, καὶ εἰς τοσαύτην ἐμβάλλοντας πεῖραν; ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένῃ), γράψωμεν ἑαυλῖς νόμον ἀκίνητον, καὶ πᾶσι γυναιξὶ καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἡμετέροις, μίαν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ταύτην ὅλην ἀναπαύειν τῇ ἀκροάσει καὶ τῶν ἀκουσθέντων τῇ συλλογῇ. ὅπως γὰρ καὶ βέλτιον ἐσόμεθα πρὸς τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι ἀπαντήσομεν, καὶ ἡμῖν ἐλάττων ὁ πόνος ἔσται, καὶ ὑμῖν ὁ κέρδος πλέον, ὅταν τὰ τοσαῦτα εἰρημένα φέροντες ὑπομιμνήσκητε, ὅπως μὴ ταῦτα ἀκούσητε. καὶ γὰρ μαρόν τι καὶ τοῦτο ζωτικὸν πρὸς τὸν τῶν λεγομένων ζωὸν, τὸν τὸν ἀκολουθοῦσαν εἰδέναι μετ' ἀκριβείας τῶν πρὸ ἡμῶν ὑφηνομένων ὑμῖν νοημάτων. ὅπως γὰρ οὐκ εἰς πάντα ἐν μιᾷ καταβάλλῃ ἡμέρᾳ, τὰ δὲ πολλοῖς ὑμῖν ἡμέραις καταπιέμενα τῇ τῆς μνήμης ζωοχοΐᾳ ὥσπερ σιτάρειά τινα ποιήσαντες, ὕπνῳ δὴ πρεπόντως τῇ ψυχῇ, ὥστε ὁλόκληρον φαίνεσθαι τὸ σῶμα τῆς γραφῆς. ἀναμνήσαντες τοίνυν τὸν ἔναγχος εἰρημένων ἑαυτοὺς, ὅπως καὶ σήμερον ὅπερ τὰ προκείμενα ἴωμεν. ἵνα δὲ ὅτι τὰ προκείμενα σήμερον; ὅπερ ἡ ὅλον τέτρισται, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἀξίως θαύματος, ὡς αὐτῷ δυνατὸν ἦν, ἀνεδείξατο, εἰπών· ὅπερ ἡ ὅλον τέτρισται. ὅπως γὰρ εἶδε τὸ πέλαγος καὶ τὴν ἄβυσσον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ μηδέποτε ἐλπισθὲν εἰς ἔργον ἐλθεῖν, καὶ φύσεως λυθείσας νόμους, καὶ χαλλαγὰς γνωμάτων, καὶ πάντων ἀνώτερον πρὸς πάντων κατώτερον καταπίπτα, τὰ μεστοῖχα λυόμενα, καὶ τὰ κωλύματα διαῤῥήγνυμενα, καὶ πολλῷ πλείονα τούτων ἕτερα γνώμενα, εἰ ῥήματι τὸ θαῦμα προέσχηται, εἰπών· τοῦτο ἡ ὅλον τέτρισται, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. μὴ γὰρ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι νῦν ζῶντα ἔδοξε· πάλαι προεστυπούτο. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος πάντα χοῦ δεῖξαι ἑαυτοῦ δασκ. καὶ ὧδε πέμπει τῷ Ἰωσὴφ τῷ Ησαΐα λοιπόν· ἵνα καὶ τὴν αὐτοῦ ῥημ[illegible] ἐπιλάθῃ) ἀφυπνιαθείς, ἅτε προεσφαπεὶς εἰρημένων, τὴν προφητικὴν, οἷς "ζωμετέαφη, διὰ πάντος ἀναμνησθείς, καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα κατάσχῃ. καὶ τῇ μὲν γυναικὶ οὐδὲν τούτων εἴρηκεν, ἅτε χερὴ ὄσῃ καὶ ἀπείρως τούτων ἐχούσῃ· τῷ δὲ ἀνδρὶ, ἅτε δικαίῳ [τε] ὄντι καὶ μαθητεύοντι προφήτας, οὐπυθόμενα δηλαδή). καὶ προ μὲ τούτου Μαεμὰρ τὸν γυναικὰ σου λέγει· οὐ ζῶντα δὲ ὅτε τοῖς προφήταις ἐλλύουσιν εἰς τὸ μέσον, τότε αὐτῷ πιστεύει τὸ τῆς προφητείας ὄνομα. καὶ γὰρ ἂν ὅπως· ἀπείρακτος ἐμένε, προφητικὸν πρὸς αὐτοῦ ἀκούων, εἰ μὴ προέτου ζῶντα Ησαΐου. καὶ γὰρ οὐδὲν ξένον, ἀλλὰ τὸ ζωόντες καὶ τὸ σὺν πολλῷ χρόνῳ μαθητὴν ἐμάνην ἀκούσαντα προφήτου. δηλ. τοῦτο ποιῶν ὁ προδείκνυσι τὸ εἰρημένον ὁ ἄγγελος, προφήτης εἰς μέσον τὸν Ησαΐαν. καὶ οὐδὲ εἰς ζῶντα ἴσα) ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναρτᾷ τὸν λόγον. οὐ γὰρ αὐτοῦ φησιν εἶ) τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. δηλ. ὅπερ οὐκ εἶπεν· ἵνα πληρωθῇ ὃ ῥηθὲν διὰ τοῦ Ησαΐου, δηλ. τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. τὸ μὲν γὰρ σῶμα ἦν Ησαΐου· ὁ δὲ χρησμὸς αὖθις ἐφέρετο. τί οὖν ὅτος φησὶν ὁ χρησμός; Ιδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέ- Ησ ζ. ιδ'.
ξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ. πῶς οὖν οὐκ ἐκλήθη, φησὶ, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ, ἀλλὰ Ιησοῦς Χριστός; οὐκ οὐκ εἶπε, καλέσει, ἀλλὰ καλέσουσι, ὃ ἰσχύει τοῦτ' ἔστι, καὶ ἡ παρθένος ἐκβασις. ἐν ᾧ γὰρ ὃ συμβαίνει τὸ ὄνομα τίθησι. καὶ ἔστι τοῦτο τῇ γραφῇ, καὶ συμβαίνοντα πρόσωπα αὐτὴ ὀνομάζειν. δοκεῖ οὖν ἄλλο δηλοῦ τὸ, καλέσουσι Εμμανουήλ, ἢ ὅτι ὄντως) Θεὸν μετ' ἀνθρώπων. ἀεὶ μὲν γὰρ γέγονε μετ' ἀνθρώπων· οὐδέποτε ἡ ὅτω σαφῶς. εἰ ἡ αἰσχυντῆρ Ιουδαῖοι, ἐρησόμεθα αὐτούς· πότε παιδίον ἐκλήθη, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν. πῶς οὖν ὁ προφήτης ἔλεγε· Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον; ὅτι ἐμνηνθέντος αὐτοῦ, προ- Ησ. η.
νομὴ σκύλων ἐγένετο καὶ ἁρπαγμὴ, διὰ τοῦτο τὸ ἐπ' αὐτοῦ προφητικὸν συμβεβηκὸς, ὡς ὄνομα

αὐτοῦ

διεκάλυστ. τοῦτο καὶ ὅπτ τῶν φιλοσοφούντων ἐστὶν ἰδεῖν. ἡ γὰρ σὺν πενίᾳ τῶν πλουτούντων ἀδιέστεργι δίαιτα. μὴ τοίνυν ἔξω τῆς καμίνου καθεζώμεθα, μηλεῶς τοὺς τοῦ πόνου ἔχοντες, ἵνα μὴ παθωμεν ὅπερ ἔπαθον τότε ἐκεῖνοι. ἂν μὲ γὰρ καταβαὶς τοὺς αὐτοῦ ἴδῃ μετὰ τῶν παίδων, οὐκέτι σε τοῦδε ἐργάσεται δεῖσον τὸ πῦρ· ἐὰν δὲ ἄνω καθήμενος τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἐν τῇ φλογὶ τῆς πενίας, καταναύσεται ἡ φλόξ. καταβῶμεν τοίνυν εἰς τὸ πῦρ, ἵνα μὴ καταναλῶμεν τοῦ πυρός· μὴ καθίσῃς ἔξω τοῦ πυρός, ἵνα μή σε ἁρπάσῃ ἡ φλόξ. δῶ μοὶ γὰ ἴδω σε μετὰ τῶν πενήτων, ἀποσῴσεται σε· ἂν δὲ ἀλλοτριούμενον αὐτῶν, ὀπτισθαμιεῖται σοι ταχέως, καὶ ἁρπάσεταί σε. μὴ τοίνυν ἀποσῇς αὐτῶν ἐμβολῆσαι. ἀλλ' ὅταν ὁ ἀγαθολογος καλυβὴν τοῦ μὴ τοσοκωνοσαι τὰς χρυσᾶ βαλῇ εἰς τὸν κάμινον τῆς πενίας, μὴ τῶν ἐμβαλλόντων, ἀλλὰ τῶν ἐμβαλομένων γένου· ἵνα γένῃ τῶν σωζομένων καὶ μὴ τῶν καιομένων. ἡ γὰ μεγίστη δρόσος, ὃ μὴ κατέχεσθαι ἐπιθυμία πλούτου, ὃ πάσιν ὁμολογ. ὅτοι πάντων εἰσὶν εὐπορώτεροι, ὦ τῶν ἐπιθυμίαν τὸ πλοῦτο κατὰ πάντων· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι καταφρονήσαντες τότε τὸ βασιλέως, ἐγένοντο τοῦ βασιλέως λαμπροτέροι. ἡ σὺ τίνων αὐ ὑποδεέστερος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τοσαμάτων, τοῦ κόσμου πάντος ἔσῃ ἀμείνοτερος, κ' τοῦ ἀγίους ἐκείνους, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. ἵν' οὖν ἄξιος γένῃ τῶν ἀρετῶν, καταγέλασον τῶν πρόσκαιρων. οὕτω γὰρ ἡ ἐν ταῦθα ἔσῃ λαμπροτέρος, ἡ τῶν μελλόντων ἀπολαύσεις ἀγαθῶν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ἡ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰς ἐκλη.

Ομιλ. ε. 22 ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΟΛΟΝ ΓΕΓΟΝΕΝ, ΙΝΑ ΠΛΗ- ρωθῇ ὃ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·

23 Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.

χ. καλέσεις

Ολλὰ νῦν ἀκούω λεγόντων, ὅτι πρότερον μὲ ἐκ τῆς ἀκροάσεως ἀπολαύοντες, συγκελόμεθα· ἐξελθόντες δ' ἕτεροι πάλιν δι' ἑτέρων γινόμεθα, ὃ πῦρ τῆς προθυμίας σβέννυοντες. τί οὖν δι' γένοιτο, ὅπως τοῦτο μὴ γένῃ; σκοπήσωμεν ὁθεν γένε. πόθεν οὖν γένε ἡμῖν ἡ τοσαύτη μεταβολή; ἀπὸ τῆς δίαιτες ἐκ μὴ προσκηύσης, ἡ τῆς τῶν ποιητῶν δι' ἐσθῆτος Ζωσίας. ἡ γὰρ ἐκ τῆς Ζωσάξεως ὑποχωρεῖ εἰς τὰ μὴ προσκηνται τῇ Ζωσάξει· ἐμβάλλειν ἑαυτὸν πράγματα· ἀλλ' ὁδῷ οἰκάδε· ἐλθόντες τὸ βιβλίον μεταχειρίζεσθαι, ἡ τὴν γυναῖκα δὲ τὰ παιδία προσῆκε τὸν κοινωνίαν τῆς τῶν εἰρηνῶν καλῆς συλλογῆς, ἡ τότε τῶν βιωτικῶν ἀπολύσ προσάγει. εἰ γὰρ ἀπὸ βαλανείου ἐκ ἂν ἔλσιο εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλειν, ὥστε μὴ τὸ ἐκεῖθεν αἴσιον λυμαίνεσθαι τοῖς ἐν ἀγορᾷ προσάγμασι· πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ Ζωσάξεως ὅτο ποιῆ ἐκρεῖν. νῦν οὖν τοὐναντίον ποιῶμεν. δεῖ δὴ ὅτο ἡ πάντα ἀπόλλυμεν. ὅπου γὰρ τὸ ὠφελείας τὸ λεγόμενον παγίσις καλῶς, ἡ πολλὴ ῥύμη τὸ ἔξωθεν φορεῖται πάντα προσάγει. ἵν' οὖν μὴ ὅτο γένῃ, ἀπὸ Ζωσάξεως ἀναχωρῶμεν, μηδὲν ποιοῦντες τὸ εἰρηνῶν συλλογῆς δυσχερέστερον. ἡ γὰρ ἑβδόμης ἀναπαύσεως δύ εἶπ, πόσοι ἡ ἓξ ἡμέρας τοῖς βιωτικοῖς ἀποτέμνομεν, τοῖς πανδημαϊκοῖς μηδεμίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ μηδὲ μακρὸν τὸ ἡμέρας μέρος· διόδναι. ὐχ ὁρᾶτε τὰ παιδία τὰ ἡμέτερα, ὅτι τὰ μαθήματα, ἅπερ δύ δέξει, ταῦτα δι' ὅλης μελετῶσι τῆς ἡμέρας; τοῦτο δὴ ἡ ἡμεῖς ἐργασώμεθα· ἐπεὶ πλέον οὐδὲν ἡμῖν ἔσται τῆς σὺν ταῦθα ἀφίξεως, εἰς πίθον τετρημένον ὑπλοῦσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἡ μηδὲ τοσαύτην προσχωμένοις ἀσουδίαν τῇ τῶν εἰρηνῶν φυλακῇ, ὅσην ὠδί χρυσὸν ἡ ἄργυρον ἐπιδεικνύμεθα. δίκαιον μὲ γὰρ

χ. ἐπιμελάλη
χ. ἐλθόντ
χ. καὶ ἀνάσχοιο χ. ἀναχωρεῖν
χ. ἐστα
γ. ἀναπῦς διδόναι· ἀλλὰ διδόναι αὐτούς. χ ὑμᾶς

δηλοῦσι, βαρούμενοι τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν. Εἰ γὰρ ἡ αὐλὴ πολλῆς ἀπέλαυνον ὑμᾶς, ἅς τὴν ἄλλων ὁρῶντες συμφορὰς σφόδρα ἐδάκνοντο. ὅπερ μάλιστά ἐστιν ἀγίων ἴδιον, μὴ δόξῃ, μὴ ὑμῖν, μηδὲν ἄλλο προτιμᾶν τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας. ἵνα γνῶ, πῶς οἱ κάμινον ὄντες, ὑπὲρ τῶν δήμων πάντος τὸν ἱκετηρίαν ἐποιοῦντο· ἡμᾶς γὰρ οὐδὲν οἱ αἰσθητοὶ ὄντες, τὰ ἀόρατα μηνυόμεθα. καὶ ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς ζητοῦμεν, οὐ τὰ ἑαυτῶν ἐκάστου, ἀλλὰ τὰ τῶν πολλῶν. ὅτι γὰρ θανάτου καταφρονοῦμεν, δῆλον πολλοῖς μὲν καὶ ἔργοις ἐδείξαμεν. πάντα δὲ ἑαυτοὺς προβάλλονται, ὑπὲρ Θεοῦ δυσωπῆσαι βουλόμενοι. Εἶτα ὅπως οὐδὲ ἑαυτοὺς ἔχειν ἠξιοῦμεν, ὅπως τοὺς πατέρας καταφεύγουσιν· αὐλὴ γὰρ οὐδὲν πλέον ἔφασαν εἰσφέρειν, ἀλλ' ἢ πνεῦμα ζωτικὸν μέτρον. τούτους δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἔσηκεν εἰκὼν χρυσῆ, ἢ τὸ μαφιὰ τυραννίς. ἀλλὰ μὴ προσέχωμεν τοῖς τυμπάνοις, μηδὲ τοῖς αὐλοῖς, μηδὲ ταῖς κιθάραις, μηδὲ τῇ λοιπῇ τοῦ πλούτου φαντασίᾳ· ἀλλὰ κἂν εἰς κάμινον ἐμπεσεῖν δέῃ πενίας, ἑλώμεθα ὥστε μὴ προσκυνῆσαι ἐκείνῳ· καὶ ἔσται δρόσος ἐν μέσῳ φλογὸς ἡμῖν. μὴ τοίνυν φείσωμεν, πενίας ἀκούοντες κάμινον. καὶ γὰρ καὶ τότε, οἱ μὲν ἐμπεσόντες εἰς τὴν κάμινον ἀπεδείχθησαν λαμπρότεροι· οἱ προσκυνήσαντες δὲ ἠφανίσθησαν· καὶ τότε μὲν ὁμοῦ πάντα ἐλάμβανον· νῦν δὲ τὰ μὲν ἐνταῦθα ἔσται, τὰ δὲ ἐκεῖ, τὰ δὲ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ. οἱ μὲν γὰρ κἂν τὰ μὴ προσκυνήσαντα τὴν μαμωνᾶ πενίαν ἐλόμενοι, καὶ ἐνταῦθα καὶ τότε ἔσονται λαμπρότεροι· οἱ δὲ πλουτοῦντες ἐνταῦθα ἀδίκως, τότε τὴν ἐσχάτην δώσουσι δίκην. ἀπὸ ταύτης γὰρ ὁ Λάζαρος τῆς καμίνου δεξιᾷ, τὰ παίδων ἐκείνων ὑπῆντων λαμπρός· ὁ δὲ ἐν τῇ τάξει τῶν προσκυνησάντων τὴν εἰκόνα πλούσιος, ἐν γεέννῃ χαλεδιπάζετο. καὶ γὰρ τὰ εἰρημένα τύπος ἐκείνων. ὥσπερ οὖν ἐνταῦθα, οἱ μὲν ἐμπεσόντες οὐδὲν ἔπαθον, οἱ δὲ ἔξω καθήμενοι μετὰ πολλῆς ἡρπάγησαν τὴν σφοδρότητος· οὕτω καὶ τότε ἔσται, οἱ μὲν ἅγιοι διὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρὸς βαδίζοντες οὐδὲν πείσονται ἀνδρες, ἀλλὰ ὡς φαιδροὶ φανοῦνται· οἱ δὲ τὴν εἰκόνα προσκυνήσαντες, ὕλοι δὲ πῦρ αὐλοῖς θηρίου χαλεπώτερον πάντος ὑπιπτῶν ὡς καθέλκον εἶδον. ὥστε εἴ τις διαφυγεῖν τὴν γεέννην, ταύτην ἰδὼν τὴν κάμινον, ἀπὸ τῶν παρόντων πιστευέτω τοῖς μέλλουσι, καὶ μὴ φοβείσθω πενίας κάμινον, ἀλλὰ ἀμυρτίας κάμινον. τοῦτο μὲν γὰρ φλὸξ καὶ ὀδυνη, ἐκεῖνο δὲ δρόσος καὶ αἴεσις· καὶ ἐκεῖνη μὲν τὴν καμίνῳ πῦρ ἔσηκεν ὁ Διάβολος, ταύτην δὲ ἄγγελοι, ἵνα σώσωσι τὴν φλόγα. ταῦτα ἀκηκοότες καὶ οἱ πλουτοῦντες, οἱ τὴν κάμινον τὴν πενίας ἀναπλάττοντες· ἐκείνους μὲν γὰρ οὐδὲν βλάψουσι, τὴν δρόσου τοῦ ἁγιασμοῦ τῆς αὐλῆς· ἑαυτοὺς δὲ εὐχειρώτους ἐργάσονται τῇ φλογί, ἵν' ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀνῆφαν χειρῶν. τότε μὲν οὖν ἄγγελος συγκατέβη τοῖς παισὶν ἐκείνοις· νυνὶ δὲ ἡμεῖς τοῖς ἐν καμίνῳ πενίας ὄντες συγκαταβαίνωμεν, καὶ δεῖξωμεν τῆς ἐλεημοσύνης ἐργασώμεθα δρόσον, καὶ ἐκλύσωμεν [τὴν] φλόγα, ἵνα δὲ τῶν σεφανίων αὐτῶν ἡμῶμεθα κοινωνοί· ἵνα καὶ τὴν φλόγα τῆς γεέννης καὶ τὸν Χριστοῦ βασκεδάσῃ φωνὴ ἡ λέγουσα· Πεινάσατε γάρ μου καὶ ἐθρέψατε. Matθ. κε. λδ. λε. αὕτη γὰρ ἡ φωνὴ τότε αὐτὴν δρόσον ἀναψύξουσαν ἡμῖν, ἀλλὰ μέσης συνείρουσα τῆς φλογός. καὶ τελέσωμεν τοίνυν μὴ ἐλεημοσύνης εἰς τὴν τῆς πονηρίας κάμινον· ἴδωμεν δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας βασίζοντας ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀνθρακας πατοῦντας· ἴδωμεν δὲ τὸ θαῦμα δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ ἀνθρακας πατοῦντες ἐν καμίνῳ φαλλόμενα, ἀνθρακες δὲ πυρὸς βυθιζόμενα, πενίας προσδεδεμένοι ἑκάστῃ, καὶ πολλὴν φέροντα τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ τοῖς παισὶν ἐκείνοις ἴσοι γίνονται οἱ πενίαν μετὰ βυθίσεως φέροντες. καὶ γὰρ πυρὸς φοβερώτερον ἡ τῶν χρεῶν, καὶ μᾶλλον ἐμπίπτει εἰς ὀδύνην· ἀλλὰ τοὺς παῖδας τοὺς ἐκεῖνους οὐκ ἐνέκρωσεν ἐκείνος, ἀλλ', ὅπου γε χαρίζεται ὁμολόγησαν τῷ δεσπότῃ, καὶ τὰ δεσμὰ βυθοῦ αὐτοῖς διελύετο. οὕτω καὶ νῦν, αἰ ἐμπεσόν εἰς πενίαν εὐχαριστήσῃς, καὶ τὰ δεσμὰ λύει, καὶ ἡ φλὸξ σβέννυται. κἂν μὴ σβεσθῇ, τὸ πολλῷ γε μᾶλλον μᾶς ὠφελεῖ. ὁ δὴ καὶ τότε ἔπαθε· καὶ ἐν τῇ καμίνῳ μέσης δρόσου καθαρᾶς ἀπέλαυνον. τὸ μὲν γὰρ πῦρ οὐκ ἔσβεσε, τὸ δὲ καυθῆναι τοὺς ἐμβληθέντας διεκώλυσε.

κ. τὰ
κ. τὰ

κ. πενίαν

κ. ἐκπεσόντες

κ. ἀπὸ

κ. ὑλαν χέας
κ. Θεῷ·
κ. ὁ καὶ ὅτι ἡμῶν ἐλεημοσυνῶν ὠφέλιμον ἐστιν ἐν ἰδίῃ, ὅπου ἐν πενίᾳ, τῶν πλουτούντων ἀπλέστερον διάκεινται, καὶ ἐν καμίνῳ μέσης δρόσου καθαρᾶς ἀπολαύειν, ὅπερ καὶ πάντα ζωώδη τὸ μὲν γὰρ πῦρ ἐ κατέσβεσεν, τὸ δὲ καυθῆναι τοὺς ἐμβληθέντας οὐ κώλυσεν. μὴ τοίνυν

νομίζων ἑαυτῷ προσίζειν βλασφημίας, καὶ ὁ ζῶν ἀπὸ τῶν μὴ ζώντων λαμπροτέρους ἤθελε φαίνεσθαι. Εἶδες τῆς μανίας τὸν ὑπερβολήν; δοκῶ γάρ ἑαυτὸν ὑμᾶν, μᾶλλον ἀξιόβεστον. ὅταν γάρ φαίνῃ τὰ ἀψυχα θαρρῶν μᾶλλον, ἢ ἑαυτὰ καὶ τὴν σὺν αὐτὰ ζώσην ψυχήν, καὶ δηλαδὴ ὅτι ὃ ξύλον ὅτι τοσαύτην ἀγλὴν περιβέβληται, πῶς οὐκ ἂν εἴη γέλωτος ἄξιος, οὐκ ἀπὸ ξύλων, ἀλλ' ἀπὸ σανίδων καλλωπίζεσθαι ἀποβάλλων; ὥσπερ ἂν εἴ τις λαβὼν βασιλέα ὃν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ δηλαδὴ τὸν κλίμακα καλὸν ὄντα ἀξιοῖ μᾶλλον, ἢ δηλαδὴ ὃ δεσπότης ἐστί, σεμνύεσθαι. τοῦτον καὶ ἐφ' ἡμῶν πολλοὶ μιμοῦνται νῦν. ὥσπερ γάρ ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς εἰκόνος ὅτως ἀπὸ τῶν ἱματίων ἕτεροι, καὶ ἐξ οἰκίας ἄλλοι, καὶ ἐξ ἡμιόνων καὶ ὀχημάτων, καὶ ἀπὸ κιόνων τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀξιοῦσι θαυμάζεσθαι. ὅτι γὰρ ὁ δεσπότης ἐστὶ) ἀπώλεσαν, περιέρχονται συλλέγοντες ἑαυτοῖς ἑτέρωθεν τὸν πολλοῦ γέλωτος γέμουσαν δόξαν. ἀλλ' οὐχ ἁγνοῦσι καὶ μεγάλοι τοῦ Θεοῦ θεράποντες ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἔδει μάλιστα, ἐκ τούτων ἔλαμπον. καὶ γὰρ [καὶ] ἀκτήμονες, καὶ δοῦλοι, καὶ νέοι, καὶ ξένοι, καὶ πρώτων τῶν οἴκοθεν ὄντες ἔρημοι, τοῦ πλούτου περιβεβλημένου ταῦτα σεμνότεροι πολλῷ τότε ἐφαίνοντο. καὶ τῷ μὲν Ναβουχοδονόσορ, ἐκ εἰκὼν τοιαύτη, ὁ σατράπης, ὁ στρατηγὸς, ὁ στρατόπεδα ἄπειρα, ὁ χρυσοῦ πλῆθος, ἐκ ἄλλη φαντασία περὶ τὸν ἐπιθυμοῦντα ἦρχεν καὶ δεῖξαι μέγαν· τοῖς δὲ τούτων πρώτων γεγυμνωμένοις ἦρχεν ἡ φιλοσοφία μόνον, καὶ τοῦ τὸ δηλοῦν δημα καὶ τὸν παρφυείδα ἔχοντας καὶ τοιαῦτα περιβεβλημένου τοῦ σοφοῦ τούτων κεκτημένους λαμπροτέρους ἀπέφηνε, ζοῦτον, ὅσον ὁ ἥλιος ὑστὶ μαργάρου λαμπρότερος. καὶ γὰρ ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἦσαν, νέοι τε ὄντες καὶ ἀκτήμονες καὶ δοῦλοι, καὶ φανέντων θεῖναι ὁ βασιλεὺς πῦρ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡφίει, καὶ στρατηγοὶ, καὶ ὕπαρχοι, καὶ ὕπατοι, καὶ ἅπαν τὸ ἁμβολὴν τὸ θεάτρου περιεῖχεν, καὶ φωνὴ συνεῖχεν· πάντα δὲ καὶ σαλπίγγων καὶ πάσης μουσικῆς περισσῶς ἀκροαὶ φερομένη περιῆκε ταῖς ἐκείνων ἀκοαῖς· καὶ κάμινος αἰεκαίετο περὶ ὕψος ἄπειρον, καὶ αὐτῶν ἡ φλὸξ ἥπλετο τῶν νεφελῶν, καὶ πάντα φόβου καὶ ἐκπλήξεως ἐν μέσῳ. ἀλλ' ἐκείνους οὐδὲν τούτων ἔξεπληξεν· ἀλλ' ὥσπερ παίδων παίζόντων καταπεφρονηκότες, τῇ μὲν δυσρεθείᾳ καὶ τῇ περιεκείνων ἐπεδείκνυντο, καὶ τὴν σαλπίγγων ἐκείνων λαμπροτέραν ἀφέντες φωνὴν ἔλεγον· Γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ. οὐδὲ γὰρ μέχρι ῥήματος ὑβρίσαι ἐβούλοντο τύραννον, ἀλλὰ τῇ εὐσεβείᾳ ἐπιδείξασθαι μόνον. διὸ περ οὐδὲ μακροὺς ἀπετείνατο λόγους, ἀλλ' ἐν βραχεῖ πάντα ἐπιδεικνύμενοι. ἔστι γάρ, φησι, Θεὸς ἐν οὐρανῷ δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς. Οἴμοι τῆς πλήξης δεινότητος! Οἴμοι τῆς κάμινου; Οἴμοι τῆς ξίφη τὰ ἠκονημένα; Οἴμοι τοῦ φοβερὰς δορυφόρους; πάντων τούτων δυνάτερος ἡμῶν ὁ δεσπότης καὶ δυνατώτερος. Εἶτα, ἐπιστάντες ὅτι συμβαίνει τοῦ Θεοῦ βουληθῆναι καὶ συγχωρῆσαι αὐτοὺς καυθῆναι, ἵνα μὴ τοῦτο ἡμῶν δόξωσι ψευδῆ λέγειν, προσιόντες καὶ τοῦτο, λέγοντες· ὅτι ἐὰν μὴ τοῦτο ᾖ, γνωστὸν ἔστω σοι, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν. Εἰ γὰρ εἶπον, ὅτι δι' ἁμαρτήματα οὐ ῥύεται), καὶ μὴ ῥύσηται, ἠπιστήθησαν ἄν. διὸ τοῦτο ἐπάγουσι μὴ τοῦτο σημαίνοντες λέγουσι δὲ αὐτὸ ὅτι τῆς καμίνου, φόβου καὶ κάτω τὰ ἁμαρτήματα προσδηλοῦντες· ὅτι δὲ βασιλέως οὐδὲν τοιοῦτον, δηλοῦσι καὶ ἐκεῖθεν μέλλωσι, τὴν εὐσέβειαν ἐπιδώσουσιν. ἐπὶ γὰρ ἀμοιβαῖς καὶ δωρεαῖς ἐστεφάνουν ἀπερ ἐστεφάνουν, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης μόνης· καίτοι ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὄντων καὶ ἐν δουλείᾳ, καὶ ὑδενὸς ἀπολελαυκότες χρηστοῦ. καὶ γὰρ καὶ παιδείας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ὄντων πάντων ἐξέπεσον. μὴ γάρ μοι ταῦτα ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς εἴπῃς ὑμᾶς. ὅσοι γὰρ ὄντες καὶ δίκαιοι, μυριάκις δὲ εἵλοντο περισσοτέρων οἶκοι, ἐκ τῶν ἐν τῷ ναῷ καλῶν ἀπολαύειν. Ἐξελεξάμην γάρ, φησι, ῥαβδίζεσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν· καὶ, χρείττων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας. μυριάκις [ὅσων] ἂν εἵλοντο ἀπερίφθαι οἴκοι, ἢ βασιλεύειν ἐν Βαβυλῶνι. καὶ ὅτι δῆλον ἐξ ὧν καὶ ἐν τῇ καμίνῳ

δηλοῦσι,

χ. ξιφῶν μάχαι.
χ. βορβόρῳ
χ. παίσιν
χ. φέλκυσι
χ. σφίζουσιν
χ. παιδίαν
χ. φιλοσοφίαν ἐπιδείκνυνται.
χ. καὶ πάντων
χ. τί τὰ ξίφη τὰ
Δαν. γ. π.
Ψαλμ. ργ. ια.

τὸν ὃ τῶν λεόντων ἐξ ἀνθρώπου γινόμενον λέοντα; καὶ εἰπεῖν μοὶ τὰ ἐναντία φύσει χρηζόμενος, σαυτῷ ὃ ἀδικεῖται τῇ φύσει τηρῶν· ἀλλὰ τοῦτο μοὶ ἀγγέλους ἤκειν εἰς τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπίαν" σπάσειν δὲ ἡμέρας, σαυτὸν ὃ ἀπὸ τοῦ θείου τῆς βασιλείας καταστρέφων, καὶ εἰς τὴν μανίαν ἐκφωνῶν τὴν ἐκείνων; νόμισον γάρ, εἰ βούλει, καὶ ἡμῶν θεῖον εἶναι· καὶ ὅτι τῶν λεόντων ἕτερος, τοσαύτην σὺ τοῦ σαυτὸν ἐπιδείξαι τὴν ἀπανθρωπίαν· καὶ ποίκιλον ἄμεινον καὶ πολὺ εἶναι τὸν λογισμόν. καὶ γὰρ οὗτος χαλεποὺς ὀδόντας ἔχει καὶ ὄνυχας· καὶ μὴ ἡμερώσῃς αὐτόν, πάντα ἀπολῇ. σὺ δὲ γάρ ὅτου λέοντα καὶ ἔχεις τὰ σπλάγχνα ἀφαπαξάσας δυνάμενα, ὡς θυμός, τοῖς σιδηροῖς ὄντως διαπαντὸς τῶν ποιῶν. καὶ γὰρ δὴ ὁ σῶμα λυμαίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῆς ψυχῆς ἀφαιρεῖται τὴν ὑγίειαν, καταθέων, ἀφαρπάσας τὴν δύναμιν αὐτῆς ἅπασαν, καὶ ἀχρηστον τοῖς πᾶσι πηδᾷς. εἰ γὰρ σκώληκας ἐν τοῖς ἐγκάτοις τρέφων, τοῦτο δυνήσῃ), πάντως τὴν ἔνδον αὐτὸν διαφθείρων· πῶς οὖν ἡμᾶς τηλικοῦτον ἔχοντες κατασκήνωμα πᾶσι τὸ ἔνδον, τὸν θυμὸν λέγω, δυνησόμεθά ποτε ἡσυχάζειν τοῦτον; πῶς οὖν τούτης ἀπαλλαγησόμεθα τῆς λύμης; ἂν πίωμεν ποτὸν ἐκχεάσαντα δυνάμενον τοὺς ἔνδον σκώληκας καὶ τοὺς ὄφεις. καὶ ποῖον δὴ ἐστὶ τοῦτο, φησί, τὸ τὴν ἐμὴν ταύτην ἔχον; τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, εἰ μὴ πρὸς παρρησίας λαφύξειν (πᾶσαν γὰρ ἰσχὺν σβέσαν δυνήσεται) τοῦτο) καὶ μὴ τούτου τοῦ θείου χαράγματος ἡμᾶς ἀκριβείας ἀκριβῶμεν, καὶ ἐλεημοσύνης τῆς ἀκροάσεως προσκαρτερήσωμεν. ἀφ' ὧν γὰρ τότε πάντων δυνησόμεθα) ἐκκαθαίρεσθαι καὶ λυμαινόμενα τὴν ψυχὴν ἡμῶν πάθη· καὶ ὅτι ζησόμεθα μόνον. ὡς τῶν μὲν ὄντων ἀμείνονα ἀφαιρεῖται· ἐπεὶ οὐκ ἔστι ζώντων ἐκείνων καὶ ἡμᾶς ζῆν, ἀλλ' ἀνάγκη ἡμᾶς ἀπολέσθαι." ἂν γὰρ μὴ φθάσωμεν αὐτὰ ἀποκλείσαντες ἐκεῖθεν, ἐκεῖ πάντως ἡμᾶς [αὐτὰ] ἀποκλείσει· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ ἐκείνου τὸν θανάτου ἐγὼ ἐκάστου ἡμᾶς καὶ ἐνταῦθα ἀπαιτήσειν δίκην. ἕκαστον γὰρ τῶν παθῶν τῶν ἐνόντων, καὶ ὠμὸν καὶ τυραννικὸν καὶ ἀκόρεστον, καθ' ἑκάστην ἡμᾶς ἐθίσει τὴν ἡμέραν τοῦτο ποτε ἴσασι· ὀδόντες γὰρ λέοντος οἱ ὀδόντες αὐτῶν, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτεροι. ὁ μὲν γὰρ λέων ὁμοῦ τε ἐκορέσθη, καὶ ἀπέστη τοῦ παροιστέος αὐτῷ σώματος· ταῦτα δὲ τὰ πάθη, ὅτε ἐμπίμπλανται, ὅτε ἀφίστανται, ἕως ἂν ἐγκλυσθῇ τοῦ ἀληθοῦς φῶτος. τοσαύτη γὰρ αὐτῶν ἡ δυνάμις, ὡς τὴν δουλείαν, ἣν ὁ Παῦλος τοῦ Χριστοῦ ἐπεδείκνυτο, καὶ γέενναν καὶ βασιλείας δι' αὐτὸν καταφρονεῖν, τὴν αὐτὴν καὶ τῶν ἀληθῶν ἅπαντα. ἂν τε γὰρ σωμάτων ἔρωτι, ἄν τε χρημάτων, ἄν τε δόξης κενοσπουδίας, καὶ γέενναν καταγέλαστον, καὶ βασιλείας καταφρονῆσαι, ἵνα τοῦτο θέλημα τούτων ἐργάσηται). μὴ τοίνυν ἀπιστῶμεν Παύλῳ λέγοντι, ὅτι τοῦ Χριστοῦ ὄντως ἐφίλησεν. ὅταν γὰρ εὑρεθῶσί τινες τοῖς πάθεσιν ὄντως δουλεύοντες, πῶς ἄπιστον σκῆπτρον δόξει εἶναι λοιπόν; καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ πᾶσι ἀοθενέστερος, ὅτι πᾶσα ἡμῶν ἡ δύναμις εἰς τοῦτο κατεσκευάσται τὸν ἔρωτα, καὶ ἁρπάζομεν, καὶ πλεονεκτοῦμεν, καὶ δόξης ἀγαλευόμεθα κενῆς· ἧς εἰ μόνον ἀπαλλάξειεν καὶ τοῦτο τὸ πάθος, καὶ γέενναν μυριάκις γένοιτο ἀφανισθῆναι, οὐδὲν τῶν ἀτιμωτέρων ἔσται βλέπειν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον τοῦτο καὶ ἀτιμότερος, ὅταν γὰρ βουλώμεθά σε δοξάζειν καὶ λαμπρὸν ἀποδεικνύναι, διὰ τοῦτό σε γελῶσιν, ὅτι τῆς παρ' αὐτῶν ὑπερφυοῦς δόξης, πῶς οὐκ εἰς τὸ ἐναντίον ἀφίστασαι πιστοί σοι τὰ τῆς τοιαύτης ἀγάπης; καὶ γὰρ τῶν κατηγορουμένων τὸ χαμαί ὄντων. ὥσπερ γὰρ οἱ ὑπερφυόντα μοιχεύειν ἢ πορνεύειν δι' ἐπαινῆς καὶ κολακείαν, αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον κατήγορος γίνεται, ἢ ἐπαινέτης τῶν τοιούτων ὑπερφυῶς· ὅτω καὶ τὸν δόξης ὑπερφυῶντα ὅταν ἐπαινῶμεν ἅπαντες, κατήγορον μᾶλλον ἐσμεν, ἢ ἐπαινέται τῶν βουλομένων δοξάζεσθαι. εἰ τοίνυν ἐφέλκεις τὸ χαμαί, ἀφ' οὗ τὸ ἐναντίον σοι συμβαίνειν εἴωθεν; εἰ [γὰρ] δοξάζεσθαι βούλει, καταφρόνει δόξης, καὶ πάντων ἔσῃ λαμπρότερος. εἰ πάσχεις ὅπερ ἔπαθεν ὁ Ναβουχοδονόσορ; καὶ γὰρ ἐκεῖνος εἰκόνα ἔστησεν, ἀπὸ τοῦ ξύλου καὶ τῆς ἀναισθήτου μορφῆς προσκυνῶν

κρῖον ὐδὲ συνέχον ἡμῶν τ̃ ζωὴν ἀκριβῶ φθεγγόμενον· ἀῦ τε ἀπὸ τ̃ πραπέζης, μείζων ἀντειλῆφθαι ἡ κατηγορία φαίνεται. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, δυνήσομαί σε ὑπαγαγεῖν τ̃ πιστὸν, τ̃ εἰρημένων ἀπάντων πανδυτικὰ ψηφιζομένων; καὶ τί λέγω τ̃ πιστόν; ὁδὲ γὰρ, εἰ ἀῦ θέσπιος εἶ, σαφῶς δυνάσομαί μαθεῖν. ὅταν μὲν γὰρ λακτίζῃς μὲν ὥσπερ ἵππος, σκιρτᾷς δ' ὥσπερ ζῶον ἔρεμβίζῃς δ' ὑπὸ γαυριᾶν ὥσπερ ἵππος· ὅταν χαρμολύγῃς μὲν ὥσπερ ἄρκτος, παίῃς δ' τ̃ σάρκα ὥσπερ ἡμίονος, μυκᾶσθαι δ' ὥσπερ κάμηλος· καὶ ἁρπάζῃς μὲν ὡς λύκος, ὀργίζῃ δ' ὡς ὄφις, πλήττῃς δ' ὡς σκορπίος, ὑπνοῖς δ' [τ̃ς] ὥσπερ δράκων, ἰὸν δ' πικρίας διαλήρῃς ὥσπερ ἀσπὶς καὶ ἔχις, πολεμῇς δ' χ̃ τ̃ ἀδελφῶν ὥσπερ ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· πῶς δυνήσομαί σε μ̃ τ̃ αἱθρώπων ἀριθμεῖν, ὐχ ὁρῶν ἐν σοὶ τ̃ τοιαύτης φύσεως σῦ; χαρακτῆρας; κατηχουμένῳ γὰρ καὶ πιστοῦ διαφορὰν ζητ̃, κινδυνεύω μηδὲ δύδρεσ καὶ θείᾳ βύρᾳ διαφορὰν. τί γάρ σε εἴπω; θεῖον; ἀλλ' ἅγια ἐνὶ τούτων τ̃ ἐλαττώματ̃ χατέχε)· σὺ δ' ὁμῦ συμφορήσας πάντα, πορρωτέρω τ̃ ἐκείνων ἀλογίας ὁδεύεις. διὰ δαίμονα σε φοβεῖπω; διὰ δαίμων οὔτε χαρὸς δ' ἀλθεῖ τυφανίδι, οὔτε χρημ̃ ἐρᾷ. ὅταν οὖν καὶ θεῖον καὶ δαιμόνιον ἐλαττώματα πλείονα ἔχῃς, πῶς σε αἰθρωπον καλέσομεν, εἰπέ μοι; εἰ δ' ἀῦ θέσπιν σε οὐκ ἔστι εἰπεῖν, πῶς σε φοβησόμεθα πιστόν; καὶ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὔτω διακείμενοι κακῶς, οὐδὲ ἐννοοῦμεν τ̃ς ψυχ̃ ἡμῶν τὸ ἀμορφίαν, οὐδὲ καταμανθάνομεν αὐτ̃ς τ̃ δυστυχίας. ἀλλ' ὅταν χειρίᾳ μὲν καθήμενος καὶ τὸ κόμιον ἀποκείρων, [ὁ] τ̃ κατόπιν λαβὼν φθείσκοπεῖς μ̃ ἀκριβείας τὸ τ̃ τριχῶν ζωήσιν, καὶ σὸν πρέσβεις ἐρατὰς, καὶ ἀποκείραντα αὐτὸν, εἰ καλῶς τὰ φορεῖς τῷ μετώπῳ ζωώθηκε, καὶ χέρων ὢν πολλάκις σὺκ αἰσχύνῃ νεωτερικ̃ς φαντασίαις ἐπιμαινόμενος· τ̃ς δ' ψυχ̃ς ἡμῶν σὺκ ἀμόρφου μόνον, ἀλλὰ καὶ θηριομόρφου, καὶ σκύλλης πινὸς ἢ χιμαίρας κατὰ ἔξω μῦθον γεγωνυμένης οὐδὲ μικρὸν αἰσθανόμεθα. καίτοι γε καὶ ὁ ζῶν τὰ κάτω ῥέων ὅτι πνευματικὸν, καὶ πολλῷ βέλτιον ἐκείνου καὶ χρησιμώτερον. οὐδὲ γὰρ δείκνυσι τὸ ἀμορφίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μεταπίθησιν αὐτὸ ὡς κάλλος ἀμήχανον, ἂν θέλωμεν. τοῦτο δέ ὅστιν, ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν μίμησις καὶ τ̃ς μακαρίας ζωῆς αὐτῶν ἱστορία, ἡ τ̃ν χαρῶν ἀνάγνωσις, ἃ ὡδὲ τὸ Θεοῦ δοξάζειν νόμοι. καὶν βουληθῇς ἅπαξ μόνον ἰδεῖν εἰς τὰ τ̃ν ἁγίων ἐκείνων εἰκόνας, ἐξ ὧν δυστυχὴς ὄψῃ τ̃ς ἀμαθίας τ̃ς σ̃ς· καὶ ἰδὼν σοὶ νέος δέησιν λιπὼν ἑτέρου εἰς τὸ ἀπομαγεῖν τ̃ς αἰσχρότητος ταύτης. καὶ γὰρ εἰς τοῦτο χρήσιμον ἡμῖν τὸ κατοπτρον, καὶ ῥᾳδίαν ποιεῖ τὴν μετάθεσιν. μηδεὶς τοίνυν ἐν τ̃ τ̃ν ἀλόγων μορφ̃. εἰ γὰρ ὁ δοῦλος εἰς τὴν οἰκίαν τὸ παθὼς σὺκ εἰσέρχεται, ὅταν αὐτὸς καὶ θεῖον ἴδῃ, πῶς δυνήσῃ τ̃ν τοσούτων ἐπιβολ̃ν ἐκείνων; ἐξ τί λέγω θεῖον; θείου μὲν πολλοὺς χαλεπώτερος ὁ τοιοῦτός ὅστιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, κἂν τ̃ φύσιν [ὄντα] ἄγρια, διὰ θεσπίσης ἀποκαύσαντα τέχνης πολλάκις ἥμερα γίνεται· σὺ δ' ὁ τὴν ἐκείνων θειοδίδω τὴν τ̃ φύσιν εἰς τὴν διὰ φύσιν ἡμερότητα μεταβεβηκὼς, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν τὴν σεαυτ̃ παράνοιαν τὴν τ̃ φύσιν εἰς τὴν διὰ φύσιν θειοδίαν ἀξαγαγών; καὶ ὃ μὲν ἄγριον φύσει διακεῖται ἥμερον, σαὐτὸν δ' ἥμερον φύσει διὰ φύσιν ἄγριον ἰσᾶς; καὶ λέοντα μὲν ὑβριστεύοντα καὶ χειρώσῃ ποιεῖ· τὸν δ' θυμὸν τὸν σὸν λέοντος ἀγριώτερον κατασκευάζων; καὶ ποῖ δύο ἐκβάλλα κωλύματα, καὶ ὃ λογισμοῦ ἐρρῶσθαι τὸ θεῖον, καὶ τὸ πάντων ἐν θυμοδεστέρων· ἀλλ' ὅμως τ̃ θεοσοφίᾳ τ̃ς διὰ τὸ Θεοῦ δοθείσης σοι σοφίας, καὶ τ̃ς φύσεως κρατ̃ς. ὁ τοίνυν ὅτι τ̃ν θείων καὶ τὴν φύσιν νικ̃ν, πῶς ἐπὶ σαυτὸ μ̃ τ̃ς φύσεως καὶ τὸ τ̃ς προαιρέσεως προσδίδως καλόν; καὶ εἰ μὴν ἄλλον ἐκέλευον διὰ θεσπίσης προάγειν, οὐδὲ ὅτου μὴν ἀδυνάτου ἔδοξα διὰ ὑπερτάθειν· πλὴν ἀλλ' ἐᾶν σοι προσδοκᾶσθαι τὸ μὴ κύριον εἶ) τ̃ς ἑτέρου γνώμης, μηδὲ ὅτι σοὶ κεῖσθαι τὸ πᾶν. νυνὶ δ' τὸ σαυτὸ λέγω ποιῆσαι θεῖον ἥμερον, καὶ διὰ πάντως κύριος εἶ. ἵνα οὖν ἔχεις ἀπολογίαν, τ̃ς φύσεως μὴ κρατ̃ν; ἵνα δ' προφάσει διὰ προσώπου προσδοκᾶσθαι δυνήσῃ, λέοντα μὲν ποιεῖ διὰ θεσπίσης, σαυτὸν

χ. ἀρκτος.

χ. κῆ

χ. ἔξαθεν

χ. πειρᾶσθε γίνεσθε.

χ. πίων

χ. ποίαν.

τεωρεῖ αὐτὸ τέθνικεν. ὁ γὰρ αὐτῷ ἐπίκειται, ἀλλὰ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ. διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα οὐκ ἔθηκεν ὁ ἄγγελος, ἀλλ' ἐκτεῦθεν δείκνυσι θαυμαστὸν ὄντα τὸν τόκον, ὃν τὸν Θεὸν καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐποίησεν υἱόν. διὰ τοῦτο καὶ, οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς λῶ, ἀλλὰ μείζονα ἀγαθὰ ὑπισχνεῖται. διὰ τοῦτο ἐρμηνεύει τοῦτο ὁ ἄγγελος, καὶ χρησιμεύει ἐλπίδας, καὶ ταύτῃ τοὺς πίστιν αὐτὸν ἐπαγόμενος. τοὺς γὰρ τοιαῦτα ἐπιῤῥέπεσι μᾶλλον εἰώθαμεν ἔχειν· διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτοῖς πιστεύει. φιλόθεμι. ἀπὸ πάντων τούτων κατασκευάσας τὴν πίστιν, ἀπὸ τῶν παρελθόντων, ἀπὸ τῶν μελλόντων, ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν ὑμῶν, εἰσάγει καὶ τὸν τοῦτον ἀφικόμενον. περὶ ἣν ἔμελλον εἰσαγαγεῖν, τὰ μέλλοντα τῇ οἰκουμένῃ διὰ αὐτοῦ συμβήσεσθαι ἀγαθὰ προαφωνεῖ. ἵνα δὲ ταῦτα ἐστιν; ἀμαρτιῶν ἀπαλλαγὴ καὶ αἵρεσις.

Αὐτὸς γὰρ σώσει, φησὶ, τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Καὶ ἐν τούτῳ τὸ παράδοξον ἐδείκνυται. ὁ γὰρ πολέμων ἀνθρώπων, οὐδὲ βαρβάρων, ἀλλ' ὁ πολλῷ τούτων μείζονα λῶ, ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν διαγγελίζεται· ὃ μηδενί ποτε ἐμνηστεύθη ἐγένετο δυνατόν. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησὶ, τὸν λαὸν αὐτοῦ εἶπε, καὶ οὐχὶ τοὺς ἐθνη προσέθηκεν; ἵνα μὴ πλοῦτον τὸν ἀκροατὴν τέως. τοὺς γὰρ ζωντας ἀκροωμένους καὶ τὰ ἔθνη ἠνίξατο. λαὸς γὰρ αὐτοῦ, οὐχ Ἰουδαίοις μόνον, ἀλλὰ δὲ πάντες καὶ διὰ μέσου τοῦ πρὸ αὐτοῦ γνῶσιν. σκόπει δὴ πῶς αὐτοῦ καὶ τὸ ἀξίωμα ἡμῖν παρίωσιν, λαὸν αὖθις καλῶν τὸν δῆμον τὸν Ἰουδαϊκόν. τοῦτο γὰρ σαφὲς ἄλλο δεικνύουσιν ὅτι, ὅτι Θεοῦ παῖς ὁ ἐκλεγόμενος, καὶ τοῦ τοῦ πρώτου βασιλέως ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ ἁμαρτήματα ἀφίεναι ἑτέρους ἐστὶ δυνάμεως, ἀλλ' ἢ τῆς θείας μόνης ἐκείνης.

Ἐπεὶ οὖν τοσαύτης ἀπολαύσαμεν δωρεᾶς, πάντα ποιῶμεν ὥστε μὴ τοῦ εὐεργέτου καθυβρίσαι [τοῦ] τοσούτου. εἰ γὰρ δὲ τοῦ τῆς ἡμῖν ταύτης ἀξίας κολάσεως τυγχάνομεν ἐκ τοῦ ἀφάτου ταύτου ἐνεργήσαντες. καὶ ταῦτα οὐχ ἁπλῶς λέγω νῦν, ἀλλ' ὅτι πολλοὺς ὁρῶ μετὰ τὸ βάπτισμα ῥᾳθυμότερον τῶν ἀμυήτων διαπολιτευομένους, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἴδιον γνώρισμα πολιτείας. διά τοι τοῦτο οὐκ ἐν ἀγορᾷ, οὐκ ἐν ἐκκλησίᾳ δυνατὸν εἰδέναι ταχέως, τίς μὲν ὁ πιστὸς, τίς δὲ ὁ μὴ πιστός· πλὴν εἴ τις κατὰ τὸν καιρὸν ἐπιταίη τῷ μυστηρίῳ, καὶ ἴδοι τοὺς μὴ ἐκδεδημοκότας, τότε δὲ ἔστιν μάθοις. ἐγκλεῖσθαι δὲ οὐκ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ζήτου γνωρίζεσθαι. τὰ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν ἀξιώματα εἰκότως ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τεκμηρίων ὅτι καταδηλα· τὰ δὲ ἡμέτερα ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὸ γνώρισμα ἔχει. οὐ γὰρ πιστὸν οὐκ ἀπὸ τῆς δωρεᾶς ἔχειν φαίνεσθαι μόνον, ἀλλὰ δὲ ἀπὸ τῆς ζωῆς τῆς ἐκείνης. οὐ πιστὸν φωτὸς ἀλλὰ τοῦ κόσμου καὶ ἄλλως. ὅταν δὲ μηδὲ σαυτῷ φαίνῃς, μηδὲ τοῖς οἰκείοις σπεύδεις ὑπισχνίζῃς, πόθεν σε εἰσόμεθα λοιπόν; ὅτι τῶν καμάτων ἐπέχεις τῶν ἱερῶν; ἀλλὰ τοῦτό σοι κολάσεως ἐφόδιον ἔχεις. ἡμῖν γὰρ μέγεθος τοῖς οὐκ ἀξίοις τῆς τιμῆς ζῆν τοσαῦτα μόνοις, τοσαύτη καὶ ἡμῶν ἐστὶ. οὐ γὰρ πιστὸν, οὐκ ἀφ' ὧν ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς εἰσηνέγκατο, λαμπρὸν δίκαιον, καὶ πάντα χρῆναι γνώριμον, [καὶ] ἀπὸ τοῦ βαδίσματος, [καὶ] ἀπὸ τοῦ βλέμματος, [καὶ] ἀπὸ τοῦ σχήματος, [καὶ] ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι. ταῦτα δὲ εἶπον, οὐχ ἵνα τοὺς ὑπόδειξιν, ἀλλ' ἵνα τοὺς ὠφελήσω τὸ ὁρώντων ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμεν. νυνὶ δὲ ὅθεν δὴ ζητήσω σε ἐπιγνῶναι, πάντα χρὴ σε ἀπὸ τοῦ ἐναντίου δείκνυσθαι φαινόμενον. αὖ τε γὰρ ἀπὸ τοῦ τόπου βουληθῇ σε καταμαθεῖν, ἐν ἱπποδρομίαις καὶ θεάσεις καὶ συναγωγαῖς ὁρῶ διημερεύοντα, ἐν πανηγύρεσι συλλόγοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ, καὶ δὴ θεάτροις ζωστικαῖς διεφθαρμένων· δὴ τε ἀπὸ τοῦ σχήματος τῆς ὄψεως, ἀνακαγχάζοντα βλέπω διηνεκῶς καὶ ἀσχαλελυμένον, καθάπερ [ἀνοσίαν ἔχουσα] τὸ σῶμα σεσηπυῖαν ἐταιρείδα καὶ ἀπολελυμένην· αὖ τε ἀπὸ τῶν ἱματίων, τῶν ὅτι σκηπτὸν οὐδὲν ἄμεινον ἀναπεπλασμένον ὁρῶ· αὖ τε ἀπὸ τῶν ἐπομένων, θεραπόντων καὶ φέρειν τὸ κόλασις· δὴ τε ἀπὸ τῆς ῥημῆς, ὑδὲν ὑγιὲς οὐδὲ δυναμένην

γεμάτων ἀποδείξις. τὸ γὰρ μηδενὶ ἐξεῖπεῖν," φησὶ "ἃ κ' ἀφάνοιδν εἰσθυμήθη, ζῶντα ἀκούσαι λέγοντος τοῦ ἀγγέλου, ἀναμφισβήτητον αὐτῷ παρέχε σημεῖον τοῦ πνεύματος* Θεοῦ* λέγοντα ἀφίεσθαι. αὐτὸ γὰρ μόνου ἁπάρξασθαι τῆς καρδίας εἰδέναι ὄντος. ὅσα γοῦν πόσα γένεται; ἢ τί τοῦ ἀνδρὸς φιλοσοφία ἀφελήσειν; ἢ ποῖς τοῖς πίστιν αὐτῷ συμβάλλεται τὸ βιαίρως λεχθέν· ἢ ὁ λόγος ἀνύποπλος ἦν, δεικνὺς ὅτι ἔπαθεν ἅπερ εἰκὸς ἦν παθεῖν ἄνδρα. πῶς οὖν αὐτοῦ πιστεύσαι ὁ ἄγγελος; ἄκουσον ἢ θαύμασον τοῦ σοφίαν τοῦ Εἰρηναίου. ἐλθὼν γάρ φησιν·

Ἰωσὴφ υἱὸς Δαβίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου.

Εὐθέως αὐτὸν ἀναμιμνήσκει τοῦ Δαβίδ, ὅθεν ὁ Χριστὸς ἔμελλε ἔσεσθαι, ἢ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν ἁμαρτεῖν πάλιν, ἀφ' τῆς τῶν προγόνων προσηγορίας τῆς ἐπαγγελίας τῆς πρὸς ὅλον γένος γενομένης ἀναμνήσας. ἐπεὶ πῶς ἔνεχεν* γὰρ Δαβὶδ αὐτὸν ἐκάλεσε; μὴ φοβηθῇς. χρήσιμε ἄλλα γοῦ ὁ Θεὸς ἐνῆν οὕτω ποιεῖ, ἀλλὰ βουλευομένου τινὸς πρὸς γυναῖκος τοῦ Ἀβραὰμ ὅπερ οὐκ ἔδει, ὑπιπλικώτερον ἢ μὴ ἀπειλῆς τῷ λόγῳ χέζηται· χρήσιμα δὲ καὶ ἀγνοίας ἴσως. οὐδὲν γὰρ εἰδὼς ἔλαβε τοῦ Σάρρα οὐκ ἦσος, ἀλλ' ὅμως ἐπέπληξεν. ἐν ζῶθα ἢ ἡμερώτερον. πολὺ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν οἰκειομελῶν ἴσως, ἢ τὸ μέσον ἑκατέρων τῶν ἀνδρῶν. ὅπερ οὐδὲ" ὑπιπλήξεως ἔδει. Εἰπὼν ἢ, μὴ φοβηθῇς, δείκνυσιν αὐτὸν δεδοικότα, μὴ προσκρούσῃ τῷ Θεῷ, ὡς μοιχαλίδα ἔχων. ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἴσως, ἀλλ' ἀν εἰκότως ἐκβαλῇς. ἀφ' ὧν οὖν δείκνυσιν, ὅτι τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος ἦκει, ἢ ἅπερ εἰκότως ἢ ἅπερ ἔπαθε κατ' ὄναρ" ἅπαντα, εἰς μέσον ἐκφέρων ἢ προτηγεῖς. Εἰπὼν ἢ αὐτῆς τὸ ὄνομα, οὐκ ἔτι μεμέρι τούτου, "ἀλλ' ἐπήγαγε· τὴν γυναῖκά σου, οὐκ ἀν ὅτι καλέσας, εἰ διέφθαρτο. γυναῖκα ἢ ἐν ζῶθα τὴν μνηστὴν λέγει· ὥσπερ οὖν ἢ γαμβρεὺς εἴωθεν ἡ γραφὴ λέγειν ἢ πρὸς τοῦ γαμοῦ τὸν μνηστῆρας. Τί δέ ἐστι παραλαβεῖν; εἴσοδον κατέχει. ἤδη γὰρ" αὐτῇ τῇ ἀγωνία ἀπολέλυτο." Ζωὴν τὴν ἀπολελυμένην, φησί, κάτεχε, ἵνα σοι παραδίδωσιν ὁ Θεός, οὐχ ἁ γυνῆς. παραδίδωσι ἢ, οὐκ εἰς γάμον, ἀλλ' εἰς τὸ ζωοποιεῖν· ἢ παραδίδωσι ἀφ' φωνῆς τῆς ἐμῆς. ὥσπερ οὖν ἢ αὐτὴν ὁ Χριστὸς ὕστερον πρέδωκε τῷ μαθητῇ, ὅτω ἢ νίῳ τῷ Ἰωσήφ. εἶτα ἢ τὴν ἀπόθεσιν αἰτιᾶται μάθος, τὴν μὴ ποιησαν ἀπωλίαν οὐκ εἶπε· σεμνότερον ἢ ἢ πρεπωδέστερον" τῇ τῶν ὠδίνων αἰτίᾳ κατείλεν ἀνῆλε, δείκνυς ὅτι, ἀφ' ὅπερ ἐδεδοίκει ἢ ἐκβαλῇν ἤθελε, δι' αὐτὸ μὴ οὖν τοῦτο ἢ λαβεῖν ἢ καταχρῆν ἔνδυν ἂν εἴη δίκαιος, ἐκ πρεσουσίας λύων τὴν ἀγωνίαν. οὐ γὰρ μόνον παρανόμου, φησίν, ἀπήλλαξεν μίξεως· ἀλλὰ ἐ ἀφ' φύσιν κακῆς. μὴ τοίνυν φόβον ἐκλύσῃς μόνον, ἀλλὰ ἢ θύφεσίν μείζονος.

Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γνησθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. Παράδοξον ὂ Εἰρηναίου, ἐπαρκαῖον δυθεώρητον λογισμόν, ἢ ἀνώτερον τῶν τῆς φύσεως νόμων. πῶς οὖν" πιστεύσει τούτων ἄπειρος τῶν δημιουργημάτων αὐτός;" ἀπὸ τῆς τῶν προφητῶν, φησίν, ἀποκαλύψεως. ἅπερ γὰρ τοῦτο τὰ ἐν τῇ ἁγιοίᾳ ἅπαντα ἐξεκάλυψεν, ἅπερ ἔπαθεν, ἅπερ ἐδωσεν, ἅπερ ποιῆσαι" ἐβουλεύσατο· ἵνα δὲ ἐκείνων ἢ τοῦτο πιστώσηται. μᾶλλον ἢ, οὐκ ἀπὸ τῶν παρῳχηκότων μόνον, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ τῶν μελλόντων αὐτὸν ἐπάγει).

21 Τέξεται δέ, φησιν, υἱόν, ἢ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Μὴ γὰρ, ὅπερ οὐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, νομίσῃς ἀλλότριόν σε τῆς ἁγαθότητος εἶ τῆς τοῦ οἰκονομίαν. Εἰ γὰρ ἢ εἰς τὴν γένεσιν οὐδὲν ζωτελῆς, ἀλλ' ἀνέπαφος ἔμεινε ἡ παρθένος, ὅμως ὅπερ ἐστὶ παρὸς ἴδιον, ἢ λυμαινόμενον τὸ τῆς παρθενίας ἀξίωμα, τοῦτό σοι δίδωμι, τὸ ὄνομα ἐπιτιθέναι τῷ παιδίῳ. σὺ γὰρ αὐτὸν καλέσεις. Εἰ γὰρ ἢ μὴ σὸς ὁ υἱός, ἀλλ' ἀπὸ παρὸς ὑπεδέξῃ πρὸς αὐτόν. ἀφ' τοῦτό σε ἢ ἀπὸ τῆς τοῦ ὀνόματος θέσεως δίκαιος ἦν παιδίῳ. εἶτα ἵνα μὴ πάλιν ἐκ τούτου πατέρα ἢς αὐτὸν ἐπονομάσῃ, ἄκουσον τί ἐξῆς πῶς μετ' ἀκριβείας ἴδησι. "τέξεται γὰρ, φησιν, υἱόν· οὐκ εἶπε, τέξεταί σοι, ἀλλ' ἁπλῶς τέξεται. ἀφ' μεπώσεν

κ. ἀλλὰ κτ' ἰδιώσαν ἐν θυμηθῶσι ταῦτα, ἢ ἀκούσασι λέγοντος
* τοῦ
* τὸν
* μὴ
χ βουλομένου
χ. τὸ ἐπιπλήξεν ὡς εἶδεν.
χ. ταῦτα, χ. ἀλλὰ ἢ ἑπόμ.
γ. αὐτὸν 1 χ. ἀλλὰ ἢ.
χ. ἢ
χ ἵνα πιστεύσῃ
χ. ἀπὸ τ παρῳχηκότων, φησίν, ἀπὸ τῶν ἀποκαλύψεων.
χ. ἐζέλεπ.
χ. τέξεται μὲ πίστεσιν αὐτὸ δηλοῖ.

πώσεν

περὶ τοῦ ὀφθῆναι ⟨Ϟ⟩ ἀὐτῷ ἄγγελον τοῦτον· ἀλλ' ὅτε ἐνεθυμήθη, τότε ἀφωσίωται. Ταῦτα γὰρ αὐτοῦ, φησι, ἐνθυμηθέντος, ὁ ἄγγελος ἦρχε)· καίτοιγε αὐτῷ καὶ περὶ ὧν συλλαβὴν εὐαγγελίζεται, οὐ καὶ αὖθις πάλιν ἑτέραν ἀποδείαν ἔχει. Εἰ γὰρ καὶ ὁ ἄγγελος οὐκ εἶπε, τίνος ἕνεκεν ἡ παρθένος ἐσίγησεν, ἀκούσασα ταῦτα τοῦ ἀγγέλου, καὶ ⟨Ϟ⟩ μνησθεῖσα ὁρῶσα θορυβούμενον, οὐκ ἔλυσεν αὐτοῦ τὴν ἀποδείαν. Τίνος οὖν ἕνεκεν περὶ τοῦ θορυβηθῆναι αὐτὸν ὁ ἄγγελος οὐκ εἶπε; καὶ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν περὶ τούτου λῦσαι πρῶτον. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ εἶπεν; ἵνα μὴ ἀπιστήσῃ, καὶ πάθῃ τὸ αὐτὸ τῷ Ζαχαρίᾳ. ὁρωμένου μὲν γὰρ τοῦ σώματος, θᾴττων ἡ πίστις λοιπόν· μηδέπω δὲ ὀφθέντος, οὐχ ὁμοίως θαῤῥαλέον ἦν τὸ λεχθέν. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄγγελος· καὶ ἡ παρθένος διὰ τοῦτο ἔσχεν αἰτίας ἐσίγησεν. Ἐνόμιζε πιστεύεσθαι περὶ τοῦ μηνῦσαι, σῶμα ἀπαγγέλλουσα ξένον· ἀλλὰ καὶ προῆκτο μᾶλλον αὐτὴν, ὡς ἁμάρτημα γεγονὸς συσκιάζουσα. Εἰ γὰρ αὐτὴ ἐνεδέχετο μᾶλλον τοσαύτην τὴν χάριν δεφθῆναί τι παθεῖν, καὶ φησι, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνος ἁμφέβαλεν ἄν, καὶ μάλιστα περὶ γυναικὸς ἀκούων τὴν ὑποστολὴν. Διὰ ταῦτα ἡ παρθένος μὲν οὐδὲν αὐτῷ λέγει, ὁ δὲ ἄγγελος τὸ χαιρὸν καλεῖ τοῦτος ἐφίσταται τίνος οὖν ἕνεκεν, φησι, διὰ τί τῆς παρθένου τοῦτο ἐποίησε, καὶ μετὰ τὴν κύησιν αὐτὴν εὐηγγελίσατο; ἵνα μὴ ἐν ταραχῇ ἡ καὶ φόβῳ πολλῷ. Εἰ γὰρ εἰκὸς ἦν, ὃ σαφὲς οὐκ εἰδήμεν, καὶ βουλόμεθα περὶ ἑαυτῆς ἄποπον, καὶ ὅτι βέλτιον ἐλθεῖν εἰ ὅτι ξίφος, οὐ φέρουσαν τὴν ἀγγελίαν. καὶ γὰρ θαυμαστὴν ἦν ἡ παρθένος, καὶ δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ἀρετὴν ὁ Λουκᾶς, λέγων· ὅτι, ὅτε ⟨Ϟ⟩ ἀσπασμὸν ἤκουσεν, οὐκ αὐτίκα ἑαυτὴν ἐξέχεεν, οὐδὲ ἐδέξατο ὃ λέγεται· ἀλλ' ἐπεζήτησε ζητοῦσα, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ ὅτως ἅπερ διπρεσβευμένη, καὶ ἐξέστη τῇ ἀξιώσει τῆς ἀγγελίας, τὴν ἀγγελίαν λογιζομένη, καὶ οὐ προσδεχώμενα, ὅσα δὴ λέγει, πείσει ἵνα τὰ ἀκούσῃ, ὅτι οὐ μοιχεία ὃ γεγενημένον. Ἵν' οὖν ταῦτα μὴ γένηται; ἦλθε περὶ τῆς συλλήψεως ὁ ἄγγελος. καὶ γὰρ ἔδει ταραχῆς ἐκτὸς εἶναι τὴν παῖδα ἐκείνην, ἣν ὁ πάντων δημιουργὸς ἐπέβη· καὶ πάντας ἀπηλλάχθαι θορύβου τὴν ψυχὴν, τὴν καταξιωθεῖσαν οἷον τε γενέσθαι μητέρα μονογενοῦς. Διὰ ταῦτα τῇ μὲν παρθένῳ περὶ τῆς κυήσεως, ᾧ γε Ἰωσὴφ οὐ τὰ αὐτὰ ἐδόκει· ὁ πολλοὶ τῶν ἀφελεστέρων οὐ ⟨ιουδαῖοι, διὰ φωνίδων ἔφασαν εἶναι⟩· διὰ δὲ ⟨Ϟ⟩ μὲν Λουκᾶς λέγει, ὅτι τῇ Μαρίᾳ ἐνηγγελίζετο· ⟨Ϟ⟩ δὲ Ματθαῖος, ὅτι τῷ Ἰωσὴφ, οὐκ εἰδότες, ὅτι ἀμφότερα γέγονεν· ὅπερ ἀναγκαῖον ἦν διὰ πᾶσαν τὴν ἱστορίαν διαπρῆξαι. καὶ γὰρ πολλὰς ἂν τὰς λύσομεν διαλύσας εἰς διαφωνίας. ἔρχεται τοίνυν ὁ ἄγγελος θορυβουμένου τὸν Ἰωσήφ. Ἐπὶ γὰρ τῶν εἰρημένων ἔνεκεν, καὶ ἵνα φανῇ αὐτοῦ ἡ φιλοσοφία, διαλλάττεται τὴν παρουσίαν. ὅθεν δὲ ὁ ἔρχεται ἐμάνην ἐκβαίνειν, διαλάττεται λοιπόν.

20 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἄγγελος κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσήφ. Ὅρα τοῦ ἀνδρὸς τὴν ὑπόκρισιν· οὐ μόνον ὅτι οὐκ ἐκόλασεν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ὤκνησε λαβεῖν, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ὑποψίᾳ θορυβούμενος, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ἐλογίζετο, καὶ αὐτῇ τῇ παρθένῳ συνουδάζων κρύψαι τὴν αἰτίαν. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐκβαλεῖν αὐτὴν ἤθελεν, ἀλλ' ἀπολῦσαι. τοσοῦτον ἦν ἡμερος ὁ ὑπόκρισις ὁ ἀνήρ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμουμένου, κατ' ὄναρ φαίνεται ὁ ἄγγελος τῷ Ἰωσήφ. καὶ διὰ τί μὴ φανερῶς, καθὼς τοῖς ποιμέσι καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ, καὶ τῇ παρθένῳ; σφόδρα πιστὸς ἦν ὁ ἀνήρ, ὃ οὐκ ἐδεῖτο τῆς ὄψεως ταύτης. ἡ μὲν γὰρ παρθένος, ἅτε πολὺ μεῖζα θαυμαζομένη, ὃ τοῦ Ζαχαρίου μεῖζον, καὶ περὶ τοῦ σώματος ἔρχεται καὶ τοῦ δόξου ὄψεως· ⟨Ϟ⟩ δὲ ποιμένες, ἅτε ἀγροικικώτεροι διὰ χείμωνος. οὗτος δὲ μετὰ ⟨Ϟ⟩ τάχιον, τῆς ψυχῆς λοιπὸν ἐκ τῆς πατρῴας ἐκστάσεως καταληφθείσης καὶ ἑτοίμου οὔσης πρὸς τὰς χρησάς μεταθέσθαι ἐλπίδας, εἰ φανείη τις ὁ περὶ τούτου ὁδηγῶν, εὐκόλως δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν. διὰ μὲν τὴν ἐκστάσιν θαῤῥαλέος· ἵνα αὐτὸ τοῦτο γένηται αὐτῷ τῶν λεγομένων

χ. ἀρᾶται
χ. θορύβῳ
χ. ἐν ἀγγ. Κυρίου ἐφάνη αὐτῷ.
χ. αὐτῷ τὴν παρθένον
χ. ἐκ τοῦ δυσμενοῦς,
χ. ἐκ τῶν ἐκστάσεων
χ. ἐν τοῖς ἐνυπνίοις

ἐχων χυοφορῆσαι ἐκ τοῦ γυναικός· πῶς τέκῃ ἡ παρθένος, ἢ μένει παρθένος· πῶς ἔπλασεν, εἰπέ μοι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκεῖνον· πῶς οὐ πᾶσαν τὴν σάρκα ἀπὸ τῆς μήτρας ἔλαβεν, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς, καὶ ἠύξησε καὶ διετύπωσεν. ὅτι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς σαρκὸς τῆς παρθένου τοῦτο ἦλθεν, ἐδήλωσεν εἰπών· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γνησθέν· καὶ ὁ Παῦλος, "Γενόμενον ἐκ γυναικός. χ. γνωσθέν
ἐκ γυναικός φησιν, ἐπισημαίνων σοὶ λέγοντας, ὅτι ὥσπερ ἀφῆ τινος σωλῆνος πρῆλθεν ὁ Χριστός. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, τίς χρεία τῆς μήτρας; Εἰ δὲ τοῦτο ἦν, οὐδὲν ἔχει χρηστὸν πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἄλλη τίς ἐστιν ἐκείνη ἡ σάρξ, οὐ τὸ φυράματος τοῦ ἡμετέρου. πῶς οὖν ἐκ τῆς ῥίζης χ. μᾶλλον;
Ἰεσσαί; πῶς ἡ ῥάβδος; πῶς ὁ υἱὸς ἀνθρώπου; πῶς μήτηρ ἡ Μαριάμ; πῶς ἐκ σπέρματος Δαβίδ; πῶς μορφὴν δούλου ἔλαβε; πῶς ὁ λόγος ἐγένετο σάρξ; πῶς Ρωμαίοις φησὶν ὁ Παῦλος· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός; ὁρᾷς μοῦ τὸ ἡμῶν καὶ τὸ φυράματος τὸ ἡμέτερον, καὶ τῆς μήτρας τῆς προφητικῆς, δῆλον ἐκ τούτων καὶ ἐξ ἑτέρων πλειόνων· τὸ γὰρ, πῶς, ἐκεῖνο δῆλον. "μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ ζήτει, ἀλλὰ δέχου τὸ ἀποκαλυφθέν, καὶ μὴ περιεργάζου τὸ σιγηθέν. 19 Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὤν, φησὶ, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. Εἰπὼν ὅτι ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, καὶ ζωογόνος χορεία, καὶ ἑτέρωθεν κατασκευάζει τὸν λόγον. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, πόθεν τοῦτο δῆλον; τίς εἶδε, τίς ἤκουσε τοιοῦτόν τι πότε συμβεβηκός; μὴ δὲ ὑποπτεύσῃς τὸ μαθητήν, ὡς χαριζόμενον τῷ διδασκάλῳ [καὶ] ταῦτα πλάττοντα, εἰσάγει Ἰωσήφ, δι' ὧν ἔπαθε, πρὸς τὴν τῶν ἐρημούντων ζωτελεστάτην πίστιν, μετανοεῖ λέγων δι' ὧν ἀπαγγέλλει· εἰ ἀπιστεῖς ἐμοί, καὶ ὑποπτεύεις μου τὴν μαρτυρίαν, πίστευσον τῷ ἀνδρί. Ἰωσὴφ γάρ, φησὶ, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὤν. δίκαιον δὲ ταῦτα, καὶ ἀρέσκει δὲ ἅπασι λέγει. ἔστι μὲν γὰρ δικαιοσύνη, καὶ τὸ μὴ πλεονεκτεῖν· ἔστι δὲ καὶ ἡ καθόλου ἀρετή. καὶ μάλιστα ὅτι τοῦτο τῇ τῆς δικαιοσύνης προσηγορίᾳ κέχρηται ἡ γραφή, ὡς ἔστιν εἰπεῖν· Λύθηφος δίκαιος, ἀληθινός· καὶ πάλιν, ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι. δίκαιος οὖν ὤν, τοῦτ' ἔστι χρηστὸς καὶ ἐπιεικής, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. Διὰ τοῦτο λέγει τὸ συμβαῖνον περὶ τῆς γνώσεως, ἵνα μὴ ἀπιστήσῃς τοῖς μὴ τῶν γεγυμνωμένοις κέρατος ἀναισθήτου μόνον ἐνθυμουμένοις ἡ τοιαύτη, ἀλλὰ καὶ χλευάζεσθαι αὐτὴν ὁτιοῦν ἐκέλευεν. ἀλλ' ὁ Ἰωσὴφ οὐ μόνον τὸ μεῖζον ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον συνεχώρησε, τῇ οἰκονομίᾳ. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἐχλεύασαν, ἀλλὰ καὶ παραδειγματίσαι ἐβούλετο. Εἶδες φιλόσοφον ἄνδρα καὶ πάσης ἀπηλλαγμένον τῆς τυφωνικωτάτης; ἵστε γὰρ ἡλίκην ζηλοτυπία. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλα σαφῶς εἰδὼς ἔλεγε· Μεστὸς γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς [αὐτῆς,] οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ χρίσεως· καὶ, Σκληρὸς ὡς ᾅδης ζῆλος. καὶ ἡμεῖς δὲ πολλοὺς ἴσμεν τῷ ψυχῷ ἐλευθέρους γενέσθαι μᾶλλον, ἢ εἰς ζηλοτυπίας τοιαύτας ἐμπεσεῖν. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ τοιαῦτα ἦν, ἀλλὰ τῆς γαστρὸς ὄγκου διελέγχοντος. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἦν πᾶσι καταγές, ὡς μὴ θελῆσαι μηδὲ ἐν τοῖς μακροπάτοις λυπῆσαι τὴν παρθένον. ὅπερ γὰρ τὸ μὴ κατέχειν ἔνδον, τοῦτο καὶ τὸ ἐκπέμπειν εἰς δικαστήριον ἄπιτι, θανάτου ἐδόκει· τὸ δὲ ἐκπομπεύσαι καὶ εἰς δικαστήριον ἄγειν, οὐδὲν τούτων ἦν ἐπιεικέστερον, ἀλλὰ τοῦτο νόμων ἦδη πολιτεύεται. ἔδει γὰρ, τῆς γραφῆς τοῦτο διαμομφώσης, πολλὰ λοιπὸν εἰς τὰ σημεῖα τῆς ὑψηλῆς πολιτείας. καθάπερ γὰρ ὁ ἥλιος καὶ μηδέπω ταῖς ἀκτῖσιν δείξας, πορρωθεν τοῖς φωτὶ καταγάζει τῆς οἰκουμένης τὸ πλέον· ὅτε καὶ ὁ Χριστὸς μέλλων ἀνίσχειν ἀπὸ τῆς μήτρας ἐκείνης, καὶ πρὶν ἢ ἐξελθεῖν, τῇ οἰκουμένῃ κατέλαμψεν ἅπασαν. διὰ [τὴν] τοῦτο τῶν ὠδίνων τοῦτο φῆσαι ἐσκίρτων, ἃ γυναῖκες τὰ μέλλοντα τοῦτο ὑλεγον, καὶ Ἰωσὴφ ὅπως τῆς νυμφίος τοῦτο ἐλθών, ἀπὸ τῆς μήτρας αὐτῆς ἐπήδα· σκιρτᾷ δὲ ἐπὶ πολλῷ σκεδείκνυσι φιλοσοφίαν. ὅτε γὰρ ἐκάλεσεν, ὅτε ὠνείδισεν· ἀλλ' ἐκδοχὴν ἐπεχείρησε μόνον. ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ σκοτεινῷ ὄντων, καὶ πάντων ἐν ἀμηχανίᾳ καθεστώτων, παραγίνεται [ὁ] ἄγγελος πάντα λύων καὶ ἀπορα. ἄξιον δὲ ἐξετάσαι, διὰ τί μὴ τοῦτο" εἶπεν ὁ ἄγγελος, χ. ἤλθεν

τοῦ

Ποίαν [μοι] γλῶτταν λέγεις, εἰπέ μοι; καίτοιγε σὺ πεζοῖς εἶπας· ἀλλὰ βούλομαι καὶ παρὰ σοῦ τὸν τρόπον τῆς γλώττης εἰπεῖν. Εἶδες πῶς ἀμφίεσιν ἀκροατοῦ; ὡς γὰρ μέλλων τι χρηστότερον ἐρεῖν, ἐπαγγέλλεται τὸν τρόπον λέγειν. καὶ σκόπει τὸν εἰρημένων ἀκολουθίαν ἀρίστην. οὐδὲ γὰρ αὐτοῦ ὅπως τὴν γλῶτταν ἦλθεν, ἀλλ' ἀναμιμνήσκει πρότερον ἡμᾶς, πόσος ἦν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, πόσος ἀπὸ τοῦ Δαβίδ, πόσος ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, καὶ τὸν ἀκριβῆ λόγον τούτων ἀκριβεῖ εἰς ἄκρον ἐμβάλλει τὸν λόγον, δεικνύς, ὅτι οὗτός ἐστιν ἐκεῖνος ὁ Χριστός, ὁ διὰ τῶν προφητῶν κηρυχθείς. ὅταν γὰρ ἀριθμήσῃς τὰς γενεάς, καὶ μάθῃς ἀπὸ τοῦ χρόνου, ὅτι οὗτός ἐστιν, εὐκόλως δέξῃ καὶ τὸ θαῦμα τὸ περὶ τὴν γλῶτταν συμβάν. ὅπερ γὰρ ἔμελλε μάλα τις φοβήσεσθαι, ὅτι οὐκ πρὸ πολλοῦ ἐτέχθη, πρὶν ἢ μὲ ἀριθμῆσαι τὸν χρόνον, σφοδρὰ διορθοῖ τὸν εἰρημένον, ἄνδρα Μαρίας εἶπών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιτείνει τὴν ἀπορίαν ἀλλ' οὐ λύει τὴν γλῶτταν. ἀεὶ θαυμαστὸν δὲ τὰ ἔτη λοιπόν, ἀναμιμνήσκων ἀκροατήν, ὅτι οὗτός ἐστιν, ὃν ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ, ἐπιλειπόντων λοιπὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχόντων, πρὸ ἑπτακαίδεκα ἔφησεν· ὃν ὁ προφήτης Δανιὴλ μετὰ ἑβδομάδας καὶ πολλὰς ἐνιαυτὰς ἥξειν προανεφώνησε. καὶ ἐθελήσῃ τις τὰ ἔτη ταῦτα καὶ ἐν ἑβδομάσιν ἀριθμῶν τὸν ἀπὸ τοῦ λόγου εἰρημένον τοῦ Δανιὴλ ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως ἀριθμόν, καταλήγων εἰς τὸν αὐτὸν γλῶσσαν, εὑρήσει ταῦτα ἐκείνοις συμφωνοῦντα. πῶς οὖν ἐγλυπήθη εἰπέ;

Μνηστευθείσης τῆς μνηστῆς αὐτοῦ Μαρίας. Οὐκ εἶπεν, πρὸ γάμου· ἀλλ' ἁπλῶς μνηστῆς, ὥστε μὴ παράδεκτον γενέσθαι τὸν λόγον. διὰ τοῦτο τοίνυν παραπλήσας τοῦ δωδεκάτου τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαί τι τῶν ξενιτῶν, καὶ καταλαβὼν τοῦτο, τότε ἐκπλήττει τῇ τοῦ παραδόξου τοῦ ῥήματος ἐπαγωγῇ, λέγων·

Ὅτι πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

Οὐκ εἶπε, πρὶν ἢ ἀγαγεῖν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ νυμφίου. καὶ γὰρ ἔνδον ἦν. ἔθος γὰρ τοῖς παλαιοῖς ὡς τὰ πολλὰ ἐν οἰκίᾳ καὶ μεμνηστευμένας ἔχειν, ὅπου τε καὶ νῦν τοῦτο γινόμενον ἴδοις ἄν· καὶ γαμβροὶ δὲ τοῦ Λὼτ ἔνδον ἦσαν μετ' αὐτοῦ. ἔνδον οὖν καὶ αὐτὴ μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἦν. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐ περὶ τῆς μνηστείας ἐκύησεν; ἵνα, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν [διὰ βραχέων,] συσκιασθῇ δὲ καὶ μόνον τέως, καὶ ἵνα πᾶσαν ποιήσῃ ἀφορμὴν ἡ παρθένος τοιαύτην. ὅταν γὰρ ὁ ζηλοτυπεῖν ὀφείλων μάλιστα πάντων, φαίνῃ μὴ μόνον μὴ ἐκπομπεύων αὐτήν, μηδὲ ἀτιμάζων, ἀλλὰ καὶ δεχόμενος καὶ θεραπεύων μετὰ τῆς κύησης, δῆλον ὅτι, εἰ μὴ σαφῶς ἦν πεπεισμένος ἑαυτόν, ὅτι ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος ἦν ἐνεργείας ὃ γεγεννημένον, οὐκ ἂν κατέσχε, καὶ πάλαι πάντα ἐποίησε. καὶ εἰκότως ἡ σφόδρα καὶ ὃ εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα τέθεικεν· ὥσπερ ὅπως τὴν παραδόξου καὶ πρὸ ἐλπίδα πᾶσαν ἐκβαινόντων, καὶ διὰ τοσούτων λέγεσθαι εἰώθει. μὴ τοίνυν περαιτέρω χάρει, μηδὲ ζήτει πλέον τι τῶν εἰρημένων, μηδὲ λέγε, καὶ πῶς ὃ πνεῦμα εἰργάσατο τοῦτο ἐκ πρόδηλος; εἰ γὰρ, τῆς φύσεως ἐργαζομένης, ἀδύνατον ἐνόμισας τῆς παραπλάσεως τὸν τρόπον πῶς, τοῦ πνεύματος θαυματουργοῦντος, δυνησόμεθα ταῦτα εἰπεῖν; ἵνα γὰρ μὴ σκώπτῃς τὸ εὐαγγέλιον, μηδὲ ἐνοχλῇς συνεχῶς ταῦτα ἐρωτῶν, εἰπὼν τὸ ἐργασάμενον ὃ θαῦμα, ἀπήλλαγη. οὐδὲν γὰρ οἶδα, φησι, πλέον, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐκ πνεύματος ἁγίου γέγονε τὸ γεννηθέν. ἀσυμφώνως καὶ τοῦ ἄνω πεζεργαζόμενοι γράφουσιν. εἰ γὰρ ταύτην τὴν μυείσης ἔχουσαι μάρτυρας, καὶ πρὸ τοσούτων αἰῶνων εἰρημένην χρόνοις, καὶ φανεῖσαν καὶ ψηλαφηθεῖσαν, οὐδὲν ἐρμήνευσαν δεῖν, ποίαν καταλείπουσι μέμψιν ὑπερβολὴν τοῦ ἀπορρήτου ἐκείνου πεζεργαζόμενοι καὶ πολυπραγμονοῦντες; οὐδὲ γὰρ ὁ Γαβριὴλ, οὐδὲ ὁ Ματθαῖος ἐδυνήθησαν τι πλέον εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐκ πνεύματος μόνον· τὸ δὲ, πῶς ἐκ πνεύματος, καὶ τίνι τρόπῳ, οὐδεὶς τούτων ἐρμήνευσεν. οὐδὲ γὰρ δύναται δεῖν. μὴ δὴ νομίσῃς ὃ πᾶν μεμαθηκέναι, ἐκ πνεύματος ἀκούων. καὶ γὰρ πολλὰ ἀγνοοῦμεν ἔτι, καὶ τοῦτο μανθάνοντες, οἵ· "πῶς ὁ ἄπειρος ἐν μήτρᾳ" ὅτι πῶς ὁ πνεύματα συνέχων

γος ὁ ὁμοίως ζῶν διδάσκαλον ἐμιμήσαντο· ὁ μὲν τὸν Παῦλον λέγων τοῦ παραμυθεῖσθαι· ὁ δὲ τὸν Πέτρον, βεβαρυλογίας ἐπιμελούμενον. Ὅτι δήποτε δὲ ὁ Ματθαῖος οὐκ εἶπεν, ὥσπερ ὁ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς· ὅρασις ἦν εἶδον, καὶ ὁ λόγος ὁ γινόμενος πρὸς μέ; ὅτι πρὸς ὑπερηφάνους ἔγραφε καὶ σφόδρα αὐτῶν προσέχοντας. καὶ γὰρ καὶ τὰ γινόμενα θαύματα ἔβλα, καὶ οἱ δεχόμενοι σφόδρα ἦσαν πιστοί. ὅπερ ἦν τῶν προφητῶν, ὅτε θαύματα ἐν τοσαῦτα αὐτοῦ διακηρύττοντα, καὶ πολὺ ὁ τῶν ψευδοπροφητῶν" ἐχώμασεν ἔθνος, οἷς καὶ μᾶλλον προσεῖχεν ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος. διόπερ ἀναγκαῖος ἦν τῶν προοιμίων ὁ τόπος ἐν πρὸς αὐτούς. Εἰ δέ ποτε καὶ ἐψεύσατο σημεῖα, τῶν βαρβάρων ἕνεκεν ἐγίνετο, ὥστε πολλοὺς ψευδῶς τοῦ προσηλύτους, καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, εἰ ποτε αὐτοῦ οἱ πολέμιοι λαβόντες, ὡς τῶν πρὸς αὐτοῖς θεῶν ἰσχυρῶν ὄντων, ἐνόμιζε κεκρατηκέναι· καθάπερ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅταν καὶ πολὺς ὁ σύμμικτος αὐτῶν λαὸς καὶ μὴ ταῦτα ἐν Βαβυλῶνι, πάσχειν καὶ τὰ σείρεσθαι. ἐψεύσατο δή, καὶ ἵνα καθ' ἑαυτοὺς ἦσαν, σημεῖα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθάπερ καὶ ἐφ' ἡμῶν. καὶ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἵνα τῆς πλάνης" ἐξήλθωμεν, πολλὰ θαύματα ἐδείχθη· μὴ δὲ ταῦτα ἔστι, τῆς "ἀσεβείας πάντα χοῦ φυτευθείσης. Εἰ δὲ καὶ μὴ ταῦτα γέγονεν, ὀλίγα καὶ ἀποκρύβδην· οἷον, ἵνα ὁ ἥλιος ἔστη τὸν δρόμον, καὶ πάλιν ἀνεχαίτισεν εἰς τὰ ὀπίσω. ἴδοι δ' ἄν τις τοῦτο πάλιν καὶ ἐφ' ἡμῶν γεγενημένον. καὶ γὰρ [καὶ] ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ὅτε τὸν πρῶτος ἀσεβείας νικήσαντος Ἰουλιανοῦ, πολλὰ καὶ παράδοξα ζωέστη. καὶ γὰρ τῶν Ἰουδαίων τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν ἀνάσχησαν ἐπιχειρούντων, πῦρ τῶν θεμελίων" ἐκπηδῆσαν ἀπέσβεσε διεκώλυσε· καὶ ὅτε ἐπὶ τὰ σκῦλα τὰ ἱερὰ τοῦ αὐτοῦ" παρεσπάσατο ὅ τε ζάμιας, ὅτε θεῖος καὶ" ὁμόφυλος ἐκεῖνος, ὁ μὲν σκωληκόβρωτος ἡμῶν ἐξέψυξεν, ὁ δὲ" ἐλάκησε μέσος. καὶ ὅ τε ζάμιας πηλὸς ἦν ἐπιλιπεῖν θυσιῶν ἐκεῖ ἡμουμένων, καὶ ὃ μετ' αὐτὸν τὸν βασιλέως τὸν λιμὸν εἰς τὰς πόλεις ζωεμπεσεῖν, σημεῖον μέγιστον ἐμοῦ. ἔθος γὰρ ἐστὶ τὰ πιστὰ τῷ Θεῷ, ὅταν αὐξηθῇ τὰ κακά, καὶ τοὺς μὲν αὐτὸν κακοῦντας ἴδῃ, τοὺς δὲ ἐναντίους σφόδρα τῇ κατ' αὐτὸν τυραννίδι μαθόντας, τότε τὴν οἰκείαν ἐπιδείκνυσθαι δυναστείαν· ὃ καὶ ἐν Περσίδι πεποίηκεν ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων. ὅπερ μοι οὖν οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ποιεῖν εἰς τρεῖς μοίρας τοὺς προγόνους διένειμε τοῦ Χριστοῦ, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. σκόπει δὲ ἀπὸ πόθεν ἄρχει, καὶ ποῦ τελευτᾷ. ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὸν Δαβίδ· ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰς τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος· ἀπὸ ταύτης εἰς αὐτὸν τὸν Χριστόν. καὶ γὰρ [καὶ] ἀρχόμενος τοὺς δύο πλέκει ἐφεξῆς, τόν τε Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀβραάμ, καὶ διὰ κεφαλαιούμενος ἀμφοτέρων ἐμνημόνευσεν ὁμοίως. καὶ γάρ, ὅπερ ἔφθην εἰπών, προοὶ αὐτοὺς ἦσαν αἱ ἐπαγγελίαι γεγενημέναι. τί δήποτε δή, ὥσπερ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἐμνήσθη, οὐκ ἐμνήσθη καὶ τῆς καθόδου τῆς εἰς Αἴγυπτον; ὅτι ἐκείνους μὲν οὐκέτ' ἐδεδοίκεσαν, τούτους δὲ ἔτερον ἐπ· καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον ἦν, τὸ δὲ νέον καὶ ἀπὸ γεγενημένον· καὶ κακῶν μὲν καὶ δι' ἁμαρτήματα κατηνέχθησαν, οὐ ταῦθα δὲ διὰ ταπεινίαν ἀπήχθησαν. Εἰ δέ τις καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ταῖς ἑρμηνείας μεταβαλεῖν ἐπιχειρήσει, πολλὰ" δυρήσει καὶ οὐ ταῦθα τὴν θεωρίαν οὖσαν, καὶ μεγάλα ποιεῖν τὴν χαρὰν" ζωτελοῦσαν ἀφανῆ· οἷον, ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, ἀπὸ τοῦ Ἰακώβ, ἀπὸ τοῦ Σολομῶντος, ἀπὸ τοῦ Ζοροβάβελ. οὐ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα αὐτοῖς ἐπετίθετο τὰ ὀνόματα. ἀλλ', ἵνα μὴ δόξωμεν πολὺ μῆκος ποιούντες ἐνοχλεῖν, ταῦτα πρέντες ἐπὶ τὰ κατεπείγοντα ἴωμεν. εἰπὼν τοίνυν τοὺς προγόνους ἅπαντας, καὶ τελευτήσας εἰς τὸν Ἰωσήφ, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ προσέθηκεν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, δεικνὺς ὅτι δι' ἐκείνου καὶ τοῦτον ἐλευθέρωσεν. Εἶτα, ἵνα μὴ ἀκούσας ἄνδρα Μαρίας, τῷ κοινῷ νομίσῃς τετάχθαι τῆς φύσεως νόμῳ, σκόπει πῶς αὐτὸ διορθοῦται τῇ ἐπαγωγῇ. ἤκουσας, φησίν, ἄνδρα, ἤκουσας μητέρα, ἤκουσας ὄνομα τῷ παιδίῳ τεθέν· ἄκουε καὶ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως.

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν.

Ποίαν

γρ. ἐκλεπτύνειν ἀντὶ τοῦ ἐπικοσμεῖν

γρ. ἡμᾶς· γρ. ἐξέπεμψε· γρ. ἀλαβείας

* ταύτῃ

γρ. καὶ ἀπὸ τῆς

γρ. παρέσπασεν γρ. ἐπὶ τοῦ ὑμοθ γρ. ἐλάκησε

καί σε, ἰδού ἐγώ, παιεῖτω μοι ὁ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὃ γ' ὅπι τῦ. Σαούλ γὰρ ἅπαξ καὶ δὶς γ' ἢ πολλάκις μεθημιμένον, ποίαν οὐκ ἀνδίκητος φιλοσοφίας ὑπερβολήν; ἐ γὰρ [ἢ] ὧν παλαιὸν ὑπερέβη νόμον, ἢ τὴν ἀποστολικὴν ἐπὶς ἐλύετο πεσσαγμάτων. διὸ τῦτο πρώτα " ἔστιν ἐξεπιτηδὲς τῦ διασύρειν, ἢ διηκάζων τοῖς χειρόνοις· ἀλλ' ἐν μέσον ἀσυνδάζων, πρώτα μὲν πείθεσθαι ἢ ἕπεσθαι τοῖς πρὸ αὐτοῦ χειρόνοις νόμοις. ἢ ὁρᾷς μὴ ποσαῦτα αὐτῦ κατορθώματα τὸν τύραννον, ὃν πατραλοίδην, ἢ ἀδελφοκτόνον, τὸν ὑβριστήν, ἢ μιαιφόνον μόνον ἀντ' αὐτοῦ τὸν αὐτοῦ ἔχοντα βασιλείαν, οὐδὲ ὅτως ἐσκανδαλίζετο· ἀλλ', ἀν' ᾧ Θεῷ ταῦτα δοκῇ, φησίν, ἐμὲ μὴ ἐλαύνεσθαι [ἢ πλανᾶσθαι] ἢ φθύνειν, σχῆμον ἢ εἰ) σὺ μὴ, τέρπω ἢ δέχομαι, ἢ χάριν ἔχω τῶν μυρίων αὐτοῦ κακῶν· ὐχ ὡς πολλοὶ τῶν δυαιρμένων ἢ ἰταμῶν, οὐδὲ ὃ πολλοστὸν καταρθωῶτες τῶν ἐκείνῳ καταρθυμάτων, " ἀν' ἑνὸς ἴωνας ὠμότητος ὅλας, ἐαυτοὺς ἢ μικρὸν ὑπομείναντας ἀθυμίαν, μυρίας ἑαυτῶν ψυχὰς ἀπολλύσι βλασφημίας. ἀλλ' ὐχ ὁ Δαβὶδ τοιοῦτος, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπιδείκνυται ἐπιείκειαν. διὸ ἢ ἔλεγε ὁ Θεός· Εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὸν καρδίαν μου. τοιαύτην ἢ ἡμᾶς κτησώμεθα ψυχὴν, ἢ ὅπερ ἀν' παίγνιον, οἴσωμεν ῥᾳδίως, ἢ διὰ τῆς βασιλείας ἐνδυσώμεθα τῆς ὑπερφερούσης τὴν διάνοιαν. Μάθετε γάρ, φησι, ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι ἢ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, ἢ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ἵν' οὖν ἀπολαύσωμεν ἀναπαύσεως ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖ, μὴ πολλῆς [τῆς] ἀσυνδέτου τὰ πρώτων μητέρα τῶν ἀγαθῶν, τὴν ταπεινοφροσύνην λέγω, ἐν ταῖς ἑαυτῶν φυτεύσωμεν ψυχαῖς. ὕτω γὰρ ἢ ὁ τοῦ βίου τούτου πέλαγος χωρὶς κυμάτων διανοσούμεθα διαβαίνειν, ἢ εἰς τὸν γαληνιῶντα ἐκεῖνον καταπλεύσαι λιμένα, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα ἢ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ψ. μθ. γ. κ

Ματθ. ια. κθ.

Θμιλ. ιζ'. 17 ΠΑΣΑΙ ΟΥΝ ΑΙ ΓΕΝΕΑΙ ΑΠΟ ΑΒΡΑΑΜ ἕως Δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· ἢ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

κ. ἐδὼν

ΕΙς τρεῖς διέλε μερίδας ταῦ γενεὰς ἁπάσας, δεικνὺς ὅτι " οὐδὲ τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν ἕνεκεν ἐγένετο βελτίων· ἀλλὰ ἢ ἀεισχεστύμενοι, ἢ βασιλευόμενοι, καὶ ὀλιγαρχούμενοι, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦσαν κακοῖς· ἢ ὅτε δημαγωγοῦν, ὅτε ἱερέων, ὅτε βασιλέων αὐτοὺς διεπόντων, ἕν τι πλέον εἰς ἀρετῆς λόγον. τίνος γ' εἵνεκεν ἐν μὲν τῇ μέσῃ μερίδι τρεῖς πρὸ ἑβδομήκοντα βασιλεῖς ἐν γ' τῇ ἑβδόμῃ δώδεκα θεὶς γενεάς, δεκατέσσαρας αὐτὰς [εἶ)] ἔφησε; ὃ μὲ πρέπειν ὑμῖν ἀφίημι ζητεῖν (οὐδὲ γὰρ πρώτα ὑπιλύειν ὑμῖν ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ ἀναπέσητε) τὸ γ' ἑξῆς ἡμᾶς ἐρωτῶμεν. ἐμοὶ γὰρ ἐνταῦθα δοκεῖ ἢ τὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας ἐν τάξει γενεᾶς λαβεῖν, ἢ αὐτὸν ἐν Χριστῷ, πρώτα μὲν ζωὰ τῶν ἡμῖν αὐτῶν. ἀναμιμνήσκει γ' τῆς αἰχμαλωσίας ἐκείνης καλῶς, δηλῶν ὅτι οὐδὲ ἐκεῖ κατελθόντες, ἐλύοντο σωφρονέστεροι· ὥστε πρώτον ἀναγκαίαν φανῆναι τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν. τί οὖν ὁ Μάρκος, φησὶν, ὁ ποιῆσας τοῦτο, οὐδὲ γενεαλογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ὑπτιόμενος ἅπαντα φθέγγε); ἐμοὶ δοκεῖ ὁ μὲ Ματθαῖος, πρὸ τῶν ἄλλων ἦρχθαι ὧν πρᾶγμα-

κ. ἴσασι·

τος, διὰ ἢ τὴν γενεαλογίαν ὑθῆσαι μὴ ἀκριβείας, ἢ πρὸς τὰ κατεπείγοντα " ἵσασι ὁ γ' Μάρκος μετ' ἐκεῖνον. διὰ ὅτι ζωτόμων ἦλθεν ὁδὸν, ἅτε τοῖς ἤδη λεχθεῖσι ἢ δήλοις γεγενημένοις ὑπιχειρῶν. πῶς οὖν ὁ Λουκᾶς ἢ γενεαλογῇ, ἢ διὰ πλειόνων τοῦτο ποιῇ; ἅτε τὸ Ματθαῖον πρόδρομον ποιήσαντος, βύλεται τι τῶν ἐπιλειπόντων διδάξαι πλέον ἡμᾶς. ἕκα-

δξάζολος· χάριτος μ̄ν" ὐχαριστίας αὐτῶν ἐμέμνητο, ϗ ὃ πρῶ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ. ἀλλ' χ. χαρᾶς
οὐδὲ τῶν ἤρκεσεν αὐτῷ. ὑ γὰρ" ὐχαριστίας ὃ ὀνειδίζειν ἑτέρους, ὃ φιλοτιμεῖζ ὅτι πολ- χ. -σία
λῶν, ὃ καταξιόσασθαι τῶν πεπλημμεληκότων. Εἰ γὰ ὐχαριστεῖς τῷ Θεῷ, ἐχρὴ ἀθῆναι
μόνον αὐτῷ, ϗ μὴ ὀξυέγκλητος εἰς ἀνθρώπους, μηδὲ καταδικάσης ⓦ πλησίον. ὑ γὰρ ὅστις χ. ἀγχεσία.
τῶν" ὐχαριστίας. βούλει μαθεῖν ὐχαριστίας λόγους; ἄκουσον τῶν τελωνῶν παίδων λεγόντων· χ. -μαι,
ἡμάρτομεν, ἰωόμησαμεν, δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι πᾶσιν οἷς ἐποίησας" ἡμῖν, ὅτι σὺ ἀληθινῶ
κρίσει πάντα ἐπήγαγες. Ὃ γὰ τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα ὁμολογεῖν, τοῦτο ἔστιν ὐχαριστεῖν τῷ
Θεῷ ὁμολογοῦντα, ὅπερ δείκνυσιν μυρίων μ̄ν αὐτὸν ὄντα ὑπερβάλλοντα, οὐκ ἀπαιτήμε-
νον ϗ τὸ ἀξίωμα δίκαιον. Οὗτ μάλιστά ἐστιν ὁ εὐχαριστῶν. Φυλαξώμεθα οὖν τὸ πρὸς ἑαυ-
τῶν π λέγειν. τοῦτο γὰρ ἐς πρὸς ἀνθρώπους μισητούς, ϗ πρὸς Θεῷ" βδελυγμὸς ἐργάζε- χ. βδελυκτὸν
ται. ὅσῳ τοῦτο ὅσῳ αὖ μεγάλα κατορθώσωμεν, τοσούτῳ μικρὰ πρὸς ἑαυτοὺς λέγωμεν. ὅ-
πως γὰρ μείζονα καρπωσόμεθα δόξαν, ϗ πρὸς ἀνθρώπους, ϗ πρὸς Θεῷ· μᾶλλον ϗ ὑ-
δὲ δόξαν μόνον πρὸς Θεῷ, ἀλλὰ ἐς μισθὸν ϗ ἀντίδοσιν μεγάλην. μὴ τοίνυν ἀπαίτει μισ-
θὸν, ἵνα λάβῃς" μισθόν. χάρειν ὁμολόγει σώζεσθαι, ἵνα σοι αὐτὸς ὀφειλέτην ἑαυτὸν ὁμο- χ. αὐτόν.
λογήσῃ, ὑχὶ τῶν κατορθωμάτων μόνον, ἀλλὰ ϗ τῆς τοιαύτης ὐγνωμοσύνης. ὅταν μ̄ν γὰρ
κατορθῶμεν, τῶν κατορθωμάτων ὀφλέτην ἐχόμεν μόνον· ὅταν ϗ" μὴ ἡγώμεθα ἑαυτῶν κατορ- χ μισθὸ
θωκέναι, ϗ ἀντὶ τοῦ ὕπο ζαχεῖσθαι, ϗ μείζονος ἢ ἐκείνων. ὥστε ἀντίρροπον τῶν κατορθω-
μάτων τοῦτο ἔστιν. ἀν γὰρ μὴ τοῦτο πρῇ *, οὐδὲ ἐκεῖνα φθάσῃ μεγάλα. ϗ γὰ ϗ ἡμεῖς * τὸ κατὰ συ-
οἰκέται ἔχοντες, τότε αὐτοῖς μάλιστα ἀποδεχόμεθα, ὅταν πάντα μετ' ὐτοίας ζαχισησάμε- μα,
νοι, μηδὲν ἡγῶνται πεπονηκέναι μέγα. ὥστε εἰ βούλει ϗ σὺ μεγάλα σε ποιῆσαι τὰ κατορ-
θώματα, μὴ νόμιζε αὐτὰ εἶ) μεγάλα, ϗ τότε ἔσαι μεγάλα. ὕτω ϗ ὁ ἑκατοντάρχης ἔ-
Matt. 8. v. v. λεγεν· Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὸν στέγην εἰσέλθῃς. ὅθεν τοῦτο ἄξιος γέγονε, ϗ
ὑπὸ πάντας Ἰουδαίους ἐθαυμάζετο. ὕτω ϗ Παῦλος λέγων, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖζ
a. Kor. 12. 9. ἀπόστολος, ὅθεν τοῦτο πάντων ἐλάμβανε. ὕτω ϗ Ἰωάννης, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λύσαι
Matt. 3. v. 11. αὐτοῦ ⓦ ὑπόδημα τὸ ὑποδήματος, ὅθεν τοῦτο ϗ φίλος ἐκ τοῦ νυμφίου, ϗ τ̄ χεῖρα, ἐκ
ἀναξίαν ἑαυτὸν ἔφησεν εἶ) τῶν ὑποδημάτων, ταύτην ὁ Χριστὸς ὅτι τ̄ κεφαλὴν εἵλκυσε τ̄
Luk. 5. v. 8. ἑαυτῦ. ὕτω ϗ ὁ Πέτρος ἔλεγε· Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι*. ὅθεν τοῦτο * Κύριε.
θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας γέγονεν. οὐδὲν γὰρ ὕτω τῷ Θεῷ φίλον, ὡς ὃ μ̄ν τῶν ἑαυτῶν
ἁμαρτωλῶν ἑαυτὸν ἀριθμεῖν. τοῦτο φιλοσοφίας πάσης ἀρχή. ὁ γὰρ * τεταπεινωμένος ἐς * ὁ τὸν
ζωτετειμένος ὑ κατοδοξήσει, οὐκ ὀργίσεται, ὑ φθονήσει τῷ πλησίον, οὐκ ἄλλο π δέξεται
πάθος. οὐδὲ γὰρ χεῖρα ζωτετειμένῳ, κἂν μυριάκις φιλονεικήσωμεν, εἰς ὕψος ἀ-
ραι δυνησόμεθα. αἱ τοίνυν ϗ τ̄ ψυχὴν ὕπω ζωτείνωμεν, κἂν μυρία αὐτὴν ἐπῇ
φυσῶντα [τὰ] πάθη, οὐδὲ μαρὸν ἀνθῆσαι δυνήσεται). Εἰ γὰ ὑποβιωτικῶν ὡς πειθῶ
τοσαυμάτων, πάντα ἀξιοεἰζ τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς· πολλῷ μᾶλλον ὁ ὑπὲρ ἁμάρτη-
σιν τῶν ποιῶν, ἀποπλαύσεται τῆς φιλοσοφίας. ϗ ὡς ὕτω δυνήσεται ζωτείλαι τ̄ ἑαυτῦ
καρδίαν, φησίν; ἄκουσον τοῦ Δαβὶδ τοῦ ὄντα μάλιστα λαμπάντος, ϗ" ἔστι αὐτοῦ τ̄ χ. θλῖψιν
ζωτειβὲς τῆς ψυχῆς. μ̄ν γὰ μυρία καταρθώματα ϗ πατρίδος ϗ οἰκίας, ϗ αὐτῆς
μέλλων σκηπτεῖν τῆς ζωῆς, πρὸ αὐτῶν ⓦ χαιρὸν τῆς συμφορᾶς, τραπιώτην βύτελῆ ϗ
ἀπερρίμμενον ὁρᾷ ἐπεμβαίνοντα αὐτοῦ τῷ χαιρῷ ϗ λοιδορούμενον, ὑ μόνον οὐκ ἀντελοιδό-
C. Bas. 17. 14. ρησεν, ἀλλὰ ἐς τὰν τραπηγὰν ἅπα βουλόμενον αὐτὸν ἀνελεῖν διεκώλυσεν, εἰπών· Ἄφετε
αὐτὸν, ὅτι ὁ Κύριος ἀπέστειλεν αὐτῷ. ϗ πάλιν, τῷ ἱερεῖ ἀξιώντων μεῖ αὐτοῦ τ̄ χοιρῶτον
B. Bas. 11. 12. συμπαραφέρειν, "οὐ κατεδέξατο· ἀλλὰ τί" φησιν; Ἀπόστρεψον τ̄ χοιρῶτον τοῦ Θεοῦ εἰς τ̄ χ. καὶ ἐδέξατο·
πόλιν, ϗ καθῆσάτω εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. ἐὰν εὕρω χάριν ἐνώπιον Κυρίου, ϗ ἀπαλλά- τί φησιν; οὐδὲ
ξῃ με τῶν ἐν χερσὶ δεινῶν ὁ Θεός, ἔσομαι τ̄ θεράπαινάν αὐτῆς· αἱ ἂ εἴπῃ μοι, ὑ ποιήσω, καὶ ἀπαλ-
λάξῃ

χρὸ

μήτηρ ἐλθεῖν βασιλέων, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἐκκλησία. ὁ γὰρ ἐκ τούτης ἐστὶν ὁ Δαβίδ. διὰ δὴ τούτων πάντων ἐπιτέτραπεν αὐτοῦ, καὶ πείθων μὴ μέγα φρονῆν, τίνι τε ἠμελήθη λίθῳ ἐμνήσθη, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἐκείνας εἰς μέσον ἤγαγε. καὶ γὰρ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν αὐτὸν διὰ τῶν μέσων ἐλθεῖν ἐποίησε. καὶ ὁρᾶτε πῶς ὁ Δαβὶδ ὅπου τύπος. οὐ γάρ ἐστιν, ὁρᾶτε ἔστιν ὅτε ὀρεπτὸς, ὅτε ἐπὶ καλοῖς τοῖς ἀγαθοῖς εἰ) ἀσυνδέτων, ἢ φαῦλον, ἢ ἄσημον, ἢ λαμπρόν· ἀλλ' ἐπὶ χρὴ
χλιάσαι καὶ τῷ ἔνδοξον εἰπεῖν, ὁ χρὼς ἐκλάμπει μείζονος, ὁ μὴ [ὂν] τῶν ἀσυνδέτων τοιούτων ὢν, χλιόμβους ἢ ἀγαθός.

Μηδεὶς τοίνυν ἐπὶ τούτοις μέγα φρονείτω· ἀλλ' ἐπιστάσας τὸν διαστὸν τοῦ τοιούτου, ὁ ΗΘΙΚΟΝ
φύσημα ἀπόθωμεν καὶ ἐπὶ καταρθώμασι μέγα φρονείτω· μᾶλλον ἢ μηδὲ ἐπὶ τούτοις.
χ δ 10 ὅτω γὰρ καὶ ὁ Φαρισαῖος τὸ πλοῖον γέγονεν ὕστερος. εἰ" γὰρ βούλει μέγα δεῖξαι ὃ κατόρθωμα, μὴ μέγα φρόνει, καὶ τότε τοῦτο μεῖζον ἀπέφηνας· μὴ νομίσῃς τι πεποιηκέναι, καὶ ὃ πᾶν εἰργάσω. εἰ γὰρ, ὅταν ἁμαρτωλοὶ ὦμεν, οὐ νομίσωμεν τοῦτο εἶ) ὄφελος ἔσεσθαι, δίκαιοι γενόμενα, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τελώνης· πόσῳ μᾶλλον, ὅταν δίκαιοι ὄντες ἁμαρτωλοὺς ἑαυτοὺς εἶ)
χοίτοις νομίζωμεν; εἰ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ δικαίοις" ποιεῖ καὶ παρέπεσε φρονῆσαι (καίτοιγε οὐδὲ παρεί-
15 νοφρονῆσαι ἐχρῆν, ἀλλὰ θρηνῶσαι) εἰ οὖν θρηνῶν ἐποίησε τοσοῦτον δυνατὸν) ἐπὶ ἁμαρτωλῶν, πῶς παρέπεσε φρονῆσαι σκέψασθε ἐπὶ δικαίων εἰ οὐκ ἐργάσεται) ; μὴ τοίνυν λυμαίνῃ
χ. ὑστέρησε τοῦ πόνου, μηδὲ" ὑστέρησε τοῦ ἱδρῶτος, μηδὲ εἰκῇ δράμῃς, μηδ' ἐκ τοῦ μυρίους ἀγῶνας πάντα κενὸν ⟨ν⟩ πόνον. καὶ γὰρ σου μᾶλλον οἶδε τὰ κατορθώματα ὁ διαστὴς τὰ σά. καὶ ποτήριον ψυχροῦ δῶς, οὐδὲ τοῦτο παρορᾷ· καὶ ὁδοὺν καταβάλῃς, καὶ ξενίσῃς μόνον, με-
20 τὰ πολλῆς πάντα δέχεται τῆς θυρίδος, καὶ μέμνηται, καὶ μεγάλης αὐτῆς ὀφείλει μισθούς. Ἵνος γὰρ ἕνεκεν ἐξετάζεις τὰ σά, καὶ φέρεις ἡμῖν εἰς μέσον διηκριβωμένα; οὐκ οἶδας, ὅτι ἐὰν ἐπαινέσῃς σαυτὸν, οὐκ ἐπί σε ὁ Θεὸς ἐπαινέσεται; ὥσπερ οὖν, ἂν ταπεινώσῃς [σαυτὸν,] οὐ παύσεταί σε ὑψοῦν πᾶσιν ἀνακηρύττων. οὐδὲ γὰρ βούλεται σου τοὺς πόνους ἐλαττωθῆναι· καὶ τί λέγω ἐλαττωθῆναι; πάντα μᾶλλον οὖν ποιεῖ καὶ προστίθησιν, ὥστε καὶ ἀπὸ
χ. στεφανῶσαι· 25 μικρῶν σε" στεφανωθῆναι καὶ ἀνείμονι προφάσει ζητῇ, δι' ὧν δυνήσῃ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐκείνης. διὰ τοῦτο καὶ ἑνδεκάτην ὥραν ἐργάσῃ τῆς ἡμέρας, ὁλόκληρον τὸν μισθὸν δίδωσι. καὶ μηδεμίαν ἔχῃς ἀφορμὴν σωτηρίας, φησὶ, δι' ἐμὲ ποιῶν, ὅπως μὴ τὸ ὄνομά μου βεβηλωθῇ. καὶ Ἐκλειπε λε.
ξενίζῃς μόνον, καὶ δακρύσῃς, ἀρπάζει ταῦτα πάντα ταχέως εἰς ἀφορμὴν τῆς σῆς σωτηρίας αὐτός. μὴ τοίνυν ἐπαιρώμεθα· ἀλλὰ [καὶ] λέγωμεν ἑαυτοὺς ἀχρείους, ἵνα γνώμεθα
30 χρήσιμοι. ἂν μὲν γὰρ σὺ εἴπῃς σαυτὸν ἀδόκιμον, γέγονας ἄχρηστος, καὶ ἀδόκιμος ἦς· ἂν δὲ ἄχρηστον ὁμολογῇς, γέγονας χρήσιμος, καὶ ἀδόκιμος ἦς. διὸ δυναγκαῖον ὑπολαμβάνειν κατορθωμάτων. καὶ πῶς δυνατὸν τοῦτο, φησὶν, ἅπερ ὑπισχνούμεθα, ταῦτα μὴ εἰδέναι; τί λέγῃς; ἀφοσιούμενον διηκριβωμένα τὰ δεδοκότα πεύθῃς καὶ γελᾷς, καὶ οὐδὲ οἶδας ὅτι ἡμῖν τε,
λάθη καὶ ἁδοὺς πάντα· κατορθωμάτων ἢ ἁ δώσασα ἐκβαλῇ τὸν μνήμων; καὶ τί ἐχυ-
35 ρότερον ὁ φόβος. ἡμᾶς ἢ τοιαῦτα ποιοῦμεν. καὶ ἐνταῦθα μὲ [γὰ] ἡμέραν ἀφοσιούντες οὐδὲ εἰς νοῦν βαλλόμεθα· ἂν ἢ μικρὸν ἀρχύριον πέμπτι δῶμεν, ἄνω καὶ κάτω τὸν τρέφομεν· ὅπερ ἑκάστης ὅτι αἰσίας, καὶ μείζονα τὰ συλλήπτορος ζημία. ἀσφαλὲς γὰρ ταμεῖον κατορθωμάτων, λήθη κατορθωμάτων. ὡς καθάπερ τὰ ἱμάτια καὶ ὁ χρυσὸς, ὅταν μὲ
χ. διαπασάμεθα ἐπ' ἀγορᾶς τοῦτα ἀποδώμεν, πολλοὺς" διαπασώμεθα τοὺς διαβούλους, ἂν δ' ἀποθώμε-
40 θα οἴκοι καὶ κατακρύψωμεν, τὸ ἀσφαλὲς κατανήσομεν ἅπαντα· ὅτω δὴ καὶ τὰ κατορθώματα, ἂν μὴ ⟨ν⟩ συνεχῶς ὑπὸ τῆς μνήμης φέρωμεν, προϊόμεθα ⟨ν⟩ διαστάντι, τ' ἐχθρὸν ὁπλίζομεν, ὑπὸ τ' κλοπιὸν καλοῦμεν· ἂν ἢ μηδεὶς εἰδῇ αὐτὰ, ἀλλ' ὁ εἰδέναι χρὴ μόνον, τὸ ἀσφαλὲς κείσε). μὴ τοίνυν" ἀφίστρεφε ⟨ν⟩ συνεχῶς, ἵνα μή τις αὐτὰ ἀφέληται, μη-
χ. ἀπιστήσωμεν δὲ πάθῃς ὃ καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔπαθεν, ὑπὸ τῆς γλώττης αὐτὰ ἀφέρων. ὅτει καὶ ἥρπασεν αὐτὰ ὁ

πύμφων, ἡ γνώμη καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ζῆλος. ἔστι δὲ ἃ μὴ τῶν εἰρημένων καὶ ἕτερα, δι' ὧν καὶ τῆς ἰσοτιμίας ταύτης ἐμνημόνευσεν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς παρεισέρρησαι τῷ Φαρὲς ὁ Ζαρά· καὶ γὰρ πρέπει λοιπὸν καὶ τοιούτοις τοῖς Φαρὲς μεμνῆσθαι, ἀφ' ὧν Κύριον ἔμελλε γενεαλογεῖν, καὶ τὸν Ζαρὰ μνησθῆναι πάλιν. πῶς οὖν ἔνεκεν ἐμνήσθη; ἵνα ἔμελλεν αὖθις πάλιν ἡ Θάμὴρ, τῶν ὠδίνων παραγενομένων, ἕξειν ἔγκε· παρῆν ὁ Ζαρὰ τὴν χεῖρα· εἶτα ἡ μαῖα λαβοῦσα μίτον, ὥστε γνώριμον εἶναι τὸ πρωτον, κοκκίνῳ τὴν χεῖρα ἔδησεν. ὡς δὲ ἐδέθη, συνέστειλε τὸ παιδίον τὴν χεῖρα, καὶ συστείλαντος ἐκείνου παρῆλθεν ὁ Φαρὲς, καὶ τότε ὁ Ζαρά. Γεν. λη. κδ. ταῦτα ἰδοῦσα ἡ μαῖα, φησὶ· Τί διέκοψαι δι' σὲ φραγμός; εἶδες μυστήρια αἰνίγματα; καὶ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἡμῖν διατέτραπται. καὶ δὲ γὰρ ἱστορίας ἄξιον ἦν τὸ μαθεῖν, τί ποτε ἐφθέγξατο ἡ μαῖα· οὐδὲ διηγήσεως, τὸ γνῶναι, ὅτι τὴν χεῖρα παρεκάλεσε παρῆλθε ὁ δεύτερος ἀδελφός. τί δ' ἂν ἔστι τὸ αἴνιγμα; παρῆλθον ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ παιδίου μανθάνομεν τὸ ζητούμενον. ὁ γὰρ Φαρὲς, διαίρεσις ἐστὶ καὶ διάκοπή. ἔπειτα ἀπ' αὐτοῦ τὸ συμβαίνον. καὶ δὲ γὰρ φυσικῆς ἀκολουθίας ἕνεκεν, τὴν χεῖρα ἐκβαλόντα συστεῖλαι πάλιν δεῆσαν. οὐδὲ γὰρ κινήσεως ἦν λογικῆς ταῦτα, οὐδὲ ἀπὸ φυσικῆς τάξεως ἀκολουθίας." παρεκπεσούσης μὲν γὰρ τῆς χειρὸς ἑτέρου παρεξελθεῖν, ἴσως φυσικόν· τὸ δὲ συστεῖλαι ταύτην, καὶ ἑτέρῳ δοῦναι πρόσοδον, οὐκ ἐπὶ τῶν λοιπομένων νόμον ἦν, ἀλλ' ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις πρῶτον τοῖς παιδίοις ταῦτα οἰκονομοῦσα, καὶ εἰκόνα ἡμῖν ἵνα τῶν μελλόντων ὑπογράφουσα δι' αὐτῶν. τί οὖν φασίν τινες τὰ ταῦτα ἀκριβῶς ἐξηπατηκότες; ὅτι τὸ δύο λαοὶ τύπος ἐστὶ ταῦτα τὰ παιδία. εἶτα ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦδε τοῦ λαοῦ ἡ πολιτεία παρεξέλαμψε τῆς τοῦ παρόντος γενεᾶς, τὴν χεῖρα ἐκτεινούσῃ ἔχον τὸ παιδίον, οὐχ ὁλόκληρον ἑαυτὸ δεικνύον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν συστέλλει πάλιν· καὶ μὴ τὸ ὁλόκληρον ἐξολισθῆσαι τὸν ἀδελφόν, τότε καὶ αὐτὸς ὅλος φαίνεται· ὅπερ καὶ ὅτι τῶν λαῶν ἀμφοτέρων γέγονε. τῆς δὲ πολιτείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐν τοῖς τοῦ Ἀβραὰμ χρόνοις φαινούσης, εἶτα ἐν τῷ μέσῳ συναλείσης, ἦλθεν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία, καὶ τότε ὁλόκληρος ὁ νέος ἐφάνη λαὸς μετὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου. διὰ τί οὖν ἡ μαῖα φησιν· Τί διέκοψαι δι' σὲ φραγμός; ὅτι τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολιτείας ἐπεισελθὼν ὁ νόμος διέκοψε. καὶ γὰρ φραγμοὶ ἀεὶ τοῦ νόμου ἡ γραφή Ψαλ. πθ. ια. ιβ. Ησ. ε. β. Ερ. β. ιδ. καλεῖ· ἐίρηκεν. ὥσπερ καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ φησι· Καθαίρεις τοὺς φραγμοὺς αὐτῆς, καὶ τυγχάνουσιν αὐτῆς πάντες οἱ διαπορευόμενοι τὴν ὁδὸν· καὶ [ὁ Ησαΐας, Καὶ] φραγμὸν" αὐτῇ προσέθηκα· καὶ ὁ *Παῦλος, Καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας. ἄλλοι δὲ, διὰ τί διέκοψε δι' σὲ φραγμός; ὅτι τοῦτό φασιν εἰρηκέναι λαοῦ. ἐπεὶ γὰρ διαβαίνομεν τοὺς νόμους κατέλυσεν. ὁρᾷς ὡς οὐκ ὀλίγων οὐδὲ μικρῶν ἔνεκεν ἐμνημόνευσε τῆς χειρὸς ἐκείνης Ἰούδα ἰσοτιμίας ἀπόδοις; διὰ τοῦτο δὲ τὴν Ρουθ καὶ τὴν Ραὰβ μέμνηται, τῆς μὲν ἀλλοφύλου, τῆς δὲ πόρνης, ἵνα μάθῃς, ὅτι πάντα ἦλθε τὰ κακὰ λύσων τὰ ἡμέτερα. ὡς γὰρ ἰατρὸς, οὐχ ὡς δικαστὴς παραγέγονεν. ὥσπερ οὖν πόρνας ἔλαβον γυναῖκας ὅτι· ὅπου καὶ ὁ Θεὸς τὴν φύσιν τὴν ἐκπορνεύσασαν ἁρμόσας ἑαυτῷ. ὁ καὶ προφῆται αἰῶνα προλέγουσι, ὅτι τὴν Ἰουδαίων γενομένην. διὰ ἐκείνη μὲν ἀγνώμων γεγόνασι καὶ τοιοῦτοι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι· ἡ δὲ ἐκκλησία ἀπαλλαττομένη τῶν πατρώων κακῶν, ἔμεινεν ἀσπαζομένη τὸν νυμφίον. ὅρα γοῦν καὶ τὰ ὅτι τῆς Ρουθ" μόνα ἐοικότα τοῖς ἡμετέροις. αὕτη γὰρ ἀλλόφυλός τε ἦν, καὶ εἰς ἑαυτὴν κατενέχθη πενίαν. ἀλλ' ὅμως ἰδοῦσα αὐτὴν ὁ Βοὸζ, ὅτι τῆς πενίας κατεφρόνησεν, οὔτε τὴν δυσγένειαν ἐβδελύξατο· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν δεξάμενος, καὶ ἀλλόφυλον, καὶ ἐν πενίᾳ πολλῇ, τῶν μεγάλων ἀγαθῶν ἔλαβεν αὐτὴν κοινωνόν. ἀλλ' ὥσπερ" αὕτη εἰ μὴ τοῦτον ἀφῆκε πατέρα, καὶ ἠτίμασεν οἶκον καὶ ἔθνος καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς, οὐκ ἂν ἐπέτυχε τῆς ἀγχιστείας ταύτης· ὅτε καὶ ἡ ἐκκλησία τὰ πατρῷα ἔθη καταλιποῦσα, τότε ἐπέρασε τὸν νυμφίον. ὅπερ Ψαλμ. μδ. ιβ. οὖν ὁ προφήτης [αὐτῇ] διαλεγόμενός φησιν· Ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· τοῦτο καὶ ἡ Ρουθ ἐποίησε. διὰ τοῦτο καὶ

μήτηρ

χ. ἐκβαλόντα
χ. ἀλλ'
χ. προσέθηκε
χ. αὐτῷ
*πείσοφος
χ. ἀπὸ

τῶν Ιωσὴφ διεσάφησαν τοῖς ὑποιμέσιν διαπελιζόμενοι τὸ γεγηνημένον, οὐκέτι τοῦτο προσ-
εθηκαν. Τίνος ὑμῖν ἕνεκεν μνησθεὶς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ εἶπεν, ὅτι

γρ. καὶ ὑπεμνησθησαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.

2 Ἐγέννησεν Ⓦ Ισαὰκ, ὁ δὲ Ισαὰκ Ⓦ Ιακώβ, Οὐκ ἐμνημόνευσεν τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτῶν· ὅτε γὰρ εἰς Ⓦ Ιακὼβ ἦλθε, καὶ τοῦ Ιούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ τόπου μέμνηται; πῶς

χ. ἐκεῖ. δὲ οὖν φασι, διὰ τὸ δύσκροτοι τοῦ Ησαῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πατέρων. ἐγὼ δὲ οὐκ αἰτιῶ-
το φαίνω. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, πῶς μακρὰν ὕστερον τοιούτων μέμνηται γυναικῶν; ἀπὸ γὰρ τῶν
ἐναντίων ἐστέφθη ἡ δόξα αὐτοῦ φαίνεται, οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγάλους ἔχειν προγόνους, ἀλλ' ἀπὸ
τοῦ μικροὺς καὶ ἀτελεῖς. τὰ γὰρ ὑψηλῶ δόξα πολλὴ, τὸ δυσπαθοῦσι ταπεινοῦσθαι σφο-
δρᾶς. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐμνημόνευσεν; ὅτι κακὸν οὐδὲν εἶχον ἐκφῦσαι πρὸς τὸ τῶν Ισ-

χ. Λεβγαῖοι, 10 εαηλιτῶν γένος, Σαρακηνοὶ καὶ Ισμαηλῖται καὶ Ἀραβες, καὶ ὅσοι γεγόνασιν ἐκ τῶν προγόνων
ἐκείνων. διὰ δὴ τοῦτο ἐκείνους μὲν ἐσίγησεν, ἐπείνους δὲ πρὸς τοὺς αὐτοῦ προγόνους, καὶ τὸ δί-
μυον τοῦ Ιουδαϊκοῦ. διὰ φησιν· Ιακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ιούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Ενταῦθα γὰρ τὸ τῶν Ιουδαίων λοιπὸν χαρακτηρίζεται γένος.

3 Ιούδας δὲ ἐγέννησε Ⓦ Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θαμάρ.

* παλαιᾶς χ. τοῦτο. 15 Τί ποιῆς, ὦ ἄνθρωπε, ἰσοτείας ἡμᾶς ἀναμιμνήσκων * τοῦ γάμου μίξιν ἐχούσης; καὶ τί τοῦ-
το, φησιν; Εἰ μὲν γὰρ ἀνθρώπου καταλέγοιμεν γένος ψιλοῦ, εἰκότως ἂν ταῦτά τις ἐσίγησεν,
εἰ δὲ Θεοῦ σαρκωθέντος, οὐ μόνον οὐσιγᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐκπομπεύειν αὐτὰ χρὴ, δεικνύοντας αὐ-
τοῦ τὴν δημιουργίαν τὴν διὰ παντὸς. διὰ γὰρ τοῦτο ἦλθεν, εὐχῆς ἵνα φύγῃ τὰ εἰδωλικὰ ἡμέτερα,
ἀλλ' ἵνα αὐτὰ ἀνέλῃ. ὥσπερ οὖν οὐκ ὀφθῆναι ἀπέβαινεν, ἀλλ' ὀφθῆναι ἐσταυρώθη, μᾶλλον θαυ-
20 μάζεται, καίτοι ἐπονειδίστου τοῦ σχήματος, ἀλλ' ὅσῳ ἐπονειδίστου τοῦ σχήματος, τοσούτῳ φιλαν-
θρώπου αὐτὸν δείκνυσιν· οὕτω καὶ ὅτι τῆς γεννήσεως ὄντος εἰπεῖν, οὐκ ὀφθῆναι σάρκα ἀνέλαβε
καὶ ἀνθρώπου ἐγένετο, θαυμάζῃ αὐτοῦ δίκαιον μέτρον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοιούτους συγγενεῖς κατηξί-
ωσεν ἔχειν, οὐδαμοῦ τὰ ἡμέτερα ἐπαισχυνόμενος κακά. καὶ τοῦτο δὲ αὐτοῦ τῆς γενέσεως
ἐκήρυξε τῶν προοιμίων, ὅτι οὐδὲν ἐπαισχύνεται τῶν ἡμετέρων, παιδοῦν καὶ ἡμᾶς διὰ τού-
25 των μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ὅτι τῇ τῶν προγόνων κακίᾳ, ἀλλ' ἐν μόνοις ὅπλοις τῇ ἀρε-
τῇ. ὁ γὰρ τοιοῦτος, κἂν ἀλλόφυλον ἔχῃ προγόνων, κἂν πεπορνευμένην μητέρα, κἂν ὁ-
ποιῶν ἕτερον ὄντα, οὐδὲν προβλαβεῖται δυνήσεται. Εἰ γὰρ αὐτὸν Ⓦ πόρνου μεταβληθέν-
τα οὐδὲν ὁ προγόνων αἰσχύνη βίος, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἐκ πόρνης καὶ μοιχαλίδος ἀνάρετον ὄν-
τα, οὐδὲν ἡ τῶν προγόνων κακία καταισχῦναι δυνήσεται. οὐχ ἡμᾶς δὲ μόνον ταῦτα παι-
30 δεύειν ἐποίει· ἀλλὰ καὶ Ιουδαίων καταγελῶν ὁ φύσημα. ὅτι γὰρ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρε-
τῆς ἀμελοῦντες ἐκφύσει, Ⓦ Αβραὰμ αὐτῶ καὶ κἂν πρόφερεσθε, νομίζοντες ἔχειν ἀπολογί-
αν, τῷ τῶν προγόνων ἀρετῷ, δείκνυσιν ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων, ὅτι οὐκ ὀπίσω τούτοις αὐ-
χεῖν δεῖ, ἀλλ' ὅτι τοῖς οἰκείοις κατορθώμασι. μετὰ τοῦτο δὲ ἕτερον κατασκευάζει, ὃ δείξαι
πόρρωθεν ἀναθυμιάσεις ἀμαρτήμασιν οὔσας, καὶ τοὺς προγόνους αὐτοῦ. ὁ γοῦν πατριάρχης
35 αὐτῶν καὶ ὁμώνυμος, ὃν μακρὰν φαίνεται ἡμαρτηκώς. καὶ γὰρ ἐφέστηκεν ἡ Θαμὰρ κατηφορού-
σα αὐτοῦ τὴν πορείαν. καὶ ὁ Δαβὶδ ἐκ τῆς πορνευθείσης γυναικὸς Ⓦ Σολομῶνα ἐ-

* ἐκεῖ. κτήσατο. Εἰ ἐκ τῶν μεγάλων ὀνόμων οὐκ ἐπληρώθη, πολλῷ μᾶλλον * ἐκ τῶν ἐλαττόνων. Εἰ δὲ οὐκ ἐπληρώθη, πάντες ἥμαρτον, καὶ ἀναγκαία γέγονεν ἡ τοῦ Χριστοῦ παρου-
σία. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν δώδεκα πατριαρχῶν ἐμνημόνευσε, καίτοι δῆλα πάλιν ὄντα ὅτι τῇ τῶν
40 προγόνων βλωμεία φύσημα καταπαύων. καὶ γὰρ πολλοὶ τούτων ἀπὸ δουλίδων ἦσαν πεφύ-
κότες γυναικῶν· ἀλλ' ὅμως ἡ τῶν γονέων διαφορὰ, διαφορὰν τοῖς τεκοῦσιν οὐκ ἐποίησε. πάν-
τες γὰρ ὁμοίως ἦσαν καὶ πατριάρχαι καὶ φύλαρχοι. τοῦτο γὰρ τῆς ἐκκλησίας ἴδιον τὸ πρω-
τεῖον, αὕτη τῆς πρὸ ἡμῶν βλωμείας ἡ προεδρία, λύουσα Ⓦ τὸν λαμβάνουσα. ὥστε, κἂν
δοῦλος ᾖς, κἂν ἐλεύθερος, οὐδὲν σοι πλέον, οὐδὲν ἔλαττον ἐντεῦθεν ἕξεις, ἀλλ' ἐν ἐστὶ τὸ ζη-

τῷ ποιησαι τοῦτων αὐτὸ τεχνίτην, πάντοθεν ἑαυτὸν ἀποτειχίζωμεν· ἵνα τοῖς ὅπλοις τούτοις θεοξέστοις, αὖθίς τε ἀνάλωτοι μένωμεν, καὶ τῷ ἐκείνου βάλωμεν κεφαλῇ, καὶ ὅπω λαμπρῶς τὰ νικητήρια ἀναδησάμενοι, τῷ μισθοτῇ ὀφθῶμεν ἀγαθοῖ, χαίρει καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. ἀποτειχίζωμεν.

Ομιλ. γ. ΒΙΒΛΟΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ.

Ἰδοὺ τρίτη διήγερσις καὶ τὰ ἐν προοιμίοις οὐδέπω διελυσάμεθα. Οὐκ ἄρα μάτην ἔλεγον, ὅτι πολὺ τὸ βάθος ἔχει τῶν ῥημάτων τούτων ἡ φύσις. Φέρε δὴ καὶ λειπόμενα σήμερον εἴπωμεν. τί ποτ' οὖν ἐστι τὸ ζητούμενον νῦν; Ὅτι ἔνεκεν ὁ Ἰωσὴφ ἠμέλησεν αὐτῆς, οὐδὲν προὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. καὶ μέσαι μὲν αἰτίαι εἰρήκαμεν ἤδη· ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὴν ἑτέραν εἰπεῖν τὴν μυστικωτέραν καὶ ἀπορρητοτέραν ἐκείνης. Τίς οὖν ἐστιν αὕτη; Οὐκ ἐβούλετο τοῖς Ἰουδαίοις εἰδῆναι· πρὸς τὸν τῶν ὠδίνων καιρόν, ὅτι ἐκ παρθένου γεγέννηται ὁ Χριστός. Ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε πρὸς τὸ παράδοξον τοῦ λεγομένου. Οὐδὲ γὰρ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ πατέρων ἡμετέρων θαυμαστῶν καὶ θεσπίμων ἀνδρῶν. Εἰ γὰρ πολλὰ συνεσκίασεν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἀνθρώπου καλῶν ἑαυτὸν, καὶ οὐδὲ τοῦτο πρὸς πατέρα ἰσότητα πάντα χορεύσαντα ὡς ἡμῖν ἐξεκάλυψε, τί θαυμάζεις εἰ καὶ τοῦτο συνεσκίασε τέως, θαυμαστὸν καὶ μέγα οἰκονομῶν; Πρὸς ποίους θαυμαστὸν, φησι; Πρὸς τοὺς ἀπιστήσαντας τῷ παρθένον, καὶ τοῦτο ἀπαλλαγῶσι πονηροῦ. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς τοῖς Ἰουδαίοις λέγοντι καταδηλον, καὶ καταλύσαντες τὸν παρθένον, κακουργοῦντες ὃ λεγόμενον, καὶ μοχθηρίας αὐτῷ ἔφηνεν ἄν. Εἰ γὰρ τὰ ἄλλα, ὧν πολλάκις καὶ ὑποδείγματα εἶχον ἐν τῇ παλαιᾷ, φανερὰς ἐποιοῦντο (καὶ γὰρ ὅτι δαίμονας ἐξέβαλε, δαιμονᾶται ἐκάλουν, καὶ ὅτι ἐν σαββάτῳ ἐθεράπευσεν, ἀνάθεμα εἶναι ἐνόμιζον, καίτοιγε πολλάκις καὶ πρότερον ἐλύθη τὸ σάββατον) τί οὐκ ἂν εἶπον τότε λεχθέντος; καὶ γὰρ εἶχον πάντα τὸν περὶ τούτου συναγωνιζόμενον αὐτοῖς κακόν, οὐδὲ ποτέ τι τοιοῦτον ἐνεγκόντα. Εἰ γὰρ μὴ τοσαῦτα σημεῖα ἐπὶ αὐτὸν τὸν Ἰωσὴφ ἐκάλουν [γόν,] πῶς ἂν περὶ τοῦ σημείου ἐπίστευσαν ὅτι [ἐκ] οὐκ παρθένου ἦν; ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν ἠμέλησεν, καὶ μνηστεύει τὴν παρθένον. ὅπου γὰρ ὁ Ἰωσὴφ, καὶ δίκαιος ὢν καὶ θαυμαστὸς ἄνωθεν, πολλῶν ἐδεήθη ὥστε δέξασθαι τὸ γεγεννημένον, καὶ ἀπέλυσε, καὶ τῆς δι' ὀνείρατων ὄψεως, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν προφητῶν μαρτυρίας, πῶς ἂν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ σκαιοὶ ὄντες καὶ διεφθαρμένοι, καὶ πολεμίως οὕτω πρὸς αὐτὸν ἔχοντες, τοῦτο ἂν παρεδέξαντο τὸ ὑπόνοιαν; σφόδρα γὰρ αὐτοῦ ἔμελλε θορυβεῖν ὁ ξένον καὶ καινὸν, καὶ τὸ μηδέποτε τοιοῦτον μηδὲ ἀκοῇ παραδεξάμενον, ὅτι τῶν προφητῶν συμβεβηκός. ὁ μὲν γὰρ ἄπαξ πειθεὶς ὅτι τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὅδε, οὐδὲ περὶ τούτου λοιπὸν ἀμφισβητεῖν εἶχεν· οὗ καὶ πλέον καὶ ἀπίθανον αὐτὸν εἶναι νομίζω, πῶς οὐκ ἂν ἀπὸ τούτου καὶ ἐσκανδαλίσθη μείζονος, καὶ πρὸς ἐκείνῳ ὠδηγήθη τῇ ὑπονοίᾳ; ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ ὁ ἀπόστολος παραδίδωσι τῷ ἀρχῇ θύρας τοῦτο λέγοντι· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς ἀναστάσεως πολλὰ διαλέγεται καὶ πολλάκις, ὅπως τούτης ὑποδείγματα ἔδωσι τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, εἰ καὶ μὴ τοιαῦτα. ὅτι οὐκ παρθένου γέγονεν, οὐ συνεχῶς λέγουσιν· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὴ ἡ μήτηρ ἐξενεγκεῖν τοῦτο ἐτόλμησεν. ὅσα γοῦν καὶ πρὸς αὐτὸν φησιν ὁ προφήτης· Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ σου ἐζητοῦμέν σε. Εἰ γὰρ τοῦτο ὑπωπτεύθη, οὐδ' ἂν τῷ Δαβὶδ λοιπὸν ὁμοίαθη εἶναι υἱός· τοῦτο γὰρ μὴ νομισθέντος, πολλὰ ἂν ἑτέρα καὶ ἑτέρα κακά. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἄγγελοι πᾶσι τοῦτο λέγουσιν· ἀλλὰ τῇ Μαρίᾳ μόνῃ καὶ τῷ

χ. ὅπ τειχίζομεν.

χ. τ. ἐκ τ. ὠδίνων καιρόν,

χ. ἐκ

Λικ. β. μη.

ὄχι δ' ἀκοὴν, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὰ πνευματικὰ ἀναπεπωλωκότες ὦτα, πρὸς τὰ σατανικὰ πυ-
κνὸς ἐσμὲν σφοδρότερον. καὶ γὰρ εἰ βουληθείη τις ὑμᾶς ὠδὰς ἄξεπάσας ἁρμονικὰς, καὶ πορνι-
κὰ καὶ κατακεκλασμένα μέλη, πολλοὶ ἂν εὑρήσει μετ' ἀκριβείας ταῦτα εἰδότας, καὶ μετ' ἐπολ-
λῆς αὐτὰ ἀπαγγέλλοντας τῆς ἡδονῆς. ἀλλὰ πῶς ἡ ἀπολογία τῶν ἐγκλημάτων; οὐκ εἰμί,
φησι, τὴν μοναχὴν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα ἔχω καὶ παιδία, καὶ οἰκίας ὀφείλω μέλουσαν. τοῦτο γάρ ἐ-
στιν ὃ πρόφασιν ἐλυμήνατο, ὅτι ἐκείνοις μείζοσι νομίζετε προσκεῖσθαι τὴν ἀναγνωσιν τὴν θείαν γραφῶν,
πολλῷ πλέον ἐκείνων ὑμεῖς δεόμενοι. τοὺς γὰρ ἐν μέσῳ τρεφομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ἡ-
μέραν τραύματα δεχομένους, τούτοις μάλιστα δεῖ φαρμάκων. ὥστε τοῦ μὴ ἀναγινώσκειν,
πολλῷ χεῖρον ὂν καὶ ἀνιτὸν ὀφείλημα νομίζειν. ταῦτα γὰρ σατανικῆς μηχανῆς τὰ
ῥήματα. οὐκ ἀκούετε Παύλου λέγοντος· ὅτι πρὸς τουτέοισιν ἡμῖν ταῦτα πρῶτα ἐγρά-
φη; σὺ δὲ μὴ βιαίλειον δέξασθαι δεῖ, χερσὶν αἱμάτοις οὐκ ἂν ἔλοιο τοῦτο ποιῆσαι· ταῦτα
εἴσοδον ἐγκείμενα ἀκοὴν σφόδρα· ἀναγκαῖον ἐστί; Διὰ τοῦτο πρῶτα αὖθις καὶ κάτω γέγραπται. χ. κεῖται
εἰ γὰρ βούλει μαθεῖν ὅσον τὴν γραφὴν ὁ κέρδος, ἐξέτασον σαυτὸν, πῶς μὴ γέγη ψαλμῳδὸς ἀκούων,
πῶς ἢ σατανικῆς ᾠδῆς ἐγένου ἀφηκοΐαν ἐν ἐκκλησίᾳ δεχτείσων, καὶ πῶς ἐν θεάτρῳ καθήμε-
νος καὶ ἄιδων πολὺ ὁ μέσον ταύτης κἀκείνης τὴν ψυχῆς, καίτοιγε μιᾶς ὕσης. διὰ τοῦτο Παῦλος ἐλε-
γε· Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. δεῖ οὖν συνεχῶν ἡμῖν δεῖ τὴν ἀπὸ τῶν πνευμάτων ἐπω- a Κορ. 15. 33.
χ. ὃ
δῶν. ἐστὶ γὰρ τοῦτο ἔστι, ᾧ τὴν ἀλόγων πλεονεκτούμεθα, ὡς τὴν τε ἄλλων ἕνεκεν καὶ σφόδρα αὐτὴν ἐ-
λαττούμεθα. τοῦτό ἐστι ζωὴ ψυχῆς, τοῦτο κόσμος, τοῦτο ἀσφάλεια· ὥσπερ οὖν ὁ μὴ ἀ-
κούειν, λιμὸς καὶ φθορά. Δώσω γάρ, φησιν, ἀνθρώπῳ οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλ-
λὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου. τί γέγονεν αὐτοῖς ἀθλιώτερον, ὅταν ὦσιν ὁ Θεὸς ἐν ταῖς Ἀμ. 8. 11.
χολάσεως ἀπειλῇ, τοῦτο αὐτοῖς ματαίως συ κτῆς σαυτοῦ κεφαλῆς ἕλκης ὃ κακὸν, λιμὸν πί-
χ. παίπαλον νειν χαλεπὸν ἐπισάγων τῇ ψυχῇ, καὶ πόνων αὐτοῖς ἀθενεστέρων ποιῶν; ἀπὸ γὰρ λόγων καὶ
φθείρεσθαι καὶ σώζεσθαι πέφυκε. καὶ γὰρ εἰς ὀργὴν τοῦτο αὐτοῖς ὀξάνει, ἃ θεραύει τὸ αὐτὸ τοῦ-
το πάλιν· καὶ πρὸς ὑπόμνησιν ὀξύνει ῥᾳδίαν αἱρεῖν, καὶ εἰς σωφρονισμὸν ἤγαγε λόγος με-
χ. ἁπλῶς μνῆντος γέμων. εἰ δὲ λόγος ἁπλῶς τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχὺν, πῶς τὴν γραφῶν καταφρονῆς, εἰπέ μοι; εἰ γὰρ θαλάττης ἴσασι ταῦτα δύνασθαι, πολλῷ μᾶλλον ὅταν μετὰ πνεύματος ὦσιν αἱ θεόπνευστοι. καὶ γὰρ πυρὸς μᾶλλον τὴν πεπωρωμένην μαλάττει ψυχὴν, καὶ
πρὸς ἅπαντα ὑπερτέθειαν κατασκευάζει τὰ καλὰ λόγος ἀπὸ τῆς θείων ἐπηχούμενος γρα-
φῶν. οὕτω καὶ Κορινθίους πεφυσιωμένους λαοὺς ὁ Παῦλος ἐκ φλεγμαίνοντας, κατέστειλε καὶ
ὑπτιεστέρους ἐποίησε. καὶ γὰρ ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαι ἔδει καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, ὑπὲρ τούτοις μέγα
ἐφέρουσι. ἀλλ' ὑπὲρ τὴν ὑπόνοιαν ἐδίξατο, ἄχυσον αὐτὴν τὴν μεταβολὴν, ἵν' αὐτὸς
ὁ διδάσκαλος αὐτοῖς ἐμμαρτύρησιν, οὕτω λέγων· Αὐτὸ γὰρ τοῦτο ὃ κατ' Θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην β. Κορ. ζ. 11.
χ. κατεργά- κατειργάσατο σπουδήν; ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, * ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν. οὕτω καὶ οἰκέτας, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας καὶ φίλους ῥυθμίζο-
σο τὸ
" ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐκπόνησιν.
χ. ῥυθμίζομεν
χ. παιδεύο-
μεν.
* ἢ
μεν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς φίλους " ποιοῦμεν· οὕτω καὶ Ⓐ μεγάλοι ἄνδρες [καὶ] τῷ Θεῷ φίλοι * βέβη- β. Βασιλ. β. 19.
λοι ἐγένοντο. καὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὅτε λόγων ἀπήλαυσε, τότε εἰς τὴν
καλλίονα ἐκείνην ἦλθε μετουσίαν· καὶ Ⓐ ἀπόστολοι δὲ οὕτω γεγόνασιν ὅπερ γεγόνασι, καὶ
τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπεπαίδευκαν. καὶ τί ὁ κέρδος, φησίν, ὅταν ἀκούσῃ τις, καὶ μὴ ποιῇ
τὰ λεγόμενα; ἀμαρτάνει μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως ἔσται ὁ κέρδος. καὶ γὰρ καταγνώσεται
ἑαυτοῦ καὶ γενάξει, καὶ ἥξει ποτὲ καὶ ὅτι τὸ ποιῆσαι τὰ λεγόμενα ὀφείλει ἐπίσης, ὅτι ἥμαρτεν εἰδώς,
πότε ἀποκτήσεται τὸ πλημμελῆσαι; πότε καταγνώσεται ἑαυτοῦ; μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῆς
ἀκροάσεως τὴν θείαν γραφῶν. σατανικῆς γὰρ ταῦτα ἀφροσύνης, οὐκ ἀφιείσης Ⓐ θησαυ-
ρὸν ἰδεῖν, ἵνα μὴ τὸν πλοῦτον κερδάνωμεν. διὰ τοῦτο οὐδὲν εἶναί φησι τὴν ἀκρόασιν τὴν θείαν
νόμων, ἵνα μὴ τὴν ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως ἴδῃ προσημαινούσαν ἡμῖν. εἰδότες τοίνυν

στηθέναι τ̃ ἐκείνης προγόνων. διὸ μὴ γὰρ φυλάττητε ταῦτα, προθυμοτέρους ἡμᾶς ἢ πρὸς τὰ μέλλοντα ἐργάσεσθε· αὖ γ' ὅπερ πύσητε ἢ ἐκβάλητε αὐτὰ τ̃ ψυχῆς, ἢ πρὸς τὰ λοιπὰ ἀκριβέστερον διακεισόμεθα. ὑδὲ γὰρ γῆς τὰ πρότερα διαφθειρούσης σπέρματα, ἔλεοι διὸ ὅτι μελήσασα γεωργὸς. διὸ παρακαλῶ ταῦτα τρέφειν. ἀπὸ γὰρ ὧν τὰ τοιαῦτα μεμνᾶσι μέγα τι τῇ ψυχῇ ἢ σωτήριον ἐγκύπτει ἀγαθόν. ἐ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς δωρησόμεθα ἀρέσαι ταῦτα φεύγοντες, καὶ ὕβρεων ἢ αἰσχρολογίας ἢ λοιδορίαν τὰ στόματα καθαρὰ ἔσαι, πνευματικὰ μελετῶντα ῥήματα· ἢ δαίμοσι ἐσόμεθα φοβεροί, καθοπλίζοντες ἡμῶν τ̃ γλῶτταν τοιούτοις ῥήμασι· ἢ τῷ Θεοῦ τιμῇ χάριν ὅπαντα σόμεθα μᾶλλον, ἢ διεφθαρκότερον ἡμῖν" ἐργάσητε [μᾶλλον] ὃ ὄμμα. καὶ γὰρ ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ στόμα, ἢ ἀκοὴ διὰ τοῦτο ἡμῖν ἐνέδοκεν, ἵνα αὐτῷ πρὸς δουλεύῃ· ἵνα τὰ αὐτοῦ φθεγξώμεθα· ἵνα τὰ αὐτοῦ ἀκούσωμεν· ἵνα ἀδωμεν αὐτῷ ὕμνους" διὰ ἐκεῖνος ἵνα ἀγαθείσιας ἀπαπέμπωμεν, ἢ διὰ τοῦτον ὃ ζημιοῦς ἑαυτῷ" ἐκκαθαίρωμεν. ὥσπερ γὰρ σῶμα ἀέρος ἀπολαῦσαι καθαροῦ ὑγιεινότερον ἔσαι· οὕτω ἢ ψυχὴ φιλοσοφωτέρα διαίτης" ἀντεφορμᾷ μελέτης. οὐχ ὁρᾶς ἢ σοῦ τοῦ σώματος ὀφθαλμούς, ὅταν μὲν ἐν καπνῷ ἀφατέωσι, διὰ πομπὸς δακρύοντας· ὅταν δ' ἐν ἀέρι λεπτῷ ἢ λειμῶνι ἐ πηγαῖς ἢ ἀναδρόσοις, ὀξυτέρους τε γινομένους καὶ ὑγιεστέρους; τοιοῦτος καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμός. διὸ μὴ γὰρ ἐν τῷ λειμῶνι τῷ πνευματικῷ βόσκηται λογίων, καθαρὸς ἔσαι καὶ διαυγὴς καὶ ὀξυδερκῆς· διὸ δ' ἐς τὸν καπνὸν τῶν βιωτικῶν ἀπίῃ πραγμάτων, δακρύσει μυελία καὶ κλαύσεται, καὶ νῦν, καὶ τότε. καὶ γὰρ καπνῷ ἔοικε τὰ δυσφορα πράγματα. διὰ τοῦτο καὶ" λις ἔλεγλο· Ἐξέλειπον ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι μου. ἀλλ' ὁκεῖνος μὲν πρὸς ὃ ὀλιγοχρόνιον ἰδὼν καὶ δύσποτον· ἐγὼ δ' οὐκ εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ" ταραχώδες ἐπιμι αὖ δεῖν ἐκλαμβάνειν τὰ εἰρημένα. ὥσὲν γὰρ ὅτω λυπῇ ψυχῆς ὀφθαλμὸν καὶ δολοῖ, ὡς ὁ τῶν βιωτικῶν φροντίδων ὄχλος, καὶ ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐσμός. ταῦτα γὰρ τὸ καπνοῦ τοῦτο τὰ ξύλα. καὶ καθάπερ τὸ πῦρ, ὅταν ὑγρᾶς καὶ ἀβρόχου τινὸς ἐπιλαβόμενον ὕλης, πολλὴν ἀπάγῃ (Ⓦ) καπνόν· οὕτω καὶ ἡ ἐπιθυμία ἡ σφοδρὰ αὕτη καὶ φλογώδης, ὅταν ὑγρᾶς τινος καὶ ἀφελευμένης ἐπιλάβηται ψυχῆς, πολλὴν ἀγὰ τὴν τοῦ καπνόν. διὰ τοῦτο χρεία τ̃ δρόσου τ̃ πνεύματος καὶ τῆς αὔρας ἐκείνης, ἵνα τὸ πῦρ σβέσῃ, καὶ τ̃ καπνὸν ἀφανίσῃ, καὶ πλησιον ποιήσῃ ἡμῖν τ̃ λιμένα. ὑ γὰρ ὅσον, οὐκ ἔστι τοσούτοις βαρυνόμενον κακοῖς ἐς (Ⓦ) ὑψηλὸν ἀναπτῆναι, ἀλλ' ἀγαπητὸν βίζώσεις ἡμᾶς ὄντας, δυνηθῆναι ταύτην τεμεῖν τ̃ ὁδόν· μᾶλλον δ' οὐδὲ ὅτω δυνατὸν, διὰ μὴ τ̃ πνεύματος λάβωμεν τὸ πτερόν. εἰ τοίνυν ἢ κούφης ἡμῖν ἀφθονίας ἢ πνευματικῆς χάριτος δεῖ, ἵνα δυνάβωμεν εἰς τὸ ὕψος ἐκφυγεῖν, ὅταν μηδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ ἐ τοιαῦτα πόντα ἐφελκώμεθα, ἢ βάρος σατανικόν, πῶς δυνησόμεθα ἀναπτῆναι, τοσούτῳ βαρεῖ καθελκόμενοι; ἢ γὰρ εἰ" λις ὥσπερ ἐν δικαίοις ζυγοῖς οὐ" λόγοις ἡμῶν ζήσας ἐπιχειρήσιεν, ἐν μυρίοις ζυγίοις βιωτικῶν λόγων μόλις εὑρήσει δηναρίου ἑκατὸν ῥημάτων πνευματικῶν· μᾶλλον δ' οὐδὲ ὁκτὼ δέκα. ἆρ' οὖν οὐκ αἰσχύνη ἐ γέλωτος ἕκατος, οἰκέτην μὲν ἔχοντας, τὰ πλείονα εἰς τὰ ἀναγκαῖα χειροῦσθαι αὐτῷ πράγματα· σῶμα δ' κεκτημένους, μηδὲ οἰκέτῃ ὁμοίως προσφέρεσθαι τῷ μέλει τῷ ἡμετέρῳ, ἀλλ' ἀπρόφως εἰς ἄχρηστα ἢ περίττα πράγματα; ἢ εἴτε εἰς περίττα μόνον νῦν δ' εἰς σκαπτία ἢ βλαβερά, ἢ εἰς οὐδὲν ἡμῖν χρήσιμα. εἰ γὰρ ἐῶ ἡμῖν χρήσιμα, ἃ ἐφελόμεθα, ἢ τῷ Θεῷ πάντως φίλα ἐῶ τὰ λεγόμενα. νῦν δ' ἅπερ διὰ ὁ ἀβόλος ὑποβάλλῃ, πάντα φθεγόμεθα, νῦν μὲν γελάοντες, νῦν δ' ἀσελγῆ λέγοντες· νῦν μὲν καταρώμενοι ἢ ὑβρίζοντες, νῦν δ' ὀμνύοντες ἢ ψευδόμενοι ἐ ἐπορκοῦντες· ἢ νῦν μὲν ἀπδυσωπούντες, νῦν δ' βασφημοῦντες, ἢ χαιδίων ληρούντες πλέον, τὰ μηδὲν προσῆκα ἡμᾶς πάντα εἰς μέσον φέροντες. ἷς γὰρ ὑμῶν, εἰπέ μοι, τ̃ σκευῶν ἐσπάσαν, φαλμὸν ἔνα ἀπαιτηθεὶς εἰπεῖν δύναιτ' ἄν, ἢ ἄλλο τι μέρος τῶν θείων γραφῶν; οὐκ ἔστιν οὐδείς. ἢ τοῦτο μόνον

ὅτι

χι. ἀναγκὴ Ιουδαίοις, δυώτερω ⟨ω⟩ λήγει " ἀναγκεῖν. ὅτι γὰρ μάλιστα ἦσαν ⟨α⟩ θαυμαζόμενοι, ὁ μὲν, ὡς προφήτης ⟨ε⟩ βασιλεὺς · ὁ δ', ὡς πατριάρχης καὶ προφήτης. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι οὐκ τοῦ Δαβὶδ ἦσι, φησιν; Εἰ γὰρ ἐξ ἀνδρὸς οὐκ ἐγεννήθη, ἀλλ' ἀπὸ γυναικὸς μόνον, ἢ δ' πρόγονος ἠδυνατεῖτο, πῶς εἰσόμεθα ὅτι τοῦ Δαβὶδ ἔκγονος ἦν; δύο γάρ ἐστι τὰ ζητούμενα·

χι. κοινὸν ἔχων 5 ὕνος τε ἔνεκεν ἡ μήτηρ ἠδυνατεῖτο, καὶ τί δήποτε ὁ Ιωσὴφ, ὁ μηδεν" ζωτελοῦς προσ τ' γάμησιν, μνηστευθεὶς) πρὸς αὐτῶν. δοκεῖ γὰρ ὃ μὴ προσήκον εἶ), ὃ δ' οὐδεές. ποῖον οὖν προσῆκεν αἰτίαν εἰπεῖν; πῶς οὐκ τοῦ Δαβὶδ ἡ πρόγονος. πῶς οὖν εἰσόμεθα ὅτι οὐκ τοῦ Δαβίδ; ἄκουσον τοῦ Θεοῦ λέγοντος τῷ Γαβριὴλ ἀπελθεῖν προσ τὴν πρόγονον μεμνη-

χι. παρ. λοιπὸν ἀκούσας, στευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ιωσὴφ, ἐξ οἴκου ⟨ε⟩ πατριᾶς Δαβίδ. Ἵ τοίνυν βούλει τοῦτ" σα- Δ. κα. κζ.
10 φέστερον, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ἦν ἡ πρόγονος; ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ὁ Ιωσὴφ ἐκεῖθεν ἦν. καὶ γὰρ νόμος ἦν, ὁ κελεύων μὴ ἐξεῖναι γαμεῖν ἄλλοθεν, ἀλλ" ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς. καὶ ὁ πατριάρχης ἦ Ιακὼβ ἀπὸ τῆς Ιούδα φυλῆς διαιρῆσεσθαι αὐτὸν προσ- Γεν μθ. ι.
ηύλεγεν, ὅτε λέγων· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕ-

χι. ἕως; ως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται καὶ" αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. εἰ γὰρ προφητεία αὕτη, ὅτι μὴ ἐκ
15 τῆς φυλῆς Ιούδα γένοιτο δηλοῖ· ὅτι ἦ καὶ τοῦ μέλους Δαβίδ, σκέπτ. ἆρ' οὖν τῇ φυλῇ Ιούδα οὐχὶ μέλος ἐν ἐμοὶ μόνον ὃ τοῦ Δαβίδ; ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἕτερα· καὶ συνέβαινε τῆς μὲν φυλῆς εἶ) τοῦ Ιούδα, οὐκ ἐπὶ ἦ καὶ ὃ μέλος Δαβίδ. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο λέγῃς, ἀνῄλέσω τὴν ὑπόνοιαν ταύτην ὁ εὐαγγελιστὴς, εἰπών· ὅτι καὶ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς ἐμοῦ Δαβίδ. Εἰ ἦ καὶ ἐπέρωθεν δεῖ-
20 ξαι βούλει μαθεῖν, οὐδὲ ἑτέρας ἀπορήσομεν ἀποδείξεως. οὐ γὰρ μόνον ἀπὸ φυλῆς οὐκ ἐξ-
ελῶν ἑτέρας, ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ πατριᾶς ἑτέρας, τοῦτ' ἔστι σπερμάτος, γαμεῖ. ὥστε καὶ τὴν πρόγονον ὃ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ἀρμόσωμεν, ἔσται ὃ εἰρημένον· καὶ τὸ τοῦ Ιωσὴφ, διὰ ἐκείνου καὶ τοῦτο καταισχυνόμενα. Εἰ γὰρ ἐξ οἴκου Δαβὶδ καὶ πατριᾶς ἐμοῦ ὁ Ιωσὴφ, οὐκ ἀλ-
λοθεν ἔλαβε τὴν γυναῖκα, ἢ ὅθεν καὶ αὐτὸς ἐμοί. Ἵ οὖν εἰ πρόγονον ⟨ω⟩ νόμον, φησίν; ἀλλὰ διὰ τοῦτο προλαβὼν ἐμαρτύρησεν, ὅτι δίκαιος ἐμοῦ ὁ Ιωσὴφ, ἵνα μὴ τοῦτο λέγῃ· ἀλλὰ μα-

χε. εἰδὼς ἀλ. ζήσῃς; χόμενα αὐτὸ τὴν ἀρετὴν, καίτοι" ⟨ε⟩ ἰδὼν, ὅτι οὐκ ἀλλ' πρόγονον ⟨ω⟩ νόμον. ὁ γὰρ οὕτω" φιλάν-

χε. φιλάνθρ. θρωπος καὶ πάντες ἁπλοῦς, ὡς μηδὲν ὑποψίας ἀναγκαζούσης βουληθῆναι ὑπερβῆναι κελεύσαι τὴν πρόγονον, πῶς ἀν δι' ἠδυτέρου πρόγονον ⟨ω⟩ νόμον; ὁ γὰρ ὑπὲρ νόμον φιλοσοφήσας (καὶ γὰρ ὃ ἀφιέναι, καὶ λόγια ἀφιέναι, ὑπὲρ νόμον φιλοσοφοῦντος ἐμοῦ) πῶς ἀν" προ-

χθ. ὑπὲρ νόμον γόμον ἔπραξέ τι, καὶ ταῦτα οὐδὲ μιᾶς ἀναγκαζούσης αἰτίας; ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἐκ τοῦ μέλους τοῦ
30 Δαβὶδ ἐμοῦ ἡ πρόγονος, ἐκ τούτων δῆλον. ὕνος ἦ ἕνεκεν αὐτὸν οὐκ ἐβλεαλόγησεν, ἀλλὰ τὸν Ιωσὴφ, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ὕνος οὖν ἕνεκεν; οὐκ ἐμοῦ νόμος προσέταττε Ιουδαίοις βλεαλογεῖσθαι γυναῖκας. ἵν' οὖν ὃ ἔθος φυλάξῃ ⟨ε⟩ μὴ δόξῃ παραβαίνειν ἐκ προαιρέσεως, καὶ τὸν κόρον ἡμῖν γνωρίσῃ, διὰ τοῦτο τοὺς προγόνους αὐτῆς σιγήσας, τὸν Ιωσὴφ ἐβλεαλόγησεν. Εἴτε γὰρ ὅτι τῆς πρόγονου τοῦτο ἐποίησεν, ἔδοξεν ἀν ἐκ φιλοτιμίας· Εἴτε ⟨ω⟩ Ιωσὴφ ἐσίγησεν, οὐκ
35 ἂν ἔγνωμεν τῆς πρόγονου τοὺς προγόνους. ἵν' οὖν μάθωμεν τὸν Ματθαῖον, τίς ἐμοῦ, καὶ πόθεν, καὶ τὰ τοῦ νόμου ἀκίνητα μείνῃ, τὸν μνηστῆρα [αὐτῆς] ἐβλεαλόγησε, ⟨ε⟩ ἔδειξεν ὅτα ἐκ τῆς οἰκίας Δαβίδ. τοῦτο γὰρ ἀποδειχθέντος, καίτοι ζωοποδέδεικται, ὃ καὶ τὸν πρόγονον ἐκεῖθεν εἶ), διὰ τὸ ⟨ω⟩ δίκαιον τοῦτον, καθάπερ ἔφθην εἰπών, μὴ δύνασθαι ἑτέρωθεν" ἀγαγέσθαι

χι. ἀγαγεῖν γυναῖκα. ἔστι ἦ καὶ ἑτέραν λόγον εἰπεῖν μυστικώτερον, δι' ὃν ἐσιγήθησαν ⟨α⟩ τῆς πρόγονου
40 προγόνοι· ὅπερ οὐκ βούλομαι νῦν ἐκκαλύψαι διὰ τὸ πολλὰ εἶ) τὰ εἰρημένα.

ΘΕΙΚΟΝ Διόπερ ἐν ταῦτα σπάσαντες ⟨ω⟩ ὧδε τῶν ζητημάτων λόγον, κατέχωμεν τέως μὴ ἀκρι-
βείας τὰ ἐκκαλυφθέντα πιεῖν· οἷον, διατί τὸ Δαβὶδ ἐμνήσθη προφήτου· διατί τὸ βι-
βλίον, γενέσεως ἐκάλεσε βιβλίον· διατί εἶπεν Ιησοῦ Χριστοῦ· πῶς ἡ γέννησις χοϊκὴ, καὶ ὁ χοϊ-
κὸς· πόθεν ὅτι ἡ Μαρία ἐκ τοῦ Δαβὶδ ἦσα ἐδείχθη· καὶ ὕνος ἕνεκεν ὁ Ιωσὴφ ἐβλεαλογήθη,

σιγηθέντων

ναν ἀλλήλων διεσηκότων, ἀμφοτέρας ἁπλώσας τὰς χεῖρας ἑκατέρωθεν λαβὼν ζωάψειεν· ὅτω καὶ αὐτὸς ἐποίησε, τὴν παλαιὰν τὴν καινὴν ζωάπλωσεν, τὴν θείαν φύσιν τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὰ αὐτὰ τοῖς ἡμετέροις. Εἶδες τὴν ἀγραπτωσύνης τῆς πόλεως, ὅση σε οὐκ ἀφοιμίωσε καὶ πτύγασε τῇ λαμπηδόνι; πῶς σοι Ⓦ βασιλέα ἔδειξεν ἐν τῷ σῷ χήματι, ὡσαεὶ ἐν τῷ γραπτῷ; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ τὴν οἰκείαν ἀξίαν φαίνεται ἔχων διὰ παντὸς ὁ βασιλεύς, ἀλλὰ τὴν ἀλυσιτέλειαν ἀφεὶς καὶ ὃ σχῆμα, γραπτὸν χῆμα ὑπάρχον πολλάκις. ἀλλὰ ἐκεῖ μέν, ἵνα μὴ γνώσιμος γένηται ἑαυτὸν ἐλκύσῃ τοὺς πολεμίους· ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον, ἵνα μὴ γνώσιμος γένηται, φυγεῖν ἀδοκήτως τῆς ἐκ τῶν αὐτῶν συμπλοκῆς Ⓦ ἐλθόν, καὶ τοὺς οἰκείους ἀπαράσκευα πάντας. σῶσαι γὰρ, οὐκ ἐκπλῆξαι ἐσπούδασε. διὰ τοῦτο καὶ βουλῆς αὐτὸν ἀπὸ ταύτης ἐκάλεσε τῆς προφητείας, Ἰησοῦν προσειπών. Ὁ γὰρ Ἰησοῦς τοῦτο ὄνομα, οὐκ ἔστιν Ἑλληνικόν, ἀλλὰ τῇ Ἑβραίων φωνῇ οὕτω λέγεται Ἰησοῦς· ὅ ἐστιν Εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν ἑρμηνευόμενον, σωτήρ· σωτὴρ δέ, ἀπὸ τοῦ σῶσαι Ⓦ λαὸν αὐτοῦ. Εἶδες πῶς ἀνεπαίρωσε τὴν ἀκροατοῦ, τὰ τε ἐκ παιδείας φθεγξάμενος, καὶ δι' αὐτῶν τὰ ὑπὲρ ἐλπίδα πᾶσαν καὶ ἐμφύσας; καὶ γὰρ ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων τούτων πολλὴ ἡ γνῶσις παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις [ἦν]. ὅπερ γὰρ παρέδοξα ἦν τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, ἐκ Ⓐ τῶν ὀνομάτων τοῦτο τὸ σύνδρομον τύποι, ὥστε δύνασθαι πάντα καταπλαγῆναι θαυμάσια. καὶ γὰρ Ἰησοῦς ὁ μετὰ Μωϋσέα εἰσαγαγὼν Ⓦ λαὸν εἰς τὴν γῆν τὴν ἐπαγγελίας λείπει. Εἶδες τὸν τύπον, βλέπε καὶ τὴν ἀλήθειαν. ἐκεῖνος εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὗτος εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ἐκεῖνος μετὰ τὸ πολιτεῦσαι Μωϋσέα, οὗτος μετὰ τὸ παῦσαι τὸν νόμον· ἐκεῖνος ὡς δημαγωγός, οὗτος ὡς βασιλεύς. ἀλλ' ἵνα μὴ Ἰησοῦ ἀκούσας, ἀφὰ τὴν ὁμωνυμίαν πλανηθῇς, ἐπάγαγε· Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ. ἐκεῖνος μὲν οὐκ ἦν τοῦ Δαβίδ, ἀλλ' ἑτέρας φυλῆς. τίνος δὲ ἔνεκεν βίβλον αὐτὴν γενέσεως καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί τι γε καὶ τοῦτο ἔχει μόνον τὴν γένεσιν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν; ὅτι πάσης τῆς οἰκονομίας τοῦτο κεφάλαιον τοῦτο, καὶ ἀρχὴ καὶ ῥίζα πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν γέγονεν. ὥσπερ οὖν βίβλον οὐρανοῦ καὶ γῆς καλεῖ Μωϋσῆς, καίτοιγε οὐ περὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς διαλεγόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐν μέσῳ πάντων· οὕτω καὶ οὗτος, ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τὴν κατορθωμάτων ὁ βιβλίον ἐκάλεσε. τοῦτο γὰρ ἐκπλήξεως γέμον καὶ ὑπὲρ ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν πᾶσαν, ἀνθρώπου γενέσθαι Θεόν. τούτου δὲ γενομένου, τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ λόγον καὶ ἀκολουθίαν ἐπέταξε. Τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, υἱοῦ Ἀβραάμ, καὶ τότε υἱοῦ Δαβίδ; ὀκνῶ, ὡς τινες οἴονται, κατάθεν ἀθῶ βουλόμενος ἐλθεῖν. ἐπεὶ ἐποίησεν ἀμφότερα, ὅπερ καὶ ὁ Λουκᾶς. πῶν δὲ τὸ πανάγιον ποιᾷ Υἱὸς οὐκ ἔνεκεν τοῦτον δὲ Δαβὶδ ἐμνημόνευσεν; ἐν τοῖς πάντων σώμασιν ὁ ἀνθρωπος ἦν, ἀπό τε τῆς Παρθενίας, ἀπό τε τῆς γενέσεως. ὁ γὰρ πάλαι ἦν τετελεσμένως, ὥσπερ ὁ Ἀβραάμ. εἰ δὲ ἀμφοτέρωθεν ἐπηγείλατο ὁ Θεός, ἀλλ' οὖν ἐκεῖνό μοι, ὡς παλαιὸν ἐσιγᾶτο, τοῦτο δὲ ὡς πρόσφατον καὶ νέον ὑπὸ πάντων προσεφέρετο. αὐτοὶ γοῦν λέγουσιν· Οὐκ ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαβὶδ, ἔρχεται ὁ Χριστός; καὶ τοιοῦτοι αὐτὸν ἦσαν Ἀβραάμ, ἀλλὰ πάντες ἦσαν Δαβὶδ ἐκάλουν. καὶ γὰρ ἀφὰ τὸν ἔρχεσθαι, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ ἀφὰ τὴν βασιλείαν μᾶλλον ἐν μνήμῃ πᾶσιν ἦν. ὅτω γοῦν, καὶ ὃς ἐτίμων βασιλέας μετ' ἐκεῖνον, ἐξ ἐκείνου ἀπάντας ἐκάλουν καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ Ἰεζεκιήλ, ἐν ἑτέροις δὲ προφήταις λέγουσιν αὐτοῖς παραγίνεσθαι Δαβὶδ καὶ δύσασθαι· ἀ οὐκ ἐκείνου λέγοντος τὸ τετελευτηκότος, ἀλλὰ τὴν ζηλωτῶν τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκείνου. ἐν ὁ Θεὸς τῷ Ἐζεκίᾳ δὲ

δ. Bασ. ιθ κδ. σῶσον· Ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης διὰ ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ Ⓦ παιδά μου. καὶ τῷ

ε. Bασιλ κδ. Σολομῶντι ἔλεγεν· Ὅτι διὰ τὸν Δαβὶδ ἀ διέρρηξε ζῶντος αὐτοῦ τὸν βασιλείαν. πολλὴ γὰρ ἡ δόξα τοῦ ἀνδρὸς ἐν καὶ παρὰ Θεῷ καὶ παρὰ ἀνθρώποις. διὰ τοῦτο οὐκ ἦν γνωσιμώτερον τὸν ἀρχὴν ποιῆσαι, καὶ τὸ τε ὅτι Ⓦ πατέρα διατείχει, ὡς τῶν ἡγουμένων, ὅσον πρὸς

χε Ευλογ. λε χ ωσθεραπεύ. λ. διηγόμενος χ. πάσιν

χ. 18

χ. Σολομῶντα

Ἰουδαίους,

ἄλλων ἦλαν ὁ Θεός, ϗ ὅπι τῆς πλάσεως ἕνι· πῶς ὁ Θεῶ δύο πλῆρε ἐπάξαν ὁ διάβολος, μᾶλλον δὲ ὁ Θεῶ χυμῶ, ἀνθρώπων κρυπτομένω φύσει. ἐς τὸ δὲ θαυμαστὸν, ὅτι θανάτῳ θανάτου ὄντι λυόμενον, ἐς καταρᾶν ἀφανιζομένων καταρᾶ, ϗ δι' ὧν ἦλθεν ὁ διάβολος, διὰ τῶν αὐτοῦ καταλυομένων τὴν τυραννίδα. διανοηθῶμεν τοίνυν, καὶ μὴ καθεύδωμεν. ἰδοὺ γὰρ αἱ πύλαι ἡμῖν ἀνεῳγμέναι· ἀλλ' εἰσίωμεν μετὰ βαταξίας ἀπάσης ϗ ζήλου, τῶν παραθύρων αὐτῶν βύσεως ὑπεδεμένοντες. Ἵνα δὲ ἴδητε ταῦτα τὰ παράθυρα; βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. τί λέγεις; παρὰ τῶ μονογενοῦς υἱοῦ τῶ Θεοῦ διαλέξασθαι ἐπιχειρῶ, καὶ τοῦ Δαβὶδ μνημονεύεις, ἀνθρώπου μὴ μυείας γενεᾶς γνωμένου, ἐς αὐτὸν εἶ φῆς ϗ πατέρα ϗ παράγειν; ὑπόμνησον, ϗ μὴ πόρρω ἀνθρώπως ζητεῖ μαθεῖν, ἀλλ' ἐγγὺς καὶ πάνυ μακράν. σὺ γὰρ τοῖς παραθύροις ἔσηκας ἐπὶ πᾶν αὐτὰ τὰ παράπυλα. τί τοίνυν ἀπεύδεις παρὰ τὰ ἄδυτα; ὕπνω τὰ ἔξω καλῶς κατακλυσθέντα ἄπνοα. σοὶ γὰρ ἐκείνων σοι τέως διηνυσμένη τὴν γένεσιν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὰ μὴ ταῦτα. ἀνέκφραστος γὰρ ϗ ἀπέρρητος ϗ αὕτη, ϗ παρ' ἐμοῦ σοι ὕστερον ὁ προφήτης εἶπεν Ησαΐας. ἀπαγγελεῖ γὰρ αὐτῶ ὁ παῖδος ἐς τὴν πολλὴν [ν. εἰλικρίνειαν.] ἐκδημίαν, ϗ ἐκπλήττομαι, τίς ὧν ἢ γέγονε, ϗ ποῦ κατέβη, αἰσθάνεσθε μέγα ἐς λαμπρὸν ὕπνω λέγων· Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; Ησ. ιγ. κ. ὑ πάντων παρὰ ἐκείνης ἡμῖν ὁ λόγος νῦν, ἀλλὰ παρὰ ταύτης τῆς κάτω, τῆς ἐν τῇ γῇ γενομένης, τῆς μὴ μυείων μηδὲ τύρων. καὶ παρὰ ταύτης ἴθι, ὡς ἡμῖν δυνατὸν εἰπεῖν δυνάμενοις τὴν τοῦ πνεύματος χάριν, ὕπνω διηγησόμεθα. ὁρᾶτε γὰρ ταύτην [ν. ἐκβασιπεμφθῆναι ἀν. ν. αὐτὸ ὁ πῆς] μὴ σαφηνείας πάσης παρέλθῃσαν ἔνι· ἐπεὶ ἐς αὐτὴ φεικωδεστάτη. μὴ τοίνυν μικρὰ νομίσῃς ἀκούειν, ταύτην ἀκούειν τὴν γένεσιν· ἀλλ' ἀνάγκην σε τὴν διάνοιαν, ϗ βούλεως φρίξον, ἀκούσας ὅτι * Θεὸς ὅτι * γῆς ἦλθεν. ὕπνω γὰρ τοῦτο θαυμαστὸν καὶ παράδοξον ἰδεῖν, ὡς καὶ [χ. τινων] ὁρᾶν ἀγέλης χρεὼν γὰρ τοιαῦτα τὴν γένεσιν τῆς οἰκουμένης ὅτι τούτοις διαφέρειν βυθμίζει· καὶ ὁρᾶν παρέσται δύνῃ τοῦτο ἐκπλήττεσθαι, ὅτι ὅτι τῆς γῆς ὤφθη, ϗ Βαρ. γ. κγ. [χ. ἀποβάπτε] τοῖς διαθέσεσι συνδυασμένη. ϗ γὰρ ϗ σφόδρα παράδοξον ἀκούσας, ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἀπαράσιτος, καὶ ἀνέκφραστος, καὶ ἀπερίσκεπτος, καὶ τῷ πατρὶ ἴσος, διὰ μήτρας ἦλθε παρθενικῆς, καὶ γενέσθαι ἐκ γυναικὸς κατεδέξατο, καὶ σχεῖν παράγονας τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀβραάμ. ϗ τί λέγω τὸν Δαβὶδ ϗ τὸν Ἀβραάμ; ὃ γὰρ δὴ φεικωδέστερον, ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἐκείνας ταῖς πόρναις, ὧν ἀρτίως ἐμνήσθημεν. ταῦτα ἀκούων ἀνάσχῃ, καὶ μηδὲν ταπεινὸν ὑποπτεύσῃς· ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα θαύμασον, ὅτι [χ. παχὺς,] υἱὸς ὢν τοῦ ἀναρχου Θεοῦ, ϗ γνήσιος υἱός, ὡσέχετε ἀκούσας ὁ Δαβὶδ υἱός, ἵνα σε ποιήσῃ ϗ Θεοῦ ἐγγὺς· ἠνέσχετο πατέρα αὐτῷ γενέσθαι δοῦλον, ἵνα σοι τῷ δούλῳ πατέρα ποιήσῃ τὸν δεσπότην. Εἶδες ἐκ παραβολῆς εὐγενείας ὁδοὺς ἀγαθὰς τὰ εὐαγγέλια; εἰ δὲ ἀμφιβάλλεις πάλιν τῶν σῶν, ἀπὸ τῶν ἐκείνων ϗ ταῦτα πίστευε. πολὺ δὲ δυσχερέστερον, ὅσον εἰς ἀνθρώπινον λογισμὸν, Θεὸν ἄνθρωπον γενέσθαι, ἢ ἀνθρωπον υἱὸν Θεοῦ χρηματίσαι. ὅταν οὖν ἀκούσῃς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, υἱὸς τοῦ Δαβὶδ ὄντι ϗ τοῦ Ἀβραάμ, μὴ ἀμφιβάλλε λοιπὸν, ὅτι ϗ σὺ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδάμ, υἱὸς ἔσῃ τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐς μάτην τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν, εἰ μὴ ἔμελλεν ἡμᾶς ἀνυψοῦν. ἐγένετο [μὲν] γὰρ ϗ σὰρξ, ἵνα σὺ γένῃ πνεῦμα· ἐγένετο ἐκ γυναικὸς, ἵνα σὺ παύσῃ γυναικὸς ὢν υἱός. διὰ τοῦτο διπλῆν γέγονεν ἡ γένεσις, ϗ ἐοικυῖα ἡμῖν, ϗ ὑπερβαίνουσα τὴν ἡμετέραν φύσιν. ὃ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς γενέσθαι, ἡμῖν ζυγὲν ἐστι· τὸ δὲ μὴ ἐξ αἵματος, μηδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἢ σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ πνεύματος ἁγίου, τὴν ὑπερβαίνουσαν ἡμᾶς ϗ τὴν μέλλουσαν [ν. σεσαρκῶσθαι] παραφυὰν γενέσθαι ἡμῖν ἐδήλωσεν ἐκ πνεύματος χαρίζεσθαι. ϗ πόρρω δὲ τὰ ἄλλα τοιαῦτα ἐᾷ. ϗ γὰρ ὁ λογισμὸς τοιοῦτον ἐᾷ. Εἶχε γὰρ ἡ τὸ παλαιοῦ, [χ. τῷ] Εἶχέ πη ϗ τὸ καινοῦ." ὃ μὲν "γὰρ ὑπὸ τοῦ προφήτου βασιλεῦσαι, ὃ παλαιὸν ἐδείκνυ· [χ. ὦ] τῷ δὲ πνεῦμα καταλῆξαι, ὃ νέον ὑπέγραφε. ϗ καθάπερ τις ἐν μεταχμίῳ στὰς δύο λι-

[χ. τὸ]

γων

βον λῆξιν ⓐ τοῦτον" πολιτευσάμενοι ἐκεῖ, ϗ ⓐ μετ' ἐκείνους, ϗ ⓐ μυ τύτους, ⸌ ὅσα τῶν δήμων ἐκείνων πάγκαλα, ϗ ὅσα τῆς βουλῆς, ⸌ πόσαι ἀξιωμάτων διαφοραί. μὴ τοίνυν μυ ζηρύσου καὶ ταραχῆς ἐισίωμεν, ἀλλὰ μυ σιγῆς μυστικῆς. εἰ γὰρ ὅπου πολλῆς σιγῆς ἡμῶν μὴς, τότε τὰ τῦ βασιλέως διαγινώσκε) γράμματα, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῆς πόλεως ταύτης ἀπόντας δεῖ καταγάλλεσθαι, ϗ" ὀρθαῖς ταῖς ψυχαῖς ϗ ταῖς ἀκοαῖς ἐσάναι. ὐ γὰρ ὅπου γείτων ἰνός, ἀλλὰ τῦ τῶν ἀγέλων διακόσμυ τὰ γράμματα διαγινώσκεσθαι μέλλει, αὖ ὕτως ἑαυτὸν ῥυθμίσωμεν, ⸌ αὐτὴ τῦ πνεύματος ἡ χάρις ὁδηγήσει μυ πολλῆς ἀκριβείας ἡμᾶς, καὶ ποῖς αὐτὸν ἥξομεν τὸν θεῖον τὸν βασιλικὸν, ϗ πάντων ὑπερτεύξόμεθα τῶν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. πολιτευόμενοι

χ. ὀφθαὶ

Ομιλ. β. 1 ΒΙΒΛΟΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὑοῦ Δαβὶδ, ὑοῦ Αβραάμ.

ΑΡα μέμνησθε τῆς παραγγελίας, ἣν παρῄνεσα ὑμῖν ποιησάμενος ποὸς ὑμᾶς, παρακαλεσάντων μυ σιγῆς ἀπάσης ϗ μυστικῆς ἡσυχίας ἀκύειν τῶν λεγομένων ἀπόντων; ϗ" νῦν μέλλομεν τῶν ἱερῶν σήμερον ἐπιβαίνειν ποθύρων· διὸ ϗ τῆς παραγγελίας ἐμνήσθην. Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι κεκαυμένῳ ὄρει ϗ πυρὶ ϗ γνόφῳ ϗ σκότῳ ϗ ζυέλλῃ ποσιέναι μέλλοντες (μᾶλλον δὲ οὐδὲ ποσιέναι, ἀλλὰ πόῤῥωθεν ταῦτα ϗ ὁρᾶν ϗ ἀκούειν) ποὸ τριῶν ἡμερῶν ἐκελεύοντο γυναικὸς ἅπτεσθαι, ϗ ταῖς ἱματίοις ἀποπλύνασθαι, ϗ ἐν θέμῳ ἦσαι ϗ φόβῳ ⸌ αὐδοί, ⸌ μετ' ἐκείνων Μαῦσῆς· πολλῷ μᾶλλον" ὑμᾶς τοιούτων μέλλοντας" ἀκύειν λόγων, ϗ ὐ πόῤῥω ὄρους ἑσάναι καπνιζομένου, ἀλλ' εἰς αὐτὸν εἰσιέναι τὸ ὐρανὸν, πλείονα χρὴ ἐπιδείκνυσθαι φιλοσοφίαν, ϗ χ ἱματίων ἀποπλύσεως, φησὶ τὸ σωλὸν τῆς ψυχῆς ἀποσμήχοντας, ϗ πάσης βιωτικῆς ἀπαλλαττομένους μίξεως. ὐ γὰρ γνόφον ὀφθαὶ, οὐδὲ καπνὸν, οὐδὲ ζυέλλαν· ἀλλ' αὐτὸν ⓦ βασιλέα καθήμενον ὅπου τὸ θεῖον τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης, ϗ ἀγέλους ϗ ἀρχαγέλους πρεσβεύοντας αὐτῷ, ϗ τῦ δήμυς τῶν ἁγίων μυ τῶν ἀπείρων μυριάδων ἐκείνων. ταυτὶ γὰρ ἡ" τύτου πόλις, τὴν ἐκκλησίαν ἔχουσα τῶν πρωτοτόκων, τὰ πνεύματα τῶν δικαίων, τὴν πομπεύειν τῶν ἀγέλων, τὸ αἷμα τῦ ῥαντισμοῦ, δι' ὃ" πόντα ζωοποιῆται, ϗ ὐρανὸς ἐδέξατο τὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ϗ γῆ τὰ ἀπὸ τοῦ ὐρανοῦ, ϗ ἡ πάλαι πολυυμνημένη ϗ ἀγγέλοις ϗ ἁγίοις πρωτεύουσιν Εἰρήνη. ἐν ταύτῃ τὸ ξύλον ἔσῃ τοῦ φανεροῦ τὸ λαμπρὸν ϗ πρόφασις, τὰ λάφυρα τῦ Χριστοῦ, τὰ ἀκροθίνια τῆς φύσεως τὰ ἡμετέρας, τὰ σκῦλα τὰ τῦ βασιλέως ἡμῶν. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἀπὸ τῆς θυαγελίου εἰσόμεθα μυ ἀκριβείας. καὶ" ἀκολυθῆς μυ ἡσυχίας τῆς ποσηκούσης, δυνησόμεθά σε ποσιαγαγεῖν πάντα χρόν, ϗ δεῖξαι, ποῦ μὲ ὁ θάνατος αἰσχυνθησόμενος κεῖται· ποῦ δὲ ἡ ἁμαρτία κρεμαμένη· πῦ ὄ τὰ πολλὰ ϗ πρόδοξα ἀπὸ τοῦ πολέμυ τούτυ, ἀπὸ τῆς μάχης ταύτης [τὰ] ἀναθήματα. ὅθεν καὶ ⓦ τύραννον ἐν ταῦτα δεδημόσιον, καὶ τῶν αἰχμαλώτων ὁ πλῆθος ἐπόμενον, ϗ τὴν ἀκρόπολιν ἀφ' ἧς ὁ μιαρὸς δαίμων ἐκεῖνος ἅπαντα κατίδραμε ⓦ ἔμπροσθεν χρόνον. ὅθεν τοῦ λησταῦ τὰς καταδύσεις ϗ τὰ ἀσπίλατα διερρωγότα λοιπὸν καὶ ἀναπεπταμένα. ⸌ γὰρ καὶ ἐκεῖ πρεσβεύετο ὁ βασιλεύς. ἀλλὰ μὴ ἀποκνῶμεν, ἀγαπητέ. οὐδὲ γὰρ εἰ πολεμίων λις διηγεῖτο ἀγαθῶν ϗ ξύλα καὶ νίκας, χόρτον ἐλαμβάνομεν δῦ· δὴ οὐδὲ σιτίων" οὐδὲ ποτῶν ποὸ ταύτης δὲ ἔχυ τῆς ἰσοτείας. Εἰ ὃ ἐκεῖ" πρῶτα ἡ διήγησις, πολλῷ μᾶλλον αὖτη. σύνοιδεν γὰρ ἥλικον ὅσον ἀκούσαμεν, πῶς μὲ ἐκ τῶν ὐρανῶν ϗ τῶν ἀγγέλων ἀναστὰς τῶν βασιλικῶν, ⸌ εἰς τὸν γλῶ ϗ εἰς αὐτὸν ⓦ

χ. τὰ πάντα

χ. ἀκολυθήσωμεν

χ. ἔλαβεν
χ. ἢ
χ. πολυτελῆ

ᾄδων

φησι, τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, ἵνα μὴ καταπατήσωσι τοῖς ποσὶν αὐτῶν. Τίς δέ ἐστιν ὁ καταπατῶν; ὁ μὴ τίμια ταῦτα ἡγούμενος ⁊ σεμνά. καὶ Τίς ὕπνος ἀγλίου, φησιν, ὡς μὴ σεμνὰ ταῦτα καὶ πόνων κτῆσθαι ὑμιώτερα; ὁ μηδὲ τοσαύτην πρόφασιν ἄλογος ἀγλίου, ὅσην ταῖς πόριαις γυναιξὶν οἱ τοῖς σατυρικοῖς γρά-
5 φοις. ἐκφ μὲν γὰρ καὶ διημερεύουσιν οἱ πολλοί, καὶ πολλὰ τὴν ὀπὴ τῆς οἰκίας προσιδόντες, ὅλῃ τῇ ἄκαιρον ἀφορίδη ταύτῃ, καὶ μετ' ἀκριβείας ὅσα ἂν ἀκούσωσι, κατέχουσι, καὶ ταῦτα ὀπὴ λύμη τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς φυλάττοντες. οὐ ταῦτ' ἐστὶ τοῦ Θεοῦ φοβεῖσθαι τοὺς μικρὸν διέχον τοῦ μαινομένου ζῆν. Διὰ τοῦτο οὖν ἔλεγον τοῖς θεωροῖς, ἀλλὰ μέλει ῥημάτων ἡμῖν ἡ πολιτεία. καίτοιγε καὶ τέτταρα ὅλῃ τοῦτο ἐπείλησεν ὁ Θεός, οὐχ ἵνα ἐμβάλῃ, ἀλλ' ἵνα
χ. πυραγίδα 10 πείσῃ φυγεῖν τὴν χαλεπὴν ζωοπθείαν ταύτην, δι' ὧν ἀκούομεν. ἡμεῖς δ' τἀναντίον ποιοῦμεν. ἀκούομεν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῖς τὰ ἐκφ φέρουσι ἐδὲν πέχομεν καὶ τὰ Θεοῦ κελεύοντες μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν τὰ λεγόμενα, οὐδὲ ἀκοῦσαι διέχομεν. πότε οὖν προέξομεν, εἰπέ μοι, τὰ κελευόμενα, καὶ τὴν ἔργων ἀφορμὴν, ὅταν μηδὲ τοῦ λόγου τύπων λέξεις ἀκούειν ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀφαλλόμεθα καὶ ἀλύομεν πρὸς τὸν ἐν ταύτῃ διατριβήν, καίτοι βραχεῖαν
5 οὖσαν σφόδρα; εἶτα ἡμεῖς μὲν πρὸς ψυχρῶν διαλεγόμενοι πραγμάτων, ἂν τοῦ συνηθεστέρους μὴ προσέχειν ἴδωμεν, ὕβρεως τὸ πρᾶγμα φαμὲν· Θεὸν δ' οὐχ ἡγούμεθα προσέχειν, ὅταν αὐτὸν πρὸς τοιούτων διαλεγομένου, καταφρονήσαντες τῶν λεγομένων, ἑτέρωσε βλέπωμεν; ἀλλ' ὁ μὲν τεχνικὸς ⁊ πολλοὺς ἐπελθὼν χλόους, καὶ τὰ δίκαια ἀριθμοὺς, καὶ πόλεων θέσεις,
χ. ἀλλὰ καὶ ῥήματα καὶ λιμένας καὶ ἀγορὰς μετ' ἀκριβείας ἡμῖν ἀπαγγέλλει πάσης· ἀλλ' ἡ, ὅσον
20 ἀπέχομεν τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς πόλεως ἴσμεν. ἢ γὰρ ἂν ἡ ἐπουδάκαμεν ὅπως μεῖναι τὸ μῆκος, εἰ τὸ διάστημα ἐγνώμεν. Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμῶν ἀφέστηκεν ἡ πόλις ἐκείνη, ὅσον οὐρανοῦ πρὸς τὸν χλὼ τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον, ἐὰν ἀμβλώμεν· ὥσπερ οὖν ἐὰν ἐπουδάζωμεν, καὶ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ ὀπὴ τὰς πύλας αὐτῆς ἥξομεν. οὐ γὰρ μήκει τόπων, ἀλλὰ γνώμῃ διάστημα ταῦτα ὤεισαι. συὶ γὰ μὲν τὸ βίου πράγματα μετ' ἀκριβείας οἶδας, καὶ
25 τὰ νέα ⁊ τὰ ἀρχαῖα ⁊ τὰ παλαιὰ, ⁊ ἀρχὰς ἀριθμεῖν δυνάσαι, οἷς ἐστρατεύσω ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ ἀγωνοθέτῃ, καὶ ἀθλοφόρος, καὶ στρατηγοῖς, τὰ μηδὲν σοι διαφέροντα· τίς δ' ἀρχὰν ἐν τῇ πολῇ ταύτῃ γέγονεν ἢ πρῶτος ἢ δεύτερος ἢ τρίτος, ἢ πόσων ἕκαστος χρόνον, ἢ τίς κατορθώσας καὶ ἐργασάμενος, οὐδὲ ὄναρ ἐφαντάσθης ποτέ. νόμιζε δ' τὴν ἐν τῇ πόλῃ ταύτῃ χειμένων, οὐδὲ ἑτέρων λεγόντων ἀκούσας καὶ προσέχειν ἀπομένης. πῶς οὖν, εἰπέ
μοι, προσδοκᾷς τὴν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, μηδὲ τοῖς λεγομένοις προσέχων; ἀλλ' εἰ ⁊ μὴ προσέχεσιν, ἐμοὶ γοῦν τοῦτο ποιῶμεν. ⁊ γὰρ εἰς πόλιν μέλλομεν εἰσιέναι, ἐὰν ὁ Θεὸς ὀπτασίαν, χρυσῆν, καὶ χρυσᾶ πάντα τιμιωτέραν. καταμαθωμεν οὖν αὐτὰ τὰ θεμέλια, τὰς πύλας τὰς ἀπὸ ⁊ πείρας καὶ μαργαρίτου συγκειμένας. καὶ γὰρ ἔχομεν ἄνεισον χιεραγωγὸν, τὸν Ματθαῖον. Διὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ πύλης εἰσιμεν ἐκεῖ, καὶ δεῖ πολλῆς ἡμῖν τῆς σπουδῆς.
δὲ γὰρ ἴδῃ τινὰ μὴ προσέχοντα, ἐκβάλλει τῆς πόλεως. καὶ γὰρ ὅστι βασιλικωτάτη ἡ πόλις καὶ προφυὴς, οὐχ ὥσπερ αἱ πρὸς ἡμῶν, εἰς ἀγορὰν καὶ βασιλέα διηρημένη, ἀλλὰ πάντα βασιλέα τὰ ἐκεῖ. διαπετάσωμεν τοίνυν τὰς πύλας τῆς διανοίας, διαπετάσωμεν τῷ ἀκούειν, καὶ μετ' φείκης πολλῆς, μέλλοντες ἐπιβαίνειν τοῦ προθύρου, προσκυνήσωμεν οἰκοδεσπότην τὸν ἐν αὐτῇ βασιλέα. καὶ γὰρ θύρεος ἡ πρώτη προσβολὴ καταπλῆξαι δυνάσεται τὸ θεατήν. κεκλεισμένας μὲν νῦν
ἐάσιν ἡμῖν αἱ πύλαι· ὅταν δὲ ἴδωμεν αὐτὰς διαπεπασθείσας (ὅπερ γὰρ ὅστιν ἡ τῶν ζητημάτων λύσις) τότε ὀφόμεθα πολλοῦ ἔνδον τὸν ἀγραπῆν. ⁊ γὰρ τοῖς τὸ πνεύματος ὀδηγούμενος ἐφθημοῖς πάντα σοι ἐπαγγέλλεται δεικνύων ὁ τελώνης οὗτος, ποῦ μὲν ὁ βασιλεὺς κάθηται, καὶ ποῖα αὐτοῦ τὰ στρατεύματα πρέσκασι, καὶ ποῦ μὲν ἄγγελοι, ποῦ δ' ἀρχάγγελοι, καὶ τίς τοῖς νέοις πολίταις ἐν τῇ πολῇ ταύτῃ τόπος ἀφώρισται, καὶ ποία ἡ ἐκφ φέρουσα ὁδός, καὶ ἵνα ἔλα-

χ. ὅδε

χ. τινες

χ. θαλασσίων

χ. τίνα κατοίκησα ⁊ εἰς ἁ σατο,

ἰσ. πυξίδιον

περὶ τῆς πολιτείας ταύτης ἡ ὃ βιβλίον οὗτος γέγραπται, ἡμῖν προσήκει νῦν εἰπεῖν, προσέχωμεν ἀκριβῶς τῷ Ματθαίῳ περὶ ταύτης πρώτως διαλεγομένῳ. ὁ γὰρ αὐτός, ἀλλὰ τὸ τοῦ πολιτεύματος νομοθετήσαντος Χριστοῦ, πρώτα ὅσα ταῦτα λεγόμενα. προσέχωμεν οὖν, ἵνα καὶ ἐλεημοσύνας δυνηθῶμεν εἰς αὐτὰς, ἡ λάμψαι μὴ τοῖς ἤδη πολιτευσαμένοις, ἢ τοὺς ἀμελήσαντες ἑκόντας ἐκδεχομένους τὰ φαῦλα. καίτοι γε πολλοῖς δύσκολος ὁ λόγος ἐστὶ καὶ δοκεῖ, 5
ταῦτ' οὖν τοῖς προφανῶς δυσκολίαν ἔχειν. ἀλλὰ ἡ τῦπο ἀγνοούντων ὅτι ὁ βάθος τῶν ἐναποκειμένων αὐτοῖς νοημάτων. διὸ παρακαλῶ μὴ πολλὴν ἡμῖν ἐπιθεῖναι τὴν ἀσυδησίαν, ὥστε εἰς αὐτὸ ὁ πέλαγος τῶν μεγαμμένων εἰσελθεῖν, τὸ Χριστοῦ προσημαίνοντος ταῦτα ἡμῖν τὴν εἴσοδον. ὥστε ὁ βέλτιστον ἡγεῖσθαι ἃ λέγω, δεόμεθα ἡ παρακαλοῦμεν, ὅταν ἡ ὅπου τῶν ἄλλων γραφῶν πεποιήκαμεν, προσλαμβάνειν τὴν προκειμένην τῆς γραφῆς, ἵν' αὖ μέλ- 10
λωμεν ἐξηπιῶσθαι, ἵνα τὴν γνῶσιν ἡ ἀνάγνωσις προσοδοποιοῦσα (ὃ ἡ ὅπου τὸ βούλεται γένηται) πολλὴν παρέχοι τὴν εὐκολίαν ἡμῖν. ἡ γὰρ τὰ ζητούμενα, πολλὰ ἡ ἐπάλληλα. ὅσα γὰρ ἀφέως ἐν προοιμίοις τὸ εὐαγγελίου αὐτοῦ, πόσα αὖ ἵνα ἐπαπορήσειε. προέστη μὲν, ἵνος ἕνεκεν ὁ Ἰωσὴφ γενεαλογεῖται, οὐκ ὢν τοῦ Χριστοῦ πατήρ. δεύτερον δ', πόθεν ἔσαι δῆλος ἡμῖν ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ καταγων ὁ γόνος, τῆς Μαρίας, ἀφ' ἧς ἐτέχθη ὁ Χριστὸς, τῶν προγόνων ἀγνοουμέ- 15
νων. ὑδὲ γὰρ ἐγένεαλογήθη ἡ Μαρία. τρίτον, ἵνος ἕνεκεν ὁ μὲν Ἰωσὴφ, ὁ μηδὲν συντελῶν πρὸς τὴν γένησιν, γενεαλογεῖται· ἡ δ' Μαρία, ἡ ἡ μήτηρ γενομένη, οὐ δείκνυται τίνων πατέρων ἡ πάππων ἦν· ὅτι πάππων ὅτι. μὴ δ' τοῦτο ἄξιον κακοῦ ζητῆσαι, τί δήποτε ἀφ' τῶν ἀνδρῶν προσάγων τὴν γενεαλογίαν, ἐμνήσθη ἡ γυναικῶν. ἡ ὅπῳ τοῦτο δήποτ' αὐτῷ ἔδο- 20
ξεν, ὑδὲ πάσας τέθεικε ἁπλῶς γυναῖκας· ἀλλὰ τὰς ἀδόκιμους πάλαι μνήσθη, οἵας τὴν Σάῤῥαν, τὴν Ῥεβέκκαν, ἡ ὅσαι τοιαῦται, ἁπλῶς ὅπου κακίας βεβοημένας, ταύτας εἰς μέσον ἤγαγε μένον, οἵα εἴ τις πόρνη ἡ μοιχαλὶς, εἴ τις οὐκ ἀπάνιμον γάμον, εἴ τις ἀλλόφυλος ἡ βαρβαρος ἦν. ὃ γὰρ τῆς τοῦ Οὐρίου [γ'] ἡ τῆς Θαμὰρ ἡ τῆς Ῥούθ ἐμνημόνευσεν· ὧν ἡ μὲν ἀλλοφυλὴς ἦν, ἡ δ' πόρνη, ἡ δ' τῷ κινδύνῳ προσεφθάρη, ἡ οὐδὲ τοῦτο νόμῳ γάμου, ἀλλὰ κλέψασα τὴν μίξιν, καὶ πόρνης ἀπεδέξατο προσωπεῖον ἑαυτῇ. ἡ τὴν τοῦ Οὐρίου δ' οὐδεὶς ἄγνοεῖ 25
διὰ τὴν ἀφάνειαν τοῦ πλημμήματος. ἀλλ' ὅμως πάσας ταύτας ἄλλας ἀφεὶς ὁ εὐαγγελιστὴς, ταύτας εἰσήγαγε τῇ γενεαλογίᾳ μόνας. καίτοι εἰ μνησθῆναι γυναικῶν ἔδει, πασῶν ἐχρῆν· εἰ δὲ μὴ πασῶν, ἀλλ' ἁπλῶν, τῶν ἐν ἀρετῇ, ἡ τῶν ἐν ἁμαρτήμασι βεβοημένων. εἶδετε πόσης ἡμῖν δεῖ προσοχῆς ἐν τοῖς προοιμίοις εὐθέως, καίτοι δοκεῖ σαφέστερον εἶναι τῶν ἄλλων τὸ προοίμιον· τάχα δὲ πολλοῖς ἡ πλείοσιν, ἀφ' ὧν ὀνομάτων ἀριθμοὶ εἰσὶ μόνον. μὴ τοῦτο 30
ἄξιον κακοῦ ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν τῆς πρεσβυτέρας βασιλίδος. εἰ γὰρ ὡς σφόδρα ἀσεβῶν ἀπεστράφησε τὴν προσηγορίαν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μνησθῆναι ἔδει. ἡ γὰρ ἡ τοῦτο ἕτερόν ἐστι ζήτημα. δεκατέσσαρας γὰρ εἰπὼν γενεὰς, ἐν τῇ τρίτῃ μερίδι τὸν ἀριθμὸν ὑ διέσωσε. ἡ ἵνος ἕνεκεν ὁ μὲν Λουκᾶς ἕτερον ἐμνημόνευσεν ὀνομάτων, ἡ ὑ μόνον ὑ τῶν αὐτῶν ἀπάντων, ἀλλὰ ἡ πολλῷ πλειόνων· ὁ δὲ Ματθαῖος, ἡ ἐλαττόνων, ἢ ἑτέρων· καίτοι γε εἰς τὸν 35
Ἰωσὴφ ἡ αὐτὸς τελευτήσας, εἰς ὃν ἡ ὁ Λουκᾶς καταλήξει. ὁρᾶτε ὅσης ἀγρυπνίας ἡμῖν χρεία, οὐκ εἰς τὸ λύσαι μόνον, ἀλλὰ ἡ εἰς τὸ μαθεῖν, τίνα χρὴ λύσαι. οὐδὲ γὰρ τῶν μικρῶν, τὸ τὰ ἁμαρτήματα δυνηθῶμεν φέρειν. ἢ γὰρ ἡ σκῆψις ἀπορεῖ, πῶς ἡ Ἐλισάβετ ἀπὸ τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς οὖσα, συζεύκτης ἦν τῆς Μαρίας.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' ἵνα μὴ καταχώσωμεν ὑμῶν τὴν μνήμην πολλὰ ζητοῦντες, οὐ ταῦτα τῶν λόγων ἐροῦμεν. ἀρκεῖ γὰρ ὑμῖν εἰς τὸ διεγρηγορῆσαι, ἡ τὰ ζητούμενα οὐ ταῦτα μαθεῖν. εἰ δ' ἡ τὴν λύσεως ἐρᾶτε, ἡ τοῦτο περὶ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων ὑμεῖς κύριοι. δύ μὲν γὰρ ἴδω διεγρηγορότας ἡ ὅπου θυμοῦσθαι μαθεῖν, πειράσομαι ἡ τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. δὺ δ' χασμωμένους, ἡ μὴ προσέ- Ματθ. ξ. ε. χοντας, ἀποκρύψομαι ἡ τὰ ζητήματα ἡ τὴν λύσιν, θείῳ νόμῳ πειθόμενος. Μὴ δότε γάρ, φησι,

χ. ἀναίσθη. κία λα, "θύρα δέκτικα γένηται ἅπασι. καὶ γὰρ πολλῷ ταῦτα ἐκείνων ὑψηλότερα. πρὸ γενίας μὲν γὰρ ἐκφύσει σοὶ δὲ ὄναρ σοὶ δὲ ὄνομα ἐφάνη σοί, σοὶ δὲ ἀκτημοσύνης, σοὶ δὲ ἡσυχίας, σοὶ δὲ ἵνος

χ. τῶν ἄλλων "ἄλλα τῶν ὑψηλῶν. ⓐ ἢ πρὸ ἡμῶν οὐκ ἐπιθυμίαν ἐξοικίζοισι μόνον, σοὶ δὲ τοῦ ἁρπάζειν κολάζοισιν, ἀλλὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἀκόλαστον, καὶ ῥήματα ὑβριστικά, καὶ γέλωτα ἀτακτον, καὶ σχῆμα, καὶ βάδισμα,

χ. σεμνόν. "σῶν 5 καὶ κεφαλὴν, καὶ μέχρι τῶν μικροτάτων "τοῦ ἀγίου τοῦ * ἀκριβοῦ, ⓒ τοῦ οἰκουμένου ἅπασαν τὸ τῆς πρὸ γενίας ἐκέρδησαν φυτόν. καὶ τοῦ Θεοῦ ἢ ταῦτα φιλοσοφῆ πείθουσι, ⓒ τὸ ἐν ὄρεσιν τοῦ ἀγγελικοῦ, ἃ μηδεὶς μηδέποτε ἐκείνων μηδὲ εἰς νοῦν λαβεῖν ἴσχυσε. πῶς γὰρ, ⓐ κυνοδάλων καὶ θηρίων χαμαὶ ἑρπόντων καὶ ἑτέρων ἀτιμοτέρων εἰκόνας ποιησάντες; ἀλλ' ὅμως καὶ ἐδέχθη ⓒ ἐπιτρέπθη τὰ ὑψηλὰ ταῦτα δόγματα, ⓒ καθ' ἑκάστην αὐτοῦ τοῦ ἡμέραν,

χ. ἀπειλίσεσ 10 ⓒ ἐπιδίδωσι τὰ ἢ ἐκείνων οἴχεται καὶ ἀπόλωλεν, ἀρχαίων "δυκολώτερα ἀφανισθέντα. καὶ μάλα εἰκότως. δαίμονες γὰρ ταῦτα διηρθρωσαν. διὰ καὶ μετ' ἀσελγείας καὶ πολυτελείας ἔχει ⓦ

χ. τὸν πόνον. ζόφον, καὶ πλέον "ὃ ἄτοπον. τί γὰρ ἂν ἄλλοτε καταγελαστότερον τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἐν ᾗ μετὰ τῶν εἰρημένων μυείας δύο ἀνάγκασας εἶναι ὁ Φιλόσοφος, ὥστε διωρισθῆναι δεῖξαι τί ποτέ ἐστι ὃ δίκαιον, μετὰ τῆς μαχαιροφορείας, καὶ ἀσεβείας πολλῆς τὰ εἰρημένα ἐκέρδησεν; ὥσπερ εἴ καί

15 τι συμφέρον εἶχε, σφόδρα ἄχρηστον ἔμελλεν εἶναι τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. εἰ γὰρ ὁ γεωργὸς, ⓒ ὁ χαλκοτύπος, ⓒ ὁ οἰκοδόμος, καὶ ὁ κυβερνήτης, καὶ ἕκαστος ἀπὸ τῶν χρῶν τεχνῶν ἐργασίας, μέλλοι τῆς τέχνης μὲν ἀφίσασθαι καὶ τῶν δικαίων πόνων, αἰδέσεσθαι δὲ ἕτερα τοσαῦτα καὶ τοσαῦτα, ὥστε

χ. ῥᾳδίως μαθεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ δίκαιον, καὶ πρὶν μαθεῖν, πολλάκις φθάσαι λιμῷ διαφθαρεὶς, ⓒ ἀπελθὼν, διὰ τὸ δίκαιον τοῦτον, μήτε τῶν ἄλλων τῶν χρησίμων μηδὲν μαθὼν, καὶ βιαίῳ θανάτῳ κα-

20 ταλύσας ⓦ βίον. ἀλλ' ὑπὲρ τοιαῦτα ἀλλὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον καὶ τὸ συμφέρον ⓒ πᾶσαν τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἐν βραχέσι καὶ σαφέσι συλλαβῶν ῥήμασιν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ

χ. πότε Χριστὸς "ποτὲ μὲν λέγων, Ὅτι ἐν δυσὶ ἐντολαῖς ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται, τυτέστι, Ματθ κβ μ. τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ καὶ τῇ τοῦ πλησίον· "ποτὲ δὲ λέγων, Ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄν- Ματθ. ζ. ιϛ.

θρωποι, ⓒ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὁπόσον καὶ οἱ-

25 κέτῃ καὶ γυναικὶ χάρα, καὶ παιδὶ αὐτῷ, καὶ ᾧ σφόδρα ἀνοήτῳ δοκοῦσι εἶναι), πάντα εὐσυνόητα καὶ ῥᾴδια καταμαθεῖν. τοιαῦτα γὰρ τὰ τῆς ἀληθείας. ⓒ μάρτυρες τῶν προφητῶν τὸ τέλος. πάντες γοῦν ἔμαθον τὰ προκείμενα· καὶ οὐκ ἔμαθον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐζήλωσαν· καὶ οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον, οὐδὲ ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ πολλὴν ἔνεστι τῇ φιλοσοφίᾳ ταύτῃ, καὶ ἡδονὴ ἀληθῶν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι λάμπου-

30 σα, καὶ τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν ἐνταῦθα φαιδρύνει. καὶ γὰρ καὶ πολιτείαν ἔχρανεν ἡμῖν οἱ ἁλιεῖς, οὐκ ἀπὸ παίδων κελεύσαντες λαμβάνεσθαι, καθάπερ ἐκεῖνοι, οὐδὲ τοσῶν καὶ τοσῶν ἐτῶν

χ. τὸν νομοθετοῦντες εἶναι) "τὸ εὐάρεστον, ἀλλ' ἁπλῶς πάσῃ διαλεγόμενοι ἡλικίᾳ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ παίδων παίγνια· ταῦτα δὲ, ἀγαθῶν ἀληθεία. καὶ τόπον δὲ ἀπέδωκεν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ, ⓦ θεσπέσιον, καὶ "πεμπτίτην αὐτὸν τοῦ Θεοῦ εἰσήγαγον, καὶ νομοθέτην τῶν ἐκεῖ * νόμων, ὥσπερ

χ. τῇ πέμπτῃ αὐτῶν τὸ Θεὸν εἰσηγητὴν, * κυβερνήτην, οὖν καὶ ἐγείρων. τὰ δὲ ἔπαθε τῆς πολιτείας, καὶ φύλλα διάφορα, καὶ δένδρα κότινος, καὶ ἡ ἐν ἀγρῷ ἐλαία, καὶ ἐν ἀγρῷ σίτησις, οὐδὲ εἰκόνες χάλκαι, τὰ ψυχρὰ ταῦτα καὶ εὐτελῆ· ἀλλὰ ζωὴ πέλαγος οὐκ ἔχουσα, καὶ τοῦ Θεοῦ ἡμέραν παῖδας, καὶ τὸ μετ' ἀγγέλων χορεύειν, καὶ τῷ ἀθανάτῳ πατρὶ ἑστᾶναι τῷ βασιλικῷ, καὶ διηνεκῶς εἶναι) μετὰ τοῦ Χριστοῦ. δημαγωγοὶ δὲ τῆς πολιτείας * εἰσὶ ταύτης, πέλαγος, ἁλιεῖς, καὶ σκηνοποιοὶ, οὐκ ἐν χρόνῳ ζήσαντες ὀλίγῳ, ἀλλὰ διαπαντὸς ζῶντες. διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τελευτὴν, οὐ πολιτευομένης τὰ μέγιστα οἴκοθεν διωκητὰ ἂν. ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ πόλεμος οὐ πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς δαίμονας καὶ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις ἐκείνας ἐστὶ διὰ καὶ στρατηγὸς αὐτοῖς, οὐκ ἀνθρώπων, οὐδὲ ἀγγέλων οὐδενὸς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός· καὶ τὰ ὅπλα δὲ τῶν στρατιωτῶν τούτων μιμεῖται τὸ πολεμικὸν τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ δέρματος καὶ σιδήρου κατεσκευασμένα εἰσὶν, ἀλλ' ἐξ ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης καὶ πίστεως καὶ φιλοσοφίας ἁπάσης. ἐπεὶ οὖν

μηνίοις, ὅτ' δὴ αἱ πανδυπία λέγουσαι ἅπαντα αὖ ἐδέξαντο, ἀλλὰ μέρος ὃ δεκτὸν αὐτῆς ζωὰ δεῖν· ὅτ' δὴ αἱ μέρος ἀπολαβοῦσαι διελέχθησαν ἀπὸ τῶ μέρους, ὡς μηδὲ τὰ κόμματα αὐτὰ λαθεῖν, ἀλλὰ βοᾶν τ' ωρὸς ὃ ὅλον σῶμα συλλέγειν. ἐ καθάωρ δὴ ἀπὸ πλυνέως λάβοις μέρος, ἢ ἐν ᾧ μέρει τὰ πάντα εὑρήσεις, ἀφ' ὧν ὃ ὅλον ζῶον ζωὸν ἔφηκε, ἐ νεῦρα, ἢ φλέβας, ἢ ὀστᾶ, ἢ ἀρτηρίας, ἢ αἷμα, ἢ ὁλοκλήρου, ὡς αὖ εἴποις, ἢ φυράματος δεῖγμα· οὕτω ἢ ὅπου τῶν γραφῶν ἐστιν ἰδεῖν, ἐν ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων μέρει πλὴν τ' παντὸς συλλήψεται ζ ἀφανισμοῦ. εἰ ἢ διεφώνουν, ὅτ' ἂν τοῦτο ἐδέχθη, ἢ αὐτὸ πάλαι δὴ διελυθη Λκ. ιδ. ιζ. ὃ δόγμα. Πᾶσα γὰρ βασιλεία, φησὶν, ἐφ' ἑαυτὴ μεμερισθεῖσα, οὐ σταθήσεται. νῦν ἢ κἂν τύπῳ τῷ πνεύματος ἡ ἰσχὺς λάμπει, πείσασα τοὺς ἀνθρώπους ὡδὶ τὰ ἀναγκαιότερα ἢ κατεπείγοντα γνωρίμους, μηδὲν ἀπὸ τ μαρῶν τούτων ὠφελεῖσθαι. ἔνθα μὲν ὃν ἕκαστος δόγματείων ἔγραψεν, ἢ σφόδρα ἡμῖν δῆλα ποιῆσαι· ὅπου ἢ ἃ καὶ δηλῶν ἔσησαν, ἵνα διὰ πάσης τ ωραγματείας πειρασόμεθα ἀποδεῖξαι. σὺ ἢ ἑαυτὸν ποιῆς, ζ ἀφωνίαν αἰτιώμενος, ὥσπερ ἂν εἰ ἢ ῥήματα τὰ αὐτὰ ἐκέλευες εἰπεῖν, ἢ ζ τοὺς λέξεων. ἢ οὕτω λέγω ὅτι ἢ οἱ μέγα δοκοῦντες ῥητορικῆ ἢ φιλοσοφίᾳ κομπάζοντες, πολλοὶ πολλὰ βιβλία γράψαντες ωερὶ τῶν αὐτῶν ωραγμάτων, ἃ μόνον ἁπλῶς διεφώνησαν, ἀλλὰ ἢ ἐναντίως. δηλῆσαι εἶπον (ἐ γὰρ ἔτερόν ἐστι ζ ἀφορᾶς εἰπεῖν, ἢ μαχομένους εἰπεῖν) ἀλλ' οὐδὲν τούτων λέγω· μὴ μοι γένοιτο ἐκ τ ἐκείνων πεῖραν ζωῆς τὴν ἀπολογίαν. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τ ψεύδους τὴν ἀλήθειαν συζῆσαι ζ βούλομαι. ἀλλ' ἐκεῖνο ἡδέως ἂν ἐρωτήσαιμι, πῶς ἐπιστεύθη τὰ διαφωνοῦντα, πῶς ἐκρέπτει; πῶς ἐναντία λέγοντες ἐμαρτύροντο, ἐπιστεύοντο, ἀνεκηρύττοντο ωρὸς τ οἰκουμένης; καίτοι πολλοὶ οἱ μάρτυρες τ λεγομένων ἦσαν, πολλοὶ ἢ ἢ οἱ ἐχθροὶ ἢ πολέμιοι. ἃ γὰρ ἐν γωνίᾳ μιᾷ γράψαντες αὐτὰ κατώρυξαν, ἀλλὰ ωρὸς ἅπαντα [τ]ὴν ἢ θαλάττης ἤπλωσε ζ τοῦ ταῖς ωρώτων ἀκοαῖς. ἢ ἐχθρῶν ωρόντων ζῶντα διέγνωσκεν, καθάωρ ἢ νῦν ἢ ὀδένα ὀδὲν τῶν εἰρημένων ἐσκανδάλιστε ἢ μάλα εἰκότως. θεία γὰρ δυνάμις ἦν ἡ ωρώτα ἵδρυσα ἢ κατορθώσα ζ ωρὸς ωᾶσιν. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ωῶς ὁ τελώνης ἢ ὁ ἁλιεὺς ἢ ὁ ἀγράμματος τοιαῦτα ἐφιλοσόφησε; ἃ γὰρ ὐδὲ ὄναρ οἱ ἔξωθεν φαντασθῆναι ἠδυνήθησαν ωότε, ζῶντα ὅτι μὴ πολλῆς τῆς πληροφορείας ἢ ἀπαρέλλειστε ἢ πίστεως· ἐ ἁγίους μόνον, ἀλλὰ ἢ τελειοτάτους. οὐδὲ δύο ἢ εἴκοσιν ἀνθρώπους, οὐδὲ ἑκατὸν ἐ χιλίους ἢ μυρίους, ἀλλὰ πόλεις ἢ ἔθνη ἢ δήμους, ἢ γῆν ἢ θάλασσαν, ἢ Ελλάδα ἢ βάρβαροι, ἢ τ οἰκουμένην ἢ τ ἀοίκητον, ἢ ωρὸς ωράγματων σφόδρα τ ἡμερώτατων ἀγρίαν φύσιν. τ γὰρ λῦσαι φέροντες, πόντα ωρὸς τ ἐν ἀθανοῖς δηλέζοντας, ἑτέραν ἡμῖν ζωὴν εἰσάγοντες, καὶ βίον ἄλλον ἢ πλοῦτον, ἢ πενίαν· ἢ ἐλευθερίαν, ἐ δουλείαν· ἢ ζωὴν, ἢ θάνατον· ἐ κόσμον ἢ πολιτείαν, πόντα ἐξηλλαγμένα· ἃ καθάωρ Πλάτων ὁ τ καταγέλαστον ἐκείνην πολιτείαν ζωγρεῖ, ἢ Ζήνων, ἢ εἴ τις ἕτερος πολιτείαν συνέγραψεν, ἢ νόμους ζωέθηκε. ἢ γὰρ αὐτόθεν ἅπαντες ἐδείκνυσαν ὅτι, ὅτι πνεῦμα ποιηρὸν, καὶ δαιμόνων τις ἄγριος πολεμῶν ἡμῶν τῇ φύσει, ἢ σωφρονισμοῦ ἐχθρὸς, ἢ βιαιοσύνης πολέμιος, πόντα δῶν ἢ κάτω ποιῶν, ἐκίνησεν αὐτ τῇ ψυχῇ. ὅταν γὰρ κεραὸς πᾶσι ζάλωνται ποιῶσι, ἢ ωρὸς θείους γυμνώσαντες ὅπλ' τ παλαίστρας ἄγωσι ὅπου θέαι αἱ θεῶν, ἐ λαθραίοις κατασκευάζουσι γάμους, πόντα ὁμοῦ ωράγματα μιγνύντες ἢ ζωπαφοῦντες, ἐ τοῦ ὄρους τ φύσεως δυσωπήσαντες, ἵ' ἕτερόν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι γὰρ δαιμόνων ἐκεῖνα ἅπαντα εὑρήματα, ἢ ωρὸς φύσιν τὰ λεγόμενα, ἐ αὐτὴ μαρτυρήσειεν δὴ ἡμῖν ἡ φύσις, οὐκ ἀναγομένη τ εἰρημένων· ἢ ζῶντα ἃ μὴ διωγμοῖς, ἃ μὴ κινδύνοις, ἃ μὴ πολέμοις, ἀλλὰ μὴ ἀδείας ἢ ἐλευθερίας ἁπάσης γραφέντα, ἐ ωολλοῖς ωολλαχόθεν κηρυττομένοις. πὸ ἢ τ ἀλιέων ἐλαυνομένων, μαστιζομένων, κινδυνευόντων, ἢ ἰδιώτας ἢ σοφοὺς, ἢ δούλοις ἐ ἐλευθέροις, ἢ βασιλῆς ἢ τραπέντας, ἢ βαρβάροις ἢ Ελλησιν μὴ πάσης ἐδέξατο τ εὐνοίας. ἢ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι διὰ τὸ μικρὰ εἶ ζῶντα ἢ χαμαίζηλα,

Λκ. ιδ. ιζ.

χρείαν. τί οὖν; οὐκ ἦρκει εἰς εὐαγγελιστὴς πρῶτος εἰπεῖν; ἦρκει μέν· ἀλλὰ καὶ τέσσαρες οἱ γράφοντες ὦσι, μήτε κατ' αὐτὸν καιρὸν, μήτε ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, μήτε συνελθόντες καὶ διαλεχθέντες ἀλλήλοις, εἶτα ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς στόματος πάντα φθέγξωνται, μειζὼν τῆς ἀληθείας ἀπόδειξις τοῦτο ἔσται. καὶ μάλιστα ἐνταῦθα συνέβη, φησί. πολλαχοῦ μὲν γὰρ διαφωνοῦντες ἐλέγχονται. αὐτὰ μὲν οὖν τὸ μέγιστον διάφορα τῆς ἀληθείας ἐστίν. εἰ γὰρ πάντα συνεφώνησε τῇ ἀκριβείᾳ, καὶ μέχρι καιροῦ, καὶ μέχρι τόπου, καὶ μέχρι ῥημάτων αὐτῶν, οὐδεὶς ἂν ἐπίστευσε τῇ ἐναντίᾳ, ὅτι μὴ συνελθόντες ἀπὸ συνθήκης τινὸς ἀνθρωπίνης ἔγραψαι, ἅπερ ἔγραψαν. νῦν δὲ καὶ τῆς ἀπλότητος τοσαύτην συμφωνίαν. καὶ γὰρ καὶ δοκοῦσι τισὶ μικροῖς εἶναι διαφωνίαι, πάσης ἀπαλλαττόμεναι αὐτοῖς ὑποψίας, καὶ λαμπρὸν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τὸ γραφὲν ἀπολογούμενα. εἰ δέ τι καὶ χαρὰν ἢ τόπων διαφόρως ἀπήγγειλαν, ἔστι οὐδὲν βλάπτει τὸ εἰρημένον τὴν ἀλήθειαν. καὶ ταῦτα δέ, ὡς ἂν ὁ Θεὸς παρέσχῃ, πειρασόμεθα καθ' ἡμᾶς ἀποδεῖξαι· ἐκεῖνο μέντοι τῶν εἰρημένων ἀξιοῦντες ὑμᾶς πανταχοῦ, ὅτι οὐ τοῖς κεφαλαίοις καὶ συνέχουσιν ἡμῶν τὸ ζωὸν τὸ κήρυγμα συνεκρότουν, οὐδαμοῦ τις αὐτῶν οὐδὲ μακρὰν διαφωνίας ἔνεισκε. τίνα δὲ ταῦτά ἐστιν; ὅτι, ὅτι ὁ Θεὸς ἀνέστη, ὅτι θαύματα ἐποίησεν, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἐτάφη, ὅτι ἀνέστη, ὅτι ἀνῆλθεν, ὅτι μέλλει κρίνειν, ὅτι ἔδωκε πνευματικὰς δυνάμεις, ὅτι οὐκ οὐσιῶδες τὸ πολὺ τῆς παλαιᾶς νόμου εἰσήνεγκεν, ὅτι ψεύστης, ὅτι μοιχὸς, ὅτι φονεύς, ὅτι τῶν αὐτοῦ οὐσίας τῷ πατρὶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ γὰρ ταῦτα πολλαχοῦ εὑρήσομεν ἀλλήλοις συμφωνίαν. εἰ δὲ καὶ ταῦτα μὴ πάντες πάντα εἶπον, ἀλλ' ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δὲ ἕτερα, τοῦτό σε μὴ ταράττειν. Εἴτε γὰρ εἰς πάντα ἔλθοι τις, ὡσαύτως ἐν ὁ τῶν λοιπῶν ἀριθμὸς· εἴτε πάντες ἐξ ὁλοκλήρου καὶ συναγμένα καὶ καινὰ πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν, οὐκ ἂν ἔφαίη τῆς συμφωνίας ἡ ἀπόδειξις. ἀλλ' ἔστω καὶ καινῇ πολλὰ διελέχθησαν, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἴδιόν τι λαβὼν εἶπεν, ἵνα μὴ τι πρέπειν ἐν δόξῃ δὲ πρόσφορον ἁπλῶς, καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἀκριβῶς. πρόσεχε τὸν βάσανον ἡμῖν. ὁ μὲν οὖν Λουκᾶς καὶ τὴν αἰτίαν φησὶ, δι' ἣν ὅτι ὁ γράφων ἔρχεται· Ἵνα ἔχῃς γάρ, φησὶ, πρὸς ὃν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν τυτέστιν, ἵνα συνεχῶς ὑπομιμνησκόμενος, τὴν ἀσφάλειάν ἔχῃς, καὶ σὺ ἀσφαλείᾳ μάνῃς. ὁ δὲ Ἰωάννης, αὐτὸς μὲν ἐσίγησε τὴν αἰτίαν· ὡς δὲ λόγος ἔχει δύνασθαι * σὺ πατέρων εἰς ἡμᾶς καταβαίς, οὐδὲ αὐτὸς ἁπλῶς ὅτι ὁ γράφων ἦλθεν, ἀλλ' ὅτι τοῖς τισὶν ἡ σπουδὴ γέγονε τῆς οἰκονομίας διαστεῖλαι λόγῳ, καὶ τὰ τῆς θεότητος ἐκπαιδεύειν ἀποσιωπᾶσθαι δόγματα, τὸν Χριστὸν κηρύσσοντος αὐτοῦ λοιπόν, ὅπως ἦλθεν ὅτι πλὴν διαλεκτικὴν συγγραφήν. καὶ ὅτι δῆλον καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν ἱστορίας, καὶ τῶν τὸ εὐαγγέλιον προοιμίαν. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τοῖς λοιποῖς κάτωθεν ἄρχεται, ἀλλ' ἄνωθεν, πρὸς ὃν ἠπείγετο, καὶ ἀφεὶς τοῦτο ὃ πᾶν βιβλίον συνέθηκεν. οὐκ ἐν τοῖς προοιμίοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ εὐαγγέλιον, τῶν ἄλλων ἐστὶν ὑψηλότερος. λέγε δὲ καὶ Ματθαῖος, τὴν ἐξ Ἰουδαίων πιστευσάντων προσηλύτων αὐτῷ καὶ προσκαλεσαμένων, ἀφεὶς εἶπε τὰ ῥητὰ, ταῦτα ἀφεὶς τὰ γράμματα αὐτοῖς, καὶ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν συνήθειαν ὁ εὐαγγέλιον καὶ Μάρκος δὲν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν μαθητῶν προσκαλεσαμένων αὐτὸν, αὐτὸ τοῦτο ποιήσας. ἀφεὶς δὴ τοῦτο ὁ μὲν Ματθαῖος, ἅτε Ἑβραίοις γράφων, οὐδὲν πλέον ἐζήτησε δεῖξαι, ἢ ὅτι ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἕως ὁ δὲ Λουκᾶς, ἅτε κοινῇ πᾶσι τὰ ἀλεξάνδρειος, * αἰσθέρω τὸν λόγον ἀνάγει, μέχρι τοῦ Ἀδὰμ προσιών. καὶ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς ἡμέσεως ἄρχεται. (οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀνέπαυε τὸν Ἰουδαῖον, ὡς ὃ μαθεῖν αὐτοὺς, ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἔκγονος ἦν ὁ Χριστὸς) ὁ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἑτέρων πλειόνων μίμνηται προσωμάτων, καὶ τότε ὅτι τὴν ἡμεδαπίαν προσέφυσι. τὴν δὲ συμφωνίαν αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς οἰκουμένης προσησόμεθα τὰ δόξαν τῆς εἰρημένα, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀληθείας ἐνθρόνου. καὶ γὰρ πολλαὶ μετ' ἐκείνους αἱρέσεις ἐτέθησαν, συνάπτα δοξάζουσαι τοῖς εἰρημένοις. καὶ αἱ μὲν πρῶτα κατεδέξαντο τὰ λεχθέντα, αἱ δὲ μέρη τῶν εἰρημένων ἀποκόψασαι τῶν λοιπῶν, ὥστε πρὸς ἑαυτοὺς ἔχουσιν. εἰ δὲ μάχη τις ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις,

νόμος, πῶς ἦ * ἡ χαιρὸ ἐφάνθκεν. πῶς δὲ ὁ νόμος ἐκφυὸς ἐδόθη τότε, ἢ πότε, ἢ ποῦ; μετὰ τὰ Αἰ- : ἢ
γυπτίων ὄλεθρον, ὅτε τῆς ἐρήμου, ἐν ᾗ ὄρει Σινᾶ [ἢ τὸ] καπνοῦ ἢ [δὲ] πυρὸς ἀνίσπτος ἀπὸ τοῦ
ὄρους, σάλπιγος ἠχούσης, βροντῶν ἢ ἀστραπῶν γινομένων, τοῦ Μωϋσέως εἰς αὐτὸν εἰσιόντος
ⓦ γνόφον. ἐν τῇ χαιρῇ ἦ, οὐχ ὅπως. ὅτε μὲν ἐν ἐρήμῳ, ὅτε ἐν ὄρει, ὅτε μετὰ καπνοῦ ἢ σκότους
ἢ γνόφου ἢ θυέλλης, ἀλλ' ἐξακολουθήσας ἡμέρας, ἐν οἰκίᾳ πόντων συλλαβημένων, μετὰ πολλῆς 5
τῆς ἡμερότητος πάντα ἐγίνετο. τοῖς μὲν γὰρ ἀλογωτέροις ἢ δυσπίοις σωμάτων ἔδει φαν- χ. ἰγθυσι.
τασίας, οἷς ἐρημίας, ὄρους, καπνοῦ, σάλπιγος ἠχῆς, ἢ τῶν ἄλλων * τοιούτων· τοῖς δὲ ὑψηλοτέ- * ων
ροις δὲ καταπεθέσι ἢ τοῦ τοῦ σωμάτων ἔννοιαν δυναβεβηκόσιν, οὐδὲν ἴσως τούτων χρεία. εἰ δὲ ἢ ἐπ'
αὐτῶν ἦχος ἐγένετο, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀπόστολοι, ἀλλὰ ἀφ' οὗ προφῆται Ἰουδαίων, δι' ὧν ἢ αἱ τοῦ χ. ἀπῶ
πυρὸς ὤφθησαν γλῶσσαι. εἰ δὲ μὴ τούτων ἔλεγον, ὅτι γλώσσαις μεμεγωμένοι εἰσί, 10 χ. τῶν
πολλῷ μᾶλλον, εἰ μηδὲν τούτων εἶδον, ταῦτα δὴ εἶπον. ἢ ὅτι μὲν τῆς παλαιᾶς Μωϋσέως
δυναβάντος, ὅτως ὁ Θεὸς κατέβη· ἐν ταύτῃ δὲ τῆς φύσεως ἡμετέρας εἰς τὸ ὑψηλόν, μᾶλ-
λον δὲ εἰς τὸ θεῖον τοῦ βασιλικοῦ διεσταλμένης, ὅτω τὸ πνεῦμα κατῆλθε. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα ἔλαττ- χ. κάτωσεν.
τον, οὐκ ἂν μείζονα ἴσως τὰ γιγνόμενα ἢ τὰ θαυμαστότερα. ἢ γὰρ αἱ πλάκες αὗται πολλῷ βελτίους
ἐκείνων, ἢ τὰ κατορθώματα λαμπρότερα. ὅ γὰρ ἐξ ὄρους κατῆσαν φέροντες λι- 15
θίνας ὅτι τὴν χεῖρα τῶν ἀποστόλων, καθάπερ Μωϋσῆς, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ-
φέροντες, ἢ θησαυρόν τινα [ἐν] πηλίνῳ [ἢ] δογμάτων ἢ χαρισμάτων ἢ πάντων τῶν ἀγαθῶν
ἀναλύζοντες, ὅτω πόντα γὰρ τοῦτο ἦσαν, βιβλία ἢ νόμοι * ἀφ' τῆς χαρίτος ἐμψυχοι. ὅτω ἢ * μνήμονι
τοῦ τετραλίτρου, ὅτω ἢ τοῦ πεντακισχιλίτρου, ὅτω τοῦ τῆς οἰκουμένης ἐπεπαύσαντο δήμου, τοῦ
Θεοῦ ἀφ' τῆς ἐκείνων γλώττης τοῖς τοσούτοις ἅπασι ἀφελεγμένου. ἀφ' ὧν ἢ ὁ Ματθαῖος 20
τοῦ πνεύματος ἐμπλησθείς, ἔγραψεν, ἃ ἔγραψεν, Ματθαῖος ὁ τελώνης. ὅ γὰρ αἰσχυνόμε- χ. ἐπωσχ.
μος καλῶν αὐτὸν ἀπὸ τῆς τέχνης, ὅτι τοῦτο, ὅτε τοῦ ἄλλους. τοῦτο γὰρ μάλιστα δείκνυσι ἢ
τοῦ τοῦ πνεύματος χάριν, ἢ τοῦ ἐκείνων ἀρετοῦ. εὐαγγέλιον ἦ αὖ τοῦ τοῦ πραγματεύου εἰ-
κότως ἐκάλεσε. ἢ γὰρ καθάσεως αἵρεσιν, ἢ ἁμαρτημάτων λύσιν, ἢ δικαιοσύνην, ἢ ἁγι-
ασμόν, ἢ ἀπολύτρωσιν, ἢ υἱοθεσίαν, ἢ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν, ἢ συγγένειαν πρὸς ⓦ τὸν τοῦ 25
Θεοῦ πᾶσιν ἦλθεν ἀπαγγέλλων, τοῖς ἐν σκότει, τοῖς ἀγνώμοσι, τοῖς ἐν σκότῳ * καθημένοις. * ἢ σκιᾷ.
Πῶ ποτ' οὖν ἴσον τῶν εὐαγγελίων τούτων γένοιτ' ἄν; Θεὸς ὅτι γῆς, ἀνθρώπος ἐν οὐρανῷ, ἢ πάντα
ἀναμίξ *, ἄγγελοι ζωγράφουν ἀνθρώπους, ἄνθρωποι τοῖς ἀγγέλοις κοινωνοῦσι δὲ ταῖς ἄλ- * ἐγένετο,
λαις ταῖς ἄνω δυνάμεσι. ἢ ἵν' ἴδῃ ⓦ χρόνον λυθέντα πόλεμον, δὲ καθηγαγὰς Θεοῦ
πρὸς τὴν ἡμετέραν γεγονυμένας φύσιν, ἀφ' ὧν ὅλον αἰχμώμενον, δαίμονας ἀραπετεύοντας, δά- 30
τατον δεδεμένον, πρὸς ἀδειαν αἰσιρόμενον, κατάραν πεφανισμένην, ἁμαρτίαν ἐκποδὼν γεγο-
νυμένην, πλάνην ἀπεληλαμένην, ἀληθείαν ἐπανελθοῦσαν, τῆς ἀσεβείας τὸ λῆρον πάντα-
χοῦ καταπιερόμενον ἢ κομῶντα, τοῦ τῶν ἄνω πολιτείου ἐπὶ τῆς γῆς πεφυτευμένην, μετὰ
ἀδείας πρὸς δυνάμεις ἐκείνας ὁμιλούσας ἡμῖν, ἢ τῇ γῇ ζωηχῶς ἀγγέλους ἐπιχωριάζοντας,
ἢ πολλοῦ γὰρ τῶν μηγάντων τοῦ ἐλπίδα ὄσαν. ἀφ' τοῦτο εὐαγγέλιον τοῦ ἰσοείδου ἐκά- 35
λεσεν· ὡς ἄρα ἄλλα πόντα, ῥήματα μόνον ὅτι πρὸς μετὰ ἔρημα, οἷς χρημασι πρὸς ἐκκλησία,
δυναστείας μέγεθος, ἢ ἀρχαὶ ἢ δόξαι ἢ τιμαί, δὲ τὰ ἄλλα ὅσα πρὸς ἀνθρώπους ἀγα-
θὰ εἶναι νομίζειν τὰ πρὸς τῶν ἀλιέων ἀπαγγελθέντα, γησίως τε ἢ κυρίως εὐαγγέλια ἂν χ. ἀπαγγ.
καλοῖντο· οὐκ ὅπῳ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ὅτιν ἀγαθά, ἢ ἐκ τοῦ ἀξίου τῆς ἡμετέρας,
ἀλλ' ὅτι δὲ μεθ' εὐκολίας ἁπάσης ἡμῖν ἐδόθη. οὐδὲ γὰρ πονήσαντες καὶ ἱδρώσαντες, ἢ κα- 40 χ. ἢ κάμοντες
μόντες καὶ πολλαπληγέντες, ἀλλ' ἀγαπηθέντες πρὸς τοῦ Θεοῦ μόνου, ἐλάβομεν ἀφ' ἑαυ- χ. πολλαπλη-
βομεν. ἢ τί δήποτε, ποσῶν ὄντων τῶν μαθητῶν, δύο γράφουσι τοῦ τῶν ἀποστόλων μόνοι, ἢ δύο γήσαντες,
ἐκ τῶν τυπτις ἀκολούθων; (ὁ μὲν γὰρ Παύλου, ὁ δὲ Πέτρου μαθητὴς ὢν, μετὰ Ἰωάννου καὶ χ. ἐλαττον ἀ-
Ματθαίου τὰ εὐαγγέλια ἔγραψαν) ὅτι οὐδὲν πρὸς φιλοτιμίαν ἐποίουν, ἀλλὰ πάντα πρὸς πτον μόνον.

χρείαν.

Τῶ ἐν ἁγίοις πατρὶ ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῶ Χρυσοστόμω Εἰς ὃ κζ Ματθαῖον

ὐαγγέλιον ὁμιλία α.

ΔΕΙ μὴ ἡμᾶς μηδὲ δειλίας τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοηθείας, ἀλλ' ὅπως βίον πρὸς ἐγκρατῆ καθαρὸν, ὡς τῶ πνεύματος τὴν χάριν αὐτὴ βιβλίων γλυφὰς ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς· καὶ καθάπερ ταῦτα σχᾶ μηδένος, ὕπω ταῖς καρδίαις τὰς ἡμετέρας σχᾶ πνεύματος ἐγγεγράφθαι. ὅθεν ὁ ταύτην διεκρουσάμεθα τὴν χάριν," φέρε καὶ τὸ δεύτερον ἀσπασώμεθα πλοῦν· ἐπεὶ ὅτι μὲν τὸ πρότερον ἀμεινον *, ἐξ ὧν εἶπε, καὶ δι' ὧν ἐποίησεν, ἐδήλωσεν ὁ Θεός. καὶ γὰρ τῶ Νῶε, καὶ τῶ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς " ἐκείνοις τοῖς ἐκείνη, καὶ τῶ Ἰωβ, ἐξ ὧν Μωϋσῆ * δι' ὧν γραμμάτων διελέγετο, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτῆ, καθαρὸν βούλεσθαι αὐτῶν τὸν δικαίωσιν. ὅθεν ὁ Εἰς αὐτὸν τῆς κακίας ἐνέπεσε τὸ πνεῦμα ἅπασι τῶν Ἑβραίων ὁ δῆμος," διαλυθέντος λοιπὸν γράμματα καὶ πλάκες, καὶ ἡ δι' τούτων ἐπιστήμης. καὶ οὐκ ὅτι τὸ ἐν τῆ παλαιᾶ ἀγίων [μόνον], ἀλλὰ ἐξ ὅτι τὸ ἐν τῆ καινῆ συμβαίνει ἰδεῖν τις ἂν. Θεσὲ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις ἔδωκε λαμπρὸν ὁ Θεὸς, ἀλλ' αὐτὸ γράμμα τὸ τῶ πνεύματος ἐπηγγείλατο δοῦναι χάριν. Ἐκεῖνος γὰρ ὑμᾶς ἀναμνήσει, φησὶ, πάντα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο πολὺ ἀμεινον ἐστὶν, ἄκουσον δι' τῶ προφήτου φησὶ· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινὴν, δοὺς νόμους μου εἰς διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτοὺς, καὶ ἔσομαι πᾶσιν διδάσκαλος Θεοῦ. καὶ ὁ Παῦλος ὁ ταύτην ἐνδιαμένων τὸν ἐπαρχίαν, ἔλεγεν Εἰληφέναι νόμον, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. ὅθεν ὁ * τῶ χρόνω πρεσβύτερος ἐξώκειλεν, ὁ μὲν δεσμὸν ἔνεκεν, ὁ δὲ βίου καὶ τρόπων, ἐδέησε πάλιν τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων ὑποθήκης. ἐπόησεν οὖν πλίκην δεῖ καλῶν, ἵνα ὅπως ὀφείλοντας ζῆν καθαρῶς ὡς μηδὲ δειλίας γράμματα, ἀλλ' ἀντὶ " βιβλίων πνεύματος ἔχειν τὰς καρδίας τοῦ πνεύματι, ὅθεν τὴν τιμὴν ἀπωλέσαμεν ἐκείνην, καὶ κατέστημεν εἰς τὸν τόπον τούτων χείρονα, μηδὲ τῶ δεύτερον πάλιν κεχρῆσθαι φαρμάκω εἰς δέον. Εἰ γὰρ ἔγκλημα, τὸ γράμματον διηθῶσαι, καὶ μὴ τὸ τῶ πνεύματος ἀπασάσασθαι χάριν, σκόπησον πλίκην κατηγορία, ὃ μηδὲ μὴ τὴν βοήθειαν ταύτην ἐθέλῃ καρδαίνῃ, ἀλλ' ὡς εἰκῆ καὶ μάτην κείμενα τὰ γράμματα πρόσεται, καὶ μείζονα ἀπασάσασθαι τὸ κόλασιν. ὅσῳ ἵνα μὴ γένηται, προσέχωμεν μὴ ἀκριβείας τοῖς γεγραμμένοις, καὶ μάθωμεν πῶς μὲν ὁ παλαιὸς ἐδόθη

SECVNDI TOMI CATALOGVS.

IN Euangelium Matthæi sermones nonaginta. Pag. 1

In Euangelium Iohannis sermones octoginta octo. Pag. 555

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

Πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ

Θείων λογίων

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ,

Δι' ὑποθήκας τῆς μεγαλειότητος ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ

ἐκ παλαιῶν μιλιγραφῶν ἐκδοθείς.

8
Ino
M
9

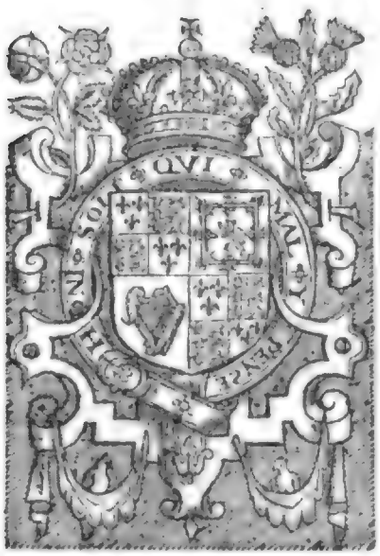

ETONÆ, *in Collegio Regali,*
Excudebat IOANNES NORTON, in Græcis &c.
Regius Typographus.

ANNO cIↃ. IↃc. XII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google